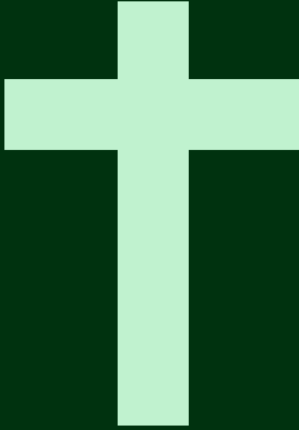

Biblica® Kiugo
Gĩtheru Kĩa Ngai
Kĩhingũre

Gikuyu: Biblica® Kiugo Gĩtheru Kĩa Ngai Kĩhingũre (Bible) of
Kenya

Biblica® Kiugo Gĩtheru Kĩa Ngai Kĩhingũre

Gikuyu: Biblica® Kiugo Gĩtheru Kĩa Ngai Kĩhingũre (Bible) of Kenya

copyright © 2013 Biblica, Inc.

Language: Kikuyu (Gikuyu)

Contributor: Biblica, Inc.

Biblica® Open Kikuyu Holy Word of God™

Copyright © 2013 by Biblica, Inc.

“Biblica” is a trademark registered in the United States Patent and Trademark Office by Biblica, Inc. Used with permission.

All content on open.bible is made available under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 License (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>).

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially

Under the following conditions:

Attribution — You must attribute the work as follows: “Original work available for free at www.biblica.com and open.bible” Attribution statements in derivative works should not in any way suggest that we endorse you or your use of this work.

ShareAlike — If you remix, transform, or build upon the material, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Use of trademarks: Biblica® is a trademark registered in the United States Patent and Trademark Office by Biblica, Inc. and may not be included on any derivative works. Unaltered content from open.bible must include the Biblica® trademark when distributed to others. If you alter the content in any way, you must remove the Biblica® trademark before distributing your work.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners. Note that in addition to the rules above, revising and adapting God’s Word involves a great responsibility to be true to God’s Word. See Revelation 22:18-19.

2021-11-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
fc720f23-baa2-5544-80d5-259f1bddeb63

Contents

Kiambĩrĩria	1
Thaama	76
Alawii	136
Ndari	179
Gũcookerithia	242
Joshua	294
Atiirĩri	330
Ruthu	365
1 Samũeli	371
2 Samũeli	416
1 Athamaki	457
2 Athamaki	504
1 Maũndũ Ma Matukũ Ma Tene	548
2 Maũndũ ma Matukũ ma Tene	597
Ezara	647
Nehemia	663
Esiteri	686
Ayubu	698
Thaburi	749
Thimo	890
Kohelethu	942
Rwĩmbo	957
Isaia	967
Jeremia	1073
Macakaya	1173
Ezekieli	1186
Danieli	1263
Hosea	1286
Joeli	1302
Amosi	1309
Obadia	1322
Jona	1324
Mika	1327
Nahumu	1337
Habakuku	1342
Zefania	1347
Hagai	1352
Zekaria	1355
Malaki	1369
Mathayo	1373
Mariko	1423
Luka	1454
Johana	1506

Atũmwo	1544
Aroma	1593
1 Akorinitho	1615
2 Akorinitho	1636
Agalatia	1650
Aefeso	1657
Afilipi	1664
Akolosai	1670
1 Athesalonike	1675
2 Athesalonike	1680
1 Timotheo	1683
2 Timotheo	1689
Tito	1693
Filemona	1696
Ahibirania	1698
Jakubu	1714
1 Petero	1720
2 Petero	1726
1 Johana	1730
2 Johana	1736
3 Johana	1737
Judasi	1738
Kũguũrĩrio	1740

KĨAMBĨRĨRIA

- 1 Kĩambĩrĩria-inĩ kĩa maũndũ mothe, Ngai nĩombire igũrũ na thĩ.
- 2 Hĩndĩ iyo thĩ ndiarĩ ũria yatarĩĩ na ndiarĩ na kĩndũ, nayo nduma yarĩ igũrũ rĩa kũria kũriku, nake Roho wa Ngai aareerete igũrũ rĩa maaĩ.
- 3 Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩkũgĩe ũtheri,” na gũkĩgĩa ũtheri. 4 Ngai akĩona atĩ ũtheri ũcio warĩ mwega, nake akĩgayũkania ũtheri na nduma. 5 Ngai agĩta ũtheri ũcio “mũthenya,” nayo nduma akĩmĩta “ũtukũ.” Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ, na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuĩka mũthenya wa mbere.
- 6 Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩkũgĩe warĩĩ mũnene gatagatĩ ka maaĩ ũgayũkanie maaĩ na marĩa mangĩ.” 7 Nĩ ũndũ ũcio Ngai agĩkĩra warĩĩ ũcio na akĩgayũkania maaĩ marĩa maarĩ thĩ ya warĩĩ ũcio na maaĩ marĩa maarĩ igũrũ riaguo. Na gũgĩtuĩka o ũguo. 8 Ngai agĩta warĩĩ ũcio “matu mairũ.” Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuĩka mũthenya wa keerĩ.
- 9 Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Maaĩ marĩa marĩ thĩ ya matu mairũ nĩ mongane handũ hamwe na kũgĩe thĩ nyũmũ.” Na gũgĩtuĩka o ũguo. 10 Ngai agĩta kũria kũmũ “thĩ,” namo maaĩ marĩa maacookanĩrĩre akĩmeeta “maria.” Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega.
- 11 Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩ nĩ ĩmere mĩmera: Mĩmera ĩria ĩciaraga mbeũ, na mĩtĩ ĩria ĩciaraga matunda marĩ na mbeũ thĩinĩ, kũringana na mĩthemba yayo.” Na gũgĩtuĩka o ũguo. 12 Thĩ ĩkĩmera mĩmera: Mĩmera ĩgũciara mbeũ kũringana na mĩthemba yayo, na mĩtĩ ĩgũciara matunda marĩ na mbeũ thĩinĩ kũringana na mĩthemba yayo. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. 13 Nakuo gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuĩka mũthenya wa gatātũ.
- 14 Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩkũgĩe imũrĩ warĩ-inĩ wa matu mairũ cia kũgayũkania mũthenya na ũtukũ, na irekwo ituĩke imenyithania cia imera, na mũthenya na mĩaka. 15 Na ituĩke imũrĩ warĩ-inĩ ũcio wa matu mairũ, itũmage thĩ kũgĩage na ũtheri.” Na gũgĩtuĩka o ũguo. 16 Ngai nĩombire imũrĩ ĩgĩrĩ nene. Kĩmũrĩ kĩria kinenanene, nĩkĩo riũa, kĩarage mũthenya; nakĩo kĩmũrĩ kĩria kĩninanini, nĩkĩo mweri, kĩarage ũtukũ. O na ningĩ akĩũmba njata. 17 Ngai agĩciiga warĩ-inĩ wa matu mairũ itũmage thĩ kũgĩe ũtheri, 18 ciarage mũthenya na ũtukũ, na igayũkanagie nduma na ũtheri. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. 19 Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuĩka mũthenya wa kana.
- 20 Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ: “Maaĩ nĩmaiyrwo nĩ ciũmbe ĩrĩ muoyo, nacio nyoni nĩciũmbũkagĩre igũrũ rĩa thĩ gũtuĩkania warĩĩ wa matu mairũ.” 21 Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩũmba ciũmbe ĩria nene cia ĩria-inĩ na kĩũmbe o gĩothe kĩrĩ muoyo na kĩongoyaga, ikĩiyũra maaĩ-inĩ kũringana na mũthemba yacio, na nyoni o yothe ĩrĩ mathagu kũringana na mũthemba wayo. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. 22 Ngai agĩcirathima akiuga atĩrĩ, “Ciaranai mũingĩhe, mũiyũre maaĩ-inĩ marĩa marĩ maria-inĩ, nacio nyoni nĩcingĩhe thĩ.”

23 Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. Ūcio ũgĩtuĩka mũthenya wa gatano.

24 Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩ nĩgĩe ciũmbe irĩ muoyo kũringana na mĩthemba yacio: mahiũ, na ciũmbe iria ithiagĩra thĩ, na nyamũ cia gĩthaka wako, o nyamũ kũringana na mĩthemba hwayo.” Na gũgĩtuĩka o ũguo. 25 Ngai akĩũmba nyamũ cia gĩthaka kũringana na mĩthemba yacio, na mahiũ kũringana na mĩthemba yamo, na ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ kũringana na mĩthemba yacio. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega.

26 Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩtũũmbei andũ na mũhianĩre witũ, mahaanane na ithuĩ, nao maathage thamaki cia iria na nyoni cia rĩera-inĩ, na mahiũ ma thĩ yothe, na maathage ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ.”

27 Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩũmba mũndũ na mũhianĩre wake mwene, akĩmũmba na mũhianĩre wa Ngai; akĩmomba marĩ mũndũ mũrũme na mũndũ-wa-nja.

28 Ngai akĩmarathima, akĩmeera atĩrĩ, “Ciaranai mũingĩhe, mũiyũre thĩ na mũmĩtoorie. Athagai thamaki cia iria na nyoni cia rĩera-inĩ, na mwathage ciũmbe ciothe irĩ muoyo iria ithiagĩra thĩ.”

29 Ningĩ Ngai akiuga atĩrĩ, “Nĩndamũhe mũmera yothe ya thĩ irĩa ĩciaraga mbeũ, na mũtĩ o wothe ũrĩa ũciaraga matunda marĩ mbeũ thĩinĩ. Iyo igũtuĩka irio cianyu. 30 Na kũrĩ nyamũ ciothe cia gũkũ thĩ, na nyoni ciothe cia rĩera-inĩ, o na ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, na kĩndũ o gĩothe kĩrĩ mĩhũmũ ya muoyo-rĩ, ndaacihe mũmera mũruru yothe ĩtuĩke irio ciacio.” Na gũgĩtuĩka o ũguo.

31 Ngai akĩona atĩ kĩndũ kĩrĩa gĩothe oombĩte kĩarĩ kĩega mũno. Nakuo gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. Ūcio ũgĩtuĩka mũthenya wa gatandatũ.

2

1 Igũrũ na thĩ ikĩrĩka na ũgemu wacio wothe.

2 Naguo mũthenya wa mũgwanja wakinya, Ngai agĩkorwo arĩkĩtie wĩra ũcio aarutaga; nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩhurũka mũthenya ũcio wa mũgwanja kuuma wĩra-inĩ wake wothe. 3 Nake Ngai akĩrathima mũthenya ũcio wa mũgwanja na akĩwamũra, tondũ nĩ mũthenya ũrĩa we aahurũkire kuuma wĩra-inĩ wothe ũrĩa aarutite wa ũmbi.

Adamu na Hawa

4 Ūcio nĩguo ũhoro ũrĩa wĩgĩĩ igũrũ na thĩ rĩrĩa ciombirwo.

Rĩrĩa Jehova Ngai ombire thĩ na igũrũ-rĩ, 5 gũtiarĩ kahinga o na kamwe ga gĩthaka koonekete thĩ kana mũmera wa gĩthaka ũkamera. Nĩ tondũ Jehova Ngai ndoirĩtie mbura thĩ na gũtiarĩ mũndũ wa kũrĩma mũgũnda, 6 no tũrũũ twoimaga na thĩ na tũkaihũgia thĩ igũrũ guothe. 7 Nake Jehova Ngai akĩũmba mũndũ kuuma rũkũngũ-inĩ rwa thĩ, na akĩmũhũhĩra mĩhũmũ ya muoyo maniũrũ-inĩ make, nake mũndũ ũcio akĩgĩa na muoyo.

8 Ningĩ Jehova Ngai nĩathondekete mũgũnda mwena wa irathĩro, o kũu Edeni; na kũu nĩkuo aigire mũndũ ũcio oombĩte. 9 Nake Jehova Ngai agĩtũma thĩ ĩmere mĩtĩ ya mĩthemba yothe na ikũre. Yarĩ mĩtĩ mũega ĩkĩoneka na maitho na yaciaraaga matunda mega ma kũrĩa. Gatagatĩ ka

mũgũnda ũcio nĩ haarĩ na mũtĩ wa muoyo, na mũtĩ wa ũmenyo wa gũkũrana wega na ũuru.

¹⁰ Na nĩ kwarĩ rūũ rwathereraga ruumĩte Edeni rũkaihũgia mũgũnda ũcio; ruoima Edeni rũkagayũkana rũgatuĩka njũũ inya. ¹¹ Rũũ rwa mbere rwĩtagwo Pishoni; na nĩruo rũthiũrũkaga bũrũri wothe wa Havila, kũria kũri thahabu. ¹² (Thahabu ya bũrũri ũcio nĩ njega; ningĩ kũu no kũri maguta manungi wega metagwo bendora, na tũhiga twa goro twĩtagwo onigithi.) ¹³ Rũũ rwa keerĩ rwĩtagwo Gihoni; naruo rũthiũrũkaga bũrũri wothe wa Kushi.* ¹⁴ Rũũ rwa gatatũ rwĩtagwo Hidekela naruo rũgeragĩra mwena wa irathĩro wa bũrũri wa Ashuri. Naruo rūũ rwa kana rwĩtagwo Farati.

¹⁵ Jehova Ngai akĩoya mũndũ ũcio oombĩte, akĩmũiga mũgũnda-inĩ ũcio wa Edeni aũrĩmage na aũmenyagĩrĩre. ¹⁶ Nake Jehova Ngai agĩatha mũndũ ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, "No ũrie maciaro ma mũtĩ o wothe ũri mũgũnda ũyũ; ¹⁷ no rĩrĩ, ndũkanarĩe maciaro ma mũtĩ ũria wa ũmenyo wa gũkũrana wega na ũuru, nĩgũkorwo rĩria ũkaamarĩa, ti-itherũ no gũkua ũgaakua."

¹⁸ Ningĩ Jehova Ngai akiuga atĩrĩ, "Ti wega mũndũ ũyũ aikare arĩ wiki. Nĩngũmũmbĩra mũteithia ũria ũmwaĩrĩre."

¹⁹ Na rĩrĩ, Jehova Ngai nĩ oombĩte nyamũ ciothe cia gĩthaka na nyoni cia rĩera-inĩ kuuma tĩiri-inĩ. Agĩcirehe kũri mũndũ ũcio one marĩitwa marĩa egũcitua; na ũria mũndũ ũcio aatuire kĩũmbe o gĩothe kĩ muoyo, rĩu rĩgĩtuĩka rĩitwa rĩakĩo. ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio akĩhe mahiũ mothe marĩitwa, o na nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ ciothe cia gĩthaka.

No Adamu ndooneirwo mũteithia ũmwaĩrĩre. ²¹ Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai agĩtũma mũndũ ũcio akome toro mũnene mũno; na rĩria aakomete, Jehova Ngai akĩruta rũbaru rũmwe rwa mũndũ ũcio na agĩcookia nyama hau rwarĩ. ²² Hĩndĩ ĩyo Jehova Ngai akĩũmba mũndũ-wa-nja kuuma rũbaru rũria aarutite kũri mũndũ ũcio na akĩrehe mũndũ-wa-nja ũcio kũri we.

²³ Mũndũ ũcio akiuga atĩrĩ,
"Hi! Rĩu-rĩ, rĩrĩ nĩ ihĩndĩ kuuma mahĩndĩ makwa,
na nyama cia mwĩrĩ wakwa.

Arĩtagwo mũndũ-wa-nja,
tondũ aarutirwo kuuma kũri mũndũ mũrũme."

²⁴ Gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmaga mũndũ mũrũme atige ithe na nyina, na anyiitane na mũtumia wake, nao magatuĩka mwĩrĩ ũmwe.

²⁵ Acio eerĩ, mũndũ ũcio na mũtumia wake, maarĩ njaga, na matiaconokaga.

3

Kũgũa kwa Mũndũ Mehia-inĩ

¹ Na rĩrĩ, nyoka yarĩ na wara mũingĩ gũkĩra nyamũ ciothe cia gĩthaka iria Jehova Ngai oombĩte. Nyoka ĩyo ikĩũria mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, "Ti-itherũ Ngai nĩ oigire mũtikandarĩe maciaro kuuma mũtĩ o wothe wa mũgũnda ũyũ?"

² Mũndũ-wa-nja ũcio agĩcookeria nyoka ĩyo atĩrĩ, "No tũrĩe matunda ma mũtĩ ĩria ĩrĩ mũgũnda ũyũ, ³ no Ngai aatwĩrĩre atĩrĩ, 'Mũtikandarĩe matunda ma mũtĩ ũria ũri gatagatĩ ka mũgũnda ũyũ, na mũtikanaũhutie, nĩguo mũtigakue.'"

* **2:13** Kushi thĩnĩ wa Kĩrĩkanĩro kĩria Gĩkũrũ nĩ rĩitwa rĩa Kĩhibirania rĩa Sudani kana Ethiopia.

4 No nyoka ikĩra mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Ti-itherũ mũtingĩkua.
5 No Ngai nĩoĩ atĩ rĩrĩa mũkaarĩa matunda macio, maitho manyu nĩmakahingũka, mũtuĩke o ta Ngai, mũmenyage wega na ũuru.”

6 Rĩrĩa mũndũ-wa-nja ũcio onire atĩ matunda ma mũtĩ ũcio maarĩ mega ma kũrĩa, na ma kwendeka makĩonwo na maitho, o na ma kwĩrĩrĩro nĩ ũndũ wa kũũhĩgia mũndũ, agĩtua mamwe, akĩrĩa. Agĩcooka akĩhe mũthuuri wake, ũrĩa maarĩ nake, nake akĩrĩa. 7 Hĩndĩ iyo maitho mao eerĩ makĩhingũka, nao makĩmenya atĩ maarĩ njaga; nĩ ũndũ ũcio magĩtumania mathangũ ma mũkũyũ, magĩthondekera kĩndũ gĩa kũhumbĩra njaga yao.

8 Hwaĩ-inĩ rĩrĩa riũa rĩarurĩte-rĩ, mũndũ ũcio na mũtumia wake makĩigua makinya ma Jehova Ngai agĩceera kũu mũgũnda-inĩ, nao makĩhitha mũtĩ-inĩ ya mũgũnda nĩguo Jehova Ngai ndakamone. 9 No Jehova Ngai agĩta mũndũ ũcio, akĩmũũria atĩrĩ, “Ūrĩ ha?”

10 Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ngũiguire ũgĩceera mũgũnda-inĩ ndeetigĩra tondũ nyuma njaga; nĩ ũndũ ũcio ndeethitha.”

11 Nake Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Nũũ ũkwĩre atĩ ũrĩ njaga? Kaĩ ũrĩte matunda ma mũtĩ ũrĩa ndagwaathire ngĩkwĩra ndũkanaũrie?”

12 Mũndũ ũcio akiuga atĩrĩ, “Mũndũ-wa-nja ũrĩa waheire ndũũranie nake nĩwe ũũheire matunda mamwe ma mũtĩ ũcio, na nĩ ndarĩa.”

13 Nake Jehova Ngai akĩũria mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Atĩ nĩ atĩa wĩkĩte?”

Mũndũ-wa-nja ũcio akiuga atĩrĩ, “Nĩ nyoka iheenirie na nĩ ndarĩa matunda macio.”

14 Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai akĩra nyoka atĩrĩ, “Tondũ nĩwĩkĩte ũguo-rĩ, “Wee ũrogwatwo nĩ kĩrumi gũkĩra mahiũ mothe na gũkĩra nyamũ ciothe cia gĩthaka!

Ūrĩthiiaa na nda,
na ũrĩrĩaga rũkũngũ matukũ mothe ma muoyo waku.

15 Na nĩngũtũma kũgĩe ũthũ gatagatĩ gaku na mũndũ-wa-nja ũyũ,
na gatagatĩ ka rũciararwaku na rwake;
nake nĩagakũhehenja mũtwe,
nawe nĩukamũgũtha ndiira ya kũgũrũ gwake.”

16 Nĩngĩ akĩra mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ,
“Nĩngũkũingĩhĩria ruo mũno hĩndĩ ya gũciara;
ũrĩciaraga ciana na ruo.

Merĩrĩria maku marĩkoragwo marĩ harĩ mũthuuri guo,
nake nĩarĩgwathaga.”

17 Nĩngĩ Ngai akĩra Adamu atĩrĩ, “Tondũ nĩwathĩkĩre mũtumia waku, na warĩa matunda ma mũtĩ ũrĩa ndagwaathire, ngĩkwĩra atĩ, ‘Ndũkanarĩe,’

“Thĩ nĩyarumwo nĩ ũndũ waku;
ũrĩrĩaga irio ciayo na ruo rwa mũnoga matukũ mothe ma muoyo waku.

18 Īrĩgũciaragĩra mũigua na mahiũ ma nyeki-inĩ,
nawe ũrĩrĩaga mũmera ya mũgũnda.

19 Ūrĩrĩaga irio cia thithino ya mũnoga yaku,
o nginya rĩrĩa ũgaacooka tĩri-inĩ,
tondũ nokuo warũtĩtwo;
tondũ wee ũrĩ rũkũngũ
na ũgaacooka o rũkũngũ-inĩ.”

²⁰ Adamu agĩta mĩtumia wake Hawa, tondũ nĩwe watuĩkire nyina wa arĩa othe matũũraga muoyo.

Ngai kũingata Adamu na Hawa kuuma Edeni

²¹ Jehova Ngai agĩthondekera Adamu na mĩtumia wake nguo cia njũũa, akĩmahumba. ²² Nake Jehova Ngai akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩatuĩkĩte o ta ũmwe witũ, akamenya wega na ũũru. Ndagĩrĩre gwĩtĩkĩrio atue matunda ma mũtĩ wa muoyo o namo, amarĩe nake atũũre nginya tene.”

²³ Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai akĩmũingata kuuma Mũgũnda wa Edeni athĩ akarĩmage tĩri-inĩ kũria aarutĩtwo. ²⁴ Ngai aarĩkia kũrutũrũra mũndũ ũcio-rĩ, akĩga akerubi mwena wa irathĩro wa Mũgũnda wa Edeni, o na rũhiũ rwa njora rwarĩrĩmbũkaga mwaki na rwahenagia mbarĩ ciothe, nĩ ũndũ wa kũgitĩra njĩra ya gũthĩ mũtĩ-inĩ ũcio wa muoyo.

4

Kaini na Habili

¹ Nake Adamu agĩkoma na mĩtumia wake Hawa, nake akĩgĩa nda, agĩciara Kaini. Nake akiuga atĩrĩ, “Ndĩkũgĩa na mwana wa kahĩ nĩ ũndũ wa gũteithio nĩ Jehova.” ² Thuutha ũcio agĩciara Habili, mũrũ wa nyina.

Habili aarĩ mũrũithi wa mbũri nake Kaini aarĩ mũrĩmi. ³ Maikarĩte kwa ihinda-rĩ, Kaini akĩrehe maciaro mamwe ma mũgũnda marĩ igongona kũrĩ Jehova. ⁴ No Habili akĩrehe marigithathi mamwe marĩa manoru ma rũũru rwake. Nake Jehova agĩkenio nĩ Habili na igongona rĩake, ⁵ no ndaakenirio nĩ Kaini na igongona rĩake. Nĩ ũndũ ũcio Kaini akĩrakara mũno, na agĩtukia gĩthiithi.

⁶ Nake Jehova Ngai akĩũria Kaini atĩrĩ, “Ūrakarĩte nĩkĩ? Na nĩ kũ gĩtũmĩte ũtukie gĩthiithi? ⁷ Ūngĩka ũria kwagĩrĩre-rĩ, no wage gwĩtĩkĩrĩka? No ũngĩaga gwĩka ũria kwagĩrĩre-rĩ, mehĩa makuoheirie mũrango-inĩ waku makienda gũgwatha; no wee no nginya ũmatoorie.”

⁸ Thuutha ũcio Kaini akĩra mũrũ wa nyina Habili atĩrĩ, “Nĩtumagare tũthĩ mũgũnda.” Na rĩria maarĩ kũu mũgũnda, Kaini agĩtharĩkĩra mũrũ wa nyina Habili, akĩmũũraga.

⁹ Nake Jehova akĩũria Kaini atĩrĩ, “Arĩ ha mũrũ-wa-nyũkwa Habili?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndiũ, kaĩ arĩ nĩ mũmenyereri wa mũrũ-wa-maitũ?”

¹⁰ Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa wĩkĩte? Ta thikĩrĩria! Thakame ya mũrũ-wa-nyũkwa nĩrangaira ĩrĩ tĩri-inĩ. ¹¹ Na rĩri, nĩũgwatĩtwo nĩ kĩrumi na ũkaingatwo mũgũnda ũria waathamirie kanua kaguo kwamũkĩra thakame ya mũrũ-wa-nyũkwa kuuma guoko-inĩ gwaku. ¹² Rĩria ũrĩũrĩmaga-rĩ, ndũgacooka gũgũciarĩra maciaro maguo. Ūgũtuĩka mũndũ ũtakindagĩria, wa kũũrũũraga gũkũ thĩ.”

¹³ Nake Kaini akĩra Jehova atĩrĩ, “Iherithia rĩakwa nĩ inene gũkĩra ũria inghota gwĩtiria. ¹⁴ Ūmũthĩ ũyũ nĩũranyingata kuuma mũgũnda ũyũ na ndũũre hithĩtwo ũthiũ waku; ngũtuĩka mũndũ ũtakindagĩria, wa kũũrũũraga gũkũ thĩ, na ũria wothe ũkaanyona nĩakanjũraga.”

¹⁵ No Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, ti ũguo; mũndũ o na ũrĩkũ angĩkooraga Kaini, nĩakarĩhio maita mũgwanja.” Jehova agĩcooka agũkĩra Kaini rũri nĩgeetha ũria wothe ũngĩmuona ndakamũũrage!

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio Kaini akĩehera akiuma harĩ Jehova, na agĩtũũra bũrũri-inĩ wa Nodu, mwena wa irathĩro rĩa Edeni.

¹⁷ Kaini agikoma na mütumia wake, na akigĩa nda, agiciara Enoku. Hĩndi iyo Kaini niakaga itũura inene, na aarikia kũriaka, akĩrĩta Enoku o ta ũria mũriũ eetagwo. ¹⁸ Nake Enoku agiciarĩrwo Iradu, nake Iradu aarĩ ithe wa Mehujaeli, nake Mehujaeli aarĩ ithe wa Methushaeli, nake Methushaeli aarĩ ithe wa Lameku.

¹⁹ Lameku ũcio akĩhikia andũ-a-nja eerĩ, ũmwe eetagwo Ada na ũria ũngĩ eetagwo Zila. ²⁰ Ada agiciara Jabali; na nĩwe ithe wa andũ arĩa matũũraga hema-inĩ na marĩthagĩa mahiũ. ²¹ Mũrũ-wa nyina eetagwo Jubali; nake nĩwe ithe wa andũ arĩa othe mahũũraga inanda cia mũgeeto na makahuha mĩtũrĩrũ. ²² Zila o nake aarĩ na mũriũ, nake eetagwo Tubali-Kaini, na nĩwe waturaga indo cia mĩthemba yothe cia gĩcango na cia kĩgera. Tubali-Kaini aarĩ na mwarĩ wa nyina wetagwo Naama.

²³ Lameku akĩra atumia ake atĩrĩ,
 “Ada na Zila, taa thikĩrĩriai;
 inyuũ atumia a Lameku, ta iguai ciugo ciakwa.
 Nĩnjũragĩte mũndũ nĩ ũndũ wa kũndiĩhia,
 ngooraga mũndũ mwĩthĩ nĩ ũndũ wa kũnguraria.

²⁴ Angĩkorwo Kaini arĩhagĩrio maita mũgwanja-rĩ,
 Lameku nake akarĩhĩrio maita mĩrongo mũgwanja na mũgwanja.”

²⁵ Nake Adamu agikoma na mütumia wake rĩngĩ, nake agiciara kaana ga kahĩ, na agĩgatua Sethi, akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩaheete mwana ũngĩ handũ ha Habili, ũria Kaini ooragire.” ²⁶ Sethi o nake aarĩ na mũriũ wake, nake akĩmũtua rĩtwa Enoshu.

Hĩndi iyo nĩrĩo andũ mambĩrĩrie gũkaĩra rĩtwa rĩa Jehova.

5

Njarwa cia Adamu

¹ Ũyũ nĩguo ũhoru ũria wandĩkitwo wĩgĩĩ njjarwa cia Adamu.

Hĩndi ĩria Ngai oombire mũndũ-rĩ, amũumbire na mũhianĩre wa Ngai. ² Ngai aamoombire mũndũ mũrũme na mũndũ-wa-nja na akĩmarathima. Na aarikia kũmomba, akĩmeeta “mũndũ.”

³ Adamu aakinyia mĩaka igana na mĩrongo ĩtatũ-rĩ, akĩgĩa na mũriũ wamũtũkĩtie na wa mũhianĩre wake; nake akĩmũtua Sethi. ⁴ Na thuutha wa Sethi gũciarwo-rĩ, Adamu agĩtũura muoyo mĩaka ĩngĩ magana manana, na akĩgĩa na ciana ĩngĩ cia aanake na cia airĩtu. ⁵ Mĩaka yothe ĩria Adamu aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na mĩrongo ĩtatũ, agĩcooka agĩkua.

⁶ Sethi aakinyia mĩaka igana na ĩtano-rĩ, akĩgĩa na mũriũ wetagwo Enoshu. ⁷ Na thuutha wa Enoshu gũciarwo-rĩ, Sethi agĩtũura muoyo mĩaka ĩngĩ magana manana na mũgwanja na akĩgĩa na ciana ĩngĩ cia aanake na cia airĩtu. ⁸ Mĩaka yothe ĩria Sethi aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na ikũmi na ĩrĩ, agĩcooka agĩkua.

⁹ Enoshu aakinyia mĩaka mĩrongo kenda-rĩ, akĩgĩa na mũriũ wetagwo Kenani. ¹⁰ Na thuutha wa Kenani gũciarwo-rĩ, Enoshu agĩtũura muoyo mĩaka ĩngĩ magana manana na ikũmi na ĩtano, na akĩgĩa na ciana ĩngĩ cia aanake na cia airĩtu. ¹¹ Mĩaka yothe ĩria Enoshu aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na ĩtano, agĩcooka agĩkua.

¹² Kenani aakinyia mĩaka mĩrongo mũgwanja-rĩ, akĩgĩa na mũriũ wetagwo Mahalaleli. ¹³ Na thuutha wa Mahalaleli gũciarwo-rĩ, Kenani agĩtũura muoyo mĩaka ĩngĩ magana manana na mĩrongo ĩna, na akĩgĩa

na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. ¹⁴ Mĩaka yothe ĩrĩa Kenani aatũũrire muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na ikũmi, agĩcooka agĩkua.

¹⁵ Mahalaleli aakinya mĩaka mĩrongo ĩtandatũ na ĩtano-rĩ, akĩgĩa na mũriũ wetagwo Jaredi. ¹⁶ Na thuutha wa Jaredi gũciarwo-rĩ, Mahalaleli agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana manana na mĩrongo ĩtatũ, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. ¹⁷ Mĩaka yothe ĩrĩa Mahalaleli aatũũrire muoyo yarĩ mĩaka magana manana na mĩrongo kenda na ĩtano, agĩcooka agĩkua.

¹⁸ Jaredi aakinya mĩaka igana na mĩrongo ĩtandatũ na ĩĩrĩ-rĩ, akĩgĩa na mũriũ wetagwo Enoku. ¹⁹ Na thuutha wa Enoku gũciarwo-rĩ, Jaredi agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana manana, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. ²⁰ Mĩaka yothe ĩrĩa Jaredi aatũũrire muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na mĩrongo ĩtandatũ na ĩĩrĩ, agĩcooka agĩkua.

²¹ Enoku aakinya mĩaka mĩrongo ĩtandatũ na ĩtano-rĩ, akĩgĩa na mũriũ wetagwo Methusela. ²² Na thuutha wa Methusela gũciarwo-rĩ, Enoku agĩtũũra atwaranaga na Ngai mĩaka magana matatũ, akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. ²³ Mĩaka yothe ĩrĩa Enoku aatũũrire muoyo yarĩ mĩaka magana matatũ na mĩrongo ĩtandatũ na ĩtano. ²⁴ Enoku agĩtwarana na Ngai nginya akĩagwo tondũ Ngai nĩamuoire.

²⁵ Methusela aakinya mĩaka igana na mĩrongo ĩnana na mũgwanja-rĩ, akĩgĩa na mũriũ wetagwo Lameku. ²⁶ Na thuutha wa Lameku gũciarwo-rĩ, Methusela agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana mũgwanja na mĩrongo ĩnana na ĩĩrĩ, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. ²⁷ Mĩaka yothe ĩrĩa Methusela aatũũrire muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na mĩrongo ĩtandatũ na kenda, agĩcooka agĩkua.

²⁸ Lameku aakinya mĩaka igana na mĩrongo ĩnana na ĩĩrĩ-rĩ, akĩgĩa mwana wa kahĩ. ²⁹ Nake agĩgatua Nuhu, akiuga atĩrĩ, “Nĩarĩtũhoorağĩria ruo rwa wĩra na mĩnoga ya moko maitũ rĩrĩa tũkũrĩma, tondũ Jehova nĩarumire thĩ.”

³⁰ Thuutha wa Nuhu gũciarwo-rĩ, Lameku agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana matano na mĩrongo kenda na ĩtano, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. ³¹ Mĩaka yothe ĩrĩa Lameku aatũũrire muoyo yarĩ mĩaka magana mũgwanja na mĩrongo mũgwanja na mũgwanja, agĩcooka agĩkua.

³² Nuhu aakinya ũkũrũ wa mĩaka magana matano-rĩ, akĩgĩa na ariũ ake na nĩo Shemu, na Hamu na Jafethu.

6

Mũiyũro wa Maaĩ

¹ Rĩrĩa andũ maambĩrĩrie kũingĩha thĩ na magĩciarĩrwo airĩtu-rĩ, ² ariũ a Ngai makĩona atĩ airĩtu a andũ maarĩ athaka, nao makĩhikia o ũrĩa mũndũ ethuuragĩra. ³ Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Roho wakwa ndegũtũũra agianaga na mũndũ nginya tene, tondũ mũndũ nĩ wa gũkua; matukũ make marĩkoragwo marĩ mĩaka igana na mĩrongo ĩrĩ.”

⁴ Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio, o na thuutha ũcio, rĩrĩa Anefili matũũraga gũkũ thĩ, nĩrĩo ariũ a Ngai maakomire na airĩtu a andũ na magĩciara ciana nao. Ciana icio nĩcio ciarĩ njamba cia tene na andũ arĩa maarĩ igweta.

⁵ Jehova akĩona ũrĩa waganu wa andũ waingĩhite gũkũ thĩ, na atĩ merĩrĩria ma meciiria ma ngoro ciao maarĩ mooru hĩndĩ ciothe. ⁶ Jehova akĩnyitwo nĩ kĩaha nĩ ũndũ wa kũũmba mũndũ gũkũ thĩ, na ngoro yake ikĩiyũrwo nĩ ruo. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩngũniina andũ,

o arĩa niĩ ndombire, mathire kuuma thĩ, andũ na nyamũ, na ciũmbe iria ithiagiĩra thĩ, o na nyoni cia riĩera-inĩ, niĩgũkorwo ndĩ na kieha niĩ undũ wa giũciũmba.” ⁸ No Nuhu agĩĩtikĩriika maitho-inĩ ma Jehova.

⁹ Ūyũ niĩguo ũhoru wa Nuhu.

Nuhu aarĩ mũndũ mũthingu, ũtaarĩ na ũcuuke kũrĩ andũ a hĩndĩ yake, na niĩatwaranaga na Ngai. ¹⁰ Nuhu aarĩ na ariũ atatũ: niĩo Shemu, na Hamu na Jafethu.

¹¹ Thĩ nayo yarĩ thũku maitho-inĩ ma Jehova na yaiyũritwo niĩ maũndũ ma ũhinya. ¹² Ngai niĩonire ũrĩa thĩ yathũkĩte, niĩgũkorwo andũ othe a thĩ niĩmathũkĩtie niĩthĩire yao. ¹³ Niĩ undũ ũcio Jehova akĩira Nuhu atĩrĩ, “Niĩnduĩte itua kũniina andũ aya othe, niĩgũkorwo thĩ niĩ iiyũritwo niĩ maũndũ ma ũhinya niĩ undũ wao. Ti-itherũ niĩngũmaniinanĩria hamwe na thĩ. ¹⁴ Niĩ undũ ũcio-rĩ, wĩyakĩre thabina ya mĩti ya mĩthithinda; na ũthondeke tũnyũmba thĩiniĩ, na ũmĩhake rami thĩiniĩ na nja. ¹⁵ Na ũkũmiĩaka ũũ: Ūraihu wa thabina ũkorwo ũrĩ buti magana mana na niĩmĩrongo itano, na warĩ wa buti niĩmĩrongo mũgwanja na ithano na buti niĩmĩrongo ina na ithano, kũraiha na igũrũ.* ¹⁶ Ūmĩgĩte igũrũ, no ũtigie buti imwe na nuthu mwena wa igũrũ wa thingo. Wĩkĩre niĩmĩrongo mwena-inĩ wa thabina, na ũmiĩake irĩ na ngoroba ya thĩ, na ya gatagati, na ya igũrũ. ¹⁷ Niĩngũrehe niĩyũro wa maaĩ gũkũ thĩ wa kũniina kindũ giĩothe kĩrĩ muoyo gũkũ thĩ, kiũmbe o giĩothe kĩrĩ na niĩhũmũ ya muoyo thĩiniĩ wakio. Indo ciothe irĩ thĩ niĩkũniinwo. ¹⁸ No niĩngũthondeka kĩrikanĩro nawe. Wee niĩũgatoonya thabina, wee mwene na ariũ aku na niĩmũtumia waku, na atumia a ariũ aku. ¹⁹ Niĩngĩ niĩũkainĩgĩria ciũmbe cia niĩthemba yothe thĩiniĩ wa thabina, o niĩthemba ciũmbe igĩrĩ, wa njamba na wa nga, niĩguo itũũre muoyo, o hamwe nawe. ²⁰ O niĩthemba wa nyoni, na o niĩthemba wa nyamũ ciothe na ciũmbe ciothe iria ithiagiĩra thĩ, niĩgooka kũrĩ we igĩrĩ igĩrĩ niĩguo itũũre muoyo. ²¹ Niĩũkamaatha niĩthemba yothe ya irio iria iriĩagwo, ũciige irĩ irio ciaku na ciacio.”

²² Nuhu agĩĩka maũndũ mothe o ta ũrĩa Ngai aamwathĩte eeke.

7

¹ Niĩngĩ Jehova akĩira Nuhu atĩrĩ, “Toonya thabina thĩiniĩ, wee na nyũmba yaku yothe, tondũ niĩnyonete ũrĩ mũthingu rũciaro-inĩ rũrũ. ² Na ũtoonye thĩiniĩ na nyamũ niĩmũgwanja niĩmũgwanja cia niĩthemba yothe irĩa itarĩ thaahu, o njamba na nga yayo, na igĩrĩ igĩrĩ cia niĩthemba yothe irĩa irĩ thaahu, o njamba na nga yayo, ³ o na niĩngĩ ũtoonye na nyoni niĩmũgwanja niĩmũgwanja cia niĩthemba yothe, o njamba na nga yayo, niĩgeetha niĩthemba yacio itũũrio muoyo thĩ yothe. ⁴ Thikũ niĩmũgwanja kuuma rĩu, niĩnguuria mbura, yure gũkũ thĩ matukũ niĩmĩrongo ina niĩmũthenya na ũtukũ, na niĩine ciũmbe ciothe iria irĩ muoyo iria niĩ ndombire, ithire thĩ.”

⁵ Nake Nuhu agĩĩka ũrĩa wothe Mwathani aamwathĩte eeke.

⁶ Nuhu aarĩ na niĩaka magana matandatũ rĩria niĩyũro ũcio wa maaĩ waiyũrire thĩ. ⁷ Nake Nuhu na ariũ ake na niĩmũtumia wake na atumia a ariũ ake niĩmagĩtoonya thabina morĩre niĩyũro ũcio wa maaĩ. ⁸ Nyamũ igĩrĩ igĩrĩ iria itarĩ thaahu na iria irĩ thaahu cia nyoni o na cia ciũmbe

* **6:15** niĩ ta mita 140 kũraiha, mita 23 kwarama, na mita 13.5 kũraiha na igũrũ.

ciothe iria ithiagira thĩ, ⁹ njamba na nga-rĩ, igũka kũrĩ Nuhu igĩtoonya thabina, o ta ũria Ngai aathite Nuhu. ¹⁰ Na thuutha wa matukũ mũgwanja mũiyũro wa maaĩ ũkũyũra thĩ.

¹¹ Na rĩrĩ, mũthenya wa ikũmi na mũgwanja, mweri wa keerĩ, mwaka ũria Nuhu akinyirie mĩaka magana matandatũ-rĩ, mũthenya ũcio nĩguo ithima cia maaĩ ciothe cia kũria kũriku ciatuthũkire, nacio ihingo cia mũiyũro wa igũrũ ikĩhingũrwo. ¹² Nayo mbura ikiura thĩ matukũ mĩrongo ina, mũthenya na ũtukũ.

¹³ Mũthenya o ro ũcio nĩguo Nuhu na ariũ ake, Shemu, na Hamu na Jafethu, hamwe na mũtumia wake na atumia a ariũ ake atatũ maatoonyire thabina. ¹⁴ Nao maarĩ na mũthemba yothe ya nyamũ cia gĩthaka, o nyamũ kũringana na mũthemba wayo, na mahiũ mothe kũringana na mũthemba yamo, na ciũmbe ciothe iria ithiagira thĩ kũringana na mũthemba yacio, na nyoni ciothe kũringana na mũthemba yacio, na kĩndũ gĩothe kĩrĩ mathagu. ¹⁵ Ciũmbe ciothe iria irĩ mĩhũmũ ya muoyo igĩka kũrĩ Nuhu igĩtoonya thabina igĩrĩ igĩrĩ. ¹⁶ Nyamũ iria ciatoonyire thĩinĩ ciarĩ njamba na nga cia mũthemba yothe ya indo iria irĩ muoyo, o ta ũria Ngai aathite Nuhu. Nake Jehova akĩmũhingĩrĩria thĩinĩ.

¹⁷ Handũ ha matukũ mĩrongo ina, mũiyũro ũcio ũgĩthĩ mberu kuongerereka thĩ, na o ũria maaĩ macio maingĩhaga makĩoya thabina iyo na igũrũ mũno na ikĩreera igũrũ rĩa maaĩ. ¹⁸ Maaĩ macio makĩambatĩra na makĩongerereka mũno gũkũ thĩ, nayo thabina ikĩreera maaĩ igũrũ.

¹⁹ Maaĩ macio makĩambatĩra mũno igũrũ wa thĩ, nacio irĩma ciothe iria ndaaya na igũrũ gũkũ mũhuro wa matu guothe ikĩhumbĩrwo nĩmo.

²⁰ Maaĩ macio maambatire makĩhumbĩra irĩma na makĩria ma buti mĩrongo irĩ. ²¹ Kĩndũ gĩothe kĩarĩ muoyo na gĩathiiaga gũkũ thĩ gĩgĩkua, nyoni, na mahiũ na nyamũ cia gĩthaka, na ciũmbe ciothe iria ciahunjite thĩ, o na andũ othe. ²² Kĩndũ gĩothe kĩarĩ thĩ nyũmũ na kĩarĩ na mĩhũmũ ya muoyo maniũrũ-inĩ makĩo gĩgĩkua. ²³ Kĩndũ gĩothe kĩarĩ muoyo gũkũ thĩ guothe gĩkĩniinwo biũ; andũ na nyamũ na ciũmbe iria ithiagira thĩ na nyoni cia riera-inĩ ikĩniinwo ciothe gũkũ thĩ. No Nuhu watigarire hamwe na andũ arĩa maarĩ nake thĩinĩ wa thabina.

²⁴ Maaĩ macio magĩkara mahumbĩrite thĩ matukũ igana rĩmwe na mĩrongo itano.

8

¹ No rĩrĩ, Ngai nĩaririkanire Nuhu o hamwe na nyamũ ciothe cia gĩthaka o na mahiũ marĩa mothe aarĩ namo thĩinĩ wa thabina, na agĩtũma rũhuho rũhurutane gũkũ thĩ, namo maaĩ makĩambiriria kũhũa. ² Nacio ithima cia kũria kũriku na ihingo cia mũiyũro wa igũrũ ikĩhingwo, nayo mbura igĩtiga kuura. ³ Namu maaĩ magĩthĩ makĩhũũaga, magĩthiraga thĩ. Thuutha wa matukũ igana na mĩrongo itano-rĩ, maaĩ magĩkorwo manyihanyiihite, ⁴ naguo mũthenya wa ikũmi na mũgwanja wa mweri wa mũgwanja, thabina ikĩrũgama irĩma-inĩ cia Ararati. ⁵ Maaĩ macio magĩthĩ na mberu na kũhũa o nginya mweri wa ikũmi, na mũthenya wa mberu wa mweri wa ikũmi-rĩ, tũcũmbĩrĩ twa irĩma tũkĩambiriria kuoneka.

⁶ Na thuutha wa matukũ mĩrongo ina, Nuhu akĩhingũra ndirica irĩa aakite thabina-inĩ, ⁷ na akĩrekereria ihuru na nja, narĩo rigĩtũura rĩũmbũkaga kũndũ na kũndũ o nginya rĩrĩa maaĩ maahũire thĩ. ⁸ Ningĩ akĩrekereria ndutura ithĩi ikarore kana maaĩ nĩmahũite gũkũ thĩ. ⁹ No

* 7:20 nĩ ta mita 7.

ndutura ĩyo ndĩonire handũ ha kũũmba tondũ thĩ yothe yaiyũrĩtwo nĩ maaĩ; nĩ ũndũ ũcio ĩgĩcOOKA thabina-inĩ kũrĩ Nuhu. Nake agĩtambũrũkia guoko akĩmĩoya, akĩmĩtoonyia thabina thĩinĩ kũu we aarĩ. ¹⁰ Ningĩ agĩeterera matukũ mangĩ mũgwanja, na maathira akĩrekereria ndutura rĩngĩ yume nja ya thabina. ¹¹ Rĩrĩa ndutura ĩyo yamũcookereire hwaĩ-inĩ-rĩ, yakuuĩte ithangũ rĩa mũtamaiyũ na mũkanye wayo, rĩatuĩtwo o hĩndĩ ĩyo! Nuhu agĩkĩmenya atĩ maaĩ nĩmahũite thĩ. ¹² Nuhu agĩeterera matukũ mangĩ mũgwanja, agĩcOOKA akĩrekereria ndutura ĩyo yume nja rĩngĩ, no hĩndĩ ĩno ndĩigana kũmũcookerera.

¹³ Na rĩrĩ, mũthenya wa mbere, mweri wa mbere wa mwaka ũrĩa Nuhu akinyirie mĩaka magana matandatũ na ũmwe-rĩ, mũthenya ũcio nĩguo maaĩ maahũire biũ gũkũ thĩ. Nake Nuhu akĩeheria kĩrĩa kĩagitĩte thabina, agĩkĩona atĩ thĩ nĩyaniarĩte. ¹⁴ Gũgĩkinya mũthenya wa mĩrongo ũrĩ na mũgwanja wa mweri wa keerĩ-rĩ, thĩ nĩyaniarĩte biũ.

¹⁵ Ningĩ Ngai akĩra Nuhu atĩrĩ, ¹⁶ “Uma thabina, wee na mũtumia waku, na ariũ aku na atumia ao. ¹⁷ Hingũrĩra mĩthemba yothe ya ciũmbe iria irĩ muoyo ĩcio ũrĩ nacio: irĩ nyoni, na nyamũ, na ciũmbe iria ithiagĩra thĩ, nĩgeetha ciongerereke thĩ, na ĩciarane cingĩthe gũkũ thĩ.”

¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio Nuhu akiuma thabina hamwe na ariũ ake, na mũtumia wake, na atumia a ariũ ake. ¹⁹ Nyamũ ciothe na ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, na nyoni ciothe, na kĩndũ o gĩothe gĩthiagĩra gũkũ thĩ, ciothe cikiuma thabina, mũthemba o mũthemba.

²⁰ Nake Nuhu agĩakĩra Jehova kĩgongona, na akĩoya nyamũ imwe cia iria ciothe itarĩ thaahu, na nyoni iria itarĩ thaahu, akĩrutĩra Ngai igongona rĩa njino ho.* ²¹ Nake Jehova agĩkenio nĩ mũtararĩko ũcio, akiuga atĩrĩ na ngoro yake: “Ndirĩ hĩndĩ ngaacooka kũruma thĩ rĩngĩ nĩ ũndũ wa mũndũ, o na gũtuĩka merĩrĩria ma ngoro yake nĩ mooru kuuma ũnini-inĩ wake. Na ndirĩ hĩndĩ ngaacooka kũniina ciũmbe ciothe iria irĩ muoyo ta ũguo njĩkĩte.

²² “Mahinda mothe marĩa thĩ ĩgũtũũra-rĩ, kũrĩkoragwo na hĩndĩ ya kũhaanda na ya magetha, na hĩndĩ ya heho na ya ũrugarĩ, na hĩndĩ ya themithũ na ya gathano, na mũthenya na ũtukũ.”

9

Kĩrĩkanĩro kĩa Ngai na Nuhu

¹ Hĩndĩ ĩyo Ngai akĩrathima Nuhu na ariũ ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ciaranai na mũngĩthe na mũiyũre thĩ. ² Nyamũ ciothe cia thĩ, na nyoni cia rĩera-inĩ, ciothe nĩ irĩmwĩtigagĩra na imakage nĩ inyuĩ, ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, na thamaki ciothe cia iria-inĩ; nĩndacineana moko-inĩ manyu. ³ Kĩndũ gĩothe gĩtũũraga muoyo na gĩthiagira-rĩ, gĩgũtuĩka irio cianyu. O ta ũrĩa ndamũheire mĩmera ĩrĩa mĩruru mĩrĩĩage, riu nĩ ndamũhe indo ciothe itũke irio cianyu.

⁴ “No rĩrĩ, mũtikararĩte nyama irĩ na thakame, tondũ thakame nĩyo muoyo. ⁵ Na ti-itherũ nĩngarĩhanĩria gũitwo gwa thakame yanyu. Ndĩmĩrĩhanĩrie o na kuuma kũrĩ nyamũ o na ĩrĩkũ. Nake mũndũ angĩta thakame ya mũndũ ũngĩ, o nake nĩakarĩhio thakame ĩyo.

⁶ “Mũndũ o wothe ũgaita thakame ya mũndũ ũngĩ, thakame yake o nayo ĩgaitwo nĩ mũndũ;

* **8:20** Ihinda rĩrĩ norĩo iruta rĩa njino rĩcinĩtwo rĩrĩ rĩothe thĩinĩ wa Kĩrĩkanĩro.

nĩgũkorwo Ngai ombire mũndũ na mũhianĩre wake.

⁷ No inyuĩ-rĩ, ciaranai na mũingĩhe; muongerereke thĩ na mũiyũre kuo.”

⁸ Ningĩ Ngai akĩira Nuhu hamwe na ariũ ake atĩrĩ, ⁹ “Rĩu nĩ nĩngũthondeka kĩrĩkanĩro gĩakwa na inyuĩ, na njiaro cianyu iria igooka thuutha wanyu, ¹⁰ o na hamwe na kĩũmbe gĩothe kĩrĩ muoyo kĩa iria mũraarĩ nacio; nĩcio nyoni, na mahiũ o na nyamũ cia gĩthaka ciothe iria cioimire thabina hamwe na inyuĩ, ici nĩcio ciũmbe ciothe irĩ muoyo gũkũ thĩ. ¹¹ Nĩndathondeka kĩrĩkanĩro gĩakwa na inyuĩ: Gũtirĩ hĩndĩ ingĩ muoyo wothe ũkaaniinwo na mũiyũro wa maaĩ; gũtirĩ hĩndĩ ingĩ gũkaagia mũiyũro wa maaĩ wa kũniina thĩ.”

¹² Ningĩ Ngai akiuga atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩkĩo kĩmenyithia gĩa kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndĩrarĩkanĩra na inyuĩ na ciũmbe ciothe irĩ muoyo irĩ hamwe na inyuĩ, kĩrĩkanĩro kĩa njiarwa ciothe iria igooka: ¹³ Nĩndekĩra mũkũnga-mbura wakwa matu-inĩ, na nĩguo ũgũtuĩka kĩmenyithia gĩa kĩrĩkanĩro gatagatĩ gakwa na andũ a thĩ. ¹⁴ Hĩndĩ irĩa yothe ngaarehe matu igũrũ rĩa thĩ, naguo mũkũnga-mbura woneke matu-inĩ macio, ¹⁵ nĩndĩiririkanaga kĩrĩkanĩro gĩakwa gatagatĩ kanyu na nĩ, na gatagatĩ ga ciũmbe cia mĩthemba yothe iria itũũraga muoyo. Gũtirĩ hĩndĩ ingĩ maaĩ magatũka mũiyũro wa kũniina mĩoyo yothe. ¹⁶ Rĩrĩa rĩothe mũkũnga-mbura ũrĩonekaga itu-inĩ-rĩ, ndĩwonaga ngaririkana kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩa gũtũura nginya tene gatagatĩ ka Ngai na ciũmbe cia mĩthemba yothe iria itũũraga muoyo gũkũ thĩ.”

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩira Nuhu atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩkĩo kĩmenyithia gĩa kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndathondeka gatagatĩ gakwa na kĩndũ gĩothe kĩrĩ muoyo gũkũ thĩ.”

Ariũ a Nuhu

¹⁸ Ariũ a Nuhu arĩa moimire thabina maarĩ Shemu, na Hamu na Jafethu. (Hamu nĩwe warĩ ithe wa Kaanani). ¹⁹ Acio atatũ nĩo maarĩ ariũ a Nuhu, na kuuma kũrĩ o gũkũma andũ arĩa othe maahurunjirwo thĩ yothe.

²⁰ Nuhu aarĩ mũrĩmi, na nĩhaandire mũgũnda wa mĩthabibũ. ²¹ Rĩrĩa aanyũire ndĩbei ya mĩthabibũ iyo, akĩrĩio, na agĩkoma thĩnĩ wa hema yake atehumbĩrĩte. ²² Hamu, ithe wa Kaanani, nĩonire njaga ya ithe, na akĩira ariũ a nyina eerĩ arĩa maarĩ nja. ²³ No Shemu na Jafethu makĩoya nguwo makĩigĩrĩra ciande; magĩthiũ na kĩihutaatĩ, makĩhumbĩra njaga ya ithe. Mothiũ mao maahũgũkĩte na kũngĩ nĩguo matikoone njaga ya ithe wao.

²⁴ Rĩrĩa Nuhu aarĩũkirwo na akĩmenya ũrĩa mũriũ wake ũrĩa mũnini aamwĩkĩte-rĩ, ²⁵ akiuga atĩrĩ,

“Kaanani aronyiitwo nĩ kĩrumi!

Agaatũka ngombo ya kũhinyĩrĩrio biũ nĩ ariũ a nyina.”

²⁶ Ningĩ akiuga atĩrĩ,

“Jehova arogaathwo, o we Ngai wa Shemu!

Kaanani arotũka ngombo ya Shemu.

²⁷ Ngai aroaramia mĩhaka ya Jafethu;

Jafethu arotũura hema-inĩ cia Shemu,

na Kaanani arotũka ngombo yake.”

²⁸ Thuutha wa mũiyũro wa maaĩ gũthira-rĩ, Nuhu aatũũrĩre muoyo mĩaka magana matatũ na mĩrongo itano. ²⁹ Mĩaka yothe irĩa Nuhu aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na mĩrongo itano, agĩcooka agĩkua.

10

Mũtaratarwa wa Ndũrĩrĩ

¹ Ūyũ nĩguo ũhoru wa njiarwa cia Nuhu, nĩo Shemu, na Hamu, na Jafethu, arĩa o ene maagiĩre na ariũ thuutha wa mũiyũro wa maaĩ.

Ariũ a Jafethu

² Ariũ a Jafethu nĩ aya:

Gomeri, na Magogu, na Madai, na Javani, na Tubali, na Mesheki, na Tirasi.

³ Ariũ a Gomeri nĩ aya:

Ashikenazu, na Rifathu, na Togarima.

⁴ Ariũ a Javani nĩ aya:

Elishahu, na Tarishishi, na Kitimu, na Rodanimu. ⁵ (Kuuma kũrĩ o gũkiuma andũ arĩa matũũraga ndwere-inĩ cia iria, o andũ na rũgongo rwao kũringana na mĩhĩrĩga yao, mabũrũri-inĩ mao, na o andũ na rũthiomi rwao.)

Ariũ a Hamu

⁶ Nao ariũ a Hamu nĩ aya:

Kushi, na Miziraimu, na Putu, na Kaanani.*

⁷ Ariũ a Kushi nĩ aya:

Seba, na Havila, na Sabita, na Raama, na Sabiteka.

Nao ariũ a Raama nĩ:

Sheba, na Dedani.†

⁸ Kushi nĩwe warĩ ithe wa Nimurodi, ũrĩa wakũrĩre agĩtuĩka njamba ya hinya ya ita gũkũ thĩ. ⁹ Aarĩ mũguĩmi warĩ hinya mbere ya Jehova; na nĩkiio kwĩragwo atĩrĩ, “O ta Nimurodi, mũguĩmi ũrĩ hinya mbere ya Jehova.” ¹⁰ Matũũra ma mbere ma ũthamaki wake maarĩ Babeli, na Ereku, na Akadi na Kaline, kũu Shinaru.‡ ¹¹ Kuuma bũrũri ũcio wa Shinaru agĩthĩi bũrũri wa Ashuri, nakuo kũu agĩaka matũũra ma Nineve, na Rehobothu-Iru, na Kala, ¹² na Reseni, itũũra rĩrĩ gatagatĩ ka Nineve na Kala; rĩu nĩrĩo rĩarĩ itũũra inene.

¹³ Nake Miziraimu nĩwe warĩ ithe wa

Aludĩ, na Aanamĩ, na Alehabi, na Anafituhi, ¹⁴ na Apathirusi, na Akasuluhi (Afilisti moimire kuuma harĩ o), na Akafitorĩ.

¹⁵ Kaanani nĩwe warĩ ithe wa

Sidoni irigithathi rĩake, na Ahiti, ¹⁶ na Ajobusi, na Aamori, na Agirigashi, ¹⁷ na Ahivi, na Ariki, na Asiniti, ¹⁸ na Aarivadi, na Azemari, na Ahamathi.

Thuutha ũcio mĩhĩrĩga ya Kaanani ikĩhurunjũka, ¹⁹ mĩhaka ya Akaanani yoimĩte Sidoni irorete Gerari igakinya Gaza, ningĩ ikarora Sodomu, na Gomora, na Adima, na Zeboimu, o nginya Lasha.

²⁰ Acio nĩo ariũ a Hamu kũringana na mĩhĩrĩga yao, na thiomi ciao, marĩ ng’ongo ciao, na mabũrũri-inĩ mao.

Ashemu

* **10:6** Miziraimu nĩ bũrũri wa Misiri, Putu nakuo kwahoteka gũkorwo nĩ bũrũri wa Libia kana bũrũri wa Somalia ũmũthĩ. † **10:7** Mabũrũri maya mũgwanja ma ariũ a Kushi maakoragwo Arabia. ‡ **10:10** Shinaru nĩ rĩtwa rĩa tene rĩa bũrũri wa Babuloni.

²¹ Shemu o nake nĩaciarĩrwo ariũ ake. Mũrũ wa nyina na Shemu ũrĩa warĩ mũkũrũ eetagwo Jafethu. Shemu nĩwe warĩ ithe wa rũruka ruothe rwa ariũ a Eberi.

²² Ariũ a Shemu nĩ aya:

Elamu, na Ashuri, na Arafakasadi, na Ludi, na Aramu.

²³ Nao ariũ a Aramu nĩ aya:

Uzu, na Hulu, na Getheru, na Mesheki.

²⁴ Arafakasadi nĩwe warĩ ithe wa Shela, nake Shela aarĩ ithe wa Eberi.

²⁵ Eberi nake nĩaciarĩrwo ariũ eerĩ:

Ūmwe eetagwo Pelegu, tondũ hĩndĩ yake thĩ nĩyagayũkanire; mũrũ wa nyina eetagwo Jokitani.

²⁶ Jokitani nĩwe warĩ ithe wa

Alimodadi, na Shelefu, na Hazarimavethu, na Jera, ²⁷ na Hadoramu, na Uzali, na Dikila, ²⁸ na Obali, na Abimaeli, na Sheba, ²⁹ na Ofiri, na Havila, na Jobabu. Acio othe nĩo maarĩ ariũ a Jokitani.

³⁰ Rũgongo rũrĩa maatũũraga ruoimĩte Meshu rũgathiĩ rũrorete Sefari, kũu mwena wa irathĩro wa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma.

³¹ Acio nĩo ariũ a Shemu kũringana na mĩhĩrĩga yao, na thiomu ciao, marĩ ng'ongo ciao na mabũrũri-inĩ mao.

³² Īyo nĩyo mĩhĩrĩga ya ariũ a Nuhu kũringana na njiaro ciao, marĩ mabũrũri-inĩ mao. Kuuma kũrĩ o, ndũrĩrĩ ikĩhurunjũka thĩ yothe thuutha wa mũiyũro wa maaĩ.

11

Mũthiringo wa Babeli

¹ Hĩndĩ ĩyo ya tene-rĩ, andũ othe a thĩ maarĩ na rũthiomu rũmwe na mwaro o ūmwe. ² Na rĩria andũ maathĩiaga na mwena wa irathĩro, magĩkina werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu wa Shinaru, na magĩtũũra kuo.

³ Nao makiĩrana atĩrĩ, “Ūkai tũũmbe maturubarĩ na tũmacine wega.” Magĩtũũmĩra maturubarĩ handũ ha mahiga, na rami handũ ha thimĩti.

⁴ Ningĩ magĩcooka makiuga atĩrĩ, “Ūkai, rekei twĩyakĩre itũũra inene, rĩna mũthiringo mũraaya na igũrũ, ũkinye o matu-inĩ, nĩgeetha twĩgũre igweta, na nĩguo tũtikaanahurunjwo thĩ yothe.”

⁵ No rĩrĩ, Jehova agĩkũrũka oke one itũũra rĩu na mũthiringo ũcio andũ acio maakaga. ⁶ Jehova akiuga atĩrĩ na ngoro yake, “Angĩkorwo na ũndũ wa ũrũmwe wa kwaria rũthiomu rũmwe andũ aya nĩmambĩrĩria gwĩka ũũ-rĩ, gũtirĩ ũndũ makaabanga gwĩka ũkaamarema. ⁷ Ūkai, tũikũrũke tũkahĩngĩcanie rũthiomu rwao, nĩgeetha matigacooke kũiguithania mĩario mũndũ na ũrĩa ũngĩ.”

⁸ Nĩ ũndũ ũcio, kuuma hau Jehova akĩmahurunja thĩ yothe, nao magĩtiga gwaka itũũra rĩu inene. ⁹ Na nĩkĩo itũũra rĩu rĩetirwo Babeli,* tondũ nĩkuo Jehova aahĩngĩcanĩrie rũthiomu rwa andũ a thĩ yothe. Kuuma kũu, Jehova akĩmahurunja thĩ yothe.

Njiarwa cia kuuma Shemu nginya Aburamu

¹⁰ Ūyũ nĩguo ũhoru wa Shemu.

* **11:9** Rĩĩtwa Babeli rĩgĩtaũrwo na rũthiomu rwa Kĩhibirania nĩ ta kuuga “kĩrĩgiicano.”

Miaka iiri thuutha wa muiyuro wa maa-ri, riri Shemu aari na ukuru wa miaka igana rimwe-ri, ningu aatukire ithe wa Arafakasadi. ¹¹ Shemu aatuirire muoyo miaka magana matano thuutha wa gutuika ithe wa Arafakasadi, na akigia na ciana ingi cia aanake na cia airitu.

¹² Nake Arafakasadi aakinyia miaka mirongo itatu na itano, agituika ithe wa Shela. ¹³ Na thuutha wa gutuika ithe wa Shela, Arafakasadi agitura muoyo miaka ingi magana mana na itatu, na akigia na ciana ingi cia aanake na cia airitu.

¹⁴ Nake Shela aakinyia miaka mirongo itatu, agituika ithe wa Eberi. ¹⁵ Na thuutha wa gutuika ithe wa Eberi, Shela agitura muoyo miaka ingi magana mana na itatu, na akigia na ciana ingi cia aanake na cia airitu.

¹⁶ Nake Eberi aakinyia miaka mirongo itatu na ina, agituika ithe wa Pelegu. ¹⁷ Na thuutha wa gutuika ithe wa Pelegu, Eberi agitura muoyo miaka ingi magana mana na mirongo itatu, na akigia na ciana ingi cia aanake na cia airitu.

¹⁸ Nake Pelegu aakinyia miaka mirongo itatu, agituika ithe wa Reu. ¹⁹ Na thuutha wa gutuika ithe wa Reu, Pelegu agitura muoyo miaka ingi magana meer na kenda na akigia na ciana ingi cia aanake na cia airitu.

²⁰ Nake Reu aakinyia miaka mirongo itatu na iri, agituika ithe wa Serugu. ²¹ Na thuutha wa gutuika ithe wa Serugu, Reu agitura muoyo miaka ingi magana meer na mugwanja na akigia na ciana ingi cia aanake na cia airitu.

²² Nake Serugu aakinyia miaka mirongo itatu, agituika ithe wa Nahoru. ²³ Na thuutha wa gutuika ithe wa Nahoru, Serugu agitura muoyo miaka ingi magana meer na akigia na ciana ingi cia aanake na cia airitu.

²⁴ Nake Nahoru aakinyia miaka mirongo iri na kenda, agituika ithe wa Tera. ²⁵ Na thuutha wa gutuika ithe wa Tera, Nahoru agitura muoyo miaka ingi igana na ikumi na kenda, na akigia na ciana ingi cia aanake na cia airitu.

²⁶ Thuutha wa Tera gikinyia miaka mirongo mugwanja, agituika ithe wa Aburamu, na Nahoru na Harani.

Njarwa cia Tera

²⁷ Uyu ningu uhoru wa Tera.

Tera nwe war ithe wa Aburamu, na Nahoru na Harani. Nake Harani agituika ithe wa Loti. ²⁸ Ithe wao Tera ari o muoyo-ri, Harani niakuire ari bururi-ini wa Uri-kwa-Akalidei, kura aaciariro. ²⁹ Aburamu na Nahoru o eeri nimahikanirie. Mutumia wa Aburamu eetagwo Sarai, nake mutumia wa Nahoru eetagwo Milika; Milika ari mwar wa Harani. Harani nwe war ithe wa Milika na Isika. ³⁰ Na riri, Sarai aari thaata; ndaari na ciana.

³¹ Nake Tera akioya muriu wake Aburamu, na Loti muru wa muruwe Harani, na Sarai mutumia wa muriu wake Aburamu; nao makiumagara hamwe moime bururi wa Uri-kwa-Akalidei mathi Kaanani. No riri maakinyire bururi wetagwo Harani,† magitura kuo.

³² Tera agitura muoyo miaka ingi magana meer na itano, na agikura kuu Harani.

† **11:31** Harani riri itura thini wa bururi wa Mesopotamia, na andu akuo nimahooyaga mweri o ta ura andu a Uri meekaga.

12

Ngai gwita Aburamu

¹ Nake Jehova nifeerite Aburamu atiri, "Thaama uume bururi wanyu na utige andu anyu, na nyumba ya thoguo, uthii bururi uria ngaakuonia.

² "Nii ningagutua ruri rünene,
na ningakurathima;
ningatuma riitwa riaku rigite igweta,
nawe niugatuika kirathimo.

³ Ningarathima aria magaakurathima,
na uria o wothe ugaakuruma na nii ningatuma anyiitwo ni kirumi;
nao andu othe a thi
nimakarathimwo ni undu waku."

⁴ Ni undu ucio Aburamu akiumagara agithii, o ta uria Jehova aamwathite; nake Loti agithii nake. Aburamu aari na miaka mirongo mugwanja na itano riria oimire Harani. ⁵ Nake niathiire na mutumia wake Sarai, na Loti, muriu wa muru wa nyina, na indo clothe iria maagite nacio, na andu aria maagite nao kuu Harani, na makiumagara marorete bururi wa Kaanani, na magikinya kuo.

⁶ Aburamu agituikaniria bururi ucio agikinya handu haari na muti munene wa More kuu Shekemu. Hindi iyo Akaanani nio maatuiraga bururi ucio. ⁷ Nake Jehova akiumirira Aburamu, akimwira atiri, "Bururi uyü niguu ngaathe ruciaro rwaku." Ni undu ucio Aburamu agiakira Jehova kigongona hau, o we Jehova ucio wamuumirire.

⁸ Kuuma hau agithii erekeire irima iria iri mwena wa irathiro wa itura ria Betheli, na akiamba hema yake, Betheli igikorwo iri mwena wa ithiuro na itura ria Ai riri mwena wa irathiro. Hau niho aakire Jehova kigongona na agikaia riitwa ria Jehova. ⁹ Thuutha-ini Aburamu akiumagara ringi agithii na mbere na rugendo arorete Negevu.*

Aburamu guthii Misiri

¹⁰ Na riri, ni kwagire ng'aragu bururi ucio, nake Aburamu agikurika athii Misiri agaikare kuo kwa ihinda, tondü ng'aragu ni yari nene muno.†

¹¹ Ari o hakuhi gutoonya Misiri-ri, akira mutumia wake Sarai atiri, "Ninjüü atü üri mündü-wa-nja kiirorerwa. ¹² Na riri, andu a Misiri makuona mekuuga atiri, 'Üyü ni mutumia wake,' tondü ucio manjürage no wee makureke ütüre muoyo, makuoe. ¹³ Ni undu ucio wee uga atü üri mwarü wa baba, nigeetha uhonokie muoyo wakwa na manjike wega ni undu waku."

¹⁴ Riria Aburamu aakinyire Misiri, andu a Misiri makiona atü mutumia wake aari kiirorerwa biu. ¹⁵ Nao anene a Firaüni mamuona, makimugaathiria kuri Firaüni, na makimuoya makimutwara nyumba-ini yake ya üthamaki. ¹⁶ Nake Firaüni agituga Aburamu ni undu wa Sarai, na Aburamu akigia na mburi na ng'ombe, na ndigiri cia njamba na cia nga, ndungata cia arüme na cia airitu, na ngamira.

¹⁷ No Jehova akinyamaria Firaüni na nyumba yake na mirimü müru ni undu wa Sarai, mutumia wa Aburamu. ¹⁸ Ni undu ucio Firaüni agitumanira Aburamu akimuria atiri, "Ni atia üü ünjkite? Ni kii kiagiririe ünjire atü üyü ni mutumia waku? ¹⁹ Ni kii giatü mire uge,

* **12:9** Riitwa Negevu rigitaüru ni kuuga "bururi müümü"; üyü warü bururi mwaraganu watamburükite nginya Jerusalemere werekeire werü-ini. † **12:10** Bururi wa Misiri ndwagire na ng'aragu ni undu wa ürümi wago wa kunithia maafi ma Rüü rwa Nili.

‘Ūyū nī mwarī wa baba,’ na nīkīo ndaamuoire atuīke mūtumia wakwa? Mūtumia waku nīwe ūyū! Muoye mūthī!” ²⁰ Hīndī iyo Firaūni agīathana akīra andū ake ūrīa megwīka Aburamu, nao makīmumagarīa arī na mūtumia wake na indo ciothe irīa aarī nacio.

13

Gūtigana kwa Aburamu na Loti

¹ Nī ūndū ūcio Aburamu akīambata akiūma Misiri agīthīi Negevu, arī na mūtumia wake na indo ciothe irīa aarī nacio, na Loti agīthīi hamwe nake. ² Aburamu nīatongete mūno na ūtonga wa mahiū, na wa betha, na wa thahabu.

³ Kuuma kūu Negevu nīathiire kūndū na kūndū o nginya agīkinya Betheli, o harīa aambīte hema yake rīa mbere gatagatī ka Betheli na Ai, ⁴ na hau nīho aakīte kīgongona ihinda rīa mbere. Na Aburamu agīkaīra rīitwa rīa Jehova ho.

⁵ Na rīrī, Loti, ūrīa matwaranaga na Aburamu, o nake aarī na ndūuru cia mbūri, na cia ng’ombe, na ndungata nyingī. ⁶ Nī ūndū ūcio būrūri ūcio ndūngīahotire kūmaigania ūrīithio marī hamwe, nī tondū indo ciao ciarī nyingī mūno, ūndū matangīahotire gūikarania hamwe. ⁷ Na nī kwagūire ngūi gatagatī ka arīthi a Aburamu na arīthi a Loti. Akaanani na Aperizi o nao maatūura o būrūri-inī ūcio hīndī iyo.

⁸ Nī ūndū ūcio Aburamu akīra Loti atīrī, “Nītūtige kūgīa na ngūi gatagatī gaitū nawe, kana gatagatī ka arīthi aku na arīthi akwa, nī tondū tūrī andū a nyūmba īmwe. ⁹ Githī būrūri ūyū wothe ndūrī mbere yaku? Reke tūtigane. Wathīi mwena wa ūmotho, na nī ngūthīi mwena wa ūrīo; wathīi mwena wa ūrīo, na nī ngūthīi mwena wa ūmotho.”

¹⁰ Loti nīatiirire maitho, akībaara, akīona atī kīaragana gīothe kīa Jorodani kīarī na maaī maingī, gīgakīhaana o ta mūgūnda ūrīa wa Jehova, na o ta būrūri wa Misiri, ūrīa ūng’etheire Zoari. (Hīndī iyo nī mbere ya Jehova kūnūha Sodomu na Gomora.) ¹¹ Nī ūndū ūcio Loti agīthuurīa kīaragana kīa Jorodani gīothe na akiūmagara erekeire irathiro. Andū acio eerī magītigana: ¹² Aburamu agītūūra būrūri wa Kananī, nake Loti agītūūra matūūra-inī ma kīaragana kīu, akīamba hema ciake hakuhī na Sodomu. ¹³ Na rīrī, andū a Sodomu maarī aaganu, na makehagīria Jehova mūno.

¹⁴ Aburamu na Loti maatigana-rī, Jehova akīra Aburamu atīrī, “Ta tiira maitho maku na igūrū ūrī o hau ūrī, ūrore mwena wa gathigathini na gūthini, irathīro na ithūiro. ¹⁵ Būrūri ūrīa wothe ūkuona nīngūkūhe ūtuīke waku, na wa rūciaro rwaku nginya tene. ¹⁶ Nīngaatūma rūciaro rwaku rūingīhe o ta rūkūngū rwa thī, na kūngīkorwo kūrī mūndū ūngīhota gūtara rūkūngū rwa thī-rī, o na rūciaro rwaku no rūgītarīke. ¹⁷ Ūkīra ūthīi, ūtuīkanie būrūri ūyū ūraihu waguo na warīi waguo, tondū nīngūkūhe guo.”

¹⁸ Nī ūndū ūcio Aburamu akīambūra hema ciake, agīthīi gūtūūra hakuhī na mīti irīa mīnene ya mīgandi ya Mamure kūu Hebironi, na agīakīra Jehova kīgongona hau.

14

Aburamu gūteithūra Loti

¹ Ihinda-inī rīu, Amurafeli mūthamaki wa Shinaru, na Arioku mūthamaki wa Elasarū, na Kedorilaomeri mūthamaki wa Elamu, na

Tidali mūthamaki wa Goimu, ² nĩmathiire ita kūrūa na Bera mūthamaki wa Sodomu, na Birisha mūthamaki wa Gomora, na Shinabu mūthamaki wa Adima, na Shemeberi mūthamaki wa Zeboimu na mūthamaki wa Bela (na nokuo Zoari). ³ Athamaki acio othe a gĩkundi gĩa keerĩ nĩmacookanĩrĩire hamwe Gĩtuamba-inĩ gĩa Sidimu (na nokuo Iria rĩa Cumbĩ). ⁴ Ihinda rĩa mĩaka ikūmi na ĩrĩ maatũire matungatagĩra Mūthamaki Kedorilaomeri, no mwaka-inĩ wa ikūmi na itatũ makĩregana na watho wake.

⁵ Mwaka-inĩ wa ikūmi na ĩna-rĩ, Mūthamaki Kedorilaomeri na athamaki arĩa maarĩ hamwe nake magĩthĩ makĩhoota Arefai* kũu Ashiterothu-Karinaimu, na Azuzi kũu Hamu, na Aemi kũu Shave-Kiriathaimu, ⁶ nao Ahoi makĩmahootera bũrũri-inĩ wa irĩma wa Seiru, o nginya Eli-Parani gũkuhĩ na werũ. ⁷ Ningĩ athamaki acio makĩgarũrũka, magĩthĩ Eni-Mishipatu (na nokuo Kadeshi), magĩtooria rũgongo ruothe rwa Amaleki,† o hamwe na Aamori arĩa maatũũraga kũu Hazazoni-Tamaru.

⁸ Ningĩ mūthamaki wa Sodomu, na mūthamaki wa Gomora, na mūthamaki wa Adima, na mūthamaki wa Zeboimu, na mūthamaki wa Bela (na nokuo Zoari) magĩthĩ makĩhaarĩria ita rĩaao rĩa mbaara o kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Sidimu, ⁹ mahũũrane na Kedorilaomeri mūthamaki wa Elamu, na Tidali mūthamaki wa Goimu, na Amurafeli mūthamaki wa Shinaru, na Arioku mūthamaki wa Elasarũ, athamaki acio ana mahũũrane na athamaki acio angĩ atano. ¹⁰ Na rĩrĩ, Gĩtuamba kũu gĩa Sidimu kĩaĩyũrite marima ma rami, na rĩrĩa athamaki a Sodomu na Gomora mooraga-rĩ, andũ amwe ao makĩgũa kuo nao arĩa angĩ makĩũrĩra irĩma-inĩ. ¹¹ Athamaki acio ana magĩtunyana indo ciothe cia Sodomu na Gomora o na irio ciakuo ciothe; magĩcooka magĩthĩra. ¹² Ningĩ magĩtaha Loti, mũriũ wa mũrũ wa nyina na Aburamu, na indo ciake, tondu aatũũraga kũu Sodomu.

¹³ Na rĩrĩ, mĩndũ ũmwe wahonokete gũtahwo-rĩ, agĩũka na akĩra Aburamu ũrĩa Mũhibirania ũhoru ũcio. Na rĩrĩ, Aburamu aatũũraga hakuhĩ na mitĩ irĩa mĩnene ya mĩgandi ya Mamure ũrĩa Mũamori, mũrũ wa nyina na Eshikoli na Aneri, na othe maarĩ rũmwe na Aburamu.

¹⁴ Rĩria Aburamu aiguire atĩ mĩndũ ũcio wao nĩanyiitwo agatahwo-rĩ, agĩta andũ magana matatũ na ikūmi na anana arĩa maarũtũtwo kūrũa mbaara na maaciarĩrwo gwake mũciĩ, makĩingathithia thũ icio o nginya Dani. ¹⁵ Ũtukũ-rĩ, Aburamu akĩgayania andũ ake mamatharĩkĩre, nake akĩmahoota na akĩmaingathithia nginya Hoba, itũũra rĩrĩ gathigathini wa Dameski. ¹⁶ Aburamu agĩcookithia indo ciothe iria ciatahũtwo, na Loti mĩndũ ũcio wao, na indo ciake ciothe, hamwe na andũ-a-nja na andũ arĩa angĩ.

¹⁷ Aburamu acooka kuuma kũhoota Kedorilaomeri na athamaki arĩa maarĩ rũmwe nake-rĩ, mūthamaki wa Sodomu agĩthĩ kũmũtũnga Gĩtuamba-inĩ gĩa Shave (na no kio gĩtagwo Gĩtuamba-kĩa-Mūthamaki).

¹⁸ Nake Melikisedeki mūthamaki wa Salemu‡ akĩrehe mĩgate na ndibei. We aarĩ mũthĩnjĩri wa Mũrungu Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. ¹⁹ Na akĩrathima Aburamu, akiuga atĩrĩ,

“Aburamu arorathimwo nĩ Mũrungu Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno,
o we Mũmbi wa igũrũ na thĩ.

* **14:5** Arefai rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga andũ anene mũno kũuga. † **14:7** Amaleki maarĩ rũrĩrĩ rwa andũ maatũũraga Negevu na bũrũri ũrĩa ũrigiicĩirie Kĩrĩma gĩa Sinai. ‡ **14:18** Kwahoteka atĩ Salemu nĩ rĩtwa rĩa tene rĩa Jerusalemu.

20 Ningi Mürungu Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno arogaathwo,
o ūcio ūraneanire thū ciaku moko-inī maku.”

Nake Aburamu akīhe Melikisedeki gīcunji gīa ikūmi kīa indo ciothe iria aatunyīte athamaki arīa ana.

21 Nake mūthamaki wa Sodomu akīra Aburamu atīrī, “Niī nengera o andū tu, ūrigie na indo ituīke ciaku.”

22 No Aburamu akīra mūthamaki ūcio wa Sodomu atīrī, “Nīnyambararītie guoko gwakwa na igūrū na ngehīta na mwīhītwā kūrī Jehova Mürungu Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno, Mūmbi wa igūrū na thī, 23 atī ndingītīkīra kuoya kīndū o na kīmwe gīaku, o na karūrīgi kana kamūkwa ga kīraatū, nīgeetha ndūkanoige atīrī, ‘Nī niī ndatongirie Aburamu.’ 24 Ndingītīkīra kuoya kīndū, o tiga kīrīa kīrītūwo nī andū akwa, na igai rīa andū arīa tūrathīte nao, na nīo Aneri, na Eshikoli, na Mamure. Acio nīmooe rūgai rwao.”

15

Kīrīkanīro kīa Ngai na Aburamu

1 Thuutha wa maūndū macio, ndūmīrīri ya Jehova īgīkinyīra Aburamu na kīoneki, akīmwīra atīrī:

“Aburamu, ndūgetiqīre.

Nī nī niī ngo yaku,
na nī niī kīheo gīaku kīnene.”

2 No Aburamu akīmūūria atīrī, “Mwathani Jehova, hīhi nī kī ūkūūhe, kuona atī ndrī mwana, na ūria ūkaagaya mūciī ūyū wakwa nī Eliezeri wa Dameski?” 3 Ningi Aburamu akiuga atīrī, “Nīwagīte kūūhe ciana; nī ūndū ūcio ndungata ya mūciī wakwa nīyo īkaangaya.”

4 Hīndī īyo ndūmīrīri ya Jehova īgīkinyīra Aburamu, akīrwo atīrī, “Aca, Eliezeri tiwe ūgaakūgaya, no mūrūguo ūrīa ūkoima mūthīmo waku nīwe ūgaakūgaya.” 5 Akiumia Aburamu nja, akīmwīra atīrī, “Ta tiira maitho ūrore igūrū na ūtare njata, angīkorwo ti-itherū no ūcitare.” Ningi akīmwīra atīrī, “Ūguo nīguo rūciaro rwaku rūkaigana.”

6 Aburamu agītīkia Jehova. Nake Jehova agīkenio nī wītīkio ūcio, akīmūtua mūthīngu.

7 Ningi akīmwīra atīrī, “Nī niī Jehova ūrīa wakūrūtire būrūri wa Uri-kwa-Akalidei, nīgeetha ngūhe būrūri ūyū ūtuīke igai rīaku.”

8 No Aburamu akīmūūria atīrī, “Mwathani Jehova, ūngūmenyithia nakī atī nīūgatūka igai rīakwa?”

9 Nī ūndū ūcio Jehova akīmwīra atīrī, “Ta ndeehera moori, na mbūrī, na ndūrūme, na o īmwe yacio īkorwo īrī na mīaka itatū, o hamwe na ndutura, na gīcu kīa ndirahūgī.”

10 Aburamu akīrehera Jehova indo icio ciothe, agīciatūrania njatū igīrī, na agīcara mūhari, o rwatū rūkaringana na rwatū rūrīa rūngī; no nyonīrī, aaciūrāga ndaaciatūranirie.* 11 Nacio nderi ikīharūrīkīra nyama icio, no Aburamu agīcingata, agīciūmbūra.

12 Riūa rīgīthūa-rī, Aburamu agīkoma toro mūnene, nayo nduma nene na ya kūmakania ikīmūnyīta. 13 Ningi Jehova akīmwīra atīrī, “Menya na ma atī njīaro ciaku nīgatūūra irī agēnī būrūri ūtarī wacio, na nīigatūuo ngombo na inyariirwo mīaka magana mana. 14 No nīngaherithia rūrīrī

* 15:10 Kīrīkanīro o gīothe kīarīkia kūiguithanīrio nī kwarutagwo igongona rīa nyamū īrīa yatinanagio maita meerī, nao arīa maathondekaga kīrīkanīro kīu makagera gatagati ga icunji icio cīerī.

rũu igatungata irĩ ngombo, na thuutha ũcio nĩikoima kuo irĩ na ũtonga mũingĩ. ¹⁵ No wee-rĩ, ũgaakua na thayũ, na ũgaathikwo ũrĩ na ũkũrũ mwega. ¹⁶ Rũciaro-inĩ rwa kana-rĩ, njiaro ciaku nĩigacooka gũkũ, nĩgũkorwo mehia ma Aamori matikinyĩte harĩa ho.”

¹⁷ Na rĩrĩ, riũa riathũa na kwagĩa nduma-rĩ, hakĩoneka nyũngũ ya mwaki yatoogaga irĩ na kimũrĩ gĩkĩrĩmbũka gĩgĩtuĩkanĩria gatagatĩ ka njatũ icio. ¹⁸ Mũthenya ũcio, Jehova akĩrĩkanĩra na Aburamu kĩrĩkanĩro, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndahe njiaro ciaku bũrũri ũyũ, kuuma rũũ rwa Misiri nginya rũũ rũria rũnene rwa Farati: ¹⁹ bũrũri wa Akeni, na wa Akenizi, na wa Akadimoni, ²⁰ na wa Ahiti, na wa Aperizi, na wa Arefai, ²¹ na wa Aamori, na wa Akaanani, na wa Agirigashi, na wa Ajobusi.”

16

Hagari na Ishumaeli

¹ Na rĩrĩ, Sarai mũtumia wa Aburamu ndaamũciarĩre ciana. No nĩ aarĩ na mũirĩtu Mũmisiri wamũtungatagĩra wetagwo Hagari; ² tondũ ũcio Sarai akĩĩra Aburamu atĩrĩ, “Jehova nĩagĩrĩtie ngĩe na ciana. Thiĩ ũkome na ndungata yakwa ya mũirĩtu; hihi kwahoteka ngĩe na rũciaro nĩ ũndũ wake.”*

Nake Aburamu agĩĩtkania na ũria Sarai oigire. ³ Nĩ ũndũ ũcio, thuutha wa Aburamu gũkorwo atũũrĩte Kaanani mĩaka ikũmi-rĩ, mũtumia wake Sarai akĩoyia Hagari Mũmisiri ũria warĩ ndungata yake ya mũirĩtu, akĩmũneana kũrĩ mũthuuriwe atũike mũtumia wake. ⁴ Nake Aburamu agĩkoma na Hagari, nake akĩgĩa nda.

Na rĩria aamenyire atĩ nĩagĩite nda-rĩ, akĩambիրիրia kũnyarara Sarai mwathi wake. ⁵ Hĩndĩ iyo Sarai akĩĩra Aburamu atĩrĩ, “Ūũru ũyũ ũrathĩnia-rĩ, ũrogũcookerera arĩ we. Ndaneanire ndungata yakwa moko-inĩ maku, na riu tondũ nĩmenyete atĩ irĩ na nda, no kũnyarara. Jehova arotũtuithania nĩ nawe.”

⁶ Aburamu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata yaku irĩ moko-inĩ maku. Īka nayo ũria ũkuona kwagĩrĩre.” Nake Sarai akĩnyamaria Hagari mũno; nĩ ũndũ ũcio Hagari akĩmũũria.

⁷ Mũraika wa Jehova agĩkora Hagari hakuhi na handũ haatherũkaga maaĩ werũ-inĩ; gathima kau kaarĩ mũkĩra-inĩ wa njĩra irĩa ya gũthĩi Shuri.

⁸ Mũraika akĩmũũria atĩrĩ, “Hagari ndungata ya Sarai, uuma kũ na wathĩi kũ?”

Hagari akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ kũũria ndĩroorĩra Sarai ũria mwathi wakwa.”

⁹ Ningĩ mũraika wa Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka kũrĩ mũtumia ũcio mwathi waku na ũmwĩnyihĩrie.” ¹⁰ Ningĩ mũraika agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngaingĩhia njiaro ciaku ũndũ itagaatarĩka.”

¹¹ Mũraika wa Jehova ningĩ akĩmwĩra atĩrĩ: “Riu ũrĩ na nda,

na nĩũgaciara kaana ga kahĩ,
na ũgaagatua Ishumaeli.

Nĩgũkorwo Jehova nĩagũite ũhoru wa mĩnyamaro yaku.†

¹² Mũrũguo agaatuĩka wa mbũrũrũ ta ndigiri ya gĩthaka;

* **16:2** Kwaga kũgĩa ciana kuonekaga taarĩ iherithia kuuma kũrĩ Ngai. Mũtugo wa mahinda macio nĩwetĩkĩrĩtie mũtumia athuurĩre mũthuuriwe mũtumia, no ciana iria maagĩa igakorwo irĩ cia mũtumia ũcio thata. † **16:11** Rĩitwa Ishumaeli rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga “Ngai nĩagũaga.”

guoko gwake gūgookagĩrĩra andũ othe,
nao andũ othe mamũũkagĩrĩre:
agaatũũra na ũthũ na ariũ a ithe othe.”

¹³ Nake Hagari akĩhe Jehova ũcio wamwarĩire rĩitwa rĩĩrĩ: “Wee nĩwe Ngai ũrĩa ũnyonaga,” nĩgũkorwo oigire atĩrĩ, “Rĩu nĩ ndĩkuona Ũrĩa ũnyonaga.” ¹⁴ Nĩkĩo gĩthima kũu gĩetirwo Biri-Lahai-Roi, na kĩrĩ o ho, kũu gatagatĩ ga Kadeshĩ na Beredi.

¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio Hagari agĩciarĩra Aburamu mwana wa kahĩ, nake Aburamu agĩtua kaana kau aaciarĩrwo Ishumaeli. ¹⁶ Aburamu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩnana na ĩtandatũ rĩrĩa Hagari aamũciarĩire Ishumaeli.

17

Kĩrĩkanĩro gĩa Kũrua

¹ Na rĩrĩ, rĩrĩa Aburamu aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo kenda na kenda-rĩ, Jehova nĩamuumĩrĩire, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩũ nĩ nĩ Mũrungu Mwene-Hinya-Wothe; tũũra ũnjathĩkagĩra, na ũtarĩ na ũcuuke. ² Na nĩ nĩngũtũũria kĩrĩkanĩro gatagatĩ gakwa nawe, na nĩngaingĩhia mũigana waku mũno.”

³ Aburamu agĩturumithia ũthiũ wake thĩ, nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, ⁴ “Hakwa-rĩ, gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro gĩakwa nawe: Wee nĩũgatuĩka ithe wa ndũrĩrĩ nyingĩ. ⁵ Ndũgũcooka gwĩtwo Aburamu; ũrĩtagwo Iburahĩmu, nĩgũkorwo nĩngũtuĩte ithe wa ndũrĩrĩ nyingĩ. ⁶ Nĩngũtũma ũciare mũno; na ndũme ũtuĩke ithe wa ndũrĩrĩ nyingĩ, nao athamaki nĩmakoima thĩnĩ waku. ⁷ Nĩngũthondeka kĩrĩkanĩro gĩaakwa kĩrĩ kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene gatagatĩ gakwa nawe na njiaro ciaku iria igooka thuutha waku, na nginya njiarwa ciaku cia thuutha, nĩguo ndũke Ngai waku na Ngai wa njiaro iria igooka thuutha waku. ⁸ Nĩngakũhe bũrũri ũyũ wothe wa Kaanani, kũrĩa ũrĩ mũgeni rĩu, ũtũũre ũrĩ igai rĩaku na rĩa njiaro ciaku iria igooka thuutha waku; na nĩngatuĩka Ngai wao.”

⁹ Nĩngĩ Ngai agĩcooka akĩra Iburahĩmu atĩrĩ, “Wee-rĩ, no nginya ũmenyagĩrĩre kĩrĩkanĩro gĩaakwa, wee na njiaro iria igooka thuutha waku, harĩ njiarwa na njiarwa iria igooka. ¹⁰ Gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro gĩaakwa nawe na njiaro iria igooka thuutha waku, kĩrĩkanĩro kĩrĩa ũrĩmenyagĩrĩra: Arũme othe thĩnĩ wanyu nĩmarĩruaga. ¹¹ Mũrĩruaga nĩguo ũndũ ũcio ũtuĩke kĩmenyithia gĩa kĩrĩkanĩro gatagatĩ gakwa nawe. ¹² Harĩ njiarwa iria igooka thuutha, mũndũ mũrũme wothe thĩnĩ wanyu no nginya arue arĩ na ũkũrũ wa thikũ inyanya, kũrutia arĩa maciarĩtwo thĩnĩ wa nyũmba yaku kana arĩa magũrĩtwo na mbeeca kuuma kũrĩ andũ a kũngĩ-arĩa matarĩ a rũciaro rwaku. ¹³ Mũndũ ũcio, wagũciarĩrwo nyũmba-inĩ yaku kana wakũgũrwo na mbeeca ciaku-rĩ, no nginya arue. Kĩrĩkanĩro gĩaakwa kĩa mũrĩ wanyu gĩgũtuĩka kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene. ¹⁴ Mũndũ mũrũme wothe ũtarĩ mũruu, ũrĩa ũtaruithĩtio mwĩrĩ wake-rĩ, nĩakeherio harĩ andũ ao; ũcio ndahingĩtie kĩrĩkanĩro gĩaakwa.”

¹⁵ Nĩngĩ Ngai akĩra Iburahĩmu atĩrĩ, “Ha ũhoru wa Sarai mũtumia waku-rĩ, ndũgũcooka kũmwĩta Sarai; arĩtagwo Sara. ¹⁶ Nĩngũmũrathima, na ti-itherũ nĩngũkũhe mwana wa kahĩ ũciarĩrwo nĩwe. Nĩngũmũrathima nĩguo atuĩke nyina wa ndũrĩrĩ; athamaki a ndũrĩrĩ makoima harĩwe.”

¹⁷ Iburahĩmu agĩturumithia ũthiũ wake thĩ, agĩcooka agĩtheka, akĩyũria na ngoro atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩ na mĩaka igana nĩegũciara mwana wa kahĩ? Sara no aciare mwana arĩ na mĩaka mĩrongo kenda?” ¹⁸ Nake

Iburahĩmu akĩĩra Ngai atĩrĩ, “Naarĩ korwo Ishumaeli atũũra arathimagwo nĩwe!”

¹⁹ Nake Ngai akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩĩ nĩguo, no mũtumia waku Sara nĩagagũciarĩa kahĩ, na nĩũgaagatua Isaaka. Nĩngathondeka kĩrĩkanĩro nake gĩa gũtũũra tene na tene harĩ njiaro ciake iria igooka thuutha wake. ²⁰ Na ha ũhoro wa Ishumaeli, nĩndakũigua: Ti-itherũ nĩngũmũrathima; nĩngũtũma aciarane, aingĩhe mũno. Nĩagatuĩka ithe wa aathani ikũmi na eerĩ, na nĩngamũtua rũrĩrĩ rũnene. ²¹ No kĩrĩkanĩro gĩakwa ngaathondeka na Isaaka, ũrĩa Sara egũgũciarĩa mwaka ũyũ ũgũũka, ihinda-inĩ ta rĩrĩ tũrĩ.” ²² Ngai aarĩkia kwaria na Iburahĩmu, akĩambata, akĩmũtiga.

²³ Mũthenya o ro ũcio, Iburahĩmu akĩoya mũriũ wake Ishumaeli, na arĩa othe maciarĩrwo gwake, o na arĩa magũrĩtwo na mbeeca ciake, mũndũ mũrũme wothe wa nyũmba yake, akĩmaruithia, o ta ũrĩa Ngai aamwĩrite. ²⁴ Iburahĩmu aarĩ wa mĩaka mĩrongo kenda na kenda rĩrĩa aaruire, ²⁵ nake mũriũ wake Ishumaeli aarĩ wa mĩaka ikũmi na itatũ. ²⁶ Iburahĩmu na mũriũ wake Ishumaeli maaruire hamwe mũthenya o ro ũcio. ²⁷ Na mũndũ mũrũme wothe thĩinĩ wa nyũmba ya Iburahĩmu, arĩa maciarĩrwo gwake, kana mũndũ wagũrĩtwo kuuma kũrĩ mũndũ wa kũngĩ, maaruanĩire hamwe nake.

18

Ageni arĩa Atatũ

¹ Mũthenya ũmwe Jehova nĩ oimĩrĩire Iburahĩmu rĩrĩa aikarĩte mũromo-inĩ wa hema yake hakuhi na mĩtĩ ĩrĩa mĩnene ya mĩgandi ya Mamure, ihinda rĩa mĩaraho. ² Na rĩrĩ, Iburahĩmu aatiira maitho-rĩ, akĩona andũ atatũ marũgamĩte o hakuhi nake. Rĩrĩa aamoonire, akĩhiũha akiuma mũromo-inĩ wa hema yake, agĩthĩ kũmatũnga, na agĩturumithia ũthĩũ wake thĩ.

³ Akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, angĩkorwo nĩndetĩkĩrĩka maitho-inĩ maku, ndũkahĩtũke ndungata yaku. ⁴ Reke tũũ tũnini tũrehwo, na inyui inyuothe mwĩthambe magũrũ na mũhurũke kĩrũru-inĩ kĩa mũtĩ ũyũ. ⁵ Na nĩ thĩ ndĩmũrehere kĩndũ gĩa kũrĩa, nĩgeetha mũcookwo nĩ hinya, kuona atĩ nĩmwagũka kwa ndungata yanyu, nĩguo mũcooke mwĩthĩire.” Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ wega mũno, ĩka o ũguo woiga.”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio Iburahĩmu akĩhiũha agĩthĩ hema-inĩ kũrĩ Sara, akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya ibaba ithatũ* cia mũtu ũrĩa mũhinyu wega, ũũkande na ũruge mĩgate naihenya.”

⁷ Nĩngĩ Iburahĩmu agĩteng’era rũũru-inĩ, agĩthuura njaũ njega na njororo, akĩmĩnengera ndungata, nayo ĩkĩmĩthĩnja naihenya. ⁸ Nĩngĩ Iburahĩmu akĩmarehera iria imata na iria rĩa mwĩtha, na nyama cia njaũ ĩyo yathĩnjĩtwo, agĩciuga hau mbere yao. Nake akĩrũgama hakuhi nao mũtĩ-inĩ rĩrĩa maarũaga.

⁹ Maarĩkia kũrĩa makĩmũũria atĩrĩ, “Sara mũtumia waku-rĩ, arĩ kũ?” Iburahĩmu akĩmacookeria atĩrĩ, “Arĩ kũũrĩa hema thĩinĩ.”

¹⁰ Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩngooka kũrĩ we rĩngĩ hĩndĩ o ta ĩno mwaka ũyũ ũroka, na Sara mũtumia waku nĩagaciara kaana ga kahĩ.”

Nake Sara nĩathikagĩrĩria arĩ hau mũromo-inĩ wa hema ĩrĩa yarĩ thuutha wa Iburahĩmu. ¹¹ Na rĩrĩ, Iburahĩmu na Sara maarĩ akũrũ na

* 18:6 nĩ ta kilo 22.

magatindika mīaka yao ma, nake Sara akahītũkia mīaka ya gũciara. ¹² Nĩ ũndũ ũcio, Sara agĩthekera, akĩyũria atĩrĩ, “Thuutha wa gũkũra ũũ-rĩ, na mwathi wakwa nĩ mũkũrũ-rĩ, no ngĩgĩe na gĩkeno kũ?”

¹³ Nake Jehova akĩũria Iburahĩmu atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũma Sara atheke na eyũrie, “Ti-itherũ no ngĩe na mwana ndĩ mũkũrũ ũguo?” ¹⁴ Kaĩ kũrĩ ũndũ ũngĩrema Jehova? Mwaka ũyũ ũroka-rĩ, nĩngacooka ihinda rĩrĩa rĩamũre, nake Sara nĩagaciara kaana ga kahĩ.”

¹⁵ Sara agĩtigira mũno, nĩ ũndũ ũcio akĩheenania, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndinatheka.”

Nowe Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩ ma nĩwatheka.”

Iburahĩmu Gũthaihanĩrĩa Sodomu

¹⁶ Rĩrĩa andũ acio mookĩrĩre mathĩ-rĩ, makĩerekera na Sodomu,† nake Iburahĩmu agĩtwarana nao amoimagarie. ¹⁷ Hĩndĩ iyo Jehova akĩyũria atĩrĩ, “No hithe Iburahĩmu ũrĩa ndĩrenda gwĩka? ¹⁸ Ti-itherũ Iburahĩmu nĩagatuĩka rũrĩrĩ rũnene na rwa hinya, na ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ nĩkarathimwo nĩ ũndũ wake. ¹⁹ Nĩgũkorwo nĩndĩmũthuurĩte nĩgeetha onagĩrĩre ciana ciake, na nyũmba yake, na arĩa magooka thuutha wake, kũrũmagia mĩthĩre ya Jehova na ũndũ wa gwĩkaga ũrĩa kwagĩrĩre, na kĩhooto, nĩgeetha Jehova akaahingĩria Iburahĩmu ũrĩa aamwĩrĩre.”

²⁰ Nĩngĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Mũkayo wĩgĩ Sodomu na Gomora nĩ mũnene mũno, naguo wĩhia wao nĩ mũũru mũno. ²¹ Nĩ ũndũ ũcio nĩ nĩngũkũrũka thĩ nyone kana ũũru ũrĩa mekĩte nĩũigana ikaya rĩrĩa rĩnginyĩre. Na aakorwo tigo-rĩ, nĩngũmenya ũrĩa ngwĩka.”

²² Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makũma hau magĩthĩ merekeire Sodomu, no Iburahĩmu agĩtigwo arũgamĩte mbere ya Jehova. ²³ Nake Iburahĩmu agĩkuhĩrĩa Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Andũ arĩa athingu ũkũmaniinanĩria hamwe na arĩa aaganu? ²⁴ Ī kũngĩkorwo kũrĩ na andũ mĩrongo ĩtano athingu itũũra-inĩ rĩu inene? Ti-itherũ no ũrĩnĩne na ndũrĩhonokie nĩ ũndũ wa andũ acio mĩrongo ĩtano athingu marĩ kuo? ²⁵ ũroaga gwĩka ũndũ ta ũcio, wa kũũraganĩria arĩa athingu hamwe na arĩa aaganu, arĩa athingu na arĩa aaganu ũmataranĩre ũndũ ũmwe. ũroaga gwĩka ũndũ ta ũcio! Mũtuanĩrĩ ciira wa thĩ yothe-rĩ, gĩthĩ ndagĩrĩrwo nĩ gwĩka ũrĩa kwagĩrĩre?”

²⁶ Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ingĩkora andũ mĩrongo ĩtano athingu kũu itũũra rĩu inene rĩa Sodomu-rĩ, nĩngũhonokia kũndũ kũu guothe nĩ ũndũ wao.”

²⁷ Nĩngĩ Iburahĩmu akĩaria rĩngĩ, akiuga atĩrĩ: “Rĩu tondũ nĩngũũmĩrĩrĩre nginya ndaaria na Mwathani, o na gũtuĩka ndĩ o rũkũngũ na mũhu-rĩ, atĩrĩ, ²⁸ ĩ hangĩaga andũ atano a acio mĩrongo ĩtano athingu? Nĩ ũngĩniina itũũra rĩu inene rĩothe nĩ ũndũ wa kwaga acio atano?”

Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ingĩkora andũ mĩrongo ĩna na atano kuo, ndikũrĩniina.”

²⁹ O rĩngĩ Iburahĩmu akĩmwarĩria akĩmũũria atĩrĩ, “Ī ũngĩkora andũ mĩrongo ĩna tu kuo?”

Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa acio mĩrongo ĩna-rĩ, ndikũrĩniina.”

³⁰ Nĩngĩ Iburahĩmu akiuga atĩrĩ, “Mwathani aroaga kũrakara, no areke njarie. Ī ũngĩkora andũ mĩrongo ĩtatũ kuo?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndikũrĩniina ingĩkora andũ mĩrongo ĩtatũ kuo.”

† 18:16 Itũũra rĩa Sodomu rĩrĩ o harĩa rĩarĩ mwena wa gũthini wa Iria rĩa Cumbĩ.

³¹ Iburahimu akiuga atiri, "Riu tondū nīngiūmīrīrie nginya ndaaria na Mwathani-rī, i kūngiōneka o andū mīrongo iiri kuo?"

Nake Jehova akiuga atiri, "Nī ūndū wa acio mīrongo iiri, ndikūriiniina."

³² Ningi akiuga atiri, "Mwathani aroaga kūrakara no areke njarie ringi rīmwe. I kūngiōneka o andū ikūmi kuo?"

Nake Jehova agicookia, akiuga atiri, "Nī ūndū wa acio ikūmi-rī, ndikūriiniina."

³³ Riria Jehova aarikirie kwaria na Iburahimu, agiithira, nake Iburahimu agicooka muci.

19

Kwanangwo gwa Sodomu na Gomora

¹ Nao araka acio eeri magikinya Sodomu hwa-ini, nake Loti aikarite kihingo-ini gia itūura riu inene. Riria aamoonire-rī, agiūkira nigu amatunge, na agiturumithia ūthiū wake thi. ² Akimeera atiri, "Aathi akwa, ndamūthaitha ūkai mūtoonye nyumba ya ndungata yanyu. No mwēthambe magūru na mūraarīre, na rūciini tene mūrooke gūthi na mbere na rūgendo rwanyu."

No-o makimūcookeria atiri, "Aca, ithu tūkuraara nja kihaaro-ini."

³ Nowe Loti akimaringiriria na hinya mūno mathi gwake muci, nginya magitkira. Magithi nake, magitoonya nyumba gwake. Nake akimathondekera irio, akiruga migate itaari ndawa ya kūmbia, nao makiria. ⁴ Matanathi gūkoma-rī, arūme othe a kuuma ituri ciothe cia itūura riu ria Sodomu, aria ethi na aria akūru, makirigiiciria nyumba ya Loti. ⁵ Nao magita Loti, makimūria atiri, "Andū aria mookire gwaku ūtukū ūyū-rī, mari-kū? Marehe na gūkū nja, tūkome nao."

⁶ Loti akiuma na nja amatunge, na akihinga mūrango, ⁷ akimeera atiri, "Aca, arata akwa; mūtigeke ūndū ūcio wa waganu. ⁸ Atiri, ndi na airitu akwa eeri matari maakoma na mūdū mūrūme. Rekei ndimarehe na gūkū nja, na inyu mwike o ūria mūkwenda nao. No mūtigeke ūndū o na ūrikū kūrī andū aya, tondū mokite gwakwa na no nginya ndimagiti." ⁹ Nao makimūcookeria atiri, "Ehera." Na makiuga atiri, "Mūdū ūyū ookire gūkū ari mūgeni, na riu arenda gūtūciirithia! Wee nīwe tūgwika ūuru gūkira acio!" Magikiririria kūhatiriria Loti, na magikuhiriria nigu moingane mūrango.

¹⁰ No agenī acio maarī thiini magitambūrūkia moko, makiguucia Loti, makimūcookia nyumba na makihinga mūrango. ¹¹ Magicooka makihūra andū acio maarī nja ya mūrango wa nyumba, ethi na akūru, na ūtumumu nigeetha mage kuona mūrango.

¹² Andū acio eeri makūria Loti atiri, "Ūri na andū angī aku gūkū, ta aria mahikite airitu aku, aanake kana airitu aku, kana mūdū ūngi waku o wothē ūri itūura-ini riri inene? Moimagarie muume gūkū, ¹³ tondū nītūkwananga kūdū gūkū. Mūkayo ūria ūkaiuru Jehova okirire andū a gūkū nī mūnene mūno, na nīatūtūmite tūke tūrianange."

¹⁴ Nī ūndū ūcio Loti akiumagara, agithi akiria na athoni ake, aria maarī mahikie airitu ake. Akimeera atiri, "Mwihikei muume kūdū gūkū, nī ūndū Jehova ari hakuhi kwananga itūura riri inene!" No athoni ake magiiciria nī itherū amaringaga.

¹⁵ Rūciini ruoro rūgitema-rī, araka acio makihikahika Loti, makimwira atiri, "Wihike! Oya mūtumia waku na airitu aku eeri aria mari gūkū, kana mūniinanirio na itūura riri rikihethio."

16 Ririra Loti aahindahindire-rĩ, andũ acio makĩmũnyũia guoko, na moko ma mũtumia wake na ma airĩtu ake eerĩ, na makĩmoimagaria o wega nginya nja ya itũũra rĩu inene, nĩgũkorwo Jehova nĩamaiguĩrĩre tha. 17 Na maarikia kũmaruta nja ya itũũra, ũmwe wao akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩthareĩ mũhonokie mĩoyo yanyu! Mũtikehũgũre, na mũtikarũgame handũ o na ha gũkũ kĩaragana-inĩ gĩkĩ! Ūĩraĩ irĩma-inĩ, kana mũniinwo!”

18 No Loti akĩmeera atĩrĩ, “Aca, aathi akwa, ndamũthaita! 19 Tondũ ndungata yanyu nĩ itĩkĩrĩkĩte maitho-inĩ manyu, na nĩmũnyonetie ũtuĩ mũnene wa kũhonokia muoyo wakwa, no ndĩngĩhota kũũrĩra irĩma-inĩ; mwanangĩko ũyũ nĩũkũngorerera, na nĩngũkua. 20 Ta rorai, haarĩa harĩ na itũũra rĩrĩ hakuhi nĩgũũrĩra, na nĩ inini. Rekei njũrĩre kuo, nĩ itũũra inini mũno, githĩ tiguu? Naguo muoyo wakwa nĩũkũhonoka.”

21 Nake mũraika akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ wega mũno, nĩngũkũguĩra ihooya rĩu o narĩo; Ndikũharagania itũũra rĩu waria ũhoru warĩo. 22 No rĩrĩ, ũrĩra kuo na ihenya, nĩ ũndũ gũtirĩ ũndũ ingũka nginya ũkinye kuo.” (Nĩkĩo itũũra rĩu rĩitagwo Zoari.)

23 Loti agĩkinya Zoari-rĩ, riũa nĩrĩarĩkĩtie kũratha. 24 Nake Jehova akiurĩria Sodomu na Gomora mwaki wa ũbiriti uumĩte igũrũ kũrĩ Jehova. 25 Nake akĩharagania matũũra macio manene, na kĩaragana kũu gĩothe, o hamwe na arĩa othe maatũire matũũra-inĩ macio manene, o na mũmera yothe ya bũrũri ũcio. 26 No mũtumia wa Loti nĩehũgũrĩre na thuutha, nake agĩtuika gĩtuĩ gĩa cumbĩ.

27 Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene-rĩ, Iburahĩmu agĩũkĩra na agĩcooka handũ harĩa aarũgamĩte mbere ya Jehova. 28 Agĩcũthĩrĩria mwena wa Sodomu na Gomora, bũrũri wothe wa kĩaragana kũu, nake akĩona ndogo ndumanu yambatĩte na igũrũ kuuma bũrũri-inĩ ũcio, ihaana ta ndogo yumĩte icua-inĩ.

29 Nĩ ũndũ ũcio, rĩrĩa Jehova aanangĩre matũũra macio manene ma kĩaragana kũu, nĩarĩrikanire Iburahĩmu, na akĩruta Loti mwanangĩko-inĩ ũcio waharaganirie matũũra macio manene kũrĩa Loti atũire.

Loti na Airĩtu ake

30 Thuutha ũcio Loti akiuma Zoari, agĩthĩ gũtũũra kĩrĩma-inĩ arĩ hamwe na airĩtu ake eerĩ, tondũ nĩetigĩrĩre gũikara Zoari. We na airĩtu ake eerĩ magĩtũũra ngurunga-inĩ. 31 Mũthenya ũmwe-rĩ, mũirĩtu ũrĩa warĩ mũkũrũ akũra ũria warĩ mũnini atĩrĩ, “Ithe witũ nĩ mũkũrũ, na gũtirĩ mũndũ mũrũme ũrĩ hakuhi wa gũkoma na ithuĩ, ta ũria arĩ mũtugo kũndũ guothe gũkũ thĩ. 32 Reke tũhe ithe witũ ndibei anyue nĩgeetha tũkome nake, na tũtũurie rũciaro rwitũ na ũndũ wa ithe witũ.”

33 Ūtukũ ũcio magĩtũma ithe wao anyue ndibei, na mũirĩtu ũrĩa mũkũrũ agĩtoonya na agĩkoma nake. Nowe Loti ndaamenyire rĩrĩa mũirĩtu aakomire kana rĩrĩa ookĩrĩre.

34 Mũthenya ũyũ ũngĩ, mũirĩtu ũrĩa mũkũrũ akũra ũria mũnini atĩrĩ, “Hwaĩ ũtukũ nĩ nĩ ndĩrakomire na ithe witũ. Reke tũmũhe ndibei rĩngĩ anyue ũtukũ wa ũmũthĩ, nawe ũthĩ ũkome nake, nĩgeetha tũtũurie rũciaro rwitũ na ũndũ wa ithe witũ.” 35 Nĩ ũndũ ũcio magĩtũma ithe wao anyue ndibei ũtukũ ũcio o naguo, nake mũirĩtu ũrĩa warĩ mũnini agĩtoonya agĩkoma nake. O rĩngĩ Loti ndaamenyire rĩrĩa mũirĩtu aakomire kana rĩrĩa ookĩrĩre.

36 Nĩ ũndũ ũcio airĩtu acio eerĩ a Loti makĩgĩa nda na ithe wao. 37 Mũirĩtu ũrĩa mũkũrũ agĩciara kahĩ na agĩgatua Moabi, na nĩwe ithe wa andũ a Moabi gwata ũmũthĩ. 38 Mũirĩtu ũrĩa mũnini o nake agĩciara

kahũ, nake agĩgatua Beni-Ami, na nĩwe ithe wa Aamoni arĩa marĩ kuo nginya ùmũthĩ.

20

Ibrahimu na Abimeleku

¹ Na rĩrĩ, Ibrahimu nĩomire kũu aarĩ, agĩthĩ mwena wa Negevu, na agĩtũura gatagati ga Kadeshi na Shuri. Gwa kahinda nĩatũurire Gerari ² na arĩ kũu Ibrahimu oigaga atĩrĩ ha ũhoru wa mĩtumia wake Sara, “Ūyũ nĩ mwarĩ wa baba.” Tondũ ũcio Abimeleku mũthamaki wa Gerari agĩtũmanĩra Sara na akĩmuoya.

³ No rĩrĩ, Ngai akĩumĩrĩra Abimeleku ũtukũ na kĩroto, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee-rĩ, no ta ũkuite tondũ mũndũ-wa-nja ũcio woete nĩ mĩtumia wene.”

⁴ No Abimeleku ndaakoretwo akuhĩrĩrie Sara, nĩ ũndũ ũcio akĩũria atĩrĩ, “Mwathani, no wanange rũrĩrĩ rũtehĩtie? ⁵ Githĩ ti we wanjũrĩre, ‘Ūyũ nĩ mwarĩ wa baba?’ Na ningĩ o nake Sara githĩ ndoigire atĩrĩ, ‘Ūyũ nĩ mũrũ wa baba?’ Njĩkite ũndũ ũcio na ũrũngĩrĩru wa ngoro na moko matarĩ ũcuuke.”

⁶ Ningĩ Ngai akĩmwĩra atĩrĩ kĩroto-inĩ, “Ĩi, nĩnjũũĩ ũrekĩte ũguo na ũrũngĩrĩru wa ngoro, na nĩkĩo ndĩrakũgiririe ũnjĩhĩrie. Nĩkĩo itanareka ũmũhutie. ⁷ Riu-rĩ, cookeria mũndũ ũcio mĩtumia wake, nĩgũkorwo nĩ mũnabii, nake nĩegũkũhooera, na nĩngũtũura muoyo. No waga kũmũcookia-rĩ, ũmenye ti-itherũ wee nĩngũkua, na andũ aku othe nĩmegũkua.”

⁸ Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene, Abimeleku agĩtũmanĩra anene ake othe, na aarĩkia kũmeera maũndũ marĩa mothe meekĩkite, andũ acio magĩtigĩra mũno. ⁹ Abimeleku agĩcooka agĩta Ibrahimu na akĩmũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũguo ũtwĩkite? Nĩ atĩa ngwĩhĩrie, nĩguo ũndeherere nĩ na ũthamaki wakwa ũũru mũnene ũguo? Ūnjĩkite maũndũ mataagĩrĩre gwĩkwo.” ¹⁰ Ningĩ Abimeleku akĩũria Ibrahimu atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmire wĩke ũguo?”

¹¹ Ibrahimu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndeĩrĩre atĩrĩ, ‘Kũndũ gũkũ andũ matĩtigĩrĩte Ngai, na nĩmekũnjũraga nĩ ũndũ wa mĩtumia wakwa.’ ¹² O na kũrĩ ũguo, ti-itherũ nĩ mwarĩ wa-baba, mũirĩtu wa baba; no tũtirĩ a nyina ũmwe, nĩkĩo aatuĩkire mĩtumia wakwa. ¹³ Na rĩrĩa Ngai aandutire kuuma nyũmba-inĩ ya baba thĩ ngorũũrage, ndeerire mĩtumia wakwa atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo ũrĩnyonagia wendo waku: Kũrĩa guothe tũrĩthiagia, uugage atĩrĩ ũhoru-inĩ ũnjĩgĩ, ‘Ūyũ nĩ mũrũ wa baba.’”

¹⁴ Ibrahimu aarĩkia kwaria, Abimeleku akĩruta ng’ondũ na ng’ombe, na ngombo cia arũme na cia andũ-a-nja, na agĩcihe Ibrahimu, na akĩmũcookeria Sara mĩtumia wake. ¹⁵ Ningĩ Abimeleku akĩmwĩra atĩrĩ, “Bũrũri wakwa ũrĩ mbere yaku; tũura harĩa hothe ũngĩenda.”

¹⁶ Nake Abimeleku akĩra Sara atĩrĩ, “Nĩngũhe mũrũ-wa-thoguo cekeri 1,000 cia betha* ituĩke cia kũrĩhĩria ihĩtia rĩrĩa ũhĩtĩrio mbere ya andũ aya othe mũrĩ nao; we ndũrĩ ũũru wĩkite.”

¹⁷ Nake Ibrahimu akĩhooya Ngai, nake Ngai akĩhonia Abimeleku, na mĩtumia wake, na ngombo ciake cia airĩtu nĩguo mahote gũciara ciana rĩngĩ, ¹⁸ nĩgũkorwo Jehova nĩahingĩte nda cia andũ-a-nja othe a nyũmba ya Abimeleku, makaaga kũgĩa ciana, nĩ ũndũ wa Abimeleku kuoya Sara mĩtumia wa Ibrahimu.

* **20:16** nĩ ta kilo ikũmi na ĩmwe na nuthu (11.5).

21

Güciarwo kwa Isaaka

1 Nake Jehova agituga Sara o ta uria oigite, na Jehova akihingiria Sara kirikaniro kira aamwiriire. 2 Sara akigia nda, na agiciarira Iburahimu kaana ga kahii ukuru-ini wake, o ihinda riria Jehova aamwiriite. 3 Iburahimu agitua kaana kau ga kahii aaciarirwo ni Sara, Isaaka. 4 Na riria muriu ucio wake Isaaka akinyirie thiku inyanya-ri, Iburahimu akimuriithia, o ta uria Ngai aamwathite. 5 Iburahimu aari na miaka igana rimwe riria muriu wake Isaaka aaciarirwo. 6 Sara akiuga atiri, "Ngai niatumite theke, na mundu o wothe uriguaga ugoro ucio narithekaga hamwe na ni." 7 Agicooka akiuga atiri, "Nuu ungierire Iburahimu ati Sara niakongithia ciana? No riri, nindimuciarire kaana ga kahii ukuru-ini wake."

Hagari na Ishumaeli Kuingatwo

8 Nako kaana kau gagikura na gagitigithio kuonga; naguo muthenya uria Isaaka aatigithirio kuonga-ri, Iburahimu akirugithia iruga inene. 9 No Sara akiona ati muriu wa Hagari uria Mumisiri aaciarire Iburahimu aari na kinyuri. 10 Nake akira Iburahimu atiri, "Ingata ngombo ino ya mundu-wa-nja hamwe na muriu, tondü muriu ucio wa ngombo iyo ya mundu-wa-nja ndakagayana igai na muriu wakwa Isaaka."

11 Naguo ugoro ucio ugithinia Iburahimu muno tondü wakonii muriu. 12 No Ngai akimwira atiri, "Tiga guthinika muno ni undu wa kimwana kü, na ndungata iyo yaku ya mundu-wa-nja. Thikiria uria wothe Sara egukwira, tondü ruciaro riria rugetanio nawe rucoima haru Isaaka. 13 O na ningi ningatuma muriu wa ndungata iyo ya mundu-wa-nja atuike ruriri runene, tondü ni ruciaro rwaku."

14 Muthenya uyü ungi ruciiini tene Iburahimu akioya irio na mondo ya ruia iri na maa, na agicinengera Hagari. Akimugirira ciande-ini ciake, agicooka akimumagaria hamwe na kimwana kü. Nake Hagari aguthiira, na agiturirwo ni njira ari kü weru-ini wa Birishiba.

15 Na riria maa maria maaru ruia-ini maathirire-ri, Hagari akiiga kimwana kü rungu rwa kilinga kimwe. 16 Nake agithiathiia, agiikara thi handu hataari haraihu, ta ha rukia ria mugu, tondü eeciirire atiri, "Ndingrorera kimwana giakwa gikua." Na aikarite hau hakuhi, akiambiriria kugirika.

17 Nake Ngai akiigua kimwana kü gikirira, nake muraira wa Ngai agita Hagari ari kü iguru akimuria atiri, "Ni ki kiraguthinia Hagari? Tiga gwitigira; Ngai niaiguite kiriro gia kimwana kü kiri o hau kiri. 18 Tiira kimwana kü na iguru, na ukinyiirire na guoko, nigukorwo ningagitua ruriri runene."

19 Hindi iyo Ngai akimuhingura maitho, nake akiona githima kia maa. Agithi ho, akiyuria ruia maa, na akhe kimwana kü kinyue.

20 Ngai niakorirwo hamwe na kimwana kü o uria giakuraga. Gatuirire weru-ini, na gigituika murathi na uta. 21 Hindi iyo aatüraga Weru-ini wa Parani-ri, nyina akimwethera mutumia kuuma Misiri.

Kirikaniro kia Iburahimu na Abimeleku

22 Ihinda-ini-riu Abimeleku na Fikolu munene wa mbutu ciake cia ita makira Iburahimu atiri, "Ngai ari hamwe nawe maundu-ini mothe maria wikaga. 23 Riu-ri, wihite uri mbere ya Ngai ati ndukanjuukanirira, kana

ũcuukanĩre ciana ciakwa, o na kana njiaro ciakwa. Nyonagia ũtugi niĩ na bũrũri ũyũ we ũtũũraga ũrĩ mũgeni o ta ũrĩa niĩ nguonetie ũtugi.”

²⁴ Iburahĩmu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩndehĩta.”

²⁵ Ningĩ Iburahĩmu agĩtetia Abimeleku nĩ ũndũ wa gĩthima kĩa maaĩ kĩrĩa ndungata cia Abimeleku ciamũtunyĩte. ²⁶ No Abimeleku akiuga atĩrĩ, “Ndiũũ nũũ wikĩte ũndũ ũcio. Wee ndwanjĩrĩre, na ndaigua ũhoru ũcio ũmũthĩ.”

²⁷ Nĩ ũndũ ũcio Iburahĩmu akĩrehe ng’ondũ na ng’ombe akĩhe Abimeleku, nao andũ acio eerĩ makĩgĩa na kĩrĩkanĩro. ²⁸ Iburahĩmu akĩamũra mĩatĩ mũgwanja kuuma rũũru-inĩ rwake. ²⁹ Nake Abimeleku akĩũria Iburahĩmu atĩrĩ, “Mĩatĩ ĩno mũgwanja-rĩ, wamĩamũra kuuma rũũru-inĩ nĩkĩ?”

³⁰ Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩtikĩra kuoya mĩatĩ ĩno mũgwanja kuuma kũrĩ niĩ, ĩtuĩke ũira atĩ nĩ niĩ ndenjire gĩthima gĩkĩ.”

³¹ Tondũ ũcio handũ hau hagĩtwo Birishiba tondũ hau nĩ ho andũ acio eerĩ mehĩĩre mwĩhĩtwa.

³² Thuutha wa kũrĩkanĩra kĩrĩko kũu kũu Birishiba, Abimeleku na Fikolu mũnene wa mbũtũ ciake cia ita, magĩcooka bũrũri wa Afilisti. ³³ Nake Iburahĩmu akĩhaanda mũtĩ wa mũbinde kũu Birishiba, na agĩkaĩra rĩitwa rĩa Jehova, o we Mũrungu ũrĩa-ũtũũraga-Tene-na-Tene, arĩ handũ hau.

³⁴ Nake Iburahĩmu agĩkĩra bũrũri-inĩ ũcio wa Afilisti ihinda iraya ma.

22

Kũgerio kwa Iburahĩmu

¹ Thuutha wa maũndũ macio-rĩ, Ngai nĩageririe Iburahĩmu. Ngai akĩmwĩta atĩrĩ, “Iburahĩmu!”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Niĩ ũyũ haha.”

² Nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mũriũ waku, o we ũrĩa wa mũmwe Isaaka, ũria wendete, ũthĩĩ rũgongo rwa Moria, na ũmũrute ta igongona rĩa njino kuo kĩrĩma-inĩ kĩmwe kĩa iria ngaakuonia.”

³ Nĩ ũndũ ũcio mũthenya ũyũ ũngĩ rũciini tene, Iburahĩmu agĩũkĩra, agĩtandĩka ndigiri yake. Akĩoya ndungata ciake igĩrĩ na mũriũ wake Isaaka. Aarĩkia gwatũra ngũ cia kũigana igongona rĩa njino-rĩ, akiu-magara erekeire handũ harĩa Ngai aamwĩrĩte. ⁴ Mũthenya wa gatatũ, Iburahĩmu agĩtiira maitho na akĩona handũ hau harĩ o kũraya. ⁵ Akĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Ikaragai haha na ndigiri ĩno, na niĩ na kĩmwana gĩakwa tũthĩ haarĩa tũkahooe Ngai, na tũcooke tũmũcookerere.”

⁶ Iburahĩmu agĩkĩoya ngũ icio cia igongona rĩa njino, agĩciigĩrĩra mũriũ wake Isaaka, nake agĩkuua mwaki na kahiũ. Na rĩria o eerĩ mathiiga hamwe, ⁷ Isaaka akĩaria, agĩta ithe Iburahĩmu atĩrĩ, “Baba!”

Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Niĩ ũyũ, mũrũ wakwa.”

Isaaka akiuga atĩrĩ, “Ndirona tũrĩ na mwaki na ngũ! No rĩrĩ, gatũrũme ka igongona rĩa njino karĩ ha?”

⁸ Iburahĩmu agĩcookia atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, Ngai we mwene nĩekũheana gatũrũme ka igongona rĩa njino.” Nao eerĩ magĩthĩĩ na mbere marĩ hamwe.

⁹ Maakinya handũ harĩa Ngai aamwĩrĩte-rĩ, Iburahĩmu agĩaka kigongona ho na akĩara ngũ igũrũ rĩakĩo. Agĩcooka akĩoha mũriũ wake Isaaka na akĩmũkomia kigongona-inĩ kũu igũrũ rĩa ngũ. ¹⁰ Ningĩ akĩoya kahiũ, agĩtambũrũkia guoko gwake, oorage mũriũ. ¹¹ No mũraika wa Jehova akĩmwĩta kuuma igũrũ, akiuga atĩrĩ, “Iburahĩmu! Iburahĩmu!”

Nake Iburahĩmu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩĩ ũyũ haha.”

¹² Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkahutie kĩmwana kĩu na guoko gwaku, na ndũgagũke ũndũ o na ũrĩkũ. Rĩu nĩndamenya atĩ nĩwĩtigĩrĩte Ngai, tondũ ndũnarega kũruta mũrũguo, o we mũrũguo waku wa mũmwe, arĩ igongona.”

¹³ Nake Iburahĩmu agĩtiira maitho, na hau kĩhinga-inĩ akĩona ndũrũme ĩnyĩitĩtwo hĩa nĩ mĩrita. Agĩthĩĩ ho, akĩoya ndũrũme ĩyo na akĩmĩruta ĩrĩ igongona rĩa njino handũ ha mũriũ. ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio Iburahĩmu agĩta handũ hau Jehova-Nĩariheanaga. Na nginya ũmũthĩ kuugagwo atĩrĩ, “Kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova-rĩ, nĩarĩtũheaga.”

¹⁵ Nake mũraika wa Jehova arĩ igũrũ, agĩta Iburahĩmu hĩndĩ ya keerĩ, ¹⁶ akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: Nĩndĩhĩtĩte na nĩĩ mwene, atĩ tondũ nĩwĩkĩte ũndũ ũyũ na ndũnarega kũndutĩra mũrũguo, o mũrũguo waku wa mũmwe-rĩ, ¹⁷ ti-itherũ nĩngakũrathima na ndũme njiaro ciaku cingĩhe ta njata cia matu-inĩ na ta mũthanga ũrĩa ũrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia irĩa. Njiaro ciaku nĩ ikegwatĩra matũũra marĩa manene ma thũ ciacio, ¹⁸ na nĩ ũndũ wa rũciaro rwaku, ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ nĩkarathimwo, tondũ wee nĩũnjathĩkiire.”

¹⁹ Nake Iburahĩmu agĩcookerera ndungata ciake, magĩthĩĩ hamwe marorete Birishiba. Nake Iburahĩmu agĩtũũra kũu Birishiba.

Ariũ a Nahoru

²⁰ Thuutha wa maũndũ macio Iburahĩmu agĩkinyĩrwo nĩ ũhoro, akĩrwo atĩrĩ, “Milika o nake nĩagĩĩte na ciana; nĩaciarĩire mũrũ-wa-nyũkwa Nahoru ciana: ²¹ Uzu nĩwe wa irigithathi, na mũrũ wa nyina nĩ Buzu, na Kemueli (ĩthe wa Aramu), ²² na Kesedu, na Hazo, na Pilidashu, na Jidilafu, na Bethueli.” ²³ Bethueli nĩwe watuĩkire ĩthe wa Rebeka. Acio nĩo ariũ arĩa anana Milika aciarĩire Nahoru, mũrũ wa nyina na Iburahĩmu. ²⁴ Thuriya yake, ĩrĩa yetagwo Reuma, o nayo yarĩ na ariũ ake, nĩo Teba, na Gahamu, na Tahashu na Maaka.

23

Gĩkuũ gĩa Sara

¹ Sara aatũũrĩre muoyo agĩkinyia mĩaka igana rĩmwe na mĩrongo ĩrĩ na mũgwanja. ² Nake aakuĩrĩire Kiriathu-Ariba (na nokuo Hebironi), bũrũri-inĩ wa Kaanani; nake Iburahĩmu agĩthĩĩ, agĩcakaĩra Sara na akĩmũrĩrĩra.

³ Ningĩ Iburahĩmu agĩũkĩra akiuma hau mwĩrĩ wa mũtumia wake warĩ, agĩthĩĩ akĩarĩria Ahiti akĩmeera atĩrĩ, ⁴ “Nĩĩ ndĩ mũgeni na mũgendi gũkũ kwanyu. Nyenderia handũ gũkũ ha gũthikana nĩgeetha hote gũthika mũtumia wakwa ũrĩa ũkuĩte.”

⁵ Nao Ahiti magĩcookeria Iburahĩmu atĩrĩ: ⁶ “Mũthuuri ũyũ, ta tũthikĩrĩrie. Wee ũrĩ mũthamaki ũrĩ hinya gatagatĩ-inĩ gaitũ. Thika mũtumia waku mbĩrĩra-inĩ ĩmwe ya irĩa njega ciitũ. Gũtirĩ mũndũ witũ ũngĩkũgĩria mbĩrĩra ya gũthika mũtumia waku.”

⁷ Iburahĩmu agĩũkĩra akĩĩnamĩrĩra mbera ya Ahiti, andũ acio ene bũrũri. ⁸ Akĩmeera atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩmwĩtikĩrĩte thike mũtumia wakwa-rĩ, gũthikĩrĩriei, na mũthaithanĩrĩre kũrĩ Efironi mũrũ wa Zoharu, ⁹ nĩguo anyenderie ngurunga ya Makipela, ĩrĩa yake ĩrĩ mũthia-inĩ wa gĩthaka gĩa. Mũrĩriei anyenderie na thogora ũrĩa ũmĩigana, ĩtuĩke handũ hakwa ha gũthikana gũkũ kwanyu.”

¹⁰ Nake Efironi ũcio Mũhiti aikarĩte thĩ o hau gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa angĩ; tondũ ũcio agĩcookeria Iburahĩmu akĩũguagwo nĩ Ahiti othe arĩa

mookite kihingo-ini gĩa itũura rĩu rĩake. ¹¹ Akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, mwathi wakwa, thikĩrĩria; nĩndakũhe gĩthaka kũu, na nĩndakũhe ngurunga iyo irĩ thĩini wakĩo. Ndakũhe andũ akwa makĩonaga. Thika mũtumia waku.”

¹² O rĩngĩ Iburahĩmu akĩinamĩrĩra mbere ya andũ acio ene bũrũri, ¹³ na akĩarĩria Efironi andũ acio makĩguaga, akĩmwĩra atĩrĩ, “Itĩkĩra gũũthikĩrĩria. Nĩngũrĩha thogora wa gĩthaka kũu. Amũkĩra mbeeca kuuma kũrĩ nĩ, nĩgeetha hote gũthika mũtumia wakwa kuo.”

¹⁴ Efironi agĩcookeria Iburahĩmu atĩrĩ, ¹⁵ “Ta thikĩrĩria, mwathi wakwa; gĩthaka kũu kĩngiuma cekerĩ magana mana ma betha,* no rĩrĩ, kũu nĩ kĩĩ gatagatĩ gaku na nĩ? Thĩi ũthike mũtumia waku.”

¹⁶ Iburahĩmu agĩtĩkĩra thogora wa Efironi na akĩmũthimĩra betha iria aagwetete andũ a Ahiti othe makĩguaga; cekerĩ magana mana cia betha cia mũigana wa gĩthimo kĩa onjorĩthia.

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio, gĩthaka kĩa Efironi kũu kĩarĩ Makipela hakuhi na Mamure-gĩthaka na ngurunga iyo, na mĩtĩ yothe irĩa yarĩ mĩhaka-inĩ ya gĩthaka kũu ikĩgarũrĩwo ¹⁸ Iburahĩmu mbere ya Ahiti othe arĩa mookite kihingo-ini gĩa itũura rĩu inene. ¹⁹ Thuutha wa ũguo, Iburahĩmu agĩthika Sara mũtumia wake ngurunga-inĩ iyo yarĩ gĩthaka-inĩ kĩa Makipela hakuhi na Mamure (irĩa irĩ Hebironi), bũrũri-inĩ wa Kaanani. ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio gĩthaka kũu na ngurunga iyo yarĩ kuo ikĩgarũrĩwo Iburahĩmu nĩ Ahiti irĩ handũ ha gũthikanaga.

24

Isaaka na Rebeka

¹ Na rĩrĩ, Iburahĩmu aarĩ mũkũrũ na agatĩndĩka mĩaka. Nake Jehova nĩamũrathimĩte maũndũ-inĩ make mothe. ² Nake akĩra ndungata irĩa yarĩ nene mũciĩ-inĩ wake, o irĩa yarũgamĩrĩre indo ciothe iria aarĩ nacio atĩrĩ, “Ta iga guoko gwaku rungu rwa kiero giakwa. ³ Nĩngwenda wĩhĩte na rĩtwa rĩa Jehova, o we Ngai wa igũrũ na Ngai wa thĩ, atĩ ndũgethara mũrũ wakwa mũtumia kuuma kũrĩ airĩtu a Akaanani aya ndũũraga thĩini wao, ⁴ no nĩũgathĩi bũrũri-inĩ wakwa na kũrĩ andũ a nyũmba iitũ, na wethere mũrũ wakwa Isaaka mũtumia kũu.”

⁵ Ndungata iyo ikĩmũũria atĩrĩ, “I mũndũ-wa-nja ũcio angĩkaarega gũũka na nĩ bũrũri-inĩ ũyũ? Ngaacookia mũrũguo bũrũri ũria woimire?”

⁶ Iburahĩmu akĩmwĩra atĩrĩ, “Menyerera, ndũkanacookie mũrũ wakwa kũu! ⁷ Jehova, o we Ngai wa igũrũ ũria wandutire kuuma nyũmba ya baba na kuuma bũrũri ũria ndaciariĩwo na akĩnarĩria na akĩnjĩra na mwĩhitwa atĩrĩ, ‘Rũciaro rwaku nĩngarũhe bũrũri ũyũ’ we nĩwe ũgaatũma mũraika wake mbere yaku nĩguo ũkoonera mũrũ wakwa mũtumia kuuma kuo. ⁸ Mũndũ-wa-nja ũcio angĩkaarega gũũka nawe-rĩ, ndũkoohwo nĩ mwĩhitwa ũyũ wakwa; no ndũkanacookie mũrũ wakwa kũu.” ⁹ Nĩ ũndũ ũcio ndungata iyo ikĩga guoko kwayo rungu rwa kiero kĩa Iburahĩmu ũcio mwathi wayo, na ikĩhĩta na mwĩhitwa harĩ we kũringana na ũhoru ũcio.

¹⁰ Ndungata iyo igĩcooka ikĩoya ngamĩra ikũmi cia mwathi wayo na ikiumagara ikuite mĩthemba yothe ya indo njega kuuma kũrĩ mwathi wayo. Igĩthĩi Igĩkinya itũura rĩria Nahoru aatũũraga mwena wa gathigathini-ithũro wa Mesopotamia. ¹¹ Nayo igĩtũma ngamĩra ikome nja ya itũura hakuhi na gĩthima kĩa maaĩ; kwariĩ kĩhwaĩ-inĩ rĩria andũ-a-nja maathĩiiga gũtaha maaĩ.

* 23:15 nĩ ta kilo inya na nuthu (4.5).

12 Իգիօոկա իկիօոյա, իկիւցա ատրի, “Wee Jehova, Ngai wa Iburahimu mwathi wakwa, tuma ngaacire umuthi na utuge mwathi wakwa Iburahimu. 13 Rora, ndugamite haha githima-ini kia maa, nao airitu a ene itũura ni maroka gutaha maa. 14 Kurotuika atiri, ati riria ndrũira mũirũtu atiri, ‘Ndakũhooya, he ndigithũ yaku nyue maa,’ nake oige atiri, ‘Nyua na ningũtahira o na ngamũira ciaku,’ reke ũcio atũike niwe ũthuũre ndungata yaku Isaaka. Na ũndũ ũcio ũtũme niĩ menye ati nũtugũte mwathi wakwa.”

15 Itanarũkia kũhooya-rĩ, Rebeka agũka akuũite ndigithũ kĩande-inĩ. Aarĩ mũirũtu wa Bethueli mũrũ wa Milika, ũria warĩ mũtumia wa Nahoru mũrũ wa nyina na Iburahimu. 16 Mũirũtu ũcio aarĩ mũthaka mũno, mũirũtu gathirange; gũtirĩ mũndũ mũrũme wakomete nake. Agĩkũrũka githima-inĩ kia maa, akĩyũria ndigithũ yake maa, agĩcooka akĩambata ringĩ.

17 Nayo ndungata iyo ikĩhiũha ikamũtũnge, na ikĩmwĩra atiri, “Ndagũthaiha, he tũũ tũnini twa kũnyua kuuma ndigithũ-inĩ yaku.”

18 Nake agĩcookia atiri, “Mwathi wakwa, nyua,” nake akĩruta ndigithũ mũtwe na ihenya, akĩmĩnyiita na moko, na akĩmũhe maa.

19 Na aarũkia kũmũhe maa ma kũnyua, agĩcooka akiuga atiri, “Nĩngũtahira ngamũira ciaku, o nacio o nginya ciigania kũnyua.”

20 Agĩkionoreria maa marĩa maarĩ ndigithũ yake mũharatĩ-inĩ na ihenya, agĩcooka agĩteng’era githima-inĩ gũtaha maa mangĩ, agĩtaha na kũigana ngamũira ciake ciothe. 21 Mũndũ ũcio akĩmwĩrorera atekwaria, nĩguo amenye kana Jehova nĩagacĩrithĩte rũgendo rwake kana ndaarũgacĩrithĩte.

22 Riria ngamũira ciarũkie kũnyua maa-rĩ, mũndũ ũcio akĩruta gĩcũhi kĩa inĩrũ gĩa thahabu kĩa ũritũ wa nuthu cekeri,* na bangiri igĩrĩ cia thahabu cia ũritũ wa cekeri ikũmi,† akĩmwĩkĩra. 23 Agĩcooka akĩmũũria atiri, “Wee ũrĩ mwarĩ wa ũ? Ndagũthaiha ta njĩra atiri, mũciĩ gwa thoguo-rĩ, he handũ tũngĩrarĩrĩra?”

24 Nake akĩmũcookeria atiri, “Niĩ ndĩ mwarĩ wa Bethueli, mũriũ ũria Milika aaciariire Nahoru.” 25 Ningĩ akĩmwĩra atiri, “Tũri na riya na nyeki nyingĩ, o na handũ wee ũngĩrarĩrĩra.”

26 Mũndũ ũcio akĩnamĩrĩra thĩ, akĩhooya Jehova, 27 akiuga atiri, “Jehova arogaathwo, o we Ngai wa Iburahimu mwathi wakwa, o ũcio ũtatiũgũte kuonania ũtugi na wĩhokeku wake kũrĩ mwathi wakwa. Hakwarĩ, Jehova nĩandongoretie rũgendo-inĩ, akanginyia kwa andũ a nyũmba ya mwathi wakwa.”

28 Nake mũirũtu ũcio agĩteng’era, agĩthĩ akĩhe andũ a nyũmba ya nyina ndeto icio. 29 Na rĩrĩ, Rebeka aarĩ na mũrũ wa nyina wetagwo Labani, nake akĩumagara ahiũhite, agĩthĩ kũrĩ mũndũ ũcio hau githima-inĩ kia maa. 30 Riria onire gĩcũhi kũ kĩa inĩrũ na bangiri irĩ moko-inĩ ma mwarĩ wa nyina, na aigua Rebeka akiuga ũria mũndũ ũcio aamwĩrite-rĩ, agĩthĩ kũrĩ mũndũ ũcio, akĩmũkora arũgamĩte harĩ ngamũira ciake hakuhi na githima kĩa maa. 31 Akĩmwĩra atiri, “Ūka tũthĩ mũciĩ, wee ũrathimĩtwo ni Jehova. Ūrũgamĩte haha nja nĩkĩ? Nĩhaariire nyũmba yaku na handũ ha ngamũira.”

32 Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio agĩtoonya nyũmba, nacio ngamũira ikĩaũrwo mĩrigo. Ngamũira ikĩreherwo riya na nyeki, nake mũndũ ũcio na andũ arĩa aarĩ nao makĩreherwo maa ma gwĩhamba magũrũ.

* 24:22 ni ta giramu ithano na nuthu (5:5). † 24:22 ni ta giramu 110.

33 Ningĩ akĩreherwo irio, nowe akiuga atĩrĩ, “Niĩ ndingĩrĩa, itambĩte kũmwĩra ũndũ ũrĩa ũndehete gũkũ.”

Nake Labani akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩtwĩre.”

34 Nake agĩkiuga atĩrĩ, “Niĩ ndĩ ndungata ya Iburahĩmu.” 35 “Jehova nĩarathimĩte mwathi wakwa mũno, na nĩ atongete mũno. Nĩamũheete ng’ondũ na ng’ombe, betha na thahabu, ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja, na ngamũira o na ndigiri. 36 Nake Sara mĩtumia wa mwathi wakwa nĩamũciarĩre kĩmwana arĩ o mũkũrũ, nake nĩakĩheete indo ciake ciothe. 37 Nake mwathi wakwa agĩtũma ndĩihĩte akĩnjĩira atĩrĩ, ‘Ndũkanethere mĩriũ wakwa mĩtumia kuuma kũrĩ airĩtu a Akaanani, a gũkũ bũrũri ũyũ ndũũraga, 38 no ũthiĩ kũrĩ nyũmba ya baba na kũrĩ mũhirĩga wakwa, na ũrutĩre mĩriũ wakwa mĩtumia kuo.’

39 “Ningĩ ngĩũria mwathi wakwa atĩrĩ, ‘Ĩ mũndũ-wa-nja ũcio angĩrega gũũka na niĩ?’

40 “Nake akĩnjookeria atĩrĩ, ‘Jehova ũrĩa ndũire thiiaga mbere yake, nĩagatũma mũraika wake athiĩ nawe, na atũme rũgendo rwaku rũgaacĩre, nĩgeetha ũkaarutĩra mĩriũ wakwa mĩtumia kuuma kũrĩ mũhirĩga wakwa na kuuma kũrĩ andũ a nyũmba ya baba. 41 Ningĩ wathĩ kũrĩ mũhirĩga wakwa-rĩ, nĩũkohorwo kuuma kũrĩ mwĩhitwa wakwa; o na mangĩkaarega kũmũnengerana kũrĩ we, nĩũkohorwo kuuma kũrĩ mwĩhitwa ũcio wakwa.’”

42 Agĩthiĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Ūmũthĩ rĩrĩa nginyire gĩthima-inĩ kĩa maaĩ, njugire atĩrĩ, ‘Wee Jehova Ngai wa Iburahĩmu mwathi wakwa, ũngĩenda, ndagũthaiha, gaacĩrithia rũgendo rũrũ njũkite. 43 Ta kĩone, nũngiũ haha gĩthima-inĩ kĩa maaĩ, mĩrĩtu angũka gũtaha maaĩ na niĩ ndĩmwĩre atĩrĩ, ‘Itĩkĩra nyue tũũ tũnini kuuma ndigithũ-inĩ yaku,’ 44 nake angĩnjĩira atĩrĩ, ‘Nyua na nĩngũtahĩra ngamũira ciaku o nacio,’ nĩagĩtuĩke nĩwe mũndũ-wa-nja ũrĩa Jehova athuuriire mĩriũ wa mwathi wakwa.’

45 “Itanarĩkia kũhooya ũguo na ngoro-rĩ, Rebeka oka arĩ na ndigithũ yake kĩaende. Nake aikũrũka gĩthima-inĩ kĩa maaĩ, aataha maaĩ na niĩ ndamwĩra atĩrĩ, ‘Ndagũthaiha he maaĩ nyue.’

46 “Aaruta ndigithũ yake kĩaende o naihenya anjĩira atĩrĩ, ‘Nyua, na nĩngũnyuithia o na ngamũira ciaku.’ Nĩ ũndũ ũcio ndanyua maaĩ na ahe ngamũira o nacio.

47 “Na niĩ ndamũũria atĩrĩ, ‘Ūrĩ mwarĩ wa ũ?’

“Nake anjookeria atĩrĩ, ‘Ndĩ mwarĩ wa Bethueli mũrũ wa Nahoru, ũrĩa Milika aamũciarĩre.’

“Na niĩ ndakĩmwĩkĩra gĩcũhĩ iniũrũ, na bangiri moko, 48 ndacooka ndainamĩrĩra ndahooya Jehova. Ndagatha Jehova, o we Ngai wa Iburahĩmu mwathi wakwa, ũrĩa ũndongoretie na njĩra irĩa njagĩrĩru nyonere mũrũ wa mwathi wakwa mwarĩ wa mũriũ wa mũrũ wa nyina nake. 49 Na rĩrĩ, angĩkorwo nĩ mũkuonania ũtuģi na wĩhokeku kũrĩ mwathi wakwa, njĩĩrai; na angĩkorwo tiguu, mũnjĩre nĩgeetha na niĩ menye na kũrĩa ngũrora.”

50 Labani na Bethueli magĩcookia atĩrĩ, “Ūndũ ũyũ uumĩte kũrĩ Jehova; ithuĩ tũngĩgĩkwĩra atĩa? 51 Rebeka nĩwe ũyũ; muoe mũthiĩ agatũke mĩtumia wa mĩriũ wa mwathi waku, o ta ũrĩa Jehova oigĩte.”

52 Rĩrĩa ndungata ya Iburahĩmu yaigũire ũrĩa moigire, ikĩinamĩrĩra, igĩturumithia ũthiũ wayo thĩ mbere ya Jehova. 53 Ningĩ ndungata iyo ikĩruta thahabu, na mathaga ma betha na nguo, na igĩcihe Rebeka; igĩcooka ikihe Labani mũrũ wa nyina, o na nyina, iheo cia goro.

⁵⁴ Ndungata ñyo na andũ arĩa yarĩ nao makĩrĩa na makĩnyua, na makĩraara kũu ùtukũ ùcio.

Na rĩrĩa mookĩre mũthenya ùyũ ùngĩ rũciinĩ tene, ñkiuga atĩrĩ, “Rekei ndĩthiire kũrĩ mwathi wakwa.”

⁵⁵ No Labani mũrũ wa nyina na mũirĩtu, o na nyina, makiuga atĩrĩ, “Reke mũirĩtu ùyũ aikare na ithuĩ ta matukũ ikũmi; mũcooke mũthiĩ.”

⁵⁶ No yo ñkĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũngiria thĩ, kuona atĩ Jehova nĩagacĩrĩthĩtie rũgendo rwakwa. Rekei ndĩthiire kũrĩ mwathi wakwa.”

⁵⁷ Nao makiuga atĩrĩ, “Rekei twĩte mũirĩtu tũmũurie ùhoro ùcio.” ⁵⁸ Nĩ ùndũ ùcio magũta Rebeka, makĩmũria atĩrĩ, “Nĩgũthiĩ na mũndũ ùyũ?”

Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩngũthiĩ.”

⁵⁹ Nĩ ùndũ ùcio magĩtikĩria Rebeka mwarĩ wa nyina ùcio ethiire, hamwe na mũmũrori, na ndungata ya Iburahĩmu na andũ ake. ⁶⁰ Nao magĩkĩrathima Rebeka makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ wa maitũ,

ũroingĩha ùtuĩke nyina wa ngiri maita ngiri, naruo rũciaro rwaku rũroigwatĩra ihingo cia thũ ciao.”

⁶¹ Nake Rebeka na ndungata ciake, cia andũ-a-nja, makĩlhaarĩria na makĩhaica ngamĩra, na magĩthiĩ na mũndũ ùcio. Nĩ ùndũ ùcio ndungata ñyo ñkĩoya Rebeka ñgũthiĩra.

⁶² Na rĩrĩ, Isaaka nĩoimĩte Biri-Lahai-Roi, nĩ ùndũ aatũũraga Negevu.

⁶³ Hwaĩ-inĩ ùmwe-rĩ, nĩathiire na kũu mũgũnda-inĩ agecũũranganie, na aatiira maitho, akĩona ngamĩra ciũkĩte. ⁶⁴ O nake Rebeka agĩtiira maitho akĩona Isaaka. Akiuma ngamĩra igũrũ, ⁶⁵ na akĩũria ndungata ñyo atĩrĩ, “Mũndũ ũria ũrĩ kũũria mũgũnda ũroka gũtũtũnga nũ?”

Ndungata ñyo ñgĩcookia atĩrĩ, “Nĩ mwathi wakwa.” Nake Rebeka akĩoya taama wake akĩhumbĩra.

⁶⁶ Nayo ndungata ñyo ñkĩra Isaaka ũria wotho yekĩte. ⁶⁷ Nake Isaaka agĩtoonyia Rebeka hema-inĩ ya nyina Sara, akĩmũhikia. Nĩ ùndũ ùcio agĩtuĩka mũtumia wake, na akĩmwenda; nake Isaaka akĩhoorerio ihooru rĩa gĩkuũ kĩa nyina.‡

25

Gĩkuũ kĩa Iburahĩmu

¹ Thuutha ùcio Iburahĩmu nĩ aahikirie mũtumia ùngĩ, wetagwo Keturu.

² Nake akĩmũciarĩra ariũ atandatũ, na nĩo Zimirani, na Jokishani, na Medani, na Midiani, na Ishibaku na Shua. ³ Jokishani nĩwe warĩ ithe wa Sheba na Dedani; nacio njiaro cia Dedani nĩcio ciarĩ Aashuri, na Aletushi na Aleumi. ⁴ Nao ariũ a Midiani maarĩ Efa, na Eferi, na Hanoku, na Abida na Elidaha. Acio othe maarĩ njiaro cia Keturu.

⁵ Nake Iburahĩmu akĩgaira Isaaka indo ciothe iria aarĩ nacio. ⁶ No arĩ o muoyo-rĩ, akĩhe ariũ a thuriya* ciake iheo, agĩcooka akĩmeheranĩria na mũrũu Isaaka magĩthiĩ na kũu bũrũri wa irathũro.

⁷ Mĩaka yotho irĩa Iburahĩmu aatũũrire muoyo yarĩ mĩaka igana rĩmwe na mĩrongo mũgwanja na itano. ⁸ Iburahĩmu agĩtuĩkana na agĩkua arĩ mũthuuri mũniaru, arĩ mũkũrũ na akaingĩhia mĩaka, agĩthikwo hamwe na andũ ao arĩa maakuĩte. ⁹ Nao ariũ ake, Isaaka na Ishumali,

‡ 24:67 Mĩaka itatũ nĩyathĩrĩte kuma Sara aakua (17:17; 23:1; 25:20). * 25:6 Thuriya yarĩ mũndũ-wa-nja ùtahikĩtio na mũtugo wa ndũire; aikaranagia na mũndũ mũrũme arĩ wa gwĩkenia nake, kana aheetwo nĩ mũtumia wake aciare nake ciana handũ ha mũtumia ùcio wake.

makimũthika ngurunga-inĩ ya Makipela hakuhi na Mamure, githaka-inĩ kĩa Efironi mũrũ wa Zoharu ũrĩa Mũhiti, ¹⁰ githaka kĩa Iburahĩmu aagũrite kuuma kũrĩ Ahati. Hau niho Iburahĩmu aathikirwo hamwe na Sara mĩtunia wake. ¹¹ Thuutha wa gĩkuũ kĩa Iburahĩmu-rĩ, Ngai nĩarathimire mũriũ Isaaka ũrĩa watũuraga hakuhi na Biri-Lahai-Roi.

Ariũ a Ishumaeli

¹² Ũyũ nĩguo ũhoro wa Ishumaeli mũrũ wa Iburahĩmu, ũrĩa waciariirwo Iburahĩmu nĩ Hagari ũrĩa Mũmisiri, ndungata ya Sara.

¹³ Maya nĩmo marĩitwa ma ariũ a Ishumaeli, maandikĩtwo kũringana na ũrĩa maarũmanĩrĩre gũciarwo: Irigithathi rĩa Ishumaeli rĩarĩ Nebaiothu, rĩkarũmirĩrwo nĩ Kedari, na Adubeeli, na Mibisamu, ¹⁴ na Mishima, na Duma, na Masa, ¹⁵ na Hadadi, na Tema, na Jeturu, na Nafishu, na Kedema. ¹⁶ Acio nĩmo maarĩ ariũ a Ishumaeli, na macio nĩmo marĩitwa ma aathanĩ ikũmi na eerĩ a mĩhĩrĩga yao kũringana na kũrĩa maatũuraga na kambĩ ciao. ¹⁷ Mĩaka yothe rĩa Ishumaeli aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka igana rĩmwe na mĩrongo itatũ na mũgwanja. Agĩcooka agĩtuĩkana agĩkua, na agĩthikwo hamwe na andũ ao arĩa maakuĩte. ¹⁸ Njĩaro cia Ishumaeli igĩtũura kuuma Havila nginya Shuri, gĩkuhi na mũhaka wa Misiri werekeire bũrũri wa Ashuri. Nao magĩtũura na rũmena na ariũ arĩ agĩ othe a ithe wao.

Jakubu na Esaũ

¹⁹ Ũyũ nĩguo ũhoro wa Isaaka mũrũ wa Iburahĩmu.

Iburahĩmu nĩwe waciarire Isaaka, ²⁰ nake Isaaka aarĩ na mĩaka mĩrongo ina rĩrĩa aahikirie Rebeka, mwarĩ wa Bethueli ũrĩa Mũsuriata wa Padani-Aramu, na aarĩ mwarĩ wa nyina na Labani ũrĩa Mũsuriata.

²¹ Isaaka agĩthaiha Jehova nĩ ũndũ wa mĩtunia wake tondũ aarĩ thaata. Nake Jehova akĩigua mahooya make, na Rebeka mĩtunia wake akĩgĩa nda. ²² Natuo twana tũu tũkĩgianĩra kũu nda yake, nake akĩyũria atĩrĩ, “Ũndũ ũyũ ũrekĩka kũrĩ nĩ nĩkĩ?” Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ gĩtũria ũhoro harĩ Jehova.

²³ Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ,

“Ndũrĩrĩ igĩrĩ irĩ nda yaku,
na andũ a mĩthemba rĩrĩ kuuma nda yaku nĩmagatigithanio;
gĩthemba kĩmwe nĩgĩgakĩria kĩa kĩngĩ hinya,
na ũrĩa mũkũrũ nĩagatungatĩra ũrĩa mũnini.”

²⁴ Na rĩrĩa ihinda rĩake rĩakinyire rĩa gũciara, agĩkorwo nĩ tũhĩ twa mahatha aarĩ natuo nda. ²⁵ Karĩa kaambire gũciarwo kaarĩ gatune na mwĩrĩ wako wothe wahaanaga ta nguo ya maguoya; tondũ ũcio magĩgatua Esaũ. ²⁶ Thuutha ũcio mũrũ wa nyina agĩciarwo guoko gwake kũnyitĩte ndĩira ya Esaũ; tondũ ũcio agĩtuuo Jakubu. Isaaka aarĩ na mĩaka mĩrongo itandatũ rĩrĩa Rebeka aaciarire twana tũu.

²⁷ Natuo tũmwana tũu tũgĩkũra, nake Esaũ agĩtuĩka mũguĩmi mũũgĩ, mũndũ wa werũ, no Jakubu aarĩ mũndũ mũhooreri, waikaraga hakuhi na mũcĩ. ²⁸ Isaaka eendete Esaũ tondũ nĩ eendete nyama cia ũguĩmi, no Rebeka eendete Jakubu.

²⁹ Mũthenya ũmwe Jakubu nĩarugaga gĩtoero kĩa ndengũ ndune, nake Esaũ agĩũka kuuma werũ-inĩ ahũtĩ mũno. ³⁰ Akĩra Jakubu atĩrĩ, “Ta he gĩtoero kũ ũraruga! Ndĩ mũhũtu mũno!” (Nĩkĩo gĩatũmire acooke gwĩtwo Edomu.)

³¹ Jakubu akimūcookeria atĩrĩ, “Amba ũnyenderie ũrigithathi waku!”

³² Nake Esaũ akiuga atĩrĩ, “Ngirie gũkua, ũrigithathi ũyũ ũkaang’una na kĩ?”

³³ No Jakubu akimwĩra atĩrĩ, “Amba wĩhĩte kũrĩ nĩ.” Nake akĩhĩta na mwĩhĩtwa, akienderia Jakubu ũrigithathi wake.

³⁴ Nake Jakubu akĩhe Esaũ mũgate na gĩtoero kĩa ndengũ. Nake akĩrĩa na akĩnyua, agĩcooka agĩũkĩra agĩthĩira.

Tondũ ũcio Esaũ akinyarara ũrigithathi wake.

26

Isaaka na Abimeleku

¹ Na rĩrĩ, nĩ kwagĩire ng’aragu ĩngĩ bũrũri-inĩ ũcio, tiga ĩrĩa ya mbere ya hĩndĩ ya Iburahĩmu, nake Isaaka agĩthĩ Gerari kũrĩ Abimeleku mũthamaki wa Afilisti.* ² Jehova akiumĩrĩa Isaaka, akimwĩra atĩrĩ, “Ndũgaikũrũke ũthĩ Misiri; tũura bũrũri o ũrĩa ndĩrĩkwĩra ũtũure.

³ Ikara bũrũri-inĩ ũyũ kwa ihinda, na nĩngũkorwo hamwe nawe na nĩngũkũrathima. Nĩngũkorwo nĩwe na njiaro ciaku ngũhe mabũrũri maya mothe na hingie mwĩhĩtwa ũria ndehĩtĩre kũrĩ thoguo Iburahĩmu.

⁴ Nĩngatũma njiaro ciaku cingĩhe ta njata cia matu-inĩ na nĩngamahe mabũrũri maya mothe, na nĩ ũndũ wa rũciaro rwaku, ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ nĩkarathimwo, ⁵ tondũ Iburahĩmu nĩanjathĩkĩire na akĩrũmia ũrĩa ndendaga, akĩrũmĩrĩa maathani makwa, na matuĩro makwa ma kũrũmĩrĩro, na mawatho makwa.” ⁶ Nĩ ũndũ ũcio Isaaka agĩkara o kũ Gerari.

⁷ Rĩrĩa andũ a kũ maamũrĩrie ũhoru wa mũtumia wake-rĩ, we akiuga atĩrĩ, “Nĩ mwarĩ wa baba,” tondũ nĩetigĩrĩre kuuga, “Nĩ mũtumia wakwa.” Eeciĩrĩre atĩrĩ, “Andũ a gũkũ mahota kũnjũraga nĩ ũndũ wa Rebeka, tondũ aarĩ mũthaka.”

⁸ Na thuutha wa Isaaka arĩkĩtie gũkara kũ kahinda karaihu-rĩ, Abimeleku mũthamaki wa Afilisti nĩacũthĩrĩrĩre nja na ndirica, nake akĩona Isaaka akĩhambata mũtumia wake Rebeka. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio Abimeleku agĩtũmanĩra Isaaka, akimũria atĩrĩ, “Ti-itherũ ũyũ nĩ mũtumia waku! Nĩ kũ gĩatũmire uuge atĩ, ‘Ŭyũ nĩ mwarĩ wa baba?’”

Isaaka akimūcookeria atĩrĩ, “Tondũ ndeciĩrĩre ndahota kũũragwo nĩ ũndũ wake.”

¹⁰ Nĩngĩ Abimeleku akimũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũguo ũtwĩkĩte? Ĩ mũndũ mũrũme ũmwe wa gũkũ angĩrakorirwo akomete na mũtumia waku, nawe ũgĩtũme tũnyĩitwo nĩ ihĩtia?”

¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Abimeleku akĩruta watho kũrĩ andũ othe, akiuga atĩrĩ, “Mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩthĩnia mũndũ ũyũ kana mũtumia wake no kũũragwo akooragwo.”

¹² Nake Isaaka akĩhaanda irio bũrũri ũcio, na mwaka o ro ũcio akĩgetha maĩta ĩgana, tondũ Jehova nĩamũrathimire. ¹³ Nake Isaaka agĩtonga, nago ũtonga wake ũgĩthĩ o ũkĩngĩhaga o nginya agĩtonga mũno.

¹⁴ Aarĩ na ndũuru nyingĩ cia mbũri na cia ng’ombe, na ndungata nyingĩ, o nginya Afilisti makĩmũiguĩra ũiru. ¹⁵ Tondũ ũcio, ithima irĩa ciothe ndungata cia ithe cienjete hĩndĩ ya ithe Iburahĩmu-rĩ, Afilisti magĩcithika, magĩciyũria tĩri.

* **26:1** Ŭyũ aarĩ Mũthamaki Abimeleku ũngĩ; Abimeleku wa hĩndĩ ya Iburahĩmu nĩakuĩte ta mĩaka mĩrongo ĩnana yahitũkĩte.

¹⁶ Ningĩ Abimeleku akĩira Isaaka atĩrĩ, “Ūkĩra ūthiĩ, ūtweherere, tondũ nĩugũite na hinya mũno gũtũkĩra.”

¹⁷ Nĩ ūndũ ūcio Isaaka agĩthaama, akĩehera kũu, agĩthiĩ kwamba hema Gĩtuamba-inĩ kĩa Gerari, na agĩtũura kuo. ¹⁸ Isaaka agĩthikũria ithima iria cienjetwo hĩndĩ ya ithe Iburahĩmu, o icio Afilisti maathikĩte thuutha wa Iburahĩmu gũkua, na agĩciita marĩtwa o marĩa ithe acacihete.

¹⁹ Na rĩrĩ, ndungata cia Isaaka nĩcienjire kũu gĩtuamba-inĩ na igĩkora gĩthima kĩa maaĩ mega kuo. ²⁰ No rĩrĩ, arĩithi a Gerari makĩnegenania na arĩithi a Isaaka, makĩmeera atĩrĩ, “Maaĩ maya nĩ maitũ!” Nake agĩta gĩthima kũu Eseku, tondũ nĩmakararanirie nake. ²¹ Ningĩ ndungata icio ciake ikienja gĩthima kĩngĩ, no-o nakĩo makĩnegenanĩria, nake Isaaka agĩgĩta Sitina. ²² Nake agĩthaama kũu, agĩthiĩ akĩenja gĩthima kĩngĩ, na matianegenanirie na mũndũ. Nake agĩgĩta Rehobothu, akiuga atĩrĩ, “Rĩu Jehova niatũheete ūikaro mũiganu, na nĩtũgũtheeremera bũrĩri-inĩ ūyũ.”

²³ Agĩcooka akiuma kũu, agĩthiĩ Birishiba. ²⁴ Ūtukũ ūcio aakinyire kũu, Jehova akĩmuumĩrĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ niĩ Ngai wa thoguo Iburahĩmu. Ndũkanetigĩre, tondũ ndĩ hamwe nawe; nĩngũkũrathima na nyingĩhie njiaro ciaku nĩ ūndũ wa Iburahĩmu ndungata yakwa.”

²⁵ Isaaka agĩaka kĩgongona kũu, na agĩkaira rĩtwa rĩa Jehova. Akĩamba hema yake o kũu, nacio ndungata ciake ikienja gĩthima o kuo.

²⁶ Hĩndĩ iyo Abimeleku agĩthiĩ kũrĩ Isaaka oimĩte Gerari, marĩ na Ahuzathu ūrĩa wamũtaaraga, na Fikolu mũnene wa ita ciake. ²⁷ Isaaka akĩmooria atĩrĩ, “Muoka kũrĩ niĩ nĩkĩ, kuona atĩ nĩmwathũũrire na mũkĩnyingata?”

²⁸ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩtuonete hatarĩ nganja atĩ Jehova arĩ hamwe nawe, na nĩ ūndũ ūcio tuoiga atĩrĩ, ‘Nĩ kwagĩrĩire tũgĩe na mwĩhitwa wa ūiguano gatagatĩ gaitũ’: ĩĩ, gatagatĩ gaitũ nawe. Reke tũgĩe na kĩrĩkaniro nawe, ²⁹ atĩ ndũgatwĩka ūuru, o ta ūrĩa o na ithũ tũtaagũthĩnirie, no hĩndĩ ciothe twagwĩkaga wega, na tũgĩkumagaria ūthiĩ na thayũ. Na rĩu nĩũrathimĩtwo nĩ Jehova.”

³⁰ Isaaka akĩmarugithĩria iruga, nao makĩrĩa na makĩnyua. ³¹ Mũthenya ūyũ ūngĩ, rũciinĩ tene, andũ acio na Isaaka makĩhĩtanĩra mwĩhitwa mũndũ na ūrĩa ūngĩ. Isaaka agĩcooka akĩmoimagaria, magĩthĩria, makĩmũtiga na thayũ.

³² Mũthenya o ro ūcio maathiire, ndungata cia Isaaka igĩũka, ikĩmwĩra ūhoru wa gĩthima kĩrĩa cienjete, ikiuga atĩrĩ, “Nĩtwakinyĩra maaĩ!”

³³ Nake agĩta gĩthima kũu Shiba, na nginya ūmũthĩ itũura rĩu rĩtũuraga rĩtagwo Birishiba.

³⁴ Esaũ aakinya mĩaka mĩrongo ĩna, akĩhikia Judithi mwarĩ wa Beeri ūrĩa Mũhiti, o na ningĩ akĩhikia Basemathu mwarĩ wa Eloni ūrĩa Mũhiti.

³⁵ Nao magĩtũũka kĩhumo gĩa kĩa kĩa kũrĩ Isaaka na Rebeka.

27

Jakubu Kwĩgĩra na Irathimo cia Isaaka

¹ Rĩrĩa Isaaka aakũrire na maitho make makĩaga hinya ūndũ atangĩahotire kuona-rĩ, agĩtũmanĩra Esaũ mũriũ wake ūrĩa mũkũrũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wakwa.”

Nake Esaũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ūyũ haha.”

² Isaaka akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩu niĩ ndĩ mũkũrũ na ndiũ mũthenya ūrĩa ingĩkua. ³ Rĩu-rĩ, oya indo ciaku cia ūguĩmi; ūta na mũguĩ yaku, na

uumagare ūthiĩ werũ-inĩ ūkanguĩmĩre nyamũ cia gĩthaka. ⁴ Thondekera irio njega iria nyendetete na ūndehere ndie, nĩgeetha ngũrathime na kĩrathimo gĩakwa itanakua.”

⁵ Na rĩrĩ, Rebeka agĩkorwo nĩathikĩrĩrie Isaaka akĩhe mũriũ Esaũ ūhoru ūcio. Na rĩrĩa Esaũ aathiire werũ-inĩ kũguĩma nyamũ nĩguo amĩmũkie-rĩ, ⁶ Rebeka akĩra mũriũ Jakubu atĩrĩ, “Nĩ ndaigua thoguo akĩra Esaũ mũrũ wa nyũkwa atĩrĩ, ⁷ ‘Ndehere nyamũ ya kũguĩma na ūthondekere irio njega ndie, nĩgeetha ngũrathime na kĩrathimo gĩakwa ndĩ mbere ya Jehova itanakua.’ ⁸ Rĩu, wee mũrũ wakwa-rĩ, thikĩrĩa wega na wĩke ūrĩa ngũkwĩra: ⁹ Thiĩ rũuru-inĩ rwa mbũri ūndehere tũuri twĩrĩ twa mbũri tũria twega biũ, nĩguo thondekere thoguo irio njega, o ta ūria endaga ithondekwo. ¹⁰ Ūcooke ūcioe ūcitwarĩre thoguo arĩe nĩgeetha akũrathime na kĩrathimo gĩake atanakua.”

¹¹ No Jakubu akĩra nyina Rebeka atĩrĩ, “Esaũ mũrũ wa maitũ nĩ wa mwĩrĩ ūrĩ guoya, na mwĩrĩ wakwa ndũrĩ guoya. ¹² Īi baba angĩhaambata? Ingĩonekana ngĩmũheenia na nĩ ndĩreherere kĩrumi handũ ha kĩrathimo.”

¹³ Nyina akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, reke kĩrumi kũ kĩnjookerere, wee ĩka o ūria ndĩrakwĩra; thiĩ ūndehere tũuri tũu.”

¹⁴ Nĩ ūndũ ūcio Jakubu agĩthiĩ, akĩgĩra tũuri, na agĩtũrehere nyina, nake agĩthondeka irio njega o ta iria ithe eendete. ¹⁵ Ningĩ Rebeka akĩoya nguo iria ciarĩ njega cia Esaũ mũriũ wake ūrĩa mũkũrũ iria aarĩ nacio nyũmba agĩcĩhumba Jakubu mũriũ wake ūrĩa mũnini. ¹⁶ Agĩcooka akĩhumbĩra moko make na ngingo kũrĩa gũtaarĩ guoya na njũũa cia tũuri tũu. ¹⁷ Agĩcooka akĩnengera Jakubu mũriũ wake irio icio ciarĩ njega na mũgate ūria aathondekete.

¹⁸ Nake Jakubu agĩthiĩ kũrĩ ithe, akiuga atĩrĩ, “Baba.”

Nake Isaaka agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ūyũ, mũrũ wakwa; wee nĩwe ū?”

¹⁹ Jakubu akĩra ithe atĩrĩ, “Nĩ nĩ Esaũ mũriũ waku wa irigithathi. Njĩkĩte o ta ūrĩa ūnjũrĩre. Ndagũthaita wĩtiire ūrie nyama imwe cia ūguĩmi wakwa nĩgeetha ūndathime na kĩrathimo gĩaku.”

²⁰ Nake Isaaka akĩũria mũriũ atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, kaĩ waciona narua atĩa?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ tondũ Jehova Ngai waku nĩaheire ūhootani.”

²¹ Ningĩ Isaaka akĩra Jakubu atĩrĩ, “Ta ūka hakuhi mũrũ wakwa, nĩguo ngũhambate menye kana ti-itherũ nĩwe Esaũ mũrũ wakwa kana tigo.”

²² Nĩ ūndũ ūcio Jakubu agĩkũhĩrĩria ithe Isaaka, nake akĩmũhambata, akiuga atĩrĩ, “Mũgambo nĩ wa Jakubu, no moko nĩ ma Esaũ.” ²³ Na ndaigana kũmũkũrana tondũ moko make maarĩ na guoya ta ma mũrũ wa nyina Esaũ; nĩ ūndũ ūcio akĩmũrathima. ²⁴ O rĩngĩ akĩmũũria atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩwe mũrũ wakwa Esaũ?”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Īi nĩ nĩ.”

²⁵ Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wakwa ndehere nyama imwe cia ūguĩmi waku ndie nĩgeetha ngũrathime na kĩrathimo gĩakwa.”

Jakubu akĩmũrehera nake akĩrĩa, na akĩmũrehera ndibei na akĩnyua. ²⁶ Ningĩ ithe Isaaka akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, ūka haha ūmũmunye?”

²⁷ Nake agĩthiĩ harĩ we na akĩmũmununya. Rĩrĩa Isaaka aiguire kĩheera kĩa nguo ciake, akĩmũrathima, akiuga atĩrĩ, “Hĩ, kĩheera kĩa mũrũ wakwa nĩ ta kĩheera gĩa gĩthaka kĩrĩa kĩrathimĩtwo nĩ Jehova.

28 Ngai arokūhe ime rīa igūrū o na ūnoru wa thī,
na ūngī wa ngano na wa ndibei ya mūhiano.

29 Ndūrīrī irogūtungatagīra nayo mūhīrīga ya andū ikūinamagīrīre.

Tuīka mwathi wa ariū a thoguo,

nao ariū a nyūkwā marokūinamagīrīra.

Arīa mangīkūrūma na kīrumi marocookerero nīkīo,

nao arīa magaakūrathima marorathimagwo.”

30 Na rīrī, Isaaka aarīkia kūmūrathima na Jakubu aarīkia kuuma hari
ithe o ro ūguo-rī, mūrū wa nyina Esaū agīūka kuuma kūguīma. 31 O
nake agīthondeka irio njega na agīcīrehere ithe. Agīcōoka akīmwīra atīrī,
“Baba, wītiire ūrīe nyama imwe cia ūguīmi wakwa nīgeetha ūndathime
na kīrathimo gīaku.”

32 Nake ithe Isaaka akīmūūria atīrī, “We nīwe ū?”

Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī nī Esaū, mūrū waku wa irigithathi.”

33 Isaaka agīkīinaina mūno akīūria atīrī, “Nūū ūcio ūngī ūkūguīmīte,
na andehera nyama? Ndacīria o ro rīu ūtanooka, na ndamūrathima, na
ti-itherū nī mūrathime.”

34 Rīrīa Esaū aigūire ciugo cia ithe, agītūmūka na kīrīro kīnene na kīa
ruo, akīra ithe atīrī, “Ndaathima! O na nī baba ndaathima!”

35 No ithe akīmwīra atīrī, “Mūrū wa nyūkwā okire na wara, aheenia, na
oya kīrathimo gīaku.”

36 Esaū akiuga atīrī, “Githī nī ma nīkīo etagwo Jakubu? Arī kūūheenia
maita maya meeri,* nīoire ūrigithathi wakwa, na rīu nīoya kīrathimo
gīakwa!” Agīcōoka akīūria ithe atīrī, “Ndūnandigīria kīrathimo o na
kīmwe?”

37 Isaaka agīcookeria Esaū atīrī, “Ndīmūtūire mwathi waku na andū
ao othe ndaamatua ndungata ciake, na ndamūhe ngano na ndibei ya
mūhiano imūtūragie. Nī ūndū ūcio nī atīa ingīhota gūgwīkīra, mūrū
wakwa?”

38 Esaū akīūria ithe atīrī, “Baba, ndūrī na kīrathimo o na kīmwe
ūndigīirīe? Ndaathima o na nī, baba!” Na hīndī iyo Esaū akīrīra anīrīre.

39 Nake ithe Isaaka akīmūcookeria atīrī,
“Wee ūgaatūūraga kūraiū na ūnoru wa thī,
kūraiū na ime rīrīa rīumaga igūrū.†

40 Ūgaatūūragio nī rūhiū rwa njora
na nūgatungataga mūrū wa nyūkwā.
No rīrī, rīrīa ūkaaremwo nīgūkīrīrīria-rī,
nīūkeruta icooki rīake ngingo, ūrīte.”

Jakubu Kūūrīra kwa Labani

41 Esaū agīthūūra Jakubu nī ūndū wa kīrathimo kīu aaheirwo nī ithe.
Nake akiuga na ngoro atīrī, “Matukū ma gūcakaīra baba makīrīū gūkīnya;
maathira nīguo ngooraga mūrū wa maitū Jakubu.”

42 Rīrīa Rebeka eerirwo ūrīa Esaū mūrīū ūcio wake mūkūrū oigīte,
agītūmanīra Jakubu mūrīū wake ūrīa mūnini, akīmwīra atīrī, “Esaū mūrū
wa nyūkwā arehooreria marakara na gwīcīria ūrīa egūkūūraga. 43 Rīu
mūrū wakwa-rī, īka o ūrīa ngūkwīra. Thī o ro rīu ūūrīre Harani, kwa
mūrū wa maitū Labani. 44 Nawe ūikare nake kwa ihinda ngīnya mang’ūrī
ma mūrū wa nyūkwā mahūahūe. 45 Rīrīa mūrū wa nyūkwā agaatiga

* 27:36 Rīitwa Jakubu rīgītaūrwo nī ta kuuga “mūheenanīa.” † 27:39 Būrīri wa Edomu ūrīa
watūūragwo nī njaro cia Esaū warī wa mahīga, na ndwarī mūnoru ta būrīri wa Kaanani.

gūkūrakarīra, na ariganīrwo nī ūrīa wamwīkire-rī, nīngagūtūmanīra ūcooke mūciī. Ingīkūrwo nī inyuī mūrī eerī mūthenya o ro ūmwe nīkī?”

⁴⁶ Ningī Rebeka akīra Isaaka atīrī, “Nīnogetio nī mūtūūrīre nī ūndū wa andū-a-nja aya a Ahiti. Jakubu angīhikania kuuma kūrī andū-a-nja aya a Ahiti a būrūri ūyū-rī, ta andū-a-nja aya Esaū ahīkītie-rī, hatīrī bata wa gūtūra muoyo.”

28

¹ Tondū ūcio, Isaaka agīta Jakubu akīmūrathima na akīmwatha, akīmwīra atīrī, “Ndūkanahīkie mūdū-wa-nja wa kuuma gūkū Kaanani.

² Ūkīra ūthīi Padani-Aramu, kwa nyūmba ya Bethueli ithe wa nyūkwa. Wīcarīre mūtūmia kuuma kūrī airītu a Labani, mūrū wa nyina na nyūkwa. ³ Ngai Mwene-Hinya-Wothe arokūrathima na atūme ūciarane mūno na ūngīhe o nginya ūgaatuīka rūrīrī rwa andū aingī. ⁴ Ngai arokūhe kīrathimo kīria aahēire Iburahīmu hamwe na njiaro ciaku, nīgeetha wīgwatīre būrūri ūyū ūratūūra rīu ūrī ta mūgeni, o būrūri ūyū Ngai eerīre Iburahīmu.” ⁵ Isaaka akīra Jakubu athīi, nake agīthīi Padani-Aramu kwa Labani mūrū wa Bethueli ūria Mūsuriata, mūrū wa nyina na Rebeka, nyina wa Jakubu na Esaū.

⁶ Na rīrī, Esaū nīamenyire atī Isaaka nīarathimīte Jakubu na akamūtūma Padani-Aramu akahīkanie kuo, na atī rīria aamūrathimire nīamwathire, akīmwīra atīrī, “Ndūkanahīkie mūdū-wa-nja wa kuuma gūkū Kaanani.” ⁷ O na akīmenya atī Jakubu nīathīkīre ithe na nyina na nīathiite Padani-Aramu. ⁸ Ningī Esaū agīkūūrana atī andū-a-nja acio a Ahiti matiakenagia ithe, Isaaka; ⁹ nī ūndū ūcio, agīthīi gwa Ishumaeli na akīhīkia Mahalathu, mwarī wa nyina na Nebaiothu, mūrītu wa Ishumaeli mūrīu wa Iburahīmu, akīmuongerera harī atumia arīa angī aarī nao.

Kīroto kīa Jakubu kūu Betheli

¹⁰ Jakubu oima Birishiba aathiire erekeire Harani. ¹¹ Na aakinya handū hana-rī, akīraarīrīra ho tondū rīua nī rīathūite. Akīoya ihiga rīmwe hau, agītiira narīo mūtwe nīguo akome. ¹² Nake akīroota, akīona ngathī iturumīte thī, na mūthia wayo ūgakinya igūrū matu-inī, nao arāika a Ngai mambataga magīkūrūkaga nayo. ¹³ Jakubu akīona Jehova arūgamīte igūrū rīa ngathī iyo akīmwīra atīrī, “Nī nīi Jehova, Ngai wa thoguo Iburahīmu na Ngai wa Isaaka. Būrūri ūyū ūkomete nīngakūhe, wee hamwe na njiaro ciaku. ¹⁴ Njiaro ciaku ikaingīha ta rūkūngū rwa thī, na nīugatambūrūka na mwena wa ithūiro, na mwena wa irathīro, na wa gathigathini, o na wa gūthini. Andū a mīhīrīga yothe ya thī nīmakarathimwo nī ūndū waku, na nī ūndū wa rūciaro rwaku. ¹⁵ Na nīi ndī hamwe nawe, na nīndīkūmenyagīrīra kūrīa guothe ūrīthiiga, na nīngagūcookia būrūri ūyū. Ndīgagūtiganīria nginya ngaahingia maūdū marīa ndakwīrīra.”

¹⁶ Rīria Jakubu ookīrīre, agīciiria atīrī, “Ti-itherū Jehova arī handū haha, na ndīkūūi.” ¹⁷ Agīkīigua guoya, akiuga atīrī, “Kaī handū haha nī ha kūmakania-ī! Haha nīho nyūmba ya Ngai; na gīkī nīkīo kīhingo kīa igūrū-kwa-Ngai.”

¹⁸ Mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene, Jakubu akīoya ihiga rīria etiirīte narīo mūtwe, akīrīrūgamia ta gītugī, akīrīrīria maguta. ¹⁹ Agīcooka agīta handū hau Betheli, o na gūtūka mbere iyo itūūra rīu rīetagwo Luzu.

²⁰ Ningĩ Jakubu akĩhĩta na mwĩhĩtwa, akiuga atĩrĩ, “Ngai angĩkorwo hamwe na nĩ, na aamenyerere rũgendo-inĩ rũrũ ndĩrathĩ, na aaheage irio cia kũria na nguo cia kwĩhumba, ²¹ nĩguo ngaacooka nyũmba-inĩ ya baba na thayũ-rĩ, Jehova nĩagatuika Ngai wakwa, ²² narĩo ihiga rĩrĩ ndaarũgama ta gĩtuĩ rĩgaatuika nyũmba ya Ngai, na kĩa o gĩothe ũkaahe, nĩngakũhe gĩcunji gĩa ikũmi.”

29

Jakubu Gũkinya Padani-Aramu

¹ Thuutha ũcio Jakubu agĩthĩ na mbere na rũgendo rwake, agĩkinya bũrũri wa andũ a mwena wa irathĩro. ² Na rĩrĩ, akĩona gĩthima werũ-inĩ, na ndũuru ithatũ cia mbũri ikomete hakuhi nakĩo, tondũ cianyũithagio maaĩ kuuma gĩthima-inĩ kũ. Narĩo ihiga rĩria rĩakunĩkĩte mũromo wa gĩthima kũ rĩarĩ inene mũno. ³ Na ndũuru ciothe ciarĩkia kũrũrũngana hau, arĩithi nao maagaragaragia ihiga rĩkeherio mũromo-inĩ wa gĩthima, makahe ndũuru maaĩ. Magacooka magacookia ihiga handũ harĩo mũromo-inĩ wa gĩthima.

⁴ Jakubu akĩũria arĩithi acio atĩrĩ, “Ariũ a baba, muumĩte kũ?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tuumĩte Harani.”

⁵ Akĩmoooria atĩrĩ, “Nĩ mũũ Labani mũrũ wa Nahoru?”

Nao magĩcookia “ĩ, nĩ tũmũũ.”

⁶ Ningĩ Jakubu akĩmoooria atĩrĩ, “No mwega?”

Makiuga atĩrĩ, “ĩ, nĩ mwega. Na rĩrĩ, mwarĩ Rakeli-rĩ, nĩwe ũũria ũroka na ng’ondũ.”

⁷ Nake Jakubu akĩmeera ũũ, “Atĩrĩ, riũa rĩrĩ o igũrũ; na ti ihinda rĩa gũcookanĩria ndũuru. Heei ng’ondũ maaĩ, mũcooke mũthĩ mũgacirĩithie.”

⁸ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tũtingũka ũguo o nginya ndũuru ciothe icookanĩrio, narĩo ihiga rĩgaragarario kuuma mũromo wa gĩthima, tũcooke tũhe ng’ondũ maaĩ.”

⁹ O akĩmaragĩria-rĩ, Rakeli agĩkinya na ng’ondũ cia ithe, tondũ aarĩ mũrĩithi. ¹⁰ Rĩria Jakubu onire Rakeli mwarĩ wa Labani, mũrũ wa nyina na nyina, na ng’ondũ cia Labani, agĩthĩ, akĩgaragararia ihiga, akĩrĩeheria mũromo-inĩ wa gĩthima na akĩhe ng’ondũ cia mamawe maaĩ. ¹¹ Ningĩ Jakubu akĩmumunya Rakeli, na akĩrĩra anĩrĩre. ¹² Jakubu nĩeerĩte Rakeli atĩ nĩ metainwo na ithe, na atĩ aarĩ mũrũ wa Rebeka. Nĩ ũndũ ũcio Rakeli agĩteng’era akĩria ithe ũhoru ũcio.

¹³ Labani aarĩkia kũigua ũhoru wa Jakubu, mũriũ wa mwarĩ wa nyina, akĩhiũha agĩthĩ kũmũtũnga. Akĩmũhĩmbĩria akĩmũmumunya, na akĩmũtwara mũciĩ, na arĩ kũu mũciĩ Jakubu akĩhe Labani ũhoru ũcio wothe. ¹⁴ Nake Labani akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ, ũrĩ wa mũthiimo wakwa na thakame yakwa.”

Jakubu Kũhikia Lea na Rakeli

Thuutha wa Jakubu gũikara nake mweri mũgima, ¹⁵ Labani akĩmũũria atĩrĩ, “Ũrĩndutagĩra wĩra o ũguo tũhũ tondũ ũrĩ wa mbarĩ ciitũ? Njĩra mũcaara ũria ũkwenda.”

¹⁶ Na rĩrĩ, Labani aarĩ na airĩtu eerĩ; ũria mũkũrũ eetagwo Lea, nake ũria mũnini eetagwo Rakeli. ¹⁷ Lea aarĩ na maitho mataarĩ na hinya, no Rakeli oombĩtwo arĩ kĩrorerwa na aarĩ mũthaka. ¹⁸ Jakubu eendete

Rakeli, nake akiuga atĩrĩ, “Nĩngũgũtungatĩra mĩaka mũgwanja, ũndĩhe na kũũhe Rakeli, mwarĩguo ũrĩa mũnini.”*

¹⁹ Labani agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ kaba ndĩmũheanĩte kũrĩ we gũkĩra ndĩmũhe mũndũ ũngĩ. Ikara gũkũ na nĩ, ũndungate.” ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio Jakubu agĩtungata mĩaka mũgwanja nĩguo aheo Rakeli, no harĩ we yarĩ o ta matukũ manini nĩ ũndũ wa ũrĩa aamwendete.

²¹ Mĩaka iyo yathira Jakubu akĩira Labani atĩrĩ, “Rĩu kũĩhe mũtumia wakwa ndĩmũhikie, tondũ nĩndĩrarĩkirie ihinda rĩakwa rĩa gũtungata.”

²² Nĩ ũndũ ũcio Labani agĩkũngania andũ a kũu othe, akĩmarugĩra iruga. ²³ No rĩrĩa hwaĩ-inĩ wakinyire-rĩ, akĩoya mwarĩ Lea, akĩmũnengera Jakubu, nake Jakubu agĩkoma nake. ²⁴ Nĩngĩ Labani akĩheana Zilipa, ndungata yake ya mũirĩtu kũrĩ mwarĩ ĩmũtungatagĩre.

²⁵ Na gwakĩa rũciinĩ-rĩ, Jakubu akĩona atĩ aheetwo Lea! Tondũ ũcio Jakubu akĩũria Labani atĩrĩ, “Hĩ nĩ atĩa ũũ wanjĩka? Githĩ ndiragũtungatagĩra nĩ ũndũ wa Rakeli? Ũũheeneticie nĩkĩ?”

²⁶ Labani akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ti mũtugo witũ gũkũ kũheana mũirĩtu ũrĩa mũnini ahike mbera ya ũrĩa mũkũrũ: ²⁷ Rĩikia kiumia kĩa mũirĩtu ũyũ wahikia, na nĩtũgũcoka tũkũhe o na ũcio ũngĩ mũnini, nawe ũndutĩre wĩra mĩaka ĩngĩ mũgwanja.”

²⁸ Nake Jakubu agĩika o ũguo. Akĩrĩkia kiumia kĩa Lea, nake Labani akĩmũnengera mwarĩ Rakeli atuĩke mũtumia wake. ²⁹ Labani akĩheana Biliha, ndungata yake ya mũirĩtu, kũrĩ Rakeli ĩmũtungatagĩre. ³⁰ Jakubu agĩkoma na Rakeli o nake, na akienda Rakeli gũkĩra Lea. Na akĩrutĩra Labani wĩra mĩaka ĩngĩ mũgwanja.

Ciana cia Jakubu

³¹ Rĩrĩa Jehova onire atĩ Lea ndendeetwo-rĩ, akĩhingũra nda yake, no Rakeli aarĩ thaata. ³² Lea akĩgĩa nda na agĩciara kahĩ. Nake agĩgatua Rubeni, akiuga atĩrĩ, “Nĩ tondũ Jehova nĩonete mĩnyamaro yakwa. Ti-itherũ, rĩu mũthuuri wakwa nĩekũnyenda.”

³³ Na akĩgĩa nda rĩngĩ, na rĩrĩa aaciare kahĩ, akiuga atĩrĩ, “Tondũ Jehova nĩaiguire atĩ ndĩrĩ mwende-rĩ, nĩaheete gaka o nako.” Nake agĩgatua Simeoni.

³⁴ O rĩngĩ akĩgĩa nda na rĩrĩa aaciare kahĩ, akiuga atĩrĩ, “Ihinda rĩrĩ mũthuuri wakwa no ekwĩohania na nĩ tondũ nĩndĩmũciarĩre ihĩ ithatũ.” Nĩ ũndũ ũcio agĩgatua Lawi.

³⁵ Agĩcoka akĩgĩa nda rĩngĩ, agĩciara kahĩ kangĩ, akiuga atĩrĩ, “Ihinda rĩrĩ nĩ ngũgocca Jehova.” Nĩ ũndũ ũcio agĩgatua Juda. Agĩcoka akĩrũgama kũgĩa ciana.

30

¹ Rĩrĩa Rakeli onire atĩ ndaraciaria Jakubu ciana-rĩ, akĩguĩra mwarĩ wa nyina ũiru. Nĩ ũndũ ũcio akĩira Jakubu atĩrĩ, “He ciana kana ngue!”

² Jakubu akĩrakario nĩ Rakeli akĩmũũria atĩrĩ, “Kaarĩ nĩ ndĩ ithenya rĩa Ngai ũrĩa ũkũimite ciana?”

³ Rakeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Biliha ndungata yakwa ya mũirĩtu ĩrĩ haha; koma nayo nĩgeetha ĩnjarĩre ciana, na nĩ ngĩe na nyũmba na ũndũ wayo.”*

* **29:18** Mũhikania aarĩhaga rũracio kũrĩ ithe wa mũirĩtu (34:12). Angĩakorirwo atarĩ na indo cia kũraacia, nĩangiarĩhire rũracio na njira ya kũrutĩra ithe wa mũirĩtu wĩra. * **30:3** Mũtugo ũyũ woirwo nĩ mbarĩ ya Iburahĩmu kuuma kũrĩ mĩtugo ya ndũrĩrĩ cia tene.

⁴ Nĩ ùndũ ùcio akĩmũhe Biliha ndungata yake ya mũirĩtu ìrĩ ta mũtumia wake. Jakubu agĩkoma nayo, ⁵ nake Biliha akĩgĩa nda, akĩmũciarĩra kahĩ. ⁶ Rakeli akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩandĩhĩria na nĩaiguĩte gũthaihana gwakwa, na nĩaheete kahĩ.” Na tondũ ùcio, agĩgatua Dani.

⁷ Biliha ndungata ìyo ya Rakeli ìkĩgĩa nda ìngĩ, na ìgĩciarĩra Jakubu kahĩ ga keerĩ. ⁸ Nake Rakeli akiuga atĩrĩ, “Nĩ ngoretwo na kũgiana kũnene na mwarĩ wa maitũ, na nĩ hootanĩte.” Nĩ ùndũ ùcio agĩgatua Nafitali.

⁹ Na rĩrĩa Lea onire atĩ nĩarũgamĩte kũgĩa ciana-rĩ, akĩoya Zilipa ndungata yake ya mũirĩtu akĩmũhe Jakubu ìrĩ ta mũtumia wake. ¹⁰ Nake Zilipa, ndungata ìyo ya Lea, ìgĩciarĩra Jakubu kahĩ. ¹¹ Nake Lea akiuga atĩrĩ, “Hĩ, kai ùyũ nĩ mũnyaka-ĩ!” Nĩ ùndũ ùcio agĩgatua Gadi.

¹² Zilipa ndungata ìyo ya Lea ìgĩciarĩra Jakubu kahĩ ga keerĩ. ¹³ Nĩngĩ Lea akiuga atĩrĩ, “Kaĩ ndĩ mũkenu-ĩ! Andũ-a-nja marĩnjĩtaga ‘mũkenu.’” Nĩ ùndũ ùcio agĩgatua Asheri.

¹⁴ Na rĩrĩ, hĩndĩ ya kũgetha ngano-rĩ, Rubeni agĩthĩĩ mũgũnda-inĩ na akĩona mĩmera ya mandarĩki, † na akĩrehera nyina Lea. Nake Rakeli akĩira Lea atĩrĩ, “Ndagũthaiha he mandarĩki mamwe ma mũrũguo.”

¹⁵ Nake Lea akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kaĩ arĩ ùndũ mũnini kũndunya mũthuri wakwa? Rĩu nĩngĩ nũkuoya mandarĩki ma mũriũ wakwa o namo?”

Rakeli akĩmwĩra atĩrĩ, “He mandarĩki ma mũrũguo, nake Jakubu akome nawe ùmũthĩ.”

¹⁶ Na rĩrĩa Jakubu ookire hwaĩ-inĩ oimĩte mũgũnda-rĩ, Lea agĩthĩĩ kũmũtũnga. Akĩmwĩra atĩrĩ, “No nginya ùkome na nĩ, tondũ nĩngũgũrĩre na mandarĩki ma mũriũ wakwa.” Nĩ ùndũ ùcio agĩkoma nake ùtukũ ùcio.

¹⁷ Nake Ngai akĩigua mahooya ma Lea, nake akĩgĩa nda na agĩciarĩra Jakubu kahĩ ga gatano. ¹⁸ Nĩngĩ Lea akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩaheete kũheo nĩ ùndũ wa kũheana ndungata yakwa ya mũirĩtu kũrĩ mũthuri wakwa.” Nĩ ùndũ ùcio agĩgatua Isakaru.

¹⁹ Lea agĩcooka akĩgĩa nda ìngĩ, na agĩciarĩra Jakubu, kahĩ ga gatandatũ. ²⁰ Nĩngĩ Lea akiuga atĩrĩ, “Ngai ekũhe kũheo kĩa goro mũno. Rĩu mũthuri wakwa nĩarĩheeağa gĩũio tondũ ndĩmũciarĩire ihĩ ithathatũ.” Nĩ ùndũ ùcio agĩgatua Zebulun.

²¹ Thuutha ùcio agĩciara mũirĩtu na akĩmũtua Dina.

²² Thuutha ùcio Ngai akĩrĩrikana Rakeli, akĩmũigua, na akĩhingũra nda yake. ²³ Nake akĩgĩa nda na agĩciara kahĩ, akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩanjehereria thoni.” ²⁴ Nake agĩgatua Jusufu, akiuga atĩrĩ, “Ngai arohe kahĩ kangĩ!”

Ndũuru cia Jakubu Kũingĩha

²⁵ Thuutha wa Rakeli gũciara Jusufu, Jakubu akĩira Labani atĩrĩ, “Ndekeneria ndĩthĩire, nĩguo njooke bũrũri witũ. ²⁶ Nengera atumia akwa na ciana ciakwa, arĩa ngutungatĩire nĩ ùndũ wao, na nũ ndĩthĩire. Wee nũũũ wĩra ũrĩa ngũrutĩire.”

²⁷ No Labani akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maitho-inĩ maku-rĩ, ndagũthaiha ikaranga. Nĩmenyete na ùndũ wa ũragũri atĩ Jehova nĩandathimĩte nĩ ùndũ waku.” ²⁸ Agĩthĩĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Njĩra mũcaara ũrĩa ùkwenda na nĩ ngũkũrĩha.”

† 30:14 Matunda ma mandarĩki mahaana ndongu, na meeciiragĩrio atĩ nĩmogagĩrĩra hinya wa mũndũ ũhoru-inĩ wa gũciara.

²⁹ Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee nĩũũĩ ũrĩa ngũrutĩire wĩra na ũrĩa menyereire mahiũ maku nginya makaingĩha. ³⁰ Kĩrĩa kĩnini warĩ nakĩo itaanoka nĩkĩingĩhite mũno, nake Jehova nĩakũrathimĩte kũria guothe ngoretwo. No rĩrĩ, ngeekĩra nyũmba yakwa ũndũ rĩ?”

³¹ Labani akĩmũũria atĩrĩ, “Ūkwenda ngũhe kĩ?”

Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndũkahe kĩndũ o na kĩ. Korwo no ũnjĩkĩre ũndũ ũyũ ũmwe tu, no thĩ na mbere na kũrĩithia ndũũru ciaku na gũcimenyerera: ³² Naguo ũndũ ũcio nĩ ũyũ: Njĩtikĩria thĩ ndũũru-inĩ ciaku ciothe ũmũthĩ, na njeherie thĩinĩ wacio ng’ondũ iria ciothe irĩ maara kana irĩ maroro, na ndũrũme ciothe iria njirũ na mbũri ciothe iria irĩ maara na irĩ maroro. Icio nĩcio igũtuĩka mũcaara wakwa. ³³ Naguo wĩhokeku wakwa nĩguo ũkaanjarĩrĩria thuutha-inĩ, rĩrĩa rĩothe ũngũũka kuona mũcaara ũrĩa ũndĩhite. Mbũri o yothe ĩtarĩ maara kana maroro, kana ndũrũme o yothe ĩtarĩ njirũ, ingĩgaakorwo nacio, igaatuĩka nĩ cia ũici.”

³⁴ Nake Labani akiuga atĩrĩ, “Nĩndetĩkĩra; reke gũtuĩke o ro ũguo woiga.” ³⁵ Mũthenya o ro ũcio-rĩ, Labani akĩeheria thenge ciothe iria ciarĩ maara na iria ciarĩ na maroro, na mĩgoma yothe ĩrĩa yarĩ maara na ĩrĩa yarĩ na maroro (ĩria ciothe ciarĩ na handũ herũ), na ndũrũme ciothe iria ciarĩ njirũ agĩcineana kũrĩ ariũ ake macirĩthagie. ³⁶ Ningĩ agĩcieheranĩria na iria ingĩ na ũraihu wa rũgendo rwa mĩthenya ĩtatũ gatagatĩ gake na Jakubu. Nake Jakubu agĩthĩ na mbere kũrĩithia ndũũru iria ingĩ cia Labani ciatigarire.

³⁷ No rĩrĩ, Jakubu agĩtema thanju njigũ cia mũribina, na mũrothi, na cia mũarimaũ, agĩciĩkĩra mĩcoora mĩerũ na ũndũ wa kũnũra igoko agatũma werũ wa thĩinĩ wa thanju icio wonekane. ³⁸ Agĩcooka akĩga thanju icio oonũrite mĩtaro-inĩ yothe ĩrĩa yanyuuagĩrwo maaĩ, nĩgeetha ikoragwo irĩ mbere ya mbũri rĩrĩa cioka kũnyua maaĩ. Rĩrĩa ndũũru icio ciakorwo irĩ na mũrukĩ na cioka kũnyua maaĩ-rĩ, ³⁹ igakĩhaicanĩra hau mbere ya thanju icio. Thuutha ũcio igaciara tũuri tũri na manyaga, kana maara, kana maroro. ⁴⁰ Jakubu akĩamũrania tũuri tũu kuuma rũũru-inĩ rwa Labani, na tũgetindia, no agatũma icio ingĩ ing’ethere iria ciarĩ na maroro na iria njirũ cia Labani. Nĩ ũndũ ũcio agĩthondekera ndũũru ciake mwene, na ndaacituranĩre na cia Labani. ⁴¹ Hĩndĩ ĩrĩa yothe mbũri iria ciarĩ na hinya ciagĩ na mũrukĩ-rĩ, Jakubu aigaga thanju icio mĩtaro-inĩ ya maaĩ mbere yacio, nĩgeetha cihacanire hakuhi na thanju icio; ⁴² no ingĩakorirwo nĩ iria itaarĩ na hinya, ndaigaga thanju icio ho. Nĩ ũndũ ũcio mbũri iria ciarĩ mocu igĩtuĩka cia Labani, na iria ciarĩ hinya igĩtuĩka cia Jakubu. ⁴³ Nĩ ũndũ wa gwĩka ũguo, mũndũ ũcio ti Jakubu agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na indo nyingĩ, akĩgĩa na mahiũ maingĩ, na ndungata cia airĩtu na cia arũme, o na ngamũira na ndigiri.

31

Jakubu Kũũrĩra Labani

¹ Jakubu nĩaiguire ariũ a Labani makiuga atĩrĩ, “Jakubu nĩoete indo iria ciothe iraarĩ cia baba na ũtonga ũrĩa wothe arĩ naguo eyoneire kuuma indo-inĩ cia baba.” ² Ningĩ Jakubu akĩona atĩ Labani ndaamwendete ta ũrĩa aamwendete mbere iyo.

³ Nake Jehova akĩira Jakubu atĩrĩ, “Cooka bũrũri wa maithe manyu na kũrĩ andũ anyu, na nĩndĩrĩkoragwo hamwe nawe.”

4 Nĩ ūndũ ūcio Jakubu agītūmanĩra Rakeli na Lea mathiĩ kūrĩ we kũu werũ-inĩ kūrĩa mahiũ make maarĩ. 5 Nake akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnyonete atĩ wendo wa thoguo harĩ nĩ ti ta ūrĩa ararĩ naguo hau mbere, no Ngai wa baba nĩakoretwo hamwe na niĩ. 6 Inyuĩ eerĩ nĩmũũ atĩ ndutiire thoguo wĩra na hinya wakwa wothe, 7 no thoguo nĩaheenietie na akagarũra mũcaara wakwa maita ikũmi. No rĩrĩ, Ngai ndarĩ aamwĩtikĩria anjĩke ūũru. 8 Thoguo angĩoigire atĩrĩ, ‘Mbũri iria irĩ maara nĩcio mũcaara waku,’ hĩndĩ iyo mahiũ mothe magaciara tũuri tũri na maara; na angĩoigire atĩrĩ, ‘Iria irĩ marooro nĩcio mũcaara waku,’ namo mahiũ magaciara tũuri tũri na marooro. 9 Nĩ ūndũ ūcio, Ngai nĩatunyĩte thoguo mahiũ make na akamaheana kūrĩ niĩ.

10 “Ihinda rĩrĩa mahiũ maahaicanaga, rĩmwe nĩndarootire kiroto na ndarora na igũrũ ngiona atĩ thenge iria ciahaiacaga mahiũ ciarĩ na manyaga, na ciarĩ na maara, o na ciarĩ na marooro. 11 Nake mũraika wa Ngai akĩnjarĩria ndĩ kiroto-inĩ, akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Jakubu.’ Na niĩ ngĩcookia atĩrĩ, ‘Niĩ ūyũ haha.’ 12 Nake akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ta tiira maitho na igũrũ wone atĩ thenge iria ciothe irahaica mahiũ nĩ iria irĩ na manyaga, na iria irĩ na maara, na iria irĩ na marooro; nĩgũkorwo nĩnyonete maũndũ marĩa mothe Labani agwĩkĩte. 13 Nĩ niĩ Ngai wa Betheli, kūrĩa waitĩriirie gĩtugĩ maguta, na nokuo wehĩtiire na mwĩhĩtwa nĩ ūndũ wakwa. Rĩu uma bũrũri ūyũ narua ūcooke bũrũri ūrĩa waciariirwo.’”

14 Nake Rakeli na Lea makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithuĩ-rĩ, no anga tũri na kĩndũ kana igai indo-inĩ cia baba? 15 Githĩ ndatũtuaga o ta tũri andũ a kũngĩ? To gũtwendia aatwendirie, no rĩu nĩarĩkĩtie kũhũthĩra indo iria twagũrĩro nacio. 16 Ti-itherũ ūtonga ūrĩa wothe Ngai atunyĩte baba nĩ witũ na ciana ciitũ. Nĩ ūndũ ūcio ika ūrĩa wothe Ngai akwĩrĩte wĩke.”

17 Nĩ ūndũ ūcio Jakubu akĩlhaarĩria, akĩigĩrĩria ciana ciake na atumia ake igũrũ rĩa ngamũra, 18 na akiumagaria mahiũ make mothe mathiĩ mbere yake hamwe na indo ciake ciothe iria aagĩte nacio kũu Padani-Aramu, nĩguo athĩ kūrĩ ithe Isaaka o kũu bũrũri wa Kaanani.

19 Hĩndĩ iyo, Labani aathiite kwenja ng’ondũ ciake guoya-rĩ, Rakeli akĩiya ngai cia ithe cia mĩhianano. 20 Nĩ ūndũ ūcio Jakubu akĩheenia Labani ūcio Mũsuriata tondũ ndaamwĩrĩre nĩ kũũra aroora. 21 Nake akĩũra na kĩria gĩothe arĩ nakĩo, na aringa Rũũ rwa Faratĩ, akĩerekera bũrũri wa irĩma wa Gileadi.

Labani Kũingatana na Jakubu

22 Mũthenya wa itatũ kuuma Jakubu oora, Labani akĩrwo atĩ Jakubu nĩorĩte. 23 Agĩkĩoya andũ a nyũmba yao, akĩingatana na Jakubu matukũ mĩgwanja na akĩmũkinyĩra kũu bũrũri wa irĩma wa Gileadi. 24 No Ngai akiumĩrĩra Labani ūcio Mũsuriata kiroto-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya wĩre Jakubu ūndũ o na ūrĩkũ, ūrĩ mwega kana ūrĩ mũũru.”

25 Na rĩrĩ, Jakubu aambĩte hema yake kũu bũrũri wa irĩma wa Gileadi rĩrĩa Labani aamũkinyĩrĩre, nake Labani na andũ a nyũmba yao makĩamba hema ciao kuo. 26 Nake Labani akĩũria Jakubu atĩrĩ, “Nĩ atĩa ūũ wĩkĩte? Nĩũũheenietie, na ūgathiĩ na airĩtu akwa ta andũ matahĩtwo mbaara-inĩ. 27 Nĩ kĩ gĩatũmire ūre na hitho, na ūũheenie? Waregire kũnjĩra nĩkĩ, nĩguo ngumagarie na gĩkeno na gũkũinĩra nyĩmbo na ihembe na inanda cia mũgeeto? 28 O na ndwarekire mumunye ciana cia ciana ciakwa, kana njugĩre airĩtu akwa ūhoro. Nĩwĩkĩte ūndũ wa ūrimũ. 29 Ndĩ na hinya wa gũkũgera ngero; no rĩrĩ, ūtukũ wa ira Ngai wa thoguo aranĩrĩre atĩrĩ, ‘Menya wĩre Jakubu ūndũ, ūrĩ mwega kana ūrĩ

mũuru.’ ³⁰ Rĩu-rĩ, nĩumagarĩte nĩ ùndũ nĩurerirĩria gũcooka nyũmba-inĩ ya thoguo. No rĩrĩ, ùrakĩiyire ngai ciakwa nĩkĩ?”

³¹ Jakubu agĩcookeria Labani atĩrĩ, “Nĩndetigĩire tondũ ndeciiririe wahota kũndunya airĩtu aku na hinya. ³² No rĩrĩ, ùrĩa ùgũkora arĩ na ngai ciaku-rĩ, ndegũtũura muoyo. Tuĩria wone kana kũrĩ kĩndũ gĩaku ndĩ nakio andũ aya aitũ marĩ ho; na wakĩona-rĩ, ùkĩoe.” No Jakubu ndooĩ atĩ Rakeli nĩaiyĩte ngai icio.

³³ Nĩ ùndũ ùcio Labani agĩtoonya hema ya Jakubu, na hema ya Lea, o na hema ya ndungata iria igĩrĩ cia andũ-a-nja, no ndaigana kuona kĩndũ. Oima hema ya Lea, agĩtoonya ya Rakeli. ³⁴ Rakeli oete ngai icio cia mĩhianano na agacikia matandũko-inĩ ma ngamũra thĩinĩ na akamaikarĩra. Labani akiururia kĩrĩa gĩothe kĩarĩ hema-inĩ ìyo na ndaigana kuona kĩndũ.

³⁵ Nake Rakeli akĩũra ithe atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ndũkandakarĩre nĩ ùndũ ndinakũrũgamĩra; nĩgũkorwo nĩ maũndũ ma andũ-a-nja ndĩ namo.” Nĩ ùndũ ùcio akiururia no ndaigana kuona ngai icio.

³⁶ Jakubu agĩkĩrakara na agĩtetia Labani, akĩmũũria atĩrĩ, “Ihĩtia rĩakwa nĩ rĩrĩkũ? Nĩ rĩhia rĩrĩkũ njĩkite rĩtũmite ùnyingathĩie ùhũ? ³⁷ Rĩu tondũ nĩwoiruria indo ciakwa ciothe-rĩ, nĩ kĩĩ wona kĩa indo cia gwaku mũciĩ? Kĩige haha mbere ya andũ aya anyu na mbere ya andũ akwa nĩguo matũtuithanie ciira.

³⁸ “Ngũrutĩire wĩra mĩaka mĩrongo ìĩrĩ. Ng’õndu ciaku na mbũri ciaku itirĩ ciahuna, na ndirĩ ndarĩa ndũrũme cia mahiũ maku. ³⁹ Ningĩ ndirĩ ndakũrehera iria ciatambuuragwo nĩ nyamũ cia gĩthaka; no nĩ nĩ ndaarĩhaga ngathĩĩ hathara. Ningĩ-rĩ, nĩwandĩhagia irĩa yothē yayiwo kũrĩ mũthenya kana kũrĩ ùtukũ. ⁴⁰ Ùguo nĩguo ndũũrĩte: Ndaarugagwo nĩ ùrugarĩ wa mũthenya na ngarĩio nĩ heho ya ùtukũ, nago toro ùkĩnjũrĩra. ⁴¹ Ùguo nĩguo ndũũrĩte gwaku mũciĩ handũ-inĩ ha mĩaka ìyo mĩrongo ìrĩ. Ndakũrutĩire wĩra mĩaka ikũmi na ìna nĩ ùndũ wa airĩtu aku eerĩ, na mĩaka ìtandatũ nĩ ùndũ wa mahiũ maku; no rĩrĩ, wagarũire mũcaara wakwa maita ikũmi. ⁴² Korwo Ngai wa baba, o we Ngai wa Iburahĩmu na nĩwe wĩtigĩrĩtwo nĩ Isaaka, ndaraakoragwo hamwe na nĩ-rĩ, ti-itherũ ùngĩranyumagarĩre moko matherĩ. No Ngai nĩonete gũthĩĩnĩka gwakwa na wĩra wa moko makwa, na nĩkĩo arakũrũithirie ùtukũ wa irã.”

⁴³ Nake Labani agĩcookeria Jakubu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Atumia aya aku nĩ airĩtu akwa, ciana ici o nacio nĩ ciana ciakwa, namo mahiũ maya-rĩ, no mahiũ makwa. Kĩrĩa gĩothe ùroona nĩ gĩakwa. No rĩrĩ, nĩ atĩa ingĩhota gwĩka airĩtu aya akwa kana njĩke ciana ici maciarĩte ùmũthĩ? ⁴⁴ Rĩu gĩũke, reke tũgĩe na kĩrĩkanĩro nĩ nawe, na ùreke gĩtũke mũira gatagatĩ gaitũ.”

⁴⁵ Nĩ ùndũ ùcio Jakubu akĩoya ihiga na akĩrĩhaanda ta gĩtuĩ. ⁴⁶ Akĩũra andũ a nyũmba yake atĩrĩ, “Cookanĩrĩria mahiga.” Nĩ ùndũ ùcio makĩũngania mahiga makĩmaiganĩrĩra hĩba, magĩcooka makĩrĩanĩra irio hau hakuhi na hiba ìyo. ⁴⁷ Labani akĩmũita Jagari-Sahadutha, nake Jakubu akĩmũita Galeedi.

⁴⁸ Labani akiuga atĩrĩ, “Ùmũthĩ hĩba ìno nĩ mũira gatagatĩ gakwa nawe.” Kĩu nĩkĩo gĩatũmire hetwo Galeedi. ⁴⁹ O na ningĩ hagĩtũwo Mizipa, tondũ oigire atĩrĩ, “Jehova arotũmenyagĩrĩra rĩrĩa tũraihanĩrĩrie. ⁵⁰ Wee ùngĩgaathĩnia airĩtu akwa kana ùmahikĩrĩre atumia angĩ, o na hangĩgakorwo hatarĩ mũndũ ùngĩ-rĩ, ririkana atĩ Ngai nĩwe mũira gatagatĩ gakwa nawe.”

⁵¹ Ningĩ Labani akĩra Jakubu atĩrĩ, “Ĩno nĩ hĩba, na gĩkĩ nĩ gĩtugĩ kĩrĩa ndahaanda gatagatĩ gaku na niĩ. ⁵² Hĩba ĩno nĩ mũira, na gĩtugĩ gĩkĩ nĩ mũira, atĩ ndigakĩra hĩba ĩno nĩuke mwena waku ngũgere ngero, na atĩ nawe ndũgakĩra hĩba ĩno, kana ũkĩre gĩtugĩ gĩkĩ ũuke mwena wakwa ũgere ngero. ⁵³ Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Nahoru,* o we Ngai wa ithe wao-rĩ, arotũtuithania ciira.”

Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩhĩta na mwĩhĩtwa rĩtwa-inĩ rĩa ũcio Wĩtigĩrĩtwo nĩ ithe Isaaka. ⁵⁴ Jakubu akĩruta igongona kũu bũrũri-inĩ ũcio wa irĩma, na agĩta andũ a nyũmba yake marĩanire. Na marĩkia kũrĩa-rĩ, makĩraara o kũu.

⁵⁵ Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene, Labani akĩmumunya ciana cia ciana ciake o na airĩtu ake, akĩmoigĩra ũhoru na akĩmarathima. Agĩcooka akĩmatiga agĩcooka gwake mũciĩ.

32

Jakubu Kwĩhaarĩria Gũcemanía na Esaũ

¹ Jakubu nĩathĩre na mbere na rũendo rwake, na agĩtũngwo nĩ araika a Ngai. ² Na rĩrĩa Jakubu aamoonire, akiuga atĩrĩ, “Ĩno nĩ mbũtũ ya Ngai!” Nĩ ũndũ ũcio agĩta handũ hau Mahanaimu.

³ Ningĩ Jakubu agĩtũma andũ mathĩĩ mbere yake kũrĩ mũrũ wa nyina Esaũ kũu Seiru, bũrũri-inĩ wa Edomu. ⁴ Akĩmataara, akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo mũgũthĩĩ kwĩra mwathi wakwa Esaũ: ‘Ndungata yaku Jakubu ikuuga atĩrĩ, ndĩraikaraga na Labani, na ngoretwo kuo nginya rĩu. ⁵ Ndĩ na ng’ombe na ndigiri, na ng’ondũ na mbũri, ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja. Na rĩu ndagũtũmĩra ndũmĩrĩri, we mwathi wakwa, nĩgeetha njĩtikĩrĩke maitho-inĩ maku.’”

⁶ Rĩrĩa atũmwo maacookire kũrĩ Jakubu makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũrathĩre kũrĩ mũrũ wa nyũkwa Esaũ, na rĩu nĩarooka gũgũtũnga, na arĩ na andũ magana mana.”

⁷ Jakubu akĩmaka mũno na akĩnyamarĩka, akĩganyania andũ arĩa aarĩ nao ikundi igĩrĩ, o na ndũũru cia mbũri na ndũũru cia ng’ombe o na ngamĩra nacio. ⁸ Agĩciiria atĩrĩ, “Esaũ angĩũka atharĩkĩre gĩkundi kĩmwe-rĩ, gĩkundi kũu kĩngĩ no kĩũre.”

⁹ Ningĩ Jakubu akĩhooya, akiuga atĩrĩ, “Wee Ngai wa baba Iburahĩmu, o Wee Ngai wa baba Isaaka, Wee Jehova ũrĩa wanjũrĩre atĩrĩ, ‘Cooka bũrũri waku na wa andũ anyu, na nĩngatũma ũgaacĩre,’ ¹⁰ ndĩrĩ mwagĩrĩru wa kuonio ũtugi ũyũ wothe na wĩhokeku ũrĩa ũnyonetie nĩ ndungata yaku. Ngĩringa Jorodani-rĩ, ndaarĩ o na rũthanju rwakwa rwiki, no rĩu ndũĩkĩte ikundi igĩrĩ. ¹¹ Ndagũthaitha honokia kuuma moko-inĩ ma mũrũ wa maitũ Esaũ, nĩgũkorwo nĩndĩretigĩra ndagoke gũũtharĩkĩra, nĩ hamwe na ciana ici, na manyina maacio. ¹² No nĩ uugĩte atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩngatũma ũgaacĩre na ndũme njiaro ciaku cingĩhe ta mũthanga wa iria-inĩ, ũrĩa ũtangĩtarĩka.’”

¹³ Akĩraara hau ũtukũ ũcio, na kuuma kũrĩ kĩrĩa aarĩ nakĩo, agĩthuurĩra mũrũ wa nyina Esaũ kĩheo gĩkĩ; ¹⁴ mbũri magana meerĩ cia mĩgoma na thenge mĩrongo ĩrĩ, ng’ondũ magana meerĩ na ndũrũme mĩrongo ĩrĩ, ¹⁵ ngamĩra mĩrongo ĩtatũ cia mĩgoma na njaũ ciacio, ng’ombe mĩrongo ĩna na ndegwa ikũmi, na ndigiri mĩrongo ĩrĩ cia mĩgoma na ikũmi cia njamba. ¹⁶ Agĩcinengera ndungata ciake, o rũũru mwanya, na akĩra

* 31:53 Nahoru aarĩ mũrũ wa nyina na Iburahĩmu (11:26), na aarĩ gwakwe wa Labani (24:24, 29).

ndungata icio ciake atĩrĩ, “Thiagai mbere yakwa, na mūtīgithũkanie rūuru na rūuru rūrĩa rūngĩ.”

¹⁷ Ningĩ agĩtaara ūrĩa wamatongoretie, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩrĩa mūrũ wa maitũ Esaũ arĩgūtũnga na akũirie atĩrĩ, ‘Wee ūrĩ waũ? Na wathĩĩ kũ? Na ūhiũ ūyũ wothe ūrĩ mbere yaku nĩ waũ?’” ¹⁸ Nawe nĩũrĩmũcookeria ūmwĩre atĩrĩ, ‘Nĩ cia ndungata yaku Jakubu. Nĩ kĩheo gĩa kũhe mwathi wakwa Esaũ, na Jakubu arĩ thuutha witũ agĩũka.’”

¹⁹ Agĩcooka agĩtaara wa keerĩ na wa gatatũ, na arĩa othe marũmagĩrĩra ndũũru icio, akĩmeera atĩrĩ, “Ūguo nĩguo mūrĩĩraga Esaũ mwamūtũnga. ²⁰ Na mūtíkanaage kũmwĩra atĩrĩ, ‘Jakubu ndungata yaku arĩ thuutha witũ agĩũka.’” Tondũ eeciĩririe atĩrĩ, “Ngũmũhooreria na iheo ici ngūtũma mbere yakwa; thuutha-inĩ ndamuona-rĩ, hihi ahota kũnyamũkĩra.” ²¹ Nĩ ūndũ ūcio iheo icio Jakubu aaheanĩte igĩthiaga mbere yake, nowe akĩraara kũu kambĩ ūtukũ ūcio.

Jakubu Kũgiana na Ngai

²² Na ūtukũ o ro ūcio, Jakubu agĩũkĩra, akĩoyia atumia ake eerĩ, na ndungata irĩa igĩrĩ cia andũ-a-nja, na arĩũ ake ikũmi na ūmwe, na akĩmarĩngĩria irĩngĩro rĩa Jaboku. ²³ Aarĩkia kũmarĩngia, akĩringia indo irĩa ciothe aarĩ nacio. ²⁴ Nake Jakubu agĩtigwo arĩ o wiki, na hagĩũka mũndũ maagianire nake o nginya gũgĩthererũka. ²⁵ Na rĩrĩa mũndũ ūcio onire atĩ ndangĩmũhoota-rĩ, akĩmũhutia ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ, nakuo kũgũrũ kwa Jakubu gũgĩthenyũkĩra hau gĩtina-inĩ, o makĩgianaga na mũndũ ūcio. ²⁶ Na mũndũ ūcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ndĩthĩire tondũ nĩ gwathererũka.”

No Jakubu akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndingĩreka ūthĩĩ ūtandathimĩte.”

²⁷ Nake mũndũ ūcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wĩtagwo atĩa?”

Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Njĩtagwo Jakubu.”

²⁸ Ningĩ mũndũ ūcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũgũcooka gwĩtwo Jakubu, no ūrĩtagwo Isiraeli, tondũ nĩũgianĩte na Ngai o na andũ, na ūkahootana.”

²⁹ Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaita, njĩra rĩtwa rĩaku.”

Nowe akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūranjũũria rĩtwa rĩakwa nĩkĩ?” Agĩcooka akĩmũrathima marĩ o hau.

³⁰ Nĩ ūndũ ūcio Jakubu agĩta handũ hau Penieli, akiuga atĩrĩ, “Tondũ nĩnyonete Ngai ūthĩũ kwa ūthĩũ, na akahonokia muoyo wakwa.”

³¹ Narĩo riũa rĩkĩmũrathĩra akĩhĩtũka hau Penieli, na nĩathuaga nĩ ūndũ nĩathenyũkĩtwo nĩ ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ. ³² Nĩ tondũ ūcio, nginyagia ūmũthĩ ūyũ andũ a Isiraeli matirĩaga mũkiha ūrĩa ūnyĩtanĩte na ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ, tondũ ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ kwa Jakubu rĩahutĩrĩro hakuhi na mũkiha ūcio.

33

Jakubu Gūtũngana na Esaũ

¹ Na rĩrĩ, Jakubu agĩtiira maitho, akĩona Esaũ agĩũka arĩ na andũ ake magana mana; nĩ ūndũ ūcio akĩgayania ciana kũrĩ Lea na Rakeli na kũrĩ ndungata irĩa igĩrĩ cia andũ-a-nja. ² Akĩiga ndungata cia andũ-a-nja na ciana ciacio mbere, nake Lea na ciana ciake makĩrũmĩrĩra, nake Rakeli na Jusufu makĩrigia thuutha. ³ Nake we mwene akĩmatongoria, na rĩrĩa aakuhĩrĩrie mūrũ wa nyina, akĩnamĩrĩra, agĩturumithia ūthĩũ wake thĩ maita mũgwanja.

⁴ No Esaũ akĩhanyũka agatũnge Jakubu na akĩmũnyũta, akĩmũhĩmbĩria, akĩmũmumunya. Nao makĩrĩranĩra. ⁵ Ningĩ Esaũ agĩtũira maitho akĩona atumia na ciana. Akĩũria Jakubu atĩrĩ, “Andũ aya mũrĩ nao nĩ a ũ?”

Jakubu agĩcookia atĩrĩ, “Ici nĩ ciana iria Ngai aheete ndungata yaku nĩ ũndũ wa ũtugi wake.”

⁶ Hĩndĩ ĩyo ndungata icio cia andũ-a-nja na ciana ciacio igĩkuhĩrĩria na makĩnamĩrĩra. ⁷ Lea na ciana ciake makĩrũmirĩra, magĩũka na makĩnamĩrĩra. Marigĩrĩrio, Jusufu na Rakeli magĩũka, o nao makĩnamĩrĩra.

⁸ Esaũ akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmi gĩa kũndũmĩra ikundi icio ndatũnga?” Nake Jakubu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩgeetha njĩtĩkĩrĩke maitho-inĩ maku, wee mwathi wakwa.”

⁹ No Esaũ akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wa maitũ, nĩ ndĩ na indo cia kũnjigana. Ikara na icio ũrĩ nacio wee mwene.”

¹⁰ Jakubu akiuga atĩrĩ, “Aca, ndagũthaita! Angĩkorwo nĩnjĩtĩkĩrĩkĩte maitho-inĩ maku-rĩ, amũkĩra kĩheo gĩkĩ kuuma kũrĩ nĩ. Nĩ ũndũ kuona ũthiũ waku no ta kuona ũthiũ wa Ngai, tondũ nĩ wanyamũkĩra na gĩkeno.

¹¹ Ndagũthaita ĩtĩkĩra kĩheo kũ ũreheirwo, tondũ Ngai nĩanjĩkĩte wega, na ndĩ na indo cia kũnjigana.” Na tondũ Jakubu nĩamũringĩrĩrie-rĩ, Esaũ agĩcĩtĩkĩra.

¹² Ningĩ Esaũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũthĩ; nĩngũtwarana nawe.”

¹³ No Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩoĩ atĩ twana tũtũ tũtũrĩ na hinya, na no nginya menyere ng’ondũ na ng’ombe iria irongithia. Ingĩtwarwo na ihenya o na mũthenya ũmwe, nyamũ ciothe no ikue. ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio mwathi wakwa nĩathiiage mbere ya ndungata yake, na nĩ thĩ o kahora kũringana na mũthĩre wa ikundi ici, o na wa ciana, nginya rĩrĩa ngaakinya kwa mwathi wakwa kũu Seiru.”

¹⁵ Esaũ akĩmwĩra atĩrĩ, “No kĩreke ngũtigĩre ndungata imwe ciakwa.”

Jakubu akĩmũũria atĩrĩ, “Ūgwĩka ũguo nĩkĩ? Reke nĩ njĩtĩkĩrĩke maitho-inĩ ma mwathi wakwa.”

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio Esaũ akĩhũndũka mũthenya o ro ũcio agĩthĩ arorete Seiru. ¹⁷ Nowe Jakubu, agĩthĩ Sukothe, kũrĩa eyakĩre nyũmba, na agĩthondeka ciugũ cia mahiũ make. Nĩkĩo handũ hau hetagwo Sukothe.

¹⁸ Thuutha wa Jakubu kuuma Padani-Aramu, agĩkinya o wega itũũra-inĩ rĩrĩa inene rĩa Shekemu kũu Kaanani, na akĩamba hema hakuhĩ na itũũra rĩu inene. ¹⁹ Nake akĩgũra gĩcunjĩ kĩa mũgũnda na betha igana rĩmwe kuuma kũrĩ ariũ wa Hamoru ithe wa Shekemu, harĩa aambire hema yake. ²⁰ Agĩaka kĩgongona handũ hau, na agĩgũta Eli-Elohe-Isiraeli.

34

Dina na Andũ na Shekemu

¹ Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe, Dina mũirĩtu ũrĩa Lea aaciĩre Jakubu, nĩathĩre gũceerera andũ-a-nja a bũrũri ũcio. ² Na rĩrĩa Shekemu mũrũ wa Hamoru ũrĩa Mũhivi, mũnene wa gĩcigo kũu aamuonire, akĩmũnyũta, agĩkoma nake na hinya. ³ Na ngoro yake igũcuĩrĩrio nĩ Dina mwarĩ ũcio wa Jakubu, na akĩenda mũirĩtu ũcio na akĩmwarĩria wega. ⁴ Nake Shekemu akĩra ithe Hamoru atĩrĩ, “Njarĩrĩria harĩ ithe wa mũirĩtu ũyũ atũke mũtumia wakwa.”

⁵ Rĩrĩa Jakubu aigũire atĩ mwarĩ Dina nĩarĩkĩte gũthũkio-rĩ, na tondũ ariũ ake maarĩ gĩthaka-inĩ na mahiũ make, agĩkĩra na ũhoro ũcio o nginya rĩrĩa mainũkire.

6 Hĩndĩ ĩyo Hamoru ithe wa Shekemu agĩthĩ kwaria na Jakubu. 7 Nao ariũ a Jakubu nĩmainũkĩte kuuma mĩgũnda-inĩ maigua ũrĩa gwekĩkĩte. Nao makĩiyũrwo nĩ kĩahe na mang'ũrĩ, tondũ Shekemu nĩekĩte ũndũ wa thonĩ thĩnĩ wa Isiraeli, nĩ gũkoma na mwarĩ wa Jakubu, ũndũ ũrĩa ũtagĩrĩrwo nĩ gwĩkwo.

8 No Hamoru akĩmeera atĩrĩ, "Ngoro ya mũrũ wakwa Shekemu nĩguucĩrĩrio nĩ mwarĩ wanyu. Ndamũthaita ĩtikĩrai amũhikie atũike mĩtumia wake. 9 Rekei tũhikanagie; mĩtũheage airĩtu anyu na inyuĩ tũkamũheaga airĩtu aitũ. 10 Inyuĩ no mĩtũũre hamwe na ithuĩ; bũrũri ũyũ gũtirĩ handũ mũrigĩrĩrio. Tũurai kuo, mwonjorithagie kuo, na mwĩgũre na indo ciaguo."

11 Ningĩ Shekemu akĩra ithe wa Dina na ariũ a ithe atĩrĩ, "Rekei njĩtikĩrĩke maitho-inĩ manyu na nĩngũmũhe o kĩrĩa gĩothe mũngĩnjĩtia. 12 Njĩtai rũracio rwa mũhiki na kĩheo kĩrĩa ingĩrehe, o mũigana ũrĩa mũngĩenda, na nĩngũrĩha o kĩrĩa gĩothe mũngĩnjĩtia. No ndamũthaita mũũhe mũirĩtu ũyũ atũike mĩtumia wakwa."

13 Na tondũ mwarĩ wa nyina Dina nĩarĩkĩtie gũthũkio-rĩ, ariũ a Jakubu rĩrĩa maaragia na Shekemu na ithe Hamoru, magĩcookia ũhoru ũcio na njĩra ya maheeni. 14 Makĩmeera atĩrĩ, "Tũtingũka ũndũ ta ũcio; tũtingĩheana mwarĩ witũ kũrĩ mũndũ ũtarĩ mũruu. ũndũ ũcio no ũtũike wa gũtũnyararĩthia. 15 Tũkũmwĩtikĩria tondũ wa gĩtũmi o kĩmwe tu; inyuĩ mĩtũũke ta ithuĩ na ũndũ wa kũruithia arũme anyu othe. 16 Hĩndĩ ĩyo nĩmũrĩhikagĩa airĩtu aitũ na nĩtũrĩhikagĩa airĩtu anyu. Nĩtũgũtũũrania na inyuĩ na tũtũũke andũ amwe. 17 No angĩkorwo mĩtigwĩtikĩra kũrua-rĩ, tũkuoya mwarĩ witũ twĩthĩre."

18 ũhoru ũcio ũkĩoneka ũrĩ mwega nĩ Hamoru na mũriũ Shekemu. 19 Tondũ nĩwe warĩ mĩtũũe mũno kũrĩ andũ othe a nyũmba ya ithe, mwanake ũcio ndaateire ihinda rĩa gwĩka ũrĩa moigire, tondũ nĩakenetio nĩ mwarĩ wa Jakubu. 20 Nĩ ũndũ ũcio Hamoru na mũriũ Shekemu magĩthĩ kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩa inene makaarie na andũ ao a itũũra rĩu.* 21 Nao makiuga atĩrĩ, "Andũ aya nĩ arata aitũ; rekei matũũre bũrũri-inĩ witũ na monjorithagie kuo; bũrũri ũyũ nĩ mũnene wa kũmaigana. Ithuĩ no tũhikie airĩtu ao, nao no mahikie airĩtu aitũ. 22 No andũ acio mangĩtikĩra gũtũũrania na ithuĩ ta rũrĩrĩ rũmwe angĩkorwo arũme aitũ othe nĩmekũrua, o ta ũrĩa o marũite. 23 Gĩthĩ mahiũ mao, na indo ciao ciothe, o na nyamũ irĩa ingĩ ciao ciothe itigũgĩtaika ciitũ? Nĩ ũndũ ũcio rekei tũmetĩkĩre, na nĩ megũtũũrania na ithuĩ."

24 Arũme arĩa othe maathĩite kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene magĩtikania na Hamoru na mũriũ Shekemu, na arũme othe a itũũra rĩu makĩrua.

25 Thuutha wa mĩthenya ĩtatũ, hĩndĩ ĩrĩa othe maarĩ na ruo ariũ eerĩ a Jakubu, Simeoni na Lawĩ, ariũ a nyina na Dina, makĩoya hiũ ciao cia njora magĩtharĩkĩra itũũra rĩu hĩndĩ ĩrĩa rĩtekũũaga makĩũraga arũme othe. 26 Ningĩ makĩũraga Hamoru na mũriũ Shekemu na rũhiũ rwa njora, na makĩruta Dina nyũmba-inĩ ya Shekemu, magĩthĩra. 27 Ariũ arĩa angĩ a Jakubu magĩkinya kũu ciimba ciarĩ, na magĩtahĩra indo cia itũũra rĩu mwarĩ wa ithe wao aathũkĩrio. 28 Nao magĩtaha ndũũru cia mbũri na cia ng'ombe na ndigiri, na indo irĩa ingĩ ciao ciothe irĩa ciarĩ itũũra-inĩ rĩu

* 34:20 Kĩhingo-inĩ gĩa itũũra niho athuuri maacemanagia.

inene, na iria ciarĩ mĩgũnda-inĩ. ²⁹ Na magĩkuua ũtonga wothe wa itũũra, na atumia othe na ciana, magĩtaha indo ciothe iria ciarĩ nyũmba-inĩ icio.

³⁰ Nake Jakubu akĩira Simeoni na Lawi atĩrĩ, “Nimwandehera thĩina nĩ ũndũ wa gũtũma menwo nĩ Akaanani na Aperizi, andũ arĩa matũũraga bũrũri ũyũ. Ithũi tũri anini tũgĩtarwo, na mangĩnyiitana manjũkĩrĩre na matharĩkĩre-rĩ, nĩ na nyũmba yakwa no tũniinwo.”

³¹ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nikũraagirĩre atue mwarĩ wa maitũ ta mũmaraya?”

35

Jakubu Gũcooka Betheli

¹ Thuutha wa ũguo Ngai akĩira Jakubu atĩrĩ, “Ambata, ũthĩ Betheli ũgatũũre kuo, na wakĩre Ngai kĩgongona kuo, o we ũrĩa wakuumĩrĩre rĩrĩa woragiria mũrũ wa nyũkwa Esaũ.”

² Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩira andũ a nyũmba yake, na arĩa othe maarĩ nao, atĩrĩ, “Eheriai ngai cia mĩhianano iria mũrĩ nacio, na mwĩtherie inyuĩ ene, na mwĩkĩre nguo ingĩ. ³ Mũcooke mũũkĩre, mũreke tũthĩ twambate Betheli, ngaakĩre Ngai kĩgongona kuo, ũrĩa wanjũtkĩre mũthenya ũrĩa ndaarĩ thĩina-inĩ, na ũrĩa ũkoretwo na nĩ kũria guothe ndanathĩ.” ⁴ Nĩ ũndũ ũcio makĩnengera Jakubu ngai cia mĩhianano iria maarĩ nacio, na irengeeri iria ciarĩ matũ mao,* nake Jakubu agĩcithika gĩtina-inĩ kĩa mũgandi kũu Shekemu. ⁵ Nao makiumagara, magĩthĩira, namo matũũra marĩa maamathiũrũkĩrĩre makĩnyiitwo nĩ guoya wa Ngai, nĩ ũndũ ũcio gũtirĩ o na ũmwe wamaingatithirie.

⁶ Jakubu na andũ arĩa othe aarĩ nao magĩkinya Luzu (na nĩkuo Betheli), bũrũri-inĩ wa Kaanani. ⁷ Agĩaka kĩgongona kũu, na agĩta handũ hau Eli-Betheli, tondũ hau nĩho Ngai aamwĩguũrĩrĩre rĩrĩa ooragiria mũrũ wa nyina.

⁸ Nake Debora mũreri wa Rebeka agĩkua na agĩthikwo gĩtina-inĩ kĩa mũgandi mũhuro wa Betheli. Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩitwo Aloni-Bakuthu.

⁹ Thuutha wa Jakubu gũcooka kuuma Padani-Aramu, Ngai akĩmuumĩrĩra rĩngĩ na akĩmũrathima. ¹⁰ Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩitwa rĩaku nĩ Jakubu, no ndũgũcooka gwĩtwo Jakubu rĩngĩ; ũrĩitagwo Isiraeli.” Nĩ ũndũ ũcio akĩmwĩta Isiraeli.

¹¹ Nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ Ngai Mwene-Hinya-Wothe; ciaranai na mũingĩhe. Rũrĩrĩ na gĩkundi kĩa ndũrĩrĩ nĩkoima harĩwe, na athamaki nĩmakoima mwĩrĩ-inĩ waku. ¹² Bũrũri ũrĩa nĩ ndaheire Ibrahĩmu na Isaaka, o nawe nĩngakũhe guo, na nĩngaheana bũrũri ũyũ kũrĩ njaro ciaku iria igooka thuutha waku.” ¹³ Hĩndĩ iyo Ngai akĩambata akĩmweherera kuuma handũ hau aamwaragiria.

¹⁴ Jakubu akĩhaanda gĩtuĩ kĩa ihiga handũ hau Ngai aarĩtie nake, agĩgũtũrĩria ndibe; agĩcooka agĩgũtũrĩria maguta. ¹⁵ Jakubu agĩta handũ hau Ngai aamwarĩrĩre Betheli.

Gĩkuũ kĩa Rakeli na kĩa Isaaka

¹⁶ Thuutha ũcio Jakubu na andũ ake makiuma Betheli magĩthĩ na mbere na rũgendo. Na matigairie hanini makinye Efiratha-rĩ, Rakeli akĩambirĩria kũrũmwo na agĩkorwo arĩ na thĩina mũingĩ mũno. ¹⁷ Na tondũ aarĩ na thĩina mũingĩ mũno wa gũciara, mũmũciarithia akĩmwĩra

* 35:4 Irengeri cia matũ ciahũthagĩrwo irĩ ta njira ya kũgitĩra mũndũ.

atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra, tondũ ũrĩ na kahĩ kangĩ.” ¹⁸ Na atanatuĩkana, tondũ nĩ gũkua aakuaga, agĩtua kahĩ kau Beni-Oni. No ithe agĩgatua Benjamini.

¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio Rakeli agĩkua na agĩthikwo mũkĩra-inĩ wa njĩra ya gũthĩ Efiratha (na nokuo Bethlehemu.) ²⁰ Jakubu akĩhaanda gĩtuĩ igũrũ rĩa mbĩrĩra yake, na nginya ũmũthĩ ũyũ gĩtuĩ kũ nĩkĩo kĩonanagia mbĩrĩra ya Rakeli.

²¹ Isiraeli agĩthĩ o na mbere na rũgendo na akĩamba hema yake mwena ũrĩa ũngĩ wa Migidali-Ederi. ²² Hĩndĩ ĩyo Isiraeli aatũũraga bũrũri ũcio-rĩ, Rubeni agĩthĩ, agĩkoma na Biliha, thuriya ya ithe, nake Isiraeli akĩguua ũhoru ũcio.

Jakubu aarĩ na ariũ ikũmi na eerĩ:

²³ Ariũ a Lea maarĩ:

Rubeni irigithathi rĩa Jakubu,
na Simeoni, na Lawi, na Juda, na Isakaru, na Zebuluni.

²⁴ Ariũ a Rakeli maarĩ:

Jusufu na Benjamini.

²⁵ Ariũ a Biliha ndungata ya mũirĩtu ya Rakeli maarĩ:

Dani na Nafitali.

²⁶ Ariũ a Zilipa ndungata ya mũirĩtu ya Lea maarĩ:

Gadi na Asheri.

Acio nĩo maarĩ ariũ a Jakubu, arĩa aaciarĩrwo arĩ kũu Padani-Aramu.

²⁷ Na Jakubu agĩkinya mũcĩ kũrĩ ithe Isaaka kũu Mamure, hakuhi na Kiriathu-Ariba (nĩkuo Hebroni), kũrĩa Ibrahĩmu na Isaaka maatũũrite. ²⁸ Isaaka aatũũrire muoyo mĩaka igana na mĩrongo ĩnana. ²⁹ Agĩcooka agĩtuĩkana agĩkua na agĩthikwo hamwe na andũ ao arĩa maakuĩte, arĩ mũkũrũ na arĩ na mĩaka mĩingĩ. Nao ariũ ake Esaũ na Jakubu makĩmũthika.

36

Njiaro cia Esaũ

¹ Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo ũhoru wa Esaũ (na nowe Edomu).

² Esaũ ahikirie atumia ake kuuma kũrĩ andũ-a-nja a Kaanani: Ada aarĩ mwarĩ wa Eloni ũrĩa Mũhiti, na Oholibama mwarĩ wa Ana ũrĩa warĩ mwarĩ wa Zibeoni ũrĩa Mũhivi, ³ o na ningĩ Basemathu ũrĩa warĩ mwarĩ wa Ishumaeli na mwarĩ wa nyina na Nebaiothu.

⁴ Ada agĩciarĩra Esaũ Elifazu, na Basemathu agĩciara Reueli, ⁵ nake Oholibama agĩciara Jeushu, na Jalamu na Kora. Acio nĩo maarĩ ariũ a Esaũ, arĩa aaciarĩrwo kũu Kaanani.

⁶ Na rĩrĩ, Esaũ akĩoya atumia ake na ariũ ake na airĩtu ake na andũ othe a nyũmba yake, o na mahiũ make na nyamũ iria ingĩ ciake, na indo ciothe iria aagĩte nacio kũu Kaanani, na agĩthĩ bũrũri waraihanĩrĩrie na mũrũ wa nyina Jakubu. ⁷ Indo ciao ciarĩ nyingĩ mũno ũndũ matangiahotire gũikarania hamwe; bũrũri ũrĩa maatũũraga ndũngiahotire kũmaigana eerĩ nĩ ũndũ wa mahiũ mao. ⁸ Nĩ ũndũ ũcio Esaũ (na nowe Edomu) agĩthĩ gũtũũra bũrũri wa irĩma wa Seiru.

⁹ Ũyũ nĩguo ũhoru wa Esaũ ithe wa andũ a Edomu kũu bũrũri-inĩ wa irĩma wa Seiru.

- 10 Maya nĩmo marĩtwa ma ariũ a Esaũ:
nĩ Elifazu, mũrũ wa Ada mũtumia wa Esaũ, na Reueli, mũrũ wa Basemathu mũtumia wa Esaũ.
- 11 Ariũ a Elifazu nĩ aya:
nĩ Temani, na Omari, na Zefo, na Gatamu, na Kenazu.
- 12 Elifazu mũrũ wa Esaũ o nake nĩ aarĩ na thuriya yetagwo Timina, írĩa yamũciarĩre Amaleki. Acio nĩo maarĩ ariũ a mũrũ wa Ada mũtumia wa Esaũ.
- 13 Ariũ a Reueli nĩ aya:
nĩ Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. Acio nĩo maarĩ ariũ a mũrũ wa Basemathu mũtumia wa Esaũ.
- 14 Ariũ a Esaũ arĩa aaciarĩrwo nĩ Oholibama mũtumia wake mwarĩ wa Ana ũrĩa warĩ mwarĩ wa Zibeoni:
nĩ Jeushu, na Jalamu, na Kora.
- 15 Nao aya nĩo maarĩ anene thĩinĩ wa njiaro cia Esaũ:
Ariũ a Elifazu irigithathi rĩa Esaũ:
Anene maarĩ Temani, na Omari, na Zefo, na Kenazu, ¹⁶ na Kora, na Gatamu, na Amaleki. Acio nĩo anene arĩa Elifazu aaciarĩre kũu Edomu; maarĩ a mũrũ wa Ada.
- 17 Ariũ a Reueli mũrũ wa Esaũ:
Anene maarĩ Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. Aya nĩo anene arĩa Reueli aaciarĩre kũu Edomu; maarĩ a mũrũ wa Basemathu mũtumia wa Esaũ.
- 18 Ariũ a Oholibama mũtumia wa Esaũ:
Anene maarĩ Jeushu, na Jalamu, na Kora. Aya nĩo anene arĩa maaciarĩrwo nĩ Oholibama mũtumia wa Esaũ mwarĩ wa Ana.
- 19 Aya nĩo maarĩ ariũ a Esaũ (na nowe Edomu), na acio nĩo maarĩ anene ao.
- 20 Aya nĩo maarĩ ariũ a Seiru ũrĩa Mũhori arĩa maatũũraga bũrũri ũcio:
Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, ²¹ na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. Ariũ acio a Seiru nĩo maarĩ anene a Ahori kũu Edomu.
- 22 Ariũ a Lotani maarĩ:
Hori, na Homani. Timina aarĩ mwarĩ wa nyina na Lotani.
- 23 Ariũ a Shobali maarĩ:
Alivani, na Manahathu, na Ebali, na Shefo, na Onamu.
- 24 Ariũ a Zibeoni maarĩ:
Aia, na Ana. Ũyũ nĩwe Ana ũrĩa wonire ithima cia maaĩ mahiũ werũ-inĩ rĩrĩa arĩthagia ndigiri cia ithe Zibeoni.
- 25 Ciana cia Ana ciarĩ:
Dishoni, na Oholibama mwarĩ wa Ana.
- 26 Ariũ a Dishoni maarĩ:
Hemudani, na Eshibani, na Itharani, na Cherani.
- 27 Ariũ a Ezeri maarĩ:
Bilihani, na Zaavani, na Akani.
- 28 Ariũ a Dishani maarĩ
Uzu, na Arani.
- 29 Aya nĩo maarĩ anene a Ahori:
nĩ Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, ³⁰ na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. Acio nĩo maarĩ anene a Ahori, kũringana na ikundi ciao kũu bũrũri wa Seiru.

- ³¹ Aya nĩo maarĩ ahamaki arĩa maathamakaga Edomu o mbere ya Isiraeli gũtanagĩa na mũthamaki o na ũmwe:
- ³² Bela mũrũ wa Beori nĩwe watuĩkire mũthamaki wa Edomu. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Dinihaba.
- ³³ Rĩrĩa Bela aakuire, Jobabu mũrũ wa Zera wa kuuma Bozira agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.
- ³⁴ Rĩrĩa Jobabu aakuire, Hushamu wa kuuma bũrũri wa Atemani agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.
- ³⁵ Rĩrĩa Hushamu aakuire, Hadadi mũrũ wa Bedadi, ũrĩa wahootire Midiani kũu bũrũri wa Moabi, agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Avithu.
- ³⁶ Rĩrĩa Hadadi aakuire, Samala wa kuuma Masereka agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.
- ³⁷ Rĩrĩa Samala aakuire, Shauli wa kuuma Rehobothu, kũu gũkuhĩ na Rũũĩ rwa Farati, agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.
- ³⁸ Rĩrĩa Shauli aakuire, Baali-Hanani mũrũ wa Akibori agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.
- ³⁹ Rĩrĩa Baali-Hanani mũrũ wa Akibori aakuire, Hadadi agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Pau, na mũtunia wake eetagwo Mehetabeli mwarĩ wa Matiredi, ũrĩa warĩ mwarĩ wa Mezahabu.

⁴⁰ Aya nĩo maarĩ anene kuuma kũrĩ njiaro cia Esaũ, kũringana na marĩtwa mao, na mĩhĩrĩga, na ng'ongo ciao: Timina, na Aliva, na Jethethu, ⁴¹ na Oholibama, na Ela, na Pinoni, ⁴² na Kenazu, na Temani, na Mibizaru, ⁴³ na Magidieli, na Iramu. Acio nĩo maarĩ anene a Edomu, kũringana na kũrĩa maatũũraga bũrũri-inĩ ũrĩa watuĩkite wao.

Esaũ ũcio nĩwe warĩ ithe wa andũ a Edomu.

37

Irooto cia Jusufu

¹ Jakubu nĩatũũrĩre bũrũri-inĩ ũrĩa ithe aaikarĩte, nĩguo bũrũri wa Kaanani.

² Ũyũ nĩguo ũhoru wa Jakubu.

Jusufu arĩ mwanake mũnini wa mĩaka ikũmi na mũgwanja aarũthagia mbũri marĩ na ariũ a ithe, na ariũ a Biliha, na ariũ a Zilipa, atumia a ithe, nake agĩtwarĩra ithe wao ũhoru mũũru ũkonĩ ariũ a ithe.

³ Na rĩrĩ, Isiraeli nĩendeete Jusufu gũkĩra ariũ arĩa angĩ ake othe, tondũ aamũciarire arĩ mũkũrũ; na nĩamũtumithĩirie kanjũ ya goro ng'emie wega mũno. ⁴ Na rĩrĩa ariũ a ithe moonire atĩ ithe nĩamwendete kũmakĩra-rĩ, makĩmũmena na matingĩamwarĩirie kiugo o na kĩmwe kĩega.

⁵ Ũtukũ ũmwe Jusufu nĩarootire kĩroto, na rĩrĩa eerire ariũ a ithe ũhoru wakĩo, makĩmũmena makĩria. ⁶ Akĩmeera atĩrĩ, "Thikĩrĩriai ũhoru wa kiroto gĩkĩ ndootete; ⁷ Tũrohaga itĩia cia ngano tũrĩ mũgũnda-inĩ, na o rĩmwe gĩtĩia gĩakwa kĩrehaanda na igũrũ, nacio itĩia cianyu irathiũrũrũkĩria gĩakwa, na irakĩnamĩrĩra."

⁸ Ariū a ithe makīmūuria atīrī, “Anga nūrenda gūtūthamakīra? Anga ti-itherū nūgatwatha?” Nao magikīrīriria kūmūmena nī ūndū wa kīroto kīu gīake, na nī ūndū wa ciugo ciake.

⁹ Ningī Jusufu akīroota kīroto kīngī, na akīira ariū a ithe ūhoro wakīo. Akīmeera atīrī, “Thikīrīriai, nīndīrarootire kīroto kīngī, na ihinda rīrī, ndīrarootire rīua, na mweri, na njata ikūmi na imwe ikīnyinamīrira.”

¹⁰ Rīrīa eerire ithe o na ariū a ithe ūhoro ūcio, ithe akīmūkūma, akīmūuria atīrī, “Nī kīroto kīa mūthemba ūrīkū kīu ūrotete? Anga nyūkwa, na nū, na ariū a thoguo nītūgooka, na tūnamīrīre thī mbere yaku?” ¹¹ Ariū a ithe nīmamūiguīrīire ūiru, no ithe agīkara agīciiragia ūhoro wa irooto icio.

Jusufu kwendio nī Ariū a Ithe

¹² Na rīrī, ariū a ithe nīmathiite kūrīithia mbūri cia ithe wao gūkuhī na Shekemu, ¹³ nake Isiraeli akīira Jusufu atīrī, “O ta ūrīa ūūi, ariū a thoguo nīmararīithia mbūri gūkuhī na Shekemu. Ūka, nīngūgūtūma kūrī o.”

Nake akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Ūguo noguo.”

¹⁴ Nī ūndū ūcio Isiraeli akīmwīra atīrī, “Thī ūkarore kana ariū a thoguo marī o ho o wega, o ūndū ūmwe na mbūri, na ūnjookerie ūhoro.” Nake akīmūtūma kuuma Gītuamba-inī kīa Hebironi.

Rīrīa Jusufu aakinyire Shekemu, ¹⁵ mūdū ūmwe akīmuona akīūrūura mīgūnda-inī, akīmūuria atīrī, “Nī kī ūracaria?”

¹⁶ Nake Jusufu agīcookia atīrī, “Nī ariū a baba ndīracaria. No ūnjīire kūrīa mararīithia mbūri ciao?”

¹⁷ Mūdū ūcio akīmūcookeria atīrī, “Nīmōimīte gūkū. Ndīraiguire makiuga atīrī, ‘Rekei tūthīi Dothani.’”

Nī ūndū ūcio Jusufu akīrūmīrira ariū a ithe, na akīmakora hakuhī na Dothani. ¹⁸ No makīmuona arī haraaya, na ataanakinya harīa maarī, magīciirira kūmūraga.

¹⁹ Makīrana atīrī, “Mūroti ūrīa nīokīte! ²⁰ Ūkai; rekei tūmūūrage na tūmūkie irima rīmwe rīa maya, na tuuge atī nī nyamū njūru imūrīte. Nītūkīone ūrīa irooto icio ciake ikaahinga.”

²¹ No rīrīa Rubeni aiguire ūguo, akīgeria kūhonokia Jusufu kuuma moko-inī mao. Akiuga atīrī, “Rekei tūtige kūmūūraga. ²² Mūtigaite thakame. Mūkie irima-inī rīrī rī gūkū werū-inī, no mūtīkamwīke ūru.” Rubeni oigaga ūguo nīgeetha amūhonokie kuuma kūrī o, nīguo amūcookie kūrī ithe.

²³ Na rīrīa Jusufu aakinyire harī ariū a ithe, makīmūruta kanjū yake rīa eekīrīte, o rīrīa yarī ya goro na ng’emie wega mūno. ²⁴ Makīmūnyīta, makīmūkia irima rīu. Na rīrī, irima rīu rīarī rīūmū; rītiarī na maaī.

²⁵ Magīcooka magīkara thī kūrīa irio ciao, magītiira maitho makīona gīkundi kīnene kīa Aishumaeli gīgīuka kīumīte Gīleadi. Ngamīra ciao ciakuuithītio mahuti manungi wega, na ūbani, na ūūkī-wa-ngoma ūrīa wītagwo manemane, na maikūrūkīte mathīi matware indo icio Misiri.

²⁶ Juda akīira ariū a ithe atīrī, “Nī uumithio ūrīkū tūkuona tūngīūraga mūrū wa ithe witū na tūhithe gīkuū gīake? ²⁷ Rekei tūmwenderie Aishumaeli aya, no tūtīkamwīke ūru na moko maitū, tonđū ūyū nī mūrū wa ithe witū, tūrī a mūthiimo ūmwe na thakame o imwe.” Nao ariū a ithe magītīkīra.

28 Nĩ ūndũ ūcio hĩndĩ ĩrĩa onjorithia acio Amidiani maahitũkagĩra hau, ariũ a ithe makĩruta Jusufu irima, na makĩmwendia cekerĩ mĩrongo ĩĩrĩ cia betha* kũrĩ Aishumaeli acio, nao makĩmũtwara Misiri.

29 Rĩrĩa Rubeni aacookire irima-inĩ na akĩona atĩ Jusufu ndaarĩ ho, agĩtembũranga nguo ciake. 30 Agĩcooka kũrĩ ariũ a ithe akĩmeera atĩrĩ, “Kamwana karĩa gatĩrĩ ho! Nĩ ngwĩka atĩa?”

31 Nao makĩoya kanjũ ya Jusufu, magĩthĩnja mbũri na magĩtobokia kanjũ ĩyo thĩĩnĩ wa thakame ĩyo. 32 Magĩcooka makĩoya kanjũ ĩyo yagemetio, makĩmĩtwarĩra ithe wao makĩmwĩra atĩrĩ, “Kanjũ ĩno nĩ kũmĩona tũramĩonire. Mĩrore wega wone kana hihĩ nĩ kanjũ ĩrĩa ya mũrũguo.”

33 Nake akĩmĩmenya, akiuga atĩrĩ, “Nĩ kanjũ ya mũrũ wakwa! Nyamũ njũru nĩmũrĩite. Ti-itherũ Jusufu nĩarĩkĩtie kũũragwo, agatambuuro icunjĩ.”

34 Ningĩ Jakubu agĩtembũranga nguo ciake, agĩkĩra nguo ya ikũnia, na agĩcakaĩra mũriũ matukũ maingĩ. 35 Ariũ ake othe na airĩtu ake magĩũka kũmũhooreria, no akĩrega kũhoorerio, akiuga atĩrĩ, “Aca! Ngathũ mbĩrĩra kũrĩ mũrũ wakwa ngĩrĩraga.” Nĩ ūndũ ūcio ithe agĩthĩĩ na mbere kũmũrĩra.

36 Nao Amidiani acio makĩendia† Jusufu kũu Misiri kũrĩ Potifaru, ūmwe wa anene a Firaũni, nake aarĩ mũrũgamĩrĩ wa arangĩri a Firaũni.

38

Juda na Tamaru

1 Ihinda-inĩ rĩu-rĩ, Juda agĩtiga ariũ a ithe agĩkũrũka agĩthĩĩ gũikara na mũndũ wa Adulamu wetagwo Hira. 2 Juda arĩ kũu agĩcemanĩa na mwarĩ wa Mũkaanani wetagwo Shua. Akĩmũhikia na agĩkoma nake; 3 nake akĩgĩa nda na agĩciara kahĩĩ, gagĩtuuo Eri. 4 Akĩgĩa nda ĩngĩ, agĩciara kahĩĩ kangĩ gagĩtuuo Onani. 5 O na ningĩ agĩciara kahĩĩ kangĩ, agĩgatua Shela. Aagaciarĩre kũu Chezibu.

6 Maagimara Juda akĩgũrĩra Eri ūrĩa warĩ irigithathi rĩake, mũtumia wetagwo Tamaru. 7 No Eri, irigithathi rĩa Juda, aarĩ mwaganu maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ūndũ ūcio Jehova akĩmũũraga.

8 Nake Juda akĩra Onani atĩrĩ, “Koma na mũtumia wa mũrũ wa nyũkwa, ūmũhingĩrie ūrĩa wagĩrĩrwo nĩkũmwĩka ūrĩ mũrũ wa nyina na mũthuri wake, nĩguo ūciarĩre mũrũ wa nyũkwa rũciaro.” 9 Nake Onani nĩamenyaga atĩ rũciaro rĩu rĩtigatuĩka rwake; nĩ ūndũ ūcio o akoma na mũtumia wa mũrũ wa nyina, agaita mbeũ ya ūciari thĩ, nĩguo ndagaciarĩre mũrũ wa nyina rũciaro. 10 Ūndũ ūcio eekire warĩ mũuru maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ūndũ ūcio o nake akĩũragwo nĩ Jehova.

11 Juda akĩra Tamaru mũtumia wa mũriũ atĩrĩ, “Thĩĩ ūtũũre ūrĩ wa ndigwa gwa thoguo mũciĩ nginya mũrũ wakwa Shela agimare.” Tondũ eeciririe atĩrĩ, “O nake Shela ahota gũkua ta ariũ a nyina.” Nĩ ūndũ ūcio Tamaru agĩthĩĩ gũtũura mũciĩ gwa ithe.

12 Thuutha wa ihinda iraaya, mũtumia wa Juda, mwarĩ wa Shua, agĩkua. Na kahinda ka macakaya gaathira na Juda athirwo nĩ kĩa, akĩambata agĩthĩĩ Timina kũrĩ andũ arĩa meenjaga ng'onda ciake guoya, na agĩthĩĩ hamwe na mũrata wake, Hira wa Adulamu.

* 37:28 nĩ ta giramu 220. † 37:36 Wonjoria wa kwendia ngombo nĩwekĩrĩrwo mũno nĩ andũ arĩa maatũũraga werũ-inĩ.

13 Na rirĩa Tamaru eerirwo atĩrĩ, "Ithe wa mũthuuriguo erekeire Timina kwenja ng'ondũ ciake guoya," 14 akĩruta nguo ciake cia mũtumia wa ndigwa, akĩhumbĩra na taama nginya ũthiũ nĩguo ndakae kũmenyeka, agĩkara thĩ itoonyero-inĩ rĩa Enaimu, rirĩa rĩarĩ njĩra-inĩ ya gũthiĩ Timina. Nĩgũkorwo nĩonire atĩ, o na gũtuĩka Shela aarĩ mũndũ mũgima, Juda ndaheanĩte Tamaru kũrĩ we atuĩke mũtumia wake.

15 Rirĩa Juda aamuonire-rĩ, agĩciĩria atĩ Tamaru aarĩ mũmaraya* tondũ nĩehumbĩrite ũthiũ. 16 Na tondũ ndooĩ atĩ aarĩ mũtumia wa mũriũ, agĩthiĩ harĩ we mũkĩra-inĩ wa njĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, "Ūka, itĩkĩra ngome nawe."

Mũtumia ũcio akĩmũũria atĩrĩ, "Na nĩ kĩ ũkũũhe nĩguo ngome nawe?"

17 Juda akĩmũcookeria atĩrĩ, "Nĩngũgũtũmĩra koori kuuma rũũru-inĩ rwakwa."

Mũtumia ũcio akĩmũũria atĩrĩ, "Nĩũkũndigĩra kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩa kũĩranĩro gĩaku nginya rirĩa ũgaakaneana?"

18 Juda akĩmũũria atĩrĩ, "Ūkwenda ngũtigĩre kĩ gĩa kũrũgamĩrĩa?"

Mũtumia ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, "Ndigĩra gĩcũhĩ kĩa rũũri rwaku na rũrigi rwakĩo, o na rũthanju rũu rũrĩ guoko-inĩ gwaku." Nĩ ũndũ ũcio Juda agĩtigĩra mũtumia ũcio indo icio na agĩkoma nake; na Tamaru akĩgĩa nda yake. 19 Mũtumia ũcio aarĩkia gwĩthiĩra, akĩaũra taama wake, akĩhumba nguo ciake cia mũtumia wa ndigwa rĩngĩ.

20 Rirĩa Juda atũmire mũratawe ũcio wa kũu Adulamu na koori nĩgeetha acookerio indo icio cia kũrũgamĩrĩa kuuma kũrĩ mũtumia ũcio-rĩ, ndaamuonire. 21 Nake akĩũria andũ arĩa maatũũraga kũu atĩrĩ, "Arĩ ha mũmaraya ũrĩa ũraarĩ haha mũkĩra-inĩ wa njĩra ya gũthiĩ Enaimu?" Nao magĩcookia atĩrĩ, "Haha hatirĩ hakorwo na mũmaraya."

22 Nĩ ũndũ ũcio agĩcooka kũrĩ Juda, akĩmwĩra atĩrĩ, "Nĩ ndinamuona. Hamwe na ũguo-rĩ, andũ arĩa matũũraga hau moigire atĩrĩ, 'Haha hatirĩ hakorwo na mũmaraya.'"

23 Nake Juda akiuga atĩrĩ, "Nĩakĩrekwo aikare na kĩrĩa arĩ nakĩo, kana tũtuĩke a gũthekererwo. Nĩngĩ-rĩ, nĩngũmũtũmĩre koori gaka, no ndũnamuona."

24 Thuutha wa mĩeri itatũ, Juda akĩũrwo atĩrĩ, "Tamaru mũtumia wa mũrũguo nĩehĩtie, akahũũra ũmaraya, na nĩ ũndũ ũcio arĩ na nda."

Juda akiuga atĩrĩ, "Mumieĩ mũmũrehe, acinwo akue!"

25 Na rirĩa oimagio-rĩ, agĩtũma ndũmĩrĩri kũrĩ ithe wa mũthuuriwe, akĩmwĩra atĩrĩ, "Nĩ ndĩ na nda ya mũndũ ũrĩa mwene indo ici." Agĩcooka akiuga atĩrĩ, "Ta rora kana no ũmenye nũũ mwene gĩcũhĩ gĩkĩ kĩ na mũhũũri, na rũrigi rũrũ, o na rũthanju rũrũ."

26 Juda agĩcimenya, na akiuga atĩrĩ, "Mũtumia ũyũ nĩ mũthingu kũngĩra; ekĩte ũguo nĩgũkorwo ndiamũheanire kũrĩ mũndũ wakwa Shela." Juda ndaacookire gũkoma nake rĩngĩ.

27 Rirĩa ihinda riake riakinire rĩa gũciara-rĩ, kwarĩ na tũhĩ twĩrĩ twa mahatha nda yake. 28 Na rirĩa aaciaraga-rĩ, kamwe gatuo gagĩcomora guoko; nake mũmũciarithia akĩoya uthi mũtune, akĩwoherera guoko-inĩ gwako, na akiuga atĩrĩ, "Ūyũ nĩwe woima mbere." 29 No rirĩa aacookirie guoko na thĩinĩ, mũrũ wa nyina akiuma, nake mũciarithania akiuga atĩrĩ, "Githĩ nĩguo weturĩra njĩra!" Nake agĩtuuo Perezu.† 30 Nake mũrũ wa nyina ũrĩa warĩ na uthi mũtune guoko-inĩ gwake akiuma, nake agĩtuuo Zera.

* 38:15 Maraya maya maahũthagĩrwo mahooero-inĩ ma matukũ ma tene, na maakonainie na ngai ya ũciari. † 38:29 Perezu aarĩ ũmwe wa maithe ma tene ma Daudi.

39

Jusufu na Mütumia wa Potifaru

¹ Na rirĩ, Jusufu n̄aikūrũkirio o nginya bũrũri wa Misiri. Nake Potifaru, Mũmisiri ũmwe wa anene a Firaũni, na mũrũgamĩrĩri wa arangĩri a Firaũni, akĩmũgũra kuuma kũrĩ Aishumaeli arĩa maamũtwarĩte kũu.

² Nake Jehova aarĩ hamwe na Jusufu, nake akĩgaacĩra, na agĩtũũra nyũmba-inĩ ya Mũmisiri ũcio mwathi wake. ³ Na rĩrĩa mwathi wake onire atĩ Jehova aarĩ hamwe nake, na atĩ Jehova n̄iatũmĩte Jusufu agaacĩre maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga-rĩ, ⁴ Jusufu agĩtĩkĩrĩka maitho-inĩ make na agĩtuĩka wa kũmũtungatĩra. Potifaru akĩmũtua mũrori wa nyũmba yake na akĩmwĩhokera ũmenyereri wa kĩrĩa gĩothe aarĩ nakĩo. ⁵ Kuuma hĩndĩ ĩrĩa aamũtuire mũrori wa nyũmba yake na kĩrĩa gĩothe aarĩ nakĩo, Jehova akĩrathima nyũmba ya Mũmisiri ũcio nĩ ũndũ wa Jusufu. Kĩrathimo kĩa Jehova kĩarĩ igũrũ wa indo ciothe cia Potifaru, iria ciarĩ nyũmba o na iria ciarĩ mũgũnda. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio agĩtigĩra Jusufu indo ciothe iria aarĩ nacio acimenyagĩrĩre; rĩrĩa rĩothe Jusufu aarĩ mũrũgamĩrĩri-rĩ, Potifaru ndarũmbũyanagia na kĩndũ o nakĩ tiga o irio iria aarĩaga.*

Na rirĩ, Jusufu aarĩ mũthaka na wa mwĩrĩ mweya, ⁷ na thuutha wa ihinda, mütumia wa mwathi wake akĩmwĩrĩrĩria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka ũkome na nĩ!”

⁸ No Jusufu akĩrega. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mũrori-rĩ, mwathi wakwa ndarũmbũyanagia na kĩndũ o nakĩ kĩa nyũmba, indo iria ciothe arĩ nacio n̄ianjũhokeire ndĩcimenyagĩrĩre. ⁹ Gũtirĩ mũndũ ũngĩ mũnene nyũmba ĩno ũngĩrĩte. Mwathi wakwa ndangĩrĩrĩrie kĩndũ o nakĩ, tiga wee wiki, tondũ ũrĩ mütumia wake. Ndaakĩhota atĩa gwĩka ũndũ ta ũyũ wa waganu njĩhĩrie Ngai?” ¹⁰ Na o na gũtuĩka n̄aringagĩrĩria Jusufu mũthenya o mũthenya akome nake-rĩ, Jusufu n̄iaregire gũkoma nake o na kana gũkorwo hamwe nake.

¹¹ No mũthenya ũmwe Jusufu n̄aingĩrĩre nyũmba kũruta wĩra wake, na gũtiarĩ ndungata o na ĩmwe ya nyũmba yarĩ kũu thĩinĩ. ¹² Mütumia ũcio akĩnyĩita nguo ya Jusufu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka ũkome na nĩ!” No Jusufu agĩtiga nguo yake guoko-inĩ kwa mütumia ũcio, akiuma nyũmba akĩũra.

¹³ Na rĩrĩa mütumia ũcio onire atĩ Jusufu n̄atiga nguo yake guoko-inĩ gwake na oora-rĩ, ¹⁴ agĩta ndungata cia nyũmba yake, agĩcĩra atĩrĩ, “Ta kĩonei Mũhibirania ũyũ aarehirwo kũrĩ ithuĩ nĩgeetha atũnyarare! Egũũkĩte haha nĩguo akome na nĩ, na nĩ ndakaya. ¹⁵ Na rĩrĩa aigua ngĩkaya ndeithio, aatiga nguo yake haha, oima nyũmba na oora.”

¹⁶ Nake agĩkara na nguo ĩyo nginya rĩrĩa mwathi wa Jusufu aainũkire. ¹⁷ Nake mütumia ũcio akĩmũhe rũgano rũu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngombo ĩria ya Mũhibirania, ĩria watũreheire ĩgũũkĩte kũrĩ nĩ kũnyarara. ¹⁸ No rĩrĩa njugire mbu ndeithio, yatiga nguo ĩno harĩ nĩ, yoima nyũmba na yora.”

¹⁹ Rĩrĩa mwathi wa Jusufu aiguirĩ rũgano rũu aaheirwo nĩ mütumia wake, rĩrĩa aamwĩrĩre, “Ūguo nĩguo ngombo yaku ĩnjĩkire,” agĩcinwo nĩ marakara. ²⁰ Nake mwathi wa Jusufu akĩnyĩita Jusufu akĩmũikia njeera, kũndũ kũrĩa gwaikagio andũ arĩa oohe a mũthamaki.

* **39:6** Irio cia andũ a Misiri ciarĩ na ũtiganu na irio cia andũ a Isiraeli (43:32), na nĩ kwari magongona maarutagwo rĩrĩa irio cia andũ a Misiri ciarugagwo.

No hĩndĩ ĩyo Jusufu aarĩ kũu njeera-rĩ, ²¹ Jehova aarĩ hamwe nake; akĩmũtuga na agĩtũma etikĩrĩke maitho-inĩ ma mũnene wa njeera. ²² Nĩ ũndũ ũcio mũnene wa njeera agĩtua Jusufu mũrori wa arĩa othe moohetwo njeera, na agĩtuuo mũmenyereri wa maĩndũ mothe marĩa meekagwo kũu. ²³ Mũnene ũcio wa njeera ndaarũmbũyagia ũndũ o na ũmwe wa marĩa maamenyagĩrĩrwo nĩ Jusufu, tondũ Jehova aarĩ hamwe na Jusufu na akĩmũhe ũgaacĩru maĩndũ-inĩ mothe marĩa ekaga.

40

Mũheani Ndibei na Mũthondeki wa Mĩgate

¹ Thuutha ũcio-rĩ, mũndũ ũrĩa watwaragĩra mũthamaki ndibei, na mũndũ ũrĩa wathondekagĩra mũthamaki wa Misiri mĩgate-rĩ, makĩhĩtĩria mwathi wao, ũcio mũthamaki wa Misiri. ² Firaũni mũthamaki ũcio akĩrakario nĩ anene acio ake eerĩ, mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei na mũnene wa arĩa maamũthondekagĩra mĩgate, ³ na akĩmahingĩrithia nyũmba ya mũnene wa arĩa arangĩri njeera, o rĩa Jusufu oheetwo. ⁴ Mũnene wa arangĩri akĩmaneana kũrĩ Jusufu amarorage, nake Jusufu akĩmatungatĩra.

Na thuutha wa gũikara kĩoho-inĩ kwa ihinda-rĩ, ⁵ o ũmwe wa acio eerĩ, ũrĩa watwaragĩra mũthamaki ndibei na mũthondeki wa mĩgate ya mũthamaki wa Misiri, o acio maahingĩrwo njeera, makĩroota irooto ũtukũ ũmwe, na o kĩroto kĩarĩ na mũtaũrĩre wakĩo.

⁶ Rĩrĩa Jusufu aathiire kũrĩ o rũciĩni rwa mũthenya ũyũ ũngĩ-rĩ, akĩona marĩ na kĩahe. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio akĩũria anene acio a Firaũni, o acio moohetwo hamwe nake nyũmba-inĩ ya mwathi wake, atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũtukie ithiithi cianyu ũmũthĩ?”

⁸ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithui ithuerĩ nĩtũrotete irooto, na gũtirĩ mũndũ wa gũcitaũra.”

Jusufu akĩmooria atĩrĩ, “Githĩ ũtaũri ti wa Ngai? Njĩrai irooto cianyu.”

⁹ Nĩ ũndũ ũcio mũnene wa arĩa maatwaragĩra mũthamaki ndibei akĩra Jusufu kĩroto gĩake. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Kĩroto-inĩ gĩakwa ndĩronire mũthabĩbũ ũrĩ mbere yakwa, ¹⁰ na ũraarĩ na honges ithatũ. Nacio iraaruta kĩro o ũguo iracanũka, nacio imanĩka cia thabĩbũ irerua. ¹¹ Na nĩ ndĩrakorwo nyiĩtite gĩkombe kĩa Firaũni na guoko, ndĩrooya thabĩbũ icio, ndĩraacihĩra gĩkombe-inĩ kĩa Firaũni, na ndĩramũnengera.”

¹² Jusufu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūtaũri wakĩo nĩ ũyũ: Honge icio ithatũ nĩ mũthenya ĩtatũ. ¹³ Mĩthenya ĩtatũ ĩtanathira-rĩ, Firaũni nĩegũgũtũgũgĩria na agũcookie wĩra-inĩ waku, na ũcooke kũnengagĩra Firaũni gĩkombe gĩake, o ta ũrĩa wekaga rĩrĩa warĩ mũmũhei ndibei. ¹⁴ No rĩrĩa maĩndũ maku makaagaacĩra-rĩ, ũkandirikana ũnjiguĩre tha, ũngweete harĩ Firaũni, ũndute gũkũ njeera. ¹⁵ Tondũ nĩkũnyiitwo ndaanyiitirwo na hinya, ngĩrutwo bũrũri wa Ahibirania, na ningĩ o na gũkũ gũtirĩ ũndũ mũũru ndeekĩte wa gũtũma njikio njeera.”

¹⁶ Na rĩrĩa mũnene wa arĩa athondeki mĩgate onire atĩ Jusufu nĩataũra kĩroto kũu wega-rĩ, akĩra Jusufu atĩrĩ, “O na nĩ ndĩrarootete: Ndĩrakuũite ikabũ ithatũ cia mĩgate na mũtwe. ¹⁷ Gĩkabũ kĩria kĩrarigĩtie igũrũ kĩaarĩ na mĩgate ya mũthemba yothe ĩthondekeirwo Firaũni; no nacio nyoni iramĩrĩaga ĩrĩ o gĩkabũ-inĩ ndĩgĩkuũite na mũtwe.”

¹⁸ Jusufu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūtaũri wakĩo nĩ ũyũ: Ikabũ icio ithatũ nĩ mũthenya ĩtatũ. ¹⁹ Mĩthenya ĩtatũ ĩtanathira-rĩ, Firaũni nĩagagũtĩnithia

mütwe na akwambithie mütĩ igūrũ. Nacio nyoni nĩkarĩa nyama cia mwĩrĩ waku.”

²⁰ Na rĩrĩ, mũthenya wa gatatũ warĩ wa kũririkana gũciarwo kwa Firaũni, nake akĩrugithĩria anene ake iruga inene. Nake akĩririkana mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei na mũnene wa arĩa maamũthondekagĩra mĩgate mbere ya anene arĩa angĩ ake: ²¹ Agĩcookia mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei wĩra-inĩ wake, nĩgeetha acooke gũtwarĩra Firaũni gĩkombe rĩngĩ. ²² No rĩrĩ, mũnene wa arĩa maamũthondekagĩra mĩgate-rĩ, akĩmũcuria mütĩ igūrũ o ta ũria Jusufu aamerĩte ũtaũri-inĩ wake.

²³ No mũnene ũcio wa arĩa maatwaragĩra Firaũni ndibei ndaigana kũririkana Jusufu; nĩariganĩrwo nĩwe.

41

Irooto cia Firaũni

¹ Na rĩrĩ, mĩaka ĩrĩ mĩgima yathira-rĩ, Firaũni akĩroota kĩroto: Akĩona arũgamĩte rũteere-inĩ rwa Rũũ rwa Nili; ² na rĩrĩ, gũkiumĩra ng'ombe mũgwanja njega na noru kuuma thĩnĩ wa rũũ rũu, na igĩtĩka kũria nyeki ithanjĩ-inĩ. ³ Thuutha wacio rĩ, hakiumĩra ng'ombe ingĩ mũgwanja, njong'ĩ na hĩnju, kuuma rũũ rũu rwa Nili, na ikĩrugama mwena-inĩ harĩa icio ingĩ ciarũgamĩte hũgũrũrũ-inĩ cia rũũ. ⁴ Na rĩrĩ, ng'ombe icio njong'ĩ na hĩnju ikĩria ng'ombe iria mũgwanja njega na noru. Hĩndĩ iyo Firaũni akĩrwo nĩ toro.

⁵ Ningĩ Firaũni agĩkoma rĩngĩ na akĩroota kĩroto gĩa keerĩ: Magira mũgwanja mega ma ngano, maiyũrite ngano, maakũraga kamũti-inĩ kamwe ka ngano. ⁶ Thuutha wamo gũgĩthethũka magira mangĩ mũgwanja ma ngano mahĩnju, mahaana ta macinĩthwo nĩ rũhuho rwa mwena wa irathĩro. ⁷ Magira macio mahĩnju ma ngano makĩmeria magira marĩa mũgwanja maarĩ mega na maiyũrite ngano. Hĩndĩ iyo Firaũni akĩrwo nĩ toro, agĩkũria agĩkora nĩ kũroota ekũrootaga.

⁸ Rũciinĩ agĩtangĩka meciiria, na nĩ ũndũ ũcio agĩtũmanĩra andũ-ago othe na andũ arĩa oogĩ a Misiri. Firaũni akĩmeera irooto ciake, no gũtirĩ wao o na ũmwe wahotire kũmũtaũria.

⁹ Hĩndĩ iyo mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei akĩra Firaũni atĩrĩ, “Ūmũthĩ nĩndaririkanio mahĩtia makwa. ¹⁰ Hĩndĩ ĩmwe-rĩ, Firaũni nĩarakarĩtio nĩ ndungata ciake; na nĩ hamwe na mũnene wa arĩa athondeki mĩgate-rĩ, agĩtuohithia njera nyũmba-inĩ ya mũnene wa arangĩri. ¹¹ Ūtukũ ũmwe-rĩ, o ũmwe witũ akĩroota kĩroto, na o kĩroto kĩarĩ na ũtaũri wakĩo mwanya. ¹² Na rĩrĩ, kũu njeeera twarĩ na mwanake Mũhibirania, ndungata ya mũnene wa arangĩri. Na ithuĩ tũkĩmwĩra irooto ciitũ, nake agĩtũtaũria; akĩhe o mũndũ ũtaũri wa kĩroto gĩaake. ¹³ Namo maũndũ magĩkĩka o ta ũria aatũtaũriire. Nĩ ngĩcookio wĩra-inĩ wakwa, nake mũndũ ũcio ũngĩ agĩcuurio mütĩ igūrũ.”

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio Firaũni agĩtũmanĩra Jusufu, nake akĩrutwo kũu njeeera narua. Na aarĩkia kwĩyenja* na kũruta nguo iria arĩ nacio na gwĩkĩra ingĩ-rĩ, agĩthĩ mbere ya Firaũni.

¹⁵ Nake Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “Nĩrarootire kĩroto na gũtirĩ mũndũ ũrahota gũgĩtaũra. No nĩnjiguĩte gũkĩrwo atĩrĩ, wee ũngĩrwo kĩroto no ũhote gũgĩtaũra.”

* **41:14** Warĩ mũtugo wa andũ a Misiri kwenjwo njuĩrĩ na nderu, no Ahibirania matiekaga ũguo.

16 Jusufu agĩcookeria Firaũni atĩrĩ, “Nĩ mwene ndingĩhota, no Ngai nĩekũhe Firaũni macookio marĩa arenda.”

17 Hĩndĩ ĩyo Firaũni akũira Jusufu atĩrĩ, “Kĩroto-inĩ gĩakwa-rĩ, ndĩrarũgamĩte hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Nili, 18 rĩrĩa haroimĩrire ng’ombe mũgwanja njega na noru kuuma rũũ, na iraitĩka kũria kũu ithanjĩ-inĩ. 19 Thuutha wacio kũracooka kũroimĩra ng’ombe ingĩ mũgwanja hinyaru, njong’i mũno na hĩnju. Ndirĩ ndona ng’ombe njong’i ta icio bũrũri-inĩ wotha wa Misiri. 20 Nacio ng’ombe icio hĩnju na njong’i irarĩa ng’ombe iria mũgwanja noru iria iroimĩrite mbere. 21 No rĩrĩ, o na ciarĩkia gũcirĩa-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩramenyire atĩ nĩrarĩite; tondũ ironekaga iri o njong’i o ta mbere. Hĩndĩ ĩyo ndĩrokĩra.

22 “Ningĩ irooto-inĩ ciakwa-rĩ, nĩndĩronire magira mũgwanja mega ma ngano na maiyũrite ngano, magĩkũura kamũtĩ-inĩ ka ngano. 23 Thuutha wamo, magira mangĩ mũgwanja marathethũka, marĩ mahoohu na macinĩtwo nĩ rũhuho rwa mwena wa irathĩro. 24 Namo magira macio mahĩnju marameria magira marĩa mũgwanja mega. Ndiraheire andũ-ago ũhoru ũcio, no gũtirĩ o na ũmwe ũrahotire kũndaũrĩra irooto icio.”

25 Nake Jusufu akũira Firaũni atĩrĩ, “Irooto cia Firaũni cieri no kiroto kĩmwe. Ngai nĩaguũrĩrie Firaũni ũrĩa akirĩ gwĩka. 26 Ng’ombe iria mũgwanja njega nĩ miaka mũgwanja, na magira marĩa mũgwanja mega ma ngano nĩ miaka mũgwanja; kiroto kũ no kĩmwe. 27 Nacio ng’ombe icio mũgwanja hĩnju na njong’i iria cioimĩrire thuutha nĩ miaka mũgwanja, na no taguo magira marĩa mũgwanja matarĩ ngano macinĩtwo nĩ rũhuho rwa mwena wa irathĩro: ĩyo nĩ miaka mũgwanja ya ng’aragu.

28 “Na o ta ũrĩa ndeera Firaũni: Ngai nĩ oneetie Firaũni ũrĩa akirĩ gwĩka. 29 Nĩgũgũkorwo na miaka mũgwanja ya bũthi mũnene bũrũri wotha wa Misiri, 30 no nĩgũgũcoka kũrũmĩrwo nĩ miaka mũgwanja ya ng’aragu. Naguo bũthi icio wotha wa Misiri nĩũkariganĩra, nayo ng’aragu nĩkananga bũrũri ũyũ. 31 Bũthi wa bũrũri ndũkaririkanwo, tondũ ng’aragu ĩria ĩgacooka kũgĩa nĩgakorwo ĩrĩ nene mũno. 32 Gĩtũmi kĩa Firaũni aheo kiroto kũ maita meeri, nĩ tondũ Ngai nĩatuĩte nĩegwĩka ũndũ ũcio, na ekũwĩka o narua.

33 “Rũ Firaũni nĩacarie mũndũ ũũ gũkũũrana maũndũ na mũndũ mũũgĩ, amũtue mũrũgamĩrĩri wa bũrũri wa Misiri. 34 O na ningĩ Firaũni nĩagĩthuure atabarĩri a bũrũri a kuoyaga gĩcunjĩ gĩa ithano kĩa magetha ma Misiri miaka-inĩ ĩyo mũgwanja ya bũthi. 35 Nao nĩmacookanĩrĩrie irio icio ciothe cia miaka ĩyo mĩega ĩrooka, na ngano ĩyo ĩkorwo watho-inĩ wa Firaũni, ĩigwo matũũra-inĩ ĩrĩ irio. 36 Nacio irio icio ciagĩrĩrie kũigwo ĩrĩ mũthiĩthũ wa bũrũri, ikaahũthĩrwo hĩndĩ ĩrĩa wa miaka mũgwanja ya ng’aragu ĩria ĩkaagia Misiri, nĩgeetha bũrũri ndũkanathũkio nĩ ng’aragu ĩyo.”

37 Firaũni na anene ake makĩona mũbango ũcio ũrĩ mwega. 38 Nĩ ũndũ ũcio Firaũni akĩmooria atĩrĩ, “No tuone mũndũ ũngĩ ta ũyũ, mũndũ ũrĩ na roho wa Ngai thĩnĩ wake?”

39 Firaũni agĩkũira Jusufu atĩrĩ, “Kuona atĩ Ngai nĩakũmenyithĩtie maũndũ maya mothe-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩ ũngĩkũũrana maũndũ na mũũgĩ ta we. 40 Wee nĩwe ũkũrũgamĩrĩra nyũmba yakwa ya ũthamaki, na andũ akwa othe marĩathĩkagĩra watho waku. ũndũ ngũgũkĩra naguo no atĩrĩ, nĩ nĩ nĩ Mũthamaki.”

41 Nĩ ūndũ ūcio Firaũni akĩira Jusufu atĩrĩ, “Kuuma rĩu nĩndagũtua mūrũgamĩrĩri wa bũrũri wothe wa Misiri.” 42 Ningĩ Firaũni akĩruta gĩcũhĩ gĩake kĩa mũhũiri kuuma kĩara gĩake agĩgĩkĩra kĩara-inĩ kĩa Jusufu.† Agĩcooka akĩmũhumba nguo cia gatani njega, na kĩrengeri gĩa thahabu ngingo. 43 Ningĩ agĩtũma akũuo na ngaari yake ya ita, arĩ mũndũ wa keeri hari we wathani-inĩ, nao andũ magĩthĩ makianagĩra marĩ mbere yake atĩrĩ, “Eherai njĩra-inĩ!” Nĩ ūndũ ūcio Firaũni agĩtua Jusufu mūrũgamĩrĩri wa bũrũri wothe wa Misiri.

44 Ningĩ Firaũni akĩira Jusufu atĩrĩ, “Nĩ nĩ Firaũni, no rĩrĩ, hatarĩ na rũtha rwaku, gũtirĩ mũndũ ūgeeka ūndũ atarĩ na rũtha rwaku gũkũ Misiri guothe.” 45 Nake Firaũni agĩta Jusufu Zafenathu-Panea, na akĩmũhe Asenathu mwarĩ wa Potifera, mũthĩnjĩri-ngai wa Onu, atuĩke mĩtumia wake. Nake Jusufu agĩtuĩkania bũrũri wothe wa Misiri.

46 Jusufu aarĩ na mĩaka mĩrongo ĩtatũ rĩrĩa atonyire ūtungata-inĩ wa Firaũni mũthamaki wa Misiri. Nake Jusufu akĩehera mbere ya Firaũni, agĩtuĩkania bũrũri wothe wa Misiri. 47 Na rĩrĩ, ihinda rĩa mĩaka ĩyo mũgwanja ya bũthi, bũrũri ūcio ūgĩciara maciaro maingĩ mũno. 48 Nake Jusufu agĩcookanĩrĩria irio ciothe cia bũrũri wa Misiri iria ciagũire kuo mĩaka ĩyo mũgwanja ya bũthi, na agĩciũgĩthia matũũra-inĩ marĩa manene. O itũra inene akaiga irio iria ciakũragio mĩgũnda-inĩ ĩria yarĩthiũrũkĩrie. 49 Jusufu agĩkũgĩthia ngano nyingĩ mũno, o ta mũthanga wa iria-inĩ; yarĩ nyingĩ mũno, o nginya agĩtiga kũiga maandĩko ma mũigana wayo tondũ ndĩngĩathimĩkire.

50 Mĩaka ya ng’aragu ĩtaanakinya-rĩ, Jusufu nĩaciarĩrwo tũhĩ twĩrĩ nĩ Asenathu mwarĩ wa Potifera, mũthĩnjĩri-ngai wa Onu. 51 Jusufu agĩta irigĩthathi rĩake Manase, akiuga atĩrĩ, “Nĩ tondũ Ngai nĩatũmĩte ndiganĩrwo nĩ thũina wakwa wothe na nyũmba ya baba yothe.” 52 Nako kahĩ ga keeri, agĩgeeta Efiraimu, akiuga atĩrĩ, “Nĩ tondũ Ngai nĩatũmĩte ngie na maciaro bũrũri-inĩ wa mĩnyamaro yakwa.”

53 Nayo mĩaka mũgwanja ya bũthi kũu Misiri ĩgĩthira, 54 na mĩaka mũgwanja ya ng’aragu ĩkiambiriria, o ta ũria Jusufu oigite. Kwarĩ na ng’aragu mabũrũri-inĩ marĩa mangĩ mothe, no bũrũri wa Misiri wothe warĩ na irio. 55 Na rĩrĩa andũ a Misiri othe maambĩrĩrie kũigua ng’aragurĩ, magĩkaira Firaũni amahe irio. Nake Firaũni akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ kũrĩ Jusufu na mwĩke ũrĩa ekũmwĩra.”

56 Rĩria ng’aragu yagĩire bũrũri wothe-rĩ, Jusufu akĩhingũra makũmbĩ ma irio, akienderia andũ a Misiri ngano, nigũkorwo ng’aragu yarĩ nene mũno Misiri guothe. 57 Namo mabũrũri mothe magĩũka Misiri kũrĩ Jusufu kũgũra ngano, tondũ ng’aragu ĩyo yarĩ nene mũno thĩ yothe.

42

Arĩu a ithe na Jusufu Gũthĩ Misiri

1 Rĩria Jakubu aamenyire atĩ Misiri nĩ kwarĩ na ngano, akĩira ariũ ake atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũkare o ro ũguo mũcũthanĩrĩrie?” 2 Agĩthĩ na mbere akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnjiguĩte atĩ Misiri kũrĩ na ngano. Ikũrũkai kuo mũgatũgũrĩre irio, nĩgeetha tũtũure muoyo tũtigakue.”

3 Nao ariũ ikũmi a ithe na Jusufu magĩkũrũka, magĩthĩ kũgũra ngano Misiri. 4 No Jakubu ndaatũmĩre Benjamini mũrũ wa nyina na Jusufu athĩ na arĩa angĩ, tondũ nĩetigagĩra ndakone mũtino. 5 Nĩ ūndũ ūcio ariũ a

† 41:42 Gĩcũhĩ gĩa guoko nĩkĩo kĩa hũthagĩrwo nĩ athamaki kũhũra mĩhũiri.

Isiraeli magithi marĩ hamwe na arĩa angĩ maathiite kũgũra ngano Misiri, tondũ bũrũri wa Kaanani o nago warĩ na ng'aragu.

⁶ Na rĩrĩ, Jusufu nĩwe warĩ mwathi wa bũrũri wa Misiri na nĩwe wendagĩria andũ othe a bũrũri ngano. Nĩ undũ ũcio rĩrĩa ariũ a ithe maakinĩre kuo-rĩ, makimũinamĩrĩra, magĩturumithia mothiũ mao thĩ.

⁷ Na rĩrĩa Jusufu onire ariũ a ithe, o ro rĩmwe akĩmamenya, no agĩtua ndamooĩ na akĩmaarĩria arĩ na ũuru, akĩmoooria atĩrĩ, "Mumĩte kũ?"

Nao makimũcookeria atĩrĩ, "Tuumĩte bũrũri wa Kaanani tũgooka kũgũra irio."

⁸ O na gũtuĩka Jusufu nĩamenyire ariũ a ithe-rĩ, o matigana kũmũmenya. ⁹ Ningĩ akĩrĩrikana irooto ciake iria aarootete imakonĩ, akĩmeera atĩrĩ, "Inyuĩ mũrĩ athigaani! Mũũkĩte kũrora bũrũri witũ kũrĩa ũtarĩ mũgitĩre."

¹⁰ Nao makimũcookeria atĩrĩ, "Aca, mwathi witũ! Ndongata ciaku ciũkĩte o kũgũra irio tu. ¹¹ Ithuĩ ithuothe tũrĩ ariũ a mũthuari ũmwe. Ithuĩ ndongata ciaku tũrĩ andũ ehokeku, tũtirĩ athigaani."

¹² Nake Jusufu akĩmeera atĩrĩ, "Aca! Mũũkĩte kũrora bũrũri witũ kũrĩa ũtarĩ mũgitĩre."

¹³ No makimũcookeria atĩrĩ, "Ndongata ciaku ciarĩ andũ ikũmi na eerĩ, ariũ a mũthuari ũmwe, ũria ũtũũraga bũrũri wa Kaanani. ũria mũnini biũ nĩwe ũri na baba riu, na ũmwe witũ ndarĩ ho."

¹⁴ Jusufu akĩmeera atĩrĩ, "No ta ũria ndamwĩra: Inyuĩ mũrĩ athigaani!"

¹⁵ Na ũũ nĩguo mũkũmenyeka atĩ mũrĩ andũ a ma: Ti-itherũ, o ta ũria Firaũni atũũraga muoyo-rĩ, mũtingiuma kũndũ gũkũ nginya ũria mũnini wanyu oke. ¹⁶ Tũmai ũmwe wanyu athĩ agĩre mũrũ wa thoguo ũcio ũngĩ; inyuĩ aya angĩ nĩ mũgũikio njeera nĩgeetha ciugo cianyu icio mwarĩtie irorwo kana nĩ ũhoru wa ma. Mũngĩkorwo ũguo muugĩte tigo-rĩ, o ta ũria Firaũni atũũraga muoyo, inyuĩ mũrĩ athigaani!" ¹⁷ Nake akĩmaikia othe njeera, magĩkara kuo mũthenya itatũ.

¹⁸ Mũthenya wa itatũ Jusufu akĩmeera atĩrĩ, "Tondũ ndĩ mwĩtigĩri Ngairĩ, ikai ũũ nĩguo mũtũũre muoyo: ¹⁹ Angĩkorwo mũrĩ andũ ehokeku, itĩkĩrai ũmwe wanyu aikare gũkũ njeera, na inyuĩ arĩa angĩ mũthĩ mũtwarĩre andũ anyu ngano nĩ undũ wa ng'aragu ĩria marĩ nayo. ²⁰ No rĩrĩ, no nginya mũndehere mũrũ wa thoguo ũcio mũnini biũ, nĩgeetha ciugo cianyu ciĩtikĩrike kũna atĩ nĩ cia ma, na nĩguo mũtigakue." Nao magĩka o ũguo.

²¹ Nao makĩrana atĩrĩ, "Ti-itherũ tũraherithio nĩ undũ wa mũrũ wa ithe witũ. Nĩtuonire ũria aarĩ na thĩĩna rĩria atũthaithaga tũhonokie muoyo wake, no tũkĩrega kũmũigua; na no kĩo tũnyĩitwo nĩ thĩĩna ũyũ."

²² Rubeni akĩmacookeria atĩrĩ, "Githĩ ndiamwĩre mũtikehĩrie kamwana kau? No inyuĩ mũkĩrega gũũthikĩrĩria! Riu no nginya tũrĩhio thakame yake." ²³ No matiamenyaga atĩ Jusufu nĩaiguaga ũria moigaga, tondũ we aatũmagĩra mũtabuti akĩmaarĩria.

²⁴ Jusufu akĩmahutatĩra akĩmeherera, akĩambirĩria kũrĩra; ningĩ agĩcooka agĩthĩ akĩmaarĩria rĩngĩ. Akĩnyĩitithia Simeoni akĩeherio harĩo na akĩohwo makĩonaga.

²⁵ Jusufu agĩathana makũnia mao maiyũrio ngano, na betha cia o mũndũ icookio ikũnia-inĩ rĩake, na maheo rĩngu wa rĩgendo. Thuutha wa gwĩkĩrwo maũndũ macio, ²⁶ makĩgĩrĩra ndigiri ciao mĩrigo ĩyo ya ngano na makiumagara.

²⁷ Harĩa maarũgamire mararĩrĩre-rĩ, ũmwe wao agĩtumũra ikũnia rĩake ahe ndigiri yake irio, nake akĩona betha ciake hau mũromo-inĩ wa

ikũnia rĩake. ²⁸ Akĩira ariũ a ithe atĩrĩ, “Haiya, nĩnjookeirio betha ciakwa; ĩ ici haha ikũnia-inĩ rĩakwa.”

Ngoro ciao ikĩnyitwo nĩ ihooru na makĩrorana makĩinainaga, makũrانيا atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũũ Ngai atwĩkĩte?”

²⁹ Na rĩria maakinyire kũri ithe wao Jakubu kũu bũrũri wa Kaanani-rĩ, makĩmwĩra maũndũ marĩa mothe monete. Makĩmwĩra atĩrĩ, ³⁰ “Mũndũ ũrĩa mwathi wa bũrũri ũcio aatwarĩirie na ũuru mũingĩ na agĩtũtua ta twathiite gũthigaana bũrũri ũcio. ³¹ No ithuĩ tũkĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũrĩ andũ ehokeku; tũtirĩ athigaani. ³² Twarĩ andũ ikũmi na eerĩ, ariũ a mũthuuri ũmwe. ũmwe ndarĩ ho, na ũrĩa mũnini biũ arĩ na ithe witũ kũu Kaanani.’

³³ “Nĩngĩ mũndũ ũcio mwathi wa bũrũri agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Gĩkĩ nĩkĩo gĩgũtũma menye kana mũrĩ andũ ehokeku: Ndigĩrai mũrũ wa thoguo ũmwe gũkũ, muoe irio mũthĩ mũcitwarĩre andũ a nyũmba cianyu acio marĩ na ng’aragu. ³⁴ No mũndehere mũrũ wa thoguo ũrĩa mũnini biũ na noguo ngaamenya atĩ mũtirĩ athigaani, mũrĩ andũ ehokeku. Hĩndĩ ĩyo nĩngamũcookeria mũrũ wa thoguo, na nĩmũgetĩkĩrio kuonjorithagia bũrũri-inĩ ũyũ.’”

³⁵ Na rĩria moonoragia makũnia mao-rĩ, o mũndũ agĩkora kĩohe kĩa betha ciake ikũnia-inĩ rĩake! Nao na ithe wao mona ciohe icio cia mbeeca, makĩmaka. ³⁶ Ithe wao Jakubu akĩmeera atĩrĩ, “Mũrĩ kũũniinĩra ciana ciakwa. Jusufu ndarĩ ho, na Simeoni ndarĩ ho, na rĩu mũrenda kuoya Benjaminini. Maũndũ maya mothe nĩ nĩ mokĩrĩre!”

³⁷ Hĩndĩ ĩyo Rubeni akĩira ithe atĩrĩ, “Nĩũkooraga ariũ akwa eerĩ ingĩkaaga gũcookia Benjaminini hariwe. Reke akorwo ũmenyereri-inĩ wakwa, na nĩngamũcookia.”

³⁸ No Jakubu akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wakwa ndegũikũrũka athĩ na inyuĩ; mũrũ wa nyina nĩ mũkuũ na nowe wiki ũtigarĩte. Angĩnyitwo nĩ mũtino mũna rũgendo-inĩ rĩu mũrathĩ-rĩ, mwatũma mbuĩ ici ciakwa ithĩ mbĩrĩra-inĩ na kĩa.”

43

Rũgendo rwa Keerĩ rwa Gũthĩ Misiri

¹ Na rĩrĩ, ng’aragu ĩyo ikĩneneha mũno bũrũri-inĩ wa Kaanani. ² Nĩ ũndũ ũcio rĩria maarĩre ngano yothe ĩria maagũrĩte Misiri ĩgĩthira-rĩ, ithe wao akĩmeera atĩrĩ, “Cookai Misiri rĩngĩ mũgatũgũrĩre irio ingĩ nini.”

³ No Juda akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũndũ ũcio aatwĩhĩtũire agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Mũtikooona ũthĩũ wakwa rĩngĩ tĩga mũrũ wa thoguo ũcio ũngĩ akorirwo arĩ hamwe na inyuĩ.’ ⁴ Akorwo nĩũgũtũtũma hamwe na mũrũ wa ithe witũ Benjaminini, nĩtũgũikũrũka tũthĩ tũkũgũrĩre irio. ⁵ No akorwo ndũkũmũtũma na ithuĩ, tũtigũikũrũka, tondũ mũndũ ũcio aatwĩrĩre atĩrĩ, ‘Mũtikooona ũthĩũ wakwa rĩngĩ tĩga no mũrũ wa thoguo akorirwo arĩ hamwe na inyuĩ.’”

⁶ Nake Isiraeli akĩmoooria atĩrĩ, Mwandehereire thĩina ũyũ nĩkĩ, na ũndũ wa kwĩra mũndũ ũcio atĩ nĩ mũrĩ wa ithe wanyu ũngĩ?

⁷ Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũcio aatũũragia ciũria itũkonĩi ithuĩ ene o na cia nyũmba ciitũ abarĩrĩre mũno. Agĩtũũria atĩrĩ, ‘Ithe wanyu arĩ o muoyo? Nĩ mũrĩ na mũrũ wa thoguo ũngĩ?’ Ithuĩ no gũcookia twacookagia ciũria ciake. Tũngĩamenyire atĩa atĩ no oige, ‘Thĩũ mũrehe mũrũ wa thoguo gũkũ?’”

⁸ Nĩngĩ Juda akĩira Isiraeli ithe atĩrĩ, “Njĩtikĩria thĩ na kamwana gaka, na nĩtũgũthĩ o ro rĩmwe, nĩgeetha wee na ithuĩ na ciana ciitũ tũtũũre

muoyo, na tütigakue. ⁹ Nii mwene nĩngũmũrũgamĩrĩra wega; na nĩ nĩ ũkoooria ũhoru wake. Ingĩkaaga kũmũcookia kũrĩ wee, na ndĩmũrũgamie mbere yaku-rĩ, nĩ ngaacookererwo nĩ ihĩtia rĩu matukũ ma muoyo wakwa wothe. ¹⁰ Ūrĩa kũrĩ nĩ atĩ, korwo tũtinatindĩrĩra ũhoru ũyũ tũngĩthĩite rĩa keerĩ na tũgacooka.”

¹¹ Nake Isiraeli, ithe wao akĩmeera atĩrĩ, “Kũngĩkorwo no nginya athĩ-rĩ, ikai ũũ: Īkirai maciaro marĩa mega mũno ma bũrũri ũyũ mondo-inĩ cianyu, mũikũrũkĩrie mũndũ ũcio marĩ kĩheo, na mahuti manini marĩa manungi wega na kaũũkĩ kanini, na ũbani na ũũkĩ-wa-ngoma ũrĩa wĩtagwo manemane, na njothi na rothi. ¹² Na mũkuue betha maita meerĩ, tondũ no nginya mũcookie betha iria ciacooketio mĩromo-inĩ ya makũnia manyu. No gũkorwo ũndũ ũcio wekirwo na mahĩtia. ¹³ Oyai mũrũ wa thoguo o nake, mũcooke kũrĩ mũndũ ũcio o narua. ¹⁴ Nake Ngai Mwene-Hinya-Wothe arotũma mũiguĩrwo tha nĩ mũndũ ũcio, nĩgeetha etĩkĩre mũcooke na mũrũ wa thoguo wanyu ũcio ũngĩ o na Benjamini. Hakwarĩ, akorwo nĩ ngũkuĩrwo-rĩ, nĩ nguĩrwo.”

¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩoya iheo icio na betha maita meerĩ, na magĩthĩ na Benjamini. Magĩkũrũka na ihenya Misiri na makũineana kũrĩ Jusufu. ¹⁶ Rĩrĩa Jusufu onire Benjamini arĩ hamwe nao-rĩ, akĩra mũnene wa nyũmba yake atĩrĩ, “Twaro andũ aya gwakwa mũciĩ, ũthĩnje na ũthondeke irio cia mĩaraho; tondũ nĩ mekũrianĩra na nĩ mĩaraho.”

¹⁷ Nake mũndũ ũcio agũika o ta ũrĩa Jusufu aamwĩrite, na akĩmatwara kwa Jusufu mũciĩ. ¹⁸ Nao andũ acio nĩmamakire maatwarwo gwake mũciĩ. Magĩciiria atĩrĩ, “Twarehwo gũkũ nĩ ũndũ wa betha iria ciacookirio makũnia-inĩ maitũ hĩndĩ ya mbere. Arenda gũtũtharĩkĩra atũtoorie na atũtue ngombo ciake, na oe ndigiri ciitũ.”

¹⁹ Tondũ ũcio makĩambata magĩthĩ kũrĩ mũnene wa nyũmba ya Jusufu, makĩmwarĩra marĩ hau mũromo-inĩ wa nyũmba. ²⁰ Makĩmwĩra atĩrĩ, “Twagũthaitha mwathi witũ, nĩ tuokire gũkũ hĩndĩ ya mbere kũgũra irio. ²¹ No harĩa twarũgamire tũrarĩrĩre-rĩ, twatumũra makũnia maitũ o mũndũ agĩkora betha yake, o ũrĩa yoheetwo irĩ mũromo-inĩ wa ikũnia. Nĩ ũndũ ũcio nĩ twacooka nacio. ²² Na ningĩ nĩtuoka na betha ingĩ cia kũgũra irio. Tũtũũ nũ wekirire betha ciitũ makũnia-inĩ maitũ.”

²³ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Gũtirĩ na thĩina, tigai gwĩtigĩra. Ngai wanyu, o we Ngai wa ithe wanyu, nĩwe wamũheire kigĩina makũnia-inĩ manyu; betha cianyu nĩndaciamũkĩire.” Agĩcooka akĩmarehera Simeoni.

²⁴ Ningĩ mũnene ũcio wa nyũmba ya Jusufu akĩmatwara mũciĩ kwa Jusufu, akĩmahe maaĩ ma gwĩthamba magũrũ, na akĩhe ndigiri ciao gĩa kũria. ²⁵ Nao makĩhaarĩra iheo ciao cia kũhe Jusufu ooka mĩaraho, tondũ nĩmaiguĩte atĩ nĩmekũria irio kuo.

²⁶ Rĩrĩa Jusufu ookire mũciĩ-rĩ, makĩmũhe iheo iria maarehete kũu nyũmba-inĩ, na makĩinamĩrĩra, magĩturumithia mothiũ mao thĩ mbere yake. ²⁷ Nake akĩmahoooya ũhoru, akĩmoooria, “Mũkũrũ ũrĩa mwaheire ũhoru wake-rĩ, nĩ mũhoru? Arĩ o muoyo?”

²⁸ Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata yaku ũcio ithe witũ arĩ o muoyo na ndarĩ na ũru.” Nao makĩnamĩrĩra mamũhe gĩthio.

²⁹ Na aarorange akĩona mũrũ wa nyina Benjamini, ũrĩa maaciaranĩrwo nake; akĩmoooria atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe mũrũ wa thoguo ũrĩa mũnini biũ, ũrĩa mwaheire ũhoru wake?” Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, Ngai arogũtuga.” ³⁰ Na rĩrĩ, aigua ta ekumwo nĩ ngoro nĩ kuona mũrũ wa nyina

Benjamini-rĩ, Jusufu agĩkiuma na ihenya agĩthiĩ gũcaria handũ angĩrĩrĩa. Nake agĩthiĩ kanyũmba gake ga thĩinĩ akĩrĩrĩa kuo.

³¹ Na aarĩkia gwithamba ũthiũ akiuma, akĩyũmĩrĩria, akiuga atĩrĩ, “Igai irio metha-inĩ.”

³² Makũgĩra Jusufu irio ciake arĩ wiki, na ariũ a ithe marĩ oiki, nao andũ a Misiri marĩ oiki, tondũ andũ a Misiri matingĩarĩanĩire na Ahibirania tondũ warĩ thaahu harĩo. ³³ Andũ acio maaikarĩtio mbere yake kũringana na ũkũrũ wao, kuuma irigithathi nginya ũrĩa warĩ mũnini biũ; nao makĩrorana o mũndũ na mũndũ nĩ kũgega. ³⁴ Rĩrĩa maihũrĩrwo irio kuuma metha-inĩ ya Jusufu-rĩ, rwĩga rwa Benjamini rwarĩ maita matano gũkĩra rwa arĩa angĩ. Nao makĩrĩa na makĩnyuuanĩra nake mategwitĩgĩra.

44

Gikombe kĩa Betha Ikũnia-inĩ rĩa Benjamini

¹ Nake Jusufu agĩatha mũnene wa nyũmba yake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Iyũria makũnia ma andũ aya irio nyingĩ o ta ũrĩa mangĩhota gũkuua, na wikĩre betha ya mũndũ o mũndũ mũromo-inĩ wa ikũnia rĩake. ² Ningĩ wikĩre gikombe giakwa kĩa betha mũromo-inĩ wa ikũnia rĩa ũrĩa mũnini biũ wao, hamwe na betha cia ngano yake.” Nake mũnene ũcio agũka o ũrĩa Jusufu aamwĩre.

³ Rũciinĩ gwakĩa-rĩ, andũ acio makiumagario hamwe na ndigiri ciao. ⁴ Matanathĩ kũraya na itũũra rĩu inene-rĩ, Jusufu akĩra mũnene wa nyũmba yake atĩrĩ, “Rũmĩrĩa andũ acio o rĩu, na wamakinyĩra ũmoorie atĩrĩ, ‘Mwarĩha wega na ũũru nĩkĩ?’ ⁵ Githĩ gĩkombe gĩkĩ tikĩo mwathi wakwa anyuuaga nakĩo na akaragũra nakĩo? Ũndũ ũyũ mwĩkĩte nĩ ũndũ mũũru mũno.’”

⁶ Na rĩrĩa aamakinyĩre-rĩ, agĩcookera ciugo icio kũrĩ o. ⁷ Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Mwathi witũ ekwaria maũndũ ta macio nĩkĩ? Ithũ ndungata ciaku tũroaga gwĩka ũndũ ta ũcio! ⁸ Ithũ o na nĩtũragũcookeirie betha irĩa twakorire mũromo-inĩ ya makũnia maitũ kuuma bũrũri wa Kaanani; nĩ kĩ kĩngĩtũma tũyie betha kana thahabu kuuma nyũmba ya mwathi waku? ⁹ Ndungata o na imwe yaku yakorwo ĩrĩ nakĩo-rĩ, no ĩgũkua, na ithũ aya angĩ tũtũke ngombo cia mwathi witũ.”

¹⁰ Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩgũtũke o ũguo mwoiga. ũrĩa ũgũkorwo nakĩo nĩwe ũgũtũka ngombo yakwa; inyuĩ arĩa angĩ mũtirĩ na ũcuuke.”

¹¹ O mũndũ o mũndũ agĩkũrũkia ikũnia rĩake thĩ na ihenya na akĩrĩtumũra. ¹² Nake mũnene ũcio wa nyũmba ya Jusufu akĩambĩrĩa gũcaria gĩkombe, ambĩrĩrie harĩ ũrĩa mũkũrũ wao na akĩrĩkĩrĩa harĩ ũrĩa mũnini biũ. Nakĩo gĩkombe kũ gĩkĩoneka ikũnia-inĩ rĩa Benjamini. ¹³ Nao moona ũguo-rĩ, magĩtembũranga nguo ciao. Magĩcooka makĩhaicia mĩrigo yao ndigiri igũrũ magĩcooka na thũutha kũu itũũra-inĩ inene.

¹⁴ Jusufu aarĩ o kũu nyũmba rĩrĩa Juda na ariũ a ithe maatoonyire kuo. Nao makĩgũithia thĩ mbere yake. ¹⁵ Jusufu akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ ũyũ mwĩkĩte? Kaĩ mũtooĩ atĩ mũndũ ta nĩ no ahote kũmenya maũndũ na njĩra ya ũragũrĩ?”

¹⁶ Juda akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ atĩa tũngĩra mwathi witũ? Tũngiuga atĩa? Tũngĩhota atĩa kuonania atĩ tũtũhĩtie? Ngai nĩwe ũguũrĩtie mahĩtia ma ndungata ciaku. Rĩu ithũ tũrĩ ngombo cia mwathi witũ, ithuothe ũndũ ũmwe na ũrĩa ũkorirwo na gĩkombe kũu.”

¹⁷ No Jusufu akiuga atĩrĩ, “Ndĩroaga gwĩka ũndũ ta ũcio! Mũndũ ũrĩa ũkorirwo na gĩkombe kũu nowe ũgũtuĩka ngombo yakwa. Inyuĩ aya angĩ, cookai kũrĩ ithe wanyu na thayũ.”

¹⁸ No Juda agĩthĩ harĩ we, akiuga atĩrĩ, “Ndagũthaiha mwathi wakwa, itĩkĩria ndungata yaku yarĩrie mwathi wakwa. Ndũkarakarĩre ndungata yaku o na gũtuĩka ũiganaine na Firaũni we mwene. ¹⁹ Mwathi wakwa, wee worĩrie ndungata ciaku atĩrĩ, ‘Nĩ mũrĩ ithe wanyu kana mũrũ wa thoguo wanyu ũngĩ?’ ²⁰ Na ithuĩ tũgĩgũcookeria atĩrĩ, ‘Tũrĩ na ithe witũ mũthuari mũkũrũ mũno, na kũrĩ kamwana kanini aaciariĩro ũkũrũ-inĩ wake. Mũrũ-wa-nyina na kamwana kau nĩ mũkuũ, na nowe wiki wa ariũ a nyina ũtigarĩte, na ithe nĩamwendete mũno.’

²¹ “Hĩndĩ iyo ũkũira ndungata ciaku atĩrĩ, ‘Thĩĩ mũmũikũrũkie mũmũrehe ndĩmwĩonere.’ ²² Na ithuĩ tũkũira mwathi witũ atĩrĩ, ‘Kamwana kau gatingiama harĩ ithe; kangiama harĩ we, ithe no gũkua angĩkua.’ ²³ No wee werire ndungata ciaku atĩrĩ, ‘Tiga mũũkire na mũrũ wa thoguo ũcio mũnini biũ, mũtikooona ũthiũ wakwa rĩngĩ.’ ²⁴ Na twainũka kũrĩ ndungata yaku ũcio ithe witũ, tũkĩmwĩra ũrĩa wee mwathi witũ woigĩte.

²⁵ “Nĩngĩ ithe witũ agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Cookai, mũthiĩ mũgũre irio ingĩ nini.’ ²⁶ No ithuĩ tũkĩmwĩra atĩrĩ, ‘Tũtingĩkũrũka kuo. No gũkorirwo nĩtũgũthĩ na mũriũ waku ũyũ mũnini biũ. Tũtingĩona ũthiũ wa mũndũ ũcio tiga mũriũ waku ũyũ akorirwo na ithuĩ.’

²⁷ “Nayo ndungata yaku ũcio ithe witũ agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Inyuĩ nĩmũũĩ atĩ mũtunia wakwa Rakeli aanjariĩre ariũ eerĩ. ²⁸ Ũmwe wacio nĩathiire na ndacooke, na nĩ ngiuga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩatambuũritwo nĩ nyamũ!’ Na kuuma hĩndĩ iyo ndĩrĩ ndamuona rĩngĩ. ²⁹ Mũngĩoya ũyũ ũngĩ nake akoone mũtino-rĩ, mwatũma mbuĩ ici ciakwa ithiĩ mbĩrĩra na kĩahe.’

³⁰ “Na rĩrĩ, kamwana gaka kangĩaga gũthĩ na nĩ tũgacooka kũrĩ ndungata yaku ũcio baba, o baba ũcio muoyo wake wohanĩtio na muoyo wa kamwana gaka-rĩ, ³¹ oone atĩ kamwana gaka tũtirĩ nako, no gũkua agaakua. Ithuĩ ndungata ciaku tũgiũkũrũkie mbuĩ cia ithe witũ mbĩrĩra-inĩ na kĩahe. ³² Nĩ ndungata yaku-rĩ, nĩnderutĩire kũrĩ baba gũkamenyerera. Ngiuga atĩrĩ, ‘Ingĩkaaga gũgacookia kũrĩ we-rĩ, nĩngacookererwo nĩ ihĩtia rĩrĩ ndĩ mbere ya baba, matukũ mothe ma muoyo wakwa!’

³³ “Na rĩu ndagũthaiha ũreke nĩ ndungata yaku ndigwo gũkũ ndũike ngombo ya mwathi wakwa handũ ha kamwana gaka, na wĩtikĩrie kamwana gaka kainũke na ariũ a ithe. ³⁴ Ingĩhota atĩa kũinũka kũrĩ baba itarĩ na kamwana gaka? Aca! Ndũkareke ngoone kĩahe kĩrĩa kĩngĩnyĩta baba.”

45

Jusufu Kwĩmenyithia kũrĩ Ariũ a Ithe

¹ Hĩndĩ iyo Jusufu akĩremwo nĩ kwĩyũmĩrĩria mbere ya arĩa othe maamũtungataga, akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Andũ othe nĩmehere harĩ nĩ!” Tondũ ũcio, hatiari mũndũ o na ũmwe warĩ na Jusufu rĩrĩa emenyithanirie kũrĩ ariũ a ithe. ² Na akĩrĩra anĩrĩre o nginya andũ a Misiri makĩmũigua, o na andũ a nyũmba ya Firaũni makĩigua ũhoro wa kĩrĩro kũu.

³ Jusufu akĩra ariũ a ithe atĩrĩ, “Nĩ nĩ Jusufu! Baba arĩ o muoyo?” No ariũ a ithe matiahotire kũmũcookeria, nĩgũkorwo nĩmamakĩte mũno marĩ mbere yake.

4 Ningĩ Jusufu akĩĩra ariũ a ithe atĩrĩ, “Ta nguhĩrĩriai.” Meeke ũguo-rĩ, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nĩ mūrũ wa thoguo Jusufu, ũrĩa mwendirie Misiri! 5 Na rĩu, mūtigathĩnĩke kana mwĩrakarĩre nĩkũnyendia gũkũ, tondũ nĩ Ngai wandũmire nĩũke mbere yanyu nĩgeetha honokie mĩoyo. 6 Handũ-inĩ ha mĩaka ĩrĩ rĩu gũkoretwo na ng’aragu bũrũri-inĩ, na mĩaka ĩtano ĩgũũka gũtigũkorwo na kũrĩma kana kũgetha. 7 No Ngai aandũmire mbere yanyu nĩguo ndũme matigari manyu matũũre gũkũ thĩ, na honokie mĩoyo yanyu na kũhonokania kũnene.

8 “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ti inyuĩ mwandũmire gũkũ, no nĩ Ngai. Na nĩanduĩte ta ithe wa Firaũni, na mwathi wa nyũmba yake yothe o na mwathi wa bũrũri wothe wa Misiri. 9 Na rĩu hiũhai mũcooke kũrĩ baba mũmwĩre atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo mũrũguo Jusufu ekuuga: Ngai nĩanduĩte mwathi wa bũrũri wa Misiri guothe. Ikũrũka ũũke kũrĩ nĩ; ndũgaikare. 10 Ũgũtũura bũrũri wa Gosheni* na ũkorwo ũrĩ hakuhi na nĩ, wee na ciana ciaku, na ciana cia ciana ciaku, na ndũũru ciaku cia mbũri na cia ng’ombe, na kĩrĩa gĩothe ũrĩ nakĩo. 11 Kũu nĩkuo ndĩrĩgũteithagĩria tondũ kũrĩ na mĩaka ĩngĩ ĩtano ya ng’aragu ĩtigariĩte. Kwaga ũguo wee na nyũmba yaku na andũ arĩa othe makwĩgĩ nĩmũgũtũika athĩnĩki.’

12 “Inyuĩ nĩmũreyonera, o na Benjamini mūrũ wa maitũ akeyonera, atĩ nĩ nĩ mwene ndĩramwarĩria. 13 Na mwĩre baba ũhoru wa gĩtũo kĩrĩa gĩothe heetwo gũkũ Misiri, na ũrĩa wothe mwĩoneire, na mũikũrũkie baba gũkũ narua.”

14 Ningĩ akĩhĩmbĩria mūrũ wa nyina Benjamini na akĩrĩra, o nake Benjamini akĩmũhĩmbĩria akĩrĩraga. 15 Na akĩmumunya ariũ a ithe othe na akĩmahĩmbĩria akĩrĩraga. Thuutha ũcio ariũ a ithe makĩaranĩria nake.

16 Na rĩrĩa ũhoru ũcio waiguirwo nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Firaũni, atĩ ariũ a ithe na Jusufu nĩmokĩte-rĩ, Firaũni na anene ake othe magĩkena. 17 Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “Ĩra ariũ a thoguo atĩrĩ, ‘Ĩkai ũũ: ĩgĩrĩrai nyamũ cianyu mĩrigo mũcooke bũrũri wa Kaanani, 18 na mũndehere ithe wanyu na andũ a nyũmba cianyu. Na nĩ nĩngamũhe kũndũ kũrĩa kwega mũno bũrũri-inĩ wa Misiri, na mũkenagĩre ũnoru wa bũrũri ũyũ.’

19 “Ningĩ nĩwathĩrĩrio ũmeere atĩrĩ: ‘Ĩkai ũũ: Oyai makaari mamwe kuuma gũkũ Misiri nĩ ũndũ wa ciana na atumia anyu, mũgĩre ithe wanyu mũũke. 20 Na mūtigatĩndanĩre na indo cianyu tondũ maũndũ mothe marĩa mega mũno ma Misiri megũtũika manyu.’”

21 Nĩ ũndũ ũcio ariũ a Isiraeli magĩũka o ro ũguo. Jusufu akĩmahe makaari o ta ũrĩa Firaũni aathanĩte na agĩcooka akĩmahe rĩgu wa rũgendo rwao. 22 Ningĩ akĩhe o mũndũ o mũndũ wao ngu njerũ, no Benjamini-rĩ, akĩmũhe betha magana matatũ,† na ngu ithano cia kũgarũrĩra. 23 Na indo ici nĩcio aatũmĩire ithe: Ndigiri ikũmi ikuuĩte indo irĩa njega mũno cia Misiri, na ndigiri ĩngĩ ikũmi cia mĩgoma ikuuĩte ngano na mĩgate na rĩgu wake wa rũgendo. 24 Agĩcooka akiumagaria ariũ a ithe, na magĩthĩ akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikanegenanie mũrĩ njira-inĩ!”

25 Nĩ ũndũ ũcio makĩambata makiuma Misiri, magĩthĩ magĩkinya kũrĩ ithe wao Jakubu kũu bũrũri-inĩ wa Kaanani. 26 Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Jusufu arĩ o muoyo! Na nĩwe mwathi wa bũrũri wothe wa Misiri.” Jakubu akĩgegeara; akĩaga kũmetĩkia. 27 No rĩrĩa maamwĩrire maũndũ marĩa

* 45:10 Bũrũri wa Gosheni warĩ mũthia-inĩ wa Rũũĩ rwa Nili na nĩ kũndũ kwarĩ kũnoru mũno.

† 45:22 nĩ ta kilo ithatũ na nuthu (3.5).

mothe Jusufu aamerite, na riria onire makaari maria Jusufu aatumite ma kumukuua mamutware Misiri-ri, roho wa Jakubu ithe wao ukirahuka. ²⁸ Nake Isiraeli akiuga atiri, "Nindetikia! Muru wakwa Jusufu ari o muoyo. Ninguithi ngamuone itanaku."

46

Jakubu Guthi Misiri

¹ Ni undu ucio Isiraeli akiumagara na indo ciothe iria aari nacio, na aakinya Birishiba-ri, akirutira Ngai wa ithe Isaaka magongona.

² Nake Ngai akariria Isiraeli na kioneke utukū, akimwira atiri, "Jakubu! Jakubu!"

Nake agicookia atiri, "Ni uyū haha."

³ Ngai akiuga atiri, "Ni ni Ngai, Ngai wa thoguo. Ndugetigire guikurika uithi Misiri, tondū ningagutua ruriri runene muno kū. ⁴ O na ningūikurikania nawe kū Misiri, na ti-itheru ni ngagucookia guku ringi. Nakuo guoko kwa Jusufu kuo kwene nikuo gugaakuhinga maitho waku."

⁵ Hindi iyo Jakubu akiuma Birishiba, nao ariu a Isiraeli magikuaa ithe wao Jakubu na ciana ciao na atumia ao na makaari maria Firauni aatūmite ma kumukuua. ⁶ O na ningi magithi na mahiu mao na indo iria ciothe maagite nacio marī kū Kaanani, na Jakubu na ruciaro rwake ruothe magithi Misiri. ⁷ Aathire Misiri na ariu ake na tumwana twa ariu ake, agithi na airitu ake na tūritu twa airitu ake, uguo ni kuuga ruciaro rwake ruothe.

⁸ Maya nimo maritwa ma ariu a Isiraeli (Jakubu na njaro ciake) ari maathire Misiri:

Rubeni irigithathi ri Jakubu.

⁹ Ariu a Rubeni maarī:

Hanoku, na Palu, na Hezironi, na Karimi.

¹⁰ Ariu a Simeoni maarī:

Jemueli, na Jamini, na Ohadi, na Jakini, na Zoharu, na Shauli muru wa mutumia uria Mukaanani.

¹¹ Ariu a Lawi maarī:

Gerishoni, na Kohathu, na Merari.

¹² Ariu a Juda maarī:

Eri, na Onani, na Shela, na Perezu, na Zera (no Eri na Onani nīmakuiriire bururi wa Kaanani.)

Nao ariu a Perezu maarī:

Hezironi na Hamuli.

¹³ Ariu a Isakaru maarī:

Tola, na Puya, na Jashubu, na Shimuroni.

¹⁴ Ariu a Zebuluni maarī:

Seredi, na Eloni, na Jahaleeli.

¹⁵ Acio nio ariu ari Lea aaciarire Jakubu kū Padani-Aramu, hamwe na mwarī Dina. Ariu acio na airitu ake othe maarī mirongo itatu na atatu.

¹⁶ Ariu a Gadi maarī:

Zifioni, na Hagi, na Shuni, na Eziboni, na Eri, na Arodi, na Areli.

¹⁷ Nao Ariu a Asheri maarī:

Imuna, na Ishiva, na Ishivi, na Beria.

Mwarĩ wa nyina aarĩ Sera.

Ariũ a Beria maarĩ:

Heberi na Malikieli.

¹⁸ Icio nĩcio ciana iria ciaciariĩrwo Jakubu nĩ Zilipa, ũrĩa Labani aaheete mwarĩ Lea; ciothe ciarĩ ciana ikũmi na ithathatũ.

¹⁹ Ariũ a Rakeli mĩtumia wa Jakubu maarĩ:

Jusufu na Benjamini. ²⁰ Nake Jusufu arĩ kũu Misiri, nĩaciariĩrwo Manase na Efiraimu nĩ Asenathu mwarĩ wa Potifera, mũthĩnjĩringai wa Onu.

²¹ Nao ariũ a Benjamini maarĩ:

Bela, na Bekeri, na Ashibeli, na Gera, na Naamani, na Ehi, na Roshu, na Mupimu, na Hupimu, na Aradi.

²² Acio nĩo ariũ a Rakeli arĩa maaciariĩrwo Jakubu othe maarĩ andũ ikũmi na ana.

²³ Mũriũ wa Dani aarĩ:

Hushimu.

²⁴ Nao Ariũ a Nafitali maarĩ:

Jahazeeli, na Guni, na Jezeri, na Shilemu.

²⁵ Acio nĩo ariũ arĩa maaciariĩrwo Jakubu nĩ Biliha ũrĩa Labani aaheete mwarĩ Rakeli, othe maarĩ mũgwanja.

²⁶ Andũ othe arĩa maathiire na Jakubu Misiri, arĩa maarĩ a njiaro ciake tũtũgũtara atumia a ariũ ake, maarĩ andũ mĩrongo ĩtandatũ na atandatũ.

²⁷ Hamwe na ariũ arĩa eerĩ a Jusufu arĩa aaciariĩre Misiri, andũ a nyũmba ya Jakubu arĩa maathiire Misiri maarĩ mĩrongo mũgwanja.

²⁸ Nake Jakubu agĩtũma Juda athĩ mbere yake kũrĩ Jusufu nĩgeetha athĩrĩrwo njĩra ya gũthĩ Gosheni. Rĩrĩa maakinyire bũrũri wa Gosheni, ²⁹ Jusufu akĩhaariĩra ngaari yake ya mbarathi, na agĩthĩ Gosheni gũtũnga ithe Isiraeli. Na Jusufu aakinya o ũguo harĩ ithe, akimũhĩmbĩria na akĩrĩra ihinda inene.

³⁰ Nake Isiraeli akĩra Jusufu atĩrĩ, “Rĩu no ngĩkue, kuona atĩ nĩndeyonera nĩ mwene atĩ ũrĩ o muoyo.”

³¹ Hĩndĩ ĩyo Jusufu akĩra ariũ a ithe na andũ a nyũmba ya ithe atĩrĩ, Nĩngwambata thĩ njarie na Firaũni, ndĩmwire atĩrĩ, Ariũ a baba, na nyũmba ya baba, arĩa maratũũraga bũrũri wa Kaanani, nĩmokĩte kũrĩ nĩ. ³² Andũ acio nĩ arĩthi; marĩthagia mahiũ, na mokĩte na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe, na indo ciothe ciao. ³³ Na rĩrĩa Firaũni arĩmwĩta na amũũrie atĩrĩ, “Inyuĩ mũrutaga wĩra ũrĩkũ?”

³⁴ mwagĩrĩrwo mũmũcookerie atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku tũtũũraga tũrĩthagia mahiũ kuuma ũnini witũ, o ta ũrĩa maithe maitũ meekaga.” Hĩndĩ ĩyo nĩmũgetikĩrio mĩtũũre mwena wa Gosheni, tondũ arĩthi othe moonagwo marĩ thaahu nĩ andũ a Misiri.

47

¹ Jusufu agĩthĩ akĩra Firaũni atĩrĩ, “Baba na ariũ a baba hamwe na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe na indo ciao ciothe nĩmokĩte kuuma bũrũri wa Kaanani, na rĩu marĩ Gosheni.” ² Nĩngĩ agĩthũura ariũ a ithe atano na akĩmatwara mbere ya Firaũni.

³ Firaũni akĩmooria atĩrĩ, “Mũrutaga wĩra ũrĩkũ?”

Nao magĩcookeria Firaũni atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku tũrĩ arĩithi, o ta ũria maithe maitũ maarĩ.” ⁴ Ningĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũũkĩte gũikara gũkũ kwa ihinda, tondũ ng’aragu ĩno nĩ nene kũu Kaanani, na ndũũru cia ndungata ciaku nĩ ciagĩte ũrĩithio. Nĩ ũndũ ũcio twagũthaiha wĩtikĩrie ndungata ciaku itũũre Gosheni.”

⁵ Firaũni akĩĩra Jusufu atĩrĩ, “Thoguo na ariũ a thoguo mokĩte kũrĩ we, ⁶ na bũrũri wa Misiri ũrĩ mbere yaku; he thoguo na ariũ a thoguo mwena ũria mwega mũno wa bũrũri ũyũ. Reke maikare Gosheni. Na rĩrĩ, angĩkorwo nĩũũ amwe ao marĩ na ũũgĩ wa mwanya-rĩ, matue arũgamĩrĩri a mahiũ makwa.”

⁷ Ningĩ Jusufu akĩrehe ithe Jakubu mbere ya Firaũni. Na Jakubu aarĩkia kũrathima Firaũni-rĩ, ⁸ Firaũni akĩmũũria atĩrĩ, “Ūrĩ na mĩaka ĩgana?”

⁹ Nake Jakubu akĩĩra Firaũni atĩrĩ, “Mĩaka yakwa ya kũũrũura nĩ igana rĩmwe na mĩrongo ĩtatũ. Mĩaka yakwa ĩkoretwo ĩrĩ mĩnini na ya mĩtangĩko, na ndũigana mĩaka ya kũũrũura kwa maithe makwa.”

¹⁰ Jakubu agĩcooka akĩrathima Firaũni na akĩehera akiuma hau Firaũni aarĩ.

¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩhe ithe na ariũ a ithe ũtũũro kũu Misiri na akĩmahe mĩgũnda mwena ũria mwega mũno wa bũrũri ũcio, rũgongo rwa Ramesese o ta ũria Firaũni aathanĩte. ¹² Ningĩ Jusufu nĩaheaga ithe na ariũ a ithe na andũ a nyũmba ya ithe othe irio kũringana na mũigana wa ciana ciao.

Jusufu na Ng’aragu

¹³ Na rĩrĩ, gũtiarĩ irio mwena ũcio wothe, tondũ ng’aragu yarĩ nene mũno; na Misiri na Kaanani cieri nĩ ciahinyĩrĩrĩkĩte nĩ ũndũ wa ng’aragu ĩyo. ¹⁴ Jusufu akĩũngania mbeeca iria ciothe ingĩonekire bũrũri wa Misiri na wa Kaanani, irĩ ĩrĩhi ria ngano ĩria andũ maagũraga, nake agĩcitwara nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Firaũni. ¹⁵ Na rĩrĩ mbeeca cia andũ a Misiri na cia andũ a Kaanani ciathirire-rĩ, andũ a Misiri othe magĩthĩ kũrĩ Jusufu, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũhe irio. Tũngigĩkua ĩtwĩroreire nĩkĩ? Mbeeca ciitũ nĩthirĩte biũ.”

¹⁶ Nake Jusufu akĩmacookeria atĩrĩ, “Ndeherai mahiũ manyu, na nĩngũmwenderia irio nĩ ũndũ wa mo tondũ mbeeca nĩ thiru.” ¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio magĩtwarĩra Jusufu mahiũ mao, nake akĩmakũũranĩria irio na mbarathi ciao, na ng’ondũ na mbũri ciao, na ng’ombe na ndigiri ciao. Nake Jusufu akĩmateithĩrĩria mwaka ũcio wothe na irio, magĩcikũũrania na mahiũ mao mothe.

¹⁸ Naguo mwaka ũcio wathira-rĩ, magĩũka kũrĩ we mwaka ũyũ ũngĩ, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũtingĩhota kũhitha mwathi witũ ũndũ, kuona atĩ mbeeca ciitũ nĩthirĩte, na mahiũ maitũ rĩu nĩ maku, na gũtirĩ kĩndũ gĩtigaire kĩa mwathi witũ tĩga mĩrĩ ĩitũ na ithaka ciitũ. ¹⁹ Tũngigĩkua ũtwĩroreire nĩkĩ, ithuĩ na ithaka ciitũ hamwe? Tũgũranĩrie hamwe na ithaka ciitũ, ũtũhe irio, na ithuĩ na ithaka ciitũ tũtũke ngombo cia Firaũni. Tũhe mbeũ nĩgeetha tũtũre muoyo, tũtigakue, na nĩguo bũrũri witũ ndũkanangĩke.”

²⁰ Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩgũrĩra Firaũni bũrũri wothe wa Misiri. Nao andũ a Misiri makiendia ithaka ciao, mũndũ o mũndũ, nĩ ũndũ ng’aragu nĩyamahatĩrĩrie mũno. Naguo bũrũri wothe ũgĩtũka wa Firaũni. ²¹ Nake Jusufu agĩgĩtua andũ ngombo kuuma mwena ũmwe wa Misiri nginya ũria ũngĩ. ²² No rĩrĩ, ndaigana kũgũra ithaka cia athĩnjĩri-ngai akuo, tondũ o maarĩ na igai maahegwo nĩ Firaũni, na maarĩ na irio cia kũmaigana

kuuma kūrī igai rīu Firaūni aamaheaga. Kīu nīkō gātūmire mage kwendia ithaka ciao.

²³ Nake Jusufu akīra andū acio atīrī, “Rīu tondū ūmūthī nīndamūgūra hamwe na ithaka cianyu mūtuīke a Firaūni-rī, mbeū cianyu nīcio ici; oyai mūkahaande mīgūnda. ²⁴ No rīrīa mūkaagetha, mūkaaha Firaūni gīcunjī gīa gatano. Icunjī icio ingī inya harī ithano no mwīgīre irī mbeū cia kūhaanda na irio cianyu ene na cia nyūmba cianyu, na cia ciana cianyu.”

²⁵ Nao makiuga atīrī, “Nīwahonokia mīoyo iitū. Tūroogītīkīrīka maitho-inī ma mwathi witū; ithuī tūgūtūūra tūrī ngombo cia Firaūni.”

²⁶ Nī ūndū ūcio Jusufu akīruta watho ūkonīi ithaka cia Misiri, na nītūire nginya ūmūthī, atī gīcunjī gīa gatano kīa magetha nī kīa Firaūni. No ithaka cia athīnjīri-ngai akuo itaatuīkire cia Firaūni.

²⁷ Nao andū a Isiraēli magītūūra Misiri būrūri-inī wa Gosheni. Makīgīa na indo kuo na magīciarana, makīngīha mūno.

²⁸ Jakubu aikarire Misiri mīaka ikūmi na mūgwanja, nayo mīaka yake irīa aatūūrire muoyo yarī mīaka igana rīmwe na mīrongo ina na mūgwanja. ²⁹ Na rīrīa ihinda rīa Isiraēli rīa gūkua rīakuhīrīrie-rī, agītūmanīra mūrīū wake Jusufu, akīmwīra atīrī, “Angīkorwo nīnjītikīrīkīte maitho-inī maku-rī, iga guoko gwaku rungu rwa kīero gīakwa, na ūnjīre atī nīukanjīka maūdū ma ūtugi na ma wīhokeku. Ndūkanaathike gūkū Misiri, ³⁰ no rīrīa ngaahurūka hamwe na maithe makwa, ūkanguua, ūndute Misiri, ūgaathike o harīa mathikītwo.”

Nake Jusufu akiuga atīrī, “Nīngeeka o ūguo woiga.”

³¹ Nake Isiraēli akīmwīra atīrī, “Wīhīte na mwīhītwo.” Nake Jusufu akīhīta harī we na mwīhītwo, nake Isiraēli akīhooya enyiitūire mūthīgi wake.

48

Manase na Efiraimu

¹ Thuutha-inī ūcio Jusufu akīrwo atīrī, “Thoguo nī mūrūaru.” Nī ūndū ūcio akīoya ariū ake eerī, Manase na Efiraimu, agīthī kūmūrora. ² Na rīrīa Jakubu eerirwo atīrī, “Mūrūguo Jusufu nōka gūkuona,” Isiraēli akīyūmīrīria, agīkara thī ūrīrī-inī.

³ Jakubu akīra Jusufu atīrī, “Ngai Mwene-Hinya-Wothe nīanyumīrīre ndī Luzu būrūri-inī wa Kaanani, na akīndathima, ⁴ akīnjīra atīrī, ‘Nīngatūma ūciarane na ūngīhe. Nīngagūtua kīrīndī kīa andū, na nīngaheana būrūri ūyū kūrī njīaro ciaku iria igooka thuutha waku ūtuīke wacio tene na tene.’

⁵ “Rīu-rī, ariū aku eerī arīa maaciarīrwo gūkū Misiri itanooka kūrī we-rī, megūtūuo ta marī akwa; Efiraimu na Manase meegūtūika akwa, o ta ūrīa Rubeni na Simeoni marī akwa. ⁶ Ciana iria ingī ūngīciarīrwo thuutha wao nī ciaku; kūrīa makagaya mageetanagio na marītwa ma ariū a ithe wao. ⁷ Na rīrīa ndacookaga kuuma Padani, ngīnyitwo nī kīeha gīa gūkūrwo nī Rakeli kūu būrūri-inī wa Kaanani tūrī o rūgendo-inī, hakuhī na Efiratha. Nī ūndū ūcio ngīmūthika hau mūkīra-inī wa njīra ya gūthīi Efiratha” (na nokuo Bethlehemu).

⁸ Na rīrīa Isiraēli onire ariū a Jusufu, akīūria atīrī, “Aya nī a?”

⁹ Jusufu akīra ithe atīrī, “Nī ariū akwa arīa Ngai aaheete ndī gūkū”.

Nake Isiraēli akiuga atīrī, “Mareharehe harī nīi ndīmarathime.”

¹⁰ Na rիրի, maithe ma Isiraeli nիմoorիte nի gյկյւրa, na ndoonaga wega. Jusufu agյkիrehe ariյւ ake hakuhi na Isiraeli, nake Jakubu akimamumunya na akimahimbիրia.

¹¹ Isiraeli akիրa Jusufu atիր, “Ndieciragia nիngona uիthiյu waku rիngի, na rիu Ngai nianjիtikիրtie nyone o na ciana ciaku.”

¹² Nake Jusufu akimaruta maru-inի ma Isiraeli, akiinamիրիրia uիthiյu akիւturumithia thի. ¹³ Jusufu akioya ariյւ ake eerի, Efiraimu arի mwena wake wa yrիo aamwerekeirie guoko-inի kwa umotho gwa Isiraeli, na Manase arի mwena wake wa umotho aamwerekeirie guoko-inի kwa yrիo gwa Isiraeli, akimarehe hakuhi nake. ¹⁴ No Isiraeli agitamburukia guoko gwake kwa yrիo agikugիրira mutwe wa Efiraimu, o na gutuika nիwe warի mւnini, na akihitukania moko make, akigիրira guoko gwake kwa umotho mutwe-inի wa Manase, o na gutuika Manase nիwe warի irigithathi.

¹⁵ Ningի akirathima Jusufu, akiuga atիր, “Ngai yrիa maithe makwa Ibrahիmu na Isaaka maatungatagira, Ngai yrիa ukoretwo arի mւrիthi wakwa muturire-inի wakwa wothe nginya umuthi,

¹⁶ na Mւraika yrիa uիhonoketie kuuma mitino-inի yothe, arorathima imwana ici.

Iroetanagio na rիitwa rիakwa, na ciitanagio na marիitwa ma maithe makwa, Ibrahիmu na Isaaka, na maroingիha mւno gյkյւ thի.”

¹⁷ Na rիրa Jusufu onire atի ithe agիրire guoko gwake kwa yrիo mutwe-inի wa Efiraimu-rի, ndaakenire; akinyiita guoko gwa ithe akweherie kuuma mutwe-inի wa Efiraimu, akugիրire mutwe-inի wa Manase. ¹⁸ Jusufu akimwira atիր, “Aca, baba uyյu nիwe irigithathi; mugիրire guoko gwaku kwa yrիo mutwe.”

¹⁹ No ithe akirega, akiuga atիր, “Ninjյւiյu ugwo mւrյu wakwa, ninjյւiյu. O nake nիagatuika rurիր, na nիakaneneha. No rիր, mւrյu wa nyina yrիa mւnini nիakaneneha kյmյkիրa, nacio njiaro ciake ituike gikundi kիa ndւrիր.” ²⁰ Akimarathima mւthenya ucio, akiuga atիր, “Isiraeli akaarathimanaga akigwetaga rիitwa rիaku akoiga atիր:

‘Ngai arotյma utuիke o ta Efiraimu na Manase.’”

Nի undյu ucio akigweta Efiraimu mbere ya Manase.

²¹ Ningի Isiraeli akիրa Jusufu atիր, “Ndi hakuhi gյkua, no Ngai nիegյkorwo hamwe na inyuի, na nիakamucookia burիր-inի wa maithe manyu. ²² Nawe, yrի ta mwathi wa ariյu a thoguo-rի, nիndakյhe rյgongo rwa burիր yrիa ndaatunyire Aamori na rիhiյu rwakwa rwa njora na uտa wakwa.”

49

Jakubu Kւrathima ariյւ Ake

¹ Ningի Jakubu agitւmanիրa ariյւ ake, akimeera atիր: “Cookanիրirai haha nիgeetha ndimwire yrիa gյgekիka kւrի inyuի matukյ-inի marիa magooka.

² “Unganai na mւthikիրirie, inyuի ariյu a Jakubu; thikիրiriai Isiraeli ithe wanyu.

³ “Rubeni, yrի irigithathi rիakwa, uիhoti wakwa, kionithania kիa mbere kիa hinya wakwa; ukիրite arիa angի na gutiika, ukamakira na hinya.

⁴ Wagagite ta maaի, na nի undյu ucio ndugյcooka gյkիրa arիa angի,

tondũ nĩwahaicire ũrĩrĩ wa thoguo,
ũgĩthaahia ũrĩrĩ wakwa.

5 “Simeoni na Lawi nĩ a nyina ũmwe,
hiũ ciao cia njora nĩ indo cia mbaara cia ũhinya.

6 Ngoro yakwa ndũkanatoonye ndundu-inĩ yao,
ndũkananyitane na kĩũngano kĩa,
nĩgũkorwo nĩmooragĩte andũ marakarĩte,
na magatemanga ndegwa magũrũ macithuithie o ũrĩa mangĩendire.

7 Marakara mao mahiũ mũno,
na mang’ũrĩ mao matarĩ tha, maronyitwo nĩ kĩrumi.

Ngaamaharagania thĩinĩ wa Jakubu
na ndĩmahurunjĩre thĩinĩ wa Isiraeli.

8 “Juda, ariũ a thoguo nĩmagagũkumia;
nakuo guoko gwaku nĩgũgatooria thũ ciaku;
ariũ a thoguo nĩmagakũinamĩrĩra.

9 Juda, we ũrĩ kĩana kĩa mũrũũthi, mũrũ wakwa;
we ũcookaga kuuma ũguĩmi-inĩ ũhũũnĩte ũguĩmi waku.

O ta mũrũũthi-rĩ, ethunaga na agakoma thĩ,
o ta mũrũũthi wa mũgoma-rĩ, nũũ ũngĩthĩgĩrĩria kũmwarahũra?

10 Rũthanju rwa ũthamaki rũtikoima harĩ Juda,
o na kana rũthanju rwa ũnene rũthenge gatagatĩ-inĩ ka magũrũ
make,

o nginya agooka ũrĩa mwene ruo,
o we ũrĩa ũgaathĩkagĩrwo nĩ thĩ.

11 Akoohagĩrĩra ndigiri yake mũthabibũ-inĩ,
nayo njaũ yake ya ndigiri amĩohagĩrĩre rũhonge-inĩ rũrĩa rwega
mũno.

Agaathambagia nguo ciake na ndibei,
na kanjũ ciake na ũtune wa thabibũ.

12 Maitho make makaira gũkĩra ndibei,
namo magego make merũhe gũkĩra iria.

13 “Zebuluni agaatũra hũgũrũrũ-inĩ cia iria,
na atuĩke handũ hega ha gũikaragwo nĩ marikabu;
mĩhaka yake ĩgaakinya o Sidoni.

14 “Isakaru nĩ ndigiri ĩrĩa ĩrĩ hinya ĩkomete gatagatĩ ka mĩrigo ĩrĩ.

15 Rĩrĩa akoona ũrĩa ũhurũko wake ũrĩ mwega,
na ũrĩa bũrũri wake wagĩrĩte-rĩ,
no rĩo akainamĩrĩria kĩande gĩake akuue mĩrigo,
na etĩkĩre kũruta wĩra ũtarĩ mũcaara.

16 “Dani agaaciirĩrĩra andũ ake na kĩhooto,
arĩ ta mũhĩrĩga ũmwe wa Isiraeli.

17 Dani agaatuĩka ta nyoka ĩrĩ mũkĩra-inĩ wa njĩra,
atuĩke ta ndũira ĩrĩ gacĩra-inĩ,

ĩrĩa ĩrũmaga ndiira cia mbarathi,
na tondũ ũcio mũmĩtwarĩthia akagũa na ngara.

18 “Wee Jehova-rĩ, njetereire kũhonokania gwaku.

- 19 “Gadi nīagatharīkīrwo nī ikundi cia atunyani,
nowe nīagacitharīkīra aciingatithie.
- 20 “Irio cia Asheri nī cia kūguna mwīrī;
na akaaheanaga irio njega ingīkenia mūthamaki.
- 21 “Nafitali nī ta thīiya ya mūgoma irekereiro,
īria ĩciaraga tūthīiya tūthaka.
- 22 “Jusufu nī mūthabibū ūrīa ūciaraga,
mūthabibū ūrīa ūciaraga ūrī hakuhī na gīthima,
ūrīa honge ciaguo itambagīrīra rūthingo.
- 23 Aikia a mīguī nīmamūtharīkīre marī na marūrū;
makīmūikīria mīguī marī na ūuru mūingī.
- 24 No ūta wake ndwenyenekire,
moko make marī hīnya magīikara merūmītie nī ūndū wa guoko kwa
Mwene-Hinya wa Jakubu, na nī ūndū wa Mūrīithi,
o we Ihiga rīa Isiraeli,
- 25 nī ūndū wa Ngai wa thoguo, ūrīa ūgūteithagia,
na tondū wa Mwene-Hinya-Wothe,
ūrīa ūkūrathimaga na irathimo cia igūrū,
na irathimo cia kūrīa kūrīku mūhuro wa thī,
o na irathimo cia nyondo na cia nda.
- 26 Irathimo cia thoguo nī makīria ma irathimo cia irīma iria cia tene,
na nī makīria ma ūtonga wa tūrīma tūrīa tūkūrū.
Ici ciothe nīrekwo ihurūke mūtwe-inī wa Jusufu,
o thīithi-inī wa ūcio ūhaana ta mwana wa mūthamaki harī ariū a ithe.
- 27 “Benjamini ahaana ta njūūi īrīa ngoroku;
kīroko-inī atambuura kīrīa aguīmīte,
hwaī-inī akagayania kīrīa atahīte.”
- 28 Iyo yothe nīyo mīhīrīga īrīa ikūmi na īrī ya Isiraeli, na ūguo nīguo
ithe wao aameerire rīrīa aamarathimaga, akīhe o mūdū kīrathimo kīrīa
kīamwagīrīre.

Gīkuū kīa Jakubu

- 29 Ningī Jakubu akīmahe mawatho maya: “Ndī hakuhī gūkua.
Mūgaathika harīa maithe makwa mathikītwo, ngurunga-inī īrīa īrī
gīthaka-inī kīa Efironi ūrīa Mūhiti, 30 ngurunga īrīa īrī gīthaka-inī kīa
Makipela hakuhī na Mamure kūu Kaanani, īrīa Iburahīmu aagūranīrie
na gīthaka kīu, īrī handū ha gūthikana, kuuma kūrī Efironi ūrīa Mūhiti.
31 Hau nīho Iburahīmu na mūtumia wake Sara maathikirwo, na no ho
Isaaka na Rebeka mūtumia wake maathikirwo, na no ho ndaathikire Lea.
32 Gīthaka kīu na ngurunga iyo ciagūrīrwo kuuma kūrī Ahethi.”
- 33 Nake Jakubu aarīkia kūhe ariū ake ūhoru ūcio-rī, agīthuna magūrū
make arī o gītanda-inī, agītuikana, agīcookanīrīrio kūrī andū ao arīa
maakuīte.

50

1 Nake Jusufu agīkīngūithia thī mbere ya ithe, akīmūrīrīra na
akīmūmumunya. 2 Ningī agīcooka agīatha athondekani arīa maari
ndungata ciake mathondeke mwīrī wa ithe Isiraeli nīguo ndūkabuthe.
Nī ūndū ūcio athondekani makīmūthondeka, 3 handū ha ihinda rīa thikū

mĩrongo ina, tondũ rĩu nĩrĩo ihinda rĩrĩa riabatarainie rĩa kũũthondeka. Nao andũ a Misiri makĩmũcakaĩra matukũ mĩrongo mũgwanja.

⁴ Namo matukũ ma kũmũcakaĩra maathira-rĩ, Jusufu akĩĩra kĩa ma Firaũni atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maitho-inĩ manyu-rĩ, njarĩrĩriai kũrĩ Firaũni. Mwĩrei atĩrĩ, ⁵ ‘Baba nĩatũmire ndĩĩhite na mwĩhĩtwa, akiuga atĩrĩ, “Ndĩ hakuĩ gũkua; na ndakua ũgaathika mbĩrĩra-inĩ ĩrĩa nĩ mwene ndeyenjeire bũrũri-inĩ wa Kaanani.” Rĩu rekei nyambate thĩ ngathike baba; na nĩngũcooka hũndũke.’”

⁶ Nake Firaũni akĩmũtũmanĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ambata, ũthĩ ũgathike thoguo, o ta ũrĩa aatũmire wĩhite.”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩambata agĩthĩ gũthika ithe. Nao anene othe a Firaũni magĩthĩ nake, andũ a gĩtũo othe a kĩa ma Firaũni o na andũ arĩa atũku a Misiri othe, ⁸ o hamwe na andũ othe a nyũmba ya Jusufu, na ariũ a ithe, na arĩa othe maarĩ a nyũmba ya ithe. No ciana ciki na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe ciatigĩtwo Gosheni. ⁹ Thigari cia ngari cia ita na cia mbarathi o na cio igĩthĩ nake. Kĩarĩ gĩkundi kĩnene mũno kĩa andũ.

¹⁰ Nao maakinya ihuhĩro-inĩ rĩa ngano rĩa Atadi, hakuĩ na Jorodani, makĩrĩa manĩĩre marĩ na ruo; na hau Jusufu agĩcakaĩra ithe matukũ mũgwanja. ¹¹ Na rĩrĩa Akaanani arĩa maatũũraga kũu moonire macakaya macio hau ihuhĩro-inĩ rĩa ngano rĩa Atadi, makiĩrana atĩrĩ, “Andũ a Misiri marĩ na igongona rĩa macakaya ma kĩa.” Na nĩkĩo handũ hau hakuĩ na Jorodani heetagwo Abeli-Miziraimu.

¹² Nĩ ũndũ ũcio ariũ a Jakubu magũka o ũrĩa aamaathite: ¹³ Makĩmũkuua makĩmũtwara bũrũri wa Kaanani, na makĩmũthika ngurunga-inĩ ĩrĩa yarĩ gĩthaka-inĩ kĩa Makipela, hakuĩ na Mamure, ĩrĩa ĩbrahĩmu aagũranĩrie na gĩthaka kũu kĩrĩ handũ ha gũthikanwo kuuma kũrĩ Efironi ũrĩa Mũhiti. ¹⁴ Thuutha wa gũthika ithe-rĩ, Jusufu agĩcooka Misiri hamwe na ariũ a ithe na arĩa othe maathĩte nake gũthika ithe.

Jusufu Kũũmĩrĩria Ariũ a Ithe

¹⁵ Na rĩrĩa ariũ a ithe moonire atĩ ithe wao nĩakua, makiuga atĩrĩ, “Ī angĩkorwo Jusufu nĩatũũire atũiguagĩra ũũru, na atũrĩhie maũru marĩa mothe twamwĩkire?” ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio magĩtũmana kũrĩ Jusufu makiuga atĩrĩ, “Thoguo atanakua nĩatigire oiga atĩrĩ: ¹⁷ ‘Ūũ nĩguo mũkeera Jusufu: ndagũthaiha ũrekere ariũ a thoguo mehia na mahĩtia marĩa meekire nĩ ũndũ nĩmagwĩkire ũũru mũno.’ Na rĩu twagũthaiha wohere ndungata cia Ngai wa thoguo mehia macio.” Na rĩrĩa ndũmĩrĩri yao yamũkinyĩre, Jusufu akĩrĩa.

¹⁸ Ariũ a ithe magĩcooka magĩthĩ kũrĩ we, makĩgũithia thĩ mbere yake, makiuga atĩrĩ, “Tũrĩ ngombo ciaku.”

¹⁹ No Jusufu akĩmeera atĩrĩ, “Tigai gwĩtigĩra. Kaĩ nĩ akĩrĩ nĩ Ngai?” ²⁰ Inyuĩ mwacĩrĩte kũnjĩka ũũru, no Ngai aanjĩrĩre ũndũ mwega nĩguo akinyanĩrie ũrĩa kũrekĩka rĩu, ũhoro wa kũhonokia mĩoyo ya andũ aingĩ. ²¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũtĩgetigĩre. Nĩndĩmũheaga irio cianyu na cia ciana cianyu.” Nake akĩmĩrĩria na akĩmarĩria wega.

Gĩkuũ kĩa Jusufu

²² Jusufu agĩkara Misiri, hamwe na andũ othe a nyũmba ya ithe. Aatũũrĩre muoyo mĩaka igana rĩmwe na ikũmi, ²³ na akĩona rũciarwo rwa gatatu rwa ciana cia Efiraimu. O na ciana cia Makiru mũrũ wa Manase ciaciarwo nĩciaigĩrĩrwo maru-inĩ ma Jusufu.

²⁴ Ningĩ Jusufu akĩira ariũ a ithe atĩrĩ, “Ndĩ hakuhi gũkua. No rĩrĩ, ti-itherũ Ngai nĩagooka kũmũrora amũteithie na amũrute kuuma bũrũri ũyũ, amũtware bũrũri ũrĩa erĩire Iburahĩmu, na Isaaka na Jakubu na mwĩhitwa.” ²⁵ Nake Jusufu agĩtũma ariũ a Isiraeli mehĩte na mwĩhitwa, akĩmeera atĩrĩ, “Ti-itherũ Ngai nĩagooka kũmũteithia, na hĩndĩ iyo yakinya no nginya mũgaakuua mahĩndĩ makwa kuuma kũndũ gũkũ.”

²⁶ Nĩ ũndũ ũcio Jusufu agĩkua, arĩ na ũkũrũ wa mĩaka igana rĩmwe na ikũmi. Thuutha wa kũmũthondeka ndakabuthe, makĩmũiga ithandũkũ-inĩ rĩa gũthikwo narĩo o kũu Misiri.

THAAMA

Kühinyĩrĩrio kwa Andũ a Isiraeli

¹ Maya nĩmo marĩitwa ma ariũ a Isiraeli ariã maathiire bũrũri wa Misiri hamwe na Jakubu, o mũndũ na andũ a nyũmba yake: ² Nao nĩ Rubeni, na Simeoni, na Lawi, na Juda; ³ Isakaru, na Zebuluni na Benjamini; ⁴ Dani na Nafitali; Gadi na Asheri. ⁵ Njiaro cia Jakubu ciothe ciarĩ mĩrongo mũgwanja; nowe Jusufu, aarĩ bũrũri wa Misiri o na mbere iyo.

⁶ Na rĩrĩ, Jusufu na ariũ a ithe othe, na rũciaro rũu ruothe rwa ihinda rĩu magĩkua, ⁷ no andũ a Isiraeli magĩciarana na makĩngĩha mũno, magĩtuika aingĩ makĩria, o nginya makĩyũra bũrũri ũcio.

⁸ Na rĩrĩ, mũthamaki ũngĩ ũtooi ũhoro wa Jusufu akĩambĩrĩria gũthamaka kũu bũrũri wa Misiri. ⁹ Nake akĩra andũ ake atĩrĩ, “Onei, andũ a Isiraeli nĩmaingĩhite mũno makĩria, magatũkĩria hinya. ¹⁰ Gĩũkei, no nginya tũmathĩ na wara nĩguo matikae kũingĩha mũno gũkĩra ũũ, tondũ kũngĩgĩa mbaara, no manyĩtane na thũ ciitũ na marũe na ithuĩ, na macooke moire moime bũrũri ũyũ.”

¹¹ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Misiri makĩmaigĩra arori a ngombo mamahinyĩrĩrie na ũndũ wa kũmarutithia wĩra wa hinya, nao andũ a Isiraeli magĩaka Pithomu na Ramesese marĩ matũũra manene ma kũigwo indo cia Firaũni. ¹² No o ũrĩa maathiire na mbere kũhinyĩrĩrio-rĩ, noguo maaciaranire na makĩyũra bũrũri-inĩ ũcio; nĩ ũndũ ũcio andũ a Misiri makĩambĩrĩria gwĩtigĩra andũ a Isiraeli mũno, ¹³ na makĩmahinyĩrĩria na wĩra matekũmaiguĩra tha. ¹⁴ Andũ a Misiri magĩtũma mũtũũrĩre wa andũ a Isiraeli ũgĩe na ruo rũkĩru nĩ ũndũ wa wĩra mũritũ wa gũthondeka maturubarĩ na thĩmiti, hamwe na mawĩra ma mĩthemba yothe mĩgũnda-inĩ; andũ a Misiri maamahinyagĩrĩria matekũmaiguĩra tha mawĩra-inĩ mao mothe.

¹⁵ Mũthamaki wa bũrũri wa Misiri akĩra Shifira na Pua, aciarithania ariã maateithagia atumia a Ahibirania,* atĩrĩ, ¹⁶ “Rĩrĩa mũrĩteithagia atumia a Ahibirania makĩgĩa ciana, na mwamarora marĩ gĩtanda-inĩ gĩa kũgũra mwana-rĩ, mũngĩona nĩ kahũ kooragei, no kangĩkorwo karĩ kairĩtu, mũkareka gatũũre muoyo.” ¹⁷ Na rĩrĩ, aciarithania acio tondũ nĩmetigĩrĩte Ngai, matiigana gwĩka ũrĩa mũthamaki wa bũrũri wa Misiri aamerĩte meke; makĩreka tũhũ tũu tũtũũre muoyo. ¹⁸ Nake mũthamaki ũcio wa bũrũri wa Misiri agĩta aciarithania acio, akĩmooria atĩrĩ, “Mwĩkĩte ũũ nĩkĩ? Nĩ kũ gĩtũmĩte mũreke tũhũ tũtũũre muoyo?”

¹⁹ Nao aciarithania acio magĩcookeria Firaũni atĩrĩ, “Atumia a Ahibirania matihaana ta atumia a Misiri; o nĩ ahiũ magĩaga ciana aciarithania matanakinya.”

²⁰ Nĩ ũndũ ũcio Ngai agĩgĩtanahĩra aciarithania acio, nao andũ a Isiraeli makĩongerereka o na makĩngĩha makĩria. ²¹ Na rĩrĩ, tondũ aciarithania acio nĩmetigĩrĩte Ngai, akĩmahe ciana ciao kũmbe.

²² Nake Firaũni agĩatha andũ ake othe atĩrĩ: “Kahũ o gothe gaaciarwo nĩ Mũhibirania no nginya mũgagaikia Rũũ rwa Nili, no mũreke kairĩtu o gothe gatũũre muoyo.”

* **1:15** Shifira na Pua maarĩ atumia a Misiri ariã maaciarithanagia, na nĩo maateithagĩrĩria atumia a Ahibirania gũciara.

2

Gūciarwo kwa Musa

¹ Na rīrī, mūdū ūmwe wa nyūmba ya Lawi nāhikirie mūtumia wa mūhīrīga wa Alawii, ² nake akīgā nda, agīciara kahī. Rīrīa onire kaarī kaana gathaka-rī, agīkahitha nyūmba mīeri itatū. ³ No rīrīa aaremīrwo nīgūkahitha ringī-rī, agīgathondekera gīkabū gīa ithanjī na agīgīthinga na rami. Agīcooka agīkomia kaana kau thīni wakīo, agīkahitha mathanjī-inī kūu hūgūrūrū-inī cia Nili. ⁴ Mwarī wa nyina na kaana kau aarūgamaga haraaya nīguo one ūndū ūrīa ūngīgakora.

⁵ Na rīrī, mwarī wa Firaūni agīkūrūka Nili nīguo agethambe, nacio ndungata ciake ciaceerangaga kūu hūgūrūrū-inī cia rūū rūu. Nake akīona gīkabū kūu kūu ithanjī-inī, na agītūma ngombo yake ya mūrītu ikīgīre. ⁶ Agīkunūra gīkabū kūu na akīona kaana kau. Agīkaiguīra tha tondū nīkarīraga. Nake akiuga atīrī, “Gaka nī kaana kamwe ga twana twa Ahibirania.”

⁷ Nake mwarī wa nyina na kaana kau akīūria mwarī wa Firaūni atīrī, “Ngacarie mūtumia ūmwe Mūhibirania akūrere kaana gaka?”

⁸ Nake agīcookia atīrī, “Ū, thī.” Nake mūrītu ūcio agīthī, akīgīra nyina wa kaana kau. ⁹ Mwarī wa Firaūni akīmwīra atīrī, “Oya kaana gaka ūkanderere, nīndīrīkūrīhaga.” Nī ūndū ūcio mūtumia ūcio akīoya kaana kau agīkarera. ¹⁰ Rīrīa kaana kau gaakūrīre-rī, agīgatwarīra mwarī wa Firaūni nako gagītuika ta mūrīu. Agīgeeta Musa, akiuga atīrī, “Nī tondū ndakarutire maai-inī.”

Musa Kūrīra Midiani

¹¹ Thuutha wa Musa gūtūika mūdū mūgima-rī, mūthenya ūmwe nīathire gūceera harīa andū ao maarī, nake akīmabaara makīrutithio wīra na hinya. Ningī akīona Mūmisiri akīhūra Mūhibirania, ūmwe wa andū ake mwene. ¹² Nake acūthīrīria mīena yothe na ndone mūdū-rī, akīūruga Mūmisiri ūcio, na akīmūthika mūthanga-inī. ¹³ Mūthenya ūyū ūngī akīumagara na akīona Ahibirania eerī makīrūa. Akīūria ūrīa wogitanīte atīrī, “Ūraringa Mūhibirania wanyu nīkī?”

¹⁴ Nake mūdū ūcio akīmūria atīrī, “Nūū wagūtūire mwathi na mūtūithania wa maciira maitū? Anga nīureciiria kūnjūruga o ta ūrīa ūrooragire Mūmisiri?” Nake Musa agītīgīra na agīciiria atīrī, “Ūrīa ndīrekire no ngīnya ūkorwo nīumenyekete.”

¹⁵ Rīrīa Firaūni aigūire ūhorō ūcio, akīgeria kūrīragithia Musa, nowe Musa akīūrīra Firaūni agīthī gūtūra Midiani,* kūrīa aikarire thī hakuhi na gīthima. ¹⁶ Na rīrī, Jethero mūthīnjīri-ngai wa Midiani aarī na airītu ake mūgwanja, nao magūka gūtaha maai na kūyūria mīharatī manyuithie rūuru rwa mbūri rwa ithe wao. ¹⁷ Arīithi amwe nīmookire na makīngata airītu acio, no Musa agīkīra, akīmateithūra na akīhe ūhiū wao maai.

¹⁸ Rīrīa airītu acio maainūkire kūrī ithe wao Reueli-rī,† akīmooria atīrī, “Nī kī gīatūma mūcooke narua ūguo ūmūthī?”

¹⁹ Makīmūcookeria atīrī, “Mūmisiri ūmwe nīatūteithūre kūrī arīithi; o na nīwe ūtūtahīre maai na atūheera mbūri ciitū maai.”

* **2:15** Midiani aarī ūmwe wa arīu a Ibrahīmu (Kām 25:2); andū a Midiani maatūruga gathigathini wa Kīrīma gīa Sinai. † **2:18** Reueli nowe wetagwo Jethero, na nī we warī mūthoni-we wa Musa.

²⁰ Jethero akĩmooria atĩrĩ, “Na akĩrĩ kũ?” “Mũmũtigire nĩkĩ? Thiĩ mũmwĩte, oke arĩanĩre na ithũ.”

²¹ Nike Musa agĩtĩkĩra gũikara kwa mũndũ ũcio, nake akĩmũhe mwarĩ wetagwo Zipora amũhikie. ²² Zipora agĩciara kaana ga kahĩ, nake Musa agĩgeeta Gerishomu, tondu oigire atĩrĩ, “Nduĩkite mũgeni bũrũri wene.”

²³ Thuutha wa ihinda irayya-rĩ, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri nĩakuire. Andũ a Isiraeli magĩcaaya nĩ ũndũ wa ũkombo, na makĩrĩrĩra Ngai; nakĩo kĩrĩro kĩa atĩ mateithio nĩ ũndũ wa ũkombo gĩgĩkinyĩra Ngai.

²⁴ Nike Ngai akĩgua gũcaaya kwao nake akĩrĩrikana kĩrĩkanĩro gĩake na Iburahĩmu, na Isaaka na Jakubu. ²⁵ Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩona gũtangĩka kwa andũ a Isiraeli, nake akĩrũmbũiya ũhoru wao.

3

Musa na Kĩhingwa Gĩakanaga Mwaki

¹ Na rĩrĩ, Musa nĩ kũrĩthia arĩithagia rũuru rwa mbũri rwa mũthoniwe Jethero, mũthĩnjĩri-ngai wa Midiani, nake agĩtongoria rũuru rũu rwa mbũri mwena ũrĩa ũngĩ wa werũ kũraya ma, na agĩkinya Horebu, kĩrĩma-inĩ kĩa Ngai.* ² Arĩ kũu-rĩ, akiumĩrĩrwo nĩ mũraika wa Jehova arĩ nĩnĩmbĩ-inĩ cia mwaki ikiuma kĩhingwa-inĩ. Musa akĩona atĩ o na gũtuĩka kĩhingwa nĩgĩakanaga-rĩ, gĩtiahaga. ³ Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩciiria atĩrĩ, “Nĩngũthĩi ho nĩgeetha nyone ũndũ ũyũ mũgeni, menye kĩrĩa kĩragiria kĩhingwa kĩhie.”

⁴ Rĩrĩa Jehova onire atĩ nĩathĩi hau gũcũthĩrĩria, Ngai akĩmwĩta arĩ kĩhingwa-inĩ, “Musa! Musa!”

Nake Musa agĩtĩka, akiuga atĩrĩ, “Nĩi ũyũ haha.”

⁵ Nike Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũgakuhĩrĩre haha. Ruta iraatũ ciaku magũrũ, nĩgũkorwo handũ hau ũrũgamĩte nĩ handũ hatheru.” ⁶ Nĩngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩi nĩ nĩi Ngai wa thoguo, Ngai wa Iburahĩmu, Ngai wa Isaaka, o na Ngai wa Jakubu.” Kahinda kau Musa akĩhitha ũthĩu wake, tondu nĩetigĩrĩre kũrora Ngai.

⁷ Jehova akiuga atĩrĩ; “Ti-itherũ nĩnyonete mũnyamaro ya andũ akwa kũu bũrũri wa Misiri. Nĩnjigũite kĩrĩro kĩa nĩ ũndũ wa arũgamĩrĩri a ngombo arĩa mamahinyagĩrĩria, na nĩngũrũmbũiya ũhoru wa kũnyamarĩka kwao. ⁸ Nĩ ũndũ ũcio nĩnjikũrũkĩte nĩguo ndĩmateithũre kuuma moko-inĩ ma andũ a Misiri, ndĩmarute bũrũri ũcio, ndĩmatware bũrũri mwega na mwarĩi, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, kũrĩa gũtũuragwo nĩ Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi. ⁹ Na rĩu kĩrĩro kĩa andũ a Isiraeli nĩkĩnginyũire, na nĩnyonete ũrĩa andũ a bũrũri wa Misiri maramahinyĩrĩria. ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio, thĩ. Ndĩragũtũma kũrĩ Firaũni ũkarute andũ akwa a Isiraeli moime bũrũri wa Misiri.”

¹¹ No Musa akĩũria Ngai atĩrĩ, “Nĩi ndĩ ũ wa gũthĩi kwa Firaũni ngarute andũ a Isiraeli moime bũrũri wa Misiri?”

¹² Nike Ngai agĩcookia atĩrĩ, “Ndĩrĩkoragwo hamwe nawe. Naguo ũndũ ũyũ nĩguo ũgaatuĩka kĩmenyithia gĩa atĩ nĩ nĩ ngũtũmĩte: Rĩrĩa ũkaaruta andũ a Isiraeli moime bũrũri wa Misiri, nĩmũkahooyagĩra Ngai kĩrĩma-inĩ gĩkĩ.”

¹³ Musa akĩira Ngai atĩrĩ, “Inĩgĩthĩi kũrĩ andũ a Isiraeli ndĩmeere atĩrĩ, ‘Nĩ Ngai wa maithe manyu wandũma kũrĩ inyũ,’ nao manjũurie atĩrĩ, ‘Ngai ũcio etagwo atĩa?’ ngaamacookeria atĩa?”

* 3:1 Kĩrĩma gĩa Sinai kĩaĩkaine ta kĩrĩma kĩa Ngai.

¹⁴ Ngai akĩra Musa atĩrĩ, “Nĩ NDŪIRE O TA ŪRĪA NDŪIRE. Īra andũ a Isiraeli atĩrĩ, Ūrĩa wĩtagwo ‘Nĩ NDŪIRE nĩwe ūndũmĩte kũrĩ inyuĩ.’ ”

¹⁵ Ningĩ Ngai agĩcooka akĩra Musa atĩrĩ, “Īra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Isaaka na Ngai wa Jakubu nĩandũmĩte kũrĩ inyuĩ.’ Rĩrĩ nĩrĩo rĩitwa rĩakwa nginya tene, rĩitwa rĩrĩa ndĩiririkanagwo narĩo kuuma njiarwa na njiarwa.

¹⁶ “Thĩ, ūcookanĩrĩrie athuuri a Isiraeli, ūmeere atĩrĩ, ‘Jehova, Ngai wa maithe manyu o we Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu nĩanyumĩrĩrie akanjĩra atĩrĩ: Nĩndorete na ngoona maũndũ marĩa mwĩkĩtwo kũu bũrũri wa Misiri, ¹⁷ na nĩndũite ningũmũruta kuuma mĩnyamaro-inĩ yanyu kũu bũrũri wa Misiri, ndĩmũtwere bũrũri wa Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajobusi, bũrũri ūrĩ bũthi wa iria na ūkĩ.’

¹⁸ “Athuuri acio a Isiraeli nĩmagagũthikĩrĩa. Ningĩ wee na athuuri acio nĩmũgathĩ kũrĩ mũthamaki wa bũrũri wa Misiri na mũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahibirania, nĩarĩtie na ithuĩ. Nĩ ūndũ ūcio twĩtikĩrie tũthĩ rũgendo rwa mĩthenya itatũ werũ-inĩ tũkarutĩre Jehova Ngai wĩtu magongona.’ ¹⁹ No nĩnjũũ atĩ mũthamaki ūcio wa bũrũri wa Misiri ndakamwĩtikĩria mũthĩ, tĩga guoko gwakwa kwa hinya kũmũhatĩrĩrie gwĩka ūguo. ²⁰ Nĩ ūndũ ūcio nĩngatambũrũkia guoko gwakwa hũire andũ a Misiri na maũndũ mothe ma magegania marĩa ngeeka thĩnĩ wao. Thuutha ūcio, nĩakamwĩtikĩria mũthĩ.

²¹ “Na nĩngatũma mwĩtikĩrike nĩ andũ a Misiri, nĩgeetha rĩrĩa mũkoimagara, mũtikanathĩ moko matheri. ²² Mũndũ-wa-nja o wotho Mũisiraeli nĩakahooya mũndũ wa itũura rĩake, na ahooe mũndũ-wa-nja o wotho matũuranagia nake gwake nyũmba indo cia betha na thahabu o na nguo, iria mũkaahumba ciana cianyu cia aanake na cia airĩtu. Na nĩ ūndũ ūcio nĩmũgataha andũ acio a Misiri.”

4

Musa Kuona Ciama

¹ Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ī mangĩrega kũnjĩtikia kana kũnjigua, na manjĩre atĩrĩ, ‘Jehova ndakuumĩrĩrie?’ ”

² Nake Jehova akĩmũria atĩrĩ, “Nĩ kũ kũ ūrĩ nakĩo guoko?”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ rũthanju.”

³ Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Rũkie thĩ.”

Musa akĩrũkia thĩ, naruo rũgĩtuĩka nyoka, nake akĩmũrĩra. ⁴ Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko ūmĩnyiite mũting’oe.” Nĩ ūndũ ūcio Musa agĩtambũrũkia guoko akĩmĩnyiita, nayo ikĩgarũrũka, ĩgĩtuĩka rũthanju guoko-inĩ gwake. ⁵ Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ūndũ ūyũ nĩguo wa gũtũma metĩkie atĩ Jehova, o we Ngai wa maithe mao Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu nĩakuumĩrĩrie.”

⁶ Ningĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Ikia guoko nguo-inĩ yaku.” Nĩ ūndũ ūcio Musa agĩkia guoko nguo-inĩ yake, na rĩrĩa aakũrutire kwarĩ na mangũ, gũkeerũha ta iria.

⁷ Jehova agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Cookia guoko nguo-inĩ yaku.” Nĩ ūndũ ūcio Musa agĩcookia guoko nguo-inĩ, na rĩrĩa aakũrutire kwa-garũrũkite gũkahaanana na mwĩrĩ ūcio ūngĩ wake.

⁸ Ningĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Mangĩaga gũgwĩtikia na kũrũmbũiya kĩama kĩa mbere, no gũkorwo nĩmagetĩkia gĩa keerĩ. ⁹ No mangĩaga gwĩtikia ciama ici cieri kana mage gũkũigua-rĩ, ūgaataha maĩ kuuma

Rũũ rwa Nili na ũmaite thĩ. Maaĩ macio ũgaataha kuuma rũũ nĩmagatuĩka thakame maitwo thĩ.”

¹⁰ Musa akĩra Jehova atĩrĩ, “Wee, Mwathani, nĩũũ nĩ ndirĩ ndatuĩka mũndũ mwaria wega, kuuma o tene o na kuuma wambĩrĩria kwaria na nĩ ndungata yaku. Nĩ ndirĩ mĩtũkĩ ya miario, na ndĩ rũrĩmĩ rũritũ.”

¹¹ Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũũ waheire mũndũ kanua? Nũũ ũtũmaga mũndũ aage kũigua kana arenwo nĩ kwaria? Nũũ ũtũmaga mũndũ one kana atuĩke mĩtumumu? Githĩ ti nĩ, Jehova? ¹² Na rĩrĩ, thĩ; nĩngakũhotithia kwaria na ngũrute ũrĩa ũkoiga.”

¹³ No Musa akiuga atĩrĩ, “Mwathani, ndagũthaita tũma mũndũ ũngĩ akaarie.”

¹⁴ Namu marakara ma Jehova makĩrĩrĩmbũkĩra Musa, akĩmũũria atĩrĩ, “Ĩ mũrũ wa nyũkwa Harũni, ũrĩa Mũlawii-rĩ, ndangĩaria? Nĩnjũũ no aarie wega. Arĩ njĩra-inĩ agĩũka gũgũtũnga, na nĩegũkena akuona.

¹⁵ Ũrĩmwaragĩria na ũkamwĩra ũrĩa ekuuga, na nĩngamũhotithia inyuĩ eerĩ kwaria, na ndĩmũrute ũrĩa mũgeeka. ¹⁶ Nĩakaarĩria andũ handũ haku, na agaatuĩka taarĩ we kanua gaku, nawe ũtuĩke ta ũrĩ Ngai harĩ we.

¹⁷ No oya rũthanju rũrũ nĩguo ũhotage kũringa ciamu naruo.”

Musa Gũcooka Bũrũri wa Misiri

¹⁸ Nake Musa agĩcooka kwa Jethero mũthoni-we, akĩmwĩra atĩrĩ, “Njĩtikĩria njooke bũrũri wa Misiri kũrĩ andũ aitũ, ngarore kana nĩ kũrĩ matũire muoyo.”

Jethero akiuga atĩrĩ, “Thĩ, ndakũhoera thayũ.”

¹⁹ Na rĩrĩ, Jehova nĩarĩire Musa arĩ o kũu Midiani, akĩmwĩra atĩrĩ, “Coka bũrũri wa Misiri, nĩgũkorwo andũ othe arĩa meendaga gũkũũraga nĩmakuĩte.” ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩoya mĩtumia wake na ariũ ake, akĩmahacia ndigiri na makĩambĩrĩria rũgendo rwa gũcooka bũrũri wa Misiri. Nake akĩoya rũthanju rwa Ngai akĩrũnyiita na guoko.

²¹ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Wacooka bũrũri wa Misiri-rĩ, tigĩrĩra nĩ weka morirũ mothe marĩa ngũhotithĩtie gwĩka mbere ya Firaũni. No nĩngomia ngoro yake nĩgeetha ndagetĩkĩrie andũ mathĩ. ²² Nĩngĩ wĩre Firaũni atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Isiraeli nĩwe mũriũ wakwa wa irigithathi, ²³ na nĩndakwĩrĩre atĩrĩ, ‘Reke mũriũ wakwa athĩ akaahoe.’ No nĩwaregire kũmwĩtikĩria athĩ; nĩ ũndũ ũcio nĩngooraga mũriũ waku wa irigithathi.’”

²⁴ Marĩ handũ harĩa mararĩire marĩ rũgendo-inĩ-rĩ, Jehova akĩmũrĩra Musa, na aarĩ hakuĩ kũmũũraga. ²⁵ No Zipora akĩoya kahiga kaarĩ kogĩ ta kahiũ, akĩruithia mũriũ, na akĩhutithia gĩkonde kũ nyarĩrĩ cia Musa. Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ ũrĩ mũthuuri wakwa wa thakame.”

²⁶ Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩtigana nake. (Hĩndĩ iyo mĩtumia ũcio wake oigire “ũrĩ mũthuuri wakwa wa thakame” aaragia ũhoro wa irua.)

²⁷ Nake Jehova akĩra Harũni atĩrĩ, “Thĩ werũ-inĩ ũgathaagane Musa.” Nĩ ũndũ ũcio Harũni agĩtũnga Musa kĩrĩma-inĩ kĩa Ngai, akĩmũhĩmbĩria.

²⁸ Nake Musa akĩra Harũni ũrĩa wothe Jehova amũtũmĩte akoige, o na nĩngĩ ũhoro wa ciamu ciothe irĩa aamwathĩte aringe.

²⁹ Musa na Harũni magĩcookanĩrĩria athuuri a Isiraeli othe, ³⁰ nake Harũni akĩmeera ũrĩa wothe Jehova eerĩte Musa. O na nĩngĩ Musa akĩringa ciamu mbere yao; ³¹ nao magĩtikia. Na rĩrĩa maiguire atĩ Jehova nĩameciĩrĩtie na akona mĩnyamaro yao-rĩ, makĩnamĩrĩra, magĩthathaiya.

5

Gũthondeka Maturubarĩ

1 Thuutha-inĩ Musa na Harũni nĩmathiire kũrĩ Firaũni, makĩmwĩra atĩrĩ, "Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, oigite ũũ: 'Reke andũ akwa mathiĩ, nĩgeetha makagiẽ na giathiĩ giakwa werũ-inĩ.'"

2 Nake Firaũni akĩmoooria atĩrĩ, "Jehova nĩwe ũ, atĩ ndĩmwathĩkĩre na ndekererie andũ a Isiraeli mathiĩ? Nĩ ndiũĩ Jehova na ndikũrekereria andũ a Isiraeli mathiĩ."

3 Ningĩ makĩmwĩra atĩrĩ, "Ngai wa Ahibirania nĩatwarĩirie. Nĩ ũndũ ũcio twĩkĩrie tũthiĩ rũgendo rwa mĩthenya itatũ werũ-inĩ tũkarutĩre Jehova Ngai witũ magongona, kwaga ũguo no atũrehithĩrie mĩthiro kana atũniine na rũhiũ rwa njora."*

4 No mũthamaki wa bũrũri wa Misiri akĩmoooria atĩrĩ, "Musa na Harũni, nĩ kĩ kiratũma mũrute andũ wĩra-inĩ wao? Cookai wĩra-inĩ wanyu!"

5 Nake Firaũni akiuga atĩrĩ, "Ta rorai, andũ a bũrũri rĩu nĩmaingĩhĩte, na inyuĩ nĩmũragiria marute wĩra."

6 Mũthenya o ũcio Firaũni agĩatha arũgamĩrĩri a ngombo o na nyabaara cia andũ,† akĩmeera atĩrĩ, 7 "Mũtigacooke kũhe andũ a Isiraeli nyeki ya gũthondeka maturubarĩ; nĩmathiĩ magecarĩrie nyeki o ene. 8 No mũmeere atĩ no nginya mathondeke maturubarĩ mũigana o ta wa mbere; mũtikamanyiihĩrie gĩthimo. Nĩ igũũta; nĩkĩo mararĩra makoĩga atĩrĩ, 'Nĩtũrekwo tũthiĩ tũkarutĩre Ngai witũ igongona.' 9 Maritũhĩrie wĩra nĩgeetha makoragwo makĩruta wĩra hĩndĩ ciothe, na mũtĩge gũthikĩrĩria ũhoru wa maheeni."

10 Nao arũgamĩrĩri a ngombo na nyabaara cia andũ magĩthiĩ makĩra andũ atĩrĩ, "Firaũni ekuuga ũũ: 'Ndigũcooka kũmũhe nyeki rĩngĩ. 11 Thiĩ mũgecarĩrie nyeki yanyu kũrĩra guothe mũrĩmĩona, no wĩra wanyu ndũkũnyihanyihio o na hanini.' " 12 Nĩ ũndũ ũcio andũ makĩhurunjũkĩra bũrũri wa Misiri guothe kũngania makonĩ ma ngano mamatũmĩre ta nyeki. 13 Arũgamĩrĩri a ngombo makĩmahinyĩrĩria mũno, makameeraga atĩrĩ, "Rũkiai wĩra ũria mwagĩrĩrwo wa o mũthenya, o ta ũria mwekaga rĩria mwaheagwo nyeki." 14 Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ nyabaara arĩa maathuurĩtwo nĩ anene a ngombo a Firaũni magakĩhũuragwo, makoorio atĩrĩ, "Nĩ kĩ kiragiririe mũhingie mũigana wa maturubarĩ ma ira kana ma ũmũthĩ, ta ũria mũrekaga mbere?"

15 Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ nyabaara magĩthiĩ kũrĩ Firaũni kũmũthaitha, makĩmũũria atĩrĩ: "Nĩ kĩ gĩtũmĩte wĩke ndungata ciaku maũndũ maya? 16 Ndungata ciaku itiraheo nyeki, na no tũrerwo, 'Thondekai maturubarĩ!' Ndungata ciaku nĩrahũũrwo, no andũ aku nĩo marĩ na mahĩtia."

17 Nake Firaũni agĩcookia atĩrĩ, "Igũũta ici! Inyuĩ mũrĩ igũũta! Nĩkĩo mũraikara mũkiugaga atĩrĩ, 'Nĩtũrekwo tũkarutĩre Jehova igongona.' 18 Cookai wĩra-inĩ. Mũtikũheo nyeki, na no nginya mũthondeke mũigana wa maturubarĩ marĩa mwagĩrĩrwo."

19 Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ nyabaara makĩmenya atĩ maarĩ thũna-inĩ rĩria meerirwo atĩrĩ, "Mũtikũnyiihĩrio mũigana wa maturubarĩ marĩa mwagĩrĩrwo gũthondeka o mũthenya." 20 Rĩria moimire harĩ Firaũni-rĩ, magĩkora Musa na Harũni arĩa maameteraire, 21 nao anyabara acio

* 5:3 Gĩtũmi kĩa andũ a Isiraeli gũthiĩ kũrutĩra magongona kũraihu na andũ a Misiri nĩ tondũ kũrĩ andũ a Misiri, ng'ombe ciarĩ nyamũ nyamũre (8:22). † 5:6 Arũgamĩrĩri arĩa maaroraga andũ a Isiraeli maarĩ andũ a Misiri, nacio nyabaara ciarĩ andũ a Isiraeli.

makĩmeera atĩrĩ, “Jehova aromuona na amũtuĩre ciira! Mũtũmĩte tũtuĩke kĩndũ kĩnungu kũrĩ Firaũni na anene ake, na mũkamane rũhiũ rwa njora moko-inĩ mao matũũrage.”

Ngai Kwĩranĩra Gũkũura Andũ Ake

²² Musa agĩcooka kũrĩ, Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ kĩ gĩtũmĩte ũrehithĩrie andũ aya thĩina? Gĩkĩ nĩkĩo gĩatũmire ũndũme?”
²³ Kuuma rĩrĩa ndaathiire kũrĩ Firaũni kũmwarĩria thĩini wa rĩtwa riaku, nĩareheire andũ aya thĩina, nawe ũkaaga gũteithũra andũ aku o na hanini.”

6

¹ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Rĩu nĩũkuona ũrĩa ngwĩka Firaũni: Nĩ tondũ wa guoko gwakwa kũrĩ hinya-rĩ, nĩakamarekereria mathiũ; na ningĩ nĩ tondũ wa guoko gwakwa kũrĩ hinya, nĩakamaingata moime bũrũri wake.”

² Ngai agĩcooka akĩira Musa atĩrĩ, “Nĩ nĩ Jehova. ³ Nĩ nĩ ndoimĩrĩre Iburahĩmu, na Isaaka, o na Jakubu ndĩ Mũrungu Mwene-Hinya-Wothe, no matiamenyire na rĩtwa rĩu rĩakwa Jehova. ⁴ O na nĩndathondekire kĩrĩkanĩro giakwa nao atĩ nĩngamahe bũrũri wa Kaanani, kũria maatũũraga marĩ ageni. ⁵ Na makĩria-rĩ, nĩnjiguĩte gũcaaya kwa andũ a Isiraeli, arĩa matuitwo ngombo nĩ andũ a Misiri, na nĩndirikanĩte kĩrĩkanĩro giakwa nao.

⁶ “Nĩ ũndũ ũcio, ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ: ‘Nĩ nĩ nĩ Jehova, na nĩngamuohora icooki rĩu mũigĩrĩrwo nĩ andũ a Misiri. Nĩngamuohora mũtĩge gũcooka gũtuĩka ngombo ciao, na nĩngamũkũura ndambũrũkĩtie guoko na ciiko nene cia ũtuanĩri ciira. ⁷ Ngaamuoya ta andũ akwa kũmbe, na ndũke Ngai wanyu. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu ũrĩa wamũrutire icooki-inĩ rĩa andũ a Misiri. ⁸ Na nĩngamũtwara bũrũri ũrĩa ndeeranĩre na mwĩhĩtwa nyambararĩtie guoko atĩ nĩngahe Iburahĩmu, na Isaaka, o na Jakubu. Nĩguo ngũmũhe mũwĩgwatĩre ũtuĩke wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova.’”

⁹ Musa agĩkĩheana ũhoru ũcio kũrĩ andũ a Isiraeli, no matiamũguire nĩ ũrĩa maakuĩte ngoro nĩkũhinyĩrĩrio nĩ ũkombo.

¹⁰ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ¹¹ “Thiĩ wĩre Firaũni, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri arekererie andũ a Isiraeli moime bũrũri wake.”

¹² No Musa akĩira Jehova atĩrĩ, “Angĩkorwo andũ a Isiraeli matingĩnjigua-rĩ, nĩkĩ kĩngĩtũma Firaũni anjigwe, kuona njaragia ngĩtondoiraga?”

Andũ a Nyũmba ya Musa na Harũni

¹³ Ngai nĩacookire akĩaria na Musa na Harũni ũhoru wĩgĩ andũ a Isiraeli na Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri na akĩmaatha marute andũ a Isiraeli moime bũrũri wa Misiri.

¹⁴ Aya nĩo maarĩ atongoria a nyũmba ciao:

Ariũ a Rubeni ũrĩa irigithathi rĩa Isiraeli maarĩ Hanoku na Palu, na Hezironi, na Karimi. Acio nĩo maarĩ mbarĩ cia Rubeni.

¹⁵ Ariũ a Simeoni maarĩ Jemueli, na Jamini, na Ohadi, na Jakini, na Sohari, na Shauli ũrĩa warĩ mũriũ wa mũtumia Mũkaanani. Acio nĩo maarĩ mbarĩ cia Simeoni.

¹⁶ Maya nĩmo maarĩ marĩtwa ma ariũ a Lawi kũringana na maandĩko mao: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. Lawi aatũũire muoyo mĩaka 137.

¹⁷ Ariũ a Gerishoni kũringana na mbarĩ ciao maarĩ Libini na Shimei.

¹⁸ Ariũ a Kohathu maarĩ Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli. Kohathu aatũũire muoyo mĩaka 133.

¹⁹ Ariũ a Merari maarĩ Mahali na Mushi. Acio nĩo maarĩ mbarĩ cia Lawi kũringana na maandĩko mao.

²⁰ Amuramu nĩahikirie mwarĩ wa nyina na ithe wetagwo Jokebedi, ũrĩa wamũciarĩre Harũni na Musa. Amuramu aatũũire muoyo mĩaka 137.

²¹ Ariũ a Iziharu maarĩ Kora, na Nefegu, na Zikiri.

²² Ariũ a Uzieli maarĩ Mishaeli, na Elizafani, na Sithiri.

²³ Harũni nĩahikirie Elisheba, mwarĩ wa Aminadabu, o ũrĩa warĩ mwarĩ wa nyina na Nahashoni, nake akimũciarĩra Nadabu na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru.

²⁴ Ariũ a Kora maarĩ Asiri, na Elikana, na Abiasafu. Acio nĩo mbarĩ cia Akora.

²⁵ Eleazaru mũrũ wa Harũni nĩahikirie mũirĩtu ũmwe wa Putieli, nake akimũciarĩra Finehasi.

Acio nĩo maarĩ atongoria a nyũmba cia Alawii, o mbarĩ o mbarĩ.

²⁶ Harũni o ũcio, marĩ na Musa, nĩo meerirwo nĩ Jehova atĩrĩ, “Rutai andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri kũringana na ikundi ciao.” ²⁷ Nĩo maarĩire Firaũni, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, ũhoru wa kũruta andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri. Maarĩ Musa o ũcio na Harũni.

Harũni Kwaria Ithenya rĩa Musa

²⁸ Na rĩrĩ, hĩndĩ rĩa Jehova aarĩire Musa arĩ kũu bũrũri wa Misiri-rĩ, ²⁹ aamwĩire atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ Jehova. Īra Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri ũrĩa wothe ngũkwĩra.”

³⁰ No Musa akĩra Jehova atĩrĩ, “Kuona njaragia ngĩtondoiraga-rĩ, Firaũni angĩkinjigua niki?”

7

¹ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “We ngũtuĩte ta Ngai harĩ Firaũni, nake mũrũ wa nyũkwa Harũni egũtuĩka mũnabii waku. ² Wee ũriugaga ũrĩa wothe ndĩgwathaga, nake mũrũ wa nyũkwa Harũni nĩwe ũrĩraga Firaũni arekererie andũ a Isiraeli moime bũrũri wake. ³ No nĩngũtũma ngoro ya Firaũni yũme, na o na ndaingĩhia ciama ciakwa na morirũ gũkũ bũrũri wa Misiri-rĩ, ⁴ ndakamũigua. Ningĩ nĩngatambũrũkia guoko gwakwa kũu bũrũri wa Misiri, na ndute ikundi cia andũ akwa a Isiraeli moime kuo na ũndũ wa cĩko nene cia ũtuanĩri ciira. ⁵ Nao andũ a Misiri nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngataambũrũkia guoko gwakwa njũkĩrĩre bũrũri wa Misiri na ndute andũ a Isiraeli moime kuo.”

⁶ Musa na Harũni magĩka o ũrĩa Jehova aamaathĩte meke. ⁷ Musa aarĩ na mĩaka mĩrongo ĩnana nake Harũni mĩaka mĩrongo ĩnana na ĩtatũ hĩndĩ rĩa maaragia na Firaũni.

8 Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ, 9 “Rĩrĩa Firaũni arĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ringai kĩaama,’ nawe Musa wĩre Harũni atĩrĩ, ‘Oya rũthanju rwaku, ũrũkie thĩ o hau mbere ya Firaũni,’ naruo rũtuĩke nyoka.”

10 Nĩ ũndũ ũcio Musa na Harũni magĩthĩ kũrĩ Firaũni, nao magĩka o ta ũrĩa maathũtwo nĩ Jehova. Harũni agĩkia rũthanju rwake thĩ mbere ya Firaũni na anene ake, naruo rũgĩtuĩka nyoka. 11 Nake Firaũni agĩta andũ arĩa oogĩ o na ago, na aringĩ ciama a Misiri, nao magĩka o ũguo magĩtũmĩra maũgĩ mao ma ũgo. 12 O mũndũ agĩkia rũthanju rwake thĩ na rũgĩtuĩka nyoka. No rũthanju rwa Harũni rũkĩmeria thanju ciao. 13 No rĩrĩ, ngoro ya Firaũni ikĩũma nake akĩrega kũmaigua, o ta ũrĩa Jehova oigĩte.

Mũthiro wa Thakame

14 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Ngoro ya Firaũni ndĩngĩororoa; nĩaregete kũrekereria andũ mathĩ. 15 Nĩũgathĩ kũrĩ Firaũni rũciinĩ agĩthĩ rũũ. * Weterere mũcemanie nake hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Nili, na ũthĩ na rũthanju rũrĩa rwagarũrũkĩte rũgatuĩka nyoka. 16 Ūcooke ũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahibirania, nĩandũmite ngwĩre ũũ: Rekereria andũ akwa mathĩ nĩgeetha makandungatĩre marĩ werũ-inĩ. No nginya rĩu nĩuregete gũthikĩrĩria. 17 Jehova ekuuga atĩrĩ: Ūndũ ũyũ nĩguo ũgũtũma ũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova: Ngũgũtha maaĩ ma Rũũ rwa Nili na rũthanju rũrũ rũrĩ guoko-inĩ gwakwa, namo magarũrũke matũke thakame. 18 Thamaki iria irĩ thĩnĩ wa Rũũ rwa Nili nĩgũkua, naruo rũũ rũnunge; andũ a Misiri maremwo nĩ kũnyua maaĩ maruo.’ ”

19 Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Ĩra Harũni atĩrĩ, ‘Oya rũthanju rwaku na ũtambũrũkie guoko igũrũ rĩa maaĩ ma bũrũri wa Misiri, na igũrũ rĩa tũrũũ, na mũtaru, na tũmaria o na kũria guothe kũhingĩrĩrie maaĩ nakuo guothe gũtuĩke thakame. Thakame ikaiyũra kũndũ guothe bũrũri wa Misiri, o na kũu ndoo-inĩ cia mĩti na mũtũngi-inĩ ya mahiga.’ ”

20 Musa na Harũni magĩka o ũrĩa Jehova aathanĩte. Agĩkĩambararia rũthanju rwake arĩ mbere ya Firaũni na anene ake, nake akĩgũtha maaĩ ma Rũũ rwa Nili, namo maaĩ mothe makĩgarũrũka magĩtuĩka thakame. 21 Thamaki iria ciarĩ Rũũ rwa Nili igĩkua, naruo rũũ rũkĩnunga ũuru mũno, nginya andũ a bũrũri wa Misiri makĩremwo nĩ kũnyua maaĩ maruo. Bũrũri wa Misiri wothe ũkĩyũra thakame.

22 No aringĩ ciama a bũrũri wa Misiri magĩka maũndũ o ta macio na ũndũ wa maũgĩ mao ma ũgo, nayo ngoro ya Firaũni ikĩũma; akĩrega kũigua Musa na Harũni, o ta ũrĩa Jehova oigĩte. 23 Handũ ha kũigua-rĩ, akĩhũndũka agĩthĩ nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki, na ndaigana kũrũmbũiya ũhoru ũcio ngoro-inĩ yake. 24 Nao andũ othe a Misiri makĩenja ithima gũkuhĩ na Rũũ rwa Nili nĩguo mone maaĩ ma kũnyua, tondũ matingĩahotĩre kũnyua maaĩ ma rũũ rũu.

Mũthiro wa Cũira

25 Mĩthenya mũgwanja nĩyahĩtũkĩre thuutha wa Jehova kũgũtha maaĩ ma Nili.

8

1 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Thĩ kũrĩ Firaũni ũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova oigĩte ũũ: Rekereria andũ akwa mathĩ, nĩgeetha makandungatĩre. 2 Ūngĩrega kũmarekereria mathĩ, nĩngũhũũra bũrũri waku wothe na

* 7:15 Warĩ mũtugo wa Firaũni guthĩ kũhooya ngai ya Rũũ rwa Nili, na nĩyo yokĩaine ta ithe wa ngai ciothe.

mũthiro wa ciūra. ³ Rũũ rwa Nili rũkũiyũra ciūra. Igũũka ciambate o nginya nyũmba yaku ya ũthamaki o na nyũmba yaku ya toro o nginya ũrĩri waku igũrũ, itoonye nyũmba cia anene aku, o na irũgĩrĩre andũ aku o ene, ikorwo kuo o na mariiko-inĩ maku na miharati-inĩ ya gũkandĩrwo mũtu. ⁴ Ciūra icio ikirũgĩrĩre na irũgĩrĩre andũ aku o na anene aku.”

⁵ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Ĩra Harũni atĩrĩ, ‘Tambũrũkia guoko gwaku na rũthanju igũrũ rĩa tũrũũ, na mũtaru, na tũmaria, ũtũme ciūra ciũke bũrũri-inĩ wa Misiri.’”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio Harũni agĩtambũrũkia guoko gwake igũrũ rĩa maaĩ ma bũrũri wa Misiri, nacio ciūra ikiumĩra ikĩiyũra bũrũri. ⁷ No aringi ciama a bũrũri wa Misiri magũka maũndũ o ta macio na ũndũ wa maũgĩ mao ma ũgo, o nao magĩtũma ciūra ciũke bũrũri wa Misiri.

⁸ Firaũni agĩta Musa na Harũni, akĩmeera atĩrĩ, “Hooyai Jehova anjehererie na ehererie andũ akwa ciūra icia, na nĩngũrekereria andũ anyu mathii makarũtĩre Jehova magongona.”

⁹ Musa akĩira Firaũni atĩrĩ, “Wee nĩwe ngũhe gĩtĩio gĩa gũtua ihinda rĩa gũkũhoera, wee na anene aku o na andũ aku nĩguo inyui na nyũmba cianyũ mwehererwo nĩ ciūra, itigare o iria irĩ thĩinĩ wa Rũũ rwa Nili.”

¹⁰ Firaũni akiuga atĩrĩ, “Mũkaahoera rũciũ.”

Nake Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩgũtuĩke ũguo woiga, nĩgeetha ũmenye atĩ gũtirĩ mũndũ ũhaana ta Jehova Ngai witũ. ¹¹ Ciūra nĩciũgũkweherera na ciehere nyũmba ciaku, cieherere anene aku na andũ aku; itigare o iria irĩ rũũ-inĩ rwa Nili.”

¹² Na rĩria Musa na Harũni mehereire Firaũni, Musa agĩkaĩra Jehova ũhoru wĩgĩ ciūra iria aarehithĩrie Firaũni. ¹³ Nake Jehova agĩka o ũria Musa aahoete. Ciūra iria ciarĩ nyũmba, na iria ciarĩ nja na iria ciarĩ mĩgũnda igĩkua. ¹⁴ Ikĩũnganio ikĩigwo irũndo, nacio ikĩnungia bũrũri. ¹⁵ No rĩria Firaũni onire atĩ marĩkũhoorerwo nĩ thĩina-rĩ, akĩũmia ngoro na akĩrega kũigua Musa na Harũni, o ta ũria Jehova oigĩte.

Mũthiro wa Rwagĩ

¹⁶ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Ĩra Harũni atĩrĩ, ‘Tambũrũkia rũthanju rwaku ũgũthe rũkũngũ rũria rũri thĩ,’ na bũrũri-inĩ wothe wa Misiri-rĩ, rũkũngũ rũu rũgũtuĩka rwagĩ.” ¹⁷ Nao magĩka ũguo; na rĩria Harũni aatambũrũkirie guoko anyiĩtĩe rũthanju-rĩ, agũtha rũkũngũ naguo, rwagĩ rũgĩtambĩrĩra andũ na nyamũ. Rũkũngũ ruothe bũrũri-inĩ wa Misiri rũgĩtuĩka rwagĩ. ¹⁸ No hĩndĩ ĩria aringi a ciama a bũrũri wa Misiri maageririe kũrehe rwagĩ na maũgĩ mao ma ũgo-rĩ, nĩmaremirwo. Naruo rwagĩ rũgĩtambĩrĩra andũ na nyamũ.

¹⁹ Aringi acio a ciama makĩira Firaũni atĩrĩ, “Ũyũ nĩ hinya wa kĩara kĩa Ngai.” No Firaũni akĩũmia ngoro akĩrega kũigua, o ta ũria Jehova oigĩte.

Mũthiro wa Ngĩ

²⁰ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Ũkĩra rũciĩnĩ tene, uumĩrĩre Firaũni agĩthii Rũũ rwa Nili, ũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Rekereria andũ akwa mathii nĩgeetha makandungatĩre. ²¹ Ũngĩaga kũreka mathii-rĩ, ngũkũrehera mĩrumbĩ ya ngĩ, ndehere anene aku na andũ aku, o na ndĩcirehe nyũmba-inĩ cianyũ. Nyũmba cia andũ a Misiri ikĩiyũra ngĩ, o na ningĩ ciyũre thĩ kũria guothe marĩ.

²² “No rĩrĩ, mũthenya ũcio ngeeka ũndũ ũrĩ ngũrani bũrũri-inĩ wa Gosheni, kũria andũ akwa matũũraga; gũtikagĩa na mĩrumbĩ ya ngĩ kũu, nĩgeetha ũmenye atĩ niĩ, Jehova, ndĩ bũrũri-inĩ ũyũ. ²³ Nĩngekĩra

ngũũrani gatagati ka andũ akwa na aku. Rũciũ nĩrĩo kĩama gĩkĩ gĩgekĩka.’”

²⁴ Na ũguo noguo Jehova eekire. Ngi mĩrumbĩ mĩnene ikĩiyũra nyũmba ya ũthamaki ya Firaũni na igĩtoonya nyũmba cia anene ake, naguo bũrũri wa Misiri wothe ũkĩanangwo nĩ ngi icio.

²⁵ Ningĩ Firaũni agĩta Musa na Harũni, akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ mũkarutĩre Ngai wanyu iruta gũkũ bũrũri-inĩ.”

²⁶ No Musa akĩmwĩra atĩrĩ, “Gũtingĩagĩrĩra gwĩka ũguo. Magongona marĩa tũkũrutĩra Jehova Ngai witũ nĩ mekuoneka marĩ magigi nĩ andũ a Misiri. Tũngĩkĩruta magongona marĩ magigi maito-inĩ mao-rĩ, githĩ matigũtũhũũra na mahiga nyuguto? ²⁷ No nginya tũthiĩ rũgendo rwa mĩthenya itatũ werũ-inĩ tũkarutĩre Jehova Ngai witũ magongona, o ta ũrĩa atwathĩte.”

²⁸ Firaũni akiuga atĩrĩ, “Nĩngũmũrekereria mũthiĩ mũkarutĩre Jehova Ngai wanyu magongona werũ-inĩ, no mũtigathiĩ kũraya mũno. Na rĩu, hoerai.”

²⁹ Musa agĩcookia atĩrĩ, “Ndaarĩkia kuuma harĩwe, nĩngũhooya Jehova, na rũciũ ngi nĩkoima kũrĩ Firaũni na anene ake, na andũ ake. No ũkĩmenyerere atĩ Firaũni ndageke ũndũ wa kũheenania rĩngĩ, na ũndũ wa kwaga kũrekereria andũ mathiĩ makarutĩre Jehova magongona.”

³⁰ Musa agĩkiuma harĩ Firaũni, akĩhooya Jehova, ³¹ nake Jehova agĩka ũrĩa Musa aamũhoire; nacio ngi ikĩeherera Firaũni, na anene ake, na andũ ake, na gũtirĩ ngi yatigarire. ³² No rĩrĩ, o na ihinda rĩrĩ Firaũni akĩũmia ngoro yake akĩrega kũrekereria andũ mathiĩ.

9

Mũthiro wa Kũniina Ũhiũ

¹ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Thiĩ kũrĩ Firaũni ũkamwĩre atĩrĩ, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahibirania ekuuga ũũ: “Rekereria andũ akwa mathiĩ, nĩgeetha makandungatĩre.” ² Ũngĩrega kũmarekereria, na ũthiĩ na mbere kũmarigĩria-rĩ, ³ guoko kwa Jehova nĩgũkũrehithĩria ũhiũ waku ũria ũrĩ ũrĩthio-inĩ mũthiro mũũru mũno kũrĩ mbarathi cianyu na ndigiri, na ngamũra, na ng’ombe cianyu, na ng’ondũ na mbũri. ⁴ No Jehova nĩagekĩra ngũũrani gatagati ka ũhiũ wa andũ a Isiraeli na andũ a Misiri, nĩgeetha gũtikagĩe nyamũ ya Mũisraeli igũkua.’”

⁵ Jehova agĩtua ihinda, na akiuga atĩrĩ, “Rũciũ Jehova nĩageeka ũndũ ũyũ gũkũ bũrũri-inĩ.” ⁶ Na mũthenya ũyũ ũngĩ Jehova agĩgika o ũguo: ũhiũ wothe wa andũ a Misiri ũgĩkua, no gũtirĩ nyamũ o na imwe ya Mũisraeli yakuire. ⁷ Firaũni agĩtũma andũ magatuĩrie ũhoru, nao makĩona atĩ gũtiarĩ nyamũ o na imwe ya andũ a Isiraeli yakuĩte. No rĩrĩ, ngoro yake ndĩororoire na ndaigana kũrekereria andũ mathiĩ.

Mũthiro wa Mahũha

⁸ Ningĩ Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, “Oyai ngundi cia mbiro kuuma riiko rĩria inene, nake Musa amũkie igũrũ mbere ya Firaũni. ⁹ Mbiro iyo nĩgatũka rũkũngũ rũhinyu, naruo rũiyũre bũrũri wothe wa Misiri, rũcooke rũtuĩke mahũha ma ironda mũrĩ-inĩ ya andũ na ya nyamũ bũrũri-inĩ ũcio wothe.”

¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio magĩkĩoya mbiro kuuma riiko inene, makĩrũgama mbere ya Firaũni. Musa akĩmũkia igũrũ, namo mahũha ma ironda makĩumĩra mũrĩ-inĩ ya andũ o na ya nyamũ. ¹¹ Aringi ciama a Misiri matingĩahotire kũrũgama mbere ya Musa nĩ ũndũ wa mahũha marĩa

maarĩ namo,* hamwe na andũ othe a bũrũri wa Misiri. ¹² No Jehova akĩũmia ngoro ya Firaũni, akĩrega kũigua Musa na Harũni, o ta ũria Jehova eerite Musa.

Mũthiro wa Mbura ya Mbembe

¹³ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ūkĩra rũciini tene, ũkarũgame mbere ya Firaũni ũmwĩre atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova Ngai wa Ahibirania ekuuga: Rekereria andũ akwa mathii, nĩgeetha makahooe, ¹⁴ kana ihinda rĩrĩ ngũtũmĩre mũthiro yakwa yothe ya hinya, we o hamwe na anene aku na andũ aku, nĩguo ũmenye atĩ gũtirĩ ũngĩ ũhaana ta nĩ gũkũ thĩ guothe. ¹⁵ Nĩgũkorwo nginya rĩu nĩingĩhotete gũtambũrũkia guoko gwakwa, ngakũhũra na ngahũra andũ aku na mũthiro ũria ũngĩmũniiniite inyothe thĩ. ¹⁶ No ngũrũgamĩtie nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ kĩũmbe, atĩ nguone hinya wakwa, na atĩ rĩitwa rĩakwa rĩhunjo thĩ yothe. ¹⁷ No wiyũmĩtie kũhinyĩrĩria andũ akwa na ũkagiria mathii. ¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, rũciũ ihinda ta rĩrĩ ngoiria mbura ya mbembe njũru mũno, itarĩ yoiria ingĩ tayo gũkũ bũrũri wa Misiri kuuma rĩria Misiri kwambĩrĩrie gũtũrwo nginya rĩu. ¹⁹ Giathane rĩu atĩ ũhiũ waku na indo ciothe iria ũrĩ nacio mũgũnda itoonyio handũ ingĩgitia, tondũ mbura iyo ya mbembe yoirĩria mũndũ o wothe ũrĩ nja kana nyamũ itarehetwo mũciũ o yothe na irĩ kũu mũgũnda no igũkua.’”

²⁰ Anene acio a Firaũni arĩa meetigĩrĩte kiugo kĩa Jehova makĩhiũha gũtoonyia ngombo ciao na ũhiũ wao nyũmba thĩini. ²¹ No arĩa ma-teetigĩrĩre kiugo kĩa Jehova maatigire ngombo ciao na ũhiũ wao mĩgũnda-inĩ.

²² Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko ũkũroretie matu-inĩ nĩgeetha mbura ya mbembe yure bũrũri wa Misiri guothe; yurire andũ, na nyamũ na yurire kindũ gĩothe kirakũra mĩgũnda-ini ya bũrũri wa Misiri.” ²³ Rĩria Musa aatambũrũkirie rũthanju arũroretie matu-inĩ, Jehova agĩtũma kũgie na marurumĩ hamwe na mbura ya mbembe, naruo rũheni rũkĩhenũka thĩ. Nĩ ũndũ ũcio Jehova akiuria mbura ya mbembe kũu bũrũri wa Misiri; ²⁴ mbura ya mbembe igĩkiura, naruo rũheni rũkĩhenũka kindũ guothe. Nĩkio kiarĩ kihuhũkanio kirĩa kiũru mũno kĩonekanĩte bũrũri wothe wa Misiri kuuma wambĩrĩria gũtũrwo nĩ andũ. ²⁵ Mbura iyo ya mbembe ikiura bũrũri wothe wa Misiri, ikiurĩria kindũ gĩothe kiarĩ mĩgũnda, andũ o hamwe na nyamũ; igĩthũkia kindũ gĩothe kiarĩ mĩgũnda na igĩkahũra mĩti yothe. ²⁶ Kũndũ kũria mbura iyo ya mbembe itoirire no bũrũri wa Gosheni, kũria andũ a Isiraeli maarĩ.

²⁷ Nake Firaũni agĩita Musa na Harũni, akĩmeera atĩrĩ, “Ihinda rĩrĩ nĩnjĩhĩtie. Jehova nĩwe wa ma; nĩ na andũ akwa nĩtũhĩtĩtie. ²⁸ Hooyai Jehova, nĩgũkorwo nĩtũganĩtie marurumĩ na mbura ya mbembe iria tuonete. Nĩngũmũrekereria mũthii; mũtigũikara gũkũ rĩngĩ.”

²⁹ Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndoima itũura rĩrĩ inene, nĩngũtambũrũkia moko hooe Jehova. Marurumĩ nĩmegũthira, na gũtigũkorwo na mbura ingĩ ya mbembe, nĩgeetha ũmenye atĩ thĩ nĩ ya Jehova. ³⁰ No nĩnjũũ atĩ wee na anene aku mũtirĩ mũretigĩra Jehova Ngai.”

³¹ (Ūguta na cairi nĩciathũkirio, nĩ ũndũ cairi nĩyarutĩte magira, naguo ũguta ũkaruta kiro. ³² No rĩrĩ, ngano o na guthemethu itiathũkirio, tondũ itarĩ ngũrũ.)

* **9:11** Mũthiro ũyũ wahũrĩre aringĩ a ciamo a bũrũri wa Misiri, no iyo ingĩ yerekeirio kũrĩ indo iria ciahooyagwo nĩ andũ a Misiri.

³³ Hīndī īyo Musa akīehera harī Firaūni na akiuma nja ya itūūra inene. Agītambūrūkia moko amaroretie na kūrī Jehova; marurumī na mbura ya mbembe igīthira, na gūtiacookire kuura. ³⁴ Rīrīa Firaūni onire atī mbura ya mbembe na marurumī nīciathira akīthia rīngī; we na anene ake makīūmia ngoro ciao. ³⁵ Nī ūndū ūcio ngoro ya Firaūni yarī nyūmū na ndangīarekereirie andū a Isiraēli mathīi, o ta ūrīa Jehova aarītie na kanua ka Musa.

10

Mūthiro wa Ngigī

¹ Ningī Jehova akīūra Musa atīrī, “Thīi kūrī Firaūni, nīgūkorwo nīnyūmitie ngoro yake na ngoro cia anene ake nīgeetha ninge ciana ici ciakwa gatagati-inī kao; ² nīguo mūkeeraga ciana cianyu na ciana ciacio ūria ndokīrīre andū a Misiri, na ūrīa ndaringire ciana ciakwa gatagati-inī kao, nīguo mūmenye atī nīi nī nī Jehova.”

³ Nī ūndū ūcio Musa na Harūni magīthīi kūrī Firaūni makīmwīra atīrī, “Jehova Ngai wa Ahibirania ekuuga ūu: ‘Ūgūikara nginya rī ūregete kūnjīnyīhīria? Rekereria andū akwa mathīi, nīgeetha makandungatīre. ⁴ Warega kūmarekereria-rī, rūciū nīngarehithia ngigī būrūri ūyū wanyu. ⁵ Ikaiyūra thī, imīhumbīre yage kuoneka. Nīkarīa kīrīa gīothe gītīgītio nī mbura ya mbembe, o na irīe mīti yothe irīa irākūra mīgūnda-inī yanyu. ⁶ Ikaiyūra nyūmba ciaku, na cia anene aku, na cia andū othe a Misiri, ūndū maithe manyu kana maguuka manyu matarī mona kuuma rīrīa mambīrīrie gūtūūra būrūri ūyū nginya rīu.’” Nake Musa akīgarūrūka akīehera Firaūni.

⁷ Anene a Firaūni makīmwīra atīrī, “Nī nginya rī mūdū ūyū egūtūūra arī mūtego harī ithu? Rekereria andū aya mathīi, nīgeetha makahooe Jehova Ngai wao. Ndūramenya atī būrūri wa Misiri nīwanangitwo?”

⁸ Musa na Harūni magīcookio kūrī Firaūni. Nake akīmeera atīrī, “Thīi makahooe Jehova Ngai wanyu; no rīrī, nī arīkū megūthīi?”

⁹ Musa akīmūcookeria atīrī, “Tūgūthīi na andū aitū arīa ethī o na arīa akūrū, tūthīi na aanake na airītu aitū, na tūthīi na ūhiū witū wothe, tondū tūrathīi gūkūngūūra Jehova na iruga inene.”

¹⁰ Firaūni akiuga atīrī, “Hī! Kaī Jehova arogūkara na inyuī ingīmūrekereria mūthīi na atumia anyu na ciana cianyu-ī! Hatirī nganja mūrī na muoroto mūūru. ¹¹ Aca! Thīi o arūme oiki,* mūthīi mūhooe Jehova, nīgūkorwo ūguo nīguo mūkoretwo mūkienda.” Nao Musa na Harūni makīingatwo, makīehera mbere ya Firaūni.

¹² Nake Jehova akīūra Musa atīrī, “Tambūrūkia guoko gwaku igūrū rīa būrūri wa Misiri nīgeetha ngigī ciūke ciyūre būrūri ūyū wothe, nacio irīe kīndū gīothe kīrakūra mīgūnda-inī, kīrīa gīothe gīatīgirio nī mbura ya mbembe.”

¹³ Nī ūndū ūcio Musa agītambūrūkia rūthanju rwake igūrū rīa būrūri wa Misiri, nake Jehova agītūma rūhuho rūmīte irathīro rūhurutane kūu būrūri ūcio mūthenya wothe na ūtukū wothe. Gūgīkinya rūciinī rūhuho rūu nī rwarehete ngigī. ¹⁴ Nacio ngigī icio ikīhithūkīra būrūri wa Misiri wothe na igūkara kūdū guothe būrūri-inī irī nyingī mūno. Mbere īyo gūtiagīte mūthiro wa ngigī ta ūcio na gūtīkagīa ūngī ta ūcio. ¹⁵ Ikīhumbīra thī yothe o nginya ikīra. Ikīrīa kīrīa gīothe gīatīgarītio nī mbura ya mbembe, kīrīa gīothe gīakūruga mīgūnda o na matunda marīa

* **10:11** Arūme no-o metīkīrītio kūhooya thīinī wa ndini ya andū a Misiri.

maarĩ mĩtĩ-inĩ. Gũtirĩ kĩndũ kĩngũ gĩatigarire mũtĩ-inĩ kana mũmera bũrũri-inĩ wothe wa Misiri.

¹⁶ Nake Firaũni agĩta Musa na Harũni narua, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnjĩhiirie Jehova Ngai wanyu, o na inyuĩ nĩndĩmwĩhiirie. ¹⁷ Rĩu ndekeraĩ mehia makwa o rĩngĩ na mũhooe Jehova Ngai wanyu anjeherie mũthiro ũyũ mũũru.”

¹⁸ Hĩndĩ ĩyo Musa akĩehereera Firaũni agĩthĩ akĩhooya Jehova. ¹⁹ Nake Jehova akĩgarũra rũhuho, akĩrũtua rũhuho rũnene rwa kuuma ithũiro, naruo rũkĩumbũra ngigĩ icio, rũgĩcitwara Iria-inĩ Itune. Gũtirĩ gakigĩ o na kamwe gaatigarire bũrũri wa Misiri. ²⁰ No Jehova akĩũmia ngoro ya Firaũni, nake akĩrega kũrekereria andũ a Isiraeli mathĩ.

Mũthiro wa Nduma

²¹ Nĩngĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko ũkũroretie igũrũ matu-inĩ nĩgeetha nduma ĩyũre bũrũri wa Misiri, nduma ĩngĩhutĩka.”

²² Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩtambũrũkia guoko akũroretie igũrũ matu-inĩ, nayo nduma nene ikĩyũra bũrũri wa Misiri mĩthenya ĩtatũ. ²³ Gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire kuona ũrĩa ũngĩ kana oime gwake handũ ha mĩthenya ĩtatũ. No andũ a Isiraeli, othe kũrĩa maikaraga kwarĩ na ũtheri.

²⁴ Nĩngĩ Firaũni agĩta Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ mũkahooe Jehova. O na atumia anyu na ciana no mathĩ na inyuĩ; no rĩrĩ, mũtĩge ndũũru cianyu cia mbũri na cia ng’ombe.”

²⁵ No Musa akĩmwĩra atĩrĩ, “No nginya ũtwĩtĩkĩrie tũkarũtĩre Jehova Ngai witũ magongona na maruta ma njino. ²⁶ Ũhiũ witũ no nginya tũthĩ naguo; gũtirĩ o na ĩhũngũ tũgũtiga na thuutha. No nginya tũhũthĩre imwe ciacio tũkĩhooya Jehova Ngai witũ, na tũtĩngĩmenya nĩ irĩkũ irĩbatarania mahooya nĩ nginya tũkinye kũu.”

²⁷ No Jehova akĩũmia ngoro ya Firaũni, nake akĩrega kũmarekereria mathĩ. ²⁸ Firaũni akĩra Musa atĩrĩ, “Uma, ũnjeherere! Wĩmenyerere ndũkanooke mbere yakwa rĩngĩ! Mũthenya ũrĩa ũkoona ũthĩũ wakwa, no gũkua ũgaakua.”

²⁹ Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, “O ta ũguo woiga, ndigooka mbere yaku rĩngĩ.”

11

Mũthiro wa Marigithathi

¹ Na rĩrĩ, Jehova nĩeerĩte Musa atĩrĩ, “Nĩngũrehere Firaũni na bũrũri wa Misiri mũthiro ũngĩ ũmwe. Thuutha ũcio, nĩakamũrekereria mũthĩ mume gũkũ, na rĩrĩa ageeka ũguo, nĩkũmũingata akaamũingata biũ.

² ĩra arũme othe, o hamwe na andũ-a-nja mahooe andũ a matũũra ma indo cia betha na cia thahabu.” ³ (Jehova agĩtũma andũ acio metĩkĩrĩke nĩ andũ a Misiri, na Musa we mwene aarĩ mũtĩũku mũno kũu bũrũri wa Misiri nĩ anene a Firaũni o na andũ arĩa angĩ.)

⁴ Nĩ ũndũ ũcio Musa akiuga atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Kũrĩ ta ũtukũ gatagatĩ nĩngatuĩkania bũrũri wa Misiri wothe. ⁵ Mwana wothe wa kahĩ wa irigithathi gũkũ bũrũri wa Misiri nĩagaakua, kwambĩrĩria irigithathi rĩa Firaũni, rĩrĩa rĩĩkaragĩra gĩtĩ kĩa ũnene, nginya irigithathi rĩa ngombo ya mũirĩtu, ũrĩa ũrutaga wĩra gĩthĩĩ-inĩ, na marigithathi mothe ma ng’ombe o namo. ⁶ Nĩgũkaagĩra kĩrĩro kĩnene bũrũri wa Misiri wothe, kĩrĩro kĩũru gĩtarĩ ĩakorwo kuo, na gĩtakagĩra kuo rĩngĩ o na rĩ. ⁷ No gatagatĩ ka andũ a Isiraeli, gũtirĩ ngũ ĩgaakũgĩra mũndũ, kana ĩkũgĩre nyamũ.’ Hĩndĩ ĩyo nĩũkamenya atĩ Jehova nĩekĩrĩte ngũũrani harĩ

andũ a Misiri na andũ a Isiraeli. ⁸ Anene aya aku othe magooka kũrĩ nĩ, manyinamĩrĩre makiugaga atĩrĩ, “Thĩĩ, we mwene o na andũ arĩa makũrũmĩrĩre!” Thuutha ũcio nĩngathĩĩ.” Hĩndĩ ĩyo Musa, acinĩtwo nĩ marakara, akĩeherera Firaũni.

⁹ Jehova nĩeerĩte Musa atĩrĩ, “Firaũni nĩakarega gũkũigua, nĩgeetha morirũ makwa gũkũ bũrũri wa Misiri mongerereke.” ¹⁰ Musa na Harũni nĩmaringire morirũ maya mothe mbere ya Firaũni, no Jehova akũmia ngoro ya Firaũni, na ndaigana kũrekereria andũ a Isiraeli moime bũrũri-inĩ wake.

12

Gĩathĩ kĩa Bathaka

¹ Jehova akĩra Musa na Harũni marĩ kũu bũrũri wa Misiri atĩrĩ, ² “Mweri ũyũ nĩguo ũgũtuĩka mweri wa mbere harĩ inyuĩ, ũtuĩke mweri wa mbere wa mwaka wanyu. ³ ĩrai andũ othe a Isiraeli atĩ mũthenya wa ikũmi mweri ũyũ, o mũndũ akanyĩitĩra andũ a nyũmba yake gatũrũme; o nyũmba gatũrũme kamwe. ⁴ Nyũmba ĩngĩgakorwo ĩrĩ nini mũno, ũndũ ĩtangĩniina gatũrũme kamwe-rĩ, nĩmanyĩitanĩre gatũrũme kamwe na nyũmba ĩrĩa mahakanĩte nayo, marĩkĩtie gwĩtara mũigana wao meturaniĩre. Rorai na mũtue wega nĩ tũtũrũme tũigana tũkabatarania kũringana na mũrĩre wa o mũndũ. ⁵ Nyamũ iria mũgũthuura no nginya ikorwo ĩrĩ tũtũrũme twa ũkũrũ wa mwaka ũmwe, na ĩtarĩ na kaũũgũ, na mũgaaciruta kuuma harĩ ng’ondũ kana mbũri. ⁶ Cimenyererei nginya mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri, hĩndĩ ĩria andũ othe a Isiraeli magaacithĩnja hwaĩ-inĩ. ⁷ Hĩndĩ ĩyo makooya thakame ĩmwe ya tũtũrũme tũu, nao mamĩhake hingĩro-inĩ cia igũrũ na cia mĩena ya mũrango wa nyũmba ĩrĩa makaarĩra tũtũrũme tũu. ⁸ ũtukũ o ũcio makaarĩa nyama ĩcio ĩhĩhitio na mwaki, marĩanĩrie na nyeni ndũrũ na mĩgate ĩtarĩ mũĩkĩre ndawa ya kũmbia. ⁹ Mũtikanarĩe nyama ĩrĩ njĩthĩ kana ĩtherũkĩtio na maaĩ, no ĩhĩhio na mwaki, mũtwe, na magũrũ o na nyama cia nda. ¹⁰ Mũtikanatigie imwe ciacio ikinyĩrie rũciini; iria ĩngĩtigara nginya rũciini, no nginya mũgaacicina. ¹¹ ũũ nĩguo mũkaarĩa nyama ĩcio: mũkorwo mwĩhotorete mĩcibi yanyu njohero, na iraatũ cianyu ĩrĩ magũrũ,* na mĩtirima yanyu ĩrĩ moko. Mũgaacirĩa naihenya; ĩyo nĩyo Bathaka ya Jehova.

¹² “O ũtukũ ũcio nĩngatuĩkanĩria bũrũri wa Misiri, na nĩngooraga marĩgĩthathi mothe ma andũ na ma nyamũ, na nĩngatuĩra ngai cia bũrũri wa Misiri ciothe ciira. Nĩĩ nĩ nĩ Jehova. ¹³ Thakame ĩyo ĩgaatuĩka rũrũri rwanyu nyũmba-inĩ iria mũgaakorwo mũrĩ, na rĩrĩa ngoona thakame-rĩ, no kũmũhĩtũka ngaamũhĩtũka. Gũtirĩ mũthiro ũkamũhutia hĩndĩ ĩrĩa ngaahũra bũrũri wa Misiri.

¹⁴ “Mũthenya ũcio nĩmũrĩrĩrĩkanaga; ũkũngũyagĩrei harĩ njjarwa iria igooka ũrĩ wa gĩathĩ kĩa Jehova, ũrĩ ũndũ wathanĩtwo wa gũtũra. ¹⁵ ĩhinda rĩa mũthenya mũgwanja, mũkaarĩaga mĩgate ĩtarĩ mũĩkĩre ndawa ya kũmbia. Mũthenya wa mbere mũkeeheria ndawa ya kũmbia kuuma nyũmba cianyu,† nĩgũkorwo mũndũ o wotho ũngĩria kĩndũ kĩrĩ ndawa ya kũmbia kuuma mũthenya wa mbere nginya wa mũgwanja-rĩ, nĩakaingatwo eherio harĩ andũ a Isiraeli. ¹⁶ Gĩai na kũngano gĩtheru

* **12:11** Ndwarĩ mũtugo wa andũ hĩndĩ ĩyo kũria mekĩrĩte iraatũ na makeyoha mĩcibi, nĩ tondũ maarutaga iraatũ magĩtoonya nyũmba kana hema. † **12:15** Gĩathĩ kĩa Bathaka no kĩo kĩoĩkaine na rĩitwa rĩngĩ ta Gĩathĩ kĩa Mũgate ũtarĩ mwĩkĩre ndawa ya kũmbia.

mūthenya wa mbere, na mūgīe na kīngī mūthenya wa mūgwanja. Mūtikanarute wīra o na ūrīkū mūthenya iyo, tīga o wa kūhaarīria irio cia kūrīio nī mūdū wothe, ūguo noguo mūngūka.

17 “Kūngūirai Gīathī kīa Mīgate Ītarī Ndawa ya Kūmbia, tonḁ nī mūthenya ūyū kūmbe ndamūrutire mūrī ikundi kuuma būrūrī wa Misiri. Kūngūirai mūthenya ūyū ūrī ūndū wathanītwo wa gūtūūra nginya njarwa iria igooka. 18 Mweri wa mbere mūrīrīaga mīgate Ītarī na ndawa ya kūmbia, kwambīrīria hwaī-inī wa mūthenya wa ikūmi na ina, nginya hwaī-inī wa mūthenya wa mīrongo ĩrī na ūmwe. 19 Handū ha matukū mūgwanja, gūtikoneke ndawa ya kūmbia mīgate nyūmba-inī cianyu. Na rīrī, mūdū o wothe ūngīrīa kīndū kīrī na ndawa ya kūmbia nīakaingatwo athengio mūngī-inī wa Isiraēli, arī mūgeni, kana aciarītwo arī Mūisiraēli. 20 Mūtikanarīe kīndū gūkīrītwo ndawa ya kūmbia. Kūrīa guothe mūgaatūūra, mūkaarīaga mīgate Ītarī ndawa ya kūmbia.”

21 Nake Musa agīta athuuri a Isiraēli othe, akīmeera atūrī, “Thīi o narua mūgathuure nyamū nī ūndū wa nyūmba cianyu na mūhīnje gatūrūme ka Bathaka. 22 Oyai kīohe kīa mahuti ma mūthobi, mūgītobokie karaī-inī karī na thakame, mūcooke mūmīhake hīngīro ya igūrū ya mūrango, o na mīena yeerī ya hīngīro cia mūrango. Gūtīkaḁe mūdū o na ūmwe wanyu ūkuuma nja ya nyūmba yake nginya rūciinī. 23 Hīndī ĩrīa Jehova arītūkānia būrūrī nīguo orage andū a Misiri-rī, nīarīona thakame iyo ĩrī igūrū na mīena ya hīngīro cia mūrango, nake ahītūke mūromo wa nyūmba iyo, na nīakagīria mūnīnani atoonye nyūmba cianyu amūūrage.

24 “Athīkīrai ūrutani ūyū taarī watho wa gūtūūra wathīkaḁīrwo nī inyuī na njiaro cianyu. 25 Rīrīa mūgaatoonya būrūrī ūrīa Jehova akaamūhe ta ūrīa eranīre-rī, mūkaamenyagīrīa gīathī gīkī. 26 Na rīrīa ciana cianyu ikamūūria atūrī, ‘Gīathī gīkī kiugīte atīa harī inyuī?’ 27 Mūgaaciūra atūrī, ‘Nī igongona rīa Bathaka rīa kūrūtīra Jehova, ūrīa waagararire nyūmba cia andū a Isiraēli kūu būrūrī wa Misiri, na akīhonokia andū a nyūmba ciitū hīndī ĩrīa ooragire andū a Misiri.’” Nao andū makīnamīrīria mothiū mao, makīhooya. 28 Andū a Isiraēli magīgīka o ūrīa Jehova aathire Musa na Harūni.

29 O ūtukū gatagaḁī Jehova akīūraga marīgithathi mothe kūu būrūrī wa Misiri, kwambīrīria irīgithathi rīa Firaūni, ūrīa waikaraḁīra gītī kīa ūnene, nginya irīgithathi rīa mūdū muohe ūrīa warī njeera na marīgithathi ma mahiū mothe. 30 Firaūni na anene ake othe o na andū a Misiri othe, magīūkīra kūrī o ūtukū, nakuo gūkīgīa kīrīro kīnene kūu būrūrī wa Misiri, nīgūkorwo gūtīarī nyūmba ĩfaarī na mūdū wakuīte.

Thaama

31 O ūtukū ūcio, Firaūni agīta Musa na Harūni, akīmeera atūrī, “Ūkīrai! Ehererai andū akwa, inyuī o na andū a Isiraēli othe! Thīi mūgatungatīre Jehova o ta ūrīa mūūrītīe. 32 Oyai ndūūru cianyu cia mbūrī na cia ng’ombe o ta ūrīa mūrōigite na mūthīi. Na mūdathime o na nīi.”

33 Nao andū a Misiri makīhīka andū acio moime būrūrī ūcio na ihenya, nīgūkorwo moigire atūrī, “Kwaga ūguo, tūgūkua ithuothe!” 34 Nī ūndū ūcio andū a Isiraēli makīoya kīmere kīao gītanekīrwo ndawa ya kūmbia, na magīgīkuua na ciande, nayo mīharatī yoohererwo nguo-inī. 35 Nao andū a Isiraēli magīka o ta ūrīa meerūtīwo nī Musa na makīhooya andū a Misiri mamahe indo cia betha na cia thahabu, o na nguo. 36 Jehova agītūma andū acio metīkīrīke nī andū a Misiri nao makīmahe kīrīa gīothe meetīre; nī ūndū ūcio magītaha indo cia andū a Misiri.

³⁷ Andũ a Isiraeli makĩambĩrĩria rũgendo kuuma Ramesese magĩthiĩ Sukothu. Arũme arĩa metwaraga na magũrũ maarĩ ta 600,000 hategũtarwo atumia na ciana. ³⁸ Na andũ angĩ aingĩ nĩmathiire na makĩambatania nao, hamwe na ndũuru nene cia mahiũ ma mbũri na ng'ombe. ³⁹ Kimere kirĩa maarũtĩe bũrũri wa Misiri nĩkĩo maatũmirire gũthondeka mĩgate ĩtarĩ ndawa ya kũmbia. Kimere kũu gĩtarĩ na ndawa ya kũmbia tondũ nĩkũingatwo maingatirwo bũrũri wa Misiri, na matigana kũgĩa na ihinda rĩa kũhaarĩria irio ciao.

⁴⁰ Ihinda rĩria andũ a Isiraeli maatũũire bũrũri wa Misiri nĩ mĩaka 430. ⁴¹ Harĩa mĩaka ĩyo 430 yathirĩire-rĩ, mũthenya o ro ũcio, nĩguo ikundi ciothe cia andũ a Jehova cioimire bũrũri wa Misiri. ⁴² Tondũ ũtukũ ũcio nĩguo Jehova aikarire eiguĩte nĩguo amarute bũrũri wa Misiri-rĩ, na ũtukũ ũyũ nao andũ a Isiraeli othe nĩmarĩkaraga meiguĩte nĩguo matĩage Jehova njiarwa-inĩ ciothe iria igooka.

Mĩhingo ya Bathaka

⁴³ Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ, “Maya nĩmo mawatho ma Bathaka:

“Gũtirĩ mũgeni ũngĩrĩa Bathaka ĩyo. ⁴⁴ Ngombo o yothe ũgũrĩte no ĩrĩe Bathaka ĩyo thũutha wa kũmĩruithia, ⁴⁵ no mũrarĩrĩri kana mũruti wĩra wa mũcaara ndakanamĩrĩe.

⁴⁶ “No nginya ĩrĩĩagĩrwo thĩĩnĩ wa nyũmba o ĩmwe, mũtikanoimie nyama o na ĩrĩkũ nja ya nyũmba. Mũtikanoine ihĩndĩ o na rĩmwe rĩayo. ⁴⁷ Mũingĩ wotho wa Isiraeli no nginya ũkũngũire Bathaka.

⁴⁸ “Mũgeni ũtũũrĩte thĩĩnĩ wanyu na nĩekwenda gũkũngũira Bathaka ya Jehova, no nginya aruithie arũme othe a nyũmba yake; thũutha ũcio nĩrĩo angĩkũngũira Bathaka ta mũndũ ũciarĩrwo bũrũri-inĩ. Gũtirĩ mũndũ mũrũme ũtarĩ mũruu ũngĩrĩa Bathaka. ⁴⁹ Watho o ũcio noguo ũgwatha arĩa maciarĩtwo marĩ a bũrũri, o na ageni arĩa matũũranagia na inyuĩ.”

⁵⁰ Andũ a Isiraeli othe magĩka o ũrĩa Jehova aathĩte Musa na Harũni. ⁵¹ Na mũthenya o ro ũcio, Jehova akĩruta andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri na ikundi ciao.

13

Kwamũrwo kwa Marigithathi

¹ Nike Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ² “Nyamũrĩra marigithathi mothe ma twana twa tũhĩ. Maciaro ma mbere ma nda o yothe gatagati-inĩ ka andũ a Isiraeli nĩ makwa, marĩ ma mũndũ kana ma nyamũ.”

³ Nike Musa akĩira andũ atĩrĩ, “Ririkanagai mũthenya ũyũ, mũthenya ũrĩa mwoimire bũrũri wa Misiri, mũkiuma bũrũri wa ũkombo, tondũ Jehova nĩamũrutire kuo na guoko kwa hinya. Mũtikarũĩage kĩndũ kĩrĩ na ndawa ya kũmbia. ⁴ ũmũthĩ, mweri-inĩ ũyũ wa Abibu, nĩguo mũroimagara mũthĩ. ⁵ Rĩrĩa Jehova akaamũkinia bũrũri wa Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Ahivi, na Ajebusi bũrũri ũrĩa eehĩtĩre mbere ya maithe manyu ma tene atũ nĩakamũhe bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ-rĩ, mũkaamenyagĩrĩra gĩathĩ gĩkĩ mweri-inĩ ũyũ: ⁶ Ihinda rĩa mũthenya mũgwanja mũkaarĩĩaga mĩgate ĩtarĩ mũkĩre ndawa ya kũmbia na mũthenya wa mũgwanja mũthondeke iruga inene nĩ ũndũ wa Jehova. ⁷ Rĩĩagai mĩgate ĩtarĩ mũkĩre ndawa ya kũmbia ihinda rĩa mũthenya ĩyo mũgwanja; gũtikoneke kĩndũ kĩrĩ na ndawa ya kũmbia gatagati kanyu, kana ndawa ya kũmbia yoneke handũ o hothe mĩhaka-inĩ yanyu.

8 Mūthenya ūcio o mūndū ere mūriū atīrī, ‘Ndīreka ūū tondū wa ūrīa Jehova aanjīkīre rīrīa ndoimire būrūri wa Misiri.’⁹ Kūmenyerera mūthenya ūyū nīkuo kūrītuikaga ta rūūri guoko-inī gwaku, na kīrīrīkania ūthiū-inī waku, atī watho wa Jehova nūrīkaraga iromo-inī ciaku. Nīgūkorwo Jehova nīakūrūtire būrūri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya.¹⁰ No nginya mūrūmie watho ūyū mwathane ihinda rīaguo rīakinya, mwaka o mwaka.

¹¹ “Thuutha wa Jehova kūmūkinyia būrūri wa Akaanani na amūhe guo, o ta ūrīa eeranīre na mwīhītwā kūrī inyuī o na maithe manyu ma tene-rī,¹² nīmūkahe Jehova macioro ma mbere ma nda ciothe. Marigithathi ma njamba mothe ma ūhiū wanyu nī ma Jehova.¹³ Mūgaakūūruga irigithathi o rīothe rīa ndigiri na gatūrūme,* no mūngāaga kūrīkūūra-rī, mūrīune ngingo. Kūūragai marigithathi mothe manyu ma aanake.

¹⁴ “Matukū-inī marīa magooka, rīrīa mūrūguo agaakūūria atīrī, ‘Ūū nī kuuga atīa?’ mwīre atīrī, ‘Jehova aatūrūtire būrūri wa Misiri, agītūruta būrūri wa ūkombo, na guoko gwake kwa hinya.¹⁵ Rīrīa Firaūni omirie mūtwē akīrega gūtūrekereria-rī, Jehova nīooragire marigithathi ma būrūri wa Misiri mothe, andū o na nyamū. Ūndū ūcio nīgūo ūtūmaga ndūtīre Jehova igongona rīa njamba ciothe iria ciambaga kuuma nda, na ngakūūra mūrīū wakwa wothe wa irigithathi.¹⁶ Naguo ūndū ūcio ūrītūikaga ta rūūri guoko-inī gwaku, o na ūtuikage kīonania gūkīrītwo ūthiū-inī waku, atī Jehova nīatūrūtire būrūri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya.’”

Kūringa Iria Itune

¹⁷ Rīrīa Firaūni aarekereirie andū a Isiraēli mathiī-rī, Ngai ndaama-tongoreirie njīra-inī ya kūhītūkīra būrūri wa Afīlisti,† o na gūtūika ūyo nīyo yarī njīra irīa nguhi. Nīgūkorwo Ngai oigire atīrī, “Mangicēmania na mbaara-rī, maahota kwīricūkwo, macooke būrūri wa Misiri.”¹⁸ Nī ūndū ūcio Ngai agīgītongoria andū acio mathiūrūrūkīre njīra ya werū-inī merekeire Iria Itune. Andū a Isiraēli maambatire makiuma būrūri wa Misiri meehete indo cia mbaara.

¹⁹ Musa nīakuuire mahīndī ma Jusufu, nī ūndū Jusufu nīehītīthītie ariū a Isiraēli na mwīhītwā. Oigīte atīrī, “Ti-itherū Ngai nīakamūteithia, na inyuī hīndī ūyo no nginya mūgaakuua mahīndī makwa kuuma kūndū gūkū.”

²⁰ Thuutha wa kuuma Sukothu maambire kambī ciao Ethamu ndeere-inī cia werū.²¹ Mūthenya, Jehova aathīiaga mbere yao arī gītugī-inī gīa itu gīa kūmoonēria njīra, na ūtukū-rī, aathīiaga mbere yao arī gītugī-inī kīa mwaki amamūrīkīre njīra, nīgeetha mahote gūthī mūthenya o na ūtukū.²² Gītugī gīa itu mūthenya kana gītugī kīa mwaki ūtukū, gūtīrī kīeheraga handū hakīo mbere ya andū acio.

14

¹ Nīngī Jehova akīra Musa atīrī,² “Īra andū a Isiraēli macooke na thuutha, na mambe hema gūkūhī na Pi-Hahirothu, gatagatī ka Mīgidoli na iria. Nīmambe hema hūgūrūrū-inī cia iria, kūng’ethanīra na Baali-Zefoni.³ Firaūni nīageciiria atīrī, ‘andū a Isiraēli marī na kīrigiicano no kūrūrūra marorūrūra būrūri-inī, mahīngīrīrio nī werū.’⁴ Na nīngomia

* **13:13** Ndigiri ndīngīarūtīrwo Ngai ta igongona, no watho nīwetīkīrītīe ikūūranio na ndūrūme.

† **13:17** Njīra īno nīyo yarī nguhi kuuma Gosheni gūthīi Kaanani, na nīyarangagīrwo nī andū a Misiri.

ngoro ya Firaūni, nake nīakamaingatithia. No nīi mwene nīngegūira na riiri nī ūndū wa Firaūni na mbūtū yake yothe ya ita, nao andū a Misiri nīmakamenya atī nīi nīi Jehova.” Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli magūika o ūguo merītwo.

⁵ Rīrīa mūthamaki wa būrūri wa Misiri eerirwo atī andū acio nīmorīte-rī, Firaūni na anene ake makūricūkwo ūhoro ūcio, magūkiuga atīrī, “Hī! Tweka atīa? Twarekereria andū a Isiraeli mathīi na ithūi tuorīrwo nī ūtungata wao?” ⁶ Nī ūndū ūcio akiuga ngaari yake ya ita ihaarīrio, na agīthīi na mbūtū yake ya ita. ⁷ Agīthīi na ngaari cia ita 600 iria njega mūno, o hamwe na ngaari cia ita iria ingī ciothe cia būrūri wa Misiri, ciothe irūgamīrīrwo nī anene. ⁸ Jehova akūmia ngoro ya Firaūni mūthamaki wa būrūri wa Misiri, na nī ūndū ūcio akīrūmīrīra andū a Isiraeli na ihenya arīa moimagarīte makinyūkītie na ūcamba. ⁹ Andū a Misiri, hamwe na mbarathi ciothe cia Firaūni na ngaari cia ita, na andū arīa mathiiga mahaicīte mbarathi, na thigari, makīrūmīrīra andū a Isiraeli na ihenya makīmakinyīra harīa maambīte hema rūteere-inī rwa iria, hakuhi na Pi-Hahirothu kūng’ethera Baali-Zefoni.

¹⁰ Firaūni akuhīrīria-rī, andū a Isiraeli makīhūgūra, makīona andū a Misiri mamomīte thuutha makīmaka mūno, magūkaira Jehova. ¹¹ Makīra Musa atīrī, “Nī mbīrīra gūtaarī būrūri wa Misiri, nīguo ūtūrehe tūkuire gūkū werū-inī? Nī atīa ū ūtwīkīte ūgatūruta būrūri wa Misiri?” ¹² Gīthī tūtiakwīrīre tūrī o būrūri wa Misiri atī ūtigane na ithūi, ūreke tūtungatīre andū a būrūri wa Misiri? Kūngīarī wega tūtungatīre andū a Misiri kūrī gūkuira werū-inī!”

¹³ Musa agīcookeria andū acio atīrī, “Tigai gwītīgīra. Mwīhaandei wega, na nīmūkuona ūhonokio ūrīa Jehova ekūmūrehere ūmūthī. Andū a Misiri aya mūrōna ūmūthī, mūtīkamona rīngī. ¹⁴ Jehova nīekūmūrūrīra, mūbatie o gūikara mūhooreire.”

¹⁵ Nīngī Jehova akūira Musa atīrī, “Ūrangaīra nīkī? Īra andū a Isiraeli mathīi na mbere. ¹⁶ Oya rūthanju rwaku, na ūtambūrūkie guoko igūrū wa iria ūgayanie maaī nīgeetha andū a Isiraeli matuīkanīrie iria-inī, mathīrīre thī nyūmū. ¹⁷ Nīngūmia ngoro cia andū a Misiri nīgeetha o nao mamarūmīrīre. Na nīngegūira riiri nī ūndū wa Firaūni na mbūtū yake ya ita, o na nī ūndū wa ngaari ciake cia ita, o na andū ake arīa mathiiga mahaicīte mbarathi. ¹⁸ Nao andū a Misiri nīmakamenya atī nīi nīi Jehova hīndī ĩyo ngegūira riiri nī ūndū wa Firaūni, na ngaari ciake cia ita na andū ake arīa mathiiga mahaicīte mbarathi.”

¹⁹ Hīndī ĩyo mūrāika wa Ngai ūrīa wathīiiga atongoretie mbūtū ya thigari cia Isiraeli, akīehera agīcooka thuutha wao. Gītugī gīa itu nakīo gīkiama hau mbere, gīkīrūgama thuutha wao, ²⁰ gīkīgīa gatagatī ga thigari cia Misiri na cia Isiraeli. Ūtukū wothe itu rīu rīgīkīra nduma mwena ūmwe, na ūtheri mwena ūrīa ūngī; nī ūndū ūcio gūtīrī andū makuhīrīrie arīa angī ūtukū wothe.

²¹ Nīngī Musa agītambūrūkia guoko igūrū wa iria, na ūtukū wothe Jehova agītīndīka iria na thuutha na ūndū wa rūhuho rwa kuuma mwena wa irathīro, na agītūma hau hatūike thī nyūmū. Maaī macio makīgayūkana, ²² nao andū a Isiraeli makīringa iria mahītūkīre thī nyūmū, maaī marūgamīte mwena wao wa ūrīo na wa ūmotho.

²³ Nao andū a Misiri makīmarūmīrīra na ihenya, nacio mbarathi ciothe cia Firaūni na ngaari cia ita, na andū arīa mathiiga mahaicīte mbarathi makīmarūmīrīra nginya iria-inī. ²⁴ Rūciinī ruoro rūgītema-rī, Jehova agīcūthīrīria mbūtū ya ita ya andū a Misiri arī gītugī-inī kīa mwaki na

gĩa ita, nake akĩmĩrigiica. ²⁵ Agĩtũma magũrũ ma ngaari ciao cia ita macomoke nĩgeetha makorwo na thĩna wa gũcitwarithia. Nao andũ a Misiri makiuga atĩrĩ, “Nĩtũũrei twehere harĩ andũ aya a Isiraeli! Jehova nĩwe ũramarũĩra kũri andũ a Misiri.”

²⁶ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko igũrũ wa iria nĩgeetha maaĩ macooke mahubanĩrie andũ a Misiri na ngaari ciao cia ita, na andũ arĩa mathiaga mahaicĩte mbarathi.” ²⁷ Musa agĩtambũrũkia guoko gwake igũrũ wa iria, na gũgĩkĩa-rĩ, iria rĩgĩcooka gũtherera o ta mbere. Nao andũ a Misiri makĩgeria kũriũĩra, no Jehova akĩmahubanĩria iria-inĩ thĩnĩ. ²⁸ Maaĩ magĩcookana, magĩthika ngaari cia ita na andũ arĩa mathiaga mahaicĩte mbarathi; nĩo mbũtũ yothe ya Firaũni ĩria yarũmĩĩre andũ a Isiraeli iria-inĩ. Gũtirĩ o na ũmwe wao wahonokire.

²⁹ No andũ a Isiraeli maaringire iria magereire njĩra nyũmũ, rũthingo rwa maaĩ rũrũgamĩte mwena wao wa ũrĩo na wa ũmotho. ³⁰ Mũthenya ũcio Jehova akĩhonokia Isiraeli kuuma moko-inĩ ma andũ a Misiri, nao andũ a Isiraeli makĩõnera ciimba cia andũ a Misiri kũu hũgũrũrũ-inĩ cia iria. ³¹ Na rĩria andũ a Isiraeli moonire hinya mũnene ũria Jehova onĩrie andũ a Misiri-rĩ, andũ acio magĩtigĩra Jehova na makĩmwĩhoka o na makĩhoka Musa ndungata yake.

15

Rwĩmbo rwa Musa na Miriamu

¹ Hĩndĩ ĩyo Musa na andũ a Isiraeli makĩĩnĩra Jehova rwĩmbo rũrũ: “Nĩngũĩnĩra Jehova,

nĩgũkorwo nĩwe ũtũũgĩrĩtio mũno.

Mbarathi amũikĩtie iria-inĩ hamwe na mũmĩhaici.

² Jehova nĩwe hinya wakwa na rwĩmbo rwakwa;

nĩwe ũtuĩkĩte ũhonokio wakwa.

Nĩwe Ngai wakwa na nĩndĩmũgocaga,

Nĩwe Ngai wa baba na nĩndĩmũtũũgagĩria.

³ Jehova nĩ njamba ya ita;

Jehova nĩrĩo rĩtwa rĩake.

⁴ Ngaari cia ita cia Firaũni na mbũtũ yake aamũikirie iria-inĩ.

Anene arĩa ega mũno a Firaũni moorĩire maaĩ-inĩ ma Iria Itune.

⁵ Maaĩ marĩa mariku nĩmamathikĩte;

Nao magakĩrikĩra kũria kũriku ta ihiga.

⁶ “Wee Jehova, guoko gwaku kwa ũrĩo kwarĩ gwa kũgegania, gũkagĩa hinya.

Wee Jehova, guoko gwaku kwa ũrĩo nĩ gwathuthangire thũ.

⁷ Nĩ ũndũ wa ũnene waku wa magegania,

nĩwakurumanĩrie arĩa magũũkĩrĩire.

Nĩwaitũrũire marakara maku mahiũ;

makĩmacina taarĩ mahuti.

⁸ Na ũndũ wa mũrurumo wa mĩhũmũ ya maniũrũ maku-rĩ,

maaĩ nĩmeiganĩrĩire hĩba.

Makũmbĩ ma maaĩ makĩrũgama ta rũthingo;

maaĩ ma kũria kũriku makĩnyĩtana gatagatĩ ka iria.

⁹ “Thũ nayo yetĩite, ĩkoiga atĩrĩ,

Nĩngamarũmĩrĩra na ihenya, ndĩmakinyĩre.

Ngagayania indo iria matahĩte,

ndĩhũũnĩrĩrie nacio.

Nĩngũcomora rūhiũ rwakwa rwa njora,
nakuo guoko gwakwa kũmaniine.’

10 No wahuhire rūhuho rūkĩhurutana,
narĩo iria rĩkĩmathika,
makĩrika ta kĩgera maaĩ-inĩ maingĩ.

11 “Wee Jehova-rĩ, nũũ ũhaana tawe harĩ ngai ciothe?

Nũũ ũhaana tawe,
wee ũrĩ ũtheru wa magegania,
wee wĩtigĩrĩtwo nĩ ũndũ wa riiri waku,
wee wĩkaga maũndũ ma magegania?

12 Watambũrũkirie guoko gwaku kwa ũrĩo, nayo thĩ ĩkĩmameria.

13 “Nĩ ũndũ wa wendo waku ũtathiraga,
nĩũgũtongoria andũ arĩa ũkũũrĩte.

Nĩũkamatongoria na ũndũ wa hinya waku,
ũmatware nginya gĩikaro gĩaku gĩtheru.

14 Ndũrĩrĩ ikaigua, nacio ciinaine;
ruo rūnyĩite andũ a Filistia.

15 Aathani a Edomu nĩmakamaka mũno,
na atongoria a Moabi manyĩitwo nĩ kũinaina,
andũ a Kaanani makaiyũrwo nĩ maaĩ nda;

16 guoya na kĩmako nĩkamakinyĩrĩra.

Na ũndũ wa hinya wa guoko gwaku-rĩ,
makahaana ta ihiga matekwĩnyagunya,
nginya andũ aku, Wee Jehova, maringe,
nginya andũ arĩa wegũrĩire maringe.

17 Ũkaamarehe thĩnĩ na ũmahaande
kĩrĩma-inĩ kia igai rĩaku,

o handũ harĩa, Wee Jehova,
wombire hatũike gĩikaro gĩaku,
handũ-harĩa-haamũre, harĩa Wee Jehova,
wahaandire na moko maku.

18 Jehova agaathamaka tene na tene.”

19 Hĩndĩ ĩrĩa mbarathi cia Firaũni, na ngaari cia ita, na andũ arĩa maathi-
iaga mahaciite mbarathi maatoonyire iria-inĩ-rĩ, Jehova agĩcookania maaĩ
na iria, makĩmathika. No rĩrĩ, andũ a Isiraeli maatuĩkanirie iria-inĩ
mathĩrĩire thĩ nyũmũ. 20 Hĩndĩ ĩyo Miriamu ũrĩa mũnabii mũndũ-wa-
nja, mwarĩ wa nyina na Harũni, akĩoya kĩhembe gĩa kũinio, nao atumia
othe makĩmuuma thuutha marĩ na ihembe ciao makĩnaga. 21 Miriamu
akĩmainĩra atĩrĩ:

“Inĩrai Jehova,

nĩgũkorwo nĩwe ũtũũgĩrĩtio mũno.

Mbarathi amũikĩtie iria-inĩ, hamwe na mũmĩhaici.”

Maaĩ ma Mara na ma Elimu

22 Nĩngĩ Musa agĩtongoria Isiraeli kuuma Iria Itune magĩthĩĩ Werũ wa
Shuri. Magĩthĩĩ rũgendo rwa mũthenya ĩtatũ werũ-inĩ na matekuona
maaĩ. 23 Rĩrĩa maakinyire Mara, matingĩahotire kũnyua maaĩ makuo
tondũ maarĩ marũrũ. (Nĩkĩo handũ hau hetagwo Mara.) 24 Nĩ ũndũ ũcio
andũ magĩtetia Musa, makiuga atĩrĩ, “Tũkũnyua kĩ?”

²⁵ Nake Musa agĩkaĩra Jehova, nake Jehova akĩmuonia kamũtĩ. Agĩgaikia maaĩ-inĩ, namo makĩgĩa mũcamo mwega.

O hau Jehova agĩathana, akĩmathondekera watho na uuge wa kũrũmagĩrĩrwo, na akĩmagereria ho. ²⁶ Akiuga atĩrĩ, “Mũngĩthikĩrĩria mũgambo wa Jehova Ngai wanyu wega, na mwĩke maũndũ marĩa magĩrũre maitho-inĩ make, mũngĩrũmbũiya maathani make na mũmenyerere wathani wake wothe-rĩ, ndikamũrehera mũrimũ o na ũmwe wa irĩa ndareheire andũ a Misiri, nigũkorwo niĩ ni niĩ Jehova, ũria ũmũhonagia.”

²⁷ Ningĩ magĩkinya Elimu, harĩa haarĩ ithima ikũmi na igĩrĩ, na mĩtende mĩrongo mũgwanja, nao makĩamba hema hau hakuhĩ na maaĩ.

16

Mana na Tũmakia-Arũme

¹ Mũngĩ wothe wa Isiraeli nĩwoimagararire ũkiuma Elimu ũgĩkinya Werũ wa Sini, ũria ũrĩ gatagatĩ ka Elimu na kĩrĩma gĩa Sinai, mũthenya wa ikũmi na itano wa mweri wa keerĩ thuutha wao kuuma bũrũri wa Misiri. ² Kũu werũ-inĩ, mũngĩ ũcio wothe nĩwatetirie Musa na Harũni. ³ Andũ a Isiraeli makĩmeera atĩrĩ, “Naarĩ korwo Jehova aatũuraĩre bũrũri wa Misiri na guoko gwake! Kũu twaikaraga tũthiurũrũkĩrie nyũngũ cia nyama, na tũkarĩaga o kĩrĩa gĩothe twendaga, no inyuũ mũtũrehetete gũkũ werũ-inĩ nĩguo mũũrage kũngano gĩkĩ gĩothe na ng’aragu.”

⁴ Hĩndĩ iyo Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ngũmuurĩria mĩgate kuuma igũrũ ta mbura. Andũ mariumaga nja o mũthenya makongania mĩgate ya kũmaigana o mũthenya ũcio. Ngũmageria na njĩra iyo nyone kana nĩmekũrũmĩrĩra ũrutani wakwa. ⁵ Mũthenya wa gatandatũ-rĩ, marĩharagĩria kĩrĩa mainũkia, nakĩo gĩkoragwo kĩrĩ maita meerĩ ma kĩrĩa monganagia mũthenya irĩa ĩngĩ.”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio Musa na Harũni makĩra andũ othe a Isiraeli atĩrĩ, “Hwaĩ-inĩ-rĩ, nĩmũrĩmenya atĩ nĩ Jehova wamũrutire bũrũri wa Misiri, ⁷ na rũciinĩ nĩmũkona riiri wa Jehova, tondũ nĩaiguĩte ũria mũmũtetetie. Ithuĩ tũkĩrĩ a, atĩ nĩguo mũtũtetetie?” ⁸ O na ningĩ Musa akĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũkamenya atĩ ũcio nĩ Jehova, rĩria akaamũhe nyama mũrĩe hwaĩ-inĩ na amũhe mĩgate irĩa yothe mũkwenda rũciinĩ, tondũ nĩaiguĩte ũria mũmũtetetie. Ithuĩ tũkĩrĩ a? Ti ithuĩ mũratetia, no nĩ Jehova mũratetia.”

⁹ Ningĩ Musa akĩra Harũni atĩrĩ, “Ira mũngĩ wothe wa Isiraeli atĩrĩ, ‘Ũkai mbere ya Jehova, nigũkorwo nĩaiguĩte gũteta kwanyu.’”

¹⁰ Hĩndĩ irĩa Harũni aaragĩria mũngĩ wothe wa Isiraeli-rĩ, makĩrora na mwena wa werũ-inĩ, na kũu makĩona riiri wa Jehova ũri itu-inĩ.

¹¹ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ¹² “Nĩnjiguĩte gũteta kwa andũ a Isiraeli. Meere atĩrĩ, ‘Hwaĩ-inĩ mũrĩrĩaga nyama na rũciinĩ mũkarĩa mĩgate mũkahũna. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ niĩ, ni niĩ Jehova Ngai wanyu.’”

¹³ Hwaĩ-inĩ ũcio gũgũka tũnyoni tũria twĩtagwo tũmakia-arũme tũkĩiyũra kambĩ ciao. Naguo rũciinĩ kwarĩ ime rĩathiurũrũkĩrie kambĩ ciao. ¹⁴ Ime rĩaitika-rĩ, gũkĩoneka tũhendũ twa gĩthiurũrĩ tũhaana maaĩ magandionire nĩmbaa, tũgwĩte thĩ kũu werũ-inĩ. ¹⁵ Rĩria andũ a Isiraeli maatuonire, makĩũrania atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩ kĩĩ?” nĩgũkorwo matiamenyaga nĩ kũ.

Musa akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ mĩgate ĩrĩa Jehova amũheete mũrĩe. ¹⁶ Jehova aathanĩte ũũ: ‘O mũndũ nĩonganie o ĩrĩa ikũmũigana. Oyagai o kĩbaba kĩmwe kĩa omeri* kĩa o mũndũ wothe ũrĩ hema-inĩ cianyũ.’”

¹⁷ Andũ a Isiraeli magĩka o ta ũrĩa meerirwo; amwe makĩũngania mũĩngĩ, na amwe makĩũngania mũĩnini. ¹⁸ Na rĩrĩa yathimirwo na kĩbaba kĩa omeri, gũkioneka atĩ ũrĩa wonganĩtie mũĩngĩ-rĩ, ndaarĩ na mũĩngĩ makĩria; nake ũrĩa wonganirie mũĩnini, ndaarĩ na mũĩnini makĩria. O mũndũ oonganĩtie mũigana wa ũrĩa aabataire.

¹⁹ Ningĩ Musa akĩmeera atĩrĩ, “Gũtikagĩe mũndũ ũkũiga kĩndũ o na kĩnini kĩaayo nginya rũciinĩ.”

²⁰ No rĩrĩ, amwe matiigana kũrũmbũiya ũrĩa Musa oigire; makĩũgĩra ĩmwe yayo nginya rũciinĩ, nayo igĩkorwo ĩyũrite igunyũ na ikambĩrĩria kũnunga. Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩrakario nĩo.

²¹ O rũciinĩ mũndũ o mũndũ nĩoyaga ĩrĩa abatairio nĩyo, narĩo riũa rĩahiũha ĩgatweka. ²² Mũthenya wa gatandatũ-rĩ, nĩmoonganagia maita meerĩ; ibaba igĩrĩ cia omeri† harĩ o mũndũ. Nao atongoria a mũĩngĩ magĩka makĩria Musa ũhoro ũcio. ²³ Nake Musa akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova aathanĩte, ‘Rũciĩ nĩ mũthenya wa kũhurũka, Thabatũ Theru ya Jehova. Nĩ ũndũ ũcio rugai ĩrĩa yothe mũkwenda kũruga, na mũcamũkie kĩrĩa gĩothe mũkwenda gũcamũkia. Kĩrĩa gĩgũtigara-rĩ, mũkũge nginya rũciinĩ.’”

²⁴ Nĩ ũndũ ũcio makĩga imwe nginya rũciinĩ, o ta ũrĩa maathĩtwo nĩ Musa, nacio itiigana kũnunga, kana kũgĩa na igunyũ. ²⁵ Musa akĩmeera atĩrĩ, “Cirĩei ũmũthĩ, tondũ ũmũthĩ nĩ mũthenya wa Thabatũ ya Jehova. ũmũthĩ mũtigũciona igwĩte thĩ. ²⁶ Mũthenya ĩtandatũ nĩguo mũrĩciũnganagia, no mũthenya wa mũgwanja-rĩ, ũcio wa Thabatũ, gũtirikoragwo kũrĩ kĩndũ o na kĩ.”

²⁷ No rĩrĩ, andũ amwe makĩmagara mũthenya ũcio wa mũgwanja, magĩthĩ gũciũngania, nao matiigana kuona kĩndũ. ²⁸ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Nĩ nginya hĩndĩ ĩrĩkũ mũgũtũura mũregete kũmenyerera maathani makwa na kũigua ũrutani wakwa? ²⁹ Menyai atĩ Jehova nĩamũheete Thabatũ; na nĩkĩo amũheaga mĩgate ya mũthenya ĩrĩ mũthenya ũcio wa gatandatũ. Mũndũ o wothe nĩaikarage harĩa arĩ mũthenya ũcio wa mũgwanja; gũtikanagĩe mũndũ ũkumagara.” ³⁰ Nĩ ũndũ ũcio andũ makĩhurũka mũthenya wa mũgwanja.

³¹ Andũ a Isiraeli magĩta mĩgate ĩyo mana. Maarĩ merũ ta mbegũ cia korianda, na maacamaga ta tũmĩgate tũthondeketo na ũũkĩ. ³² Musa akiuga atĩrĩ, “Jehova aathanĩte atĩrĩ; ‘Oyai kĩbaba kĩa omeri ĩmwe ya mana na mũkũge nĩ ũndũ wa njarwa iria igooka thuutha, nĩgeetha makoona mĩgate ĩrĩa ndaamũheire mũrĩe mũrĩ werũ-inĩ, rĩrĩa ndamũrutire bũrũri wa Misiri.’”

³³ Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩra Harũni atĩrĩ, “Oya ndigithũ na wĩkĩre omeri ĩmwe ya mana thĩnĩ wayo. Ningĩ ũcooke ũmũge mbere ya Jehova ĩigirwo njarwa iria igooka thuutha.”

³⁴ O ta ũrĩa Jehova aathire Musa-rĩ, Harũni akĩga mana mbere ya ithandũkũ rĩa ũira, nĩguo matũũre ho. ³⁵ Andũ a Isiraeli maarĩre mana mĩaka mĩrongo ĩna nginya magĩkinya bũrũri ũrĩa watũũragwo nĩ andũ; maarĩre mana nginya rĩrĩa maakinyire mũhaka-inĩ wa Kaanani.

³⁶ (Omeri ĩmwe ĩigana ta gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe.)

* **16:16** nĩ ta lita igĩrĩ na robo (2:25) † **16:22** nĩ ta lita inya na nuthu (4.5)

17

Maaĩ Kuuma Rwaro-inĩ rwa Ihiga

¹ Mũingĩ wothe wa Isiraeli ũkiomagara kuuma Werũ wa Sini, ũkoimaga handũ hamwe ũgathiĩ harĩa hangĩ o ta ũria Jehova aathanaga. Makĩamba hema ciao Refidimu, no gũtiarĩ maaĩ ma kũnyuuo nĩ andũ acio. ² Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩnegenia Musa, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũhe maaĩ ma kũnyua.”

Nake Musa akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũranegenia nĩkĩ? Nĩ kĩĩ gĩgũtũma mũgerie Jehova?”

³ No andũ nĩmanyootire marĩ kũu, nao magĩtetia Musa makĩmũuria atĩrĩ, “Watũrutire bũrũri wa Misiri nĩkĩ, tũũke ũtũũrage na nyoota ithuĩ na ciana ciitũ na ũhiũ witũ?”

⁴ Nake Musa agĩkaĩra Jehova akĩmũuria atĩrĩ, “Ngwĩka atĩa na andũ aya? Marĩ hakuhĩ kũhũura na mahiga nyuguto.”

⁵ Jehova agĩcookeria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ mbere ya andũ aya. Thiĩ na athuuri amwe a Isiraeli na ũkuue rũthanju rũria wagũthire Nili naruo. ⁶ Nĩ ngũrũgama hau mbere yaku, o hau hakuhĩ na rwaro rwa ihiga kũu Horebu. Gũtha ihiga, na maaĩ nĩmekuuma thĩnĩ wario nĩguo andũ manyue.” Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩka ũguo athuuri a Isiraeli makĩonaga. ⁷ Nake agĩta handũ hau Masa na Meriba, tondũ nĩho andũ a Isiraeli maanegenirie na makĩgeria Jehova, makĩũragia atĩrĩ, “Ĩi Jehova arĩ hamwe na ithuĩ kana aca?”

Kũhootwo kwa Amaleki

⁸ Andũ a Amaleki nĩmookire makĩhithũkĩra andũ a Isiraeli kũu Refidimu. ⁹ Musa akĩra Joshua atĩrĩ, “Thuura andũ amwe aitũ mumagare mũkahũũrane na andũ a Amaleki. Rũciũ ngaarũgama kĩrĩma igũrũ nyiĩite rũthanju rwa Ngai na guoko.”

¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩhũũrana na andũ a Amaleki o ta ũria Musa aathanĩte; nake Musa, na Harũni na Huri makĩhaica kĩrĩma-inĩ. ¹¹ Rĩria rĩothe Musa akoragwo oete moko make na igũrũ-rĩ, andũ a Isiraeli makahootana, no rĩria agũithia moko make, andũ a Amaleki makahootana. ¹² Rĩria Musa aanogire moko-rĩ, makĩoya ihiga makĩiga thĩ akĩrĩkarĩra. Harũni na Huri magĩkĩnyiiĩrĩra moko make, o ũmwe akanyiiĩrĩra guoko kũmwe, na ũcio ũngĩ kũu kũngĩ. Nĩ ũndũ ũcio moko ma Musa magĩikara mambarairio nginya riũa rĩgĩthũa. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩhoota mbũtũ cia andũ a Amaleki na rũhiũ rwa njora.

¹⁴ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Andũka ũndũ ũyũ ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo ũri ũndũ wa gũtũũra ũririkanagwo na ũreke Joshua aũigue, tondũ nĩngeheria rĩitwa rĩa Amaleki biũ nao matigacooka kũririkanwo gũkũ thĩ.”

¹⁵ Musa agĩaka kĩgongona na agĩgũta atĩrĩ “Jehova Nĩwe Bendera yakwa.” ¹⁶ Akiuga atĩrĩ, “Nĩgũkorwo moko nĩmambarairio na igũrũ kwerekera gĩtĩ-inĩ kĩa ũnene kĩa Jehova. Jehova arĩhũũranaga na andũ a Amaleki kuuma njjarwa na njjarwa.”

18

Jethero Gũceerera Musa

¹ Na rĩrĩ, Jethero, ũria warĩ mũthĩnjĩri ngai wa Midiani na mũthoni-we wa Musa, akĩgua maũndũ mothe marĩa Ngai eekĩire Musa na andũ ake a Isiraeli, na ũria Jehova aarutire andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri.

² Thuutha wa Musa gūcookia mūtumia wake Zipora, mūthoni-we Jethero nīamwamūkīre, ³ hamwe na ariū ake eerī. Mūriū ūmwe eetagwo Gerishomu, nīgūkorwo Musa oigire atīrī, “Nīnduikīte mūgeni būrūrī-inī wene”; ⁴ mūriū ūcio ūngī eetagwo Eliezeri, nīgūkorwo oigire atīrī, “Ngai wa baba nīwe warī mūteithia wakwa; nīahonokirie kuuma rūhiū-inī rwa Firaūni.”

⁵ Jethero, mūthoni-we wa Musa, hamwe na mūtumia wa Musa na ariū ake, magūka kūrī we kūu werū-inī, kūrīa aambīte hema hakuhī na kīrīma kīa Ngai. ⁶ Jethero nīamūtūmanīire akoiga atīrī, “Nīi, mūthoni-guo Jethero, nīndīrooka kūrī we tūrī na mūtumia waku na ariū aku eerī.”

⁷ Nī ūndū ūcio Musa agīkiumagara agatūnge mūthoni-we, akīnamīrīra, akīmūmumunya. Makīgeithania, na magīcooka magītoonya hema thīinī. ⁸ Musa akīhe mūthoni-we ūhorō wothē wa ūrīa Jehova eekire Firaūni na andū a Misiri nī ūndū wa andū a Isiraēli na, akīmūra mathīna mothe marīa moonete rūgendo-inī, na ūrīa Jehova aamahonoketie.

⁹ Jethero nīakenirio nī kūigua maūndū macio mothe mega marīa Jehova eekīre Isiraēli, nī ūndū wa kūhonokia andū a Isiraēli kuuma guoko-inī kwa andū a Misiri. ¹⁰ Jethero akiuga atīrī, “Jehova arogocwo, ūrīa wamūteithūre kuuma guoko-inī kwa andū a Misiri na gwa Firaūni, na agīteithūra andū kuuma guoko-inī kwa andū a Misiri. ¹¹ Rīu nī nīmenyete atī Jehova nī mūnene gūkīra ngai iria ingī ciothe, nīgūkorwo ūguo nīguo eekire arīa maahatīrīrie Isiraēli metūte.” ¹² Hīndī iyo Jethero, mūthoni-we wa Musa, akīrehe maruta ma njino na magongona mangī ma kūrūtīra Ngai, nake Harūni agūka marī na athuuri othe a Isiraēli nīguo marīanīre irio na mūthoni-we wa Musa, marī mbere ya Ngai.

¹³ Mūthenya ūyū ūngī Musa agīkarīra gītī nīguo atuithanie andū ciira, nao andū makīrūgama mamūthiūrūrūkīrie kuuma rūciinī nginya o hwaī-inī. ¹⁴ Rīrīa mūthoni-we onire wīra ūrīa wothē Musa aarutagīra andū, akīmūria atīrī, “Nī wīra ūrūkū ūyū ūrarutīra andū aya? Nī kī gīgūtūma ūrute wīra wa gūtūithania ciira ūrī o wiki, nao andū aya othe matindage marūngīi magūthiūrūrūkīrie kuuma rūciinī nginya o hwaī-inī?”

¹⁵ Musa akīmūcookeria, akīmūwīra atīrī, “Tondū andū aya marokaga kūrī nī nīguo mamenye wendi wa Ngai. ¹⁶ Rīrīa rīothe marī na ūndū matekūiguanīra, ūrehagwo kūrī nīi, na nīi ngamatuithania na ngamamenyithia uge wa Ngai na mawatho make.”

¹⁷ Mūthoni-we wa Musa akīmūcookeria, akīmūwīra atīrī, “Ūrīa ūreka ti wega. ¹⁸ Wee, na andū aya marooka kūrī we nīmūkwīnogia na mīnoga. Wīra ūyū nī mūrītū mūno makīria harīwe; ndūngīhota ūrī wiki. ¹⁹ Rīurī, ta thīkīrīria ngūtaare, na Ngai aroikara nawe. Wee tuīka mūtūmwo wa Ngai kūrī andū aya, na ūkamūtwaragīra maūndū marīa matekūiguanīra. ²⁰ Marute uge wa Ngai na mawatho make, na ūmoonie njira njega ya mūtūrīre na mawīra marīa magīrīre kūruta. ²¹ No rīrī, thuurā andū marī na ūhoti kuuma andū-inī aya, andū etigīri Ngai, na andū ehokeku arīa mathūire kwamūkīra ihakī, na ūmatue anene a kūrūgamagīrīra ikundi cia ngiri, na ikundi cia magana, na ikundi cia mīrongo itano, na ikundi cia makūmi. ²² Reke matuīke a gūtūithania andū aya ciira mahinda mothe, no makūrehagīre macīra marīa marītū; marīa mahūthū makamatuithanagia arī o. Ūndū ūcio nīgūgūkūhūthīria mūrigo, tondū nīmarīgayanaga nawe. ²³ Ūngīka ūguo na Ngai agwathe, nīūrīhotaga gwītīria mīnoga, na andū aya othe marīnūkaga maiganīre.”

²⁴ Musa nīathikīrīrie mūthoni-we na agūka ūrīa wothe aamūtaarire.

²⁵ Agīthuura andū marī na ūhoti kuuma Isiraeli guothe, akīmatua atongoria a andū acio; akīmatua anene a ikundi cia ngiri, na ikundi cia magana, na ikundi cia mīrongo itano, na ikundi cia makūmi.

²⁶ Magītuika a gūtuithanagia andū ciira hīndī ciothe. Maciira marīa maritū magatwarīra Musa, no marīa mahūthū magatuithanagia arī o.

²⁷ Musa agīcooka akiugīra mūthoni-we ūhoro, nake Jethero agīcooka būrūri wake mwene.

19

Kīrīma-inī gīa Sinai

¹ Mweri wa gatatū thuutha wa andū a Isiraeli kuuma būrūri wa Misiri, mūthenya o ūcio-rī, magīkinya Werū wa Sinai. ² Thuutha wa kuuma Refidimu, magītoonya werū wa Sinai, nao andū a Isiraeli makīamba hema ciao kūu werū-inī, magūrū-inī ma kīrīma kīu kīa Sinai.

³ Ningī Musa akīambata kīrīma-inī harī Ngai, nake Jehova akīmwīta arī kīrīma-inī, akīmwīra atīrī, “Ūū nīguo ūkwīra nyūmba ya Jakubu na wīre andū a Isiraeli: ⁴ Inyuī ene nīmweyoneire ūrīa Ndeekire būrūri wa Misiri, o na ūrīa ndahaanire ta ndamūkuuire na mathagu ma nderi, ngīmūrehe harī nū. ⁵ Na rīrī, mūngīnjathīkīra biū na mūmenyerere kīrīkanīro gīakwa-rī, gatagatī-inī ka ndūrīrī ciothe, inyuī mūgaatuika andū akwa a goro. O na gūtuika thī yothe nī yakwa-rī, ⁶ inyuī mūgaatuika ūthamaki wakwa wa athīnjīri-Ngai na rūrīrī rwamūre. Ciugo icio nīcio ūkwīra andū a Isiraeli.”

⁷ Nī ūndū ūcio Musa agīcooka, na agūta athuuri arīa matongoragia andū, akīmahe ūhoro wothe ūrīa Jehova aamwathīte ameere. ⁸ Nao andū acio magītikanīria hamwe makiuga atīrī, “Nītūgwīka ūrīa wothe Jehova oigīte.” Nī ūndū ūcio Musa agīcookeria Jehova ūhoro ūrīa moigire.

⁹ Jehova akīra Musa atīrī, “Nīngūka kūrī inyuī ndī thīnī wa itu itumanu, nīgeetha andū maanjigwe ngīaria nawe, nao nī megūtūūra makwīhokete.” Musa agīcooka akīra Jehova ūrīa andū moigīte.

¹⁰ Nake Jehova akīra Musa atīrī, “Thīi kūrī andū ūmatherie ūmūthī na rūciū. Meere mathambie nguo ciao, ¹¹ na makorwo mehaarīrie mūthenya wa gatatū, tondū mūthenya ūcio Jehova nīagaikūrūka igūrū rīa Kīrīma gīa Sinai andū othe makīonaga. ¹² Īkīra mīhaka īthiūrūrūkīrie kīrīma, na ūmeere ūū, ‘Mwīmenyererei mūtīkahaice kīrīma kana mūhutie magūrū-inī ma kīo. Ūrīa wothe ūkaahutia kīrīma ti-itherū nīakooragwo. ¹³ Ti-itherū nīakahūurwo na mahiga nyuguto, kana aratho na mīgūi; hatirī guoko gūkaamūhutia. Ndagefīkīrio atūūre muoyo, arī mūndū kana nyamū.’ No rīrīa coro wa rūhīa rwa ndūrūme ūrīgamba, no rīo marīhaica kīrīma igūrū.”

¹⁴ Thuutha wa Musa gūikūrūka oimīte kīrīma-inī agīthīi kūrī andū, akīmatheria, nao magīthambia nguo ciao. ¹⁵ Ningī akīmeera atīrī, “Mwīhaarīriei nī ūndū wa mūthenya wa gatatū. Mūtīgakome na andū-a-nja.”

¹⁶ Rūciinī rwa mūthenya wa gatatū, gūkīgīa ngwa o na heni, na itu itumanu rīgīkara igūrū rīa kīrīma, gūkīgūuo mūgambo mūnene wa coro. Andū othe arīa maarī kambī, makīinaina. ¹⁷ Hīndī iyo Musa agītongoria andū kuuma kambī magacemanie na Ngai, nao makīrūgama magūrū-inī ma kīrīma. ¹⁸ Kīrīma gīa Sinai kīahumbīrītwo nī ndogo, tondū Jehova aikūrūkire igūrū wakīo arī mwakī-inī. Nayo ndogo

ĩgĩtoogororoka kuuma igũrũ rĩa kĩrĩma ta ndogo ĩkuuma riiko-inĩ inene; nakĩo kĩrĩma gĩgĩthingitha na hinya, ¹⁹ nague mũgambo wa coro ũgĩkĩrĩria kũneneha. Nake Musa akĩaria, nague mũgambo wa Ngai ũkĩmũcookeria.

²⁰ Jehova agĩkũrũka igũrũ rĩa Kĩrĩma gĩa Sinai na agĩta Musa ahaice kũu kĩrĩma igũrũ. Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩhaica, ²¹ nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ikũrũka na ũkaanie andũ matikehatĩrĩrie kwambata gũũka kuona Jehova, nĩguo aingĩ ao matigakue. ²² O na athĩnjĩri-Ngai arĩa me gũthengerera Jehova, no nginya metherie kana Jehova amahithũkĩre, amaniine.”

²³ Musa akĩra Jehova atĩrĩ, “Andũ matingĩhaica Kĩrĩma gĩa Sinai tondũ we mwene nĩwatũkaanirie, ũgĩtwĩra atĩrĩ, ‘Īkĩra mũhaka ũthiũrũrũkĩrie kĩrĩma, na ũkĩamũre gĩtuũke gĩtheru.’ ”

²⁴ Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ikũrũka, mwambate na Harũni. No athĩnjĩri-Ngai na andũ matikehatĩrĩrie kwambata mathiĩ kũrĩ Jehova kana amahithũkĩre amaniine.”

²⁵ Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩkũrũka kũrĩ andũ acio, akĩmahe ũhoru ũcio.

20

Maathani Marĩa Ikũmi

¹ Nake Ngai akĩaria ciugo ici ciothe, akiuga atĩrĩ:

² “Nĩ nĩ Jehova Ngai waku, ũrĩa wakũrutire bũrũri wa Misiri, kuuma bũrũri wa ũkombo.

³ “Ndũkanagĩe na ngai ingĩ tiga nĩ.

⁴ “Ndũkanethondekere mũhianano mũicũhie wa mũhianire wa kĩndũ o gĩothe kĩrĩ kũrĩa igũrũ kana gũkũ thĩ, kana kĩrĩ maaĩ-inĩ marĩa marĩ mũhuro wa thĩ. ⁵ Ndũkanacinamĩrĩre kana ũcihooe, nĩgũkorwo nĩ, Jehova Ngai waku, ndĩ Ngai ũrĩ ũiru, herithagia ciana nĩ ũndũ wa mehia ma maithe mao nginya rũciaro rwa gatatũ na rwa kana rwa andũ arĩa maathũire, ⁶ no ngonania wendo kũrĩ njiarwa ngiri na ngiri cia andũ arĩa manyendete na magaathĩkĩra maathani makwa.

⁷ “Ndũkanagwete rĩtwa rĩa Jehova Ngai waku na itherũ, nĩgũkorwo Jehova ndagatua atĩ mũndũ ndehĩtie ũrĩa ũgwetaga rĩtwa rĩake na itherũ.

⁸ “Ririkanaga mũthenya wa Thabatũ ũwamũrage. ⁹ Rutaga wĩra waku wothe mĩthenya ĩtandatũ, ¹⁰ no mũthenya wa mũgwanja nĩ Thabatũ ya Jehova Ngai waku. Mũthenya ũcio ndũkanarute wĩra o na ũrĩkũ, wee mwene, kana mũrũ-guo, kana mwarĩ-guo, kana ndungata yaku ya mũndũ mũrũme, kana ya mũndũ-wa-nja, kana ũhiũ waku, kana mũgeni ũrĩ gwaku mũciĩ. ¹¹ Nĩgũkorwo Jehova ombire igũrũ na thĩ, na irĩa rĩrĩa inene na indo ciothe irĩa irĩ kuo, na mĩthenya ĩtandatũ, no akĩhurũka mũthenya wa mũgwanja. Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩrathima mũthenya ũcio wa Thabatũ, akĩwaamũra.

¹² “Tĩia thoguo na nyũkwa, nĩgeetha ũtũũre matukũ maingĩ bũrũri ũrĩa Jehova Ngai waku egũkũhe.

¹³ “Ndũkanoragane.

¹⁴ “Ndũkanatharanie.

¹⁵ “Ndũkanaiye.

¹⁶ “Ndũkanaigĩrĩre mũndũ ũrĩa ũngĩ kĩgeenyu.

17 “Ndūkanacumīkīre nyūmba ya mūdū ūrīa ūngī. Ndūkanacumīkīre mūtumia wa mūdū ūngī, kana ūcumīkīre ndungata yake ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja, kana ndegwa yake kana ndigiri yake, o na kana kīndū gīothe gīake.”

18 Rīrīa andū maiguire marurumī, na makīona rūheni, na makīigua coro ūkīgamba, na makīona kīrīma gīgītoga ndogo, makīinaina nī guoya. Magīikara o haraaya, ¹⁹ na makīra Musa atīrī, “Twarīrie arī we, na nītūgūkūigua, no tīga kūreka twarīrio nī Ngai, tūtīgakue.”

²⁰ Musa akīra andū acio atīrī, “Tīgai gwītīgira. Ngai okīte kūmūgeria, nīgeetha mūtūre mwītīgīrīte Ngai, mwagage kwīhia.”

²¹ Andū acio magīgīikara o haraaya, nowe Musa agīthengerera harīa haarī nduma ndumanu, harīa Ngai aarī.

Mīhianano na Magongona

²² Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Īra andū a Isiraēli ūndū ūyū: ‘Nīmweyona inyuī ene atī ndaaria na inyuī ndī o igūrū:

²³ Mūtikanathondeke ngai ingī cia kūhooyagwo hamwe na nī; mūtikanathondekere ngai cia betha kana ngai cia thahabu.

²⁴ “ ‘Njakīrai kīgongona gīa tīri, na mūrūtīre ng’ondū na mbūri na ng’ombe cianyu ho irī magongona manyu ma njīno na ma ūiguano. Kūrīa guothe ngaatūma rītwa rīakwa rītūagwo, nīndīūkaga kūrī inyuī na ngamūrathīma. ²⁵ Mūngīnjakīra kīgongona kīa mahiga, mūtīgagīake na mahiga marīa maacūhie, nīgūkorwo mūngīgaatūmīra kīndū gīa gwacūhia nīmūgagīthaahia. ²⁶ Mūtikanahaice kīgongona gīakwa na ngathī, nīguo njaga yanyu ndīkanonekanīre ho.’

21

1 “Maya nīmo mawatho marīa ūkūhe andū a Isiraēli:

Ndungata cia Ahibirania

² “Ūngīgūra Mūhibirania arī ndungata, agaakūrūtīra wīra mīaka itandatū. No mwaka wa mūgwanja, nīūkamūrekereria athī, na ndagakūrīha kīndū. ³ Angīgooka arī wiki, akaarekererio athī arī o wiki; no angīgooka arī na mūtumia, makaarekererio mathī marī hamwe.

⁴ Mwathī wa ndungata īyo angīmīhe mūtumia nake mūtumia ūcio amūciarīre ciana cia aanake na airītu, mūtumia ūcio na ciana ciake magaatūka a mwathī ūcio wake, na no ndungata īyo ya mūdū mūrūme īkaarekererio īthī.

⁵ “No ndungata īyo īngīkaaria, īmwīre atīrī, ‘Nīnyendete mwathī wakwa, na mūtumia wakwa na ciana na ndikwenda kūrekererio thī,’

⁶ hīndī īyo mwathī wa ndungata īyo nīakamītwarā mbere ya atuithania ciira. Akaamītwarā mūrango-inī, kana hīngīro-inī ya mūrango, na amītūre gūtū na mūkuha.* Nayo ndungata īyo īgaatūka ya mwathī ūcio matukū ma muoyo wayo wothē.

⁷ “Mūdū angīendia mwarī agatūike ndungata, ndīkarekererio īthī ta ūrīa ndungata cia arūme ciikagwo. ⁸ Īngīaga gūkenia mwathī ūrīa wamīthuurīte, no ngīnya etīkīre ndungata īyo ikūrwo. Ndarī na kīhooto gīa kwendia ndungata īyo kūrī ageni, tondū nīagīte kwīhokeka harī

* **21:6** Ngombo ciatūrāgwo matū īrī njīra ya kuonania wīrutīri wa gūtungata aathani aacio. Ūyū warī mūtugo thīnī wa būrūri wa Ashuri na mabūrūri marīa maariganītie.

yo. ⁹ Angĩmĩũrĩria mũriũ, no nginya amĩtue ta ĩrĩ mwarĩ wake mwene. ¹⁰ Mũriũ angĩhikia mũtumia ũngĩ, ndakaima ũria wa mbere irio na nguo, na ndakamũime kĩhooto gĩake ta mũtumia wake. ¹¹ Angĩaga kũmũhingĩria maũndũ maya matatũ-rĩ, akĩrekererio athĩ, gũtarĩ na mbeeca ikũrĩhwo.

Watho Ũkonĩ Gũthia Mũndũ

¹² “Mũndũ ũria ũngĩgũtha mũndũ amũũrage, ti-itherũ o nake no akoor-agwo. ¹³ No rĩrĩ, angĩkorwo ekĩte ũguo atekwenda-rĩ, no gũtuĩke nĩ Ngai ũtũmĩte ũndũ ũcio wĩkĩke, nake mũndũ ũcio nĩakoorĩra kũndũ kũria ngaathuura. ¹⁴ No mũndũ angĩtũmĩra mawara na oorage mũndũ ũria ũngĩ akĩendaga-rĩ, mweheriei kĩgongona-inĩ gĩakwa, na mũmũũrage.

¹⁵ “Mũndũ ũria ũngĩtharĩkĩra ithe kana nyina no nginya ooragwo.

¹⁶ “Mũndũ ũngĩya mũndũ ũngĩ na hinya akamwendie, kana o na anyiitwo arĩ nake atanamwendia-rĩ, no nginya ooragwo.

¹⁷ “Mũndũ ũria ũngĩruma ithe kana nyina no nginya ooragwo.

¹⁸ “Andũ mangĩũgitana na ũmwe aringe ũria ũngĩ na ihiga kana na ngundi na aage gũkua, no akome ũrĩrĩ kwa ihinda-rĩ, ¹⁹ ũcio mũringani ndagacookererwo nĩ mahĩtia angĩkorwo ũria waringĩtwo nĩakehota na etware nja na mũtirima wake. No rĩrĩ, no nginya arĩhe mahinda ma mũndũ ũcio mũthihie marĩa morĩte na one atĩ niahona biũ.

²⁰ “Mũndũ angĩhũũra ngombo yake ya mũndũ mũrũme kana ya mũndũ-wa-nja na rũthanju, nayo ngombo ĩyo ĩkue nĩ ihũũra rĩu-rĩ, no nginya aherithio, ²¹ no ndangĩherithio ngombo ĩyo ĩngĩarahũka thuurũthwa wa mũthenya ũmwe kana ĩrĩ, tondũ ngombo ĩyo nĩ kĩndũ gĩake.

²² “Andũ mangĩkorwo makĩrũa, maringe mũtumia ũrĩ nda, ahune no ndagie na thũna ũngĩ-rĩ, ũria ũmũringĩte nĩakarĩha kũria gĩothe mũthuurĩ wa mũtumia ũcio ageetia, igooti rĩetĩkĩria. ²³ No mũtumia ũcio angĩthio ũũru, muoyo nĩũrĩhagio na muoyo, na ²⁴ riitho rĩrĩhagio na riitho, na igeo rĩrĩhagio na igeo, na guoko kũrĩhagio na guoko, na kũgũrũ kũrĩhagio na kũgũrũ, na ²⁵ ihĩa rĩrĩhagio na ihĩa, na itihia rĩrĩhagio na itihia, naruo rũhara rũrĩhagio na rũhara.

²⁶ “Mũndũ angĩgũtha ndungata ya mũndũ mũrũme kana ya mũndũ-wa-nja riitho narĩo rĩthũke-rĩ, no nginya akaarekereria ndungata ĩyo ĩthĩire, ũndũ ũcio ũtuĩke nĩguo irĩhi rĩa riitho. ²⁷ Na angĩkũũra igeo rĩa ndungata ya mũndũ mũrũme kana ya mũndũ-wa-nja, no nginya arekererie ndungata ĩyo ĩthĩire, ũndũ ũcio ũtuĩke nĩguo irĩhi rĩa igeo.

²⁸ “Ndegwa ĩngĩtheeca mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja na rũhĩa akue, ndegwa ĩyo no nginya ĩhũũrwo na mahiga nginya ĩkue, na nyama ciayo itikarĩo. No mwene ndegwa ndangĩũrio. ²⁹ No rĩrĩ, angĩkorwo ndegwa ĩyo nĩmenyerete gũtheeca andũ na rũhĩa, na mwene nĩamenyithĩtio ũhoro ũcio nake akaaga kũmĩhingĩra, nayo ĩcooke yũrage mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja-rĩ, ndegwa ĩyo no nginya ĩhũũrwo na mahiga ĩkue, na mwene o nake no nginya ooragwo. ³⁰ Na rĩrĩ, angĩtuĩka nĩ gwĩtio irĩhi-rĩ, no akũũre muoyo wake na kũrĩha kũria gĩothe angĩtio.

³¹ Watho ũyũ noguo ũrũgamĩrĩire ndegwa ĩngĩtheeca mwanake kana mũirĩtu wa mũndũ na rũhĩa. ³² Ndegwa ĩngĩtheeca ngombo ya mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja, mwene no nginya arĩhe cekeri mũrongo ĩtatũ cia betha kũrĩ mwathi wa ngombo ĩyo,† nayo ndegwa ĩyo no nginya ĩhũũrwo na mahiga.

† 21:32 Thogora wa ngombo warĩ icunjĩ mũrongo ĩtatũ cia betha.

33 “Mündū angīkunūra irima, kana enje rīmwe na aage kūrīkunīka, nayo ndegwa kana ndigiri igwe thīinī warīo, 34 mwene irima rīu no nginya arīhe hathara iyo; no nginya arīhe mwene nyamū, nayo nyamū iyo ikuite itūike yake.

35 “Ndegwa ya mündū īngīthia ndegwa ya mündū ūngī ikue, andū acio nīmakendia ndegwa irīa irī muoyo, magayane mbeeca na magayane nyamū iyo ikuite. 36 No rīrī, kūngīkorwo nīkūmenyekete atī ndegwa iyo nīmenyerete gūtheecana na rūhīa, nake mwene akaaga kūmīhingīra-rī, no nginya mwene arīhe, nyamū irīhio na nyamū īngī, na irīa ikuite itūike yake.

22

Ūgitīri wa Indo

1 “Mündū angīya ndegwa kana ng’ondū, na amīthīnje kana amīendie-rī, no nginya arīhe ndegwa ithano nī ūndū wa ndegwa iyo na ng’ondū inya nī ūndū wa ng’ondū iyo.

2 “Mūici angīnyitwo agītua nyūmba nake agūthwo akue-rī, mūmūgūthi ndarī na ihītia rīa gūita thakame; 3 no ūndū ūcio ūngīkīka thuutha wa rīua kūratha, mündū ūcio wagūthana arī na ihītia rīa gūita thakame.

“Mūici no nginya arīhe kīrīa aiyīte, no angīkorwo ndarī na kīndū, no nginya endio nīguo kīrīa aiyīte kīrīhwo.

4 “Nyamū irīa iyyītwo īngīonekana irī muoyo moko-inī make, irī ndegwa kana ndigiri kana ng’ondū no nginya arīhe maita meerī.

5 “Mündū angīrīthia ūhiū wake mūgūnda wene o na kana arīthie mūgūnda wene wa mīthabibū, aūrekererie ūrīe mūgūnda wa mündū ūngī-rī, no nginya arīhe na indo irīa njega cia mūgūnda wake o na arīhe na thabibū irīa njega mūno cia mūgūnda wake.

6 “Mwaki ūngītuthūka na ūcine ihinga cia mūigua nginya ūkinyīre itīia cia ngano kana ngano īrūngīi, kana ūcine mūgūnda wothe, mwakia wa mwaki ūcio no nginya arīhe ngano iyo.

7 “Mündū angīhithia mündū wa itūūra rīake betha kana indo amūigīre-rī, nacio indo icio ciywo kuuma nyūmba yake, mūici ūcio angīyitwo no nginya arīhe indo icio maita meerī. 8 No mūici ūcio angīaga kūnyitwo, mwene nyūmba no nginya athī mbere ya aciirithania nīguo kūmenyeke kana nīwe ūiyīte indo icio cia mündū ūcio ūngī. 9 Ha ūhorō o wothe wa mündū gūkorwo na kīndū na njīra irīa itagīrīire, kīrī ndegwa, kana ndigiri, kana ng’ondū, kana nguo, kana kīndū kīngī gīothe kīūrīte kīrīa mündū ūngī angīuga atīrī, ‘Kīndū gīkī nī giakwa,’ andū acio eerī no nginya marehe ūhorō wao mbere ya aciirithania. Mündū ūrīa aciirithania magatua atī nīehītie-rī, no nginya arīhe mündū ūcio ūngī maita meerī.

10 “Mündū angīhithia mündū wa itūūra rīake ndigiri, kana ndegwa, kana ng’ondū kana nyamū o yothe amūigīre, nayo ikue, kana itihio, kana iyywo, hatarī mündū ūroona-rī, 11 ūhorō ūcio wao ūgaatuuo na njīra ya kwīhīta mwīhītwa mbere ya Jehova atī ūrīa ūhithītio tiwe ūiyīte indo icio. Mwene nake etīkīre mwīhītwa ūcio, na hatikagīa ūhorō wa kūrīhania.

12 No angīkorwo nyamū nīkūiywo yayīrwo kuuma kūrīa yahithītio-rī, no nginya mündū ūcio arīhe mwene. 13 Angīkorwo yatambuurrīrwo nī nyamū cia gīthaka, nīakonania matigari matūike ūira, na ndakaarīhio nyamū iyo itambuurrītwo nī nyamū.

14 “Mündū angīgwatio nyamū ya mündū ūngī, nayo itihio kana ikue mwene atarī hakuhī, no nginya amīrīhe. 15 No nyamū iyo īngīkorwo

ĩrĩ na mwene-rĩ, ũrĩa ũgwatĩtio ndangĩmĩrĩha. Angĩkorwo nyamũ nĩgũkomborithio yakomborithĩtio, mbeeca iria ikomboretwo nĩrĩhĩte hathara ĩyo.

Maũndũ makonĩ Gũikarania

16 “Mũndũ angũuha mũirĩtu gathirange ũtoorĩtio kũhikio, nake akome nake, no nginya arĩhe rũracio, nake mũirĩtu ũcio atũike mũtumia wake. 17 Ithe wa mũirĩtu angĩrega biũ kũmũheana kũrĩ mũndũ ũcio, no nginya mũndũ ũcio arĩhe rũracio rwa airĩtu gathirange.

18 “Mũtigitĩkĩrie mũndũ-wa-nja mũrogi atũũre muoyo.

19 “Mũndũ ũngĩgwata nyamũ no nginya ooragwo.

20 “Mũndũ ũkaarutĩra ngai ingĩ iruta tiga Jehova nĩakaniinwo.

21 “Mũtigeke mũgeni ũuru kana mũmũhinyĩrĩrie, nĩgũkorwo o na inyuĩ mwarĩ ageni bũrũri wa Misiri.

22 “Mũtikanahinyĩrĩrie mũtumia wa ndigwa kana mwana wa ngoriai.

23 Mũngũka ũguo nao mangaĩre, hatĩrĩ njanja nĩngaugua kĩrĩro kĩa.

24 Nĩngacinwo nĩ marakara, na nĩngamũũraga na rũhiũ rwa njora, nao atumia anyu matũike a ndigwa na ciana cianyu ituĩke cia ngoriai.

25 “Ũngĩkombera mũndũ ũmwe wakwa gatagatĩ-inĩ kanyu mbeeca abatairio nĩcio-rĩ, ndũgatuĩke ta mũkombanĩri wa mbeeca; ndũkamũrĩhie uumithio wacio. 26 Mũndũ ũngĩ angĩkũnengera nguo yake ya igũrũ irũgamĩrĩre thĩrĩ, mũcookerie riũa rĩtanathũa, 27 tondũ noyo arĩ nayo ya kwĩhumbĩra. Angĩkĩhumbĩra nakĩ agĩkoma? Angaĩra, nĩngamũigua, nĩgũkorwo ndĩ mũigua tha.

28 “Ndũkanarume Ngai kana ũrume mũnene wa andũ anyu.

29 “Ndũgacerithĩrie maruta kuuma makũmbĩ-inĩ maku kana mahĩhĩro-inĩ maku ma ndibei.

“No nginya ũũheage marigithathi ma ariũ aku. 30 Wĩkage o ũguo mwena-inĩ wĩgĩ ng’ombe na ng’onde ciaku. Iria ciaciarwo ũrekage igaikara na manyina mũthenya mũgwanja, mũthenya wa ĩnana ũgacineana kũrĩ nĩ.

31 “Inyuĩ mũgũtuĩka andũ akwa aamũre. Nĩ ũndũ ũcio mũtikanarĩe nyama cia nyamũ ndamburange nĩ nyamũ cia gĩthaka; ciikagĩriei ngui.

23

Mawatho ma Kĩhooto na Kũiguanĩra Tha

1 “Ndũkanamemerekie ndeto cia maheeni. Ndũgateithĩrĩrie mũndũ mwaganu na ũndũ wa kũrũgamĩrĩra ũira wa maheeni.

2 “Ndũkarũmanĩrĩre na mũingĩ gwĩka ũuru. Ũngĩruta ũira igooti-inĩ, ndũkogomie kĩhooto ũkĩnyiitanĩra na mũingĩ, 3 na ndũkonanie kĩmenyano harĩ mũndũ mũthĩni ciira-inĩ wake.

4 “Ũngĩona ndegwa kana ndigiri ya mũndũ mũrĩ ũthũ nake yũrĩte-rĩ, tigĩrĩra atĩ nĩwamĩcookia kũrĩ we. 5 Ũngĩona ndigiri ya mũndũ ũgũthũire igwĩte ikaremererwo nĩ mũrigo wayo-rĩ, ndũkamĩtĩge hau; no nginya ũmũteithie kũmũkĩria.

6 “Ndũkanaime andũ anyu arĩa athĩni kĩhooto ciira-inĩ wao.

7 Ndũkahutanie na thĩtango ya maheeni, na ndũkoorage mũndũ ũtarĩ na mahĩtia kana mũndũ mwĩhokeku, nĩgũkorwo ndikarekereria mũndũ mwĩhia.

8 “Ndũkoe ihaki, nĩgũkorwo ihaki nĩrĩtũmaga arĩa monaga matũike atumumu, na rĩkoogomia ciugo cia andũ arĩa athingu.

9 “Ndūkahatīrīrie mūgeni; inyuī nīmūūī ūrīa mūgeni aiguaga, tondū mwarī ageni būrūri wa Misiri.

Mawatho ma Thabatū

10 “Haandaga irio mīgūnda yaku mīaka itandatū, na ūkagetha irio iria iciarīte mīaka iyo, 11 no mwaka wa mūgwanja ūkarekaga mīgūnda ūikare ūguo ūtarīmīto na ūtekūhūthīrwo. Nao arīa athīni gatagatī ka andū anyu makonaga irio kuuma mīgūnda ūcio, nacio nyamū cia gīthaka ikarīāga kīrīa marītīgagia. Īkaga o ūguo na mīgūnda waku wa mīthabībū na wa mītamaiyū.

12 “Rutaga wīra waku mīthenya itandatū, no mīthenya wa mūgwanja ndūkanarute wīra, nīgeetha ndegwa na ndigiri yaku ihurūke, nayo ngombo irīa ĩciarīrwo gwaku, kana mūgeni, o nao magiage na ihinda rīa kūnogoka.

13 “Menyagīrīra wīkage maūndū marīa mothe ngwīrīte. Ndūkanagwete marītwa ma ngai ingī; ndūkareke maiguuo makīgwetwo na kanua gaku.

Ciathī Ithathū cia o Mwaka

14 “Giagai na giathī giā gūkūngūrīa maita matatū o mwaka.

15 “Kūngūyagīra Giathī kīa Mīgate Ītarī na Ndawa ya Kūmbia; handū ha mīthenya mūgwanja ūrīage mīgate ĩtarī na ndawa ya kūmbia, o ta ūrīa ndagwaathire. Īkaga ūndū ūyū hīndī irīa ĩtūtwo mweri-inī wa Abibu, tondū nī mweri-inī ūcio woimire būrūri wa Misiri.

“Gūtikanagie mūdū ūrūkaga mbere yakwa moko matheri.

16 “Kūngūyagīra Giathī kīa Magetha* na maciaro ma mbere ma irio iria ūhaandīte mīgūnda yaku.

“Kūngūyagīra Giathī kīa Igetha mūthia-inī wa mwaka, rīrīa ūgūcookanīrīria irio ciaku kuuma mīgūnda.

17 “Arūme othe nīmarīthiāga mbere ya Mwathani Jehova maita matatū o mwaka.

18 “Ndūkanandutīre thakame ya igongona hamwe na kīndū kīrī na ndawa ya kūmbia.

“Maguta ma maruta makwa ma giathī matikaigwo nginya rūciinī.

19 “Rehaga indo iria njega cia maciaro ma mbere nyūmba-inī ya Jehova Ngai waku.

“Ndūkanaruge koori na iria rīa nyina.†

Mūraika wa Ngai Kūhaarīria Njīra

20 “Na rīrī, nī nīndīratūma mūraika athī mbere yanyu, amūrangīre njīra-inī na amūkinīye handū harīa ndīmūhaarīrie. 21 Iguagai na mwathīkagīre ūrīa ekūmwīra. Mūtikanamūkararie tondū ndakamūrekerā ūremi wanyu, nīgūkorwo Rītwa rīakwa rīrī thīnī wake.

22 Mūngīmūigua kūna ūrīa aroiga, na mwīke ūrīa wothe ngaamwīra, nīngatuīka thū kūrī thū cianyu, na njūkīrīre arīa makaamūkīrīra.

23 Mūraika wakwa nīagathī mbere yanyu, na amūkinīye būrūri wa Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Akaanani, na Ahivi, na Ajobusi, na nī nīngamanīina biū. 24 Mūtikanainamīrīre ngai ciao, kana mūcihooe, kana mūrūmīrīre mītugo yao. No nginya mūcianange, nayo mīhianano ya ngai ciao cia mahiga mūmiunange tūcunjī. 25 Hooyagai Jehova Ngai wanyu

* 23:16 Giathī kīa Magetha no kīo kīokaine ta Giathī kīa Ciumia (34:22), na giakūngūyagīrwo ciumia mūgwanja thuutha wa Bendegothito. † 23:19 Kūruka kori na iria rīa nyina warī mūtugo wa andū a Kaanani.

nake, nīārīrathimaga irio cianyu na maaī manyu. Nīndīimweheragīria mīrimū gatagati-inī kanyu, ²⁶ na gūtīrī mūdū ūkaahuna kana atuīke thaata būrūri-inī wanyu. Nīndīimūkinyagīria matukū marīa mwathūrīrio ma gūtūra muoyo.

²⁷ “Nīngūtūma kīmakania gīakwa mbere yanyu, na ndūme ndūrīrī iria mūrīkoragīrīra inyiitwo nī kīrigiicano. Nīndītūmaga thū cianyu imūuraqīre. ²⁸ Nīngatūma magi mbere yanyu, maingate Ahivi, na Akaanani na Ahiti mamweherere. ²⁹ No rīrī, ndikamaingata o mwaka ūmwe, tondū būrūri wahota gūcooka gīthaka, nacio nyamū cia gīthaka imūingīhīre mūno. ³⁰ Ndīmaingataga o kahora o kahora, nginya rīrīa mūkaingīha mūhote kwinyiitīra būrūri ūcio.

³¹ “Nīngekīra mīhaka yanyu kuuma Iria Itune, ndīmīikūrūkie nginya Iria rīa Afīlisti, na kuuma werū-inī nginya Rūūī rwa Farati. Andū arīa maīkaraga kūu nīngamaneana moko-inī manyu, na inyuī mūmaingate mamweherere. ³² Mūtīkaqīe na kīrīkanīro nao kana na ngai ciao. ³³ Mūtīkareke matūūre būrūri-inī wanyu; nī tondū no matūme mūnjīhīrie, nī tondū kūhooya ngai icio ciao ti-itherū nīgūkamūtoonya mūtego-inī.”

24

Kīrīkanīro Gwīkīrwo Hinya

¹ Nake Jehova akīra Musa atīrī, “Ambata, ūuke kūrī Jehova, wee na Harūni, na Nadabu, na Abihu, na athuuri mīrongo mūgwanja a Isiraēli, mūnamīrīre mūhooe mūrī haraaya, ² no Musa wiki ūgaakuhīrīria Jehova; acio angī matigooke hakuhi. Nao andū acio angī a Isiraēli matikambate nawe.”

³ Nake Musa agīthīi na akīra andū ciugo ciothe cia Jehova na mawatho make, nao andū magītīkanīria na mūgambo ūmwe, makiuga atīrī, “Ūrīa wothe Jehova oigīte, nītūgwīka.” ⁴ Nake Musa akīandīka ūhoro wothe ūrīa Jehova aarītie.

Mūthenya ūyū ūngī agīūkīra rūciinī tene, agīaka kīgongona magūrū-inī ma kīrīma, na akīrūgamia itugī ikūmi na igīrī cia mahiga irūgamīrīre mīhīrīga ikūmi na īrī ya Isiraēli. ⁵ Ningī agītūma aanake amwe a Isiraēli, nao makīruta magongona ma njino, na magīthīnja tūtegwa tūrī igongona rīa ūiguano kūrī Jehova. ⁶ Musa akīoya nuthu ya thakame yatuo akīmīkīra mbakūrī-inī, na nuthu īria ingī akīmīminjaminjīria kīgongona kīu. ⁷ Ningī akīoya Ibuku rīa Kīrīkanīro, na akīrīthomera andū. Nao andū magītīkanīria, makiuga atīrī, “Nītūgwīka ūrīa wothe Jehova oigīte; nītūgwathīka.”

⁸ Musa agīcooka akīoya thakame īyo, akīmīminjaminjīria andū, na akiuga atīrī, “Ino nī thakame ya kīrīkanīro kīrīa Jehova aarīkanīre na inyuī kūringana na ciugo ici ciothe.”

⁹ Musa na Harūni, na Nadabu na Abihu hamwe na athuuri acio mīrongo mūgwanja a Isiraēli makīambata, ¹⁰ na makīona Ngai wa Isiraēli. Rungu rwa makīnya make haarī handū haakītwo wega na mahiga ma yakuti ya bururu, matherete o ta igūrū rīo rīene. ¹¹ No Jehova ndaigana kūhūra atongoria acio a Isiraēli; nīmoonire Ngai, na makīrīa na makīnyua.

¹² Nake Jehova akīra Musa atīrī, “Ambata, ūuke kūrī nīi kīrīma igūrū, na ūikare ho, na nīngūcooka ngūnengere ihengere cia mahiga, irī na maandīko ma watho na maathani marīa nyandīkīte nīguo ūmarutage andū a Isiraēli.”

13 Ningĩ Musa akiumagara marĩ na mũteithĩrĩa wake Joshua, nake Musa akĩambata kĩrĩma-inĩ kĩa Ngai. 14 Akĩra athuuri acio atĩrĩ, “Twetererei haha nginya rĩrĩa tũgaacooka. Harũni na Huri marĩ hamwe na inyuĩ, mũndũ o wothe ũrĩa ũngĩgĩa na ciira nĩathiage kũrĩ o.”

15 Rĩrĩa Musa aambatire kĩrĩma-inĩ, itu rikĩhumbĩra kĩrĩma, 16 naguo riiri wa Jehova ũgĩkara igũrũ rĩa Kĩrĩma gĩa Sinai. Kĩrĩma gĩkihumbĩrwo nĩ itu rĩu mĩthenya ĩtandatũ, na mũthenya wa mũgwanja Jehova agũta Musa arĩ itu-inĩ rĩu. 17 andũ a Isiraeli moonaga riiri wa Jehova ũtariĩ ta mwaki wa kũinihana ũrĩ kĩrĩma igũrũ. 18 Hĩndĩ ĩyo Musa agĩtoonya itu-inĩ o akĩambataga kĩrĩma. Agĩkara kũu kĩrĩma-inĩ matukũ mĩrongo ĩna, ũtukũ na mũthenya.

25

Maruta ma Hema ĩrĩa Nyamũre

1 Jehova akĩra Musa atĩrĩ, 2 “Ĩra andũ a Isiraeli mandehere iruta. Nĩwe ũkwamũkĩra iruta rĩu handũ hakwa kuuma kũrĩ mũndũ o wothe ũrĩa ngoro yake ĩkwenda kũheana. 3 Maruta marĩa ũrĩamũkagĩra kuuma kũrĩ o nĩmo maya: thahabu, na betha na gĩcango; 4 na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa njega, o na guoya wa mbũri; 5 na njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mūtune, na njũa cia pomboo, na mbaũ cia mũgaa; 6 na maguta ma mũtamaiyũ ma gwakia tawa; na mahuti manungi wega ma gũthondeka maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũbumba ũrĩa mũnungi wega; 7 na tũhiga twa onigithi, na tũhiga tũngĩ twa goro twa gwĩkĩrwo ebodi-inĩ na gakuo ga gĩthũri.*

8 “Ningĩ ũnjakithĩrie handũ haamũre, na nĩ nĩngatũũranagia nao. 9 Thondekai hema ĩno nyamũre, na mwĩkĩre indo cia thĩinĩ kũringana na mũhano ũrĩa ngũkuonia.

Ithandũkũ rĩa Kĩrĩkanĩro

10 “Nĩmathondekere ithandũkũ rĩa mbaũ cia mũgaa. Ũraihi warĩo ũkorwo ũrĩ mĩkono ĩrĩ na nuthu,† na kwarama kwarĩo gũkorwo kũrĩ mũkono ũmwe na nuthu,‡ na kũraiha na igũrũ kwarĩo gũkorwo nĩ mũkono ũmwe na nuthu. 11 Ithandũkũ rĩu rĩgemio na thahabu therie mĩena yeerĩ nja na thĩinĩ, na mũrĩtirihe na mũcibi wa thahabu mĩena yothe. 12 Rĩtwekerie icũhĩ inya cia thahabu, na ũcioherere magũrũ-inĩ marĩo mana, icũhĩ igĩrĩ mwena ũmwe na icũhĩ igĩrĩ mwena ũrĩa ũngĩ. 13 Ũcooke ũthondeke mĩtĩ mĩraaya ya mũgaa ũmĩgemie na thahabu. 14 Toonyia mĩtĩ ĩyo mĩraaya icũhĩ-inĩ iria irĩ mĩena ya ithandũkũ nĩgeetha rĩkuuikage. 15 Mĩtĩ ĩyo mĩraaya ĩrekwo ĩkarage icũhĩ-inĩ cia ithandũkũ rĩrĩrĩ, na ndĩkeheragio. 16 Ũcooke wĩkĩre thĩinĩ wa ithandũkũ rĩu ũira, ũrĩa ngũkũhe.

17 “Thondeka gĩtĩ gĩa tha gĩa thahabu therie, gĩkorwo kĩrĩ kĩa ũraihi wa mĩkono ĩrĩ na nuthu,§ na wariĩ wa mũkono ũmwe na nuthu.* 18 Na ũture makerubi meerĩ ma thahabu, ũmekĩre mĩthia-inĩ ya gĩtĩ kĩu gĩa tha. 19 Thondeka ikerubi rĩmwe rĩikare mũthia-inĩ ũmwe, na ikerubi rĩu rĩngĩ rĩikare mũthia-inĩ ũrĩa ũngĩ wa gĩtĩ gĩa tha; thondeka makerubi

* 25:7 Ebodi yarĩ nguo nyamũre na yekagĩrwo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene (28:6-14).

† 25:10 nĩ ta mita ĩmwe ‡ 25:10 nĩ ta mita robo ithatũ (0.75) § 25:17 nĩ ta mita ĩmwe

* 25:17 nĩ ta mita robo ithatũ (0.75)

macio maanyiitanite na giti gĩa tha mĩthia-inĩ yeerĩ. ²⁰ Makerubi macio makorwo matambũrũkĩtie mathagu mamu na igũrũ, magathiika giti kũ gĩa tha namo. Makerubi macio makorwo maroranite, na marorete giti kũ gĩa tha. ²¹ Igĩra giti kũ gĩa tha igũrũ rĩa ithandũkũ, na wĩkire thĩnĩ wa ithandũkũ rĩ ũira ũria ngũkũhe. ²² Na hau igũrũ wa giti gĩa tha, gatagati ka makerubi macio meeri marĩ igũrũ wa ithandũkũ rĩa ũira nĩngacemia nawe ngũhe maathani makwa mothe nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli.

Metha

²³ “Thondeka metha na mbaũ cia mũgaa, ũraihu wayo ũkorwo ũrĩ wa mĩkono ĩrĩ,† na wariĩ wayo ũkorwo ũrĩ wa mũkono ũmwe,‡ na kũraiha na igũrũ ikorwo ĩrĩ na mũkono ũmwe na nuthu.§ ²⁴ Ũmĩgemie na thahabu therie, na ũmĩtirihe na mũcibi wa thahabu. ²⁵ Mĩthondekere karũbaũ gaceke ka wariĩ wa rũhĩ* gathiũrũrũkĩrie metha ĩyo, na ũgatirihe na mũcibi wa thahabu. ²⁶ Thondekera metha ĩyo icũhĩ inya cia thahabu, ũcioherere koono-inĩ iria inya o harĩa magũrũ macio mana marĩ. ²⁷ Icũhĩ icio ikorwo irĩ hakuĩ na mũcibi wa karũbaũ karĩa gaceke, nĩgeetha inyiitagĩrĩre mĩti ĩria ya gũkuuaga metha ĩyo. ²⁸ Thondeka mĩti mĩraaya ya mbaũ cia mũgaa, ũmĩgemie na thahabu na ũkuuaga metha nayo. ²⁹ Na ũthondeke thaani ciayo, na thaani nene cia thahabu therie na ndigithũ, na mbakũri cia gũitaga maruta. ³⁰ Iga mĩgate ĩria ĩigagwo mbere yakwa igũrũ rĩa metha ĩyo, nayo ĩikarage hau mbere yakwa mahinda mothe.

Mũti wa Kũigĩrĩrwo Matawa

³¹ “Thondeka mũti wa kũigĩrĩrwo matawa ma thahabu therie, kĩrũgamo o na gĩtina kĩaguo iturwo inyiitanite; ikombe ciaguo ihaana ta mahũa, na tũkonyo twaguo o na mahũa ikorwo irĩ kindũ kĩmwe inyiitanite naguo. ³² Honge ithathatũ ciumĩre mĩena-inĩ ya mũrũgamo wa mũti ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa, ithatũ mwena ũmwe na ithatũ mwena ũria ũngĩ. ³³ Ikombe ithatũ iturĩtuo na mũhiano wa mahũa ma mũrothi irĩ na tũkonyo na mahũa ikorwo irĩ rũhonge-inĩ rũmwe, nacio ithatũ ikorwo rũu rũngĩ; honge icio ciothe ithathatũ ikorwo ihaana o ũguo, ciuĩte mũti-inĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa. ³⁴ Na mũti-inĩ ũcio wa kũigĩrĩra matawa hagi ikombe inya cia mũhiano wa mahũa ma mũrothi irĩ na tũkonyo na mahũa. ³⁵ Gakonyo kamwe gakorwo karĩ rungu rwa honge cia mbere igĩrĩ ciuĩte mũrũgamo-inĩ wa mũti ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa, nako gakonyo ga keeri kagie rungu rwa honge cia keeri igĩrĩ, nako gakonyo ga gatatũ kagie thĩ wa honge cia gatatũ igĩrĩ, ciothe nĩ honge ithathatũ. ³⁶ Tũkonyo tũu na honge icio ikorwo irĩ kindũ kĩmwe na mũti ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa, iturĩtuo na thahabu therie.

³⁷ “Nĩngĩ ũthondeke matawa mũgwanja maguo na ũmaigĩrĩre igũrũ rĩaguo nĩgeetha mamũrike hau mbere ya guo. ³⁸ Magathi ma gũtinia ndaambĩ na thaani cia mũrari wa ndaambĩ ikorwo irĩ cia thahabu therie. ³⁹ Taranda† ya thahabu therie ĩhũthĩrwo gũthondeka mũti wa kũigĩrĩrwo matawa o na indo icio ciothe. ⁴⁰ Ũtigĩrĩre atĩ nĩwacithondeka kũringana na mũhianĩre ũria wonirio ũrĩ kĩrĩma-inĩ.

† 25:23 nĩ ta mita ĩmwe ‡ 25:23 nĩ ta nuthu mita § 25:23 nĩ ta mita robo ithatũ (0.75)

* 25:25 nĩ ta centimita 8 † 25:39 nĩ ta kilo 34

26

Hema ĩrĩa Nyamũre

1 “Thondeka hema nyamũre ĩrĩ na itambaya ikũmi cia gũcuurio itumĩtwo na gatani yogothetwo wega ya ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ, na igemio na makerubi nĩ mũtumi mũũgĩ na wĩra ũcio. 2 Itambaya icio cia gũcuurio ciothe ikorwo ciiganaine, mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ na ĩnana* kũraiha na mĩkono ĩna† kwarama. 3 Itambaya ithano-rĩ, itumanio hamwe, na icio ingĩ ithano itumanio hamwe. 4 Kundĩka ciana cia gĩtambaya kĩa rangi wa bururu mũthia-inĩ wa gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩrĩa kĩrĩ mũico wa mwena ũmwe, na wĩke o ro ũguo harĩ gĩtambaya kĩa mũico kĩa mwena ũcio ũngĩ. 5 Kundĩka ciana mĩrongo ĩtano gĩtambaya-inĩ kĩmwe gĩa gũcuurio, na ingĩ mĩrongo ĩtano gĩtambaya-inĩ kĩa mũico kĩa mwena ũcio ũngĩ, na ũringithanie o kĩa na kĩrĩa kĩngĩ. 6 Ningĩ ũthondeke ngathĩka mĩrongo ĩtano cia thahabu, na ũcihũthĩre na kuohithania itambaya icio cia gũcuurio nĩguo hema ĩyo nyamũre ĩtuĩke kindũ kĩmwe.

7 “Tuma itambaya ikũmi na kĩmwe cia guoya wa mbũri ĩtuĩke hema ya kũhumbĩra hema ĩrĩa nyamũre. 8 Itambaya icio ciothe ikũmi na kĩmwe ikorwo ciiganaine, ikorwo ĩrĩ mĩkono mĩrongo ĩtatũ‡ kũraiha na mĩkono ĩna§ kwarama. 9 Tumania itambaya ithano cia icio cia gũcuurio ĩtuĩke kindũ kĩmwe, nacio icio ingĩ ithathatũ itumanio hamwe. Kũnja gĩtambaya gĩa gatandatũ maita meerĩ mwena wa mbere wa hema. 10 Kundĩka ciana mĩrongo ĩtano mũthia-inĩ wa itambaya cia gũcuurio cia mwena ũmwe, ningĩ wĩke o ũguo mũthia-inĩ wa itambaya icio cia mwena ũrĩa ũngĩ. 11 Ningĩ ũthondeke ngathĩka mĩrongo ĩtano cia gĩcango, na ũcitoonyie ciana-inĩ nĩgeetha hema ĩyo ĩtuĩke kindũ kĩmwe. 12 Harĩ ũraiha wa gĩtambaya gĩa gũcuurio ũrĩa ũngĩtigara, nuthu ya gĩtambaya kĩrĩa gĩtigaire nĩ gĩcunjuure mwena wa thuutha wa hema ĩyo nyamũre. 13 Itambaya cia gũcuurio cia hema ikorwo iraihĩte kũrĩ icio ingĩ na mũkono ũmwe* mĩena yeerĩ; kĩrĩa gĩgũtigara gĩcunjuure kĩhumbĩre mĩena ya hema ĩyo nyamũre. 14 Thondekera hema ĩyo kĩandarũa kĩa njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mũtune igatunĩha, na igũrũ wakĩo ũkĩhumbĩre na njũa cia pomboo.

15 “Thondeka mbaũ cia kũrũgama cia mũtĩ wa mũgaa cia gwaka hema ĩyo nyamũre. 16 O rũbaũ-inĩ rũkorwo rũrĩ rwa mĩkono ikũmi† kũraiha na mũkono ũmwe na nuthu‡ kwarama, 17 mbaũ icio igĩe na tũhocio tũcomokete tũigananiĩrie. Thondeka mbaũ icio ciothe cia Hema-ĩrĩa-Nyamũre na njĩra ĩyo. 18 Thondeka mbaũ mĩrongo ĩĩrĩ cia mwena wa gũthini wa hema ĩyo nyamũre, 19 na ũthondeke ĩtina cia betha mĩrongo ĩna cia gũkarĩrwo nĩ mbaũ icio mĩrongo ĩĩrĩ, o rũbaũ rũmwe rũgakarĩra ĩtina igĩrĩ, o rũmwe rũkorwo rũrĩ rungu rwa kahocio. 20 Ningĩ mwena ũcio ũngĩ, mwena wa gathigathini wa hema ĩyo nyamũre, thondeka mbaũ mĩrongo ĩĩrĩ 21 na ĩtina mĩrongo ĩna cia betha o igĩrĩ igakarĩrwo nĩ rũbaũ rũmwe. 22 Thondeka mbaũ ithathatũ cia mwena wa na thuutha, nĩguo mwena wa mũthia wa ithũiro wa hema ĩyo nyamũre, 23 na ũthondeke mbaũ igĩrĩ cia koine cia mwena wa na thuutha. 24 Koine-inĩ icio cierĩ no

* 26:2 nĩ ta mita ikũmi na igĩrĩ na nuthu (12:5) † 26:2 nĩ ta mita ĩmwe na robo ithatũ (1:75)

‡ 26:8 nĩ ta mita ikũmi na ithatũ na nuthu (13:5) § 26:8 nĩ ta mita ĩmwe na robo ithatũ (1:75)

* 26:13 nĩ ta nuthu mita † 26:16 nĩ ta mita inya na nuthu (4:5) ‡ 26:16 nĩ ta mita robo ithatũ (0.75)

nginya ikorwo irĩ mbaũ igĩrĩ igĩrĩ kuuma thĩ nginya igũrũ, na ciohanio na mũringa ũmwe; koine cieri igakorwo itarii ũguo. ²⁵ Nĩ ũndũ ũcio hegũkorwo na mbaũ inyanya, na itina ikũmi na ithathatũ cia betha, o igĩrĩ igaikarirwo nĩ rũbaũ rũmwe.

²⁶ “Ningĩ ũthondeke mĩgamba ya mbaũ cia mũgaa: ĩtano yayo nĩ ũndũ wa mbaũ cia mwena ũmwe wa hema ĩyo nyamũre, ²⁷ na ĩtano nĩ ũndũ wa mbaũ cia mwena ũcio ũngĩ, na ĩtano nĩ ũndũ wa mbaũ cia mwena wa ithũiro mũthia-inĩ ũria wa na thuutha wa hema ĩyo nyamũre.

²⁸ Mũgamba wa gatagatĩ uume mũthia ũmwe nginya ũria ũngĩ, ũgereire gatagatĩ ka mbaũ icio. ²⁹ Gemia mbaũ icio na thahabu, na ũthondeke mũringa ya thahabu ya kũnyiitĩra mĩgamba ĩyo. O nayo mĩgamba ĩyo nĩngemio na thahabu.

³⁰ “Aka hema ĩyo nyamũre kũringana na mũhianire ũria wonirio rĩria warĩ kĩrima-inĩ.

³¹ “Tuma gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mĩtune ta gakarakũ, na cia gatani ĩria yogothetwo wega na ikagemio na makerubi nĩ mũbundi mũũgĩ.

³² Cuuria gĩtambaya kũu na tũcuurio twa thahabu ikĩngĩ-inĩ inya cia mũgaa ĩria igemetio na thahabu, na ikarũgama igũrũ rĩa njikarĩro inya cia betha. ³³ Cuuria gĩtambaya kũu gĩa gũcuurio na ngathika, na ũcooke ũige ithandũkũ rĩa ũira thuutha wa gĩtambaya kũu gĩa gũcuurio.

Gĩtambaya kũu gĩa gũcuurio kĩhakanie Handũ-harĩa-Hatheru na Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno. ³⁴ Igĩrĩra gĩtĩ gĩa tha igũrũ rĩa ithandũkũ rĩa ũira thĩinĩ wa Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno. ³⁵ Iga metha nja ya gĩtambaya kũu gĩa gũcuurio mwena wa gathigathini wa hema ĩyo nyamũre, nago mĩtĩ wa kũigĩrĩra matawa ũũige mwena wa gũthini ũng’ethanire na metha ĩyo.

³⁶ “Itonyero-inĩ rĩa hema, thondeka gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa rangi wa bururu, na rangi wa ndathi, na rangi mĩtune ta gakarakũ, na gatani ĩria yogothetwo wega, kĩgemetio nĩ mũgemia mũũgĩ. ³⁷ Thondekera gĩtambaya kũu gĩa gũcuurio tũcuurio twa thahabu na itugi ithano na mũgaa igemetio na thahabu. Na ũcitwekerie itina ithano cia gĩcango.

27

Kĩgongona kĩa Iruta rĩa Njino

¹ “Aka kĩgongona na mbaũ cia mũgaa, kĩa mĩkono ĩtatũ* kũraiha na igũrũ; gĩkorwo kũiganaine mĩena yothe, mĩkono ĩtano† kũraiha na mĩkono ĩtano kwarama. ² Thondeka hĩa inya, o rũmwe koine-inĩ ĩmwe ya kĩgongona, nĩgeetha hĩa icio na kĩgongona ikorwo irĩ kindũ kĩmwe, nakĩo kĩgongona kũu ũkĩgemie na gĩcango. ³ Thondeka indo ciothe cia kĩgongona irĩ cia gĩcango, ũgĩthondekere nyũngũ cia kũrutaga mũhu, na icakũri na mbakũri cia gwĩkĩrwo thakame ya kũminjaminja, na njibe cia kũnyiita nyama, na ngĩo cia mwaki. ⁴ Thondekera kĩgongona kũu gĩtara, na ningĩ ũthondeke mũkwa wa gĩcango, na ũthondeke mĩringa ya gĩcango, o ũmwe wĩkĩrwo koine-inĩ ĩria inya cia mũkwa ũcio. ⁵ ũige gĩtara kũu rungu wa muoho wa kĩgongona nĩgeetha rũkinye nuthu ya ũraihi wa kĩgongona. ⁶ Thondeka itugi cia mũgaa nĩ ũndũ wa

§ 26:33 Mũthinjiri-Ngai ũria mũnene nowe wiki wetikĩrĩtio gũtoonya Harĩa-Hatheru-Mũno, na eekaga ũguo riita rĩmwe o mwaka hĩndĩ ĩria ekũhoroheria andũ mehia mao. * 27:1 nĩ ta mita ĩmwe na robo (1:25) † 27:1 nĩ ta mita igĩrĩ na robo (2:25)

kigongona na ūcigemie na g̃cango. ⁷ Itugĩ icio itoonyio mĩrĩnga-inĩ iyo nĩgeetha igakoragwo ūkarĩire mĩena-inĩ yeerĩ ya kigongona hĩndĩ ya gũgĩkuua. ⁸ Thondeka kigongona kiu na mbaũ nĩguo kigie na irima gatagatĩ. Ūgĩthondeke o ta ūrĩa wonirio rĩrĩa warĩ kĩrĩma-inĩ.

Nja ya Hema ĩrĩa Nyamũre

⁹ “Thondeka nja ya hema ĩrĩa nyamũre; mwena wa gũthini ūkorwo ūrĩ wa mĩkono igana‡ kũraiha na ūgĩe na itambaya cia gũcuurio cia gatani ūrĩa mwogotho wega, ¹⁰ ūkorwo na itugĩ mĩrongo ĩrĩ na itina mĩrongo ĩrĩ cia g̃cango, irĩ na tũcuurio na tũmĩkwa twa betha itugĩ-inĩ. ¹¹ Mwena wa gathigathini o naguo ūkorwo ūrĩ na mĩkono igana kũraiha na ūgĩe na itambaya cia gũcuurio, ūgĩe na itugĩ mĩrongo ĩrĩ na itina mĩrongo ĩrĩ cia g̃cango, irĩ na tũcuurio na tũmĩkwa twa betha itugĩ-inĩ.

¹² “Mwena wa ithũiro wa nja iyo ūkorwo ūrĩ wa mĩkono mĩrongo ĩtano§ kwarama na ūgĩe na itambaya cia gũcuurio na itugĩ ikũmi na itina ikũmi. ¹³ Mwena wa irathĩro, kwerekera kũrĩa riũa rĩrathagĩra, nja iyo ĩkorwo ĩrĩ ya warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩtano. ¹⁴ Itambaya cia gũcuurio ikorwo irĩ cia ūraihi wa mĩkono ikũmi na ĩtano* na ikorwo irĩ mwena ūmwe wa itoonyero rĩa nja iyo, na ikorwo na itugĩ ithatũ na itina ithatũ, ¹⁵ na itambaya ingĩ cia gũcuurio cia ūraihi wa mĩkono ikũmi na ĩtano ikorwo mwena ūcio ūngĩ wa itoonyero, na ikorwo irĩ na itugĩ ithatũ na itina ithatũ.

¹⁶ “Naguo ūhoro wa itoonyero rĩa nja iyo, wĩkĩre gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩkorwo kĩrĩ kĩa ūraihi wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ,† kĩa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mĩtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa yogothetwo wega, wĩra wa mũgemia mũũgĩ, na gĩkorwo na itugĩ inya na itina inya. ¹⁷ Itugĩ ciothe gũthiũrũrũkĩria nja iyo, igie na tũmĩkwa na tũcuurio twa betha na itina cia g̃cango. ¹⁸ Nja iyo ĩkorwo na ūraihi wa mĩkono igana,‡ na mĩkono mĩrongo ĩtano kwarama,§ na ikorwo na itambaya cia gũcuurio cia gatani yogothetwo wega ya mĩkono ĩtano kũraiha na igũrũ, na ĩrĩ na itina cia g̃cango. ¹⁹ Indo iria ingĩ ciothe cia gũtũmĩrwo wĩra-inĩ wa hema ĩrĩa nyamũre, irĩ cia wĩra o na ūrĩkũ, o hamwe na higĩ cia kwamba hema na cia nja ciothe, nĩikorwo irĩ cia g̃cango.

Maguta ma Mũtĩ wa Kũigĩrĩrwo Matawa

²⁰ “Atha andũ a Isiraeli makũrehere maguta marĩa makeere wega ma ndamaiyũ hihe ma gũkũheaga ūtheri, nĩgeetha matawa maikarage maakanĩte. ²¹ Thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, nja ya gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩrĩa kĩrĩ mbere ya ithandũkũ rĩa Ūira, Harũni na ariũ ake nĩmaigage matawa maakanĩte mbere ya Jehova kuuma hwaĩ-inĩ o nginya rũciinĩ. Ūndũ ūyũ ūtuĩke watho wa kũrũmagĩrĩrwo tene na tene thĩinĩ wa Isiraeli njjarwa-inĩ ciothe iria igooka.

28

Nguo cia Athĩnjĩri-Ngai

¹ “Tũmanĩra Harũni mũrũ wa nyũkwa oke harĩwe kuuma gatagatĩ ka andũ a Isiraeli, hamwe na ariũ ake Nadabu na Abihu, na Eleazaru na Ithamaru, nĩgeetha mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. ² Tumĩra

‡ 27:9 nĩ ta mita 46 § 27:12 nĩ ta mita 23 * 27:14 nĩ ta mita 7 † 27:16 nĩ ta mita 9

‡ 27:18 nĩ ta mita 46 § 27:18 nĩ ta mita 23

Harūni mūrū wa nyūkwa nguo nyamūre, cia kūmūnenehagia na kūmūtīithagia. ³ Arīria mabundi marīa marī na ūūgī wa gūtuma, nguo arīa nī heete ūūgī maūndū-inī ta macio, nīguo matumīre Harūni nguo cia kwīhumba akīamūrwo, nīguo andungatagīre arī mūthīnjīri-Ngai. ⁴ Nacio ici nīcio nguo irīa megūtuma: gakuo ga gīthūri, na ebodi, na nguo ndaaya, na kanjū ya taama ng’emie wega, na kīremba, na mūcibi. Nguo ici nyamūre megūcītumīra Harūni mūrū wa nyūkwa na ariū ake nīguo mandungatagīre marī athīnjīri-Ngai. ⁵ Nī mahūthīre thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, hamwe na gatani irīa njega.

Ebodi

⁶ “Tuma ebodi ya ndigi cia rangi wa thahabu na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakū na ya gatani irīa yogothetwo wega, wīra wa mūbundi mūūgī. ⁷ Nī wega ebodi iyo igīe na tūmīkwa twīrī twa kūmīnyīitithanīria ciande-inī, tūtumīrīrwo mīthia-inī yeerī yayo nīgeetha ndaamī ciayo cieri inyīitane. ⁸ Naguo mūcibi wayo wa njohero ūrīa mūtume wega ūkorwo ūhaana tayo na ūrī wa gīcunjī kīmwe na ebodi iyo na ūthondeketwo na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, hamwe na gatani njogothē wega.

⁹ “Oya tūhiga twīrī twa onigithi ūkurure marītwa ma ariū a Isiraēli igūrū rīatuo ¹⁰ marūmanīrīre ūrīa maaciarirwo, ūkurure marītwa matandatū kahiga-inī kamwe, na matandatū kau kangī. ¹¹ Kurura marītwa ma ariū a Isiraēli tūhiga-inī tūu twīrī ta ūrīa mūrengi wa tūhiga twa goro akururaga kahengere ga gwīkīra mūhūūri. Ūcooke ūtūtumīrīre tūkonyo-inī twa thahabu, ¹² na ūtuohereere ndaamī-inī cia kīande cia ebodi, tūrī tūhiga twa kīrīkīania kīa ariū a Isiraēli. Harūni nīarīkuuaga marītwa macio ciande-inī ciake matūike kīrīkīania mbere ya Jehova. ¹³ Thondeka tūkonyo tūgemu twa thahabu ¹⁴ na irengeeri igīrī cia thahabu therie, ihaana ta mūkanda, nacio ūcīnyīitithanie na tūkonyo tūu.

Gakuo ga Gīthūri

¹⁵ “Thondekithia gakuo ga gīthūri ga gwīkaḡrwo ituīro-inī rīa ciira, nako gatumwo nī mūtumi mūūgī. Gathondeke ta ebodi: karī ka ndigi cia rangi wa thahabu na ka ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū na gatani irīa yogothetwo wega.

¹⁶ Gakuo kau gakorwo kaiganaine mīena yothe īna inji kenda* kūrāiha na inji kenda kwarama, na koinanīrwo maita meerī. ¹⁷ Ūcooke ūgatumīrīre mīhari īna ya tūhiga twa goro. Mūhari wa mbere hakorwo kahiga ka wakiki ūrīa mūtune, na ka yakuti irīa īhaana ngoikoni, na ka baregethu; ¹⁸ mūhari wa keerī ūtumīrīre kahiga ga thumarati, na ka yakuti irīa ya rangi wa bururu, na ka arimathi; ¹⁹ mūhari wa gatātū ūtumīrīre kahiga ka wakiki ūrīa wa bururu, na ka yacimu, na ka amethuthito; ²⁰ naguo mūhari wa kana ūtumīrīrwo kahiga ga thumarati irīa theru, na ka onigithi, na ka njathibi. Ūtūtumīrīre tūkonyo-inī tūgemu twa thahabu. ²¹ Hagīkorwo harī na tūhiga ikūmi na twīrī, o kamwe karūgamīrīre marītwa ma ariū a Isiraēli, o kamwe gakururwo rītwa rīa mūhīrīga ūmwe wa irīa ikūmi na īrī ya Isiraēli, o ta ūrīa kahengere ka mūhūūri gakururagwo.

²² “Thondekera gakuo kau ga gīthūri irengeeri njogothē cia thahabu therie ihaana ta mūkanda. ²³ Gathondekere mīrīnga īrī ya thahabu,

* 28:16 nī ta centimita 22

ũmĩoherere mĩthia-inĩ ìrĩ ya gakuo kau ga gĩthũri. ²⁴ Ohania irengeeri igĩrĩ cia thahabu mĩrĩnga-inĩ hau mĩthia-inĩ ya gakuo ga gĩthũri, ²⁵ nayo mĩthia ìrĩa ìngĩ ya irengeeri yohithanio na tũkonyo tũrĩa twĩrĩ, ùmĩnyitithanie na ndaamĩ cia kĩande cia ebodi mwena wa na mbere. ²⁶ Thondeka mĩrĩnga ìrĩ ya thahabu ùmĩnyitithanie na mĩthia ìrĩa ìngĩ ìrĩ ya gakuo ga gĩthũri mwena wa na thĩnĩ kũrigania na ebodi. ²⁷ Thondeka mĩrĩnga ìngĩ ìrĩ ya thahabu na ùmĩnyitithanie magũrũ-inĩ ma ndaamĩ cia kĩande mwena-inĩ wa mbere wa ebodi, hakuhi na rũtumo, igũrũ hanini wa mũcibi wa njohero ya ebodi. ²⁸ Mĩrĩnga ya gakuo ga gĩthũri ìrĩohithanagio na mĩrĩnga ya ebodi na rĩrigi rwa bururu, na ìnyitithanio na mũcibi wa njohero, nĩgeetha gakuo ga gĩthũri gatikarekanie na ebodi.

²⁹ “Rĩrĩa rĩothe Harũni arĩtoonyaga Handũ-harĩa-Hatheru, arĩkuuaga marĩtwa ma ariũ a Isiraeli marĩ gĩthũri-inĩ gĩake gakuo-inĩ ga gĩthũri ga ituĩro rĩa ciira, arĩ kĩrĩkĩrĩ gĩa gũtũũra mbere ya Jehova. ³⁰ Ningĩ wĩkĩre Urimu na Thumimu† thĩnĩ wa gakuo kau ga gĩthũri, nĩgeetha ciikarage gĩthũri-inĩ kĩa Harũni rĩrĩa rĩothe arĩtoonyaga agathũ mbere ya Jehova. Ūguo nĩguo Harũni arĩkuuaga ũhoti wa gũtuagĩra andũ a Isiraeli ciira gĩthũri-inĩ gĩake arĩ mbere ya Jehova.

Nguo ìngĩ cia Athĩnjĩri-Ngai

³¹ “Tuma nguo ndaaya ya ebodi ya taama wa bururu mũtheri, ³² na ìkorwo na harũkĩrĩo ya mũtwe gatagatĩ kayo. Ìkorwo ìtirihĩtwa mĩthia-inĩ ta kara ya ngingo gũthiũrũrũkĩria iharũkĩrĩo rĩu rĩa mũtwe, nĩgeetha ndĩgatarũke. ³³ Thondeka tũcũjuura tũtarĩ ta matunda ma makomamanga twa ndigi cia rangi wa bururu, na rangi wa ndathi, na rangi mũtune ta gakarakũ gũthiũrũrũka rũtumo rwa magũrũ-inĩ rwa nguo ìyo, tũhakanĩtio na ngengere cia thahabu. ³⁴ Ngengere cia thahabu na makomamanga macio mathũ mahakanĩtio gũthiũrũrũka rũtumo rwa magũrũ-inĩ rwa nguo ìyo ndaaya. ³⁵ Harũni no nginya ehumbage nguo ìyo hĩndĩ ciothe rĩrĩa egũtungata. Ngengere nĩrĩguagwo ikĩgamba rĩrĩa egũtoonya Handũ-harĩa-Hatheru o hau mbere ya Jehova na rĩrĩa ekuuma ho, nĩgeetha ndagakue.

³⁶ “Thondeka gatanji ga thahabu therie, na ũgakurure ta ũrĩa mũhũiri ũkururagwo, ũkurure ciugo ici: MŪTHERU MWAMŪRĪRE JEHOVA. ³⁷ Koherere rĩrigi rwa rangi wa bururu nĩguo ũkanyitithanie na kĩremba, gakorwo karĩ mwena wa mbere wa kĩremba. ³⁸ Karĩkoragwo karĩ thĩthi-inĩ wa Harũni, nake agakuuaga mahĩtia makonĩ iheo iria theru, iria andũ a Isiraeli mangĩkorwo mamũrĩire Jehova, o na irĩ cia mũthemba o na ũrĩkũ. Gatanji kau gakoragwo karĩ thĩthi-inĩ wa Harũni hĩndĩ ciothe nĩgeetha magetĩkĩrĩkaga nĩ Jehova.

³⁹ “Kanjũ nĩtumwo ìrĩ ya gatani ìrĩa njega mũno, o na ũtume kĩremba na gatani ìrĩa njega mũno. Mũcibi ũtumwo nĩ mũgemia ũrĩa mũũgĩ na wĩra ũcio. ⁴⁰ Tumĩra ariũ a Harũni kanjũ, na mĩcibi, na tũmĩcibi twa kĩongo, cia gũtũma manenehagio na maheagwo gĩtũo. ⁴¹ Warĩkia kũhumba mũrũ wa nyũkwa na ariũ ake nguo icio-rĩ, ũmaitĩrĩrie maguta na ũmaamũre. ũmaamũre nĩgeetha mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai.

† 28:30 Urimu na Thumimu twarĩ tũnyamũ twahũthagĩrwo kũmenya wendi wa Ngai; no ũrĩa twahũthagĩrwo kana ũrĩa twarutaga wĩra, gũtirĩ mũndũ ũũ.

42 “Matumithĩrie thuruarĩ cia thĩinĩ cia gatani, cia kũhumbĩra njaga ya mĩĩrĩ yao kuuma njohero nginya ciero-inĩ. 43 Harũni na ariũ ake no nginya macĩhumbage rĩria rĩothe marĩtoonyaga Hema-ya-Gũtũnganwo kana magĩthengerera kĩgongona marutĩre wĩra Handũ-harĩa-Hatheru nĩgeetha matĩkahĩtie, nao makue.

“Ūyũ nũtuĩke watho wa kũrũmagĩrĩrwo tene na tene nĩ Harũni na njiaro ciake.

29

Kwamũrwo gwa Athĩnjĩri-Ngai

1 “Na rĩrĩ, ũũ nĩguo ũgwĩka nĩgeetha wamũre Harũni na ariũ ake, nĩguo mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai: Oya gategwa kamwe na ndũrũme igĩrĩ itarĩ kaũũgũ. 2 Na kuuma mũtu-inĩ mũhinyu mũno wa ngano ũtarĩ ndawa ya kũmbia, ũthondeke mĩgate na keki itukanĩtio na maguta na tũmĩgate tũhũthũ tũhakĩtwo maguta. 3 Īkĩra indo icio gĩkabũ-inĩ na ũcinenganĩre ũguo hamwe na ndegwa ĩyo na ndũrũme gicio cieri. 4 Ūcooke ũrehe Harũni na ariũ ake itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, ũmathambie na maaĩ. 5 Oya nguo icio, ũhumbe Harũni kanjũ, na nguo ndaaya ya ebodi, na ebodi yo nyene na gakuo ga gĩthũri. Mũohe ebodi na mũcibi wayo wa njohero ũrĩa mũtume wega. 6 Mwikĩre kĩremba mũtwe, nako gatanji karĩa kaamũre ũgekĩre kĩremba-inĩ kũ. 7 Oya maguta ma gũitanĩrĩrio ũmũitĩrĩrie mũtwe ũmawũre. 8 Rehe ariũ ake na ũmahumbe kanjũ, 9 na ũmoohere tũmĩcibi twa mũtwe. Ningĩ wohe Harũni na ariũ ake mũcibi. Ūthĩnjĩri-Ngai nĩ wao ũrĩ watho wa kũrũmagĩrĩrwo tene na tene. Ūguo nĩguo ũkaamũra Harũni na ariũ ake.

10 “Rehe ndegwa ĩyo mwena wa mbere wa Hema-ya-Gũtũnganwo, nake Harũni na ariũ ake mĩgĩrĩre moko mao mũtwe wayo. 11 Ūcooke ũmĩthĩnjĩre mbere ya Jehova o hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. 12 Ningĩ woe thakame ĩmwe ya ndegwa ĩyo, ũmĩhake hĩa cia kĩgongona na kĩara gĩaku, ĩyo ĩngĩ ũmũite gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona. 13 Ningĩ woe maguta mothe marĩa mahumbĩre nyama cia nda, na marĩa mahumbĩre ini, na higo cieri na maguta ma cio ũmacinĩre hau kĩgongona-inĩ. 14 No nyama cia ndegwa ĩyo hamwe na rũũa na mahu ũcinĩre nja ya kambĩ. Rĩu nĩ iruta rĩa mehĩa.

15 “Oya ndũrũme ĩmwe nake Harũni na ariũ ake mamũgĩrĩre moko mao mũtwe igũrũ wayo. 16 Mĩthĩnje na woe thakame, ũmĩminjaminjĩrie kĩgongona mũena yothe. 17 Tinangia ndũrũme tũcunjĩ, na ũthambie nyama cia nda, na magũrũ mayo, ũciĩge hamwe na mũtwe na tũcunjĩ tũu tũngĩ. 18 Ūcooke ũcinĩre ndũrũme ĩyo yothe igũrũ wa kĩgongona. Rĩu nĩ iruta rĩa njino rĩa kũrutĩra Jehova, rĩrĩ mũtararĩko mwega rĩrutĩrwo Jehova, rĩrĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki.

19 “Oya ndũrũme ĩyo ĩngĩ, nake Harũni na ariũ ake mamũgĩrĩre moko mao mũtwe. 20 Mĩthĩnje, woe thakame ĩmwe yayo ũmĩhake moni cia matũ ma ũrĩo ma Harũni na ariũ ake o na ciara iria nene cia moko mao ma ũrĩo, na ciara iria nene cia magũrũ mao ma ũrĩo. Ūcooke ũminjaminjĩrie kĩgongona thakame mũena yothe. 21 Na woe thakame ĩmwe kuuma kĩgongona-inĩ na maguta ma gũitanĩrĩrio ũciminjaminjĩrie Harũni na nguo ciake, na ariũ ake na nguo ciao. Hĩndĩ ĩyo Harũni na ariũ ake hamwe na nguo ciao nĩmagatuĩka aamũre.

22 “Oya maguta mamwe ma ndūrūme ūyo, maguta ma mūting’oe ūrīa mūnoru, na maguta marīa mahumbūire nyama cia nda, na maguta marīa mahumbūire ini, na higo cieri na maguta ma cio, na kiero kīa mwena wa ūrīo. (Ūyo nīyo ndūrūme ya igongona rīa kwamūrana.) 23 Kuuma gīkabū-inī kīa mīgate itarī mūkire ndawa ya kūmbia kīrīa kīrī mbere ya Jehova, oya mūgate ūmwe na keki ithondeketwo na maguta, na woe kamūgate kahūthū. 24 Indo ici ciothe cineane moko-inī ma Harūni na ariū ake, ūcooke ūcithūngūthie mbere ya Jehova irī Igongona rīa gūthūngūthio. 25 Ningī ūcooke woe indo icio kuuma moko-inī mao, ūcicinīre kīgongona-inī igūrū hamwe na iruta rīa njino, ituīke mūtatarīko mwega harī Jehova, rīrī iruta rīrutīirwo Jehova rīa gūcinwo na mwaki. 26 Warīkia kūruta gīthūri kīa ndūrūme ūyo ya kīamūrano kīa Harūni, gīthūngūthie mbere ya Jehova rīrī iruta rīa gūthūngūthio, nakīo gituīke rwīga rwaku.

27 “Amūra icunjī cia ndūrūme ūyo ya kīamūrano iria irī cia Harūni na ariū ake nacio nī: gīthūri kīrīa giathūngūthītio na kiero kīrīa kīaheanītwo. 28 Indo icio ituīke rwīga rwa kūheagwo Harūni na ariū ake nī andū a Isiraeli hīndī ciothe. Nīrīo iruta rīrīa andū a Isiraeli marīrutagīra Jehova kuuma maruta-inī ma ūiguano.

29 “Nguo iria nyamūre cia Harūni igūtuīka cia njiaro ciake, nīgeetha magaitagīrīro maguta na makaamūrāgwo macīhumbīte. 30 Mūrīū ūrīa ūkamūgaya atuīke mūthīnjīri-Ngai na oke gūtungata thīnī wa Handū-Harīa-Hatheru, Hema-inī-ya-Gūtūnganwo arīhumbaga nguo icio mīthenya mūgwanja.

31 “Oya ndūrūme ūyo ya kīamūrano nacio nyama ciayo ūcirugīre handū harīa hatheru. 32 Harūni na ariū ake marīrīagīra nyama cia ndūrūme ūyo na mīgate kuuma gīkabū-inī o hau itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. 33 Nīmarīrīaga indo icio irutītwo cia horohio nī ūndū wa kwamūrwo kwao na gūtherio. No itikanarīo nī mūndū ūngī, nī ūndū nī theru. 34 Na rīrī, nyama cia ndūrūme ūyo ya kīamūrano kana mīgate ingītigara nginya rūciinī-rī, nūcinwo. Itikanarīo tondu nī theru.

35 “Ūka Harūni na ariū ake maūndū mothe marīa ngwathīte, na ūniine mīthenya mūgwanja ūkīmaamūra. 36 Rutagai ndegwa īmwe o mūthenya, irī iruta rīa mehīa rīa kūhorohanīria. Therīa kīgongona na ūndū wa gūkīhoroheria na gūgūitīrīria maguta, ūkīamūre. 37 Gīa na horohio ya kīgongona mīthenya mūgwanja ya gūkīamūra. Thuutha ūcio kīgongona kīu nīgūtuīka gītheru mūno, nakīo kīrīa gīothe kīrīkīhutagia kīrītuīkaga gītheru.

38 “Gīkī nīkīo kīndū kīrīa ūrīrutaga hīndī ciothe kīgongona-inī o mūthenya: tūtūrūme twīrī, o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe. 39 Gatūrūme kamwe gakarutwo rūciinī na karīa kangī hwaī-inī kūrī mairīa. 40 Gatūrūme ka mbere gakarutanagīrio na mūtu mūhinyu mūno gīcunjī gīa ikūmi kīa eba* ūtukanītio na maguta ma mūtamayū gacunjī ka inya ka hini īmwe† na ndibei gacunjī ka inya ka hini īmwe, irī kīndū gīa kūnyuuo. 41 Ruta gatūrūme kau kangī igongona hwaī-inī kūrī mairīa, hamwe na iruta rīa mūtu na rīa kīndū gīa kūnyuuo o ta cia rūciinī, arī guo mūtatarīko mwega, rīrī iruta rīrutīirwo Jehova rīa gūcinwo na mwaki.

42 “Harī njiaro iria igooka, iruta rīrī rīa njino rīkaarutagwo hīndī ciothe itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo mbere ya Jehova. Hau nīho ndīcemanagīa nawe na njaragīe nawe; 43 ningī hau no ho ndīcemanagīa na andū a Isiraeli, naho nīhakaamūrwo nī rīiri wakwa.

* 29:40 nī ta kilo 2 † 29:40 nī ta lita īmwe

44 “Nĩ ùndũ ùcio nĩngamũra Hema-ÿyo-ya-Gũtũnganwo na kĩgongona na nyamũre Harũni na ariũ ake mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. 45 Ningĩ nĩngatũũrania na andũ a Isiraeli na ndũike Ngai wao. 46 Nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao, ùrĩa wamarutire bũrũri wa Misiri nĩgeetha ndũũranagie nao. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao.

30

Kĩgongona kĩa Ûbumba

1 “Thondeka kĩgongona kĩa mbaũ cia mũgaa gĩa gũcinagĩra ùbumba. 2 Nĩgikorwo kũiganaine mĩena yothe mũkono ùmwe* kũraiha na mũkono ùmwe kwarama na mũkono ùrĩ† kũraiha na igũrũ, hĩa ciakĩo ituĩke kĩndũ o ro kĩmwe na kĩgongona. 3 Kĩgemie igũrũ, o na mĩena yothe, o na hĩa ciakĩo, na thahabu therie, na ùgĩtirihe na mũcibi wa thahabu ùgĩthiũrũkĩrie. 4 Thondekera kĩgongona kĩa mĩringa ùrĩ, ùmĩoherege thĩ wa mũcibi ùcio, ùrĩ mwena ùmwe, na ùrĩ mwena ùrĩa ùngĩ ùnyitagitĩre mĩtĩ ùrĩa mĩraaya ùtũmagĩrwo gũgĩkuua. 5 Thondeka mĩtĩ mĩraaya ya mbaũ cia mũgaa, na ùmĩgemie na thahabu. 6 Iga kĩgongona kĩa mbere ya gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa kĩrĩ mbere ya ithandũkũ rĩa Ûira, mbere ya gĩtĩ gĩa tha kĩa kĩrĩ igũrũ rĩa ithandũkũ rĩa Ûira, harĩa ngaecania nawe.

7 “Harũni no nginya acinĩre ùbumba mũnungĩ wega hau igũrũ rĩa kĩgongona o rũciinĩ rĩrĩa egũthondeka matawa. 8 No nginya acine ùbumba rĩngĩ agĩakia matawa hwaĩ-inĩ kũrĩ mairia, nĩgeetha ùbumba ùikarage ùgĩcinagwo mahinda mothe mbere ya Jehova, njjarwa na njjarwa iria igooka. 9 Ndũkanacinĩre ùbumba wa mũthemba ùngĩ kĩgongona-inĩ gĩkĩ kana ùrutĩre ho iruta rĩa njjio, kana rĩa mũtu, na ndũkanaitĩrĩre iruta rĩa kũnyuuo igũrũ rĩakĩo. 10 Harũni nĩarutage horohio hĩa-inĩ cia kĩgongona kĩa o mwaka riita rĩmwe. Horohio ùno ya o mwaka no nginya ùrutagwo na thakame ya iruta rĩa kũhoroheria mehia, nginya njjarwa iria igooka. Horohio ÿyo nĩ igongona ithero mũno hari Jehova.”

Mbeeca cia Horohio

11 Hĩndĩ ÿyo Jehova akĩra Musa atĩrĩ, 12 “Rĩrĩa ùgũtara andũ a Isiraeli-rĩ, o mũndũ no nginya arutagĩre Jehova kĩndũ gĩa gũkũũra muoyo wake rĩrĩa egũtarwo. Na gũtirĩ mũthiro ùkaamakora ùkĩmatara. 13 Mũndũ o wothe ùrĩkĩraga agathĩ mwena wa andũ arĩa marĩkĩtie gũtarwo, nĩarĩrutaga nuthu ya cekeri‡ kũringana na ùrĩa cekeri ya harĩa haamũre ùtariĩ ùrĩa ùrĩ na ùrĩtĩ wa geera mĩrongo ùrĩ. Nuthu ÿyo ya cekeri nĩ iruta kũrĩ Jehova. 14 Arĩa othe marĩkĩraga magathĩ mwena wa arĩa marĩkĩtie gũtarwo, marĩ na ùkũrũ wa mĩaka mĩrongo ùrĩ na makĩria, no nginya maheage Jehova iruta rĩu. 15 Arĩa atongu matĩrĩheanaga makĩria ya nuthu ya cekeri, nao arĩa athĩni matĩrĩheanaga kĩndũ kĩnini gũkĩra nuthu ya cekeri hĩndĩ ya kũrutĩra Jehova horohio ya mĩoyo yao. 16 Amũkĩra mbeeca cia horohio kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli nawe ùcihũthĩre ùtũngata-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. ùguo ùgaatuĩka kĩrĩrikano kĩa andũ a Isiraeli mbere ya Jehova makĩrutĩra mĩoyo yao horohio.”

Kĩraĩ gĩa Gwĩthambĩra

* 30:2 nĩ ta nuthu mita † 30:2 nĩ ta mita ùmwe ‡ 30:13 nĩ ta giramu 6

17 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, 18 “Thondeka kĩaĩrĩ gĩa gwĩthambagĩra gĩa gĩcango, kĩaĩrĩ na kīgũrũ gĩa kĩaĩrĩ gĩa gĩcango. Ūkĩige gatagatĩ ka Hema-ya-Gũtũnganwo na kīgongona, na ūgĩĩkĩre maaĩ. 19 Harũni na ariũ ake marĩthambaga moko mao na nyarĩrĩ na maaĩ macio. 20 Rĩrĩa rĩothe marĩtoonyaga Hema-ya-Gũtũnganwo, marĩthambaga na maaĩ nĩgeetha matigakue. O na ningĩ rĩrĩa mathengerera kīgongona nĩguo marufĩre Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki, 21 marĩthambaga moko na nyarĩrĩ nĩgeetha matigakue. Ūndũ ūcio ūgaatuĩka watho wa kũrũmĩrĩrwo tene na tene nĩ Harũni na njiaro ciae, na njiarwa ciao ciothe iria igooka.”

Maguta ma Gũitanĩrĩria

22 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, 23 “Oya mahuti maya manungi wega: cekerĩ 500[§] cia manemane ĩrĩa ndwekie, nuthu yamo (nacio icio nĩ cekerĩ 250) cia ndarathini nungi wega, na cekerĩ 250 cia karamathi nungi wega, 24 cekerĩ 500 cia mwĩnũ, ciothe kũringana na cekerĩ ya handũ-haria-haamũre, na hini* ya maguta ma mĩtamaĩyũ. 25 Indo ici ūcithondeke itũike maguta matheru ma gũitanĩrĩrio matukanĩtio makanunga wega marufĩrwo wĩra nĩ mũthondeki mũũgĩ wa maguta. Macio matũike maguta matheru ma gũitanagĩrĩrio. 26 Ningĩ ūhũthĩre maguta macio gũitĩrĩria Hema-ya-Gũtũnganwo, na ithandũkũ rĩa Ūira, 27 na metha na indo ciayo ciothe, na mũtĩ wa kũigĩrĩrwo matawa na indo ciaguo, na kīgongona gĩa gũcinĩra ūbumba, na 28 kīgongona kĩa iruta rĩa njino na indo ciakĩo ciothe, na kĩaĩrĩ na kīgũrũ gĩa kĩaĩrĩ. 29 Nĩũgaciamũra nĩgeetha itũike theru mũno makĩria, nakĩo kĩaĩrĩa gĩothe gĩgacihutia nĩgĩgatuĩka gĩtheru.

30 “Itĩrĩria Harũni na ariũ ake maguta ūmaamũre nĩgeetha mandun-gatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. 31 ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Maya nĩmo maguta makwa marĩa matheru ma gũitanagĩrĩrio ma njiarwa iria igooka. 32 Ndũkanamaitĩrĩrie mũĩrĩ ya arũme, na ndũkanathondeke maguta mangĩ na mũthondekere ūcio. Nĩ matheru na nĩ wega ūmatuage atĩ nĩ matheru. 33 Mũndũ wothe ūrĩthondekaga maguta manungi wega mahaana ta maya, na mũndũ o wothe ūngĩmaitĩrĩria mũndũ ūtarĩ mũthĩnjĩri-Ngai, nĩakaingatwo kuuma kũrĩ andũ ao.’”

Ūbumba

34 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Oya mahuti manungi wega marĩa metagwo thitakitĩ, na onuka na garibane, hamwe na ūbani ūrĩa mwega mũno, mothe mathimĩtowo maiganaine, 35 na ūthondekithie magĩe na mũtararĩko mwega wa ūbumba; wĩra ūcio ūrutwo nĩ mũthondeki mũũgĩ wa maguta. Makorwo mekĩrĩtwo cumbĩ, na marĩ matheru na makaamũrwo. 36 Thĩithia mahuti mamwe matũike mũtu, naguo ūũige mbere ya ithandũkũ rĩa Ūira thĩĩnĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, harĩa ndĩcemanagia nawe. Ūgaakorwo ūrĩ mũtheru mũno harĩwe. 37 Mũtikanethondekere ūbumba wa mũthemba ūyũ nĩ ūndũ wa inyũĩ ene; ūtuagei mũtheru nĩ ūndũ wa Jehova. 38 Mũndũ o na ūrĩkũ ūrĩa ūgathondeka ūngĩ taguo nĩguo ekenagie na mũtararĩko waguo nĩakaingatwo kuuma kũrĩ andũ ao.”

§ 30:23 nĩ ta kilo 6 * 30:24 nĩ ta lita 4

31

Bezaleli na Oholiabu

¹ Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ² “Ta rora wone, nĩthuurĩte Bezaleli mūrũ wa Uri ũrĩa mūrĩũ wa Huri wa mũhĩrĩga wa Juda, ³ na nĩndĩmũiyũrĩtie na Roho wa Ngai, na ũũgĩ na ũhoti na ũmenyo mawĩra-inĩ ma mĩthemba yothe ya moko; ⁴ ya gũcoro mĩcoro ya ũũgĩ indo-inĩ cia thahabu, na betha na gĩcango, na ⁵ gwacũhia tũhiga twa goro twa gũthecererwo indo-inĩ, na kũruta wĩra wa gũkaaya mbaũ, na kũruta mawĩra ma mĩthemba yothe ya ũbundi. ⁶ O na rĩrĩ, nĩthuurĩte Oholiabu mūrũ wa Ahisamaku, wa mũhĩrĩga wa Dani, nĩguo ateithagie Bezaleli wĩra. Nĩngĩ nĩheete mabundi mothe ũũgĩ wa gũthondeka indo ciothe iria ngwathĩte: ⁷ nacio nĩ Hema-ya-Gũtũnganwo, na ithandũkũ rĩa Ũira, na gĩtĩ gĩa tha kĩrĩa kĩrĩ igũrũ rĩarĩo, na indo iria ingĩ ciothe cia hema, ⁸ nacio nĩ metha na indo ciayo, na mũtĩ wa thahabu therie wa kũigĩrĩrwo matawa na indo ciaguo ciothe, na kĩgongona gĩa gũcinĩra ũbumba, na ⁹ kĩgongona kĩa iruta rĩa njino na indo ciakĩo, na kĩaĩ na kĩgũrũ giakĩo, ¹⁰ o na nguo iria ndume, iria theru cia kwĩhumbwo nĩ Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na nguo cia kwĩhumbwo nĩ ariũ ake rĩrĩa megũtungata marĩ athĩnjĩri-Ngai, ¹¹ na maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũbumba mũnungĩ wega wa Handũ-harĩa-Hatheru. Mathondeke indo icio o ta ũrĩa ngwathĩte.”

Thabatũ

¹² Nĩngĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ¹³ “Ĩra andũ a Isiraeli ũũ: ‘No nginya mũrũmagie Thabatũ ciakwa. Rũrũ nĩruo rũgatuĩka rũũri gatagatĩ gakwa na inyuĩ njjarwa iria igooka, nĩguo mũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova ũrĩa ũmũtheragia.’”

¹⁴ “‘Menyagĩrĩrai Thabatũ tondũ nĩ mũthenya mũtheru harĩ inyuĩ. Mũndũ ũngĩũthaahia no nginya ooragwo; mũndũ ũngĩruta wĩra mũthenya ũcio nĩakaingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. ¹⁵ Wĩra nĩũrutagwo mũthenya itandatũ, no mũthenya wa mũgwanja nĩ Thabatũ theru ya Jehova ya andũ kũhurũka. Ũrĩa wothe ũkaaruta wĩra mũthenya wa Thabatũ no nginya ooragwo. ¹⁶ andũ a Isiraeli nĩmathĩkagĩre Thabatũ, mamĩkũngũyagĩre ituĩke kĩrĩkanĩro gĩa gũtũura njjarwa iria igooka. ¹⁷ Rũrũ nĩruo rũgaatuĩka rũũri gatagatĩ gakwa na andũ a Isiraeli nginya tene, nĩgũkorwo Jehova ombire igũrũ na thĩ na mũthenya itandatũ na mũthenya wa mũgwanja ndaigana kũruta wĩra, akĩhurũka.’”

¹⁸ Rĩrĩa Jehova aarĩkirie kwaria na Musa kũu igũrũ rĩa Kĩrĩma gĩa Sinai, akĩmũnengera ihengere icio igĩrĩ cia Ũira, o ihengere icio cia mahiga, o icio ciandĩkitwo na kĩara kĩa Ngai.

32

Njaũ ya Thahabu

¹ Rĩrĩa andũ moonire atĩ Musa nĩaikarire mũno ataikũrũkĩte kuuma kĩrĩma-inĩ, magĩcookanĩrĩa harĩ Harũni makĩmwĩra atĩrĩ, “Ũka, tũthondekere ngai iria irĩtũtongoragia. Ha ũhoru wa mũndũ ũyũ ũgwĩtwo Musa, ũrĩa watũrutire bũrũri wa Misiri, tũtũũ ũrĩa oonete.”

² Harũni akĩmacookeria akĩmeera atĩrĩ, “Rutai icũhĩ cia thahabu iria irĩ matũ ma atumia anyu, na aanake na airĩtu anyu mũndehere.” ³ Nĩ ũndũ ũcio andũ othe makĩruta icũhĩ cia thahabu icio ciarĩ matũ-inĩ mao magĩcirehere Harũni. ⁴ Nake akĩoya indo iria maamũrehere, agĩcitwekia agĩtũmĩra indo cia ũbundi gũcithondeka mũhianano wa

njaũ. Nao andũ makiuga atĩrĩ, “Ici nĩcio ngai ciaku, wee Isiraeli, iria ciakũrutire bũrũri wa Misiri.”

⁵ Rĩrĩa Harũni onire ũguo, agĩaka kĩgongona mbere ya njaũ ĩyo, na akĩanĩrĩa, akiuga atĩrĩ, “Rũciũ nĩgũgakorwo na giathĩ kĩa Jehova.” ⁶ Nĩ ũndũ ũcio mũthenya ũyũ ũngĩ andũ magĩũkĩra rũciĩni tene, makĩruta magongona ma njino na ma ũguano. Thuutha ũcio magĩũkĩra thĩ kũrĩa na kũnyua, magĩcooka magĩũkĩra kũina na gwĩkenia.

⁷ Nake Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Ikũrũka, tondũ andũ aku arĩa warutire bũrũri wa Misiri nĩmethũkĩtie. ⁸ Nĩmagarũrũkĩtie narua magatiga ũrĩa ndaamathite, na nĩmethondekeire mũhianano wa gũtweko ũhaana njaũ. Nĩmaũinamĩrĩire na makaũrutĩra iruta makiugaga atĩrĩ, ‘Ici nĩcio ngai ciaku, wee Isiraeli, iria ciakũrutire bũrũri wa Misiri.’”

⁹ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Nĩnyonete andũ aya, nĩ andũ momĩtie ngingo. ¹⁰ Rĩu tigana na nĩ nĩgeetha marakara makwa mamarĩrĩmbũkĩre, nĩgeetha ndĩmaniine. Nĩngacooka ngũtue rũrĩrĩ rũnene.”

¹¹ No Musa agĩthaita Jehova Ngai wake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Jehova, ũngĩcinwo nĩ marakara ũũkĩrĩre andũ aku nĩkĩ, o arĩa warutire kuuma bũrũri wa Misiri na guoko gwaku kũrĩ ũhoti na ũkĩmaruta kuo na hinya mũnene? ¹² Nĩ kĩĩ kĩngĩtũma andũ a Misiri moige atĩrĩ, ‘Aamarutire bũrũri wa Misiri arĩ na muoroto wa kũmeka ũũru amooragĩre irĩma-inĩ, na amaniine mathire gũkũ thĩ?’ Tiga kũrakara mũno; wĩricũkwo ndũkarehere andũ aku mwanangĩko. ¹³ Ririkana ndungata ciaku Iburahĩmu, na Isaaka, na Isiraeli, arĩa wee wehĩtire kũrĩ o na mwahĩtwa ũkĩgwetaga, ũkiuga atĩrĩ: ‘Nĩngatũma njiaro ciaku cingĩhe ta njata cia matu-inĩ, na nĩngaahere njiaro ciaku bũrũri ũyũ wothe ũrĩa ndaamerĩire, nague ũgaatuĩka igai rĩao nginya tene.’” ¹⁴ Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩrĩcũkwo, na ndaigana kũrehere andũ ake mwanangĩko ũrĩa oĩgĩte atĩ nĩekũmarehera.

¹⁵ Musa akĩhũndũka, agĩkũrũka kuuma kĩrĩma igĩrũ akuũite ihengere icio igĩrĩ cia ũira na moko make. Ciarĩ nyandĩke mũena yeerĩ, mbere na thuutha. ¹⁶ Ihengere icio ciarĩ wĩra wa Ngai; maandĩko macio maarĩ maandĩko ma Ngai makururĩtwo ihengere-inĩ icio.

¹⁷ Rĩrĩa Joshua aigũire inegene rĩa andũ makiugĩrĩria akĩĩra Musa atĩrĩ, “Kũrĩ mbugĩrĩrio ya mbaara kambĩ-inĩ.”

¹⁸ Musa akĩmũcookeria atĩrĩ,
 “Ti mĩgambo ya ũhootani,
 na ti mĩgambo ya kũhootwo;
 nĩ mĩgambo ya kũina ndĩraigua.”

¹⁹ Rĩrĩa Musa akũhĩrĩire kambĩ, na akĩona njaũ na ndũrũhĩ irĩa yarĩ kũndũ kũu, agĩcinwo nĩ marakara, nake agĩkia ihengere icio thĩ, ikiunĩkanga icunjĩ o hau magũrũ-inĩ ma kĩrĩma. ²⁰ Nake akĩnyũita njaũ ĩyo maathondekete, akĩmĩcina na mwaki, agĩcooka akĩmĩthĩa, igĩtuĩka mũtu, akĩũkia maaĩ-inĩ na agĩatha andũ a Isiraeli manyue maaĩ macio.

²¹ Nake Musa akĩũria Harũni atĩrĩ, “Andũ aya maragwĩkire atĩa nĩgeetha ũmatoonyie mehia-inĩ manene ũũ?”

²² Nake Harũni akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga kũrakara, mwathi wakwa; wee nĩũũ ũrĩa andũ aya mendete gwĩka ũũru. ²³ Maanjĩrĩire atĩrĩ, ‘Tũthondekere ngai iria iritũtongoragia. Ha ũhoru wa mũndũ ũyũ ũgwĩtwo Musa, ũrĩa watũrutire bũrũri wa Misiri-rĩ, tũtũũ ũrĩa oonire.’

²⁴ Nĩ ũndũ ũcio ngĩmeera atĩrĩ, ‘Ŭrĩa wothe ũrĩ na mathaga ma thahabu, nĩarute.’ Nao makĩnengera indo icio cia thahabu, ngĩciũkia riiko, nacio ikiũma njaũ ĩno!”

²⁵ Musa akiona ati andu nimakararitie, na ati Haruni namarekereirie meke uria mekwenda, nginya magaatuika andu a guthakagirirwo ni thu ciao. ²⁶ Ni undu ucio akirugama itonyero-ini ria kamb, akiuga atiri, "Uria wothe uri mwena wa Jehova-ri, nioke haha." Nao Alawii othe makirugama mwena wake.

²⁷ Nake akimeera atiri, "Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atiri, 'O mundu nियोयोहे ruhiu rwa njora njohero. Hungurai kamb ino kuuma mwena umwe nginya uria ung, o mundu nioorage muru wa nyina na oorage muratawe na mundu wa itura riake.'" ²⁸ Alawii magika ta uria maathirwo ni Musa, na muthenya ucio gukiragwo andu ta 3,000. ²⁹ Nake Musa akiuga atiri, "Nimwarikia kwamurirwo Jehova umuthi, nigukorwo nimwareganire na ariu anyu na mukiregana na aria muciaranirwo nao, na Jehova namurathima umuthi."

³⁰ Muthenya uy ung Musa akiira andu atiri, "Nimwihitie muno. No ru, ningwambata kuri Jehova; hihhi no kuhoteke ndimurutire horohio ni undu wa rihia rianyu."

³¹ Ni undu ucio Musa agicooka kuri Jehova, akimwira atiri, "Hi, kai andu aya nimekite rihia inene-i! Nimethondekeire ngai cia thahabu. ³² No ru-ri, ndaguthaitha marekere mehia mao; angikorwo ndukumarekera, o na ni tharia ibuku-ini riria wandikite andu aku."

³³ Nake Jehova agicookeria Musa atiri, "Uria wothe unjhirie, ningamutharia ibuku-ini riakwa. ³⁴ Ru githi, utongorie andu acio mathi bururi uria ndaaririe uhoru wago, nake muraika wakwa niakamutongoria. Na riri, hihhi ya kumaherithia yakinya-ri, no ngamaherithia ni undu wa mehia mao."

³⁵ Nake Jehova akihura andu acio na muthiro ni tondu wa uria meekire na nja iyo yathondeketwo ni Haruni.

33

¹ Ningi Jehova akiira Musa atiri, "Umai handu haha, wee na andu aria warutire kuuma bururi wa Misiri, mwambate bururi uria nderire Ibrahima, na Isaaka na Jakubu na mwihitwa ngiuga atiri, 'Ningauhe njaro ciaku.' ² Ningutuma muraika mbere yanyu na ningaingata Akaanani, na Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi. ³ Ambatai muthi bururi ucio uri buhi wa iria na uk. No ni ndigathi na inyu, tonduri andu acio ngingo na ndahota kumuniinira njira-ini."

⁴ Riria andu acio maiguire ciugo icio cia kumathunia ngoro, makiambiria gucakaya na gutiri mundu wacookire kwihumba mathaga.

⁵ Nigukorwo Jehova neerite Musa atiri, "Ira andu a Isiraeli atiri, 'Inyu muri andu momitie ngingo. Ngitwarana na inyu o na kahinda kanini, ndahota kumuniina. Ru rutai mathaga manyu, na ningumenya uria ngwika na inyu.'" ⁶ Ni undu ucio andu a Isiraeli makirutira mathaga mao hau kirima-ini kia Horebu.

Hema-ya-Gutunganwo

⁷ Na riri, Musa namenyereite kuoya hema akamamba nja ya kamb iyo handu haraaya na kamb, akamita "Hema-ya-Gutunganwo." Mundu o wothe ungendire guturia uhoru kuri Jehova, aathia hema-ini iyo ya gutunganwo ku nja ya kamb. ⁸ Na riria riothe Musa aathia hema-ini, andu othe mookiraga makarugama nja ya hema ciao, magacuthiria Musa nginya riria aritoonya hema iyo. ⁹ Musa agitoonya hema iyo, gitugi gia itu gaikurukaga gigaikara itonyero-ini Jehova akaria na Musa.

¹⁰ Rĩrĩa andũ mona gĩtugĩ kũu gĩa itu kĩrũgamĩte itoonyero-inĩ rĩa hema ĩyo, othe maarũgamaga makahooya o mũndũ arĩ itoonyero-inĩ rĩa hema yake. ¹¹ Jehova agakĩaria na Musa makĩonanaga ũthiũ kwa ũthiũ o ta ũrĩa mũndũ maaragia na mũratawe. Thuutha ũcio Musa agacooka kambĩ, no Joshua mũrũ wa Nuni, mwanake ũrĩa wamũteithagia, ndoimaga hema-inĩ ĩyo.

Musa na Riiri wa Jehova

¹² Musa akĩira Jehova atĩrĩ, “Ũkoretwo ũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Tongoria andũ aya,’ no ndũmenyithĩtie ũrĩa ũkũndũmĩra tũthĩ nake. Nĩnjũrĩte atĩrĩ, ‘Nĩngũũ na rĩĩtwa, na wĩ mwĩtĩkĩrĩku harĩ nĩ.’” ¹³ Angĩkorwo nĩũkenetio nĩ nĩ, menyithia njĩra ciaku nĩgeetha ngũmenye na thĩ na mbere gwĩtĩkĩrĩka nĩwe. Ririkana atĩ rĩrĩrĩ rĩrũ nĩ andũ aku.”

¹⁴ Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Mwene nĩngũtwarana na inyuĩ na ndĩmũhe ũhurũko.”

¹⁵ Nake Musa akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo ndũgũtwarana hamwe na ithuĩ, ndũgatũme tuume haha. ¹⁶ Mũndũ o na ũrĩkũ angĩkĩmenya atĩa atĩ nĩũkenetio nĩ nĩ, na ũgakenio nĩ andũ aku, tiga no ũtwaranire na ithuĩ? Nĩ kĩ kĩngĩ kĩngĩonania ngũũrani yakwa na ya andũ aku kuuma kũrĩ andũ arĩa angĩ othe marĩ thĩ ĩno?”

¹⁷ Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Nĩngwĩka o ũrĩa ũnjũũrĩtie njĩke, tondũ nĩngenetio nĩwe, na nĩngũũ na rĩĩtwa rĩaku.”

¹⁸ Nĩngĩ Musa akiuga atĩrĩ, “Nyonia riiri waku ũrĩa ũtariĩ.”

¹⁹ Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngũtũma wega wakwa wothe ũhĩtũkĩre mbere yaku, na nĩngwanĩrĩra rĩĩtwa rĩakwa, Jehova, mbere yaku: Nĩndĩguagĩra tha ũrĩa ndenda kũiguĩra tha, na nĩndĩcaayagĩra ũrĩa ndenda gũcaĩra.” ²⁰ No Jehova akiuga atĩrĩ, “Ndũngĩona ũthiũ wakwa, nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũngĩona ũthiũ wakwa na acooke atũũre muoyo.”

²¹ Nĩngĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩ harĩ handũ hakuĩ na nĩ, harĩa ũngĩrũgama igũrũ rĩa mwaro rwa ihiga. ²² Rĩrĩa riiri wakwa ũrĩkorwo ũkĩhĩtũkĩra hau-rĩ, nĩndĩgũtoonya mwanya-inĩ wa rwaro rũu rwa ihiga, ngũhumbĩre na guoko gwakwa nginya hĩtũke handũ hau. ²³ Rĩrĩa ndĩrĩheheria guoko gwakwa, nawe nĩrĩnyona na thuutha; no ũthiũ wakwa ndũngĩonwo.”

34

Ihengere Njerũ cia Mahiga

¹ Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Icũhia ihengere igĩrĩ cia mahiga o ta iria cia mbere, na nĩngũciandĩka ciugo iria ciaandĩkĩtwo ihengere-inĩ iria cia mbere, iria woragire. ² Wĩhaarĩrie rũciinĩ, ũcooke wambate kĩrĩma gĩa Sinai. ũrũgame mbere yakwa hau kĩrĩma igũrũ. ³ Gũtikagĩe mũndũ ũkwambatania hamwe nawe kana onekane handũ o hothe kũu kĩrĩma-inĩ; o na gũtikagĩe ndũũru cia mbũri kana cia ng’ombe ingĩrĩthio kũu mbere ya kĩrĩma.”

⁴ Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩicũhia ihengere igĩrĩ cia mahiga o ta iria cia mbere na akĩroka kwambata kĩrĩma gĩa Sinai rũciinĩ tene, o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte; agĩthĩ akũũite ihengere icio igĩrĩ na moko. ⁵ Nake Jehova agĩkũrũka arĩ itu-inĩ, akĩrũgama hau harĩ we, na akĩanĩrĩra rĩĩtwa rĩake, Jehova. ⁶ Agĩkĩhĩtũkĩra mbere ya Musa akĩanagĩrĩra akoiga atĩrĩ, “Jehova, Jehova, Ngai ũrĩa mũcaayanĩri na mũtugi, ũtahiũhaga kũrakara, ũiyũrĩtwo nĩ wendani na wĩhokeku, ⁷ ũtũũragia wendani kũrĩ

andũ ngiri na ngiri, na akohanagĩra waganu, na ũremi, o na mehia. No rĩrĩ, ndaagaga kũherithia arĩa mehitie; niãherithagia ciana na ciana ciacio nĩ ũndũ wa mehia ma maithe mao, nginya rũciaro rwa gatatũ na rwa kana.”

⁸ Musa agĩkĩnamĩrĩra thĩ o rĩmwe, akĩhooya. ⁹ Akiuga atĩrĩ, “Wee Mwathani, angikorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maitho-inĩ maku, ndagũthaitha Mwathani twarana na ithuĩ. O na gũtuĩka aya nĩ andũ momitie ngingo-rĩ, tuohere waganu witũ o na mehia maitũ, na ũtũme tũtuĩke igai riaku.”

¹⁰ Ningĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩngũgĩa na kĩrĩkanĩro nawe. Nĩndĩrĩkaga morirũ matarĩ mekwo rũrĩrĩ-inĩ o na rũrĩkũ thĩnĩ wa thĩ yothe mbere ya andũ aya aku othe. Andũ arĩa mũtũũranagia nao nĩmakeyonera ũrĩa nĩ, Jehova, ngeeka ũndũ wa kũmakania nĩ ũndũ waku. ¹¹ Athĩkĩra ũrĩa ngũgwatha ũmũthĩ. Nĩngarutũrũra Aamori, na Akaanani, na Ahiti, na Aperi, na Ahivi na Ajobusi mbere yaku makweherere. ¹² Wĩmenyerere ndũkagĩe kĩrĩko na andũ arĩa matũũraga bũrũri-inĩ ũcio ũrathĩ, matigatuĩke mũtego harĩwe. ¹³ Nĩmũkoinanga igongona ciao, na mũthethere mahiga mao maamũre, na mũtemange itugĩ ciao cia Ashera. ¹⁴ Mũtikanahooe ngai ĩngĩ o na ĩrĩkũ, nĩgũkorwo Jehova, ũrĩa rĩtwa rĩake arĩ Mũigua Ūiru, nĩ Ngai ũrĩ ũiru.

¹⁵ “Mwĩmenyerere mũtikagĩe kĩrĩko na andũ arĩa matũũraga bũrũri-inĩ ũcio; nĩgũkorwo rĩrĩa maahũura ũmaraya na ngai ciao na magacirũtũra iruta, nĩmarĩmwĩtaga, na inyuĩ nĩmũrĩrĩtaga indo cia magongona macio mao. ¹⁶ Na rĩrĩa mũngĩthuura airĩtu amwe ao matũũke atumia a aanake anyu, nao airĩtu acio mahũure ũmaraya na ngai ciao, nĩmakonereria ariũ anyu gwĩka ũguo.

¹⁷ “Ndũkanathondeke mĩhianano ya gũtwekio.

¹⁸ “Kũngũyagĩra Ĝĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ mũkĩre ndawa ya kũmbia. Handũ-inĩ ha mĩthenya mũgwanja, rĩagai mĩgate ĩtarĩ mũkĩre ndawa ya kũmbia, o ta ũrĩa ndaamwathire. Īkagai ũndũ ũyũ ihinda rĩaguo rĩakinya mweri-inĩ wa Abibu, nĩgũkorwo nĩguo mweri ũrĩa mwomire bũrũri wa Misiri.

¹⁹ “Irigithathi rĩa nda o yothe nĩ riakwa, hamwe na marigithathi mothe ma njamba ma mahiũ manyu, marĩ ma kuuma ndũũru-inĩ cia ng’ombe kana cia mbũri. ²⁰ Irigithathi rĩa ndigiri ũrĩrĩkũũraga na gatũrũme, no ũngĩaga kũrĩkũura, riune ngingo. Nao ariũ aku a marigithathi ũmakũũrage.

“Gũtikanagĩe mũndũ o na ũmwe ũrĩkũkaga mbere yakwa mokeri.

²¹ “Rutaga wĩra mĩthenya ĩtatatũ, no mũthenya wa mũgwanja ũhurũkage; o na hĩndĩ ya icimba na ya magetha no nginya ũhurũke.

²² “Kũngũyagĩra Ĝĩathĩ-ĝĩa-Ciumia, na maciaro ma mbere ma magetha ma ngano, na Ĝĩathĩ-ĝĩa-Gũcookereria irio makũmbĩ-inĩ mũthia-inĩ wa mwaka. ²³ Arũme anyu othe no nginya mokage mbere ya Mwathani Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, maita matatũ o mwaka. ²⁴ Nĩngarutũrũra ndũrĩrĩ imweherere, na nĩnganenehia mĩhaka ya bũrũri wanyu na gũtirĩ mũndũ ũgaacumĩkĩra bũrũri wanyu rĩrĩa mũrĩkoragwo mũkĩambata maita matatũ o mwaka mbere ya Jehova Ngai wanyu.

²⁵ “Ndũkanandũtĩre thakame ya igongona ĩtukanĩte na kĩndũ gũkĩre ndawa ya kũmbia, na mũtikanareke kĩndũ kĩa igongona rĩa Bathaka kĩaare nginya rĩciinĩ.

²⁶ “Rehagai maciaro ma mbere marĩa mega mũno ma mĩgũnda wanyu, mũmarehage nyũmba ya Jehova Ngai wanyu.

“Mũtikanaruge koori na iria rĩa nyina.”

²⁷ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Andĩka ciugo ici, nĩgũkorwo kũringana na ciugo ici, nĩndagĩa na kĩrĩkanĩro nawe o na Isiraeli.”
²⁸ Musa aikarire na Jehova hau matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ, atekũria irio kana akanyua maai. Na agĩkĩandĩka ihengere-inĩ ocio ciugo cia kĩrĩkanĩro kũ, na nĩcio Maathani marĩa lkũmi.

Ũthiũ Ũgũkenga wa Musa

²⁹ Rĩria Musa aikũrũkire kuuma kĩrĩma gĩa Sinai arĩ na ihengere igĩrĩ cia ũira moko-inĩ make, ndaamenyaga atĩ ũthiũ wake nĩwakengaga nĩ ũndũ nĩarĩtie na Jehova. ³⁰ Rĩria Harũni na andũ a Isiraeli othe moonire Musa, ũthiũ wake nĩwakengaga, nao magĩitigĩra kũmũkuhĩria. ³¹ No Musa akĩmeeta; nĩ ũndũ ũcio Harũni na atongoria othe a mũingĩ magĩcooka harĩ we, nake akĩmaarĩria. ³² Thuutha ũcio andũ a Isiraeli othe makĩmũkuhĩria, nake akĩmahe mawatho mothe marĩa Jehova amũheete kũu Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai. ³³ Rĩria Musa aarĩkirie kũmaarĩria, akĩhumbĩra ũthiũ wake na taama wa kwĩhumbĩra ũthiũ. ³⁴ No rĩria rĩothe aatoonyaga harĩ Jehova maranĩrie, nĩarutaga taama ũcio wa kwĩhumbĩra ũthiũ nginya oime ho. Na rĩria oka kũrĩ andũ a Isiraeli na aameera ũria aathĩtwo, ³⁵ makona ũthiũ wake o ũkengete. Nake Musa agacookia taama ũcio wa kwĩhumbĩra ũthiũ nginya rĩria rĩngĩ agaathĩ kwaria na Jehova.

35

Mawatho ma Thabatũ

¹ Musa nĩonganirie mũingĩ wothe wa andũ a Isiraeli, akĩmeera atĩrĩ, “Maya nĩmo maũndũ marĩa Jehova aamwathĩte mwĩkage; ² Wĩra nĩrutagwo mũthenya ĩtandatũ, no mũthenya wa mũgwanja ũrĩkoragwo ũrĩ mũthenya wanyu mũtheru, Thabatũ ya Jehova ya kũhurũka. ũria ũkaaruta wĩra mũthenya ũcio no nginya ooragwo. ³ Mũtigaakagie mwaki mũthenya ũcio wa Thabatũ kũria gothe mũrĩtũraga.”

Indo cia gwaka Hema ĩria Nyamũre

⁴ Musa akĩira mũingĩ wothe wa andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova aathanĩte; ⁵ Rutĩrai Jehova maruta kuuma indo-inĩ iria mũrĩ nacio. Mũndũ ũria wothe ũkũigua akienda, niarehere Jehova iruta rĩa thahabu, na rĩa betha na rĩa gĩcango; ⁶ na rĩa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ; o na gatani ĩria njega; na guoya wa mbũri; ⁷ njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mũtune igatunĩha, na njũa cia pombo; na mbaũ cia mũgaa; ⁸ na maguta ma mũtamaiyũ ma gwakia tawa; na mahuti manungi wega ma gwĩkĩrwo maguta-inĩ ma gũitanĩrĩrio, na ma ũbumba ũria mũnungi wega; ⁹ na tũhiga twa onigithi na tũhiga tũngĩ twa goro twa gũtumĩrĩrwo nguo ya ebodi na gakuo ga gĩthũri.

¹⁰ “Aria othe marĩ na ũũgĩ wa ũbundi gatagatĩ-inĩ kanyu, nĩmoke mathondeke indo ciothe iria Jehova aathanĩte, nacio nĩ: ¹¹ Hema ĩria nyamũre na hema yayo o na kĩndũ gĩa kũmĩhumbĩra, na ngathika cia kũnyiita, na mbaũ ciakĩo, na mĩgamba yakĩo, na itugĩ na itina ciayo; ¹² na ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro hamwe na mĩtĩ yarĩo, na gĩtĩ gĩa tha, hamwe na gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa gĩa kũhakania; ¹³ metha na mĩtĩ yayo, na indo ciayo ciothe, hamwe na mĩgate ya kũigwo mbere ya Jehova, ¹⁴ na mũtĩ wa kũigĩrĩrwo matawa ma kũmũrikaga, hamwe na indo ciagu, na

matawa hamwe na maguta ma kũmaakia; ¹⁵ na kīgongona kĩa ũbumba na mĩtĩ yakĩo, na maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũbumba mũnungi wega; na gĩtambaya gĩa gũcuurio mũrango-inĩ wa itoonyero-inĩ rĩa hema iyo nyamũre; ¹⁶ na kīgongona kĩa iruta rĩa njino hamwe na gĩtara gĩakĩo gĩa gĩcango, na mĩtĩ yakio, na indo ciakio ciothe; na kiraĩ gĩa gĩcango na kīgũrũ gĩakĩo; ¹⁷ na itambaya cia gũcuurio cia itoonyero rĩa nja hamwe na itugĩ na itina ciacio na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero rĩa kuuma nja ya hema ¹⁸ na higĩ cia hema irĩa nyamũre, na cia nja yayo, na mĩkanda yayo; ¹⁹ na nguo ndume cia kwĩhumbagwo mũndũ agĩtungata arĩ handũ-harĩa-haamũre; nĩcio nguo iria nyamũre cia Harũni ũria mũthĩnjĩri-Ngai o na cia ariũ ake rĩrĩa megĩtungata marĩ athĩnjĩri-Ngai.”

²⁰ Naguo mũingĩ wothe wa andũ a Isiraeli ũkĩehera harĩ Musa, ²¹ na mũndũ o wothe ũria weyendeire na ngoro yake yahũahĩaga, nĩokire na akĩrehera Jehova kindũ gĩa kũmũrutĩra nĩ ũndũ wa wĩra wa hema-ya-Gũtũnganwo na mawĩra mayo mothe, o na nĩ ũndũ wa nguo iria nyamũre. ²² Arĩa maigũre metĩkĩra ũhoro ũcio, arũme na andũ-a-nja o ũndũ ũmwe, nĩmookire na makĩrehe mathaga ma thahabu ma mĩthemba yothe: namo nĩ mbini ng’emie cia gwĩkĩrwo nguo-inĩ, na icũhĩ cia matũ, na icũhĩ cia ciara na mathaga mangĩ. Othe nĩmarehire thahabu yao itũike iruta rĩa gũthũngũthio harĩ Jehova. ²³ ũria wothe warĩ na ndigi cia rangi wa bururu, kana cia rangi wa ndathi, kana cia rangi mĩtune ta gakarakũ, kana gatani irĩa njega, kana guoya wa mbũri, kana njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mĩtune igatunĩha, kana njũa cia pomboo, nĩacireehire. ²⁴ Andũ arĩa maarehire iruta rĩa betha kana rĩa gĩcango, maarĩrehire rĩrĩ iruta harĩ Jehova, na ũria wothe warĩ na mbaũ cia mũgaa nĩ ũndũ wa wĩra ũcio nĩacireehire. ²⁵ Mũndũ-wa-nja o wothe warĩ mũũgĩ wĩra-inĩ wa kuogotha ndigi na moko make, akĩrehe kĩrĩa ogothete, ndigi cia rangi wa bururu, kana cia rangi wa ndathi, kana cia rangi mĩtune ta gakarakũ, kana gatani irĩa njega. ²⁶ Nao andũ-a-nja othe arĩa meyendeire na nĩ maarĩ na ũũgĩ ũcio, nĩmoogothire ndigi cia guoya wa mbũri. ²⁷ Atongoria marehire tũhiga twa onigithi na tũhiga tũngĩ twa goro tũtumĩrĩrwo nguo-inĩ ya ebodi na gakuo ga gĩthũri. ²⁸ Nĩmacookire makĩrehe mahuti manungĩ wega, na maguta ma mĩtamaiyũ ma gwakia tawa, na maguta ma gũitanĩrĩrio o na ma gũthondeka ũbumba ũria mũnungi wega. ²⁹ Andũ a Isiraeli othe, arũme na andũ-a-nja arĩa meyendeire, nĩmareheire Jehova maruta ma kwiyendera nĩ ũndũ wa wĩra ũria Jehova aamaathĩte na kanua ka Musa marute.

Bezaleli na Oholiabu

³⁰ Ningĩ Musa akĩira andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Onei, Jehova nĩathuurĩte Bezaleli mũrũ wa Uri ũria mũriũ wa Huri, wa mũhĩrĩga wa Juda, ³¹ na nĩamũiyũrĩtie na Roho wa Ngai, na ũũgĩ, na ũhoti, na ũmenyo wa mawĩra mothe ma ũbundi ³² nĩgeetha athugunde mĩcoro ya ũũgĩ ya indo-inĩ cia thahabu, na betha, na gĩcango, ³³ na gwacũhia tũhiga twa goro twa gũthecererwo indo-inĩ, na kũruta wĩra wa gũkaaya mbaũ, na kũruta mawĩra ma mĩcoro ma mĩthemba yothe ya ũbundi. ³⁴ Na eerĩ, we marĩ na Oholiabu mũrũ wa Ahisamaku wa mũhĩrĩga wa Dani, nĩamaheete ũhoti wa kũruta andũ arĩa angĩ. ³⁵ Nĩamaiyũrĩtie na ũũgĩ wa kũruta mawĩra mothe, marĩ mabundi, na acori, na agemia na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mĩtune ta gakarakũ, na gatani irĩa njega, o na atumi: othe marĩ mabundi moogĩ, na acori oogĩ.

36

1 “Nĩ ùndũ ùcio Bezaleli, na Oholiabu, na mündũ o wothe warĩ mũũgĩ na wĩra, arĩa Jehova aheete ùũgĩ na ùhoti wa kũmenya kũruta wĩra ùcio wothe wa gwaka handũ-harĩa-haamũre, makĩruta wĩra ùcio o ta ũrĩa Mwathani aathanĩte ũrutwo.”

2 Ningĩ Musa agĩta Bezaleli na Oholiabu na mündũ o wothe warĩ mũũgĩ, ũrĩa Jehova aheete ùhoti, na ũrĩa warĩ na wendo wa gũũka kũruta wĩra ùcio. 3 Nao makĩamũkĩra kuuma kũrĩ Musa maruta mothe marĩa andũ a Isiraeli maarehete ma kũruta wĩra wa gwaka handũ-harĩa-haamũre. 4 Nĩ ùndũ ùcio mabundi mothe marĩa maarĩ na ùũgĩ, arĩa maarutaga wĩra wothe wa gwaka handũ-harĩa-haamũre, makĩamba gũtĩga wĩra wao, 5 na makĩra Musa atĩrĩ, “Andũ nĩmararehe indo makĩria ya iria ibatarainie wĩra-inĩ ũrĩa Jehova aathanĩte ũrutwo.” 6 Nake Musa akĩruta watho, nao magĩtwara ũhoru ùcio kambĩ-inĩ guothe: “Gũtirĩ mündũ mũrũme kana mündũ-wa-nja ũgũcooka kũrehe iruta rĩngĩ nĩ ùndũ wa handũ-harĩa-haamũre.” Nĩ ùndũ ùcio andũ makĩrigĩrĩrio gũcooka kũrehe indo ingĩ, 7 tondũ indo iria maarĩ nacio ciarĩ nyingĩ makĩria ma iria ciabatarainie kũruta wĩra ùcio wothe.

Hema Nyamũre

8 Andũ othe arĩa maarĩ oogĩ thĩinĩ wa aruti a wĩra magĩthondeka hema nyamũre na itambaya ikũmi cia gũcuurio itumĩtwo na gatani yogothetwo wega na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ, na ikĩgemio na makerubi nĩ mũtumi mũũgĩ wa wĩra ùcio. 9 Itambaya ciothe cia gũcuurio nĩciaiganaine, ciarĩ cia mĩkono mĩrongo ĩrĩ na ĩnana* kũraiha, na mĩkono ĩna† kwarama. 10 Makĩnyitithania itambaya ithano hamwe, na magũka o ro ũguo na icio ingĩ ithano. 11 Ningĩ magĩkundĩka ciana cia gĩtambaya kĩa rangi wa bururu mũthia-inĩ wa gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩrĩa kĩrĩ mũico-inĩ wa mwena ũmwe, na magũka o ro ũguo harĩ gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa mũico kĩa mwena ùcio ũngĩ. 12 Magĩcooka magĩkundĩka ciana ingĩ mĩrongo ĩtano gĩtambaya-inĩ kĩmwe gĩa gũcuurio kĩa mwena ũmwe, na ingĩ mĩrongo ĩtano gĩtambaya-inĩ gĩa gũcuurio kĩa mũico kĩa mwena ùcio ũngĩ, o kĩa kĩringaine na kĩrĩa kĩngĩ. 13 Ningĩ magĩthondeka ngathĩka mĩrongo ĩtano cia thahabu na magĩcihũthĩra kũohĩthania itambaya icio cia gũcuurio cia mĩena yeerĩ, nĩ ùndũ ùcio hema ĩyo nyamũre igĩtuĩka kĩndũ kĩmwe.

14 Ningĩ magĩtuma itambaya cia gũcuurio ikũmi na kĩmwe cia guoya wa mbũri igĩtuĩka cia kũhumbĩra hema ĩria nyamũre. 15 Itambaya icio ciothe cia gũcuurio ikũmi na kĩmwe nĩciaiganaine; ciarĩ cia mĩkono mĩrongo ĩtatũ‡ kũraiha, na mĩkono ĩna§ kwarama. 16 Magĩtumithania itambaya ithano cia gũcuurio igĩtuĩka kĩndũ kĩmwe, na cio icio ingĩ ithathatũ igĩtumithanio hamwe. 17 Ningĩ magĩkundĩka ciana mĩrongo ĩtano mũthia-inĩ wa gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa mũico kĩa mwena ũmwe, na magũka o ũguo mũthia-inĩ wa gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa mũico kĩa mwena ũrĩa ũngĩ. 18 Ningĩ magĩthondeka ngathĩka mĩrongo ĩtano cia gĩcango cia kuohania hema ĩtuĩke kĩndũ kĩmwe. 19 Magĩcooka

* 36:9 nĩ ta mita ikũmi na igĩrĩ na nuthu (12.5) † 36:9 nĩ ta mita ĩmwe na robo ithatũ (1.75)

‡ 36:15 nĩ ta mita ikũmi na ithatũ na nuthu (13.5) § 36:15 nĩ ta mita ĩmwe na robo ithatũ (1.75)

magĩthondekera hema kĩhumbĩri kĩa njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mĩtune igatunĩha, na igũrũ wakĩo hakĩhumbĩrwo na njũa cia pomboo.

²⁰ Ningĩ magĩthondeka buremu cia kũmĩrũgamia cia mbaũ cia mĩtĩ wa mũgaa nĩ ùndũ wa hema ãyo nyamũre. ²¹ O buremu yarĩ ya mĩkono ikũmi* kũraiha, na mũkono ùmwe na nuthu† kwarama, ²² natuo tũhocio tũgĩcomoka tũigananĩrie. Maathondekire buremu ciothe cia hema ãyo nyamũre na njĩra ãyo. ²³ Ningĩ magĩthondeka buremu mĩrongo ãĩrĩ cia mwena wa gũthini wa hema ãyo nyamũre, ²⁴ na magĩthondeka itina mĩrongo ãna cia betha cia gwĩkĩrwo rungu rwacio; o itina igĩrĩ ikanyiitĩrĩra buremu ãmwe, rungu rwa kahocio kamwe. ²⁵ Cia mwena ùcio ùngĩ, mwena wa gathigathini wa hema ãyo nyamũre, magĩthondeka buremu mĩrongo ãĩrĩ ²⁶ na itina mĩrongo ãna cia betha, o igĩrĩ igaikarĩrwo nĩ buremu ãmwe. ²⁷ Ningĩ magĩthondeka buremu ithathatũ cia mwena wa na thuutha, nĩguo mwena wa mũthia wa ithũiro wa hema ãyo nyamũre, ²⁸ na buremu igĩrĩ igĩthondekwo nĩ ùndũ wa tũkoine-inĩ twa hema ãyo nyamũre cia mwena wa na thuutha. ²⁹ Koine-inĩ ici cieri, buremu ciarĩ igĩrĩ igĩrĩ, kuuma thĩ nginya igũrũ, ikoohanio na mũrĩnga ùmwe; nacio cieri igakorwo ihaanaine. ³⁰ Nĩ ùndũ ùcio haarĩ na buremu inyanya na itina ikũmi na ithathatũ cia betha; o igĩrĩ igaikarĩrwo nĩ buremu ãmwe.

³¹ Magĩcooka magĩthondeka mĩgamba ya mbaũ cia mũgaa: ãtano yayo nĩ ùndũ wa buremu cia mwena ùmwe wa hema ãyo nyamũre, ³² na ãtano nĩ ùndũ wa buremu cia mwena ùcio ùngĩ, na ãtano nĩ ùndũ wa buremu cia mwena wa ithũiro, mũthia-inĩ wa na thuutha wa hema ãyo nyamũre. ³³ Maathondekire mũgamba wa gatagatĩ uumĩte mũthia ùmwe nginya ùrĩa ùngĩ hau gatagatĩ ga buremu icio. ³⁴ Nĩmagemirie buremu icio na thahabu, na magĩthondeka mĩrĩnga ya thahabu ya kũnyiitĩrĩra mĩgamba ãyo. Magĩcooka makĩgemia mĩgamba ãyo na thahabu.

³⁵ Nĩmatumire gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mĩtune ta gakarakũ, na gatani ãrĩa njogotho wega, na gikĩgemio na makerubi nĩ mũbundi mũũgĩ. ³⁶ Makĩmĩthondekera itugĩ inya cia mbaũ cia mĩgaa na magĩcigemia na thahabu. Magĩcooka magĩthondeka tũcuurio twa thahabu, na magĩtwekia itina inya ciacio cia betha. ³⁷ Itoonyero-inĩ rĩa hema makĩrĩthondekera gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mĩtune ta gakarakũ, na gatani ãrĩa njogotho wega, nakĩo kĩagemetio nĩ mũgemia mũũgĩ; ³⁸ na magĩthondeka itugĩ ithano ãrĩ na tũcuurio twacio. Makĩgemia itugĩ icio na igũrũ na mĩcibi yacio na thahabu, na magĩcithondekera itina ãthano cia gĩcango.

37

Ithandũkũ rĩa Kĩrĩkanĩro

¹ Bezaleli niathondekire ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩa mbaũ cia mũgaa, mũigana wa mĩkono ãĩrĩ* kũraiha, na mũkono ùmwe na nuthu† kwarama, na mũkono ùmwe na nuthu kũraiha na igũrũ. ² Akĩrĩgemia na thahabu therie thĩini na nja, na akĩrĩrĩha na mũcibi wa thahabu mĩena yotho. ³ Nĩarĩtwekeirie icũhĩ inya cia thahabu na agĩciohania na magũrũ marĩo mana, o icũhĩ igĩrĩ mwena ùmwe na icũhĩ igĩrĩ mwena ùrĩa ùngĩ. ⁴ Ningĩ agĩthondeka mĩtĩ mĩraaya ya mũgaa na akĩmĩgemia na thahabu.

* **36:21** nĩ ta mita inya na nuthu (4.5) † **36:21** nĩ ta mita robo ithatũ (0.75) * **37:1** nĩ ta mita

1 † **37:1** nĩ ta mita robo ithatũ (0.75)

5 Agĩcooka agĩtoonyia mĩtĩ ĩyo mĩraaya mĩrĩnga-inĩ ĩyo yarĩ mĩena-inĩ ya ithandũkũ ĩrĩ ya kũrĩkuua.

6 Nĩarĩthondekeire gĩtĩ gĩa tha gĩa thahabu, therie kĩa ũraihu wa mĩkono ĩrĩ na nuthu,‡ na warĩ wa mũkono ũmwe na nuthu.§ 7 Agĩcooka agĩtura makerubi meerĩ ma thahabu akĩmekĩra mũthia-inĩ ya gĩtĩ kũu gĩa tha. 8 Nĩathondekire ikerubi rĩmwe rĩikare mũthia-inĩ ũmwe na ikerubi rĩu rĩngĩ rĩikare mũthia-inĩ ũrĩa ũngĩ; mũthia-inĩ ĩyo yeerĩ akĩmathondeka marĩ kĩndũ kĩmwe na gĩtĩ gĩa tha. 9 Mathagu ma makerubi macio matambũrũkĩtio na igũrũ, magathũka gĩtĩ kũu gĩa tha. Makerubi macio maathondeketwo maroranĩte, na marorete gĩtĩ kũu gĩa tha.

Metha

10 Nĩmathondekire metha ya mbaũ cia mũgaa, ũraihu wayo warĩ mĩkono ĩrĩ,* na warĩ wayo warĩ mũkono ũmwe,† na kũraihia na igũrũ kwayo kwarĩ mũkono ũmwe na nuthu.‡ 11 Ningĩ makĩmĩgemia na thahabu therie, na makĩmĩtiriha na mũcibi wa thahabu. 12 Magĩcooka makĩmĩthondekera karũbaũ gaceke ka warĩ wa rũhĩ,§ gagĩthiũrũrũkĩria metha ĩyo, na magĩgatiiriha na mũcibi wa thahabu. 13 Magĩtwekeria metha ĩyo mĩrĩnga ĩna ya thahabu, na makĩmĩohererera koine-inĩ inya ciayo, o harĩa magũrũ mayo mana maarĩ. 14 Icũhĩ ĩcio ciekĩrũro hakuhi na mũcibi wa karũbaũ karĩa gaceke, nĩgeetha ĩnyiitagĩrĩre mĩtĩ ĩrĩa mĩraaya yahũthagĩrwo gũkuua metha ĩyo. 15 Mĩtĩ ĩyo mĩraaya ya gũkuua metha yarĩ ya mbaũ cia mũgaa, na ĩkagemio na thahabu. 16 Ningĩ magĩthondeka indo cia thahabu therie, cia kũigagĩrwo metha, na nacio nĩ: thaani, na thaani nene, na mbakũri, na ndigithũ cia gũitaga iruta rĩa kũnyuuo.

Mũtĩ wa Kũigĩrwo Matawa

17 Nĩmathondekire mũtĩ wa kũigĩrwo matawa wa thahabu therie. Mũrũgamo wago na gĩtina kĩaguo igĩturwo ĩnyiitanĩte o hamwe na ĩkombe ciaguo na mahũa maguo, na tũkonyo twaguo; ciothe igĩkorwo ĩrĩ kĩndũ kĩmwe naguo. 18 Mũtĩ ũcio warĩ na honge ithathatũ ciumĩte mĩena-inĩ ya mũrũgamo wa mũtĩ ũcio wa kũigĩrwo matawa; ĩthatũ mwena ũmwe, na ithatũ mwena ũrĩa ũngĩ. 19 ĩkombe ithatũ ciaturĩtwo ihaana ta mahũa ma mũrothi, ĩrĩ na tũkonyo na mahũa, igakorwo rũhongenĩ rũmwe, nacio ithatũ igakorwo rũhongenĩ rĩu rĩngĩ; honge ĩcio ciothe ithathatũ ciahanaanaga ũguo ciumĩte mũtĩ-inĩ ũcio wa kũigĩrwo matawa. 20 Na mũtĩ-inĩ ũcio wa kũigĩrwo matawa haarĩ na ĩkombe inya ciathondeketwo ihaana ta mahũa ma mũrothi, ĩrĩ na tũkonyo na mahũa. 21 Gakonyo kamwe kaarĩ rungu rwa honge igĩrĩ ciumĩte mũrũgamo-inĩ wa mũtĩ ũcio wa kũigĩrwo matawa, nako gakonyo ga keerĩ kaarĩ rungu rwa honge cia keerĩ igĩrĩ, na gakonyo ga gatatũ kaarĩ rungu rwa honge cia gatatũ igĩrĩ; ciothe ciarĩ honge ithathatũ. 22 Tũkonyo na honge ciarĩ kĩndũ kĩmwe na mũtĩ ũcio wa kũigĩrwo matawa, ĩturĩtwo kuuma thahabu therie.

23 Nĩmathondekire matawa mũgwanja maguo, o ũndũ ũmwe na magathĩ ma gũtinia ndaambĩ, na thaani cia mũrarĩ wa ndaambĩ, cia thahabu therie. 24 Maahũthĩrĩre taranda ĩmwe* ya thahabu therie gũthondeka mũtĩ ũcio wa kũigĩrwo matawa na indo ciaguo ciothe.

‡ 37:6 nĩ ta mita 1 § 37:6 nĩ ta mita robo ithatũ (0.75) * 37:10 nĩ ta mita 1 † 37:10 nĩ ta nuthu mita ‡ 37:10 nĩ ta mita robo ithatũ (0.75) § 37:12 nĩ ta centimita 8 * 37:24 nĩ ta kilo 34

Kīgongona kīa Ūbumba

²⁵ Nīmathondekire kīgongona gīa gūcinīra ūbumba na mbaū cia mūgaa. Kīaiganaine mīena yothe, mūigana wa mūkono ūmwe† kūrāiha, na mūkono ūmwe kwarama, na mūkono īrī‡ kūrāiha na igūrū. Hīa ciakīo ciarī kindū kīmwe na kīgongona. ²⁶ Magīkīgemia igūrū na mīena yothe o na hīa ciakīo na thahabu therie na magīgītiriha na mūcibi wa thahabu ūgīgīthiūrūrūkīria. ²⁷ Magīthondeka mīrīnga īrī ya thahabu mūhuro wa mūcibi ūcio, īrī mwena ūmwe na īrī mwena ūria ūngī. Mīrīnga iyo nīyo yatoonyagio mītī īrīa mīraihi yatūmagīrwo gūgīkuua. ²⁸ Magīcooka magīthondeka mītī īngī mīraaya ya mūgaa na makīmīgemia na thahabu.

²⁹ O na ningī magīthondeka maguta matheru ma gūitanīrīrio na ūbumba mūnungi wega ūrīa mūtherie, wīra wa mūthondeki mūūgī wa maguta.

38

Kīgongona kīa Iruta rīa Njino

¹ Nīmakire kīgongona kīa iruta rīa njino kīa mbaū cia mūgaa, kīa mūkono itatū* kūrāiha na igūrū; kīaiganaine mīena yothe; mūkono itano† kūrāiha na mūkono itano kwarama. ² Nīmathondekire hīa inya, o rūmwe koine-inī īmwe ya kīgongona, nī ūndū ūcio hīa icio na kīgongona igītuika kindū kīmwe, na makīgemia kīgongona kīu na gīcango. ³ Nīmathondekire indo ciakīo ciothe irī cia gīcango; na nīcio nyūngū, na icakūrī, na mbakūrī cia wīra wa kūminjaminjīria, na njibe cia nyama, na ngīo cia mwakī. ⁴ Nīmathondekire kīrūtara gīa kīgongona gīa gīcango, gīa kūigwo rungu rwa muoho wakīo, rūkinye nuthu ya ūraihi wa kīgongona. ⁵ Magītwekia mīrīnga ya gīcango ya kūnyīitīrīra mītī īrīa mīraaya ya koine inya cia kīrūtara gīa gīcango. ⁶ Magīthondeka mītī mīraaya ya mbaū cia mūgaa na magīgīgemia na gīcango. ⁷ Magītoonyia itugī icio mīrīnga-inī nīguo ikoragwo mīena-inī ya kīgongona nī ūndū wa gūgīkuua. Maagīthondekire na mbaū, kīrī na ihoro thīinī.

Kīraī gīa Gwīthambīrwo

⁸ Nīmathondekire kīraī gīa gwīthambīra gīa gīcango na kīgūrū gīakīo gīa gīcango kuuma icicio-inī cia andū-a-nja arīa maarutaga wīra itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo.

Nja ya Hema īrīa Nyamūre

⁹ Thuutha ūcio magīthondeka nja ya hema iyo nyamūre. Mwena wa gūthini ūgīkīrwo ūrī wa mūkono igana‡ kūrāiha, na warī na itambaya cia gūcuurio cia gatani yogothetwo wega. ¹⁰ Itambaya icio ciarī na itugī mīrongo īrī, na itina ciacio mīrongo īrī cia gīcango, na tūcuurio na tūmīkwa twa betha, twīkīrītwo itugī-inī icio. ¹¹ Mwena wa gathigathini o nago warī wa mūkono igana kūrāiha, na warī na itugī mīrongo īrī na itina ciacio mīrongo īrī cia gīcango, na warī na tūcuurio na tūmīkwa twa betha twīkīrītwo itugī-inī.

¹² Mwena wa ithūiro wa nja iyo warī wa mūkono mīrongo itano§ kwarama na warī na itambaya cia gūcuurio, na itugī ikūmi na itina ikūmi na warī na tūcuurio na tūmīkwa twa betha twīkīrītwo itugī-inī.

¹³ Mwena wa irathīro o nago warī wa mūkono mīrongo itano kwarama.

† 37:25 nī ta nuthu mita ‡ 37:25 nī ta mita īmwe * 38:1 nī ta mita īmwe na robo (1.25)

† 38:1 nī ta mita igīrī na robo (2.25) ‡ 38:9 nī ta mita 46 § 38:12 nī ta mita 23

¹⁴ Itambaya cia gūcuurio ciarī cia ūraihi wa mīkono ikūmi na itano,* na ciarī mwena ūmwe wa itoonyero rīa nja iyo, irī na itugī ithatū na itina ithatū; ¹⁵ na itambaya cia gūcuurio ciarī cia ūraihi wa mīkono ikūmi na itano na ciarī mwena ūcio ūngī wa itoonyero, irī na itugī ithatū na itina ithatū. ¹⁶ Itambaya ciothe cia gūcuurio iria ciathiūrūrūkīrie nja ciarī cia gatani yogothetwo wega. ¹⁷ Itina cia itugī icio ciarī cia gīcango. Tūcuurio na tūmīkwa tūrīa tweekīrītwo itugī-inī twarī twa betha na igūrū wacio ciagemetio na betha; Nī ūndū ūcio itugī ciothe cia nja iyo ciarī na tūmīkwa twa betha.

¹⁸ Itambaya cia gūcuurio cia itoonyero rīa nja iyo ciarī cia ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani irīa njogothē wega; wīra wa mūgemia mūūgī. Yarī ya mīkono mīrongo ūrī† kūrīaiha, na mīkono itano‡ kūrīaiha na igūrū, o ta ūrīa itambaya cia gūcuurio cia nja iyo ciarī. ¹⁹ na Igikorwo na itugī inya na itina inya cia gīcango. Tūcuurio na tūmīkwa twacio twarī twa betha, na igūrū wacio ciagemetio na betha. ²⁰ Higī ciothe cia hema iyo nyamūre na cia nja irīa yamīthiūrūrūkīrie ciarī cia gīcango.

Indo cia Mwako iria Ciahūthīrwo

²¹ Ūyū nīguo mūigana wa indo iria ciahūthīrwo gwaka hema iyo nyamūre, Hema-īrīa-ya-Ūira, iria ciandīkirwo nī Alawii o ta ūrīa Musa aathanite matongoretio nī Ithamaru mūrū wa Harūni ūrīa mūthīnjīri-Ngai. ²² (Bezalelī mūrū wa Uri, ūrīa warī mūrū wa Huri, wa mūhīrīga wa Juda, nīathondekire kīrīa gīothe Jehova aathite Musa; ²³ nake aarī hamwe na Oholiabu mūrū wa Ahisamaku, wa mūhīrīga wa Dani, ūrīa warī mūbundi na mūcori mūūgī, na wamenyete kūgemia na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani irīa njega.) ²⁴ Mūigana wa thahabu yothē irīa yarutirwo kuuma kūrī iruta rīa gūthūngūthio irīa yahūthīrwo kūruta wīra wothe wa handū-harīa-haamūre, yarī taranda 29 na cekerī 730,§ kūrīngana na cekerī ya handū-harīa-haamūre.

²⁵ Betha irīa yarehirwo nī mūingī ūrīa watarirwo hīndī ya itarana yarī taranda 100 na cekerī 1,775,* kūrīngana na cekerī ya handū-harīa-haamūre, ²⁶ o mūndū aarutite beka imwe,† nayo nī ūndū ūmwe na nuthu ya cekerī, kūrīngana na cekerī ya handū-harīa-haamūre, nayo yarutirwo nī mūndū o wothe wakīraga agathiī harī arīa maatarītwo, arīa maarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo ūrī na makīria, nao othe maarī arūme 603,550. ²⁷ Taranda icio 100 cia betha‡ ciahūthīrwo gūtwekia itina cia handū-harīa-haamūre na itina cia itambaya cia gūcuurio; taranda 100 igiaka itina 100, ūguo nī ta kuuga taranda imwe igiaka gītina kimwe.

²⁸ Nīmahūthīrīre cekerī icio 1,775§ gūthondeka tūcuurio twa itugī, na kūgemia itugī na igūrū, na gūthondeka tūmīkwa twacio.

²⁹ Gīcango kīrīa kīarutītwo kuuma iruta rīa gūthūngūthio kīarī gīa taranda 70 na cekerī 2,400.* ³⁰ Maahūthīrīre gīcango kīu na gūthondeka itina cia itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, na gwaka kīgongona gīa gīcango hamwe na kīrūtara giakio gīa gīcango na indo ciakio ciothe, ³¹ na gwaka itina cia nja irīa yamīthiūrūrūkīrie na itina iria cia itoonyero

* 38:14 nī ta mita 7 † 38:18 nī ta mita 9 ‡ 38:18 nī ta mita igīrī na robo (2.25) § 38:24 nī ta kilo 1,000 * 38:25 nī ta kilo 3,400 † 38:26 nī ta giramu ithano na nuthu (5:5) ‡ 38:27 nī ta kilo 3,400 § 38:28 nī ta kilo 20 * 38:29 nī ta kilo 2,400

rīayo, na higī ciothe cia hema īyo nyamūre, na higī cia nja īrīa yamīthiūrūrūkīrie.

39

Nguo cia Athīnjīri-Ngai

¹ Nīmatumire nguo na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, cia kūrutaga wīra nacio handū-harīa-haamūre. Magīcooka magītumīra Harūni nguo theru, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa.

Ebodi

² Nīmatumire ebodi na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakū, na cia gatani īrīa yogothetwo wega. ³ Nīmahūūire thahabu makīmītua tūbaati tūhūthu, magītūtinangia nguocio cia gūtumanio na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īrīa njega, wīra wa mūbundi mūūgī. ⁴ Ningī nīmatumire ndaamī cia ciande cia ebodi, nacio ikīohererwo koine-inī igīrī ciayo, nīguo inyiitithanio nayo. ⁵ Naguo mūcibi wayo wa njohero watumītwo wega ūkahaanana nayo, na warī o gīcunjī kīmwe na ebodi, na ūgathondekwo na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īrīa yogothetwo wega, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa.

⁶ Nao magītumīrīra tūhiga twa onigithi tūkonyo-inī twa thahabu, na magītukurura marītwa ma ariū a Isiraēli, o ta ūrīa mūndū akururaga kahengere ka mūhūuri. ⁷ Magīcooka magītuoherera ndaamī-inī cia ciande cia ebodi tūrī twa kīririkania kīa ariū a Isiraēli, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa.

Gakuo ga Gīthūri

⁸ Magīthondeka gakuo ga gwīkīrwo ga gīthūri; karī wīra wa mūbundi mūūgī. Magīgathondeka o ta ebodi iyo: karī ga thahabu, na ka ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īrīa yogothetwo wega. ⁹ Gakuo kau kaiganaine mīena yothe īna, karī ka inji kenda* kūrāiha na inji kenda kwarama, na gakoinanīrwo maita meerī. ¹⁰ Ningī magīgatumīrīra mīhari īna ya tūhiga twa goro. Mūhari wa mbere magītumīrīra kahiga ka wakiki ūria mūtune, na ka yakuti īrīa īhaana ngoikoni, na ka baregethu; ¹¹ mūhari wa keerī magītumīrīra kahiga ga thumarati, na ka yakuti īrīa ya rangi wa bururu, na ka arimathi; ¹² mūhari wa gatātū magītumīrīra kahiga ka wakiki ūria wa bururu, na ka yacimu, na ka amethuthito; ¹³ mūhari wa kana magītumīrīra kahiga ga thumarati īrīa theru, na ka onigithi, na ka njathibi. Natuo tūgītumīrīrwo tūkonyo-inī tūgemie twa thahabu. ¹⁴ Tūgīkorwo tūrī tūhiga ikūmi na twīrī, o kamwe gakarūgamīrīra rīmwe rīa marītwa ma ariū a Isiraēli, o kamwe gagakururwo rītwa rīa mūhīrīga ūmwe wa īrīa ikūmi na īrī ya Isiraēli, o ta ūrīa kahengere ka mūhūuri gakururagwo.

¹⁵ Nīmathondekeire gakuo kau ga gīthūri mīgathī ya thahabu therie, īhaana ta mūkanda. ¹⁶ Ningī magīthondeka tūkonyo twīrī tūgemie twa thahabu, na mīrīnga īrī ya thahabu, na makīoherera mīrīnga īyo koine-inī igīrī cia gakuo kau ga gīthūri. ¹⁷ Makīnyiitithania mīgathī īyo īrī ya

* 39:9 nī ta centimita 22

thahabu na mĩringa ĩrĩa yarĩ koine-inĩ cia gakuo kau ga gĩthũri, ¹⁸ na mĩthia ĩrĩa ĩngĩ ya mĩgathĩ makĩmĩnyiitithania na tũkonyo tũu twĩrĩ twarĩ tũgemie twa thahabu, magĩtuohania na ndaamĩ cia kĩande kĩa ebodi mwena wa mbere. ¹⁹ Magĩthondeka mĩringa ĩrĩ ya thahabu na makĩmĩnyiitithania na koine igĩrĩ cia gakuo ga gĩthũri mũico-inĩ wa na thĩinĩ, kũrigania na ebodi. ²⁰ Magĩcooka magĩthondeka mĩringa ĩngĩ ĩrĩ ya thahabu na makĩmĩnyiitithania na mwena wa magũrũ-inĩ ma ndaamĩ cia kĩande mwena-inĩ wa mbere wa ebodi, hakuhĩ na rũtumo, igũrũ hanini wa mũcibi wa ebodi. ²¹ Makĩohania mĩringa ya gakuo ga gĩthũri kũrĩ mĩringa ya ebodi na rũrigi rwa rangi wa bururu, magĩcinyiitithania na mũcibi wa njohero nĩgeetha gakuo ga gĩthũri gatikarekanie na ebodi, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

Nguo Ingi cia Ũthĩnjĩrĩ Ngai

²² Nĩmatumĩre nguoa ndaaya ya ebodi ya taama wa bururu mũtheri, nayo yatumĩtwo nĩ mũtumi mũũgĩ. ²³ Yarĩ na harũkĩrio ya gũtoonyeria mũtwe gatagatĩ kayo, ningĩ igĩtirihwo mĩthia-inĩ ta kara, nĩgeetha ndĩgatarũke. ²⁴ Ningĩ magĩthondeka tũcunjuura tũtariĩ ta matunda ma makomamanga, twa ndigi cia rangi wa bururu, na twa ndigi cia rangi wa ndathi, na twa rangi mũtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa yogothetwo wega, tũgithiũrũrũka rũtumo rwa magũrũ-inĩ ma nguoa ĩyo ndaaya. ²⁵ Magĩcooka magĩthondeka ngengere cia thahabu therie magĩcitumĩrĩra rũtumo-inĩ rũu gatagatĩ ga tũcunjuura tũu tũhaana matunda ma makomamanga. ²⁶ Ngengere na tũcunjuura tũu tũhaana matunda ma makomamanga igĩthiũ ĩhakanĩtio gũthiũrũrũka rũtumo rwa nguoa ĩyo ndaaya; ya kwĩhumbwo nĩ mũndũ agĩtungata, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

²⁷ Nĩmatumĩre Harũni na ariũ ake kanjũ cia gatani njega, itumĩtwo nĩ mũtumi mũũgĩ. ²⁸ Makĩmatumĩra iremba cia gatani njega, na tũkũbia twa gatani, na thuruarĩ cia thĩinĩ cia gatani ĩrĩa yogothetwo wega. ²⁹ Mũcibi warĩ wa gatani ĩrĩa njogothetwe wega na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ, wĩra wa mũgemia mũũgĩ, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

³⁰ Magĩthondeka gatanji kaamũre ga thahabu therie, na igũrũ rĩako magĩkurura, o ta ũrĩa mũhũũri ũkururagwo, ciugo ici: MŪTHERU MWAMŪRĪRE JEHOVA. ³¹ Ningĩ makĩohererera gatanji kau na rũrigi rwa rangi wa bururu, magĩkanyiiitithania na kĩremba, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

Kũrĩka kwa Wĩra

³² Nĩ ũndũ ũcio wĩra wothe wa gwaka hema ĩyo nyamũre na Hema-ya-Gũtũnganwo ũkĩrĩka. Andũ a ĩsiraeli magĩka maũndũ mothe o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. ³³ Ningĩ makĩrehe hema ĩyo nyamũre kũrĩ Musa: hema na indo ciayo ciothe na ngathĩka ciayo, na buremu, na mĩgamba, na itugĩ na itina ciayo; ³⁴ na kĩhumbĩri kĩa njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mũtune, igatunĩha, na kĩhumbĩri kĩa njũa cia pomboo, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa kũhakania; ³⁵ ithandũkũ rĩa Ũira na mĩtĩ mĩraaya yarĩo, hamwe na gĩtĩ gĩa tha; ³⁶ metha na indo ciayo ciothe, na mĩgate ya kũigwo Mbere ya Jehova; ³⁷ mũtĩ wa thahabu therie wa kũigĩrĩrwo mawata, hamwe na mĩhari ya mawata na indo ciayo ciothe, o na maguta ma kũmaakia; ³⁸ kĩgongona gĩa thahabu, na maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũbumba mũnungĩ wega, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa

itoonyero-inĩ rĩa hema; ³⁹ kīgongona gĩa gĩcango hamwe na kīrūtara gĩakĩo gĩa gĩcango na itugĩ ciakĩo na indo ciakĩo ciothe; na kĩaĩ gĩa gwĩthambĩra na kīgūrũ gĩakĩo; ⁴⁰ itambaya cia gũcuurio cia nja, na itugĩ ciacio, na itina ciacio, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero rĩa kuuma nja wa hema; na mĩkanda na hĩgĩ cia nja; na indo ciothe cia hema ĩria nyamũre, na Hema-ya-Gũtũnganwo; ⁴¹ na nguo ndume cia kwĩhumbwo nĩ mũndũ agĩtungata thĩnĩ wa handũ-harĩa-haamũre, nguo iria theru cia Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, o na cia ariũ ake cia kwĩhumba rĩria mekũruta wĩra wa mũthĩnjĩri-Ngai.

⁴² Andũ a Isiraeli maarutire wĩra wothe o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

⁴³ Musa akĩona wĩra ũrĩa warutĩtwo nake akĩona atĩ nĩmaũrutĩte o ta ũrĩa Jehova aathanĩte. Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩmarathima.

40

Gwaka Hema ĩria Nyamũre

¹ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ: ² “Ūgaaka hema ĩyo nyamũre, nĩo Hema-ya-Gũtũnganwo, mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere. ³ Nĩũkaiga ithandũkũ rĩa Ūira thĩnĩ wayo, na ũhakanie ithandũkũ rĩu na gĩtambaya gĩa gũcuurio. ⁴ Ningĩ nĩũgatoonyia metha na ũmĩgĩrĩre indo ciakyo, na ũcibange wega. Ningĩ ũtoonyie mũtĩ wa tawa, na ũũgĩrĩre matawa maguo. ⁵ Ningĩ ũige kīgongona gĩa thahabu gĩa gũcinĩrwo ũbumba mbere ya Ithandũkũ rĩu rĩa Ūira, na wĩkĩre gĩtambaya gĩa gũcuurio itoonyero-inĩ rĩa hema ĩyo nyamũre.

⁶ “Iga kīgongona kĩa maruta ma njino mbere ya itoonyero rĩa hema ĩyo nyamũre, na nĩyo Hema-ya-Gũtũnganwo; ⁷ ũige kĩaĩ gĩa gwĩthambĩrwo gatagatĩ ka Hema-ya-Gũtũnganwo na kīgongona, na ũgũkĩre maaĩ. ⁸ Aka nja ĩmĩthiũrũrũkĩre, na wĩkĩre gĩtambaya gĩa gũcuurio itoonyero-inĩ rĩa nja ĩyo.

⁹ “Oya maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũitĩrĩrie hema ĩyo nyamũre na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩnĩ wayo; mĩamũre na indo ciayo ciothe, na nĩũgatuĩka theru. ¹⁰ Ningĩ ũitĩrĩrie maguta kīgongona kĩa maruta ma njino na indo ciakĩo ciothe; wamũre kīgongona kũ, nakĩo nĩgĩgatuĩka gĩtheru mũno. ¹¹ Iĩrĩria kĩaĩ gĩa gwĩthambĩrwo na kīgūrũ gĩakĩo maguta, ũciamũre.

¹² “Rehe Harũni na ariũ ake itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, na ũmathambie na maaĩ. ¹³ Ningĩ ũhumbe Harũni nguo iria theru, ũmũitĩrĩrie maguta, na ũmwamũre nĩguo andungatĩre arĩ mũthĩnjĩri-Ngai. ¹⁴ Rehe ariũ ake, ũmahumbe kanjũ. ¹⁵ Maitĩrĩrie maguta o ta ũrĩa ũitĩrĩrie ithe wao, nĩguo mandungatĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. Gũitĩrĩrio maguta kwao nĩkũmatoonyia ũtungata-inĩ wa ũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa ũgũtũra njjarwa-inĩ ciothe iria igooka.” ¹⁶ Nake Musa agĩlka maũndũ mothe o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte.

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio hema ĩyo nyamũre gĩgakwo mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere, mwaka-inĩ wa keerĩ. ¹⁸ Rĩria Musa aakire hema ĩyo nyamũre, nĩagĩre itina handũ ha cio, na akĩrũgamia buremu, agĩtoonyia mĩgamba na akĩrũgamia itugĩ. ¹⁹ Ningĩ agĩtambũrũkia hema igūrũ rĩa hema ĩyo nyamũre na akiĩgĩrĩra kĩhumbĩri igūrũ rĩa hema o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte.

²⁰ Agĩcooka akĩoya ihengere cia Ūira, na agĩciiga thĩnĩ wa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro. Akĩnyiitithania mũtĩ ĩria mĩraaya na ithandũkũ, na akĩiga gĩtĩ gĩa tha igūrũ rĩa ithandũkũ rĩu. ²¹ Ningĩ akĩrehe ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro

thiini wa hema iyo nyamüre, na agĩkĩra gĩtambaya gĩa kũhakania na akĩhakania ithandũkũ rĩa Ūira o ta ũria Jehova aamwathĩte.

²² Musa akĩiga metha thiini wa Hema-ya-Gũtũnganwo mwena wa gathigathini wa hema iyo nyamüre, nja ya gĩtambaya gĩa gũcuurio ²³ na akĩgĩrĩra mĩgate igũrũ rĩayo o hau mbere ya Jehova, o ta ũria Jehova aamwathĩte.

²⁴ Akĩiga mũtĩ wa kũigĩrĩrwo matawa thiini wa Hema-ya-Gũtũnganwo ũng'etheire metha mwena wa gũthini wa hema iyo nyamüre, ²⁵ na agĩakia matawa macio mbere ya Jehova, o ta ũria Jehova aamwathĩte.

²⁶ Musa agĩtoonya kĩgongona gĩa thahabu thiini wa Hema-ya-Gũtũnganwo hau mbere ya gĩtambaya gĩa gũcuurio, ²⁷ na agĩcinĩra ũbumba ũria mũnungĩ wega ho o ta ũria Jehova aamwathĩte. ²⁸ Ningĩ agĩcuuria gĩtambaya itoonyero-inĩ rĩa hema iyo nyamüre.

²⁹ Ningĩ akĩiga kĩgongona kĩa maruta ma njino hakuhi na itoonyero rĩa hema iyo nyamüre, niyo Hema-ya-Gũtũnganwo, na akĩrutĩra magongona ma njino igũrũ riakio o na magongona ma ngano, o ta ũria Jehova aamwathĩte.

³⁰ Nĩagire kĩa gĩa gũthambĩrwo gatagati ka Hema-ya-Gũtũnganwo na kĩgongona na agĩgũkĩra maaĩ ma gũthamba, ³¹ nake Musa na Harũni na ariũ ake magĩtũmĩra maaĩ macio gũthamba moko na magũrũ.

³² Nĩmethambaga hĩndĩ ciothe magĩtoonya Hema-ya-Gũtũnganwo kana magĩkuhĩrĩria kĩgongona o ta ũria Jehova aathĩte Musa.

³³ Ningĩ Musa agĩaka nja gũthiũrũrũka hema iyo nyamüre na kĩgongona na agũkĩra gĩtambaya gĩa gũcuurio itoonyero rĩa nja iyo. Na nĩ ũndũ ũcio Musa akĩrĩkia wĩra ũcio.

Riiri wa Jehova

³⁴ Hĩndĩ iyo itu rikĩhumbĩra Hema-ya-Gũtũnganwo, naguo riiri wa Jehova ũkĩiyũra hema iyo nyamüre. ³⁵ Musa ndangĩahotire gũtoonya Hema-ya-Gũtũnganwo tondũ itu riĩkarĩte igũrũ rĩayo, naguo riiri wa Jehova ũkaiyũra hema iyo nyamüre.

³⁶ Ng'endo-inĩ ciothe cia andũ a Isiraeli-rĩ, hĩndĩ irĩa yothē itu rĩoyagwo na igũrũ kuuma hema iyo nyamüre, ni guo moimagaraga; ³⁷ no itu rĩaga kuoywo na igũrũ, nao makaaga kuomagara, nginya mũthenya ũria rĩkoywo na igũrũ. ³⁸ Nĩ ũndũ ũcio itu rĩa Jehova riĩkaraga igũrũ wa hema iyo nyamüre mũthenya, naguo mwaki wakoragwo itu-inĩ riu ũtukũ, rĩgakionagwo nĩ nyũmba yothē ya Isiraeli mahinda mothe ng'endo-inĩ ciao ciothe.

MAÜNDŪ MA ALAWII

Iruta rĩa Njino

1 Nake Jehova agĩta Musa akĩmwarĩria arĩ Hema-inĩ-ya-Gütũnganwo, akĩmwĩra atĩrĩ, 2 “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩria mũndũ wanyu o na ũrĩkũ arĩrutagĩra Jehova iruta, nĩarehage maruta ma nyamũ kuuma rũuru-inĩ rwa ng’ombe o na kana rwa mbũri.

3 “‘Angĩkorwo iruta rĩu nĩ iruta rĩa njino kuuma rũuru-inĩ rwa ng’ombe-rĩ, nĩarutage nyamũ ya njamba ĩtarĩ na kaũũgũ.* No nginya amĩneane mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo nĩgeetha etĩkĩrĩke harĩ Jehova. 4 Mũndũ ũcio akaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mĩtwe wa nyamũ ĩyo ya iruta rĩa njino, nayo nĩgetĩkĩrwo handũ-inĩ hake, ĩtuĩke ya kũmũhoroheria. 5 Nake nĩagethĩnjĩra gategwa kau arĩ mbere ya Jehova, nao ariũ a Harũni arĩa athĩnjĩri-Ngai moe na marehe thakame yako, mamĩminjaminjĩrie kĩgongona mĩena yothe mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo. 6 Nĩakaruta nyamũ ĩyo ya iruta rĩa njino rũũa na amĩtinangie tũcunjĩ. 7 Ariũ a Harũni ũcio mũthĩnjĩri-Ngai nĩmagaakia mwaki igũrũ rĩa kĩgongona na maare ngũ igũrũ rĩa mwaki ũcio. 8 Ningĩ ariũ a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, matandaiye tũcunjĩ tũu twa gategwa, o ro hamwe na mĩtwe na maguta, igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra hau kĩgongona-inĩ. 9 Ningĩ no nginya athambie nyama cia nda na mathagirowo na maaĩ nake mũthĩnjĩri-Ngai acicinĩre ciothe hau kĩgongona-inĩ. Nĩ iruta rĩa njino, iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova.

10 “‘Angĩkorwo iruta rĩu rĩa njino nĩ kuuma rũuru-inĩ, rĩrĩ iruta rĩa ng’ondũ kana rĩa mbũri, akaaruta nyamũ ya njamba ĩtarĩ na kaũũgũ. 11 Nake akaamĩthĩnja arĩ mbere ya Jehova, hau mwena wa gathigathini wa kĩgongona, nao ariũ a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, moe thakame yayo, mamĩminjaminjĩrie kĩgongona kĩu mĩena yothe. 12 Nĩagatinangia nyamũ ĩyo tũcunjĩ, nake mũthĩnjĩri-Ngai atandaiye tũcunjĩ tũu twa nyamũ ĩyo, o ro hamwe na mĩtwe na maguta, igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra hau kĩgongona-inĩ. 13 Ningĩ no nginya athambie nyama cia nda na mathagirowo na maaĩ, nake mũthĩnjĩri-Ngai amĩrehe yothe na amĩcinĩre hau kĩgongona-inĩ. Nĩ iruta rĩa njino, iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova.

14 “‘Angĩkorwo iruta rĩu rĩa njino rĩa kũrutĩra Jehova nĩ rĩa nyoni-rĩ, akaaruta ndirahũgĩ, kana kĩaana kĩa ndutura. 15 Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamĩrehe kĩgongona-inĩ, amĩthiore ngingo ĩtinĩke mĩtwe, amĩcinĩre kĩgongona igũrũ; nayo thakame yayo ĩitwo hau mwena-inĩ wa kĩgongona. 16 No ambe arute kabutu kayo hamwe na kĩria gĩothe kĩrĩ thĩni wako, agaikie mwena-inĩ wa irathĩro wa kĩgongona, harĩa mũhu ũitagwo. 17 Nĩakamĩatũrania, na ũndũ wa kũguucia mathagu atekũmĩtinania biũ, nake mũthĩnjĩri-Ngai amĩcinĩre igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra igũrũ rĩa kĩgongona. Nĩ iruta rĩa njino, rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova.

* 1:3 Kwarĩ nyamũ maita matatũ ciarutagwo magongona ma njino kũringana na ũria mũrutu wa igongona aatarĩ. Andũ arĩa maaĩ atongu maarutaga ndegwa, nacio ng’ondũ na mbũri ikarutwo nĩ andũ arĩa mataarĩ atongu mũno (1:10), nao andũ arĩa athĩni makaruta nyoni (5:7; 12:8).

2

Iruta rĩa Ngano

1 “Hĩndĩ ĩrĩa mũndũ arĩrehaġĩra Jehova iruta rĩa ngano-rĩ, iruta rĩa ke no nginya rĩkorwo rĩrĩ rĩa mũtu ũrĩa mũhinyu mũno. Nĩauĩtĩrĩrie maguta na awĩkĩre ũbani, 2 acooke aũtwarĩre ariũ a Harũni acio athĩnjĩri-Ngai. Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakarũma ngundi ya mũtu ũcio mũhinyu mũno ũri na maguta hamwe na ũbani ũcio wothe, na aũcinĩre igũrũ rĩa kĩgongona ũtuĩke ġĩcunġĩ ġĩa kĩririkano, ũrĩ iruta rĩa ġĩcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa ġũkenia Jehova. 3 Mũtu ũrĩa ũrĩtigaraga wa iruta rĩrĩa mũtu nĩ wa Harũni na ariũ ake; nĩ ġĩcunġĩ ġĩtheru mũno kĩa iruta rĩrĩa rĩrutĩrwo Jehova na mwaki.

4 “Mũngĩrehe iruta rĩa mũtu rĩhĩhĩrio riiko, nĩrĩkorwo rĩrĩ rĩa mũtu mũhinyu mũno, keki iruġĩtwo itarĩ na ndawa ya kũmbia, itukanĩtio na maguta, kana tũmĩgate tũhũthũ tũtarĩ na ndawa ya kũmbia tũhakĩtwo maguta. 5 Angĩkorwo iruta rĩanyu rĩa mũtu nĩ mũgate ũkarangĩrwo igũrũ wa rũġĩo-rĩ, no nginya ũthondekwo na mũtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, na ũtarĩ na ndawa ya kũmbia. 6 Ũwenyũrange cienyũ, ũũitĩrĩrie maguta; rĩrĩa nĩ iruta rĩa mũtu. 7 Igongona rĩanyu rĩa mũtu rĩngĩgakorwo nĩ mũgate ũkarangĩrwo igũrũ rĩa rũġĩo-rĩ, igongona rĩrĩa nĩrĩthondekwo na mũtu ũrĩa mũhinyu mũno na maguta. 8 Reherai Jehova iruta rĩa mũtu rĩthondekwo na indo icio; rĩneanwo kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, nake arĩtware kĩgongona-inĩ. 9 Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaruta ġĩcunġĩ ġĩa kĩririkano kuuma iruta rĩrĩa mũtu na arĩcinĩre igũrũ rĩa kĩgongona kũ, rĩrĩ iruta rĩa ġĩcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa ġũkenia Jehova. 10 Mũtu ũrĩa ũrĩtigaraga wa iruta rĩrĩa mũtu nĩ wa Harũni na ariũ ake; nĩ ġĩcunġĩ ġĩtheru mũno kĩa iruta rĩrĩa rĩrutĩrwo Jehova na mwaki.

11 “Iruta o rĩothe rĩa mũtu rĩrĩa mũrĩrehaġĩra Jehova no nginya rĩthondekagwo rĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, nĩġũkorwo mũtĩgaacina ndawa ya kũmbia kana ũũkĩ mũkĩrutĩra Jehova iruta rĩa ġĩcinwo na mwaki. 12 Indo icio no mũcĩrutĩre Jehova irĩ iruta rĩa maciaro ma mbere, no itikarutwo kĩgongona-inĩ irĩ ta mũtararĩko mwega. 13 Nĩ mũgekiraga cumbĩ* maruta-inĩ manyu mothe ma mũtu. Mũtikanaage ġwĩkĩra cumbĩ wa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai wanyu maruta-inĩ manyu ma mũtu; ikĩragai cumbĩ maruta-inĩ manyu mothe.

14 “Mũngĩkarehere Jehova iruta rĩa mũtu rĩa maciaro ma mbere-rĩ, heanai mũtu wa ngano ya mũgethano irĩ hĩhie na mwaki. 15 Na mwĩkĩre maguta na ũbani igũrũ rĩanyu; rĩrĩa nĩ iruta rĩa mũtu. 16 Mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacina ġĩcunġĩ ġĩa kĩririkano kĩa ngano thĩye irĩ na maguta hamwe na ũbani wothe, rĩrĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova na mwaki.

3

Iruta rĩa Ũiguano

1 “Iruta rĩa mũndũ rĩngĩkorwo nĩ iruta rĩa ũiguano-rĩ, nake arute nyamũ rũũru-inĩ rwa ng'ombe, irĩ ya njamba kana ya nga, nĩakĩnengere Jehova nyamũ itarĩ na kaũũġũ. 2 Mũndũ ũcio nĩagĩrĩre ġuoko ġwake igũrũ rĩa mũtwe wa nyamũ iyo ya iruta rĩa ke, na acooke amĩthĩnjĩre hau mũromo-inĩ wa Hema-ya-ġũtũnganwo. Nao ariũ a Harũni, athĩnjĩri-Ngai, nĩmakaminġaminġĩria kĩgongona thakame yayo mĩena yothe.

* 2:13 Bata wa cumbĩ nĩ kũgĩrĩrĩa kũbutha.

³ Kuuma iruta-inĩ rĩu rĩa ũiguano, nĩakarutĩra Jehova nyama imwe cia gũcinwo na mwaki: nacio nĩ rũambũ rũrĩa ruothe rũhumbĩire nyama cia nda na rũrĩa rũnyiitaine nacio, ⁴ higo cieri hamwe na maguta marĩa macihumbĩire hakuhi na honge, na maguta marĩa mahumbĩire ini, amarutanĩrie na higo icio. ⁵ Nao ariũ a Harũni macicinĩre kĩgongona-inĩ igũrũ, ciigĩrĩrwo igũrũ rĩa iruta rĩu rĩa njino rĩrĩa narĩo rĩigĩrĩrwo igũrũ rĩa ngũ irakana, rĩrĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova.

⁶ “Mũndũ angĩkaaruta nyamũ rũũru-inĩ rwa mbũri, ĩrĩ ya kũrutĩra Jehova iruta rĩa ũiguano, nĩakaruta ndũrũme kana mwaĩ itarĩ na kaũũgũ. ⁷ Angĩkaaruta gatũrũme-rĩ, nĩagakaneana mbere ya Jehova.

⁸ Nĩakaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mũtwe wa nyamũ ĩyo ya iruta rĩake, na acooke amĩhĩnjĩre mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo. Nao ariũ a Harũni moe thakame yako mamĩminjaminjĩrie kĩgongona kũu mĩena yothe. ⁹ Kuuma harĩ iruta rĩu rĩa ũiguano, nĩakarutĩra Jehova nyama imwe cia gũcinwo na mwaki: nacio nĩ maguta mako, na mũting’oe wothe ũrĩa mũnoru ũtinĩirio gĩtina-inĩ kĩa rũcuthĩ, na maguta ma rũambũ mothe marĩa mahumbĩire nyama cia nda, na marĩa manyiitaine nacio, ¹⁰ higo cieri hamwe na maguta marĩa macihumbĩire hakuhi na honge, na marĩa mahumbĩire ini, amarutanĩrie na higo icio. ¹¹ Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacinĩra kĩgongona-inĩ irĩ irio, rĩrĩ nĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki.

¹² “Na angĩkorwo iruta rĩake nĩ mbũri, nĩamĩneane mbere ya Jehova. ¹³ Nĩaigĩrĩre guoko gwake igũrũ rĩa mũtwe wayo, na acooke amĩhĩnjĩre mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo. Nao ariũ a Harũni moe thakame yayo, mamĩminjaminjĩrie kĩgongona mĩena yothe. ¹⁴ Kuuma harĩ kĩrĩa akaaheana, nĩakarutĩra Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki: na nĩ maguta mothe ma rũambũ marĩa mahumbĩrĩre nyama ciothe cia nda na marĩa manyiitaine nacio, ¹⁵ higo cieri na maguta marĩa macihumbĩire hakuhi na honge, na maguta marĩa mahumbĩire ini, amarutanĩrie na higo icio. ¹⁶ Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacinĩra kĩgongona-inĩ irĩ irio, rĩrĩ nĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega. Maguta mothe nĩ ma Jehova.

¹⁷ “Ũndũ ũyũ ũgaatuĩka watho wa gũtũura ũrũmagĩrĩrwo nĩ njiaro iria igooka, kũrĩa guothe mũgaatũura: Mũtikanaĩre maguta kana thakame.”

4

Iruta rĩa Kũhoroherio Mehia

¹ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ: ² “Ĩra andũ a Isiraeli ũũ: ‘Rĩrĩa mũndũ o na ũrĩkũ angĩhia atekwenda, na eke ũndũ ũrĩa mũkananie thĩinĩ wa maathani mothe ma Jehova:

³ “Kũngĩkorwo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũitĩrĩrie maguta wĩhĩtie na atũme andũ mahĩtie-rĩ, no nginya arehere Jehova ndegwa ĩtarĩ ngũrũ na ĩtarĩ na kaũũgũ, ĩrĩ iruta rĩa kũhoroheria mehia macio ekĩte. ⁴ No nginya aneane ndegwa ĩyo mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo arĩ mbere ya Jehova. Nĩakaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mũtwe wayo, na acooke amĩhĩnjĩre hau mbere ya Jehova. ⁵ Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũitĩrĩrie maguta nĩakoya thakame imwe ya ndegwa ĩyo amĩtware thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. ⁶ Na nĩagatobokia kĩara gĩake thakame-inĩ ĩyo, aminjamine ĩmwe yayo mbere ya Jehova maita mũgwanja, hau

mbere ya gītambaya kīrīa gīa gūcuurio kīa handū-harīa-haamūre. ⁷ Ningī mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakoya thakame īmwe ahake hīa cia kīgongona kīa ūbani ūrīa mūnangi wega kīrīa kīrī mbere ya Jehova kūu Hema-inī-ya-Gūtūnganwo. Thakame ya ndegwa īyo īrīa īgaatigara nīakamīita thī gītina-inī gīa kīgongona kīa iruta rīa njino hau mūromo-inī wa Hema-ya-Gūtūnganwo. ⁸ Nīakaruta maguta mothe ma ndegwa īyo ya igongona rīa kūhoroherio mehīa, namo nīmo rūambū rūrīa ruothe rūhumbūire nyama cia nda na rūrīa rūnyīitainē nacio, ⁹ higo cieri hamwe na maguta marīa macihumbūire hakuhī na honge, na maguta marīa mahumbūire ini, amarutanīrie na higo icio, ¹⁰ akaaruta maguta macio o ta ūrīa marutagwo ndegwa īrīa īthīnjagwo īrī iruta rīa ūiguano. Nake mūthīnjīri-Ngai nīagacinīra kīgongona-inī kīa igongona rīa njino, ¹¹ na rūūa rwa ndegwa īyo, na nyama ciayo ciothe hamwe, na mūtwe na mathagiro, na nyama cia nda na mahu, ¹² ūguo nī ta kuuga nyama icio ingī ciothe cia ndegwa īyo, no nginya agaaciruta nja ya kambī, acitware handū hatarī thaahu, harīa mūhu ūitagwo, na acinīre na mwaki wa ngū hau mūhu-inī ūcio.

¹³ “ Na kīrīndī gīothe kīa Isiraēli kīngīkehīa gītekwenda, gīke ūndū ūrīa mūkananie thīinī wa maathanī mothe ma Jehova, o na angīkorwo kīrīndī kīu gītīū ūndū ūcio, nīkīhītītie. ¹⁴ Rīrīa gīkaamenya mehīa marīa gīkīte, kīūngano kīu nīgīkaruta gategwa ka igongona rīa kūhoroherio mehīa, kaneanwo mbere ya Hema-ya-Gūtūnganwo. ¹⁵ Athuuri a kīrīndī kīu nīmakagīrīra moko mao igūrū rīa mūtwe wa ndegwa īyo mbere ya Jehova, nayo ndegwa īyo īthīnjīrwo o ro hau mbere ya Jehova. ¹⁶ Ningī mūthīnjīri-Ngai ūcio mūitīrīrie maguta nīakoya thakame īmwe ya ndegwa īyo amītoonyie thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo. ¹⁷ Nīagatobokia kīara gīake thakame-inī īyo, amīminjaminje mbere ya Jehova maita mūgwanja hau mbere ya gītambaya kīrīa gīa gūcuurio. ¹⁸ Nīakoya thakame īmwe ahake hīa cia kīgongona kīrīa kīrī hau mbere ya Jehova kūu Hema-inī-ya-Gūtūnganwo. Thakame īrīa īgaatigara nīakamīita thī gītina-inī gīa kīgongona kīa iruta rīa njino hau mūromo-inī wa Hema-ya-Gūtūnganwo. ¹⁹ Nīakamīruta maguta mayo mothe amacinīre igūrū rīa kīgongona, ²⁰ na eke ndegwa īyo o ta ūrīa eekire ndegwa ya iruta rīa kūhoroherio mehīa. Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akamahoroheria mehīa mao, nao nīmakarekerwo. ²¹ Ningī nīakoimīa ndegwa īyo amītware nja ya kambī na amīcine o ta ūrīa aacinire ndegwa īrīa ya mbere. Rīu nīrīo igongona rīa kūhoroheria mehīa ma kīrīndī kīu.

²² “ Rīrīa mūtongoria angīhīa atekwenda, na eke ūndū ūrīa mūkananie thīinī wa maathanī mothe ma Jehova Ngai wake, nīahītītie. ²³ Rīrīa angīmenyithio mehīa marīa ekīte, no nginya arehe thenge ītarī na kaūgū īrī iruta rīake. ²⁴ Nīakaigīrīra guoko gwake igūrū rīa mūtwe wa thenge īyo na acooke amīthīnjīre harīa iruta rīa njino rīthīnjagīrwo hau mbere ya Jehova. Rīrī nīrīo iruta rīa kūhoroherio mehīa. ²⁵ Nake mūthīnjīri-Ngai nīakoya thakame īmwe ya iruta rīu rīa mehīa na kīara gīake, na amīhake hīa cia kīgongona kīa iruta rīa njino, nayo thakame īyo ingī amīte gītina-inī gīa kīgongona. ²⁶ Ningī nīagacinīra maguta mothe kīgongona-inī igūrū o ta ūrīa aacinire maguta ma iruta rīa ūiguano. Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akaahoroheria mehīa ma mūndū ūcio, nake nīakarekerwo.

27 “Mündü ūmwe thīinī wa kīrīndī angīhīa atekwenda na eke ūndū ūrīa mūkananie thīinī wa maathani mothe ma Jehova, nīahītīe. 28 Rīrīa angīmenyithio amenye mehīa marīa ekīte, no ngīnya arehe harīka ītarī na kaūūgū arī iruta rīake nī ūndū wa mehīa macio ekīte. 29 Nīakaigīrīra guoko gwake igūrū rīa mūtwe wa harīka īyo ya iruta rīa kūhoroherio mehīa, na amīthīnjīre harīa iruta rīa njino rīthīnjagīrwo. 30 Nake mūthīnjīri-Ngai nīakoya thakame īmwe na kīara gīake, na amīhake hīa cia kīgongona kīa iruta rīa njino, nayo thakame īyo īngī amīte gītina-inī gīa kīgongona. 31 Nīakaruta maguta mothe o ta ūrīa maguta marutagwo kuuma iruta rīa ūguano, nake mūthīnjīri-Ngai nīakamacinīra kīgongona-inī igūrū matuīke mūtatarīko mwega wa gūkenia Jehova. Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akaahoroheria mündū ūcio, nake nīakarekerwo.

32 “Angīkaarehe kagondū karī iruta rīake rīa kūhoroherio mehīa, nīakarehe kamwatī gatarī na kaūūgū. 33 Nīakaigīrīra guoko gwake igūrū rīa mūtwe wako, na agathīnje gatuīke iruta rīa kūhoroherio mehīa, agathīnjīre harīa iruta rīa njino rīthīnjagīrwo. 34 Nake mūthīnjīri-Ngai nīakoya thakame īmwe ya iruta rīu rīa mehīa na kīara gīake, nayo amīhake hīa cia kīgongona kīa iruta rīa njino, nayo thakame īyo īngī amīte gītina-inī gīa kīgongona. 35 Nīakaruta maguta mothe, o ta ūrīa maguta marutagwo kuuma kūrī kagondū ka iruta rīa ūguano, na mūthīnjīri-Ngai nīakamacinīra kīgongona-inī, maigīrīrwo igūrū rīa maruta marīa marutīrwo Jehova na mwaki. Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akaamūhoroheria nī ūndū wa mehīa marīa ekīte, nake nīakarekerwo.

5

1 “Mündū angīaga kūruta ūira rīrīa etītwo arute ūira igūrū rīa ūndū oonete kana akaigua, mündū ūcio nīehītīe, na nīagacookererwo nī wīhīa ūcio wake.

2 “Kana mündū angīhutia kīndū o nakī kīrī thaahu, kīrī kīimba kīa nyamū ya gīthaka īrī thaahu kana kīa ūhīū ūrī thaahu, kana gīa ciūmbe irīa itambaga thī irī thaahu, o na aakorwo ndooī ūndū ūcio, mündū ūcio nīanyiitītwo nī thaahu na nīahītīe.

3 “Kana angīhutia kīndū kīrī thaahu kīumīte harī mündū, kīndū o nakī kīrīa kīngīmūthaahīa, o na akorwo ūndū ūcio ndaūūī-rī, hīndī irīa akaaūmenya, nīagatuīka nīahītīe.

4 “Kana mündū angīhīta gwīka ūndū o na ūrīkū atawīcīrītīe wega, ūrī ūndū mwega kana mūūru, ūndū-inī o wothē ūrīa mündū angīhīūha kwīhīta, o na angīkorwo atekūūmenya-rī, rīrīa akaaūmenya, nīagatuīka nīahītīe ūndū-inī ūcio.

5 “Rīrīa mündū ahītīe na njīra īmwe ya macio-rī, no ngīnya oimbūre ūndū ūrīa ehītīe nago, 6 na nī ūndū wa rīhīa rīu ekīte, no ngīnya arehere Jehova kamwatī kana mbūrī kuuma rūūru-inī, rīrī iruta rīa kūhoroherio mehīa; nake mūthīnjīri-Ngai nīakamūhoroheria mehīa make.

7 “Angīkorwo ndangīona kagondū, nīakarehera Jehova ndīrahūgī igīrī kana tūtutuura twīrī, rīrī irīhī rīa wīhīa wake, īmwe īrī ya iruta rīa kūhoroherio mehīa na irīa īngī īrī ya iruta rīa njino.

8 Nīagacirehera mūthīnjīri-Ngai, ūrīa ūkaamba kūruta irīa ya iruta rīa kūhoroherio mehīa. Nīakamīthīora ngingo yunīke no ndakamītīanie,

9 na nīagacooka aminjāmīnje thakame īmwe ya iruta rīu rīa mehīa mwena-inī wa kīgongona, na thakame īyo īngī amīte thī gītina-inī gīa kīgongona. Rīu nīrīo iruta rīa kūhoroherio mehīa. 10 Mūthīnjīri-Ngai

nīagacooka arute ūyo ūngī ūrī iruta rīa njino o ta ūrīa gūtuūtwo, na amūhoroherie mehīa marīa ekīte, nake nīakarekerwo.

11 “No rīrī, angīkorwo ndangīona ndirahūgī igīrī kana tūtutuura twīrī, nīakīrute gīcunjī gīa ikūmi kīa eba* ya mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūrī iruta rīa mehīa make. Ndakawīkire maguta kana ūbani, nī ūndū rīu nī iruta rīa kūhoroherio mehīa. 12 Nīakaūtwarīa mūthīnjīri-Ngai, nake arūme ngundi yaguo ūtuīke gīcunjī gīa kīririkano acooke aūcinīre kīgongona-inī igūrū rīa maruta marīa marutūrwo Jehova na mwaki. Rīu nīrīo iruta rīa kūhoroherio mehīa. 13 Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akaahoroheria mūndū ūcio rīhīa o rīothe rīa macio angīkorwo ekīte, nake nīakarekerwo. Matigari ma iruta rīu magatuīka ma mūthīnjīri-Ngai, o ta ūrīa gwīkagwo hīndī ya iruta rīa mūtu.’”

Iruta rīa Irīhi rīa Mahītia

14 Ningī Jehova akīra Musa atīrī: 15 “Hīndī ūrīa mūndū angīhītia na ehie atekwenda wīhīa ūkonīi indo irīa nyamūrīre Jehova-rī, nīakarehera Jehova ndūrūme ūrī iruta rīa irīhi rīa ihītia kuuma rūuru-inī, ndūrūme ūtarī na kaūūgū, ūkorwo ūrī ya thogora ūrīa mūganīru wa betha, kūringana na cekeri† ya handū-harīa-haamūre. Rīu nīrīo iruta rīa ihītia. 16 No ngīnya arīhe irīhi nī ūndū wa ūndū ūrīa aagīte kūhingīa ūkonīi indo irīa nyamūre, na ongerere gīcunjī gīa ithano gīa thogora wa kīndū kīu ararīha, na acinengere mūthīnjīri-Ngai ciothe, ūrīa ūkamūhoroheria na ndūrūme ūyo ya iruta rīa mahītia, nake nīakarekerwo.

17 “Mūndū angīhītia eke ūndū ūrīa mūkananie thīinī wa maathani mothe ma Jehova o na angīkorwo ndaraūmenya-rī, nīagacookerewo nī mahītia macio ekīte. 18 Nīakarehera mūthīnjīri-Ngai ndūrūme ya iruta rīa mahītia kuuma rūuru-inī, ndūrūme ūtarī na kaūūgū na ya thogora ūrīa wagīrīre. Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akaahoroheria mūndū ūcio nī ūndū wa mahītia marīa ekīte atekwenda, nake nīakarekerwo. 19 Rīu nīrīo iruta rīa mahītia; ti-itherū mūndū ūcio nīahītīrie Jehova.”

6

1 Ningī Jehova akīra Musa atīrī: 2 “Mūndū o wothē angīhītia aage kwīhokeka harī Jehova na ūndū wa kūheenia mūndū ūrīa ūngī igūrū rīa kīndū ehokeirwo kana atīgīrwo amenyerere, kana kīndū kūyītwo, kana amūheenie, 3 kana angīona kīndū kūrīte na aheenanīe ūhorō wakīo, kana ehīte na maheeni, kana eke rīhīa o rīothe rīrīa rīhīagio nī andū, 4 rīrīa angīkorwo ehītie ūguo na atuīke mūhītia-rī, no ngīnya acookie kīrīa aiyīte, kana atunyanīte, kana kīrīa ehokeirwo, kana kīndū kīorīte agīkīona, 5 kana ūndū wothē ehītīte na maheeni ūhorō-inī wakīo. No ngīnya agaacookīa kīndū kīu gīothe o ūrīa kīaiganaga, na ongerere gīcunjī gīa ithano gīa thogora wakīo, na ciothe acinengere mwene mūthenya ūrīa akaaneana iruta rīake rīa mahītia. 6 Nīakarehera mūthīnjīri-Ngai irīhi, ūguo nī kuuga arute kīndū gīake gīa kūrūtīrwo Jehova nī ūndū wa mahītia make, arute ndūrūme kuuma rūuru-inī, ndūrūme ūtarī na kaūūgū na ya thogora ūrīa wagīrīre. 7 Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akaahoroheria mūndū ūcio mehīa hau mbere ya Jehova, nake nīakarekerwo ūndū o wothē wa marīa ekīte wa gūtūma atuīke mūhītia.”

Iruta rīa Njino

* 5:11 nī ta kīlo 2 † 5:15 nī ta giramu ikūmi na ūmwe na nuthu (11:5)

8 **Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ,** 9 “**Atha Harũni na ariũ ake, ũmeere ũũ:** ‘**Īno nĩyo mĩtabarĩre ya iruta rĩa njino:** Iruta rĩa njino rĩrĩraaraga riiko hau kĩgongona-inĩ igũrũ ũtukũ wothe o nginya rũciinĩ, naguo mwaki ũikare ũgiakanaga hau kĩgongona-inĩ. 10 **Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai nĩakehumba nguo ciake cia gatani, o na nguo cia thĩinĩ cia gatani iriganĩtie na mwĩrĩ wake; nake nĩakeheria mũhu wa iruta rĩu rĩa njino rĩria rĩcinĩtwo nĩ mwaki wa kĩgongona na aũige mwena-inĩ wa kĩgongona kũu.** 11 **Ningĩ acooke arute nguo icio, ehumbe ingĩ, eherie mũhu ũcio aũtware nja ya kambĩ handũ hatarĩ thaahu.** 12 **Mwaki ũria ũrĩ kĩgongona-inĩ no nginya ũikare o ũgiakanaga; ndũkanarekwo ũhore. Hĩndĩ ciothe o rũciinĩ, mũthĩnjĩri-Ngai nĩarĩongagĩrĩra ngũ, na nĩarĩtandayagia iruta rĩu rĩa njino igũrũ rĩa mwaki ũcio, na acinĩre maguta ma maruta ma ũiguano ho.** 13 **Mwaki ũcio no nginya ũikare o ũgiakanaga kĩgongona-inĩ hĩndĩ ciothe; ndũkanarekwo ũhore.**

Iruta rĩa Ngano

14 “**Īno nĩyo mĩtabarĩre ya iruta rĩa mũtu:** Ariũ a Harũni nĩmarĩũrehaga mbere ya Jehova, hau mbere ya kĩgongona. 15 **Mũthĩnjĩri-Ngai nĩarĩrũmaga ngundi ya mũtu ũcio mũhinyu mũno ũrĩ na maguta, hamwe na ũbani wothe ũrĩ iruta-inĩ rĩu rĩa mũtu, na acinĩre gĩcunjĩ gĩa kĩririkano hau kĩgongona-inĩ kĩrĩ mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova.** 16 **Nake Harũni na ariũ ake marĩage ũrĩa ũrĩtigaraga, no ũrĩagwo ũtarĩ na ndawa ya kũmbia, na ũrĩagĩrwo handũ hatheru; maũrĩagĩre nja ya Hema-ya-Gũtũnganwo.** 17 **Mũtu ũcio ndũkanarugwo na ndawa ya kũmbia; ndĩmaheete ũrĩ gĩcunjĩ kĩa maruta marĩa njinagĩrwo na mwaki. O ta ũria iruta rĩa kũhoroherio mehia na iruta rĩa mahĩtia marĩ matheru mũno makĩria, no taguo iruta rĩrĩ rĩrĩ itheru mũno makĩria.** 18 **Mũndũ mũrũme o wothe wa rũciaro rwa Harũni no aũrĩe. Nĩ gĩcunjĩ gĩa ke kĩa hĩndĩ ciothe kĩa maruta marĩa marĩcinagĩrwo Jehova na mwaki harĩ njiarwa iria igooka. Kĩria gĩothe gĩaahutia maruta macio nĩgĩgatuĩka gĩtheru.”**

19 **Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ,** 20 “**Rĩrĩ nĩrĩo iruta rĩrĩa Harũni na ariũ ake marĩrehagĩra Jehova mũthenya ũria egũitĩrĩrio maguta: nĩ gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe ya mũtu ũria mũhinyu mũno, ũrĩ iruta rĩrĩa rĩrutagwo rĩa mũtu, nuthu ĩmwe rũciinĩ na ĩria ingĩ hwaĩ-inĩ.** 21 **Ūkarange na maguta rũgĩo-inĩ; ũũrehe ũtukanĩtio wega, na ũneane iruta rĩa rĩa mũtu rĩenyũrangĩtwo cienyũ, rĩtuĩke mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova.** 22 **Mũriũ ũria ũgaacooka itherya rĩake arĩ mũthĩnjĩri-Ngai mũitĩrĩrie maguta nĩwe ũkaarĩhaarĩria. Gĩkĩ nĩ gĩcunjĩ kĩa Jehova kĩa hĩndĩ ciothe, nakĩo kĩrĩcinagwo biũ.** 23 **Iruta o rĩothe rĩa mũtu rĩrutĩtwo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai rĩrĩcinagwo biũ; rĩtikanaarĩo.”**

Iruta rĩa Kũhoroherio Mehia

24 **Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ,** 25 “**Īra Harũni na ariũ ake atĩrĩ, Īno nĩyo mĩtabarĩre ya iruta rĩa kũhoroherio mehia: Iruta rĩu rĩrĩthĩnjagĩrwo mbere ya Jehova o harĩa iruta rĩa njino rĩthĩnjagĩrwo; rĩrĩ nĩ iruta itheru mũno makĩria.** 26 **Nake mũthĩnjĩri-Ngai ũria ũkaahorohanĩria mehia narĩo nĩwe ũkaarĩria; na rĩrĩagĩrwo handũ harĩa hatheru, nja ya Hema-ya-Gũtũnganwo.** 27 **Kĩria gĩothe gĩaahutia nyama icio gĩaatuĩka gĩtheru, na thakame o yothe ĩkaaminjũkĩra nguo no nginya ũkaamĩthambĩria handũ hatheru.** 28 **Nayo nyũngũ ya rĩũmba ĩria ĩkaaruga nyama icio no nginya yũragwo; no ingĩkaarugwo na nyũngũ ya gĩcango-rĩ, nyũngũ ĩyo nĩgĩgakumuthwo, ĩcooke ĩkamũrwo na maai.**

²⁹ Mündū mūrūme o wothe wa nyūmba ya mūthīnjīri-Ngai no arīe nyama icio; iruta rīu nī itheru mūno makīria. ³⁰ No iruta o rīothe rīa mehia rīrīa thakame yarīo itwarītwo thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo, irī ya kūhorohanīria thīinī wa Handū-Harīa-Hatheru-rī, rītikanaarīo; no nginya rīcinwo.

7

Iruta rīa Irīhi rīa Mahītia

¹ “ Īno nīyo mītabarīre ya iruta rīa irīhi rīa mahītia, narīo nī itheru mūno makīria: ² Iruta rīu rīa irīhi rīa mahītia rīgaathīnjagīrwo o harīa iruta rīa njino rīthīnjagīrwo, na thakame yarīo īminjaminjīrio kīgongona mīena yothe. ³ Nake mūthīnjīri-Ngai nīarīrutaga maguta mothe marīo: maguta ma mūting’oe ūrīa mūnoru, na maguta marīa mahumbūire nyama cia nda, ⁴ higo cīerī na maguta ma cio marīa macihumbūire hakuhī na honge, na maguta marīa mahumbūire inī, marutanagīrio na higo icio. ⁵ Nake mūthīnjīri-Ngai nīakamacīnīra kīgongona-inī, matuīke iruta rīrutīrwo Jehova rīa gūcinwo na mwaki. Rīu nīrīo iruta rīa irīhi rīa mahītia. ⁶ Mündū mūrūme o wothe wa nyūmba ya mūthīnjīri-Ngai no arīe nyama cia iruta rīu, na no nginya rīrīrwo handū hatheru; nī iruta itheru mūno makīria.

⁷ “ Watho wa iruta rīa kūhoroherio mehia na wa iruta rīa irīhi rīa mahītia no ūmwe: nyama ciamo nī cia mūthīnjīri-Ngai ūrīa ūkūhorohanīria nacio. ⁸ Mūthīnjīri-Ngai ūrīa ūraruta iruta rīa njino rīa mündū o wothe we no arīgie na rūūa. ⁹ Iruta rīothe rīa mūtu rīrugīrwo rīiko-inī kana rīgakarangwo na rūgīo kana na kībaati nī rīa mūthīnjīri-Ngai ūrīa ūrīrīrutagīra Jehova, ¹⁰ narīo iruta o rīothe rīa mūtu ūtukanītio na maguta kana rītarī maguta o narīo nī rīa arīū othe a Harūni, marīgayane rīiganaine.

Iruta rīa Ūiguano

¹¹ “ Īno nīyo mītabarīre ya iruta rīa ūiguano rīrīa mündū angīneana kūrī Jehova:

¹² “ Angīkorwo ekūruta nī ūndū wa gūcookia ngaatho-rī, nī arutanīrie iruta rīu rīa gūcookia ngaatho hamwe na tūmīgate tūrugītwo tūtārī na ndawa ya kūmbia tūtukanītio na maguta na tūmīgate tūrīa tūhūthū tūrugītwo tūtārī na ndawa ya kūmbia tūrī tūhake maguta, na tūmīgate twa mūtu ūrīa mūhinyu mūno, ūkīmanītio wega na ūgatukanio na maguta. ¹³ Nīngī hamwe na iruta rīake rīa ūiguano rīa gūcookia ngaatho-rī, nīakarīrutanīria na tūmīgate tūrugītwo na ndawa ya kūmbia. ¹⁴ Nīakarehe o kīndū kīmwe kīmwe kīrī iruta, kīheo kīheanītwo harī Jehova; nī kīa mūthīnjīri-Ngai ūrīa ūminjaminjaga thakame īyo ya iruta rīu rīa ūiguano. ¹⁵ Nyama icio cia iruta rīu rīake rīa ūiguano rīa gūcookia ngaatho no nginya irīo mūthenya o ro ūcio ikaarūtīrwo Jehova; ndakanatīgie gīcunjī o na kīmwe gīkinyie rūcīinī.

¹⁶ “ No rīrī, angīkorwo iruta rīake rīumanīte na ūndū wa mwīhītwa ehītīte, kana nī rīa kwīyendera-rī, iruta rīu rīkaarīo mūthenya o ro ūcio akaarīruta, no kīrīa gīothe gīgaatigara no kīrīo mūthenya ūyū ūngī. ¹⁷ Nyama ciothe cia igongona rīu īngītigara īkinyie mūthenya wa gatātū-rī, no nginya īcinwo na mwaki. ¹⁸ Nyama cia iruta rīa ūiguano īngīrīo mūthenya wa gatātū-rī, iruta rīu rītīgetīkīrika. Mündū ūcio ūrīrutīte agaatarwo ta atarūtīte kīndū, tondū tī rītheru; ūrīa wothe ūkaarīa o na kanini karīo nīagacookerewo nī wīhia ūcio.

19 “Nyama iria ingihutania na kindũ o ro gĩothe kĩrĩ na thaahu itikanariĩ; no nginya icinwo na mwaki. No nyama icio ingĩ mündũ o ro wothe ütethaahitie no acirĩe. 20 No mündũ o wothe wĩthaahitie angikaarĩa nyama cia iruta rĩu rĩa ũiguano rĩrutĩrwo Jehova-rĩ, mündũ ũcio no nginya akaingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. 21 Mündũ o wothe angikaahutia kindũ kĩrĩ na thaahu, arĩ thaahu uumĩte harĩ mündũ, kana nyamũ irĩ na thaahu, kana kindũ o ro gĩothe kũru biũ kĩrĩ na thaahu, na acooke arĩe nyama o yothe ya iruta rĩu rĩa ũiguano rĩrutĩrwo Jehova-rĩ, mündũ ũcio no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao.”

Kũgirio kũrĩa Maguta na Thakame

22 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, 23 “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Mũtikanarie maguta o na marĩkũ, ma ng’ombe kana ma ng’onde, o na kana ma mbũri. 24 Mũngĩgaakora nyamũ ikuĩte, kana ikooragwo nĩ nyamũ cia gĩthaka, maguta mayo no mahũthĩrwo na ũndũ ũngĩ o wothe, no mũtikanamarĩe. 25 Mündũ o wothe angĩrĩa maguta ma nyamũ irutĩrwo Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki, no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. 26 Na kũrĩa guothe mũgaatũura-rĩ, mũtikanarie thakame ya mũthemba o na ũrĩkũ, irĩ ya nyoni kana ya nyamũ. 27 Mündũ o wothe angikaarĩa thakame, no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao.’”

Rwĩga rwa Athĩnjĩri-Ngai

28 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, 29 “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Mündũ o wothe ũngirehere Jehova iruta rĩa ũiguano, akaarehe gĩcunjĩ kiario kĩrĩ igongona riake mwene kũrĩ Jehova. 30 Kĩrĩa akaaruta agaakĩrehe na moko make we mwene gĩtuĩke iruta rĩa kũrutĩrwo Jehova na gũcinwo na mwaki; nĩakarehe maguta, hamwe na gĩthũri, na agĩthũngũthie mbere ya Jehova gĩtuĩke iruta rĩa gũthũngũthio. 31 Mũthĩnjĩri-Ngai nĩagaacinĩra maguta macio kĩgongona-inĩ, no gĩthũri gĩtuĩke kĩa Harũni na ariũ ake. 32 No nginya mũheage mũthĩnjĩri-Ngai kiero kĩa ũrĩo kĩa maruta manyu ma ũiguano kĩrĩ kiheo kĩanyu kũrĩ o. 33 Mũriũ wa Harũni ũria ũrahoroahanĩra na thakame na maguta ma iruta rĩu rĩa iruta rĩa ũiguano-rĩ, nĩakaheo kiero kĩa mwena wa ũrĩo kĩrĩ rwĩga rwake. 34 Kuuma harĩ iruta rĩa ũiguano rĩa andũ a Isiraeli, nĩnjoete gĩthũri kĩrĩa gĩthũngũthĩtio, na kiero kĩrĩa kĩneanĩtwo kũrĩ nĩ, ngacihe Harũni ũria mũthĩnjĩri-Ngai na kũrĩ ariũ ake itũike rwĩga rwao rwa hĩndĩ ciothe kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli.’”

35 Gĩkĩ nĩkĩo gĩcunjĩ kĩa maruta marĩa maarutagĩrwo Jehova macinĩtwo na mwaki, kĩrĩa kĩaagĩrwo Harũni na ariũ ake mũthenya ũria maamũrĩrwo matungatagĩre Jehova marĩ athĩnjĩri-Ngai. 36 Mũthenya ũria maaitĩrĩrwo maguta, Jehova nĩathanire atĩ andũ a Isiraeli mamaheage nyama icio hĩndĩ ciothe itũike rwĩga rwao nginya njiarwa iria igooka.

37 ĩno nĩyo mũtabarĩre ya maruta ma njino, na ma mũtu, na ma kũhoroherio mehia, na ma mahĩtia, na ma kĩaamũrano, na ma ũiguano, 38 marĩa Jehova aaheire Musa arĩ Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, mũthenya ũria aathire andũ a Isiraeli marehagĩre Jehova maruta mao kũu Werũ-inĩ wa Sinai.

8

Kwamũrwo kwa Harũni na Ariũ Ake

1 Nike Jehova akĩira Musa atĩrĩ, 2 “Rehe Harũni na ariũ ake, na nguo ciao, na maguta ma gũitanĩrĩrio, na ndegwa ya iruta rĩa kũhoroherio

mehia, na ndürũme igĩrĩ, na gĩkabũ kĩa mĩgate ĩrugĩtwo ĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, ³ ũcooke ũcookanĩrĩrie kũngano gĩothe kĩa andũ a Isiraeli mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo.” ⁴ Musa agĩka o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte, nakiõ kũngano kũu gĩgĩcookanĩrĩra mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo.

⁵ Nake Musa akĩra kũngano kũu atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova aathanĩte gwĩkwo” ⁶ Nake Musa akĩrehe Harũni na ariũ ake hau mbere, akĩmathambia na maaĩ. ⁷ Agĩcooka akĩhumba Harũni kanjũ, na akĩmuoha mũcibi, na akĩmũhumba nguo rĩa ya igũrũ ndaaya, na akĩmwĩkĩra ebodi. Ningĩ akĩmuherera ebodi na mũcibi wa njohero ũria watumĩtwo wega; nĩ ũndũ ũcio ũkĩohererwo harĩ we, akĩmũhotora naguo. ⁸ Agĩcooka akĩmwĩkĩra gakuo ga gĩthũri, na gakuo-inĩ kau agĩkĩra Urimu na Thumimu. ⁹ Ningĩ akĩoha Harũni kiremba mũtwe, na agĩkĩra gathuuma ga thahabu, nako nĩ tanji nyamũre, akĩmĩkĩra mwena wa mbere wa kiremba o ta ũria Jehova aathĩte Musa.

¹⁰ Ningĩ Musa akĩoya maguta marĩa ma gũitanĩrĩrio na akĩmaitĩrĩria Hema-ĩria-Nyamũre na kĩria gĩothe kĩarĩ thĩnĩ wayo, na nĩ ũndũ ũcio agĩciamũra. ¹¹ Nĩaminjaminjĩrie kĩgongona kũu maguta mamwe ma macio maita mũgwanja, agĩtĩrĩria kĩgongona kũu maguta hamwe na indo ciakĩo ciothe, na mbakũri hamwe na mĩrũgamo yakĩo, agĩciamũra. ¹² Nĩaitĩrĩrie Harũni maguta mamwe mũtwe akĩmũtĩrĩria maguta nĩgeetha amwamũre. ¹³ Ningĩ akĩrehe ariũ a Harũni hau mbere na akĩmahumba kanjũ, akĩmooha mũcibi na akĩmekĩra tũkũbia mũtwe, o ta ũria Jehova aathĩte Musa.

¹⁴ Ningĩ akĩneana ndegwa ya iruta rĩa kũhoroherio mehia, nake Harũni na ariũ ake makĩgĩrĩra moko mao igũrũ rĩa mũtwe wa ndegwa ĩyo. ¹⁵ Musa agĩthĩnja ndegwa ĩyo, na akĩoya thakame ĩmwe yayo na kĩara gĩake, akĩmĩhaka hĩa ciothe cia kĩgongona nĩgeetha atherie kĩgongona. Agĩcooka agĩta thakame ĩyo ingĩ gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona. Nĩ ũndũ ũcio agĩkĩamũra nĩguo akĩhoroherie. ¹⁶ Ningĩ Musa akĩoya maguta mothe marĩa maahumbĩire nyama cia nda, na marĩa maahumbĩire ini, na higo cieriĩ na maguta ma cio, akĩmacinĩra kĩgongona-inĩ. ¹⁷ No ndegwa ĩyo, hamwe na rĩũa rwayo na nyama ciayo na mahu mayo agĩcicinĩra nja ya kambĩ, o ta ũria Jehova aathĩte Musa.

¹⁸ Agĩcooka akĩneana ndürũme ya iruta rĩa njino, nake Harũni na ariũ ake makĩgĩrĩra moko mao igũrũ rĩa mũtwe wa ndürũme ĩyo. ¹⁹ Musa agĩcooka agĩthĩnja ndürũme ĩyo, na akĩminjaminjĩria thakame yayo mĩena yothe ya kĩgongona. ²⁰ Agĩcooka agĩtinangia ndürũme ĩyo icunjĩ, na agĩcina mũtwe na icunjĩ icio na maguta. ²¹ Musa nĩathambirie nyama cia nda na mathagiro na maaĩ, na agicinĩra ndürũme ĩyo yothe kĩgongona-inĩ, igĩtuĩka iruta rĩa njino rĩrĩ na mũtararĩko mwega, narĩo nĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki, o ta ũria Jehova aathĩte Musa.

²² Ningĩ Musa akĩneana ndürũme ĩyo ingĩ, nĩyo ndürũme ya kĩamũrano, nake Harũni na ariũ ake makĩgĩrĩra moko mao igũrũ rĩa mũtwe wayo. ²³ Musa agĩthĩnja ndürũme ĩyo, na akĩoya thakame ĩmwe yayo akĩmĩhaka moni ya gũtũ kwa ũrĩo kwa Harũni, na kĩara gĩake kĩria kĩnene gĩa guoko gwake kwa ũrĩo, na kĩara gĩake kĩria kĩnene gĩa kũgũrũ gwake kwa ũrĩo. ²⁴ Ningĩ Musa akĩrehe ariũ a Harũni hau mbere, na akĩmahaka thakame ĩmwe moni cia matũ mao ma ũrĩo, na ciara ciao iria nene cia moko mao ma ũrĩo, na ciara ciao iria nene cia magũrũ mao ma ũrĩo. Ningĩ akĩminjaminjĩria kĩgongona thakame mĩena yothe.

25 Agĩcooka akĩoya maguta, maguta ma mũting'oe mũnoru, na maguta mothe marĩa mahumbũire nyama cia nda, na marĩa mahumbũire ini, na higo cieri na maguta ma cio, o na kiero kĩa mwena wa ũrio. 26 Ningĩ kuuma gikabũ-inĩ kĩa mĩgate ĩria yarugĩtwo ĩtarĩ ndawa ya kũmbia, kĩa kĩa ĩari hau mbere ya Jehova, akĩoya kamũgate, na kamũgate kangĩ kaarugĩtwo na maguta, na kamũgate kangĩ kahũthũ; agĩtũigĩrĩa igũrũ rĩa icunĩ cia maguta macio na kiero-inĩ kũ kĩa ũrio. 27 Indo icio ciothe agĩciigĩrĩa moko-inĩ ma Harũni na ma ariũ ake, agĩcithũngũthĩria mbere ya Jehova ĩtuĩke iruta rĩa gũthũngũthio. 28 Ningĩ Musa agĩcooka agĩcioya kuuma moko-inĩ mao, agĩcicinĩra kigongona-inĩ igũrũ rĩa iruta rĩa njino, ĩrĩ iruta rĩa kĩa mũrano rĩrĩ na mũtararĩko mwega, nĩrĩo iruta rĩrutũirwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki. 29 Musa agĩcooka akĩoya gĩthũri kĩrĩ rwĩga rwake thĩnĩ wa ndũrũme ĩyo ya kĩa mũrano, agĩgĩthũngũthĩria mbere ya Jehova gĩtuĩke iruta rĩa gũthũngũthio, o ta ũria Jehova aathĩte Musa.

30 Ningĩ Musa akĩoya maguta mamwe ma macio ma gũitanĩrĩrio, na thakame ĩmwe kuuma kigongona-inĩ agĩciminjaminĩrĩa Harũni hamwe na nguo ciake, na ariũ ake hamwe na nguo ciao. Nĩ ũndũ ũcio akĩa mũra Harũni na nguo ciake, na ariũ ake na nguo ciao.

31 Ningĩ Musa akĩra Harũni na ariũ ake atĩrĩ, "Rugĩrai nyama icio itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo na mũcirĩire o hau hamwe na mĩgate kuuma gikabũ-inĩ kĩa iruta rĩa kĩa mũrano, o ta ũria njathanĩte ngoiga atĩrĩ, 'Harũni na ariũ ake nĩmacirĩage.'" 32 Ningĩ mũcooke mũcine nyama na mĩgate ĩria ĩgũtigara. 33 Mũtikehere itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja, nginya matukũ manyu ma kwamũrwo mahinge, nĩ ũndũ kwamũrwo kwanyu gũgaikara mĩthenya mũgwanja. 34 ũria gwĩkĩtwo ũmũthĩ, gwathanĩtwo nĩ Jehova nĩguo mũhoroherio. 35 No nginya mũikare itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo mĩthenya mũgwanja, mũthenya na ũtukũ, nĩguo mũhingie ũria Jehova arenda, nĩguo mũtigakue; nĩgũkorwo ũguo nĩguo njathĩtwo." 36 Nĩ ũndũ ũcio Harũni na ariũ ake magĩka maũndũ marĩa mothe Jehova aathĩte Musa mekwo.

9

Athĩnjĩri-Ngai Kwambĩrĩria Wĩra Wao

1 Mũthenya wa ĩnana wakinya, Musa agĩta Harũni na ariũ ake, na athuuri a Isiraeli. 2 Akĩra Harũni atĩrĩ, "Oya njaũ ya ndegwa ya iruta rĩaku rĩa kũhoroherio mehia na ndũrũme ya iruta rĩaku rĩa njino, cieri ĩtigakorwo na kaũũgũ, ũcineane hau mbere ya Jehova. 3 ũcooke wĩre andũ a Isiraeli atĩrĩ: 'Ūci thenge ya iruta rĩa kũhoroherio mehia, na gacaũ na gatũrũme, twerĩ twa ũkũrũ wa mwaka ũmwe na tũtarĩ na kaũũgũ, tũtuĩke iruta rĩa njino, 4 na muoye ndegwa na ndũrũme cia iruta rĩa ũguano irutwo igongona mbere ya Jehova, hamwe na iruta rĩa mũtu ũtukanĩtio na maguta. Nĩgũkorwo ũmũthĩ Jehova nĩekũmũmirĩra.'" "

5 Nao magĩtwara indo icio Musa aathanĩte irutwo mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo, nakĩo kũngano kĩa andũ a Isiraeli gĩothe gĩgĩkuhĩrĩria, gĩkĩrũgama hau mbere ya Jehova. 6 Musa agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, "Ūũ nĩguo Jehova aathanĩte mwĩke, nĩguo riiri wa Jehova ũmũmĩrĩre."

7 Musa akĩra Harũni atĩrĩ, "Ūka kigongona-inĩ ũrute igongona rĩaku rĩa kũhoroherio mehia na iruta rĩaku rĩa njino, wĩhoroherie wee mwene na ũhoroherie andũ aya; ũcooke ũrute igongona rĩa indo iria andũ marehete ũmahoroherie, o ta ũria Jehova aathanĩte."

⁸ Nĩ ūndũ ūcio Harũni agĩũka kĩgongona-inĩ, agĩthĩnja gacaũ ka iruta rĩa kũhoroherio mehia, nĩ ūndũ wake mwene. ⁹ Ariũ ake makĩmũrehere thakame ĩyo, nake agĩtobokia kĩara gĩaake thakame-inĩ ĩyo, akĩmĩhaka hĩa cia kĩgongona; nayo thakame ĩyo ingĩ akĩmũta hau gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona. ¹⁰ Agĩcooka agĩcinĩra maguta hau kĩgongona igũrũ, na higo cieriĩ na maguta marĩa mahumbĩire ini, ma kuuma iruta-inĩ riu rĩa kũhoroherio mehia, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa; ¹¹ nacio nyama cia iruta riu na rũũa agĩcinĩra nja ya kambĩ.

¹² Ningĩ agĩthĩnja iruta rĩa njino. Nao ariũ ake makĩmũnengera thakame ĩyo, nake akĩmĩminjaminjĩria kĩgongona mĩena yothe. ¹³ Nao makĩmũnengera iruta riu rĩa njino gĩcunjĩ kimwe gwa kimwe, o hamwe na mĩtwe, nake agĩcinĩra kĩgongona-inĩ. ¹⁴ Ningĩ agĩthambia nyama cia nda na mathagiwo na agĩcinĩra igũrũ rĩa iruta rĩa njino hau kĩgongona-inĩ.

¹⁵ Ningĩ Harũni akĩrehe iruta rĩria rĩarĩ rĩa kũrutĩrwo andũ. Akĩoyia thenge ĩria ya kũrutĩrwo andũ ĩrĩ iruta rĩa kũmahoroheria mehia akĩmĩthĩnja akĩmĩruta nĩ ūndũ wa iruta rĩa kũhoroheria mehia, o ta ũrĩa ekĩte ĩyo ya mbere.

¹⁶ Harũni akĩrehe iruta riu rĩa njino akĩrĩruta o ta ũrĩa gwatũitwo. ¹⁷ Agĩcooka akĩrehe iruta rĩa mũtu, akĩrũma ngundi yaguo, na akĩũcinĩra igũrũ rĩa kĩgongona hamwe na iruta rĩa njino rĩa rũciĩni.

¹⁸ Ningĩ agĩthĩnja ndegwa na ndũrũme irĩ iruta rĩa ũiguano nĩ ūndũ wa andũ. Ariũ ake makĩmũnengera thakame yacio, nake akĩmĩminjaminjĩria kĩgongona mĩena yothe. ¹⁹ No maguta ma ndegwa, na ma ndũrũme, na ma mũting'oe mũnoru, na ma rũambũ, na higo cieriĩ na maguta marĩa mahumbĩire ini, ²⁰ icio magĩciigĩrĩa ithũri-inĩ, nake Harũni agĩcinĩra maguta macio kĩgongona-inĩ. ²¹ Harũni agĩcooka agĩthũngũthia ithũri icio na kiero kĩa mwena wa ũrĩo mbere ya Jehova ĩrĩ iruta rĩa gũthũngũthio, o ta ũrĩa Musa aathanĩte.

²² Ningĩ Harũni akĩambararia moko make amaroretie na kũrĩ andũ akĩmarathima. Na tondũ nĩarĩkĩtie kũruta iruta riu rĩa kũhoroherio mehia, na iruta rĩa njino, na iruta rĩa ũiguano, agĩkũrũka kuuma kĩgongona-inĩ.

²³ Musa na Harũni magĩthĩ magĩtoonya Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. Rĩria moimire nja, makĩrathima andũ; nago riiri wa Jehova ũkiumĩrĩra andũ othe. ²⁴ Mwaki ũkiuma harĩ Jehova ũgĩcina iruta riu rĩa njino na maguta marĩa maarĩ kĩgongona-inĩ. Na rĩria andũ othe maawoonire makĩanĩrĩra nĩ gũkena, makĩnamĩrĩra maturumithĩtie mothũ mao thĩ.

10

Gĩkuũ kĩa Nadabu na Abihu

¹ Na rĩrĩ, ariũ a Harũni, nĩo Nadabu na Abihu, nĩmoire ngĩo ciao cia ũbani, magĩciĩkĩra mwaki na makĩongerera ũbani; na makĩrehe mwaki ũteetĩkĩrĩtio mbere ya Jehova, ũria wareganĩte na watho wa Jehova. ² Nĩ ūndũ ūcio mwaki ũkiuma kũrĩ Jehova, ũkĩmaniina, nao magĩkuĩra o hau mbere ya Jehova. ³ Ningĩ Musa akĩra Harũni atĩrĩ, “Ūndũ ũyũ nĩguo Jehova aaririe, rĩria oigire atĩrĩ:

“ Gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa marĩthengagĩrĩra,
nĩndĩrĩnonanagia ndĩ mũtheru;
nĩndĩrĩtĩagwo mbere ya andũ othe.”
Nake Harũni agĩkira ki.

4 Musa agĩta Mishaeli na Elizafani, ariũ a Uzieli, ithe mũnini wa Harũni, akĩmeera atĩrĩ, “Ūkai haha, muoye ciimba cia ariũ a ithe wanyu, mũciumie nja ya kambĩ haraihu na itoonyero rĩa handũ-harĩa-haamũre.” 5 Nĩ undũ ũcio magĩũka, makĩmakuua, marĩ o na kanjũ ciao, makĩmatwara nja ya kambĩ, o ta ũria Musa aathanĩte.

6 Ningĩ Musa akĩra Harũni na ariũ ake Eleazaru na Ithamaru atĩrĩ, “Mũtikanareke njuĩrĩ cianyu ciikare itarĩ njanũre, kana mũtembũrange nguo cianyu, nĩguo mũtigakue, na mũtũme Jehova arakarĩre kĩrĩndĩ gĩkĩ giothe. No rĩrĩ, rekei andũ a nyũmba yanyu, nyũmba yothe ya Isiraeli, macakaĩre acio Jehova aniinĩte na mwaki. 7 Mũtikehere itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo nĩguo mũtigakue, tondũ nĩmũitĩrĩrio maguta ma Jehova.” Nĩ undũ ũcio magĩũka o ta ũria Musa aameerire.

8 Ningĩ Jehova akĩra Harũni atĩrĩ, 9 “Wee na ariũ aku-rĩ, mũtikananyue ndibei kana kĩndũ o gĩothe kĩngĩtũma mũndũ arĩo rĩria rĩothe mũrĩtoonyaga Hema-ya-Gũtũnganwo, nĩguo mũtigakue. Undũ ũcio nĩ ũtuĩke watho mwandĩke wa gũtũra nginya njjarwa-inĩ iria igooka. 10 No nginya mũkũuranage indo iria nyamũre na iria itarĩ nyamũre, o na iria irĩ thaahu na iria itarĩ thaahu, 11 na no nginya mũrutage andũ a Isiraeli watho wothe wa kũrũmagĩrĩrwo, ũria Jehova aamaheire na kanua ka Musa.”

12 Ningĩ Musa akĩra Harũni na ariũ ake arĩa maatigaire, nĩo Eleazaru na Ithamaru, atĩrĩ, “Oyai iruta rĩu rĩa mũtu rĩatigarĩte kuuma harĩ maruta marĩa maarutĩrwo Jehova ma gũcinwo na mwaki, mũrĩrĩe rĩthondeketwo rĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, mũrĩre hau mwena-inĩ wa kigongona, nĩ undũ nĩ iruta rĩtheru mũno makĩria. 13 Mũrĩrĩre handũ hatheru, tondũ nĩ rwĩga rwaku na rwa ariũ aku kuuma maruta-inĩ marĩa marutĩrwo Jehova ma gũcinwo na mwaki; tondũ ũguo nĩguo njathĩtwo. 14 No wee, na ariũ aku na airĩtu aku no mũrĩe gĩthũri kĩrĩa giathũngũthĩtio, na kĩero kĩria kĩaheanĩtwo. Mũcirĩre handũ hatarĩ thaahu; icio nĩwe ũheetwo hamwe na ciana ciaku itũke rwĩga rwanyu rwa maruta ma ũiguano ma andũ a Isiraeli. 15 Kĩero kũ kĩarutĩtwo, na gĩthũri kũ giathũngũthĩtio, no nginya irehanĩrio na maguta ma maruta ma gũcinwo na mwaki, na ithũngũthio mbere ya Jehova, itũke igongona rĩa gũthũngũthio. Rũrũ nĩruo rwĩga rwaku na rwa ciana ciaku hĩndĩ ciothe, o ta ũria Jehova aathanĩte.”

16 Rĩria Musa oorĩrĩrie ũhoru wa mbũri irĩa ya iruta rĩa kũhoroherio mehia, na akĩmenya atĩ nĩyarĩkĩtie gũcinwo biũ-rĩ, akĩrakarĩra Eleazaru na Ithamaru, ariũ a Harũni arĩa maatigaire, akĩmooria atĩrĩ, 17 “Nĩ kũ kĩgirĩrie mũrĩre iruta rĩu rĩa kũhoroheria mehia handũ-harĩa-haamũre? Nĩ iruta itheru mũno makĩria; mwaheirwo iruta rĩu rĩa kweheragia mahĩtia ma kĩrĩndĩ rĩria mũkũmahoroheria hau mbere ya Jehova. 18 Kuona atĩ thakame yayo ndĩnatoonyio thĩinĩ wa Handũ-hau-Hatheru-rĩ, nĩmũkwagĩrĩrwo nĩkũrũra mbũri iyo Handũ-hau-Haamũre, o ta ũria ndaathanire.”

19 Harũni agĩcookeria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūmũthĩ nĩmarutire igongona rĩao rĩa kũhoroherio mehia, na iruta rĩao rĩa njino hau mbere ya Jehova, no maũndũ ta macio o na nĩ manangora. Ingĩkũrĩte iruta rĩu rĩa kũhoroherio mehia ũmũthĩ-rĩ, undũ ũcio nĩũngĩkenirie Jehova?” 20 Hĩndĩ irĩa Musa aiguire ũhoru ũcio-rĩ, akĩganĩra.

11

Irio iria irĩ Thaahu na iria itarĩ Thaahu

1 Nake Jehova akĩra Musa na Harūni atĩrĩ, 2 “ĩrai andũ a Isiraeli ũũ, ‘Gatagatĩ-inĩ ka nyamũ ciothe iria irĩ bũrũri-inĩ-rĩ, ici nĩcio mũngĩrĩa: 3 No mũrĩe nyamũ o yothe ĩrĩ mahũngũ marekanĩtie gatagatĩ biũ na ĩcookagia ithagumia.

4 “Nĩ kũrĩ nyamũ imwe icookagia o ithagumia tu, na ingĩ irĩ o mahũngũ marekanĩtie; icio mũtikanacirĩe. Ngamũra o na aakorwo nĩcookagia ithagumia-rĩ, mahũngũ mayo matirekanĩtie; ĩyo ĩrĩ thaahu harĩ inyuũ. 5 Gĩkami o na aakorwo nĩgĩcookagia ithagumia-rĩ, mahũngũ makĩo matirekanĩtie; kĩu kĩrĩ thaahu harĩ inyuũ. 6 Mbũkũ o na aakorwo nĩcookagia ithagumia-rĩ, mahũngũ mayo matirekanĩtie; ĩyo ĩrĩ thaahu harĩ inyuũ. 7 Nayo ngũrwe o na akorwo mahũngũ mayo nĩmarekanĩtie biũ-rĩ, ndĩcookagia ithagumia; ĩyo ĩrĩ thaahu harĩ inyuũ. 8 Mũtikanarĩe nyama ciacio kana mũhutie ciimba ciacio; icio irĩ thaahu harĩ inyuũ.

9 “Harĩ ciũmbe ciothe iria itũũraga maaĩ-inĩ ma iria na ma tũrũũ-rĩ, no mũrĩe ciothe iria irĩ mathagu manyĩitaine na nĩ irĩ ngaracũ mwĩrĩ. 10 No ciũmbe ciothe iria irĩ iria-inĩ kana tũrũũ-inĩ, na itirĩ mathagu manyĩitaine o hamwe na ngaracũ mwĩrĩ, irĩ imwe cia iria ithiiaga irĩ hamwe, kana irĩ ciothe cia iria irĩ muoyo kũu maaĩ-inĩ; no nginya mũcithũũre biũ. 11 Na tondũ no nginya mũcithũũre-rĩ, mũtikanarĩe nyama ciacio, na no nginya mũthũũre ciimba ciacio biũ. 12 Kĩndũ o gĩothe gĩtũũraga maaĩ-inĩ na gĩtirĩ mathagu manyĩitaine kana ngaracũ mwĩrĩ, nĩciagũthũũrwo nĩ inyuũ biũ.

13 “Ici nĩcio nyoni iria mwagĩrĩrwo nĩgũthũũra na mũtangĩrĩa tondũ nĩ thũũre; nacio nĩ nderi, na ndiyũ, na ndiyũ iria njirũ, 14 na hũngũ ĩrĩa ndune, na mũthemba o wothe wa hũngũ iria njirũ, 15 na mahuru mothe, 16 na ndundu ĩrĩa ĩrĩ rũhĩa, na ndundu ĩrĩa ĩgambaga, na nyoni ya iria-inĩ ĩrĩa ĩrĩ mathagu maraaya, na mũthemba o wothe wa rwĩgĩ, 17 na gatundu karĩa kanini, na nyoni ya iria-inĩ ĩrĩa ĩrĩ ngingo ndaayi, na ndundu ĩrĩa nene, 18 na ndundu ĩrĩa njerũ, na ndundu ya werũ-inĩ, na hũngũ ya iria-inĩ, 19 na karoga-ngunũ, na mĩthemba yothe ya cũcũ-wa-njoka, na hudihuda, o na rũhuhu.

20 “Tũnyamũ tuothe tũrĩa tũmbũkaga na tũthiiagĩra thĩ na magũrũ mana nĩ mwagĩrĩrwo nĩ gũtũthũũra mũno. 21 No nĩ kũrĩ tũnyamũ tũmwe tũrĩ mathagu na tũthiiaga na magũrũ mana tũrĩa mũngĩrĩa; natuo nĩ tũrĩa tũrĩ na magũrũ marĩ nyunĩro ma gũtũteithia kũrũga. 22 Thĩnĩ wa tuo no mũrĩe mĩthemba yothe ya ngigĩ, na ndararĩki, na ngiria, o na kana ndaahi. 23 No tũnyamũ tũu tũngĩ tuothe tũrĩ mathagu na tũrĩ na magũrũ mana no nginya mũtũthũũre mũno.

24 “Nĩmũgethaahia na maũndũ maya; ũrĩa wothe ũngĩhutia ciimba ciatuo agaatinda arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. 25 Mũndũ o wothe ũkooya kũimba gĩatuo no nginya athambie nguo ciake, na nĩagatinda arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ.

26 “Nyamũ o yothe ĩrekanĩtie mahũngũ no matirekanĩtie biũ, kana ĩrĩa ĩtacobakagia ithagumia, ĩyo ĩrĩ thaahu harĩ inyuũ; mũndũ o wothe ũkaahutia kũimba kĩa imwe yacio nĩakanyĩitwo nĩ thaahu. 27 Harĩ nyamũ ciothe iria ithiiaga na magũrũ mana-rĩ, iria ikinyaga na ithu irĩ thaahu harĩ inyuũ; mũndũ ũrĩa wothe ũkaahutia ciimba ciacio agaatinda arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. 28 Mũndũ o wothe ũngĩoya ciimba ciacio no nginya athambie nguo ciake, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. Icio irĩ thaahu harĩ inyuũ.

29 “Harĩ nyamũ ciothe iria ithiiagĩra thĩ, ici nĩcio irĩ thaahu harĩ inyuũ: mũrũngũru na mbĩa, na njagathi iria nene cia mĩthemba yothe, 30 na

githenyūka, na kīgurumūki, na njagathi, na gīcagathi kīrīa kīa mahiga-inī, na kīmbu. ³¹ Harī iria ciothe ithiagīra thī, ici irī thaahu harī inyuī. Mündū o wothē ūngīchutia ikuite-rī, agaatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. ³² Rīrīa īmwe yacio īngīkua na īgūire kindū, kindū kīu o na kīngīkorwo kīrī kīa wīra ūrīkū, nīgīkanyitwo nī thaahu, o na aakorwo gīthondeketwo na mbaū, kana gītambaya, kana rūūa kana ikūnia. Nīkīrindwo maaī-inī; gīgaakorwo kīrī na thaahu o nginya hwaī-inī, na nīgīgacooka gīthirwo nī thaahu. ³³ Nyamū īmwe ya icio īngīgūa thīnī wa nyūngū ya rīumba-rī, kindū kīrīa gīothe kīrī thīnī wayo nīgīkanyitwo nī thaahu, na no nginya mūūrage nyūngū īyo. ³⁴ Irio o ciothe īngīrīo no ikorwo irī na maaī moimīte nyūngū-inī ta īyo irī na thaahu, na kindū o gīothe gīa kūnyuuo kīumīte thīnī wayo kīrī na thaahu. ³⁵ Kindū o gīothe kīngīkaagwīrwo nī kīimba kīmwe gīacio, nīgīkanyitwo nī thaahu; rīiko kana nyūngū ya kūruga no nginya ciūrāgwo. Indo icio irī na thaahu, nacio indo icio nīgīgatūka thaahu harī inyuī. ³⁶ No rīrī, gīthima kana irima rīa maaī, icio itīngīnyitwo nī thaahu, no mündū o wothē ūkaahutia kīimba kīmwe kīa indo icio irī thaahu nīakanyitwo nī thaahu. ³⁷ Kīimba kīngīkaagwīra mbeū o na irīkū cia kūhaandwo, itikanyitwo nī thaahu. ³⁸ No mbeū icio īngīkorwo irīndītwo maaī-inī, nakīo kīimba gīcīgūire, mbeū icio irī na thaahu harī inyuī.

³⁹ “Nyamū rīra mwītīkīrītio kūrīa īngīkua, mündū o wothē ūkaahutia kīimba kīayo agaatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. ⁴⁰ Mündū o wothē ūngīrīa nyama cia kīimba kīu no nginya athambie nguo ciake, nake agaatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. Mündū o wothē ūngīoya kīimba kīu no nginya athambie nguo ciake, nake atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī.

⁴¹ “Kūmbe gīothe kīrīa gītambaga thī nīgīthūūre; ti gīa kūrīo. ⁴² Mūtikanarīe kūmbe gīothe kīrīa gītambaga thī, kana gīthiiga na nda, kana na magūrū mothe mana, kana magūrū maingī; icio mūcithūūre mūno. ⁴³ Mūtikanethaahie na kūmbe o na kīmwe gīacio. Mūtikanekīre thaahu nī ūndū wacio kana mūreke imūgwatie thaahu. ⁴⁴ Nī nī nī Jehova Ngai wanyu; mwīamūrei na mwītherie, tondū nī nī mūtheru. Mūtikanethaahie na kūmbe o gīothe kīrīa gītambaga thī. ⁴⁵ Nī nī nī Jehova ūrīa wamūrūtire kuuma būrūrī wa Misiri nduīke Ngai wanyu; nī ūndū ūcio mwītherie, tondū nī nī mūtheru.

⁴⁶ “Macio nīmo mawatho marīa makonū nyamū, na nyoni, na kindū gīothe kīrī muoyo kīrīa gīthiagīra maaī-inī, na kūmbe o ro gīothe kīrīa gītambaga thī. ⁴⁷ No nginya mūkūūranage nyamū iria irī thaahu na iria itarī thaahu, na mūkūūranage ciūmbe iria irī muoyo īngīrīo na iria itangīrīo.”

12

Gūtherio Thuutha wa Kūgīa Mwana

¹ Ningī Jehova akīra Musa atūrī, ² “Īra andū a Isiraēli ūū: ‘Mündū-wa-nja angīgīa nda aciare kahī, nīagaikara arī na thaahu mīthenya mūgwanja o ta ūrīa aikaraga arī na thaahu ihinda rīake rīa mweri. ³ Na mūthenya wa kanana wakinya, kahī kau nīgakaaruithio. ⁴ Nake mündū-wa-nja ūcio no nginya eterere mīthenya mīrongo itātū na itātū nīgūo atherio thaahu wa kuura thakame. Ndakanahutie kindū kīamūre kana atoonye handū-harīa-haamūre o nginya matukū ma gūtherio gwake mathire. ⁵ No angīciara mwana wa kairītu, agaikara arī na thaahu

ciumia igĩrĩ, o ta ũrĩa aikaraga arĩ na thaahu ihinda rĩake rĩa mweri. Ningĩ no nginya eterere mĩthenya mĩrongo itandatũ na itandatũ nĩguo atherio thaahu wa kuura thakame.

6 “Hĩndĩ ĩrĩa matukũ make ma gũtherio, marĩ ma kahĩ kana ma kairĩtu, makahinga-rĩ, nĩakarehera mũthĩnjĩri-Ngai gatũrũme ka mwaka ũmwe hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, karĩ iruta rĩa njino, na atware gatutura kana ndirahũgĩ ya iruta rĩa kũhoroherio mehia. 7 Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacirutĩra hau mbere ya Jehova nĩguo amũhoroherie, nake mũndũ-wa-nja ũcio nĩagathirwo nĩ thaahu wa kuuma gwa thakame.

“Macio nĩmo mawatho ma mũndũ-wa-nja ũrĩa ũciarĩte kahĩ kana kairĩtu. 8 Angĩkorwo ndangĩhota kũruta gatũrũme, nĩakaruta ndirahũgĩ igĩrĩ kana tũtutuura twĩrĩ, kamwe ka iruta rĩa njino na karĩa kangĩ ka iruta rĩa kũhoroherio mehia. Ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaamũhoroheria, nake mũndũ-wa-nja ũcio nĩagathera.’”

13

Mawatho Makonũ Mĩrimũ ya Ngoothi

1 Ningĩ Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, 2 “Hĩndĩ ĩrĩa mũndũ o wothe angĩgĩa na handũ haimbu, kana mũtũnda, kana handũ hakaragacũku ngoothi-inĩ yake, harĩa hangĩtuĩka mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio-rĩ, no nginya atwarwo kũrĩ Harũni, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, kana kũrĩ ũmwe wa ariũ ake ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. 3 Nake mũthĩnjĩri-Ngai arere kĩronda kũu kĩrĩ ngoothi-inĩ yake, na angĩkorwo njuĩrĩ ya handũ hau harũaru nũgarũrũkĩte ĩkerũha, na kĩronda kũu kĩonwo kĩrikĩre thĩnĩ wa mwĩrĩ gũkĩra harĩa ngoothi yakinya-rĩ, ũcio nĩ mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio. Nake mũthĩnjĩri-Ngai aarĩkia kũmũrora, nĩagacooka atue atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu. 4 Angĩkorwo kĩmeni kũu arĩ nakĩo ngoothi-inĩ yake nĩkĩerũhĩte na gĩtirikĩre ngoothi-inĩ, nayo njuĩrĩ yaho ndĩerũhĩte-rĩ, mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaiga mũndũ ũcio mũrũaru handũ mwanya mĩthenya mũgwanja. 5 Mũthenya wa mũgwanja, mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũrora na angĩkoona atĩ kĩronda gĩtigarũrũkĩte na gĩtithēgeete-rĩ, nĩakamũiga handũ mwanya mĩthenya ingĩ mũgwanja. 6 Mũthenya wa mũgwanja mũthĩnjĩri-Ngai, nĩakamũrora o rĩngĩ, na angĩkorwo kĩronda kũu nĩkĩrathira na gĩtithēgeete ngoothi-inĩ-rĩ, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio ndarĩ na thaahu; ĩyo no mĩtũnda. Mũndũ ũcio no nginya athambie nguo ciake, nake nĩagathera, athirwo nĩ thaahu. 7 No mũtũnda ũcio ũngĩthegea ngoothi-inĩ yake thũutha wa kwĩonania harĩ mũthĩnjĩri-Ngai, nĩguo atũike ndarĩ na thaahu, no nginya acooke kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai rĩngĩ. 8 Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakamũrora, na angĩkorwo mũtũnda ũthegeete ngoothi-inĩ, nĩakamũtua atĩ arĩ na thaahu; ũcio nĩ mũrimũ wa ngoothi ũrĩa ũngĩgwatanio.

9 “Rĩrĩa mũndũ o wothe angĩgĩa na mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio-rĩ, no nginya atwarwo harĩ mũthĩnjĩri-Ngai. 10 Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũrora, na hangĩkorwo harĩ na handũ haimbu hakeerũha ngoothi-inĩ hagatũma njuĩrĩ yerũhe, na angĩkorwo handũ hau haimbu nĩhatũrũkĩte hakagĩa kĩronda-rĩ, 11 ũcio nĩ mũrimũ wa ngoothi ũtangĩhona, nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu. Ndakamũiga handũ mwanya, tondũ mũndũ ũcio nĩarĩkĩtie kũgĩa na thaahu.

12 "No rĩrĩ, mŭrimŭ ũcio ũngĩhunja ngoothi-inĩ yake yothe, na harĩa hothe mŭthĩnjĩri-Ngai angĩhota kuona oone atĩ mŭrimŭ ũcio ũyĩrĩte ngoothi-inĩ ya mŭndũ ũcio mŭrũaru kuuma mŭtwe nginya magŭrũ-rĩ, 13 mŭthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakamŭrora, na aakorwo mŭrimŭ ũcio nĩ ũyĩrĩte mwĩrĩ wake wothe, nĩagatua atĩ mŭndũ ũcio ndarĩ na thaahu. Kuona atĩ nĩerũhĩte kŭndũ guothe-rĩ, ndarĩ na thaahu. 14 No hĩndĩ ĩrĩa yothe mŭndũ ũcio angĩonwo arĩ na ironda-rĩ, nĩagatuĩka arĩ na thaahu. 15 Rĩrĩa mŭthĩnjĩri-Ngai angĩona kĩronda-rĩ, nĩagatua atĩ mŭndũ ũcio arĩ na thaahu. Kĩronda kũu kĩrĩ na thaahu; mŭndũ ũcio arĩ na mŭrimŭ ũngĩgwatanio. 16 No kĩronda kũu kingĩgarũruka kĩerũhe, no nginya mŭndũ ũcio athĩ harĩ mŭthĩnjĩri-Ngai. 17 Nake mŭthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakamŭrora, na aakorwo ironda nĩcierũhĩte-rĩ, mŭthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mŭndũ ũcio mŭrũaru ndarĩ na thaahu, nake nĩagatuĩka ndarĩ na thaahu.

18 "Rĩrĩa mŭndũ angĩgĩa na ihũha ngoothi-inĩ yake na rĩcooke rĩhone, 19 naho hau ihũha rĩraarĩ haimbe na herũhe, kana hagĩe na kameni gatune-rĩ, no nginya athĩ akeyonanie kũrĩ mŭthĩnjĩri-Ngai. 20 Mŭthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakarora handũ hau, na hangioneka nĩ harikĩre gũkĩra ngoothi, na njuĩrĩ cياهو ikerũha, mŭthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mŭndũ ũcio arĩ na thaahu. Nĩ mŭrimŭ wa ngoothi ũngĩgwatanio ũtuthũkĩte harĩa ihũha rĩu rĩraarĩ. 21 No, mŭthĩnjĩri-Ngai angĩrora handũ hau one hatĩrĩ na njuĩrĩ njerũ thĩinĩ waho, na hatĩrikĩre gũkĩra ngoothi, na nĩhahohete-rĩ, hĩndĩ ĩyo mŭthĩnjĩri-Ngai nĩakamũiga handũ mwanya ihinda rĩa mĩthenya mŭgwanja. 22 Kũngĩkorwo kĩronda kĩa ihũha rĩu nĩkĩrathegea ngoothi-inĩ, mŭthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mŭndũ ũcio arĩ na thaahu; ũcio nĩ mŭrimŭ ũngĩgwatanio. 23 No handũ hau hangĩkorwo hatĩgarũrũkĩte na hatĩthegeete, kũu no kĩrema kĩa ihũha, nake mŭthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mŭndũ ũcio ndarĩ na thaahu.

24 "Mŭndũ angĩgĩa na ihĩa ngoothi-inĩ yake, narĩo ihĩa rĩu rĩgĩe na kĩronda gĩtunihe kana kĩerũhe-rĩ, 25 mŭthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakarora handũ hau, na angĩkorwo njuĩrĩ cياهو nĩcierũhĩte, na hakorwo hakioneka harikĩre gũkĩra ngoothi-rĩ, ũcio nĩ mŭrimŭ ũngĩgwatanio ũtũrĩkĩre ihĩa-inĩ rĩu. Nake mŭthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mŭndũ ũcio arĩ na thaahu; ũcio nĩ mŭrimŭ wa ngoothi ũngĩgwatanio. 26 No mŭthĩnjĩri-Ngai angĩkaarora one atĩ hatĩrĩ na njuĩrĩ njerũ kĩrema-inĩ kũu na ti harikĩru gũkĩra ngoothi yake na nĩhahohete-rĩ, thuutha ũcio mŭthĩnjĩri-Ngai nĩakamũiga handũ mwanya mĩthenya mŭgwanja. 27 Mũthenya wa mŭgwanja mŭthĩnjĩri-Ngai nĩakamŭrora ringĩ, naguo mŭrimŭ ũcio ũngĩkorwo nĩurathegea ngoothi-inĩ-rĩ, mŭthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mŭndũ ũcio arĩ na thaahu; ũcio nĩ mŭrimŭ wa ngoothi ũngĩgwatanio. 28 No handũ hau hangĩkorwo hatĩgarũrũkĩte, na hatĩthegeete ngoothi-inĩ, no nĩhahohete, ũcio nĩ ũumbu wa ihĩa rĩu, nake mŭthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mŭndũ ũcio ndarĩ na thaahu; kũu no kĩrema kĩa ihĩa.

29 "Mŭndũ mŭrũme kana mŭndũ-wa-nja angĩkorwo na kĩronda mŭtwe kana kĩreru-rĩ, 30 mŭthĩnjĩri-Ngai nĩakarora kĩronda kũu, na kingioneka kĩrikĩre gũkĩra ngoothi, nayo njuĩrĩ yaho ĩkorwo nĩ ya rangi wa ngoikonĩ, na ĩkorwo ĩrĩ njeke, mŭthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mŭndũ ũcio arĩ na thaahu; ũcio nĩ ũhere, nĩ mŭrimŭ wa mangũ ma mŭtwe kana ma kĩreru. 31 No hĩndĩ ĩrĩa mŭthĩnjĩri-Ngai angĩrora kĩronda kĩa mŭthemba ũcio, na gĩkorwo ti kĩrikĩru gũkĩra ngoothi, na hatĩrĩ njuĩrĩ njĩrũ thĩinĩ wakĩo, hĩndĩ ĩyo mŭthĩnjĩri-Ngai nĩakaĩga mŭndũ ũcio mŭrũaru handũ mwanya mĩthenya mŭgwanja. 32 Mũthenya wa mŭgwanja, mŭthĩnjĩri-Ngai ũcio

nīakarora kīronda kīu rīngī na angīkorwo ūhere ūcio ndūthegeete na hatirī njuirī cia rangi wa ngoikoni, na gītikuoneka kīrikīire gūkīra ngoothi-rī, ³³ no nginya mūdū ūcio enjwo tīga o harīa harūaru, nake mūthīnjīri-Ngai nīakamūiga handū mwanya mīthenya īngī mūgwanja. ³⁴ Mūthenya wa mūgwanja, mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakarora ūhere ūcio o rīngī, na angīkorwo ndūthegeete ngoothi-inī na ndūkuoneka ūrikīire gūkīra ngoothi-rī, mūthīnjīri-Ngai ūcio nīagatua atī mūdū ūcio ndarī na thaahu. No no nginya athambie nguo ciake, na nīagatuīka ndarī na thaahu. ³⁵ No, ūhere ūcio, ūngīthege ngoothi-inī thuutha wa mūdū ūcio gūtuo atī ndarī na thaahu-rī, ³⁶ mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakamūrora na angīkorwo ūhere ūcio nīūthegeete ngoothi-inī, mūthīnjīri-Ngai ūcio ndakabatario nīkūrora njuirī cia rangi wa ngoikoni; mūdū ūcio arī na thaahu. ³⁷ No mūthīnjīri-Ngai angīkoona atī hatirī na ūgarūrūku na nīhamerete njuirī njirū, ūhere ūcio nīuhonete. Mūdū ūcio ndarī na thaahu, nake Mūthīnjīri-Ngai nīakamūta ndarī na thaahu.

³⁸ “Hīndī īrīa mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja angīgīa na tūmeni twerū ngoothi-inī-rī, ³⁹ mūthīnjīri-Ngai nīagatūrora, na tuo tūngīkorwo tī twerū mūno-rī, ūcio nī mūtūnda ūtangīrwarīa mūdū ūtuthūkīte ngoothi-inī; mūdū ūcio ndarī na thaahu.

⁴⁰ “Hīndī īrīa mūdū angīmunyūka njuirī na agīe na kīhara-rī, ūcio ndarī na thaahu. ⁴¹ Angīkorwo amunyūkīte njuirī īrutītie na thīithi akagīa kīhara kīa na mbere, ūcio ndarī na thaahu. ⁴² No angīkorwo arī na kīronda gītune kīhara-inī kana thīithi-inī wake-rī, ūcio nī mūrīmū ūngīgwatanio ūratuthūka kīhara-inī kana thīithi-inī wake. ⁴³ Mūthīnjīri-Ngai nīakamūrora, na angīkorwo kīronda kīu kīimbīte kīhara-inī kana thīithi-inī nī gītune gīkahaana ta mūrīmū wa ngoothi ūngīgwatanio-rī, ⁴⁴ mūdū ūcio nī mūrūaru na arī na thaahu. Mūthīnjīri-Ngai nīakamūta arī na thaahu nī ūndū wa kīronda kīu kīrī mūtwe wake.

⁴⁵ “Mūdū ūrī na mūrīmū ta ūcio ūngīgwatanio-rī, no nginya ehumbe nguo ndarūku, na arekererie njuirī yake, na ahumbīre kanua gake, athī akīanagīrīa akiugaga atīrī, ‘Ndī na thaahu! Ndī na thaahu!’ ⁴⁶ Rīrīa rīothe mūdū ūcio arī na mūrīmū ūcio, arīkoragwo arī na thaahu. No nginya atūūrage wiki, na no nginya atūūrage nja ya kambī.

Mawatho Makonī Ūgumu

⁴⁷ “Nguo o na īrīkū īngīguma, īrī ya guoya wa ng’ondū kana ya gatani, ⁴⁸ kana ya taama o wothē ūtumītwo na ndigī njogothē kana taama wa gatani, kana guoya wa ng’ondū, kana rūūa o ruothē, kana kīndū o gīothē gīthondeketwo na rūūa-rī, ⁴⁹ na angīkorwo ūgumu ūcio ūrī nguo-inī, kana rūūa-inī, kana taama-inī wa ndigī njogothē, kana taama-inī o wothē mūtume, kana kīndū-inī o gīothē gītumītwo na rūūa-rī, ūgumu ūcio ūngīkorwo na rangi ta wa nyekī nduru kana mūtume, ūcio nī ūgumu ūrathegea, na no nginya wonio mūthīnjīri-Ngai. ⁵⁰ Mūthīnjīri-Ngai nīakarora ūgumu ūcio, na aige kīndū kīu kīrī na ūgumu handū mwanya mīthenya mūgwanja. ⁵¹ Mūthenya wa mūgwanja nīakarora kīndū kīu, na angīkorwo ūgumu ūcio nīūthegeete nguo-inī, kana ndigī-inī njogothē, kana taama-inī mūtume, kana rūūa-inī, rūrī rwa kūrūtīrwo wīra o na ūrīkū, ūcio nī ūgumu wa kwananga; kīndū kīu kīrī na thaahu. ⁵² No nginya acine nguo īyo, kana ndigī icio njogothē, kana taama ūcio mūtume na guoya wa ng’ondū kana gatani, kana kīndū kīngī gīothē kīa rūūa rūrīa rūgwathē ūgumu ūcio, nī ūndū ūgumu ūcio nī wa kwananga; kīndū kīu no nginya gīcinwo.

⁵³ “No rīrī, rīrīa mūthīnjīri-Ngai angīrora kīndū kīu, ūgumu ūcio ūkorwo ndūthegeete nguo-inī iyo, kana ndigi-inī icio njogothē kana taama-inī ūcio mūtume, kana kīndū kīa rūūa-rī, ⁵⁴ nīagaathana kīndū kīu kīgwatītio ūgumu gīthambio. Ningī nīagakīga handū mwanya mīthenya īngī mūgwanja. ⁵⁵ Thuutha wa kīndū kīu kīgwatie ūgumu gūthambio-rī, mūthīnjīri-Ngai nīagakīrora, na angīkorwo ūgumu ūcio ndūrī ūndū ūgarūrūkīte, o na gūtūika ndūthegeete-rī, kīndū kīu kīrī na thaahu. Nīgīcinwo na mwaki, o na aakorwo ūgumu ūnyīitite mwena ūmwe kana ūrīa ūngī. ⁵⁶ Hīndī īrīa mūthīnjīri-Ngai angīrora kīndū kīu na akore ūgumu ūcio ūnyihanyīihite thuutha wa kīndū kīu gūthambio-rī, nīagatembūra nguo iyo ehērie hau he na ūgumu kuuma nguo-inī iyo, kana rūūa-inī, kana ndigi-inī icio njogothē, kana taama-inī ūcio mūtume. ⁵⁷ No ūgumu ūcio ūngīcooka woneke nguo-inī, kana harī ndigi icio njogothē, kana taama ūcio mūtume, kana kīndū kīa rūūa, ūgumu ūcio nīgūthegea ūrathēgea, na kīrīa gīothē kīrī na ūgumu ūcio no nginya gīcinwo na mwaki. ⁵⁸ Nguo iyo, kana ndigi icio njogothē, kana taama mūtume, kana kīndū kīa rūūa kīrīa gīthambītio gīkaniinwo ūgumu ūcio no nginya gīthambio rīngī, na nī gīgaathirwo nī thaahu.”

⁵⁹ Macio nīmo mawatho marīa makonīi indo inyīitwo nī ūgumu, irī cia guoya wa ng’ondū, kana taama wa gatani, kana ndigi njogothē, kana taama mūtume, kana kīndū o gīothē kīa rūūa, nīmo mawatho ma gūtua kana indo icio irī na thaahu kana itirī na thaahu.

14

Gūtherio Thaahu wa Mīrimū ya Ngoothi

¹ Ningī Jehova akīra Musa atīrī, ² “Maya nīmo mawatho makonīi mūdū mūrūaru hīndī yake ya gūtherio thaahu, rīrīa aarehwo kūrī mūthīnjīri-Ngai: ³ Mūthīnjīri-Ngai nīakoima nja ya kambī amūrore. Angīkorwo mūdū ūcio nīahonete mūrimū ūcio wa kūgwatanio wa ngoothi, ⁴ mūthīnjīri-Ngai nīagaathana areherwo nyoni igīrī irī muoyo na itarī na thaahu, na kamūtī ka mūtarakwa, na rūrigi rwa rangi wa gakarakū, na mūthobi irehwo nī ūndū wa mūdū ūcio ūgūtherio. ⁵ Mūthīnjīri-Ngai acooke aathane atī nyoni īmwe yacio īthīnjīrwo igūrū rīa nyūngū ya rūūba īrī na maaī matahītwo o hīndī iyo. ⁶ Ningī acooke oe nyoni iyo irī muoyo, amītobokie, hamwe na kamūtī kau ka mūtarakwa, na rūrigi rūu rwa gakarakū na mūthobi thīinī wa thakame ya nyoni iyo īthīnjīrwo igūrū wa maaī macio matahītwo o hīndī iyo. ⁷ Mūthīnjīri-Ngai nīakaminjīria mūdū ūcio ūrathērio mūrimū ūcio ūngīgwatanio thakame iyo maita mūgwanja, na acooke oige atī mūdū ūcio ndarī na thaahu. Ningī acooke arekererie nyoni iyo īngī irī muoyo yūmbūke īthīi werū-inī.

⁸ “Mūdū ūcio ūtheretio no nginya athambie nguo ciake, no nginya enjwo njuīrī yake yothē na ethambe na maaī nīguo athirwo nī thaahu. Thuutha ūcio, no atoonye kambī; no rīrī, no nginya aikare nja ya hema yake mīthenya mūgwanja. ⁹ Mūthenya wa mūgwanja no nginya enjwo njuīrī yake yothē; no nginya enjwo mūtwe, na nderu, na ngobe, na njuīrī iria īngī ciake ciothe. Na no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, nake nīagathirwo nī thaahu.

¹⁰ “Mūthenya wa kanana wakinya, no nginya atwarīre mūthīnjīri-Ngai tūtūrūme twīrī na kamwatī, o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, na ciothe ikorwo itarī na kaūgū, atware hamwe na icunjī ithatū cia ikūmi

cia eba* ya mūtu mūhinyu ūtukanītio na maguta nī ūndū wa iruta rīa mūtu, na kabakūri kamwe ka maguta. ¹¹ Mūthīnjīri-Ngai ūrīa ūgaatua atī mūdū ūcio ndarī na thaahu nīagatwara mūdū ūcio ūratherio hamwe na maruta make mbere ya Jehova hau itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo.

¹² “Ningī mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakoya gatūrūme kamwe gatu, akarute karī iruta rīa mahītia, hamwe na kabakūri kau ka maguta; nīagacithūngūthīria hau mbere ya Jehova ituīke iruta rīa gūthūngūthio.

¹³ Nīagathīnjīra gatūrūme kau handū harīa hatheru, harīa iruta rīa kūhoroherio mehīa na iruta rīa njino ithīnjagīrwo. O ta ūrīa iruta rīa kūhoroherio mehīa rīrī rīa mūthīnjīri-Ngai-rī, no taguo iruta rīa mahītia rīrī rīake, rīu nī iruta itheru mūno makīria. ¹⁴ Mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakoya thakame imwe ya iruta rīu rīa mahītia na amīhake moni ya gūtū kwa ūrīo kwa mūdū ūcio ūratherio, na kīara kīrīa kīnene gīa guoko gwake kwa ūrīo, na kīara kīrīa kīnene gīa kūgūrū gwake kwa ūrīo.

¹⁵ Mūthīnjīri-Ngai nīagacooka oe maguta mamwe marīa marī kabakūri-inī amaitūrīre rūhī rwake rwa mwena wa ūmotho, ¹⁶ acooke atobokie kīara gīake kīa muoroto kīa ūrīo maguta-inī macio marī rūhī rwake, aminjaminje maguta mamwe ma macio marī kīara gīake mbere ya Jehova maita mūgwanja. ¹⁷ Mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakoya maguta mamwe ma marīa matigaire rūhī rwake amahake moni ya gūtū kwa ūrīo kwa mūdū ūcio ūratherio, na kīara kīrīa kīnene gīa guoko gwake kwa ūrīo, na kīara kīrīa kīnene gīa kūgūrū gwake kwa ūrīo, igūrū rīa thakame iyo ya iruta rīa mahītia. ¹⁸ Namo maguta macio mangī marī rūhī rwake, mūthīnjīri-Ngai nīakamahaka mūtwe wa mūdū ūcio ūratherio nīguo amūhoroherie hau mbere ya Jehova.

¹⁹ “Ningī mūthīnjīri-Ngai nīakaruta igongona rīa kūhoroherio mehīa ahoroherie mūdū ūcio ūratherio thaahu wake. Thuutha ūcio, mūthīnjīri-Ngai nīagathīnja iruta rīa njino ²⁰ na arīrutīre kīgongona-inī, hamwe na iruta rīa mūtu nīguo amūhoroherie, nake athirwo nī thaahu.

²¹ “No rīrī angīkorwo mūdū ūcio nī mūthīni na ndangīhota kūruta indo icio, no ngīnya arute gatūrūme kamwe gatuīke iruta rīa mahītia rīa gūthūngūthio nīguo rīmūhoroherie, hamwe na gīcunji gīa ikūmi kīa eba† ya mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, rītuīke iruta rīa mūtu, na kabakūri ka maguta, ²² na ndirahūgī igīrī kana tūtutuura twīrī, o irīa angīhota kūruta, imwe ituīke ya iruta rīa kūhoroherio mehīa, na rīa ingī ya iruta rīa njino.

²³ “Mūthenya wa kanana wakīnya no ngīnya acirehe kūrī mūthīnjīri-Ngai hau itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo nīgeetha athererio hau mbere ya Jehova. ²⁴ Nake mūthīnjīri-Ngai nīakoya gatūrūme kau ka iruta rīa mahītia, hamwe na kabakūri ka maguta, acithūngūthīria mbere ya Jehova ituīke iruta rīa gūthūngūthio. ²⁵ Nīagathīnja gatūrūme ka iruta rīa mahītia na acooke oe thakame imwe yako amīhake moni ya gūtū kwa ūrīo kwa mūdū ūcio ūratherio, na amīhake kīara kīrīa kīnene gīa guoko gwake kwa ūrīo na kīara kīrīa kīnene gīa kūgūrū gwake kwa ūrīo.

²⁶ Mūthīnjīri-Ngai nīagekīra maguta mamwe rūhī rwa mwena wake wa ūmotho, ²⁷ na aminjaminje maguta mamwe ma macio marī rūhī rwake na kīara kīa muoroto gīa guoko gwake kwa ūrīo, hau mbere ya Jehova, maita mūgwanja. ²⁸ Maguta mamwe ma macio marī rūhī rwake amahake o harīa aahakīte thakame ya iruta rīa mahītia, moni-inī ya gūtū kwa ūrīo kwa mūdū ūcio ūratherio, na kīara kīrīa kīnene gīa guoko gwake kwa

* **14:10** nī ta kilo ithathatū na nuthu (6.5) † **14:21** nī ta kilo 2

ũrĩo na kĩara kĩara kĩnene gĩa kũgũrũ gwake kwa ũrĩo. ²⁹ Namo maguta macio mangĩ marĩ rũhĩ rwake, mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamahaka mũtwe wa mũndũ ũcio ũratherio, nĩguo amũhoroherie hau mbere ya Jehova. ³⁰ Ningĩ nĩakaruta igongona rĩa ndirahũgĩ kana tũtutuura, o iria mũndũ ũcio angĩhota kũruta, ³¹ imwe irĩ iruta rĩa kũhoroherio mehia na iyo ingĩ irĩ iruta rĩa njino, o hamwe na iruta rĩa mũtu. Ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaahoroheria mũndũ ũcio ũratherio hau mbere ya Jehova.”

³² Macio nĩmo mawatho makoniĩ mũndũ o wothe ũrĩa ũrĩ na mũrimũ wa ngoothĩ ũngĩgwatanio, na ndangĩhota kũruta iruta rĩa rĩa riathanĩtwo rĩa gũtherio gwake.

Gũtherio Ũgumu wa Nyũmba

³³ Ningĩ Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, ³⁴ “Rĩrĩa mũgaakinya bũrũri wa Kaanani, ũrĩa ngũmũhe ũtuĩke igai rĩanyu, na niĩ njĩkĩre ũgumu ũgũthegea nyũmba thĩinĩ bũrũri-inĩ ũcio-rĩ, ³⁵ mwene nyũmba iyo no nginya athiĩ akeere mũthĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, ‘Nĩnyonete kĩndũ kĩaana ta ũgumu thĩinĩ wa nyũmba yakwa.’ ³⁶ Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩagaathana indo ciothe irutwo nyũmba iyo atanatoonya kũrora ũgumu ũcio, nĩgeetha gũtikagĩe kĩndũ o na kĩmwe kĩrĩ nyũmba iyo kĩngĩtuuo atĩ kĩrĩ na thaahu. Thuutha wa ũguo mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatoonya arore nyũmba iyo. ³⁷ Nĩakarora ũgumu rũthingo-inĩ, na aakorwo rũrĩ na tũrima twa rangi ta wa nyeki nduru kana wa rangi mũtune tũhaana ta tũtoonyete thĩinĩ wa rũthingo-rĩ, ³⁸ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakoima nja ya nyũmba iyo na acooke amĩhinge gwa kahinda ka mũthenya mũgwanja. ³⁹ Mũthenya wa mũgwanja wakinya, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacooka athiĩ arore nyũmba iyo. Angĩona ũgumu ũcio nĩũthegeete thingo-inĩ, ⁴⁰ nĩagaathana mahiga marĩa marĩ na ũgumu mamomorwo na mateo handũ hatarĩ hatheru na kũu nja ya itũũra. ⁴¹ Nĩagaathana thingo ciothe ikũrũro mwena wa na thĩinĩ, namo makũrũro macio mateo kĩaara-inĩ na kũu nja ya itũũra. ⁴² Ningĩ moe mahiga mangĩ make namo mathenya macio mamomoretwo, na macooke moe rĩũmba rierũ mathinge nyũmba iyo narĩo.

⁴³ “Ũgumu ũcio ũngĩcooka woneke rĩngĩ nyũmba-inĩ iyo, thuutha wa mahiga macio kũmomorwo, na thingo icio gũkũrũro na igathiingwo rĩngĩ-rĩ, ⁴⁴ mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacooka athiĩ amĩrore rĩngĩ, na angĩona ũgumu ũcio nĩũthegeete nyũmba-inĩ iyo, ũcio nĩ ũgumu wa kwananga; nyũmba iyo irĩ na thaahu. ⁴⁵ No nginya imomorwo: mahiga mayo, na mbaũ, na thingo ciothe, nacio indo icio itwarwo handũ hatarĩ hatheru na kũu nja ya itũũra.

⁴⁶ “Mũndũ o wothe ũngĩtoonya nyũmba iyo hĩndĩ iyo irĩ hinge nĩakanyiitwo nĩ thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. ⁴⁷ Mũndũ o wothe ũngĩkoma kana arĩire irio nyũmba iyo, no nginya athambie nguo ciake.

⁴⁸ “No rĩrĩ, mũthĩnjĩri-Ngai angĩũka kũmĩrora akore atĩ ũgumu ũcio ndũthegeete thuutha wa nyũmba iyo gũthingwo rĩngĩ-rĩ, nĩagatua atĩ nyũmba iyo ndĩrĩ na thaahu, nĩgũkorwo ũgumu ũcio nĩũthĩrĩte. ⁴⁹ Nĩgeetha atherie nyũmba iyo, nĩakoya nyoni igĩrĩ, na kamũtĩ ka mũtarakwa, na rũrigi rwa rangi wa gakaraku, na mũthobi. ⁵⁰ Nĩagathĩnjira nyoni imwe ya icio igũrũ rĩa nyũngũ ya rĩũmba irĩ na maaĩ matahĩtwo o hĩndĩ iyo. ⁵¹ Acooke oe kamũtĩ ka mũtarakwa, na mũthobi, na rũrigi rwa rangi wa gakaraku na nyoni iyo irĩ muoyo, acitobokie thĩinĩ wa thakame iyo ya nyoni iyo thĩnje, na maaĩ-inĩ macio matahĩtwo o hĩndĩ iyo, aminjamĩnjĩrie nyũmba iyo maita mũgwanja.

⁵² Nīagatheria nyūmba īyo na thakame ya nyoni īyo, na maaī macio matahītwo o hīndī īyo, na nyoni īyo īrī muoyo, na kamūtī kau ka mūtarakwa, na mūthobi ūcio, na rūrigi rūu rwa rangi wa gakarakū. ⁵³ Acooke arekererie nyoni īyo īrī muoyo yūmbūke īthiī na kūu werū-inī, nja ya itūūra. Ūguo nīguo akaahoroheria nyūmba īyo, nayo nīgathirwo nī thaahu.”

⁵⁴ Macio nīmo mawatho makoniī mūrimū o ro wothe wa ngoothi ūrīa ūngīgwatanio, na ūhere, ⁵⁵ na ūgumu ūrī nguo-inī kana thūnī wa nyūmba, ⁵⁶ na handū haimbu, na handū harī na mūtūnda, kana handū hakaragacūku, ⁵⁷ nīguo kūmenyekage rīrīa kīndū gītārī na thaahu na rīrīa kīrī na thaahu.

Macio nīmo mawatho makoniī mūrimū ya ngoothi īrīa īngīgwatanio, na makoniī ūgumu.

15

Kuura Kūngīrehe Thaahu

¹ Nake Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, ² “Arīriai andū a Isiraēli, mūmeere ūū: ‘Rīrīa mūndū mūrūme o wothe angīkorwo akiura kuuma njaga-inī yake, kuura kūu nī thaahu. ³ Mūndū ūcio arīkoragwo arī na thaahu hīndī īrīa angīkorwo akiura hīndī ciothe, o na kana angītiga kuura. Kuura kūu arī nakuo kūrītūmaga athaaha na njīra ici:

⁴ “ Ūrīrī o wothe mūndū ūcio ūkuura angīkomera nīūkanyitwo nī thaahu, na kīndū o gīothe kīrīa angīkarīra nīgīkanyitwo nī thaahu. ⁵ Mūndū ūrīa ūngīhutia ūrīrī ūcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. ⁶ Mūndū o wothe ūngīkarīra kīndū gīkarīrwo nī mūndū ūcio ūroira, no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī.

⁷ “ Mūndū o wothe ūngīhutia mūndū ūcio ūroira no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī.

⁸ “ Mūndū ūcio ūroira angītūira mūndū ūtarī na thaahu mata-rī, mūndū ūcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī.

⁹ “ Matandīko mothe marīa mūndū ūcio ūroira angīkarīra akuūtwo nī nyamū, nīmakanyitwo nī thaahu, ¹⁰ nake mūndū o wothe ūngīhutia kīndū o na kīmwe gīkarīre nī mūndū ūcio, nīakanyitwo nī thaahu o nginya hwaī-inī; ūrīa wothe ūngīūngania indo icio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī.

¹¹ “ Mūndū ūcio ūkuura angīhutia mūndū atethambīte moko na maaī, mūndū ūcio ahutia no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī.

¹² “ Nyūngū ya rīumba īrīa mūndū ūcio angīhutia, no nginya yūragwo, na kīndū gīothe kīa mbaū no nginya gīkamūrwo na maaī.

¹³ “ Rīrīa mūndū ūcio angīhonio mūrimū ūcio wa kuura, nīageterera mīthenya mūgwanja nīguo ambīrīrie gūtherio gwake; no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, matahītwo o hīndī īyo, nake nīagathirwo nī thaahu. ¹⁴ Mūthenya wa kanana wakinya, no nginya arute ndirahūgī gīrīrī kana tūtutuura twīrī, athīī mbere ya Jehova hau itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo na acinengere mūthīnjīri-Ngai. ¹⁵ Nake

mũthĩnjĩri-Ngai nĩagaciruta igongona, ĩmwe ĩrĩ iruta rĩa kũhoroherio mehia na ĩrĩa ĩngĩ ĩrĩ iruta rĩa njino. Ũguo nĩguo akaahoroheria mũndũ ũcio hau mbere ya Jehova, nĩ ũndũ wa kuura gwake.

16 “ Rĩrĩa mũndũ mũrũme angiumwo nĩ hinya wa arũme, no nginya ethambe mwĩrĩ wothe na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. 17 Nguo o yothe kana rũua ĩngĩĩkĩrwo nĩ hinya wa arũme handũ, no nginya ithambio na maaĩ, na ĩtiinde ĩrĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. 18 Rĩrĩa mũndũ mũrũme akomania na mũndũ-wa-nja, nake oimwo nĩ hinya wa arũme, o eerĩ no nginya methambe na maaĩ, nao matiinde marĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ.

19 “ Rĩrĩa mũndũ-wa-nja ekuura ihinda-inĩ rĩake rĩa mweri, nĩagaikara mĩthenya mũgwanja arĩ na thaahu, nake mũndũ o wothe ũngĩmũhutia, atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ.

20 “ Kĩndũ o gĩothe angĩkomera ihinda-inĩ rĩake rĩa mweri nĩgĩkanyitwo nĩ thaahu, na kĩndũ o gĩothe angĩkarĩra nĩgĩkanyitwo nĩ thaahu. 21 Mũndũ o wothe ũngĩhutia ũrĩrĩ wake no nginya athambie nguociake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ, nake atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. 22 Mũndũ o wothe ũngĩhutia kĩndũ o gĩothe aikarĩre no nginya athambie nguociake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ, nake atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. 23 Kĩndũ kũ kĩngĩkorwo nĩ ũrĩrĩ, kana o kĩndũ kĩngĩ mũndũ-wa-nja ũcio aikarĩre, hĩndĩ ĩyo mũndũ wothe angĩkĩhutia, nĩagatinda arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ.

24 “ Mũndũ mũrũme angĩkoma nake na ahutio nĩ thakame ya ihinda rĩake rĩa mweri, nĩagaikara arĩ na thaahu mĩthenya mũgwanja; naguociake arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ.

25 “ Rĩrĩa mũndũ-wa-nja angiura thakame ategũtigithĩria mĩthenya mũngĩ ihinda rĩtarĩ rĩake rĩa mweri, kana kuura kũngĩ gũkĩrĩte ihinda rĩake rĩa mweri, nĩagaikara arĩ na thaahu rĩrĩa rĩothe ekuura ũguo, o ta ũrĩa akoragwo arĩ na thaahu ihinda-inĩ rĩake rĩa mweri. 26 ũrĩrĩ wothe ũrĩa angĩkoma rĩrĩa rĩothe ekuura ũguo, nũkanyitwo nĩ thaahu, o ta ũrĩa ũrĩrĩ wake ũkoragwo na thaahu ihinda-inĩ rĩake rĩa mweri, na kĩrĩa gĩothe angĩkarĩra nĩ gĩkaanyitwo nĩ thaahu, o ta ũrĩa gũkoragwo ihinda-inĩ rĩake rĩa mweri. 27 Mũndũ o wothe angĩchutia nĩakanyitwo nĩ thaahu; nake no nginya athambie nguociake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ.

28 “ Aarĩkia gũtiga kuura, nĩageterera mĩthenya mũgwanja, na thutha ũcio nĩagathirwo nĩ thaahu. 29 Mũthenya wa kanana wakinya, no nginya arute ndirahũgĩ ĩgĩrĩ kana tũtutuura twĩrĩ, acirehere mũthĩnjĩri-Ngai hau itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. 30 Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaruta ĩmwe ĩrĩ iruta rĩa kũhoroherio mehia, nayo ĩyo ĩngĩ ĩrĩ iruta rĩa njino. Ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaamũhoroheria hau mbere ya Jehova nĩ ũndũ wa thaahu wa kuura kũu gwake.

31 “ No nginya mwehanĩrĩre andũ a Isiraeli na indo iria ĩngĩmagwatia thaahu, nĩgeetha matikanakue marĩ na thaahu nĩ ũndũ wa gũthaahia gũkaro gĩakwa kĩrĩa kĩrĩ gatagatĩ kao.’ ”

32 Macio nĩmo mawatho marĩa makoniĩ mũndũ ũrĩa ũkuura, na ma mũndũ o wothe ũrĩa ũnyĩitwo nĩ thaahu nĩ ũndũ wa kuumwo nĩ hinya wa arũme, 33 na ma mũndũ-wa-nja nĩ ũndũ wa ihinda rĩake rĩa mweri, na ma mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja ũrĩa ũkuura, na ma mũndũ mũrũme ũrĩa ũngĩkoma na mũndũ-wa-nja ũrĩa ũrĩ na thaahu.

16

Müthenya wa Kùhoroherio Mehia

1 Nake Jehova akĩarĩria Musa thuutha wa gĩkuũ kĩa ariũ arĩa eerĩ a Harũni arĩa maakuire rĩria mookire magĩkuhĩrĩria mbere ya Jehova.

2 Jehova akĩra Musa atĩrĩ: “Ĩra mũrũ wa nyũkwa Harũni ndagatoonyage o rĩria enda Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, hau thuutha wa gĩtambaya gĩa gũcuuria kĩa kĩa mbere ya gĩtĩ gĩa tha kĩa kĩa igũrũ wa ithandũkũ rĩa kĩa kĩa ndakae gũkua, tondũ hau nĩho ndiyumagĩria ndĩ thĩnĩ wa itu hau igũrũ wa gĩtĩ gĩa tha.

3 “Üũ nĩguo Harũni arĩtoonyaga harĩa haamũre: arĩtoonyaga na gategwa ka iruta rĩa kũhoroherio mehia, na ndũrũme imwe ya iruta rĩa njino. 4 Nĩarĩhumbaga kanjũ ya gatani ĩria nyamũre, na thuruarĩ cia thĩnĩ cia gatani irigania na mwĩrĩ wake, nĩarĩhorota gĩa mũcibi ĩria wa gatani, na akeoha kirembe kĩa gĩa gatani. Icio nĩcio nguo iria nyamũre; nĩ ündũ ücio no nginya ethambe na maaĩ mbere ya gũciũhumba.* 5 Nĩakoya thenge igĩrĩ cia iruta rĩa kũhoroherio mehia, na ndũrũme ya iruta rĩa njino kuuma kũrĩ kĩa andũ a Isiraeli.

6 “Harũni nĩakaruta ndegwa ĩyo ĩrĩ iruta rĩa kũhoroherio mehia make mwene nĩguo ehoroherie we mwene na nyũmba yake. 7 Ningĩ nĩakoya thenge icio cieriĩ acineane hau mbere ya Jehova itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gütũnganwo. 8 Nĩagacuukĩra thenge icio cieriĩ mĩtĩ, ümwe nĩ wa Jehova, naguo ücio üngĩ nĩ wa mbũri ya kũrekererio ikuuithĩtio mehia. 9 Harũni nĩakaruta thenge ĩria ĩkaagũrwo nĩ mũtĩ wa mwena wa Jehova, amĩrute ĩrĩ igongona rĩa kũhoroherio mehia. 10 No thenge ĩria ĩkaagũrwo nĩ mũtĩ ĩtũike ya kũrekererio ikuuithĩtio mehia nĩkaneanwo mbere ya Jehova ĩrĩ muoyo, ĩtũike ya kũhorohanĩria, na ündũ wa kũmĩrekereria ĩthĩire werũ-inĩ, ĩrĩ yo ya kũrekererio ikuuithĩtio mehia.

11 “Harũni nĩakarehe ndegwa ĩyo ĩtũike ya iruta rĩa mehia make mwene, nĩguo ehoroherie we mwene na nyũmba yake, na nĩagathĩnja ndegwa ĩyo nĩ ündũ wa iruta rĩa kũhoroherio mehia make mwene. 12 Nĩakoya rũgĩo rwa übani rũiyũritio makara ma mwaki marutĩtwo kĩgongona-inĩ mbere ya Jehova, na ngundi igĩrĩ cia übani mũhinyu ĩria ütararĩkaga wega, na acitware na kũu thuutha wa gĩtambaya gĩa gũcuurio. 13 Nĩagekĩra übani ücio mwaki-inĩ mbere ya Jehova, nayo ndogo ya übani ücio nĩgathiĩka gĩtĩ kũu gĩa tha, kũu kĩa igũrũ rĩa ithandũkũ rĩa Üira, nĩguo ndagakue. 14 Ningĩ nĩakoya thakame imwe ya ndegwa ĩyo na kĩa gĩa gĩa, amĩminjaminje mwena wa mbere wa gĩtĩ kũu gĩa tha; ningĩ nĩakaminjamina imwe yayo na kĩa gĩa gĩa maita mũgwanja hau mbere ya gĩtĩ kũu gĩa tha.

15 “Ningĩ nĩagathĩnja thenge ĩria ya iruta rĩa kũhoroherio mehia makonĩ andũ acio, na atware thakame yayo thuutha wa gĩtambaya gĩa gũcuurio, eke nayo o ta ĩria eekire thakame ya ndegwa ĩyo: amĩminjaminje igũrũ rĩa gĩtĩ kũu gĩa tha o na mbere yakĩo. 16 Üguo nĩguo akaahoroheria Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno tondũ wa thaahu na üremi wa andũ a Isiraeli, kũringana na mehia mao mothe. Na üguo noguo ageeka nĩ ündũ wa Hema-ya-Gütũnganwo, ĩria ĩrĩ gatagatĩ kao na thaahu wao. 17 Gũtirĩ mũndũ o na ürikũ ügaakorwo thĩnĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo kuuma ĩhinda rĩria Harũni agaathĩ kũhoroheria Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno nginya hĩndĩ ĩria akoma ho, arĩkĩtie kwĩhoroheria

* 16:4 Nguo cia athĩnjĩri-Ngai ciaigawo thĩnĩ wa hekarũ (Ezek 44:17-19).

we mwene, na akahoroheria nyumba yake na akahoroheria kīrīndī gīothe gīa Isiraeli.

¹⁸ “Ningī nīakoima athī kīgongona-inī kīrīa kīrī hau mbere ya Jehova akīhoroherie. Nīakoya thakame imwe ya ndegwa iyo, na thakame imwe ya thenge, amīhake hīa ciothe cia kīgongona kīu. ¹⁹ Nīakaminjaminja thakame imwe na kīara gīake igūrū riakio maita mūgwanja, agītherie na akīamūre nīguo gīthirwo nī thaahu wa andū a Isiraeli.

²⁰ “Harūni aarīkia kūhoroheria Handū-harīa-Hatheru-Mūno, na Hema-ya-Gūtūnganwo na kīgongona kīu, nīakarehe thenge irīa irī muoyo. ²¹ Nīakaigīrīra moko make meerī igūrū rīa mūtwe wa thenge iyo irī muoyo, na oimbūrīre hau igūrū rīayo waganu wothe na ūremi wa andū a Isiraeli, oimbūre mehia mao mothe, amacookererie igūrū rīa mūtwe wayo. Nīakakerereria thenge iyo iūthiire werū-inī imenyereirwo nī mūdū ūrīa ūthuurīrwo wīra ūcio. ²² Thenge iyo nīgakuuithio mehia mao mothe, imatware kūdū kūrīa gūtātūragwo nī Andū; nake mūdū ūcio nīakakerereria thenge iyo na kūu werū-inī.

²³ “Harūni nīagacooka atoonye Hema-ya-Gūtūnganwo arute nguo ocio cia gatani iria eekīrīre mbere ya gūtoonya Handū-harīa-Hatheru-Mūno, nake acitige kuo. ²⁴ Nīagethamba mwīrī na maaī, arī handū hatheru na acooke ehumbē nguo ciake cia ndūire. Acooke oime nja na erufīre iruta rīa njino nī ūndū wake mwene, na arute iruta rīa njino nī ūndū wa andū, nīguo ehoroherie we mwene na ahoroherie andū arīa angī. ²⁵ Ningī nīagacinīra maguta ma iruta rīa kūhoroherio mehia igūrū rīa kīgongona.

²⁶ “Mūdū ūcio ūrekaigīrīra thenge iyo ya gūkuuithio mehia no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī; thuutha ūcio acooke atoonye kambī. ²⁷ Ndegwa iyo na thenge, iria cia iruta rīa kūhoroherio mehia, iria thakame yacio yatwarītwo Handū-harīa-Hatheru-Mūno ya kūhoroherianīra, no nginya ciomio nja ya kambī; njūa ciacio na nyama, na mahu ciothe icinwo ihīe biū. ²⁸ Mūdū ūrīa ūgacicina no nginya agaathambia nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī; thuutha ūcio no acooke atoonye kambī.

²⁹ “Ūndū ūyū ūgūtūika watho mwandīke wa kūrūmagīrīrwo hīndī ciothe nī inyuī: Mūthenya wa ikūmi mweri-inī na wā mūgwanja no nginya mwīimage irio, na mūtīkarutage wīra o na ūrīkū, arī mūdū ūciarīrwo būrūrī wanyu, kana arī mūgeni ūrīa ūtūūranagia na inyuī, ³⁰ tondū mūthenya ūcio nīmūkahoroherio, nīguo mūtherio. Hīndī iyo nīmūgatherio kuuma kūrī mehia manyu mothe mūrī hau mbere ya Jehova. ³¹ Iyo nī Thabatū ya kūhurūka, na no nginya mwīimage irio; ūyū nī watho mwandīke wa kūrūmagīrīrwo hīndī ciothe. ³² Mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūtīrīre maguta na akaamūrwo gūcooka ithenya rīa ithe ta mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene nīwe ūkaahoroheria andū. Nīakehumbaga nguo iria nyamūre cia gatani ³³ na ahoroherie Handū-harīa-Hatheru-Mūno, na Hema-ya-Gūtūnganwo, na kīgongona, na athīnjīri-Ngai, na andū othe a mūngī wa Isiraeli.

³⁴ “Ūndū ūyū ūgūtūika watho mwandīke wa kūrūmagīrīrwo hīndī ciothe nī inyuī; horohio irīrutagwo riita rīmwe o mwaka nī ūndū wa mehia mothe ma andū a Isiraeli.”

Na gūgūkwo o ta ūrīa Jehova aathīte Musa gwīkagwo.

1 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, 2 “Arĩria Harũni, na ariũ ake na andũ othe a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Ūũ nĩguo Jehova aathanĩte: 3 Mũndũ o wothe Mũisiraeli ūrĩrutaga igongona rĩa ndegwa, kana rĩa gatũrũme, kana rĩa mbũri thĩnĩ wa kambĩ kana nja ya kambĩ, 4 handũ ha kũrĩrehe itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, arĩrute rĩrĩ igongona rĩa kũrutĩrwo Jehova hau mbere ya Hema-irĩa-Nyamũre ya Jehovarĩ, mũndũ ũcio nĩagatuuo arĩ na mahĩtia ma gũita thakame; mũndũ ũcio nĩaitĩte thakame, na no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. 5 Ūndũ ũyũ nĩwagũtũma andũ a Isiraeli matwaragĩre Jehova magongona marĩa rĩu mararũrwo werũ-inĩ. No nginya mamarehagĩre mũthĩnjĩri-Ngai, ũguo nĩ kuuga kũrĩ Jehova, hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, marutwo marĩ maruta ma ũiguano. 6 Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaminjaminja thakame kigongona-inĩ kĩa Jehova hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, na acine maguta marĩ mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. 7 Matikanacooke o na rĩ kũruta magongona mao o na marĩkũ kũrĩ mĩhianano ya mbũri irĩa mahũũraga ũmaraya nayo. Ūyũ nĩ watho mwandĩke wa kũrũmagĩrĩrwo hĩndĩ ciothe kũrĩ o, na kũrĩ njjarwa irĩa igooka.’

8 “Meere atĩrĩ: ‘Mũisiraeli o wothe, kana mũgeni o na ũrĩkũ ũtũũranagia nao, ũkaaruta iruta rĩa njino, kana arute igongona, 9 na ndarĩtware hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo arĩrutĩre Jehovarĩ, mũndũ ũcio no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao.

10 “ ‘Mũisiraeli wothe kana mũgeni o wothe ũtũũranagia nao ũkaarĩa thakame o yothe, nĩngahũgũkĩra mũndũ ũcio ũrĩte thakame, na nĩngamũingata kuuma kũrĩ andũ ao. 11 Nĩgũkorwo muoyo wa kũmbe ũrĩ thĩnĩ wa thakame, na nĩyo ndĩmũheete mwĩhorohagĩrie nayo kigongona-inĩ; thakame nĩyo ihorohagĩria muoyo wa mũndũ. 12 Nĩ ũndũ ũcio ngwĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe thĩnĩ wanyu wagĩrĩrwo nĩ kũria thakame, o na mũgeni ũria ũtũũranagia na inyũ ndakanarĩe thakame.”

13 “ ‘Mũisiraeli o wothe, kana mũgeni o wothe ũtũũranagia na inyũ, ũkaaguĩma nyamũ kana nyoni o yothe ĩngĩrĩo, no nginya agaita thakame yayo thĩ, acooke amĩthike na tĩri, 14 tondũ muoyo wa kũmbe gĩothe nĩ thakame yakĩo. Nĩkĩo njĩrĩte andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Mũtikararĩe thakame ya kũmbe o gĩothe, tondũ muoyo wa kũmbe nĩ thakame yakĩo; mũndũ o wothe ũngĩmĩrĩa no nginya aingatwo.”

15 “ ‘Mũndũ o wothe, arĩ wa gũciarĩrwo bũrũri wanyu kana arĩ mũgeni, angĩkaarĩa nyamũ ĩkuĩte kana ĩtambuurangĩtuo nĩ nyamũ cia gĩthaka-rĩ, no nginya agaathambia nguo ciake na ethambe na maaĩ, na atĩnde na thaahu nginya o hwaĩ-inĩ; thuutha ũcio nĩagathirwo nĩ thaahu. 16 No angĩkaaga gũthambia nguo ciake na aage gwĩthamba-rĩ, nĩagacookererwo nĩ ũũru ũcio wake.’”

18

Gũkomania kũrĩa Kũgirie

1 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, 2 “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu. 3 Mũtikaneke maũndũ marĩa andũ a Misiri, kũria mwatũũraga, meekaga, na mũtikaneke maũndũ marĩa mekagwo bũrũri wa Kaanani, kũria ndĩramũtware. Mũtikarũmĩrĩre mĩthĩire yao. 4 No nginya mwathĩkagĩre mawatho makwa na mũmenyagĩrĩre gwathĩkĩra kĩrĩa kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo.

Niĩ nĩ niĩ Jehova Ngai wanyu. ⁵ Tũũrai mūrūmĩtie kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīwo, na mawatho makwa, nīgūkorwo mūdū ūrīa ūrīmathikagīra nārītūurio muoyo nīmo. Niĩ nĩ niĩ Jehova.

6 “Gūtīrī mūdū o na ūrīkū ūgaathengerera mūdū wa nyūmba yake nīgo makomanie; niĩ nĩ niĩ Jehova.

7 “Ndūkanakonrithie thogu nĩ ūndū wa gūkoma na nyūkwa. Ūcio nĩ nyūkwa; ndūkanakome nake.

8 “Ndūkanakome na mūtumia wa thoguo; ūguo nĩ gūconorithia thoguo.

9 “Ndūkanakome na mwarī wa nyūkwa, kana mwarī wa thoguo ūrīa mūciarītwo nĩ ithe ūmwe kana mwarī wa nyūkwa ūrīa mūtārī a ithe ūmwe.

10 “Ndūkanakome na mwarī wa mūrūguo kana mwarī wa mwarīguo; ūguo nĩ gwīconorithia.

11 “Ndūkanakome na mwarī wa mūdū-wa-nja wa thoguo, ūrīa ūciarītwo nĩ thoguo; ūcio no ta mwarī wa nyūkwa.

12 “Ndūkanakome na mwarī wa nyina na thoguo; ūcio nĩ mūdū wa nyūmba ya thoguo.

13 “Ndūkanakome na tataguo, ūcio nĩ mūdū wa nyūmba ūmwe na nyūkwa.

14 “Ndūkanakonrithie mūrū wa nyina na thoguo, na ūndū wa gūthengerera mūtumia wake nīguo mūkomanie; ūcio nĩ tataguo.

15 “Ndūkanakome na mūtumia wa mūrūguo. Ūcio nĩ mūtumia wa mūrūguo; ndūkanakome nake.

16 “Ndūkanakome na mūtumia wa mūrū wa nyūkwa; ūguo nīgūconorithia mūrū wa nyūkwa.

17 “Ndūkanakome na mūdū-wa-nja ūcooke ūkome na mwarī. Ndūkanakome na mwarī wa mūrū, kana mwarī wa mwarī; acio nĩ andū a nyūmba yake. Ūcio nĩ waganu.

18 “Ndūkanahikie mwarī wa nyina na mūtumia waku atuīke mūru wa mūtumia waku, ūkomage nake mūtumia waku arī muoyo.

19 “Ndūkanathengerere mūdū-wa-nja mūkomanie rīrīa arī na thaahu wa hīndī yake ya mweri.

20 “Ndūkanakome na mūtumia wa mūdū ūngī, ndūgethaahie nake.

21 “Mūtikananeane ciana cianyu irutīrwo Moleku igongona, mūtikanathaahie rītwa rīa Ngai wanyu. Niĩ nĩ niĩ Jehova.

22 “Ndūkanakome na mūdū mūrūme ta ūrīa mūdū akomaga na mūdū-wa-nja; ūndū ūcio ūrī magigi.

23 “Ndūkanakome na nyamū nawe wīthaahie nayo. Mūdū-wa-nja ndakanetware harī nyamū akome nayo; gwīka ūguo nĩ waganu mūkīru njano.

24 “Mūtikanethaahie na ūndū o na ūmwe wa macio, tondū ūguo nīguo ndūrīrī iria ngūingata imweherere ciethaahirie. ²⁵ O nago būrūri nīwathaahirio; nĩ ūndū ūcio ngūherithīria mehia maguo, nago būrūri ūcio ūgītahīka arīa maatūrāga kuo. ²⁶ No inyuī, no nginya mūrūmie kīrīra kīa watho wa kūrūmīrīwo, na mawatho makwa. Andū arīa maciarīrwo būrūri wanyu, kana ageni arīa matūrānagia na inyuī, matikaneke ūndū o na ūrīkū wa macio marī magigi, ²⁷ nīgūkorwo maūdū macio mothe nīmo meekagwo nĩ andū arīa maatūrāga būrūri ūcio mbere yanyu, nago būrūri ūcio ūkīnyīitwo nĩ thaahu. ²⁸ O na inyuī

mūngīgwatia būrūri ūcio thaahu, nūkamūtahika o ta ūrīa watahikire arīa maatūūraga kuo mbere yanyu.

29 “ Mūndū o wothe ūngīka ūndū o na ūmwe wa maūndū macio marī magigi, andū ta acio no nginya maingatwo kuuma kūrī andū ao. 30 Rūmiai maūndū marīa ndīmwithite na mūtikanarūmīrīre mītugo iyo īrī magigi, īrīa yekagwo mūtaanoka, na mūtikanethaahie nayo. Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu. ”

19

Mawatho ma Mūthemba Mūthemba

1 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, 2 “Arīria kūngano gīothe kīa Isiraēli, ūmeere atīrī, Tuīkai atheru tondū nīi, Jehova Ngai wanyu, ndī mūtheru.

3 “ ‘O mūndū wanyu no nginya atīe nyina na ithe, na no nginya mūrūmagie Thabatū ciakwa. Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu.

4 “ ‘Mūtikanandirike, mūhooyage mīhianano kana mwīthondekere ngai cia kīgera gītweketio. Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu.

5 “ ‘Rīrīa mūkūrūfira Jehova igongona rīa ūiguano, rīrutagei na nīra īrīa īngītūma igongona rīu rīnyira rītīkīrīke. 6 Igongona rīu mūrīrīage o mūthenya ūcio rīarutwo, kana mūthenya ūyū ūngī; kīndū o gīothe kīa rīo kīngītigara gīkinyie mūthenya wa gatātū, no nginya gīcinwo kīhie biū.

7 Kīndū o na kīrīkū kīarīo kīngīkaarīo mūthenya wa gatātū, igongona rīu ti rītheru na rītigetīkīrwo. 8 Mūndū o wothe ūngīrīa mūthenya wa gatātū, nīagacookererwo nī ūūru ūcio ekīte, tondū nīathaahītie kīndū kīarūtīrwo Jehova kīrī gītheru; mūndū ūcio no nginya aingatwo kuuma kūrī andū ao.

9 “ ‘Rīrīa mūkūgetha irio būrūri-inī wanyu, mūtikanagethe nginya ndeere-inī cia mīgūnda yanyu, o na mūtikanonganie rūtīki rwa magetha manyu. 10 Mūtīgacookage rīngī kūhaara mīgūnda-inī yanyu ya mīthabībū, o na mūtīkahaarage thabībū iria igūite thī. Citīgagīriei andū arīa athūni na arīa ageni. Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu.

11 “ ‘Mūtikanaiye.

“ ‘Mūtīkanaheenanie.

“ ‘Mūndū ndakanaheenie ūrīa ūngī.

12 “ ‘Mūtīkanehīte na maheeni mūkīgwetaga rītīwa rīakwa, na nī ūndū ūcio mūthaahie rītīwa rīa Ngai wanyu. Nīi nī nīi Jehova.

13 “ ‘Mūtīkaheenie mūndū ūrīa ūngī, muoe indo ciake kana mūmūtunye indo ciake.

“ ‘Mūtīkanaikarie mūcaara wa mūruti wa wīra ūkinyie rūciū.

14 “ ‘Mūtīkanarume mūndū ūtaiguaga, kana mūigīre mūtumumu kīndū gīa kūmūhīnga, no mwītīgagīrei Ngai wanyu. Nīi nī nīi Jehova.

15 “ ‘Mūtīkanooomie kīhoto; ndūkanacaire mūndū tondū nī mūthīni kana mūndū mūnene ūrī igweta, no tuagīrai mūndū ūrīa ūngī ciira na kīhoto.

16 “ ‘Mūtīkanorūire mūgīcambanagia gatagatī-inī ka andū anyu.

“ ‘Mūtīkaneke ūndū ūngīrehere mūndū ūrīa ūngī ūgwati. Nīi nī nīi Jehova.

17 “ ‘Ndūkanathūire mūrū wa thoguo ngoro-inī yaku. Kananagia mūndū ūrīa ūngī maūndū ūtekūhithīrīra nīgeetha ndūkanagwatanīre nake mahītia-inī make.

18 “ ‘Ndūkanerīhīre kana ūtume mūndū wanyu ūthū, no endaga mūndū ūrīa ūngī o ta ūrīa wīyendete wee mwene. Nīi nī nīi Jehova.

19 “ ‘Rūmagiai uge wakwa.

“ Ndūkanaciarithanie nyamū itarī cia kīruka kīmwē.

“ Ndūkanahaande mūgūnda waku mbeū mīthemba īrī.

“ Ndūkanehumbe nguo itumītwo na ndigi mīthemba īrī itahaanaine.

20 “ Mūdū mūrūme angīkoma na mūdū-wa-nja ngombo, nake aakorwo nīmūrie nī mūdū ūngī, no ndakūūrītwo kana akarekererio, no nginya maherithio ta ūrīa kwagīrīre. No matikooragwo, tondū mūdū-wa-nja ūcio ndatigite gūtuika ngombo. 21 Nake mūdū mūrūme ūcio-rī, no nginya arute ndūrūme, amītware itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo itūike iruta rīa kūrūtīrwo Jehova rīa kūhoroherio mahītia. 22 Mūthīnjīri-Ngai nīakahoroheria mūdū ūcio na ndūrūme iyo ya iruta rīa mahītia, īrutīrwo hau mbere ya Jehova nī ūndū wa rīhīa rīu ehītie, nake nīakarekerwo rīhīa rīake.

23 “ Rīrīa mūgaatoonya būrūri ūcio wa Kaanani, na mūhaande mītī ya mīthemba yothē ĩciaraga maciaro-rī, nī mūgaatua atī maciaro macio marī na thaahu. Ihinda rīa mīaka itatū nīmūkamatua atī marī na thaahu, na matikanarīio. 24 Mwaka wa kana, maciaro mothe mayo nīmagatuika matheru, matūike maruta ma kūgocithia Jehova. 25 No mwaka wa gatano, no mūrīe maciaro mayo. Ūguo nīguo magetha manyu makoongerereka. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.

26 “ Mūtikanarīe nyama īrī na thakame thīnī wayo.

“ Mūtīgekage maūdū ma kūragūra kana ma kūrogana.

27 “ Mūtikanenje njuīrī cianyu thikīrīrio-inī kana mūrengē mīthia ya nderu cianyu.

28 “ Mūtikanetemange mūrī yanyu nī ūndū wa andū arīa akuū, kana mwīkire marūrī mūrī-inī yanyu. Nī nī nī Jehova.

29 “ Ndūkanaagithie mwarīguo gītīo na ūndū wa kūmūrekereria atuīke mūmaraya, kana ūndū ūcio ūtūme būrūri ūgarūrūkire ūmaraya, na ūiyūrwo nī waganu.

30 “ Menyagīrīrai Thabatū ciakwa, na mūtīage handū hakwa harīa haamūre. Nī nī nī Jehova.

31 “ Mūtikanatuīrie maūdū kūrī andū arīa marī maroho ma kūragūra kana arogi, nīgūkorwo nīmakamūgwatia thaahu. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.

32 “ Rūgamaģīrai andū arīa akūrū, mūmatīage; heagai andū arīa akūrū gītīo, na mwītīgagīre Ngai wanyu. Nī nī nī Jehova.

33 “ Hīndī īrīa mūgeni aatūūrania na inyuī būrūri-inī wanyu, mūtikanamwīke ūru. 34 Mūgeni ūrīa ūtūūranagia na inyuī no nginya atuagwo taarī mūdū ūciarīrwo būrūri wanyu. Mwendei ta ūrīa mwīendete inyuī ene, nīgūkorwo o na inyuī mwarī ageni būrūri wa Misiri. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.

35 “ Mūtīkahūthagīre ithimi itarī cia kīhoto rīrīa mūgūthima ūraihu, kana ūritū, kana ūngī. 36 Hūthagīrai ithimi cia kīhoto, na mahiga ma gūthima ma kīhoto, na eba ya kīhoto, na hini ya kīhoto. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu ūrīa wamūrūtire būrūri wa Misiri.

37 “ Rūmagiai irīra ciakwa cia watho ciothe na mawatho makwa mothe, na mūmarūmagīrīre. Nī nī nī Jehova.’”

20

Kūherithio nī Ūndū wa Mehia

1 Ningī Jehova akīra Musa atūrī, 2 “ Īra andū a Isiraēli atūrī: ‘ Mūsiraēli o wothē kana mūgeni o wothē ūrīa ūtūūraga būrūri wa Isiraēli ūkaheana

ũmwe wa ciana ciake kũrĩ ngai ĩrĩa ĩtagwo Moleku, no nginya akooragwo. Mũingĩ wothe nĩ ũkaamũhũũra na mahiga nyuguto. ³ Nĩngahũgũkĩra mũndũ ũcio, na nĩngamũingata kuuma kũrĩ andũ ao; tondũ wa kũheana ciana ciake kũrĩ Moleku, nĩathaahĩtie handũ hakwa harĩa haamũre na agathaahia rĩitwa riakwa itheru. ⁴ Mũingĩ ũcio wa andũ ũngĩkaaga kũherithia mũndũ ũcio ũheanĩte ũmwe wa ciana ciake kũrĩ Moleku, mage kũmũũraga-rĩ, ⁵ nĩngahũgũkĩra mũndũ ũcio, hamwe na andũ a nyũmba yake, na ndĩmaingate kuuma kũrĩ andũ ao, we mwene na arĩa othe mamũrũmagĩrĩra na kũhũũra ũmaraya na Moleku.

⁶ “Nĩngahũgũkĩra mũndũ ũrĩa ũtuĩragua maũndũ kuuma kũrĩ andũ arĩa marĩ na maroho ma kũragũra na kuuma kũrĩ arogi, nĩguo ahũũre ũmaraya na ũndũ wa kũmarũmĩrĩra, na nĩngamũingata kuuma kũrĩ andũ ao.

⁷ “Mwĩyamũrei mũtuĩke atheru tondũ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.

⁸ Rũmagiai irĩra ciakwa cia watho na mũcirũmagĩrĩre. Nĩ nĩ nĩ Jehova, ũrĩa ũmũtheragia.

⁹ “Mũndũ o wothe ũngĩruma ithe kana arume nyina, no nginya ooragwo. Nĩrumĩte ithe kana akaruma nyina, na thakame yake nĩkamũcookerera.

¹⁰ “Mũndũ mũrũme angĩtharia na mũtumia wa mũndũ ũngĩ, atharie na mũtumia wa mũndũ wa itũũra riake, itharia icio cieri, mũndũ mũrũme ũcio na mũtumia, no nginya mooragwo.

¹¹ “Mũndũ mũrũme angĩkoma na mũtumia wa ithe, nĩaconorithĩtie ithe. Mũndũ mũrũme ũcio na mũtumia ũcio eerĩ no nginya mooragwo; thakame yao nĩkamacookerera.

¹² “Mũndũ mũrũme angĩkoma na mũtumia wa mũriũ, eerĩ no nginya mooragwo. Ũndũ ũcio mekĩte nĩ waganu ũkĩrite njano; thakame yao nĩkamacookerera.

¹³ “Mũndũ mũrũme angĩkoma na mũndũ mũrũme ũngĩ ta ũrĩa mũndũ akomaga na mũndũ-wa-nja-rĩ, andũ acio eerĩ nĩmekĩte ũndũ ũrĩ magigi. No nginya mooragwo; thakame yao nĩkamacookerera.

¹⁴ “Mũndũ mũrũme angĩhikia mũndũ-wa-nja na ahikie nyina, ũcio nĩ waganu. Mũndũ mũrũme ũcio na andũ-a-nja acio eerĩ no nginya macinwo na mwaki, nĩgeetha gũtikanakorwo na waganu thĩinĩ wanyu.

¹⁵ “Mũndũ mũrũme angĩkoma na nyamũ-rĩ, no nginya mũndũ ũcio ooragwo, na no nginya mũũrage nyamũ ĩyo.

¹⁶ “Mũndũ-wa-nja angĩtwarĩrĩra harĩ nyamũ nĩguo akome nayo-rĩ, nĩmũkooraga mũndũ-wa-nja ũcio hamwe na nyamũ ĩyo. No nginya mũndũ-wa-nja ũcio ooragwo na nyamũ ĩyo yũragwo; thakame yake nĩkamũcookerera, na thakame ya nyamũ ĩyo ĩmicookerere.

¹⁷ “Mũndũ mũrũme angĩhikia mwarĩ wa ithe, arĩ mwarĩ wa ithe kana wa nyina, na makomanie, icio nĩ njono. No nginya maingatwo mehere kuuma kũrĩ andũ ao. Nĩaconorithĩtie mwarĩ wa ithe. Na nĩagacookererwo nĩ ũũru ũcio ekĩte.

¹⁸ “Mũndũ mũrũme angĩkoma na mũndũ-wa-nja hĩndĩ yake ya mweri, nĩaguũria riurĩro riake, o nake mũndũ-wa-nja ũcio agakũguũria riurĩro rĩa thakame yake. Andũ acio eerĩ nĩmakaingatwo kuuma kũrĩ andũ ao.

¹⁹ “Ndũkanakome na tataguo kana mwarĩ wa nyina na thoguo, nĩ ũndũ gwĩka ũguo nĩ gũconorithia mũndũ ũrĩa mũrĩ rũrĩra; inyuĩ eerĩ nĩmũgacookererwo nĩ ũũru ũcio mwĩkĩte.

²⁰ “Mũndũ angĩkoma na tatawe-rĩ, nĩaconorithĩtie mamawe. Nĩmagacookererwo nĩ ũũru ũcio mekĩte; magaakua matarĩ magĩa mwana.

21 “Mündü angihikia mütumia wa mürü wa nyina ücio nĩ thaahu, nĩaconorithitie mürü wa nyina. Megütüura matarĩ magĩa mwana.

22 “Rümagiai irĩra ciakwa ciothe cia watho, na mawatho makwa mūmarūmagirĩre, nĩguo mütüure bürüri ũria ndĩramütwara, na nĩgeetha ndũkanamũtahike. 23 Mütikanatüure kũringana na mĩtugo ya ndürĩri iria ngũingata imweherere. Ndacimenire nĩ tondũ nĩciekire maündũ macio mothe. 24 No nĩ ngĩmwĩra atĩri, “Nĩmũkegwatĩra bürüri wao; nĩngamũhe guo ũtuĩke igai rĩanyu, bürüri ũri bũthi wa iria na ũũki.” Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, ũria wamwamũrire kuuma kũri ndürĩri.

25 “Nĩ ũndũ ücio no nginya mükũuranage nyamũ iria itarĩ thaahu na iria irĩ thaahu, na nyoni iria itarĩ thaahu na iria irĩ thaahu. Mütikanethaahie na nyamũ kana nyoni o na irĩkũ, kana kĩndũ o gĩothe gĩthiagĩra thĩ, iria ciothe ndaamũranirie tondũ irĩ thaahu harĩ inyuũ.

26 No nginya mütũike atheru harĩ nĩ, tondũ nĩ, Jehova, ndĩ mũtheru, na nĩndĩmwamũranĩtie na ndürĩri iria ingĩ mütũike akwa kũmbe.

27 “Mündũ mürũme kana mündũ-wa-nja ũri maroho marĩa maragũraga kana mũrogi thĩimĩ wanyu, no nginya makoogwo. Mũmahũure na mahiga nyuguto. Thakame yao nĩkamacookerera.”

21

Mawatho ma Kũrũmĩrĩwo nĩ Athĩnjĩri-Ngai

1 Nake Jehova akĩira Musa atĩri, “Arĩria athĩnjĩri-Ngai, nĩo ariũ a Harũni, ũmeere atĩri: ‘Mũthĩnjĩri-Ngai ndakanethaahie nĩ ũndũ wa mündũ wao ũkuĩte, 2 tiga no akorirwo arĩ mündũ wa nyũmba yake, ta nyina kana ithe, kana mürũi kana mwarĩ, kana mürũ wa nyina, 3 kana mwarĩ wa nyina ũtarĩ mũhiku ũria ateithagia nĩ ũndũ ndarĩ na mũthuurĩ, nĩ ũndũ wake-rĩ, no ethaahie. 4 Ndakanethaahie nĩ ũndũ wa athoni ake, na nĩ ũndũ ücio anyiitwo nĩ thaahu.

5 “Athĩnjĩri-Ngai matikanenjwo mĩtwe, kana marengerere mĩthia ya nderu ciao kana metemange mũrĩ yao nĩ ũndũ wa gũkuĩrwo. 6 No nginya makorwo marĩ atheru harĩ Ngai wao, na matikanathaahie rĩitwa rĩa Ngai wao. Tondũ nĩo matwaragĩra Jehova indo iria arũũrwo irĩ iruta rĩa njino, nĩcio irio cia Ngai wao, no nginya makorwo marĩ atheru.

7 “Athĩnjĩri-Ngai matikanahikie andũ-a-nja arĩa methaahĩtie na ũmaraya, kana arĩa matiganĩte na athuuri ao, tondũ athĩnjĩri-Ngai nĩ atheru harĩ Ngai wao. 8 Matuagei atheru, tondũ nĩo marutagĩra Ngai wanyu irio iria arũũrwo igongona. Matuagei atheru, tondũ nĩ Jehova ndĩ mũtheru, o nĩ ũria ũmũtheragia.

9 “Mwarĩ wa mũthĩnjĩri-Ngai angũthaahia na gũtuĩka mũmaraya, nĩaconorithitie ithe; no nginya acinwo na mwaki.

10 “Mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, ũria ũri gatagatĩ ka ariũ-a-ithe, na ũitĩrĩrio maguta mĩtwe na akaamũrwo nĩguo ehumbage nguo cia ũthĩnjĩri-Ngai, ndakanarekererie njuĩrĩ yake iikare itarĩ njanũre kana atembũrange nguo ciake. 11 Ndakanatoonye handũ harĩ kũimba. Ndakanethaahie o na aakorwo nĩ ũndũ wa ithe kana nyina, 12 o na ndakananoime handũ-harĩa-haamũre ha Ngai wake, kana athaahie, tondũ nĩamũrĩtwe, agatĩrĩrio maguta ma Ngai wake. Nĩ nĩ nĩ Jehova.

13 “Mündũ-wa-nja ũria akaahikia no nginya agaakorwo arĩ mũirĩtu gathirange. 14 Ndakanahikie mütumia wa ndigwa, kana mütumia matiganĩte na mũthuurĩwe, kana mündũ-wa-nja wĩthaahĩtie na ũmaraya, no

akaahikia mûirîtu gathirange wa andû ao, ¹⁵ nîgeetha ndakanathaahie rûciaro rwake gatagatî ka andû ao. Nîi nî nîi Jehova, ûrîa ûmûtheragia.’”

¹⁶ Ningî Jehova akîira Musa atîrî, ¹⁷ “Îra Harûni atîrî: ‘Harî njiarwa iria igooka, gûtîrî mûndû wa njiaro ciaku ûrî na kaûûgû ûgaakuhîrîria nîguo arutîre Ngai wake irio cia igongona. ¹⁸ Gûtîrî mûndû o na ûmwe ûrî na kaûûgû ûgaakuhîrîria: mûndû mûtumumu kana gîthua, kana mûndû mûthûku ûthiû, kana ûrî na wonje, ¹⁹ mûndû mwonju kûgûrû kana guoko, ²⁰ mûndû ûrî iguku kana mûhomu, mûndû ûrî na kaûûgû ka riitho, kana mûndû ûrî na ironda iratogota kana iroira, kana mûthûku nyee. ²¹ Gûtîrî mûndû wa njiaro cia Harûni ûrîa mûthînjîri-Ngai ûrî kaûûgû ûgaakuhîrîria nîguo atware maruta marîa marutîrwo Jehova ma njino. Ûcio ûrî na kaûûgû ndakanakuhîrîrie atî nîguo arute irio icio cia Ngai wake cia igongona. ²² We no arîe irio iria theru mûno cia Ngai wake, o na irio iria theru; ²³ no rîrî, nî ûndû wa ûûgû ùcio wake, ndakanakuhîrîrie gîtabaya gîa gûcuurio kana athengerere kîgongona, nîgeetha ndagathaahie handû hau hakwa harîa haamûre. Nîi nî nîi Jehova, ûrîa ûmatheragia.’”

²⁴ Nî ûndû ùcio Musa akîira Harûni na ariû ake ûguo, o na akîira andû a Isiraeli othe.

22

Maruta marîa Ngai Angîtikîra

¹ Ningî Jehova akîira Musa atîrî, ² “Îra Harûni na ariû ake matîage maruta marîa matheru marîa andû a Isiraeli maanyamûrîre, nîgeetha matikanathaahie rîitwa riakwa itheru. Nîi nî nîi Jehova.

³ “Meere atîrî, ‘Njiarwa iria igooka thuutha, mûndû o na ûrîkû wa njiaro cianyu angîgakorwo ethaahîtie, nake akuhîrîrie maruta marîa matheru marîa andû a Isiraeli maamûrîre Jehova, mûndû ùcio no nginya aingatwo, ehere mbere yakwa. Nîi nî nîi Jehova.

⁴ “Mûndû wa njiaro cia Harûni angîkorwo arî na mûrimû wa ngoothi ûngîgwatanio, kana mwîrî wake ûkoira, ndakaarîa indo iria theru irutîtwo cia maruta, nginya agaathirwo nî thaahu. Ningî nîakanyiitwo nî thaahu angîkaahutia kîndû gîthaahie nî kîimba, kana ahutie mûndû o wotho ûrîa uumîtwo nî hinya wa arûme, ⁵ o na kana angîhutia kîndû o gîothe kîrîa gîtabaga thî kîrîa kîngîmûgwatia thaahu, kana ahutie mûndû o na ûrîkû ûngîtûma anyiitwo nî thaahu, o na thaahu ùcio ûngîkorwo nî ûrîkû. ⁶ Mûndû ûrîa ûngîhutia kîndû o na kîrîkû ta kîu nîakanyiitwo nî thaahu o nginya hwaî-inî. Ndakanarîe kîndû o na kîrîkû kîa maruta marîa maamûre, no akorirwo ethambite mwîrî na maaî. ⁷ Riûa rîathûa nîagathirwo nî thaahu, na thuutha ùcio no arîe maruta marîa maamûre, tondû nîcio irio ciake. ⁸ Ndakanarîe nyama cia nyamû ikuîte, kana nyama cia nyamû îtambuurrîtwo nî nyamû cia gîthaka, nîguo ndakae gûthaahio nîcio. Nîi nî nîi Jehova.

⁹ “‘Athînjîri-Ngai nîmarûmagie mawatho makwa nîgeetha matikahîtagie, nao makue nî ûndû wa kwaga gûtîa mawatho macio. Nîi nî nîi Jehova ûrîa ûmatheragia.

¹⁰ “‘Gûtîrî mûndû o na ûrîkû ûtarî wa nyûmba ya mûthînjîri-Ngai wagîrîrwo nî kûrîa maruta marîa matheru, o na mûgeni wa mûthînjîri-Ngai, kana mwîrî wa wîra gwake o nao matigacîrîe. ¹¹ No mûthînjîri-Ngai angîgûra ngombo na mbeeca, kana ngombo iciarîrwo gwake mûciî, ngombo îyo no îrîe irio ciake. ¹² Mwarî wa mûthînjîri-Ngai angîhikio nî

mündü ûtarĩ mûthĩnjĩri-Ngai, ndakanarĩe kĩndũ o na kĩmwe kĩa maruta macio matheru. ¹³ No mwarĩ wa mûthĩnjĩri-Ngai angĩtuĩka mûtumia wa ndigwa, kana matigane na mûthuurĩwe na ndarĩ ciana, nake acooke agaikare gwa ithe o ta rĩrĩa aarĩ mwĩthĩ, no arĩe irio icio nyamũwe cia ithe. No mündü ûtetĩkĩrĩtio, ndakanarĩe kĩndũ o na kĩmwe giacio.

¹⁴ “ Mündü o wothĩ angĩrĩa maruta matheru atekũmenya, no nginya acookerie mûthĩnjĩri-Ngai kĩndũ kũu kĩamũre arĩite na ongerere gĩcunjĩ gĩa gatano gĩa thogora wakĩo. ¹⁵ Athĩnjĩri-Ngai matikanathaahie maruta marĩa matheru marĩa andũ a Isiraeli marutagĩra Jehova, ¹⁶ na ûndũ wa kũmetĩkĩria marĩe maruta macio matheru, na ũguo ũtũme mũcookererwo nĩ mahĩtia marĩa mũngĩrĩhio. Nĩ nĩ nĩ Jehova ũrĩa ũmatheragia.’ ”

Magongona marĩa Matangĩtikĩrĩka

¹⁷ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ¹⁸ “Arĩria Harũni na arĩũ ake, na warĩrie andũ a Isiraeli othe, ũmeere atĩrĩ: ‘Mündü o na ũrĩkũ thĩĩnĩ wanyu, arĩ Mũisraeli kana arĩ mũgeni ũtũũraga Isiraeli, angĩkaarutĩra Jehova kĩheo kĩa iruta rĩa njino nĩ ûndũ wa kũhingia mwĩhĩtwa, kana kĩrĩ kĩa iruta rĩa kwĩyendera, ¹⁹ no nginya akaaruta njamba ĩtarĩ na kaũũgũ kuuma kũrĩ ng’ombe, kana ng’ondũ, kana mbũri, nĩgeetha kĩheo kũu gũtikĩrĩke handũ-inĩ hanyu. ²⁰ Mũtikananarehe kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩrĩ na kaũũgũ, tondũ gĩtĩgeetikĩrĩka handũ-inĩ hanyu. ²¹ Rĩrĩa mündũ arĩrutaga kĩndũ kũmĩte rũrũ-inĩ rwake rwa ng’ombe kana rwa mbũri, kĩrĩ kĩa iruta rĩa ũiguano rĩa kũrutĩrwo Jehova, nĩguo ahingie mwĩhĩtwa wa mwanya, kana kĩa iruta rĩa kwĩyendera, no nginya gĩkoragwo gĩtarĩ na kaũũgũ kana kameni nĩguo gũtikĩrĩke. ²² Mũtikananarũtĩre Jehova nyamũ ndumumu kana ndihie, kana ĩrathua, kana kĩndũ o gĩothe kĩrĩ na mbatata, kana kĩrĩ na ironda iratogota kana iroira. Mũtikanaigĩrĩre o na ĩmwe ya icio kĩgongona-inĩ ĩtuĩke ya iruta rĩa gũcinwo na mwaki harĩ Jehova. ²³ No rĩrĩ, no mũrute ndegwa, kana ng’ondũ nyonju kana homu, ĩrĩ ya igongona rĩa kwĩyendera, no ĩyo ndĩngĩtikĩrwo ĩtuĩke ya kũhingia mwĩhĩtwa. ²⁴ Mũtikananarũtĩre Jehova nyamũ ĩrĩa ĩtihĩtio nyee, kana ĩkamendereka, kana ndarũre, kana hakũre. Mũtikananarute magongona ta macio bũrũri-inĩ wanyu, ²⁵ na mũtikanamũkĩre nyamũ ta icio kuuma kũrĩ mündũ mũgeni atĩ nĩguo mũcirute ĩtuĩke irio cia Ngai wanyu. Nyamũ ta icio ĩtingĩtikĩrĩka handũ-inĩ hanyu, nĩ ûndũ nĩ nyonju, na ĩrĩ na ũũgũ.’ ”

²⁶ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ²⁷ “Rĩrĩa gacaũ, kana gatũrũme, kana koori gaaciarwo, kariĩkaraga na nyina mũthenya mũgwanja. Kuuma mũthenya wa kanana na thuuha ũcio, nĩgagetĩkĩrĩka gatũũke iruta rĩa gũcinwo na mwaki harĩ Jehova. ²⁸ Mũtikananathĩnje ng’ombe kana ng’ondũ hamwe na mwana wayo mũthenya ũmwe.

²⁹ “Rĩrĩa mũkũruta igongona rĩa gũcookeria Jehova ngaatho, rĩrutagei na njĩra ya gũtũma rĩtikĩrĩke nĩ ûndũ wanyu. ³⁰ No nginya rĩrĩtio mũthenya o ro ũcio rĩarutwo; mũtikananatĩgie kĩndũ kĩarĩo gĩkinyie rũciĩnĩ. Nĩ nĩ nĩ Jehova.

³¹ “Rũmagiai maathani makwa na mũmarũmagĩrĩre. Nĩ nĩ nĩ Jehova. ³² Mũtikananathaahie rĩtwa riakwa ĩtheru. No nginya andũ a Isiraeli mamenyage atĩ ndĩ mũtheru. Nĩ nĩ nĩ Jehova ũrĩa ũmũtheragia, ³³ na ũrĩa wamũrutire bũrũri wa Misiri ndũũke Ngai wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova.”

23

Ciathĩ iria Njathane

1 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, 2 “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Ici nĩcio ciathĩ ciakwa iria ciathanĩtwo, o iria ciathanĩtwo cia Jehova, iria mũkaahunjanĩria ũhoro wacio atĩ nĩ ciũngano theru.

Thabatũ

3 “ ‘Kũrĩ na mĩthenya itandatũ rĩria mũngĩruta wĩra, no mũthenya wa mũgwanja nĩ Thabatũ ya kũhurũka, mũthenya wa kũngano gĩtheru. Mũtikanarute wĩra o na ũrĩkũ; kũrĩa guothe mũgaatũura, iyo nĩ Thabatũ ya Jehova.

Bathaka na Mĩgate itarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũmbia

4 “ ‘Ici nĩcio ciathĩ iria ciathanĩtwo cia Jehova, nĩcio ciũngano iria theru, iria mũrĩhunjanagĩria mahinda ma cio makinya. 5 Bathaka ya Jehova irĩambagĩria hwaĩ-inĩ kwaira, mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere. 6 Mũthenya wa ikũmi na ĩtano, wa mweri ũcio nĩguo gĩathĩ kĩa Jehova kĩa Mĩgate itarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũmbia kĩriambagĩria, na kwa ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja no nginya mũrĩage mĩgate itarĩ na ndawa ya kũmbia. 7 Mũthenya wa mbere mũgĩe na kũngano gĩtheru, na mũtikarute wĩra ũria mũrutaga. 8 Mĩthenya mũgwanja rutagĩrai Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki. Na mũthenya wa mũgwanja, mũgiage na kũngano gĩtheru, na mũtikanarute wĩra ũria mũrutaga.’”

Magetha ma Mbere

9 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, 10 “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩria mũgaatoonya bũrũri ũcio ngũmũhe na mũgethe magetha maguo, nĩmũkarehere mũthĩnjĩri-Ngai kiohe kĩa mbere kĩa ngano ĩria mũkaagetha. 11 Nake athũngũthie kiohe kiu mbere ya Jehova nĩguo gũtikĩrike handũ-inĩ hanyu; mũthĩnjĩri-Ngai agagĩthũngũthia mũthenya ũria ũrũmĩrĩre Thabatũ. 12 Mũthenya ũcio mũgaathũngũthia kiohe kiu, no nginya mũkaarutĩra Jehova iruta rĩa njino rĩa gatũrũme ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe gatarĩ na kaũgũ, 13 hamwe na iruta rĩarĩo rĩa mũtu wa gĩthimi gĩa icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba ĩmwe* ya mũtu ũria mũhinyyu mũno ũtukanĩtio na maguta, nĩrĩo iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega, na iruta rĩa kũnyuuo, rĩrĩ gacunjĩ kamwe ka inya ka hini ĩmwe† ya ndibei. 14 Mũtikanarĩe mũgate o na ũrĩkũ, kana ngano ya kũhĩhio, kana ya mũgethano, o nginya mũthenya ũria mũkaarehera Ngai wanyu iruta rĩrĩ. Ũndũ ũyũ ũtuĩke watho mwandĩke wa gũtũura nginya kũrĩ njiarwa iria igooka, kũria guothe mũgaatũura.

Gĩathĩ kĩa Magetha

15 “ ‘Kuuma mũthenya ũria ũrũmĩrĩre Thabatũ, mũthenya ũria mawatwarire kiohe kĩa iruta rĩa gũthũngũthio, mũgatara ciumia ingĩ mũgwanja. 16 Mũtare matukũ mĩrongo ĩtano kuuma mũthenya ũria ũrũmĩrĩre Thabatũ ya kũhingithia mũgwanja, mũcooke mũrutĩre Jehova iruta rĩa mũtu wa ngano ya mũgethano. 17 Kuuma kũria guothe mũtũũraga, mũrehe mĩgate ĩrĩ ĩthondeketwo na tũcunjĩ twĩrĩ twa ikũmi twa eba ĩmwe ya mũtu ũria mũhinyyu mũno, ĩrugĩtwo na ndawa ya kũmbia, ĩtuĩke ya iruta rĩa gũthũngũthio rĩa maciaro ma mbere marutĩrwo Jehova. 18 Rutanĩriai mĩgate ĩyo na tũtũrũme mũgwanja, o

* 23:13 nĩ ta kilo inya na nuthu (4:5) † 23:13 nĩ ta lita 1

kamwe karī na ūkūrū wa mwaka ūmwe, na tūtārī na kaūūgū, na gategwa kamwe, na ndūrūme igīrī. Nacio igaatuika iruta rīa njino rirutīrwo Jehova, hamwe na maruta macio ma mūtu na ma kūnyuuo, rīrī nī iruta rīa gūcinwo na mwaki, rīrī na mūtārārīko mwega wa gūkenia Jehova. ¹⁹ Mūcooke mūrute thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia, na tūtūrūme twīrī, o kamwe karī na ūkūrū wa mwaka ūmwe, twa iruta rīa ūguano. ²⁰ Mūthīnjīri-Ngai nīagathūngūthia tūtūrūme tūu tweeri mbere ya Jehova, tūtūike iruta rīa gūthūngūthio, hamwe na mīgate iyo ya maciaro ma mbere. Macio nī maruta matheru marutīrwo Jehova nī ūndū wa mūthīnjīri-Ngai. ²¹ Mūthenya o ro ūcio, nīmūkahunjanīria kūngano gītheru, na mūtikanarute wīra ūrīa mūrutaga. Ūyū nīguo ūgaatuika watho mwandike wa gūtūura nginya harī njarwa iria igooka, o kūrīa guothe mūgaatūura.

²² “Rīrīa mūkaagetha irio būrūrī-inī wanyu, mūtikanagethe nginya ndeere-inī cia mīgūnda yanyu, o na mūtikanonganīe rūitiki rwa magetha manyu. Rūtīgagīriei andū arīa athīni na arīa agenī. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.”

Gīathī gīa Kūhuha Tūrumbeta

²³ Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, ²⁴ “Īra andū a Isiraeli atīrī: ‘Mūthenya wa mbere wa mweri wa mūgwanja-rī, nīmūrīgīaga na mūthenya wa kūhurūka, kūngano gītheru, na ūrīrikanagwo na ūndū wa kūhuha tūrumbeta. ²⁵ Mūtikanarute wīra ūrīa mūrutaga, no mūrutagīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki.’”

Mūthenya wa Kūhoroherio Mehia

²⁶ Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, ²⁷ “Mūthenya wa ikūmi wa mweri ūyū wa mūgwanja, nīguo Mūthenya wa Kūhoroherio Mehia. Mūgīage na kūngano gītheru na mwīmīage irio, na mūrutagīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki. ²⁸ Mūtikanarute wīra mūthenya ūcio, tondu nīguo Mūthenya wa Kūhoroherio Mehia, hīndī irīa mūrāhoroherio mehia mbere ya Jehova-Ngai wanyu. ²⁹ Mūndū o na ūrīkū ūrīa ūtakeima irio mūthenya ūcio nīakaingatwo kuuma kūrī andū ao. ³⁰ Mūndū o wothe ūkaaruta wīra mūthenya ūcio nīngamūniina kuuma thīnī wa andū ao. ³¹ Mūtikanarute wīra o na ūrīkū. Ūyū ūgūtūika watho mwandike wa gūtūura nginya harī njarwa iria igooka, o kūrīa guothe mūgaatūura. ³² Iyo nī Thabatū yanyu ya kūhurūka, na no nginya mwīme irio. Kuuma hwaī-inī wa mūthenya wa kenda wa mweri o ro ūcio nginya hwaī-inī wa mūthenya ūcio ūngī, nīmūrīmenyagīrīra Thabatū yanyu.”

Gīathī gīa Ithūnū

³³ Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, ³⁴ “Īra andū a Isiraeli atīrī: ‘Mūthenya wa ikūmi na itano wa mweri wa mūgwanja nīguo Gīathī kīa Jehova gīa Ithūnū gīkaambīrīria, na gīgaaikara mūthenya mūgwanja. ³⁵ Mūthenya wa mbere nī wa kūngano gītheru; mūtikanarute wīra ūrīa mūrutaga. ³⁶ Mīthenya mūgwanja mūkaarutagīra Jehova maruta ma gūcinwo na mwaki, nāguo mūthenya wa īnana-rī, mūgīe na kūngano gītheru, na mūrūtīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki. Mūthenya ūcio nīguo wa kūhīnga kūngano; mūtikanarute wīra ūrīa mūrutaga.

³⁷ (“Ici nīcio ciathī cia Jehova iria ciathanītwo, iria mūkaahunjanīria irī ciūngano theru cia kūrehere Jehova maruta ma gūcinwo na mwaki, na nīmo maruta ma njino, na maruta ma mūtu, na magongona na maruta ma kūnyuuo marīa marībataranāgia o mūthenya. ³⁸ Maruta maya nī ma

kuongererwo harĩ marĩa mangĩ ma Thabatũ cia Jehova na nyongerera ya iheo cianyu na kĩa gĩothe mwĩranĩire na mwĩhitwa, na maruta mothe ma kwĩyendera marĩa mĩrutagĩra Jehova.)

³⁹ “ Nĩ ũndũ ũcio, kwambĩrĩria mũthenya wa ikũmi na itano wa mweri wa mũgwanja, mwarĩkia kũgetha irio bũrũri-inĩ, nĩ mũgaakũngũra gĩathĩ kũ kĩa Jehova mĩthenya mũgwanja. Mũthenya wa mbere nĩ wa kũhurũka, na mũthenya wa Inana o nago no wa kũhurũka. ⁴⁰ Mũthenya wa mbere nĩmũkooya maciaro marĩa mega mũno ma mĩtĩ, na mathĩgĩ ma mĩtende, na honge cia mĩtĩ ĩria ĩri na mathangũ maingĩ, na cia mĩtĩ ĩria ĩmeraga tũrũĩ-inĩ, na mũkene mũrĩ mbere ya Jehova Ngai wanyu mĩthenya mũgwanja. ⁴¹ Kũngũyagĩrai ũndũ ũyũ arĩ gĩathĩ kĩa Jehova mĩthenya mũgwanja o mwaka. ũndũ ũyũ nĩ ũtuĩke watho mwandĩke wa gũtũura nginya harĩ njjarwa iria igooka; kũngũyagĩrai ũndũ ũcio mweri-inĩ wa mũgwanja. ⁴² Ikaragai ithũnũ-inĩ mĩthenya mũgwanja. Andũ a Isiraeli arĩa othe maciarĩrwo Isiraeli magaaikaraga ithũnũ-inĩ, ⁴³ nĩ ũndũ ũcio njjaru cianyu nĩikamenya atĩ nĩ nĩ ndaatũmire andũ a Isiraeli maikare ithũnũ-inĩ hĩndĩ ĩria ndaamarutire bũrũri wa Misiri. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.’ ”

⁴⁴ Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩanĩrĩra kũrĩ andũ a Isiraeli ũhoru wa ciathĩ icio ciathanĩtwo cia Jehova.

24

Maguta na Mĩgate ya Kũigwo Mbere ya Jehova

¹ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ² “Atha andũ a Isiraeli makũrehere maguta marĩa makeere wega ma ndamaĩyũ hihe ma gũkũheaga ũtheri, nĩgeetha matawa maikarage maakanĩte hĩndĩ ciothe. ³ Nja ya gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa kĩa mbere ya ithandũkũ rĩa ũira o kũu Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo-rĩ, Harũni nĩamenyagĩrĩre matawa macio mbere ya Jehova kuuma hwaĩ-inĩ o nginya rũciinĩ, hĩndĩ ciothe. ũndũ ũyũ ũgaatuĩka watho mwandĩke wa gũtũura wa njjarwa iria igooka. ⁴ Matawa macio marĩ mbere ya Jehova, o macio maigĩrĩrwo mũtĩ-inĩ wa matawa wa thahabu ĩria therie no nginya mamenyagĩrĩrwo hĩndĩ ciothe.

⁵ “Oya mũtu ũrĩa mũhinyu mũno, ũthondeke mĩgate ikũmi na ĩrĩ, o mũgate ũmwe ũrugwo na tũcunjĩ twĩrĩ twa ikũmi twa eba ĩmwe.* ⁶ ũcooke ũmĩare mĩhari ĩrĩ, o mũhari mĩgate itandatũ, ũmũgĩrĩre igũrũ rĩa metha ya thahabu therie hau mbere ya Jehova. ⁷ Na o mũhari-inĩ nĩhaigwo ũbani ũrĩa mũtherie ũtuĩke gĩcunjĩ gĩa kĩrĩrikano ũrũgamĩrĩre mĩgate ĩyo, na ũtuĩke iruta rĩa njino rĩrutĩrwo Jehova na mwaki. ⁸ Mĩgate ĩyo nĩ ĩigagwo mbere ya Jehova hĩndĩ ciothe, o Thabatũ o Thabatũ, ĩrũgamagĩrĩre andũ a Isiraeli, ĩtuĩke kĩrĩkanĩro gĩa gũtũura. ⁹ Mĩgate ĩyo nĩ ya Harũni na ariũ ake, nao mamĩrĩagĩre handũ hatheru, nĩ tondũ mĩgate ĩyo nĩ gĩcunjĩ gĩtheru mũno harĩ rwĩga rwao rwa maruta marĩa marutĩrwo Jehova ma gũcinwo na mwaki.”

Mũrumi Ngai Kũhũrwo na Mahiga

¹⁰ Na rĩrĩ, mũrũ wa mũtumia Mũisiraeli, no ithe aarĩ Mũmisiri, nĩathiire gũceerera andũ a Isiraeli, nake mũndũ ũcio na Mũisiraeli makĩrũa marĩ kũu kambĩ.† ¹¹ ũcio mũrũ wa mũtumia Mũisiraeli

* **24:5** nĩ ta kilo inya na nuthu (4:5) † **24:10** Hĩndĩ ĩria andũ a Isiraeli moimaga bũrũri wa Misiri, nĩ kũrĩ na andũ maatwaranire nao, makĩmaruta mĩtugo mĩuru (Thaam 12:38).

n̄arumire R̄itwa r̄ia Ngai na k̄irumi; n̄i ūndū ūcio mak̄imūtwar̄ira Musa. (Nyina wa m̄undū ūcio eetagwo Shelomithu, mwar̄i wa Dibiri ūria M̄udani.) ¹² Mak̄imūkia th̄iin̄i, mak̄imūranḡira nginya r̄iria manḡiamenyire wega wendi wa Jehova.

¹³ Nake Jehova ak̄ira Musa at̄iri: ¹⁴ “Twar̄a m̄urumani ūcio nja ya kamb̄i. Andū ar̄ia othe maam̄uiguire ak̄irumana mam̄uiḡirire moko mūtwe, nak̄io k̄iungano ḡiothe k̄imūhūure na mahiga nyuguto. ¹⁵ Īra andū a Isiraeli at̄iri, ‘M̄undū o na ūrikū anḡikaaruma Ngai wake, no nginya agaacookererwo n̄i ūuru ūcio ek̄ite: ¹⁶ M̄undū o na ūrikū ūkaaruma r̄itwa r̄ia Jehova no nginya akooragwo. K̄iungano ḡiothe ḡia Isiraeli no nginya ḡikaamūhūura na mahiga nyuguto. Aakorwo ar̄i m̄ugeni kana ar̄i m̄undū ūciar̄irwo b̄ūriri-ini wanyu, r̄iria akaaruma R̄itwa r̄iu r̄ia Jehova, no nginya akooragwo.

¹⁷ “M̄undū o na ūrikū anḡikooraga m̄undū ūnḡi, no nginya nake akooragwo. ¹⁸ M̄undū o na ūrikū anḡiūruga nyamū ya m̄undū ūria ūnḡi, no nginya akaam̄ir̄iha, nyamū ĩr̄hwo na nyamū ĩnḡi. ¹⁹ M̄undū o na ūrikū anḡigatihiha ūria ūnḡi, o ūria ekan̄ite no nginya nake ekwo o ūguo: ²⁰ M̄undū oina m̄undū ūria ūnḡi ĩh̄ind̄i, nake akoinwo ĩh̄ind̄i, riitho r̄ir̄ihagio na riitho, igeo r̄ir̄ihagio na igeo. O ūria m̄undū at̄iĥ̄itie m̄undū ūnḡi, o nake at̄iĥ̄io o ro ūguo. ²¹ M̄undū ūria ūkooaga nyamū n̄iakam̄ir̄iha, no ūria ūkooaga m̄undū ūria ūnḡi no nginya akooragwo. ²² M̄ur̄ikoragwo na watho o ro ūmwe ūkon̄i m̄ugeni na m̄undū ūria ūciar̄irwo b̄ūriri wanyu. N̄i n̄i n̄i Jehova Ngai wanyu.’ ”

²³ Nake Musa ak̄iar̄iria andū a Isiraeli, nao maḡitwara m̄undū ūcio warum̄ite Ngai nja ya kamb̄i, mak̄imūhūura na mahiga nyuguto. Nao andū a Isiraeli maḡika o ta ūria Jehova aath̄ite Musa.

25

Mwaka wa Thabatū

¹ Nake Jehova ak̄ira Musa K̄ir̄ima-in̄i ḡia Sinai at̄iri, ² “Ar̄iria andū a Isiraeli, ūmeere at̄iri, ‘Ĥind̄i ĩria m̄ugaatoonya b̄ūriri ūria ngaamūher̄i, b̄ūriri ūcio guo mwene no nginya ūkaagiaga na Thabatū ĩria yam̄ur̄irwo Jehova. ³ M̄ukaahaandaga m̄ḡunda yanyu m̄iaka ĩtandatū, na m̄ucehage m̄ḡunda yanyu ya thabibū m̄kam̄icehaga m̄iaka ĩtandatū m̄ḡicookanaḡir̄iria maciaro mayo. ⁴ No mwaka wa m̄ugwanja wakinya, b̄ūriri ūcio n̄iukagiaga na Thabatū ya k̄uhur̄ika, Thabatū yam̄ur̄irwo Jehova; m̄itikanahaande k̄indū m̄ḡunda kana m̄ucehe m̄ithabibū yanyu. ⁵ Īrio ĩria ikeemeria, n̄icio cia mait̄ika-r̄i, m̄itikanaciget̄he kana m̄uget̄he thabibū cia m̄ithabibū yanyu ĩyo ĩtar̄i m̄ir̄ut̄ire w̄ira. B̄ūriri ūcio no nginya ūkaagiaga na mwaka wa k̄uhur̄ika. ⁶ K̄ir̄ia ḡiothe b̄ūriri ūcio ūgaaciara mwaka-in̄i ūcio wa Thabatū ḡigaatuika ĩrio cianyu, ĩnyu ĩ ene na cia ndungata cianyu cia ar̄ume na cia andū-a-nja, na cia aruti anyu a w̄ira wa m̄ucaara, na m̄uraar̄ir̄iri ūria m̄uikaran̄itie nake, ⁷ o hamwe na mahiū manyu na nyamū cia ḡithaka ĩria ĩtūr̄aga b̄ūriri wanyu. K̄ir̄ia ḡiothe b̄ūriri ūcio ūgaaciara no k̄ir̄io.

Mwaka wa Jubilii

⁸ “Tarai Thabatū m̄ugwanja cia m̄iaka, m̄iaka m̄ugwanja maita m̄ugwanja, n̄iguo Thabatū ĩcio m̄ugwanja cia m̄iaka ĩhinge m̄iaka m̄irongo ĩna na kenda. ⁹ Ninḡi m̄ucooke m̄uhuhe karumbeta k̄indū guothe m̄uthenya wa ĩk̄umi wa mweri wa m̄ugwanja; M̄uthenya wa K̄uhoroherio Mehia, m̄ukaahuha karumbeta k̄indū guothe b̄ūriri-in̄i

wanyu. ¹⁰ Amūrai mwaka ūcio wa mīrongo itano, na mūhunjanīrie ūhorō wa kūohorwo kwa andū othe arīa matūūruga būrūri ūcio wothe. Mwaka ūcio ūgaatuika wa Jubili* nī ūndū wanyu; o mūdū wanyu nīagacooka kūrīa ithaka cia nyūmba yao irī, na kūrīa andū a mūhīrīga wao marī. ¹¹ Mwaka ūcio wa mīrongo itano ūgaatuika wa Jubili kūrī inyuī; mūtikanahaande na mūtikanagethe kīrīa gīkūrītie kīo kīene, kana mūgethe mīthabibū īrīa itarī mīrutīre wīra. ¹² Nīgūkorwo īyo nī Jubili, na nīyo īgaatuika theru kūrī inyuī; rīagai o kīrīa gīkūrītie mīgūnda-inī.

¹³ “Mwaka-inī ūyū wa Jubili, o mūdū no nginya acooke gīthaka-inī gīake.

¹⁴ “Mūngīkenderia mūdū wa būrūri wanyu mīgūnda kana mūgūre mīgūnda kūrī we, mūtikanahaenanie mūdū na ūrīa ūngī. ¹⁵ Mūrīgūraga mīgūnda wa mūdū wa būrūri wanyu kūringana na ūrīa mīaka ithirīte thuutha wa Jubili. Nake mwendīa akaawendagia kūringana na mīaka īrīa īgakorwo itigarīte ya magetha. ¹⁶ Mīaka īngīkorwo itigarīte mīngī, mūkongerera thogora, na mīaka īngīkorwo itigarīte mīnini, mūkanyīhia thogora, nī ūndū kīrīa arakwenderia nī mūigana wa magetha. ¹⁷ Mūtikanahaenanie mūdū na ūrīa ūngī, no mwītīgagīre Ngai wanyu. Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu.

¹⁸ “Rūmagīrīrai kīrīra kīa watho wakwa na mwīmenyaqīrīre nīguo mwathīkagīre mawatho makwa, na inyuī nī mūgaatūūra būrūri ūcio mūrī na thayū. ¹⁹ Naguo būrūri ūcio nīūgaciara maciaro maguo, na inyuī nīmūkarīaga mūkahūuna na mūtūure kuo mūrī na thayū. ²⁰ Mwahota kūūria atīrī, “Tūkaarīa kī mwaka wa mūgwanja aakorwo tūtīkahaanda kana tūgethe?” ²¹ Nīngamūtūmīra kīrathimo mwaka-inī ūcio wa gatandatū nīguo mīgūnda yanyu īgaaciara maciaro ma kūmūigana mīaka itatū. ²² Mūkīhaanda mwaka-inī wa kanana, mūkaarūaga irio iria mwaigīte mūthiithū, na mūgaacirīa nginya mūgethe maciaro ma mwaka wa kenda.

²³ “Mīgūnda ndīkanendio biū, tondū būrūri nī wakwa na inyuī mūrī o ageni kuo, na nī nī ndīmūkomborithītie. ²⁴ Būrūri wothe ūrīa mwīnyītiire ūgaatuika wanyu, no nginya kūgīe na mweke wa gūkūūraga mīgūnda īyo.

²⁵ “Mūdū wa būrūri wanyu angīthīna na endie gīcunjī kīa mīgūnda wake, mūdū ūrīa wa hakuhī mūno wa nyūmba yake nīagooka na akūūre mīgūnda ūcio mūdū wao eendetie. ²⁶ No rīrī, mūdū angīkorwo ndarī na mūdū wa kūmūkūūrīa mīgūnda, na we mwene atonge agīe na indo ciiganīte kūūkūūra, ²⁷ nīwe ūgaatua thogora kūringana na mīaka īrīa mīfīhiru kuuma rīrīa aawendirie, na acookie mbeeca icio ingī kūrī mūdū ūrīa eendeirīe; thuutha ūcio no acooke mīgūnda-inī wake. ²⁸ No angīaga kūgīe na indo cia kūmūrīha-rī, gīcunjī kīrīa eendirie gīgūtūūra kīrī kīa mūgūrī nginya Mwaka wa Jubili. Gīgaacookio hīndī ya Jubili, na hīndī īyo no acooke gīthaka-inī gīake.

²⁹ “Mūdū angīkeendia nyūmba īrī itūūra-inī inene rīirīgīre, nīarīkoragwo arī na kīhooito gīa kūmīkūūra ihinda rīa mwaka mūgīma kuuma amīendia. Thīinī wa ihinda rīu no amīkūūre. ³⁰ Ingīaga gūkūūrwo mwaka ūmwe ūtanathira, nyūmba īyo īrī itūūra-inī inene rīirīgīre nīngatuika wa mūmīgūrī na njiaro ciake nginya tene. Nyūmba

* 25:10 Jubili nī kuuga “ūtoorania.”

īyo ndīgaacookerio mwene Mwaka wa Jubili. ³¹ No nyūmba cia tūtūūra-inī tūrīa tūtārī tūrīgīre, irītuagwo ta mīgūnda ya kūndū gūtārī kūrige. Icio no ikūūrwo, na nī lgaacookio Mwaka wa Jubili.

³² “ ‘Alawii hīndī ciothe nī marī na kīhoo to gīa gūkūūruga nyūmba ciao iria irī matūūra-inī ma Alawii, marīa megwatīre. ³³ Nī ūndū ūcio indo cia Alawii no ikūūrwo, ūguo nī ta kuuga atī, nyūmba nyendie itūūra-inī o rīothe rīao, nīgacookio Mwaka wa Jubili, tondu nyūmba iria irī matūūra-inī ma Alawii nīcio igai rīao thīnī wa andū a Isiraeli. ³⁴ No ithaka cia ūrīthio cia matūūra mao itikanendio; icio nī ciao nginya tene.

³⁵ “ ‘Mūndū wa būrūri wanyu angīthīna nginya aremwo nī kwīrūgamīrīra gatagatī kanyu, mūteithagīe o ta ūrīa mūngīteithia mūgeni kana mūndū ūrarīrīre kwanyu, nīgeetha ahote gūtūūrania na inyuī. ³⁶ Mūtikanamūrīhie uumithio o na ūrīkū, no mwītīgagīre Ngai wanyu, nīgeetha mūndū wa būrūri wanyu ahote gūtūūrania na inyuī. ³⁷ Mūtikanamūkombere mbeeca nīguo acooke na maciaro, kana mūmwenderie irio nīguo muone uumithio. ³⁸ Nī nī nī Jehova Ngai wanyu, ūrīa wamūrūtīre būrūri wa Misiri nīguo ndīmūhe būrūri wa Kaanani na ndūke Ngai wanyu.

³⁹ “ ‘Mūndū wa būrūri wanyu angīthīna arī gatagatī kanyu, nake eyendie harī inyuī, mūtikanamūrūtīthie wīra ta ngombo. ⁴⁰ Mūkaamūtua ta mūruti wa wīra wa mūcaara kana ta mūndū ūrarīrīre kwanyu; mūndū ūcio akaamūrūtīra wīra nginya Mwaka wa Jubili. ⁴¹ Thuutha ūcio mūndū ūcio na ciana ciake nīmakarekererio, nake acooke kūrī andū a mūhīrīga wake, na gīthaka-inī kīa maithe make ma tene. ⁴² Tondū andū a Isiraeli nī ndungata ciakwa, iria ndaarūtīre būrūri wa Misiri, matikanendio matūke ngombo. ⁴³ Mūtikamaathage mūtekūmaiguīra tha, no mwītīgagīrei Ngai wanyu.

⁴⁴ “ ‘Ngombo cianyu cia arūme na cia andū-a-nja iriumaga ndūrīrī-inī iria imūrīgīcīrīre; kuuma kūrī ndūrīrī icio no mūgūrage ngombo. ⁴⁵ O na nīngī no mwīgūrīre ngombo kuuma kūrī andū arīa mararīrīre kwanyu na kuuma kūrī andū a mīhīrīga yao arīa maciarīrwo būrūri wanyu, nao matūke indo cianyu. ⁴⁶ Andū acio no mūmeegaīre kūrī ciana cianyu matūke igai rīrīa mūmagāire, na no mūmatue ngombo rīrīa rīothe marī muoyo, no mūtikanathe andū anyu a Isiraeli mūtekūmaiguīra tha.

⁴⁷ “ ‘No rīrī, mūgeni kana mūndū ūrīa ūrarīrīre kwanyu angītonga arī gatagatī kanyu, nake mūndū wa būrūri wanyu athīne na eyendie kūrī mūgeni ūrīa ūtūūranītie na inyuī, kana kūrī mūndū wa mūhīrīga wa mūndū ūcio mūgeni-rī, ⁴⁸ mūndū ūcio no arīkoragwo arī na kīhoo to gīa gūkūūrwo thuutha wa kwīyendia. Mūndū wa nyūmba yao no amūkūūre: ⁴⁹ Ithe mūnini kana ithe mūkūrū, kana mūrū wa ithe, kana mūndū wa rūrīra rwa mūhīrīga wao no amūkūūre; kana we mwene angīgaacīra, no ekūūre. ⁵⁰ Mūndū ūcio na mūmūgūrī magaatara ihinda rīrīa rīthīru kuuma mwaka ūrīa eyendīre nginya rīrīa Mwaka wa Jubili ūgaakinya. Thogora wa kūrēkererio gwake ūkaaringana na irīhi rīa mūndū wa mūcaara thīnī wa mīaka īyo. ⁵¹ Angīkorwo nī mīaka mīngī itigarīte, nīakarīha gīcunjī kīnene gīa thogora ūrīa aagūrītwo nago. ⁵² No angīkorwo no mīaka mīnini itigarīte Mwaka wa Jubili ūkinye, īyo noyo agaataara arīhe gūkūūranio gwake kūrīngana na ūrīa kwagīrīre. ⁵³ Agaatuuo ta mūndū wa mūcaara mwaka o mwaka; na no nginya mūmenyagīrīre atī mūmūgūrī ndarīmwathaga atekūmūiguīra tha.

54 “ ‘O na angīaga gūkūurwo na njīra ĩmwe ya icio, we na ciana ciake no nginya makaarekererio Mwaka wa Jubilii wakinya, 55 nīgūkorwo andū a Isiraēli nī ndungata ciakwa. Acio nī ndungata ciakwa, iria ndaarutire būrūri wa Misiri. Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu.

26

Irīhi rīa Gwathīka

1 “ ‘Mūtikanethondekere mīhianano kana mwīrūgamirie mūhianīre wa kīndū kana ihiga rīamūre rīa kūhooywo, mūtikaige ihiga rīacūhie būrūri-inī wanyu atī nīguo mūrīinamaģīre. Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu.

2 “ ‘Menyaģīrīrai Thabatū ciakwa na mūtīage handū hakwa harīa haamūre. Nīi nī nīi Jehova.

3 “ ‘Mūngīrūmīrīra kīrīra kīa watho wakwa na mūmenyaģīre gwathīkaģīra maathani makwa, 4 nīngamuuraģīria mbura imera ciayo ciakinya, na mīgūnda yanyu nīrīciaraga irio, nayo mītī ya mīgūnda yanyu ĩciarage maciaro mayo. 5 Mūrīhūūraga ngano yanyu mūgakinyīria magetha ma thabībū, namo magetha ma thabībū magakinyīria hīndī ya mahaanda, na mūrīrīaga irio mūkahūūna, na mūtūūre būrūri wanyu mūrī na thayū.

6 “ ‘Nīngatūma būrūri wanyu ūģe na thayū, na mūrīkomaga ġatarī mūdū ūngītūma mwōtigīre. Nīnganiina nyamū njūru ciehere būrūri-inī wanyu. Nacio itigaacooka kuoneka būrūri-inī wanyu. 7 Nīmūkaingatithia thū cianyu, na mūcihoote mbaara-inī. 8 Andū atano anyu makaahūūra andū igana, nao andū anyu igana makaahūūra andū ngiri ikūmi, nacio thū nī mūgaacihoota mūciūrage na rūhiū rwa njora.

9 “ ‘Nīngamuonia ūtugi wakwa, na ndūme mūciarane na mūngīhe, na nīngatūria kīrīkanīro ġiakwa na inyuī. 10 Mūgaakoragwo o mūkīria magetha ma mwaka mūthiru nginya rīria mūkaamaruta nja nīguo mūģe na handū ha kūiga magetha marīa maragethwo. 11 Ngaiga ġīkaro ġiakwa gatagatī kanyu, na ndikamūthūūra. 12 Ngaathīaga ndī gatagatī kanyu, ndūike Ngai wanyu, na inyuī mūtūike andū akwa. 13 Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu, ūrīa wamūrutire būrūri wa Misiri, nīguo mūtige ġītūika ngombo cia andū a Misiri; ndoinangire macooki ma ngingo cianyu ngītūma mūhotage ġūthī mwīhaandīte wega.

Kūherithio nī Ūndū wa Kwaga Gwathīka

14 “ ‘No mūngīkaaga kūnjigwa, mwage kūhingia maathani macio mothe, 15 na mūngīrega kīrīra ġiakwa kīa watho na mūthūūre mawatho makwa, na mwage kūhingia maathani makwa, na nī ūndū ūcio mūthūkie kīrīkanīro ġiakwa-rī, 16 Nīi na nīi nīngamwīka maūdū maya: Nīngamūrehere kīmako, na ndīmūrehere ndwari cia kūmūniina na ūndū wa kūhiūha kwa mīrī kūrīa ġūkaamūte maitno, na ġūtūme mūrūwo nī hinya. Mūkaahaanda mbeū tūhū, nī ūndū ikaarīaga nī thū cianyu. 17 Nīngamūrūithia ndīmūkīrīre nīguo mūhootwo nī thū cianyu; arīa mamūthūire nīo makaamwathaga, na mūkooraga hatarī mūdū ūmūngatithīte.

18 “ ‘Angīkorwo o na mwekwo maūdū macio mūtikanjigwa-rī, ngaakīrīria kūmūherithia nī ūndū wa mehia manyu maita mūgwanja. 19 Nīnganiina rūng’athio rwa mwītīo wanyu, na ndūme matu matūike ta cuuma, nayo thī yūme ĩtūike ta ġīcango. 20 Mūkaahūthīra hinya wanyu o

tũhũ, tondũ tĩri wanyu ndũkagethwo kĩndũ, kana mĩtĩ ya bũrũri wanyu ĩciare maciaro mayo.

²¹ “ ‘Nĩngĩ mũngĩthĩĩ na mbere na mĩthĩire ya kũnemera, na mwage kũnjigua, nĩngakĩrĩrĩria kũmũngĩhĩria mahũura mangĩ maita mũgwanja o ũria mehia manyu magĩrĩrwo nĩ kũherithio. ²² Nĩngamũrehere nyamũ cia gĩthaka imũũkĩrĩre, nacio imũtunye ciana cianyu, na iniine ng’ombe cianyu, o na itũme mũigana wanyu ũnyiihe ũũ atĩ barabara cianyu ciage andũ.

²³ “ ‘Nĩngĩ kũngĩkorwo o na mwekwo maũndũ macio no mũkaarega kũnjokerera na mũgĩthĩĩ na mbere kũnjũkĩrĩra-rĩ, ²⁴ nĩĩ na nĩĩ nĩngamũũkĩrĩra, na nĩngakĩrĩrĩria kũmũhũura nĩ ũndũ wa mehia manyu maita mangĩ mũgwanja. ²⁵ Nĩngamũrehithĩria rũhiũ rwa njora rũrĩhĩrie kĩrĩkanĩro kĩrĩa mũthũkĩtie. Muorĩra matũũra-inĩ marĩa manene manyu, nĩngamũrehithĩria mũthiro thĩĩnĩ wanyu, na ndĩmũrekererie moko-inĩ ma thũ cianyu. ²⁶ Rĩrĩa ngaamwehereria makũmbĩ manyu ma irio, andũ-a-nja ikũmi makaarugagĩra mĩgate yanyu riiko rĩmwe, nao macooke kũmũrehera mĩgate ĩyo ĩthimĩtwo na ratiri. Mũkaamĩrĩaga na mũtihũne.

²⁷ “ ‘Nĩngĩ kũngĩkorwo o na mwekwo maũndũ macio mũtikanjigua-rĩ, no mũthĩĩ o na mbere kũnjũkĩrĩra, ²⁸ nĩĩ na nĩĩ nĩngamũũkĩrĩra na marakara na nĩĩ mwene ngĩrĩrĩrie kũmũherithia maita mangĩ mũgwanja nĩ ũndũ wa mehia manyu. ²⁹ Mũkaarĩaga nyama cia ariũ na aarĩ anyu. ³⁰ Nĩngĩ nĩngananga kũndũ kwanyu kũria gũtũũgĩru, na ndemange magongona manyu ma ũbani na njooke njigĩre ciimba cianyu igũrũ rĩa mĩhianano ĩyo wanyu ĩtarĩ muoyo, na ndĩmũthũũre. ³¹ Matũũra manyu marĩa manene nĩngamananga na handũ hanyu harĩa haamũre ndĩhoonũhe, o na ndigakenio nĩ mũtararĩko mwega wa maruta manyu. ³² Nĩngonũha bũrũri ũcio, nginya thũ cianyu iria itũũraga kuo igege. ³³ Nĩngamũharagania ndũrĩrĩ-inĩ na njomore rũhiũ rwakwa rwa njora ndĩmũngatithie. Naguo bũrũri wanyu ndĩhoonũhe, namo matũũra manyu marĩa manene ndĩmanange. ³⁴ Thuutha ũcio, bũrũri ũcio nĩũgakenera mĩaka ya Thabatũ hĩndĩ ĩyo yothe ũgaakorwo ũkĩrĩte ihooru, na inyuĩ mũrĩ bũrũri-inĩ wa thũ cianyu; naguo bũrũri nĩũkahurũka, na ũkenere thabatũ ciagu. ³⁵ Ihinda rĩrĩa bũrũri ũcio ũgaakorwo ũkĩrĩte ihooru, nĩũkahurũka kũria wagĩte kũhurũka hĩndĩ ya Thabatũ iria mwatũũrĩte kuo.

³⁶ “ ‘Nao arĩa anyu magaatigara, nĩngatũma ngoro ciao inyiitwo nĩ guoya marĩ mabũrũri-inĩ macio ma thũ ciao, o nginya ithangũ rĩabarabario nĩ rũhuho rĩgatũma moore. Nao makoora o ta ũria mũndũ ooragĩra rũhiũ rwa njora, na nĩmakagũũaga o na gũtarĩ mũndũ ũmaingatithĩtie. ³⁷ Makaahĩnganaga makĩũra o ta andũ maroorĩra rũhiũ rwa njora o na gũtarĩ mũndũ ũmaingatithĩtie. Nĩ ũndũ ũcio mũtikahota gwĩtiiria thũ cianyu. ³⁸ Mũgaathĩrĩra kũu ndũrĩrĩ-inĩ; bũrũri wa thũ cianyu ũkaamũrĩa ũmũniine. ³⁹ Nao andũ anyu arĩa magaatigara nĩmakoorwo nĩ hinya marĩ kũu bũrũri-inĩ ũcio wa thũ ciao nĩ ũndũ wa mehia mao; o na nĩngĩ nĩ ũndũ wa mehia ma maithe mao, nĩ makoora nĩ hinya.

⁴⁰ “ ‘No mangĩkoimbũra mehia mao na mehia ma maithe mao, o na mehia ma kũnemera na ma kũnjũkĩrĩra, ⁴¹ kũria gwatũmire ndĩmookĩrĩre nginya ngĩmatwarithia bũrũri wa thũ ciao, thuutha ũcio rĩrĩa ngoro ĩcio ciao nyũmũ ikenyihiha na ciĩtkĩre ihũura rĩa mehia mao-rĩ, ⁴² nĩngaririkana kĩrĩkanĩro gĩakwa na Jakubu, na kĩrĩkanĩro gĩakwa na Isaaka, na kĩrĩkanĩro gĩakwa na Iburahĩmu, na ndirikane bũrũri

ũcio. ⁴³ Nĩgũkorwo bũrũri ũcio nĩũgatiganĩrio nĩo, naguo nĩũgakenera Thabatũ ciaguo rĩrĩa ũgaakira ihooru ũtarĩ nao. Nĩmakarĩhio mehia mao nĩ ũndũ nĩmaregire mawatho makwa na magĩthũũra kĩrĩra gĩakwa kĩa watho. ⁴⁴ No rĩrĩ, o na gũtarĩ ũguo, hĩndĩ ĩyo marĩ bũrũri-inĩ wa thũ ciao, ndĩkamarega kana ndĩmathũũre biũ ũndũ ũngĩtũma ndĩmaniine biũ, thũkie kĩrĩkanĩro gĩakwa nao. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao. ⁴⁵ No nĩ ũndũ wao, nĩngaririkana kĩrĩkanĩro gĩakwa na maithe mao, arĩa ndaarutire bũrũri wa Misiri mbere ya ndũrĩrĩ nĩgeetha ndũike Ngai wao. Nĩ nĩ nĩ Jehova.' "

⁴⁶ ĩcio nĩcio irĩra cia watho wa kũrũmĩrwo, na matũiro ma ciira na mawatho marĩa Jehova aarĩkanĩire na andũ a Isiraeli Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, akũira Musa amamenyithanie kũrĩ andũ a Isiraeli.

27

Gũkũũra Kĩndũ Kĩamũrĩrwo Jehova

1 Nĩngĩ Jehova akũira Musa atĩrĩ, ² "Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: 'Mũndũ o wothe angĩkeehĩta mwĩhĩtwa wa mwanya wa kwamũrĩra Jehova andũ, na ũndũ wa kũruta indo iria ciiganĩire iruta rĩu, ³ nĩũgaatua irĩhi rĩa mũndũ mũrũme wa kuuma mĩaka mĩrongo ĩrĩ nginya mĩaka mĩrongo ĩtandatũ rĩkorwo rĩrĩ cekerĩ mĩrongo ĩtano cia betha,* kũringana na cekerĩ† ya handũ-harĩa-haamũre, ⁴ na aakorwo nĩ mũndũ-wa-nja, ũgaatua irĩhi rĩkorwo rĩrĩ cekerĩ mĩrongo ĩtatũ.‡ ⁵ Aakorwo nĩ mũndũ wa kuuma mĩaka ĩtano nginya mĩrongo ĩrĩ, ũgaatua irĩhi rĩa mũndũ mũrũme rĩtũke nĩ cekerĩ mĩrongo ĩrĩ,§ na irĩhi rĩa mũndũ-wa-nja nĩ cekerĩ ikũmi.* ⁶ Aakorwo nĩ mũndũ wa kuuma mweri ũmwe nginya mĩaka ĩtano, ũgaatua irĩhi rĩa kahĩ rĩtũke nĩ cekerĩ ithano cia betha,† na irĩhi rĩa kairĩtu nĩ cekerĩ ithatũ cia betha.‡ ⁷ Aakorwo nĩ mũndũ wa mĩaka mĩrongo ĩtandatũ kana makĩria, ũgaatua irĩhi rĩa mũndũ mũrũme rĩtũke nĩ cekerĩ ikũmi na ithano,§ na rĩa mũndũ-wa-nja nĩ cekerĩ ikũmi.* ⁸ Angĩkorwo mũndũ ũria wĩhĩtite mwĩhĩtwa nĩ mũthĩni mũno ndaangĩhota kũrĩha irĩhi rĩrĩa rĩtũtwa, nĩagatwara mũndũ ũcio kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, ũria ũgaatua irĩhi rĩrĩa mũndũ ũcio wĩhĩtite mwĩhĩtwa angĩhota kũrĩha.

⁹ " 'Angĩkorwo kĩndũ kĩria eeraniire na mwĩhĩtwa nĩ nyamũ ĩngĩtikĩrĩka irĩ iruta kũrĩ Jehova, nyamũ ta ĩyo ĩheanĩtwo kũrĩ Jehova ĩrĩtũkaga nĩ nyamũre. ¹⁰ Ndakanamĩkũũranie kana amĩgarũranie, aige ĩria njega ithenya rĩa ĩria njũru, kana aige ĩria njũru ithenya rĩa ĩria njega; angĩgakũũranie nyamũ ĩyo na ĩngĩ, cieri ĩyo ya mbere na ĩyo ya gũkũũranie nĩagatũka nyamũre. ¹¹ Angĩkorwo kĩndũ kũ ehitite kũruta nĩ nyamũ ĩri na thaahu, ĩria ĩtangĩtikĩrĩka irĩ iruta kũrĩ Jehova,† nyamũ ĩyo no nginya ĩtwarĩrwo mũthĩnjĩri-Ngai, ¹² ũria ũgaatua kana nĩ njega kana ti njega. Thogora ũria mũthĩnjĩri-Ngai agaatua, ũcio nĩguo ũgaatũka thogora wayo. ¹³ Angĩkorwo mwene no ende gũkũũra nyamũ ĩyo, no nginya ongerere gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora ũria ũtũtũ.

¹⁴ " 'Mũndũ angĩamũra nyũmba yake ĩrĩ kĩndũ kĩamũrĩrwo Jehova, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua itua kana nĩ njega kana ti njega. Thogora ũria

* 27:3 nĩ ta nuthu kilo (0.5) † 27:3 nĩ ta giramu ikũmi na ĩmwe na nuthu (11:5) ‡ 27:4 nĩ ta giramu 330 § 27:5 nĩ ta giramu 220 * 27:5 nĩ ta giramu 110 † 27:6 nĩ ta giramu 55 ‡ 27:6 nĩ ta giramu 33 § 27:7 nĩ ta giramu 165 * 27:7 nĩ ta giramu 110 † 27:11 Nyamũ iria ciarĩ thaahu nĩ ta ngamũira, mbarathi, na ndigiri.

mũthĩnjĩri-Ngai agaatua, ũcio nĩguo ũgaatuĩka thogora wayo. ¹⁵ Mũndũ ũrĩa wamũrĩte nyũmba yake angĩmikũũra-rĩ, no nginya ongerere gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano gĩa thogora wayo, nayo nyũmba iyo nĩngatuĩka yake rĩngĩ.

¹⁶ “Angĩkorwo mũndũ nĩakamũrĩra Jehova gĩcunjĩ kĩa mũgũnda wa nyũmba yao, thogora waguo ũgaatuuo kũringana na mbeũ iria ingĩhaandwo, nacio nĩ cekerĩ mĩrongo itano cia betha, iria arĩ kĩbaba kĩmwe kĩa omeri[‡] ya mbeũ cia cairi. ¹⁷ Angĩkaamũra mũgũnda wake Mwaka-inĩ wa Jubili, thogora ũrĩa ũtuĩtwo nĩguo ũgaatuĩka thogora waguo. ¹⁸ No angĩamũra mũgũnda wake thuutha wa Jubili, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua thogora kũringana na miaka irĩa itigarĩte Jubili irĩa ingĩ ĩgĩgaakinya, naguo thogora waguo nĩũkanyihanyihio. ¹⁹ Mũndũ ũcio wamũrĩte mũgũnda wake angĩenda kũũkũũra, nĩakongerera gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora waguo, mũgũnda ũcio ũcooke ũtuĩke wake rĩngĩ. ²⁰ No rĩrĩ, angĩkorwo ndegũkũũra mũgũnda ũcio, kana aakorwo nĩawendeirie mũndũ ũngĩ, mũgũnda ũcio ndũrĩ hindi ũgaakũũrwo o na rĩ. ²¹ Rĩrĩa mũgũnda ũcio ũkaarekererio Mwaka-inĩ wa Jubili, nĩngatuĩka mwamũre, o ta mũgũnda wamũrĩrwo Jehova; ũgaatuĩka mũgũnda wa athĩnjĩri-Ngai.

²² “Nĩngĩ mũndũ angĩkaamũrĩra Jehova mũgũnda ũrĩa agũrĩte, na ti mũgũnda wa nyũmba yao, ²³ mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua thogora waguo nginya Mwaka wa Jubili, nake mũndũ ũcio nĩakarĩha irĩhi rĩu mũthenya ũcio taarĩ kĩndũ kĩamũrĩrwo Jehova. ²⁴ Mwaka-inĩ wa Jubili, mũgũnda ũcio nĩũgacookerera mwene ũrĩa wamwendeirie, ũrĩa warĩ mwene mũgũnda ũcio. ²⁵ Thogora wothe ũrituagwo kũringana na cekerĩ ya handũ-haria-haamũre, nacio nĩ geera mĩrongo ĩrĩ harĩ cekerĩ imwe.

²⁶ “Na rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩamũrĩra Jehova irigithathi rĩa nyamũ, nĩ ũndũ marigithathi mothe nĩ ma Jehova; arĩ ndegwa, kana ng' Ondu, icio nĩ cia Jehova. ²⁷ Angĩkorwo nĩ nyamũ imwe ya iria irĩ thaahu, no amĩgũre na thogora ũrĩa ĩtuĩrĩrwo, ongerere gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora ũcio. Aakorwo ndekũmikũũra, nyamũ iyo nĩũkeendio na thogora ũrĩa ũtuĩtwo.

²⁸ “No gũtirĩ kĩndũ kĩa mũndũ kĩrĩa aamũrĩre Jehova, arĩ mũndũ, kana nyamũ, kana mũgũnda wa nyũmba yao, kĩngĩendio kana gĩkũũrwo; indo ciothe ciamũrĩrwo Jehova nĩ nyamũre harĩ Jehova.

²⁹ “Na rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ wamũrĩrwo kũũragwo ũngĩkũũrwo; no nginya ooragwo.

³⁰ “Gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe cia kuuma mũgũnda, arĩ ngano ya mũgũnda kana maciaro ma mĩtĩ, nĩ kĩa Jehova; gĩcunjĩ kũu kĩamũrĩrwo Jehova. ³¹ Mũndũ angĩgakũũra gĩcunjĩ giake gĩa ikũmi, no nginya akongerera gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora ũrĩa ũtuĩtwo. ³² Gĩcunjĩ gĩa ikũmi gĩothe kĩa rũũru rwa ng'ombe kana rwa mbũri, nyamũ ya ikũmi yothe irĩa ĩhitũkağĩra rungu rwa rũthanju rwa mũrĩithi nĩĩkamũrĩrwo Jehova. ³³ Mũndũ ndagathuure irĩa njega kana irĩa njũru, kana akũũranie. Angĩgakũũrania nyamũ iyo na ingĩ, cieri, ya mbera na iyo ya gũkũũranio, nĩ ĩgaatuĩka nyamũre, na icio itingĩkũũrwo.”

³⁴ Macio nĩmo maathani marĩa Jehova aaheire Musa Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai makonĩ andũ a Isiraeli.

‡ 27:16 nĩ ta kilo 220

NDARI

Gūtarwo kwa Andū a Isiraeli

¹ Na rīrī, Jehova akīarīria Musa arī Hema-inī ya Gūtūnganwo kūu Werū-inī wa Sinai mūthenya wa mbere wa mweri wa keerī, mwaka-inī wa keerī kuuma andū a Isiraeli moima būrūri wa Misiri. Akīmwīra atīrī: ² “Tara kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraeli, ūmatare na mbarī ciao, na nyūmba ciao ūrīa itarīi, mūdū mūrūme o mūdū mūrūme andīkwo rītwa rīake. ³ Wee mūrī na Harūni mūtare ikundi cia arūme othe arīa marī Isiraeli, arīa makīnyītīe mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhota gūthīi ita-inī. ⁴ Mūdū ūmwe kuuma o mūhīrīga, na akorwo arī mūtongoria wa nyūmba yao, nīo mekūmūteithia. ⁵ Maya nīmo marītwa ma andū arīa marīmūteithagīrīria:

kuuma mūhīrīga wa Rubeni, nī Elizuru mūrū wa Shedeuru;

⁶ kuuma mūhīrīga wa Simeoni, nī Shelumieli mūrū wa Zurishadai;

⁷ kuuma mūhīrīga wa Juda, nī Nahashoni mūrū wa Aminadabu;

⁸ kuuma mūhīrīga wa Isakaru, nī Nethaneli mūrū wa Zuaru;

⁹ kuuma mūhīrīga wa Zebuluni, nī Eliabu mūrū wa Heloni;

¹⁰ kuuma ariū a Jusufu:

kuuma Efiraimu, nī Elishama mūrū wa Amihudu;

kuuma Manase, nī Gamalieli mūrū wa Pedazuru;

¹¹ kuuma mūhīrīga wa Benjamini, nī Abidani mūrū wa Gideoni;

¹² kuuma mūhīrīga wa Dani, nī Ahiezeri mūrū wa Amishadai;

¹³ kuuma mūhīrīga wa Asheri, nī Pagieli mūrū wa Okirani;

¹⁴ kuuma mūhīrīga wa Gadi, nī Eliasafu mūrū wa Deueli;

¹⁵ kuuma mūhīrīga wa Nafitali, nī Ahira mūrū wa Enani.”

¹⁶ Acio nīo andū arīa maathuurirwo kuuma kūrī kīrīndī gīa Isiraeli, marī atongoria a mūhīrīga ya maithe mao ma tene. Nīo maarī atongoria a mūhīrīga ya Isiraeli.

¹⁷ Musa na Harūni makīoya andū acio maheetwo marītwa mao.

¹⁸ Magīcooka magūita kīrīndī gīothe hamwe mūthenya wa mbere wa mweri wa keerī. Andū makīonania rūruka rwao kūringana na mbarī na nyūmba ciao, nao arūme arīa maakīnyītīe mīaka mīrongo īrī na makīria makīandīkwo, o mūdū o mūdū na rītwa rīake, ¹⁹ o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. Nī ūndū ūcio akīmatara marī kūu Werū-inī wa Sinai:

²⁰ Kuuma njiaro-inī cia Rubeni, mūrūi ū irigithathi wa Isiraeli:

Arūme othe arīa maakīnyītīe mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīahotire gūthīi ita-inī, makīandīkwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūringana na maandīko ma mbarī na nyūmba ciao.

²¹ Kuuma mūhīrīga wa Rubeni maarī andū 46,500.

²² Kuuma njiaro-inī cia Simeoni:

Arūme othe arīa maakīnyītīe mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīahotire gūthīi ita-inī, magītarwo na makīandīkwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūringana na maandīko ma mbarī na nyūmba ciao. ²³ Kuuma mūhīrīga wa Simeoni maarī andū 59,300.

24 Kuuma njiaro-inĩ cia Gadi:

Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthĩĩ ita-inĩ, makiandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **25** Kuuma mũhĩrĩga wa Gadi maarĩ andũ 45,650.

26 Kuuma njiaro-inĩ cia Juda:

Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthĩĩ ita-inĩ, makiandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **27** Kuuma mũhĩrĩga wa Juda maarĩ andũ 74,600.

28 Kuuma njiaro-inĩ cia Isakaru:

Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthĩĩ ita-inĩ, makiandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **29** Kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru maarĩ andũ 54,400.

30 Kuuma njiaro-inĩ cia Zebuluni:

Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ kana makĩria, arĩa mangĩahotire gũthĩĩ ita-inĩ makiandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **31** Kuuma mũhĩrĩga wa Zebuluni maarĩ andũ 57,400.

32 Kuuma kũrĩ ariũ a Jusufu:

Kuuma njiaro-inĩ cia Efraimu:

Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria arĩa mangĩahotire gũthĩĩ ita-inĩ, makiandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **33** Kuuma mũhĩrĩga wa Efraimu maarĩ andũ 40,500.

34 Kuuma njiaro-inĩ cia Manase:

Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthĩĩ ita-inĩ makiandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **35** Kuuma mũhĩrĩga-inĩ wa Manase maarĩ andũ 32,200.

36 Kuuma njiaro-inĩ cia Benjamini:

Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthĩĩ ita-inĩ, makiandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **37** Kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini maarĩ andũ 35,400.

38 Kuuma njiaro-nĩ cia Dani:

Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthĩĩ ita-inĩ, makiandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **39** Kuuma mũhĩrĩga wa Dani maarĩ andũ 62,700.

40 Kuuma njiaro-inĩ cia Asheri:

Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthĩĩ ita-inĩ, makiandĩkwo o mũndũ o mũndũ na

rīitwa rīake, kūrīngana na maandīko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. ⁴¹ Kuuma mūhīrīga wa Asheri maarī andū 41,500.

⁴² Kuuma njiaro-inī cia Nafitali:

Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī kana makīria, arīa mangīahotire gūthīi ita-inī, makiandīkwo o mūdū o mūdū na rīitwa rīake, kūrīngana na maandīko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. ⁴³ Kuuma mūhīrīga wa Nafitali maarī andū 53,400.

⁴⁴ Acio nīo andū arīa maatarirwo nī Musa na Harūni na atongoria arīa ikūmi na eerī a Isiraeli, o ūmwe wao arūgamīrīre nyūmba yake.

⁴⁵ Andū othe a Isiraeli arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī kana makīria, arīa mangīahotire gūthīi ita-inī, magītarwo kūrīngana na nyūmba ciao.

⁴⁶ Andū acio othe marī hamwe maarī 603,550.

⁴⁷ No rīrī, andū a nyūmba ya mūhīrīga wa Lawi matiataranīirio hamwe na andū arīa angī a Isiraeli. ⁴⁸ Jehova nīeerīte Musa atīrī, ⁴⁹ “Mūtīgatara andū a mūhīrīga wa Lawi kana mūmataranīre na andū arīa angī a Isiraeli. ⁵⁰ Handū ha ūguo-rī, amūrai Alawii matūike arori a hema ya Ūira, mamenyagīrīre indo ciothe ciayo, na kīndū o gīothe kīa hema īyo. Nīo marīkuuaga hema īyo o na indo ciothe ciayo; na mamīmenyagīrīre na mamīthiūrūrūkağīrie na hema ciao. ⁵¹ Rīrīa rīothe hema īyo īgūthaamio, Alawii acio nīo marīmīambūruga, na rīrīa rīothe hema īyo īkwambwo-rī, Alawii acio nīo marīmīambaga. Mūdū ūngī o na ūrīkū angīkamīkuhīrīria nīakoorağwo. ⁵² Andū a Isiraeli marīambaga hema ciao kūrīngana na ikundi ciao, o mūdū kambī-inī yake harīa bendera yake īrī. ⁵³ No rīrī, Alawii marīambaga hema ciao mathiūrūrūkīirie hema ya Ūira nīgeetha kīrīndī kīu kīa Isiraeli gītīgakorererwo nī mang’ūrī ma Ngai. Alawii nīo marīhokağīrwo ūmenyereri wa hema īyo ya Ūira.”

⁵⁴ Nao andū a Isiraeli magīka maūdū macio o ta ūrīa Jehova aathīte Musa.

2

Kūbangwo gwa Kambī cia Mīhīrīga

¹ Nake Jehova akīira Musa na Harūni atīrī, ² “Andū a Isiraeli nīmambage hema ciao irīgīcīrie Hema-ya-Gūtūnganwo no irī haraaya nayo, o mūdū arī harīa bendera yake īrī īrīa īrī na marūūri ma nyūmba yao.”

³ Mwena wa irathīro, kūrīa riūa rīrathagīra-rī, nīho ikundi cia kambī ya mūhīrīga wa Juda ikaamba hema harīa bendera yao īrī. Mūtongoria wa andū a Juda nī Nahashoni mūrū wa Aminadabu. ⁴ Gīkundi gīake nī kīa andū 74,600.

⁵ Mūhīrīga wa Isakaru ūkaamba hema ciao mariganītie na andū a Juda. Mūtongoria wa andū a Isakaru nī Nethaneli mūrū wa Zuaru.

⁶ Gīkundi gīake nī kīa andū 54,400.

⁷ Mūhīrīga wa Zebuluni nīguo ūgaacookerera. Mūtongoria wa andū a Zebuluni nī Eliabu mūrū wa Heloni. ⁸ Gīkundi gīake nī kīa andū 57,400.

⁹ Andū othe arīa maagaīrwo gūikara kambī ya Juda, kūrīngana na ikundi ciao-rī, nī andū 186,400. Acio nīo makaamba kuomagara.

¹⁰ Mwena wa gũthini nĩho ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Rubeni igaakorwo, harĩa bendera yao irĩ. Mũtongoria wa andũ a Rubeni nĩ Elizuru mũrũ wa Shedeuru. ¹¹ Gĩkundi gĩaake nĩ kĩa andũ 46,500.

¹² Mũhĩrĩga wa Simeoni ũkaamba hema ciao mariganĩtie na Rubeni. Mũtongoria wa andũ a Simeoni nĩ Shelumieli mũrũ wa Zurishadai. ¹³ Gĩkundi gĩaake nĩ kĩa andũ 59,300.

¹⁴ Mũhĩrĩga wa Gadi nĩguo ũgũcookerera. Mũtongoria wa andũ a Gadi nĩ Eliasafu mũrũ wa Deueli. ¹⁵ Gĩkundi gĩaake nĩ kĩa andũ 45,650.

¹⁶ Andũ othe arĩa magaiĩrwo gũikara kambĩ ya Rubeni, kũringana na ikundi ciao-rĩ, nĩ andũ 151,450. Acio nĩo magaatũka a keerĩ kuumagara.

¹⁷ Nayo Hema-ya-Gũtũnganwo na kambĩ ya Alawii moimagare marĩ gatagatĩ ga kambĩ icio ingĩ. Makoimagara marũmanĩrĩre kũringana na ũrĩa hema cia kambĩ ciao ciambĩtwo, o kambĩ irĩ handũ hayo nyene o harĩa bendera yao irĩ.

¹⁸ Mwena wa ithũiro nĩkuo ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Efraimu igũkorwo, o harĩa bendera yao irĩ. Mũtongoria wa andũ a Efraimu nĩ Elishama mũrũ wa Amihudu. ¹⁹ Gĩkundi gĩaake nĩ kĩa andũ 40,500.

²⁰ Mũhĩrĩga wa Manase nĩguo ũkũrigania nao. Mũtongoria wa andũ a Manase nĩ Gamalieli mũrũ wa Pedazuru. ²¹ Gĩkundi gĩaake nĩ kĩa andũ 32,200.

²² Mũhĩrĩga wa Benjamini nĩguo ũgũcookerera. Mũtongoria wa andũ a Benjamini nĩ Abidani mũrũ wa Gideoni. ²³ Gĩkundi gĩaake nĩ kĩa andũ 35,400.

²⁴ Andũ othe arĩa magaiĩrwo gũikara kambĩ ya Efraimu, kũringana na ikundi ciao-rĩ, nĩ andũ 108,100. Acio nĩo marĩthiiga marĩ a gatatũ.

²⁵ Mwena wa gathigathini nĩkuo ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Dani igũkorwo, harĩa bendera yao irĩ. Mũtongoria wa andũ a Dani nĩ Ahiezeri mũrũ wa Amishadai. ²⁶ Gĩkundi gĩaake nĩ kĩa andũ 62,700.

²⁷ Mũhĩrĩga wa Asheri ũkaamba hema ciao mariganĩtie nao. Mũtongoria wa andũ a Asheri nĩ Pagieli mũrũ wa Okirani. ²⁸ Gĩkundi gĩaake nĩ kĩa andũ 41,500.

²⁹ Mũhĩrĩga wa Nafitali nĩguo ũgũcookerera. Mũtongoria wa andũ a Nafitali nĩ Ahira mũrũ wa Enani. ³⁰ Gĩkundi gĩaake nĩ kĩa andũ 53, 400.

³¹ Andũ othe arĩa magaiĩrwo gũikara kambĩ ya Dani nĩ andũ 157,600. Acio nĩo magaaakorwo marĩ a mũthia kuumagara, marĩ harĩa bendera ciao irĩ.

³² Acio nĩo andũ a Isiraeli, arĩa maatarirwo kũringana na nyũmba ciao. Arĩa othe maarĩ kambĩ-inĩ kũringana na ikundi ciao-rĩ, maarĩ andũ 603,550. ³³ No rĩrĩ, Alawii matataranĩrio na andũ arĩa angĩ a Isiraeli, ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

³⁴ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩka maũndũ mothe marĩa Jehova aathĩte Musa, na tondũ ũcio maambire hema harĩa bendera ciao ciarĩ, na ũguo noguo moimagarire, o mũtongoria na andũ a mũhĩrĩga wake na nyũmba yake.

3

Alawii

¹ Ūyū nĩguo ūhoro wa njaro cia Harūni na Musa hĩndĩ ĩrĩa Jehova aaririe na Musa Kĩrĩma-inĩ ġĩa Sinai.

² Marĩtwa ma ariũ a Harūni maarĩ Nadabu ūrĩa warĩ irigithathi, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. ³ Macio nĩmo marĩtwa ma ariũ a Harūni, nao maarĩ athĩnjĩri-Ngai aitĩrĩrie maguta, arĩa maamũritwo matungatage marĩ athĩnjĩri-Ngai. ⁴ Na rĩrĩ, Nadabu na Abihu nĩmakuire marĩ mbere ya Jehova rĩrĩa maarutaga igongona na mwaki ūtarĩ mwĩtĩkĩrie mbere yake Werũ-inĩ wa Sinai. Matiarĩ na ciana cia aanake; nĩ ūndũ ūcio, Eleazaru na Ithamaru nĩ maatungataga marĩ athĩnjĩri-Ngai hĩndĩ ĩrĩa yothe ithe wao Harūni aarĩ muoyo.

⁵ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ⁶ “Rehe andũ a mũhĩrĩga wa Lawi ūmaneane kũrĩ Harūni mũthĩnjĩri-Ngai, nĩguo mamũteithagie.* ⁷ Marĩrutaga wĩra wa kũmũtungatĩra, na matungatagĩre kĩrĩndĩ kũ gĩothe hau Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo na ūndũ wa kũruta wĩra wa hema ĩyo. ⁸ Nao marĩmenyagĩrĩra indo ciothe cia Hema-ya-Gũtũnganwo, mahingagie maũndũ marĩa magĩrĩre nĩ gwĩkwo nĩ andũ a Isiraeli na ūndũ wa kũruta wĩra wa hema ĩyo. ⁹ Neana Alawii acio kũrĩ Harūni na ariũ ake; nĩ andũ a Isiraeli arĩa mekũneanwo kũrĩ we biũ. ¹⁰ Amũra Harūni na ariũ ake matungatage marĩ athĩnjĩri-Ngai; mũndũ ūngĩ o wothe ūrĩa ūrĩkuhagĩrĩra harĩa haamũre no nginya ooragwo.”

¹¹ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ¹² “Nĩ nĩ nĩ thuurĩte Alawii kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli ithenya rĩa marigithathi ma arũme arĩa marigithathĩtwo nĩ andũ-a-nja othe a Isiraeli. Alawii nĩ akwa, ¹³ nĩgũkorwo marigithathi mothe nĩ makwa. Hĩndĩ ĩrĩa ndooragire marigithathi mothe ma Misiri, noguo ndeyamũrĩre marigithathi mothe ma Isiraeli, marĩ ma mũndũ kana ma nyamũ. Macio nĩ makwa kũmbe. Nĩ nĩ nĩ Jehova.”

¹⁴ Ningĩ Jehova akĩra Musa kũu Werũ-inĩ wa Sinai atĩrĩ, ¹⁵ “Tara Alawii† kũringana na nyũmba ciao na mbarĩ ciao. Tara arũme othe arĩa makinyĩtie mweri ūmwe na makĩria.” ¹⁶ Nĩ ūndũ ūcio, Musa akĩmatara o ta ūrĩa aathĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova.

¹⁷ Maya nĩmo marĩtwa ma ariũ a Lawi:

Nĩ Gerishoni, na Kohathu, na Merari.

¹⁸ Maya nĩmo marĩtwa ma mbarĩ cia Agerishoni:

Nĩ Libini na Shimei.

¹⁹ Mbarĩ cia Akohathu ciarĩ:

Amuramu, na Iziharu na Hebironi, na Uzieli.

²⁰ Mbarĩ cia Amerari:

ciarĩ Mahali na Mushi.

Ici nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Alawii, kũringana na nyũmba ciao.

²¹ Gerishoni aarĩ na mbarĩ cia Alabini na Ashimei; ici nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Agerishoni.

²² Arũme arĩa othe maakinyĩtie mweri ūmwe na makĩria arĩa maatarirwo maarĩ andũ 7,500. ²³ Mbarĩ icio cia Agerishoni ciarĩ ciambe hema ciao mwena wa ithũiro, thuutha wa Hema-ĩrĩa-Nyamũre.

²⁴ Mũtongoria wa nyũmba cia Agerishoni aarĩ Eliasafu mũrũ wa

* **3:6** Alawii nĩo maateithagĩrĩra athĩnjĩri-Ngai. † **3:15** Alawii matiathiiaga mbaara-inĩ. Kiu nĩkĩo kĩagĩragia matarwo maakinyia mĩaka mĩrongo ĩrĩ ta andũ arĩa angĩ.

Laeli. ²⁵ Hau Hema-inĩ-ya-Gūtunganwo-rĩ, Agerishoni nĩ maarĩ na wĩra wa kũmenyerera Hema-iyoy-Nyamũre na hema, na ciandarũa cia kũmĩhumbĩra, na gĩtambaya gĩa gũcuurio itoonyero rĩa Hema-ya-Gūtunganwo, ²⁶ na itambaya cia gũcuurio cia kũirigĩra nja, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero rĩa nja rĩa ithiũrũkĩrie Hema iyo nyamũre na kĩgongona na mĩhĩndo, na indo ciothe iria ikonainie na wĩra wacio.

²⁷ Kohathu aarĩ na mbarĩ cia Aamuramu, na Aiziharu, na Ahebironi, na Auzieli; icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Akohathu. ²⁸ Arũme arĩa othe maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria maarĩ andũ 8,600. Wĩra wa Akohathu warĩ wa kũmenyerera harĩa haamũre. ²⁹ Mbarĩ cia Akohathu ciarĩ ciambage hema mwena wa gũthini wa Hema-ĩria-Nyamũre. ³⁰ Mũtongoria wa nyũmba cia mbarĩ cia Akohathu aarĩ Elizafani mũrũ wa Uzieli. ³¹ Wĩra wao warĩ wa kũmenyerera ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro, na mela, na mũti ũria wa kũigĩrĩrwo matawa, na igongona, na indo cia gũtũmirwo harĩa haamũre, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa kũhakania, o na indo ciothe ciakonainie na mũhũthĩrĩre wacio. ³² Mũtongoria mũnene wa Alawii aarĩ Eleazaru mũrũ wa Harũni, ũria mũthĩnjĩri-Ngai. Nĩwe watuirwo mũrũgamĩrĩri wa arĩa maamenyagĩrĩra harĩa haamũre.

³³ Merari aarĩ na mbarĩ cia Amahali na Amushi; icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Merari. ³⁴ Arũme arĩa othe maatarirwo arĩa maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria maarĩ andũ 6,200. ³⁵ Mũtongoria wa nyũmba cia mbarĩ ya Merari aarĩ Zurieli mũrũ wa Abihaili; nao maarĩ maambage hema mwena wa gathigathini wa Hema-ĩria-Nyamũre. ³⁶ Amerari maamũrirwo mamenyagĩrĩre buremu ya hema ĩria yaamũrĩtwo, na mĩgũko yayo, na itugĩ, na itina ciacio, o na indo ciothe ciayo cia wĩra, na indo ciothe ciakonainie na mũhũthĩrĩre wacio, ³⁷ o na mamenyagĩrĩre itugĩ iria ciirigĩte nja yayo hamwe na itina ciacio, na higĩ cia hema na mĩhũndo yayo.

³⁸ Musa na Harũni na arĩũ ake maarĩ mambage hema ciao mwena wa irathĩro wa Hema-iyoy-Nyamũre, mang'etheire irathĩro, o hau mbere ya Hema-ya-Gūtunganwo. Wĩra wao warĩ wa kũmenyerera harĩa haamũre ithenya rĩa andũ a Isiraeli. Mũndũ ũngĩ o wothe ũngiakuhĩrĩrie hau haamũre aarĩ ooragwo.

³⁹ Alawii arĩa othe maatarirwo ta ũria Jehova aathĩte Musa na Harũni kũringana na mbarĩ ciao, hamwe na arũme othe arĩa maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria, maarĩ andũ 22,000.

⁴⁰ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, "Tara marigithathi ma arũme othe ma andũ a Isiraeli arĩa makinĩtie mweri ũmwe na makĩria, na wandĩke marĩtwa mao. ⁴¹ Nyamũrĩra Alawii handũ ha marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli; o nago ũhiũ wa Alawii ũwaamũre handũ ha marigithathi mothe ma mahiũ ma andũ a Isiraeli. Nĩ nĩ nĩ Jehova."

⁴² Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩtara marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli, o ta ũria Jehova aamwathĩte. ⁴³ Marigithathi mothe ma arũme arĩa maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria, maandĩkwo na marĩtwa mao, maarĩ andũ 22,273.

⁴⁴ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ⁴⁵ "Amũra Alawii handũ ha marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli, nago ũhiũ wa Alawii ũwaamũre handũ

ha mahiũ mao. Alawii megũtuĩka akwa. Nii nĩ nii Jehova. ⁴⁶ Gũkũũra marigithathi macio 273 ma andũ a Isiraeli, acio makĩrĩte mũigana wa Alawii-rĩ, ⁴⁷ oya cekerĩ ithano[‡] irũgamĩrĩre o mũndũ, kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre, ĩrĩa ũritũ wayo ũrĩ gera mĩrongo ĩrĩ. ⁴⁸ Mbeeca icio cia gũkũũra andũ a Isiraeli acio makĩrĩte-rĩ, cinengere Harũni na ariũ ake.”

⁴⁹ Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩũngania mbeeca cia gũkũũra andũ acio maakĩrĩte mũigana wa andũ arĩa maakũũrĩtwo nĩ Alawii. ⁵⁰ Kuuma kũrĩ marigithathi ma andũ a Isiraeli, akĩũngania betha ya ũritũ wa cekerĩ 1,365[§] kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre. ⁵¹ Musa akĩnengera Harũni na ariũ ake mbeeca icio ciakũũrĩte andũ, o ta ũria aathĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova.

4

Akohathu

¹ Jehova akiĩra Musa na Harũni atĩrĩ: ² “Thĩĩnĩ wa Alawii-rĩ, tarai rũhonge rwa Akohathu kũringana na mbarĩ ciao na nyũmba ciao. ³ Mũtare arũme othe a ũkũrũ wa kuuma mĩaka mĩrongo ĩtatũ nginya mĩaka mĩrongo ĩtano arĩa mokaga gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo.

⁴ “Ūyũ nĩguo wĩra wa Akohathu thĩĩnĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo: wĩra wao nĩ kũmenyerera indo iria theru mũno. ⁵ Rĩrĩa kambĩ ĩgũthaama-rĩ, Harũni na ariũ ake marĩtoonyaga thĩĩnĩ wa hema ĩyo makaruta gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa kũhakanĩa na makahumbĩra ithandũkũ rĩa Ūira nakĩo. ⁶ Ningĩ marĩhumbĩre na gĩthii kĩa njũũa cia pomboo, na maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu mũtheri igũrũ rĩacio, na matoonyie mũtĩ ya kũrĩkuua handũ hayo.

⁷ “Nao maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu igũrũ rĩa metha ya mĩgate ĩrĩa ĩigagwo mbere ya Jehova, na mamĩigĩrĩre thaani, na thaani, nene na mbakũri, na ndigithũ cia magongona ma kũnyuu; na mĩgate ĩrĩa ĩigagwo hau hĩndĩ ciothe ĩikare o hau igũrũ. ⁸ Macooke maigĩrĩre gĩtambaya kĩa rangi wa gakarakũ igũrũ rĩa indo icio na ningĩ mahumbĩre gĩtambaya kũ na njũũa cia pomboo, na matoonyie mũtĩ ya kũrĩkuua handũ hayo.

⁹ “Ningĩ moe gĩtambaya kĩa rangi wa bururu, mahumbĩre mũtĩ ũrĩa wa kũigĩrĩro matawa marĩa mamũrikaga, hamwe na matawa maguo, na magathĩ ma gũtĩnia ndaambi, na thaani cia mũrarĩ wa ndaambi, na ndigithũ cia gwĩkĩrwo maguta ma matawa macio. ¹⁰ Ningĩ makũnje mũtĩ ũcio na indo ciaguo ciothe ciohetwo na gĩthii kĩa njũũa cia pomboo, na macigĩrĩre igũrũ rĩa gĩkuui gĩacio.

¹¹ “Nĩ maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu igũrũ rĩa kĩgongona gĩa thahabu, na makĩhumbĩre na gĩthii kĩa njũũa cia pomboo, na matoonyie mũtĩ ĩrĩa ya gũgĩkuua handũ hayo.

¹² “Ningĩ moe indo ciothe iria ihũthagĩrwo ũtungata-inĩ wa handũ-harĩa-haamũre, macikũnje na gĩtambaya kĩa rangi wa bururu, macihumbĩre na gĩthii kĩa njũũa cia pomboo, na macigĩrĩre igũrũ rĩa gĩkuui gĩacio.

¹³ “Ningĩ nĩ marute mũhu kuuma kĩgongona-inĩ gĩa gĩcango, na maare gĩtambaya kĩa rangi wa ndathi igũrũ rĩakĩo. ¹⁴ Ningĩ maigĩrĩre indo ciothe iria ihũthagĩrwo gũtungata kĩgongona-inĩ, nacio nĩ hamwe na ngĩo cia

mwaki, na njibe, na icakūri, na mbakūri cia kūminjaminjīria. Igūrū riakāo nī maare gīthii kīa njūūa cia pomboo na matoonyie mītī ya gūgīkuua handū hayo.

15 “Thuutha wa Harūni na ariū ake kūrīkia kūhumbīra indo ciothe theru o na indo ciothe nyamūre, na rīria andū a kambī mehaarīria gūthaama-rī, ariū a Akohathu nao moke makuue indo icio. No matikanahutie indo icio nyamūre matigakue. Akohathu acio nīo magakuaa indo iria irī thīnī wa Hema-ya-Gūtūnganwo.

16 “Eleazaru mūrū wa Harūni, ūria mūthīnjīri-Ngai, nīwe ūrīmenyagīrīra maguta ma gwakia tawa, na ūbumba ūria ūnungaga wega, na mūtu ūria ūrutagwo hīndī ciothe, o na maguta marīa maitanagīrīrio. Nīwe ūrīmenyagīrīra Hema-īyo-Nyamūre irī yothe na indo iria ciothe irī thīnī wayo, nīcio indo iria nyamūre ciikīrītwo kuo, na indo cia wīra.”

17 Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, 18 “Menyererai mbarī cia mūhīrīga wa Akohathu matikaneherio kuuma kūrī Alawii. 19 Nīguo matūire muoyo na matikae gūkuua rīria mangīkuhīrīria indo iria theru mūno-rī, megagīrei ūū: Harūni na ariū ake nīo marītoonyaga handū harīa hatheru, na makagaīra o mūdū wīra wake na kīria egūkuua. 20 No ariū a Kohathu matikanatoonye thīnī kuona indo iria theru o na hanini, nīguo matigaakue.”

Agerishoni

21 Jehova akīra Musa atīrī, 22 “Tara Agerishoni o nao kūringana na nyūmba ciao na mbarī ciao. 23 Ūtare arūme othe a ūkūrū wa kuuma mīaka mīrongo itatū nginya mīaka mīrongo itano arīa mokaga gūtungata wīra-inī wa Hema-ya-Gūtūnganwo.

24 “Ūyū nīguo ūtungata wa mbarī cia Agerishoni rīria mekūruta wīra na gūkuua mīrigo: 25 Nīo marīkuuaga itambaya cia gūcuurio cia Hema-īria-Nyamūre, na Hema-ya-Gūtūnganwo, na indo cia kūmīhumbīra, o na gīthii kīa njūūa cia pomboo cia kūmīhumbīra na igūrū, na itambaya cia gūcuurio cia itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, 26 na itambaya cia gūcuurio iria cia kūrīgīra nja irīa ithiūrūrūkīrie Hema-īyo-Nyamūre na kīgongona, na gītambaya gīa gūcuurio gīa itoonyero-inī, na mīhīndo na indo ciothe itūmagīrwo ūtungata-inī wayo. Agerishoni acio nīo marīrutaga wīra wothe ūria wagīrīre kūrutwo na indo icio.

27 Ūtungata wao wothe, ūrī wa gūkuua mīrigo kana wa kūruta wīra ūngī, ūrīrutagwo ūtongoretio nī Harūni na ariū ake. Nī inyuī mūrīmagayagīra wīra wao wa kīria gīothe marīkuuaga. 28 Ūcio nīguo ūtungata wa mbarī ya Agerishoni Hema-inī-ya-Gūtūnganwo. Wīra wao ūrīrutagwo ūtongoretio nī Ithamaru mūrū wa Harūni, ūria mūthīnjīri-Ngai.

Amerari

29 “Tara Amerari kūringana na mbarī na nyūmba ciao. 30 Tara arūme othe a ūkūrū wa kuuma mīaka mīrongo itatū nginya mīaka mīrongo itano arīa mokaga gūtungata wīra-inī wa Hema-ya-Gūtūnganwo.

31 Ūyū nīguo wīra wao ūria marīrutaga magītungata Hema-inī-ya-Gūtūnganwo: wīra wao nī gūkuuaga buremu cia Hema-īyo-Nyamūre, na mīgīko yayo, na itugī na itina ciacio, 32 o ūndū ūmwe na itugī iria ciirigite nja hamwe na itina ciacio, na hīgī cia hema na mīhīndo, na indo ciothe ciacio na kīndū gīothe gīkonainie na kūruta wīra ūcio. Gayagīra o mūdū indo iria agīrīrwo nī gūkuua. 33 Ūcio nīguo ūtungata wa mbarī ya

Amerari rîrîa marîrutaga wîra Hema-inî-ya-Gûtûnganwo, matongoretio nî Ithamaru mûrû wa Harûni, ûrîa mûthînjîri-Ngai.”

Gûtara Mbarî cia Alawii

³⁴ Na rîrî, Musa, na Harûni, na atongoria a kîrîndî nîmatarire Akohathu acio kûringana na mbarî na nyûmba ciao. ³⁵ Arûme othe a ûkûrû wa kuuma mîaka mîrongo îtatû nginya mîaka mîrongo îtano arîa mookire gûtungata wîra-inî wa Hema-ya-Gûtûnganwo, ³⁶ matarîtwo na mbarî ciao, maarî andû 2,750 ³⁷ Ûcio nîguo warî mûigana wa andû othe arîa maarî a mbarî cia Akohathu arîa maatungataga thîinî wa Hema-ya-Gûtûnganwo. Musa na Harûni maamatarire kûringana na ûrîa Jehova aathîte Musa.

³⁸ Agerishoni maatarirwo kûringana na mbarî na nyûmba ciao. ³⁹ Arûme othe a ûkûrû wa kuuma mîaka mîrongo îtatû nginya mîaka mîrongo îtano arîa mookire gûtungata wîra-inî wa Hema-ya-Gûtûnganwo, ⁴⁰ matarîtwo na mbarî na nyûmba ciao, maarî andû 2,630. ⁴¹ Ûcio nîguo warî mûigana wa mbarî cia Agerishoni arîa maatungataga thîinî wa Hema-ya-Gûtûnganwo. Musa na Harûni maamatarire kûringana na watho wa Jehova.

⁴² Amerari maatarirwo kûringana na mbarî na nyûmba ciao. ⁴³ Arûme othe a ûkûrû wa kuuma mîaka mîrongo îtatû nginya mîaka mîrongo îtano arîa mookire gûtungata wîra-inî wa Hema-ya-Gûtûnganwo, ⁴⁴ matarîtwo na mbarî ciao, maarî andû 3,200. ⁴⁵ Ûcio nîguo warî mûigana wa mbarî cia Amerari. Musa na Harûni maamatarire kûringana na ûrîa Jehova aathîte Musa.

⁴⁶ Nî ûndû ùcio, Musa na Harûni na atongoria a Isiraeli magîtara Alawii othe kûringana na mbarî ciao na nyûmba ciao. ⁴⁷ Arûme othe a ûkûrû wa kuuma mîaka mîrongo îtatû nginya mîaka mîrongo îtano arîa mookire kûruta wîra wa gûtungata na gûkuua Hema-ya-Gûtûnganwo, ⁴⁸ mûigana wao warî andû 8,580. ⁴⁹ Kûringana na watho wa Jehova ûrîa aathîte Musa, mûndû o mûndû nîagayagîrwo wîra wake, na akeerwo kîrîa egûkuua. Ûguo nîguo maatarirwo, o ta ûrîa Jehova aathîte Musa.

5

Gûtherio gwa Kambî

¹ Nake Jehova akîra Musa atîrî, ² “Atha andû a Isiraeli maingate kuuma kambî-inî yao mûndû o wotho ûrûarîte mûrimû wa ngoothi ûrîa ûngîgwatano, kana mûndû ûrî na handû o na ha he kuura, kana mûndû ûrî na thaahu nî ûndû wa kûhutia kîimba. ³ Ingata arûme o na andû-a-nja; ûmaingate nja ya kambî nîguo matigathaahie kambî yao kûria nî ndûûranagia na inyuî.” ⁴ Ûguo noguo andû a Isiraeli meekire; makîruta andû acio nja ya kambî. Magîika o ûrîa Jehova aathîte Musa gwîkwo.

Irîhi rîa Mahîtia

⁵ Ningî Jehova akîra Musa atîrî, ⁶ “Îra andû a Isiraeli atîrî, ‘Rîrîa mûndû mûrûme kana mûndû-wa-nja angîhîrîria mûndû ûrîa ûngî na njîra o yotho, na nî ûndû ùcio aage kwîhokeka harî Jehova-rî, mûndû ùcio nî mûhîtia, ⁷ na no nginya oimbûre mehîa marîa ekîte. No nginya arute irîhi rîothe nî ûndû wa mahîtia macio make, na ongerere gîcunjî gîa ithano kûrî irîhi rîu, anengere mûndû ùcio ahîtirîe. ⁸ No mûndû ùcio angîkorwo ndarî na mûndû wa nyûmba yao ûrîa ûngîrîhwo nî ûndû wa ihîtia rîu, irîhi rîu rîrîtuikaga rîa Jehova, na no nginya rînengerwo mûthînjîri-Ngai

rĩrĩ hamwe na ndũrũme ya kũrutwo igongona rĩa horohio nĩ ùndũ wake. ⁹ Maruta mothe maamũre marĩa andũ a Isiraeli marĩrehagĩra mũthĩnjĩri-Ngai-rĩ, marĩtuũkaga make. ¹⁰ Iheo cia o mũndũ iria nyamũre nĩ ciake we mwene, no kĩrĩa angĩhe mũthĩnjĩri-Ngai, gĩgaatuũka kĩa mũthĩnjĩri-Ngai ùcio.”

Ūhoro Ūkonĩ Mũtumia Ūtarĩ Mwĩhokeku

¹¹ Ningĩ Jehova akũira Musa atĩrĩ, ¹² “Arĩria andũ a Isiraeli, ùmeere atĩrĩ: ‘Mũtumia wa mũndũ angĩhĩngĩcania mũthĩire yake, atuũke ti mwĩhokeku harĩ we ¹³ na ùndũ wa gũkoma na mũndũ ùngĩ, na ùndũ ùcio ùhithwo mũthuuriwe na thaahu wake wage kũmenyeka (tondũ hatĩrĩ mũira wa kũmuumbũra, na ndaakorereirwo agũka ùndũ ùcio-rĩ), ¹⁴ na mũthuuriwe aigũre mũtumia wake ùiru na amwĩkũũre atĩ niethaahĩtie, kana amũiguĩre ùiru na amwĩkũũre o na akorwo atethaahĩtie, ¹⁵ hĩndĩ ìyo nĩatware mũtumia wake harĩ mũthĩnjĩri-Ngai. Ningĩ no nginya atware gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ìmwe* ya mũtu wa cairi nĩ ùndũ wa mũtumia wake. Ndagaitĩrĩre mũtu ùcio maguta kana awĩkĩre ùbumba, nĩ ùndũ rĩu nĩ iruta rĩa mũtu rĩrutagwo nĩ ùndũ wa ùiru, iruta rĩa mũtu rĩa kĩririkano, rĩa kũririkanania ihĩtia rĩu.

¹⁶ “Mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatwara mũtumia ùcio amũrũgamie mbere ya Jehova. ¹⁷ Acooke oe maaĩ maamũre marĩ ndigithũ-inĩ ya rĩũmba, na ahakũre rũkũngũ hau thĩ ya Hema-ĩria-Nyamũre arwĩkĩre maaĩ-inĩ macio.† ¹⁸ Mũthĩnjĩri-Ngai aarĩkia kũrũgamia mũtumia ùcio mbere ya Jehova, nĩakamuohora njuĩrĩ yake, acooke amũnengere iruta rĩu rĩa kĩririkano rĩa mũtu nĩ ùndũ wa ùiru arĩnyĩite na moko, nake mũthĩnjĩri-Ngai we mwene akorwo anyĩĩtũe maaĩ macio marũrũ marĩa marehaga kĩrumi. ¹⁹ Mũthĩnjĩri-Ngai acooke ehĩtithie mũtumia ùcio, amwĩre atĩrĩ, “Angĩkorwo hatĩrĩ mũndũ ùngĩ ùkomete nawe, na ndũhĩngĩcanĩtie mũthĩire yaku ùgethaahia hĩndĩ ìria ùrĩ na mũthuuri-rĩ, maaĩ maya marũrũ marĩa marehaga kĩrumi maroaga gũgwĩka ùũru. ²⁰ No angĩkorwo nũhĩngĩcanĩtie mũthĩire yaku ùrĩ na mũthuuri na ùgethaahia nĩ ùndũ wa gũkoma na mũndũ ùngĩ tiga mũthuuri-iguo-rĩ,” ²¹ hĩndĩ ìyo mũthĩnjĩri-Ngai nĩakehĩtithia mũtumia ùcio na mwĩhĩtwa ùyũ ùrehanagĩra kĩrumi, oige atĩrĩ, “Jehova arotũma andũ anyu makũrume na magũkaane, rĩrĩa agaatumã kĩero gĩaku kĩhinyare na nda yaku ìimbe. ²² Namo maaĩ maya marehaga kĩrumi maroonya mwĩrĩ waku, nayo nda yaku ìimbe na kĩero gĩaku kĩhinyare.”

“Nake mũtumia ùcio acooke oige atĩrĩ, “Ameni, nĩgũtuũke ùguo.”

²³ “Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakandika irumi icio ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo, acooke acithambĩrie maaĩ-inĩ macio marũrũ. ²⁴ Nĩagatumã mũtumia ùcio anyue maaĩ macio marũrũ marehaga kĩrumi, namo maaĩ macio mamũtoonye na matũme aigũe ruo rũnene mũno. ²⁵ Mũthĩnjĩri-Ngai acooke oe iruta rĩu rĩa mũtu nĩ ùndũ wa ùiru kuuma moko-inĩ ma mũtumia ùcio, arĩthũngũthie mbere ya Jehova, na acooke arĩrehe kĩgongona-inĩ. ²⁶ Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ùcio arũme ngundi ìmwe ya mũtu ùcio ùrutĩtwo ùrĩ wa kĩririkano na aũcinĩre igũrũ rĩa kĩgongona; thuutha ùcio atũme mũtumia ùcio anyue maaĩ macio. ²⁷ Angĩkorwo niethaahĩtie na ti mwĩhokeku harĩ mũthuuriwe-rĩ, rĩrĩa akaanyuithio maaĩ macio marehaga kĩrumi, nĩ makaamũtoonyã matũme aigũe ruo rũnene mũno, na nda yake ìimbe na kĩero gĩake kĩhinyare, nake atuũke thaahu kũrĩ

* 5:15 nĩ ta kilo 2 † 5:17 Maaĩ matheru hamwe na rũkũngũ monanagĩa itũiro rĩa Ngai kũrĩ mũndũ ùria ùhĩtĩtie.

andũ ao. ²⁸ No rĩrĩ, angĩkorwo mūtumia ũcio ndethaahĩtie na akorwo nĩ mũthingu-rĩ, ndagatuuo mũhĩtia, na nĩakahota kũgia na ciana.

²⁹ “ Ũyũ nĩguo watho wa ũiru rĩrĩa mūtumia angĩhĩngĩciana mĩthĩire yake, ethaahie o arĩ na mũthuuri, ³⁰ kana rĩrĩa mũndũ mũrũme angĩnyitwo nĩ ũiru nĩ ũndũ nĩegwĩkũua mūtumia ũcio wake. Mũthĩnjĩri-Ngai arĩmũrũgamagia mbere ya Jehova na arũmĩrĩre watho ũcio wothe. ³¹ Mũthuuriwe nĩagatuuo ndarĩ na ihĩtia o na rĩrĩkũ, no mūtumia ũcio nĩwe ũgaacookererwo nĩ mehia make.’ ”

6

Mũnaziri

¹ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ² “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja angĩenda kwĩhĩta mwĩhĩtwa wa mwanya, ũrĩ mwĩhĩtwa wa kwĩyamũrĩra Jehova atuĩke Mũnaziri,* ³ no nginya atige kũnyua ndibei o na indo iria ingĩ ngagatu cia kũnyua, na ndakananyue thiki ithondeketwo kuuma kũri ndibei kana kĩndũ kĩngĩ kĩgagatu gĩa kũnyua. Ndakananyue maaĩ ma thabibũ, kana arĩe thabibũ, kana thabibũ iria nyũmithie. ⁴ Hĩndĩ irĩa yothe arĩkoragwo arĩ Mũnaziri, ndakanarĩe kĩndũ gĩa kuuma he mũthabibũ, irĩ mbegũ kana makoni.

⁵ “ Ihinda rĩothe rĩa mwĩhĩtwa ũcio wa kwĩyamũra, ndakanenjwo mũtwe. No nginya aikarage arĩ mũtheru o nginya ihinda rĩake rĩa kwĩyamũrĩra Jehova rĩthire; no nginya areke njuĩrĩ cia mũtwe wake ikũre iraihe. ⁶ Ihinda rĩu rĩothe eyamũrĩire Jehova ndakanakuhĩrĩrie kũimba. ⁷ O na ithe, kana nyina, kana mũrũ wa nyina, kana mwarĩ wa nyina angĩkua, ndakanethaahie nĩ ũndũ wao, tondũ arĩ na rũuri rwa kwĩyamũrĩra Ngai mũtwe. ⁸ Ihinda rĩothe rĩa kwĩyamũra gwake arĩkoragwo aamũrĩrwo Jehova.

⁹ “ Mũndũ angĩkua gĩkuũ kĩa narua arĩ ho, nague ũndũ ũcio ũthaahie njuĩrĩ irĩa aamũrĩte, no nginya enjwo mũtwe mũthenya wake wa gũtherio, na nĩguo wa mũgwanja. ¹⁰ Nĩngĩ mũthenya wa Inana no nginya atware ndirahũgĩ gĩrĩ kana tũtutuura twĩrĩ harĩ mũthĩnjĩri-Ngai hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. ¹¹ Nake mũthĩnjĩri-Ngai arute imwe ituĩke igongona rĩa kũhoroherio mehia, nayo iyo ingĩ ituĩke nĩ iruta rĩa njino nĩguo ahoroherio, nĩ ũndũ nĩehĩtie nĩgũkorwo arĩ hamwe na kũimba. Mũthenya o ro ũcio no nginya aamũrĩre Jehova mũtwe wake rĩngĩ. ¹² No nginya eyamũrĩre Jehova ihinda rĩu rĩa kwĩyamũra, na no nginya arute gatũrũme ka mwaka ũmwe gatuĩke ka igongona rĩa mahĩtia. Mũthenya irĩa mĩhĩtũku ndĩgũtarwo, tondũ nĩathaahirio ihinda rĩria eyaamũrĩte.

¹³ “ Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo watho wa Mũnaziri ihinda rĩake rĩa kwĩyamũrĩra Ngai rĩathira. Nĩakarehwo itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. ¹⁴ Hau nĩho akaarehe maruta make harĩ Jehova, namo nĩ: gatũrũme ka mwaka ũmwe gatarĩ na kaũũgũ gatuĩke ka iruta rĩa njino, na kamwatĩ ka mwaka ũmwe karĩ igongona rĩa kũhoroheria mehia, na ndũrũme imwe itarĩ na kaũũgũ irĩ iruta rĩa ũiguano, ¹⁵ hamwe na maruta ma mũtu na maruta ma kũnyuuo, na gĩkabũ kĩa mĩgate itarĩ na ndawa ya kũmbia, na keki cia mũtu ũria mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, na tũmĩgate tũhũthũ tũhakĩtwo maguta.

* **6:2** Mũndũ nĩangĩehĩtire mwĩhĩtwa wa gũtuĩka Mũnaziri kwa ihinda, kana mũtũrĩre wake wothe. Aciari nĩmangĩehĩtire mwĩhĩtwa handũ ha ciana ciao. Mũnaziri ndetĩkĩrĩtio kũnyua kĩndũ kĩgagatu, kwenja njuĩrĩ kana nderu, o na kana kũhutia kĩndũ gĩkuũ.

16 “Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaiga indo icio mbere ya Jehova, na acooke arute igongona rĩa kũhoroheria mehia o na iruta rĩa njino. 17 Nĩakarehe gĩkabũ kĩa kĩa mĩgate itarĩ mĩmbie na arute ndũrũme iyo ĩrĩ igongona rĩa ũiguano kũrĩ Jehova, hamwe na igongona rĩayo rĩa mũtu na rĩa indo cia kũnyuuo.

18 “Nĩngĩ hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, Mũnaziri no nginya enjwo njuĩrĩ ĩrĩa aamũrĩte. Nĩakoya njuĩrĩ iyo na amũkie mwaki-inĩ ũrĩa ũrĩ rungu rwa igongona rĩu rĩa ũiguano.

19 “Thuutha wa Mũnaziri ũcio kwenjwo njuĩrĩ yake ya kwĩyamũra, mũthĩnjĩri-Ngai nĩ akoya kĩande gĩtherũkĩtio kĩa ndũrũme iyo, na keki na tũmĩgate tũrĩa tũhũthũ kuuma gĩkabũ-inĩ kĩa, cieri itarĩ ndawa ya kũmbia. 20 Mũthĩnjĩri-Ngai acooke acithũngũthie mbere ya Jehova, itũike igongona rĩa gũthũngũthio; nĩ nyamũre, na nĩ cia mũthĩnjĩri-Ngai, hamwe na gĩthũri kĩrĩa gĩthũngũthio, o na kiero kĩrĩa kĩrutĩtwo. Thuutha ũcio Mũnaziri no anyue ndibei.

21 “Ūcio nĩguo watho wa Mũnaziri ũrĩa wĩhĩtaga kũrutĩra Jehova indo kũringana na ũrĩa eyaamũrĩte, hamwe na kĩrĩa kĩngĩ gĩothe angĩhota kũruta. No nginya ahingie mwĩhĩtwa ũrĩa ehĩtĩte, kũringana na watho wa Mũnaziri.

Kĩrathimo kĩa Mũthĩnjĩri-Ngai

22 Nĩngĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, 23 “Ĩra Harũni na ariũ ake atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo mũrĩrathimaga andũ a Isiraeli. Meragei atĩrĩ:

24 “ ‘ ‘Jehova arokũrathima,
na akũmenyagĩrĩre;

25 Jehova arotũma ũthiũ wake ũkwarĩre,
na agũkinyagĩrie wega wake;

26 Jehova arogũtiirĩra gĩthiithi gĩake,
na akũhe thayũ.”

27 “Nĩ ũndũ ũcio athĩnjĩri-Ngai nĩmarĩgwetaga rĩtwa rĩakwa kũrĩ andũ a Isiraeli, na nĩ nĩndĩmarathimaga.”

7

Maruta Hĩndĩ ya Kwamũrwo kwa Hema-ĩrĩa-Nyamũre

1 Rĩrĩa Musa aarĩkirie kũhaanda Hema-ĩrĩa-Nyamũre, nĩamũtĩrĩrie maguta o na akĩmĩamũrĩra Jehova hamwe na indo ciayo ciothe. Nĩngĩ agĩũtĩrĩria kĩgongona maguta, na agĩkĩamũra hamwe na indo ciakio ciothe. 2 Nĩngĩ atongoria a Isiraeli, atongoria a nyũmba ciao arĩa maarĩ atongoria a mĩhĩrĩga arĩa maarũgamĩrĩre andũ arĩa maatarĩtwo, makĩrehe maruta. 3 Maareheire Jehova iheo ikuũtwo nĩ ngaari ithathatũ cia ng’ombe irĩ hũmbĩre, hamwe na ndegwa ikũmi na igĩrĩ, ndegwa ĩmwe ĩkarutwo nĩ o mũtongoria, na ngaari ĩmwe ĩkarutwo nĩ atongoria eerĩ. Indo icio nĩcio maarehire mbere ya Hema-ĩrĩa-Nyamũre.

4 Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ: 5 “Ītĩkĩra indo icio kuuma kũrĩ o, nĩguo ihũthĩrwo wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. Ūciheane kũrĩ Alawii o ta ũrĩa wĩra wa mũndũ o mũndũ ũkũbatara.”

6 Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩoya ngaari icio na ndegwa icio agĩciheana kũrĩ Alawii. 7 Aaheire Agerishoni ngaari igĩrĩ na ndegwa inya, o ta ũrĩa wĩra wao wabataraga, 8 nĩngĩ akĩhe Amerari ngaari inya na ndegwa inyanya, o ta ũrĩa wĩra wao wabataraga. Othe maatongoragio nĩ Ithamaru mũrũ wa Harũni, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. 9 No Musa ndaigana kũhe Akohathu kĩndũ

o nakī, tondū wīra wao warī wa gūkuuaga indo iria nyamūre na ciande ciao, nīgūkorwo ūcio nīguo warī wīra ūria meehokeyro.

¹⁰ Rīria kīgongona gīaitīrīrio maguta, atongoria nīmarehire maruta mao nīguo kīamūrwo, na makīmaiga mbere ya kīgongona kīu. ¹¹ Nī ūndū Jehova nīeerīte Musa atīrī, “O mūthenya, mūtongoria ūmwe arīrehaga maruta make nī ūndū wa kwamūrwo gwa kīgongona.”

¹² Mūdū ūria warehire maruta make mūthenya wa mbere aarī Nahashoni mūrū wa Aminadabu wa mūhīriga wa Juda.

¹³ Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya ūritū wa cekeri igana rīmwe rīa mīrongo itatū,* na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja,† cieri kūringana na gīhimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o īmwe yayūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; ¹⁴ na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi,‡ īyūrītio ūbumba; ¹⁵ na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, Nī ūndū wa iruta rīa njino; ¹⁶ na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; ¹⁷ na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Nahashoni mūrū wa Aminadabu.

¹⁸ Mūthenya wa keerī Nethaneli mūrū wa Zuaru, mūtongoria wa Aisakaru, nake akīrehe maruta make.

¹⁹ Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīmwe rīa mīrongo itatū, na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, cieri kūringana na gīhimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o īmwe yayūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; ²⁰ na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, īyūrītio ūbumba; ²¹ na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; ²² na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; ²³ na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Nethaneli mūrū wa Zuaru.

²⁴ Mūthenya wa gatatū Eliabu mūrū wa Heloni, mūtongoria wa andū a Zebuluni, nake akīrehe maruta make.

²⁵ Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīmwe rīa mīrongo itatū, na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, cieri kūringana na gīhimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o īmwe yayūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; ²⁶ na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, īyūrītio ūbumba; ²⁷ na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; ²⁸ na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; ²⁹ na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka

* **7:13** nī ta kilo īmwe na nuthu (1:5) † **7:13** nī ta kilo robo ithatū (0.75) ‡ **7:14** nī ta giramu

umwe, irutwo iri igongona rĩa uiguano. Ici nicio indo iria ciarutirwo ni Eliabu muru wa Heloni.

³⁰ Muthenya wa kana, Elizuru muru wa Shedeuru, mutongoria wa andu a Rubeni, nake akirehe maruta make.

³¹ Indo iria aarutire ciari thaani imwe ya betha ya uritu wa ceki igana rimwe ria mirongo itatu, na mbakuri imwe ya kuminjaminjiria ya betha ya uritu wa ceki mirongo mugwanja, cieri kuringana na githimo gia ceki ya haria haamure, na o imwe yaiuritu mutu uria muhinyu muno utukanitio na maguta, uri iruta ria mutu; ³² na thaani imwe nene ya thahabu ya uritu wa ceki ikumi, iyuritu ubumba; ³³ na gategwa kamwe, na ndurume imwe, na gaturume ka mwaka umwe, ni undu wa iruta ria njino; ³⁴ na thenge imwe ya igongona ria kuhoroherio mehia; ³⁵ na ndegwa igiri, na ndurume ithano, na thenge ithano na tuturume tutano twa mwaka umwe, irutwo iri igongona ria uiguano. Ici nicio indo iria ciarutirwo ni Elizuru muru wa Shedeuru.

³⁶ Muthenya wa gatano, Shelumieli muru wa Zurichadai, mutongoria wa andu a Simeoni, nake akirehe maruta make.

³⁷ Indo iria aarutire ciari thaani imwe ya betha ya uritu wa ceki igana ria mirongo itatu, na mbakuri imwe ya betha ya kuminjaminjiria ya uritu wa ceki mirongo mugwanja, cieri kuringana na githimo gia ceki ya haria haamure, na o imwe iyuritu mutu uria muhinyu muno utukanitio na maguta, uri iruta ria mutu; ³⁸ na thaani imwe nene ya thahabu ya uritu wa ceki ikumi, iyuritu ubumba; ³⁹ na gategwa kamwe, na ndurume imwe, na gaturume kamwe ka mwaka umwe, ni undu wa iruta ria njino; ⁴⁰ na thenge imwe ya igongona ria kuhoroherio mehia; ⁴¹ na ndegwa igiri, na ndurume ithano, na thenge ithano, na tuturume tutano twa mwaka umwe, irutwo iri igongona ria uiguano. Ici nicio indo iria ciarutirwo ni Shelumieli muru wa Zurichadai.

⁴² Muthenya wa gatandatui Eliasafu muru wa Deueli, mutongoria wa andu a Gadi, nake akirehe maruta make.

⁴³ Indo iria aarutire ciari thaani imwe ya betha ya uritu wa ceki igana ria mirongo itatu, na mbakuri imwe ya betha ya kuminjaminjiria ya uritu wa ceki mirongo mugwanja, cieri kuringana na githimo gia ceki ya haria haamure, na o imwe iyuritu mutu uria muhinyu muno utukanitio na maguta, uri iruta ria mutu; ⁴⁴ na thaani imwe nene ya thahabu ya uritu wa ceki ikumi, iyuritu ubumba; ⁴⁵ na gategwa kamwe, na ndurume imwe, na gaturume ka mwaka umwe, ni undu wa iruta ria njino; ⁴⁶ na thenge imwe ya igongona ria kuhoroherio mehia; ⁴⁷ na ndegwa igiri, na ndurume ithano, na thenge ithano, na tuturume tutano twa mwaka umwe, irutwo iri igongona ria uiguano. Ici nicio indo iria ciarutirwo ni Eliasafu muru wa Deueli.

⁴⁸ Muthenya wa mugwanja Elishama muru wa Amihudu, mutongoria wa andu a Efiraimu, nake akirehe maruta make.

⁴⁹ Indo iria aarutire ciari thaani ya betha ya uritu wa ceki igana ria mirongo itatu, na mbakuri imwe ya betha ya kuminjaminjiria ya uritu wa ceki mirongo mugwanja, cieri kuringana na githimo gia ceki ya haria haamure, na o imwe iyuritu mutu uria muhinyu muno utukanitio na maguta, uri iruta ria mutu; ⁵⁰ na thaani imwe nene ya

thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, iyyūrītio ūbumba; ⁵¹ na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; ⁵² na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; ⁵³ na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Elishama mūrū wa Amihudu.

⁵⁴ Mūthenya wa kanana Gamalieli mūrū wa Pedazuru, mūtongoria wa andū a Manase, nake akīrehe maruta make.

⁵⁵ Indo iria aarutire ciarī thaani imwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo itatū na mbakūri imwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, ciarī kūringana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o imwe iyyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; ⁵⁶ na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, iyyūrītio ūbumba; ⁵⁷ na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; ⁵⁸ na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; ⁵⁹ na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Gamalieli mūrū wa Pedazuru.

⁶⁰ Mūthenya wa kenda, Abidani mūrū wa Gideoni, mūtongoria wa andū a Benjamini, nake akīrehe maruta make.

⁶¹ Indo iria aarutire ciarī thaani imwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri imwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, ciarī kūringana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o imwe iyyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; ⁶² na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, iyyūrītio ūbumba; ⁶³ na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; ⁶⁴ na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; ⁶⁵ na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Abidani mūrū wa Gideoni.

⁶⁶ Mūthenya wa ikūmi Ahiezeri mūrū wa Amishadai, mūtongoria wa andū a Dani, nake akīrehe maruta make.

⁶⁷ Indo iria aarutire ciarī thaani imwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri imwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, ciarī kūringana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o imwe iyyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; ⁶⁸ na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, iyyūrītio ūbumba; ⁶⁹ na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; ⁷⁰ na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; ⁷¹ na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Ahiezeri mūrū wa Amishadai.

⁷² Mūthenya wa ikūmi na ūmwe, Pagieli mūrū wa Okirani, mūtongoria wa andū a Asheri, nake akīrehe maruta make.

⁷³ Indo iria aarutire ciarī thaani imwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana

rīa mīrongo itatū, na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, cieri kūrīngana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o īmwe īyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; ⁷⁴ na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, īyūrītio ūbumba; ⁷⁵ na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; ⁷⁶ na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; ⁷⁷ na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Pagieli mūrū wa Okirani.

⁷⁸ Mūthenya wa ikūmi na īrī Ahira mūrū wa Enani, mūtongoria wa andū a Nafitali, nake akīrehe maruta make.

⁷⁹ Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, cieri kūrīngana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o īmwe īyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; ⁸⁰ na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, īyūrītio ūbumba; ⁸¹ na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; ⁸² na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; ⁸³ na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Ahira mūrū wa Enani.

⁸⁴ Maya nīmo maarī maruta ma atongoria a andū a Isiraēli nī ūndū wa kwamūrwo gwa kīgongona rīrīa gīaitagīrīrio maguta: ciarī thaani cia betha ikūmi na igīrī na mbakūri cia betha cia kūminjaminjīria ikūmi na igīrī na thaani nene cia thahabu ikūmi na igīrī. ⁸⁵ Thaani o īmwe ya betha yarī na ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri o īmwe ya kūminjaminjīria yarī na ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja. Thaani cia betha ciothe ciarī na ūritū wa cekeri ngiri igīrī na magana mana. Š kūrīngana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre. ⁸⁶ Thaani iria nene ikūmi na igīrī cia thahabu ciyūrītio ūbumba ciarī na ūritū wa cekeri ikūmi o īmwe, kūrīngana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre. Thaani ocio nene cia thahabu ciothe ciarī na ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo īrī.*

⁸⁷ Mūigana wothe wa nyamū cia kūrutwo igongona rīa njino warī tūtegwā ikūmi na twīrī, na ndūrūme ikūmi na igīrī na tūtūrūme ikūmi na twīrī twa mwaka ūmwe, hamwe na maruta ma cio ma mūtu. Thenge ikūmi na igīrī ciarutirwo irī igongona rīa kūhoroherio mehia. ⁸⁸ Mūigana wa nyamū ciothe cia igongona rīa ūiguano ciarī ndegwa mīrongo īrī na inya, na ndūrūme mīrongo itandatū, na thenge mīrongo itandatū, na tūtūrūme mīrongo itandatū twa mwaka ūmwe. Macio nīmo maarī maruta ma kwamūrwo gwa kīgongona thuutha wa kīarīkia gūtīrīrio maguta.

⁸⁹ Rīrīa Musa atoonyire Hema-ya-Gūtūnganwo kwaria na Jehova-rī, nīaiguire mūgambo ūkīmwarīria kuuma gatagatī ka makerubi marīa meerī maarī igūrū rīa gītī gīa tha, igūrū rīa ithandūkū rīa Ūira. Nake Jehova akīmwarīria.

8

Kūgwatia Matawa

1 **Nake** Jehova akūra Musa atīrī, ² “Arīria Harūni, ūmwīre atīrī, ‘Hīndī īrīa ūribangaga matawa marīa mūgwanja, mabangage nīguo ūtheri wamo waragīre mwena wa na mbere wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa.’”

³ Harūni agīka o ta ūguo; akībanga matawa macio amaroretie mwena ūrīa ūtheri wamo watheragīra hau mbere ya mūtī ūcio maagagīrīrwo, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa gwīkwo. ⁴ Mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa wathondeketwo ūū: wathondeketwo na thahabu ya gūtūrwo, kuuma gītina-inī kīaguo o nginya kūrīa mahūa maguo maarī. Mūhianīre wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa wathondeketwo o ta ūrīa mūhianīre wago wonetio Musa nī Jehova.

Kwamūra Alawii

⁵ **Nake** Jehova akūra Musa atīrī: ⁶ “Oya Alawii ūmeherie kuuma kūrī andū arīa angī a Isiraeli, ūmatherie mathirwo nī thaahu. ⁷ Ūkīmatheria ūgeekaga ūū: Maminjāminjīrie maaī ma kūmatheria thaahu; macooke menje njuīrī cia mīrī yao kūdū guothe na mathambie nguo ciao, nīguo metherie. ⁸ Ningī ūreke moe gategwa hamwe na iruta rīako rīa mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta; nawe ūcooke woe gategwa kangī ga keerī ga kūrutwo igongona rīa kūhoroherio mehīa. ⁹ Ūrehe Alawii acio mbere ya Hema-ya-Gūtūnganwo, na ūcooke wīte kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraeli hamwe. ¹⁰ Ūrehe Alawii acio mbere ya Jehova, nao andū a Isiraeli mamaigīrīre moko mītwe. ¹¹ **Nake** Harūni arūtīre Jehova Alawii acio hau mbere yake taarī igongona rīa gūthūngūthio rīrutītwo nī andū a Isiraeli, nīguo maikarage mehaarīrie kūruta wīra wa Jehova.

¹² “Thuutha ūcio Alawii maigīrīre moko mao mītwe ya ndegwa acio, ūcirūtīre Jehova, īmwe itūike ya igongona rīa kūhoroherio mehīa na īyo īngī itūike iruta rīa njino, nīgeetha Alawii mahoroherio. ¹³ Reke Alawii marūgame mbere ya Harūni na ariū ake, na ūcooke ūmarūtīre Jehova taarī igongona rīa gūthūngūthio. ¹⁴ Ūguo nīguo ūkaamūra Alawii, ūmeherie kuuma kūrī andū arīa angī a Isiraeli, nao Alawii acio matuīke akwa.

¹⁵ “Warīkia gūtheria Alawii acio na kūmaruta matuīke ta igongona rīa gūthūngūthio-rī, nīmarutage wīra wao Hema-inī-ya-Gūtūnganwo. ¹⁶ Acio nīo andū a Isiraeli arīa mekūheanwo kūrī nī biū. Ndīmeoyeire marī akwa ithenya rīa marigithathi ma ciana cia tūhī kuuma kūrī mūtumia o wothe Mūisiraeli. ¹⁷ Irigithathi o rīothe rīa njamba gūkū Isiraeli, kana nī rīa mūdū kana nī rīa nyamū-rī, nī rīakwa. Rīrīa ndooragire marigithathi mothe kūu būrūrī wa Misiri-rī, hīndī īyo nīguo ndaamaamūrīre matuīke akwa mwene. ¹⁸ Na nī nī njoete Alawii ithenya rīa marigithathi mothe ma ciana cia tūhī thīnī wa Isiraeli. ¹⁹ Thīnī wa andū a Isiraeli othe-rī, nīheanīte Alawii matuīke iheo kūrī Harūni na ariū ake, na marutage wīra Hema-inī-ino-ya-Gūtūnganwo handū ha andū a Isiraeli, na mamahorohagīrie nīgeetha andū a Isiraeli matikae kūniinwo na mūthiro hīndī īrīa mangīkūhīrīria handū-harīa-haamūre.”

²⁰ **Musa**, na Harūni marī na kīrīndī kīu gīothe kīa andū a Isiraeli magīika Alawii o ta ūguo Jehova aathīte Musa. ²¹ Alawii acio magītheria na magīthambia nguo ciao. Harūni nake agīcooka akīmaruta ta igongona rīa gūthūngūthio mbere ya Jehova, na akīmahoroheria nīguo amatherie.

²² Thuutha ūcio, Alawii magĩtoonya Hema-inĩ-iyoya-Gūtũnganwo marutage wĩra wao marũgamĩrĩrwo nĩ Harũni na ariũ ake. Magũka Alawii acio o ta ũria Jehova aathĩte Musa gwĩkwo.

²³ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ²⁴ “Undũ ũyũ nĩguo ũkoniĩ Alawii: Atĩrĩ, arũme othe arĩa mahingĩtie mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtano na makĩria nĩo marĩukaga kũruta wĩra Hema-inĩ-ya-Gūtũnganwo, ²⁵ no mahingia mĩaka mĩrongo ĩtano-rĩ, no nginya mahurũke kuuma wĩra ūcio wao wa gũtungata, matigacooke kũruta wĩra. ²⁶ No rĩrĩ, no mateithagĩrĩrie ariũ a ithe wao rĩria mekũruta wĩra Hema-inĩ-ya-Gūtũnganwo, no-ene matikarute wĩra ūcio. Ūguo nĩguo ũrĩgagĩra Alawii wĩra ũria marĩrutaga.”

9

Gĩathĩ-gĩa-Bathaka

¹ Nake Jehova akĩarĩria Musa kũu Werũ-inĩ wa Sinai mweri-inĩ wa mbere wa mwaka wa keerĩ thuutha wa andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri, akĩmwĩra atĩrĩ, ² “Ĩra andũ a Isiraeli makũngũyagĩre Gĩathĩ-kĩa-Bathaka ihinda rĩria rĩtuĩtwo. ³ Kũngũyagĩrai gĩathĩ kũu ihinda rĩria rĩtuĩtwo, hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri ũyũ, kũringana na mawatho makĩo mothe na mũtabarĩre wakĩo.”

⁴ Nĩ undũ ūcio Musa akĩra andũ a Isiraeli makũngũire Gĩathĩ-kĩa-Bathaka. ⁵ Nao magũka o ro ũguo kũu Werũ-inĩ wa Sinai hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere. Andũ a Isiraeli magũka maũndũ mothe o ta ũria Jehova aathĩte Musa.

⁶ No amwe ao matingĩakũngũire Gĩathĩ-kĩa-Bathaka mũthenya ūcio nĩ undũ nĩmagwatĩtwo nĩ thaahu nĩ undũ wa kũhutania na kĩmba kĩa mũndũ. Nĩ undũ ūcio magũka kũrĩ Musa na Harũni mũthenya o ro ūcio ⁷ makĩra Musa atĩrĩ, “Nĩ tũnyĩitwo nĩ thaahu nĩ undũ wa kũhutania na kĩmba kĩa mũndũ, no nĩ kĩ gĩgũtũma tũgĩrio kũneana indo cia kũrutĩra Jehova tũrĩ hamwe na andũ a Isiraeli arĩa angĩ ihinda rĩria rĩtuĩtwo?”

⁸ Musa akĩmacookeria atĩrĩ, “Etereraĩ nyambe ndũirie ũhoru wa ũria Jehova egwathana ũhoru wanyu.”

⁹ Jehova agĩcoka akĩra Musa atĩrĩ, ¹⁰ “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ: ‘Rĩria mũndũ wanyu o na ũrĩkũ kana njiaro cianyu marĩ na thaahu nĩ undũ wa kũhutania na kĩmba kĩa mũndũ, kana akorwo arĩ rũgendo-inĩ-rĩ, mũndũ ūcio o nake no akũngũire Gĩathĩ-kĩa-Bathaka ya Jehova.

¹¹ Marĩkũngũyagĩra gĩathĩ kũu hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa keerĩ. Marĩrĩaga gatũrũme na mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũmbia na nyeni ndũrũ. ¹² Matikanatĩgie gacunjĩ o na kamwe karaare nginya rũciini kana moine ihĩndĩ riako o na rĩmwe. Rĩria megũkũngũira Gĩathĩ-kĩa-Bathaka ĩyo no nginya marũmagĩrĩre mũtabarĩre wakĩo wothe. ¹³ No mũndũ angĩkorwo ndarĩ na thaahu, na ndathĩite rũgendo, na aage gũkũngũira Gĩathĩ-kĩa-Bathaka, mũndũ ūcio nĩakaingatwo athengio kuuma kũrĩ andũ ao, nĩ undũ ndaareheire Jehova indo irĩa arutagĩrwo ihinda rĩria rĩtuĩtwo. Mũndũ ūcio nĩagacookererwo nĩ mehia make mwene.

¹⁴ “Mũgeni ũkaranĩtie na inyuĩ na ende gũkũngũira Gĩathĩ-kĩa-Bathaka ya Jehova-rĩ, no nginya eke ũguo kũringana na watho na mũtabarĩre wakĩo. No nginya mũgĩage na mũtabarĩre ya mũthemba ũmwe kũrĩ mũgeni na kũrĩ mũndũ ũria ũciarĩrwo bũrũri wanyu.’”

Itu Igũrũ rĩa Hema-ĩria-Nyamũre

¹⁵ Mũthenya ūrĩa Hema-ĩrĩa-Nyamũre, o Hema-ĩyo-ya-Ūira yaambirwo-rĩ, itu rĩkĩmĩhumbĩra. Kuuma hwaĩ-inĩ nginya rũciinĩ itu rĩu rĩarĩ igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre na itu rĩu rĩkoonagwo rĩhaana ta mwaki. ¹⁶ Ūguo nĩguo gwathiire na mbere gũikara; itu rĩkamĩhumbĩra ūtukũ na rĩkoonagwo rĩhaana ta mwaki. ¹⁷ Hĩndĩ ĩrĩa yothe itu rĩu rĩeheraga kuuma harĩ hema ĩyo, andũ a Isiraeli makoimagara magathĩ; na rĩrĩ, itu rĩu rĩarũgamĩra handũ, andũ a Isiraeli makaamba hema ciao ho. ¹⁸ Jehova aathana-rĩ, andũ a Isiraeli makoimagara magathĩ, na aathana rĩngĩ makaamba hema ciao. Hĩndĩ ĩrĩa yothe itu rĩu rĩaikara igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre, maikaraga o hau kambĩ. ¹⁹ Hĩndĩ ĩrĩa itu rĩaikara igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre kahinda karaaya-rĩ, andũ a Isiraeli magaathĩkĩra Jehova na makaaga kuumagara. ²⁰ Mahinda mamwe itu rĩu rĩaikaraga igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre o matukũ manini; no Jehova aathana makaamba hema, na nĩngĩ aathana, makoimagara magathĩ. ²¹ Mahinda mamwe itu rĩu rĩaikaraga o kuuma hwaĩ-inĩ nginya rũciinĩ, na itu rĩehera rũciinĩ-rĩ, makoimagara magathĩ. Kana nĩ mũthenya kana nĩ ūtukũ, hĩndĩ o yothe itu rĩu rĩehera nao makoimagara magathĩ. ²² Itu rĩu rĩngĩaikarire igũrũ rĩa hema ĩyo mũthenya ĩrĩ, kana mweri, kana mwaka, andũ a Isiraeli maikaraga kũu kambĩ, na matingĩoimagarire mathĩ, no itu rĩu rĩehera makoimagara magathĩ. ²³ Jehova aathana makaamba hema, na nĩngĩ Jehova aathana makoimagara magathĩ. Maathĩkagĩra watho wa Jehova kũringana na ūrĩa aathaga Musa.

10

Tũrumbeta twa Betha

¹ Jehova akĩra Musa atĩrĩ: ² “Thondeka tũrumbeta twĩrĩ, ūtũthondeke na betha ndure, tũhũthagĩrwo gwĩtaga kĩrĩndĩ hamwe, o na twa gwĩta andũ moime kambĩ moimagare mathĩ. ³ Hĩndĩ ĩrĩa tũrumbeta tweerĩ twahuhwo hamwe, kĩrĩndĩ gĩothe gĩkongana hariwe hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. ⁴ Angĩkorwo no karumbeta kamwe kahuhwo-rĩ, atongoria, nĩo anene a mbarĩ cia Isiraeli, nĩo marĩũnganaga hariwe. ⁵ Rĩrĩa karumbeta kahuhwo na mũgambo mũnene, mĩhĩrĩga ĩrĩa ĩkarĩte mwena wa irathĩro ĩkoimagara. ⁶ Karumbeta ga keerĩ kahuhwo na mũgambo mũnene, andũ a kambĩ cia mwena wa gũthini makoimagara. Mũgambo ūcio mũnene nĩguo kĩmenyithia gĩa kuumagara. ⁷ Nĩgeetha kĩrĩndĩ kĩũngane-rĩ, huhagai tũrumbeta, no tĩ na mĩhuhire ta ĩyo ĩngĩ. ⁸ “Ariũ a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, nĩo marĩhuhaga tũrumbeta tũu. Ūndũ ūcio ūtũke watho wa gũtũũrio nĩ inyuĩ na njarwa iria igooka. ⁹ Rĩrĩa mũgũthĩ mbaara ĩrĩ bũrũri wanyu kĩũmbe mũkarũe na thũ iria imũhinyagĩrĩria-rĩ, huhagai tũrumbeta na mũgambo mũnene. Hĩndĩ ĩyo Jehova Ngai wanyu nĩakamũririkana na amũhonokie kuuma kũrĩ thũ cianyu. ¹⁰ Nĩngĩ mahinda manyu ma gũkena, nĩmo ma ciathĩ cianyu iria njathane, na ciathĩ cia Karũgamo ka Mweri, nĩ mũrĩhuhaga tũrumbeta nĩ ūndũ wa maruta ma njno na maruta ma ūiguano, na nĩmo magaatuĩka kĩrĩrikano kianyu mbere ya Ngai wanyu. Nĩĩ nĩ niũ Jehova Ngai Wanyu.”

Andũ a Isiraeli Kuuma Sinai

¹¹ Mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ wa mweri wa keerĩ mwaka-inĩ wa ĩrĩ, itu nĩrĩeherire kuuma hema-inĩ ĩrĩa nyamũre ya Ūira. ¹² Nao andũ a Isiraeli makiumagara kuuma Werũ wa Sinai magĩthĩ kuuma handũ hamwe nginya harĩa hangĩ, o nginya rĩrĩa itu rĩu rĩarũgamire Werũ-inĩ wa

Parani. ¹³ Nao makiumagara, arĩ riita rĩa mbere, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

¹⁴ Ikundi cia kambĩ ya Juda nĩcio cioimagarire mbere, irũmĩrĩire bendera yao. Nake Nahashoni mũrũ wa Aminadabu nĩwe warĩ mũtongoria wao. ¹⁵ Nethaneli mũrũ wa Zuaru nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Isakaru, ¹⁶ nake Eliabu mũrũ wa Heloni nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Zebuluni. ¹⁷ Ningĩ Hema-ĩrĩa-Nyamũre ikĩambũrwo, nao Agerishoni na Amerari, arĩa maamĩkuuaga, makiumagara.

¹⁸ Nacio ikundi cia kambĩ ya Rubeni ikĩrũmĩrĩra ikundi cia Juda, irũmĩrĩire bendera yao. Elizuru mũrũ wa Shedeuru nĩwe warĩ mũtongoria wao. ¹⁹ Shelumieli mũrũ wa Zurishadai nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Simeoni, ²⁰ nake Eliasafu mũrũ wa Deueli nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Gadi. ²¹ Nao Akohathu makiumagara makuũite indo iria nyamũre. Hema-ĩrĩa-Nyamũre yarĩ ikorwo yaambĩtwo matanakinya.

²² Nacio ikundi cia kambĩ ya Efiraimu ikĩrũmĩrĩra ikundi cia Rubeni, irũmĩrĩire bendera yao. Elishama mũrũ wa Amihudu nĩwe warĩ mũtongoria wao. ²³ Gamalieli mũrũ wa Pedazuru nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Manase, ²⁴ nake Abidani mũrũ wa Gideoni nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Benjamini.

²⁵ Kũrigĩrĩria-rĩ, ikundi cia kambĩ ya Dani ikiumagara irĩ thuutha wa icio ingĩ ciothe, ikiumagara irũmĩrĩire bendera yao. Ahiezeri mũrũ wa Amishadai nĩwe warĩ mũtongoria wao. ²⁶ Pagieli mũrũ wa Kĩrani nĩwe watongoragia gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Asheri, ²⁷ nake Ahira mũrũ wa Enani nĩwe watongoragia gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Nafitali. ²⁸ Ũguo nĩguo ikundi cia andũ a Isiraeli ciarũmanĩrĩire ikiumagara.

²⁹ Na rĩrĩ, Musa akĩra Hobabu mũrũ wa Reueli ũrĩa Mũmidiani ũrĩa warĩ mũthoni-we atĩrĩ, “Nĩtũroimagara tũthiĩ kũrĩa Jehova aatwĩrĩre ũhoro wakuo atĩrĩ, ‘Nĩngamũhe kũndũ kũu.’ Ũka tũthiĩ nawe, na nĩtũgũgwĩka maũndũ mega, nĩ ũndũ Jehova nĩerĩire Isiraeli maũndũ mega.”

³⁰ Hobabu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, ndigũuka; no ngũcooka bũrũri witũ na kũrĩ andũ aitũ.”

³¹ No Musa akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaitha ndũgatũtĩge. Wee nĩũũ kũndũ kũrĩa tũngĩamba hema ciitũ gũkũ werũ-inĩ, na no ũtuĩke maitho maitũ. ³² Ũngĩtwarana na ithu-ĩrĩ, nĩtũrĩkũgayagĩra kĩrĩa gĩothe kĩega Jehova arĩtũheaga.”

³³ Nĩ ũndũ ũcio makiumagara moimĩte hau kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova, magĩthiĩ rũgendo rwa mĩthenya itatũ. Narĩo ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩgĩthiĩ rĩmatongoretie mĩthenya iyo itatũ, nĩguo rikamacarĩrie handũ ha kũhurũka. ³⁴ Narĩo itu rĩa Jehova riakoragwo igũrũ rĩao o mũthenya makiumagara kuuma kambĩ.

³⁵ Hĩndĩ irĩa yothe ithandũkũ rĩoimagario, Musa akoiga atĩrĩ, “Jehova, arahũka!

Thũ ciaku irohurunjũka;
thũ ciaku irokũrĩra.”

³⁶ Hĩndĩ irĩa rĩaigwo thĩ, akoiga atĩrĩ,
“Jehova cookerera ngiri ici cia Isiraeli itangĩtarĩka.”

11

Mwaki Kuuma kūrī Jehova

¹ Na rīrī, andū a Isiraēli magīteta nī ūndū wa moritū mao, nakuo gūteta kwao gūkiiguuo nī Jehova, na rīria aamaiguire, aḡiakanwo nī marakara, naguo mwaki ūkiuma kūrī Jehova, ūḡiakana gatagatī kao, na ūḡicina ndeere imwe cia kambī. ² Rīria andū acio maakaĩre Musa, Musa akĩhooya Jehova, naguo mwaki ūcio ūkĩhora. ³ Nī ūndū ūcio handū hau hagītwo Tabera, tondū mwaki ūcio woimĩte kūrī Jehova nīwakanĩte gatagatī kao.

Tūmakia-arūme Tuumĩte kūrī Jehova

⁴ Kīrīndī kīria kīarūmanīrīre nao makiuma būrūri wa Misiri ḡkīambīrīria kwīrīrīria irio cia mīthemba īngī, na o rīngī andū a Isiraēli makīambīrīria kūrīra, makiuga atīrī, “Naarī korwo tūrī na nyama cia kūrīa! ⁵ Nītūkīrīrikana thamaki iria twarīiaga kūu būrūri wa Misiri tūtekūḡūra, o na marengē ma mīthemba mīthemba, na itūngūrū cia mahutī, na itūngūrū iria ndungu, o na itūngūrū thumu. ⁶ No rīu, tūtīrī na wendo wa kūrīa; na tūtīrī kīndū o nakī tuonaga, tīga o mana maya moiki!”

⁷ Mana macio maahaanaga ta mbegū cia mūtī ūrīa wītagwo korianda, na mūhianīre wamo watarīi ta bedola. ⁸ Andū maathīiaga makamongania, magacooka makamathīa na ḡthīi kīa moko, kana makamahūrīra ndrī-inī na mūūthī. Maamarugaga na nyūngū kana magathondeka tūmīgate. Na maacamaga ta kīndū ḡthondeketo na maguta ma mūtamaiyū. ⁹ Rīria kwagīa ime ūtukū kūu kambī-inī, mana macio makagūanīra narīo.

¹⁰ Musa nīaiguire andū a nyūmba ciothe makīrīra, o mūndū arī mūromo-inī wa hema yake. Nake Jehova nīarakarire mūno makīria, na Musa aḡthīnīka. ¹¹ Akīūria Jehova atīrī, “Nī kīi ḡtūmĩte ūrehere ndungata yaku thīna ūyū? Nī atīa nīkīte ūkaaga ḡūḡukenia nīguo ūnjīḡīrīre mūrigo wa andū aya othe? ¹² Kaī arī nīi ithe wao? Kaī arī nīi ndaamaciarire? Nī kīi kīratūma ūnjīre ndīmakuue na moko makwa, ta ūria mūreri wa mwana akuuaga kaana ka rūkenge, ndīmatware būrūri ūria werīire maithe mao ma tene na mwīhitwa? ¹³ Ingīruta nyama cia kūhe andū aya othe kū? Marandīrīra makiugaga atīrī, ‘Tūhe nyama tūrīe!’ ¹⁴ Ndingīhota ḡkuua andū aya othe ndī nyiki; mūrigo ūyū nī mūrītū mūno kūrī nīi. ¹⁵ Angīkorwo ūguo nīguo ūkūnjīka-rī, nūruga o ro rīu, angīkorwo nīnjītīkīrīkīte nīwe, na ndūkareke nyone mwanangīko wakwa mwene.”

¹⁶ Nake Jehova akīra Musa atīrī: “Ndehere athuuri mīrongo mūḡwanja a Isiraēli arīa wee ūū atī nī atongoria na anene thīnī wa andū aya. Ūmarehe Hema-inī-ya-Gūtūnganwo, nīguo marūgame hau hamwe nawe. ¹⁷ Nīi na nīi nīngūkūrūka ngwarīrie ho, njoe Roho ūrīa ūrī naguo na ndīmekīre Roho ūcio. Nao nīmarīḡūteithagia ḡkuua mūrigo wa andū aya nīgeetha ndūkaūkuuaga ūrī wīkī.

¹⁸ Nīngī wīre andū atīrī, ‘Mwītheriei, mwīhaarīrie nī ūndū wa rūciū, rīria mūkaarīa nyama. Jehova nīaramūiguire rīria mūrārīraga, mūkiugaga atīrī, “Naarī korwo tūrī na nyama cia kūrīa! Maūndū maitū maarī mega rīria twarīi būrūri wa Misiri!” Rīu-rī, Jehova nīekūmūhe nyama, na nīmḡucīrīa. ¹⁹ Na rīrī, mūtīḡucīrīa o mūthenya ūmwe, kana mīthenya īrī, kana ītano, kana ikūmi, kana mīthenya mīrongo īrī, ²⁰ no mūḡucīrīa mweri mūḡima, o ngīnya cieme na manīūrū manyu, na inyuī mūcīnyire, nī ūndū nīmūregete Jehova ūrīa ūrī hamwe na inyuī, na

mũkarĩra mũrĩ mbere yake, mũkiugaga atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũmire tuume bũrũri wa Misiri?” ’ ’ ’

²¹ No Musa akĩĩra Jehova atĩrĩ, “Andũ arĩa ndĩ nao haha nĩ ngiri magana matandatũ arĩa maretwara na magũrũ, nawe woiga atĩ, ‘Nĩngũmahe nyama cia kũrĩa mweri mũgima!’ ²² Andũ aya o na mangĩthĩnjĩrwo ndũũru cia mbũri na cia ng’ombe-rĩ, no imaignane? O na mangĩtegerwo thamaki ciothe cia iria-inĩ-rĩ, no imaignane?”

²³ Jehova agĩcookeria Musa atĩrĩ, “Anga hinya wa guoko kwa Jehova nĩũnyiihĩte? Rũu wee, nĩũkuona kana ũrĩa njugĩte nĩũkahingio kana ndũkahingio.”

²⁴ Nĩ ũndũ ũcio Musa akiuma nja, akĩĩra andũ acio ũrĩa Jehova oigĩte. Nake agĩcookanĩrĩria athuuri amwe ao mĩrongo mũgwanja, akĩmarũgamia marigiicĩrie Hema ĩyo. ²⁵ Nake Jehova agĩkũrũka na itu akĩaria na Musa, akĩoya Roho ũrĩa warĩ thĩnĩ wa Musa, na agĩkĩra Roho ũcio thĩnĩ wa athuuri acio mĩrongo mũgwanja. Rĩria Roho okire igũrũ rĩao-rĩ, makĩratha mohoro, no matiacookire gwĩka ũguo hĩndĩ ĩngĩ.

²⁶ No rĩrĩ, andũ eerĩ, nĩo Elidadi na Medadi, nĩmatigĩtwo kambĩ. Nao nĩmandĩkĩtwo hamwe na athuuri acio angĩ no matiathiũte Hema-inĩ ĩyo. No rĩrĩ, Roho nĩ okire igũrũ rĩao, nao makĩratha mohoro marĩ kũu kambĩ. ²⁷ Mwanake ũmwe agĩteng’era akĩĩra Musa atĩrĩ, “Elidadi na Medadi nĩmararatha mohoro kũu kambĩ.”

²⁸ Joshua mũrũ wa Nuni, ũrĩa wateithagia Musa kuuma arĩ mũnini, akĩarĩria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Musa, mwathi wakwa, makaanie!”

²⁹ No Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kaĩ ũkũigua ũiru nĩ ũndũ wakwa? Nĩ ĩngĩenda andũ othe a Jehova makorwo marĩ anabii, na atĩ Jehova amekĩre Roho wake!” ³⁰ Thuutha ũcio Musa na athuuri acio a Isiraeli magĩcooka kambĩ.

³¹ Na rĩrĩ, rũhuho rũkiuma harĩ Jehova, rũkĩrehe tũmakia-arũme kuuma iria-inĩ. Rũgĩtũgũthia tũthiũrũrũkĩrie mĩena yothe ya kambĩ buti ithatũ kuuma thĩ, handũ ha itĩina rĩa rũgendo rwa mũthenya mũgima mbarĩ ciothe. ³² Mũthenya ũcio wothe na ũtukũ, na mũthenya ũcio ũngĩ wothe, andũ acio makiũmagara makĩũngania tũmakia-arũme. Gũtirĩ mũndũ wonganirie thuutha wa homeri ikũmi.* Nĩngĩ magĩtwanĩka gũthiũrũrũkĩria kambĩ yothe. ³³ No rĩrĩ, rĩrĩa nyama icio ciarĩ tũnua-inĩ twao, o na itarĩ ndanuke-rĩ, marakara ma Jehova magĩakanĩra andũ acio, akĩmahũũra na mũthiro mũnene. ³⁴ Tondũ ũcio handũ hau hagĩtwo Kibirothu-Hataava, nĩ ũndũ hau nĩho maathikire andũ arĩa maagũite thuti ya irio ĩngĩ.

³⁵ Kuuma Kibirothu-Hataava, andũ acio nĩmathiire rũgendo, magĩkinya Hazerothu, magĩkara kuo.

12

Miriamu na Harũni Gũkararia Musa

¹ Nao Miriamu na Harũni magĩtetia Musa, nĩ ũndũ wa mũtumia wake Mũkushi, nĩgũkorwo Musa nĩ ahikĩtie Mũkushi. ² Nĩngĩ nao mooragia atĩrĩ, “Anga Jehova angĩaria o na Musa wiki? Githĩ o na ithũ to atwarĩrie?” Nake Jehova akĩigua ndeto icio.

³ (Na rĩrĩ, Musa aarĩ mũndũ mwĩnyiihia mũno, mwĩnyiihia gũkĩra andũ arĩa angĩ othe gũkũ thĩ).

* 11:32 nĩ ta kilo 2,200

⁴ O rīmwe Jehova akĩira Musa na Harūni na Miriamu atĩrĩ, “Inyuĩ atatu umai mũũke Hema-inĩ ĩyo-ya-Gütũnganwo.” Nĩ ũndũ ũcio othe atatu makiuma magĩthiĩ ho.

⁵ Ningĩ Jehova agĩkũrũka arĩ thĩinĩ wa gĩtugĩ gĩa itu, akĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa Hema ĩyo, na agĩta Harūni na Miriamu. Na eerĩ magĩthiathia harĩ we, ⁶ nake akĩmeera atĩrĩ, “Thikĩrĩriai ciugo ciakwa: “Rĩrĩa mũnabii wa Jehova arĩ gatagati-inĩ kanyu-rĩ, nĩ nĩndũmwĩguũragĩria na cioneki, na ngamwarĩria na irooto.

⁷ No ha ũhoru wa Musa ndungata yakwa ndũkaga ũguo; we nĩ mwĩhokeku thĩinĩ wa nyũmba yakwa yothe.

⁸ Musa-rĩ, twaranagĩria nake ũthiũ kwa ũthiũ, tũkaaranĩria ũhoru mũtaũku, na ndimwaragĩria na thimo; na nĩwe wonaga ũrĩa Jehova atariĩ.

Nĩ kĩ kĩgiririe mwĩtigĩre gũtetia Musa ndungata yakwa?”

⁹ Nake Jehova agĩcinwo nĩ marakara nĩ ũndũ wao, agĩthiĩ akĩmatiga.

¹⁰ Rĩrĩa itu rĩu rĩeherire igũrũ rĩa Hema ĩyo, Miriamu agĩkorwo aarũgamĩte o ro hau, arĩ na mangũ, akerũha o ta ira. Nake Harūni ehũgũra akĩona atĩ Miriamu aarĩ na mangũ; ¹¹ nake akĩira Musa atĩrĩ, “Ndagũthaita, mwathi wakwa, ndũgatũrũthirie wĩhia ũcio twĩkĩte na ũrimũ. ¹² Ndũkareke ahaane ta kĩhuno kiumĩte nda ya nyina mwĩri wakĩo ũbuthĩte mwena ũmwe.”

¹³ Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩkaĩra Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Ngai, ndagũthaita, mũhonie!”

¹⁴ Nake Jehova agĩcookeria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Korwo ithe nĩamũtuĩrĩre mata ũthiũ-rĩ, githĩ ndangĩaikarire na thoni matukũ mũgwanja? Mũhingĩrĩriei na kũu nja ya kambĩ matukũ mũgwanja; na thuutha ũcio no acookio kambĩ.” ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio Miriamu akĩhingĩrĩrio na kũu nja ya kambĩ ĩyo matukũ mũgwanja, nao andũ acio angĩ matiathiire na mbere na rũgendo nginya rĩrĩa Miriamu aacookirio kambĩ.

¹⁶ Thuutha ũcio, andũ acio a Isiraeli makiuma Hazerothu magĩthiĩ makĩamba hema ciao Werũ-inĩ wa Parani.

13

Gũthigaana Kaanani

¹ Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ² “Tũma arũme amwe mathiĩ magathi-gaane bũrũri wa Kaanani, ũrĩa ngũhe andũ a Isiraeli. Tũma mũtongoria ũmwe wao, kuuma o mũhĩrĩga o mũhĩrĩga wa maithe mao.”

³ Nake Musa agĩathĩkĩra watho wa Jehova, na agĩtũma andũ acio kuuma Werũ wa Parani. Andũ acio othe maarĩ atongoria a andũ a Isiraeli. ⁴ Maya nĩmo marĩitwa ma atongoria acio:

kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni, aarĩ Shamua mũrũ wa Zakuri;

⁵ kuuma mũhĩrĩga wa Simeoni, aarĩ Shafati mũrũ wa Hori;

⁶ kuuma mũhĩrĩga wa Juda, aarĩ Kalebu mũrũ wa Jefune;

⁷ kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru, aarĩ Igalu mũrũ wa Jusufu;

⁸ kuuma mũhĩrĩga wa Efiraimu, aarĩ Hoshea mũrũ wa Nuni;

⁹ kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini, aarĩ Paliti mũrũ wa Rafu;

¹⁰ kuuma mũhĩrĩga wa Zebuluni, aarĩ Gadieli mũrũ wa Sodi;

- 11 kuuma mūhīrīga wa Manase (na nīguo mūhīrīga wa Jusufu), aarī Gadi mūrū wa Śusi;
 12 kuuma mūhīrīga wa Dani, aarī Amieli mūrū wa Gemali;
 13 kuuma mūhīrīga wa Asheri, aarī Sethuri mūrū wa Mikaeli;
 14 kuuma mūhīrīga wa Nafitali, aarī Nahabi mūrū wa Vofisi;
 15 kuuma mūhīrīga wa Gadi, aarī Geueli mūrū wa Maki.

16 Macio nīmo marītwa ma andū arīa Musa aatūmire magathigaane būrūri ūcio. Nake Musa akīgarūra rītwa rīa Hoshea mūrū wa Nuni akīmūtua Joshua.

17 Rīrīa Musa aatūmire andū acio magathigaane būrūri wa Kaanani, aameerire atīrī, “Ambatai mūtuikanīrie Negevu, mūthīi būrūri ūcio ūrī irīma. 18 Tuīriai būrūri ūcio ūrīa ūtariī, muone kana andū akuo marī na hinya kana matirī hinya, o na kana nī aingī kana nī anini. 19 Ningī mūmenye būrūri ūcio matūūraga ūhaana atīa? Nī mwega kana nī mūūru? Matūūraga matūūra ma mūthemba ūrīkū? Nī mairigīre na thingo cia hinya kana ti mairigīre? 20 Tīri wakuo ūtariī atīa? Nī mūnoru kana nī mūhinju? Kūrī mītī kana gūtīrī? Geriai mūno mūrehe maciaro mamwe ma būrūri ūcio.” (Hīndī iyo nīguo mīthabibū yaambagīrīria kwīrua.)

21 Tondū ūcio makīambata magīthigaana būrūri ūcio kuuma Werū wa Zini nginya Rehobu, merekeire Lebo-Hamathu. 22 Mambatire matuikanīrie Negevu na magīkinya Hebironi kūrīa Ahimani, na Sheshai, na Talimai, njiaro cia Anaki, maatūūraga. (Itūūra rīa Hebironi riakītwo mīaka mūgwanja mbere ya itūūra rīa Zoani gwakwo būrūri-inī wa Misiri.) 23 Rīrīa maakinyire Kīanda gīa Eshikoli, magītema rūhonge rwarī na kīmanjīka kīmwe gīa thabibū. Andū eerī ao makīrūkuuanīra na mūtī, hamwe na makomamanga mamwe, na ngūyū. 24 Naho handū hau hagītwo Kīanda gīa Eshikoli nī ūndū wa kīmanjīka kīu gīa thabibū kīrīa andū a Isiraeli acio maatemire ho. 25 Matukū mīrongo ina mathira magīcooka kuuma gūthigaana būrūri ūcio.

Gūcooka Ūhoru wa Ūthigaani

26 Nao magīcooka kūrī Musa, na Harūni na kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraeli kūu Kadeshi o kūu Werū-inī wa Parani. Kūu makīhe Musa na Harūni, na kīūngano gīothe ūhoru ūcio na makīmoonīa maciaro ma būrūri ūcio. 27 Makīhe Musa ūhoru ūyū: “Nītwatooonyire būrūri ūrīa watūtūmire, naguo nī būrūri ūrī būthi wa irīa na ūūkī! Maya nīmo maciaro maguo. 28 No rīrī, andū arīa matūūraga kūu marī hinya, na matūūra mao nīmairigīre na thingo cia hinya, na nī manene mūno. O na ningī nītuonire njiaro cia Anaki kuo. 29 Aamaleki matūūraga kūu Negevu; Ahiti, na Ajebusi, na Aamori matūūraga būrūri ūrīa ūrī irīma; Akaanani nao matūūraga ndwere-inī cia irīa na hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Jorodani.”

30 Nake Kalebu agīkīria andū acio o hau mbere ya Musa, akiuga atīrī, “Nītwagīrīrwo nī kwambata tūthīi twīnyīitire būrūri ūcio, nī ūndū no tūhote gwīka ūguo.”

31 No andū arīa maambatīte nake makiuga atīrī, “Tūtingītharīkīra andū acio, marī na hinya gūtūkīra.” 32 Nao makīhunjīa ūhoru mūūru kūrī andū a Isiraeli ūkonīi būrūri ūcio maathigaanīte. Makiuga atīrī, “Būrūri ūcio tūrathigaanire nī būrūri ūgūtambuura andū arīa matūūraga kuo ūkamaniina biū. Andū arīa othe tuonire kuo nī anene mūno. 33 Nītuonire

Anefli kuo (njiaro cia Anaki, a kīruka kīa Anefli). Tweyonaga tūhaana ta ndaahi, o nao moonaga tūhaana o ta cio.”

14

Andū Kūrema

¹ Ūtukū ūcio andū othe a kīrīndī gīa Isiraeli makīrīra maanīrīre na mūgambo mūnene. ² Andū acio othe a Isiraeli makīnuguna nī ūndū wa Musa na Harūni, na kīungano kīu gīothe gīkīmeera atīrī, “Naarī korwo twakuīrīre Misiri! Kana werū-inī ūyū! ³ Nī kīi gīgūtūma Jehova atūrehe būrūri ūyū atūrekererie tūragwo na rūhiu rwa njora? Atumia aitū na ciana ciitū megūtūika a gūtahwo. Githī wega ti tūcooke būrūri wa Misiri?” ⁴ Nao makīrana mūdū na ūrīa ūngī atīrī, “Twagīrīrwo nī tūthuure mūtongoria tūcooke būrūri wa Misiri.”

⁵ Hīndī īyo Musa na Harūni makīgūithia maturumithītie mothiū mao thī mbere ya kīungano kīu gīothe kīa andū a Isiraeli kīrīa kīagomanīte hau. ⁶ Joshua mūrū wa Nuni na Kalebu mūrū wa Jefune, arīa maarī hamwe na arīa maathiite gūthigaana būrūri ūcio magītembūranga nguo ciao.* ⁷ Makīra kīungano kīu gīothe kīa andū a Isiraeli atīrī, “Būrūri ūrīa twatuīkanīrie na tūkūthigana, nī būrūri mwega mūno makīria. ⁸ Jehova angīkorwo nīakenetio nī ithuī, nīegūtūtongoria tūtoonye būrūri ūcio, būrūri ūcio ūiyūrīte būthi wa iria na ūkī, na nīegūtūhe guo ūtuīke witū. ⁹ No rīrī, mūtikaremere Jehova. Na mūtigetigīre andū a būrūri ūcio, nī ūndū tūkūmameria biū. Ūgitīri wao nī mweherie, no Jehova arī hamwe na ithuī. Mūtikametigīre.”

¹⁰ No kīungano kīu gīothe gīkīaria ūhoru wa kūmahūūra na mahiga nyuguto. Hīndī īyo riiri wa Jehova ūkiumīrīra andū othe a Isiraeli hau Hema-inī ya Gūtunganwo. ¹¹ Nake Jehova akīūra Musa atīrī, “Andū aya megūtūūra maanyararite ngīya-rī? Megūtūūra maregete kūnjītikia ngīya-rī, o na ningīte ciama nyingī ūguo gatagatī kao? ¹² Nīngūmahūūra na mūthiro ndīmaniine, no wee ngūgūtua rūrīrī rūnene na rūrī na hinya kūmakīra.”

¹³ Musa akīra Jehova atīrī, “Andū a Misiri nīmakaiqua ūhoru ūcio! Nīwe warutire andū aya makiuma gatagatī kao na ūndū wa ūhoti waku. ¹⁴ Nao nīmakeera aikari a būrūri ūyū ūhoru ūcio. Nīmaiguīte atī Wee, O Wee Jehova-rī, ūkoragwo na andū aya, na atī Wee Jehova, wanonwo ūthiū kwa ūthiū, na atī itu rīaku rīikaraga igūrū rīao, o na atī Wee ūthiiga mbere yao thīnī wa gitugī kīa itu mūthenya na ūrī thīnī wa gitugī kīa mwaki ūtukū. ¹⁵ Ūngīūruga andū aya othe o ro rīmwe-rī, ndūrīrī iria ciiguīte ūhoru ūyū waku nīikoiga atīrī, ¹⁶ ‘Jehova nīaremīrwo nīgūkīnyia andū aya būrūri ūrīa aamerīre na mwīhītwā; nī ūndū ūcio akīmooragīra werū-inī.’

¹⁷ “Na rīrī, hinya wa Mwathani ūrokīonekana o ta ūrīa ugīte, atīrī: ¹⁸ ‘Jehova ndahiūhaga kūrakara, aiyūrītwo nī wendo, na nīohanagīra mehīa na ūremi. No ndaagaga kūherithia mūdū ūrīa wīhītie; nīaherithagia ciana nī ūndū wa mehīa ma maithe ngīya rūciarō rwa gatātū na rwa kana.’ ¹⁹ Kūrīngana na wendo waku mūnene-rī, ohera andū aya mehīa mao, o ta ūrīa wanamarekera kuuma hīndī irīa moimire būrūri wa Misiri ngīya rīu.”

* 14:6 Gūtārūranga nguo yarī njīra ya gūcakaya kana kuonania marakara.

²⁰ Jehova akīmūcookeria atīrī, “Nī ndamarekera o ta ūguo woria. ²¹ No rīrī, ti-itherū o ta ūrīa nī ndūuraga muoyo, na ti-itherū o ta ūrīa riiri wa Jehova ūyūrīte thī yothe-rī, ²² gūtīrī o na ūmwe wa andū arīa moonire riiri wakwa na ciana iria ndaringiire kūu būrūri wa Misiri o na gūkū werū-inī, no makīnamera na makīngeria maita ikūmi-rī, ²³ gūtīrī o na ūmwe wa acio ūkoona būrūri ūcio nderiire maithe mao ma tene na mwīhītwā. Gūtīrī o na ūmwe wao wa arīa maanyararīte ūkaawona. ²⁴ No tondū ndungata yakwa Kalebu arī na roho wa mūthema ūngī na nīanūmagīrīra na ngoro yake yothe, nīngamūtwarā būrūri ūcio aathiite, nacio njiaro ciake nīikaūgaya. ²⁵ Na tondū andū a Amaleki na a Kaanani matūūrāga cianda-inī-rī, rokai kūgarūrūka mumagare mūrorete na werū-inī, mūthīū na njīra ya Iria Itune.”

²⁶ Nake Jehova akīra Musa na Harūni atīrī: ²⁷ “Nī nginya hīndī īrīkū kīrīndī gīkī kīaganu gīgūtūūra kīnugunagīra? Nīnjiguīte mateta ma anugunīki aya a Isiraēli. ²⁸ Nī ūndū ūcio meere atīrī, ‘Jehova ekuuga ūu: Ti-itherū o ta ūrīa nī ndūuraga muoyo-rī, nī ngūmwīka o maūndū macio njiguīte mūkīaria. ²⁹ Ciimba cianyu ikaagūa werū-inī ūyū, inyuī arīa othe mūrī na ūkūrū wa mīaka mīrongo īrī na makīria arīa mwatarirwo hīndī ya itarana na arīa manugunīte nī ūndū wakwa. ³⁰ Gūtīrī o na ūmwe wanyu ūgatoonya būrūri ūcio ndehīte nyambararītie guoko atī nīūgatuīka wanyu, tiga o Kalebu mūrū wa Jefune, na Joshua mūrū wa Nuni. ³¹ No ha ūhorō wa ciana cianyu iria mwoigire atī nī igaatahwo-rī, nīngamakinyia kuo makenagīre būrūri ūcio mūregete. ³² No inyuī-rī, ciimba cianyu ikaagūa werū-inī ūyū. ³³ Ciana cianyu igūtūika arīithi gūkū werū-inī mīaka mīrongo īna, igīthīnīkaga nī ūndū wa kwaga kwīhokeka kwanyu, nginya rīrīa kīimba kīanyu kīa mūthia gīkaagūa werū-inī. ³⁴ Mīaka mīrongo īna, o mwaka ūmwe ūrūgamīrīire mūthenya ūmwe wa mīthenya mīrongo īna īrīa mwathigaanire būrūri ūcio, mīaka īyo nīyo mūgaathīnīka nī ūndū wa mehīa manyu, na mūmenye ūuru wa gūūkīrīrwo nī nī.’ ³⁵ Nīī Jehova nī nīī njarītie, na ti-itherū nīngeeka maūndū macio kūrī kīrīndī gīkī gīothe kīaganu, kīrīa gīcookanīrīire hamwe kīnjūkīrīre. Gīgaathīrīra werū-inī ūyū; gūkū nīkuo gīgaakuīra.”

³⁶ Nī ūndū ūcio, andū arīa Musa aatūmīte magathigaane būrūri ūcio wa Kaanani, o acio macookire na magītūma kīrīndī gīothe kīnugunīre Musa nīkūmemerekia ūhorō mūūru wa būrūri ūcio, ³⁷ andū acio mamemerekīre ūhorō ūcio mūūru wa būrūri ūcio makīhūūrwo na mūthīro, magīkuīra hau mbere ya Jehova. ³⁸ Harī andū arīa maathiite gūthigaana būrūri ūcio, no Joshua mūrū wa Nuni, na Kalebu mūrū wa Jefune maatigarire.

³⁹ Rīrīa Musa aaheire andū othe a Isiraēli ūhorō ūcio, makīgīrīka mūno. ⁴⁰ Mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene makīambata marorete būrūri ūrīa ūrī īrīma. Makiuga atīrī, “Nītūwīhītie, nītūkwambata tūthīū nginya kūrīa Jehova aatwīrīre.”

⁴¹ No Musa akīmooria atīrī, “Mūraremera watho wa Jehova nīkī? Ūndū ūyū ndūngīgaacīra! ⁴² Mūtīkambate tondū Jehova ndarī hamwe na inyuī. Nīmūkūhootwo nī thū cianyu, ⁴³ nīgūkorwo andū a Amaleki na Akaanani nīmakarūa na inyuī kūu. Nī ūndū nī mūhutatiire Jehova, nake ndegūkorwo hamwe na inyuī, na nīmūkūūrāgwo na rūhīe rwa njora.”

⁴⁴ No rīrī, nī ūndū wa mwīro wao, makīambata marorete būrūri ūrīa ūrī īrīma o na gūkorwo Musa ndoimire kambī o na kana ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova rīkiūma kambī. ⁴⁵ No rīrī, andū a Amaleki

na Akaanani arĩa maatũũraga bũrũri ũcio ũrĩ irĩma, magĩikũrũka, makĩmatharĩkĩra, na makĩmahũura mamaikũrũkĩtie o nginya Horoma.

15

Maruta ma Mĩthemba Mĩthemba

1 *Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ,* ² *“Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Thuutha wa gũtoonya bũrũri ũria ngũmũhe ũtuĩke mũciĩ wanyu,* ³ *na mũrutĩre Jehova maruta ma njino kuuma rũũru rwa ng’ombe kana rwa mbũri, matuĩke mũtararĩko wa gũkenia Jehova, marĩ maruta ma njino, kana magongona, nĩ ũndũ wa mũhĩtwa ya mwanya, kana maruta ma kwĩyendera kana maruta ma ciathĩ-rĩ,* ⁴ *ũria ũrĩrehaga iruta rĩake, arĩrutagĩra Jehova iruta rĩa mũtu gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe* ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na gĩcunjĩ kĩa inya kĩa hini ĩmwe† ya maguta.* ⁵ *Harĩ o gatũrũme ka iruta rĩa njino kana igongona, haaragĩria gĩcunjĩ kĩa inya kĩa hini ĩmwe ya ndibei ĩrĩ iruta rĩa kũnyuuo.*

6 *“‘Igongona rĩa ndũrũme-rĩ, haarĩria igongona rĩa mũtu icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba ĩmwe‡ ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ĩmwe§ ya maguta,* ⁷ *na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ĩmwe ya ndibei ĩrĩ iruta rĩa kũnyuuo. Rĩrutei rĩrĩ mũtararĩko wa gũkenia Jehova.*

8 *“‘Rĩria mũkũhaarĩria gategwa nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino kana igongona, nĩ ũndũ wa mwĩhĩtwa wa mwanya kana iruta rĩa ũiguano rĩrutĩrwo Jehova-rĩ,* ⁹ *rehagai hamwe na ndegwa ĩyo iruta rĩa mũtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe* ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na nuthu ya hini ĩmwe† ya maguta.* ¹⁰ *O na ningĩ rehagai nuthu ya hini ĩmwe ya ndibei ĩrĩ iruta rĩa kũnyuuo. Narĩo igongona rĩu rĩgatuĩka iruta rĩa njino rĩrĩ mũtararĩko wa gũkenia Jehova.* ¹¹ *Ndegwa kana ndũrũme o yothe, kana gatũrũme kana koori o gothe, irĩhaaragĩrio o ro ũguo.* ¹² *Īkagai ũguo harĩ o ĩmwe yacio ya iria ciothe mũrĩharagĩria.*

13 *“‘Mũndũ wothe ũciarĩrwo kwanyu no nginya ekage maũndũ macio ũguo rĩria arĩrehaga iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩ mũtararĩko wa gũkenia Jehova.* ¹⁴ *Nĩ ũndũ wa njjarwa iria igooka, rĩrĩa rĩothe mũgeni kana mũndũ ũngĩ o wothe ũtũũranĩtie na inyuĩ arĩrutaga iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩ mũtararĩko wa gũkenia Jehova-rĩ, no nginya ekage o ta ũria inyuĩ mwĩkaga.* ¹⁵ *Kĩrĩndĩ gĩkĩ kĩrĩkoragwo na watho o ũmwe wanyu na harĩ mũgeni ũria ũtũũranĩtie na inyuĩ; ũyũ nĩ watho wa gũtũura nĩ ũndũ wa njjarwa iria igooka. Inyuĩ na mũgeni mũrĩkoragwo mũrĩ o ũndũ ũmwe maitho-inĩ ma Jehova.* ¹⁶ *Mawatho mamwe na mwathanĩre ũmwe nĩguo ũrĩhũthagĩrwo harĩ inyuĩ na harĩ mũgeni ũria ũtũũranĩtie na inyuĩ.’”*

17 *Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ,* ¹⁸ *“Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩria mũgatoonya bũrũri ũria ndĩramũtwara,* ¹⁹ *na mũrie irio cia bũrũri ũcio, heanai ĩmwe ciacio irĩ iruta harĩ Jehova.* ²⁰ *Nĩ mũkaaruta tũmĩgate kuuma mũtu-inĩ wanyu ũria mũgaathĩa rĩa mbere na mũtũheane tũrĩ iruta kĩhũhĩro-inĩ kĩa ngano.* ²¹ *Nĩmũkaheanaga iruta rĩrĩ rĩa mũtu ũria mũgathĩa rĩa mbere kũrĩ Jehova njjarwa-inĩ cianyu ciothe iria igooka thuutha.*

Maruta nĩ ũndũ wa Mehia Matarĩ ma Rũtũrĩko

* 15:4 nĩ ta kilo 2 † 15:4 nĩ ta lita 1 ‡ 15:6 nĩ ta kilo inya na nuthu (4:5) § 15:6 nĩ ta lita ĩmwe na robo (1:25) * 15:9 nĩ ta kilo ithathatũ na nuthu (6:5) † 15:9 nĩ ta lita 2

22 “Na rĩrĩ, mũngĩkaaga kũrũmĩrĩra rĩathani o na rĩmwe rĩa maya Jehova aaheire Musa mũtekwenda-rĩ, 23 rĩathani o rĩothe Jehova aamũheire na kanua ka Musa kuuma mũthenya ũrĩa Jehova aamaheanire na kũrũmĩrĩra nginya njarwa iria igooka, 24 na ũndũ ũcio ũngĩkorwo wĩkĩtuo mũtekwenda, kĩrĩndĩ gĩtekwĩmenya ũhoru ũcio, hĩndĩ ũyo kĩrĩndĩ gĩothe nĩgĩkaruta gategwa gatuĩke igongona rĩa njino rĩna mũtararĩko wa gũkenia Jehova, hamwe na maruta ma mũtu na ma kũnyuuo, marĩa matuĩtuo, na thenge ya igongona rĩa kũhoroheria mehia. 25 Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakahoroheria kĩrĩndĩ kũ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli, na nĩmakarekerwo, nĩgũkorwo ũndũ ũcio ndwarĩ wa rūtũrĩko, na nĩ ũndũ wa kũrutĩra Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩa mahĩtia mao, na iruta rĩa kũhoroherio mehia. 26 Kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli na ageni arĩa matũũranagia nao nĩmakarekerwo, nĩ ũndũ andũ othe mehĩtie matekwenda.”

27 “No kũngĩkorwo no mũndũ ũmwe wĩhĩtie atekwenda, no nginya arehe kaharika ka mwaka ũmwe ka igongona rĩa kũhoroherio mehia. 28 Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakahoroheria mũndũ ũcio wĩhĩtie atekwenda hau mbere ya Jehova na aarĩkia kũhoroherio, nĩakarekerwo. 29 Watho o ro ũmwe nĩguo ũrĩhũthagĩrwo harĩ mũndũ o wothe ũkehia atekwenda, arĩ Mũisiraeli ũciarĩrwo kwanyu kana arĩ mũgeni.

30 “No mũndũ ũrĩa ũkehia na rūtũrĩko akĩendaga, arĩ wa gũciarĩrwo kwanyu kana arĩ mũgeni, ũcio nĩarumĩte Jehova, na mũndũ ũcio no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. 31 Nĩ ũndũ nĩ amenete kiugo kĩa Jehova na akoina maathani make, mũndũ ũcio ti-itherũ no nginya aingatwo biũ nguo wĩhia wake nĩũkamũcokerera.’”

Mũthũkia wa Thabatũ Kũũragwo

32 Hĩndĩ ĩrĩa andũ a Isiraeli maarĩ werũ-inĩ, kũrĩ mũndũ wonirwo akiuna ngũ mũthenya wa Thabatũ. 33 Arĩa maamuonire akiuna ngũ makĩmũtwara kũrĩ Musa na Harũni, o na kũrĩ kũngano kũ gĩothe gĩa Isiraeli, 34 na makĩmũhingĩra nĩ ũndũ gũtiamenyekaga ũrĩa agĩrĩrwo nĩ gwĩkwo. 35 Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Mũndũ ũcio no nginya akue. Kũngano gĩothe kĩa Isiraeli no nginya kĩmũhũũre na mahiga nyuguto nja ya kambĩ.” 36 Nĩ ũndũ ũcio kũngano kũ gwĩkĩmũtwara nja ya kambĩ gwĩkĩmũhũũra na mahiga nyuguto agĩkua, o ta ũrĩa Jehova aathite Musa.

Ciohe cia Ndigĩ Nguo-inĩ

37 Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, 38 “Arĩa andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Njarwa-inĩ ciothe iria igooka, nĩmũgatumagĩrĩa ciohe cia ndigĩ koine-inĩ ka nguo cianyu, o kiohe gĩkohererwo na rũrĩgĩ rwa rangi wa bururu. 39 Ciohe icio nĩcio mũrĩroraga nĩguo mũrĩrikanage maathani mothe ma Jehova, nĩguo mũmathĩkagĩre, mũtikanahũũre ũmaraya na ũndũ wa kũrũmĩrĩra merĩrĩa ma ngoro o na kana maitho manyu. 40 Nĩngĩ nĩmũkarĩrikanaga gwathĩkagĩra maathani makwa mothe na mũtuĩke andũ mamũrĩrwo Ngai wanyu. 41 Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, ũrĩa wamũrutire bũrũri wa Misiri nĩguo nduĩke Ngai wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.’”

16

Kora na Dathani na Abiramu

1 Na rĩrĩ, Kora mũrũ wa Iziharu, mũrũ wa Kohathu, ũrĩa warĩ mũrũ wa Lawi, marĩ na andũ amwe a mũhĩrĩga wa Rubeni nĩo Dathani na Abiramu, arĩu a Eliabu, na Oni mũrũ wa Pelethu, magĩtuĩka a kũng’athia.

² Nao magĩkĩrĩra Musa. Hamwe nao haarĩ arũme a Isiraeli 250, atongoria mooĩkaine a kĩrĩndĩ kũu arĩa maathuurĩtwo marĩ a kĩa. ³ Nao magĩka marĩ gĩkundi makararie Musa na Harũni, makĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ nĩmwĩtũgĩrĩtie mũno! Kĩrĩndĩ gĩkĩ gĩothe nĩ gĩtheru, mũndũ o mũndũ, nake Jehova arĩ hamwe nao. Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte mwĩtũũgĩrie igũrũ rĩa kũngano gĩkĩ kĩa Jehova?”

⁴ Rĩrĩa Musa aigũire ũguo-rĩ, akĩgũa, agĩturumithia ũthiũ thĩ. ⁵ Ningĩ agĩcooka akĩra Kora na arũmĩrĩri ake othe atĩrĩ: “Rũciĩni, Jehova nĩakonania nũũ wake na nũũ mũtheru, na nĩakareka mũndũ ũcio amũkuhĩrĩrie. Mũndũ ũrĩa agaathuura, ũcio nĩwe akaareka amũkuhĩrĩrie. ⁶ Wee Kora na arũmĩrĩri aku othe, ũũ nĩguo mũgeeka: mũkoya ngĩo cia gũcinĩra ũbumba, ⁷ na rũciũ mũciĩkĩre mwaki na ũbumba mũrĩ mbere ya Jehova. Mũndũ ũrĩa Jehova agaathuura-rĩ, ũcio agaatũka nĩwe mũtheru. Inyuĩ Alawii nĩmwĩtũgĩrĩtie mũno!”

⁸ Ningĩ Musa akĩra Kora atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩriai inyuĩ Alawii! ⁹ Anga mũtiganĩire nĩ Ngai wa Isiraeli kũmwamũrania na kĩrĩndĩ kĩrĩa kĩngĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli, akamũrehe hakuhĩ nake nĩgeetha mũrutage wĩra hema-inĩ rĩa nyamũre ya Jehova, na mũrũgamage mbere ya kĩrĩndĩ mũgĩtungatagĩe? ¹⁰ Inyuĩ hamwe na Alawii othe a thiritũ yanyu nĩamũrehehe hakuhĩ nake, no rĩu mũrageria kuoya wĩra wa ũthĩnjĩri-Ngai o nago. ¹¹ Wee na arũmĩrĩri aku othe mũnganĩte hamwe mũũkĩrĩre Jehova. Harũni nũũ atĩ nĩguo mũnugune nĩ ũndũ wake?”

¹² Musa agĩcooka agĩta Dathani na Abiramu, ariũ a Eliabu. No-o makiuga atĩrĩ, “Tũtigũũka! ¹³ Anga ti kũngano atĩ nĩwatũrutire bũrũri warĩ bũthi wa iria na ũũkĩ ũũke ũtũũragĩre werũ-inĩ ũyũ? Rĩu ningĩ ũrenda gũtwatha? ¹⁴ Ningĩ-rĩ, ndũrĩ ũratũkinyia bũrũri ũrĩ na bũthi wa iria na ũũkĩ, kana ũgatũhe igai rĩa ithaka na mĩgũnda ya mĩthabĩbũ. Nĩ ũgũkũũra andũ aya maitho ũmaheenie? Aca, tũtigũũka!”

¹⁵ Nake Musa akĩrakara mũno, akĩra Jehova atĩrĩ, “Ndũgetĩkĩre maruta mao. Nĩĩ ndioete o na ndigiri kuuma kũrĩ o, o na ndihĩtũrie mũndũ wao o na ũmwe.”

¹⁶ Ningĩ Musa akĩra Kora atĩrĩ, “Wee na arũmĩrĩri aku othe mũgooka mbere ya Jehova rũciũ, wee, nao, na Harũni. ¹⁷ O mũndũ nĩakoya rũgĩo rwake na arwĩkĩre ũbumba, ngĩo ciothe nĩ 250, na mũcĩrehe mbere ya Jehova. Wee, na Harũni, o na inyuĩ mũrehe ngĩo cianyu.” ¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio o mũndũ akĩoya rũgĩo rwake, akĩrwĩkĩra mwaki na ũbumba, na makĩrũgamania mbere ya Musa na Harũni itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũngano. ¹⁹ Rĩrĩa Kora aarĩkirie gũcookereria arũmĩrĩri ake othe nĩguo makararie Musa na Harũni marũngĩ itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũngano-rĩ, riiri wa Jehova ũkiumĩrĩra kũngano kũũ gĩothe. ²⁰ Nake Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, ²¹ “Mwĩyamũranieĩ na kũngano gĩkĩ nĩguo ndĩkĩniine o ro rĩmwe.”

²² No Musa na Harũni makĩgũũthia magĩturumithia mothiũ mao thĩ makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Wee Ngai, Ngai wa Maroho ma andũ othe, kaĩ ũngĩrarĩra kũngano gĩkĩ gĩothe hĩndĩ irĩa arĩ o mũndũ ũmwe wĩhĩtie?”

²³ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ²⁴ “Ĩra kũngano gĩothe atĩrĩ, ‘Eherai kuuma hema-inĩ cia Kora na Dathani na Abiramu.’”

²⁵ Musa agĩũkĩra, agĩthiĩ kũrĩ Dathani na Abiramu, nao athuuri a Isiraeli makĩmũrũmĩrĩra. ²⁶ Nake agĩkaania kũngano kũũ, agĩkĩra atĩrĩ, “Ehererai hema cia andũ aya aaganu! Mũtikahutie kĩndũ o na kĩmwe kĩa, nĩguo mũtikaniinwo nĩ ũndũ wa mehĩa mao mothe.” ²⁷ Nĩ ũndũ ũcio andũ makĩherera hema icio cia Kora na Dathani na Abiramu. Dathani

na Abiramu nĩ moimĩte makarũgama na atumia ao, na ciana cia ngenge itoonyero-inĩ rĩa hema ciao.

28 Ningĩ Musa akiuga atĩrĩ, “Ũndũ ũyũ nĩguo ũgũtũma mũmenye atĩ Jehova nĩwe ũndũmĩte nĩjke maũndũ maya mothe, na atĩ rĩtiarĩ ithugunda rĩakwa: 29 Andũ aya mangikua gĩkuũ kĩa ndũire-rĩ, o na kana mone maũndũ o ta marĩa makoraga andũ othe-rĩ, nĩmũkũmenya atĩ ti Jehova ũndũmĩte. 30 No Jehova angĩrehe ũndũ ũngĩ mwerũ biũ, nayo thĩ yathamie kanua kayo imamerie hamwe na indo ciao ciothe, na mathĩ mbĩrĩra-inĩ marĩ muoyo, nĩmũkamenya atĩ andũ aya nĩ manyararĩte Jehova.”

31 Na rĩrĩ, Musa aarĩkia kuuga ũguo wothe, thĩ ĩgĩatũka hau maarĩ. 32 Nayo thĩ ĩgĩathamia kanua kayo ĩkĩmameria, hamwe na andũ ao na arũmĩrĩri othe a Kora, na indo ciao ciothe. 33 Nao magĩkũrũka mbĩrĩra marĩ muoyo hamwe na indo ciao ciothe; nayo thĩ ĩkĩmahumbĩra, magĩkua, magĩthengio kĩrĩndi-inĩ kũ. 34 Nĩ ũndũ wa kĩrĩro kĩa, andũ othe a Isiraeli arĩa maamargiĩcĩrie makĩura, makĩanagĩrĩra atĩrĩ, “O na ithuĩ thĩ nĩgũtũmeria!”

35 Naguo mwaki ũkiuma kũrĩ Jehova ũgĩcina andũ acio 250 arĩa maarehete ũbumba.

36 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, 37 “Ĩra Eleazaru mũrũ wa Harũni, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, oe ngĩo icio cia gũcinĩrwo ũbumba, acieherie hau irahĩra, na ahurunje makara macio handũ haraaya, nĩ ũndũ ngĩo icio nĩ nyamũre, 38 ngĩo icio cia andũ acio makuĩte nĩ ũndũ wa mehia mao. Ngĩo icio nĩturwo ituĩke mabati ma kũhumbĩra kĩgongona, nĩ ũndũ nĩciarehetwo mbere ya Jehova, na igatuĩka nyamũre. Nacio nĩ ituĩke kĩmenyithia harĩ andũ a Isiraeli.”

39 Nĩ ũndũ ũcio Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai akĩoya ngĩo icio cia gĩcango ciarehetwo nĩ andũ acio maacinĩtwo, nake agĩciturithia ituĩke cia kũhumbĩra kĩgongona, 40 agũka o ta ũrĩa Jehova aathĩrĩre Musa. ũndũ ũyũ warĩ wa kũrĩrĩkania andũ a Isiraeli atĩ gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ, tiga wa rũciaro rwa Harũni, wagĩrĩrwo nĩ gũũka gũcina ũbumba mbere ya Jehova, kana atũke ta Kora na arũmĩrĩri ake.

41 Mũthenya ũyũ ũngĩ, kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli gĩgĩtetia Musa na Harũni, gĩkĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ nĩ mũuragĩte andũ a Jehova.”

42 Na rĩrĩa kũngano kũ gĩecookanĩrĩrie gũkĩrĩre Musa na Harũni, o na gĩkĩerekera na kũria Hema-ya-Gũtũnganwo yarĩ-rĩ, o rĩmwe itu rĩkĩhumbĩra hema ĩyo, naguo riiri wa Jehova ũkĩonekana. 43 Nao Musa na Harũni magĩthĩi hau mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo, 44 nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, 45 “Ehererai mume kũngano-inĩ gĩkĩ nĩguo ndĩkĩniine o ro rĩmwe.” No-o makũgũithia thĩ, na magĩturumithia mothiũ mao thĩ.

46 Ningĩ Musa akĩra Harũni atĩrĩ, “Oya rũgĩo rwaku ũrwikĩre ũbumba hamwe na mwaki wa kuuma kĩgongona-inĩ, na ũthĩ narua kũngano-inĩ kũ ũkĩhoroherie. Mang’ũrĩ moimĩte kũrĩ Jehova; mũthiro nĩwambĩrĩrie kũmanĩna.” 47 Nĩ ũndũ ũcio Harũni agũka o ta ũrĩa Musa aamwĩrĩre, agĩteng’era agĩtoonya thĩnĩ wa kũngano kũ. Mũthiro nĩwarĩkĩtie kwambĩrĩria thĩnĩ wa andũ, no Harũni akĩruta ũbumba akĩmahoroheria.

48 Akĩrũgama gatagatĩ ka andũ arĩa maarĩ muoyo na arĩa maakuĩte, naguo mũthiro ũgĩthira. 49 No andũ 14,700 magĩkua nĩ ũndũ wa mũthiro ũcio, kuonganĩrĩa na andũ arĩa maakuĩte nĩ ũndũ wa Kora. 50 Thuutha ũcio Harũni agĩcoka kũrĩ Musa itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, tondũ mũthiro ũcio nĩwathĩrĩte.

17

Rũthanju rwa Harũni Gũthundũka

¹ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ² “Arĩria andũ a Isiraeli, wĩtie thanju ikũmi na igĩrĩ, rũmwe kuuma kũrĩ o mũtongoria wa mũhĩrĩga ya maithe mao. Andĩka rĩitwa rĩa o mũndũ rũthanju-inĩ rwake. ³ Rũthanju rwa Lawi ũrwandĩke rĩitwa rĩa Harũni, nĩ ũndũ no nginga kũgĩe na rũthanju rũmwe rwa mũtongoria wa o mũhĩrĩga wa maithe mao ma tene. ⁴ Igaai thanju icio thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo hau mbere ya ithandũkũ rĩa Ūira, harĩa ndũnganaga nawe. ⁵ Rũthanju rwa mũndũ ũrĩa nĩ ngaathuura nĩrũgũthundũka, na nĩ ndĩyehererie kũnuguna gũkũ ũnugunagĩrwo hĩndĩ ciothe nĩ andũ a Isiraeli.”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩarĩria andũ a Isiraeli, nao atongoria ao makĩmũnengera thanju ikũmi na igĩrĩ, o rũmwe kuuma mũtongoria wa o mũhĩrĩga wa maithe mao ma tene, naruo rũthanju rwa Harũni rwarĩ hamwe nacio. ⁷ Nake Musa akĩga thanju icio mbere ya Jehova kũu Hema-inĩ-ya-Ūira.

⁸ Mũthenya ũyũ ũngĩ-rĩ, Musa agĩtoonya thĩinĩ wa Hema-ya-Ūira akĩona atĩ rũthanju rwa Harũni, rũria rwarũgamĩrĩre nyũmba ya Lawi, to gũthundũra rwathundũrĩte, no nĩ rwathuunĩte rũkaruta kiro, na rũgaciara ndothi. ⁹ Nake Musa akĩruta thanju icio nja, kuuma hau mbere ya Jehova, agĩciiga mbere ya andũ a Isiraeli othe. Nao magĩcirora, o mũndũ akĩoya rũthanju rwake mwene.

¹⁰ Nĩgĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Cookia rũthanju rwa Harũni hau mbere ya Ithandũkũ rĩa Ūira, rũigwo rũrĩ kĩmenyithia kũrĩ andũ acio aremi. ũndũ ũyũ nĩguo ũkaaniina kũnuguna kwao kũrĩ nĩ, nĩgeetha matigakue.” ¹¹ Nake Musa agĩka o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte.

¹² Andũ a Isiraeli makĩra Musa atĩrĩ, “Nĩtũgũkua! Ithuothe nĩtũrĩte! ¹³ Mũndũ o wothe o na ũngĩkuhĩrĩria Hema-iyoy-Nyamũre ya Jehova nĩegũkua. Kaĩ tũgũgĩkua ithuothe?”

18

Mawĩra ma Athĩnjĩri-Ngai na Alawii

¹ Nake Jehova akĩra Harũni atĩrĩ, “Wee, na ariũ aku, na andũ a nyũmba ya thoguo, nĩ inyuĩ mũrĩcookagĩrĩrwo nĩ mahĩtia marĩa mangũkwo makonĩ handũ-harĩa-haamũre, na wee na ariũ aku inyuĩ nĩ inyuĩ mũrĩcookagĩrĩrwo nĩ mahĩtia marĩa mangũkwo makonĩ wĩra wa ũthĩnjĩri-Ngai. ² Rehe Alawii a mbarĩ yanyu, a mũhĩrĩga wa maithe manyu, nĩguo manyĩtane na inyuĩ na mamũteithagĩrĩre rĩrĩa wee na ariũ aku mũgũtungata mbere ya Hema-ya-Ūira. ³ Acio nĩwe mariathĩkagĩra na marutage wĩra wothe wa Hema iyo, no matikanakuhĩrĩrie indo cia handũ hau haamũre kana kĩgongona, kana wee hamwe nao mũkue. ⁴ Marĩrutithanagia wĩra na inyuĩ na ma-menyaĩrĩre Hema-ya-Gũtũnganwo, marutage wĩra wothe wa Hema iyo na gũtikagĩe na mũndũ ũngĩ o wothe ũngĩkuhĩrĩria harĩa mũrĩ.

⁵ “Nĩ wĩra wanyu kũmenyerera handũ hau haamũre o na kĩgongona, nĩguo mangũrĩ ma Jehova matikanakinyĩre andũ a Isiraeli rĩngĩ. ⁶ Nĩ mwene nĩthuurĩte Alawii athiritũ anyu kuuma thĩinĩ wa andũ a Isiraeli matũke kiheo kĩanyu, maamũrĩrwo Jehova nĩguo marutage wĩra wa Hema-ya-Gũtũnganwo. ⁷ No rĩrĩ, no wee na ariũ aku mũrĩtungataga ta athĩnjĩri-Ngai maũndũ-inĩ mothe ma kĩgongona, na mũtungatage o

na mwena ūcio ūngĩ wa gītambaya kīu gĩa kūhakania. Niĩ nĩndamūhe ūtungata wa ūthĩnjĩri-Ngai ta kīheo. Mũndũ ūngĩ o wothe ūngĩkuhĩrĩria handũ hau haamũre no nginya ooragwo.”

Maruta nĩ ūndũ wa Athĩnjĩri-Ngai na Alawii

⁸ Ningĩ Jehova akĩra Harũni atĩrĩ, “Niĩ mwene nĩngũtuĩte mūmenyereri wa maruta marĩa ndehagĩrwo; maruta mothe maamũre marĩa andũ a Isiraeli marĩndutagĩra nĩ ndakũhe wee na ariũ aku matuĩke gĩcunjĩ gĩaku na rũgai rwaku rwa mahinda mothe.* ⁹ Wee ūrĩheagwo gĩcunjĩ kĩa maruta marĩa maamũre mũno marĩa matarĩ ma gĩcinwo na mwaki. Kuuma kũrĩ iheo ciothe iria andũ a Isiraeli marĩndutagĩra irĩ maruta maamũre mũno, marĩ ma mũtu, kana ma kũhoroherio mehia, kana maruta ma mahĩtia, gĩcunjĩ kĩu nĩ gĩaku na ciana ciaku. ¹⁰ Rĩĩaga gĩcunjĩ kĩu ta kĩndũ kĩamũre mũno; mũndũ mũrũme o wothe wa nyũmba yaku nĩagakĩrĩaga. Wee no nginya ūtuage atĩ gĩcunjĩ kĩu nĩ kĩamũre.

¹¹ “O na ningĩ ici no ciaku: kĩrĩa gĩothe kĩamũrĩtwo kuuma iheo ciothe cia gũthũngũthio cia andũ a Isiraeli. Icio nĩndakũhe wee, na ariũ aku, na airĩtu aku, ituĩke rũgai rwaku rwa hĩndĩ ciothe. Mũndũ o wothe wa nyũmba yaku ūtarĩ na thaahu no acĩrĩe.

¹² “Nĩndakũhe maguta mothe marĩa mega mũno ma mūtamaĩyũ na ndibe yothe rĩria njega mũno ya mũhiano, na ngano rĩria maheaga Jehova rĩrĩ maciaro ma mbere ma magetha mao. ¹³ Maciaro mothe ma bũrũri ma mbere marĩa marĩrehaagĩra Jehova marĩtuĩkaga maku. Mũndũ o wothe wa nyũmba yaku ūtarĩ thaahu no amarĩe.

¹⁴ “Kĩndũ gĩothe kĩrĩ Isiraeli kĩrĩa kĩamũrĩrwo Jehova nĩ gĩaku. ¹⁵ Marigithathi mothe, marĩ ma andũ kana ma nyamũ, marĩa marĩrutagĩrwo Jehova nĩ maku. No rĩrĩ, no nginya ūkũũrithagie irigithathi rĩothe rĩa kahĩ, na ūkũũrithagie irigithathi rĩa njamba rĩa nyamũ iria irĩ thaahu. ¹⁶ Marigithathi macio marĩ ma mweri ūmwe, no nginya ūkaamakũũrithia na thogora wa gũkũũrana ūria ūtuũtwo wa cekerĩ ithano cia betha,† kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre, rĩria irĩ na ūrĩtu wa geera mĩrongo rĩrĩ.

¹⁷ “No mūtikanakũũrithie marigithathi ma ndegwa, kana ma ng’ondũ, kana ma mbũri; icio nĩ nyamũre. Thakame yacio nĩĩminjaminjagwo kĩgongona-inĩ igũrũ, na maguta ma cio macinwo na mwaki niguo matuĩke igongona rĩ na mũtararĩko wa gũkenia Jehova. ¹⁸ Nyama ciacio nĩ ciaku, o ta ūria gĩthũri kĩa igongona rĩa gũthũngũthio na kĩero kĩa ūrĩo irĩ ciaku. ¹⁹ Kĩrĩa gĩothe kĩamũragĩrwo Jehova nĩ andũ a Isiraeli kĩrĩ kĩamũre nĩndakũhe wee mwene, na ariũ aku, na airĩtu aku, kĩrĩ rũgai rwaku rwa hĩndĩ ciothe. Nĩkĩo kĩrĩkanĩro gĩa tene na tene gĩa cumbĩ mbere ya Jehova kũrĩ wee na njaro ciaku.”

²⁰ Ningĩ Jehova akĩra Harũni atĩrĩ, “Wee ndũgakorwo na igai bũrũri-inĩ wao, kana ūgie na rũgai thĩnĩ wao; niĩ nĩ niĩ rũgai rwaku o na igai rĩaku thĩnĩ wa andũ a Isiraeli.

²¹ “Nĩndahe Alawii icunjĩ ciothe cia ikũmi thĩnĩ wa Isiraeli, arĩ rĩo igai rĩao nĩ ūndũ wa wĩra ūria marutaga rĩrĩa megũtungata Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. ²² Kuuma rĩu andũ a Isiraeli matigakuhaagĩrĩrie Hema-ya-Gũtũnganwo, kana macookererwo nĩ mehia mao, nao makue. ²³ Alawii nĩo marĩrutaga wĩra Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo na nĩo marĩcookagĩrĩrwo

* **18:8** Alawii matiarĩ na igai thĩnĩ wa Isiraeli, no nĩmagairwo matũũra manini na kũndũ gwa kũrĩthia kũria kwariganĩtie na matũũra macio. Athĩnjĩri-Ngai maarĩ mateithagĩrĩrio wĩra-inĩ wao wa ūtungata. † **18:16** nĩ ta giramu 55

nĩ mahĩtia marĩa meekĩrwo hau. Ūyũ nĩ watho wa gũtũũrio nĩ njiaro iria igooka. Matikagĩa na igai thĩnĩ wa andũ a Isiraeli. ²⁴ Handũ ha ũguo-rĩ, ngũhe Alawii icunjĩ cia ikũmi iria andũ a Isiraeli marehaga irĩ maruta kũrĩ Jehova ituĩke igai rĩao. Nĩkĩo ndoigire igũrũ rĩao atĩrĩ: 'Matikagĩa na igai thĩnĩ wa andũ a Isiraeli.'"

²⁵ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ²⁶ "Arĩria Alawii, ũmeere atĩrĩ: 'Rĩrĩa mwamũkĩra icunjĩ cia ikũmi kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli iria ndĩmũheete arĩ cio igai rĩanyu-rĩ, no nginya mũrehage gĩcunjĩ gĩa ikũmi gĩa gĩcunjĩ kũ, kĩrĩ iruta kũrĩ Jehova. ²⁷ Maruta manyu marĩtuĩkaga ta ngano irĩa irutĩtwo kĩhuhĩro-inĩ, kana ndibei irĩa irutĩtwo kĩhĩhĩro-inĩ. ²⁸ Ūguo nĩguo o na inyũ mũrĩrutagĩra Jehova iruta kuuma kũrĩ icunjĩ cia ikũmi iria mũrĩamũkagĩra ciumĩte kũrĩ andũ a Isiraeli. Kuuma kũrĩ icunjĩ icio cia ikũmi, no nginya mũnengagĩre Harũni mũthĩnjĩri-Ngai gĩcunjĩ kĩa Jehova. ²⁹ No nginya mũkarutagĩra Jehova gĩcunjĩ kĩrĩa kĩega mũno na kĩrĩa kiamũre mũno kĩa indo ciothe iria mũheetwo.'

³⁰ "Ĩra Alawii atĩrĩ, 'Rĩrĩa mwaruta gĩcunjĩ kĩrĩa kĩega mũno-rĩ, kĩrĩtuĩkaga ta iruta rĩanyu riumĩte kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano kana kĩhĩhĩro-inĩ kĩa ndibei. ³¹ Inyũ na andũ a nyũmba cianyũ no mũrĩre icio ingĩ handũ o hothe, nĩgũkorwo ũcio nĩ mũcaara wanyũ nĩ ũndũ wa wĩra wanyũ kũu Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. ³² Nĩ ũndũ wa kũruta gĩcunjĩ kũu kĩega mũno gĩacio, mũtigaatũrwo mahĩtia nĩ ũndũ wa ũndũ ũyũ; na nĩngĩ mũtigathaahia maruta marĩa maamũre ma andũ a Isiraeli, na nĩ ũndũ ũcio mũtigaakua.'"

19

Maaĩ ma Kũniina Thaahu

¹ Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, ² "Ūndũ ũyũ nĩ wa kũrũmĩrwo thĩnĩ wa watho ũrĩa Jehova aathanĩte: ĩra andũ a Isiraeli makũrehere moori ndune ĩtarĩ kaũũgũ kana kameni, na ĩtarĩ yekĩrwo icooki. ³ Mũmĩnengere Eleazarũ, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai; ĩtwarwo nja ya kambĩ, na ĩthĩnjĩrwo hau mbere yake. ⁴ Nake Eleazarũ, ũcio mũthĩnjĩri-Ngai, oe thakame na kĩara gĩake, na amĩminjaminje maita mũgwanja amĩroretie na mwena wa mbere wa Hema-ya Gũtũnganwo. ⁵ Nayo moori ĩyo ĩcinwo yothe akĩonaga, ũguo nĩ kuuga rũũa rwayo, na nyama, na thakame, o na taatha wayo. ⁶ Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio oe rũkũ rwa mũtarakwa, na mũthobi, na guoya wa rangi wa gakaraku, aciikie igũrũ wa moori ĩyo ĩrahĩa. ⁷ Thuutha wa ũguo mũthĩnjĩri-Ngai ũcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ. Thuutha ũcio no acooke kambĩ, no arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. ⁸ Mũndũ ũrĩa ũrĩcinaga moori ĩyo no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ, na o nake atiinde arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ.

⁹ "Mũndũ ũtarĩ na thaahu acooke ahakũre mũhu ũcio wa moori ĩyo na aũige handũ hatarĩ na thaahu nja ya kambĩ. Mũhu ũcio ũigagwo nĩ kĩrĩndĩ kĩa andũ a Isiraeli, nĩgeetha ũhũthagĩrwo maaĩ-inĩ ma kũniina thaahu; ũcio nĩguo wa gũtheranagia kuuma mehia-inĩ. ¹⁰ Mũndũ ũrĩa ũrĩhakũraga mũhu wa moori ĩyo, no nginya athambie nguo ciake, o nake atiinde arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ. Ūndũ ũyũ nĩ watho wa gũtũũra harĩ andũ a Isiraeli na ageni arĩa matũũranagia nao.

¹¹ "Mũndũ ũrĩa ũngĩhutia kĩimba kĩa mũndũ o na ũrĩkũ arĩkaraga arĩ na thaahu mĩthenya mũgwanja. ¹² No nginya etherie na maaĩ mũthenya wa gatatu, na mũthenya wa mũgwanja; hĩndĩ ĩyo athirwo nĩ thaahu. No

ang'aga gw'itheria m'uthenya wa gatatu na wa mugwanja, ndagaathirwo ni thaahu. ¹³ Mündü o wothe üng'hutia k'imba kia mündü o na ürikü na aage gw'itheria, ücio n'athaah'itie Hema-ir'ia-Nyamüre ya Jehova. Mündü ücio no nginya aingatwo oime Isiraeli. Tondü ndaminjaminj'irio maa' ma küniina thaahu, mündü ücio ar' na thaahu; thaahu wake ndüth'irite.

¹⁴ "Üyü n'guo watho wa k'ürüm'ir'irwo r'ir'ia mündü aku'ira hema-ini: Mündü o na ürikü üng'itoonya hema iyo, mündü o na ürikü üria ügaakorwo th'ini wayo-r'i, niakanyitwo ni thaahu m'ithenya mugwanja, ¹⁵ nakio kindü o g'iothe kia nyumba g'igaakorwo gitari g'ikunike nig'ikanyitwo ni thaahu.

¹⁶ "Mündü o na ürikü üri na kü nja üng'hutia mündü üragitwo na rühiu rwa njora kana mündü ükuite g'ikuü kia ndüre, kana mündü o wothe üng'hutia ihindi ria mündü kana mb'ir'ira, ücio niakanyitwo ni thaahu m'ithenya mugwanja.

¹⁷ "Ni ündü wa mündü üri na thaahu, ik'ira mühu wa moori ir'ia yacinitwo ir'i ya gütherania ndigithü-ini, n'guo üt'ir'irio maa' matahitwo o h'indi iyo. ¹⁸ Nake mündü utari na thaahu nioe müthobi aütobokie maa'-ini macio, na aminjaminj'irie hema iyo na indo ciayo ciothe, na andü ar'ia maar' küu th'ini. Ningi no nginya aminjaminj'irie mündü üria wothe ühut'itie ihindi ria mündü, kana mb'ir'ira, kana mündü üragitwo, kana mündü ükuite g'ikuü kia ndüre. ¹⁹ Mündü üria utari na thaahu niakaminjaminj'iria mündü ücio üri na thaahu maa' macio m'uthenya wa gatatu na wa mugwanja, n'guo m'uthenya wa mugwanja n'guo akamütheria. Nake mündü ücio ügütherio no nginya athambie nguo ciake na ethambe mw'iri na maa', n'guo hwa'-ini ücio niagakorwo athiritwo ni thaahu. ²⁰ No r'iri, mündü üri na thaahu ang'aga gw'itheria, no nginya aingatwo kuuma küri k'ir'indi, ni ündü n'athaah'itie handü-haria-haamüre ha Jehova. Nig'ukorwo ndaminjaminj'irio maa' ma küniina thaahu, ni ündü ücio ar' na thaahu. ²¹ Üyü ni watho wao wa gütüra.

"Mündü ücio waküminjaminjan'iria maa' macio ma küniina thaahu no nginya o nake athambie nguo ciake, na mündü o wothe üng'hutia maa' macio ma küniina thaahu niagatinda ar' na thaahu nginya hwa'-ini. ²² Kindü g'iothe mündü üri na thaahu akaahutia nig'ikanyitwo ni thaahu, na mündü üria üng'hutia kindü kü niagatinda ar' na thaahu nginya hwa'-ini."

20

Maa' kuuma Rwaro rwa Ihiga

¹ Na r'iri, mweri wa mbere, k'ir'indi g'iothe kia andü a Isiraeli g'ig'ikinya küu Werü-ini wa Zini, na g'ig'ikara Kadeshi. Nake Miriamu ag'ikuira küu na ag'ithikwo o ro kuo.

² Na r'iri, handü hau hatiar' maa' ma künyuuo ni k'ir'indi, nao andü acio maküngana, mag'ük'ir'ira Musa na Harüni. ³ Mak'inegenia Musa, makiuga at'iri, "Naar' korwo nitwakuire r'ir'ia ar'iu a ithe witü maakuire mar' mbere ya Jehova! ⁴ Ni k'i g'iatü mire mürehe k'ir'indi kia Jehova werü-ini üyü, n'guo ithu' na mahiu maitü tükuire gükü? ⁵ Mwatürutire büri ri wa Misiri niki, müg'itürehe kündü gükü küuru üü? Gükü gütir' ngano kana ngüyü, kana thabibü, kana makomamanga. O na gütir' maa' ma künyua!"

⁶ Musa na Harüni makiuma hau küngano k'iar', mag'ithii nginya o itoonyero-ini ria Hema-ya-Gütünganwo mak'igüithia na mag'iturumithia

mothiũ mao thĩ, naguo riiri wa Jehova ũkĩmoimĩrĩra. ⁷ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ⁸ “Oya rũthanju rwaku, nawe na mũrũ wa nyũkwa Harũni mũcokanĩrĩrie kĩrĩndĩ kũu hamwe. Arĩria rwaro rũrũ rwa ihiga makwĩroreire, na nĩrũkuuma maaĩ. Nawe ũrutĩre kĩrĩndĩ maaĩ rwaro-inĩ rũrũ rwa ihiga, nĩgeetha kĩnyue hamwe na mahiũ ma kĩo.”

⁹ Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩoya rũthanju akĩrũruta hau mbere ya Jehova, o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte. ¹⁰ Nake Musa na Harũni magĩcokanĩrĩria kĩrĩndĩ kũu hamwe hau mbere ya rwaro rwa ihiga, na Musa akĩmeera atĩrĩ, “Ta thikĩrĩriaĩ, inyuĩ aremi aya, no nginya tũmũrutĩre maaĩ kuuma rwaro-inĩ rũrũ rwa ihiga?” ¹¹ Musa agĩcooka akĩoya guoko gwake na igũrũ, akĩgũtha rwaro rũu rwa ihiga na rũthanju rwake maita meerĩ. Maaĩ makĩbororoka, nakĩo kĩrĩndĩ kũu gĩkĩnyua, o na mahiũ makĩo makĩnyua.

¹² No Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ, “Tondũ mũtinanjĩtũkia nĩguo muonanĩe atĩ nĩ ndĩ mũtheru, mũtũme heo gĩtũo maithe-inĩ ma andũ a Isiraeli, inyuĩ mũtigaakinyia kĩrĩndĩ gĩkĩ bũrũri ũrĩa ndĩmaheete.”

¹³ Macio nĩmo maarĩ maaĩ ma Meriba, kũrĩa andũ a Isiraeli maatetanirĩe na Jehova na kũrĩa eyonanirĩe atĩ nĩ mũtheru thĩinĩ wao.

Edomu Kũgĩria Isiraeli Njĩra

¹⁴ Musa agĩtũma andũ kuuma Kadeshi mathiĩ kũrĩ mũthamaki wa Edomu,* makamwĩre atĩrĩ:

“Mũrũ wa nyũkwa Isiraeli oiga atĩrĩ: Wee nĩũũĩ mathiĩna marĩa mothe tũkoretwo namo. ¹⁵ Maithe maitũ ma tene nĩmaikũrũkire magĩthiĩ bũrũri wa Misiri, na ithuĩ tũgĩtũũra kuo mĩaka mũngĩ. Andũ a Misiri nĩmatũhiinyĩrĩrie mũno ithuĩ ene o na maithe maitũ, ¹⁶ no rĩrĩa twakaĩre Jehova-rĩ, nĩaigũre kĩrĩro giitũ nake agĩtũma mũraika agĩtũruta kũu bũrũri wa Misiri.

“Na rĩu tũrĩ gũkũ Kadeshi, itũũra rĩrĩa rĩ mũthia-inĩ wa bũrũri waku.

¹⁷ Ndagũthaiha ũtwĩtikĩrie tũtuĩkanĩrie bũrũri waku. Tũtikũgerera mĩgũnda-inĩ ya irio, kana ya mũthabibũ, kana tũnyue maaĩ ma gĩthima o na kimwe. Tũkũgerera njĩra irĩa nene ya mũthamaki, na tũtigũkerũra na mwena wa ũrĩo o na kana wa ũmotho, o nginya tũtuĩkanie bũrũri waku.”

¹⁸ No Edomu akĩmũcookeria atĩrĩ:

“Ndũgũtuĩkanĩria gũkũ; na ũngĩgeria-rĩ, tũkuumagara tũmũtharĩkĩre na rũhiũ rwa njora.”

¹⁹ Andũ a Isiraeli acio makĩmũcookeria atĩrĩ,

“Ithuĩ tũkũgerera o njĩra irĩa nene, na ithuĩ ene kana mahiũ maitũ tũngĩnyua maaĩ manyu-rĩ, nĩtũkũrĩha. Tũrenda o tũtuĩkanie tũthiĩte na magũrũ tu hatarĩ ũndũ ũngĩ.”

²⁰ Ningĩ Edomu agĩcookia atĩrĩ:

“Aca, mũtigũtuĩkanĩria gũkũ.”

* **20:14** Andũ a Edomu maarĩ njĩro cia Esaũ.

Hĩndĩ ĩyo Edomu akiumagara akamatharĩkĩre, arĩ mbũtũ nene ĩna hinya mũngĩ. ²¹ Tondũ Edomu ndaametũkĩririe matũkanĩrie bũrũri wao-rĩ, andũ a Isiraeli makĩhũndũka, magĩtigana nao.

Gĩkuũ kĩa Harũni

²² Kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli gĩkiuma kũu Kadeshi na magĩkinya Kĩrĩma-inĩ kĩa Horu. ²³ Marĩ kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Horu, hakuhi na mũhaka wa Edomu, Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, ²⁴ “Rĩu Harũni nĩegũkua. Ndegũtoonya bũrũri ũrĩa ngũhe andũ a Isiraeli, nĩ ũndũ inyuĩ eerĩ nĩmwaremeire watho wakwa kũu maaĩ-inĩ ma Meriba. ²⁵ Oya Harũni na mũriũ Eleazaru, ũmatware Kĩrĩma-igũrũ kĩa Horu. ²⁶ Ūrute Harũni nguo ciake, ũcihũmbe mũriũ Eleazaru, nĩ ũndũ Harũni nĩegũkua, na egũkuĩra o ro kũu.”

²⁷ Musa agĩka o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte; makĩambata Kĩrĩma-inĩ kĩa Horu makĩonagwo nĩ kĩrĩndĩ kũu gĩothe. ²⁸ Musa akĩruta Harũni nguo ciake, agĩcihũmba mũriũ Eleazaru. Nake Harũni agĩkuĩra kũu kĩrĩma igũrũ. Nake Musa na Eleazaru magĩkũrũka makiuma kũu kĩrĩma igũrũ, ²⁹ na rĩrĩa kĩrĩndĩ kũu kĩamenyire atĩ Harũni nĩakuĩte, andũ othe a nyũmba ya Isiraeli makĩmũcakaĩra mĩthenya mĩrongo ĩtatũ.

21

Kwanangwo kwa Aradi

¹ Na rĩrĩ, rĩrĩa mũthamaki Mũkaanani wa Aradi, ũrĩa watũũraga Negevu, aiguirie atĩ Isiraeli nĩokagĩra njĩra ya Atharimu, agĩthĩ agĩtharĩkĩra andũ a Isiraeli, na agĩtaha amwe ao. ² Nao andũ Isiraeli makĩhĩta na mwĩhitwa ũyũ harĩ Jehova makiuga atĩrĩ: “Ūngĩneana andũ aya moko-inĩ maitũ-rĩ, nĩtũkananga matũũra mao marĩa manene biũ.” ³ Nake Jehova akĩgũga ihooya rĩa andũ a Isiraeli na akĩneana andũ acio a Kaanani kũrĩ o. Nao makĩananga andũ acio biũ hamwe na matũũra mao; nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩitwo Horoma.

Nyoka ya Gĩcango

⁴ Nao andũ a Isiraeli makĩnyiita rũgendo kuuma Kĩrĩma kĩa Horu magereire njĩra ya gũthĩ Iria Itune, nĩguo mathiũrũrũke bũrũri wa Edomu. No andũ acio magĩthethũka marĩ njĩra-inĩ; ⁵ nao magĩkĩrĩra Ngai o na Musa na mĩario makiuga atĩrĩ, “Mwatũrutire bũrũri wa Misiri nĩtũke tũkuĩre gũkũ werũ-inĩ nĩkĩ? Gũkũ gũtirĩ irio! Na gũtirĩ maaĩ! O na nĩtũthũire irio ici itarĩ kiene!”

⁶ Nake Jehova akĩmatũmĩra nyoka ciarĩ na thumu; ikĩrũma andũ a Isiraeli, na aingĩ ao magĩkua. ⁷ Andũ acio magĩthĩ kũrĩ Musa makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtwehirie rĩrĩa twaaririe tũgũkĩrĩra Jehova hamwe nawe. Hooya nĩguo Jehova atwehererie nyoka ici.” Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩhoera andũ acio.

⁸ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Thondeka nyoka ũmĩcuarie gĩtugĩ igũrũ; mũndũ o wothe ũrĩrũmagwo-rĩ, aamĩrora nĩarĩtũũraga muoyo.”

⁹ Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩthondeka nyoka ya gĩcango, akĩmĩcuuria gĩtugĩ igũrũ. Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩrĩa mũndũ o wothe aarũmwo nĩ nyoka na aarora nyoka ĩyo ya gĩcango, agatũũra muoyo.

Rũgendo rwa Gũthĩ Moabi

¹⁰ Andũ a Isiraeli makiumagara, magĩthĩ makĩamba hema ciao Obothu. ¹¹ Ningĩ makiuma Obothu magĩthĩ Iye-Abarimu, makĩamba hema ciao werũ-inĩ ũrĩa ũng’ethanĩire na Moabi mwena wa irathĩro. ¹² Kuuma kũu

magithii na mbere, makĩamba hema ciao Kĩanda kĩa Zeredi. ¹³ Moimagara kuuma kũu makĩamba hema kũrigania na Rũũ rwa Arinoni, kũu werũ ũrĩa ũthĩite nginya bũrũri wa Aamori; nĩgũkorwo Rũũ rwa Arinoni nĩruo rwarĩ mũhaka wa Moabi na Aamori. ¹⁴ Na nĩkĩo Ibuku rĩa Mbaara cia Jehova riugite atĩri:

“... Wahebu thĩinĩ wa Sufa, na mĩkuru,
Arinoni ¹⁵ na igaragaro-inĩ cia mĩkuru
ĩrĩa ithĩite o nginya kũu Ari,
na igatwarana na mũhaka wa Moabi.”

¹⁶ Kuuma kũu magithii na mbere nginya kũu Biri, gĩthima-inĩ harĩa Jehova erire Musa atĩri, “Cookereria andũ hamwe na nĩngũmahe maaĩ.”

¹⁷ Hĩndĩ iyo Isiraeli makĩina rwĩmbo rũrũ:

“Therũka maaĩ, wee gĩthima gĩkĩ!
Inyuĩ na inyuĩ inai ũhoru wakĩo,

¹⁸ ũhoru wa gĩthima kĩrĩa anene menjete,
kĩrĩa gĩathikũririo nĩ andũ arĩa marĩ igweta,
andũ arĩa marĩ igweta marĩ na njũgũma cia ũnene na mĩthĩgi yao.”
Nĩngĩ makiuma werũ-inĩ magithii Matana, ¹⁹ kuuma Matana magithii Nahalieli, kuuma Nahalieli magithii Bamothu, ²⁰ na kuuma Bamothu magithii kĩanda kĩa Moabi, kũria gacũmbĩri ka Pisiga kang'etheire werũ ũrĩa ũtarĩ kĩndũ.

Kũhooa Sihoni na Ogu

²¹ Isiraeli nĩatũmire andũ kũrĩ Sihoni mũthamaki wa Aamori makamwĩre atĩri:

²² “Twtĩkĩrie tũtuĩkanĩrie bũrũri wanyu. Tũtigũtoonya mĩgũnda yanyu ya irio, kana ya mĩthabibũ, kana tũnyue maaĩ kuuma gĩthima o na kĩmwe. Tũkũgerera njĩra ĩrĩa nene ya mũthamaki o nginya tũtuĩkanie bũrũri wanyu.”

²³ No Mũthamaki Sihoni akĩgiria andũ a Isiraeli mahĩtũkĩre bũrũri wake. We onganirie mbũtũ ciake ciothe cia ita, akiumagara agithii werũ-inĩ agatharĩkĩre andũ a Isiraeli. Rĩrĩa aakinyire Jahazu-rĩ, akĩhũũrana na andũ a Isiraeli. ²⁴ No andũ a Isiraeli makĩmooraga na hiũ cia njora na magĩtunya mũthamaki ũcio bũrũri wake kuuma Arinoni nginya Jaboku, no maakinyire o mũhaka-inĩ wa andũ a Amoni, tondũ warĩ mũirige na hinya mũno. ²⁵ Isiraeli agĩtunya Aamori matũũra mothe mao marĩa manene na magĩtũũra kuo, o hamwe na Heshiboni na tũtũũra tuothe tũrĩa twarigainie nakuo. ²⁶ Heshiboni nĩrĩo rĩarĩ itũũra inene rĩa Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa warũite na mũthamaki wa Moabi ũrĩa waathanaga mbere iyo, na akamũtunya bũrũri wake wothe o nginya Arinoni.

²⁷ Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga aini a marebeta moige atĩri:

“Ũkaai Heshiboni nĩgeetha riakwo rĩngĩ;
itũũra inene rĩa Sihoni nĩrĩcokererio.

²⁸ “Mwaki nĩwoimire kũu Heshiboni,
rũrĩrĩmbĩ rũkiuma itũũra inene rĩa Sihoni.
Ũkĩniina itũũra rĩa Ari Moabi,
o atũũri a kũrĩa gũtũũgĩru kwa Arinoni.

²⁹ Kaĩ ũrĩ na haaro, wee Moabi-ĩ!
Inyuĩ andũ a Kemoshu! Kaĩ mũrĩ aanange-ĩ.
Nĩarekereirie ariũ ake magatuĩka eethari,

o na airĩtu ake akĩmarekereria matahwo
nĩ Sihoni mũthamaki wa Aamori.

³⁰ “No ithuĩ nĩtũmang’auranĩtie;
Heshiboni kwanangĩtwo guothe nginya o Diboni.

Tũmamomorete tũgakinya Nofa,
itũũra rĩrĩa rikuhanĩrĩrie na Medeba.”

³¹ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtũũra bũrũri ũcio wa Aamori.

³² Thuutha wa Musa gũtũma andũ magathigaane Jazeri, andũ a Isiraeli magĩtũnyana tũtũũra tũrĩa twarigiĩcĩrie itũũra rĩu, na makĩngata Aamori arĩa maarĩ kuo. ³³ Ningĩ makĩgarũrũka, makĩambata na nĩjra marorete Bashani, nake Ogu mũthamaki wa Bashani na mbũtũ ciake ciothe cia ita makiumagara makahũũrane na Isiraeli kũu Edirei.

³⁴ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ndũkamwĩtigĩre, nĩ ũndũ nĩndĩmũneanĩte moko-inĩ maku, hamwe na mbũtũ ciake ciothe cia ita, o na bũrũri wake. Mwĩke o ũrĩa wekire Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa waathanaga Heshiboni.”

³⁵ Nĩ ũndũ ũcio makĩũraga Mũthamaki Ogu hamwe na ariũ ake, o na mbũtũ ciake ciothe cia ita, mategũtigia mũndũ o na ũmwe muoyo. Nao andũ a Isiraeli makĩgwatĩra bũrũri wake.

22

Balaki Gũtũmanĩra Balamu

¹ Ningĩ andũ a Isiraeli makĩnyiita rũgendo marorete werũ wa Moabi na makĩamba hema ciao hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Jorodani mũrĩmo wa itũũra rĩa Jeriko.

² Na rĩrĩ, Balaki mũrũ wa Ziporu nĩonete maũndũ marĩa mothe Isiraeli meekĩte Aamori, ³ nao andũ a Moabi magĩtũgĩra mũno nĩ ũndũ nĩ kwarĩ na andũ aingĩ mũno. Ti-itherũ, andũ a Moabi maiyũritwo nĩ guoya nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli.

⁴ Andũ a Moabi makĩra athuuri a Midiani atĩrĩ, “Mũingĩ ũyũ ũkũrĩa indo ciothe iria itũrigiĩcĩrie, o ta ũrĩa ndegwa irĩlaga nyeki ya gĩthaka.”

Nĩ ũndũ ũcio Balaki mũrũ wa Ziporu, ũrĩa warĩ mũthamaki wa Moabi ihinda rĩu, ⁵ agĩtũmanĩra Balamu mũrũ wa Beori, ũrĩa warĩ Pethori, hakuhi na Rũũ rwa Farati, kũu bũrũri wao. Balaki akĩmwĩra atĩrĩ:

“Harĩ na andũ mokĩte moimĩte bũrũri wa Misiri; nao maiyũrite bũrũri ũyũ wothe, na maikarĩte o hakuhi na niĩ. ⁶ Ndagũthaita ũka ũnumĩre andũ aya manyĩitwo nĩ kĩrumi, nĩ ũndũ marĩ na hinya mũno kũngĩra. Ũngĩmaruma kwahoteka ndĩmahote na ndĩmarutũrũre moime bũrũri ũyũ. Nĩ ũndũ nĩnjũũ atĩ arĩa warathima nĩmarathimagwo, nao arĩa waruma nĩ manyĩitagwo nĩ kĩrumi.”

⁷ Nao athuuri a Moabi na a Midiani magĩthĩ makuũte irĩhi rĩa kũragũrĩrwo. Maakinya kũrĩ Balamu, makĩmũhe ũhoru ũrĩa Balaki oigĩte.

⁸ Nake Balamu akĩmeera atĩrĩ, “Raraai gũkũ ũmũthĩ, na nĩngamũcookeria macookio marĩa Jehova ekũhe.” Nĩ ũndũ ũcio anene a Moabi makĩraarana nake.

⁹ Nake Ngai agĩkora Balamu akĩmũũria atĩrĩ, “Andũ aya mũrĩ nao nĩ a?”

¹⁰ Balamu agĩcookeria Ngai atĩrĩ, “Balaki mũrũ wa Ziporu, mũthamaki wa Moabi, nĩwe ũrandeheire ndũmĩrĩrĩ ĩno: ¹¹ ‘Kũrĩ andũ moimĩte bũrũri wa Misiri makaiyũra bũrũri ũyũ wothe. Ndagũthaita ũuke ũnumĩre o

manyitwo nĩ kĩrumi, no gũkorwo no hũũrane nao ndĩmaingate moime bũrũri ũyũ!”

¹² No Ngai akĩra Balamu atĩrĩ, “Ndũgũthĩi nao. Ndũkarume andũ acio, tondũ nĩ andũ arathime.”

¹³ Rũciinĩ rũrũ rũngĩ, Balamu agũkĩra, akĩra anene acio a Balaki atĩrĩ, “Cookai bũrũri wanyu kũmbe, nĩ undũ Jehova nĩarega kũnjũtikĩria tũthĩ na inyu.”

¹⁴ Nĩ undũ ũcio anene a Moabi magĩcooka kũrĩ Balaki makĩmwĩra atĩrĩ, “Balamu nĩarega gũũka na ithũ.”

¹⁵ Ningĩ Balaki agĩtũma anene angĩ aingĩ makĩria na maarĩ igweta gũkĩra acio a mbere. ¹⁶ Nao magĩthĩi kũrĩ Balamu makĩmwĩra atĩrĩ:

“Ūũ nĩguo Balaki mũrũ wa Ziporu ekuuga: Ndũgetĩkĩre undũ o na ũrĩkũ ũgĩrie ũũke kũrĩ nĩ, ¹⁷ tondũ nĩngũkũrĩha wega mũno, na njĩke ũrĩa wothe ũngiuga. Ndagũthaiha ũka ũnumire andũ aya.”

¹⁸ No Balamu akĩmacookeria atĩrĩ, “O na Balaki angĩhe nyũmba yake ya ũnene iyũrĩtio betha na thahabu-rĩ, ndingĩka undũ o na ũrĩkũ, mũnene kana mũnini, wagararĩte watho wa Jehova Ngai wakwa. ¹⁹ Na rĩrĩ, raraai gũkũ ũmũthĩ, o ta ũrĩa acio angĩ mareekire, na nĩngũtũirĩa undũ ũrĩa ũngĩ Jehova ekũnjũra.”

²⁰ Ūtukũ ũcio Ngai nĩakorire Balamu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tondũ andũ aya nĩ mokĩte gũgwĩta, thĩi nao, no wĩke o ũrĩa wiki ngũkwĩra.”

Ndigiri ya Balamu

²¹ Balamu agũkĩra rũciinĩ, agĩtandĩka ndigiri yake, na agĩthĩi na anene acio a Moabi. ²² No Ngai nĩarakarire mũno athĩi, na mũraika wa Jehova akĩrũgama njĩra nĩguo amũgĩrĩrĩrie gũthĩi. Balamu aahacĩte ndigiri yake, na ndungata ciake igĩrĩ ciarĩ hamwe nake. ²³ Na rĩrĩa ndigiri yoonire mũraika wa Jehova arũngĩi njĩra, acomorete rũhiũ rwa njora, na arũnyitĩte na guoko, ikĩgarũrũka, igĩtoonya mũgũnda. Nake Balamu akĩmĩhũra nĩguo icooke njĩra.

²⁴ Nake mũraika wa Jehova akĩrũgama njĩra-inĩ yarĩ njeke gatagatĩ ka mĩgũnda ĩrĩ ya mĩthabibũ, na o mũgũnda warĩ mũirige. ²⁵ Rĩrĩa ndigiri yoonire mũraika wa Jehova-rĩ, ikĩhatĩrĩria rũthingo-inĩ, ikĩhinyĩrĩria kũgũrũ kwa Balamu rũthingo-inĩ rũu. Nĩ undũ ũcio akĩmĩhũra ringĩ.

²⁶ Ningĩ mũraika wa Jehova agĩthĩi mbere akĩrũgama handũ haarĩ haceke hataarĩ na handũ ha kwĩgarũrĩra, na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho. ²⁷ Rĩrĩa ndigiri yoonire mũraika wa Jehova hau, igĩkoma thĩ Balamu arĩ o igũrũ rĩayo, nake akĩrakara akĩmĩhũra na rũthanju rwake.

²⁸ Nake Jehova agĩtumũra kanua ka ndigiri, nayo ikĩũria Balamu atĩrĩ, “Nĩatĩa ngwĩkĩte tondũ wahũura maita maya matatũ?”

²⁹ Balamu akĩmĩcookeria atĩrĩ, “Wee undũite kĩrimũ! Korwo nyuma na rũhiũ rwa njora guoko-inĩ, ingĩakũraga o ro rũu.”

³⁰ Nayo ndigiri ikĩũria Balamu atĩrĩ, “Githĩ nũ ti nĩ ndigiri yaku, ĩrĩa ũtũire ũhaicaga nginya ũmũthĩ? Nĩmenyerete gũgwĩka ta ũũ?”

Balamu akiuga atĩrĩ, “Aca.”

³¹ Nake Jehova akĩhingũra maitho ma Balamu, nake akĩona mũraika wa Jehova arũngĩi njĩra-inĩ acomorete rũhiũ rwa njora. Nĩ undũ ũcio akĩnamĩrĩra na akĩgũithia, agĩturumithia ũthũ wake thĩ.

³² Mũraika wa Jehova akĩmũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũma ũhũure ndigiri yaku maita macio matatũ? Njũkĩte haha ngũhingĩrĩrie nĩ undũ mĩthĩire yaku nĩ ya ũremi maitho-inĩ makwa. ³³ Ndigiri ĩnyonire,

yanjeherera maita macio matatū. Korwo ndīnanjeherera, hatirī njanja nīngīgūkūragite, no yo nīngīamihonokia.”

³⁴ Balamu akīra mūraika ūcio wa Jehova atīrī, “Nīnjīhtie. Ndikūū atī nūkūrūgamite njira-inī ūhingīrīrie. Na rīrī, ūngīkorwo ndūkenete-rī, nīngūhūdūka.”

³⁵ Mūraika ūcio wa Jehova akīra Balamu atīrī, “Thīi na andū acio, no uge o ro ūria ngūkūwira.” Nī ūndū ūcio Balamu agīthīi na anene acio a Balaki.

³⁶ Rīria Balaki aiguire atī Balamu nīarooka, agīthīi kūmūtūnga itūura-inī rīa Moabi, mūhaka-inī wa Arinoni, o kūu mūhaka wa būrūri wake.

³⁷ Balaki akīuria Balamu atīrī, “Githī ndiagūtūmaniire ūuke narua? Nī kīi kīagirīrie ūuke? Anga ndingīhota gūkūrīha?”

³⁸ Balamu agīcookia atīrī, “Nī wega, nīndagīka. No rīrī, nīi no njuge o ūria ngwenda? Nīi ngwarīa o ūria Ngai angīnjīra njarie.”

³⁹ Hīndī iyo Balamu na Balaki magīthīi Kiriathu-Huzothu. ⁴⁰ Balaki akīruta igongona rīa ng’ombe na ng’ondu, na akīhe Balamu na anene arīa maarī nake nyama imwe. ⁴¹ Kwarooka gūkīa-rī, Balaki akīoya Balamu makīambata nginya Bamothu-Baali,* na marī kūu Balamu akīona gīcunjī kīmwe kīa andū acio.

23

Ūrathi wa Mbere wa Balamu

¹ Nake Balamu akīra Balaki atīrī, “Njakīra igongona mūgwanja haha, na ūhaarīrie ndegwa mūgwanja na ndūrūme mūgwanja.” ² Balaki agīka o ūria Balamu oigite, na igūrū rīa o kīgongona-inī makarutīra igongona rīa ndegwa imwe na ndūrūme imwe.

³ Nīngī Balamu akīra Balaki atīrī, “Wee ikara haha hakuhi na iruta rīaku nyambe thīi keheri-inī. Hīhi Jehova nīegūka acemanie na nīi. Ūndū ūria wothe ekūnguūrīria nīngūkūwira.” Nake agīthīi handū hatheri hatūūgīru.

⁴ Ngai agīcemanīa nake hau, nake Balamu akīmūwira atīrī, “Nīhaarīrie igongona mūgwanja, na o kīgongona-inī ngaruta ndegwa imwe na ndūrūme imwe.”

⁵ Nake Jehova agīkīra ndūmīrīri yake kanua ka Balamu, akīmūwira atīrī, “Cooka kūrī Balaki ūmūhe ndūmīrīri īno.”

⁶ Tondū ūcio Balamu agīcooka kūrī Balaki, akīmūkora arūngīi hakuhi na igongona rīake, marī hamwe na anene othe a Moabi. ⁷ Nake Balamu akīaria ndūmīrīri yake, akiuga atīrī:

“Balaki andehīhtīe kuuma būrūri wa Aramu,
mūthamaki wa Moabi akanduta kuuma irīma-inī cia mwena wa
irathīro.

Akoiga atīrī, ‘Ūka ūnumīre Jakubu;
ūka ūthitange Isiraēli.’

⁸ Ndaakīhota atīa kūrūma arīa Ngai atarumīte?

Ndaakīhota atīa gūthitanga arīa Jehova atathitangite?

⁹ Kuuma tūcūmbīrī twa ndwaro cia mahiga nīndīramoona,
kuuma kūrīa gūtūūgīru nīndīramoona.

Ndīrona andū matūūraga mekarītie,
nao matūūtaraga atī o nī amwe a ndūrīrī.

¹⁰ Nūū ūngīhota gūtaru rūkūngū rwa Jakubu,
kana atare gīcunjī kīa inya kīa Isiraēli?

* **22:41** Baali nī kuuga “mūhonokia”. Īno yarī ngai ya marurumī yahooyagwo nī andū arīa maatūūraga Suriata na Kaanani.

Rekei ngue gĩkuũ kĩa arĩa athingu,
na marigĩrĩrio makwa-rĩ, marotuĩka ta mao!"

11 Balaki akĩũria Balamu atĩrĩ, "Wanjĩka atĩa? Ngũrehire ũnumĩre thũ ciakwa, no ndũrĩ ũreka ũndũ o tiga kũmarathima!"

12 Balamu akĩmũũria atĩrĩ, "Githĩ ndiagĩrĩrwo njarie o kĩrĩa Jehova ekĩrĩte kanua-inĩ gakwa?"

Ūrathi wa Keerĩ wa Balamu

13 Ningĩ Balaki akĩmwĩra atĩrĩ, "Ūka tũthiĩ nawe handũ hangĩ harĩa ũkũmoona; ũkũmoona o gĩcunjĩ kĩmwe kĩa, no ti othe hamwe. Na ũrĩ hau ũnumĩre andũ acio." 14 Nĩ ũndũ ũcio akĩmũtwara gĩthaka-inĩ gĩa Zofimu, gacũmbĩrĩ ga Kĩrĩma kĩa Pisiga, naho hau agĩaka igongona mũgwanja, na o kĩgongona-inĩ agĩthĩnjĩra ndegwa imwe na ndũrũme imwe.

15 Balamu akĩũra Balaki atĩrĩ, "Wee ikara haha hakuhĩ na iruta rĩaku nyambe thĩĩ ngacemanie nake haarĩa."

16 Jehova agĩcemanie na Balamu, agĩkĩra ndũmĩrĩri kanua gake, akĩmwĩra atĩrĩ, "Cooka kũrĩ Balaki ũmũhe ndũmĩrĩri ĩno."

17 Tondũ ũcio Balamu agĩcooka kũrĩ Balaki na akĩmũkora arũngĩĩ hakuhĩ na iruta rĩake, marĩ hamwe na anene a Moabi. Balaki akĩmũũria atĩrĩ, "Jehova oiga atĩa?"

18 Balamu agĩcooka akĩaria ndũmĩrĩri yake, akiuga atĩrĩ:
"Arahũka, wee Balaki na ũigue;

Thikĩrĩria, wee mũrũ wa Ziporu.

19 Ngai ti mũndũ, atĩ nĩguo aheenanie,
o na ti mũrũ wa mũndũ, atĩ nĩguo ericũkwo.

No oige ũndũ na ndawĩike?

No eranĩre ũndũ na ndaũhingie?

20 Nĩ njathĩtwo ndathimane;
nake arathimanĩte-rĩ, ndingĩhota kũgarũra ũndũ ũcio.

21 "Gũtirĩ mũtino wonekete harĩ Jakubu,
gũtirĩ ihooru rionetwo thĩĩni wa Isiraeli.

Jehova Ngai wao arĩ hamwe nao;
kayũ ka mũthamaki karĩ thĩĩni wao.

22 Ngai nĩamarutire bũrũri wa Misiri;
marĩ na hinya o ta ndegwa ya gĩthaka.

23 Gũtirĩ ũrogi ũngĩũraga Jakubu,
gũtirĩ ũragũri ũngĩthũkia Isiraeli.

Rũ ha ũhoro wa Jakubu na wa Isiraeli kũrĩranagwo atĩrĩ,
"Ta kĩonei ũrĩa Ngai ekĩte!"

24 Andũ acio maarahũkaga ta mũrũũthi wa nga;
mookagĩra ta mũrũũthi wa njamba,

ũrĩa ũtangĩhurũka ũtarĩite kĩrĩa ũnyĩĩite,
na ũkanyua thakame ya kĩrĩa ũragĩte."

25 Ningĩ Balaki akĩũra Balamu atĩrĩ, "Ndũkamarume o na atĩa, na ndũkamarathime o na atĩa!"

26 Balamu akĩmũcookeria atĩrĩ, "Githĩ ndiakwĩrĩre no nginya njĩke ũrĩa wothe Jehova oigĩte?"

Ūrathi wa Gatatũ wa Balamu

27 Ningĩ Balaki akĩũra Balamu atĩrĩ, "Ūka tũthiĩ ngũtware handũ hangĩ. Hihi Ngai no agwĩtikĩrie ũnumĩre andũ aya ũrĩ hau." 28 Balaki akĩoya

Balamu akīmūtwarwa kīrīma igūrū kīa Peoru, kūng’ethera Werū ūrīa ūtarī kīndū.

²⁹ Nake Balamu akīmwīra atīrī, “Njakīra igongona mūgwanja haha, na ūhaarīrie ndegwa mūgwanja na ndūrūme mūgwanja.” ³⁰ Balaki agīka o ta ūrīa Balamu oigīte, na o kīgongona-inī agīthīnjīra ndegwa imwe na ndūrūme imwe.

24

¹ Na rīrī, rīrīa Balamu onire atī Jehova nīakenaga nī kūrathima Isiraēlīrī, ndaacookire kūrūmīrīra ūragūrī ta ūrīa ekaga mahinda macio mangī, no ehūgūrīre akīrora werū-inī. ² Rīrīa Balamu eroreire akīona ūrīa Isiraēlī maambīte hema kūrīngana na mīhīrīga yao-rī, akīyūrwo nī Roho wa Ngai, ³ nake akīaria ndūmīrīri yake, akiuga atīrī:

“Īno nīyo ndūmīrīri ya Balamu mūrū wa Beori,
ndūmīrīri ya mūdū ūrīa riitho rīake rionaga wega,
⁴ ndūmīrīri ya mūdū ūrīa ūiguaga ciugo cia Ngai,
ūrīa wonaga kīoneki kuuma kūrī Mwene-Hinya-Wothe,
ūrīa ūgūuaga agakoma thī, namo maitho make makahingūka:

⁵ “Kaī hema ciaku, wee Jakubu, nī thaka-ī,
o na ciikaro ciaku igagīthakara, wee Isiraēlī-ī!

⁶ “Igītambūrūkīte o ta cianda,
ikahaana ta mīgūnda īrī hūgūrūrū cia rūūī-inī,
itarīī ta mītī ya thubiri īhaandītwo nī Jehova,
o na ta mītarakwa īrī hakuhī na maaī.

⁷ Maaī makaiyūra ndoo ciao nginya maitīke;
o nayo mbegū yao igakorwo na maaī maingī.

“Mūthamaki wao akaaneneha gūkīra Agagi;
ūthamaki wao nūgaatūgīrio.

⁸ “Ngai aamarutire būrūri wa Misiri;
marī na hinya ta wa ndegwa ya gīthaka.
Matambuura ndūrīrī iria imathūire,
na makoinanga mahīndī ma cio tūcunjī;
macitheecaga na mīguī yao.

⁹ O ta mūrūūthi, methunaga magīkoma,
o ta mūrūūthi wa mūgoma, nū ūngīgeria kūmaarahūra?

“Arīa makūrathimaga marorathimwo,
nao arīa makūrūmaga maronyiitwo nī kīrumi!”

¹⁰ Nake Balaki agīcinwo nī marakara nī ūndū wa Balamu. Akīhūūra hī ciake, akīmwīra atīrī, “Ndagwītire ūnumīre thū ciakwa, no wee ūcirathimīte maita macio matatū. ¹¹ Na rīrī, ūkīra o rīu ūnūke! Ndoigīte nīngūkūrīha wega mūno, no Jehova nīagirītie ūrīhwo.”

¹² Balamu agīcookeria Balaki atīrī, “Githī ndierire andū arīa wandūmīre atīrī, ¹³ ‘O na Balaki angūhe nyūmba yake ya ūthamaki īyūrītio betha na thahabu, ndīngīhota gwīka ūndū wakwa mwene, mwega kana mūūru, njagarare watho wa Jehova; no nginya njuge ūrīa Jehova oigīte?’ ¹⁴ Na rīrī, nī nīngūcooka o kūrī andū aitū, no ūka, ngūmenyīthie ūrīa andū aya mageeka andū aku matukū marīa magooka.”

Ndūmīrīri ya Balamu ya Kana

15 Ningī akīaria ndūmīrīri yake, akiuga atīrī:

“Īno nīyo ndūmīrīri ya Balamu mūrū wa Beori,
ndūmīrīri ya mūdū ūrīa riitho riake rionaga wega,

16 ndūmīrīri ya mūdū ūrīa ūiguaga ciugo cia Ngai,
ūrīa ūrī na ūmenyo uumīte kūrī Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno,
ūrīa wonaga kīoneki kuuma kūrī Mwene-Hinya-Wothe,
ūrīa ūgūūaga agakoma thī, namo maitho make makahingūka, ekuuga
ūū:

17 “Nīndīramuona, no ti rīu;
nīndīmūcūthīrīrie, no ndarī hakuhī.

Njata nūkoima kūrī Jakubu;
njūgūma ya ūnene yume kūrī Isiraeli.

Nīakahehenja mothiū ma Moabi,
na ahehenje, mahīndī ma mītwe ya ariū othe a Shethu.

18 Edomu nīgūkahootwo;
Seiru, thū yake, nīakahootwo,
no Isiraeli agakīrīrīria kūgīa na hinya.

19 Mwathani mūnene akoima kūrī Jakubu
na aanange andū arīa magaakorwo matigaire a itūūra inene.”

Ndūmīrīri ya Balamu ya Mūthia

20 Ningī Balamu akīona Amaleki, na akīaria ndūmīrīri yake, akiuga atīrī:
“Amaleki nīwe warī wa mbere harī ndūrīrī,
no marīgīrīrio-inī nīakanangwo.”

21 Ningī akīona Akeni, na akīaria ndūmīrīri yake, akiuga atīrī:
“Gīkaro gīaku nī kīgītīre,
gītara gīaku gīakītwo thīnī wa rwaro rwa ihiga;

22 no rīrī, inyuī andū a Akeni nīmūkanangwo
hīndī irīa Ashuri makaamūtaha.”

23 Ningī akīaria ndūmīrīri yake, akiuga atīrī:
“Hī! Nūū ūngītūūra muoyo rīrīa Ngai areka ūguo?”

24 Meeri nīgooka ciumīte hūgūrūrū-inī cia Kitimu;
nīgatooria Ashuri o na Eberi,
no rīrī, o nacio nūikaanangwo.”

25 Nake Balamu agīgīūkīra, akīnūka gwake mūciī, nake Balaki agīthīi
na njīra ciake.

25*Moabi Kūguucīrīria Isiraeli Waganu-inī*

1 Hīndī irīa andū a Isiraeli maikaraga Shitimu-rī, arūme a Isiraeli makiambīrīria gūtharia na andū-a-nja a Moabi, ² arīa mameetaga magongona-inī ma ngai ciao. Andū acio a Isiraeli makīrīa na makīinamīrīra mbere ya ngai ocio. ³ Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli makīnyīitanīra nao kūhooya ngai ya Baali ya Peori. Namo marakara ma Jehova makīmarīrīmbūkīra.

4 Jehova akīra Musa atīrī, “Oya atongoria othe a andū aya, ūmoorage na ūmaanīke mūthenya barigici mbere ya Jehova, nīguo marakara mahiū ma Jehova matigakinīrīre andū a Isiraeli.”

⁵ Nĩ ùndũ ùcio Musa akĩra aciirithania a Isiraeli atĩrĩ, “O mũndũ wanyu no nginya oorage arũme anyu arĩa manyiitanũire na andũ a Moabi kũhooya Baali ya Peori.”

⁶ O hĩndĩ iyo mũndũ mũrũme Mũsiraeli akĩrehe mũndũ-wa-nja Mũmidiani mũciĩ gwake akionagwo nĩ Musa na kũngano kũu gĩothe gĩa Isiraeli, o hĩndĩ irĩa maarĩragĩra itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtunganwo.

⁷ Rĩrĩa Finehasi mũrũ wa Eleazaru, mũrũ wa Harũni ùrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, onire ùndũ ùcio-rĩ, akiuma kũngano-inĩ kũu, akĩoya itimũ,

⁸ akĩrũmirĩra Mũsiraeli ùcio nginya hema-inĩ yake. Akĩmatheeca na itimũ rĩu, akĩmatũrĩkania eerĩ, itimũ rĩu rĩgĩtũrĩkania Mũsiraeli ùcio o na rĩgĩtheeca mũndũ-wa-nja ùcio. Hĩndĩ iyo mũthiro ùcio wokĩrũire andũ a Isiraeli ùgĩthira; ⁹ no andũ arĩa maakuire nĩ ùndũ wa mũthiro ùcio maarĩ andũ 24,000.

¹⁰ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ¹¹ “Finehasi, mũrũ wa Eleazaru, mũrũ wa Harũni ùrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, nĩatũmĩte marakara makwa meherere andũ a Isiraeli; nĩ ùndũ nĩahĩahĩire ngoro o ta ùrĩa ndaiguire nĩ ùndũ wa gĩtũio gĩakwa thĩinĩ wao, na nĩ ùndũ ùcio o na ndahĩahĩa ndiamaniinire.

¹² Nĩ ùndũ ùcio ĩra Finehasi atĩrĩ, nĩ ngũthondeka kĩrĩkanĩro gĩakwa gĩa thayũ nake. ¹³ We na njiaro ciake nĩ makagĩa na kĩrĩkanĩro gĩa gũtũura kĩa ùthĩnjĩri-Ngai, nĩ ùndũ nĩahĩahĩire ngoro nĩ ùndũ wa gĩtũio kĩa Ngai wake, na akĩhoroheria andũ a Isiraeli.”

¹⁴ Mũsiraeli ùcio woragirwo marĩ na mũndũ-wa-nja Mũmidiani eetagwo Zimuri mũrũ wa Šalu, mũtongoria wa nyũmba ya Asimeoni.

¹⁵ Nake mũndũ-wa-nja ùcio Mũmidiani woragirwo, eetagwo Kozibi mwarĩ wa Zuru, mũnene wa mũhĩrĩga thĩinĩ wa nyũmba ĩmwe ya Amidiani.

¹⁶ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ¹⁷ “Tua andũ a Midiani thũ cianyu na ũmoorage, ¹⁸ tondũ nĩmamũtuire thũ ciao rĩrĩa maamũheenirire ũhoronĩ wa kũhoera kũu Peori na wa mwarĩ wa nyina wao Kozibi, mwarĩ wa mũtongoria Mũmidiani, mũndũ-wa-nja ùrĩa woragirwo rĩrĩa mũthiro wokire nĩ ùndũ wa Peori.”

26

Gũtaranwo gwa Keerĩ

¹ Na rĩrĩ, thuuha wa mũthiro ùcio Jehova akĩra Musa na Eleazaru mũrũ wa Harũni, ùrĩa mũthĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, ² “Tarai kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli kũringana na nyũmba ciao, andũ arĩa othe maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩhota gũthĩi ita-inĩ marĩ mbũtũ cia Isiraeli.”

³ Nĩ ùndũ ùcio, Musa na Eleazaru ùrĩa mũthĩnjĩri-Ngai makĩarĩria andũ a Isiraeli kũu werũ-inĩ wa Moabi hakuhi na Rũũ rwa Jorodani mũrĩmo wa Jeriko, makĩmeera atĩrĩ, ⁴ “Tarai andũ arĩa makinĩyĩtie mĩaka mĩrongo ĩrĩ na makĩria, o ta ùrĩa Jehova aathite Musa.” Aya nĩo andũ a Isiraeli arĩa moimire bũrũri wa Misiri:

⁵ Njiaro cia Rubeni, irigithathi rĩa Isiraeli ciarĩ ici:
kuuma kũrĩ Hanoku, nĩ mbarĩ ya Ahanoku;
kuuma kũrĩ Palu, nĩ mbarĩ ya Apalu;

⁶ kuuma kũrĩ Hezironi, nĩ mbarĩ ya Ahezironi;
kuuma kũrĩ Karimi, nĩ mbarĩ ya Akarimi.

⁷ Icio nĩcio mbarĩ cia Rubeni; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 43,730.

⁸ Mũrũ wa Palu arĩ Eliabu, ⁹ nao arĩa a Eliabu maarĩ Nemueli, na Dathani, na Abiramu. Dathani na Abiramu nĩo maarĩ anene a kĩrĩndĩ, na nĩo maaremeire Musa na Harũni na maarĩ amwe a arũmĩrĩri a Kora

rĩrĩa maaremeire Jehova. ¹⁰ Nayo thĩ Igĩathamia kanua kayo ikĩmameria hamwe na Kora, ũrĩa arũmĩrĩri ake maakuire rĩrĩa mwaki wacinire arũme arĩa 250. Nao magĩtuĩka kĩonereria gĩa gũkaania arĩa angĩ. ¹¹ No rĩrĩ, rũciaro rwa Kora rũtiathirire.

¹² Nacio njiaro cia Simeoni kũringana na mbarĩ ciao nĩ ici:

kuuma kũrĩ Nemueli, nĩ mbarĩ ya Anemueli;

kuuma kũrĩ Jamini, nĩ mbarĩ ya Ajamini;

kuuma kũrĩ Jakini, nĩ mbarĩ ya Ajakini;

¹³ kuuma kũrĩ Zera, nĩ mbarĩ ya Azera;

kuuma kũrĩ Shauli, nĩ mbarĩ ya Ashaulu.

¹⁴ Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Simeoni; nao maarĩ andũ 22,200.

¹⁵ Nacio njiaro cia Gadi kũringana na mbarĩ ciao nĩ ici:

kuuma kũrĩ Zefoni, nĩ mbarĩ ya Azefoni;

kuuma kũrĩ Hagi, nĩ mbarĩ ya Ahagi;

kuuma kũrĩ Shuni, nĩ mbarĩ ya Ashuni;

¹⁶ kuuma kũrĩ Ozini, nĩ mbarĩ ya Aozini;

kuuma kũrĩ Eri, nĩ mbarĩ ya Aeri;

¹⁷ kuuma kũrĩ Arodĩ, nĩ mbarĩ ya Aarodi;

kuuma kũrĩ Areli, nĩ mbarĩ ya Aareli.

¹⁸ Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Gadi; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 40,500.

¹⁹ Eri na Onani, maarĩ ariũ a Juda, no maakuĩrĩre Kaanani.

²⁰ Nacio njiaro cia Juda kũringana na mbarĩ ciao nĩ ici:

kuuma kũrĩ Shela, nĩ mbarĩ ya Ashela;

kuuma kũrĩ Perezu, nĩ mbarĩ ya Aperezu;

kuuma kũrĩ Zera, nĩ mbarĩ ya Azera.

²¹ Nacio njiaro cia Perezu ciarĩ ici:

kuuma kũrĩ Hezironi, nĩ mbarĩ ya Ahezironi;

kuuma kũrĩ Hamuli, nĩ mbarĩ ya Ahamuli.

²² Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Juda; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 76,500.

²³ Nacio njiaro cia Isakaru kũringana na mbarĩ ciao ciarĩ ici:

kuuma kũrĩ Tola, nĩ mbarĩ ya Atola;

kuuma kũrĩ Puva nĩ mbarĩ ya Apuva;

²⁴ kuuma kũrĩ Jashubu, nĩ mbarĩ ya Ajashubu;

kuuma kũrĩ Shimuroni, nĩ mbarĩ ya Ashimuroni.

²⁵ Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Isakaru; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 64,300.

²⁶ Nacio njiaro cia Zebuluni kũringana na mbarĩ ciao ciarĩ ici:

kuuma kũrĩ Seredi, nĩ mbarĩ ya Aseredi;

kuuma kũrĩ Eloni nĩ mbarĩ ya Aeloni,

na kuuma kũrĩ Jahaleeli, nĩ mbarĩ ya Ajahaleeli.

²⁷ Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Zebuluni; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 60,500.

²⁸ Nacio njiaro cia Jusufu kũringana na mbarĩ ciao kuuma kũrĩ Manase na Efiraimu ciarĩ ici:

²⁹ Njiaro cia Manase:

kuuma kũrĩ Makiru, nĩ mbarĩ ya Amakiru (Makiru nĩwe warĩ ithe wa Gileadi);

kuuma kūrī Gileadi nī mbarī ya Agileadi.

³⁰ Ici nīcio njiaro cia Gileadi:

kuuma kūrī Iezeri, nī mbarī ya Aiezeli;

kuuma kūrī Heleku, nī mbarī ya Aheleku;

³¹ kuuma kūrī Asirieli, nī mbarī ya Aasirieli;

kuuma kūrī Shekemu, nī mbarī ya Ashekemu;

³² kuuma kūrī Shemida, nī mbarī ya Ashemida;

kuuma kūrī Heferi, nī mbarī ya Aheferi.

³³ (Zelofehadi mūrū wa Heferi ndaarī na aanake, no airītu atheri, namo marītwa mao maarī Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza.)

³⁴ Icio nīcio ciarī mbarī cia Manase, arīa maatarirwo maarī andū 52,700.

³⁵ Ici nīcio njiaro cia Efiraimu kūringana na mbarī ciao:

kuuma kūrī Shuthela, nī mbarī ya Ashuthela;

kuuma kūrī Bekerī, nī mbarī ya Abekerī;

kuuma kūrī Tahani nī mbarī ya Atahani.

³⁶ Ici nīcio ciarī njiaro cia Shuthela;

kuuma kūrī Erani, nī mbarī ya Aerani.

³⁷ Ici nīcio ciarī mbarī cia Efiraimu; arīa maatarirwo maarī andū 32,500.

Icio nīcio njiaro cia Jusufu kūringana na mbarī ciao.

³⁸ Nacio njiaro cia Benjamini kūringana na mbarī ciao ciarī ici:

kuuma kūrī Bela, nī mbarī ya Abela;

kuuma kūrī Ashibeli, nī mbarī ya Aashibeli;

kuuma kūrī Ahiramu, nī mbarī ya Aahiramu;

³⁹ kuuma kūrī Shefufamu, nī mbarī ya Ashefufamu;

kuuma kūrī Hufamu, nī mbarī ya Ahufamu.

⁴⁰ Nacio njiaro cia Bela kuuma kūrī Aridi na Naamani ciarī ici:

kuuma kūrī Aridi, nī mbarī ya Aaridi;

na kuuma kūrī Naamani nī mbarī ya Anaamani.

⁴¹ Ici nīcio ciarī mbarī cia Benjamini; arīa maatarirwo maarī andū 45,600.

⁴² Nacio njiaro cia Dani kūringana na mbarī ciao ciarī ici:

kuuma kūrī Shuhamu nī mbarī ya Ashuhamu.

Icio nīcio ciarī mbarī ya Dani. ⁴³ Acio othe maarī a mbarī cia Ashuhamu: na arīa maatarirwo maarī andū 64,400.

⁴⁴ Nacio njiaro cia Asheri kūringana na mbarī ciao ciarī ici:

kuuma kūrī Imuna, nī mbarī ya Aimuna;

kuuma kūrī Ishivi, nī mbarī ya Aishivi;

kuuma kūrī Beria, nī mbarī ya Aberia;

⁴⁵ nao aya nōo maarī a njiaro cia Beria:

kuuma kūrī Heberi, nī mbarī ya Aheberi;

na kuuma kūrī Malikieli, nī mbarī ya Amalikieli.

⁴⁶ (Asheri aarī na mwarī wetagwo Sera.)

⁴⁷ Icio nīcio ciarī mbarī cia Asheri; arīa maatarirwo maarī andū 53,400.

⁴⁸ Nacio njiaro cia Nafitali kūringana na mbarī ciao ciarī ici:

kuuma kūrī Jahazeeli, nī mbarī ya Ajahazeeli;

kuuma kūrī Guni, nī mbarī ya Aguni;

⁴⁹ kuuma kūrī Jezeri, nī mbarī ya Ajezeri;

kuuma kūrī Shilemu, nī mbarī ya Ashilemu.

⁵⁰ Ici n̄cio ciarī mbarī cia Nafitali; arīa maatarirwo maarī andū 45,400.

⁵¹ Mūigana wa arūme acio othe a Isiraeli maarī andū 601,730.

⁵² Jehova akīra Musa atīrī, ⁵³ “Būrūri ūyū n̄guo makagaīrwo ūtūike igai rīao kūrīgana na mūigana wa marītwa mao. ⁵⁴ Andū arīa aingī ūmagaire igai inene, nao arīa manyiha ūmagaire igai inini; o mūhīrīga ūheo igai rīaguo kūrīgana na mūigana wa andū arīa maandīkītwo. ⁵⁵ Na ūmenyerere wega atī, būrūri ūyū ūkaaheanwo na ūndū wa gūcuuka mītī. Kīrīa o gīkundi gīkaagaya gīkaringana na marītwa ma mīhīrīga ya maithe mao ma tene. ⁵⁶ O igai rīkaheanwo na ūndū wa gūcuuka mītī kūrī ikundi iria nene na iria nini.”

⁵⁷ Aya n̄o Alawii arīa maatarirwo kūrīgana na mbarī ciao:
kuuma kūrī Gerishoni, nī mbarī ya Agerishoni;
kuuma kūrī Kohathu, nī mbarī ya Akohathu;
kuuma kūrī Merari, nī mbarī ya Amerari.

⁵⁸ O nacio ici ciarī mbarī cia Alawii:
mbarī ya Alibini,
na mbarī ya Ahebironi,
na mbarī ya Amahali,
na mbarī ya Amushi,
na mbarī ya Akora.

(Kohathu aarī guka wa Amuramu; ⁵⁹ nake mūtumia wa Amuramu eetagwo Jokebedi, wa rūciaro rwa Lawi, waciariirwo Alawii kūu būrūri wa Misiri. Nake Jokebedi agīciarīra Amuramu Harūni, na Musa, na mwarī wa nyina wao Miriamu. ⁶⁰ Harūni nīwe warī ithe wa Nadabu na Abihu na Eleazaru na Ithamaru. ⁶¹ No Nadabu na Abihu nīmakuire rīrīa maarufīre Jehova igongona na mwakī ūtaarī mwītīkīrie.)

⁶² Alawii othe arūme a ūkūrū wa mweri ūmwe na makīria arīa maatarirwo maarī andū 23,000. Matiataranīrio hamwe na andū a Isiraeli arīa angī tondū matiagaire kīndū hamwe na andū arīa angī.

⁶³ Acio n̄o maatarirwo nī Musa na Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai rīrīa maatarīre andū a Isiraeli werū-inī wa Moabi hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Jorodani, mūrīmo ūyū wa Jeriko. ⁶⁴ Hatiarī o na ūmwe wa arīa matarītwa nī Musa na Harūni ūrīa mūthīnjīri-Ngai, hīndī rīrīa maatarīre andū a Isiraeli werū-inī wa Sinai. ⁶⁵ Nī ūndū Jehova nīeerīte andū a Isiraeli atī ti-itherū no nginya makuire werū-inī, na gūtīrī o na ūmwe wao watigarire, tīga no Kalebu mūrū wa Jefene, na Joshua mūrū wa Nuni.

27

Airītu a Zelofehadi

¹ Na rīrī, airītu acio a Zelofehadi mūrū wa Heferi mūrū wa Gileadi, mūrū wa Makiru, mūrū wa Manase maarī a mbarī cia Manase mūrū wa Jusufu. Marītwa ma airītu acio maarī Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza. Nīmathire, magīkuhīrīria ² itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, makīrūgama mbere ya Musa, na Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na mbere ya atongoria, o na kīūngano gīothe gīa Isiraeli, makiuga atīrī, ³ “Ithe witū

aakuĩrĩre werũ-inĩ. Ndaarĩ ũmwe wa arũmĩrĩri a Kora, arĩa manyiitanire mokĩrĩre Jehova, no aakuire nĩ ũndũ wa mehia make mwene na ndaarĩ na aanake. ⁴ Nĩ kũ gĩgũtũma rĩitwa rĩa awa rĩniinwo mbarĩ-inĩ yao, nĩ ũndũ atĩ ndaarĩ na mwanake? Tũhei igai hamwe na andũ a nyũmba ya ithe wĩtũ.”

⁵ Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩtwarĩra Jehova ũhoro ũcio wao, ⁶ nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, ⁷ “Ūguo airĩtu a Zelofehadi maroiga nĩ kĩhooto. Ti-itherũ nĩ wega ũmaheanĩre igai rĩao na andũ a nyũmba ya ithe wao, o narĩo igai rĩa ithe wao ũmahe.

⁸ “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Mũndũ angĩkua na ndatige mwana wa kahĩ, mwarĩ nĩaheo igai rĩake. ⁹ Angĩgakorwo atarĩ na mũirĩtu-rĩ, heagai ariũ a nyina igai rĩake. ¹⁰ Angĩgakorwo atarĩ na ariũ a nyina-rĩ, heagai ariũ a nyina na ithe igai rĩake. ¹¹ Angĩkorwo ithe ndaarĩ na ariũ a nyina-rĩ, heagai mũndũ wa mbarĩ yao ũrĩa marĩ a igai rĩake, nĩguo rĩtuĩke rĩake. ũndũ ũcio ũgũtuĩka watho wa kũrũmagĩrĩrwo nĩ andũ a Isiraeli, o ta ũrĩa Jehova aathire Musa.’”

Joshua Gũcooka Ithenya rĩa Musa

¹² Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ūkĩra wambate kĩrĩma-inĩ gĩkĩ, kũu rĩgongo rwa Abarimu, wĩrorere bũrũrĩ ũrĩa heete andũ a Isiraeli. ¹³ Warĩkia kũwona, we nĩgũkua o ta ũrĩa Harũni mũrũ wa nyũkwa aakuire, na ũcookanĩrĩrio na andũ anyu, ¹⁴ nĩgũkorwo rĩrĩa kĩrĩndĩ kĩanemeire hau maaĩ-inĩ ma Werũ wa Zini, wee na Harũni inyuĩ eerĩ mũtiathĩkĩire watho wakwa, nĩmwagire kũndũĩthia nĩguo muonanie atĩ ndĩ mũtheru mbere ya maitho mao.” (Maaĩ macio nĩ marĩa ma Meriba Kadesh, Werũ-inĩ wa Zini.)

¹⁵ Musa akĩra Jehova atĩrĩ, ¹⁶ “Jehova-Ngai wa maroho ma andũ othe, nĩagĩthure mũndũ atuĩke mũrori wa kĩrĩndĩ gĩkĩ, ¹⁷ atwaranage nakĩo gĩkiomagara na gĩkiinũka, ũrĩa ũrĩgĩtongoragia gĩgĩthĩ na gĩgĩcooka, nĩguo kĩrĩndĩ gĩkĩ kĩa Jehova gĩtigatuĩke ta ng'ondũ itarĩ na mũrĩthi.”

¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Oya Joshua mũrũ wa Nuni, mũndũ ũrĩ na roho thĩinĩ wake, na ũmũigĩrĩre guoko gwaku. ¹⁹ Mũrũgamie mbere ya Eleazarũ ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na mbere ya kũngano gĩothe ũmũtue mũtongoria wao hau mbere yao. ²⁰ ũmũhe ũhoti ũmwe waku, nĩgeetha kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli kĩmwathĩkagĩre. ²¹ Nake arũgamage mbere ya Eleazarũ ũcio mũthĩnjĩri-Ngai, ũrĩa ũrĩmũtuĩragĩria ũhoro na ũndũ wa kũũria Urimu mbere ya Jehova. Rĩrĩa aathana, hamwe na kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli makoiomagara, ningĩ aathana rĩngĩ makainũka.”

²² Musa agĩka o ta ũguo Jehova aamwathĩte. Akĩoya Joshua, na akĩmũrũgamia mbere ya Eleazarũ ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai o na mbere ya kũngano kũ gĩothe. ²³ Ningĩ akĩmũigĩrĩra moko make na akĩmũtua mũtongoria wao o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

28

Maruta ma o Mũthenya

¹ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ² “He andũ a Isiraeli watho ũyũ, ũmeere atĩrĩ: ‘Menyagĩrĩrai muone atĩ nĩ mwandehere irio cia maruta makwa ma gũcinwo na mwaki ihinda rĩrĩa riagĩrĩre, irĩ mũtararĩko mwega wa kũngenia.’ ³ Meere atĩrĩ, ‘Rĩrĩrĩ nĩrĩo iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩa mũrĩrehagĩra Jehova: nĩ tũtũrũme twĩrĩ, o kamwe ka ũkũrũ wa

mwaka ūmwe, tūtārī na kaūūgū, rītuīke igongona rīa kūrutagwo rīa njino hīndī ciothe o mūthenya. ⁴ Haaragīriai gatūrūme kamwe rūciinī, na karīa kangī hwaī-inī kūrī mairia, ⁵ hamwe na iruta rīa mūtu gīcunjī gīa ikūmi kīa eba ĩmwe* ya mūtu mūhinyu mūno, ūtukanītio na gīcunjī gīa kana kīa hini ĩmwe† ya maguta mahihītwo kuuma kūrī ndamayı. ⁶ Rīu nīrīo igongona rīa njino rīa hīndī ciothe rīrīa rīaathanirwo Kīrīma-inī gīa Sinai, rīrī mūtārārīko mwega, igongona rīrutīrwo Jehova rīa gūcinwo na mwaki. ⁷ Nakīo kīndū gīa kūnyuuo kīrīa kīrīrutanagīrio na igongona rīu kīrīkoragwo kīrī gīcunjī gīa kana kīa hini ĩmwe‡ ya ndibei ngagatu harī o gatūrūme kamwe. Itagīrai Jehova iruta rīu rīa kūnyuuo handū-harīa-haamūre. ⁸ Haragīriai gatūrūme ga keerī hwaī-inī kūrī mairia hamwe na iruta rīa mūtu o na iruta rīa kīndū gīa kūnyuuo o ta ūrīa mūharagīria rīa rūciinī. Rīu nīrīo igongona rīa gūcinwo na mwaki rīrī na mūtārārīko mwega wa gūkenia Jehova.

Maruta ma Thabatū

⁹ “Mūthenya wa thabatū-rī, rutagai iruta rīa tūtūrūme twīrī, o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, tūtārī na kaūūgū, hamwe na kīndū kīa iruta rīa kūnyuuo, na iruta rīa mūtu icunjī igīrī cia ikūmi cia eba ĩmwe§ ya mūtu mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta. ¹⁰ Rīrīrī nīrīo igongona rīa njino rīa kūrutagwo o mūthenya wothe wa Thabatū, hamwe na igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, na iruta rīa kīndū kīarīo gīa kūnyuuo.

Maruta ma o Mweri

¹¹ “Kīambīrīria kīa o mweri-rī, rutagīrai Jehova igongona rīa njino rīa tūtegwa twīrī na ndūrūme ĩmwe na tūtūrūme mūgwanja o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, tuothe tūtārī na kaūūgū. ¹² Harī o ndegwa hagīage na iruta rīa mūtu icunjī ithatū cia ikūmi cia eba ĩmwe* ya mūtu mūhinyu mūno, ūtukanītio na maguta; na harī ndūrūme hagīe iruta rīa mūtu icunjī igīrī cia ikūmi cia eba ĩmwe† ya mūtu mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta; ¹³ na harī o gatūrūme hagīage na iruta rīa mūtu gīcunjī gīa ikūmi kīa eba ĩmwe‡ ya mūtu mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta. Rīrī nī igongona rīa njino, rīrī na mūtārārīko mwega, rīrutīrwo Jehova na ūndū wa gūcinwo na mwaki. ¹⁴ Harī o ndegwa nī harīkoragwo na iruta rīa kūnyuuo rīa nuthu ya hini ĩmwe§ ya ndibei; na harī ndūrūme, nī gīcunjī gīa ithatū kīa hini ĩmwe;* na harī o gatūrūme, nī gīcunjī kīa inya kīa hini ĩmwe.† Rīu nīrīo igongona rīa njino rīa o mweri rīrīa rīrīrutagwo o karūgamo ka mweri, mwaka wothe. ¹⁵ Hamwe na igongona rīa njino rīu rīa hīndī ciothe na kīndū kīarīo gīa kūnyuuo, Jehova nīarīrutagīrwo thenge ĩmwe ĩrī ya igongona rīa kūhoroheria mehia.

Bathaka

¹⁶ “Mūthenya wa ikūmi na ĩna wa mweri wa mbere nīrīo mūrīkoragwo na Bathaka ya Jehova. ¹⁷ Mūthenya wa ikūmi na ĩtano wa mweri ūcio nīguo mūrīgiaga na gīathi; mūthenya mūgwanja mūrīage mūgate ĩtārī mīkīre ndawa ya kūimbīa. ¹⁸ Mūthenya wa mbere mūgīage na kīūngano kīamūre na mūtīkarutage wīra wa ndūire. ¹⁹ Rehagīrai Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki, igongona rīa njino rīa tūtegwa twīrī, na ndūrūme

* 28:5 nī ta kilo 2 † 28:5 nī ta lita 1 ‡ 28:7 nī ta lita 4 § 28:9 nī ta kilo inya na nuthu (4:5)

* 28:12 nī ta kilo ithathatū na nuthu (6:5) † 28:12 nī ta kilo inya na nuthu (4:5) ‡ 28:13 nī ta kilo 2 § 28:14 nī ta lita 2 * 28:14 nī ta lita ĩmwe na robo (1.25) † 28:14 nī ta lita 1

Imwe na tūtūrūme mūgwanja o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. ²⁰ Harī o ndegwa imwe haaragīriai iruta rīa mūtu gīcunjī gīa ithatū gīa ikūmi kīa eba imwe[‡] ya mūtu mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta; harī ndūrūme gīcunjī kīa igīrī gīa ikūmi,[§] ²¹ na harī o gatūrūme gīcunjī kīmwe gīa ikūmi.* ²² Na mūrutage thenge imwe irī igongona rīa kūmūhoroheria mehia. ²³ Haaragīriai icio hamwe na maruta ma rūciinī ma njino marīa ma hīndī ciothe. ²⁴ Ūguo nīguo mūrīharagīria irio cia gūcinwo na mwaki o mūthenya matukū mūgwanja nīguo ituīke mūtaraŕiko mwega wa gūkenia Jehova; rīrīharagīrio hamwe na igongona rīa njino rīa hīndī ciothe na iruta rīarīo rīa kūnyuuo. ²⁵ Mūthenya wa mūgwanja mūgīage na kīūngano kīamūre, na mūtikarutage wīra wa ndūire.

Gīathī gīa Ciumia

²⁶ “ Mūthenya wa kūruta maciaro ma mbere, rīrīa mūrehagīra Jehova maruta ma ngano ya mūgethano hīndī ya Gīathī gīa Ciumia-rī, gīagai na kīūngano kīamūre, na mūtikarutage wīra wa ndūire. ²⁷ Rehagai igongona rīa njino rīa tūtegwa twīrī, na ndūrūme imwe, na tūtūrūme mūgwanja o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, rītuīke mūtaraŕiko mwega wa gūkenia Jehova. ²⁸ Na harī o ndegwa hakorwo na iruta rīa mūtu rīa icunjī ithatū cia ikūmi cia eba imwe[†] ya mūtu mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta; nayo ndūrūme irutanīrio na icunjī igīrī cia ikūmi,[‡] ²⁹ na gīcunjī kīmwe gīa ikūmi[§] kīrutagwo harī o gatūrūme ga tūu mūgwanja. ³⁰ Mūcirutanīrie na thenge imwe ya kūmūhoroheria mehia. ³¹ Haaragīriai icio hamwe na indo ciacio cia kūnyuuo, hamwe na igongona rīa njino rīa hīndī ciothe na maruta marīo ma mūtu. Na mūmenyagīrīre nyamū icio itikanakorwo na kaūūgū.

29

Gīathī gīa Tūrumbeta

¹ “ Mūthenya wa mbere wa mweri wa mūgwanja, gīagai na kīūngano kīamūre na mūtikarute wīra wa ndūire. Nī mūthenya wanyu wa kūhuhaga tūrumbeta. ² Haaragīriai igongona rīa njino, rīa gategwa kamwe na ndūrūme imwe na tūtūrūme mūgwanja o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū, irī ta mūtaraŕiko mwega wa gūkenia Jehova. ³ Na harī o ndegwa iyo hakorwo na iruta rīa mūtu icunjī ithatū cia ikūmi cia eba imwe* ya mūtu mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta; nayo ndūrūme irutanīrio na icunjī igīrī cia ikūmi;[†] ⁴ na o gīcunjī kīmwe gīa ikūmi[‡] kīrutagwo harī o gatūrūme ga tūu mūgwanja. ⁵ Mūcirutanīrie na thenge imwe irī igongona rīa kūmūhoroheria mehia. ⁶ Icio nī cia kuongererwo harī magongona ma njino ma o mweri, na ma o mūthenya, hamwe na maruta macio ma mūtu na ma indo cia kūnyuuo o ta ūrīa ūtuūtwo. Macio nī maruta marutīrwo Jehova macinītwo na mwaki, marī na mūtaraŕiko wa kūnunga wega.

Mūthenya wa Kūhoroheria Mehia

[‡] 28:20 nī ta kilo ithathatū na nuthu (6.5)   [§] 28:20 nī ta kilo inya na nuthu (4.5)   * 28:21 nī ta kilo ithathatū na nuthu (6.5)   [†] 28:28 nī ta kilo ithathatū na nuthu (6.5)   [‡] 28:28 nī ta kilo inya na nuthu (4.5)   [§] 28:29 nī ta kilo 2   * 29:3 nī ta kilo ithathatū na nuthu (6.5)   [†] 29:3 nī ta kilo inya na nuthu (4.5)   [‡] 29:4 nī ta kilo 2

7 “Mūthenya wa ikūmi wa mweri ūyū wa mūgwanja, gāgai na kīūngano gītheru. No nginya mwīmimage irio na mūtīkarute wīra. 8 Rehagai igongona rīa njino rīna mūtārarīko mwega wa gūkenia Jehova rīa gategwa kamwe na ndūrūme īmwe, na tūtūrūme mūgwanja o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. 9 Hamwe na ndegwa iyo haragīriai iruta rīa mūtu icunjī ithatū cia ikūmi cia eba īmwe[§] ya mūtu mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta; nayo ndūrūme īrutanīrio na icunjī igīrī cia ikūmi; * 10 na gīcunjī kīmwe gīa ikūmi[†] kīrutagwo harī o gatūrūme ga tūu mūgwanja. 11 Mūcirutanīrie na thenge īmwe īrī igongona rīa kūhoroheria mehīa, yongererwo harī igongona rīa horohio, na igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu, na maruta mao ma kūnyuuo.

Gīathī gīa Ithūnū

12 “Mūthenya wa ikūmi na ītano mweri wa mūgwanja, gāgai na kīūngano kīamūre na mūtīkarute wīra wa ndūire. Kūngūirai Jehova na gīathī mūthenya mūgwanja. 13 Rehagai maruta ma gūcinwo na mwaki marī na mūtārarīko mwega wa gūkenia Jehova, igongona rīa njino rīa tūtegwa ikūmi na tūtātū, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. 14 Harī o ndegwa icio ikūmi na ithatū-rī, haragīriai iruta rīa mūtu icunjī ithatū cia ikūmi cia eba īmwe[‡] ya mūtu mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta; harī o ndūrūme īmwe ya icio igīrī, irutanīrio na icunjī igīrī cia ikūmi; § 15 na gīcunjī kīmwe gīa ikūmi* kīrutagwo harī o gatūrūme ga tūu ikūmi na tūna. 16 Mūcirutanīrie na thenge īmwe īrī igongona rīa kūhoroherio mehīa, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo.

17 “Mūthenya wa keerī, haaragīriai tūtegwa ikūmi na twīrī, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. 18 Hamwe na ndegwa na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtuītwo. 19 Mūcirutanīrie na thenge īmwe īrī igongona rīa kūhoroherio mehīa, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīao rīa kūnyuuo.

20 “Mūthenya wa gatātū-rī, haaragīriai ndegwa ikūmi na īmwe, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. 21 Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, mūhaaragīriei maruta macio ma mūtu, na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtuītwo. 22 Mūcirutanīrie na thenge īmwe īrī igongona rīa kūhoroherio mehīa, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo.

23 “Mūthenya wa kana-rī, haaragīriai ndegwa ikūmi, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. 24 Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtuītwo. 25 Mūcirutanīrie na thenge īmwe īrī igongona rīa kūhoroherio mehīa, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo.

§ 29:9 nī ta kilo ithathatū na nuthu (6.5) * 29:9 nī ta kilo inya na nuthu (4.5) † 29:10 nī ta kilo 2 ‡ 29:14 nī ta kilo ithathatū na nuthu (6.5) § 29:14 nī ta kilo inya na nuthu (4.5)

* 29:15 nī ta kilo 2

26 “Mūthenya wa gatano, haaragīriai ndegwa kenda, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. 27 Hamwe na ndegwa na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūria ūtuītwo. 28 Mūcirutanīrie na thenge ĩmwe ĩrī igongona rīa kūhoroherio mehīa, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa kūnyuuo.

29 “Mūthenya wa gatandatū-rī, haaragīriai ndegwa inyanya, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. 30 Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūria ūtuītwo. 31 Mūcirutanīrie na thenge ĩmwe ĩrī igongona rīa kūhoroherio mehīa, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo.

32 “Mūthenya wa mūgwanja, haaragīriai ndegwa mūgwanja, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. 33 Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūria ūtuītwo. 34 Mūcirutanīrie na thenge ĩmwe ĩrī igongona rīa kūhoroherio mehīa, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo.

35 “Mūthenya wa kanana-rī, gāgai na kīūngano na mūtīkarute wīra wa ndūire. 36 Rehagai iruta rīa gūcinwo na mwaki rīrī mūtārārīko mwegwa wa gūkenia Jehova, igongona rīa njino rīa ndegwa ĩmwe, na ndūrūme ĩmwe, na tūtūrūme mūgwanja o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. 37 Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūria ūtuītwo. 38 Mūcirutanīrie na thenge ĩmwe ĩrī igongona rīa kūhoroherio mehīa, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo.

39 “Hamwe na mwīhīta na maruta manyu na kwīyendera-rī, haaragīriai indo icio nī ūndū wa Jehova ciathī-inī cianyu iria ciathanītwo: na nīcio maruta manyu ma njino, na maruta ma mūtu, na maruta ma kūnyuuo, na maruta ma ūiguano.”

40 Musa akīira andū a Isiraēli maūndū marīa mothe Jehova aamwathīte.

30

Mūhītwa

1 Musa akīira atongoria a mīhīrīga ya Isiraēli atīrī: “Ūū nīguo Jehova aathanīte: 2 Rīrīa mūndū angīhīta mwīhītwa harī Jehova kana ehīte mwīhītwa wa kwīhinga mūhingo na ūndū wa kīranīro, ndakanerīcūkwo, na no nginya eke maūndū marīa mothe ehītīte.

3 “Rīrīa mūirītu ūrī gwa ithe mūcī angīhīta mwīhītwa kūrī Jehova, kana ehinge na mūhingo na ūndū wa kīranīro, 4 nake ithe aigue ūhoro wa mwīhītwa ūcio wake, kana kīranīro kīu, no aage kūmwīra ūndū hīndī ĩyo, mūhītwa yake yothe, na kīranīro kīrīa gīothe ehingīte nakīo we mwene, nīgatūūra. 5 No ithe angīmūkaania aigua ūhoro wa mīhītwa ĩyo, hatīrī o na kīmwe kīa mīhītwa ĩyo yake, kana cīranīro icio ehingīte nacio we mwene, igatūūra; nake Jehova nīakamūrekera nī ūndū ithe nīamūgirītie eke ūndū ūcio.

6 “No angĩhika arĩkĩtie kwĩhĩta, kana thuutha wa kwĩranĩra ũndũ na kanua gake ateciirĩtie ũhoro wa kĩranĩro kũu ehangĩte nakĩo, 7 nake mũthuuriwe aigue ũhoro ũcio na aage kũmwĩra ũndũ, hĩndĩ iyo mũhĩtwa yake kana ciĩranĩro icio ehangĩte nacio we mwene nĩgatũũra. 8 No mũthuuriwe angĩmũkaania rĩrĩa aigua ũhoro wa mũhĩtwa iyo, nĩakeheria mwĩhĩtwa ũcio ũmuohete, kana kĩranĩro kĩrĩa ehangĩte nakĩo we mwene ateciirĩtie, nake Jehova nĩakamũrekerera.

9 “Mwĩhĩtwa o wothe kana ũndũ ũrĩa mũtumia wa ndigwa kana mũtumia ũrĩa ũtiganĩte na mũthuuriwe angĩkorwo ehĩtĩte nĩatũũre aũrũmĩtie.

10 “Mũtumia ũrĩ na mũthuuriwe angĩhĩta kana ehinge we mwene na kĩranĩro kĩa mwĩhĩtwa, 11 nake mũthuuriwe aigue ũhoro ũcio, no aage kũmwĩra ũndũ kana aage kũmũgĩria, hĩndĩ iyo mũhĩtwa yake yothe, kana ciĩranĩro iria ehangĩte nacio we mwene, nĩgatũũra. 12 No mũthuuriwe angĩregana na ũhoro ũcio hĩndĩ iyo aũigua-rĩ, hatĩrĩ o na kĩmwe kĩa mũhĩtwa kana ciĩranĩro iria ciumĩte kanua gake igaatũũra. Mũthuuriwe nĩareganĩte nacio, nake Jehova nĩakamũrekerera. 13 Mũthuuriwe no etĩkĩre kana aregane na mwĩhĩtwa o wothe ũrĩa angĩhĩta kana kĩranĩro kĩrĩa eranĩire na mwĩhĩtwa gĩa kwĩrega we mwene. 14 No mũthuuriwe angĩrega kũmwĩra ũndũ igĩrũ rĩa ũhoro ũcio mũthenya o mũthenya, nĩetĩkĩrite mũhĩtwa yake kana ciĩranĩro iria imuohete. Nĩetĩkĩrite maũndũ macio nĩ ũndũ wa kwaga kũmwĩra ũndũ rĩrĩa aigua ũhoro ũcio. 15 No angĩrega maũndũ macio thuutha hanini, aarĩkia kũmaigua, nĩwe ũngĩcookererwo nĩ mahĩtia ma mũtumia wake.”

16 Macio nĩmo mawatho marĩa Jehova aaheire Musa makoniĩ mũndũ na mũtumia wake, na makoniĩ ithe na mwarĩ ũrĩa ũrĩ gwake mũciĩ.

31

Kwĩrĩhĩria harĩ Amidiani

1 Nake Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ: 2 “Rĩhĩria andũ a Isiraeli harĩ andũ a Midiani. Na thuutha ũcio nĩũgũcooka ũkue.”

3 Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩĩra andũ acio atĩrĩ, “Andũ amwe anyu nĩmeohe indo ciao cia mbaara mathiĩ makahũũrane na andũ a Midiani nĩguo marĩhĩrie Jehova kũrĩ o. 4 Tũmai andũ 1,000 kuuma kũrĩ o mũhĩrĩga wa Isiraeli mbaara-inĩ.” 5 Nĩ ũndũ ũcio andũ 12,000 meeohete indo cia mbaara, o 1,000 kuuma kũrĩ o mũhĩrĩga, makĩneanwo kuuma mĩhĩrĩga ya Isiraeli. 6 Musa akĩmatũma mbaara-inĩ, o 1,000 kuuma harĩ o mũhĩrĩga, marĩ hamwe na Finehasi mũrũ wa Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, ũrĩa wakuuire indo cia handũ-harĩa-haamũre, o na tũrumbeta twa kũhuhwo.

7 Nao makĩhũũrana na andũ a Midiani o ta ũrĩa Jehova aathite Musa, na makĩũruga arũme othe. 8 Gatagatĩ ka arĩa mooragire nĩ Evi, na Rekemu, na Zuru, na Huri, na Reba, athamaki arĩa atano a Midiani. O na ningĩ nĩmooragire Balamu mũrũ wa Beori na rũhiũ rwa njora. 9 Nao andũ a Isiraeli magĩtaha andũ-a-nja a Midiani na ciana, na magĩkuua ndũũru ciothe cia andũ a Midiani cia ng’ombe na cia mbũri, na magĩtaha indo iria ingĩ ciothe. 10 Magĩcina matũũra mothe kũrĩa andũ a Midiani maatũũrite, o ũndũ ũmwe na kambĩ ciao. 11 Magĩkuua indo ciothe iria maatahite na iria maatunyanĩte hamwe na andũ na nyamũ, 12 na magĩtwara andũ arĩa matahĩtwa na indo icio maatunyanĩte, na iria maatahite kũrĩ Musa na kũrĩ Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na kũrĩ kũngano kĩa andũ a Isiraeli

kūu kambī yarī werū-inī wa Moabi, hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Jorodani mūrīmo wa Jeriko.

¹³ Musa, na Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai na atongoria othe a kīrīndī magīthīi kūmatūnga nja ya kambī. ¹⁴ Musa akīrakarīra anene a mbūtū icio cia ita na atongoria a mbūtū cia o ngiri, ngiri, na atongoria a mbūtū cia o igana, igana, arīa moimite mbaara-inī.

¹⁵ Akīmooria atīrī, “Kaī mwītīkīrītīe andū a nja othe matūūre muoyo? ¹⁶ Acio nīo maarūmīrīire mataaro ma Balamu, na nīo maatūmire andū a Isiraēli matirike Jehova ūhorō-inī ūrīa wekīkire kūu Peori, nago ūndū ūcio ūkīrehithīria andū a Jehova mūthiro. ¹⁷ Nī ūndū ūcio, ūragai tūhīi tuothe. Na ningī mūrāge mūdū-wa-nja wothe ūrī wakoma na mūdū mūrūme, ¹⁸ no mwīhonokerie mūrītu o wothe ūrī ūtarī wakoma na mūdū mūrūme.

¹⁹ “Inyuothe arīa mūrāgīte mūdū o wothe kana mūkahutia mūdū o wothe mūrāge no nginya mūikare nja ya kambī mūthenya mūgwanja. Mūthenya wa Itatū na wa mūgwanja, no nginya mwītherie inyuī ene na arīa mūtahīte. ²⁰ Theriai nguo ciothe, o ūndū ūmwe na kīndū gīothe gīthondeketwo na rūūa, kana guoya wa mbūri kana mbaū.”

²¹ Ningī Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai akīra thigari iria ciathiite mbaara-inī atīrī, “Watho ūrīa Jehova aacheire Musa uugīte atīrī: ²² Thahabu, na betha, na gīcango, na kīgera, na ibati, na rūbūūa ²³ na kīndū o gīothe kīngīhota gwītīria mwaki, no nginya kīhītūkagīrio mwaki-inī nīgeetha gīthirwo nī thaahu. No rīrī, no nginya gīcooke gītherio na maaī marīa ma kūniina thaahu. Nakīo kīndū gīothe gītangītīria mwaki no nginya kīhītūkīrio maaī-inī macio. ²⁴ Mūthenya wa mūgwanja-rī, thambīai nguo cianyu na inyuī nī mūgaathirwo nī thaahu. Thuutha ūcio no mūtoonye kambī.”

Kūgayania Indo iria Ndahe

²⁵ Nake Jehova akīra Musa atīrī, ²⁶ “Wee na Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai na atongoria a nyūmba cia kīrīndī gīkī no nginya mūtare andū othe na nyamū iria ciatahirwo. ²⁷ Gayaniai indo cia iria ndahe gatagati ga thigari iria ciathiite mbaara-inī na kīrīndī kīrīa kīngī. ²⁸ Kuuma kūrī thigari iria ciarūire mbaara, rutai gīcunjī kīa Jehova, kīndū kīmwe thīinī wa indo magana matano, marī andū, kana ng’ombe, kana ndigiri, kana ng’ondū, o na kana mbūri. ²⁹ Oya gīcunjī gīkī kuuma harī nuthu ya igai rīao mūkinengere Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai kīrī gīcunjī kīa Jehova. ³⁰ Kuuma kūrī nuthu ya gīcunjī kīa andū a Isiraēli, thuura kīndū kīmwe kuuma harī o gīkundi kīa mīrongo itano, kīrī kīa andū, kana ng’ombe, kana ndigiri, kana ng’ondū, kana mbūri o na kana nyamū ingī. Cinengere Alawīi arīa wīra wao ūrī kūmenyerera Hema-īrīa-Nyamūre ya Jehova.” ³¹ Nī ūndū ūcio Musa na Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai magīka o ta ūrīa Jehova aathīte Musa.

³² Indo cia gūtahwo cia iria ciatigarīte kuuma kūrī indo iria ciatunyanītwo nī thigari ciarī ng’ondū 675,000, ³³ na ng’ombe 72,000, ³⁴ na ndigiri 61,000 ³⁵ na andū-a-nja 32,000 arīa mataakomete na mūdū mūrūme.

³⁶ Nuthu ya igai rīa andū arīa maarūite mbaara-inī ciarī:

ng’ondū 337,500, ³⁷ na kuuma harī icio Jehova akīrutīrwo ng’ondū 675; ³⁸ nacio ng’ombe ciarī 36,000 na kuuma harī icio Jehova akīrutīrwo ng’ombe 72;

³⁹ nacio ndigiri ciarĩ 30,500, na kuuma harĩ icio Jehova akĩrutĩrwo ndigiri 61;

⁴⁰ andũ maarĩ 16,000, na kuuma kũrĩ o Jehova akĩrutĩrwo andũ 32.

⁴¹ Musa akĩnengera Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai gĩcunji kĩa Jehova, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

⁴² Nuthu ĩrĩa yarĩ ya andũ a Isiraeli, ĩrĩa Musa aamũranĩtie na arĩa maathĩite mbaara-inĩ, ⁴³ nuthu ĩrĩa yaheirwo kĩrĩndĩ ciarĩ ng'onde 337,500, ⁴⁴ nacio ng'ombe ciarĩ 36,000, ⁴⁵ nacio ndigiri ciarĩ 30,500, ⁴⁶ nao andũ maarĩ 16,000. ⁴⁷ Kuuma kũrĩ nuthu ĩrĩa yaheirwo andũ a Isiraeli, Musa agĩthuura mũndũ ũmwe kuuma kũrĩ andũ mũrongo ĩtano, na nyamũ ĩmwe kuuma kũrĩ nyamũ mũrongo ĩtano, o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte, na agĩcihe Alawii arĩa wĩra wao warĩ kũmenyerera Hema-ĩrĩa-Nyamũre ya Jehova.

⁴⁸ Ningĩ anene arĩa matongoragia mbũtũ cia ita, acio maathaga ikundi cia o ngiri ngiri, na ikundi cia o igana igana, magĩthĩ harĩ Musa, ⁴⁹ nao makĩmwĩra atĩrĩ, "Ndungata ciaku nĩtarĩte thigari iria twathaga na hatĩrĩ o na ũmwe ũtarĩ ho. ⁵⁰ Nĩ ũndũ ũcio nĩtwarehe indo ici cia thahabu itũike iruta riitũ kũrĩ Jehova iria o ũmwe witũ eegwatĩre, nacio nĩ icũhĩ cia moko na bangiri cia moko, na icũhĩ cia ciara, na cia matũ, na mĩgathĩ ya ngingo, nĩguo twĩhoroherie mbere ya Jehova."

⁵¹ Musa na Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai makĩamũkĩra thahabu ĩyo kuuma kũrĩ o, indo icio ciothe ciaturĩtwo wega. ⁵² Thahabu yothe ĩrĩa yomire kũrĩ anene a ikundi cia o ngiri, ngiri na anene a ikundi cia o igana, igana ĩrĩa Musa na Eleazaru maatwarĩire Jehova kĩrĩ kĩheo, yarĩ ya ũritũ wa cekeri 16,750.* ⁵³ O mũthigari nĩetahĩire indo ciake. ⁵⁴ Musa na Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai makĩamũkĩra thahabu ĩyo kuuma kũrĩ anene a ikundi cia o ngiri, ngiri na anene a ikundi cia o igana, igana magĩcirehe Hema-inĩ ya Gũtunganwo itũike kĩrĩrikania harĩ andũ a Isiraeli mbere ya Jehova.

32

Mĩhĩrĩga ya Mũrĩmo wa Jorodani

¹ Na rĩrĩ, andũ a mĩhĩrĩga ya Rubeni na Gadi, arĩa maarĩ na ndũũru nene cia ng'ombe na cia mbũri, nĩmoonire atĩ mabũrũri ma Jazeri na Gileadi maarĩ mega na mahiũ mao. ² Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩ kũrĩ Musa na Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, o na kũrĩ atongoria a kĩrĩndĩ, makiuga atĩrĩ, ³ "Atarothu, na Diboni, na Jazeri, na Nimura, na Heshiboni, na Eleale, na Sebamu, na Nebo, o na Beoni, ⁴ bũrũri ũyũ Jehova aatooririe andũ akuo mbere ya andũ a Isiraeli, nĩ kũndũ kwega kwa mahiũ, na ithũ ndungata ciaku tũrĩ na mahiũ." ⁵ Makiuga atĩrĩ, "Angĩkorwo nĩtwĩtikĩrikĩte harĩ inyuĩ-rĩ, rekei bũrũri ũyũ ũheo ndungata cianyu itũũke witũ. Mũtigatũme tũringe Rũũ rwa Jorodani."

⁶ Musa akĩũria andũ a Gadi na a Rubeni atĩrĩ, "Andũ anyu no mathĩĩ ita-inĩ mamũtĩge mũĩkarĩte gũkũ? ⁷ Nĩ kĩ gĩgũtũma mũũũrage ngoro cia andũ a Isiraeli nĩguo matĩkarĩnge rũũ matoonye bũrũri ũrĩa Jehova amaheete? ⁸ ũguo noguo maĩthe manyu meekire hĩndĩ ĩrĩa ndaamarekirie kuuma Kadeshi-Barinea mathĩĩ magathigaane bũrũri ũcio. ⁹ Thuutha wa

* 31:52 nĩ ta kilo 190

kwambata, magikinya kīanda kīa Eshikoli na makīrorera būrūri ūcio-rī, nīmatūmire andū a Isiraeli makue ngoro makīaga gūtoonya būrūri ūria Jehova amaheete. ¹⁰ Jehova agīcinwo nī marakara mūthenya ūcio, akīhīta na mwīhīta ūyū. ¹¹ ‘Nī ūndū nīmagīte kūnūmīrīra na ngoro ciao kūna, hatīrī mūdū o na ūmwe wa ūkūrū wa māaka mīrongo īrī na makīria wa arīa moimire būrūri wa Misiri ūkoona būrūri ūria nderīire Iburahīmu na Isaaka, o na Jakubu na mwīhīta, ¹² gūtīrī o na ūmwe tīga Kalebu mūrū wa Jefune, ūria Mūkenizi,* na Joshua mūrū wa Nuni, nī ūndū nīmarūmīrīre Jehova na ngoro ciao kūna.’ ¹³ Jehova agīcinwo nī marakara nī ūndū wa Isiraeli, nake agītūma morūire werū-inī māaka mīrongo ina, o nginya rīrīa rūciarō rūu ruothe rwehītīe maitho-inī make rwathīre.

¹⁴ “Na rīrī, mūrī haha inyuī, inyuī rūciarō rūrū rwa ehia, mūcookete ithenya rīa maithē manyu nīguo mūtūme Jehova akīrīrīre kūrakarīra Isiraeli. ¹⁵ Mūngīgarūrūka mūtīge kūmūrūmīrīra-rī, nake Jehova nīegūtiganīria andū aya othe gūkū werū-inī rīngī, na inyuī mūtūike gītūmi gīa kūmaniinīthia.”

¹⁶ Nao magīthī kūrī Musa makīmwīra atīrī, “Ithuī tūkwenda gwakīra ūhīu wītū ciugū gūkū, na twakīre andū-a-nja aitū na ciana matūūra manene. ¹⁷ No rīrī, nītwihaarīrie kuoya indo ciitū cia mbaara na tūthī mbere ya andū a Isiraeli nginya tūmakinyie kwao. Hīndī īyo, andū-a-nja aitū na ciana maikarage matūūra manene mairīgīre na hinya, nīgeetha magītīrwo kuuma kūrī atūūrī a būrūri ūyū. ¹⁸ Tūtīgacooka mīcīi iitū o nginya hīndī īria Mūisiraeli o wothe akaamūkīra igai rīake. ¹⁹ Ithuī tūtīkaamūkīra igai hamwe nao mūrīmo ūria ūngī wa Jorodani, nī ūndū igai riitū tūrī narīo mwena wa irathīro wa Rūū rwa Jorodani.”

²⁰ Nake Musa akīmeera atīrī, “Mūngūka ūguo-rī, na mwīohe indo cianyu cia mbaara mbere ya Jehova nīguo mūkarūe, ²¹ na inyuothe mūngīthī mwīohete indo cia mbaara, mūrīnge Rūū rwa Jorodani mūrī mbere ya Jehova o nginya rīrīa akaingata thū ciake ciume mbere yake, ²² hīndī īria būrūri ūcio ūgaakorwo ūtooretio mbere ya Jehova, hīndī īyo no mūcooke mīcīi yanyu na muohorwo kuuma kūrīranīro kīanyu kūrī Jehova o na kūrī Isiraeli. Naguo būrūri ūyū nīūgatuīka wanyu maitho-inī ma Jehova.

²³ “No mūngīkaaga gwīka ūguo, nīmūkehīria Jehova; na mūmenye na ma atī mehīa manyu nīmakamūcookerera. ²⁴ Akīrai andū-a-nja anyu na ciana matūūra manene na ciugū cia ndūuru cianyu, no hingīai ūguo mweranīra.”

²⁵ Andū a Gadi na a Rubeni makīra Musa atīrī, “Ithuī ndungata ciaku nītūgwīka o ta ūguo mwathi wītū aathana. ²⁶ Ciana ciitū na atumia aitū megūkara gūkū matūūra-inī manene ma Gileadi, ūndū ūmwe na ndūuru ciitū cia mbūrī na cia ng’ombe. ²⁷ No ithuī ndungata ciaku-rī, o mūdū eyohete indo ciake cia mbaara, nītūkūrīnga mūrīmo ūūrīa tūkarūe tūrī mbere ya Jehova, o ta ūguo mwathi wītū oiga.”

²⁸ Nake Musa akīrīta watho nī ūndū wao, akīarīria Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai, na Joshua mūrū wa Nuni, na atongoria a nyūmba cia mīhīrīga ya andū a Isiraeli, ²⁹ akīmeera atīrī, “Angīkorwo andū a Gadi na a Rubeni nīmekūrīnga Jorodani, o mūdū wao eyohete indo cia mbaara, marī hamwe na inyuī marī mbere ya Jehova-rī, hīndī īria būrūri ūcio ūgatoorio mbere yanyu, nīmūkamahe būrūri wa Gileadi ūtūike wao.

* **32:12** Kūrīngana na ūhorō ūria wandīkitwo Kīambīrīria 15:19; na 36:11, Akenizi o nao maarī Akaanani, no maarī njīaro cia Esaū.

³⁰ No mang'aga kuringa hamwe na inyuĩ meeohete indo ciao cia mbaara, no nginya metĩkire igai riao hamwe na inyuĩ bũruri wa Kaanani."

³¹ Andũ a Gadi na a Rubeni makĩmũcookeria atĩrĩ, "Ndungata ciaku nĩ igwĩka o ta ũguo Jehova oigĩte. ³² Nĩtũkũringa tũrĩ mbere ya Jehova tũtoonye bũruri wa Kaanani twĩohete indo cia mbaara, no kũndũ kũria ithuĩ tũkaagaya-rĩ, gũgaakorwo kũrĩ mbarĩ ĩno ya Jorodani."

³³ Musa akĩhe andũ a Gadi na a Rubeni na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase mũrũ wa Jusufu, bũruri ũria wothe wathamakagwo nĩ Sihoni mũthamaki wa Aamori, na ũria wothe wathamakagwo nĩ Ogu mũthamaki wa Bashani, akĩmahe bũruri ũcio wothe, na matũura manene makuo o na ng'ongo iria ciamarigiĩcĩrie.

³⁴ Andũ a Gadi nĩmakire Diboni, na Atarothu, na Aroeri, ³⁵ na Atarothu-Shofani, na Jazeri, na Jogibeha, ³⁶ na Bethi-Nimira, na Bethi-Harani, maarĩ matũura manene mairigĩre na hinya na magĩakĩra ndũuru ciao cia mbũri ciugũ. ³⁷ Nao andũ a Rubeni magĩaka Heshiboni, na Eleale, na Kiriathaimu rĩngĩ, ³⁸ o ũndũ ũmwe na Nebo na Baali-Meoni (marĩitwa macio nĩmagarũrĩrwo) na Sibima. Nao makĩhe matũura macio manene maakire marĩitwa mangĩ.

³⁹ Nacio njiaro cia Makiru mũrũ wa Manase igĩthiĩ Gileadi, magĩkwĩnyitĩra na makĩngata Aamori arĩa maarĩ kuo. ⁴⁰ Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩheana Gileadi kũrĩ andũ a Makiru, acio njiaro cia Manase, nao magĩtũura kuo. ⁴¹ Na rĩrĩ, Jairu wa rũciaro rwa Manase, akĩnyitĩra tũtũura twa Gileadi na agĩtwĩta Havothu-Jairu. ⁴² Nake Noba akĩnyitĩra Kenathu, na tũtũura tũria twagũthiũrũrũkĩrie agĩtwĩta Noba, o ta ũria we eetagwo.

33

Matĩna ma Rũgendo rwa Isiraeli

¹ Maya nĩmo matĩna ma rũgendo rwa andũ a Isiraeli rĩria moimire bũruri wa Misiri marĩ ikundi matongoretio nĩ Musa na Harũni. ² Musa nĩandĩkire matĩna ma rũgendo rwao o ta ũria aathĩtwo nĩ Jehova. Maya nĩmo matĩna ma rũgendo rwao.

³ Andũ a Isiraeli moimagarire kuuma Ramesese mũthenya wa ikũmi na itano mweri wa mbere, mũthenya ũria warũmĩriire Bathaka. Makiumagara momĩriire, makĩonagwo nĩ andũ othe a Misiri, ⁴ arĩa maathikaga marigithathi mao mothe, marĩa Jehova ooragĩte gatagati kao; nĩgũkorwo Jehova nĩatuĩriire ngai ciao ciira.

⁵ Andũ a Isiraeli moima Ramesese, maambire hema Sukothu.

⁶ Moima Sukothu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Ehamu, ndeere-inĩ cia werũ.

⁷ Moima Ehamu, maacookire na thuutha magĩthiĩ Pi-Hahirothu, mwena wa irathĩro wa Baali-Zefoni, makĩamba hema ciao hakuĩ na Migidoli.

⁸ Moima Pi-Hahirothu, magĩtuĩkanĩria iria-inĩ gatagati, magĩkinya werũ-inĩ, na maarĩkia gũthiĩ rũgendo rwa mũthenya itatũ werũ-inĩ ũcio wa Ehamu, makĩamba hema ciao Mara.

⁹ Moima Mara maathiire Elimu, kũria kwarĩ na ithima ikũmi na igĩrĩ, na mũtende mũrongo mũgwanja, na makĩamba hema kuo.

¹⁰ Moima Elimu magĩthiĩ makĩamba hema ciao hakuĩ na Iria Itune.

¹¹ Moima Iria Itune, magĩthiĩ makĩamba hema ciao werũ-inĩ wa Sini.

- 12 Moima werū ūcio wa Sini, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Dofika.
 13 Moima Dofika, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Alushu.
 14 Moima Alushu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Refidimu, handũ hataarĩ na maaĩ ma kũnyuuo nĩ andũ.
 15 Moima Refidimu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Werũ-inĩ wa Sinai.
 16 Moima kũu Werũ-inĩ wa Sinai, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Kibirothu-Hataava.
 17 Moima Kibirothu-Hataava magĩthiĩ makĩamba hema ciao Hazerothu.
 18 Moima Hazerothu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Rithima.
 19 Moima Rithima, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Rimoni-Perezu.
 20 Moima Rimoni-Perezu magĩthiĩ makĩamba hema ciao Libina.
 21 Moima Libina, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Risa.
 22 Moima Risa, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Kahelatha.
 23 Moima Kahelatha, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Kĩrĩma-inĩ gĩa Sheferu.
 24 Moima Kĩrĩma-inĩ gĩa Sheferu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Harada.
 25 Moima Harada, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Makelothu.
 26 Moima Makelothu magĩthiĩ makĩamba hema ciao Tahathu.
 27 Moima Tahathu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Tera.
 28 Moima Tera, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Mithika.
 29 Moima Mithika, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Hashimona.
 30 Moima Hashimona, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Moserothu.
 31 Moima Moserothu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Bene-Jaakani.
 32 Moima Bene-Jaakani, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Horu-Hagidigadi.
 33 Moima Horu-Hagidigadi, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Jotibatha.
 34 Moima Jotibatha, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Abirona.
 35 Moima Abirona, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Ezioni-Geberi.
 36 Moima Ezioni-Geberi, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Kadeshi, Werũ-inĩ wa Zini.
 37 Moima Kadeshi, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Kĩrĩma-inĩ kĩa Horu, mũhaka-inĩ wa Edomu. 38 O ta ūrĩa aathĩtwo nĩ Jehova-rĩ, Harũni ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai akĩambata Kĩrĩma kĩa Horu, harĩa aakuĩrĩre mũthenya wa mbere wa mweri wa gatano, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩna kuuma andũ a Isiraeli moima bũrũri wa Misiri. 39 Harũni aarĩ na ūkũrũ wa mĩaka igana rĩa mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ rĩrĩa aakuĩrĩre kũu Kĩrĩma kĩa Horu.
 40 Nake Aradi mũthamaki wa Kaanani ūrĩa watũũraga Negevu ya Kaanani, akĩigua atĩ andũ a Isiraeli maarĩ njĩra magĩthiĩ kuo.
 41 Moima Kĩrĩma kĩa Horu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Zalimona.
 42 Moima Zalimona, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Punoni.
 43 Moima Punoni, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Obothu.
 44 Moima Obothu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Iye-Abarimu, mũhaka-inĩ wa Moabi.
 45 Moima Iyimu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Diboni-Gadi.
 46 Moima Diboni-Gadi, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Alimoni-Dibilathaimu.
 47 Moima Alimoni-Dibilathaimu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao irĩma-inĩ cia Abarimu hakuhĩ na Nebo.

⁴⁸ Moima irĩma-inĩ cia Abarimu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao werũ-inĩ wa Moabi hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Jorodani mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Jeriko. ⁴⁹ Maambire hema hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Jorodani kuuma Bethi-Jeshimothu nginya Abeli-Shitimu, kũu werũ-inĩ wa Moabi.

⁵⁰ Kũu werũ-inĩ wa Moabi hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Jorodani mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Jeriko, nĩkuo Jehova erĩire Musa atĩrĩ, ⁵¹ “Arĩria andũ a Isiraeli, na ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩria mũkaaringa Rũũĩ rwa Jorodani mũtoonye Kaanani-rĩ, ⁵² mũkaaingata andũ arĩa othe matũũraga bũrũri ũcio, mehere mbere yanyu. Mũkaananga mĩhianano yao yothe irĩa mĩcũhie, na mĩhianano yao irĩa ya gũtwekio, o na mũmomore mahooero mao mothe ma kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru. ⁵³ Mwĩnyiitĩrei bũrũri ũcio ũtuĩke wanyu na mũtũire kuo, nĩgũkorwo nĩ ndĩmũheete bũrũri ũcio ũtuĩke wanyu. ⁵⁴ Mũkaagayania bũrũri ũcio na ũndũ wa kũucukĩra mĩtĩ, kũringana na mĩhĩrĩga yanyu. Kũrĩ gĩkundi kĩnene mũheane igai inene, na gĩkundi kĩnini mũkĩhe igai inini. Kĩrĩa gĩkaamagũira na ũndũ wa gũcuuka mĩtĩ nĩkĩo gĩgaatuĩka kĩa. Nĩmũgakũgayania kũringana na mĩhĩrĩga ya maithe manyu ma tene.

⁵⁵ “No mũngĩkaaga kũingata atũuri a bũrũri ũcio-rĩ, arĩa mũgeetĩkĩria matigwo magaaũka ngaracũ cia kũmũtũraga maithe, o na matũke mĩigua ya kũmũtheecaga mbaru. Nao nĩmakamũthĩnagia kũu bũrũri ũcio mũgaatũura. ⁵⁶ Na rĩrĩ, ũndũ ũrĩa ndaciĩrĩre kũmeka-rĩ, ũtuĩke nĩguo ngaamwĩka inyu.’ ”

34

Mĩhaka ya Kaanani

1 Nake Jehova akũira Musa atĩrĩ, ² “Atha andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩria mũgaatoonya Kaanani-rĩ, bũrũri ũcio mũkaagaĩrwo ũtuĩke igai rĩanyu ũgaakorwo na mĩhaka ĩno:

³ “ ‘Mwena wanyu wa gũthini ũkoima Werũ-inĩ wa Zini kũrigania na mũhaka wa Edomu. Mwena wa irathĩro, mũhaka wanyu wa mwena wa gũthini ũkaambĩrĩria mũthia-inĩ wa Iria rĩa Cumbĩ, ⁴ ũtuĩkanĩirie mwena wa gũthini ũrorete Mwanja wa Akirabimu, ũthĩite na mbere o nginya Zini, na ũikũrũke na mwena wa gũthini wa Kadeshi-Barinea. Ningĩ ũcooke ũkinye Hazoru-Adari, na uumĩrĩre Azimoni, ⁵ kũrĩa ũkaarigiicũka, ũnyiitane na karũũĩ ka Mĩsiri, na ũrĩkĩrie Iria-inĩ.

⁶ “ ‘Mũhaka wanyu wa mwena wa ithũĩro ũgaakorwo ũrĩ hũgũrũrũ cia Iria rĩrĩa Inene. ũcio nĩguo ũgaatuĩka mũhaka wanyu wa mwena wa ithũĩro.

⁷ “ ‘Naguo mũhaka wanyu wa mwena wa gathigathini uumĩte Iria rĩrĩa Inene ũgaakinya Kĩrĩma-inĩ kĩa Horu, ⁸ na kuuma Kĩrĩma kĩa Horu ũgaakinya Lebo-Hamathu. Ningĩ mũhaka ũcio ũgaakinya Zedadi, ⁹ ũthĩĩ na mbere nginya Zifironi, na ũgaathĩrĩa Hazoru-Enani. ũcio nĩguo ũgaatuĩka mũhaka wanyu wa mwena wa gathigathini.

¹⁰ “ ‘Na rĩrĩ, mũhaka wanyu wa mwena wa irathĩro, ũkoima Hazoru-Enani ũkinye Shefamu. ¹¹ Mũhaka ũcio ũgaakĩrũka kuuma Shefamu nginya Ribila, mwena wa irathĩro wa Aini, na ũthĩĩ na mbere ũtwaranĩte na hurũrũka cia mwena wa irathĩro wa Iria rĩrĩa Kinerethu. ¹² Ningĩ mũhaka ũcio ũikũrũkanie na Rũũĩ rwa Jorodani, ũrĩkĩrie Iria-inĩ rĩa Cumbĩ.

“ Ūcio nĩguo ũgaatuĩka bŭrŭri wanyu, na mĩhaka yaguo mĩena yothe.”

¹³ Musa agĩatha andũ a Isiraeli, akĩmeera atĩrĩ: “Mũkaagaya bŭrŭri ūcio na ūndũ wa kũcukĩra mĩtĩ ũtuĩke igai rĩanyu Jehova nĩathanĩte akoiga ũkaaheeo mĩhĩrĩga irĩa kenda na nuthu, ¹⁴ Tondũ nyũmba cia mũhĩrĩga wa Rubeni, na mũhĩrĩga wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase nĩmarĩkĩtie kwamũkĩra igai rĩao. ¹⁵ Mĩhĩrĩga iyo yeerĩ na nuthu nũrĩkĩtie kwamũkĩra magai mayo mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani ya Jeriko, kwerekera irathĩro rĩa riũa.”

¹⁶ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ¹⁷ “Maya nĩmo marĩtwa ma andũ arĩa makaamũgayania bŭrŭri ūcio ũtuĩke igai rĩanyu: nĩ Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na Joshua mŭrũ wa Nuni. ¹⁸ Na ũthuure mŭtongoria ũmwe kuuma kŭrĩ o mũhĩrĩga nĩgeetha mateithĩrĩrie kũgayania bŭrŭri ūcio. ¹⁹ Maya nĩmo marĩtwa mao:

nĩ Kalebu mŭrũ wa Jefune,
kuuma mũhĩrĩga wa Juda;

²⁰ na Shemueli mŭrũ wa Amihudu,
kuuma mũhĩrĩga wa Simeoni;

²¹ na Elidadi mŭrũ wa Kisiloni,
kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini;

²² na Buki mŭrũ wa Jogili,
ũrĩa mŭtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Dani;

²³ na Hanieli mŭrũ wa Efodi,
ũrĩa mŭtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Manase mŭrũ wa Jusufu;

²⁴ na Kemueli mŭrũ wa Shifitani,
ũrĩa mŭtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Efiraimu mŭrũ wa Jusufu;

²⁵ na Elizafani mŭrũ wa Paranaki,
ũrĩa mŭtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Zebuluni;

²⁶ na Palitieli mŭrũ wa Azani,
ũrĩa mŭtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru;

²⁷ na Ahihudu mŭrũ wa Shelomi,
ũrĩa mŭtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Asheri;

²⁸ na Pedaheli mŭrũ wa Amihudu,
ũrĩa mŭtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Nafitali.”

²⁹ Acio nĩo andũ arĩa Jehova aathanire makaagaĩra andũ a Isiraeli magai mao kũu bŭrŭri wa Kaanani.

35

Matũura ma Alawii

¹ Na rĩrĩ, kũu werũ-inĩ wa Moabi gũkuhĩ na Rũũ rwa Jorodani mŭrĩmo ũrĩa ũngĩ wa itũura rĩa Jeriko, Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ² “Atha andũ a Isiraeli mahe Alawii matũura mao ma gũtũuraga kuuma kŭrĩ igai rĩrĩa andũ a Isiraeli makegwatĩra. Na macooke mamahe ithaka cia kŭrĩithia mahiũ mao gũkuhĩ na matũura macio. ³ Nao Alawii nĩmakaagĩa na matũura ma gũtũura, na magĩe na kũndũ gwa kŭrĩithagia ng’ombe ciao, na mbũri, o na ũhiũ ũrĩa ũngĩ wao.

⁴ “Nacio ithaka cia kŭrĩithia mahiũ mao iria ithiũrũrũkĩrie matũura marĩa mũkaathe Alawii, igaatambũrũka buti 1,000 na magana matano kuuma rũthingo-inĩ rwa itũura. ⁵ Kuuma nja ya itũura-rĩ, mũthime buti

3,000[†] mwena wa irathĩro, na buti 3,000 mwena wa gũthini, na buti 3,000 mwena wa ithũiro, na buti 1,000 mwena wa gathigathini, narĩo itũũra rĩgĩe gatagatĩ. Gĩcunjĩ kũu kĩa bũrũri nĩkĩo gĩgaatuĩka ũrĩithio wa matũũra macio.

Matũũra Manene ma Kũũrĩrwo

⁶ “Matũũra matandatũ ma macio mũkaahe Alawii magaaatuĩka ma kũũrĩrwo, kũrĩa mũndũ ũraganĩte angĩũrĩra. Hamwe na macio matandatũ, mahei matũũra mangĩ mĩrongo ĩna na meerĩ. ⁷ Matũũra mothe marĩa mũkaahe Alawii no nginya magaaakorwo marĩ mĩrongo ĩna na manana, hamwe na ithaka cia kũrĩithia mahiũ mao. ⁸ Matũũra marĩa mũkaahe Alawii kuuma kũrĩ bũrũri ũcio andũ a Isiraeli makegwatĩra, makaahaanwo kũringana na ũrĩa igai rĩa o mũhĩrĩga rĩngana: Oyai matũũra maingĩ kuuma kũrĩ mũhĩrĩga ũrĩa ũrĩ na matũũra maingĩ, na muoe matũũra manini kuuma kũrĩ mũhĩrĩga ũrĩa ũrĩ matũũra manini.”

⁹ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ: ¹⁰ “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩrĩa mũkaaringa Rũũ rwa Jorodani mũtoonye bũrũri wa Kaanani-rĩ, ¹¹ nĩmũgathuura matũũra mamwe matũũke matũũra manene manyu ma kũũrĩrwo, kũrĩa mũndũ ũraganĩte ataciĩrĩre gwĩka ũguo angĩũrĩra.

¹² Macio magaaatuĩka kũndũ gwa kũũrĩrwo kuuma kũrĩ mũndũ ũrĩa ũrĩhanagĩria,[‡] nĩgeetha mũndũ ũrĩa ũthitangĩrwo kũũragana ndagakue ataambite gũciirithio mbere ya kĩrĩndĩ. ¹³ Matũũra macio matandatũ mũkaaheana nĩmo magaaatuĩka matũũra manyu manene ma kũũrĩrwo.

¹⁴ Heanai matũũra matatũ mwena ũyũ wa Rũũ rwa Jorodani na matatũ kũu Kaanani matũũke matũũra manene ma kũũrĩrwo. ¹⁵ Matũũra macio matandatũ magaaatuĩka kũndũ gwa kũũrĩrwo nĩ andũ a Isiraeli, na ageni, o na andũ arĩa angĩ matũũraga thĩnĩ wao, nĩgeetha mũndũ ũraganĩte ataciĩrĩre gwĩka ũguo ooragĩre kuo.

¹⁶ “ ‘Mũndũ angĩgũtha ũrĩa ũngĩ na kĩndũ gĩa kĩgera, nake ũcio wagũthwo akue-rĩ, ũcio ũgũthanĩte nĩ mũũragani; mũũragani ũcio no nginya ooragwo. ¹⁷ Kana mũndũ o wothe ũngĩkorwo na ihiga rĩngĩũragana guoko, nake agũthe mũndũ narĩo, mũndũ ũcio akue-rĩ, ũcio ũgũthanĩte nĩ mũũragani; mũũragani ũcio no nginya ooragwo.

¹⁸ Kana mũndũ o wothe ũngĩkorwo na mũtĩ ũngĩũragana guoko, nake agũthe mũndũ nago acooke akue-rĩ, ũcio ũgũthanĩte nĩ mũũragani; mũũragani ũcio no nginya ooragwo. ¹⁹ Mũrĩhanĩria wa thakame no nginya oorage mũũragani ũcio; angĩmũtũnga no nginya amũũrage.

²⁰ Mũndũ o wothe angĩkorwo aciĩrĩre rũmena na athinĩkanie ũrĩa ũngĩ, kana amũikĩrie kĩndũ akĩendaga nake mũgũthwo akue, ²¹ kana amũgũthe nguundi arakarĩte amũũrage, mũndũ ũcio no nginya ooragwo; ũcio nĩ mũũragani. Mũrĩhanĩria wa thakame no nginya akooraga mũũragani ũcio rĩrĩa angĩmũtũnga.

²² “ ‘No rĩrĩ, mũndũ angĩkorwo atarĩ na rũmena, na o rĩmwe athinĩkanie mũndũ ũngĩ kana amũikĩrie kĩndũ atekwenda, ²³ kana amũgũthĩrie ihiga rĩngĩmũũraga atekũmuona, nake mũndũ ũcio akue, no tondũ ti thũ yake na ningĩ ndaciĩrĩre kũmũgera ngero-rĩ, ²⁴ hĩndĩ ĩyo kĩũngano kũu no nginya kĩmũtuithanie ciira na mũrĩhanĩria wa thakame kũringana na mawatho maya. ²⁵ Kĩũngano kũu no nginya kĩgitĩre mũndũ ũcio ũthitangĩrwo kũũragana kuuma kũrĩ mũrĩhanĩria wa thakame, na kĩmũcookie itũũra rĩu inene rĩa kũũrĩrwo rĩrĩa oorĩire. Nake no nginya

[†] 35:5 nĩ ta mita 900   [‡] 35:12 Mũrĩhanĩria wa thakame aarĩ mũndũ wa hakuhi na mũndũ ũcio ũũragĩtwo.

aikare kuo o nginya rĩrĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa múnene agaakua, o ũcio waitĩrĩrio maguta marĩa maamũre.

²⁶ “No rĩrĩ, mũthitangwo ũcio ũraganĩte angĩgaathĩ nja ya itũũra rĩu inene rĩa kũũrĩrwo rĩrĩa oorĩre, ²⁷ nake mũrĩhanĩria wa thakame amũkore na kũu nja ya itũũra rĩu inene, mũrĩhanĩria ũcio wa thakame no oorage mũndũ ũcio mũthitange, na ndatuĩrwo ihĩtia rĩa kũũragana. ²⁸ Mũndũ ũcio mũthitange no nginya aikare thĩinĩ wa itũũra rĩu rĩake inene rĩa kũũrĩrwo o nginya rĩrĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa múnene agaakua; thuutha wa gĩkuũ kĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũcio múnene, no acooke gĩthakainĩ kĩa eegwatĩire.

²⁹ “Maya nĩmo megũtuĩka mawatho manyu ma kũrũmagĩrĩrwo hĩndĩ ciothe njiarwa-inĩ iria igooka, o kũrĩa mũgaatũũra.

³⁰ “Mũndũ o wothe angĩũraga mũndũ no nginya akooragwo ta mũũragani, no no nginya hagĩe na ũira wa aira angĩ. No gũtirĩ mũndũ o na ũ ũkooragwo nĩ ũndũ wa ũira wa mũndũ ũmwe.

³¹ “Mũtikanamũkĩre indo cia gũkũũra muoyo wa mũũragani, ũrĩa wagĩrĩrwo nĩ gũkua. Ti-itherũ ũcio no nginya ooragwo.

³² “Mũtikanamũkĩre indo cia gũkũũra muoyo wa mũndũ o wothe ũrĩa ũũrĩre itũũra inene rĩa kũũrĩrwo, atĩ nĩguo mũmwĩtĩkĩrie acooke agatũũre mũgũnda-inĩ wake mbere ya gĩkuũ kĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa múnene.

³³ “Mũtikanathaahie bũrũri ũrĩa mũrĩ. Ũiti wa thakame nĩ ũthaahagia bũrũri, na horohio ndĩngĩrutĩrwo bũrũri ũrĩa thakame ĩrĩkĩtie gũitwo, tĩga no ĩrutirwo na thakame ya mũndũ ũcio wamũitire. ³⁴ Mũtikanathaahie bũrũri ũrĩa mũtũũraga na kũrĩa nĩ ndũũraga, nĩ ũndũ nĩ Jehova ndũũraga gatagatĩ ka andũ a Isiraeli.’”

36

Igai rĩa Airĩtu a Zelofehadi

¹ Atongoria a nyũmba cia mbarĩ ya Gileadi mũrũ wa Makiru, mũrũ wa Manase, arĩa maarĩ a mbarĩ cia njiaro cia Jusufu, nĩmathĩire na makĩaria marĩ mbere ya Musa na atongoria arĩa matongoragia nyũmba cia andũ a Isiraeli. ² Makiuga atĩrĩ, “Rĩrĩa Jehova aathire mwathi wakwa aheane bũrũri ũtuĩke igai rĩa andũ a Isiraeli na ũndũ wa gũcuukĩra mĩtĩ-rĩ, Jehova nĩagwathire ũheane igai rĩa mũrũ wa ithe witũ Zelofehadi kũrĩ airĩtu ake.

³ Na rĩrĩ, mangĩkaahikio nĩ andũ a mũhĩrĩga ĩyo ĩngĩ ya andũ a Isiraeli, hĩndĩ ĩyo igai rĩao nĩrĩkeherio igai-inĩ rĩa maithe maitũ rĩonganĩrĩrio na igai rĩa mũhĩrĩga ũrĩa makaahikĩra. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, gĩcunjĩ kĩa igai rĩrĩa twagaĩrwo nĩrĩkeherio. ⁴ Rĩrĩa mwaka wa Jubilii wa andũ a Isiraeli ũgaakinya-rĩ, igai rĩao nĩrĩkonganiĩrĩrio na igai rĩa mũhĩrĩga ũrĩa makaahikĩra, narĩo igai rĩao rĩeherio kuuma kũrĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa maithe maitũ.”

⁵ Nake Musa, kũringana na watho wa Jehova, agĩatha andũ a Isiraeli, akĩmeera atĩrĩ, “Ũguo mũhĩrĩga wa njiaro cia Jusufu ũroiga nĩ ũndũ wa kĩhooto. ⁶ Ũũ nĩguo Jehova athanĩte nĩ ũndũ wa airĩtu a Zelofehadi: No mahikĩre mũndũ o wothe ũrĩa mangũendera, angĩkorwo mekũhika thĩinĩ wa mũhĩrĩga wa ithe wao. ⁷ Gũtirĩ igai thĩinĩ wa Isiraeli rĩkoima mũhĩrĩga ũmwe rĩtuĩke rĩa mũhĩrĩga ũngĩ, nĩgũkorwo Mũisiraeli o wothe nĩagatũũria gĩthaka kĩa mũhĩrĩga kĩa maagaire kuuma kũrĩ maithe mao ma tene. ⁸ Mũirĩtu o wothe ũkaagaya gĩthaka mũhĩrĩga-inĩ o wothe wa Isiraeli, no nginya ahikĩre mũndũ wa nyũmba ya mũhĩrĩga wa ithe,

nĩgeetha Mũisiraeli o wothe atũũre enyiitũire igai rĩa maithe. ⁹ Gũtirĩ igai rĩkoima mũhĩrĩga ũmwe rĩtuĩke rĩa mũhĩrĩga ũngĩ, nĩgũkorwo o mũhĩrĩga wa andũ a Isiraeli ũrĩtũũragia gĩthaka kĩa ũgaĩte.”

¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio airĩtu acio a Zelofehadi magĩka o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. ¹¹ Airĩtu a Zelofehadi, nĩo Mahala, na Tiriza, na Hogila, na Milika, na Noa, maahikirio nĩ ariũ a mũrũ wa nyina na ithe wao. ¹² Maahikire thĩinĩ wa mbarĩ cia njiaro cia Manase mũrũ wa Jusufu, narĩo igai rĩao rĩgĩkara mbarĩ-inĩ na mũhĩrĩga-inĩ wa ithe wao.

¹³ Macio nĩmo mawatho na matuĩro ma kũrũmĩrĩrwo marĩa Jehova aathire Musa eere andũ a Isiraeli marĩ kũu werũ wa Moabi hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Jorodani mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Jeriko.

GŪCOOKERITHIA MAATHANI

Andũ a Isiraeli Gwathwo Moime Horebu

¹ Ūyũ nĩguo ūhoro ūria Musa aariirie andũ a Isiraeli othe kũu werũ-inĩ mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, na kũu nĩkuo Araba, kũng'ethera Sufi, gatagatĩ ka Parani na Tofeli, na Labani, na Hazerothu na Dizahabu. ² (Kuuma Horebu* gũthĩi Kadeshi-Barinea, kugerera njĩra ya kĩrima gĩa Seiru, nĩ rũgendo rwa mĩthenya ikũmi na ūmwe.)

³ Mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩna kuuma andũ a Isiraeli moima bũrũri wa Misiri mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi na ūmwe-rĩ, Musa akĩarĩria andũ a Isiraeli akĩmeera ūria wothe Jehova aamwathĩte ameere.

⁴ Ūndũ ūyũ wekĩkire thuutha wake gũkorwo atooretie Sihoni mũthamaki wa Aamori, ūria wathamakaga Heshiboni, na ningĩ nĩatooretie Ogu mũthamaki wa Bashani, ūria wathamakaga Ashitarothu arĩ kũu Edirei.

⁵ Musa arĩ kũu mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani bũrũri-inĩ wa Moabi, nĩambĩrĩrie gũtaarĩria ūhoro wa watho ūyũ, akiuga atĩrĩ:

⁶ Jehova Ngai witũ aatwĩrire tũrĩ kũu Horebu atĩrĩ, "Ihinda rĩria mũkarĩte kĩrima-inĩ gĩkĩ nĩrĩiganĩte. ⁷ Thariai kambĩ mũthĩi bũrũri ūria ūrĩ irĩma wa Aamori; mũthĩi kũrĩ ndũrĩrĩ iria ciothe iriganĩtie cia Araba, na irĩma-inĩ, na magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũiro, na Negevu o na gũtwarana na hũgũrũrũ cia iria, gũthĩi o nginya bũrũri wa Akaanani, o na kũu Lebanoni, o nginya rũũ rũria rũnene rwa Farati. ⁸ Atĩrĩrĩ, nĩndĩmũheete bũrũri ūyũ. Thiĩi kuo mwĩgwatĩre bũrũri ūcio Jehova eehĩtire na mwĩhĩtwa akiuga nĩakaũhe maithe manyu Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, o na aũhe njiaro ciao iria igooka thuutha wao."

Gũthuurwo gwa Atongoria

⁹ Hĩndĩ iyo ndaamwĩrire atĩrĩ, "Wĩra wa kũmũrora nĩ mũritũ mũno, ndingĩũhota ndĩ o nyiki. ¹⁰ Jehova Ngai wanyu nĩamũingĩhĩtie mũno nginya ūmũthĩ mũrĩ aingĩ o ta njata cia igũrũ. ¹¹ Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, aromũingĩhia maita ngĩrĩ, na amũrathime o ta ūria eeranĩire! ¹² No rĩrĩ, ingĩhota atĩa gũkuua mathĩina manyu, na mĩrigo yanyu, o na maciira manyu ndĩ o nyiki? ¹³ Thuurai andũ oogĩ, na amenyi maũndũ, o na atĩku kuuma kũrĩ mĩhĩrĩga yanyu ndĩmatue anene mamũrorage."

¹⁴ Inyũ mwanjookeirie atĩrĩ, "Ūndũ ūcio watua nĩ ūgwĩka nĩ mwega."

¹⁵ Nĩ ūndũ ūcio ngĩoya atongoria a mĩhĩrĩga yanyu, acio maarĩ oogĩ na atĩku, ngĩmatua a kũmwathaga, marĩ atongoria a ikundi cia andũ ngĩrĩ ngĩrĩ, na cia igana igana, na cia mĩrongo ĩtano na cia ikũmi, matũike anene a mĩhĩrĩga. ¹⁶ Na nĩndathire atuithania ciira anyu ihinda-inĩ rĩu ngĩmeera atĩrĩ. Thikagĩrĩriai maciira gatagatĩ-inĩ ka arĩu a ithe wanyu, na mũmatuithanagie na kĩhooto, kana nĩ ciira ūrĩ gatagatĩ ka Mũisiraeli na Mũisiraeli ūngĩ, kana Mũisiraeli na mũndũ wa kũngĩ. ¹⁷ Mũtikanathutũkanie mũgĩtua ciira; thikagĩrĩriai andũ arĩa anene na arĩa anini o ūndũ ūmwe. Mũtikanetigĩre mũndũ o na ūrĩkũ, nĩgũkorwo ūtuanĩri ciira nĩ wa Ngai. Ndehagĩrai ciira ūria wothe wamũritũhĩra,

* 1:2 Kĩrima kĩa Horebu kioĩkaine na rĩtwa rĩngĩ ta Kĩrima gĩa Sinai.

na nĩndĩũthikagĩrĩria. ¹⁸ Na hĩndĩ iyo ngĩmwĩra maũndũ mothe marĩa mwagĩrĩrwo nĩ gwĩka.

Athigaani Gũtũmwo

¹⁹ Ningĩ o ta ũrĩa Jehova Ngai witũ aatwathire-rĩ, nĩtwoimire Horebu, tũgĩthĩi twerekeire bũrũri ũria ũri irĩma wa Aamori tũtuĩkanĩire werũ-inĩ ũcio mũnene na wa gwĩtigĩrwo, o ũcio mweyoneire, na nĩ ũndũ ũcio tũgĩkinya Kadeshi-Barinea. ²⁰ Hĩndĩ iyo ngĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩmũkinyĩte bũrũri ũrĩa ũri irĩma wa Aamori, ũrĩa Jehova Ngai witũ aratũhe. ²¹ Atĩrĩrĩ, Jehova Ngai wanyu nĩamũheete bũrũri ũcio. Ambatai mũthĩi mawĩgwaĩre ũtuĩke wanyu, o ta ũria Jehova Ngai wa maithe manyu aamwĩrĩre. Mũtikametigĩre; kana mukue ngoro.”

²² Ningĩ inyuĩ, inyuothē mũgũka harĩ nĩ mũkĩnjĩra atĩrĩ, “Reke tũtũme andũ mathĩi mbere iitũ magatũthigaanĩre bũrũri ũcio, matũcookerie ũhoro ũkonĩi njĩra irĩa twagĩrĩrwo kũgerera na matũura marĩa tũgũkora.”

²³ Rĩciiria rĩu ngĩona rĩ-rĩega; nĩ ũndũ ũcio ngĩthũura andũ ikũmi na eerĩ thĩinĩ wanyu, o mũhĩrĩga hakiuma mũndũ ũmwe. ²⁴ Makiomagara makĩambata bũrũri ũcio, wa irĩma, magĩkinya Gĩtuamba kĩa Eshikolĩ na magĩtuĩria ũhoro wakĩo. ²⁵ Nĩmakuire matunda mamwe ma bũrũri ũcio, magĩtũrehere, na magĩtũcookeria ũhoro atĩrĩ, “Bũrũri ũcio Jehova Ngai witũ araatũhe nĩ mwega.”

Ũremi wa Gũũkĩrĩa Jehova

²⁶ No inyuĩ mũtiendaga kwambata mũthĩi kuo; nĩ mwaremeire rĩathani rĩa Jehova Ngai wanyu. ²⁷ Mũkĩnugunĩka mũrĩ thĩinĩ wa hema cianyu, mũkiuga atĩrĩ, “Jehova nĩatũhũire; nĩkio aatũrutire bũrũri wa Misiri oke atũneane moko-inĩ ma Aamori nĩguo matũniine. ²⁸ Tũngĩgĩthĩi na kũ? Ariũ a ithe witũ nĩmatũmĩte tũũrwo nĩ hinya tondũ maroiga atĩrĩ, ‘Andũ acio marĩ na hinya gũtũkĩra, na nĩ araihu kũrĩ ithuĩ; matũura mao nĩ manene mũno, na mairigĩrwo na thingo ikinyĩte o matu-inĩ. O na nĩtũronire ariũ a Anaki† kuo.’”

²⁹ Nĩi na nĩi ngĩmwĩra atĩrĩ, “Mũtikamake, na mũtikametigĩre. ³⁰ Jehova Ngai wanyu, ũrĩa ũrathĩi amũtongoretie, nĩekũmũrũrĩra, o ta ũria aamũrũrĩre kũu bũrũri wa Misiri mũkĩonagĩra na maithe manyu, ³¹ na kũu werũ-inĩ kũu nĩmuonire Jehova Ngai wanyu ũrĩa aamũtwaraga amũkuuĩte, o ta ũrĩa mũndũ athiaga akuuĩte mũriũ, akĩmũkuua kũria guothe mwagereire nginya mũgĩkinya gũkũ.”

³² No o na muonete ũguo-rĩ, mũtiigana kwĩhoka Jehova Ngai wanyu, ³³ ũrĩa wathiiaga amũtongoretie mũrĩ rũgendo-inĩ rwanyu arĩ gĩtuĩ-inĩ kĩa mwaki ũtũkũ, na arĩ itu-inĩ mũthenya, na akamũcaragĩria kũria mũngĩamba hema o na akamuonagia njĩra irĩa mũkũgera.

³⁴ Rĩrĩa Jehova aagũire ũrĩa mwoigire, akĩrakara na akĩhĩta, akiuga atĩrĩ: ³⁵ “Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa rũciaro rũrũ rwaganu ũkoona bũrũri ũcio mwega ũrĩa ndehĩtĩre atĩ nĩngauhe maithe manyu ma tene, ³⁶ tiga o Kalebu mũrũ wa Jefune. Nĩakawona, na nĩngamũhe bũrũri ũcio aakinyĩte na magũrũ make, marĩ na njiaro ciake, tondũ nĩarũmĩrĩre Jehova na ngoro yake kũna.”

³⁷ O na nĩi Jehova nĩandakarĩre akĩnjĩra atĩrĩ, “O nawe ndũgatoonya bũrũri ũcio. ³⁸ No ndungata yaku, Joshua mũrũ wa Nuni nĩakaũtoonya. Mũmagĩrĩrie, tondũ nĩwe ũgaatongoria Isiraeli mathĩi makaũgae. ³⁹ Na

† 1:28 Aanaki nĩo maatũuraga Kaanani, na nĩo magwetetwo ta marimũ ma andũ.

rĩrĩ, andũ anyu arĩa anini arĩa mwoigire atĩ nĩmagatahwo, na ciana cianyu o icio itakũũranĩte wega na ũuru, nĩgatoonya bũrũri ũcio. Nĩngaũheana kũrĩ o, nao megwatĩre ũtuĩke wao. ⁴⁰ No inyuĩ-rĩ, hũndũkai, mumagere mũthiĩ na nĩjra ya werũ-inĩ mũrorete Iria Itune.”

⁴¹ Hindĩ iyo mũkĩnjookeria atĩrĩ, “Nĩtũhũtĩrie Jehova. Nĩtũkwambata tũkarũe, o ta ũrĩa Jehova Ngai witũ aatwathĩte.” Nĩ ũndũ ũcio inyuĩ inyuotho o mũndũ o mũndũ akĩũoha indo ciake cia mbaara, mwĩciĩrtĩe atĩ nĩ ũndũ mũhũthũ kwambata mũthiĩ bũrũri ũcio ũrĩ irĩma.

⁴² No Jehova akĩnjũra atĩrĩ, “Meere ũũ, ‘Tigai kwambata mũkarũe, tondũ ndigũkorwo hamwe na inyuĩ. Nĩmũgũtoorio nĩ thũ cianyu.’”

⁴³ Nĩ ũndũ ũcio na nĩ ngĩmwĩra, no mũtiigana kũnjigua. Nĩmwaremeire watho wa Jehova, na nĩ ũndũ wa rũnano rwanyu mũkĩambata mũgĩthiĩ bũrũri ũcio ũrĩ irĩma. ⁴⁴ Nao Aamori arĩa maatũruga kũu irĩma-inĩ makĩmũtharĩkĩra, makĩmũingata ta mũrumbĩ ya njũkĩ, nao makĩmũhũra kuuma Seiru o nginya Horoma.

⁴⁵ Mwacookire mũgũka mũkĩrĩraga mbere ya Jehova, no ndaigana kũrũmbũiya kĩrĩro kĩanyu, na akĩrega kũmũthikĩrĩra. ⁴⁶ Na nĩ ũndũ ũcio mũgũikara kũu Kadeshi matukũ maingĩ, ihinda rĩu rĩothe mwaikarire kuo.

2

Kũũrũra Werũ-inĩ

¹ Thuutha ũcio tũkĩhũndũka, tũkiomagara tũrorete na werũ-inĩ, tũgĩthiĩ na nĩjra irĩa yerekeire Iria Itune, o ta ũrĩa Jehova anjĩrĩte. Tũkũũrũra bũrũri ũcio ũrĩ irĩma wa Seiru ihinda iriaya.

² Nake Jehova agĩcooka akĩnjũra atĩrĩ, ³ “Nĩmũrũrĩte bũrũri ũyũ ũrĩ irĩma ihinda rĩa kũigana; rĩu garũrũkai mũrorete mwena wa gathigathini. ⁴ Atha andũ, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũrĩ hakuĩ gũtuĩkanĩria bũrũri wa ariũ a ithe wanyu, njiaro cia Esaũ, arĩa matũruga Seiru. Nĩmekũmwĩtigĩra, no inyuĩ mwĩmenyererei mũno. ⁵ Mũtikamoogite nĩguo mũrũe, nĩgũkorwo ndikũmũhe bũrũri wao o na hanini, o na handũ mũngĩkinyithia kũgũrũ. Nĩheete Esaũ bũrũri ũcio ũrĩ irĩma wa Seiru ũtuĩke wake mwene.* ⁶ Irio iria mũrĩrĩaga na maĩ marĩa mũrĩnyuuga mũrĩmarĩhaga na betha.’”

⁷ Jehova Ngai wanyu nĩamũrathimĩte wĩra-inĩ wothe wa moko manyu. Nĩamũmenyerere rũgendo-inĩ rwanyu werũ-inĩ ũyũ mũnene. Mĩaka iyo mũrongo ina ithĩrĩte, Jehova Ngai wanyu akoretwo hamwe na inyuĩ, na mũtirĩ mwaga kĩndũ o na kĩ.

⁸ Nĩ ũndũ ũcio tũgĩkĩhũtũkĩra kũu kwa ariũ a ithe witũ, njiaro cia Esaũ, acio maatũire kũu Seiru. Nĩtwatĩgĩre barabara ya gũthiĩ Araba irĩa yumĩte Elathu na Ezioni-Geberi, tũkĩnyũta barabara ya werũ ya gũthiĩ Moabi.

⁹ Nĩngĩ Jehova akĩnjũra atĩrĩ, “Ndũgathĩnie andũ a Moabi kana ũmogite nĩguo mũrũe, nĩgũkorwo ndikũmũhe bũrũri wao o na hanini. Nĩndĩkĩtie kũheana Ari kũrĩ njiaro cia Loti gũtuĩke igai rĩao.”

¹⁰ (Aemi nĩo maatũruga kuo tene, andũ maarĩ hinya na aingĩ mũno, na makaraiha ta ariũ a Anaki. ¹¹ O nao andũ acio maatuĩtwo Arefai, o ta Anaki, no andũ a Moabi maameetaga Aemi. ¹² Aahori tene maatũruga Seiru, no njiaro cia Esaũ ikĩmarutũrũra, makĩuma kuo. Njiaro cia Esaũ ikĩniina Aahori, ikĩmeeheria mbere yao, na magĩtũra kuo ithenya

* 2:5 Andũ a Edomu, na a Moabi, na a Amoni nĩmahutanĩte na andũ a Isiraeli, na Ngai nĩamaheete bũrũri wa gũtũra.

rīao, o ta ūrīa andū a Isiraeli meekire būrūri-inī ūrīa Jehova aamaheire megwatīre ūtuīke wao.)

¹³ Nake Jehova akiuga atīrī, “Rīu ūkīrai mūrīngē Kīanda gīa Zeredi.” Nī ūndū ūcio tūgīkīringa karūū kau.

¹⁴ Mīaka mīrongo ītatū na īnana nīyathirire kuuma hīndī īrīa tuoimire Kadeshi-Barinea nginya rīrīa twardingire Kīanda kīu gīa Zeredi. Ihinda-inī rīu rūciaro ruothe rwa andū arīa maathiaga ita rūgīkorwo rūthirīte kīu kambī-inī, o ta ūrīa Jehova aamerīte na mwīhītwa. ¹⁵ Guoko kwa Jehova nī kwamokīrīre nginya hīndī īrīa aamaniire biū, magīthira kīu kambī-inī.

¹⁶ Na rīrī, rīrīa mūdū wa mūthia gatagatī-inī ka andū acio arīa maathiaga ita aakuire-rī, ¹⁷ Jehova akīnjīra atīrī, ¹⁸ “Ūmūthī nīmūkūhītūkīra Ari, būrūri-inī wa Moabi. ¹⁹ Mwakinya kūrī Aamoni, mūtīkamathūnie kana mūmoogite nīguo mūrūe, nīgūkorwo ndikūmūhe būrūri o na ūmwe wa Aamoni. Nīndūheanīte kūrī njiaro cia Loti ūtuīke igai rīao.”

²⁰ (O nago ūcio watūtwo ta būrūri wa Arefai, arīa matūūrīte kuo, no Aamoni maametaza Azamuzumi. ²¹ Maarī andū marī hinya na aingī na makaraiha ta Aanaki. Jehova nīamaniire makīeherera Aamoni, nao makīmaingata magītūūra kuo ithenya rīao. ²² Ūguo noguo Jehova eekīre njiaro cia Esaū arīa maatūūrīte Seiru, hīndī īrīa aaniire Aahori mehere mbere yao. Nīamaratūrīre, na nīo matūūruga kuo ithenya rīao nginya ūmūthī. ²³ Nao Aavi arīa maatūūruga tūtūūra-inī gūthī o nginya Gaza, nīamaniirwo nī Akafitori arīa moimīte Kafitori, nao magītūūra kuo ithenya rīao.)

Sihoni Mūthamaki wa Heshiboni Kūhootwo

²⁴ “Umagarai mūrīngē Kīanda kīa Arinoni. Na atīrī, nīneanīte Sihoni ūrīa, Mūamori mūthamaki wa Heshiboni, na būrūri wake moko-inī manyu. Ambīrīriai kūrūa nake, mwīgwatīre būrūri ūcio. ²⁵ Mūthenya ūyū wa ūmūthī nīngwambīrīria gūtūma andū a ndūrīrī ciothe iria itūire gūkū thī inyītwo nī guoya na kīmako nī ūndū wanyu. Ciaigua ūhoru wanyu nīkūinaina na inyītwo nī kīgīrīko kīnene nī ūndū wanyu.”

²⁶ Tūrī werū-inī wa Kedemothu nīndatūmire andū kūrī Sihoni mūthamaki wa Heshiboni ngīmūūria tūgīe na thayū, na ngīmūūria atīrī, ²⁷ “Twtīkīrie tūtuīkanīrie būrūri waku. Tūkūrūmīrīra barabara īrīa nene tūtīkwahūka na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho. ²⁸ Twenderiei irio cia kūrīa na maaī ma kūnyua, tūrīhe na betha. No rīrī, ūtwīkīrie tūtuīkanīrie kūu na magūrū, ²⁹ o ta ūrīa njiaro cia Esaū iria itūūruga Seiru, na andū a Moabi arīa matūūruga Ari maatūūruga, nginya tūrīngē Rūū rwa Jorodani tūkīnye būrūri ūrīa Jehova Ngai witū araatūhe.” ³⁰ No Sihoni mūthamaki wa Heshiboni nīaregīre tūtuīkanīrie kuo. Nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīatūmire roho wake ūng’athīe, na akīūmia ngoro yake, nīgeetha amūneane moko-inī manyu, o ta ūrīa ekīte rīu.

³¹ Jehova akīnjīra atīrī, “Nīndambīrīria kūneana Sihoni na būrūri wake kūrī inyuī. Ambīrīriai kūmahūūra mūmatoorie, nīgeetha mwīgwatīre būrūri ūcio wake.”

³² Hīndī īrīa Sihoni oimagarire na mbūtū yake yothe nīguo acemanie na ithū mbaara-inī kūu Jahazu, ³³ Jehova Ngai witū nīamūneanire moko-inī maitū na ithū tūkīmūhūūra, tūkīmūūruga hamwe na arīū ake na mbūtū yake yothe. ³⁴ Hīndī īyo tūkīnyīta matūūra make mothe tūkīmaananga biū, o na tūkīniina arūme, na andū-a-nja, o na ciana. Tūtīatīgīrie mūdū o na ūmwe. ³⁵ No mahīū na indo iria twaatahire kuuma matūūra macio

twanyiitire nītweyoeire tūgīthīi nacio. ³⁶ Kuuma Aroeri mūthia-inī wa kīanda kīa Arinoni, na kuuma itūūra rīrīa rīarī kīanda-inī kīu, nginya o Gileadi, gūtīrī itūūra o na rīmwe rīatūkīrīrie hinya. Jehova Ngai witū nīaneanire matūūra mothe kūrī ithuī. ³⁷ No kūringana na watho wa Jehova Ngai witū, mūtiigana gūkuhīrīria būrūri o na ūrīkū wa Aamoni, kana mūgīkuhīrīria būrūri ūrīa wariganītie na Rūūi rwa Jaboku, o na kana būrūri ūrīa ūthiūrūrūkīrie matūūra marīa marī irīma-inī.

3

Ogu Mūthamaki wa Bashani Kūhootwo

¹ Nītwacookire tūkīgarūrūka na tūkīambata na nījra tūrorete Bashani, nake Ogu mūthamaki wa Bashani akiumagara na mbūtū ciake ciothe cia ita oke ahūūrane na ithuī kūu Edirei. ² Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Ndūkamwītigire, nī ūndū nīndīmūneanīte hamwe na mbūtū ciake ciothe cia ita na būrūri wake moko-inī maku. Mwīke o ūrīa wekire Sihoni mūthamaki wa Aamori, ūrīa waathanaga Heshiboni.”

³ Nī ūndū ūcio Jehova Ngai witū akīneana Ogu mūthamaki wa Bashani moko-inī maitū na mbūtū yake yothe. Tūkīmooraga na tūtīatigīrie mūdū o na ūmwe. ⁴ Ihinda-inī rīu tūkīmatunya matūūra mao mothe. Gūtīrī itūūra o na rīmwe rīa matūūra mao mīrongo itandatū tūtaamatunyire, marīa maarī būrūri-inī ūcio wothe wa Arigobu, ūthamaki-inī wa Ogu kūu Bashani. ⁵ Matūūra macio mothe maarī mairīgīre na hinya, na thingo ndaaya na igūrū, na ihingo ciarī na mīgīiko, na ningī no kwarī tūtūūra tūngī tūtaarī tūirīgīre. ⁶ Nītwamanangire biū, o ta ūrīa tweekīte Sihoni mūthamaki wa Heshiboni, tūkīananga matūūra mothe manene, o na tūkīnīna arūme na andū-a-nja o na ciana. ⁷ No mahiū mothe na indo iria twatahire kuuma matūūra macio mao manene nītwacioire tūgīthīi nacio.

⁸ Nī ūndū ūcio ihinda-inī rīu nītwatunyanire būrūri ūrīa warī irathīro rīa Rūūi rwa Jorodani, kuuma kūrī athamaki acio eerī a Aamori, naguo uumīte kīanda kīa Arinoni nginya kīrīma-inī kīa Herimoni. ⁹ (Kīrīma kīa Herimoni gīttagwo Sirioni nī Asidoni; nao Aamori magīttaga Seniru.) ¹⁰ Nītwatahire matūūra mothe marīa maarī kūdū kwaraganu, na Gileadi guothe, na Bashani guothe, o nginya Saleka na Edirei, matūūra ma kūrīa Ogu aathanaga kūu Bashani. ¹¹ (No Ogu mūthamaki wa Bashani wiki watigarire harī matigari ma Arefai. Gītanda gīake kīarī gīa cuuma, na kīarī na ūrīahu wa makīria ma buti ikūmi na ithatū,* na warīi wa buti ithathatū.† Gītanda kīu kīrī o kūu Raba kwa Aamoni.)

Kūgayania Būrūri

¹² Naguo būrūri ūrīa twatunyanire hīndī iyo-rī, nīndagāire andū a Rubeni na a Gadī būrūri ūrīa warī gathigathini wa Aroeri kūnyiitana na kīanda kīa Arinoni, hamwe na nuthu ya būrūri ūrīa ūrī irīma wa Gileadi, o hamwe na matūūra makuo. ¹³ Nakuo kūrīa kūngī guothe gwatigaire kūu Gileadi o na Bashani guothe, kūrīa Ogu aathanaga, ngīkūhe nuthu ya mūhīrīga wa Manase. (Būrūri wothe wa Arigobu kūu Bashani hīndī imwe wetagwo būrūri wa Arefai. ¹⁴ Jairu, wa rūciaro rwa Manase, nīegwatīire būrūri wothe wa Arigobu o nginya mūhaka-inī wa Agheshuru na Amaakathi; nakuo gūgītānio nake, nī ūndū ūcio Bashani gwīttagwo Havothu-Jairu o nginya ūmūthī.) ¹⁵ Na nīndaheanire Gileadi kūrī Makiru.

* 3:11 nī ta mita 4 † 3:11 nī ta mita imwe na robo ithatū (1:75)

¹⁶ No andũ a Rubeni na a Gadi ndamaheire bũrũri ũrĩa uumĩte Gileadi ũgaikũrũka nginya kĩaanda kĩa Arinoni (mũhaka warĩ gatagatĩ ga kĩaanda kũ), ũgacooka ũgakinya rũũ-inĩ rwa Jaboku, arĩ ruo mũhaka wa Aamoni. ¹⁷ Mũhaka wakuo wa mwena wa ithũro warĩ Rũũ rwa Jorodani kũu Araba, kuuma Kinerethu nginya Iria-inĩ rĩa Araba (nĩrĩo Iria rĩa Cumbĩ), mũhuro wa iharũrũka cia Pisiga.

¹⁸ Hĩndĩ iyo nĩndamwathire ngĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova Ngai wanyu nĩamũheete bũrũri ũyũ mũwĩgwatĩre. No andũ anyu arĩa marĩ na hinya, arĩa meeohete indo cia mbaara, no nginya maringe mũrĩmo ũrĩa ũngĩ mbere ya andũ a Isiraeli ariũ a ithe wanyu. ¹⁹ No rĩrĩ, atumia anyu, na ciana cianyu, o na ũhiũ wanyu (nĩnjũũ nĩ mũrĩ na ũhiũ mũngĩ) no maikare matũũra-inĩ marĩa ndĩmũheete, ²⁰ nginya rĩrĩa Jehova akaahe ariũ a thoguo ũhurũko ta ũrĩa amũheete inyuĩ, nao makorwo meyoeire bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmahe, mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Rũũ rwa Jorodani. Thuutha ũcio-rĩ, o mũndũ wanyu no acooke handũ harĩa ndĩmũheete mwĩgwatĩre hatũke hanyu.”

Musa Kũgirio Kũringa Rũũ rwa Jorodani

²¹ Ningĩ ngĩatha Joshua ngĩmwĩra atĩrĩ: “Nĩwĩoneire na maitho maku ũrĩa wothe Jehova Ngai wanyu ekĩte athamaki acio eerĩ. Ūguo noguo Jehova ageeka mothamaki marĩa mothe marĩ kũndũ kũu mũrathĩĩ.

²² Ndũkanametigĩre; Jehova Ngai wanyu nĩwe ũrĩmũrũagĩrĩa.”

²³ Hĩndĩ iyo nĩndathaithire Jehova ngĩmwĩra atĩrĩ: ²⁴ “We Mwathani Jehova, nĩwambĩrĩrie kuonia ndungata yaku ũnene waku na hinya wa guoko gwaku. Nĩ ũndũ-rĩ, nĩ ngai ĩrĩkũ igũrũ kana thĩ ĩngũka ciũko cia hinya ta iria wee wĩkaga? ²⁵ Reke ninge kũndũ kũu mũrĩmo wa Rũũ rwa Jorodani ngeyonere bũrũri mwega, bũrũri ũcio mwega ũrĩ ĩrĩma o na bũrũri wa Lebanoni.”

²⁶ No nĩ ũndũ wanyu-rĩ, Jehova nĩandakarĩire na ndangĩathikĩrĩrie. Jehova akiuga atĩrĩ, “Reke ũhoro ũcio ũkinye hau, ndũkanjarĩrie ringĩ ũndũ wĩgĩĩ ũhoro ũcio. ²⁷ Ambata gacũmbĩrĩ ga kĩrĩma kĩa Pisiga wĩrorere mwena wa ithũro, na wa gathigathini, na wa gũthini, o na wa irathĩro. Wĩrorere bũrũri ũcio na maitho maku, nĩ ũndũ ndũkũringa rũũ rũrũ rwa Jorodani. ²⁸ No rĩrĩ, taara Joshua, na ũmũmĩrĩrie, na ũmwĩkĩre hinya, nĩgũkorwo nĩwe ũgaatongoria andũ aya maringe mathĩĩ mũrĩmo ũrĩa ũngĩ, na atũme magae bũrũri ũcio ũkuona.” ²⁹ Nĩ ũndũ ũcio tũgũikara kũu gĩtuamba-inĩ hakuĩ na Bethi-Peori.

4

Andũ a Isiraeli Gwathwo Maathĩkĩre Jehova

¹ Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a Isiraeli, iguai watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho marĩa ngũmũruta. Marũmagĩrĩrei nĩgeetha mũtũũre muoyo na nĩguo mũthĩĩ mũtoonye mwĩgwatĩre bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wa maithe manyu aramũhe. ² Mũtikanongerere ũrĩa ngũmwatha kana mũrutarute, no rũmagĩai maathani na Jehova Ngai wanyu marĩa ngũmũhe.

³ Nĩmweyoneire na maitho manyu ũrĩa Jehova eekire kũu Baali-Peori. Jehova Ngai wanyu nĩaniĩnĩre gatagatĩ-inĩ kanyu ũrĩa wothe warũmagĩrĩra Baali ya Peori, ⁴ no arĩa othe anyu maarũmĩrĩre Jehova Ngai wanyu, marĩ muoyo nginya ũmũthĩ.

⁵ Atĩrĩrĩ, nĩndĩmũrutĩte watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho ta ũrĩa Jehova Ngai wakwa aanjathire, nĩgeetha mũmarũmagĩrĩre bũrũri-inĩ ũcio mũgũtoonya mũwĩgwatĩre. ⁶ Menyagĩrĩrai maathani macio wega,

nĩgũkorwo ũguo nĩguo ũkoonania ũũgĩ na ũmenyo wanyu kũrĩ ndũrĩrĩ iria irĩguaga ũhoru wa watho ũyũ wa kũrũmirĩrwo, ciugage atĩrĩ, “Titherũ rũrĩrĩ rũrũ rũnene nĩ rũũgĩ na nĩ andũ marĩ na ũmenyo wa maũndũ.” ⁷ Nĩ rũrĩrĩ rũrĩkũ rũngĩ rũnene ũũ, rũrĩ na ngai ciao irĩ hakuhi nao ta ũrĩa Jehova Ngai witũ akoragwo hakuhi na ithui rĩrĩa rĩothe tũkũmũhooya? ⁸ Ningĩ nĩ rũrĩrĩ rũrĩkũ rũngĩ rũnene ũũ rũrĩ na watho wa kũrũmirĩrwo, na mawatho ma kĩhooto ta maya ndĩramũhe ũmũthĩ?

⁹ Mwĩmenyererei, na mũikare mwĩguĩte nĩgeetha mũtikanariganĩrwo nĩ maũndũ marĩa muonete na maitho manyu, kana mũreke mehene ngoro-inĩ cianyu matukũ marĩa mothe mũgũtũra muoyo. Marutagei ciana cianyu o na ciana cia ciana cianyu iria igooka thuutha. ¹⁰ Ririkanai mũthenya ũrĩa mwarũgamaire mbere ya Jehova Ngai wanyu kũu Horebu, rĩrĩa anjũrĩre atĩrĩ, “Cookanĩrĩa andũ mbere yakwa nĩguo maigũe ciugo ciakwa, nĩgeetha mamenye kwĩndigĩra rĩrĩa rĩothe megũtũra muoyo bũrũri ũcio, na marute ciana ciao maũndũ macio.” ¹¹ Nĩmwakuhĩrĩrie na mũkĩrũgama magũrũ-inĩ ma kĩrĩma hĩndĩ irĩa kiarĩrĩmbũkaga mwaki wakinyĩte o igũrũ, gũkĩgĩa na matu mairũ na nduma ndumanu. ¹² Hĩndĩ ĩyo Jehova nĩamwarĩrie arĩ thĩnĩ wa mwaki ũcio. Nĩmwaigũire mũgũ-wo, no gũtirĩ kĩndũ muonire; mũgũambo noguo warĩ ho. ¹³ Nĩamũmenyithirie ũhoru wa kĩrĩkanĩro gĩake, na nĩmo Maathani marĩa Ikũmi, marĩa aamwathire mũrũmagĩrĩre, na agĩcooka akĩmaandĩka ihengere-inĩ igĩrĩ cia mahiga. ¹⁴ Na rĩrĩ, Jehova nĩanjathire o ihinda rĩu ndĩmũrute watho ũcio wa kũrũmagĩrĩrwo, o na mawatho marĩa mũrĩrũmagĩrĩa mũrĩ bũrũri ũcio mũraringa Rũũ rwa Jorodani mũkawĩgũwatĩre.

Kũgĩrio Kũhooya Mũhianano

¹⁵ Mũthenya ũrĩa Jehova aamwarĩrie o kũu Horebu arĩ thĩnĩ wa mwaki, mũtionire mũhianĩre o na ũrĩkũ. Nĩ ũndũ ũcio mwĩmenyagĩrĩrei mũno, ¹⁶ nĩgeetha mũtikanethũkie na gwĩthondekera mũhianano mũicũhie, mũhiano wa kĩndũ o gĩothe, ũthondeketwo ũrĩ mũhianĩre wa mũndũ mũrũme kana wa mũndũ-wa-nja, ¹⁷ kana wa nyamũ o yothe ĩrĩ gũkũ thĩ, kana wa nyoni o yothe ĩrĩa yũmbũkaga rĩera-inĩ, ¹⁸ kana mũhianĩre wa nyamũ o na ĩrĩkũ ĩtambaga thĩ, kana mũhianĩre wa thamaki o na ĩrĩkũ ĩrĩa ĩrĩ maa-inĩ marĩa marĩ mũhuro wa thĩ. ¹⁹ Na rĩrĩa mwarora igũrũ, muona rĩũ, kana mweri na njata, arĩ cio mbũtũ ciothe cia igũrũ, mũtikanagũucĩrĩrio mũcinamĩrĩre, kana mũhoore indo iria Jehova Ngai wanyu aagaiire ndũrĩrĩ iria ciothe irĩ gũkũ thĩ. ²⁰ No inyuĩ-rĩ, Jehova nĩamũrutire icua-inĩ rĩu rĩa gũtwekia igera akĩmũruta bũrũri wa Misiri, nĩgeetha mũtuĩke andũ ake kĩũmbe, o ta ũrĩa mũtariĩ rĩu.

²¹ Jehova nĩandakarĩre nĩ ũndũ wanyu, na akĩhĩta na mwĩhĩtwa akiuga atĩ ndikaringa Rũũ rwa Jorodani, ndonye bũrũri ũcio mwega ũrĩa Jehova Ngai wanyu aramũhe ũrĩ igai rĩanyu. ²² Nĩĩ ngaakuĩra bũrũri ũyũ; ndikaringa Rũũ rwa Jorodani; no inyuĩ mũkĩrie kũringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ mwĩgũwatĩre bũrũri ũcio mwega. ²³ Mwĩmenyererei mũtikanariganĩrwo nĩ kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Ngai wanyu kĩrĩa aarĩkanĩre na inyuĩ; mũtikanethondekere mũhianano wa kĩndũ o gĩothe kĩrĩa Ngai akaananĩtie. ²⁴ Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ mwaki ũniinanaga, na nĩ Ngai ũrĩ ũiru.

²⁵ Thuutha wa kũgĩa na ciana, o na ciana cia ciana cianyu, na mũkorwo mũtũrĩte bũrũri ũcio ihinda iraaaya, mũngĩgacooka mwĩthũkie mwĩthondekere mũhianano mũicũhie wa mũthemba o na ũrĩkũ, na mwĩke maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova Ngai wanyu,

mütüme arakare-rĩ, ²⁶ ümüthĩ ndeeta igürü na thĩ ituike aira atĩ nĩmükaniinwo o narua kuuma бүрүри үcio мүраринга Rүүĩ rwa Jorodani мүкawĩgwatĩre. Mütigatüüra күндү күү ihinda iraya na hatĩrĩ nganja nĩ мүкааниinwo. ²⁷ Jehova нĩakamüharagania күрĩ andü a ndürĩrĩ, na no andü anini anyu magaatigara gatagatĩ-inĩ ka ndürĩrĩ iria Jehova akaamüharaganĩria. ²⁸ Mürĩ күү, нĩмүкаһооуага ngai ithondeketwo nĩ andü cia mĩtĩ na cia mahiga, o iria itangĩhota kuona, kana ciigue, kana irĩe, o na kana ciigue мүрукĩ. ²⁹ No мүнгүгаасариа Jehova Ngai wanyu мүрĩ күү, нĩмүкамуона, ангїкорво нĩмүкамүронгориа на ngoro cianyu ciothe na muoyo wanyu wothe. ³⁰ Rĩria мүгаакорво мүрĩ mathĩna-inĩ na maүндү maya mothe mekĩke күрĩ inyuĩ, нĩмүгасоокерера Jehova Ngai wanyu na мүmwathĩkĩre matukü-inĩ ma thuutha. ³¹ Nĩgүkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ Ngai үrĩ-tha; ndakamütiganĩria, kana amüniine, kana ariganĩrwo nĩ күрĩkanĩro gĩake na maithe manyu ma tene kĩria aarĩkanĩre nao na mwĩhitwa.

Jehova нїwe Ngai

³² Na rĩrĩ, үriai үhoro wa matukü marĩa mahĩtүku, o marĩa maarĩ mbere yanyu, kuuma мүthenya үrĩa Ngai ombire мүндү гүкү thĩ; үriai kuuma гĩturi kĩmwe kĩa igürü nginya kĩria kĩngĩ. Nĩ күрĩ kwahaana үндү мүnene ta үyү, kana nĩ күрĩ kwaiguĩka үндү үngĩ taguo? ³³ Nĩ күрĩ andü angĩ marĩ maigua мүгамбо wa Ngai akĩaria arĩ thĩni wa mwaki, ta үria inyuĩ мүiguĩte, na magatüüra muoyo? ³⁴ Nĩ күрĩ ngai yanageria kwĩyoera rürĩrĩ irürütite thĩni wa rürĩa рүngĩ, na үндү wa magerio, na күринга ciana, na morirү, na күһүүрана mbaara, na gwĩka maүндү na njara irĩ na hinya na guoko гүтамбүрүкїтїо; o na kana ciĩko ingĩ nene na cia gwĩtigĩrwo ta maүндү marĩa mothe Jehova Ngai wanyu aamwĩkĩire күү бүрүри wa Misiri мүкїionagĩra na maitho?

³⁵ Muonirio maүндү macio нїgeetha мүmenye atĩ Jehova нїwe Ngai; tĩga o we wiki гүтїрї үngĩ. ³⁶ Nĩatүmire мүigue мүгамбо wake kuuma igürü нїguo amүrate. Nakuo thĩ akĩmuonia mwaki wake мүnene, na мүкїigua ciugo ciake ikiuma mwaki-inĩ үcio. ³⁷ Tondү нїendeete maithe manyu ma tene, na agĩthuura njiaro iria igooka thuutha wao, нĩamүrүtїre бүрүри wa Misiri na hinya мүnene, na agĩtwarana na inyuĩ, ³⁸ нїgeetha amүngatĩre ndürĩrĩ nene na irĩ hinya күмүкїра, amүrehe бүрүри wacio, amүhe guo үtuĩke igai rĩanyu, ta үria гүтарї үмүthĩ.

³⁹ Menyai na мүnyĩite na ngoro cianyu үmүthĩ atĩ Jehova нїwe Ngai күү igürü na гүкү thĩ. Гүтїрї үngĩ. ⁴⁰ Rүmiai watho wake wa күрүмїрїrwo na maathani make marĩa ngүmүhe үmүthĩ, нїgeetha муonage maүндү mega inyuĩ ene na ciana cianyu iria igooka thuutha wanyu, na нїguo мүтүүre matukü maingĩ бүрүри үria Jehova Ngai wanyu ekүmүhe nginya tene.

Matüüra Manene ma Kүürĩra

⁴¹ Hĩndĩ iyo Musa akĩamүra matüüra matatү manene mwena wa irathĩro wa Jorodani, ⁴² marĩa мүндү o na үрїкү үragĩte мүндү angĩorĩre ангїкорво oragĩte мүндү wa itüüra rĩake atathugundĩte, na atarĩ na rүthүüro. Nĩangĩorĩre itüüra rĩmwe rĩa macio ahonokie muoyo wake. ⁴³ Matüüra macio нїmo maya: Bezeri күү werү-inĩ үria mwaraganu, nĩ үндү wa andü a мүhĩrĩga wa Rubeni; na Ramothu күү Gileadi, nĩ үндү wa andü a мүhĩrĩga wa Gadi; na Golani күү Bashani, nĩ үндү wa мүhĩrĩga wa Manase.

Kĩambĩrĩria gĩa Kүrutana Watho

44 Ūyũ nĩguo watho ūrĩa Musa aaheire andũ a Isiraeli maũrũmagĩrĩre. 45 Ici nĩcio irĩkanĩro na watho wa kũrũmĩrwo, na mawatho marĩa Musa aamaheire rĩrĩa moimire bũrũri wa Misiri, 46 na maarĩ gĩtuamba-inĩ gũkuhĩ na Bethi-Peori, irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani, bũrũri-inĩ wa Sihoni mũthamaki wa Aamori, ūrĩa waathanaga Heshiboni, nĩwe wahootirwo nĩ Musa na andũ a Isiraeli hĩndĩ rĩa moimaga bũrũri wa Misiri. 47 Nĩmegwatĩre bũrũri wake na makĩgwatĩra bũrũri wa Ogu mũthamaki wa Bashani, athamaki acio eerĩ a Aamori a kũu irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani. 48 Bũrũri ūcio uumĩte Aroeri, mũthia-inĩ wa kĩanda kĩa Arinoni ūgakinya kĩrĩma-inĩ kĩa Sirioni (na nĩkĩo Herimoni), 49 na ūkanyĩta Araba guothe mwena wa irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani, o nginya irĩa rĩa Araba, mũhuro wa iharũrũka cia Pisiga.

5

Maathani marĩa Ikũmi

1 Musa nĩetire andũ a Isiraeli othe, akĩmeera atĩrĩ: Inyuĩ Aisiraeli, ta kĩigwe irĩra cia watho wa kũrũmĩrwo, na mawatho marĩa ngũmwĩra ūmũthĩ mũkĩiguaga. Mũmeerute na mũtĩgĩrĩre nĩ mwamarũmĩrĩa. 2 Jehova Ngai witũ nĩarũkanĩre kĩrĩkanĩro na ithuĩ kũu Horebu. 3 Jehova ndarũkanĩre kĩrĩkanĩro gĩkĩ na maithe maitũ oiki, no nĩarũkanĩre na ithuĩ, ithuothē arĩa tũrĩ muoyo ūmũthĩ. 4 Jehova aaranĩrie na inyuĩ ūthiũ kwa ūthiũ arĩ thĩnĩ wa mwaki kĩrĩma igũrũ. 5 (Hĩndĩ iyo nĩ ndarũgamĩte gatagatĩ kanyu na Jehova nĩguo ndĩmwĩre ūhoru wa Jehova, nĩ tondũ nĩmwetigagĩra mwaki ūcio, na mũtiigana kwambata kĩrĩma igũrũ.) Nake akĩmwĩra atĩrĩ:

6 “Nĩ nĩ Jehova Ngai waku, ūrĩa wakũrutire bũrũri wa Misiri, kuuma bũrũri wa ūkombo.

7 “Ndũkanagĩe na ngai ingĩ tiga nĩ.

8 “Ndũkanethondekere mũhianano mũciũhie wa mũhianĩre wa kĩndũ o gĩothe kĩrĩ kũrĩa igũrũ, kana gũkũ thĩ, kana kĩrĩ maaĩ-inĩ marĩa marĩ mũhuro wa thĩ. 9 Ndũkanacinamĩrĩre kana ūcihooe, nĩgũkorwo nĩ Jehova Ngai waku ndĩ Ngai ūrĩ ūuru, herithagia ciana nĩ ūndũ wa mehĩa ma maithe mao nginya mũciaro rwa gatatũ na rwa kana rwa andũ arĩa maathũire, 10 no nĩ ngonania wendo kũrĩ njiarwa ngiri na ngiri cia andũ arĩa manyendete na magathĩkĩra maathani makwa.

11 “Ndũkanagwete rĩtwa rĩa Jehova Ngai waku na itherũ, nĩgũkorwo Jehova ndagatua atĩ mũndũ ndehĩtie ūrĩa ūgwetaga rĩtwa rĩake na itherũ.

12 “Menyagĩrĩa mũthenya wa Thabatũ ūwamũrage, o ta ūrĩa Jehova Ngai waku agwathĩte. 13 Rutaga wĩra waku wothe mũthenya itandatũ, 14 no mũthenya wa mũgwanja nĩ Thabatũ ya Jehova Ngai waku. Mũthenya ūcio ndũkanarute wĩra o na ūrĩkũ, wee mwene, kana mũrũguo, kana mwarĩguo, kana ndungata yaku ya mũndũ mũrũme kana ya mũndũ-wa-nja, kana ndegwa yaku, kana ndigiri yaku kana nyamũ o na irĩkũ yaku, kana mũgenĩ ūrĩ gwaku mũciĩ, nĩgeetha ndungata yaku ya mũndũ mũrũme o na ya mũndũ-wa-nja o nacio ihurũke o tawe. 15 Ririkanaga o nawe warĩ ngombo bũrũri wa Misiri, na atĩ nĩ Jehova Ngai waku wakũrutire kuo na njara irĩ hinya na guoko kwa ūhoti gũtambũrũkĩtio. Nĩ ūndũ ūcio Jehova Ngai waku agwathĩte ūmenyagĩrĩre mũthenya wa Thabatũ.

- 16 “Tīia thoguo na nyūkwa o ta ūrīa Jehova Ngai waku agwathīte, nīgeetha ūtūūre matukū maingī, na maündū maku magīrīre būrūrī-inī ūrīa Jehova Ngai waku egūkūhe.
- 17 “Ndūkanoragane.
- 18 “Ndūkanatharanie.
- 19 “Ndūkanaiye.
- 20 “Ndūkanaigīrīre mündū ūrīa ūngī kīgeenyō.
- 21 “Ndūkanacumīkīre mūtumia wa mündū ūrīa ūngī. Ndūkanerīrīre nyūmba ya mündū ūrīa ūngī kana gīthaka gīake, kana ndungata yake ya mündū mūrūme kana ya mündū-wa-nja, kana ndegwa yake kana ndigiri yake, kana kīndū o nakī kīa mündū ūrīa ūngī.”

22 Macio nīmo maathani marīa Jehova aarīrie ūngano wanyu wothe na mūgambo mūnene kīrīma-inī kīu arī thīinī wa mwaki, o na itu-inī, o na nduma ndumanu; na ndoongereire ūndū ūngī. Agīcooka akīmaandīka ihengere-inī igīrī cia mahiga, akīnengera.

23 Rīrīa mwaiguire mūgambo ūkīuma nduma-inī īyo, na kīrīma gīgīakanaga mwaki, athuuri na atongoria a mīhīrīga yanyu yothe nīmookire kūrī nī. 24 Mūkiuga atīrī, “Jehova Ngai witū nīatuonetie rīrī wake na ūnene wake, na nītūiguīte mūgambo wake ūkīuma mwaki-inī. Ūmūthī nītwonete atī mündū no atūūre muoyo o na Ngai aarītie nake. 25 No rīrī, tūgūkua nīkī? Mwaki ūyū mūnene ūū nī ūgūtūniina, na nītūgūkua tūngūigua mūgambo wa Jehova Ngai witū hīndī ūngī. 26 Nī ūndū-rī, nī mündū ūrīkū ūrī muoyo ūrī waigua mūgambo wa Ngai ūrīa ūtūūraga muoyo akīaria arī thīinī wa mwaki ta ūrīa ithuī tūiguīte, na agatūūra muoyo? 27 Wee thī ūkuhīrīrie, ūigue ūrīa wothe Jehova Ngai witū ekuuga. Ūcooke ūūke ūtwīre ūrīa wothe Jehova Ngai witū egūkwīra. Nītūkūigua na twathīke.”

28 Jehova nīamūiguire rīrīa mwanjaragīria, nake Jehova akīnjīira atīrī, “Nīnjiguīte ūrīa andū aya makwīrīte. Ūhorō ūcio wothe maarītie nī mwega. 29 Naarī korwo magīa na ngoro ya gūtūma meīndigagīre na matūūre marūmītie maathani makwa hīndī ciothe, nīguo matūūre monaga maündū mega o ene o na ciana ciao nginya tene!

30 “Thī ūmeere macooke hema-inī ciao. 31 No wee-rī, ikara haha harī nī nīgeetha ngūhe ūhorō wa maathani mothe, na irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho marīa ūrīmarutaga nīguo mamarūmagīrīre marī būrūrī ūrīa ngūmahe mawīgwatīre ūtūike wao.”

32 Nī ūndū ūcio, mwīmenyererei nīguo mwīkage ūrīa Jehova Ngai wanyu amwathīte; mūtīkarore na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho. 33 Thiīagai na mīthīire irīa yothe Jehova Ngai wanyu amwathīte, nīguo mūtūūre muoyo na mūgaacīre, na nīguo mūtūme matukū manyu maingīhe ma gūtūūra būrūrī ūcio mūkegwatīra.

6

Enda Jehova Ngai Waku

1 Na rīrī, maya nīmo maathani, na watho wa kūrūmīrīrwo na mawatho marīa Jehova Ngai wanyu aanjathire ndīmūrute nīgeetha mūmamenyagīrīre mūrī būrūrī ūcio mūkūringa Rūū rwa Jorodani mūthī mūkawīgwatīre ūtūike wanyu. 2 Nīgeetha inyuī na ciana cianyu, na ciana ciao iria igooka thuutha mwītagagīre Jehova Ngai wanyu rīrīa rīothe mūgūtūūra muoyo, na ūndū wa kūmenyerera watho wake

wothe wa kũrũmĩrĩrwo, na maathani marĩa mothe ngũmũhe, na nĩguo mũtũũre mũkenete matukũ maingĩ. ³ Atĩrĩrĩ wee Isiraeli, thikĩrĩria na ũmenyagĩrĩre gwathĩkaga nĩgeetha ũtũũre wonaga maũndũ mega, na nĩngĩ nĩgeetha mũngĩhe mũno mũrĩ bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, o ta ũria Jehova Ngai wa maithe manyu aamwĩrĩre.

⁴ Atĩrĩrĩ, wee Isiraeli, thikĩrĩria: Jehova Ngai witũ, we wiki nowe Jehova. ⁵ Endaga Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na hinya waku wothe. ⁶ Maathani maya ndĩrakũhe ũmũthĩ ũreke matũũre ngoro-inĩ yaku. ⁷ Ũmarutage ciana ciaku na kĩyo. Aragia ũhoru wamo rĩrĩa ũikarĩte gwaku mũciĩ na rĩrĩa ũgũthĩĩ na njĩra, o na rĩrĩa ũkomete na rĩrĩa wokĩra. ⁸ Mohagĩrĩre guoko-inĩ gwaku marĩ imenyithia, na ũmohagĩrĩre ũthiũ-inĩ waku. ⁹ Maandĩke hingĩro-inĩ cia mĩrango ya nyũmba ciaku, o na ũmaandĩke ihingo-inĩ ciaku.

¹⁰ Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩrĩa Jehova Ngai waku agaagũkinyia bũrũri ũcio erĩre maithe maku na mwĩhĩtwa: akĩrĩra Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, atĩ nĩagakũhe bũrũri ũrĩ na matũũra manene, mega, ũtaakĩte wee mwene, ¹¹ na akũhe nyũmba ciyũrĩte indo njega cia mĩthemba yothe, no tiwe mwene ũciyũrĩtie kuo, na ithima ũteenjete wee mwene, na mĩgũnda ya mĩthabibũ na ya mĩtamaiyũ ĩrĩa ũtaahandĩte wee mwene; hĩndĩ ĩyo warĩa na wahũũna, ¹² ũkaamenyerera ndũkanariganĩrwo nĩ Jehova, ũria wakũrutire bũrũri wa Misiri, agĩkũruta bũrũri wa ũkombo.

¹³ Wĩtigagĩre Jehova Ngai waku, ũmũtungatĩre o we wiki, na rĩrĩa ũkwĩhĩta ũgwetage rĩtwa rĩake. ¹⁴ Ndũkanarũmĩrĩre ngai ingĩ, ngai cia andũ arĩa makũrigiicĩrĩre; ¹⁵ nĩgũkorwo Jehova Ngai waku, ũria ũrĩ gatagatĩ-inĩ kanyu, nĩ Ngai ũrĩ ũiru, na marakara make nĩmagagũkĩrĩra magũcine, na makũniine biũ ũthire bũrũri-inĩ ũcio. ¹⁶ Mũtikanagerie Jehova Ngai wanyu ta ũria mwekire kũu Masa. ¹⁷ Mũtikanaage kũmenyerera maathani ma Jehova Ngai wanyu, na irĩkanĩro, na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo, marĩa akũheete ũrũmagĩrĩre. ¹⁸ ĩkaga maũndũ marĩa moonagwo nĩ Jehova magĩrĩre na mega, nĩgeetha ũtũũre wonaga maũndũ mega, nĩguo ũthĩĩ ũkegwatĩre bũrũri ũcio mwega ũria Ngai eerĩre maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa, ¹⁹ atĩ nĩakaingata thũ cianyu ciothe ciehere mbere yaku, o ta ũria Jehova oigĩte.

²⁰ Matukũ-inĩ ma thuutha, rĩrĩa mũrũguo agaakũũria atĩrĩ, "Gĩtũmi kĩa irĩkanĩro icio, na kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmĩrĩrwo na mawatho marĩa Jehova Ngai aamwathĩte mũrũmagĩrĩre, nĩ kũĩ?" ²¹ ũkaamũcookeria atĩrĩ: "Ithũĩ twarĩ ngombo cia Firaũni kũu bũrũri wa Misiri, no Jehova agĩtũruta bũrũri ũcio wa Misiri na ũndũ wa guoko gwake kwa hinya. ²² Nĩtweyoneire na maithe maitũ Jehova akĩringa ciana na agĩka maũndũ ma kũgegania, maũndũ manene mũno na ma kũmakania, akĩmeeka kũu bũrũri wa Misiri, o na kũrĩ Firaũni na andũ a nyũmba yake yothe. ²³ No nĩatũrutire kuuma kũu nĩgeetha atũrehe gũkũ nĩguo atũhe bũrũri ũyũ eerĩre maithe maitũ ma tene na mwĩhĩtwa. ²⁴ Nake Jehova agĩtũwathũ twathĩkagĩre kĩrĩra kĩa watho wothe wa kũrũmĩrĩrwo, na twĩtigagĩre Jehova Ngai witũ, nĩgeetha tũgaacagĩre hĩndĩ ciothe, na tũtũũre muoyo o ta ũria gũtarĩĩ ũmũthĩ. ²⁵ Na ithũĩ tũngĩmenyerera gwathĩkĩra watho ũyũ wothe tũrĩ mbere ya Jehova Ngai witũ, o ta ũria atwathĩte-rĩ, ũcio nĩ ũgaatuĩka ũthingu witũ."

Küingata Ndürĩrĩ

¹ Rĩrĩa Jehova Ngai waku agaagükinyia bürüri ũrĩa ũratoonya ũkawĩgwaĩre na aingate ndürĩrĩ nyingĩ ikweherere, nacio nĩ Ahiti, na Agirigashi, na Aamori, na Akaanani, na Aperiži, na Ahivi na Ajebusi, ndürĩrĩ mũgwanja nene na irĩ hinya gũgũkĩra-rĩ, ² na rĩrĩa Jehova Ngai waku agaacineana kũrĩ we nawe ũkorwo ũcitorerie, hĩndĩ iyo no nginya ũgaciniina biũ. Ndũkanagĩe na kĩrĩkanĩro nacio na ndũkanaciiguĩre tha. ³ Mütikanagũrane nacio. Mütikanaheane airĩtu anyu kũrĩ aanake ao kana aanake anyu mahikie airĩtu ao, ⁴ nĩgũkorwo nĩmakagarũra aanake anyu matige gücooka kũnũmĩrĩra, na matũike a gütungatĩra ngai ingĩ, namo marakara ma Jehova nĩmakamũũkĩrĩra, mamũcine na mamũniine o narua. ⁵ Ũũ nĩguo mũkaameeka: Mũkoinanga igongona ciao, na mũharaganie mahiga ma igongona ciao, na mũtemange itugĩ ciao cia Ashera, o na mũcine mĩhianano yao na mwaki. ⁶ Nĩgũkorwo inyuĩ mũrĩ rürĩrĩ rwamũrĩrwo Jehova Ngai wanyu. Jehova Ngai wanyu aamũthurire kuuma ndürĩrĩ-inĩ ciothe cia thĩ mũtuĩke rürĩrĩ rwoke, rürĩrĩ rürĩ bata mũno harĩ we.

⁷ Jehova ndaamwendire na akĩmũthuura tondũ mwarĩ aingĩ gũkĩra ndürĩrĩ iria ingĩ, nĩgũkorwo nĩ inyuĩ mwarĩ anini mũno gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. ⁸ No nĩ ũndũ wa Jehova kũmwenda na kũmenyerera mwĩhitwa ũrĩa eehĩĩre maithe manyu ma tene, nĩkĩo aamũrutire na guoko gwake kũrĩ hinya, na akĩmũkũura akĩmũruta bürüri wa ũkombo, kuuma hinya-inĩ wa Firaũni mũthamaki wa bürüri wa Misiri. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio kĩmenyei atĩ Jehova Ngai wanyu nĩwe Ngai; o we Mũrungu ũrĩa mwĩhokeku, ũmenyagũrĩra kĩrĩkanĩro giake kĩa wendo kũrĩ njaro ngiri cia andũ arĩa mamwendete, na makamenyerera maathani make. ¹⁰ No rĩrĩ,

arĩa mamũthũire nĩakerĩhĩria na njĩra ya kũmaniina biũ makĩonaga; ndakagĩa thieya kwĩrĩhĩria harĩ andũ arĩa mamũthũire, makĩonaga. ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio, mwĩmenyererei mürũmagĩrĩre maathani na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho marĩa ngũmũhe ũmũthĩ.

¹² Mũngĩrũmbũiya mawatho macio na mũmamenyerere mũmarũmĩrĩre, nake Jehova Ngai wanyu nĩarĩigaga kĩrĩkanĩro giake kĩa wendo na inyuĩ, o ta ũrĩa eehĩĩre mbere ya maithe manyu. ¹³ Nĩarĩmwendaga na amũrathimage na atũmage mũingĩhage. Nĩarĩrathimaga maciaro ma nda cianyu, na maciaro ma mĩgũnda yanyu, marĩ ma ngano, na ma ndibei ya mũhĩhano, na ma maguta, na ma njaũ cia ndũuru cianyu na ma tũtũrũme twa ndũuru cia ng'onda cianyu kũu bürüri-inĩ ũrĩa eehĩĩre harĩ maithe manyu atĩ nĩakamũhe. ¹⁴ Inyuĩ nĩmũkarathimwo gũkĩra rürĩrĩ rũngĩ o ruothe; gũtĩrĩ mũndũ mürũme kana mũndũ-wa-nja wanyu ũkaaga mwana, o na kana ũhiũ wanyu o wothe wage güciara. ¹⁵ Jehova nĩakamũgĩtĩra kuuma kũrĩ mĩrimũ yothe. Ndakamũrehithĩria mĩrimũ miũru ta irĩa muoĩ rĩrĩa mwarĩ kũu bürüri wa Misiri, no rĩrĩ, nĩakamĩrehithĩria andũ arĩa othe mamũthũire. ¹⁶ No nginya mũkaaniina ndürĩrĩ ciothe iria Jehova akaakereria acineane kũrĩ inyuĩ; mütikanaciguĩre tha kana mütungatĩre ngai ciacio, nĩgũkorwo ũndũ ũcio no ũtuĩke mũtego kũrĩ inyuĩ.

¹⁷ Mwahota kwĩra atĩrĩ, "Ndürĩrĩ ici irĩ na hinya gütũkĩra. Tũngĩhota atĩa gücingata?" ¹⁸ No mütikanaciĩtigĩre; ririkanaagai wega ũrĩa Jehova Ngai wanyu eekire Firaũni, o na ũrĩa eekire bürüri wa Misiri guothe. ¹⁹ Nĩmweyoneire na maithe manyu maũndũ manene marĩa andũ acio maageririo namo, o na ciam iria ciaringirwo, na maũndũ ma

kũgegania marĩa meekirwo; ningĩ mũririkane ũrĩa Jehova Ngai wanyu aamũrutire bũrũri wa Misiri na guoko kwa hinya na gũtambũrũkĩtio. Ũguo noguo Jehova Ngai wanyu ageeka ndũrĩrĩ icio ciothe mũretigĩra rĩu. ²⁰ O na ningĩ, Jehova Ngai wanyu nĩagatũma magi ma mboora gatagati ga cio, nginya o na matigari ma cio marĩa makaamwĩhitha makorwo mathirĩte. ²¹ Mũtikamakio nĩcio, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu, ũrĩa ũrĩ hamwe na inyuĩ, nĩ Mũrungu mũnene na wa gwĩtigĩrwo. ²² Jehova Ngai wanyu nĩakarutũrũra ndũrĩrĩ icio ciehere mbere yanyu hanini o hanini. Mũtigitũkĩrio mũciniine o rĩmwe, nĩguo nyamũ cia gĩthaka itikamũingĩhĩre imũrigiicĩrie. ²³ No Jehova Ngai wanyu nĩakaneana ndũrĩrĩ icio kũri inyuĩ, atũme igĩe na kirigiicano kinene o nginya iniinwo. ²⁴ Athamaki ao nĩakamaneana moko-inĩ manyu, na inyuĩ nĩmũkaniina marĩtwa mao biũ mehere gũkũ thĩ mũhuro wa rĩũa. Gũtirĩ mũndũ ũkaahota kũmwĩtiria; nĩ mũkaamaniina. ²⁵ Mĩhiano ya ngai ciao nĩmũkamĩcina na mwaki. Mũtikanacumĩkĩre betha na thahabu iria ciĩkĩrĩtwo igũrũ rĩayo, kana mũmĩoe ĩtuĩke yanyu, mũtikaguucĩrĩrio nĩyo mũheeneke, nĩgũkorwo nũrĩ magigi kũrĩ Jehova Ngai wanyu. ²⁶ Ndũkanarehe kĩndũ kĩrĩ thaahu nyũmba-inĩ yaku, nĩgeetha ndũkaamũrwo hamwe na kĩndũ kũu mũniinwo. Kĩrege biũ na ũgĩthũure, nĩgũkorwo nĩgĩtuĩtwo gĩa kũniinwo.

8

Ndũkanariganĩrwo nĩ Jehova

¹ Maathani maya mothe ndĩramũhe ũmũthĩ ma kũrũmĩrĩra ma-menyagĩrĩrei nĩgeetha mũtũũre, na mũngĩhe, na mũtoonye mwĩgwatĩre bũrũri ũrĩa Jehova erĩire maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa. ² Ririkanai ũrĩa Jehova Ngai wanyu aamũtongorĩrie njĩra-inĩ yothe kũu werũ-inĩ mĩaka ĩyo mĩrongo ĩna, akienda mwĩnyihie na amũgerie nĩguo amenye maũndũ marĩa maarĩ ngoro-inĩ cianyu, kana hĩhi nĩmũkamenyagĩrĩra maathani make kana aca. ³ Nĩatũmire mwĩnyihie, na akĩreka mũhũte agĩcooka akĩmũhũũnia na mana, marĩa mũtaamenyete kana maka-menywo nĩ maithe manyu, nĩgeetha amũrute atĩ ti irio ciki ingĩtũũria mũndũ muoyo, no nĩ kiugo o gĩothe kĩrĩa kingiuma kanua ka Jehova. ⁴ Nguo cianyu itigianga gũtuĩka kana magũrũ manyu makĩimba ihinda-inĩ rĩu rĩa mĩaka mĩrongo ĩna. ⁵ Kĩmenyei na ngoro cianyu atĩ o ta ũrĩa mũndũ ahũũraga mũriũ akĩmũrũnga, ũguo noguo Jehova Ngai wanyu amũhũũraga.

⁶ Menyagĩrĩrai maathani ma Jehova Ngai wanyu, mũthiage na njĩra ciake na mũmwĩtigagĩre. ⁷ Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu aramũtwara bũrũri mwega mũno, bũrũri ũrĩ tũrũũ, na ũrĩ tũria twa maaĩ, na ithima cia maaĩ megũtherera kũu cianda-inĩ o na irĩma-inĩ; ⁸ bũrũri ũrĩ na ngano na cairi, na ũrĩ na mĩthabibũ na mĩkũyũ, na mĩkomamanga, ningĩ nĩ bũrũri ũrĩ na maguta ma mĩtamaiyũ na ũũkĩ; ⁹ nĩ bũrũri ũtakanyihia irio, na inyuĩ mũtirĩ kĩndũ mũkaaga, bũrũri ũrĩa mahiga maguo arĩ ĩgera, na no mwenje icango irĩma-inĩ ciaguo.

¹⁰ Rĩrĩa mũkaarĩa mũhũũne, mũkaagooca Jehova Ngai wanyu nĩ ũndũ wa bũrũri ũcio mwega amũheete. ¹¹ Mwĩmenyagĩrĩrei mũtikanariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wanyu, mwage kũmenyerera maathani make na mawatho make, na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo ũrĩa ndĩramũhe ũmũthĩ. ¹² Kwaga ũguo, mwarĩa mwahũũna, na mwaka nyũmba njega na mũcitũũre, ¹³ na rĩrĩa ndũuru

cianyu cia ng'ombe na cia mbũri ikaaneneha, nacio betha na thahabu ciongerereke, na indo ciothe iria mũrĩ nacio ikorwo ciongererekete mũno-rĩ, ¹⁴ hĩndĩ iyo ngoro cianyu nũkaagĩa na mwĩtũo, na nĩmũkariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wanyu, o we ũria wamũrutire bũrũri wa Misiri, akĩmũruta bũrũri wa ũkombo. ¹⁵ Nĩamũtongoririe mũgĩtũkanĩria werũ ũcio mũnene na wa kũmakania, bũrũri ũcio mũng'aru ũtarĩ maaĩ, na warĩ na nyoka njũru, o na tũng'aurũ. Nĩamũrutĩre maaĩ ihiga-inĩ rĩa nyaigĩ. ¹⁶ Nĩamũheire mana mũrĩre kũu werũ-inĩ, marĩa maithe manyu mataamenyete ũhoro wamo, nĩguo atũme mwĩnyiihie, na akĩmũgeria nĩgeetha thuutha-inĩ maũndũ manyu makaagĩra. ¹⁷ Mwahota gũkeĩra atĩrĩ, "Ūhoti witũ na hinya wa moko maitũ nicio ituoneire ũtonga ũyũ." ¹⁸ No rĩrĩ, ririkanagai Jehova Ngai wanyu, nĩgũkorwo nĩwe ũmũheaga ũhoti wa kwĩgĩra na ũtonga, na nĩ ũndũ ũcio agakĩhingia kĩrĩkanĩro gĩake, kĩrĩa aarĩkanĩre na maithe manyu ma tene na mwĩhitwa, o ta ũria gũtarĩ ũmũthĩ.

¹⁹ Mũngĩkariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wanyu mũrũmĩrĩre ngai ingĩ, mũcihooe na mũciinamĩrĩre, ngũmumbũrĩra mũthenya wa ũmũthĩ atĩ ti-itherũ no mũkaaniinwo. ²⁰ Mũkaaniinwo o ta ndũrĩrĩ iria Jehova aaniinire agĩcieheria mbere yanyu, nĩ ũndũ wa kwaga gwachĩkĩra Jehova Ngai wanyu.

9

Ūremi wa Andũ a Isiraeli

¹ Ta thĩkĩrĩria wee Isiraeli. Rĩu ũrorete kũringa Rũũ rwa Jorodani ũthĩ ũgatunye ndũrĩrĩ nene na irĩ hinya gũgũkĩra, bũrũri ũrĩ na matũũra manene mũno mathiũrũrũkĩrio na thingo ikinyĩte o igũrũ. ² Andũ akuo marĩ hinya na nĩ araihu, nĩo Aanaki! Nĩũũ ũhoro wao, na nĩũiguĩte gũkĩrwo atĩrĩ: "Nũũ ũngĩhota gwĩtiiria andũ a Anaki?" ³ No menya wega ũmũthĩ atĩ Jehova Ngai waku nĩwe ũkũringa athĩ mbere yaku ahaana ta mwaki wa kũniinana. Nĩakamaniina; amatoorie mbere yaku. Nawe nĩũkamarutũrũra ũmaniine biũ o narua, o ta ũria Jehova aakwĩrĩre.

⁴ Jehova Ngai waku aarĩkia kũmaingata mehere mbere yaku-rĩ, ndũkaneĩre atĩrĩ, "Jehova andehete gũkũ ndĩgwatĩre bũrũri ũyũ nĩ ũndũ wa ũthingu wakwa." Aca, ti ũguo, no nĩ tondũ wa waganu wa ndũrĩrĩ icio, nĩkĩo Jehova egũciingata ciehere mbere yaku. ⁵ Ti ũthingu waku o na kana ũrũngĩrũ waku ũgũtũma ũkegwatĩre bũrũri wacio; no nĩ tondũ wa waganu wa ndũrĩrĩ icio-rĩ, Jehova Ngai waku nĩekũmarutũrũra mehere mbere yaku nĩguo ahingie ũria eehĩtire kũrĩ maithe maku, nĩo Ibrahĩmu, na Isaaka, na Jakubu. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio, kĩmenye atĩ ti ũthingu waku ũtũmĩte Jehova Ngai waku akũhe bũrũri ũcio mwega ũwĩgwatĩre ũtũke waku, nĩgũkorwo inyuũ mũrĩ andũ momĩtie ngingo.

Njaũ ya Thahabu

⁷ Ririkanaga na ndũkanariganĩrwo nĩ ũria warakaririe Jehova Ngai waku kũu werũ-inĩ. Kuuma mũthenya ũria woimire bũrũri wa Misiri nginya rĩrĩa mwakinyire gũkũ, mũkoretwo mũkĩremera Jehova. ⁸ Mũrĩ kũu Horebu nĩmwatũmire marakara ma Jehova maarahũke akĩrakara nginya akienda kũmũniina. ⁹ Rĩrĩa ndaambatire kĩrĩma-inĩ nganengerwo ihengere cia mahiga, ihengere iria ciandĩkitwo kĩrĩkanĩro kĩrĩa Jehova aarĩkanĩre na inyuũ, nĩndaikarire kũu kĩrĩma igũrũ matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ; ndiarĩre irio kana nginyua maaĩ. ¹⁰ Jehova nĩanengerire ihengere igĩrĩ cia mahiga ciandĩkitwo na kĩara kĩa Ngai.

Ciandĩkĩtwo maathani mothe marĩa Jehova aamwarĩirie kũu kĩrĩma-inĩ arĩ thĩinĩ wa mwaki, mũthenya ũrĩa mwagomanĩte.

11 Hĩndĩ ĩrĩa matukũ macio mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ, maathĩrĩre-rĩ, Jehova nĩanengerire ihengere icio igĩrĩ cia mahiga, ihengere icio cia kĩrĩkanĩro. 12 Jehova agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, “Ikũrũka narua uume gũkũ nĩ ũndũ andũ aku arĩa warutire bũrũri wa Misiri nĩmethũkĩtie. Nĩmagarũrũkĩte o na ihenya magatiganĩria maathani marĩa ndamaathire na nĩmethondekeire mũhianano wa gũtwekio.”

13 Ningĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Andũ aya nĩndĩmoonete, ngoona atĩ nĩ andũ momĩtie ngingo mũno! 14 Ndekereria, nĩguo ndĩmaniine na tharie rĩitwa rĩao gũkũ thĩ mũhuro wa riũa. Thuutha wa ũguo njooke ngũtue rũrĩrĩ rũrĩ hinya na rũrĩ na andũ aingĩ kũmakĩra.”

15 Nĩ ũndũ ũcio ngĩhũndũka ngĩkũrũka kuuma kĩrĩma igũrũ o gĩkĩrĩmbũkaga mwaki. Nacio ihengere icio igĩrĩ cia kĩrĩkanĩro ciari moko-inĩ makwa. 16 Rĩrĩa ndaacũthĩrĩirie, nĩndonire atĩ nĩmwẽhĩirie Jehova Ngai wanyu; nĩ mwethondekeire mũhianano wa gũtwekio ũhaana ta njaũ. Nĩmwagarũrũkĩte o narua mũgatiga kũrũmirĩra njĩra ĩria Jehova aamwathĩte mũrũmagĩrĩre. 17 Nĩ ũndũ ũcio ngĩnyĩita ihengere icio igĩrĩ ngĩcirekania kuuma moko-inĩ makwa, nacio ikĩenyũkanga icunji mũkũionagĩra na maitho manyu.

18 Ningĩ ngĩgũithia thĩ mbere ya Jehova matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ; ndiigana kũria irio kana ngĩnyua maaĩ, nĩ ũndũ wa mehĩa marĩa mothe mwẽkĩte, mũgeeka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, mũgĩtũma arakara. 19 Nĩndetigagĩra marakara na mangũrĩ ma Jehova, nĩgũkorwo nĩamũrakarĩire o kũigana ũndũ angĩamũniire. No Jehova nĩathĩkĩrĩirie o rĩngĩ. 20 Nake Jehova nĩarakarĩire Harũni o kũigana ũndũ angĩamũniire, no ihinda rĩu, nĩndahoeire Harũni o nake. 21 Ningĩ ngĩcooka ngĩoya kĩndũ kũu kĩanyu kĩa wĩhia, nakĩo nĩkĩo njaũ iyo mwathondekete, na ngĩmicina na mwaki. Ngĩcooka ngĩmĩthethera ngĩmĩthĩa igĩtuĩka mũtutu mũhinyu ta rũkũngũ, naruo rũkũngũ rũu ngĩrũikia karũũ gaathereraga koimĩte kĩrĩma-inĩ.

22 O na ningĩ nĩmwarakaririe Jehova mũrĩ kũu Tabera, na Masa, na Kibirothu-Hataava.

23 Na rĩria Jehova aamũtũmire kuuma Kadeshi-Barinea, aamwĩrĩre atĩrĩ, “Ambatai mũthĩi mũkegwatĩre bũrũri ũrĩa ndĩmũheete.” No nĩ mwaremeire watho wa Jehova Ngai wanyu. Mũtiigana kũmwĩhoka kana kũmwathĩkĩra. 24 Kuuma rĩria ndamũmenyire, mũtũũraga mũremeire Jehova.

25 Nĩndegũithirie thĩ mbere ya Jehova matukũ macio mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ, tondũ Jehova nĩoigĩte atĩ nĩekũmũniina. 26 Ngĩhooya Jehova, ngĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Mwathanĩ Jehova, tiga kũniina andũ aya aku, o aya igai rĩaku kũmbe arĩa wakũũrĩre na ũndũ wa hinya waku mũnene, ũkĩmaruta bũrũri wa Misiri na guoko gwaku kwa hinya. 27 Ririkana ndungata ciaku Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu. Tiga kũrora ũmũ wa ngoro cia andũ aya, na waganu wao, o na mehĩa mao. 28 Kwaga ũguo, bũrũri ũrĩa wee watũrutire ũkoiga atĩrĩ, ‘Tondũ Jehova ndangĩahotire kũmakĩnyia bũrũri ũrĩa aamerĩire, na nĩ tondũ nĩamamenete-rĩ, nĩkĩo aamatwarire werũ-inĩ amooraĩre kuo.’ 29 No andũ aya nĩ aku, o igai rĩaku kũmbe, arĩa warutire kũu na ũndũ wa hinya waku mũnene, na guoko gwaku gũtambũrũkĩtio.”

10

Ihengere Ihaana ta Iria cia Mbere

¹ Hindĩ iyo Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Acũhia ihengere igĩrĩ cia mahiga ihaana ta iria cia mbere, ũcooke wambate gũkũ kũrĩ nĩ kĩrĩma-inĩ. Na ũcooke ũthondeke ithandũkũ rĩa mbaũ. ² Nĩngwandĩka ciugo iria ciaandĩkĩtwo ihengere-inĩ iria cia mbere, iria woragire. Nawe nĩũgũcooka ũciũkĩre thĩnĩ wa ithandũkũ riu rĩa kĩrĩkanĩro.”

³ Nĩ ũndũ ũcio ngĩgĩthondeka ithandũkũ rĩu na mbaũ cia mũtĩ wa mũgaa, na ngĩcũhia ihengere igĩrĩ cia mahiga ihaanaine na iria cia mbere, ngĩambata kĩrĩma-inĩ nguuĩte ihengere icio igĩrĩ na moko. ⁴ Jehova akĩandĩka Maathani macio Ikũmi ihengere-inĩ icio, o ta ũrĩa maandĩkĩtwo hĩndĩ ya mbere, o marĩa aamwariĩre kũu kĩrĩma-inĩ arĩ thĩnĩ wa mwaki, mũthenya ũrĩa mwagomanĩte. Jehova agĩcooka akĩinengera ihengere icio. ⁵ Na nĩ ngĩcooka ngĩgarũrũka, ngĩkũrũka, ngiuma kĩrĩma igũrũ, ngĩkĩra ihengere icio ithandũkũ-inĩ rĩu ndaathondekete o ta ũrĩa Jehova aanjathĩte, na nĩho irĩ o na rĩu.

⁶ (Andũ a Isiraeli nĩmathiire rũgendo moimĩte ithima-inĩ cia andũ a Jaakani, magĩkinya Mosera. Kũu nĩkuo Harũni aakuĩrĩre, na nokuo aathikirwo; nake mũriũ Eliazaru agĩtuĩka mũthĩnjĩri-Ngai ithenya rĩake. ⁷ Kuuma kũu magĩthĩ nginya Gudugoda, na magĩcooka magĩthĩ magĩkinya Jotibatha, bũrũri ũrĩ tũrũũ. ⁸ Ihinda-inĩ rĩu Jehova nĩamũriire mũhirĩga wa Lawi ũkuuage ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na ũrũgamage mbere ya Jehova, ũtungatage na ũrathimanage ũkĩgwetaga rĩitwa rĩake, o ta ũrĩa meekaga ũmũthĩ. ⁹ Kĩu nĩkĩo gĩtũmi kĩa Alawii gũkorwo matarĩ na igai rĩao kĩũmbe gatagatĩ ka arĩu a ithe wao; Jehova nĩwe igai rĩao, o ta ũrĩa Jehova Ngai wanyu aameerire.)

¹⁰ Nĩndaikarire kũu kĩrĩma-inĩ matukũ mũrongo ina, mũthenya na ũtukũ, o ta ũrĩa ndeekĩte hĩndĩ ya mbere, na ihinda rĩrĩ o narĩo Jehova nĩanjigũire. Ndwarĩ wendo wake amũniine. ¹¹ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Thĩ ũgatongorie andũ aya kũrĩa megũthĩ, nĩguo mathĩ megwatĩre bũrũri ũrĩa nderĩre maithe mao na mwĩhĩtwa atĩ nĩngamahe.”

Mwĩtigagĩrei Jehova

¹² Na rĩrĩ, wee Isiraeli, nĩ ũndũ ũrĩkũ Jehova Ngai waku endaga wĩke, tĩga o wĩtigagĩre Jehova Ngai waku, na ũthĩiage na njira ciake ciothe, na ũmwendage, na ũtungatagĩre Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothe o na muoyo waku wothe, ¹³ na ũmenyagĩrĩre maathani ma Jehova, na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩwo ũrĩa ngũkũhe ũmũthĩ nĩguo maũndũ maku magĩrĩre?

¹⁴ Jehova Ngai waku nĩwe mwene igũrũ, o na igũrũ rĩrĩa rĩrĩ kũraya kũu matu-inĩ, o na thĩ no yake na indo ciothe iria irĩ kuo. ¹⁵ No rĩrĩ, o na kũrĩ ũguo, Jehova nĩakenirio nĩ maithe manyu ma tene na akĩmeenda, na akĩmũthuura inyuĩ njiaro ciao harĩ ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe, o ta ũrĩa gũtarĩ ũmũthĩ. ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio, ruithiai ngoro cianyu na mũtigacooke kũmia ngĩngĩ cianyu rĩngĩ. ¹⁷ Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩwe Ngai wa ngai iria ingĩ, na Mwathani wa aathani, o we Mũrungu ũrĩa mũnene, ũrĩa ũrĩ hinya mũno na wa kũmakania, ũrĩa ũtathutũkanagia, na ndoyaga mahakĩ. ¹⁸ Nĩarũagĩrĩra ciira wa ciana cia ngoriai na wa atumia a ndigwa, na nĩendaga mũndũ wa kũngĩ, akamũheaga irio na nguo. ¹⁹ O na inyuĩ no nginya mwendage andũ a kũngĩ, nĩgũkorwo o na inyuĩ mwatũũre mũrĩ andũ a kũngĩ bũrũri-inĩ wa Misiri. ²⁰ Wĩtigagĩre Jehova Ngai waku na ũmũtungatagĩre. Wĩnyiitanagie nake, na ũkĩhĩta ũgwetage rĩitwa

rĩake. ²¹ Ūcio nowe ũrĩgocaga; na nĩwe Ngai waku, ũrĩa wagwĩkĩre maũndũ macio manene na ma kũmakania marĩa weyoneire na maitho maku. ²² Maithe manyu ma tene arĩa maikũrũkire magĩthĩ bũrũri wa Misiri maarĩ andũ mĩrongo mũgwanja, na rĩu Jehova Ngai waku nĩakũngĩhĩtie o ta njata cia matu-inĩ.

11

Endaga Jehova na Ūmwaithĩkaĩre

¹ Endaga Jehova Ngai waku na ūmenyagĩrĩre maũndũ marĩa endaga, arĩ kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho make, na maathani make hĩndĩ ciothe. ² Ririkana ūmũthĩ atĩ ciana ciaku itionire na itiamenyire kũherithania kwa Jehova Ngai waku: o na itionire ūnene wake na guoko gwake kũria kũrĩ hinya, o na guoko gwake gũtambũrũkĩtio; ³ o na ciana iria aaringire, na maũndũ marĩa eekire kũu bũrũri wa Misiri, na kũrĩ Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, na bũrũri wake wothe; ⁴ na ũrĩa eekire mbũtũ cia ita cia bũrũri wa Misiri, na mbarathi ciao, na ngaari ciao cia ita, na ũrĩa aamahubĩkanirie na maaĩ ma Iria Itune hĩndĩ iyo maathingatanĩte nao, na ũrĩa Jehova aamarehithĩrie mũthiro wa gũtũura. ⁵ Ciana cianyu ticio cionire ũrĩa aamwĩkĩre mũrĩ kũu werũ-inĩ, nginya rĩrĩa mwakinyire gũkũ; ⁶ o na ũrĩa eekire Dathani na Abiramu, ariũ a Eliabu ũrĩa Mũrubeni, rĩrĩa thĩ yamaathamĩrie kanua kayo marĩ gatagatĩ ka andũ a Isiraeli othe, thĩ ĩkĩmameria hamwe na nyũmba ciao, na hema ciao, na kĩrĩa gĩothe maarĩ nakĩo. ⁷ No nĩ maitho manyu meeyoneire maũndũ macio mothe manene marĩa Jehova ekĩte.

⁸ Nĩ ūndũ ūcio menyagĩrĩrai maathani mothe marĩa ndĩramũhe ūmũthĩ, nĩgeetha mũgĩe na hinya wa gũtoonya na wa gũtunyana bũrũri ũrĩa mũraringa Rũũĩ rwa Jorodani mũkawĩgwatĩre, ⁹ na nĩgeetha mũgaatũura matukũ maingĩ bũrũri ūcio Jehova eehĩtĩre na mwĩhĩtwa atĩ nĩakahe maithe manyu ma tene na njaro ciao, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ. ¹⁰ Bũrũri ũrĩa mũrathĩ mũkaũtunyane ndũhaana ta bũrũri wa Misiri, kũria muumĩte, kũria mwahaandaga mbegũ cianyu na mũgaciunithagĩria maaĩ na magũrũ taarĩ mũgũnda wa mboga. ¹¹ No rĩrĩ, bũrũri ũrĩa mũraringa Rũũĩ rwa Jorodani mũkegwatĩre nĩ bũrũri ũrĩ irĩma na cianda iria inyuuaga maaĩ ma mbura kuuma igũrũ. ¹² Nĩ bũrũri ūmenyagĩrĩrwo nĩ Jehova Ngai wanyu; maitho ma Jehova Ngai wanyu maikaraga maũcũthĩrĩrie kuuma kĩambĩrĩria kĩa mwaka nginya mũthia wago.

¹³ Nĩ ūndũ ūcio mũngĩathĩkĩra maathani marĩa ndĩramũhe ūmũthĩ mũrĩ na wĩhokeku, na mwendage Jehova Ngai wanyu, na mũmũtungatagĩre na ngoro cianyu ciothe na muoyo wanyu wothe-rĩ, ¹⁴ hĩndĩ iyo nĩngoiria mbura bũrũri wanyu kimeria kĩaayo gĩakinya, mbura wa mũringo na ya gũkũria irio, nĩgeetha mũgaacookagĩrĩria ngano yanyu, na ndĩbei ya mũhĩhano na maguta. ¹⁵ Nĩngatũma kũgĩe na nyeki ithaka-inĩ nĩ ūndũ wa ng'ombe cianyu, na mũkarĩaga mũkahũna.

¹⁶ Mwĩmenyagĩrĩrei mũtikanaguucĩrĩrio, mũgarũrũke mũhoee ngai ingĩ na mũciinamĩrĩre. ¹⁷ Mũngĩkaguucĩrĩrio, marakara ma Jehova nĩmakamũũkĩrĩra mamũcine, na nĩakahinga igũrũ nĩgeetha gũtikoire nayo thĩ yage kũruta maciaro, na inyuĩ nĩmũgathira o narua mwehere bũrũri ūcio mwega Jehova aramũhe. ¹⁸ Igaai ciugo ici ciakwa ngoro-inĩ cianyu na meciirĩa-inĩ manyu; ciohagĩrĩrei moko-inĩ manyu irĩ imenyithia, na mũciohagĩrĩre mothiũ-inĩ manyu. ¹⁹ Cirutagei ciana cianyu, na

mũciaragie rĩrĩa mũikarĩte kwanyu mũciĩ na rĩrĩa mũrathĩĩ na njĩra, na rĩrĩa mũkomete na rĩrĩa muokĩra. ²⁰ Ciandĩkei hingĩro-inĩ cia mũrango ya nyũmba cianyu o na mũciandĩke ihingo-inĩ cianyu, ²¹ nĩgeetha matukũ manyu na matukũ ma ciana cianyu maingĩhe kũu bũrũri-inĩ ũcio Jehova eehĩfire na mwĩhĩtwa atĩ nĩakahe maithe manyu ma tene; maingĩhe o ta matukũ marĩa igũrũ rĩgũtũũra rĩ igũrũ wa thĩ.

²² Mũngĩmenyerera wega maathani maya mothe ndĩramũhe mũmarũmagĩrĩre, mwendage Jehova Ngai wanyu, na mũthiage na njĩra ciake ciothe na mũikarage mwĩgwatanĩtie nake-rĩ, ²³ hĩndĩ iyo Jehova nĩakaingata ndũrĩrĩ icio ciothe ciehere mbere yanyu, na inyuĩ mwĩgwatĩre kũndũ kũu kwa ndũrĩrĩ nene na irĩ hinya kũmũkĩra.

²⁴ Kũndũ guothe kũrĩa mũgaakinyithia makinya manyu gũgaatuĩka kwanyu; bũrũri wanyu ũkoima werũ-inĩ ũkinye Lebanoni, na uume Rũũ rwa Faratĩ ũkinye iria-inĩ rĩa mwena wa ithũiro. ²⁵ Gũtirĩ mũndũ ũkaahota kũmwĩtiria. O ta ũria aamwĩrĩre, Jehova Ngai wanyu nĩagatũma mwĩtigĩrwo nĩ andũ a bũrũri wothe kũrĩa guothe mũgaathĩĩ.

²⁶ Atũrĩrĩ, ũmũthĩ ndĩramũigĩra kĩrathimo mbere yanyu na ngamũigĩra kĩrumi, ²⁷ ndĩramũigĩra kĩrathimo angĩkorwo nĩmũgwathĩkĩra maathani ma Jehova Ngai wanyu marĩa ndĩramũhe ũmũthĩ; ²⁸ na ngamũigĩra kĩrumi angĩkorwo nĩmũriagaga gwathĩkĩra maathani ma Jehova Ngai wanyu mũgatiga gũthĩĩ na njĩra irĩa ngũmwatha ũmũthĩ, na ũndũ wa kũrũmirĩra ngai ingĩ, iria mũtooĩ. ²⁹ Rĩrĩa Jehova Ngai wanyu akaamũkinyia bũrũri ũria mũrathĩĩ mũkawĩgwatĩre, nĩmũkanĩrĩa ũhoru wa kĩrathimo kũu kĩrĩma-inĩ kĩa Gerizimu, nakĩo kĩrumi mũheanĩre ũhoru wakĩo kĩrĩma-inĩ kĩa Ebalĩ. ³⁰ O ta ũria mũũĩ, irĩma icio irĩ kũu mũrĩmo wa Rũũ rwa Jorodani, mwena wa ithũiro wa njĩra kwerekera na kũrĩa riũa rĩthũagĩra, gũkuhĩ na mũtĩ irĩa mũnene ya More, kũu bũrũri wa andũ a Kaanani arĩa matũũraga Araba gũkuhĩ na Giligali. ³¹ Mũrĩ hakuhĩ kũringa Rũũ rwa Jorodani mũtoonye mũkegwatĩre bũrũri ũcio Jehova Ngai wanyu aramũhe. Rĩrĩa mũgaakorwo mũwoete na mũgatũũra kuorĩ, ³² menyagĩrĩrai gwathĩkĩra kĩrĩa kĩa watho wa kũrũmirĩrwo, na mawatho marĩa ndĩramũhe ũmũthĩ.

12

Handũ Hamwe tu ha Kũhoerwo

¹ Ici nĩcio irĩa cia watho wa kũrũmirĩrwo, na mawatho marĩa mwagĩrĩrwo nĩ kũmenyerera mũmarũmagĩrĩre mũrĩ bũrũri ũria Jehova Ngai wa maithe manyu amũheete mũwĩgwatĩre, rĩrĩa rĩothe mũgũtũũra bũrũri-inĩ ũcio. ² Mũkaananga biũ kũndũ guothe kũu igũrũ wa irĩma iria ndaaya na tũrĩma na rungu rwa mũtĩ o wothe mũruru kũria ndũrĩrĩ icio mũkegwatĩra bũrũri wacio ihooyagĩra ngai ciacio. ³ Mũkoinanga igongona ciacio, na mũharaganie mahĩga mao marĩa maamũre, na mũcine itugĩ cia Ashera ciacio; mũtemange mũhianano ya ngai ciao, na mũtharie mariĩtwa ma cio mehere kũndũ kũu.

⁴ Mũtikanahoce Jehova Ngai wanyu ta ũria ndũrĩrĩ icio ihooyaga ngai ciacio. ⁵ No rĩrĩ, no nginya mũgaacaria handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura thĩinĩ wa mũhĩrĩga yanyu yothe, nĩguo haamũrĩrwo rĩitwa rĩake, harĩ gũkaro gĩake. Hau nĩho mũrĩthiĩaga; ⁶ na nĩho mũrĩtwaraga maruta manyu ma njino na magongona manyu, na icunjĩ cianyu cia ikũmi na maruta ma mwanya, na kĩria gĩothe mũrĩrutaga kĩa mũhĩtwa yanyu, o na maruta manyu ma kwĩyendera, na marigithathi ma ndũũru cianyu cia ng'ombe na cia ng'ondũ. ⁷ Mũrĩ hau mbere ya Jehova Ngai wanyu,

inyuĩ na andũ a nyũmba cianyũ nĩmũkarĩaga na mũgakenera maũndũ mothe marĩa mũrĩkaga na moko manyu, nĩ undũ Jehova Ngai wanyu nĩamũrathimĩte.

⁸ Mũtikaneke ta ũrĩa tũreka tũrĩ gũkũ ũmũthĩ, o ũrĩa mũndũ aroona kwagĩrĩre, ⁹ tondũ mũtirĩ mũraakinya ũhurũko-inĩ kana igai-inĩ rĩrĩa Jehova Ngai wanyu aramũhe. ¹⁰ No nĩmũkaringa Rũũ rwa Jorodani mũtũũre bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ũtuĩke igai rĩanyu, na nĩakamũhurũkia harĩ thũ cianyũ ciothe iria imũthiũrũrũkiirie, nĩgeetha mũtũũre mũtarĩ na ũgwati. ¹¹ Hĩndĩ iyo handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura haamũrwo ha gũtũũria Rĩtwa rĩake, nĩho mũgaatwaraga indo ciothe iria ngũmwatha mũtwarage: nacio nĩ maruta manyu ma njino, na magongona manyu, na icunjĩ cianyũ cia ikũmi na maruta manyu ma mwanya, na indo ciothe njega iria mwĩrĩre Jehova na mwĩhĩtwa. ¹² Na mũrĩ hau, mũkenage mũrĩ mbere ya Jehova Ngai wanyu, inyuĩ ene, na arĩũ anyu, na airĩtu anyu, na ndungata cianyũ cia arũme na cia andũ-a-nja, na Alawii a kuuma matũũra-inĩ manyu arĩa matarĩ na mĩgũnda kana igai rĩao ene. ¹³ Mwĩmenyererei mũtikanarũtĩre magongona manyu ma njino handũ harĩa hothe mũngĩenda. ¹⁴ Marutaĩre o handũ harĩa Jehova agaathuura mũhĩrĩga-inĩ ũmwe wa mũhĩrĩga yanyu, nĩho mũgeekagĩra maũndũ marĩa mothe ndĩmwarĩhĩte.

¹⁵ No rĩrĩ, no mũthĩnjĩre nyamũ cianyũ itũũra-inĩ rĩanyu o rĩothe na mũrĩe nyama nyingĩ o ũrĩa mũngĩenda, o taarĩ nyama cia thwariga kana cia thĩiya, mũrĩe kũringana na kĩrathimo kĩrĩa Jehova Ngai wanyu amũheete. Andũ othe, arĩa marĩ na thaahu o na arĩa matarĩ, no marĩe nyama icio. ¹⁶ No mũtikanarĩe thakame; mũitagei thĩ o taarĩ maaĩ. ¹⁷ Mũtikanarĩre matũũra-inĩ manyu gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano yanyu, na ndĩbei ya mũhĩhano, na maguta, kana marĩgĩthathi ma ndũũru cianyũ cia ng'ombe na cia ng'ondũ, kana kĩndũ o gĩothe mwĩhĩtĩte kũrutaga, kana maruta manyu ma kwĩyendera, o na kana maruta ma mwanya. ¹⁸ Handũ ha gwĩka ũguo-rĩ, mũrĩrĩagĩra indo icio mbere ya Jehova Ngai wanyu mũrĩ handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura, inyuĩ ene, na arĩũ anyu na airĩtu anyu, na ndungata cianyũ cia arũme na cia andũ-a-nja, na Alawii a kuuma matũũra-inĩ manyu, na nĩmũrĩkenagĩra maũndũ mothe marĩa mũrĩkaga na moko manyu mũrĩ mbere ya Jehova Ngai wanyu. ¹⁹ Menyererai mũtikanarekererie Alawii hĩndĩ rĩria yothe mũgũtũũra bũrũri ũcio wanyu.

²⁰ Rĩrĩa Jehova Ngai waku agaakwaramĩria bũrũri waku o ta ũrĩa aakwĩrĩre, nawe wende kũria nyama na uge atĩrĩ, "Nĩngwenda nyama," hĩndĩ iyo no ũrĩe nyama nyingĩ o ũrĩa ũngĩenda. ²¹ Kũngĩkorwo handũ harĩa Jehova Ngai waku athuurĩte haamũrĩrwo Rĩtwa rĩake nĩ hakũraihĩrĩrie-rĩ, no ũthĩnje nyamũ kuuma ndũũru-inĩ ciaku cia ng'ombe na cia ng'ondũ iria Jehova akũheete, ta ũrĩa ngwathĩte, na ũrĩ o kũu matũũra-inĩ maku, no ũrĩe nyama nyingĩ o ũrĩa ũngĩenda. ²² Rĩa nyama icio o ta ũrĩa ũngĩria nyama cia thwariga kana cia thĩiya. Andũ arĩa marĩ na thaahu na arĩa matarĩ no marĩe nyama icio. ²³ No ũmenyerere ndũkanarĩe thakame, tondũ thakame nĩyo muoyo, ndũkanarĩanĩre muoyo ũcio na nyama. ²⁴ Ndũkanarĩe thakame; mũite thĩ o ta maaĩ. ²⁵ Ndũkanamĩrĩe, nĩguo maũndũ maku magĩrĩre, o na ma ciana ciaku iria igooka thuutha waku, tondũ ũrĩkoragwo ũgĩika maũndũ marĩa magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova.

²⁶ No rĩrĩ, nĩũkoya indo ciaku iria nyamũre na kĩndũ kĩrĩa gĩothe wĩhĩtĩte atĩ nĩũkaruta, ũthĩ handũ harĩa Jehova agaathuura. ²⁷ Rũfĩra

magongona maku ma njino, ma nyama na ma thakame kīgongona-inĩ kĩa Jehova Ngai waku. Thakame iyo ya magongona macio maku no nginya iitwo hau mwena-inĩ wa kīgongona kĩa Jehova Ngai waku, no nyama no ũcirĩe. ²⁸ Menyerera wathĩkĩre mawatho maya mothe ndĩragwatha, nĩgeetha maũndũ maku na ma ciana ciaku irĩa igooka thuutha waku maagagĩrĩre hĩndĩ ciothe, tondũ ũrĩkoragwo ũgũka wega na ũria kwagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova Ngai waku.

²⁹ Jehova Ngai waku nĩakeheria mbere yaku ndũrĩrĩ iria ũkirĩrĩ kũhithũkĩra ũcitunye bũrũri. No rĩria ũgaacingata na ũtũũre bũrũri wacio, ³⁰ na ciarĩkia kũniinwo ciehere mbere yaku, wĩmenyerere ndũkanategwo na ũndũ wa gũtũria ũhoru wa ngai ciacio ũkĩũria atĩrĩ, “Ĩ ndũrĩrĩ ici itungatagĩra ngai ciacio atĩa? Tũgwĩka o ta ũria ciĩkaga.”

³¹ Ndũkanahooe Jehova Ngai waku na njĩra icio ciacio, nĩ ũndũ ikĩhooya ngai icio ciacio, nĩciĩkaga maũndũ mothe marĩa marĩ magigi marĩa Jehova athũire. O na nĩcinaga arĩũ ao na airĩtu ao na mwaki marĩ magongona ma ngai ciacio. ³² Tigĩrĩra atĩ nĩ weka maũndũ mothe marĩa ngwathĩte; ndũkanongerere ũndũ kana ũrutarute.

13

Kũhooya Ngai Ingi

¹ Mũnabii kana mũroti wa irooto angĩkeyumĩria thĩinĩ wanyu, nake amwĩre ũhoru wa kĩama kana wa ũrirũ, ² naguo ũhoru ũcio aarĩtie wa kĩama kana wa ũrirũ wĩkĩke-rĩ, acooke oige atĩrĩ, “Nĩtũrũmĩrĩrei ngai ingĩ (ngai iria mũtooĩ) mũreke tũcihooe,” ³ mũtikanathikĩrĩrie ndeto cia mũnabii ũcio, kana cia mũroti ũcio wa irooto; Jehova Ngai wanyu nĩkũmũgeria aramũgeria amenye kana nĩmũmwendete na ngoro cianyu ciothe na mĩoyo wanyu yothe. ⁴ Jehova Ngai wanyu nĩwe mũrĩrũmagĩrĩra, na nĩwe mũrĩitigagĩra. Menyagĩrĩrai maathani make na mũmathikagĩre; mũtungatagĩrei na mwĩgwatanagie nake. ⁵ Mũnabii ũcio kana mũroti ũcio no nginya ooragwo, tondũ nĩahunjĩtie ũhoru wa kũremera Jehova Ngai wanyu, ũria wamũrutire bũrũri wa Misiri, akĩmũkũũra kuuma bũrũri wa ũkombo; nĩageretie kũmũgarũra mwehere njĩra irĩa Jehova Ngai wanyu aamwathire mũrũmagĩrĩre. No nginya mũniine ũũru ũcio wehere gatagatĩ-inĩ kanyu.

⁶ Mũrũ wa nyũkwa ũria mũciaraniĩrwo, kana mũrũguo kana mwarĩguo, kana mũtumia waku ũria wendete, kana mũrataguo ũria mũmĩranĩtie ngoro nake angĩkũheenereria, akwĩre atĩrĩ, “Nĩtũthĩ tũkahooe ngai ingĩ” (ngai iria wee kana maithe manyu matooi, ⁷ ngai cia andũ aria mamũthiũrũrũkĩirĩe, marĩ gũkuhĩ, kana marĩ kũraya, kuuma mwena ũmwe wa bũrũri nginya ũria ũngĩ), ⁸ ndũkanetĩkĩre ũhoru ũcio wake, kana ũmũthikĩrĩrie. Ndũkanamũiguĩre tha. Ndũkanamũtĩge arĩ muoyo kana ũmũhithĩrĩre. ⁹ No nginya ũkaamũũraga. Guoko gwaku nĩkuo gũgaakorwo kũrĩ kwa mbere ũhoru-inĩ ũcio wa kũmũũraga, gũcooke kũrũmĩrĩrwo nĩ moko ma andũ aria angĩ othe. ¹⁰ Mũhũũrei na mahiga nyuguto nginya akue, nĩ ũndũ nĩageretie kũmũgarũra amũrute njĩra-inĩ ya Jehova Ngai wanyu ũria wamũrutire bũrũri wa Misiri, kuuma bũrũri wa ũkombo. ¹¹ Hĩndĩ iyo andũ othe a Isiraeli nĩmakaigua ũhoru ũcio nao nĩmagetigĩra, na gũtirĩ mũndũ gatagatĩ kanyu ũgeeka ũndũ mũũru ta ũcio rĩngĩ.

¹² Mũngĩkaigua ũhoru ũkĩheanwo ũkonĩ itũũra rĩmwe rĩa marĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũtũũre kuo-rĩ, ¹³ atĩ andũ aaganu

nĩmeyumĩrĩtie thĩinĩ wanyu na makahĩtithia andũ a itũũra rĩao njĩra, makameera atĩrĩ, “Nĩtũthĩũ tũkahooe ngai ingĩ” (ngai iria inyuĩ mũtooĩ),¹⁴ hĩndĩ ñyo no nginya mũkooĩrĩria ũhoro ũcio, na mũũthuthuurie na mũũtuĩrie wega biũ. Mũngĩona nĩguo kũrĩ na kũmenyeke wega atĩ ũndũ ũcio ũrĩ magigi ũguo nĩwĩkĩkte thĩinĩ wanyu-rĩ,¹⁵ no nginya mũkoooraga andũ arĩa othe matũũraga itũũra rĩu na rũhiũ rwa njora. Itũũra rĩu nĩmũkarĩniina biũ, mũniine andũ a rĩo o na mahiũ makuo.¹⁶ Mũgaacookanĩrĩria indo ciothe iria ndahe cia itũũra rĩu handũ hamwe o kũu gatagati ga kĩhaaro gĩa itũũra, mũcine itũũra rĩu biũ hamwe na indo ciarĩo cia gũtahwo, itũũke igongona rĩa njino rĩrutũirwo Jehova Ngai wanyu. Rĩgaatũũra rĩrĩ rĩanange nginya tene, na rĩtigaakwo rĩngĩ.¹⁷ Gũtirĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩa indo icio itũũrĩrwo kũniinwo gĩgaakorwo kĩrĩ moko-inĩ manyu, nĩgeetha Jehova atige gũcinwo nĩ marakara make mahiũ; nake acooke amũiguire tha, na amwĩke maũndũ ma ũtugi, na atũme mũngĩhe, o ta ũrĩa erĩire maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa,¹⁸ nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra Jehova Ngai wanyu na kũmenyerera maathani make mothe marĩa ngũmũhe ũmũthĩ, na gwĩka maũndũ marĩa magĩrĩire maitho-inĩ make.

14

Irio iria itarĩ Thaahu na iria irĩ Thaahu

¹ Inyuĩ nĩ inyuĩ ciana cia Jehova Ngai wanyu. Mũtikanetemange* kana mwenjwo ihara ũthĩũ-inĩ nĩ ũndũ wa mũndũ mũkuũ,² nĩgũkorwo mũrĩ andũ mamũrĩrwo Jehova Ngai wanyu. Kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe cia thĩ, Jehova nĩamũthuurĩte mũtuĩke andũ ake a bata.

³ Mũtikanarĩe kĩndũ o nakĩ kĩrĩ thaahu. ⁴ Ici nĩcio nyamũ iria mwagĩrĩrwo kũrĩa: nĩ ndegwa, na ng’ondũ, na mbũri, ⁵ na thwariga, na thũiya, na thwara, na mbũri ya werũ, na ndoo, na ngondi, o na ng’ondũ cia irĩma-inĩ. ⁶ No mũrĩe nyamũ o yothe irĩ mahũngũ maatũku na makarekania na nĩcookagia ithagumia. ⁷ No rĩrĩ, harĩ nyamũ iria icookagia ithagumia kana irĩ mahũngũ maatũku marekanĩtie biũ, mũtikanarĩe ngamĩra, kana mbũkũ, kana ikami. O na gũtuĩka nĩcookagia ithagumia, mahũngũ ma cio ti maatũku, icio irĩ thaahu harĩ inyuĩ. ⁸ Nayo ngũrwe, o na akorwo mahũngũ mayo nĩmarekanĩtie biũ-rĩ, ndicookagia ithagumia; ñyo irĩ thaahu harĩ inyuĩ. Mũtikanarĩe nyama ciacio kana mũhutie ciimba ciacio.

⁹ Thĩinĩ wa nyamũ ciothe iria itũũraga maa-inĩ, no mũrĩage irĩa yothe irĩ mathagu manyiitainĩ na irĩ ngaracũ mwĩrĩ. ¹⁰ No irĩa yothe itarĩ tũthagu na ngaracũ, mũtikanamĩrĩe; nĩgũkorwo irĩ thaahu harĩ inyuĩ.

¹¹ No mũrĩe nyoni o yothe irĩa itarĩ thaahu. ¹² No ici mũtikanarĩe: nderi, na ndiyũ, na ndiyũ iria njirũ, ¹³ na hũngũ irĩa ndune na mũthemba o wotho wa hũngũ iria njirũ, ¹⁴ na mũthemba o wotho wa mahuru ¹⁵ na ndundu irĩa irĩ rũhĩa, na ndundu irĩa igambaga, na nyoni ya iria-inĩ irĩa irĩ mathagu maraaya, na mũthemba o wotho wa rwĩgĩ, ¹⁶ na gatundu karĩa kanĩni, na ndundu irĩa nene, o na ndundu irĩa njerũ, ¹⁷ na ndundu ya werũ, na rwĩgĩ rũnene rũria rũrĩaga thamaki, na nyoni ya iria-inĩ irĩa irĩ ngingo ndaaya, ¹⁸ na karoga-ngunũ, na mũthemba yotho ya cũcũ-wanjoka, na hudihuda, o na rũhuhu.

* **14:1** Gwĩtemanga mwĩrĩ rĩarĩ igongona rĩa andũ a Ndũrĩrĩ hĩndĩ ya macakaya.

19 Tünyamü tuothe türîa türî mathagu tümbükaga türî gîtutu türî thaahu harî inyuî, mütikanatürîe. 20 No nyamü yothe îri mathagu na ndrîi thaahu no mûmîrîe.

21 Mütikanarîe kindû o na kîrîkû kîrîa mûgaakora gîkuîte. No mûkîhe mündû wa kûngî ürîa ütûuraga itûûra-inî o riothe rîa matûûra manyu, nake no akîrîe, kana ûkîenderie mûrûrîrî. No inyuî mûrî andû maamûrîrwo Jehova Ngai wanyu.

Mütikanaruge koori na iria rîa nyina.

Icunjî cia Ikûmi

22 Menyererai mûrutage gîcunjî gîa ikûmi kîa maciaro mothe ma mîgûnda wanyu mwaka o mwaka. 23 Rîagîrai gîcunjî gîa ikûmi kîa ngano wanyu, na ndîbei wanyu ya mûhîhano, na maguta manyu, na marigithathi manyu ma ndûûru cianyu cia ng'ombe na cia mbûri mbere ya Jehova Ngai wanyu mûrî handû harîa agaathuura ha gûtûûria Rîitwa rîake, nîgeetha mwîrute gwîtigîra Jehova Ngai wanyu hîndî ciothe.

24 No rîrî, handû hau hangîkorwo nî haraihu mûno, na Jehova Ngai wanyu nîamûrathimîte na mûtingîhota gûkuua gîcunjî kîanyu gîa ikûmi mûtware handû hau (nî ûndû handû hau Jehova agaathuura ha gûtûûria Rîitwa rîake nîhamûraihîrîrie mûno-rî), 25 hîndî îyo mûgaakûûrania gîcunjî kîanyu gîa ikûmi na betha, na inyuî mûtware betha îyo handû harîa Jehova Ngai wanyu agaathuura. 26 Hûthîrai betha îyo na kûgûra kîrîa gîothe mûngîenda: ng'ombe, kana ng'нду, kana ndîbei o na kana kindû kîgagatie gîa kûnyua, kana o kindû gîothe kîrîa mûngîenda. Ningî inyuî na andû a nyûmba cianyu mûkaarîra indo icio o hau mbere ya Jehova Ngai wanyu mûkenete. 27 Na mütikanarekererie Alawii arîa matûûraga matûûra-inî manyu, nîgûkorwo matîrî gîthaka kana igai rîao ene.

28 Na rîrî, o mîaka îtatû yathira, mûrutage icunjî cia ikûmi cia uumithio wanyu wothe wa mwaka ûcio, mûgaaciga kûu matûûra-inî manyu, 29 nîgeetha Alawii (arîa matarî agaîre gîthaka kana igai rîao ene), na andû a kûngî, na ciana cia ngorîai, na atumîa a ndîgwa arîa matûûraga matûûra-inî manyu, magookaga makarîa na makahûûna, nîguo Jehova Ngai wanyu amûrathimage wîra-inî wothe wa moko manyu.

15

Mwaka wa Kûrekanîra Mathiirî

1 Na rîrî, mîaka mûgwanja yathira, no nginya mûkarekanagîra mathiirî. 2 Ûndû ûcio mûrîwîkaga ûû: mûkombithania o wothe nîarîrekanagîra thiirî o wothe ürîa akombeire Mûisiraeli ürîa ûngî. Ndakarandûra Mûisiraeli ürîa ûngî thiirî kana mûrû wa îthe, nî ûndû ihinda rîa Jehova rîa kûrekanîra mathiirî nîrîhunjanîurio. 3 No mûrandûre mündû wa kûngî thiirî, no rîrî, no nginya mûrekanîre thiirî o wothe ürîa mûrû wa thoguo arî nago.* 4 No rîrî, gûtiagîrîre gûkorwo na mündû mûthîini thîinî wanyu, nîgûkorwo mûrî bûrûri-inî ûcio Jehova Ngai wanyu ekûmûhe mûwîgwatîre ûtuîke igai rîanyu-rî, nîakamûrathima mûno, 5 angîkorwo nîmûgwathîkîra Jehova Ngai wanyu biû, o na mûmenyagîrîre kûrûmagîrîra maathani maya mothe ngûmûhe ûmûthî. 6 Nîgûkorwo Jehova Ngai wanyu nîakamûrathima

* 15:3 Andû a mabûrûri mangî matiatigaga kûrîma mîgûnda yao mwaka-inî wa mûgwanja ta andû a Israeli. Nî ûndû wa gîtûmi kûu o matiatigaga mbeeca cia kûrîha thiirî.

ta ũrĩa eeraniĩre, na nĩmũgakombagĩra ndũrĩrĩ nyingĩ, no inyuĩ mũtigaakombaga harĩ cio. Nĩmũgaathaga ndũrĩrĩ nyingĩ, no cio itikamwathaga.

⁷ Kũngĩgaakorwo na mũndũ mũthĩni gatagatĩ-inĩ ka ariũ a ithe wanyu itũũra-inĩ o rĩothe kũu bũrũri-inĩ ũcio Jehova Ngai wanyu ekũmũherĩ, mũtikanamũmirie ngoro, kana mũtuĩke akarĩ kũrĩ mũrũ wa ithe wanyu ũcio mũthĩni. ⁸ No rĩrĩ, nĩ kaba mũmũtambũrũkĩrie guoko, na mũmũkombithie kĩrĩa gĩothe akaabatario nĩkĩo. ⁹ Mwĩmenyererei mũtikanagaĩe na meciiria mooru, mũkoiga atĩrĩ: “Mwaka wa mũgwanja, mwaka ũrĩa wa kũrekanĩra mathiĩrĩ ũrĩ hakuĩ,” nĩguo mũtikagaĩe na ngoro njũru, mwage gũtaanahĩra mũrũ wa ithe wanyu ũrĩa ũbataire, kana mwage kũmũhe kĩndũ. Nake hĩndĩ ĩyo no akaĩre Jehova nĩ ũndũ wanyu, na inyuĩ nĩmũkonwo mwĩhĩtie. ¹⁰ Heagai mũndũ ta ũcio na ũtaana, na mwĩkage ũndũ ũcio na ngoro itarĩ na ũũru; na nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, Jehova Ngai wanyu nĩarĩmũrathimaga mawĩra-inĩ manyu mothe, o na maũndũ-inĩ mothe marĩa mũrĩkaga. ¹¹ Nĩkũrĩkoragwo na andũ athĩni hĩndĩ ciothe bũrũri-inĩ. Nĩ ũndũ ũcio ngũmwatha mũtuĩke ataana kũrĩ ariũ a ithe wanyu, na kũrĩ andũ arĩa athĩni o na abatari arĩa marĩkoragwo bũrũri-inĩ wanyu.

Kũrekereria Ndungata

¹² Mũrũ wa ithe wanyu Mũhibirania, arĩ mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja, angĩyendia kũrĩ we na agũtungatĩre mĩaka ĩtandatũ-rĩ, mwaka wa mũgwanja wakinya no nginya ũkaamũrekereria athĩ. ¹³ Na rĩrĩa ũkaamũrekereria, ndũkanareke athĩ moko matheri. ¹⁴ Nĩũkamũhe indo na ũtaana kuuma rũũru-inĩ rwaku, o na kuuma kihũrĩro-inĩ gĩaku kĩa ngano o na kihihĩro-inĩ kĩa ndibei. ũkaamũhe indo kũringana na ũrĩa Jehova Ngai waku akũrathimite. ¹⁵ Ririkanaga atĩ o na we warĩ ngombo kũu bũrũri wa Misiri, no Jehova Ngai waku agĩgũkũura. Kĩu nĩkĩo gĩatũma ngũhe rĩathani rĩu ũmũthĩ.

¹⁶ No rĩrĩ, ndungata yaku ĩngĩgakwĩra atĩrĩ, “Nĩ ndikwenda gũgũtiga,” nĩ ũndũ nĩkwendete na ĩkenda andũ a nyũmba yaku, na nĩ ũndũ nĩyonaga gwaku gwĩ kwega-rĩ, ¹⁷ hĩndĩ ĩyo nĩũgakĩnyiita mũkuha, ũmĩtũrĩkie gũtũ ĩrĩ hau mũrango-inĩ, ĩtuĩke ndungata yaku mũtũrĩre wayo wothe. ũguo nũguo ũgeeka ndungata yaku ya mũndũ-wa-nja.

¹⁸ Ndũkone taarĩ ũndũ ũrĩ hinya kũrekereria ndungata yaku ĩthĩ, nĩ ũndũ ũtungata ũrĩa ĩgũtungatĩre mĩaka ĩyo ĩtandatũ nĩ ta maita meerĩ ma mũcaara wa mũndũ wa kwandĩkwo. Nake Jehova Ngai waku nĩarĩkũrathimaga maũndũ-inĩ mothe marĩa ũrĩkaga.

Marigithathi ma Nyamũ

¹⁹ Rutagĩra Jehova Ngai waku marigithathi mothe ma njamba kuuma ndũũru-inĩ ciaku cia ng’ombe na cia mbũri. Ndũkanatware marigithathi maku ma ndegwa wĩra-inĩ, na ndũkanamure marigithathi maku ma ng’ondũ guoya. ²⁰ O mwaka, wee na andũ a nyũmba yaku nĩmũgacĩrĩagĩra mbere ya Jehova Ngai waku handũ harĩa agaathuura. ²¹ Nyamũ ĩngĩgakorwo ĩrĩ na kaũũgũ, ĩkorwo ĩgĩthua kana ĩrĩ ndumumu, kana ĩkorwo na ũũgũ o na ũrĩkũ-rĩ, mũtikanamĩrutĩe Jehova Ngai wanyu ĩgonona. ²² Mũkaamĩrĩra o kũu matũũra-inĩ manyu. No ĩrĩo nĩ arĩa marĩ na thaahu na arĩa matarĩ na thaahu, o taarĩ thĩiya kana thwariga maraarĩa. ²³ No mũtikarĩage thakame; mũitagei thĩ o ta maaĩ.

16

Bathaka

¹ Menyagĩrairai mweri wa Abibu na müküngüyagĩre Bathaka ya Jehova Ngai wanyu, nĩ ùndũ mweri-inĩ wa Abibu nĩguo aamũrutire bũrũri wa Misiri kũrĩ ùtukũ. ² Nĩmũgathĩnjĩra Jehova Ngai wanyu igongona rĩa Bathaka rĩa nyamũ kuuma rũuru-inĩ rwanu rwa mbũri kana rwa ng'ombe, mũcithĩnjĩre handũ harĩa Jehova agaathuura ha gũtũria Rĩitwa riake. ³ Mũtikanamĩrĩanĩrie na mĩgate mũkĩre ndawa ya kũmbia, no ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja mũrie mĩgate itarĩ mĩmbie, arĩ yo mĩgate ya mĩnyamaro, nĩ ùndũ mwoimire bũrũri wa Misiri na ihinya, na nĩgeetha matukũ-inĩ mothe ma muoyo wanyu mũrĩkanage mũthenya ũcio mwoimire bũrũri wa Misiri. ⁴ Ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja mũtikanakore mũrĩ na ndawa ya kũmbia bũrũri-inĩ wanyu wothe. Mũtikanareke nyama o ciothe cia iria mũkũruta igongona hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa mbere iraaire nginya rũciini.

⁵ Mũtikanathĩnjĩre igongona rĩa Bathaka itũura-inĩ o rĩothe kũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe, ⁶ tĩga o harĩa agaathuura ha gũtũria Rĩitwa riake. Hau nĩho mũkaarũtĩra igongona rĩa Bathaka hwaĩ-inĩ rĩria rĩua rĩthũaga, rĩtuĩke rĩa kũrĩrikana ihinda rĩria mwoimire bũrũri wa Misiri. ⁷ Mũkaarĩhĩria na mũrĩrũre handũ hau Jehova Ngai wanyu agaathuura. Nĩngĩ kwarooka gũkĩa mũcooke hema-inĩ cianyu. ⁸ Ihinda rĩa mĩthenya itandatũ mũkaarĩaga mĩgate itarĩ mĩmbie, nagu o mũthenya wa mũgwanja mũgie na kũngano kiamũrĩrwo Jehova Ngai wanyu, na mũtikarute wĩra o na ũrĩkũ.

Gĩathĩ gĩa Ciumia

⁹ Taragai ciumia mũgwanja kuuma mwambĩrĩria kũgetha ngano rĩria itarĩ ngethe. ¹⁰ Mũcooke müküngũire Gĩathĩ gĩa Ciumia nĩ ùndũ wa Jehova Ngai wanyu, na ùndũ wa kũruta maruta ma kwĩyendera maringaine na irathimo iria Jehova Ngai wanyu amũrathimĩte nacio. ¹¹ Na mũkenagĩre Jehova Ngai wanyu mũrĩ handũ harĩa agaathuura ha gũtũria Rĩitwa riake, inyuĩ, na arĩũ anyu, na airĩtu anyu, na ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na Alawii arĩa marĩ matũura-inĩ manyu, na andũ a kũngĩ, na ciana cia ngoriai, o na atumia a ndigwa arĩa matũũranagia na inyuĩ. ¹² Rirĩkanai atĩ mwarĩ ngombo kũu bũrũri wa Misiri, na mũrũmagĩrĩre wega irĩra icio cia watho wa kũrũmĩrwo.

Gĩathĩ gĩa Ithũnũ

¹³ Kũngũyagĩrai Gĩathĩ gĩa Ithũnũ mĩthenya mũgwanja thuutha wa gücookereria maciaro marĩa moimĩte ihuhĩro-inĩ cianyu cia ngano, na ihĩhĩro-inĩ cianyu cia ndibei. ¹⁴ Kenagĩrai Gĩathĩ kũu kĩanyu, inyuĩ, na arĩũ anyu, na airĩtu anyu, na ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na Alawii, na andũ a kũngĩ, na ciana cia ngoriai, o na atumia a ndigwa arĩa matũũraga matũũra-inĩ manyu. ¹⁵ Kũngũyagĩrai Gĩathĩ kũu kĩamũrĩrwo Jehova Ngai wanyu ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja mũrĩ handũ hau Jehova agaathuura. Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩakamũrathima magetha-inĩ manyu mothe, na mawĩra-inĩ mothe ma moko manyu, nakĩo gĩkeno kĩanyu nĩgĩkaiganĩra.

¹⁶ Arũme othe anyu no nginya makeyumĩria mbere ya Jehova Ngai wanyu maita matatũ o mwaka marĩ handũ hau agaathuura: hĩndĩ ya Gĩathĩ kĩa Mĩgate itarĩ Mĩmbie, na ya Gĩathĩ gĩa Ciumia, na ya Gĩathĩ gĩa Ithũnũ. Gũtikanagĩe mũndũ ũkoimĩra mbere ya Jehova moko matheri:

17 O ūmwe wanyu no nginya akarehaga kīheo kīringaine na ūrĩa Jehova Ngai wanyu amūrathimite.

Aciri

18 Mũgaathuura aciri, o na anene a o mũhĩrĩga kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothe yanyu o itũũra-inĩ o rĩothe Jehova Ngai wanyu ekũmũhe, nao nĩmagatuagĩra andũ ciira wega. 19 Mũtikanahotomie ciira kana mũgĩe na gũthutũkania. Mũtikanamũkĩre ihaki, nĩgũkorwo ihaki nĩrĩtũmaga maitho ma mũndũ mũũgĩ matuĩke matumumu, na rikoogomia ciugo cia mũndũ ūrĩa mũthingu. 20 Rũmagĩrĩrai kĩhooto kio giiki, nĩgeetha mũtũre muoyo na mwigwatĩre bũrũri ūrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe.

Kũhooya Ngai Ingĩ

21 Mũtikanahaande gĩtuĩ kĩa Ashera mwena-inĩ wa kĩgongona kĩrĩa mũgaathondekera Jehova Ngai wanyu, 22 na mũtikanaake ihiga rĩa kũhooyagwo, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩathũire maũndũ macio.

17

1 Mũtikanarutĩre Jehova Ngai wanyu igongona rĩa ndegwa kana rĩa ng' Ondu irĩ na kauũgũ kana ũũgũ, nĩgũkorwo ũndũ ũcio ūrĩ thaahu harĩ Jehova.

2 Mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja ũtũũranagia na inyuĩ itũũra-inĩ rĩmwe rĩa kũrĩa Jehova ekũmũhe, angĩoneka agĩka ũuru maitho-inĩ ma Jehova Ngai wanyu na ũndũ wa gũthũkia kĩrĩkanĩro gĩake, 3 na agakararia riathani riakwa akahooya ngai ingĩ, na agaciinamĩrĩra kana akainamĩrĩra riũa, kana mweri, kana njata cia matu-inĩ, 4 na mũmenyithio ũhoru ũcio-rĩ, hĩndĩ iyo no nginya mũgaatuĩria ũhoru ũcio wega. Kũngĩkorwo ũhoru ũcio nĩ wa ma, na hakorwo na ũira atĩ ũndũ ũcio ūrĩ thaahu nĩwikĩtwo thĩnĩ wa Isiraeli, 5 oyai mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja ũcio wikĩte ũndũ ũcio mũũru mũmũtware kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩanyu inene na inyuĩ mũmũhũre na mahiga nyuguto nginya akue. 6 Na ũndũ wa ũira wa andũ eerĩ kana atatũ, mũndũ no oragwo, no gũtirĩ mũndũ ũkooragwo na ũndũ wa ũira wa mũndũ ũmwe. 7 Moko ma aira acio no nginya makorwo marĩ ma mbere ũhoru-inĩ ũcio wa kũmũũraga, na thuutha ũcio marũmĩrĩrwo nĩ moko ma andũ arĩa angĩ othe. No nginya mũniine ũuru ũcio wehere gatagati-inĩ kanyu.

Magooti ma Ciira

8 Kũngĩkaagia maciira magooti-inĩ manyu mũtangĩhota gũtua, marĩ ma ũiti wa thakame, o na ma gũtuithania mũndũ na mũndũ ũria ũngĩ, kana mũndũ ũhũũrite ũria ũngĩ, matwaragei handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura. 9 Thĩĩ kũrĩ Alawii arĩa athĩnjĩri-Ngai, na kũrĩ mũtuithania ciira ũria ūrĩ wĩra-inĩ ihinda rĩu. Mũmoorie ũhoru ũcio nao mamuonie ũria ciira ũcio wagĩrĩre gũtuuo. 10 No nginya mwĩke kũringana na matua marĩa makaamũhe mũrĩ handũ hau Jehova agaathuura. Menyagĩrĩrai mwĩkage ũria wothe marĩmwathaga mwĩke. 11 Īkagai kũringana na watho ũria mamũrutĩte, na mũrũmĩrĩre matua mao marĩa mekũmũhe. Mũtikanehũgũre mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho, mũtigane na ũria mamwĩrite. 12 Mũndũ ũria ũngĩonania kũnyarara mũtuithania ciira kana mũthĩnjĩri-Ngai, ũria ũrũgamaga agĩtungatĩra Jehova Ngai wanyu, no nginya ooragwo. No nginya mũniine ũuru ũcio wehere Isiraeli. 13 Andũ othe nĩmakaigua ũhoru ũcio nao metigĩre, na matigacooka gũkorwo marĩ na kĩnyararo rĩngĩ.

Mūthamaki

¹⁴ Rīrīa mūgaathiī būrūri ūrīa Jehova Ngai wanyu ekūmūhe, na mūkorwo mūwīgwatīre na mūgaatūūra kuo, na muuge atīrī, “Rekei tūgīe na mūthamaki witū ta ndūrīrī iria ciothe itūthiūrūrūkiire,”

¹⁵ Menyererai wega mūgaathuura mūthamaki ūrīa Jehova Ngai wanyu amwamūrīre. No nginya akoima gatagatī-inī ka ariū a ithe wanyu. Mūtīgathuure mūdū wa kūngī atuīke mūthamaki wanyu, mūdū ūtarī mūrū wa thoguo Mūisiraeli. ¹⁶ Mūthamaki ūcio, o nake ndakaneingīhīrie mbarathi, kana atūme andū macooke būrūri wa Misiri makamūgūrīre ingī, nīgūkorwo Jehova amwīrīte atīrī, “Mūtikanacooke na thuutha, mūgere nīra iyo rīngī.” ¹⁷ Nake ndakanahikie atumia aingī, nīguo ngoro yake ndikanagarūrūke. Nīngī ndakaneingīhīrie betha na thahabu.

¹⁸ Rīrīa agakarīra gītī gīake kīa ūthamaki, akoya ibuku rīa gīkūnjo, eyandīkire watho ūyū, aūrūtīte ibuku-inī rīrīa riumīte harī athīnjīrī-Ngai, arī o Alawii. ¹⁹ Narīo ibuku rīu nīaikarage narīo, arīthomage matukū marīa mothe egūtūūra muoyo nīguo erutage gwītīgīra Jehova Ngai, na arūmagīrīre wega ciugo ciothe cia watho ūyū na irīra cia watho wa kūrūmagīrīrwo, ²⁰ na ndagetuage mwega gūkīra ariū a ithe agarūrūke mwena wa ūrīo kana wa ūmotho atigane na watho. Hīndī iyo, we na njiaro ciake nīmagathamaka ihinda irāya ūthamaki-inī wake kūu Isiraeli.

18

Maruta nī ūndū wa Athīnjīrī-Ngai na Alawii

¹ Athīnjīrī-Ngai, arīa Alawii, hamwe na mūhīrīga ūcio wothe wa Lawi, matikagīa na gīthaka kana igai hamwe na andū a Isiraeli arīa angī. Magaatūūrāgio nī indo iria irutīrwo Jehova cia igongona rīa njino, nīgūkorwo rīu nīrīo igai rīao. ² Matikagaya igai gatagatī ka ariū a ithe wao; nīgūkorwo Jehova nīwe igai rīao, o ta ūrīa aameriire.

³ Indo ici nīcio athīnjīrī-Ngai magīrīrwo nī kūheagwo ciumīte kūrī andū arīa marīrutaga igongona rīa ndegwa kana rīa ng’ondū: nī guoko, na thīia cieri, na nyama cia nda. ⁴ No nginya mūmaheage maciaro ma mbere ma ngano yanyu, na ma ndibei yanyu ya mūhīhano, na maguta, o na guoya wa mbere wa ng’ondū cianyu cienjwo, ⁵ nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīamathuurīte hamwe na njiaro ciao kuuma harī mūhīrīga yanyu yothe, nīgeetha marūgamage magatungataga thīinī wa Rītwa rīa Jehova hīndī ciothe.

⁶ Mūlawii angīthaama, oime kūrīa atūūrāga itūūra-inī rīmwe rīa matūūra manyu thīinī wa Isiraeli, na oke endete mūno gūkinya handū harīa Jehova agaathuura-rī, ⁷ no atungate thīinī wa rītwa rīa Jehova Ngai wake, o ta Alawii arīa angī arīa matungataga hau mbere ya Jehova. ⁸ Nake akaagaīrwo indo ciiganāine na cia arīa angī, o na gūtūika nīamūkīrīte mbeeca ciumanīte na kwendia indo cia nyūmba yao.

Mitugo irīa irī Magigi

⁹ Rīrīa mūgaathiī būrūri ūrīa Jehova Ngai wanyu ekūmūhe, mūtikanerute maūdū ma kwīgerekania na mīthiire irīa irī magigi ya ndūrīrī iria irī kuo. ¹⁰ Rekei gūtikanoneke mūdū thīinī wanyu ūkūruta igongona rīa gūcina mūrīū kana mwarī, kana ūkūrāgūra, kana ūkūrōgana, kana mūtūirīa wa nyoni ya mūdū, kana mūdū-mūgo, ¹¹ kana mūrōgani wa ithitū, kana mūdū ūrī na maroho ma kūragūra, kana mūrōgi, o na kana mūdū ūkaragūra na maroho ma andū akuū.

12 Mündũ ũrĩa wĩkaga maũndũ macio nĩonagwo arĩ magigi nĩ Jehova, na nĩ ũndũ wa maũndũ macio marĩ magigi, nĩkĩo Jehova Ngai wanyu ekũrutũrũra ndũrĩrĩ icio ciehere mbere yanyu. 13 Inyuĩ no nginya mũtuĩke andũ matarĩ ũcuuke mbere ya Jehova Ngai wanyu.

Mũnabii

14 Ndũrĩrĩ iria mũgaatunya bũrũri-rĩ, nũithikagĩrĩria arogi na andũ arĩa maragũraga. No inyuĩ, Jehova Ngai wanyu ndamwĩtikĩritie gwĩka ũguo.

15 Jehova Ngai wanyu nĩakamũtũmĩra mũnabii o ta nĩ kuuma harĩ ariũ a thoguo. No nginya mũmũiguage. 16 Nĩgũkorwo ũguo nĩguo mworirie Jehova Ngai wanyu mũrĩ kũu Horebu mũthenya ũria muonganite, rĩria mwoigire atĩrĩ, “Ndũkareke tũigie mũgambo wa Jehova Ngai witũ, kana tuone mwaki ũcio mũnene rĩngĩ, nĩgeetha tũtigakue.”

17 Jehova aanjĩrĩre atĩrĩ: “Ũguo moiga nĩ wega. 18 Nĩngamarahũrĩra mũnabii o tawe oime thĩnĩ wa ariũ a ithe wao; na nĩngekĩra ciugo ciakwa kanua gake, nake nĩakameera ũria wothe ngaamwatha. 19 Mündũ o wothe ũkaarega kũigua ciugo ciakwa iria mũnabii ũcio akaaria thĩnĩ wa rĩitwa rĩakwa-rĩ, nĩ mwene nĩ nĩ ngamũũria ũhoro ũcio. 20 No rĩrĩ, mũnabii ũrĩa ũkaaria ũndũ o na ũrĩkũ na mwĩgerero akĩgwetaga rĩitwa rĩakwa, oige ũndũ itamwathĩte, kana mũnabii ũria ũkaaria akĩgwetaga rĩitwa rĩa ngai ingĩ, no nginya akooragwo.”

21 Mwahota kwĩyũria atĩrĩ, “Tũngĩkĩmenya atĩa rĩria ndũmĩrĩrĩ itaarĩtio nĩ Jehova?” 22 ũndũ ũria mũnabii angĩaria rĩitwa-inĩ rĩa Jehova, naguo ũndũ ũcio wage kuoneka kana kũhinga, iyo nĩ ndũmĩrĩrĩ itaarĩtio nĩ Jehova. Mũnabii ũcio aarĩtie na mwĩgerero. Mũtikanamwĩtigire.

19

Matũũra ma Kũũrĩrwo

1 Rĩrĩa Jehova Ngai wanyu agaakorwo aniinĩte ndũrĩrĩ iria ekũmũhe bũrũri wacio, na rĩria na inyuĩ mũgaakorwo mũrĩkĩtie kũingata ndũrĩrĩ icio, na mũgaatũũra matũũra ma cio na nyũmba ciacio, 2 hĩndĩ iyo nĩmũkamũra matũũra matatũ marĩ handũ gatagatĩ ka bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũwĩgwatĩre. 3 Mũgaathondeka barabara cierekeire matũũra macio, naguo bũrũri ũcio Jehova ekũmũhe ũtuĩke igai rĩanyu, mũwathũre icunji ithatũ, nĩgeetha mũndũ o wothe ũngĩũraga mũndũ oragĩre kuo.

4 ũyũ nĩguo watho ũkonĩ mũndũ ũrĩa ũngĩũraga mũndũ ũngĩ na oorĩre kuo nĩguo ahonokie muoyo wake, nake nĩ mũndũ ũrĩa ũngĩũraga mũndũ wa itũũra rĩake ataciĩrĩre gwĩka ũndũ ũcio, na akorwo ndaamũthũire mbere iyo. 5 Ta rĩria mũndũ angĩthĩ mũtitũ marĩ na mũndũ wa itũũra rĩake makoine ngũ, na akĩhĩũria ithanwa ateme mũtĩ-rĩ, ithanwa rĩrũke, rĩrũũge, rĩringe mũndũ ũcio wa itũũra rĩake, rĩmũũrage. Mũndũ ũcio no orĩre itũũra rĩmwe rĩa macio nĩguo ahonokie muoyo wake. 6 Angĩaga gwĩka ũguo-rĩ, mũrĩhanĩria wa thakame ahotu gũthingatana nake arĩ na marakara amũnyĩite, angĩkorwo itũũra rĩa kũũrĩro nĩrĩrahĩrĩre mũno, amũũrage o na gũtuĩka ndagĩrĩre kũũragwo nĩ ũndũ ndaathũire mũndũ ũcio mbere iyo. 7 Kũu nĩkĩo gĩtũmĩ kĩrĩa gĩatũma ndĩmwashe mũwĩyamũrĩre matũũra manene matatũ ma kũũrĩrwo.

8 Jehova Ngai wanyu angĩkongerera mĩhaka ya bũrũri wanyu o ta ũria erĩre maithe manyu na mwĩhĩtwa, amũhe bũrũri wothe ũria aamerĩre, 9 nĩ ũndũ wa ũrĩa mũgaakorwo mũmenyereire wega maathani maya ndĩramwatha ũmũthĩ, atĩ mwendage Jehova Ngai wanyu, na mũthiage na

njira ciake hĩndĩ ciothe, hĩndĩ iyo nĩmũkamũra matũũra mangĩ matatũ ma kũũrĩrwo. ¹⁰ Mũgeeka ũguo nĩgeetha gũtikanaitwo thakame ya mũndũ ũtarĩ na ũuru bũrũri-inĩ wanyu, ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ũtuĩke igai rĩanyu, na ningĩ nĩgeetha mũtikagĩe na mahĩtia ma gũita thakame.

¹¹ No mũndũ angĩkorwo athũire mũndũ wa itũũra riake, nake amuoherie njira-inĩ, amũtharĩkĩre amũũrage, acooke orĩre itũũra-inĩ rĩmwe rĩa macio-rĩ, ¹² athuuri a itũũra riake nĩmakamũtũmanĩra, arehwo kuuma kũu itũũra-inĩ, mamũneane kũrĩ mũrĩhanĩria wa thakame nĩguo ooragwo. ¹³ Mũtikanamũiguĩre tha. No nginya mũniine wĩhia wa ũiti wa thakame itarĩ na ũuru bũrũri-inĩ wa Isiraeli, nĩgeetha maũndũ manyu magĩrĩre.

¹⁴ Mũndũ ndakaneherie ihiga rĩa mũhaka rĩa mũndũ ũria mariganĩtie, rĩria rihaandĩrwo nĩ arĩa maarĩ mbere yanyu igai-inĩ rĩria mũkaamũkĩra bũrũri-inĩ ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũwĩgwatĩre.

Aira

¹⁵ Mũira ũmwe ti mũiganu wa gũtũma mũndũ atuĩrwo nĩ ũndũ wa ngero kana wa ihĩtia rĩria angĩkorwo ekĩte. No nginya ũhoru ũtuo nĩ wa ma na ũndũ wa ũira wa andũ eerĩ kana atatũ.

¹⁶ Mũira ũrĩ na rũthũũro angĩrũgama gũthitangĩra mũndũ ngero, ¹⁷ andũ acio eerĩ magĩte na ngarari, no nginya marũgame harĩ Jehova, mbere ya athĩnjĩri-Ngai na aciirithania arĩa magaaakorwo makĩruta wĩra ihinda-inĩ rĩu. ¹⁸ Aciirithania acio no nginya matuĩre ũhoru na kĩyo, na mũira ũcio angĩoneka nĩ wa maheeni, nĩaraigĩrĩra mũrũ wa ithe kĩgeenyoro-rĩ, ¹⁹ hĩndĩ iyo mũmwĩke o ta ũria aciirĩre gwĩka mũrũ wa ithe. No nginya mũniine ũuru ũcio thĩĩnĩ wanyu. ²⁰ Andũ arĩa angĩ nĩmakaigua ũhoru ũcio nao metigĩre, naguo ũndũ ũcio mũũru ndũgacooka gwĩkwo rĩngĩ thĩĩnĩ wanyu. ²¹ Mũtikanaugue tha; muoyo uumage muoyo, na riitho riimage riitho, na igeo riimage igeo, na guoko kuumage guoko, o na kũgũrũ kuumage kũgũrũ.

20

Gũthĩ Mbaara-inĩ

¹ Rĩria mũgaathĩ kũrũ na thũ cianyu na muone irĩ na mbarathi na ngaari cia ita na mbũtũ cia ita nyingĩ gũkĩra cianyu, mũtikanaciĩtigĩre, nĩ ũndũ Jehova Ngai wanyu, ũria wamũrutire bũrũri wa Misiri, agaakorwo hamwe na inyuĩ. ² Rĩria mũgaakorwo mũkuhĩrĩrie gũthĩ mbaara, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagakuhĩrĩria mbũtũ cia ita na aciariĩre. ³ Aciĩre atĩrĩ, "Thĩkĩrĩria wee Isiraeli, ũmũthĩ nĩ ũgũthĩ mbaara-inĩ ũkarũe na thũ ciaku. Ndũgaku ngoro kana wĩtigĩre na ndũkamake kana ũinaine ũrĩ mbere yacio. ⁴ Nĩgũkorwo Jehova Ngai waku nĩwe ũgũtwarana nawe nĩguo akũrũrĩre kũrĩ thũ ciaku, akũhootanĩre."

⁵ Anene nao nĩmakooria mbũtũ ya ita atĩrĩ: "Nĩ harĩ mũndũ wakĩte nyũmba njerũ na ndamĩrugũrĩtie? Nĩarekwo acooke mũciĩ, ndagakuĩre mbaara-inĩ, nake mũndũ ũngĩ atuĩke wa kũmĩrugũria. ⁶ Nĩ harĩ mũndũ ũhaandĩte mũgũnda wa mĩthabĩbũ na ndambĩrĩrie gũkenera matunda maguo? Nĩarekwo ainũke ndagakuĩre mbaara-inĩ nake mũndũ ũngĩ atuĩke wa gũkenera matunda macio. ⁷ Nĩ harĩ mũndũ marĩkanĩire na mũndũ-wa-nja atĩ nĩekũmũhĩkia na ndamũhĩkĩtie? O nake nĩ ainũke ndagakuĩre mbaara-inĩ nake mũndũ-wa-nja ũcio ahĩkio nĩ mũndũ ũngĩ."

⁸ Ningĩ anene nĩmagacooka morie atĩrĩ, "Nĩ harĩ mũndũ ũretigĩra kana agakua ngoro? ũcio nĩarekwo ainũke nĩgeetha arĩũ a ithe o nao

matigakue ngoro.”⁹ Rĩrĩa anene makaarĩkia kwarĩria mbütũ cia ita-rĩ, nĩmagathuura anene a ita a gütongoria mbütũ icio.

¹⁰ Rĩrĩa mũkaambata mũkahũure itũura inene, mũkaamba kũria andũ a rĩo metĩkĩre kũgĩe thayũ. ¹¹ Mangĩgetĩkĩra na mahingũre ihingo ciao-rĩ, andũ a itũura rĩu othe magaaũka a kũrutithio wĩra na hinya, mamũrutagĩre wĩra. ¹² Mangĩkaarega kũgĩe thayũ na mambĩrĩrie kũria na inyuĩ, mũgaathiũrũrũkĩria itũura rĩu. ¹³ Rĩrĩa Jehova Ngai wanyu akaarĩneana moko-inĩ manyu-rĩ, mũkooraga arũme othe arĩa marĩ thĩnĩ warĩo. ¹⁴ No ha ũhoro wa andũ-a-nja, na ciana, na mahiũ, o na kĩndũ kĩria kĩngĩ gĩothe kĩrĩ thĩnĩ wa itũura rĩu, no mũcitahe itũike cianyu. Na rĩrĩ, no mũhũthĩre indo icio Jehova Ngai wanyu amũheete kuuma kũrĩ thũ cianyu. ¹⁵ Ūguo nĩguo mũgeeka matũura manene mothe marĩa marĩ kũraya na kũria mũrĩ no ti ma ndũrĩrĩ iria irĩ gũkuhĩ na inyuĩ.

¹⁶ No rĩrĩ, thĩnĩ wa matũura manene ma ndũrĩrĩ marĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe matũike igai rĩanyu, mũtikanatigie kĩndũ o nakĩ, kĩhihagia kana kĩrĩ muoyo. ¹⁷ Mũkaamaniina biũ; andũ a Ahiti, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi o ta ũria Jehova Ngai wanyu aamwathĩte. ¹⁸ Kwaga ũguo nĩmakamũruta kũrũmĩrĩra maũndũ mothe marĩ magigi marĩa mekaga makĩhooya ngai ciao, na inyuĩ nĩmũkehĩria Jehova Ngai wanyu.

¹⁹ Mũngĩgaakorwo mũthiũrũrũkĩrie itũura ihinda iraa, mũkĩrĩhũura nĩguo mũrĩtahe, mũtikanathũkangie mĩtĩ yarĩo na kũmĩtemanga na ithanwa, nĩ ũndũ no mũrĩe matunda mayo. Mũtikanamĩteme. Mĩtĩ ya gĩthaka ikĩrĩ andũ, atĩ nĩguo mũmĩthiũrũrũkĩrie? ²⁰ No rĩrĩ, no mũteme mĩtĩ irĩa mũkũmenya atĩ ti ya matunda, na mũmĩtũmĩre gwĩthondekera mwĩgitio wa rũirigo nginya itũura rĩu rĩrarũa na inyuĩ rĩgwe.

21

Horohio ya Gĩkuũ gĩtoĩo Mũũragani

¹ Mũndũ angĩkooneka oragĩtwo, na akorwo akomete gĩthaka-inĩ kũu bũrũri ũcio Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũwĩgwatĩre, na kwage kũmenyeka mũndũ ũria ũmũũragĩte-rĩ, ² athuuri anyu na aciirithania nĩmakoimagara magathime itĩna rĩa kuuma harĩa mwĩrĩ ũrĩ nginya matũura-inĩ marĩa marĩ hakuhĩ nague. ³ Ningĩ athuuri a itũura rĩria rĩkuhĩrĩrie mũno na harĩa mwĩrĩ ũcio ũrĩ nĩmakanyĩta moori itarĩ yaruthio wĩra na itarĩ yohwo icooki, ⁴ nao mamũikũrũkie gĩtuamba-inĩ gĩtarĩ kĩarĩmwo kana gĩkahaandwo, na kĩrĩ na karũũĩ gegũtherera. Nĩmakoinĩra moori iyo ngingo kũu gĩtuamba-inĩ kũu. ⁵ Nao athĩnjĩri-Ngai, o acio arĩu a Lawi, nĩmakeyumĩria nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩamathuurĩte nĩguo matungatage na makarathimana makĩgwetaga rĩtwa rĩa Jehova na magatũithanagia maciira ma andũ arĩa marĩ na ngarari o na ma andũ maangĩrũa. ⁶ Ningĩ athuuri othe a itũura rĩrĩa rĩkuhĩrĩrie mũno harĩa mwĩrĩ ũcio ũrĩ nĩmagethamba moko* igũrũ rĩa moori iyo yunĩtwo ngingo o kũu gĩtuamba-inĩ, ⁷ na moige atĩrĩ, “Moko maitũ tĩmo maaitire thakame ĩno, o na kana maitho maitũ makĩona ũndũ ũcio ũgũkwo. ⁸ Ītĩkĩra horohio ĩno nĩ ũndũ wa andũ aku a Isiraeli, arĩa Wee Jehova ũkũũrĩte, na ũtĩge kũmatua ahĩtia ũndũ-inĩ wa thakame ĩno ya mũndũ ũtarĩ na ũũru.” Nayo thakame iyo ĩtĩtwo nĩĩkahoroherio. ⁹ Nĩ

* **21:6** Gwĩthamba moko kwarĩ ũndũ wa kuonania atĩ mũndũ ndaarĩ na ihĩtia rĩa ũragani.

ũndũ ũcio nĩmũgetheria ihĩtia-inĩ rĩru rĩa gũita thakame ya mũndũ ũtarĩ na ũũru, kuona atĩ nĩmwĩkĩte ũndũ ũrĩa wagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova.

Kũhikia Mũndũ-wa-Nja Mũtahe

¹⁰ Rĩrĩa mũngĩthĩĩ kũrũa na thũ cianyũ, nake Jehova Ngai wanyũ acirekererie moko-inĩ manyũ mũcitahe-rĩ, ¹¹ mũngĩcooka muone thĩinĩ wa andũ acio atahe harĩ na mũndũ-wa-nja mũthaka na ũmwe wanyũ aguucĩrĩrio nĩwe, no amũhikie atuĩke mũtumia wake. ¹² Nĩakamũinũkia gwake mũciĩ acooke atũme enjwo mũtwe na arenge ndwara ¹³ na arute nguũ iria eekĩrĩte rĩrĩa aatahagwo. Thuutha wa gũikara gwake mũciĩ na acakaĩre ithe na nyina ihinda rĩa mweri mũgima-rĩ, hĩndĩ ĩyo no athĩ harĩ we, atuĩke mũthuuri wake nake atuĩke mũtumia wake. ¹⁴ Angĩkaaga gũkenio nĩwe, nĩakamwĩtkĩria athĩ o kũrĩa guothe angĩenda. Ndakanamwendie kana amũtue ngombo, kuona atĩ nĩamwagithĩie gĩtũo.

Kĩhooito kĩa Mwana wa Irigithathi

¹⁵ Mũndũ angĩkorwo na atumia eerĩ, na akorwo endete ũmwe na akaaga kwenda ũcio ũngĩ, na eerĩ mamũciarĩre ciana cia ihĩ, no mwana wa irigithathi akorwo nĩ wa mũtumia ũrĩa atendete-rĩ, ¹⁶ angĩkorwo akĩgairĩ ariũ ake indo, ndakanaheane kĩhooito kĩa irigithathi kũrĩ mũriũ wa mũtumia ũrĩa eendete, handũ ha kũhe mũriũ ũrĩa arĩ we irigithathi kũna, mũriũ ũcio wa mũtumia ũrĩa atendete. ¹⁷ No nginya onanie atĩ mũriũ ũcio wa mũtumia ũcio atendete nĩwe irigithathi na ũndũ wa kũmũhe indo maita meerĩ thĩinĩ wa indo iria ciothe arĩ nacio. Mũriũ ũcio nĩwe kionereria kĩa mbere kĩa hinya wa ithe. Kĩhooito kĩa mwana wa irigithathi nĩ gĩake.

Mwana ũrĩa Mũremi

¹⁸ Mũndũ angĩkaagĩa na mũriũ ũtangĩigua na mũremi, ũtaathĩkagĩra ithe na nyina, na ũtangĩmaigua o na mamũhũũra-rĩ, ¹⁹ ithe na nyina nĩmakamũnyũita mamũware kũrĩ athuuri hau kĩhingo-inĩ gĩa itũũra. ²⁰ Nao meere athuuri atĩrĩ, “Mũriũ ũyũ witũ ndatũiguaga na nĩ mũremi, ndangĩtathĩkĩra. Atũũruga arĩ mũmaramari na arĩ mũriũ.” ²¹ Hĩndĩ ĩyo andũ othe a itũũra nao nĩmakamũhũũra na mahiga nyuguto nginya akue. No nginya mũniine ũũru ũcio wehere gatagatĩ-inĩ kanyũ. Ũhoro ũcio nĩũkaiguũo nĩ andũ a Isiraeli othe nao meetigire.

Mawatho Matiganĩte

²² Mũndũ angĩhia wĩhia ũngĩtũma ooragwo, nake ooragwo na mwĩrĩ wake ũcuurio mũtĩ igũrũ-rĩ, ²³ mũtikanareke mwĩrĩ ũcio ũraare mũtĩ igũrũ ũtukũ ũcio wothe. Tigĩrĩrai nĩ mwamũthika mũthenya o ro ũcio, tondũ mũndũ o na ũrĩkũ mũcuurie mũtĩ-inĩ nĩ mũrume nĩ Ngai. Mũtikanathaahie bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyũ ekũmũhe ũtũike igai rĩanyũ.

22

¹ Ũngĩkoona ndegwa kana ng'ondũ ya mũrũ wa ithe wanyũ yũrĩte, ndũkamĩtiganĩrie, no tigĩrĩra wona nĩwamĩcookia kũrĩ we. ² Mũrũ wa ithe wanyũ ũcio angĩkorwo ndakaraga hakuhi nawe, kana ũngĩkorwo ndũmũ, ũkaamĩtwarũ gwaku mũciĩ nginya rĩrĩa agooka kũmicaria; hĩndĩ ĩyo ũmũcookerie. ³ Ũgeeka o ũguo, ũngĩkoona ndigiri ya mũrũ wa thoguo, kana kabuti gake, kana o kĩndũ gĩothe atete, ndũkanetue ta ũtacionete.

⁴ Ũngĩkoona ndigiri ya mūrũ wa thoguo, kana ndegwa yake ĩgũĩte njĩra-inĩ, ndũkanamĩtiganĩrie; mũteithĩrĩrie kũmĩrũgamia.

⁵ Mũndũ-wa-nja ndakanehumbe nguo cia arũme, kana mũndũ mūrũme ehumbe nguo cia andũ-a-nja, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩathũire mũndũ o wothe wĩkaga ũguo.

⁶ Ũngĩgaakorera gĩtara kĩa nyoni mũkĩra-inĩ wa njĩra, kĩrĩ mũtĩ igũrũ kana kĩrĩ thĩ, nayo nyoni ĩyo ĩkorwo ĩkomereirie tũcui twayo kana matumbĩ, ndũkanoe nyoni ĩyo na tũcui twayo. ⁷ No woe tũcui, no no nginya ũkaarekereria nyina yũmbũke, nĩgeetha wonage maũndũ mega na ũtũire hĩndĩ ndaaya.

⁸ Hĩndĩ ĩrĩa ũngĩaka nyũmba njerũ, ũkaamĩkĩra rũirigo rũmĩthiũrũrũkĩrie igũrũ nĩgeetha ndũkarehithĩrie andũ a nyũmba yaku ũũru wa ũiti wa thakame, mũndũ angĩkaagũa kuuma nyũmba igũrũ.*

⁹ Ndũkahaande mbegũ cia mĩthemba ĩrĩ mũgũnda waku wa mĩthabibũ; ũngĩgeeka ũguo nĩũgathaahia mĩmera ĩrĩa ũhaandĩte, o na maciaro ma mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ.

¹⁰ Ndũkanarĩmĩthie ndegwa na ndigiri ciohanĩtio mũraũ ũmwe.

¹¹ Ndũkanehumbe nguo cia guoya wa ng'onde na cia gatani cio-gothanĩtio hamwe.

¹² Ohagĩrĩra ciohe cia ndigi mĩthia-inĩ ĩrĩa ĩna ya kabuti karĩa wĩhumbaga.

Gũthũkia Kĩhiko

¹³ Mũndũ angĩhikia mũtumia na thuutha wa gũkoma nake acooke amũthũire, ¹⁴ na aarie ndeto cia kũmũcambia, nake amũthũkĩrie rĩitwa, oige atĩrĩ, "Ndahikirie mũtumia ũyũ, no rĩrĩ, ndamũkuhĩrĩria ndionire imenyithia cia atĩ nĩ mũirĩtu gathirange," ¹⁵ hĩndĩ ĩyo ithe na nyina nĩmagatwara maũndũ ma kuonania atĩ nĩ mũirĩtu gathirange harĩ athuuri hau kĩhingo-inĩ gĩa itũũra. ¹⁶ Ithe wa mũirĩtu nĩakeera athuuri atĩrĩ, "Ndaheanire mũirĩtu wakwa ahikio nĩ mũndũ ũyũ, no rĩrĩ, rĩu nĩamũthuurĩte. ¹⁷ Nĩamũcambĩtie akoiga atĩrĩ, 'Ndiakorire mwarĩguo arĩ mũirĩtu gathirange.' No rĩrĩ, ici nĩcio imenyithia cia kuonania atĩ mũirĩtu wakwa arĩ mũirĩtu gathirange." Hĩndĩ ĩyo aciari a mũirĩtu ũcio nĩmagatambũrũkia gĩtambaya kũ mbere ya athuuri a itũũra, ¹⁸ nao athuuri acio nĩmakanyiita mũndũ ũcio mamũherithie. ¹⁹ Nĩmakamwĩtia thĩnjo ya cekeri igana rĩmwe cia betha,† macineane kũrĩ ithe wa mũirĩtu, nĩ ũndũ mũndũ ũcio nĩacambĩtie mũirĩtu gathirange wa Isiraeli. Mũirĩtu ũcio agaathĩ na mbere gũtuũka mũtumia wake; ndakanamũte matukũ mothe marĩa egũtũũra muoyo.

²⁰ No rĩrĩ, kũngĩgaatuũka atĩ thitango ĩyo nĩ ya ma, na kwage kĩmenyithia gĩa kuonania atĩ mũirĩtu ũcio aarĩ gathirange, ²¹ nĩakarehwo mũrango-inĩ wa nyũmba ya ithe, nao arũme a itũũra rĩake nĩmakamũhũũra na mahiga nyuguto nginya akue. Nĩekĩte ũndũ wa thoni thĩnĩ wa Isiraeli nĩkũhũũra ũmaraya arĩ o nyũmba gwa ithe. No nginya mũniine ũũru ũcio wehere gatagatĩ-inĩ kanyu.

²² Mũndũ mūrũme angĩnyitwo akomete na mũtumia wa mũndũ ũngĩ, o eerĩ, mũndũ mūrũme ũcio na mũtumia ũcio, no nginya makue. No nginya mũniine ũũru ũcio wehere Isiraeli.

* **22:8** Nyũmba cia tene ciakagwo na rũirigo igũrũ, na mũndũ nĩangĩgereire kuo. † **22:19** nĩ ta kilo 1

²³ Mündũ angĩcemanía na mũirĩtu gathirange itũũra-inĩ orĩtio ahikio, na mündũ ũcio akome nake, ²⁴ nĩmũkamanyĩta eerĩ, mũmoimagarie kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu, mũmahũũre na mahiga nyuguto nginya makue; mũirĩtu ũcio akooragwo tondu aarĩ thĩnĩ wa itũũra na ndoigire mbu nĩguo ateithio, nake mündũ mũrũme ũcio akooragwo tondu wa gũthũkia mũtumia wa mündũ ũngĩ. No nginya mũniine ũũru wehere gatagatĩ-inĩ kanyu.

²⁵ No rĩrĩ, mündũ mũrũme angĩcemanía na mũirĩtu ũrĩtio ahikio arĩ na kũu nja ya itũũra, na amũnyiite na hinya, mündũ mũrũme ũcio wĩkĩte ũguo nowe wiki ũgaakua. ²⁶ No rĩrĩ, mũirĩtu ũcio mũtikanamwĩke ũndũ; ndeekĩte rĩhia rĩa gũtũma ooragwo. ũndũ ũcio nĩ ta wa mündũ ũrĩa ũtharĩkagĩra akooraga mündũ wa itũũra rĩake, ²⁷ nĩgũkorwo mündũ ũcio aacemanĩrie na mũirĩtu ũcio na kũu nja ya itũũra, o na gũtuĩka mũirĩtu ũcio ũrĩtio nĩoigire mbu, hatiarĩ na mündũ wakũmũteithũra.

²⁸ Mündũ angĩgacemanía na mũirĩtu gathirange ũtoorĩtio ahikio, amũnyiite na hinya nao mamenyeke-rĩ, ²⁹ mündũ ũcio nĩakarĩha ithe wa mũirĩtu ũcio cekeri mĩrongo itano cia betha.‡ Mündũ ũcio no nginya ahikie mũirĩtu ũcio, nĩgũkorwo nĩamũthũkĩtie. Ndakanamũte matukũ mothe marĩa egũtũũra muoyo.

³⁰ Mündũ mũrũme ndagĩrĩrwo nĩkũhikia mũtumia wa ithe; ndakanaconorithie ũrĩrĩ wa ithe.

23

Kweherio Kũngano-inĩ

¹ Gũtirĩ mündũ mũhakũre na ũndũ wa kũhĩhinywo kana gũtinio kĩga gĩaake gĩa ũciari ũgaatoonya kũngano-inĩ kĩa Jehova.

² Gũtirĩ mwana ũciarĩtwo kuuma ũhiki-inĩ mũgĩrie, kana mündũ o wothe wa rũciaro rwake ũgaatoonya kũngano-inĩ kĩa Jehova, o nginya rũciaro rwa ikũmi.

³ Gũtirĩ Mũamoni kana Mũmoabi, kana mündũ o wothe wa rũciaro rwake, ũgaatoonya kũngano-inĩ kĩa Jehova, o nginya rũciaro rwa ikũmi.

⁴ Nĩgũkorwo matũigana gũũka kũmũtũnga na mĩgate na maaĩ mũrĩ njĩra mũkũma bũrũri wa Misiri, na ningĩ nĩmarĩhire Balamu mũrũ wa Beori kuuma Pethori kũu Mesopotamia nĩguo oke amũrume. ⁵ O na kũrĩ o ro ũguo-rĩ, Jehova Ngai wanyu ndaigana gũthikĩrĩria Balamu, no aagarũrire kĩrumi kũu gĩgĩtuĩka kĩrathimo harĩ inyuĩ, nĩ ũndũ Jehova Ngai wanyu nĩamwendete. ⁶ Mũtikanagĩe kĩrĩko gĩa gũtũũra ũrata nao hĩndĩ rĩra yothe mũgũtũũra muoyo.

⁷ Mũtikanamene Mũedomu nĩgũkorwo nĩ mũrũ wa ithe wanyu. Mũtikanamene Mũmisiri, nĩ ũndũ nĩmwatũũre mũrĩ ageni bũrũri wake.

⁸ Andũ a rũciaro rwa gatatũ arĩa magaaciarwo nĩo, no matoonye kũngano-inĩ kĩa Jehova.

Kwaga Ũtheru Kambĩ-inĩ

⁹ Hĩndĩ rĩria mũngĩamba kambĩ mũng'ethanĩire na thũ cianyu, mũtikahutanie na kĩndũ kĩrĩ thaahu. ¹⁰ Mündũ mũrũme ũmwe thĩnĩ wanyu angĩkorwo nĩathaahite nĩ ũndũ wa ũndũ ũrĩa ũmũkorete ũtukũ, nĩakoima na kũu nja ya kambĩ aikare kuo. ¹¹ No rĩrĩ, gwatua gũtuka nĩethambe, na riũa rĩgĩthũa no acooke kambĩ-inĩ.

‡ 22:29 nĩ ta nuthu kilo

12 Thondekai handũ nja ya kambĩ harĩa mũrĩthiaga gwĩteithia. 13 Harĩ indo cianyu cia wĩra-rĩ, gĩagai na kĩndũ gĩa gũcimbaga nakĩo, na rĩrĩa mũndũ athĩ gwĩteithia, akenja irima agathika kiro gĩake. 14 Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩaceraceeraga kũu kambĩ-inĩ yanyu nĩguo amũgitire na aneane thũ cianyu kũrĩ inyuĩ. Kambĩ yanyu no nginya ĩtuĩke theru, nĩgeetha ndakanooone ũndũ ũtagĩrĩre gatagatĩ-inĩ kanyu, nake amweherere.

Mawatho Mangĩ Ngũũrani

15 Ngombo ĩngĩgakorwo yũrĩre gwaku, ndũkanamĩneane kũrĩ mwathi wayo. 16 Reke ĩtũũre gatagatĩ kanyu kũrĩa guothe ĩngĩenda na ĩtũũra-inĩ o rĩothe rĩrĩa ĩngĩthuura. Ndũkanamĩhinyĩrĩre.

17 Gũtirĩ Mũisiraeli, mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja, ũgaatuĩka mũmaraya wa ihooero. 18 Mũtikanarehe thĩnĩ wa nyũmba ya Jehova Ngai wanyu mbeeca ĩthũkũmĩtwo na njĩra ya ũmaraya wa andũ-a-nja kana wa arũme irĩ cia kũhingia mwĩhĩtwa o na ũrĩkũ, nĩ ũndũ Jehova Ngai wanyu nĩathũire maũndũ macio meerĩ.

19 Ndũkanarĩhie mũrũ wa ithe wanyu uumithio wa kĩndũ ũmũheete, ũrĩ wa mbeeca kana irio kana wa kĩndũ kĩngĩ o gĩothe kĩngĩrehe uumithio. 20 No ũrĩhie mũndũ wa kũngĩ uumithio wa kĩndũ ũmuohoreire, no ti mũrũ wa ithe wanyu Mũisiraeli, nĩgeetha Jehova Ngai wanyu mũrathimage maũndũ-inĩ mothe marĩa mũrĩkaga bũrũri-inĩ ũrĩa mũrathĩ mũwĩgwatĩre.

21 Ũngĩkeehĩta mwĩhĩtwa kũrĩ Jehova Ngai waku, ndũgekĩre mũhũthia kũhingia mwĩhĩtwa ũcio, nĩgũkorwo Jehova Ngai waku ndarĩ hĩndĩ atagakũũria ũndũ ũcio, na nĩũgatuuo nĩwĩhĩtie. 22 No ũngĩaga kwĩhĩta mwĩhĩtwa, ndũgaakorwo wĩhĩtie. 23 ũndũ ũrĩa wotho mĩromo yaku ĩriugaga no nginya ũhĩngagie, nĩ ũndũ wehĩtire mwĩhĩtwa kũrĩ Jehova Ngai waku na kanua gaku wĩyendeire.

24 Ũngĩtoonya mũgũnda wa mĩthabibũ wa mũndũ ũngĩ, no ũrĩe thabibũ nginya ũhũũne, no ndũgekĩre o na ĩmwe kĩondo-inĩ gĩaku.

25 Ũngĩtoonya mũgũnda wa ngano wa mũndũ ũngĩ, no ũbute magira mayo na moko, no ndũkanagethe ngano ĩyo yake.

24

1 Mũndũ angĩhikia mũtumia na age gũkenio nĩwe nĩ ũndũ wa kũmuona na ũndũ ũtagĩrĩre, nake mũndũ ũcio amwandĩkĩre marũa ma ndigano, amũnengere na amũingate oime gwake mũciĩ, 2 na thuutha wa kuuma gwake mũciĩ, mũtumia ũcio atũke mũtumia wa mũndũ ũngĩ, 3 nake mũthuuriwe ũcio wa keerĩ age kũmwenda, na amwandĩkĩre marũa ma ndigano, amũnengere na amũingate oime gwake mũciĩ, kana mũthuuri ũcio wa keerĩ akue, 4 mũthuuri wake ũrĩa warĩ wa mbere, ũrĩa wamũingatire, ndetĩkĩrĩtio kũmũhikia rĩngĩ thuutha wa gũkorwo arĩkĩtie gũthũkio. ũcio ũngĩtuĩka ũndũ ũrĩ thaahu maitho-inĩ ma Jehova. Mũtikanarehe wĩhia bũrũri-inĩ ũcio Jehova Ngai wanyu aramũhe ũtuĩke ĩgai rĩanyu.

5 Mũndũ angĩkorwo no hĩndĩ arahikanirĩre, ndakanatũmwo mbaara-inĩ kana aheo wĩra ũngĩ o wotho. ĩhinda rĩa mwaka mũgima, nĩarekwo aikare mũciĩ ambe akenie mũtumia wake ũcio ahikĩtie.

6 Ndũkanoe mahiga meerĩ ma gĩthĩ ma mũndũ ũrĩ na thĩrĩ waku, o na kana ũthĩ na ihiga rĩa ĩgũrũ riiki atĩ nĩguo rĩrũgamĩrĩre thĩrĩ ũcio, nĩ ũndũ gwĩka ũguo no ta kuoya muoyo wa mũndũ ũcio.

⁷ Mündü angīnyitwo aiyīte mūrū wa ithe Mūisiraeli akamūtua ta ngombo kana akamwendia, mūici ūcio no nginya ooragwo. No nginya mūiine ūūru wehere gatagatī-inī kanyu.

⁸ Ha ūhoro wa mīrimū ya mangū, mwīmenyagīrīrei mūno gwīka o ūrīa athinjiri-Ngai, o acio Alawii, makaamūruta. No nginya mūrūmīrīre wega ūrīa ndīmathīte. ⁹ Ririkanai ūrīa Jehova Ngai wanyu eekire Miriamu mūrī njīra-inī mwarīkia kuuma būrūri wa Misiri.

¹⁰ Hīndī irīa ūngīkombithia mündü wa itūūra kīndü o gīothe, ndūkanatoonye nyumba yake, ūgīre kīrīa eraniire atī nīakaruta kīrūgamīrīre. ¹¹ Ikara nja ūreke mündü ūcio ūkombithītie kīndü akūrehere kīrīa eraniire hau nja. ¹² Mündü ūcio angīkorwo arī mūthīini, ndūkanaraarie kīu eeraniire. ¹³ Mūcookerie kabuti gake riūa rītanathūa nīgeetha ehumbe agīkoma. Hīndī iyo nīagagūcookeria ngaatho, naguo ūndü ūcio nīūkonwo ūrī gūko kīa ūthingu maitho-inī ma Jehova Ngai waku.

¹⁴ Ndūkanahinyirīrie mündü wa kūrīhwo ūrīa mūthīini na mūbatari, arī mūrū wa ithe wanyu Mūisiraeli kana mündü wa kūngī ūtūūraga itūūra rīmwe rīa matūūra manyu. ¹⁵ Mūrīhe mūcaara wake wa o mūthenya riūa rītanathūa, nī ūndü nī mūthīini na mūcaara ūcio nīguo ehokete. Kwaga ūguo, aahota gūkaira Jehova igūrū rīaku, nawe woneke wīhītie harī Jehova.

¹⁶ Maithe ma ciana matikooragwo nī ūndü wa mahītia ma ciana ciao, kana ciana ciuragwo nī ūndü wa mahītia ma maithe; o mündü arikuaga nī ūndü wa mehīa make mwene.

¹⁷ Ndūkanaagithie mündü wa kūngī kana mwana wa ngoriai kīhooto ciira-inī, kana woe kabuti ka mūtumia wa ndigwa karūgamīrīre thīiri.

¹⁸ Ririkanaga warī ngombo būrūri wa Misiri, na Jehova Ngai waku nīagūkūrīre ūkiuma kuo. Nīkīo ndīragwatha wīkage ūguo.

¹⁹ Rīra ūkūgetha mūgūnda waku, ūngīrganīrwo nī gītīa, ndūgagīcookere. Gītīgīre mündü wa kūngī, na mwana wa ngoriai, na mūtumia wa ndigwa, nīgeetha Jehova Ngai waku akūrathimage wīra-inī wothe wa moko maku. ²⁰ Hīndī irīa ūkūhūrūra ndamaiyū kuuma mītī-inī yaku, tigaga gūcookera hongē ciaguo riita rīa keerī. Tigagīria andū a kūngī, na ciana cia ngoriai, na mūtumia wa ndigwa matigari. ²¹ Hīndī irīa ūkūgetha thabibū mūgūnda waku wa mīthabibū, ndūgacooke kūhaara rīngī iria ciatigwo. Tigagīra mündü wa kūngī, na ciana cia ngoriai, na mūtumia wa ndigwa matigari. ²² Ririkanaga atī warī ngombo būrūri wa Misiri. Nīkīo ndīragwatha wīkage ūguo.

25

¹ Hangīgīa ngarari gatagatī ka andū eerī, nīmatware ciira ūcio igooti-inī, nao atuihania a ciira mamatuithanie, marekererie mündü ūrīa ūtarī na mahītia, nake ūrīa ūrī na mahītia mamūtūire itua. ² Kūngīoneka atī ūrīa ūrī na mahītia nīagīrīre kūhūrwo, mūtuihania wa ciira nīagaathana akome ahūrwo iboko iringaine na mahītia make, mūciiri ūcio akīonaga, ³ no rīrī, ndakamūhūrīthie iboko makīria ya mīrongo īna. Angīhūrwo makīria ya iboko icio, mūrū wa thoguo aahota kuoneka arī mūmene maitho-inī maku.

⁴ Ndūkanoohe ndegwa kanua hīndī irīa ikūranga ngano ikīmīhūrūa.*

⁵ Mündü na mūrū wa nyina mangīkorwo matūūranagia hamwe, na ūmwe wao akue atarī na mwana wa kahī, mūtumia ūcio wake

* 25:4 Ndegwa nīcio ciarangaga ngano nīguo imītīgīthūkanie na mahuti.

ndakanahike nja ya nyũmba iyo. Mũrũ ũcio wa nyina na mũthuuriwe nĩakamuoya amũhikie, na amũhingĩrie bata wake o ta mũrũ wa nyina na mũthuuriwe. ⁶ Mwana wa mbere wa kahĩ ũria agaaciara nĩwe ũgaatũria rĩtwa rĩa ũcio ũkuĩte, nĩgeetha rĩtwa rĩake rĩtikanathario riehere Isiraeli.

⁷ No rĩrĩ, mũndũ angĩkorwo ndekwenda kũhikia mũtumia wa mũrũ wa nyina, mũtumia ũcio nĩagathiĩ kũrĩ athuuri hau kĩhingo-inĩ gĩa itũũra, ameere atĩrĩ, “Mũrũ wa nyina na mũthuuri wakwa nĩaregete gũtũũria rĩtwa rĩa mũrũ wa nyina gũkũ Isiraeli. Nĩaregete kũhingia bata ũria mũrũ wa nyina na mũthuuri wa mũtumia agĩrĩrwo nĩ kũhingia.” ⁸ Hĩndĩ iyo athuuri acio a itũũra rĩaake nĩmageta mũndũ ũcio mamwarĩrie. Mũndũ ũcio angĩgwatĩria kuuga atĩrĩ, “Ndirenda kũmũhikia,” ⁹ mũtumia ũcio wa mũrũ wa nyina nĩakambata athĩ harĩ we o hau harĩ athuuri acio, amũrute kĩaatũ kĩmwe gĩaake, acooke amũtuĩre mata ũthiũ, amwĩre atĩrĩ, “Ũũ nĩguo mũndũ ũria warega gwaka nyũmba ya mũrũ wa nyina ekagwo.” ¹⁰ Rũciaro rwa mũndũ ũcio kũu Isiraeli rũgeetagwo Nyũmba ya Mũndũ Ũrutĩtwo Kĩraatũ.

¹¹ Andũ eerĩ mangĩkorwo makĩrũa, nake mũtumia wa ũmwe wao oke gũteithũra mũthuuri wake kuuma kũrĩ ũcio maraarũa nake, nake amũnyiite kĩĩga gĩaake gĩa ũciari, ¹² nĩagatinio guoko kũu gwake. Ndakanaiguĩrwo tha.

¹³ Mũtigaakoragwo na mahiga ma gũthima meerĩ mataiganainie ũritũ mondo-inĩ cianyu, rĩmwe iritũ na rĩngĩ ihũthũ. ¹⁴ Mũtigakoragwo na igeri igĩrĩ itaiganaine nyũmba-inĩ cianyu, kĩmwe kĩnene na kĩmwe kĩnini. ¹⁵ No nginya mũkoragwo na ithimi na igeri iria ciagĩrĩre na cia kwĩhokwo, nĩgeetha matukũ manyu maingihe ma gũtũũra bũrũri ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe. ¹⁶ Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩathũire mũndũ o wothe wĩkaga maũndũ macio, mũndũ o wothe wĩkaga maũndũ matarĩ ma wĩhokeku.

¹⁷ Ririkanaga ũria Aamaleki maamwĩkire mũrĩ njĩra-inĩ rĩrĩa mwaimire bũrũri wa Misiri. ¹⁸ Hĩndĩ irĩa mwarĩ anogu na mũgathirwo nĩ hinya, nĩmacemanirie na inyuĩ rĩrĩa mwarĩ rũgendo-inĩ na makũũraga andũ othe arĩa maarigĩtie na thuutha; makiaga gwĩtigĩra Ngai. ¹⁹ Hĩndĩ irĩa Jehova Ngai wanyu akaamũhe ũhurũko kuuma kũrĩ thũ iria ciothe imũrigiĩcĩrie bũrũri-inĩ ũria ekũmũhe mũwĩgwatĩre ũtuĩke igai rĩanyurĩ, mũkaaniina kĩndũ o gĩothe kĩngĩtũma Aamaleki maririkanwo gũkũ thĩ guothe. Mũtikanariganĩrwo nĩ ũndũ ũcio.

26

Maciaro ma Mbere na Icutĩ cia Ikũmi

¹ Rĩrĩa ũgaatoonya bũrũri ũria Jehova Ngai waku egũkũhe ũrĩ igai, na ũwĩgwatĩre na ũtũũre kuo, ² nũũkoya maciaro mamwe ma mbere ma kĩa gĩothe ũgaakũria tũri-inĩ wa bũrũri ũcio Jehova Ngai arakũhe na ũmekĩre kĩondo. Ũcooke ũthĩ handũ harĩa Jehova Ngai waku agaathuura ha gũtũũria Rĩtwa rĩaake, ³ wĩre mũthĩnjĩri-Ngai ũria ũrĩ wĩra-inĩ hĩndĩ iyo atĩrĩ, “Nĩndoiga ũmũthĩ ndĩ mbere ya Jehova Ngai wakwa atĩ nĩndĩkĩtie gũkinya bũrũri ũria Jehova eerĩre maithe maitũ ma tene na mwĩhĩtwa atĩ nĩagatũhe.” ⁴ Nake mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakamũkĩra kĩondo kũu kuuma moko-inĩ maku, akĩĩge hau mbere ya kĩgongona kĩa Jehova Ngai waku. ⁵ Nĩngĩ nũũkoiga ũrĩ hau mbere ya Jehova Ngai waku atĩrĩ:

“Baba aarĩ Mūsuriata watũũraga orũũraga,* nake agĩkũrũka agĩthĩĩ bũrũri wa Misiri marĩ na andũ mataarĩ aingĩ, nao magĩtũũra kuo na magĩtuĩka rũrĩrĩ rũnene rũrĩ hinya na rwa andũ aingĩ. ⁶ No andũ a Misiri nĩmatũnyamarie na magĩtũma tũthĩĩnĩke, na magĩtũrutithia wĩra wa hinya. ⁷ Hindĩ ãyo tũgĩkaĩra Jehova, o we Ngai wa maithe maitũ, nake Jehova akĩgũga mũgambo witũ, na akĩona mitangĩko iitũ, na wĩra mũritũ na ũria twahiinyagĩrĩrio. ⁸ Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩtũruta bũrũri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya, na gũtambũrũkĩtio, akĩhũthĩra maũndũ manene ma kũmakania, na akĩringa ciama, o na agũka maũndũ ma magegania. ⁹ Nĩatũrehere kũndũ gũkũ na agĩtũhe bũrũri ũyũ, bũrũri ũrĩ bũthĩ wa iria na ũũkĩ; ¹⁰ na rĩrĩ, nĩndarehe maciaro ma mbere ma tũri ũria, Wee Jehova, ũheete.” Nawe ũkĩge kĩondo kũ mbere ya Jehova Ngai waku na ũinamĩrĩre mbere yake. ¹¹ Wee mwene, na Alawii, o na andũ a kũngĩ arĩa marĩ thĩinĩ wanyu, nĩmũgakenera maũndũ mothe marĩa Jehova Ngai wanyu amũheete na akahe andũ a nyũmba cianyu.

¹² Rĩria ũgaakorwo ũrĩkĩtie kwamũra gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa maciaro maku mothe mwaka-inĩ wa gatatũ, mwaka ũcio wa kũrutwo gĩcunjĩ gĩa ikũmi, nĩũgakĩheana kũrĩ Alawii, na kũrĩ mũndũ wa kũngĩ, na kũrĩ mwana wa ngoriai, o na kũrĩ mũtumia wa ndigwa, nĩgeetha marĩe mahũne marĩ kũu matũũra-inĩ manyu. ¹³ Ũcooke wĩre Jehova Ngai waku atĩrĩ, “Nĩndĩkĩtie kũruta gĩcunjĩ kĩrĩa kĩa mũre kuuma nyũmba-inĩ yakwa, na nĩ ndĩkĩheanĩte kũrĩ Mũlawii, na kũrĩ mũndũ wa kũngĩ, na kũrĩ mwana wa ngoriai, na kũrĩ mũtumia wa ndigwa o ta ũria wothe wathanĩte. Nditiganĩrie maathani maku o na kana ngariganĩrwo nĩ rĩmwe rĩamo. ¹⁴ Ndirĩte gĩcunjĩ o na kĩmwe gĩa kĩa kĩa mũre hĩndĩ ya macakaya, kana ngeheria o na kĩmwe gĩa kĩa rĩria ndaarĩ mũthaahu, o na kana ngarũfira arĩa akuũ kĩmwe gĩa kĩa. Nĩnjathĩkĩre Jehova Ngai wakwa, nĩnjĩkĩte o ta ũria wothe ũnjathĩte. ¹⁵ Kĩrore ũrĩ o kũu igũrũ, o kũu gĩtũũro gĩa gĩtheru, ũrathime andũ aku a Isiraeli na bũrũri ũyũ ũtũheete o ta ũria werĩre maithe maitũ ma tene na mwĩhĩtwa, bũrũri ũrĩ bũthĩ wa iria na ũũkĩ.”

Rũmagĩrĩra Maathani ma Jehova

¹⁶ Jehova Ngai waku egũgwatha ũmũthĩ ũrũmagĩrĩre irĩa cia watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho; ũmenyerere kũmaathĩkĩra na ngoro yaku yothĩ na muoyo waku wothe. ¹⁷ Nĩumbũrĩte ũmũthĩ atĩ Jehova nĩwe Ngai waku, na atĩ nĩũrĩthiia na njira ciake, na nĩũrĩathĩkagĩra irĩa cia watho wake wa kũrũmĩrĩrwo, na maathani make, o na mawatho, na atĩ nĩũrĩmworthĩkagĩra. ¹⁸ Nake Jehova nĩoimbũrĩte ũmũthĩ atĩ wee ũrĩ rũrĩrĩ rwake, rũrĩrĩ rwa bata mũno o ta ũria eeranĩire, na nĩ ũrĩmenyagĩrĩra maathani make mothe. ¹⁹ Nĩoimbũrĩte atĩ nĩagagũtũũgĩria, ũgĩe na ngumo na gĩtũũro gũkĩra ndũrĩrĩ ciothe iria oombĩte, na nĩũgatuĩka rũrĩrĩ rũtheru kũrĩ Jehova Ngai waku, o ta ũria eeranĩire.

27

Kĩgongona Kĩrĩma-inĩ kĩa Ebali

¹ Musa na athuuri a Isiraeli nĩ maathire andũ, makĩmeera atĩrĩ: “Rũmiai maathani maya mothe ndĩramũhe ũmũthĩ. ² Mwarĩkia kũringa Rũũ rwa Jorodani mũtoonye bũrũri ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe-rĩ, mũkaahaanda mahiga manene na mũmathinge na rĩũmba.

* 26:5 Jakubu nĩwe ũgwetewo haha arĩ Mūsuriata ũria worũũraga.

³ Mũkaandĩka igũrũ rĩamo ciugo ciothe cia watho ũyũ mwarĩkia kũringa mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ mũtoonye bũrũri ũcio Jehova Ņgai wanyu ekũmũhe, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, o ta ũrĩa Jehova Ņgai wa maithe manyu aamwĩrĩre. ⁴ Na mwarĩkia kũringa Rũũ rwa Jorodani, mũkaahaanda mahiga macio kĩrĩma-inĩ kĩa Ebali, ta ũrĩa ndĩramwatha ũmũthĩ, na mũmathinge na rĩũmba. ⁵ Ningĩ mũgaakĩra Jehova Ņgai wanyu kĩgongona, kĩgongona kĩa mahiga. Mũtikanahũthĩre kĩndũ o gĩothe gĩa kĩgera mahiga-inĩ macio. ⁶ Mũgaakĩra Jehova Ņgai wanyu kĩgongona na mahiga moimĩte mũgũnda, na mũrutĩre Jehova Ņgai wanyu maruta na njino igũrũ wakĩo. ⁷ Mũkarutĩra indo cia magongona ma ũiguano o hau, mũcĩrĩte mũgĩkenagĩra o hau mbere ya Jehova Ņgai wanyu. ⁸ Na nĩmũkandĩka ciugo ciothe cia watho ũyũ mahiga-inĩ macio mũkaahaanda na ndemwa ikuoneka wega.”

Irumi kuuma Kĩrĩma-inĩ kĩa Ebali

⁹ Nake Musa na athĩnjĩri-Ņgai, arĩa maarĩ Alawii, makĩra andũ othe a Isiraeli atĩrĩ, “Ta kirai, inyuĩ andũ a Isiraeli, na mũthikĩrĩrie! Rĩu nĩmũtuĩkĩte andũ a Jehova Ņgai wanyu. ¹⁰ Athĩkĩrai Jehova Ņgai wanyu na mũrũmĩrĩre maathani make na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo ũrĩa ndĩramũhe ũmũthĩ.”

¹¹ Mũthenya o ro ũcio, Musa agĩatha andũ acio, akĩmeera atĩrĩ:

¹² Mwarĩkia kũringa Rũũ rwa Jorodani, mĩhĩrĩga ĩno nĩkarũgama kĩrĩma igũrũ kĩa Gerizimu ĩrathime andũ: Nĩ mũhĩrĩga wa Simeoni, na wa Lawi, na wa Juda, na wa Isakaru, na wa Jusufu na wa Benjamini. ¹³ Nayo mĩhĩrĩga ĩno nĩkarũgama kĩrĩma igũrũ kĩa Ebali yanĩrĩre irumi: Nĩ mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Asheri, na wa Zebulunĩ, na wa Dani na wa Nafitali.

¹⁴ Nao Alawii nĩmakoiga ciugo na mũgambo mũnene, meere andũ othe a Isiraeli atĩrĩ:

¹⁵ “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũicũhagia mũhianano kana agatwekia mũhianano, kĩndũ kĩ magigi hari Jehova, wĩra wa moko ma mũbundi, na akahaanda kĩndũ kũu na hitho.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

¹⁶ “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũtatĩaga ithe kana nyina.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

¹⁷ “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa weheragia ihiga rĩa mũhaka wake na mũndũ wa itũũra.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

¹⁸ “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũhĩtithagia mũtumumu njĩra.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

¹⁹ “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũtaciiragĩra mũndũ wa kũngĩ, kana mwana wa ngoriai, kana mũtumia wa ndigwa na kĩhoo.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

²⁰ “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũkomaga na mũtumia wa ithe, nĩgũkorwo nĩ ũrĩrĩ wa ithe aagĩire gĩtĩo.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

²¹ “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũngĩkoma na nyamũ oyothe.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

²² “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũkomaga na mwarĩ wa nyina, kana na mwarĩ wa ithe.”

Hĩndĩ ãyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

23 “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũkomaga na nyina wa mĩtumia wake.”

Hĩndĩ ãyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

24 “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũragaga mũndũ wa itũũra rĩake na hitho.”

Hĩndĩ ãyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

25 “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa wamũkagĩra ihaki nĩguo oorage mũndũ ũtarĩ na ihĩtia.”

Hĩndĩ ãyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

26 “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũtarĩrũmagia ciugo cia watho ũyũ na ũndũ wa gũcilingia.”

Hĩndĩ ãyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

28

Irathimo nĩ ũndũ wa Gwathĩka

1 Ũngĩathĩkĩra Jehova Ngai waku kũna na ũmenyerere maathani make mothe marĩa ngũkũhe ũmũthĩ, Jehova Ngai waku nĩagagũtũũgĩria igũrũ rĩa ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ. 2 Irathimo ici ciothe nĩ igagũkinyĩra na itwaranage nawe ũngĩathĩkĩra Jehova Ngai waku:

3 Nĩũkarathimĩrwo kũu itũũra-inĩ inene, na ũrathimĩrwo mĩgũnda-inĩ.

4 Ũciari wa nda yaku nĩũkarathimwo, o na ũrathimĩrwo maciaro ma mĩgũnda waku na maciaro ma mahiũ maku, nĩmo njaũ cia ng’ombe ciaku na tũũri twa ndũũru ciaku cia mbũri.

5 Kĩondo gĩaku o na ndĩrĩ yaku ya gũkandĩra mũtu nĩũkarathimwo.

6 Nĩũrĩrathimagwo rĩinũkĩro-inĩ rĩa gwaku mũciĩ o na riumagarĩro-inĩ.

7 Jehova nĩarĩtũmaga thũ iria ingĩarahũka igũũkĩrĩre ihootagĩrwo mbere yaku. Irĩkũhithũkagĩra na njĩra ĩmwe, no irĩkũũragĩra na njĩra mũgwanja.

8 Jehova nĩagatũma kĩrathimo kũu makũmbĩ-inĩ maku o na ũndũ-inĩ o wothe ũngĩka na moko maku. Jehova Ngai waku nĩagakũrathimĩra bũrũri-inĩ ũcio arakũhe.

9 Jehova nĩagakũhaanda agũtue rũrĩrĩ rwake rũtheru o ta ũrĩa aakwĩrĩre na mwĩhitwa, ũngĩmenyerera maathani ma Jehova Ngai waku na ũthiĩage na njĩra ciake. 10 Hĩndĩ ãyo nacio ndũrĩrĩ ciothe cia gũkũ thĩ nĩcikoona atĩ wĩtanĩtio na rĩtwa rĩa Jehova, nacio nĩagawĩtigĩra.

11 Jehova nĩagakũhe ũgaacĩru mũingĩ, akũgaacĩrithie ũciari-inĩ wa nda yaku, na maciaro-inĩ ma ũhiũ waku, na maciaro-inĩ ma mĩgũnda yaku, kũu bũrũri-inĩ ũrĩa erĩre maithe manyu ma tene na mwĩhitwa atĩ nĩagakũhe.

12 Jehova nĩakahingũra igũrũ, o kũu kũrĩ nyũmba cia mũthiithũ wa indo iria aheanaga, nĩguo oirĩrie bũrũri waku mbura hĩndĩ yayo yakinya, na arathime wĩra wothe wa moko maku. Nĩũgakombagĩra ndũrĩrĩ nyingĩ indo, no wee ndũgakomba kuuma kũrĩ mũndũ o na ũrĩkũ.

13 Jehova agaagũtua wa gũtongoria, no ti wa kũrigia. Ũngĩrũmbũya maathani ma Jehova Ngai waku marĩa ndĩrakũhe ũmũthĩ, na ũmenyerere ũmarũmĩrĩre, ũrĩkoragwo hĩndĩ ciothe ũrĩ wa mbere na ndũgatuĩka wa kũrigagia. 14 Ndũkanehũgũre mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho ũtigane

na rĩathani o na rĩmwe rĩa maya ndĩrakũhe ũmũthĩ, kana ũrũmagĩrĩre ngai ingĩ na ũcitungatagĩre.

Irumi nĩ ũndũ wa Kwaga Gwathĩka

¹⁵ No rĩrĩ, ũngĩaga gwathĩkĩra Jehova Ngai waku, na wage kũrũmĩrĩra wega maathani make mothe na irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩro iria ndĩrakũhe ũmũthĩ, irumi ici ciothe nĩgagũkinyĩrĩra:

¹⁶ Nĩũkanyitwo nĩ kĩrumi ũrĩ itũũra-inĩ inene o na ũnyitwo nĩ kĩrumi ũrĩ mĩgũnda-inĩ.

¹⁷ Kĩondo gĩaku na ndĩrĩ yaku ya gũkandĩrwo mĩtu nĩũkanyitwo nĩ kĩrumi.

¹⁸ Ũciari wa nda yaku nĩũkanyitwo nĩ kĩrumi, o na irio cia mĩgũnda waku, na mahiũ maku, ma njaũ cia ng'ombe na tũũri twa ndũũru ciaku cia mbũri.

¹⁹ Nĩũkanyitwo nĩ kĩrumi rĩinũkĩro-inĩ rĩa gwaku mũciĩ, na ũnyitwo nĩ kĩrumi ũkiumagara.

²⁰ Jehova nĩagakũrehithĩria irumi, na kĩrigiicano, na ikũũma ũndũ-inĩ ũrĩa wothe ũrĩkaga na guoko gwaku, nginya akũniine ũthire na ihanya nĩ ũndũ wa wĩhia ũrĩa wĩkĩte wa kũmũtiganĩria. ²¹ Jehova nĩagakũhũra na mĩrimũ nginya akũniine wehere bũrũri ũrĩa ũratoonya ũwĩgwaĩre. ²² Jehova nĩagakũhũra na mĩrimũ wa kũhũrũka mwĩrĩ, na wa kũhiũha mwĩrĩ, na wa kũrugĩka, na agũcine na ũrugarĩ mũingĩ, na kwaga mbura, na mbaa na mbuu, maũndũ macio makũhũũre nginya makũniine. ²³ Matu marĩa marĩ igũrũ wa mĩtwe waku nĩmagatuĩka gĩcango, nakuo thĩ waku gũtuĩke kĩgera. ²⁴ Jehova nĩagatũma mbura ya bũrũri waku itũike rũkũngũ na mĩtutu; igaakuurĩra yumĩte igũrũ nginya ũniinwo.

²⁵ Jehova nĩagatũma ũhootwo nĩ thũ ciaku. Ũgaacihithũkĩra na njĩra ĩmwe, no ũciũrĩre na njĩra mũgwanja, na nĩ ũgaatuĩka kĩndũ kĩ magigi harĩ mothamaki mothe ma thĩ. ²⁶ Ciimba ciaku igaatuĩka irio cia nyoni ciothe cia rĩera-inĩ na cia nyamũ cia gũkũ thĩ, na gũtikagĩa mũndũ wa gũcihahũra ciũre. ²⁷ Jehova nĩagakũhũra na mahũha marĩa ma bũrũri wa Misiri, na mĩrimũ ya ngaai, na ironda iratogota, na ũhere, na ndũkahona. ²⁸ Jehova nĩagakũhũra na ũgũrũki na ũtumumu, na kĩrigiicano kĩa meciiria. ²⁹ Nĩũgathiĩ ũkĩhambatagĩria kũrĩ mũthenya barigici ta mũndũ mũtumumu arĩ nduma-inĩ. Ndũkagaacĩra ũndũ-inĩ o wothe ũgeeka; mũthenya o mũthenya nĩũkahinyagĩrĩro na ũgatunywo indo ciaku, hatarĩ mũndũ ũngĩgũteithũra.

³⁰ Nĩ ũkaagĩa kĩrĩiko na mũndũ-wa-nja gĩa kũmũhikia, no mũndũ ũngĩ nĩakamuoya akome nake. Nĩũgaka nyũmba no ndũkamĩtũũra. Nĩũkahaanda mũgũnda wa mĩthabibũ no ndũkambĩrĩria gũkenera maciaro mayo. ³¹ Ndegwa yaku nĩũgathĩnjwo ũkĩonaga na maitho maku, no ndũkamĩria. Ũgaatunywo ndigiri yaku na hinya na ndĩgacookio. Ng'õndu ciaku nĩkaneanwo kũrĩ thũ ciaku na gũtirĩ mũndũ ũgaaciteithũkia. ³² Aanake aku na airĩtu aku nĩmakaneanwo kũrĩ rũrĩrĩ rũngĩ, namo maitho maku mathire hinya ũkĩmacũthĩrĩria mũthenya o mũthenya, na ndũkahota gwĩka ũndũ na guoko gwaku. ³³ Rũrĩrĩ ũtooĩ nĩrũkarĩa irio cia bũrũri iria ũrutĩre wĩra, na gũtirĩ kĩndũ ũkaagĩa nakĩo, tĩga o kũhinyĩrĩrio gũkĩru matukũ maku mothe. ³⁴ Maũndũ marĩa ũkoona nĩ magaatũma ũgũrũke. ³⁵ Jehova nĩakahũũra maru maku na magũrũ

maku na mahüha marĩ ruo matangĩhona, namo mahunje kuuma makinya maku nginya ruototia rwa mütwe waku.

³⁶ Jehova nĩagagütwara hamwe na mũthamaki ũrĩa wĩrũgamĩrie agwathage kũrĩ rũrĩrĩ ũtooi kana rũkamenywo nĩ maithe manyu. Ũrĩ kũu nĩũkahooyaga ngai ingĩ, ngai cia mĩtĩ na cia mahiga. ³⁷ Ũgaatuĩka kĩndũ kĩ magigi, na kĩndũ gĩa gũthekererwo na kũnyararwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe kũu Jehova agaagütwara.

³⁸ Ũkaahaanda mbegũ nyingĩ mũgũnda-inĩ no ũkaagetha o tũnini, nĩ ũndũ nĩkarĩio nĩ ngigĩ. ³⁹ Ũkaahaanda mĩgũnda ya mĩthabibũ na ũmĩrĩmĩre, no ndũkanyua ndibei yayo kana ũtue thabibũ, nĩ ũndũ igunyũ nĩgacirĩa. ⁴⁰ Ũgaakorwo na mĩtĩ ya mĩtamaiyũ bũrũri-inĩ waku wothe, no ndũkahũthĩra maguta mayo, nĩ ũndũ ndamaiyũ nĩgaitika thĩ.

⁴¹ Ũkaagĩa na aanake na ũgĩe na airĩtu no ndũgatũura nao, nĩ ũndũ nĩmagatahwo mathiĩ ũkombo-inĩ. ⁴² Mĩrumbĩ ya ngigĩ nĩkegwatĩra mĩtĩ waku yotha na ĩrie irio cia bũrũri waku.

⁴³ Mũndũ wa kũngĩ ũrĩa ũtũuranagia na inyuĩ agaakĩrĩrĩa kwambatĩra igũrũ rĩaku, na we ũkĩrĩrĩrie o kũnyiiha. ⁴⁴ Nĩ agagũkombagĩra nowe ndũkamũkombagĩra. Agaatuĩka wa gũtongoria nawe ũtuĩke wa kũrigia.

⁴⁵ Irumi ici ciothe nĩgagũkinyĩrĩa. Nĩgathingatana nawe igũtoorie nginya ikũniine, nĩ tondũ ndwathĩkiire Jehova Ngai waku, na ndũmenyereire maathani na irĩra cia watho wa kũrũmĩrwo iria aakũheire. ⁴⁶ Igaatuĩka kĩmenyithia na igezana harĩwe, o na harĩ njiaro ciaku nginya tene. ⁴⁷ Tondũ ndũigana gũtungatĩra Jehova Ngai waku ũrĩ na gĩkeno na ũcanjamũkite hĩndĩ ya ũgaacĩru, ⁴⁸ tondũ ũcio ũgaatungatĩra thũ ciaku iria Jehova agaagütũmĩra igũũkĩrĩre, ũrĩ mũhũtu na ũnyootiĩ, na ũrĩ njaga na ũrĩ mũthĩnĩku mũno. Nĩagagwĩkĩra icooki rĩa kigera ngingo nginya akũniine.

⁴⁹ Jehova nĩagakũrethithĩra rũrĩrĩ ruumĩte kũraya, rũgũũkĩrĩre, kuuma ituri-inĩ cia thĩ, rũmbũkite o ta nderi, rũrĩrĩ ũtangĩmenya rwario rwa ruo, ⁵⁰ rũrĩrĩ rwa gwĩtigĩrwo, rũtangĩtĩa andũ akũrũ kana rũiguĩre andũ ethĩ tha. ⁵¹ Nĩmakarĩa njaũ cia mahiũ maku, na marĩe maciaro ma bũrũri waku nginya makũniine. Matigagũtigĩra ngano, kana ndibei ya mũhihano, kana maguta, o na kana magũtigĩre njaũ o na ĩmwe ya ndũũru cia ng'ombe ciaku kana tũũri twa rũũru rwa mbũri ciaku, nginya ũthĩnĩke biũ. ⁵² Nĩmakarigiicĩria matũũra mothe manene guothe bũrũri-inĩ waku, o nginya thingo icio ndaihu ciakĩtwo na hinya na wĩhokete imomoke. Nĩmakarigiicĩria matũũra manene mothe marĩa marĩ bũrũri-inĩ ũrĩa Jehova Ngai waku egũkũhe.

⁵³ Tondũ wa thĩina ũrĩa ũkaareherwo nĩ thũ yaku hĩndĩ ya kũrigiicĩrio, nĩ ũkaarĩa maciaro ma nda, ũrĩe nyama cia ariũ na airĩtu arĩa Jehova Ngai waku akũheete. ⁵⁴ O na mũndũ ũrĩa mũhooreri mũno na ũrĩ tha gatagatĩ-inĩ kanyu ndakaiguĩra mũrũ wa nyina tha, kana mũtumia wake ũrĩa endete, kana ciana ciake iria itigaire, ⁵⁵ na ndarĩ mũndũ o na ĩmwe wao akaahe nyama cia ciana ciake icio araarĩa. Icio nocio kĩndũ kĩrĩa agaakorwo atigĩtie nĩ ũndũ wa thĩina ũrĩa thũ yaku ĩgaakũrehere hĩndĩ ĩria ĩkarigiicĩria matũũra maku manene mothe. ⁵⁶ Mũndũ-wa-nja ũrĩa mũhooreri mũno na ũrĩ tha gatagatĩ-inĩ kanyu, ũcio ũrĩ tha mũno na mũhooreri nginya ndangũmĩrĩa kũhutia thĩ na ikinya rĩake, nĩakaima mũthuurĩwe ũrĩa endete, na mũriũ kana mwarĩ, ⁵⁷ njogu ĩria yumĩte nda yake na ciana iria agaciara. Nĩgũkorwo no ende gũcĩrĩa na hitho hĩndĩ iyo

ya kũrigiicĩrio na ya thĩina ũrĩa thũ ciaku igaakũrehere kũu matũũra-inĩ manene manyu.

⁵⁸ Ũngĩaga kũrũmĩrĩra wega ciugo ciothe cia watho ũyũ, iria ciandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩ, na wage gũtĩia rĩtwa rĩrĩ rĩrĩ rĩrĩ na rĩa gwĩtigĩrwo, rĩa Jehova Ngai waku, ⁵⁹ Jehova nĩagakũrehithĩria mĩthiro ya kũmakania, wee na njiaro ciaku, na thĩina mũnene na wa ihinda iraya, o na mĩrimũ mĩũru na ya gũikara mũno. ⁶⁰ Nĩagakũrehithĩria mĩrimũ yothē ya bũrũri wa Misiri irĩa wetigĩrite, nayo nĩgakwĩgwatĩrĩra.

⁶¹ O na ningĩ Jehova nĩagakũrehithĩria mĩrimũ ya mĩthemba yothē o na mathĩina marĩa matarĩ maandĩke Ibuku-inĩ rĩrĩ rĩa Watho, nginya ũiniinwo. ⁶² Inyuĩ mwarĩ aingĩ ta njata cia igũrũ, mũgaatigara o andũ anini mũgĩtarwo, nĩ ũndũ wa kwaga gwathĩkĩra Jehova Ngai wanyu.

⁶³ O ta ũrĩa Jehova aakeneire kũmũgaacĩrithia na kũmũingĩhia, noguo agaakena akĩmũharagania na akĩmũniina. Nĩmũkamunywo mweherio bũrũri ũrĩa mũrathĩ mũwĩgwatĩre.

⁶⁴ Ningĩ Jehova nĩagakũhurunja ndũrĩrĩ-inĩ ciothe, kuuma gĩturi kĩmwe gĩa thĩ nginya kĩrĩa kĩngĩ. Ũrĩ kũu ũkaahooyaga ngai ingĩ, ngai cia mĩtĩ na cia mahiga, iria wee o na maithe manyu mũtooĩ. ⁶⁵ Ũrĩ gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ icio ndũkoona ũndũ mwega, kana wone handũ ha kũhurũkia ikinya rĩa kũgũrũ gwaku. Mũrĩ kũu Jehova nĩagatũma ũtangĩke meciiria na maitho mage kuona, o na ũũrwo nĩ hinya. ⁶⁶ Ũgaatũũra na wagagu, ũiyũrĩtwo nĩ guoya ũtukũ na mũthenya, ũtarĩ na ma ya ũtũro waku.

⁶⁷ Rũciinĩ ũkoiga atĩrĩ, "Naarĩ korwo nĩ hwai-inĩ!" Naguo hwai-inĩ ũkoiga atĩrĩ, "Naarĩ korwo nĩ rũciinĩ!" Tondũ wa kĩmakania kĩrĩa gĩgaakorwo kĩmũiyũrite ngoro cianyu, na maũndũ marĩa maitho manyu makeyonera.

⁶⁸ Jehova akaamũcookia bũrũri wa Misiri na meeri, rũgendo rũrĩa ndoigire mũtikanarũthĩ rĩngĩ. Mũrĩ kũu nĩkuo mũkeneana mũgũrwo nĩ thũ cianyu, mũrĩ ngombo cia arũme na cia andũ-a-nja, no gũtirĩ mũndũ ũkaamũgũra.

29

Kwerũhio gwa Kĩrĩkanĩro

¹ Ici nĩcio ciugo cia kĩrĩkanĩro kĩrĩa Jehova aathire Musa arĩkanĩre na andũ a Isiraeli kũu Moabi, hamwe na kĩrĩkanĩro kĩrĩa aarĩkanĩre nao marĩ Horebu.

² Musa nĩetire andũ a Isiraeli othe, akĩmeera atĩrĩ:

Maitho manyu nĩmeyoneire ũrĩa wothē Jehova eekire Firaũni kũu bũrũri wa Misiri, na ũrĩa eekire anene ake othe na bũrũri wake wothē.

³ Nĩmweyoneire na maitho manyu magerio macio manene, o na ciana na maũndũ manene ma kũgegania. ⁴ No nginya ũmũthĩ Jehova ndamũheete meciiria marĩ na ũmenyo, kana maitho me kuona, kana matũ me kũigua.

⁵ Ihinda rĩu rĩa mĩaka mĩrongo ĩna ndamũtongoririe werũ-inĩ, nguo cianyu itiiigana gũtuĩka, o na kana iraatũ iria ciarĩ magũrũ manyu igĩtarũka. ⁶ Mũtiigana kũrĩa irio, kana mũkĩnyua ndibeĩ kana kĩndũ kĩngĩ o gĩothe kĩgagatu. Ndeekire ũndũ ũcio nĩgeetha mũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.

⁷ Rĩrĩa mwakinyire gũkũ, Sihoni mũthamaki wa Heshiboni, na Ogu mũthamaki wa Bashani nĩmookire kũhũũrana na ithuĩ, no nĩtwamatooririe. ⁸ Nĩtwegwatĩre bũrũri wao na tũkũheana ũtuĩke igai

rĩa andũ a mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase.

⁹ Rũmĩrĩrai wega ciugo cia kĩrĩkanĩro gĩkĩ, nĩguo mũgaacĩre maũndũ-inĩ mothe marĩa mũrĩkaga. ¹⁰ Inyuĩ inyuothe mũrũgamĩte ũmũthĩ mbere ya Jehova Ngai wanyu, na atongoria anyu, na atongoria a mũhĩrĩga yanyu, na athuuri anyu, na anene anyu, na arũme arĩa angĩ othe a Isiraeli, ¹¹ hamwe na ciana cianyu, na atumia anyu, na andũ a kũngĩ arĩa matũũruga kambĩ-inĩ cianyu, arĩa mamunagĩra ngũ na makamũtahĩra maaĩ. ¹² Mũrũgamĩte haha nĩguo mũgĩe na kĩrĩkanĩro na Jehova Ngai wanyu, kĩrĩkanĩro kĩrĩa Jehova ekũgĩa na inyuĩ ũmũthĩ, na akĩhũũre mũhũũri na ũndũ wa mwĩhĩtwa, ¹³ na agĩkĩre hinya kũna atĩ mũrĩ andũ ake ũmũthĩ, na atĩ atuĩke Ngai wanyu, o ta ũrĩa aamwĩrĩire, na ningĩ o ta ũrĩa eehĩtĩre kũrĩ maithe manyu Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu. ¹⁴ Ndirathondeka kĩrĩkanĩro gĩkĩ na mwĩhĩtwa na inyuĩ inyuiki, ¹⁵ o inyuĩ mũrũgamĩte haha na ithuĩ ũmũthĩ mbere ya Jehova Ngai witũ, no nĩ hamwe na arĩa matarĩ haha ũmũthĩ.

¹⁶ Inyuĩ ene nĩmũũĩ ũrĩa twatũũruga bũrũri wa Misiri na ũrĩa twatuĩkanĩirie mabũrũri-inĩ tũgũka gũkũ. ¹⁷ Gatagatĩ-inĩ kao nĩmuonire mĩhianano yao ĩrĩ thaahu, na ngai cia kũhooywo cia mĩti na cia mahiga, na cia betha na cia thahabu. ¹⁸ Menyererai wega hatigakorwo mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja, kana andũ a nyũmba ĩmwe kana mũhĩrĩga gatagatĩ-inĩ kanyu ũmũthĩ, ũngĩgĩa na ngoro ya kũhutatĩra Jehova Ngai witũ athĩ akahooe ngai cia ndũrĩrĩ icio; menyererai wega gũtikagĩe mũri mũrũrũ gatagatĩ kanyu ũngĩciara maciario marũrũ ta nyongo.

¹⁹ Rĩrĩa mũndũ ta ũcio aigua ciugo cia mwĩhĩtwa ũyũ, eĩtagĩria kĩrathimo, na nĩ ũndũ ũcio ageciiria atĩrĩ, “Ndikona ũgwati o na ingĩkĩrĩria gũthĩ na njĩra yakwa mwene.” ũndũ ũcio nĩũkarehe mwanangĩko bũrũri ũrĩa ũrĩ maaĩ, o na ũrĩa mũng’aru. ²⁰ Jehova ndarĩ hĩndĩ akenda kũmũrekerera; marakara make na kũyo gĩake nĩkarĩrĩmbũkĩra mũndũ ũcio. Irumi ciothe iria ciandĩkĩtuo ibuku-inĩ rĩrĩ nĩkamũkinyĩrĩra, nake Jehova nĩakahuura rĩtwa rĩake rĩehere gũkũ thĩ. ²¹ Jehova nĩakamwamũra kuuma mũhĩrĩga-inĩ yothē ya Isiraeli, anyĩitwo nĩ mwanangĩko, kũringana na irumi ciothe cia kĩrĩkanĩro kĩrĩa kĩandĩke thĩnĩ wa Ibuku rĩrĩ rĩa Watho.

²² Ciana cianyu iria ikaamũrũmĩrĩra njiaro-inĩ iria igooka thuutha, o na ageni arĩa magooka moimĩte mabũrũri ma kũraya nĩmakona mathĩina marĩa makorete bũrũri o na mĩrimũ ĩrĩa Jehova ahũũrite bũrũri nayo. ²³ Bũrũri wothe ũgaatuĩka kũndũ gũtangĩkũra kĩndũ, kũiyũrite cumbĩ na ũbiriti, gũtirĩ kĩndũ gĩkahaandwo na gũtirĩ riyā rĩgaakũra kuo, kana kĩndũ kĩmere kuo. Gũkahaana ta mwanangĩko wa matũũra ma Sodomu na Gomora, na Adima o na Zeboimu, marĩa Jehova aaharaganĩrie arĩ na marakara mahiũ. ²⁴ Ndũrĩrĩ ciothe ikooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte Jehova eke bũrũri ũyũ ũguo? Marakara maya mahiũ ũũ, nĩ ma kĩ?”

²⁵ Nariĩ icooko rĩgaakorwo rĩrĩ atĩrĩ, “Nĩ tondũ andũ aya nĩmatiganĩirie kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, Ngai wa maithe mao, kĩrĩkanĩro kĩrĩa aagĩire nao rĩrĩa aamarutire bũrũri wa Misiri. ²⁶ Nĩmamwehereire magĩthĩ kũhooya ngai ingĩ na magĩciĩnamĩrĩra, ngai matooĩ, na ngai Jehova ataamaheete. ²⁷ Nĩ ũndũ ũcio marakara ma Jehova makĩrĩrĩmbũkĩra bũrũri ũyũ, akĩũkinyĩria irumi iria ciothe ciandĩkĩtuo ibuku-inĩ rĩrĩ. ²⁸ Ningĩ Jehova, arĩ na marakara mahiũ na mang’ũrĩ manene, nĩamamunyire kuuma bũrũri wao akĩmaikia bũrũri ũngĩ, ta ũrĩa gũtarĩ rĩu.”

29 Maũndũ ma hito nĩ ma Jehova Ngai witũ, no maũndũ marĩa maguũrie nĩ maitũ na ciana ciitũ nginya tene, nĩguo tũrũmagĩrĩre ciugo ciothe cia watho ũyũ.

30

Ūgaacĩru Thuutha wa Gũcookerera Jehova

1 Rĩrĩa irathimo na irumi ici ciothe njĩgĩte mbere yaku igaagũkinyĩrĩra, nawe ũciamũkĩre ngoro-inĩ yaku kũrĩa guothe Jehova Ngai waku agaakũhurunjĩra ndũrĩrĩ-inĩ, 2 na rĩrĩa wee mwene na ciana ciaku ũgaacookerera Jehova Ngai waku na ũmwathĩkĩre na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe, kũringana na ũrĩa wothe ngũgwatha ũmũthĩrĩ, 3 hĩndĩ iyo Jehova Ngai waku nĩagagũcookeria irathimo ciaku na akũiguĩre tha, na nĩagagũcookerianĩrĩria rĩngĩ, akũrute ndũrĩrĩ-inĩ ciothe kũrĩa aakũhurunjĩre. 4 O na ũngĩgaakorwo ũthaamĩrio bũrũri ũrĩa ũrĩ kũraya mũno gũkũ thĩ, Jehova Ngai waku nĩagagũcookerianĩrĩria, akũrute kuo agũcooke bũrũri-inĩ waku. 5 Nĩagagũcooke bũrũri ũrĩa warĩ wa maithe maku, na we nũkawĩgwatĩra. Nĩagatũma ũgaacĩre na ũngĩhe gũkĩra maithe maku. 6 Jehova Ngai waku nĩakarũithia ngoro yaku na arũithie ngoro cia njiaro ciaku, nĩgeetha ũmwendage na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe, nĩguo ũtũre muoyo. 7 Jehova Ngai waku nĩagakinyĩria irumi ici ciothe kũrĩ thũ ciaku iria igũthũire na ikũnyariiraga. 8 Nĩũgacooka gwathĩkĩra Jehova rĩngĩ, na ũrũmĩrĩre maathani make, o maya ndĩrakũhe ũmũthĩ. 9 Hĩndĩ iyo Jehova Ngai waku nĩagatũma ũtheereme mũno wĩra-inĩ wothe wa moko maku na maciaro-inĩ ma nda yaku, o na njaũ cia mahiũ maku na maciaro ma mĩgũnda yaku. Jehova nĩagakena rĩngĩ nĩ ũndũ waku, na atũme ũgaacĩre, o ta ũrĩa aakenire nĩ ũndũ wa maithe maku, 10 ũngĩgaathĩkĩra Jehova Ngai waku, na ũmenyagĩrĩre maathani make na irĩra cia watho wake wa kũrũmĩrĩrwo ũrĩa wandĩkĩtwo Ibuku-inĩ rĩrĩ ria Watho, na ũcookerere Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe.

Kũheo Gũthuura Muoyo kana Gĩkuũ

11 Na rĩrĩ, ũrĩa ndĩragwatha ũmũthĩ ti ũndũ ũrĩ hinya, ũngĩkũrema, kana ũndũ ũtangĩhota gwĩka. 12 Ndũrĩ igũrũ matu-inĩ, atĩ no ũrie atĩrĩ, “Nũũ ũkwambata igũrũ, aũgũire atũrehere, na awanĩrĩre kũrĩ ithuĩ nĩguo tũwathĩkĩre?” 13 O na ndũrĩ mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa iria, atĩ no ũrie atĩrĩ, “Nũũ ũkũringa iria, aũgũire atũrehere, na awanĩrĩre kũrĩ ithuĩ nĩguo tũwathĩkĩre?” 14 Aca, ti ũguo, kiugo kĩrĩ hakuhi mũno nawe; kĩrĩ o kanua-inĩ gaku na ngoro-inĩ yaku, nĩguo ũgĩathĩkĩre.

15 Atĩrĩrĩ, ũmũthĩ ũyũ nĩndaiga ũhoru wa gũtũũra muoyo na wa ũgaacĩru mbere yaku, o na wa gĩkuũ na wa mwanangĩko. 16 Nĩgũkorwo ndagwatha ũmũthĩ wendage Jehova Ngai waku, na ũthĩiage na njĩra ciake, na ũmenyagĩrĩre maathani make, na irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho; hĩndĩ iyo nĩagatũũra muoyo na ũngĩhe, nake Jehova Ngai waku nĩagakũrathima ũrĩ bũrũri-inĩ ũrĩa ũratoonya ũwĩgwatĩre.

17 No ngoro yaku ĩngĩkagarũrũka wage gwathĩka, na ũguucĩrĩrio, ũinamĩrĩre ngai ĩngĩ ũcihooe, 18 ngũkwĩra na ma ũmũthĩ atĩ no ũkaanĩnwo. Ndũgatũũra matukũ maingĩ bũrũri-inĩ ũrĩa ũraringa Rũũ rwa Jorodani ũũtoonye na ũwĩgwatĩre.

19 ũmũthĩ ndeeta igũrũ na thĩ itũike aira atĩ nĩnjĩgĩte mbere yaku ũhoru wa gũtũũra muoyo na wa gĩkuũ, na wa irathimo na wa irumi. Na rĩrĩ, thuura muoyo, nĩguo wee na ciana ciaku mũtũre muoyo, 20 na nĩguo

mwendage Jehova Ngai wanyu, na müthikagĩrĩrie mũgambo wake, na münyiitane nake. Nĩgũkorwo Jehova nĩwe muoyo waku, na nĩagakũhe mĩaka mĩngĩ ya gũtũũra bũrũri-inĩ ũrĩa eehĩtire atĩ nĩakaũhe maithe maku, nĩo Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu.

31

Joshua Gücooka Ithenya rĩa Musa

¹ Nake Musa akiumagara agĩthĩ akĩarĩria andũ othe a Isiraeli na ciugo ici akĩmeera atĩrĩ, ² “Rĩu ndĩ na ũkũrũ wa mĩaka igana na mĩrongo ĩrĩ, na ndingĩhota kũmũtongoria rĩngĩ. Jehova nĩanjĩrĩte atĩrĩ, ‘Wee ndũkũringa Rũũ rwa Jorodani.’ ³ Jehova Ngai wanyu we mwene nĩakaringa arĩ mbere yanyu. Nĩakaniina ndũrĩrĩ icio mbere yanyu na inyuĩ nĩmũkegwatĩra bũrũri wacio. Joshua o nake nĩakaringa arĩ mbere yanyu ta ũrĩa Jehova oigire. ⁴ Nake Jehova nĩakameka o ta ũrĩa eekire Sihoni na Ogu, athamaki a Aamori, arĩa aaniinire hamwe na bũrũri wao. ⁵ Jehova nĩakamaneana kũrĩ inyuĩ, na inyuĩ no nginya mũkaameeka ũrĩa wothe ndĩmwathĩte. ⁶ Gĩai na hinya na mũmĩrĩrie. Mũtigetiĩgĩre kana mũmake nĩ ũndũ wao, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ egũthĩ hamwe na inyuĩ; ndakamũtiga kana amũtirike.”

⁷ Nake Musa agĩta Joshua, akĩmwĩra arĩ mbere ya andũ othe a Isiraeli atĩrĩ, “Gĩa na hinya, nĩgũkorwo no nginya ũthĩ na andũ aya bũrũri-inĩ ũrĩa Jehova eehĩtire kũrĩ maithe mao ma tene atĩ nĩakamahe, nawe no nginya ũkaatũgayania gatagatĩ-inĩ kao, ũtuĩke igai rĩa. ⁸ Jehova mwene nĩegũthĩ mbere yaku na nĩarĩkoragwo hamwe na we; ndarĩ hĩndĩ agaagũtiga kana agũtirike. Ndũkanetigĩre, o na kana ũkue ngoro.”

Gũthoma Watho

⁹ Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩandĩka watho ũcio, agĩcooka akĩũnengera athĩnjĩri-Ngai, ariũ a Lawi, arĩa maakuĩte ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, o na akĩũnengera athuuri othe a Isiraeli. ¹⁰ Nĩngĩ Musa akĩmaatha akĩmeera atĩrĩ, “O müthia-inĩ wa mĩaka mũgwanja, mwaka-inĩ ũrĩa ũtuĩtwo wa kũrekanĩra mathĩrĩ, hĩndĩ ya Gĩathĩ gĩa Ithũnũ-rĩ, ¹¹ nĩrĩo andũ othe a Isiraeli mariumagĩra mbere ya Jehova Ngai wanyu handũ harĩa we mwene agaathuura, nĩmũrĩmathomagĩra watho ũyũ mĩrĩ mbere yao makĩguaga. ¹² Cookanagĩrĩria andũ othe hamwe: arũme, na andũ-a-nja, na ciana, na andũ a kũngĩ arĩa matũũraga matũũra-inĩ manyu,* nĩgeetha mathikĩrĩrie na merute gwĩtigĩra Jehova Ngai wanyu, na marũmagĩrĩre ciugo cia watho ũyũ. ¹³ Ciana ciao iria itooĩ watho ũyũ, no nginya ciĩgũe, na ciĩrute gwĩtigĩra Jehova Ngai wanyu rĩrĩa rĩothe mũgũtũũra bũrũri ũcio mũraringa Rũũ rwa Jorodani müthĩ mũkawĩgwatĩre.”

Ūrathi wa Ūremi wa Isiraeli

¹⁴ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, müthenya wa gũkua gwaku ũrĩ hakuhi. Īta Joshua müũke nake na mũrũgame Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, nĩho ngũnengerera Joshua wĩra.” Nĩ ũndũ ũcio Musa na Joshua magũka makĩrũgama Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo.

¹⁵ Hĩndĩ ĩyo Jehova akiumĩra Hema-inĩ ĩyo arĩ thĩnĩ wa gĩtuĩ gĩa itũ, narĩo itu rĩu rĩkĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa Hema. ¹⁶ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Wee nĩũkũhurũka hamwe na maithe maku, nao andũ

* 31:12 Atumia na ciana nĩmetĩkĩrĩtio gũthĩ gũthikĩrĩria watho ũgĩthomwo.

aya ihinda rĩtarĩ kũraihi nĩmekũhũũra ũmaraya na ngai cia kũngĩ cia bũrũri ũria mũratoonya. Nĩmakandirika na mathũkie kĩrĩkanĩro kĩa ndaathondekete nao. ¹⁷ Mũthenya ũcio nĩngamarakarĩra na ndĩmatirike; nĩngamahitha ũthiũ wakwa, nao nĩmakaniinwo. Nĩmagakorwo nĩ mĩanangĩko mĩngĩ na moritũ mainĩ, nao mũthenya ũcio nĩ makooria atĩrĩ, ‘Githĩ mĩanangĩko ĩno ndĩtũkorete nĩ ũndũ Ngai ndakoretwo hamwe na ithu?’ ¹⁸ Na hatarĩ njanja nĩngamahitha ũthiũ wakwa mũthenya ũcio, nĩ ũndũ wa waganu wao wothe wa gũcookerera ngai ingĩ.

¹⁹ “No rĩrĩ, wĩyandĩkĩre rwĩmbo rũrũ, na ũrũrute andũ a Isiraeli, na ũreke marũine, nĩguo rũtuĩke ũira wakwa wa kũmookĩrĩra. ²⁰ Ndaarĩkia kũmatoonya bũrũri ũcio ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, bũrũri ũcio nderĩre maithe mao ma tene, na rĩria makaarĩa na mahũũne na matheereme, nĩmakagarũrũkĩra ngai ingĩ macihooe, maamene na mathũkie kĩrĩkanĩro gĩakwa. ²¹ Na rĩria mĩanangĩko mĩngĩ na moritũ mainĩ makaamakora, rwĩmbo rũrũ nĩrũgatũka ũira wa kũmookĩrĩra, nĩ ũndũ njaro ciao itikariganĩrwo nĩruo. Nĩnjũũ ũria maciĩrĩre gwĩka, o na itarĩ ndĩramatoonya bũrũri ũria ndaamerĩre na mwĩhĩtwa.” ²² Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩandĩka rwĩmbo rũu o mũthenya ũcio, na akĩrũruta andũ a Isiraeli.

²³ Jehova nĩahaire Joshua mũrũ wa Nuni rĩathani rĩrĩ: “Gĩa na hinya na ũmĩrĩrie, nĩgũkorwo nĩwe ũgũkinyia andũ a Isiraeli bũrũri ũria ndamerĩre na mwĩhĩtwa, na Nĩ mwene nĩngũkorwo ndĩ hamwe nawe.”

²⁴ Thuutha wa Musa kũrũkia kwandĩka ciugo cia watho ũcio ibuku-inĩ kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, ²⁵ nĩahaire Alawii arĩa maakuuaga ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova watho ũyũ, ²⁶ akĩmeera atĩrĩ, “Oyai Ibuku rĩrĩ rĩa Watho mũrĩge mwena-inĩ wa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Ngai wanyu. Rĩgũtũũra hau rĩrĩ ũira wa kũmũkagĩrĩra.

²⁷ Nĩgũkorwo nĩnjũũ ũria mũrĩ aremi na mũkoomia ngingo. Angĩkorwo mũkoretwo mũreimeire Jehova ndĩ muoyo na ndĩ hamwe na inyuĩ-rĩ, mũgaakĩrĩrĩria kũrema atĩa ndakua! ²⁸ Cookanĩrĩria athuuri othe a mĩhĩrĩga yanyu, na anene anyu othe mbere yakwa, nĩgeetha njarie ciugo ici makĩĩguagĩra, na njĩte igũrũ na thĩ irute ũira wa kũmookĩrĩra. ²⁹ Nĩgũkorwo nĩnjũũ ndaarĩkia gũkua inyuĩ nĩ mũgethũkia biũ, na mũgarũrũke mũtĩge gũthĩ na njĩra ĩria ndĩmwathĩte. Matukũ marĩa magooka mwanangĩko nĩũkamũkora, nĩ ũndũ nĩmũgeeka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, mũtũme arakario nĩ kĩa mũthondekete na moko manyu.”

Rwĩmbo rwa Musa

³⁰ Nake Musa agĩcookera ciugo ici cia rwĩmbo rũrũ kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, akĩĩguagwo nĩ kĩũngano gĩothe gĩa Isiraeli:

32

- 1 Ta thĩkĩrĩria, wee igũrũ, ngũhe ũhoru;
o na we thĩ-rĩ, ta igua ciugo cia kanua gakwa.
- 2 Reke ũrutani wakwa uure ta mbura,
nacio ciugo ciakwa igwe ta ime,
ituĩke ta rũthuthuũ rũkiurĩra nyeki ya mũmerano,
o na ituĩke ta mbura nyingĩ ikiurĩra mĩmera mũthĩ.
- 3 Nĩngũhunja ũhoru wa Rĩitwa rĩa Jehova.
Hĩ, kĩgoocci ũnene wa Ngai witũ!

4 We nīwe Rwaro rwa Ihiga, mawīra make nī makinyanīru,
nacio nīra ciake ciothe nī cia kīhooto.
Nī Ngai mwīhokeku na ndahītagia,
nī mūrūngīrīru, na nī wa kīhooto.

5 Nīmethaahītie harī we;
ūndū wa thoni nī atī ti ciana ciake rīngī,
no nī rūciaro rūremi na rwaganu.

6 Ūū nīguo mūngīrīha wega wa Jehova,
inyuī andū aya akīgu na mwagīte ūūgī?
Githī tiwe Ithe wanyu, o we Mūmbi wanyu,
ūrīa wamūmbire na agītūma mwīhaande wega?

7 Ririkana matukū ma tene;
wīciirie ūhoru wa njiaro iria ihītūkīte.

Ūria thoguo na nīegūkīra,
O na athuuri anyu na nīmegūgūtaarīria.

8 Rīria Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno aaheire ndūrīrī igai rīacio,
rīria aagayanirie iruka ciothe cia andū,
nīekīrīire andū othe mīhaka,
kūrīngana na mūigana wa ariū a Isiraeli.

9 Nī gūkorwo igai rīa Jehova nī andū ake,
Jakubu nīwe igai rīake rīria eegaīire.

10 Aamuonire arī kūndū werū-inī,
werū ūtarī kūndū, ūgambagwo nī nyamū.
Nake akīmūgitīra na akīmūmenyerera;
aamūrangagīra o ta kīuma kīa riitho rīake,

11 o ta ūria nderi yarahūruga tūcui twayo gītara-inī kīayo,
īkareera igūrū rīa tūcui twayo,
ītambūrūkītie mathagu mayo nīguo ituoē,
na īgatūkuua mathagu-inī mayo.

12 Jehova o we wiki nīwe wamūtongoririe;
gūtīarī ngai ng'eni yarī hamwe nake.

13 Atūmire ahaice kūndū kūrīa gūtūgīru būrūrī-inī,
na akīmūhūūnia na matunda ma mīgūnda.
Nīamūheire ūūkī uumīte ihiga-inī,
na akīmūhe maguta moimīte ihiga-inī rīa nyaigī;

14 akīmūhe ngorono na iria kuuma ndūuru-inī cia ng'ombe,
na cia mbūrī na tūtūrūme tūnoru.
o na mbūrī na ndūrūme iria njega mūno cia Bashani,
na ngano īria njega mūno.

Nīwanyuire thakame īrī mūhūyū ya thabībū, nīyo ndibei yacio.

15 Jeshuruni nake aanorire, agīikia haati;
aahūūnīre, agītunguha, na agīkenga mwīrī.

Agīgītīgana na Ngai ūria wamūmbire,
na akīrega Rwaro rwa Ihiga, o ruo Mūhonokia wake.

16 Nīmatūmire aigue ūiru nī ūndū wa ngai icio ciao ng'eni,
na makīmūrakaria na mīhianano yao īrī magigi.

17 Nīmarutīire ndaimono magongona, iria itarī Ngai:

ngai iria matooi,
 ngai iria cиейumĩrĩtie o ica-ikuhĩ,
 ngai iria iteetigĩrĩtwo nĩ maithe manyu.

18 Nĩwatiganĩrie Rwaro rwa Ihiga, rūrĩa rwagũciarire;
 ũkĩrganĩrwo nĩ Mũrungu ũria wagũciarire.

19 Jehova nĩonire ũndũ ũcio
 nake akĩmarega nĩ ũndũ nĩarakarĩtio nĩ ariũ ake na airĩtu ake.

20 Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩngũmahitha ũthiũ wakwa,
 nyone ũria marigĩrĩrio mao magaakorwo matariĩ;
 nĩgũkorwo nĩ rūciaro rūremi,
 ciana itaangĩhoheka.

21 Manjiguithirie ũiru nĩ ũndũ wa ngai itarĩ bata,
 na makĩndakaria na ngai ciao itarĩ kĩene.

Ngaamaiguithia ũiru na rūrĩrĩ hatarĩ;
 ngaatũma marakario nĩ rūrĩrĩ rūtarĩ na ũmenyo.

22 Nĩ gũkorwo mwaki nĩwakĩtio nĩ mang’urĩ makwa,
 ũrĩa wakanaga ũgakinya mũhuro wa kwa ngoma.

Nĩũkaniina thĩ na magetha mayo,
 na ũmundie itina cia irĩma mwaki.

23 “Nĩngamombĩrĩra mĩtino
 na mĩguĩ yakwa ndĩmĩhũthĩre ngĩmahũura nayo.

24 Nĩngamarehithĩria ng’aragu ya kũmahinyaria,
 ndĩmarehithĩrie gĩthĩna gĩa kũmaniina na mũthiro wa kũmooraga;

Ngaamarehithĩria nyamũ cia gĩthaka irĩ magego moogĩ,
 ndĩmarehithĩrie ũrũrũ wa ndũira iria inyororokaga rũkũngũ-inĩ.

25 Rũhiũ rwa njora nĩrũkaniina ciana ciao njĩra-inĩ ya itũura;
 kĩmako gĩkaamaiyũra marĩ kwao mĩciĩ.

Aanake na airĩtu nĩmagathira,
 o hamwe na ngenge, na andũ arĩa marĩ na mbutĩ.

26 Ndoigire nĩngamaharagania,
 na tharie kũririkanwo kwao kuuma kũrĩ andũ,

27 no nĩndetigĩrire kĩnyararo gĩa thũ,
 nĩguo mũmuku ndakaage gũtaũkĩrwo,

oige atĩrĩ, ‘Guoko gwitũ nĩgũtooranĩtie;
 Jehova tiwe wĩkĩte ũũ wothe.’”

28 Nĩ rūrĩrĩ rūteciiragia,
 matĩrĩ na gũkũurana thĩinĩ wao.

29 Naarĩ korwo maarĩ oogĩ mahote kũmenya ũguo
 na makũũrane ũria ũhoro wao wa kũrigĩrĩria ũgaakorwo ũtariĩ!

30 Mũndũ ũmwe angĩhota atĩa gũteng’eria andũ ngiri,
 kana andũ eerĩ matũme andũ ngiri ikũmi moore,

tiga makorirwo meendetio nĩ Rwaro rwa Ihiga,
 tiga Jehova akorirwo amatiganĩrie?

31 Nĩ gũkorwo ihiga rĩao rĩthihaana ta Rwaro rwa Ihiga riitũ,
 o ta ũria o na thũ ciitũ ciĩ.

32 Mũthabibũ wao uumĩte mũthabibũ-inĩ wa Sodomu,
 na ũkoima mĩgũnda-inĩ ya Gomora.

Thabibũ ciayo ciyũrĩte thumu,
 nacio ikũmba ciacio ikarũra.

33 Ndibei yacio nĩ ũrũrũ wa ndũira,

o guo thumu ũrĩa mũũru mũno wa ndũira.

34 “Githĩ ndikoretwo njigĩte ũndũ ũyũ wega
ngaikara ndũmenyereire mũthiithũ-inĩ wakwa?”

35 Kũrihanĩria nĩ gwakwa; nĩ nĩ ngaarihanĩria.
Ihinda riakinya, kũgũrũ kwao nĩ gũgaatenderũka;
mũthenya wao wa mwanangĩko ũrĩ hakuhi,
naguo mũtino wao ũhiũhĩte ũmakore.”

36 Jehova nĩagaciirithia andũ ake,
na aigũire ndungata ciake tha,
rĩrĩa akoona nĩmathirĩtwo nĩ hinya,
na gũtirĩ o na ũmwe wao ũtigarĩte, arĩ ngombo kana atarĩ ngombo.

37 Nake nĩ akoiga atĩrĩ, “Rĩu ngai ciao ikĩrĩ ha,
ihiga rĩu meehithaga harĩ rĩo,

38 ngai iria ciarĩaga maguta ma magongona mao,
na ikanyua ndibei ya indo iria ciarutagwo cia kũnyuuo?
Reke cigĩũkire imũteithie!
Reke imũhe kũgitio!

39 “Rĩu menyai atĩ nĩ mwene nĩ nĩ Ngai!
Gũtirĩ ngai ũngĩ tiga nĩ.

Nĩ nĩ njũraganaga na nĩ ndũũranagia muoyo,
nĩndiihanĩtie na nĩngũhonia,
na gũtirĩ o na ũmwe ũngĩhonokania kuuma guoko-inĩ gwakwa.

40 Nguoya guoko gwakwa na igũrũ njuge atĩrĩ:
O ta ũrĩa ndũũraga muoyo nginya tene,

41 rĩrĩa ngaanoora rũhiũ rwakwa rwa njora rũkahenia
na ndĩrũnyiite na guoko gwakwa ngĩtua ciira,
nĩngeriĩhĩria kũrĩ thũ ciakwa,
na ndĩrĩhĩrie kũrĩ arĩa maathũire.

42 Nĩngatũma mĩguĩ yakwa inyue thakame ĩrĩo,
Naru rũhiũ rwakwa rwa njora rũriage nyama:

Īyo nĩ thakame ya arĩa moragĩtwo na arĩa matahĩtwo,
na mĩtwe ya atongoria a thũ.”

43 Inyũ ndũrĩrĩ, kenai hamwe na andũ ake,
nĩgũkorwo nĩakarĩhanĩria thakame ya ndungata ciake;
acirĩhĩrie harĩ thũ ciake,
na ahoroherie bũrũri wake, o na andũ ake.

44 Musa nĩmookire na Joshua mũrũ wa Nuni, na makĩaria ciugo ciothe
cia rwĩmbo rũrũ andũ makĩguaga. ⁴⁵ Rĩrĩa Musa aarĩkirie kũhe andũ a
Isiraeli ũhoro ũcio, ⁴⁶ akĩmeera atĩrĩ, “Ciugo ici ciothe ndaamwĩra ũmũthĩ
itarĩ na itherũ, rekei ciikare ngoro-inĩ cianyu, nĩgeetha mũgaatha ciana
cianyu gwithĩkĩra wega ciugo icio ciothe cia watho ũyũ. ⁴⁷ To ciugo o ũguo
harĩ inyũ, no nĩcio muoyo wanyu. Nĩngatũma mũtũũre matukũ maingĩ
bũrũri ũrĩa mũraringa Rũũ rwa Jorodani mũkawĩgwatĩre.”

Musa Gũkuĩra Kĩrĩma-inĩ kĩa Nebo

⁴⁸ Mũthenya o ro ũcio Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ⁴⁹ “Ambata, ũkinye
mwambato wa Abarimu o, kũu kĩrĩma kĩa Nebo bũrũri-inĩ wa Moabi,
kũng’ethanĩra na Jeriko, wĩrorere Kaanani, bũrũri ũrĩa ndĩrahe andũ a
Isiraeli ũtuĩke igai rĩao. ⁵⁰ Kĩrĩma kũu ũkũhaica nĩkĩo ũgaakuĩra, nawe

ũcookanĩrĩrio hamwe na andũ anyu, o ta ũrĩa mũrũ wa nyũkwa Harũni aakuĩrĩire kĩrĩma-inĩ kĩa Horu, nake agĩcookanĩrĩrio hamwe na andũ arĩa manakua. ⁵¹ Gĩtũmi kĩa ũguo nĩ tondũ inyuĩ eerĩ nĩmwagire kũnjĩtikia mũrĩ mbere ya andũ a Isiraeli o kũu maaĩ-inĩ ma Meriba Kadeshi werũ-inĩ wa Zini tondũ mũtiigana kũrũgamĩrĩra ũtheru wakwa hari andũ a Isiraeli. ⁵² Nĩ ũndũ ũcio, nĩ ũkuona bũrũri ũcio ũrĩ o haraaya; no ndũgatoonya bũrũri ũcio ndĩrahe andũ a Isiraeli.”

33

Musa Kũrathima Mĩhĩrĩga

¹ Gikĩ nĩkĩo kĩrathimo kĩrĩa Musa mũndũ wa Ngai aarathimire andũ a

Isiraeli atanakua. ² Akiuga atĩrĩ:

“Jehova nĩokire kuuma Sinai,
na akĩmathererũkĩra kuuma Seiru;
akĩmaarĩra kuuma kĩrĩma gĩa Parani.

Ookire na ikundi cia arĩa atheru kuuma gũthini,
akiuma iharũrũka-inĩ cia irĩma ciake.

³ Ti-itherũ wee nĩwe wendete andũ;
arĩa othe atheru marĩ guoko-inĩ gwaku.

Othe mainamagĩrĩra magũrũ-inĩ maku,
makaamũkĩra ũrutani kuuma hariwe,

⁴ watho ũrĩa twaheirwo nĩ Musa,
nĩguo igai rĩa ũngano wa Jakubu.

⁵ Nĩwe warĩ mũthamaki wa Jeshuruni,
rĩrĩa atongoria a andũ moonganĩte,
marĩ hamwe na mĩhĩrĩga ya Isiraeli.

⁶ “Rubeni arotũũra na ndagakue,
o na kana andũ ake manyiie.”

⁷ Na ha ũhoro wa Juda akiuga atĩrĩ,
“Wee Jehova, thikĩrĩria kĩrĩro kĩa Juda;
mũrehe kũrĩ andũ ake.

Nĩarũagĩrĩra maũndũ make na guoko gwake.
Wee-rĩ, tuĩka wa kũmũteithia akĩrũa na thũ ciake.”

⁸ ũndũ wĩgĩĩ Lawi oigire atĩrĩ:
“Thumimu yaku na Urimu yaku
nĩ cia mũndũ ũrĩa ũkenagio nĩwe.

Nĩwamũgeririe arĩ kũu Masa;
ũkĩmũrũithia kũu maaĩ-inĩ ma Meriba.

⁹ ũhoro wa ithe na nyina oigire atĩrĩ,
‘Ndirameciiria.’

Ndaĩgana kũmenya ariũ a ithe,
kana akĩrũmbũiya ciana ciake mwene,
no nĩamenyereire kiugo gĩaku,
na akĩgĩtĩra kĩrĩkanĩro gĩaku.

¹⁰ Nĩarutaga Jakubu kĩrĩra kĩa watho waku,
na akaruta Isiraeli watho waku.

Nĩarutagĩra ũbumba mbere yaku,
na akarutĩra magongona ma njino marĩ magima kĩgongona-inĩ gĩaku.

¹¹ Rathima ũmenyi wake wa wĩra, Wee Jehova,
na ũkenagĩre wĩra wa moko make.
Gũtha njohero cia arĩa mekũmũũkĩrĩra;
ringa thũ ciake itigacooke kwarahũka rĩngĩ.”

12 Ûndũ wĩgĩĩ Benjamini oigire atĩrĩ:

“Reke ũrĩa wendetwo nĩ Jehova ahurũke atarĩ na ũgwati harĩ we,
nĩgũkorwo amũgitaĩra mũthenya wothe,
nake ũrĩa Jehova endete ahurũkaga gatagatĩ-inĩ ga ciande ciake.”

13 Ûndũ wĩgĩĩ Jusufu oigire atĩrĩ:

“Jehova arorathĩma bũrũri wake
na ime rĩega rĩa kuuma igũrũ,
na maaĩ ma kũrĩa kũriku marĩa marĩ na thĩ;
14 hamwe na indo iria njega mũno ireehagwo nĩ riũa,
na kĩrĩa kĩega mũno kĩngiuma kũrĩ mweri;
15 aũrathime na iheo iria thuuranĩre cia irĩma-inĩ cia tene,
na maciaro ma tũrĩma twa tene na tene;
16 hamwe na iheo iria njega mũno cia thĩ,
na indo iria ciyũrite kuo, na ũtugi ũrĩa waikarĩte kĩhinga-inĩ kĩrĩa
kĩahĩaga.

Maũndũ maya mothe maroikara mũtwe-inĩ wa Jusufu,
maroikara ũthiũ-inĩ wa mũriũ wa mũthamaki arĩ harĩ ariũ a ithe.

17 Ûnene-inĩ wake ahaana ta ndegwa ya irigithathi;
hĩa ciake igakĩhaana ta cia ndegwa ya gĩthaka-inĩ.

Nĩgatheeeca ndũrĩrĩ na cio,
o na ndũrĩrĩ iria irĩ ituri cia thĩ.

Ûguo nĩguo kũrĩ makũmi-inĩ ma ngiri ma Efiraimu;
ũguo noguo kũrĩ harĩ ngiri na ngiri cia Manase.”

18 Ûndũ wĩgĩĩ Zebuluni oigire atĩrĩ:

“Kena, wee Zebuluni, ũkiomagara,
nawe Isakaru ũkene ũrĩ hema-inĩ ciaku.

19 Nĩmagatũmanĩra andũ moke irĩma-inĩ
marũfĩre magongona ma ũthingu kuo;
nĩmakaarĩa indo nyingĩ cia iria-inĩ,
na marĩe mĩthĩthũ irĩa mĩhithe mũthanga-inĩ.”

20 Ûndũ wĩgĩĩ Gadi oigire atĩrĩ:

“Kũrathimwo nĩ ũrĩa ũkwaramia mĩhaka ya Gadi!
Gadi atũũraga kuo ta mũrũũthi,
atambuura guoko kana mũtwe.

21 Ethuurĩre bũrũri ũrĩa mwega mũno;
akũigĩrwo gĩcunji kĩa mũtongoria.

Rĩrĩa anene a andũ moonganire,
nĩ eekire maũndũ ma kĩhooto kĩa Jehova,
na matua makonĩĩ Isiraeli.”

22 Ûndũ wĩgĩĩ Dani oigire atĩrĩ:

“Dani nĩ kĩaana kĩa mũrũũthi,
kĩguthũkĩte kiumĩte Bashani.”

23 Ûndũ wĩgĩĩ Nafitali oigire atĩrĩ:

“Nafitali nĩaingĩhĩrwo nĩ ũtugi wa Jehova,
na aiyũritwo nĩ kĩrathimo gĩake;
nĩakagaya mwena wa gũthĩni o nginya iria-inĩ.”

24 Ûndũ wĩgĩĩ Asheri oigire atĩrĩ:

“Mũriũ ũrĩa mũrathime gũkĩra arĩa angĩ othe nĩ Asheri;
ariũ a ithe maroomwendaga,
na arothambagia nyarĩrĩ ciake na maguta.*

25 Hingĩro cia ihingo ciaku

* 33:24 Maguta maarĩ kĩonereria kĩa ũtonga ũrĩa woimanaga na ũrĩmi.

igaakorwo irĩ cia kĩgera na cia gĩcango,
naguo hinya waku
ũkaaiganana na matukũ maku.

26 “Gũtirĩ ngai ũhaana ta Mũrungu wa Jeshuruni,
o we ũgeragĩra igũrũ oke agũteithie,
na agaikarĩra matu onanie ũnene wake.

27 Ngai ũrĩa ũtũuraga tene na tene nĩwe kũhitho gĩaku,
namo moko make matũuraga nginya tene na tene marĩ mũhuro waku.
Nĩakarutũra thũ yaku yehere mbere yaku,
akiugaga atĩrĩ, ‘Mĩniine!’

28 Nĩ ũndũ ũcio Isiraeli agaatũura arĩ wiki atarĩ na ũgwati;
gĩthima kĩa Jakubu nĩkĩgitire
o kũu bũrũri wa ngano, na ndibeĩ ya mũhiano,
kũrĩa ime rĩa igũrũ rĩtataga.

29 Kũrathimwo-rĩ, nĩwe Isiraeli!
Nũũ ũkĩhaana ta we,
rũrĩrĩ rũhonoketio nĩ Jehova?

Nĩwe ngo yaku na mũgũteithia,
na nowe rũhiũ rwaku rwa njora rũrĩ riiri.

Thũ ciaku nũkaaigua guoya irĩ mbere yaku,
nawe nũkarangĩria kũndũ gwacio kũrĩa gũtũugĩru.”

34

Gĩkuũ kĩa Musa

1 Thuutha wa ũguo Musa akĩambata kĩrĩma kĩa Nebo oimĩte werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu wa Moabi, agĩkinya gacũmbĩrĩ ka Pisiga, kũng’ethera Jeriko. Arĩ hau, Jehova akĩmuonia bũrũri wothe wa Kaanani, kuuma Gileadi nginya Dani, 2 na Nafitali guothe, na bũrũri wa Efiraimu na wa Manase, na bũrũri wothe wa Juda wothe nginya iria-inĩ rĩa mwena wa ithũiro, 3 na akĩmuonia kũu Negevu na rũgongo ruothe kuuma Gĩtuamba kĩa Jeriko, na Itũura inene rĩa Mikĩndũ, gũthiĩ o nginya Zoari. 4 Ningĩ Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūyũ nĩguo bũrũri ũrĩa nderĩre Iburahĩmu, na ĩsaaka na Jakubu na mwĩhitwa rĩrĩa ndoigire atĩrĩ, ‘Nĩngaũhe njiaro cianyu.’ Nĩndareke ũwone na maitho maku, no ndũkũringa ũtoonye kuo.”

5 Nake Musa, ndungata ya Jehova agĩkuĩra kũu Moabi, o ta ũrĩa Jehova oigĩte. 6 Nake akĩmũthika kũu Moabi gĩtuamba kĩrĩa kĩa ng’etheire Bethi-Peori, no nginya ũmũthĩ gũtirĩ mũndũ ũũĩ harĩa mbĩrĩra yake irĩ. 7 Musa aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka igana rĩa mĩrongo ĩrĩ agĩkua, na maitho make matiorĩtwo nĩ hinya kana akoorwo nĩ hinya wa mwĩrĩ. 8 Nao andũ a Isiraeli magĩcakaĩra Musa kũu werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu wa Moabi ihinda rĩa matukũ mĩrongo ĩtatũ, nginya matukũ ma kũmũrĩrĩra na kũmũcakaĩra magĩthira.

9 Na rĩrĩ, Joshua mũrũ wa Nuni nĩaiyũrĩtwo nĩ roho wa ũũgĩ, tondũ Musa nĩamũgĩrĩre moko make. Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli makĩmũthikĩrĩra, na magũka ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

10 Kuuma hĩndĩ iyo, gũtirĩ kwagĩa mũnabii ũngĩ ta Musa kũu Isiraeli, ũrĩa Jehova aamenyanĩte nake ũthiũ kwa ũthiũ, 11 na ũrĩa waringire ciamu na agĩka maũndũ ma magegania marĩa Jehova aamũtũmĩte ageeke kũu bũrũri wa Misiri, na kũrĩ Firaũni, na kũrĩ anene ake othe, na kũrĩ bũrũri wake wothe. 12 Nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũrĩ wonania hinya

mũnene kana ageeka ciĩko cia kũmakania ta iria Musa eekire maitho-inĩ ma andũ a Isiraeli othe.

JOSHUA

Jehova Gwatha Joshua

¹ Na rĩrĩ, thuutha wa gĩkuũ kĩa Musa ndungata ya Ngai, Jehova akiĩra Joshua mũrũ wa Nuni, ũrĩa watungatagĩra Musa, atĩrĩ: ² “Musa ndungata yakwa nĩakuĩte. Na rĩrĩ, wee na andũ aya othe, mwĩhaarĩriei kũringa Rũũ rwa Jorodani mũtoonye bũrũri ũrĩa ngũmũhe, o ũcio ngũhe andũ a Isiraeli.* ³ Na rĩrĩ, handũ o hothe harĩa mũgaakinya na makinya manyu nĩngamũhe, o ta ũrĩa ndeerire Musa. ⁴ Bũrũri wanyu ũgaatambũrũka kuuma werũ-inĩ o nginya Lebanoni, na kuuma rũũ rũria rũnene rwa Farati, nĩguo bũrũri wothe wa Ahiti, o nginya Iria-inĩ rĩrĩa Inene rĩa mwena wa ithũiro. ⁵ Gũtikagĩa mũndũ ũkaahota gũgwĩtiiria matukũ mothe ma muoyo waku. O ta ũrĩa ndaarĩ na Musa, ũguo noguo ngũkorwo hamwe nawe; ndigagũtiganĩria kana ngũtirike.

⁶ “Gĩa na hinya na ũmĩrĩrie, nĩgũkorwo nĩwe ũgũtongoria andũ aya mathĩ makagae bũrũri ũrĩa ndehĩire na mwĩhĩtwa kũrĩ maithe mao atĩ nĩngamahe. ⁷ Gĩa na hinya na ũmĩrĩrie mũno. Menyagĩrĩra gwathĩkagĩra watho wothe ũrĩa ndungata yakwa Musa aagwathire wĩkage; ndũkanagarũrũke na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho ũũtĩge, nĩgeetha ũgũgĩge na ũhootani kũrĩa guothe ũrĩthiia. ⁸ Ciugo cia Ibuku rĩrĩ rĩa Watho itikanatĩge kwario nĩ kanua gaku; no wĩcũũranagĩe ũhoru warĩo mũthenya na ũtukũ, nĩgeetha ũmenyagĩrĩre gwĩka maũndũ marĩa mothe maandĩkĩtwo thĩinĩ warĩo. Hindĩ ĩyo nĩ ũkaagacĩra, na ũgĩe na ũhootani. ⁹ Githĩ ti-nĩ ngwathĩte? Wee gĩa o na hinya na ũmĩrĩrie. Ndũkanetĩgĩre o na kana; ũrũro nĩ hinya, nĩgũkorwo Jehova Ngai waku arĩ hamwe nawe kũria guothe ũrĩthiia.”

¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩatha anene arĩa maaroraga andũ atĩrĩ: ¹¹ “Tuĩkanĩriai kambĩ-inĩ mũkũrĩraga andũ atĩrĩ, ‘Haarĩriai rĩngu mũgĩge, nĩ ũndũ mũthenya itatũ kuuma ũmũthĩ yathira nĩguo mũkaaringa Rũũ rwa Jorodani nĩgeetha mũthĩi mũtoonye na mwĩgwatĩre bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ũtuĩke wanyu.’”

¹² Nĩngĩ Joshua akĩarĩria andũ a mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, akĩmeera atĩrĩ, ¹³ “Ririkanai watho ũrĩa mwaherwo nĩ Musa ndungata ya Jehova, akiuga atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wanyu nĩamũheete ũhurũko na nĩamũheete bũrũri ũyũ.’ ¹⁴ Atumia anyu, na ciana cianyũ, na ũhĩũ wanyu no maikare bũrũri ũrĩa mwaherwo nĩ Musa mwena wa irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani, no arũme othe anyu othe arĩa njamba cia ita meeohete indo cia mbaara, no nginya maringe mũrĩmo ũrĩa ũngĩ matongoretie ariũ a ithe wanyu. No nginya mũgateithie ariũ a ithe wanyu. ¹⁵ Nginya rĩrĩa Jehova akaamahe ũhurũko o ta ũrĩa amũheete inyuũ, na nginya rĩrĩa o nao makegwatĩra bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmahe. Thuutha ũcio, no mũcooke mũgaikare bũrũri wanyu inyuũ ene, ũrĩa mwaherwo nĩ Musa ndungata ya Jehova mwena wa irathĩro wa Jorodani, ũcio ũrorete mwena ũrĩa riũa rĩrathagĩra.”

¹⁶ Hindĩ ĩyo magĩcookeria Joshua, makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũgwĩka ũrĩa wothe ũgũtwatha na nĩ tũgũthĩ kũrĩa guothe ũgũtũtũma. ¹⁷ O ta ũrĩa twaathĩkĩre Musa maũndũ-inĩ mothe-rĩ, ũguo noguo tũrĩgwathĩkagĩra.

* **1:2** Hindĩ ĩno andũ a Isiraeli maarĩ Shitimu (2:1), werũ-inĩ wa Moabi (Gũcook 34:3) gũkuhĩ na Rũũ rwa Jorodani.

No rĩrĩ, Jehova Ngai waku arokorwo hamwe nawe o ta ũrĩa aarĩ hamwe na Musa. ¹⁸ Mũndũ wothe ũkaaremera uuge waku na arege gwachĩkĩra maũndũ mothe marĩa ũkaamatha, na nginya mũndũ ũcio akooragwo. No rĩrĩ, gĩa na hinya na ũmĩrĩrie!”

2

Rahabu na Athigaani

¹ Nake Joshua mŭrũ wa Nuni agĩtũma athigaani eerĩ kuuma Shitimu na hitho; akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ mũbaare bŭrũri ũcio, na makĩria Jeriko.”* Nĩ ũndũ ũcio magĩthiĩ, magĩtoonya nyũmba ya mũmaraya wetagwo Rahabu, magĩkara kuo.

² Nake mũthamaki wa Jeriko akĩrwo atĩrĩ, “Nĩ kŭrĩ andũ amwe a Isiraeli mokire gŭkũ ũtukũ ũyũ gũthigaana bŭrũri ũyũ ũrĩa ũhaana.” ³ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Jeriko agĩtũmana kŭrĩ Rahabu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Andũ acio mokire gwaku nyũmba marutũrũre na nja, tondũ mokĩte gũthigaana bŭrũri ũyũ wothe.”

⁴ No rĩrĩ, mũndũ-wa-nja ũcio nĩarĩkĩtie kuoya andũ acio eerĩ na akamahitha. Nake akiuga atĩrĩ, “Ĩ nĩguo, andũ acio nĩmegŭkĩte gwakwa, no ndinamenya kŭrĩa mekuumĩte. ⁵ Hwaĩ-inĩ rĩria kĩhingo gĩa itũura inene kĩhingagwo-rĩ, andũ acio nĩmathiire. Ndinamenya na kŭrĩa mathiire. Marũmĩrĩrei na ihenya. Mwahota kũmakinyĩra.” ⁶ (No rĩrĩ, nĩamatwarĩte nyũmba igũrũ, na akamahitha rungu rwa ũguta ũrĩa aarĩte kũu nyũmba igũrũ). ⁷ Nĩ ũndũ ũcio andũ acio maatũmitwo nĩ mũthamaki makiumagara, makĩmarũmĩrĩra na njĩra irĩa ithiaga mariũko-inĩ ma Rũũ rwa Jorodani, na rĩria andũ acio mamarũmĩrĩre moimire na nja o ũguo-rĩ, kĩhingo gĩkĩhingwo.

⁸ Athigaani acio eerĩ matanakoma, mũndũ-wa-nja ũcio akĩambata kũu nyũmba igũrũ, ⁹ na akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ Jehova nĩamũheete bŭrũri ũyũ, na atĩ nĩtũnyitĩtwo nĩ guoya mũnene nĩ ũndũ wanyu, o nginya ithuothe andũ arĩa tũtũuraga bŭrũri ũyũ tũkaiyũrwo nĩ maaĩ nda nĩ ũndũ wanyu. ¹⁰ Nĩtũguĩte ũrĩa Jehova aahũithirie maaĩ ma Iria Itune nĩ ũndũ wanyu rĩria mwoimire bŭrũri wa Misiri, na ũrĩa mwekire Sihoni na Ogu, athamaki arĩa eerĩ a Aamori o kũu mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, arĩa mwaninire biũ. ¹¹ Rĩria twaiguire ũhoru ũcio, ngoro ciitũ nĩciarĩngĩkire na ũmĩrũru wa mũndũ o mũndũ akĩrwo nĩ hinya nĩ ũndũ wanyu, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩwe Ngai wa kũu igũrũ o na wa gŭkũ thĩ. ¹² Na rĩrĩ, ndamũthaitha mwĩhĩte na mwĩhĩtwa mũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova atĩ nĩmũkaiguĩra andũ a nyũmba iitũ tha, na mũmũĩke wega, tondũ o na nĩ nĩndamũiguĩra tha na ndamwĩka wega. Na mũnyonie ũndũ ũcio na kĩmenyithia kĩa ma ¹³ kĩa atĩ nĩmũkahonokia baba na maitũ, na arĩũ a baba o na aarĩ a baba, na andũ ao othe ciana ciao ciothe, na atĩ nĩmũgatũhonokia kuuma harĩ gĩkuũ.”

¹⁴ Nao andũ acio makĩmũmĩrĩria, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithũ tũrokua tũngĩkaaga kũhonokia mĩoyo yanyu! Waga kuuga ũrĩa tũreeka, nĩtũkaamwĩka maũndũ ma ũtugi na ma kĩhooto rĩria Jehova agaathũe bŭrũri ũyũ.”

¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio akĩmaikũrũkia na mũkanda, akĩmoimĩria ndirica tondũ nyũmba irĩa aikaraga yaakĩtwo rũthingo-inĩ rwa itũura rĩu inene. ¹⁶ Na rĩrĩ, nĩameerĩte atĩrĩ, “Thiĩ kŭrĩa irĩma-inĩ nĩgeetha andũ acio

* ²¹ Jeriko rĩarĩ itũura rĩa tene, na rĩarĩgĩtwo na thingo cia hinya. Rĩarĩ ta kilomita 8 mwena wa ithũuro wa Rũũ rwa Jorodani.

mamūrūmīrīire matikamuone. Mwīhithei kūu mīthenya itatū o nginya makorwo macookete, mūcooke mwīthīire.”

¹⁷ Nao andū acio makīra mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Mwīhitwa ūyū watwīhītithia ndūgatūcookerera kana ūtwīke ūūru, ¹⁸ o tiga wīkire ūū: rīrīa tūgaatoonya būrūri ūyū-rī, ūgaakorwo woheire rūrīgi rūrū rūtune ndirica-inī o īno watūharūrūkīria, nawe ūkorwo ūrehete thoguo na nyūkwa, na ariū a thoguo, na andū anyu othe gūkū gwaku nyūmba. ¹⁹ Mūdū o wothe ūkoima nja ya nyūmba yaku athīi na kūu barabara-inī-rī, thakame yake ikamūcookerera we mwene; no ithūi tūtigacookererwo nī ūūru nī ūndū wake. No ūhorō wa mūdū o wothe ūgaakorwo nyūmba hamwe nawe, thakame yake nīgatūcookerera angīgeekwo ūūru nī guoko kwa mūdū o na ūrīkū. ²⁰ No rīrī ūngīaria ūhorō ūyū witū twī naguo, tūtigacookererwo nī ūūru ūkonīi mwīhitwa ūrīa watwīhītithia.”

²¹ Nake agīcookia, akīmeera atīrī, “Nīndetīkīra; nīgūtūike o ta ūguo mwoiga.” Nī ūndū ūcio agīkimoigīra ūhorō, nao magīthīi. Na akīoherera rūrīgi rūu rūtune hau ndirica-inī.

²² Maarīkia kuumagara-rī, magīthīi irīma-inī na magīkara kuo mīthenya itatū, nginya rīrīa andū arīa maamarūmīrīire maahūdūkire. Andū acio maamacarītie kūu nīra-inī īyo yothe kūrīa maathīrīire, no matiigana kūmona. ²³ Thuutha wa ūguo Hīndī īyo nao andū acio eerī makīambīrīria gūcooka. Magīkūrūka moimīte na irīma-inī, makīringa Rūūi rwa Jorodani, magīkinya harī Joshua mūrū wa Nuni, na makīmūhe ūhorō wa maūdū marīa mothe maamakorete. ²⁴ Makīra Joshua atīrī, “Ti-itherū Jehova nīatūheete būrūri ūcio wothe, akaūneana moko-inī maitū; andū othe a kūu nīmaiūrītwo nī guoya mūnene nī ūndū witū.”

3

Kūringa Rūūi rwa Jorodani

¹ Rūciinī tene Joshua na andū othe a Isiraēli makiuma hau Shitimu, magīthīi nginya Jorodani, na matanaringa mūrīmo ūcio ūngī magīkara hau. ² Thuutha wa mīthenya itatū-rī, anene magīthīi kūdū guothe gīikaro-inī kūu, ³ magīatha andū, makīmeera atīrī: “Rīrīa mūrīona ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova Ngai wanyu, na muone athīnjīri-Ngai, o acio Alawīi, marīkuuīte-rī, mumagare muume harīa mūrī na mūrīrūmīrīire. ⁴ Hīndī īyo nīguo mūrīmenya nīra irīa mūrīgera, nīgūkorwo mūtīrī mwagera nīra īyo rīngī. No rīrī, gatagatī-inī kanyu na ithandūkū rīu, nīhagīe itīina ta rīa mīkono ngiri igīrī*;
mūtīkarīkuhīrīie.”

⁵ Nake Joshua akīra andū acio atīrī, “Mwītheriei, nīgūkorwo rūciū Jehova nīageeka maūdū ma magegania gatagatī-inī kanyu.”

⁶ Nake Joshua akīra athīnjīri-Ngai atīrī, “Oyai ithandūkū rīa kīrīkanīro mūthīi mbere ya andū aya.” Nī ūndū ūcio makīrīoya, magīthīi mbere yao.

⁷ Nake Jehova akīra Joshua atīrī, “Ūmūthī nīngwambīrīria gūgūtūūgīria maitho-inī ma andū othe a Isiraēli, nīguo mamenye atī ndīrīkoragwo hamwe nawe o ta ūrīa ndaari hamwe na Musa. ⁸ Īra athīnjīri-Ngai arīa megūkuua ithandūkū rīa kīrīkanīro atīrī: ‘Mwakinya hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Jorodani, mūthīi mūrūgame Jorodani thīini.’”

⁹ Nake Joshua akīra andū a Isiraēli atīrī, “Ūkai haha mūigue ciugo cia Jehova Ngai wanyu. ¹⁰ Ūhorō ūyū nīguo ūrīmūmenyithia atī Ngai ūrīa ūrī muoyo arī hamwe na inyuī, na atī hatīrī nganja nīakamūingatīra

* 3:4 nī ta mita 900

Akaanani, na Ahiti, na Ahivi, na Aperizi, na Agirigashi, na Aamori, na Ajebusi. ¹¹ Atĩrĩrĩ, ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro rĩa Mwathani wa thĩ yothe nĩrĩkĩringa Rũũ rwa Jorodani mbere yanyu. ¹² Na rĩrĩ, thuurai andũ ikũmi na eerĩ kuuma mĩhĩrĩga-inĩ ya Isiraeli, o mũhĩrĩga mũndũ ũmwe. ¹³ Na rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa makuuĩte ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kĩa Jehova, o we Mwathani wa thĩ yothe, marĩtoboka thĩĩni wa Rũũ rwa Jorodani-rĩ, maaĩ maruo marĩa maratherera maikũrũkĩte nĩmarĩtinĩka na meyũmbe hĩba.”

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa andũ moimagarire makiuma kambĩ nĩguo maringe Rũũ rwa Jorodani, athĩnjĩri-Ngai arĩa makuuĩte ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro magĩthĩ mbere yao. ¹⁵ Na rĩrĩ, nĩgũkorwo Rũũ rwa Jorodani nĩrũiyũraga mũno rũgakĩra hũgũrũrũ ciaguo hĩndĩ ya magetha. No rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa makuuĩte ithandũkũ rĩu maakinyire Rũũ rwa Jorodani, namo magũrũ mao magĩtoboka hũgũrũrũ-inĩ cia rũũ, ¹⁶ maaĩ marĩa moimaga mwena wa na igũrũ wa rũũ magĩtiga gũtherera maikũrũkĩte; makĩyũmba hĩba kũndũ kũraya mũno nginya itũũra-inĩ rĩetagwo Adamũ rĩrĩa rĩ gũkuhĩ na Zarehani, namo maaĩ marĩa maathereraga marorete Iria-inĩ rĩa Araba (nĩrĩo Iria rĩa Cumbĩ) magĩtinĩka biũ. Nĩ ũndũ ũcio andũ makĩringa mang’etheire Jeriko. ¹⁷ Athĩnjĩri-Ngai arĩa makuuĩte ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kĩa Jehova makĩrũgama mehaandĩte wega kũndũ kũmũ gatagatĩ ka Rũũ rwa Jorodani, nao andũ a Isiraeli othe makĩhitũka makĩringagĩra thĩ nyũmũ o nginya rĩrĩa rũrĩrĩ rũu ruothe rwarĩkirie kũringa rũũ rũu rwa Jorodani.

4

¹ Rĩrĩa andũ othe a rũrĩrĩ rũu maarĩkirie kũringa Rũũ rwa Jorodani, Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, ² “Thuura andũ ikũmi na eerĩ kuuma gatagatĩ-inĩ ka andũ aya o mũhĩrĩga mũndũ ũmwe, ³ na ũmeere moe mahiga ikũmi na meerĩ kuuma gatagatĩ ka Rũũ rwa Jorodani handũ harĩa athĩnjĩri-Ngai maarũgamĩte, mamakuue maringe namo mũrĩmo mũkamaige harĩa mũrĩraara ũtukũ ũyũ.”

⁴ Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩta andũ acio ikũmi na eerĩ arĩa aathuurĩte kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli, o mũhĩrĩga mũndũ ũmwe, ⁵ akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mbere ya ithandũkũ rĩu rĩa kĩrikanĩro kĩa Jehova Ngai wanyu, mũthĩ o gatagatĩ ka Rũũ rwa Jorodani. Mũndũ o mũndũ kũringana na mũigana wa mĩhĩrĩga ya Isiraeli, oe ihiga rĩmwe arĩgĩrĩre kĩande, ⁶ rũtuĩke rũuri gatagatĩ-inĩ kanyu. Mahinda marĩa magooka, rĩrĩa ciana cianyu ikaamũũria atĩrĩ, ‘Gĩtũmi kĩa mahiga maya nĩ kũ?’ ⁷ Mũgaaciĩra atĩ gũtherera kwa maaĩ ma Jorodani nĩ gwatĩnithĩro mbere ya ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kĩa Jehova. Hĩndĩ rĩa ithandũkũ rĩu rĩaringaga Jorodani-rĩ, maaĩ ma Rũũ rwa Jorodani nĩmatĩnithĩro. Mahiga maya megũtuĩka kĩrĩkĩkania gĩa kũrĩrĩkanagia andũ a Isiraeli ũhoru ũcio nginya tene.”

⁸ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩka o ta ũrĩa maathĩtwo nĩ Joshua. Makĩoya mahiga ikũmi na meerĩ kuuma gatagatĩ ka Rũũ rwa Jorodani, kũringana na mũigana wa mĩhĩrĩga ya andũ a Isiraeli, o ta ũrĩa Jehova eerĩte Joshua; nao magĩkuua mahiga macio nginya kambĩ yao, makĩmaiga kuo. ⁹ Nake Joshua akĩhaanda mahiga macio ikũmi na meerĩ, akĩmaiganĩrĩra hau gatagatĩ ka Rũũ rwa Jorodani harĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa makuuĩte ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro maarũgamĩte. Namu marĩ ho nginya ũmũthĩ.

¹⁰ Nĩgũkorwo athĩnjĩri-Ngai arĩa makuuĩte ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro maikarĩre marũngĩ hau gatagatĩ ka Rũũ rwa Jorodani nginya hĩndĩ rĩa

andũ meekire maũndũ marĩa mothe Jehova aathĩte Joshua, na magĩkwo o ta ũrĩa Musa aathĩte Joshua mekwo. Nao andũ magĩkĩhiũha, makĩringa mũrĩmo, ¹¹ na andũ othe maarĩkia kũringa o ũguo, ithandũkũ rĩa Jehova o narĩo na athĩnjĩri-Ngai makĩringa makĩonagwo nĩ andũ othe. ¹² Andũ a mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya Manase makĩringa mũrĩmo, meeohete indo cia mbaara, marĩ mbere ya andũ a Isiraeli, o ta ũrĩa Musa aamaathĩte. ¹³ Andũ ta 40,000 methagathagĩte na meeohete indo cia mbaara makĩringa mũrĩmo ũcio, marĩ mbere ya Jehova, magĩkinya werũ-inĩ wa Jeriko.

¹⁴ Mũthenya ũcio, Jehova agĩtũũgĩria Joshua maithe-inĩ ma andũ a Isiraeli othe; nao makĩmwĩtigĩra matukũ mothe marĩa aatũũrĩre muoyo, o ta ũrĩa meetigĩrĩte Musa.

¹⁵ Ningĩ Jehova akĩira Joshua atĩrĩ, ¹⁶ "Atha athĩnjĩri-Ngai arĩa makuũite ithandũkũ rĩa Ūira mambate moimĩre Rũũ rwa Jorodani."

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩatha athĩnjĩri-Ngai acio, akĩmeera atĩrĩ, "Ambatai mumĩre Jorodani."

¹⁸ Nao athĩnjĩri-Ngai makĩambata, makiũma rũũ makuũite ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova. Maarĩkia gũkinyithia magũrũ mao thĩ nyũmũ o ũguo-rĩ, maaĩ ma Rũũ rwa Jorodani magĩcookana handũ hamo, ningĩ makĩyũra hũgũrũrũ ciaruo o ta mbere.

¹⁹ Na rĩrĩ, mũthenya wa ikũmi wa mweri wa mbere, andũ acio makĩambata, makiũma Jorodani na makĩamba kambĩ mwena wa irathĩro wa Jeriko, o kũu Giligali. ²⁰ Nake Joshua akĩiga mahiga marĩa ikũmi na meerĩ maarũtũtwo Rũũ rwa Jorodani kũu Giligali. ²¹ Akĩira andũ a Isiraeli atĩrĩ, "Mahinda marĩa magooka, rĩrĩa njiaro cianyu ikooria maithe ma cio atĩrĩ, 'ĩ gĩtũmi kĩa mahiga maya nĩ kĩĩ?' ²² Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenyithia ciana cianyu ũhoro, mũmeere atĩrĩ, 'Andũ a Isiraeli maaringire Rũũ rwa Jorodani rũhũite rũgatuĩka thĩ nyũmũ.' ²³ Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩahũithirie maaĩ ma Jorodani mbere wanyu nginya rĩrĩa mwarikire kũringa. Jehova Ngai wanyu eekire Rũũ rwa Jorodani o ta ũrĩa eekire Iria Itune rĩrĩa aarĩhũithirie mbere iitũ nginya rĩrĩa twarĩkirie kũringa. ²⁴ Eekire ũguo nĩgeetha andũ othe a thĩ mamenye atĩ guoko kwa Jehova kũrĩ hinya mũno, na nĩgeetha mũtũũre mwĩtigĩrĩte Jehova Ngai wanyu nginya tene."

5

Andũ a Isiraeli Kũruĩra Giligali

¹ Na rĩrĩ, rĩrĩa athamaki othe a Aamori arĩa maarĩ kũu mwena wa ithũĩro wa Rũũ rwa Jorodani, na athamaki othe a andũ a Kaanani arĩa maarĩ kũu ndwere-inĩ cia iria maiguire ũrĩa Jehova aahũithĩte maaĩ ma Jorodani mbere ya andũ a Isiraeli nginya tũkĩrĩkia kũringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ, ngoro ciao ikĩyũrwo nĩ guoya, na matiacookire kũgĩa na ũmĩrĩru wa kũng'ethanĩra na andũ a Isiraeli.

² Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩira Joshua atĩrĩ, "Thondeka tũhiũ twa mahiga ma nyaigĩ, ũroke kwerũhia ũhoro wa irua harĩ andũ a Isiraeli." ³ Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩthondeka tũhiũ twa mahiga ma nyaigĩ na akĩruithia arũme a Isiraeli kũu Gibeathi-Haaralothu.

⁴ Na rĩrĩ, kĩrĩa gĩatũmire Joshua aruithanie nĩ rĩrĩrĩ: arũme arĩa othe moomire bũrũri wa Misiri, o acio othe maakinyĩtie mĩaka ya gũthĩ mbaara-rĩ, nĩmakuĩrĩire werũ-inĩ marĩ rũgendo-inĩ thuutha wa kuuma bũrũri wa Misiri. ⁵ Arũme othe arĩa moomire bũrũri wa Misiri nĩmarũite,

no andũ othe arĩa maaciariirwo werũ-inĩ marĩ rũgendo-inĩ rwa kuuma bũrũri wa Misiri matiarũite. ⁶ Andũ a Isiraeli moorũũire werũ-inĩ mĩaka mĩrongo ĩna nginya rĩria andũ othe arĩa maakinyĩtie mĩaka ya gũthĩ mbaara rĩria moimaga bũrũri wa Misiri maakuire, tondu nĩmaregire gwathĩkĩra Jehova. Nĩgũkorwo Jehova nĩameerire na mwĩhĩtwa atĩ matikoona bũrũri ũrĩa eerĩire maithe mao na mwĩhĩtwa atĩ nĩagatũhe, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio akĩarahũra arĩu ao ithenya rĩa, na acio nĩo maaruithirio nĩ Joshua. Maakoretwo matarĩ aruu nĩ ũndũ matiaruithĩtio marĩ rũgendo-inĩ. ⁸ Na rĩria maarĩkirie kũruithia arũme a rĩrĩrĩ rũu ruothe, magũkara o kũu maakite kambĩ-inĩ o nginya andũ acio makĩhona.

⁹ Nĩngĩ Jehova akũira Joshua atĩrĩ, “Ũmũthĩ nĩguo ndeheria rũmena rwa andũ a Misiri kuuma kũrĩ inyuĩ.” Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagũtwo Giligali nginya ũmũthĩ.

¹⁰ Hwai-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri ũcio, o maambĩte hema kũu Giligali werũ-inĩ wa Jeriko, andũ a Isiraeli magĩkũngũira Gĩathĩ kĩa Bathaka. ¹¹ Mũthenya ũrĩa warũmĩrĩre Bathaka-rĩ, mũthenya oro ũcio, makĩria maciaro mamwe ma bũrũri ũcio; mĩgate ĩtarĩ mũkĩre ndawa ya kũmbia, na ngano hĩhie. ¹² Maarĩa irio cia bũrũri ũcio-rĩ, mana makĩrooka kwaga mũthenya ũyũ ũngĩ; andũ a Isiraeli matiacookire kuona mana rĩngĩ, no rĩrĩ, mwaka ũcio nĩmarĩre maciaro ma Kaanani.

Joshua na Mũnene wa Mbũtũ ya Ita rĩa Jehova

¹³ Rĩria Joshua aarĩ hakuhĩ na Jeriko, agĩtiira maithe akĩona mũndũ warũgamĩte mbere yake acomorete rũhiũ njora, akarũnyiita na guoko. Nake Joshua agĩthĩ o harĩa aarĩ, akĩmũuria atĩrĩ, “Wee-rĩ, ũrĩ mwena witũ kana ũrĩ mwena wa thũ ciitũ?”

¹⁴ Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ndirĩ mwena wanyu o na kana wa thũ cianyu, no njũkite ndĩ mũnene wa mbũtũ ya ita rĩa Jehova.” Nake Joshua akĩgũithia, agĩturumithia ũthiũ thĩ, akĩhooya, akĩmũuria atĩrĩ, “Wee, Mwathi wakwa, nĩ ndũmĩrĩrĩ ĩrĩkũ ũkwenda kũũhe nĩ ndungata yaku?”

¹⁵ Nake mũnene ũcio wa mbũtũ ya ita rĩa Jehova agĩcookia atĩrĩ, “Amba ũrute iraatũ ciaku magũrũ, nĩgũkorwo handũ hau ũrũgamĩte nĩ haamũre.” Nake Joshua agũka o ta ũguo.

6

Kwanangwo kwa Jeriko

¹ Rĩu-rĩ, itũũra rĩu rĩa Jeriko rĩahingĩtwo biũ nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli. Gũtirĩ mũndũ woimaga nja kana agatoonya kuo.

² Nake Jehova akũira Joshua atĩrĩ, “Nĩneanite itũũra rĩrĩ rĩa Jeriko moko-inĩ maku, o hamwe na mũthamaki wakuo, o na njamba cia hinya ciaku. ³ Thiũrũrkai itũũra rĩu inene hamwe na andũ anyu othe a ita riita rĩmwe. Mwĩke ũguo mũthenya ĩtandatũ. ⁴ Na athĩnjĩri-Ngai mũgwanja matongorie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro, makuũite macoro mũgwanja mathondeketwo na hĩa cia ndũrũme. Mũthenya wa mũgwanja-rĩ, mũgaathiũrũrũka itũũra rĩu maita mũgwanja, nao athĩnjĩri-Ngai mathĩ makĩhuhaga macoro. ⁵ Rĩria mũkaigua mahuha macoro na mũgambo mũnene, ĩra andũ othe makaanĩrĩa na rĩanĩrĩa inene mũno; naruo rũthingo rwa itũũra rĩu nĩrũkamomoka, nao andũ othe matoonye itũũra rĩu, o mũndũ athiite na mbere na kũria arorete.”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio, Joshua mũrũ wa Nuni agĩta athĩnjĩri-Ngai, akĩmeera atĩrĩ, “Oyai ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na mũreke athĩnjĩri-Ngai mũgwanja thĩnĩ wanyu makuue macoro mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme,

matongorie ithandükü rüu.” ⁷ Nake agĩatha andũ akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ mbere! Mũthĩ mũthiurũkũirie itũura, andũ arĩa meeohete indo cia mbaara matongorie ithandükü rĩa kĩrikanĩro kĩa Jehova.”

⁸ Rĩrĩa Joshua aarĩkirie kwarĩria andũ, na athĩnjĩri-Ngai acio mũgwanja maakuũite macoro marĩa mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme magĩthĩ marĩ mbere ya Jehova, makĩhuhaga macoro mao, narĩo ithandükü rĩa kĩrikanĩro kĩa Jehova rikĩmarũmirĩra. ⁹ Nacio thigari iria ciarĩ na indo cia mbaara igĩthĩ itongoretie athĩnjĩri-Ngai acio maahuhaga macoro, nacio thigari ingĩ ikĩrũmirĩra ithandükü rĩa kĩrikanĩro kuuma na thuutha. Hĩndĩ ĩyo yothe macoro no maahuhagwo. ¹⁰ No rĩrĩ, Joshua nĩathĩte andũ akameera atĩrĩ, “Mũtikananĩrĩre na mũgambo wa mbaara, o na kana mũreke mũgambo yanyu ĩguo, o na mũtikoige ũndũ o na ũrikũ nginya mũthenya ũrĩa ngamwĩra mwanĩrĩre. Hĩndĩ ĩyo nĩguo mũkaanĩrĩra!” ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio akiuga ithandükü rüu rĩa kĩrikanĩro kĩa Jehova rikuuu, rĩthiurũkũio itũura-inĩ rüu inene, riita rĩmwe. Andũ magĩcooka kambĩ na makĩraara kuo ũtukũ ũcio.

¹² Rũciinĩ rürũ rũngĩ, Joshua agĩũkĩra tene, nao athĩnjĩri-Ngai makĩoya ithandükü rüu rĩa kĩrikanĩro kĩa Jehova. ¹³ Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa mũgwanja makuũite macoro mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme magĩthĩ na mbere, makinyũkĩtie matongoretie ithandükü rĩa kĩrikanĩro kĩa Jehova o makĩhuhaga macoro. Thigari iria ciarĩ na indo cia mbaara ikĩmatongoria, nacio thigari ingĩ ikĩrũmirĩra ithandükü rĩa kĩrikanĩro kĩa Jehova kuuma na thuutha, o macoro makĩgambaga. ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio mũthenya wa keerĩ magĩthiurũkũio itũura rüu inene riita rĩmwe, magĩcooka kambĩ. Meekire ũguo mũthenya ĩtandatũ.

¹⁵ Mũthenya wa mũgwanja-rĩ, magĩũkĩra ruoro rũgĩtema na magĩthiurũkũio itũura rüu maita mũgwanja o ta ũrĩa meekaga mũthenya ĩyo ingĩ, tiga atĩ mũthenya ũcio, maathiurũrũkĩre itũura rüu inene maita mũgwanja. ¹⁶ Nao makĩrĩthiurũkũio riita rĩa mũgwanja-rĩ, rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai maahuhire macoro, Joshua akĩra andũ atĩrĩ, “Anĩrĩrai mũno! Nĩgũkorwo Jehova nĩamũheete itũura rĩrĩrĩ! ¹⁷ Itũura rĩrĩrĩ inene na kindũ kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩinĩ warĩo nũkwamũrĩrwo Jehova, cianangwo. No Rahabu ũrĩa mũmaraya wiki, na andũ arĩa othe marĩ hamwe nake thĩinĩ wa nyũmba yake, mekũhonokio, tondũ nĩahithire athigaani arĩa twatũmite. ¹⁸ Na rĩrĩ, mwĩmenyererei mũtikahutie indo icio ciamũrĩtwo cia kũniinwo, nĩgeetha mũtikerehere mwanangĩko nĩ ũndũ wa kuoya kindũ o na kĩrikũ giacio. Mũngĩcihutia nĩmũgatũma kambĩ ya Isiraeli ĩtuĩke ya kũniinwo, na mũmĩrehere thĩina. ¹⁹ Betha yothe na thahabu, na indo cia gĩcango na kĩgera, nĩ nyamũrĩre Jehova na no nginya ciigwo kĩgĩina-inĩ giake.”

²⁰ Rĩrĩa coro wahuhirwo, andũ makĩanĩrĩra, na rĩrĩa andũ maagũire mũgambo wa coro, makĩanĩrĩra rĩanĩrĩra inene, naruo rũthingo rũkĩmomoka; nĩ ũndũ ũcio o mũndũ o mũndũ agĩtoonya itũura rüu, na makĩrĩtunyana. ²¹ Nao makĩamũrĩra Jehova itũura rüu, na makĩananga kindũ o gĩothe kĩrĩa kiarĩ muoyo kuo na rũhiũ rwa njora, arũme na andũ-a-nja, andũ ethĩ na akũrũ, na ng'ombe, na ng'onda, na ndigiri.

²² Joshua akĩra andũ arĩa eerĩ maathiite gũthigaana bũrũri ũcio atĩrĩ, “Thiĩ mũtoonye nyũmba ya mũtumia ũrĩa mũmaraya, mũmuumie nja hamwe na andũ ao othe, o ta ũrĩa mwamwĩrĩre na mwĩhitwa.” ²³ Nĩ ũndũ ũcio aanake acio maarĩ athigaani magĩtoonya na makũmia Rahabu na nja, hamwe na ithe na nyina, na ariũ a nyina na andũ ao othe. Magĩkũmia andũ a nyũmba yake othe, makĩmaiga handũ kũu nja ya kambĩ ya Isiraeli.

²⁴ Magĩcooka magĩcina itũũra rĩu inene rĩothe, na kĩrĩa gĩothe kĩa rĩ thĩnĩ warĩo, no betha na thahabu, na indo cia gĩcango na cia kĩgera, magĩciiga kĩgĩina-inĩ kĩa nyũmba ya Jehova. ²⁵ No rĩrĩ, Joshua nĩahonokirie Rahabu ũria mũmaraya, hamwe na andũ a nyũmba yake na andũ ao othe, tondũ nĩahithire andũ arĩa Joshua aatũmĩte magathigaane Jeriko nake atũũranagia na andũ a Isiraeli nginya ũmũthĩ.

²⁶ Ihinda o ro rĩu, Joshua akĩhĩthithia andũ acio na mwĩhĩtwa, akiuga atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi maitho-inĩ ma Jehova-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũkaageria gwaka itũũra rĩrĩ inene rĩa Jeriko ringĩ:

“Mũndũ ũria ũgaaka mũthingĩ ya itũũra rĩrĩ,
nĩagakuĩrwo nĩ mũriũ wake wa irigithathi;
na akĩrũgamia ihingo cia itũũra rĩrĩ,
akuĩrwo nĩ mũriũ wake wa kĩhinga-nda.”

²⁷ Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩkorwo arĩ hamwe na Joshua, nayo ngumo yake ikĩhunja kũndũ guothe bũrũri ũcio.

7

Rĩthia rĩa Akani

¹ No rĩrĩ, andũ a Isiraeli nĩmagire kwĩhokeka ũhoroni ũkonĩ indo iria ciamũrĩtwa cia kũniinwo; nake Akani mũrũ wa Karimi, mũrũ wa Zimuri, mũrũ wa Zera, wa mũhĩrĩga wa Juda, nĩoire imwe ciacio. Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩcinwo nĩ marakara nĩ ũndũ wa Isiraeli.

² Ningĩ Joshua agĩtũma andũ kuuma Jeriko mathĩ Ai, itũũra rĩakuhanĩrĩrie na Bethi-Aveni mwena wa irathĩro wa Betheli, akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũthĩ mũgathigaane bũrũri ũcio.” Nĩ ũndũ ũcio andũ acio magĩthĩ na magĩthigaana Ai.

³ Nao magĩcooka kũrĩ Joshua na makĩmwĩra atĩrĩ, “Hatĩrĩ bata wa andũ othe mambate makahũre itũũra rĩa Ai. Reikia andũ 2,000 kana ithatũ makarĩtunyane; tiga kũnogia andũ othe, nĩgũkorwo no andũ anini marĩ kuo.” ⁴ Nĩ ũndũ ũcio no andũ ta 3,000 maambatire, no magĩtoorio nĩ andũ a Ai, ⁵ nao andũ acio a Ai makĩũraga ta andũ mĩrongo itatũ na atandatũ a Isiraeli. Nĩmaingatire andũ a Isiraeli kuuma kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu makĩmakinyia o kũrĩa kwenjagwo mahiga, na makĩmahũũrĩra kũu igaragaro-inĩ. Ihũũra rĩu rĩgĩtũma ngoro cia andũ a Isiraeli iringĩke, na makĩyũrwo nĩ maaĩ nda.

⁶ Nake Joshua agĩtembũranga nguo ciake, akĩgũithia thĩ, agĩturumithia ũthĩũ wake thĩ mbere ya ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, agĩkara hau nginya hwaĩ-inĩ. Nao athuuri a Isiraeli magĩka o ta ũguo na makĩthurĩria rĩkũngũ mũtwe. ⁷ Nake Joshua akiuga atĩrĩ, “Hĩ, Mwathani Jehova, nĩ kũ gĩatũmire ũrehe andũ aya mũrĩmo ũyũ wa Rũũ rwa Jorodani nĩguo ũtũneane moko-inĩ ma Aamori, matũniine? Naarĩ korwo nĩtwaiganĩre tũtũre mũrĩmo ũria ũngĩ wa Rũũ rwa Jorodani! ⁸ Wee Mwathani, ingĩkiuga atĩa, kuona atĩ Isiraeli nĩmatooretio nĩ thũ ciao? ⁹ Andũ a Kaanani na andũ arĩa angĩ a bũrũri ũyũ nĩmarĩguu ũhoroni ũcio, nao matũthiũrũrũkĩrie, matũniine biũ, meherie rĩtwa rĩitũ gũkũ thĩ. Nawe ũgaagĩka atĩa nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩu rĩaku inene?”

¹⁰ Nake Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Ūkĩra! Ūkwĩgũithia ũturumithĩtie ũthĩũ waku thĩ nĩkĩ? ¹¹ Isiraeli nĩmehĩtie; nĩmathũkĩtie kĩrĩkanĩro gĩakwa kĩrĩa ndamaathire marũmagĩre. Nĩmoete indo imwe iria ciamũrĩtwa cia kũniinwo; nĩmaiĩite, na makaheenania, o na magaciganĩria hamwe na indo ciao o ene. ¹² Kĩu nĩkĩo gĩtũmi kĩrĩa kĩgirĩtie andũ a Isiraeli meetirie thũ ciao; na nĩkĩo marorĩra thũ ciao tondũ nĩmatũkĩte a kũniinwo. Na

nĩ ndigũcōoka gũkorwo hamwe na inyuĩ o tiga mũniinire kĩndũ kũu kĩamũritwo gĩa kũniinwo kĩahehere thĩinĩ wanyu.

13 “Ūkĩra, ūthĩi ūtherie andũ acio. Thĩi ūmeere atĩrĩ, ‘Mwĩtherie mwĩhaarĩrie nĩ ūndũ wa rũciũ; nĩgũkorwo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: Nĩ harĩ kĩndũ kĩa mũre gĩa kũniinwo kĩrĩ thĩinĩ wanyu, inyuĩ Isiraeli. Mũtingĩhota gwĩtiiria thũ cianyu o nginya rĩrĩa mũgaakĩeheria kiume thĩinĩ wanyu.

14 “Tondũ ūcio rũciũ kĩroko mũkeyumĩria inyuĩ ene o mũhĩrĩga, o mũhĩrĩga. Na rĩrĩ, mũhĩrĩga ūria Jehova agaathuura nĩkeyumĩria o mbarĩ, o mbarĩ; nayo mbarĩ ĩria Jehova agaathuura nĩkeyumĩria o nyũmba, o nyũmba; nayo nyũmba ĩria Jehova agaathuura nĩkeyumĩria o mũndũ, o mũndũ. 15 Mũndũ ūria ūkũnyitwo na indo icio ciamũritwo cia kũniinwo nĩagacinwo na mwaki hamwe na indo ciake ciothe. Nĩgũkorwo nĩathũkĩtie kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na nĩekĩte ūndũ wa thoni thĩinĩ wa Isiraeli!’ ”

16 Mũthenya ūyũ ūngĩ rũciinĩ tene, Joshua akĩira andũ a Isiraeli moimĩre o ta ūria mũhĩrĩga yao yatarĩ, nago mũhĩrĩga wa Juda ūgĩthuuro. 17 Mbarĩ cia Juda ikiumĩra, nake agĩthuura mbarĩ ya Azera. Agĩcōoka akiumĩria mbarĩ cia Azera mbere kũringana na nyũmba ciao, nake Zabedi agĩthuuro. 18 Nake Joshua akiumĩria nyũmba yake mũndũ o mũndũ, nake Akani mũrũ wa Karimi, mũrũ wa Zimuri, mũrũ wa Zera, wa mũhĩrĩga wa Juda, agĩthuuro.

19 Nake Joshua akĩira Akani atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, gooca Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, na ūmũkumie. Njĩra ūria wĩkĩte na ndũkaahithe.”

20 Nake Akani agĩcōokia akĩira Joshua atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩnjĩhĩrie Jehova Ngai wa Isiraeli. Na ūũ nĩguo njĩkĩte: 21 Rĩrĩa ndonire kabuti gathaka koimĩte Babuloni, na cekerĩ magana meerĩ* cia betha, na gĩkama gĩa thahabu kĩa ūritũ wa cekerĩ mĩrongo ĩtano† thĩinĩ wa indo iria twatahite, nĩndaciĩrĩrĩrie na ngĩcioya, na ithikĩtwo thĩ kũu hema-inĩ yakwa, nayo betha ĩrĩ rungu wacio.”

22 Nĩ ūndũ ūcio Joshua agĩtũma andũ, nao makĩhanyũka magĩthĩi nginya hema-inĩ yake, na magĩkora indo icio ihithĩtwo thĩinĩ wa hema ĩyo, nayo betha ĩyo yaigĩtwo rungu rwacio. 23 Nao andũ acio makĩruta indo icio kuuma hema-inĩ ĩyo, magĩcitwarĩra Joshua o hamwe na andũ a Isiraeli othe, nao magĩciaragania thĩ mbere ya Jehova.

24 Nake Joshua, hamwe na Isiraeli othe, makĩnyĩta Akani mũrũ wa Zera, na makĩoya betha ĩyo, na kabuti, na gĩkama gĩa thahabu, na ariũ ake na airĩtu ake, na ng’ombe ciake, na ndigiri na ng’onda ciake, na makĩoya hema yake o na indo ciothe iria arĩ nacio, magĩcitwara Gĩtuamba kĩa Akori. 25 Nake Joshua akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ūtũrehere thĩina ūyũ? Wee nawe ūmũthĩ nĩkuonio thĩina nĩ Jehova.”

Nao andũ a Isiraeli othe makĩmũhũũra na mahiga nyuguto, na maarĩkia kũhũũra acio angĩ na mahiga, makĩmacina. 26 Magĩcōoka makĩhũmbĩra Akani na hĩba nene mũno ya mahiga, namo mahiga macio marĩ o ho nginya ūmũthĩ. Nake Jehova agĩthirwo nĩ marakara marĩa maamũcinĩte. Nĩ ūndũ ūcio handũ hau hagĩcōoka gwĩtwo Gĩtuamba kĩa Akori o nginya ūmũthĩ.

8

Kwanangwo kwa Ai

* 7:21 nĩ ta kilo 2 † 7:21 nĩ ta nuthu kilo

1 Ningĩ Jehova akĩira Joshua atĩrĩ, “Ndũgetigĩre na ndũgakue ngoro. Thiĩ na mbũtũ yothe ya ita, mwambate mũgatharĩkĩre itũũra rĩa Ai. Nĩgũkorwo nĩneanĩte mũthamaki wa Ai moko-inĩ manyu, hamwe na andũ ake, na itũũra riake rĩu inene na bũrũri wake. 2 Īkai itũũra rĩa Ai na mũthamaki warĩo o ta ũria mwekire itũũra rĩa Jeriko na mũthamaki warĩo, o tĩga atĩrĩ, no muoye indo iria mũgũtaha, o na mahiũ matũike manyu. Oheriai andũ a itũũra rĩu inene na mwena wa na thuutha.”

3 Nĩ ũndũ ũcio Joshua na mbũtũ yothe ya ita makĩumagara magatharĩkĩre Ai. Nake agĩthuura andũ 30,000 arĩa maarĩ njamba mũno akĩmatũma mathiĩ kũrĩ ũtukũ, 4 akĩmeera atĩrĩ: “Ta thĩkĩrĩriai wega. Inyuũ mũkuoheria andũ a itũũra rĩu inene na mwena warĩo wa na thuutha. Mũtigaikare haraaya narĩo. Inyuothe mũikare mwĩguĩte. 5 Nĩ na arĩa othe tũrĩ nao tũgũthengerera itũũra rĩu inene kuuma na mbere na rĩrĩa andũ acio mariumagara gũtũhũũra o ta ũria meekire hĩndĩ ya mbere-rĩ, tũmoorĩre. 6 Nao matũingatithie o nginya tũmaguocĩrĩrie biũ moime itũũra rĩu inene, nĩgũkorwo mariuga atĩrĩ, ‘Nĩ ithuũ maroorĩra ta ũria meekire rĩa mbere.’ Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa tũrĩmoorĩra-rĩ, 7 inyuũ na inyuũ mũkĩre muume kũria mũmooheirie, mũtharĩkĩre itũũra rĩu inene na mũrĩtunyane. Jehova Ngai wanyu nĩekũrĩneana moko-inĩ manyu. 8 Na rĩrĩ, mwarĩkia kwĩgwatĩra itũũra rĩu inene-rĩ, mũrĩcine. Īkai o ta ũria Jehova aathanĩte gwĩkwo. Mũtigĩrĩre nĩ mweka ũguo ndamwatha.”

9 Nake Joshua akĩmeera moimagare, nao magĩthiĩ harĩa maathiiga kuoheria andũ a itũũra rĩu, na makĩhitha metereire gatagatĩ ka Betheli na Ai, mwena wa ithũiro wa Ai, no Joshua araanirĩre na andũ arĩa angĩ ũtukũ ũcio.

10 Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene, Joshua agĩcookanĩrĩria andũ ake, nake we mwene hamwe na atongoria a Isiraeli makĩmatongoria marorete Ai. 11 Mbũtũ yothe ya ita ĩria yarĩ hamwe nake ĩgĩthiĩ yambatĩte, ĩgĩkuhĩrĩria itũũra rĩu inene mariumĩte na mbere. Nao makĩamba hema mwena wa gathigathini wa Ai, na hagĩkorwo nĩ haarĩ gĩtuamba gatagatĩ kao na itũũra rĩu inene. 12 Joshua nĩakoretwo oete andũ ta 5,000 na akamaiga moheirie andũ kũu gatagatĩ ka Betheli na Ai, mwena wa ithũiro wa itũũra rĩu inene. 13 Magĩgĩatha thĩgarĩ ciikare cĩhaarĩrie o andũ handũ hao, iria ciothe ciarĩ kambĩ ĩgĩkara mwena wa gathigathini wa itũũra rĩu inene, na iria cioheirie andũ mwena wa ithũiro warĩo. Naguo ũtukũ ũcio Joshua agĩthiĩ kũraara kũu gĩtuamba-inĩ.

14 Rĩrĩa mũthamaki wa Ai onire ũndũ ũcio, agĩũkĩra na ihenya rũciinĩ tene, akĩumagara na ihenya hamwe na andũ othe a itũũra rĩu inene nĩguo agacemanie na Isiraeli marũe mbaara handũ hana haang’ethanĩire na Araba. No rĩrĩ, ndaigana kũmenya atĩ nĩmehithĩrwo na mwena wa thuutha wa itũũra rĩu inene. 15 Nake Joshua na andũ a Isiraeli othe magĩtũta ta mahũrĩtwo magatoorio, nao makĩũra marorete na werũ-inĩ. 16 Nao andũ othe a itũũra rĩa Ai magĩtwo nĩguo mamarũmĩrĩre, nao magĩteng’eria Joshua makĩguocĩrĩrio makiuma itũũra rĩa. 17 Gũtirĩ mũndũ mũrũme o na ũmwe wa Ai kana Betheli ũtoimire gũthiĩ gũkinyĩra andũ a Isiraeli. Magĩtiga itũũra rĩu rĩtaahingĩtwo magĩteng’eria andũ a Isiraeli.

18 Nake Jehova akĩira Joshua atĩrĩ, “Ambararia itimũ rĩu ũnyitĩte na guoko, ũrĩrorie mwena wa Ai, nĩgũkorwo nĩngũneana itũũra rĩu inene moko-inĩ manyu.” Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩambararia itimũ riake akĩrĩroria Ai. 19 Na rĩrĩ, Joshua aarĩkia gwĩka ũguo, arũme arĩa moohetie

andũ magĩũkĩra narua, magĩteng'era na ihenya, magĩtoonya itũũra rĩu na makĩritunyana, ningĩ makĩrĩgwatia mwaki o narua.

²⁰ Na rĩrĩa andũ acio a Ai maarorire na thuutha na makĩona ndogo yumĩte itũũra rĩu yambatĩte na igũrũ-rĩ, nao makĩaga mweke wa gwĩthara na mwena o na ũrĩkũ, nigũkorwo andũ a Isiraeli arĩa morĩte marorete werũ-inĩ nĩmagarũrũkĩre acio maamateng'eragia. ²¹ Rĩrĩa Joshua na Isiraeli othe moonire atĩ andũ ao arĩa mooheirie andũ thuutha wa itũũra nĩmarĩtunyanĩte, na makĩona ndogo ĩgĩtoga kuuma itũũra, makĩgarũrũka na makĩũraga andũ acio a Ai. ²² Nao andũ arĩa maamo-hetie makiuma itũũra rĩu inene matharĩkĩre. Andũ a Ai magĩũkĩrwo gatagatĩ ka andũ a Isiraeli, makĩmagĩa mbere na thuutha. Andũ a Isiraeli makĩmaniina, na matiatigirie mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo, kana makĩreka o na ũmwe ahonoke. ²³ No nĩmanyiitire mũthamaki wa Ai arĩ muoyo, makĩmũtwarĩra Joshua.

²⁴ Rĩrĩa andũ a Isiraeli maarĩkirie kũũraga andũ othe a Ai arĩa maarĩ gĩthaka-inĩ na kũu werũ-inĩ, kũrĩa maamateng'ereirie-rĩ, na rĩrĩa andũ acio othe maarĩkirie kũũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, andũ a Isiraeli othe magĩcooka Ai na makĩũraga andũ arĩa othe maarĩ kuo. ²⁵ Andũ arĩa mooragirwo mũthenya ũcio maarĩ andũ 12,000, arũme na andũ-a-nja; nao nĩo andũ othe a itũũra rĩa Ai. ²⁶ Nigũkorwo Joshua ndaigana gũthuna guoko kũrĩa kwambararĩtie itimũ rĩake nginya rĩrĩa aarĩkirie kũniina andũ arĩa othe maatũũraga Ai. ²⁷ Nao andũ a Isiraeli magĩkuũra ũhiũ na indo irĩa maatahĩte kuuma itũũra rĩu inene, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Joshua.

²⁸ Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩcina Ai na akĩrĩtua hĩba ya mwanangĩko ya gũtũũra, gũgĩtuĩka kũndũ gũkirĩte ihooru nginya ũmũthĩ. ²⁹ Joshua agĩcooka agĩcuuria mũthamaki ũcio wa Ai mũtĩ igũrũ, akĩreka aikare ho o nginya hwaĩ-inĩ. Rĩũa rĩgĩthũa-rĩ, Joshua agĩathana atĩ mwĩrĩ ũcio ũrutwo mũtĩ igũrũ, ũikio hau itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra rĩu, magĩcooka makĩũgĩrĩra hĩba nene ya mahiga, nayo irĩ o ho nginya ũmũthĩ.

Kwerũhia Kĩrĩkanĩro Kĩrĩma-inĩ kĩa Ebali

³⁰ Thuutha wa ũguo Joshua agĩakĩra Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, kĩgongona o kũu kĩrĩma-inĩ kĩa Ebali, ³¹ o ta ũrĩa Musa ndungata ya Jehova aathĩte andũ a Isiraeli. Aagĩakire o ta ũrĩa kwandĩkitwo thĩnĩ na Ibuku rĩa Watho wa Musa, kĩgongona kĩrĩ kĩa mahiga matarĩ maicũhie, hatarĩ indo cia wĩra cia Kĩgera ikũhũthĩrwo ho. Igũrũ riakio makĩrutĩra Jehova maruta ma njino na magongona ma ũiguano. ³² Nake Joshua akĩandĩka watho wa Musa igũrũ rĩa mahiga macio, aandĩkire andũ a Isiraeli marĩ ho makĩionagĩra. ³³ Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli othe, na andũ a kũngĩ na ene bũrũri o ũndũ ũmwe, hamwe na athuuri ao, na anene na atuithania ciira, makĩrũgama miena yeerĩ ya ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova mang'etheire athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ Alawii na nĩo maarĩkuuaga. Nuthu ya andũ yarũgamĩte mbere ya kĩrĩma kĩa Gerizimu, na nuthu iyo ĩngĩ ikarũgama mbere ya kĩrĩma kĩa Ebali, o ta ũrĩa Musa ndungata ya Jehova aathanĩte mbere iyo rĩa aarutanire ũhoru wa kũrathimaga andũ a Isiraeli.

³⁴ Thuutha ũcio, Joshua agĩthoma ciugo ciothe cia Watho, agĩthoma irathimo o na agĩthoma irumi, o ta ũrĩa kwaandĩkitwo Ibuku-inĩ rĩa Watho. ³⁵ Gũtirĩ kiugo o na kĩmwe kĩa irĩa ciothe Musa aathanĩte Joshua ataathomeire kũngano kũu gĩothe kĩa Isiraeli, o hamwe na andũ-a-nja na ciana na andũ o kũngĩ arĩa maatũũranagia nao.

9

Wara wa Andũ a Gibeoni

¹ Na rĩria athamaki othe arĩa maarĩ mwena wa ithũĩro wa Rũũĩ rwa Jorodani maiguire maũndũ macio, na arĩa maarĩ bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, na arĩa maarĩ ituamba-inĩ ciikũrũko cia irĩma cia mwena wa ithũĩro, na kũu hũgũrũrũ-inĩ cia Iria rĩria Inene guothe o nginya Lebanoni (nĩo athamaki a andũ a Ahiti, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi, na Ajobusi),
² magĩcookanĩrĩra hamwe nĩguo mahũũrane na Joshua na Isiraeli.

³ No rĩrĩ, rĩrĩa andũ a Gibeoni* maaiguire ũrĩa Joshua ekĩte itũũra rĩa Jeriko o na rĩa Ai, ⁴ magĩka ũndũ wa wara. Magĩthiĩ marĩ ta andũ matũmitwo marĩ na ndigiri ciao ikuuithĩtio makũnia matarũkangu, na mondo ngũrũ mũno cia ndibei irĩ nduĩkangu na igatumwo. ⁵ Nao arũme acio meekĩrĩte iraatũ ciarĩ ndarũku, ciarĩ na iraka, na makehumba nguo ngũrũ. Irio ciao ciothe iria meekuũire rĩngu ciarĩ nyũmũ na ikagĩa mbuu. ⁶ Nao magĩthiĩ kũrĩ Joshua kambĩ-inĩ o kũu Giligali, makĩmwĩra atĩrĩ we mwene hamwe na andũ a Isiraeli, “Tũũkĩte kuuma bũrũri wa kũraya mũno na gũkũ; tondu ũcio gĩa kĩrĩkanĩro na ithuĩ.”

⁷ Nao andũ a Isiraeli makĩũra Ahivĩ† acio atĩrĩ, “Hihi no gũkorwo mũtũũraga o gũkũ gũkuhĩ na ithuĩ, tũngĩhota atĩa kũgĩa kĩrĩkanĩro na inyuĩ?”

⁸ Nao magĩcookeria Joshua atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ ndungata ciaku.”

Nĩngĩ Joshua akĩmooria atĩrĩ, “Inyuĩ mũrĩ a, na muumĩte kũ?”

⁹ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku tuumĩte bũrũri wa kũraya mũno na gũkũ, tũũkĩte nĩ ũndũ wa ngumo ya Jehova Ngai wanyu. Nĩgũkorwo nĩtũiguĩte ũhoru wake: o na maũndũ mothe marĩa eekire bũrũri wa Misiri, ¹⁰ na ũrĩa wothe eekire athamaki arĩa eerĩ a Aamori kũu irathĩro rĩa Rũũĩ rwa Jorodani, nao nĩ Sihoni mũthamaki wa Heshiboni, na Ogu mũthamaki wa Bashani, ũrĩa wathamakaga Ashitarothu. ¹¹ Nao athuuri atongoria aitũ na andũ arĩa othe matũũraga bũrũri witũ nĩmatwĩrĩre atĩrĩ, ‘Kuuai irio nĩ ũndũ wa rũgendo rwanyu, mũthiĩ mũcemanie na andũ acio, na mũmeere atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ ndungata cianyu; gĩa kĩrĩkanĩro na ithuĩ.”’ ¹² Irio ici ciitũ cia rĩngu ciarĩ hiũ mũthenya ũrĩa tuomire gwitũ tũke kũrĩ inyuĩ. No rĩu ta kĩonei ũrĩa ciũmĩte na ikagĩa mbuu. ¹³ Nacio mondo ici ciarĩ njerũ tũgĩciyũria ndibei, no rĩu ta kĩonei ũrĩa ituĩkangĩte. Nacio nguo ciitũ na iraatũ nĩkũrĩte nĩ ũndũ wa rũgendo kũraiha mũno.”

¹⁴ Nao andũ a Isiraeli makĩrora irio imwe cia andũ acio, no matiigana kũhooya kĩrĩa kuuma harĩ Jehova. ¹⁵ Nake Joshua akĩgĩa kĩrĩkanĩro gĩa thayĩ nao atĩ areke matũũre muoyo, nao atongoria a kiũngano kũu kĩa andũ a Isiraeli magĩkĩra ũhoru ũcio hinya na mwĩhitwa.

¹⁶ Mĩthenya itatũ thuutha wa kũgĩa na kĩrĩkanĩro kũu na andũ acio a Gibeoni, andũ a Isiraeli makĩigua atũ andũ acio maahakanĩte nao, na maatũũraga o hakuhĩ nao. ¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli makiumagara, na mũthenya wa gatatũ magĩkinya matũũra-inĩ mao manene, na nĩmo: Gibeoni, na Kefira, na Beerothu, na Kiriathu-Jearimu. ¹⁸ No andũ a Isiraeli matiigana kũmahũũra, nĩ ũndũ atongoria a kiũngano kĩa nĩmehĩtĩte na mwĩhitwa makĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli.

* **9:3** Itũũra rĩa Gibeoni rĩarĩ kilomita 10 kuuma Jerusalemu. † **9:7** Ahivi maarĩ gĩkundi kĩa andũ arĩa kĩhumo kĩa kĩarĩ Mesopotamia. Andũ aya nĩo moikaine ta Aamori thĩinĩ wa ibuku rĩa Samũeli wa Keerĩ.

Nakio kũngano kũ gĩothe gĩkĩnuguna nĩ ùndũ wa atongoria acio, ¹⁹ no atongoria acio othe makĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩtwĩhĩtite na mwĩhĩtwa tũkĩgwetaga rĩtwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli, na tondũ ùcio tũtingĩmahutia. ²⁰ Ûrĩa tũngĩmeeka nĩ atĩrĩ: Nĩ tũkũreka matũũre muoyo, nĩgeetha tũtikanacookerewo nĩ marakara nĩ ùndũ wa kuuna mwĩhĩtwa ùria twehĩtire nĩ ùndũ wao.” ²¹ O na nĩngĩ makĩmeera atĩrĩ, “Rekei matũũre muoyo, no matuĩke a kuunaga ngũ na a gũtahagĩra kĩrĩndĩ gĩkĩ gĩothe gĩa Isiraeli maaĩ.” Nĩ ùndũ ùcio atongoria makĩga kĩrĩko kĩa kũrĩ andũ acio a Gibeoni.

²² Nĩngĩ Joshua agĩta andũ acio a Gibeoni akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmire mütũheenie rĩrĩa mwoigire atĩrĩ, ‘Tütũuraga kũndũ kũraya mũno na inyuĩ,’ o rĩrĩa mütũuraga o gũkũ gũkuhĩ na ithuĩ? ²³ Tondũ ùcio nĩmwagwatwo nĩ kĩrumi, na inyuĩ mütĩgatiga gũtuĩka ndungata cia kuuna ngũ na gũtahagĩra nyũmba ya Ngai wakwa maaĩ.”

²⁴ Nao magĩcookeria Joshua makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku nĩtwerirwo o wega ùrĩa Jehova Ngai waku aathire ndungata yake Musa akamũhe bũrũri ùyũ wothe, na atĩ anĩne andũ othe arĩa matũuraga kuo mehere mbere yanyu. Nĩ ùndũ ùcio tũgũtigĩra mũno, tweciria ùrĩa mũngĩtũuraga, na nĩkĩo tweekire ùndũ ùcio. ²⁵ Na rĩrĩ, rĩu tũrĩ moko-inĩ maku. Twĩke ùndũ ùrĩa wothe ùkuona ùrĩ mwega na wa kĩhooto.”

²⁶ Nĩ ùndũ ùcio Joshua akĩmahonokia kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli, na matiamoragire. ²⁷ Mũthenya o ro ùcio Joshua agĩtua andũ acio a Gibeoni oini a ngũ na atahĩri mũngĩ wa Isiraeli maaĩ, o na atahĩri kĩgongona kĩa Jehova maaĩ o harĩa hothe Jehova angĩathuurire. Ûguo nĩguo matũire nginya ùmũthĩ.

10

Riua Kũrũgama

¹ Na rĩrĩa, Adoni-Zedeki mũthamaki wa Jerusalemu aigũire atĩ Joshua nĩarĩkĩtie gũtunyana itũura rĩa Ai na akarĩananga o biũ, na ageeka Ai na mũthamaki warĩo o ta ùrĩa ekĩte itũura rĩa Jeriko na mũthamaki warĩo, na atĩ andũ a Gibeoni nĩmagĩte kĩrĩkanĩro gĩa thayũ na Isiraeli na atĩ maatũuraga hakuĩ nao-rĩ. ² Nake, we na andũ ake makĩmaka mũno nĩ ùndũ wa ùhoro ùcio, nĩgũkorwo Gibeoni rĩarĩ itũura inene na rĩa bata, o ta rĩmwe rĩa matũura marĩa maakoragwo marĩ ma ùthamaki; na rĩarĩ inene gũkĩra Ai, o na nĩngĩ andũ a rĩo othe maarĩ njamba cia ita. ³ Nĩ ùndũ ùcio Adoni-Zedeki mũthamaki wa Jerusalemu agĩtũmanĩra Hohamu mũthamaki wa Hebironi, na Piramu mũthamaki wa Jaramuthu, na Jafia mũthamaki wa Lakishi, o na Debiri mũthamaki wa Egiloni, ⁴ akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũũke mũndeithie kũhũura Gibeoni, nĩ ùndũ nĩmagĩte kĩrĩkanĩro gĩa thayũ na Joshua na andũ a Isiraeli.”

⁵ Nao athamaki acio atano a Aamori, nao nĩ athamaki a Jerusalemu, na Hebironi, na Jaramuthu, na Lakishi, na Egiloni, magĩcookanĩrĩra hamwe. Makĩambata na mbũtũ ciao ciothe cia ita, nao makĩamba hema ciao mang'etheire itũura rĩa Gibeoni, makĩrĩtharĩkĩra.

⁶ Nao andũ a Gibeoni magĩtũmanĩra Joshua o kũu Giligali kambĩ-inĩ yake, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũgatiganĩrie ndungata ciaku. Ambata, ùũke gũkũ narua nĩguo ùtũhonokie! Tũteithie nĩ ùndũ athamaki othe a Aamori arĩa matũuraga bũrũri ùrĩa ùrĩ irĩma nĩmacookanĩrĩre matũũkĩrĩre.”*

* **10:6** Kĩrĩkanĩro kĩrĩa Joshua aagĩre nakio na andũ a Gibeoni kĩarĩ atĩ mangĩtharĩkĩrwo Aisiraeli nĩmarĩmateithagia.

⁷ Nĩ ùndũ ùcio Joshua akĩambata akiuma Giligali arĩ na ita rĩake rĩothe hamwe na njamba ciake cia ita iria irĩ hinya. ⁸ Nake Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Ndukametigire, nĩ ùndũ nĩndĩmaneanĩte moko-inĩ maku. Gũtirĩ mũndũ o na ùmwe wao ùkũhota gũgwĩtiria.”

⁹ Thuutha wa gũthĩ ùtũkũ wothe kuuma Giligali, Joshua akĩmahithũkĩra o rĩmwe. ¹⁰ Nake Jehova akĩmarehere kirigiicano mbere ya Isiraeli, nao makĩmatooria o biũ kũu Gibeoni. Ningĩ andũ a Isiraeli makĩmateng’eria na njira irĩa yathĩite yambatĩte nginya Bethi-Horoni, magĩthĩ makĩmooragaga o nginya Azeka na Makeda. ¹¹ Hĩndĩ iyo moragĩra andũ a Isiraeli maikũrũkĩte kuuma Bethi-Horoni marorete Azeka-rĩ, Jehova akĩmagũithĩria mahiga manene ma mbura kuuma igũrũ, nao andũ aingĩ makĩũragwo nĩ mahiga macio ma mbura o na gũkĩra arĩa mooragĩtwo nĩ andũ a Isiraeli na rũhiũ rwa njora.

¹² Mũthenya ũrĩa Jehova aaneanire Aamori kũrĩ a Isiraeli-rĩ, Joshua akĩarĩria Jehova, andũ a Isiraeli makĩguaga, akĩmwĩra atĩrĩ: “We riũa-rĩ, rũgama o ũguo wĩhaande igũrũ rĩa Gibeoni, O nawe mweri-rĩ, rũgama o ro ũguo wĩhaande igũrũ rĩa Gĩtumba kĩa Aijaloni.”

¹³ Nĩ ùndũ ùcio riũa rĩkĩrũgama o ro ũguo, naguo mweri ũkĩrũgama, o nginya rĩrĩa rũrĩrĩ rũu rwerĩhĩirie harĩ thũ ciao, o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo Ibuku-inĩ rĩa Jasharu.

Riũa rĩarũgamire o kũu matu-inĩ gatagati na rĩkĩamba gũtiga gũthũa handũ a mũthenya mũgima. ¹⁴ Gũtirĩ kwagĩa mũthenya ũngĩ ta ùcio mbere iyo kana thuutha ùcio, mũthenya ũrĩa Jehova aacookirie mahoooya ta macio. Ti-itherũ Jehova nĩwe warũagĩrĩra andũ a Isiraeli!

¹⁵ Nake Joshua agĩcooka hamwe na andũ othe a Isiraeli kambĩ-inĩ kũu Giligali.

Athamaki Atano a Aamori Kũũragwo

¹⁶ Na rĩrĩ, athamaki acio atano nĩmoorĩte na magathĩ makehitha thĩnĩ wa ngurunga kũu Makeda. ¹⁷ Rĩrĩa Joshua eerirwo atĩ athamaki acio nĩmonetwo mehithite ngurunga-inĩ kũu Makeda, ¹⁸ akiuga atĩrĩ, “Garagariai mahiga manene mũhinge mũromo wa ngurunga iyo na mũige arangĩri ho. ¹⁹ No inyuũ mũtigatithie. Teng’eriai thũ cianyu, mũcitharĩkĩre mũcirutĩtie na thuutha, na mũtikareke itoonye matũũra macio manene, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩacineanĩte moko-inĩ manyu.”

²⁰ Nĩ ùndũ ùcio Joshua hamwe na andũ a Isiraeli makĩmaniina biũ, hakuhi kwage mũndũ o na ùmwe ũgũtigara, no anini arĩa maatĩgarire nĩmahotire kũũrĩra matũũra mao manene marĩa maarĩ mairigĩre. ²¹ Mbũtũ yothe ya ita igĩgĩcooka kambĩ kũrĩ Joshua o kũu Makeda na thayũ, na gũtirĩ mũndũ o na ùmwe wacookire kwaria kiugo gĩa gũũkĩrĩra andũ a Isiraeli.

²² Joshua agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Hĩgũrai mũromo wa ngurunga-inĩ na mũndeherere athamaki acio atano.” ²³ Nĩ ùndũ ùcio magĩka o ũguo, makĩruta athamaki acio atano kuuma ngurunga-inĩ, na nĩo athamaki a Jerusalemu, na Hebironi, na Jaramuthu, na Lakishi o na Egiloni. ²⁴ Athamaki acio marĩkia kũrehwo harĩ Joshua, agĩta andũ othe a Isiraeli na akũra anene a ita arĩa mathĩte nake atĩrĩ, “Ūkai haha, mũkinye athamaki aya ngingo.” Nĩ ùndũ ùcio makĩumĩra, magĩkinya athamaki acio ngingo.

²⁵ Joshua akĩmeera atĩrĩ, “Mũtigitigĩre kana mũkue ngoro. Gĩai na hinya na mũmĩrĩrie. Ūũ nĩguo Jehova arĩkaga thũ cianyu ciothe iria mũrĩrũaga nacio.” ²⁶ Nake Joshua akĩringa athamaki acio akĩmooraga, agĩcooka akĩmacuuria igũrũ rĩa mitĩ itano, nao magĩtinda macunjurite mitĩ-inĩ iyo nginya hwaĩ-inĩ.

²⁷ Rũa rĩgĩthũa-rĩ, Joshua agĩathana, nayo mũrĩ ya andũ acio igĩcuurũrio kuuma mitĩ-inĩ, igĩkio ngurunga rĩa meehithĩe; na hau mũromo-inĩ wa ngurunga iyo hakĩgwwo mahiga manene mũno, namo matũire ho o na ũmũthĩ.

²⁸ Mũthenya ũcio, Joshua agĩtunyana itũũra rĩa Makeda; akĩniina mũthamaki na itũũra rĩu na rũhiũ rwa njora, na akĩniina andũ othe arĩa maarĩ thĩinĩ warĩo biũ. Ndaatigirie mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo; na agĩka mũthamaki wa Makeda o ta ũrĩa eekire mũthamaki wa Jeriko.

Gũtoorio kwa Matũũra ma Mwena wa Gũthini

²⁹ Ningĩ Joshua na Isiraeli rĩothe arĩa maarĩ hamwe nake makiuma kũu Makeda magĩthĩ nginya itũũra rĩa Libina na makĩrĩtharĩkĩra. ³⁰ Nake Jehova akĩneana itũũra rĩu o narĩo na mũthamaki warĩo moko-inĩ ma andũ a Isiraeli. Nake Joshua akĩniina itũũra rĩu na andũ arĩa maarĩ kuo na rũhiũ rwa njora. Ndaigana gũtigia mũndũ o na ũmwe thĩinĩ warĩo arĩ muoyo. Nake agĩka mũthamaki warĩo o ta ũrĩa eekire mũthamaki wa Jeriko.

³¹ Ningĩ Joshua na Isiraeli othe arĩa maarĩ hamwe nake makiuma kũu Libina magĩthĩ nginya Lakishi; makĩring’ethera, makĩrĩtharĩkĩra.

³² Nake Jehova akĩneana Lakishi kũrĩ Isiraeli, nake Joshua akĩrĩtunyana mũthenya wa keerĩ. Itũũra rĩu akĩrĩniina na rũhiũ rwa njora o hamwe na andũ othe arĩa maarĩ thĩinĩ warĩo, o ta ũrĩa eekire Libina. ³³ O hĩndĩ iyo, nake Horamu mũthamaki wa Gezeri nĩokĩte gũteithia Lakishi, no Joshua akĩmũhoota hamwe na mbũtũ yake, o nginya gũkĩaga mũndũ watigarire muoyo.

³⁴ Ningĩ Joshua na Isiraeli othe arĩa maarĩ hamwe nake makiuma kũu Lakishi magĩthĩ nginya Egiloni; makĩring’ethera makĩrĩtharĩkĩra. ³⁵ Nao magĩtunyana itũũra rĩu mũthenya o ro ũcio, na makĩrĩniina biũ na rũhiũ rwa njora, na makĩniina andũ othe arĩa maarĩ thĩinĩ warĩo, o ta ũrĩa meekĩte Lakishi.

³⁶ Ningĩ Joshua na Isiraeli othe arĩa maarĩ hamwe nake, makĩambata kuuma Egiloni magĩthĩ nginya Hebironi, makĩrĩtharĩkĩra. ³⁷ Magĩtunyana itũũra rĩu, na makĩrĩniina na rũhiũ rwa njora hamwe na mũthamaki warĩo, na tũtũura twarĩo, na arĩa othe maarĩ thĩinĩ watuo. Matiatigirie mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo. Nao makĩriananga biũ hamwe na arĩa othe maarĩ thĩinĩ warĩo, o ta ũrĩa meekĩte Egiloni.

³⁸ Ningĩ Joshua na Isiraeli othe arĩa maarĩ nake makĩhũndũka, magĩtharĩkĩra Debiri. ³⁹ Magĩtunyana itũũra rĩu, na mũthamaki warĩo, na tũtũura twarĩo, makĩmaniina na rũhiũ rwa njora. Makĩananga arĩa maarĩ thĩinĩ warĩo biũ. Matiatigirie mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo. Nao magĩka Debiri na mũthamaki warĩo o ta ũrĩa meekĩte Libina na mũthamaki warĩo, na nguo meekĩte Hebironi.

⁴⁰ Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩtooria mwena ũcio wothe, naguo bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, o na Negevu, na ituamba-inĩ cia irĩma cia mwena wa ithũiro, o na kũu ciikũrũko-inĩ cia irĩma, hamwe na athamaki othe akuo. Ndaatigirie mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo. Nĩanangire arĩa othe maarĩ na mĩhũmũ, o ta ũrĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli aathanĩte. ⁴¹ Joshua akĩmatoria kuuma

Kadeshi-Barinea nginya Gaza na kuuma mwena ūcio wotho wa Gosheni† nginya Gibeoni. ⁴² Athamaki acio othe hamwe na mabūrūri mao-rī, Joshua aamhootire na itharīkīra rīmwe, nī ūndū Jehova, Ngai wa Isiraēli nīwe warūagīrīra Isiraēli.

⁴³ Nake Joshua agīcooka hamwe na andū othe a Isiraēli kambī-inī kūu Giligali.

11

Athamaki a Mwena wa Gathigathini Kūhootwo

¹ Na rīrī, rīrīa Jabini mūthamaki wa Hazoru aigire ūhoro wa maūndū macio, agītūma ūhoro kūrī Jobabu mūthamaki wa Madoni, kūrī athamaki a Shimuroni na Akishafu, ² o na kūrī athamaki a mwena wa gathigathini arīa maarī irīma-inī, o kūu Araba mwena wa gūthini wa Kinerethu, o na ituamba cia mwena wa ithūiro, o na kūu Nafothu-Dori mwena wa ithūiro; ³ na kūrī Akaanani arīa matūire mwena wa irathīro na wa ithūiro; na kūrī Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ajobusi o kūu būrūri ūcio wa irīma; o na kūrī Ahivi kūu mūhuro wa Herimoni rūgongo rwa Mizipa. ⁴ Nao magīuka na mbūtū ciao ciothe cia ita, na gīkundi kīnene kīa mbarathi na ngaari cia ita, maarī mbūtū nene mūno, makaingīha o ta mūthanga ūrīa ūrī hūgūrūrū-inī cia iria. ⁵ Athamaki acio othe magīturanīra mbūtū ciao, na makiamba kambī hamwe gūkuhī na maaī ma Meromu, nigeetha mahūūrane na Isiraēli.

⁶ Nake Jehova akīra Joshua aīrī, “Ndūkametigīre, tondu rūciū ihinda ta rīrī nīngamaneana othe kūrī Isiraēli, moragītwo. Mūgaatinia mbarathi ciao mītari ithue, na mūcine ngaari ciao cia ita na mwaki.”

⁷ Nī ūndū ūcio Joshua na mbūtū yake yothe ya ita, makīmakorera o rīmwe kūu maaī ma Meromu, makīmatarīkīra, ⁸ nake Jehova akīmaneana moko-inī ma Isiraēli. Nao makīmahoota makīmaingatithia o nginya Sidoni irīa Nene, makīmakinia Misirefothu-Aimu, o na makīmakinia Gītumba kīa Mizipa kīrīa kīrī mwena wa irathīro, o nginya hakiaga mūdū watigirwo arī muoyo. ⁹ Joshua akīmeeka o ta ūrīa Jehova aathanīte: Agītīnia mbarathi ciao mītari, na agīcina ngaari ciao cia ita na mwaki.

¹⁰ Ningī Joshua akīhūdūka na agītunyana itūūra rīa Hazoru na akīūraga mūthamaki warīo na rūhiū rwa njora. (Hazoru nīrīo rīarī itūūra inene mothamaki-inī macio). ¹¹ Nao makīūraga andū arīa othe maarī kuo na rūhiū rwa njora. Makīmaniina biū na matiigana gūtīgia kīndū o na kīmwe kīarī na mīhūmū, nake agīcina Hazoru na mwaki.

¹² Nake Joshua agītunyana matūūra macio mothe ma ūthamaki na athamaki a mo, na akīmooraga na rūhiū rwa njora. Akīmaniina biū, o ta ūrīa Musa ndungata ya Jehova aathanīte. ¹³ No rīrī, Isiraēli matiigana gūcina itūūra o na rīmwe rīa marīa maakītwo ihumbu-inī, o tīga itūūra rīa Hazoru, rīrīa Joshua aacinire. ¹⁴ Andū a Isiraēli nīmekuuīre indo ciothe iria maatahire, na mahiū ma matūūra macio, no makīūraga andū othe na rūhiū rwa njora o nginya makīmaniina biū, na matiigana gūtīgia mūdū o na ūmwe warī na mīhūmū. ¹⁵ O ta ūrīa Jehova aathire ndungata yake Musa-rī, ūguo noguo nake Musa aathire Joshua; nake Joshua agīka o ta ūguo; gūtīrī ūndū o na ūmwe ateekeire wa maūndū marīa Jehova aathīte Musa mekwo.

† 10:41 Būrūri ūyū wa Gosheni tīguo ūrīa watūragwo nī andū a Isiraēli hakuhī na Rūū rwa Nili.

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩtunyana bũrũri ũcio wothe: nĩguo bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, na bũrũri wothe wa Negevu, na mwena wa Gosheni wothe, na ituamba cia irĩma cia mwena wa ithũiro, na bũrũri wa Araba, na irĩma cia kũu Isiraeli o na ituamba ciacio, ¹⁷ na kuuma kĩrĩma kĩa Halaku, kĩrĩa kĩrorete mwena wa Seiru, nginya Baali-Gadi kũu Gĩtuamba kĩa Lebanoni mũhuro wa kĩrĩma kĩa Herimoni. Akĩnyĩta athamaki ao othe, na akĩmahũura, akĩmooraga. ¹⁸ Joshua nĩarũire mbaara na athamaki acio othe ihinda iraa. ¹⁹ Na tĩga o Ahivi arĩa maatũuraga Gibeoni, gũtirĩ itũura inene o na rĩmwe rĩagiire kĩrĩkanĩro gĩa thayũ na andũ a Isiraeli, nao andũ a Isiraeli magĩtunyana matũura macio mothe na ũndũ wa kũrũa mbaara nao. ²⁰ Nĩgũkorwo nĩ Jehova we mwene watũmire, momie ngoro ciao nĩguo makarũe mbaara na andũ a Isiraeli, nĩgeetha amaniĩne biũ, amaniĩne o kũmaniina atekũmaiguĩra tha, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. ²¹ O hĩndĩ iyo Joshua agĩthĩĩ akĩniina andũ a Anaki kuuma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma: kuuma Hebironi, na Debiri na Anabu, na kuuma bũrũri wothe ũrĩa wa irĩma wa Juda, na kuuma bũrũri wothe ũrĩa wa irĩma wa Isiraeli. Joshua akĩmaniina biũ hamwe na matũura mao. ²² Na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa Anaki bũrũri ũcio wa Isiraeli; no itũura rĩa Gaza, na rĩa Gathu, na rĩa Ashidodi nĩ gwatigarire andũ amwe ao. ²³ Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩtunyana bũrũri ũcio wothe, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa, nake akĩũhe andũ a Isiraeli ũtuĩke igai rĩa o na ũgaywo kũringana na ũrĩa mĩhirĩga gayayanĩtio.

Na guo bũrũri ũkĩhoorera, gũkĩaga mbaara.

12

Mũtaratara wa Athamaki arĩa Maahootirwo

¹ Na rĩrĩ, aya nĩo athamaki a bũrũri arĩa maahootirwo nĩ andũ a Isiraeli na makĩnyĩtĩra bũrũri wao wa mwena wa irathĩro mũrĩmo ũcio ũngĩ wa Jorodani, kuuma mũkuru wa Rũũ rwa Arinoni nginya kĩrĩma kĩa Herimoni, o hamwe na mwena wothe wa irathĩro wa Araba:

² Athamaki acio nĩ Sihoni wa Aamori, ũrĩa wathamakaga Heshiboni. Aathanaga kuuma itũura rĩa Aroeri rĩrĩa rĩrĩ rũteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, o na kuuma itũura rĩrĩa rĩarĩ gatagatĩ ka mũkuru ũcio o na nuthu ya Gileadi nginya Rũũ rwa Jaboku, rũrĩa rũrĩ mũhaka-inĩ wa Aamoni. ³ O na nĩathanaga mwena wa irathĩro wa Araba, kuuma Iria rĩa Kinerethu nginya iria rĩa Araba (nĩrĩo Iria rĩa Cumbĩ), nginya Bethi-Jeshimothu, na nĩngĩ gũthĩĩ na mwena wa gũthini agakinya mũhuro wa kĩanda kĩa iharũrũka cia Pisiga.

⁴ Nĩngĩ andũ a Isiraeli magĩtunyana bũrũri wa Ogu mũthamaki wa Bashani,

ũmwe wa matigari ma andũ a Refaimu arĩa maatũuraga kũu Ashitarothu na Edirei. ⁵ Aathanaga Kĩrĩma kĩa Herimoni, na Saleka, na Bashani guothe, o nginya mũhaka-inĩ wa andũ a Geshuru, na wa Maaka, na nuthu ya Gileadi o nginya mũhaka-inĩ wao na Sihoni mũthamaki wa Heshiboni.

⁶ Musa ndungata ya Jehova hamwe na andũ a Isiraeli nĩmamatooririe. Nake Musa ndungata ya Jehova akĩheana bũrũri wao kũrĩ andũ a Rubeni, na a Gadi, na nuthu ya mũhirĩga wa Manase, gũtuĩke igai rĩa o.

⁷ Acio nĩo athamaki a bũrũri ũrĩa Joshua na andũ a Isiraeli maatooririe kũu mwena wa ithũiro wa Rũũ rwa Jorodani, kuuma Baali-Gadi,

Gĩtuamba-inĩ kĩa Lebanoni, nginya Kĩrĩma kĩa Halaku, kĩa kĩa kĩa kĩa na mwena wa Seiru (mabũrũri mao nĩmaheanĩtwo nĩ Joshua kũrĩ mĩhĩrĩga ya Isiraeli matũike magai mao kũringana na ũrĩa mĩhĩrĩga yao yagayanĩtio, ⁸ bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, na ituamba cia mwena wa ithũiro, na Araba, na kũria kũrĩ ciikũrũko cia irĩma, na kũu werũ-inĩ, o na Negevu, nĩ mo mabũrũri ma Ahiti, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi):

- ⁹ mũthamaki wa Jeriko, ũmwe,
na mũthamaki wa Ai (hakuhĩ na Betheli), ũmwe,
  - ¹⁰ na mũthamaki wa Jerusalemu, ũmwe,
na mũthamaki wa Heberoni, ũmwe,
  - ¹¹ na mũthamaki wa Jaramuthu, ũmwe,
na mũthamaki wa Lakishi, ũmwe,
  - ¹² na mũthamaki wa Egiloni, ũmwe,
na mũthamaki wa Gezeri, ũmwe,
  - ¹³ na mũthamaki wa Debiri, ũmwe,
na mũthamaki wa Gederi, ũmwe,
  - ¹⁴ na mũthamaki wa Horoma, ũmwe,
na mũthamaki wa Aradi, ũmwe,
  - ¹⁵ na mũthamaki wa Libina, ũmwe,
na mũthamaki wa Adulamu, ũmwe,
  - ¹⁶ na mũthamaki wa Makeda, ũmwe,
na mũthamaki wa Betheli, ũmwe,
  - ¹⁷ na mũthamaki wa Tapua, ũmwe,
na mũthamaki wa Heferi, ũmwe,
  - ¹⁸ na mũthamaki wa Afeku, ũmwe,
na mũthamaki wa Lasharoni, ũmwe,
  - ¹⁹ na mũthamaki wa Madoni, ũmwe,
na mũthamaki wa Hazoru, ũmwe,
  - ²⁰ na mũthamaki wa Shimuroni Meroni, ũmwe,
na mũthamaki wa Akishafu, ũmwe,
  - ²¹ na mũthamaki wa Taanaka, ũmwe,
na mũthamaki wa Megido, ũmwe,
  - ²² na mũthamaki wa Kedeshi, ũmwe,
na mũthamaki wa Jokineamu itũura rĩ kũu Karimeli, ũmwe,
  - ²³ na mũthamaki wa Dori (kũu Nafothu-Dori), ũmwe,
na mũthamaki wa Goimu kũu Giligali, ũmwe,
  - ²⁴ na mũthamaki wa Tiriza, ũmwe;
- athamaki acio othe maarĩ mĩrongo itatũ na ũmwe.

13

Bũrũri ũrĩa Watigaire Gũtahwo

¹ Na rĩrĩ, rĩrĩa Joshua aarĩ mũndũ mũkũrũ na mĩaka yake ikaingĩharĩ, Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũrĩ mũkũrũ mũno,* na no gũtigarĩte bũrũri mũnene mũno wa kwĩgwatĩrwo ũtũike wanyu.

² “Ũyũ nĩguo bũrũri ũrĩa ũtigarĩte: nĩ ng’ongo ciothe cia Aflisti na cia Ageshuru: ³ kuuma Rũũĩ rwa Shihoru mwena wa irathĩro wa bũrũri wa Mĩsiri, o nginya bũrũri wa Ekironi ũrĩa ũrĩ mwena wa gathigathini, ũrĩa

* **13:1** Ihinda-inĩ rĩrĩr Joshua aarĩ na ũkũrũ wa gatagatĩ ka mĩaka 90 na 100, nake Kalebu aarĩ wa mĩaka 85.

wonagwo ūrī bŭrŭri wa Akaanani (nĩguo bŭrŭri wa aathani arĩa atano a Afilisti arĩa maathanaga kũu Gaza, na Ashidodi, na Ashikeloni, na Gathu, na Ekironi, nĩguo bŭrŭri wa Aavimu); ⁴ kuuma gũthini, bŭrŭri wothe wa andũ a Kaanani, kuuma Ara kwa Asidoni gũthii nginya Afeku, rŭgongo rwa Aamori, ⁵ na bŭrŭri wa a Gebali; na Lebanoni guothe nginya mwena wa irathĩro, kuuma Baali-Gadi mũhuro wa kĩrĩma kĩa Herimoni nginya Lebo-Hamathu.

⁶ “Andũ othe arĩa matũũraga bŭrŭri ūrĩa ūrĩ irĩma kuuma Lebanoni nginya Misirefothu-Maimu, na nĩo Asidoni othe, nĩ nĩi ngaamaingata mehere mbere ya andũ a Isiraeli. Nawe ūtigĩrĩre nĩwagaĩra Isiraeli bŭrŭri ūcio ūtuĩke igai rĩao o ta ūrĩa ngwathĩte, ⁷ na ūũgae ūtuĩke, igai harĩ mĩhĩrĩga iyo kenda, hamwe na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase.”

Kũgaywo kwa Bŭrŭri wa Mwena wa Irathĩro rĩa Jorodani

⁸ Nuthu iyo ĩngĩ ya andũ a mũhĩrĩga wa Manase, na wa Rubeni na wa Gadi nĩmarĩkĩtie kwamũkĩra igai rĩrĩa Musa aamaheete kũu mwena wa irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani, ta ūrĩa we Musa ndungata ya Jehova aamaheete.

⁹ Naguo mũhaka ūcio woimĩte Aroeri rũteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, na kuuma itũura rĩrĩa rĩarĩ gatagatĩ ka mũkuru ūcio, hamwe na werũ ūrĩa mũtũũgĩru kũu Medeba, nginya o Diboni, ¹⁰ na matũũra mothe ma Sihoni mũthamaki wa Aamori, ūrĩa wathamakaga Heshiboni, nginya o mũhaka wa Aamoni. ¹¹ Ningĩ ūgakinya Gileadi, bŭrŭri wa andũ a Geshuru na Maaka, o na kĩrĩma kĩa Herimoni guothe, na Bashani guothe, o nginya Saleka, ¹² ūguo nĩ kuuga ūthamaki wothe wa Ogu kũu Bashani, ūrĩa waathanaga Ashitarothu na Edirei, nake ūcio nĩwe warĩ wa mũico wa matigari ma Arefaimu. Musa nĩamatooretie na agataha bŭrŭri wao. ¹³ No rĩrĩ, andũ a Isiraeli matiigana kũingata andũ a Geshuru na Maaka; nĩ undũ ūcio matũũraga hamwe na andũ a Isiraeli nginya ūmũthĩ.

¹⁴ No ndaigana kũhe Alawii igai, kuona atĩ maruta mothe ma njino marĩa maarutagĩrwo Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩmo maarĩ igai rĩao, o ta ūrĩa aamerĩre.

¹⁵ Nake Musa akĩgaĩra mũhĩrĩga wa Rubeni, kũringana na ūrĩa mbarĩ ciao ciatarĩi:

¹⁶ Bŭrŭri ūrĩa uumĩte Aroeri rũteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, na kuuma itũura rĩrĩa rĩarĩ gatagatĩ ka mũkuru ūcio, na kũrĩa guothe gũtũũgĩru kũhĩtũka Medeba, ¹⁷ nginya Heshiboni na matũũra marĩo marĩa maarĩ werũ-inĩ ūcio mũtũũgĩru, na nĩmo Diboni, na Bamothu Baali, na Bethi-Baali-Meoni, na ¹⁸ Jahazu, na Kedemothu, na Mefaathu, na ¹⁹ Kiriathaimu, na Sibima, na Zerethu-Shaharu rĩrĩa rĩrĩ kĩrĩma igũrũ kĩrĩa kĩarĩ kũu gĩtuamba kũu, ²⁰ na Bethi-Peoru, na iharũrũka cia Pisiga, na Bethi-Jeshimothu, ²¹ o na matũũra mothe marĩa maarĩ werũ-inĩ ūcio mũtũũgĩru o hamwe na ūthamaki wothe wa Sihoni mũthamaki wa Aamori, ūrĩa waathanaga Heshiboni. Musa nĩamũtooretie na agatooria anene a Midiani, na Evi, nao nĩ Rekemu, na Zuru, na Huri, na Reba, anene maanyiitanĩte na Sihoni arĩa maatũire bŭrŭri ūcio. ²² Hamwe na arĩa mooragĩrwo mbaara-inĩ, andũ a Isiraeli nĩmooragĩte Balamu

mūrū wa Beori ūrīa warī mūrāgūri na rūhiū rwa njora. ²³ Mūhaka wa mūhīrīga wa Rubeni warī hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Jorodani. Matūūra macio hamwe na tūtūūra twamo nīmo maarī igai rīa mūhīrīga wa Rubeni, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi.

²⁴ Ūyū nīguo būrūri ūrīa Musa aaheete mūhīrīga wa Gadi, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi:

²⁵ Nī būrūri wa Jazeri, na matūūra mothe ma Gileadi, na nuthu ya būrūri wa andū a Amoni o nginya Aroeri, gūkuhī na Raba; ²⁶ na kuuma Heshiboni nginya Ramathu-Mizipe na Betonimu, na kuuma Mahanaimu o nginya būrūri wa Debiri; ²⁷ na kūu gītuamba-inī, na Bethi-Haramu, na Bethi-Nimira, na Sukothu, na Zafoni hamwe na kūu kūngī gwathanagwo nī Sihoni mūthamaki wa Heshiboni (mwena wa irathīro wa Rūūi rwa Jorodani, būrūri ūrīa ūkinyīte mūthia-inī wa Iria rīa Kinerethu). ²⁸ Matūūra macio hamwe na tūtūūra twamo nīmo maatuīkire igai rīa mūhīrīga wa Gadi, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi.

²⁹ Ūyū nīguo būrūri ūrīa Musa aaheete nuthu ya mūhīrīga wa Manase, ūguo nī kuuga nuthu ya nyūmba ya njiaro cia Manase, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi:

³⁰ Nī būrūri ūrīa uumīte o Mahanaimu, hamwe na Bashani guothe, kūrīa guothe gwathanagwo nī Ogu mūthamaki wa Bashani, o na matūūra mothe ma Jairu kūu Bashani, namo mothe nī matūūra mīrongo itandatū, ³¹ nuthu ya Gileadi, na Ashitarothu na Edirei (matūūra ma mūthamaki ma Ogu marīa maarī kūu Bashani). Kūu nīkuo kwarī kwa njiaro cia Makiru mūrū wa Manase, ūguo nī kuuga nuthu ya ariū a Makiru, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi.

³² Rūrī nīrīo igai rīrīa Musa aaheanīte hīndī īrīa aarī kūu werū-inī wa Amoabi mūrīmo wa Rūūi rwa Jorodani, mwena wa irathīro wa Jeriko. ³³ No rīrī, mūhīrīga wa Lawi ndwaheirwo igai nī Musa; Jehova, Ngai wa Isiraēli, nīwe igai rīao, o ta ūrīa aamerīire.

14

Kūgawyo kwa Būrūri wa Mwena wa Ithūiro rīa Rūūi rwa Jorodani

¹ Maya nīmo mabūrūri marīa andū a Isiraēli maheirwo matuīke igai rīao būrūri-inī wa Kaanani, ūrīa Eleazaru mūthīnjīri-Ngai,* na Joshua mūrū wa Nuni, na atongoria a mbarī cia mīhīrīga ya Isiraēli maamagaīire.

² Magai mao maagairwo na njīra ya gūcuukīra mīti kūrī o mīhīrīga īyo kenda na nuthu, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa, ³ nīgūkorwo Musa nīaheete mīhīrīga īrī na nuthu igai rīao mwena wa irathīro wa Rūūi rwa Jorodani. No rīrī, ndaaheete Alawii igai hamwe na andū acio angī, ⁴ nīgūkorwo ariū a Jusufu nīmatuīkīte mīhīrīga īrī, nīyo mūhīrīga wa Manase, na wa Efraimu.† Alawii matiigana kūgaīrwo ithaka tīga o matūūra ma gūtūūra, na ithaka iria ciarigiicīrie matūūra macio cia

* **14:1** Eliazaru aarī mūrū wa Harūni. † **14:4** Jakubu nīoire Manase na Efraimu, ciana cia Jusufu, na akīmatua ciana ciake (Kīam 48:5); ūndū ūyū nīguo watūmire Jakubu amagaīre igai ta ciana ciake.

kūrīthagia ndūuru ciao cia mbūri na ng'ombe. ⁵ Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli makīgayania būrūri ūcio o ta ūria Jehova aathite Musa.

Kalebu Kūheo Hebironi

⁶ Na rīrī, andū a mūhīrīga wa Juda magīthī kūrī Joshua kūu Giligali, nake Kalebu mūrū wa Jefune ūria Mūkenizi akīmwira atīrī, “Wee nīūū ūhoro ūria Jehova eerire Musa mūdū wa Ngai ūkonī nī nawe tūrī kūu Kadeshi-Barinea. ⁷ Nī ndaarī na ūkūrū wa māka mīrongo ĩna hīndī ĩria Musa ndungata ya Jehova aandūmire kuuma Kadeshi-Barinea thī ngathigaane būrūri ūcio. Nīndamūcookeirie ūhoro o ta ūria warī ngoro-inī yakwa, ⁸ no rīrī, ariū a ithe witū ariā twaambatanītie nao nīmatūmire ngoro cia andū ciyūrwo nī guoya. No o na kūrī ūguo-rī, nī nī ndarūmīrīre Jehova Ngai wakwa na ngoro yakwa yothe. ⁹ Nī ūndū ūcio, Musa akīhīta na mwīhīta mūthenya o ro ūcio akīnjīra atīrī, ‘Ti-itherū būrūri ūcio makinya maku marakinyangire ūgaatuika igai rīaku na rīa ciana ciaku nginya tene, nī ūndū nīūrūmīrīre Jehova Ngai wakwa na ngoro yaku yothe.’

¹⁰ “Na rīrī, o ta ūria Jehova eranīre nīageeka-rī, nīandūrītie muoyo māka mīrongo ĩna na ĩtano kuuma hīndī ĩria aarīrie Musa akīmūhe ūhoro ūcio, hīndī ĩyo yothe Isiraeli moorūuraga werū-inī. Na rīrī, ndī haha ūmūthī, ndī na ūkūrū wa māka mīrongo ĩnana na ĩtano! ¹¹ Ndī na hinya ūmūthī o ta ūria ndarī naguo mūthenya ūria Musa aandūmire; ndī na hinya wa gūthī mbaara-inī o ta ūria ndaarī naguo hīndī ĩyo, hinya wa gūthī rūgendo kana wa kūnūka mūcī. ¹² Tondū ūcio rīu kīhe būrūri ūyū wa ĩrīma, o ūria Jehova aarīrie ūhoro waguo mūthenya ūcio. Wee mwene nīwaigire mūthenya ūcio atī andū a Anaki maarī kūdū kūu, namo matūūra mao maarī manene na makarīgīrwo na hinya mūno, na rīrī, Jehova angīkorwo hamwe na nī andeithie-rī, nīngūmaingata o ta ūria oigire.”

¹³ Nake Joshua agīkīrathima Kalebu mūrū wa Jefune, na akīmūhe Hebironi gūtuike igai rīake. ¹⁴ Nī ūndū ūcio Hebironi gūtūūire kūrī gwa Kalebu mūrū wa Jefune ūcio Mūkenizi kuuma hīndī ĩyo, nī ūndū nīarūmīrīre Jehova Ngai wa Isiraeli na ngoro yake yothe. ¹⁵ (Hebironi gwetagwo Kiriathu-Ariba nī ūndū gwetanītio na Ariba, ūria warī mūdū mūnene mūno gūkīra ariā angī othe thīnī wa andū a Anaki).

Naguo būrūri ūkīhoorera, gūkīaga mbaara.

15

Igai rīa Juda

¹ Naguo būrūri ūria wagaīrwo mūhīrīga wa Juda, kūringana na ūria mbarī ciao ciatarī, wakinyīte o mūhaka-inī wa būrūri wa Edomu, o na ūgakinya werū-inī wa Zini gīturi-inī kīa mwena ūcio wa gūthini.

² Mūhaka wao wa mwena wa gūthini wambīrīre gīcongoco-inī kīa mwena wa gūthini kīa Iria rīa Cumbī, ³ mūhaka ūcio ūkahītūkīra mwena wa gūthini wa Mwanya wa Akirabimu, ūgathī na mbere o nginya Zini, na ūkambatūrīra na mwena wa gūthini wa Kadeshi-Barinea. Nīngī ūgathī wīgīritanītie na Hezironi, ūkambata ūgakinya Adari, nīngī ūkarigīcūka ūgakinya Karika. ⁴ Nīngī wacookete ūgathī o ro ūguo nginya Azimoni, ūkoimīrīra karūū ka būrūri wa Misiri, ūkarīkīrīria ĩria-inī. Ūyū nīguo mūhaka wao wa mwena wa gūthini.

⁵ Mūhaka wa mwena wa irathīro warī Iria rīa Cumbī nginya mūthia wa Rūū rwa Jorodani.

Naguo mūhaka wa mwena wa gathigathini wambīrīrie gīcongoco-inī kīa iria mūthia-inī wa Rūūi rwa Jorodani, ⁶ ūkambatīrīra nginya Bethi-Hogila, na ūgathiī ūhītūkiire mwena wa gathigathini wa Bethi-Araba, na ūkambata ūgakinya Ihiga-inī rīa Bohani mūrū wa Rubeni. ⁷ Ningī mūhaka ūcio wacookete ūkambata nginya Debiri uumīte Gītuamba kīa Akori, ūgacooka ūkerekerera gathigathini o nginya itūūra-inī rīa Giligali, rīrīa rīang'ethanīire na Mwanyā wa Adumīmu, mwena wa gūthini wa mūkuru ūcio. Wacookete ūgathiī na mbere ūgakinya maaī-inī ma Eni-Shemeshu, na ūkoimīrīra o kūu Eni-Rogeli. ⁸ Ningī ūkambatania na Gītuamba kīa Beni-Hinomu ūikūrūkanītie na kīharūrūka kīa mwena wa gūthini wa itūūra inene rīa Mūjebusi (na nīrīo Jerusalemu). Kuuma hau ūkambata nginya gacūmbīrī ga karīma karīa karī mwena wa ithūiro wa Gītuamba kīa Hinomu o kūu mūthia wa gathigathini wa Gītuamba kīa Refaimu. ⁹ Kuuma gacūmbīrī ga karīma mūhaka ūcio werekeire gīthima kīa maaī ma Nefitoa, ūkiumīrīra matūūra-inī ma kīrīma kīa Efroni, na ūgaikūrūka ūgakinya Baala (na nokuo Kiriathu-Jearimu). ¹⁰ Ningī mūhaka ūcio ūkarigiicūka na mwena wa ithūiro uumīte Baala ūgakinya Kīrīma kīa Seiru, ūgacooka ūgaikūrūkania na kīharūrūka kīa mwena wa gathigathini wa kīrīma gīa Jearimu (nīkīo Kesaloni), ūgathiī na mbere ūikūrūkīte nginya Bethi-Shemeshu, na ūgakīra nginya Timina. ¹¹ Ningī mūhaka ūcio ūkoima hau, ūgathiī nginya kīharūrūka-inī kīa mwena wa gathigathini wa Ekironi, ūkehiūria werekeire Shikeroni, ūkahītūka, ūgathiī kīrīma-inī kīa Baala, na ūgakinya Jabuneeli. Mūhaka ūcio wathīrīre o iria-inī.

¹² Naguo mūhaka wa mwena wa ithūiro wegiritanītie na hūgūrūrūcia Iria rīrīa Inene.

Īyo nīyo mūhaka irīa yathiūrūrūkīrie andū a mūhīrīga wa Juda, o ta ūrīa mbarī ciao ciatarīi.

¹³ O ta ūrīa Jehova aamwathīte-rī, Joshua nīaheire Kalebu wa Jefune igai thīnī wa mūhīrīga wa Juda, akīheo Kiriathu-Ariba, na nokuo Hebironi. (Ariba nīwe warī ithe wa Anaki). ¹⁴ Nake Kalebu akīngata Anaki arīa atatū kuuma Hebironi, nīo Sheshai, na Ahimani, na Talimāi, arīa njiaro cia Anaki. ¹⁵ Ningī agīcooka agīthīi kūrūa na andū arīa maatūūruga itūūra inene rīa Debiri (kūrīa tene gwetagwo Kiriathu-Sefari.) ¹⁶ Nake Kalebu akiuga atīrī, “Mūdū ūrīa ugūtharīkīra na atunyane Kiriathu-Sefari, ūcio nīwe ngūhe mwarī wakwa Akisa, amūhikie.” ¹⁷ Nake Othinieli mūrū wa Kenazu, mūrū wa ithe na Kalebu, nīwe watunyanire itūūra rīu; nī ūndū ūcio Kalebu akīmūhe mwarī Akisa atuīke mūtumia wake.

¹⁸ Mūthenya ūmwe rīrīa Akisa aathiire kūrī Othinieli-rī, akīringīrīria Akisa ahoee mūgūnda kūrī ithe Kalebu. Aarīkia kuuma igūrū rīa ndigiri yake, Kalebu akīmūria atīrī, “Ūkwenda ngwīkīre atīa?”

¹⁹ Nake akīmūcookeria atīrī, “Ndagūthaita ūndathime. Tondū nīūheete būrūri wa Negevu, he ithima cia maaī o nacio.” Nī ūndū ūcio Kalebu akīmūhe ithima cia mwena wa rūgongo na cia mwena wa kīanda.

²⁰ Rīrī nīrīo igai rīa mūhīrīga wa Juda, kūrīngana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi.

²¹ Matūūra marīa maarī mūthia wa gūthini ma mūhīrīga wa Juda thīnī wa Negevu kwerekerera mūhaka wa Edomu maarī maya:

Kabizeeli, na Ederi, na Jaguri, ²² na Kina, na Dimona, na Adada, ²³ na Kedeshi, na Hazoru, na Ithinani, ²⁴ na Zifu, na Telemu, na Bealothu, ²⁵ na Hazoru-Hadata, na Keriothu-Hezironi (na norio Hazoru), ²⁶ na Amamu, na Shema, na Molada, ²⁷ na Hazoru-Gada, na Heshimoni, na Bethi-Peletu, ²⁸ na Hazoru-Shuali, na Birishiba, na Biziothia, ²⁹ na Baala, na Imu, na Ezemu, ³⁰ na Elitoladi, na Chesili, na Horoma, ³¹ na Zikilagi, na Madimana, na Sanisana, ³² na Lebaothu, na Shilihimu, na Aini, na Rimoni; mothe nĩ matũũra mĩrongo ĩrĩ na kenda na tũtũũra twamo.

³³ Namo matũũra marĩa maarĩ ituamba-inĩ cia irĩma cia mwena wa ithũĩro:

maarĩ Eshitaoli, na Zora, na Ashina, ³⁴ na Zanoa, na Eni-Ganimu, na Tapua, na Enamu, ³⁵ na Jaramuthu, na Adulamu, na Soko, na Azeka, ³⁶ na Shaaraimu, na Adithaimu, na Gedera (kana Gederothaimu); mothe maarĩ matũũra ikũmi na mana na tũtũũra twamo.

³⁷ Zenani, na Hadasha, na Migidali-Gadi, ³⁸ na Dilani, na Mizipe, na Jokitheeli, ³⁹ na Lakishi, na Bozikathu, na Egiloni, ⁴⁰ na Kaboni, na Lahamasu, na Kitilishu, ⁴¹ na Gederothu, na Bethi-Dagoni, na Naama, na Makeda; mothe maarĩ matũũra ikũmi na matandatũ na tũtũũra twamo.

⁴² na Libina, na Etheri, na Ashani, ⁴³ na Ifita, na Ashina, na Neziyu, ⁴⁴ na Keila, na Akizibu, na Maresha; mothe maarĩ matũũra kenda na tũtũũra twamo.

⁴⁵ Na Ekironi na mĩciĩ ĩrĩa yarĩthiũrũrũkĩirie, na tũtũũra twamo; ⁴⁶ ningĩ itũũra rĩa Ekironi, nginya iria-inĩ na kũrĩa guothe gwakuhĩirie Ashidodi, hamwe na tũtũũra twakuo; ⁴⁷ o na Ashidodi na mĩciĩ ĩrĩa yarĩthiũrũrũkĩirie, na tũtũũra twarĩo; na Gaza na mĩciĩ ĩrĩa yarĩthiũrũrũkĩirie, na tũtũũra twa rĩo, nginya karũũĩ ka bũrũri wa Misiri, na hũgũrũrũ cia Iria rĩrĩa Inene.

⁴⁸ Namo matũũra ma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma nĩ:

Shamiru, na Jatiri, na Soko, ⁴⁹ na Dana, na Kiriathu-Sana (na no kuo Debiri), ⁵⁰ na Anabu, na Eshitemo, na Animu, ⁵¹ na Gosheni, na Holoni, na Gilo; mothe maarĩ matũũra ikũmi na rĩmwe na tũtũũra twamo.

⁵² Na Araba, na Duma, na Eshani, ⁵³ na Janimu, na Bethi-Tapua, na Afeka, ⁵⁴ Humuta, na Kiriathu-Ariba (na no kuo Heberoni), na Zioru; mothe maarĩ matũũra kenda na tũtũũra twamo.

⁵⁵ Maoni, na Karimeli, na Zifu, na Juta, ⁵⁶ na Jezireeli, na Jokideamu, na Zanoa, ⁵⁷ na Kaini, na Gibeaa, na Timina; mothe maarĩ matũũra ikũmi na tũtũũra twamo.

⁵⁸ Na Halihuli, na Bethi-Zuru, na Gedoru, ⁵⁹ na Maarathu, na Bethi-Anothu, na Elitekoni; mothe maarĩ matũũra matandatũ na tũtũũra twamo.

⁶⁰ Kiriathu-Baali (na nĩkuo Kiriathu-Jearimu), na Raba; matũũra meerĩ na tũtũũra twamo.

⁶¹ Nakuo kũu werũ-inĩ matũũra maarĩ:

Bethi-Araba, na Midini, na Sekaka, ⁶² na Nibushani, na itũũra inene rĩa Cumbĩ, na Eni-Gedi; mothe maarĩ matũũra matandatũ na tũtũũra twamo.

⁶³ No rĩrĩ, andũ a Juda matiahotire kũingata Ajebusi, arĩa maatũũraga Jerusalemu; na Ajebusi matũũranagia na andũ a Juda kũu Jerusalemu nginya ũmũthĩ.

16

Igai rĩa Efraimu na rĩa Manase

¹ Būrūri ūrĩa wagaiirwo ciana cia Jusufu wambīrurie kuuma Jorodani o kūu Jeriko, mwena wa irathīro wa maaī ma Jeriko, ūkambata kuuma kūu Jeriko, ūgatuikanīria kūu werū-inī nginya būrūri ūrĩa ūrī irīma ūgakinya Betheli. ² Wacookete ūgathiī na mbere kuuma Betheli (na nokuo Luzu), ūkaringa ūgakinya būrūri wa Aariki o kūu Atarothu, ³ ningī ūgaikūrūka na mwena wa ithūiro, ūgakinya mūhaka-inī wa būrūri wa Ajafleti, nginya rūgongo rwa Bethi-Horoni ya Mūhuro, na ūgacooka ūgathiī ūgakinya Gezeri, ūkarikīrīria iria-inī. ⁴ Nī ūndū ūcio Manase na Efraimu, njiaro cia Jusufu, ikīngwatīra igai rīao.

⁵ Ūyū nīguo warī būrūri wa Efraimu, kūrīngana na ūrĩa mbarī ciao ciatarīi:

mwena wa irathīro, mūhaka wa igai rīao woimīte Atarothu-Adari ūgathiī nginya Bethi-Horoni ya Rūgongo, ⁶ ūgathiī na mbere nginya iria-inī. Kuuma Mikemethathu mwena wa gathigathini, ūkarigiicūka na mwena wa irathīro ūgakinya Taanathu-Shilo, ūkahītūkīra kuo ūrorete na mwena wa irathīro wa Janoa. ⁷ Ūgacooka ūgaikūrūka kuuma Janoa nginya Atarothu na Naara, ūkahutia Jeriko, na ūkoimirira Rūūi rwa Jorodani. ⁸ Kuuma Tapua mūhaka ūcio ūgathiī ūrorete na mwena wa ithūiro, ūgakinya mūkuru wa Kana, na ūkarikīrīria iria-inī. Rīrī nīrīo rīarī igai rīa mūhīrīga wa Efraimu, kūrīngana na ūrĩa mbarī ciao ciatarīi. ⁹ Būrūri ūcio wothe warī hamwe na matūūra mothe na tūtūūra twamo tūrīa Efraimu maagaiirwo thīnī wa igai rīa andū a mūhīrīga wa Manase.

¹⁰ No andū a mūhīrīga wa Efraimu matiigana kūrūtūrūra andū a Kaanani arīa maatūūruga Gezeri; nginya ūmūthī andū a Kaanani matūūranagia hamwe na andū a Efraimu, nao magītūika ndungata marutage wīra o ūrĩa mangīathwo marute.

17

Nuthu irĩa ingī ya Mūhīrīga wa Manase

¹ Rīrī nīrīo rīarī igai rīa mūhīrīga wa Manase arī we irigithathi rīa Jusufu, na rīa Makiru, ūrĩa warī irigithathi rīa Manase. Makiru nīwe warī ithe wa andū a Gileadi, arīa maahērwo Gileadi na Bashani nī ūndū andū a Makiru maarī njamba cia hinya. ² Nī ūndū ūcio igai rīrī nīrīo rīarī rīa andū acio angī a Manase, na nīo mbarī cia Abiezeri, na cia Heleku, na cia Aisiraeli, na cia Shekemu, na cia Heferi, o na cia Shemida. Icio nīcio ciarī njiaro iria ingī cia arūme cia Manase mūrū wa Jusufu kūrīngana na mbarī ciao.

³ No rīrī, Zelofehadi mūrū wa Heferi, mūrū wa Gileadi, mūrū wa Makiru, mūrū wa Manase ndaarī na ciana cia aanake o tiga cia airītu, nao marīitwa mao maarī Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza. ⁴ Nao airītu acio magīthī kūrī Eleazaru ūrĩa mūthīnjīri-Ngai, na kūrī Joshua mūrū wa Nuni, o na kūrī atongoria makīmeera atīrī, “Jehova nīathire Musa atī o na ithūi tūheo igai hamwe na arīu a ithe witū.” Nī ūndū ūcio Joshua akīmahe igai mariganīte na arīu a ithe wao o ta ūrĩa Jehova aathanīte. ⁵ Igai rīa gīthaka kīa Manase rīarī thanju ikūmi tūtegūtara Gileadi na Bashani iria ciarī mwena wa irathīro wa Rūūi rwa Jorodani, ⁶ Na tondū airītu acio a

mūhīrīga wa Manase nīmaheirwo igai hamwe na ariū a mūhīrīga ūcio, būrūri wa Gileadi ūgītuika wa njiaro iria ingī cia Manase.

⁷ Naguo būrūri wa Manase woimite o kūu Asheri nginya Mikemethathu mwena wa irathīro wa Shekemu. Mūhaka wagereire mwena wa gūthini kuuma kūu ūgakinya kwa andū arīa maatūraga Eni-Tapua. ⁸ (Būrūri wa Tapua warī wa Manase, no itūūra rīa Tapu, rīrīa rīarī mūhaka-inī wa Manase, rīarī rīa andū a Efiraimu). ⁹ Ningī mūhaka ūcio ūgīthī na mbere ūrorete mwena wa gūthini ūgīkinya mūkuru wa karūū ga Kana. Kūu kwarī na matūūra ma Efiraimu o hamwe na matūūra ma Manase, no mūhaka wa Manase warī mwena wa gathigathini wa mūkuru ūcio, na warīkīrīrie o iria-inī. ¹⁰ Mwena wa gūthini būrūri warī wa Efiraimu, naguo mwena wa gathigathini warī wa Manase. Būrūri wa Manase wakinyite iria-inī, na ūkahakana na būrūri wa Asheri mwena wa gathigathini, na Isakaru mwena wa irathīro.

¹¹ Kūu Isakaru na Asheri, Manase no aarī na matūūra, namo nī Bethi-Shani, na Ibileamu, na andū a Dori, na Endori, na Taanaka na Megido, hamwe na mīciī rīa yamathūrūrūkīrie (rīa gatātū mūtatarata-inī nī Nafothu).

¹² No rīrī, andū a Manase matiahotire kūingata andū arīa maatūraga matūūra macio, nīgūkorwo andū a Kaanani nīmehotorete gūtūūra rūgongo rūu. ¹³ No rīrī, rīrīa andū a Isiraeli maagīre hinya mūno, makāhatīrīria andū acio a Kaanani, makamarutithagīa wīra na hinya o ta ūrīa mangīamaathire, no matiigana kūmaingata moime kūu biū.

¹⁴ Ningī andū a Jusufu* makūria Joshua atīrī, “Nī kī gītūmīte ūtūhe o igai rīmwe na gīcunjī o ro kīmwe kīrī igai rīiū? Tūrī andū aingī na Jehova nātūrathimīte mūno.”

¹⁵ Nake Joshua akīmacookeria atīrī, “Angīkorwo ūguo nīguo mūingīhīte-rī, na angīkorwo būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu nī mūnini mūno harī inyuī-rī, ambatai mūthī kūrīa mūtītū-inī na mwīthererie būrūri inyuī ene kūu būrūri-inī wa Aperizi na wa Arefaimu.”

¹⁶ Andū a Jusufu makīmūcookeria atīrī, “Būrūri ūrīa wa irima ndūngītūigana, nao andū a Kaanani arīa othe matūūraga werū-inī marī na ngaari cia ita cia igera, o ūndū ūmwe na arīa marī Bethi-Shani na matūūra makuo, na arīa matūūraga gītūamba-inī kīa Jezireeli.”

¹⁷ No Joshua akīra nyūmba ya Jusufu, nīo Efiraimu na Manase, atīrī, “Inyuī mūrī aingī mūno na mūkagīa na hinya mūno. Mūtingīheo o igai rīmwe, ¹⁸ no nīmūkūheo mūtītū wa būrūri ūrīa ūrī irīma o naguo. Gūtheriei, nginya o kūrīa guothe ūkinyite gūgaatuika kwanyu; o na akorwo andū a Kaanani marī na ngaari cia ita cia igera, o na makorwo marī na hinya mūno-rī, no mūhote kūmaingata.”

18

Kūgaywo kwa Būrūri ūrīa Watigaire

¹ Nakīo kīūngano gīothe kīa andū a Isiraeli gīkīūngana kūu Shilo na gīkīamba Hema-ya-Gūtūnganwo kuo,* tondū nīmarīkītīe gūtōoria būrūri ūcio ūgakorwo ūrī rungu rwao, ² no nī gwatigarire mīhīrīga mūgwanja ya Isiraeli rīa itegwatīire igai rīayo.

* **17:14** Andū a mūhīrīga ya Manase na Efiraimu nīo magwetetwo haha ta andū a Jusufu.

* **18:1** Shilo nīkuo gwatūkire itūūra rīa maūndū ma thīrīkari na ma ndini ma andū a Isiraeli. Hema-ya-Gūtūnganwo yaikarire kūu nginya hīndī ya Samūeli (1Sam 1-11) mbere ya gūthaamīrio Gibeoni (1Maū 21:29).

³ Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩũria andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ mũgweterera mũtegũthĩ kwĩgwatĩra bũrũri ũria Jehova Ngai wa maithe manyu aamũheire? ⁴ Thuurai andũ atatũ kuuma kũrĩ o mũhĩrĩga, na nĩ nĩngũmatũma magatũirie ũria bũrũri ũcio ũtariĩ na maandĩke ũhoru wago, wa ũria ũngĩgairwo o mũhĩrĩga. Thuutha ũcio macooke moke kũrĩ nĩ. ⁵ Na inyuĩ nĩmũkagayania bũrũri ũcio icunjĩ mũgwanja. Mũhĩrĩga wa Juda ũgaikara o kũu bũrũri wago mwena wa gũthini, nayo nyũmba ya Jusufu iikare bũrũri wayo mwena wa gathigathini. ⁶ Mwarĩkia kwandĩka ũria ng’ongo icio mũgwanja ingĩganyio-rĩ, mũndehere ũhoru o haha, na nĩ ndĩmũcuukĩre mĩtĩ ndĩ mbere ya Jehova Ngai witũ. ⁷ No rĩrĩ, Alawii matikagaya igai gatagatĩ kanyu, nĩgũkorwo igai rĩao nĩ gũtungatĩra Jehova na wĩra wa ũthĩnjĩri-Ngai. Nao andũ a Gadi, na a Rubeni, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase nĩmarĩkitie kwĩgwatĩra igai rĩao kũu mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, kũria Musa ndungata ya Jehova aamaheire.”

⁸ Nao andũ acio makĩambĩrĩria kuomagara magatũirie bũrũri ũcio. Nake Joshua akĩmaatha, akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ mũgatuĩrie ũria bũrũri ũcio ũtariĩ na mwandĩke ũhoru wago. Thuutha ũcio mũcooke kũrĩ nĩ, na nĩ ndĩmũcuukĩre mĩtĩ o gũkũ Shilo ndĩ mbere ya Jehova.” ⁹ Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩumagara magĩtuĩkania bũrũri ũcio, na makĩandĩka ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo ũria bũrũri ũcio watariĩ, o itũura, maũgaite icunjĩ mũgwanja, na magĩcooka kũrĩ Joshua kambĩ-inĩ, o kũu Shilo. ¹⁰ Nake Joshua akĩmacuukĩra mĩtĩ o kũu Shilo mbere ya Jehova, na hau nĩho aagaĩre andũ a Isiraeli bũrũri ũcio kũringana na ũria mĩhĩrĩga yao yagayanĩtio.

Igai rĩa Benjamini

¹¹ Na rĩrĩ, Joshua aacuukĩra bũrũri ũcio mĩtĩ-rĩ, wa mbere wagwĩrĩre mũhĩrĩga wa Benjamini, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩ. Bũrũri ũria maagaĩrwo warĩ gatagatĩ ka mũhĩrĩga wa Juda na wa Jusufu:

¹² Naguo mũhaka wa mwena wa gathigathini waambĩrĩrie Rũũ rwa Jorodani, ũkahĩtũkĩra kĩharũrũka-inĩ kĩa mwena wa gathigathini wa Jeriko, ũrorete mwena wa ithũiro ũgakinya bũrũri ũria ũrĩ irĩma, ũkoimĩrĩra werũ wa Bethi-Aveni. ¹³ Kuuma kũu ũgakĩrania ũrorete na mwena wa kĩharũrũka kĩa gũthini kĩa Luzu (na norĩo Betheli) na ũgaikũrũka nginya Atarothu-Adari gũkuhĩ na kĩrĩma kĩa mwena wa gũthini wa itũura rĩa Bethi-Horoni ya Mũhuro.

¹⁴ Kuuma kĩrĩma kĩria kĩng’etheire Bethi-Horoni mwena wa gũthini, mũhaka ũcio ũkarigiicũka na mwena wa na gũthini ũgereire na mwena wa ithũiro, ũkoimĩrĩra Kiriathu-Baali (na norĩo Kiriathu-Jearimu), itũura rĩmwe rĩa andũ a Juda. ũguo nĩguo mũhaka ũcio watariĩ mwena wa ithũiro.

¹⁵ Naguo mwena wa gũthini mũhaka waambĩrĩrie gĩturi-inĩ kĩa Kiriathu-Jearimu, ũgathĩ ũrorete mwena wa ithũiro, ũkoimĩrĩra gĩthima-inĩ kĩa maai wa Nefitoa. ¹⁶ Ningĩ mũhaka ũcio waikũrũkĩte o nginya magũrũ-inĩ ma kĩrĩma kĩria kĩang’etheire Ğĩtuamba kĩa Beni-Hinomu, gathigathini wa Ğĩtuamba kĩa Refaimu. Naguo ũgĩkũrũka na kĩanda gĩa Ğĩtuamba kĩa Hinomu, wĩgiritanĩtie na kĩharũrũka kĩa mwena wa gũthini wa itũura inene rĩa Ajebusi, ũgĩkũrũka nginya Eni-Rogeli. ¹⁷ Mũhaka ũcio wacooke ũkegonya na mwena wa gathigathini, ũgathĩ nginya Eni-Shemeshu, na ũgathĩ na mbere nginya Galilothu, itũura rĩria rĩng’etheire Mwanya wa Adumimu, ũgaikũrũka nginya Ihiga-inĩ rĩa Bohani mũrũ wa Rubeni. ¹⁸ Mũhaka wathũite na mbere

nginya kiharũrũka-inĩ gĩa gathigathini kĩa Bethi-Araba na ũgaikũrũka nginya Araba. ¹⁹ Ningĩ ũgacooka ũkarora kiharũrũka kĩa mwena wa gathigathini kĩa Bethi-Hogila, na ũkoimĩrĩra gĩcongoco-inĩ kĩa mwena wa gathigathini kĩa Iria rĩa Cumbĩ, o kũu mũthia-inĩ wa Rũũĩ rwa Jorodani mwena wa gũthini. Ūcio nĩguo warĩ mũhaka wa mwena wa gũthini.

²⁰ Rũũĩ rwa Jorodani nĩruo rwarĩ mũhaka wa mwena wa irathĩro.

Īyo nĩyo yarĩ mũhaka irĩa yathiũrũrũkĩte igai rĩa mbarĩ cia Benjamini mũena ĩyo yothe.

²¹ Mũhĩrĩga wa Benjamini, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ, warĩ na matũũra maya:

Jeriko, na Bethi-Hogila, na Emeki-Keziza, ²² na Bethi-Araba, na Zemaraĩmu, na Betheli, ²³ na Avimu, na Para, na Ofira, ²⁴ Kefari-Amoni, na Ofini, na Geba; mothe maarĩ matũũra ikũmi na meerĩ na tũtũura twamo.

²⁵ O na ningĩ warĩ na Gibeoni, na Rama, na Beerothu, ²⁶ na Mizipe, na Kefira, na Moza, ²⁷ na Rekeemu, na Iripeeli, na Tarala, ²⁸ na Zela, na Elefu, na Itũura inene rĩa Ajebusi (na nĩrĩo, Jerusalemu), na Gibeathi, na Kiriathu; mothe maarĩ matũũra ikũmi na mana na tũtũura twamo.

Rũu nĩrĩo rĩarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Benjamini kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ.

19

Igai rĩa Simeoni

¹ Mũtĩ wa keerĩ wagwĩrĩire mũhĩrĩga wa Simeoni, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. Igai rĩa rĩarĩ thĩnĩ wa bũrũri wa Juda. ² Igai rĩu rĩa rĩa rĩarĩ na matũũra maya:

Birishiba (kana Shiba), na Molada, ³ na Hazari-Shuali, na Bala, na Ezemu, ⁴ na Elitoladi, na Bethulu, na Horoma, ⁵ na Zikilagi, na Bethi-Marikabothu, na Hazari-Susa, ⁶ na Bethi-Lebaothu, na Sharuheni; mothe maarĩ matũũra ikũmi na matatũ na tũtũura twamo.

⁷ Matũũra marĩa mangĩ maarĩ Aini, na Rimoni, na Etheri, na Ashani, matũũra mana na tũtũura twamo, ⁸ hamwe na tũtũura tũrĩa tũngĩ tuothe twathiũrũrũkĩrie matũũra macio o nginya Baalathu-Biri (norĩo Rama ya kũu Negevu).

Rũu nĩrĩo rĩarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa andũ a Simeoni, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. ⁹ Igai rĩu mũhĩrĩga wa Simeoni wagaĩrwo rĩarutirwo kuuma igai rĩa andũ a Juda, nĩ ũndũ gĩcunjĩ kĩa Juda kiarĩ kĩnene gũkĩra ũrĩa maabataire. Nĩ ũndũ ũcio andũ a mũhĩrĩga wa Simeoni makĩgwatĩra igai rĩa rĩa thĩnĩ wa bũrũri wa Juda.

Igai rĩa Zebuluni

¹⁰ Mũtĩ wa gatatũ wagwĩrĩire mũhĩrĩga wa Zebuluni, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ:

Mũhaka wa igai rĩa wathiĩte nginya Saridi. ¹¹ Mũhaka ũcio ũkĩambata ũrorete na mwena wa ithũĩro ũgĩkinya Marala, ũkĩhutia Dabeshethu na ũgĩtambũrũka ũgĩkinya karũũĩ karĩa kaarĩ hakuhĩ na Jokineamu. ¹² Ūgĩcooka ũkĩrigiicũka na mwena wa irathĩro kuuma Saridi werekeire mwena ũrĩa rĩua rĩrathagĩra, ũrorete bũrũri wa Kisilothu-Taboru, na ũkerekeru Daberathu, ũkambata ũgakinya Jafia. ¹³ Ningĩ mũhaka ũcio ũgĩthĩĩ na mbere ũrorete mwena wa

irathĩro, ũgĩkinya Gathi-Heferi na Ethi-Kazini; ũkiumĩrĩra Rimoni, na ũkĩrigiicũka mwena wa Nea. ¹⁴ Kuuma hau mũhaka ũcio ũgĩthiurũruka na mwena wa gathigathini, ũgĩkinya Hanathonĩ, na ũkĩrĩkĩrĩra gĩtuamba-inĩ kĩa Ifita-Eli. ¹⁵ Matũũra marĩa maanyiitwo nĩ mũhaka ũcio maarĩ Katathu, na Nahalali, na Shimuroni, na Idala, na Bethlehemu.* Mothe maarĩ matũũra ikũmi na meerĩ na tũtũũra twamo. ¹⁶ Matũũra macio na tũtũũra twamo nĩmo maarĩ igai rĩa Zebuluni, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ.

Igai rĩa Isakaru

¹⁷ Mũtĩ wa kana wagwĩrĩire mũhĩrĩga wa Isakaru kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. ¹⁸ Bũrũri wao warĩ na matũũra maya:

Jeziireeli, na Kesulothu, na Shunemu, ¹⁹ na Hafaraimu, na Shioni, na Anaharathu, ²⁰ na Rabithu, na Kishioni, na Ebezu, ²¹ na Remethu, na Eni-Ganimu, na Eni-Hada, na Bethi-Pazezu. ²² Mũhaka wahutĩtie Taboru, na Shahazuma, na Bethi-Shemeshu, na ũkarĩkĩrĩra Jorodani. Mothe maarĩ matũũra ikũmi na matandatũ na tũtũũra twamo.

²³ Matũũra macio na tũtũũra twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Isakaru, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ.

Igai rĩa Asheri

²⁴ Mũtĩ wa gatano wagwĩrĩire mũhĩrĩga wa Asheri, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. ²⁵ Bũrũri wao warĩ na matũũra maya:

Helikathu, na Hali, na Beteni, na Akishafu, ²⁶ na Alameleki, na Amadi, na Mishali. Mwena wa ithũĩro mũhaka wahutĩtie Karimeli na Shihoru-Libunathu. ²⁷ ũgacooka ũkarĩgĩicũka ũrorete na mwena wa irathĩro, ũgakinya Bethi-Dagoni, ũkahutia Zebuluni na Gĩtuamba kĩa Ifita-Eli, ũgacooka ũkerekeru mwena wa gathigathini ũgakinya Bethi-Emeki na Neieli, ũhĩtũkĩire Kabuli mwena wa ũmotho. ²⁸ Mũhaka ũcio ũgĩthĩ nginya Abudoni, na Rehobu, na Hamoni, na Kana, ũgĩkinya Sidoni rĩa Nene. ²⁹ Mũhaka ũcio ũgĩcooka ũkĩrigiicũka werekeire Rama, ũgĩthĩ nginya itũũra inene rĩrĩa rĩirige na hinya rĩa Turo, ũgĩcooka ũkĩrigiicũka ũgĩkinya Hosa, na ũkiumĩrĩra irĩa rĩrĩa rĩrĩ gũkuhĩ na Akizibu, ³⁰ o na matũũra ma Uma, na Afeku, na Rehobu. Macio maarĩ matũũra mĩrongo ĩrĩ na meerĩ na tũtũũra twamo.

³¹ Matũũra macio hamwe na tũtũũra twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Asheri, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ.

Igai rĩa Nafitali

³² Mũtĩ wa gatandatũ wagwĩrĩire mũhĩrĩga wa Nafitali, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ:

³³ Mũhaka wao woimire Helefu o kũu mũtĩ-inĩ ũrĩa mũnene thĩnĩ wa Zaananimu, ũkĩhĩtũkĩra Adami-Nekebu na Jabineeli, ũgĩkinya Lakumu, na ũkĩrĩkĩrĩra Jorodani. ³⁴ Mũhaka ũcio ũkĩrigiicũka ũrorete mwena wa ithũĩro ũhĩtũkĩire Azinothu-Taboru, na ũkiumĩrĩra Hukoku. Nĩwahutĩtie Zebuluni mwena wa gũthini, na ũkahutia Asheri mwena wa ithũĩro, na ũkahutia Jorodani mwena wa irathĩro. ³⁵ Matũũra marĩa maarĩ mairĩgĩre na hinya maarĩ Zidimu, na Zeri, na Hamathu, na Rakathu, na Kinerethu, ³⁶ na Adama, na Rama, na Hazoru, ³⁷ na Kedeshi, na Edirei, na Eni-Hazoru, ³⁸ na Ironi, na Migidali-Eli, na Horemu, na

* **19:15** Bethlehemu ĩno ĩgwetewo maandĩko-inĩ maya ti ĩmwe na Bethlehemu ya Juda (1Sam 17:21; Ruth 1:1).

Bethi-Anathu, na Bethi-Shemeshu. Mothe maarĩ matũũra ikũmi na kenda na tũtũũra twamo.

³⁹ Matũũra macio na tũtũũra twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Nafitali, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ.

Igai rĩa Dani

⁴⁰ Mũtĩ wa mũgwanja wagwĩrĩire mũhĩrĩga wa Dani, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. ⁴¹ Bũrũri wa igai rĩa warĩ na matũũra maya:

Zora, na Eshitaoli, na Iri-Shemeshu, ⁴² na Shaalabini, na Aijaloni, na Ithila, ⁴³ na Eloni, na Timina, na Ekironi, ⁴⁴ na Eliteke, na Gibethoni, na Baalathu, ⁴⁵ na Jehudu, na Bene-Beraka, na Gathi-Rimoni, ⁴⁶ na Me-Jarikoni, na Rakoni, hamwe na gĩcunji kĩa rĩa king'etheire Jopa.

⁴⁷ (No rĩrĩ, andũ a Dani nĩmaremirwo nĩ kwĩgwatĩra bũrũri wao; nĩ ũndũ ũcio makĩambata magĩtharĩkĩra itũũra rĩa Leshemu, makĩrĩtunyana na makĩũraga andũ arĩa maatũũraga kuo na rũhiũ rwa njora, narĩo rĩgĩgĩtuĩka rĩa. Nao magĩtũũra kũu Leshemu. Makĩrĩtua Dani o ta ũrĩa ithe wao eetagwo.)

⁴⁸ Matũũra macio na tũtũũra twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Dani, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ.

Igai rĩa Joshua

⁴⁹ Rĩa maarĩkirie kũgaya bũrũri ũcio kũringana na ũrĩa icunji ciaheanĩtwo-rĩ, andũ a Isiraeli makĩhe Joshua mũrũ wa Nuni igai gatagatĩ-inĩ kao, ⁵⁰ o ta ũrĩa Jehova aathanĩte. Nao maamũheire itũũra rĩa oorĩtie aheo narĩo nĩ Timuna-Sera o kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efraimu. Nake agĩaka itũũra rĩa agĩtũũra kuo.

⁵¹ Maya nĩmo mabũrũri marĩa Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Joshua mũrũ wa Nuni, na atongoria a mbarĩ cia mũhĩrĩga ya Isiraeli maaheanire na njĩra ya gũcuuka mĩtĩ kũu Shilo o mbere ya Jehova itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. Na nĩ ũndũ ũcio makĩrĩkia kũgaya bũrũri ũcio.

20

Matũũra ma Kũũrĩrwo

¹ Nake Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, ² "Ĩra andũ a Isiraeli mathuure matũũra manene ma kũũrĩrwo, marĩa ndamũheire ũhoru wamo rĩrĩa ndaarĩrie na Musa, ³ nĩgeetha mũndũ o wotho ũrĩa ũngĩũraga mũndũ na njĩra ya mũtino na atekwenda-rĩ, no orĩre kuo na agĩe na ũgitĩri kuuma kũrĩ mũrĩhĩria wa thakame rĩa iitĩtwo.

⁴ "Rĩrĩa orĩra itũũra rĩmwe rĩa macio manene-rĩ, nĩarĩrũgamaga kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩa inene, nake akoĩga ũrĩa ekĩte arĩ mbere ya athuuri a itũũra rĩa inene. Nao makamwĩtĩkĩria atũũre itũũra rĩa rĩa na makamũhe handũ atũũranie nao. ⁵ Nake mũrĩhĩria wa thakame ĩyo iitĩtwo angĩmuuma thuutha, matikaneane mũndũ ũcio mũthitange, tondũ oragĩte mũndũ wa itũũra rĩaake atekwenda na ataciirĩire gwĩka ũguo. ⁶ Mũndũ ũcio nĩarekwo aikare itũũra rĩa inene ngĩnya hĩndĩ rĩa akaarũgama mbere ya andũ monganĩte aciirithio, kana ngĩnya rĩa gĩkuũ kĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene ũcio ũratungata hĩndĩ ĩyo gĩgaakinya. Thuutha ũcio no acooke mũciĩ gwake o itũũra-inĩ rĩa oimĩte akĩũra."

⁷ Nĩ ũndũ ũcio makĩamũra Kedeshi itũũra rĩa rĩrĩ kũu Galili bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Nafitali, na Shekemu itũũra rĩa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efraimu, na Kiriathu-Ariba (na nĩkuo Hebironi) itũũra rĩa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Juda. ⁸ Naguo mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani mũrĩmo wa Jeriko magĩthũura Bezeri kũu werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu

mũhĩrĩga-inĩ wa Rubeni, na Ramothu kũu Gileadi mũhĩrĩga-inĩ wa Gadi, na Golani thĩini wa Bashani mũhĩrĩga-inĩ wa Manase. ⁹ Mũndũ o wotho Mũsiraeli o na kana mũndũ wa kũngĩ ũtũuranagia nao ũrĩa ũngĩũruga mũndũ ataciĩre gwiika ũguo no oorire matũũra-inĩ macio manene maathuurĩtwo nĩguo ndakooragwo nĩ mũrĩhanĩria wa thakame iyo iĩitwo atanarũgama mbere ya andũ monganĩte aciirithio.

21

Matũũra ma Alawii

¹ Na rĩrĩ, atongoria a nyũmba cia Alawii magĩthiĩ kũrĩ Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na kũrĩ Joshua mũrũ wa Nuni, o na kũrĩ atongoria a nyũmba cia mũhĩrĩga rĩa ingĩ ya Isiraeli ² kũu Shilo bũrũri wa Kananĩ makĩmeera atĩrĩ, “Jehova niathanire na kanua ka Musa atĩ tũkaahero matũũra ma gũtũũra, marĩ na kũndũ gwa kũrĩthagĩria mahiũ maitũ.” ³ Nĩ ũndũ ũcio, andũ a Isiraeli makĩhe Alawii matũũra o hamwe na kũndũ gwa kũrĩthio kuuma magai-inĩ mao o ta ũrĩa Jehova aathanĩte:

⁴ Na rĩrĩ, mĩtĩ yacuukwo-rĩ, mũtĩ wa mbere wagwĩrĩre mbarĩ ya Akohathu, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩ. Alawii arĩa maarĩ a rũciaro rwa Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai maaheirwo matũũra ikũmi na matatũ kuuma mũhĩrĩga ya Juda, na wa Simeoni, na wa Benjamini. ⁵ Acio angĩ a rũciaro rwa Kohathu maaheirwo matũũra ikũmi kuuma mbarĩ ya mũhĩrĩga wa Efraimu, na wa Dani, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase.

⁶ Njiaro cia Gerishoni ciaheirwo matũũra ikũmi na matatũ kuuma mbarĩ cia mũhĩrĩga wa Isakaru, na wa Asheri, na wa Nafitali, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase kũu Bashani.

⁷ Njiaro cia Merari, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩ, ciaheirwo matũũra ikũmi na meerĩ kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Zebuluni.

⁸ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩkĩhe Alawii matũũra macio na kũndũ kũria kwamathĩũrũkĩirie kũrĩ ũrĩthio wao o ta ũrĩa Jehova aathanĩte na kanua ka Musa.

⁹ Kuuma mũhĩrĩga wa Juda na wa Simeoni andũ a Isiraeli makĩheana matũũra maya magwetetwo na marĩitwa ¹⁰ (matũũra maya maaheirwo njiaro cia Harũni arĩa maarĩ a mbarĩ cia Akohathu cia mũhĩrĩga wa Alawii, nĩ ũndũ nĩo magwĩrĩrwo nĩ mũtĩ wa mbere):

¹¹ Magĩkĩmahe Kiriathu-Ariba (na no kuo Hebironi), hamwe na kũndũ kũria gwathiũrũkĩirie gwa kũrĩthĩrio mahiũ kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Juda. (Ariba nĩwe warĩ ithe wa Anaki). ¹² No rĩrĩ, mĩgũnda na tũtũũra tũria twathiũrũkĩirie itũũra rĩu inene nĩmaheete Kalebu mũrũ wa Jefune gũtuĩke igai rĩake.

¹³ Nĩ ũndũ ũcio njiaro cia Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai magĩcihe Hebironi (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũrganĩte), na ikĩheo Libina, ¹⁴ na Jatiri, na Eshitemoa, ¹⁵ na Holoni, na Debiri, ¹⁶ na Aini, na Juta, na Bethi-Shemeshu, o hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio; matũũra mothe maarĩ kenda kuuma kũrĩ mũhĩrĩga iyo iĩrĩ.

¹⁷ Na kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini makĩheo Gibeoni, na Geba, ¹⁸ na Anathothu, na Alimoni o hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio; mothe maarĩ matũũra mana.

¹⁹ Matũũra mothe ma athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ njiaro cia Harũni, maarĩ ikũmi na matatũ o hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩthio.

20 Nacio mbarĩ icio ingĩ ciatigarĩte cia Kohathu cia mũhĩrĩga wa Alawii*
ciaheirwo matũũra kuuma kũrĩ mũhĩrĩga wa Efraimu ta ũũ:

21 Kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efraimu maaheirwo Shekemu (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na Gezeri, 22 na Kibizaimu, na Bethi-Horon hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana.

23 Ningĩ kuuma mũhĩrĩga wa Dani makĩheo Eliteke, na Gibethoni, 24 na Aijaloni, na Gathi-Rimoni hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana.

25 Kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase makĩheo Taanaka, na Gathi-Rimoni hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra meerĩ.

26 Matũũra macio mothe ikũmi hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio nĩmo maheirwo mbarĩ icio ingĩ cia Kohathu.

27 Na rĩrĩ, mbarĩ cia Agerishoni cia mũhĩrĩga wa Alawii ciaheirwo ta ũũ:
kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase,
nĩ itũũra rĩa Golani kũu Bashani (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo
nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na Be-Eshitara, hamwe na ithaka
ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra meerĩ;

28 kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru,

ikĩheo Kishioni, na Deberathu, 29 na Jaramuthu, na Eni-Ganimu,
hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra
mana;

30 kuuma mũhĩrĩga wa Asheri,

ikĩheo Mishali, na Abidoni 31 na Helikathu, na Rehobu hamwe na
ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana;

32 kuuma mũhĩrĩga wa Nafitali,

ikĩheo Kedeshi kũu Galili (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ
ũrĩa ũraganĩte), na Hamothu-Dori na Karitani, hamwe na
ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra matatũ.

33 Matũũra mothe ma mbarĩ cia Agerishoni maarĩ ikũmi na matatũ hamwe
na ithaka ciamo cia ũrĩithio.

34 Nacio mbarĩ cia Amerari (nao nĩ Alawii arĩa angĩ maatigaire) makĩheo:
kuuma mũhĩrĩga wa Zebulun,

nĩ itũũra rĩa Jokineamu, na Karita, 35 na Dimuna, na Nahalali,
hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra
mana;

36 kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni,

ikĩheo Bezeri, na Jahazu, 37 na Kedemothu, na Mefaathu, hamwe
na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana;

38 kuuma mũhĩrĩga wa Gadi,

ikĩheo Ramothu kũu Gileadi (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ
ũrĩa ũraganĩte), na Mahanaimu, 39 na Heshiboni, na Jazeri,
hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra
mana.

40 Matũũra mothe marĩa maaheirwo mbarĩ cia Amerari, nao nĩ Alawii
arĩa maatigaire, maarĩ ikũmi na meerĩ.

41 Nĩ ũndũ ũcio matũũra ma Alawii thĩinĩ wa bũrũri ũrĩa wegwatĩrwo
nĩ andũ a Isiraeli maarĩ mĩrongo ĩna na manana marĩ mothe, hamwe

* 21:20 Akohathu matiarĩ athĩnjĩri-Ngai tondũ matiarĩ njiaro cia Harũni.

na ithaka ciamo cia ūrīthio. ⁴² O itūūra rīarī na ūrīthio ūrīa warīthiūrūrūkīrie; ūguo nīguo matūūra macio mothe maatarīi.

⁴³ Nī ūndū ūcio Jehova akīhe Isiraeli ūhurūko mīena yothe, o ta ūrīa eerīte maithe mao na mwīhītwa. Maarīkia kwīgwatīra būrūrī ūcio ūgītūika wao, magītūūra kuo. ⁴⁴ Nake Jehova akīmahe ūhurūko na mīena yothe o ta ūrīa eerīte maithe mao na mwīhītwa. Gūtīrī thū o na īmwe yao yahotire kūmeetiiria, nīgūkorwo Jehova nīaciheanīte moko-inī mao. ⁴⁵ Gūtīrī kīrīkanīro o na kīmwe kīa maūndū marīa mega Jehova aameerīre gītaahingīro; cīranīro icio ciothe nīciahingīro.

22

Mīhīrīga ya Mwena wa Irathīro Kūinūka

¹ Ningī Joshua agītā andū a Mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi. na nuthu ya mūhīrīga wa Manase, ² akīmeera atīrī, “Nīmwikīte maūndū marīa mothe Musa ndungata ya Jehova aamwathire, na nīmūnjathīkīrie maūndū-inī mothe marīa ndīmwathīte. ³ Matukū macio mothe mathīrīte o nginya ūmūthī-rī, mūtīrī mwatiganīria ariū a thoguo, no nīmūrūtīte wīra ūrīa Jehova Ngai wanyu aamūheire. ⁴ Na rīrī, kuona atī Jehova nīaheete ariū a thoguo ūhurūko o ta ūrīa eeranīre-rī, cookai mūthī mīcīi kwanyu būrūrī-inī ūrīa Musa ndungata ya Jehova aamūheire mūrīmo ūrīa ūngī wa Rūūi rwa Jorodani. ⁵ No rīrī, menyera mūno mūtīkanaage kūhingia maathani na watho ūrīa Musa ndungata ya Jehova aamūheire; akīmwīra mwendage Jehova Ngai wanyu, na mūrūmagie njīra ciake ciothe, na mwathīkagīre maathani make, na mūtūire mwīgwatanītie nake, na mūmūtungatagīre na ngoro cianyu ciothe na mīoyo wanyu yothe.”

⁶ Nake Joshua akīmarathima, akīmeera mathīi, nao magīthīi, makīinūka kwao mīcīi. ⁷ (Musa nīaheete nuthu īmwe ya mūhīrīga wa Manase gīthaka kūu Bashani, nayo nuthu īyo īngī ya mūhīrīga ūcio Joshua akīmīhe gīthaka mwena wa ithūiro wa Rūūi rwa Jorodani hamwe na ariū a ithe wao.) Rīrīa Joshua aameerire mainūke-rī, nīamarathimire, ⁸ akīmeera atīrī, “Cookai mīcīi kwanyu hamwe na ūtonga wanyu mūnene, wa mahīū maingī, na betha, na thahabu, na icango, na igerā, na nguo nyingī mūno cia kwīhumba, na mūthīi mūgayane indo icio mūtahīte kuuma kūrī thū cianyu na ariū a ithe wanyu.”

⁹ Nī ūndū ūcio mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya Manase magītīga andū a Isiraeli Shilo kūu Kaanani nīguo macooke Gileadi, būrūrī wao kīumbe, ūrīa meegwatīre naguo o ta ūrīa Jehova aathīte Musa.

¹⁰ Rīrīa maakinyire Gelilothu gūkuhī na Rūūi rwa Jorodani kūu būrūrī wa Kaanani-rī, mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase nīmakire kīgongona kīnene biū o kūu hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Jorodani. ¹¹ Na rīrīa andū a Isiraeli maaiguire atī nīmakīte kīgongona kūu mūhaka-inī wa Kaanani kūu Gelilothu gūkuhī na Rūūi rwa Jorodani mwena wa andū a Isiraeli-rī, ¹² kīungano gīothe gīa Isiraeli gīkīungana Shilo nīguo gīkarūe nao.

¹³ Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli magītūma Finehasi mūrū wa Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai athīi būrūrī wa Gileadi; athīi kūrī mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi na nuthu ya Manase. ¹⁴ O hamwe nake, magītūma atongoria ikūmi o mūtongoria ūmwe akarūgamīrīra mūhīrīga o mūndū ūmwe wa Isiraeli, o ūmwe wao nīwe warī mūnene wa nyūmba ya ithe thīinī wa mbarī cia andū a Isiraeli.

15 Rĩrĩa maathiire Gileadi, magĩthĩĩ kũrĩ mũhĩrĩga wa Rubeni, na Gadi, na nuthu ya Manase, makĩmeera atĩrĩ, ¹⁶ “Kĩũngano gĩothe kĩa Jehova gĩkũmũũria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte mwage kwĩhokeka harĩ Ngai wa Isiraeli? Mwahota atĩa kũhutatĩra Jehova mũkeyakĩra kĩgongona nĩguo mũũkĩrĩre Jehova mũmũremere? ¹⁷ Mehia marĩa meekĩrwo Peori matitũiganĩte? Nginya ũmũthĩ ũyũ tũtirĩ twetheria mehia macio, o na gũtuĩka mũthiro nĩwokire igũrũ rĩa kĩrĩndĩ kĩa Jehova! ¹⁸ Rĩu na inyuĩ nĩ Jehova mũrahutatĩra?”

“Mũngĩremera Jehova ũmũthĩ, rũciũ nake nĩakarakarĩra kĩrĩndĩ gĩothe gĩa Isiraeli. ¹⁹ Angĩkorwo bũrũri ũria mwĩgwatĩire nĩmũthaahurĩ, ringai mũũke bũrũri wa Jehova, kũria hema ya Jehova ĩrĩ, mũgayane bũrũri na ithuĩ. No rĩrĩ, mũtikaremere Jehova kana mũtũremere na ũndũ wa kwĩyakĩra kĩgongona kĩanyu inyuĩ ene, o tĩga kĩgongona kĩria kĩrĩ kĩa Jehova Ngai witũ. ²⁰ Rĩrĩa Akani mũrũ wa Zera aagire kwĩhokeka maũndũ-inĩ makoniĩ indo iria ciamũrĩtwo cia kũnĩnwo-rĩ, githi mang’ũrĩ matiakinĩyĩrĩre kĩrĩndĩ gĩothe gĩa Isiraeli? Mũndũ ũcio to we wiki wakuire nĩ ũndũ wa mehia make.’”

²¹ Hĩndĩ ĩyo andũ a Rubeni, na a Gadi, na a nuthu ya Manase magĩcookeria anene a mbarĩ cia Isiraeli makĩmeera atĩrĩ: ²² “Jehova, Ngai, Mwene-Hinya, o we Jehova! Jehova, Ngai, Mwene-Hinya, o we Jehova! Nĩwe ũũ! Narĩo Isiraeli nĩrĩmenye! Angĩkorwo ũndũ ũyũ nĩ wa ũremi o na kana kwaga gwathĩkĩra Jehova, mũtigatũtigie muoyo ũmũthĩ. ²³ Angĩkorwo nĩtwakĩte kĩgongona giitũ ithuĩ ene nĩguo tũhutatĩre Jehova, na tũrutage maruta ma njino na ma mũtu, o na kana tũkarutagĩra igongona rĩa ũiguano igũrũ rĩakĩo-rĩ, Jehova aroiĩyũrĩria gĩtũmi kĩa ũhoro ũcio harĩ ithuĩ.

²⁴ “Aca! Ithuĩ twekire ũguo nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra atĩ mũthenya ũmwe njaro cianyu ciahota gũkeera ciitũ atĩrĩ, ‘Inyuĩ nĩ ũhoro ũrĩkũ mũrĩ naguo na Jehova Ngai wa Isiraeli? ²⁵ Jehova nĩekĩrĩte mũhaka wa Rũũĩ rwa Jorodani ũtuĩke wa gũtũhakanĩa ithuĩ na inyuĩ, na andũ aya a Rubeni na Gadi! Gũtirĩ ũndũ mwĩtainwo na Jehova.’ Nĩ ũndũ ũcio njaro cianyu ciahota gũtũma ciitũ itige gũcooka gwĩtigĩra Jehova.

²⁶ “Kĩu nĩkĩo gĩatũmire tuuge atĩrĩ, ‘Nĩtwĩhaarĩre twĩakĩre kĩgongona, no ti kĩa maruta ma njino o na kana magongona mangĩ.’ ²⁷ No rĩrĩ, nĩ gĩtuĩke ũira gatagatĩ gaitũ na inyuĩ na njiarwa irĩa igooka, atĩ tũrĩhooyagĩra Jehova hema-inĩ yake tũrĩ na maruta maitũ ma njino, na magongona na maruta ma ũiguano. Ningĩ matukũ ma thutha njaro cianyu itikeera njaro ciitũ atĩrĩ, ‘Mũtirĩ na igai harĩ Jehova.’

²⁸ “Na ithuĩ tũkiuga atĩrĩ, ‘Mangĩgaatwĩra ũguo, o na kana meere njaro ciitũ ũguo-rĩ, nĩtũkamacookeria, tũmeere atĩrĩ: Ta rorai muone mũhianĩre wa kĩgongona kĩa Jehova, kĩrĩa maithe maitũ maakire, gĩtiakirwo nĩ ũndũ wa maruta ma njino na magongona mangĩ, no gĩakirwo nĩguo gĩtuĩke ũira gatagatĩ gaitũ na inyuĩ.

²⁹ “Kĩroaga gũtuĩka ũguo, atĩ no tũremere Jehova tũmũhutatĩre ũmũthĩ na ũndũ wa gwaka kĩgongona kĩngĩ gĩa keerĩ gĩa kũrutĩra maruta ma njino, na maruta ma mũtu na magongona mangĩ, tĩga o kĩgongona kĩa Jehova Ngai witũ kĩrĩa gĩakĩtwo hema-inĩ yake.”

³⁰ Rĩrĩa Finehasi, mũthĩnjĩri-Ngai hamwe na atongoria a kĩrĩndĩ, o acio atongoria a mbarĩ cia andũ a Isiraeli maaiguirĩ ũria Rubeni, na Gadi, na Manase moigire-rĩ, magĩkena. ³¹ Nake Finehasi mũrũ wa Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai akĩra Rubeni, na Gadi, na Manase atĩrĩ, “Ũmũthĩ nĩtwamenya atĩ Jehova arĩ hamwe na ithuĩ, tondũ mũtihĩtũrĩre Jehova

ündü-inĩ üyũ. Rĩu nĩmũteithũkĩtie andũ a Isiraeli kuuma guoko-inĩ kwa Jehova.”

³² Nake Finehasi mũrũ wa Eleazaru, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, hamwe na atongoria magĩcooka Kaanani thuutha wa gücemanía na andũ a Rubeni na Gadi kũu Gileadi, nao magĩcookería andũ a Isiraeli ũhoru.

³³ Nĩmakenire nĩ kũigua ũhoru ũcio, na makĩgoooca Ngai. Na matiigana gücooka kwaria ũhoru wa kũrũa nao atĩ nĩguo maharaganie bũrũri ũrĩa andũ a Rubeni na Gadi matũũraga.

³⁴ Nao andũ a Rubeni na Gadi magĩta kĩgongona kũu ũũ: Mũira Gatagati Gaitũ atĩ Jehova nĩwe Ngai.

23

Joshua kuugĩra Atongoria Ũhoru

¹ Thuutha wa ihinda inene güthira na Jehova agĩkorwo aheete andũ a Isiraeli ũhurũko kuuma kũri thũ ciao ciothe iria ciamathiũrũrũkĩrie, na Joshua agĩkorwo aarĩ mũkũrũ mũno na akaingĩhia mĩaka-rĩ, ² agĩta andũ a Isiraeli othe, na athuuri ao, na atongoria, na atuithania a maciira, na anene, akĩmeera atĩrĩ: “Rĩu nĩ ndĩ mũkũrũ na ngaingĩhia mĩaka.

³ Inyuĩ ene nĩmwĩoneire maũndũ marĩa mothe Jehova Ngai wanyu ekĩte ndũrĩrĩ ici ciothe Nĩ ũndũ wanyu, nĩgũkorwo nĩ Jehova Ngai wanyu wamũrũrĩre. ⁴ Ririkanai ũrĩa ndamũgaĩre ndũrĩrĩ iria ciatigarĩte ituĩke igai rĩa mĩhĩrĩga yanyu, hamwe na mabũrũri ma ndũrĩrĩ iria nĩ mwene ndatooririe, kuuma Rũũ rwa Jorodani o nginya Iria rĩrĩa Inene rĩa mwena wa ithũiro. ⁵ Jehova Ngai wanyu we mwene nĩagacĩingata imweherere. Nĩagacieheria mbere yanyu, na inyuĩ nĩmũkegwatĩra bũrũri wao ituĩke wanyu, o ta ũrĩa Jehova Ngai wanyu aamwĩrĩre.

⁶ “Gĩai na hinya mũno; mũrũmie na mwathĩkagĩre watho wothe ũrĩa wandĩkĩtwo lbuku-inĩ rĩa watho wa Musa, mũtekũgarũrũka na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho. ⁷ Mũtikanagwatanĩre na ndũrĩrĩ ici itigaire thĩnĩ wanyu; mũtikanagwete marĩtwa ma ngai ciacio kana mwĩhite nacio. Mũtikanacitungatĩre kana mũciinamĩrĩre. ⁸ No inyuĩ o nginya mũrũmie kwĩgwatania na Jehova Ngai wanyu, o ta ũrĩa mũkoretwo mũgĩka nginya ũmũthĩ.

⁹ “Jehova nĩamũingatĩre ndũrĩrĩ nene na irĩ hinya mũno ikamweherera; na nginya ũmũthĩ üyũ gütirĩ mũndũ o na ũmwe ũhotete kũmwĩtiria. ¹⁰ Mũndũ ũmwe wanyu atooragia andũ ngiri, Nĩ ũndũ Jehova Ngai wanyu nĩwe ũmũrũagĩrĩra, o ta ũrĩa eeranĩre. ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio mwĩmenyererei mũno nĩguo mwendage Jehova Ngai wanyu.

¹² “No rĩrĩ, mũngĩgarũrũka na mũnyiitanagĩre na matigari ma ndũrĩrĩ ici itigaire thĩnĩ wanyu na mũhikanie nacio na mũgwatanĩre nacio, ¹³ hĩndĩ iyo na inyuĩ mũmenye wega atĩ Jehova Ngai wanyu ndagacooka kũingata ndũrĩrĩ icio ciehere mbere yanyu. No rĩrĩ, igaatuĩka cia kũmũheenereria o na ituĩke ta mũtego ya kũmũgwatia, na ituĩke iboko cia kũmũhũũra, na mũigua ya kũmũtũra maitho, nginya mũthire bũrũri-inĩ üyũ mwega, ũrĩa Jehova Ngai wanyu amũheete.

¹⁴ “Rĩu nĩ ngirie gwĩthĩra na njĩra irĩa andũ othe a thĩ mathiiga. Nĩmũũ na ngoro cianyu ciothe, na maroho manyu atĩ gütirĩ kĩranĩro o na kĩmwe kĩa maũndũ marĩa mothe mega Jehova Ngai wanyu aamwĩrĩre atahingĩtie. Irĩkanĩro ciothe nĩhingĩtio, na gütirĩ o na kĩmwe gĩtahingĩtie. ¹⁵ No rĩrĩ, o ta ũrĩa cĩranĩro ciothe njega iria Ngai eeranĩre ihingĩte-rĩ, ũguo noguo Jehova akaamũrehithĩria ũũru ũrĩa wothe oigite nĩakamũrehere, o nginya amũniine mwehere bũrũri-inĩ üyũ

mwega amũheete. ¹⁶ Mũngĩthũkia kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Ngai wanyu kĩa aamwathire mũrũmagĩrĩre, na mũcooke gũtungatagĩra ngai ingĩ na mũgaciinamĩrĩra-rĩ, marakara ma Jehova nĩmakamũrĩmbũkĩra, na inyuĩ nĩmũgakua narua mũthire bũrũri ũyũ mwega amũheete.”

24

Kwerũhia Kĩrĩkanĩro kũu Shekemu

¹ Ningĩ Joshua agĩcookanĩrĩria mĩhĩrĩga yothe ya Isiraeli kũu Shekemu. Agĩta athuuri, na atongoria, na atuihania a maciira, na anene a Isiraeli, nao magĩthĩĩ makĩrũgama mbere ya Ngai.

² Nake Joshua akĩra andũ othe atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: “Tene mũno maithe manyu, nĩo Tera ithe wa Iburahĩmu na Nahoru, maatũuraga mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Rũũ rwa Farati na makahooyaga ngai ingĩ. ³ No nĩndarutire ithe wanyu Iburahĩmu, oime bũrũri ũcio ũrĩ mũrĩmo wa rũũ rĩu rwa Farati, ngĩmũtongoria kũu Kaanani guothe, na ngĩmũhe njiaro nyingĩ. Nĩndamũheire Isaaka, ⁴ nake Isaaka ngĩmũhe Jakubu na Esaũ. Nĩndagaĩre Esaũ bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Seiru, no Jakubu na ariũ ake magĩkũrũka magĩthĩĩ Misiri.

⁵ “Ningĩ ngĩcooka ngĩtũma Musa na Harũni, na ngĩhũura andũ a Misiri na maũndũ marĩa mothe ndeekire kũu, ngĩcooka ngĩmaruta kuo. ⁶ Rĩrĩa ndaarutire maithe manyu kũu bũrũri wa Misiri, nĩmwakinyire iria-inĩ, nao andũ a Misiri makĩmarũmĩrĩra na ngaari cia ita, na andũ mahaiĩte mbarathi o nginya Iria Itune. ⁷ Nao andũ a Isiraeli magĩkaĩra Jehova amateithie, nake agĩkĩra nduma gatagati kanyu na andũ a Misiri; ningĩ agĩtũma iria rĩmakorere, akĩmathika narĩo. Nĩmweyoneire na maitho manyu ũrĩa ndeekire andũ a Misiri. Ningĩ mũgĩcooka mũgĩtũura werũ-inĩ matukũ maingĩ.

⁸ “Ningĩ ngĩmũtwarũ bũrũri wa Aamori arĩa maatũuraga mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani. Nao makĩrũa na inyuĩ na nĩ ngĩmaneana moko-inĩ manyu. Nĩndamaanangire mamweherere, na inyuĩ mũkĩngwatĩra bũrũri wao ũgĩtũka wanyu. ⁹ Na rĩrĩa Balaki mũrũ wa Ziporu mũthamaki wa Moabi eeharagĩria kũrũa na Isiraeli-rĩ, nĩatũmanĩre Balamu mũrũ wa Beori nĩguo oke amũrume. ¹⁰ No nĩ ndĩngĩathikĩrĩrie Balamu; nĩ ũndũ ũcio agĩkĩrĩria kũmũrathima maita maingĩ, na nĩ ngĩmũhonokia kuuma moko-inĩ make.

¹¹ “Ningĩ mũkĩringa Rũũ rwa Jorodani na mũgĩkinya Jeriko. Nao andũ a Jeriko makĩrũa na inyuĩ, o ta ũrĩa Aamori, na Aperizi, na Akaanani, na Ahiti, na Agirigashi, na Ahivi, na Ajobusi o nao nĩmarũire na inyuĩ, no nĩ ngĩmaneana moko-inĩ manyu. ¹² Ngĩcooka ngĩreikia magi marĩ mboora mathĩĩ mbere yanyu, marĩa maamaingatiire mamweherere, o hamwe na athamaki arĩa eerĩ a Aamori. Ti inyuĩ mwamaingatiire na rũhiũ rwanyu rwa njora kana na ũta wanyu. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio ngĩmũhe bũrũri mũtaanogeire na matũũra mũtaakĩte; na nĩkuo mũtũũraga, mũkĩrĩaga maciara ma ngũnda ya mĩthabibũ na mĩtamaiyũ irĩa mũtaahaandire.’

¹⁴ “Na rĩrĩ, mwĩtigĩrei Jehova na mũmũtungatagĩre mũtarĩ na ũhinga, na mũrĩ ehokeku kũna. Eheriai ngai iria maithe manyu ma tene maahooyaga kũu mũrĩmo wa Rũũ rwa Farati, o na kũu bũrũri wa Misiri, na mũtungatagĩre o Jehova. ¹⁵ No rĩrĩ, mũngĩona ũhoru ũcio wa gũtungatagĩra Jehova ta ũtamwagĩrĩre-rĩ, thurairi ũmũthĩ ũcio mũrĩtungatagĩra, mũmenye kana nĩ ngai iria maithe manyu maatungatagĩra kũu mũrĩmo wa rũũ, kana nĩ ngai cia Aamori arĩa ene bũrũri

ũyũ mütũũraga. No ha ũhoro wakwa mwene na nyũmba yakwa-rĩ, tũritungatagĩra Jehova.”

¹⁶ Nao andũ acio magĩcookia makiuga atĩrĩ, “Kũroaga gũtuika ũguo, atĩ tũtiganĩrie Jehova atĩ nĩguo tũtungatĩre ngai ingĩ! ¹⁷ Nĩgũkorwo nĩ Jehova Ngai witũ we mwene watũrutire bũrũri wa Misiri hamwe na maithe maitũ, tũkiuma bũrũri ũcio wa ũkombo, na akĩringa ciama icio nene ũguo na tũgĩciona na maithe maitũ. Nĩaatũgĩtĩre rũgendo-inĩ rwitũ ruothe kũrĩa twagereire, o na tũrĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ ciothe kũrĩa twatũkanĩrie. ¹⁸ Nake Jehova nĩaingatire ndũrĩrĩ icio ciothe ciehere mbere itũ, o hamwe na Aamori arĩa maatũũraga bũrũri-inĩ ũcio. Tondũ ũcio o na ithuĩ tũritungatagĩra Jehova, nĩ ũndũ nĩwe Ngai witũ.”

¹⁹ Nake Joshua akĩra andũ acio atĩrĩ, “Mũtingĩhota gũtungatĩra Jehova. Jehova nĩ Ngai Mũtheru; we nĩ Ngai ũrĩ ũiru. Ndakamũrekera ũremi wanyu o na kana mehia manyu. ²⁰ Mũngĩgaatiganĩria Jehova na mũtungatĩre ngai cia kũngĩ, niakamũgarũrũka na amũrehere mwanangĩko amũniine, o na amwĩkĩte maũndũ mega.”

²¹ No andũ acio makĩra Joshua atĩrĩ, “Aca! Ithuĩ tũritungatagĩra Jehova.”

²² Nake Joshua akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ ene mũrĩ aira a ũguo mwoiga, atĩ nĩmwathuura gũtungatagĩra Jehova.”

Nao makĩmũcookeria, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ĩ, ithuĩ tũrĩ aira.”

²³ Joshua akĩmeera atĩrĩ, “Rĩu-rĩ, kieherieĩ ngai cia kũngĩ iria irĩ thĩnĩ wanyu, na mũheane ngoro cianyu biũ harĩ Jehova Ngai wa Isiraeli.”

²⁴ Nao andũ acio makĩra Joshua atĩrĩ, “Ithuĩ tũritungatagĩra Jehova Ngai witũ na tũmwathĩkagĩre.”

²⁵ Mũthenya o ro ũcio Joshua agĩthondekera andũ kĩrĩkanĩro, na akĩmandĩkĩra kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmĩrĩrwo na mawatho, marĩ o kũu Shekemu. ²⁶ Nake Joshua akĩandĩka maũndũ macio Ibuku-inĩ rĩa Watho wa Ngai. Agĩcooka akĩoya ihiga inene, akĩrĩrũgama hau gĩtina-inĩ kĩa mũtũ wa mũgandi hakuĩ na handũ-harĩa-haamũre ha Jehova.

²⁷ Akĩra andũ acio othe atĩrĩ, “Atũrĩrĩ! Ihiga rĩrĩ nĩrĩo rĩgũtuika mũira witũ wa ũrĩa tuoiga. Nĩrĩguĩte ciugo ciothe iria Jehova atwĩrite. Nĩrĩo rĩgũtuika mũira wanyu mũngĩkaaga kwĩhokeka harĩ Ngai wanyu.”

Gũthikwo Bũrũri-inĩ wa Kũranĩro

²⁸ Nake Joshua agĩcooka akĩra andũ acio mathĩ, o mũndũ acooke kũrĩa igai rĩake rĩarĩ.

²⁹ Thuutha wa maũndũ macio Joshua mũrũ wa Nuni, ndungata ya Jehova, agĩkua arĩ na ũkũrũ wa mĩaka igana na ikũmi. ³⁰ Nao makĩmũthika kũu gĩthaka kĩa igai rĩake, o kũu Timinathu-Sera bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu gathigathini wa kĩrĩma kĩa Gaashu.

³¹ Nao andũ a Isiraeli magĩtungatĩra Jehova matukũ-inĩ mothe ma Joshua na ma athuuri arĩa maatũgirwo muoyo Joshua akua, o arĩa maamenyete maũndũ mothe marĩa Jehova ekĩte Nĩ ũndũ wa Isiraeli.

³² Namo mahĩndĩ ma Jusufu, marĩa andũ a Isiraeli maarehete kuuma bũrũri wa Misiri, magĩthikwo kũu Shekemu gacigo-inĩ ga gĩthaka kĩrĩa Jakubu aagũrĩte kuuma kũrĩ arĩ a Hamoru, ithe wa Shekemu. Rĩu nĩrĩo rĩatũkĩre igai rĩa njaro cia Jusufu.

³³ Nake Eleazaru mũrũ wa Harũni agĩkua na agĩthikwo kũu Gibeia, kũrĩa kwagaĩrwo mũriũ Finehasi, o kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu.

ATIIRĨRĨRI BŪRŪRI

Andũ a Isiraeli Kũhũũrana na Andũ a Kaanani arĩa Maatigaire

1 Thuutha wa Joshua gũkua, andũ a Isiraeli makĩũria Jehova atĩrĩ, “Nĩ a mekwambata mathiĩ mbere magatũhũũranĩre kũrĩ andũ a Kaanani?”

2 Nake Jehova agĩcockia atĩrĩ, “Andũ a Juda nĩo megũthiĩ, tondũ nĩneanĩte bũrũri ũcio moko-inĩ mao.”

3 Hĩndĩ ĩyo andũ a Juda makĩũra andũ a Simeoni, ariũ a ithe wao,* atĩrĩ, “Ūkai mwambatanie na ithuĩ tũtoonye bũrũri ũria twagaĩrwo, tũkahũũrane na andũ a Kaanani, na ithuĩ nĩtũgaacooka tũthiĩ na inyũ tũkahũũranĩre igai rĩanyu.” Nĩ ũndũ ũcio andũ a Simeoni magĩthiĩ hamwe nao.

4 Rĩrĩa andũ a Juda maamatharĩkĩire-rĩ, Jehova akĩneana andũ a Kaanani na Aperizi moko-inĩ mao, nao andũ a Juda makĩũraga arũme 10,000 kũu Bezeki. 5 Kũu nĩkuo maakorire Adoni-Bezeki, makĩhũũrana nake, magĩtooria andũ a Kaanani na Aperizi. 6 Adoni-Bezeki akĩũra, no makĩmũteng’eria, makĩmũnyiita, makĩmũtinia ciara iria nene cia moko na iria nene cia magũrũ.†

7 Nake Adoni-Bezeki akiuga atĩrĩ, “Athamaki mĩrongo mũgwanja‡ matinĩtio ciara ciao iria nene cia moko na iria nene cia magũrũ, moonganagia rũitĩki rwa irio rungu rwa metha yakwa. Na rĩrĩ, Ngai nĩandĩhĩte nĩ ũndũ wa ũria ndeekire.” Nao makĩmũtwara Jerusalemu, na agĩkuĩra kuo.

8 Ningĩ andũ a Juda magĩtharĩkĩra itũũra rĩa Jerusalemu, o narĩo makĩrĩtunyana, makĩũraga andũ a itũũra rĩu na hiũ cia njora, magĩcocka makĩrĩcina na mwaki.

9 Thuutha wa ũguo, andũ a Juda magĩkũrũka makahũũrane na andũ a Kaanani arĩa maatũũraga bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Negevu na magũrũ-inĩ na irĩma cia mwena wa ithũũro. 10 Ningĩ magĩthiĩ kũhũũrana na andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kũu Hebironi (kũria tene gwetagwo Kiriathu-Ariba) maathiĩ makĩhootha Sheshai, na Ahimani, na Talimai.

11 Kuuma kũu magĩthiĩ kũrũa na andũ arĩa maatũũraga Debiri (kũria tene gwetagwo Kiriathu-Sefari.) 12 Nake Kalebu akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũria ũgũtharĩkĩra na atunyane Kiriathu-Sefari-rĩ, ũcio nĩwe ngũhe mwarĩ wakwa Akisa, amũhikie.” 13 Nake Othinieli, mũrũ wa Kenazu, mũrũ wa ithe na Kalebu ũria mũnini, nĩwe watunyanire itũũra rĩu. Nĩ ũndũ ũcio Kalebu akĩmũhe mwarĩ Akisa atuĩke mĩtumia wake.

14 Mũthenya ũmwe Akisa nĩathiire kũrĩ Othinieli, nake akĩringĩrĩria Akisa ahoee mũgũnda kũrĩ ithe Kalebu. Aarĩkia kuuma igũrũ rĩa ndigiri yake, Kalebu akĩũria mwarĩ atĩrĩ, “Ūkwenda ngwĩkĩre atĩa?”

15 Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndagũthaita ũndathime. Tondũ nĩũheete bũrũri wa Negevu, he ithima cia maaĩ o nacio.” Nĩ ũndũ ũcio Kalebu akĩmũhe ithima cia mwena wa rũgongo na cia mwena wa kĩanda.

* 1:3 Andũ a Simeoni na a Juda maaĩ a rũciaro rwa Lea. † 1:6 Mũtugo wa gũtinia ciara iria nene cia moko na iria nene cia magũrũ ma mĩgwate ya mbaara warĩ wa kũmagiria gũthiĩ mbaara.

‡ 1:7 Bũrũri wa Kaanani wagayanĩtio tũtũura tũngĩ tũnini tũria twathiũrũrũkĩrie itũũra inene; o gatũura kaarĩ na mũthamaki wako.

¹⁶ Nacio njiaro cia mũthoni-we wa Musa, ũrĩa Mũkeni, ikiambata ikiuma Itũũra Inene rĩa Mikĩndũ irĩ hamwe na andũ a Juda, igĩthĩ gũtũũrania na andũ a werũ wa Juda ũrĩa ũrĩ Negevu gũkuhĩ na Aradi.

¹⁷ Nao andũ a Juda magĩthĩ hamwe na andũ a Simeoni ariũ a ithe wao, na magĩtharĩkĩra andũ a Kaanani ariã maatũũraga Zefathu, nao makĩananga itũũra rĩu inene biũ. Nĩ ũndũ ũcio rĩgĩtwo Horoma. ¹⁸ O na ningĩ andũ a Juda magĩtũyana maatũũra manene ma Gaza, na Ashikeloni, na Ekironi, o itũũra inene na bũrũri warĩo.

¹⁹ Jehova aarĩ hamwe na andũ a Juda. Magĩkĩnyitĩra bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, no matiahotire kũingata andũ ariã maatũũraga kũrĩa kwaraganu, nigũkorwo maarĩ na ngaari cia ita cia igerã. ²⁰ Na o ta ũrĩa Musa eeranĩire, Heberoni kwaheirwo Kalebu, nake akũingata ariũ atatũ a Anaki kuuma kuo. ²¹ No rĩrĩ, andũ a Benjamini nĩmaremirwo nĩ kũingata andũ a Jebusi ariã maatũũraga Jerusalemu. Andũ a Jebusi maatũũranagia na andũ a Benjamini kũu Jerusalemu nginya ũmũthĩ.

²² Na rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Jusufu magĩtharĩkĩra Betheli, nake Jehova aarĩ hamwe nao. ²³ Rĩrĩa maatũũmire andũ magathigaane Betheli (kũrĩa mbere iyo gwetagwo Luzu), ²⁴ athigaani acio makĩona mũndũ akiuma kũu itũũra-inĩ rĩu inene, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tuonie ũrĩa tungĩtoonya itũũra rĩrĩ inene, na nĩtũgaagwĩka maũndũ mega.” ²⁵ Nĩ ũndũ ũcio akĩmoonĩa, nao makĩũraga andũ a itũũra rĩu inene na rũhiũ rwa njora, no makĩhonokia mũndũ ũcio na nyũmba yake yothe. ²⁶ Mũndũ ũcio agĩcooka agĩthĩ bũrũri wa Ahiti, kũrĩa aakire itũũra inene, na akĩrĩta Luzu, na nĩrĩo rĩitwa rĩarĩo o na ũmũthĩ.

²⁷ No andũ a Manase matiaingatire andũ a Bethi-Shani, kana andũ a Taanaka, kana andũ a Dori kana andũ a Ibileamu, kana andũ a Megido na matũũra marĩa maamarigiicĩrie, tondũ andũ a Kaanani nĩmatuĩte itua rĩa gũtũũra bũrũri ũcio. ²⁸ Na rĩrĩ, rĩrĩa andũ a Isiraeli maagĩre na hinya, makĩrutithia andũ a Kaanani wĩra wa hinya, no matiigana kũmaingata biũ. ²⁹ O nao andũ a Efraimu matiigana kũingata andũ a Kaanani ariã maatũũraga kũu Gezeri, no andũ acio a Kaanani maathiire o na mbere gũtũũrania hamwe nao. ³⁰ O nao andũ a Zebuluni matiigana kũingata andũ a Kaanani ariã maatũũraga kũu Kitironi kana Nahaloli, ariã maatigaire gatagatĩ kao; no nĩmamarutithirie wĩra na hinya. ³¹ O na andũ a Asheri matiigana kũingata andũ othe ariã maatũũraga Ako, kana ariã maatũũraga Sidoni, kana ariã maatũũraga Ahalabu, kana ariã maatũũraga Akizibu, kana ariã maatũũraga Heliba, kana ariã maatũũraga Afeku, kana ariã maatũũraga Rehobu, ³² na tondũ wa ũguo andũ a Asheri magĩtũũrania na andũ a Kaanani ariã maatũũraga bũrũri ũcio. ³³ O nao andũ a Nafitali matiigana kũingata andũ ariã maatũũraga kũu Bethi-Shemeshu, o na kana ariã maatũũraga Bethi-Anathu; no andũ a Nafitali o nao maatũũranirie na andũ a Kaanani ariã maatũũraga bũrũri ũcio, nao andũ ariã maatũũraga Bethi-Shemeshu na Bethi-Anathu magĩtuĩka andũ ao a kũrutithagio wĩra wa hinya. ³⁴ Andũ a Aamori makĩhingĩrĩria andũ a Dani kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, makĩmagĩrĩrĩria gũikũrũka kũrĩa kwaraganu. ³⁵ Ningĩ Aamori nĩmatuĩte itua rĩa gũtũũra Kĩrĩma-inĩ kĩa Herezũ, na kĩa Aijaloni, na kĩa Shaalubimu, no rĩrĩa andũ a nyũmba ya Jusufu maagĩre na hinya, o nao Aamori magĩtuĩka a kũrutithio wĩra wa hinya. ³⁶ Mũhaka wa Aamori woimĩte Itũkanĩrio rĩa Akirabimu, ũgakinya Sela na ũkahĩtũka.

2

Mūraika wa Jehova kuu Bokimu

1 Na riri, muraika wa Jehova niambatire agikinya Bokimu oimite Giligali, akiuga atiri, "Nii ni ni ndaamwambatire ngimuruta bururi wa Misiri na ngimutongoria nginya bururi-ini uria ndeeriire maithe manyu na mwihitwa ati ningamahe. Ngiuga atiri, 'Nii ndiri hndi ngaathukia kirikaniro giitu na inyu, 2 na inyu mutikanagie na kirikaniro na andu a bururi uyu, no nimukoinanga igongona ciao.' No inyu mutiinjathikire. Mwikite uguo niki? 3 Ni undu ucio, ndamwira atiri, ndikumaingata mamweherere; no megutuika ta miguu imutheecage miena, nacio ngai ciao ituike mutego hari inyu."

4 Riria muraika wa Jehova aarikirie kwarira andu a Isiraeli maundu macio mothe, andu makirira maniriire, 5 nao magita handu hau Bokimu. Nao makirutira Jehova magongona hau.

Kwaga Gwathika na Kuhootwo

6 Thuutha wa Joshua kurekereria andu a Isiraeli-ri, andu acio magithi kwigwatira bururi, o mundu igai riake. 7 Nao andu acio magitungatira Jehova matuku-ini mothe wa Joshua na ma athuuri aria maatigirwo mari muoyo Joshua akua, aria meyeneire maundu mothe manene maria Jehova eekire Isiraeli.

8 Nake Joshua muru wa Nuni, ndungata ya Jehova, aakuire ari na ukuru wa miaka igana na ikumi. 9 Nao makimuthika kuu githaka-ini giake o kuu Timinathu-Heresi bururi uria uri irima wa Efiraimu, mwena wa gathigathini wa Kirima kia Gaashu.

10 Thuutha wa ruciaro ruu ruothe gukua, gukigia na ruciaro ringi rutoo Jehova kana rukamenya maundu maria eekire Isiraeli. 11 Ningi andu a Isiraeli magika maundu mooru maitho-ini ma Jehova na magitungatira ngai cia Baali. 12 Nao magitirika Jehova, Ngai wa maithe mao uria wamarutibe bururi wa Misiri. Nao makirimirira na makihoya ngai cia mithema mingi cia andu aria maamarigiicirie, magituma Jehova arakare 13 tondu nimatirikite Jehova, magatungatira Baali na Maashitarothu. 14 Nake Jehova akirakarira andu a Isiraeli, akimaneana kum atharikaniri aria maatahire indo ciao. Akimarekereria thu ciao iria ciamathirurukire, na matiacookire guciitiria. 15 Riria riothe andu a Isiraeli maathiiaga kuruu, guoko kwa Jehova kwamookagirira magatoorio, o ta uria eehite na mwihitwa kuri o. Nao makinyamarika muno.

16 Ningi Jehova akimaarahurira atiiriri bururi aria maamahonokirie moko-ini ma andu acio maamatharikagira. 17 No riri, o na kuri uguo, matiigana kiguu atiiriri bururi acio ao, no nimahuriire umaraya na undu wa kuhooza ngai ingi. Matiigana gwika ta maithe mao, no nimagarurukire narua, magitiga guthi na mithiire iria maithe mao maathiiaga nayo, niyo mithiire ya gwathikira maathani ma Jehova. 18 Riria riothe Jehova aamaarahuragira mutiiriri bururi-ri, Jehova aakoragwo hamwe na mutiiriri bururi ucio, akamahonokagia moko-ini ma thu ciao hndi iria yothe mutiiriri bururi ucio aari muoyo; nigukorwo Jehova niamaguagira tha ni undu wa uria macaayaga ni kuhinyirio ni aria mamanyariraga. 19 No mutiiriri bururi akua, andu magacookerera maundu mooru makiria kuri marita ma maithe mao, makarumagirira ngai ingi, magacihooyaga na magacitungatira. Makirega gutiga mitugo iyo yao muru na mithiire yao ya uremi.

²⁰ Tondũ ũcio, Jehova agĩkĩrakario mũno nĩ andũ a Isiraeli, akiuga atĩrĩ, “Tondũ rũrĩrĩ rũrũ nĩrũthũkĩtie kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaarĩkanĩire na maithe mao ma tene, na nĩ rwagĩte kũnjigua-rĩ, ²¹ ndigũcooka kũrutũrũra rũrĩrĩ o na rũmwe rwa iria Joshua aatigire kuo agĩkua. ²² Nĩcio ngũhũthĩra kũgeria andũ a Isiraeli, nĩguo menye kana nĩmekũrũmia mũthĩire ya Jehova, na mathiige nayo o ta ũrĩa maithe mao meekaga.” ²³ Jehova nĩetĩkĩrĩrie ndũrĩrĩ icio itigare kuo, na ndaigana gũcirutũrũra o rĩmwe na ũndũ wa gũcineana moko-inĩ ma Joshua.

3

¹ Ici nĩcio ndũrĩrĩ iria Jehova aatigirie kuo nĩguo ageragie andũ a Isiraeli arĩa mataamenyerete ũhoru wa mbaara cia kũu Kaanani. ² (Eekire ũguo nĩgeetha arute njiaro cia andũ a Isiraeli ũhoru wa mbaara tondũ njiaro icio itiamenyete ũhoru wa kũrũa mbaara). ³ Ndũrĩrĩ icio nĩcio ici: aathani arĩa atano a Aflisti, na Akaanani othe, na Asidoni, na Ahivi arĩa maatũruga irĩma-inĩ cia Lebanoni kuuma Kĩrĩma kĩa Baali-Herimoni o nginya Lebo-Hamathu. ⁴ Ciatigirio nĩgeetha igerie andũ a Isiraeli, nĩguo monwo kana nĩmarĩathĩkagĩra maathani ma Jehova marĩa aaheete maithe mao ma tene na guoko kwa Musa.

⁵ Andũ a Isiraeli magĩtũrũania na Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi. ⁶ Nao makĩhikia airĩtu ao, na makĩheana airĩtu ao mahikio nĩ aanake a andũ acio, na magĩtungatĩra ngai ciao.

Othinieli

⁷ Andũ a Isiraeli nĩmekire ũũru maitho-inĩ ma Jehova; makĩriganĩrwo nĩ Jehova Ngai wao, na magĩtungatĩra ngai cia Baali na cia Ashera. ⁸ Namo marakara ma Jehova magĩakanĩra andũ a Isiraeli o nginya akĩmarekereria moko-inĩ ma Kushani-Rishathaimu mũthamaki wa Aramu-Naharaimu, ũrĩa andũ a Isiraeli maatungatĩire mũaka ĩnana. ⁹ No rĩrĩa maarĩrĩre Jehova, akĩmaarahũrĩra mũndũ wa kũmahonokia wetagwo Othinieli mũrũ wa Kenazu, mũrũ wa ithe na Kalebu ũria mũnini, nake akĩmahonokia. ¹⁰ Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩake, agĩtuĩka mũtiirĩrĩrĩ bũrũri wa Isiraeli na agĩthĩĩ ita-inĩ. Nake Jehova akĩneana Kushani-Rishathaimu mũthamaki wa Aramu moko-inĩ ma Othinieli, nake akĩmũtooria. ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio bũrũri ũgĩkorwo na thayũ mũaka mũrongo ĩna, nginya rĩrĩa Othinieli mũrũ wa Kenazu aakuire.

Ehudu

¹² O rĩngĩ andũ a Isiraeli magĩka ũũru maitho-inĩ ma Jehova, na tondũ wa gwĩka ũũru ũcio Jehova akĩhe Egiloni mũthamaki wa Moabi hinya wa gũtooria Isiraeli. ¹³ Egiloni akĩgĩra andũ a Amoni na Amaleki,* makĩũngana hamwe nake magĩtharĩkĩra andũ a Isiraeli, na makĩmatunya Itũra rĩrĩa Inene rĩa Mĩkĩndũ. ¹⁴ Andũ a Isiraeli magĩtuĩka ndungata cia Egiloni mũthamaki wa Moabi mũaka ikũmi na ĩnana.

¹⁵ O rĩngĩ andũ a Isiraeli makĩrĩrĩra Jehova, nake akĩmahe mũndũ wa kũmahonokia wetagwo Ehudu, warĩ wa kĩmotho; mũrũ wa Gera ũrĩa Mũbenjamini. Nao andũ a Isiraeli makĩmũtũma na irĩhi rĩa igooti kũrĩ Egiloni mũthamaki wa Moabi. ¹⁶ Na rĩrĩ, Ehudu nĩathondekete rũhiũ rwa njora rũũgĩ mũena yeerĩ, ta rwa buti ĩmwe na nuthu† kũraiha

* **3:13** Andũ a Amoni na a Moabi maarĩ njiaro cia Loti (Kĩam 19:38), nao Amaleki maarĩ njiaro cia Esaũ (Kĩam 36:12, 16). Andũ aya nĩo maahakanĩte na andũ a Isiraeli, na nĩo maarĩ thũ ciao iria njũru. † **3:16** nĩ ta nuthu mita

rūrīa oohereire njohero-inī yake mwena wa ūrīo nguo-inī thīinī. ¹⁷ Nake agītwarīra Egiloni mūthamaki wa Moabi igooti, na rīrī, Egiloni aarī mūdū mūnoru mūno. ¹⁸ Thuutha wa Ehudu kūmūnengera igooti, akiumagara andū arīa maarīkuuīte, magīthiī. ¹⁹ Nowe mwene aakinya mīhianano-inī irīa yarī hakuhī na Giligali, akīhūndūka, agīthiī akīra mūthamaki ūcio atīrī, “Ndī na ndūmīriri yaku ya hitho.”

Nake mūthamaki akiuga atīrī, “Kirai!” Nao arīa othe maamūtungatagīra makīehera harī we.

²⁰ Nake Ehudu akīmūkuhīrīria rīrīa aikarīte arī o wiki nyūmba-inī yake ya ūthamaki ya igūrū, irīa aikaraga hīndī ya rīa. Akīmwīra atīrī, “Ndī na ndūmīriri yaku kuuma kūrī Ngai.” Na rīrīa mūthamaki ookagīra kuuma gītī-inī kīrīa aikarīre, ²¹ Ehudu agītambūrūkia guoko gwake kwa ūmotho, akīruta rūhiū rwa njora kuuma njohero-inī yake mwena wa ūrīo, agītheeca mūthamaki ūcio nda. ²² O na mūtī waruo ūgītōonyā na rūhiū rūkiumanīra na thuutha. Ehudu ndaacomorire rūhiū, namo maguta makīrūhumbīra. ²³ Ningī Ehudu agīthiī gīthaku-inī, akīhinga mīrango ya nyūmba iyo ya igūrū, akīmūhingīrīria kuo.

²⁴ Ehudu aarīkia gūthiī, ndungata cia mūthamaki igīūka igīkora mīrango ya nyūmba ya igūrū irī mīhinge, ikiuga atīrī, “No nginya akorwo nī gwīteithia areteithia kanyūmba-inī ka na thīinī.” ²⁵ Nacio igīeterera o nginya igīconoka, no rīria aagire kūhingūra mīrango ya nyūmba, ikīoya hingūro ikīhingūra mīrango. Na hau ikīona mūnene wao agūite thī arī mūkuū.

²⁶ Na rīrī, hīndī iyo cielereire ihingūrīrwo-rī, Ehudu akīyūrīra. Akīhītūkīra mīhianano-inī akīūrīra Seira. ²⁷ Aakinya kuo akīhuha karumbeta kūu būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efraimu, nao andū a Isiraeli magīkūrūkania nake moimīte irīma-inī, amatongoretie.

²⁸ Akīmaatha atīrī, “Nūmīrīrai, nīgūkorwo Jehova nīaneanīte Moabi thū yanyu moko-inī manyu.” Nī ūndū ūcio magīkūrūka makīmūrūmīrīra, makīnyīta mariūko ma Rūū rwa Jorodani marīa maaringagīra būrūri wa Moabi, na matiigana gwītīkīria mūdū o na ūrīkū aringe rūū rūu.

²⁹ Na hīndī iyo makūruga andū ta 10,000 a Moabi, na othe maarī andū njamba na maarī na hinya; na gūtīrī mūdū o na ūmwe wahonokire.

³⁰ Mūthenya ūcio andū a Moabi magītūika ndungata cia andū a Isiraeli, nguo būrūri ūgīkorwo na thayū mīaka mīrongo inana.

Shamigari

³¹ Thuutha wa Ehudu hagīūka mūdū wetagwo Shamigari mūrū wa Anathu, ūrīa woragire Afīlisti magana matandatū na mūcengi ūrīa ūtīndīkaga ndegwa. O nake akīhonokia andū a Isiraeli.

4

Debora

¹ Thuutha wa Ehudu gūkua-rī, andū a Isiraeli o rīngī magīūka maūdū mooru maitho-inī ma Jehova. ² Nī ūndū ūcio Jehova akīmarekereria moko-inī ma Jabini, mūthamaki wa būrūri wa Kaanani ūrīa waathanaga kūu Hazoru. Nake mūnene wa mbūtū ciake cia mbaara eetagwo Sisera, ūrīa watūruga kūu Haroshethu-Hagoyimu. ³ Jabini aarī na ngaari cia ita cia igerā magana kenda, na nīahinyīrīrie andū a Isiraeli atarī na tha ihinda rīa mīaka mīrongo iirī, nao andū a Isiraeli magīkaīra Jehova amateithie.

4 Na rĩrĩ, Debora, mūnabii mūdũ-wa-nja, mūtumia wa Lapidothu, nĩwe watongoragia Isiraeli hĩndĩ ĩyo. 5 Nake aarĩ na handũ ha gũciirĩra rungu rwa Mũkĩndũ wa Debora, gatagatĩ ka Rama na Betheli kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, nao andũ a Isiraeli maathiiaga harĩ we nĩgeetha amatuithanie maciira. 6 Debora agĩtũmanĩra Baraka mũrũ wa Abinoamu kuuma Kedeshi ya Nafitali, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Isiraeli nĩaragwatha agakwĩra atĩrĩ, “Thĩ, woe andũ 10,000 a kuuma Nafitali na Zebuluni, na ũmatongorie nginya Kĩrĩma-inĩ kĩa Taboru. 7 Nĩ nĩngũguucĩrĩra Sisera, mūnene wa mbũtũ cia ita cia Jabini, hamwe na ngaari ciake cia ita na thigari ciake nginya rũũ-inĩ rwa Kishoni, ndĩmũneane moko-inĩ maku.”

8 Nake Baraka akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngũthĩi aakorwo nĩngũtwarana hamwe na nĩ; no aakorwo ndũgũtwarana hamwe na nĩ-rĩ, o na nĩ ndigũthĩi.”

9 Nake Debora akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩngũtwarana nawe. No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ũrĩa ũroya ũhoru ũyũ-rĩ, gĩtũo gĩtigatuika gĩaku, nĩgũkorwo Jehova nĩekũneana Sisera moko-inĩ ma mūdũ-wa-nja.” Nĩ ũndũ ũcio Debora agĩtwarana na Baraka nginya Kadeshi, 10 na kũu Baraka agĩta andũ a Zebuluni na a Nafitali. Andũ 10,000 makĩmũrũmĩrĩra, o na Debora agĩthĩi hamwe nake.

11 Na rĩrĩ, Heberĩ ũrĩa Mũkeni nĩeyamũrĩte agatigana na Akeni arĩa angĩ a rũciaro rwa Hobabu, mũthoni-we wa Musa,* na akaamba hema yake mũtĩ-inĩ ũrĩa mūnene kũu Zaananimu gũkuhĩ na Kadeshi.

12 Nao andũ makĩhe Sisera ũhoru, atĩ Baraka mũrũ wa Abinoamu nĩambatĩte agakinya Kĩrĩma gĩa Taboru. 13 Sisera agĩcookanĩrĩra ngaari ciake cia ita cia igera magana kenda, hamwe na andũ othe arĩa maarĩ hamwe nake, kuuma Haroshethu-Hagoyimu nginya Rũũ rwa Kishoni.

14 Nake Debora akĩra Baraka atĩrĩ, “Thĩ! ũyũ nĩguo mũthenya ũrĩa Jehova aneanĩte Sisera moko-inĩ maku. Gĩthĩ Jehova tiwe ũthũte arĩ mbere yaku?” Nĩ ũndũ ũcio Baraka agũkũrũka oimĩte Kĩrĩma-inĩ gĩa Taboru, arũmĩrĩrwo nĩ andũ 10,000. 15 Rĩrĩa Baraka aamakuhĩrĩrie, Jehova akĩngatithia Sisera hamwe na ngaari ciake cia ita ciothe, na mbũtũ yake yothe, akĩmahũra na rũhiũ rwa njora, nake Sisera agĩtiganĩra ngaari yake ya ita, akĩũra na magũrũ. 16 No Baraka akĩngatithia ngaari ĩcio cia ita o hamwe na mbũtũ cia ita nginya Haroshethu-Hagoyimu. Nacio thigari ciothe cia Sisera ikĩũragwo na rũhiũ rwa njora; na gũtĩrĩ mūdũ o na ũmwe watigarire.

17 No rĩrĩ, Sisera agĩthara na magũrũ, akĩũrĩra hema-inĩ ya Jaeli, mūtumia wa Heberĩ ũrĩa Mũkeni, nĩ ũndũ kwarĩ na ũrata gatagatĩ-inĩ ka Jabini mũthamaki wa Hazoru na mbarĩ ya Heberĩ ũcio Mũkeni.

18 Jaeli akiumagara agatũnge Sisera, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka, mwathi wakwa, toonya thĩnĩ. Ndũgetigĩre.” Nĩ ũndũ ũcio agĩtoonya hema thĩnĩ nake Jaeli akĩmũhumbĩra.

19 Sisera akiuga atĩrĩ, “Ndĩ mũnyootu, ndagũthaita he maaĩ nyue.” Jaeli agĩkunũra mbũthũ ya iria, akĩmũhe anyue, agĩcooka akĩmũhumbĩra.

20 Sisera akĩmwĩra atĩrĩ, “Rũgama mũrango-inĩ wa hema, na hangũka mūdũ akũurie atĩrĩ, ‘Kũrĩ mūdũ ũrĩ gũkũ?’ uuge atĩrĩ, ‘Aca.’”

* 4:11 Akeni maarĩ athiritũ ya andũ a Isiraeli kuuma hĩndĩ ya Musa (Thaam 3:1), no Heberĩ rĩu nĩatuĩkite mũthiritũ wa Jabini (4:17).

²¹ No Jaeli ũcio mĩtumia wa Heberi akĩoya hĩgĩ ya hema na nyondo, agĩthĩ acemete harĩa Sisera aakomete anogete mũno. Akĩhũirĩra hĩgĩ ĩyo thĩkĩrĩrio-inĩ, ĩgĩtũrĩkania nginya ĩgĩtoonyerera thĩ, nake agĩkua.

²² Baraka agĩka aingatithĩtie Sisera, nake Jaeli agĩthĩ kũmũtũnga. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka, nĩngũkuonia mũndũ ũrĩa ũracaria.” Nĩ ũndũ ũcio Baraka agĩtoonya hamwe na Jaeli, na agĩkora Sisera akomete thĩ arĩ mũkuũ nayo hĩgĩ ĩmũtũrĩkanĩtie thĩkĩrĩrio.

²³ Mũthenya ũcio-rĩ, nĩguo Ngai aatooririe Jabini, mũthamaki wa andũ a Kaanani, mbere ya andũ a Isiraeli. ²⁴ Nakuo guoko kwa andũ a Isiraeli gũgĩkĩrĩria kũgĩa na hinya ĩgũrũ rĩa Jabini, mũthamaki wa andũ a Kaanani, nginya makĩmũniina biũ.

5

Rwĩmbo rwa Debora

¹ Mũthenya ũcio Debora na Baraka mũrũ wa Abinoamu makĩina rwĩmbo rũrũ:

² “Rĩrĩa anene a Isiraeli maatongoria,
rĩrĩa andũ meheana meyendeire-rĩ,
goocai Jehova!

³ “Iguai ũhoro ũyũ, inyuĩ athamaki! Thĩkĩrĩrai, inyuĩ aathani!
Nĩngũinĩra Jehova, nĩngũina;
nĩngũtungĩra Jehova rwĩmbo, o we Ngai wa Isiraeli.

⁴ “Rĩrĩa Wee Jehova woimire Seiru,
rĩrĩa woimire bũrũri wa Edomu,
thĩ nĩyainainire, ĩgũrũ rĩkiura,
namo matu magĩita maaĩ.

⁵ Irĩma nĩciathingĩhire mbere ya Jehova, o we Ngai wa Sinai,
ĩkĩinaina mbere ya Jehova, Ngai wa Isiraeli.

⁶ “Matukũ-inĩ ma Shamigari mũrũ wa Anathu,
o na matukũ-inĩ ma Jaeli, njĩra nĩciagĩte andũ a kũgerera;
agendi maageraga tũcĩra twa mĩkĩra.

⁷ Tũtũra tũkĩaga andũ kũu Isiraeli,
tũkĩaga andũ, o nginya rĩrĩa nĩ, Debora, ndaarahũkire,
ngĩarahũka ngĩtuika ta nyina wa Isiraeli.

⁸ Hĩndĩ ĩrĩa maathuurire ngai ng’eni,
mbaara nĩyokire o ihingo-inĩ cia itũura inene,
na gũtionekire ngo kana itimũ
harĩ andũ 40,000 kũu Isiraeli.

⁹ Ngoro yakwa ĩrĩ hamwe na anene a Isiraeli,
o hamwe na andũ arĩa merutĩre na kwĩyendera gatagatĩ-inĩ ka andũ.
Goocai Jehova.

¹⁰ “Inyuĩ mũhaicaga ndigiri njerũ,
mũikarĩire matandĩko manyu,
na inyuĩ mũthiiga na njĩra,

cũraniai, ¹¹ kũrĩ na mĩgambo ya aini itahĩro-inĩ rĩa maaĩ.
Mainaga ciĩko cia ũthingu cia Jehova,
ciĩko cia ũthingu cia njamba ciake kũu Isiraeli.

“Ningĩ andũ a Jehova magĩikũrũka nginya ihingo-inĩ cia itũũra inene.

12 ‘Wee Debora, ũkĩra! Ī ndũgũkĩre!

Ūkĩra, ũkĩra, ũkũye rwĩmbo!

Arahũka wee Baraka!

Wee mũrũ wa Abinoamu-rĩ, wĩnyiitĩre mĩgwate yaku.’

13 “Ningĩ andũ arĩa maatigaire,
magĩikũrũka kũrĩ andũ arĩa maarĩ igweta;
andũ a Jehova magĩũka kũrĩ nĩ
hamwe na andũ arĩa maarĩ hinya.

14 Amwe mookire kuuma Efiraimu, arĩa iruka ciao ciarĩ kũu Amaleki;
Benjaminĩ aarĩ hamwe na andũ arĩa maakũrũmĩrĩire.

Anene a ita cia mbaara nĩmaikũrũkire kuuma Makiru,
nakuo Zebuluni gũkiuma arĩa maanyiitaga rũthanju rwa mũnene wa
mbũtũ cia ita.

15 Anene a Isakaru maarĩ hamwe na Debora;
Ī-ni, Isakaru maarĩ na Baraka,
mamumĩte thuutha na ihenya o nginya kĩaanda-inĩ.

Ng’ongo-inĩ cia Rubeni
nĩ kwarĩ na ũhoru mũnene wa gwĩcookera.

16 Nĩ kũ gĩatũmire mũikare mĩaki-inĩ
mũiguage mahiũ makĩhuhĩrwo mĩrũri?

Ng’ongo-inĩ cia Rubeni
nĩ kwarĩ ũhoru mũnene wa gwĩcookera.

17 Gileadi aikarire o kũu mũrĩmo wa Rũũĩ rwa Jorodani.
Nake Dani-rĩ, nĩ kũ gĩagĩtũmire atiindage marikabu-inĩ?
Asheri aikarire o kũu ndwere-inĩ cia iria,
agũikara icukĩro-inĩ ciake cia marikabu.

18 Andũ a Zebuluni nĩmetwarĩrĩire ũgwati-inĩ wa gĩkuũ;
o nake Nafitali agĩka o ũguo kũu gũtũũgĩru werũ-inĩ.

19 “Athamaki magĩũka, makĩrũa;
athamaki a Kaanani makĩrũĩra kũu Taanaka, gũkuhĩ na maaĩ ma
Megido,
no matiakuuire betha, o na kana ndaho.

20 Kũu igũrũ njata nĩciarũire,
o kũu njĩra-inĩ ciacio ikĩrũa mbaara na Sisera.

21 Rũũĩ rwa Kishoni nĩ rwamathereririe,
rũu rũũĩ rwa tene, Rũũĩ rwa Kishoni.
Wee ngoro yakwa wĩtware, na ũgĩe na hinya!

22 Ningĩ mahũngũ ma mbarathi makĩrumia thĩ,
iteng’erete, mbarathi ciake irĩ hinya igathiĩ iteng’erete.

23 Nake mũraika wa Jehova akiuga atĩrĩ, ‘Merozu ĩrogwatwo nĩ kĩrumi.*
Arĩa matũũraga kuo marogwatwo nĩ kĩrumi kĩa kũũru,
nĩ ũndũ matiokire gũteithia Jehova,
gũteithia Jehova kũrũa na arĩa marĩ hinya.’

24 “Jaeli mũtumia wa Heberĩ ũrĩa Mũkeni,
arorathimwo gũkĩra atumia arĩa angĩ,
o we mũrathime mũno harĩ atumia arĩa matũũraga hema-inĩ.

* 5:23 Itũũra rĩa Merozu rĩarumĩrwo nĩ kwaga kũnyiitanĩra na ita rĩa Jehova; itũũra rĩrĩ rĩarĩ
rĩa Nafitali.

- 25 Sisera aamũhoire maaĩ, nake akĩmũhe iria;
akĩmũrehera iria imata na mbakũri ĩngĩnyuĩrwo nĩ andũ arĩa me
igweta.
- 26 Aatambũrũkirie guoko gwake akĩoya higĩ ya hema,
akĩnyĩta nyondo ya bundi na guoko kwa ũrĩo.
Akĩringa Sisera, akĩmũhehenja mĩtwe,
akĩmũtheeca na agĩthethera thikĩrĩrio yake.
- 27 Akĩĩnama magũrũ-inĩ make,
akĩgũa; agĩkoma hau.
Akĩĩnama magũrũ-inĩ make, akĩgũa;
o hau ainamire, no ho aagũire arĩ mũkuũ.
- 28 “Nyina wa Sisera agĩcũthĩrĩria na ndirica;
akĩanĩrĩra arĩ gatĩrica-inĩ kau, akiuga atĩrĩ,
‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte ngaari yake ya ita ĩikare ũguo ĩtookĩte?
inegene rĩa magũrũ ma ngaari cia ita-rĩ, rĩcereirwo kũ?’
- 29 Atumia ake arĩa oogĩ mũno makamũcookagĩria;
o nake agecookagĩria na ngoro yake atĩrĩ,
- 30 ‘Githĩ ti gwetha mareetha na makagayana indo cia ndaho:
mũĩrĩtu ũmwe kana eerĩ harĩ o mũndũ,
na nguo cia marangĩ maingĩ itahũirwo Sisera,
nguo cia marangĩ maingĩ iria ng’emie,
nguo iria ng’emie mũno cia ngingo yakwa,
icio ciothe nĩ cia gũtahwo?’
- 31 “Nĩ ũndũ ũcio thũ ciaku iroothira, Wee Jehova!
No arĩa makwendete-rĩ, marotuĩka ta riũa
rikĩratha rĩrĩ na hinya warĩo.”
Naguo bũrũri ũcio ũkĩgĩa na thayũ ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩna.

6

Gideoni

1 Andũ a Isiraeli o rĩngĩ nĩmekire maũndũ mooru maito-inĩ ma
Jehova, na ihinda rĩa mĩaka mũgwanja Jehova akĩmaneana moko-inĩ
ma Amidiani.* 2 Na tondũ hinya wa andũ a Midiani nĩwamahatĩrĩrie
mũno, andũ a Isiraeli nĩmethondekeire kũndũ gwa kwĩhitha mĩanya-
inĩ ya irĩma, na ngurunga-inĩ, na ciigitĩro-inĩ iria mũmu. 3 Rĩrĩa rĩothe
andũ a Isiraeli maahaandaga irio-rĩ, Amidiani, na Aamaleki, na andũ angĩ
a mwena wa irathĩro nĩmatharĩkagĩra bũrũri ũcio. 4 Nao nĩmambĩte
hema ciao kũu bũrũri-inĩ, na magĩthũkia irio iria ciarĩ mĩgũnda kũndũ
guothe o nginya Gaza, na matiigana gũtigĩria andũ a Isiraeli kĩndũ o
na kĩmwe kĩrĩ muoyo, arĩ ng’ondũ kana ng’ombe, o na kana ndigiri.
5 Nĩgũkorwo maambataga kuo na mahiũ mao na hema ciao mahaana ta
ngigĩ kũingĩha. Andũ na ngamĩra ciao matingĩatarĩkire; magĩtharĩkĩra
bũrũri ũcio nĩgeetha mawanange biũ. 6 Amidiani makĩnyariira andũ a
Isiraeli o nginya andũ a Isiraeli magĩkaĩra Jehova amateithie.
7 Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩrĩa andũ a Isiraeli maarĩrĩire Jehova nĩ ũndũ wa
Amidiani-rĩ, Jehova 8 akĩmatũmĩra mũnabii, ũrĩa wameerire atĩrĩ, “Ūũ
nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nĩ ndamũrutire bũrũri wa Misiri,
ngĩmũruta bũrũri wa ũkombo. 9 Nĩ nĩ ndaamũtharire kuuma guoko-inĩ

* 6:1 Amidiani maarĩ njjaro cia Iburahĩmu iria aaciirire na Ketura (Kĩam 25:2).

kwa andũ a Misiri, na kuuma guoko-inĩ kwa arĩa othe maamũhinyagĩrĩa. Ngĩmarutũrũra mbere yanyu na ngĩmũhe bũrũri wao. ¹⁰ Ngĩmwĩra atĩrĩ, 'Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu; Mũtikanahooe ngai cia Aamori, arĩa ene bũrũri ũyũ mũtũire.' No inyuũ mũtiigana kũnjigua."

¹¹ Nake mũraika wa Jehova agĩka agĩkara thĩ gĩtina-inĩ kĩa mũgandi o kũu Ofira, mũgandi wa Joashu ũrĩa Mũabiezeri, harĩa mũriũ Gideoni aahũũragĩra ngano kĩhĩhĩro-inĩ kĩa ndibei nĩguo amĩhithe ndĩkonwo nĩ Amidiani. ¹² Nake mũraika ũcio wa Jehova akĩmũrĩra Gideoni, akĩmwĩra atĩrĩ, "Jehova arĩ hamwe nawe, njamba ĩno ĩrĩ hinya."

¹³ Nake Gideoni akĩmũcookeria atĩrĩ, "No rĩrĩ, mwathi wakwa, angĩkorwo Jehova arĩ hamwe na ithuĩ-rĩ, nĩ kĩ gĩtũmĩte maũndũ maya mothe matũkore? Makĩrĩ ha morirũ make mothe marĩa maithe maitũ maatwĩraga ũhoro wamo atĩrĩ, 'Githĩ ti Jehova watwambatarie agĩtũruta bũrũri wa Misiri?' No rĩu-rĩ, Jehova nĩatũtiganĩirie agatũneana guoko-inĩ kwa Midiani."

¹⁴ Nake Jehova akĩmũgarũrũkĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, "Thĩ na hinya ũcio ũrĩ naguo ũkahonokie Isiraeli, ũmarute guoko-inĩ kwa Midiani. Githĩ ti nĩ ndĩragũtũma?"

¹⁵ Gideoni akĩmũũria atĩrĩ, "No rĩrĩ, Mwathani, ingĩkĩhota atĩa kũhonokia Isiraeli? Mũhĩrĩga witũ nĩguo ũtarĩ hinya thĩni wa Manase, na ningĩ nĩ nĩ mũnini mũno nyũmba-inĩ iitũ."

¹⁶ Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, "Nĩ nĩngũkorwo ndĩ hamwe nawe, na nĩkũhũra Amidiani ũmaniine othe me hamwe."

¹⁷ Nake Gideoni akĩmũcookeria atĩrĩ, "Ingĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maitho-inĩ maku-rĩ, kĩnyonie kĩmenyithia atĩ ti-itherũ nĩwe ũranjarĩra. ¹⁸ Ndagũthaitha ndũkae kuuma haha nginya njooke na ndeehe iruta rĩakwa na ndĩrĩge mbere yaku."

Nake Jehova akiuga atĩrĩ, "Nĩngweterera nginya ũcooke."

¹⁹ Gideoni agĩtoonya nyũmba, agĩhĩnja koori, ningĩ agĩthondeka mĩgate ĩtarĩ na ndawa ya kũmbia kuuma eba ĩmwe[†] ya mũtu. Agĩkĩra nyama icio gĩkabũ-inĩ, naguo thathi wacio akĩwĩkĩra nyũngũ-inĩ, agĩwarĩra mũraika na akĩmũigĩra hau gĩtina-inĩ kĩa mũgandi.

²⁰ Nake mũraika wa Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, "Oya nyama na mĩgate ĩyo ĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, ũciigĩrĩre ihiga-inĩ rĩrĩ, na ũciitĩrĩrie thathi ũcio." Nake Gideoni agĩka ũguo. ²¹ Nake mũraika wa Jehova akĩhutia nyama na mĩgate ĩyo ĩtaarĩ na ndawa ya kũmbia na mũthia wa rũthanju rwake. Mwaki ũgĩakana uumĩte ihiga-inĩ, ũgĩcina nyama icio o hamwe na mĩgate ĩyo. Nake mũraika wa Jehova akĩbuĩria na ndaacookire kuonwo.

²² Rĩrĩa Gideoni aamenyire atĩ oima mũraika wa Jehova-rĩ, akĩanĩrĩa, akiuga atĩrĩ, "Īiya wakwa-ĩ! Mwathani Jehova! Nĩnyonete mũraika wa Jehova ũthiũ kwa ũthiũ!"

²³ Nowe Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, "Gĩa na thayũ! Tiga gwĩtigĩra. Wee-rĩ, ndũgũkua."

²⁴ Nĩ ũndũ ũcio Gideoni agĩakĩra Jehova kĩgongona hau, agĩgũita Jehova nĩ Thayũ. Nakĩo gĩtũire kũu Ofira kwa Aabiezeri nginya ũmũthĩ.

²⁵ O ũtukũ ũcio Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, "Oya ndegwa ya keerĩ kuuma rũru-inĩ rwa thoguo ya mĩaka mũgwanja. ũcooke ũgũithie kĩgongona gĩa thoguo kĩa Baali, na ũtemange gĩtugĩ kĩa Ashera kĩrĩa kĩrĩ mwena-inĩ wakĩo. ²⁶ ũcooke wakĩre Jehova Ngai waku kĩgongona kĩrĩa kĩagĩrĩre hau igũrũ rĩa harĩa hambatĩru. Hũthĩra ngũ cia gĩtugĩ kĩa Ashera kĩrĩa ũtemangire, ũndutĩre ndegwa ĩyo ya keerĩ ĩtuĩke ĩgongona rĩa njino."

[†] 6:19 nĩ ta kilo 22

²⁷ Nĩ ũndũ ũcio Gideoni akĩoya ndungata ciake ikũmi, agĩka o ta ũrĩa Jehova aamwĩrite. No rĩrĩ, tondũ nĩetigagĩra andũ a nyũmba yao na andũ a itũura rĩu-rĩ, eekire maũndũ macio ũtukũ handũ ha mũthenya.

²⁸ Rũciinĩ kwarooka gũkĩa rĩrĩa andũ a itũura mookĩre-rĩ, kĩgongona kĩa Baali kiarĩ kimomere, hamwe na gitugi kĩa Ashera gĩtemangĩrwo hau mwena-inĩ wakĩo, nayo ndegwa iyo ya keerĩ irutĩrwo kĩgongona-inĩ kũu kĩerũ gĩakĩtwo!

²⁹ Makĩũrania atĩrĩ, “Nũũ wĩkĩte ũũ?”

Rĩrĩa maatũiririe wega, makĩrwo atĩrĩ, “Nĩ Gideoni mũrũ wa Joashu wĩkĩte ũguo.”

³⁰ Andũ acio a itũura makĩra Joashu atĩrĩ, “Umia mũrũguo na nja. No nginya akue, nĩ ũndũ nĩoinangĩte kĩgongona kĩa Baali na agatemenga gitugi kĩa Ashera kĩa kirĩ kirĩ mwena-inĩ wakĩo.”

³¹ Nowe Joashu agĩcookeria kĩrĩndĩ kũu kĩamũrigiicĩirie kĩ na ũũru atĩrĩ, “Anga nĩmũkwenda kũrũrĩra Baali? Mũrageria kũmũhonokia? Mũndũ ũrĩa ũkũmũrũrĩra, ũcio ekũũragwo gũtanakĩa! Angĩkorwo Baali nĩ ngairĩ, no ahote kwĩrũrĩra rĩrĩa mũndũ angĩunanga kĩgongona gĩa.” ³² Nĩ ũndũ ũcio mũthenya ũcio magĩtua Gideoni “Jerubu-Baali,” makiuga atĩrĩ, “Baali nĩarekwo arũe nake we mwene,” nĩ ũndũ nĩoinangĩte kĩgongona kĩa Baali.

³³ Na rĩrĩ, Amidiani othe, na Amaleki, na andũ angĩ a mwena wa irathĩro magĩcookerĩrĩria mbũtũ ciao cia ita, makĩringa mũrimo wa Jorodani, na makĩamba hema ciao Kĩanda-inĩ kĩa Jezireeli. ³⁴ Hĩndĩ iyo Roho wa Jehova agĩka igũrũ rĩa Gideoni, nake akĩhũa karumbeta, agĩta Aabiezeri mamũrũmĩrĩre. ³⁵ Agĩtũma andũ bũrũri wothe wa Manase, akĩmeera meehe indo cia mbaara, o na agĩtũmana mabũrũri ma Asheri, na Zebuluni, na Nafitali, o nao makĩambata makamatũnge.

³⁶ Nake Gideoni akĩra Ngai atĩrĩ, “Ũngĩkorwo nĩũkũhonokia Isiraeli na guoko gwakwa o ta ũrĩa weranĩre-rĩ, ³⁷ atĩrĩ, nĩngũiga rũũa rwa ng’ondũ kĩhũhĩro-inĩ kĩa ngano. Ime rĩngĩkorwo rũũa-inĩ rwiki na kũu kũngĩ thĩ gũkorwo kũrĩ kũmũ-rĩ, hĩndĩ iyo nĩngamenya atĩ nĩũkũhonokia Isiraeli na ũndũ wa guoko gwakwa, o ta ũrĩa uugĩte.” ³⁸ Na ũguo noguo gwatuĩkire. Gideoni akĩroka gũkĩra rũciinĩ tene mũthenya ũyũ ũngĩ, akĩhiha rũũa rũu ime rũkiuma maaĩ mbakũri imwe.

³⁹ Nĩngĩ Gideoni akĩra Ngai atĩrĩ, “Ndũkae kũrakario nĩ nĩ. Ngĩrĩrĩria ngũhooe ũndũ ũngĩ ũmwe. Njĩtkĩria o igeria rĩngĩ rĩmwe na rũũa rũrũ. Ihinda rĩrĩ reke rũũa rũrũ rũkorwo rũrĩ rũmũ, nakuo thĩ gũkorwo kũhumbĩrwo nĩ ime.” ⁴⁰ ũtukũ ũcio Ngai agĩka o ro ũguo. No rũũa rwiki rwarĩ rũmũ; nakuo thĩ guothe kwarĩ kũhumbĩre nĩ ime.

7

Gideoni Gũtooria Andũ a Midiani

¹ Rũciinĩ tene, Jerubu-Baali (nĩwe Gideoni) na andũ ake othe nĩmambire hema gĩthĩma-inĩ kĩa Harodi. Kambĩ ya Amidiani yarĩ mwena wao wa gathigathini kũu gĩtuamba-inĩ, hakuhi na karĩma ka More. ² Jehova akĩra Gideoni atĩrĩ, “Ūrĩ na andũ aingĩ mũno gũkĩra arĩa ngwenda nĩgeetha neane Amidiani moko-inĩ mao. Nĩgeetha Isiraeli matikanjĩtĩre atĩ nĩ hinya wao wamahonokia, ³ Na rĩrĩ, anĩrĩra kũrĩ andũ, ũmeere atĩrĩ, ‘Mũndũ o wothe ũrainakia nĩ guoya no ahũndũke, ehene Kĩrĩma-inĩ kĩa Gileadi.’” Nĩ ũndũ ũcio andũ 22,000 na igĩrĩ makĩhehera, magĩtigara 10,000.

⁴ No Jehova akĩira Gideoni atĩrĩ, “O na rĩu andũ no aingĩ mũno. Maikũrũkie maaĩ-inĩ, na nĩngũgũthuuraniĩria andũ acio ho. Ingiuga atĩrĩ, ‘Ūyũ nĩegũthĩ hamwe nawe,’ ūcio nĩwe ūrĩthĩ nawe; no ingiuga atĩrĩ, ‘Ūyũ ndegũthĩ hamwe nawe,’ ūcio ndegũthĩ nawe.”

⁵ Nĩ ūndũ ūcio Gideoni agĩkũrũkia andũ acio maaĩ-inĩ. Marĩ hau Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Amũrania arĩa mekũnyua maaĩ na rũrĩmĩ ta ūria ngui ĩnyuuaga na arĩa mekũnyua maaĩ na hĩ ciao maturĩtie ndu.” ⁶ Andũ magana matatũ makĩnyua maaĩ na hĩ ciao. Acio angĩ othe magĩtura ndu makĩnyua maaĩ.

⁷ Jehova akĩira Gideoni atĩrĩ, “Nĩngũmũhonokia na ūndũ wa andũ magana matatũ arĩa manyuire maaĩ na hĩ, neane Amidiani moko-inĩ manyu. Reke andũ acio angĩ othe mathĩ, o mũndũ ainũke gwake.” ⁸ Nĩ ūndũ ūcio Gideoni akĩira andũ acio angĩ a Isiraeli macooke hema-inĩ ciao, no agĩtigwo na andũ magana matatũ, arĩa mooire rĩgu na tũrumbeta twa acio mainũkire.

Na rĩrĩ, kambĩ ya Amidiani yarĩ mũhuro wake o kũu kĩaanda-inĩ. ⁹ Ūtukũ ūcio Jehova akĩira Gideoni atĩrĩ, “Ūkĩra, ūikũrũke ūtharĩkĩre kambĩ ĩyo ya Amidiani, tondũ nĩndĩmĩeanĩte moko-inĩ maku. ¹⁰ No angĩkorwo nĩugwĩtigira gũtharĩkĩra-rĩ, gũkũrũke kambĩ-inĩ mũrĩ na Pura ndungata yaku, ¹¹ na ūthikĩrĩrie ūria maroiga. Thuutha ūcio nĩũkũgĩa na hinya wa gũtharĩkĩra kambĩ ĩyo.” Nĩ ūndũ ūcio Gideoni na Pura ndungata yake magĩkũrũka nginya tũnyũmba-inĩ twa arangĩri a kambĩ ĩyo. ¹² Nao Amidiani, na Amaleki na andũ othe a mwena wa irathiro maikarĩte kĩaanda kũu maingĩhite ta ngĩgĩ. Ngamũira ciao itingĩatarĩkire nĩ ūndũ ciarĩ nyingĩ ta mũthanga wa hũgũrũrũ-inĩ cia iria ūria ūtangĩtarĩka.

¹³ Gideoni aakinyire ho o hĩndĩ ĩrĩa mũndũ ūmwe eeraga mũratawe ūhoru wa kiroto gĩake. Nake oigaga atĩrĩ, “Ndoote kiroto ngoona mũgate wa cairi wa gĩthiũrũrĩ ūũkite ūkagwĩra kambĩ ya Amidiani. Ūragũthire hema na hinya mũnene mũno, nginya hema ĩrang’auka, ĩragũa.”

¹⁴ Mũrata wake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūyũ ti ūndũ ūngĩ tiga rũhiũ rwa Gideoni mũrũ wa Joashu, ūria Mũsiraeli. Ngai nĩaneanĩte Amidiani na kambĩ yao yothe moko-inĩ make.”

¹⁵ Rĩrĩa Gideoni aiguire ūhoru wa kiroto kũu na ūtaũri wakĩo, akĩhooya Ngai. Agĩcooka nginya kambĩ-inĩ ya Isiraeli akĩmeeta akĩmeera atĩrĩ, “Ūkĩrai! Jehova nĩaneanĩte kambĩ ya Amidiani moko-inĩ manyu.”

¹⁶ Akĩgayania andũ acio magana matatũ ikundi ithatũ, akĩmanengera othe o mũndũ karumbeta na nyũngũ theri, ĩrĩ na kĩmũrĩ thĩinĩ.

¹⁷ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ndoraai. Mwĩke o ūria ngwĩka. Hĩndĩ ĩrĩa ndĩrĩkinya mũthia-inĩ wa kambĩ, mwĩke o ūria ndĩrĩka. ¹⁸ Hĩndĩ ĩrĩa nĩ na arĩa othe ndĩ nao tũrĩhuha tũrumbeta twitũ, hĩndĩ ĩyo ĩnyuothe mũthiũrũrũkĩrie kambĩ mũhuhe twanyu na mwanĩrĩre atĩrĩ, ‘Nĩ ūndũ wa Jehova o na wa Gideoni.’”

¹⁹ Gideoni na andũ acio igana rĩmwe arĩa maarĩ nake magĩkinya mũthia wa kambĩ o kĩaambĩrĩria-inĩ kĩa ūtukũ gatagatĩ, thuutha hanini wa gũcjenjania arangĩri. Makĩhuha tũrumbeta twao na makĩũraga nyũngũ iria ciarĩ moko-inĩ mao. ²⁰ Ikundi icio ithatũ ikĩhuha tũrumbeta, na ikũraga nyũngũ. Maanyiĩte imũrĩ na moko mao ma ūmotho, na makanyiĩta tũrumbeta twao twa kũhuha na moko mao ma ūrĩo, nao makĩanĩrĩra atĩrĩ, “Rũhiũ rwa njora rwa Jehova na rwa Gideoni!”

²¹ Na rĩria o mũndũ aarũgamire handũ hake gũthiũrũrũkĩria kambĩ-rĩ, Amidiani othe magĩteng'era, magĩkayaga morĩte.

²² Hĩndĩ ĩria tũrumbeta tũu magana matatũ twahuhirwo, Jehova agĩtũma andũ arĩa maarĩ kambĩ-inĩ yothe mahũũrane na hiũ ciao cia njora mũndũ na mũndũ ũria ũngĩ. Nayo mbũtũ iyo yothe ikĩũrĩra Bethi-Shita ĩrorete Zerera o nginya mũhaka-inĩ wa Abeli-Mehola gũkuhĩ na Tabathu.

²³ Andũ a Isiraeli kuuma Nafitali, na Asheri na Manase guothe nĩmetirwo nao magĩteng'eria Amidiani. ²⁴ Nake Gideoni agĩtũmana bũrũri wothe ũria wa irĩma wa Efiraimu, akiuga atĩrĩ, "Ikũrũkai mũhũũrane na Amidiani na mwĩnyiitĩre maaĩ ma Jorodani mbere yao o nginya Bethi-Bara."

Nĩ ũndũ ũcio andũ othe a Efiraimu nĩmetirwo, na makĩĩnyiitĩra maaĩ ma Rũũ rwa Jorodani o nginya Bethi-Bara. ²⁵ O na ningĩ nĩmanyiitire atongoria eerĩ a Midiani, nĩo Orebu na Zeebu. Nao makĩũragĩra Orebu ihiga-inĩ rĩa Orebu, nake Zeebu makĩmũũragĩra kihihĩro-inĩ kĩa ndibei kĩa Zeebu. Nao magĩthingatana na Amidiani, na magĩtwara mĩtwe ya Orebu na Zeebu kũrĩ Gideoni, ũria warĩ mũrĩmo ũria ũngĩ wa Rũũ rwa Jorodani.

8

Zeba na Zalimuna

¹ Na rĩrĩ, andũ a Efiraimu makĩũria Gideoni atĩrĩ, "Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtwĩke ũguo? Wagire gũtwĩta ũgĩthĩ kũhũũrana na Amidiani nĩkĩ?" Nao makĩmũtetia mũno.

² Nowe akĩmacookeria atĩrĩ, "Nĩatĩa nĩ njĩkĩte ngerekaniitio na inyuĩ? Githĩ kũhaara thabibũ cia Efiraimu ti kwegu gũkĩra magetha mothe ma thabibũ cia Abiezeri? ³ Ngai nĩaneanire Orebu na Zeebu, atongoria a Amidiani moko-inĩ manyu. Nĩatĩa nĩ hotete gwĩka ngerekaniitio na inyuĩ?" Maigua ũguo, marakara marĩa maamũrakarĩre namo magĩthira.

⁴ Gideoni na andũ ake magana matatũ, o na marĩ anogu, magĩteng'eria thũ ciao magĩkinya Jorodani na makĩringa rũũ rũu. ⁵ Nake akĩra andũ a Sukothu atĩrĩ, "Heei ita riakwa kĩndũ gĩa kũria; nĩ ũndũ nĩ anogu biũ, na no ndeng'eretie Zeba na Zalimuna, athamaki a Midiani."

⁶ No anene a Sukothu makĩmũũria atĩrĩ, "Rĩu-rĩ, ũkĩrĩ ũranyiita Zeba na Zalimuna magakorwo marĩ moko-inĩ maku? Tũkũhe thigari ciaku irio nĩkĩ?"

⁷ Nake Gideoni akĩmacookeria atĩrĩ, "Nĩ ũndũ wa ũguo mwoiga, rĩria Jehova arĩneana Zeba na Zalimuna moko-inĩ makwa, ndĩĩtembũranga mĩrĩ yanyu na mĩguu ya werũ-inĩ na mahiũ ma nyeki-inĩ."

⁸ Oima kũu akĩambata nginya Penieli,* akĩmooria o ta ũguo oorĩtie andũ a Sukothu, nao magĩcookia o ta ũria andũ a Sukothu maamũcookeirie. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio akĩra andũ a Penieli atĩrĩ, "Hĩndĩ ĩria ngaahũndũka hootanĩte-rĩ, nĩ nĩngamomora mũthiringo ũyũ mũraihu na igũrũ."

¹⁰ Nao Zeba na Zalimuna maarĩ kũu Karikori marĩ na ita rĩa andũ ta 15,000, acio oiki no-o maatigaire kuuma kũrĩ mbũtũ ya andũ a irathĩro; andũ 100,000 rĩa mĩrongo ĩrĩ arĩa maarũaga na hiũ cia njora nĩ moragĩtwo. ¹¹ Gideoni akĩambata na njĩra ya andũ arĩa maikaraga hema-inĩ mwena wa irathĩro rĩa Noba na Jogibeha, akiumĩrĩra mbũtũ iyo hĩndĩ ĩria ĩtegeragĩria kũrĩ na ũgwati. ¹² Zeba na Zalimuna, athamaki acio

* 8:8 Penieli niho Jakubu aagianĩre na Ngai.

eerĩ a Midiani, makĩũra, nowe akĩmateng'eria, akĩmanyiita, na akĩhoota mbütũ iyo yao yothe.

¹³ Gideoni mürũ wa Joashu akĩhündũka oimĩte mbaara-inĩ, agereire Ihĩtũkĩro rĩa Heresi. ¹⁴ Nake akĩnyiita mwanake wa Sukothu, na akĩmũhooya ũhoru, nake mwanake ũcio akĩmwandĩkĩra marĩitwa ma anene mĩrongo mũgwanja na mũgwanja a Sukothu, na nĩo athuuri a itũũra rĩu. ¹⁵ Hĩndĩ iyo Gideoni agĩũka, akĩũra andũ a Sukothu atĩrĩ, "Aya nĩo Zeba na Zalimuna, arĩa mwananyũrũrĩrie ũhoru wao, mũkiuga atĩrĩ, 'Anga nĩũkĩnyiitĩte Zeba na Zalimuna magakorwo marĩ moko-inĩ maku? Tũkũhe andũ aya aku anogu irio nĩkĩ?" ¹⁶ Agĩkĩnyiita athuuri acio a itũũra, nake akiherithia andũ acio a Sukothu na mĩigua ya werũ-inĩ, na mahiũ ma nyeki-inĩ. ¹⁷ Ningĩ akĩmomora mũthiringo ũcio mũraihu na igũrũ wa Penieli, na akĩũraga andũ a itũũra rĩu.

¹⁸ Hĩndĩ iyo akĩũria Zeba na Zalimuna atĩrĩ, "Andũ arĩa mworagĩire kũu Tabori-rĩ, maahaanaga atĩa?"

Nao magĩcookia atĩrĩ, "Nĩ andũ tawe, o ũmwe wao aahaanaga ta mürũ wa mũthamaki."

¹⁹ Gideoni akĩmacookeria atĩrĩ, "Acio maarĩ ariũ a baba, o na ariũ a maitũ. O ta ũria Jehova atũũraga muoyo-rĩ, korwo nĩmwahonokirie mĩoyo yao-rĩ, ndingĩamũũraga." ²⁰ Akĩgarũrũkĩra Jetheri, mürĩũ wake wa irigĩhathi, akĩmwĩra atĩrĩ, "Moorage!" Nowe Jetheri ndaigana gũcomora rũhiũ rwa njora, tondũ aarĩ o kamwana kanini, na nĩetigagĩra.

²¹ Zeba na Zalimuna makĩra Gideoni atĩrĩ, "Ũkĩra, ũtũũrage arĩ we. Tondũ o ta ũria mündũ atarĩ noguo hinya wake ũigana." Nĩ ũndũ ũcio Gideoni agĩũkĩra, akĩmooraga, na akĩruta irengeeri iria ciagemetie ngingo cia ngamũra ciao, agĩthĩ nacio.

Ebodi ya Gideoni

²² Andũ a Israeli makĩra Gideoni atĩrĩ, "Tũthamakĩre, wee, na mürũguo, na mürũ wa mürũguo o nake, nĩgũkorwo wee nĩtũhonoketie, ũgatũruta moko-inĩ ma Midiani."

²³ Nowe Gideoni akĩmeera atĩrĩ, "Nii ndikũmũthamakĩra, o na kana mürũ wakwa. Jehova nĩwe ũkũmũthamakĩra." ²⁴ Ningĩ akĩmeera atĩrĩ, "Harĩ ũndũ ũngĩ ũmwe ngũmũhooya, naguo nĩ atĩ o ũmwe wanyu aah gĩcũhĩ kĩmwe gĩa gũtũ kĩa iria aatahire." (Ũcio warĩ mütugo wa Aishumaeli, gwĩkĩra icũhĩ cia thahabu matũ.)

²⁵ Nao magĩcookia atĩrĩ, "Nĩtũgũciheana tũkenete." Nĩ ũndũ ũcio makĩara nguo thĩ, na o mündũ agĩkĩa gĩcũhĩ ho kuuma kũrĩ indo iria aatahĩte. ²⁶ Naguo ũritũ wa icũhĩ acio cia thahabu aahooete wakinyire cekeri 1,700,† mathaga marĩa mangĩ matatarĩtwo, na nĩmo mũgathĩ, na nguo cia rangi wa ndathi iria ciehumbagwo nĩ athamaki a Amidiani, kana mĩnyororo irĩa yarĩ ngingo cia ngamũra ciao. ²⁷ Gideoni agĩthondeka thahabu iyo igĩtuĩka ebodi, irĩa aigire kũu Ofira, itũũra rĩake. Israeli othe makĩhũra ũmaraya na ũndũ wa kũmĩhooya marĩ kũu, nayo igĩtuĩka mũtego harĩ Gideoni na nyũmba yake.

Gĩkuũ kĩa Gideoni

²⁸ ũguo nĩguo andũ a Midiani maahootirwo nĩ andũ a Israeli, na matiacookire kwambararia mĩtwe rĩngĩ. Matukũ-inĩ marĩa Gideoni aatũũrĩre muoyo, bũrũri ũcio ũkĩgĩa na thayũ mĩaka mĩrongo ina.

²⁹ Jerubu-Baali mürũ wa Joashu nĩacookire gwake mũcii gũtũũra kuo. ³⁰ Na aarĩ na ariũ mĩrongo mũgwanja ake mwene, nĩ ũndũ nĩ

† 8:26 nĩ ta kilo 20

aarĩ na atumia aingĩ. ³¹ Nayo thuriya yake ĩrĩa yaikaraga Shekemu, nĩyamũciarĩre mwana wa kahũ, ũrĩa aatuire Abimeleku. ³² Gideoni mūrũ wa Joashu aakuire arĩ mūkūrũ mũno, na agĩthikwo mbĩrĩra-inĩ ya ithe Joashu kũ Ofira ya Aabiezeri.

³³ Gideoni akua-rĩ, andũ a Isiraeli o rĩngĩ nĩmahũũrĩre ũmaraya na Mabaali. Makĩrũgama Baali-Berithu[‡] ĩtuĩke ngai yao, ³⁴ na matiacookire kũrĩrikana Jehova Ngai wao, ũrĩa wamahonoketie akamaruta moko-inĩ ma thũ ciao ciothe iria ciarĩ mĩena-inĩ yao yothe. ³⁵ O na ningĩ nĩmagire gũcookia ngaatho kũrĩ nyũmba ya Jerubu-Baali (nĩwe Gideoni) nĩ undũ wa maundũ marĩa mothe mega aamekĩre.

9

Abimeleku

¹ Abimeleku mūrũ wa Jerubu-Baali nĩathiire kũrĩ aa mamawe na andũ othe a mbarĩ ya kũrĩa nyina oimĩte kũu Shekemu, akĩmeera atĩrĩ, ² “Ūriai atũũri othe a Shekemu atĩrĩ, ‘Nĩ undũ ũrĩkũ mwega na inyuĩ. Nĩ mwathwo nĩ ariũ mĩrongo mũgwanja a Jerubu-Baali, kana mũthamakĩrwo nĩ mũndũ ũmwe?’ Ririkanaĩ ndĩ wanyu, tuumĩte mũthiimo ũmwe.”

³ Rĩrĩa aa mamawe meerire atũũri a Shekemu ũhoru ũcio wothe, andũ a Shekemu makĩenda kũrũmĩrĩra Abimeleku nĩ undũ nĩmoigire atĩrĩ, “Ūcio nĩ mūrũ wa ithe witũ.” ⁴ Nao makĩmũhe cekerĩ mĩrongo mũgwanja cia betha^{*} irutĩtwo hekarũ-inĩ ya Baali-Berithu, nake Abimeleku agĩcihũthĩra kwandĩka andũ matarĩ kĩene na a mbũkĩrĩra, arĩa maatuĩkire arũmĩrĩri ake. ⁵ Agĩthĩi gwa ithe mũciĩ o kũu Ofira na akũragithĩria ariũ a ithe mĩrongo mũgwanja ihiga-inĩ rĩmwe, nĩo ariũ a Jerubu-Baali. No Jothamu, mūrũ wa Jerubu-Baali ũrĩa warĩ kĩhinga-nda, nĩahonokire nĩ undũ nĩehithire. ⁶ Nao atũũri othe a Shekemu na a Bethi-Milo makĩũngana mũtĩ-inĩ ũrĩa mũnene o hau gĩtuĩ-inĩ kĩrĩa kĩrĩ Shekemu, magĩtua Abimeleku mũthamaki.

⁷ Hĩndĩ ĩrĩa Jothamu aaheirwo ũhoru ũcio-rĩ, akĩhaica Kĩrĩma-igũrũ kĩa Gerizimu na akianĩrĩra, akĩmeera atĩrĩ, “Ta thikĩrĩriai inyuĩ atũũri a Shekemu, nĩgeetha o nake Ngai amũthikĩrĩrie. ⁸ Mũthenya ũmwe mĩtĩ nĩyoimagarire ĩgaitĩrĩrie ũmwe wayo maguta atũke mũthamaki wayo. Nayo ĩkĩra mũtamaiyũ atĩrĩ, ‘Ūka ũtuĩke mũthamaki witũ.’

⁹ “No mũtamaiyũ ũcio ũgĩcookia atĩrĩ, ‘No ndigane na maguta makwa marĩa matũmaga ngai o na andũ matũo, ngariũnge ũu na ũu igũrũ rĩa mĩtĩ ĩrĩa ĩngĩ?’

¹⁰ “Thuutha ũcio mĩtĩ ĩyo ĩkĩra mũkũyũ atĩrĩ, ‘Ūka ũtuĩke mũthamaki witũ.’

¹¹ “No mũkũyũ ũcio ũgĩcookia atĩrĩ, ‘No ndigane na ngũyũ ciakwa njega ũguo na irĩ mũrĩo, ngariũnge ũu na ũu igũrũ rĩa mĩtĩ ĩrĩa ĩngĩ?’

¹² “Ningĩ mĩtĩ ĩkĩra mũthabibũ atĩrĩ, ‘Ūka ũtuĩke mũthamaki witũ.’

¹³ “No mũthabibũ ũcio ũgĩcookia atĩrĩ, ‘No ndigane na ndibei yakwa ĩrĩa ĩkenagia ngai o na andũ, ngariũnge ũu na ũu igũrũ rĩa mĩtĩ ĩrĩa ĩngĩ?’

¹⁴ “Kũrĩkĩrĩria mĩtĩ yothe ĩkĩra mũtare wa gĩthaka-inĩ atĩrĩ, ‘Ūka ũtuĩke mũthamaki witũ.’

¹⁵ “Naguo mũtare ũcio wa gĩthaka ũkĩra mĩtĩ ĩyo atĩrĩ, ‘Kũngĩkorwo ti-itherũ nĩ mũkwenda kũnjitĩrĩria maguta ndũke mũthamaki wanyu-rĩ,

[‡] 8:33 Baali-Berithu yarĩ ngai ya andũ a Kaanani, na hekarũ yayo yarĩ Shekemu. ^{*} 9:4 nĩ ta kilo robo ithatũ (0.75)

gĩũkei mwĩhithe kũiruru-inĩ gĩakwa; no kũngĩkorwo ti ũguo-rĩ, mwaki ũrokiuma mũtare-inĩ wa gĩthaka ũcine mũtarakwa ya Lebanoni!

¹⁶ “No rĩrĩ, angĩkorwo mwekire ũndũ ũcio na kĩhooto, na mũrĩ na ngoro njega rĩrĩa mwatuire Abimeleku mũthamaki, na angĩkorwo nĩmwĩkĩte Jerubu-Baali na nyũmba yake maũndũ mega, mũkamwĩka ũrĩa agĩrĩrwo nĩ gwĩkwo-rĩ, ¹⁷ tondũ baba nĩwe wamũrũrĩre, agĩtwarĩrĩa muoyo wake ũgwati-inĩ nĩgeetha amũhonokie moko-inĩ ma Amidiani, ¹⁸ (no ũmũthĩ nĩmwĩkĩrĩre nyũmba ya baba, mũkooagĩra ariũ ake mĩrongo mũgwanja ihiga-inĩ rĩmwe, na mũgatua Abimeleku, mũrũ wa ngombo yake ya mũrĩtu, mũthamaki wa atũuri a Shekemu tondũ nĩ mũrũ wa ithe wanyu), ¹⁹ mũngĩkorwo mwĩkĩte ũndũ ũcio na kĩhooto, na mũrĩ na ngoro njega kũrĩ Jerubu-Baali na nyũmba yake ũmũthĩ-rĩ, Abimeleku arotuĩka gĩkeno kĩanyu, o na inyuũ mũgĩtuĩke gĩkeno gĩake! ²⁰ No kũngĩkorwo ti ũguo-rĩ, mwaki ũrokiuma harĩ Abimeleku ũmũcine, ũmũniine biũ, atũuri aya a Shekemu na Bethi-Milo, o na mwaki ũrokiuma harĩ inyuũ atũuri a Shekemu na Bethi-Milo, ũcine Abimeleku, ũmũniine biũ.”

²¹ Hĩndĩ iyo Jothamu agĩthara, akũũrĩra kũu Biri, nake agĩtũũra kuo nĩ ũndũ nĩetigagĩra mũrũ wa ithe, Abimeleku.

²² Thuutha wa Abimeleku gwathana Isiraeli mũaka itatũ-rĩ, ²³ Ngai agĩtũma roho mũrũ gatagati ka Abimeleku na atũuri a Shekemu, ariã meekire maũndũ mooru ma ũhinga kũrĩ Abimeleku. ²⁴ Ngai eekire ũndũ ũyũ nĩgeetha ngero ĩrĩa yagerirwo ariũ mĩrongo mũgwanja a Jerubu-Baali, ya gũitwo thakame yao, ĩrĩhio mũrũ wa ithe wao, Abimeleku, na ĩrĩhio atũuri a Shekemu ariã maamũteithirie kũũraga ariũ a ithe. ²⁵ Nĩ ũndũ wa kũregana nake-rĩ, atũuri acio a Shekemu nĩmaigire andũ ĩrĩma-inĩ nĩguo mohie na matunye o mũndũ ũrĩa wahĩtũkaga indo ciake, naguo ũhoru ũcio ũkĩmenyithio Abimeleku.

²⁶ Nake Gaali mũrũ wa Ebedi hamwe na ariũ a ithe magĩthamĩra kũu Shekemu, nao atũuri akuo makĩmwĩhoka. ²⁷ Thuutha wa gũthĩĩ mĩgũnda-inĩ na gũcookereria thabibũ na gũcihiha, makĩgĩa na iruga hekarũ-inĩ ya ngai yao. Rĩrĩa maarĩaga na makĩnyuuaga, makĩruma Abimeleku. ²⁸ Nake Gaali mũrũ wa Ebedi akiuga atĩrĩ, “Abimeleku nũũ, na Shekemu nũũ, nĩguo tũtuĩke ndungata ciake? Githĩ ti mũrũ wa Jerubu-Baali, nake Zebuli githĩ tiwe mũnini wake? Tungatĩrai andũ a Hamoru, ithe wa Shekemu! Tũgũgĩtungatĩra Abimeleku nĩkĩ? ²⁹ Naarĩ korwo andũ aya me rungu rwa wathanĩ wakwa! Hĩndĩ iyo nĩ no ndĩmweherie. No njĩre Abimeleku atĩrĩ, ‘Ita ita rĩaku rĩothe!’ ”

³⁰ Rĩrĩa Zebuli ũcio mwathi wa itũũra aiguire ũrĩa Gaali mũrũ wa Ebedi oigĩte-rĩ, akĩrakario nĩ ũhoru ũcio mũno. ³¹ Agĩtũmĩra Abimeleku andũ na hĩho, akĩmwĩra atĩrĩ, “Gaali mũrũ wa Ebedi na ariũ a ithe nĩmwĩkĩte gũkũ Shekemu, na nĩmararahũra andũ a itũũra magũũkĩrĩre. ³² Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, ũtukũ wakinya wee na andũ aku mũũke mũmoohie mĩgũnda-inĩ. ³³ Rũciĩnĩ tene riũa rĩkĩratha-rĩ, ũthĩĩ ũtharĩkĩre itũũra inene. Na rĩrĩa Gaali na andũ ake mariumĩra magũtharĩkĩre-rĩ, ĩka ũrĩa wothe guoko gwaku kũngĩhota gwĩka.”

³⁴ Nĩ ũndũ ũcio Abimeleku marĩ hamwe na mbũtũ ciake ciothe cia ita makĩumagara ũtukũ, makĩhitha gũkuhĩ na Shekemu marĩ ikundi inya. ³⁵ Nake Gaali mũrũ wa Ebedi nĩoimagarĩte akarũgama itoonyeroinĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra inene, o hĩndĩ iyo Abimeleku na thigari ciake moimagĩra kũrĩa meehithite.

³⁶ Rĩrĩa Gaali aamoonire-rĩ, akũũra Zebuli atĩrĩ, “Ta rora, harĩ na andũ maroka maikũrũkĩte kuuma ĩrĩma ĩgũrũ!”

Nake Zebuli agĩcookia atĩrĩ, “Wee ũroona ciĩruru cia irĩma taarĩ andũ.”

37 No Gaali akĩaria rĩngĩ, akiuga atĩrĩ: “Ta rora wone andũ maroka maikũrũkĩte moimĩte gatagatĩ ka bũrũri, na mbũtũ irĩa ĩngĩ yũkĩte yumĩte na mwena wa mũtĩ wa mũragũri.”

38 Ningĩ Zebuli akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwĩgaatho waku ũkĩrĩ ha rĩu, wee woigire atĩrĩ, ‘Abimeleku nũũ atĩ nĩguo atwathe?’ Githĩ andũ aya ti o wanyũrũriie. Umagara ũkarũe nao!”

39 Nĩ ũndũ ũcio Gaali agĩtongoria atũũri a Shekemu makĩhũũrana na Abimeleku. 40 Abimeleku akĩmũteng’eria, nao andũ aingĩ makĩgũa maguarĩtio makũura kũu guothe o nginya itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo.

41 Abimeleku agĩtũũra Aruma, nake Zebuli akĩrutũũra Gaali hamwe na arĩũ a ithe kuuma Shekemu.

42 Mũthenya ũyũ ũngĩ andũ a Shekemu magĩthĩ mĩgũnda-inĩ, nake Abimeleku akĩmenyithio ũhoru ũcio. 43 Nĩ ũndũ ũcio akĩoya andũ ake, akĩmagayania ikundi ithatũ, akĩmaiga moherie andũ mĩgũnda-inĩ. Hĩndĩ irĩa onire andũ acio magĩũka moimĩte itũũra-inĩ rĩrĩa inene, agĩũkĩra amatharĩkĩre. 44 Abimeleku na ikundi iria aarĩ nacio makĩgũthũka mbere nginya hau itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra inene, nacio ikundi icio ĩngĩ ĩgĩrĩ ikĩgũthũkĩra arĩa maarĩ mĩgũnda-inĩ, ikĩmooraga. 45 Abimeleku akĩhũũrana na itũũra rĩu inene mũthenya wothe nginya akĩrĩtaha na akĩũraga andũ a rĩo othe. Ningĩ akĩananga itũũra rĩu inene, na akĩrĩtĩrĩria cumba.

46 Rĩrĩa maiguire ũhoru ũcio, andũ arĩa maatũũraga mũthiringo-inĩ wa Shekemu magĩtoonya kũhitho-inĩ kĩa hinya kĩa hekarũ ya Eli-Berithu.

47 Rĩrĩa Abimeleku aigũire atĩ nĩmacookanĩrĩre kuo-rĩ, 48 we na andũ ake othe makĩambata Kĩrĩma-inĩ gĩa Zalimuna. Akĩoya ithanwa, agĩtema hongea, na agĩciigĩrĩra ciande. Agĩatha andũ arĩa maarĩ nake, akĩmeera atĩrĩ, “Narua! Īkai ũguo muona ndeka!” 49 Nĩ ũndũ ũcio andũ acio othe magĩtema hongea, na makĩrũmĩrĩra Abimeleku. Magĩciũmba hĩba kũnyitana na kũhitho kũu kĩa hinya magĩciawatia mwakĩ andũ marĩ thĩnĩ. Nĩ ũndũ ũcio andũ acio othe maarĩ thĩnĩ wa mũthiringo ũcio wa Shekemu, ta andũ 1,000, arũme na andũ-a-nja, o nao magĩkua.

50 Abimeleku agĩthĩ itũũra rĩa Thebezu, akĩrĩrigiicĩria na akĩrĩtunyana.

51 No rĩrĩ, thĩnĩ wa itũũra rĩu inene nĩ kwarĩ na mũthiringo mũrũmu kũrĩa arũme othe na andũ-a-nja, na andũ othe a itũũra rĩu inene, moorũre. Makĩhingĩra thĩnĩ, na makĩhaica mũthiringo ĩgũrũ. 52 Abimeleku agĩthĩ mũthiringo-inĩ ũcio, akĩũhithũkĩra. No rĩrĩa akũhĩrĩrie itoonyero rĩa mũthiringo nĩguo aũgwatie mwakĩ-rĩ, 53 mũtumia ũmwe akĩmũgũthĩria ihiga rĩa gĩthĩ mũtwe, rĩkĩmũhehenja mũtwe.

54 Nake agĩta mũkuui wake wa indo cia mbaara na ihenya, akĩmwĩra atĩrĩ, “Comora rũhiũ rwaku rwa njora ũnjũrage, nĩgeetha matikoigage atĩrĩ, ‘Ooragirwo nĩ mũndũ-wa-nja.’” Nĩ ũndũ ũcio ndungata yake ĩkĩmũtheeca, agĩkua. 55 Hĩndĩ irĩa andũ a Isiraeli moonire atĩ Abimeleku nĩakuĩte-rĩ, makĩĩnũkĩra.

56 Ūguo nĩguo Ngai aarĩhirie Abimeleku nĩ ũndũ wa waganu ũrĩa ekĩte ithe, wa kũũraga arĩũ-a-ithe mĩrongo mũgwanja. 57 Ningĩ Ngai akĩrĩhia andũ a Shekemu nĩ ũndũ wa waganu wao wothe. Kĩrumi kĩa Jothamu mũrũ wa Jerubu-Baali gĩkĩmacookerera.

10

Tola

¹ Thuutha wa Abimeleku, mündũ wa mũhĩrĩga wa Isakaru wetagwo Tola mũrũ wa Pua, mũrũ wa Dodo, akĩarahũka ahonokie Isiraeli. Nake agĩtũũra Shamiru, kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efraimu. ² Agĩtiirĩra Isiraeli mũaka mĩrongo iirĩ na itatũ; agĩcooka agĩkua, na agĩthikwo kũu Shamiru.

Jairu

³ Nake Tola akĩrũmĩrĩrwo nĩ Jairu wa kuuma Gileadi, ũrĩa watiirĩre Isiraeli mũaka mĩrongo iirĩ na iirĩ. ⁴ Jairu aarĩ na ariũ mĩrongo itatũ arĩa mathiaga mahaicite ndigiri mĩrongo itatũ. Maathaga matũũra mĩrongo itatũ kũu Gileadi, marĩa nginya ũmũthĩ metagwo Havothu-Jairu. ⁵ Jairu akua aathikiro kũu Kamonu.

Jefitha

⁶ O rĩngĩ andũ a Isiraeli nĩmekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. Magĩtungatĩra Mabaali na Maashitorethu, na ngai cia Aramu, na ngai cia Šidoni, na ngai cia Moabi, na ngai cia Aamoni, o na ngai cia Afilisti.* Na tondũ andũ a Isiraeli nĩmatiganĩrie Jehova na matiacookire kũmũtungatĩra-rĩ, ⁷ akĩrakario nĩo. Akĩmaneana moko-inĩ ma Afilisti na moko-inĩ ma Aamoni, ⁸ arĩa maamanyariire na makĩmahinyĩria mwaka-inĩ ũcio. Nao makĩhinyĩria andũ a Isiraeli othe arĩa maarĩ mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani kũu Gileadi, bũrũri wa Aamori, mũaka ikũmi na ĩnana. ⁹ Ningĩ Aamoni makĩringa Rũũ rwa Jorodani nĩguo makarũe na andũ a Juda, na andũ a Benjamini, o na nyũmba ya Efraimu; nakuo Isiraeli gũkĩgĩa na kĩnyariĩko kĩnene. ¹⁰ Ningĩ andũ a Isiraeli magĩkaĩra Jehova makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtwĩhĩtie, tũgatiganĩria Ngai witũ, tũgatungatĩra Mabaali.”

¹¹ Jehova akĩmacookeria atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa andũ a Misiri na Aamori, na Aamoni, na Afilisti, ¹² na Asidoni, na Aamaleki, o na Amaoni maamũhinyĩrie na mũkĩngaira ndĩmũteithie-rĩ, githĩ ndiamũhonokirie kuuma moko-inĩ mao? ¹³ No inyuĩ nĩmwandiganĩrie na mũgĩtungatĩra ngai ingĩ, tondũ ũcio ndigacooka kũmũhonokia o na rĩ. ¹⁴ Thiĩ mũgakaĩre ngai icio mwĩthuurĩre. Nĩmũhonokagie hĩndĩ ĩrĩa mũranyamarĩka!”

¹⁵ No andũ a Isiraeli makĩra Jehova atĩrĩ, “Nĩtwĩhĩtie. Īka na ithuĩ o ta ũrĩa ũkuona kwagĩrĩre, no rĩrĩ, twagũthaitha ũtũhonokie riu.” ¹⁶ Hĩndĩ ĩyo magĩkieheria ngai icio cia kũngĩ gatagatĩ-inĩ kao, na magĩtungatĩra Jehova. Nake ndangiakirĩrie rĩngĩ kuona Isiraeli makĩnyariĩka.

¹⁷ Rĩrĩa Aamoni meerirwo moe indo cia mbaara na makĩamba hema ciao kũu Gileadi-rĩ, andũ a Isiraeli makĩũngana na makĩamba hema ciao kũu Mizipa. ¹⁸ Atongoria a andũ a Gileadi makĩirana atĩrĩ, “Mündũ ũrĩa ũkwambĩria kũrũa na Aamoni-rĩ, ũcio nĩwe ũgũtuĩka mũnene wa andũ arĩa matũũraga Gileadi.”

11

¹ Na rĩrĩ, Jefitha aarĩ Mũgileadi warĩ njamba yarĩ hinya. Nake ithe wa Jefitha eetagwo Gileadi, na nyina aarĩ mũmaraya. ² Mũtumia wa Gileadi o nake akĩmũciarĩra aanake, na rĩrĩa maagimarire makĩingata Jefitha. Nao

* **10:6** Ngai cia Aramu ciarĩ Hadadi (kana Baali), Motu, Anathi, na Rimoni; ngai ĩrĩa nene ya andũ a Moabi yarĩ Kemoshu, nayo ya andũ a Amoni yarĩ Moleku.

makiuga atĩrĩ, “Wee ndũkagaya igai thĩinĩ wa nyũmba iitũ, tondũ ũrĩ wa mĩtumia ũngĩ.” ³ Nĩ ũndũ ũcio Jefitha akĩrĩra ariũ a ithe, agĩthĩ gũtũura bũrũri wa Tobu, kũria gĩkundi kia andũ matarĩ kiene kiamũrigiiciirie na gĩkimũrũmĩrĩra.

⁴ Thuutha wa ihinda inini, hĩndĩ ĩrĩa Aamoni maahaarĩrie mbaara na Isiraeli, ⁵ athuuri a Gileadi magĩthĩ kũgũira Jefitha kuuma bũrũri wa Tobu. ⁶ Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka, ũtuĩke mũnene witũ wa ita, nĩgeetha tũhũurane na Aamoni.”

⁷ Jefitha akĩmeera atĩrĩ, “Githĩ mũtiathũurire mũkĩnyingata kuuma nyũmba wa baba? Nĩ kĩĩ kĩratũma mũũke kũrĩ nĩ rĩu mũrĩ na thĩna?”

⁸ Athuuri a Gileadi makĩmwĩra atĩrĩ, “O na kũrĩ ũguo, nĩtwagũcookerera; twarana na ithuĩ tũkahũurane na Aamoni, na nĩũgũtuĩka mũnene witũ wa gwashaga andũ othe arĩa matũũraga Gileadi.”

⁹ Jefitha akĩmooria atĩrĩ, “Mũngĩnjookia ngahũurane na Aamoni nake Jehova amaneane kũrĩ nĩ-rĩ, ti-itherũ nĩ nĩngatuĩka mũnene wanyu?”

¹⁰ Athuuri acio a Gileadi makĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova nĩwe mũira witũ; nĩtũgwĩka o ta ũrĩa ũkuuga.” ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Jefitha agĩthĩ hamwe na athuuri a Gileadi, na andũ acio makĩmũtũma mũnene na mwathi wao. Nake agĩcookeria ciugo ciake ciothe mbere ya Jehova o kũu Mizipa.

¹² Nĩngĩ Jefitha agĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Aamoni na kũria gĩkĩ: “Nĩ ũhoru ũrĩkũ ũrĩ naguo na ithuĩ nĩgeetha ũtharĩkĩre bũrũri witũ?”

¹³ Mũthamaki wa Aamoni agĩcookeria andũ a Jefitha atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa Isiraeli maambatire kuuma Misiri, nĩmooire bũrũri wakwa kuuma Arinoni nginya Jaboku, o na nginya Jorodani. Rĩu njookeriai bũrũri ũcio na thayũ.”

¹⁴ Nake Jefitha agĩtũma andũ rĩngĩ kũrĩ mũthamaki wa Aamoni, ¹⁵ akiuga atĩrĩ:

“Ūũ nĩguo Jefitha oiga: Isiraeli ndoore bũrũri wa Moabi kana bũrũri wa Aamoni. ¹⁶ No rĩrĩa maambatire makiuma Misiri, Isiraeli maatuĩkanĩrie werũ-inĩ nginya Iria Itune, magĩkina Kadeshi. ¹⁷ Nĩngĩ Isiraeli agĩtũma andũ kũrĩ mũthamaki wa Edomu, makamwĩre atĩrĩ, ‘Twĩtikĩrie tũtuĩkanĩrie bũrũri-inĩ waku,’ no mũthamaki wa Edomu ndaigana gũthikĩrĩria. Nĩngĩ magĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Moabi, nake akĩrega. Nĩ ũndũ ũcio Isiraeli magĩkara kũu Kadeshi.

¹⁸ “Magĩcooka magĩtuĩkanĩria werũ-inĩ, magĩthiũrũka bũrũri wa Edomu na Moabi, makĩgerera mwena wa irathĩro wa bũrũri wa Moabi, na makĩamba hema ciao mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa Arinoni. Nao matiatonyire bũrũri wa Moabi, nĩgũkorwo Rũũ rwa Arinoni nĩruo rwarĩ mũhaka wakuo.

¹⁹ “Nĩngĩ Isiraeli agĩtũma andũ kũrĩ Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa waathanaga Heshiboni, makĩmwĩra atĩrĩ, ‘Twĩtikĩrie tũhitũkĩre bũrũri-inĩ waku tũthĩ bũrũri witũ.’ ²⁰ Na rĩrĩ, Sihoni ndaigana kwĩhoka Isiraeli mahĩtũkĩre bũrũri wake. Akĩũngania ita rĩake rĩothe na akĩamba hema kũu Jahazu, na akĩhũurana na Isiraeli.

²¹ “Nake Jehova, Ngai wa Isiraeli, akĩneana Sihoni na andũ ake othe moko-inĩ ma Isiraeli, makĩmahoota. Isiraeli makĩyoera bũrũri wothe wa Aamori arĩa maatũũraga bũrũri ũcio, ²² magĩtũnyana guothe kuuma Arinoni nginya Jaboku, na kuuma werũ-inĩ nginya Jorodani.

²³ “Na rĩrĩ, kuona atĩ Jehova, Ngai wa Isiraeli nĩwe ũingatĩte Aamori akameheria mbere ya andũ ake Isiraeli-rĩ, wee ũkĩrĩ na kĩhooote kĩrĩkũ gĩa kũwĩgwatĩra? ²⁴ Kai ũtangĩoya kĩria Kemoshu ngai yaku ikũheete?”

Ithuĩ na ithuĩ twĩgwatĩre kĩrĩa gĩothe Jehova Ngai witũ atũheete. ²⁵ Anga wee nĩũkĩrĩte Balaki mũrũ wa Ziporu, mũthamaki wa Moabi? Nĩ kũrĩ hĩndĩ arĩ ahaarana na Isiraeli kana akĩrũa nao? ²⁶ Handũ ha mĩaka magana matatũ Isiraeli matũũrĩte kũu Heshiboni, na Aroeri, na matũũra marĩa mothe magũthiũrũkĩrie, na matũũra mothe marĩa marĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Arinoni. Nĩ kĩĩ kĩagĩririe ũmeyoere rĩngĩ hĩndĩ ĩyo? ²⁷ Nĩ ndikũhĩĩrie, no wee nĩũranjĩka ũũru nĩ ũndũ wa kũndehera mbaara. Reke Jehova, ũrĩa mũtuithania, atuithanie ciira ũyũ ũmũthĩ gatagatĩ ka andũ a Isiraeli na Aamoni.”

²⁸ O na kũrĩ ũguo, mũthamaki wa Amoni ndaigana kũrũmbũiya ndũmĩrĩri ĩyo aatũmĩrwo nĩ Jefitha.

²⁹ Hĩndĩ ĩyo Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩa Jefitha. Akĩringa Gileadi na Manase, akĩhĩtũkĩra Mizipa ya Gileadi, na kuuma kũu agĩthĩ gũkora Aamoni. ³⁰ Nake Jefitha akĩhĩta mwĩhĩta mbere ya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Ũngĩneana Aamoni moko-nĩ makwa-rĩ, ³¹ o kĩrĩa gĩkoima nja na mũrango wa nyũmba yakwa kindũnge rĩrĩa ngaacooka hootanĩte kuuma kũrĩ Aamoni, gĩgaatuĩka kĩa Jehova, na nĩngakĩruta gĩtuĩke igongona rĩa njino.”

³² Nake Jefitha agĩthĩ kũhũũrana na Aamoni, nake Jehova akĩmaneana moko-inĩ make. ³³ Agĩthũkangia matũũra mĩrongo ĩrĩ kuuma Aroeri nginya gũkuhĩ na Minithu, o nginya Abeli-Karamimu. ũguo nĩguo Isiraeli maatooririe Aamoni.

³⁴ Hĩndĩ ĩrĩa Jefitha aacookire gwake mũciĩ kũu Mizipa-rĩ, nũũ wagĩũkire kũmũtũnga tiga mwarĩ, akĩmũinagĩra na akĩhũũraga tũhembe! Nake aarĩ mwana wa mũmwẽ. Tiga o we wiki, Jefitha ndaarĩ na kahĩ kana kairĩtu. ³⁵ Rĩrĩa aamuonire-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Ũũ! Mwarĩ wakwa! Nĩwandua mũndũ mũthĩĩniku na mũnyamarĩku nĩ ũndũ nĩndĩhĩtite mwĩhĩtwa harĩ Jehova ũrĩa itangĩaga kũhingia.”

³⁶ Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Baba, wee nĩweehĩtĩre mwĩhĩtwa kũrĩ Jehova. Njĩka o ta ũrĩa weranĩire, kuona atĩ Jehova nĩakũrĩhĩria harĩ Aamoni thũ ciaku.” ³⁷ Nĩngĩ akiuga atĩrĩ, “No nĩngũkũũria ũnjĩtĩkĩrie ũndũ ũyũ ũmwe: ũũhe mĩeri ĩrĩ ngacangacange irĩma-inĩ na ndĩre hamwe na arata akwa, tondũ ndikaahika.”

³⁸ Akĩmwĩra atĩrĩ, “No ũthĩ.” Akĩmwĩtĩkĩria athĩ mĩeri ĩrĩ. We marĩ na airĩtu acio angĩ magĩthĩ irĩma-inĩ, makĩrĩranĩra tondũ ndarĩ hĩndĩ angĩkaahika. ³⁹ Thuutha wa mĩeri ĩyo ĩrĩ, agĩcooka kũrĩ ithe, nake akĩmwĩka o ta ũrĩa eehĩtite. Nake aarĩ mũrĩtu gathirange.

Kuumanagia na ũndũ ũcio, ũgĩtuĩka mũtugo wa andũ a Isiraeli, ⁴⁰ atĩ o mwaka airĩtu a Isiraeli mathiĩage nja mũthenya ĩna kũrĩrĩkana mwarĩ wa Jefitha ũcio Mũgileadi.

12

Jefitha na Efraimu

¹ Na rĩrĩ, andũ a Efraimu magĩcookanĩrĩria ikundi ciao cia ita, na makĩringa mũrĩmo wa Zafoni makĩra Jefitha atĩrĩ, “Wathĩre kũhũũrana na Aamoni na ndwatwĩtĩre tũthĩ nawe nĩkĩ? Tũgũgũcina hamwe na nyũmba yaku.”

² Jefitha akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ na andũ akwa tũraarĩ na kĩgiano kĩnene na Aamoni, na o na gũtuĩka nĩndetanire, inyuĩ mũtiahonokirie kuuma moko-inĩ mao. ³ Rĩrĩa ndonire atĩ mũtindeithia-rĩ, ngĩtwarĩrĩa ũgwati-inĩ wa gĩkuũ, ngĩringa mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ ngahũũrane na Aamoni, nake Jehova akĩhotanĩra kũrĩ o. Rĩu-rĩ, mũgiũkĩte ũmũthĩ kũhũũrana na nĩ nĩkĩ?”

⁴ Jefitha agĩcookanĩrĩria andũ a Gileadi, makĩhũũrana na andũ a Efiraimu. Nao andũ a Gileadi makĩmahũũra mũno tondũ andũ a Efiraimu nĩmoigĩte atĩrĩ, “Inyuĩ Agileadi aya nĩ kũũra mworire kuuma kũrĩ Efiraimu na Manase.” ⁵ Nao Agileadi makĩgwatĩra mariũko ma Rũũ rwa Jorodani marĩa maaringĩrĩre kũu Efiraimu, na rĩrĩa rĩothe mũndũ wa Efiraimu ũrĩa watigaire oiga atĩrĩ, “Reke ninge mũrĩmo ũrĩa ũngĩ,” Nao andũ a Gileadi makamũũria atĩrĩ, “Wee ũrĩ Mũefiraimu?” Nake angĩacookirie oige, “Aca,” ⁶ makamwĩra atĩrĩ, “Nĩ wega, kiuge, ‘Shibolethu’.” Nake angĩoigire, “Sibolethu,” tondũ ndangĩahotire kũgweta kiugo kũu wega, makamũnyiita na makamũũragĩra kũu mariũko-inĩ ma Rũũ rwa Jorodani. Aefiraimu 42,000 makĩũragwo ihinda-inĩ rĩu.

⁷ Jefitha agĩtiirĩrĩa Isiraeli mĩaka itandatũ. Jefitha ũcio Mũgileadi agĩcooka agĩkua, na agĩthikwo itũũra-inĩ rĩmwe rĩa kũu Gileadi.

Ibizani, na Eloni, na Abidoni

⁸ Thuutha wake, Ibizani wa kũu Bethlehemu agĩtiirĩrĩa Isiraeli. ⁹ Nake aarĩ na aanake mĩrongo itatũ na airĩtu mĩrongo itatũ. Akĩheana airĩtu ake mahikio nĩ arĩa maarĩ nja ya mũhĩrĩga wake, nao aanake ake akĩmarehere airĩtu mĩrongo itatũ kuuma nja ya mũhĩrĩga wake matuĩke atumia ao. Ibizani agĩtiirĩrĩa Isiraeli mĩaka mũgwanja. ¹⁰ Ibizani agĩcooka agĩkua, na agĩthikwo kũu Bethlehemu.

¹¹ Thuutha wake, Eloni ũrĩa Mũzebuluni agĩtiirĩrĩa Isiraeli mĩaka ikũmi. ¹² Eloni agĩcooka agĩkua, na agĩthikwo kũu Aijaloni bũrũri-inĩ wa Zebuluni.

¹³ Thuutha wake, Abidoni mũrũ wa Hileli, kuuma Pirathoni, agĩtiirĩrĩa Isiraeli. ¹⁴ Nake aarĩ na aanake mĩrongo ĩna na ciana ciao mĩrongo itatũ, nao maakuuagwo nĩ ndigiri mĩrongo mũgwanja. Agĩtiirĩrĩa Isiraeli mĩaka ĩnana. ¹⁵ Abidoni mũrũ wa Hileli agĩcooka agĩkua, agĩthikwo Pirathoni kũu Efiraimu, bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Aamaleki.

13

Gũciarwo gwa Samusoni

¹ O rĩngĩ andũ a Isiraeli magĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, na nĩ ũndũ wa ũguo Jehova akĩmaneana moko-inĩ ma Afilisti handũ ha mĩaka mĩrongo ĩna.

² Mũndũ ũmwe warĩ wa Zora, wetagwo Manoa kuuma mũhĩrĩga wa Adani, aarĩ na mũtumia warĩ thaata watũũrĩte atarĩ na mwana. ³ Mũraika wa Jehova akĩmuumĩrĩa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūrĩ thaata na ndũrĩ mwana, no nĩũkũgĩa nda ũciare kahĩ. ⁴ Na rĩrĩ, wĩmenyerere ndũkananyue ndĩbei kana kĩndũ o gĩothe kĩgagatu, na ndũkanarĩe kĩndũ o gĩothe kĩrĩ thaahu, ⁵ tondũ wee nĩũkũgĩa nda na ũciare kahĩ. Gũtirĩ kanyũi gakaahũthĩrwo mũtwe-inĩ wake, nĩ ũndũ kahĩ kau gagaatuĩka Mũnazirĩ wamũrĩrwo Ngai kuuma gũciarwo, na nĩakambĩrĩria kũhonokia Isiraeli kuuma moko-inĩ ma Afilisti.”

⁶ Hĩndĩ ĩyo mũtumia ũcio agĩthĩ kũrĩ mũthuuriwe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũndũ wa Ngai nĩokire kũrĩ nĩ. Ekuonekaga ahaana ta mũraika wa

Ngai wa gwĩtigĩrwo mũno. Ndinamũuria kũria oimĩte, nake ndananjĩira rĩtwa rĩake. ⁷ No nĩanjĩirire atĩrĩ, 'Nĩukũgĩa nda na ũciare kahĩ. Nĩ ũndũ wa ũguo, ndũkanyue ndibeĩ kana kĩndũ kĩgagatu, o na ndũkarĩe kĩndũ o gĩothe kĩrĩ thaahu, tondũ kahĩ kau gagaakorwo karĩ Mũnaziri wa Ngai kuuma gũciarwo nginya mũthenya wako wa gũkua.' "

⁸ Hĩndĩ iyo Manoa akĩhooya Jehova: "Mwathani nĩndagũthaita, reke mũndũ ũcio wa Ngai ũgũtũmĩte kũrĩ ithuĩ oke rĩngĩ nĩguo atũrute ũria tũkũrera kahĩ karĩa gagaaciarwo."

⁹ Ngai akĩigua Manoa, na mũraika wa Ngai agĩũka rĩngĩ kũrĩ mũtumia rĩria aarĩ mũgũnda-inĩ; no mũthuuriwe Manoa ndaarĩ hamwe nake.

¹⁰ Nake mũtumia akĩhiũha gũthĩ kwĩra mũthuuriwe, "Mũndũ ũria wanyumĩrĩre mũthenya ũria ũngĩ-rĩ, arĩ haha!"

¹¹ Manoa agĩũkĩra, akĩrũmĩrĩra mũtumia wake. Rĩria aakinyire harĩ mũndũ ũcio-rĩ, akĩmũuria atĩrĩ, "We nĩwe waririe na mũtumia wakwa?"

Nake akiuga atĩrĩ, "Ĩ, nĩ nĩ."

¹² Nĩ ũndũ ũcio Manoa akĩmũuria atĩrĩ, "Hĩndĩ irĩa ciugo ciaku ikaahinga-rĩ, watho wa mũtũũrĩre wa kahĩ gaka na wĩra wako ũgaaakorwo ũrĩ ũrĩkũ?"

¹³ Mũraika wa Jehova agĩcookia atĩrĩ, "Mũtumia waku no nginya eeke ũria wothe ndĩmwĩrite. ¹⁴ Ndakarĩe kĩndũ o gĩothe kiumĩte mũthabĩbũ-inĩ, kana anyue ndibeĩ o yothe, kana kĩndũ kĩngĩ gĩa kũnyua kĩgagatu kana arĩe kĩndũ o gĩothe kĩrĩ thaahu. No nginya eeke maũndũ mothe marĩa nĩ ndĩmwathĩte."

¹⁵ Manoa akĩra mũraika wa Jehova atĩrĩ, "No twende ũikare nginya tũgũthĩnjĩre koori."

¹⁶ Mũraika wa Jehova agĩcookia atĩrĩ, "O na wangiria thĩ, ndikũria irio ciaku. No wahaarĩria igongona rĩa njino-rĩ, rĩu rĩrutĩre Jehova." (Manoa ndaigana gũkũũrana atĩ ũcio aarĩ mũraika wa Jehova.)

¹⁷ Nake Manoa agĩtũria ũhoru kuuma kũrĩ mũraika wa Jehova akĩmũuria atĩrĩ, "Wee wĩtagwo atĩa, nĩguo tũgaagũtĩia hĩndĩ irĩa kiugo gĩaku gĩgaatuĩka kĩa ma?"

¹⁸ Nake agĩcookia atĩrĩ, "Nĩ kũ gĩgũtũma ũnjũurie rĩtwa rĩakwa? Ndũngĩhota kũrĩmenya, nĩ rĩa magegania." ¹⁹ Hĩndĩ iyo Manoa akĩoya koori hamwe na mũtu wa igongona, agĩcirutĩra Jehova igũrũ rĩa ihiga. Nake Jehova agĩũka ũndũ wa magegania o Manoa na mũtumia wake meroreire: ²⁰ O rũrĩrĩmbĩ rũkĩrĩmbũkaga kuuma kĩgongona-inĩ rũrorere igũrũ-rĩ, mũraika wa Jehova akĩambatĩra rũrĩrĩmbĩ-inĩ rũu. Nake Manoa na mũtumia wake mona ũguo, makĩgũũthia magĩturumithia mothĩũ mao thĩ. ²¹ Rĩria mũraika ũcio wa Jehova aagire gũcooka kwĩyonithania kũrĩ Manoa na mũtumia wake, Manoa akĩmenya atĩ ũcio aarĩ mũraika wa Jehova.

²² Akĩra mũtumia wake atĩrĩ, "Ithuĩ rĩu no tũgũkua, tondũ nĩtuonete Ngai!"

²³ No mũtumia wake akĩmũcookeria atĩrĩ, "Korwo Jehova nĩegũtũite gũtũũraga-rĩ, ndangĩtikĩrĩre igongona rĩa njino na igongona rĩa mũtu kuuma moko-inĩ maitũ, o na kana atuonie maũndũ maya mothe kana gũtwĩra ũguo aatwĩra rĩu."

²⁴ Mũtumia ũcio agĩciara kahĩ na agĩgatua Samusoni. Gagĩkũra, nake Jehova agĩkarathima, ²⁵ nake Roho wa Jehova akĩambĩrĩria gũkaarhũra o hĩndĩ iyo kaarĩ kũu Mahane-Dani, gatagatĩ ga Zora na Eshĩtaoli.

14

Ūhiki wa Samusoni

¹ Na rĩrĩ, Samusoni agĩkũrũka agĩthĩ Timina,* na kũu akĩona mũirĩtu Mũflisti. ² Acooka mũciĩ, akĩra ithe na nyina atĩrĩ, “Ninyonete mũndũ-wa-nja Mũflisti kũu Timina; rĩu-rĩ, ngũrĩrai we atũike mũtumia wakwa.”

³ Ithe na nyina makĩmũcookeria atĩrĩ, “Kaĩ gũtarĩ mũndũ-wa-nja ũngũtũkĩrĩka gatagatĩ-inĩ ka andũ a mũhĩrĩga wanyu o na kana gatagatĩ-inĩ ka andũ aitũ othe? No nginya ũthĩi kwa Afilisti acio mataruaga ũgĩre mũtumia kuo?”

No Samusoni akĩra ithe atĩrĩ, “Ngũrĩra ũcio. Ūcio nowe ũnjagĩrĩre.” ⁴ (Acari ake matiamenyaga atĩ ũndũ ũcio woimĩte kũrĩ Jehova, ũria wacaragia handũ ha kũrutia Afilisti amokĩrĩre, nĩ ũndũ hĩndĩ iyo Afilisti nĩo maathaga Isiraeli.) ⁵ Samusoni agĩkũrũka Timina marĩ hamwe na ithe na nyina. Na rĩrĩa makuhĩrĩrie mĩgũnda ya mĩthabibũ ya Timina-rĩ, o rĩmwe kĩana kĩa mũrũthĩ† gĩgũka na kũrĩ we kĩmũraramiire. ⁶ Roho wa Jehova agĩuka igũrũ rĩake na hinya nginya agĩtarũranga mũrũthĩ ũcio na moko matheri o ta ũria angĩtarũranga koori. No ndaigana kwĩra ithe o na kana nyina ũrĩa ekĩte. ⁷ Nake agĩcooka agĩkũrũka makĩaranĩria na mũndũ-wa-nja ũcio, na akĩmwenda.

⁸ Thuutha ũcio, rĩrĩa aacookaga akamũhikie-rĩ, agĩkerũra oone kĩimba kĩa mũrũthĩ ũcio. Thĩnĩ wakĩo haarĩ na mũrumbĩ wa njũkĩ na ũũkĩ, ⁹ ũrĩa aatahire na hĩ, agĩthĩi akĩrĩaga. Na rĩrĩa aakinyĩrĩre acari ake, akĩmagaĩra ũũkĩ ũcio o nao makĩũria. Nowe ndaigana kũmeera atĩ aarutĩte ũũkĩ ũcio kĩimba-inĩ kĩa mũrũthĩ.

¹⁰ Na rĩrĩ, ithe agĩkũrũka akoone mũndũ-wa-nja ũcio. Nake Samusoni akĩrugithia iruga kũu, o ta ũria warĩ mũtugo wa ahikania. ¹¹ Na rĩrĩa andũ maamuonire, makĩmũhe aanake mĩrongo itatũ maikare nake.

¹² Samusoni akĩmeera atĩrĩ, “Rekei ndĩmũgwatie ndaĩ, muona mwamĩtaũra mĩthenya-inĩ ĩno mũgwanja ya iruga-rĩ, nĩngamũhe nguo cia gatani mĩrongo itatũ na nguo cia kũgarũrĩra mĩrongo itatũ. ¹³ Mwaremwo nĩ kũmĩtaũra-rĩ, no nginya mũũhe nguo cia gatani mĩrongo itatũ, na nguo cia kũgarũrĩra mĩrongo itatũ.”

Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Ta gĩtũgwatie ndaĩ iyo yaku, tũmĩgue.”

¹⁴ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Kuuma nyamũ ndĩani, gũkiuma kĩndũ kĩngĩrĩo;

kuuma kũrĩ nyamũ ĩrĩ hinya, gũkiuma kĩndũ kĩrĩ mũrĩo.”
Na handũ ha mĩthenya itatũ, matĩahotete kũmĩtaũra.

¹⁵ Naguo mũthenya wa ĩna wakinya, makĩra mũtumia wa Samusoni atĩrĩ, “Heenereria mũthuuriguo nĩguo atũtaũrĩre ndaĩ iyo, kana tũgũcine wee na nyũmba ya thoguo nginya mũkue. Anga mũtwĩtĩte gũkũ nĩguo mũtũtũnye indo ciitũ?”

¹⁶ Nake mũtumia wa Samusoni akĩgũithia harĩ we, akĩrĩraga akiugaga atĩrĩ, “Wee nĩũũthũire! Wee ndũnyendete o na atĩa. Ūgwatĩtie andũ aitũ ndaĩ, na nĩũregete kũndaũrĩra ndaĩ iyo.”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “O na baba na maitũ ndimataũrĩre, wee-rĩ, ngũgĩgũtaũrĩra nĩkĩ?” ¹⁷ Akĩrĩra mĩthenya iyo yothe mũgwanja ya iruga rĩu, na mũthenya wa mũgwanja Samusoni akĩmũbũrĩra, nĩ ũndũ wa ũria aikarire akĩmũringagĩrĩria. Nake mũtumia ũcio agĩcooka agĩtaarĩria andũ ao ndaĩ iyo.

* **14:1** Timina rĩarĩ itũũra thĩnĩ wa Dani (Josh 19:43); Afilisti nĩo maikaraga kuo gũtanatunyanwo nĩ andũ a Isiraeli. † **14:5** Ihinda rĩrĩ nĩ gwakoragwo na mũrũthĩ mĩngĩ mwena wa gũthini wa Palestina.

18 Riũa rĩtanathũa mũthenya ũcio wa mũgwanja, andũ a itũũra rĩu makĩmũũria atĩrĩ,

“Nĩ kĩrĩ kĩrĩ mũrĩo gũkĩra ũũkĩ?”

Nĩ kĩrĩ kĩrĩ hinya gũkĩra mũrũũthi?”

Nake Samusoni akĩmeera atĩrĩ,

“Korwo mũtinarĩma na moori yakwa-rĩ,
mũtingĩahota gũtaũra ndaĩ yakwa.”

19 Nake Roho wa Jehova agũka igũrũ rĩa Samusoni na hinya mũno. Nake agũkũrũka nginya Ashikeloni,[‡] akĩũraga andũ mũrongo itatũ akuo, akĩmatunya indo ciao, na akĩheana nguo ciao kũrĩ arĩa maataũrite ndaĩ iyo. Na akĩambata agĩthĩ gwa ithe mũciĩ arakarĩte mũno.

20 Nake mũtumia ũcio wa Samusoni akĩheanwo kũrĩ mũratawe ũrĩa wamũrũgamĩrĩre ũhiki-inĩ wake.

15

Samusoni Kwĩrĩhĩria kũrĩ Afilisti

1 Thuutha ũcio, ihinda-inĩ rĩa magetha ma ngano-rĩ, Samusoni akĩoya koori na agĩthĩ gũceerera mũtumia wake.* Akiuga atĩrĩ, “Ngũthĩ ndoonye kanyũmba-inĩ ka mũtumia wakwa.” No ithe wa mũtumia ũcio akĩmũgĩria atoonye kuo.

2 Ithe akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ndaarĩ na ma atĩ nĩwamũthũũrĩre biũ, ngĩkĩmũheana kũrĩ mũrataguo. Githĩ mwarĩ wa nyina ũrĩa mũnini ndakĩrĩ mũthaka kũrĩ we? Kĩmuoe ithenya rĩaake.”

3 Samusoni akĩmeera atĩrĩ, “Rĩu ndĩ na kĩhooto gĩa kwĩrĩhĩria harĩ Afilisti; ti-itherũ nĩngũmeka ũũru biũ.” 4 Nĩ ũndũ ũcio akĩumagara, akĩnyĩta mbwe magana matatũ, agĩciohithania mũting’oe igĩrĩ igĩrĩ. Agĩcooka akĩoherera gĩcinga harĩ o mũting’oe iyo iĩrĩ iĩrĩ, 5 akĩgwatia icinga icio mwaki na akĩrekereria mbwe icio ngano-inĩ ya Afilisti irĩa yarĩ mĩgũnda. Agĩcina itĩia cia ngano irĩa yarũgamĩtio mũgũnda na ngano irĩa itaarĩ ngethe, na agĩcina mũgũnda ya mũthabĩbũ na ya mũtamaiyũ.

6 Rĩria Afilisti mooririe atĩrĩ, “Nũũ wĩkĩte ũũ?” Makĩrwo atĩrĩ, “Nĩ Samusoni, mũthoni-we wa mũndũ ũrĩa Mũtimina, tondũ mũtumia wake nĩaherwo mũratawe.”

Nĩ ũndũ ũcio Afilisti makĩambata na magĩcina mũtumia ũcio o na ithe nginya magĩkua. 7 Nake Samusoni akĩmeera atĩrĩ, “Kuona atĩ nĩ ũguo mweka, ndikũmũtigithĩria nginya ndĩrĩhĩrie kũrĩ inyuũ.”

8 Agĩkĩmatharĩkĩra na ũũru mũnene na akĩũraga aingĩ ao. Agĩcooka agũkũrũka na agũkĩra ngurunga-inĩ ya ihiga rĩa Etamu.

9 Nao Afilisti makĩambata na makĩamba hema kũu Juda, makĩaragana gũkuhĩ na Lehi. 10 Nao andũ a Juda makĩũria atĩrĩ, “Mũũkĩte kũhũũrana na ithuũ nĩkĩ?”

Nao magĩcookia atĩrĩ, “Tũũkĩte kũnyĩta Samusoni, tũmwĩke o ta ũrĩa aatwĩkire.”

11 Hĩndĩ iyo andũ ngiri ithatũ kuuma Juda magĩkũrũka nginya ngurunga-inĩ ya ihiga rĩa Etamu na makĩra Samusoni atĩrĩ, “Kai wee ũtakũũranĩte atĩ Afilisti nĩo matwathaga? Nĩ atĩa ũtwĩkĩte?”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ndĩmekĩte o ta ũrĩa maanjĩkire.”

12 Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũũkĩte gũkuoha tũkũneane kũrĩ Afilisti.”

‡ 14:19 Ashikeloni rĩarĩ itũũra rĩa Afilisti. * 15:1 Kĩhiko kĩa mũthemba ũyũ kĩaheanagĩrwo koori ka mbũri, na mũrĩtu aikaraga gwa ithe. Ithe wa mũrĩtu ndaaracagĩrio, no niarehagĩrwo iheo rĩria mũthuuri wa mũrĩtu wake oka gũceera.

Samusoni akiuga atĩrĩ, “Mwĩhĩtei atĩ ti inyuĩ mũkũnjũraga.”

¹³ Nao magĩcookia atĩrĩ, “Nĩtwetĩkĩra, ithuĩ no gũkuoha tũgũkuoha tũkũneane kũrĩ o. Ithuĩ tũtigũkũura.” Nĩ ũndũ ũcio makĩmuoha na mĩkanda ĩrĩ mĩerũ na makĩmwambatia kuuma rwaro-inĩ rũu rwa ihiga. ¹⁴ Rĩrĩa aakuhĩriirie Lehi-rĩ, Aflisti acio magĩũka na kũrĩ we makĩanagĩrĩra. Roho wa Jehova agĩũka igũrũ riake na hinya mũno. Mĩkanda ĩrĩa oohetwo moko nayo igĩtuĩkanga o ta ũguta mũhiũ, nayo mĩhĩndo iyo ikĩgũa kuuma moko-inĩ make. ¹⁵ Akĩona rũkambucu rwa ndigiri rũtaarĩ rũkũrũ, akĩrũhuria na akĩũraga andũ ngiri ĩmwe.

¹⁶ Hĩndĩ iyo Samusoni akiuga atĩrĩ,
“Njũragĩte andũ na rũkambucu rwa ndigiri†
hĩba na hĩba.

Njũragĩte andũ ngiri ĩmwe
na rũkambucu rwa ndigiri.”

¹⁷ Rĩrĩa aarĩkirie kwaria-rĩ, agĩte rũkambucu rũu; naho handũ hau hagĩtwo Ramathu-Lehi.

¹⁸ Na tondũ aarĩ mũnyootu mũno, agĩkaĩra Jehova, akiuga atĩrĩ, “Nĩũheete ndungata yaku ũhootani mũnene ũũ. No nginya rĩu ngue nĩ nyoota ngwe moko-inĩ ma andũ arĩa mataruaga?” ¹⁹ Hĩndĩ iyo Ngai agĩthikũria irima kũu Lehi, rikiuma maaĩ. Rĩrĩa Samusoni aanyuire, agĩcookererwo nĩ hinya na akĩarahũka. Nĩ ũndũ ũcio gĩthima kũu gĩgĩtwo Eni-Hakore. Na kĩrĩ o ho kũu Lehi.

²⁰ Samusoni aatiirĩriire Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩrĩ matukũ-inĩ ma Aflisti.

16

Samusoni na Delila

¹ Mũthenya ũmwe Samusoni nĩathiire Gaza, akĩona mũmaraya kuo. Agĩtoonya gwake nĩguo akome nake. ² Andũ a Gaza makĩtwo atĩrĩ, “Samusoni arĩ gũkũ!” Nĩ ũndũ ũcio magĩthiũrũkĩria handũ hau, makĩraara mamuohetie ũtukũ wothe kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene. Nao matiigana kwehera ho ũtukũ ũcio, nĩ ũndũ moigĩte atĩrĩ, “Rũciinĩ gwakĩa, nĩtũkaamũũraga.”

³ Nowe Samusoni aakomire kuo nginya ũtukũ gatagatĩ. Agĩcooka agĩũkĩra akĩnyũta mĩrango ya kĩhingo gĩa itũũra rĩu inene, hamwe na itugĩ ciayo cieri, agĩcimunyanĩria na igera ciothe. Agĩciigĩrĩra ciande, agĩcitwara kĩrima-igũrũ kĩria king’etheire Heberoni.

⁴ Thuutha ũcio, nĩagĩire ũrata na mũndũ-wa-nja kũu gĩtuamba-inĩ gĩa Soreki na rĩitwa riake eetagwo Delila. ⁵ Nao aathani a Aflisti* magĩthiũ kũrĩ we, makĩmwĩra atĩrĩ, “Rora kana wahota kũmũheenereria, akwĩre hitho ya hinya ũcio wake mũnene, na ũrĩa tũngĩmũkĩria hinya nĩguo tũmuohe, tũmũtoorie. O ũmwe witũ nĩagakũhe cekeri ngiri ĩmwe na igana rĩmwe cia betha.†”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio Delila akĩra Samusoni atĩrĩ, “Njũra hitho ya hinya waku mũnene, na ũrĩa ũngĩohwo na ũtoorie.”

⁷ Nake Samusoni akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ o na ũrĩkũ angĩnjoha na nga mũgwanja cia mwogothano itarĩ nyũmithie-rĩ, niĩ ngwaga hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wothe.”

† 15:16 Na Kĩhibirania, kiugo ndigiri gĩtamũkagwo ta kiugo hĩba * 16:5 Bũrũri wa Aflisti warĩ wa ngwatanĩro ya matũũra matano, namo matũũra macio maathagwo nĩ aathani atano. † 16:5 nĩ ta kilo 13

8 Hĩndĩ ĩyo aathani a Afilisti makĩmũrehere nga mũgwanja iria itaari nyũmithie, nake akĩmuoha nacio. 9 Nao andũ mehithite thĩnĩ wa nyũmba-rĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!” Nowe agĩtuanga nga icio na ũhũthũ o ta ũrĩa rĩrigi rũtuĩkaga rwahutia rũrĩrĩmbĩ rwa mwaki. Nĩ ũndũ ũcio hito ya hinya wake ndĩamenyekire.

10 Nake Delila akĩra Samusoni atĩrĩ, “Nĩndũite mũndũ mũkĩgu; ũkaheenia. Ndagũthaitha njĩra kĩrĩa ũngĩohwo nakĩo.”

11 Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ o na ũrĩkũ angĩnjoha wega na mĩhĩndo mĩerũ itarĩ yahũthĩrwo, nĩngwaga hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wothe.”

12 Nĩ ũndũ ũcio Delila akĩoya mĩhĩndo mĩerũ na akĩmuoha nayo. Hĩndĩ ĩyo, andũ mehithite nyũmba thĩnĩ-rĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!” Nowe agĩtuanga mĩhĩndo ĩyo kuuma moko-inĩ make o ta ũrĩa angĩtuanga uthi.

13 Delila agĩcooka akĩra Samusoni atĩrĩ, “Nginya rĩu ũkoretwo ũkĩndua mũndũ mũkĩgu, ũkaaheenia. Njĩra kĩrĩa ũngĩohwo nakĩo.”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ũngĩogotha makundo maya mũgwanja ma njuĩrĩ ya mũtwe wakwa ndigi-inĩ, ũciugĩrĩre mũtambo-inĩ wa gũtuma taama na ũcĩrũmie na higĩ, nĩ nĩngwaga hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wothe.” Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa aakomete-rĩ, Delila akĩoya makundo mũgwanja ma njuĩrĩ cia mũtwe wake, agĩciogothania na ndigi, 14 na agĩcĩrũmia na higĩ.

Agĩcooka akĩmwĩra o rĩngĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!” Nake Samusoni akĩarahũka toro, na akĩguucia higĩ ĩyo, o na mũtambo ũrĩa warĩ na ndigi.

15 Agĩcooka akĩmũria atĩrĩ, “Wahota atĩa kuuga atĩ nĩnyendete, rĩrĩa ũtangĩhoka? Rĩrĩ nĩ riita rĩa gatatu ũndũite mũndũ mũkĩgu, na ndũrĩ wanjĩra hito ya hinya ũcio waku mũnene.” 16 Nĩ ũndũ wa ũrĩa aamũgiaga na akamũtĩndĩrĩra mũthenya o mũthenya, akĩmũnogia o nginya hakuhi gũkua.

17 Nĩ ũndũ ũcio Samusoni akĩmwĩra maũndũ mothe. Akiuga atĩrĩ, “Mũtwe ũyũ wakwa ndũrĩ wenjwo nĩ ũndũ-rĩ, nĩ ndũire ndĩ Mũnaziri wamũrĩrwo Ngai kuuma rĩrĩa ndaciarirwo. Ingĩenjwo-rĩ, hinya wakwa no ũnjeherere, na njage hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wothe.”

18 Na rĩrĩa Delila aamenyire atĩ nĩamwĩra maũndũ make mothe, agĩtũmanĩra aathani a Afilisti akĩmeera atĩrĩ, “Cookai riita rĩngĩ rĩmwe, nĩ ũndũ nĩanjĩrite maũndũ mothe.” Nĩ ũndũ ũcio aathani acio a Afilisti magĩcooka makuũite betha na moko. 19 Nake Delila agĩtũma Samusoni akome ciero-inĩ ciake, agĩta mũndũ ũmwe amwenje makundo mothe mũgwanja ma njuĩrĩ yake, nao makĩambĩrĩria kũmũtooria. Naguo hinya wake ũkĩmuuma.

20 Hĩndĩ ĩyo akĩmwĩra atĩrĩ, “Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!”

Nake agĩkĩra kuuma toro, agĩcĩria atĩrĩ, “Nĩnguuma nja o ta tene na ndĩribaribe, ndĩohore.” No rĩrĩ, ndaamenyete atĩ Jehova nĩamwehereire.

21 Hĩndĩ ĩyo Afilisti makĩmũnyiita na hinya, makĩmũkũra maito na makĩmũkũrũkia Gaza. Makĩmuoha na mĩnyororo ya gĩcango, na makĩmũga athĩage ngano arĩ kũu njeera. 22 No rĩrĩ, njuĩrĩ ya mũtwe wake ikĩambĩrĩria gũkũra rĩngĩ, thuutha wa kwenjwo.

23 Na rĩrĩ, aathani a Aflisti makũũngana nĩguo marutĩre Dagoni ngai yao[‡] igongona inene na makũũgũire, makiugaga atĩrĩ, “Ngai iitũ nĩneanĩte Samusoni thũ iitũ, moko-inĩ maitũ.”

24 Rĩrĩa andũ maamuonire, makĩgooca ngai ĩyo yao makiugaga atĩrĩ, “Ngai iitũ nĩneanĩte thũ iitũ moko-inĩ maitũ, thũ ĩrĩa yathũkangirie bũrũri witũ na ĩkĩũraga andũ aitũ aingĩ.”

25 Na rĩrĩa ngoro ciao ciacanjamũkĩte, makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Rehei Samusoni nĩguo oke atũkenie.” Nĩ ũndũ ũcio makĩruta Samusoni njeera, nake agĩka maũndũ ma mathekania.

Rĩrĩa maamũrũgamirie gatagatĩ-inĩ ga itugĩ-rĩ, 26 Samusoni akĩra ndungata ĩrĩa yamũnyiitĩte guoko atĩrĩ, “Njiga harĩa ingĩhota kũhutia itugĩ iria inyĩitĩrĩre hekarũ, nĩgeetha ndĩtiranie nacio.” 27 Na rĩrĩ, hekarũ ĩyo yaiyũrĩte arũme na andũ-a-nja; na aathani othe a Aflisti maarĩ kuo, na nyũmba igũrũ kwarĩ na arũme na andũ-a-nja ta ngiri ithatũ meroreire Samusoni agĩka maũndũ ma kũmakenia. 28 Samusoni akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Mwathani Jehova, ndirikana. Wee Ngai, ndagũthaitha ũnjĩkĩre hinya o ihinda rĩngĩ rĩmwe, na ũreke ndĩrĩhĩrie kũrĩ Aflisti na igũtha rĩmwe nĩ ũndũ wa maitho makwa meerĩ.” 29 Hĩndĩ ĩyo Samusoni akĩnyiita itugĩ icio cieri cia gatagatĩ iria ciarũgamĩtie hekarũ ĩyo. Agĩtirania nacio, kĩmwe agĩkĩnyiita na guoko gwake kwa ũrĩo na kĩrĩa kĩngĩ na guoko gwake kwa ũmotho, 30 Samusoni akiuga atĩrĩ, “Reke ngue hamwe na Aflisti!” Agĩcooka agĩcitĩndĩka na hinya wake wothe, nayo hekarũ ĩkĩgwĩra aathani acio hamwe na andũ othe arĩa maarĩ thĩni wayo. Nĩ ũndũ ũcio akĩũraga andũ aingĩ agĩkua gũkĩra arĩa ooragire arĩ muoyo.

31 Nao ariũ a ithe na nyũmba yothe ya ithe magĩkũrũka makamũgũire. Makĩmũkuua makĩmũnũkia na makĩmũthika gatagatĩ ga Zora na Eshi-toali mbĩrĩra-inĩ ya ithe Manoa. Nake aatĩrĩrĩre Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩrĩ.

17

Mĩhianano ya Mika

1 Na rĩrĩ, mũndũ wetagwo Mika wa kuuma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu 2 akĩra nyina atĩrĩ, “Cekeri ngiri ĩmwe na igana rĩmwe cia betha* iria cioirwo kuuma kũrĩ we, na iria ndaiguire ũkĩrumanĩra kĩrumi-rĩ, nĩ nĩ ndĩ nacio; nĩ nĩ ndacioire.”

Nake nyina akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, Jehova arokũrathima.”

3 Rĩrĩa aacookirie cekeri icio ngiri ĩmwe na igana rĩmwe cia betha kũrĩ nyina-rĩ, nyina akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩndamũrĩra Jehova betha yakwa kũna nĩgeetha mũrũ wakwa athondeke mũhianano mũicũhie na mũhianano wa gũtwekio. Nĩngũgũcookeria.”

4 Nĩ ũndũ ũcio agĩcookia betha ĩyo kũrĩ nyina, nake nyina akĩoya cekeri magana meerĩ cia betha† na agĩcineana kũrĩ mũturi wa betha, ũria wacithondekire mũhianano wa gwacũho na mũhianano wa gũtwekio. Nayo ĩkĩgwo thĩni wa nyũmba ya Mika.

5 Na rĩrĩ, mũndũ ũcio wetagwo Mika nĩ aarĩ na ihooero, nake agĩthondeka ebodi, na mũhianano ĩmwe ya gũtwekio na agĩtua mũriũ ũmwe wake mũthĩnjĩri-ngai wake. 6 Matukũ-inĩ macio Isiraeli gũtiarĩ mũthamaki; o mũndũ ekaga ũrĩa oonaga kwagĩrĩre.

‡ 16:23 Dagoni nĩyo yarĩ ngai nene ya Aflisti; Dagoni na Kĩhibirania nĩ kuuga “ngano.” * 17:2 nĩ ta kilo 13 † 17:4 nĩ ta kilo igĩrĩ na robo (2:25)

⁷ Mũlawii ũmwe mwanake kuuma itũũra rĩa Bethlehemu ya Juda, watũuraga thĩinĩ wa mũhĩrĩga wa Juda, ⁸ akiuma itũũra-inĩ rĩu agĩthĩ gwetha kũndũ kũngĩ gwa gũtũũra. Ari njira-inĩ agĩkora nyũmba ya Mika irĩa yarĩ bũrũri-inĩ ũria wa irĩma wa Efiraimu.

⁹ Mika akĩmũũria atĩrĩ, “Wee uumĩte kũ?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ Mũlawii kuuma Bethlehemu ya Juda, na ndĩreetha kũndũ gwa gũtũũra.”

¹⁰ Nake Mika akĩmwĩra atĩrĩ, “Tũũrania na nĩ ũtuĩke baba na mũthĩnjĩri-ngai wakwa, na nĩndĩrĩkũheaga cekerĩ ikũmi cia betha[‡] o mwaka, na nguo ciaku cia kwĩhumba na irio cia kũria.” ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Mũlawii ũcio agĩtũũra gũtũũrania hamwe nake, na mwanake ũcio agĩtuĩka ta ũmwe wa ariũ ake. ¹² Ningĩ Mika akĩamũra Mũlawii ũcio, nake mwanake ũcio agĩtuĩka mũthĩnjĩri-ngai wake na agĩtũũra gwake mũciĩ. ¹³ Nake Mika akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩndamenya atĩ Jehova nĩekũnjĩka wega, nĩgũkorwo Mũlawii ũyũ nĩatuĩkĩte mũthĩnjĩri-ngai wakwa.”

18

Andũ a Dani gũtũũra Laishi

¹ Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio Isiraeli gũtiarĩ na mũthamaki.

Na matukũ-inĩ macio mũhĩrĩga wa Dani nĩwacaragia kũndũ kwao gwa gũtũũra, tondũ matiegwatuĩre igai rĩao gatagati-inĩ ka mũhĩrĩga ya Isiraeli. ² Nĩ ũndũ ũcio andũ a Dani magĩthuura njamba cia ita ithano kuuma Zora na Eshitaoli ithĩ igathigaane bũrũri ũcio na itũũria ũhoro. Andũ a mũhĩrĩga wa Dani makĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ, mũgatuĩrie ũhoro wa bũrũri ũcio.”

Andũ acio magĩtoonya bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Efiraimu na magĩkinya mũciĩ wa Mika kũria maaraĩrĩre ũtukũ ũcio. ³ Na rĩria maakuĩrĩre nyũmba ya Mika, magĩkũũrana mũgambo wa mwanake ũcio Mũlawii; nĩ ũndũ ũcio magĩtoonya kuo makĩmũũria atĩrĩ, “Nũũ wakũrehire gũkũ? Nĩ kĩĩ ũreka kũndũ gũkũ? Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ũkorwo ũrĩ gũkũ?”

⁴ Nake akĩmeera ũria Mika aamwĩkĩre, akĩmeera atĩrĩ, “We nĩanyandĩkĩte na nĩ ndĩ mũthĩnjĩri-Ngai wake.”

⁵ Nao magĩcooka makĩmwĩra atĩrĩ, “Twagũthaita ũtũtuĩrĩre ũhoro kũrĩ Ngai tũmenye kana rũgendo rwitũ nĩrũkũgaacĩra.”

⁶ Nake mũthĩnjĩri-Ngai ũcio akĩmacookeria atĩrĩ, “Thĩĩ na thayũ. Rũgendo rwanyu nĩ rwĩtikĩriku nĩ Jehova.”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio andũ acio atano makiuma kuo na magĩkinya Laishi, kũria maakorire atĩ andũ maatũuraga na thayũ matarĩ na ũgwati, o ta andũ a Sidoni, mategwĩkũũa na mategwĩtigĩra. Na tondũ bũrũri wao ndwarĩ kĩndũ waagaga, maarĩ atongu. Ningĩ maatũuraga kũraya na andũ a Sidoni, na matiatarainie na mũndũ o na ũrĩkũ.

⁸ Na rĩria maacookire Zora na Eshitaoli, ariũ a ithe makĩmooria atĩrĩ, “Mũronire atĩa?”

⁹ Magĩcookia atĩrĩ, “Ūkĩrai tũthĩĩ tũkamatharĩkĩre! Nĩtuonete atĩ bũrũri ũcio nĩ mwega mũno. Anga gũtirĩ ũndũ mũgwĩka? Mũtigatithie gũthĩĩ mũkaũtunyane. ¹⁰ Mwakinya kuo, nĩmũgũkororerera andũ mategwĩkũũa ũgwati o na ũrĩkũ. Bũrũri ũcio nĩ mũnene ũria Ngai aneanĩte moko-inĩ manyu, bũrũri ũtagaga kĩndũ o na kĩrĩkũ.”

¹¹ Hĩndĩ iyo andũ magana matandatũ a kuuma mũhĩrĩga wa Dani, meeohete indo cia mbaara, makiumagara kuuma Zora na Eshitaoli. ¹² Marĩ

njĩra-inĩ, makĩamba hema ciao gũkuhĩ na Kiriathu-Jearimu kũu Juda. Nĩkĩo gĩtũmaga handũ hau he mwena wa ithũiro rĩa Kiriathu-Jearimu heetwo Mahane-Dani nginya ũmũthĩ. ¹³ Kuuma kũu magĩthĩ na mbere nginya bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu na magĩkinya mũciĩ wa Mika.

¹⁴ Ningĩ andũ acio atano arĩa maathigaanĩte bũrũri ũcio wa Laishi makĩra ariũ a ithe atĩrĩ, “Inyuĩ nĩmũũĩ atĩ nyũmba ĩmwe ya ici ĩrĩ na ebodi, na ngai ingĩ cia nyũmba, na mũhianano mũicũhie, na mũhianano wa gũtwekio? Rĩu nĩmwamenya ũrĩa mũgwĩka.” ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio magĩtoonya nyũmba ya mwanake ũcio Mũlawii o kũu mũciĩ kwa Mika na makĩmũgeithia. ¹⁶ Nao andũ acio a Dani magana matandatũ meeohete indo cia mbaara makĩrũgama hau kĩhingoinĩ. ¹⁷ Andũ acio atano arĩa maathigaanĩte bũrũri ũcio magĩtoonya thĩinĩ, makĩoya mũhianano ũrĩa mũicũhie, na ebodi, na ngai icio ingĩ cia nyũmba na mũhianano wa gũtwekio, nake mũthĩnjĩri-Ngai o na andũ acio magana matandatũ meeohete indo cia mbaara maarũgamĩte hau kĩhingoinĩ.

¹⁸ Rĩrĩa andũ acio maatoonyire nyũmba ya Mika na makĩoya mũhianano wa gwacũho, na ebodi, na ngai icio ingĩ cia nyũmba, na mũhianano wa gũtwekio-rĩ, mũthĩnjĩri-ngai ũcio akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ atĩa mũreka?”

¹⁹ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Kira ki! Ndũkoige ũndũ. Ũka ũtwarane na ithuĩ, ũtuĩke ithe witũ na mũthĩnjĩri-Ngai witũ. Githĩ ti wega ũgĩtungatĩra rũrĩrĩ na mũhĩrĩga thĩinĩ wa Isiraeli ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, handũ ha gũtungatĩra nyũmba ya mũndũ ũmwe?” ²⁰ Nake mũthĩnjĩri-Ngai ũcio agĩkena. Akĩoya ebodi, na ngai iria ingĩ cia nyũmba, na mũhianano ũrĩa mũicũhie, nake agĩthĩ na andũ acio. ²¹ Nao makĩhũndũka magĩthĩ matongoretio nĩ ciana ciao iria nini na mahiũ mao, na indo ciao.

²² Rĩrĩa maakorirwo mathiĩte handũ haraaya kuuma nyũmba ya Mikarĩ, andũ arĩa maatũũraga hakuĩ na Mika makĩũngana hamwe na magĩkinyĩra andũ acio a Dani. ²³ O andũ acio makĩmoigagĩrĩria-rĩ, andũ a Dani makĩhũgũra makĩũria Mika atĩrĩ, “Kaĩ wona atĩa tondũ weta andũ aku othe marũe?”

²⁴ Akĩmacookeria atĩrĩ, “Muoire ngai iria ndethondekeire, o na mũthĩnjĩri-ngai wakwa, na mwathĩ. Nĩ kũĩ kingĩ ngĩrĩ nakĩo? Mwakĩhota atĩa kũũria atĩrĩ, ‘Kaĩ wona atĩa?’ ”

²⁵ Andũ acio a Dani magĩcookia atĩrĩ, “Tiga gũkararania na ithuĩ, kana ũtharĩkĩrwo nĩ andũ amwe arĩa me marakara, nawe hamwe na nyũmba yaku mũũrwo nĩ mĩoyo yanyu.” ²⁶ Nĩ ũndũ ũcio andũ acio a Dani magĩthĩra, nake Mika, ona atĩ maarĩ na hinya mũnene mũno kũmũkĩra, akĩhũndũka agĩcooka mũciĩ.

²⁷ Ningĩ makĩoya kĩrĩa Mika aathondekete, na mũthĩnjĩri-Ngai wake, magĩthĩ nginya Laishi, magĩũkĩrĩra andũ maarĩ na thayũ na matekũũaga ũndũ. Makĩmatharĩkĩra na rũhiũ rwa njora na magĩcina itũũra riao inene. ²⁸ Gũtiarĩ na mũndũ wa kũmahonokia tondũ maatũũraga kũraiho na Sidoni na matatarainie na mũndũ o na ũrĩkũ. Itũũra rĩu inene rĩarĩ gĩtũamba-inĩ kĩrĩa kĩarĩ hakuĩ na Bethi-Rehobu.

Andũ acio a Dani magĩaka itũũra rĩu inene rĩngĩ na magĩthaamĩra kuo. ²⁹ Makĩrĩta Dani o ta ithe wao Dani ũrĩa waciariĩtwo nĩ Isiraeli o na gũtuĩka itũũra rĩu inene rĩetagwo Laishi mbere ĩyo. ³⁰ Andũ a Dani makĩhaandĩra mũhianano kũu, nake Jonathani mũrũ wa Gerishomu, mũrũ wa Musa, na ariũ ake magĩtuĩka athĩnjĩri-Ngai mũhĩrĩga-inĩ wa Dani nginya hĩndĩ ĩrĩa andũ acio maatahirwo makĩrutwo bũrũri ũcio.

³¹ Magĩthĩ na mbere kũhũthĩra mĩhianano ĩrĩa Mika aathondekete, ihinda rĩrĩa rĩothe nyũmba ya Ngai yarĩ Shilo.

19

Mũlawii na Thuriya Yake

¹ Matukũ-inĩ macio Isiraeli gũtiarĩ na mũthamaki. Na rĩrĩ, Mũlawii watũuraga kũndũ kũraya thĩinĩ wa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu nĩagire thuriya ya kuuma Bethlehemu kũu Juda. ² No thuriya ĩyo ĩkĩaga kwĩhokeka kũrĩ we. Nayo ĩkĩmũtiga igĩcooka mũciĩ gwa ithe kũu Bethlehemu ya Juda. Thuutha wa gũkorwo kũu mĩeri ĩna, ³ mũthuuri wake agĩthĩ kũrĩ we kũmũringĩrĩria acooke. Aathiire na ndungata yake na ndigiri igiri. Nake mũtũmia ũcio akĩmũtoonyia nyũmba ya ithe, na rĩrĩa ithe aamuonire, akĩmũnyiita ũgeni akenete. ⁴ Mũthoni-we, ithe wa mũirĩtu ũcio, akĩmũringĩrĩria aikare; nĩ ũndũ ũcio agĩkara hamwe nake mĩthenya ĩtatũ, arĩaga na akanyua, na agakoma kuo.

⁵ Mũthenya wa ĩna magĩũkĩra tene na akĩhaarĩria oimagare, no ithe wa mũirĩtu akĩra mũthoni-we ũcio atĩrĩ, “Wĩkenie na kũndũ gĩa kũria; ũgĩcooke ũgĩthĩ.” ⁶ Nĩ ũndũ ũcio eerĩ magĩkara thĩ kũria na kũnyua. Thuutha-inĩ ithe wa mũirĩtu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaita raara na wĩkenie.” ⁷ Na hĩndĩ ĩrĩa mũndũ ũcio ookĩrĩre athĩ, mũthoni-we akĩmũringĩrĩria araare; nĩ ũndũ ũcio akĩraara ũtukũ ũcio. ⁸ Rũciinĩ rwa mũthenya wa gatano, okĩra athĩ, ithe wa mũirĩtu ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩkenie. Eterera nginya mĩaraho!” Nĩ ũndũ ũcio eerĩ makĩrĩanĩra.

⁹ Hĩndĩ ĩrĩa mũndũ ũcio, hamwe na thuriya yake na ndungata yake, mookĩrĩre mathĩ, mũthoni-we, ithe wa mũirĩtu ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩu ta thikĩrĩria, nĩ hakuhĩ hwaĩ-inĩ raarĩrĩra nĩ ũndũ gũkĩrie gũtuka. Ikara ũhurũke. Rũciũ rũciinĩ tene no ũũkĩre ũinũke.” ¹⁰ No rĩrĩ, tondũ ndendire gũikara ũtukũ ũngĩ, mũndũ ũcio akiuma kuo agĩthĩ erekeire mwena wa Jebusi (na nĩkuo, Jerusalem), arĩ na ndigiri ciake ciarĩ ciohetwo matandĩko na thuriya yake.

¹¹ Rĩrĩa maakuhĩrĩrie Jebusi na kũrĩ hakuhĩ gũtuka-rĩ, ndungata ĩyo ĩkĩra mwathi wayo atĩrĩ, “Rĩu-rĩ, reke tũtithie gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩ inene rĩa Ajobusi tũraarĩrĩre kuo.”

¹² Mwathi wayo agĩcookia atĩrĩ, “Aca. Tũtigũtoonya itũũra inene rĩa andũ ageni, andũ a rĩo ti Aisiraeli. Tũgũthĩ nginya tũkinye Gibeaa.”

¹³ Nake akiuga o rĩngĩ atĩrĩ, “Nĩtũthĩ tũgerie gũkinya Gibeaa kana Rama na tũraarĩrĩre itũũra rĩmwe rĩamo.” ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩ na mbere, narĩo rĩa rĩgĩthũa magĩkorwo maakuhĩrĩria Gibeaa, kũu Benjaminĩ. ¹⁵ Kũu nĩkuo maatithirie maraarĩrĩre. Nao magĩthĩ magĩkara thĩ kĩaaro-inĩ kĩnene gĩa itũũra rĩu inene, no gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wamanyĩtĩre ũgeni mararĩrĩre gwake.

¹⁶ Hwaĩ-inĩ ũcio, mũthuuri ũmwe mũkũrũ wa kuuma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, watũũruga Gibeaa, (andũ a kũu maarĩ Abenjaminĩ), agĩũka oimĩte wĩra mĩgũnda-inĩ. ¹⁷ Na rĩrĩa aarorire akĩona mĩgendi ũcio hau kĩaaro-inĩ gĩa itũũra inene, mũthuuri ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wathĩ kũ na uumĩte kũ?”

¹⁸ Agĩcookia atĩrĩ, “Tuumĩte Bethlehemu ya Juda twerekeire kũndũ kũraya thĩinĩ wa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu kũria ndũũraga. Ndĩrarĩ Bethlehemu ya Juda na rĩu ndĩrathĩ nyũmba ya Jehova. Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũũnyiitĩte ũgeni gwake. ¹⁹ Ithũ tũrĩ na mahuti na irio cia ndigiri ciitũ na mĩgate na ndĩbei nĩ ũndũ witũ ithũ ndungata

ciaku, niĩ, na ndungata yaku ya mũirĩtu, na mwanake ũyũ tũrĩ nake. Tũtikũbatario nĩ kĩndũ o na kĩa.”

²⁰ Nake mũthuari ũcio mũkũrũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩũnyiiĩtwo ũgeni nyũmba-inĩ ĩno yakwa, reke ngũhe kĩa giothe ũbatarĩtio nĩkĩo, no ndũkaraare kĩaaro.” ²¹ Nĩ ũndũ ũcio akĩmũtoonyia nyũmba yake na akĩhe ndigiri ciake gĩa kũrĩa. Maarĩkia gwĩthamba magũrũ-rĩ, makĩrĩa na makĩnyua.*

²² Na hĩndĩ o ĩyo meekenagia-rĩ, andũ amwe aaganu a itũũra rĩu inene makĩrigiicĩria nyũmba ĩyo. Makĩhũũra mũrango, na makĩgũthũkĩra mũthuari ũcio mũkũrũ ũrĩa warĩ mwene nyũmba ĩyo, makiuga atĩrĩ, “Ruta mũndũ ũcio ũũkire nyũmba yaku nĩguo tũkome nake.”

²³ Mwene nyũmba ĩyo akiuma na nja akĩmeera atĩrĩ, “Aca, arata akwa, mũtigeke ũndũ wa waganu ũguo. Kuona atĩ mũndũ ũyũ nĩ mũgeni wakwa-rĩ, tigai gwĩka ũndũ ũyũ wa thoni ũguo. ²⁴ Thikĩrĩriai, haha harĩ mũirĩtu wakwa gathirange, na thuriya ya mũgeni ũyũ. Nĩngũmaruta na nja kũrĩ inyuĩ rĩu, na no mũmahũthĩre na mũmeke o ũrĩa mũngĩenda. No mũndũ ũyũ-rĩ, mũtikamwĩke ũndũ wa thoni ta ũcio.”

²⁵ No andũ acio matiigana kũmũthikĩrĩria. Nĩ ũndũ ũcio, mũndũ ũcio akĩoya thuriya yake na akĩmĩruta na nja kũrĩ o, nao makĩmĩnyia na hinya na makĩmĩnyariira ũtukũ wothe, na gwakĩa makĩreka ĩthĩire. ²⁶ Na gũgĩthererũka-rĩ, mũndũ-wa-nja ũcio agĩcooka nyũmba kũrĩa mwathi wake aarĩ, akĩgũa thĩ hau mũrango-inĩ, na agĩkoma ho nginya gũgĩkia.

²⁷ Na rĩrĩa mwathi wake ookĩrĩre rũciĩnĩ na akĩhingĩra mũrango wa nyũmba akiuma nja nĩguo ethĩire-rĩ, thuriya yake yakomete hau ĩgwĩte mũromo-inĩ wa nyũmba, namo moko mayo maarĩ hingĩro-inĩ. ²⁸ Nake akĩmũra atĩrĩ, “Ũkĩra; reke tũthũ.” No ndĩacookirie. Nake mũndũ ũcio agĩcooka akĩmĩoya, akĩmũgĩrĩra igũrũ rĩa ndigiri yake, makĩinũka.

²⁹ Hĩndĩ ĩrĩa aakinyire mũciĩ-rĩ, akĩoya kahiũ agĩtinangia thuriya yake kũga o kũga icunjĩ ĩkũmi na igĩrĩ, agĩcitũma ng’ongo ciothe cia Isiraeli, ³⁰ na mũndũ o wothe ũrĩa wonire ũndũ ũcio akiuga atĩrĩ, “Ũndũ ta ũyũ ndũrĩ wonwo kana ũgũkwo, kuuma mũthenya ũrĩa andũ a Isiraeli moimire bũrũri wa Misiri. Teciriei ũhoru ũcio na mũwĩcũũranie, mũtwĩre ũrĩa tũgwĩka!”

20

Andũ a Isiraeli Kũrĩa na Andũ a Benjamini

¹ Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli othe kuuma Dani nginya Birishiba, na kuuma bũrũri wothe wa Gileadi magũka o taarĩ mũndũ ũmwe, makĩũngana mbere ya Jehova kũ Mizipa. ² Atongoria a andũ othe a mũhĩrĩga ya Isiraeli makĩrũgama handũ hao kũu kũũngano-inĩ kĩa andũ a Ngai, marĩ thĩgari ngiri magana mana meeohete hiũ cia njora. ³ (Nao andũ Benjamini makĩũga atĩ andũ a Isiraeli nĩmambatĩte nginya Mizipa.) Hĩndĩ ĩyo andũ a Isiraeli makiuga atĩrĩ, “Ta twĩre ũrĩa ũndũ ũcio mũũru wekĩre.”

⁴ Nĩ ũndũ ũcio Mũlawii ũcio mũthuari wa mũtumia ũrĩa woragĩtwo akiuga atĩrĩ, “Nĩĩ na thuriya yakwa tuokire Gibeaa ya andũ a Benjamini tũraarĩrĩre kuo. ⁵ ũtukũ ũcio andũ a Gibeaa nĩmaanũmĩrĩre, na magĩthiũrũrũkĩria nyũmba, mehaarĩire kũnjũraga. Makĩnyia thuriya yakwa na hinya, nginya ĩgũkua. ⁶ Ngĩoya thuriya yakwa, ngĩmĩtinaangia icunjĩ, na ngĩtũma o gĩcunjĩ o rũgongo rwa igai rĩa Isiraeli, nĩ ũndũ

* **19:21** Gĩko gĩa gũthambia mũndũ magũrũ kĩarĩ gĩko gĩa kũnyia mũndũ ũgeni.

nĩmekĩte ũndũ wa thoni na wa gĩconoko thĩinĩ wa Isiraeli. ⁷ Atĩrĩrĩ, inyuũ andũ a Isiraeli inyuothe, kĩariei, mũheane itua rĩanyu.”

⁸ Andũ acio othe magĩũkĩra o taarĩ mũndũ ũmwe, makiuga atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe witũ ũkũinũka. Aca, gũtirĩ o na ũmwe witũ ũgũcooka gwake mũciĩ. ⁹ No rĩrĩ, ũndũ ũria tũgwĩka Gibe na ũyũ: Tũkwambata kuo tũmookĩrĩre o ta ũria ũcuuki wa mitĩ ũgũtuonia. ¹⁰ Tũkũruta andũ ikũmi thĩinĩ wa o andũ igana a mĩhĩrĩga yothe ya Isiraeli, na andũ igana thĩinĩ wa o andũ ngĩrĩ, na andũ ngĩrĩ thĩinĩ wa o andũ ngĩrĩ ikũmi, nĩguo magĩũrĩre mbũtũ cia ita irio. Nĩgeetha rĩrĩa mbũtũ cia ita igaakinya Gibe ya Benjamini, ikaameka maũndũ maringaine na waganu wa andũ akuo ũria meekĩte thĩinĩ wa Isiraeli.” ¹¹ Tondũ ũcio andũ othe a Isiraeli makĩũngana na makĩnyuitana o ta maarĩ mũndũ ũmwe mahũure itũura rĩu inene.

¹² Mĩhĩrĩga ya Isiraeli igĩtũma andũ mathĩ kũrĩ mũhĩrĩga wothe wa Benjamini, makamoorie atĩrĩ, “Nĩ ngero irĩkũ ino njũru ũũ ũkĩtuo gatagatĩ-inĩ kanyu? ¹³ Na rĩrĩ, tũnengerei andũ acio aaganu a Gibe nĩgeetha tũmooorage tweherie ũuru ũcio thĩinĩ wa Isiraeli.”

No andũ a Benjamini matiigana kũiga andũ acio angĩ a Isiraeli. ¹⁴ Moimire matũura-inĩ mao, makĩũngana hamwe kũu Gibe nĩguo mahũũrane na andũ a Isiraeli. ¹⁵ O ro rĩmwe andũ a Benjamini magĩcookanĩrĩria andũ arĩa marũaga na hiũ cia njora 20,060 kuuma matũũra-inĩ mao, mongereirwo harĩ andũ magana mũgwanja arĩa maathuurĩtwo kuuma kũrĩ andũ arĩa maatũũraga kũu Gibe. ¹⁶ Gatagatĩ-inĩ ga thigari icio ciothe nĩ kwarĩ na andũ magana mũgwanja maathuurĩtwo a kĩmotho, na o ũmwe wao nĩahotaga gũikia ihiga na kĩgũtha ũndũ angĩringa rũcuĩrĩ na ndahĩtie.

¹⁷ Tiga andũ a Benjamini-rĩ, Isiraeli nĩmacookanĩrĩrie thigari 400 arĩa marũaga na hiũ cia njora, na othe maarĩ andũ a ita.

¹⁸ Andũ a Isiraeli makĩambata nginya Betheli na magĩtũria ũhoro harĩ Ngai makĩũria atĩrĩ, “Nũũ thĩinĩ witũ ũkwambĩrĩria kũhũũrana na andũ aya a Benjamini?”

Nake Jehova agĩcookia atĩrĩ, “Juda nĩwe ũkwambĩrĩria.”

¹⁹ Rũciinĩ rũrũ rũngĩ andũ a Isiraeli magĩũkĩra na makĩamba hema ciao gũkuhĩ na Gibe. ²⁰ Andũ a Isiraeli makĩumagara makahũũrane na andũ a Benjamini, na makĩiga andũ o handũ hao mbaara-inĩ marũe nao kũu Gibe. ²¹ Nao andũ a Benjamini makĩuma kũu Gibe na makĩũraga andũ a Isiraeli 22,000 kũu mbaara-inĩ mũthenya ũcio. ²² No andũ a Isiraeli makĩũmanĩrĩria mũndũ na ũria ũngĩ na makĩrũgama handũ hao rĩngĩ o harĩa meigĩte mũthenya wa mbere. ²³ Nao andũ a Isiraeli makĩambata makĩrĩrĩra mbere ya Jehova nginya hwaĩ-inĩ, nao magĩtũria ũhoro harĩ Jehova atĩrĩ, “Hihi twambate rĩngĩ tũkahũũrane na andũ a Benjamini, aya arĩũ a ithe witũ?”

Nake Jehova akĩmacookeria atĩrĩ, “Ambatai mũkahũũrane nao.”

²⁴ Hĩndĩ iyo andũ a Isiraeli magĩkuhĩrĩria andũ a Benjamini mũthenya wa keerĩ. ²⁵ Mũthenya ũcio, rĩrĩa A Benjamini mookire moimĩte Gibe mahũũrane nao-rĩ, makĩũraga andũ a Isiraeli angĩ 18,000, othe meeohete hiũ cia njora.

²⁶ Nĩngĩ andũ a Isiraeli, marĩ othe, makĩambata nginya Betheli, na kũu magũkara kuo makĩrĩra marĩ mbere ya Jehova. Makĩhinga kũria irio mũthenya ũcio o nginya hwaĩ-inĩ, na makĩruta maruta ma njino na maruta ma ũiguano kũrĩ Jehova. ²⁷ Nao andũ a Isiraeli, magĩtũria ũhoro harĩ Jehova. (Matukũ-inĩ macio ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai

rīarī kūu, ²⁸ nake Finehasi mūrū wa Eleazaru, mūrū wa Harūni, nīwe watungataga mbere yarīo.) Nao makīūria atīrī, “Nītūkambata rīngī tūkahūūrane na Abenjamini ariū a ithe witū, kana tūtige?”

Jehova akīmacookeria atīrī, “Thiī, nī ūndū rūciū nīngamaneana moko-inī manyu.”

²⁹ Nao andū a Isiraeli makīmoheria mathiūrūrūkiirie Gibe. ³⁰ Nao makīambata makahūūrane na andū a Benjamini mūthenya wa gatātū na makīrūgama handū hao nīguo mahūūrane na Gibe a ta ūrīa meekite hau mbere. ³¹ Nao Abenjamini makiumīra matatūnge na makīguucīrīrio kūrāihu na itūūra rīu inene. Makīambīrīria kūhūūra andū a Isiraeli o ta mbere iyo, na andū ta mīrongo itatū makīrūndīrwo werū-inī na njīra-inī irīa ithiiga Betheli na irīa ingī Gibe.

³² Rīrīa andū a Benjamini meeranaga atīrī, “Nītūramahoota o ta mbere,” noguo nao andū a Isiraeli meeranaga atīrī, “Rekei tūcooke na thuutha tūmaguucīrīrie moime itūūra-inī inene moke njīra-inī.”

³³ Andū othe a Isiraeli makīehera harīa maarī na makīrūgama handū hao kūu Baali-Tamaru, nao andū a Isiraeli arīa meehithūre andū a Benjamini makiumīra kūrīa meehithite mwena wa ithūiro wa Gibe.

³⁴ Hīndī iyo andū ngiri ikūmi arīa maarī njamba iria thure cia Isiraeli magītharīkīra Gibe kuuma na mbere. Nayo mbaara yarī nene ūū atī andū a Benjamini matiigana gūkūūrana ūrīa mwanangīko wamakuhīrīrie.

³⁵ Nake Jehova akīhootera andū a Benjamini mbere ya Isiraeli, na mūthenya ūcio andū a Isiraeli makīūruga andū a Benjamini 25,100, arīa meeohete hiū cia njora. ³⁶ Tondū ūcio andū a Benjamini makīona atī nīmaatooretio.

Na rīrī, andū a Isiraeli nīmoorīre andū a Benjamini, nī ūndū nīmehokete andū arīa maigīte a kuoheria andū a Benjamini gūkuhī na Gibe. ³⁷ Nao andū acio moohetie andū makīguthūka o rīmwe magītoonya Gibe, makīaragana kuo na makīhūūra itūūra rīu inene rīothe na rūhiū rwa njora. ³⁸ Nao andū a Isiraeli nī mabangīte na andū acio moohetie andū atī matoogie ndogo nene ithiī na igūrū yumīte itūūra rīu inene, ³⁹ nīgeetha hīndī iyo andū a Isiraeli magariūrūke na macooke mbaara-inī.

Andū a Benjamini maakorirwo maambīrīria kūūruga andū a Isiraeli (ta andū mīrongo itatū), nao makiuga atīrī, “Ithūi nītūramatooria o ta ūrīa twamekire mbaara-inī ya mbere.” ⁴⁰ No rīrīa ndogo yambīrīrie kwambata na igūrū yumīte itūūra-inī rīu inene-rī, andū a Benjamini makīhūgūra makīona ndogo itūūra-inī rīu inene rīothe yambaūte na igūrū matu-inī. ⁴¹ Hīndī iyo andū a Isiraeli makīmagarūrūkīra nao andū a Benjamini makīnyitwo nī guoya mūnene, nī ūndū nīmakūtūranire atī mwanangīko nīwarīkitie kūmakora. ⁴² Nī ūndū ūcio makīūrīra andū a Isiraeli marorete na werū-inī, no matingīahotire kūūrīra mbaara. Nao andū a Isiraeli arīa mookire moimīte matūūra-inī makīmooragīra kuo. ⁴³ Magīthiūrūkīria andū a Benjamini acio, makīmateng’eria, na makīmakinīra na njīra hūthū kūu gūkuhī na Gibe mwena wa irathīro. ⁴⁴ Andū a Benjamini ngiri ikūmi na inyanya magīkua, nao othe maarī arūi njamba. ⁴⁵ Na rīrīa maagarūrūkire marorete na werū-inī nginya ihiga-inī rīa Rimoni, andū a Isiraeli makīūruga andū 5,000 njīra-inī icio. Nao magīkīrīria kūrūmīrīra andū a Benjamini o nginya Gidomu na makīūruga 2,000.

⁴⁶ Mūthenya ūcio andū a Benjamini 25,000 arīa maarūaga na hiū cia njora makīūruga, na othe maarī arūi njamba. ⁴⁷ No andū magana

matandatũ makĩgarũrũka na makĩũrĩra werũ-inĩ o nginya ihiga-inĩ rĩa Rimoni, na magũikara kuo mĩeri ĩna. ⁴⁸ Nao andũ a Isiraeli magĩcoka nginya bũrũri wa andũ a Benjamini na makĩhũũra matũũra mothe na rũhiũ rwa njora, o gwata nyamũ na kĩndũ o gĩothe kĩngĩ kĩrĩa maakorereire. Na matũũra mothe marĩa maakorire makĩmacina na mwaki.

21

Andũ a Benjamini Gwetherwo Atumia

¹ Andũ acio a Isiraeli nĩmehĩtite mwĩhitwa marĩ kũu Mizipa makoiga atĩrĩ, “Gũtirĩ o na ũmwe witũ ũkaaneana mũirĩtu wake ahikio nĩ Mũbenjamini.”

² Andũ acio nĩmathiire Betheli, kũrĩa maakarire mbere ya Ngai o nginya hwaĩ-inĩ, makĩanĩrĩra na mũgambo makĩrĩra na kĩgirĩko kĩnene. ³ Nao makiuga atĩrĩ, “Hi! Jehova Ngai wa Isiraeli, nĩ kĩĩ gĩtũmite ũndũ ũyũ woneke Isiraeli? Nĩ kũĩ gĩgĩtũma mũhĩrĩga ũmwe ũkorwo ũtarĩ ho thĩnĩ wa Isiraeli ũmũthĩ?”

⁴ Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene andũ magĩaka kĩgongona na makĩruta maruta ma njino o na maruta ma ũiguano.

⁵ Hĩndĩ iyo andũ a Isiraeli makĩũria atĩrĩ, “Mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli-rĩ, nũũ ũtokĩte kũngana haha mbere ya Jehova?” Nĩgũkorwo nĩmehĩtite mwĩhitwa mũrũmu atĩ ũria ũkwaga gũũka kũngano mbere ya Jehova kũu Mizipa ti-itherũ nĩagĩrĩre kũũragwo.

⁶ Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli magĩcakaya nĩ ũndũ wa ariũ a ithe wao, andũ a Benjamini, na makiuga atĩrĩ, “Ūmũthĩ mũhĩrĩga ũmwe nĩmweherie kuuma Isiraeli. ⁷ Tũngĩhota atĩa kuonera arĩa matigarĩte atumia, kuona atĩ nĩtwĩhitite mwĩhitwa mbere ya Jehova atĩ tũtikaamahe airĩtu aitũ mamahikie?” ⁸ Magĩcoka makĩũria atĩrĩ, “Nĩ mũhĩrĩga ũrĩkũ wa Isiraeli ũtokĩte kũngano-inĩ mbere ya Jehova kũu Mizipa?” Nao makĩmenya atĩ gũtirĩ mũndũ o na ũmwe kuuma Jabeshi-Gileadi wokĩte kambĩ-inĩ iyo nĩ ũndũ wa kũngano kũu. ⁹ Tondũ rĩrĩa maatarire andũ, nĩmamenyire atĩ gũtirĩ mũndũ o na ũmwe kuuma Jabeshi-Gileadi warĩ kuo.

¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio kũngano kũu gĩgĩtũma andũ a kũrĩa 12,000 marĩ na mawatho mathĩ nginya Jabeshi-Gileadi na moorage arĩa maatũũraga kuo na rũhiũ rwa njora, gwata atumia na ciana. ¹¹ Nao makiuga atĩrĩ, “Ūũ nĩguo mũgwĩka, ũragai mũndũ mũrũme o wothe na mũndũ-wa-nja o wothe ũrĩa ũtarĩ gathirange.” ¹² Nao magĩkora gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa maatũũraga kũu Jabeshi-Gileadi airĩtu magana mana arĩa mataakomete na mũndũ mũrũme, makĩmatwara kambĩ irĩa yarĩ Shilo kũu Kaanani.

¹³ Nĩngĩ kũngano gĩothe gĩgĩtũma ihooya rĩa thayũ kũrĩ andũ a Benjamini o hau rwaro-inĩ rwa ihiga rĩa Rimoni. ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Benjamini makĩhũndũka ihinda o rĩu na makĩheo andũ-a-nja a Jabeshi-Gileadi arĩa matoaragĩtwa. No matĩngĩamaiganire.

¹⁵ Nao andũ magĩcakaira andũ a Benjamini, tondũ Jehova nĩatũmire hagĩe na ithenya mĩhĩrĩga-inĩ ya Isiraeli. ¹⁶ Nao athuuri arĩa akũrũ a kũngano makiuga atĩrĩ, “Tondũ andũ-a-nja a Benjamini nĩaniinere-rĩ, tũkuonera arũme arĩa matigaire atumia kũ?” ¹⁷ Makiuga atĩrĩ, “Abenjamini arĩa maahonokire no nginya magĩe na a kũmagaya, nĩguo gũtikagĩe mũhĩrĩga o na ũmwe wa Isiraeli ũkũniinũkio. ¹⁸ Tũtingĩmahe airĩtu aitũ matũũke atumia ao, nĩgũkorwo ithuĩ andũ a Isiraeli nĩtwehĩtite mwĩhitwa ũyũ: Kũrumwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũngĩhe Mũbenjamini

mütumia.’ ¹⁹ No rĩrĩ, nĩkũgĩaga gĩathĩ kĩa Jehova o mwaka kũu Shilo, mwena wa gathigathini wa Betheli, na mwena wa irathĩro wa njĩra ĩrĩa ĩthiiaga kuuma Betheli nginya Shekemu, na mwena wa gũthini wa Lebona.”

²⁰ Nĩ ũndũ ũcio magĩatha andũ a Benjamini, makĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ mwĩhithe kũu mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ ²¹ na mũikare mũkĩroraga. Rĩrĩa airĩtu a Shilo mariumĩra meturanĩre na arĩa angĩ rwimbo-inĩ-rĩ, mũguthũke kuuma mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ, na o mũndũ ehurĩre mütumia kuuma kũrĩ airĩtu acio a Shilo, na mũthiĩ bũrũri wa Benjamini.

²² Rĩrĩa maithe mao kana ariũ a maithe mao magaatũrehera thitango, tũkaameera atĩrĩ, ‘Twĩkei wega na kũmateithia, tondũ tũtiamooneire atumia hĩndĩ ya mbaara, no inyuĩ mũtirĩ na mahĩtia, tondũ mũtiamahaire airĩtu anyu.’”

²³ Ũguo nĩguo andũ a Benjamini meekire. O rĩrĩa airĩtu maainaga-rĩ, o mũndũ akĩnyiita ũmwe, na akĩmũkuua agatuĩke mütumia wake. Hĩndĩ ĩyo magĩcooka kũrĩ igai rĩao, magĩaka matũũra mao rĩngĩ, na magĩtũũra kuo.

²⁴ Na ihinda rĩu andũ a Isiraeli makiuma kũndũ kũu, makĩinũka mũciĩ kũrĩ mĩhĩrĩga yao na nyũmba ciao, o mũndũ kũrĩ igai rĩake.

²⁵ Matukũ-inĩ macio Isiraeli gũtiarĩ na mũthamaki; o mũndũ ekaga ũrĩa oonaga kwagĩĩre.

RUTHU

Elimeleku na Andũ ake Gũthiĩ Moabi

¹ Na rĩrĩ, matukũ-inĩ marĩa atiirĩri bũrũri maathanaga, nĩ kwagũire na ng'aragu bũrũri-inĩ, nake mũndũ ũmwe wa Bethlehemu kũu Juda, marĩ na mũtumia wake, na ariũ ake eerĩ, magĩthiĩ gũikara bũrũri wa Moabi kwa ihinda. ² Mũndũ ũcio eetagwo Elimeleku, nake mũtumia wake eetagwo Naomi, namo mariĩtwa ma ariũ acio ake eerĩ nĩ Mahaloni na Kilioni. Nao maarĩ Afiratha kuuma Bethlehemu kũu Juda.* Nao magĩthiĩ bũrũri wa Moabi magĩtũura kuo.

³ Na rĩrĩ, Elimeleku mũthuuri wa Naomi agĩkua, nake Naomi agĩtigwo na ariũ acio ake eerĩ. ⁴ Nao makĩhikia andũ-a-nja a Moabi, ũmwe eetagwo Oripa, na ũria ũngĩ Ruthu. Thuutha wa gũtũura kũu ta ihinda rĩa mĩaka ikũmi, ⁵ Mahaloni na Kilioni o nao magĩkua, nake Naomi agĩtigwo atarĩ na ariũ ake eerĩ, o na kana mũthuuri.

⁶ Rĩria Naomi aigũire arĩ kũu Moabi atĩ Jehova nĩateithĩtie andũ ake akamahe irio-rĩ, akĩhaariĩria hamwe na atumia acio a ariũ ake oime bũrũri wa Moabi acooke kwao. ⁷ We na atumia acio eerĩ a ariũ ake makiumagara kuuma kũu maatũura, makĩnyiita njĩra nĩguo macooke bũrũri wa Juda.

⁸ Nake Naomi akĩria atumia acio eerĩ a ariũ ake atĩrĩ, "Cookai, o mũndũ athiĩ mũciĩ kwa nyina.† Jehova aromwĩka maũndũ mega, o ta ũria o na inyuĩ mwekire acio maakuire, o na niĩ mwene. ⁹ Jehova arotũma o ũmwe wanyu eyonere ũhurũko mũciĩ wa mũthuuri ũngĩ."

Agĩcooka akĩmamumunya, nao makĩrĩra maanĩriire, ¹⁰ makĩmwĩra atĩrĩ, "Ithuĩ tũgũcooka nawe kũrĩ andũ anyu."

¹¹ No Naomi akĩmeera atĩrĩ, "Aarĩ akwa, cookai mũciĩ kwanyu. Mũgũgĩthiĩ na niĩ nĩkĩ? Nĩngũkĩgĩa na ariũ angĩ nĩguo macooke matũike athuuri anyu? ¹² Aarĩ akwa, cookai kwanyu mũciĩ; niĩ ndĩ mũkũrũ mũno wa kũgĩa na mũthuuri ũngĩ. O na ingĩciiria atĩ harĩ na mwĩhoko harĩ niĩ, na ngĩe na mũthuuri ũtukũ ũyũ na njiare aanake-rĩ, ¹³ mwakĩmeterera o nginya hĩndĩ irĩa makaagimara? No mũikare mũtahikĩte mũmetereire?‡ Aca, aarĩ akwa. Niĩ ndĩ na ruo kũmũkĩra, nĩgũkorwo guoko kwa Jehova nĩgũtambũrũkĩte kũkanjũkĩra!"

¹⁴ Nao maigua ũguo makĩrĩra rĩngĩ. Nake Oripa akĩmumunya nyacia-rawe, akĩmuugĩra ũhoru. No Ruthu akĩrũmanĩrĩra na nyaciarawe.

¹⁵ Nake Naomi akĩmwĩra atĩrĩ, "Ta rora, mũtumia wa mũrũ wa nyina na mũthuurĩguo nĩahũndũka acooke kũrĩ andũ ao, o na kũrĩ ngai ciake. Cooka mũthiĩ nake."

¹⁶ No Ruthu akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, "Tiga kũningĩrĩria ngũtĩge kana ngarũrũke ndĩge gũkũrũmĩrĩra. Kũria ũgũthiĩ nĩkuo ngũthiĩ, na kũria ũgaatũura nĩkuo ngaatũura. Andũ anyu magaatũika andũ aitũ, nake Ngai waku atuĩke Ngai wakwa. ¹⁷ Kũria ũgaakuĩra nĩkuo ngaakuĩra, na nokuo ngaathikwo. Jehova aronjĩka ũũru makĩria, kũngĩkaagĩa ũndũ

* **1:2** Efiratha rĩarĩ rĩtwa rĩa nyũmba Irĩa Elimeleku oimĩte, na nĩrĩo rĩahetwo bũrũri ũria wathiũrũrũkĩrie Bethlehemu. † **1:8** Airĩtu na atumia a ndĩgwa maikaraga na manyina mao (Kĩam 24:28). Ihinda rĩrĩ ithe wa Ruthu aarĩ muoyo (2:11). ‡ **1:13** Warĩ mũtugo wa Ayahudi atĩ mũthuuri angĩakuire na atĩge mũtumia wake atarĩ na mwana, mũtumia ũcio aahikagio nĩ mũrũ wa nyina na mũthuuriwe (Kĩam 38:6-8; Gũcook 25:5-10).

o na ūmwe ūgaatūtīgithania nī nawe, tīga o gīkuū giiki!”¹⁸ Rīrīa Naomi onire atī Ruthu nīatuīte itua rīa gūthīi nake, agītīga kūmūringīrīria acooke.

¹⁹ Nī ūndū ūcio andū acio a nja eerī magīthīi nginya magīkinya Bethlehemu. Rīrīa maakinyire Bethlehemu-rī, andū a itūūra rīu othe makīgega nī ūndū wao, nao andū-a-nja makīūrania atīrī, “Hī! Ūyū no akorwo arī Naomi?”

²⁰ Nake akīmeera atīrī, “Tīgai gūcooka kūnjīta Naomi, njītagaai Mara, nī ūndū Ngai Mwene-Hinya-Wothe nīatūmīte mūtūūrīre wakwa ūtūike wa ruo mūno. ²¹ Ndoimire gūkū njīyūrīrīre, no Jehova anjookia itarī kīndū. Mūngīcooka kūnjīta Naomi nīkī? Jehova nīanyariirīte; Mwene-Hinya-Wothe nīandehithīirīe mathīina.”

²² Nī ūndū ūcio Naomi agīcooka kuuma Moabi marī hamwe na Ruthu ūcio Mūmoabi, mūtumia wa mūrīū, magīkinya Bethlehemu hīndī īrīa cairi yaambagīrīria kūgethwo. §

2

Ruthu Gūcemanīa na Boazu

¹ Na rīrī, Naomi nīarī na mūndū wa mbarī yao mwena wa mūthuuriwe, kuuma mūhīrīga wa Elimeleku, mūndū warī igweta, wetagwo Boazu.

² Nake Ruthu ūcio Mūmoabi akīra Naomi atīrī, “Reke thīi mīgūnda-inī ngahaare cairi īrīa itīgītio;*” ndī thuutha wa mūndū o wothē ūrīa ingūtīkīrīka maitho-inī make.”

Nake Naomi akīmwīra atīrī, “Thīi, mwarī wakwa.” ³ Nī ūndū ūcio akīmagara agīthīi, akīambīrīria kūhaara cairi kūu mīgūnda-inī arī thuutha wa arīa maagethaga. Na gūgīkinya atīrī, Ruthu ekorire akīruta wīra mīgūnda wa Boazu, ūcio warī wa mūhīrīga wa Elimeleku.

⁴ O hīndī īyo Boazu agīkinya oīmīte Bethlehemu, na akīgeithia acio maagethaga, akīmeera atīrī, “Jehova aroikara na inyu!”

Nao makīmūcookeria atīrī, “Jehova arokūrathīma!”

⁵ Boazu akīūria mūrūgamīrīri wa acio maagethaga atīrī, “Mūrītu ūrīa nī wa ū?”

⁶ Nake mūrūgamīrīri akīmūcookeria atīrī, “Nī Mūmoabi ūrīa wokire na Naomi kuuma būrūri wa Moabi. ⁷ Nake oigire atīrī, ‘Ndagūthaita ūnjītīkīrīe haare cairi, na nyūnganie īrīa itīgītio itīa-inī ndī thuutha wa ageithi.’ Nake aathīi mīgūnda, na arūtīte wīra ategūtīgīthīria kuuma o rūciini nginya rīu, tīga o ihinda inini ekūhurūkīte haarīa kīruru-inī.”

⁸ Nī ūndū ūcio Boazu akīra Ruthu atīrī, “Mwarī wakwa, ta thīkīrīria, ndūgathīi kūhaara cairi mīgūnda ūngī, na ndūkae kuuma gūkū. Ikara gūkū mūrī na ndungata ciakwa cia airītu. ⁹ Ūrorage mīgūnda ūrīa arūme aya megūkorwo makīgetha, na ūtwaranage na airītu acio. Nīndakaanīa arūme aya matīgākūhutīe. Na rīria rīothe ūngīnyoota, ūthīi ūnyue maai kuuma ndīgīthū-inī īria arūme aya matahīrīre.”

¹⁰ Rīrīa Ruthu aigūire ūguo, akīnamīrīra, agītūrumīthīa ūthīū thī. Akīuga atīrī, “Nī kīi gīatūma njītīkīrīke maitho-inī maku na wenda kūnjīka maūndū mega, ndī o mūndū wa kūngī?”

¹¹ Boazu akīmūcookeria atīrī, “Nīnjīrītūwo maūndū marīa mothe wīkīte nyacıaraguo kuuma hīndī īrīa mūthuuriگوو aakuire, na ūrīa

§ 1:22 Magetha ma cairi nīmo maambagīrīra, magacookerewo nī magetha ma ngano (2:23).

* 2:2 Atumia a ndigwa, na ciana īria itaarī aciari a cio, hamwe na ageni nīo metīkīrītīo kūhaara ngano īrīa yatīgagīo (Alaw 19:9; 23:22; Gūcook 24:19).

watiganire na thoguo na nyũkwa, o na bũrũri wanyu, ũgũka kũrĩ andũ ũtaamenyanĩte nao mbere iyo. ¹² Jehova arokũrĩha nĩ ũndũ wa ũguo wikĩte. Jehova Ngai wa Isiraeli, o ũrĩa wee ũũkite kwĩhitha mathagu-inĩ make, arokũrĩha na irĩhi inene.”

¹³ Nake Ruthu akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ndĩrookĩrĩrĩria gwĩtikĩrĩka maito-inĩ maku. Nĩũhooreretie, na ũkaarĩria ndungata yaku ndeto njega cia tha, o na gũtuĩka nĩ ndĩrĩ ta ũmwe wa ndungata ciaku cia airĩtu.”

¹⁴ Hĩndĩ ya kũrĩa irio yakinya, Boazu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũka haha. Oya mũgate ũutobokie thiki-inĩ ya ndibei.”

Rĩria Ruthu aikarire thĩ na agethi, Boazu akĩmũhe cairi hĩhie. Nake akĩrĩa akĩhũũna, o nginya agĩtigia. ¹⁵ Na hĩndĩ irĩa ookĩrĩre akahaare-rĩ, Boazu agĩatha andũ ake akĩmeera atĩrĩ, “O na ahaara kũu itĩia-inĩ, mũtikamũtetie. ¹⁶ O na nĩ kaba mũrutage cairi ĩmwe kuuma itĩia-inĩ, mũmĩrekie thĩ nĩ ũndũ wake, mũmũtigĩre nĩguo oke akĩmĩhaaraga, no mũtikamũtetie.” ¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio Ruthu akĩhaara kũu mũgũnda ũcio nginya o hwaĩ-inĩ. Agĩcooka akĩhũũra cairi irĩa aahaarĩte, ĩgikinya mũigana wa eba ĩmwe.† ¹⁸ Akĩmĩkuua, agĩcooka itũũra-inĩ, nake nyaciarawe akĩona cairi irĩa yothe aahaarĩte. Ruthu agĩcooka akĩmũrutĩra kĩrĩa aatigĩtie aahũũna, akĩmũnengera.

¹⁹ Nyaciarawe akĩmũũria atĩrĩ, “Ũmũthĩ uuma kũhaara kũ? Uuma kũruta wĩra kũ? Kũrathimwo nĩ mũndũ ũcio ũkũmenyire, agwĩka maũndũ mega!”

Nake Ruthu akĩhe nyaciarawe ũhoro ũkonĩ mwene mũgũnda ũcio aatĩndite akĩruta wĩra, akiuga atĩrĩ, “Mwene mũgũnda ũcio ngũrutaga wĩra gwake ũmũthĩ-rĩ, etagwo Boazu.”

²⁰ Naomi akĩra mũtumia ũcio wa mũriũ atĩrĩ, “Jehova aromũrathima! We ndatigĩte gwĩka maũndũ ma ũtugi kũrĩ aria me muoyo, o na aria makuĩte.” Ningĩ Naomi akĩra Ruthu atĩrĩ, “Mũndũ ũcio nĩ wa mbarĩ iitũ; o na nĩ ũmwe wa aria magĩtũmenyerera.”‡

²¹ Nake Ruthu ũcio Mũmoabi akiuga atĩrĩ, “O na anjĩrĩre atĩrĩ, ‘Ikara na arutĩ akwa a wĩra o nginya marĩkie kũgetha cairi yakwa yothe.’”

²² Naomi akĩra Ruthu ũcio mũtumia wa mũriũ atĩrĩ, “Ũndũ ũcio wa gũtwarana na airĩtu ake nĩũgũtuĩka mwega harĩwe, wee mwarĩ wakwa, tondũ mũgũnda-inĩ wa mũndũ ũngĩ wahota kũgerwo ngero.”

²³ Nĩ ũndũ ũcio Ruthu agĩikara hakuhĩ na ndungata cia airĩtu cia Boazu akĩhaaraga nginya magetha ma cairi na ma ngano magĩthira. Nake agĩtũũra na nyaciarawe.

3

Ruthu na Boazu Kĩhuhĩro-inĩ kĩa Ngano

¹ Mũthenya ũmwe-rĩ, Naomi, nyaciarawe wa Ruthu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ wakwa, githĩ ndiagĩrĩrwo ngũcarĩrie mũciĩ waku, kũrĩa wee ũngĩona maũndũ mega? ² Githĩ Boazu ũcio wee ũkoretwo na ndungata ciake cia airĩtu ti mũndũ wa rũrĩra rwitũ? Ũtukũ ũyũ nĩguo ekũhuha cairi kĩhuhĩro-inĩ.* ³ Withambe na wĩhake maguta mekũnunga wega, ningĩ wĩhumbe nguo ciaku iria njega mũno. Ũcooke ũikũrũke ũkinye kĩhuhĩro-inĩ, no ndũkeyonithie mũndũ ũcio nginya arĩkie kũrĩa na kũnyua. ⁴ Rĩria

† 2:17 nĩ ta kilo 22 ‡ 2:20 Mũmenyereri aakoragwo arĩ mũndũ wa nyũmba ya mũthuuri ũcio ũkuĩte (Gũcook 25:5-10). * 3:2 Cairi yahuhagwo hwaĩ-inĩ thuutha wa kũrangwo nĩ ng’ombe, kana kũrangwo nĩ magũrũ ma ngaari mũthenya; mwene yo aakomaga kĩhuhĩro-inĩ kũmirangĩra.

arĩkoma, wone harĩa akoma. Ningĩ ũthiĩ ho na ũhumbũrie magũrũ make, ũkome ho. Nake nĩegũkwĩra ũria wagĩrĩrwo nĩ gwĩka.”

⁵ Ruthu akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Maũndũ macio mothe wanjĩra no mo ngwĩka.” ⁶ Nĩ ũndũ ũcio agĩkũrũka agĩkinya kĩhuhĩro-inĩ kũu, na agũika ũria wothe nyaciarawe aamwĩrite eeke.

⁷ Na rĩria Boazu aarĩkirie kũria na kũnyua, na agĩkorwo arĩ mũkenu, agĩthiĩ agĩkoma mũthia-inĩ biũ wa hĩba ya cairi. Nake Ruthu agĩthiĩ acemete, akĩmũhumbũria magũrũ, agĩkoma ho. ⁸ Ũtukũ gatagati, kĩndũ gĩkĩhahũra Boazu, nake egarũra, agĩkora nĩ mũndũ-wa-nja wakomete magũrũ-inĩ make.

⁹ Akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩwe ũ?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩ ndungata yaku Ruthu. Tambũrũkia gĩcũrĩ kĩa nguo yaku ũhumbũrie, nĩ ũndũ wee nĩwe ũngĩtũmenyerera.”†

¹⁰ Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova arokũrathima mwarĩ wakwa. Ũtugi ũria wonania nĩkũrĩte ũria wonanirie kĩambĩrĩria-inĩ, nĩ ũndũ ndũnenda kũrũmanĩrĩra na aanake, marĩ athiĩni kana marĩ itonga. ¹¹ Na rĩrĩ, mwarĩ wakwa, ndũgetigĩre. Nĩngũgwĩkĩra ũria wothe ũkũũhooya. Andũ othe a itũũra rĩrĩ riitũ nĩmooĩ atĩ wee ũrĩ mũndũ-wa-nja ngatha. ¹² O na gũtuĩka ndĩ ũmwe wa arĩa mangĩkũmenyerera-rĩ, nĩ harĩ mũndũ ũngĩ ũngĩkũmenyerera wa hakuhi kũngĩra. ¹³ Rĩu kĩaare haha ũtukũ ũyũ, na rũciĩni gwakĩa angĩkorwo nĩekwenda gũkũmenyerera, nĩ wega; nĩagakũmenyerera. No angĩkorwo ndekwenda, o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, nĩngakũmenyerera. Kĩaare haha nginya rũciũ rũciĩni.”

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio Ruthu agĩkoma hau magũrũ-inĩ make nginya rũciĩni, no akĩroka gũũkĩra rũciĩni tene kũrĩ mairĩa, nake Boazu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkareke kũmenyeke atĩ nĩ kũrĩ mũndũ-wa-nja ũrokĩte kĩhuhĩro-inĩ.”

¹⁵ Ningĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Rehe nguo iyo wĩgĩrĩre wanĩrĩrie.” Rĩria eekire ũguo, Boazu agĩtĩrĩra ibaba ithathatũ cia cairi, akĩmũgĩrĩra. Nake Ruthu agĩcooka itũũra-inĩ.

¹⁶ Na rĩria Ruthu aacookire kũrĩ nyaciarawe-rĩ, Naomi akĩmũũria atĩrĩ, “Mwarĩ wakwa, kũraathiire atĩa?”

Nake akĩmwĩra maũndũ marĩa mothe Boazu aamwĩkĩre. ¹⁷ Ningĩ agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Ibaba ici ithathatũ cia cairi nĩwe ũũheire, na anjĩra atĩrĩ, “Tiga kũinũkĩra nyaciaraguo moko matheri.”

¹⁸ Nake Naomi akĩmwĩra atĩrĩ, “Eterera o ro ũguo, mwarĩ wakwa, nginya ũmenye ũria ũhoru ũcio ũgũthiĩ, nĩgũkorwo mũndũ ũcio ndangĩhurũka nginya rĩria aniine ũhoru ũcio ũmũthĩ.”

4

Boazu Kũhikia Ruthu

¹ Na rĩrĩ, Boazu akĩambata agĩthiĩ nginya kĩhingo-inĩ gĩa itũũra, agĩkara thĩ ho. Rĩria mũndũ ũria wa mbarĩ yao, ũria Boazu aarĩtie ũhoru wake ookire-rĩ, Boazu akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrata wakwa, ũka haha ũikare thĩ.” Nĩ ũndũ ũcio agĩthiĩ hau agĩkara thĩ.

² Boazu agĩta athuuri ikũmi a itũũra akĩmeera atĩrĩ, “Ta ikarai thĩ haha!” Nao magĩka o ũguo. ³ Ningĩ akĩra mũndũ ũcio wa mbarĩ yao atĩrĩ, “Naomi ũria ũracookire kuuma bũrũri wa Moabi-rĩ, nĩarendia gĩthaka kĩa kĩa kĩa Elimeleku, mũndũ wa mbarĩ ciitũ. ⁴ Ndagũciiria ngũhe ũhoru ũcio na ngwĩre ũgũre gĩthaka kĩa ũrĩ mbere ya andũ

† 3:9 Njĩra ya gũtambũrũkia gĩcũrĩ kĩa nguo kĩhumbũrie mũirĩtu yari ya kuonania kũmũgitira, kana kũhooya kĩhiko.

aya maikarĩte haha o na mbere ya athuuri a andũ aitũ. Ũngĩkorwo niũgũgĩkũũra, ũgĩkũũre. No angĩkorwo ndũgũwĩka ũguo-rĩ, ũnjĩre nĩguo menye. Nĩgũkorwo hatiri mũndũ ũngĩ ũri na kĩhooa gĩa gwĩka ũguo tiga wee, na niĩ ngagũcoka.”

Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩngũgĩkũũra.”

⁵ Boazu nake akiuga atĩrĩ, “Mũthenya ũrĩa ũkaagũra gĩthaka kũu kuuma kũrĩ Naomi, na kuuma kũrĩ Ruthu ũrĩa Mũmoabi, niũkahikia mũtumia wa ndigwa wa mũndũ ũcio wakuire, nĩgeetha ũtũurie rĩitwa rĩa ũcio ũkuĩte o hamwe na indo ciake.”

⁶ Na rĩrĩa mũndũ ũcio wa mbarĩ yao aiguire ũguo-rĩ, akiuga atĩrĩ, “Ndikũhota gũgĩkũũra, ni ũndũ ndahota gwĩthũkĩria ũgai wakwa niĩ mwene. Gĩgĩkũũre arĩ we. Niĩ ndingĩhota gwĩka ũguo.”

⁷ (Matukũ-inĩ ma tene thĩni wa Isiraeli-rĩ, mũtugo wa gũkũũra kana gũkũũrania indo nĩguo maũndũ mothe marĩkio wega, mũndũ ũmwe wa eene ũhoro aarutaga kĩaatũ gĩaake agakĩnengera mũndũ ũcio ũngĩ. Kũu Isiraeli ĩno nĩyo yarĩ njĩra ya gwĩkĩra ũira atĩ ũndũ ũrĩa mũiguanĩre niwarĩkĩrĩra wega biũ.)

⁸ Ni ũndũ ũcio mũndũ ũcio wa mbarĩ yao akĩra Boazu atĩrĩ, “Kĩgũre wee mwene.” Na akĩruta kĩaatũ gĩaake, akĩmũnengera.

⁹ Hĩndĩ ĩyo Boazu akĩra athuuri acio na andũ othe atĩrĩ, “Ũmũthĩ mũrĩ aira akwa atĩ nĩndagũra indo ciothe cia Elimeleku, na cia Kĩlioni, na cia Mahaloni kuuma kũrĩ Naomi. ¹⁰ Nĩngĩ nĩndahikia Ruthu ũrĩa Mũmoabi, mũtumia wa ndigwa wa Mahaloni, atuĩke mũtumia wakwa, nĩguo ndũurie rĩitwa rĩa ũcio ũkuĩte hamwe na indo ciake, nĩguo rĩitwa rĩaake rĩtikaanoore nyũmba-inĩ yao, kana rĩehere maandĩko-inĩ marĩa maigĩtwo ma itũũra. Ũmũthĩ nĩmwatuĩka aira!”

¹¹ Nĩngĩ athuuri acio, o na andũ arĩa othe maikarĩte hau kĩhingo-inĩ, makiuga atĩrĩ, “Tũrĩ aira. Jehova arotũma mũndũ-wa-nja ũcio ũroka gwaku mũciĩ atuĩke o ta Rakeli na Lea, andũ-a-nja arĩa eerĩ maakire nyũmba ya Isiraeli.* Ũromenyeka kũu Efiratha, na ũgĩe igweta inene kũu Bethlehemu. ¹² Ciana iria Jehova egũkũhe kuuma kũrĩ mũirĩtu ũcio irotũma nyũmba yaku ĩhaane ta ya Perezu,† ũrĩa Tamaru aaciariire Juda.”

Rũruka rwa Daudi

¹³ Ni ũndũ ũcio Boazu akĩhikia Ruthu, agĩtuĩka mũtumia wake. Nĩngĩ aakoma nake, Jehova agĩtũma Ruthu agĩe nda, na agĩciara kahĩ. ¹⁴ Nao andũ-a-nja makĩra Naomi atĩrĩ, “Jehova arogoocwo, ũrĩa ũtagũtigĩte ũtarĩ na mũkũmenyereri. Kahĩ kau karogĩa ngumo njega Isiraeli guothe! ¹⁵ Kau nĩko gakerũhia mũtũũrĩre waku, na gagũtũurie ũkũrũ-inĩ waku. Ni ũndũ mũtumia wa mũrũguo, ũrĩa ũkwendete na wa bata hari we gwĩkĩra aanake mũgwanja, nĩwe ũgaciariite.”

¹⁶ Nake Naomi akĩoya kaana kau, agĩkaigĩrĩra ciero-inĩ ciake, agĩkarera.

¹⁷ Nao andũ-a-nja arĩa maatũũraga kũu makiuga atĩrĩ, “Naomi arĩ na kahĩ.” Nao magĩgatua Obedi. Nake nĩwe warĩ ithe wa Jesii, ũrĩa warĩ ithe wa Daudi.

¹⁸ Ici nacio nĩcio njiaro cia Perezu:

Perezu nĩwe warĩ ithe wa Hezironi,

¹⁹ nake Hezironi aarĩ ithe wa Ramu,

²⁰ nake Ramu aarĩ ithe wa Aminadabu,

* **4:11** Andũ a Isiraeli moimire harĩ Rakeli na Lea. Daudi na Solomoni maatuĩkire a rũciaro rwa Ruthu. † **4:12** Boazu aarĩ wa rũciaro rwa Perezu (Math 1:3; Luk 3:33).

nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni,
nake Nahashoni aarĩ ithe wa Salimoni,
²¹ nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu,
nake Boazu aarĩ ithe wa Obedi.
²² nake Obedi aarĩ ithe wa Jesii,
nake Jesii aarĩ ithe wa Daudi.

IBUKU RĪA MBERE RĪA SAMŪELI

Gūciarwo gwa Samuēli

¹ Na rīrī, nī kwarī na mündū ūmwe wa kuuma Ramathaimu, Mūzofimu kuuma būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu, nake eetagwo Elikana mūrū wa Jerohamu, mūrū wa Elihu, mūrū wa Tohu, hamūrū wa Zufu, Mūefiraimu.

² Aarī na atumia eerī; ūmwe eetagwo Hana na ūrīa ūngī eetagwo Penina. Penina aarī na ciana, no Hana ndaarī na ciana.

³ Mwaka o mwaka mündū ūcio nīambataga kuuma itūūra rīake agathiī Shilo kūhooya na kūrūtīra Jehova Mwene-Hinya-Wothe igongona.* Shilo nīkuo Hofini na Finehasi, ariū eerī a Eli, maarī athīnjīri-Ngai a Jehova.

⁴ Rīrīa rīothe mūthenya wa Elikana wakinyaga wa kūruta igongona-rī, nīagayagīra mūtumia wake Penina nyama, hamwe na aanake ake othe o na airītu.

⁵ No nīaheaga Hana rūgai maita meerī, tondū nīamwendete, nowe Jehova nīamūhingīte nda.

⁶ Na tondū Jehova nīamūhingīte nda-rī, mūrūwe nīaikaraga akīmūthirikagia nīguo amūng'ūrīkie. ⁷ Naguo ūndū ūcio ūgīthīi na mbere mwaka o mwaka. Rīrīa rīothe Hana aambataga athīi nyūmba ya Jehova-rī, mūrūwe nīamūthirikagia nginya akarīra, akaaga kūrīa irio. ⁸ Nake Elikana mūthuuriwe akamūūria atīrī, “Hana, ūrarīra nīkī? Ūraaga kūrīa nīkī? Ūkuīte ngoro nīkī? Githī nīi ndikīrīte ihīi ikūmi harīwe?”

⁹ Hīndī īmwe maarīkia kūrīa na kūnyua marī kūu Shilo-rī, Hana agīūkīra. Na rīrī, Eli, mūthīnjīri-Ngai, aikarīire gītī itoonyero rīa hekarū ya Jehova.

¹⁰ Hana akīrīra mūno na akīhooya Jehova, arī na ruo rwa ngoro. ¹¹ Nake akīhīta mwīhītwa, akiuga atīrī, “Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūngītikīra kūrora thīna wa ndungata yaku na ūndirikane, na ndūkariganīrwo nī ndungata yaku, no ūmīhe mwana wa kahū-rī, hīndī īyo na nīi nīngamūheana kūrī Jehova matukū mothe ma muoyo wake, na gūtīrī hīndī rwenji rūkaahutia mūtwe wake o na rī.”

¹² Na rīrīa aathīaga na mbere kūhooya Jehova, Eli akīmūbara kanua.

¹³ Hana aahooyaga na ngoro yake, nacio iromo ciake nīciainainaga, no mūgambo wake ndwaguīkaga. Eli agīūciiria atī nī kūrīo arīitwo,

¹⁴ akīmūria atīrī, “Nī nginya rī ūgūikara ūrī mūrīū? Eheria ndibeī īyo yaku.”

¹⁵ Hana akīmūcookeria, akiuga atīrī, “Tiguo mwathi wakwa, nīi ndī mündū-wa-nja ūthīnīkīte mūno. Ndinyūite ndibeī kana njoohi; no nī ngoro yakwa ndīraitūrūrīra Jehova. ¹⁶ Tiga kuona ndungata yaku ta īrī mündū-wa-nja mwaganu; ngoretwo gūkū ngīhooya ndī na ruo rūingī o na kīeha.”

¹⁷ Eli akīmūcookeria atīrī, “Thīi na thayū, na Ngai wa Isiraēli aroītīkīra gūkūhe kīrīa ūmūhooete.”

¹⁸ Nake akiuga atīrī, “Ndungata yaku īroītīkīrīka maitho-inī maku.” Nake Hana agīthīi na akīrīa irio, na ndaacookire gūtuka gīthīthi.

¹⁹ Magīūkīra mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene, makīhooya marī mbere ya Jehova, na magīcooka magīthīi kwao mūciī kūu Rama. Elikana

* **1:3** Ithandūkū rīa kīrīkanīro na Hema-ya-Gūtūnganwo (3:3; Josh 18:1) ciakoragwo Shilo kilomita 30 gathigathini wa Jerusalemu. Andū a Isiraēli nīmagīrīrwo nīgūthīi kuo maita matatū o mwaka (Gūcook 16:16-17; Thaam 23:14-19).

agīkoma na Hana mūtumia wake, nake Jehova akīmūrikana. ²⁰ Nī ūndū ūcio ihinda rīgīkina Hana akīgīa nda na agīciara kahī. Agīgatua Samuēli, akiuga atīri, “Nīgūkorwo nī kūhooya ndakahooire harī Jehova.”

Hana Kūheana Samuēli kūrī Jehova

²¹ Rīrīa mūdū ūcio wetagwo Elikana aambatire hamwe na nyūmba yake yothe kūrūtira Jehova igongona rīa mwaka o mwaka na akahangie mwihūta wake-rī, ²² Hana ndaathiire. Eerire mūthuuriwe atīri, “Kahī gaka gaatiga kuonga-rī, nīngagatwara na ndīkaneane kūrī Jehova,† na gagaatūraga kū hindī ciothe.”

²³ Mūthuuriwe Elikana akīmwīra atīri, “Īka o ūrīa ūkuona kwagīrīre. Ikara gūkū o nginya rīrīa gagaatiga kuonga; we Jehova arotūma kiugo giake kihinge.” Nī ūndū ūcio mūdū-wa-nja ūcio agīkara mūcī na agīkongithia nginya rīrīa aagatigithirie kuonga.

²⁴ Gaatiga kuonga, Hana akīoya kahī kau o karī kanini, hamwe na ndegwa ya mīaka itatū, na eba imwe‡ ya mūtu, na gītete kīa ndibei agīgatwara nyūmba ya Jehova kū Shilo. ²⁵ Maarīkia gūthīnja ndegwa-rī, magītware kahī kau kūrī Eli, ²⁶ Nake Hana akīmwīra atīri, “Ti-itherū o ta ūrīa wee mwathi wakwa ūtūraga muoyo-rī, nī nī mūdū-wa-nja ūrīa warūgamīte haha hakuhī nawe akīhooya Jehova. ²⁷ Ndahooire heo kahī gaka, nake Jehova nīetikīrite kūhe kīrīa ndamūhooire. ²⁸ Tondū ūcio o na nī nīndakaamūrīra Jehova. Matukū mothe marīa gegūtūra muoyo-rī, gegūtūra kaamūrīrwo Jehova.” Nake akīhooya Jehova arī o hau.

2

Ihooya rīa Hana

1 Ningī Hana akīhooya, akiuga atīri:

“Ngoro yakwa nīkeneire Jehova;
na rūhīa rwakwa rūkaambarario thīnī wa Jehova.
Kaua gakwa gakeerahīra thū ciakwa,
nīgūkorwo nīngenete nī ūhonokio waku.

2 “Gūtīrī mūdū o na ū mūtheru ta Jehova;
gūtīrī ūngī tīga wee wiki,
kana gūkagīa Rwaro rūngī rwa Ihiga rūtariī ta Ngai witū.

3 “Mūtigacooke kwaria na mwīkīrīro ūguo
kana mūreke tūnua twanyu twarie na mwītīo,
nīgūkorwo Jehova nīwe Ngai ūrīa ūū maūdū,
na agacūrania cīko cia andū.

4 “Mota ma njamba cia ita nīmoinangīku,
nao arīa mataarī hinya makaheo hinya.

5 Arīa maarī ahūnu meyandīkithagia nīguo mone irio,
na arīa maarī ahūtu nīmathīrītwo nī ng’aragu.
Thaata nīciarīte ciana mūgwanja,
na ūrīa warī na aanake aingī nīmūhinyīrīku.

6 “Jehova nīwe ūrehaga gīkuū, na nīwe ūtūragīa muoyo;
nīwe ūharūrūkanagīa mbīrīra-inī, na akambatia mūdū oime kuo.

† 1:22 Ciana ciatigaga kuonga irī na mīaka itatū kana makīria. ‡ 1:24 nī ta kilo 22

7 Jehova nīwe ūtūmaga andū mathīne na arīa angī matonge; nīwe ūnyiihanagia na agatūūganīria.

8 Ooyaga mūthīni akamūruta rūkūngū-inī, na akaruta mūbatari kuuma kīara-inī kīa mūhu; amaikaragia hamwe na anene, na agatūma magae gītī kīa ūnene.

“Nīgūkorwo mūthingi ya thī nī ya Jehova; igūrū riayo nīho aigīrīre thī.

9 Nīakamenyerera makinya ma andū ake arīa atheru, no arīa aaganu nīakamaikia kūu nduma-inī.

“Mūndū ndahootanaga na ūndū wa hinya wake;

¹⁰ arīa makararagia Jehova nīmagathuthwo. Nīakamookīrīra na marurumī arī o kūu igūrū; Jehova nīwe ūgatuīra ituri cia thī ciira.

“Nīakahe mūthamaki wake hinya, a na ambararie rūhīa rwa ūria wake mūtīrīrie maguta.”

¹¹ Nake Elikana akīinūka mūciī gwake Rama, no kahī kau gagītungatīra Jehova karī harī Eli ūcio mūthīnjīri-Ngai.

Aanake Aaganu a Eli

¹² Na rīrī, ariū a Eli maarī andū aaganu; matiatūte Jehova. ¹³ Na rīrī, warī mūtugo wa athīnjīri-Ngai harī andū, atī rīrīa mūndū o wothē aruta igongona, na rīrīa nyama ikīrugwo, ndungata ya mūthīnjīri-Ngai yokaga na njibe ya mītheece itatū irī guoko-inī. ¹⁴ Yaikagia njibe iyo nyūngū-inī ya kīgera, kana thaburia-inī, kana gīteng’ū-inī, kana nyūngū-inī ya rīūmba, nake mūthīnjīri-Ngai akeyoera o kīrīa gīothe njibe īngiarutire. Ūguo nīguo meekaga andū othe a Isiraeli arīa mookaga Shilo. ¹⁵ Na o na mbere ya maguta gūcinwo-rī, ndungata ya mūthīnjīri-Ngai nīyokaga na ikeera mūndū ūria ūraruta igongona atīrī, “He mūthīnjīri-Ngai nyama imwe ahīhie; ndegwītūkīra nyama nduge kuuma kūrī we, tīga o nyama njīthī.”*

¹⁶ Mūndū angīamwīrīre atīrī, “Reke maguta mambe macinwo, ūcooke woe kīrīa gīothe ūkwenda,” ndungata yacookagia atīrī, “Aca, nengera o ro rīu; kwaga ūguo, ndīmīoe na hinya.”

¹⁷ Wīhia ūcio wa aanake a Eli warī mūnene mūno maitho-inī ma Jehova, nīgūkorwo nīmanyararaga magongona marīa andū maarutagīra Jehova.

¹⁸ Nowe Samūeli aatungataga mbere ya Jehova arī o mwana mūnini, ehumbīte ebodi ya gatani. ¹⁹ O mwaka nyina nīamūtumagīra gakanjū, akamūtwarīra rīrīa megūthīi na mūthuuriwe kūruta igongona rīa mwaka o mwaka. ²⁰ Eli nīarathimaga Elikana na mūtumia wake, akoiga atīrī, “Jehova arokūhe ciana na mūndū-wa-nja ūyū icooke ithenya rīa mwana ūyū aahoote, na agīcooka kūmūheana harī Jehova.” Nao magacooka makainūka kwao mūciī. ²¹ Nake Jehova akīguīra Hana tha; akīgīa nda agīciara aanake atatu na airītu eerī. Nake mwana ūcio tī Samūeli agīkūrīra hau mbere ya Jehova.

²² Na rīrī, Eli aarī mūkūrū mūno, na nīaiguaga maūndū mothe marīa ariū ake meekaga Isiraeli guothe, na ūrīa maakomaga na andū-a-nja arīa maatungataga itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. ²³ Nī ūndū ūcio

* **2:15** Kūringana na watho, maguta hamwe na nyama cia maguta ciacinagīrwo igūrū wa kīgongona (Alaw 3:16; 4:8-10).

akīmooria atīrī, “Nī kīi gītūmaga mwīke maūndū ta maya? Nīndīraigua kuuma kūrī andū othe ūhorō wa cīko ici cianyu cia waganu. ²⁴ Aca, ariū akwa; ūhorō ūrīa ndīraigua ūkīhunja gatagatī ka andū a Jehova ti mwega. ²⁵ Mūndū angīhīria mūndū ūrīa ūngī-rī, Ngai no amateithūrane; no mūndū angīhīria Jehova-rī, nūū ūngīmūthaitanīrīra?” No rīrī, aanake ake matiigana kūigua magīkaanio nī ithe wao, nīgūkorwo Jehova nīatuīte nīekūmooraga.

²⁶ Nake mwana ūcio ti Samūeli agīkūra, akīnenehaga, akīendagwo nī Jehova o na andū.

Ūrathi wa Gūūkūrīra Nyūmba ya Eli

²⁷ Na rīrī, mūndū wa Ngai nīokire kūrī Eli, akīmwīra atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Githī nī ndieguūrīrie nyūmba ya thoguo rīrīa maarī Misiri watho-inī wa Firaūnī? ²⁸ Ndathuurire thoguo kuuma mīhīrīga-inī yothe ya Isiraēli atuīke mūthīnjīri-Ngai wakwa, aambatage kīgongona-inī gīakwa, na acinage ūbumba, na ehumbage ebodi ari mberē yakwa. Nīngī nīndaheire nyūmba ya thoguo indo iria ciothe irutagwo nī andū a Isiraēli cia maruta ma gūcinwo na mwaki. ²⁹ Nī kīi gītūmīte mūnyarare igongona rīakwa na iruta, iria ndaathanire irutagwo irī cia gīkaro gīakwa? Nī kīi gītūmīte ūtīe ariū aku kūngīra, mwīnoragie na icunjī iria njega cia iruta o rīothe rīrīa ndutagīrwo nī andū akwa a Isiraēli?’

³⁰ “Tondū wa ūguo-rī, Jehova, Ngai wa Isiraēli, oigīte atīrī, ‘Nīnderanīre atī nyūmba yaku na nyūmba ya thoguo nīgūtūūra indungatagīra nginya tene.’ No rīu Jehova oigīte atīrī, ‘Ūndū ūcio ūrondaihirīria! Arīa mandīte nīndīrimatīiaga, no arīa maamenete nīmarīmenagwo. ³¹ Hīndī nīroka rīrīa ngaaniina hinya waku na niine hinya wa andū a nyūmba ya thoguo, nīgeetha gūtikanakorwo na mūndū mūkūrū thīnī wa nyūmba yaku, ³² nawe nīūkona mīnyamaro gīkaro-inī gīakwa. O na gūtūika ūndū mwega nīūgeekwo Isiraēli, thīnī wa nyūmba yaku gūtīrī hīndī gūgaakorwo mūndū mūkūrū. ³³ O mūndū waku ūrīa itakeheria kīgongona-inī gīakwa-rī, agaatigio no geetha agūtue mūtumumu na maithori, na aigūithagie ngoro yaku kīeha, nacio njiaro ciaku ciothe irīkūuaga o rīrīa ciatūka andū agima.

³⁴ “ ‘Naguo ūndū ūrīa ūkūhaana kūrī ariū aku eerī, Hofinā na Finehasi, ūgaatuīka kīmenyithia kūrī wee na ariū aku, o eerī magaakua mūthenya ūmwe. ³⁵ Na nīi nīngethuurīra mūthīnjīri-Ngai mwīhokeku, ūrīa ūgeekaga kūringana na ūndū ūrīa ūrī ngoro-inī na meciiria-inī makwa. Nīngahaanda nyūmba yake itūūre irūmīte, nake nīagatungataga mberē ya ūrīa wakwa mūtīrīrie maguta hīndī ciothe. ³⁶ Nīngī mūndū wothē ūrīa ūgaatigara wa nyūmba yaku, nīagooka amūinamīrīre nī ūndū wa gīcunjī kīa betha na kenyū komū ka mūgate, amūthaithe amwīre atīrī, “Ta he wīra ūmwe wa ūthīnjīri-Ngai nīguo nyonage gīa kūrīa.” ’ ’ ’

3

Jehova gwīta Samūeli

¹ Nake mwana ūcio ti Samūeli aatungataga mberē ya Jehova arī harī Eli. Matukū-inī macio kiugo kīa Jehova gītiaiguagwo kaingī, na gūtioneakaga cioneki kaingī.

² Ūtukū ūmwe Eli, ūrīa maitho make maambīrīrie kwaga hinya akaaga kuona wega, aakomete o harīa aamenyerete. ³ Tawa wa Ngai

ndwahorete,* nake Samūeli aakomete kuu thīnī wa hekarū ya Jehova, harīa ithandūkū rīa Ngai rīarī. ⁴ Hīndī īyo Jehova agītā Samūeli.

Samūeli agīcookia atīrī, “Nī ūyū haha.” ⁵ Nake agīteng’era kūrī Eli, akiuga atīrī, “Nī wanjīta; nī ūyū haha.”

No Eli akiuga atīrī, “Nī ndīitanīte; cooka ūgakome.” Nī ūndū ūcio Samūeli agīthī agīkoma.

⁶ Jehova agītana rīngī, “Samūeli!” Nake Samūeli agīūkīra, agīthī kūrī Eli, akiuga atīrī, “Nī wanjīta; nī ūyū haha.”

Eli akiuga atīrī, “Mūrū wakwa, nī ndīitanīte; cooka ūgakome.”

⁷ Hīndī īyo Samūeli ndaakoretwo amenyete Jehova, kana akaguūrīrio kiugo kīa Jehova.

⁸ Jehova nīetire Samūeli riita rīa gatātū, nake Samūeli agīūkīra agīthī kūrī Eli, akiuga atīrī, “Nī wanjīta; nī ūyū haha.”

Nake Eli akīmenya atī nī Jehova wetaga mwana ūcio. ⁹ Nī ūndū ūcio Eli akīra Samūeli atīrī, “Thī ūgakome, na wona aagwīta uge atīrī, ‘Jehova, ariā, nī ūndū ndungata yaku nīthikīrīrie.’” Nī ūndū ūcio Samūeli agīthī, na agīkoma harīa aakomaga.

¹⁰ Nake Jehova agīūka akīrūgama hau, agītana o ta mahinda macio mangī atīrī, “Samūeli! Samūeli!”

Nake Samūeli akiuga atīrī, “Ariā, nī ūndū ndungata yaku nīthikīrīrie.”

¹¹ Nake Jehova akīra Samūeli atīrī, “Rora, nī ndī hakuhī gwīka ūndū thīnī wa Isiraeli ūrīa ūgaatūma matū ma mūdū o wothē ūrīa ūkaūguā mararake. ¹² Hīndī īyo maūdū marīa mothe ndoigire ma gūūkīra Eli na nyūmba yake nīngamahingia kuuma kīambīrīria nginya mūthia.

¹³ Nīgūkorwo nīndamwīrire nīngatūra nyūmba yake ciira nginya tene nī ūndū wa mehīa marīa we oī ūhoro wamo; ariū ake nīmetuire andū a kūmeneka, nake akīremwo nī kūmakaania. ¹⁴ Nī ūndū ūcio nīndehītire igūrū rīa nyūmba ya Eli ngiuga atīrī, ‘Waganu wa nyūmba ya Eli ndūrī hīndī ūkaahoroherio na igongona kana iruta.’”

¹⁵ Samūeli agīkoma o nginya rūciinī, na okīra akīhingūra mīrango ya nyūmba ya Jehova. Nīetigagīra kwīra Eli ūhoro wa kīoneki kīu, ¹⁶ no Eli akīmwīta, akiuga atīrī, “Samūeli, mūrū wakwa.”

Nake Samūeli agīcookia atīrī, “Nī ūyū haha.”

¹⁷ Eli akīmūria atīrī, “Nī ūndū ūrīkū ūcio Jehova arakwīrire? Ndūkae kūūhitha ūndū ūcio. Ngai arogwīka ūndū mūrū makīria, ūngīhitha ūndū o na ūmwe ūrīa arakwīrire.” ¹⁸ Nī ūndū ūcio Samūeli akīmwīra maūdū mothe, na ndaamūhithire ūndū o na ūmwe. Eli agīcookia akiuga atīrī, “Ūcio nī Jehova; nīeke ūndū ūrīa ekuona wagīrīre maitho-inī make.”

¹⁹ Jehova nīakoragwo hamwe na Samūeli o ūrīa aakūrāga, na ndaarekire kiugo o na kīmwe giāke kūrīre thī. ²⁰ Nakuo Isiraeli guothe kuuma Dani nginya Birishiba magīkūūrana atī Samūeli aarī mūthuure atuīke mūnabii wa Jehova. ²¹ Nake Jehova agīthī na mbere kuonekana kūu Shilo, na kūu nīkuo eguūrīrie kūrī Samūeli na ūndū wa kiugo giāke.

4

Nakīo kiugo gīa Samūeli gīgīkinya Isiraeli guothe.

Aflisti Gūtaha Ithandūkū rīa Kūrīkanīro

* **3:3** Tawa wa thahabu ūrīa waigagwo Handū-harīa-Hatheru waakanaga ūtukū wothē (Thaam 27:20-21; 30:7-8). Samūeli eetirwo mathaa ma rūciinī gūtākīte.

¹ 20 Na rīrī, andū a Isiraēli nīmoimagarire makarūe na Afilisti. Andū a Isiraēli makīamba hema ciao kūu Ebeni-Ezeri, nao Afilisti makīamba ciao kūu Afeku. ² Afilisti magītūma ita rīao rīgacemanie na Isiraēli, na o ūrīa mbaara yathiiaga na mbere-rī, nogo Isiraēli maahootagwo nī Afilisti, arīa mooragire andū ta 4,000 kūu maarūagīra. ³ Rīrīa mbūtū ciacookire kambī-inī-rī, athuuri a Isiraēli makīūra atīrī, “Jehova atūma tūhootwo nī Afilisti ūmūthī nīkī? Nī tūgūrei ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova kuuma Shilo, nīgeetha tūthī nario rītūhonokie kuuma moko-inī ma thū ciitū.”

⁴ Nī ūndū ūcio andū acio magītūma andū kūu Shilo, nao makīrehe ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūrīa ūikarīre gītī kīa ūnene gatagatī ka makerubi. Nao ariū eerī a Eli, Hofini na Finehasi, maarī hamwe na ithandūkū rīu rīa kīrīkanīro kīa Ngai.

⁵ Rīrīa ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova rīakinyire kambī-inī-rī, andū a Isiraēli othe makiugīrīria na mūgambo mūnene o nginya thī ikīinaina. ⁶ Na rīrīa Afilisti maaiguire mbugīrīrio iyo makīūrania atīrī, “Mbugīrīrio iyo irī kambī-inī ya Ahibirania nī ya kī?”

Hīndī rīa maamenyire atī nī ithandūkū rīa Jehova rīakinyite kambī-inī-rī, ⁷ Afilisti magītīgīra makiuga atīrī, “Ngai nīyūkīte kambī-inī, ithū tūrī thīna-inī! Gūtīri kuoneka ūndū ta ūyū mbere īno. ⁸ Wūi-īya-witū-ī! Nūū ūgūtūhonokia moko-inī ma ngai ici irī hinya ūū? Ici nīcio ngai irīa ciahūūrire andū a Misiri na mīthiro ya mīthemba yothe werū-inī. ⁹ Mwiyūmirīriei, Afilisti aya! Tuīkai arūme kī, kana mūtuo ngombo cia Ahibirania, ta ūrīa matūire marī ngombo cianyu. Tuīkai arūme kī, na mūrūe!”

¹⁰ Nī ūndū ūcio Afilisti makīrūa nao, na andū a Isiraēli makīhootwo, nake o mūdū akīūrīra hema-inī yake. Nayo nūrāgano yarī nene mūno; thigari cia Isiraēli ngiri mīrongo itatū irīa ciathiiaga na magūrū ikīūrāgwo. ¹¹ Narīo ithandūkū rīa Ngai rīgītahwo, nao ariū eerī a Eli, Hofini na Finehasi, magīkua.

Gīkuū kīa Eli

¹² Mūthenya o ro ūcio Mūbenjamini ūmwe akīhanyūka oimīte mbaara-inī, agīthī nginya Shilo, nguo ciake irī ndembūkangu na aarī na tīri mūtwe. ¹³ Na rīrīa aakinyire-rī, agīkora Eli aikarīre gītī gīake mūkīra-inī wa njīra, acūthīrīrie, tondū ngoro yake yarī na guoya nī ūndū wa ithandūkū rīa Ngai. Hīndī rīa mūdū ūcio aatoonyire itūūra-inī, na akīheana ūhorō ūrīa gwēkīkīte-rī, itūūra rīothe rīgīkayūrūka.

¹⁴ Rīrīa Eli aiguire mūkayūrūko ūcio akīūra atīrī, “Gītūmi kīa inegene rīu nī kī?”

Nake mūdū ūcio agīthī narua harī Eli, ¹⁵ ūrīa warī na ūkūrū wa mīaka mīrongo kenda na īnana, ūrīa maitho make moorīte, akaagaga kuona. ¹⁶ Akīra Eli atīrī, “No hīndī ndooka nyumīte mbaara-inī; ndoora kuuma kuo o ūmūthī.”

Eli akīmūūra atīrī, “Nī atīa gwīkīkīre mūrū wakwa?”

¹⁷ Mūdū ūcio warehire ūhorō agīcookīa atīrī, “Andū a Isiraēli nīmoorīre Afilisti, nayo mbūtū ya ita nīyūrāgītwo mūno. O na ariū aku eerī, Hofini na Finehasi, nī akuū, narīo ithandūkū rīa Ngai nīitahē.”

¹⁸ Rīrīa aagwetire ithandūkū rīa Ngai, Eli akīgūa na ngara oimīte gītī-inī gīake hau mwēna-inī wa kīhingo. Ngingo yake ikīunīka, agīkua, nī ūndū aarī mūdū mūkūrū na akarītūha. Aatongoretie Isiraēli mīaka mīrongo īna.

¹⁹ Mütumia wa mūriū wake Finehasi aarī na nda na aatigītie hanini aciare. Na rīrīa aaguire ūhoro ūcio wa atī ithandūkū rīa Ngai nīrītahītwo, na atī iciciarawe hamwe na mūthuuriwe nīmakuīte-rī, akīnyiitwo nī ruo rwa kūrūmwo na agīciara, no agītoorio nī ruo rwa gūciara. ²⁰ Na rīrīa aakuaga, atumia arīa maamūteithagīrīria makīmwīra atīrī, “Tiga gūkua ngoro; nīwaciara kahīi.” No ndaacookirie ūndū o na kana kūrūmbūiya ūhoro o na ūrīkū.

²¹ Nake agītua kahīi kau Ikabodu, akiuga atīrī, “Riiri nīweherete Isiraeli,” nī ūndū wa ithandūkū rīa Ngai gūtahwo, na gūkua gwa iciciarawe na mūthuuriwe. ²² Akiuga atīrī, “Riiri nīweherete ūkoima Isiraeli, nī ūndū ithandūkū rīa Ngai nīrītahītwo.”

5

Ithandūkū rīa Kīrīkanīro rīrī Ashidodi na Ekironi

¹ Na rīrī, Afilisti maarīkia gūtaha ithandūkū rīa Ngai, makīrīruta kūu Ebeni-Ezeri, makīrītware Ashidodi. ² Magīcooka magītware ithandūkū rīu thīnī wa hekarū ya ngai yao rīra yetagwo Dagoni, na makīrīiga rīriganītie na Dagoni. ³ Rīrīa andū a Ashidodi mookīrire rūciinī tene mūthenya ūyū ūngī-rī, magīkora Dagoni igūite igakoma na nda hau mbere ya ithandūkū rīa Jehova! Makīoya Dagoni makīmīcookia handū hayo. ⁴ No mookīra rūciinī rūrū rūngī-rī, magīkora Dagoni igūite igakoma na nda hau mbere ya ithandūkū rīa Jehova! Mūtwe na moko mayo meerī nīcioinīkite, ikagūa hau hingīro-inī ya mūrango wa nyūmba; no mwīrī wayo watigarīte. ⁵ Nīkīo nginya ūmūthī gūtīrī athīnjīri-ngai a Dagoni kana andū angī matoonyaga hekarū ya Dagoni kūu Ashidodi magereire hingīro-inī iyo ya mūrango.

⁶ Nakuo guoko kwa Jehova gūkūmīra andū a Ashidodi na kūndū kūrīa kwariganītie nakuo; akīmarehere mwanangīko na akīmahūūra na mīrimū ya mahūha. ⁷ Na rīrīa andū a Ashidodi moonire ūrīa gwēkīka, makiuga atīrī, “Ithandūkū rīa ngai ya Isiraeli rītīgūikara na ithuī gūkū gwitū, nīgūkorwo guoko gwake nīgūtūūmīire mūno hamwe na ngai iitū Dagoni.” ⁸ Nī ūndū wa ūguo magīcookanīrīria aathani othe a Afilisti, makīmooria atīrī, “Tūgwīka atīa na ithandūkū rīrī rīa ngai ya Isiraeli?” Nao magīcookia atīrī, “Rekei ithandūkū rīrī rīa ngai ya Isiraeli rīthaamīrio Gathu.” Nī ūndū ūcio magīthaamia ithandūkū rīu rīa Ngai wa Isiraeli.

⁹ No rīrī, maarīkia kūrīthaamīria kuo, guoko kwa Jehova gūgūkīrīra itūūra rīu inene, gūkīgīa kīmako kīnene. Akīhūūra andū a itūūra rīu inene, arīa ethī na arīa akūrū, akīmarehere mīrimū ya mahūha. ¹⁰ Nī ūndū ūcio magītware ithandūkū rīu rīa Ngai Ekironi.

Na rīrīa ithandūkū rīu rīatoonyaga Ekironi-rī, andū a Ekironi makīanīrīra na mūgambo makiuga atīrī, “Nīmaarehe ithandūkū rīa ngai ya Isiraeli gūkū gwitū nīguo matūūrage ithuī hamwe na andū aitū.”

¹¹ Nī ūndū wa ūguo magīcookanīrīria aathani othe a Afilisti makīmeera atīrī, “Cookīaithandūkū rīrī rīa ngai ya Isiraeli rīehere gūkū; nīrīcookoio kūrīa rīumīte kana rītūūrage hamwe na andū aitū.” Nīgūkorwo gīkuū nīkīaiyūrītie itūūra rīu inene kīmako; guoko kwa Ngai nī kwarīūmīire mūno. ¹² Nao arīa mataakuire makīhūūrwo na mīrimū ya mahūha, nakīo kīrīro gīa itūūra rīu inene gīgīkinya o igūrū kwa Ngai.

6

Ithandūkū rīa Kīrīkanīro Gūcooko Isiraeli

1 Na rīrī, ithandūkū rīa Jehova rīarīkia gūikara būrūri wa Afilisti mīeri mūgwanja-rī, 2 Afilisti magīta athīnjīri-ngai na aragūri, makīmooria atīrī, “Tūgwīka afīa na ithandūkū rīrī rīa Jehova? Twīrei ūria tūngīrīcōokia kūrīa rīoimīte.” 3 Nao magīcōokia atīrī, “Mūngīkorwo nī mūgūcōokia ithandūkū rīa ngai ya Isiraeli, mūtīkarīcōokie rīrī itheri, no ngīya mūrītūme na kīndū gīa kūrutwo iruta rīa mahītia. Hīndī īyo nīmūkaahona, na mūmenye kīrīa gītūmīte guoko gwake kwage kweherio igūrū rīanyu.”

4 Afilisti makūria atīrī, “Nī iruta rīrīkū rīa mahītia tūngīmīrutīra?”

Nao magīcōokia atīrī, “Tūmīhiano tūtano twa thahabu tūhaana mahūha, na tūtano twa thahabu tūhaana tūbīa* o ta ūria aathani a Afilisti maigana, nī ūndū inyuī na aathani anyu mūhūrītwo na mūthiro mūthemba o ūmwe. 5 Thondekai tūmīhiano twa mahūha na twa tūbīa iria irathūkīa būrūri, na mūtīe ngai ya Isiraeli. No gūkorwo nīakeheria guoko gwake kuume igūrū rīanyu, o na igūrū rīa ngai cīanyu, o na būrūri wanyu. 6 Nī kī gītūmīte mūmie ngoro cīanyu ta ūria andū a Misiri na Firaūni meekire? Rīrīa aamahīnyīrīrie-rī, githī matiarekereire andū a Isiraeli nīguo mathīi?

7 “Na rīrī, haarīrai ngai njerū, na ng’ombe igīrī njaiarī itarī ciohwo icooki. Muoherere ng’ombe icio ngaari-inī īyo, no mweherie njaū ciacio mūcihingīre kiugū. 8 Oyai ithandūkū rīa Jehova mūrīgīrīre igūrū rīa ngaari, na mūige gathandūkū mwena-inī warīo na mūgekīre indo icio cia thahabu icio mūrāmīcōokia irī cia iruta rīa mahītia. Rekei rīthīi, 9 no mūikare mūrīrorete. Rīngīambata rīkīnye būrūri warīo, rīerekeire Bethi-Shemeshu-rī, nīgūgatuīka atī nī Jehova ūtūrehereire mūtino ūyū mūnene ūū. No kūngīkorwo ti ūguo, nītūkamenya atī ti guoko gwake gwatūhūrīre, no nī ūndū watūkorire o ūguo.”

10 Nī ūndū ūcio magīka ūguo. Makīoya ng’ombe icio igīrī magīcioherera ngaari-inī, na makīhingīra njaū ciacio kiugū.

11 Makīgīrīra ithandūkū rīa Jehova igūrū rīa ngaari, na hamwe narīo makīgīrīra gathandūkū karīa kaarī na tūbīa tūu twa thahabu na tūmīhiano tūu twahaanaga mahūha. 12 Nīngī ng’ombe icio ikīambata irūngīrīrie irorete Bethi-Shemeshu, igīthī na njīra yothe ikīanagia; itīakerūrīre na mwena wa ūrio kana wa ūmotho. Nao aathani a Afilisti magīcīrūmīrīra o ngīya mūhaka-inī wa Bethi-Shemeshu.

13 Hīndī īyo andū a Bethi-Shemeshu nī kūgetha maagethaga ngano yao kīanda-inī, na rīrīa maatīrīre maitho makīona ithandūkū rīa Ngai, magīkena nīkūrīona. 14 Nayo ngaari īgīkīnya mūgūnda-inī wa Joshua wa kūu Bethi-Shemeshu, nayo īkīrūgama hakuhī na ihiga inene. Andū acio magīatūranga mītī ya ngaari īyo, na makīrutīra Jehova ng’ombe icio igongona rīa njino. 15 Nao Alawīi makīruta ithandūkū rīa Jehova hamwe na gathandūkū ka mīhiano īyo ya thahabu, makīmīgīrīra igūrū rīa ihiga rīu inene. Mūthenya ūcio andū a Bethi-Shemeshu† makīruta ng’ombe icio irī igongona rīa njino harī Jehova. 16 Aathani acio atano a Afilisti makīionera maūndū macio mothe, na magīcōoka Ekironi mūthenya o ro ūcio.

17 Īno nīyo mīhiano ya mahūha ma thahabu īrīa Afilisti maatūmire īrī igongona rīa mahītia rīa kūrūtīrwo Jehova: Mūhiano o ūmwe warutagwo nī ūndū wa o itūūra: Ashidodi, na Gaza, na Ashikeloni, na Gathu, na

* 6:4 Afilisti maahūthagīra indo ici kūhooreria ngai ciao. † 6:15 Itūūra rīa Bethi-Shemeshu rīarī rīa Alawīi (Josh 21:16). Alawīi no-o meetīkīrītīo gūkūua ithandūkū rīa kīrīkanīro (Gūcook 10:8).

Ekironi. ¹⁸ Naguo mūigana wa mbīa cia thahabu waiganaga o ta matūūra ma Afilisti ma aathani acio atano, matūūra macio maairigūrwo na thingo cia hinya hamwe na tūtūūra twa būrūri wao. Narīo ihiga rīu inene harīa maigūrīre ithandūkū rīa Jehova, nī mūra nginya ūmūthī rīrī kūu mūgūnda-inī ūcio wa Joshua wa kūu Bethi-Shemeshu.

¹⁹ No Ngai akūruga andū amwe a kūu Bethi-Shemeshu, akūruga andū mīrongo mūgwanja nī ūndū nīmarorire ithandūkū rīa Jehova thīinī. Andū makūrira nī ūndū wa ihūrira rīu inene Jehova aamahūrīte narīo, ²⁰ nao andū a Bethi-Shemeshu makūrira atūrī, “Nūū ūngīkūrūgama mbere ya Jehova, Ngai ūyū mūtheru? Ithandūkū rikwambatio kūrī ū rīoima haha?”

²¹ Ningī magītūmana kūrī andū a Kiriathu-Jearimu, makīmeera atūrī, “Afilisti nīmacookia ithandūkū rīa Jehova. Ikūrūkai mūrīgūrīre mūrīambatie kwanyu.”

7

¹ Nī ūndū ūcio andū a Kiriathu-Jearimu magīthī, makīgūrira ithandūkū rīa Jehova, makūrīambatia. Makūrītwarā mūciī wa Abinadabu kūrīmagūrū, na makīamūra mūrīu Eleazaru aikarage ithandūkū rīa Jehova.*

Samūeli Kūhoota Afilisti kūu Mizipa

² Ithandūkū rīa kūrīkanīro nūrīaikarire Kiriathu-Jearimu ihinda irāya, ihinda rīa mīaka mīrongo ūrī rīrī yothe, nao andū othe a Isiraeli magīcakaya na makūrongooria Jehova. ³ Nake Samūeli akūrira nyūmba yothe ya Isiraeli atūrī, “Mūngīkorwo nīmūgūcookerera Jehova na ngoro cianyu ciothe-rī, tiganai na ngai ng’eni na Maashitarothu, na mwīneane kūrī Jehova, na mūmūtungatīre o we wiki, nake nīakamūkūrira amūrute guoko-inī kwa Afilisti.” ⁴ Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli magītigana na Mabaali na Maashitarothu, magītungatīra Jehova o we wiki.

⁵ Ningī Samūeli akiuga atūrī, “Cookanūrīraia Isiraeli othe kūu Mizipa, na nī nīngamūthaithanūrira harī Jehova.” ⁶ Na rūrira maagomanīte kūu Mizipa, magītaha maī makīmaita mbere ya Jehova. Mūthenya ūcio makūrīhinga kūrira irio, na makiumbūra mehīa mao makiugūrira kūu atūrī, “Nī twīhūrīre Jehova.” Nake Samūeli nīwe warī mūtongoria wa Isiraeli kūu Mizipa.

⁷ Rūrira Afilisti maaguire atī Isiraeli maagomanīte kūu Mizipa, aathani a Afilisti makīambata magīthī makamatharīkire. Na rūrira andū a Isiraeli maaguire ūhorō ūcio, makīnyītwo nī guoya nī ūndū wa Afilisti. ⁸ Makūrira Samūeli atūrī, “Ndūgaatige gūkaīra Jehova Ngai witū nī ūndū witū, nīgeetha atūhonokie kuuma guoko-inī kwa Afilisti.” ⁹ Nake Samūeli akūrira kagonda koongaga na agīkarutīra Jehova igongona rīa njino karī kagima o ro ūguo. Agīkaīra Jehova nī ūndū wa Isiraeli, nake Jehova akīmūcookeria ūhorō.

¹⁰ Na hīndī rīra Samūeli aarutaga igongona rīa njino-rī, Afilisti magīkuhūrīra nīguo marūe na Isiraeli. No mūthenya ūcio Jehova akūruruma na marurumī manene mūno ma gūūkūrira Afilisti, na agītūma mamake mūno o nginya magītōorio mūno mbere ya andū a Isiraeli. ¹¹ Nao andū a Isiraeli makīuma kūu Mizipa naihenya, magīteng’eria Afilisti makīmooragaga kūu njīra-inī, makīmakinīya mūhuro wa Bethi-Kari.

* **7:1** Ithandūkū rīa kūrīkanīro rīaikarire Bethi-Shemeshu nginya rūrira Daudi aarītwarire Jerusalemu (2Sam 6:2-3).

¹² Ningĩ Samūeli akĩoya ihiga na akĩrĩhaanda gatagatĩ ka Mizipa na Sheni. Akĩrĩta Ebeni-Ezeri, akiuga atĩrĩ, “Ngingyagia hau nĩ Jehova ūtũteithĩtie.” ¹³ Nĩ ūndũ ūcio Afilisti magĩtoorio mũno na matiacookire gũtharĩkĩra bũrũri wa andũ a Isiraeli rĩngĩ.

Ihinda riothe rĩria Samūeli aatũurire muoyo, guoko kwa Jehova gwatũurire gũũkĩrĩre Afilisti. ¹⁴ Namo matũura marĩa Afilisti maatahĩte kũrĩ Isiraeli kuuma Ekironi nginya Gathu magĩcookerera Isiraeli, nao andũ a Isiraeli magĩkũura bũrũri ūrĩa wariganĩtie na matũura macio nago kuuma kũrĩ watho wa Afilisti. Na gũkĩgĩa thayũ gatagatĩ ka Isiraeli na Aamori.

¹⁵ Samūeli agĩthĩĩ na mbere gũtiirĩrĩra Isiraeli matukũ mothe ma muoyo wake.† ¹⁶ Mwaka o mwaka nĩathiũrũrukaga kuuma Betheli nginya Giligali na Mizipa,‡ agatuithanagia andũ a Isiraeli ciira kũndũ guothe. ¹⁷ No nĩacookaga Rama hĩndĩ ciothe, kũria mũciĩ wake warĩ, o na kũu agatuithanagia ciira kũrĩ andũ a Isiraeli arĩ kũu. Nake agĩakĩra Jehova kigongona kũu.

8

Isiraeli Gwĩtia Mũthamaki

¹ Rĩria Samūeli aakũrĩre, nĩathuurire ariũ ake matũke atiiirĩri bũrũri wa Isiraeli. ² Mũriũ wake wa irigithathi eetagwo Joeli, nake wa keerĩ eetagwo Abija, nao maatungataga kũu Birishiba. ³ No rĩrĩ, ariũ ake matiathiire na mũthĩire ta yake. Nĩmagarũrũkire makĩirĩrĩria ūtonga ūtarĩ wa ma, na makaamũkagĩra mahaki, na makoogomagia kĩhooito.

⁴ Nĩ ūndũ ūcio athuuri othe a Isiraeli makĩũngana, magĩthĩĩ kũrĩ Samūeli o kũu Rama. ⁵ Makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee ūrĩ mũkũrũ, nao ariũ aku matirathiĩ na mũthĩire ta yaku; rĩu thuura mũthamaki atũtongoragie o ta ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe.”

⁶ No rĩria maamwĩrĩre atĩrĩ, “Tũhe mũthamaki atũtongoragie.” Ūndũ ūcio ndwakenirie Samūeli; nĩ ūndũ ūcio akĩhooya Jehova. ⁷ Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Thikĩrĩria ūrĩa wothe andũ aya marakwĩra; tiwe mararega, no nĩ nĩ mararega ndũke mũthamaki wao. ⁸ O ta ūrĩa matũire mekaga ūguo kuuma mũthenya ūrĩa ndamambatirie ngĩmaruta bũrũri wa Misiri nginya ūmũthĩ, makandiganĩria magatungatĩra ngai ingĩ, ūguo nogo maragwĩka. ⁹ Na rĩrĩ, kĩmathikĩrĩre; no ūmataare, ūtũtũrithie na ūreke mamenye ūrĩa mũthamaki ūcio ūkaamathamakagĩra ageekaga.”

¹⁰ Nake Samūeli akĩra andũ acio maamwĩtagia mũthamaki ūhoru wothe wa Jehova. ¹¹ Akĩmeera atĩrĩ, “Ūũ nĩguo mũthamaki ūrĩa ūkaamũthamakagĩra ageekaga: Nĩakoya ariũ anyu amatue a gũtungataga na ngaari ciake cia ita, na mbarathi, na mahanyũkage mbere ya ngaari ciake cia ita. ¹² Amwe ao nĩakamatua aathani a thigari ngiri, na aathani a thigari mĩrongo itano, na aria angĩ marĩmage mĩgũnda yake na makamũgethera, o na angĩ mathondekage indo cia mbaara na cia ngaari ciake cia ita. ¹³ Nĩakoya airĩtu anyu amatue athondeki a indo iria inungaga wega, na arugi na athondeki a mĩgate. ¹⁴ Nĩakoyaga mĩgũnda yanyu, na mĩgũnda ya mĩthabibũ, na ya mĩtamaiyũ rĩa mĩega mũno amĩhe ndungata ciake. ¹⁵ Nĩakoyaga gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano yanyu na gĩa thabibũ cianyu akĩhe anene ake na ndungata ciake. ¹⁶ Ndungata

† 7:15 Samūeli aarĩ mũnabii (3:20) na mũtiirĩrĩri bũrũri wa Isiraeli. ‡ 7:16 Matũura ma Betheli, na Giligali, na Mizipa maarĩ rũgongo rwa Benjamini, na nĩkũo andũ maathiaiga kũhoera (Josh 4:19).

cianyu cia arūme na cia andū-a-nja, na ng'ombe cianyu iria njega na ndigiri nīagacioya ituīke cia kūmūrutagīra wīra. ¹⁷ Nīakoyaga gīcunjī gīa ikūmi kīa mahiū manyu, o na inyuī ene nī mūgaatuīka ngombo ciake.

¹⁸ Mūthenya ūcio wakinya-rī, nīmūgakaya nī ūndū wa mūthamaki ūcio mwīthuurīre, nake Jehova ndarī ūndū akaamūcookeria mūthenya ūcio."

¹⁹ No andū acio makīrega gūthikīrīria Samuēli makiuga atīrī, "Aca! Ithuī tūkwenda mūthamaki wa gūtūthamakagīra. ²⁰ Ningī tūtuīke ta ndūrīrī iria ingī ciothe, tūrī na mūthamaki wa gūtūtongoragia na wa gūthiīaga mbere iitū na wa kūrūaga mbaara ciitū."

²¹ Rīrīa Samuēli aiguire ūhorō ūrīa wothe andū acio moigire-rī, akīūcookeria mbere ya Jehova. ²² Jehova akīmūcookeria atīrī, "Maigue, ūmahe mūthamaki."

Nake Samuēli akīra andū a Isiraeli atīrī, "O mūdū nīacooke itūūra-inī rīake."

9

Samuēli Gūtīrīria Saūlū Maguta

¹ Na rīrī, nī kwarī Mūbenjamini ūmwe, mūdū warī igweta wetagwo Kishu mūrū wa Abieli, mūrū wa Zeroru, mūrū wa Bekorathu, mūrū wa Afia wa Benjamini. ² Mūdū ūcio aarī na mūrū wetagwo Saūlū, mwanake kīrorerwa na gūtīrī ūngī mangāigananirio nake harī andū a Isiraeli, nake aarī mūrāihu gūkīra andū arīa angī othe, kuuma ciande ciake gūthī na igūrū aakīrīte andū arīa angī othe.

³ Na rīrī, ndigiri cia Kishu, ithe wa Saūlū, ikīūra, nake Kishu akīra mūrū Saūlū atīrī, "Oya ndungata īmwe mūthīi nayo mūgacarie ndigiri."

⁴ Nī ūndū ūcio akīhītūkīra būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu na būrūri wa Shalisha, no matiacionire. Magīthīi o na mbere magīkinya rūgongo rwa Shaalimu no ndigiri icio itiarī kūu. Agīcooka akīgera rūgongo rwa Benjamini, no matiacionire.

⁵ Rīrīa maakinyire rūgongo rwa Zufu, Saūlū akīra ndungata irīa aarī nayo atīrī, "Ūka, reke tūhūdūke; baba ahota gūtīga gwīciiria ūhorō wa ndigiri ambīrīrie gūtūmakīra."

⁶ No ndungata īgīcookia atīrī, "Atīrīrī, itūūra-inī rīrīrī nī kūrī mūdū wa Ngai; na nī mūtīie mūno, na ūrīa wothe oigaga nīūhingaga. Nītūthīi kuo o rīu. Hīhi no atwīrīre kūrīa tūngīciona."

⁷ Saūlū akīra ndungata yake atīrī, "Tūngīthīi-rī, nī kī tūngīhe mūdū ūcio? Irio nī thiru makūnia-inī maitū. Tūtīrī na kīheo gīa gūtwarīra mūdū wa Ngai. Nī kī tūrī nakīo?"

⁸ Ndungata īyo ikīmūcookeria o rīngī, īkiuga atīrī, "Atīrīrī, ndī na gīcunjī gīa kana gīa cekerī ya betha.* Nīngūmīhe mūdū wa Ngai nīgeetha atwīrīre kūrīa tūngīciona." ⁹ (Tene thīinī wa Isiraeli, mūdū angīathiire kūhooya kīrīra kuuma kūrī Ngai, oigaga atīrī, "Ūka, tūthīi kūrī muoni-maūdū," nī ūndū ūrīa wītagwo mūnabii matukū maya hīndī īyo eetagwo muoni-maūdū.)

¹⁰ Saūlū akīra ndungata yake atīrī, "Nī wega, nī tūgīthīi." Nī ūndū ūcio magīthīi merekeire itūūra rīrīa mūdū ūcio wa Ngai aarī.

¹¹ Na rīrīa maambataga kīrīma marorete itūūra-inī, magīcemanīa na airitu amwe magīthīi gūtaha maaī, makīmoorīa atīrī, "Mūdū ūrīa muoni-maūdū arī gūkū?"

* 9:8 nī ta giramu 3

12 Nao magĩcookia atĩrĩ, “Ekuo, arĩ hau mbere yanyu. Hiũhai, ooka itũũra-inĩ riitũ o ũmũthĩ, nĩ ũndũ andũ marĩ na igongona rikũrutĩrwo handũ harĩa hatũũgĩru. 13 O mwarĩkia gũtoonya itũũra-rĩ, nĩmũkũmuona atanambata handũ hau hatũũgĩru kũria.† Andũ matingĩambĩrĩria kũria nginya arĩkinya, tondũ no nginya arathime igongona; thũutha-inĩ arĩa metĩtwo marĩe. Rĩu ambatai; ihinda rĩrĩ nĩrĩo mũngĩmuona.”

14 Nao makĩambata itũũra-inĩ, na rĩrĩa maatoonyaga kuo-rĩ, makĩona Samūeli agĩũka na kũrĩ o akĩambata athĩ handũ harĩa hatũũgĩru.

15 Na mũthenya ũmwe mbere ya Saũlũ gũũka-rĩ, Jehova nĩaguũrĩrie Samūeli ũndũ ũyũ akamwĩra atĩrĩ, 16 “Rũciũ ihinda ta rĩrĩ nĩngagũtũmĩra mũndũ kuuma bũrũri wa Benjamini. Mũitĩrĩrie maguta atuĩke mũtongoria wa andũ akwa a Isiraeli; niagakũũra andũ akwa kuuma guoko-inĩ kwa Afilisti. Nĩndorete andũ akwa, nĩ ũndũ kĩrĩro kĩao nĩkinginyĩre.”

17 Hĩndĩ ĩrĩa Samūeli onire Saũlũ, Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũyũ nĩwe mũndũ ũrĩa ndĩrakwĩrĩre ũhoru wake; nĩwe ũgaatha andũ akwa.”

18 Saũlũ agĩkuhĩrĩria Samūeli hau itoonyero-inĩ rĩa itũũra, akĩmũũria atĩrĩ, “Ndagũthaita no ũnjĩrĩre harĩa nyũmba ya muoni-maũndũ ĩrĩ?”

19 Nake Samūeli agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ muoni-maũndũ. Ambata, ũthĩ mbere yakwa nginya handũ harĩa hatũũgĩru, nĩgũkorwo ũmũthĩ nĩũkũrĩanĩra na nĩ, na rũciĩnĩ nĩngakũrekereria ũthĩ, na ngwĩre maũndũ mothe marĩa me ngoro-inĩ yaku. 20 Ha ũhoru wa ndigiri iria wateire mĩthenya ĩtatũ mĩhĩtũku-rĩ, ndũkamake nĩ ũndũ wacio; nĩrĩkĩtie kuoneka. Na nĩ kũrĩ ũ wendi wothe wa Isiraeli werekeirio, angĩkorwo ti kũrĩ wee na nyũmba ya thoguo yothe?”

21 Nake Saũlũ agĩcookia atĩrĩ, “Githĩ ndikĩrĩ Mũbenjamini, kuuma mũhĩrĩga ũrĩa mũnini wa Isiraeli? Anga mbarĩ iitũ tiyo nini gũkĩra mbarĩ iria ingĩ cia mũhĩrĩga wa Benjamini? Nĩ kũ gĩgũtũma ũnjĩre ũndũ ta ũcio?”

22 Ningĩ Samūeli akĩrehe Saũlũ na ndungata yake, akĩmatoonyia nyũmba ĩria yarĩagĩrwo, na akĩmaikaria thĩ handũ ha andũ arĩa atũku arĩa meetũtwo; nao othe maarĩ ta andũ mĩrongo ĩtatũ. 23 Samūeli akĩra ũrĩa warugaga atĩrĩ, “Rehe gĩcunjĩ kĩa nyama kĩria ngũnengerire, kĩria ngwĩrĩre ũge handũ mwanya.”

24 Nake ũcio warugaga akĩoya kũgũrũ kũu na kĩrĩa kĩarĩ kũgũrũ-inĩ, agĩkũiga mbere ya Saũlũ. Samūeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩkĩo ũraigĩrwo. Rĩa, tondũ nĩwe ũkũgĩrwo nĩ ũndũ wa ihinda rĩrĩ, kuuma hĩndĩ ĩria ndoigire atĩrĩ, ‘Nĩnjĩtite agenĩ.’” Nake Saũlũ akĩrĩanĩra na Samūeli mũthenya ũcio.

25 Maikũrũka kuuma handũ hau hatũũgĩru na maakinya itũũra-inĩ-rĩ, Samūeli akĩaranĩria na Saũlũ marĩ nyũmba igũrũ. 26 Nao makĩrooka gũkĩra rũciĩnĩ tene, nake Samūeli agĩta Saũlũ kũu nyũmba igũrũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũkĩra wĩhaarĩrie na nĩngũkũrekereria ũthĩ.” Hĩndĩ ĩrĩa Saũlũ ehaarĩrie, we hamwe na Samūeli makĩuma nja. 27 Hĩndĩ ĩrĩa maikũrũkaga makinye mũthia wa itũũra-rĩ, Samūeli akĩra Saũlũ atĩrĩ, “Ĩra ndungata ĩno ĩthiunge mbere iitũ, no wee ũtithie hanini ngũhe ndũmĩrĩri ya Ngai.” Nayo ndungata igũka o ũguo.

† 9:13 Magongona-inĩ mamwe nĩ gwakoragwo na ndĩa.

10

1 Ningi Samuēli akioya kinandū kia maguta, akimaitiriia Saūlū mūtwe, na akimūmumunya, akimwira atiri, “Githi Jehova ndaguitiriie maguta utuike mutongoria wa igai riake? 2 Umuthi twatigana, niugucemania na andu eeri hakuhi na mbirira ya Rakeli, kuu Zeliza mūhaka-ini wa Benjamini. Nimarikwira atiri, ‘Ndigiri iria wathiire gūcaria-ri, nicionekete. Na riu thoguo niatiigite gwiciiria ūhoru wacio na niamakite ni ūndū waku. Aroria atiri, “Ngwika atia ni ūndū wa mūrū wakwa?”’

3 “Ningi kuuma kuu niuguthii na mbere ūkinye mūti-ini ūria mūnene wa Taboru. Niugucemania na andu atatu makimbata mathii kuu Betheli kūrī Ngai. Ūmwe arikorwo akuuite tūuri tūtatū, ūria ūngi migate itatū, na ūria ūngi mondo ya ndibei. 4 Nao makūgeithie na makūhe migate iiri, iria ūriamūkira kuuma kūrī o.

5 “Thuutha ūcio ūthii nginya Gibeā ya Ngai, kūrīa kūrī kambī ya Afilisti ya arangiri. Na wakuhiiria itūura riu-ri, niugucemania na mutongoro wa gikundi kia anabii maikūrūkite makiuma handū hau hatūūgūru marī na inanda cia kinūbi, na tūhembe, na mitūrirū, na inanda cia mūgeeto ikigambio mbere yao, na nimegūkorwo makiratha mohoro. 6 Roho wa Jehova nīegūūka igūrū riaku na hinya, na nūkūratha mohoro hamwe nao; nawe nūkūgarūrwo utuike mūdū ūngi. 7 Marūuri macio maarikia kūhingio-ri, ika o ūria guoko gwaku kūngihota gwika, niugūkorwo Ngai arī hamwe nawe.

8 “Ikūrūka mbere yakwa nginya Giligali. Ti-itherū nīngaikūrūka njūke kūrī we ndute magongona ma njino na maruta ma ūguano. No no nginya weterere mīthenya mūgwanja nginya njūke harī we ngwīre ūria wagiriurwo ni gwika.”

Saūlū gūtuuo Mūthamaki

9 Na riria Saūlū aahūdūkaga matigane na Samuēli-ri, Ngai akigarūra ngoro ya Saūlū, namo marūuri macio mothe makihingio mūthenya o ro ūcio. 10 Riria maakinyire Gibeā-ri, mutongoro wa anabii ūkimūtūnga; nake Roho wa Ngai agūka igūrū riake na hinya, agīturanira nao, na akiratha mohoro. 11 Riria andū aria othe maamūū maamuonire akiratha mohoro me hamwe na anabii, makūurania atiri, “Ni ūndū ūrikū ūyū wīkīkite kūrī mūrū wa Kishu? Kaī Saūlū atuikite wa thiritū ya anabii?”

12 Mūdū watūūraga kuu agicookia atiri, “Nake ithe wao nūū?” Naguo ūndū ūcio ūgūtuika ūndū ūngūtuika thimo, gūkooragio atiri, “Saūlū o nake ni wa gikundi kia anabii?” 13 Thuutha wa Saūlū gūtiga kūratha mohoro, agithii handū hau hatūūgūru.

14 Hīndi iyo ithe mūnini wa Saūlū akūria Saūlū na ndungata yake atiri, “Mūraarī kū?”

Nake agicookia atiri, “Gwetha ndigiri, no riria twaciagire tūgithii kūrī Samuēli.”

15 Ithe mūnini wa Saūlū akiuga atiri, “Njīra ūria Samuēli aakwīre.”

16 Saūlū agicookia atiri, “Niatwīre o wega atī ndigiri nicionekete.” No ndeerire ithe mūnini ūria Samuēli aamwīre ūhoru ūkonii ūthamaki.

17 Samuēli agītūmanira andū a Isiraēli mongane harī Jehova kuu Mizipa,* 18 akīmeera atiri, “Ūū nīguo Jehova Ngai wa Isiraēli ekuuga: ‘Niī ni nī ndaarutire Isiraēli, ngīmambatia kuuma būrūri wa Misiri, na ni nī ndaamūhīre kuuma watho-ini wa Misiri, na mothamaki-ini mothe maria maamūhinyagiriia.’ 19 No riri, nīmūregete Ngai wanyu, ūria

* 10:17 Mizipa nīkuo andū maacemanagia kwaririia maūdū ma bata.

ūmūhonokagia kuuma kūrī mīnyamaro na mathiina manyu mothe, na mūkoiga atīrī, ‘Aca, tūhe mūthamaki atūthamakagire.’ Nī ūndū ūcio rītu mwīneanei mbere ya Jehova ta ūrīa mīhīrīga yanyu na mbarī cianyu itarīi.”

²⁰ Rīrīa Samūeli aarehire mīhīrīga yothe ya Isiraeli hakuhī-rī, mūhīrīga wa Benjamini nīguo wathuurirwo. ²¹ Ningī akīrehithia mūhīrīga wa Benjamini hau mbere, mbarī o mbarī, na mbarī ya Matiri nīyo yathuurirwo. Mūthia-inī Saūlū mūrū wa Kishu agīthuurwo. No maamwetha matiigana kūmuona. ²² Nī ūndū ūcio magītuīria ūhoro makīria harī Jehova, “Mūndū ūcio niokīte gūkū?”

Nake Jehova akiuga atīrī, “Īi, ehithite harīa indo ciigītwo.”

²³ Nao magīteng’era, makīmūgīra, na aarūgama gatagatī ka andū-rī, nīwe warī mūrāihu gūkīra andū arīa angī othe. ²⁴ Samūeli akīra andū othe atīrī, “Nīmuona mūndū ūrīa Jehova athuurite? Gūtīrī mūndū ūhaana take harī andū aya othe.”

Nao andū makīanīrīa makīuga atīrī, “Mūthamaki arotūūra ihinda iraya!”

²⁵ Samūeli agītaarīria andū mawatho ma ūthamaki. Nake akīmaandīka gīkūnjo-inī akīmaiga mbere ya Jehova. Ningī Samūeli akīra andū mathīi, o mūndū gwake mūciī.

²⁶ Saūlū o nake agīthī gwake mūciī kūu Gibeā, oimagarītio nī andū njamba arīa ngoro ciao ciahutītio nī Ngai. ²⁷ No andū amwe a thogotho makiuga atīrī, “Mūndū ūyū aahota atīa gūtūhonokia?” Makīmūnyarara na matiigana kūmūrehera iheo. Nowe Saūlū agīlīrīra ki.

11

Saūlū Kūhonokia Itūura-Inene rīa Jabeshi

¹ Na rīrī, Nahashu ūrīa Mūamoni nīambatire agīthī akīrigiicīria Jabeshi-Gileadi. Nao andū othe a Jabeshi makīmwīra atīrī, “Gīa na kīrīko kīa ūiguano, na ithuī nī tūrīgūtungatagīra.”

² Nowe Nahashu ūcio Mūamoni agīcookia atīrī, “Nītūkūgīa na kīrīko kīa ūiguano na inyuī mwetūkīra ūndū ūyū ūmwe: atī ngūire riitho rīa ūrīo rīa o mūndū wothe nīgeetha nyararithie andū a Isiraeli othe.”

³ Athuuri acio a Jabeshi makīmwīra atīrī, “Tūhe mīthenya mūgwanja nīguo tūtūme andū Isiraeli guothe, kūngīaga mūndū wa gūtūhonokia-rī, nītūkūweana kūrī we.”

⁴ Rīrīa andū acio matūmītwo maakinyire Gibeā gwa Saūlū na makīheana ūhoro ūcio kūrī andū-rī, andū othe makīrīra maanīrīre.

⁵ Na rīrī, Saūlū nīgūcooka aacookaga oimīte mīgūnda-inī, oimīte ndegwa ciake thuutha, akīūria atīrī, “Kaī andū aya moonete ūuru ūrīkū? Nī kī kīratūma marīre?” Nao magīcookera ūhoro ūcio makīmwīra ūrīa andū a Jabeshi moigīte.

⁶ Rīrīa Saūlū aguire ūhoro ūcio, Roho wa Ngai agīūka igūrū rīake na hinya mūno, nake agīcinwo nī marakara. ⁷ Akīnyīita ndegwa igīrī, agīcītinangia icunjī, na agītūma andū Isiraeli guothe nacio, makīanaagīrīra atīrī, “Ūū nīguo ndegwa cia mūndū o wothe igwīkwo ūrīa ūtekūrūmīrīa Saūlū na Samūeli.” Naguo guoya woimīte harī Jehova ūkīnyīita andū acio, nao makīumagara ta maarī o mūndū ūmwe. ⁸ Hīndī rīra Saūlū aamatarire hamwe marī kūu Bezeki, andū a Isiraeli maarī andū ngiri magana matatū na andū a Juda ngiri mīrongo itatū.

⁹ Nao makiira andũ acio maatũmitwo atĩrĩ, “ĩrai andũ acio a Jabeshi-Gileadi atĩrĩ, ‘rũciũ ihinda rĩrĩa riũa rĩgaakorwo rĩhiũhĩte, nĩguo mũkaahonokio.’” Rĩrĩa andũ acio maatũmitwo mathiire makiheana ũhoro ũcio kũrĩ andũ a Jabeshi-rĩ, andũ acio makĩiyũrwo nĩ gĩkeno kĩnene. ¹⁰ Nao makiira andũ a Amoni atĩrĩ, “Rũciũ nĩtũkeneana kũrĩ inyuĩ, na inyuĩ no mĩtwĩke ũrĩa wothe mũkoona kwagĩrĩre.”

¹¹ Mũthenya ũyũ ũngĩ Saũlũ akĩgayania ita rĩake akĩga andũ ikundi ithatũ; na hĩndĩ ya ituanĩra rĩa arangĩri rĩa gũgĩkĩa makĩhithũka kambĩ-inĩ ya Amoni makĩmooraga nginya rĩrĩa riũa rĩakoretwo rĩhiũhĩte. Arĩa maatigarire makĩharaganio. Nĩ ũndũ ũcio gũtiarĩ andũ ao eeri maatigĩtwo me hamwe.

Saũlũ Gũkiindĩrwo atĩ nĩwe Mũthamaki

¹² Andũ acio magĩcooka makiira Samūeli atĩrĩ, “Nĩ a acio mooragia atĩrĩ, ‘Saũlũ no atũthamakĩre?’ Tũrehere andũ acio tũmoorage.”

¹³ Nowe Saũlũ akiuga atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ũũ ũkũuragwo ũmũthĩ, nĩ ũndũ mũthenya ũyũ Jehova nĩahonoketie Isiraeli.”

¹⁴ Hĩndĩ iyo Samūeli agĩcooka akĩira andũ acio atĩrĩ, “Ūkai, tũthĩ Giligali na tũrĩ kũu tũkindĩre ũthamaki.” ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio andũ othe magĩthĩ Giligali na magĩkindĩra atĩ Saũlũ nĩwe mũthamaki marĩ mbere ya Jehova. Nao marĩ kũu makĩruta maruta ma ũiguano marĩ mbere ya Jehova, nake Saũlũ na andũ othe a Isiraeli magĩkũngũra na njĩra nene.

12

Samūeli Kuugĩra Andũ Ũhoro

¹ Na rĩrĩ, Samūeli akiira andũ a Isiraeli othe atĩrĩ, “Nĩndĩkĩtie gũthikĩrĩria ũrĩa wothe mwanjĩrĩre, na nĩndĩmũthuurĩre mũthamaki wa kũmũthamakagĩra. ² Rĩu mũrĩ na mũthamaki wa kũmũtongoria. Hakwarĩ, ndĩ mũkũrũ na ngagĩa na mbuĩ, nao ariũ akwa me hamwe na inyuĩ. Ngoretwo ndĩ mũtongoria wanyu kuuma ndĩ mwĩthĩ nginya ũmũthĩ. ³ Nĩ nũngĩ haha. Rutai ũira wa kũnyuna mũtĩ mũrĩ mbere ya Jehova, na mũrĩ mbere ya mũndũ ũyũ wake ũitĩrĩrio maguta. Nũũ ndaanatunya ndegwa yake? Nũũ ndaanatunya ndigiri yake? Nũũ ndaanaheenia? Nũũ ndaanaahinyĩrĩria? Nĩ kũrĩ mũndũ o na ũ ndĩ ndaamũkĩra ihaki nĩguo nyune maito nĩ ũndũ warĩo? Kũngĩkorwo ndaneeka ũmwe wa maya-rĩ, nĩngũmũcookeria.”

⁴ Nao magĩcookia atĩrĩ, “Ndũrĩ watũheenia kana ũgĩtũhinyĩrĩria; ndũrĩ woya kĩndũ kuuma guoko-inĩ kwa mũndũ o na ũrĩkũ.”

⁵ Samūeli akĩmeera atĩrĩ, “Jehova nĩwe mũira ũhoro-inĩ wanyu, o na mũndũ ũyũ aitĩrĩrie maguta nĩ mũira ũmũthĩ, atĩ gũtirĩ ũndũ o na ũmwe mũngĩnjuukĩra.”

Nao makiuga atĩrĩ, “Ĩi we nĩ mũira.”

⁶ Samūeli agĩcooka akĩira andũ atĩrĩ, “Jehova nĩwe waamũrĩre Musa na Harũni, na akĩambatia maithe manyu ma tene kuuma bũrũri wa Misiri.

⁷ Na rĩrĩ, ta rĩgamai haha, tondũ nĩngũmũciirithia na ũira mbere ya Jehova nĩ ũndũ wa maũndũ ma ũthingu marĩa Jehova anamwĩkĩra inyuĩ ene o na maithe manyu.

⁸ “Rĩrĩa ciana cia Jakubu ciathiire Misiri, nĩmakaĩre Jehova amateithie, nake Jehova agĩtũma Musa na Harũni ariã maarutire maithe manyu ma tene kuuma bũrũri wa Misiri, makĩmathaamĩra kũndũ gũkũ.

⁹ “No nĩmariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wao; nĩ ũndũ ũcio nĩameendirie guoko-inĩ gwa Sísera, mũnene wa mbũtũ cia ita cia Hazoru, na moko-inĩ

ma Afilisti, na mūthamaki wa Moabi ūrīa warūire nao. ¹⁰ Nao magīkaīra Jehova makiuga atīrī, 'Nītwīhītie; nītūtiganīrie Jehova tūgatungatīra Mabaali na Maashitarothu. No rīu gītūhonokie kuuma moko-inī ma thū ciitū, na nītūrīgūtungatagīra.' ¹¹ Jehova agīcooka agītūma Jerubu-Baali, na Baraka, na Jefitha, na Samuēli, na akīmūhonokia kuuma moko-inī ma thū cianyu mīena-inī yothe; nī ūndū ūcio mūgītūūra mūtārī na ūgwati.

¹² "No hīndī īrīa muonire atī Nahashu mūthamaki wa Amoni nīookaga kūmūhūūra-rī, mūkīnjīra atīrī, 'Aca, tūkwenda mūthamaki wa gūtūthamakagīra,' o na gwatuīka atī Jehova Ngai wanyu nīwe warī mūthamaki wanyu. ¹³ Rīu ūyū nīwe mūthamaki ūrīa mūthuurīte, o ūrīa mwetirie; onei, Jehova nīarūgamītie mūthamaki amūthamakagīre.

¹⁴ Mūngītīgīra Jehova, mūmūtungatīre, na mūmwathīkīre, na mūtīkaremere maathani make, na angīkorwo inyuī na mūthamaki ūrīa ūkūmūthamakīra nīmūrūrūmagīrīra Jehova Ngai wanyu-rī, nī wega! ¹⁵ No mūngīaga gwathīkīra Jehova, na mūremere maathani make-rī, guoko gwake nīgūkamūkīrīra ta ūrīa guokīrīre maithe manyu.

¹⁶ "Na rīrī, rūgamai muone ūndū ūyū mūnene Jehova akirīi gwīka maitho-inī manyu! ¹⁷ Githī rīu ti hīndī ya magetha ma ngano? Nīngūkaīra Jehova atūme marurumī na mbura. Na inyuī nīmūkamenya atī nī ūndū mūūru mwekire maitho-inī ma Jehova rīrīa mwetirie mūthamaki."

¹⁸ Nīngī Samuēli agīkaīra Jehova, na mūthenya o ro ūcio Jehova agītūma marurumī na mbura. Nī ūndū ūcio andū othe makīmaka mūno nī ūndū wa Jehova na wa Samuēli.

¹⁹ Nao andū acio othe makīra Samuēli atīrī, "Hooya Jehova Ngai waku nī ūndū wa ndungata ciaku nīguo tūtīgakue, nīgūkorwo igūrū rīa mehīa maītū mothe nītuongereire ūuru wa gwītia mūthamaki."

²⁰ Samuēli agīcookia atīrī, "Tigai gwītīgīra, inyuī nīmwīkīte ūuru ūyū wothe; no rīrī, mūtikanahutatīre Jehova, no tungatūrai Jehova na ngoro cianyu ciothe. ²¹ Mūtikanagarūrūkīre mīhianano ya kūhooywo ya tūhū. Ndīngīmūguna, o na ndīngīmūhonokia, nī ūndū nī ya tūhū. ²² Nī ūndū wa rītwa rīake inene, Jehova ndagatirika andū ake, nī ūndū Jehova nīakenirio nī kūmūtua andū ake. ²³ No hakwa nīi mwene-rī, ndīroaga kwīhīria Jehova nī ūndū wa kwaga kūmūhoera. Na nīngūmūruta njīra īrīa njega na njagīrīru. ²⁴ No mwītīgagīre Jehova na mūmūtungatagīre mūrī na wīhokeku ngoro-inī cianyu ciothe; cūraniai maūndū manene marīa amwīkīire. ²⁵ No mūngīkorwo nīmūkūrūmanīrīra gwīkaga ūūru-rī, inyuī hamwe na mūthamaki wanyu nīmūkaniinwo biū."

13

Samuēli Kūrūthia Saūlū

¹ Na rīrī, Saūlū aarī wa mīaka mīrongo itatū rīrīa aatuīkire mūthamaki, na agīthamakīra Isiraēli mīaka mīrongo īna na īrī.

² Saūlū nīathuurire andū ngiri ithatū kuuma Isiraēli; ngiri igīrī magīkara nake kūu Mikimashi na būrūrī ūrīa ūrī irīma wa Betheli, nao andū ngiri maarī na Jonathani kūu Gibeā ya Benjamīni. Andū arīa angī akīmeera mainūke kwao mīcīi.

³ Jonathani agītharīkīra irangīro rīa Afilisti kūu Geba, nao Afilisti makīgua ūhorō ūcio. Hīndī iyo Saūlū akīhuhithia karumbeta būrūrī wothe, akiuga atīrī, "Ahibirania nī maigue!" ⁴ Nī ūndū ūcio ūhorō ūyū ūkīguuo Isiraēli guothe, gūkīrwo atīrī, "Saūlū nīatharīkīre irangīro rīa

Afilisti, na rīrī, andū a Isiraeli nīmatuikīte kīndū kīnungu harī Afilisti.” Nao andū magūtwo nīguo mongane na Saūlū kūu Giligali.

⁵ Nao Afilisti makīungana nīguo marūe na andū a Isiraeli, marī na ngaari cia ita ngiri ithatū, na atwarithia a ngaari icio ngiri ithatū, nacio thigari ciao ciarī nyingī ta mūthanga ūria ūrī hūgūrūrū-inī cia iria. Nao makīambata magīthīi makīamba hema ciao kūu Mikimashi, mwena wa irathīro wa Bethi-Aveni. ⁶ Hīndī ūria andū a Isiraeli moonire atī maarī handū hooru mūno, na ita rīao nīrahahatīrīrio mūno, makīihitha ngurunga-inī na ihinga-inī, na gatagatī ka ndwaro cia mahiga, na thīinī wa marima, o na marima-inī ma maaī. ⁷ O na Ahibirania amwe nīmaringire mūrīmo wa Jorodani, magīkinya būrūrī wa Gadi na Gileadi.

Saūlū we mwene aatigītwo Giligali, nacio mbūtū ciothe cia ita iria ciarī hamwe nake nīciainainaga nī guoya. ⁸ Nake agīeterera mīthenya mūgwanja ūria yatuītwo nī Samūeli; no Samūeli ndaigana gūka Giligali, nao andū a Saūlū makīambīrīria kūhurunjūka. ⁹ Nī ūndū ūcio Saūlū akiuga atīrī, “Ndeherai maruta ma igongona rīa njino na maruta ma ūiguano.” Nake Saūlū akīruta igongona rīa njino. ¹⁰ O rīrīa aarīkirie kūruta igongona rīu, Samūeli agīkinya, nake Saūlū agīthīi kūmūtūnga amūgeithie.

¹¹ Samūeli akīmūrīa atīrī, “Nī atīa weka?”

Nake Saūlū akīmūcookeria atīrī, “Rīrīa nyonire atī andū nīmarahurunjūka, nawe ndūnooka ihinda rīrīa rīatuītwo, na atī Afilisti nīmegwīcookanagīrīria kūu Mikimashi-rī, ¹² ndeciirīa atīrī, ‘Rīu Afilisti nīmegūikūrūka moke manjūkirīre gūkū Giligali, na ndithaithīte Jehova nīguo twītkīrīke nīwe.’ Nī ūndū ūcio ndaigua nīnjagīrīrwo nīkūruta igongona rīa njino.”

¹³ Samūeli akīmwīra atīrī, “Nīwīkīte ūndū wa ūkūgu. Ndūmenyereire rīathani rīrīa Jehova Ngai waku aakūheire; korwo nīwīkīte ūguorī, nīangīahaanda ūthamaki waku thīinī wa Isiraeli ūtūre tene na tene. ¹⁴ No rīu ūthamaki waku ndūgūtūra; Jehova nīacarītie mūdū moimīranītie ngoro, na akamūthura atuīke mūtongoria wa andū ake, nī ūndū ndūmenyereire watho wa Jehova.”

¹⁵ Hīndī ūyo Samūeli akiuma Giligali akīambata Gibeā ya Benjamini, nake Saūlū agītara andū arīa aarī nao. Nao maarī ta andū magana matandatū.

Isiraeli Matarī na Indo cia Mbaara

¹⁶ Saūlū na mūrīu Jonathani na andū arīa maarī nao maikaraga Gibeā ya Benjamini, rīrīa Afilisti maambīte hema ciao kūu Mikimashi. ¹⁷ Nacio ikundi cia atharīkīri ikiuma kambī-inī ya Afilisti irī ikundi ithatū. Kīmwe gīkīerekera mwena wa Ofara gūkuhī na Shuali, ¹⁸ kīrīa kīngī gīkīerekera Bethi-Horoni, na gīa gatatū gīkīerekera mūhaka-inī ūria ūng’etheire Kīanda gīa Zeboimu kīrorete werū-inī.

¹⁹ Gūtīarī mūturi ūngīonekire būrūrī wothe wa Isiraeli, tondū Afilisti moigīte atīrī, “Mangīgia nake, Ahibirania no mathondeke hiū cia njora na matimū!” ²⁰ Nī ūndū ūcio andū othe a Isiraeli maikūrūkaga magathīi kūrī Afilisti, makanoorerwo hiū ciao cia mīraū, na thururu, na mathanwa, na hiū cia igetha. ²¹ Thogora wa kūnoora hiū cia mīraū na thururu warī cekerī icunjī igīrī cia ithatū,* nago thogora wa kūnoora theeci, na mathanwa, na kūrūnga mīcengi warī cekerī gīcunjī kīmwe gīa ithatū.†

* 13:21 nī ta giramu 8 † 13:21 nī ta giramu 4

²² Nĩ ūndũ ūcio mūthenya wa mbaara gūtirĩ mūthigari o na ūmwe wa arĩa maarĩ na Saŭlũ na Jonathani warĩ na rūhiũ rwa njora kana itimũ guoko-inĩ gwake;† Saŭlũ na mūriũ Jonathani no-o maarĩ nacio.

Jonathani Gūtharĩkĩra Afilisti

²³ Na rĩrĩ, gĩkundi gĩa thigari cia Afilisti nĩgĩathiite nginya kĩhunguro-inĩ kũu Mikimashi.

14

¹ Mūthenya ūmwe Jonathani mūrũ wa Saŭlũ akĩira mwanake ūrĩa wamũkuuagĩra indo cia mbaara atĩrĩ, “Ūka tũthiĩ kambĩ-inĩ ya Afilisti mūrĩmo ūrĩa ūngĩ.” No ndaigana kwĩra ithe.

² Saŭlũ aikarĩte ndeere-inĩ cia Gibeaa rungu rwa mūtĩ wa mũkomamanga kũu Migironi. Nao andũ arĩa aarĩ nao maarĩ ta andũ magana matandatũ, ³ ūmwe wao aarĩ Ahija, ūrĩa wehumbĩte ebodi. Aarĩ mūrũ wa Ahitubu mūrũ wa nyina na Ikabodu, mūrũ wa Finehasi, ūrĩa mūrũ wa Eli, mūthĩnjĩri-Ngai wa Jehova kũu Shilo. Gūtiarĩ mūdũ wamenyete atĩ Jonathani nĩathiite.

⁴ Mĩena yeerĩ ya kĩhunguro kĩrĩa Jonathani endaga gũũkĩrĩra nĩguo akinye irangĩro-inĩ rĩa Afilisti nĩ haarĩ na hurũrũka cia ihiga; ĩmwe yetagwo Bozezi, na rĩa ĩngĩ Senehe. ⁵ Hurũrũka ĩmwe yarĩ mwena wa gathigathini kũng’ethera Mikimashi, na ĩyo ĩngĩ yarĩ gũthini kũng’ethera Geba.

⁶ Jonathani akĩira mwanake ūcio wamũkuuagĩra indo cia mbaara atĩrĩ, “Ūka tũthiĩ irangĩro-inĩ rĩa andũ acio mataruuga. Hihi no gũkorwo Jehova nĩegwĩka ūndũ nĩ ūndũ witũ. Gūtirĩ kĩndũ kĩngĩgĩria Jehova ahonokanie, andũ marĩ aingĩ, kana marĩ anini.”

⁷ Mũkuui wake wa indo cia mbaara akĩmwĩra atĩrĩ, “Īka maũndũ mothe marĩa wĩciirĩtie gwĩka, ūgĩthiĩ na mbere tondũ nĩ ndĩ hamwe nawe maũndũ-inĩ mothe.”

⁸ Jonathani akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka tũringe mūrĩmo ūrĩa ūngĩ twerekeire harĩ andũ acio tũmeonithie. ⁹ Mangĩtwĩra atĩrĩ, ‘Etererai hau nginya tũũke kũrĩ inyuĩ,’ tũgũikara o hau tũrĩ na tũtikwambata tũthiĩ kũrĩ o. ¹⁰ No mangĩtwĩra atĩrĩ, ‘Ambatai mũũke kũrĩ ithuĩ,’ tũkiambate, nĩ ūndũ kũu nĩkĩo gĩgũtuũka kĩmenyithia giitũ atĩ Jehova nĩamaneanĩte moko-inĩ maitũ.”

¹¹ Nao eerĩ makĩonithania irangĩro-inĩ rĩa Afilisti. Nao Afilisti makiuga atĩrĩ, “Hĩ, ta rorai! Ahibirania makiuma marima-inĩ makurumĩte kũrĩa marehithite.” ¹² Nao andũ a irangĩro-inĩ makĩgũthũkĩra Jonathani na mũkuui wake wa indo cia mbaara makĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũũke kũrĩ ithuĩ na mūtiri ūndũ mũtekuona.”

Nĩ ūndũ ūcio Jonathani akĩira mũkuui wake wa indo cia mbaara atĩrĩ, “Ambata, ūnyume thuutha; Jehova nĩamaneanĩte guoko-inĩ gwa Isiraeli.”

¹³ Jonathani akĩambata, agĩthiĩ akurumĩte, na mũkuui wake wa indo cia mbaara amuumĩte thuutha. Nao Afilisti makĩgũa mbere ya Jonathani, nake mũkuui wake wa indo cia mbaara akĩmooraga arĩ thuutha wake.

¹⁴ Itharĩkĩra rĩu rĩa mbere rĩa Jonathani marĩ na mũkuui wake wa indo cia mbaara rĩoragire andũ mĩrongo ĩrĩ gacigo-inĩ ka nuthu ya ĩka.

Afilisti Kũhootwo nĩ Isiraeli

† 13:22 Andũ a Isiraeli maahũthagĩra mota na mĩguĩ rĩrĩa mekũrũa.

15 Hīndī iyo kīmako gīkīnyiita andū othe a ita, arīa maarī kambī-inī na mīgūnda-inī, o na arīa maarī irangīro-inī, na ikundi cia atharīkīri, nayo thī īgīthingitha. Kīmako kīu kīarehetwo nī Ngai.

16 Arangīri a Saūlū arīa maarī Gībea ya Benjaminī makīona andū a ita rīu maharaganīte mīena yothe. 17 Hīndī iyo Saūlū akīira andū arīa maarī nake atīrī, “Tarai andū a ita mūmenye nūū ūtarī ho.” Rīrīa meekire ūguo, magīkora nī Jonathani na mūkuui wake wa indo cia mbaara mataarī ho.

18 Saūlū akīira Ahija atīrī, “Rehe ithandūkū rīa Ngai.” (Mahinda macio ithandūkū rīu rīarī na andū a Isiraēli). 19 O hīndī iyo Saūlū aaragīria mūthīnjīri-Ngai-rī, ironja rīrīa rīarī kambī-inī ya Afilisti rīgīkīrīrīria kūingīha. Nī ūndū ūcio Saūlū akīira mūthīnjīri-Ngai ūcio atīrī, “Eheria guoko gwaku.”

20 Ningī Saūlū na andū ake othe makīūngana, magīthī mbaara-inī. Magīkorerera Afilisti marī na kīhīngīcano kīnene, magītemangana o ene na hīu cia njora. 21 Ahibirania arīa maarī na Afilisti mbere iyo na arīa maambīte magathīi hamwe nao kambī-inī ciao, makīgarūrūka magīcooka mwena wa andū a Isiraēli arīa maarī hamwe na Saūlū na Jonathani. 22 Rīrīa andū a Isiraēli arīa meehithīte būrūrī ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu maiguire atī Afilisti nī kūura mooraga-rī, nao makīngīra mbaara-inī, makīmateng’eria. 23 Ūguo nīguo Jehova aahonokirie Isiraēli mūthenya ūcio, nayo mbaara īgīthīi na mbere nginya īkīhītūka Bethi-Aveni.

Jonathani kūrīa Ūkī

24 Na rīrī, andū a Isiraēli maarī thīina-inī mūnene mūthenya ūcio, nī ūndū Saūlū nīamehītīthīte na mwīhītwa, akameera atīrī, “Kūgwatwo nī kīrumi nī mūdū ūrīa ūkūrīa irio gūtanatuka, iterīhīrie harī thū ciakwa!” Nī ūndū ūcio gūtīrī mūdū o na ūmwe wa ita rīu wacamire irio.

25 Ita rīothe rīgītoonya mūtītū, na kūu nī kwarī na ūkī handū thī. 26 Rīrīa maatoonyire mūtītū nīmoonire ūkī ūgītaata, no gūtīrī mūdū o na ūmwe waucamire na kanua nī ūndū nīmetigagira mwīhītwa ūcio. 27 No Jonathani ndaiguīte atī ithe nīehītīthīte andū na mwīhītwa; nī ūndū ūcio agītambūrūkia rūthanju rūrīa aanyīitīte akīrūtobokia igua-inī rīa ūkī. Akūcama na kanua, namo maitho make magīthera. 28 Nake ūmwe wa thigari icio akīmwīra atīrī, “Thoguo nīehītīthīte andū aya a ita na mwīhītwa mūrūmu, akoiga atīrī, ‘Kūgwatwo nī kīrumi nī mūdū ūrīa ūkūrīa irio ūmūthī!’ Nīkīo andū aya moorītvo nī hinya.”

29 Jonathani akiuga atīrī, “Baba nīatūmīte būrūrī ūgīe na thīina. Ta kīonei ūrīa maitho makwa matherire rīrīa njamire kauūkī gaka kanini. 30 Githī gūtingiama wega makīria korwo ūmūthī andū nīmekūrīite indo imwe cia iria matahīte kuuma kūrī thū ciao? Githī rīūruga rīu rīa Afilisti rītingiama inene makīria?”

31 Mūthenya ūcio, thuutha wa andū a Isiraēli kūhūura Afilisti kuuma Mikimashi nginya Aijaloni, magīkorwo manogeete mūno. 32 Nao makīguthūkīra indo iria maatahīte, makīoya ng’ondu, na ng’ombe, na tūcaū, magīcithīnjīra hau thī, na magīcīrīanīria na thakame. 33 Hīndī iyo mūdū ūmwe akīira Saūlū atīrī, “Atīrīrī, ta kīone andū aya nīmehīrie Jehova nī kūrīa nyama irī na thakame.”

Nake akiuga atīrī, “Nīmwaagarara watho. Garagariai ihiga inene mūrīrehe haha o rīu.” 34 Agīcooka akīmeera atīrī, “Thīi kūrī andū, mūmeere atīrī, ‘O mūdū wanyu nīandehere ng’ombe yake na ng’ondu, mūcithīnjīre haha na mūcīrīe. Tigai kwīhīria Jehova nī kūrīa nyama irī na thakame.’”

Nī ūndū ūcio o mūdū akīrehe ndegwa yake ūtukū ūcio na akīmīthīnjira hau. ³⁵ Ningī Saūlū agīakira Jehova kīgongona; rīu nīrīo rīarī ihinda rīake rīa mbere gwīka ūguo.

³⁶ Saūlū akiuga atīrī, “Nītūkūrūkei tūrūmīrīre Afilisti ūtukū, tūmatahe nginya rūciinī, na tūtīgatigie mūdū o na ūmwe wao arī muoyo.” Nao magīcookia atīrī,

“Īka o ūrīa ūkuona wagīrīre mūno harīwe.”

No mūthīnjīri-Ngai akiuga atīrī, “Rekei tūtūirīe ūhoru kuuma kūrī Ngai o haha.”

³⁷ Nī ūndū ūcio Saūlū akīūria Ngai atīrī, “Nī wega njikūrūke, nūmīrīre Afilisti? Nīūkūmaneana moko-inī ma andū a Isiraeli?” No Ngai ndaigana kūmūcookeria ūhoru mūthenya ūcio.

³⁸ Nī ūndū ūcio Saūlū akiuga atīrī, “Ūkai haha, inyuothe atongoria a ita, tūmenye wīhia ūrīa wīkītvo ūmūthī. ³⁹ Ti-itherū o ta ūrīa Jehova ūrīa ūhonokagia Isiraeli atūūruga muoyo-rī, o na kūngītūika nī Jonathani mūrū wakwa wīkīte ūguo-rī, no nginya akue.” No gūtīrī mūdū o na thīnī wao woigire ūndū.

⁴⁰ Saūlū agīcookia akīra andū othe a Isiraeli atīrī, “Inyuī rūgamai haarīa; na nī na Jonathani mūrū wakwa tūrūgame haha.”

Nao andū magīcookia atīrī, “Īka ūrīa ūkuona kwagīrīre.”

⁴¹ Hīndī iyo Saūlū akīhooya Jehova Ngai wa Isiraeli, akiuga atīrī, “He icookio rīrīa rīagīrīre.” Mīti yacuukwo yagwīrīre Jonathani na Saūlū, nao andū acio makīoneka matiarī na ūcuuke. ⁴² Saūlū akiuga atīrī, “Tūcuukīrei mīti nī na Jonathani, mūrū wakwa.” Nake Jonathani akīgīrwo nī mūtī.

⁴³ Hīndī iyo Saūlū akīra Jonathani atīrī, “Ta njīra nī atīa wīkīte.”

Nī ūndū ūcio Jonathani akīmīwīra atīrī, “No gūcama njamire kaūūkī kanini na mūthia wa rūthanju rwakwa. Na rīrī, no nginya nī ngue?”

⁴⁴ Saūlū akiuga atīrī, “Ngai arothūra na anjīke ūndū mūuru makīria, kūngīkorwo wee Jonathani ndūgūkua.”

⁴⁵ No andū acio makīūria Saūlū atīrī, “Jonathani nīagīrīrwo nī gūkua, arī we ūreheire Isiraeli ūhootani mūnene ūū? Aca, kūroaga gūtūika ūguo! Ti-itherū, o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, gūtīrī rūcuīrī o na rūmwe rwa mūtwe wake rūkūgūa thī, nīgūkorwo eekire ūguo ūmūthī na ūteithio wa Ngai.” Nī ūndū ūcio andū acio makīhonokia Jonathani, na ndaigana kūragwo.

⁴⁶ Hīndī iyo Saūlū agītiga kūngatana na Afilisti, nao magīcookia būrīrī-inī wao.

⁴⁷ Saūlū aambīrīria gūthamakīra Isiraeli, nīarūire na thū ciao ndwere-inī ciothe: akīrūa na Moabi, na Amoni, na Edomu, na athamaki a Zoba na a Afilisti. Kūrīa guothe eerekagīra, nīamanyariiraga akamaherithia.

⁴⁸ Akīrūa na ūcamba, akīhoota Aamaleki, na akīhonokia Isiraeli kuuma moko-inī ma arīa maamatahīte indo.

Andū a Nyūmba ya Saūlū

⁴⁹ Ariū a Saūlū maarī Jonathani, na Ishivi, na Maliki-Shua. Mwarī wake ūrīa mūkūrū eetagwo Merabu, na ūrīa mūnini eetagwo Mikali. ⁵⁰ Mūtumia wake eetagwo Ahinoamu mwarī wa Ahimaazu. Mūnene wa ita rīa Saūlū eetagwo Abineri mūrū wa Neri, nake Neri aarī ithe mūnini wa Saūlū. ⁵¹ Kishu ithe wa Saūlū, na Neri ithe wa Abineri maarī ariū a Abieli.

⁵² Matukū-inĩ mothe ma Saülū nĩ kwarĩ na mbaara ndūrū cia kūrūa na Afilisti, na rĩrĩa rĩothe Saülū angĩonire mündū ũrĩ hinya kana njamba, aamuoyaga, akamũtoonyia ita-inĩ rĩake.

15

Jehova Kūrega Saülū ta Mũthamaki

¹ Na rĩrĩ, Samūeli akĩra Saülū atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ ndatũmirwo nĩ Jehova ngũitĩririe maguta ũtuĩke mũthamaki wa andũ ake a Isiraeli; nĩ ũndũ ũcio rĩu thikĩrĩria ndũmĩrĩri kuuma kũrĩ Jehova. ² Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: ‘Nĩngaherithia Aamaleki nĩ ũndũ wa ũrĩa meekire Isiraeli rĩrĩa maamoheirie njĩra-inĩ makĩambata moimĩte bũrũri wa Misiri. ³ Na rĩrĩ, thĩ ũgatharĩkĩre Aamaleki, na ũniine biũ kĩa gĩothe marĩ nakio. Ndũkamatiגיע; ũraga arũme na andũ-a-nja, na ciana na ngenge, na ng’ombe na ng’ondũ, na ngamũra na ndigiri.’”

⁴ Nĩ ũndũ ũcio Saülū agĩta andũ, akĩmacookanĩrĩria kũu Telaimu; nao maarĩ thigari cia magũrũ ngiri magana meerĩ na andũ ngiri ikũmi kuuma Juda. ⁵ Saülū agĩthĩ itũura inene rĩa Amaleki, agĩkara ooheirie andũ kĩa-andũ-inĩ. ⁶ Ningĩ akĩra Akeni atĩrĩ, “Thĩĩ mweherere Aamaleki nĩgeetha ndikamũniinanĩrie nao; nĩ ũndũ inyuĩ nĩmwekire andũ othe a Isiraeli maũndũ mega rĩrĩa maambataga moimĩte Misiri.” Nĩ ũndũ ũcio Akeni acio makĩherera Aamaleki.

⁷ Nake Saülū agĩtharĩkĩra Aamaleki amarutĩtie kuuma Havila nginya Shuri, o nginya mwena wa irathĩro wa Misiri. ⁸ Akĩnyiita Agagi mũthamaki wa Aamaleki arĩ muoyo, nao andũ ake othe akĩmaniina biũ na rũhiũ rwa njora. ⁹ No Saülū na ita rĩake makĩhonokia Agagi na ng’ondũ imwe cia iria njega, na ng’ombe, na njaũ iria ciarĩ noru, na tũtũrũme, na kĩndũ gĩothe kĩa kĩa kĩa kĩa. Indo icio njega makĩaga gũciniina biũ, no kĩndũ gĩothe kĩa gĩtangĩendekire na kĩhinyaru magĩkĩniina biũ.

¹⁰ Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova igĩkinyĩra Samūeli, akĩrwo atĩrĩ, ¹¹ “Ndĩ na kĩa na nĩ gũtua Saülū mũthamaki, nĩ ũndũ nĩagarũrũkĩte na akaaga kũhingia mawatho makwa.” Samūeli agĩtangĩka na agĩkaĩra Jehova ũtukũ ũcio wothe.

¹² Rũciĩnĩ tene-rĩ, Samūeli agĩkĩra agĩthĩ agatũnge Saülū, no akĩrwo atĩrĩ, “Saülū nĩathiĩte Karimeli. Kũu niakĩte gĩtuĩ gĩa gũtũma arĩkanagwo, na nĩahũndũkĩte agaikũrũka agathiĩ Giligali.”

¹³ Rĩrĩa Samūeli aakinyire harĩ we, Saülū akiuga atĩrĩ, “Jehova arokũrathima! Nĩhingĩtie mawatho ma Jehova.”

¹⁴ No Samūeli akĩmũria atĩrĩ, “Nagu mwanio ũcio wa ng’ondũ ndĩraigua nĩ wa kũ? Mwano ũcio ndĩraigua wa ng’ombe-rĩ, ũkĩrĩ wa kũ?”

¹⁵ Saülū agĩcookia atĩrĩ, “Thigari ici nĩcio ciacirutire kwa Aamaleki; magĩtigia ng’ondũ imwe cia iria njega na ng’ombe cia kũrutĩra Jehova Ngai waku igongona, no icio ingĩ nĩtwaciniinire biũ.”

¹⁶ Samūeli akĩra Saülū atĩrĩ, “Ta thikĩrĩria! Reke ngwĩre ũrĩa Jehova anjĩrĩte ũtukũ ũyũ.”

Nake Saülū agĩcookia atĩrĩ, “Njĩra.”

¹⁷ Samūeli akiuga atĩrĩ, “O na gũtuĩka hĩndĩ imwe nĩweiraga-rĩ, githĩ ndwagĩtuĩkire mũtongoria wa mĩhĩrĩga ya Isiraeli? Jehova nĩagũitĩririe maguta ũtuĩke mũthamaki wa Isiraeli. ¹⁸ Nake agĩgũtũma ũthĩ ũkarute wĩra, agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Thĩ ũkaniine andũ acio aaganu biũ; ũrũe na Aamaleki acio nginya ũmaniine biũ.’ ¹⁹ Waregire gwathĩkĩra Jehova nĩkĩ?”

Ni kī gīatūmire ūguthūkire indo cia ndaho, ūgīka ūuru maitho-inī ma Jehova?"

²⁰ Nake Saūlū akiuga atīrī, "No nī nīndathīkire Jehova; nīndathiire kūruta wīra ūrīa Jehova aandūmire ngarute. Nīndaniinire Aamaleki biū, na ngīrehe Agagi mūthamaki wao gūkū. ²¹ Thigari nīcio cioire ng'ondū na ng'ombe kuuma kūrī indo iria ciatahītwo, iria ciarī njega ikīamūrīrwo Ngai, nīguo irutūrwo Jehova Ngai waku igongona kūu Giligali."

²² No Samūeli akīmūcookeria atīrī, "Anga Jehova nīakenagio nī maruta ma njino na magongona ta ūrīa akenagio nī gwathīkīra mūgambo wa Jehova? Gwathīka nī kwega gūkīra igongona, na kūmūigua nī kwega gūkīra maguta ma ndūrūme.

²³ Nī ūndū ūremi ūhaana ta mehīa ma ūragūrī, nakuo kwega gwathīka kūhaana ta wīhīa wa kūhooya mīhianano. Tondū nīuregete kiugo kīa Jehova, nake nīakūregete ta mūthamaki."

²⁴ Nake Saūlū akīra Samūeli atīrī, "Nīnjīhītīe. Nīnjagararīte watho wa Jehova na uge waku. Nī andū ndeetīgīrīre ngīkīmaathīkīra. ²⁵ Rīu ndagūthaiha, ndekera mehīa makwa, na ūhūndūke ūtwarane na nī, nīgeetha ngahooe Jehova."

²⁶ No Samūeli akīmwīra atīrī, "Ndigūcooka hamwe nawe. Nīuregete kiugo kīa Jehova, nake Jehova nīakūregete ūtūike mūthamaki wa gūthamakīra Isiraeli!"

²⁷ Rīrīa Samūeli aagarūrūkaga athī-rī, Saūlū akīnyiita ruuno rwa nguo yake, nayo īgītārūka. ²⁸ Samūeli akīmwīra atīrī, "Jehova nīatarūra ūthamaki wa Isiraeli kuuma kūrī we ūmūthī na nīaūnengera mūndū ūngī wa andū a itūūra rīaku, mwega gūgūkīra. ²⁹ Ūrīa we Rīrī wa Isiraeli ndaheenanageria kana akericūkwo; nī ūndū we ti mūndū, atī nīguo ericūkwo."

³⁰ Saūlū agīcookia atīrī, "Nīnjīhītīe, no ndagūthaiha ndīiithia harī athuuri a andū akwa na harī Isiraeli; cookania na nī, nīgeetha ngahooe Jehova Ngai waku." ³¹ Nī ūndū ūcio Samūeli agīcookania na Saūlū, nake Saūlū akīhooya Jehova.

³² Samūeli agīcooka akīmwīra atīrī, "Ndehera Agagi mūthamaki wa Aamaleki."

Agagi agīūka kūrī we arī na ūmīrīru, agīciiragia atīrī, "Ti-itherū ruo rwa gīkuū nīrūthengu."

³³ No Samūeli akiuga atīrī, "O ta ūrīa rūhīū rwaku rwa njora rūtūmīte andū-a-nja moorwo nī ciana-rī,

noguo nyūkwa egūikara thīnī wa andū-a-nja atarī na mwana." Nake Samūeli akīūrāgīra Agagi mbere ya Jehova kūu Giligali.

³⁴ Samūeli agīcooka agīthī Rama, no Saūlū akīambata mūciī gwake Gībea itūūra rīake. ³⁵ Ngīnya mūthenya ūrīa Samūeli aakuire, ndaathiire kuona Saūlū rīngī, o na gūtuīka Samūeli nīamūcakayagīra. Nake Jehova akīigua kīeha nī ūndū nīatuīte Saūlū mūthamaki wa gūthamakīra Isiraeli.

16

Samūeli Gūtīrīria Daudi Maguta

¹ Nake Jehova akīūria Samūeli atīrī, "Nī ngīnya rī ūkūrīrīra Saūlū, nīgūkorwo nīndīmūregete ta mūthamaki wa Isiraeli? Iyūria rūhīa rwaku

maguta, na umagare, ūthiī; ndīragūtūma ūthiī kwa Jesii wa itūūra rīa Bethlehemu. Nīthuūrīte ūmwe wa ariū ake atuīke mūthamaki.”

² No Samūeli akīmūūria atīrī, “Ingīthiī kūu atīa? Saūlū nīarīigua ūhorō ūcio nake anjūrage.”

Jehova akīmwīra atīrī, “Oya moori, ūthiī nayo na uuge atīrī, ‘Njūkīte kūrūtīra Jehova igongona.’” ³ Na wīte Jesii oke igongona-inī rīu, na nīndīrīkuonia ūrīa ūrīka. Nawe ūitīrīrie maguta mūdū ūrīa ndīrīkuonia.”

⁴ Samūeli agīka o ta ūrīa Jehova aamwīrīte eeke. Rīrīa aakinyire Bethlehemu, athuuri a itūūra makīmūtūnga makīnainaga. Makīmūria atīrī, “Ūūkīte na thayū?”

⁵ Samūeli akīmacookeria atīrī, “Īi, njūkīte na thayū; njūkīte kūrūtīra Jehova igongona. Mwītheriei, mūuke hamwe na nī igongona-inī.” Agīcōoka agītheria Jesii na ariū ake, akīmeeta igongona-inī rīu.

⁶ Rīrīa ariū a Jesii maakinyire-rī, Samūeli akīona Eliabu, agīciiria atīrī, “Ti-itherū, ūrīa Jehova aitīrīrie maguta arūngīi haha mbere ya Jehova.”

⁷ No Jehova akīra Samūeli atīrī, “Tiga kūmūrora gīthiithi kana ūraihi wake, nīgūkorwo nīndīmūregete, tondū Jehova ndaroraga maūdū marīa mūdū aroraga. Mūdū wa gūkū thī aroraga mūdū gīthiithi, no Jehova aroraga ngoro thīnī.”

⁸ Ningī Jesii agīta Abinadabu akīmūhītūkīria mbere ya Samūeli. No Samūeli akiuga atīrī, “O na ūyū tiwe Jehova athuurīte.” ⁹ Ningī Jesii akīhitūkīthia Shama, no Samūeli akiuga atīrī, “O na ūyū tiwe Jehova athuurīte.” ¹⁰ Jesii akīrehe ariū ake mūgwanja arīa maahītūkīire harī Samūeli, no Samūeli akīmwīra atīrī, “Jehova ndathuurīte aya.” ¹¹ Nī ūndū ūcio akūria Jesii atīrī, “Ariū aku othe marī haha?”

Jesii agīcōokia atīrī, “Nī harī ūrīa mūnini wao; no arī rūuru akīrīithia ng’ōndu.”

Samūeli akīmwīra atīrī, “Mūtūmanīre; tūtingīkara thī atookīte.”

¹² Nī ūndū ūcio agītūmana, nake akīrehwo. Aarī mūtune, akaagīra gīthiithi na agathakara mūno akīoneka.

Jehova agīcōoka akiuga atīrī, “Ūkīra ūmūitīrīrie maguta; ūyū nīwe.”

¹³ Nī ūndū ūcio Samūeli akīoya rūhīa rwa maguta akīmūitīrīria maguta ariū a nyina makionaga; kuuma mūthenya ūcio Roho wa Jehova agīka igūrū rīa Daudi na hinya. Nake Samūeli agīcōoka agīthiī Rama.

Daudi Gūtungata Saūlū

¹⁴ Na rīrī, Roho wa Jehova nīherete kūrī Saūlū, na roho mūuru uumīte kūrī Jehova nīwamūnyariiraga.

¹⁵ Nacio ndungata cia Saūlū ikīmwīra atīrī, “Atīrīrī, nī roho mūuru uumīte kūrī Ngai ūrakūnyariira.” ¹⁶ Reke mwathi witū aathe ndungata ciake iria irī haha icarie mūdū ūrīa ūngīkūhūūrīa kīnanda kīa mūgeeto. Nīarīhūūruga kīnanda rīrīa roho mūuru uumīte kūrī Ngai wagūkora, nawe nīūrīguaga wega.”

¹⁷ Nī ūndū ūcio Saūlū akīra ndungata ciake atīrī, “Cariiai mūdū ūūi kūhūūra kīnanda wega na mūmūrehe harī nīi.”

¹⁸ Ndungata īmwe yake īgīcōokia atīrī, “Nīnyonete mūrīū ūmwe wa Jesii kuuma Bethlehemu ūūi kūhūūra kīnanda kīa mūgeeto. Nī mūdū mūmūrīru na nī njamba ya ita. Nīōi kwaria wega na nī mūdū kīrorerwa. Nake Jehova arī hamwe nake.”

¹⁹ Nī ūndū ūcio Saūlū agītūma andū kūrī Jesii, akīmwīra atīrī, “Ndūmīra mūrūguo Daudi, ūrīa ūrarīithia ng’ōndu.” ²⁰ Nī ūndū ūcio Jesii akīoya

ndigiri ikuuite mīgate, na mondo ya ndibei, na koori, ag̃cinengera mūrūwe Daudi atwarire Saūlū.

²¹ Daudi ag̃thiī kūrī Saūlū, akīngīra ūtungata-inī wake. Saūlū akīmwenda mūno, nake Daudi ag̃tuika ūmwe wa kūmūkuagīra indo cia mbaara. ²² Ningī Saūlū ag̃tūma ūhoru kūrī Jesii, akīmwira atīrī, “Ūtikīria Daudi aikare ūtungata-inī wakwa nīgūkorwo nīngenetio nīwe.”

²³ Hīndī irīa yothe roho ūcio mūrū uumite kūrī Ngai wakoraga Saūlū, Daudi nīoyaga kīnanda giake kīa mūgeeto na agakīhūura. Nake Saūlū akahoorera; akaigua wega, nanguo roho ūcio mūrū ūkamweherera.

17

Daudi na Goliathū

¹ Na rīrī, Afilisti nīmoonganirie mbūtū ciao cia mbaara, na magīcicookanīrīria kūu Soko thīinī wa Juda. Makīamba hema ciao Efesi-Damimu, gatagatī ga Soko na Azeka. ² Saūlū na andū a Isiraēli makīungana, makīamba hema ciao kīanda-inī kīa Ela, makīhaarīria ūrīa mekūrūa na Afilisti. ³ Afilisti magīkara kīrīma-inī kīmwe, nao andū a Isiraēli magīkara kīrīa kīngī, hagakīgīa kīanda gatagatī kao.

⁴ Njamba īmwe yetagwo Goliathū, ūrīa woimīte Gathu,* akiumīra hau kambī-inī ya Afilisti. Nake aarī na ūraihi wa makīria ma buti kenda.†

⁵ Eekīrite ngūbia ya gīcango mūtwe, na akehumba nguo ya mbaara ya gīcango īrī na ūritū wa cekerī ngiri ithano;‡ ⁶ eyohete indo cia kūgitīra mūthiimo cia gīcango, na agacuuria kīberethi gīa gīcango gatagatī ga ciande ciake. ⁷ Mūtī wa itīmū rīake waiganaga ta mūtī wa mūtumi ngoora, nakīo kīgera kīa mūtwe warīo kīari na ūritū wa cekerī magana matandatū.§ Nake mūkuui wa ngo yake akamūthiī mbere.

⁸ Goliathū akīrūgama, akīanīrīra kūrī itungati cia Isiraēli, akiuga atīrī, “Nī kīi gītūmīte mūike mwīyaare mīhari ya mbaara? Githī nūi ndikīrī Mūfilisti, na inyuī githī mūtikīrī ndungata cia Saūlū? Thuurai mūdū ūmwe mūreke aikūrūke oke kūrī nūi. ⁹ Angīhota kūrūa na nūi na anjūragerī, ithuī tūgūtūika ndungata cianyu; no ndamūtooria na ndīmūūragerī, inyuī mūgūtūika ndungata ciitū na mūtūtungatagīre.”

¹⁰ Ningī Mūfilisti ūcio akiuga atīrī, “Ūmūthī nīndoogita itungati cia Isiraēli! Heei mūdū tūrūe nake.” ¹¹ Rīrīa maiguire ciugo cia Mūfilisti ūcio, Saūlū na andū othe a Isiraēli makīmaka, magūtīgīra mūno.

¹² Na rīrī, Daudi aarī mūrū wa Mūefiratha wetagwo Jesii, woimīte Bethlehemu ya Juda. Jesii aarī na arīu anana, na matukū-inī ma Saūlū aarī mūdū mūkūrū, agatīdikanga mīaka. ¹³ Ariū atatū a Jesii arīa akūrū nīmathiite na Saūlū mbaara-inī: Wa mbere eetagwo Eliabu; na wa keerī Abinadabu; na wa gatatū Shama. ¹⁴ Daudi nīwe warī mūnini wao. Acio atatū akūrū nīmarūmīrīre Saūlū, ¹⁵ no Daudi agathiaga gwī Saūlū, na agacooka nīguo akarīithie ng’ondū cia ithe kūu Bethlehemu.

¹⁶ Ihinda rīa matukū mīrongo īna Mūfilisti ūcio nīomagīra o rūciinī na hwaī-inī, akarūgama akeyonithania harīo.

¹⁷ Na rīrī, Jesii akīra mūrū Daudi atīrī, “Oya eba* īno ya ngano hīhie, na mīgate īno ikūmi nī ūndū wa arīu a nyūkwa, ūhiuhe ūcitware kūu kambī-inī. ¹⁸ Nacio cienyū ici ikūmi cia ngorono ūcitware kūrī mūnene

* **17:4** Goliathū aarī wa rūciaro rwa Anaki, tondū Joshua ndaamaniinare othe. † **17:4** nī ta mita

3 ‡ **17:5** nī ta kilo 57 § **17:7** nī ta kilo 7 * **17:17** nī ta kilo 22

wa gikundi kīao. Ūkīrore ūrīa ariū a nyūkwā matariī ūnjookerie ūhorō wao wa kūnyūmīrīria. ¹⁹ Na rīrī, marī hamwe na Saūlū na andū othe a Isiraēli kīanda-inī kīa Ela makīrūa na Afilisti.”

²⁰ Kwarooka gūkīa-rī, Daudi agītiga mbūri irī na mūrīithi, akīoya mīrigo, akiumagara agīthī, o ta ūrīa Jesi aamwathīrīre. Nake agīkinya kambī-inī o rīrīa mbūtū cia ita cioimagaraga ikang’ethanīre, irī na mbugīrīrio ya mbaara. ²¹ Andū a Isiraēli na Afilisti maaharagīria ita ciao igaikara ing’ethanīre. ²² Nake Daudi agītiga indo iria aakuuīte harī mūdū ūrīa wamenyagīrīra indo, agīteng’era harīa kundi icio cia mbaara ciarī na akīgeithia ariū a nyina. ²³ Rīrīa aaragia nao, Goliathū, njamba ūyo ya Afilisti kuuma Gathu, ikiumīra gikundi-inī kīayo ikīanagīrīra ciugo cia kūmoogita o ta ūrīa yamenyerete, nake Daudi akīigua. ²⁴ Rīrīa andū a Isiraēli moonire mūdū ūcio, othe makīmūūrīra marī na guoya mūnene.

²⁵ Na rīrī, andū a Isiraēli mooranagia atīrī, “Nīmūkuona ūrīa mūdū ūyū aikaraga akiumagīra? Oimagīra nīgeetha oogite Isiraēli. Mūthamaki nīekūheana ūtonga mūingī kūrī mūdū ūrīa ūngīmūraga. Nīegūcooka ahe mūdū ūcio mūrītu wake amūhīkie, nayo nyūmba ya ithe ndīgūcooka kūrīha igooti thīnī wa Isiraēli.”

²⁶ Daudi akīūrīa andū ariā maarūngī hakuhi nake atīrī, “Atī mūdū ūrīa ūkūūrāga Mūfilisti ūyū, na ehererie Isiraēli thoni ici egwīkwō atīa? Mūfilisti ūyū ūtarī mūruu nake nū, atī nīguo oogite ita cia Ngai ūrīa ūrī muoyo?”

²⁷ Nao magīcookera ūhorō ūcio maaragia, makīmwīra atīrī, “Ūguo nīguo gūgwīkwō kūrī mūdū ūrīa ūkūmūūrāga.”

²⁸ Hīndī irīa Eliabu, mūrū wa nyina ūrīa mūkūrū, aamūguire akīaria na andū acio-rī, agīcinwo nī marakara nī ūndū wake, akīmūūrīa atīrī, “Nī kī gītūmīte ūkūrūke gūkū? Na nū ūratigiire ng’ōndu icio itarī nyingī kūu werū-inī? Nīnjūū ūrīa ūrī mwītīi, na ūrīa ngoro yaku irī maramari; ūkūrūkite gūkū no ūndū wa kwīrorera mbaara.”

²⁹ Daudi akiuga atīrī, “Kaī ndagīka atīa? Anga ndiagīrīrwo nī kwaria?”

³⁰ Nake agīcooka akīhūgūkīra mūdū ūngī na akīmwarīria ūhorō o ro ūcio, nao andū makīmūcookeria ūhorō o ta mbere. ³¹ Ūhorō ūcio Daudi oigire nīwaiguirwo, ūkīmenyithio Saūlū, nake Saūlū agītūmana ageetwo.

³² Daudi akīra Saūlū atīrī, “Ndūkareke mūdū o na ūmwe akue ngoro nī ūndū wa Mūfilisti ūyū; ndungata yaku nīgūthīi ikarūe nake.”

³³ Saūlū akīmūcookeria atīrī, “Ndūngīhota gūthīi kūrūa na Mūfilisti ūyū; wee ūrī o mūdū mūnini, nake atūire arūaga mbaara kuuma arī o mūnini.”

³⁴ No Daudi akīra Saūlū atīrī, “Nī ndungata yaku ndūire ndīithagia ng’ōndu cia baba. Na rīrīa mūrūūthi kana nduba īngīnyīita na īkuue ng’ōndu kuuma rūuru-inī, ³⁵ ndīmīrūmagīrīra, ngamīgūtha, ngateithūra ng’ōndu ūyo kuuma kanua-inī kayo. Na rīria yenda kūdūngīrīra ngamīnyīita nderu, ngamīgūtha, ngamīūrāga. ³⁶ Ndungata yaku yanooraga mūrūūthi na nduba o cierī; Mūfilisti ūyū ūtarī mūruu o nake egūtuika o ta īmwe yacio, tondū nīgōgītite ita rīa Ngai ūrīa ūrī muoyo. ³⁷ Jehova ūrīa wahonokirie harī gīthu kīa mūrūūthi o na gīthu kīa nduba-rī, nīekūhonokia guoko-inī kwa Mūfilisti ūyū.”

Saūlū akīra Daudi atīrī, “Thī, na Jehova arokorwo hamwe nawe.”

³⁸ Hīndī ūyo Saūlū akīhūmba Daudi nguo ciake na, akīmwīkīra nguo ya kīgera na ngūbia ya gīcango mūtwe. ³⁹ Daudi akīōha rūhiū rwake rwa njora igūrū rīa nguo icio, na akīgēria gūkinyūkia, tondū ndaacimenyerete.

No akīra Saülū atīrī, “Ndinghota gūthi na indo ici, nī ūndū ndicimenyerete.” Nake agīciruta. ⁴⁰ Agīcooka akīnyiita rūthanju rwake na guoko, agīthuura tūhiga tūtano tūnyoroku kuuma karūū-inī, agītwikira kamūhuko-inī gake ka mūrīthi, akīnyiita kīgūtha gīake na guoko, agīthi, agikuhīria Mūfilisti ūcio.

⁴¹ Hīndī īyo Mūfilisti ūcio no gūūka ookaga akuhīrīrie Daudi, na mūdū ūrīa wamūkuuagīra ngo arī mbere yake. ⁴² Nake akīrora Daudi, akīona atī aarī o mūdū mūnini, mūtune mwīrī na agathakara, nake akīmūra. ⁴³ Akīra Daudi atīrī, “Kaī nī ndī ngui atī nīguo ūgūke kūrī nī na thanju?” Nake Mūfilisti ūcio akīruma Daudi akīgwetaga ngai ciake. ⁴⁴ Akīmūra atīrī, “Ūka haha, na nīngūhe nyoni cia rīera-inī na nyamū cia gīthaka nyama ciaku!”

⁴⁵ Daudi akīra Mūfilisti ūcio atīrī, “Wee ūroka kūrī nī na rūhiū rwa njora, na itimū na kiberethi, no nī ndiroka kūrī we na rūtwa rīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai ūrīa mwene ita rīa Isiraeli, ūrīa wee ūnyarithītie. ⁴⁶ Ūmūthī Jehova nīegūkūneana kūrī nī, na nīngūkūgūtha ūgwe thī, na ngūtīnie kīongo. Ūmūthī nīngūhe nyoni cia rīera-inī na nyamū cia gīthaka ciimba cia ita rīa Afilisti, nayo thī yothe īmenye atī nī kūrī Ngai thīnī wa Isiraeli. ⁴⁷ Arīa othe moonganīte haha nīmekūmenya atī Jehova ndahonokanagia na rūhiū rwa njora kana itimū; nīgūkorwo mbaara nī ya Jehova, nīekūmūneana inyothe moko-inī maitū.”

⁴⁸ Na rīra Mūfilisti ūcio aamūkuhagīrīria nīguo amūtharīkīre-rī, Daudi agīteng’era na ihenya erekeire na kūrīa mbaara yarī nīguo amūtūnge. ⁴⁹ Agīkia guoko mondo-inī yake akīruta kahiga kamwe, akīhiūria kīgūtha, nake akīgūtha Mūfilisti ūcio thīthi. Kahiga kau gagītoonyerera thīthi-inī wake, akīgūa, agīturumithia ūthiū wake thī.

⁵⁰ Nī ūndū ūcio Daudi akīhota Mūfilisti ūcio na kīgūtha na kahiga; ndaarī na rūhiū rwa njora guoko-inī gwake akīgūtha Mūfilisti ūcio na akīmūrāga.

⁵¹ Daudi agīteng’era, akīrūgama igūrū rīake. Akīnyiita rūhiū rwa njora rwa Mūfilisti ūcio akīrūcomora njora-inī. Thuutha wa kūmūrāga-rī, agītīnia kīongo gīake na rūhiū rūu rwa njora.

Rīra Afilisti moonire atī njamba yao nī yakua, makīgarūrūka, makūra. ⁵² Andū a Isiraeli na Juda makīumīra maanīrīre, makīngatithia Afilisti nginya itoonyero rīa Gathu na nginya ihingo-inī cia Ekironi. Arīa moragītwo maagwīte njīra-inī rīra īthiiga Sharaimu nginya Gathu na Ekironi. ⁵³ Rīra andū a Isiraeli maacookire kuuma kūngatithia Afilisti, magītaha indo kambī-inī ciao. ⁵⁴ Daudi akīoya mūtwe wa Mūfilisti ūcio, akūtware Jerusalemu, na akīga indo cia Mūfilisti ūcio cia mbaara hema-inī yake mwene.

⁵⁵ Na rīra Saülū eroreire Daudi agīthi gūtūnga Mūfilisti, akūra Abina, mūnene wa mbūtū cia ita, atīrī, “Mwanake ūyū nī mūrīū waū?”

Abina akīmūcookeria atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa ūtūrāga muoyo wee mūthamaki, nī ndiū nī waū.”

⁵⁶ Nake mūthamaki akīmūra atīrī, “Ta gītūrie ūmenye mwanake ūcio nī mūrīū waū.”

⁵⁷ Na thuutha wa Daudi gūcooka kuuma kūrāga Mūfilisti-rī, Abina akīmūyoa na akīmūtware mbere ya Saülū, o anyiitite mūtwe wa Mūfilisti ūcio.

⁵⁸ Saülū akīmūrīa atīrī, “Mwanake ūyū, ūrī mūrīū waū?”

Nake Daudi akīmwīra atīrī, “Nīi ndī mūrū wa ndungata yaku Jesii wa Bethlehemu.”

18

Saulū Kūiguira Daudi Ūiru

¹ Thuutha wa Daudi kūrīkia kwaria na Saulū, Jonathani akiumīrania ngoro na Daudi, akimwenda o ta ūria eyendete we mwene. ² Kuuma mūthenya ūcio Saulū akīga Daudi gwake na ndaarekire acooke kūinūka mūcīi gwa ithe. ³ Nake Jonathani akīgīa kīrīkanīro na Daudi nī ūndū nīamwendete o ta ūria eyendete we mwene. ⁴ Jonathani akīruta nguo ūria ndaaya yake ya igūrū ūria eehumbīte akīmīhe Daudi, hamwe na kanjū ūria, na rūhiū rwake rwa njora, na ūta wake na mūcibi wake.

⁵ Ūria wothē Saulū aatūmaga Daudi ageeke, nīawīkaga ūkagaacīra, nginya Saulū akīmūtua mūrūgamīrīri mūnene wa mbūtū cia ita. Ūndū ūcio ūgīkenia andū othe, na ūgīkenia anene a Saulū o nao.

⁶ Rīria andū mainūkaga, thuutha wa Daudi kūuraga Mūfilisti ūcio-rī, andū-a-nja makiuma matūūra-inī mothe ma Isiraēli makīinaga na makīrūgarūgaga, nīguo magatūnge Mūthamaki Saulū marī na tūhembe na inanda makīinaga nyīmbo cia gīkeno. ⁷ Makīrūgarūgaga, makīina atīrī:

“Saulū nīeyūragīre andū ngiri nyingī,
nake Daudi akeyūragīra andū ngiri makūmi maingī.”

⁸ Saulū nīarakarire mūno; ikūngūiya rīu rīkīmūguithia ūiru mūno. Agīciiria atīrī, “Maraha Daudi ūhootani wa kūuraga andū ngiri makūmi maingī, no nīi ngooraga o ngiri nini. Agītīgītīe ūndū ūngī ūrīkū, tīga kwīyoera ūthamaki?” ⁹ Na kuuma hīndī iyo Saulū akīambīrīria kūiguira Daudi ūiru na kūmwīkūūa.

¹⁰ Mūthenya ūyū ūngī roho mūuru uumīte kūrī Ngai ūgīka na hinya mūno igūrū rīa Saulū. Nake akīambīrīria kwaria ta mūgūrūki arī nyūmba yake thīinī, Daudi aahūuraga kīnanda kīa mūgeeto, o ta ūria aamenyerete gwīka. Saulū aarī na itimū guoko, ¹¹ nake akīmūikīria, eīrīte atīrī, “Ngūtheecithania Daudi na rūthingo.” Nowe Daudi akīmweherera maita meerī akiuma harī we.

¹² Saulū nīetīgīrīte Daudi, nī ūndū Jehova aarī hamwe na Daudi, no nīatiganīurie Saulū. ¹³ Nī ūndū ūcio akīeheria Daudi harī we akīmūtua mūnene wa thigari ngiri, nake Daudi agatongoragia mbūtū icio kūu ita-inī ciao. ¹⁴ Ūndū o wothē ūria ekaga nīwagaacagīra, nī ūndū Jehova aarī hamwe nake. ¹⁵ Rīria Saulū onire ūria Daudi aagacīre, akīmwtīgīra. ¹⁶ No andū othe a Isiraēli na Juda nīmendete Daudi nī ūndū nīamatongoragia kūu ita-inī ciao.

¹⁷ Saulū akīra Daudi atīrī, “Ūyū nī Merabu, mūirītu wakwa ūria mūkūrū. Nīwe ngūkūhe ūmūhīkie; wee ndungatīra na ūcamba, na ūhūurane mbaara cia Jehova.” Nī ūndū Saulū eīrīre atīrī, “Nīi ndīkīmūkīrīra na guoko gwakwa. Afilisti nī meke ūguo arī o!”

¹⁸ No Daudi akīra Saulū atīrī, “Nīi ngīrī ū, nayo nyūmba yakwa kana mūhīrīga wa baba thīinī wa Isiraēli, ūkīrī kī, atī nīguo nīi ndūike mūthoni-we wa mūthamaki?” ¹⁹ Nī ūndū ūcio rīria ihinda rīakinyire rīa Merabu, mwarī wa Saulū kūnengerwo Daudi-rī, akīneanwo ahīkio nī Adirieli wa Mehola.

²⁰ Na rīrī, Mikali mwarī wa Saulū nīendeete Daudi, na rīria meerire Saulū ūhoro ūcio, agīkena. ²¹ Nake agīciiria atīrī, “Nīngūmūhe we, nīguo

atuike mūtego harī we nīguo guoko kwa Afilisti kūmūūkīrīre.” Nī ūndū ūcio Saūlū akīra Daudi atīrī, “Rīu ūrī na mweke wa keerī wa gūtuika mūthoni wakwa.”

²² Nīngī Saūlū agīatha ndungata ciake, agīciīra atīrī, “Arīriai Daudi keheri-inī, mūmwīre atīrī, ‘Atīrīrī, mūthamaki nīakenetio nīwe na ndungata ciake ciothe nīkwendete; rīu gūtuike mūthoni-we.’”

²³ Nao magīcookera ciugo icio kūrī Daudi. No Daudi akiuga atīrī, “Mūgwīciiria nī ūndū mūnini gūtuika mūthoni-we wa mūthamaki? Nī ndī mūndū mūthīni na ndiūkaine.”

²⁴ Rīrīa ndungata cia Saūlū ciamwīrīre ūrīa Daudi oiga-rī, ²⁵ Saūlū agīcookia atīrī, “Īrai Daudi atīrī, ‘Mūthamaki ndekwenda irīhi rīngī o rīothe rīa rūracio o tiga ikonde cia nyama igana cia Afilisti, nīguo arīhīrio kūrī thū ciake.’” Mūbango wa Saūlū warī atī Daudi oragwo nī Afilisti.

²⁶ Rīrīa ndungata cierie Daudi maūndū macio-rī, Daudi agīkenio nī ūhoro wa gūtuika mūthoni-we wa mūthamaki. Nī ūndū ūcio mbere ya ihinda rīrīa rīaheanītwo rītanathira-rī, ²⁷ Daudi na andū ake makiumagara, makīūraḡa Afilisti magana meerī. Akīrehe ikonde ciao cia nyama na agīcineana ciothe kūrī mūthamaki nīgeetha atuike mūthoni-we. Saūlū agīcooka akīmūnengera Mikali mūrītu wake nīguo amūhikie.

²⁸ Rīrīa Saūlū aamenyire atī Jehova aarī hamwe na Daudi, na atī mwarī Mikali nīendeete Daudi rī, ²⁹ Saūlū agīkīrīrīria kūmwītīgīra, nake agītūra arī thū yake matukū make marīa maatigaire.

³⁰ Anene a ita cia Afilisti magīthīi o na mbere mbaara-inī, na o rīrīa rīothe meekaga ūguo, Daudi agīthīi na mbere kūgīa na ūhootani gūkīra anene acio angī a Saūlū, narīo rītwa rīake rīkīmenyeka mūno.

19

Saūlū Kūgeria Kūūraḡa Daudi

¹ Na rīrī, Saūlū akīra mūrīu Jonathani na ndungata ciake ciothe moorage Daudi. Nowe Jonathani nīendeete Daudi mūno, ² nake akīmūkunyīra ūhoro, akīmwīra atīrī, “Baba Saūlū nīaracaria mweke wa gūkūūraḡa. Nī ūndū ūcio ūkemenyerera rūciū rūciini; ūthīi wīhithe handū, na ūikare ho. ³ Nīi nīngathīi ndūgame hamwe na baba kūu mūgūnda-inī, kūu ūgaakorwo ūrī. Nīngaaria nake ūhoro ūgūkonīi na ūrīa ngaamenya nīngakwīra.”

⁴ Jonathani akīra ithe Saūlū wega wa Daudi, akīmwīra atīrī, “Reke mūthamaki aage gwīka Daudi ndungata yake ūuru; ndakwīhīrie, na ūrīa ekīte ūkoretwo ūrī uumithio mūnene kūrī we. ⁵ Nīetoonyirie ūgwati-inī rīrīa ooragire Mūfilisti. Nake Jehova akīhe Isiraēli guothe ūhootani mūnene mūno, ūkīionera ūndū ūcio na ūgīkena. Nī kīi kīngītūma wīke mūndū ūtarī na ihītia ta Daudi ūuru, ūmūūraḡe hatarī na gītūmi?”

⁶ Saūlū nīathikīrīrie Jonathani na akīhīta akiuga ūu: “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūraḡa muoyo, Daudi ndekūūraḡwo.”

⁷ Nī ūndū ūcio Jonathani agīta Daudi akīmwīra ūhoro ūcio maaragia wothe. Akīmūtwarā kūrī Saūlū, nake Daudi agīkara na Saūlū o ta mbere.

⁸ Nī kwaḡire na mbaara rīngī, na Daudi agīthīi akīrūa na Afilisti. Nake akīmāhūra na hinya mūno nginya makīmūrīra.

⁹ No roho mūrūu uumīte kūrī Jehova ūgīkora Saūlū rīrīa aikarīte gwake nyūmba arī na itimū rīake guoko-inī. Hīndī iyo Daudi aahūūraḡa kīnanda kīa mūgeeto. ¹⁰ Saūlū akīgeria kūmūthecereria rūthingo-inī na itimū

rīake, no Daudi akīmweherera o rīrīa aaikagia itimū rūthingo-inī. Ūtukū ūcio Daudi akīūra.

¹¹ Saülū agītūma andū kwa Daudi makaraangīre nyumba yake na mamūūrage gwakīa. No Mikali, mūtumia wa Daudi, akīmūkunyīra ūhoru ūcio, akīmwīra atīrī, “Waga kūra ūtukū wa ūmūthī, ūhonokie muoyo waku-rī, rūciū nūkooragwo.” ¹² Nī ūndū ūcio Mikali agīkūrūkīria Daudi ndirica-inī, nake akīyūrīra, akīhonoka. ¹³ Ningī Mikali akīōya mūhianano na akīūiga ūrīrī igūrū, akīūhumbīra na gītama na akīwīkīra guoya wa mbūri mūtwe.

¹⁴ Hīndī rīra Saülū aatūmire andū makanyīite Daudi, Mikali akīmeera atīrī, “Nī mūrūaru.”

¹⁵ Ningī Saülū agītūma andū acio macooke makarore Daudi, akīmeera atīrī, “Mūrehei kūrī nī arī o ūrīrī wake, nīguo ndīmūūrage.” ¹⁶ No rīrīa andū maatoonyire kuo, magīkora no mūhianano warī ūrīrī, na ūgekīrwo guoya wa mbūri mūtwe.

¹⁷ Saülū akīra Mikali atīrī, “Nī kī gītūmīte ūūheenie ūguo, na ūkarekereria thū yakwa yūre, nīgeetha īhonoke?”

Mikali akīmwīra atīrī, “Aranjīrīre atīrī, ‘Reke nī ndīyūrīre. Ngūgīkūrāga nī ūndū kī?’ ”

¹⁸ Nake Daudi akīūra, akīhonoka, na agīthī gwī Samuēli kūu Rama, akīmwīra ūrīa wothe Saülū aamwīkīte. Ningī Daudi na Samuēli magīthī Naiothu, magīkara kuo. ¹⁹ Ūhoru ūgīkinyīra Saülū, akīrwo atīrī, “Daudi arī Naiothu, kūu Rama”; ²⁰ nī ūndū ūcio agītūma andū makamūnyīite. No hīndī rīra moonire gīkundi kīa anabīi gīkīratha mohoro, matongoretio nī Samuēli arūgamīte hau, Roho wa Ngai agīkora andū a Saülū, o nao makīratha mohoro. ²¹ Saülū akīheo ūhoru ūcio, nake agītūma andū angī, nao makīratha mohoro. Saülū agītūma andū rīita rīa gatātū, o nao makīratha mohoro. ²² Thuutha wa maūndū mothe, o nake we mwene agīthī Rama na agīkinya irīma-inī rīa maā rīrīa inene kūu Seku. Nake akīūra atīrī, “Samuēli na Daudi marī ha?”

Nao makīmwīra atīrī, “Marī Naiothu, kūu Rama.”

²³ Nī ūndū ūcio Saülū agīthī Naiothu, kūu Rama. No Roho wa Ngai ūkīmūkora, agīthī akīrathaga mohoro nginya agīkinya Naiothu. ²⁴ Akīūra nguo ciake cia igūrū, o na ningī akīratha mohoro arī mbere ya Samuēli. Agīkoma ūguo mūthenya ūcio wothe, o na ūtukū. Kū nīkīo gītūmaga andū moorie atīrī, “Saülū nake no ūmwe wa anabīi?”

20

Daudi na Jonathani

¹ Na rīrī, Daudi akīūra, akīuma Naiothu kūu Rama agīthī kūrī Jonathani, akīmūria atīrī, “Nī atīa nīkīte? Nī ngero irīkū nī ngerete? Thoguo ndīmūhīrīre atīa atī nīkīo arageria kūnjūraga?”

² Jonathani akīmūcookeria atīrī, “Kūroaga gūtūika ūguo; wee ndūgūka! Atīrīrī, baba ndarī ūndū ekaga o na ūmwe mūnene kana mūnini ataamenyithītie. Egūkīhitha ūndū ta ūcio nīkī? Ūguo ti guo!”

³ No Daudi akīhīta akiuga atīrī, “Thoguo nīo o wega mūno atī nīnjītkīrīkīte nīwe, nake nīeīrīte atīrī, ‘Jonathani ndagīrīrwo nī kūmenya ūndū ūyū, ndake kūnyīitwo nī kīha.’ No rīrī, ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūraga muoyo, na ūrīa wee mwene ūtūūraga muoyo-rī, hatigaire o ikinya rīmwe gatagatī gwaka na gīkū.”

4 Jonathani akīra Daudi atīrī, “Ūndū o wothe ūngīenda njike-rī, nīngūgwīkīra.”

5 Nī ūndū ūcio Daudi akīmwīra atīrī, “Atīrīrī, rūciū nī gīathī gīa Karūgamo ka Mweri na nīnjagīrīrwo gūkaariānīra hamwe na mūthamaki, no reke thī ngehīthe mīgūnda-inī nginya mūthenya wa gatātū hwaī-inī. 6 No thoguo angīnjaga-rī, mwīre atīrī, ‘Daudi nīarathaihire ndīmwītīkīrie aguthūke Bethīlehemu itūūra-inī rīao, nī ūndū nī kūrī na igongona rīkūrutwo kuo rīa mwaka nī ūndū wa mūhīrīga wao wothe.’ 7 Angīkoiga atīrī, ‘Nī wega mūno,’ hīndī īyo ndungata yaku nīngakorwo na thayū. No angīkaarakara-rī, nīūkamenya na ma atī nīatuīte nīekūngera ngero. 8 No wee rī, onania wendani kūrī ndungata yaku, nī ūndū nīngūite kīrīkanīro nayo mbere ya Jehova. Kūngīkorwo ndī na mahītia-rī, nījūraga wee mwene! Ūgūkīneana kūrī thoguo nīkī?”

9 Jonathani akiuga atīrī, “Kūroaga gūtuīka ūguo! Korwo nī kūrī kaūndū o na kanini nījūī atī baba nīatuīte gūkūgera ngero-rī, githī to ngwīre?”

10 Daudi akīmūūria atīrī, “Thoguo angīgagūcookeria arī na marūrū-rī, ngaahēo ūhoro nū?”

11 Jonathani akīmwīra atīrī, “Ūka, tūthī na kūu mīgūnda-inī.” Nī ūndū ūcio magīthī kuo me hamwe.

12 Nīngī Jonathani akīra Daudi atīrī, “Nī ūndū wa Jehova o we Ngai wa Isiraeli, tī-itherū nīngaaria na baba ihinda ta rīrī mūthenya wa gatātū! Angīgakorwo akenetio nī wee-rī, githī to ngūtūmanīre ngūmenyithie ūhoro ūcio? 13 No baba angītua nī egūkūgera ngero-rī, Jehova aroherithia na anjīke ūūru makīria, ingīkaaga gūkūmenyithia, na ndeke ūthī na thayū. Jehova arokorwo hamwe nawe o ta ūria akoretwo arī hamwe na baba. 14 No nyonia tha iria itathiraga ta iria cia Jehova matukū marīa ngūtūūra muoyo, nīguo ndikanooragwo, 15 na ndūkaneherie tha ciaku o na rī kuuma kūrī nyūmba yakwa, o na hīndī irīa Jehova agaakorwo aniinīte thū ciothe cia Daudi gūkū thī.”

16 Nī ūndū ūcio Jonathani akīgīa kīrīkanīro na nyūmba ya Daudi, akiuga atīrī, “Jehova arorīhīria Daudi kūrī thū ciake.” 17 Nake Jonathani agītūma Daudi akiindīre mwīhīta wake nī ūndū nīamwendete, nīgūkorwo aamwendete o ta ūria eyendete we mwene.

18 Nīngī Jonathani akīra Daudi atīrī, “Rūciū nī gīathī gīa Karūgamo ka Mweri. Wee nīūkoneka ndūrī ho, nī ūndū gīū gīaku gīgaakorwo kīrī gītheri. 19 Mūthenya wa gatātū gwatua gūtuka-rī, ūgaathī handū harīa wehīthīe hīndī irīa thīna ūyū waambīrīrie, na weterere hau ihiga-inī rīa Ezeli. 20 Nīngaikia mīguī itatū mwena-inī warīo, taarī wathi ngwīgera. 21 Nīngī nīngatūma kahī ndīkeere atīrī, ‘Thī ūgacarie mīguī īyo.’ Ingīgakeera atīrī, ‘Mīguī irī mwena ūyū waku; mīrehe haha,’ hīndī īyo ūgooka, nī ūndū tī-itherū o ta ūria Jehova atūūraga muoyo, ndūrī ūūru ūkoona; no thayū. 22 No ingīkeera kahī kau atīrī, ‘Mīguī irī mbere yaku,’ hīndī īyo no nginya ūthī, nī ūndū Jehova nīākūrekereirīe ūthī. 23 Naguo ūhoro ūria twaranīrie nawe-rī, rīrikana, Jehova nīwe mūira gatagatī gakwa nawe nginya tene.”

24 Nī ūndū ūcio Daudi akīhītha kūu mīgūnda-inī, na hīndī irīa gīathī gīa Karūgamo ka Mweri gīakinyire-rī, mūthamaki agīkara thī arīe irio. 25 Agīkara thī handū harīa aamenyerete, kūrigania na rūthingo, ang’ethanīre na Jonathani, nake Abineri agīkara thī kūrigania na Saūlū, no handū ha Daudi haarī hatheri. 26 Saūlū ndoigire ūndū mūthenya ūcio, nī ūndū eeciirīe atīrī, “No nginya gūkorwo kūrī ūndū wīkīkīte kūrī

Daudi akanyitwo nī thaahu; ti-itherū arī na thaahu.” ²⁷ No mūthenya ūyū ūngī, mūthenya wa keerī wa mweri ūcio, handū ha Daudi haarī o hatheri rīngī. Hīndī iyo Saūlū akīūria mūriū Jonathani atīrī, “Nī kī kīgiritie mūrū wa Jesii oke iruga-inī ira na ūmūthī?”

²⁸ Jonathani agīcookia atīrī, “Daudi nīarathathire ndīmwtīkīrie athī Bethlehemu. ²⁹ Aranjīrīre atīrī, ‘Reke thī, nī ūndū andū a nyūmba iitū marī na igongona kūu itūūra-inī, na mūrū wa baba nīanjathite ngorwo ho. Ingīkorwo nīnjītkīrīkīte nīwe-rī, reke thī ngoone ariū a baba.’ Ūndū ūcio nīguo ūgirītie oke metha-inī ya mūthamaki.”

³⁰ Marakara na Saūlū magīakanīra Jonathani, akīmwīra atīrī, “Wee mūrū wa mūtumia mwaganu na mūremi! Githī ndiū atī wee nīnyūitanīte na mūrū wa Jesii nīguo agūconorithie na aconorithie nyūkwa ūria wagūciarire? ³¹ Hīndī īria yothe mūrū wa Jesii egūtūūra muoyo gūkū thī, wee ndūkehaanda kana ūthamaki waku wīhaande. Rīu mūtūmanīre oke kūrī nī, tondu no nginya akue!”

³² Jonathani akīūria ithe atīrī, “Nī kī gīgūtūma ooragwo? Nī atīa ekīte?”

³³ No Saūlū akīmūkīria itimū rīake nīguo amūūrage. Nake Jonathani akīmenya atī ithe nīatuīte itua rīa kūruga Daudi.

³⁴ Jonathani agīūkīra, akiuma metha-inī arī mūrakaru mūno; na mūthenya ūcio wa keerī wa mweri ūcio, ndaarīre irio nī ūndū aarī na kīeha nī ūria ithe ekīte Daudi cīko cia kūmūconorithia.

³⁵ Rūciinī rūrū rūngī Jonathani akiumagara, agīthī kūu mūgūnda agacemanie na Daudi. Nake agīthī na kahī kanini; ³⁶ akīra kahī kau atīrī, “Teng’era ūgacarie mūguī īria ngūkia.” Na rīria kahī kau gaateng’eraga-rī, agīkia mūguī mbere yako. ³⁷ Hīndī īria kahī kau gaakinyire harīa mūguī wa Jonathani wagwīte-rī, Jonathani agīgeeta agīkeera atīrī, “Githī mūguī ndūrī mbere yaku?” ³⁸ Ningī akīanīra agīkeera atīrī, “Hīūha! Hanyūka! Ndūkarūgame!” Kahī kau gakīoya mūguī ūcio, gagīcooka kūrī mwathi wako. ³⁹ (Kahī kau gatirī ūndū kaamenyaga ūhorō-inī ūcio; tīga Jonathani na Daudi maamenyaga ūhorō ūcio.) ⁴⁰ Ningī Jonathani akīnengera kahī kau indo ciake cia mbaara, agīkeera atīrī, “Kuuu, thī na indo ici ūcicookie itūūra-inī.”

⁴¹ Thuutha wa kahī kau gūthī-rī, Daudi agīūkīra akiuma mwena wa gūthini wa ihiga rīu, akīnamīra maita matatū mbere ya Jonathani, agīturumithagia ūthiū wake thī. Magīcooka makīmumunyana o eerī, makīrīranīra, no Daudi nīwe warīrīre mūno makīria.

⁴² Jonathani akīra Daudi atīrī, “Thī na thayū, tondu nītwehītire na mwīhīta tūtūurie ūrata gatagatī gaitū thīnī wa rītwa rīa Jehova, tūkiuga atīrī, ‘Jehova nīwe mūira gatagatī gakwa nawe.’ No andū akwa-rī, nī njiaro ciaku na njiaro ciakwa nginya tene.” Daudi agīūkīra agūthīra, nake Jonathani agīcooka itūūra-inī.

21

Daudi arī kūu Nobu

¹ Na rīrī, Daudi agīthī Nobu, kūrī Ahimeleku ūria mūthīnjīri-Ngai. Ahimeleku aamūtūnga akīnaina, akīmūūria atīrī, “Kaī ūrī wiki nīkī? Nī kī mūtārī na mūndū ūngī?”

² Daudi agīcookeria Ahimeleku ūcio mūthīnjīri-Ngai atīrī, “Nī mūthamaki ūnjathite ngeke ūndū mūna na akanjīra atīrī, ‘Mūndū o na ū ndakamenye ūndū ūria ngūtūmite na ūria ngwathite.’ No andū akwa-rī, nī ndīmerīte tūcemanie handū hana. ³ Na rīrī, nī kī ūrī nakīo gīa kūrīa? He mīgate itano, kana o kīria gīothe ūngīhota kuona.”

⁴ No mūthĩnjĩri-Ngai ūcio agĩcookieria Daudi atĩrĩ, “Ndirĩ na mĩgate ĩrĩa ĩhũthũirwo kũrĩio, no rĩrĩ, haħa nĩ harĩ mĩgate ĩrĩa mĩamũre, angĩkorwo andũ acio matihutanĩtie na andũ-a-nja.”

⁵ Daudi agĩcookia atĩrĩ, “Ti-itherũ tũtikoretwo hamwe na andũ-a-nja, o ta ūria arĩ mūtugo witũ rĩria rĩothe ngumagara. Indo cia andũ aya nĩ theru o na gũtuĩka marĩ mawĩra-inĩ matarĩ maamũre. Ūmũthĩ indo ciao itikĩrĩ nyamũre makĩria!” ⁶ Nĩ ūndũ ūcio mūthĩnjĩri-Ngai ūcio akĩmũnengeria mĩgate ĩyo mĩamũre, nĩgũkorwo hau hatiarĩ na mĩgate ĩngĩ tiga mĩgate ĩrĩa yaigagwo mbere ya Jehova, na nĩyeheretio mbere ya Jehova mũthenya ūcio, na hakaigwo mĩgate ĩngĩ mĩhiũ.

⁷ Na rĩrĩ, mũthenya ūcio, haarĩ na mũndũ ūmwe warĩ ndungata ya Saũlũ, aahingĩrĩrio hau mbere ya Jehova; nake eetagwo Doegu ūria Mũedomu, ūria warĩ mũnene wa arĩithi a Saũlũ.

⁸ Daudi akĩũria Ahimeleku atĩrĩ, “Kaĩ ūtarĩ na itimũ kana rũhiũ rwa njora haha? Ndinooka na rũhiũ rwakwa rwa njora kana kindũ kingĩ kia mbaara, nĩ ūndũ wĩra wa mũthamaki uuma wa ihenya.”

⁹ Mūthĩnjĩri-Ngai ūcio agĩcookia atĩrĩ, “Rũhiũ rwa njora rwa Goliathũ, Mũfilisti ūria woragĩre Gĩtuamba-inĩ kĩa Ela, rũrĩ haha; naruo ruohetwo na taama rũkaigwo thuutha wa ebodi. Angĩkorwo nũkũrwenda-rĩ, ruoe; gũtirĩ na rũhiũ rũngĩ rwa njora tiga o rũ.”

Daudi akiuga atĩrĩ, “Gũtirĩ rũhiũ rũngĩ taruo; kĩrũunengere.”

Daudi arĩ kũu Gathu

¹⁰ Mũthenya ūcio Daudi akĩũrĩra Saũlũ, agĩthĩ kũrĩ Akishi mũthamaki wa Gathu. ¹¹ No ndungata cia Akishi ikĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ ūyũ ti Daudi, ūria mũthamaki wa bũrũri? Githĩ tiwe mainagĩra nyĩmbo-inĩ ciao atĩrĩ: “Saũlũ nĩeyũragĩre andũ ngiri nyingĩ,

na Daudi akeyũragĩra andũ ngiri makũmi maingĩ?”

¹² Nake Daudi akĩiga ūhoru ūcio ngoro-inĩ na agũitigĩra Akishi mũthamaki wa Gathu mũno. ¹³ Nĩ ūndũ ūcio akĩgũrũkithia mbere yao; na rĩrĩa aarĩ moko-inĩ mao, agĩtua ta mũndũ mũgũrũki, akĩharaga mĩrango ya kĩhingo, agĩtaga rũta rũkũrũkanĩtie na nderu ciake.

¹⁴ Akishi akĩira ndungata ciake atĩrĩ, “Ta rorai mũndũ ūyũ! Nĩ mũgũrũku! Mwakĩmũrehe kũrĩ nĩ nĩkĩ? ¹⁵ Kaĩ nyiihĩtie agũrũki atĩ nĩguo mũndehere mũndũ ūyũ haha eke maũndũ ta maya mbere yakwa? Mũndũ ūyũ no nginya oke nyũmba yakwa?”

22

Daudi arĩ Adulamu na Mizipa

¹ Na rĩrĩ, Daudi akiama Gathu na akĩũrĩra ngurunga-inĩ ya Adulamu. Rĩria arĩu a ithe na andũ a nyũmba ya ithe maiguire ūguo-rĩ, magĩkũrũka kũrĩ we. ² Arĩa othe maarĩ na mĩnyamaro, kana thĩirĩ kana makaaga kũiganĩra makĩũngana harĩ we, nake agĩtuĩka mũtongoria wao. Aarĩ na andũ ta magana mana.

³ Kuuma kũu, Daudi agĩthĩ Mizipa kũu Moabi, akĩũria mũthamaki wa Moabi atĩrĩ, “Nĩũgwĩtikĩria baba na maitũ moke maikare nawe nginya rĩrĩa ngaamenya ūria Ngai ekũnjĩkĩra?” ⁴ Nĩ ūndũ ūcio akĩmatigĩra mũthamaki wa Moabi, nao magĩkũrũka nake ihinda rĩothe rĩria Daudi arĩ kũihitho-inĩ.

⁵ No mũnabii Gadi akĩira Daudi atĩrĩ, “Tiga gũikara kũihitho-inĩ. Thĩ bũrũri wa Juda.” Nĩ ūndũ ūcio Daudi akiama kũu agĩthĩ mũtitũ wa Herethu.

Saulū Kūuraga Athinjiri-Ngai a Nobu

⁶ Na rīrī, Saulū akīgua atī Daudi na andū ake nīmonetwo. Nake Saulū aikarite thī gītina-inī kīa mūtī wa mūbinde Kīrīma-inī kīa Gibe a nyiitite itimū rīake na guoko, nao anene ake othe marūgamite mamūthiūrūrūkiirie. ⁷ Nake Saulū akīmeera atīrī, “Ta thikīrīriai, andū a Benjamīni! Anga mūrū wa Jesii nīakamūhe mīgūnda ya irio na ya mīthabibū inyuothe? Anga nīakamūtua anene a ita a kūrūgamīrira andū ngiri, na a kūrūgamīrira andū magana? ⁸ Kīu nīkīo gītūmite inyuothe mūciire kūnjūkīrira? Gūtīrī mūdū o na ūmwe ūngīnjīra rīria mūrū wakwa egūthondeka kīrīkanīro na mūrū wa Jesii. Gūtīrī o na ūmwe wanyu wīciirītie ūhoro wakwa kana akanjīra atī mūrū wakwa nīaikīrīrie ndungata yakwa iikare īnjoheirie, ta ūria īreeka ūmūthī.”

⁹ No Doegu ūria Mūedomu, ūria warūgamite hamwe na anene a Saulū, akiuga atīrī, “Nīndonire mūrū wa Jesii okīte kūrī Ahimeleku mūrū wa Ahitubu kūu Nobu. ¹⁰ Ahimeleku nīamūtūrīrie ūhoro harī Jehova; agīcooka akīmūhe irio, na rūhiū rwa njora rwa Goliathū ūria Mūflisti.”

¹¹ Ningī mūthamaki agītūmanīra mūthīnjiri-Ngai Ahimeleku mūrū wa Ahitubu, na nyūmba ya ithe yothe, arīa maarī athīnjiri-Ngai kūu Nobu, nao othe magīūka kūrī mūthamaki. ¹² Saulū akīmwīra atīrī, “Ta thikīrīria rīu, mūrū wa Ahitubu.”

Nake agīcookia atīrī, “Īī, mwathi wakwa.”

¹³ Saulū akīmwīra atīrī, “Nī kī gītūmite mūciirīre kūnjūkīrira, wee na mūrū wa Jesii, nawe ūkamūhe mīgate, o na rūhiū rwa njora, na ūkamūtūrīria ūhoro harī Jehova, nīgeetha aanemere na aikare anjoheirie, ta ūria ekīte ūmūthī?”

¹⁴ Ahimeleku agīcookeria mūthamaki atīrī, “Nūū thīnī wa ndungata ciaku ciothe mwathīki ta Daudi, mūthoni-we wa mūthamaki, mūrōri wa arangīri aku, na nīatīkīte mūno thīnī wa nyūmba yaku? ¹⁵ Mūthenya ūcio nīguo warī wa mbere wa kūmūtūrīria ūhoro harī Jehova? Aca tīguo! Reke mūthamaki ndageciirīrie ndungata yaku kana mūdū o na ūrīkū wa nyūmba ya ithe, nīgūkorwo ndungata yaku ndīrī ūndū o na ūmwe yūi wa maūdū maya mothe.”

¹⁶ No mūthamaki akīmwīra atīrī, “Ti-itherū, wee Ahimeleku nīgūkua, wee na andū othe a nyūmba ya thoguo.”

¹⁷ Ningī mūthamaki agīatha thigari iria ciamūrūgamīrīre, agīciira atīrī: “Hūgūkaai mūūrage athīnjiri-Ngai a Jehova nī ūndū o nao nīmanyiitanīre na Daudi. Nīmamenyire nī kūūra ooraga, na matiigana kūnjīra.”

No anene a mūthamaki makīrega gūtambūrūkia guoko moorage athīnjiri-Ngai a Jehova.

¹⁸ Mūthamaki agīcooka agīatha Doegu, akīmwīra atīrī, “Hūgūka ūūrage athīnjiri-Ngai.” Nī ūndū ūcio Doegu ūcio Mūedomu akīhūgūka akīmooraga. Mūthenya ūcio akīūraga andū mīrongo īnana na atano arīa meehumbite ebodi ya gatani. ¹⁹ Agīcooka akīhūra Nobu, itūūra rīu rīa athīnjiri-Ngai, na rūhiū rwa njora, akīūraga arūme na andū-a-nja, ciana ciarīo o na ngenge, na ng’ombe ciarīo, na ndigiri o na ng’ondū.

²⁰ No Abiatharu, mūrū ūmwe wa Ahimeleku mūrū wa Ahitubu, akīhonoka, akīūra, na akīrūmīrira Daudi. ²¹ Akīra Daudi atī Saulū nīoragite athīnjiri-Ngai a Jehova. ²² Nake Daudi akīra Abiatharu atīrī, “Mūthenya ūcio, rīria Doegu ūcio Mūedomu aarī kuo-rī, nīndamenyire atī no ngīnya ere Saulū. Nī nī ndehithīrie nyūmba yothe ya thoguo gīkūū.

23 Ikara hamwe na ni; ndūgetigīre; mündū ūrīa ūracaria muoyo waku, o na wakwa o naguo nīaraūcaria. Ūrī hamwe na ni ūrī mūmenyerere.”

23

Daudi Kūhonokia Keila

¹ Na rīrī, Daudi akīrwo atīrī, “Atīrīrī, Afilisti nīmararūa na itūūra rīa Keila, na magatunyana ngano irīa irī mahuhīro-inī.” ² Nake agītuīria ūhoro harī Jehova, akīuria atīrī, “Nīnjagīrīrwo nīgūthī gūtharīkīra Afilisti acio?”

Nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Thī ūgatharīkīre Afilisti nīguo ūhonokie Keila.”

³ No andū a Daudi makīmwīra atīrī, “Gūkū Juda nītūretigīra. Githī tūtīgūgītīgīra makīria twathī Keila tūkarūe na mbūtū cia Afilisti!”

⁴ O rīngī Daudi agītuīria ūhoro harī Jehova, nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Ikūrūka ūthī Keila, nī ūndū nīngūneana Afilisti guoko-inī gwaku.”

⁵ Nī ūndū ūcio Daudi na andū ake magīthī Keila, makīrūa na Afilisti, na makīmataha mahiū mao. Akīrehera Afilisti hathara nene, na akīhonokia andū a Keila. ⁶ (Na rīrī, Abiatharu mūrū wa Ahimeleku nīokīte akuuīte ebodi rīrīa aikūrūkīre, akīūrīra kūrī Daudi kūu Keila.)

Saulū Kūingatithia Daudi

⁷ Saulū akīrwo atī Daudi nīathiite Keila, nake akiuga atīrī, “Ngai nīamūneanīte kūrī ni, nīgūkorwo Daudi nīehingīrīrie na ūndū wa gūtoonya itūūra rīrī na ihingo na mīgīko.” ⁸ Nake Saulū agīta mbūtū cīake cīothe mathī mbaara, nīguo maikūrūke Keila makahingīrīrie Daudi na andū ake.

⁹ Hīndī irīa Daudi aamenyire atī Saulū nīaciirīre kūmwīka ūuru-rī, akīra Abiatharu mūthīnjīri-Ngai atīrī, “Rehe ebodi īyo.” ¹⁰ Daudi akiuga atīrī, “Wee Jehova, Ngai wa Isiraēli, ndungata yaku nī īguīte hatarī nganja atī Saulū nīarooka Keila aniene itūūra rīrī nī ūndū wakwa. ¹¹ Hihi aikari a Keila nīmekūneana kūrī we? Hihi Saulū nīegūkūrūka gūkū, ta ūria ndungata yaku īguīte? Wee Jehova, Ngai wa Isiraēli, menyīthia ndungata yaku ūhoro.”

Nake Jehova akiuga atīrī, “Nīegūkūrūka.”

¹² O rīngī Daudi akīuria atīrī, “Hihi aikari a Keila nīmekūneana, ni na andū akwa, kūrī Saulū?”

Nake Jehova akiuga atīrī, “Nīmegūkūneana.”

¹³ Nī ūndū ūcio Daudi na andū ake, andū ta magana matandatū, makūma Keila, na magīkara magīcangacangaga kūndū na kūndū. Rīrīa Saulū eerirwo atī Daudi nīorīte akoima Keila, agītiga gūthī kuo.

¹⁴ Nake Daudi agīkara cīhitho cia werū-inī na irīma-inī cia Werū wa Zifu. O mūthenya Saulū nīamūcaragia, no Ngai ndaaneanire Daudi moko-inī make.

¹⁵ Rīrīa Daudi aarī Horeshu kūu Werū wa Zifu, akīmenya atī Saulū okīte nīguo amūrage. ¹⁶ Nake Jonathani mūrū wa Saulū agīthī kūrī Daudi kūu Horeshu na akīmūteithia kwīyūmīrīria thīnī wa Ngai. ¹⁷ Nake akīmwīra atīrī, “Tiga gwītīgīra, Baba Saulū ndagakūhutia na guoko gwake. Wee nīūgathamakīra Isiraēli, na ni ndūike mūnini waku. O na Baba Saulū, nīō ūguo.” ¹⁸ Nao eerī makīgīa kīrīkanīro mbere ya Jehova. Thuutha ūcio Jonathani akīnūka, no Daudi agītigwo kūu Horeshu.

¹⁹ Nao andū a Azifu makīambata magīthī kūrī Saulū kūu Gibeā makīmwīra atīrī, “Githī Daudi ndehithīte gatagatī-inī gaitū cīhitho-inī cia

gūkū Horeshu, kīrīma-igūrū kīa Hakila, mwena wa gūthini wa Jeshimoni?
²⁰ Na rīrī, wee mūthamaki, ikūrūka ūuke o rīrīa rīothe ūngiēnda gūūka, na ithuī nī igūrū rīitū kūmūneana kūrī mūthamaki.”

²¹ Saūlū akīmacookeria atīrī, “Jehova aromūrathima nī ūndū wa kwīnjiiria. ²² Thiī mūkehaarīrie makīria. Tuīriai nī kū Daudi amenyerete gūthiia, na nūū ūmuonete kuo. Njīrītuo atī nī mūdū mwara mūno. ²³ Tuīriai ūhoro wa kūrīa guothe ehithaga na mūndehere ūhoro mūkinyanīru. Na nī nīngūcooka thiī na inyū; angīkorwo arī kūdū gūkū-rī, nīngamūcaria mīhīrīga-inī yothe ya Juda.”

²⁴ Nī ūndū ūcio makiumagara magīthī kū Zifu, magīkinya mbere ya Saūlū. Na rīrī, Daudi na andū ake maarī kū Werū-inī wa Maoni, kū Araba mwena wa gūthini wa Jeshimoni. ²⁵ Nake Saūlū na andū ake makīambīrīria kūmacaria, na rīrīa Daudi eerirwo ūhoro ūcio, agīkūrūka agīthī rwaro-inī rwa ihiga, agīkara kū Werū-inī wa Maoni. Rīrīa Saūlū aigūre ūhoro ūcio-rī, o nake agīthī kū Werū-inī wa Maoni aingatithīe Daudi na ihenya.

²⁶ Saūlū aagerete mwena ūmwe wa kīrīma, nake Daudi na andū ake makagerera mwena ūrīa ūngī, mahiūhīte nīguo morīre Saūlū. Na rīrīa Saūlū na thigari ciake maakuhagīrīria Daudi na andū ake nīguo mamanyiite-rī, ²⁷ hagīūka mūdū watūmītuo kūrī Saūlū, akīmwīra atīrī, “Ūka na ihenya! Afilisti nīmatharīkīre būrūri.” ²⁸ Hīndī īyo Saūlū agītiga kūrūmīrīra Daudi, agīthī agacemanie na Afilisti. Nīkīo metaga handū hau Sela-Hamalekothu. ²⁹ Nake Daudi akīambata akiuma kū agīthī gūtūra cīhitho-inī cia Enī-Gedi.

24

Daudi Kūhonokia Muoyo wa Saūlū

¹ Na rīrī, thuutha wa Saūlū gūcooka kuuma kūingatithia Afilisti, akīrwo atīrī, “Daudi arī Werū-inī wa Enī-Gedi.” ² Nī ūndū ūcio Saūlū akīoya andū ngiri ithatū arīa athuure kuuma Isiraeli guothe magīthī gūcaria Daudi na andū ake gūkuhī na ndwaro cia mahiga kūrīa gūtūragwo nī Mbūri cia Werū.

³ Nake agīkinya ciugū-inī cia ng’ondū iria ciarī njīra-inī; naho nī haarī na ngurunga, nake Saūlū agītoonya thiīnī ageteithīe. Daudi na andū ake maarī kū thiīnī mūno, ngurunga-inī. ⁴ Nao andū a Daudi makīmwīra atīrī, “Ūyū nīguo mūthenya ūrīa Jehova aarīrie ūhoro wago, agīkwīra atīrī, “Nīnganeana thū yaku moko-inī maku ūmīke ūrīa ūkwenda.” Nake Daudi agīkuruma atekunwo, agīthī agītinia gīcūrī kīa nguo ya Saūlū.

⁵ Thuutha-inī, Daudi akīgua ngoro ikīmūciirithia nī ūndū wa gūtinia gīcūrī kīa nguo ya Saūlū. ⁶ Akīra andū ake atīrī, “Jehova arongīria njīke ūndū ta ūcio kūrī mwathi wakwa, ūcio mūitīrīrie maguta wa Jehova, kana ndīmwīke ūūru na guoko gwakwa; nī ūndū nīwe mūitīrīrie maguta wa Jehova.” ⁷ Aarīkia kwaria ciugo icio, Daudi agīkaania andū ake, na ndaamarekire mookīre Saūlū. Nake Saūlū akiuma ngurunga-inī, na agīthīra.

⁸ Nīngī Daudi akiuma ngurunga-inī īyo, akīanīrīra agīta Saūlū, akīmwīra atīrī, “Wee mwathi wakwa, mūthamaki!” Rīrīa Saūlū eehūgūrire, Daudi akīnamīrīra, agīturumithia ūthiū thī. ⁹ Akīra Saūlū atīrī, “Nī kī gītūmaga ūthikīrīrie andū rīria mekuuga atīrī, Daudi nīeciiragīria gūgwīka ūūru?” ¹⁰ Ūmūthī nīweyonera na maito maku ūrīa Jehova egūkūneanīte moko-inī makwa kū ngurunga-inī. Kūrī

andū amwe maniingīrīrie ngūūrage, no ndakūhonokia; ndoiga atīrī, 'Ndikuoya guoko gwaka njike mwathi wakwa ūuru, nī ūndū nīwe mūtīrīrie maguta wa Jehova.' ¹¹ Baba, ta kione, rora gīcunjī gīkī kīa nguo yaku, gīkī kīrī guoko-inī gwakwa! Ndinirie gīcunjī kīa nguo yaku, no ndinakūūraga. Rīu menya na ūkūūrane atī nī ndirī na ihītia rīa gwīka ūūru kana rīa ūremi. Nī ndikūhītīrie, no wee nīūranjaria ūnjūrage. ¹² Jehova arotūtuithania ciira nī nawe. Na Jehova arondīhīria maūru marīa wee ūnjīkīte, no guoko gwakwa gūtīgakūhutia. ¹³ O ta ūrīa kūrī thimo yugaga atīrī, 'Waganu uumaga o harī arīa aaganu,' nī ūndū ūcio guoko gwakwa gūtīgakūhutia.

¹⁴ "Mūthamaki wa Isiraēli oimīte gwake ookīrīre ū? Nū ūingatithītie? Nī ngui nguū? Kana nī thuya? ¹⁵ Jehova arotūtuithania na atue ciira gatagatī gaitū. Aroeciirīa ūhorō wakwa na aūrūgamie; arondūrīra na aahonokie kuuma guoko-inī gwaku."

¹⁶ Rīrīa Daudi aarīkirie kuuga ūguo-rī, Saūlū akīmūūria atīrī, "Ūcio nī mūgambo waku, Daudi mūrū wakwa?" Nake akīrīra aanīrīre. ¹⁷ Akīmwīra atīrī, "Wee ūrī mūthingu kūngīra. Nīūnjīkīte wega, no nī ngagwīka ūūru. ¹⁸ Nīwarīkia o rīu kūnjūra ūndū mwega ūnjīkīte; Jehova nīekūūneanīte moko-inī maku, no wee ndūnanjūraga. ¹⁹ Rīrīa mūndū ona thū yake-rī, nīarekaga īthīi atamīkīte ūūru? Jehova arogwīka maūndū mega nī ūndū wa ūrīa ūnjīkīte ūmūthī. ²⁰ Nīnjūū atī ti-itherū nīūgatuīka mūthamaki, na atī ūthamaki wa Isiraēli nīūkehaanda moko-inī maku. ²¹ Rīu wīhīte harī nī na rītwa rīa Jehova atī ndūkaniina njiaro ciakwa kana rītwa rīakwa rīthire kuuma nyūmba-inī ya baba."

²² Nī ūndū ūcio Daudi akīhīta harī Saūlū. Nake Saūlū agīcooka mūcīi, no Daudi na andū ake makīambata magīthī kīhitho-inī.

25

Daudi, na Nabali na Abigaili

¹ Na rīrī, Samuēli agīkua, nao andū othe a Isiraēli makīūngana makīmūrīrīra; makīmūthika mūcīi gwake kū Rama.

Nake Daudi agīkūrūka agīthī Werū wa Maoni. ² Mūndū ūmwe wa kūu Maoni, ūrīa warī na indo kūu Karimeli, aarī mūtongu mūno. Aarī na mbūrī ngirī īmwe na ng'ōndu ngirī ithatū, irīa aamuraga guoya kūu Karimeli. ³ Nake eetagwo Nabali, na mūtumia wake eetagwo Abigaili. Aarī mūtumia mūūgī na mūthaka, no mūthuuriwe, ūrīa warī Mūkalebu, aarī mūūru na mūkarī maūndū-inī make.

⁴ Daudi arī werū-inī nīaiguire atī Nabali nī ng'ōndu aramura guoya. ⁵ Nī ūndū ūcio agītūma aanake ikūmi akīmeera atīrī, "Ambatai mūthīi kūrī Nabali kūu Karimeli na mūmūgeithie mwītānīte na nīi. ⁶ Mwīrei atīrī; Ūrotūūra mīaka mīingī! Ūrogīa na ūgīma, wee na nyūmba yaku! O na kīrīa gīothe ūrī nakīo kīroogīa na ūhoorē!

⁷ "Na rīrī, ndīraigua atī nī hīndī ya kūmura ng'ōndu guoya. Rīrīa arīthi aku maarī hamwe na ithūi, tūtīamekire ūūru, na ihīnda rīrīa rīothe maarī Karimeli gūtīrī kīndū o na kīmwe kīao kīorire. ⁸ Ūria ndungata ciaku na nīūgkwīra. Nī ūndū wa ūguo īka aanake acio akwa maūndū mega, nīgūkorwo tūkīte hīndī wa gīkōno. Ndagūthaiha ūhe ndungata ciaku na mūrūguo Daudi kīrīa gīothe ūngīmoonera."

⁹ Rīrīa andū a Daudi maakinyire-rī, makīhe Nabali ndūmīrīri īyo ya Daudi. Nao magīcooka magīeterera.

¹⁰ Nabali agĩcookeria ndungata cia Daudi atĩrĩ, “Daudi nũũ? Mũrũ wa Jesii ũyũ nĩ ũrĩkũ? Ndungata nyingĩ nĩroora ikoima kũrĩ aathani acio matukũ maya. ¹¹ Nĩ kĩĩ kĩngĩtũma njoe mĩgate yakwa, na maaĩ, na nyama iria thĩnjĩre andũ akwa a kũmura ng’ondũ guoya, ndĩcihe andũ itooĩ kũrĩa moimite?”

¹² Andũ acio a Daudi makĩhũndũka, magĩcooka na thuutha. Hĩndĩ ĩrĩa maakinyire, makĩheana ũhoru ũcio wothe. ¹³ Daudi akĩĩra andũ ake atĩrĩ, “Mwĩohei hiũ cianyu cia njora!” Nao makĩĩoha hiũ ciao cia njora, o nake Daudi akĩĩoha rwake. Andũ ta magana mana makĩambata hamwe na Daudi, nao andũ magana meerĩ magĩtigwo maikarĩtie indo.

¹⁴ Na rĩrĩ, ũmwe wa ndungata cia Nabali akĩĩra Abigaili mũtumia wa Nabali atĩrĩ, “Daudi nĩaratũmite ndungata ciake kuuma werũ-inĩ irehere mwathi witũ ngeithi, nake araciruma. ¹⁵ No andũ acio nĩmatwĩkire wega. Matiatwĩkire ũũru, ihinda rĩothe rĩrĩa twarĩ kũu mĩgũnda-inĩ hakuhi nao, na gũtirĩ kĩndũ kĩorire. ¹⁶ Ūtukũ na mũthenya maarĩ ta rũthingo rwatũrigũciĩrie hĩndĩ ciothe rĩrĩa twarĩthagia ng’ondũ ciitũ gũkuhi nao. ¹⁷ Rĩu-rĩ, wĩciĩrie wone ũrĩa wagĩrĩrwo nĩ gwĩka, nĩ ũndũ mwanangĩko nĩũkuhĩrĩrie mwathi witũ na nyũmba yake yothe. Nĩ mũndũ mwaganu ũũ atĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩmwarĩra.”

¹⁸ Abigaili ndaateire ihinda. Akĩoya mĩgate magana meerĩ, na mondo igĩrĩ cia ndibei, na ng’ondũ ithano ĩrĩ thĩnje, na ibaba ithano* cia ngano hĩhie, na imanĩka igana cia thabibũ nyũmũ, na ikũmba magana meerĩ cia ngũyũ, agĩciigĩrĩra ndigiri igũrũ. ¹⁹ Nĩngĩ akĩĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Thiagai mbere; nĩngũmũrũmirĩra.” No ndeerire mũthuuriwe Nabali ũhoru ũcio.

²⁰ Na rĩrĩa aathiiaga ahaicĩte ndigiri yake agereire mũkuru warĩ kĩĩra-inĩ, Daudi na andũ ake magĩũka maikũrũkĩte na kũrĩa aarĩ, agĩcemanía nao. ²¹ Daudi aakoretwo oiga atĩrĩ, “Warĩ wĩra wa tũhũ, nĩ ngarorera mũndũ ũcio indo ciake kũu werũ-inĩ, nĩgeetha gũtikagĩe kĩndũ o na kĩmwe gĩake gĩkũũra. Nake andĩhĩte wega na ũũru. ²² Ngai aroherithia Daudi, na amwĩke ũũru makĩria, ingĩgaatigia mũndũ mũrũme o na ũmwe muoyo ũrĩa ũmũkonĩ rũciũ rũciĩnĩ!”

²³ Rĩrĩa Abigaili onire Daudi, akĩhiũha kuuma igũrũ rĩa ndigiri yake na akĩĩnamĩrĩa mbere ya Daudi aturumithĩtie ũthiũ thĩ. ²⁴ Akĩĩgũithia magũrũ-inĩ make, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi wakwa, reke ũũru ũyũ ũnjookerere ndĩ nyiki. Ndagũthaitha, reke ndungata yaku ĩkwarĩrie; ũthikĩrĩrie ũrĩa ndungata yaku ĩrenda kuuga. ²⁵ Mwathi wakwa aroaga kũrũmbũyia mũndũ ũcio mwaganu ti Nabali. Ahaana o ta rĩtwa rĩake, rĩtwa rĩake riugĩte mũndũ mũkũĩgu, na akoragwo arĩ o mũkũĩgu. No nĩ ndungata yaku-rĩ, ndionire andũ acio mwathi wakwa aatũmĩte.

²⁶ “Na rĩrĩ, kuona atĩ wee mwathi wakwa, Jehova nĩakweheranĩrie na ũiti wa thakame, na kwaga kwĩrĩhĩria na moko maku-rĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo na ũrĩa wee ũtũũraga muoyo-rĩ, thũ ciaku na arĩa othe mangĩenda gwĩka mwathi wakwa ũũru marohaana ta Nabali. ²⁷ Na ũreke kĩheo gĩkĩ, kĩrĩa ndungata yaku ĩreheire mwathi wakwa, kĩnengerwo andũ arĩa makũrũmirĩrie. ²⁸ Ndagũthaitha ũrekere ndungata yaku ihĩtia rĩayo, nĩgũkorwo no ngĩnya Jehova agaatũma nyũmba ya mwathi wakwa ĩtũke ya ũthamaki wa gũtũũra, tondu arũaga mbaara cia Jehova. Gũtikanoneke ũndũ mũũru thĩnĩ waku hĩndĩ ĩrĩa yothe ũgũtũũra muoyo. ²⁹ O na kũngĩkorwo kũrĩ mũndũ ũgũthingatĩte akũrute muoyo-rĩ, muoyo wa mwathi wakwa nĩũgakorwo wohanĩtio

* 25:18 nĩ ta lita 37

wega na kiohe kia aria marī muoyo nī Jehova Ngai waku. No mīoyo ya thū ciaku nīakamūikia kūrāihu ta iikītio na kīgūtha. ³⁰ Rīria Jehova agaakorwo ekīte mwathi wakwa maūndū mothe mega maria eeranīre mamūkoniī, na akorwo agūtuīte mūtongoria wa gūtongoragia Isiraeli-rī, ³¹ mwathi wakwa ndakanakorwo arī na mūrigo wa kūmūrītūhīra thīinī wa thamiri yake nī ūndū wa gūtithia thakame hatarī na gītūmi kana akorwo erihīrie. Na hīndī rīria Jehova akaarehera mwathi wakwa ūhootani-rī, ūkaaririkana ndungata yaku.”

³² Daudi akīra Abigaili atīrī, “Jehova, Ngai wa Isiraeli, arogoocwo, ūcio ūgūtūmire ūmūthī ūuke ūcemanie na nīi. ³³ Ūrorathimwo nī ūndū wa itua rīaku rīega na kūngiria ndigaite thakame ūmūthī, na ndikerihīrie na moko makwa. ³⁴ Tiga nī ūguo-rī, ti-itherū o ta ūria Jehova, Ngai wa Isiraeli, atūūrāga muoyo, ūcio ūgiririe ngūgere ngero, korwo ndūnooka na ihenya kūndūnga-rī, gūtīrī mūdū mūrūme o na ūmwe ūkoniī Nabali ūngīakorwo arī muoyo gūgīkia.”

³⁵ Ningī Daudi akīamūkīra kīria aamūreheire kuuma guoko-inī gwake, na akīmwīra atīrī, “Inūka na thayū. Nīndaigua ūhorō waku na nīndetīkīra ihooya rīaku.”

³⁶ Rīria Abigaili aathiire kūrī Nabali, akīmūkora arī nyūmba thīinī arugithīte iruga ta rīa mūthamaki. Ngoro yake yarī njanjamūku na aarī mūrīu mūno. Nī ūndū ūcio ndarī ūndū aamwīrire nginya rīria gwakūire. ³⁷ Ningī rūciinī gwakīa, rīria Nabali aarīūkirwo, mūtumia wake akīmwīra maūndū macio mothe; ngoro yake īgīkīra, akīhaana ta ihiga. ³⁸ Thuutha wa mīthenya ta ikūmi, Jehova akīgūtha Nabali, nake agīkua.

³⁹ Hīndī rīria Daudi aaguire atī Nabali nīakuīte, akiuga atīrī, “Jehova arogoocwo, ūria ūndūūrīre mbaara iitū na Nabali nī ūndū wa kūnyarara. Nīagirīrīrie ndungata yake ndīgeeke ūūru, na agacookeria Nabali ūūru wake wa mwene.”

Daudi agīcooka agītūmanīra Abigaili, akīmūria atuīke mūtumia wake. ⁴⁰ Ndungata ciake igīthī Karimeli, ikīra Abigaili atīrī, “Daudi nīatūtūmīte kūrī we tūgūtware ūgatuīke mūtumia wake.”

⁴¹ Akīnamīrīra, agīturumithia ūthiū thī, akīmeera atīrī, “Nīi ndungata yanyu ya mūdū-wa-nja ndī haha, nīndīhaarīrie gūtungatīra na gūthambia magūrū ma ndungata cia mwathi wakwa.” ⁴² Abigaili akīhaica ndigiri na ihenya, agīthī na airītu ake atano a kūmūtungataga, agītwarana hamwe na andū acio maatūmitwo nī Daudi, agītuka mūtumia wake. ⁴³ Daudi nīahikīte Ahinoamu wa Jezireeli,† nao eerī maarī atumia ake. ⁴⁴ No Saūlū nīaheanīte mwarī Mikali, mūtumia wa Daudi, kūrī Palitieli wa Laishi, ūria warī wa kuuma Galimu.

26

Daudi Kūhonokia Muoyo wa Saūlū Rīngī

¹ Na rīrī, andū a Zifu magīthī kūrī Saūlū kūu Gibeā makīmwīra atīrī, “Gīthī Daudi ndehithīte karīma ka Hakila, karīa kang’etheire Jeshimoni?”

² Nī ūndū ūcio Saūlū agīkūrūka nginya Werū wa Zifu, arī na andū ake ngiri ithatū a Isiraeli arīa maathuurītwo, mathīi magacarie Daudi kuo.

³ Saūlū akīamba hema ciake nīra-inī hakuhi na kīrīma kīa Hakila kīria kīng’etheire Jeshimoni, nowe Daudi agīkara kūu werū-inī. Rīria onire

† 25:43 Ahinoamu nīwe warī mūtumia wa mbere wa Daudi (27:3); nīwe warī nyina wa Amunoni, mwana wa irīgithathī wa Daudi.

atī Saūlū nīamūrūmīrīre kūu-rī, ⁴ agītūma athigaani na akīmenya atī ti-itherū Saūlū nīakinyīte kuo.

⁵ Nake Daudi akiumagara agīthī harīa Saūlū aambīte hema. Akīona harīa Saūlū na Abineri mūrū wa Neri, mwathi wa mbūtū cia ita, maakomete. Saūlū aakomete thīnī wa kambī, nacio mbūtū cia ita ikaamba hema ikamūthiūrūrūkīria.

⁶ Daudi agīcooka akīūria Ahimeleku ūrīa Mūhiti, na Abishai mūrū wa Zerua, mūrū wa nyina na Joabu, atīrī, “Nūū ūgūikūrūkania na nī kambī-inī harīa Saūlū arī?”

Abishai akiuga atīrī, “Nītūgūthīi nawe.”

⁷ Nī ūndū ūcio Daudi na Abishai magīthī kūrī ita rīu ūtukū, nake Saūlū aarī kūu kambī thīnī akomete toro, na itimū rīake rīhaandīto hakuhi na mūtwe wake. Nake Abineri na thigari maakomete makamūthiūrūrūkīria.

⁸ Abishai akīra Daudi atīrī, “Ūmūthī Ngai nīaneanīte thū yaku moko-inī maku. Na rīrī, reke ndīmūthecithanie na thī na itimū rīakwa, itheeca o rīmwe; ndikūmūtheeca keerī.”

⁹ No Daudi akīra Abishai atīrī, “Tiga kūmūniina! Nūū ūngītambūrūkia guoko ookīrīre ūrīa mūtīrīrie maguta wa Jehova, na atuīke ndehītie?”

¹⁰ Ningī akiuga atīrī, “Ti-itherū, o ta ūrīa Jehova atūūraga muoyo, Jehova we mwene nīwe ūkūmūhūūra; kana ihinda rīake rīkinye, agīkue, kana athīi mbaara-inī, agathīrīre kuo. ¹¹ No Jehova arongīria ndambūrūkīrie guoko kūrī ūrīa mūtīrīrie maguta wa Jehova, ndīmūkīrīre. Na rīrī, oya itimū na mbūthū ya maaī icio irī hakuhi na mūtwe wake, twīthīre.”

¹² Nī ūndū ūcio Daudi akīoya itimū na mbūthū ya maaī icio ciarī hakuhi na mūtwe wa Saūlū, magīthīi. Gūtīrī mūdū o na ūmwe wonire kana akīmenya ūhoro ūcio, o na gūtīrī mūdū wokīrīre. Othe maarī toro, nīgukorwo Jehova nīatūmīte manyīitwo nī toro mūnene.

¹³ Daudi agīcooka akīranga mūrīmo ūrīa ūngī, akīrūgama kīrīma-igūrū handū haraaya; naho nī haarī itīina inene gatagatī kao. ¹⁴ Nake akīanīrīra, agūtana kūrī ita rīu rīa Saūlū, na kūrī Abineri mūrū wa Neri, akīūria atīrī, “Anga ndūkūnjookeria, Abineri?”

Abineri akīmūria atīrī, “Wee nīwe ū ūreta mūthamaki?”

¹⁵ Daudi akiuga atīrī, “Githī ndūrī mūdū mūrūme? Ningī-rī, nūū ūtarīi ta we thīnī wa Isiraēli? Nī kīi kīagīria ūrangīre mūthamaki, ūcio mwathi waku? Nī harī mūdū ūgūūkīte kūniina mūthamaki ūcio mwathi waku. ¹⁶ Ūguo wee wīkīte ti ūndū mwega. Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūraga muoyo-rī, wee na andū aku mwagīrīrwo nī kūrīragwo, nī ūndū mūtīinarangīra mwathi wanyu, ūcio mūtīrīrie maguta wa Jehova. Ta rorai hau mūrī. Itimū rīa mūthamaki na mbūthū yake ya maaī iria ciuma hakuhi na mūtwe wake irī ha?”

¹⁷ Saūlū akīmenya mūgambo wa Daudi, akīūria atīrī, “Ūcio nī mūgambo waku, Daudi, mūrū wakwa?”

Daudi agīcookīa atīrī, “Īi nīguo, wee mūthamaki, mwathi wakwa.”

¹⁸ Agīcooka akīmūria atīrī, “Nī kīi kīratūma mwathi wakwa aingatīthie ndungata yake? Nī atīa njīkīte, na nī ūūru ūrīkū nyonetwo naguo?”

¹⁹ Atīrīrī, reke mūthamaki mwathi wakwa athīkīrīrie ūhoro wa ndungata yake. Angīkorwo Jehova nīwe ūkūrīngīrīrie ūnjūkīrīre-rī, aroītīkīra igongona. No angīkorwo nī andū mekīte ūguo-rī, marogwatwo nī kīrumi marī mbere ya Jehova! Nīmanyīngatīte, njehereere gīcunjī giakwa harī igai rīa Jehova, na makoiga atīrī, “Thīi ūgatungatīre ngai ingī.” ²⁰ Na rīrī, ndūkareke thakame yakwa itīke thī haraaya na harīa Jehova arī. Mūthamaki wa Isiraēli oimagarīte agacarie thuya, ta ūrīa mūdū aguīmaga ngware irīma-inī.”

²¹ Nake Saülū agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ nĩnjĩhĩtie. Cooka, wee Daudi, mūrũ wakwa. Nĩ undũ nĩ wonire muoyo wakwa ũrĩ wa goro ũmũthĩ, ndikaageria gũkũgera ngero rĩngĩ. Ti-itherũ nĩnjĩkĩte ta mũndũ mũkĩigu, na naghĩtia makĩria.”

²² Nake Daudi agĩcookia atĩrĩ, “Ĩ rĩrĩ itimũ rĩa mũthamaki. Reke ũmwe wa aanake acio aku oke arĩgũire. ²³ Jehova nĩwe ũrĩhaga o mũndũ nĩ undũ wa ũthingu wake, na wĩhokeku wake. Jehova nĩegũkũneanĩte moko-inĩ makwa ũmũthĩ, no nĩ ndingĩtambũrũkia guoko njũkirĩre ũria mũitĩrĩrie maguta wa Jehova. ²⁴ Ti-itherũ o ta ũguo nĩ nyonete muoyo waku ũrĩ wa goro ũmũthĩ, Jehova arotũma muoyo wakwa o nago woneke ũrĩ wa goro, na aahonokie kuuma mathũina-inĩ mothe.”

²⁵ Saülū agĩcooka akĩira Daudi atĩrĩ, “Ūrorathimwo, wee mūrũ wakwa, Daudi; nĩũgeeka maundũ manene, na ti-itherũ nĩũkahootana.”

Nĩ undũ ũcio Daudi agĩthĩi, nake Saülū akĩhũndũka, akĩinũka.

27

Daudi arĩ kwa Afilisti

¹ No rĩrĩ, Daudi agĩciiria atĩrĩ, “Mũthenya ũmwe nĩndĩrĩniinwo nĩ guoko gwa Saülū. Ūndũ ũria mwega ingĩka nĩ kũũrĩra bũrũri wa Afilisti. Hĩndĩ iyo Saülū nĩagatiga kũnjaria kũndũ o na kũ thĩinĩ wa Isiraeli, na nĩ nĩngohonokia guoko-inĩ gwake.”

² Nĩ undũ ũcio Daudi na andũ magana matandatũ arĩa maarĩ nake makiuma, magĩthĩi kũrĩ Akishi mūrũ wa Maoku, mũthamaki wa Gathu.

³ Daudi na andũ ake magĩtũũrania na Akishi kũu Gathu. Mũndũ o mũndũ aarĩ na andũ a nyũmba yake, na Daudi aarĩ na atumia ake eerĩ: Ahinoamu wa Jezireeli, na Abigailĩ wa Karimeli, mũtumia wa ndigwa wa Nabali.

⁴ Rĩria Saülū eerirwo atĩ Daudi nĩorĩire Gathu, ndaacookire kũmũcaria rĩngĩ.

⁵ Ningĩ Daudi akĩira Akishi atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩnjĩtũkĩrĩkĩte maitho-inĩ maku-rĩ, reke heo handũ itũũra-inĩ rĩmwe rĩa bũrũri ũyũ, ngatũũre kuo. Nĩ kĩ gĩgũtũma ndungata yaku itũũre itũũra rĩa ũthamaki hamwe nawe?”

⁶ Nĩ undũ ũcio Akishi akĩmũhe Zikilagi mũthenya o ro ũcio, narĩo rĩtũire rĩrĩ rĩa athamaki a Juda kuuma hĩndĩ iyo. ⁷ Daudi agĩkara bũrũri wa Afilisti mwaka ũmwe na mĩeri ĩna.

⁸ Na rĩrĩ, Daudi na andũ ake makĩambata magĩthĩi magĩtharĩkĩra andũ a Geshuru, na Agirizi na Aamaleki. (Kuuma tene andũ acio maatũũraga thĩinĩ wa bũrũri ũria ũthĩite ũgakinya Shuri na Misiri.) ⁹ Rĩria rĩothe Daudi aatharĩkagĩra kũndũ, ndaatigagia mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja muoyo, aamoragaga agataha ng’ondũ na ng’ombe, na ndigiri na ngamũira, na nguo. Thuutha ũcio agacooka agathĩi kũrĩ Akishi.

¹⁰ Rĩria Akishi aamũũria atĩrĩ, “Uuma gũtharĩkĩra kũ ũmũthĩ?” Daudi akamwĩra atĩrĩ, “Nyuma gũtharĩkĩra Negevu kũu Juda,” kana “Gũtharĩkĩra Negevu ya Jerameeli,”* kana “Gũtharĩkĩra Negevu ya Akeni.” ¹¹ Ndaatigirie mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja muoyo nĩguo matwarwo Gathu, nĩ undũ eeciiririe atĩrĩ, “Maahota gũtũcuukanĩrĩra moige atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Daudi ekĩte.’” Na ũcio nĩguo warĩ mũtugo wake hĩndĩ ĩria yothe aatũũrĩre bũrũri wa Afilisti. ¹² Nake Akishi nĩehokete Daudi na akeĩraga atĩrĩ, “Nĩatũĩkĩte kĩndũ gĩthũũre kũrĩ andũ ake a Isiraeli, na egũtũika ndungata yakwa nginya tene.”

* 27:10 Ajerameeli maarĩ njiaro cia Juda kũgerera harĩ Hezironi (1Maũ 2:9, 25, 26).

28

Saulū na Mūragūri wa Eni-Dori

¹ Na rīrī, matukū-inī macio Afilisti makīūngania mbūtū ciao makarūe na Isiraeli. Akishi akīra Daudi atīrī, “No nginya ūmenye atī wee na andū aku nīmūgatwarana na nī ita-inī.”

² Daudi akīmwīra atīrī, “Hīndī ūyo nīguo ūrīōnera ūrīa ndungata yaku īngihota gwīka.”

Akishi akīmūcookeria atīrī, “Ūguo nī wega, na nī nīngūgūtua mūnangīri wa hīndī ciothe.”

³ Hīndī ūyo Samuēli nīakuīte, na Isiraeli othe makamūcakaīra na makamūthika itūūra-inī rīake rīa Rama. Saulū, nake nīaingatīte ago na aragūri makoima būrūri ūcio.

⁴ Afilisti makīūngana na magīthī makīamba hema ciao kūu Shunemu, nake Saulū agīcookanīrīra andū a Isiraeli othe na akīamba hema kūu Giliboa. ⁵ Hīndī īrīa Saulū, onire mbūtū ya ita ya Afilisti, agītigīra; ngoro yake ikīyūrwo nī guoya. ⁶ Nake agītuīria ūhoru kuuma kūrī Jehova, no Jehova ndaigana kūmūcookeria na irooto kana Urimu, o na kana anabii. ⁷ Saulū agīcooka akīra ndungata ciake atīrī, “Njarīrai mūdū-wa-nja mūragūri, nīguo thī ngatuīrie ūhoru kuuma kūrī we.”

Nao makiuga atīrī, “Nī kūrī mūragūri ūmwe kūu Eni-Dori.”

⁸ Nī ūndū ūcio Saulū agīkīgarūra nīguo ndakamenyeke, akīhumba nguō ingī, na we na andū eerī magīthī ūtukū kūrī mūdū-wa-nja ūcio. Akīmwīra atīrī, “Ndagūrīra na roho, na ūndehere mūdū ūrīa ngūgweta.”

⁹ No mūdū-wa-nja ūcio akīmwīra atīrī, “Ti-itherū nīūū ūrīa Saulū ekīte, nīaniinīte ago na aragūri kuuma būrūri ūyū. Nī kī gītūmīte wambīre muoyo wakwa mūtego ūndehere gīkuū gīakwa?”

¹⁰ Saulū akīhīta harī we na rītwa rīa Jehova, akiuga atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo-rī, ndūkūherithio nī ūndū wa ūndū ūyū.”

¹¹ Nīngī mūdū-wa-nja ūcio akīmūria atīrī, “Nī mūdū ūrīkū ngūkūrehithīria?”

Akiuga atīrī, “Rehe Samuēli.”

¹² Hīndī īrīa mūdū-wa-nja ūcio onire Samuēli, agīkayūrūrika na mūgambo mūnene, akīra Saulū atīrī, “Waheenia nīkī? Wee nīwe Saulū!”

¹³ Mūthamaki nake akīmwīra atīrī, “Tiga gwītīgīra. Nī kī ūroona?”

Mūdū-wa-nja ūcio akiuga atīrī, “Ndīrona roho uumīte na thī.”

¹⁴ Akīūria atīrī, “Ahaana atīa?”

Nake akiuga atīrī, “Nī mūdū mūkūrū ūraambata ehumbīte nguō ndaaya.”

Hīndī ūyo Saulū akīmenya atī ūcio aarī Samuēli, akīnamīrīra, agīkoma na nda, agīturumithia ūthīu thī.

¹⁵ Samuēli akīūria Saulū atīrī, “Nī kī gīgūtūma ūthīūnie, ūkandehithia gūkū?”

Saulū akiuga atīrī, “Ndī mūnyamarīku mūno. Afilisti nīmararūa na nī, na Ngai nīanjehereire, akaaga kūnjookeria ūhoru na nīra ya anabii, kana ya irooto. Nī ūndū ūcio ndagwīta ūnjūre ūrīa ngwīka.”

¹⁶ Samuēli akiuga atīrī, “Ūgūkīnjūria nīkī, kuona atī rīu Jehova nīakwehereire na agatūka thū yaku? ¹⁷ Jehova nīekīte o ta ūrīa oigire na kanua gakwa. Jehova nīagūtunyīte ūthamaki uume moko-inī maku, na akaūnengera mūdū wa itūūra rīaku, nīwe Daudi. ¹⁸ Nī ūndū wee ndwathīkīre Jehova, kana ūgīkīnyīria Amaleki mangūrī make mahīu,

nīkīo Jehova agwīkīte ūguo ūmūthī. ¹⁹ Jehova nīegūkūneana, wee hamwe na Isiraeli, kūrī Afilisti, na rūciū wee na ariū aku mūgaakorwo mūrī hamwe na nī. Jehova nīagacooka aneane mbūtū cia ita cia Isiraeli kūrī Afilisti.”

²⁰ O hīndī ūyo Saūlū akīgūa, agītambūrūkia thī aiyūrītwo nī guoya nī ūndū wa ūhoro ūcio wa Samuēli. Hinya wake ūgīthira, tondū ndaarīte kīndū mūthenya ūcio wothe o na ūtukū.

²¹ Hīndī ūria mūdū-wa-nja ūcio okire kūrī Saūlū na akīona ūria aamakīte, akīmwīra atīrī, “Atūrīrī, ndungata yaku ya mūdū-wa-nja nūgwathīkūire. Ndatwarīria muoyo wakwa ūgwati-inī, ndeeka ūria ūnjūrīre njike. ²² Rīu ndagūthaitha, thīkīrīria ndungata yaku, ūreke ngūhe tūrīo nīguo ūrie ūgīe na hinya ūhote gūthī rūgendo.”

²³ Nake akīrega, akiuga atīrī, “Ndikūrīa.”

No andū ake makīnyītanīra hamwe na mūdū-wa-nja ūcio, makīmūrīngīrīria, nake akīmagua. Agīūkīra hau thī agīkarīra ūrīrī.

²⁴ Mūdū-wa-nja ūcio nī aarī na njaū noru kūu nyūmba, ūria aathīnjire o narua. Akīoya mūtu, akīūkanda na akīruga mūgate ītarī na ndawa ya kūmbia. ²⁵ Agīcōoka agītwarīra Saūlū na andū ake, nao makīria. Na ūtukū o ro ūcio magīūkīra magīthī.

29

Akishi Gūtūma Daudi acooke Zikilagi

¹ Na rīrī, Afilisti magīcokanīrīria mbūtū ciao cia ita kūu Afeku, nao Isiraeli makīamba hema hakuhī na gīthima kīria kīarī kūu Jezireeli. ² Na rīrīra aathanī a Afilisti maahītūkaga na ikundi ciao cia magana na cia ngiri, Daudi na andū ake maathīaga marī thuutha hamwe na Akishi. ³ Anene acio a ita rīa Afilisti makīūria atīrī, “Nī atīa ūhoro wa Ahibirania aya?”

Akishi agīcōokia atīrī, “Githī ūyū ti Daudi, ūria warī mūnene wa Saūlū mūthamaki wa Isiraeli? Akoretwo arī hamwe na nī makīria ma mwaka ūmwe na kuuma mūthenya ūria oimire gwa Saūlū, nginyagia ūmūthī, ndirī ndamuona na ihītia.”

⁴ No anene a mbūtū cia ita cia Afilisti makīmūrakarīra, makīmwīra atīrī, “Ūra mūdū ūyū ahūdūke nīguo acooke handū harīa wamūheire. Ndegūthī hamwe na ithū mbaara-inī ndakae gūtūgarūrūka rīria tūrārūa. Nī ūndū ūngī ūrīkū mūdū ūyū angīka maiguithanie na mwathi wake, tīga kūrāga andū aitū? ⁵ Githī ūyū ti Daudi ūria mainīre nyīmbo-inī ciao ūū:

“Saūlū nīeyūrāgūire andū ngiri nyingī,
nake Daudi akōoraga ngiri makūmi maingī?”

⁶ Nī ūndū ūcio Akishi agīta Daudi, akīmwīra atīrī, “Ti-itherū o ta ūria Jehova atūrāga muoyo, nūkoretwo ūrī mwīhokeku, na no njige wega tūgītungata hamwe nawe ita-inī. Kuuma mūthenya ūria wokire kūrī nī nginya rīu, ndirī ndoona ihītia rīaku, no anene aya a mbūtū cia ita matingīgwītīkīra. ⁷ Hūdūka ūthī na thayū; ndūgeeke ūndū ūngīrakaria anene a Afilisti.”

⁸ Daudi akīūria atīrī, “Nī atīa njīkīte? Nī atīa wonete mūūru na ndungata yaku kuuma mūthenya ūria ndookire kūrī we nginya rīu? Nī kī gīkūgīria thī ngarūe na thū cia mūthamaki, mwathi wakwa?”

⁹ Akishi akīmūcookeria atīrī, “Nīnjūū atī ūkoretwo ūrī mwega maitho-inī makwa ta mūrāika wa Ngai; no rīrī, anene a mbūtū cia ita rīa Afilisti moigīte atīrī, ‘Ūcio ndangūtīkīrio atwarane na ithū kūu mbaara-inī.’

¹⁰ Rīu rooka gūūkīra rūciinī tene, hamwe na ndungata cia mwathi waku iria mūūkīte nacio, na muume gūkū rūciinī gūgīthererūka.”

¹¹ Nī ūndū ūcio Daudi na andū ake makīrooka gūūkīra rūciinī tene nīguo macooke būrūri-inī wa Afilisti, nao Afilisti makīambata magīthīi Jezireeli.

30

Daudi Kūniina Amaleki

¹ Na rīri, Daudi na andū ake maakinyire Zikilagi mūthenya wa gatatū. Nao Amaleki magīkorwo nī matharīkīire Negevu na Zikilagi. Nīmahūrīte Zikilagi na makarīcina, ² na nīmatahīte andū-a-nja arīa othe maarī kuo, andū ethī o na arīa akūrū. Matiigana kūūraga mūdū o na ūmwe, no nīmamakuuire magīthīi nao.

³ Rīriā Daudi na andū ake mookire Zikilagi, maakorire rīcinītwo na mwaki, na atumia ao na arīū ao na airītu ao magatahwo. ⁴ Nī ūndū ūcio Daudi na andū ake makīrīra maanīrīire nginya makīaga hinya wa kūrīra rīngī. ⁵ Atumia a Daudi eerī nīmatahītwo, Ahinoamu wa Jezireeli, na Abigaili ūrīa warī mūtumia wa ndigwa wa Nabali kuuma Karimeli. ⁶ Daudi akīnyariirīka mūno nī ūndū andū nīmaciirīire kūmūhūūra na mahiga; o mūdū arī na marūrū ngoro nī ūndū wa aanake na airītu ake. No Daudi akīgīa na hinya thīinī wa Jehova Ngai wake.

⁷ Daudi agīcooka akīra Abiatharu, mūthīnjīri-Ngai, mūrū wa Ahimeleku atīri, “Ndeehera ebodi.” Nake Abiatharu akīmūrehera ebodi, ⁸ nake Daudi agītūiria ūhorō kūrī Jehova, akīuria atīri, “Nyingatithie mbūtū iyo itūtharīkīire? Nīngūmīkinyīra?”

akīmūcookeria atīri, “Mīrūmīrīre, hatarī nganja nīūkūmīkinyīra na nīūkūhota gūcookia kīrīa gītahe.”

⁹ Daudi na andū magana matandatū arīa maarī hamwe nake magīkinya Mūkuru wa Besori, harīa amwe ao maatigirwo thuutha, ¹⁰ nīgūkorwo andū ta magana meerī maarī anogu mūno, makīremwo nī kūringa mūkuru ūcio. No Daudi na andū magana mana magīthīi na mbere kūmarūmīrīra.

¹¹ Nao magīkorerera Mūmisiri werū-inī, makīmūtware kūrī Daudi. Makīmūhe maaī ma kūnyua na irio cia kūrīa, ¹² na kīenyū kīa ngūyū hīhe na imanjīka igīri cia thabibū nyūmithie. Akīrīa agīcookwo nī hinya, nī ūndū ndaarīte irio kana akanyua maaī handū ha mīthenya itatū, ūtuku na mūthenya.

¹³ Daudi akīmūuria atīri, “We ūri wa ū na uumīte kū?”

Agīcookia atīri, “Ndi Mūmisiri, ngombo ya mūdū Mūamaleki. Mwathi wakwa aandiganīire ndarūara, mīthenya itatū ithirīte.

¹⁴ Nītwarharīkīire Negevu ya Akerethi,* na rūgongo rwa būrūri wa Juda, na Negevu ya Kalebu, na tūgīcina Zikilagi.”

¹⁵ Daudi akīmūuria atīri, “Wahota kūndongoria ūnjikūrūkie kūrī mbūtū iyo iraaatharīkīire?”

Mūdū ūcio agīcookia atīri, “Wīhīte na mwīhītwa mbere ya Ngai atī ndūkūnjūraga, kana ūneane kūrī mwathi wakwa, na nīngūgūtware, tūikūrūke tūthīi kūrīa marī.”

¹⁶ Agītongoria Daudi, magīkūrūka, nao makīmakora kūu, maharaganīte būrūri-inī ūcio, makīrīa na makīnyua, magīikenagia nī ūndū wa ūrīa maatahīte indo nyingī kuuma būrūri wa Afilisti, na kuuma

* 30:14 Akerethi maarī a mbarī cia Afilisti.

Juda. ¹⁷ Daudi akīmahūūra kuuma hwaĩ-inĩ kūrĩ mairia nginya hwaĩ-inĩ wa mūthenya ūyũ ūngĩ, na gūtĩrĩ mündũ o na ūmwe worire, tĩa o aanake magana mana arĩa maahaicire ngamũira ciao makũira. ¹⁸ Daudi agĩcookia indo ciothe iria Aamaleki maakuuĩte, o hamwe na atumia ake eerĩ. ¹⁹ Gūtĩrĩ kindũ o na kĩmwe kiagire: mündũ mwĩthĩ kana mũkũrũ, kamwana kana kairĩtu, indo iria ciothe ciatahĩtwo kana kindũ o gĩothe kĩria maakuuĩte. Daudi agĩcookithia indo ciothe. ²⁰ Nake akĩoya ndũuru ciothe cia mbũri na ng'ombe, nao andũ ake magicitwara mbere ya mahiũ marĩa mangĩ, makiugaga atĩrĩ, "Ici nĩ indo iria Daudi aatahĩte."

²¹ Ningĩ Daudi agĩkinya harĩ andũ arĩa magana meerĩ arĩa maanogete mũno makaremwo nĩ kũmũrũmĩrĩra na magatigwo thuutha hau mũkuru-inĩ wa Besori. Magiũka gũthagaana Daudi na andũ arĩa maarĩ nake. Rĩria Daudi na andũ ake maakuhiĩrĩre, akĩmageithia. ²² No andũ arĩa othe aaganu na arĩa a haaro thĩinĩ wa arũmĩrĩri a Daudi makiuga atĩrĩ, "Tondũ matiathĩre hamwe na ithuĩ-rĩ, tũtikũgayana nao indo cia gũtahwo iria tũcookithĩte. No rĩrĩ, o mündũ no oe mũtumia wake na ciana athĩ."

²³ Daudi agĩcookia atĩrĩ, "Aca, ariũ a baba, mũtingĩka ũguo na indo iria Jehova atũheete. Nĩatũgĩtĩre na akaneana mbũtũ iria ciatũkĩrĩre moko-inĩ maitũ. ²⁴ Nũũ ūngĩthikĩrĩria ũguo mũroiga? Igai rĩa mündũ ũria watĩgirwo akĩrora indo rĩkũiganana na rĩa ũria waikũrũkire agĩthũ mbaara-inĩ. Othe mekũgayana o ũndũ ūmwe." ²⁵ Daudi agĩtua ũndũ ũcio ũtuĩke kĩrĩra na watho wa kũrũmagĩrĩrwo kũu Isiraeli kuuma mūthenya ũcio nginya ũmũthĩ.

²⁶ Rĩria Daudi aakinyire Zikilagi, agĩtũmĩra athuuri a Juda arĩa maarĩ arata ake indo imwe cia iria ciatahĩtwo, akĩmeera atĩrĩ, "Gĩkĩ nĩ kĩheo kĩanyu harĩ indo iria itahĩtwo kuuma kũrĩ thũ cia Jehova."

²⁷ Agĩcĩtũmĩra arĩa maarĩ Betheli, na Ramothu-Negevu, na Jatiri; ²⁸ na arĩa maarĩ Aroeri, na Sifmothu, na Eshitemoa, ²⁹ na Rakali; na arĩa maarĩ matũura ma Ajerameeli, na Akeni; ³⁰ o na arĩa maarĩ Horoma, na Bori-Ashani, na Athaki, ³¹ na Hebironi; na arĩa maarĩ kũndũ guothe kũria Daudi na andũ ake moorũrĩte.

31

Saũlũ Kwĩyũraga

¹ Na rĩrĩ, Afilisti makĩhũũrana na Isiraeli; nao andũ a Isiraeli makĩmoorĩra, na aingĩ ao makĩũragĩrwo kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Giliboa.

² Afilisti makĩhatĩrĩria Saũlũ na ariũ ake mũno, na makĩũraga ariũ acio ake, Jonathani, na Abinadabu, na Malikishua. ³ Na rĩrĩ, mbaara nĩyaneneheire Saũlũ mũno mũno, na rĩria aikia a mĩguĩ maamũkinĩyĩre, makĩmũguraria mũno.

⁴ Nake Saũlũ akĩira mũkuui wake wa indo cia mbaara atĩrĩ, "Comora rũhiũ rwaku rwa njora ũũthece naruo, nĩguo andũ aya mataruaga matĩgooke maatheece na maanyararithie."

No rĩrĩ, mũkuui ũcio wake wa indo cia mbaara agĩtĩgĩra mũno, akĩrega gwĩka ũguo; nĩ ũndũ ũcio Saũlũ akĩoya rũhiũ rwake rwa njora, akĩrũgwĩra. ⁵ Rĩria mũkuui wake wa indo cia mbaara onire atĩ Saũlũ nĩakua-rĩ, o nake akĩgwĩra rũhiũ rwake rwa njora, agĩkua. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ, na ariũ ake atatũ, na mukuui wake wa indo cia mbaara, na andũ ake othe magĩkua hamwe mūthenya o ro ũcio.

⁷ Rĩria andũ a Isiraeli arĩa maarĩ mwena ũcio ūngĩ wa kĩaanda na arĩa maarĩ mũrĩmo wa Jorodani moonire atĩ mbũtũ ya ita ya Isiraeli

nīyoora, na atĩ Saŭlũ na ariũ ake nĩmakuĩte-rĩ, magĩtiganĩria matũũra mao makĩũra. Nao Afilisti magĩthiĩ magĩtũũra kuo.

⁸ Mũthenya ũyũ ũngĩ, Afilisti magĩthiĩ kũbora ciimba, magĩkora Saŭlũ na ariũ ake atatũ makuĩte kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Giliboa. ⁹ Nao makĩmũtinia mũtwe na makĩoya indo ciake cia mbaara, magĩcooka magĩtũma andũ mathiĩ bũrũri wothe wa Afilisti makaanĩrĩre ũhoro ũcio thĩinĩ wa hekarũ ya mĩhianano yao ya kũhooywo, na kũrĩ andũ ao. ¹⁰ Makĩiga indo cia Saŭlũ cia mbaara thĩinĩ wa hekarũ ya Ashitarothu, na mwĩrĩ wake makĩwoherera rũthingo-inĩ rwa Bethi-Shani.

¹¹ No rĩrĩa andũ a Jabeshi-Gileadi maaigũire ũrĩa Afilisti meekĩte Saŭlũ-rĩ, ¹² njamba ciao cia ita igĩthiĩ ũtukũ wothe nginya Bethi-Shani. Makĩruta mwĩrĩ wa Saŭlũ na ya ariũ ake atatũ kuuma rũthingo-inĩ rwa Bethi-Shani, na magĩthiĩ nayo Jabeshi, magĩcooka makĩmĩcinĩra kuo. ¹³ Magĩcooka makĩoya mahĩndĩ macio mao na makĩmathika gĩtina-inĩ kĩa mũtĩ wa mũbinde kũu Jabeshi, na makĩhinga kũrĩa irio mĩthenya mũgwanja.

IBUKU RĪA KEERĪ RĪA SAMŪELI

Daudi Kwīrwo Ūhoro wa Gīkuū gīa Saülū

1 Na rīrī, thuutha wa gīkuū gīa Saülū, Daudi agīkorwo aacooka kuuma kūhoota Aamaleki na agīkara kūu Zikilagi mīthenya īrī. ² Mūthenya wa itatū-rī, hagīuka mūdū oimīte kambī-inī ya Saülū, arī na nguo ndembūkangu na rūkūngū mūtwe. Hīndī irīa aakinyire harī Daudi, akīgūithia thī nīguo amūhe gītīo.

³ Daudi akīmūuria atīrī, “Wee uumīte kū?”

Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī kūura njūrīte, ngoima kambī-inī ya andū a Isiraēli.”

⁴ Daudi akīmūuria atīrī, “Kaī gwīkīkīte atīa? Ta njīra.”

Nake akīmwīra atīrī, “Andū nīmorīte makoima mbaara-inī. Na andū aingī nīmooraģitwo. Nake Saülū na mūrīū Jonathani nīmakuīte.”

⁵ Ningī Daudi akīūria mwanake ūcio wamūreheire ūhoro ūcio atīrī, “Ūmenyete atīa atī Saülū na mūrīū Jonathani nīmakuīte?”

⁶ Mwanake ūcio akīmūcookeria atīrī, “Ndīrakorirwo ndī hau kīrīma-inī kīa Giliboa, na hau nīho ndīronire Saülū, etīranītie na itīmū rīake, akīrīū gūkorererwo nī ngaari cia ita na ahaici a mbarathī. ⁷ Rīrīa eehūgūrire, akīnyona, na akīnjīta, na nī ngīmūuria atīrī, ‘Ūngīenda ngwīkīre atīa?’

⁸ “Nake akīnjūuria atīrī, ‘Wee ūrī ū?’

“Ngīmūcookeria atīrī, ‘Nī ndī Mūamaleki.’

⁹ “Ningī akīnjīra atīrī, ‘Ūka haha ūnjūrage! Nī ndī na ruo rūnene mūno rwa gīkuū, no ndī o muoyo.’

¹⁰ “Nī ūndū ūcio ngīthī harī we, ngīmūūraga, tondū nīndamenyire atī arīkītie kūgūa ndekūhona. Ngīruta thūmbī irīa yarī mūtwe wake, na mūrīnga ūrīa warī guoko gwake, na nīcio indo irīa ndarehera mwathi wakwa.”

¹¹ Hīndī īyo Daudi na andū othe arīa maarī nake makīnyīta nguo ciao, magīcitembūranga. ¹² Nao magīcakaya, na makīrīra, o na makīhinga kūrīa irīo nginya hwaī-inī, nī ūndū wa Saülū na mūrīū Jonathani, o na nī ūndū wa mbūtū cia ita cia Jehova, na nyūmba ya Isiraēli, tondū nīmooraģitwo na rūhīū rwa njora.

¹³ Daudi akīūria mwanake ūcio wamūreheire ūhoro atīrī, “Wee uumīte kū?”

Nake agīcookia atīrī, “Nī ndī mūrīū wa mūdū wa kūngī, Mūamaleki.”

¹⁴ Daudi akīmūuria atīrī, “Nī kī kīragīrīe wītīgīre gūtambūrūkia guoko gwaku ūrage mūtīrīre maguta wa Jehova?”

¹⁵ Ningī Daudi agīta ūmwe wa andū ake, akīmwīra atīrī, “Thī, ūmūūrage!” Nake akīmūringa, agīkua. ¹⁶ Nīgūkorwo Daudi aamwīrīre atīrī, “Thakame yaku īrogūcookerera. Kanua gaku we mwene nīko kaaruta ūira wa gūgūkīrīra, rīrīa ugīre atīrī, ‘Nīndīrooraģire mūtīrīre maguta wa Jehova.’”

Daudi Gūcakaīra Saülū na Jonathani

¹⁷ Nake Daudi agīcakaīra Saülū na mūrīū Jonathani, ¹⁸ na agīathana atī andū a Juda marutwo icakaya rīrī rītagwo rwīmbo rwa ūta (nario rīandīkītvo Ibuku-inī rīa Jasharu):

¹⁹ “Wee Isiraēli, rīri waku ūūragītvo irīma-inī ciaku.

Hī, kaĩ andũ arĩa njamba nĩmagwĩte-ĩ!

20 “Ūhoru ũyũ ndũkaheanwo Gathu,
o na ndũkanĩrĩrwo njĩra-inĩ cia Ashikeloni,*
nĩguo airĩtu a Afilisti matigacanjamũke,
na nĩguo airĩtu a andũ acio mataruaga matigakene.

21 “Atũrĩrĩ, inyuĩ irĩma cia Giliboa,
mũroaga kũgĩa na ime kana mbura,
o na kana mĩgũnda ĩngĩciara ngano ya kũrutwo igongona.
Nĩgũkorwo kũu nĩkuo ngo ya mũndũ ũria njamba yathaahĩrio,
ngo ĩyo ya Saũlũ ndĩkahuurwo na maguta rĩngĩ.†

22 Kuuma kũrĩ thakame ya arĩa moragĩtwo,
na kuuma kũrĩ mĩrĩ ya andũ acio njamba,
ũta wa Jonathani ndũrĩ wahũndũka tũhũ,
kana rũhiũ rwa njora rwa Saũlũ rũkahũndũka ũtheri.

23 “Saũlũ na Jonathani,
marĩ muoyo nĩmendetwo na maarĩ andũ ega,
o na gĩkuũ-inĩ matiatiganire.
Maahanyũkaga gũkĩra nderi,
maarĩ hinya gũkĩra mĩrũũthi.

24 “Inyuĩ airĩtu a Isiraeli,
rĩrĩrai Saũlũ,
ũrĩa wamũhumbaga nguo ndune ta gakarakũ na ikagemio,
nĩwe wagemagia nguo cianyu na indo cia thahabu.

25 “Hĩ, kaĩ andũ arĩa njamba nĩmagwĩrĩre mbaara-inĩ-ĩ!
Jonathani nĩmũkuũ, akooragĩrwo irĩma-inĩ ciaku.

26 Nĩĩ ndĩ na kĩahe nĩ ũndũ waku Jonathani, wee mũrũ wa baba;
nĩĩ nĩndĩrakwendete mũno.
Wendo waku kũrĩ nĩĩ ũraarĩ wa magegania,
Nĩ wa kũgegania ũgakĩra wendo wa andũ-a-nja.

27 “Hĩ, kaĩ andũ arĩa njamba nĩmagwĩte-ĩ!
Indo cia mbaara nũithirĩte!”

2

Daudi Gũitĩrĩrio Maguta Athamakĩre Juda

1 Na rĩrĩ, thuutha wa ihinda rĩu, Daudi agĩtuũria ũhoru harĩ Jehova, akĩũria atĩrĩ, “Nyambate thĩĩ itũũra-inĩ rĩmwe rĩa matũũra ma Juda?”
Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ambata.”
Nake Daudi akĩũria atĩrĩ, “Nĩ rĩrĩkũ ngũthĩĩ?”
Nake Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Thĩĩ Hebironi.”

2 Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩambata agĩthĩĩ Hebironi na atumia ake eerĩ, Ahinoamu ũrĩa Mũjezireeli, na Abigaili ũrĩa warĩ mĩtumia wa ndigwa wa Nabali ũrĩa woimĩte Karimeli. 3 Nĩngĩ Daudi agĩthĩĩ hamwe na andũ arĩa aarĩ nao, o mũndũ na andũ a nyũmba yake, nao magĩtũũra Hebironi,

* 1:20 Matũũra ma Gathu na Ashikeloni maarĩ ma Afilisti. † 1:21 Ngo ciakagwo na njũũa, na ikahakwo maguta nĩguo citũũre mũno.

na matūūra-inĩ makuo. ⁴ Hĩndĩ ĩyo andũ a Juda magĩũka Hebironi, magĩtĩrĩria Daudi maguta kuo, atuĩke mũthamaki wa nyũmba ya Juda.

Rĩrĩa Daudi eerirwo atĩ andũ a Jabeshi-Gileadi nĩo maathikire Saũlũ-rĩ, ⁵ agĩtũma andũ kũrĩ andũ a Jabeshi-Gileadi makameere atĩrĩ, “Jehova aromũrathima nĩ undũ nĩmuonanĩtie ũtugi kũrĩ mwathi wanyu Saũlũ na undũ wa kũmũthika. ⁶ Jehova aromuonia ũtugi na wĩhokeku wake, o na nĩ nĩngũmwĩka maundũ mega ta macio nĩ undũ nĩmwĩkĩte undũ ũcio. ⁷ Na rĩrĩ, ũmĩrĩriai mũtuĩke njamba, nĩgũkorwo Saũlũ mwathi wanyu nĩakuĩte, nao andũ a nyũmba ya Juda nĩmanjitĩrĩrie maguta nduĩke mũthamaki wao.”

Mbaara Gatagatĩ ka Nyũmba ya Daudi na ya Saũlũ

⁸ Mahinda macio, Abineri mũrũ wa Neri, mũnene wa mbũtũ cia ita cia Saũlũ, nĩoete Ishi-Boshethu mũrũ wa Saũlũ akamũtwara Mahanaimu. ⁹ Akĩmũtua mũthamaki wa Gileadi, na wa Aashuri, na Jezireeli, na wa Efiraimu, na Benjamini, na wa Isiraeli guothe.

¹⁰ Nake Ishi-Boshethu mũrũ wa Saũlũ aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩna hĩndĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli, agĩthamaka mĩaka ĩrĩ. No rĩrĩ, nyũmba ya Juda yarũmĩrĩre Daudi. ¹¹ Ihinda rĩrĩa Daudi aarĩ mũthamaki kũu Hebironi agĩthamakĩra nyũmba ya Juda, rĩarĩ mĩaka mũgwanja na mĩeri ĩtandatũ.

¹² Abineri mũrũ wa Neri, hamwe na andũ a Ishi-Boshethu mũrũ wa Saũlũ, makiuma Mahanaimu magĩthĩ Gibeoni. ¹³ Joabu mũrũ wa Zerua na andũ a Daudi makiumagara, magĩtũngana nao karia-inĩ ka Gibeoni. Gĩkundi kĩmwe gĩgũikara thĩ mwena ũmwe wa Karia kau na gĩkundi kũu kĩngĩ gĩgũikara mwena ũcio ũngĩ.

¹⁴ Hĩndĩ ĩyo Abineri akĩra Joabu atĩrĩ, “Nĩ tuoe aanake amwe mokĩre marũe marĩ mbere iitũ.”

Joabu agĩcookia atĩrĩ, “Ũguo nĩ wega, nĩ meeke ũguo.”

¹⁵ Nĩ undũ ũcio makĩrũgama magĩtarwo, andũ ikũmi na eerĩ a Abenjamini na Ishi-Boshethu mũrũ wa Saũlũ, na ikũmi na eerĩ a Daudi. ¹⁶ Hĩndĩ ĩyo o mũndũ akĩnyĩta mũndũ ũrĩa merekanĩre mũtwe, akĩmũtheeca na rũhiũ mbaru-inĩ ciawe, nao makĩgũanĩra thĩ o ro hamwe. Nĩ undũ ũcio kũndũ kũu gũgũitwo Helikathu-Hazurimu, na gwĩ kũu Gibeoni.

¹⁷ Mbaara ĩkĩrũra mũno mũthenya ũcio, nake Abineri na andũ a Isiraeli makĩhootwo nĩ andũ a Daudi.

¹⁸ Nao ariũ atatũ a Zerua maarĩ ho: Nao nĩ Joabu, na Abishai, na Asaheli. Na rĩrĩ, Asaheli aarĩ mũhũthũ magũrũ, akagĩa ihenya o ta thwariga. ¹⁹ Nake agĩteng’eria Abineri atekũgarũrũka na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho, amũingatithĩtie. ²⁰ Nake Abineri akĩrora na thuutha wake, akĩũria atĩrĩ, “Asaheli, kaarĩ we?”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ĩ nĩ nĩ.”

²¹ Nake Abineri akĩmwĩra atĩrĩ, “Garũrũka na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho; ũnyĩte mwanake ũmwe na ũmũtunye indo ciawe cia mbaara.” No Asaheli ndaigana gũtiga kũmũhanyũkia.

²² O rĩngĩ, Abineri agĩkaania Asaheli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga kũndeng’eria! Kĩrĩa kĩngĩtũma ngũũrage, nĩ kĩĩ? Inghota atĩa kũng’ethanĩra na mũrũ wa nyũkwa Joabu?”

²³ No Asaheli ndaatigire kũmũhanyũkia; nĩ undũ ũcio Abineri agĩtheeca Asaheli nda na mũthĩa wa ĩtĩmũ rĩake, narĩo ĩtĩmũ rĩkiumanĩra na mũgongo. Nake akĩgũa hau agĩkua o hĩndĩ ĩyo. Na mũndũ o wothe aakinya hau Asaheli aagwĩte akuĩte, akarũgama ho.

24 No Joabu na Abishai magīteng’eria Abineri, narĩo riũa rĩgĩthũa-rĩ, magĩkina kirĩma-inĩ kĩa Ama, kĩa kirĩ hakuhĩ na Gia, njĩra ya gũthĩ werũ-inĩ wa Gibeoni. 25 Hĩndĩ iyo andũ a Benjaminĩ magĩcookanĩrĩra hamwe, makĩrũmirĩra Abineri. Nao magĩthondeka gĩkundi thĩnĩ wao, makĩrũgama igũrũ rĩa kirĩma.

26 Abineri agĩta Joabu aanĩrĩre, akĩmũũria atĩrĩ, “Rũhiũ rwa njora rũgũtũura rũniinanaga nginya tene? Anga ndũramenya atĩ ũhoro ũyũ ũkaarĩgĩrĩria na ũrũrũ? Ũgũikara nginya rĩ ũterĩte andũ aku matige gũteng’eria ariũ a ithe wao?”

27 Joabu agĩcookia atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Ngai atũũraga muoyo, korwo ndũnaaria-rĩ, andũ aya mangĩathiĩ o na mbere gũteng’eria ariũ a ithe wao nginya rũciinĩ.”

28 Nĩ ũndũ ũcio Joabu akĩhuha karumbeta,* nao andũ othe makĩrũgama; matiacookire kũhanyũkia Isiraeli kana kũrũa rĩngĩ.

29 Ũtukũ ũcio wothe Abineri na andũ ake magĩtuĩkanĩria Araba. Makĩringa Jorodani, magĩthĩ na mbere matuĩkanĩrie Bithironi guothe, na magĩkina Mahanaimu.

30 Nake Joabu agĩtiga gũteng’eria Abineri, akĩhũndũka agĩcookanĩrĩria andũ ake othe. Andũ ikũmi na kenda a Daudi makĩoneka matiarĩ ho, Asaheli atatarĩtwo. 31 No andũ a Daudi nĩmooragĩte andũ a Benjaminĩ magana matatũ ma mĩrongo ĩtandatũ arĩa maarĩ na Abineri. 32 Nao makĩoya Asaheli, makĩmũthika mbĩrĩra-inĩ ya ithe kũu Bethlehemu. Nĩngĩ Joabu na andũ ake magĩthĩ ũtukũ wothe, magĩkina Hebironi gũgĩkia.

3

1 Na rĩrĩ, mbaara gatagatĩ ka nyũmba ya Saũlũ na nyũmba ya Daudi nĩyatũũrĩre ihĩnda iraa. Daudi agĩkĩrĩrĩria kũgia hinya; nayo nyũmba ya Saũlũ igĩkĩrĩrĩria kwaga hinya.

2 Nake Daudi nĩagĩre na ciana cia aanake arĩ kũu Hebironi:

Mũriũ wake wa irĩgĩthathi eetagwo Amunoni ũria waciarĩtwo nĩ Ahinoamu ũrĩa Mũjezireeli;

3 Mũriũ wa keerĩ eetagwo Kileabu ũria waciarĩtwo nĩ Abigaili ũrĩa warĩ mũtumia wa ndĩgwa wa Nabali ũrĩa Mũkarimeli;

na wa gatatũ aarĩ Abisalomu ũria waciarĩtwo nĩ Maaka mwarĩ wa Talimai mũthamaki wa Geshuru;*

4 wa kana aarĩ Adonija ũrĩa waciarĩtwo nĩ Hagithu; wa gatano aarĩ Shefatia ũrĩa waciarĩtwo nĩ Abitali;

5 na wa gatandatũ aarĩ Ithireamu mũrũ wa Egila mũtumia wa Daudi. Acio nĩo maaciarĩrwo Daudi kũu Hebironi.

Abineri Gũthĩ kũrĩ Daudi

6 Hĩndĩ ya mbaara ya nyũmba ya Saũlũ na nyũmba ya Daudi, Abineri no kũgia aagiaga na hinya arĩ thĩnĩ wa nyũmba ya Saũlũ. 7 Na rĩrĩ, Saũlũ nĩ arĩ na thuriya yetagwo Rizipa mwarĩ wa Aia. Nake Ishi-Boshethu akĩũria Abineri atĩrĩ, “Wakomire na thuriya ya baba nĩkĩ?”

8 Abineri nĩarakarire mũno tondũ wa kwĩrwo ũguo nĩ Ishi-Boshethu, nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kaĩ ndĩkĩrĩ mũtwe wa ngui mwena-inĩ wa Juda? Ũmũthĩ ũyũ nĩ ndĩ rũmwe na nyũmba ya thoguo Saũlũ na andũ

* 2:28 Karumbeta kaahuhagwo kuonania kwambĩrĩria kwa haaro kana kũrĩka kwayo. * 3:3 Geshuru warĩ ũthamaki mũnini wa Ashuri, na nĩkuo Abisalomu oorĩre (13:37, 38; 14:23).

a nyumba yake na arata. Ni ndiri ndaamūneana kūrī Daudi. No riu ūranjūra atī nihītītie ihītia ūhorō-inī ūkonīi mūdū-wa-nja ūyū! ⁹ Ngai arothūūra, ni Abineri, na anjike ūuru makīria, ingiaga kūhingiria Daudi ūria Jehova aamwīre na mwīhītwā, ¹⁰ na ndute ūthamaki nyumba-inī ya Saūlū, na ndūgamie gīti kīa Daudi kīa ūnene igūrū wa Isiraeli na Juda, kuuma Dani nginya Birishiba.”† ¹¹ Ishi-Boshethu ndaigana kwīra Abineri ūndū ūngī tondū nīamwītigīrite.

¹² Ningī Abineri agītūma andū kūrī Daudi makamwīre atīrī, “Būrūri ūyū nī waū? Nītūgīe na kīrīkanīro nawe, na nīngūgūteithia ngūrehere andū a Isiraeli othe mwena waku.”

¹³ Nake Daudi akiuga atīrī, “Ūguo nī wega. Nītūkūgīa na kīrīkanīro nawe. No nī harī ūndū ūmwe ngwenda wīke: ndūkanooke mbere yakwa angīkorwo ndūkarēhe Mikali mwarī wa Saūlū hīndī irīa ūgooka kūnyona.” ¹⁴ Ningī Daudi agītūma andū kūrī Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū makamwīre atīrī, “Nengera mūtumia wakwa Mikali, ūria ndagūrīre na ikonde igana rīmwe cia Afilisti.”

¹⁵ Nī ūndū ūcio Ishi-Boshethu agīathana Mikali agūrwo kuuma kūrī mūthuuriwe Palitieli mūrū wa Laishi. ¹⁶ No rīrī, mūthuuriwe, agītwarana nake, agīthī amūrūmīrīre akīrīraga nginya Bahurimu. Hīndī ūyo Abineri akīmwīra atīrī, “Cooka mūci!” Nī ūndū ūcio agīcooka mūci.

¹⁷ Nake Abineri akīaranīria na athuuri a Isiraeli akīmeera atīrī, “Kwa ihinda nīmūkoretwo mwīrīrīrie gūtua Daudi mūthamaki wanyu. ¹⁸ Mūtīgīke ūguo riu! Nīgūkorwo Jehova nīerire Daudi atīrī, ‘Na ūndū wa ndungata yakwa Daudi nīngahonokia andū akwa a Isiraeli kuuma guoko-inī kwa Afilisti na kuuma guoko-inī gwa thū ciao ciothe.’”

¹⁹ Nake Abineri nīacookire akīaranīria na andū a Benjaminī. Agīcooka agīthī Heberoni akeere Daudi maūdū mothe marīa Isiraeli na nyumba yothe ya Benjaminī meendaga gwīka. ²⁰ Rīrīa Abineri, ūria warī na andū mīrongo ūrī ookire kūrī Daudi kūu Heberoni, Daudi akīmūrūgīthīria iruga hamwe na andū ake. ²¹ Hīndī ūyo Abineri akīra Daudi atīrī, “Reke thī o ro riu ngacookanīrīrie andū a Isiraeli othe nī ūndū wa mūthamaki mwathi wakwa, nīgeetha marīkanīre nawe, na nīguo ūthamakagīre o kūrīa guothe ngoro yaku ūrīrīrie.” Nī ūndū ūcio Daudi agītūma Abineri athī, nake agīthī na thayū.

Joabu Kūiraga Abineri

²² Hīndī o ūyo andū a Daudi, na Joabu magīcooka kuuma mbaara-inī, na magūka na indo nyingī iria maatahīte. No Abineri ndaarī hamwe na Daudi kūu Heberoni, tondū Daudi nīamwīrīte athī, nake agīthī na thayū. ²³ Rīrīa Joabu na thigari ciothe iria ciarī hamwe nake maakinyire-rī, akūrwo atī Abineri mūrū wa Neri nīokīte kūrī mūthamaki, na atī mūthamaki nīarekire athī, nake agīthī na thayū.

²⁴ Nī ūndū ūcio Joabu agīthī kūrī mūthamaki akīmūria atīrī, “Nī atīa ūguo weka? Ta kīone, Abineri nīokire kūrī wee. Ūrekire athī nīkī? Rīu nīagīthīre! ²⁵ Wee nīūū atī Abineri mūrū wa Neri egūkīte gūkūheena na gūthigaana mīthīre yaku, na amenye maūdū marīa mothe ūreka.”

²⁶ Hīndī irīa Joabu oimire harī Daudi, agītūma andū makinyīre Abineri, nao makīmūcookia kuuma gīthīma-inī gīa Sira. No Daudi ndaigana kūmenya ūhorō ūcio. ²⁷ Na rīrī, rīrīa Abineri aacookire Heberoni, Joabu akīmūtwarā keheri-inī kīhingo-inī, ta ekwenda kwaria nake na hitho. Na

† **3:10** Kuuga “kuuma Dani nginya Birishiba” nī kuuga būrūri wothe wa Isiraeli (Atiir 20:1).

marī hau, akīmūtheeca nda agīkua, nīguo arīhīrie thakame ya mūrū wa nyina Asaheli.

²⁸ Thuutha ūcio, rīrīa Daudi aiguire ūhoro ūcio, akiuga atīrī, “Nī na ūthamaki wakwa tūtīrī na ihītia nginya tene mbere ya Jehova ūhoro-inī wa thakame ya Abineri mūrū wa Neri. ²⁹ Thakame yake irocookerera Joabu na nyumba ya ithe yothe! Nayo nyumba ya Joabu ndikanaage mūdū ūmwe ūrī na kīronda gīkuura thakame, kana mangū, kana mūdū ūrīthiagi na mītī, kana mūdū ūragītwo na rūhiū rwa njora, kana mūdū wagīte irio.”

³⁰ (Joabu na Abishai mūrū wa nyina mooragire Abineri tondū nīooragīte Asaheli mūrū wa nyina wao mbaara-inī kūu Gibeoni.)

³¹ Hīndī iyo Daudi akīra Joabu na andū othe arīa aarī nao atīrī, “Tembūrāngai nguo cianyu na mwīhumbe makūnia, na mūthī mūgīcakayaga mbere ya Abineri.” Nake Daudi ūcio mūthamaki agīthī arūmīrīre ndayaya irīa yakuuīte kīmba. ³² Nao magīthika Abineri kūu Hebironi, nake mūthamaki akīrīra aanīrīre hau mbīrīra-inī ya Abineri. O nao andū othe makīrīra.

³³ Mūthamaki akīina icakaya rīrī nī ūndū wa Abineri: “Abineri nīaragīrīro nīgūkua ta andū arīa moinaga watho?”

³⁴ Moko maku matiarī moohe,

namo magūrū maku matiarī moohe na nyororo.

Wagūire o ta mūdū ūrīa ūgūūaga mbere ya andū arīa aaganu.”

Nao andū othe makīrīra rīngī nī ūndū wake.

³⁵ Ningī andū othe magīūka na makīringīrīra Daudi arīe irio gūtanatuka, no Daudi akīhīta na mwīhīta, akiuga atīrī, “Ngai arothūūra, o na anjike ūūru makīria, ingīcama irio kana kīndū kīngī rīua rītanathūa!”

³⁶ Nao andū acio othe maakīona ūrīa gwathiī magīkena; ti-itherū, maūdū mothe marīa mūthamaki eekire nīmamakenirie. ³⁷ Nī ūndū ūcio andū othe na Isiraeli guothe makīmenya mūthenya ūcio atī mūthamaki ndaarī na itemi ūhoro-inī wa gīkuū kīa Abineri mūrū wa Neri.

³⁸ Ningī mūthamaki akīra andū ake atīrī, “Kaī mūtaramenya atī mūdū mūnene na ūrī igweta mūno nīarīkītīe gūkua ūmūthī thīnī wa Isiraeli? ³⁹ Na rīrī, ūmūthī, o na gūkorwo ndīmūtīrīre maguta nduīke mūthamaki, ndirī na hinya, nao ariū aya a Zeruia marī na hinya mūno kūngīra. Jehova arorīhia mwīki ūūru kūringana na cīko ciake njūru!”

4

Ishi-Boshethu Kūūragwo

¹ Na rīrī, hīndī irīa Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū aiguire atī Abineri nīakuīrīre kūu Hebironi-rī, akīūrwo nī hinya, nao andū othe a Isiraeli makīmaka. ² Nake mūrū wa Saūlū aarī na andū eerī arīa maarī atongoria a ikundi cia gūtharīkanīra. Ūmwe eetagwo Baana na ūcio ūngī Rekabu; maarī ariū a Rimoni ūrīa Mūbeerothi wa mūhīrīga wa Benjamini; Beerothu gūtaragwo ta gīcunjī kīa Benjamini, ³ tondū andū a Beerothu nīmoorīre Gītaimu na matūūrīte kuo ta andū a kūngī nginyagia ūmūthī.

⁴ (Jonathani mūrū wa Saūlū aarī na mūrīū wonjete magūrū meerī. Aarī na ūkūrū wa mīaka itano rīrīa ūhoro wa Saūlū na Jonathani wamakinyīre kuuma Jezireeli. Nake mūreri wake akīmūkuua, akīūra; no rīrīa aahiūhīte akīūra-rī, mwana ūcio akīgūa agītuīka kīonje. Rīitwa rīake rīarī Mefiboshethu.)

⁵ Nake Rekabu na Baana, ariū a Rimoni ūrīa Mūbeerothi, magĩthiĩ marorete nyūmba-inĩ ya Ishi-Boshethu, na magĩkinya kuo rĩrĩa gũkoragwo kūrĩ ūrugarĩ mūthenya, rĩrĩa aahurũkĩte mĩaraho. ⁶ Nao makĩngĩra nyūmba ya thĩnĩ metuĩte ta meendaga gũkuua ngano, makĩmũtheeca nda. Nake Rekabu na mūrũ wa nyina Baana makĩūra.

⁷ Maingĩrĩre nyūmba hĩndĩ ĩrĩa aakomete gĩtanda-inĩ nyūmba yake ya toro. Maarĩkia kũmũtheeca na kũmũuraga, magĩtĩnia mūtwe wake. Makĩũkuua, magĩthiĩ ūtukũ wothe magerete nĩrĩa ya Araba.

⁸ Magĩtwarĩra Daudi mūtwe wa Ishi-Boshethu kũu Heberoni, makĩra mũthamaki atĩrĩ, “Ĩ ūyũ mūtwe wa Ishi-Boshethu mūrũ wa Saũlũ, thũ yaku, ūrĩa wageragia gũkũuraga. Ūmũthĩ nĩguo Jehova arĩhĩria mwathi wakwa mũthamaki gwĩ Saũlũ na rũciarwo rwake.”

⁹ Nake Daudi agĩcookeria Rekabu na Baana, mūrũ wa nyina, ariū a Rimoni ūrĩa Mūbeerothi atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ūrĩa Jehova atũuraga muoyo, ūrĩa ūhonoketie kuuma mathĩina-inĩ mothe, ¹⁰ rĩrĩa mũndũ aanjũrĩre atĩrĩ, ‘Saũlũ niakuĩte’, agĩciiria atĩ nĩ ūhoroo mwegaa andehera, ndamũnyĩitire ngĩmũũragĩra kũu Zikilagi. Kĩu nĩkĩo kĩheo kĩrĩa ndamũheire nĩ ūndũ wa ndũmĩrĩrĩ ĩyo yake! ¹¹ Akĩrĩ makĩria atĩa, hĩndĩ ĩrĩa andũ aaganu moragĩte mũndũ ūtarĩ na ihĩtia thĩnĩ wa nyūmba yake akomete ūrĩrĩ-inĩ wake, githĩ ndiagĩrĩrwo nĩ gwĩtia thakame yake kuuma moko-inĩ manyu na ndĩmweherie muume thĩ!”

¹² Nĩ ūndũ ūcio Daudi agĩatha andũ ake, nao makĩmooraga. Makĩmatĩnia moko na magũrũ, na magĩcuuria mĩrĩ yao hau karia-inĩ kũu Heberoni. No rĩrĩ, makĩoya mūtwe wa Ishi-Boshethu na makĩũthika mbĩrĩra-inĩ ya Abineri kũu Heberoni.

5

Daudi Gũtuĩka Mũthamaki wa Isiraeli Guothe

¹ Na rĩrĩ, mĩhĩrĩga yothe ya Isiraeli ĩgĩthiĩ kūrĩ Daudi kũu Heberoni ĩkimwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ a mũthiimo waku na thakame yaku. ² Ihinda rĩrĩa Saũlũ aarĩ mũthamaki witũ-rĩ, wee nĩwe watongoragia mbũtũ cia Isiraeli ĩgĩthiĩ ita. Nake Jehova agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Wee nĩugatuĩka mũrĩithi wa andũ akwa a Isiraeli, na ūtuĩke mwathi wao.’”

³ Rĩrĩa athuuri othe a Isiraeli maathiĩte Heberoni kūrĩ Mũthamaki Daudi, mũthamaki nĩagĩire na kĩrĩkanĩro nao mbere ya Jehova o kũu Heberoni, nao magĩtĩrĩria Daudi maguta mūtwe atũke mũthamaki wa Isiraeli.*

⁴ Daudi aarĩ na ūkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩtatũ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka mĩaka mĩrongo ĩna. ⁵ Aathamakĩire Juda mĩaka mũgwanja na mĩeri ĩtandatũ arĩ Heberoni, na agĩthamaka Isiraeli guothe mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩtatũ arĩ Jerusalemu.

Daudi Gũtooria Jerusalemu

⁶ Mũthamaki na andũ ake magĩthiĩ Jerusalemu magatharĩkĩre Ajebusi, arĩa matũuraga kuo. Nao Ajebusi makĩra Daudi atĩrĩ, “Ndũgũtoonya gũkũ; tondu andũ arĩa megũkũgĩrĩrĩria ūtoonye nĩ arĩa atumumu na cionje.” Tondũ meĩraga atĩrĩ, “Daudi ndangĩhota gũtoonya kuo.” ⁷ No rĩrĩ, Daudi nĩatunyanire kĩhitho kĩa hinya gĩa Zayuni, na nĩkĩo gĩtagwo itũra inene rĩa Daudi.

* **5:3** Rĩrĩrĩ rĩarĩ rita rĩa gatatũ rĩa Daudi gũtĩrĩrio maguta, na rĩarĩrĩ rĩa kuonania atĩ we aarĩ mũthamaki wa Isiraeli yothe.

⁸ Mūthenya o ro ūcio Daudi akiuga atīrī, “Mūndū wothe ūngītooria Ajebusi no agerire mūtaro-inī wa maaī nīguo akinyīre andū acio ‘mathuaga na atumumu’ o acio thū cia Daudi.” Kīu nīkīo gītūmaga moige atīrī, “‘Andū atumumu na arīa mathuaga’ matigatoonya nyūmba ya ūthamaki.”

⁹ Nake Daudi agītūūra kīhitho-inī kīu kīa hinya, agīgītua itūūra inene rīa Daudi. Nake Daudi agīākīrīra itūūra rīu inene kuuma Milo arīcooketie na thīnī. ¹⁰ Daudi agīkīrīria kūgīa na hinya tondū Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe aarī hamwe nake.

¹¹ Na rīrī, Hiramū mūthamaki wa Turo agītūmīra Daudi andū, hamwe na mīgogo ya mītarakwa, na atharamara, na aaki na mahiga, nao magīākīra Daudi nyūmba ya ūthamaki. ¹² Nake Daudi akīmenya atī Jehova nīamūhaandīte atūike mūthamaki wa Isiraeli na agatūūgīria ūthamaki wake nī ūndū wa andū ake a Isiraeli.

¹³ Aarīkia kuuma Hebironi, Daudi nīagīire na thuriya ingī na akīhikia atumia kūu Jerusalemu, na agīciarīrwo aanake na airītu angī. ¹⁴ Maya nīmo marīitwa ma ciana iria aaciariire kūu Jerusalemu: Shamua, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni,† ¹⁵ na Ibiharu, na Elishua, na Nefegu, na Jafia, ¹⁶ na Elishama, na Eliada, na Elifeleti.

Daudi Kūhoota Afilisti

¹⁷ Hīndī irīa Afilisti maaguire atī Daudi nīaitīrīrio maguta agatuīka mūthamaki wa Isiraeli, makīambata magīthīi na mbūtū ciao ciothe makamūcarie, no Daudi aigua ūhoru ūcio agīkūrūka agīthīi kīhitho-inī kīa hinya. ¹⁸ Na rīrī, Afilisti nīmokīte na makeyaraganā gītūamba-inī kīa Refaimu; ¹⁹ nī ūndū ūcio Daudi agītūiria ūhoru kūrī Jehova, akīmūria atīrī, “Thī ngatharīkīre Afilisti? Nīkūmaneana kūrī nī?”

Nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Thī, nīgūkorwo ti-itherū nī ngūneana Afilisti kūrī we.”

²⁰ Nī ūndū ūcio Daudi agīthīi Baali-Perazimu, na agītooreria Afilisti kuo. Akiuga atīrī, “O ta ūria maaī moinaga, noguo Jehova aharaganītie thū ciakwa mbere yakwa.” Nī ūndū ūcio handū hau hagītwo Baali-Perazimu.

²¹ Nao Afilisti magītiganīria mīhianano yao kūu, nake Daudi na andū ake makīmīoya magīthīi nayo.

²² Afilisti nīmambatire o rīngī makīaraganā Gītūamba-inī kīa Refaimu; ²³ nī ūndū ūcio Daudi agītūiria ūhoru harī Jehova, nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Tiga kwambata ūthī ūrūngīrīrie, no thiūrūrūka ūmoime na thuutha, ūmatharīkīre ūmarūtīe na mbere ya mīti ya mīkūngūgū. ²⁴ Rīrī ūrīgua mūkubio uumīte igūrū rīa mīti ya mīkūngūgū-rī, thī narua, tondū ūguo nīkuonania atī Jehova nīathiite mbere yaku nīguo ahūire mbūtū cia Afilisti.” ²⁵ Nī ūndū ūcio Daudi agīka o ta ūria Jehova aamwathīte, akīhūūra Afilisti amarūtīte Gibeoni, o nginya Gezeri.

6

Ithandūkū Kūreehwo Jerusalemu

¹ O rīngī, Daudi agīcookanīrīria andū arīa maarī njamba a Isiraeli othe, nao maarī ngiri mīrongo itatū. ² Daudi arī hamwe na andū acio ake othe magīthīi moimīte Baala kūu Juda makambatie ithandūkū rīa Ngai marīrute kuo, ithandūkū rīria rīitanītio na Rīitwa Rīake, naguo ūguo nī

† 5:14 Ici inya ciarī ciana cia Bathisheba (1Maū 3:5).

ta kuuga Rīitwa rīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūrīa ūikaraga gatagati ka makerubi marīa marī igūrū rīa ithandūkū rīu. ³ Nao makīgīrīra ithandūkū rīa Ngai ngaari-inī njerū ya ng'ombe, makīrīruta nyūmba ya Abinadabu, irīa yarī kīrīma-inī. Nao Uza na Ahio, ariū a Abinadabu, nio maatongoretie ngaari iyo njerū ⁴ irī na ithandūkū rīu rīa Ngai igūrū rīayo, nake Ahio nīwe warītongoretie. ⁵ Nake Daudi na nyūmba yothe ya Isiraeli maarūūhagia na hinya wao wothe marī mbere ya Jehova, makaina nyimbo na inanda cia kinūbi, na inanda cia mūgeeto, na tūhembē, na njingiri na thaani iria ihūūrithanagio ikagamba.

⁶ Hīndī irīa maakinyire kīhuhīro-inī kīa ngano kīa Nakoni, ndegwa ikīhīngwo, Uza agītambūrūkia guoko akanyīūtīrīra ithandūkū rīa Ngai tondū ndegwa nī ciahīngītwo. ⁷ Namo marakara ma Jehova magīakanīra Uza tondū wa gīlko kīu gīa kwaga gītīo; Nī ūndū ūcio Ngai akīmūgūtha akīgūa, agīkuīra hakuhi na ithandūkū rīa Ngai.

⁸ Nake Daudi akīrakara tondū mang'ūrī ma Jehova nīmookīrīire Uza, na nginya ūmūthī handū hau hetagwo Perezū-Uza.

⁹ Nake Daudi agītīgīra Jehova mūthenya ūcio, akīūra atīrī, “Ngaahota atīa kīinūkia ithandūkū rīrī rīa Jehova?” ¹⁰ Nake ndetīkīrīre gūtware ithandūkū rīu rīa Jehova kīu aatūire, itūūra-inī inene rīa Daudi. Handū ha ūguo, aarītware kwa Obedi-Edomu ūrīa Mūgiiti. ¹¹ Ithandūkū rīu rīa Jehova rīgīkara nyūmba-inī ya Obedi-Edomu ūrīa Mūgiiti mīeri itatū, nake Jehova akīmūrathima hamwe na nyūmba yake yothe.

¹² Na rīrī, Mūthamaki Daudi akīrwo atīrī, “Jehova nīarathimīte nyūmba ya Obedi-Edomu na kīrīa gīothe arī nakīo, tondū wa ithandūkū rīa Ngai.” Nī ūndū ūcio Daudi agīkūrūka akīruta ithandūkū rīa Ngai kuma nyūmba ya Obedi-Edomu akīrītware itūūra inene rīa Daudi akenete.

¹³ Na rīrī, andū acio maakuūite ithandūkū rīa Jehova maakinya makinya matandatū-rī, Daudi akīruta igongona rīa ndegwa na gacaū kanoru.

¹⁴ Daudi akīina arī mbere ya Jehova na hinya wake wothe, ehumbīte ebodi ya gatani; ¹⁵ nī ūndū ūcio Daudi na nyūmba yothe ya Isiraeli makīambatia ithandūkū rīa Jehova makīanagīrīra na makīhuhaga tūrumbeta.

¹⁶ Hīndī irīa ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova rīatoonyaga itūūra inene rīa Daudi-rī, Mikali mwarī wa Saūlū agīcūthīrīria arī ndirica-inī. Na rīria onire Mūthamaki Daudi akīrūga-rūga akīinaga mbere ya Jehova, akīmūnyarara ngoro-inī yake.

¹⁷ Nao makīrehe ithandūkū rīa Jehova na makīrīiga handū harīo thīinī wa hema irīa Daudi aambīte nī ūndū warīo, nake Daudi akīruta maruta ma njino na ma ūiguano mbere ya Jehova. ¹⁸ Aarīkia kūruta magongona ma njino, na maruta ma ūiguano-rī, akīrathima andū thīinī wa rīitwa rīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe. ¹⁹ Ningī akīheana mūgate, na gīkūmba gīa thabībū, na gīcunji kīa nyama kūrī mūdū o wothe warī gīkundi-inī kīu gīa Isiraeli, arūme na andū-a-nja o ūndū ūmwe. Nao andū othe makīinūka mīcīi kwao.

²⁰ Hīndī irīa Daudi aacookire mūcīi akarathime andū a nyūmba yake-rī, Mikali mwarī wa Saūlū agīūka kīmūtūnga, akiuga atīrī, “Kaī mūthamaki wa Isiraeli nīakīōnanītie ūmūthī-ī, agakīruta nguo mbere ya ngombo cia airītu cia ndungata ciake, o ta ūrīa mūdū ūtarī thoni angīlka!”

²¹ Daudi akīra Mikali atīrī, “Nyuma mbere ya Jehova ūrīa wathuurire nī handū ha thoguo kana mūdū o na ūmwe wa nyūmba yake, hīndī irīa aathuurire ndūike mūthamaki wa gūthamakīra andū a Jehova, nīo andū a Isiraeli, na nī ūndū ūcio no nginya nyine ndī mbere ya Jehova. ²² O na nī ngūkīrīrīria kwīyagīthia gītīo gūkīra ūū, na nīngwīnyīihia maitho-inī

makwa. No rīrī, ndungata icio cia airītu wagweta-rī, nīi nīgūtīio ngūtīio nīcio.”

²³ Nake Mikali mwarī wa Saūlū ndaagiire ciana nginya mūthenya ūria aakuire.

7

Kūranīro kīa Ngai kūrī Daudī

¹ Na rīrī, thuutha wa mūthamaki gūikara nyūmba yake ya ūthamaki, nake Jehova akamūhe ūhurūko agatiga gūūkīrīrwo nī thū ciake ciothe iria ciamūrigiciīrie-rī, ² akūira mūnabii Nathani atīrī, “Nīi njikaraga nyūmba ya ūthamaki yaakītwo na mītarakwa, o rīrīa ithandūkū rīa Ngai rīigītwo hema-inī.”

³ Nathani agīcookeria mūthamaki atīrī, “Ūndū ūria ūreciiria, gwīka īka guo tondu Jehova arī hamwe nawe.”

⁴ Ūtukū ūcio kiugo kīa Jehova gīgīkinyīra Nathani, akūrwo atīrī:

⁵ “Thīi ūkeere ndungata yakwa Daudī atīrī, ‘Jehova ekuuga ūu: Anga we nīwe ūkūnjakīra nyūmba nīguo ndīmītūūre?’ ⁶ Nīi ndirī ndatūūra nyūmba kuuma mūthenya ūria ndaarutire andū a Isiraēli kuuma būrūrī wa Misiri nginya ūmūthī. Ndūūraga thiiaga kūndū na kūndū ndī hema-inī arī yo gītūuro gīakwa. ⁷ Kūrīa guothe ndanathiī na andū a Isiraēli othe-rī, ndī ndooria mūtongoria o na ūmwe wao, arīa ndaathire marīithagie andū akwa a Isiraēli, atīrī, “Mwagīte kūnjakīra nyūmba ya mītarakwa nīkī?””

⁸ “Na rīrī, īra ndungata yakwa Daudī atīrī, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: Ndaakūrutire rūuru-inī ngīgūtīgithia kūrūmīrīra mahiū nīguo ūtuīke mwathi wa andū akwa a Isiraēli. ⁹ Nī ngoretwo nawe o kūrīa guothe wanathiī, na ngakwehereria thū ciaku ciothe ikeehera mbere yaku. Rīu nīngūtūma rītwa rīaku rītūike inene, o ta marītwa ma andū arīa anene mūno a thī. ¹⁰ Na nīngahe andū akwa a Isiraēli handū, na ndīmahaande wega nīgeetha magie na mūcīi wao kīumbe, na matigacooka gūthīnīka. Andū aaganu matigacooka kūmahinyīrīria ringī, o ta ūria maatūire meekaga kīambīrīria-inī, ¹¹ o na ūria matūire meekaga kuuma rīrīa ndathuurire atongoria a gūtongoragia andū akwa a Isiraēli. Ningī nīngakūhe ūhurūko kuuma kūrī thū ciaku ciothe.

“Jehova egūkwīra atī Jehova we mwene nīwe ūkaarūgamia nyūmba yaku: ¹² Hīndī īrīa matukū maku magaaithira, ūhurūke hamwe na maithē maku, nīngarahūra mbeū yaku īcooke ithenya rīaku, īrīa īkoima mūthiimu waku wee mwene, na nīngarūgamia ūthamaki wake. ¹³ Ūcio nīwe ūgaaka nyūmba ītanītio na Rītwa Rīakwa, na nīngarūgamia gītī kīa ūnene wake nginya tene. ¹⁴ Nīngatuīka ithe, nake atūike mūrū wakwa. Hīndī īrīa ageeka ūuru, ngaamūherithia na rūthanju rwa andū, na ahūūrwo mahūūra nī andū. ¹⁵ No rīrī, wendo wakwa ndūrī hīndī ūkeeherio kūrī we, ta ūria ndaaweheririe harī Saūlū, ūrīa ndeheririe mbere yaku. ¹⁶ Nyūmba yaku na ūthamaki waku igūtūūra mbere yakwa nginya tene; o nakīo gītī giaku kīa ūnene gīgūtūūra kīrī kīrūmu wega nginya tene.”

¹⁷ Nake Nathani akīra Daudī ciugo ciothe cia ūguūrio ūcio.

Ihooya rīa Daudī

18 Nake Mūthamaki Daudi agĩtoonya, agĩkara thĩ mbere ya Jehova, akiuga atĩrĩ:

“Nĩ ndĩkĩrĩ ũ, Wee Mwathani Jehova, nayo nyũmba yakwa-rĩ, ikĩrĩ kĩ, atĩ nĩkĩo ũnginyĩtie nginya haha? 19 Na rĩrĩ, Wee Mwathani Jehova, wonete ũndũ ũcio ta ũrĩ mūnini maitho-inĩ maku, nawe ũgacooka kwaria ũhoro wa matukũ marĩa magooka makoniĩ nyũmba ya ndungata yaku. Ningĩ Wee Mwathani Jehova ĩno nĩyo njĩra yaku ĩria waragĩria andũ nayo?”

20 “Nĩ atĩa ũngĩ Daudi angĩkwĩra? Nĩgũkorwo Wee Mwathani Jehova, nĩũ ndungata yaku. 21 Nĩ ũndũ wa kiugo giaku, na kũringana na wendo waku, nĩwikĩte ũndũ ũyũ mūnene ũguo, na ũkaũmenyithia ndungata yaku.

22 “Wee Mwathani Jehova, kaĩ ũkĩrĩ mūnene-ĩ! Gũtirĩ ũngĩ tawe, na gũtirĩ Ngai ũngĩ tiga wee, o ta ũria tũiguĩte na matũ maitũ. 23 Na nũũ ũhaana ta andũ aku a Isiraeli, rũrĩrĩ rũmwe gũkũ thĩ rũria Ngai waruo aakũũrire rũtuĩke andũ ake, nĩgeetha wĩgũire igweta, na wĩke maũndũ manene ma magegania na ma gwĩtigĩrwo, na ũndũ wa kũingata ndũrĩrĩ na ngai ciao ciehere mbere ya andũ aku, arĩa wakũũrire kuuma bũrũri wa Misiri? 24 Wee nĩrũgamĩtie andũ aku a Isiraeli matuĩke andũ aku nginya tene, nawe, Wee Jehova nĩtuĩkĩte Ngai wao.

25 “Na rĩrĩ, Jehova Ngai, tũma kũranĩro kĩria wĩranĩire gĩkonii ndungata yaku na nyũmba yake kĩrũme nginya tene. Na wĩke o ta ũguo wĩranĩire, 26 nĩgeetha rĩitwa rĩaku rĩnenehe nginya tene. Ningĩ andũ nĩmakoĩga atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe Ngai wa Isiraeli!’ Nayo nyũmba ya ndungata yaku Daudi nĩkehaanda mbere yaku.

27 “Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, nĩũguũrĩire ndungata yaku ũndũ ũyũ, ũkoĩga atĩrĩ, ‘Nĩngagwakĩra nyũmba.’ Nĩ ũndũ ũcio ndungata yaku nĩgũĩte na ũmĩrũru wa kũhooya ihooya rĩrĩ.

28 Wee Mwathani Jehova, Wee nĩwe Ngai! Ciugo ciaku nĩciakwĩhokwo, na nĩwĩrĩire ndungata yaku maũndũ macio mega. 29 Rũ nĩwonete kwagĩrĩire ũrathime nyũmba ya ndungata yaku, nĩgeetha itũũre mbere yaku nginya tene maitho-inĩ maku; nĩgũkorwo Wee Mwathani Jehova nĩwe warĩtie, na nĩ ũndũ wa kĩrathimo giaku, nyũmba ya ndungata yaku itũũre ĩraathimĩtwo nginya tene.”

8

Ũtoorania wa Daudi Mbaara-inĩ

1 Thuutha wa mahinda macio-rĩ, Daudi nĩatharĩkĩire Afilisti na akĩmatooria biũ, na agĩtunyana Methegi-Amma kuuma watho-inĩ wa Afilisti.

2 Ningĩ Daudi nĩatoorire andũ a Moabi. Agĩtũma makome thĩ na akĩmathima na ũraihu wa rũrigi. Aamathima-rĩ, ithimi igĩrĩ ciao makoora gwo, na gĩthimi gĩa gatatũ mageetĩkĩrio matũũre muoyo. Nĩ ũndũ ũcio andũ a Moabi magĩtuĩka ndungata cia Daudi na makamũrehagĩra igooti.

3 Daudi nĩahũũranire na Hadadezeri mũrũ wa Rehobu, mũthamaki wa Zoba, rĩria aathĩite gũcookia bũrũri ũria aatunyĩtwo gũkuhĩ na Rũũ rwa Farati. 4 Nake Daudi akĩmũtunya ngaari ciake cia ita ngiri ĩmwe, na andũ a gũcitwara ngiri mũganjanja, na thigari cia magũrũ ngiri mĩrongo ĩrĩ. Nake agĩtemenga mbarathi ĩcio cia mbaara magũrũ agĩtũma ithue ciothe tiga o igana rĩmwe.

⁵ Rīrīa Asuriata a kuuma Dameski mookire gūteithia Hadadezeri mūthamaki wa Zoba, Daudi akūiraga Asuriata ngiri mīrongo ūrī na igīrī.

⁶ Akīiga mbūtū cia kūrangīra ūthamaki wa Asuriata kūu Dameski. Nao Asuriata magītuika a gwathagwo nīwe makamūrehagīra igooti. Jehova nīaheaga Daudi ūhootani kūrīa guothe aathiaga.

⁷ Na rīrī, Daudi agīkuua ngo cia thahabu iria ciarī cia atongoria a Hadadezeri agīcirehe Jerusalemu. ⁸ Kuuma matūūra ma Teba na Berothai, marīa maarī ma Hadadezeri, Mūthamaki Daudi agīkuua kuuma kuo indo nyingī mūno cia gīcango.

⁹ Rīrīa Tou mūthamaki wa Hamathu aaguire atī Daudi nīahootete mbūtū ciothe cia mbaara cia Hadadezeri-rī, ¹⁰ agītūma mūrū Joramū kūrī Mūthamaki Daudi akamūgeithie na amūkūnguīre nī ūndū wa kūhoota Hadadezeri, ūrīa wakoretwo akīrūa na Tou. Joramū akīmūrehera indo cia betha na cia thahabu, o na cia gīcango.

¹¹ Mūthamaki Daudi akīamūrīra Jehova indo icio, o ta ūrīa aamūrīte betha na thahabu kuuma ndūrīrī-inī ciothe iria aatooretie. ¹² Nacio nī Edomu na Moabi, na Aamoni na Afilisti, na Amaleki. Ningī akīamūra indo iria aatahīte kuuma kūrī Hadadezeri mūrū wa Rehobu mūthamaki wa Zoba.

¹³ Nake Daudi akīgīa igweta hīndī rīrīa oimire kūūruga andū a Edomu ngiri ikūmi na inyanya Gītuamba-inī gīa Cumbī.

¹⁴ Nake akīiga thigari cia kūrangīra Edomu guothe, nao andū a Edomu othe magītuika ndungata cia Daudi. Nake Jehova nīaheaga Daudi ūhootani kūrīa guothe aathiaga.

Ndungata cia Daudi

¹⁵ Daudi nīathamakire Isiraeli guothe, akahūthagīra kīhooto, na akahingīria andū ake othe maūndū marīa maagīrīire. ¹⁶ Joabu mūrū wa Zerua nīwe warī mūnene wa ita; nake Jehoshafatu mūrū wa Ehiludu nīwe warī mwandīki wa maūndū ma ihinda rīu; ¹⁷ nake Zadoku mūrū wa Ahitubu* na Ahimeleku mūrū wa Abiatharu maarī athīnjīri-Ngai; nake Seraia aarī mwandīki. ¹⁸ Nake Benaia mūrū wa Jehoiada nīwe warī mūnene wa Akerethi na Apelethi;† nao ariū a Daudi maarī ataari a mūthamaki.

9

Daudi na Mefiboshethu

¹ Nake Daudi akīūrīa atīrī, “Nī kūrī mūndū o na ūmwe ūtigarīte wa nyūmba ya Saūlū ūrīa ingītuga nī ūndū wa Jonathani?”

² Na rīrī, nī kwarī na ndungata ya mūciī wa Saūlū yetagwo Ziba. Nao makīmīta ithīi mbere ya Daudi, nake mūthamaki akīmīūra atīrī, “Wee nīwe Ziba?”

Nayo igīcookia atīrī, “Ū nī nī ndungata yaku.”

³ Nake mūthamaki akīūrīa atīrī, “Gūtīrī mūndū o na ūmwe ūtigarīte wa nyūmba ya Saūlū ūrīa ingīonia ūtugi wa Ngai?”

Nake Ziba agīcookeria mūthamaki atīrī, “Nī kūrī na mūrū wa Jonathani; nake nī mwonju magūrū meerī.”

⁴ Nake mūthamaki akīūrīa atīrī, “Arī ha?”

* **8:17** Zadoku aarī wa rūciaro rwa Eliazaru, na nīwe waitīrīrie Solomoni maguta nīguo athamake ithenya rīa Daudi. † **8:18** Thigari cia Akerethi na cia Apelethi ciarī thigari cia gūkomborwo.

Ziba akīmūcookeria atīrī, “Arī mūciī kwa Makiru mūrū wa Amieli kūu Lo-Debari.”

⁵ Nī ūndū ūcio, Mūthamaki Daudi agītūmana areehwo kuuma nyūmba ya Makiru mūrū wa Amieli, kūu Lo-Debari.

⁶ Rīrīa Mefiboshethu mūrū wa Jonathani, mūrū wa Saülū, ookire harī Daudi, akīnamīrīra amūhe gītūo.

Nake Daudi akīmwīta “Mefiboshethu!”

Nake agīcookia atīrī, “Nī ūyū ndungata yaku.”

⁷ Nake Daudi akīmwīra atīrī, “Tiga gwītīgīra, nīgūkorwo ti-itherū nīngūgūtuga nī ūndū wa thoguo Jonathani. Nīngūgūcookeria gīthaka gīothe kīrīa kīarī gīa gūkaguo Saülū, nawe ūrīrīagīra irio metha-inī yakwa hīndī ciothe.”

⁸ Nake Mefiboshethu akīnamīrīra, akiuga atīrī, “Ndungata yaku ikīrī kī, atī nīguo ūrūmbūiye ngui nguū ta nī?”

⁹ Hīndī ūyo mūthamaki agītūmanīra Ziba, ndungata ya Saülū, akīmwīra atīrī, “Nīndahe mūrū wa mūrīū wa mwathi waku indo ciothe iria ciarī cia Saülū na cia nyūmba yake. ¹⁰ Wee, hamwe na ariū aku na ndungata ciaku, nī inyuī mūrīmūrīmagīra mūgūnda, na mūkainūkia magetha, nīgeetha mūrū wa mūrīū wa mwathi waku oonage irio. Nake Mefiboshethu, mūrū wa mūrīū wa mwathi waku, arīrīagīra irio metha-inī yakwa hīndī ciothe.” (Na rīrī, Ziba aarī na ariū ikūmi na atano, na ndungata mīrongo ūrī.)

¹¹ Nīngī Ziba akīra mūthamaki atīrī, “Ndungata yaku nīngwīka o ūrīa wothe mūthamaki, mwathi wakwa, egwatha ndungata yake ūke.” Nī ūndū ūcio Mefiboshethu aarīagīra irio metha-inī ya Daudi taarī ūmwe wa ariū a mūthamaki.

¹² Mefiboshethu aarī na kamwana geetagwo Mika, nao andū othe a mūciī wa Ziba maarī ndungata cia Mefiboshethu. ¹³ Nake Mefiboshethu agītūura Jerusalemu, tondū aarīagīra irio metha-inī ya mūthamaki hīndī ciothe, nake arī mwonju magūrū meerī.

10

Daudi Gūtooria Aamoni

¹ Thuutha wa mahinda macio, mūthamaki wa Aamoni* agīkua, nake Hanuni, mūrīū, agītūka mūthamaki ithenya rīake. ² Nake Daudi agīciirīra atīrī, “Nīnguonania ūtugi kūrī Hanuni mūrū wa Nahashu, o ta ūrīa ithe aanjīkire maūndū ma ūtugi.” Nī ūndū ūcio Daudi agītūma andū kūrī Hanuni makamūcakaithie nī ūndū wa gūkuirwo nī ithe.

Rīrīa andū acio maatūmītwo nī Daudi maakinyire būrūri-inī wa Aamoni-rī, ³ andū arīa maarī igweta a Aamoni makīūria Hanuni mwathi wao atīrī, “Ūreciirīra Daudi nī thoguo aratīa nī ūndū wa gūgūtūmīra andū magūcakaithie? Githī Daudi ndatūmīte andū aya kūrī we nīgeetha matuūrie na mathigaane itūūra rīrī inene, nīguo macooke marītunyane?”

⁴ Nī ūndū ūcio Hanuni akīnyīitithia andū acio a Daudi, na akīmenjithia nderu rwere rūmwe, na agītīnia nguo ciao irima gatagatī ka njikarīro, na akīmaingata.

⁵ Hīndī rīra Daudi eerirwo ūhoro ūcio, agītūma andū makamatūnge tondū andū acio nīmaconorithītio mūno. Mūthamaki akiuga atīrī, “Ikarai kūu Jeriko nginya nderu cianyu ikūre, mūcooke mūūke.”

⁶ Rīrīa Aamoni maamenyire atī nīmatuīkīte kīndū kīnongo harī Daudi-rī, makīandīka thigari cia magūrū cia Asuriata ngiri mīrongo ūrī kuuma

* **10:1** Andū a Aamoni maarī andū a werū-inī, na maatūūruga mwena wa irathīro wa Jorodani.

Bethi-Rehobu na Zoba, o na mūthamaki wa Maaka arī na andū ake ngiri imwe, o na ningi andū ngiri ikūmi na igiri kuuma Tobu.

⁷ Nake Daudi aigua ūhoru ūcio-rī, agitūma Joabu na ita rīothe rīa mbaara. ⁸ Nao Aamoni makiumagara, makīara mīhari ya mbūtū cia mbaara kihingo-ini gĩa itūura rīao inene, nao Asuriata a Zoba na Rehobu, na andū a Tobu na a Maaka maarī oiki kūu werū-ini.

⁹ Nake Joabu akiona atī thigari nīciarīte mīhari ya mbaara mbere yake o na thuutha wake; nī ūndū ūcio agithuura mbūtū imwe iria ciarī njamba mūno kūu Israeli, agicitūma ikarūe na Asuriata. ¹⁰ Andū acio angī akīmaiga watho-ini wa Abishai mūrū wa nyina, na akimatūma makarūe na andū a Amoni. ¹¹ Joabu akiuga atiri, “Asuriata mangiingiria hinyarī, wee ūuke ūndeithie; no Aamoni mangigukiria hinyarī, ningūuka ngūteithie. ¹² Wiyūmiririe nigeetha tūrūe na ūcamba nī ūndū wa andū aitū na nī ūndū wa matūura manene ma Ngai witū. Jehova nīegwika ūria ekuona kwagirire maitho-ini make.”

¹³ Ningi Joabu na mbūtū ciake magitharikiira Asuriata, nao makimoorira. ¹⁴ Riria Aamoni moonire atī Asuriata nīmaroora-rī, o nao makūrira Abishai, magitoonya thūni wa itūura riria inene. Nī ūndū ūcio Joabu agicooka agitiga kūrūa na Aamoni na agithi Jerusalemu.

¹⁵ Thuutha wa Asuriata kuona atī nīmatoorio nī andū a Israeli-rī, magicookanirira hamwe ringi. ¹⁶ Hadadezeri aarehithie Asuriata kuuma mūrīmo wa Rūū rwa Farati; magithi nginya Helamu marī hamwe, na Shobaki mūnene wa mbūtū ya ita ya Hedadezeri, amatongoretie.

¹⁷ Riria Daudi eerirwo ūhoru ūcio-rī, agicookanirira ita rīa Israeli rīothe, makiringa Rūū rwa Jorodani na magithi nginya Helamu. Nao Asuriata makīara mīhari ya thigari cia mbaara igatungane na Daudi, makirūa nake. ¹⁸ No riri, Asuriata acio makūrira Israeli, nake Daudi akūruga andū magana mūgwanja arīa maatwarithagia ngaari ciao cia ita, na thigari cia magūrū ngiri mirongo ina. Ningi akūruga Shobaki mūnene wa mbūtū ciao, agikuira kūu. ¹⁹ Riria athamaki arīa othe maarī ndungata cia Hadadezeri moonire atī nīmahootwo nī Israeli-rī, magithondeka thayū na andū a Israeli na magituika a gwathagwo nio.

Nī ūndū ūcio Asuriata magitigira gūcooka gūteithia Aamoni hīndi ingi.

11

Daudi na Bathisheba

¹ Na riri, hīndi ya kīmera yaakinya ihinda riria athamaki maathiiaga mbaara-ini-rī, Daudi agitūma Joabu hamwe na andū a mūthamaki na mbūtū ciothe cia mbaara cia andū a Israeli. Makiananga Aamoni magicooka makirigiiciria Raba. Nowe Daudi agitigwo Jerusalemu.

² Hwai-ini ūmwe-rī, Daudi agiukira akiuma gitanda-ini giake agithi gūceeranga kūu igūrū rīa nyumba ya ūthamaki. Arī nyumba igūrū akiona mūdū-wa-nja agithamba. Mūdū-wa-nja ūcio aarī mūthaka mūno, ³ nake Daudi agitūma mūdū agatūirie ūhoru wake. Mūdū ūcio akimwira atiri, “Githi ūcio ti Bathisheba, mwarī wa Eliamu mūtumia wa Uria ūria Mūhiti?” ⁴ Hīndi iyo Daudi agitūma andū makamūgire. Mūdū-wa-nja ūcio agiuka kūrī Daudi, nake agikoma nake. (Nigukorwo niethereetie ihinda riake rīa mweri), nake agigūcookera gwake mūci. ⁵ Mūdū-wa-nja ūcio akigīa nda na agitūmanira Daudi, akimwira atiri, “Ndi na nda.”

⁶ Nī ūndū ūcio Daudi agitūma mūdū athi kūrī Joabu amwīre atiri: “Ndūmīra Uria ūria Mūhiti.” Nake Joabu agitūma Uria kūrī Daudi. ⁷ Riria

Uria ookire, Daudi akīmūuria ūhoro wa ūrīa Joabu aatarīi, na ūhoro wa ūrīa thigari ciatarīi, na ūrīa mbaara yathiiaga na mbere. ⁸ Ningī Daudi akīra Uria atīri, “Ikūrūka gwaku mūciī ūgethambe magūrū.” Nī ūndū ūcio Uria akiuma nyumba ya ūthamaki, na akīrūmīrio kīheo kuuma kūrī mūthamaki. ⁹ No Uria agīkoma itoonyero-inī rīa nyumba ya ūthamaki hamwe na ndungata ciothe cia mwathi wake, na ndaigana gūikūrūka athīi gwake mūciī.

¹⁰ Rīrīa Daudi eerirwo atīri, “Uria ndaanathīi mūciī,” akīmūuria atīri, “Githī to hīndī woka kuuma kūrāya? Nī kīi kīragiririe ūthīi mūciī?”

¹¹ Uria akīra Daudi atīri, “Ithandūkū rīa Jehova, na andū a Isiraeli na a Juda maikarīte hema-inī, na mwathi wakwa Joabu na andū a mwathi wakwa maikarīte kambī kūu werū-inī. Ingīrahotire atīa gūthīi mūciī gwakwa, ngarīe na nganyue, na ngome na mūtumia wakwa? Ti-itherū o ta ūrīa ūtūūrāga muoyo, ndingīka ūndū ta ūcio!”

¹² Ningī Daudi akīmūuria atīri, “Ikara gūkū mūthenya ūngī ūmwe, na rūciū nīngagūtūma ūcooke.” Nī ūndū ūcio Uria agīkara Jerusalemu mūthenya ūcio na ūcio ūngī warūmīrīre. ¹³ Hīndī rīa Daudi aamwītire, akīrūanīra na akīnyuuanīra nake, ningī Daudi agītūma arīo nī njoohi. No hwaī-inī Uria agīthīi gūkoma mūgeeka-inī wake arī hamwe na ndungata cia mwathi wake; ndaigana gūthīi gwake mūciī.

¹⁴ Rūciinī Daudi akīandīkīra Joabu marūa, akīmanengera Uria atware.

¹⁵ Marūa macio maandīkitwo atīri, “Twarā Uria harīa mbaara ūhīire mūno. Ūcooke ūmūtiganīrie nīgeetha ooragwo.”

¹⁶ Rīrīa Joabu aarigicīrie itūūra rīrīa inene, akīga Uria harīa aamenyaga nīho haarī agitīri arīa maarī njamba. ¹⁷ Hīndī rīa andū a itūūra rīu inene mookire kūrūa na Joabu-rī, andū amwe a mbūtū cia ita cia Daudi makūrāgwo; o nake Uria ūrīa Mūhiti agīkua.

¹⁸ Joabu agītūma mūdū kūrī Daudi akamūhe ūhoro wothē wa mbaara ūyo. ¹⁹ Nake agīatha mūdū ūcio aatūmire atīri: “Warīkia kūhe mūthamaki ūhoro ūyū wothē wa mbaara, ²⁰ marakara ma mūthamaki maahota kūrīrīmbūka, nake aahota gūkūuria atīri, ‘Nī kīi gītūmire mūkuhīrīre mūno itūūra inene mūkarūe? Kai mūtōoi atī no mamūrathe na mīguī marī rūthingo-inī?’ ²¹ Nūu woragire Abimeleku mūrū wa Jerubu-Beshethu? Githī ti mūdū-wa-nja wamūikīrie ihiga rīa gīthī arī rūthingo-inī igūrū? Githī ti kīo gīatūmire akuire kūu Thebezu? Nī kīi kīratūmire mūthīi hakuhī mūno na rūthingo?’ Angīgakūuria ūguo-rī, nawe ūkaamūcookeria atīri, ‘O nayo ndungata yaku, Uria ūrīa Mūhiti nīmūkuū.’”

²² Nake mūdū ūcio akiumagara agīthīi, na aakinya, akīra Daudi maūdū mothe marīa Joabu aamūtūmīte akoige. ²³ Nake mūdū ūcio watūmītwo akīra Daudi atīri, “Andū acio maratūkīrīrie hinya, marooka kūrūa na ithū werū-inī, no tūrakīmahūdūria nginya itoonyero-inī rīa kīhingo gīa itūūra rīrīa inene. ²⁴ Hīndī ūyo aikia a mīguī maraikīria ndungata ciaku mīguī marī rūthingo igūrū, na andū amwe a mūthamaki nīmakuīte. O na ningī ndungata yaku, Uria ūrīa Mūhiti, nīkuīte.”

²⁵ Nake Daudi akīra mūdū ūcio atīri, “Thī wīre Joabu atīri: ‘Tiga kūigua ūuru nī ūhoro ūcio; rūhiū rūniinaga mūdū ūmwe o ta ūrīa rūniinaga ūrīa ūngī. Thī na mbere gūtharīkīra itūūra rīu inene ūrīanange.’ Wīre Joabu ūguo nīgeetha ūmūmīrīre.”

²⁶ Rīrīa mūtumia wa Uria aiguire atī mūthuuriwe nīakuīte-rī, akīmūcakaīra. ²⁷ Ihinda rīa gūcakaya rīathira-rī, Daudi akiuga areehwo

gwake nyumba, nake agĩtuika mūtumia wake, na akĩmũciarĩra kahĩ. No rĩrĩ, ūndũ ūcio Daudi ekĩte nĩwarakaririe Jehova.

12

Nathani Kūrũithia Daudi

¹ Nake Jehova agĩtũma Nathani kūrĩ Daudi. Na aakinya harĩ we Nathani akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Itũũra-inĩ rĩmwe nĩ kwarĩ na andũ eerĩ, ūmwe aarĩ gĩtonga na ūrĩa ūngĩ aarĩ mũthĩĩni. ² Mũndũ ūcio warĩ gĩtonga aarĩ na ndũũru nyingĩ cia ng’ondũ na cia ng’ombe, ³ no ūcio warĩ mũthĩĩni ndaarĩ na kĩndũ tĩga o kamwatĩ kanini aagũrĩte. Agĩkarera, nako gagĩkũra karĩ hamwe nake na ciana ciake. Kaarĩaga irio ciake, na gakanyuuagĩra gĩkombe gĩake na gaakomaga gĩthũri-inĩ gĩake. Nako kaarĩ o ta mwarĩ.

⁴ “Na rĩrĩ, mũgeni agĩũka gwa gĩtonga kũ, no gĩtonga kũ gĩkĩrega kuoya ng’ondũ imwe yakio kana ng’ombe gĩthondekere mũgeni ūcio wokĩte gwakĩo gĩa kũrĩa. Handũ ha ūguo, gĩkĩoya kamwatĩ karĩa kaarĩ ka mũthĩĩni na gĩgĩthĩnjĩra mũndũ ūcio wokĩte gwakĩo mũciĩ.”

⁵ Daudi agĩcinwo nĩ marakara nĩ ūndũ wa mũndũ ūcio, akĩĩra Nathani atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ūrĩa Jehova atũũraga muoyo, mũndũ ūcio wĩkĩte ūguo agĩrĩrwo nĩ gũkua! ⁶ No nginya arĩhe kamwatĩ kau maita mana, tondũ nĩekĩte ūndũ ta ūcio na akaaga kũiguanĩra tha.”

⁷ Hĩndĩ ĩyo Nathani akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Wee nĩwe mũndũ ūcio! Ūũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: ‘Ndagũitĩrĩrie maguta ūtuĩke mũthamaki wa Isiraeli, na ngĩkũhonokia kuuma guoko-inĩ gwa Saũlũ.

⁸ Nĩndakũheire nyũmba ya mwathi waku, o na ngĩkũhe atumia a mwathi waku maikare gĩthũri-inĩ gĩaku. Nĩndakũheire nyũmba ya Isiraeli na Juda. Na kũngĩkorwo maũndũ macio maarĩ manini na matiakũiganĩte-rĩ, nĩngĩakũheire maũndũ mangĩ maingĩ. ⁹ Nĩ kũ gĩtũmite ūnyarare kiugo kĩa Jehova, ūgeeka ūũru maĩtho-inĩ make? Nĩwooragithirie Uria ūrĩa Mũhiti na rũhiũ rwa njora, na ūkĩoya mūtumia wake atũke mūtumia waku. Wamũragithirie na rũhiũ rwa njora rwa andũ a Amoni. ¹⁰ Na nĩ ūndũ ūcio, rũhiũ rwa njora rũtikeehera nyũmba yaku, nĩ ūndũ nĩwaanyararire nĩ, na ūkĩoya mūtumia wa Uria ūrĩa Mũhiti atũke mūtumia waku.’

¹¹ “Jehova ekuuga ūũ: ‘Nĩngũkũrethĩrĩa thĩĩna kuuma nyũmba yaku wee mwene. O maĩtho-inĩ maku nĩngoya atumia aku, ndĩmahe mũndũ wa nyũmba yaku, nake nĩagakoma na atumia acio aku mũthenya barigici. ¹² Wekire ūndũ ūcio na hitho, no Nĩ ngeeka ūndũ ūyũ mũthenya barigici andũ a Isiraeli othe makionaga.’”

¹³ Hĩndĩ ĩyo Daudi akĩĩra Nathani atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩrie Jehova.”

Nathani agĩcookia atĩrĩ, “Jehova nĩakwehereirie mehia maku. Ndũgũkua. ¹⁴ No tondũ nĩtũmĩte thũ cia Jehova imũmene mũno nĩ ūndũ wa gwĩka ūguo-rĩ, mwana ūcio ūciarĩrwo nĩegũkua.”

¹⁵ Nathani aarĩkia kũinũka mũciĩ-rĩ, Jehova agĩtũma mwana ūcio mūtumia wa Uria aaciariĩre Daudi arũare. ¹⁶ Daudi agĩthaiha Ngai nĩ ūndũ wa mwana ūcio. Akĩhĩnga kũrĩa irio, agĩtoonya nyũmba yake, agĩkoma thĩ ūtukũ ūcio wothe. ¹⁷ Nao athuuri a nyũmba yake magĩthĩĩ hũkũhĩ nake nĩguo mamũrũgamie na igũrũ nowe akĩrega, na ndaigana kũrianĩra irio nao.

¹⁸ Mũthenya wa mũgwanja wakinya-rĩ, mwana ūcio agĩkua. Nacio ndungata cia Daudi igĩtũgĩra kũmwĩra atĩ mwana ūcio nĩakuĩte. Tondũ cioigire atĩrĩ, “Rĩrĩa mwana oima muoyo, twarĩrie Daudi na akaaga

gūtūthikīrīria. Twahota atīa kūmwīra atī mwana nīakuīte? Aahota kwīgera ngero.”

¹⁹ No Daudi akīona atī ndungata ciake nīciaheehanaga, akīmenya atī mwana ūcio nīakuīte. Nake akīūra atīrī, “Kaī mwana akuīte?”

Nao magīcookia atīrī, “Ī, nīakuīte.”

²⁰ Hīndī īyo Daudi agīūkīra. Aarīkia gwīthamba, akīhaka maguta na akīgarūrīra nguo ciake, agīthīi nyūmba ya Jehova, akīnamīrīra, na akīhooya. Nīngī agīcooka agīthīi gwake mūci, agītia irio, nao andū ake makīmūrehere, akīrīa.

²¹ Ndungata ciake ikīmūria atīrī, “Ūreka ūguo nīkī? Rīrīa mwana ararī muoyo nūrehingīte na ūkarīra, no mwana akua-rī, wokīra na warīa irio!”

²² Nake agīcookia atīrī, “Hīndī irīa mwana ararī muoyo-rī, ndrēhingaga na ngarīra. ngīciiria atīrī, ‘Nūū ūū? Jehova aahota kūnjigūira tha areke mwana ūcio atūre muoyo.’” ²³ No rīu tondū nīakuīte-rī, nī kīi gīgūtūma ndūhinge? Ndaahota kūmūrīukīa? Nī nīi ngaathīi kūrī we, no ndangicooka kūrī nīi.”

²⁴ Hīndī īyo Daudi akīhooreria mūtumia wake Bathisheba, agīthīi kūrī we na agīkoma nake. Nake agīciara kahī; nao magīgatua Solomoni. Nake Jehova agīkenda; ²⁵ na tondū Jehova nīakendete-rī, agītūma mūnabii Nathani athīi agakahe rītwa Jedidia.

²⁶ Hīndī īyo Joabu akīhūura Raba itūura rīa andū a Amoni, na agītunyana kīhingo kīa hinya kīa ūthamaki. ²⁷ Nīngī Joabu agītūma andū kūrī Daudi, akiuga atīrī, “Nīhūuranīte na itūura rīa Raba o na ngatunyana maaī marīo. ²⁸ Na rīrī, cookanīrīria ikundi icio ingī cia mbūtū cia ita, nīguo ithiūrūrūkīrie itūura rīu inene irīgwatīre. Angīkorwo ti ūguo nīngwīgwatīra itūura rīu inene, narīo rīitanagio na nīi.”

²⁹ Nī ūndū ūcio Daudi agīcookanīrīria mbūtū ciake ciothe cia ita agīthīi Raba, na akīrītharīkīra, akīrītunyana. ³⁰ Nake akīoya thūmbī ya mūtwe ya mūthamaki wao, na ūritū wayo warī taranda īmwē* ya thahabu, na nī yagemetio na tūhiga twa goro, nayo ikīgīrīrwo mūtwe wa Daudi. Nake agītaha indo nyingī mūno kuuma itūura rīu inene, ³¹ akīrutūrūra aikari akuo, akīmahe wīra wa gwatūra mbaū na mīthumeno, na aruti wīra na harū cia igerā na wa mathanwa, na wīra wa gūthondeka maturubarī. Nake eekīre ūguo matūura-inī mothe ma Aamoni. Thuutha ūcio Daudi na mbūtū ciake ciothe cia ita magīcooka Jerusalemu.

13

Amunoni na Tamaru

¹ Thuutha wa mahinda macio-rī, Abisalomu mūrū wa Daudi aarī na mwarī wa nyina mūthaka mūno wetagwo Tamaru, nake Amunoni mūrū wa Daudi akīmwendā mūno.

² Amunoni agītangīka nginya agītua nī mūrūaru nī ūndū wa mwarī wa ithe Tamaru, nīgūkorwo aarī mūrītu gathirange,* na nīonaga arī hinya kūmwīka ūndū o na ūrīkū.

³ Na rīrī, Amunoni aarī na mūratawe wetagwo Jonadabu mūrū wa Shimea, mūrū wa nyina na Daudi. Jonadabu aarī mūndū mwara mūno.

⁴ Akīūra Amunoni atīrī, “Nī kīi gītūmīte wee mūrū wa mūthamaki woneke o ūkīhinyīrīrika rūciini o rūciini? Kaī ūtanginjīra gītūmi?”

* **12:30** nī ta kilo 34 * **13:2** Airītu gathirange maikaraga nyūmba cia airītu mwanya, na matingiaceereire arūme, o na kana aanake a ithe ūmwe nao.

Amunoni akīmwīra atīrī, “Nī kwenda nyendeete Tamaru, mwarī wa nyina na Abisalomu mūrū wa baba.”

⁵ Jonadabu akīmwīra atīrī, “Thīī ūrīrī na wītue atī ūrī mūrūaru. Rīrīa thoguo arīuka gūkuona, ūmwīre atīrī, ‘No nyende mwarī wa baba Tamaru oke aahe kindū gīa kūrīa. Andugīre irio ngionaga, nīguo ndīmuone, na ningī ndīe acinyītite na guoko gwake.’”

⁶ Nī ūndū ūcio Amunoni agīkoma na agītua nī mūrūaru. Na rīrīa mūthamaki ookire kūmuona, Amunoni akīmwīra atīrī, “No nyende mwarī wa baba Tamaru oke aathondekere tūmīgate ngionaga, nīguo ndīe anyiītite na guoko gwake.”

⁷ Daudi agītūmanīra Tamaru nyūmba-inī ya ūthamaki, akīmwīra atīrī, “Thīī nyūmba ya mūrū wa thoguo Amunoni, ūmūthondekere irio.” ⁸ Nī ūndū ūcio Tamaru agīthīī nyūmba ya mūrū wa ithe Amunoni, akīmūkora akomete. Akīoya mūtu, akīūkanda, agīthondeka mūgate Amunoni akīmūonaga, na akīūruga. ⁹ Agīcooka akīoya rūgīo, akīmūihūrīra mūgate, nowe akīrega kūrīa.

Amunoni akiuga atīrī, “Andū othe nīmeherio haha.” Nī ūndū ūcio andū othe makīuma nja, makīmūtiga. ¹⁰ Hīndī īyo Amunoni akīira Tamaru atīrī, “Ndehera irio haha nyūmba yakwa ya toro, nīguo ndīe ūcinyiītite na guoko gwaku.” Nake Tamaru akīoya mūgate ūrīa aathondekete, akīūtwarīra mūrū wa ithe Amunoni nyūmba yake ya toro. ¹¹ No rīrīa aamūtharīre nīguo arīe, Amunoni akīmūnyīita, akiuga atīrī, “Ūka ngome nawe, mwarī wa baba.”

¹² Nake akīmwīra atīrī, “Aca, mūrū wa baba! Tiga kūnyīita na hinya. Ūndū ta ūyū ndwagīrīre gwīkwo Isiraēli! Tiga gwīka ūndū ūyū wa waganu. ¹³ Ha ūhorō wakwa nāguo atīa? Thoni ciakwa ingīcitwara nakū? O nawe-rī, ūhorō waku ūgūikara atīa? Ūkuoneka ūhaana ta mūndū ūmwe wa andū arīa aaganu na akīgu thīnī wa Isiraēli. Ndagūthaiha aria na mūthamaki; tondū ndangīgīria ūūhīkie.” ¹⁴ Nowe akīrega kūmūigua, na tondū aarī na hinya kūmūkīra, akīmūnyīita na agīkoma nake na hinya.

¹⁵ Ningī Amunoni akīmūthūūra na rūthūūra rūnene makīria. Ti-itherū, aamūthūūrīre gūkīra ūrīa aamwendete. Amunoni akīmwīra atīrī, “Ūkīra, wehere haha!”

¹⁶ Tamaru akīmwīra atīrī, “Aca! Kūnyingata thīī nī ihītia inene makīria gūkīra ūguo wanjīka.”

Nowe akīrega kūmūigua. ¹⁷ Nake Amunoni agīita ndungata yake, akīmīra atīrī, “Eheria mūndū-wa-nja ūyū haha, na oima ūhinge mūrango.” ¹⁸ Nī ūndū ūcio ndungata yake ikīmūikia na nja, na ikīhinga mūrango. Nake Tamaru eehumbīte nguo ndaaya yagemetio na magemio ma goro, tondū airītu arīa gathirange a mūthamaki meehumbaga nguo ta īyo. ¹⁹ Tamaru akīītīrīria mūhu mūtwe, na agītarūra nguo īyo ndaaya ng’emie irīa eehumbīte. Agīcooka akīgīrīra guoko gwake mūtwe, agīthīī akīrīraga aanīrīre.

²⁰ Nake mūrū wa nyina Abisalomu akīmūūrīa atīrī, “Kaī muuma na Amunoni, mūrū wa thoguo? Rīu ta gīkire, mwarī wa maitū, tondū we nī mūrū wa thoguo. Tiga kūigua ūūru ngoro nī ūndū wa ūndū ūcio.” Nake Tamaru agītūūra mūcīi kwa mūrū wa nyina Abisalomu, arī mūndū-wa-nja ūrī na kīeha kīnene.

²¹ Hīndī irīa Mūthamaki Daudi aigūire maūndū macio mothe-rī, akīrakara mūno. ²² Abisalomu ndaigana kwaria na Amunoni ūndū o na

ūrīkū, mwega kana mūuru; nīathūūrire Amunoni tondū nīaconorithītie mwarī wa nyina Tamaru.

Abisalomu Kūūraḡa Amunoni

²³ Mīaka īrī yathira, hīndī īrīa amuri a ng'ondū guoya a Abisalomu maarī kūu Baali-Hazoru hakuhi na mūhaka wa Efraimu-rī, agūta ariū a mūthamaki othe mathīi kuo. ²⁴ Abisalomu agīthīi kūrī mūthamaki, akīmwīra atīrī, "Ndungata yaku nītīte amuri ng'ondū guoya. Hihi mūthamaki na anene ake no moke tūkorwo hamwe."

²⁵ Mūthamaki agīcookia atīrī, "Aca, mūrū wakwa. Tūtiagīrīrwo nī gūthīi ithuothe; twahota gūtuika mūrigo harīwe." O na gūtuika Abisalomu nīamūthaithire-rī, nīaregire biū gūthīi, no akīmūhe kīrathimo gīake.

²⁶ Ningī Abisalomu akīmwīra atīrī, "Angīkorwo ti ūguo-rī, ndagūthaiha ūreke mūrū wa baba Amunoni athīi na ithūi."

Nake mūthamaki akīmūuria atīrī, "Nī kīi gīgūtūma athīi na inyuī?" ²⁷ Nowe Abisalomu akīmūringīrīria, na nī ūndū ūcio mūthamaki akīreka Amunoni mathīi nake, hamwe na ariū acio angī a mūthamaki.

²⁸ Abisalomu agīatha andū ake, akīmeera atīrī, "Ta thikīrīria! Rīrīa Amunoni arīkorwo akenete nī kūnyua ndibei akarīo, na inyuī ndīmwire atīrī, 'Ringai agwe thī,' hīndī iyo mūragei. Mūtigetigire. Githī ti nū ndīmūheete watho ūcio? Ūmīrīriai mūtūike njamba." ²⁹ Nī ūndū ūcio andū a Abisalomu magīka Amunoni o ta ūrīa Abisalomu aamaathīte. Hīndī iyo ariū othe a mūthamaki magīkīra, makīhaica nyūmbū ciao, makīūra.

³⁰ Marī njīra-inī makīūra-rī, ūhoru ūcio ūgīkinyīra Daudi, akīrwo atīrī, "Abisalomu nīoragīte ariū othe a mūthamaki; gūtīrī o na ūmwe ūtigarīte." ³¹ Nake mūthamaki agīkīra, agītembūranga nguo ciake, agīkoma thī; o nacio ndungata ciake ikīrūgama hakuhi nake, na igītembūranga nguo ciacio.

³² No Jonadabu mūrū wa Shimea, mūrū wa nyina na Daudi, akiuga atīrī, "Mwathi wakwa, tīga gwīciiria atī moragīte ariū othe a mūthamaki; no Amunoni wiki ūkuīte. Ūndū ūcio ūtūire ūrī muoroto wa Abisalomu kuuma mūthenya ūrīa Amunoni aanyūtire mwarī wa nyina Tamaru na hinya. ³³ Mūthamaki mwathi wakwa ndagīrīrwo nīkūrūmbūiya ūhoru ūcio wa atī ariū othe a mūthamaki nīmakuīte. Amunoni nowe wiki ūkuīte."

³⁴ Hīndī iyo Abisalomu nīakoretwo orīte.

Na rīrī, mūndū ūrīa warangagīra itūūra agīcūthīrīria na akīona andū aingī njīra-inī mwena wake wa ithūiro, maikūrūkīre mwena-inī wa kīrīma. Nake mūrangīri agīthīi akīra mūthamaki atīrī, "Nīndīrona andū mwena ūrīra wa Horonaimu, mwena-inī wa kīrīma."

³⁵ Jonadabu akīra mūthamaki atīrī, "Ta kīone, ariū a mūthamaki marī haha; o ta ūrīa ndungata yaku ikwīrire, ūguo noguo gūtariī."

³⁶ Na aarīkia kwaria o ro ūguo-rī, ariū a mūthamaki magīka makīrīraga na mūgambo mūnene. O nake mūthamaki na ndungata ciake ciothe makīrīra marī na ruo rūnene.

³⁷ Nake Abisalomu akīūra agīthīi gwa Talimai mūrū wa Amihudi, mūthamaki wa Geshuru. Nowe Mūthamaki Daudi agīcakaīra mūrīu mūthenya o mūthenya.

³⁸ Thuutha wa Abisalomu kūrīra Geshuru, aikarīre kuo mīaka itatū. ³⁹ Nayu ngoro ya mūthamaki nīyeriragīria gūthīi kūrī Abisalomu, tondū nīahooreretio ūhoru-inī ūkonīi gīkuū kīa Amunoni.

14

Abisalomu Gūcooka Jerusalemu

¹ Na rīrī, Joabu mūrū wa Zerua nīamenyete atī ngoro ya mūthamaki nīyeriragiria kuona Abisalomu. ² Nī ūndū ūcio, Joabu agītūma mūdū athī Tekoa akagiire mūdū-wa-nja warī mūūgi, areehwo kuuma kuu. Akīra mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Wītue atī nīuracakaya. Wīhumbe nguo cia macakaya, na ndūkehake maguta o na marīkū. Wītue ta mūdū-wa-nja ūikarīte matukū maingī akīrīrīra mūdū mūkuū. ³ Ūcooke ūthī kūrī mūthamaki ūmwarīrie ciugo ici.” Nake Joabu akīmwīra ūria ekuuga.

⁴ Rīrīra mūdū-wa-nja ūcio wa kuuma Tekoa aathiire kūrī mūthamaki, akīgūithia, agīturumithia ūthī thī nīguo amūhe gītīo, akīmwīra atīrī, “Wee mūthamaki, ndeithia!”

⁵ Nake mūthamaki akīmūria atīrī, “Nī kī kīragūthīnia?”

Nake akiuga atīrī, “Ti-itherū nī ndī mūdū-wa-nja wa ndigwa; mūthuuri wakwa nīakuīte. ⁶ Nī ndungata yaku ndīrārī na arīu eerī. Nao maroogitana me mūgūnda, na harakīaga mūdū hau wa kūmateithūrana. Ūmwe aragūtha ūria ūngī na aramūūraga. ⁷ Na rīrī, mūhirīga wothe nīūkīrīre ndungata yaku; ūkoiga atīrī, ‘Tūnengere mūdū ūria ūragīte mūrū wa nyina, nīgeetha tūmūūrage nī ūndū wa muoyo wa mūrū wa nyina ūria ooragīte; tūkīnīne mūgai o nake.’ Nao mangīka ūguo no mahorie ikara rīrīra rīraakana, na no rīo riiki ndigairie, maniine rītwa rīa mūthuuri wakwa, o na maniine njaro ciake gūkū thī.”

⁸ Nake mūthamaki akīra mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Inūka, na nīngūruta watho nī ūndū waku.”

⁹ No mūdū-wa-nja ūcio wa Tekoa akīmwīra atīrī, “Mūthamaki mwathi wakwa, reke ūuru ūcio ūnjookerere hamwe na nyūmba ya baba, na ūreke wee mūthamaki na gītī gīaku gīa ūthamaki wage gūcookererwo nī ūuru o na ūrīkū.”

¹⁰ Nake mūthamaki agīcookīa atīrī, “Mūdū o na ū angīkwīra ūndū o na ūrīkū, mūrehe kūrī nī, nake ndagacooka gūgūthīnia rīngī.”

¹¹ Nake mūdū-wa-nja ūcio akīmwīra atīrī, “Reke mūthamaki agwete rītwa rīa Jehova Ngai wake, nīguo agirīrīrie mūrīhīria wa thakame ndakae kūrāgana rīngī, nīgeetha mūrīu wakwa ndakae kūrāgwo.”

Nake mūthamaki akīmwīra atīrī, “Ti-itherū o ta ūria Jehova atūūraga muoyo-rī, gūtīrī rūcuīrī o na rūmwe rwa mūtwe wa mūrūguo rūkūgūa thī.”

¹² Nīngī mūdū-wa-nja ūcio akīmwīra atīrī, “Reke ndungata yaku ūwīre kiugo wee mūthamaki, mwathi wakwa.”

Nake agīcookīa atīrī, “Kīarie.”

¹³ Mūdū-wa-nja ūcio akīmūria atīrī, “Nī kī gītūmīte wee ūthondeke ūndū ta ūyū wa gūkīrīra andū a Ngai? Rīrīra mūthamaki oiga ūguo-rī, githī tiwe wītūrīre ciira, nīgūkorwo mūthamaki ndacooketie mūrīu wake ūria mūngate mūcīi? ¹⁴ Ta ūria maaī maitīkaga thī, marīa matangīoeka-rī, no tago arī o ngīnya ithū tūkue. No Ngai ndarutaga mūdū muoyo; handū ha gwīka ūguo-rī, athondekaga njira nīgeetha mūdū ūria mūngate ndakae gūtūra ta ateetwo biū agathengio harī we.

¹⁵ “Na rīrī, njūkīte gūkwīra ūhorō ūyū wee mūthamaki mwathi wakwa tondū andū nīmatūmīte nī ndītīgīre. Ndungata yaku iciirītie atīrī, ‘Nī nīngwarīria mūthamaki; no gūkorwo nīegwīka ūria ndungata yake ikūmūria; ¹⁶ no gūkorwo mūthamaki nīegwītīkīra kūhonokia ndungata

yake kuuma guoko-inĩ kwa mündũ ũrĩa ũrageria gütũniina nĩ hamwe na mũriũ wakwa, matweherie kuuma kũrĩ igai rĩria twaheirwo nĩ Ngai.’

17 “Na rĩrĩ, ndungata yaku igũkwĩra atĩrĩ, ‘Kiugo gĩaku mũthamaki mwathi wakwa kirondeehere ũhurũko, nĩgũkorwo mũthamaki mwathi wakwa ahaana ta mũraika wa Ngai wa gũkũũrana wega na ũuru. Jehova Ngai waku aroikara nawe.’”

18 Hĩndĩ iyo mũthamaki akĩra mündũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Ndũkaahithe ũndũ o wothe ũrĩa ngũkũũria.”

Nake mündũ-wa-nja ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa nĩakĩarie.”

19 Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Githĩ mütinyiitanĩire na Joabu ũhoroni-ĩ ũyũ wothe?”

Nake mündũ-wa-nja akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa ũtũũraga muoyo, wee mũthamaki mwathi wakwa, gũtirĩ mündũ ũngĩũhũgũra mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho, aregane na ũndũ o wothe ũrĩa mũthamaki mwathi wakwa angiuga. Ī nĩguo, nĩ ndungata yaku Joabu yanjĩrĩre njike ũndũ ũyũ, na nĩwe wĩkĩrĩte ciugo ici ciothe kanua-inĩ ka ndungata yaku. 20 Nake Joabu, ndungata yaku nĩwe wĩkĩte ũguo nĩgeetha agarũre ũndũ ũrĩa ũrĩ ho ihinda rĩrĩ. Mwathi wakwa arĩ ũũgĩ ta wa mũraika wa Ngai; nĩamenyaga ũndũ wothe ũrĩa wĩkĩkaga bũrũri-inĩ.”

21 Mũthamaki akĩra Joabu atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩngwĩka ũguo. Thĩ, ũcookie mwanake ũcio ti Abisalomu.”

22 Joabu akĩgũithia aturumithĩtie ũthiũ thĩ nĩguo amũhe gĩĩĩo, na akĩrathama mũthamaki. Joabu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūmũthĩ ndungata yaku nĩyamenya atĩ nĩrĩkĩtie gwĩtĩkĩrĩka maitho-inĩ maku mũthamaki mwathi wakwa, tondũ mũthamaki nĩetĩkĩrĩte ihooya rĩa ndungata yake.”

23 Hĩndĩ iyo Joabu agĩthĩ Geshuru, na agĩcookia Abisalomu Jerusalemu. 24 Nowe mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “No nginya athĩ mũciĩ gwake mwene; ndakarekwo oone ũthiũ wakwa.” Nĩ ũndũ ũcio Abisalomu agĩthĩ mũciĩ gwake na ndaigana kuona ũthiũ wa mũthamaki.

25 Thĩnĩ wa Isiraeli guothe gũtiarĩ mündũ ũngĩ o na ũmwe waganagwo gũthakara ta Abisalomu. Kuuma rũcuĩrĩ rwake rwa mütwe nginya nyarĩrĩ ciake ndaarĩ na kameni. 26 Rĩrĩa rĩothe eenjaga njuĩrĩ cia mütwe wake, nĩenjagwo o mwaka wathira rĩria njuĩrĩ yamũritũhĩra mũno, angĩamĩthimire, ũritũ wayo wakoragwo ũrĩ cekeri magana meerĩ,* kũringana na gĩthimi kĩa mũthamaki.

27 Nake Abisalomu nĩaciarire aanake atatũ na mũirĩtu ũmwe. Nake mwarĩ eetagwo Tamaru, na aarĩ mündũ-wa-nja mũthaka.

28 Abisalomu aatũũrĩre mĩaka ĩrĩ Jerusalemu atarĩ oona ũthiũ wa mũthamaki. 29 Ningĩ Abisalomu agĩtũmanĩra Joabu nĩguo amũtũme kũrĩ mũthamaki, no Joabu akĩrega gũthiĩ kũrĩ we. Ningĩ akĩmũtũmanĩra riita rĩa keerĩ, no akĩrega gũthiĩ. 30 Hĩndĩ iyo akĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, mũgũnda wa Joabu ũhakanĩte na wakwa, na arĩ na cairi kuĩ. Thĩĩ mũmĩcĩne na mwaki.” Nĩ ũndũ ũcio ndungata cia Abisalomu ikĩgwatia mũgũnda ũcio mwaki ũkĩhĩa.

31 Hĩndĩ iyo Joabu agĩthĩ mũciĩ kwa Abisalomu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũma ndungata ciaku icine mũgũnda wakwa?”

32 Nake Abisalomu akĩra Joabu atĩrĩ, “Ndagũtũmanĩire, ngĩkwĩra atĩrĩ, ‘Ūka, nĩguo ngũtũme kwa mũthamaki, ũkamũũrie atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmire nyume Geshuru? Ūngĩrĩ ũndũ mwega korwo nĩkwo ndũũraga o na rĩu!”’

* 14:26 nĩ ta kilu igĩrĩ na robo (2:25)

Riū-rī, nīngwenda kuona ūthiū wa mūthamaki, na hangīkorwo nī hari na ūndū njikīte mūūru, nīakīnjūrage.”

³³ Nī ūndū ūcio Joabu agīthiī kūrī mūthamaki, na akīmūhe ūhorō ūcio. Hīndī iyo mūthamaki agīta Abisalomu, nake agīūka, akīnamīrīra aturumithitie ūthiū thī mbere ya mūthamaki. Nake mūthamaki akīmumunya Abisalomu.

15

Abisalomu Gūciirīra gwīka Daudi Ūūru

¹ Na rīrī, thuutha wa maūndū macio, Abisalomu agīthondekera ngaari cia ita na mbarathi, na andū mīrongo itano a gūthiiga mbere yake mateng’erete. ² Nake ookīraga rūciinī tene akarūgama mūkīra-inī wa njīra irīa yathiiaga kīhingo-inī gīa itūūra rīrīa inene. Na rīrīa mūndū o wothē ooka arī na mateta ma gūtwarīra mūthamaki nīguo atue ituarī, Abisalomu akamwīta, akamūūria atīrī, “Uumīte itūūra rīrīkū?” Nake akamūcookeria atīrī, “Ndungata yaku yumīte mūhīrīga-inī ūmwe wa Isiraēli.” ³ Ningī Abisalomu akamwīra atīrī, “Atīrīrī mateta maku nī ma kīhooito na nī magīrīire, no gūtīrī mūndū ūthuurītwo wa kūrūgamīrīra mūthamaki ūngīgūthikīrīra.” ⁴ Ningī Abisalomu akamwīra atīrī, “Naarī korwo ndaatuuō mūciiri wa būrūrī ūyū! Hīndī iyo mūndū o wothē ūrī na mateta kana ciira no ooke kūrī nīi, na nī ngatīgīrīra ciira wake nīwatuuo na kīhooito.”

⁵ Ningī hīndī ciothe rīrīa mūndū wothē amūkuhīrīra ainamīrīre mbere yake, Abisalomu agatambūrūkia guoko, akamūhīmbīria na akamūmumunya. ⁶ Abisalomu ekaga ūguo kūrī andū othe a Isiraēli arīa mookaga kūrī mūthamaki gūcaria kīhooito, na nī ūndū ūcio akīguocīrīra ngoro cia andū a Isiraēli.

⁷ Na rīrī, mīaka ina yathira, Abisalomu akīira mūthamaki atīrī, “Njītikīria thī Hebironi nīgeetha ngahingie mwīhītwa ūrīa ndeehītire harī Jehova. ⁸ Hīndī irīa ndungata yaku yatūūraga Geshuru kūu Suriata, nīndehītire na mwīhītwa ngiuga atīrī, ‘Jehova angikanjookia Jerusalemu, nīngamūhooya ndī kūu Hebironi.’”

⁹ Nake mūthamaki akīmwīra atīrī, “Thīi na thayū.” Nī ūndū ūcio Abisalomu agīthiī Hebironi.

¹⁰ Hīndī iyo Abisalomu agītūma andū na hitho mīhīrīga-inī yothē ya Isiraēli makoige atīrī, “Rīrīa mūrīigua tūrumbeta twahuhwo, hīndī iyo muuge atīrī, ‘Abisalomu nīwe mūthamaki wa Hebironi.’” ¹¹ Andū magana meerī kuuma Jerusalemu nīo maathiite hamwe na Abisalomu. Meeūtuo marī ageni, na magīthiī matekūmenya nī ūūru meekaga, matīrī ūndū maamenyaga ūhorō-inī ūcio. ¹² Na hīndī irīa Abisalomu aarutaga magongona-rī, agītūmanīra Ahithofeli ūrīa Mūgiloni,* o ūrīa waheaga Daudi kīrīra, oke kuuma itūūra rīao rīa Gilo. Na nī ūndū ūcio ndundu ya gūūkīrīra mūthamaki ikīgīa na hinya, nao arūmīrīri a Abisalomu magikīrīrīra kūngīha.

Daudi Kūūra

¹³ Na rīrī, hagīūka mūndū ūmwe watūmītwo kūrī Daudi, akīmwīra atīrī, “Ngoro cia andū othe a Isiraēli irūmīrīre Abisalomu.”

¹⁴ Hīndī iyo Daudi akīira anene ake othe arīa aarī nao Jerusalemu atīrī, “Ūkai! No nginya tūūre; kwaga ūguo gūtīrī o na ūmwe witū ūkūhonoka

* 15:12 Ahithofeli aarī gwake wa Bathisheba, na aarī mūtaarani mūūgi.

kūuragwo nī Abisalomu. No nginya tūthiī o ro rīu, kana Abisalomu oke narua atūkorerere, atūhubanīrie na atwanange, na ahūire itūūra rīrī inene na rūhiū rwa njora.”

15 Nao anene a mūthamaki makīmūcookeria atīrī, “Ndungata ciaku nīciīhaariīrie gwīka ūndū o wothe ūria mūthamaki mwathi witū angīthuura wīkwo.”

16 Nake mūthamaki akiumagara, arūmīrīrwo nī andū a nyūmba yake yothe; no agītiga thuriya ikūmi cia kūmenyerera nyūmba ya mūthamaki. 17 Nī ūndū ūcio mūthamaki akiumagara, arūmīrīrwo nī andū acio othe, magīthiī handū haraaya, makīrūgama ho. 18 Nao andū ake othe makīmūhitūka, hamwe na Akerethi othe, na Apelethi, na Agiti othe magana matandatū arīa maatwaranīte hamwe nake kuuma Gathu, makīhitūka magīthiī mbere ya mūthamaki.

19 Mūthamaki akīūra Itai ūria Mūgiiti atīrī, “Nī kīi gīgūtūma ūthiī hamwe na ithuī? Cooka ūgaikare hamwe na Mūthamaki Abisalomu. Wee ūrī mūdū wa kūngī, mūdū ūthaamīte akoima būrūri wake. 20 Ūrookire o ira. Ingīgwītīkīria atīa wambūrīrie kūūrūra na ithuī, o rīrīa itaramenya kūrīa ndīrathīi? Hūdūka, woe andū a būrūri wanyu ūcooke nao. Naguo ūtugi na wīhokeku iroikara hamwe nawe.”

21 No Itai agīcookeria mūthamaki atīrī, “Ti-itherū o ta ūria Jehova atūūruga muoyo, na o ta ūria wee mūthamaki mwathi wakwa ūtūūruga muoyo-rī, harīa hothe mūthamaki mwathi wakwa angīkorwo arī, o na kūngīkorwo nī gūtūra muoyo kana gūkua, hau no ho ndungata yaku īgaakorwo irī.”

22 Nake Daudi akīūra Itai atīrī, “Thiī na mbere, ūthiī ūhitūkīte.” Nī ūndū ūcio Itai ūria Mūgiiti agīthiī ahītūkīte hamwe na andū ake othe, na andū a nyūmba yake arīa maarī hamwe nake.

23 Nao andū othe a būrūri ūcio makīrīra na mūgambo mūnene rīrīa andū acio othe maahītūkaaga. Mūthamaki o nake akīringa mūrīmo ūria ūngī wa karūū ga Kidironi, nao andū othe magīthiī merekeire werū-inī.

24 Zadoku o nake aarī ho, na Alawii othe arīa maarī hamwe nake nīo maakuuīte ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Ngai. Nao makīiga ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Ngai thī, nake Abiatharu akīruta magongona nginya rīrīa andū othe maarīkirie kuuma itūūra rīu inene.

25 Ningī mūthamaki akīūra Zadoku atīrī, “Oya ithandūkū rīa Ngai ūrīcooke itūūra-inī rīu inene. Ingītīkīrīka maito-inī ma Jehova-rī, nīakanjookia na atūme ndīrīone na nyone gīkaro gīake rīngī. 26 No angīkiuga atīrī, ‘Nī ndikenetio nīwe,’ hīndī īyo nīi nīndīhaariīrie; nīanjīke o ūria wothe angīona kwagīrīre.”

27 Ningī mūthamaki akīūra Zadoku ūria mūthīnjīri-Ngai atīrī, “Githī wee ndūrī muoni-maūdū? Cooka ūthiī itūūra-inī rīu inene na thayū, mūrī na mūrūgo Ahimazu, na Jonathani mūrīu wa Abiatharu. Wee na Abiatharu mūthiī na arīu acio anyu eerī. 28 Na nīi ngūikara njeteraire mariūko-inī kūu werū-inī, o nginya hīndī irīa ūkaandehithīria ūhoru ūnjīre ūria maūdū matarīi.” 29 Nī ūndū ūcio Zadoku na Abiatharu magīkuua ithandūkū rīa Ngai, makīrīcookia Jerusalemu na magīikara kuo.

30 No Daudi agīthiī na mbere kwambata kīrīma kīa mītamaiyū, o akīrīraga; nīehumbīrīte mūtwe, na aarī magūrū matheri.† Andū othe arīa aarī nao-rī, o nao nīmehumbīrīte mūtwe, nao maambatire o makīrīraga.

† 15:30 Kwīhumbīra mūtwe na gūthiī magūrū matheri warī ūndū wa kuonania kīeha na gūcakaya.

³¹ Na rīrī, Daudi nīamenyithītio atīrī, “Ahithofeli aarī hamwe na arīa maarī ndundu na Abisalomu.” Nī ūndū ūcio Daudi akīhooya atīrī, “Wee Jehova, garūra kīrīra kīa Ahithofeli, ūgītue ūrimū.”

³² Na rīrīa Daudi aakinyire gacūmbīrī ga kīrīma, harīa andū maahooyagīra Ngai-rī, Hushai ūrīa Mūariki aarī hau kūmūtūnga, atembūrangīte nguo yake ndaaya, na akeitīrīria tīri mūtwe. ³³ Nake Daudi akīmwīra atīrī, “Ūngīkorwo nīūgūthīi na nīi, ūgūtuika mūrigo harī nīi. ³⁴ No ūngīcooka itūūra-inī rīu inene na wīre Abisalomu atīrī, ‘Nīngūtuika ndungata yaku wee mūthamaki; ndīratūire ndī ndungata ya thoguo mbere iyo, no rīu ngūtuika ndungata yaku,’ hīndī iyo no ūndeithie gūthūkia mataaro ma Ahithofeli. ³⁵ Githī Zadoku na Abiatharu arīa athīnjīri-Ngai matiigūkorwo kūu hamwe nawe? Meerage ūndū o wothe ūngūigua nyūmba-inī ya mūthamaki. ³⁶ Ariū ao eerī, Ahimaazu mūrū wa Zadoku, na Jonathani mūrū wa Abiatharu marī kūu hamwe nao. Matūmage kūrī nīi na ūndū o wothe ūngūigua.”

³⁷ Nī ūndū ūcio Hushai mūrata wa Daudi agīcooka, na agīkinya Jerusalemu o rīrīa Abisalomu aatoonyaga itūūra rīu inene.

16

Daudi na Ziba

¹ Na rīrī, Daudi aakorirwo ahītūkīte gacūmbīrī ga kīrīma o hanini-rī, agīkora Ziba, ndungata ya Mefiboshethu, īmwetereire īmūtūnge. Aarī na ndigiri igīrī ciatandikītwo na igakuua mīgate magana meerī na imanjīka cia thabībū nyūmū igana rīmwe, na ikūmba igana cia ngūyū, o na mondo ya ndibei.

² Nake mūthamaki akūria Ziba atīrī, “Nī kī gītūmīte ūrehe indo ici?”

Nake Ziba agīcookia atīrī, “Ndigiri nī cia gūkuua andū a nyūmba ya mūthamaki, nayo mīgate na matunda nī cia kūrīo nī andū, nayo ndibei nīyakūnyuuo nī arīa mangīrwo nī hinya gūkū werū-inī.”

³ Mūthamaki agīcooka akīmūria atīrī, “Arī ha mūrū wa mūrū wa mwathi waku?”

Nake Ziba akiuga atīrī, “Aikarīte Jerusalemu, tondū areciiria atīrī, ‘Ūmūthī nyūmba ya Isiraēli nīkūnjookeria ūthamaki wa guka.’”

⁴ Nīngī mūthamaki akūria Ziba atīrī, “Indo ciothe iria iraarī cia Mefiboshethu kuuma rīu nī ciaku.”

Nake Ziba akiuga atīrī, “Nīndakwīnyīhīria; reke njītīkīrīke maitho-inī maku, wee mūthamaki, mwathi wakwa.”

Shimei Kūruma Daudi

⁵ Mūthamaki Daudi aakuhīrīria Bahurimu-rī, mūndū wa mūhīrīga wa nyūmba ya Saūlū agīka oimīte kuo. Nake eetagwo Shimei mūrū wa Gera; agīka akīrumanaga. ⁶ Agīkīria Daudi na anene othe a mūthamaki mahiga, o na gūtuika mbūtū ciothe cia ita na arangīri maarī mwena wa Daudi wa ūrīo na wa ūmotho. ⁷ Shimei akīrumana, akiuga atīrī, “Thīi na kūu, thīi na kūu, wee mūiti wa thakame, wee kīmaramari gīkī! ⁸ Jehova nīakūrīhīte, thakame yothe rīra wanaita ya nyūmba ya Saūlū, ūrīa wathanaga ithenya rīake. Jehova nīaneanīte ūthamaki kūrī mūrūguo Abisalomu. Wee nīukinyīrīrwo nī mwanangīko tondū ūrī mūiti wa thakame!”

9 Hīndī ĩyo Abishai mūrū wa Zeruia akĩuria mūthamaki atĩrī, “Nī kī kīratūma ngui ĩno nguū* ĩrume mūthamaki mwathi wakwa? Reke ninge mūrīmo ndīmūtīnie mūtwe.”

10 No mūthamaki akiuga atĩrī, “Tūnyīitanīire ūndū ūrīkū nī na inyuī, inyuī arīu a Zeruia? Angĩkorwo ararumana tondū Jehova nīamwīrīte atĩrī, ‘Ruma Daudi,’ nūū ūngīmūuria atĩrī, ‘Ūgwīka ūguo nīkī?’ ”

11 Nīngī Daudi akĩra Abishai na anene ake othe atĩrī, “Mūrū wakwa, ūrīa uumīte mūthīmo-inī wakwa, nīwe ūraageria kūnduta muoyo. Githī Mūbenjamīnī ūyū ndangīgīka makīria ma ūguo! Tiganai nake; rekei arumane, tondū Jehova nīwe ūmwīrīte eke ūguo. 12 Hihi no gūkorwo Jehova nīekuona thīna wakwa, na nīakandīha na wega nī ūndū wa irumi ĩci ndīrarumwo ūmūthī.”

13 Nī ūndū ūcio Daudi na andū ake magīthī na mbere magereire nīra nake Shimeī akagera mwena-inī wa kīrīma ang’ethanīire nao, agīthī akīrumanaga, na akīmūikagīria mahiga, na akamūminjagīria tīrī. 14 Nake mūthamaki na andū othe arīa maarī nake magīkinya kūrīa maathiaga manogeete. Na kūu nīkuo Daudi aahurūkīre, akīnogoka.

Ūtaaro wa Hushai na wa Ahithofeli

15 Hīndī ĩyo Abisalomu na andū othe a Isiraēli magīka Jerusalemu, na Ahithofeli agīkorwo hamwe nao. 16 Hīndī ĩyo Hushai ūrīa Mūariki, mūrata wa Daudi, agīthī kūrī Abisalomu, akīmwīra atĩrī, “Mūthamaki arotūra nginya tene! Mūthamaki arotūra nginya tene!”

17 Abisalomu akĩuria Hushai atĩrī, “Ūyū nīguo wendo ūrīa wonetie mūrata waku? Nī kī kīragiririe ūthī na mūrata waku?”

18 Nake Hushai akĩra Abisalomu atĩrī, “Aca, ūrīa ūthuurītwo nī Jehova, na agathuurwo nī andū aya, na agathuurwo nī andū othe a Isiraēli, nī ndī wake, na njikare nake. 19 Nīngī-rī, njagīrīrwo nīgūtungatīra ūū? Githī ndiagīrīrwo nī gūtungatīra mūrīū? O ta ūrīa ndaatungatīre thoguo, noguo ngūgūtungatīra.”

20 Abisalomu akĩra Ahithofeli atĩrī, “Tūhe ūtaaro waku. Twagīrīrwo nī gwīka atīa?”

21 Ahithofeli agīcookia atĩrī, “Koma na thuriya cia thoguo iria aatigire nīgeetha irorage gīkaro kīa mūthamaki. Hīndī ĩyo andū othe a Isiraēli nīmakaigua atī wee wīmūthūire biū nī thoguo, namo moko ma andū arīa othe ūrī nao nīmekūgīa hinya.” 22 Nī ūndū ūcio makīambīra Abisalomu hema nyūmba igūrū, nake agīkoma na thuriya cia ithe mbere ya andū othe a Isiraēli.

23 No rīrī, matukū-inī macio mataaro marīa Ahithofeli aaheanaga maahaanaga ta ma mūdū ūhooete kīrīra kūrī Ngai. Ūguo nīguo Daudi na Abisalomu mooyaga mataaro mothe ma Ahithofeli.

17

1 Ahithofeli akĩra Abisalomu atĩrī, “Reke thūure andū ngiri ikūmi na igīrī nīguo tūthī ūtukū o ro ūyū tūgakinyire Daudi. 2 Na ndīmūtharīkīre o ro rīu arī mūnogu na atarī na hinya. Ndīmūmakie, na andū arīa othe arīa marī hamwe nake moore. Njūrage o mūthamaki we wiki, 3 na hūdūre andū othe macooke kūrī we. Gīkuū kīa mūdū ūcio ūracaria gīgūcookia andū othe harīwe; gūtīrī mūdū ūkūgurara.” 4 Narīo ithugunda rīu rikīoneka rīrī rīega nī Abisalomu na athuuri othe a Isiraēli.

* 16:9 Gwīta mūdū ngui nguū warī ūndū wa kūnyarara mūdū biū.

⁵ No Abisalomu akiuga atĩrĩ, “Tũmanĩrai Hushai ũrĩa Mũariki o nake, nĩguo tũigue ũrĩa ekuuga.” ⁶ Na rĩrĩa Hushai ookire, Abisalomu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ahithofeli nĩaheanĩte mataaro maya. Nĩ wega twĩke ũguo aroiga? Angĩkorwo ti ũguo-rĩ, tũhe woni waku.”

⁷ Hushai agĩcookeria Abisalomu atĩrĩ, “Itaaro rĩrĩa Ahithofeli aheanĩte ti riega ihinda-inĩ rĩrĩ. ⁸ Wee nĩũũĩ thoguo na andũ ake; nĩ andũ njamba, na nĩ njamba ta nduba itunyĩtwo mwana wayo. Ningĩ thoguo arĩ na ũmenyo wa mbaara; ndarĩ hĩndĩ angĩraarania na mbũtũ cia ita. ⁹ O na rĩu ahithĩtwo ngurunga kana akahithwo handũ hangĩ. Angĩtharĩkĩra mbũtũ ciaku cia ita mbere-rĩ, ũrĩa wothe ũkaigua ũhoro ũcio akoiga atĩrĩ, ‘Mbũtũ cia ita cia Abisalomu nĩciũragĩtwo.’ ¹⁰ Hĩndĩ iyo o na mũthigari ũrĩa njamba, ũrĩa ngoro yake ihaana ta ngoro ya mũrũũthi-rĩ, nĩakarĩngĩka nĩ guoya, tondũ Isiraeli othe nĩmooĩ atĩ, thoguo nĩ njamba ya ita na atĩ andũ arĩa marĩ nake nĩ njamba.

¹¹ “Nĩ ũndũ ũcio ngũgũtaara atĩrĩ: Reke andũ othe a Isiraeli kuuma Dani nginya Birishiba, acio aingĩ mũno ta mũthanga wa hũgũrũrũ cia iria, moonganio othe macookanĩrĩre harĩwe, na wee mwene ũmatongorie magĩthĩi ita-inĩ. ¹² Hĩndĩ iyo nĩtũkaamũtharĩkĩra harĩa hothe tũngĩmuona, tũmũmbĩrĩre o ta ũrĩa ime rĩgũaga thĩ. Nĩgũkorwo we mwene o na kana mũndũ o na ũmwe wake gũtirĩ ũgaatigara muoyo. ¹³ O na ningĩ angĩgatoonya itũũra inene, andũ othe a Isiraeli makaarehe mĩhĩndo itũũra-inĩ rĩu, tũrĩkururie tũrĩtware gĩtuamba-inĩ, o nginya kwage gacunjĩ kario kangĩoneka.”

¹⁴ Nake Abisalomu na andũ othe a Isiraeli makiuga atĩrĩ, “Ūtaaro wa Hushai ũrĩa Mũariki nĩ mwega gũkĩra wa Ahithofeli.” Nĩgũkorwo Jehova nĩatũite atĩ nĩegũthũkia ũtaarani ũcio mwega wa Ahithofeli nĩgeetha arehithĩrie Abisalomu mwanangĩko.

¹⁵ Hushai akĩra Zadoku na Abiatharu, acio athĩnjĩri-Ngai, atĩrĩ, “Ahithofeli nĩataarĩte Abisalomu na athuuri a Isiraeli meeke ũna na ũna, no nĩ ndĩmataarĩte meke ũna na ũna. ¹⁶ Rĩu tũmana kũrĩ Daudi narua, ũmwĩre atĩrĩ, ‘Ūtukũ ũyũ menya ndũkaraare mariũko-inĩ kũu werũ-inĩ; ringa mũrĩmo na ndũkaage gwĩka ũguo, kwaga ũguo mũthamaki na arĩa othe arĩ nao nĩmekũniinwo.”

¹⁷ Jonathanĩ na Ahimaazu maikaraga Eni-Rogeli. Nayo ndungata ya mũrĩtu nĩyo yarĩ iĩthĩ ikamahe ũhoro ũcio, nao mathĩi makeere Mũthamaki Daudi, tondũ matĩngĩetĩkĩrĩre kuonwo magĩtoonya itũũra-inĩ rĩu inene. ¹⁸ No kamwana kanini nĩkamoniire na gakũira Abisalomu. Nĩ ũndũ ũcio andũ acio eerĩ makiumagara na ihenya magĩtoonya nyũmba ya mũndũ kũu Bahurimu. Nake aarĩ na gĩthima hau nja ya mũciĩ wake, nao makĩharũrũka thĩnĩ wakĩo. ¹⁹ Nake mũtumia wa mũndũ ũcio akĩoya kindũ gĩa kũhumbira, agĩgitambũrũkia igũrũ rĩa mũromo wa gĩthima, na akĩanĩka ngano igũrũ riakĩo. Na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wamenyire ũhoro ũcio.

²⁰ Na rĩrĩa andũ a Abisalomu mookire kũrĩ mũtumia ũcio kũu nyũmba gwake-rĩ, makĩmũuria atĩrĩ, “Ahimaazu na Jonathanĩ marĩ ha?”

Nake mũtumia ũcio akĩmacookeria atĩrĩ, “Maringire mũrĩmo ũũrĩa wa karũũ.” Nao andũ acio makĩmacaria no mationire mũndũ; nĩ ũndũ ũcio magĩcooka Jerusalemu.

²¹ Thuutha wa andũ acio gũthĩi, Jonathanĩ na Ahimaazu makiuma gĩthima-inĩ, na magĩtwarĩra Mũthamaki Daudi ũhoro ũcio. Makĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhaarĩrie ũringe rũũ o narua, Ahithofeli nĩ ataaranĩte ũna na ũna wa gũgũkĩrĩra.” ²² Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ othe arĩa marĩ nake

magũkĩra na makĩringa Rũũ rwa Jorodani. Na gũgĩkĩa gũtirĩ mũndũ ũtaaringĩte Rũũ rwa Jorodani.

²³ Na rĩria Ahithofeli onire atĩ mataaro make matiinarũmĩrĩrwo-rĩ, agĩtandĩka ndigiri yake, akĩnũka gwake mũciĩ itũũra-inĩ riake. Agĩthondeka maũndũ make, agĩcooka akĩũta. Nĩ ũndũ ũcio agĩkua na agĩthikwo mbĩrĩra-inĩ ya ithe.

²⁴ Daudi agĩthĩ Mahanaimu, nake Abisalomu akĩringa Rũũ rwa Jorodani hamwe na andũ othe a Isiraeli. ²⁵ Abisalomu nĩathuurĩte Amasa atuĩke mũnene wa mbũtũ cia ita ithenya rĩa Joabu. Amasa aarĩ mũriũ wa mũndũ wetagwo Jetheri, Mũisiraeli ũria wahikĩtie Abigaili, mwarĩ wa Nahashu, mwarĩ wa nyina na Zeruia nyina wa Joabu. ²⁶ Andũ a Isiraeli na Abisalomu maambĩte hema ciao bũrũri-inĩ wa Gileadi.

²⁷ Na rĩria Daudi aakinyire Mahanaimu, Shobi mũrũ wa Nahashu wa kuuma Raba kwa Aamoni, na Makiri mũrũ wa Amieli kuuma Lo-Debari, na Barizilai ũria Mũgileadi kuuma Rogelimu ²⁸ makĩrehe indo cia gũkomera, na mbakũri, na indo cia rĩũmba. Ningĩ makĩrehe ngano na cairi, na mũtu na ngano hĩhie, na mboco na ndengũ, ²⁹ na ũũkĩ na ngorono, na ng'ondũ na maguta mamata ma iria rĩa ng'ombe, nĩgeetha Daudi na andũ ake marĩe. Tondũ moigire atĩrĩ, "Andũ aya nĩahũutu, na makanoga, na makanyootera gũkũ werũ-inĩ."

18

Gĩkuũ kĩa Abisalomu

¹ Na rĩrĩ, Daudi akĩũngania andũ arĩa maarĩ nake, na agĩthuura anene a gwatha thigari ngiri ngiri na a gwatha thigari igana igana. ² Daudi agĩtũma mbũtũ icio cia ita ita ihũ ikarũe, gĩcunjĩ gĩa ithatũ giathagwo nĩ Joabu, na gĩcunjĩ gĩa ithatũ giathagwo nĩ Abishai mũrũ wa nyina na Joabu, mũrũ wa Zeruia, na gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithatũ gĩgaathwo nĩ Itai ũria Mũgiiti. Nake mũthamaki akĩra mbũtũ icio cia ita atĩrĩ, "Ti-itherũ nĩ mwene nĩngumagarania na inyuĩ."

³ No andũ acio makĩmwĩra atĩrĩ, "Wee ndũgũthĩ; tũngĩgaakĩrio hinya tũũre-rĩ, matingĩrũmbũiya ũhoru witũ. O na nuthu iitũ ingĩkua-rĩ, matingĩrũmbũiya ũhoru ũcio; no wee ũrĩ bata gũkĩra andũ ngiri ikũmi aitũ. Rĩu nĩ kaba ũtũteithĩrĩrie ũrĩ gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩ inene."

⁴ Nake mũthamaki agĩcooka atĩrĩ, "Nĩ ngwĩka ũria wothe mũkuona kwagĩrĩre."

Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akĩrũgama kĩhingo-inĩ rĩrĩa andũ acio othe moimagaraga marĩ ikundi cia andũ igana igana, na cia ngiri ngiri. ⁵ Mũthamaki agĩatha Joabu, na Abishai, na Itai, akĩmeera atĩrĩ, "Menyererai mwanake ũcio ũgwĩtwo Abisalomu nĩ ũndũ wakwa." Nacio mbũtũ ciothe cia ita nĩciaigire mũthamaki akĩheana watho nĩ ũndũ wa Abisalomu kũrĩ o ũmwe wa anene a mbũtũ cia ita.

⁶ Mbũtũ icio cia ita ikĩerekera werũ-inĩ ikarũe na Isiraeli, nayo mbaara ikĩrũrwo mũtitũ-inĩ wa Efraimu. ⁷ Kũu nĩkuo mbũtũ cia ita cia Isiraeli ciatooreirio nĩ andũ a Daudi. Nao arĩa maakuire mũthenya ũcio maarĩ aingĩ mũno, maarĩ andũ ngiri mũrongo iĩrĩ. ⁸ Mbaara ikĩharunjũka bũrũri wothe, naguo mũtitũ ũkĩniina andũ aingĩ mũthenya ũcio gũkĩra arĩa maanĩnirwo nĩ rũhiũ rwa njora.

⁹ Nake Abisalomu agĩcemia na andũ a Daudi. Nake aahaicĩte nyũmbũ yake, na rĩria nyũmbũ yathĩiagĩra rungu rwa hong'e ndumanu cia mũgandi mũnene, mũtwe wa Abisalomu ũkĩhata mũtĩ-inĩ. Nake agĩtigwo acunjuurĩte rĩera-inĩ, nayo nyũmbũ irĩa aahaicĩte igĩthĩ o na mbere.

10 Hīndī ĩrĩa mūndū ūmwe wao onire ūguo, akĩra Joabu atĩrĩ, “Nĩndona Abisalomu acunjuurĩte mūtĩ-inĩ wa mūgandi.”

11 Joabu akĩra mūndū ūrĩa wamwĩrĩre ūguo atĩrĩ, “Atĩ kĩĩ! Nĩwamuona? Nĩ kĩĩ kĩagĩria ūmūgũthe agwe thĩ o ro hau? Nĩngĩakũhe cekerĩ ikũmi cia betha,* na mũcĩbi wa mūndū njamba.”

12 No mūndū ūcio agĩcookĩa atĩrĩ, “O na ingĩhimĩrwo cekerĩ ngĩrĩ ĩmwe† njĩkĩrĩrwo guoko, ndingĩtambũrũkĩria mūrũ wa mũthamaki guoko ndĩmwĩke ūuru. Mũthamaki aagwathire wee, na Abishai, na ĩtai tũkĩguaga, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Menyererai mwanake ūcio ūgwĩtwo Abisalomu nĩ ūndũ wakwa.’ 13 Na ingĩtwarĩĩrie muoyo wakwa thĩna-inĩ, na tondũ gũtĩrĩ ūndũ ūhithagwo mũthamaki, no wieherie ūndiganĩrie.”

14 Joabu akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndigũte mahinda nĩ ūndũ waku.” Nĩ ūndũ ūcio akĩoya matimũ matatũ, agĩthĩ, akĩmũtheeca namo ngoro Abisalomu arĩ o muoyo hau mūtĩ-inĩ wa mūgandi-inĩ ūcio. 15 Nao andũ ikũmi arĩa maakuuagĩra Joabu indo cia mbaara makĩrigiicĩria Abisalomu, makĩmũhũra, makĩmũuraga.

16 Hīndī ĩyo Joabu akĩhuha karumbeta, nacio mbũtũ cia ita igĩtiga gũteng’eria andũ a Isiraeli, tondũ Joabu nĩacirũgamĩrie. 17 Nao makĩoya Abisalomu, makĩmũikĩria irima inene kũu mũtitũ, na makĩũmba hĩba nene ya mahiga igũrũ rĩake. Hīndī ĩyo andũ othe a Isiraeli makĩũrĩra kwao mĩcĩ.

18 Hīndī ĩrĩa aarĩ muoyo, Abisalomu nĩeyakĩire gĩtugĩ agĩkĩhaanda Gĩtuamba-inĩ kĩa Mũthamaki kĩrĩ gĩa kĩrĩrikano gĩake, tondũ eeciĩrĩtie atĩrĩ, “Nĩ ndĩrĩ na kahĩ kangĩtũũria rĩtwa rĩakwa.” Agĩta gĩtugĩ kũu rĩtwa rĩake, nakĩo gĩtagwo Gĩtugĩ kĩa Abisalomu nginya ūmũthĩ.

Daudi Gũcakaya

19 Na rĩrĩ, Ahimaazu mūrũ wa Zadoku akiuga atĩrĩ, “Reke hanyũke ngatwarĩre mũthamaki ūhoru atĩ Jehova nĩamũhonoketie kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciake.”

20 Joabu akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee tiwe wagĩrĩrwo nĩ gũtwara ūhoru ūcio ūmũthĩ. Reke ūgaatwara ūhoru ihinda rĩngĩ, no ndũgwĩka ūguo ūmũthĩ, tondũ mūrũ wa mũthamaki nĩakuĩte.”

21 Hīndī ĩyo Joabu akĩra Mũkushi ūmwe atĩrĩ, “Thĩ ūkeere mũthamaki ūrĩa wonete.” Mũkushi ūcio akĩnamĩrĩra mbere ya Joabu na akĩhanyũka agĩthĩ.

22 Ahimaazu mūrũ wa Zadoku akĩra Joabu rĩngĩ atĩrĩ, “O ūrĩa kũrĩtũka, reke nũmĩrĩre Mũkushi ūcio.”

No Joabu agĩcookĩa atĩrĩ, “Mūrũ wakwa, ūkwenda gũthĩ nĩkĩ? Wee ndũrĩ na ūhoru ūrĩa ūngĩheerwo kĩheo.”

23 Nake akiuga atĩrĩ, “O ūrĩa kũrĩtũka, nĩngwenda kũhanyũka.”

Nĩ ūndũ ūcio Joabu akiuga atĩrĩ, “Kĩhanyũke!” Hīndī ĩyo Ahimaazu akĩhanyũka agereire werũ-inĩ, akĩhĩtũka Mũkushi.

24 Daudi aakairĩte thĩ gatagatĩ ga kĩhingo kĩa na thĩnĩ na kĩa njarĩ, mũrangĩrĩ agĩthĩ kĩhingo-igũrũ agereire rũthingo-inĩ. Na rĩrĩa aacũthĩrĩrie nja, akĩona mūndũ ahanyũkĩte arĩ o wiki. 25 Nake mũrangĩrĩ agĩta mũthamaki na akĩmũmenyithia ūhoru ūcio.

Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Akorwo arĩ wiki, akĩrĩ na ūhoru mwega.” Nake mūndũ ūcio agĩkuhĩrĩria o gũkuhĩrĩria.

26 Nĩngĩ mũrangĩrĩ akĩona mūndũ ūngĩ ahanyũkĩte, agĩta mũrangĩrĩ wa kĩhingo, akĩmwĩra atĩrĩ, “Atĩrĩ, mūndũ ūngĩ ahanyũkĩte arĩ o wiki!”

* 18:11 nĩ ta giramu 110 † 18:12 nĩ ta kilo 11

Nake mūthamaki akiuga atīrī, “No nginya o nake akorwo ararehe ūhoro mwega.”

²⁷ Mūrangīrī akiuga atīrī, “Ndīrona mūdū ūcio wa mbere akīhanyūka ta Ahimaazu mūrū wa Zadoku.”

Mūthamaki akiuga atīrī, “Ūcio nī mūdū mwega, arooka arī na ūhoro mwega.”

²⁸ Ningī Ahimaazu agīta mūthamaki, akīmwīra atīrī, “Gūtīrī na ūūru!” Akīnamīrīra mbere ya mūthamaki aturumithītie ūthiū thī, akiuga atīrī, “Jehova Ngai waku arogoocwo! Nīaneanīte andū arīa maatambūrūkītie moko mookīrīre mūthamaki mwathi wakwa.”

²⁹ Nake mūthamaki akīūria atīrī, “Mwanake ūcio ti Abisalomu arī o thayū?”

Nake Ahimaazu agīcookia atīrī, “Nīnyonire kīrigiicano kīnene rīrīa Joabu ekwendaga gūtūma ndungata ya mūthamaki o na nīi, ndungata yaku, no ndinamenya kiuma gīa kīi.”

³⁰ Nake mūthamaki akiuga atīrī, “Rūgama haha mwena-inī weterere.” Nī ūndū ūcio agīthīi mwena-inī, akīrūgama ho.

³¹ Hīndī iyo Mūkushi agīkinya, akiuga atīrī, “Mūthamaki mwathi wakwa, ta igua ūhoro ūyū mwega! Jehova nīakūhonoketie ūmūthī kuuma kūrī arīa maragūūkīrīre.”

³² Mūthamaki akīūria Mūkushi atīrī, “Mwanake ūria ti Abisalomu arī o thayū?”

Mūkushi akīmūcookeria atīrī, “Thū ciothe cia mūthamaki mwathi wakwa, na andū arīa othe mangīūkīra makūgere ngero marotūika ta mwanake ūcio.”

³³ Mūthamaki akīinaina. Akīhaica, agīthīi nyūmba ya igūrū ya kīhingo-inī, akīrīra. Agīthīi akiugaga atīrī, “Ūūi mūrū wakwa Abisalomu! Mūrū wakwa, mūrū wakwa Abisalomu! Naarī korwo nī nīi ndīrakuire handū haku, ūūi mūrū wakwa, mūrū wakwa!”

19

¹ Nake Joabu akīrwo atīrī, “Mūthamaki nīararīra agīcakayagīra Abisalomu.” ² Naguo ūhootani wa mūthenya ūcio wa mbūtū cia ita ciothe ūkīgarūrūka, ūgītūika macakaya, tondū mūthenya ūcio mbūtū cia ita nīciaiguire gūkīrwo atīrī, “Mūthamaki arī na kīeha nī ūndū wa mūrūiū.”

³ Mūthenya ūcio andū magīcooka itūūra-inī inene na hitho, o ta ūria andū macookaga na hitho maconokete rīrīa moorīte kuuma mbaara-inī. ⁴ Nake mūthamaki akīhumbīra ūthiū, akīrīra na mūgambo mūnene akiugaga atīrī, “Ūūi Abisalomu, mūrū wakwa! Ūūi Abisalomu, mūrū wakwa, mūrū wakwa!”

⁵ Hīndī iyo Joabu agītoonya nyūmba kūrī mūthamaki, akīmwīra atīrī, “Ūmūthī nūconorithītie andū aku othe, arīa marīkītie kūhonokia muoyo waku, na mīoyo ya arīū aku na ya airītu aku, na mīoyo ya atumia aku o na ya thuriya ciaku. ⁶ Wee wendete arīa magūthūire, na ūkamena arīa makwendete. Ūmūthī nīwonanītie biū atī ndūrī bata na anene a mbūtū cia ita o na andū ao. Nīi nguona atī wee gīkeno gīaku kīngīrī rīrīa Abisalomu angīrī muoyo ūmūthī na ithuothe tūkorwo tūkuite. ⁷ Rīu ūkīra ūthīi ūkoomīrīrie andū aku ūmekīre hinya. Nīi ngwīhīta na rītwa rīa Jehova atī aakorwo ndūkuuma ūthīi gūtanatuka, gūtīrī mūdū o na ūmwe ūgūkorwo mwena waku. Ūndū ūyū ūgūtūika mūrū kūrī we gūkīra maūdū mothe mooru marīa managūkora kuuma ūrī mūnini nginya rīu.”

⁸ Nĩ ūndũ ūcio mũthamaki agĩũkĩra, agĩkarĩra gĩtĩ gĩake kĩhingo-inĩ. Hĩndĩ ĩrĩa andũ meerirwo atĩrĩ, “Mũthamaki aikarĩte kĩhingo-inĩ,” othe magĩũka mbere yake.

Daudi Gũcooka Jerusalemu

Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli nĩmoorĩte magacooka kwao mĩcĩ. ⁹ Mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli, andũ othe maakararanagia makoiga atĩrĩ, “Mũthamaki nĩwe watũkũũrĩre kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciitũ; nĩwe watũhonokĩrie kuuma guoko-inĩ kwa Afilisti. No rĩu nĩorĩte akoima bũrũri-inĩ akĩũrĩra Abisalomu; ¹⁰ nake Abisalomu ūrĩa twaitĩrĩrĩre maguta atũthamakĩre-rĩ, nĩakũĩrĩre mbaara-inĩ. Nĩ ūndũ ūcio mwgĩte kwaria ūhoru wa gũcookia mũthamaki nĩkĩ?”

¹¹ Mũthamaki Daudi nĩatũmanire kũrĩ Zadoku na Abiatharu, athĩnjĩri-Ngai, makeerwo atĩrĩ, “Ūriai athuuri a Juda atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩgũtũma mũrigie thuutha harĩ gũcookia mũthamaki nyũmba-inĩ yake ya ūthamaki, kuona atĩ ūrĩa kũraario Isiraeli guothe nĩgũkinyĩre mũthamaki kũrĩa aikaraga? ¹² Inyuĩ mũrĩ ariũ a baba, tũrĩ a mũthiimo ūmwe, na thakame ĩmwe. Nĩ kĩ kĩngĩtũma mũtuĩke a kũrigia thuutha kũinũkia mũthamaki?’ ¹³ Ningĩ mwĩre Amasa atĩrĩ, ‘Githĩ wee ndũrĩ wa mũthiimo wakwa, na thakame yakwa? Ngai arothũũra o na anjĩke ūũru makĩria, angĩkorwo kuuma rĩu gũthĩĩ na mbere wee tiwe ūgũtuĩka mũnene wa mbũtũ ciakwa cia ita ithenya rĩa Joabu.’”

¹⁴ Nake mũthamaki akĩguucĩrĩria ngoro cia andũ othe a Juda ta ciarĩ ngoro ya mũndũ ūmwe. Nao magĩtũmana kũrĩ mũthamaki, makiuga atĩrĩ, “Cooka, wee hamwe na andũ aku othe.” ¹⁵ Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩcooka agĩthĩĩ agĩkina Jorodani.

Na rĩrĩ, andũ a Juda nĩmookĩte Giligali nĩguo matũnge mũthamaki mamũringie Rũũĩ rwa Jorodani. ¹⁶ Nake Shimei mũrũ wa Gera, Mũbenjamini kuuma Bahurimu, agĩkũrũka na ihenya marĩ na andũ a Juda nĩguo magatũnge Mũthamaki Daudi. ¹⁷ Nake aarĩ na andũ a Benjamini ngiri ĩmwe, o hamwe na Ziba ndungata ya mũcĩĩ wa Saũlũ, na ariũ ake ikũmi na atano, na ndungata mĩrongo ĩrĩ. Nao makĩhanyũka nginya Rũũĩ rwa Jorodani harĩa mũthamaki aarĩ. ¹⁸ Makĩringĩra iriũko-inĩ nĩguo maringie andũ a nyũmba ya mũthamaki na meeke o ūrĩa angĩenda.

Hĩndĩ ĩrĩa Shimei mũrũ wa Gera aaringire Rũũĩ rwa Jorodani akĩgũithia thĩ mbere ya mũthamaki, ¹⁹ na akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩ atige kũndua mwĩhia. Tĩga kũririkana ūrĩa ndungata yaku yekire mahĩtia mũthenya ūrĩa mũthamaki mwathi wakwa oimire Jerusalemu. Mũthamaki nĩatige kũiga ūhoru ūcio meciiria-inĩ make. ²⁰ Nĩgũkorwo nĩ ndungata yaku nĩnjũũ atĩ nĩnjĩhĩtie, no ūmũthĩ nĩndoka haha ndĩ mũndũ wa mbere wa nyũmba yothe ya andũ a Jusufu; ndaikũrũka njũke ndũnge mũthamaki mwathi wakwa.”

²¹ Ningĩ Abishai mũrũ wa Zeruia akiuga atĩrĩ, “Githĩ Shimei ndagĩrĩre nĩ kũũragwo nĩ ūndũ wa ūrĩa ekĩte? Nĩarumire mũitĩrĩre maguta wa Jehova.”

²² Nake Daudi agĩcookia atĩrĩ, “Tũnyĩitanĩre ūndũ ūrĩkũ na inyuĩ, inyuĩ ariũ a Zeruia? Ūmũthĩ nĩguo mũgũtuĩka thũ ciakwa! No kũhoteke mũndũ o na ūrĩkũ ooragwo thĩnĩ wa Isiraeli ūmũthĩ? Githĩ nĩ ndikũũ atĩ ūmũthĩ nĩ nĩ mũthamaki wa Isiraeli?” ²³ Nĩ ūndũ ūcio mũthamaki akĩra Shimei atĩrĩ, “Wee ndũgũkua.” Nake mũthamaki akĩmũhe ūhoru ūcio na mwĩhĩta.

²⁴ Na rĩrĩ, Mefiboshethu, mwana wa mũriũ wa Saũlũ, o nake nĩaikũrũkire agĩthĩĩ gũtũnga mũthamaki. Nake ndethambĩte magũrũ

kana akenja nderu, o na kana akahūūra nguo ciake kuuma mūthenya ūria mūthamaki aathiire nginya mūthenya ūria aacookire arī na thayū.

²⁵ Rīria oomire Jerusalemu agatūnge mūthamaki, mūthamaki akīmūūria atīrī, “Mefiboshethu, nī kīi kīagiririe ūthīi na nīi?”

²⁶ Nake akiuga atīrī, “Mūthamaki mwathi wakwa, nīgūkorwo nī ndungata yaku ndī mwonju, ‘Ndoigire atīrī, nīngūgīrīra ndigiri yakwa matandiko na ndīmīhaice, nīguo hote gūthīi na mūthamaki’. No Ziba ndungata yakwa akīngunyanīra. ²⁷ Na nīacambītie ndungata yaku kūrī mūthamaki mwathi wakwa. Mwathi wakwa mūthamaki ahaana ta mūrāika wa Ngai; nī ūndū ūcio ūka ūria ūkuona kwagīrīre. ²⁸ Njiaro ciothe cia guka ciagīrīrwo nī kūrāgwō nī mūthamaki mwathi wakwa. No wee nīwaheire ndungata yaku handū na arīa marīagīra metha-inī yaku. Nī ūndū ūcio ndī na kīhooito kīrīkū gīa gūgūkaīra rīngī mūthamaki wakwa?”

²⁹ Mūthamaki akīmwīra atīrī, “Nī kīi kīngītūma warie makīria ma ūguo? Ndaathana atī wee na Ziba mūgayane mūgūnda.”

³⁰ Mefiboshethu akīra mūthamaki atīrī, “Reke oe mīgūnda yothe, kuona atī wee mwathi wakwa nīūcookete mūciī na thayū.”

³¹ Ningī Barizilai, ūria Mūgileadi agīkūrūka kuuma Rogelimu akaringe Rūūi rwa Jorodani me hamwe na mūthamaki, na amumagarie njīra-inī ya kuuma kūu. ³² Na rīrī, Barizilai aarī mūthuuri mūkūrū mūno wa mīaka mīrongo īnana. Nīwe waheaga mūthamaki irio hīndī ūria aikarīte Mahanaimu, tondū aarī mūdū mūtongu mūno. ³³ Nake mūthamaki akīra Barizilai atīrī, “Nītūringe mūrīmo nawe, tūthīi ūikare hamwe na nī Jerusalemu, na nīndīrīkūheaga irio.”

³⁴ Nowe Barizilai agīcookeria mūthamaki atīrī, “Nī mīaka īngī ūgana atīa nī ngūtūūra muoyo nīguo nyambate thīi Jerusalemu hamwe na mūthamaki? ³⁵ Rīu ndī na ūkūrū wa mīaka mīrongo īnana. No menye ūtiganu wa ūndū mwega na mūūru? Ndungata yaku yahota gūcama kīria īrarīa na kīria īranyua? No hote kūguwa mīgambo ya arūme na ya andū-a-nja makīina? Nī kīi kīngītūma ndungata yaku itūike mūrigo ūngī kūrī mūthamaki mwathi wakwa? ³⁶ Ndungata yaku nīkūrīnga Rūūi rwa Jorodani hamwe na mūthamaki handū ha itīna inini, no nī kīi kīngītūma mūthamaki andīhe nī na njīra īyo? ³⁷ Reke ndungata yaku īcooke, nīgeetha ngaakuīra itūūra-inī rīakwa hakuhī na mbīrīra ya baba na maitū. No rīrī, ndungata yaku Kimuhamu nīringe hamwe na mūthamaki mwathi wakwa. Mūke o ūria ūkuona kwagīrīre.”

³⁸ Mūthamaki akiuga atīrī, “Kimuhamu nīekūrīnga hamwe na nīi, na nīngūmwīka o ūria ūngīona kwagīrīre. Na ūria wothe ūngīenda kuuma kūrī nīi nī ngūgwīkīra.”

³⁹ Nī ūndū ūcio andū othe makīringa Rūūi rwa Jorodani, nake mūthamaki agīcooka akīringa. Mūthamaki akīmumunya Barizilai na akīmūrathima, nake Barizilai agīcooka gwake mūciī.

⁴⁰ Rīria mūthamaki aaringire mūrīmo agīkinya Giligali, Kimuhamu akīringa hamwe nake. Nacio mbūtū ciothe cia ita cia Juda na nuthu ya mbūtū cia ita cia Isiraēli ikīringia mūthamaki.

⁴¹ Thuutha wa kahinda kanini andū othe a Isiraēli nīmookaga kūrī mūthamaki makāmwīra atīrī, “Nī kīi gīatūmire arīū a baba, andū a Juda, matūtunye mūthamaki na wara, na mamūcookie nyūmba yake kuuma mūrīmo wa Jorodani, hamwe na andū ake othe?”

⁴² Andū othe a Juda magīcookeria andū a Isiraēli atīrī, “Twekire ūguo tondū mūthamaki nī wa nyūmba iitū. Nī kīi gīgūtūma mūrakarīo nī

ūhoro ūcio? Nī irio tūrīte cia mūthamaki? Nī harī kīndū twīyoeire ithuī ene?"

⁴³ Ningī andū a Isiraeli magīcookeria andū a Juda atīrī, "Ithuī tūrī na icunī ikūmi kūrī mūthamaki, na hamwe na ūguo-rī, tūrī na kīhooote gīa gūtuka a Daudi gūkira inyuī. Nī ūndū ūcio nī kī gīgūtūma mūtūmene? Githī ti ithuī twarī a mbere kwaria ūhoro wa gūcookia mūthamaki witū?"

No andū a Juda magīcookia marī na ūuru mūingī mūno o na gūkira andū a Isiraeli.

20

Sheba Kūremera Daudi

¹ Na rīrī, kwarī mūdū wa ngūī wetagwo Sheba mūrū wa Bikiri, Mūbenjamini, nake agīkorwo aarī hau. Akīhuha karumbeta, akīanīrīra, akiuga atīrī,

"Ithuī tūtīrī na igai harī Daudi,

tūtīrī na handū harī mūrū wa Jesii!

O mūdū nīacooke hema-inī yake, inyuī andū a Isiraeli!"

² Nī ūndū ūcio andū othe a Isiraeli magītiganīria Daudi, makīrūmīrīra Sheba mūrū wa Bikiri. No andū a Juda makīrūmīrīra mūthamaki wao kuuma Jorodani nginya Jerusalemu.

³ Rīrīa Daudi aacookire gīkaro kīa nyūmba yake ya ūthamaki kūu Jerusalemu-rī, akīoya thuriya iria ikūmi aatigite imenyagīrīre nyūmba ya ūthamaki, makīgwo nyūmba marangagīrwo. Nīamaheaga irio, no ndaakomire nao. Maatūūruga marī ahingīre na matarīi ta atumia a ndigwa nginya mūthenya wa gūkua.

⁴ Nake mūthamaki akīra Amasa atīrī, "Tūmanīra andū a Juda moke kūrī nī mūira wa matukū matatū mataanathira, nawe mwene ūgaakorwo ho." ⁵ No rīrīa Amasa aathiire gwīta andū a Juda, agīkara ihinda iraaya kūrī rīrīa mūthamaki aamwīrite.

⁶ Daudi akīra Abishai atīrī, "Rīu Sheba mūrū wa Bikiri nīegūtūgera ngero nene kūrī iria twagerirwo nī Abisalomu. Oya andū a mwathi waku mūmūteng'erie, kwaga ūguo aahota kuona matūūra mairigīre oorīre kuo, na ithuī twage kūmuona." ⁷ Nī ūndū ūcio andū a Joabu, na Akerethi, na Apelethi, na njamba ciothe iria ciarī hinya makiumagara matongoretio nī Abishai. Nao magīthīi moimīte Jerusalemu, mateng'eretie Sheba mūrū wa Bikiri.

⁸ Rīrīa maarī ihiga-inī rīrīa inene kūu Gibeoni, Amasa agīuka kūmatūnga. Joabu eehumbīte nguo ciake cia mbaara, na akehōtora mūcibi na rūhiū rūrī njora thīnī. Rīrīa aathiire mbere, rūhiū rūu rūkiama njora-inī.

⁹ Joabu akīra Amasa atīrī, "Ūrī mwega, mūrū wa baba?" Hīndī iyo Joabu akīnyiita Amasa nderu na guoko gwake kwa ūrīo nīguo amūmumunye. ¹⁰ Amasa ndaatindanīrīre na rūhiū rūrīa Joabu aanyiitite na guoko, nake Joabu akīmūtheeca nda naruo, namo mara make makūma makīgūa thī, na ndaigana kūmūtheeca rīngī, nake Amasa agīkua. Ningī Joabu na mūrū wa nyina Abishai magīteng'eria Sheba mūrū wa Bikiri.

¹¹ Ūmwe wa andū a Joabu akīrūgama mwena-inī wa Amasa, akiuga atīrī, "Mūdū ūrīa wothe ūrī mwena wa Joabu na mwena wa Daudi, nīarūmīrīre Joabu!" ¹² Nake Amasa eegaragaragia thakame-inī yake arī njīra gatagatī, nake mūdū ūcio akiona atī mbūtū ciothe cia ita nīciarūgamaga hau. Rīrīa aamenyire atī o mūdū aakinyaga harī Amasa akarūgama-rī, akīmūkururia kuuma njīra-inī, akīmūiga gīthaka-inī, na

akīmūhumbīra na nguo. ¹³ Amasa aarīkia kweherio nīra-inī, andū othe makīrūmīra Joabu, magīteng'eria Sheba mūrū wa Bikiri.

¹⁴ Sheba akīhītūkīra mīhīrīga-inī yothe ya Isiraēli, agīkina Abeli-Bethi-Maaka, akīhītūkīra būrūri-ini wothe wa Aberi, arīa moonganire hamwe na makīmūrūmīra. ¹⁵ Nacio mbūtū ciothe cia ita hamwe na Joabu igūka na ikīrigiicīra Sheba kū Abeli-Bethi-Maaka. Magīthondeka kīhumbu gīa tūrī kūrigania na itūūra, nakīo gīkīambatio nginya rūthingo rwa na nja rwa ūgītīri wa itūūra. Na rīrīa maahūūruga rūthingo nīguo marūmomore-rī, ¹⁶ mūdū-wa-nja ūmwe mūgī agītana arī thīnī wa itūūra rū, akiuga atīrī, "Ta thikīrīria! Ta thikīrīria! Irāi Joabu oke haha nīguo njarie nake." ¹⁷ Nake agīthīi erekeire harī we; nake mūdū-wa-nja ūcio akīmūria atīrī, "Wee nīwe Joabu?"

Nake agīcookia atīrī, "I nī nīi."

Nake akiuga atīrī, "Gīthikīrīrie ūria ndungata yaku ikuuga."

Nake akiuga atīrī, "Nī thikīrīrie."

¹⁸ Mūdū-wa-nja ūcio agīthīi na mbere kwaria, akiuga atīrī, "Tene-rī, ciugo ici nīciaragio, gūkeerwo atīrī 'Andū makaahooyaga kīrīra kū Abeli.' Naguo ūhorō ūgaathīrīra kuo. ¹⁹ Ithū-rī, tūrī andū a thayū na ehokeku thīnī wa Isiraēli. Wee ūrageria kwananga itūūra rīrī, na nīrīo nyina wa Isiraēli. Nī kī gīgūtūma wende kūniina igai rīa Jehova?"

²⁰ Joabu agīcookia atīrī, "Ūhorō ūcio ūrondaihīrīria! Ūhorō wa kūniina na kwananga ūrondaihīrīria! ²¹ Ūguo tīguo ūhorō ūtariī. Mūdū wītagwo Sheba mūrū wa Bikiri, kuuma būrūri ūria ūrī irīma wa Efrāimu, nīarīkītie kwambararia guoko ookīrīre mūthamaki, ookīrīre Daudi. Tūnengerei mūdū ūcio ūmwe tu, na nīngūtigana na itūūra rīrī."

Mūdū-wa-nja ūcio akīra Joabu atīrī, "Nīūgūkīrio mūtwe wake kuuma rūthingo-inī."

²² Hīndī iyo mūtumia ūcio agīthīi kūrī andū othe arī na mataaro macio make ma ūgī, nao magītīnia mūtwe wa Sheba mūrū wa Bikiri, makīūkīria Joabu. Nī ūndū ūcio Joabu akīhuha karumbeta, nao andū ake makīharagana kuuma itūūra-inī, o mūdū agīcooka gwake mūciī. Nake Joabu agīcooka kūrī mūthamaki kū Jerusalemu.

²³ Joabu nīwe warī mūnene wa mbūtū ciothe cia ita cia Isiraēli; nake Benaia mūrū wa Jehoiada aarī mūnene wa Akerethi, o na Apelethi;

²⁴ Adoniramū aarī mūtongoria wa kūrutithia wīra wa hinya; nake Jehoshafatu mūrū wa Ahiludu nīwe warī mwandīki wa maūdū ma ihinda rū; ²⁵ nake Sheva nīwe warī mwandīki-marūa; Zadoku na Abiatharu maarī athīnjīri-Ngai; ²⁶ nake Ira, ūria Mūnjairi, aarī mūthīnjīri-Ngai wa Daudi.

21

Andū a Gibeoni Kūrīhīrio

¹ Na rīrī, hīndī ya wathani wa Daudi, nī kwagīire na ng'aragu ya mīaka itatū irūmanīrīre; nī ūndū ūcio Daudi agītūria ūhorō harī Jehova. Nake Jehova akiuga atīrī, "Ūndū ūyū ūrekīka nī ūndū wa Saūlū o na ūndū wa nyūmba yake irīa yaitithagia thakame; nī ūndū wa ūria ooragire andū a Gibeoni."

² Nake mūthamaki agītā andū a Gibeoni akīaria nao. (Na rīrī, andū acio a Gibeoni matiarī amwe na Isiraēli no maarī matigari ma Aamori; no andū a Isiraēli nīmehītīte atī matikamooraga, no Saūlū nī ūndū wa kīyo kīria aarī nakīo nī ūndū wa Isiraēli na Juda nīageririe kūmaniina.) ³ Nake

Daudi akīūria andū acio a Gibeoni atīrī, “Mūngiēnda ndīmwikire atīa? Nī undū ūrikū ingīka tūiguane nīguo mūrathime igai rīa Jehova?”

⁴ Nao andū a Gibeoni makīmūcookeria atīrī, “Tūtiagīrīrwo nī kūria tūheho betha kana thahabu kuuma kūrī Saūlū, kana nyūmba yake, o na tūtīrī na kīhooto gīa kūūraga mūdū o na ūmwe thīnī wa Isiraeli.”

Daudi akīmooria atīrī, “Nīatīa mūngiēnda ndīmwikire?”

⁵ Nao magīcookeria mūthamaki atīrī, “Ha ūhoro wa mūdū ūria watūniinire na agītūciirira ūuru nīgeetha tūthire, nīguo tūtīkagiē na handū o na ha thīnī wa Isiraeli-rī, ⁶ reke tūneo arūme mūgwanja a njiaro ciake nīgeetha mooragwo na naganio mbere ya Jehova kūu Gibe a ya Saūlū, ūria mūthūure wa Jehova.”

Nī undū ūcio mūthamaki akiuga atīrī, “Nīngūmaneana kūrī inyuī.”

⁷ Na rīrī, mūthamaki akīhonokia Mefiboshethu mūrū wa Jonathani, mūrū wa Saūlū, nī undū wa mwīhītwā ūria Daudi na Jonathani mūrū wa Saūlū meehītanīre mbere ya Jehova. ⁸ No mūthamaki agīkuua Arimoni na Mefiboshethu, ariū acio eerī a Aia, mwarī wa Rizipa, ariā aaciarīre Saūlū, hamwe na ariū atano a Merabu mwarī wa Saūlū, ariā aaciarīre Adirieli mūrū wa Barizilai ūria Mūmeholathu; ⁹ Nake akīmaneana kūrī Gibeoni, ariā maamoorage na makīmaaragania kīrīma-inī mbere ya Jehova. Acio othe mūgwanja maagūire hamwe; mooragirwo hīndī ya matukū ma kīambīrīria kīa magetha, o rīria magetha ma cairi maambagīrīria.

¹⁰ Rizipa mwarī wa Aia akīoya nguo ya ikūnia, na akīmīara hau ihiga igūrū. Kuuma kīambīrīria kīa magetha nginya rīria mbura yoirīre mūrī iyo, ndaarekire ciimba ocio ihutio nī nyoni cia rīera-inī mūthenya, kana ihutio nī nyamū cia gīthaka ūtukū. ¹¹ Hīndī ūria Daudi eerirwo ūria Rizipa mwarī wa Aia, thuriya ya Saūlū, eekīte-rī, ¹² agīthī, agīkuua mahīndī ma Saūlū o na ma mūrīū Jonathani kuuma kwa andū a Jabeshi-Gileadi. Maamarufite na hitho kuuma kīhaaro-inī kīa mūngī kūu Bethi-Shani, harīa Afilisti maamacuurītie, thuutha wa kūūragīra Saūlū kūu Giliboa. ¹³ Daudi agīkuua mahīndī ma Saūlū na ma mūrīū Jonathani kuuma kūu, na mahīndī ma andū ariā moragītwo makaaraganio kūu makīūnganio.

¹⁴ Nao magīthika mahīndī ma Saūlū na ma mūrīū Jonathani mbīrīra-inī ya Kīshu, ithe wa Saūlū, kūu Zela thīnī wa Benjaminī, na magīka maūdū mothe marīa mūthamaki aathanīte. Thuutha ūcio Ngai agīcookia mahooya marīa maahoetwo nī undū wa būrūri.

Mbaara ya Gūūkīrīra Afilisti

¹⁵ O rīngī nī kwagūire mbaara gatagatī ka Afilisti na Isiraeli. Daudi agīkūrūka agīthī hamwe na andū ake makarūe na Afilisti, na akīnoga mūno. ¹⁶ Nake Ishibi-Benobu ūria warī ūmwe wa njiaro cia Rafa, ūria mūthia wa itimū rīake warī na ūritū wa cekerī magana matatū,* na aarī na rūhiū rwa njora rwerū, ūcio akiuga nīekūūraga Daudi. ¹⁷ No rīrī, Abishai mūrū wa Zerua akīhonokia Daudi; akīgūtha Mūfilisti ūcio akīgūa, akīmūūraga. Nīngī andū a Daudi makīhīta kūrī we makiuga atīrī, “Gūtīrī hīndī ūgacooka gūthī mbaara-inī na ithuī, nīgeetha tawa wa Isiraeli ndūkahorio.”

¹⁸ Nīngī thuutha wa mahinda macio, makīgīa na mbaara īngī na Afilisti kūu Gobu. Hīndī iyo Sibekai ūria Mūhushathi akīūraga Safu, ūmwe wa njiaro cia Rafa.

* 21:16 nī ta giramu 330

19 Ningĩ mbaara-inĩ ĩngĩ makĩrũa na Afilisti kũu Gobu, Elihanani mũrũ wa Jaare-Oregimu ũrĩa Mũbethilehemu akĩũraga Goliathũ ũrĩa Mũgiiti, ũrĩa warĩ na ĩtĩmũ rĩarĩ na mũtĩ ũigana ta mũtĩ wa mũtumi ngoora.

20 Ningĩ mbaara-inĩ ĩngĩ ĩrĩa yarĩ kũu Gathu, nakuo kwarĩ na mũndũ mũnene mũno, warĩ na ciara ithathatũ o guoko, na ciara ithathatũ o kũgũrũ, ciothe ciarĩ ciara mĩrongo ĩrĩ na inya. O na ningĩ aarĩ wa rũciaro rwa Rafa. 21 Rĩrĩa aanyũrũririe andũ a Isiraeli, Jonathani mũrũ wa Shimea, mũrũ wa nyina na Daudi, akĩmũũraga.

22 Andũ acio ana maarĩ a rũciaro rwa Rafa kũu Gathu nao makĩgũa moko-inĩ ma Daudi na andũ ake.

22

Rwĩmbo rwa Daudi rwa Kũgooca Ngai

1 Daudi nĩainĩre Jehova na ciugo cia rwĩmbo rũrũ rĩrĩa Jehova aamũhonokirie kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciake ciothe na kuuma guoko-inĩ gwa Saũlũ. 2 Akiuga atĩrĩ:

“Jehova nĩwe rwaro rwakwa rwa ihiga, na nĩwe rũirigo rwakwa rwa hinya, na mũkũuri wakwa;

3 Ngai wakwa nĩwe rwaro rwakwa rwa ihiga, na nĩwe rũrĩro rĩakwa,

na ngo yakwa, na rũhĩa rwa ũhonokio wakwa.

Nĩwe kũhitho gĩakwa kĩrũmu, na nĩwe rũrĩro rĩakwa, na mũhonokia wakwa;

nĩwe ũhonokagia kuuma kũrĩ andũ arĩa mahũthagĩra hinya.

4 Ngayagĩra Jehova, ũrĩa wagĩrĩre kũgoocagwo, na ngahonokio kuuma kũrĩ thũ ciakwa.

5 “Ndiĩhũ cia gĩkuũ nĩciathiũrũrũkĩirie; nakĩo kĩguũ kĩa mwanangĩko gĩkingĩria hinya.

6 Mĩhĩndo ya mbĩrĩra ĩgũthiororokeria; nayo mĩtego ya gĩkuũ ĩkĩhotorerera.

7 Mĩnyamaro-inĩ yakwa ndakaĩire Jehova; ngĩgĩkaĩra Ngai wakwa arĩ hekarũ-inĩ yake.

Nĩ aiguire mũgambo wakwa, kĩrĩro gĩakwa gĩgĩkinya matũ-inĩ make.

8 “Thĩ ĩkĩinaina na ĩgĩthingitha; Nayo mĩthingi ya igũrũ ĩkĩenyanya; ĩkĩinaina tondũ aarĩ mũrakaru.

9 Ndogo ikiuma maniũrũ-inĩ make ĩkĩambata na igũrũ; mwaki wa kũniinana ũkiuma kanua-inĩ gake. Kanua-inĩ gake hakoima makara mekũrĩrĩmbũka.

10 Aahingũrĩre igũrũ agĩkũrũka thĩ; matu matumanu maarĩ rungu rwa makinya make.

11 Ombũkire akuũitwo nĩ ikerubi; akĩambata na igũrũ na mathagu ma rũhuho.

12 Ehumbĩrĩre na nduma, agĩtua matu marĩa mairũ ma mbura ma kũu igũrũ hema yake ya kũmũthiũrũrũkĩria.

13 Kuuma ũkenge ũrĩa warĩ harĩ we, heni igĩakana mwaki.

14 Jehova akĩruruma arĩ kũu igũrũ;

mūgambo wa Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno, ūkīguuo.

- 15 Aikirie mīguī, akīharagania thū,
agīciikīria rūheni, agīcingatithia.
- 16 Hīndī īyo mīkuru ya iria ikīonekana,
nayo mīthingi ya thī ikīhumbūrio,
nī ūndū wa irūithia rīa Jehova,
o na nī ūndū wa ihurutana rīa mīhūmū ya maniūrū make.
- 17 “Agītambūrūkia guoko gwake kuuma o kūu igūrū akīnyiita;
akīnguucia akīnduta maaī-inī kūrīa kūrīku.
- 18 Andeithūrire thū yakwa īrī hinya,
akīndeithūra kūrī arīa maathūire, o acio maangīrītie hinya.
- 19 Maanjīhotoreire mūthenya ūrīa ndaarī na mūtino,
no Jehova nīwe warī mūtīirīrī wakwa.
- 20 Andutire na nja akīndwara handū haarī,
akīndeithūra tondū nīakenetio nī nī.
- 21 “Jehova anjīkīire maūndū kūrīngana na ūthingu wakwa,
akandīha kūrīngana na ūtheru wa moko makwa.
- 22 Nīgūkorwo nīnūmītie njīra cia Jehova;
ndīikīte ūūru na ūndū wa kūhutatīra Ngai wakwa.
- 23 Mawatho make mothe marī mbere yakwa;
ndihutatīire irīra cia watho wake wa kūrūmīrīrwo.
- 24 Ngoretwo itarī na ūcuuke ndī mbere yake,
na ngemenyerera ndikehie.
- 25 Jehova andīhīte kūrīngana na ūthingu wakwa,
akandīha kūrīngana na ūtheru wakwa maitho-inī make.
- 26 “Ūrī mwīhokeku harī arīa makwīhokete,
na harī mūndū ūrīa ūtarī ūcuuke ūrīionanagia ndūrī ūcuuke,
- 27 kūrī ūrīa wītheragia wīonanagia ūrī mūtheru,
no harī ūrīa ūrī mīthīire mīogomu ūgatuīka njūhīga.
- 28 Wee ūhonokagia andū arīa enyīhia,
no maitho maku monaga andū arīa etīi nīguo ūmaconorithie.
- 29 Wee Jehova, nīwe tawa wakwa,
Jehova atūmaga nduma yakwa ītuīke ūtheri.
- 30 Ndī na ūteithio waku no hote gūtharīkīra mbūtū ya ita;
ndī na Ngai wakwa no hote kūrūga rūthingo.
- 31 “Mūrungu-rī, njīra ciake nīnginyanīru;
kiugo kīa Jehova gītīrī ihītia.
Nīwe ngo ya arīa othe mehithaga harī we.
- 32 Nī ūndū-rī, nūū Mūrungu tīga Jehova?
Na nūū Rwaro rwa Ihīga tīga Ngai witū?
- 33 Nī Mūrungu ūūhotoraga hinya na ūhoti,
agatūma njīra yakwa ikīnyanīre.
- 34 Atūmaga magūrū makwa mateng’ere o ta ma thwariga;
aahotīthagia kūrūgama kūndū gūtūūgīru.
- 35 We nīwe wonagia moko makwa mūrūire wa mbaara;
moko makwa no mageete ūta wa gīcango.
- 36 Ūūheaga ngo yaku ya ūhootani;
ūinamagīrīra thī ūkaanenehia.

- 37 Ūnjaramagīria nīra ya kūrīa thiiagīra,
nīgeetha magūrū makwa matigatīrūke.
- 38 “Ndaingatithirie thū ciakwa na ngīcihehenja;
ndiacookire na thuutha nginya rīria cianīnirwo.
- 39 Ndacihehenjire biū, ikīremwo nī gūūkīra,
ikīgūa thī magūrū-inī makwa.
- 40 Wee ūuheaga hinya wa kūrūa mbaara,
ūgatūma thū ciakwa ciinamīrire magūrū-inī makwa.
- 41 Watūmire thū ciakwa ihūdūke ciūre,
na nī ngīniina arīa maathūire.
- 42 Maakaire mateithio, no hatiarī na wa kūmahonokia,
magīkaīra Jehova no ndaamētīkire.
- 43 Ndaamahūūire makīhaana ta rūkūngū rūhinyu rwa thī;
ngīmahūūra na ngīmarangīrīria ta ndooro ya njīra-inī.
- 44 “Nīūūhonoketie ngaaga gūtharīkīrwo nī andū akwa;
ūndūragia ndī mūtongoria wa ndūrīrī.
Andū itooī nīmakandungatagīra,
⁴⁵ andū a kūngī mokaga kūrī nī menyīhītie;
maigua ngumo yakwa, makanjathīkīra.
- 46 Othe makuuaga ngoro;
mokaga makīinainaga moimīte cīhitho-inī ciao cia hinya.
- 47 “Jehova atūūraga muoyo! O we Rwaro rwakwa rwa Ihiga arogoocwo!
Ngai arotūgīrio, o we Rwaro rwakwa rwa Ihiga, na Mūhonokia
wakwa!
- 48 We nīwe Mūrungu ūrīa ūndīhagīria,
aigaga ndūrīrī rungu rwa watho wakwa,
⁴⁹ nīwe ūūhonokagia kuuma kūrī thū ciakwa.
Wanyambatīririe igūrū rīa andū arīa maathūire,
ūkīndeithūra harī andū arīa mahūthagīra hinya.
- 50 Nī ūndū ūcio, Wee Jehova, nīndīkūgoocaga ndī gatagatī ka ndūrīrī,
ndīinaga ngagooca rītwa rīaku.
- 51 Aheaga mūthamaki wake ūhootani mūnene;
akonania ūtugi wake ūtathiraga kūrī ūcio wake mūtīrīrie maguta,
kūrī Daudi na njiaro ciake nginya tene.”

23

Ciugo cia Kūrigīrīria cia Daudi

- 1 Ici nīcio ciugo cia kūrigīrīria cia Daudi:
“Ūyū nīguo ūhoru wa Daudi mūrū wa Jesii,
ūhoru wa mūdū ūrīa watūgīrītio nī Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno,
mūdū ūrīa waitīrīrio maguta nī Ngai wa Jakubu,
na akeendeka mūno nī gūtungīra Isiraēli thaburi:
- 2 “Roho wa Jehova nīaririe na kanua gakwa;
kiugo gīake kīarī rūrīmī-inī rwakwa.
- 3 Ngai wa Isiraēli nīaririe,
ūcio Rwaro rwa Ihiga rwa Isiraēli akīnjīra atīrī:
‘Rīria mūdū egwatha andū na ūthingu,

agaathana etigīrīte Ngai-rī,
 4 atuīkaga ta ūtheri wa rūciinī riūa rīkīratha,
 o rūciinī rūriā rūtari matu,
 agatuīka ta ūtheri ūriā ūūkaga mbura yarīkia gūkīa,
 mbura irīa imeragia nyeki.’

- 5 “Githī nyūmba yakwa ti nūngīrīru harī Mūrungu?
 Githī ndaarīkanīre na nīi kīrīkanīro gīa gūtūūra,
 gīthondeketwo na gīkarūma maūndū-inī mothe?
 Githī ndegūtūma ūhonokio wakwa ūkinyanīre,
 na aahingīrie maūndū mothe marīa ndīrīragīria?”
- 6 No andū arīa aaganu othe magaateo ta mīgua,
 irīa itacookanagīrīrio na guoko.
- 7 Ūriā wothe ūhutagia mīgua
 ahūthagīra kīndū gīa kīgera kana mūtī wa itimū;
 mīgua icīnagīrwo o harīa īigītwo.”

Andū Njamba a Daudi

8 Maya nīmo marītwa ma andū a Daudi arīa maarī njamba:
 Joshebu-Bashebethu ūriā Mūtakemoni aarī mūnene wa arīa atatū; nake
 oire itimū riake, akīhūūra andū magana manana, na akīmooraga mbaara-
 inī imwe.

9 Mūnini wake eetagwo Eleazaru mūrū wa Dodai, ūriā Mūahohi.
 Arī ūmwe wa arīa atatū maarī njamba, aarī hamwe na Daudi hīndī
 irīa moogitire Afilisti arīa monganīte hamwe kūu Pasi-Damimu marūe
 mbaara. Hīndī īyo andū a Isiraēli makīūra, ¹⁰ nowe ndoorire, akīrūgama
 hau, akīhūūra Afilisti acio ngīnya guoko gwake gūkīganda kūnyīitīte
 rūhiū rwa njora o ro ūguo. Jehova akīrehe ūhootani mūnene mūthenya
 ūcio. Nacio mbūtū cia ita īgīcooka kūri Eleazaru, magatahe indo cia andū
 arīa akuū.

11 Ūriā warūmīrīre aarī Shama mūrū wa Agee ūriā Mūharari. Rīriā
 Afilisti monganire hamwe handū haarī mūgūnda waiyūrīte ndengū, ita
 rīa Isiraēli rīkīmoorīra. ¹² No Shama ndoorire, akīrūgama gatagatī ka
 mūgūnda ūcio. Akīūgītīra na akīūraga Afilisti acio, nake Jehova akīrehe
 ūhootani mūnene.

13 Hīndī ya magetha-rī, andū atatū thīinī wa arīa mīrongo itatū anene
 magīkūrūka kūri Daudi kūu ngurunga-inī ya Adulamu, hīndī irīa mbūtū
 ya Afilisti yambīte hema Gītuamba-inī kīa Refaimu. ¹⁴ Ihinda-inī rīu
 Daudi aarī kīhitho-inī kīa hinya, nayo mbūtū ya Afilisti yarī Bethile-
 hemu. ¹⁵ Daudi akīrīrīria maaī, akiuga atīrī, “Naarī korwo kūri mūndū
 ūngīndehera maaī ma kūnyua kuuma gīthima-inī kīrīa kīrī hakuhi na
 kīhingo kīa Bethilehemu!” ¹⁶ Nī ūndū ūcio andū acio atatū maarī njamba
 magītuikanīria gatagatī-inī ga ita rīa Afilisti, magītaha maaī gīthima-inī
 kīu kīarī hakuhi na kīhingo kīa Bethilehemu na makīmatwarīra Daudi.
 No Daudi akīrega kūmanyua; akīmaita mbere ya Jehova. ¹⁷ Daudi akiuga
 atīrī, “Jehova, ūhoro ūyū ūrondaihīrīria, njage gwīka ūguo! Githī ino ti
 thakame ya andū arīa megūthīite magetwarīrīria ūgwati-inī wa gīkuū?”
 Nake Daudi akīrega kūnyua maaī macio.

Maūndū ta macio nīmo meekagwo nī njamba icio ithatū.

18 Abishai mūrū wa nyina na Joabu mūrū wa Zeruia aarī mūnene
 wa acio atatū. Nake akīoya itimū riake agītharīkīra andū magana
 matatū, akīmooraga; nī ūndū ūcio akīgīa igweta o ta acio Atatū. ¹⁹ Githī

ndaakĩgĩire na igweta inene gũkĩra acio Atatũ? Nĩwe watuĩkire mũnene wao, o na gũtuĩka ndaataranĩirio nao.

²⁰ Benaia mũrũ wa Jehoiada aarĩ mũrũ njamba wa kuuma Kabizeeli, ũrĩa wekire maũndũ manene ma ũcamba. Nĩooragire njamba nene igĩrĩ cia ita cia Moabi. Ningĩ nĩatoonyire irima mũthenya warĩ na tharunji, akĩũraga mũrũũthi. ²¹ Nĩooragire Mũmisiri mũndũ warĩ mũnene mũno. O na gũtuĩka Mũmisiri ũcio nĩanyĩtĩte itimũ na guoko gwake, Benaia aathĩre akĩmũtharĩkĩra na njũgũma. Nake akĩhuria itimũ rĩu rĩarĩ guoko-inĩ kwa Mũmisiri ũcio na akĩmũũraga na itimũ rĩu rĩake. ²² Macio nĩmo maũndũ ma ũcamba marĩa meekirwo nĩ Benaia mũrũ wa Jehoiada; o nake aarĩ igweta o ta andũ arĩa atatũ maarĩ njamba. ²³ Nĩatĩtwo gũkĩra arĩa Mĩrongo Ītatũ, no ndaataranĩirio na acio Atatũ. Nake Daudi akĩmũtua mũnene wa arĩa maamũrangĩra.

²⁴ Thĩinĩ wa andũ acio Mĩrongo Ītatũ, arĩa angĩ maarĩ:

Asaheli mũrũ wa nyina na Joabu,

na Elihanani mũrũ wa Dodo wa kuuma Bethlehemu,

²⁵ na Shama ũrĩa Mũharodi,

na Elika ũrĩa Mũharodi,

²⁶ na Helezu ũrĩa Mũpaliti,

na Ira mũrũ wa Ikeshu kuuma Tekoa,

²⁷ na Abiezeri kuuma Anathothu,

na Mebunai ũrĩa Mũhushathi,

²⁸ na Zalimoni ũrĩa Mũahohi,

na Maharai ũrĩa Mũnetofathi,

²⁹ na Helebu mũrũ wa Baana ũrĩa Mũnetofathi,

na Ithai mũrũ wa Ribai wa kuuma Gibe a kũu Benjamini,

³⁰ na Benaia ũrĩa Mũpirathoni,

na Hidai wa kuuma tũrũũ-inĩ twa Gaashu,

³¹ na Abi-Aliboni ũrĩa Mũaribathi,

na Azamavethu ũrĩa Mũbahurimu,

³² na Eliahaba ũrĩa Mũshaaliboni,

na ariũ a Jasheni,

na Jonathani ³³ mũrũ wa Shama ũrĩa Mũharari,

na Ahiamu mũrũ wa Sharari ũrĩa Mũharari,

³⁴ na Elifeleti mũrũ wa Ahasabai ũrĩa Mũmaakathi,

na Eliamu mũrũ wa Ahithofeli ũrĩa Mũgiloni,

³⁵ Herezo ũrĩa Mũkarimeli,

na Parai ũrĩa Mũaribi,

³⁶ na Igali mũrũ wa Nathani kuuma Zoba,

na mũrũ wa Hagili,

³⁷ na Zeleku ũrĩa Mũamoni,

na Naharai ũrĩa Mũbeerothi,

ũrĩa wakuuagĩra Joabu mũrũ wa Zerua indo ciake cia mbaara,

³⁸ na Ira ũrĩa Mũithiri,

na Garebi ũrĩa Mũithiri,

³⁹ na Uria ũrĩa Mũhiti.

Andũ acio othe maarĩ mĩrongo ĩtatũ na mũgwanja.

24

Daudi gũtara Arũĩ a Mbaara

1 Ningĩ marakara ma Jehova magĩakanĩra Isiraeli, nake agĩkĩra Daudi meciirĩa nĩguo amokĩrĩre, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ ũgatare andũ a Isiraeli na a Juda.”

2 Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akĩĩra Joabu na anene a mbũtũ cia ita arĩa maarĩ hamwe nake atĩrĩ, “Thiĩ kũndũ guothe mĩhĩrĩga-inĩ ya Isiraeli kuuma Dani nginya Birishiba na mũtare andũ arĩa mangĩthiĩ mbaara, nĩgeetha menye ũrĩa maigana.”

3 No Joabu agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Jehova Ngai waku angĩrongerera mbũtũ cia ita maita igana, namo maito ma mũthamaki marokĩõnera. No nĩ kĩ gĩgũtũma mũthamaki mwathi wakwa ende gwĩka ũndũ ta ũyũ?”

4 No rĩrĩ, mũthamaki, agĩkararia Joabu na anene a mbũtũ cia ita; nĩ ũndũ ũcio makĩehera mbere ya mũthamaki, magĩthiĩ gũtara andũ a Isiraeli arĩa mangĩathiire mbaara.

5 Nao marĩkia kũringa Rũũĩ rwa Jorodani, makĩamba hema hakuhĩ na Aroeri, mwena wa gũthini wa itũũra mũkuru-inĩ ũcio, magĩtuĩkanĩria bũrũri wa Gadi magĩkinya Jazeri. 6 Magĩthiĩ Gileadi na bũrũri-inĩ ũcio wa Tahatimu-Hodishi, magĩkinya Dani-Jaani magĩthiũrũrũka magĩkinya Sidoni. 7 Magĩcooka magĩthiĩ merekeire kũirigo kĩa hinya gĩa Turo na matũũra-inĩ mothe ma andũ a Ahivi na ma Kaanani. Marigĩrĩrio-ini magĩthiĩ Birishiba kũu Negevu ya Juda.

8 Maarĩkia gũthiĩ bũrũri-inĩ wothe, magĩcooka Jerusalemu thuutha wa mĩeri kenda na matukũ mĩrongo iĩrĩ.

9 Joabu agĩcookeria mũthamaki ũhoro wa mũigana wa andũ arĩa mangĩathiire mbaara: Thiĩni wa Isiraeli kwarĩ andũ ngiri magana manana andũ marĩ na hinya wa mwĩrĩ na mangĩahotire kũhũthĩra rũhiũ rwa njora, nakuo Juda maarĩ ngiri magana matano.

10 Nake Daudi agĩthĩnĩka mũno ngoro thuutha wa gũtara andũ acio a mbaara, akĩĩra Jehova atĩrĩ, “Nĩnjĩthie mũno nĩ ũndũ wa ũguo njĩkĩte. Rũu, Wee Jehova-rĩ, ndagũthaitha ũnjehererie mahĩtia, nĩ ndungata yaku. Nĩnjĩkĩte ũndũ wa ũrimũ mũno.”

11 Daudi atanokĩra rũciinĩ rũrũ rũngĩ-rĩ, kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra mũnabii Gadi, ũrĩa wonagĩra Daudi maũndũ, akĩrwo atĩrĩ: 12 “Thiĩ ũkeere Daudi ũũ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ūrĩ na maũndũ matatũ ma gũthuura. Nawe ũthuure ũmwe wamo ũrĩa ngũkũherithia naguo.’”

13 Nĩ ũndũ ũcio Gadi agĩthiĩ kũrĩ Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩũkwenda bũrũri waku ũgĩe ng’aragu mĩaka itatũ? Kana ũũrĩre thũ ciaku mĩeri itatũ igũteng’eretie? Kana kũgĩe matukũ matatũ ma mũrimũ wa mũthiro bũrũri-inĩ waku? Rũu-rĩ, wĩciirie ũhoro ũcio ũtue itua rĩrĩa ngũcookeria ũcio ũndũmĩte.”

14 Daudi akĩĩra Gadi atĩrĩ, “Rũu ndĩ na thĩina mũnene mũno. Nĩtũrekwo tũgwĩre moko-inĩ ma Jehova, nĩgũkorwo tha ciake nĩ nyingĩ; no ndũkareke ngwe moko-inĩ ma andũ.”

15 Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩrehera Isiraeli mũthiro kuuma rũciinĩ rũu nginya ihinda rĩrĩa rĩatuĩtwo; nao andũ ngiri mĩrongo mũgwanja kuuma Dani nginya Birishiba magĩkua. 16 Rĩrĩa mũraika aatambũrũkirie guoko gwake nĩguo aanange Jerusalemu-rĩ, Jehova akĩigua kĩahe nĩ ũndũ wa kinyariirĩko kũu akĩĩra mũraika ũcio wanangaga andũ atĩrĩ, “Tigĩra hau! Eheria guoko gwaku.” Hĩndĩ iyo mũraika ũcio wa Jehova aarũgamĩte kũhũhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna, ũrĩa Mũjebusi.

¹⁷ Rīrīa Daudi onire mūraika ūcio woragaga andū-rī, akīra Jehova atīrī, “Nī nī nī njihītie o na ngeeka ūru. Andū aya matarī o ta ng’ondū. Nīatīa mekīte? Reke guoko gwaku kūnjūkīrīre nī na nyūmba yakwa.”

Daudi gwaka Kīgongona

¹⁸ Mūthenya o ro ūcio-rī, Gadi agīthī kūrī Daudi, akīmwīra atīrī, “Ambata, ūthī wakīre Jehova kīgongona, hau kīhuhīro-inī kīa ngano* kīa Arauna ūrīa Mūjebusi.” ¹⁹ Nī ūndū ūcio Daudi akīambata o ta ūrīa Jehova aathanīte na kanua ka Gadi. ²⁰ Rīrīa Arauna aacūthīrīrie akīona mūthamaki na andū ake magīūka marorete na kūrī we, akīuma nja, akīinamīrīra mbere ya mūthamaki aturumithītie ūthīū thī.

²¹ Arauna akiuga atīrī, “Nī kī gīatūma mūthamaki mwathi wakwa oke kūrī ndungata yake?”

Nake Daudi akīmūcookeria atīrī, “Ndooka kūgūra kīhuhīro gīaku kīa ngano, nīguo njakīre Jehova kīgongona, nīgeetha mūthiro ūyū ūkorete andū ūthire.”

²² Arauna akīra Daudi atīrī, “Reke mūthamaki mwathi wakwa oe kīrīa gīothe angīenda akīrute igongona. Ici nī ndegwa cia igongona rīa njino, na ici nīcio indo cia kūhuhīra ngano namo macooki ma ndegwa matuīke ngū. ²³ Atīrīrī, wee mūthamaki, Arauna nīaheana indo icio ciothe kūrī mūthamaki.” Arauna agīcooka akīmwīra atīrī, “Jehova Ngai waku arogwītkīra.”

²⁴ Mūthamaki agīcookeria Arauna atīrī, “Aca, no nginya ngūrīhe nī ūndū wakīo. Ndikūrūtīra Jehova Ngai wakwa igongona rīa njino rīa kīndū kīrīa itarīhīre thogora.”

Nī ūndū ūcio Daudi akīgūra kīhuhīro kīu kīa ngano na ndegwa icio na cekerī mīrongo ītano cia betha.† ²⁵ Daudi agīakīra Jehova kīgongona hau, na akīruta maruta ma njino na maruta ma ūiguano. Hīndī īyo Jehova agīcookia mahooya nī ūndū wa būrīri, nāguo mūthiro ūrīa warī Isiraeli ūgīthira.

* **24:18** Ihuhīro cia ngano ciakagwo kīndū kūrīa gūtūgīru nī ūndū wa rūhuho. † **24:24** nī ta giramu 660

IBUKU RĪA MBERE RĪA ATHAMAKI

Adonija Gwĩtua Mũthamaki

1 Hĩndĩ irĩa Mũthamaki Daudi aakũrire na agatĩndĩka mĩaka-rĩ, ndaiguaga ũrugarĩ o na mamũhumbĩra na nguo. ² Nĩ ũndũ ũcio ndungata ciake ikĩmwĩra atĩrĩ, “Reke tũcarie mũirĩtu mwĩthĩ gathirange, atungatagĩre mũthamaki na ũndũ wa kũmũmenyerera, na akomage hamwe nake nĩguo mũthamaki, mwathi witũ, aiguage ũrugarĩ.”

³ Magĩetha mũirĩtu mũthaka Isiraeli guothe, makĩona Abishagi ũria Mũshunami, na makĩmũrehe kũrĩ mũthamaki. ⁴ Mũirĩtu ũcio aarĩ mũthaka mũno; nake akĩmenyerera mũthamaki na akĩmũtungatĩra, no mũthamaki ndaigana gũkoma nake.

⁵ Na rĩrĩ, Adonija, ũria nyina aarĩ Hagithu,* akĩyũmĩria, akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ ngũtuĩka mũthamaki.” Nĩ ũndũ ũcio agĩthagathaga ngaarĩ cia ita na mbarathi, na andũ mĩrongo ĩtano mathiage mateng’erete marĩ mbere yake. ⁶ (Ithe ndaamũkaanĩtie ũndũ, kana akamũũria atĩrĩ, “Wĩkĩte ũna na ũna nĩkĩ?” Nĩngĩ aarĩ mũndũ mũthaka mũno, na nĩwe waciarĩtwo thuutha wa Abisalomu.)

⁷ Nake Adonija akĩrĩkanĩra na Joabu mũrũ wa Zeruia, na Abiatharu mũthĩnjĩri-Ngai, nao magĩtũkĩra kũmũteithĩrĩria. ⁸ No Zadoku mũthĩnjĩri-Ngai, na Benaia mũrũ wa Jehoiada, na Nathani ũria mũnabii, na Shimei, na Rei, na arangĩri arĩa a mwanya a Daudi matianyiitanĩre na Adonija.

⁹ Nake Adonija akĩruta igongona rĩa ng’ondũ, na ng’ombe, na njaũ iria noru ihiga-inĩ rĩa Zohetheu, hakuhi na Eni-Rogeli. Nake agĩta ariũ a ithe othe, na nĩo ariũ a mũthamaki, na andũ othe a Juda arĩa maarĩ anene a nyũmba ya ũthamaki, ¹⁰ no ndaigana gwĩta Nathani ũria mũnabii, kana Benaia, kana arangĩri arĩa a mwanya, o na kana mũrũ wa ithe Solomoni.

¹¹ Nake Nathani akĩũria Bathisheba, nyina wa Solomoni atĩrĩ, “Nĩũiguĩte atĩ Adonija mũrũ wa Hagithu nĩatuĩkĩte mũthamaki, Daudi mwathi witũ atekũmenya? ¹² Na rĩrĩ, reke ngũtaare ũria ũngĩhota kũhonokia muoyo waku na muoyo wa mũrũguo Solomoni. ¹³ Ũkĩra ũthĩĩ kũrĩ Mũthamaki Daudi ũmwĩre atĩrĩ, ‘Mũthamaki mwathi wakwa, githĩ ndwehĩtĩre kũrĩ nĩ, ndungata yaku ũkĩnjĩra atĩrĩ: “Ti-itherũ Solomoni mũrũguo nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki thuutha wakwa, na nĩwe ũgaikarĩra gĩtĩ gĩakwa gĩa ũthamaki?” Rĩu-rĩ, nĩ kĩ gĩtũmĩte Adonija atuĩke mũthamaki?’ ¹⁴ Ũrĩ o kũu ũkĩaria na mũthamaki, na nĩ njũke ndoonye kuo nĩguo njĩkĩre hinya ũguo ũkũmwĩra.”

¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio Bathisheba agĩthĩĩ kuona mũthamaki ũcio mũkũrũ kanyũmba gake ga thĩĩnĩ, kũria aatungatagĩrwo nĩ Abishagi ũria Mũshunami. ¹⁶ Bathisheba akĩnamĩrĩra, agĩturia ndu mbere ya mũthamaki.

Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Ũkwenda atĩa?”

¹⁷ Akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, wee mwene nĩwehĩtĩre harĩ nĩ ndungata yaku na rĩtwa rĩa Jehova Ngai waku, ũkiuga atĩrĩ: ‘Solomoni mũrũguo nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki thuutha wakwa, na nĩwe ũgaikarĩra gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene.’ ¹⁸ No rĩrĩ, Adonija nĩatuĩkĩte mũthamaki, na wee mũthamaki mwathi wakwa ndũmenyete ũhoro ũcio.

* 1:5 Adonija aarĩ mwana wa kana wa Daudi (2Sam 3:4).

19 Nīarutīte igongona inene rīa ng'ombe nyingī, na njaũ noru, na ng'onde, na ageeta ariũ a mũthamaki othe, na Abiatharu ũrīa mũthĩnjĩri-Ngai, na Joabu ũrīa mũnene wa mbũtũ cia ita, no ndetīte Solomoni ndungata yaku. 20 Mũthamaki mwathi wakwa, andũ a Isiraeli othe nīwe macũthĩrĩrie, nĩguo ũmamenyithie nũũ ũgaikarīra gītĩ kĩa ũnene thuutha waku wee mũthamaki, mwathi wakwa. 21 Kwaga ũguo-rĩ, rĩrīa mũthamaki mwathi wakwa agaakoma ahurũke hamwe na maithe make, nĩ na mũrũ wakwa Solomoni tũgaatuuo ta andũ ageri ngero."

22 Hĩndĩ ĩrīa aaragia na mũthamaki, Nathani ũrīa mũnabii agĩkina. 23 Nao makĩira mũthamaki atĩrĩ, "Mũnabii Nathani arĩ haha." Nĩ ũndũ ũcio Nathani agĩthĩ mbere ya mũthamaki, akĩnamĩrīra, agĩturumithia ũthiũ thĩ.

24 Nathani akĩũria atĩrĩ, "Wee mũthamaki mwathi wakwa-rĩ, nĩutuĩte atĩ Adonija nīwe ũgaatuĩka mũthamaki thuutha waku, na atĩ nīwe ũgaikarīra gītĩ gĩaku kĩa ũnene? 25 Ũmũthĩ nĩaikũrũkĩte na akaruta igongona inene rīa ng'ombe nyingī, na njaũ noru, na ng'onde. Na ageeta ariũ a mũthamaki othe, na anene a thĩgari othe, na Abiatharu ũrīa mũthĩnjĩri-Ngai. Rīu nĩ kũrīa maraarīa na makanyua marĩ hamwe nake, makiugaga atĩrĩ, 'Mũthamaki Adonija arotũura nginya tene!' 26 No rĩrĩ, nĩ ndungata yaku, na Zadoku ũrīa mũthĩnjĩri-Ngai, na Benaia mũrũ wa Jehoiada, na ndungata yaku Solomoni ndanatwĩta. 27 Ũndũ ũyũ-rĩ, nĩ mũthamaki mwathi wakwa wĩkĩte atamenyithĩte ndungata ciake nũũ ũgũikarīra gītĩ kĩa ũnene kĩa mũthamaki mwathi wakwa thuutha wake?"

Daudi Gũtua Solomoni Mũthamaki

28 Hĩndĩ ĩyo Mũthamaki Daudi akiuga atĩrĩ, "Ītai Bathisheba oke." Nĩ ũndũ ũcio Bathisheba agĩũka harĩ mũthamaki, akĩrũgama mbere yake.

29 Nake mũthamaki akĩhĩta, akiuga atĩrĩ: "O ta ũrīa Jehova atũũraga muoyo, ũrīa wanaahonokia kuuma mathĩna-inĩ mothe, 30 ti-itherũ ũmũthĩ nĩguo ngũhingia ũrīa ndehĩtĩre kũrĩ we na rĩtwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli, ngĩkwĩra atĩrĩ: Solomoni mũrũguo nīwe ũgaatuĩka mũthamaki thuutha wakwa, na nīwe ũgaikarīra gītĩ gĩakwa kĩa ũnene handũ hakwa."

31 Nake Bathisheba akĩnamĩrīra, agĩturumithia ũthiũ thĩ, na agĩturia ndu mbere ya mũthamaki, akiuga atĩrĩ, "Mũthamaki mwathi wakwa Daudi arotũura nginya tene!"

32 Mũthamaki Daudi akiuga atĩrĩ, "Ītai Zadoku ũrīa mũthĩnjĩri-Ngai, na Nathani ũrīa mũnabii, na Benaia mũrũ wa Jehoiada moke." Rĩrīa mookire mbere ya mũthamaki, 33 akĩmeera atĩrĩ, "Thiĩ na ndungata cia mwathi wanyu na mũhaicie Solomoni mũrũ wakwa igũrũ rĩa nyũmbũ yakwa, mũmũkũrũkie nginya Gihoni. 34 Mũrĩ kũu, mũreke Zadoku ũrīa mũthĩnjĩri-Ngai na Nathani ũrīa mũnabii mamũitĩrĩrie maguta atũke mũthamaki wa Isiraeli. Ningĩ mũhuhe karumbeta, na mwanĩrĩre atĩrĩ, 'Mũthamaki Solomoni arotũura nginya tene!' 35 Ningĩ mũcooke mwambate nake, oke aikarĩre gītĩ gĩakwa kĩa ũnene, na athamake handũ hakwa. Nĩndĩmũthuurĩte aathanage Isiraeli na juda."

36 Benaia mũrũ wa Jehoiada agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, "Ameni! Jehova, Ngai wa mũthamaki mwathi wakwa arotũma gũtuĩke guo. 37 O ta ũrīa Jehova akoretwo arĩ hamwe na mũthamaki mwathi wakwa, aorikara hamwe na Solomoni na atũme wathani wake ũnenehe gũkĩra wathani wa mũthamaki mwathi wakwa Daudi!"

³⁸ Tondū ūcio Zadoku ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Nathani ūrĩa mũnabii, na Benaia mūrũ wa Jehoiada, hamwe na Akerethi na Apelethi,† magĩkũrũka, makĩhaicia Solomoni nyũmbũ ya Mũthamaki Daudi, makĩmumagaria nginya Gihoni. ³⁹ Zadoku ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai akĩruta rũhĩa rwa maguta kuuma hema-inĩ ĩria nyamũre‡ na agĩtĩrĩa Solomoni. Ningĩ makĩhuha karumbeta, nao andũ othe makĩanĩrĩa, makiuga atĩrĩ, “Mũthamaki Solomoni arotũura nginya tene!” ⁴⁰ Andũ othe makĩambata mamũrũmĩrĩre, makĩhuhaga mĩtũrĩrũ me na gĩkeno kĩnene, nginya thĩ ĩgĩthingitha nĩ mũrurumo.

⁴¹ Adonija na ageni othe arĩa maarĩ hamwe nake makĩigua mũrurumo ūcio rĩrĩa maarĩ hakuhĩ kũrĩkia iruga rĩao. Rĩrĩa maiguire mũgambo wa karumbeta, Joabu akũria atĩrĩ, “Inegene rĩu rĩothe rĩrĩ itũura-inĩ nĩ rĩa kũ?”

⁴² O akĩaragia-rĩ, Jonathani mūrũ wa Abiatharu ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai agĩkinya. Adonija akĩmwĩra atĩrĩ, “Toonya thĩinĩ. Mũndũ wa bata tawe no nginya akorwo nĩ ūhoru mwega aatũhere.”

⁴³ Jonathani agĩcookia atĩrĩ; “Aca ti ũguo! Mũthamaki Daudi mwathi witũ nĩatuĩte Solomoni mũthamaki. ⁴⁴ Mũthamaki nĩoimagarĩtie Solomoni hamwe na Zadoku ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Nathani ūrĩa mũnabii, na Benaia mūrũ wa Jehoiada, na Akerethi na Apelethi, na nĩmahaicĩtie Solomoni nyũmbũ ya mũthamaki, ⁴⁵ na rĩrĩ, Zadoku ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Nathani ūrĩa mũnabii nĩmamũitĩrĩre maguta kũu Gihoni atũke mũthamaki. Kuuma hau nĩmambatĩte makiugagĩrĩa, narĩo itũura rĩothe rĩkamaamũkĩria. Rĩu nĩrĩo inegene rĩrĩa mũraigua.

⁴⁶ O na ningĩ, Solomoni nĩaikarĩire gĩtĩ gĩake kĩa ũnene gĩa ũthamaki.

⁴⁷ Ningĩ atongoria a ũthamaki nĩmokĩte gũcookeria Mũthamaki Daudi, mwathi witũ, ngaatho, makoiga atĩrĩ: ‘Ngai waku arotũma rĩitwa rĩa Solomoni rĩgĩe na ngumo gũkĩra rĩaku, nagu ũthamaki wake ũroneneha gũkĩra waku!’ Nake mũthamaki nĩainamĩrĩa na aakĩgũoca arĩ o gĩtanda-inĩ, ⁴⁸ oiga atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa Isiraeli arogocwo, ūrĩa wĩtĩkĩrĩtie maitho makwa meyonere mwana ũmwe wakwa agĩkarĩra gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene ũmũthĩ.’”

⁴⁹ Hĩndĩ ĩyo ageni othe a Adonija makĩmaka, magĩkũrĩa, magũthĩra, o mũndũ na njira yake. ⁵⁰ No rĩrĩ, Adonija, nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra Solomoni, agĩthĩ akĩnyĩitĩrĩa hĩa cia kĩgongona. ⁵¹ Hĩndĩ ĩyo Solomoni akĩmenyithio atĩrĩ, “Adonija nĩaretigĩra Mũthamaki Solomoni, na nĩenyĩitĩrĩre hĩa cia kĩgongona. Aroiga atĩrĩ, ‘Mũthamaki Solomoni nĩehĩte harĩ nĩ ũmũthĩ anjĩre atĩ ndekũuraga ndungata yake na rũhiũ rwa njora.’”

⁵² Solomoni agĩcookia atĩrĩ, “Angĩona atĩ nĩ mũndũ wagĩrĩre, gũtirĩ rũcuĩrĩ rwake rwa mĩtwe rũkaagũa thĩ; no angĩoneka na ũũru no agaakua.” ⁵³ Ningĩ Mũthamaki Solomoni agĩtũma andũ, nao makĩmũkũrũkia kuuma kĩgongona-inĩ. Adonija akĩainamĩrĩa harĩ Mũthamaki Solomoni, nake Solomoni akĩmwĩra atĩrĩ, “Inũka gwaku mũcĩ.”

2

Daudi Gũtaara Solomoni

† 1:38 Akerethi na Apelethi maarĩ thĩgari iria ciarũgamagĩrĩa Daudi. ‡ 1:39 ĩno nĩ hema ĩria Daudi aakire ya kũiga ithandũkũ rĩa Maathani, no ti Hema-ya-Gũtunganwo ĩria yarĩ Gibeoni (3:4; 2Sam 6:17).

1 Rĩrĩa ihinda rĩa Daudi rĩakuhĩrĩrie rĩa gũkua-rĩ, agĩatha mũriũ Solomoni, akĩmwĩra atĩrĩ,

2 “Rĩu ndĩ hakuhi gũthii na njĩra ĩrĩa ĩgeragwo nĩ andũ othe a thĩ; nĩ ũndũ ũcio-rĩ, gĩa na hinya, wonanie atĩ ũrĩ mũndũ mũrũme ki, 3 na ũmenyagĩrĩre ũrĩa Jehova Ngai waku endaga: Ũthiagi na njĩra ciake, na ũmenyagĩrĩre ĩrĩa cia watho wake wa kũrũmĩrĩro na maathani make, na mawatho make na maũndũ marĩa endaga, o ta ũrĩa maandĩkĩtwo Watho-inĩ wa Musa, nĩgeetha ũgaacĩre maũndũ-inĩ mothe marĩa ũrĩkaga na kũrĩa guothe ũrĩthiagi, 4 nĩgeetha Jehova atũurie kũranĩro kĩrĩa aanjĩrĩre, akiuga ũũ: ‘Njĩaro ciaku ingĩkaamenyerera mũtũũrĩre wacio, na ithiagi irĩ na wĩhokeku mbere yakwa na ngoro ciao ciothe, na meciiria Masio mothe, gwaku gũtikaga mũndũ wa gũkarĩra gĩtĩ kĩa ũnene gĩa Isiraeli.’

5 “Rĩu wee mwene nĩũĩ ũrĩa Joabu mũrũ wa Zeruia aanjĩkire, na ũrĩa eekire anene eerĩ a mbũtũ cia ita cia Isiraeli, nĩo Abineri mũrũ wa Neri, na Amasa mũrũ wa Jetheri. Nĩamooragire, agũita thakame yao hĩndĩ ya thayũ, o taarĩ hĩndĩ ya mbaara, nayo thakame ĩyo ĩkĩgĩa mũcibi-inĩ wake wa njohero, na iraatũ-inĩ cia magũrũ make. 6 ĩka ũrĩa ũkuona kwagĩrĩre kũringana na ũũgĩ waku, no ndũkanareke mũtwe ũcio wake ũrĩ mbuĩ ũkinye mbĩrĩra-inĩ na thayũ.

7 “No ariũ a Barizilai wa Gileadi ũmatugage wega, na ũreke matũke amwe a arĩa mũrĩrĩaga nao metha-inĩ yaku. Nĩo mandũgamĩrĩre rĩrĩa ndooragĩra mũrũ wa thoguo Abisalomu.

8 “Na ũrĩrikane Shimei mũrũ wa Gera, ũrĩa Mũbenjamini kuuma Bahurimu, arĩ gũkũ nawe, na nĩwe wanumire na irumi ndũrũ mũthenya ũrĩa ndaathĩgiaga Mahanaimu. Rĩrĩa ookire kũndũnga hau Jorodani, nĩndehĩtĩre kũrĩ we na rĩitwa rĩa Jehova, ngĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ndigakũũraga na rũhiũ rwa njora.’ 9 No rĩrĩ, tiga kuona ta atarĩ na ihĩtia. Wee ũrĩ mũndũ mũũgĩ; nũũkamenya ũrĩa ũkaamwĩka. Ndũkanareke mũtwe ũcio wake ũrĩ mbuĩ ũgaathikwo ũtarĩ na thakame.”

10 Na rĩrĩ, Daudi akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo thĩinĩ wa Itũura inene rĩa Daudi. 11 Aathamakĩre Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩna: mĩaka mũgwanja aathamakire arĩ Hebironi, nayo mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩtatũ agĩthamaka arĩ Jerusalemu. 12 Nĩ ũndũ ũcio Solomoni agĩkarĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa ithe Daudi, naguo wathani wake ũkũhaanda, ũkirũma biũ.

Ũthamaki wa Solomoni Kwĩhaanda

13 Na rĩrĩ, Adonija mũrũ wa Hagithu, agĩthii harĩ Bathisheba nyina wa Solomoni. Bathisheba akĩmũũria atĩrĩ, “Ũũkĩte na thayũ?”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Īi, ndooka na thayũ.” 14 Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ndĩ na ũndũ ngũkwĩra.”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Njĩra.”

15 Agĩkiuga atĩrĩ, “O ta ũrĩa wee ũũĩ-rĩ, ũthamaki ũyũ warĩ wakwa. Andũ a Isiraeli othe nĩ nĩ meetagĩrĩra ndũke mũthamaki wao. No maũndũ makĩgarũrũka, naguo ũthamaki nĩũthiite kũrĩ mũrũ wa Baba; tondũ ũheanĩtwo kũrĩ we nĩ Jehova. 16 Na rĩrĩ, ndĩ na ihooya ngwenda gũkũhooya, na ndũkarege.”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “No ũrĩhooye.”

17 Agĩthii na mbere, akiuga atĩrĩ, “Ītikĩra kũũria Mũthamaki Solomoni, nĩ ũndũ wee ndangĩkũregera, aahe Abishagi ũrĩa Mũshunami atũke mũtumia wakwa.”

18 Bathisheba agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩ ngũkwarĩrĩria harĩ mũthamaki.”

19 Rĩria Bathisheba aathiire kũrĩ Mũthamaki Solomoni akamũhe ũhoro wa Adonija-rĩ, mũthamaki agĩũkĩra na igũrũ akimũtũnga, akimũinamĩrĩra, na agĩkarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene. Akirehithĩria nyina gĩtĩ kĩa ũnene, nake nyina akimũikara guoko gwake kwa ũrĩo.

20 Nake nyina akiuga atĩrĩ, “Ndĩ na kaũndũ kanini ngwenda gũkũhooya, na ndũkae kũrega.”

Mũthamaki akimũcookeria atĩrĩ, “Maitũ, ũria ndikũrega.”

21 Nĩ ũndũ ũcio nyina akiuga atĩrĩ, “Reke Abishagi ũrĩa Mũshunami ahikio nĩ mũrũ wa thoguo Adonija.”

22 Mũthamaki Solomoni akĩra nyina atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma ũrie Abishagi ũrĩa Mũshunami ahikio nĩ Adonija? Ndũkĩmũũrĩrie ũthamaki o nago, o na ti we ũkĩrĩ mũkũrũ kũrĩ nĩ, ũ-ni, ũgĩtũike wake, na wa Abiatharu ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na wa Joabu mũrũ wa Zerua!”

23 Hĩndĩ iyo Mũthamaki Solomoni akĩhĩta na rĩtwa rĩa Jehova, akiuga ũũ: “Ngai arooherithia o na anjĩhĩre mũno, aakorwo Adonija ndekũrĩha na muoyo wake nĩ ũndũ wa ũndũ ũcio orĩtie! 24 Na rĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, o we ũtũmite ngaacire ũthamaki-inĩ wa baba, Daudi, na agefĩkĩra ndũike wa rũciaro rwa nyũmba ya ũthamaki, o ta ũrĩa eranĩre-rĩ, Adonija no ekũũragwo ũmũthĩ!” 25 Nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki Solomoni agĩatha Benaia mũrũ wa Jehoiada, nake agĩthĩ akĩgũtha Adonija, akimũũraga.

26 Mũthamaki akĩra Abiatharu ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, “Cooaka mũgũnda-inĩ gwaku kũu Anathothu. Wee wagĩrĩrwo nĩ gũkua, no ndĩgũkũũraga rĩu, tondũ nĩwakuuaga ithandũkũ rĩa Mwathani Jehova hĩndĩ ya baba Daudi, na nĩwagwatanĩre na baba moritũ-inĩ make mothe.”

27 Nĩ ũndũ ũcio Solomoni akĩeheria Abiatharu atige gũtũika mũthĩnjĩri-Ngai wa Jehova, nakĩo kiugo kĩa Jehova kĩrĩa aarĩrie kũu Shilo, gĩkonĩ nyũmba ya Eli, gĩkĩhinga.

28 Rĩria ũhoro ũcio wakinyĩre Joabu, ũrĩa waciirĩre gwĩka ũũru marĩ na Adonija, o na gũtũika ndaanyiitaniire na Abisalomu, akĩũrĩra hema-inĩ ya Jehova na akĩnyitĩrĩra hĩa cia kĩgongona. 29 Mũthamaki Solomoni akĩrwo atĩ Joabu orĩre hema-inĩ ya Jehova na aarĩ hakuhi na kĩgongona. Hĩndĩ iyo Solomoni agĩatha Benaia mũrũ wa Jehoiada atĩrĩ, “Thĩ, ũmũũrage!”

30 Nĩ ũndũ ũcio Benaia akĩingĩra hema iyo ya Jehova akĩra Joabu atĩrĩ, “Mũthamaki oiga atĩrĩ, ‘Uma na nja!’”

No Joabu agĩcookia atĩrĩ, “Aca, ngũkuĩra haha.”

Benaia agĩcookeria mũthamaki ũhoro, akĩmwĩra atĩrĩ, “Joabu anjĩra ũna.”

31 Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩatha Benaia, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ĩka o ũguo oiga. Mũũrage na ũmũthike, nĩgeetha nĩ na nyũmba ya baba tũthirwo nĩ ihĩtia rĩa thakame rĩa yaitirwo tũhũ nĩ Joabu. 32 Jehova nĩegũtũma acokererwo nĩ thakame rĩa aaitire, tondũ nĩatharĩkĩire andũ eerĩ, na akĩmooraga na rũhiũ rwa njora, baba Daudi atoũ akĩmooraga marĩ eerĩ, Abineri mũrũ wa Neri, ũrĩa warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Isiraeli, na Amasa mũrũ wa Jetheri, ũrĩa warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Juda, nao maarĩ andũ ega na arũngĩrĩru kũmũkĩra. 33 Ihĩtia rĩu rĩa gũita thakame yao rĩrocookerera Joabu na njiaro ciake nginya tene. No kũrĩ Daudi na njiaro ciake, na nyũmba yake na ũthamaki wake, thayũ wa Jehova ũrogĩa kũrĩ o nginya tene.”

³⁴ Nĩ ũndũ ũcio Benaia mūrũ wa Jehoiada agĩthiĩ akĩgũtha Joabu akĩmũuraga, nake agĩthikwo mũgũnda-inĩ wake kũu werũ-inĩ. ³⁵ Mũthamaki akĩnenehia Benaia mūrũ wa Jehoiada akĩmũtua mũnene wa mbũtũ cia ita handũ ha Joabu, na agĩcookia Zadoku atuĩke mũthĩnjĩri-Ngai ithenya rĩa Abiatharu.

³⁶ Ningĩ mũthamaki agĩtũmana Shimei eetwo, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩakĩre nyũmba Jerusalemu na ũtũũre kuo, no ndũkanathiĩ kũndũ kũngĩ.

³⁷ Mũthenya ũrĩa ũkoima kuo ũringe Mũkuru wa Kidironi, ũmenye wega no ũgaakua; nayo thakame yaku nĩngagũcookerera wee mwene.”

³⁸ Shimei agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Ūguo woiga nĩ wega. Ndongata yaku nĩngwĩka o ta ũrĩa mũthamaki mwathi wakwa oiga.” Nake Shimei agĩkara Jerusalemu ihinda iraaaya.

³⁹ No mĩaka itatũ yathira-rĩ, ngombo igĩrĩ cia Shimei ikũũra igĩthiĩ kwa Akishi, mūrũ wa Maaka, mũthamaki wa Gathu, nake Shimei akĩũrwo atĩrĩ, “Ngombo ciaku irĩ Gathu.” ⁴⁰ Kũigua ũguo-rĩ, Shimei agĩtandĩka ndigiri yake, agĩthiĩ kwa Akishi kũu Gathu gwetha ngombo ciake. Nĩ ũndũ ũcio Shimei agĩthiĩ na agĩcookia ngombo ciake kuuma Gathu.

⁴¹ Rĩrĩa Solomoni eerirwo atĩ Shimei nĩoimĩte Jerusalemu agathiĩ Gathu na agacooka-rĩ, ⁴² mũthamaki agĩtũmanĩra Shimei, akĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ ndiakwĩhĩthiririe na rĩitwa rĩa Jehova na ngĩgũkaania, ngĩkwĩra atĩrĩ, ‘Mũthenya ũrĩa ũkoimagara ũthiĩ handũ hangĩ, ũmenye kũna no ũgaakua?’ Nawe hĩndĩ iyo ũkĩnjookeria atĩrĩ, ‘Ūguo woiga nĩ wega. Nĩ nĩngwathĩka.’” ⁴³ Rĩu-rĩ, nĩ kĩ gĩtũmĩte wage kũhingia mwĩhitwa waku harĩ Jehova, na wathĩkĩre watho ũrĩa ndaakũheire?”

⁴⁴ Ningĩ mũthamaki akĩra Shimei atĩrĩ, “Wee nĩũũĩ ngoro-inĩ yaku ũũru ũrĩa wothe wekire baba Daudi. Rĩu Jehova nĩegũtũma ũcookererwo nĩ ũũru waku. ⁴⁵ No Mũthamaki Solomoni nĩekũrathimwo, nakĩo gĩtĩ kĩa ũnene wa Daudi gĩtũũre gĩkĩgĩtĩre mbere ya Jehova nginya tene.”

⁴⁶ Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩatha Benaia mūrũ wa Jehoiada, nake agĩthiĩ akĩgũtha Shimei akĩmũuraga.

Ūthamaki naguo ũkĩhaanda ũrũmĩte biũ moko-inĩ ma Solomoni.

3

Solomoni Kũhooya Ūngĩ

¹ Nake Solomoni akĩgĩa ngwatanĩro na Firaũni, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, na akĩhikia mwarĩ. Akĩmũrehe itũũra inene rĩa Daudi, nginya rĩrĩa aarĩkirie gwaka nyũmba yake ya ũthamaki, na hekarũ ya Jehova, na rũthingo rũrĩa rwathiũrũrũkĩirie Jerusalemu. ² Na rĩrĩ, andũ no maarutağira magongona kũndũ kũria gũtũũgĩru, tondũ gũtiarĩ hekarũ yaakĩrwo rĩitwa rĩa Jehova hĩndĩ iyo. ³ Solomoni nĩonanirie wendo wake kũrĩ Jehova nĩ ũndũ wa gũthiĩ na mũthiire ya kĩrĩra na watho wa ithe Daudi, tiga rĩrĩ, nĩarutağira magongona na agacĩnĩra ũbumba kũndũ kũria gũtũũgĩru.

⁴ Mũthamaki agĩthiĩ Gibeoni kũruta magongona, nĩgũkorwo kũu nĩkuo kũndũ kũria gũtũũgĩru gwekĩrĩrwo mũno, na Solomoni akĩrutĩra magongona ngiri imwe ma njino kĩgongona-inĩ kũu. ⁵ Nakuo kũu Gibeoni Jehova akiumĩrĩra Solomoni ũtukũ kiroto-inĩ, nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Hooya o kĩrĩa gĩothe ũngĩenda ngũhe.”

⁶ Nake Solomoni agĩcookia atĩrĩ, “Nĩwonirie baba Daudi ndungata yaku ũtugi mũnene, tondũ aarĩ mwĩhokeku harĩ we, na aarĩ mũthingu, na mũrũngĩrĩru ngoro-inĩ. Nĩũthiite na mbere kũmuonia ũtugi ũcio

mūnene, na nīumūheete mūriū wa gūikarīra gītī gīake kīa ūnene ūmūthī.

⁷ “Na rīrī, Wee Jehova Ngai wakwa nīūtuite ndungata yaku mūthamaki handū ha baba Daudi. No nīi ndī o mwana mūnini* na ndirī na ūmenyo wa kūruta wīra wakwa. ⁸ Ndungata yaku īrī haha gatagatī ka andū aya wee wīthuurire, nao nī andū aingī matangigereka na matangītarīka. ⁹ Nī ūndū ūcio he ndungata yaku ngoro īrī na ūmenyo wa gūthamakīra andū aku, na gūkūurana wega na ūuru. Tondū-rī, nūū ūngīhota gūthamakīra andū aya aku aingī ūū?”

¹⁰ Jehova nīakenire nī ūndū wa Solomoni kūmūūria ūndū ūcio. ¹¹ Nī ūndū ūcio Ngai akīmūwīra atīrī, “Kuona ūguo nīguo wahooya, na ndūnahooya ūngīhīrio matukū ma gūtūūra muoyo, kana ūtonga waku wee mwene, o na kana thū ciaku iniinwo, no wahooya ūmenyo wa kūrūgamīrīra kīhooto-rī, ¹² nīngwīka o ūguo wahooya. Nīngūkūhe ngoro ī na ūgī na gūkūurana, nīguo gūtūike atī gūtīrī kwagīa mūdū ūngī tawe, na gūtīrī hīndī gūkaagīa ūngī tawe. ¹³ O na nīngī nīngūkūhe maūdū marīa ūtanahooya, na nīmo ūtonga hamwe na gītīo, nīgeetha matukū marīa mothe ūgūtūūra muoyo, gūtikanagīe mūthamaki ūngī ūiganaine nawe. ¹⁴ Na ūngīthiiga na mīthīire yakwa, na wathīkagīre kīrīra na watho wakwa, ta ūrīa thoguo Daudi eekire, nīngakūhe matukū maingī ma gūtūūra muoyo.” ¹⁵ Hīndī īyo Solomoni agūkīra toro, akīmenya atī kīu kīarī kīroto.

Agīcooka Jerusalemu, agīthīi mbere ya ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova, na akīruta igongona rīa njino na rīa ngwatanīro. Nīngī akīrugithīria andū othe a nyūmba ya mūthamaki iruga.

Itua rīa Ūūgī

¹⁶ Thuutha ūcio andū-a-nja eerī a maraya magīūka kūrī mūthamaki, makīrūgama mbere yake. ¹⁷ Ūmwe wao akiuga atīrī, “Mwathī wakwa, mūdū-wa-nja ūyū na nīi tūikaraga nyūmba imwe. Na nīndīraciarire mwana arī ho. ¹⁸ Mīthenya itatū thuutha wa gūciara mwana, mūdū-wa-nja ūyū o nake araciara mwana. Tūraarī o ithūi eerī; gūtīrarī mūdū ūngī thīinī wa nyūmba īyo, tīga o ithūi ithuerī.

¹⁹ “Ūtukū-rī, mūdū-wa-nja ūyū arakomera mwana wake, arakua. ²⁰ Nī ūndū ūcio arookīra ūtukū gatagatī, areheria mwana wakwa harī nīi, rīrīa nīi ndungata yaku ndīrarī toro. Aramūiga gīthūri-inī gīake, na araiga mūrūwe gīthūri-inī giakwa arī mūkuū. ²¹ Rūciinī rūrū rūngī, ngīūkīra nīguo nyongithie mwana wakwa, ndīrona nī mūkuū! No rīrīa ndīramūrōrīre wega na ūtheri wa rūciinī, ndīrona atī ūcio ti mwana ūrīa ndaciarīte.”

²² Mūdū-wa-nja ūcio ūngī akiuga atīrī, “Aca! Ūyū ūrī muoyo nīwe mwana wakwa; ūyū mūkuū nīwe waku.”

No ūcio wa mbere akīrega biū, akiuga atīrī, “Aca! Ūyū mūkuū nīwe waku, na ūyū ūrī muoyo nīwe wakwa.” Nī ūndū ūcio magīkararania mbere ya mūthamaki.

²³ Mūthamaki akiuga atīrī, “Ūyū aroiga atīrī, ‘Mwana wakwa nīwe ūrī muoyo na waku nīwe mūkuū,’ o rīrīa ūrīa ūngī aroiga atīrī, ‘Aca! Ūyū mūkuū nīwe waku, na wakwa nī ūyū ūrī muoyo.’”

²⁴ Nīngī mūthamaki akiuga atīrī, “Ndeherai rūhiū rwa njora.” Nī ūndū ūcio makīrehera mūthamaki rūhiū rwa njora. ²⁵ Nake agīathana, akiuga

* 3:7 Solomoni aarī ta wa miaka mīrongo īrī akīambīrīria gūthamaka.

atĩrĩ: “Mwana ũyũ ũrĩ muoyo nĩatinanio maita meerĩ, nuthu iheo mũndũ-wa-nja ũmwe, na nuthu iyo ingĩ iheo mũndũ-wa-nja ũcio ũngĩ.”

²⁶ Mũndũ-wa-nja ũrĩa mwana wake aarĩ muoyo akĩringwo nĩ tha nĩ ũndũ wa mwana wake, akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Ndagũthaitha mwathi wakwa, m̄nengere mwana ũyũ ũrĩ muoyo, tiga kũmũuraga!”

No ũcio ũngĩ akiuga atĩrĩ, “Ndegũtuĩka waku kana wakwa. Nĩatinanio maita meerĩ!”

²⁷ Nake mũthamaki agĩtua ciira atĩrĩ, “Nengerai mũndũ-wa-nja ũyũ wa mbere mwana ũyũ ũrĩ muoyo. Mũtikamũurage; nĩwe nyina.”

²⁸ Rĩrĩa andũ othe a Isiraeli maiguire ũrĩa mũthamaki aatua ciira ũcio, magũtigĩra mũthamaki tondũ nĩmoonire aarĩ na ũũgĩ mũingĩ kuuma kũrĩ Ngai wa gũtua ciira na kĩhooto.

4

Anene na Abarũthi a Solomoni

¹ Nĩ ũndũ ũcio Solomoni agĩthamaka Isiraeli guothe. ² Aya nĩo maarĩ anene ake:

Azaria mũrũ wa Zadoku aarĩ mũthĩnjĩri-Ngai;*

³ nao Elihorefu na Ahija, ariũ a Shisha, nĩo maarĩ aandĩki-marũa; na Jehoshafatu mũrũ wa Ahiludu, ũrĩa waandĩkaga maũndũ ma ihinda rĩu;

⁴ nake Benaia mũrũ wa Jehoiada nĩwe warĩ m̄nene wa mbũtũ cia ita; nao Zadoku na Abiatharu maarĩ athĩnjĩri-Ngai;

⁵ nake Azaria mũrũ wa Nathani nĩwe warĩ m̄rũgamĩrĩri wa anene a ng’ongo;

nake Zabudu mũrũ wa Nathani aarĩ mũthĩnjĩri-Ngai na mũtaari wa mũthamaki;

⁶ nake Ahisharu aarĩ m̄rũgamĩrĩri wa nyũmba ya mũthamaki;

nake Adoniramũ mũrũ wa Abida aarĩ m̄rũgamĩrĩri wa arĩa maaru-tithagio wĩra na hinya.

⁷ Ningĩ Solomoni aarĩ na abarũthi ikũmi na eerĩ arĩa marũgamĩrĩre ng’ongo ciothe cia Isiraeli, na nĩo maarehaga irio cia kũrĩo nĩ mũthamaki na andũ a nyũmba ya ũthamaki. O ũmwe wao aarehaga irio cia kũigana mweri ũmwe thĩnĩ wa mwaka. ⁸ Maya nĩmo marĩtwa ma abarũthi acio:

Beni-Huri nĩwe warũgamĩrĩre bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efraimu;

⁹ na Beni-Dekeri akarũgamĩrĩra Makazu, na Shaalubimu, na Bethi-Shemeshu, na Eloni-Bethihanani;

¹⁰ nake Beni-Hesedi akarũgamĩrĩra Arubothu (Soko na bũrũri wothe wa Heferi warĩ wake);

¹¹ na Beni-Abinadabu akarũgamĩrĩra Nafathu-Dori (nake nĩwe wahikĩtie Tafathu mwarĩ wa Solomoni);

¹² na Baana mũrũ wa Ahiludu akarũgamĩrĩra Taanaka, na Megido, na Bethi-Shani guothe kũrigania na Zarethani mũhuro wa Jezireeli, kuuma Bethi-Shani nginya Abeli-Mehola kũng’ethera Jokimeamu;

¹³ Nake Beni-Geberi akarũgamĩrĩra Ramothu-Gileadi (itũuro cia Jairu mũrũ wa Manase kũu Gileadi ciarĩ ciake, o hamwe na ng’ongo cia Arigobu kũu Bashani, o na matũũra manene makuo mĩrongo itandatũ

* **4:2** Azaria nĩwe warĩ mũthĩnjĩri-Ngai m̄nene hĩndĩ ya Mũthamaki Solomoni.

maarigiicirio na thingo, na maarĩ na ihingo ciarĩ na mĩgũĩko ya gĩcango);

14 o nake Ahinadabu mūrũ wa Ido akarũgamĩrĩra Mahanaimu;

15 na Alimaazu akarũgamĩrĩra Nafitali (nake aahikítie Basemathu mwarĩ wa Solomoni);

16 na Baana mūrũ wa Hushai akarũgamĩrĩra Asheri na Alothu;

17 nake Jehoshafatu mūrũ wa Parua akarũgamĩrĩra Isakaru;

18 nake Shimei mūrũ wa Ela akarũgamĩrĩra Benjamini;

19 na Geberi mūrũ wa Uri akarũgamĩrĩra Gileadi (bũrũri wa Sihoni mũthamaki wa Aamori, na bũrũri wa Ogu mũthamaki wa Bashani).
Nowe wiki warĩ barũthi wa gwatha rũgongo rũu.

Mahũthĩro ma Solomoni ma o Mũthenya

20 Andũ a Juda na a Isiraeli maarĩ aingĩ mũno ta mũthanga wa iria-inĩ. Maarũaga, na makanyua, na magakena. 21 Nake Solomoni nĩathamakĩre mothamaki mothe kuuma Rũũ rwa Farati nginya bũrũri wa Aflisti, o nginya mũhaka-inĩ wa Misiri. Mabũrũri macio nĩmamũrehagĩra igooti na magĩtũura maathagwo nĩ Solomoni matukũ make mothe.

22 Mahũthĩro ma Solomoni ma o mũthenya maarĩ maya: kori mĩrongo itatũ† cia mũtu ũria mũhinyu mũno, na kori mĩrongo itandatũ‡ cia mũtu, 23 ng'ombe ikũmi cia gũtuĩrwo, na ng'ombe mĩrongo ĩrĩ cia rũũru, na ng'onde na mbũri igana rĩmwe, na thiiya, na thwariga, na thwara, o na nyoni iria noru cia mũciĩ iria irũagwo. 24 Nĩgũkorwo nĩwe wathamakagĩra mothamaki mothe marĩa maarĩ ithũiro rĩa Rũũ rwa Farati kuuma Tifisa nginya Gaza, na nĩ kwarĩ na thayũ mĩena yothe. 25 Rĩria rĩothe Solomoni aarĩ muoyo-rĩ, Juda na Isiraeli, kuuma Dani nginya Birishiba, maatũuraga na thayũ o mũndũ mũgũnda-inĩ wake wa mĩthabibũ na mĩkũyũ. §

26 Solomoni aarĩ na ciugũ cia mbarathi cia ita ngiri inya, na mbarathi ngiri ikũmi na igĩrĩ.

27 Nao anene a ng'ongo, o mũndũ mweri wake nĩarehagĩra Mũthamaki Solomoni mahũthĩro ma kũmũigana hamwe na arĩa othe mookaga metha-inĩ yake. Ningĩ magatigĩrĩra aĩ gũtirĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩagaga. 28 Ningĩ nĩmarehaga ĩgeri ciao cia cairi na nyeki, cia kũrĩno nĩ mbarathi cia ita na mbarathi icio ingĩ handũ harĩa haagĩrĩre.

Ũũgĩ wa Solomoni

29 Ngai nĩahaire Solomoni ũũgĩ na ũmenyi mũingĩ mũno wa maũndũ, na ũtaũku waingĩhite ta mũthanga ũrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. 30 Ũũgĩ wa Solomoni warĩ mũnene gũkĩra ũũgĩ wa andũ othe a mwena wa irathĩro, o na ũgakĩra ũũgĩ wothe wa andũ a Misiri. 31 Aarĩ mũũgĩ gũkĩra mũndũ ũngĩ o wothe, gwata Ethani ũria Mũezara, na aarĩ mũũgĩ gũkĩra Hemani, na gũkĩra Kalikoli, na Darida, arĩa a Maholu. Ngumo yake igĩtaamba kũrĩ ndũrĩrĩ iria ciothe ciathiũrũrũkĩirie kũu. 32 Nĩaathugundire thimo ngiri ithatũ, na nyĩmbo ciake ciarĩ ngiri ĩmwe na ithano. 33 Nĩataaragĩria ũhoru wa mũkũrĩre wa mĩmera, kuuma mũtarakwa wa Lebanoni o nginya mũthobi ũria ũkũraga thingo-inĩ. Ningĩ nĩarutanaga ũhoru wa nyamũ na nyoni, na nyamũ iria itaambaga thĩ, na thamaki. 34 Andũ a ndũrĩrĩ ciothe

† 4:22 nĩ ta kilu 6,600 ‡ 4:22 nĩ ta kilu 13,200 § 4:25 Gũikara rungu rwa mũthabibũ kana mĩkũyũ kuonanagia aĩ o nyũmba yarĩ na thayũ, na gũtiarĩ na ũgwati.

nĩmookaga gũthikĩrĩria ũũgĩ wa Solomoni matũmĩtwo nĩ athamaki othe a thĩ, arĩa maiguĩte ũhoro wa ũũgĩ wake.

5

Kũhaarĩria Gwaka Hekarũ

¹ Rĩria Hiramũ mũthamaki wa Turo aiguire atĩ Solomoni nĩaitĩrĩrio maguta agatuĩka mũthamaki handũ ha ithe Daudi-rĩ, agĩtũma ndungata ciake kũrĩ Solomoni, tondũ we nĩmatũire marĩ ũrata na Daudi. ² Nake Solomoni agĩcookeria Hiramũ ndũmĩrĩri ĩno:

³ “Wee nĩkũmenya atĩ tondũ wa mbaara iria ciothe cianakora baba, Daudi, ciumĩte mĩena yothe, we ndaahotire gwaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩtwa rĩa Jehova Ngai wake, o nginya rĩria Jehova aigire thũ ciake rungu rwa makinya make. ⁴ No rĩu Jehova Ngai wakwa nĩaheete ũhurũko mĩena yothe, na gũtirĩ na thũ kana ũgwati. ⁵ Nĩ ũndũ ũcio nĩndũite atĩ nĩngwaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩtwa rĩa Jehova Ngai wakwa, o ta ũria Jehova eerire baba Daudi rĩria oigire atĩrĩ, ‘Mũriũ waku ũria ngaikarĩria gĩtĩ kia ũnene handũ haku-rĩ, nĩwe ũgaaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩtwa rĩakwa.’

⁶ “Nĩ ũndũ ũcio athana nĩguo ndemerwo mĩtarakwa ya Lebanoni. Andũ akwa nĩmarĩrutithanagia wĩra na andũ aku, na nĩndĩrĩkũrĩhaga mũcaara wa andũ aku o ta ũria ũngiuga. Wee nĩũũ atĩ tũtirĩ na andũ marĩ na ũmenyo wa gwatũra mbaũ ta andũ a Sidoni.”

⁷ Rĩria Hiramũ aiguire ndũmĩrĩri ya Solomoni, agĩkena mũno, akiuga atĩrĩ, “Ũmũthĩ Jehova arogocwo, nĩgũkorwo nĩaheete Daudi mũriũ mũũgĩ wa gwatha rũrĩrĩ rũrũ rũnene.”

⁸ Nĩ ũndũ ũcio Hiramũ agĩtũmana kũrĩ Solomoni, akĩmwĩra atĩrĩ:

“Nĩnyitĩte ndũmĩrĩri ĩria wandũmĩire, na nĩngwĩka ũria wothe ũkwenda harĩ kũrehithia mĩgogo ya mĩtarakwa na ya mĩthengera.

⁹ Andũ akwa nĩmekũmĩkũrũkia kuuma Lebanoni nginya iria-inĩ, na nĩngũmĩkũrũkia na iria yohanĩtio hamwe o nginya harĩa ũkuuga. Nĩngamĩohoranĩria hau, nawe ũmĩoe, ũthĩ nayo. Nawe ũkĩhingĩrie wendi wakwa na ũndũ wa kũhe nyũmba yakwa ya ũthamaki irio.”

¹⁰ Ũguo nĩguo Hiramũ aathiire na mbere gũtwarĩra Solomoni mĩgogo ya mĩtarakwa na ya mĩthengera ĩria endaga. ¹¹ Nake Solomoni nĩaheaga Hiramũ ngano ya kũrĩio gwake mũciĩ ya kori ngiri mĩrongo ĩrĩ,* hamwe na mbathi ngiri mĩrongo ĩrĩ† cia maguta ma mĩtamaiyũ mahihe wega. Solomoni agĩthĩ na mbere gwĩka Hiramũ ũguo mwaka o mwaka. ¹² Jehova nĩaheire Solomoni ũũgĩ, o ta ũria aamwĩrĩire. Na gũkĩgĩa na thayũ gatagatĩ ka Hiramũ na Solomoni, nao eerĩ magĩthondeka kĩrĩkanĩro kia ũiguano.

¹³ Mũthamaki Solomoni akĩandĩkithia aruti wĩra 30,000 na hinya kuuma Isiraeli gothe. ¹⁴ Aamatũmaga marĩ ikundi cia andũ ngiri ikũmi o mweri, mathĩ ituanĩra rĩa wĩra kũu Lebanoni; nĩ ũndũ ũcio magaikaraga mweri ũmwe Lebanoni, na mĩeri ĩrĩ kwao mũciĩ. Adoniramũ nĩwe warĩ mũrũgamĩrĩri wa andũ acio marutithagio wĩra na hinya. ¹⁵ Solomoni nĩ aarĩ na andũ 70,000 a gũkuua mĩrigo, na acũhia a mahiga 80,000

* 5:11 nĩ ta kilo 4,400,000 † 5:11 nĩ ta lita 440,000

kūu irīma-inī, ¹⁶ o ūndū ūmwe na anyabara 3,300 a kūrūgamīrīra wīra ūcio, na magatongoria aruti acio a wīra. ¹⁷ Mūthamaki agīathana, nao makīenja mahiga manene na mega, na maicūhītio marī ma gwaka mūthingi wa hekarū. ¹⁸ Mabundi ma Solomoni, na ma Hiramū, na andū a Gebalī, nīmarengire na makīhaarīria mbaū o na mahiga nī ūndū wa gwaka hekarū.

6

Solomoni Gwaka Hekarū

¹ Mwaka-inī wa magana mana na mīrongo ĩnana, thuutha wa andū a Isiraeli kuuma būrūri wa Misiri, o mwaka-inī wa ĩna wa Solomoni gūthamakīra Isiraeli, mweri-inī wa Zivu, nago nīguo mweri wa keerī-rī,* Solomoni akīambīrīria gwaka hekarū ya Jehova.

² Hekarū ĩrīa Mūthamaki Solomoni aakīire Jehova yarī na ūraihi wa mīkono mīrongo ĩtandatū,† na warīi wa mīkono mīrongo ĩrī,‡ na ūraihi wa na igūrū wa mīkono mīrongo ĩtatū.§ ³ Gīthaku kīa mwena wa mbere wa nyūmba ĩyo nene ya hekarū nīkīongereire warīi wa hekarū, nakīo kīarī kīa mīkono mīrongo ĩrī,* na gīgacomoka mīkono ikūmi† kuuma na mwena wa mbere wa hekarū. ⁴ Nake agīakīra hekarū ndirica ngundeeru cia na igūrū. ⁵ Nīaakithirie tūnyūmba twa mīena-inī, tūgīthiūrūrūkīria hekarū yothe tūnyūmba ĩrīa nene ya hekarū na cia handū-harīa-haamūre ha na thīinī. ⁶ Ngoroba ya thī mūno yarī na warīi wa mīkono ĩtano,‡ na ya gatagatī yarī na warīi wa mīkono ĩtandatū,§ na ya gatātū yarī na warīi wa mīkono mūgwanja.* Nīathondekire mbako ithiūrūrūkīrie mwena wa na nja wa hekarū, nīgeetha mbaū iria ndungu cia mwako itigatoonyio thingo-inī cia hekarū.

⁷ Hekarū ĩgīakwo-rī, mahiga marīa maicūhīrio kware no mo maahūthīrirwo, na gūtiarī nyondo, kana ithanwa, kana kīndū kīngī gīa kīgera kīaiguirwo hau mwako-inī wa hekarū hīndī ĩrīa yothe yaakagwo.

⁸ Mūromo wa gūtoonya ngoroba ya thī warī mwena wa gūthini wa hekarū; ningī nī haarī na ngathī ya kwambata ngoroba ya gatagatī na kuuma hau ĩgathiī ngoroba ya gatātū. ⁹ Nī ūndū ūcio agīaka hekarū na akīmīrīkia, akīmīgita na mīgamba na mbaū cia mītarakwa. ¹⁰ Na nīakīrīire tūnyūmba twa rwere tūthiūrūrūkīrie hekarū, ūraihi wa o kamwe warī mīkono ĩtano† kūrīa na igūrū, natuo twanyīitathanītio na hekarū na mīgamba ya mītarakwa.

¹¹ Kiugo kīa Jehova nīgīakinyīire Solomoni, akīrwo atīrī: ¹² “Ha ūhoro wa hekarū ĩno ūraaka-rī, ūngīrūmīrīra uuge wakwa wa kūrūmīrīrwo, na ūrūmie mawatho makwa mothe, o na ūmenyerere maathani makwa na ūmathīkagīre, nīngakūhīngīria kīranīro kīria ndaaheire thoguo Daudi. ¹³ Na nīngatūrāna na andū a Isiraeli, na ndīgatiganīria andū akwa a Isiraeli.”

¹⁴ Nī ūndū ūcio Solomoni agīaka hekarū na akīmīrīkia. ¹⁵ Nake akīhumbīra thingo cia thīinī na mbaū cia mītarakwa, ciarītwo kuuma thī ya hekarū nginya igūrū, nakuo thī ya hekarū gūkīarwo mbaū cia

* **6:1** Mweri wa Zivu nīguo mweri wa keerī wa Kiyahudi, na nīguo mweri wa ĩtano kūrīngana na mīeri ya rīu. † **6:2** nī ta mita 27 ‡ **6:2** nī ta mita 9 § **6:2** nī ta mita ikūmi na ithatū na nuthu (13:5) * **6:3** nī ta mita 9 † **6:3** nī ta mita ĩnya na nuthu (4:5) ‡ **6:6** nī ta mita ĩgīrī na robo (2:25) § **6:6** nī ta mita ĩgīrī na robo ithatū (2:75) * **6:6** nī ta mita 3 † **6:10** nī ta mita ĩgīrī na robo (2:25)

mũthengera. ¹⁶ Mwena wa thuutha wa hekarũ akĩgayania mĩkono mĩrongo ãĩrĩ[‡] na mbaũ cia mĩtarakwa kuuma thĩ nginya igũrũ, nigeetha hekarũ-inĩ hagĩe handũ haamũre thĩinĩ, hatuĩke Harĩa-Hatheru-Mũno. ¹⁷ Ūraihi wa nyũmba ãrĩa nene yarĩ mbere ya kanyũmba kau warĩ wa mĩkono mĩrongo ãna[§] kũraiha. ¹⁸ Hekarũ thĩinĩ kwahumbĩrĩtwa na mbaũ cia mĩtarakwa, ciicũhĩtio magemio mahaana tũbũũthũ na mahũa macanũku. Indo ciothe ciarĩ cia mĩtarakwa; gũtiarĩ ihiga o na rĩmwe rĩonekaga.

¹⁹ Thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre, hekarũ thĩinĩ nĩathondekire handũ ha kũigĩrĩra ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova. ²⁰ Hau thĩinĩ haamũre, ūraihi waho warĩ mĩkono mĩrongo ãĩrĩ, * na warĩ wa mĩkono mĩrongo ãĩrĩ, na mĩkono mĩrongo ãĩrĩ kũraiha na igũrũ. Nake nĩagemirie mwena wa thĩinĩ na thahabu therie,[†] na ningĩ akĩgemia kĩgongona kũu na mbaũ cia mĩtarakwa. ²¹ Solomoni aahumbĩrire hekarũ thĩinĩ na thahabu therie, na agĩkĩrania irengeeri cia thahabu mbere ya itoonyero rĩa hau thĩinĩ haamũre harĩa haagemetio na thahabu. ²² Nĩ ũndũ ũcio akĩgemia thĩinĩ guothe na thahabu. Ningĩ nĩagemirie kĩgongona kĩrĩa kiarĩ thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre na thahabu.

²³ Hau thĩinĩ haamũre, agĩthondeka makerubi meeri na mbaũ cia mĩtamaiyũ, ikerubi o rĩmwe rĩarĩ rĩa mĩkono ikũmi[‡] kũraiha na igũrũ.

²⁴ Ikerubi rĩa mbere rĩarĩ na ithagu rĩa mĩkono ãtano[§] kũraiha, na rĩu rĩngĩ mĩkono ãtano; ũguo nĩ kuuga mĩkono ikũmi kuuma mũthia wa ithagu rĩmwe nginya mũthia wa ithagu rĩrĩa rĩngĩ. ²⁵ Ikerubi rĩa keerĩ o narĩo rĩarĩ rĩa mĩkono ikũmi; makerubi macio meeri nĩmaiganaine na makahaanana. ²⁶ Ūraihi wa o ikerubi rĩmwe warĩ wa mĩkono ikũmi. ²⁷ Nĩagĩre makerubi macio kanyũmba ga thĩinĩ mũno ka hekarũ, matambũrũkĩtie mathagu mamu. Ithagu rĩa ikerubi rĩmwe rĩaturumĩte rũthingo rũmwe, narĩo ithagu rĩa ikerubi rĩu rĩngĩ rĩgaturuma rũthingo rũu rĩngĩ. Na mathagu mamu magaturumanĩra gatagatĩ ga kanyũmba. ²⁸ Nĩagemirie makerubi macio na thahabu.

²⁹ Thingo-inĩ iria ciathiũrũrũkĩrie hekarũ, thĩinĩ wa tũnyũmba twa thĩinĩ na twa na nja, agĩcũhia magemio ma makerubi, na ma mĩtĩ ya mĩtende, na ma mahũa macanũku. ³⁰ Ningĩ akĩhumbĩra thĩ ya tũnyũmba twa thĩinĩ na twa nja ya hekarũ na thahabu.

³¹ Narĩo itoonyero rĩa hau thĩinĩ haamũre agĩthondeka mĩrango ya mbaũ cia mĩtamaiyũ, nacio buremu ciayo ciarĩ na mĩena ãtano.

³² Na mĩrango-ini yeerĩ ya mbaũ cia mĩtamaiyũ agĩcũhia magemio ma makerubi, na ma mĩtĩ ya mĩtende na ma mahũa macanũku, na akĩgemia makerubi na mĩtĩ ya mĩtende na thahabu hũũre. ³³ O ũndũ ũmwe nĩathondekire buremu ãrĩ na mĩena ãna cia mĩtamaiyũ cia itoonyero rĩa nyũmba ãrĩa nene. ³⁴ Ningĩ agĩthondeka mĩrango ãĩrĩ ya mbaũ cia mũthengera, o mũrango warĩ na icunjĩ igĩrĩ ciekũnjaga wahingũrwo. ³⁵ Nĩacũhirie makerubi, na mĩtĩ ya mĩtende, na mahũa macanũku igũrũ rĩa mĩrango ãyo, na akĩmĩgemia na thahabu hũũre ãigananĩirie wega maicũhio-inĩ macio.

³⁶ Na nĩakire nja ya thĩinĩ na mĩhari ãtatũ ya mahiga maicũhie na mũhari ũngĩ ũmwe wa mĩgamba mĩcũhie ya mĩtarakwa.

‡ 6:16 nĩ ta mita 9 § 6:17 nĩ ta mita 18 * 6:20 nĩ ta mita 9 † 6:20 Thahabu yarũgamagĩrĩa riiri wa Ngai. ‡ 6:23 nĩ ta mita inya na nuthu (4:5) § 6:24 nĩ ta mita igĩrĩ na robo (2:25)

³⁷ Mũthingi wa hekarũ ñyo ya Jehova wakirwo mwaka wa ñna wa mweri wa Zivu. ³⁸ Mwaka-inĩ wa ikũmi na ñmwe mweri-inĩ wa Bulu, nĩguo mweri wa ñnana,* nĩguo hekarũ yarĩkire hamwe na maũndũ mayo mothe kũringana na ñria yerĩtwo yakwo. Aikarire ihinda ria mĩaka mũgwanja akĩmĩaka.

7

Solomoni Gwaka Nyũmba Yake ya Ũthamaki

¹ No rĩrĩ, Solomoni aambĩrĩria gwaka nyũmba yake ya ũthamaki-rĩ, aaniinire mĩaka ikũmi na ñtatũ kũrĩkia kũmĩaka. ² Nĩakire nyũmba ñngĩ ya ũthamaki yetagwo Nyũmba ya Ũthamaki ya Mũtitũ wa Lebanoni,* na yarĩ ya mĩkono ñgana† kũraiha, na mĩkono mĩrongo ñtano‡ kwarama, na mĩkono mĩrongo ñtatũ§ kũraiha na ñgũrũ. Nĩngĩ yarĩ na mĩhari ñna ya itugĩ cia mĩtarakwa ñria cianyĩitĩrĩre mĩgamba ya mĩtarakwa. ³ Nyũmba ñyo yagitirwo na mbaũ cia mĩtarakwa ñria ciarĩ ñgũrũ wa mĩgamba ñria yaĩgĩrĩrwo ñgũrũ wa itugĩ, mĩgamba yothe yarĩ mĩrongo ñna na ñtano, o mũhari warĩ na mĩgamba ikũmi na ñtano. ⁴ Ndirica ciayo ciekĩrĩtwo ñgũrũ, ñgagĩkĩrwo ñthatũ ñthatũ, ñng'ethanĩire. ⁵ Mĩrongo yothe yarĩ na buremu cia mĩena ñna; yekĩrĩtwo mwena wa na mbere ñtatũ ñtatũ, ñng'ethanĩire.

⁶ Nĩathondekire gĩthaku kia mũhari wa itugĩ, kia ũraiha wa mĩkono mĩrongo ñtano,* na warĩ wa mĩkono mĩrongo ñtatũ.† Mbere yakĩo haarĩ na gĩthaku kĩngĩ, na mbere ya gĩthaku kũ gĩa keerĩ haarĩ na itugĩ, na hakagitwo ñgũrũ.

⁷ Nĩakire nyũmba ya gĩtĩ kia ũnene, na Nyũmba ya Gũciirĩra, kũria aatuithanagĩria ciira. Nake akĩmũkĩra mbaũ cia mĩtarakwa kuuma thĩ nginya ñgũrũ. ⁸ Nayo nyũmba yake ya gũikara ya ũthamaki, yaakĩtwo mwena wa na thuutha, na yaakĩtwo o ta ñyo ñngĩ. Nĩngĩ Solomoni nĩakire nyũmba ñngĩ ta ñyo ya ũthamaki, akĩmĩakĩra mwarĩ wa Firaũni ñria aahikĩtie.

⁹ Mĩako ñyo yothe, kuuma mwena wa nja nginya nja ñria nene, na kuuma mũthingi nginya rwembeya-inĩ, yaakĩtwo na mahiga marĩa mega mũno matinĩtio na gĩthimo, na makarengererwo na mũthumeno mwena wa na thĩnĩ na wa na nja. ¹⁰ Mĩthingi yaakĩtwo na mahiga manene na mũthemba mwega, mamwe na mĩkono ikũmi,‡ na mamwe na mĩkono ñnana.§ ¹¹ ñgũrũ gwakĩtwo na mahiga marĩa mega mũno matinĩtio na gĩthimo, na mbaũ cia mĩtarakwa. ¹² Nayo nja ñria nene yathiũrũrũkĩrio na rũthingo rwa mĩhari ñtatũ ya mahiga maicũhie, na mũhari ñmwe wa mĩgamba mĩrengerere ya mĩtarakwa, o ta ñria nja ya hekarũ ya Jehova yatariĩ, na gĩthaku kiayo.

Indo cia Hekarũ

¹³ Mũthamaki Solomoni nĩatũmanire Turo nĩgeetha areherwo Huramu, ¹⁴ ñria nyina aarĩ mũtumia wa ndigwa wa mũhĩrĩga wa Nafitali, nake ñthe aarĩ wa Turo, nake aarĩ mũturi wa icango. Nake Huramu aarĩ mũũgĩ mũno, na akamenya maũndũ mothe ma ũthondeki wa indo cia gĩcango.

* **6:38** Mweri wa Bulu nĩguo mweri wa ñnana wa Kĩyahudi, na nĩguo mweri wa ikũmi kũringana na mĩeri ya rĩu. * **7:2** Yetagwo Nyũmba ya Ũthamaki ya Mũtitũ wa Lebanoni tondũ yakĩtwo na itugĩ ciabangĩtwo ta mũtĩ ya mũtitũ. † **7:2** nĩ ta mita 46 ‡ **7:2** nĩ ta mita 23 § **7:2** nĩ ta mita ikũmi na ñthatũ na nuthu (13:5) * **7:6** nĩ ta mita 23 † **7:6** nĩ ta mita ikũmi na ñthatũ na nuthu (13.5) ‡ **7:10** nĩ ta mita ñya na nuthu (4.5) § **7:10** nĩ ta mita ñthatũ na nuthu (3.5)

Niōokire kūrī Mūthamaki Solomoni, na akīruta mawīra mothe marīa aaheirwo.

¹⁵ Nīathondekire itugī igīrī cia gīcango, o kīmwe kīarī na ūraihi wa mīkono ikūmi na īnana,* na rūrigi rūrīa rūngīathiūrūrūkīrie gītugī kīmwe rwarī rwa mīkono ikūmi na īrī.† ¹⁶ Ningī nīathondekire ciongo cia gīcango gītwekie cia kūgīrīra igūrū rīa itugī icio, o kiongo kīmwe kīarī na ūraihi wa mīkono ītano.‡ ¹⁷ Irengēeri igathīkanītio ta mīnyororo igīcuurio nīguo igemie ciongo cia itugī icio, irengēeri mūgwanja igekīrwo kīongo-inī kīmwe. ¹⁸ Nīathondekire makomamanga mīhari īrī ikīrigiicīria irengēeri icio ciagathīkanītio ta mīnyororo cia kūgemia ciongo iria ciarī igūrū rīa itugī. O kiongo agīgīka o ūguo. ¹⁹ Ciongo iria ciarī igūrū wa itugī cia gīthaku ciathondeketwo na mūhianīre wa mahūa ma itoka, na ciarī na ūraihi wa mīkono īna.§ ²⁰ Ciongo cia itugī icio ciērī, igūrū rīa harīa hahaanaga ta mbakūrī harīa haariganītie na irengēeri iria ciagathīkanītio ta mīnyororo, haarī na makomamanga magana meerī mekīrītwo mīhari mīhari magathīūrūrūkīria ciongo icio. ²¹ Nīahaandire itugī icio gīthaku-inī kia hekarū. Gītugī kia mwena wa gūthini agīgīta Jakini, nakīo kīa mwena wa gathigathini agīgīta Boazu. ²² Ciongo iria ciarī igūrū wa itugī icio ciathondeketwo na mūhianīre wa mahūa ma itoka. Nī ūndū ūcio wīra wa itugī ūkīrīka.

²³ Ningī agīaka itangi rīa gīthīūrūrī rīa kīgera gītwekie inene mūno rīrīa rīetagwo Karia,* rīarī rīa mīkono ikūmi† kuuma mwena ūmwe wa rūtirīho nginya ūrīa ūngī, na mīkono ītano‡ kūrīa na igūrū. Itangi rīu rīathimwo na rūrigi gīthīūrūrī kīarīo kīarī kīa mīkono mīrongo ītatū.§ ²⁴ Mūhuro wa rūtirīho nīrīathiūrūrūkīrio na magemio maahaanaine na tūbūūthū, o mūkono ūmwe tūbūūthū ikūmi. Tūbūūthū tūu twaigītwo mīhari īrī tūgītwekanīrio na Karia kau, tūgītūika kīndū kīmwe nako.

²⁵ Nako Karia kau kaigīrīrwo igūrū rīa mīhiano ya ndegwa ikūmi na igīrī; ithatū ciacio ciarorete mwena wa gathigathini, na ithatū ikarora mwena wa ithūiro, na ithatū ikarora mwena wa gūthini, na ithatū ikarora mwena wa irathīro. Karia kau kaigīrīrwo igūrū rīacio, nacio cīga cia na thuutha cia ndegwa icio nīcio ciarorete na kūu thīinī. ²⁶ Ūtungu wa Karia kau waiganaine na warīi wa rūhī.* Rūtirīho rwako rwatarīi ta rūtirīho rwa gīkombe, kana ta gītoka gīcanūku. Karia kau kaiganagīra maaī mbathi ngiri igīrī.†

²⁷ Ningī agīaka makaari ikūmi ma gīcango mangīaguucirio; o gīkaari kīmwe kīarī kīa ūraihi wa mīkono īna,‡ na warīi wa mīkono īna, na ūraihi wa na igūrū wa mīkono ītatū.§ ²⁸ Makaari macio maakītwo ta ūū: maarī na icunjī cia mīena inyiitihanītio na buremu. ²⁹ Iacunjī iria ciarī gatagatī ka buremu, o na buremu cio nyene, ciarī na mīhiano ya mīrūūthi, na ya ndegwa, na ya makerubi. Mwena wa igūrū na wa mūhuro wa mīhiano ya mīrūūthi na ya ndegwa nī gwekīrītwo magemio ma mahūa mature. ³⁰ O gīkaari kīarī na magūrū mana ma gīcango, maarī na igera cia gīcango cia kūgathīkania kūgūrū na kūgūrū kūrīa kūngī, na

* **7:15** nī ta mita 8 † **7:15** nī ta mita ithano na nuthu (5:5) ‡ **7:16** nī ta mita igīrī na robo (2:25)

§ **7:19** nī ta mita īmwe na robo ithatū (1:75) * **7:23** Athīnjiri-Ngai matambīte gūthī kūruta iruta rīa njino maambaga gwīthamba moko kīrā-inī gīa gīcango (Thaam 30:17-21). † **7:23** nī ta mita inya na nuthu (4:5) ‡ **7:23** nī ta mita igīrī na robo (2:25) § **7:23** nī ta mita ikūmi na

ithatū na nuthu (13:5) * **7:26** nī ta centimita 8 † **7:26** nī ta lita 40,000 ‡ **7:27** nī ta mita īmwe na robo ithatū (1:75) § **7:27** nī ta mita īmwe na robo (1:25)

o kīmwe kīarī na kīraī kīanyiitīrīrwo nī itugī inya iria ciatwekanīirio na mahūa mature mwena o mwena. ³¹ Mwena wa thīnī wa gīkaari kīu kwarī na mūromo warī na buremu ya gīthiūrūrī ya mūkono ūmwe* kūrīka. Mūromo ūcio warī wa gīthiūrūrī, na hamwe na njikarīro yaguo yarī ya mūkono ūmwe na nuthu.† Gūthiūrūrūkīria mūromo wakīo nī ha kururītwo magemio. Icutnjī cia mīena ya gīkaari kīu nīciaiganaine mīena yothe īna, na itiarī cia gīthiūrūrī. ³² Magūrū macio mana meekīrītwo rungu rwa icunjī cia mīena, nacio igerā cia kūgathīkania magūrū cianyiitīthanītio na gīkaari kīu. Naguo warīi wa o kūgūrū warī wa mūkono ūmwe na nuthu.‡ ³³ Magūrū macio maathondeketwo ta magūrū wa na ngari ya ita, nacio igerā cia kūgathīkania kūgūrū na kūgūrū kūrīa kūngī, na mībara, na mīringa ya kūgūrū, na tūgera twa gīthiūrūrī tūrīa tūkoragwo gatagatī ga kūgūrū, ciothe ciathondeketwo na kīgera gītwekie.

³⁴ O gīkaari nī kīarī na nyiitīro inya, o koine-inī nyiitīro īmwe, icomokete kuuma gīkaari-inī. nīgūkorwo ³⁵ Mwena wa na igūrū wa gīkaari kīu wathiūrūrūkīirio na mūcibi wa warīi wa nuthu ya mūkono§ kūrīka. Itugī na icunjī cia mīena nīcianyiitīthanītio na mwena wa na igūrū wa gīkaari kīu. ³⁶ Nake Huramu agīkurura mīhiano ya makerubi, na ya mīrūūthi, na ya mītī ya mīkīndū mīena-inī ya itugī, na icunjī-inī cia mīena harīa hothe hangīonekire, na hagathiūrūrūkīirio na mahūa mīena yothe. ³⁷ Ūguo nīguo aathondekire makaari macio ikūmi. Mothe maatwekeirio handū hamwe, na makahaanana biū na makaiganana.

³⁸ Ningī nīathondekire irāī ikūmi cia gīcango, o kīmwe kīaiganagīra maaī mbathi mīrongo īna,* na kīarī kīa mīkono īna† kwarama, o kīraī kīmwe gīkaigīrīrwo gīkaari-inī kīmwe gīa icio ikūmi. ³⁹ Nīaigire ikaari ithano ciacio mwena wa gūthini wa hekarū, na ikaari ithano mwena wa gathigathini. Nīaigīrīre Karia mwena wa gūthini, agīkaiga koine-inī ya gūthini ya mwena wa irathīro wa hekarū. ⁴⁰ Ningī Huramu nīathondekire irāī, na icakūrī, na mbakūrī cia kūminjaminjīria.

Nī ūndū ūcio Huramu akīrīkia wīra wothe ūrīa aaheetwo arute nī Mūthamaki Solomoni thīnī wa hekarū ya Jehova:

⁴¹ itugī icio igīrī;

na ciongo icio igīrī ciahaanaga ta mbakūrī irī igūrū wa itugī icio;
na irengeeri iria igīrī ciagathīkanītio ta mīnyororo iria ciagemetie
ciongo icio ciarī igūrū wa itugī;

⁴² na makomamanga 400 ma irengeeri iria igīrī ciagathīkanītio ta
mīnyororo (mīhari īrī ya makomamanga o harī kīrengēeri kīmwe
īkagemia ciongo icio ciahanaga ta mbakūrī iria ciarī igūrū wa itugī);

⁴³ na makaari ikūmi na irāī ciamo ikūmi;

⁴⁴ na Karia na mīhiano ya ndegwa ikūmi na igīrī rungu rwako;

⁴⁵ o na nyūngū, na icakūrī, na mbakūrī cia kūminjaminjīria.

Indo icio ciothe Huramu aathondekeire Mūthamaki Solomoni cia hekarū ya Jehova ciarī cia gīcango gīkumuthe gīkahenia. ⁴⁶ Mūthamaki aatwekīthagīria indo icio kūrīa gwathondekagīrwo indo cia rīūmba kūu werū-inī wa Jorodani gatagatī ga Sukothu na Zarethani. ⁴⁷ Solomoni

* 7:31 nī ta nuthu mita (0.5) † 7:31 nī ta mita robo ithatū (0.75) ‡ 7:32 nī ta mita robo ithatū (0.75) § 7:35 nī ta mita robo īmwe (0.25) * 7:38 nī ta lita 880 † 7:38 nī ta mita īmwe na robo ithatū (1:75)

ndaathimire indo icio tondū ciarī nyingī mūno; ūritū wa gīcango ndwamenyekanire ūrīa waiganaga.

⁴⁸ Ningī Solomoni nīathondekithirie indo ciothe iria ciarī thīnī wa hekarū ya Jehova:

Aathondekire kīgongona gīa thahabu;

na metha ya thahabu ya kūigīrīra mīgate rīra yaigagwo mbere ya Jehova;

⁴⁹ na mītī ya kūigīrīrwo matawa ya thahabu therie (ītano īkaigwo mwena wa ūrīo, na ītano īkaigwo mwena wa ūmotho, mwena wa mbere wa nyūmba ya na thīnī);[‡]

na wīra wa magemio wa mahūa ma thahabu, na matawa, na mīūhato;

⁵⁰ na irāi cia thahabu therie, na magathī ma kūrenga ndaambī, na mbakūrī cia kūmīnjaminjīria, na thaani, na ngīo cia mwaki;

na icūhī cia thahabu cia mīrango ya kanyūmba karīa kaarī thīnī mūno, Handū-harīa-Hatheru-Mūno, o na icūhī cia thahabu cia mīrango ya nyūmba rīra nene ya hekarū.

⁵¹ Rīrīa wīra wothe ūrīa Mūthamaki Solomoni aarutaga wa gwaka hekarū ya Jehova wathirire-rī, akīrehithia indo iria ithe Daudi aamūrīte, nīcio betha, na thahabu, na indo cia nyūmba, agīciiga harīa haigagwo igīina cia hekarū ya Jehova.

8

Ithandūkū rīa Kīrīkanīro Kūrehwo Hekarū Thīnī

¹ Ningī Mūthamaki Solomoni agīta athuuri a Isiraēli, na atongoria othe a mīhīrīga, na anene a nyūmba cia andū a Isiraēli moke kūrī we Jerusalemu, nīguo maambatie ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova kuuma Zayuni, Itūra rīrīa inene rīa Daudi. ² Nao andū othe a Isiraēli magūika hamwe kūrī Mūthamaki Solomoni hīndī ya gīathī kīa mweri wa Ethanimu, nīguo mweri wa mūgwanja.

³ Rīrīa athuuri othe a Isiraēli maakinyire-rī, athīnjīri-Ngai makīoya ithandūkū rīu, ⁴ nao makīambatia ithandūkū rīa Jehova hamwe na Hema-ya-Gūtūnganwo, na indo ciothe iria nyamūre ciarī thīnī wayo. Nao athīnjīri-Ngai na Alawii magīciambatia, ⁵ nake Mūthamaki Solomoni na kīūngano gīothe gīa Isiraēli kīrīa gīacemanītie harī we kīrī mbere ya ithandūkū rīu, gīkīruta igongona rīa ng'ondū nyingī na ng'ombe nyingī mūno, ūū atī itingīandīkīrwo mūigana wacio kana itarīke.

⁶ Nao athīnjīri-Ngai magīcooka makīrehe ithandūkū rīu rīa kīrīkanīro kīa Jehova handū harīo thīnī wa hekarū, Handū-harīa-Hatheru-Mūno, makīrīga rungu rwa mathagu ma makerubi. ⁷ Makerubi macio maatambūrūkītie mathagu mamō igūrū rīa harīa haigītwo ithandūkū rīu, na makahūmbīra ithandūkū, o na mītī yarīo ya kūrīkuua. ⁸ Mītī īyo yarī miraihu mūno, ūndū mīthia yayo yoonagwo nī mūdū arī mbere ya Handū-harīa-Hatheru, no ndīonekaga nī mūdū arī nja ya Handū-harīa-Hatheru; na rīrī o ho ngīnya ūmūthī. ⁹ Thīnī wa ithandūkū rīu gūtiarī na kīndū kīngī tīga o ihengere iria igīrī cia mahīga iria Musa aigīte ho rīrīa aarī Horebu, kūrīa Jehova aarīkanīre kīrīkanīro na andū a Isiraēli maarīkia kuuma būrūri wa Misiri.

[‡] 7:49 Thīnī wa Hema-ya-Gūtūnganwo gwakoragwo na mūtī o ro ūmwe wa hongē mūgwanja wa kūigīrīrwo matawa (Thaam 25:31-40; 26:35). Mūthamaki Solomoni nīwe waigire mītī ikūmi ya kūigīrīrwo matawa thīnī wa hekarū.

¹⁰ Rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai meeherire makiuma Handũ-harĩa-Hatheru, itu rĩkĩiyũra hekarũ ya Jehova. ¹¹ Nao athĩnjĩri-Ngai matingĩahotire kũruta wĩra wao nĩ undũ wa itu rĩu, nĩgũkorwo riiri wa Jehova nĩwaiyũrite hekarũ yake.

¹² Ningĩ Solomoni akiuga atĩrĩ, “Jehova oigĩte atĩ nĩarĩkaraga thĩnĩ wa itu rĩrĩa itumanu; ¹³ no rĩrĩ, ti-itherũ nĩngwakĩire hekarũ kĩrorerwa, handũ haku ha gũtũura nginya tene.”

¹⁴ O hĩndĩ iyo kũngano gĩothe gĩa Isiraeli kĩrũgamĩte o hau, mũthamaki agĩkĩhũgũkĩra, agĩkirathima. ¹⁵ Ningĩ akiuga atĩrĩ:

“Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraeli, ũrĩa ũhingĩtie na guoko gwake mwene ũrĩa eerĩire baba, Daudi, na kanua gake mwene. Nĩgũkorwo oigire atĩrĩ, ¹⁶ Kuuma mũthenya ũrĩa ndaarutire andũ akwa a Isiraeli kuuma Misiri, ndirĩ ndathuura itũũra inene thĩnĩ wa mũhĩrĩga o na ũmwe wa Isiraeli, atĩ nĩguo njakĩrwo hekarũ iĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa kuo, no nĩndathuurire Daudi athamakĩre andũ akwa Isiraeli.’

¹⁷ “Baba Daudi nĩatuĩte na ngoro yake gwaka hekarũ iĩtanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova, o we Ngai wa Isiraeli. ¹⁸ No Jehova eerire baba, Daudi, atĩrĩ, ‘Tondũ nĩwatuĩte na ngoro yaku kũnjakĩra hekarũ iĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa-rĩ, nĩ wekire wega nĩ gwĩciirĩa ũguo ngoro-inĩ yaku.

¹⁹ No rĩrĩ, wee tiwe ũgwaka hekarũ iyo, no nĩ mũrũguo, ũrĩa uumĩte mũthĩimo-inĩ waku na thakame-inĩ yaku, ũcio nĩwe ũgaaka hekarũ iĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa.’

²⁰ “Jehova nĩatũũrĩtie kĩrĩkanĩro kũu, na rĩu nĩnjookete ithenya rĩa baba Daudi, na ngaikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene gĩa Isiraeli, o ta ũrĩa Jehova eeranĩire, na nĩnjakĩte hekarũ iĩrĩa iĩtanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli. ²¹ Hau nĩho thondekete handũ ha kũiga ithandũkũ rĩrĩa rĩ na kĩrĩkanĩro kĩrĩa Jehova aarĩkanĩire na maithe maitũ, rĩrĩa aamarutire bũrũri wa Misiri.”

Ihooya rĩa Solomoni rĩa Kĩamũro

²² Hĩndĩ iyo Solomoni akĩrũgama mbere ya kĩgongona kĩa Jehova, o hau mbere ya kũngano gĩothe kĩa Isiraeli, agĩtambũrũkia moko make na igũrũ, ²³ akiuga atĩrĩ:

“Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, gũtirĩ Ngai ũngĩ ũhaana tawe kũu igũrũ kana gũkũ thĩ, o wee ũhingagĩa kĩrĩkanĩro kĩa wendo hari ndungata ciaku irĩa irũmagĩrĩa njĩra yaku na ngoro ciacio ciothe.

²⁴ Wee nĩhĩngĩrie baba, Daudi ndungata yaku kĩrĩkanĩro giaku; undũ ũrĩa weranĩire na kanua gaku nĩhĩngĩtie na guoko gwaku, o ta ũrĩa kũhaana ũmũthĩ.

²⁵ “Na rĩrĩ, Jehova, Ngai wa Isiraeli, hingĩria baba, Daudi ndungata yaku ciĩranĩro irĩa wamwĩrĩire rĩrĩa woigire atĩrĩ, ‘Ndũkaaga mũndũ wa gũkarĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Isiraeli arĩ mbere yakwa, angĩkorwo arĩu aku nĩmarĩthiia na mũthĩire yagĩrĩire mbere yakwa, o ta ũrĩa wee ũtũire ũthiiaa mbere yakwa.’ ²⁶ Na rĩrĩ, Wee Ngai wa Isiraeli, reke kiugo giaku kĩrĩa werĩire baba, Daudi ndungata yaku, kĩhinge.

²⁷ “No kũhoteke Ngai atũũre gũkũ thĩ? Igũrũ, o na kũrĩa igũrũ mũno-rĩ, wee ndũngĩganĩra kuo. Hekarũ ĩno njakĩte-rĩ, githĩ ndĩkĩrĩ nini makĩria! ²⁸ No o na kũrĩ ũguo-rĩ, thĩkĩrĩa ihooya rĩa ndungata yaku, igĩthaithana iiguĩrwo tha, Wee Jehova Ngai wakwa. Igua gũkaya na ihooya rĩrĩa ndungata yaku irakũhooya ĩrĩ mbere yaku ũmũthĩ. ²⁹ Maitho maku maroikara marorete hekarũ ĩno ũtukũ na

mūthenya, o handū haha wee woigire atīrī, 'Rīitwa rīakwa rīrīkoragwo ho,' nīgeetha ūiguage ihooya rīrīa ndungata yaku irīhooyaga irorete handū haha. ³⁰ Igua gūthaithana kwa ndungata yaku na kwa andū aku a Isiraeli rīrīa mekūhooya marorete handū haha. Ūigue ūrī kūu igūrū, o kūu gīkaro giaku, na watūigua ūgatūrekerera.

³¹ "Rīrīa mūdū angīhītīria mūdū wa itūūra rīake na gūtūike no nginya ehīte, nake oke ehītīre hau mbere ya kīgongona giaku hekarū-inī īno-rī, ³² hīndī īyo nī ūkaigua ūrī kūu igūrū na ūtue itua. Ūtuithanie ndungata ciaku ciira, ūrīa mūhītia atūirwo ciira na acookererwo nī mahītia make marīa ekīte. Nake ūrīa ūtehītie ūmūtue ndehītie, na nī ūndū ūcio wonanīe atī ti mwīhia.

³³ "Rīrīa andū aku a Isiraeli mahootwo nī thū nī ūndū nīmākūhītīrie, nao magūcookerere na moimbūre rīitwa rīaku, na mahooe magīgūthaithaga marī hekarū-inī īno-rī, ³⁴ hīndī īyo nīūkamaigua ūrī kūu igūrū, na ūrekerē andū aku a Isiraeli mehīa mao na ūmacookie būrūrī ūrīa waheire maithe mao.

³⁵ "Rīrīa igūrū rīkaahingwo na mbura yage kuura tondū wa ūrīa andū aku makūhītīrie-rī, mangīkaahooya marorete handū haha na moimbūre rīitwa rīaku, na magarūrūke matigane na mehīa mao, tondū nīūmanymarītie-rī, ³⁶ hīndī īyo ūkaamaigua ūrī o kūu igūrū, na ūrekerē ndungata ciaku, andū aku a Isiraeli, mehīa mao. Marute mūtūrīre ūrīa mwagīrīru, na ūmoirīrie mbura būrūrī-inī ūcio waheire andū aku ūtūike igai rīao.

³⁷ "Kūngīkaagia ng'aragu kana mūthiro būrūrī-inī, kana mīgūnda ihīe nī mbaa kana mbuu, kana gūuke ngigī kana ngūnga, kana thū imarīgicīrie itūūra-inī rīmwe rīao, na mwanangīko o na ūrīkū kana mūrīmū ūngīgooka-rī, ³⁸ na rīrīa mūdū o na ūrīkū wa andū aku a Isiraeli angīkaahooya kana athaithane, o mūdū aamenya mīnyamaro irīa arī nayo ngoro-inī yake, na atambūrūkie moko make amerekeirie hekarū-inī īno-rī, ³⁹ hīndī īyo ūkaigua ūrī kūu igūrū gīkaro-inī giaku, ūmarekere, na ūtūire o mūdū itua kūrīngana na ūrīa wothe ekīte, tondū we nīūi ngoro yake, (nīgūkorwo nowe wiki ūūi ngoro cia andū othe), ⁴⁰ nīgeetha matūire magwītīgīrīte matukū mothe marīa megūtūūra būrūrī ūrīa waheire maithe maitū.

⁴¹ "Ha ūhorō wa mūdū wa kūngī ūrīa ūtarī wa andū aku a Isiraeli, no nōimīte būrūrī wa kūrāya nī ūndū wa Rīitwa rīaku, ⁴² tondū andū nīmakaigua ngumo ya Rīitwa rīaku inene, na ūhorō wa ciiko cia guoko gwaku kūrī hinya gūtambūrūkītio, rīrīa agooka ahoōe erekeire hekarū īno, ⁴³ hīndī īyo nīūkamaigua ūrī o kūu igūrū, gīkaro-inī giaku, na mūdū ūcio wa kūngī ūkamūhingīria ūrīa wothe agakūhooya, nīgeetha andū othe a thī mamenye rīitwa rīaku na magwītīgīre o ta ūrīa andū aku a Isiraeli magwītīgīrīte, na mamenye atī nyūmba īno njakīte iītanītio na Rīitwa rīaku.

⁴⁴ "Rīrīa andū aku maathīi mbaara-inī kūrīa na thū ciao, o kūrīa ūngīmatūma, nao mahooe Jehova merekeire itūūra rīrī inene ūthuurīte na hekarū īno njakīte iītanītio na Rīitwa rīaku, ⁴⁵ hīndī īyo ūkaigua mahooya na gūthaithana kwao ūrī kūu igūrū na ūmatirīrīre ūhorō-inī ūcio wao.

⁴⁶ "Rīrīa makwīhīria, nīgūkorwo gūtīrī mūdū ūtehagia, nawe ūmarakarīre ūmaneane kūrī thū, nacio imatahe imatware būrūrī wacio, ūrī kūrāya kana ūrī gūkuhī; ⁴⁷ nao mangīcookerera ngoro-inī ciao marī o kūu būrūrī ūrīa maatahīrwo, na merire, na

magũthaithe marĩ o kũu bũrũri wa acio mamatooretie, na moige atĩrĩ, 'Nĩtwĩhĩtie, na nĩtwĩkĩte mahĩtia, na tũgeka maũndũ ma waganu';⁴⁸ na mangĩgagũcookerera na ngoro ciao ciothe, na mĩoyo yao, marĩ bũrũri wa thũ ciao iria ciamatahire, nao mahooe merekeire bũrũri ũria waheire maithe mao, na merekeire itũura rĩria inene rĩria ũhuurĩte na hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩtwa rĩaku-rĩ;⁴⁹ hĩndĩ ĩyo ũrĩ o kũu igũrũ, gĩikaro-inĩ gĩaku, ũkaigua ĩhooya rĩao na mathaithana mao, na ũmatirĩrĩre ũhoroinĩ ũcio wao.⁵⁰ Na ũkarekera andũ aku, o acio makwĩhĩtie; ũmarekera mahĩtia marĩa mothe magwĩkĩte, na ũtũme acio mamatooretie mamaiguĩre tha;⁵¹ tondũ nĩ andũ aku na igai rĩaku, o andũ arĩa warutire bũrũri wa Misiri, ũkĩmaruta kuuma mwakinĩ ũcio mũhiũ wa gũtwekia kĩgera.

⁵² "Ũrohingũra maithe maku na ũigue mathaithana ma ndungata yaku na ma andũ aku a Isiraeli, ningĩ wĩtkĩre kũmathikagĩrĩria rĩria rĩothe maagũkaĩra.⁵³ Nĩgũkorwo nĩwe wamathuurire kuuma thĩni wa ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ matũike igai rĩaku kũmbe, o ta ũria woimbũrĩre na kanua ka ndungata yaku Musa, hĩndĩ ĩria wee, Mwathani Jehova, warutire maithe maitũ kuuma bũrũri wa Misiri."

⁵⁴ Rĩria Solomoni aarĩkirie mahooya macio mothe na gũthaita Jehovarĩ, agũkĩra, akĩhehera mbere ya kĩgongona kĩa Jehova, harĩa aaturĩtie ndu aambararĩtie moko make na igũrũ.⁵⁵ Akĩrũgama na akĩrathima kĩũngano gĩothe gĩa Isiraeli na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ:

⁵⁶ "Jehova arogoocwo, ũria ũheete andũ ake a Isiraeli ũhurũko o ta ũria eraniire. Gũtirĩ kiugo o na kĩmwe gĩa ciĩranĩro ciothe iria njega iria eeraniire na kanua ka ndungata yake Musa gĩtahingĩte.⁵⁷ Jehova Ngai witũ aroikara hamwe na ithũ o ta ũria aarĩ hamwe na maithe maitũ; aroaga gũtũtiganĩria o na kana gũtũtirika.⁵⁸ Arotũma ngoro ciitũ imũcookerere, tũthiage na njira ciake ciothe, na tũmenyagĩrĩre maathani make, na kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmirĩrwo, na mawatho make marĩa aahere maithe maitũ.⁵⁹ Na rĩrĩ, ciugo ici ciakwa, iria hooete ndĩ mbere ya Jehova, irokuhĩrĩria Jehova Ngai witũ mũthenya na ũtukũ, nĩguo atĩragĩrĩre maũndũ ma ndungata yake na andũ ake a Isiraeli, kũringana na mabataro ma o mũthenya,⁶⁰ nĩgeetha andũ othe a thĩ mamenye atĩ Jehova nĩwe Ngai, na gũtirĩ ũngĩ take.⁶¹ No ngoro cianyu no nginya ciĩheane biũ kũrĩ Jehova Ngai witũ, mĩtũũrage kũringana na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmirĩrwo, na gwathĩkĩra maathani make, ta ũria kũrĩ riu."

Kwamũrwo kwa Hekarũ

⁶² Hĩndĩ ĩyo mũthamaki na andũ othe a Isiraeli makĩruta magongona hau mbere ya Jehova.⁶³ Solomoni nĩarutĩre Jehova igongona rĩa ũiguano ta ũũ: ng'ombe ngiri mĩrongo ĩrĩ na igĩrĩ, na ng'ondũ na mbũri ngiri igana rĩa mĩrongo ĩrĩ. Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki na andũ a Isiraeli othe makĩamũra hekarũ ya Jehova.

⁶⁴ Mũthenya o ro ũcio mũthamaki nĩamũrĩre gĩcigo gĩa gatagatĩ kĩa nja ĩria ĩrĩ mbere ya hekarũ ya Jehova, na akĩrutĩra igongona rĩa njino ho, na rĩa mũtu na rĩa maguta ma igongona rĩa ũiguano, tondũ kĩgongona gĩa gĩcango kĩria kĩarĩ mbere ya Jehova gĩtingĩaiganĩre magongona ma njino, na magongona ma mũtu na maguta ma magongona ma ũiguano.

⁶⁵ Nĩ ũndũ ũcio Solomoni agĩkorwo na gĩathĩ hĩndĩ ĩyo arĩ hamwe na andũ a Isiraeli, maarĩ kĩũngano kĩnene, andũ kuuma Lebo-Hamathu nginya Karũũ ka Misiri. Magĩkũngũra gĩathĩ kiu mbere ya Jehova

Ngai witū mīthenya mūgwanja, na mīthenya īngī mūgwanja, yothe yarī mīthenya ikūmi na ina. ⁶⁶ Mūthenya ūrīa warūmīrīre akīra andū acio mainūke. Makīrathima mūthamaki magīcooka makīnūka makenete na maiguīte wega ngoro, nī ūndū wa maundū mothe mega marīa Jehova ekīte nī ūndū wa ndungata yake Daudi na nī ūndū wa andū ake a Isiraeli.

9

Jehova Kuumīrīra Solomoni

¹ Rīrīa Solomoni aarīkirie gwaka hekarū ya Jehova o na nyūmba ya ūthamaki, na akīhingia maundū marīa mothe erīrīire gwīka-rī, ² Jehova akīmuumīrīra hīndī ya keerī, o ta ūrīa aamuumīrīre arī Gibeoni. ³ Jehova akīmwīra atīrī:

“Nīnjiguīte kūhooya na gūthaithana kūrīa ūhooete ūrī mbere yakwa; nīnyamūrīte hekarū īno, īrīa wee wakīte, nīgeetha ndūme Rītwa rīakwa rītūre kuo nginya tene. Maitho makwa na ngoro yakwa nīrīkoragwo kuo hīndī ciothe.

⁴ “No wee mwene-rī, ūngīthiiga mbere yakwa na wīhokeku wa ngoro na ūrūngīrīru ta ūrīa thoguo Daudi ekaga, na wīkage ūrīa ngwathīte, na ūmenyagīrīre kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo na mawatho makwa-rī, ⁵ Nīngahaanda gītī giaku kīa ūnene thīnī wa Isiraeli nginya tene, o ta ūrīa nderīre thoguo Daudi rīrīa ndoigire atīrī, ‘Ndūkaaga mūdū wa gūkarīra gītī kīa ūnene kīa Isiraeli o naarī.’

⁶ “No wee kana ariū aku mūngīkagarūrūka mūtigane na nīi, na mwage kūmenyerera maathani na kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo kīrīa nī ndīmūheete na mūthīi mūgatungatīre ngai ingī na mūcihooe-rī, ⁷ hīndī īyo nīngeheria andū a Isiraeli būrūri ūyū ndīmahaete na ndiganīrie hekarū īno nyamūrīte ītanio na Rītwa rīakwa. Būrūri wa Isiraeli ūgaatuīka wa kuunagwo thimo, na kīndū gīa gūthekererwo nī andū othe. ⁸ Na o na gūtuīka hekarū īno nī ya kūgeganī-rī, arīa othe makaahītukagīra ho nīmakamakaga na manyūrūrie moige atīrī, ‘Nī kīi gītūmīte Jehova eke būrūri ūyū na hekarū īno ūndū ta ūyū?’ ⁹ Andū nīmagacookia moige atīrī, ‘Nī tondū nīmatiganīrie Jehova Ngai wao, ūrīa warutire maithe mao būrūri wa Misiri, makahīmbīria ngai ingī, na magacihooya na magacitungatīra; nīkīo Jehova amareehithīrie mwanangīko ūyū wothe.’”

Maundū Mangī ma Solomoni

¹⁰ Thuutha wa mīaka mīrongo īrī, o ihinda rīrīa Solomoni aakire nyūmba icio cieri; na nīcio hekarū ya Jehova na nyūmba ya ūthamaki, ¹¹ Mūthamaki Solomoni nīaheire Hīramu mūthamaki wa Turo matūūra mīrongo īrī kūu Galili, tondū Hīramu nīamūreheire mītarakwa yothe, na mīthengera, na thahabu iria aabatairio nīcio. ¹² No hīndī īrīa Hīramu oolimire Turo nīguo akoone matūūra marīa aaheetwo nī Solomoni, ndaakenirio nīmo. ¹³ Nake akīūria Solomoni atīrī, “Mūrū wa baba, nī matūūra matarīi atīa maya ūuheete?” Akīmatua Būrūri wa Kabulī, na noguo metagwo o na ūmūthī. ¹⁴ Na rīrī, Hīramu nīarīkītie gūtūmīra Mūthamaki Solomoni taranda igana rīa mīrongo īrī* cia thahabu.

¹⁵ Ūyū nīguo ūhorō wa ūrīa Mūthamaki Solomoni aarutithirie andū wīra na hīnya matekwīyendera wa gwaka hekarū ya Jehova na nyūmba

* 9:14 nī ta tani inya na nuthu (4.5)

ya ūthamaki, na mbenji, na rūthingo rwa Jerusalemu, na Hazoru, na Megido, na Gezeru. ¹⁶ Firaūni mūthamaki wa Misiri nīatharīkūire na akīnyīta Gezeru. Agīgūcina na mwaki, na akīūruga andū a Kaanani arīa maatūūruga kuo, na agīcooka agīkūhe mwarī, mūtumia wa Solomoni, arī kīheo kīa ūhiki. ¹⁷ Nake Solomoni agīaka Gezeru rīngī. Nīaakire Bethi-Horoni wa mūhuro, na ¹⁸ Baalathu, na Tadimori rīa werū-inī, thīnī wa būrūri wake, ¹⁹ o na ningī nīaakire matūūra manene ma kūiga indo ciake na matūūra ma ngaari ciake cia ita na ma mbarathi ciake, na kīrīa gīothe eerīrīrie gwaka Jerusalemu, na Lebanoni, na būrūri wothe ūrīa aathanaga.

²⁰ Andū othe arīa maatigaire kuuma kūrī Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi (andū acio matiarī andū a Isiraēli), ²¹ ūguo nī kuuga njiaro ciao iria ciatigarīte būrūri-inī, iria andū a Isiraēli mataaniinīte, acio nīo maandīkithirio nī Solomoni matuīke ngombo ciake cia kūrutithio wīra na hinya, na noguo gūtūire nginya ūmūthī. ²² No Solomoni ndaatuire mūdū o na ūmwe wa Isiraēli ngombo; nīo maarī andū ake a kūrūa mbaara, na atongoria a thirikari yake, na anene ake, na atongoria a thigari, na aathi a ngaari cia ita, na atwari a cio. ²³ Ningī nī kwari atongoria a anene 550 arīa maarutithagia mawīra mothe ma Solomoni na makarūgamīrīra aruti wīra.

²⁴ Rīrīa mwarī wa Firaūni aambatire kuuma itūūra inene rīa Daudi agīthī gūikara nyūmba ya ūthamaki irīa Solomoni aamwakīire, hīndī iyo nīguo Solomoni aathondekire mbenji cia kūmīnyīitīrīra.

²⁵ Solomoni aarutaga magongona ma njino na ma ūguano kīgongona-inī kīrīa aakīire Jehova maita matatū o mwaka, agacinaga ūbumba mbere ya Jehova hamwe namo, na nī ūndū ūcio akahingia watho wa hekarū.

²⁶ Ningī Mūthamaki Solomoni agīaka marikabu nyingī kūu Ezioni-Geberi, gūkuhī na Elothu kūu Edomu, hūgūrūrū-inī cia Iria Itune. ²⁷ Nake Hiram agītūma andū ake, atwarithia a marikabu arīa maamenyete ūhoro wa iria, nīguo matungatage marikabu-inī marī na andū a Solomoni. ²⁸ Magīthī nginya Ofiri, na makīrehe taranda magana mana ma mīrongo ūrī[†] cia thahabu, iria maatwarīire Mūthamaki Solomoni.

10

Mūthamaki Mūdū-wa-Nja wa Sheba Gūceerera Solomoni

¹ Rīrīa Mūthamaki mūdū-wa-nja wa Sheba aiguire ngumo ya Solomoni na ūhoro wa ngwatanīro yake na rītwa rīa Jehova-rī, agīūka kūmūgeria na ūndū wa kūmūria ciūria nditū. ² Agīkinya Jerusalemu arūmīrīrwo nī andū aingī mūno, na ngamīra ikuūite mahuti marīa manungi wega, na thahabu nyingī mūno, na tūhiga twa goro, agīthī harī Solomoni, akīaria nake maūdū mothe marīa maarī meciiria-inī na ke. ³ Nake Solomoni agīcookia ciūria ciake ciothe; gūtīrī ūndū o na ūmwe mūthamaki aaremīrwo nīkūmūtaarīria. ⁴ Rīrīa mūthamaki-mūdū-wa-nja ūcio wa Sheba onire ūūgī wothe wa Solomoni o na nyūmba ya ūthamaki irīa aakīte, ⁵ na irio iria ciarī metha-inī yake, na ūrīa anene ake maikaraga metha-inī, na ūrīa ndungata iria ciatungataga ciehumbīte, na arīa maamūheaga gīa kūnyua, o na magongona ma njino marīa aarutagīra hekarū-inī ya Jehova, agīkīgega mūno.

⁶ Akīra Mūthamaki Solomoni atīrī, “Ūhoro ūrīa ndaiguire ndī būrūri wakwa ūkonī maūdū marīa wīkīte, o na ūūgī waku, nī ūhoro wa ma

[†] 9:28 nī ta tani 16

kūna. ⁷ No ndietikirie maündū macio nginya rīrīa ndīrokire gūkū, na ndīreyonera na maitho makwa nī mwene. Ti-itherū, o na ndieritwo nuthu ya maündū macio. Ūhoro wa ūūgī waku o na ūtonga waku, nīikīrīte mūno makīria ūrīa wothe ndaiguīte. ⁸ Kaī gūkena nī andū akuī! Ningī gūkena nī anene aku arīa marūgamaga mbere yaku hīndī ciothe makaiguaga ūūgī waku! ⁹ Jehova Ngai waku arogoocwo, ūrīa ūkenetio nīwe, agagūkarīria gītī kīa ūnene gīa Isiraēli. Tondū wa wendo wa Jehova wa tene na tene kūrī Isiraēli, nīagūtūite mūthamaki, nīgeetha ūtūurie kīhooato na ūthingu.”

¹⁰ Agīkīhe mūthamaki taranda igana rīa mīrongo īrīrī,* cia thahabu, na mahutī marīa manungi wega maingī mūno, na tūhiga twa gorō. Gūtīrī hīndī ingī kūrī kwarehwo mahuti manungi wega ta marīa Mūthamaki mūndū-wa-nja ūcio wa Sheba aaheire Mūthamaki Solomoni.

¹¹ (Marikabu cia Hiramū nī ciarehire thahabu kuuma Ofiri, o na ikīrehe mīrigo mīnene ya mīthandari na tūhiga twa gorō kuuma kuo.

¹² Mūthamaki aahūthīrīre mīthandari iyo gwaka itugī cia gūtīrīrīra hekarū ya Jehova na cia nyūmba ya ūthamaki, na gūthondekera aini inanda cia mūgeeto o na cia kīnūbi. Kuuma mūthenya ūcio gūtīrī kwarehwo kuuma na nja kana gūkooneka mīthandari mīingī ūguo.)

¹³ Mūthamaki Solomoni nīaheire mūthamaki ūcio mūndū-wa-nja wa Sheba indo nyingī cia ūtaana wake na kīrīa kīngī gīothe eerīrīrie na aahooire. Thuutha ūcio Mūthamaki mūndū-wa-nja ūcio akiumagara hamwe na ndungata ciake agīcooka būrūrī wake mwene.

Rīrī wa Solomoni

¹⁴ Ūritū wa thahabu īrīa Solomoni aamūkagīra o mwaka warī wa taranda magana matandatū ma mīrongo itandatū,† ¹⁵ itataranīurio na igooti rīa athūgūrī na onjorithia na ya kuuma kūrī athamaki a Arabia, othe, na abarūthi a būrūrī.

¹⁶ Mūthamaki Solomoni agīthondeka ngo nene magana meerī cia thahabu hūire; o īmwe yathondeketwo na ūritū wa beka magana matandatū‡ cia thahabu. ¹⁷ Ningī agīthondeka ngo nini magana matatū cia thahabu hūire; o īmwe yathondeketwo na ūritū wa mina ithatū§ cia thahabu. Mūthamaki agīciiga Nyūmba ya Ūthamaki īrīa yetagwo Mūtītū wa Lebanoni.

¹⁸ Ningī mūthamaki agīthondeka gītī gīa ūthamaki kīnene mūno, kīgemetio mwena wa na thīinī na mīguongo na mwena wa na nja gīkagemio na thahabu therie. ¹⁹ Gītī kīu kīa ūnene kīarī na ngathī ya makinya matandatū, na thuutha wakīo igūrū kīarī gīa gīthiūrūrī. Mīena-inī yeerī ya gītī kīu kīarī na handū ha kīugīrīra moko, na nī haarī na mīhiano ya mīrūūthi īrūgamīte mīena-inī yeerī ya moko macio.

²⁰ Mīhiano ingī ikūmi na īrī ya mīrūūthi yarūgamītio ngathī-inī iyo ya makinya matandatū. O ikinya rīa ngathī rīarī na mūhiano wa mūrūūthi o mwena. Gūtīrī gītī kīngī ta kīu gīathondeketwo mbere iyo gīa ūthamaki ūngī o na ūrīkū. ²¹ Indo ciothe irīa Mūthamaki Solomoni aanyuuagīra ciarī cia thahabu, na indo ciothe cia nyūmba irīa ciarī Nyūmba ya Ūthamaki īrīa yetagwo Mūtītū wa Lebanoni ciarī cia thahabu therie. Gūtīarī kīndū gīathondeketwo na betha, nīgūkorwo betha yatuagwo kīndū gītārī bata mūno matukū-inī macio ma Solomoni. ²² Mūthamaki aarī na marikabu nyingī cia wonjoria irīa-inī, hamwe na marikabu cia

* **10:10** nī ta tani inya na nuthu (4:5) † **10:14** nī ta tani 25 ‡ **10:16** nī ta kilo ithatū na nuthu (3:5) § **10:17** nī ta kilo īmwe na robo ithatū (1:75)

Hiramu. O riita rīmwe thīnī wa mīaka itatū, nīciacookaga ikuuīte thahabu, na betha, na mīguongo, na ngīma, na nūgū.

²³ Mūthamaki Solomoni aarī na ūtonga na ūgī mūngī gūkīra athamaki arīa angī othe a thī. ²⁴ Andū a thī yothe nīmacaragia ūrīa mangīona Solomoni nīguo maigwe ūgī ūrīa Ngai eekīrīte ngoro-inī yake. ²⁵ Andū arīa mookaga kūmuona mwaka o mwaka nīmamūrehagīra iheo; indo cia betha, na cia thahabu, na nguo ndaaya, na indo cia mbaara, na mahuti manungī wega, na mbarathī, na nyūmbū.

²⁶ Solomoni nīacookanīrīrie ngaari cia ita na mbarathi; aarī na ngaari cia ita 1,400, na mbarathi 12,000 irīa aigīte matūūra-inī manene ma ngaari cia ita, na akaiga irīa ingī hakuhī nake kūu Jerusalemu. ²⁷ Mūthamaki nīatūmire betha cingīhe Jerusalemu o ta mahiga, mītarakwa nayo yarī mūngī o ta mītī ya mīkūyū irīa irī magūrū-inī ma irīma. ²⁸ Mbarathi cia Solomoni cioimaga būrūrī wa Misiri na Kilikia. Onjorithia a mūthamaki macīgūruga kuuma Kilikia. ²⁹ Ngaari imwe ya ita maamīgūruga kuuma Misiri, ikoima cekerī magana matandatū* cia betha, nayo mbarathi imwe ikoima cekerī igana rīa mīrongo itano.† Nao nīmaciendagīra athamaki othe a Ahiti na a Suriata.

11

Atumia a Solomoni

¹ Mūthamaki Solomoni nīendire andū-a-nja aingī a kūdū kūngī o hamwe na mwarī wa Firaūni, nīahikirie atumia a Amoabi, na a Amoni, na a Aedomu, na a Asidoni, na a Ahiti. ² Moimīte ndūrīrī-inī irīa Jehova eerīte Isiraēli atīrī, “Mūtikanahikanie nao, tondū ti-itherū nīmakagarūra ngoro cianyu irūmīrīre ngai ciao.” No rīrī, Solomoni agīkīrīrīra kūmeenda.

³ Aarī na atumia magana mūgwanja kuuma nyūmba cia ūthamaki, na thuriya magana matatū, nao atumia acio ake makīmūhītithia. ⁴ O ūrīa Solomoni aathiire agīkūruga, noguo atumia ake maaguucagīrīra ngoro yake kūrūmīrīra ngai ingī, nake akīaga kūheana ngoro yake kūna kūrī Jehova Ngai wake, ta ūrīa ngoro ya ithe Daudi yatarī. ⁵ Akīrūmīrīra Ashitorethu ngai ya nga ya andū a Sidoni, na Moleku ngai irīa meneku ya Aamoni. ⁶ Nī ūndū ūcio Solomoni agīka ūuru maitho-inī ma Jehova; ndaarūmīrīre Jehova kūna ta ūrīa ithe Daudi eekīte.

⁷ Solomoni nīakīire Kemoshu ngai irīa meneku ya Moabi, na Moleku ngai irīa meneku ya Aamoni handū hatūūgīru, o kūu karīma-inī karīa karī mwena wa irathīro wa Jerusalemu.* ⁸ Eekire o ūguo kūrī atumia arīa angī ake othe a kūngī, arīa maacinaga ūbumba na makarutīra ngai ciao magongona.

⁹ Jehova nīarakaririo nī Solomoni tondū ngoro yake nīyahutatīire Jehova, o we Ngai wa Isiraēli, ūrīa wamuumīrīre maita meerī. ¹⁰ O na gūtūika nīakaanītie Solomoni kūrūmīrīra ngai ingī-rī, Solomoni ndaigana kūrūmia watho wa Jehova. ¹¹ Nī ūndū ūcio Jehova akīra Solomoni atīrī, “Kuona atī ūguo nīguo wonete arī wega, na nīūregete kūrūmīrīra kīrīkanīro gīakwa na kīrīra kīa watho wakwa gīa kūrūmīrīrwo kīrīa ngwathīte-rī, ti-itherū nīngagūtunya ūthamaki ndīūrute kūrī we, ndīūnengere ūmwe wa ndungata ciaku. ¹² No rīrī, nī ūndū wa thoguo Daudi-rī, ndigwīka ūndū ūcio hīndī irīa we ūrī muoyo. No

* **10:29** nī ta kilo 7 † **10:29** nī ta kilo imwe na robo ithatū (1:75) * **11:7** Kīrīma kīa Mītamaiyū kīarī mwena wa irathīro wa Jerusalemu, na kīōikaine na rīitwa rīngī ta Kīrīma kīa Ūthūku (2Ath 23:13).

nīngaūtunya mūrūguo. ¹³ No ndikamūtunya ūthamaki wothe, no nīngamūhe mūhīrīga ūmwe nī ūndū wa Daudi ndungata yakwa, na nī ūndū wa Jerusalemu, itūūra rīrīa thuurīte.”

Thū cia Solomoni

¹⁴ Nake Jehova akīarahūrīra Solomoni thū, nīyo Hadadi ūrīa Mūedomu, wa rūciaro rwa ūthamaki wa Edomu. ¹⁵ Mbere ūyo rīrīa Daudi aarūaga na Edomu, Joabu mūnene wa ita, ūrīa wathīite gūthika arīa maakuīte-rī, nīooragire arūme othe kūu Edomu. ¹⁶ Joabu na andū a Isiraeli othe maikarire kūu mīeri itandatū, nginya rīrīa maaniinire arūme othe kūu Edomu. ¹⁷ No Hadadi arī o kahī-rī, akīūrīra būrūrī wa Misiri marī hamwe na anene amwe a Edomu arīa maatungatīre ithe. ¹⁸ Nao makīuma Midiani magīthī Parani. Nīngī makīoya andū angī kūu Parani, magīthī būrūrī wa Misiri, kūrī Firaūni mūthamaki wa Misiri, ūrīa waheire Hadadi nyūmba, na gīthaka, na akīmūhe irio.

¹⁹ Firaūni nīakenirio mūno nī Hadadi o nginya akīmūhe mwarī wa nyina na Tahapenesi, mūtumia wa mūthamaki, nīguo amūhikie atuīke mūtumia wake. ²⁰ Mwarī wa nyina na Tahapenesi akīmūciarīra kahī geetagwo Genubathu karīa kaarereirwo nyūmba-inī ya mūthamaki nī Tahapenesi. Genubathu agītūūrania na ciana cia Firaūni kuo.

²¹ Hadadi arī kūu Misiri akīguwa atī Daudi nīahurūkīte hamwe na maithe make, na atī Joabu mūnene wa ita o nake nīarīkītie gūkua. Hīndī ūyo Hadadi akīra Firaūni atīrī, “Njītīkīria thī, nīguo njooke būrūrī witū.”

²² Firaūni akīmūria atīrī, “Nī kī wagīte gūkū atī nīguo ūcooke būrūrī wanyu?”

Hadadi agīcookia atīrī, “Gūtīrī, no njītīkīria thī!”

²³ Nake Ngai akīarahūra thū īngī ya gūūkīrīra Solomoni, nayo nī Rezone mūrū wa Eliada, ūrīa worīte akoima kūrī mūnene wake, Hadadezeri mūthamaki wa Zoba. ²⁴ Akīyūnganīria andū, na agītūika mūtongoria wa gikundi kīa aremī rīrīa Daudi aaniinire ita cia Zoba; aremī acio magīthī Dameski, magītūūra kuo, na makīoya wathani. ²⁵ Rezone aarī thū ya Isiraeli rīrīa rīothe Solomoni aatūūrīre muoyo, akīongerera thīna ūrīa warehetwo nī Hadadi. Nī ūndū ūcio Rezone agīathana kūu Suriata na nīathūire Isiraeli mūno.

Jeroboamu Kūremera Solomoni

²⁶ Nīngī Jeroboamu mūrū wa Nebati akīremera mūthamaki. Aarī ūmwe wa anene a Solomoni, Mūefiraimu wa kuuma Zereda, na nyina eetagwo Zerua na aarī mūtumia wa ndigwa.

²⁷ Ū ū nīguo aaremeire Mūthamaki: Solomoni nīathondekete mbenji na agacookereria rūthingo rwa itūūra inene rīa ithe Daudi. ²⁸ Na rīrī, Jeroboamu aarī mūndū mūhoti, na rīrīa Solomoni onire mūrūtīre wake wa wīra ūrīa warī mwega, akīmūtua mūrūgamīrīri wa aruti wīra othe a nyūmba ya Jusufu.

²⁹ Ihinda-inī rīu, Jeroboamu oimaga Jerusalemu, nake Ahija mūnabii wa Shilo agīcemanīa nake, ehumbīte nguo njerū. Nao eerī maarī oiki kūu gīthaka-inī, ³⁰ nake Ahija akīoya nguo ūyo njerū eehumbīte, akīmītarūra icunjī ikūmi na igīrī. ³¹ Hīndī ūyo akīra Jeroboamu atīrī, “Wīyoere icunjī ikūmi, nīgūkorwo ū ū nīguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, oigīte: ‘Atīrīrī, nīngweheria ūthamaki guoko-inī gwa Solomoni, na nīngūkūhe mīhīrīga ikūmi. ³² No nī ūndū wa ndungata yakwa Daudi na itūūra inene rīa Jerusalemu, rīrīa thuurīte kuuma kūrī mīhīrīga yothe ya Isiraeli, nīngūmūtīgīria mīhīrīga ūmwe. ³³ Ngwīka ūguo, nī tondū

nĩmandiganĩrie, makainamĩrĩra Ashitorethu ngai ya nga ya Asidoni, na Kemoshu ngai ya andũ a Moabi, na Moleku ngai ya andũ a Amoni, na magatiga gũthĩĩ na njĩra ciakwa, o na makarega gwĩka ũrĩa kwagĩrĩire maitho-inĩ makwa, o na matirũmagia irĩra ciakwa na mawatho ta ũrĩa Daudi ithe wa Solomoni ekaga.

³⁴ “No rĩrĩ, ndikweheria ũthamaki wothe guoko-inĩ gwa Solomoni; nĩndĩmũtuĩte mwathani matukũ-inĩ mothe ma muoyo wake, nĩ ũndũ wa Daudi ndungata yakwa, ũrĩa ndathuurire o we warũmirie maathani makwa na irĩra ciakwa. ³⁵ Nĩngeheria ũthamaki moko-inĩ ma mũriũ na ngũhe mĩhĩrĩga ikũmi. ³⁶ Nĩngaahe mũriũ mũhĩrĩga ũmwe, nĩgeetha ndungata yakwa Daudi itũũrie tawa mbere yakwa hĩndĩ ciothe kũu Jerusalemu, itũũra rĩria inene kũria ndathuurire ndũũrie Rĩitwa rĩakwa kuo. ³⁷ No wee-rĩ, nĩngakuoya, na nĩũgathamaka maũndũ-inĩ mothe marĩa ngoro yaku ikeerĩria; nĩũgatuĩka mũthamaki wa Isiraeli. ³⁸ ũngĩka ũrĩa wothe ngũgwatha, na ũthiĩage na njĩra ciakwa, na wĩkage ũrĩa kwagĩrĩire maitho-inĩ makwa na ũndũ wa kũrũmia irĩra ciakwa na maathani makwa, o ta ũrĩa ndungata yakwa Daudi yekaga-rĩ, nĩndĩrĩkoragwo hamwe nawe. Nyũmba yaku nĩngamĩtua ya ũthamaki ya gũtũũra, o ta ũrĩa ndaakire nyũmba ya Daudi na nĩngakũhe Isiraeli. ³⁹ Nĩnganyariira njiaro cia Daudi, no ndigacinyariira nginya tene.’”

⁴⁰ Solomoni nĩageririe kũũraga Jeroboamu, nowe Jeroboamu akĩũrĩra bũrũri wa Misiri kwa Mũthamaki Shishaka, na agĩikara kuo nginya rĩria Solomoni aakuire.

Gĩkuũ kĩa Solomoni

⁴¹ Maũndũ marĩa mangĩ makonĩ wathani wa Solomoni, ũrĩa wothe eekire, na ũũgĩ ũrĩa onanirie-rĩ, githĩ matĩandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa ciĩko cia Solomoni? ⁴² Solomoni aathamakĩire Isiraeli rĩothe arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩna. ⁴³ Agĩcooka akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo itũũra inene rĩa ithe Daudi. Nake mũriũ Rehoboamu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

12

Andũ a Isiraeli Kũremera Rehoboamu

¹ Rehoboamu nĩathiire Shekemu, nĩgũkorwo andũ a Isiraeli othe nĩmathiĩte kuo makamũtue mũthamaki. ² Rĩrĩa Jeroboamu mũrũ wa Nebatĩ aigũire ũhoru ũcio (aarĩ o Misiri, kũria oorĩire eherere Mũthamaki Solomoni), akiuma Misiri, akĩinũka. ³ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtũmanĩra Jeroboamu, nake Jeroboamu hamwe na kĩũngano gĩothe gĩa Isiraeli magĩthĩĩ kũrĩ Rehoboamu makĩmwĩra atĩrĩ: ⁴ “Thoguo nĩatũigĩrĩire icooki iritũ, no rĩu tũhũthĩrie wĩra ũcio mũritũ na icooki rĩu iritũ rĩria aatũigĩrĩire, na nĩtũrĩgũtungatagĩra.”

⁵ Rehoboamu akĩmacookeria atĩrĩ, “Thiĩĩ mũgaacooka kũrĩ nĩĩ thuutha wa mĩthenya itatũ.” Nĩ ũndũ ũcio andũ magĩthĩĩra.

⁶ Thuutha ũcio Mũthamaki Rehoboamu akĩhooya kĩrĩra kũrĩ athuuri arĩa maatungatagĩra ithe Solomoni rĩrĩa aarĩ muoyo. Akĩmooria atĩrĩ, “Mũngĩndaara njookerie andũ aya atĩa?”

⁷ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūmũthĩ ũngĩtĩkĩra gũtuĩka ndungata ya andũ aya na ũdungatĩre, na ũmacookerie na njĩra njagĩrũru-rĩ, megĩtũũra marĩ ndungata ciaku hĩndĩ ciothe.”

⁸ No Rehoboamu akĩregana na ũtaaro ũrĩa athuuri acio maamũheire, na akĩhooya kĩrĩra kuuma kũrĩ aanake a riika rĩake, arĩa

maamütungatagāra. ⁹ Akīmooria atīrī, “Inyuī mūngīndaara atīa? Andū aya maranjīra atī, ‘Tūhūthīrie icooki rīrīa thoguo aatūgīrīire’ Ingīmacookeria atīa?”

¹⁰ Aanake acio a riika rīake makīmūcookeria atīrī, “Cookeria andū acio makwīrīte atī, ‘Thoguo niatūgīrīire icooki iritū, nowe tūhūthīrie icooki rīu,’ ūmeere atīrī, ‘kaara gakwa ka mūira nī gatungu gūkīra njohero ya baba. ¹¹ Baba aamūgīrīire icooki iritū; nī nīngūrīritūhia makīria. Baba aamūhūūraga na iboko; no nī ndīrīmūhūūraga na tūng’aurū.’”

¹² Thuutha wa mīthenya itatū Jeroboamu na andū othe magīcooka kūrī Rehoboamu, o ta ūrīa mūthamaki oigite atīrī, “Mūgaacooka kūrī nī thuutha wa mīthenya itatū.” ¹³ Mūthamaki agīcookeria andū acio ūhoro ehīte mūno. Akīregana na ūtaaro ūrīa aaheetwo nī athuuri, ¹⁴ akīrūmīrīra ūtaaro wa aanake, akiuga atīrī, “Baba nīamūrītūhīrie icooki, no nī nīngūrīritūhia makīria. Baba aamūhūūraga na iboko; nī ndīrīmūhūūraga na tūng’aurū.” ¹⁵ Nī ūndū ūcio mūthamaki ndaigana gūthikīrīria andū acio, tondu maūndū macio meekīre moimīte kūrī Jehova, nīguo kiugo kīhingio kīrīa Jehova eerire Jeroboamu mūrū wa Nebati na kanua ka Ahija ūrīa Mūshiloni.

¹⁶ Rīrīa andū othe a Isiraeli moonire atī mūthamaki ūcio nīarega kūmathikīrīria, magīcookeria mūthamaki atīrī:

“Tūrī na igai rīrīkū harī Daudi,

na nī gīcunjī kīrīkū tūrī nakīo harī mūrū wa Jesii?

Cooka hema-inī ciaku wee Isiraeli!

Wee Daudi-rī, menyerera nyūmba yaku wee mwene.”

Nī ūndū ūcio andū othe a Isiraeli makīnūka. ¹⁷ No andū a Isiraeli arīa maatūūraga matūūra-inī ma Juda-rī, Rehoboamu agīthī na mbere kūmathamakīra.

¹⁸ Mūthamaki Rehoboamu agītūma Adoniramu ūrīa warī mūrūgamīrīri wa andū arīa maarutithagyo wīra na hinya, no andū a Isiraeli makīmūhūra na mahiga nyuguto, agīkua. No Rehoboamu agīthara, akīhaica ngaari-inī yake ya ita, akīūrīra Jerusalemu. ¹⁹ Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli matūire maremeire nyūmba ya Daudi nginya ūmūthī.

²⁰ Rīrīa andū a Isiraeli othe maaguire atī Jeroboamu nīacookete kuuma būrūri wa Misiri, makīmūtūmanīra oke kīūngano-inī, na makīmūtua mūthamaki wa Isiraeli guothe. Mūhīrīga wa Juda noguo wiki warūmīrīire nyūmba ya Daudi.

²¹ Rīrīa Rehoboamu aakinyire Jerusalemu, akīūngania andū othe a nyūmba ya Juda na a mūhīrīga wa Benjaminī andū 180,000 a kūrīa mbaara nīgeetha makarūe na nyūmba ya Isiraeli, nīguo macookerie Rehoboamu mūrū wa Solomoni ūthamaki.

²² No rīrī, kiugo kīa Ngai gīgīkinyīra Shemaia mūndū wa Ngai akīrwo atīrī: ²³ “Thī wīre Rehoboamu mūrū wa Solomoni mūthamaki wa Juda, na nyūmba ya Juda yothe o na ya Benjaminī na andū arīa angī othe, ūmeere atīrī, ²⁴ ‘Jehova ekuuga ūū: Tigai kwambata mūkahūūrane na arīū a ithe wanyu, andū a Isiraeli. O mūndū wanyu wothe nīacooke mūciī, nīgūkorwo nī nī njīkīte ūndū ūyū.’” Nī ūndū ūcio magīathikīra kiugo kīa Jehova, magīcooka mūciī o ta ūrīa Jehova aathanīte.

Njaū cia Thahabu kūu Betheli na Dani

²⁵ Nake Jeroboamu akīrīgīra itūūra rīa Shekemu na rūthingo rwa hinya thīnī wa būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efraimu, agītūūra kuo. Kuuma kūu agīthī agīaka itūūra rīa Penieli.

²⁶ Jeroboamu agĩiciiria atĩrĩ, “Ūthamaki wahota gũcookerera nyũmba ya Daudi. ²⁷ Andũ aya mangĩambata mathiĩ makarute magongona hekarũ-inĩ ya Jehova kũu Jerusalemu-rĩ, nĩmagacooka gwachĩkĩra mwathi wao Rehoboamu mũthamaki wa Juda. Nĩmakanjũraga na macookerere Mũthamaki Rehoboamu.”

²⁸ Thuutha wa kũhooya ũtaaro, mũthamaki nĩathondekire mĩhianano ĩrĩ ya njaũ cia thahabu. Akĩira andũ atĩrĩ, “Ūhoro wa kwambataga Jerusalemu nĩũkũmũritũhĩra mũno. Atĩrĩrĩ Isiraeli, ici ngai cianyu, iria ciamũrutire bũrũri wa Misiri.” ²⁹ Mũhianano ũmwe akĩũiga Betheli, na ũria ũngĩ akĩũiga Dani. ³⁰ Naguo ũndũ ũyũ ũgĩtuĩka mehia; nigũkorwo andũ nĩmathiiaaga o nginya Dani kũhooya mũhianano ũria warĩ kũu.

³¹ Jeroboamu nĩaakire mahooero kũndũ kũria gũtũũgĩru, na agĩthuura athĩnjĩri-ngai a kuuma kũrĩ andũ a mĩthemba yothe, o na gũtuĩka matiarĩ Alawii.* ³² Akĩambĩrĩria gĩathĩ mũthenya wa ikũmi na ĩtano mweri-inĩ wa ĩnana, ũtuĩke ta gĩathĩ kĩria kiagomanagwo Juda, na akĩrutĩra magongona kigongona-inĩ. Eekire ũguo kũu Betheli, akĩrutĩra mĩhianano ĩyo ya njaũ aathondekete magongona. Ningĩ kũu Betheli akĩũiga athĩnjĩri-ngai kũndũ kũu gũtũũgĩru aathondekete. ³³ Mũthenya wa ikũmi na ĩtano mweri-inĩ wa ĩnana, mweri ũria eethuurĩre we mwene, akĩruta magongona kigongona-inĩ kĩria aakĩte kũu Betheli. Nĩ ũndũ ũcio akĩambĩrĩria gĩathĩ kũu nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli, na akĩambata kigongona-inĩ kũruta magongona.

13

Mũndũ wa Ngai Kuuma Juda

¹ Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe wa Ngai nĩ oimire Juda arĩ na ndũmĩrĩri ya Ngai, agĩthĩ Betheli, agĩkora Jeroboamu arũgamĩte kigongona-inĩ arute igongona. ² Akĩanĩrĩra, agĩũkĩrĩra kigongona kũu na ndũmĩrĩri ya Jehova, agĩkĩra atĩrĩ, “Wee kigongona gĩkĩ, kigongona gĩkĩ! Jehova ekuuga ũũ, ‘Nyũmba ya Daudi nigũgaciarwo kaana ga kahĩ, nako gageetwo Josia. Nako nigakaruta athĩnjĩri-Ngai a gũkũ gũtũũgĩru igongona haha igũrũ riaku, o acio marutaĩra magongona haha, na mahĩndĩ ma andũ nĩmagacinĩrwo igũrũ riaku.’” ³ Mũthenya o ro ũcio, mũndũ ũcio wa Ngai akĩheana kĩmenyithia, akiuga atĩrĩ: “Gĩkĩ nĩkĩo kĩmenyithia kĩria Jehova onanĩte: Kigongona nigĩgwatũkana, naguo mũhu ũria ũrĩ igũrũ riakĩo ũĩtke.”

⁴ Rĩria Mũthamaki Jeroboamu aagũire ũria mũndũ ũcio wa Ngai aanĩrĩre agokĩrĩra kigongona kũu kĩarĩ Betheli, agĩtambũrũkia guoko gwake arĩ kigongona-inĩ, akiuga atĩrĩ, “Mũnyiitei!” No rĩrĩ, guoko kũu aatambũrũkĩrie mũndũ ũcio gũkĩonja, na ndangĩahotire gũgũthuna rĩngĩ. ⁵ Nakĩo kigongona kũu gĩgĩatũkana, naguo mũhu wakĩo ũgĩitĩka, kũringana na kĩmenyithia kĩria mũndũ ũcio wa Ngai aheanĩte na ũndũ wa ndũmĩrĩri ya Jehova.

⁶ Ningĩ mũthamaki akĩira mũndũ ũcio wa Ngai atĩrĩ, “Thaithanĩra harĩ Jehova Ngai waku, na ũũhooere niguo guoko gwakwa kũhonio.” Nĩ ũndũ ũcio, mũndũ ũcio wa Ngai agĩthaiha Jehova, nakuo guoko kwa mũthamaki gũkĩhona na gũgĩcooka o ũria kwarĩ mbere.

⁷ Mũthamaki akĩira mũndũ ũcio wa Ngai atĩrĩ, “Ūka tũthĩ mũciĩ ũkarĩe, na nĩngũkũhe kĩheo.”

* **12:31** Jeroboamu aamũrire andũ mataarĩ Alawii matũke athĩnjĩri-Ngai tondũ athĩnjĩri-Ngai na Alawii nĩmathaamĩte magathĩ Juda.

⁸ No mündũ ũcio wa Ngai agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “O na korwo no ũhe nuthu ya indo ciaku-rĩ, nĩ ndingĩthĩ nawe, o na ndingĩrĩa irio kana nyue maaĩ gũkũ. ⁹ Nĩgũkorwo ninjathĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova, ngeerwo atĩrĩ, ‘Ndũkanarĩ irio, kana ũnyue maaĩ, o na kana ũcookere njĩra ĩrĩa wagereire ũgĩthĩ.’ ” ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio akĩgera njĩra ingĩ na ndaacookeire ĩrĩa aagereire agĩthĩ Betheli.

¹¹ Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ mũnabii mũkũrũ watũũraga Betheli, nao ariũ ake magĩũka makĩmwĩra maũndũ marĩa mothe mündũ ũcio wa Ngai eekĩte kũu mũthenya ũcio. O na ningĩ makĩhe ithe wao ũhoru ũrĩa eerire mũthamaki. ¹² Ithe wao akĩmooria atĩrĩ, “Agereire njĩra ĩrĩkũ?” Nao ariũ ake makĩmuonia njĩra ĩrĩa mündũ ũcio wa Ngai woimĩte Juda aagereire. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio akĩra ariũ ake atĩrĩ, “Ndandĩkĩrai ndigiri.” Nao marĩkia kũmũtandĩkĩra ndigiri akĩmũkarĩra ¹⁴ na akĩrũmĩrĩa mündũ ũcio wa Ngai. Akĩmũkora aikarĩte thĩ rungu rwa mũtĩ wa mũgandi, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe mündũ wa Ngai ũrĩa uumĩte Juda?”

Mündũ ũcio wa Ngai akĩmwĩra atĩrĩ “Ĩrĩ nĩ nĩ.”

¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio mũnabii ũcio mũkũrũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka tũthĩ mũciĩ ũkarĩe.”

¹⁶ Mündũ ũcio wa Ngai akiuga atĩrĩ, “Ndingĩcooka na thuutha tũthĩ nawe, o na ningĩ ndingĩrĩa irio kana nyuanĩre maaĩ nawe gũkũ. ¹⁷ Tondũ ninjĩrĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova atĩrĩ, ‘Ndũkanarĩ irio kana ũnyue maaĩ kũu o na kana ũcookere njĩra ĩrĩa wagereire ũgĩthĩ.’ ”

¹⁸ Mũnabii ũcio mũkũrũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “O na nĩ ndĩ mũnabii tawe. Mũraika nĩanjarĩrie na kiugo kĩa Jehova anjĩra atĩrĩ: ‘Mũgĩre mũcooke nake gwaku mũciĩ nĩguo arĩe irio na anyue maaĩ.’ ” (No nĩkũmũheenia aamũheenagia). ¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio mündũ ũcio wa Ngai agĩcooka nake gwake mũciĩ, akĩra na akĩnyua.

²⁰ Maikarĩte o metha-inĩ kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra mũnabii ũcio mũkũrũ ũrĩa wacooketie mũnabii wa kuuma Juda na thuutha. ²¹ Akĩanĩrĩa, akĩra mündũ ũcio wa Ngai ũrĩa woimĩte Juda atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩũreganĩte na kiugo kĩa Jehova, na ũkaaga kũrũmia watho ũrĩa waathirwo nĩ Jehova Ngai waku. ²² No nĩũcookete na thuutha, na ũkarĩa irio na ũkanyua maaĩ kũndũ kũrĩa aakwĩrĩre ndũkaarĩe na ndũkanyue kĩndũ kuo. Nĩ ũndũ ũcio mwĩrĩ waku ndũgaathikwo mbĩrĩra-inĩ ya maithe maku.’ ”

²³ Rĩrĩa mündũ ũcio wa Ngai aarĩkirie kũrĩa na kũnyua-rĩ, mũnabii ũrĩa wamũcooketie na thuutha akĩmũtandĩkĩra ndigiri yake. ²⁴ Na agĩthĩ na njĩra-rĩ, agĩtũngana na mũrũũthi ũkĩmũũraga, naguwo mwĩrĩ wake ũkĩgũa thĩ hau njĩra-inĩ, nayo ndigiri na mũrũũthi cieri ikĩrũgama hau mwĩrĩ warĩ. ²⁵ Andũ amwe arĩa maahĩtũkagĩra hau makĩona mwĩrĩ ũgũite hau thĩ, na mũrũũthi ũrũgamĩte o hau mwĩrĩ warĩ, nao magĩthĩ makĩheana ũhoru ũcio itũũra-inĩ inene rĩrĩa mũnabii ũcio mũkũrũ aatũũraga.

²⁶ Rĩrĩa mũnabii ũrĩa wamũcooketie na thuutha kuuma rĩgendo-inĩ rwake aigũire ũhoru ũcio, akiuga atĩrĩ, “Ūcio nĩ mündũ ũrĩa wa Ngai ũrĩa ũrãreganire na kiugo kĩa Jehova. Jehova nĩamũneanĩte kũrĩ mũrũũthi ũrĩa ũmũtambuũrĩte na ũkaamũũraga, o ta ũrĩa kiugo kĩa Jehova kĩamwĩrĩte.”

²⁷ Mũnabii ũcio mũkũrũ akĩra ariũ ake atĩrĩ, “Ndandĩkĩrai ndigiri.” Nao magĩka o ũguo. ²⁸ Nake akĩumagara agĩthĩ, agĩkora mwĩrĩ ũgũithĩtio njĩra-inĩ, na mũrũũthi na ndigiri irũgamĩte o hau warĩ. Mũrũũthi ndwarĩte mwĩrĩ ũcio kana ũgatambuura ndigiri. ²⁹ Nĩ ũndũ ũcio mũnabii

ũcio akĩoya mwĩrĩ wa mũndũ ũcio wa Ngai, akĩũigĩrĩra igũrũ rĩa ndigiri, akĩũcookia itũũra-inĩ rĩake inene nĩgeetha amũcakaĩre na amũthike.

³⁰ Nake akĩiga mwĩrĩ ũcio mbĩrĩra-inĩ yake mwene, nao makĩmũcakaĩra makiugaga atĩrĩ, “Ũũi mũrũ wa baba-ĩ!”

³¹ Aarĩkia kũmũthika, akĩĩra ariũ ake atĩrĩ, “Rĩrĩa ngaakua, mũgaathika mbĩrĩra-inĩ ĩno harĩa mũndũ ũyũ wa Ngai athikĩtwo; mũkaiga mahĩndĩ makwa hau mwena-inĩ wa mahĩndĩ make. ³² Nĩgũkorwo ũhoro ũrĩa aahēnīre uumanīte na kiugo kĩa Jehova wa gũũkĩrĩra kĩgongona kĩrĩa kĩrĩ Betheli o na mahooero mothe marĩa maarĩ kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru thĩnĩ wa matũũra wa Samaria-rĩ, ti-itherũ ũndũ ũcio no nginya ũkaahingio.”

³³ O na thutha wa maũndũ macio-rĩ, Jeroboamu ndaatiganire na njĩra ciake cia waganu, no aathiire na mbere kwamũra athĩnjĩri-ngai a kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, kuuma kũrĩ andũ a mĩthemba yothe. Mũndũ o wothē ũngĩendire gũtuĩka mũthĩnjĩri-ngai, nĩamwamũraga nĩ ũndũ wa kũndũ kũu gũtũũgĩru. ³⁴ Macio nĩmo maarĩ mehĩa ma nyũmba ya Jeroboamu marĩa maatũmire ĩgwe na ĩniinwo biũ yeherio gũkũ thĩ.

14

Ūrathi wa Ahija wa Gũũkĩrĩra Jeroboamu

¹ Ihinda-inĩ rĩu, Abija mũrũ wa Jeroboamu akĩrwara, ² nake Jeroboamu akĩĩra mũtũmia wake atĩrĩ, “Wĩgarũre nĩgeetha ndũkae kũmenyeka atĩ nĩwe mũtũmia wa Jeroboamu. Ūcooke ũthĩi Shilo. Ahija ũrĩa mũnabii nĩkwo arĩ, ũrĩa wanjĩĩre atĩ nĩ nĩngatuĩka mũthamaki wa andũ aya a Isiraeli. ³ Kuua mĩgate ikũmi, na tũmĩgate tũngĩ tũnini na kĩhembe kĩa ũũkĩ, ũthĩi kũrĩ we. Nĩegũkwĩra ũrĩa ũhoro wa kamwana gaka ũgaikara.” ⁴ Nĩ ũndũ ũcio mũtũmia wa Jeroboamu agĩlka ũguo eerirwo na agĩthĩ mũcĩi kwa Ahija kũu Shilo.

Na rĩrĩ, Ahija ndoonaga; nĩorĩte maitho nĩ gũkũra. ⁵ Nowe Jehova nĩeerĩte Ahija atĩrĩ, “Mũtũmia wa Jeroboamu nĩarooka gũkũũria ũhoro wa mũriũ nĩ ũndũ nĩ mũrũaru, nawe ũmũcookerie ũna na ũna. Aakinya-rĩ, egwĩtua taarĩ mũndũ ũngĩ.”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa Ahija aagũire mũkinyo wa magũrũ make arĩ mũrango-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Toonya, mũtũmia wa Jeroboamu. Ūretua tiwe nĩkĩ? Nĩndũmĩtuo kũrĩ we na ũhoro ũtarĩ mwega. ⁷ Thĩi, kũrĩ Jeroboamu ũmwĩre atĩ Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩ ndakũnenehirie kuuma gatagatĩ ka andũ, ngĩgũtua mũtongoria wa andũ akwa a Isiraeli. ⁸ Ndaatũnyanire ũthamaki kuuma kũrĩ nyũmba ya Daudi, ngĩkũnengera, no wee ndũkoretwo ũhaana ta ndungata yakwa Daudi, ũrĩa watũre arũmitie maathani makwa, na akanũmĩrĩra na ngoro yake yothe, agekaga o ũrĩa wiki wagĩrĩre maitho-inĩ makwa. ⁹ Wee nĩwĩkĩte maũndũ maingĩ mooru, gũkĩra andũ arĩa othe makoretwo marĩ mbere yaku. Nĩwĩthondekeire ngai ingĩ, o na mĩhianano ya kũhooywo ĩthondeketwo na kĩa. Nĩũtũmĩte ndakare na ũkaahutatĩra.

¹⁰ “Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, nĩngũrehere nyũmba ya Jeroboamu mwanangĩko. Nĩngwehereria Jeroboamu mwana o wothē wa kahĩ thĩnĩ wa Isiraeli, arĩ ngombo kana atarĩ ngombo. Nĩngacina nyũmba ya Jeroboamu o ta ũrĩa mũndũ acinaga mai nginya magathira. ¹¹ Ngui nĩkaarĩa andũ a Jeroboamu arĩa magaakuĩra itũũra-inĩ inene, nacio nyoni cia rĩera-inĩ irĩe arĩa magaakuĩra mĩgũnda-inĩ. Jehova nĩguo oigĩte!”

¹² “No wee-rĩ, cooka mũcĩi. O wakinya itũũra-inĩ inene-rĩ, noguo mwana ũcio arĩkua. ¹³ Isiraeli othe nĩmakamũcakaĩra na mamũthike. Ūcio nowe

wiki wa Jeroboamu ūgaathikwo, tondū nowe wiki thīnī wa nyūmba ya Jeroboamu, Jehova, Ngai wa Isiraeli, onete ūndū mwega thīnī wake.

¹⁴ “Jehova we mwene nīakarūgamia mūthamaki ūngī wa gūthamakīra Isiraeli ūrīa ūkaaniina nyūmba ya Jeroboamu. Ūmūthī nīguo mūthenya! Atī atīa? Ī, amīniine o ro rīu. ¹⁵ Nake Jehova nīakahūūra Isiraeli, nginya mahaane ta ithanjī rīrainaina rīrī maai-inī. Nīakamunya andū a Isiraeli kuuma būrūrī ūyū mwega ūrīa aaheire maithe mao, na amahurunje mūrīmo ūrīa ūngī wa Rūū rwa Farati, tondū nīmarakaririe Jehova nī ūndū wa gwīthondekera itugī cia Ashera. ¹⁶ Nīagatiganīria andū a Isiraeli nī ūndū wa mehia marīa Jeroboamu ekīte, na nīngī agatūma Isiraeli meehie.”

¹⁷ Nake mūtumia wa Jeroboamu agīūkīra, agīthī Tiriza. Rīrīa aakinyire mūromo-inī wa nyūmba, kahī kau gagīkua. ¹⁸ Nao magīgathika, na andū a Isiraeli othe magīgacakaīra, o ta ūrīa Jehova oigīte na kanua ka ndungata yake Ahija, ūrīa mūnabii.

¹⁹ Maūndū marīa mangī makonī wathani wa Jeroboamu, mbaara ciake, na ūrīa aathanire, nīmandīke ibuku-inī rīa athamaki a Isiraeli. ²⁰ Aathamakire māaka mīrongo ĩrī na ĩrī, agīcooka akīhurūka hamwe na maithe make. Nake mūrīu Nadabu agītuīka mūthamaki ithenya rīake.

Rehoboamu Mūthamaki wa Juda

²¹ Rehoboamu mūrū wa Solomoni nīwe warī mūthamaki wa Juda. Aarī na ūkūrū wa māaka mīrongo ĩna na ūmwe rīrīa aatuīkire mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalemu māaka ikūmi na mūgwanja, itūūra-inī inene rīrīa Jehova aathuurīte kuuma mīhīrīga-inī yothe ya Isiraeli, nīgeetha Rīitwa rīake rītūire kuo. Nyina eetagwo Naama, na aarī Mūamoni.

²² Nao andū a Juda nīmekire maūndū ma waganu maitho-inī ma Jehova. Nī ūndū wa mehia marīa meekire, nīmarahūrire marakara make, akīigua ūiru nī ūndū nīmehītie, gūkīra ūrīa maithe mao meehītie. ²³ Nīngī magīthondekera kūndū kūrīa gūtūūgīru, na mahiga maamūre, na itugī cia Ashera, o harīa hothe haarī karīma karaihu, na rungu rwa mūtī o wothe waramītie hongē. ²⁴ O na nī kwarī maraya na arūme mahoero-inī kūu būrūrī-inī; andū acio magīka maūndū mothe marīa maarī magigi ma ndūrīrī iria Jehova aaingatīte mbere ya andū a Isiraeli matanoka kuo.

²⁵ Mwaka-inī wa ĩtano wa Mūthamaki Rehoboamu-rī, Shishaka mūthamaki wa Misiri agītharīkīra Jerusalemu. ²⁶ Nake agīkuua igīina cia hekarū ya Jehova na igīina cia nyūmba ya ūthamaki. Aakuuire indo ciothe o hamwe na ngo ciothe cia thahabu iria Solomoni aathondekithītie. ²⁷ Nī ūndū ūcio Mūthamaki Rehoboamu agīthondeka ngo ingī cia gīcango handū ha icio cia mbere, agīcinengera anene a arangīri arīa maikaraga itoonyero-inī rīa nyūmba ya ūthamaki. ²⁸ Rīrīa rīothe mūthamaki aathiaga hekarū-inī ya Jehova, arangīri acio maathiaga nake makuūite ngo icio, na thuutha ūcio magacicookia nyūmba-inī ya arangīri.

²⁹ Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī mothe makonī wathani wa Rehoboamu na ūrīa wothe eekire-rī, githī matiandīkītuo ibuku-inī rīa maūndū ma athamaki a Juda? ³⁰ Hīndī ciothe nī gwakoragwo na mbaara gatagatī ka Rehoboamu na Jeroboamu. ³¹ Nake Rehoboamu akīhurūka hamwe na maithe make, agīthikwo hamwe nao thīnī wa itūūra inene rīa Daudi. Nyina eetagwo Naama, na aarī Mūamoni. Nake mūrīu Abija agītuīka mūthamaki ithenya rīake.

15

Abija Mūthamaki wa Juda

¹ Mwaka wa ikūmi na inana wa ūthamaki wa Jeroboamu mūrū wa Nebati-rī, nīguo Abija aatuikire mūthamaki wa Juda, ² na agīthamaka arī Jerusalemu miaka itatū. Nyina eetagwo Maaka mwarī wa Abisalomu.

³ Niekire mehia marīa mothe ithe eekīte mbere yake; ndeyamūrīre Jehova Ngai wake na ngoro yake yothe, ta ūrīa ngoro ya ithe Daudi yatarī. ⁴ No rīrī, nī ūndū wa Daudi, Jehova Ngai wake akīmūhe tawa kūu Jerusalemu na ūndū wa gūtua mūrīū mūthamaki ithenya rīake, na gūtūma itūūra rīa Jerusalemu rīrūme. ⁵ Nīgūkorwo Daudi nīekīte ūrīa kwagīrīre maitho-inī ma Jehova, na ndaagire kūrūmia watho o na ūmwe wa Jehova matukū-inī mothe ma muoyo wake, tiga ūhorō-inī wa Uria ūrīa Mūhiti.

⁶ Na rīrī, gwatūūruga mbaara gatagatī ka Rehoboamu na Jeroboamu hīndī rīrīa yothe Abija aarī muoyo. ⁷ Maūndū marīa mangī makonī wathani wa Abija na ūrīa wothe eekire-rī, githī matiandīkitwo ibuku-inī rīa maūndū ma athamaki a Juda? Na nī kwarī mbaara gatagatī ka Abija na Jeroboamu. ⁸ Nake Abija akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo thīnī wa itūūra inene rīa Daudi. Nake mūrīū Asa agītūika mūthamaki ithenya rīake.

Asa Mūthamaki wa Juda

⁹ Mwaka wa mīrongo īrī wa ūthamaki wa Jeroboamu mūthamaki wa Isiraeli-rī, nīguo Asa aatuikire mūthamaki wa Juda, ¹⁰ nake agīthamaka arī Jerusalemu miaka mīrongo īna na ūmwe. Cūwe wake eetagwo Maaka mwarī wa Abisalomu.

¹¹ Asa nīekire ūrīa kwagīrīre maitho-inī ma Jehova, o ta ūrīa ithe Daudi eekīte. ¹² Nīaingatire maraya ma arūme ma mahooero-inī moime būrūri ūcio, na akieheria mīhianano yothe ya kūhooyagwo rīa maithe make maathondekete. ¹³ O na nīeheririe cūwe wake Maaka atige gūtūika mūthamaki-mūndū-wa-nja, tondū nīathondekete gītugi kīa Ashera, kīndū kīrī magigi mūno. Asa agīkīmomora, agīgīcinīra kīanda-inī gīa Kidironi. ¹⁴ O na gūtūika ndaathengirie mahooero marīa maarī kūndū gūtūgūrī-rī, ngoro ya Asa nīyerutīre Jehova mūtūūrīre-inī wake wothe. ¹⁵ Nīarehire kūu hekarū ya Jehova betha, na thahabu, na indo iria ciothe we mwene hamwe na ithe maamūrīte.

¹⁶ Gwatūire mbaara gatagatī ka Asa na Baasha mūthamaki wa Isiraeli, hīndī yothe ya wathani wao. ¹⁷ Baasha mūthamaki wa Isiraeli nīambatire agītūkīrīra Juda na agīaka rūthingo rwa hinya kūu Rama, nīgeetha agīrīrie andū matikoime kana matoonye būrūri wa Asa mūthamaki wa Juda.

¹⁸ Nīngī Asa akīruta betha na thahabu ciothe iria ciatigarīte kīgīna-inī kīa hekarū ya Jehova na kīa nyūmba yake ya ūthamaki. Nake agīcīhokera anene ake macitwarīre Beni-Hadadi mūrū wa Taburimoni, mūrū wa Hezioni, mūthamaki wa Suriata, ūrīa waathanaga Dameski. ¹⁹ Nake akīmwīra atīrī, “Reke hakorwo harī na kīrīko gītū nawe, o ta ūrīa haarī kīrīko gatagatī ka baba na thoguo. Ta kīone, kīheo kīa betha na thahabu nīkīo ndagūtūmīra. Rīu tharia kīrīko kīanyu na Baasha mūthamaki wa Isiraeli nīguo atigane na nū.”

²⁰ Beni-Hadadi agītūkīra ūhorō wa Mūthamaki Asa, agītūma anene a ikundi cia thigari ciake makahūire matūūra ma Isiraeli. Nake agītōoria Ijoni, na Dani, na Abeli-Bethi-Maaka, na Kinerethu guothe, hamwe na

Nafitali. ²¹ Hĩndĩ ĩrĩa Baasha aiguire ũhoro ũcio, agĩtiga gwaka Rama, agĩthĩĩ gũikara Tiriza. ²² Ningĩ Mũthamaki Asa akĩruta watho kũu Juda guothe, gũtirĩ mũndũ watigĩrĩrwo, nao magĩkuua mahiga na mbaũ iria Baasha aahũthagĩra Rama. Indo icio nĩcio Mũthamaki Asa aakire nacio Geba kũu Benjaminĩ, o na agĩaka kũu Mizipa.

²³ Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ mothe makoniĩ wathani wa Asa, marĩa mothe aahingirie, na ũrĩa wotho eekire, o na matũũra marĩa aakire-rĩ, githĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Juda? Na rĩrĩ, Asa aakũra akĩrwara magũrũ. ²⁴ Hĩndĩ ĩyo Asa akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthikwo hamwe nao thĩnĩ wa itũũra inene rĩa ithe Daudi. Nake mũriũ Jehoshafatu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

Nadabu Mũthamaki wa Isiraeli

²⁵ Nadabu mũrũ wa Jeroboamu aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli mwaka wa keerĩ wa Asa mũthamaki wa Juda, nake agĩthamakĩra Isiraeli mĩaka ĩrĩ. ²⁶ Nĩekire maũndũ wa waganu maithe-inĩ ma Jehova, akĩrũmirĩra mũthĩire ya ithe na mehia make marĩa maatũmire andũ a Isiraeli meehie.

²⁷ Baasha mũrũ wa Ahija wa nyũmba ya Isakaru nĩaciĩrĩre kũmũũkĩrĩra, nake akimũũragĩra kũu Gibethoni, itũũra rĩa Afilisti, rĩrĩa Nadabu na Isiraeli othe marĩrigiĩcĩrĩre. ²⁸ Baasha ooragire Nadabu mwaka wa gatatũ wa Asa mũthamaki wa Juda na agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

²⁹ Aambĩrĩria gũthamaka-rĩ, nĩooragire andũ a nyũmba ya Jeroboamu othe. Ndaatigĩrĩre Jeroboamu mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo, no aamaniinire othe, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩrĩa aaririe na kanua ka ndungata yake Ahija ũrĩa Mũshiloni, ³⁰ nĩ ũndũ wa mehia marĩa Jeroboamu ekĩte na agĩtũma Isiraeli mehie, na nĩ ũndũ nĩarakarĩtie Jehova, Ngai wa Isiraeli.

³¹ Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Nadabu, na marĩa mothe eekire-rĩ, githĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? ³² Gwatũire mbaara gatagatĩ ka Asa na Baasha mũthamaki wa Isiraeli hĩndĩ yotho ya wathani wao.

Baasha Mũthamaki wa Isiraeli

³³ Mwaka wa gatatũ wa Asa, mũthamaki wa Juda-rĩ, nĩguo Baasha mũrũ wa Ahija aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli guothe arĩ kũu Tiriza, na agĩthamaka mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩna. ³⁴ Nĩekire maũndũ wa waganu maithe-ini ma Jehova, akĩrũmirĩra mũthĩire ya Jeroboamu, na mehia make marĩa maatũmire andũ a Isiraeli meehie.

16

¹ Ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinya kũrĩ Jehu mũrũ wa Hanani gĩa gũũkĩrĩra Baasha, akĩrwo atĩrĩ, ² “Ndakũrutire kuuma rũkũngũ-inĩ ngĩgũtua mũtongoria wa andũ akwa a Isiraeli, no wee ũkĩrũmirĩra mũthĩire ya Jeroboamu, na ũgĩtũma andũ akwa a Isiraeli meehie, makĩndakaria nĩ ũndũ wa mehia mao. ³ Nĩ ũndũ ũcio ngirie kũniina Baasha na nyũmba yake, na nĩngatũma nyũmba yaku ĩtuĩke ta ĩrĩa ya Jeroboamu mũrũ wa Nebati. ⁴ Ngui nũkarĩa andũ a Baasha arĩa magaaakũira itũũra-inĩ inene, nacio nyoni cia rĩera-inĩ irĩe arĩa magaaakũira mĩgũnda-inĩ.”

⁵ Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Baasha, na ũrĩa eekire o na marĩa aahingirie-rĩ, githĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? ⁶ Baasha akĩhurũka hamwe na maithe

²³ Mwaka wa mīrongo itatū na ūmwe wa Asa mūthamaki wa Juda, nīguo Omuri aatuikire mūthamaki wa Isiraēli, nake agīthamaka mīaka ikūmi na īrī, itandatū yayo aathamakire arī Tiriza. ²⁴ Nake akīgūra karīma ga Samaria kuuma kūrī Shemeru na taranda igīrī* cia betha, na agīaka itūūra inene hau karīma igūrū, akīrīta Samaria, arīitanītie na Shemeru ūria wakoretwo arī mwene karīma kau.

²⁵ No rīrī, Omuri nīekire maūndū mooru maitho-inī ma Jehova, akīthia makīria ya andū othe arīa maarī mbere yake. ²⁶ Nīathiire na mīthiire yothe ya Jeroboamu mūrū wa Nebati, na mehia-inī make marīa maatūmire andū a Isiraēli meehie; nī ūndū ūcio makīrakaria Jehova Ngai wa Isiraēli nī ūndū wa ngai ciao cia mīhianano yao ya kūhooywo itarī kīene.

²⁷ Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Omuri, ūrīa eekire na marīa ahingirie-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa maūndū ma athamaki a Isiraēli? ²⁸ Omuri akīhurūka hamwe na maithe make, agīthikwo Samaria. Nake mūrīū Ahabu agītuīka mūthamaki ithenya riake.

Ahabu Gūtuīka Mūthamaki wa Isiraēli

²⁹ Mwaka wa mīrongo itatū na īnana wa Asa, mūthamaki wa Juda, Ahabu mūrū wa Omuri agītuīka mūthamaki wa Isiraēli, nake agīthamakīra Isiraēli arī Samaria mīaka mīrongo īrī na īrī. ³⁰ Ahabu mūrū wa Omuri nīekire maūndū maingī mooru maitho-inī ma Jehova, makīria ya mūndū o wothe wa arīa maarī mbere yake. ³¹ We to kuona onire gwīka mehia ta ma Jeroboamu mūrū wa Nebati arī kaūndū kanini, no-o na nīahikirie Jezebeli mwarī wa Ethibaali mūthamaki wa Asidoni, na akīambīrīria gūtungata na kūhooya Baali. ³² Nīathondekeire Baali kīgongona thīinī wa hekarū ya Baali īrīa aakire kūu Samaria. ³³ Ningī Ahabu nīathondekire gītugī kīa Ashera, na agīka maūndū maingī mooru gūkīra ūrīa athamaki othe a Isiraēli arīa maarī mbere yake meekīte ma gūtūma Jehova Ngai wa Isiraēli arakare.

³⁴ Ihinda-inī rīa Ahabu, Hieli wa kuuma Betheli nīacookereirie itūūra rīa Jeriko. Aahaandire mūthingi wakuo na thogora wa gūkuīrwo nī mūrīū wake wa irīgithathi Abiramu, nacio ihingo ciakuo agīciaka na thogora wa gūkuīrwo nī mūrīū wake Segubu ūrīa warī mūnini, kūringana na kiugo kīa Jehova kīria kīarītio nī Joshua mūrū wa Nuni.

17

Elija Kūheo Irio nī Mahuru

¹ Na rīrī, Elija ūrīa Mūtishibi kuuma Tishibi, thīinī wa Gileadi, akīra Ahabu atīrī, “O ta ūrīa Jehova, Ngai wa Isiraēli, atūūrāga muoyo, ūrīa nī ndungatagīra-rī, mīaka īrīa igūūka gūtīgūcooka kūgīa ime kana mbura, tīga na ūndū wa kiugo gīakwa.”

² Ningī kiugo kīa Jehova gīgīkinyīra Elija akīrwo atīrī, ³ “Ūkīra uume gūkū, werekere mwena wa irathīro, ūkehithe mūkuru-inī wa Kerithu mwena wa irathīro wa Jorodani. ⁴ Ūrīnyuuga maaī karūū-inī kau, na nīnjathīte mahuru makūrehagīre irio ku.”

⁵ Nī ūndū ūcio Elija agīka o ta ūrīa Jehova aamwīrīre. Agīthī mūkuru-inī wa Kerithu, mwena wa irathīro wa Jorodani, na agīkara ku. ⁶ Mahuru maamūtwaragīra mūgate na nyama rūciinī, na makamūtwarīra mūgate na nyama hwaī-inī, nake akanyuuga maaī ma karūū kau.

* 16:24 nī ta kilo 68

Mütumia wa Ndigwa wa Zarefathu

⁷ Thuutha ūcio, karūūi kau gākīhūa tondū gūtikoretwo kūrī na mbura būrūri ūcio. ⁸ Hīndī iyo kiugo kīa Jehova gīgikinyīra Elija rīngī, akīrwo atīrī, ⁹ “Thīi o rīmwe nginya Zarefathu kūu Sidoni ūgaikare kuo. Nīnjathīte mütumia wa ndigwa wa kūu akūheage irio.” ¹⁰ Nī ūndū ūcio agīthīi Zarefathu. Hīndī irīa aakinyire kīhingo-inī gīa itūūra, agīkora mütumia wa ndigwa hau akiūngania tūkū. Akīmwīta, akīmūūria atīrī, “Wahota kūndehera tūūi tūnini na gīkombe nīgeetha nyue?” ¹¹ Mütumia ūcio agītua gūthīi kūmūgūrīra maai-rī, akīmwīta, akīmwīra atīrī, “Ndagūthaita ndehera kīenyū kīa mūgate ndīe.”

¹² Mütumia ūcio akīmūcookeria atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova Ngai waku atūūraga muoyo-rī, nīi ndirī na mūgate no kamūtu kanini karī ndigithū-inī na tūguta tūnini tūrī cuba-inī. Na rīu ndīrongania tūkū tūtū ndware mūciī, nīgeetha ngaruge irio ciakwa na mwana wakwa, nīguo tūrīe tūcooke tūkue.”

¹³ Elija akīmwīra atīrī, “Tiga gwītīgīra. Thīi mūciī na wīke o ro ūguo woiga. No wambe ūndugīre kamūgate kanini kuumanagia na kīrīa ūrī nakīo, ūndehere ūcooke wīthondekere wee na mwana waku. ¹⁴ Tondū ūū nīguo Jehova Ngai wa Isīraeli ekuuga: “Ndigithū ndirī hīndī īgathira mūtu namo maguta matirī hīndī magathira cuba-inī, nginya mūthenya ūrīa Jehova akaheana mbura būrūri-inī ūyū.”

¹⁵ Nake agīthīi agīka o ūguo Elija aamwīrīre. Nī ūndū ūcio o mūthenya nī kwarī na irio cia Elija, na cia mütumia ūcio na nyūmba yake.

¹⁶ Nīgūkorwo ndigithū ndīathiraga mūtu nayo cuba ndīathiraga maguta, kūrīngana na kiugo kīa Jehova kīrīa kīarītio nī Elija.

¹⁷ Thuutha ūcio mūrīū wa mütumia ūcio mwene mūciī akīrwara. Nake akīhīrwo mūno makīria, nginya agītiga kūhīhia. ¹⁸ Mütumia ūcio akīra Elija atīrī, “Nī ūhorō ūrīkū ūrī naguo na nīi, wee mūndū wa Ngai? Kaī wokire kūndirīkania mehīa makwa, na ūūrage mūrū wakwa?”

¹⁹ Nake Elija akīmūcookeria atīrī, “Nengera mūrūguo,” akīmūruta moko-inī make, akīmūtwaro kanyūmba ka igūrū* karīa aikaraga, akīmūkoma ūrīrī-inī wake. ²⁰ Nake agīkaīra Jehova, akiuga atīrī, “Wee Jehova Ngai wakwa, kaī ningī warehere mütumia ūyū wa ndigwa mūtino, ūyū njkarīte ndī mūgeni gwake, na ūndū wa kūrēka mūrīū wake akue?”

²¹ Nake agītambūrūkia igūrū rīa kahīi kau maita matatū na agīkaīra Jehova, akiuga atīrī, “Wee Jehova Ngai wakwa, reke muoyo wa kahīi gaka ūgacookerere!”

²² Jehova akīigua gūkaya kwa Elija, naguo muoyo wa kahīi kau ūgīgacookerera, gagīcooka muoyo. ²³ Elija akīoya mwana ūcio akīmūikūrūkia kuuma kanyūmba ka igūrū, akīmūtoonya nyūmba. Akīmūnengera nyina, akīmwīra atīrī, “Ta kīrore, mūrūguo arī muoyo!”

²⁴ Nake mütumia ūcio akīra Elija atīrī, “Rīu nīndamenya atī ūrī mūndū wa Ngai, na atī kiugo kīa Jehova kīrīa kīumīte kanua gaku nī kīa ma.”

18

Elija na Obadia

¹ Thuutha wa ihinda irāaya, mwaka-inī wa gatātū, kiugo kīa Jehova gīgikinyīra Elija, akīrwo atīrī, “Ūkīra ūthīi ūkeyonanie harī Ahabu, na

* 17:19 Kanyūmba ka igūrū gaakoragwo karī ka ageni na ga kūigwo irio.

thuutha wa ũguo nĩnguuria mbura bũrũri-inĩ ũyũ.” ² Nĩ ũndũ ũcio Elija agĩthĩ kwĩonania kũrĩ Ahabu.

Na rĩrĩ, ng'aragu yarĩ nene mũno kũu Samaria, ³ nake Ahabu nĩatũmanĩre Obadia ũrĩa warĩ mũrũgamĩrĩri wa nyũmba yake ya ũthamaki. (Obadia aarĩ mwĩtũkia weheanĩte mũno kũrĩ Jehova. ⁴ Rĩrĩa Jezebeli ooragĩthagia anabii a Jehova, Obadia nĩoete anabii igana rĩmwe akamahitha ngurunga-inĩ igĩrĩ, o ĩmwe andũ mĩrongo ĩtano, na akamaheaga irio na maaĩ.) ⁵ Ahabu akĩra Obadia atĩrĩ, “Thiũrũrũka bũrũri wothe ũthĩi ithima-inĩ ciothe, na ituamba-inĩ. No gũkorwo tuona handũ harĩ nyeki ĩngĩtũria mbarathi na nyũmbũ muoyo, nĩguo tũtikoorage nyamũ o na ĩmwe iitũ.” ⁶ Nĩ ũndũ ũcio makĩgayana bũrũri ũcio o eerĩ o mũndũ kũrĩa egũtuĩkanĩria, Ahabu agĩthĩ mwena ũmwe na Obadia agĩthĩ mwena ũrĩa ũngĩ.

⁷ Rĩrĩa Obadia aathiiaga-rĩ, agĩtũngana na Elija. Obadia akĩmũmenya, akĩnamĩrĩra, agĩturumithia ũthiũ thĩ, akĩmũria atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩwe, mwathi wakwa Elija?”

⁸ Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ĩ nĩ nĩ, thĩi ũkeere Ahabu mwathi waku atĩrĩ, ‘Elija arĩ gũkũ.’”

⁹ Obadia akĩmũria atĩrĩ, “Kaĩ njĩkĩte ũuru ũrĩkũ, nĩguo ũũneane nĩ ndungata yaku moko-inĩ ma Ahabu njũragwo? ¹⁰ Ti-itheru o ta ũrĩa Jehova Ngai waku atũruga muoyo-rĩ, gũtirĩ rũrĩrĩ kana ũthamaki mwathi wakwa atarĩ aatũmana ũgacario. Na rũrĩrĩ kana ũthamaki o wothe woiga ndũrĩ kuo, nake akehĩthithia andũ akuo moige na ma atĩ matikuonete. ¹¹ Na rĩu ũranjĩra thĩi kũrĩ mwathi wakwa ngamwĩre atĩrĩ, ‘Elija arĩ gũkũ.’ ¹² Nĩ ndiũ kũrĩa Roho wa Jehova angĩgũtũwara twatigana nawe. ĩngĩthĩ njĩre Ahabu ũguo na acooke akwage-rĩ, nĩekũnjũraga. No nĩ ndungata yaku ndũire hooyaga Jehova kuuma ndĩ o mũnini. ¹³ Wee mwathi wakwarĩ, kaĩ ũtarĩ waigua ũrĩa ndeekire rĩrĩa Jezebeli ooragaga anabii a Jehova, ũrĩa ndaahithire anabii a Jehova igana rĩmwe ngurunga-inĩ igĩrĩ, o ĩmwe anabii mĩrongo ĩtano, na ngamaheaga irio na maaĩ? ¹⁴ Na rĩu ũranjĩra thĩi kũrĩ mwathi wakwa ngamwĩre atĩrĩ, ‘Elija arĩ gũkũ.’ Nĩekũnjũraga!”

¹⁵ Elija akĩmwĩra atĩrĩ, “O ta ũrĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe ũrĩa ndungatagĩra atũruga muoyo-rĩ, ti-itherũ nĩngwĩonithania nĩ mwene kũrĩ Ahabu ũmũthĩ.”

Elija Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio Obadia agĩthĩ gũtũnga Ahabu akĩmwĩra ũhoru ũcio, nake Ahabu agĩthĩ gũtũnga Elija. ¹⁷ Rĩrĩa Ahabu onire Elija, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee nĩwe, wee mũnyariiri wa Isiraeli?”

¹⁸ Elija akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndinyariirĩte Isiraeli. No wee na nyũmba ya thoguo, nĩ inyuĩ mwĩkĩte ũguo. Nĩmwatiganĩrie maathani ma Jehova na mũkĩrũmĩrĩra Baali. ¹⁹ Rĩu tũmana andũ moime Isiraeli guothe, moke tũcemanie nao Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli. Na ũrehe anabii arĩa a Baali magana mana ma mĩrongo ĩtano na anabii a Ashera magana mana, arĩa marũagĩra metha-inĩ ya Jezebeli.”

²⁰ Nĩ ũndũ ũcio Ahabu agĩtũmana Isiraeli guothe na agĩcookanĩrĩra anabii Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli. ²¹ Elija agĩthĩ mbere ya andũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mũthanganagĩria njĩra igĩrĩ? Angĩkorwo Jehova nĩwe Ngai-rĩ, mũrũmĩrĩrei, no angĩkorwo Baali nĩwe Ngai-rĩ, mũkĩmũrũmĩrĩre we.”

No andũ acio matiamũcookeirie ũndũ o na ũmwe.

²² Hīndī iyo Elija akīmeera atīrī, “Nīi nyiki no nīi ndigītwo ndī mūnabii wa Jehova, no Baali arī na anabii magana mana ma mīrongo itano. ²³ Tūherehe ndegwa igīrī. Reke methuurire ndegwa imwe, na mamātinangie icunji, macooke mamūgīrīre ngū igūrū, no matigaakie mwaki. Na nīi haarīre ndegwa iyo ingī, na ndimūgīrīre ngū igūrū, na ndigwakia mwaki. ²⁴ Ningī mūcooke mūkaaire rītwa rīa ngai wanyu, na nīi ngaire rītwa rīa Jehova. Na ngai ūrīa ūgūcookia mahooya na ūndū wa kurehe mwaki-rī, ūcio nīwe Ngai.”

Nao andū othe makiuga atīrī, “Ūguo woiga nī wega.”

²⁵ Elija akīra anabii a Baali atīrī, “Thuurai ndegwa imwe, mwambīrīrie kūmīhaarīria, tondū nī inyuī mūkīrī aingī. Mūkaaire rītwa rīa ngai wanyu, na mūtigaakie mwaki.” ²⁶ Tondū ūcio makīoya ndegwa rīra maaheirwo makīmīhaarīria.

Magīkaīra rītwa rīa Baali kuuma rūciinī nginya mīaraho, makīanīrīra makiugaga atīrī, “Wee Baali tūiguel!” No matīugana gūcookerio, tondū gūtiari mūdū wa kūmacookeria. Nao makīrūgarūga, makīinaga, na magīthiūrūkaga kīgongona kīu maathondekete.

²⁷ Mīaraho yakinya-rī, Elija akīambīrīria kūmanyūrūria, akīmeera atīrī, “Anīrīrai mūno! Ti-itherū we akīrī ngai! No gūkorwo e na maūdū areciiria, kana e na mīhang’o, kana agathiī rūgendo. No gūkorwo nīakomete na no nginya okīrio.” ²⁸ Tondū ūcio makīanīrīra mūno, na magītemanga na hiū cia njora na matimū, nginya thakame ikīambīrīria kūnyūrūrūka, tondū ūcio nīguo warī mūtugo wao. ²⁹ Na rīrī, mīaraho yahītūka-rī, magīthiī o na mbere na ūrathi wao wa matūhūhū nginya ihinda rīa igongona rīa hwai-inī. No gūtiari na macookio, na gūtiari o na ūmwe wa kūmacookeria, na gūtiari o na ūmwe wa kūmarūmbūiya.

³⁰ Ningī Elija akīra andū othe atīrī, “Okokaai hakuhi na nīi” Nao andū acio magīthiī hakuhi nake. Elija agīcookereria kīgongona kīa Jehova tondū nīgīathūkangītio. ³¹ Elija akīoya mahiga ikūmi na meerī kūringana na mīhīrīga ya njiarwa cia Jakubu, ūrīa wakinyīrwo nī kiugo kīa Jehova akīrwo atīrī, “Ūrīttagwo Isiraēli.” ³² Nake agīaka kīgongona na mahiga macio rītwa-inī rīa Jehova, na akīenja mūtaro mwarī ūngūiganīra ibaba igīrī* cia mbegū, ūkīrigiicīria kīgongona kīu. ³³ Akīra ngū, agītīnangia ndegwa iyo icunji, na akīmūgīrīra ngū igūrū. Ningī akīmeera atīrī, “Iyūriai mītūngi ina mīnene maaī, mūmaiitīrīre igūrū rīa iruta na igūrū rīa ngū.”

³⁴ Akīmeera atīrī, “Īkai ūguo rīngī,” nao magīka o ro ūguo.

Akīmaatha akīmeera atīrī, “Īkai ūguo riita rīa gatātū,” nao magīka ūguo riita rīa gatātū. ³⁵ Namo maaī macio magītherera gūthiūrūrūka kīgongona, o na makīyūra mūtaro.

³⁶ Ihinda rīa kūrta igongona-rī, mūnabii Elija agīokooka hau mbere na akīhooya atīrī: “Wee Jehova Ngai wa Iburahīmu, na Isaaka, na Isiraēli, reke kūmenyeke ūmūthī atī Wee nīwe Ngai thīnī wa Isiraēli, na ningī atī nīi ndī ndungata yaku na njkīte maūdū maya mothe o ta ūrīa ūnjathīte.

³⁷ Njigua, Wee Jehova, njigua, nīgeetha andū aya mamenye atī Wee Jehova nīwe Ngai, na atī nīkūgarūra ngoro ciao igūcookerere.”

³⁸ Naguo mwaki wa Jehova ūgīkūrūka ūgīcina igongona, na ngū icio, na mahiga, o na tīri, ningī ūkīng’aria maaī marīa maaī mūtaro.

* 18:32 nī ta kilo 15

³⁹ Hīndī ĩrīa andū othe moonire ūndū ūcio, makīgūa, magīturumithia mothiū thī, makīanīrīra makiuga atīrī, “Jehova nīwe Ngai! Jehova nīwe Ngai!”

⁴⁰ Nake Elija agīatha andū acio akīmeera atīrī, “Nyīitai anabii acio a Baali. Mūtikareke o na ūmwe wao oore!” Nao makīmanyiita, nake Elija akiuga maikūrūkio gītumba-inī gīa Kishoni mooragīrwo kuo.

⁴¹ Nake Elija akīra Ahabu atīrī, “Thiī ūrie na ūnyue tondū kūrī na mūhūyūko wa mbura nene.” ⁴² Nī ūndū ūcio Ahabu agīthiī, akīrīa na akīnyua, nowe Elija akīambata Kīrīma igūrū gīa Karimeli, akīnamīrīra ngīya thī, agītoonya mūtwe gatagatī ka maru make.

⁴³ Nake akīra ndungata yake atīrī, “Thiī ūcūthīrīrie iria-inī,” nayo ĩkīambata ĩgīcūthīrīria.

Īkiuga atīrī, “Hatīrī kīndū.”

Nake Elija akīmīra ĩcooke ho rīngī na rīngī maita mūgwanja.

⁴⁴ Riita rīa mūgwanja ndungata ĩyo ĩkīmwīra atīrī, “Nī harī na gatu kanini kaigana guoko kwa mūndū karoimīra kuuma iria-inī.”

Nī ūndū ūcio Elija akīmīra atīrī, “Thiī ūkeere Ahabu atīrī, ‘Ohania ngaari yaku ya ita, ūikūrūke ūtanahingīrīrio nī mbura.’”

⁴⁵ Hīndī ĩyo igūrū rīgīthimba nī ūndū wa matu, na rūhuho rūkīhurutana, gūkiura mbura nene, nake Ahabu akīhaica ngaari yake agīthiī Jezireeli. ⁴⁶ Naguo hinya wa Jehova ūgūka igūrū rīa Elija, akīhotora akīrūmia nguo yake na mūcibi, akīhanyūka e mbere ya Ahabu, o ngīya Jezireeli.

19

Elija Kūrīra Horebu

¹ Na rīrī, Ahabu akīra Jezebeli ūrīa wothe Elija eekīte, o na ūrīa ooragithītie anabii othe a Baali na rūhiū rwa njora. ² Nī ūndū ūcio Jezebeli agītūmīra Elija mūndū akamwīre atīrī, “Ngai ciakwa ĩroothūra o na ĩkīrīrīrie gūthūra, angīkorwo ihinda ta rīrī rūciū, ndigatūma muoyo waku ūhaane ta wa ūmwe wa anabii acio ūrooragire.”

³ Elija agītīgīra akīra nīguo ahonokie muoyo wake. Aakinya Birishiba kūu Juda, agītīga ndungata yake kuo, ⁴ nowe mwene, agīthiī rūgendo rwa mūthenya ūmwe na kūu werū-inī. Agīkinya mūtī-inī wa mwethia, agīkara thī kūruru-inī kīaguo, akīhooya akue. Akiuga atīrī, “Jehova, nīnyonete mathīna ma kūnjigana. Oya muoyo wakwa; nī ndirī mwega gūkīra maithe makwa ma tene.” ⁵ Agīkoma toro hau rungu rwa mūtī ūcio.

O rīmwe mūraika akīmūhutia, akīmwīra atīrī, “Ūkīra ūrie.” ⁶ Akīhūgūra, na hau mūtwe-inī wake haarī na mūgate wahīhītio na makara mahiū, na nī haarī na ndigithū yarī na maaī. Akīrīa na akīnyua, agīcooka agīkoma rīngī.

⁷ Mūraika ūcio wa Jehova akīmūkora hīndī ya keerī, akīmūhutia, akīmwīra atīrī, “Ūkīra ūrie nīgūkorwo rūgendo rūrīa rūrī mbere yaku nī rūraihu mūno.” ⁸ Nī ūndū ūcio agītūkīra akīrīa na akīnyua. Akīgīa na hinya nī ūndū wa irio icio, agīthiī matukū mīrongo ĩna, mūthenya na ūtukū, ngīnya agīkinya Horebu, kīrīma-inī kīa Ngai. ⁹ Kūu agīthiī agītoonya ngurunga, akīraara ho.

Jehova Kūmīrīra Elija

Nakīo kiugo kīa Jehova gīkīmūkinyīra, akīūrīo atīrī, “Elija, ūreka atīa haha?”

¹⁰ Nake agĩcookia atĩrĩ, “Niĩ ngoretwo ndĩ na kĩyo kĩnene nĩ ũndũ wa Jehova Ņgai Mwene-Hinya-Wothe. Andũ a Isiraeli nao nĩmaregete kĩrĩkanĩro gĩaku, makamomora igongona ciaku, na makoorage anabii aku na rũhiũ rwa njora. No niĩ nyiki ndigarĩte, na rĩu o na niĩ nĩmarageria kũnjũraga.”

¹¹ Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Uma ũthiĩ ũrũgame kĩrĩma-inĩ mbere ya Jehova, nĩgũkorwo Jehova akirĩĩ kũhitũkĩra ho.”

Hĩndĩ iyo rũhuho rũnene rwa hinya rũgiatũranga irĩma na rũgĩthethera mahiga mbere ya Jehova, no Jehova ndaarĩ rũhuho-inĩ rĩu. Thuutha wa rũhuho gũkĩgĩa gĩthingithia, no Jehova ndaarĩ gĩthingithia-inĩ kĩu. ¹² Thuutha wa gĩthingithia gũgĩũka mwaki, no Jehova ndaarĩ mwaki-inĩ ũcio, na thuutha wa mwaki ũcio gũgĩũka mũgambo mũceke, mũhooreru. ¹³ Rĩrĩa Elija aigũre mũgambo ũcio, akĩguucia nguo yake akĩhumbĩra ũthiĩ,* na akiuma akĩrũgama mũromo-inĩ wa ngurunga.

Hĩndĩ iyo mũgambo ũkimũuria atĩrĩ, “Elija, ũreka atĩa haha?”

¹⁴ Nake agĩcookia atĩrĩ, “Niĩ ngoretwo ndĩ na kĩyo kĩnene nĩ ũndũ wa Jehova Ņgai Mwene-Hinya-Wothe. Andũ a Isiraeli nao nĩmaregete kĩrĩkanĩro gĩaku, makamomora igongona ciaku, na makoorage anabii aku na rũhiũ rwa njora. No niĩ nyiki ndigarĩte, na rĩu o na niĩ nĩmarageria kũnjũraga.”

¹⁵ Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra ũcookere o njĩra irĩa wokĩire, ũthiĩ nginya Werũ wa Dameski. Wakinya kuo-rĩ, ũitĩrĩrie Hazaeli maguta atũike mũthamaki wa Suriata. ¹⁶ Ūcooke ũitĩrĩrie Jehu mũrũ wa Nimushi maguta atũike mũthamaki wa Isiraeli, na ũitĩrĩrie Elisha mũrũ wa Shafatu wa kuuma Abeli-Mehola maguta nĩguo atũike mũnabii ithenya rĩaku. ¹⁷ Jehu nĩakooraga ũrĩa wothe ũkaahonoka rũhiũ rwa njora rwa Hazaeli, nake Elisha nĩakooraga ũrĩa wothe ũkaahonoka rũhiũ rwa njora rwa Jehu. ¹⁸ Na rĩrĩ, nĩndĩtigũrie ngiri mũgwanja thĩĩnĩ wa Isiraeli, othe arĩa matarĩ maaturĩria Baali ndu, na matarĩ maamĩmumunya.”

Elisha Gũtuũka Mũrutwo wa Elija

¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio Elija akiuma kũu, agĩthiĩ agĩkora Elisha mũrũ wa Shafatu. Aaciimbaga na ndegwa ikũmi na igĩrĩ ciohanĩtio na macooki igĩrĩ igĩrĩ, nowe aatwarĩthagia icooki rĩa ikũmi na meerĩ. Elija agĩthiĩ harĩ we na akĩmũkĩria nguo yake ya igũrũ. ²⁰ Nake Elisha agĩtiganĩria ndegwa ciake akĩrũmirĩra Elija. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Njĩtikĩria ngoigĩre baba na maitũ ũhoro, njooke njũke tũthiĩ nawe.”

Nake Elija akĩmũcookeria atĩrĩ, “Cooka, kaĩ arĩ atĩa ndagwĩka?”

²¹ Nĩ ũndũ ũcio Elija akĩmũtĩga, agĩcooka. Akĩoya ndegwa icio ciake cia macooki, agĩcithĩnja. Agĩakia mwaki na mĩraũ, akĩruga nyama, agĩcihe andũ makĩria. Thuutha ũcio akiumagara, akĩrũmirĩra Elija, agĩtuũka mũteithia wake.

20

Beni-Hadadi Gũtharĩkĩra Samaria

¹ Na rĩrĩ, Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata agĩcookanĩrĩria mbũtũ ciake ciothe cia ita, agĩtwarana hamwe na athamaki mĩrongo itatũ na eerĩ, marĩ na mbarathi na ngaari cia ita, akĩambata akĩrigiicĩria itũũra rĩa Samaria na akĩrĩtharĩkĩra. ² Agĩtũma andũ mathiĩ itũũra rĩu inene kũrĩ Ahabu mũthamaki wa Isiraeli, makamwĩre atĩrĩ, “Beni-Hadadi ekuuga ũũ:

* **19:13** Elija aahumbĩre ũthiũ wake nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũngĩonire Ņgai na atũire muoyo.

3 'Betha na thahabu ciaku nĩ ciakwa, nao atumia aku na ciana ciaku, arĩa ega mũno, nĩ akwa.' "

4 Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩmũcookeria atĩrĩ, "O ũguo uugĩte, wee mũthamaki mwathi wakwa-rĩ, nĩ mwene ndĩ waku, na kĩa gĩothe ndĩ nakio nĩ giaku."

5 Nao andũ acio maatũmĩtwo magĩcooka rĩngĩ makiuga atĩrĩ, "Beni-Hadadi ekuuga ũũ: 'Ndaatũmanire ngĩenda betha ciaku, na thahabu, na atumia aku, o na ciana ciaku. 6 No ihinda ta rĩrĩ rũciũ nĩngatũma anene akwa moke moiruurie nyũmba ya ũthamaki na nyũmba cia anene aku. Nĩmagataha indo ciothe iria cia bata, macikuue.' "

7 Mũthamaki wa Isiraeli agĩta athuuri othe a bũrũri ũcio, akĩmeera atĩrĩ, "Githĩ mũtirona atĩ mũndũ ũyũ nĩ haaro aracaria! Rĩrĩa aatũmanire agĩtia atumia akwa na ciana ciakwa, na betha na thahabu ciakwa-rĩ, nĩ ndiamũgiririe."

8 Athuuri na andũ othe makĩmũcookeria atĩrĩ, "Tiga kũmũthikĩrĩa, na ndũgetĩkĩre maũndũ macio mothe arenda."

9 Nake agĩcookeria andũ acio maatũmĩtwo nĩ Beni-Hadadi, akĩmeera atĩrĩ, "ĩrai mũthamaki, mwathi wakwa atĩrĩ, ndungata yaku nĩngwĩka maũndũ marĩa woririe rĩa mbere, no ũndũ ũyũ ũrenda rĩu nd-ĩngĩwĩtikĩra." Magĩthĩ magĩcookeria Beni-Hadadi ũhoro ũcio.

10 Nĩngĩ Beni-Hadadi agĩtũma ũhoro rĩngĩ kũrĩ Ahabu, akĩmwĩra atĩrĩ, "Ngai iroothũura na ikĩrĩrĩrie gũthũura, kũngĩtigara rũkũngũ Samaria rũganu rwa kũhe andũ akwa o mũndũ ngundi imwe."

11 Mũthamaki wa Isiraeli agĩcookia atĩrĩ, "Mwĩre ũũ: 'Mũndũ ũrĩa ũreyooha indo cia mbaara ndaagĩrĩrwo nĩ gwĩtĩia ta mũndũ ũrĩa ũraciruta.' "

12 Hindĩ ĩrĩa Beni-Hadadi aigũre ũhoro ũcio rĩrĩa we na athamaki acio manyuuaga me hema-inĩ ciao, agĩatha andũ ake akĩmeera atĩrĩ, "Mwĩhaarĩriei gũtharĩkĩra Samaria." Nĩ ũndũ ũcio makĩhaarĩria gũtharĩkĩra itũura rĩu inene.

Ahabu Gũtooria Beni-Hadadi

13 Ihinda rĩu mũnabii agĩũka kũrĩ Ahabu mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, "Jehova ekuuga ũũ: 'Nĩũrona ita rĩrĩ inene ũũ? Nĩngũrĩneana moko-inĩ maku ũmũthĩ, nĩgeetha ũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.' "

14 Nake Ahabu akĩũria atĩrĩ, "No nũ ũgwĩka ũguo?"

Nake mũnabii ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, "Jehova ekuuga ũũ: Anene ethĩ arĩa matongoragia mbũtũ cia bũrũri nĩo megwĩka ũguo."

Nĩngĩ akĩũria atĩrĩ, "Na nũ ũkaambĩrĩa mbaara?"

Nake mũnabii akĩmũcookeria atĩrĩ, "Nĩwe ũkaambĩrĩa."

15 Nĩ ũndũ ũcio Ahabu agĩta anene arĩa ethĩ 232 arĩa matongoragia mbũtũ cia bũrũri. Nĩngĩ agĩcookanĩrĩa andũ acio angĩ a andũ a Isiraeli othe maarĩ 7,000. 16 Nao makiumagara mĩaraho hindĩ ĩrĩa Beni-Hadadi na athamaki acio mĩrongo ĩtatũ na eerĩ arĩa maarĩ rũmwe nake, maanyuuaga njohi marĩ hema-inĩ ciao. 17 Anene acio ethĩ matongoragia mbũtũ cia bũrũri nĩo maathiire mbere.

Hindĩ ĩyo Beni-Hadadi nĩatũmĩte andũ a gũthigaana, nao makĩmũrehere ũhoro atĩrĩ, "Nĩ kũrĩ na andũ marooka moimĩte Samaria."

18 Nake akiuga atĩrĩ, "Angĩkorwo mokĩte na thayũ-rĩ, manyĩitei marĩ muoyo; angĩkorwo nĩ mbaara ya marehe-rĩ, manyĩitei marĩ muoyo."

19 Anene acio ethĩ atongoria a mbũtũ cia bũrũri makiumagara kuuma itũura-inĩ marũmĩrĩrwo nĩ mbũtũ ya ita, 20 na o mũndũ akĩũraga thũ

yake. Nĩ ùndũ ùcio Asuriata makĩũra maingatithĩtio nĩ andũ a Isiraeli. No Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata akĩũra ahaicĩte mbarathi me na andũ amwe ake arĩa ahaici a mbarathi. ²¹ Mũthamaki wa Isiraeli akĩmatindĩka na agĩtooria mbarathi na ngaari cia ita, akĩũraga Asuriata aingĩ mũno.

²² Thuutha ùcio mũnabii agĩkora mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhaarĩrie wega, na wone ũrĩa kwagĩrĩre nĩ gwĩkwo, tondũ kĩmera kĩrĩa gĩgũũka mũthamaki wa Suriata nĩagagũtharĩkĩra rĩngĩ.”

²³ Ihinda-inĩ rĩu anene a mũthamaki wa Suriata makĩmũtaara atĩrĩ, “Ngai cia andũ a Isiraeli nĩ ngai cia irĩma-inĩ. Kĩu nĩkĩo gĩatũmire matũkĩrie hinya. No tũngĩhũũrana nao werũ-inĩ, ti-itherũ nĩtũkamakĩria hinya. ²⁴ Īka atĩrĩ: Eheria athamaki othe kuuma mbũtũ-inĩ ciao, na ũmakũũranie na anene angĩ. ²⁵ No nginya warahũre ita ta rĩrĩa wateire, mbarathi o harĩ mbarathi, na ngaari ya ita harĩ o ngaari ya ita, nĩgeetha tũhote kũrĩa na Isiraeli werũ-inĩ. Ti-itherũ hĩndĩ iyo nĩ tũgaakorwo tũrĩ na hinya kũmakĩra.” Mũthamaki agĩtĩkania nao na agĩũka o ũguo.

²⁶ Kĩmera kĩrĩa kĩarũmĩrĩre gĩakinya-rĩ, Beni-Hadadi agĩcookanĩrĩria Asuriata, magĩthĩ Afeki makarũe na andũ a Isiraeli. ²⁷ Rĩrĩa andũ a Isiraeli o nao maacookanĩrĩrio na makĩneo indo ciothe, makiomagara magatũngane nao. Andũ a Isiraeli makĩamba hema ciao ing’ethanĩire nao matarĩ ta tũrũuru twĩrĩ twa mbũri. Hĩndĩ iyo Asuriata maiyũrĩte bũrũri ùcio wothe.

²⁸ Mũndũ wa Ngai agĩũka, akĩũra mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Tondũ Asuriata mareciiria Jehova nĩ ngai wa irĩma-inĩ na ti ngai wa ituamba-inĩ-rĩ, nĩngũneana mbũtũ ĩno nene ũũ moko-inĩ maku, nawe ũmenye atĩ nĩ nĩ Jehova.’”

²⁹ Ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja maikarire mambĩte hema ciao mang’ethanĩire, na mũthenya wa mũgwanja makĩambĩrĩria mbaara. Andũ a Isiraeli makĩũraga thigari 100,000 cia magũrũ cia Asuriata, mũthenya ũmwe. ³⁰ Acio angĩ makĩũrĩa itũũra inene rĩa Afeki, kũrĩa rũthingo rwagwĩrĩre andũ ao 27,000. Nake Beni-Hadadi akĩũrĩa itũũra inene akĩhitha kanyũmba ga thĩnĩ.

³¹ Anene ake makĩmwĩra atĩrĩ, “Ta rora, nĩtũiguĩte atĩ athamaki a nyũmba ya Isiraeli nĩ marĩ tha. Twĩtikĩrie tũthĩ kũrĩ mũthamaki wa Isiraeli twĩhotorete nguo cia makũnia njohero na twĩrigiicĩrie mĩhĩndo mĩtwe iitũ. No gũkorwo nĩagetĩkĩra kũhonokia muoyo waku.”

³² Makĩhotora nguo cia makũnia njohero, na makĩrigiicĩria mĩhĩndo mĩtwe yao, magĩthĩ kũrĩ mũthamaki wa Isiraeli, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ndungata yaku Beni-Hadadi egũkwĩra atĩrĩ, ‘Ndagũthaitha reke ndũũre muoyo.’”

Nake mũthamaki akĩmooria atĩrĩ, “Arĩ o muoyo? Ùcio-rĩ, nĩ mũrũ wa baba.”

³³ Andũ acio makĩigua ũguo meerwo taarĩ kĩmenyithia kĩega, makĩgwatĩria kiugo gĩake, makiuga atĩrĩ, “Ĩ nĩguo, Beni-Hadadi nĩ mũrũ wa thoguo.”

Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Thĩnĩ mũmũrehe.” Rĩrĩa Beni-Hadadi oimĩrĩre, Ahabu akĩmũingĩria ngaari-inĩ yake ya ita.

³⁴ Beni-Hadadi akĩũra Mũthamaki Ahabu atĩrĩ, “Nĩngũgũcookeria matũũra marĩa baba aatunyire thoguo, nawe ũthondeke kũndũ kwa wonjoria thĩnĩ wa Dameski, o ta ũrĩa baba eekĩte Samaria.”

Nake Ahabu akiuga atĩrĩ, “Kũngĩgĩa na kĩrĩkanĩro kĩa ũiguano witũ nawe, nĩngũrekereria ũthĩ.” Nĩ ùndũ ùcio magĩthondeka kĩrĩkanĩro kĩa ũiguano, akĩmwĩtikĩria athĩ.

Mūnabii Gūtuira Ahabu Ciira

³⁵ Na ūndū wa kiugo kīa Jehova, mūdū ūmwe wa ariū a anabii nīerire mūdū wa thiritū yake atīrī, “Ngūtha na mūtī waku wa mbaara,” no mūdū ūcio akīrega.

³⁶ Nī ūndū ūcio mūnabii akīmūwīra atīrī, “Tondū ndūnathīkīra Jehovārī, wathīi wandiga o ūguo nūkūūrāgwo nī mūrūūthi.” Na thuutha wa mūdū ūcio gūthīrī-rī, agīkorwo nī mūrūūthi, ūkīmūūrāga.

³⁷ Ningī mūnabii akīona mūdū ūngī, akīmūwīra atīrī, “Ndagūthaitha ngūtha,” nake mūdū ūcio akīmūgūtha na akīmūtīihia. ³⁸ Mūnabii agīthīi, akīrūgama mūkīra-inī wa njīra etereire mūthamaki. Ehumūrīte maitho na gītambaya kīa mūtwe nīguo ndakamenyeke. ³⁹ Na rīrīa mūthamaki aahītūkaga-rī, mūnabii ūcio akīmūwīta, akīmūwīra atīrī, “Nī ndungata yaku ndīrathīite harīa mbaara īneneheire, nake mūdū ūmwe arooka kūrī nī arī na mūdū mūtahe, aranjīra atīrī, ‘Rangīra mūdū ūyū, na angūira, wee nīwe ūkooragwo handū hake, kana ūrīhe taranda īmwe* ya betha.’ ⁴⁰ Hīndī rīrīa ndungata yaku yagīre na mīhang’o ya haha na harīa mūdū ūcio akīūra.”

Mūthamaki wa Isiraeli akiuga atīrī, “Rīu nīrīo itūiro rīaku, o ta ūguo wee mwene woiga.”

⁴¹ Hīndī īyo mūnabii akīeheria gītambaya maitho-inī na ihenya, nake mūthamaki wa Isiraeli akīmūmenya atī nī ūmwe wa anabii. ⁴² Akīra mūthamaki atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Nīūrekereire mūdū ūrīa nī ndīratuīte atī no nginya akue. Nī ūndū ūcio wee nīwe ūgūkua handū hake, nao andū aku mooragwo handū ha andū ake.’” ⁴³ Mūthamaki wa Isiraeli agīthīi Samaria nyūmba-inī yake ya ūthamaki athītīte gīthiithi na arī mūrakarū.

21

Mūgūnda wa Mīthabībū wa Nabothu

¹ Na rīrī, thuutha ūcio gūkīgīa na ūndū wakonīi mūgūnda wa mīthabībū wa Nabothu ūrīa Mūjezireeli. Mūgūnda ūcio wa mīthabībū warī kūu Jezireeli, hakuhī na nyūmba ya ūthamaki ya Ahabu mūthamaki wa Samaria.* ² Nake Ahabu akīra Nabothu atīrī, “He mūgūnda waku wa mīthabībū haandage mboga, tondū ūrī hakuhī na nyūmba yakwa ya ūthamaki. Nīngūgūkūūranīria na mūgūnda ūngī wa mīthabībū mwega gūkīra ūyū, kana ūngīona arī wega, no ngūhe mbeeca ciiganīte thogora waguo.”

³ No Nabothu akīmūcookeria atīrī, “Jehova arogiria ngūhe igai rīa maithe makwa.”

⁴ Nī ūndū ūcio Ahabu akīnūka athītīte gīthiithi na arī mūrakarū, tondū Nabothu ūrīa Mūjezireeli nīamwīrīre atīrī, “Ndingīkūhe igai rīa maithe makwa.” Agīkoma ūrīrī wake ang’athītīte na akīrega kūrīa irio.

⁵ Nake Jezebeli mūtumia wake akīngīra akīmūūria atīrī, “Nī kīi gītūmīte ūtukie gīthiithi? Ūrarega kūrīa irio nīkī?”

⁶ Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī tondū njīrīre Nabothu ūrīa Mūjezireeli atīrī, ‘Nyenderia mūgūnda waku wa mīthabībū, kana ūngīona kwagīrīre, ngūhe mūgūnda ūngī wa mīthabībū handū haguo.’ No anjīra atīrī, ‘Ndingīkūhe mūgūnda wakwa wa mīthabībū.’”

* **20:39** nī ta kilo 34 * **21:1** Samaria nīrīo rīarī itūira inene rīa Ūthamaki wa Gathigathini.

7 Jezebeli mütumia wake akimwira atiri, “Üguo niguu ügwika ari we muthamaki wa Isiraeli? Ükira urie! Kena. Ni ni ngükühe mügunda wa mithabibu wa Nabothu ücio Mújezeeli.”

8 Ni ündü ücio akiandika marua na rütwa ria Ahabu, na akimahüura mühüuri wake, akimatuma küri athuuri na anene aria maatüuranagia na Nabothu itüura-ini riake inene. 9 Marua-ini macio aandikite üu:

“Anirirai müthenya wa kwihinga küria irio, na müikaririe Nabothu handü ekuoneka, gatagati ka andü. 10 No müige imaramari igiri imung’etheire, müciire irute üira wa ati niarumite Ngai na akaruma muthamaki. Mücooke mümumie nja ya itüura mümühüre na mahiga nyuguto nginya akue.”

11 Ni ündü ücio athuuri na anene aria maatüüraga itüura-ini inene ria Nabothu magiika o ta uria Jezebeli aathanite marua-ini macio aamaandikiire. 12 Makianirira müthenya wa kwihinga küria irio, na magiikariria Nabothu handü ekuoneka, gatagati-ini ka andü. 13 Ningi imaramari igiri igikara imung’etheire, na ikiruta thitango ya güükirira Nabothu mbere ya andü, ikiuga atiri, “Nabothu niarumite Ngai, na akaruma muthamaki.” Ni ündü ücio makimuumia nja ya itüura inene, makimühüura na mahiga nyuguto nginya agikua. 14 Magicooka magitwara ühoro küri Jezebeli, makimwira atiri, “Nabothu nimühüure na mahiga nyuguto na ni mükuu.”

15 Jezebeli aarikia küigua ati Nabothu niahürütwo na mahiga nyuguto agakua-ri, akira Ahabu atiri “Ükira wigwatire mügunda wa mithabibu wa Nabothu uria Mújezeeli ücio araregete gükwenderia. Ndarí muoyo, niakuite.” 16 Hindi iria Ahabu aigure ati Nabothu niakuite, agükira, agükürüka akegwatire mügunda wa mithabibu wa Nabothu.

17 Na riri, kiugo kia Jehova gikinyira Elija uria Mütishibi akirwo atiri, 18 “Ikürüka ügatunge Ahabu muthamaki wa Isiraeli, uria wathanaga Samaria. Riu ari mügunda-ini wa mithabibu wa Nabothu küria athiite kwigwatira mügunda ücio ütuike wake. 19 Mwire atiri, ‘Jehova ekuuga üu: Githi ndüüragite mündü na ükaamütunya indo ciake?’ Ningi ümwire atiri, ‘Jehova ekuuga üu: Handü haria ngui iracünire thakame ya Nabothu-ri, hau no ho ngui igaacünira thakame yaku, ii, yaku wee mwene!’ ”

20 Nake Ahabu akira Elija atiri, “Wee thü yakwa, anga niwangora!”

Nake Elija agicookia atiri, “Ii, nindagükora, tondü niwürütire gwika üuru maitho-ini ma Jehova. 21 ‘Na riri, ningükürehere mwanangiko. Ningüniina njaro ciaku, na niinire Ahabu ciana ciothe cia arume thüini wa Isiraeli, ari ngombo kana uria utari ngombo. 22 Ningatuma nyumba yaku ihaane o ta ya Jeroboamu müru wa Nebati, na ta ya Baasha müru wa Ahija, tondü niündakaritie na ügatuma Isiraeli mehie.’

23 “Naguo ühoro ukoni Jezebeli, Jehova ekuuga üu: ‘Ngui niigatambuurangira Jezebeli rüthingo-ini rwa Jezireeli.’

24 “Andü a Ahabu aria magaaküira itüura-ini, makaarüo ni ngui. Nao aria magaaküira mügunda-ini makaarüo ni nyoni cia riera-ini.”

25 (Na riri, gutiri kuoneka mündü ta Ahabu werütire gwika üuru maitho-ini ma Jehova, aringiririo ni mütumia wake Jezebeli. 26 Mitugo yake yari müru müno ni ündü wa kürümirira mihanano ya kühooywo ta uria Aamori meekaga, aria Jehova aingatire akimeheria mbere ya Isiraeli.)

²⁷ Hīndī ĩrīa Ahabu aiguire ciugo icio, agītārūranga nguo ciake, akīhumba nguo ya ikūnia na akīhinga kūrīa irio. Aakomaga ehumbīte nguo ya ikūnia na agathīiaga enyīhītie.

²⁸ Hīndī ĩyo kiugo kīa Jehova gīgīkinyīra Elija ūrīa Mūtishibi, akūrīo atīrī: ²⁹ “Nīwonete ūrīa Ahabu enyīhītie mbere yakwa? Tondū we nīenyīhītie, ndikarehe mwanangīko ūyū matukū-inī make, no nīngāūrehere nyūmba yake matukū-inī ma mūrīū.”

22

Ūrathi wa Mikaya wa Gūūkīrīra Ahabu

¹ Na rīrī, kwa ihinda rīa mīaka ĩtatū gūtīarī na mbaara gatagatī ga Suriata na Isiraeli. ² No mwaka-inī wa gatatū, Jehoshafatu mūthamaki wa Juda agīkūrūka, agīthī gūceerera mūthamaki wa Isiraeli. ³ Mūthamaki wa Isiraeli nīakoretwo eera anene ake atīrī, “Gīthī mūtīū atī Ramothu-Gileadi nī itūūra rīitū, na gūtīrī ūndū tūreka wa kūrīoya rīngī kuuma kūrī mūthamaki wa Suriata?”

⁴ Nī ūndū ūcio akīūra Jehoshafatu atīrī, “Nīūgūthī na nī tūkahūūranīre itūūra rīa Ramothu-Gileadi?”

Nake Jehoshafatu agīcookeria mūthamaki wa Isiraeli atīrī, “Nī nawe tūrī ūndū ūmwe, andū akwa no ta andū aku, na mbarathi ciakwa no ta mbarathi ciaku.” ⁵ No Jehoshafatu agīcooka akīūra mūthamaki wa Isiraeli atīrī, “Amba ūtūrie na ūmenye ūtaaro wa Jehova.”

⁶ Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli agīcookanīrīra anabii hamwe, nao maarī anabii ta magana mana, akīmooria atīrī, “Thī ngahūūranīre itūūra rīa Ramothu-Gileadi, kana ndigathī?”

Makīmūcookeria atīrī, “Thī, nīgūkorwo Jehova nīekūneana itūūra rīu moko-inī ma mūthamaki.”

⁷ Nowe Jehoshafatu akīūra atīrī, “Kaī gūkū gūtārī mūnabii wa Jehova ūrīa tūngītūirīa ūhoru kuuma kūrī we?”

⁸ Mūthamaki wa Isiraeli agīcookeria Jehoshafatu atīrī, “Nī kūrī mūdū ūmwe ūrīa ūngītūitūirīa ūhoru kuuma kūrī Jehova, no nīndīmūthūire tondū gūtīrī hīndī andathagīra ūndū mwega, no maūndū mooru hīndī ciothe. Nake nīwe Mikaya mūrū wa Imula.”

No Jehoshafatu agīcookia atīrī, “Mūthamaki ndagīrīrwo nī kuuga ūguo.”

⁹ Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli agīta ūmwe wa anene ake, akīmwīra atīrī, “Ndehera Mikaya mūrū wa Imula narua.”

¹⁰ Hīndī ĩyo mūthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mūthamaki wa Juda mehumbīte nguo ciao cia ūthamaki na magāikarīra ĩtī ciao cia ūnene hau kīhūhīro-inī kīa ngano, itoonyero-inī rīa kīhingo gīa itūūra rīa Samaria, nao anabii othe maarī ho makīratha me mbere yao. ¹¹ Na rīrī, Zedekia mūrū wa Kenaana nīathondekete hīa cia kīgera, nake akiuga atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Ici nīcio mūgatheecca Asuriata nacio nginya mūmaniine.’”

¹² Nao anabii acio angī othe maarathaga o tondū ūmwe, makoiga atīrī, “Tharīkīra Ramothu-Gileadi na nūgūtooria, tondū Jehova nīekūrīneana moko-inī ma mūthamaki.”

¹³ Mūdū ūrīa watūmītwo ageete Mikaya akīmwīra ūū, “Atīrīrī, anabii arīa angī othe maarītie o ta mūdū ūmwe, nao mararathīra mūthamaki ūhootani. Reke kiugo gīaku gītīkanie na kīao, na warie ūndū mwega.”

¹⁴ Nowe Mikaya akiuga atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, nī ngūmwīra o ūrīa Jehova ekūnjīra.”

15 Hīndī ĩrīa aakinyire-rī, mūthamaki akīmūūria atīrī, “Mikaya, tūthīi tūkahūūranīre itūūra rīa Ramothu-Gileadi, kana tūtigaathīi?”

Nake Mikaya akīmūcookeria atīrī, “Rītharīkīre na ūhootane, tondū Jehova nīekūrīneana moko-inī ma mūthamaki.”

16 Mūthamaki akīmūwīra atīrī, “Nī maita maigana ngūtūūra ngwīhītithagia ndūkae kūnjūra ūhorō ūngī, tīga ūhorō wa ma thīinī wa rīitwa rīa Jehova?”

17 Nake Mikaya akīmūcookeria atīrī, “Ndīronire andū a Isiraēli othe mahurunjūkīre ĩrīma-inī ta ng’ōndu itarī na mūrīithi, nake Jehova aroiga atīrī, ‘Andū aya matīrī na mwathi. O mūdū nīarekwo ainūke gwake na thayū.’”

18 Nake mūthamaki wa Isiraēli akīra Jehoshafatu atīrī, “Githī ndīkwīre atī ndarī hīndī angīndathīra ūhorō mwega, tīga o ūrīa mūūru?”

19 Mikaya agīthī na mbere, akiuga atīrī, “Nī ūndū ūcio thīkīrīria kiugo kīa Jehova: Ndīronire Jehova aikarīre gītī gīake kīa ūnene arī na mbūtū yothe ya ĩgūrū ĩrūgamīte ĩmūthiūrūkīrie mwena wa ūrīo na wa ūmotho.

20 Nake Jehova akīūria atīrī, ‘Nūū ūkūheenereria Ahabu nīguo atharīkīre Ramothu-Gileadi, nīgeetha athīi agakuire kuo?’

“Ūmwe akiuga ūū, na ūrīa ūngī ūū. 21 Marīgīrīrio-inī roho ūmwe ūkūmīra, ūkīrūgama mbere ya Jehova, ūkiuga atīrī, ‘Nī nī ngūmūheenereria.’

22 “Jehova akīūria atīrī, ‘Ūkūmūheenereria atīa?’

“Naguo ūkiuga atīrī, ‘Nīgūthīi ngūthīi ndūike roho wa maheeni tūnua-inī twa anabīi ake othe.’

“Jehova akiuga atīrī, ‘Wee nīkūhota kūmūheenereria. Thīi ūgeeke ūguo.’

23 “Nī ūndū ūcio Jehova nīekīrīte roho wa maheeni tūnua-inī twa anabīi aya aku othe. Jehova nīagwathīrīrie mwanangīko.”

24 Hīndī ĩyo Zedekia mūrū wa Kenaana agīkuhīrīria na akīgūtha Mikaya rūhī rwa ūthiū. Akīmūūria atīrī, “Kaī roho wa Jehova aragereire kū rīrīa aroimire kūrī nī, nīguo aarie nawe?”

25 Mikaya agīcookia atīrī, “Nīūkamenya mūthenya ūrīa ūgaathīi kwīhitha kanyūmba ka na thīinī.”

26 Mūthamaki wa Isiraēli agīathana, akiuga atīrī, “Oyai Mikaya mūmūcookie kūrī Amoni mwathi wa itūūra inene, na kūrī Joashu mūrū wa mūthamaki, 27 na muge atīrī, ‘Mūthamaki ekuuga ūū: Mūdū ūyū nīaikio njeera na ndakaheo kīndū gīa kūrīa tīga mūgate na maaī, nginya rīrīa ngaacooka na thayū.’”

28 Mikaya akiuga atīrī, “Ūngīgaacooka na thayū-rī, no gūtuīkire atī Jehova ndaarītie na nīi.” Agīcookia akiuga atīrī, “Iguai ūhorō wakwa, inyuī andū aya inyuothe!”

Ahabu Kūūragīrwo Ramothu-Gileadi

29 Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraēli na Jehoshafatu mūthamaki wa Juda makīambata nginya Ramothu-Gileadi. 30 Nake mūthamaki wa Isiraēli akīra Jehoshafatu atīrī, “Nīngūtoonya mbaara-inī ndīgarūrīte ndīkamenyeke, no wee wīkīre nguo cia ūthamaki.” Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraēli akīgarūra ndakamenyeke na agītoonya mbaara-inī.

31 Na rīrī, mūthamaki wa Suriata nīathīte anene ake mīrongo ĩtatū na eerī a ngaari cia ita, akoiga atīrī, “Mūtīkarūe na mūdū o na ūmwe, mūnene kana mūnini, tīga o mūthamaki wa Isiraēli.” 32 Rīrīa anene

a mbütü cia ngaari cia ita moonire Jehoshafatu magĩciiria atĩrĩ, “Titherũ üyũ nĩwe mũthamaki wa Isiraeli” Nĩ undũ ücio makĩgarũrũka mamũtharĩkĩre, no rĩrĩa Jehoshafatu aakaire-rĩ, ³³ anene acio a ngaari cia ita makĩona atĩ ücio ti mũthamaki wa Isiraeli, magĩtiga kũmũngatithia.

³⁴ No mũndũ ümwe akĩgeeta ũta wake, agĩkia mũguũ o ro ũguo, naguo ũkĩratha mũthamaki wa Isiraeli o gatagatũ-inĩ ka magathikanĩrio ma nguo yake ya mbaara. Nake mũthamaki akĩra mũtwarithia wa ngaari yake ya ita atĩrĩ, “Garũra ngaari undute mbaara-inĩ. Nĩndagurario.” ³⁵ Nayo mbaara ikĩneneha, igĩthĩ na mberĩ mũthenya wothe, nake mũthamaki agĩkara anyĩtirĩrwo ngaari-inĩ yake ya ita ang’etheire Asuriata. Nayo thakame ikiura kuuma kironda giake hau aagurarĩtio, igĩitika ngaari-inĩ ya ita, na hwaĩ-inĩ ücio agĩkua. ³⁶ Riũa rigĩthũa, gũkianĩrĩrwo kũrĩ mbütü cia ita, ikĩrwo atĩrĩ, “O mũndũ nĩainũke itũura riake; o mũndũ nĩacooke bũrũri wake!”

³⁷ Nĩ undũ ücio mũthamaki wa Isiraeli agĩkua na agĩtwarwo Samaria, makĩmũthika kuo. ³⁸ Nao magĩthambĩria ngaari iyo ya ita karia-inĩ ga Samaria, (harĩa maraya meethambagĩra), nacio ngui igĩcũna thakame yake, o ta ũria kiugo kĩa Jehova kioigite.

³⁹ Namo maũndũ marĩa mangĩ makonĩ wathani wa Ahabu, hamwe na maũndũ marĩa we eekire, na nyũmba ya ũthamaki irĩa aakithirie na ikĩgemio na mĩguongo, o na matũũra marĩa airigire na thingo cia hinya, githĩ maũndũ macio matandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? ⁴⁰ Ahabu akĩhurũka hamwe na maithe make. Nake mũriũ Ahazia agĩtuika mũthamaki ithenya riake.

Jehoshafatu Mũthamaki wa Juda

⁴¹ Jehoshafatu mũrũ wa Asa aatuĩkire mũthamaki wa Juda mwaka-inĩ wa ina wa Ahabu mũthamaki wa Isiraeli. ⁴² Jehoshafatu aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo itatũ na itano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemũ miaka mĩrongo iiri na itano. Nyina eetagwo Azũba mwarĩ wa Shilahi. ⁴³ No maũndũ-inĩ mothe, aarũmirĩre mũthĩire ya ithe Asa na ndarĩ hĩndĩ aatiganire nayo; nĩekire maũndũ marĩa magĩrĩre maithe-inĩ ma Jehova. O na kũrĩ ũguo-rĩ, kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gũtieheririo, nao andũ magĩthĩ na mberĩ kũrutĩra magongona na gũcinĩra ũbumba kuo.

⁴⁴ Ningĩ Jehoshafatu magĩkara marĩ na thayũ na mũthamaki wa Isiraeli.

⁴⁵ Maũndũ marĩa mangĩ makonĩ wathani wa Jehoshafatu, na maũndũ marĩa aahingirie, o na ũhootani wake mbaara-inĩ, githĩ matandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Juda? ⁴⁶ Nake akĩniina bũrũri-inĩ arũme arĩa maahũuraga ũmaraya na arũme arĩa angĩ mahooero-inĩ, arĩa maatigaire kuo kuuma hĩndĩ ya ũthamaki wa ithe Asa. ⁴⁷ Hĩndĩ iyo gũtiarĩ mũthamaki Edomu; mũnini wa mũthamaki nĩwe waathanaga.

⁴⁸ Nake Jehoshafatu nĩakire marikabu nyingĩ cia wonjoria, cia gũthĩ kũgũra thahabu Ofiri, no itiigana gũthĩ, tondũ nĩcioinĩkangĩre kũu Ezioni-Geberi. ⁴⁹ Hĩndĩ iyo Ahazia mũrũ wa Ahabu akĩra Jehoshafatu atĩrĩ, “Itĩkĩria andũ akwa matherere hamwe na andũ aku,” nowe Jehoshafatu akĩrega.

⁵⁰ Nake Jehoshafatu akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthikwo hamwe nao itũura-inĩ rĩa ithe Daudi. Nake mũriũ Jehoramũ agĩthamaka ithenya riake.

Ahazia Mũthamaki wa Isiraeli

⁵¹ Ahazia mũrũ wa Ahabu aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria mwaka-inĩ wa ikũmi na mũgwanja wa Jehoshafatu, mũthamaki wa Juda,

nake agĩthamakĩra Isiraeli mĩaka ũĩrĩ. ⁵² Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, tondũ nĩarũmĩĩire mĩthiĩre ya ithe na nyina na mĩthiĩre ya Jeroboamu mũrũ wa Nebati, ũrĩa watũmire Isiraeli mehie. ⁵³ Nake agĩtungatĩra Baali, akĩmĩnamĩrĩra akĩmĩhooya, na akĩrakaria Jehova Ngai wa Isiraeli o ta ũrĩa ithe eekĩte.

IBUKU RĪA KEERĪ RĪA ATHAMAKI

Jehova Gūtuīra Ahazia Ciira

¹ Na rīrī, thuutha wa gīkuū kīa Ahabu, andū a Moabi makīrega gwathīkīra Isiraēli. ² Na rīrī, Ahazia nīagwīte kuuma ndirica-inī ya nyūmba yake ya igūrū kūu Samaria, akagurario. Nī ūndū ūcio agītūma andū, akīmeera atīrī, “Thīī mūkooore Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi, kana hihī nīngūhona nguraro ici.”

³ No mūraika wa Jehova akīra Elija ūrīa Mūtishibi atīrī, “Ambata, ūthī ūtūngane na andū acio matūmitwo nī mūthamaki wa Samaria, ūmoorie atīrī, ‘Nī Ngai gūtārī thīnī wa Isiraēli nīguo mūthī mūkahooe ūhoru kuuma kūrī Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi?’” ⁴ Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga ū: ‘Ndūkuuma gītanda-inī hau ūkomete. Ti-itherū nīngūkua!’” Nī ūndū ūcio Elija agīthī.

⁵ Rīrīa andū acio maatūmitwo maacookire kūrī mūthamaki, akīmooria atīrī, “Nī kī gītūma mūcooke?”

⁶ Nao makīmūcookeria atīrī, “Nī harī na mūndū ūkire gūtūtūnga, aatwīra atīrī, ‘Cookai kūrī mūthamaki ūrīa ūmūtūmite, mūmwīre atīrī, ‘Jehova ekūrīa atīrī: Nī Ngai gūtārī thīnī wa Isiraēli nīguo ūtūme andū makahooe ūhoru kuuma kūrī Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi? Nī ūndū ūcio ndūkuuma gītanda-inī hau ūkomete. Ti-itherū nīngūkua!’”

⁷ Nake mūthamaki akīmooria atīrī, “Mūndū ūcio ūkire kūmūtūnga na aamwīra ūguo-rī, ekūhaanaga atīa?”

⁸ Nao makīmūcookeria atīrī, “Nī mūndū wīhumbīte nguo ya guoya, na akeoha mūcibi wa ngoothi njohero.”

Nake mūthamaki akiuga atīrī, “Ūcio oima Elija ūrīa Mūtishibi.”

⁹ Nake agītūmīra Elija mūnene wa thigari arī na gīkundi gīake kīa andū mīrongo itano; mūnene ūcio akīambata kūrī Elija, ūrīa waikarīte gacūmbīrī ga kīrīma, akīmwīra atīrī, “Wee mūndū wa Ngai, mūthamaki ekuuga atīrī, ‘Ikūrūka!’”

¹⁰ Nake Elija agīcookeria mūnene ūcio atīrī, “Akorwo ndī mūndū wa Ngai-rī, mwaki nīūikūrūke uume igūrū, ūgūcine hamwe na andū aya aku mīrongo itano!” Hīndī o īyo mwaki ūgīkūrūka kuuma igūrū, ūgīcina mūnene ūcio hamwe na andū ake.

¹¹ Nīngī mūthamaki agītūmīra Elija mūnene ūngī wa thigari arī na andū ake mīrongo itano. Nake mūnene ūcio akīmwīra atīrī, “Wee mūndū wa Ngai, mūthamaki ekuuga atīrī, ‘Ikūrūka narua!’”

¹² Nake Elija akīmūcookeria atīrī, “Akorwo ndī mūndū wa Ngai-rī, mwaki nīūikūrūke uume igūrū, ūgūcine hamwe na andū aya aku mīrongo itano!” Hīndī īyo mwaki wa Ngai ūgīkūrūka kuuma igūrū, ūgīcina mūnene ūcio hamwe na andū ake mīrongo itano.

¹³ Nī ūndū ūcio mūthamaki agītūma mūnene wa gatātū na andū ake mīrongo itano. Mūnene ūcio wa gatātū akīambata, agīturia ndu mbere ya Elija. Akīmūthaiha, akīmwīra atīrī, “Wee mūndū wa Ngai, reke muoyo wakwa na wa andū aya mīrongo itano wonwo ūrī kīndū kīrī bata nīwe, ithū ndungata ciaku!” ¹⁴ Kīone, mwaki nīūikūrūkīte kuuma igūrū, na ūgacina anene acio eerī a mbere hamwe na andū ao. No rīrī, reke muoyo wakwa wonwo ūrī kīndū kīrī bata nīwe!”

¹⁵ Nake mūraika wa Jehova akūira Elija atīrī, “Ikūrūkania hamwe nake, na ndūkamwītīgīre.” Nī ūndū ūcio Elija agūkīra, agūkūrūkania nake nginya kūrī mūthamaki.

¹⁶ Nake akūira mūthamaki atīrī, “Jehova ekuuga ūū: Nī Ngai gūtārī thīnī wa Isiraēli wa kūhooywo ūhorō nīwe, atī nīkīo ūgūtūma andū makahoōe ūhorō kūrī Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi? Tondū nīwīkīte ūguo-rī, ndūrī hīndī ūkoima gītanda-inī kīu ūkomeire. Ti-itherū nīūgūkua!” ¹⁷ Nī ūndū ūcio agīkua, kūringana na kiugo kīa Jehova kīrīa kīarītio nī Elija.

Na tondū Ahazia ndaarī na mwana wa kahī-rī, Joramū nīwe watuīkire mūthamaki ithenya rīake mwaka-inī wa keerī wa Jehoramū mūrū wa Jehoshafatu mūthamaki wa Juda. ¹⁸ Maūndū marīa mangī mothe makonī wathanī wa Ahazia, na marīa eekire-rī, gīthī matiandīkītwo ibuku-inī rīa maūndū ma ihinda rīa athamaki a Isiraēli?

2

Elija Gūtwarwo Igūrū

¹ Hīndī irīa Jehova aarī hakuhi kuoya Elija amūtware igūrū arī thīnī wa kīhuhūkano kīa rūhuho-rī, Elija na Elisha maarī njīra-inī makiuma Giligali. ² Nake Elija akūira Elisha atīrī, “Ikara haha; tondū Jehova nīandūmīte thī Betheli.”*

Nowe Elisha akīmwīra atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūraga muoyo na o ta ūrīa ūtūūraga muoyo-rī, nī ndīgūgūtiga” Nī ūndū ūcio magīkūrūka magīthī Betheli.

³ Hīndī iyo thiritū ya anabii a kūu Betheli magīka kūrī Elisha, makīmūria atīrī, “Nīūmenyete atī Jehova nīekuoya mwathi waku amweherie harīwe ūmūthī?”

Nake Elisha akīmacookeria atīrī, “Ī nīnjūū, no mūtikaarie ūhorō ūcio.”

⁴ Ningī Elija akīmwīra atīrī, “Elisha, ikara haha; tondū Jehova nīandūmīte thī Jeriko.”

Nake akīmwīra atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūraga muoyo na o ta ūrīa wee ūtūūraga muoyo-rī, nī ndīgūgūtiga.” Nī ūndū ūcio magīthī Jeriko.

⁵ Nao andū a thiritū ya anabii a kūu Jeriko magīkora Elisha makīmūria atīrī, “Nīūmenyete atī Jehova nīekuoya mwathi waku amweherie harīwe ūmūthī?”

Nake Elisha akīmacookeria atīrī, “Ī nīnjūū, no mūtikaarie ūhorō ūcio.”

⁶ Ningī Elija akīmwīra atīrī, “Ikara haha, tondū Jehova nīandūmīte thī Jorodani.”

Nake akīmwīra atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūraga muoyo, na o ta ūrīa wee ūtūūraga muoyo-rī, nī ndīgūgūtiga.” Nī ūndū ūcio-rī, o eerī magīthī na mbere na rūgendo.

⁷ Nao andū mīrongo itano a thiritū ya anabii magīthī makīrūgama haraaya, marorete harīa Elija na Elisha maarūngī, hau rūū-inī rwa Jorodani. ⁸ Nake Elija akīruta nguo yake ya igūrū, akīmīkūnja, akīgūtha maai nayo. Namo maai makīgayūkana mwena wa ūrīo na wa ūmotho, nao eerī makīringīra thī nyūmū.

⁹ Rīrīa maarīkirie kūringa-rī, Elija akūira Elisha atīrī, “Njīra atīrī, nīatīa ingīgwīkīra itaaneherio harīwe?”

* **2:2** Betheli rīarī itūūra rīarī ngumo mūno Isiraēli, o na hīndī ya Iburahīmu, na Isaaka, na Jakubu (Kīam 12:8; 28:10-22; 35:1-5).

Nake Elisha akīmūcookeria atīrī, “Ngwenda kūgaya hinya wa roho waku maita meerī.”

¹⁰ Nake Elija akiuga atīrī, “Ūndū ūcio wahooya nī ūndū mūritū, no rīrī, wanyona ngeherio harīwe-rī, nīūgūtūika waku, no Waga kūnyona ndūgūtūika waku.”

¹¹ Na rīrī, rīrīa maatwaranīte makīaragia, o rīmwe ngaari yarīrīmūkaga mwaki na mbarathi ciarīrīmūkaga mwaki ikiumīra na ikīmatigithūkania eerī, na Elija akīambata igūrū arī thīnī wa kīhuhūkano kīa rūhuho. ¹² Elisha ona ūguo agīkaya, akiuga atīrī, “Ūūi baba-ī! Ūūi baba-ī! Ngaari cia ita na ahaici a mbarathi a Isiraeli!” Nake Elisha ndaacookire kūmuona rīngī. Hindī iyo akīāura nguo ciake, agīcitembūranga.

¹³ Nake akīoya nguo ya igūrū rīrīa yagwīte kuuma harī Elija na agīthīi akīrūgama hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Jorodani. ¹⁴ Ningī akīoya nguo iyo ya igūrū yagwīte īkoima harī Elija, akīgūtha maaī nayo. Akīūra atīrī, “Rīu akīrī ha Jehova, Ngai wa Elija?” Na rīrīa aagūthire maaī, makīgayūkana maita meerī mwena wa ūrīo na mwena wa ūmotho, nake akīringa.

¹⁵ Andū a thiritū ya anabii kuuma Jeriko arīa maacūthīrīrie makiuga atīrī, “Roho wa Elija rīu ūrī igūrū rīa Elisha.” Nao magīthīi kūmūtūnga, makīnamīrīra thī mbere yake. ¹⁶ Nao makiuga atīrī, “Ta kīrore, ithūi ndungata ciaku tūrī na andū marī hinya mīrongo itano. Metīkīrie mathīi magacarie mwathi waku. No gūkorwo Roho wa Jehova amuoire aamūtwarā kīrīma-inī kana gītumba-inī.”

Nake Elisha akīmacookeria atīrī, “Aca, tigai kūmatūma.”

¹⁷ No makīmūringīrīria o nginya agīconoka, akīremwo nī kūrega. Nī ūndū ūcio akiuga atīrī, “Matūmei.” Nao magītūma andū mīrongo itano, arīa maamwethire mīthenya itatū, no matiigana kūmuona. ¹⁸ Na rīrīa maacookire kūrī Elisha, ūrīa waikaraga Jeriko, akīmeera atīrī, “Githī ndiamwīrīre mūtīgathi?”

Maai Kūhonio

¹⁹ Andū a itūūra rīu inene makīra Elisha atīrī, “Mwathi witū, itūūra rīrīrī rīrī handū hega, o ta ūrīa ūreyonera, no maaī marīo nī marūrū, naguo būrūrī ndūgūaga kīndū.”

²⁰ Nake akiuga atīrī, “Ndeherai mbakūrī njerū, na mūmīkīre cumbī.” Nī ūndū ūcio makīmūrehere.

²¹ Nake agīthīi gīthima-inī, agīikia cumbī maaī-inī, akiuga atīrī, “Jehova ekuuga ūū, ‘Nīndathondeka maaī maya. Matīgacooka kūrehe gīkuū kana matūme būrūrī wage kūgīa kīndū rīngī.’” ²² Namo maaī macio matūire marī mega nginya ūmūthī, kūringana na kiugo kīrīa kīarītio nī Elisha.

Elisha Kūnyūrūrio

²³ Nake Elisha akīuma kūu, agīthīi Betheli. Na rīrīa aarī njīra-inī agīthīi-rī, imwana imwe ikīuma itūūra-inī, ikīmūnyūrūria, ikiuga atīrī, “Ambata nakūu, wee kīhara gīkī! Ambata nakūu, wee kīhara gīkī!” ²⁴ Nake akīhūgūra, agīcirora, agīciruma na kīrumi rītwa-inī rīa Jehova. Nacio nduba igīrī ikīuma gīthaka-inī, igītambuura imwana mīrongo ina na igīrī ciacio. ²⁵ Nake agīthīi Kīrīma-inī gīa Karimeli, na kuuma kūu agīcooka Samaria.

3

Moabi Kūregana na Watho

¹ Na rĩrĩ, Joramu mūrũ wa Ahabu agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩnana wa Jehoshafatu, mũthamaki wa Juda, nake agĩathana mĩaka ikũmi na ĩrĩ. ² Nake agĩika maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, no ti ta ũrĩa ithe na nyina meekĩte. We nĩheririe ihiga rĩrĩa rĩamũrĩrwo Baali rĩrĩa rĩakĩtwo nĩ ithe. ³ No rĩrĩ, nĩarũmĩrĩre mehĩa ma Jeroboamu mūrũ wa Nebati, marĩa eehirie na agĩtũma andũ a Isiraeli o nao meehie, na ndaigana kũmatiga.

⁴ Na rĩrĩ, Mesha mũthamaki wa Moabi nĩarũithagia ng'õndu na nĩarĩ atwaragĩre mũthamaki wa Isiraeli tũtũrũme 100,000 na guoya wa ndũrũme 100,000. ⁵ No rĩrĩa Ahabu aakuire, mũthamaki wa Moabi akĩremera mũthamaki wa Isiraeli. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio ihinda rĩu Mũthamaki Joramu, akiuma Samaria na agĩcookanĩrĩa andũ a Isiraeli othe. ⁷ Ningĩ agĩtũmĩra Jehoshafatu mũthamaki wa Juda ndũmĩrĩrĩ ĩno: "Mũthamaki wa Moabi nĩanjũkĩrĩre akanemera. Nĩũgũthĩ na nĩ tũkahũũrane na Moabi?"

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, "Ĩ, nĩngũthĩ nawe, nĩ nawe tũrĩ ũndũ ũmwe, andũ akwa no ta andũ aku, na mbarathi ciakwa no ta mbarathi ciaku."

⁸ Jehoshafatu akĩmũũria atĩrĩ, "Tũkũgera nĩra ĩrĩkũ tũkamatharĩkĩre?"

Joramu akĩmũcookeria atĩrĩ, "Tũkũgera nĩra ya werũ-inĩ wa Edomu."

⁹ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli akiumagara, marĩ na mũthamaki wa Juda, na wa Edomu.* Thuutha wa gũthiũrũrũka mĩthenya mũgwanjari, thigari itiarĩ na maaĩ ma kũnyua kana maaĩ ma nyamũ iria maarĩ nacio.

¹⁰ Mũthamaki wa Isiraeli akĩũria atĩrĩ, "Ũũ nĩatĩa! Kaĩ Jehova atwĩtĩte tũrĩ athamaki atatu hamwe nĩgeetha atũneane kũrĩ Moabi?"

¹¹ Nowe Jehoshafatu akĩũria atĩrĩ, "Kaĩ gũkũ gũtarĩ mũnabii wa Jehova ũrĩa ũngĩtũtuĩrĩria ũhoro harĩ Jehova?"

Nake mũtongoria ũmwe wa mũthamaki wa Isiraeli agĩcookia atĩrĩ, "Elisha mūrũ wa Shafatu arĩ gũkũ. Nĩwe waitagĩrĩa Elija maaĩ moko."

¹² Jehoshafatu akiuga atĩrĩ, "Kiugo kĩa Jehova kĩrĩ hamwe nake." Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli marĩ na Jehoshafatu na mũthamaki wa Edomu magũkũrũka kũrĩ Elisha.

¹³ Elisha akĩra mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, "Ndĩ na ũhoro ũrĩkũ nawe? Thĩ kũrĩ anabii a thoguo na anabii a nyũkwa."

Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩmũcookeria atĩrĩ, "Aca, tũtingĩthĩ nĩ ũndũ nĩ Jehova ũtwĩtĩte ithuĩ athamaki atatu nĩguo atũneane kũrĩ Moabi."

¹⁴ Elisha akiuga atĩrĩ, "Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe atũũraga muoyo, ũrĩa nĩ ndungatagĩra, tĩa nĩ ũndũ wa gũconokera Jehoshafatu mũthamaki wa Juda-rĩ, nĩ ndingĩakwĩhũgũrĩa o na kana nyone ta wĩ ho. ¹⁵ No rĩrĩ, ndeherai mũhũũri wa kĩnanda kĩa mũgeeto."

O rĩrĩa mũhũũri wa kĩnanda aahũraga-rĩ, guoko kwa Jehova gũkĩgĩa igũrũ rĩa Elisha ¹⁶ nake akiuga atĩrĩ, "Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Enjai mĩtarĩ iĩyũre gĩtuamba gĩkĩ. ¹⁷ Nĩgũkorwo Jehova ekuuga ũũ: Mũtikuona rũhuho kana mbura, no rĩrĩ, gĩtuamba gĩkĩ nĩgĩkũiyũra maaĩ, na inyuĩ, na ng'ombe cianyu na nyamũ icio ingĩ cianyu mũmanyue. ¹⁸ Ũndũ ũyũ nĩ mũhũthũ maitho-inĩ ma Jehova; na ningĩ nĩekũneana Moabi moko-inĩ manyu. ¹⁹ Nĩmũkang'aurania itũũra rĩothe rĩirigĩrwo na rũthingo rwa hinya, na itũũra rĩothe inene. Nĩmũgatema mũtĩ wothe mwega,

* **3:9** Mũthamaki wa Edomu aamũrĩtwo nĩ Jehoshafatu arũgamĩrĩre Edomu nĩgũkorwo yari rungũ rwa Juda.

na mūthike ithima ciothe, na mūthūkangie mīgūnda yothe mīega na mahiga.”

²⁰ Rūciinī rūrū rūngī, ta ihinda rīrīa rīrutagwo igongona, maaī magītherera kuuma mwena wa Edomu! Naguo būrūri ūcio ūkiyūra maaī.

²¹ Na rīrī, andū a Moabi othe nīmaiguīte atī athamaki acio nīmokīte kūrūa nao; nī ūndū ūcio mūdū mūrūme wothe, mwīthī na mūkūrū, ūrīa ūngīahotire gūkuua indo cia mbaara, agītwo na makīgwo mūhaka-inī. ²² Rīrīa mookīrere rūciinī tene-rī, riūa nīrīarīte maaī-inī macio igūrū. Andū a Moabi marī mūrīmo ūrīa ūngī makīona maaī maarī matune ta thakame. ²³ Nao makīrana atūrī, “īrīa nī thakame! Athamaki acio no nginya makorwo nīmarūite na makooraana o ene. Andū a Moabi, nītūthīi tūgatahe indo!”

²⁴ No rīrīa andū a Moabi mookire kūu kambī-inī cia Isiraēli-rī, Isiraēli makīarahūka na makīhūūrana nao o nginya andū a Moabi makīūra. Nao andū a Isiraēli magītharīkīra būrūri ūcio na makīūrāga andū a Moabi. ²⁵ Nao makīanāga matūūra, na o mūdū agūkia ihiga mīgūnda-inī wothe ūrīa warī mwega, o nginya īkiyūra mahiga. Nīngī magīthika ithima ciothe, na magītema mūtī o wothe mwega. Itūūra rīa Kīrīhārethū no rīo rīatigarire rītarī imomore mahiga, no arūme maarī na igūtha o narīo makīrīrigiicīria, makīrītharīkīra.

²⁶ Rīrīa mūthamaki wa Moabi onire atī mbaara nīyamūhatīrīria-rī, agīthī na andū magana mūgwanja marī na hiū cia njora makarūe na mūthamaki wa Edomu, no matiahotire. ²⁷ Hīndī ūyo akōya mūrūu wake wa irīgīthathi, o we ūrīa ūngīathamakire ithenya rīake, akīmūruta arī igongona igūrū rīa rūthingo rwa itūūra rīu inene. Nao andū a Isiraēli makīrakara mūno; makīmweherera, magīcooka būrūri wao.

4

Maguta ma Mūtumia wa Ndigwa

¹ Na rīrī, mūtumia wa mūdū ūmwe wa thiritū ya anabii agīkaīra Elisha, akīmwīra atūrī, “Ndungata yaku, mūthuuri wakwa, nīakuīte, na wee nīūū atī araarī mwītīgīrī Jehova. No rīrī, mūdū ūrīa araarī na thīirī wake nīarooka kūiyūra tūmwana twakwa tweerī tūtūike ngombo ciake.”

² Elisha akīmūūra atūrī, “Ingīhota gūgūteithia atā? Ta njīra atūrī, nī kīi ūrī nakīo nyūmba gwaku?”

Nake akīmūcookeria atūrī, “Ndungata yaku ndīrī na kīndū o nakī, tīga o tūguta tūnini.”

³ Elisha akiuga atūrī, “Thīi kūrī andū a itūūra rīaku othe ūhooe ndigithū itarī kīndū. Ūhooe ndigithū nyingī. ⁴ Ūcooke ūtoonye nyūmba yaku thīinī hamwe na ariū aku, na ūhinge mūrango. Ūtīrīre maguta ndigithū-inī icio ciothe, na o irīa yayūra ūkamūga mwena-inī.”

⁵ Nake akīmūtīga, na thootha ūcio mūtumia ūcio akīhingīra nyūmba hamwe na ariū ake. Nao makamūrehagīra ndigithū, nake agīthī na mbere gūtīrīra maguta. ⁶ Rīrīa ndigithū ciothe ciayūrīre, akīra mūrūu atūrī, “Ndehere ndigithū īngī.”

No mūrūu akīmūcookeria atūrī, “Hatīrī ndigithū īngī itigarīte.” Namo maguta magīthira.

⁷ Agīthī akīra mūdū wa Ngai ūhoro ūcio, nake akīmwīra atūrī, “Thīi wendīe maguta ūrīhe mathīirī maku. We na ariū aku-rī, mūtūūrio nī kīrīa gīgūtīgara.”

Mūriū wa Mūshunami Kūriūkiō

⁸ Na rīrī, mūthenya ūmwe Elisha agīthiī Shunemu, na kūu nī kwarī na mūtumia warī mūtongu, ūrīa wamūringīrīrie mathiī gwake akarīe irio. Nī ūndū ūcio rīrīa rīothe aahītūkagīra hau nīatoonyaga kuo akarīa irio. ⁹ Mūtumia ūcio akīra mūthuuriwe atīrī, “Nīnjūū atī mūdū ūyū ūhītūkagīra gūkū gwitū kaingī nī mūdū mūtheru wa Ngai. ¹⁰ Reke twake kanyūmba kanini nyūmba-igūrū na tūige gītanda, na metha, na gīti, na tawa nī ūndū wake. Nīgeetha aikarage ho rīrīa ooka gūkū gwitū.”

¹¹ Mūthenya ūmwe rīrīa Elisha ookire-rī, akīambata kanyūmba-inī gake na agīkoma kuo. ¹² Akīra Gehazi ndungata yake atīrī, “Ita mūtumia ūcio Mūshunami.” Nī ūndū ūcio akīmwīta nake akīrūgama mbere yake.

¹³ Elisha akīmwīra atīrī, “Ira mūtumia ūcio atīrī, ‘Nīwīthīnītie mūno nī ūndū witū. Na rīrī, ūngīenda gwīkīrwo atīa? No tūkwarīrīrie harī mūthamaki kana harī mūnene wa mbūtū ya ita?’”

Nake agīcookia atīrī, “Nī ndirī na thīna, ndūranagia na andū aitū.”

¹⁴ Nīngī Elisha akīūra Gehazi atīrī, “Mūtumia ūyū angīkīrwo atīa?”

Gehazi akiuga atīrī, “Ndarī mwana wa kahī, na mūthuuriwe nī mūkūrū.”

¹⁵ Hīndī iyo Elisha akiuga atīrī, “Mwīte.” Nī ūndū ūcio Gehazi akīmwīta, nake mūtumia ūcio akīrūgama mūromo-inī. ¹⁶ Nake Elisha akīmwīra atīrī, “Thinda ta rīrī mwaka ūyū ūgūka-rī, nīūkanyīta mwana waku wa kahī na moko maku.”

Nake akīrega, akiuga atīrī, “Aca, mwathi wakwa, tiga kūheenia ndungata yaku, wee mūdū wa Ngai!”

¹⁷ No rīrī, mūtumia ūcio akīgīa nda, na mwaka ūcio ūngī ihinda o ta rīu agīciara kahī, o ta ūrīa Elisha aamwīrite.

¹⁸ Mwana ūcio agīkūra, na mūthenya ūmwe akiumagara, agīthiī kūrī ithe, ūrīa warī hamwe na agethi. ¹⁹ Nake akīra ithe atīrī, “Wūi mūtwe-i! Wūi mūtwe-i!”

Nake ithe akīra ndungata atīrī, “Mūkuue ūmūtwarīre nyina.” ²⁰ Na thuutha wa ndungata kūmūkuua na kūmūtwarīra nyina-rī, mwana ūcio agīkara magūrū-inī ma nyina nginya mīaraho, agīcooka agīkua. ²¹ Nyina agīthiī, akīmūkomia ūrīrī-inī wa mūdū wa Ngai, agīcooka akīhinga mūrango, agīthiī.

²² Nake agīta mūthuuriwe, akīmwīra atīrī, “Ndagūthaitha ūndūmīre ndungata imwe na ndigiri, nīguo thī kūrī mūdū wa Ngai na ihenya na njooke.”

²³ Nake akīmūūria atīrī, “Ūgūthiī kūrī we ūmūthī nīkī, na ti Karūgamo ka Mweri kana Thabatū?”

Nake akiuga atīrī, “Hatirī na thīna.”

²⁴ Agītandīka ndigiri, na akīra ndungata yake atīrī, “Teng’eria ndigiri, na ndūgaathiī kahora tiga ngwīrire.” ²⁵ Nī ūndū ūcio akīambīrīria rūgendo, agīkinya kūrī mūdū wa Ngai Kīrīma-inī gīa Karimeli.

Nake mūdū wa Ngai rīrīa aamuonire arī o haraihu akīra ndungata yake Gehazi atīrī, “Ta cūthīrīria! Ūrīa nī mūtumia ūrīa Mūshunami!

²⁶ Hanyūka ūmūtūnge na ūmūurie atīrī, ‘Wee ūrī mwega? Ī mūthuuri waku no mwega? Mwana waku no mwega?’”

Nake mūtumia ūcio akīmūcookeria atīrī, “Maūdū mothe nī mega.”

²⁷ Mūtumia ūcio aakinya harī mūdū wa Ngai kīrīma-inī, akīmūnyīta magūrū. Nake Gehazi agīka kūmweheria, no mūdū wa Ngai akīmwīra atīrī, “Tigana nake! Arī na ruo rūnene mūno ngoro, no Jehova nīahithīte ūhorō ūyū akaaga kūmenyithia gītūmi kīa guo.”

28 Nake mūtumia ūcio akīmūria atīrī, “Wee mwathi wakwa, nīndakūūrītie ūhe kahī? Githī ndiakwīrire, ‘Ndūkarahūre mwīhoko wakwa?’”

29 Nake Elisha akīra Gehazi atīrī, “Wīohe mūcibi njohero na ūkuue rūthanju rwakwa na guoko, ūhanyūke. Ūngīcemanīa na mūdū o wothe ndūkamūgeithie, na mūdū o wothe angīkūgeithīa ndūkamūcookerie. Ūthī ūīgīrīre rūthanju rwakwa ūthīū-inī wa kamwana kau.”

30 Nowe nyina wa mwana akiuga atīrī, “Ti-itherū o ta ūria Jehova atūūraga muoyo, na o ta ūria wee ūtūūraga muoyo-rī, nī ndīgūgūtiga.” Nī ūndū ūcio Elisha agīkīra, akīmūrūmīra.

31 Na rīrī, Gehazi agīthī arī mbere yao, akīgīrīra rūthanju ūthīū-inī wa kahī kau, no gatiagambire kana kwīnyagunyīa. Nī ūndū ūcio Gehazi akīhūdūka agatūnge Elisha, na akīmwīra atīrī, “Kamwana gatiinokīra.”

32 Rīria Elisha aakinyire nyūmba, agīkora kamwana gakomete gītanda-inī gīake karī gakuū. 33 Nake agītoonya thīnī, akīhingīra na mūrango marī o eerī nako, akīhooya Jehova. 34 Ningī akīhaica ūrīrī, agīkomera kamwana kau, kanua gwa kanua, maitho kwa maitho, na moko kwa moko. Na rīria eetambūrūkie igūrū riako, mwīrī wa kamwana kau ūkīgia ūrugarī. 35 Nake Elisha agīkīra, akīehera, akīūrūūranga kanyūmba thīnī, agīcooka gītanda-inī, agītambūrūkia rīngī igūrū riako. Kamwana kau gagiathimūra maita mūgwanja, na gākīhingūra maitho.

36 Nake Elisha agīta Gehazi, akīmwīra atīrī, “Īta mūtumia ūcio Mūshunami.” Nake akīmwīta. Rīria mūtumia ookire-rī, Elisha akīmwīra atīrī, “Oya mūrūguo.” 37 Nake agītoonya, akīgūthīa thī magūrū-inī make, akīnamīa ūthīū thī. Agīcooka akīoya mwana wake, akiama.

Gīkuū Nyūngū-inī

38 Nake Elisha agīcooka Giligali, nakuo kū būrūri-inī ūcio nī kwarī na ng’aragu. Rīria thīrītū ya anabī yacemanagia nake, akīra ndungata yake atīrī, “Hagīra nyūngū nene ūrugīre andū aya irio.”

39 Hīndī īyo ūmwe wa anabī agīthī mūgūnda gwetha nyeni, agīkora rūngū rwa gīhaka. Agītua maciaro maruo, akīmaiūrīa ruuno-inī rwa nguo yake ya igūrū. Acooka akīmatinangīria nyūngū-inī īyo yarugaga irio, o na gūtūka gūtīrī mūdū wamenyire ciarī kī. 40 Andū acio makīhūrīro irio icio, no rīria maambīrīrie gūcirīa-rī, magīkaya makiuga atīrī, “Wūi mūdū wa Ngai, nyūngū-inī ino he na gīkuū!” Nao makīremwo nī gūcirīa.

41 Nake Elisha akiuga atīrī, “Rehei mūtu.” Nake akīwīkīra nyūngū-inī īyo, akiuga atīrī, “Ihūrīra andū marīe.” Na hākīaga kīndū kīngīmathūkia irio-inī icio.

Elisha kūhe Andū Igana Rīmwe Irio

42 Na rīrī, hagīka mūdū oimīte Baali-Shalisha, akīrehera mūdū wa Ngai mīgate mīrongo īrī ya cairī, rīria yarugītwo na maciaro ma mbere ma ngano, na igira cia ngano ya mūgethano. Nake Elisha akīmwīra atīrī, “Mīnengere andū marīe.”

43 Nayo ndungata yake īkīmūria atīrī, “Ndaahota atīa kūhe andū igana rīmwe mīgate ino?”

No Elisha akīmūcookeria atīrī, “Mīnengere andū marīe. Nīgūkorwo Jehova ekuuga ū: ‘Mekūrīa na matīgie.’” 44 Nake akīnengera andū, makīria na igītigara, kūringana na kiugo kīa Jehova.

5

Naamani Kūhonio Mangū

¹ Na rīrī, Naamani aarī mūnene wa mbūtū cia ita cia mūthamaki wa Suriata. Aarī mūdū mūnene maitho-inī ma mwathi wake na aarī mūdū watīkīte mūno, tondū Jehova nīamūhūthīrīte kūhe andū a Suriata ūhootani. Aarī mūthigari njamba, no aarī na mangū.

² Na rīrī, mbūtū cia Suriata nīciathiite nja na igataha mūrītu mūnini kuuma Isiraeli, nake aatungatagīra mūtumia wa Naamani. ³ Nake mūrītu ūcio akīra mwathi wake mūdū-wa-nja atīrī, “Naarī korwo mwathi wakwa Naamani no one mūnabii ūrīa ūrī Samaria! No amūhonie mangū make.”

⁴ Naamani agīthī kūrī mūthamaki mwathi wake na akīmwīra ūrīa mūrītu ūcio woimīte Isiraeli oigīte. ⁵ Nake mūthamaki ūcio wa Suriata akīmūcookeria atīrī, “Geria ūthī. Nīngūtūmīra mūthamaki wa Isiraeli* marūa.” Nī ūndū ūcio Naamani akiumagara na agīkuua taranda ikūmī† cia betha, na cekerī 6,000‡ cia thahabu, na nguo cia magarūrīra ikūmī.

⁶ Marūa marīa atwarīre mūthamaki wa Isiraeli maandīkītwo atīrī: “Nīndatūma ndungata yakwa Naamani na marūa maya kūrī we, nīgeetha ūmūhonie mangū make.”

⁷ Rīrīa mūthamaki wa Isiraeli aathomire marūa macio-rī, agītembūranga nguo ciake, akiuga atīrī, “Nī ndī Ngai? Ndaahota kūūruga na gūcookia muoyo rīngī? Nī kī gīgūtūma mūdū ūyū atūme mūdū kūrī nī atī ahonio mangū make? Ta kīone, arageria kūnjūgita!”

⁸ Rīrīa Elisha mūdū wa Ngai aigūire atī mūthamaki wa Isiraeli nīatembūrangīte nguo ciake-rī, akīmūtūmīra ndūmīrī īno: “Nī kī gīgūtūma ūtembūranga nguo ciaku? Reke mūdū ūcio oke kūrī nī, na nīekūmenya atī nī kūrī mūnabii thīnī wa Isiraeli.” ⁹ Nī ūndū ūcio Naamani agīthī hamwe na mbarathi ciake na ngaari cia ita o nginya mūromo-inī wa nyūmba ya Elisha. ¹⁰ Nake Elisha akīmūtūmīra mūdū amwīre atīrī, “Thī wīthambe maita mūgwanja rūū-inī rwa Jorodani, na mwīrī waku nūkūhonio, na nūgūthera.”

¹¹ No Naamani agīthī arakarīte, akiuga atīrī, “Ngwīciiragia atī tītherū mūnabii nīekuuma nja oke kūrī nī, na arūgame akaire rīitwa rīa Jehova Ngai wake, acooke athūngūthie guoko gwake igūrū rīa handū hau harūaru, aahonie mangū. ¹² Githī njūū cia Dameski, na Abana, o na Faripari ti njega gūkīra maaī o mothe ma Isiraeli? Githī ndingūthambire thīnī wacio therio?” Nī ūndū ūcio akīhūdūka, agīthī arakarīte mūno.

¹³ Ndungata cia Naamani igīthī harī we ikīmwīra atīrī, “Ithe witū, korwo mūnabii akwīrīre wīke ūndū mūnene gūkīra ūyū-rī, githī ndūngīwīkire? Githī to wīke makīria ūndū ūyū aakwīra, ‘Wīthambe, ūtherio!’” ¹⁴ Nī ūndū ūcio Naamani agīkūrūka, agītobokia Jorodani maita mūgwanja, o ta ūrīa mūdū wa Ngai aamwīrīte, nago mwīrī wake ūkīhona, ūgīthera ūkīhaana ta wa kaana kanini.

¹⁵ Hīndī iyo Naamani na arīa othe maamūteithagia magīcooka kūrī mūdū wa Ngai. Nake akīrūgama mbere yake, akiuga atīrī, “Rīu nīndamenya atī gūtīrī Ngai ūngī thī yothe tīga gūkū Isiraeli. Ndagūthaitha wītīkīre kuoya kīheo kuuma kūrī ndungata yaku.”

¹⁶ Nake mūnabii akīmūcookeria atīrī, “Tī-itherū o ta ūrīa Jehova ūrīa ndungatagīra atūūruga muoyo-rī, nī ndingūtīkīra kuoya kīndū o na kī.” Na rīrī, o na gūtūka Naamani nīamūringīrīrie mūno-rī, nīaregire.

* 5:5 Joramu nīwe warī mūthamaki wa Isiraeli. † 5:5 nī ta kilo 340 ‡ 5:5 nī ta kilo 70

¹⁷ Nake Naamani akiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo ndũngĩoya-rĩ, ndagũthaiha ũreke nĩ ndungata yaku heo tũrĩ ũrĩa wothe ũngĩkuuo nĩ nyũmbũ igĩrĩ, nĩgũkorwo ndungata yaku ndĩrĩ hĩndĩ igacooka kũruta maruta ma njino kana magongona kũrĩ ngai ingĩ, tiga o Jehova. ¹⁸ No rĩrĩ, Jehova arereka ndungata yaku ũndũ-inĩ o ũyũ ũmwe: Rĩrĩa mũthamaki mwathi wakwa arĩtoonyaga hekarũ ya Rimoni amũnamĩrĩre etiranĩtie na guoko gwakwa, na nĩ nyinamĩrĩre ho-rĩ, rĩrĩa ngainamĩrĩra ndĩ hekarũ-inĩ ya Rimoni, Jehova arereka ndungata yaku nĩ ũndũ wa gwĩka ũguo.”

¹⁹ Hĩndĩ iyo Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ na thayũ.”

Thuutha wa Naamani gũkorwo athiite itĩna-rĩ, ²⁰ Gehazi, ndungata ya Elisha mũndũ wa Ngal, agĩciiria atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩahũthĩria Naamani ũcio Mũsuriata maũndũ nĩ kũrega kwamũkĩra indo iria ekũmũreheire. Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo-rĩ, nĩ nĩ ngũhanyũka ndĩmũkinyĩre nĩguo njoe kĩndũ kuuma harĩwe.”

²¹ Tondũ ũcio Gehazi akĩhiũha nĩguo akinyĩre Naamani. Rĩrĩa Naamani aamuonire ahanyũkĩte arorete na kũrĩ we-rĩ, akiuma ngaari-inĩ ya ita nĩguo amũtũnge. Akĩmũũria atĩrĩ, “Maũndũ mothe nĩ mega?”

²² Nake Gehazi agĩcookia atĩrĩ, “Iĩ, maũndũ mothe nĩ mega. Mwathi wakwa aandũma ngwĩre atĩrĩ, ‘Aanake eerĩ kuuma thiritũ-inĩ ya anabii mooka kũrĩ nĩ o rĩu, moimĩte bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efraimu. Ndagũthaiha ũmahe taranda ĩmwe[§] ya betha, na nguo cia magarũrĩra meerĩ.’”

²³ Nake Naamani akiuga atĩrĩ, “Itĩkĩra woe taranda igĩrĩ.” Agĩthaiha Gehazi aciitĩkĩre, ningĩ akĩoha taranda igĩrĩ cia thahabu agĩciikĩra mũhuko-inĩ tĩrĩ hamwe na nguo cia magarũrĩra meerĩ. Nake akĩnengera ndungata ciake igĩrĩ, igĩkuua, igĩthiĩ mbere ya Gehazi. ²⁴ Rĩrĩa Gehazi aakinyire kĩrima-inĩ, agĩtia ndungata indo icio, agĩciiga nyũmba. Nake akiugĩra ndungata icio ũhoru, nacio igĩthiĩra. ²⁵ Thuutha ũcio agĩtoonya nyũmba akĩrũgama mbere ya mwathi wake Elisha.

Nake Elisha akĩmũũria atĩrĩ, “Gehazi uuma kũ?”

Nake Gehazi akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata yaku ndĩrĩ kũndũ igĩthiite.”

²⁶ Nowe Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ roho wakwa nduuma hamwe nawe rĩrĩa mũndũ ũcio oimire ngaari-inĩ ya ita agũtũnge? Nĩ ihinda rĩa kuoya mbeeca, kana kwamũkĩra nguo, na mĩgũnda ya mĩtamaĩyũ na ya mĩthabibũ, na ndũũru cia mbũri na ng’ombe, na ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja? ²⁷ Mangũ ma Naamani nĩwe mekwĩgwatĩrĩra na njiaro ciaku nginya tene.” Hĩndĩ iyo Gehazi akĩehera harĩ Elisha arĩ na mangũ na akerũha, akahaana o ta ira.

6

Ithanwa Kũrera Maaĩ Igĩrũ

¹ Na rĩrĩ, thiritũ ya anabii ikĩira Elisha atĩrĩ, “Rora, handũ haha tũgomanaga nawe nĩ hanini mũno. ² Twitĩkĩrie tũthiĩ Jorodani, o mũndũ witũ akuue itugi kuo; na ũtwitĩkĩrie twake handũ ha gũtũũraga kũu.”

Nake akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ.”

³ Ningĩ ũmwe wao akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaiha wĩtĩkĩre gũthiĩ na ndungata ciaku.”

Nake Elisha agĩcookia atĩrĩ, “Iĩ, nĩtũgũthiĩ na inyuĩ.” ⁴ Nake Elisha agĩthiĩ hamwe nao.

Nao magĩthĩĩ Jorodani na makĩambĩrĩria gũtema mĩtĩ. ⁵ Na rĩrĩa ũmwe wao aatemaga mũtĩ-rĩ, ithanwa rĩkĩgũa maaĩ-inĩ. Nake agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, riuma rĩa kũhooya!”

⁶ Nake mũndũ wa Ngai akĩũria atĩrĩ, “Rĩagũa ha?” Na rĩrĩa aamuonirie handũ hau, Elisha agĩtĩnia kamũtĩ, agĩgaikia ho, narĩo ithanwa rĩkĩrera maaĩ igũrũ. ⁷ Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya ithanwa.” Nake mũndũ ũcio agĩtambũrũkia guoko, akĩrĩoya.

Elisha Gũtega Asuriata Atumumu

⁸ Na rĩrĩ, mũthamaki wa Suriata aarĩ na mbaara na andũ a Isiraeli. Thuutha wa kũrĩkanĩra na anene ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ngwamba kambĩ handũ hana na hana.”

⁹ Mũndũ wa Ngai agĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhũũge, na ndũkagerere handũ hana tondũ andũ a Suriata nĩho maraikũrũkĩra.” ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli agĩtũma andũ magatũirie ũhoru wa handũ hau mũndũ wa Ngai aarĩtie ũhoru waho. Mahinda maingĩ Elisha nĩeragĩra mũthamaki wa Isiraeli kũndũ kũria aagĩrĩrwo nĩ kwĩmenyerera, nake agaikaraga ehũũgĩte.

¹¹ Ũndũ ũcio ũkĩrakaria mũthamaki wa Suriata mũno. Nake agĩta anene ake na akĩmeera atĩrĩ, “Ngwenda kũmenya kuuma kũrĩ inyuĩ ũũ, nũũ witũ ũrĩ mwena wa mũthamaki wa Isiraeli?”

¹² Nake ũmwe wa anene ake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, gũtirĩ o na ũmwe witũ ũrĩ mwena wake. No rĩrĩ, Elisha ũria mũnabii kũu Isiraeli nĩwe wĩraga mũthamaki wa Isiraeli ciugo nginya iria waragia ũrĩ nyũmba yaku ya toro.”

¹³ Nake mũthamaki agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩĩ mũgatũirie kũria arĩ, nĩguo ndũme andũ mamũnyĩite.” Nake mũthamaki agĩcookerio ũhoru akĩrwo atĩrĩ, “Elisha arĩ Dothani.” ¹⁴ Nake mũthamaki agĩtũma mbarathi na ngaari cia ita, na mbũtũ yarĩ na hinya kũu. Igĩthĩĩ ũtukũ, ikĩrigicĩria itũũra rĩu.

¹⁵ Na rĩrĩa ndungata ya mũndũ wa Ngai yokĩrĩre, ikĩuma nja rũciinĩ tene, ikĩona atĩ mbũtũ ya ita, na mbarathi, na ngaari cia ita nĩciarigicĩrie itũũra. Nayo ndungata ikĩũria atĩrĩ, “Wũi, mwathi wakwa-ĩ, tũgwĩka atĩa?”

¹⁶ Nake mũnabii akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo arĩa marĩ mwena witũ nĩ aingĩ gũkĩra arĩa marĩ mwena wao.”

¹⁷ * Nake Elisha akĩhooya atĩrĩ, “Wee Jehova, mũhingũre maitho nĩguo oone.” Nake Jehova akĩhingũra maitho ma ndungata iyo, nayo ikĩrora, ikĩona kũu irĩma-inĩ kũiyũire mbarathi na ngaari cia ita irĩ na mwaki, ciothe irigicĩrie Elisha.

¹⁸ Na rĩrĩa thũ ciake ciakĩrũkaga irorete kũrĩ we-rĩ, Elisha akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Hũũra andũ aya na ũtumumu.” Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmahũũra na ũtumumu, o ta ũria Elisha aahooete.

¹⁹ Elisha akĩmeera atĩrĩ, “ĩno tiyo njĩra, o na rĩrĩ tirĩo itũũra. Nũmirĩrai, na nĩngũmũtwaru kũrĩ mũndũ ũria mũracaria.” Nake akĩmatwara nginya Samaria.

²⁰ Maarĩkia kũingĩra itũũra rĩu inene, Elisha akiuga atĩrĩ, “Jehova hingũra andũ aya maitho nĩgeetha mone.” Nake Jehova akĩmahingũra maitho, nao makĩona, magĩkora marĩ thĩinĩ wa Samaria.

²¹ Rĩrĩa mũthamaki wa Isiraeli aamuonire-rĩ, akĩũria Elisha atĩrĩ, “Baba ndĩmoorage? Nĩ wega ndĩmoorage?”

* 6:17 2Ath 2:11

²² Nake Elisha akīmūcookeria atīrī, “Ndūkamoorage. No ūūrage andū arīa wīnyīitīre na rūhiū rwaku rwa njora kana ūta? Mahe irio na maaī, marīe na manyue, macooke mathīi kūrī mwathi wao.” ²³ Nī ūndū ūcio akīmathondekeria iruga inene, nao maarīkia kūrīa na kūnyua, akīmoigīra ūhoro nao magīcooka kūrī mwathi wao. Nī ūndū ūcio mbūtū cia ita cia Suriata igītiga gūtharīkīra būrūrī wa Isiraēli rīngī.

Ng’aragu Nene kūu Samaria

²⁴ Na rīrī, thuutha ūcio Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata agīcookanīrīria mbūtū ciake cia ita ciothe, igīthīi, ikīrigīcīria Samaria irītunyane. ²⁵ Na gūkīgīa na ng’aragu nene mūno itūūra rīu inene. Kūrīgīcīrio kwarīo gūgīkara ihinda iraya ūū atī mūtwe wa ndigiri† wendagio cekerī mīrongo īnana‡ cia betha, nakīo kībaba kīmwe§ kīa mai ma ndutura gīkeendio cekerī ithano.*

²⁶ Na rīria mūthamaki wa Isiraēli aahītūkagīra rūthingo igūrū-rī, mūtumia ūmwe akīmūkaīra, akīmwīra atīrī, “Mūthamaki, mwathi wakwa, ndeithia!”

²⁷ Nake mūthamaki akīmūcookeria atīrī, “Angīkorwo Jehova ndangīgūteithia-rī, nī ingīkūrūtīra ūteithio kū? Nī kuuma kīhuhīro-inī kīa ngano, kana nī kuuma kīhīhīro-inī kīa ndibei?” ²⁸ Ningī agīcooka akīmūria atīrī, “Nī kīi kīragūthīnia?”

Nake agīcooka atīrī, “Mūtumia ūyū aranjīrīre atīrī, ‘Ruta mūrūguo nīgeetha tūmūrīe ūmūthī, naruo rūciū tūkaarīa mūrīū wakwa.’ ²⁹ Nī ūndū ūcio tūrāruga mūrīū wakwa na tūrāmūrīa. Mūthenya ūyū ūngī ndīramwīra atīrī, ‘Ruta mūrūguo nīgeetha tūmūrīe,’ no aramūhitha.”

³⁰ Na rīria mūthamaki aaguire ciugo cia mūtumia ūcio-rī, agītembūranga nguo ciake. O agīthīagīra rūthingo igūrū-rī, andū magīcūthīrīria, makīona atī eehumbīte nguo ya ikūnia thīnī. ³¹ Nake akiuga atīrī, “Ngai aronjīka ūuru, na akīrīrīre kūnjīka ūuru, angīkorwo mūtwe wa Elisha mūrū wa Shafatu nūgūkorwo ūnyitaine na mwīrī wake ūmūthī!”

³² Na rīrī, Elisha aikarīte gwake nyūmba arī hamwe na athuuri. Nake mūthamaki agītūma mūdū athīage mbere yake, no mūdū ūcio ataanakinya, Elisha akīra athuuri acio atīrī, “Hī! Ī nīmūrōna ūrīa mūrāgani ūyū andūmīre mūdū oke andīnie mūtwe? Atīrīrī, mūdū ūcio ooka-rī, mūhinge mūrango, na mūnyīitīrīre ndakaingīre. Githī mūkubio wa magūrū ma mwathi wake ndūrī o thuutha wake?”

³³ O akīaria nao-rī, mūdū ūcio watūmītwo agīkūrūka, agīkinya harī we. Nake mūthamaki akiuga atīrī, “Mwanangīko ūyū uumīte kūrī Jehova. Nī kīi kīngītūma njeterere Jehova makīria ma ūguo?”

7

¹ Elisha akiuga atīrī, “Thikīrīria kiugo kīa Jehova. Jehova ekuuga ūū: Ihinda ta rīrī rūciū-rī, kībaba kīmwe* kīa mūtu mūhinyu gīkeendio cekerī īmwe,† nacio ībaba igīrī‡ cia cairi ikeendio cekerī īmwe hau kīhingo-inī gīa Samaria.”

² Nake mūnene ūrīa wateithagia mūthamaki akīra mūdū wa Ngai atīrī, “O na Jehova angīhingūra ndirica cia igūrū-rī, ūndū ūcio watehoka?”

† 6:25 Ndigiri yarī nyamū īrī thaahu na ndīagīrīrwo nīkūrīo. ‡ 6:25 nī ta kilo 1 § 6:25 nī ta lita robo īmwe (0.25) * 6:25 nī ta giramu 55 * 7:1 nī ta kilo 7 † 7:1 nī ta giramu 11 ‡ 7:1 nī ta kilo 15

Nake Elisha akīmūcookeria atīrī, “Nīūkawona na maito maku, no ndūkaarīa o na kī!”

Ita rīa Asuriata Kūūra

³ Na rīrī, nī kwarī na andū ana maarūarīte mangū, maaiکارا itoonyero-inī rīa kīhingo gīa itūūra inene. § Makīrana atīrī, “Nī kī gīgūtūma tūikare haha ngīnya tūkue? ⁴ Tūngiuga atīrī, ‘Nītūgūthī thīnī wa itūūra,’ o nakuo kūrī na ng’aragu, na no tūgūkua. Na tūngūkara haha, no tūgūkua. Nī ūndū ūcio rekei tūthī kūu kambī-inī ya Asuriata, twīneane kūrīo. Mangītūhonokia, tūgītūure muoyo; mangītūūraga, tūgīkue.”

⁵ Hwai-inī gūkīra magīkīra, magīthī kambī-inī ya Asuriata. Nao maakinya nyumīrīra ya kambī, magīkora gūtīarī mūdū o na ūmwe kuo, ⁶ nīgūkorwo Jehova nīatūmīte andū a ita rīa Asuriata maigue mūkubio wa ngaari cia ita, na wa mbarathi, na wa mbūtū nene; nī ūndū ūcio makīrana atīrī, “Atīrīrī, mūthamaki wa Isiraēli nīakomborete athamaki a Ahiti na a Misiri nīguo matūtharīkīre!” ⁷ Nī ūndū ūcio magīkīra, makīūra hwai-inī na mairia, magītiga hema ciao, o na mbarathi, na ndigiri. Magītiga kambī o ro ūguo yarī, na makīūra nīguo mahonokie mīoyo yao.

⁸ Andū arīa maarī na mangū magīkinya nyumīrīra ya kambī, na magītoonya hema-inī īmwe. Makīrīa na makīnyua, na magīkuua betha, na thahabu, o na nguo, magīthī magīcīhitha. Magīcooka ringī magītoonya hema īngī, makīoya indo iria ciarī kuo o nacio magīcīhitha.

⁹ Magīcooka makīrana atīrī, “Rīu tūtireka wega. Mūthenya ūyū nī wa kūheana ūhorō mwega, na ithuī no gūkīra tūkirīte nāguo. Tūngīeterera ngīnya gūkīe, no tūherithio. Rekei tūthī o ro rīu, tūkaheane ūhorō ūyū nyūmba-inī ya mūthamaki.”

¹⁰ Nao magīthī magīta arangīri a ihingo cia itūūra, makīmeera atīrī, “Nītūgūthīte kambī-inī ya Asuriata, na gūtīrī mūdū ūrī kuo, gūtīrī o na mūgambo wa mūdū, no mbarathi na ndigiri ciohetwo, nacio hema igatigwo o ro ūrīa ciatarī.” ¹¹ Nao arangīri a ihingo makīanīrīra ūhorō ūcio, nāguo ūgīkinyīra nyūmba ya mūthamaki.

¹² Nake mūthamaki agīkīra ūtukū, na akīra anene ake atīrī, “Nīngūmwīra ūrīa Asuriata matwīkīte. Nīmamenyete tūrī na ng’aragu, nī ūndū ūcio nīkīo matīgīte kambī, makeehitha kūu gīthaka-inī, magīcīirīa atīrī, “Ti-itherū nīmekuuma itūūra-inī na hīndī īyo tūmanyiite mīguate marī muoyo na tūtoonye itūūra-inī inene.”

¹³ Nake ūmwe wa anene ake agīcookia atīrī, “Tūma andū amwe mathī na mbarathi ithano iria itigaire itūūra-inī. Ūhorō wao githī ndūgūkīhaana o ta wa Isiraēli othe arīa marī gūkū thīnī. Ī-ni, megūkorwo mahaana o ta Isiraēli aya othe makīrī gūthira. Nī ūndū ūcio reke tūmatūme magatūrīe ūrīa kūhaana.”

¹⁴ Nī ūndū ūcio magīthuura ngaari igīrī cia ita na mbarathi ciacio, nake mūthamaki akīmatūma marūmīrīre mbūtū cia ita cia Asuriata. Nake agīatha atwarīthia akīmeera atīrī, “Thī mūgatuurīe ūrīa kūhaana.”

¹⁵ Makīmarūmīrīra o ngīnya Jorodani, magīkora njira īyūrīte nguo na indo iria Asuriata maatete marī ihenya-inī makīūra. Nī ūndū ūcio andū arīa maatūmītwo makīhūndūka na magīcookeria mūthamaki ūhorō ūcio. ¹⁶ Hīndī īyo andū makiumagara, magīthī na magītaha indo kambī-inī ya Asuriata. Nī ūndū ūcio kībaba kīmwe kīa mūtu kīendagio cekerī īmwe, na ibaba igīrī cia cairī ciendagio cekerī īmwe o ta ūrīa Jehova oigīte.

§ 7:3 Andū arīa maakoragwo na mangū matietīkīrītio gūkīra kambī hamwe na andū arīa angī (Alaw 13:46).

¹⁷ Na rĩrĩ, mũthamaki aigĩte mũnene ũrĩa wamũteithagia akorwo arĩ mũrũgamĩrĩri wa kĩhingo, nao andũ makĩmũrangĩrĩria hau kĩhingo-inĩ, agĩkua, o ta ũrĩa mũndũ wa Ngai oigĩte rĩrĩa mũthamaki aathiite gwake mũciĩ. ¹⁸ Ũndũ ũcio wekĩkire o ta ũrĩa mũndũ wa Ngai eerĩte mũthamaki: “Ihinda o ta rĩrĩ rũciũ, kĩbaba kĩmwe kĩa mũtu gĩkeendio cekeri ĩmwe, nacio ibaba igĩrĩ cia cairi ikeendio cekeri ĩmwe kĩhingo-inĩ gĩa Samaria.”

¹⁹ Mũnene ũcio eerĩte mũndũ wa Ngai atĩrĩ, “O na Jehova angĩhingũra ndirica cia igĩrũ-rĩ, ũndũ ũcio wahoteka?” Nake mũndũ wa Ngai aamũcookeirie atĩrĩ, “Nĩũkawona na maitho maku, no ndũkaarĩa o na kĩ!” ²⁰ Ũguo noguo gwekĩkire kũrĩ mũnene ũcio, nĩgũkorwo andũ maamũrangĩrĩrie hau kĩhingo-inĩ, agĩkua.

8

Mũshunami Gũcookerio Mũgũnda

¹ Na rĩrĩ, Elisha akĩra mũtumia ũrĩa aariũkĩrie mwana atĩrĩ, “Thĩ hamwe na andũ a nyũmba yaku mũgaikare kwa ihinda kũrĩa mũngĩhota gũikara, tondũ Jehova nĩatuĩte kũgĩe ng’aragu bũrũri-inĩ ũyũ, ĩrĩa ĩkũniina mĩaka mũgwanja.” ² Nake mũtumia ũcio agĩka o ta ũrĩa mũndũ wa Ngai oigĩte. We mwene na andũ a nyũmba yake magĩthĩ na magũikara bũrũri wa Afilisti mĩaka mũgwanja.

³ Na rĩrĩ, mĩaka mũgwanja yathira-rĩ, akiuma bũrũri wa Afilisti, agĩthĩ kũrĩ mũthamaki kũmũthaita nĩ ũndũ wa nyũmba na gĩthaka gĩake.

⁴ Mũthamaki aaragia na Gehazi, ndungata ya mũndũ wa Ngai, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta njĩra maũndũ mothe manene marĩa Elisha aaneka.” ⁵ O rĩrĩa Gehazi eeraga mũthamaki ũrĩa Elisha aariũkirie mũndũ-rĩ, mũtumia ũrĩa wariũkĩrio mũriũ nĩ Elisha agĩka gũthaita mũthamaki nĩ ũndũ wa nyũmba na gĩthaka gĩake.

Nake Gehazi akiuga atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, ũyũ nĩwe mũtumia ũcio, na mũriũ ũrĩa wariũkĩrio nĩ Elisha nĩwe ũyũ.” ⁶ Nake mũthamaki akĩũria mũtumia ũhoru ũcio, nake akĩmũhe ũhoru.

Nĩngĩ mũthamaki akĩra mũnene ũmwe wake ũhoru wa mũtumia ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũcookerie kĩrĩa gĩothe kĩarĩ gĩake, hamwe na uumithio wothe wa gĩthaka gĩake, kuuma mũthenya ũrĩa oimire bũrũri ũyũ o nginya rĩu.”

Hazaeli Kũuraga Beni-Hadadi

⁷ Na rĩrĩ, Elisha agĩthĩ Dameski, nake Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata aarĩ mũrũaru. Rĩrĩa mũthamaki eerirwo atĩrĩ, “Mũndũ wa Ngai nĩokĩte nginya gũkũ,” ⁸ akĩra Hazaeli atĩrĩ, “Oya kĩheo, ũthĩ ũtũnge mũndũ wa Ngai. Tuĩria ũhoru harĩ Jehova na ũndũ wake; mũũrie atĩrĩ, ‘Nĩ nĩngũhona ndwari ĩno?’”

⁹ Nĩ ũndũ ũcio Hazaeli agĩthĩ gũtũnga Elisha, akuuĩte kĩheo kĩa indo iria njega cia Dameski,* ikuuĩtwo nĩ ngamũra mĩrongo ĩna. Hazaeli agĩthĩ, akĩrũgama mbere ya Elisha, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũguo Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata nĩwe wandũma ngũũrie atĩrĩ, ‘Nĩ nĩngũhona ndwari ĩno?’”

¹⁰ Nake Elisha agĩcookia atĩrĩ, “Thĩ ũmwĩre atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩkũhona’; no Jehova nĩanguũrĩrie atĩ no egũkua.” ¹¹ Elisha akĩmũkũrĩra maitho

* **8:9** Itũra rĩa Dameski rĩarĩ ngumo ũhoru-inĩ wa wonjoria, na rĩarĩ gatagati ka bũrũri wa Misiri, na Asia Nini, na Mesopotamia.

amũrorete nginya Hazaeli agĩconoka. Nake mũndũ wa Ngai akĩambĩrĩria kũrĩra.

¹² Nake Hazaeli akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kĩratũma mwathi wakwa arĩre?”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ūndũ nĩnjũũ ūuru ūrĩa ūkaarehere andũ a Isiraeli. Nĩũgacina cĩgitĩro ciao iria nũmu, na ūirage aanake ao na rũhiũ rwa njora, ūtungumanie twana twao thĩ, na ūtarũre nda cia andũ-a-nja arĩa marĩ nda.”

¹³ Nake Hazaeli akĩmũũria atĩrĩ, “Ndungata ĩno yaku ĩtariĩ ta ngui-rĩ, yahota atĩa gwĩka ūndũ mũnene ūguo?”

Nake Elisha akĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova nĩanyonetie atĩ nĩũgatuĩka mũthamaki wa Suriata.”

¹⁴ Ningĩ Hazaeli agĩtigana na Elisha agĩcooka kũrĩ mwathi wake. Rĩrĩa Beni-Hadadi aamũũririe atĩrĩ, “Elisha akwĩririe atĩa?” Hazaeli akĩmũcookeria atĩrĩ, “Anjũirire ti-itherũ nĩũkũhona.” ¹⁵ No mũthenya ūyũ ūngĩ Hazaeli akĩoyia taama mũritũ, akĩũtobokia maaĩ-inĩ, akĩhumbĩra mũthamaki ūthiũ nague, o nginya agĩkua. Nake Hazaeli agĩthamaka ithenya rĩake.

Jehoramũ Mũthamaki wa Juda

¹⁶ Mwaka-inĩ wa ĩtano wa wathani wa Joramũ mũrũ wa Ahabũ mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, Jehoramũ mũrũ wa Jehoshafatu akĩambĩrĩria gũthamaka Juda. ¹⁷ Jehoramũ aarĩ na ūkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ĩnana. ¹⁸ Nĩathiire na mĩthiire ya athamaki a Isiraeli, o ta ūrĩa nyũmba ya Ahabũ yekĩte, nĩgũkorwo aahikirie mwarĩ wa Ahabũ. Nĩekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. ¹⁹ No rĩrĩ, nĩ ūndũ wa ndungata yake Daudi, Jehova ndeandaga kwananga Juda. Nĩeranĩire atĩ nĩegũtũria tawa nĩ ūndũ wa Daudi na njiaro ciake nginya tene.

²⁰ Mahinda ma Jehoramũ-rĩ, andũ a Edomu nĩmaremeire Juda na makĩgĩa na mũthamaki wao ene. ²¹ Nĩ ūndũ ūcio Jehoramũ agĩthiũ Zairu hamwe na ngaarĩ ciake ciothe cia ita. Andũ a Edomu makĩmũrigiicĩria hamwe na anene a ngaarĩ ciake cia ita, no agĩũkĩra na akĩũra ūtukũ; narĩo ita rĩake, o na kũrĩ o ūguo, rĩkĩũra rĩgĩcooka mũcĩ. ²² Nginyagia ūmũthĩ andũ a Edomu matũũraga maremeire Juda. Andũ a Libina o nao makĩrega watho wa Juda o ihinda-inĩ rĩu.

²³ Maũndũ marĩa mangĩ makonĩ wathani wa Jehoramũ, na marĩa mothe eekire, githi matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma mahinda ma athamaki a Juda? ²⁴ Nake Jehoramũ akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo hamwe nao ĩtũũra-inĩ rĩa Daudi. Nake mũriũ Ahazia agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

Ahazia mũthamaki wa Juda

²⁵ Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩrĩ wa wathani wa Joramũ mũrũ wa Ahabũ mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, Ahazia mũrũ wa Jehoramũ mũthamaki wa Juda nĩguo ambĩrĩrie gũthamaka. ²⁶ Ahazia aarĩ na ūkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mwaka ūmwe. Nyina eetagwo Athalia, mwarĩ wa mwana wa Omurĩ mũthamaki wa Isiraeli.† ²⁷ Nake Ahazia agĩthiũ na mĩthiire ya nyũmba ya Ahabũ, na agĩka ūuru maitho-inĩ ma Jehova o ta ūrĩa nyũmba ya Ahabũ yekĩte, nĩgũkorwo nĩmatarainie na nyũmba ya Ahabũ nĩ ūndũ wa kũhikania kuo.

† 8:26 Mũtumia wa Mũthamaki Joramũ eetagwo Athalia, na aarĩ mwarĩ wa Ahabũ.

²⁸ Ahazia nĩmathiire na Joramũ mũrũ wa Ahabu nĩguo makarũe na Hazaeli mũthamaki wa Suriata kũu Ramothu-Gileadi. Nao Asuriata magĩguraria Joramũ; ²⁹ nĩ ùndũ ùcio Mũthamaki Joramũ akĩhũndũka, agĩthĩ Jezireeli nĩguo akahonie nguraro iria aagurarĩtio nĩ Asuriata kũu Ramothu makĩrũa na Hazaeli mũthamaki wa Suriata.

Hĩndĩ iyo Ahazia mũrũ wa Jehoramũ mũthamaki wa Juda agĩkũrũka, agĩthĩ Jezireeli akarore Joramũ mũrũ wa Ahabu, tondũ nĩagurarĩtio.

9

Jehu Gũitĩrĩrio Maguta Atũke Mũthamaki wa Isiraeli

¹ Na rĩrĩ, mũnabii Elisha agĩta mũndũ ùmwe wa thiritũ ya anabii, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thinĩkĩra nguũo yaku ya igũrũ mũcibi-inĩ, na ùkuue mbũthũ ìno ya maguta, ùthĩ nginya Ramothu-Gileadi. ² Wakinya kũu, ùcarie Jehu mũrũ wa Jehoshafatu, mũrũ wa Nimushi. ùthĩ kũrĩ we, ùmũtigithanie na andũ a thiritũ yake, ùmũngĩrie kanyũmba ga thĩnĩ.

³ Ùcooke woe mbũthũ ya maguta ùmũitĩrĩrie mũtwe na uge atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ùũ: Ndagũitĩrĩria maguta ùtuĩke mũthamaki wa Isiraeli.’ Ùcooke ùhingũre mũrango ùre; ndũgaikare!’

⁴ Nĩ ùndũ ùcio mwanake ùcio mũnabii agĩthĩ nginya Ramothu-Gileadi.

⁵ Rĩrĩa aakinyire kuo, agĩkora anene a mbũtũ cia ita maikarĩte hamwe. Akĩra mũnene wao atĩrĩ, “Mũnene, ndĩ na ndũmĩrĩri yaku.”

Nake Jehu akĩũria atĩrĩ, “Ithuothe-rĩ, nĩ ùrĩkũ ùrĩ na ndũmĩrĩri yake?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩwe mũnene, ndũmĩrĩri nĩ yaku.”

⁶ Jehu agĩũkĩra, akĩngĩra nyũmba. Nake mũnabii agĩtĩrĩria Jehu maguta mũtwe, akiuga atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga ùũ: ‘Ndagũitĩrĩria maguta ùtuĩke mũthamaki wa andũ a Jehova a Isiraeli.

⁷ Wee-rĩ, nĩũkaniina nyũmba ya Ahabu mwathi waku nĩgeetha ndũĩrĩhie thakame ya anabii ndungata ciakwa, na thakame ya ndungata cia Jehova ciothe rĩra yaitirwo nĩ Jezebeli. ⁸ Nyũmba yothe ya Ahabu nĩgathira biũ. Nĩnganiina nyũmba yothe ya Ahabu na ndĩmũniĩre arũme othe, arĩa ngombo na arĩa matarĩ ngombo thĩnĩ wa Isiraeli. ⁹ Nyũmba ya Ahabu ngaamĩtua o ta nyũmba ya Jeroboamu mũrũ wa Nebatĩ, na ta ya Baasha mũrũ wa Ahija. ¹⁰ Ha ùhoro wa Jezebeli-rĩ, agaatambuurangwo nĩ ngui arĩ mũgũnda-inĩ wa Jezireeli, na gũtirĩ mũndũ ùkaamũthika.’” Nake akĩhingũra mũrango akĩũra.

¹¹ Hĩndĩ rĩra Jehu oomire nja kũrĩ anene a thiritũ yake, mũndũ ùmwe wao akĩmũria atĩrĩ, “Maũndũ mothe nĩ mega? Mũgũrũki ùcio egũũkĩte kũrĩ we nĩkĩ?”

Nake Jehu agĩcookia atĩrĩ, “Wee nĩũũ mũndũ ùcio o na maũndũ marĩa aaragia.”

¹² Nao makiuga atĩrĩ, “Tiga gũtũheenia, twĩre ma.”

Jehu akiuga atĩrĩ, “Anjĩra ùũ: ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndagũitĩrĩria maguta ùtuĩke mũthamaki wa Isiraeli.’”

¹³ Nao makĩhiũha kuoya nguũo ciao cia igũrũ, magĩciara ngathĩ-inĩ cia nyũmba arũgame ho, magĩcooka makĩhuha karumbeta na makĩanĩrĩra atĩrĩ, “Jehu nĩwe mũthamaki!”

Jehu Kũũraga Joramũ na Ahazia

¹⁴ Nĩ ùndũ ùcio, Jehu mũrũ wa Jehoshafatu, mũrũ wa Nimushi, agĩciĩrĩra gũũkĩrĩra Joramũ. (Hĩndĩ iyo Joramũ na Isiraeli yothe maagitagĩra Ramothu-Gileadi, kuuma kũrĩ Hazaeli mũthamaki wa Suriata. ¹⁵ No Mũthamaki Joramũ nĩacookete Jezireeli akahonie ironde iria aagurarĩtio

itũūra-inĩ rĩa Daudi. ²⁹ (Ahazia aatuĩkĩte mũthamaki wa Juda mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe wa wathani wa Joramũ mũrũ wa Ahabu.)

Jezebeli kũũragwo

³⁰ Ningĩ Jehu agĩthĩ Jezireeli. Na rĩrĩa Jezebeli aaguire ũguo-rĩ, akĩhaka maitho make rangi na akĩgemia njuĩrĩ yake, agĩcũthĩrĩria nja arĩ ndirica-inĩ. ³¹ Rĩrĩa Jehu aatoonyaga kĩhingoinĩ, Jezebeli akĩmũuria atĩrĩ, “Ũũkĩte na thayũ, Zimuri, wee mũũragi wa mwathi waku?”

³² Nake Jehu akĩrora na igũrũ ndirica-inĩ, agĩtana akĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũrĩ mwena wakwa? Nũũ?” Nao andũ eerĩ kana atatũ maarĩ ahakũre makĩmũrora arĩ thĩ. ³³ Nake Jehu akiuga atĩrĩ, “Mũikie thĩ!” Nĩ undũ ũcio makĩmũikia akĩgũa thĩ, nayo thakame ĩmwe yake ikĩminjũkĩra rũthingo o hamwe na mbarathi iria ciamũrangagĩria thĩ na magũrũ ma cio.

³⁴ Jehu agĩtoonya nyũmba ya ũthamaki thĩnĩ akĩria na akĩnyua. Nake akiuga atĩrĩ, “Menyererai mũndũ-wa-nja ũcio mũrume, na mũmũthike tondũ araarĩ mwarĩ wa mũthamaki.” ³⁵ No rĩrĩa maathire nja makamũthike, matiakorire kĩndũ o na kĩmwe kĩa mwĩrĩ wake, tiga o ihĩndĩ rĩa mũtwe wake, na magũrũ, na moko make. ³⁶ Nao makĩhũndũka, makĩria Jehu ũhoro ũcio, nake akiuga atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩ kiugo kĩa Jehova kĩa aaririe na kanua ka ndungata yake Elija ũria Mũtishibi, akiuga atĩrĩ: Ngui nũikaaria mwĩrĩ wa Jezebeli kamũgũnda-inĩ ka Jezireeli. ³⁷ Nakĩo kũmba kĩa Jezebeli gĩgaatuĩka o ta rũrua kĩrĩ thĩ kamũgũnda-inĩ ka Jezireeli, nĩgeetha gũtikagĩe mũndũ ũkaahota kuuga atĩrĩ, ‘Ũyũ nĩ Jezebeli.’ ”

10

Andũ a Nyũmba ya Ahabu Kũũragwo

¹ Na rĩrĩ, Samaria kwarĩ na ariũ a nyũmba ya Ahabu mũrongo mũgwanja. Nĩ undũ ũcio Jehu akĩandĩka marũa akĩmatũma Samaria kũrĩ anene a Jezireeli, na athuuri, na areri a ciana cia Ahabu, akĩmeera atĩrĩ, ² “Tondũ mũrĩ na ciana cia mwathi wanyu, na ningĩ mũrĩ na ngaari cia ita na mbarathi, na itũūra inene rĩirigĩre na thingo cia hinya, o na indo cia mbaara-rĩ, marũa maya maamũkinyĩra-rĩ, ³ thuurai mũriũ ũria mwega na mwagĩrĩru mũno wa mwathi wanyu, na mũmũikarĩrie gĩtĩ kĩa ũnene gĩa ithe. Mũcooke mũrũĩre nyũmba ya mwathi wanyu.”

⁴ No-o makĩmaka makiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo athamaki eerĩ matiigana kũmũtooria-rĩ, ithuĩ twakĩhota atĩa?”

⁵ Nĩ undũ ũcio ũria warĩ mũrori wa maũndũ ma nyũmba ya ũthamaki, na mwathi wa itũūra, na athuuri, na areri a ciana magĩtũmĩra Jehu ndũmĩrĩrĩ ĩno: “Ithuĩ tũrĩ ndungata ciaku, na nĩtũgũwĩka ũria wothe ũkuuga. Tũtiigũta mũndũ o na ũmwe mũthamaki; wee ĩka o ũria ũngĩona kwagĩĩre.”

⁶ Nake Jehu akĩmaandĩkĩra marũa ma keerĩ akĩmeera atĩrĩ, “Angĩkorwo mũrĩ mwena wakwa na nĩmũkũnjathĩkĩra, ũragai ariũ a mwathi wanyu, mũgooka na ciongo ciao gũkũ Jezireeli ihinda o ta rĩrĩ rũciũ.”

Na rĩrĩ, ariũ a mũthamaki mũrongo mũgwanja maarĩ na atongoria a itũūra ariũ maamareraga. ⁷ Na rĩrĩa marũa maakinyire, andũ acio makĩnyĩta ariũ acio mũrongo mũgwanja a mũthamaki na makĩmooraga othe. Magĩkĩra ciongo ciao ikabũ-inĩ, magicitwarĩra Jehu o kũu Jezireeli. ⁸ Rĩrĩa mũndũ ũria watũmĩtwo aakinyire, akĩria Jehu atĩrĩ, “Nĩmarehe ciongo cia ciana cia mũthamaki.”

Nake Jehu agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Ciigei irũndo igĩrĩ itoonyero-inĩ rĩa itũūra o nginya rũciĩnĩ.”

⁹ Rūciini rūrū rūngī Jehu akiumagara. Akīrūgama mbere ya andū othe, akiuga atīrī, “Inyuī mūtīhītīe. Nī nī nī ndaciūrīre ndundu ya gūūkīrīra mwathi wakwa na ngīmūrāga, no nūū ūragīte andū aya othe?” ¹⁰ Menyai ūū, atī gūtīrī kiugo o na kīmwe kīarītio nī Jehova igūrū rīa nyūmba ya Ahabu gitakahingio. Jehova ekīte o ūrīa oigīte na kanua ka ndungata yake Elija.” ¹¹ Nī ūndū ūcio Jehu akīūrāga andū othe a nyūmba ya Ahabu arīa maatigaire kūu Jezireeli, o ūndū ūmwe na atongoria ake othe, na arata ake a hakuhi, o na athīnjīri-ngai ake, na gūtīrī mūdū wahonokire.

¹² Jehu agīcooka akiumagara, agīthīi Samaria. Aakinya Bethi-Ekedi ya Arīthi-rī, ¹³ agītūngana na andū amwe arīa maatarainie na Ahazia mūthamaki wa Juda akīmooria atīrī, “Inyuī mūrī a?”

Naο magīcookia atīrī, “Ithuī tūrī a nyūmba ya Ahazia, na tūūkīte kūgeithia mbarī ya mūthamaki, na ya mūtumia wa mūthamaki.”

¹⁴ Nake agīathana atīrī, “Nīmānyīitwo marī muoyo!” Nī ūndū ūcio makimatwara marī muoyo makīmoora gīthima-inī kīa Bethi-Ekedi, maarī andū mīrongo īna na eerī. Gūtīrī mūdū o na ūmwe wahonokire.

¹⁵ Nake aarīkia kuuma kūu, agīkora Jehonadabu mūrū wa Rekabu,* o nake okīte kūmūtūnga. Nake Jehu akīmūgeithia, akīmūria atīrī, “Wee ūrī na ūiguano na nū, o ta ūrīa ndī na ūiguano nawe?”

Nake Jehonadabu akīmūcookeria atīrī, “Ī ndī nago.”

Nake Jehu akiuga atīrī, “Kūngīkorwo nī ūguo-rī, rehe guoko.” Nī ūndū ūcio Jehonadabu agīka ūguo, nake Jehu akīmūteithīrīria kūhaica ngaari-inī ya ita. ¹⁶ Nake Jehu akīmūrā atīrī, “Ūka tūthīi nawe ūkeonere ūrīa ndīrutaniire na kīyo nī ūndū wa Jehova.” Nake akīmūkuua na ngaari yake ya ita.

¹⁷ Rīrīa Jehu aakinyire Samaria-rī, akīūrāga andū othe a nyūmba ya Ahabu arīa maatigaire, akīmāniina kūringana na kiugo kīa Jehova kīrīa kīarītio nī Elija.

Ndungata cia Baali

¹⁸ Ningī Jehu agīcookereria andū othe hamwe, akīmeera atīrī, “Ahabu aatungatīre Baali o hanini; no Jehu ekīmūtungatīra makīria. ¹⁹ Na rīrī, tūmanīrai anabii othe a Baali, na atungati othe ayo, o na athīnjīri-ngai ayo othe. Tigīrīrai atī gūtīrī o na ūmwe ūtarī ho, tondū nīngūrūtīra Baali igongona inene. Mūdū wothe ūkwaga gūūka, ndegūtūra muoyo.” Nowe Jehu ekaga ūguo arī na wara wa kūrāga atungati othe a Baali.

²⁰ Nake Jehu akiuga atīrī, “Ītanai kīungano gīa gūtīithia Baali.” Nī ūndū ūcio magīkīanīrīra kīungano kīu. ²¹ Nake agīcooka agītūma ūhoro kūdū guothe Isiraeli, naο atungati othe a Baali magīūka; na gūtīrī o na ūmwe watīrīre. Makīgomana hekarū-inī ya Baali o nginya ikīyūra kuuma mwena ūmwe nginya ūrīa ūngī. ²² Nake Jehu akīra mūkaria wa harīa nguo ciaigawo atīrī, “Rehere ndungata ciothe cia Baali nguo.” Nī ūndū ūcio agīcīrehere nguo.

²³ Hīndī īyo Jehu na Jehonadabu mūrū wa Rekabu magītoonya hekarū ya Baali. Jehu akīra ndungata cia Baali atīrī, “Rorai mīena yothe muone atī gūtīrī ndungata cia Jehova irī haha hamwe na inyuī, o tīga ndungata cia Baali.” ²⁴ Nī ūndū ūcio magītoonya marute magongona, na maruta na njino. Na rīrī, Jehu nīagīte arūme mīrongo īnana kūu nja akameera atīrī: “Ūmwe wanyu angīrekereria mūdū wa arīa ngūneana moko-inī manyu oore-rī, we egūkua ithenya rīa mūdū ūcio.”

* **10:15** Ciana cia Rekabu ciarī na kīyo gīa gūtungatīra Ngai (Jer 35:6-10), na mūtūrīre wacio ndwarī na maūdū maingī ma gwītanga.

²⁵ Rīrīa Jehu aarīkirie kūruta igongona rīa njino-rī, agīatha arangīri na anene ao atīrī, “Toonyai thīnī mūmoorage; mūtikareke mūdū o na ūmwe wao oore.” Nī ūndū ūcio makīmooraga na hiū cia njora. Nao arangīri na anene ao magūikia mūrī yao nja, magīcooka magītoonya ihoero rīa na thīnī rīa hekarū ya Baali. ²⁶ Nao makūruta ihiga rīrīa rīamūre nja ya hekarū ya Baali na makīrīcina. ²⁷ Makīmomora ihiga rīrīa rīamūre rīa Baali, na magītharia hekarū ya Baali makīmītua kīoro o na nginya ūmūthī.

²⁸ Nī ūndū ūcio Jehu akīniina biū ūhooi wa Baali thīnī wa Isiraeli. ²⁹ No rīrī, ndaatiganire na mehia ma Jeroboamu mūrū wa Nebati, marīa aatūmire Isiraeli meehie ma kūhooya mīhianano ya njaū ya thahabu kūu Betheli na Dani.

³⁰ Nake Jehova akīra Jehu atīrī, “Tondū nīwīkīte wega, ūkahingia ūrīa kwagīrīre maitho-inī makwa, na ūgeeka nyūmba ya Ahabu ūrīa ndaatanyite kūmeka-rī, njiaro ciaku igūtūura ithamakagīra Isiraeli nginya rūciaro rwa kana.” ³¹ No Jehu ndaigana kūmenyerera kūiga watho wa Jehova, Ngai wa Isiraeli, na ngoro yake yothe. Ndaigana gūtiganana na mehia ma Jeroboamu, marīa atūmīte andū a Isiraeli mehie.

³² Matukū-inī macio, Jehova nīambūrīrie kūnyihia mīhaka ya Isiraeli. Hazaeli nīatooririe andū a Isiraeli būrūri-inī wao wothe ³³ mwena wa irathīro wa Jorodani na būrūri-inī wothe wa Gileadi, (Būrūri wa Gadi na Rubeni na Manase), kuuma Aroeri gūtwarana na mūkuru wa Arinonī, kugerera Gileadi nginya Bashani.

³⁴ Ha ūhoro wa maūdū marīa mangī makonīi wathani wa Jehu-rī, na marīa mothe eekire, na marīa mothe ahingirie-rī, githī matiandīkītvo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli?

³⁵ Nake Jehu akīhurūka na maithe make na agīthikwo Samaria. Nake mūrīū Jehoahazu agītuka mūthamaki ithenya rīake. ³⁶ Narīo ihinda rīrīa Jehu aathamakīre Isiraeli kūu Samaria rīarī mīaka mīrongo ūrī na inana.

11

Athalia na Joashu

¹ Rīrīa Athalia nyina wa Ahazia onire atī mūrīū nīakua-rī, agīthī na mbere kūruga andū othe a nyūmba yothe ya ūthamaki. ² No rīrī, Jehosheba, mwarī wa Mūthamaki Jehoram na mwarī wa nyina na Ahazia, akīoya Joashu mūrū wa Ahazia akīmweheria kuuma kūrī ariū a mūthamaki arīa maakirie kūrragwo. Akīmūiga hamwe na mūreri wake kanyūmba ga gūkoma, akīmūhitha kuuma kūrī Athalia; nī ūndū ūcio Joashu ndaigana kūrragwo. ³ Aikarire ahithītvo hamwe na mūreri wake thīnī wa hekarū ya Jehova* mīaka itandatū rīa Athalia aathamakire būrūri ūcio.

⁴ Mwaka-inī wa mūgwanja, Jehoiada agītūmanīra anene a ikundi arīa maathaga thigari igana rīmwe, thīnī wa andū arīa meetagwo Akarī, na arangīri nao magīuka kūrī we kūu hekarū-inī ya Jehova. Nake akīgīa kīrīkanīro nao na akīmehīthīria kūu hekarū-inī ya Jehova. Agīcooka akīmooonia mūrīū wa mūthamaki. ⁵ Akīmaatha akīmeera atīrī, “Mūgwīka ūū: Inyuī arīa othe mūgaakorwo mūrī wīra mūthenya wa thabatū-rī, gīcunjī kīmwe kīanyu gīa ithatū gīkaarangīra nyūmba ya ūthamaki, ⁶ nakīo gīcunjī gīa ithatū kīrangīre Kīhingo gīa Suri, ningī gīcunjī gīa ithatū gīkorwo kīhingo-inī kīrīa kīrī thuutha wa arangīri

* **11:3** Jehoiada ūrīa warī mūthīnjīri-Ngai nīwe warī mūthuuri wa Jehosheba (2Maū 22:11).

arīa mateithanagia kūrangīra hekarū, ⁷ na inyuū andū arīa makoragwo thūinī wa ikundi icio ingī igirī, arīa matakoragwo wīra mūthenya wa thabatū-rī, othe makaarangīra hekarū nī ūndū wa mūthamaki. ⁸ Mūikare mūthiūrūrūkīrie mūthamaki, o mūdū anyiitē indo ciake cia mbaara na guoko. Mūdū o na ūrikū angikaamūkuhīria no nginya ooragwo. Mūikare hakuhi na mūthamaki o harīa hothe angīthiī.”

⁹ Nao anene a ita arīa maathaga ikundi cia andū igana rīmwe magīka o ta ūrīa Jehoiada, mūthīnjīri-Ngai aathanīte. O mūnene akīoya andū ake, arīa maathaga wīra mūthenya ūcio wa thabatū na arīa moimaga wīra hīndī iyo, othe magīka kūrī Jehoiada mūthīnjīri-Ngai. ¹⁰ Nake akīhe anene acio matimū na ngo iria ciarī cia Mūthamaki Daudi, iria ciakoragwo hekarū-inī ya Jehova. ¹¹ Nao arangīri, o mūdū arī na indo ciake cia mbaara, magīthiūrūrūkīria mūthamaki hau hakuhi na kīgongona, na magīthiūrūrūkīria hekarū kuuma mwena wa gūthini nginya mwena wa gathigathini wayo.

¹² Jehoiada akīrehe mūrū wa mūthamaki akīmwikīra thūmbī, akīmūnengera lbuku rīa Kīrikanīro, na akīmwanīrīra atī nīwe mūthamaki. Makīmūtīrīra maguta, nao andū makīhūra hī na makīanīrīra makiugaga atīrī, “Mūthamaki arotūra nginya tene!”

¹³ Rīrīa Athalia aaguire inegene rīa andū na arangīri, agīthiī kūrī andū hekarū-inī ya Jehova. ¹⁴ Agīcūthīrīria na akīona mūthamaki arūgamīte gītugī-inī o ta ūrīa mūtugo warī. Nao anene na ahuhi tūrumbeta maarūgamīte hakuhi na mūthamaki, nao andū othe a būrūri magakena makīhuhaga tūrumbeta. Nake Athalia agītembūranga nguo ciake cia igūrū, na akīanīrīra, akiuga atīrī, “Ungumania! Ungumania!”

¹⁵ Jehoiada mūthīnjīri-Ngai agīatha anene a ita a thigari igana igana arīa maarī arūgamīrīri a mbūtū, akīmeera atīrī, “Mūrūtūrūrei, mūmūrehe arī gatagatī ga thigari, na mūdū o wothe ūngīmuuma thuutha, ooragwo.” Nīgūkorwo mūthīnjīri-Ngai nīoigīte atīrī, “Ndakoor-agīrwo hekarū-inī ya Jehova.” ¹⁶ Nī ūndū ūcio makīmūnyītīra harīa mbarathi ciatoonyagīra igīthiī nja cia nyūmba ya ūthamaki, makīmūragīra hau.

¹⁷ Nake Jehoiada akīgīa na kīrikanīro gatagatī ka Jehova, na mūthamaki, o na andū, atī o nīmegūtūika andū a Jehova. Ningī agīcooka agīthondeka kīrikanīro gatagatī ka mūthamaki na andū. ¹⁸ Nao andū othe a būrūri magīthiī hekarū-inī ya Baali na makīmītharia. Makiunanga igongona na mīhianano, na makīragīra Matani ūrīa warī mūthīnjīri-ngai wa Baali hau mbere ya igongona icio.

Ningī Jehoiada mūthīnjīri-Ngai akīga arangīri hau hekarū-inī ya Jehova. ¹⁹ Nake agīthiī na anene a ita arīa maarūgamaagīrīra ikundi cia thigari igana igana, na Akari, na arangīri, o hamwe na andū othe a būrūri, na marī hamwe makīruta mūthamaki hekarū-inī ya Jehova makīmūtware nyūmba ya ūthamaki matoonyeire kīhingo-inī kīa arangīri. Hīndī iyo mūthamaki agīkarīra gītī giake kīa ūnene kūu nyūmba-inī ya ūthamaki. ²⁰ Nao andū othe a būrūri magīkena. Narīo itūra rīkīhoorera, tondū Athalia nīarīkītie kūrāgwo na rūhiū rwa njora nyūmba-inī ya ūthamaki.

²¹ Joashu aarī wa mīaka mūgwanja rīria aambīrīrie gwathana.

12

Joashu Gūcookereria Hekarū

¹ Na rīrī, mwaka-inī wa mūgwanja wa Jehu, Joashu agītūika mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo ina. Nyina

eetagwo Zibia; na oimite Birishiba. ² Joashu niekire maundũ maria magiriire maitho-inĩ ma Jehova miaka iria yothe Jehoiada muthinjiri-Ngai aamutaarire. ³ No riri, kundũ kuria gutũuguru gwa kurutira magongona gutieheririo; andũ mathire na mbere kurutira magongona na gucinira ubumba kuo.

⁴ Joashu akira athinjiri-Ngai atiri, "Cookaniririai mbeeca iria ciothe irehagwo iri cia maruta maria maamure ma hekarũ ya Jehova, na mbeeca iria irutagwo cia gwitara, na mbeeca iria ciamukagirwo kuuma mihitwaini ya andũ o na mbeeca iria irehagwo hekarũ na undũ wa kwiyendera. ⁵ Itikiriai muthinjiri-Ngai o wothe aamukagire mbeeca kuuma kuri umwe wa aigi a kigina, na mreke ihuthirwo na gucookereria hekarũ kuria guothe ingikorwo iri tharũku."

⁶ Na riri, o na gukinyiria mwaka-ini wa mirongo iri na itatu wa Muthamaki Joashu, athinjiri-Ngai magikorwo matiacookereirie hekarũ. ⁷ Ni undũ ucio Muthamaki Joashu aguta Jehoiada uria muthinjiri-Ngai na athinjiri-Ngai aria angĩ, akimooria atiri, "Ni ki mutaracookeria hekarũ kuria itharũkite? Mutigeetie mbeeca ingi kuuma kuri aigi kigina, no cineanei nigucookererie hekarũ kuria itharũkite." ⁸ Nao athinjiri-Ngai magitikira ati matikungania mbeeca ingi kuuma kuri andũ, na ati o ene tio megucokereria hekarũ.

⁹ Nake Jehoiada uria muthinjiri-Ngai akioya ithandũku na agitura nguniko yario irima. Akiriga mwena wa urio wa mundũ agitoonya hekarũ ya Jehova. Athinjiri-Ngai aria maarangagira itoonyero magũkĩra mbeeca ciothe ithandũku-ini iria ciarehagwo hekarũ-ini ya Jehova. ¹⁰ Hindi iria yothe moonaga mbeeca niciangĩha ithandũku-ini, mwandiki-marua wa muthamaki na muthinjiri-Ngai uria munene mookaga, magatara mbeeca iria ciakoragwo irehetwo hekarũ-ini ya Jehova na magaciũkĩra mihuko. ¹¹ Riria mugana wa mbeeca wahinga, makanengera andũ aria maathuuritwo matũke arori a wira wa hekarũ. Mbeeca icio ciarĩhaga aruti a wira wa hekarũ ya Jehova na andũ a wira wa mbaũ, na aaki, ¹² na aria maakaga na mahiga, na aicũhia a mahiga. Maagũraga mbaũ na mahiga maicũhie ni undũ wa gucookereria hekarũ ya Jehova kuria yatharũkite na makarĩha mahũthiro mothe ma gucookereria hekarũ.

¹³ Mbeeca iria ciarehagwo hekarũ-ini itiahũthagirwo na gũthondeka irai cia betha, kana magathi ma gũthima ndaambi, kana mbakuri cia kuminjaminja, kana tũrumbeta, kana kindũ o gĩothe gĩa thahabu kana gĩa betha ni undũ wa hekarũ ya Jehova. ¹⁴ Mbeeca icio ciarĩhaga aruti a wira aria maarutaga wira wa gucookereria hekarũ. ¹⁵ Matoragia mathabu ma mbeeca kuuma kuri andũ aria maanengerete mbeeca marihe aruti a wira, tondu andũ acio maarĩ ehokeku biũ. ¹⁶ Mbeeca cia maruta ma mahitia, na maruta ma mehia itiarehagwo hekarũ-ini ya Jehova, icio ciarĩ cia athinjiri-Ngai.

¹⁷ Ihinda-ini o riu Hazaeli muthamaki wa Suriata akĩambata agithii agitharikira Gathu na akiritaha. Ningi akihũndũka, agithii gũtharikira Jerusalemu. ¹⁸ No riri, Joashu muthamaki wa Juda akioya indo ciothe iria ciatheretio ikaamũrwo ni maithe make, nao ni Jehoshafatu, na Jehoramu na Ahazia, athamaki a Juda o na iheo iria we mwene aamũrite, o na thahabu iria ciakoragwo kigina-ini kia hekarũ ya Jehova, o na iria ciarĩ nyũmba ya ũthamaki, agicineana itwarirwo Hazaeli muthamaki wa Suriata, nake agithii, agitiga gũtharikira Jerusalemu.

¹⁹ Ha ūhoro wa maündũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Joashu, na ūrĩa wothe eekire-rĩ, githĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? ²⁰ Nao anene ake makĩmũciirĩrĩa ndundu mamũũkĩrĩre, makĩmũũragĩra Bethi-Milo, njĩra-inĩ ya gũthĩi Sila. ²¹ Nao anene arĩa maamũũragire nĩ Jozakaru mũrũ wa Shimeathu, na Jehoz-abadu mũrũ wa Shomeru. Joashu agĩkua na agĩthikwo hamwe na maithe make itũũra-inĩ rĩa Daudĩ. Nake mũriũ Amazia agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

13

Jehoahazu Mũthamaki wa Isiraeli

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ wa wathani wa Joashu mũrũ wa Ahazia mũthamaki wa Juda, Jehoahazu mũrũ wa Jehu agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩathana mĩaka ikũmi na mũgwanja. ² Nĩekire maündũ mooru maitho-inĩ ma Jehova nĩ ũndũ wa kũrũmĩria mehia ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie, nake ndaigana kũmatiga. ³ Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩcinwo nĩ marakara nĩ ũndũ wa Isiraeli, nake akĩmaneana ihinda iraa ya moko-inĩ ma Hazaeli mũthamaki wa Suriata, na Beni-Hadadi mũriũ wake.

⁴ Nake Jehoahazu agĩthaitha Jehova, nake Jehova akĩmũũgua tondũ nĩonete ūrĩa mũthamaki wa Suriata aahinyagĩrĩria Isiraeli. ⁵ Nake Jehova akĩhe Isiraeli mũhonokia, akĩmaruta kuuma watho-inĩ wa Suriata. Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtũũra mĩciĩ-inĩ yao o ta tene. ⁶ No rĩrĩ, matiigana gũtigana na mehia ma nyũmba ya Jeroboamu, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie; na magĩthĩ na mbere namo, o na ningĩ gĩtugĩ kĩa Ashera gĩgĩtũũra kũrugamĩte kũu Samaria.

⁷ Gũtirĩ kĩndũ gĩatigarĩtio gĩa ita rĩa Jehoahazu, tiga andũ arĩa maathĩaga mahaicĩte mbarathi mĩrongo ĩtano, na ngaari ikũmi cia ita, na thigari cia magũrũ 10,000, nĩgũkorwo mũthamaki wa Suriata nĩathũkĩtie icio ingĩ agĩciua o ta rũkũngũ rwa kĩhuhiro-inĩ.

⁸ Ha ūhoro wa maündũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoahazu, na ūrĩa wothe eekire, na maündũ marĩa aahingirie-rĩ, githĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? ⁹ Nake Jehoahazu akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo Samaria. Nake mũriũ Jehoashu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

Jehoashu Mũthamaki wa Isiraeli

¹⁰ Mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩtatũ na mũgwanja wa Joashu mũthamaki wa Juda, Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩthamaka mĩaka ikũmi na ĩtandatũ. ¹¹ Nĩekire maündũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, na ndaatiganire na mehia o na mamwe ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie; aathiire na mbere namo.

¹² Ha ūhoro wa maündũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoashu, na ūrĩa wothe eekire, na maündũ marĩa aahingirie, o na mbaara yake na Amazia mũthamaki wa Juda-rĩ, githĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma Athamaki a Isiraeli? ¹³ Jehoashu akĩhurũka hamwe na maithe make, nake Jeroboamu agĩkarĩra gĩtĩ gĩaake kĩa ũnene. Jehoashu aathikirwo kũu Samaria hamwe na athamaki a Isiraeli.

¹⁴ Na rĩrĩ, Elisha aarĩ mũrũaru mũrimũ ūrĩa wamũũragire. Nake Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli agĩkũrũka, agĩthĩ kũmuona na akĩmũrĩrĩa. Akiuga atĩrĩ, “Wũi baba-ĩ! Wũi baba-ĩ! Ngaari cia ita na ahaici a mbarathi a Isiraeli!”

¹⁵ Nake Elisha akiuga atĩrĩ, “Oya ũta o na mĩguĩ.” nake agĩka o ũguo. ¹⁶ Nake akũira mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Oya ũta na moko maku,” nake aarĩkia kuoya, Elisha akĩgĩrĩra mũthamaki moko.

¹⁷ Akĩmwĩra atĩrĩ, “Hingũra ndirica ya irathĩro,” Nake akĩmĩhingũra. Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ikia mũguĩ!” Nake akĩũikia. Elisha akiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ mũguĩ wa Jehova wa ũhootani, wa kũhoota Asuriata! Nũkahoota Asuriata kũu Afeki na ũmaniine biũ.”

¹⁸ Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mĩguĩ,” Nake mũthamaki akĩmĩoya. Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta mĩgũthithie thĩ.” Nake akĩmĩgũthithia thĩ maita matatũ, agĩtiga. ¹⁹ Nake mũndũ wa Ngai akĩrakara nĩ ũndũ wake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkwagĩrĩrwo nĩ kũmĩringithia maita matano kana matandatũ; ũguo nĩguo ũngĩgaatooria andũ a Suriata na ũmaniine biũ. No rĩu ũkaamahoota o maita matatũ tu.”

²⁰ Nake Elisha agĩkua na agĩthikwo.

Na rĩrĩ, atharĩkiri a kuuma Moabi maahũthĩrĩte gũtoonya bũrũri-inĩ o kĩambĩrĩria kĩa mwaka. ²¹ Hĩndĩ ĩmwe andũ amwe a Isiraeli magĩthika mũndũ-rĩ, o rimwe makiona gikundi kĩa atharĩkiri; nĩ ũndũ ũcio magĩkia kĩa mĩmba kĩa mũndũ ũcio maathikaga mbĩrĩra-inĩ ya Elisha. Hĩndĩ ĩrĩa kĩa mĩmba kĩa kiahutanirie na mahĩndĩ ma Elisha, mũndũ ũcio akĩrũka, akĩrũgama na magũrũ make.

²² Hazaeli mũthamaki wa Suriata aahinyĩrĩrie Isiraeli matukũ mothe ma ũthamaki wa Jehoahazu. ²³ No rĩrĩ, Jehova akĩmatuga na akĩmaiguĩra tha, akĩmarũmbũiya nĩ ũndũ wa kĩrĩkanĩro giake na Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu. Nginyagia ũmũthĩ, akoretwo atekwenda kũmaniina kana kũmaingata mehere mbere yake.

²⁴ Hazaeli mũthamaki wa Suriata agĩkua, nake mũriũ Beni-Hadadi agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. ²⁵ Hĩndĩ iyo Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu agĩtunya Beni-Hadadi mũrũ wa Hazaeli matũũra marĩa Hazaeli aatahĩte mbaara-inĩ kuuma kũrĩ ithe Jehoahazu. Joashu aamũtoorie maita matatũ, na nĩ ũndũ ũcio agĩcookia matũũra ma Isiraeli.

14

Amazia Mũthamaki wa Juda

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ũthamaki wa Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu mũthamaki wa Isiraeli, Amazia mũrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda akĩambĩrĩria gũthamaka. ² Aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtano rĩria aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ kũu Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩrĩ na kenda. Nake nyina eetagwo Jehoadini, na oimĩte Jerusalemu. ³ Nėkire maũndũ marĩa moonagwo magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, no ti ta ũrĩa ithe Daudi eekĩte. Maũndũ-inĩ mothe eekire o ta ũrĩa ithe Joashu ekaga. ⁴ No rĩrĩ, kũndũ kũria gũtũũgĩru gũtieheririo; andũ maathĩre o na mbere kũrutĩra magongona na gũcinĩra ũbumba kuo.

⁵ Thuutha wa ũthamaki gũkorwo ũrũmĩte moko-inĩ make, akĩũraga anene arĩa moragĩte ithe Joashu ũrĩa warĩ mũthamaki. ⁶ No rĩrĩ, ndaigana kũũraga ariũ a oragani acio, kũringana na ũria kwandĩkitwo Ibuku-inĩ rĩa Watho wa Musa harĩa Jehova aathanĩte atĩrĩ: “Maithe ma ciana matikoaragwo nĩ ũndũ wa ciana, o na kana ciana ciũragwo nĩ ũndũ wa maithe mao; o mũndũ arĩkuaga nĩ ũndũ wa mehia make mwene.”

⁷ Ningĩ nĩwe wahootie 10,000 cia andũ a Edomu kũu Gituamba-inĩ gĩa Cumbĩ, na agĩtunya itũũra rĩa Sela mbaara-inĩ, akĩrĩtwa Jokitheeli, rĩtwa rĩria rĩtagwo nginya ũmũthĩ.

⁸ Hīndī iyo Amazia agītūma andū kūrī Jehoashu mūrū wa Jehoahazu mūrū wa Jehu, mūthamaki wa Isiraeli, akīmwīra atīrī “Ūka tūng’ethanire ūthiū kwa ūthiū.”

⁹ No rīrī, Jehoashu mūthamaki wa Isiraeli agīcookeria Amazia mūthamaki wa Juda atīrī: “Mahiū ma nyeki-inī na kūu Lebanoni nīmatūmūire mūtarakwa ndūmīrīri o kūu Lebanoni makīwīra atīrī, ‘Heana mwarīguo ahikio nī mūrū wakwa.’ Hīndī iyo nyamū ya gīthaka kūu Lebanoni igītuka ikīrangīrīria mahiū macio ma nyeki-inī na makinya mayo. ¹⁰ Ti-itherū nīūtooretie Edomu, na rīu nīūtuikite mwītīi. Wīgaathe nī ūndū wa ūhootani waku, no ikara mūciī! Nī kīi gīgūtūma wīrehere thīna, wīniinithie we mwene, o hamwe na andū a Juda?”

¹¹ O na kūrī ūguo, Amazia ndaigana gūthikīrīria; nī ūndū ūcio Jehoashu mūthamaki wa Isiraeli akīmūtharīkīra. We na Amazia mūthamaki wa Juda makīng’ethanīra kūu Bethi-Shemeshu thīnī wa Juda. ¹² Andū a Juda makīhūurwo nī andū a Isiraeli, na o mūndū akīūrīra gwake mūciī.

¹³ Nake Jehoashu mūthamaki wa Isiraeli akīnyīita Amazia mūthamaki wa Juda mūrū wa Joashu mūrū wa Ahazia, o kūu Bethi-Shemeshu. Ningī Jehoashu agīthī Jerusalemu na akīmomora rūthingo rwa Jerusalemu, kuuma Kīhingo-inī kīa Efiraimu nginya Kīhingo gīa Koine, handū ha buti ta magana matandatū* kūrīha. ¹⁴ Nake akīoya thahabu yothe na betha na indo ciothe iria ciarī thīnī wa hekarū ya Jehova na iria ciarī igītina-inī cia nyūmba ya ūthamaki. Ningī agītaha andū na agīcooka Samaria.

¹⁵ Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Jehoashu, na marīa eekire, na marīa aahingirie, o hamwe na mbaara yake irīa maarūire na Amazia mūthamaki wa Juda-rī, gīthī matiandīkītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli? ¹⁶ Jehoashu akīhurūka hamwe na maithe make, agīthikwo Samaria hamwe na athamaki a Isiraeli. Nake mūrīu Jeroboamu agītuka mūthamaki ithenya rīake.

¹⁷ Amazia mūrū wa Joashu mūthamaki wa Juda aatūrīre muoyo mīaka ikūmi na itano thuutha wa gīkuū kīa Jehoashu mūrū wa Jehoahazu mūthamaki wa Isiraeli. ¹⁸ Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī ma wathani wa Amazia, gīthī matiandīkītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda?

¹⁹ Nao andū makīgīa ndundu ya kūmūkīrīra kūu Jerusalemu, nake Amazia akīūrīra Lakishi, no magītūma andū mamūrūmīrīre kūu Lakishi, na makīmūragīra kuo. ²⁰ Nīacookirio akuūtwo na mbarathi, agīthikwo Jerusalemu hamwe na maithe make, itūūra-inī inene rīa Daudi.

²¹ Hīndī iyo andū othe a Juda makīoya Azaria arī na mīaka ikūmi na itandatū, makīmūtua mūthamaki ithenya rīa ithe Amazia. ²² Nīwe waakire Elathu rīngī, na akīrīcookeria Juda thuutha wa Amazia kūhurūka na maithe make.

Jeroboamu wa Keerī Mūthamaki wa Isiraeli

²³ Mwaka-inī wa ikūmi na itano wa wathani wa Amazia mūrū wa Joashu mūthamaki wa Juda, Jeroboamu mūrū wa Jehoashu, mūthamaki wa Isiraeli agītuka mūthamaki kūu Samaria, na agīthamaka mīaka mīrongo ina na ūmwe. ²⁴ Nīekire maūndū mooru maitho-inī ma Jehova, na ndaatiganire na mehia o na mamwe ma Jeroboamu mūrū wa Nebati marīa aatūmīte Isiraeli meehie. ²⁵ Nīwe wacookīre mīhaka ya Isiraeli kuuma Lebo-Hamathu nginya Iria-inī rīa Araba kūringana na kiugo kīa Jehova

* 14:13 nī ta mita 180

Ngai wa Isiraeli kīrīa kīarītio nī ndungata yake Jona mūrū wa Amitai, ūrīa warī mūnabii kuuma Gathi-Heferi.

²⁶ Jehova nionete ruo rūnene rwa andū othe a Isiraeli, arīa maarī ngombo na arīa mataarī ngombo, akiona ūrīa maathīnīkīte, na gūtiarī mūdū o na ūmwe wa kūmateithia. ²⁷ Na tondu Jehova ndoigīte aī nīegūtharia rītwa rīa Isiraeli gūkū thī-rī, nīamahonokirie na guoko kwa Jeroboamu mūrū wa Jehoshu.

²⁸ Ha ūhoro wa maūdū marīa mangī makoniī wathani wa Jeroboamu, ūrīa wothe eekire, o na mbaara iria aahootanire, o na ūrīa aatunyanīre Isiraeli matūūra ma Dameski na Hamathu, marīa maarī ma Juda tene-rī, githī matiandīkītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli?

²⁹ Jeroboamu nīahurūkire hamwe na maithe make, o acio maarī athamaki a Isiraeli. Nake mūrū Zekaria agītuīka mūthamaki ithenya rīake.

15

Azaria Mūthamaki wa Juda

¹ Na rīrī, mwaka-inī wa mīrongo īrī na mūgwanja wa ūthamaki wa Jeroboamu mūthamaki wa Isiraeli, Azaria mūrū wa Amazia mūthamaki wa Juda, akīambīrīria gūthamaka. ² Nake aarī na ūkūrū wa mīaka ikūmi na itandatū rīrīa aatuīkire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo itano na īrī. Nyina eetagwo Jekolia, na oimīte Jerusalemu. ³ Nake nīekire maūdū marīa maarī magīrīru maitho-inī ma Jehova, o ta ūrīa ithe Amazia eekīte. ⁴ No rīrī, kūdū kūrīa gūtūgūru gūtieheririo; andū maathiire o na mbere kūrūtīra magongona o na gūcinīra ūbumba kuo.

⁵ Jehova nīahūūrire mūthamaki na mangū o nginya mūthenya ūrīa aakuire, na aatūūrire nyūmba arī wiki.* Jothamu mūrū wa mūthamaki akīrūgamīra nyūmba ya ūthamaki, na agaathaga andū a būrūri ūcio.

⁶ Ha ūhoro wa maūdū marīa mangī makoniī wathani wa Azaria, na ūrīa wothe eekire, githī matiandīkītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda? ⁷ Azaria akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo hakuhi nao itūūra-inī inene rīa Daudi. Nake mūrū Jothamu agītuīka mūthamaki ithenya rīake.

Zekaria mūthamaki wa Isiraeli

⁸ Na rīrī, mwaka-inī wa mīrongo itatū na īnana wa Azaria mūthamaki wa Juda, Zekaria mūrū wa Jeroboamu agītuīka mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria, nake agīthamaka mīeri itandatū. ⁹ Nake agūka maūdū mooru maitho-inī ma Jehova, o ta ūrīa maithe make meekīte. Ndaigana gūtiga mehīa ma Jeroboamu mūrū wa Nebati marīa aatūmīte Isiraeli mehīe.

¹⁰ Shalumu mūrū wa Jabeshi nīaciirīre gūūkīrīra Zekaria. Akīmūtharīkīra mbere ya andū, akīmūūraga, nake agītuīka mūthamaki ithenya rīake. ¹¹ Maūdū marīa mangī makoniī wathani wa Zekaria, mandīkītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli. ¹² Nī ūndū ūcio kiugo kīa Jehova kīrīa kīarīrio Jehu nīkīahingire, kīrīa kīoigīte atīrī: “Njaro ciaku nīgaikarīra gītī kīa ūnene wa Isiraeli nginya rūciaro rwa kana.”

Shalumu Mūthamaki wa Isiraeli

* **15:5** Ngai nīahūūrire Mūthamaki Azaria (na nowe Uzia) na mangū nī ūndū wa kūruta wīra wa mūthīnjiri-Ngai ūrīa ateeūkīrītio kūruta (2Maū 26:16-21).

¹³ Na rīrī, Shalumu mūrū wa Jabeshi aatuikire mūthamaki mwaka-inī wa mīrongo itatū na kenda wa ūthamaki wa Uzia mūthamaki wa Juda, nake agīthamaka mweri ūmwe kūu Samaria. ¹⁴ Menahemu mūrū wa Gadi akiuma Tiriza, agīthī Samaria. Agītharīkīra Shalumu mūrū wa Jabeshi kūu Samaria, akīmūūraga, na agītuika mūthamaki ithenya rīake.

¹⁵ Maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Shalumu, na ndundu ya gūūkanīrīra rīra aatongoretie, mandīkītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraēli.

¹⁶ Hīndī ūyo Menahemu, aruūtīe Tiriza agītharīkīra Tifisa, na akūrāga mūndū wothe warī itūūra, rīu inene thīinī o na arīa maarī hakuhī narīo, tondū nīmaregire kūhingūra ihingo ciao. Akīhūūra Tifisa, na agītarūra nda cia andū-a-nja arīa maarī na nda.

Menahemu Mūthamaki wa Isiraēli

¹⁷ Mwaka-inī wa mīrongo itatū na kenda wa Azaria mūthamaki wa Juda, Menahemu mūrū wa Gadi agītuika mūthamaki wa Isiraēli, na agīthamaka Samaria mīaka ikūmi. ¹⁸ Nake agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova. Hīndī ya wathani wake wothe, ndaigana gūtigana na mehia ma Jeroboamu mūrū wa Nebati, marīa aatūmīte Isiraēli meehie.

¹⁹ Hīndī ūyo Puli mūthamaki wa Ashuri agītharīkīra būrūrī ūcio, nake Menahemu akīmūhe taranda ngiri imwe[†] cia betha nīguo amūteithirīrie kūrūmia ūthamaki wake wega. ²⁰ Menahemu agītia mbeeca icio na hinya kuuma kūrī andū a Isiraēli. Mūndū o wothe gītonga aarī arute cekeri mīrongo itano[‡] cia betha, nīguo iheo mūthamaki wa Ashuri. Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Ashuri akīehera, na ndaikarire būrūrī ūcio rīngī.

²¹ Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Menahemu, na ūrīa eekire-rī, githī matīandīkītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraēli? ²² Menahemu akīhurūka hamwe na maithe make. Nake mūrū Pekaia agītuika mūthamaki ithenya rīake.

Pekaia Mūthamaki wa Isiraēli

²³ Mwaka-inī wa mīrongo itano wa ūthamaki wa Azaria mūthamaki wa Juda, Pekaia mūrū wa Menahemu agītuika mūthamaki wa Isiraēli kūu Samaria, nake agīthamaka mīaka rīrī. ²⁴ Pekaia agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova. Ndaigana gūtiga mehia ma Jeroboamu mūrū wa Nebati marīa aatūmīte Isiraēli meehie. ²⁵ Ūmwe wa anene ake, Peka mūrū wa Remalia, agīcīrīra ndundu ya kūmūūkīrīra. Arī na andū mīrongo itano kuuma Gileadi, agīthī, akūrāga Pekaia hamwe na Arigobu na Ariei, kūu Samaria, kūrigo-inī gīa kwīgītīra kīa nyūmba ya ūthamaki. Nī ūndū ūcio, Peka akūrāga Pekaia na agītuika mūthamaki ithenya rīake.

²⁶ Maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Pekaia, na ūrīa wothe eekire-rī, mandīkītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraēli.

Peka Mūthamaki wa Isiraēli

²⁷ Na rīrī, mwaka-inī wa mīrongo itano na rīrī wa Azaria mūthamaki wa Juda, Peka mūrū wa Remalia agītuika mūthamaki wa Isiraēli kūu Samaria, nake agīthamaka mīaka mīrongo rīrī. ²⁸ Nake agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova. Ndaigana gūtigana na mehia ma Jeroboamu mūrū wa Nebati, marīa aatūmīte Isiraēli meehie.

²⁹ Hīndī ya Peka mūthamaki wa Isiraēli, nīguo Tigilathu-Pileseru, mūthamaki wa Ashuri, ookire agītunyana Ijoni, na Abeli-Bethi-Maaka, na Janoa, na Kadeshī na Hazoru. Nīatunyanire Gileadi, na Galilī, hamwe na būrūrī wothe wa Nafitali na agīthamāria andū aakuo Ashuri.

[†] 15:19 nī ta tani 34   [‡] 15:20 nī ta nuthu kilo

³⁰ Ningĩ Hoshea mūrũ wa Ela agĩciirĩra ndundu ya gũũkĩrĩra Peka mūrũ wa Remalia. Nake akĩmũtharĩkĩra na akĩmũũraga, agĩcooka agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake, mwaka-inĩ wa mũrongo iĩrĩ wa ũthamaki wa Jothamu mūrũ wa Uzia.

³¹ Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Peka, na ũrĩa wothe eekire-rĩ, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli?

Jothamu Mũthamaki wa Juda

³² Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ũthamaki wa Peka mūrũ wa Remalia mũthamaki wa Isiraeli, Jothamu mūrũ wa Uzia mũthamaki wa Juda akĩambĩrĩria gũthamaka. ³³ Aarĩ wa mĩaka mũrongo iĩrĩ na itano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na itandatũ. Nyina eetagwo Jerusha mwarĩ wa Zadoku. ³⁴ Nĩekire maũndũ marĩa maagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova o ta ũrĩa ithe Uzia eekĩte. ³⁵ No rĩrĩ, kũndũ kũria gũtũũgĩru gũtieheririo; andũ maathiire o na mbere kũrutĩra magongona na gũcinĩra ũbumba kuo. Jothamu agĩaka rĩngĩ kĩhingo kia rũgongo kia hekarũ ya Jehova.

³⁶ Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jothamu, na ũrĩa eekire-rĩ, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? ³⁷ (Matukũ-inĩ macio Jehova akĩambĩrĩria gũtũma Rezini mũthamaki wa Suriata, na Peka mũriũ wa Remalia, mokĩrĩre Juda.) ³⁸ Nake Jothamu akĩhurũka hamwe na maitho make, agĩthikwo hamwe nao itũũra inene rĩa Daudi, na norĩo itũũra rĩa ithe. Nake mũriũ Ahazu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

16

Ahazu Mũthamaki wa Juda

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ikũmi na mũgwanja wa ũthamaki wa Peka mūrũ wa Remalia, Ahazu mūrũ wa Jothamu mũthamaki wa Juda akĩambĩrĩria gũthamaka. ² Ahazu aarĩ wa mĩaka mũrongo iĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na itandatũ. Nake ndaigana gwĩka maũndũ magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova Ngai wake, ta ũrĩa ithe Daudi eekĩte. ³ Aathĩaga na mĩthĩire ya athamaki a Isiraeli, o na akĩruta mũriũ arĩ igongona rĩa njino, akĩrũmĩrĩra njĩra irĩa irĩ magigi cia ndũrĩrĩ irĩa Jehova aingatire ciehere mbere ya Isiraeli. ⁴ Nĩaarutĩre magongona na agĩcinĩra ũbumba kũndũ kũria gũtũũgĩru, na tũcũmbĩrĩ-inĩ twa irĩma, o na rungu rwa mitĩ irĩa mũruru.

⁵ Hĩndĩ iyo Rezini mũthamaki wa Suriata, na Peka mūrũ wa Remalia mũthamaki wa Isiraeli, makamagara makahũũrane na Jerusalemu, na makĩrigĩcĩria Ahazu, no matiamũtoooririe. ⁶ Hĩndĩ iyo Rezini mũthamaki wa Suriata agĩtunyana itũũra rĩa Elathu, akĩrĩcookeria Suriata, na akiingata andũ a Juda. Andũ a Edomu magĩthaamĩra Elathu, na matũire kuo nginya ũmũthĩ.

⁷ Ahazu agĩtũma andũ kũrĩ Tigilathu-Pilesuru mũthamaki wa Ashuri makamwĩre atĩrĩ, “Nĩ niĩ ndungata na ngombo yaku. Ambata, ũuke ũũhonokie kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Suriata na mũthamaki wa Isiraeli, arĩa maratharĩkĩra.” ⁸ Nake Ahazu agĩkuua betha na thahabu irĩa ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na igĩĩna-inĩ irĩa cia nyũmba ya ũthamaki, na agĩcitũma irĩ iheo kũrĩ mũthamaki wa Ashuri. ⁹ Mũthamaki wa Ashuri agĩtũkĩra na ũndũ wa gũtharĩkĩra itũũra rĩa Dameski na akĩrĩtunyana. Agĩthaamia atũũri akuo akĩmatwara Kiri na akĩũraga Rezini.

¹⁰ Hindī iyo Mūthamaki Ahazu agĩthiĩ Dameski gũtũngana na Tigilathu-Pileseru mūthamaki wa Ashuri. Nake akĩona kigongona kũu Dameski, agĩtũmĩra Uria mũthĩnjĩri-Ngai mũcoro wa kigongona kũu o na mwakĩre wakĩo o ta ũria gĩakĩtwo. ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Uria ũria mũthĩnjĩri-Ngai agĩaka kigongona kũringana na ũria wothe aatũmĩrwo, gĩcoretwo nĩ Mūthamaki Ahazu kuuma Dameski, na agĩkĩrĩkia mbere ya Mūthamaki Ahazu gũcoka. ¹² Rĩrĩa mūthamaki aacookire kuuma Dameski na akĩona kigongona kũu, agĩkuhĩrĩria na akĩrutĩra igongona igũrũ riakĩo. ¹³ Akĩruta igongona riake rĩa njino na rĩa mũtu, na agĩitĩrĩria indo iria irutagwo cia kũnyuuo na akĩminjaminjĩria kigongona kũu thakame ya maruta ma ũiguano. ¹⁴ Nakĩo kigongona gĩa gĩcango kĩrĩa kĩarĩ mbere ya Jehova, agĩkĩruta mwena wa na mbere wa hekarũ, kuuma gatagati-inĩ ga kigongona kũu kĩerũ na hekarũ ya Jehova, agĩkĩiga mwena wa gathigathini wa kigongona kũu kĩerũ.

¹⁵ Hindī iyo Mūthamaki Ahazu akĩhe Uria ũria mũthĩnjĩri-Ngai mawatho maya: “Igũrũ rĩa kigongona kũu kĩnene kĩerũ, rutagĩra ho iruta rĩa njino rĩa rũciini, na iruta rĩa mũtu rĩa hwai-inĩ, na iruta rĩa mūthamaki rĩa njino, na iruta riake rĩa mũtu, na iruta rĩa njino rĩa andũ othe a bũrũri, na iruta rĩao rĩa mũtu na iruta rĩao rĩa kũnyuuo. Na ũminjaminjagĩrie kigongona thakame yothe ya maruta ma njino na ya magongona. No kigongona gĩa gĩcango, ndĩrĩkĩhũthagĩra na gũtuĩria ũhoro kuuma kũrĩ Jehova.” ¹⁶ Nake Uria ũria mũthĩnjĩri-Ngai agĩka o ta ũria Mūthamaki Ahazu aamwathĩte.

¹⁷ Mūthamaki Ahazu akĩheheria icunjĩ cia mwena-inĩ, na akĩheheria iraiĩ kuuma makaari-inĩ macio. Akĩheheria itangi rĩrĩa rĩetagwo Karia igũrũ rĩa mĩhianano ya ndegwa cia gĩcango iria ciakanyĩitĩrĩre, na agĩkaiĩrĩra itina-inĩ cia mahiga. ¹⁸ Nĩheherie gĩthaku gĩa Thabatũ kĩrĩa gĩakĩtwo hekarũ-inĩ, na agĩthaamia itoonyero rĩa athamaki hau nja ya hekarũ ya Jehova, nĩguo akenie mūthamaki wa Ashuri.

¹⁹ Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Ahazu, na ũria eekire-rĩ, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? ²⁰ Nake Ahazu akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo hamwe nao Itũura-inĩ inene rĩa Daudi. Nake mũriũ Hezekia agĩtuĩka mūthamaki ithenya riake.

17

Hoshea Mūthamaki wa Mũthia wa Isiraeli

¹ Na rĩrĩ, mwaka wa mĩrongo iĩrĩ wa Ahazu mūthamaki wa Juda, Hoshea mũrũ wa Ela agĩtuĩka mūthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩthamaka mĩaka kenda. ² Agĩka maũndũ mooru maithe-inĩ ma Jehova, no ti ta ũria athamaki a Isiraeli arĩa maarĩ mbere yake meekĩte.

³ Shalimaneseru mūthamaki wa Ashuri akĩambata agatharĩkĩre Hoshea, ũria warĩ ndungata ya Shalimaneseru na nĩamũrĩhaga igooti. ⁴ No mūthamaki wa Ashuri nĩamenyire atĩ Hoshea aarĩ mũkunyaĩri, nĩgũkorwo nĩatũmĩte andũ kũrĩ Soo mūthamaki wa Misiri, na nĩatigĩte kũrĩha igooti rĩa mūthamaki wa Ashuri ta ũria ekaga mbere mwaka o mwaka. Nĩ ũndũ ũcio Shalimaneseru akĩmũnyĩita, na akĩmũhingĩra njeera. ⁵ Mūthamaki wa Ashuri agĩtharĩkĩra bũrũri wothe, agĩkinya Samaria na akĩrĩngĩciĩria mĩaka itatũ. ⁶ Mwaka-inĩ wa kenda wa wathani wa Hoshea nĩguo mūthamaki wa Ashuri aatunyaĩre Samaria, agĩthaamĩria andũ a Isiraeli bũrũri wa Ashuri. Akĩmahe ũtũũro kũu Hala na Gozani, Rũũ-inĩ rwa Haboru, na matũũra-inĩ ma Amedi.

Andū a Isiraeli Gūthaamio nī ūndū wa Mehia mao

⁷ Maūndū macio mothe meekikire nī ūndū andū a Isiraeli nīmehīrie Jehova Ngai wao, ūria wamarufite būrūri wa Misiri moime watho-inī wa Firaūni mūthamaki wa Misiri. Nao makīnamīrira ngai ingī, magīchooya, ⁸ na makīrūmīrira mītugo ya ndūrīri iria ciaingatīwo nī Jehova ciehere mbere yao, o na makarūmīrira mītugo irīa yambīrīrio nī athamaki a Isiraeli. ⁹ Nao andū a Isiraeli magīka maūndū na hito ma gūūkīrira Jehova Ngai wao marīa mataagīrīre. Kuuma mūthiringo-inī wa kūrangīra nginya itūūra rīrīa rīairīgīrwo rūthingo rwa hinya, makīakīra kūndū kūrīa gūtūūgīru gwa kūrūtīra magongona matūūra-inī mao mothe. ¹⁰ Nīmahaandire mahiga maamūre o na itugī cia Ashera, kūndū kūrīa guothe gūtūūgīru o na rungu rwa mītī irīa mīruru. ¹¹ Nīmacinagīra ūbumba handū hothe hatūūgīru, o ta ūrīa ndūrīri iria Jehova aaingatīte ciehere mbere yao cieka. Magīka maūndū ma waganu ma kūrakarīa Jehova. ¹² Nīmahoire mīhianano o na gūtuika Jehova nīoigīte atīrī, “Mūtikaneke ūguo.” ¹³ Nake Jehova agīkaania andū a Isiraeli na andū a Juda na ūndū wa anabii ake othe na andū arīa moonaga maūndū, akīmeera atīrī: “Garūrūkai mūtigane na nījira cianyu cia waganu. Rūmagiai maathani na irīa cia watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, kūrīngana na watho wothe ūrīa ndaathire maithe manyu maathīkagīre, na ūrīa ndaamūreheire na tūnua twa anabii ndungata ciakwa.”

¹⁴ No matiigana kūnjigua, no momirie ngoro ciao o ta ūrīa maithe mao meekire, arīa matehokire Jehova Ngai wao. ¹⁵ Nao makīrega irīa cia watho wake wa kūrūmīrīrwo na kīrīkanīro kīrīa aarīkanīire na maithe mao, na mīkaana irīa aamaheete. Nao maarūmīrīre mīhianano itarī kīene, nao magītuika kīndū gītārī bata. Meegerekaniire na ndūrīri iria ciamarīgīcīrie, o na gūtuika Jehova nīamathīte, akoiga atīrī, “Mūtigeke ta ūrīa ndūrīri icio cīkaga,” nao magīka maūndū marīa Jehova aamagīrtīte gwīka.

¹⁶ Nīmatīganīire maathani mothe ma Jehova Ngai wao, na magīthondeka mīhianano īrī ya gūtwekio īhaana ta njaū, na magīthondeka gītugī kīa Ashera. Nao makīnamīrīra cīumbe ciothe cia igūrū, na makīhooya Baali. ¹⁷ Ningī makīruta airītu na aanake ao marī magongona ma njino. Nīmarathaga ūhoro na makaragūra, na makītheana gwīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova, makīmūrakarīa.

¹⁸ Nī ūndū ūcio Jehova akīrakara mūno nī ūndū wa andū a Isiraeli, o nginya akīmeheria mbere yake. No mūhīrīga wa Juda watīgīrwo. ¹⁹ O nao andū a Juda matiarūmīrīre maathani ma Jehova Ngai wao. Maarūmīrīre mītugo irīa yambīrīrio nī andū a Isiraeli. ²⁰ Nī ūndū ūcio Jehova akīrega andū a Isiraeli othe, akīmaherīthia na akīmaneana moko-inī ma thū, o nginya akīmaingata mehēre mbere yake.

²¹ Na rīrīa aamūranīrie andū a Isiraeli na nyūmba ya Daudi-rī, nīguo maatūire Jeroboamu mūrū wa Nebatī mūthamaki wao. Nake Jeroboamu akīguocīrīria andū a Isiraeli matige kūrūmīrīra Jehova, agītūma meehie rīthia inene. ²² Andū a Isiraeli makīrūmīrīra mehīa mothe ma Jeroboamu, na matiigana gūcoka gūtīgana namo, ²³ nginya rīrīa Jehova aameherīrie mbere yake o ta ūrīa aamerīte na kanua ka ndungata ciake ciothe cia anabii. Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli makīeherio būrūri wao, magīthaamīrio Ashuri, na no kuo marī.

²⁴ Nake mūthamaki wa Ashuri akīruta andū Babuloni, na Kutho, na Ava, na Hamathu na Sefarivaimu, akīmahe matūūra ma Samaria ithenya rīa andū a Isiraēli. Makīgwatīra Samaria, na magīkara matūūra-inī makuo. ²⁵ Hīndī rīa maambīrīrie gūikara kuo matiahooyaga Jehova; nī undū ūcio Jehova akimatūmīra mīrūūthi kuo, ikūrāga andū amwe. ²⁶ Nake mūthamaki wa Ashuri agīkinyīrio ūhoro akīrwo atīrī: “Andū arīa wathaamīrie ūkīmatwara matūūra-inī ma Samaria matiūū rīa ngai ya būrūri ūcio yendaga. Nīmatūmīre mīrūūthi rīa iramooraga, tondū andū nīmarīgītwo nī kī ngai ūyo yendaga.”

²⁷ Hīndī ūyo mūthamaki wa Ashuri agīathana atīrī: “Reke mūthīnjīri-Ngai ūmwe wa arīa maatahirwo kuuma Samaria acooke agatūūre kuo, nīgeetha arute andū ūrīa ngai ya būrūri ūcio yendaga.” ²⁸ Nī undū ūcio mūthīnjīri-Ngai ūmwe wa arīa maatahītwo kuuma Samaria agīthī gūtūūra Betheli, akīmaruta kūhooya Jehova.

²⁹ No rīrī, o rūrīrī rūgīthondekera ngai ciaruo matūūra-inī mothe marīa maatūūrāga, magīciiga mahooero-inī marīa maathondeketwo nī andū a Samaria kūdū kūrīa gūtūūgīru. ³⁰ Andū a kuuma Babuloni magīthondeka mūhianano wetagwo Sukothu-Benothu, nao andū a Kutho magīthondeka Nerigali, nao andū a Hamathu magīthondeka Ashima; ³¹ nao andū a Aavi magīthondeka Nībihazu na Tarataka, nao andū a Sefariri maacinaga ciana na mwaki irī ta magongona kūrī Adarameleki na Anameleku, ngai cia Sefarivaimu. ³² Nīmahoooyaga Jehova, no ningī magīthuura andū a mīthemba yothe yao matūike aruti wīra ta athīnjīri-Ngai mahooero-inī ma kūdū kūrīa gūtūūgīru. ³³ Nīmahoooyaga Jehova, na no maatungatagīra ngai ciao, kūringana na mītugo ya ndūrīrī cia kūrīa maarutītwo.

³⁴ Nginyagia ūmūthī matūire marūmītie mītugo yao ya tene. Nao matiahooyaga Jehova kana gwathīkira irīra cia watho wake wa kūrūmīrīrwo, na matūiro marīa matūitwo, na watho na maathani marīa Jehova aaheire nījaro cia Jakubu, ūrīa aatuire Isiraēli. ³⁵ Rīrīa Jehova aarīkanīre kīrīkanīro na andū a Isiraēli-rī, aamaathire atīrī: “Mūtikanahooe ngai ingī, kana mūciinamīrīre, kana mūcitungatīre, kana mūcirutīre igongona. ³⁶ No Jehova ūrīa wamūrutire būrūri wa Misiri na hinya mūnene na atambūrūkītie guoko gwake, ūcio nowe wiki mwagīrīrwo nīkūhooyaga. Nīwe mūrīnamagīrīra, na nīwe mūrīrutagīra magongona. ³⁷ Hīndī ciothe no nginya mūmenyagīrīre kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo na matūiro marīa matūitwo, na mawatho, o na maathani marīa aamwandīkīre. Mūtikanahooe ngai ingī. ³⁸ Mūtīkariganīrwo nī kīrīkanīro kīrīa ndaarīkanīre na inyuī, na mūtikanahooe ngai ingī. ³⁹ No rīrī, mūhooyage Jehova Ngai wanyu; tondū nīwe ūkaamūkūūra guoko-inī gwa thū cianyu ciothe.”

⁴⁰ No rīrī, matiigana kūnjigua, no maathire o na mbere na mītugo yao ya tene. ⁴¹ O na rīrīa andū acio mahoooyaga Jehova, no maatungatagīra ngai ciao cia mīhianano. Nginyagia ūmūthī ciana ciao na ciana cia ciana ciao ithiigana na mbere gwīka o ta ūrīa maithe mao meekaga.

18

Hezekia Mūthamaki wa Juda

¹ Na rīrī, mwaka-inī wa itatū wa Hoshea mūrū wa Ela mūthamaki wa Isiraēli, nīguo Hezekia mūrū wa Ahazu mūthamaki wa Juda aambīrīrie gūthamaka. ² Aarī wa mīaka mīrongo īrī na itano rīrīa aatūkīre

mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo īrī na kenda. Nyina eetagwo Abija mwarī wa Zekaria. ³ Nake agīka maūndū marīa magīrīre maītho-inī ma Jehova, o ta ūrīa ithe Daudi eekīte. ⁴ Nīehererie kūndū kūrīa gūtūūgīru, akīhehenja mahiga marīa maamūrīrwo ngai cia mīhianano, na agītemenga itugī cia Ashera. Nayo nyoka ya gīcango īrīa yathondeketwo nī Musa akīmīunanga tūcunjī, nīgūkorwo nginyagia ihinda rīu andū a Isiraēli nīmamīcinagīra ūbumba. Nayo yetagwo Nehushitani.

⁵ Nake Hezekia agītūūra ehokete Jehova, Ngai wa Isiraēli. Gūtīarī mūdū ūngī take harī athamaki othe a Juda, mbere yake kana arīa mookire thuutha wake. ⁶ Nīatūūrire arūgamīte wega harī Jehova na ndaigana gūtiga kūmūrūmīrīra; na nīatūūire arūmītie maathani ma Jehova marīa aaheire Musa. ⁷ Nake Jehova aarī hamwe nake; nake Hezekia akīgaacīra maūndū-inī mothe marīa ekaga. Nīngī nīareganire na watho wa mūthamaki wa Ashuri, na akīrega kūmūtungata. ⁸ Nīatoorīre Afīlisti kuuma mūthiringo-inī wa arangīri nginya itūūra-inī rīrīa rīairīgītwo na rūthingo rwa hinya, o nginya Gaza na matūūra makuo.

⁹ Mwaka-inī wa īna wa ūthamaki wa Hezekia, na nīguo warī mwaka wa mūgwanja wa Hoshea mūrū wa Ela mūthamaki wa Isiraēli, Shalīmaneseru mūthamaki wa Ashuri nīathiire kūrūa na itūūra rīa Samaria na akīrīgīcīrīa. ¹⁰ Na thuutha wa mīaka ītatū Ashuri magītunyana Samaria. Nī ūndū ūcio itūūra rīa Samaria rīgītahwo mwaka-inī wa ītandatū wa ūthamaki wa Hezekia, na warī mwaka wa kenda wa ūthamaki wa Hoshea mūthamaki wa Isiraēli. ¹¹ Nake mūthamaki wa Ashuri agīthaamīria andū a Isiraēli kūu Ashuri, akīmāhe ūtūūro Hala, kūu Gozani ndwere-inī cia Rūū rwa Haboru na matūūra-inī ma Amedi. ¹² Ūndū ūcio wekīre nī ūndū nīmagīte gwachīkīra Jehova Ngai wao, no magīthūkia kīrīkanīro gīake, na ūrīa wothe Musa ndungata ya Jehova aamaathīte. Matiathīkīrīre maathani macio kana makīmāhingia.

¹³ Mwaka-inī wa ikūmi na īna wa ūthamaki wa Hezekia, Senakeribu mūthamaki wa Ashuri agītharīkīra matūūra mothe manene ma Juda marīa mairīgīrwo na thingo cia hinya, na akīmātunyana. ¹⁴ Nī ūndū ūcio Hezekia mūthamaki wa Juda agītūmīra mūthamaki wa Ashuri ūrīa warī kūu Lakishi ndūmīrīri īno: “Nīhītītie. Njeherera na nīngūkūrīha kīrīa gīothe ūngīnjītia.” Nake mūthamaki wa Ashuri agītīa Hezekia mūthamaki wa Juda taranda magana matatū* cia betha, na taranda mīrongo ītatū† cia thahabu kīa hinya. ¹⁵ Nī ūndū ūcio Hezekia akīmūhe betha irīa cīothe cionekire hekarū-inī ya Jehova na igīna-inī cīothe cia nyūmba ya ūthamaki.

¹⁶ Ihinda-inī rīu, Hezekia mūthamaki wa Juda akīruta thahabu īrīa yagemetie mīrango na itugī cia mīrango ya hekarū ya Jehova na akīmīhe mūthamaki wa Ashuri.

Senakeribu Kwīhītīra Jerusalemu

¹⁷ Mūthamaki wa Ashuri agītūma mwathi ūrīa mūnene wa mbūtū cīothe cia ita, na mūrūgamīrīri wa anene arīa angī, na mwathi wa mbūtū cia mbaara, marī na mbūtū nene ya ita kuuma Lakishi mathīī kūrī Mūthamaki Hezekia kūu Jerusalemu. Magīkinya Jerusalemu na makīrūgama mūtaro-inī wa Karia ka Rūgongo,‡ njīra-inī ya gūthīī Mūgūnda-inī wa Mūthambāa Nguo. ¹⁸ Magītūmanīra mūthamaki; nake

* 18:14 nī ta tani 10 † 18:14 nī ta tani 1 ‡ 18:17 Ūyū warī mūtaro wa maaī wenjetwo rungu rwa thī nī Mūthamaki Hezekia wa kūrēhe maaī kuuma Rūū rwa Gihoni.

Eliakimu mūrū wa Hilikia mūrūgamīriri wa nyūmba ya ūthamaki, na Shebina ūria mwandiki-marūa, na Joa mūrū wa Asafu ūria warī mwandiki wa maūndū ma ihinda riu, makiomagara mathi kūrī o.

19 Nake mūnene wa mbūtū cia ita akīmeera atīrī, “Īrai Hezekia atīrī:

“Mūthamaki ūria mūnene, o we mūthamaki wa Ashuri, ekuuga atīrī: Ūrutite ūmīrīru ūcio ūrī naguo kū? 20 Wee uugaga ūrī na hinya wa mbūtū cia ita, na nīūūi kūrūa, no waragia o ciugo cia tūhū. Nūū ūcio wīhokete atī nīguo ūnemere? 21 Atīriri, wee wīhokete andū a Misiri acio mahaana ta kamūrangi koinīkangu, karīa gathecaga mūndū guoko, gakamūguraria etiirania nako! Ūguo nīguo Firaūni mūthamaki wa Misiri ahaana kūrī arīa othe mamwīhokaga. 22 O na ūngīnjīra atīrī, “Ithuī twīhokete Jehova Ngai witū”, githī tiwe wehereirio kūndū kūrīa gūtūgīru, na igongona iria ciarī kuo nī Hezekia, akīra andū a Juda na Jerusalemu atīrī, “Na nginya mūhooyagīre mbere ya kīgongona gikī kīrī Jerusalemu?”

23 “Rū-rī, ūka ūkeiguithanie na mwathi wakwa, mūthamaki wa Ashuri: Nīngūkūhe mbarathi ngiri igīrī angīkorwo ūrī na andū mangīcitwarithia! 24 Wakīhota gūtooria o na mūnene ūria mūnini mūno thīnī wa anene a mwathi wakwa, o na gūtuika wīhokete ngaari cia ita na andū arīa mathiaga mahaicite mbarathi a Misiri? 25 Na ningī-rī, njūkīte gūtharīkīra na kwananga kūndū gūkū iterītūwo nī Jehova? Jehova we mwene nīwe wanjīrīre njūke hūre būrūri ūyū, na ndīwanange.”

26 Nake Eliakimu mūrū wa Hilikia, na Shebina, na Joa makīra mūnene ūcio wa mbūtū cia ita atīrī, “Twagūthaiha arīria ndungata ciaku na rūthiomi rwa Asuriata, tondū nītūrūūi. Tiga gūtwarīria na rūthiomi rwa Kīhibirania, andū aya marī rūthingo-inī makīguaga.”

27 No mūnene ūcio wa mbūtū cia ita agīcookia atīrī, “Kaī ndatūmirwo nī mwathi wakwa kūrī mwathi wanyu na kūrī inyuī ndīmwire maūndū maya, na ti kūrī andū aya maikarīte rūthingo igūrū, o aya makaarīa kīoro kīao na manyue mathugumo mao o ene o ta ūria inyuī mūgeeka?”

28 Ningī mūnene wa mbūtū cia ita akīrūgama, akīanīrīra na rūthiomi rwa Kīhibirania, akiuga atīrī: “Thikīrīriai ndūmīriri ya mūthamaki ūria mūnene, mūthamaki wa Ashuri! 29 Mūthamaki ekuuga ūū: Mūtigetīkīrie Hezekia amūheenie. Ndanīhota kūmūhonokia kuuma guoko-inī gwakwa. 30 Mūtigetīkīrie Hezekia amūrīngīrīrie kwīhoka Jehova hīndī irīa ekuuga atīrī, “Ti-itherū Jehova nīegūtūhonokia; itūūra rīrī rītīkaneanwo guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri.”

31 “Mūtīgathīkīrīrie Hezekia. Mūthamaki wa Ashuri ekuuga ūū: Rekei tūiguane, na mūūke kūrī nī. Mweka ūguo o ūmwe wanyu nīakarīaga kuuma kūrī mūtī wake wa mūthabībū na mūkūyū, na anyuuaage maai ma gīthima gīake, 32 nginya rīrīa ngooka ndīmūtware būrūri ūria ūhaana ta wanyu, būrūri ūrī ngano na ndibeī ya mūhīhano, būrūri ūrī irīa na mīgūnda ya mīthabībū, būrūri ūrī mītī ya mītamaiyū na ūūkī. Thuurai muoyo no ti gīkuū!

“Mūtīgathīkīrīrie Hezekia, nīgūkorwo nīaramūhīthia rīrīa ekuuga atīrī, ‘Jehova nīegūtūhonokia.’ 33 Nī kūrī ngai ya būrūri o na ūrīkū irī yahonokia būrūri wayo kuuma guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri? 34 Ngai cia Hamathu na Aripadi irī kū? Ngai cia Sefarivaimu, na Hena na Iva irī kū? Nīhonoketie Samaria kuuma guoko-inī gwakwa? 35 Nī

ngai irikū harī ngai ciothe cia mabūrūri macio yanahonokia būrūri wayo kuuma kūrī nī? Gwakihoteka atīa Jehova ahonokie Jerusalemu kuuma guoko-inī gwakwa?”

³⁶ No andū acio magikira ki, na matirī ūndū maamūcookeirie, tondū mūthamaki nīamathīte, akameera atirī, “Mūtīkamūcookerie ūndū.”

³⁷ Hīndī īyo Eliakimu mūrū wa Hilikia ūrīa mūrōri wa maūndū ma nyūmba ya ūthamaki, na Shebina ūrīa mwandiki-marūa, na Joa mūrū wa Asafu ūrīa mwandiki wa maūndū ma ihinda rīu, magithīi kūrī Hezekia, matembūrangite nguo ciao, na makīmwīra ūrīa mūnene ūcio wa mbūtū cia ita oigite.

19

Ūhonokio wa Jerusalemu Kwīranīrwo

¹ Rīrīa Mūthamaki Hezekia aiguire ūguo, agītembūranga nguo ciake na akīhumba nguo ya ikūnia, agithīi, agītoonya hekarū ya Jehova thīnī. ² Agītūma Eliakimu ūrīa warī mūrōri wa maūndū ma nyūmba ya ūthamaki, na Shebina ūrīa mwandiki-marūa, na athīnjīri-Ngai arīa atongoria, othe mehumbīte nguo cia makūnia, mathīi kūrī Isaia mūrū wa Amozu, ūrīa mūnabii. ³ Makīmwīra atirī, “Ūū nīguo Hezekia ekuuga: Mūthenya wa ūmūthī nī mūthenya wa mīnyamaro, na ikūumana, na gīconoko, o ta ihinda rīa ciana rīa gūciarwo rīakinya na hinya wa gūciara ūkaaga. ⁴ No gūkorwo Jehova Ngai waku nīekūigua ciugo ciothe cia mūnene wa mbūtū cia ita, ūrīa mwathi wake, mūthamaki wa Ashuri, atūmīte oke anyūrūrie Ngai ūrīa ūrī muoyo, na amūkūume nī ūndū wa ūhoro ūcio Jehova Ngai waku aigūite. Nī ūndū ūcio hoera matigari marīa matigaire muoyo.”

⁵ Rīrīa anene a Mūthamaki Hezekia maakinyire kūrī Isaia-rī, ⁶ Isaia akīmeera atirī, “Īrai mwathi wanyu atirī, ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga: Tiga gwītīgīra nī ūndū wa ūrīa ūiguīte ciugo icio atungati a mūthamaki wa Ashuri manumīte nacio. ⁷ Ta thikīrīria! Nī nīngwīkīra roho wa mūthemba mūna thīnī wake, nīguo rīrīa arīguu ūhoro mūna-rī, acooke būrūri wake, na arī kūu ndūme ooragwo na rīhiū rwa njora.’”

⁸ Rīrīa mūnene wa mbūtū cia ita aiguire atī mūthamaki wa Ashuri nīoimīte Lakishi, akīehera Jerusalemu, agithīi agīkora mūthamaki akīrūa mbaara na Libina.

⁹ Na rīrī, Senakeribu agīkinyīrwo nī ūhoro wa atī Tirihaka, ūrīa Mūkushi mūthamaki wa Mīsiri, nīoimagarīte, oke arūe nake. Nī ūndū ūcio agītūma andū rīngī kūrī Hezekia marī na ūhoro ūyū: ¹⁰ “Īrai Hezekia mūthamaki wa Juda atirī: Ndūgetīkīrie Ngai ūcio wīhokete akūheenie rīrīa ekuuga atirī, ‘Jerusalemu ndīngīneanwo kūrī mūthamaki wa Ashuri.’ ¹¹ Ti-itherū nīūiguīte ūrīa athamaki a Ashuri mekīte mabūrūri-inī mothe, ūrīa maamaniinire biū. Inyuī mūngīhonoka atīa? ¹² Na rīrī, ngai cia ndūrīrī iria cianiinirwo nī maithe maitū ma tene, ngai cia Gozani, na cia Harani, na cia Rezefu, na andū a Edenī arīa maarī Telasaru-rī, nīciamahonokirie? ¹³ Mūthamaki wa Hamathu na kana mūthamaki wa Aripadi, kana mūthamaki wa itūūra inene rīa Sefarivaimu kana wa Hena, o na kana wa Iva-rī, arī ha?”

Ihooya rīa Hezekia

¹⁴ Hezekia akīnyiita marūa kuuma kūrī andū arīa maatūmītwo, na akīmathoma. Agīcooka akīambata hekarū-inī ya Jehova, akīmatambūrūkia mbere ya Jehova. ¹⁵ Nake Hezekia akīhooya Jehova,

akiuga atĩrĩ: “Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, o wee ũikariire gĩtĩ kĩa ũnene gatagatĩ ka makerubi, Wee wiki nowe Ngai igũrũ rĩa mothamaki mothe ma thĩ. Wee nĩwe wombire igũrũ na thĩ. ¹⁶ Tega matũ maku Wee Jehova, ũigue; hingũra maitho maku Wee Jehova, wone; ũigue ciugo cia Senakeribu iria atũmĩte cia kũruma Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo.

¹⁷ “Ti-itherũ Jehova, athamaki a Ashuri nĩmanangĩte biũ ndũrĩrĩ na mabũrũri macio. ¹⁸ Na nĩmaikĩtie ngai ciao mwaki-inĩ na magacithũkangia, tondũ itiarĩ ngai, no ciarĩ mĩtĩ na mahiga, ciathondeketwo na moko ma andũ. ¹⁹ Na rĩrĩ, Wee Jehova Ngai witũ, tũhonokie kuuma guoko-inĩ gwake, nĩgeetha mothamaki mothe ma thĩ mamenye atĩ Wee Jehova, o Wee wiki, nĩwe Ngai.”

Isaia Kũratha Kũhootwo gwa Senakeribu

²⁰ Hĩndĩ iyo Isaia mũrũ wa Amozu agĩtũma ndũmĩrĩri kũrĩ Hezekia, akĩmwĩra atĩrĩ: “Ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: Nĩnjiguĩte mahooya maku makoniĩ Senakeribu mũthamaki wa Ashuri. ²¹ Ũyũ nĩguo ũhoru ũrĩa Jehova aarĩtie wa kũmũũkĩrĩra:

“Mũirĩtu Gathirange, Mwarĩ wa Zayuni,
nĩakũmenete na agakũnyarara.

Mwarĩ wa Jerusalemu

arainia mũtwe rĩrĩa wee ũroora.

²² Ũcio ũrumĩte na ũkamenereria nũũ?
Nĩngĩ-rĩ, nũũ ũgũthũkĩire na mũgambo,
na ũgakũũrĩra maitho na mwĩtĩio?

Wee ũgookĩrĩra ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli!

²³ ũtũmĩte andũ aku moke marume Jehova.
Na ũkoiga atĩrĩ,

“Nĩ ũndũ wa ngaari ciakwa nyingĩ cia ita-rĩ,
nĩnyambatĩte ngakinya tũcũmbĩrĩ twa irĩma,
o kũu igũrũ mũno Lebanoni.

Nĩndemete mũtarakwa yakuo irĩa mũraihu mũno,
o na mũthengera irĩa mũega mũno.

Nĩnginyĩte mũthia wakuo kũrĩa kũraya mũno,
kũrĩa kũrĩ na mũtitũ irĩa mũega mũno.

²⁴ Nĩnyenjete ithima mabũrũri ma kũngĩ,
na nganyua maaĩ kuo.

Nĩhũithĩtie tũrũũĩ twa Misiri
na makinya ma magũrũ makwa.”

²⁵ “Kaĩ ũtaiguĩte?

Kuuma tene nĩndamũrĩte ũndũ ũcio,
matukũ-inĩ macio ma tene nĩndabangĩte ũndũ ũcio,
na rĩu nĩndĩũhingĩtie,

atĩ wee nĩtũmĩte matũũra manene marĩa mairigĩre na thingo cia hinya
matuĩke hĩba cia mahiga.

²⁶ Andũ akuo maagithĩtio hinya,
magegearĩte na magaconorithio.

Mahaana nĩmera irĩ mũgũnda,
makooroora o ta thuuna nduru,
kana ta nyeki imerete nyũmba igũrũ,
irĩa yũmaga itanakũra.

²⁷ “No nĩnjũũĩ kũrĩa ũikaraga,

na ngamenya ūgĩũka na ūgĩthiĩ,
o na ūria ūndakaragĩra.

28 Tondũ nĩundakarĩire,
na rũng'athio rwaku nĩrũkinyĩire matũ makwa,
nĩngũgwĩkĩra gĩcũhĩ gĩakwa iniũrũ,
na matamu makwa ndĩmohe kanua-inĩ gaku,
na nĩngatũma ūcookere njĩra o iyo wokĩire.'

29 "Gĩkĩ nĩkĩo gĩgaakorwo kĩrĩ kĩmenyithia gĩaku, wee Hezekia:
"Mwaka-inĩ ūyũ ūkũria irio cia maitĩka,
naguo mwaka wa keerĩ ūrĩe kĩrĩa gĩgaathundũka kuuma harĩ mo.
No mwaka-inĩ wa gatatũ-rĩ, nĩũkahaanda na ūgethe,
ũhaande mĩgũnda ya mĩthabibũ, na ūrĩe maciaro mayo.

30 Na o rĩngĩ matigari ma nyũmba ya Juda
nĩmagaikũrũkia mĩri na thĩ, na maciare maciaro na igũrũ.

31 Nĩgũkorwo Jerusalemu nĩgũkoima matigari ma andũ,
nakuo Kirĩma-inĩ gĩa Zayuni kuume gĩkundi kĩa arĩa mahonokete.
Kĩyo kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩkĩo gĩkaahingia ūguo.

32 "Nĩ ūndũ ūcio Jehova ekuuga ūũ igũrũ rĩa mũthamaki wa Ashuri:
"Ndagatoonya itũũra rĩrĩ inene,
kana arathũkie mũguũ kuo.

Ndagooka mbere ya rĩo na ngo,
kana arĩrigiicĩrie na ihumbu cia tĩiri, arĩũkĩrĩe.

33 Njĩra irĩa ookĩire-rĩ, no yo agaacookera;
ndagatoonya itũũra rĩrĩ inene,
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

34 Nĩngagitĩra itũũra rĩrĩ inene na ndĩrĩhonokie,
nĩ ūndũ wakwa, na nĩ ūndũ wa Daudi ndungata yakwa."

35 Ūtukũ o ro ūcio mũraika wa Jehova agĩthiĩ akĩũraga andũ 185,000
kũu kambĩ ya Ashuri. Rĩrĩa andũ mookĩrĩre rũciĩnĩ tene, magĩkora kũu no
ciimba theri! 36 Nĩ ūndũ ūcio Senakeribu mũthamaki wa Ashuri agĩtharia
kambĩ agĩthiĩ. Agĩcooka Nineve agĩkara kuo.

37 Na rĩrĩ, mũthenya ūmwe, rĩrĩa aahooyaga arĩ hekarũ-inĩ ya ngai yake
Nisiroku, arĩũ ake eerĩ Adarameleki na Sharezeru makĩmũũraga na rũhiũ
rĩa njora, na makĩũrĩra bũrũri wa Ararati. Nake mũriũ Esari-Hadoni
agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

20

Ndwari ya Hezekia

1 Matukũ-inĩ macio Hezekia akĩrwara, na aarĩ hakuhiĩ gũkua. Mũnabii
Isaia mũrũ wa Amozu agĩthiĩ kũrĩ we, akĩmwĩra atĩrĩ, "Jehova ekuuga ūũ:
Thondeka maũndũ ma mũciĩ waku, tondũ nĩũgũkua, ndũkũhona."

2 Hezekia akĩhũgũra ūthiũ wake, akĩrora rũthingo-inĩ, na akĩhooya
Jehova, akiuga atĩrĩ, 3 "Wee Jehova, ririkana ūria ngoretwo ngĩthiĩ na
mĩthiire ya kwĩhokeka mbere yaku, na ngeheana na ngoro yakwa yothē,
na ngeeka ūria kwagĩrĩire maitho-inĩ maku." Nake Hezekia akĩrĩra mũno.

4 Isaia atanakinya nja ya gatagatĩ-rĩ, kiugo kĩa Jehova gĩkĩmũkinyĩra,
akĩrwo atĩrĩ: 5 "Cooka, ūkeere Hezekia mũtongoria wa andũ akwa atĩrĩ,
'Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ūũ: Nĩnjiguĩte ihooya rĩaku, na
ngoona maithori maku; nĩngũkũhonia. Mũthenya wa itatũ kuuma rĩu
nĩũkambata ūthiĩ hekarũ-inĩ ya Jehova. 6 Nĩngũkuongerera mĩaka ikũmi
na itano ya gũtũũra muoyo. Na nĩngũkũhonokia hamwe na itũũra rĩrĩ

inene kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri. Nĩngũgitĩra itũũra rĩrĩ inene nĩ ũndũ wakwa, na nĩ ũndũ wa Daudi ndungata yakwa.’”

7 Nĩngĩ Isaia akiuga atĩrĩ, “Thondekai gĩkũmba kĩa ngũyũ.” Nao magĩĩka o ũguo, na magĩkĩgĩrĩra ihũha-inĩ rĩu, nake Hezekia akĩhona.

8 Hezekia nĩoorĩtie Isaia atĩrĩ, “Kĩmenyithia gĩgaakorwo kĩrĩ kĩrĩkũ kĩa atĩ Jehova nĩekũũhonia, na atĩ nĩngambata thũ hekarũ-inĩ ya Jehova mũthenya wa gatatũ kuuma ũmũthĩ?”

9 Nake Isaia akĩmũcookeria atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩkĩo kĩmenyithia kĩrĩa Jehova egũkũhe, kĩa atĩ Jehova nĩegwĩka ũndũ ũcio akwĩrĩre: Ũkwenda kĩruru gĩthĩ mbera makinya ikũmi, kana gĩcooke thuutha makinya ikũmi?”

10 Nake Hezekia akiuga atĩrĩ, “Kĩruru gũthĩ na mbera makinya ikũmi nĩ ũndũ mũhũthũ, nĩ kaba kĩruru gĩcooke na thuutha makinya ikũmi.”

11 Nake mũnabii Isaia agĩkaĩra Jehova, nake Jehova agĩtũma kĩruru gĩcooke na thuutha makinya macio ikũmi marĩa gĩaikũrũkĩte ngathĩ-inĩ ya Ahazu.

Abarũthi kuuma Babuloni

12 Ihinda-inĩ rĩu-rĩ, Merodaki-Baladani mũrũ wa Baladani mũthamaki wa Babuloni nĩatũmĩre Hezekia marũa na kĩheo, tondũ nĩaiguĩte ũhoru wa ndwari ya Hezekia. 13 Hezekia akĩamũkĩra andũ arĩa maatũmĩtwo, na akĩmoonia indo ciothe iria aigĩte makũmbĩ make, akĩmoonia betha, na thahabu, na mahuti marĩa manungĩ wega, na maguta marĩa mega mũno, na indo ciake cia mbaara, na indo ciothe iria ciari igĩĩna-inĩ ciake. Gũtirĩ kindũ o na kĩmwe thĩnĩ na nyũmba ya ũthamaki kana kĩarĩ ũthamaki-inĩ wake wothe Hezekia ataamoonirie.

14 Hĩndĩ iyo mũnabii Isaia agĩthĩ kũrĩ Mũthamaki Hezekia akĩmũuria atĩrĩ, “Andũ acio moiga atĩa, na mekuumĩte kũ?”

Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, “Moimĩte bũrũri wa kũraya, megũkĩte kuuma bũrũri wa Babuloni.”

15 Nake mũnabii akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kũ monire nyũmba-inĩ yaku ya ũthamaki?”

Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, “Monire indo ciothe nyũmba-inĩ yakwa ya ũthamaki. Gũtirĩ kindũ o na kĩmwe kĩrĩ igĩĩna-inĩ ciakwa itanamonia.”

16 Nake Isaia akĩra Hezekia atĩrĩ, “Ta igua kiugo kĩa Jehova: 17 Titherũ ihinda nĩrĩgakinya, rĩrĩa indo ciothe iria irĩ thĩnĩ wa nyũmba yaku ya ũthamaki, na indo iria ciothe maithe maku matũire maigĩte nginya ũmũthĩ, igaakuo itwarwo Babuloni. Gũtirĩ o na kĩmwe gĩgaatigara, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 18 Na andũ amwe a rũciarũ rwaku, o arĩa moimĩte mũthiimo-inĩ na thakame-inĩ yaku, o arĩa wee ũgũciara, nĩmagathaamio, na nĩmakaahakũrwo nĩguo matungatage nyũmba-inĩ ya mũthamaki wa Babuloni.”

19 Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, “Kiugo kĩa Jehova kĩrĩa waria nĩ kĩega,” Tondũ eeciiririe atĩrĩ, “Gĩthĩ gũtigũkorwo na thayũ na ũgitĩri matukũ-inĩ mothe ma muoyo wakwa?”

20 Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makonĩ wathani wa Hezekia, na marĩa mothe eekire, na ũrĩa aathondekire Karia, o na mũtarũ wa kũrehe maai itũũra-inĩ, gĩthĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? 21 Nake Hezekia akĩhurũka hamwe na maithe make. Nake mũriũ Manase agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

¹ Na rīrī, Manase aarī wa mīaka ikūmi na īrī rīrīa aatuikire mūthamaki, nake agīathana arī Jerusalemu mīaka mīrongo ītano na ītano. Nyina eetagwo Hefziba. ² Agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova, akīrūmīrira mītugo īrī magigi ya ndūrīrī iria Jehova aingatūte ciehere mbere ya Isiraeli. ³ Nīaakire rīngī kūdū kūrīa gūtūgūrū, o kūrīa ithe Hezekia aanangīte; ningī agīaka igongona cia Baali na agīaka itugī cia Ashera, o ta ūrīa Ahabu mūthamaki wa Isiraeli eekīte. Nīainamīrīre mbūtū cia igūrū ciothe na agīcihooya. ⁴ Agīaka magongona thīnī wa hekarū ya Jehova, o īrīa Jehova oigite ūhoro wayo atīrī, “Thīnī wa Jerusalemu nīkuo ngaatūrīa rīitwa rīakwa.” ⁵ Thīnī wa nja cierī cia hekarū ya Jehova, agīaka igongona cia mbūtū ciothe cia igūrū. ⁶ Nake akīruta mūrīū wake arī igongona rīa njino, na nīaragūrāga na agatūrīa nyoni, na akarogana, na agathīaga kūrī andū arīa marī maroho ma kūrāgūra. Agīka maūndū maingī mooru maitho-inī ma Jehova, nginya akīmūrakaria.

⁷ Nīooire mūhianano mūcūhie ūrīa aathondekete wa gītugī kīa Ashera, akīūiga hekarū thīnī, o nyūmba īyo Jehova eerite Daudī na mūrīū Solomoni ūhoro wayo atīrī, “Nīngatūrīa rīitwa rīakwa nginya tene thīnī wa hekarū īno na thīnī wa Jerusalemu, kūrīa thuurite kuuma mīhīrīga-inī yothe ya Isiraeli. ⁸ Ndirī hīndī īngī ngaatūma magūrū ma andū a Isiraeli morūire, moime būrūrī ūrīa ndaheire maithe mao ma tene, mamenyagīrīre mekage maūndū marīa mothe ndīmathīte, na marūmie Watho ūrīa maaheirwo nī Musa ndungata yakwa.” ⁹ No andū acio matiigana kūigua. Manase akīmahītithia, nī ūndū wa ūguo magīka maūndū mooru gūkīra ndūrīrī iria Jehova aaniinīre mbere ya andū a Isiraeli.

¹⁰ Jehova oigire na tūnua twa ndungata ciake cia anabii atīrī: ¹¹ “Manase mūthamaki wa Juda nīekīte mehīa marī magigi. Ageeka maūndū mooru gūkīra Aamori arīa maarī mbere yake,* na agatongoria andū a Juda kwīhia nī ūndū wa kūhooya mīhianano yake. ¹² Nī ūndū ūcio Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga ūū: Nīngūrehere Jerusalemu na Juda mwanangīko ūrīa ūgaatūma andū arīa makaigua ūhoro ūcio mararakwo nī matū mao. ¹³ Nīngatambūrūkīria Jerusalemu rūrīgi rwa gūthima rūrīa rwhūthīrīrwo rwa gūūkīrīra Samaria na kabirū karīa kahūthīrīrwo gūūkīrīra nyūmba ya Ahabu. Nīngaherithia na niine andū a Jerusalemu o ta ūrīa mūdū ahuuraga thaani, akamīkurumania. ¹⁴ Nīngatiganīria matigari ma igai rīakwa, na ndīmaneane kūrī thū ciao. Magaatahwo na matunywo indo ciao nī thū ciao ciothe, ¹⁵ tondū nīmekīte maūndū mooru maitho-inī makwa, makaandakaria, kuuma mūthenya ūrīa maithe mao moimire Misiri nginyagia ūmūthī.”

¹⁶ Ningī Manase nīaitire thakame nyingī mūno ya andū matehītie, īkīyūra Jerusalemu kuuma gīturi kīmwe nginya kīria kīngī, tūtegūtara mehīa marīa aatūmite andū a Juda meehie, nī ūndū wa ūguo magīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova.

¹⁷ Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Manase, na marīa mothe eekire, hamwe na mehīa marīa eekire-rī, githī matiandīkītwo mabuku-inī ma mahinda ma athamaki a Juda? ¹⁸ Manase akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo mūgūnda-inī wake wa ūthamaki, nīguo mūgūnda wa Uza. Nake mūrīū Amoni agītūika mūthamaki ithenya rīake.

* **21:11** Andū arīa othe maatūrāga Kaanani meetagwo Aamori matanatoorio nī andū a Isiraeli.

Amoni Mũthamaki wa Juda

¹⁹ Amoni aarĩ wa mĩaka mĩrongo ƚĩrĩ na ƚĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka Jerusalemu mĩaka ƚĩrĩ. Nyina eetagwo Meshulemethu mwarĩ wa Haruzu; oimĩte Jotiba. ²⁰ Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũria ithe Manase eekĩte. ²¹ Nĩathiire na mĩthiire yothe ya ithe; akĩhooya mĩhianano ƚrĩa ithe aahooyaga, na akĩmĩnamĩrĩra. ²² Agĩtigana na Jehova, Ngai wa maithe make, na ndaigana kũrũmĩrĩra Jehova.

²³ Anene a Amoni makĩmũciĩrĩra ndundu, na makĩũragĩra mũthamaki kũu nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki. ²⁴ Nao andũ a bũrũri makĩũraga arĩa othe maathugundĩte gũũkĩrĩra Mũthamaki Amoni na magĩtua mũriũ Josia mũthamaki ithenya rĩake.

²⁵ Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Amoni, na ũria eekire-rĩ, githĩ matandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? ²⁶ Nake agĩthikwo mbĩrĩra-inĩ yake mũgũnda-inĩ wa Uza. Nake mũriũ Josia agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

22

Ibuku rĩa Watho Kuoneka

¹ Na rĩrĩ, Josia aarĩ wa mĩaka ƚnana rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ƚtatũ na ũmwe. Nyina eetagwo Jedida mwarĩ wa Adaia; oimĩte Bozikathu. ² Nake agĩka ũria kwaĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, na agĩthĩ na mĩthiire yothe ya ithe Daudi atekwĩhũgũra mwena wa ũrio kana wa ũmtho.

³ Mwaka-inĩ wa ikũmi na ƚnana wa wathani wake, Mũthamaki Josia agĩtũma Shafani mũrũ wa Azalia mũrũ wa Meshulamu, ũria warĩ mwandĩki-marũa, athĩ hekarũ-inĩ ya Jehova. Akĩmwĩra atĩrĩ: ⁴ “Ambata, ũthĩ kũrĩ Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene na ũmwĩre ahaarĩrie mbeeca iria irehetwo hekarũ-inĩ ya Jehova, iria arangĩri a mĩrango monganĩtie kuuma kũrĩ andũ. ⁵ Nao maciĩhokere andũ arĩa mathuurĩtwo a kũrũgamĩrĩra wĩra wa hekarũ. Andũ acio ũtigĩrĩre nĩ marĩa aruti a wĩra arĩa macookagĩrĩra hekarũ ya Jehova, ⁶ nao nĩ atharamara, na andũ a gwaka, na aaki a mahiga. Na ningĩ ũtigĩrĩre nĩmagũra mbaũ na mahiga maicũhie na gũcookereria hekarũ. ⁷ No rĩrĩ, to nginya maheane mathabu ma mbeeca iria meehokeirwo, tondũ mararuta wĩra ũcio na kwĩhokeka.”

⁸ Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene akĩra Shafani ũcio mwandĩki marũa atĩrĩ, “Nĩnyonete Ibuku rĩa Watho thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova.” Akĩrĩnengera Shafani nake akĩrĩthoma. ⁹ Nake Shafani ũcio mwandĩki-marũa agĩthĩ kũrĩ mũthamaki na akĩmũhe ũhoro ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ: “Anene aku nĩmarĩhĩte mbeeca iria ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na nĩmaciĩhokeire kũrĩ aruti a wĩra na arũgamĩrĩri a hekarũ.”

¹⁰ Ningĩ Shafani ũcio mwandĩki-marũa akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Hilikia ũria mũthĩnjĩri-Ngai, nĩanengera ibuku.” Nake Shafani akĩrĩthomera mũthamaki.

¹¹ Rĩrĩa mũthamaki aagũire ciugo cia Ibuku rĩu rĩa Watho-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake. ¹² Akĩruta mawatho maya kũrĩ Hilikia ũria mũthĩnjĩri-Ngai, na kũrĩ Ahikamu mũrũ wa Shafani, na Akiboru mũrũ wa Mikaia, na kũrĩ Shafani ũcio mwandĩki-marũa, na kũrĩ Asaia ũria mũrori wa maũndũ ma mũthamaki, akĩmeera atĩrĩ: ¹³ “Thĩĩ mũkandũrĩre ũhoro kũrĩ Jehova, na mũtuĩrĩrie andũ, o na Juda yothe, ũria kwandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩ rĩonekete. Marakara ma Jehova nĩ maingĩ, marĩa

maraakana nĩ ùndũ witũ, tondũ maithe maitũ matiaathĩkĩire ùhoro wa ibuku rĩĩrĩ; na matiekire kũringana na ùhoro ùrĩa wothe wandikĩtwo thĩĩnĩ warĩo ùrĩa ùtũkonĩ.”

¹⁴ Hilikia ùrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Ahikamu, na Akiboru, na Shafani, na Asaia magĩthĩi kwaria na Hulida ùrĩa mũnabii mũndũ-wa-nja ùrĩa warĩ mũtumia wa Shalumu mũrũ wa Tikiva, mũrũ wa Harihasi ùrĩa warĩ mũmenyereri wa nguo cia mũthamaki, Hulida aatũuraga Jerusalemu, rũgongo rwa keerĩ.

¹⁵ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ùũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: Īrai mũndũ ùrĩa ùmũtũmĩte kũrĩ nĩ atĩrĩ, ¹⁶ ‘Ùũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩngũrehithia mwanangĩko kũndũ gũkũ na kũrĩ andũ akuo kũringana na maũndũ marĩa mothe mandikĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩa mũthamaki wa Juda athomete. ¹⁷ Tondũ nĩmandirikĩte, na magacinĩra ngai ingĩ ùbumba, na makaandakarĩa nĩ ùndũ wa mĩhianano yothe ĩrĩa mathondekete na moko mao, marakara makwa nĩmakaniire kũndũ gũkũ, na matingĩhoreka.’ ¹⁸ Īrai mũthamaki wa Juda, ùrĩa ùmũtũmĩte mũũke mũtuĩrie ùhoro kũrĩ Jehova atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ ùhoro wĩgĩĩ ciugo irĩa ùiguĩte: ¹⁹ Tondũ ngoro yaku nĩyaherire na ùkĩnyĩhĩria Jehova rĩrĩa waiguire ùhoro ùrĩa njarĩtie wa gũũkĩrĩra kũndũ gũkũ o na andũ akuo, atĩ nĩmakanyĩtwo nĩ kĩrumĩ na mwanangĩko, na tondũ nĩwatembũrangire nguo ciaku na ùkĩrĩra ùrĩ mbere yakwa-rĩ, nĩngũguĩte, ùguo nĩguo Jehova ekuuga. ²⁰ Nĩ ùndũ ùcio nĩngaũcookanĩrĩria hamwe na maithe maku, na nĩgathikwo na thayũ. Maitho maku matikoona mwanangĩko ùrĩa ngaarehe kũndũ gũkũ.’”

Nĩ ùndũ ùcio magĩcookerĩa mũthamaki ùhoro ùcio.

23

Josia Kwerũhia Kĩrĩkanĩro

¹ Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩtũmanĩra athuuri othe a Juda na a Jerusalemu moongane hamwe. ² Nake akĩambata agĩthĩi hekarũ-inĩ ya Jehova arĩ hamwe na andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na athĩnjĩri-Ngai, na anabii, andũ othe kuuma ùrĩa mũnini mũno nginya ùrĩa mũnene mũno. Mũthamaki agĩthoma ciugo ciothe cia Ibuku rĩa Kĩrĩkanĩro, rĩrĩa rĩonekete thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova makĩiguaga. ³ Nake mũthamaki akĩrũgama hau gĩtugi-inĩ, akĩerũhia kĩrĩkanĩro arĩ mbere ya Jehova, atĩ nĩarĩrũmagĩrĩra Jehova, na arũmie maathanĩ make, na mawatho make, o na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo na ngoro yake yothe, na muoyo wake wothe, nĩguo ahingie ciugo cia kĩrĩkanĩro irĩa ciaandikĩtwo ibuku-inĩ rĩu. Hĩndĩ ĩyo andũ othe makĩĩranĩra atĩ nĩmarĩhingagia kĩrĩkanĩro kũu.

⁴ Nake mũthamaki agĩatha Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai ùrĩa mũnene, na athĩnjĩri-Ngai arĩa maarĩ anini ake, na aikaria a mĩrango, mathengie kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova indo ciothe irĩa ciathondekeĩrwo Baali na Ashera, na mbũtũ yothe ya igũrũ, agĩcicinĩra nja ya Jerusalemu mĩgũnda-inĩ ya Gĩtuamba gĩa Kidironi, na agĩtwara mũhu wacio Betheli. ⁵ Nake akĩeheria athĩnjĩri-ngai cia mĩhianano arĩa maamũrĩtwo nĩ athamaki a Juda macinagĩre ùbumba kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru thĩĩnĩ wa matũũra ma Juda na matũũra marĩa maarigiĩcĩrie Jerusalemu, arĩa maacinagĩra Baali ùbumba, na riũa, na mweri, na njata irĩa nene, o na mbũtũ ciothe cia igũrũ. ⁶ Nake akĩruta gĩtugi kĩa Ashera kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova, agĩgĩtwara Gĩtuamba-inĩ gĩa Kidironi nja ya Jerusalemu, na agĩgĩcinĩra kuo. Agĩgĩthĩa, gĩgĩtuĩka ta rũkũngũ, akĩhurunjira rũkũngũ rũu rwakĩo

mbĩrĩra-inĩ cia andũ arĩa mataarĩ na igweta.* ⁷ Ningĩ agĩcooka akĩmomora nyũmba cia ihooero cia maraya ma arũme, iria ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na nokuo atumia maatumagĩra macuka ma Ashera.

⁸ Josia akĩrehe athĩnjĩri-Ngai othe kuuma matũũra-inĩ mothe ma Juda, na agĩtharia kũndũ kũria gũtũũgĩru, kuuma Geba nginya Birishiba kũria athĩnjĩri-ngai maacinagĩra ũbumba, akĩmomora igongona iria ciarĩ ihĩngo-inĩ, o na itoonyero-inĩ rĩa Kĩhingo kĩa Joshua, mũnene wa itũũra rĩria inene, kĩria kĩarĩ mwena wa ũmotho wa kĩhingo gĩa itũũra rĩru inene. ⁹ O na gwatũũka athĩnjĩri-ngai a kũndũ kũria gũtũũgĩru matiatungataga kĩgongona-inĩ kĩa Jehova kũu Jerusalemu-rĩ, nĩmarĩaga migate itarĩ mĩmbie hamwe na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ.

¹⁰ Nĩathũkirie Tofeti ĩria yarĩ Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, nĩ ũndũ ũcio gũtirĩ mũndũ ũngĩarutire mũriũ kana mwarĩ arĩ igongona rĩa njino kũrĩ Moleku. ¹¹ Akĩheheria mbarathi iria athamaki a Juda maamũrĩre rĩũa kuuma itoonyero-inĩ rĩa hekarũ ya Jehova. Nacio ciarĩ nja hakuhi na kanyũmba ka mũnene wetagwo Nathani-Meleku. Josia agĩcooka agĩcina ngaari cia ita iria ciamũrĩrwo rĩũa.

¹² Ningĩ akĩmomora igongona iria ciakĩtwo nĩ athamaki a Juda nyũmba igũrũ hakuhi na kanyũmba ka igũrũ ka Ahazu, na igongona iria ciakĩtwo nĩ Manase kũu nja ciarĩ hekarũ ya Jehova. Agĩcieheria kuuma hau, agĩciehehenja tũcunji, na agĩte rũkũngũ rũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Kidironi.

¹³ Mũthamaki agĩcooka agĩthũkia kũndũ kũria gũtũũgĩru kũria kwarĩ mwena wa irathiro wa Jerusalemu, mwena wa gũthini wa Kĩrĩma gĩa Kũniinanĩrwo, kũria Solomoni mũthamaki wa Isiraeli aakĩre Ashitorethu ngai ya mũndũ-wa-nja ĩrĩ thaahu ya Asidoni, na kũria aakĩre Kemoshu ngai ĩrĩ thaahu ya Moabi, o na kwa Moleku ngai ĩrĩ magigi ya andũ a Amoni. ¹⁴ Josia akĩhehenja mahiga marĩa maamũre, na akĩmomora mĩhianano ya itugĩ cia Ashera, na agĩkũhumbĩra na mahĩndĩ ma andũ.

¹⁵ O nakĩo kĩgongona kĩria kĩarĩ Betheli, handũ harĩa hatũũgĩru haathondeketo nĩ Jeroboamu mũrũ wa Nebati, ũria watũmire Isiraeli meehie, kĩgongona kũu na handũ hau hatũũgĩru, agĩcimomora. Agĩcina handũ hau hatũũgĩru, akĩhathĩa nginya hagĩtuũka mũtu, na agĩcina gĩtuugĩ kĩa Ashera o nakĩo. ¹⁶ Ningĩ Josia akĩroranga kũu, na rĩria onire mbĩrĩra iria ciarĩ mwena-inĩ wa kĩrĩma, agĩthikũrithia mahĩndĩ kuuma mbĩrĩra-inĩ, akĩmacinĩra kĩgongona-inĩ nĩguo agĩthaahie, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩa kĩa kĩa nĩ mũndũ wa Ngai ũria warathĩte maũndũ macio matanekĩka.

¹⁷ Mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Mbĩrĩra ĩrĩa ndĩrona nĩ ya ũ?”

Nao andũ a itũũra rĩru inene makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ mbĩrĩra ya mũndũ wa Ngai ũria woimĩte Juda, na akĩaria maũndũ ma gũkĩrĩra kĩgongona kĩa Betheli, o maũndũ marĩa warĩkia gwĩka ihiga rĩru.”

¹⁸ Nake akiuga atĩrĩ, “Tiganai nayo. Mũtigitĩkirie mũndũ o naũ aringithie mahĩndĩ make.” Nĩ ũndũ ũcio matiahutirie mahĩndĩ make o na na mũnabii ũria woimĩte Samaria.

¹⁹ O ta ũria Josia eekĩte Betheli, Josia nĩheherie na agĩthaahia mahoero ma kũndũ kũria gũtũũgĩru marĩa maakĩtwo nĩ athamaki a Isiraeli matũũra-inĩ ma Samaria marĩa marakarĩtie Jehova. ²⁰ Josia akĩũragĩra athĩnjĩri-ngai othe a kũndũ kũu gũtũũgĩru igũrũ rĩa igongona icio, na agĩcinĩra mahĩndĩ ma andũ igũrũ rĩacio. Agĩcooka agĩthĩ Jerusalemu.

* **23:6** Gitugĩ kĩa Ashera gĩathũkangirio nĩ Mũthamaki Hezekia, nake mũrũwe Manase agĩgĩcookia.

²¹ Mūthamaki akīruta watho ūyū kūrī andū othe, akīmeera atūrī, “Kūngūirai Bathaka ya Jehova Ngai wanyu, o ta ūrīa kwandīkītwo Ibuku-inī rīrī rīa Kīrīkanīro.” ²² Na gūtiarī na Bathaka īngī yakūngūirwo ta īyo kuuma hīndī ya atīirīrī būrūrī arīa matongoragia Isiraeli kana matukū-inī mothe ma athamaki a Isiraeli na athamaki a Juda. ²³ Mwakainī wa ikūmi na īnana wa Mūthamaki Josia, Bathaka īyo ya Jehova nīyakūngūirwo kūu Jerusalemu.

²⁴ Nīngī Josia nīheririe aragūrī, na andū arīa maarī na maroho ma kūrāgūra, na ngai cia kūhooya nacio mīciī-inī, na ngai cia mīhianano, na indo iria īngī ciothe irī magigi cionekire kūu Juda na Jerusalemu. Eekire ūguo ahingie watho ūrīa waandīkītwo ibuku-inī rīrīa Hilikia ūrīa mūthīnjīri-Ngai onire hekarū-inī ya Jehova. ²⁵ Mbere na thuutha wa Josia gūtiarī mūthamaki ūngī take, wacookereire Jehova ta ūrīa eekire: na ngoro yake yothe na muoyo wake wothe, na hinya wake wothe, kūrīngana na watho wothe wa Musa.

²⁶ No rīrī, Jehova ndaigana kūgarūrūka atige marakara make mahiū, marīa maakanaga ma gūkīrīra Juda, nī ūndū wa maūndū marīa mothe Manase eekite ma kūmūrakaria. ²⁷ Nī ūndū ūcio Jehova akiuga atūrī, “Nīngweheria Juda o nayo mbere yakwa, o ta ūrīa ndeheririe Isiraeli, na nīngarega Jerusalemu, itūūra inene rīrīa ndeethurīre, na ndege hekarū īno, irīa ndoigire ūhorō wayo atūrī, ‘Kūu nīkuo Rūtwa rīakwa rīgaatūūra.’”

²⁸ Ha ūhorō wa maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Josia, na marīa eekire, githī matiandīkītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda?

²⁹ Hīndī irīa Josia aarī mūthamaki-rī, nīguo Firaūni-Neko mūthamaki wa Misiri aambatire Rūū-inī rwa Farati agateithie mūthamaki wa Ashuri. Nake Mūthamaki Josia agithī kūmūtūnga mbaara-inī, no rīrī, Neko akīrūa nake, akīmūragira kūu Megido. ³⁰ Nacio ndungata cia Josia igīkuua mwīrī wake na ngaari ya ita kuuma Megido, ikīūrehe Jerusalemu, na ikīmūthika mbīrīra-inī yake. Nao andū a būrūrī makīoya Jehohazu mūrū wa Josia, makīmūtīrīria maguta, makīmūtua mūthamaki ithenya rīa ithe.

Jehohazu Mūthamaki wa Juda

³¹ Jehohazu aarī wa mīaka mīrongo īrī na itatū rīrīa aatuikire mūthamaki, na agīthamaka Jerusalemu mīeri itatū. Nyina eetagwo Hamutali mwarī wa Jeremia, na oimīte Libina. ³² Nake agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova, o ta ūrīa maithe make meekite. ³³ Firaūni Neko nīamuohire na mīnyororo kūu Ribila, būrūrī wa Hamathu, nīguo ndakae gwashana Jerusalemu, na akīhatīrīria andū a Juda marute igooti rīa taranda igana rīmwe[‡] cia betha, na taranda īmwe[‡] ya thahabu.

³⁴ Firaūni Neko agītua Eliakimu mūrū wa Josia mūthamaki ithenya rīa ithe Josia, na akīgarūra rītwa rīa Eliakimu akīmūtua Jehoiakimu, no agīkuua Jehohazu akīmūtwarā Misiri, na kūu nīkuo aakuīrīre.

³⁵ Jehoiakimu akīrīha Firaūni Neko betha na thahabu iria eefītie. Nīgeetha ahote gwīka ūguo, agūtīa andū a būrūrī igooti na hinya, agīkūngania betha na thahabu kuuma kūrī andū a būrūrī kūrīngana na ūhoti wao.

Jehoiakimu mūthamaki wa Juda

† 23:33 nī ta tani ithatū na nuthu (3:5) ‡ 23:33 nī ta kilo 34

³⁶ Jehoiakimu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na یتانو rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ũmwe. Nyina etagwo Zebida mwarĩ wa Pedaia; nake oimĩte Ruma. ³⁷ Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova o ta ũrĩa maithe make meekĩte.

24

¹ Hĩndĩ ya ũthamaki wa Jehoiakimu-rĩ, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni agĩtharĩkĩra bũrũri, na Jehoiakimu agĩtuĩka ndungata yake mĩaka یتatũ. No Jehoiakimu akĩgarũrũka, akĩremera Nebukadinezaru. ² Jehova agĩtũma mbũtũ cia gũtahana cia kuuma Babuloni, na Suriata, na Moabi, na Amoni ikahũũrane nake. Agĩcitũma ikaanange Juda, kũringana na ũrĩa kiugo kĩa Jehova gĩatariĩ, kĩrĩa kĩarĩtio nĩ ndungata ciake cia anabii. ³ Ti-itherũ maũndũ macio meekĩkire Juda kũringana na watho wa Jehova, nĩguo ameherie moime mbere yake tondũ wa mehia ma Manase na ũrĩa wothe eekĩte, ⁴ o hamwe na gũita thakame ya andũ matehĩtie. Nĩgũkorwo nĩaiyũrĩtie Jerusalemu na thakame ya andũ matehĩtie, nake Jehova ndaigana kũmarekera.

⁵ Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makonĩ wathani wa Jehoiakimu, na marĩa mothe eekire, githĩ matĩandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? ⁶ Jehoiakimu akĩhurũka na maithe make. Nake mũriũ Jehoiakini agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

⁷ Mũthamaki wa Misiri ndaigana kuuma bũrũri wake rĩngĩ, tondũ mũthamaki wa Babuloni nĩatunyanĩte bũrũri wothe ũrĩa warĩ wa mũthamaki wa Misiri kuuma Karũũ ka Misiri nginya Rũũ rwa Farati.

Jehoiakini Mũthamaki wa Juda

⁸ Jehoiakini aarĩ wa mĩaka ikũmi na ینانا rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka Jerusalemu mĩeri یتatũ. Nyina eetagwo Nehushita mwarĩ wa Elinathani, kuuma Jerusalemu. ⁹ Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe eekĩte.

¹⁰ Hĩndĩ یتo anene a Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni magĩũka nginya Jerusalemu, makĩrigiĩcĩria یتũũra rĩu, ¹¹ nake Nebukadinezaru we mwene agĩũka nginya یتũũra-inĩ rĩu inene, hĩndĩ یتo anene ake maarĩrigiĩcĩrie. ¹² Nake Jehoiakini mũthamaki wa Juda, na nyina, na ndungata ciake, na andũ arĩa maarĩ igweta, na anene ake othe makĩĩneana kũrĩ Nebukadinezaru.

Mwaka-inĩ wa ینانا wa wathani wa Babuloni nĩguo aanyĩtire Jehoiakini. ¹³ Nebukadinezaru nĩarutire mĩthiĩthũ yothe kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova na nyũmba-inĩ ya ũthamaki, agĩkuua indo ciothe cia thahabu iria Solomoni mũthamaki wa Isiraeli aathondekeire hekarũ ya Jehova, o ta ũrĩa Jehova oigĩte. ¹⁴ Agĩkuua andũ othe a Jerusalemu akĩmatwara یتhaamĩrio: anene othe, na arũi a mbaara, na mabundi mothe, o na aturi; othe maarĩ andũ 10,000. No andũ arĩa maarĩ athĩni mũno a bũrũri ũcio no-o maatigirwo.

¹⁵ Nebukadinezaru agĩtwara Jehoiakini arĩ mũgwate nginya Babuloni. Nĩngĩ agĩcooka agĩkuua nyina wa mũthamaki kuuma Jerusalemu nginya Babuloni, na atumia ake, na anene ake, o na atongoria ake a bũrũri. ¹⁶ Nĩngĩ mũthamaki wa Babuloni agĩthaamĩria mbũtũ yothe ya ita nginya Babuloni; ita rĩothe rĩa andũ 7,000 arĩa arũi, na me hinya na mangĩhota kũrĩa, na mabundi na aturi 1,000. ¹⁷ Agĩcooka agĩtua Matania, mama-we wa Jehoiakini, mũthamaki ithenya rĩake, na akĩgarũra rĩitwa rĩake, akĩmũtua Zedekia.

Zedekia Mūthamaki wa Juda

¹⁸ Zedekia aarī wa mīaka mīrongo ūrī na ūmwe rīrīa aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na ūmwe. Nyina eetagwo Hamutali mwarī wa Jeremia, na oimīte Libina. ¹⁹ Nake agīka maūndū mooru maito-inī ma Jehova, o ta ūrīa Jehoiakimu eekīte. ²⁰ Maūndū macio mothe meekirwo Jerusalemu na Juda nī tondu wa marakara ma Jehova, na mūthia-inī akīmaingata mehere mbere yake.

Kūgūa kwa Jerusalemu

Nake Zedekia akīremera mūthamaki wa Babuloni.

25

¹ Nī ūndū ūcio, mwaka-inī wa kenda wa ūthamaki wa Zedekia, mūthenya wa ikūmi, wa mweri wa ikūmi, Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni agīthī kūhūūrana na Jerusalemu arī na ita rīake rīothe. Nake akīamba hema nja ya itūūra rīu inene, na agīaka indo cia kūmūteithia gūtharīkīra itūūra mīena yothe yarīo. ² Narīo itūūra rīkīrigiicīrio nginya mwaka wa ikūmi na ūmwe wa Mūthamaki Zedekia. ³ Na rīrī, mūthenya wa kenda wa mweri wa kana, ng'aragu ikīneneha itūūra-inī, o nginya gūkīaga irio cia kūrīo nī andū. ⁴ Hīndī iyo rūthingo rwa itūūra rīu inene rūkīmomorwo, nayo mbūtū yothe ya ita ikīūra ūtukū ūgereire kīhingo-inī kīrīa kīarī gatagatī ga thingo cīerī hakuhī na mūgūnda wa mūthamaki, o na gūtuīka andū a Babuloni nīmarigiicīrie itūūra rīu inene. Nayo ikīūra īrorete Araba, ⁵ no mbūtū ya ita ya Babuloni ūgīteng'eria mūthamaki, ikīmūkinyīra werū-inī ūrīa mwaraganu wa Jeriko. Thigari ciake ciothe nīciamūranītio nake na ikahurunjūka. ⁶ Nayo mbūtū ya ita ikīnyīta mūthamaki ūcio, na agītwarwo kūrī mūthamaki wa Babuloni kūu Ribila kūrīa aatuūrīrwo ciira. ⁷ Makīūruga arīū a Zedekia o hau mbere yake, magīcooka makīmūkūūra maito, makīmuoha na bīngū cia gīcango, na makīmūtwaru Babuloni.

⁸ Mūthenya wa mūgwanja wa mweri wa ītano mwaka-inī wa ikūmi na kenda wa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, Nebuzaradani mūnene wa arangīri a mūthamaki, ndungata nene ya mūthamaki wa Babuloni, agīūka Jerusalemu. ⁹ Agīcina hekarū ya Jehova, na nyūmba ya ūthamaki, o na nyūmba ciothe cia Jerusalemu. Agīcina nyūmba yothe yarī ya bata. ¹⁰ Nayo mbūtū yothe ya ita ya Babuloni, ītongoretio nī mūnene wa arangīri a mūthamaki ikīmomora thingo iria ciathiūrūrūkīrie Jerusalemu. ¹¹ Nebuzaradani mūnene wa arangīri nīathaamirie andū arīa othe maatigaire kūu itūūra-inī inene, hamwe na kīrīndī kīu kīngī, na arīa othe maathiite kūrī mūthamaki wa Babuloni. ¹² No mūnene ūcio wa ita agītigia andū amwe a arīa athīini mūno a būrūri ūcio, nīguo marutage wīra mīgūnda-inī ya mīthabībū na mīgūnda-inī irīa īngī.

¹³ Andū a Babuloni nīmoinangire itugī cia gīcango, na metha cia kūigīrīra indo, na Karia ga gīcango, iria ciarī hekarū-inī ya Jehova, na magīkuua icango icio magīcitwara Babuloni. ¹⁴ Ningī magīkuua nyūngū, na icakūrī, na magathī ma gūtīnia ndaambī, na mbakūrī, na indo ciothe cia icango iria ciahūthagīrwo wīra-inī wa hekarū, magīthī nacio. ¹⁵ Mūnene ūcio wa thigari cia mūthamaki nīakuuire ngīo cia mwaki na mbakūrī cia kūminjaminjīria, iria ciothe ciathondeketwo na thahabu therie kana betha.

¹⁶ Nakīo gīcango kuuma itugī iria igīrī, na gīa Karia, na kīa makaari marīa Solomoni aakīte marī ma hekarū ya Jehova, gītīngīathīmīkire nī

kūingīha. ¹⁷ Gītuḡi o kīmwe kīarī kīa ūraihi wa buti mīrongo ūrī na mūgwanja.* Nakīo kīongo ḡākīo kīrīa kīarī igūrū rīa ḡītuḡi kīmwe ḡiacio kīarī kīa buti inya na nuthu† kūrāiha na igūrū, na kīagemetio na ḡiḡathiūrūrūkīrio na mūkwa na makomamanga ma ḡcango. Gītuḡi kīu kīngī na mūkwa wakīo nīkīahaanaine na kīu kīngī.

¹⁸ Mūnene ūcio wa arangīri nānyīitire Seraia mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, na Zefania ūrīa mūthīnjīri-Ngai wa keerī, na arangīri arīa atātū maarangagīra mīrango. ¹⁹ Harī arīa angī maatigaire kūu itūūra-inī inene, akīnyīita mūnene ūrīa warūgamīrīire andū a mbaara, na andū atano arīa mataaraga mūthamaki. Ningī agīkuua mwandīki-marūa ūrīa mūnene na nowe warī mūrōri mūnene wa wandīkithia wa andū a būrūri ūcio, na andū ake mīrongo ītandatū arīa maakorirwo itūūra-inī rīu inene. ²⁰ Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri akīmakuua othe, akīmatwara kūrī mūthamaki wa Babuloni kūu Ribila. ²¹ Nake mūthamaki wa Babuloni akīmooragithīria kūu Ribila, būrūri wa Hamathu.

Nī ūndū ūcio andū a Juda magītwarwo ithaamīrio, kūrāya na būrūri wao.

²² Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni agīthuura Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani akīmūtua mūrōri wa andū arīa maatigirwo Juda. ²³ Rīrīa anene a mbūtū cia ita othe na andū ao maaigūire atī mūthamaki wa Babuloni nīathuurīte Gedalia atuīke barūthi, magīthīi kūrī Gedalia kūu Mizīpa, nao nīo, Ishumaeli mūrū wa Nethania, na Johanani mūrū wa Karea, na Seraia mūrū wa Tanihumethu ūrīa Mūnetofathi, na Jaazania mūrū wa Mūmaakathi, na andū ao. ²⁴ Gedalia akīhīta mwīhītwā wa kūmoomīrīria hamwe na andū ao, akīmeera atīrī, “Tīgai ḡwītīgīra anene a Babuloni. Ikarai būrūri-inī na mūtungatagīre mūthamaki wa Babuloni, na nīmūḡūikara wega.”

²⁵ No rīrī, mweri-inī wa mūgwanja, Ishumaeli mūrū wa Nethania, mūrū wa Elishama ūrīa warī wa thakame ya ūthamaki, agīūka na andū ikūmi, akīūrāga Gedalia o hamwe na andū a Juda, na andū a Babuloni arīa maarī nake kūu Mizīpa. ²⁶ Nī ūndū wa ūguo andū othe kuuma ūrīa mūnini mūno ngīnya ūrīa mūnene mūno, hamwe na atongoria a mbūtū cia ita, makūrīra Mīsiri nī ūndū wa ḡwītīgīra andū a Babuloni.

Kuohorwo kwa Jehoiakini

²⁷ Mwaka-inī wa mīrongo ītatū na mūgwanja kuuma rīrīa Jehoiakini mūthamaki wa Juda aatwarirwo būrūri ūngī, mwaka-inī o ūrīa Evili-Merodaki aatuīkire mūthamaki wa Babuloni, nī ohorithirie Jehoiakini kuuma njeera, mūthenya wa mīrongo ūrī na mūgwanja mweri-inī wa ikūmi na ūrī. ²⁸ Akīmwarīria na ūhooreri na akīmūhe ḡtī ḡā kūmūtīithia ḡūkīra athamaki acio angī maarī nao kūu Babuloni. ²⁹ Nī ūndū ūcio Jehoiakini akīruta nguo ciake cia njeera, na agītūūra arīagīra metha-inī ya mūthamaki matukū mothe marīa aatūūrire muoyo. ³⁰ Mūthamaki ūcio nīaheaga Jehoiakini indo cia kūmūteithia cia o mūthenya, matukū mothe marīa aatūūrire muoyo.

* 25:17 nī ta mita inyanya na robo (18:25) † 25:17 nī ta mita īmwe na nuthu (1:5)

IBUKU RĪA MBERE RĪA MAÜNDŪ MA MATUKŪ MA TENE

Maandīko ma Maündū ma Tene kuuma Adamu nginya Iburahīmu

Nginya Ariū a Nuhu

¹ Njijaro cia Adamu ciarī Sethi, na Enoshu, ² na Kenani, na Mahalaleli, na Jaredi, ³ na Enoku, na Methusela, na Lameku, na Nuhu.

⁴ Ariū a Nuhu maarī:
Shemu, na Hamu, na Jafethu.

Ariū a Jafethu

⁵ Ariū a Jafethu maarī:
Gomeri, na Magogu, na Madai, na Javani, na Tubali, na Mesheki, na Tirasi.

⁶ Ariū a Gomeri maarī:
Ashikenazu, na Difatha, na Togarima.

⁷ Ariū a Javani maarī:
Elisha, na Tarishishi, na Kitimu, na Rodanimu.

Ariū a Hamu

⁸ Ariū a Hamu maarī:
Kushi, na Miziraimu, na Putu, na Kaanani.

⁹ Ariū a Kushi maarī:
Seba, na Havila, na Sabita, na Raama, na Sabiteka.

Ariū a Raama maarī:
Sheba, na Dedani.

¹⁰ Kushi nīwe warī ithe wa
Nimurodi ūrīa wakūrire agītuīka njamba ya ita īrī hinya thīinī wa thī.

¹¹ Miziraimu nīwe warī ithe wa
andū a Ludimu, na Anamini, na Lehabimu, na Nafituhimu, ¹² na Pathirusimu, na Kasuluhimu (nīwe warī kīhumo kīa Afilistī), o na Kafitorimu.

¹³ Kaanani nīwe warī ithe wa

¹⁴ Sidoni, mūrīū wake wa irigithathi, na Ahiti, na Ajobusi, na Aamori, na Agirigashi, ¹⁵ na Ahivi, na Aariki, na Asini, ¹⁶ na Aarivadi, na Azemari, na Ahamathi.

Ariū a Shemu

¹⁷ Ariū a Shemu maarī:
Elamu, na Ashuri, na Arafakasadi, na Ludu, na Aramu.

Ariū a Aramu maarī:
Uzu, na Hulu, na Getheru, na Mesheki.

¹⁸ Arafakasadi nīwe warī ithe wa Shela, nake Shela aarī ithe wa Eberi.

¹⁹ Eberi aarī na ariū eerī:
Ūmwe eetagwo Pelegu, tondū hīndī yake nīrīo thī yagayūkanirio; na mūrū wa nyina eetagwo Jokitani.

²⁰ Jokitani nīwe warī ithe wa

Alimodadi, na Shelefu, na Hazarimavethu, na Jera, ²¹ na Hadoramu, na Uzali, na Dikila, ²² na Ebali, na Abimaeli, na Sheba, ²³ na Ofiri, na Havila, na Jobabu. Acio othe maarĩ ariũ a Jokitani.

- ²⁴ Shemu, na Arafakasadi, na Shela,
²⁵ na Eberi, na Pelegu, na Reu,
²⁶ na Serugu, na Nahoru, na Tera,
²⁷ na Aburamu (na nĩwe Iburahĩmu).

Nyũmba ya Iburahĩmu

- ²⁸ Ariũ a Iburahĩmu maarĩ:
 Isaaka na Ishumaeli.

Njiaro cia Hagari

- ²⁹ Ici nĩcio njiaro ciao:
 Nebaiothu nĩwe warĩ irigithathi rĩa Ishumaeli, nao ariũ ake arĩa angĩ maarĩ Kedari, na Adibeeli, na Mibisamu, ³⁰ na Mishima, na Duma, na Masa, na Hadadi, na Tema, ³¹ na Jeturu, na Nafishu, na Kedema. Acio nĩo maarĩ ariũ a Ishumaeli.

Njiaro cia Ketura

- ³² Ariũ a Ketura, ũrĩa warĩ thuriya ya Iburahĩmu, maarĩ:
 Zimirani, na Jokishani, na Medani, na Midiani, na Ishibaku, na Shua.
 Ariũ a Jokishani maarĩ:
 Sheba na Dedani.
³³ Ariũ a Midiani maarĩ:
 Efa, na Eferi, na Hanoku, na Abida, na Elidaa.
 Acio othe maarĩ a rũciaro rwa Ketura.

Njiaro cia Sara

- ³⁴ Iburahĩmu nĩwe warĩ ithe wa Isaaka.
 Ariũ a Isaaka maarĩ:
 Esaũ na Isiraeli.

Ariũ a Esaũ

- ³⁵ Ariũ a Esaũ maarĩ:
 Elifazu, na Reueli, na Jeushu, na Jalamu, na Kora.
³⁶ Ariũ a Elifazu maarĩ:
 Temani, na Omari, na Zefi, na Gatamu, na Kenazu;
 na Amaleki, ũrĩa waciarirwo nĩ Timina.
³⁷ Ariũ a Reueli maarĩ:
 Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza.

Andũ a Seiru kũu Edomu

- ³⁸ Ariũ a Seiru maarĩ:
 Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, na Dishoni, na Ezeri, na Dishani.
³⁹ Ariũ a Lotani maarĩ:
 Horu na Homamu.
 Nake Timina aarĩ mwarĩ wa nyina na Lotani.
⁴⁰ Ariũ a Shobali maarĩ:
 Alivani, na Manahathu, na Ebali, na Shefo, na Onamu.
 Ariũ a Zibeoni maarĩ:
 Aia na Ana.
⁴¹ Mũriũ wa Ana aarĩ:
 Dishoni.

Ariū a Dishoni maarī:

Hemudani, na Eshibani, na Ithirani, na Kerani.

⁴² Ariū a Ezeri maarī:

Bilihani, na Zaavani, na Akani.

Ariū a Dishani maarī:

Uzu, na Arani.

Athamaki a Edomu

⁴³ Nao aya nio maarī athamaki arīa maathamakaga Edomu mbere ya Isiraeli gūthamakirwo nī mūthamaki o na ūmwe:

Nī Bela mūrū wa Beori, narīo itūūra rīake inene rīetagwo Dinihaba.

⁴⁴ Rīrīa Bela aakuire, Jobabu mūrū wa Zera wa kuuma Bozira agītuika mūthamaki ithenya rīake.

⁴⁵ Rīrīa Jobabu aakuire, Hushamu wa kuuma būrūri wa Atemani agītuika mūthamaki ithenya rīake.

⁴⁶ Rīrīa Hushamu aakuire, Hadadi mūrū wa Bedadi ūrīa wahootire Midiani kūu būrūri wa Moabi, agītuika mūthamaki ithenya rīake. Itūūra rīake inene rīetagwo Avithu.

⁴⁷ Rīrīa Hadadi aakuire, Samala wa kuuma Masereka agītuika mūthamaki ithenya rīake.

⁴⁸ Rīrīa Samala aakuire, Shauli wa kuuma Rehobothu kūu gūkuhī na Rūūi rwa Farati, agītuika mūthamaki ithenya rīake.

⁴⁹ Rīrīa Shauli aakuire, Baali-Hanani mūrū wa Akibori agītuika mūthamaki ithenya rīake.

⁵⁰ Rīrīa Baali-Hanani aakuire, Hadadi agītuika mūthamaki ithenya rīake. Itūūra rīake inene rīetagwo Pau, na mūtumia wake eetagwo Mehetabeli mwarī wa Matiredi, ūrīa warī mwarī wa Me-Zahabu.

⁵¹ Hadadi o nake agīkua.

Anene a Edomu maarī:

⁵² Timina, na Aliva, na Jethethu, na Oholibama, na Ela, na Pinoni, ⁵³ na Kenazu, na Temani, na Mibizaru, ⁵⁴ na Magidieli, na Iramu. Acio nio maarī anene a Edomu.

2

Ariū a Isiraeli

¹ Aya nio maarī ariū a Isiraeli:

Rubeni, na Simeoni, na Lawi, na Juda, na Isakaru, na Zebuluni, ² na Dani, na Jusufu, na Benjamini, na Nafitali, na Gadi, na Asheri.

Juda

Kūrī ariū a Hezironi

³ Ariū a Juda maarī:

Eri, na Onani, na Shela. Acio atatū maaciarīrwo Juda nī mūtumia Mūkaanani, mwarī wa Shua. Eri, irigithathi rīa Juda, aarī mwaganu maitho-inī ma Jehova; nī ūndū ūcio Jehova akīmūūraga. ⁴ Tamaru, mūtumia wa mūrū wa Juda, akīmūciarīra Perezu na Zera. Ariū othe a Juda maarī atano.

⁵ Ariū a Perezu maarī:
Hezironi na Hamula.

⁶ Ariū a Zera maarī:

Zimuri, na Ethani, na Hemani, na Kalikoli, na Darida; othe maarĩ atano.

⁷ Mũriũ wa Karimi aarĩ:

Akaru, ũrĩa wareheire Isiraeli thĩna nĩ ũndũ wa kuuna watho na kuoya indo iria ciarĩ nyamũre.

⁸ Mũriũ wa Ethani aarĩ:

Azaria.

⁹ Ariũ arĩa maaciarĩrĩrwo Hezironi maarĩ:

Jerameeli, na Ramu, na Kalebu.

Ciana cia Ramu Mũrũ wa Hezironi

¹⁰ Ramu nĩwe warĩ ithe wa

Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, ũrĩa warĩ mũtongoria wa andũ a Juda. ¹¹ Nahashoni nĩwe warĩ ithe wa Salimoni, nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, ¹² nake Boazu nĩwe warĩ ithe wa Obedi, ũria warĩ ithe wa Jesii.

¹³ Jesii nĩwe warĩ ithe wa Eliabu, irigithathi rĩake; nake Abinadabu aarĩ wa keerĩ, na Shimea wa gatatũ, ¹⁴ na Nethaneli wa kana, nake Radai wa gatano, ¹⁵ na Ozemu wa gatandatũ, nake Daudi aarĩ wa mũgwanja.

¹⁶ Nao aarĩ a nyina maarĩ Zerua na Abigaili. Ariũ a Zerua maarĩ atatũ, na nĩo Abishai, na Joabu, na Asaheli. ¹⁷ Abigaili nĩwe warĩ nyina wa Amasa, na ithe wa Amasa aarĩ Jetheri ũrĩa Mũishumaeli.

Kalebu Mũrũ wa Hezironi

¹⁸ Kalebu mũrũ wa Hezironi nĩagĩire ciana na mũtumia wake Azuba (o na ningĩ na Jeriothu). Ariũ a mũtumia ũcio maarĩ: Jesheri, na Shobabu, na Aridoni. ¹⁹ Hĩndĩ rĩa Azuba aakuire, Kalebu akĩhikia Efiratha, ũrĩa wamũciarĩire Huru. ²⁰ Huru nĩwe warĩ ithe wa Uri, nake Uri nĩwe warĩ ithe wa Bezaleli.

²¹ Thuutha ũcio, Hezironi agĩkoma na mwarĩ wa Makiru ũrĩa warĩ ithe wa Gileadi (Hezironi aarĩ wa mĩaka mĩrongo itandatũ akĩmũhikia), nake akĩmũciarĩra Segubu. ²² Segubu nĩwe warĩ ithe wa Jairu, ũrĩa warĩ na matũura mĩrongo iĩri na matatũ kũu Gileadi. ²³ (No rĩrĩ, Geshuru na Aramu magĩtunyana matũura ma Havothu-Jairu, o hamwe na Kenathu na ciikaro iria ciarĩthiũrũrũkĩrie, namo maarĩ matũura mĩrongo itandatũ.) Aya othe nĩo maarĩ njiaro cia Makiru, o we ithe wa Gileadi.

²⁴ Thuutha wa Hezironi gũkua arĩ kũu Kalebu-Efiratha-rĩ, Abija mũtumia wa Hezironi akĩmũciarĩra Ashuru, ithe wa Tekoa.

Jerameeli Mũrũ wa Hezironi

²⁵ Ariũ a Jerameeli, ũrĩa warĩ irigithathi rĩa Hezironi, maarĩ:

Ramu ũrĩa warĩ irigithathi rĩake, na Buna, na Oreni, na Ozemu, na Ahija. ²⁶ Jerameeli aarĩ na mũtumia ũngĩ wetagwo Atara, nake nĩwe warĩ nyina wa Onamu.

²⁷ Ariũ a Ramu, ũrĩa warĩ irigithathi rĩa Jerameeli, maarĩ:

Maazu, na Jamini, na Ekeri.

²⁸ Ariũ a Onamu maarĩ:

Shamai na Jada.

Nao ariũ a Shamai maarĩ:

Nadabu na Abishuri.

²⁹ Mũtumia wa Abishuri eetagwo Abihaili, ũrĩa wamũciarĩire Ahabani na Molidi.

- ³⁰ Ariũ a Nadabu maarĩ:
Seledi na Apaimu. No rĩrĩ, Seledi aakuire atarĩ na ciana.
- ³¹ Mũrũ wa Apaimu aarĩ:
Ishi, ũrĩa warĩ ithe wa Sheshani.
Nake Sheshani nĩwe warĩ ithe wa Ahalai.
- ³² Ariũ a Jada, mũrũ wa nyina na Shamai, maarĩ:
Jetheri na Jonathani. Jetheri aakuire atarĩ na ciana.
- ³³ Ariũ a Jonathani maarĩ:
Pelethu na Zaza.
Acio nĩo maarĩ njiaro cia Jerameeli.
- ³⁴ Sheshani ndaarĩ na aanake, no airĩtu.
Aarĩ na ndungata ya kuuma Misiri yetagwo Jariha. ³⁵ Sheshani akĩhe
Jariha ndungata ãyo yake mwarĩ ãmũhikie, nake akĩgĩa mwana
wetagwo Atai.
- ³⁶ Atai nĩwe warĩ ithe wa Nathani,
nake Nathani nĩwe warĩ ithe wa Zabadi,
³⁷ nake Zabadi nĩwe warĩ ithe wa Efilali,
nake Efilali nĩwe warĩ ithe wa Obedi,
³⁸ nake Obedi nĩwe warĩ ithe wa Jehu,
nake Jehu nĩwe warĩ ithe wa Azaria,
³⁹ nake Azaria nĩwe warĩ ithe wa Helezu,
nake Helezu nĩwe warĩ ithe wa Eleasa,
⁴⁰ nake Eleasa nĩwe warĩ ithe wa Sisimai,
nake Sisimai nĩwe warĩ ithe wa Shalumu,
⁴¹ nake Shalumu nĩwe warĩ ithe wa Jekamia,
nake Jekamia nĩwe warĩ ithe wa Elishama.

Mbarĩ cia Kalebu

- ⁴² Ariũ a Kalebu, ũrĩa warĩ mũrũ wa nyina na Jerameeli, maarĩ:
Mesha irigithathi rĩake, na nĩwe warĩ ithe wa Zifu, na mũriũ Maresha
ũrĩa warĩ ithe wa Hebironi.
- ⁴³ Ariũ a Hebironi maarĩ:
Kora, na Tapua, na Rekemu, na Shema. ⁴⁴ Shema nĩwe warĩ ithe wa
Rahamu, na Rahamu nĩwe warĩ ithe wa Jorikeamu. Rekemu aarĩ
ithe wa Shamai. ⁴⁵ Mũrũ wa Shamai aarĩ Maoni, nake nĩwe warĩ
ithe wa Bethi-Zuru.
- ⁴⁶ Nake Efa, thuriya ya Kalebu, nĩwe warĩ nyina wa Harani, na Moza,
na Gazezi. Nake Harani nĩwe warĩ ithe wa Gazezi.
- ⁴⁷ Ariũ a Jahadai maarĩ:
Regemu, na Jothamu, na Geshani, na Peleti, na Efa, na Shaafu.
- ⁴⁸ Nake Maaka, thuriya ya Kalebu, nĩwe warĩ nyina wa Sheberi
na Tirihana. ⁴⁹ Ningĩ nowe waciarire Shaafu ũrĩa warĩ ithe wa
Madimana, na Sheva ithe wa Makibena na Gibeaa. Mwarĩ wa Kalebu
eetagwo Akisa. ⁵⁰ Acio nĩo maarĩ njiaro cia Kalebu.
- Ariũ a Huru, irigithathi rĩa Efiratha, maarĩ:
Shobali ithe wa Kiriathu-Jearimu, ⁵¹ na Salima ithe wa Bethilehemu,
na Harefu ithe wa Bethi-Gaderi.
- ⁵² Njiaro cia Shobali, ithe wa Kiriathu-Jearimu, ciarĩ:
Haroe, na nuthu ya Amanahathi, ⁵³ na mĩhĩrĩga ya Kiriathu-Jearimu
rĩa yatarĩ ta ũũ: Aithiri, na Aputhi, na Ashumathi, na Amishirai.
Kuuma kũrĩ acio gũkĩgĩa njiaro cia Azorathi na Aeshitaoli.
- ⁵⁴ Njiaro cia Salima ciarĩ:

Bethlehemu ũrĩa Mūnetofathi, na Aatirothu-Bethi-Joabu, na nuthu ya Amanahathi, na Azori, ⁵⁵ na mĩhĩrĩga ya aandĩki-marũa arĩa maatũũraga Jabezu irĩa yatarĩ ta ũũ: Atirathi, na Ashimeathi, na Asukathi. Aya nĩ Akeni arĩa moimĩte harĩ Hamathu, ithe wa nyũmba ya Rekabu.

3

Ariũ a Daudi

¹ Aya nĩ maarĩ ariũ a Daudi arĩa maaciarĩrwo Hebironi:

Irigithathi rĩarĩ Amunoni mūrũ wa Ahinoamu wa kuuma Jezireeli; nake wa keerĩ aarĩ Danieli mūrũ wa Abigaili wa kuuma Karimeli;

² nake wa gatatũ aarĩ Abisalomu mūrũ wa Maaka mwarĩ wa Talimai mũthamaki wa Geshuru;

nake wa kana aarĩ Adonija mūrũ wa Hagithu;

³ nake wa gatano aarĩ Shefatia mūrũ wa Abitali;

nake wa gatandatũ aarĩ Ithireamu ũrĩa aaciarĩrwo nĩ mūtumia wake Egila.

⁴ Acio atandatũ maaciarĩrwo Daudi kũu Hebironi, kũrĩa aathamakĩre mĩaka mũgwanja na mĩeri itandatũ.

Daudi aathamakire arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo itatũ na itatũ, ⁵ nacio ici nĩcio ciana ciake irĩa ciaciarĩrwo kũu:

Shimea, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni. Acio ana maaciarirwo nĩ Bathisheba mwarĩ wa Amieli. ⁶ Ningĩ nĩ kwarĩ na Ibiharu, na Elishua, na Elifeleti, ⁷ na Noga, na Nefegu, na Jafia, ⁸ na Elishama, na Eliada, na Elifeleti; othe maarĩ kenda. ⁹ Acio othe maarĩ ariũ a Daudi, ariũ a thuriya ciake matatarĩtwo. Nake Tamaru nĩwe warĩ mwarĩ wa ithe wao.

Athamaki a Juda

¹⁰ Mũriũ wa Solomoni eetagwo Rehoboamu, nake mũriũ eetagwo Abija,

nake Asa aarĩ mũriũ wa Abija,

nake Jehoshafatu aarĩ mũriũ wa Asa,

¹¹ nake Jehoram aarĩ mũriũ wa Jehoshafatu,

nake Ahazia aarĩ mũriũ wa Jehoram,

nake Joashu aarĩ mũriũ wa Ahazia,

¹² nake Amazia aarĩ mũriũ wa Joashu,

nake Azaria aarĩ mũriũ wa Amazia,

nake Jothamu aarĩ mũriũ wa Azaria,

¹³ nake Ahazu aarĩ mũriũ wa Jothamu,

nake Hezekia aarĩ mũriũ wa Ahazu,

nake Manase aarĩ mũriũ wa Hezekia,

¹⁴ nake Amoni aarĩ mũriũ wa Manase,

nake Josia aarĩ mũriũ wa Amoni.

¹⁵ Ariũ a Josia maarĩ:

Johanani irigithathi rĩake,

nake wa keerĩ aarĩ Jehoiakimu,

nake wa gatatũ aarĩ Zedekia,

nake wa kana aarĩ Shalumu.

¹⁶ Ariũ maathamakire thuutha wa Jehoiakimu maarĩ:

mũriũ Jekonia

na Zedekia.

Rũciaro rwa Nyũmba ya Ũthamaki thuutha wa Ithaamĩrio

- ¹⁷ Njaro cia Jekonia, ũrĩa watahĩtwo, ciarĩ:
Mũriũ Shealitieli, ¹⁸ na Malikiramu, na Pedaia, na Shenazaru, na Jekamia, na Hoshama, na Nedabia.
- ¹⁹ Ariũ a Pedaia maarĩ:
Zerubabeli na Shimei.
- Ariũ a Zerubabeli maarĩ:
Meshulamu na Hanania;
Shelomithu aarĩ mwarĩ wa nyina wao.
- ²⁰ Nĩ kwarĩ na ariũ angĩ atano, nao nĩ:
Hashuba, na Oheli, na Berekia, na Hasadia, na Jushabu-Hesedi.
- ²¹ Njaro cia Hanania ciarĩ:
Pelatia, na Jeshaiia, na ningĩ nĩ kwarĩ na ariũ a Rafaia, na a Arinani, na a Obadia, o na a Shekania.
- ²² Njaro cia Shekania ciarĩ:
Shemaia na ariũ ake:
Hatushu, na Igali, na Baria, na Nearia, na Shafati; othe maarĩ atandatũ.
- ²³ Ariũ a Nearia maarĩ:
Elioenai, na Hizikia, na Azirikamu; othe maarĩ atatũ.
- ²⁴ Ariũ a Elioenai maarĩ:
Hodavia, na Eliashibu, na Pelaia, na Akubu, na Johanani, na Delaia, na Anani; othe maarĩ mũgwanja.

4*Mĩhĩrĩga Īngĩ ya Juda*

- ¹ Njaro cia Juda ciarĩ:
Perezu, na Hezironi, na Karimi, na Huru, na Shobali.
- ² Reaia mũrũ wa Shobali nĩwe warĩ ithe wa Jahathu, nake Jahathu nĩwe warĩ ithe wa Ahumai na Lahadi. Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Azorathi.
- ³ Ariũ a Etamu maarĩ:
Jezireeli, na Ishima, na Idibasha.
Mwarĩ wa nyina wao eetagwo Hazeleliponi. ⁴ Penueli nĩwe warĩ ithe wa Gedori, nake Ezeri nĩwe warĩ ithe wa Husha.
Ici nĩcio ciarĩ njaro cia Huru ũrĩa irigithathi rĩa Efiratha, na ithe wa Bethlehemu.
- ⁵ Ashuri ithe wa Tekoa aarĩ na atumia eerĩ, nĩo Hela na Naara.
- ⁶ Naara akimũciarĩra Ahuzamu, na Heferi, na Temeni, na Haahashatari. Icio nĩcio ciarĩ njaro cia Naara.
- ⁷ Ariũ a Hela maarĩ:
Zerethi, na Zoharu, na Ethinani, ⁸ na Kozu, ũrĩa warĩ ithe wa Anubu, na Hazobeba, na wa mĩhĩrĩga ya Ahariheli mũrũ wa Harumu.

⁹ Jabezu aarĩ mũtũũku mũno gũkĩra ariũ a nyina. Nyina nĩwe wamũtuire Jabezu, tondũ oigire atĩrĩ, “Ndaamũciarire na ruo.” ¹⁰ Nake Jabezu agĩkaĩra Ngai wa Isiraeli, akiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo wandathima na ũnjaramĩrie mĩhaka ya bũrũri wakwa! Reke guoko gwaku gũkorwo hamwe na nĩ, na ũngitĩre harĩ ũũru nĩguo ndikanakorwo na ruo.” Nake Ngai akĩguua ihooya rĩake. *

* **4:10** Rĩuth Jabezu rĩgĩtaũrwo na Kĩhibirania nĩ ta kuuga “Ruo” kana “Kũnyariĩrĩka.”

11 Kelubu, mŭrũ wa nyina na Shuha, nĩwe warĩ ithe wa Mehuru, ũrĩa warĩ ithe wa Eshitoni. 12 Eshitoni nĩwe warĩ ithe wa Bethi-Rafa, na Pasea, na Tehina ũrĩa warĩ ithe wa Iri-Nahashu. Acio nĩo maarĩ andũ a Reka.

13 Ariũ a Kenazu maarĩ:

Othinieli na Seraia.

Ariũ a Othinieli maarĩ:

Hathathu, na Meonothai. 14 Meonothai nĩwe warĩ ithe wa Ofara.

Seraia nĩwe warĩ ithe wa Joabu

ũrĩa ithe wa andũ a Ge-Harashimu. Gwetagwo ũguo nĩ ũndũ andũ akuo maarĩ mabundi.

15 Ariũ a Kalebu, mŭrũ wa Jefune, maarĩ:

Iru, na Ela, na Naamu.

Mũriũ wa Ela eetagwo:

Kenazu.

16 Ariũ a Jehaleleli maarĩ:

Zifu, na Zifa, na Tiria, na Asareli.

17 Ariũ a Ezara maarĩ:

Jetheru, na Meredi, na Eferi, na Jaloni. Mŭtumia ũmwe wa Meredi nĩwe waciarire Miriamu, na Shamai, na Ishiba ũrĩa warĩ ithe wa Eshitemoa. 18 (Mŭtumia wake wa kuuma Judea agĩciara Jeredi ũrĩa ithe wa Gedori, na Heberi ithe wa Soko, na Jekuthieli ithe wa Zanoa.) Acio nĩo maarĩ ciana cia Bithia mwarĩ wa Firaũni ũrĩa wahikĩtio nĩ Meredi.

19 Ariũ a mŭtumia wa Hodia (mwarĩ wa nyina na Nahamu) maarĩ:

Ithe wa Keila ũrĩa Mũgarimi, na Eshitemoa ũrĩa Mũmaakathi.

20 Ariũ a Shimoni maarĩ:

Amunoni, na Rina, na Beni-Hanani, na Tiloni.

Njiaro cia Ishi nĩ:

Zohethu na Beni-Zohethu.

21 Nao ariũ a Shela mŭrũ wa Juda maarĩ:

Eri ithe wa Leka, na Laada ithe wa Maresha, na mbarĩ cia arĩa maathondekaga gatani ĩrĩa njega† kũu Bethi-Ashibea, 22 na Jokimu, na andũ a Kozeba, na Joashu na Sarafi arĩa maathanaga bŭrũri wa Moabi, na Jashubi-Lehemu. (Ũhoro ũyũ ũrutitwo maandĩko-inĩ ma tene mũno.) 23 Acio nĩo moombaga indo cia rĩũmba, nao maatũũraga Netaimu na Gedera; maikaraga kũu, marutagĩre mũthamaki wĩra.

Njiaro cia Simeoni

24 Njiaro cia Simeoni nĩ:

Nemueli, na Jamini, na Jaribu, na Zera, na Shauli;

25 Shalumu aarĩ mũriũ wa Shauli, nake Mibisamu aarĩ mũriũ wa Shalumu, nake Mishima aarĩ mũriũ wa Mibisamu.

26 Njiaro cia Mishima ciarĩ:

Mũriũ Hamueli, na Zakuri mũriũ wa Hamueli, na Shimei mũriũ wa Zakuri.

27 Shimei aarĩ na ariũ ikũmi na atandatũ na airĩtu atandatũ, no ariũ a nyina matiarĩ na ciana nyingĩ; nĩ ũndũ ũcio mbarĩ yao ndiongererekire ta ya andũ a Juda. 28 Nao maatũũraga Birishiba, na Molada, na Hazari-Shuali, 29 na Biliha, na Ezemu, na Toladi, 30 na Bethueli, na Horoma,

† 4:21 Andũ a nyũmba ĩmwe nĩmamenyekaga na wĩra ũrĩa warutagwo nĩ ithe wao.

na Zikilagi, ³¹ na Bethi-Marikabothu, na Hazari-Susimu, na Bethi-Biri, na Shaaraimu. Macio nīmo maarī matūūra mao nginya rīrīa Daudi aathamakaga. ³² Matūūra matano marīa maamarigiicīrie maarī: Etamu, na Aini, na Rimoni, na Tokenina Ashani, ³³ na tūtūūra tūnini tūrīa twarigiicīrie matūūra macio o nginya Baalathu. Macio nīmo maarī ūtūūro wao. Nao nīmaigaga maandīko ma njarwa.

³⁴ Meshobabu, na Jamuleki, na Josha mūrū wa Amazia, ³⁵ na Joeli; na Jehu mūrū wa Joshibia, mūrū wa Seraia, mūrū wa Asieli; ³⁶ o na Elioenai, na Jaakoba, na Jeshohaia, na Asaia, na Adieli, na Jesimieli, na Benaia; ³⁷ na Ziza mūrū wa Shifi, mūrū wa Aloni, mūrū wa Jedaia, mūrū wa Shimuri, mūrū wa Shemaia.

³⁸ Andū acio marīitwa mao magwetetwo hau igūrū nīo maarī atongoria a mbarī ciao. Nyūmba ciao nīciongererekire mūno, ³⁹ nao magīthī mīhaka-inī ya Gedori mwena wa irathīro wa gītuamba kīu gūcaria ūrīithio wa mahiū mao. ⁴⁰ Nīmoonire kūdū kūnoru kūrī ūrīithio mwega, būrūri warī mwarī, ūrī na thayū na ūkahoora. Na rīrī, andū a Hamu[‡] amwe nīo maatūūraga kuo mbere.

⁴¹ Andū arīa marīitwa mao maandīkitwo mookite kuo matukū-inī ma Hezekia mūthamaki wa Juda. Nao magītharīkīra andū a Hamu ciikaro-inī cia andū acio o na cia Ameunimu arīa maatūūraga kuo, na makīmaniina biū o ta ūrīa gūtariī nginya ūmūthī. Nao magītūūra ciikaro-inī cia andū acio tondu kwarī na ūrīithio mwega wa mahiū mao. ⁴² Nao andū magana matano a nyūmba ya Simeoni, matongoretio nī Pelatia, na Nearia, na Refaia na Uzieli, ariū a Ishi, magītharīkīra būrūri ūrīa ūrī irīma wa Seiru. ⁴³ Nao makīūraga Aamaleki arīa meetharīte magatigara, nao matūire kuo nginya ūmūthī.

5

Njiaro cia Rubeni

¹ Ariū a Rubeni ūrīa irigithathi rīa Isiraeli (nīwe warī irigithathi, no rīrīa aathaahirie ūrīrī wa ithe, ūrigithathi wake waheirwo ariū a Jusufu mūrū wa Isiraeli; nī ūndū ūcio, ndangīandīkirwo maandīko-inī ma njarwa kūrīngana na ūrigithathi wake, ² o na gūtuika Juda nīwe warī hinya gūkīra ariū a ithe, na mūtongoria oimīte gwake-rī, ūrigithathi watūkire wa Jusufu); ³ ariū a Rubeni, irigithathi rīa Isiraeli, maarī:

Hanoku, na Palu, na Hezironi, na Karimi.

⁴ Njiaro cia Joeli ciarī:

Mūrū Shemaia, na mūrū Gogu, na mūrū Shimei, ⁵ na mūrū Mika, na mūrū Reaia, na mūrū Baali,

⁶ na mūrū Beera, ūrīa watahirwo agīthaamio nī Tigilathu-Pileseru mūthamaki wa Ashuri. Beera nīwe warī mūtongoria wa andū a Rubeni.

⁷ Andū ao kūrīngana na mbarī ciao, mandīkitwo kūrīngana na maandīko ma njarwa ciao maarī aya:

Jeieli ūrīa mūnene, na Zekaria, ⁸ na Bela mūrū wa Azazi, mūrū wa Shema, mūrū wa Joeli. Maatūūraga rūgongo rūrīa ruumīte Aroeri nginya Nebo na Baali-Meoni. ⁹ Maikarire būrūri mwena wa irathīro

[‡] 4:40 Andū a Kaanani maarī njiaro cia Hamu.

nginya rũteere-inĩ rwa werũ ũrĩa ũtambũrũkĩte nginya Rũũĩ rwa Farati, tondũ mahiũ mao nĩmaingĩhire mũno marĩ kũu Gileadi.

- 10 Hĩndĩ ya wathani wa Saũlũ nĩmarũire na Ahagari,* na makĩmahoota; nao makĩnyĩtĩra ciikaro cia Ahagari acio rũgongo-inĩ ruothe rwa mwena wa irathĩro wa Gileadi.

Njiaro cia Gadi

- 11 Nao andũ a Gadi maatũũire mariganĩtie na andũ a Rubeni kũu bũrũri wa Bashani,† o nginya Saleka:
- 12 Joeli nĩwe warĩ mũnene kũu Bashani, mũnini wake aarĩ Shafamu, akarũmĩrĩrwo nĩ Janai, na Shafati.
- 13 Andũ ao kũringana na nyũmba ciao maarĩ: Mikaeli, na Meshulamu, na Sheba, na Jorai, na Jakani, na Zia, na Eberi, othe maarĩ andũ mũgwanja.
- 14 Acio nĩo maarĩ arĩũ a Abihaili mũrũ wa Huru, mũrũ wa Jaroa, mũrũ wa Gileadi, mũrũ wa Mikaeli, mũrũ wa Jeshishai, mũrũ wa Jahido, mũrũ wa Buzi.
- 15 Ahi mũrũ wa Abidieli, mũrũ wa Guni nĩwe warĩ mũtongoria wa nyũmba yao.
- 16 Nao andũ a Gadi maatũũraga Gileadi, kũu Bashani na matũũra-inĩ marĩa maakuhĩrĩrie kuo, o na kũrĩa guothe ũrĩithio wa Sharoni wakinyĩte.
- 17 Ũhoru ũyũ wothe nĩ wandĩkirwo maandĩko-inĩ ma njiarwa ciao hĩndĩ irĩa Jothamu mũthamaki wa Juda na Jeroboamu mũthamaki wa Isiraeli maathamakaga.

18 Andũ a Rubeni, na a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, maarĩ na andũ 44,760 mehaarĩrie gũthĩĩ mbaara-inĩ: andũ marĩ na hinya wa mwĩrĩ, na mangĩahotire kũhũthĩra ngo, na rũhiũ rwa njora, na mooĩ gũikia mũguĩ na ũta, na maarutĩtwo kũrũa mbaara. 19 Nao makĩhithũkĩra Ahagari, na Ajeturi, na Anafishi, na Anodabu. 20 Nĩmateithirio kũmahũũra, nake Ngai akĩneana Ahagari moko-inĩ mao, marĩ hamwe na arĩa othe maamateithagia, tondũ nĩmamũkaĩre marĩ mbaara-inĩ. Nĩamacookeirie mahooya mao, nĩ ũndũ nĩmamwĩhokete. 21 Magĩtaha mahiũ ma Ahagari acio: ngamĩra 50,000, na ng'onda 250,000, na ndigiri 2,000, ningĩ nĩmatahire andũ 100,000, 22 na angĩ aingĩ makĩũragwo, tondũ Ngai nĩwe wamarũagĩrĩra. Nao magũikara bũrũri ũcio o nginya hĩndĩ irĩa maatahirwo rĩngĩ.

Nuthu ya Mũhĩrĩga wa Manase

23 Andũ a nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase maarĩ aingĩ mũno; maatũũrire bũrũri ũcio kuuma Bashani nginya Baali-Herimoni, ũguo nĩ kuuga nginya Seniru (nĩkĩo Kĩrĩma kĩa Herimoni).

24 Aya nĩo maarĩ atongoria a nyũmba ciao: Eferi, na Ishi, na Elieli, na Azirieli, na Jeremia, na Hodavia, na Jahadieli. Maarĩ atongoria a nyũmba ciao, na njamba cia ita, na andũ marĩ igweta. 25 No matiarĩ ehokeku harĩ Ngai wa maithe mao, tondũ nĩmeheanĩte kũrĩ ngai cia andũ a bũrũri ũcio, arĩa Ngai aaniinĩte mehere mbere yao. 26 Nĩ ũndũ ũcio Ngai wa Isiraeli akĩarahũra roho wa Puli mũthamaki wa Ashuri (ũguo nĩ kuuga Tigilathu-Pilesuru, mũthamaki wa Ashuri), ũrĩa watahire andũ a

* 5:10 Ahagari maarĩ njiaro cia Ishumaeli mũrũ wa Hagari, na Aarabu nĩ a rũciaro rwao. † 5:11 Bashani warĩ bũrũri wa irĩma wa mwena wa irathĩro rĩa Iria rĩa Galili.

Rubeni, na andū a Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase, akīmatwara ithaamīrio. Akīmathaamīria Hala, na Habori, na Hara, na rūū-inī rwa Gozani, kūrīa matūire nginya ūmūthī.

6

Njiaro cia Lawi

¹ Ariū a Lawi maarī:

Gerishoni, na Kohathu, na Merari.

² Ariū a Kohathu maarī:

Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli.

³ Ciana cia Amuramu ciarī:

Harūni, na Musa, na Miriamu.

Ariū a Harūni maarī:

Nadabu, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru.

⁴ Eleazaru nīwe warī ithe wa Finehasi,
na Finehasi nīwe warī ithe wa Abishua,

⁵ na Abishua nīwe warī ithe wa Buki,
na Buki nīwe warī ithe wa Uzi,

⁶ na Uzi nīwe warī ithe wa Zerahia,

na Zerahia nīwe warī ithe wa Meraiothu,

⁷ na Meraiothu nīwe warī ithe wa Amaria,

na Amaria nīwe warī ithe wa Ahitubu,

⁸ na Ahitubu nīwe warī ithe wa Zadoku,

na Zadoku nīwe warī ithe wa Ahimaazu,

⁹ na Ahimaazu nīwe warī ithe wa Azaria,

na Azaria nīwe warī ithe wa Johanani,

¹⁰ na Johanani nīwe warī ithe wa Azaria (ūrīa watungataga arī mūthīnjīri-Ngai thīnī wa hekarū īrīa Solomoni aakire kūu Jerusalemu),

¹¹ na Azaria nīwe warī ithe wa Amaria,

na Amaria nīwe warī ithe wa Ahitubu,

¹² na Ahitubu nīwe warī ithe wa Zadoku,

na Zadoku nīwe warī ithe wa Shalumu,

¹³ na Shalumu nīwe warī ithe wa Hilikia,

na Hilikia nīwe warī ithe wa Azaria,

¹⁴ na Azaria nīwe warī ithe wa Seraia,

na Seraia nīwe warī ithe wa Jehozadaku.

¹⁵ Jehozadaku nīathaamirio hīndī īrīa Jehova aarekereirie andū a Juda na a Jerusalemu matahwo nī Nebukadinezaru.

¹⁶ Ariū a Lawi maarī:

Gerishoni, na Kohathu, na Merari.

¹⁷ Maya nīmo marītwa ma ariū a Gerishoni:

Libini na Shimei.

¹⁸ Ariū a Kohathu maarī:

Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli.

¹⁹ Ariū a Merari maarī:

Mahili na Mushi.

Icio nīcio mbarī cia Alawii ciandīkītwo kūringana na maithe mao:

²⁰ Ariū a Gerishoni maarī:

mūriū Libini, nake Jehathu aarī mūriū wa Libini,

nake Zima aarī mūriū wa Jehathu, ²¹ nake Joa aarī mūriū wa Zima,

nake Ido aarī mūriū wa Joa, nake Zera aarī mūriū wa Ido,

nake Jeatherai aarĩ mũriũ wa Zera.

²² Njiaro cia Kohathu ciarĩ:

mũriũ Aminadabu, nake Kora aarĩ mũriũ wa Aminadabu, nake Asiru aarĩ mũriũ wa Kora, ²³ nake Elikana aarĩ mũriũ wa Asiru, nake Ebiasafu aarĩ mũriũ wa Elikana, nake Asiru aarĩ mũriũ wa Ebiasafu,

²⁴ nake Tahathu aarĩ mũriũ wa Asiru, nake Urieli aarĩ mũriũ wa Tahathu,

nake Uzia aarĩ mũriũ wa Urieli, nake Shauli aarĩ mũriũ wa Uzia.

²⁵ Njiaro cia Elikana ciarĩ:

Amasai na Ahimothu,

²⁶ nake mũriũ aarĩ Elikana, nake Zofai aarĩ mũriũ wa Elikana, nake Nahathu aarĩ mũriũ wa Zofai, ²⁷ nake Eliabu aarĩ mũriũ wa Nahathu,

nake Jerohamu aarĩ mũriũ wa Eliabu, nake Elikana aarĩ mũriũ wa Jerohamu,

nake Samũeli aarĩ mũriũ wa Elikana.

²⁸ Ariũ a Samũeli maarĩ:

Joeli irigithathi,
na mũriũ wa keerĩ aarĩ Abija.

²⁹ Njiaro cia Merari ciarĩ:

Mahili, nake mũriũ aarĩ Libini,

nake Shimei aarĩ mũriũ wa Libini, nake Uza aarĩ mũriũ wa Shimei,

³⁰ nake Shimea aarĩ mũriũ wa Uza, nake Hagia aarĩ mũriũ wa Shimea, nake Asaia aarĩ mũriũ wa Hagia.

Aini a Hekarũ

³¹ Aya nĩo andũ arĩa Daudi aatuire arũgamĩrĩri a ũini nyũmba-inĩ ya Jehova thuutha wa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro gũkinya kũu. ³² Maatungataga na ũini Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo o nginya rĩria Solomoni aakire hekarũ ya Jehova kũu Jerusalemu. Nao maarutaga wĩra wao kũringana na mawatho marĩa maatuĩtwo.

³³ Aya nĩo andũ arĩa maarutaga wĩra, hamwe na ariũ ao:

Kuuma kũrĩ Akohathu maarĩ:

Hemani ũria mũini,
mũrũ wa Joeli, mũrũ wa Samũeli,

³⁴ mũrũ wa Elikana, mũrũ wa Jerohamu,
mũrũ wa Elieli, mũrũ wa Toa,

³⁵ mũrũ wa Zufu, mũrũ wa Elikana,
mũrũ wa Mahathu mũrũ wa Amasai,

³⁶ mũrũ wa Elikana, mũrũ wa Joeli,

mũrũ wa Azaria, mũrũ wa Zefania,

³⁷ mũrũ wa Tahathu, mũrũ wa Asiru,

mũrũ wa Ebiasafu, mũrũ wa Kora,

³⁸ mũrũ wa Iziharu, mũrũ wa Kohathu,

mũrũ wa Lawi, mũrũ wa Isiraeli;

³⁹ na Asafu, mũthiritũ wa Hemani, ũria watungataga mwena wake wa ũrĩo: Asafu aarĩ mũrũ wa Berekia, mũrũ wa Shimea,

⁴⁰ mũrũ wa Mikaeli, mũrũ wa Baaseia,

mũrũ wa Malikija ⁴¹ mũrũ wa Ethini,

mũrũ wa Zera, mũrũ wa Adaia,

⁴² mũrũ wa Ethani, mũrũ wa Zima,

mũrũ wa Shimei, ⁴³ mũrũ wa Jahathu,

mũrũ wa Gerishoni, mũrũ wa Lawi;

- 44 na kuuma kūrī athiritū ao, Amerari, arīa maatungataga marī mwena wake wa ūmotho, maarī:
 Ethani mūrū wa Kishi, mūrū wa Abudi,
 mūrū wa Maluku, 45 mūrū wa Hashabia,
 mūrū wa Amazia, mūrū wa Hilikia,
 46 mūrū wa Amuzi, mūrū wa Bani,
 mūrū wa Shemeri, 47 mūrū wa Mahali,
 mūrū wa Mushi, mūrū wa Merari,
 mūrū wa Lawi.

48 Alawii arīa maarī a thiritū yao maagaīrwo mawīra marīa mangī mothe ma hema īrīa nyamūre, o īyo nyūmba ya Ngai. 49 No Harūni na njiaro ciake nīo maarutaga magongona kīgongona-inī kīa igongona rīa njino, na kīgongona-inī gīa gūcinīrwo ūbumba, na wīra wothe waru-tagwo ūkonainie na Handū-hau-Hatheru-Mūno, nī ūndū wa kūhoroheria andū a Isiraeli mehia, kūringana na ūrīa Musa ndungata ya Ngai yaathanīte.

- 50 Ici nīcio njiaro cia Harūni:
 Mūriū aarī Eliazaru, nake mūriū wake aarī Finehasi,
 nake Abishua aarī mūriū wa Finehasi, 51 nake Buki aarī mūriū wa Abishua,
 nake Uzi aarī mūriū wa Buki, nake Zerahia aarī mūriū wa Uzi,
 52 nake Meraiothu aarī mūriū wa Zerahia, nake Amaria aarī mūriū wa Meraiothu,
 nake Ahitubu aarī mūriū wa Amaria, 53 nake Zadoku aarī mūriū wa Ahitubu,
 nake Ahimaazu aarī mūriū wa Zadoku.

54 Na rīrī, gūkū nīkuo kūndū kūrīa maagaīrwo kūrī būrūri wao (nakuo kwagaīrwo njiaro cia Harūni iria ciarī cia mbarī ya Kohathu, tondū igai rīa mbere rīarī rīao):

- 55 Maaheirwo Heberoni kūu Juda, o hamwe na ūrīithio ūrīa warigiciīrie. 56 No mīgūnda na matūūra marīa maakuhīrīrie itūūra inene maaheirwo Kalebu mūrū wa Jefune.

57 Nī ūndū ūcio njiaro cia Harūni ciaheirwo Heberoni (itūūra inene rīa kūūrīra) na Libina, na Jatiri, na Eshitemoa, 58 na Hileni, na Debiri, 59 na Ashani, na Juta, na Bethi-Shemeshu, hamwe na ūrīithio wamo.

- 60 Na kuuma mūhīrīga wa Benjamini maaheirwo Gibeoni, na Geba, na Alemethu, na Anathothu, hamwe na ūrīithio wamo.

Matūūra marīa maagaīrwo mūhīrīga ya Akhathu mothe maarī ikūmi na matatū.

61 Njiaro icio ingī cia Kohathu ciaheirwo matūūra ikūmi, kuuma kūrī nuthu ya mūhīrīga wa Manase.

62 Njiaro cia Gerishoni, mbarī o mbarī ciagaīrwo matūūra ikūmi na matatū kuuma kūrī mūhīrīga wa Isakaru, na wa Asheri, na wa Nafitali, na kuuma kūrī gīcunjī kīa mūhīrīga wa Manase ūrīa ūrī Bashani.

63 Njiaro cia Merari, mbarī o mbarī, ciagaīrwo matūūra ikūmi na meerī kuuma kūrī mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Zebuluni.

64 Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli makīhe Alawii matūūra macio na ūrīithio wamo. 65 Kuuma mūhīrīga wa Juda, na wa Simeoni, na wa Benjamini makīmahe matūūra macio magwetetwo.

⁶⁶ Mbarĩ imwe cia Akohathu ciaheirwo matũura nĩ mũhĩrĩga wa Efiraimu matũike bũrũri wao.

⁶⁷ Kuuma bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Efiraimu maaheirwo Shekemu (itũura rĩa kũũrĩra), na Gezeri, ⁶⁸ na Jokimeamu, na Bethi-Horoni, ⁶⁹ na Aijaloni, na Gathi-Rimoni, hamwe na ũrĩithio wamo.

⁷⁰ Na kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase-rĩ, andũ a Isiraeli makĩheana matũura ma Aneri na Bileamu, hamwe na ũrĩithio wamo, kũrĩ mbarĩ iria ingĩ cia Akohathu.

⁷¹ Agerishoni maagaĩrwo matũura maya:

Kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase makĩheo Golani kũu Bashani, o na Ashitarothu, hamwe na ũrĩithio wamo;

⁷² Kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru makĩheo Kadeshi, na Daberathu, ⁷³ na Ramothu, na Anemu, hamwe na ũrĩithio wamo;

⁷⁴ Kuuma mũhĩrĩga wa Asheri makĩheo Mashali, na Abidoni, ⁷⁵ na Hukoku, na Rehobu, hamwe na ũrĩithio wamo;

⁷⁶ Na kuuma mũhĩrĩga wa Nafitali makĩheo Kedeshi kũu Galili, na Hamoni, na Kiriathaimu, hamwe na ũrĩithio wamo.

⁷⁷ Amerari (Alawii arĩa angĩ) maagaĩrwo matũura maya:

Kuuma mũhĩrĩga wa Zebuluni makĩheo Jokineamu, na Karita, na Rimono, na Taboru, hamwe na ũrĩithio wamo;

⁷⁸ kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni mũrĩmo wa Jorodani mwena wa irathĩro wa Jeriko, makĩheo Bezeri werũ-inĩ, na Jahaza, ⁷⁹ na Kedemothu, na Mefaathu, hamwe na ũrĩithio wamo;

⁸⁰ na kuuma mũhĩrĩga wa Gadi makĩheo Ramothu o kũu Gileadi, na Mahanaimu, ⁸¹ na Heshiboni, na Jazeri, hamwe na ũrĩithio wamo.

7

Njiaro cia Isakaru

¹ Ariũ a Isakaru maarĩ:

Tola, na Pua, na Jashubu, na Shimuroni; othe maarĩ ana.

² Ariũ a Tola maarĩ:

Uzi, na Refaia, na Jerieli, na Jahamai, na Ibisamu, na Shemueli; nao maarĩ atongoria a nyũmba ciao. Hindĩ ya wathani wa Daudi, njiaro cia Tola iria ciaandĩkitwo maandĩko-inĩ ma njiarwa ciao marĩ andũ a kũrũa mbaara maarĩ 22,600.

³ Mũriũ wa Uzi aarĩ:

Izirahia.

Ariũ a Izirahia maarĩ:

Mikaeli, na Obadia, na Joeli, na Ishia. Othe atano maarĩ anene a andũ ao. ⁴ Kũringana na maandĩko ma njiarwa cia nyũmba ciao, maarĩ na arũme mehaarĩirie kũrũa mbaara 36,000, nĩgũkorwo maarĩ na atumia aingĩ na ciana nyingĩ.

⁵ Andũ ao arĩa maangĩarũire mbaara kuuma mũhĩrĩga-inĩ yothe ya Isakaru, kũringana na maandĩko ma njiarwa ciao, maarĩ 87,000 marĩ othe.

Njiaro cia Benjamini

⁶ Ariū atatū a Benjamini maarī:

Bela, na Bekeri, na Jediaeli.

⁷ Ariū a Bela maarī:

Eziboni, na Uzi, na Uzieli, na Jerimothu, na Iri; othe maarī atano, na maarī atongoria a nyūmba ciao. Maandīko ma njarwa ciao moonanagia arūme a kūrūa mbaara maarī 22,034.

⁸ Ariū a Bekeri maarī:

Zemira, na Joashu, na Eliezeri, na Elioenai, na Omuri, na Jeremothu, na Abija, na Anathothu, na Alemethu. Acio othe maarī ariū a Bekeri.

⁹ Maandīko ma njarwa ciao moonanagia atongoria a nyūmba, na arūme a kūrūa mbaara 20,200.

¹⁰ Mūriū wa Jediaeli aarī:

Biliani.

Ariū a Biliani maarī:

Jeushu, na Benjamini, na Ehudu, na Kenaana, na Zethani, na Tarishishi, na Ahishaharu. ¹¹ Ariū acio othe a Jediaeli maarī atongoria a nyūmba ciao. Nī kwarī na arūme 17,200 a kūrūa mehaarīrie gūthīi mbaara-inī.

¹² Nao andū a Shupimu na a Hupimu maarī a rūciaro rwa Iru, nao Ahushimu maarī a rūciaro rwa Aheri.

Njiaro cia Nafitali

¹³ Ariū a Nafitali maarī:

Jahazieli, na Guni, na Jezeri, na Shalumu; aya maarī a rūciaro rwa Biliha.

Njiaro cia Manase

¹⁴ Njiaro cia Manase ciarī:

Asirieli, ūrīa aaciariūrwo nī thuriya yake īrīa yarī Mūaramiti. Ningī thuriya iyo ikīmūciarīra Makiru, ūrīa warī ithe wa Gileadi. ¹⁵ Makiru aahikanirīe kuuma kwa Ahupimu na Ashupimu. Mwarī wa nyina eetagwo Maaka.

Ūrīa ūngī wa rūciaro rwake eetagwo Zelofehadi, nake aaciariite o airītu.

¹⁶ Mūtumia wa Makiru, Maaka nīaciarire mwanake na akīmūtua Pereshu. Mūrū wa nyina na Pereshu eetagwo Sheresu, na ariū a Sheresu maarī Ulamu na Rakemu.

¹⁷ Mūriū wa Ulamu eetagwo:

Bedani.

Acio nō maarī ariū a Gileadi mūrū wa Makiru, mūrū wa Manase.

¹⁸ Mwarī wa nyina Hamolekethu nīaciarire Ishihodi, na Abiezeri, na Mahala.

¹⁹ Ariū a Shemida maarī:

Ahiani, na Shekemu, na Liki, na Aniamu.

Njiaro cia Efraimu

²⁰ Njiaro cia Efraimu ciarī:

Shuthela na mūriū Beredi,

na Tahathu mūriū wa Beredi, na Eleada mūriū wa Tahathu,

na Tahathu mūriū wa Eleada, na mūriū Zabadi,

na Shuthela mūriū wa Zabadi, ²¹ na Zabadi aarī mūriū wa Tahathu,

nake Shuthela aarī mūriū wa Zabadi.

Ezeri na Eleadi mooragirwo nĩ andũ arĩa maaciarĩrwo Gathi hĩndĩ ĩrĩa maathiite gũtaha mahiũ mao. ²² Ithe wao Efiraimu nĩamacakaiire mĩthenya mũingĩ, nao andũ ao magĩũka kũmũhooreria. ²³ Ningĩ agĩkoma na mũtumia wake rĩngĩ, nake akĩgĩa nda agĩciara kahũ. Nake agĩgatua Beria, tondu nĩ gwakoretwo na mũtino thĩnĩ wa nyũmba yake. ²⁴ Mwarĩ wa Efiraimu eetagwo Sheera, ũrĩa waakire Bethi-Horoni ya kĩanda na ya rũgongo, na agĩaka Uzeni-Sheera.

²⁵ Refa aarĩ mũriũ wa Efiraimu, na mũriũ eetagwo Resefu,

na Tela mũriũ wa Resefu, na Tahani mũriũ wa Tela,

²⁶ na Ladani mũriũ wa Tahani, na Amihudu mũriũ wa Ladani, na Elishama mũriũ wa Amihudu, ²⁷ na Nuni mũriũ wa Elishama, na Joshua mũriũ wa Nuni.

²⁸ Ithaka na ciikaro ciao ciarĩ Betheli, na matũũra marĩa maakũrigiicĩrie, na nĩ Naara mwena wa irathĩro, na Gezeri na matũũra makuo ma mwena wa ithũũro, na Shekemu na matũũra makuo, nginya Gaza na matũũra makuo. ²⁹ Kũrigania na mĩhaka ya Manase maarĩ na Bathi-Shani, na Taanaka, na Megido, na Dori, hamwe na matũũra makuo. Njiaro cia Jusufu mũrũ wa Isiraeli nĩcio ciaikaraga matũũra macio.

Njiaro cia Asheri

³⁰ Ariũ a Asheri maarĩ:

Imuna, na Ishiva, na Ishivi, na Beria. Mwarĩ wa nyina wao eetagwo Sera.

³¹ Ariũ a Beria maarĩ:

Heberi na Malikieli ũrĩa warĩ ithe wa Birizaithu.

³² Heberi nĩwe warĩ ithe wa Jefileti, na Shomeri, na Hothamu, na mwarĩ wa nyina wao eetagwo Shua.

³³ Ariũ a Jafileti maarĩ:

Pasaka, na Bimihali, na Ashavathu. Acio maarĩ ariũ a Jefileti.

³⁴ Ariũ a Shomeri maarĩ:

Ahi, na Rohaga, na Jehuba, na Aramu.

³⁵ Ariũ a mũrũ wa nyina na Helemu maarĩ:

Zofa, na Imuna, na Sheleshu, na Amali.

³⁶ Ariũ a Zofa maarĩ:

Sua, na Harineferi, na Shuali, na Beri, na Imura, ³⁷ na Bezeri, na Hodi, na Shama, na Shilisha, na Ithirani, na Beera.

³⁸ Ariũ a Jetheri maarĩ:

Jefune, na Pisipa, na Ara.

³⁹ Ariũ a Ula maarĩ:

Ara, na Hanieli, na Rizia.

⁴⁰ Acio othe maarĩ njiaro cia Asheri; nĩo maarĩ atongoria a nyũmba ciao, na andũ athuure, na njamba cia ita, na atongoria arĩa maarĩ igweta. Mũigana wa andũ arĩa maangĩathiire mbaara kũringana na maandĩko ma njiarwa ciao maarĩ 26,000.

8

Maandĩko ma Njiarwa cia Saũlũ ũrĩa Mũbenjamini

¹ Benjamini nĩwe warĩ ithe wa Bela, mũriũ wake wa irigithathi; Ashibeli aarĩ mũriũ wa keerĩ, nake Ahara wa gatatũ,

² nake Noha wa kana, nake Rafa wa gatano.

³ Ariũ a Bela maarĩ:

Adari, na Gera, na Abihudi, ⁴ na Abishua, na Naamani, na Ahoa, ⁵ na Gera, na Shefufani, na Huramu.

⁶ Aya n̄o maarĩ njiaro cia Ehudu, arĩa maarĩ atongoria a nyũmba cia arĩa maatũũraga Geba, na n̄o maathaamĩrio Manahathu:

⁷ Naamani, na Ahija, na Gera ũrĩa wamathaamirie, na n̄iwe warĩ ithe wa Uza na Ahihudu.

⁸ Shaharaimu n̄aciariirwo ciana kũu Moabi thuutha wa gũte atumia ake Hushimu na Baara. ⁹ Mũtumia wake Hodeshu akĩmũciarĩra ciana ici: Jobabu, na Zibia, na Meshu, na Malikamu, ¹⁰ na Jeuzu, na Shakia, na Mĩrima. Acio n̄o maarĩ ariũ ake, na maarĩ atongoria a nyũmba ciao.

¹¹ Mũtumia wake Hushimu akĩmũciarĩra Ahitubu na Elipaali.

¹² Ariũ a Elipaali maarĩ:

Eberi, na Mishamu, na Shemedi (ũrĩa wakire Ono, o na Lodi na matũũra marĩa maakũrigiicĩrie), ¹³ na Beria, na Shema arĩa maarĩ atongoria a nyũmba cia arĩa maatũũraga Ajjaloni, na n̄o maingatire andũ arĩa maatũũraga Gathu.

¹⁴ Ahio, na Shashaka, na Jeremothu, ¹⁵ na Zebadia, na Aradi, na Ederi, ¹⁶ na Mikaeli, na Ishipa, na Joha maarĩ ariũ a Beria.

¹⁷ Zebadia, na Meshulamu, na Hiziki, na Heberi, ¹⁸ na Ishimerai, na Izilia, na Jababu maarĩ ariũ a Elipaali.

¹⁹ Jakimu, na Zikiri, na Zabedi, ²⁰ na Elienai, na Zilethai, na Elieli, ²¹ na Adaia, na Beraia, na Shimirathu maarĩ ariũ a Shimeĩ.

²² Ishipani, na Eberi, na Elieli, ²³ na Abidoni, na Zikiri, na Hanani, ²⁴ na Hanania, na Elamu, na Anithothija, ²⁵ na Ifideia, na Penueli maarĩ ariũ a Shashaka.

²⁶ Shamusherai, na Sheharia, na Athalia, ²⁷ na Jaareshia, na Elija, na Zikiri maarĩ ariũ a Jerohamu.

²⁸ Aya othe maarĩ atongoria a nyũmba o na anene, ta ũrĩa maandĩkitwo maandĩko-inĩ ma njiarwa ciao, na maaikaraga Jerusalemu.

²⁹ Jeieli ithe wa Gibeoni aatũũraga Gibeoni.

Mũtumia wake eetagwo Maaka, ³⁰ na mũriũ wake wa irigithathi eetagwo Abidoni, akarũmirĩrwo nĩ Zuru, na Kishu, na Baali, na Nerĩ, na Nadabu, ³¹ na Gedori, na Ahio, na Zekeri, ³² na Mikilothu ũrĩa warĩ ithe wa Shimea. O nao maaikaraga hakuhi na andũ ao kũu Jerusalemu.

³³ Neri aarĩ ithe wa Kishu, nake Kishu aarĩ ithe wa Saũlũ. Saũlũ aarĩ ithe wa Jonathani

³⁴ Mũriũ wa Jonathani:

eetagwo Meribu-Baali, na n̄iwe warĩ ithe wa Mika.

³⁵ Ariũ a Mika maarĩ:

Pithoni, na Meleku, na Tarea, na Ahazu.

³⁶ Ahazu aarĩ ithe wa Jehoada, nake Jehoada aarĩ ithe wa Alemethu, na Azamavethu, na Zimuri; nake Zimuri aarĩ ithe wa Moza. ³⁷ Moza aarĩ ithe wa Binea; nake Rafa aarĩ mũriũ wa Binea, nake Eleasa aarĩ mũriũ wa Rafa, nake Azeli aarĩ mũriũ wa Eleasa.

³⁸ Azeli aarĩ na ariũ atandatũ, na maya nĩmo marĩitwa mao:

Azirikamu, na Bokeru, na Ishumaeli, na Shearia, na Obadia, na Hanani. Acio n̄o maarĩ ariũ a Azeli.

³⁹ Ariũ a Esheku, mũrũ wa nyina, maarĩ:

Ulamu irigithathi rĩake, na Jeushu wa keerĩ, na Elifeleti wa gatatũ.

⁴⁰ Ariũ a Ulamu maarĩ njamba cia ita, na nĩmamenyete gũtũmĩra

ũta. Maarĩ na ariũ aingĩ o na ciana cia ciana ciao, na othe maarĩ
150.

Acio othe nĩo maarĩ njiaro cia Benjamini.

9

¹ Andũ a Isiraeli othe nĩmandĩkĩtwo maandĩko-inĩ ma njiarwa marĩa maarĩ mbuku-inĩ ya athamaki a Isiraeli.

Andũ arĩa maarĩ Jerusalemu

Andũ a Juda nĩmatahĩtwo magatwarwo Babuloni nĩ ũndũ wa kwaga kwĩhoheka. ² Na rĩrĩ, andũ arĩa maambire gũcooka gũikara mĩgũnda-inĩ yao o kũu matũũra-inĩ mao, maarĩ andũ amwe a Isiraeli, na athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na ndungata cia hekarũ.

³ Andũ arĩa maatũũraga Jerusalemu kuuma Juda, na Benjamini, na Efraimu, na Manase maarĩ:

⁴ Uthai mũrũ wa Amihudu, mũrũ wa Omuri, mũrũ wa Imuri, mũrũ wa Bani wa rũciaro rwa Perezu mũrũ wa Juda.

⁵ Andũ a Shiloni maarĩ:

Asaia ũrĩa warĩ irigithathi, na ariũ ake.

⁶ Kuuma Zera aarĩ:

Jeueli.

Andũ othe a kuuma Juda maarĩ 690.

⁷ Andũ a Benjamini maarĩ:

Salu mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Hodavia, mũrũ wa Hasenua; ⁸ na Ibinea mũrũ wa Jerohamu; Ela mũrũ wa Uzi, mũrũ wa Mikiri; na Meshulamu mũrũ wa Shefatia, mũrũ wa Reueli, mũrũ wa Ibinija.

⁹ Andũ a kuuma Benjamini, ta ũrĩa maandĩkĩtwo maandĩko-inĩ ma njiarwa ciao, maarĩ 956. Arũme acio othe maarĩ atongoria a nyũmba ciao.

¹⁰ Athĩnjĩri-Ngai maarĩ:

Jedaia, na Jehoiaribu, na Jakini;

¹¹ na Azaria mũrũ wa Hilikia, mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Zadoku, mũrũ wa Meraiothu, mũrũ wa Ahitubu ũrĩa warĩ mũmenyereri mũnene wa nyũmba ya Ngai; ¹² na Adaia mũrũ wa Jerohamu, mũrũ wa Pashuru, mũrũ wa Malikija; na Maasai mũrũ wa Adieli, mũrũ wa Jahazera, mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Meshilemithu, mũrũ wa Imeri.

¹³ Athĩnjĩri-Ngai arĩa maarĩ atongoria a nyũmba ciao maarĩ 1,760. Maarĩ arũme maarĩ na ũhoti, na nĩ meehokeirwo gũtungata nyũmba-inĩ ya Ngai.

¹⁴ Alawii maarĩ:

Shemaia mũrũ wa Hashubu, mũrũ wa Azirikamu, mũrũ wa Hashabia ũrĩa Mũmerari, ¹⁵ na Bakabakari, na Hereshi, na Galali, na Matania mũrũ wa Mika, mũrũ wa Zikiri, mũrũ wa Asafu; ¹⁶ na Obadia mũrũ wa Shemaia, mũrũ wa Galali, mũrũ wa Jeduthuni; na Berekia mũrũ wa Asa, mũrũ wa Elikana, arĩa maaikaraga matũũra-inĩ ma Anetofathi.

¹⁷ Arangĩri a ihingo maarĩ:

Shalumu, na Akubu, na Talimoni, na Ahimani na ariũ a nyina, na Shalumu mũnene wao, ¹⁸ acio maigĩtwo kĩhingo-inĩ kĩa mũthamaki mwena wa irathĩro, nginya ihinda-inĩ rĩu. Acio nĩo maarĩ arangĩri a ihingo a gikundi kĩa Alawii. ¹⁹ Shalumu mũrũ wa Kore, mũrũ wa

Ebiasafu, mūrū wa Kora, na athiritū ake arangīri a ihingo kuuma nyumba yake ya Akohathu. Acio n̄o meehokeirwo ūrangīri wa itoonyero r̄ia hema o ta ūr̄ia maithe mao meehokeirwo ūrangīri wa itoonyero r̄ia Gīikaro k̄ia Jehova. ²⁰ Mahinda ma mbere Finehasi mūrū wa Eleazaru n̄iwe warūgamagīrira arangīri a ihingo, nake Jehova aar̄i hamwe nake.

²¹ Zekaria mūrū wa Meshelemia n̄iwe war̄i mūrangīri wa itoonyero r̄ia Hema-ya-Gūtūnganwo.

²² Ar̄ia othe maathuur̄itwo matuīke arangīri a ihingo maar̄i 212. Mar̄iitwa mao n̄imandikirwo maandiko-in̄i ma njiarwa ciao, matūūra-in̄i mao. Arangīri a ihingo maigirwo o mündū har̄ia ehokeirwo n̄i Daudi na Samūeli ūr̄ia muoni-maündū. ²³ O ene na njiaro ciao n̄o maarūgamagīrira ūrangīri wa ihingo cia nyumba ya Jehova, nyumba ir̄ia yetagwo Hema. ²⁴ Arangīri a ihingo maar̄i m̄iena yothe ina: irathiro, na ithūiro, na gathigathini, na gūthini. ²⁵ Ariū a ithe wao a matūūra mao n̄imookaga r̄imwe na r̄imwe magateithania mawira nao ihinda r̄ia m̄ithenya mūgwanja. ²⁶ No anene ar̄ia ana maaroraga arangīri a ihingo, ar̄ia maar̄i Alawii, n̄imehokeirwo kūmenyerera tūnyumba na igūna cia nyumba ya Ngai. ²⁷ Maikaraga ūtukū wothe hakuh̄i na nyumba ya Ngai n̄igeetha mamirangagire; na n̄o maamenyagīrira cabi ya kūmihingūra o rūciin̄i.*

²⁸ Amwe ao maar̄i amenyereri a indo iria ciatūmagīrwo ūtungata-in̄i wa hekarū; n̄imacitaraga ikirutwo na igicookio nyumba th̄iin̄i. ²⁹ Angī maaheetwo wira wa kūmenyerera indo cia nyumba na indo iria ingi ciothe ciakoragwo handū-har̄ia-haamūre, o hamwe na mūtu, na ndibeī, na maguta, na ūbani, na mahuti mar̄ia manungi wega. ³⁰ No athinjiri-Ngai amwe n̄o maarutaga wira wa gūtukania mahuti macio manungi wega. ³¹ Mūlawii wetagwo Matithia, irigithathi r̄ia Shalumu ūr̄ia Mūkoora, n̄iwe wehokeirwo wira wa gūthondeka m̄igate ya maruta. ³² Ariū a ithe amwe ao a mūh̄iriga wa Kohathu n̄o marūgamagīrira ūthondeki wa m̄igate ya kūigir̄irwo metha-in̄i h̄ind̄i ya thabatū.

³³ Ar̄ia maar̄i aini, na atongoria a nyumba cia Alawii, maaikaraga tūnyumba-in̄i kūu hekarū th̄iin̄i na matiarutaga mawira mangī tondū maar̄i a kūmenyerera wira ūcio wao mūthenya na ūtukū.

³⁴ Acio othe maar̄i atongoria a nyumba cia Alawii, na anene o ta ūr̄ia maandik̄itwo ibuku-in̄i r̄ia njiarwa ciao, nao maatūūraga Jerusalemu.

Njiarwa cia Saülū

³⁵ Jeieli ithe wa Gibeoni aatūūruga Gibeoni.

Mūtumia wake eetagwo Maaka, ³⁶ na mūriū wake wa irigithathi eetagwo Abidoni, akarūmir̄irwo n̄i Zuru, na Kishu, na Baali, na Neri, na Nadabu, ³⁷ na Gedoru, na Ahio, na Zekaria, na Mikilothu. ³⁸ Mikilothu n̄iwe war̄i ithe wa Shimeami. O nao maikaraga hakuh̄i na andū ao kūu Jerusalemu.

³⁹ Neri aar̄i ithe wa Kishu, nake Kishu aar̄i ithe wa Saülū, nake Saülū aar̄i ithe wa Jonathani, na Maliki-Shua, na Abinadabu, na Eshi-Baali.

⁴⁰ Mūriū wa Jonathani eetagwo Meribu-Baali, na n̄iwe war̄i ithe wa Mika.

⁴¹ Ariū a Mika maar̄i:

Pithoni, na Meleku, na Taharea, na Ahazu.

* **9:27** Arangīri a hekarū n̄o maigaga cabi n̄igūkorwo n̄iyahingagwo ūtukū.

⁴² Ahazu aarĩ ithe wa Jara, nake Jara aarĩ ithe wa Alemethu, na Azimavethu, na Zimuri, nake Zimuri aarĩ ithe wa Moza. ⁴³ Moza aarĩ ithe wa Binea, nake Refaia aarĩ mũriũ wa Binea, nake Eleasa aarĩ mũriũ wa Refaia, nake Azeli aarĩ mũriũ wa Eleasa.

⁴⁴ Azeli aarĩ na ariũ atandatũ, na maya nĩmo marĩtwa mao: Azirikamu, na Bokeru, na Ishumaeli, na Shearia, na Obadia, na Hanani.
Acio nĩo maarĩ ariũ a Azeli.

10

Saũlũ Kwĩyũraga

¹ Na rĩrĩ, Afilisti nĩmarũire na Isiraeli; nao andũ a Isiraeli makĩmoorĩra, na aingĩ ao makĩuragĩrwo Kĩrĩma-inĩ kĩa Giliboa. ² Afilisti makĩhatĩrĩria Saũlũ na ariũ ake mũno, na makĩũraga ariũ ake Jonathani, na Abinadabu, na Maliki-Shua. ³ Na rĩrĩ, mbaara nĩyaneneheire Saũlũ mũno, na hĩndĩ rĩra aikia a mĩguũ maamũkinyĩrire, makĩmũguraria.

⁴ Nake Saũlũ akĩra mũkuui wa indo ciake cia mbaara atĩrĩ, “Comora rũhiũ rwaku rwa njora ũthece naruo, nĩguo andũ aya mataruaga matigooke kũnyararithia.”

No mũndũ ũcio mũkuui wa indo ciake cia mbaara agĩtigĩra mũno, akĩrega gwĩka ũguo; nĩ ũndũ ũcio Saũlũ akĩoya rũhiũ rwake rwa njora, akĩrũgwĩra. ⁵ Rĩrĩa mũkuui wa indo cia mbaara onire atĩ Saũlũ nĩakua, o nake akĩgwĩra rũhiũ rwake rwa njora, agĩkua. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ na ariũ ake atatũ magĩkua, nao andũ othe a nyũmba yake magĩgĩkua o hamwe.

⁷ Rĩrĩa andũ a Isiraeli othe arĩa maarĩ kĩaanda moonire atĩ ita nĩrĩorĩte, na atĩ Saũlũ na ariũ ake nĩmakuĩte-rĩ, magĩtiganĩria matũũra mao, makĩũra; nao Afilisti magĩthĩ magĩkara kuo.

⁸ Mũthenya ũyũ ũngĩ, Afilisti magĩthĩ gũcuuma ciimba, magĩkora Saũlũ na ariũ ake makuĩte kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Giliboa. ⁹ Makĩmũbora, na magĩkuua mũtwe wake, na indo ciake cia mbaara; magĩcooka magĩtũma andũ mathĩ bũrũri wothe wa Afilisti makaanĩrĩre ũhoru ũcio kũrĩ mĩhianano yao ya kũhooywo, na kũrĩ andũ ao. ¹⁰ Makĩũga indo cia Saũlũ cia mbaara thĩnĩ wa hekarũ ya ngai ciao, naguo mũtwe wake makĩwoherera kũu hekarũ ya Dagoni.

¹¹ No rĩrĩa andũ a Jabeshi-Gileadi maaiguire ũhoru wa maũndũ marĩa mothe Afilisti meekĩte Saũlũ-rĩ, ¹² njamba ciao cia ita igĩthĩ, igĩkuua mũrĩ ya Saũlũ na ya ariũ ake, ikĩmĩrehe Jabeshi. Magĩcooka magĩthĩka mahĩndĩ mao gĩtina-inĩ kĩa mũtĩ ũria mũnene kũu Jabeshi, na makĩhinga kũria irio mĩthenya mũgwanja.

¹³ Saũlũ aakuire nĩ ũndũ ndaarĩ mwĩhokeku kũrĩ Jehova; ndaamenyereire kiugo kĩa Jehova, o na nĩahooire kĩrĩra kuuma kũrĩ mũragũri atĩ amũtonorie, ¹⁴ no ndahooire kĩrĩra kũrĩ Jehova. Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmũũraga, na akĩneana ũthamaki kũrĩ Daudi mũrũ wa Jesi.

11

Daudi Gũtuĩka Mũthamaki wa Isiraeli

¹ Hĩndĩ iyo andũ othe a Isiraeli magĩcookanĩrĩra harĩ Daudi kũu Hebroni, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ a mũthiimo na thakame yaku.

² Ihinda rĩrĩa rĩhĩtũkĩte, o na Saũlũ arĩ o mũthamaki, wee nĩwe

uratongoragia Isiraeli mbaara-inĩ ciao. Nake Jehova Ngai waku agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Nĩwe ũkaarĩthia andũ akwa Isiraeli, na nĩũgatuĩka mwathi wao.’”

³ Nĩ undũ ũcio athuuri othe a Isiraeli magĩthiĩ Hebironi kũrĩ Mũthamaki Daudi, nake Daudi akĩgĩa na kĩrĩkanĩro nao mbere ya Jehova o kũu Hebironi, nao magĩtĩrĩria Daudi maguta mĩtwe atuĩke mũthamaki wa Isiraeli, o ta ũrĩa Jehova eranĩire na kanua ga Samũeli.

Daudi Gũtooria Jerusalemu

⁴ Daudi hamwe na andũ a Isiraeli othe magĩthiĩ gũtharĩkĩra Jerusalemu, o kũu gwetagwo Jebusi. Nao Ajebusi arĩa maatũũraga kũu ⁵ makĩira Daudi atĩrĩ, “Ndũngĩtoonya gũkũ.” No rĩrĩ, Daudi nĩagĩtũnyanire gũikaro kũu kĩaĩrigĩrwo na thingo cia hinya gĩa Zayuni, Itũũra Inene rĩa Daudi.*

⁶ Daudi oigĩte atĩrĩ, “Ūrĩa wothe ũgũtongoria mbaara ya kũhũũra Ajebusi oĩge ũgaatuĩka mũnene wa thigari ciothe.” Joabu mũrũ wa Zeruia nĩwe waambire kwambata, na nĩ undũ ũcio nĩwe watuĩkire mũnene wa thigari.

⁷ Daudi agĩgĩtũũra gũikaro kũu kĩaĩrigĩrwo na rũthingo rwa hinya, na nĩ undũ ũcio gĩgĩtwo Itũũra Inene rĩa Daudi. ⁸ Nake agĩaka itũũra inene rĩthiũrũkĩrĩre gũikaro kũu, kuuma benji-inĩ nginya rũthingo-inĩ rũrĩa rwakĩrigiĩcĩrĩre, nake Joabu agĩcookereria mĩena irĩa ĩngĩ ya itũũra rĩu inene. ⁹ Daudi agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na ũhoti mũingĩ, tondũ Jehova Mwene-Hinya-Wothe aarĩ hamwe nake.

Andũ Njamba a Daudi

¹⁰ Aya nĩo maarĩ anene a andũ arĩa njamba a Daudi, o ene hamwe na andũ a Isiraeli othe, nĩmatĩrĩrĩre ũthamaki wake na hinya nĩguo ũtheereme bũrũri wothe, o ta ũrĩa Jehova eranĩire. ¹¹ Maya nĩmo marĩtwa ma andũ acio maarĩ njamba a Daudi:

Jashobeamu ũrĩa Mũhakimoni nake aarĩ mũtongoria wa anene; nĩwe woire itimũ rĩake ahũũrane na andũ 300, nake akĩmooraga mbaara-inĩ ĩmwe.

¹² Mũnini wake eetagwo Eleazaru mũrũ wa Dodo ũrĩa Mũahohi, ũmwe wa andũ atatũ arĩa maarĩ njamba. ¹³ Nake aarĩ hamwe na Daudi kũu Pasi-Damimu hĩndĩ irĩa Afilisti moonganĩte marũe nao. Maarĩ handũ haarĩ mũgũnda waiyũire cairi, nacio thigari ikĩũrĩra Afilisti. ¹⁴ No-o nĩmaregeire gatagatũ ka mũgũnda ũcio. Makĩũgitĩra, na makĩũraga Afilisti, nake Jehova akĩmahe ũhootani mũnene.

¹⁵ Anene atatũ a acio mĩrongo ĩtatũ, nĩmaikũrũkire magĩthiĩ kũrĩ Daudi ihiga-inĩ rĩrĩa rĩarĩ ngurunga-inĩ ya Adulamu, hĩndĩ irĩa mbũtũ ya Afilisti yaambĩte hema Kĩanda kĩa Refaimu. ¹⁶ Hĩndĩ ĩyo Daudi aarĩ kĩhitho-inĩ kĩrũmu nayo mbũtũ ya Afilisti yarĩ Bethilehemu. ¹⁷ Daudi akĩrĩrĩria maai, akiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo kũrĩ mũndũ ũngĩndehera maai ma kũnyua kuuma gĩthima-inĩ kĩa kĩrĩ hakuhi na kĩhingo kĩa Bethilehemu!”

¹⁸ Nĩ undũ ũcio andũ acio atatũ magĩtũkanĩria gatagatũ ka ita rĩa Afilisti, magĩtaha maai gĩthima-inĩ kũu kĩarĩ hakuhi na kĩhingo kĩa Bethilehemu, na makĩmatwarĩra Daudi. No Daudi akĩrega kũmanyua; akĩmaita mbere ya Jehova. ¹⁹ Akiuga atĩrĩ, “Ngai arogiria njike ũguo! No ngĩnyue thakame ya andũ aya mathĩrĩre ũgwati-inĩ wa gĩkuũ?” Tondũ nĩmathĩrĩre ũgwati-inĩ wa gĩkuũ nĩguo mamarehe-rĩ, Daudi akĩrega kũmanyua.

Maündũ ta macio nĩmo meekagwo nĩ njamba icio ithatũ.

* **11:5** Tene kĩrĩma kĩa kĩaĩrĩ mwena wa irathĩro wa Jerusalemu nĩkĩo kĩaĩkaine ta “Zayuni” no thũthũ-inĩ rĩtwa rĩa rĩarũgamĩrĩre Jerusalemu yothe.

²⁰ Abishai mürü wa nyina na Joabu nīwe warī mūnene wa acio Atatü. Nake akīoya itimü rīake, agitharīkīra andü magana matatü, akīmooraga, nī undü ücio akīgīa igweta o ta acio Atatü. ²¹ Nīatīlkire mūno gūkīra acio angī Atatü na agītuika mwathi wao o na gūtuika ndaataranīrio nao.

²² Benaia mürü wa Jehoiada aarī mūrūi njamba wa kuuma Kabizeeli, ūrīa wekire maündü manene ma ūcamba. Nīooragire njamba nene igīrī cia ita cia Moabi. Ningī nīatoonyire irima mūthenya warī na tharunji, na akīūruga mūrūūthi. ²³ Na nīooragire Mūmisiri warī wa ūraihi wa buti mūgwanja na nuthu.† O na gūtuika Mūmisiri ücio nīanyiiite itimü rīaiganaga ta mütī wa mütumi ngoora, Benaia akīmūtharīkīra na njūgūma. Akīhuria itimü kuuma guoko-inī kwa Mūmisiri ücio, na akīmūūruga na itimü rīu rīake. ²⁴ Macio nīmo maündü ma ūcamba marīa mekirwo nī Benaia mürü wa Jehoiada. O nake aarī igweta o ta andü arīa atatü maarī njamba. ²⁵ Nīatītītwo gūkīra arīa Mīrongo İtatü, no ndaataranīrio na acio Atatü. Nake Daudi akīmūtua mūnene wa arīa maamūrangagīra.

- ²⁶ Andü arīa maarī njamba maarī:
 Asaheli mürü wa nyina na Joabu,
 na Elihanani mürü wa Dodo wa kuuma Bethilehemu,
²⁷ na Shamothu ūrīa Mūharori,
 na Helezu ūrīa Mūpeloni,
²⁸ na Ira mürü wa İkeshu kuuma Tekoa,
 na Abiezeri kuuma Anathothu,
²⁹ na Sibekai ūrīa Mūhushathi,
 na İlai ūrīa Mūahohi,
³⁰ na Maharai ūrīa Mūnetofathi,
 na Helebu mürü wa Baana ūrīa Mūnetofathi,
³¹ na İthai mürü wa Ribai, wa kuuma Gibeā kūu Benjamini,
 na Benaia ūrīa Mūpirathoni,
³² na Hurai kuuma tūrūū-inī twa Gaashu,
 na Abieli ūrīa Mūaribathi,
³³ na Azamavethu ūrīa Mūbahurimu,
 na Eliahaba ūrīa Mūshaaliboni,
³⁴ na ariū a Hashemu ūrīa Mūgizoni,
 na Jonathani mürü wa Shage ūrīa Mūharari,
³⁵ na Ahiamu mürü wa Sakaru ūrīa Mūharari,
 na Elifali mürü wa Uri,
³⁶ na Heferi ūrīa Mūmekerathi,
 na Ahija ūrīa Mūpeloni,
³⁷ na Hezoro ūrīa Mūkarimeli,
 na Naarai mürü wa Ezibai,
³⁸ na Joeli mürü wa ithe na Nathani,
 na Mībihari mürü wa Hagari,
³⁹ na Zeleku ūrīa Mūamoni,
 na Naharai ūrīa Mūberothi, ūrīa wakuuagīra Joabu mürü wa Zerua
 indo cia mbaara,
⁴⁰ na Ira ūrīa Mūithiri,
 na Garebu ūrīa Mūithiri,
⁴¹ na Uria ūrīa Mūhiti,
 na Zabadi mürü wa Ahalai,

† 11:23 nī ta mita igīrī na robo (2:25)

- 42 na Adina mũrũ wa Shiza ũrĩa Mũrubeni, ũrĩa warĩ mũnene wa Arubeni, arĩ na andũ mĩrongo ĩtatũ arĩa maarĩ nake,
 43 na Hanani mũrũ wa Maaka, na Joshafatu ũrĩa Mũmithini,
 44 na Uzia ũrĩa Mũashiterathi, na Shama na Jeieli, ariũ a Hothamu ũrĩa Mũaroeri,
 45 na Jediaeli mũrũ wa Shimuri, o na Joha mũrũ wa ithe ũrĩa Mũtizi,
 46 na Elieli ũrĩa Mũmahavi, na Jeribai na Joshavia, ariũ a Elinaamu, na Ithima ũrĩa Mũmoabi,
 47 na Elieli, na Obedi, na Jaasieli ũrĩa Mũmezobai.

12

Njamba cia Ita Kũnyitana na Daudi

1 Aya nĩo andũ arĩa mookire kũrĩ Daudi arĩ kũu Zikilagi, hĩndĩ ĩrĩa aaingatĩtwo akehera maitho-inĩ ma Saũlũ mũrũ wa Kishu (maarĩ amwe a njamba cia ita iria ciamũteithirie mbaara-inĩ; 2 Nao maakuuaga mota na nĩmooĩ gũikia mĩguĩ, na gũikia mahiga na kĩgũtha, na guoko kwa ũrĩo kana kwa ũmothi; maarĩ a mbarĩ ĩmwe na Saũlũ kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini), nao maarĩ:

3 Ahiezeri ũrĩa warĩ mũnene wao na Joashu, ariũ a Shemaa ũrĩa Mũgibea; na Jeieli, na Peleti, ariũ a Azimavethu; na Beraka, na Jehu ũrĩa Mũanathothu, 4 na Ishimaia ũrĩa Mũgibeoni, mũndũ warĩ njamba thĩinĩ wa andũ arĩa Mĩrongo ĩtatũ, nake aarĩ mũtongoria ũmwe thĩinĩ wa acio Mĩrongo ĩtatũ; na Jeremia, na Jahazieli, na Johanani, na Jozabadu ũrĩa Mũgederathi, 5 na Eluzai, na Jerimothu, na Bealia, na Shemaria, na Shefatia ũrĩa Mũharufi; 6 na Elikana, na Ishia, na Azareli, na Joezeru, na Jashobeamu arĩa maarĩ a mbarĩ ya Kora; 7 na Joela, na Zebadia, ariũ a Jerohamu kuuma Gedori.

8 Agadi amwe nĩmagarũrũkire magĩcoka mwena wa Daudi o kũu werũ-inĩ kũhitho-inĩ gĩake. Maarĩ njamba cia ita irĩ ũrũme ciehaarĩirie gũthĩ mbaara, na nĩmooĩ kũhũthĩra ngo na ĩtimũ. Mothiũ mao maahaanaga ta mothiũ ma mĩrũthi, na maarĩ ihenya ta thwariga irĩ irĩma-inĩ.

9 Ezeri nĩwe warĩ mũnene wao,

na Obadia aarĩ mũnini wake; nake Eliabu aarĩ wa gatatũ,

10 na Mishimana aarĩ wa kana, na Jeremia aarĩ wa gatano,

11 na Atai aarĩ wa gatandatũ, na Elieli aarĩ wa mũgwanja,

12 na Johanani aarĩ wa kanana, na Elizabadu aarĩ wa kenda,

13 na Jeremia aarĩ wa ikũmi, na Makabani aarĩ wa ikũmi na ũmwe.

14 Agadi acio maarĩ anene a mbũtũ cia ita; ũrĩa warĩ mũnini mũno wao aarũaga mbaara ĩrĩa ĩngĩarũirwo nĩ andũ igana, nake ũrĩa warĩ mũnene mũno wao aarũaga mbaara ĩrĩa ĩngĩarũirwo nĩ andũ ngiri ĩmwe.

15 Nĩo maaringire Rũũĩ rwa Jorodani mweri wa mbere rĩrĩa rwaĩyũrite nginya rũkoina hũgũrũrũ ciaruo ciothe, na makĩngatithia andũ arĩa othe maaĩkaraga cianda-inĩ cia mwena wa irathĩro na mwena wa ithũiro.

16 Andũ amwe a kuuma Benjamini na angĩ a kuuma Juda o nao magĩũka kũrĩ Daudi kũu kũhitho-inĩ gĩake. 17 Daudi agĩthĩ kũmatũnga,

akĩmeera atĩrĩ, “Angĩkorwo mũrooka kũrĩ nĩ na thayũ kũndeithia-rĩ, nĩndĩhaarĩrie kũmwamũkĩra tũtuĩke kĩndũ kĩmwe; no angĩkorwo mũũkĩte kũngunyanĩra kũrĩ thũ ciakwa o rĩrĩa itarenda haaro-rĩ, Ngai wa maithē maitũ arorara ũndũ ũcio na amũtuire ciira.”

¹⁸ Hĩndĩ ĩyo Roho agĩkũrũkĩra Amasai, mũnene wa arĩa Mĩrongo Ītatũ, akiuga atĩrĩ:

“Tũrĩ aku, wee Daudi!

Tũrĩ hamwe nawe, wee mũrũ wa Jesii!

Ūrogaacĩra, ũgaacĩre ki,
na arĩa magũteithagia marogaacĩra,
nĩgũkorwo Ngai waku nĩegũgũteithia.”

Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩmaamũkĩra na akĩmatua atongoria a mbũtũ ciake cia gũtharĩkĩra thũ.

¹⁹ Andũ amwe a Manase nĩmagarũrũkire magĩthĩ mwena wa Daudi rĩrĩa aathiire na Afilisti kũhũũrana na Saũlũ. (Daudi na andũ ake matiateithirie Afilisti, tondũ thuutha wa kwaranĩria, aathanĩ ao nĩmamũingatire. Maamwĩre atĩrĩ, “Tũkaarĩha na mũoyo iitũ angĩgatũtiganĩria acookerere mwathi wake Saũlũ.”) ²⁰ Hĩndĩ ĩrĩa Daudi aathiire Zikilagi, aya nĩo andũ a Manase arĩa maagarũrũkire magĩthĩ mwena wake: Adina, na Jozabadu, na Jediaeli, na Mikaeli, na Jozabadu, na Elihu, na Zilethai, atongoria a ikundi cia ngĩrĩ kũu Manase. ²¹ Nĩmateithirie Daudi kuuma kũrĩ mbũtũ iria ciamũtharĩkĩre, nĩgũkorwo othe maarĩ njamba cia ita irĩ ũrũme, na maarĩ anene a ita ciake. ²² Mũthenya o mũthenya andũ nĩmookaga gũteithia Daudi, o nginya akĩgĩa na mbũtũ nene, o ta mbũtũ ya Ngai.

Andũ arĩa angĩ Maanyĩitanĩre na Daudi kũu Hebironi

²³ Ūyũ nĩguo mũigana wa andũ arĩa meehaarĩrie gũthĩ mbaara arĩa maathiire Hebironi kũrĩ Daudi nĩgeetha magarũre ũthamaki wa Saũlũ, maũnengere Daudi, o ta ũria Jehova oigĩte:

²⁴ andũ a Juda arĩa meehaarĩrie kũrĩa mbaara maakuĩte ngo na matimũ, maarĩ 6,800;

²⁵ andũ a Simeoni arĩa njamba cia ita meehaarĩrie kũrĩa mbaara, maarĩ 7,100;

²⁶ andũ a Alawii maarĩ 4,600; ²⁷ amwe ao maarĩ Jehoiada, mũtongoria wa nyũmba ya Harũni ũrĩa warĩ na andũ 3,700, ²⁸ na Zadoku, mwanake mũnini warĩ njamba ya ita ĩrĩ ũrũme, ũrĩa warĩ na anene a thigari mĩrongo ĩrĩ na eerĩ kuuma nyũmba yake;

²⁹ andũ a Benjamini, na nĩo maarĩ a mbarĩ ĩmwe na Saũlũ, maarĩ 3,000; aingĩ ao maatũũrite maathĩkagĩra nyũmba ya Saũlũ, o nginya hĩndĩ ĩyo;

³⁰ andũ a Efraimu, njamba cia ita irĩ ũrũme na irĩ ngumo mĩhĩrĩga-inĩ yao, maarĩ 20,800;

³¹ andũ a nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, arĩa maagwetetwo na marĩtwa nĩguo mathĩ matue Daudi mũthamaki, maarĩ 18,000;

³² andũ a Isakaru, arĩa maarĩ na ũmenyo wa mahinda, na makamenya ũria Isiraeli magĩrĩrwo nĩ gwĩka, maarĩ anene 200 arĩa maathaga andũ othe a nyũmba ciao;

³³ andũ a Zebuluni, thigari iria ciamenyereete mbaara, na nĩmehaarĩrie kũrĩa mbaara me na mũthemba yothe ya indo cia mbaara, nĩguo mateithie Daudi marĩ na ngoro ĩmwe, nao maarĩ 50,000;

³⁴ andũ a Nafitali maarĩ anene 1,000 hamwe na andũ 37,000 arĩa makuĩte ngo na matimũ;

³⁵ andũ a Dani arĩa meehaarĩrie kũrĩa mbaara, maarĩ 28,600;

³⁶ andü a Asheri, thigari iria ciamenyereite mbaara na mehaarĩrie kūrúa mbaara, maarĩ 40,000;

³⁷ na kuuma mwena wa irathĩro wa Jorodani, andü a Rubeni, na Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, marĩ na mĩthemba yothe ya indo cia mbaara, maarĩ 120,000.

³⁸ Acio othe maarĩ andü a kūrúa arĩa meerutĩte gütungata marĩ ita-inĩ. Magĩũka Hebironi marĩ na ngoro ĩmwe ya gũtua Daudi mũthamaki wa Isiraeli guothe. Andü a Isiraeli arĩa angĩ othe o nao maarĩ na rĩciiria o rĩmwe rĩa gũtua Daudi mũthamaki. ³⁹ Andü acio maikarire kũu na Daudi mĩthenya ĩtatũ makĩrĩa na makĩnyua, nĩgũkorwo andü a nyũmba ciao nĩmaheanĩte irio nĩ ũndũ wao. ⁴⁰ O na ningĩ andü arĩa maatũũraga hakuhi nao kuuma Isakaru, na Zebuluni, na Nafitali nĩmarehire irio ikuuĩtwo nĩ ndigiri, na ngamũra, na nyũmbũ, na ndegwa. Nĩ kwarehetwo mũtu mũngĩ, na ngũmba cia ngũyũ na cia thabibũ nyũmũ, na ndibei, na maguta, na ng'ombe, na ng'ondũ, nĩgũkorwo kwarĩ na gĩkeno kũu Isiraeli.

13

Gũcookia Ithandũkũ rĩa Kĩrĩkanĩro

¹ Daudi nĩmagũire ndundu na anene ake a ita, arĩa maathaga ikundi cia thigari ngiri na ikundi cia thigari igana. ² Ningĩ agĩcooka akĩra kũngano gĩothe gĩa Isiraeli atĩrĩ, "Mũngĩona kwagĩrĩre na angĩkorwo nĩ kwenda kwa Jehova Ngai witũ, nĩ tũtũme ũhoro kũndũ na kũndũ kũrĩ ariũ a ithe witũ arĩa angĩ marĩ kũndũ guothe ng'ongo-inĩ cia Isiraeli, o na kũrĩ athĩnjĩri-Ngai na Alawii arĩa me hamwe nao matũũra-inĩ mao na ũrĩithio-inĩ wao, moke manyiitanĩre na ithuĩ. ³ Nĩtũrehei ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩa Ngai witũ tũricookie kũrĩ ithuĩ, nĩgũkorwo tũtiatũragia ũhoro harĩ rĩo hĩndĩ ya ũthamaki wa Saũlũ." ⁴ Kũngano gĩothe gĩgĩtikĩra gwĩka ũguo tondũ andü othe nĩmoonire ũndũ ũcio nĩwagĩrĩre.

⁵ Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩcookanĩrĩria andü a Isiraeli othe kuuma Rũũr rwa Shihoru kũu Misiri nginya Lebo-Hamathu, makagũire ithandũkũ rĩa Ngai kuuma Kiriathu-Jearimu. ⁶ Daudi na andü a Isiraeli othe arĩa maarĩ nake magĩthĩi Baala kũu Juda (nĩkuo Kiriathu-Jearimu) makagũire ithandũkũ rĩa Jehova Ngai ũrĩa ũikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene gatagati ka makerubi, o ithandũkũ rĩu rĩtanĩtio na Rĩtwa rĩake.

⁷ Makĩruta ithandũkũ rĩa Ngai kuuma nyũmba ya Abinadabu rĩkuuĩtwo na ikaari rĩerũ, rĩtongoretio nĩ Uza na Ahio. ⁸ Daudi na andü a Isiraeli othe magĩkũngũra na hinya wao wothe marĩ mbere ya Ngai, makĩnaga na inanda cia mũgeeto na cia kĩnũbi, na tũhembe, na thaani iria ihũrithanagio ikagamba, na tũrumbeta.

⁹ Hĩndĩ rĩa maakinyire kihuhĩro-inĩ kĩa ngano gĩa Kidoni, Uza agĩtambũrũkia guoko nĩguo anyiitĩrĩre ithandũkũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro, tondũ ndegwa nĩcihĩngirwo. ¹⁰ Na rĩrĩ, marakara ma Jehova nĩmakanĩire Uza, akĩmũgũtha, akĩgũa tondũ nĩanyiitire ithandũkũ rĩu na guoko. Nĩ ũndũ ũcio Uza agĩkuĩra o hau mbere ya Ngai.

¹¹ Nake Daudi akĩrakara tondũ mang'ũri ma Jehova nĩmookĩrĩre Uza, nĩ ũndũ ũcio handũ hau hetagwo Perezu-Uza nginya ũmũthĩ.

¹² Daudi agĩtĩgĩra Ngai mũthenya ũcio, akĩũria atĩrĩ, "Ngaahota atĩa kũrehe ithandũkũ rĩrĩ rĩa Ngai kũrĩ nĩ?" ¹³ Tondũ ũcio Daudi ndaathĩre na ithandũkũ rĩu Itũũra-inĩ ĩnene rĩa Daudi. Handũ ha ũguo, aarĩtwarire kwa Obedi-Edomu ũrĩa Mũgiiti. ¹⁴ Ithandũkũ rĩu rĩa Ngai rĩaikarire na andü a nyũmba ya Obedi-Edomu gwake mũciĩ mĩeri ĩtatũ, nake Jehova akĩrathima andü a mũciĩ wake, o na kĩrĩa gĩothe aarĩ nakĩo.

14

Nyũmba ya Daudi na Andũ Ake

¹ Na rĩrĩ, Hiramũ mũthamaki wa Turo, nĩatũmĩre Daudi andũ, marĩ na mĩgogo ya mũtarakwa, na aaki a mahiga na a mbaũ, nĩguo mamwakĩre nyũmba ya ũthamaki. ² Nake Daudi nĩamenyĩre atĩ Jehova nĩamũhaandĩte atũike mũthamaki wa Isiraeli, na atĩ ũthamaki wake nĩwatũgĩrĩtio mũno nĩ ũndũ wa andũ ake a Isiraeli.

³ Daudi nĩahikirie atumia angĩ arĩ kũu Jerusalemu, nake agĩtuĩka ithe wa aanake na airĩtu angĩ. ⁴ Maya nĩmo marĩtwa ma ciana ciake iria ciaciariĩrwo kũu: Shama, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni, ⁵ na Ibiharu, na Elishua, na Elipeleti, ⁶ na Noga, na Nefegu, na Jafia, ⁷ na Elishama, na Beeliada, na Elifeleti.

Daudi Kũhoota Afilisti

⁸ Na rĩrĩa Afilisti maagũire atĩ Daudi nĩaitĩrĩrio maguta agatuĩka mũthamaki wa Isiraeli guothe-rĩ, makĩambata, magĩthĩĩ na mbũtũ ciao ciothe makamũcarie, nake Daudi aigua ũhoru ũcio akiumagara, agĩthĩĩ akahũũrane nao. ⁹ Na rĩrĩ, Afilisti nĩmookĩte magatharĩkĩra Gĩtuamba kĩa Refaimu; ¹⁰ nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtuĩria ũhoru kũrĩ Ngai, akĩmũria atĩrĩ, “Thĩĩ ngatharĩkĩre Afilisti? Nĩũkũmaneana moko-inĩ makwa?”

Nake Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Thĩĩ, nĩngũmaneana moko-inĩ maku.”

¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ ake makĩambata, magĩthĩĩ nginya Baali-Perazimu, na akĩmatoreria kuo. Nake akiuga atĩrĩ, “O ta ũria maaĩ moinaga, nogo Ngai aharanĩtie thũ ciakwa na guoko gwakwa.” Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtwa Baali-Perazimu. ¹² Afilisti magĩtiganĩria ngai ciao kũu, nake Daudi agĩathana ngai icio icinwo na mwaki.

¹³ Afilisti nĩmatharĩkĩre Gĩtuamba kũu rĩngĩ; ¹⁴ nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtuĩria ũhoru harĩ Ngai rĩngĩ, nake Ngai akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tiga kwambata, no mathĩũrũkĩrie, na ũmatharĩkĩre ũmarutĩtie na mbere ya mĩtĩ ya mĩkũngũgũ. ¹⁵ Rĩrĩa ũrĩgua mũkubio uumĩte igũrũ rĩa mĩtĩ iyo ya mĩkũngũgũ-rĩ, thĩĩ ũkarũe, tondũ ũguo nĩkuonania atĩ Ngai arĩ mbere yaku akĩhũũra ita rĩa Afilisti.” ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩka o ta ũria Ngai aamwathĩte, nao makĩhũũra mbũtũ cia Afilisti, o kuuma Gibeoni nginya Gezeri.

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio ngumo ya Daudi ikĩhunja o bũrũri o bũrũri, nake Jehova agĩtũma ndũrĩrĩ ciothe imwĩtigĩre.

15

Ithandũkũ rĩa Kĩrĩkanĩro Kũrehwo Jerusalemu

¹ Daudi aarĩkia gwaka nyũmba ciake mwene kũu Itũũra Inene rĩa Daudi, nĩahaarĩrie handũ ha kũiga ithandũkũ rĩa Ngai, na akĩrĩambĩra hema. ² Ningĩ Daudi akiuga atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ ũngĩ wagĩrĩrwo nĩ gũkuua ithandũkũ rĩa Ngai tĩga o Alawii, tondũ nĩo Jehova aathuurire makuage ithandũkũ rĩu rĩa Jehova na mamũtungatagĩre nginya tene.”

³ Daudi nĩacookanĩrĩrie andũ othe a Isiraeli hamwe kũu Jerusalemu nĩguo marehe ithandũkũ rĩa Jehova handũ harĩa aarĩthondekeire.

⁴ Nĩacookanĩrĩrie njiaro cia Harũni na Alawii ta ũũ:

⁵ Kuuma kũrĩ njiaro cia Kohathu,

Urieli nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 120;

- 6 kuuma kũrĩ njiaro cia Merari,
Asaia nĩwe warĩ mütongoria, na andũ a nyũmba yao 220;
7 kuuma kũrĩ njiaro cia Gerishoni,
Joeli nĩwe warĩ mütongoria, na andũ a nyũmba yao 130;
8 kuuma kũrĩ njiaro cia Elizafani,
Shemaia nĩwe warĩ mütongoria, na andũ a nyũmba yao 200;
9 kuuma kũrĩ njiaro cia Hebironi,
Elieli nĩwe warĩ mütongoria, na andũ a nyũmba yao 80;
10 kuuma kũrĩ njiaro cia Uzieli,
Aminadabu nĩwe warĩ mütongoria, na andũ a nyũmba yao 112.

11 Ningĩ Daudi agĩta Zadoku na Abiatharu arĩa athĩnjĩri-Ngai, na Urieli, na Asaia, na Joeli, na Shemaia, na Elieli, na Aminadabu arĩa Alawii.
12 Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ inyuũ anene a nyũmba cia Alawii; inyuũ ene na Alawii arĩa angĩ no nginya mwĩtherie na mwambatie ithandũkũ rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli nginya handũ harĩa ndrĩthondekeire. 13 Nĩ undũ inyuũ, Alawii, mũtiarĩambatarie ihinda rĩa mbere, nĩkĩo Jehova Ngai witũ aatũũkĩrĩre na marakara. Tũtiigana gũtũria ũhoru wa ũria tũngĩekire kũrĩ we, kũringana na ũria gwatũtwo.” 14 Nĩ undũ ũcio, athĩnjĩri-Ngai na Alawii magĩtheria nĩgeetha maambatie ithandũkũ rĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli. 15 Nao Alawii magĩkuua ithandũkũ rĩa Ngai na mũtĩ mĩraaya mamũgĩrĩre ciande, o ta ũria Musa aathanĩte kũringana na kiugo kĩa Jehova.

16 Daudi akĩra atongoria a Alawii mathuure ariũ a ithe wao matũke aini, nao maine nyĩmbo cia gĩkeno makĩhũura inanda cia kĩnũbi, na cia mũgeeto, na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba.

17 Nĩ undũ ũcio Alawii magĩthuura Hemani mũrũ wa Joeli; kuuma harĩ ariũ a ithe, na magĩthuura Asafu mũrũ wa Berekia; na kuuma harĩ ariũ a ithe Amerari magĩthuura Ethani mũrũ wa Kushaia; 18 na ningĩ hamwe nao magĩthuura ariũ a ithe matũke anini ao wathani-inĩ. nao nĩ: Zekaria, na Jaazieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Uni, na Eliabu, na Benaia, na Maaseia, na Matithia, na Elifelehu, na Mikinea, na Obedi-Edomu, na Jeieli, arĩa arangĩri ihingo.

19 Hemani, na Asafu na Ethani maarĩ aini na maahũũrithanagia thaani cia gĩcango; 20 Zekaria, na Azieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Uni, na Eliabu, na Maaseia, na Benaia maarĩ a kũhũura inanda cia kĩnũbi, kũringana na Alamothu. 21 Nake Matithia, na Elifelehu, na Mikinea, na Obedi-Edomu, na Jeieli, na Azazia maarĩ a kũhũura inanda cia mũgeeto, matongoretie kũringana na Sheminithu (ũguo nĩ ta kuuga mũgambo ũkũruruma). 22 Kenania ũria mütongoria wa Alawii nĩwe warũgamĩrĩre ũini; ũcio nĩguo warĩ wĩra wake tondũ aarĩ na ũũgĩ wa guo.

23 Berekia na Elikana nĩo maarĩ a kũrangĩra mũrango nĩ undũ wa ithandũkũ rĩu. 24 Athĩnjĩri-Ngai, nĩo Shebania, na Joshafatu, na Nethaneli, na Amasai, na Zekaria, na Benaia, na Eliezeri maarĩ a kũhuha tũrumbeta mbere ya ithandũkũ rĩa Ngai. Obedi-Edomu na Jehia o nao maarĩ arangĩri a mũrango nĩ undũ wa ithandũkũ rĩu.

25 Nĩ undũ ũcio Daudi na athuuri a Isiraeli, na anene a ikundi cia ngiri, magĩthĩi kwambatia ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kuuma nyũmba ya Obedi-Edomu makenete. 26 Tondũ Ngai nĩateithĩtie Alawii arĩa maakuuga ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova-rĩ, ndegwa mũgwanja na ndũũme mũgwanja nĩciarutirwo igongona. 27 Hĩndĩ iyo Daudi eehumbĩte nguo ya igũrũ ndaaya ya gatani irĩa njega, na noguo Alawii othe arĩa makuũite ithandũkũ rĩu mehumbĩte, o na aini na Kenania

ũrĩa warĩ mütongoria wa ũini. O na ningĩ Daudi nĩehumbĩte ebodi ya gatani. ²⁸ Nĩ ũndũ ũcio andũ othe a Isiraeli makĩambatia ithandũkũ rĩa kirĩkanĩro kĩa Jehova makĩanaagĩrĩra, makĩhuhaga macoro na tũrumbeta, na makĩhũũrithanagio thaani iria ihũũrithanagio na ikagamba, na makĩhũũraga inanda cia kinũbi na cia mũgeeto.

²⁹ Hĩndĩ ĩrĩa ithandũkũ rĩa kirĩkanĩro kĩa Jehova rĩatoonyaga Itũũra Inene rĩa Daudi-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saũlũ nĩacũthĩrĩrie arĩ ndirica-inĩ. Na rĩrĩa onire Mũthamaki Daudi akĩina akĩrũgarũgaga, akĩmũnyarara ngoro-inĩ yake.

16

¹ Alawii makĩrehe ithandũkũ rĩa Ngai, makĩrĩtoonyia thĩinĩ wa hema ĩrĩa yaambĩtwo nĩ Daudi nĩ ũndũ warĩo, na makĩrutĩra Ngai maruta ma njino na maruta ma ũiguano. ² Daudi aarĩkia kũruta maruta ma njino na maruta ma ũiguano-rĩ, akĩrathima andũ acio thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jehova. ³ Ningĩ akĩhe andũ a Isiraeli othe, arũme na andũ-a-nja o mũndũ mũgate, na gĩcunjĩ kĩa nyama, na ngũmba ya thabibũ nyũmũ.

⁴ Nĩathuurire Alawii amwe matungatage mbere ya ithandũkũ rĩa Jehova, na mathaithanagĩre andũ, na macookagie ngaatho, na magoocage Jehova, Ngai wa Isiraeli, nao nĩo: ⁵ Asafu ũrĩa warĩ mũnene wao, na mũnini wake aarĩ Zekaria, agacookwo nĩ Jeieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Matithia, na Eliabu, na Benaia, na Obedi-Edomu, na Jeieli. Acio maarĩ a kũhũũraga inanda cia kinũbi na inanda cia mũgeeto, nake Asafu agambagie thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, ⁶ nao athĩnjĩri-Ngai, Benaia na Jahazieli, maarĩ a kũhuha tũrumbeta hĩndĩ ciothe marĩ mbere ya ithandũkũ rĩa kirĩkanĩro kĩa Ngai.

Thaburi ya Daudi ya Gũcookia Ngaatho

⁷ Mũthenya ũcio ũndũ wa mbere, ũrĩa Daudi eekire nĩ kũnengera Asafu na athiritũ ake thaburi ĩno ya gũcookeria Jehova ngaatho:

⁸ Cookeriai Jehova ngaatho, kaĩrai rĩitwa rĩake;
menyithaniai ndũrĩrĩ-inĩ ũrĩa ekĩte.

⁹ Mũinĩrei, mũmũinĩre mũkĩmũgocaga,
mũheane ũhoro wa ciĩko ciake ciothe cia magegania.

¹⁰ Mwĩraheĩ nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩake itheru;
ngoro cia arĩa marongoragia Jehova nĩ ikene.

¹¹ Mathaai Jehova o na hinya wake;
mũmaathage ũthiũ wake hĩndĩ ciothe.

¹² Ririkanai magegania marĩa ekĩte,
na ciana ciake, na matũiro ma ciira marĩa atuĩte,

¹³ inyuĩ njiaro cia Isiraeli ndungata yake,
o inyuĩ ciana cia Jakubu, inyuĩ andũ ake arĩa athuurĩte.

¹⁴ Jehova nĩwe Ngai witũ;
matũiro make ma ciira marĩ thĩ yothe.

¹⁵ Nĩaririkanaga kirĩkanĩro gĩake nginya tene,
nĩkĩo kiugo kirĩa aathanĩre, kirũmagĩrĩrwo nĩ njiarwa ngiri,

¹⁶ kirĩkanĩro kirĩa aarĩkanĩire na Iburahĩmu,
na noguo mwĩhĩtwa ũrĩa eehĩtire harĩ Isaaka.

¹⁷ Nĩagũkĩrĩre hinya harĩ Jakubu kĩrĩ kirĩra gĩake kĩa watho wa
kũrũmagĩrĩrwo,

agĩgĩkĩra hinya kũrĩ Isiraeli kĩrĩ kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene,
akiuga atĩrĩ:

18 “Wee nĩwe ngaathe bũrũri wa Kaanani,
ũtuĩke igai rĩrĩa ũkaagaya.”

19 Hĩndĩ ĩrĩa maarĩ o anini magĩtarwo,
o anini biũ, na maarĩ agenĩ kuo-rĩ,

20 moorũũraga kuuma rũrĩrĩ rũmwe nginya rũrĩa rũngĩ,
na kuuma ũthamaki-inĩ ũmwe nginya ũrĩa ũngĩ.

21 Ndarĩ mũndũ o na ũmwe etũkĩririe amanyaiire;
nĩarũithirie athamaki nĩ ũndũ wao, akĩmeera atĩrĩ:

22 “Mũtikanahutie andũ arĩa akwa aitĩrĩrie maguta;
mũtikaneeke anabii akwa ũũru.”

23 Inĩrai Jehova, inyuĩ andũ a thĩ yothe;
mũhunjagie ũhonokio wake mũthenya o mũthenya.

24 Umbũrai riiri wake kũrĩ ndũrĩrĩ,
mumbũre mawĩko make ma magegania kũrĩ andũ othe.

25 Nĩgũkorwo Jehova nĩ mũnene, na nĩ wa kũgoocwo mũno;
nĩwe wa gwĩtigĩrwo gũkĩra ngai ciothe.

26 Nĩgũkorwo ngai ciothe cia ndũrĩrĩ nĩ mũhianano,
no Jehova nĩwe wombire igũrũ.

27 Riiri na ũnene irĩ mbere yake;
hinya na gĩkeno itũũraga gwake.

28 Tũũgĩriai Jehova, inyuĩ mũhirĩga ya ndũrĩrĩ,
mũtũũgĩrie Jehova nĩ ũndũ wa riiri na hinya wake,
29 Tũũgĩriai Jehova, nĩ ũndũ wa riiri ũria wagĩrĩire rĩitwa rĩake.

Mũreherei maruta na mũũke mbere yake;
mũhooe Jehova thĩinĩ wa riiri wa ũtheru wake.

30 Inainai mũrĩ mbere yake, inyuĩ andũ a thĩ yothe!
Thĩ ĩhaandĩtwo ĩkarũma; ndĩngĩenyenyeka.

31 Igũrũ nĩ rĩkene, thĩ nĩcanjamũke;
nakuo ndũrĩrĩ-inĩ nĩ kuugwo atĩrĩ, “Jehova nĩwe ũthamakaga!”

32 Iria nĩ rĩrurume, na indo iria ciothe irĩ thĩinĩ warĩo;
mĩgũnda nĩkenerũrũke na indo iria ciothe irĩ thĩinĩ wayo!

33 Hĩndĩ ĩyo mũtĩ ya mũtitũ nĩkaina;
ĩine nĩ gũkena irĩ mbere ya Jehova,
nĩgũkorwo nĩarooka gũciirithia thĩ.

34 Cookeriai Jehova ngaatho, nĩgũkorwo nĩ mwega;
wendo wake ũtũũraga nginya tene.

35 Anĩrĩrai muuge atĩrĩ, “Tũhonokie, Wee Ngai Mũhonokia witũ;
tũcookanĩrĩrie na ũtũkũũre kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ,
nĩguo tũcookagĩrie rĩitwa rĩaku itheru ngaatho,
nĩgeetha twĩrahage nĩ ũndũ wa ũgooci waku.”

36 Jehova arogocwo, o we Ngai wa Isiraeli,
kuuma tene na tene, nginya tene na tene.
Nao andũ othe makiuga atĩrĩ, “Ameni” na “Goocai Jehova.”

37 Daudi agĩtiga Asafu na athiritũ ake hau mbere ya ithandũkũ rĩa
kĩrĩkanĩro kĩa Jehova nĩguo matungatage kuo hĩndĩ ciothe, kũringana na
mabata ma o mũthenya. 38 O na nĩngĩ agĩtiga Obedi-Edomu na athiritũ

ake mĩrongo ĩtandatũ na anana matungatage hamwe nao. Obedi-Edomu mũrũ wa Jeduthuni marĩ na Hosa maarĩ arangĩri a kĩhingo.

³⁹ Daudi agĩtiga Zadoku ũria mũthĩnjĩri-Ngai hamwe na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ hau mbere ya hema ĩria nyamũre,* kũndũ kũria gũtũgĩru kũu Gibeoni, ⁴⁰ nĩguo marutagĩre Jehova maruta ma njino kĩgongona-inĩ kĩa maruta ma njino hĩndĩ ciothe, rũciini na hwaĩ-inĩ, kũringana na ũria kwandĩkitwo watho-inĩ wa Jehova ũria aaheete andũ a Isiraeli. ⁴¹ Arĩa maarĩ hamwe nao nĩ Hemani na Jeduthuni, na arĩa angĩ maarĩ athuure na makagwetwo na mariĩtwa nĩgeetha macookagĩrie Jehova ngaatho, makiugaga atĩrĩ, “Tondũ wendo wake ũtũũraga nginya tene.” ⁴² Hemani na Jeduthuni nĩo mehokeirwo kũhuha tũumbeta, na kũhũũrithania thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, o na kũhũũraga inanda iria ingĩ cia kũina rwĩmbo rwamũre. Ariũ a Jeduthuni nĩo maaheirwo wĩra wa kũrangĩra kĩhingo.

⁴³ Hĩndĩ ĩyo andũ othe magĩthĩ o mũndũ gwake mũciĩ, nake Daudi agĩcooka mũciĩ akarathime andũ a nyũmba yake.

17

Kũranĩro kĩa Ngai kũrĩ Daudi

¹ Thuutha wa Daudi gũikara nyũmba yake ya ũthamaki kwa ihinda, akũira mũnabii Nathani atĩrĩ, “Nĩ njikaraga nyũmba ya ũthamaki yakĩtuo na mĩtarakwa, o rĩria ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩngĩtuo hema-inĩ.”

² Nathani agĩcookeria Daudi atĩrĩ, “Ũndũ ũria ũreciiria gwĩka-rĩ, wĩke, nĩgũkorwo Ngai arĩ hamwe nawe.” ³ Ũtukũ ũcio kiugo kĩa Ngai gĩgĩkinyĩra Nathani, akũirwo atĩrĩ:

⁴ “Thĩ ũkeere ndungata yakwa Daudi atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Wee tiwe wa kũnjakĩra nyũmba ya gũtũũra. ⁵ Nĩ ndĩrĩ ndatũũra nyũmba kuuma mũthenya ũria ndaarũtũre andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri nginya ũmũthĩ. Ndũũraga hema-inĩ, thaamaga kuuma handũ hamwe ngathĩ harĩa hangĩ, ngoima gũikaro kĩmwe ngathĩ kũria kĩngĩ. ⁶ Kũria guothe ndaanathĩ na andũ a Isiraeli othe-rĩ, ndĩ ndooria mũtongoria o na ũmwe wa arĩa ndaathire mariĩthagie andũ akwa atĩrĩ, “Mwagite kũnjakĩra nyũmba ya mĩtarakwa nĩkĩ?””

⁷ “Na rĩrĩ, ĩra ndungata yakwa Daudi atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: Ndaakũrutire rũũru-inĩ, ngĩgũtigithia kũrũmĩrira mahiũ nĩguo ũtũũke mwathi wa andũ akwa a Isiraeli. ⁸ Nĩngoretwo nawe kũria guothe wanathĩ, na ngakwehereria thũ ciaku ciothe ikehera mbere yaku. Rĩu nĩngũtũma rĩtwa rĩaku rĩtũũke inene o ta mariĩtwa ma andũ arĩa anene mũno a thĩ. ⁹ Na nĩngahe andũ akwa a Isiraeli handũ na ndĩmahaande wega nĩgeetha magie na mũciĩ wao kũmbe, na matigacooka gũthũnĩka. Andũ aaganu matigacooka kũmahinyĩrĩria rĩngĩ, ta ũria meekaga kĩambĩrĩria-inĩ ¹⁰ na matũire meekaga kuuma rĩria ndathuurire atongoria a gũtongoragia andũ akwa a Isiraeli. O na nĩngatooria thũ cianyu ciothe.

“Na nĩngĩ ngũkwĩra atĩ Jehova we mwene nĩwe ũgũgwakĩra nyũmba: ¹¹ Hĩndĩ ĩria matukũ maku magaaithira nawe ũthĩ ũgatũũranie na maithe manyu, nĩngarũgamia mũndũ wa rũciaro

* 16:39 Gũikaro kĩa Jehova no kio Hema ĩria yaakĩtuo werũ-inĩ harĩa magongona maarutagĩrwo.

rwaku athamake ithenya rīaku, agaakorwo arī ūmwe wa ariū aku, na nīngahaanda ūthamaki wake. ¹² Ūcio nīwe ūkaanjakīra nyūmba, na nīngahaanda gītī gīake kīa ūnene nginya tene. ¹³ Nīngatuīka ithe, nake nīagatuīka mūrū wakwa. Ndikeyheria wendo wakwa harī we, ta ūrīa ndehereirie ūrīa warī mbere yaku. ¹⁴ Nīngamūtua mwathi wa nyūmba yakwa na ūthamaki wakwa nginya tene; gītī gīake kīa ūnene gīkehaanda nginya tene.’”

¹⁵ Nathani akīmenyithia Daudi ūhoru wa ūguūrio ūcio wothe.

Ihooya rīa Daudi

¹⁶ Nake Mūthamaki Daudi agītoonya, agīkara thī mbere ya Jehova, akiuga atīrī:

“Nīi ndīkīrī ū, Wee Jehova Ngai, nayo nyūmba yakwa-rī, ikīrī kī, atī nīkīo ūnginyītie nginya haha? ¹⁷ Na ta ūndū ūcio ūrī o mūnini maitho-inī maku, Wee Ngai-rī, nīwarītie ūhoru wa matukū marīa magooka makoniī nyūmba ya ndungata yaku. Na rīu Wee Jehova Ngai, ūnyonete ta ndī mūdū ūmwe wa arīa atūūgīrie mūno.

¹⁸ “Nī atīa ūngī Daudi angīkwīra nī ūndū wa gūtīa ndungata yaku? Nīgūkorwo nīūū ndungata yaku, Wee Jehova. ¹⁹ Nī ūndū wa ndungata yaku na kūringana na wendo waku-rī, nīwīkite ūndū ūyū mūnene na ūgatūma cīranīro ici nene imenyeke.

²⁰ “Gūtīrī ūngī ūhaana tawe, Wee Jehova, na gūtīrī Ngai ūngī tiga Wee, o ta ūrīa tūguūte na matū maitū. ²¹ Na nūū ūhaana ta andū aku a Isiraēli, rūrīrī rūmwe gūkū thī rūrīa Ngai waruo aakūūrire rūtuīke andū ake, nīgeetha wīgūire igweta, na wīke maūdū manene na ma magegania ma gwītīgīrwo, nī ūndū wa kūngata ndūrīrī ciehere mbere ya andū aku arīa wakūūrire kuuma būrūri wa Misiri? ²² Watūmire andū aku a Isiraēli matūike andū aku mwene nginya tene, nawe, Wee Jehova, nītuūkite Ngai wao.

²³ “Na rīrī, Jehova, tūma kīranīro kīrīa weranīire gīkonīī ndungata yaku na nyūmba yake kīrūme nginya tene. Na wīke o ta ūguo wīranīire, ²⁴ nīgeetha kīranīro kīu kīlhaande, narīo rīitwa rīaku rīnenehe nginya tene. Nīngī andū nīmakoiga atīrī, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli, nīwe Ngai wa andū a Isiraēli!’ Na nyūmba ya ndungata yaku Daudi nīkehaanda mbere yaku.”

²⁵ “Wee Ngai wakwa, nīguūrīrie ndungata yaku atī nīūkamīakīra nyūmba. Nī ūndū ūcio ndungata yaku nīgūūte na ūmīrīru wa gūkūhooya. ²⁶ Wee Jehova, nīwe Ngai! Nīwīrīire ndungata yaku maūdū maya mega. ²⁷ Rīu nīwonete kwagīrīire ūrathime nyūmba ya ndungata yaku, nīgeetha itūūre nginya tene maitho-inī maku; nīgūkorwo, Wee Jehova nīumīrathimīte, na igūtūūra irī ndaathime nginya tene.”

18

Ūhootani wa Daudi

¹ Thuutha wa mahinda macio, Daudi nīatharīkīire Afilisti na akīmatooria biū, na agītunyana Gathu na matūūra marīa maarīrigicīrie kuuma watho-inī wa Afilisti.

² O na nīngī Daudi nīahootire andū a Moabi, na magītūika a gwathwo nīwe, makamūrutağīra igooti.

³ Ningĩ Daudi nĩahũũranire na Hadadezeri mũthamaki wa Zoba, akĩmũingata akĩmũkinyia Hamathu, rĩrĩa mũthamaki ũcio aathiiaga gũtũma wathani wake ũrũme wega ndwere-inĩ cia Rũũĩ rwa Farati. ⁴ Daudi akĩmũtunya ngaari ciake cia ita ngiri ĩmwe, na andũ a gũcitwara ngiri mũgwanja, na thigari cia magĩrũ ngiri mĩrongo ĩrĩ. Nake agĩtemenga mbarathi icio cia mbaara magĩrũ, agĩcithuithia ciothe tiga o igana rĩmwe.

⁵ Rĩrĩa Asuriata a kuuma Dameski mookire gũteithia Hadadezeri mũthamaki wa Zoba, Daudi akĩũraga Asuriata 22,000. ⁶ Akĩiga mbũtũ ciake cia kũrangĩra ũthamaki wa Asuriata kũu Dameski, nao Asuriata magĩtuĩka a gwathagwo nĩwe na makamũrutagĩra igooti. Jehova nĩahaire Daudi ũhootani kũrĩa gothe aathiiaga.

⁷ Daudi nĩatunyanire ngo cia thahabu iria ciarĩ na anene a Hadadezeri, na agĩcitwara Jerusalemu. ⁸ Kuuma matũũra ma Teba na Kuni marĩa maarĩ ma Hadadezeri, Daudi agĩtunyana gĩcango kũingĩ mũno kũrĩa Solomoni aahũthĩrĩre gũthondeka Karia ga gĩcango, na itugĩ, na mĩthemba mũingĩ ya indo cia gĩcango.

⁹ Rĩrĩa Tou, mũthamaki wa Hamathu, aiguire atĩ Daudi nĩahootete mbũtũ ciothe cia mbaara cia Hadadezeri mũthamaki wa Zoba-rĩ, ¹⁰ agĩtũma mũriũ Hadoramu kũrĩ Mũthamaki Daudi akamũgeithie na amũkũngũire nĩ ũndũ wa kũhoota Hadadezeri ũrĩa wakoretwo akĩrũa na Tou. Hadoramu agĩtwarĩra Daudi indo cia mĩthemba mũingĩ ithon-deketwo na thahabu na betha na gĩcango.

¹¹ Mũthamaki Daudi akĩamũrĩra Jehova indo icio o ta ũrĩa aamũrĩte betha na thahabu iria aatahĩte kuuma kũrĩ andũ a ndũrĩrĩ ici ciothe: Edomu, na Moabi, na kuuma kũrĩ Amoni na Aflisti, na Amaleki.

¹² Abishai mũrũ wa Zerua nĩooragire andũ a Edomu 18,000 o kũu Gituamba-inĩ gĩa Cumbĩ. ¹³ Nake akĩiga mbũtũ cia kũrangĩra kũu Edomu nao andũ a Edomu othe magĩtuĩka a gwathagwo nĩ Daudi. Jehova nĩahaire Daudi ũhootani kũrĩa gothe aathiiaga.

Ndungata cia Daudi

¹⁴ Daudi nĩathamakire Isiraeli gothe, akahũthagĩra kĩhooto, na akahingĩria andũ ake othe maündũ marĩa maagĩrĩre. ¹⁵ Joabu mũrũ wa Zerua nĩwe warĩ mũnene wa ita, nake Jehoshafatu mũrũ wa Ahiludu nĩwe warĩ mwandĩki wa maündũ ma ihinda rĩu. ¹⁶ Zadoku mũrũ wa Ahitubu, na Ahimeleku mũrũ wa Abiatharu maarĩ athĩnjĩri-Ngai, nake Shavisha nĩwe warĩ mwandĩki-marũa; ¹⁷ Benaia mũrũ wa Jehoiada nĩwe warĩ mũnene wa Akerethi na Apelethi; nao ariũ a Daudi nĩo maarĩ atongoria na anene a gũikaranagia na mũthamaki.

19

Mbaara ya Kũhũũrana na Aamoni

¹ Thuutha wa mahinda macio-rĩ, Nahashu mũthamaki wa Aamoni agĩkua, nake mũriũ agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. ² Nake Daudi agĩciiria atĩrĩ, “Nĩngwĩka Hanuni mũrũ wa Nahashu maündũ mega ma ũtugi tondu ithe nĩanjĩkire maündũ mega ma ũtugi.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtũma andũ kũrĩ Hanuni makamũcakaithie nĩ ũndũ wa gũkuĩrwo nĩ ithe.

Rĩrĩa andũ acio maatũmĩtwo nĩ Daudi maakinyire kũrĩ Hanuni o kũu bũrũri wa Amoni nĩguo mamũcakaithie-rĩ, ³ andũ arĩa maarĩ igweta a Amoni makĩũria Hanuni atĩrĩ, “Ūreciiria Daudi nĩ thoguo aratĩia nĩ ũndũ

wa gũgũtũmĩra andũ magũcakaithie? Githĩ andũ ake matiũkĩte kũrĩ we matuĩrie na mathigaane bũrũri nĩguo macooke maũtunyane?" ⁴ Nĩ undũ ũcio Hanuni akĩnyĩtithia andũ acio a Daudi, akĩmenjithia nderu, nacio nguoguo ciao igĩtinio irima gatagatĩ ka njikarĩro, na akĩmaingata.

⁵ Rĩrĩa mũndũ ũmwe aakinyĩrie Daudi ũhoro wa andũ acio-rĩ, Daudi agĩtũma andũ makamatũnge, tondũ andũ acio nĩmaconorithĩtio mũno. Mũthamaki akiuga atĩrĩ, "Ikaraĩ kũu Jeriko nginya nderu cianyu ikũre, mũcooke mũũke."

⁶ Rĩrĩa andũ a Amoni maamenyire atĩ nĩmatuĩkĩte kĩndũ kĩnungu harĩ Daudi-rĩ, Hanuni na andũ a Amoni makĩneana betha taranda ngiri imwe* cia gũkombora ngaari cia ita na atwarithia a cio kuuma Mesopotamia, na Aramu-Maaka, na Zoba. ⁷ Magĩkombora ngaari cia ita ngiri mĩrongo itatũ na igĩrĩ na atwarithia a cio, hamwe na mũthamaki wa Maaka na mbũtũ ciake, arĩa mookire makĩamba hema hakuĩ na Medeba; hĩndĩ iyo andũ a Amoni nao magĩcookanĩrĩrio kuuma matũũra-inĩ mao, magĩthĩ kũrĩa mbaara.

⁸ Nake Daudi aigua ũhoro ũcio-rĩ, agĩtũma Joabu na ita rĩothe rĩa mbaara. ⁹ Nao andũ a Amoni makiumagara, makĩaranja mbũtũ cia mbaara kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩao inene, nao athamaki arĩa mookite mbaara, magĩkorwo maarĩ oiki kũu werũ-inĩ.

¹⁰ Joabu nĩonire atĩ thigari nĩciaranĩtio mbere yake o na thuutha wake; nĩ undũ ũcio agĩthũura mbũtũ imwe iria njega mũno kũu Isiraeli, agĩcitũma ikarũe na Asuriata. ¹¹ Andũ acio angĩ akĩmaiga watho-inĩ wa Abishai mũrũ wa nyina. Nao akĩmatũma makarũe na andũ a Amoni. ¹² Joabu akiuga atĩrĩ, "Asuriata mangĩngĩria hinya-rĩ, wee ũũke ũndeithie; no Aamoni mangĩgũkĩria hinya, nĩngagũteithia. ¹³ Wĩyũmĩrĩrie nĩgeetha tũrũe na ũcamba nĩ undũ wa andũ aitũ, na nĩ undũ wa matũũra manene ma Ngai witũ. Jehova nĩegwĩka ũria ekuona kwagĩrĩire maitho-inĩ make."

¹⁴ Nake Joabu arĩ na mbũtũ ciake agĩtharĩkĩra Asuriata, nao makĩmũũrĩra. ¹⁵ Rĩrĩa Amoni moonire atĩ Asuriata nĩmaroora-rĩ, o nao makĩũrĩra Abishai mũrũ wa nyina magĩtoonya itũũra thĩnĩ. Nĩ undũ ũcio Joabu agĩcooka Jerusalemu.

¹⁶ Thuutha wa Asuriata kuona atĩ nĩmatoorio nĩ andũ a Isiraeli, magĩtũma andũ makarehithie Asuriata a kuuma mũrĩmo wa Rũũ rwa Farati matongoretio nĩ Shofaku ũria warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Hadadezeri.

¹⁷ Rĩrĩa Daudi eerirwo ũhoro ũcio, agĩcookanĩrĩria ita rĩa Isiraeli rĩothe, makĩringa Rũũ rwa Jorodani, nake akĩmakinyĩra na akĩga mbũtũ ciake imang'etheire. Daudi akĩhaarĩria mbũtũ ciake nĩguo itũngane na Asuriata acio mbaara-inĩ, nao Asuriata makĩrĩa nake. ¹⁸ No rĩrĩ, Asuriata makĩũrĩra Isiraeli, nake Daudi akĩũraga atwarithia a ngaari ciao cia ita ngiri mũgwanja, na thigari ciao cia magũrũ ngiri mĩrongo ina. Nĩngĩ akĩũraga Shofaku, mũnene wa mbũtũ ciao.

¹⁹ Hĩndĩ irĩa ndungata cia Hadadezeri cionire atĩ nĩmahootwo nĩ Isiraeli-rĩ, magĩthondeka thayũ na Daudi, nao magĩtuika a gwashagwo nĩwe.

Nĩ undũ ũcio Asuriata matiacookire gwĩtũkĩra gũteithia Aamoni rĩngĩ.

20

Itũũra rĩa Raba Gũtunyanwo

* 19:6 nĩ ta tani 34

¹ Na rĩrĩ, hĩndĩ ya kĩmera yakinya, ihinda rĩrĩa athamaki maathiaga mbaara, Joabu agĩtongoria mbũtũ cia ita. Nake akĩananga bũrũri wa Aamoni, na agĩthĩ Raba akĩrĩgiciĩria, no Daudi agĩtigwo Jerusalemu. Joabu agĩtharĩkĩra Raba agĩtiga aarĩananga. ² Daudi akĩrũta mũthamaki wao thũmbĩ mũtwe, nayo yarĩ na ũritũ wa taranda ĩmwe* ya thahabu, na nĩyagemetio na tũhiga twa goro, nayo ĩkũgĩrũwo mũtwe wa Daudi. Nake agĩtaha indo nyingĩ mũno kuuma itũũra rĩu inene, ³ na akĩrutũrũra aikari akuo, akĩmahe wĩra wa gwatũra mbaũ na mũthumeno, na kũruta wĩra na harũ cia igera na mathanwa. Ũguo nĩguo Daudi eekire matũũra mothe ma Amoni. Thuutha ũcio Daudi na mbũtũ ciake ciothe cia ita magĩcooka Jerusalemu.

Kũrũa na Afilisti

⁴ Mahinda macio-rĩ, gũkĩgĩa mbaara ya kũrũa na Afilisti kũu Gezeri. Hĩndĩ ĩyo Sibekai ũrĩa Mũhushathi akĩũraga Sipai, ũmwe wa njiaro cia Refai, nao Afilisti magĩtoorio biũ.

⁵ Mbaara-inĩ ĩngĩ makĩrũa na Afilisti, nake Elihanani mũrũ wa Jairu akĩũraga Lahami mũrũ wa nyina na Goliathũ, ũrĩa Mũgiiti, ũrĩa warĩ na itimũ rĩarĩ na mũtĩ waiganaga ta mũtĩ wa mũtumi ngoora.

⁶ Ningĩ mbaara-inĩ ĩngĩ rĩa yarũirwo Gathu, kwarĩ na mũndũ mũnene mũno, warĩ na ciara ithathatũ o guoko, na ciara ithathatũ o kũgũrũ, ciothe ciarĩ ciara mĩrongo ĩrĩ na inya. O nake aarĩ wa rũciaro rwa Rafa. ⁷ Rĩrĩa aanyũrũrie andũ a Isiraeli, Jonathani mũrũ wa Shimea, mũrũ wa nyina na Daudi, akĩmũũraga.

⁸ Acio nĩo maarĩ a rũciaro rwa Rafa wa kũu Gathu, nao makĩũragwo nĩ Daudi na andũ ake.

21

Daudi Gũtara Andũ a Mbaara

¹ Na rĩrĩ, Shaitani nĩookĩrĩre andũ a Isiraeli, na akĩarahũra Daudi nĩguo atarĩthie andũ a Isiraeli. ² Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩĩra Joabu na anene a mbũtũ cia ita atĩrĩ: “Thĩĩ mũgatara andũ a Isiraeli kuuma Birishiba nginya Dani, mũcooke mũndehere ũhoru nĩguo menye ũrĩa maigana.”

³ Nowe Joabu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova aroingĩhia mbũtũ ciake cia ita maita igana. Mwathi wakwa mũthamaki, githĩ othe matĩrĩ watho-inĩ waku? Nĩ kũ gĩgũtũma mwathi wakwa ende gwĩka ũguo? Nĩ kũ gĩgũtũma ahĩthie Isiraeli?”

⁴ No rĩrĩ, mũthamaki agĩkararia Joabu; nĩ ũndũ ũcio Joabu akiuma hau agĩthĩ Isiraeli guothe, na agĩcooka Jerusalemu. ⁵ Joabu akĩmenyithia Daudi mũigana wa andũ arĩa maangĩarũire mbaara ta ũũ: Isiraeli guothe kwarĩ na andũ 1,100,000 arĩa maangĩahotire kũhũthĩra rũhiũ rwa njora, thĩĩnĩ wao haarĩ na andũ 470,000 kuuma Juda.

⁶ No rĩrĩ, Joabu ndaatarire andũ a Lawi na a Benjamini, tondũ watho ũcio wa mũthamaki nĩwamũiguithĩtie ũuru mũno. ⁷ O na ningĩ watho ũcio warĩ mũũru maitho-inĩ ma Ngai; nĩ ũndũ ũcio akĩherithia Isiraeli.

⁸ Hĩndĩ ĩyo Daudi akĩĩra Ngai atĩrĩ, “Nĩnjĩthie mũno nĩ gwĩka ũndũ ũyũ. Rĩu ndagũthaita ũnjehererie mahĩtia, nĩi ndungata yaku. Nĩnjĩkite ũndũ wa ũrimũ mũno.”

⁹ Nake Jehova akĩĩra Gadi ũrĩa woonagĩra Daudi maündũ atĩrĩ, ¹⁰ “Thĩĩ ũkeere Daudi ũũ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ũrĩ na maündũ matatũ ma gũthuura. Nowe ũthuure ũmwe wamo ũrĩa ngũkũherithia nago.’”

* 20:2 nĩ ta kilo 34

11 Nĩ ùndũ ùcio Gadi agĩthĩ kũrĩ Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ùũ: ‘Thuura ùndũ ùmwe wa maya: 12 Ùthuure mĩaka ìtatũ ya ng’aragu, kana mĩeri ìtatũ ya kũniinwo nĩ thũ ciaku igũthingatĩte na hiũ ciao cia njora, kana mĩthenya ìtatũ ya rũhiũ rwa njora rwa Jehova, naguo nĩ atũ kũgĩe na mĩthenya ya mũthiro bũrũri-inĩ, rĩria mũraika wa Jehova akaaniinana Isiraeli guothe.’ Na rĩrĩ, tua itua ùnjũire ùria ngũthĩi gũcookeria ùria ùndũmĩte.”

13 Daudi akĩra Gadi atĩrĩ, “Rũ nĩ ndĩ na thũina mũno. Nĩ kaba nĩ ngwe moko-inĩ ma Jehova, tondu tha ciake nĩ nyingĩ mũno; no ndũkareke ngwe moko-inĩ ma andũ.”

14 Nĩ ùndũ ùcio Jehova akĩrehera Isiraeli mũthiro, na andũ a Isiraeli 70,000 magĩkua. 15 Nake Ngai agĩtũma mũraika akanange Jerusalemu. No rĩria mũraika ekaga ùguo-rĩ, Jehova akĩona ùndũ ùcio na akĩigua kĩaha nĩ ùndũ wa kinyariiriko kũu, nake akĩra mũraika ùcio wanangaga andũ atĩrĩ, “Tigĩra hau! Eheria guoko gwaku.” Hĩndĩ ìyo mũraika ùcio wa Jehova aarũgamĩte kũhuĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna ùria Mũjebusi.

16 Nake Daudi akĩrora igũrũ akĩona mũraika wa Jehova arũngĩ gatagati ka igũrũ na thĩ acomorete rũhiũ rwa njora, arũnyitĩte na guoko gwake gũtambũrũkiurio Jerusalemu. Nake Daudi na athuuri, mehumbĩte nguo cia makũnia, makĩgũa magĩturumithia mothiũ mao thĩ.

17 Daudi akĩũria Ngai atĩrĩ, “Githĩ ti nĩ ndaathanire atĩ arũi a mbaara matarwo? Nĩ nĩ nĩ njĩthie o na ngeeka ùũru. Andũ aya matariĩ o ta ng’onda. Nĩ atĩa mekĩte? Wee Jehova Ngai wakwa, reke guoko gwaku kũnjũkĩrĩre nĩ na nyũmba yakwa, no rĩrĩ, ndũkareke mũthiro ùyũ ùikare na andũ aku.”

18 Nake mũraika wa Jehova agĩatha Gadi eere Daudi aambate athĩ agaakire Jehova kigongona o kũu kũhuĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna ùria Mũjebusi. 19 Nĩ ùndũ ùcio Daudi akĩambata agĩathĩkĩra kiugo kũu Gadi aarĩtie thĩinĩ wa rĩtwa rĩa Jehova.

20 Hĩndĩ ìria Arauna aakonyoraga ngano-rĩ, akĩhũgũra akĩona mũraika ùcio; nao ariũ ake ana arĩa maarĩ nake makĩhitha. 21 Nake Daudi agĩkuhĩria, na rĩria Arauna aarore akĩmuona, akũma kũhuĩro-inĩ kĩa ngano, akĩnamĩrĩria mũtwe wake mbere ya Daudi, na agĩturumithia ùthiũ thĩ.

22 Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Njĩtikĩria njakire Jehova kigongona haha kũhuĩro-inĩ gĩkĩ giaku kĩa ngano, nĩguo mũthiro ùyũ ùkorete andũ ùthire. Nyenderia o ùria thogora wakĩo ùigana.”

23 Arauna akĩra Daudi atĩrĩ, “Kĩoe! Reke mũthamaki mwathi wakwa eeke ùndũ ùria ùngĩmũkenia. Na rĩrĩ, nĩngũkũhe ndegwa ici irutwo igongona rĩa njino, ihũuri ici cia ngano itũike ngũ, ngano nayo itũike ya igongona rĩa mũtu. Icio ciothe nĩngũkũhe.”

24 Nowe Mũthamaki Daudi agĩcookeria Arauna atĩrĩ, “Aca, no nginya ndĩhe thogora wakĩo ùria ùigana. Ndingĩrutĩra Jehova kĩndũ giaku, kana ndute igongona rĩa njino na kĩndũ kĩria itarutĩire thogora.”

25 Nĩ ùndũ ùcio Daudi akĩrĩha Arauna cekeri magana matandatũ* cia thahabu nĩ ùndũ wa handũ hau. 26 Daudi agĩakĩra Jehova kigongona handũ hau, na akĩruta maruta ma njino na maruta ma ùiguano. Agĩakĩra Jehova, nake Jehova akĩmwĩtika na njira ya mwaki uumĩte igũrũ, ùgiakana kigongona-inĩ kũu kĩa maruta ma njino.

27 Nĩngĩ Jehova akĩarĩria mũraika ùcio nake agĩcookia rũhiũ rwake njora. 28 Hĩndĩ ìyo, rĩria Daudi onire atĩ Ngai nĩamũiguĩte arĩ kũu

* 21:25 nĩ ta kilu 7

kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna ũcio Mũjebusi-rĩ, akĩrutĩra magongona hau. ²⁹ Hema ya Jehova ĩrĩa nyamũre ĩrĩa Musa aathondekeire werũ-inĩ, na kigongona kĩa maruta ma njino, hĩndĩ ĩyo ciarĩ harĩa hatũũgĩru o kũu Gibeoni. ³⁰ No rĩrĩ, Daudi ndangĩathiire mbere yakĩo gũtuĩria ũhoru harĩ Ngai tondũ nĩetigagĩra rũhiũ rwa njora rwa mũraika ũcio wa Jehova.

22

¹ Hĩndĩ ĩyo Daudi akiuga atĩrĩ, “Nyũmba ya Jehova Ngai ĩgaakwo haha, o na kigongona gĩa kũrutagĩrwo maruta ma njino nĩ Isiraeli.”

Kũhaarĩra Mwako wa Hekarũ

² Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩathana atĩ ageni othe arĩa maatũũraga Isiraeli* macookanĩrĩrio, nake agĩthuura kuuma thĩinĩ wao mabundi a mahiga, nĩgeetha mahaarĩrie na maicũhie mahiga ma gwaka nyũmba ya Ngai. ³ Nake akĩruta igera nyingĩ cia gũthondeka micumarĩ ya mũrango ya ihingo na ya kũnyiitithania indo cia nyũmba thĩinĩ, na gĩcango kĩingĩ gĩtangĩthimĩka. ⁴ Ningĩ akĩruta mĩgogo ya mũtarakwa ĩtangĩtarĩka, nĩgũkorwo andũ a Sidoni na a Turo nĩmareheire Daudi mĩgogo mũingĩ.

⁵ Daudi akiuga atĩrĩ, “Mũriũ wakwa Solomoni nĩ mwĩthĩ na ndarĩ na ũũgĩ wa kũigana, nayo nyũmba ĩrĩa igwakĩrwo Jehova yagĩrĩrwo nĩgũkorwo ĩrĩ na ũthaka mũnene na ngumo na riiri maitho-inĩ na ndũrĩrĩ ciothe. Nĩ ũndũ ũcio nĩ ngũhaarĩria mwako wayo.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩhaarĩria maündũ ma mwako ũcio na njĩra nene atanakua.

⁶ Ningĩ agĩita mũriũ Solomoni akĩmwatha aakĩre Jehova Ngai wa Isiraeli nyũmba. ⁷ Daudi akĩra Solomoni ũũ: “Mũrũ wakwa, ndũire nyendaga gwaka nyũmba ĩtanĩtio na rĩitwa rĩa Jehova Ngai wakwa. ⁸ No rĩrĩ, kiugo gĩkĩ kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngũrwo atĩrĩ, ‘Wee nĩũitĩte thakame nyingĩ na ũkarũa mbaara nyingĩ. Ndũgwaka nyũmba ĩtanĩtio na rĩitwa rĩakwa, nĩ ũndũ nĩũitĩthĩte thakame nyingĩ gũkũ thĩ, maitho-inĩ makwa. ⁹ No nĩũkagĩa na mũriũ ũria ũgaatuĩka mũndũ wa thayũ na wa kũhoorera, na nĩngamũhe ũhurũko kuuma kũrĩ thũ ciake mĩena yothe. Rĩitwa rĩake ageetwo Solomoni, na hĩndĩ ya ũthamaki wake nĩngaahere Isiraeli thayũ na ũhurũko. ¹⁰ ũcio nĩwe ũgaaka nyũmba ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa. Agaatuĩka mũrũ wakwa, na nĩ ndũike ithe. Ningĩ nĩngahaanda gĩtĩ kĩa ũnene wake kũu Isiraeli nginya tene.’

¹¹ “Na rĩrĩ, mũrũ wakwa, Jehova aroikara nawe, na ũrogaacĩra na wake nyũmba ya Jehova Ngai waku, ta ũria oigire nĩũgeeka. ¹² Jehova arokũhe ũbaarĩrĩri na ũmenyo rĩrĩa agaakũnengera ũthamaki wa Isiraeli, nĩgeetha ũrũmie watho wa Jehova Ngai waku. ¹³ Hĩndĩ ĩyo wee nĩũkagaacĩra, ũngĩgatuĩka wa kũmenyagĩrĩra kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo o na watho ũria Jehova aaheire Musa nĩ ũndũ wa Isiraeli. Gĩa na hinya na ũmĩrĩrie. Ndũgetigire kana ũkue ngoro.

¹⁴ “Nĩndutĩte wĩra mũnene wa kũhaarĩria mwako wa hekarũ ya Jehova, ngaigĩthia taranda 100,000† cia thahabu, na taranda 1,000,000‡ cia betha, na icango nyingĩ na igera nyingĩ ĩtangĩthimĩka, na mbaũ na mahiga. Nawe no wongerere ingĩ. ¹⁵ ũrĩ na aruti wĩra aingĩ: aicũhia a mahiga, na aaki a mahiga, na aaki a mbaũ, o hamwe na andũ marĩ na ũũgĩ wa kũruta wĩra o wothe ¹⁶ wa thahabu na wa betha, na wa gĩcango na wa igera, na mabundi maingĩ makĩria. Rĩu kĩambĩrĩrie wĩra, nake Jehova aroikara hamwe nawe.”

* **22:2** Ageni aya maarĩ njjora cia andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kuo mbere ya gũtoorio nĩ Aisiraeli. † **22:14** nĩ ta tani 3,450 ‡ **22:14** nĩ ta tani 34,500

¹⁷ Hĩndĩ ĩyo Daudi agĩatha atongoria othe a Isiraeli mateithie mũriũ Solomoni. ¹⁸ Akĩmeera atĩrĩ, “Githĩ Jehova Ngai wanyu ndarĩ hamwe na inyuĩ? Na githĩ ndamũheete ũhurũko miēna yothe? Nĩgũkorwo nĩaneanĩte atũũri a bũrũri ũyũ moko-inĩ makwa, na rĩu bũrũri ũrĩ watho-inĩ wa Jehova na andũ ake. ¹⁹ Rĩu mwĩheanei ngoro na muoyo mũcarie Jehova Ngai wanyu. Ambĩrĩria gwaka handũ-harĩa-haamũre ha Jehova Ngai, nĩgeetha mũrehe ithandũkũ rĩa Jehova rĩa kĩrĩkanĩro na indo iria nyamũre cia Ngai itoonyio hekarũ ĩrĩa ĩgwakwo nĩ ũndũ wa Rĩitwa rĩa Jehova.”

23

Alawii

¹ Na rĩrĩ, rĩrĩa Daudi aakũrire na agĩkorwo arĩ na mĩaka mũngĩ-rĩ, agĩtua mũriũ Solomoni mũthamaki wa gũthamakĩra Isiraeli.

² Ningĩ agĩcookanĩrĩria atongoria othe a Isiraeli hamwe na athĩnjĩri-Ngai na Alawii. ³ Alawii arĩa maakinyĩtie mĩaka mũrongo ĩtatũ kana makĩria magĩtarwo, nao arũme othe maarĩ 38,000. ⁴ Daudi akiuga atĩrĩ, “Thĩĩnĩ wa aya, 24,000 nĩ marũgamagĩrĩre wĩra wa hekarũ ya Jehova, nao 6,000 matuĩke anene na atuithania a ciira. ⁵ Nao andũ 4,000 matuĩke arangĩri a ihingo, nao acio angĩ 4,000 matuĩke a kũgocaga Jehova marĩ na inanda cia ũini iria heanĩte nĩ ũndũ wa wĩra ũcio kĩũmbe.”

⁶ Daudi nĩagayanirie Alawii acio ikundi kũringana na ariũ a Lawi na nĩo Gerishoni, na Kohathu, na Merari.

Andũ a Gerishoni

⁷ Ariũ a Gerishoni maarĩ:

Ladani na Shimei.

⁸ Ariũ a Ladani maarĩ:

Jehieli na nĩwe warĩ mũtongoria wao, na Zethamu, na Joeli; othe maarĩ atatũ.

⁹ Ariũ a Shimei maarĩ:

Shelomothu, na Hazieli, na Harani, othe maarĩ atatũ.

Acio nĩo maarĩ atongoria a nyũmba cia Ladani.

¹⁰ Na ariũ a Shimei maarĩ:

Jahathu, na Ziza, na Jeushu, na Beria.

Acio nĩo maarĩ ariũ a Shimei; othe maarĩ ana.

¹¹ Jahathu nĩwe warĩ mũtongoria wao, nake Ziza aarĩ mũnini wake, no Jeushu na Beria matiarĩ na ariũ aingĩ; nĩ ũndũ ũcio maatarirwo ta maarĩ a nyũmba ĩmwe, na makĩheo wĩra ũmwe.

Andũ a Kohathu

¹² Ariũ a Kohathu maarĩ:

Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli: othe maarĩ ana.

¹³ Ariũ a Amuramu maarĩ:

Harũni na Musa.

Harũni nĩamũrĩrwo hamwe na njiaro ciake nginya tene, nĩgeetha maamũrage indo iria theru mũno, na marutagĩre Jehova magongona, na mamũtungatagĩre, na marathimanager thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩake nginya tene. ¹⁴ Ariũ a Musa, mũndũ wa Ngai, maataranĩrio na mũhĩrĩga wa Lawi.

¹⁵ Ariũ a Musa maarĩ: Gerishomu na Eliezeri.

¹⁶ Njiaro cia Gerishomu nĩ:

Shebueli nĩwe warĩ mũtongoria wao.

¹⁷ Njiaro cia Eliezeri nĩ:

Rehabia na nĩwe warĩ mūtongoria wao.

Eliezeri ndaarĩ na ariũ angĩ, no ariũ a Rehabia maarĩ aingĩ mũno.

¹⁸ Ariũ a Iziharu maarĩ:

Shelomithu na nĩwe warĩ mūtongoria wao.

¹⁹ Ariũ a Heberoni maarĩ:

Jeria na nĩwe warĩ mūtongoria wao, na Amaria aarĩ wa keerĩ, na Jahazieli aarĩ wa gatatũ, na Jekameamu aarĩ wa kana.

²⁰ Ariũ a Uzieli maarĩ:

Mika na nĩwe warĩ mūtongoria wao, nake Ishia aarĩ mũnini wake.

Andũ a Merari

²¹ Ariũ a Merari maarĩ:

Mahali na Mushi.

Ariũ a Mahali maarĩ:

Eleazaru na Kishu.

²² Eleazaru aakuire atarĩ na aanake; aarĩ o na airĩtu. Makĩhikio nĩ ariũ a mũrũ wa nyina na ithe wao Kishu.

²³ Ariũ a Mushi maarĩ:

Mahali, na Ederi, na Jeremothu; othe maarĩ atatũ.

²⁴ Acio nĩo maarĩ njiaro cia Lawi kũringana na nyũmba ciao: na nĩo maarĩ atongoria a nyũmba ciao ta ũria marĩitwa mao maandĩkitwo, na maatarirwo mũndũ o mũndũ, ũguo nĩ kuuga aruti a wĩra arĩa maarĩ na ũkũrũ wa miaka mĩrongo ũrĩ na makĩria, arĩa maatungataga hekarũ-inĩ ya Jehova. ²⁵ Nĩgũkorwo Daudi nĩoigĩte atĩrĩ, “Kuona atĩ Jehova Ngai wa Isiraeli nĩaheete andũ ake ũhurũko, na nĩokĩte gũtũũra Jerusalemu nginya tene-rĩ, ²⁶ Alawii matigũcooka kũbatario nĩgũkuuaga hema irĩa nyamũre kana kĩndũ o nakĩ kĩa iria ihũthagĩrwo cia gũtungata thĩnĩ wayo.” ²⁷ Kũringana na ciugo cia Daudi cia mũthia, Alawii arĩa maarĩ na ũkũrũ wa miaka mĩrongo ũrĩ kana makĩria nĩmatarirwo.

²⁸ Wĩra wa Alawii warĩ wa gũteithia njiaro cia Harũni ũtungata-inĩ wa hekarũ ya Jehova ta ũũ: kũrũgamĩrĩra nja cia hekarũ na tũnyũmba twa ithaku-inĩ, na gũtherithia indo iria nyamũre, na kũruta mawĩra marĩa mangĩ thĩnĩ wa nyũmba ya Ngai. ²⁹ Nĩo maarĩ arũgamĩrĩri a mĩgate irĩa yaigagwo metha-inĩ, na maruta ma mũtu wa ngano, na tũmĩgate tũria tũtarĩ na ndawa ya kũmbia, na wĩra wa gũkanda na kũruga mĩgate, na mawĩra mothe ma gũthima ũingĩ na mũigana wa indo. ³⁰ Ningĩ marũgamage o rũciini gũcookeria Jehova ngaatho na kũmũgooca. Ningĩ magekaga ũguo o hwaĩ-inĩ, ³¹ na rĩria rĩothe maruta ma njino mangĩarutĩrwo Jehova, mĩthenya ya Thabatũ, na ciathĩ cia Karũgamo ka Mweri, na ciathĩ iria ingĩ ciathanĩtwo. No nginya matungatage mbere ya Jehova mahinda mothe marĩ mũigana ũria ũtuĩtwo, ningĩ na njĩra irĩa maathĩtwo marutage nayo.

³² Na nĩ ũndũ ũcio Alawii magĩthĩ na mbere kũruta wĩra ũria mehokeirwo wa Hema-ya-Gũtũnganwo, na wa Handũ-harĩa-Hatheru, matongoretio nĩ ariũ a ithe wao a rũciaro rwa Harũni, nĩ ũndũ wa ũtungata wa hekarũ ya Jehova.

24

Ikundi Cia Athĩnjĩri-Ngai

¹ Ici nĩcio ciarĩ ikundi cia ariũ a Harũni:

Ariü a Harüni maarĩ Nadabu, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. ² No rĩrĩ, Nadabu na Abihu nĩmakuire ithe wao atakuĩte, na matiarĩ na ciana cia aanake; nĩ ũndũ ũcio Eleazaru na Ithamaru magĩtungata marĩ athĩnjĩri-Ngai. ³ Zadoku wa rüciaro rwa Eleazaru na Ahimeleku wa rüciaro rwa Ithamaru nĩo maateithĩrĩrie Daudi kũmagayania ikundi, nĩ ũndũ wa mũtaratara wa ũtungata ũrĩa maathuurĩrwo. ⁴ Atongoria arĩa aingĩ moimĩte njiaro-inĩ cia Eleazaru gũkĩra arĩa moimĩte njiaro-inĩ cia Ithamaru, nao makĩgayanio ta ũũ: kuuma njiaro-inĩ cia Eleazaru kwarĩ na atongoria a nyũmba ikũmi na atandatũ, na kuuma njiaro-inĩ cia Ithamaru kwarĩ na atongoria a nyũmba anana. ⁵ Maamagayanirie na kĩhooto na ũndũ wa gũcuuka mĩtĩ, nĩgũkorwo nĩ haarĩ na anene a handũ-harĩa-haamũre, na anene a nyũmba ya Ngai gatagati-inĩ ka njiaro icio cia Eleazaru na cia Ithamaru.

⁶ Shemaia mũrũ wa Nethaneli, ũrĩa mwandĩki-marũa Mũlawii, nĩandĩkire marĩtwa mao arĩ mbere ya mũthamaki na anene aya: Zadoku ũrĩa-mũthĩnjĩri-Ngai, na Ahimeleku mũrũ wa Abiatharu, na atongoria a nyũmba cia athĩnjĩri-Ngai na cia Alawii. Nyũmba imwe igathuurwo kuuma kũrĩ Eleazaru, na irĩa ingĩ igathuurwo kuuma kũrĩ Ithamaru.

⁷ Mũtĩ wa mbere wagũire kũrĩ Jehoiaribu, na wa keerĩ kũrĩ Jedaia,

⁸ na wa gatatũ kũrĩ Harimu,

na wa kana kũrĩ Seroimu,

⁹ na wa gatano kũrĩ Malikija,

na wa gatandatũ kũrĩ Mijamini,

¹⁰ na wa mũgwanja kũrĩ Hakozi,

na wa kanana kũrĩ Abija,

¹¹ na wa kenda kũrĩ Jeshua,

na wa ikũmi kũrĩ Shekania,

¹² na wa ikũmi na ũmwe kũrĩ Eliashibu,

na wa ikũmi na ĩrĩ kũrĩ Jakimu,

¹³ na wa ikũmi na ĩtatũ kũrĩ Hupa,

na wa ikũmi na ĩna kũrĩ Jeshebeabu,

¹⁴ na wa ikũmi na ĩtano kũrĩ Biliga,

na wa ikũmi na ĩtandatũ kũrĩ Imeri,

¹⁵ na wa ikũmi na mũgwanja kũrĩ Heziri,

na wa ikũmi na ĩnana kũrĩ Hapizezu,

¹⁶ na wa ikũmi na kenda kũrĩ Pethahia,

na wa mĩrongo ĩrĩ kũrĩ Jehezekeli,

¹⁷ na wa mĩrongo ĩrĩ na ũmwe kũrĩ Jakini,

na wa mĩrongo ĩrĩ na igĩrĩ kũrĩ Gamuli,

¹⁸ na wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ kũrĩ Delaia,

na wa mĩrongo ĩrĩ na ĩna kũrĩ Maazia.

¹⁹ Ũyũ nĩguo warĩ mũtaratara wa ũtungata wao rĩrĩa maatoonya hekarũ ya Jehova, kũringana na watho ũrĩa maatuĩrĩrwo nĩ ithe wao Harũni, ta ũrĩa Jehova Ngai wa Isiraeli aamwathĩte.

Alawii arĩa Angĩ

²⁰ Njiaro iria ingĩ cia Lawi ciarĩ:

kuuma kũrĩ ariü a Amuramu: nĩ Shubaeli;

na kuuma kũrĩ ariü a Shubaeli: nĩ Jehedeia.

²¹ Kuuma kũrĩ ariü a Rehabia:

- nĩ Ishia na nĩwe warĩ mĩtongoria wao.
- 22 Kuuma kũrĩ andũ a Iziharu: nĩ Shelomothu; na kuuma ariũ a Shelomothu: nĩ Jahathu.
- 23 Ariũ a Hebironi maarĩ: Jeria na nĩwe warĩ mĩtongoria wao, Amaria aarĩ wa keerĩ, nake Jahazieli aarĩ wa gatatũ, na Jekameamu aarĩ wa kana.
- 24 Mũrũ wa Uzieli: aarĩ Mika; kuuma ariũ a Mika: nĩ Shamiru.
- 25 Mũrũ wa nyina na Mika: aarĩ Ishia; kuuma ariũ a Ishia: nĩ Zekaria.
- 26 Ariũ a Merari: maarĩ Mahali na Mushi. Mũrũ wa Jaazia: aarĩ Beno.
- 27 Ariũ a Merari: kuuma kũrĩ Jaazia: maarĩ Beno, na Shohamu, na Zakuri, na Ibirĩ.
- 28 kuuma kũrĩ Mahali: nĩ Eleazaru, ũrĩa ũtaarĩ na aanake.
- 29 Kuuma kũrĩ Kishu: nĩ mũriũ Jerameeli.
- 30 Nao ariũ a Mushi: maarĩ Mahali, na Ederi, na Jeremothu.

Acio nĩo maarĩ Alawii kũringana na nyũmba ciao. ³¹ O nao nĩmacuukire mĩtũ o ta ũrĩa ariũ a ithe wao a rũciaro rwa Harũni meekire, marĩ mbere ya Mũthamaki Daudi o na mbere ya Zadoku, na Ahimeleku, na atongoria a nyũmba cia athĩnjĩri-Ngai na cia Alawii. Nyũmba cia mũrũ wa nyina ũrĩa mũkũrũ ciekirwo o ta ũrĩa nyũmba cia ũrĩa mũnini mũno ciekirwo.

25

Aini

¹ Daudi arĩ hamwe na anene a mbũtũ cia ita nĩamũrĩre ariũ amwe a Asafu, na Hemani, na Jeduthuni marutage wĩra wa ũrathi makĩhũũraga inanda cia mũgeeto, na cia kĩnũbi, na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba. Maya nĩmo marĩitwa ma andũ arĩa maarutaga wĩra ũyũ wa kũina:

- ² Kuuma kũrĩ ariũ a Asafu: maarĩ Zakuri, na Jusufu, na Nethania, na Asarela. Ariũ a Asafu maarũgamagĩrĩrwo nĩ Asafu, ũrĩa warathaga ũhoru arũgamĩrĩrwo nĩ mũthamaki.
- ³ Kuuma kũrĩ ariũ a Jeduthuni: maarĩ Gedalia, na Zeri, na Jeshai, na Shimei, na Hashabia, na Matithia; othe maarĩ atandatũ, marũgamĩrĩrwo nĩ ithe wao Jeduthuni, ũrĩa warathaga ũhoru, akĩhũũraga kĩnanda kĩa mũgeeto, agacookagĩria Jehova ngaatho na akamũgocaga.
- ⁴ Kuuma kũrĩ ariũ a Hemani: maarĩ Bukia, na Matania, na Uzieli, na Shubaeli, na Jerimothu, na Hanania, na Hanani, na Eliatha, na Gidaliti, na Romamuti-Ezeri, na Joshibekasha, na Malothi, na Hothiru, na Mahaziothu. ⁵ Acio othe maarĩ ariũ a Hemani ũrĩa wonagĩra mũthamaki maündũ. Maaheanĩtwo kũrĩ we kũringana na cĩranĩro cia Ngai nĩguo mamũtũũgagĩrie. Ngai aaheete Hemani ariũ ikũmi na ana, na airĩtu atatũ.

⁶ Andũ aya othe maarũgamagĩrĩrwo nĩ maithe mao nĩguo mainage thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, marĩ na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, na inanda cia kĩnũbi, na inanda cia mũgeeto, nĩ ũndũ wa ũtungata wa

nyũmba ya Ngai. Asafu, na Jeduthuni, na Hemani nao maarũgamagĩrwo nĩ mũthamaki. ⁷ Hamwe na andũ a nyũmba ciao, arĩa othe maarutĩtwo na makagĩa na ũũgĩ wa kũinĩra Jehova, othe maarĩ andũ 288. ⁸ Andũ ethĩ na akũrũ ũndũ ũmwe, na arutani o na arutwo, nĩmacuukire mĩtĩ nĩguo magairwo mawĩra mao.

- 9 Mũtĩ wa mbere, ũrĩa warĩ wa Asafu, wagwĩrĩire Jusufu, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 10 wa keerĩ wagwĩrĩire Gedalia, we na andũ a nyũmba yao, na ariũ ao, maarĩ andũ 12;
- 11 wa gatatũ wagũĩrĩire Zakuri, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 12 wa kana wagũĩrĩire Iziri, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 13 wa gatano wagũĩrĩire Nethania, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 14 wa gatandatũ wagũĩrĩire Bukia, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 15 wa mũgwanja wagũĩrĩire Jesarela, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 16 wa kanana wagũĩrĩire Jeshai, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 17 wa kenda wagũĩrĩire Matania, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 18 wa ikũmi wagũĩrĩire Shemei, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 19 wa ikũmi na ũmwe wagũĩrĩire Azareli, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 20 wa ikũmi na ĩrĩ wagũĩrĩire Hashabia, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 21 wa ikũmi na ĩtatũ wagũĩrĩire Shubaeli, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 22 wa ikũmi na ĩna wagũĩrĩire Matithia, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 23 wa ikũmi na ĩtano wagũĩrĩire Jerimothu, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 24 wa ikũmi na ĩtandatũ wagũĩrĩire Hanania, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 25 wa ikũmi na ĩnana wagũĩrĩire Hanani, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 26 wa ikũmi na mũgwanja wagũĩrĩire Joshibekasha, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 27 wa ikũmi na ĩnana wagũĩrĩire Hanani, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 28 wa mĩrongo ĩrĩ wagũĩrĩire Eliatha, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 29 wa mĩrongo ĩrĩ na ũmwe wagũĩrĩire Hothiru, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 30 wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ wagũĩrĩire Gidaliti, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
- 31 wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtano wagũĩrĩire Mahaziothu, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;

³¹ wa mĩrongo ĩrĩ na ĩna wagũĩrĩre Romamuti-Ezeri, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12.

26

Arangĩri a Ihingo

¹ Ikundi cia arangĩri a ihingo:

kuuma kũrĩ andũ a Kora maarĩ: Meshelemia mũrũ wa Kore, ũmwe wa ariũ a Asafu.

² Ariũ a Meshelemia maarĩ:
Zekaria, na nĩwe warĩ wa irigithathi,
na Jediaeli aarĩ wa keerĩ,
na Zebadia aarĩ wa gatatũ,
na Jathinieli aarĩ wa kana,
³ na Elamu aarĩ wa gatano,
na Jehohanani aarĩ wa gatandatũ,
na Eliehoenai aarĩ wa mũgwanja.

⁴ Ariũ a Obedi-Edomu maarĩ:
Shemaia, na nĩwe warĩ wa irigithathi,
na Jehozabadu aarĩ wa keerĩ,
na Joa aarĩ wa gatatũ,
na Sakaru aarĩ wa kana,
na Nethaneli aarĩ wa gatano,
⁵ na Amieli aarĩ wa gatandatũ,
na Isakaru aarĩ wa mũgwanja,
na Peulethai aarĩ wa kanana,
nĩgũkorwo Ngai nĩarathimĩte Obedi-Edomu.

⁶ Mũriũ Shemaia o nake aarĩ na ariũ ake, arĩa maarĩ atongoria thĩnĩ wa nyũmba ya ithe wao, tondũ maarĩ andũ ehoti. ⁷ Ariũ a Shemaia maarĩ: Othini, na Refaeli, na Obedi, na Elizabadu, nao andũ a nyũmba yao, Elihu, na Semakia, maarĩ andũ ehoti. ⁸ Acio othe maarĩ a njiaro cia Obedi-Edomu; o hamwe na ariũ ao, na andũ a nyũmba yao maarĩ andũ ehoti, na maarĩ na hinya wa kũruta wĩra. Njiaro cia Obedi-Edomu othe maarĩ andũ 62.

⁹ Meshelemia nĩ aarĩ na ariũ ake na andũ a nyũmba yao, arĩa maarĩ andũ ehoti, othe maarĩ andũ 18.

¹⁰ Ariũ a Hosa ũrĩa Mũmerari maarĩ: Shimuri na nĩwe warĩ mũtongoria wao (o na gũtuĩka tiwe warĩ irigithathi, ithe nĩamũthuurĩte atuĩke mũtongoria wao), ¹¹ Hilikia aarĩ wa keerĩ, nake Tabalia aarĩ wa gatatũ, na Zekaria aarĩ wa kana. Ariũ a Hosa na andũ a nyũmba yao othe maarĩ andũ 13.

¹² Ikundi icio cia arangĩri a ihingo ciĩtanĩtio na anene ao, ciarĩ na mawĩra ma gũtungata thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova o ta andũ arĩa angĩ a nyũmba yao. ¹³ Andũ ethĩ na andũ akũrũ o ũndũ ũmwe nĩmacuukĩire o kĩhingo mĩtĩ kũringana na nyũmba ciao.

¹⁴ Mũtĩ wa Kĩhingo kĩa Irathĩro wagwĩrĩre Shelemia. Ningĩ magĩcuuka mĩtĩ nĩ ũndũ wa mũriũ Zekaria, ũrĩa warĩ mũheani kĩrĩra mũũgĩ, nake akĩgwĩrwo nĩ mũtĩ wa Kĩhingo gĩa Gathigathini. ¹⁵ Mũtĩ wa Kĩhingo gĩa

Gũthini wagwĩrĩire Obedi-Edomu, naguo mũtĩ wa nyũmba-ya-kũigwo-
 indo ũkĩgwĩra ariũ ake. ¹⁶ Mĩtĩ ya Kĩhingo gĩa Ithũĩro, na Kĩhingo gĩa
 Shalekethu mwena wa njĩra ya rũgongo, yagwĩrĩire Shupimu na Hosa.

Arangĩri maaikaraga metanĩrĩire. ¹⁷ O mũthenya gwakoragwo na Alawii
 atandatũ mwena wa irathĩro, na Alawii ana mwena wa gathigathini, na
 Alawii ana mwena wa gũthini, na Alawii eerĩ mahinda mothe nyũmba-inĩ
 ya kũigwo-into. ¹⁸ Nayo nja ya mwena wa ithũĩro, Alawii ana maikaraga
 njĩra-inĩ, na Alawii eerĩ maikaraga kũu nja.

¹⁹ Icio nĩcio ciarĩ ikundi cia arangĩri a ihingo arĩa maarĩ a njiaro cia Kora
 na Merari.

Aigi Kĩgũna, na Anene arĩa Angĩ

²⁰ Alawii arĩa angĩ nĩo maarũgamagĩrĩra igũina cia nyũmba ya Ngai na
 igũina cia indo iria nyamũre.

²¹ Njiaro cia Ladani, arĩa maarĩ Agerishoni na ũndũ wa Ladani, na
 maarĩ atongoria a nyũmba cia Ladani ũcio Mũgerishoni, maarĩ: Jehieli,
²² na ariũ a Jehieli, na Zethamu, na mũrũ wa nyina Joeli. Acio nĩo
 maarũgamagĩrĩra igũina cia hekarũ ya Jehova.

²³ Kuuma kũrĩ andũ a Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli
 maarĩ:

²⁴ Shubaeli wa rũciaro rwa Gerishomu mũrũ wa Musa, na nĩwe warĩ
 mũnene wa kũrũgamĩrĩra igũina. ²⁵ Andũ a nyũmba yao kuuma kũrĩ
 Eliezeri: maarĩ mũriũ Rehabia, na Jeshia aarĩ mũriũ wa Rehabia, na
 Joramũ aarĩ mũriũ wa Jeshia, na Zikiri aarĩ mũriũ wa Joramũ, na
 Shelomithu aarĩ mũriũ wa Zikiri. ²⁶ Shelomithu na andũ a nyũmba
 yao nĩo maarũgamagĩrĩra igũina ciothe cia indo iria ciarĩ nyamũre nĩ
 Mũthamaki Daudi, na indo iria ciarĩ nyamũre nĩ atongoria a nyũmba
 arĩa maarĩ anene a ikundi cia ngiri ngiri na ikundi cia igana igana, na
 ikaamũrwo nĩ anene arĩa angĩ a mbũtũ cia ita. ²⁷ Indo imwe cia iria
 ciatahitwo mbaara-inĩ maaciamũrĩire wĩra wa gũcookereria hekarũ
 ya Jehova. ²⁸ Na rĩrĩ, indo ciothe iria ciagamũritwo nĩ Samũeli ũria
 muoni-maündũ, na ikaamũrwo nĩ Saũlũ mũrũ wa Kishu, na Abineri
 mũrũ wa Neri, na Joabu mũrũ wa Zerua, na indo iria ingĩ ciothe
 ciagamũritwo-rĩ, ciamenyagĩrĩrwo nĩ Shelomithu na andũ a nyũmba
 yao.

²⁹ Kuuma kũrĩ andũ a Iziharu: Kenania na ariũ ake nĩmaheirwo mawĩra
 na kũu nja ya hekarũ matũke anene na aciirithania a Isiraeli.

³⁰ Kuuma kũrĩ andũ a Hebironi: maarĩ Hashabia na andũ a nyũmba
 yao, andũ ehoti 1,700; nĩo maarũgamĩrĩire wĩra wa Jehova wothe kũu
 Isiraeli mwena wa ithũĩro wa Jorodani, o na wĩra wa gũtungatĩra
 mũthamaki. ³¹ Kuuma kũrĩ andũ a Hebironi, Jeria nĩwe warĩ mũnene
 wa kũringana na maandĩko ma njiarwa cia nyũmba ciao. Mwaka wa
 mũrongo ina wa ũthamaki wa Daudi nĩ gwatũirĩro maandĩko-inĩ, na
 gũkĩoneka thĩinĩ wao andũ ehoti o kũu Jazeri ya Gileadi. ³² Jeria aarĩ
 na andũ a nyũmba yao 2,700 arĩa maarĩ ehoti na maarĩ atongoria
 a nyũmba, nake Mũthamaki Daudi akĩmatua arũgamĩrĩri a andũ a
 Rubeni, na a andũ a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase maündũ-
 inĩ mothe marĩa maakonainie na Ngai, o na marĩa maakonainie na
 ũhoru wa mũthamaki.

27

Ikundi cia Mbütũ cia Ita

¹ Ūyũ nĩguo mũtaratara wa andũ a Isiraeli arĩa maarĩ atongoria a nyũmba, na anene a ikundi cia o ngiri ngiri na ikundi cia o igana igana, na anene ao, arĩa maatungatagĩra mũthamaki maündũ-inĩ mothe makonũ ikundi cia mbütũ cia ita iria ciakoragwo wĩra-inĩ mweri o mweri, mwaka wothe. O gĩkundi kĩaĩrĩ kĩa andũ 24,000.

² Mũrũgamĩrĩri wa gĩkundi kĩa mbere kĩa mweri wa mbere aarĩ Jashobeamu mũrũ wa Zabidieli. Gĩkundi gĩaake kĩaĩrĩ na andũ 24,000.

³ Nake aarĩ wa rũciaro rwa Perezu, na nĩwe warĩ mũnene wa anene othe a mbütũ cia ita mweri wa mbere.

⁴ Mũrũgamĩrĩri wa gĩkundi kĩa mweri wa keerĩ aarĩ Dodai ũrĩa Mũahohi; mũtongoria wa gĩkundi gĩaake aarĩ Mikilothu. Gĩkundi gĩaake kĩaĩrĩ na andũ 24,000.

⁵ Mũnene wa mbütũ cia ita wa gatatũ, wa mweri wa ĩtatũ aarĩ Benaia mũrũ wa Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. Nĩwe warĩ mũnene, na gĩkundi gĩaake kĩaĩrĩ na andũ 24,000. ⁶ Benaia ũcio nĩwe warĩ njamba mũno gatagati-inĩ ka arĩa Mĩrongo ĩtatũ na nĩwe warĩ mũnene wao. Gĩkundi gĩaake kĩaĩrĩ na andũ 24,000.

⁷ Mũnene wa kana, wa mweri wa ĩna, aarĩ Asaheli mũrũ wa nyina na Joabu; mũriũ Zebadia nĩwe wacookire ithenya riake. Gĩkundi gĩaake kĩaĩrĩ na andũ 24,000.

⁸ Mũnene wa gatano mweri wa ĩtano, aarĩ Shamuhuthu ũrĩa Mũizirahi. Gĩkundi gĩaake kĩaĩrĩ na andũ 24,000.

⁹ Mũnene wa gatandatũ wa mweri wa ĩtandatũ, aarĩ Ira mũrũ wa Ikeshu ũrĩa Mũtekoa. Gĩkundi gĩaake kĩaĩrĩ na andũ 24,000.

¹⁰ Mũnene wa mũgwanja wa mweri wa mũgwanja, aarĩ Helezu ũrĩa Mũpeloni, wa rũciaro rwa Efraimu. Gĩkundi gĩaake kĩaĩrĩ na andũ 24,000.

¹¹ Mũnene wa kanana, wa mweri wa ĩnana, aarĩ Sibekai ũrĩa Mũhushathi wa rũciaro rwa Azerahi. Gĩkundi gĩaake kĩaĩrĩ na andũ 24,000.

¹² Mũnene wa kenda wa mweri wa kenda aarĩ Abiezeri ũrĩa Mũanathothu wa rũciaro rwa Abenjamini. Gĩkundi gĩaake kĩaĩrĩ na andũ 24,000.

¹³ Mũnene wa ikũmi, wa mweri wa ikũmi, aarĩ Maharai ũrĩa Mũnetofathi wa rũciaro rwa Azerahi. Gĩkundi gĩaake kĩaĩrĩ na andũ 24,000.

¹⁴ Mũnene wa ikũmi na ũmwe, wa mweri wa ikũmi na ũmwe, aarĩ Benaia ũrĩa Mũpirathoni wa rũciaro rwa Aefiraimu. Gĩkundi gĩaake kĩaĩrĩ na andũ 24,000.

¹⁵ Mũnene wa ikũmi na eerĩ, mweri wa ikũmi na ĩrĩ, aarĩ Helidai ũrĩa Mũnetofathi, wa kuuma nyũmba ya Othinieli. Gĩkundi gĩaake kĩaĩrĩ na andũ 24,000.

Anene a Mĩhĩrĩga

¹⁶ Anene arĩa maathaga mĩhĩrĩga ya Isiraeli maarĩ aya:

mũnene wa mũhĩrĩga wa Rubeni aarĩ Eliezeri mũrũ wa Zikiri;
mũnene wa mũhĩrĩga wa Simeoni aarĩ Shefatia mũrũ wa Maaka;

¹⁷ mũnene wa mũhĩrĩga wa Lawi aarĩ Hashabia mũrũ wa Kemueli;
mũnene wa mũhĩrĩga wa Harũni aarĩ Zadoku;

- 18 mūnene wa mūhīrīga wa Juda aarī Elihu mūrū wa ithe na Daudi; mūnene wa mūhīrīga wa Isakaru aarī Omuri mūrū wa Mikaeli;
 19 mūnene wa mūhīrīga wa Zebuluni aarī Ishimaia mūrū wa Obadia; mūnene wa mūhīrīga wa Nafitali aarī Jeremothu mūrū wa Azirieli;
 20 mūnene wa mūhīrīga wa Aefraimu aarī Hoshea mūrū wa Azazia; mūnene wa nuthu ĩmwe ya mūhīrīga wa Manase aarī Joeli mūrū wa Pedaiia;
 21 mūnene wa nuthu ĩria ingī ya mūhīrīga wa Manase kūu Gileadi aarī Ido mūrū wa Zekaria;
 mūnene wa mūhīrīga wa Benjamini aarī Jaasieli mūrū wa Abineri;
 22 mūnene wa mūhīrīga wa Dani aarī Azareli mūrū wa Jerohamu;
 Acio nō maarī anene arīa maathaga mīhīrīga ya Isiraeli.

23 Daudi ndaatarire andū a mīaka mīrongo ĩrī na arīa mataakinyītie, tondū Jehova nīeraniire atī nīakaingīhia Isiraeli matuūke o ta njata cia matu-inī. 24 Joabu mūrū wa Zerua nīambīrīrie gūtara andū, no ndaarīkirie. Mang'ūrī nīmakinyīre Isiraeli nī ūndū wa itarana rīu. Naguo mūigana wa itarana rīu ndwandīkirwo ibuku-inī rīa maündū ma Mūthamaki Daudi.

Arori a Maündū ma Mūthamaki

25 Azimavethu mūrū wa Adieli nīwe warūgamagīrīra nyūmba iria ciaigagwo indo cia ūthamaki.

Jonathani mūrū wa Uzia nīwe warūgamagīrīra nyūmba cia kūigwo indo kūu ng'ongo-inī, na matūūra-inī, na tūtūūra-inī, o na mīthiringo ĩria mūraihu na ĩgūrū ya arangīri.

26 Eziri mūrū wa Kelubu nīwe warūgamagīrīra andū arīa maarutaga wīra wa kūrīma mīgūnda.

27 Shimei ūrīa Mūramathi nīwe warūgamagīrīra mīgūnda ya mīthabibū.

Zabadi ūrīa Mūshifimi nīwe warūgamagīrīra maciaro ma mīthabibū matanekīrwo mītūngi-inī.

28 Baali-Hanani ūrīa Mūgederi nīwe warūgamagīrīra mītī ya mītamaiyū na ya mīborothandi magūrū-inī ma ĩrīma cia mwena wa irathīro.

Joashu nīwe warūgamagīrīra kūrīa kwaigagwo maguta ma mītamaiyū.

29 Shitirai ūrīa Mūsharoni nīwe warūgamagīrīra ndūūru cia ng'ombe iria ciarīthagio Sharoni.

Shafati mūrū wa Adilai nīwe warūgamagīrīra ndūūru cia ng'ombe iria ciarī cianda-inī.

30 Obili ūrīa Mūishumaeli nīwe warūgamagīrīra ngamīra.

Jehedeia ūrīa Mūmeronothu nīwe warūgamagīrīra ndigiri.

31 Jazizi ūrīa Mūhagari nīwe warūgamagīrīra ndūūru cia mbūri.

Acio othe nō maarī anene arīa marūgamagīrīra indo ciothe cia Mūthamaki Daudi.

32 Jonathani mamawe wa Daudi aarī mūheani kīrīra, mūndū mūmenyi maündū na mwandīki-marūa. Nake Jehieli mūrū wa Hakimoni nīwe wamenyagīrīra ariū a mūthamaki.

33 Ahithofeli nīwe waheaga mūthamaki kīrīra.

Nake Hushai ūrīa Mūariki aarī mūrata wa mūthamaki. 34 Jehoiada mūrū wa Benaia na Abiatharu nō maacookire ithenya rīa Ahithofeli.

Joabu nīwe warī mūnene wa mbūtū cia ita cia mūthamaki.

28

Daudi Kūhaarīria Mwako wa Hekarū

¹ Daudi nīatūmaniire anene othe a Isiraeli moongane Jerusalemu, nao nīo: anene arīa maarūgamīrīire mīhīrīga, na anene a ikundi iria ciatungatagīra mūthamaki, na anene a ikundi cia o ngiri ngiri na anene a ikundi cia o igana igana, na anene arīa maarūgamīrīire indo ciothe na mahiū ma mūthamaki na ma ariū ake o na anene a nyūmba ya ūthamaki, na andū arīa maarī njamba, na andū othe arīa maarī ūrūme wa kūrūa mbaara.

² Mūthamaki Daudi nīarūgamire akīmeera atīrī: “Ta thikīrīriai, inyuī ariū a baba na andū akwa. Nīndatuīte na ngoro yakwa gwaka nyūmba ītuīke handū ha kūhurūkio ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova, arī ho gaturwa ka makinya ma Ngai witū, na ngīhaarīria kūmīaka. ³ No Ngai akīnjīra atīrī, ‘Wee ndūgwaka nyūmba ītanītio na Rīitwa rīakwa, tondū wee ūrī mūdū wa mbaara na nīūitē thakame.’

⁴ “No Jehova, Ngai wa Isiraeli, nīathuurire kuuma kūrī nyūmba iitū yothe ndūike mūthamaki wa Isiraeli nginya tene. Nīathuurire Juda atuīke mūtongoria, na kuuma nyūmba ya Juda agīthuura nyūmba ya baba, na kuuma kūrī ariū a baba akīona kwagīrīire aandue nīi mūthamaki wa Isiraeli yothe. ⁵ Harī ariū akwa othe, tondū Jehova nīaheete ariū aingīrī, nīathuurīte mūrīū wakwa Solomoni aikarīre gītī kīa ūthamaki wa Jehova, athamakīre Isiraeli. ⁶ Aanjīrīre atīrī: ‘Mūrīū waku Solomoni nīwe ūgaaka nyūmba yakwa na nja ciakwa, nīgūkorwo nīndīmūthuurīte atuīke mūrīū wakwa na nīi ndūike ithe. ⁷ Nīngahaanda ūthamaki wake nginya tene angītūūra arūmītie maathani na mawatho makwa ta ūrīa kūrēkwo ihinda rīrī.’

⁸ “Nī ūndū ūcio, rīu ndamwatha o haha maitho-inī ma andū a Isiraeli othe na kīungano gīkī kīa Jehova, o nake Ngai witū akīguaga: Mūmenyerere, na mūrūmagīrīre maathani mothe ma Jehova Ngai wanyu, nīgeetha mwigwatīre būrūrī ūyū mwega, na mūkaūtīgīra njiaro cianyu ūtuīke igai rīao nginya tene.

⁹ “Nawe mūrū wakwa Solomoni-rī, tūūra ūmenyete Ngai wa thoguo, na ūmūtungatagīre wīrutīire na ngoro yaku yothe na kwīyendera, nīgūkorwo Jehova atuīragia ngoro o yothe, na akamenya gītūmī o gīothe kīa meciiria ma cio. Ūngīmūrongooria no ūmuone; no ūngīmūtīrika, agaakūrega nginya tene. ¹⁰ Gīciirie rīu, nīgūkorwo Jehova nīwe athuurīte wa gwaka hekarū īrī handū hatheru. Gīa na hinya na ūrute wīra ūcio.”

¹¹ Hīndī īyo Daudi akīnengera mūrīū Solomoni mīcoro ya mwako wa gīthaku kīa hekarū, na nyūmba ciayo, na nyūmba cia kīugwo indo, na tūnyūmba twayo twa igūrū, na tūnyūmba twa thīnī, na handū ha kūhoroherio mehīa. ¹² Akīmūnengera mīcoro ya mīako yothe īrīa Roho eekīrīte meciiria-inī make ikoniī nja cia hekarū ya Jehova, na ya tūnyūmba tuothe tūrīa twamīthiūrūrūkīrīre na tūnyūmba twa kīugwo igīna cia hekarū ya Ngai, na gwa kīugwo igīna cia indo iria nyamūre. ¹³ Nīngī akīmūtaarīria wīra wa ikundi cia athīnjīri-Ngai, na wa Alawī, na wīra wothe wa ūtungata thīnī wa hekarū ya Jehova, o na wa indo ciothe cia kūhūthagīrwo ūtungata-inī wayo. ¹⁴ Nake akīheana mūigana wa ūrītū wa thahabu ya gūthondeka indo ciothe cia thahabu cia kūhūthagīrwo ūtungata-inī wa mīthemba o mīthemba, na ūrītū wa betha ya gūthondeka indo ciothe cia betha cia kūhūthagīrwo ūtungata-inī wa mīthemba o mīthemba, ta ūū: ¹⁵ ūrītū wa thahabu ya gūthondeka mītī ya thahabu ya kīugīrīrwo matawa na matawa

mayo, na ũritũ wa o mũtĩ na matawa maguo; na ũritũ wa betha ya gũthondeka o mũtĩ wa betha wa kũigĩrĩra tawa na matawa maguo, kũringana na ũrĩa mũtĩ wa kũigĩrĩra matawa wahũthagĩrowo: ¹⁶ ũritũ wa thahabu ya gũthondeka metha ya kũigĩrĩra mĩgate ĩrĩa mĩamũre; na ũritũ wa betha ya gũthondeka metha cia betha; ¹⁷ na ũritũ wa thahabu therie ya gũthondeka hũũma, na mbakũri cia kũminjaminjĩria, na nyũngũ, ũritũ wa thahabu ya gũthondeka o thaani ya thahabu; na ũritũ wa betha ya gũthondeka o thaani ya betha; ¹⁸ na ũritũ wa thahabu therie ya gũthondeka kĩgongona gĩa gũcinĩrowo ũbumba. O na ningĩ akimũnengera mũcoro wa ngaari ya ita, ũguo nĩ kuuga ya makerubi ma thahabu marĩa maatambũrũkĩtie mathagu makahumbĩra ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kia Jehova.

¹⁹ Daudi akiuga atĩrĩ, “Maündũ maya mothe ndĩmandĩkĩte ũrĩa ndatongoririo nĩ guoko kwa Jehova kũrĩ igũrũ rĩakwa, na akĩihe ũmenyo wa maündũ mothe ma mũcoro ũyũ.”

²⁰ Ningĩ Daudi akĩra mũriũ Solomoni atĩrĩ, “Gĩa na hinya na wĩyũmirĩrie, na ũrute wĩra ũcio. Ndũgetigĩre na ndũgakue ngoro, tondũ Jehova Ngai, o we Ngai wakwa, arĩ hamwe nawe. Ndagagũtiganĩria kana agũtirike nginya rĩria wĩra wothe ũrĩa ũkaarutwo nĩ ũndũ wa ũtungata wa hekarũ ya Jehova ũgaathira. ²¹ Ikundi cia athĩnjĩri-Ngai na Alawii, nĩcĩhaarĩrie nĩ ũndũ wa wĩra wothe wa hekarũ ya Ngai, na mündũ o wothe ũrĩ na wendo na nĩoĩ wĩra wa ũbundi o wothe nĩagagũteithia wĩra-inĩ ũyũ. Anene na andũ othe nĩmarĩathĩkagĩra wathanĩ waku wothe.”

29

Itheo cia Gwaka Hekarũ

¹ Ningĩ Mũthamaki Daudi akĩra kũngano kũ gĩothe atĩrĩ: “Mũriũ wakwa Solomoni, ũrĩa Ngai athuurĩte, nĩ mwĩthĩ na ndarĩ na ũmenyo wa kũigana. Wĩra ũyũ nĩ mũnene, tondũ nyũmba ĩno ĩhaana ta ya ũthamaki ti ya mündũ no nĩ ya Jehova Ngai. ² Nĩnjigithĩtie indo na ũhoti wakwa wothe nĩ ũndũ wa hekarũ ya Ngai wakwa, ngaiga thahabu nĩ ũndũ wa gũthondeka indo cia thahabu, na betha nĩ ũndũ wa gũthondeka indo cia betha, na gĩcango nĩ ũndũ wa gũthondeka indo cia gĩcango, na kĩgera nĩ ũndũ wa gũthondeka indo cia kĩgera, na mbaũ nĩ ũndũ wa gũthondeka indo cia mbaũ, o na tũhiga tũrĩa twĩtagwo onigithi tũrĩa tũtheecagĩrĩrowo indo-inĩ, na tũhiga tũrĩa tũhenagia twa kũgemia nyũmba, na tũhiga twa rangi wa mĩthemba mĩngĩ, na tũhiga twa goro twa mĩthemba mĩngĩ, na mahiga ma nyaigĩ ma mũthemba ũria mwega, indo icio ciothe ngaigithia irĩ nyingĩ mũno. ³ Makĩria ma ũguo, harĩ kwĩrutĩra gwakwa igũrũ rĩa hekarũ ya Ngai wakwa nĩngũheana kĩgĩna gĩakwa mwene gĩa thahabu na betha nĩ ũndũ wa hekarũ ya Ngai wakwa, na icio ngũciheana nyongerere kĩa kĩngĩ njigithĩtie nĩ ũndũ wa hekarũ ĩno theru: ⁴ ngũheana taranda ngiri ithatũ* cia thahabu, o thahabu ĩria ya Ofiri, na taranda ngiri mũgwanja† cia betha ĩria therie nĩ ũndũ wa kũgemia thingo cia nyũmba, ⁵ o na nĩ ũndũ wa wĩra wa thahabu na indo cia wĩra wa betha ũrĩa wothe ũkaarutwo nĩ mabundi. Na rĩrĩ, nũũ ũkwĩamũrĩra Jehova ũmũthĩ na kwĩyendera?”

⁶ Hĩndĩ ĩyo atongoria a nyũmba, na anene a mĩhĩrĩga ya Isiraeli, na anene a ikundi cia ngiri ngiri na anene a ikundi cia igana igana na anene arĩa maarũgamagĩrĩra wĩra wa mũthamaki makĩheana indo na kwĩyendera. ⁷ Nĩ ũndũ wa wĩra wa hekarũ ya Ngai nĩmaheanire

* 29:4 nĩ ta tani 100 † 29:4 nĩ ta tani 240

taranda ngiri ithano,‡ na dariki ngiri ikûmi§ cia thahabu, na taranda ngiri ikûmi* cia betha, na taranda ngiri ikûmi na inyanya† cia g̃cango, na taranda ngiri igana rîmwe‡ cia kîgera. 8 Mündü o wothe warî na tühiga twa goro nîatüheanire thîinî wa kigîina kîa hekarü ya Jehova kîria kîamenyagîrîrwo nî Jehieli ûrîa Mûgerishoni. 9 Andü nîmakenirio nî ûrîa atongoria ao maamûkîire ûhoro ücio na kwiyendera, tondu nîmarutîire Jehova indo na ngoro yao yothe matekûringîrîrio. Mûthamaki Daudi o nake nîakenire mûno.

Ihooya rîa Daudi

10 Daudi nîagoocire Jehova arî mbere ya kîüngano kîu gîothe, akiuga atîrî,

“Ûrogooocwo wee, o Wee Jehova,
Ngai wa ithe witû Isiraeli,
kuuma tene nginya tene.

11 Wee Jehova-rî, ûnene, na hinya,
na riiri, na wathani, na ûkenji nî ciaku,
nîgûkorwo kîndü o gîothe kîrî igürü na thî nî gîaku.

Wee Jehova, ûthamaki nî waku;
nîütüügîrîtio, ûkanenehio gûkîra indo ciothe.

12 Ûtonga na gîtîio ciumaga kûrî we;
Wee nîwe wathaga indo ciothe.

Hinya na ûhoti wa gütüügîria
o na kûhe andü othe hinya irî moko-inî maku.

13 Na rîrî, Ngai witû, nîtügügücookeria ngaatho,
na tûkagooa rîitwa rîaku rîrî riiri.

14 “No nî ngîrî û, nao andü akwa-rî, makîrî a, atî no tühote kûheana na ûtaana ta üyü? Indo ciothe ciumaga kûrî we, na kîria twakûhe no kîria kiumîte moko-inî maku. 15 Ithuî tûrî ageni na agendi maitho-inî maku, o ta ûria maithe maitü ma tene othe maatarîi. Matukû maitü gûkû thî matariî o ta kîiruru, na gütîrî mwîhoko wa gütüûra. 16 Wee Jehova Ngai witû, üngî wa indo ici twaruta cia gûgwakîra hekarü nî ündü wa Rîitwa rîaku Itheru ciumîte guoko-inî gwaku, na ciothe no ciaku. 17 Nîi nînjüü atî Wee Ngai wakwa nîütüiragia ngoro, na nîukenagio nî ürüngîrîru wa ngoro. Indo ici ciothe ndîciheanîte na kwiyendera na wîhokeku. Na rîu ndî na gîkeno nî ündü wa kwîonera ûrîa andü aya aku marî haha makûrutîire indo na wendo. 18 Wee Jehova, Ngai wa maithe maitü Iburahîmu, na Isaaka na Isiraeli, tûûria wendo üyü ûrî ngoro-inî cia andü aku nginya tene na ütûme matüûre magwathîkagîra. 19 Na ûhotithie müriü wakwa Solomoni kwîrutîra na ngoro yake yothe, kûmenyagîrîra maathani maku, na maündü marîa wee wendaga o na kîrîra gîaku kîa watho wa kûrûmirîrwo, na ekage maündü mothe nîguo aake mwako wa nyûmba îno îhaana ta nyûmba ya ûthamaki, îria nîi njigithîurie indo ciayo.”

20 Ningî Daudi akîira kîüngano gîothe atîrî, “Goocai Jehova Ngai wanyu.” Nî ündü ücio andü othe makîgooca Jehova Ngai wa maithe mao; makîinamîrîra, na makîigüithia thî mbere ya Jehova na mbere ya mûthamaki.

Solomoni Kwamûkîrwo ta Mûthamaki

‡ 29:7 nî ta tani 170 § 29:7 nî ta kilo 84 * 29:7 nî ta tani 345 † 29:7 nî ta tani 620 ‡ 29:7 nî ta tani 3,450

²¹ Mūthenya ūyū ūngī makīrutīra Jehova magongona na makīmūrutīra maruta ma njino, ta ūū: ndegwa ngiri ĩmwe, na ndūrūme ngiri ĩmwe na tūtūrūme ngiri ĩmwe, o hamwe na maruta mao ma indo cia kūnyuuo na magongona mangī maingī nī ūndū wa andū a Isiraeli othe. ²² Makīrīa na makīnyua marī na gīkeno kīnene mūthenya ūcio marī hau mbere ya Jehova.

Ningī makīamūkīra Solomoni mūrū wa Daudi arī mūthamaki hīndī ya keerī, na makīmūtīrīria maguta mbere ya Jehova atuīke wa kūmathamakīra, nake Zadoku atuīke mūthīnjīri-Ngai. ²³ Nī ūndū ūcio Solomoni agīikarīra gītī gīa ūthamaki kīa Jehova, na agītūika mūthamaki ithenya rīa ithe Daudi. Nake akīgaacīra na agīathīkīrwo Isiraeli guothe. ²⁴ Anene othe, na andū arīa maarī njamba, hamwe na arīū a Mūthamaki Daudi othe magītīkīra Mūthamaki Solomoni amaathage.

²⁵ Jehova agītūūgīria Solomoni mūno maitho-inī ma andū a Isiraeli othe, na akīmūhe ūthamaki ūrī na riiri ūtaahetwo mūthamaki ūngī wa Isiraeli mbere ĩyo.

Gikuū kīa Daudi

²⁶ Daudi mūrū wa Jesii aarī mūthamaki wa Isiraeli guothe. ²⁷ Aathamakīire Isiraeli mīaka mīrongo ĩna, mīaka mūgwanja yayo agīthamaka arī Hebironi, nayo mīaka mīrongo ĩtatū na ĩtatū agīthamaka arī Jerusalemu. ²⁸ Aakuire arī mūkūrū mūno, arīkītie gūkenera gūtūūra gwake matukū maingī, na arī mūtongu, na agatīo. Mūriū Solomoni nīwe wathamakire ithenya rīake.

²⁹ Naho ha maündū marīa makoniī wathani wa Mūthamaki Daudi kuuma kīambīrīria nginya mūthia, nīmandīkītwo thīinī wa maandīko ma Samūeli ūrīa warī muoni-maündū, na maandīko-inī ma Nathani ūrīa mūnabii na maandīko-inī ma Gadi ūrīa muoni-maündū, ³⁰ hamwe na maündū mothe marīa maakoniī ūthamaki wake na ūhoti ūrīa aarī nago, na ūrīa maündū marīa maamūthiūrūrūkīrie maatariī na ma Isiraeli na mothamaki ma mabūrūri marīa mangī mothe.

IBUKU RĪA KEERĪ RĪA MAÜNDŪ MA MATUKŪ MA TENE

Solomoni Kūhooya Aheo Ūügī

1 Solomoni, mūrū wa Daudi, nīehaandire akīrūma wega ūthamaki-inī wake, nīgūkorwo Jehova Ngai wake aarī hamwe nake na akīmūnenehia mūno makīria.

2 Nake Solomoni akīarīria andū a Isiraēli othe: akīarīria anene a mbūtū cia o ngiri ngiri, na anene a mbūtū cia o igana igana, na aciiri, o na atongoria othe a kūu Isiraēli, na atongoria a nyūmba. 3 Nake Solomoni na kīūngano kīu gīothe makīambata kūdū kūrīa gūtūūgīru kūu Gibeoni, nīgūkorwo Hema-ya-Gūtūnganwo ya Ngai nīkuo yarī, īrīa Musa ndungata ya Jehova aathondekeire kūu werū-inī. 4 Na rīrī, Daudi nīambatītie ithandūkū rīa Ngai kuuma Kiriathu-Jearimu akarīga harīa aarīthondekeire, tondū nīarīambiire hema kūu Jerusalemu. 5 No kīgongona gīa gīcango kīrīa gīathondeketwo nī Bezaleli mūrū wa Uri, mūrū wa Huru, kīarī Gibeoni mbere ya hema īrīa nyamūre ya Jehova; nī ūndū ūcio Solomoni na kīūngano kīu magīthīi hau gūtūūria ūhorō kuuma kūrī Jehova. 6 Solomoni akīambata kīgongona-inī kīu gīa gīcango o hau mbere ya Jehova thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo, na akīrūtīra hau igūrū wakīo magongona ngiri īmwe ma njino.

7 Ūtukū o ro ūcio-rī, Ngai akīmūrīra Solomoni, akīmūrīra atīrī, “Hooya kīrīa gīothe ūkwenda ngūhe.”

8 Solomoni agīcookeria Ngai atīrī, “Nīwekīire baba Daudi maündū manene ma ūtugi na nīūndūite mūthamaki ithenya rīake. 9 Na rīrī, Wee Jehova Ngai, reke ūrīa werīire baba Daudi ūhinge, nīgūkorwo nīūndūite mūthamaki wa andū aingī o ta rūkūngū rwa thī. 10 He ūügī na ūmenyo, nīguo ndongoragie andū aya, nī ūndū-rī, nūū ūngīhota gwatha andū aya aku aingī ūū?”

11 Ngai akīra Solomoni atīrī, “Kuona atī ūndū ūyū nīguo wendi wa ngoro yaku na ndūnahooya ūtonga, kana kūgīa indo nyingī o na kana gītūo, kana gīkuū gīa thū ciaku, na kuona atī ndūnahooya ūtūire muoyo matukū maingī, nō wahooya ūügī na ūmenyo wa gwathaga andū akwa arīa ngūtūite mūthamaki wao-rī, 12 nī ūndū ūcio nīūkūheo ūügī na ūmenyo. O na ningī nīngūkūhe ūtonga, na indo nyingī o na gītūo, iria itarī mūthamaki ūrī wakorwo nacio mbere īyo, na gūtārī mūthamaki ūkaagīa nacio thuutha waku.”

13 Ningī Solomoni agīthīi Jerusalemu oimīte handū harīa hatūūgīru kūu Gibeoni hau mbere ya Hema-ya-Gūtūnganwo. Nake agīthamakīra Isiraēli.

14 Solomoni nīacookanīrīrie ngaari cia ita na mbarathi 12,000 iria aigīte matūūra-inī manene ma ngaari cia ita, na akaiga iria ingī hakuhī nake kūu Jerusalemu. 15 Mūthamaki nīatūmire betha na thahabu cingīhe Jerusalemu o ta mahiga, mītarakwa nayo yarī mīngī o ta mīkūyū īrīa īrī magūrū-inī ma irīma. 16 Mbarathi cia Solomoni cioimaga Misiri na kuuma Kilikia, nao onjorithia a mūthamaki maacīgūruga kuuma Kilikia. 17 Maagūruga ngaari īmwe ya ita kuuma Misiri cekerī 600* cia betha, nayo mbarathi īmwe īkoima cekerī 150.†

* 1:17 nī ta kilo 7 † 1:17 nī ta kilo īmwe na robo ithatū (1.75)

Ningĩ nĩmacookaga magacitwara ikenderio athamaki othe a Ahiti na a Suriata.

2

Kũhaarĩria Gwaka Hekarũ

¹ Solomoni nĩathanire gwakwo hekarũ itanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova, o na kwiyakĩra nyũmba yake ya ũthamaki. ² Nĩandĩkithirie andũ 70,000 a gũkuua mĩrigo, na 80,000 a gwacũhia mahiga irĩma-inĩ, na anyabara 3,600 a kũmaroraga.

³ Solomoni agĩtũmĩra Hiramũ mũthamaki wa Turo ndũmĩrĩri ĩno:

“Ndehithĩria mĩgogo ya mĩtarakwa o ta ũrĩa wekĩire baba Daudi rĩrĩa wamũrehithĩrie mĩtarakwa ya gwaka nyũmba ya ũthamaki ya gũikaraga. ⁴ Na rĩrĩ, rĩu ndĩ hakuhi gwaka hekarũ itanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova Ngai wakwa na ndĩmĩamũre ĩtuĩke yake ya gũcinagĩra ũbumba ũrĩa ũtarakĩkaga wega mbere yake, o na ya kũigagwo mĩgate ĩrĩa mĩamũre mahĩnda mothe, na ya kũrutagĩra magongona ma njino o rũciĩnĩ, na hwaĩ-inĩ, na mĩthenya ya Thabatũ, na hĩndĩ ya Tũrũgamo twa Mweri na ciathĩ irĩa nyamũre cia Jehova Ngai witũ. Ũyũ nĩ watho mwandĩke wa Isiraeli wa gũtũura nginya tene.

⁵ “Hekarũ ĩrĩa ngwaka nĩ nene mũno, tondũ Ngai witũ nĩ mũnene gũkĩra ngai irĩa ingĩ ciothe. ⁶ No rĩrĩ, nũũ ũngĩhota kũmwakĩra hekarũ, kuona atĩ igũrũ, o kũrĩa igũrũ mũno, ndangũganĩra kuo? Nĩ ndĩkĩrĩ ũ wa kũmwakĩra hekarũ, tiga no handũ ha gũcinagĩra magongona mbere yake?

⁷ “Tondũ ũcio-rĩ, ndũmĩra mũndũ mũũgĩ na wĩra wa gwaka indo cia thahabu na betha, na gĩcango o na igeria na rangi wa ndathi, na rangi mũtũne ta gakarakũ na rangi wa bururu, na mũndũ mũũgĩ na wĩra wa gũkurura mĩcoro, oke arute wĩra Juda na Jerusalemu hamwe na aruti a wĩra akwa arĩa oogĩ na wĩra, arĩa maahaarĩirio nĩ baba Daudi.

⁸ “O na ningĩ ũndehithĩrie mĩgogo ya mĩtarakwa, na mĩthengera, na mĩthandari yumĩte kũu Lebanoni, tondũ nĩnjũũ andũ aku nĩ oogĩ na ũhoru wa gwatũra mbaũ. Andũ akwa makaarutithanagia wĩra na andũ aku ⁹ nĩgeetha ũnyonere mbaũ nyingĩ, tondũ hekarũ ĩrĩa ngwaka no nginya ĩkorwo ĩrĩ nene na ĩrĩ thaka mũno. ¹⁰ Nĩngaahe ndungata ciaku irĩa ciatũũraga mbaũ kori 20,000* cia mũtu wa ngano, na kori 20,000 cia cairi, na mbathi 20,000† cia ndibeĩ, na mbathi 20,000 cia maguta ma mĩtamaiyũ.”

¹¹ Nake Hiramũ mũthamaki wa Turo akĩandĩka marũa agĩcookeria Solomoni ũhoru, akiuga atĩrĩ:

“Tondũ wa ũrĩa Jehova endete andũ ake-rĩ, nĩagũtuĩte mũthamaki wao.”

¹² Ningĩ Hiramũ agĩthĩĩ na mbere, akiuga atĩrĩ:

“Jehova Ngai wa Isiraeli arogoocwo, o we wombire igũrũ na thĩ! Nĩaheete Mũthamaki Daudi mũriũ mũũgĩ, ũheetwo ũhoti wa gwĩciiria na ũkũũrani wa maündũ, we nĩwe ũgwakĩra Jehova hekarũ o na eyakĩre nyũmba ya ũthamaki.

* 2:10 nĩ ta kilo 4,400,000 † 2:10 nĩ ta lita 440,000

¹³ “Nĩngũgũtũmĩra Huramu-Abi, mũndũ mũũgĩ mũno na wĩra, ¹⁴ ũrĩa nyina wake oimĩte Dani nake ithe akoĩma Turo. Nĩarutĩtwo kũruta wĩra wa thahabu na wa betha, na wa gĩcango na wa kĩgera, na wa mahiga na wa mbaũ, na wa ndigi cia rangi wa ndathi na wa rangi wa bururu na wa ndigi cia rangi mũtune ta gakarakũ, na wa gatani ĩrĩa njega. Nĩarĩkĩtie kwĩmenyeria kũruta wĩra wothe wa gũkurura mũcoro, na no acore mũcoro ĩrĩa yothe angĩrwo acore. Nĩakarutithania wĩra na mabundi maku na arĩa a mwathi wakwa, thoguo Daudi.

¹⁵ “Riu-rĩ, mwathi wakwa nĩagĩtũmĩre ndungata ciake ngano na cairi, na maguta ma mũtamaiyũ na ndibei iria eranĩire, ¹⁶ na ithuĩ nĩtũgũtema mũgogo yothe ĩrĩa ũbataire kuuma Lebanoni, na tũmĩikũrũkie tũmĩohanĩtie, ĩgereirio iria-inĩ nginya Jopa. Nawe ũgĩcooke ũmĩoe ũmĩtware nginya Jerusalem.”

¹⁷ Nake Solomoni agĩtara ageni othe arĩa maarĩ Isiraeli, thuutha wa itarana rĩrĩa ithe Daudi aataranĩte; na magĩkorwo maarĩ ageni 153,600. ¹⁸ Nake akĩgaya andũ 70,000 ao matuĩke akuui a mũrigo, na andũ 80,000 ao matuĩke aicũhia a mahiga ĩrĩa-inĩ, hamwe na anyabara 3,600 a kũrũgamĩrira andũ makĩruta wĩra.

3

Solomoni Gwaka Hekarũ

¹ Hĩndĩ ĩyo Solomoni akĩambĩrĩria gwaka hekarũ ya Jehova kũu Jerusalemu Kĩrĩma-inĩ kĩa Moria,* harĩa Jehova oimĩrĩre ithe Daudi. Hau nĩho kĩhũhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna ũrĩa Mũjebusi, handũ harĩa Daudi aaheanĩte hekarũ ĩgaakwo. ² Aambĩrĩrie gwaka mũthenya wa ĩrĩ wa mweri wa keerĩ, mwaka wa ĩna wa ũthamaki wake.

³ Mũthingi ũrĩa Solomoni eenjire nĩ ũndũ wa gwaka hekarũ ya Ngai warĩ mũkono mũrongo ĩtandatũ† kũraiha na mũkono mũrongo ĩrĩ‡ kwarama, gũgĩtũmĩrwo mũkono ya gĩthimo gĩa tene. ⁴ Nakĩo gĩthaku kĩrĩa kiarĩ hau mbere ya hekarũ kiarĩ kĩa mũkono mũrongo ĩrĩ kũraiha, gĩkiranĩtie warĩ wa nyũmba ĩyo, na mũkono mũrongo ĩrĩ kũraiha na igũrũ.

Mwena wa thĩnĩ wakĩo akĩũgemia na thahabu ĩrĩa therie. ⁵ Akĩhũũrĩra nyũmba ĩrĩa nene mbaũ cia mũthengera na agĩcihumbĩra na thahabu ĩrĩa njega mũno, na akĩmĩgemia na mũcoro ya mĩkĩndũ na mũcoro ya irengeeri. ⁶ Aagemirie hekarũ na tũhiga twa goro. Nayo thahabu ĩrĩa aahũthĩrĩre yarĩ thahabu ya Paravaimu. ⁷ Nacio mbaũ cia mũratho, na buremu cia mũrango, na thingo, na mũrango ya hekarũ, agĩciagemia na thahabu, na agĩkururithia mũhiano ya makerubi thingo-inĩ.

⁸ Nĩngĩ Solomoni agĩaka Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, ũraihu waho waringaine na warũ wa hekarũ, mũkono mũrongo ĩrĩ kũraiha na mũkono mũrongo ĩrĩ kwarama. Akĩgemia thĩnĩ waho na taranda 600§ cia thahabu ĩrĩa njega mũno. ⁹ Ũrĩtũ wa mũcumarĩ ya thahabu warĩ wa cekerĩ mũrongo ĩtano.* Nĩngĩ agĩcooka akĩgemia mũena ya na igũrũ ya hau Hatheru-Mũno na thahabu.

¹⁰ Thĩnĩ wa Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno nĩakururithirie makerubi meerĩ na akĩmagemia na thahabu. ¹¹ Ũraihu wa mathagu ma makerubi

* ^{3:1} Ũyũ noguo mũhari thĩnĩ wa Kĩrĩkanĩro kĩrĩa Gĩkũrũ wonanĩtie atĩ Kĩrĩma gĩa Zayuni no kĩa Kĩrĩma kĩa Moria harĩa ĩburahĩmu aathĩre kũruta mũriũ ĩsaaka igongona. † ^{3:3} nĩ ta mita 27 ‡ ^{3:3} nĩ ta mita 9; o na mũhari 4, na 8, na 11, na 13 § ^{3:8} nĩ ta tani 21 * ^{3:9} nĩ ta nuthu kilo

wothe warī mīkono mīrongo ūrī. Ithagu rīmwe rīa ikerubi rīa mbere rīarī rīa mīkono ītano[†] kūraiha na rīkahutia rūthingo rwa hekarū, narīo ithagu rīu rīngī o narīo rīarī rīa mīkono ītano kūraiha na rīkahutia ithagu rīa ikerubi rīu rīngī. ¹² O narīo ithagu rīmwe rīa ikerubi rīa keerī rīarī na ūraiha wa mīkono ītano na rīkahutia rūthingo rīu rīngī rwa hekarū, na ithagu rīu rīngī rīarīo o narīo rīarī na ūraiha wa mīkono ītano na rīkahutia ithagu rīa ikerubi rīa mbere. ¹³ Mathagu ma makerubi maya maarī na ūraiha wa mīkono mīrongo ūrī. Maicūhītio marūgamīte na magūrū, na mang'etheire nyūmba nene.

¹⁴ Solomoni nīathondekire gītambaya gīa gūcuurio kīa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakū na gīa gatani īrīa njega, na mīhiano ya makerubi nīyatamīrūrwo gītambaya-inī kīu.

¹⁵ Mwena wa mbere wa hekarū agīaka itugī igūrī, na cieri ciarī na ūraiha wa mīkono mīrongo ītatū na ītano;[‡] o gītugī kīarī na kīongo igūrū riakīo kīa mūigana wa mīkono ītano. ¹⁶ Nīathondekire irengeeri igathīkanītio, na agīciigīrīra igūrū rīa itugī icio. Ningī nīathondekire mīhiano igana rīmwe ya matunda ma makomamanga na akīmnyīitithania na irengeeri icio ciagathīkanītio. ¹⁷ Aakire itugī icio mwena wa mbere wa hekarū, kīmwe mwena wa gūthini, na kīrīa kīngī mwena wa gathigathini. Kīa mwena wa gūthini agīgīta Jakini, na kīa mwena wa gathigathini agīgīta Boazu.

4

Indo cia Hekarū

¹ Ningī Solomoni agīakithia kīgongona gīa gīcango kīa ūraiha wa mīkono mīrongo ūrī,^{*} na warīi wa mīkono mīrongo ūrī, na mīkono ikūmi[†] kūraiha na igūrū. ² Agīcooka agīaka itangi inene mūno rīrīa rīetago Karia rīa kīgera gītwekie, na rīarī rīa gīthiūrūrī, na rīarī rīa mīkono ikūmi kuuma mwena ūmwe wa mūromo nginya ūrīa ūngī, na mīkono ītano[‡] kūraiha na igūrū. Rīathimwo gīthiūrūrī kīarīo rīathiūrūrūkīrīo nī rūrigi rwa mīkono mīrongo ītatū. ³ Mūhuro wa mūthia warīo, nīrīathiūrūrūkīrīo na magemio mahaanaine na ndegwa, o mīkono ūmwe^{*} ndegwa ikūmi. Ndegwa icio ciaigītwo mīhari ūrī itwekanīrīo na Karia kau ikanyiitana.

⁴ Nako Karia kau kaigīrīrwo igūrū rīa mīhiano ya ndegwa ikūmi na igūrī: ithatū ciacio ciarorete mwena wa gathigathini, na ithatū ikarora mwena wa ithiūrō, na ithatū ikarora mwena wa gūthini, ithatū ikarora irathīro. Karia kau kaigīrīrwo igūrū rīacio, nacio cīga cia na thuutha cia ndegwa icio nīcio ciarorete na kūu thīnī. ⁵ Ūtungu wa Karia kau waiganaine na rūhī[†] kwarama, naruo rūtirīho rwako rwatariī ta rūtirīho rwa gīkombe, kana ta gītoka gīcanūku. Karia kau kaiganagīra maaī mbathi 3,000.[‡]

⁶ Ningī agīthondeka irāī ikūmi cia gwīthambīra, na akūiga ithano mwena wa gūthini na ithano mwena wa gathigathini. Indo irīa ciahūthagīrwo nī ūndū wa magongona ma njno ciathambagīrīo thīnī wacio, no Karia kau geethambagīrwo nī athinjiri-Ngai.

[†] 3:11 nī ta mita igūrī na robo (2.25)   [‡] 3:15 nī ta mita 16   ^{*} 4:1 nī ta mita 9   [†] 4:1 nī ta mita inya na nuthu (4:5)   [‡] 4:2 nī ta mita igūrī na robo (2.25)   [§] 4:2 nī ta mita ikūmi na ithatū na nuthu (13.5)   ^{*} 4:3 nī ta nuthu mita   [†] 4:5 nī ta centimita 8   [‡] 4:5 nī ta lita 60,000

⁷ Nĩathondekire mĩtĩ ikũmi ya kũigĩrĩrwo matawa ya thahabu, o ta ũrĩa mũthondekere wamo watuĩtwo, na akĩmĩiga hekarũ thĩnĩ, ĩtano akĩmĩiga mwena wa gũthini na ĩtano mwena wa gathigathini.

⁸ Agĩcooka agĩthondeka metha ikũmi, agĩciiga thĩnĩ wa hekarũ, ithano mwena wa gũthini na ithano mwena wa gathigathini, agĩcooka agĩthondeka mbakũri 100 cia thahabu cia kũminjaminjĩria maaĩ.

⁹ Nĩathondekire nja ya athĩnjĩri-Ngai, na nja ĩrĩa nene na mĩrango yayo, nayo mĩrango akĩmĩgemia na gĩcango. ¹⁰ Akũiga Karia kau mwena wa gũthini, koine-inĩ ya irathĩro ya mwena yayo.

¹¹ O na nĩathondekire nyũngũ na icakũri na mbakũri cia kũminjaminja maaĩ.

Nĩ ũndũ ũcio Huramu akĩrĩkia wĩra wothe ũrĩa aaheetwo arute nĩ Mũthamaki Solomoni thĩnĩ wa Hekarũ ya Ngai, naguo nĩ:

¹² itugĩ iria igĩrĩ,

na ciongo igĩrĩ iria ciahaanaga ta mbakũri irĩ igũrũ wa itugĩ icio;
na irengeeri iria igĩrĩ ciagathĩkanĩtio ta mĩnyororo iria ciagemetie
ciongo icio ciarĩ igũrũ wa itugĩ;

¹³ na makomamanga marĩa 400 ma irengeeri iria igĩrĩ ciagathĩkanĩtio
ta mĩnyororo (yarĩ mĩhari ĩrĩ ya makomamanga o harĩ kirengeeri
kĩmwe, ikagemia ciongo icio ciahana ta mbakũri iria ciarĩ igũrũ
wa itugĩ icio);

¹⁴ makaari na irĩa ciamo;

¹⁵ Karia na mĩhiano ya ndegwa iria ikũmi na igĩrĩ rungu rwako;

¹⁶ nyũngũ, na icakũri, na hũuma cia nyama, na indo ciothe iria
ciakonainie nacio.

Indo icio ciothe Huramu-Abi aathondekeire Mũthamaki Solomoni cia hekarũ ya Jehova, ciarĩ cia gĩcango gĩkumuthe gĩkahenia. ¹⁷ Nake mũthamaki aatwekithagĩria indo icio kũrĩa gwathondekagĩrwo indo cia rĩũmba kũu werũ-inĩ wa Jorodani gatagatĩ ga Sukothu na Zarethani.

¹⁸ Indo icio ciothe ciathondekithirio nĩ Solomoni ciarĩ nyingĩ mũno, ũũ atĩ ũritũ wa gĩcango ndwamenyekire ũrĩa waiganaga.

¹⁹ Ningĩ Solomoni nĩathondekithirie indo ciothe iria ciarĩ thĩnĩ wa hekarũ ya Ngai:

aathondekire kĩgongona gĩa thahabu;

na metha cia mĩgate ĩrĩa yaigagwo mbere ya Jehova;

²⁰ na mĩtĩ ya matawa ya thahabu therie hamwe na matawa mayo ma gwakanaga marĩ mbere ya harĩa haamũre o ta ũrĩa gwathanĩtwo;

²¹ na wĩra wa magemio wa mahũa ma thahabu, na matawa na mũhato (iria ciathondeketwo na thahabu theri);

²² magathĩ ma kũrenga ndaambĩ, ma thahabu therie, na mbakũri cia kũminjaminjĩria, na thaani na ngĩo cia mwaki; na mĩrango ya thahabu ya hekarũ: na mĩrango ya thĩnĩ ya gũthĩ Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, na mĩrango ya nyũmba ĩrĩa nene ya Hekarũ.

5

¹ Rĩrĩa wĩra wothe ũrĩa Solomoni aarutagĩra hekarũ ya Jehova warĩkire-rĩ, akĩrehe indo iria ciamũritwo nĩ ithe Daudi, nacio nĩ betha na thahabu na indo cia thĩnĩ, agĩciiga harĩa haigagwo mũthiithũ ya hekarũ ya Ngai.

Itandũkũ rĩa Kĩrĩkanĩro Kũrehwo Hekarũ-inĩ

² Ningĩ Solomoni agĩta athuuri a Isiraeli, na atongoria othe a mĩhĩrĩga, na anene a nyũmba cia andũ a Isiraeli, moke Jerusalemu nĩguo maambatie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kuuma Zayuni, Itũũra rĩrĩa Inene rĩa Daudi. ³ Nao andũ othe a Isiraeli magĩũka hamwe kũrĩ mũthamaki hĩndĩ ya gĩathĩ, mweri-inĩ wa mũgwanja.

⁴ Rĩrĩa athuuri othe a Isiraeli maakinyire, Alawii makĩoya ithandũkũ rĩu, ⁵ nao makĩambatia ithandũkũ, hamwe na Hema-ya-Gũtũnganwo, na indo ciothe iria nyamũre ciarĩ thĩinĩ wayo. Nao athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ Alawii, magĩciambatia; ⁶ nake Mũthamaki Solomoni na kũngano gĩothe kĩa Isiraeli kĩa giacemanĩtie harĩ we marĩ mbere ya ithandũkũ rĩu, makĩruta magongona na ng'ondũ na ng'ombe nyingĩ mũno, ũũ atĩ itingĩandikirwo mũigana wacio kana itarĩke.

⁷ Nao athĩnjĩri-Ngai magĩcooka makĩrehe ithandũkũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova handũ harĩo harĩa haamũre thĩinĩ wa hekarũ, ũguo nĩ ta kuuga Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, makĩrĩga rungu rwa mathagu ma makerubi. ⁸ Makerubi macio maatambũrũkĩtie mathagu mamo igũrũ rĩa harĩa haigĩtwo ithandũkũ rĩu, makahumbĩra ithandũkũ o hamwe na mĩtĩ yarĩo ya kũrĩkuua. ⁹ Mĩtĩ iyo yarĩ miraihu mũno ũũ atĩ mĩthia yayo, yumĩte ithandũkũ-inĩ, nĩĩngĩonekanire nĩ mũndũ arĩ hau mbere ya harĩa haamũre, no ndĩonekaga nĩ mũndũ arĩ nja ya Handũ-harĩa-Hatheru; na ĩrĩ o ho nginya ũmũthĩ. ¹⁰ Thĩinĩ wa ithandũkũ rĩu gũtiarĩ na kĩndũ kĩngĩ tĩga o ihengere iria igĩrĩ Musa aagĩte ho rĩrĩa aarĩ Horebu, kũrĩa Jehova aarĩkanĩire kĩrĩkanĩro na andũ a Isiraeli maarĩkia kuuma Misiri.

¹¹ Ningĩ athĩnjĩri-Ngai makĩehera makiuma Handũ-harĩa-Hatheru. Athĩnjĩri-Ngai othe arĩa maarĩ hau nĩmetheretie matekũrũmbũiya ikundi ciao. ¹² Nao Alawii othe arĩa maarĩ aini, nĩo Asafu, na Hemani na Jeduthuni na ariũ ao na andũ ao, makĩrũgama mwena wa irathĩro wa kĩgongona, mehumbĩte gatani iria njega, marĩ na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, na inanda cia mũgeeto, na cia kĩnũbi. Moimĩtwo thuutha nĩ athĩnjĩri-Ngai 120 makĩhuhaga tũrumbeta. ¹³ Ahuhi tũrumbeta na aini makĩamũkĩria na mũgambo ũmwe magĩcookeria Jehova ngaatho na makimũgocoo. Marĩ na tũrumbeta, na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba na indo iria ingĩ cia ũini, makĩanĩrĩra makĩgocoo Jehova na makĩina makiugaga atĩri: "Jehova nĩ mwega;

wendo wake ũtũũraga nginya tene."

Hĩndĩ iyo hekarũ ya Jehova ikĩiyũra itu, ¹⁴ nao athĩnjĩri-Ngai matĩngĩahotire kũruta wĩra wao nĩ undũ wa itu rĩu, nĩgũkorwo riiri wa Jehova nĩwaiyũrire hekarũ iyo ya Ngai.

6

¹ Ningĩ Solomoni akiuga atĩrĩ, "Jehova oigĩte atĩ arĩkaraga thĩinĩ wa itu rĩrĩa itumanu. ² No rĩrĩ, nĩngwakĩire hekarũ kũrorerwa, handũ haku ha gũtũũra nginya tene."

³ O hĩndĩ iyo, kũngano gĩothe gĩa Isiraeli kĩrũgamĩte hau, mũthamaki agĩkĩhũgũkĩra na agĩkĩrathima. ⁴ Ningĩ akiuga atĩri:

"Jehova arogocwo, o we Ngai wa Isiraeli, ũrĩa ũhingĩtie na moko make ũrĩa erĩire baba Daudi na kanua gake mwene. Nĩgũkorwo oigĩte atĩrĩ, ⁵ 'Kuuma mũthenya ũrĩa ndaarutire andũ akwa Misiri, ndĩrĩ ndathuura itũũra inene mũhĩrĩga-inĩ o na ũmwe wa Isiraeli atĩ nĩguo njakĩrwo hekarũ ĩtanĩtio na Rĩĩtwa rĩakwa kuo, o na kana ngaathuura

mündũ o na ũrĩkũ atuĩke wa gũtongoria andũ akwa a Isiraeli. ⁶ No rĩrĩ, nĩthuurĩte Jerusalemu nĩguo Rĩĩtwa rĩakwa rĩkarage kuo, na nĩ thuurĩte Daudi athamakĩre andũ akwa a Isiraeli.'

⁷ "Baba Daudi nĩatuĩte na ngoro yake gwaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩĩtwa rĩa Jehova, o we Ngai wa Isiraeli. ⁸ No Jehova eerire baba Daudi atĩrĩ, 'Tondũ nĩwaatuĩte na ngoro yaku kũnjakĩra hekarũ ĩtanĩtio na Rĩĩtwa rĩakwa-rĩ, nĩ wekire wega nĩ gwĩciĩria ũguo ngoro-inĩ yaku. ⁹ No rĩrĩ, wee tiwe ũgwaka hekarũ ĩyo, no nĩ mũrũguo ũrĩa uumĩte mũthiimo waku na thakame-inĩ yaku, ũcio nĩwe ũkaanjakĩra hekarũ ĩtanĩtio na Rĩĩtwa rĩakwa.'

¹⁰ "Jehova nĩatũũrĩtie kĩrĩkanĩro kĩrĩa eeranĩire. Nĩnjookete ithenya rĩa baba Daudi, na rĩu nĩnjakarĩre gĩtĩ gĩa ũthamaki gĩa Isiraeli, o ta ũrĩa Jehova eeranĩire, na nĩnjakĩte hekarũ ĩrĩa ĩtanĩtio na Rĩĩtwa rĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli. ¹¹ Hau nĩho njĩgĩte ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩrĩa rĩĩgĩtwo kĩrĩkanĩro kĩrĩa Jehova aarĩkanĩire na andũ a Isiraeli."

Ihooya rĩa Solomoni rĩa Kwamũra Hekarũ

¹² Nĩngĩ Solomoni akĩrũgama mbere ya kĩgongona kĩa Jehova o hau mbere ya kũngano gĩothe gĩa Isiraeli, agĩtambũrũkia moko make. ¹³ Na rĩrĩ, Solomoni nĩathondekete rũtara rwa gĩcango rwa mĩkono ĩtano* kũraiha, na mĩkono ĩtano kwarama, na mĩkono ĩtatũ† kũraiha na igũrũ, na akĩrũiga gatagatĩ ka nja ĩyo. Akĩrũgama rũtara-inĩ igũrũ na agĩturia maru mbere ya kũngano kũu gĩothe gĩa Isiraeli na akĩambararia moko make na igũrũ. ¹⁴ Nake akiuga atĩrĩ:

"Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, gũtirĩ Ngai ũngĩ ũhaana tawe, kũu igũrũ kana gũkũ thĩ, o Wee ũhingagia kĩrĩkanĩro gĩaku kĩa wendo hari ndungata ciaku ĩria irũmagĩrĩra njĩra yaku na ngoro ciao ciothe.

¹⁵ Wee nĩũhingĩirie baba Daudi, ndungata yaku, kĩrĩkanĩro gĩaku; ũndũ ũrĩa weranĩire na kanua gaku nĩũhingĩtie na guoko gwaku, o ta ũrĩa kũhaana ũmũthĩ.

¹⁶ "Na rĩrĩ, Jehova, Ngai wa Isiraeli, hingĩria ndungata yaku baba, Daudi, ciĩranĩro ĩria wamwĩrĩre rĩrĩa woigire atĩrĩ, 'Ndũkaaga mündũ wa gũkarĩra gĩtĩ kĩa ũnene gĩa Isiraeli arĩ mbere yakwa, angĩkorwo arĩũ aku nĩmarĩthiiaaga na mũthĩire yagĩrĩire mbere yakwa kũringana na watho wakwa o ta ũrĩa wee ũtũire ũthiiaaga.' ¹⁷ Na rĩrĩ, Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, reke kiugo gĩaku kĩrĩa werĩire ndungata yaku Daudi kihinge.

¹⁸ "No kũhoteke Ngai agĩtũũranie na andũ gũkũ thĩ? Igũrũ, o na kũũrĩa igũrũ mũno-rĩ, wee ndũngĩganĩra kuo. Hekarũ ĩno njakĩte-rĩ, ndĩkĩrĩ nini makĩria? ¹⁹ No o na kũrĩ ũguo-rĩ, thĩkĩrĩria ihooya rĩa ndungata yaku, igĩthaithana ũguĩrwo tha, Wee Jehova Ngai wakwa. Igua gũkaya na ihooya rĩrĩa ndungata yaku irakũhooya ĩrĩ mbere yaku.

²⁰ Maitho maku maroikara marorete hekarũ ĩno mũthenya na ũtukũ, o handũ haha wee woigire atĩ nĩũgatũma Rĩĩtwa rĩaku rĩkoragwo ho. Ũroigua ihooya rĩrĩa ndungata yaku ĩrĩhooyaga ĩrorete handũ haha.

²¹ Igua gũthaithana kwa ndungata yaku na kwa andũ aku a Isiraeli rĩrĩa mekũhooya marorete handũ haha. Ũigie ũrĩ kũu igũrũ, o kũu gĩkaro gĩaku; na watũigua-rĩ, ũgatũrekeru.

²² "Rĩrĩa mündũ anghĩthĩra mündũ wa ĩtũũra rĩake na gũtuĩke no nginya ehĩte, nake oke ehĩtĩre hau mbere ya kĩgongona gĩaku

* 6:13 nĩ ta mita igĩrĩ na robo (2:25) † 6:13 nĩ ta mita ĩmwe na robo (1:25)

kīa hekarū-inī Ino-rī, ²³ hīndī ūyo ūkaigua ūrī o kūu igūrū, na ūtue itua. Tuithania ndungata ciaku ciira, ūtūme ūrīa ūhītīrie ūrīa ūngī acookererwo nī mahītia make marīa ekīte. Nake ūrīa ūtehītie ūmūtue ndehītie na ūndū ūcio wonanie atī ti mwīhia.

²⁴ “Rīrīa andū aku a Isiraeli maahootwo nī thū tondū nīmakūhītīrie nao magūcookerere na moimbūre rītwa rīaku, mahooe magīgūthaithaga marī hekarū-inī Ino-rī, ²⁵ hīndī ūyo ūkaamaigua ūrī o kūu igūrū na ūrekere andū aku a Isiraeli mehīa mao na ūmacookie būrūri ūrīa wamaheire hamwe na maithe mao.

²⁶ “Rīrīa igūrū rīkaahingwo, na mbura yaage kuura tondū wa ūrīa andū aku makūhītīrie, mangīkaahooya marorete handū haha, na moimbūre rītwa rīaku na magarūrūke matigane na mehīa mao tondū nīūmanyamarītīe-rī, ²⁷ hīndī ūyo ūkaamaigua ūrī o kūu igūrū na ūrekere ndungata ciaku, andū aku a Isiraeli, mehīa mao. Marute mūtūūrīre ūrīa mwagīrīru, na ūmoirīrie mbura būrūri-inī ūcio waheire andū aku ūtuīke igai rīao.

²⁸ “Kūngīkaagīa ng’aragu kana mūthiro būrūri-inī, kana mīgūnda ihīe nī mbaa kana mbuu, kana gūūke ngigī kana ngūnga, kana thū imarīgīcīrie itūūra-inī rīmwe rīao, na mwanangīko o na ūrīkū kana mūrīmū ūngīgooka-rī, ²⁹ na rīrīa mūndū o na ūrīkū wa andū aku a Isiraeli, angīkaahooya kana athaithane, nī ūndū wa mūndū kūmenya mīnyamaro ūrīa arī nayo, o na ruo, na atambūrūkie moko make amerekeirie hekarū-inī Ino, ³⁰ hīndī ūyo ūkaamaigua ūrī o kūu igūrū gūikaro-inī giaku, ūmarekere na ūtuīre o mūndū itua kūrīngana na ūrīa wothe ekīte, tondū we nīūi ngoro yake nīgūkorwo nowe wiki ūūi ngoro cia andū, ³¹ nīgeetha matūūre magwītīgīrīte, na mathiige na mīthīire yaku rīrīa rīothe marītūūruga būrūri-inī ūyū waheire maithe maitū.

³² “Ha ūhorō wa mūndū wa kūngī ūrīa ūtarī wa andū aku a Isiraeli no nī oimīte būrūri wa kūrāya nī ūndū wa ngumo ya rītwa rīaku inene na ūhorō wa cūko cia guoko gwaku kūrī hīnya gūtambūrūkītio, rīrīa agooka ahoōe erekeire hekarū Ino, ³³ hīndī ūyo ūkaamūigua ūrī o kūu igūrū gūikaro-inī giaku, na mūndū ūcio wa kūngī ūkaamūhingīria o ūrīa agakūhooya, nīgeetha andū othe a thī mamenye rītwa rīaku na magwītīgīre, o ta ūrīa andū aku a Isiraeli magwītīgīrīte, na mamenye atī nyūmba Ino njakīte, itanītio na Rītwa rīaku.

³⁴ “Rīrīa andū aku maathīi mbaara-inī kūrūa na thū ciao o kūrīa ūngīmatūma, nao makūhoōe merekeire itūūra rīrī inene ūthuurīte na hekarū Ino njakīte itanītio na Rītwa rīaku, ³⁵ hīndī ūyo ūkaigua mahooya mao na gūthaithana kwao ūrī kūu igūrū, na ūmatirīrīre ūhorō-inī ūcio wao.

³⁶ “Rīrīa makwīhīria, nīgūkorwo gūtīrī mūndū ūtehagia, nawe ūmarakarīre ūmaneane kūrī thū, nacio imatahe imatware būrūri wa kūrāya kana wa gūkuhī; ³⁷ nao mangūcookerera ngoro-inī ciao marī o kūu būrūri-inī ūrīa maatahīrwo, na merire, na magūthaithe marī o kūu maatahīrwo, na moige atīrī, ‘Nītwīhītīe, na nītwīkīte mahītia na tūgeka maündū ma waganu’; ³⁸ no mangūcookerera na ngoro ciao ciothe na muoyo wao marī o būrūri-inī ūrīa maatahīrwo, na mahooe merekeire būrūri ūrīa waheire maithe mao, na merekeire itūūra rīrīa inene rīrīa ūthuurīte na merekeire hekarū Ino njakīte itanītio na Rītwa rīaku; ³⁹ hīndī ūyo ūrī o kūu igūrū gūikaro-inī giaku, ūkaigua ihooya rīao na mathaithana mao na ūmatirīrīre ūhorō-inī ūcio wao. Na ūkaarekera andū aku, o acio makwīhīrie.

40 “Na rĩrĩ, Ngai wakwa, ũrohingũra maito maku, o namo matũ maku mathikĩrĩrie mahooya marĩa marĩhooyagĩrwo handũ haha.

41 “Riu gĩũkire, Wee Jehova Ngai, na ũuke handũ haku ha kũhurũka, Wee na ithandũkũ rĩa ũhoti waku.

Athĩnjĩri-Ngai aku, Wee Jehova Ngai, marohumbwo ũhonokio, nao atheru aku marokenera wega waku.

42 Wee Jehova Ngai, ndũgatiganĩrie ũrĩa waku mũitĩrĩrie maguta. Ririkana wendo ũrĩa múnene werĩire Daudi ndungata yaku.”

7

Kwamũrwo kwa Hekarũ

1 Na rĩrĩ, Solomoni aarĩkia kũhooya-rĩ, mwaki ũkiuma igũrũ ũgĩcina iruta rĩa njino na magongona, nago riiri wa Jehova ũkĩyũra hekarũ.

2 Nao athĩnjĩri-Ngai matingĩahotire gũtoonya hekarũ ya Jehova tondũ riiri wa Jehova nĩwaiyũrĩte kuo. 3 Na rĩrĩa andũ a Isiraeli othe moonire mwaki ũkiuma na igũrũ, na riiri wa Jehova ũrĩ igũrũ rĩa hekarũ, magĩtura maru hau haarĩtwo mahiga, naturumithĩtie mothiũ mao thĩ, makĩhooya Jehova na makĩmũcookerĩa ngaatho, makiugaga atĩrĩ, “Jehova nĩ mwega;

wendo wake ũtũũraga nginya tene.”

4 Ningĩ mũthamaki na andũ othe makĩruta magongona marĩ mbere ya Jehova. 5 Nake Mũthamaki Solomoni akĩruta igongona rĩa ng’ombe 22,000 na rĩa ng’ondũ na mbũri 120,000. Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki na andũ othe makĩamũra hekarũ ya Ngai. 6 Athĩnjĩri-Ngai makĩlhaarĩria kũruta wĩra wao, o nao Alawii makĩrũgama marĩ na indo cia Jehova cia ũini, iria Daudi aathondekete cia kũgoocaga Jehova nacio, nĩ iria aahũthagĩra agĩcookia ngaatho, akoigaga atĩrĩ, “Wendo wake ũtũũraga nginya tene.” Athĩnjĩri-Ngai makĩhuha tũrumbeta twao mang’ethanĩire na Alawii, nao andũ a Isiraeli othe nĩmarũgamĩte.

7 Nake Solomoni akĩamũra kũu gatagatĩ ka nja, hau mbere ya hekarũ ya Jehova, na hau nĩho aarutĩire magongona ma njino na maguta na magongona ma ũiguano, tondũ kĩgongona gĩa gĩcango kĩrĩa aathondekete gĩtingĩahotire kũiganĩra maruta ma njino, na maruta ma mũtu, na ma maguta.

8 Nĩ ũndũ ũcio Solomoni agĩkũngũira gĩathĩ kũu mũthenya mũgwanja, hamwe na andũ a Isiraeli othe, nakĩo kiarĩ kũngano kĩnene mũno kĩa andũ moimĩte Lebo-Hamathu nginya o Karũũ-inĩ ka Misiri. 9 Mũthenya wa ĩnana makĩgĩa na kũngano nĩ ũndũ nĩmarĩkĩtie gũkũngũira Kwamũrwo gwa kĩgongona mũthenya mũgwanja, na magĩkũngũira gĩathĩ mũthenya ĩngĩ mũgwanja. 10 Mũthenya wa mũrongo ĩrĩ na ĩtatũ wa mweri wa mũgwanja, Solomoni akũira andũ mainũke, nao makĩĩnũka maiyũrĩtuo nĩ gĩkeno, na ngoro ciao igacanjamũka nĩ ũndũ wa maündũ mega marĩa Jehova eekĩire Daudi na Solomoni, na andũ ake a Isiraeli.

Jehova Kuumĩrĩra Solomoni

11 Rĩrĩa Solomoni aarĩkirie gwaka hekarũ ya Jehova na nyũmba ya ũthamaki, na aarĩkia gwĩka ũrĩa wothe eeciurĩtie gwĩka hekarũ-inĩ ya Jehova o na nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki-rĩ, 12 Jehova akĩmuumĩrĩra ũtukũ, akĩmwĩra atĩrĩ:

“Nĩnjiguĩte ihooya rĩaku, na nĩthuurĩte handũ haha hatuĩke hekarũ yakwa ya kũrutagĩrwo magongona.

13 “Rīrīa ingīhinga igūrū nayo mbura yaage kuura, kana njathe ngigī cianange būrūri kana ndūme mūthiro kūrī andū akwa, 14 andū acio akwa, o acio metanītio na rītwa rīakwa, mangīkenyīhia na maahooe, na marongorie ūthiū wakwa, na matigane na njira ciao cia waganu, hīndī iyo nīngamaigua ndī o igūrū, na nīngamarekera mehīa mao na honie būrūri wao. 15 Na rīrī, maitho makwa nīmekūhingūka, namo matū makwa maigue mahooya marīa mahoeirwo handū hāha. 16 Nīthuurīte na ngaamūra hekarū īno nīgeetha Rītwa rīakwa rītūure kuo nginya tene. Maitho makwa na ngoro yakwa igūtūūra kuo hīndī ciothe.

17 “Na ha ūhoro waku, ūngīthiāga na mīthiire īrīa yagīrīre o ta ūrīa thoguo Daudī aathiāga, na wīkage maündū mothe marīa ngwathīte, na ūmenyagīrīre kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo na mawatho makwa-rī, 18 nīngahaanda gītī gīaku kīa ūnene, o ta ūrīa ndarīkanīire na thoguo Daudī rīrīa ndamwīre atīrī, ‘Wee ndūkaaga mündū wa gūthamakīra Isiraēli.’

19 “No rīrī, ūngīkahutatīra na ūtiganīrie kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na maathani marīa ngūheete, na ūthiī gūtungatīra ngai ingī na gūcihooya-rī, 20 hīndī iyo nīngamunya Isiraēli kuuma būrūri wakwa, ūrīa ndīmaheete, na ndiganīrie hekarū īno nyamūrīte ītanio na Rītwa rīakwa. Ngaamītua o kīndū gīa kuunagwo thimo na gīa gūthekererwo nī andū othe. 21 O na gūtūika hekarū īno nīguo īrī nene, arīa othe makaahītūkagīra ho nīmakamaka na moige atīrī, ‘Nī kī gītūmīte Jehova eke būrūri ūyū na hekarū īno ūndū ta ūyū?’ 22 Andū nīmagacookia moige, atīrī, ‘Nī tondū nīmatiganīrie Jehova, o we Ngai wa maitho mao, ūrīa wamarutire būrūri wa Misiri, na makīhimbīria ngai ingī, magīcihooya na magīcutungatīra, nīkīo amarehithīrie mwanangīko ūyū wothe.’”

8

Maündū Marīa Mangī Solomoni Eekire

1 Thuutha wa mīaka mīrongo īrī, ihinda rīrīa Solomoni aahūthīrīre gwaka hekarū ya Jehova o na nyūmba yake ya ūthamaki-rī, 2 Solomoni nīaakire rīngī matūūra marīa aaheetwo nī Hīramu, na akīmahe andū a Isiraēli matūūre thīnī wamo. 3 Solomoni agīcooka agīthī Hamathu-Zoba na akīrītaha. 4 Nīngī agīcooka agīaka Tadimori kūu werū-inī na matūūra manene mothe marīa aakīte kūu Hamathu ma kūigwo indo. 5 Nīaakire Bethi-Horoni ya Mwena wa Igūrū, na Bethi-Horoni ya Mwena wa Mūhuro rīngī,* marī matūūra manene mairige, marī na thingo, na ihingo, na mīgīko ya igerā, 6 o ūndū ūmwe na Baalathu, na matūūra make mothe manene ma kūiga indo, na matūūra make mothe manene ma ngaari cia mbaara na mbarathi ciake, na agīaka kīrīa gīothe eerirīrie kūu Jerusalemu, na Lebanoni, o na kūndū guothe būrūri-inī ūrīa aathanaga.

7 Andū othe arīa maatigaire kuuma kūrī Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi (nao andū acio matiarī Aisiraēli), 8 ūguo nī kuuga atī, njiaro ciao iria ciatigarīte būrūri-inī, iria andū a Isiraēli mataanīnīte, acio nīo maandīkithirio nī Solomoni matūike ngombo ciake cia kūrūtitho wīra na hinya, na noguo gūtūire nginya ūmūthī. 9 No Solomoni ndaatuire andū a Isiraēli ngombo cia wīra wake; acio nīo maarī andū ake a kūrūa

* 8:5 Bethi-Horoni ya Rūgongo na Bethi-Horoni ya Mūhuro maarī matūūra meerī, na maarī njira-inī ya gūthī Jerusalemu.

mbara, o na aathi a anene ake, na aathi a ngaari ciake cia ita, na atwari a ngaari icio. ¹⁰ O na ningi no-o maarĩ atongoria anene a Mũthamaki Solomoni, maarĩ anene 250 a kũrũgamĩrĩra andũ acio.

¹¹ Solomoni akĩrũa mwarĩ wa Firaũni kuuma Itũũra Inene rĩa Daudi, akimũrehe nyũmba ya ũthamaki rĩa aamwakĩre, tondũ oigire atĩrĩ, “Mũtumia wakwa ndangĩtũũra nyũmba ya Mũthamaki Daudi, mũthamaki wa Isiraeli, nigũkorwo kũndũ kũrĩa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩtoonyete nĩ gũtheru.”

¹² Igũrũ rĩa kĩgongona kĩa Jehova kĩrĩa Solomoni aakĩte mbere ya gĩthaku, hau nĩho Solomoni arutĩre Jehova maruta ma njino, ¹³ O ta ũrĩa maabataranĩtie kũrutwo o mũthenya nĩ ũndũ wa maruta marĩa Musa aathanĩte ma Thabatũ, na ma Tũrũgamo twa Mweri, na ma ciathĩ ithatũ cia o mwaka, nĩcio Gĩathĩ kĩa Mĩgate itarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũmbia, na Gĩathĩ gĩa Ciumia, na Gĩathĩ gĩa Ithũnũ. ¹⁴ Kũrũmanĩrĩra na wathani ũrĩa watũitwo nĩ ithe Daudi, nĩamũrĩre ikundi cia athĩnjĩri-Ngai nĩ ũndũ wa mawĩra mao, o na Alawii nĩguo matongoragie hĩndĩ ya kũgocca na ningĩ mateithagĩrĩre athĩnjĩri-Ngai kũringana na mabataro ma o mũthenya. Ningĩ nĩamũrĩre ikundi cia arangĩri a ihingo marangagĩre ihingo mwanya mwanya, tondũ ũguo nĩguo Daudi, mũndũ wa Ngai, aathanĩte. ¹⁵ Nao matiatigire kũrũmĩrĩra watho ũrĩa mũthamaki aathĩte athĩnjĩri-Ngai kana Alawii ũndũ-inĩ o wothe hamwe na ũmenyereri wa igĩĩna.

¹⁶ Wĩra wa Solomoni wothe nĩwahingirio kuuma mũthenya ũrĩa mũthingĩ wa hekarũ ya Jehova wakĩrwo nginya ikĩrĩka. Nĩ ũndũ ũcio hekarũ ya Jehova ikĩrĩkio gwakwo.

¹⁷ Ningĩ Solomoni agĩthĩ Ezioni-Geberi na Elathu hũgũrũrũ-inĩ cia Edomu. ¹⁸ Nake Hiramũ akĩmũtũmĩra marikabu irũgamĩrĩrwo nĩ anene ake, andũ arĩa moĩ ũhoru wa iria. Andũ acio, hamwe na andũ a Solomoni magĩtwarithia marikabu nginya Ofiri na magĩcooka makĩrehe taranda 450† cia thahabu, iria maatwarĩre Mũthamaki Solomoni.

9

Mũthamaki Mũndũ-wa-nja wa Sheba Gũceerera Solomoni

¹ Rĩrĩa mũthamaki-mũndũ-wa-nja wa Sheba aigũire ngumo ya Solomoni, agĩũka Jerusalemu kũmũgeria na ciũria nditũ. Agĩkinya arĩ na mũtongoro mũnene ma, wa ngamĩra ikuuĩte mahuti marĩa manungi wega, na thahabu nyingĩ mũno, na tũhiga twa goro, agĩthĩ harĩ Solomoni, akĩaria nake maũndũ mothe marĩa maarĩ meciiria-inĩ make. ² Nake Solomoni agĩcooka ciũria ciake ciothe; gũtirĩ ũndũ o na ũmwe aaremirwo nĩkũmũtaarĩria. ³ Rĩrĩa mũthamaki-mũndũ-wa-nja ũcio wa Sheba onire ũũgĩ wa Solomoni, o na nyũmba ya ũthamaki rĩrĩa aakĩte, ⁴ na irio iria ciarĩ metha-inĩ yake, na ũrĩa anene ake maikaraga metha-inĩ, na ũrĩa ndungata iria ciatungataga ciehumbĩte, na ũrĩa akuui ikombe mehumbĩte ngu ndaaya, na maruta ma njino marĩa aarutagĩra hekarũ-inĩ ya Jehova, agĩkĩgega mũno.

⁵ Akĩira mũthamaki atĩrĩ, “Ũhoru ũrĩa ndaigũire ndĩ o bũrũri-inĩ wakwa ũkonĩ maũndũ marĩa wĩkĩte o na ũũgĩ waku nĩ ma ma. ⁶ No ndiefĩkirie ũrĩa moigaga nginya rĩrĩa ndĩrokire na ndĩreyonera na maitho makwa nĩ mwene. Ti-ĩtherũ, ũrĩa ndeerirwo o na ti nuthu ya ũnene wa ũũgĩ waku; nĩũkĩrĩte mũno makĩria ũhoru ũrĩa ndaigũite. ⁷ Kaĩ gũkena nĩ andũ aku-ĩ! Ningĩ gũkena nĩ anene aku arĩa marũgamaga mbere yaku

† 8:18 nĩ ta tani 17

hĩndĩ ciothe makaiguaga ũũgĩ waku! ⁸ Jehova Ngai waku arogoocwo, ũrĩa ũkenetio nĩwe, na agagũikarĩria gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa ũnene ũrĩ mũthamaki wa gũthamaka nĩ ũndũ wa Jehova Ngai waku. Tondũ wa ũrĩa Ngai waku endete Isiraeli, na akeerĩria kũmanyiitĩria nginya tene-rĩ, nĩagũtuĩte mũthamaki ũmathamakagĩre, nĩgeetha ũtũurie kĩhooto na ũthingu.”

⁹ Ningĩ akĩhe mũthamaki taranda 120* cia thahabu, na mahuti marĩa manungĩ wega maingĩ mũno na tũhiga twa goro. Gũtiakoretwo mahuti manungĩ wega ta macio mũthamaki-mũndũ-wa-nja ũcio wa Sheba aaheire Mũthamaki Solomoni.

¹⁰ (Nao andũ a Hiram na andũ a Solomoni nĩmarehire thahabu kuuma Ofiri; o na nĩmarehire mĩtĩ ya mũthandari na tũhiga twa goro.

¹¹ Mũthamaki aahũthĩrire mũthandari iyo gwaka ngathĩ cia hekarũ ya Jehova o na cia nyũmba ya ũthamaki, na gũthondekera aini inanda cia mũgeeto o na cia kĩnũbi cia kũhũrwo. Gũtiarĩ indo ta icio cionetwo Juda mbere iyo.)

¹² Mũthamaki Solomoni nĩaheire mũthamaki-mũndũ-wa-nja wa Sheba kĩrĩa gĩothe eerĩrĩrie na kĩrĩa eetirie; akĩmũhe indo makĩria ma iria we aamũreheire. Mũthamaki mũndũ-wa-nja ũcio akiumagara hamwe na ndungata ciake, agĩcooka bũrũri wake mwene.

Rĩri wa Solomoni

¹³ Ūritũ wa thahabu ĩrĩa Solomoni aamũkagĩra o mwaka warĩ wa taranda 666,† ¹⁴ ĩtataranĩrio na igooti rĩrĩa rĩarehagwo nĩ athũgũri na onjorithia. Ningĩ athamaki othe a Arabia na abarũthi a bũrũri nĩmarehagĩra Solomoni thahabu na betha.

¹⁵ Mũthamaki Solomoni agĩthondeka ngo nene 200 cia thahabu hũire; o ĩmwe yathondeketwo na ũritũ wa beka 600‡ cia thahabu. ¹⁶ Ningĩ agĩthondeka ngo 300 cia thahabu hũire, o ĩmwe yathondeketwo na thahabu ya ũritũ wa beka 300.§ Mũthamaki agĩciiga Nyũmba ya Ūthamaki ĩrĩa yetagwo Mũtitũ wa Lebanoni.

¹⁷ Ningĩ mũthamaki agĩthondeka gĩtĩ kĩnene kĩa ũthamaki kĩgemetio mwena wa na thĩini na mũguongo, na mwena wa na nja gĩkagemio na thahabu therie. ¹⁸ Gĩtĩ kũ kĩa ũnene kĩarĩ na ngathĩ ya makinya matandatũ, na gaturwa ga thahabu ga gũkinyithia magũrũ kanyĩitithanĩtio nakĩo. Mĩena-inĩ yeerĩ ya gĩtĩ kũ yarĩ na handũ ha kũigĩrĩra moko, na nĩ haarĩ na mĩhiano ya mĩrũũthi ĩrũgamĩte mĩena-inĩ yeerĩ ya moko macio. ¹⁹ Mĩhiano ikũmi na ĩrĩ ya mĩrũũthi yarũgamĩtio ngathĩ-inĩ iyo ya makinya matandatũ, narĩo o ikinya rĩa ngathĩ rĩarĩ na mũhiano wa mũrũũthi o mwena. Gũtiarĩ gĩtĩ kĩngĩ ta kũ gĩathondeketwo mbere iyo ũthamaki-inĩ ũngĩ o wothe. ²⁰ Indo ciothe iria Mũthamaki Solomoni aanyuagĩra ciarĩ cia thahabu, na indo ciothe cia nyũmba iria ciarĩ Nyũmba ya Ūthamaki ĩrĩa yetagwo Mũtitũ wa Lebanoni ciarĩ cia thahabu therie. Gũtiarĩ kĩndũ giathondeketwo na betha, nĩgũkorwo betha yatuagwo kĩndũ gĩtarĩ bafa mũno matukũ-inĩ macio ma Solomoni. ²¹ Mũthamaki aarĩ na marikabu nyingĩ cia wonjoria iria ciarũgamagĩrĩrwo nĩ andũ a Hiram. Ciacookaga o riita rĩmwe thĩini wa mĩaka ĩtatũ, ikuuĩte thahabu, na betha, na mũguongo, na ngĩma, na nũgũ.

²² Mũthamaki Solomoni aarĩ na ũtonga na ũũgĩ mũingĩ gũkĩra athamaki arĩa angĩ othe a thĩ. ²³ Athamaki othe a thĩ nĩmacaragia ũrĩa mangĩona Solomoni nĩguo maigue ũũgĩ ũrĩa Ngai eekĩrĩte ngoro-inĩ yake. ²⁴ Andũ

* 9:9 nĩ ta tani inya na nuthu (4.5) † 9:13 nĩ ta tani 25 ‡ 9:15 nĩ ta kilo ithatũ na nuthu (3.5)

§ 9:16 nĩ ta kilo ĩmwe na robo ithatũ (1:7.5)

arîa mookaga kûmuona mwaka o mwaka nîmamûrehagîra iheo, nacio nî indo cia betha na thahabu, na nguo ndaaya, na indo cia mbaara, na mahuti manungi wega, na mbarathi na nyûmbû.

²⁵ Solomoni aarî na nyûmba 4,000 cia mbarathi na ngaari cia ita, na mbarathi 12,000 iria ciaigîtwo matûûra-inî manene ma ngaari cia ita, na akaiga iria ingî hakuhi nake kûu Jerusalemu. ²⁶ Nake nîathaga athamaki othe kuuma Rûûi rwa Farati nginya bûrûri wa Afilisti, o nginya mûhaka-inî wa bûrûri wa Misiri. ²⁷ Mûthamaki nîatûmire betha cingîhe Jerusalemu o ta mahiga, nayo mîtarakwa yarî mîingî o ta mîti ya mîkûyû irîa irî magûrû-inî ma irîma. ²⁸ Mbarathi cia Solomoni ciarehetwo kuuma bûrûri wa Misiri, na kuuma mabûrûri marîa mangî mothe.

Gîkûû gîa Solomoni

²⁹ Maündü marîa mangî makoniî wathani wa Solomoni, kuuma o kîambîrîria nginya kîrîkîro-rî, githî matiandîkîtwo maandîko-inî ma Nathani ûrîa mûnabii, na ûrathi-inî wa Ahija ûrîa Mûshiloni, na cioneki-inî cia Ido ûrîa wonaga maündü makoniî Jeroboamu mûrû wa Nebati? ³⁰ Solomoni aathamakîre Isiraeli rîothe arî Jerusalemu miaka mîrongo îna. ³¹ Agîcooka akîhukûka hamwe na maithe make, na agîthikwo itûûra inene rîa ithe Daudi. Nake mûriû Rehoboamu agîtuika mûthamaki ithenya rîake.

10

Andû a Isiraeli Kûremera Rehoboamu

¹ Rehoboamu nîathiire Shekemu, nîgûkorwo andû a Isiraeli othe nîmathiite kuo makamûtue mûthamaki. ² Rîrîa Jeroboamu mûrû wa Nebati aaguire ûhoru ûcio (tondû aarî bûrûri wa Misiri, kûrîa oorîre eherere Mûthamaki Solomoni), akiuma kûu Misiri, akîinûka. ³ Nî undû ûcio andû a Isiraeli magîtûmanîra Jeroboamu, nake Jeroboamu hamwe na Isiraeli rîothe magîthîi kûrî Rehoboamu, makîmwîra atîrî: ⁴ “Thoguo nîatûigîrîre icooki iritû, no rîu tûhûthîrie wîra ûcio mûritû na icooki rîu iritû rîrîa atûigîrîre na nîtûrîgûtungatagîra.”

⁵ Rehoboamu akîmacookeria atîrî, “Thîi mûgaacooka kûrî nîi thuutha wa mîthenya îtatû.” Nî undû ûcio andû acio magîthîi.

⁶ Thuutha ûcio Mûthamaki Rehoboamu akîhooya kîrîra kûrî athuuri arîa maatungatagîra ithe Solomoni rîrîa aarî muoyo. Akîmooria atîrî, “Mûngîndaara aîa nîguo njookerie andû acio ûhoru?”

⁷ Nao makîmûcookeria atîrî, “Ûngîtuika mûtaana kûrî andû acio, na ûmakenie, na ûmacookerie na njîra njagîrîru-rî, megûtûra maari ndungata ciaku hîndi ciothe.”

⁸ No Rehoboamu akîregana na ûtaaro ûrîa athuuri maamûheire, na akîhooya kîrîra kuuma kûrî aanake a riika rîake arîa maamûtungatagîra.

⁹ Nake akîmooria atîrî, “Inyuî mûngîndaara aîa? Andû acio maranjîra ûû, ‘Tûhûthîrie icooki rîrîa thoguo aatûigîrîre.’ Tûngîmacookeria aîa?”

¹⁰ Aanake acio a riika rîake makîmûcookeria atîrî, “Cookeria andû acio makwîrite atîrî, ‘Thoguo nîatûigagîrîra icooki iritû, no wee tûhûthîrie icooki rîu,’ ûmeere atîrî, ‘Kaara gakwa ka mûira nî gatungu gûkîra njohero ya baba. ¹¹ Baba aamûigîrîre icooki iritû, no nîi nîngûrîritûhia makîria. Baba aamûhûûruga na iboko, no nîi ndrîmûhûûruga na tûng’aurû.’”

¹² Thuutha wa mîthenya îtatû Jeroboamu na andû a Isiraeli othe magîcooka kûrî Rehoboamu, o ta ûrîa mûthamaki oigite, “Nîmûgacooka

kürī nīi thuutha wa mīthenya itatū.” ¹³ Nake mūthamaki akīmacookeria ehīte mūno. Akīregana na ūtaaro ūrīa aaheetwo nī athuuri, ¹⁴ akīrūmīrīra ūtaaro wa aanake, akiuga atīrī, “Baba nīamūrītūhīrie icooki, no nīi nīngūrītūhīa makīria. Baba aamūhūūraga na iboko, no nīi ndrīmūhūūraga na tūng’aurū.” ¹⁵ Nī ūndū ūcio mūthamaki ndaigana gūthikīrīria andū acio, tondū maündū macio meekīkire moimīte kürī Ngai, nīguo kiugo kīhingio kīrīa Jehova eerire Jeroboamu mūrū wa Nebati na kanua ka Ahija ūrīa Mūshiloni.

¹⁶ Rīrīa andū a Isiraēli othe moonire atī mūthamaki ūcio nīarega kūmathikīrīria, magīcookeria mūthamaki atīrī:

“Tūrī na igai rīrīkū harī Daudi,

na nī gīcunjī kīrīkū tūrī nakīo harī mūrū wa Jesii?

Cooka hema-inī ciaku, wee Isiraēli!

Wee Daudi-rī, menyerera nyūmba yaku wee mwene!”

Nī ūndū ūcio andū a Isiraēli othe makīnūka. ¹⁷ No andū a Isiraēli arīa maatūūraga matūūra-inī ma Juda-rī, Rehoboamu agīthī na mbere kūmathamakīra.

¹⁸ Mūthamaki Rehoboamu agītūma Adoniramu ūrīa warī mūrūgamīrīri wa andū arīa maarutithagio wīra na hinya; no andū a Isiraēli makīmūhūūra na mahiga nyuguto, agīkua. No rīrī, Mūthamaki Rehoboamu nīetharire, akīhaica ngaari yake ya ita, akīūrīra Jerusalemu. ¹⁹ Nī ūndū ūcio andū a Isiraēli makoretwo maremeire nyūmba ya Daudi ngingya ūmūthī.

11

¹ Rīrīa Rehoboamu aakinyire Jerusalemu, akīūngania andū a kuuma nyūmba ya Juda na Benjamīni, andū a kūrūa mbaara 180,000, nīgeetha makarūe na Isiraēli, nīguo macookerie Rehoboamu ūthamaki.

² No rīrī, kiugo kīa Jehova gīgīkinyīra Shemaia mūndū wa Ngai, akīūrwo atīrī, ³ “Thīi wīre Rehoboamu mūrū wa Solomoni mūthamaki wa Juda, na wīre andū a Isiraēli othe kūu Juda na Benjamīni atīrī, ⁴ ‘Jehova ekuuga ūu: Tigai kwambata mūkahūūrane na arīu a ithe wanyu. O mūndū wothe wanyu nīacooke mūci, nīgūkorwo nī nīi njīkite ūndū ūyū.’” Nī ūndū ūcio magīathīkīra ciugo cia Jehova na magītiganīria ūhorō wa gūthīi kūhithūkīra Jeroboamu.

Rehoboamu Kūirigīra Juda

⁵ Rehoboamu agītūra Jerusalemu na agīaka matūūra ma ūgitīri kūu Juda, namo nī maya: ⁶ Bethlehemu, na Etamu, na Tekoa, ⁷ na Bethi-Zuru, na Soko, na Adulamu, ⁸ na Gathu, na Maresha, na Zifu, ⁹ na Adoraimu, na Lakishī, na Azeka, ¹⁰ na Zora, na Aijaloni, na Hebironi. Maya maarī matūūra manene mairīgīrwo na thingo cia hinya kūu Juda na Benjamīni. ¹¹ Agīkīra ūgitīri wamo hinya na akīga anene a mbūtū cia mbaara kuo, o hamwe na mīthiithū ya irio, na maguta ma mītamaiyū, na ndibeī. ¹² Nīaigire ngo na matīmū matūūra-inī macio manene, na agītūma magīe hinya mūno. Nī ūndū ūcio Juda na Benjamīni gūgītūka gwake.

¹³ Nao athīnjīri-Ngai na Alawii kuuma ng’ongo ciao ciothe kūu Isiraēli guothe maarī mwena wake. ¹⁴ Nīgūkorwo Alawii nīmatiganīrie ūrīthio wao na indo ciothe, magītūka Juda na Jerusalemu, nīgūkorwo Jeroboamu na arīu ake nīmamagīrīrie kūruta wīra ta athīnjīri-Ngai a Jehova. ¹⁵ Nake agīthuura athīnjīri-ngai ake mwene nī ūndū wa kūndū kūrīa gūtūūgīru, na nī ūndū wa kūrūtīra magongona mīhianano ya mbūri na ya njaū irīa aathondekete. ¹⁶ Andū othe a kuuma kürī o mūhīriga wa

Isiraeli arîa maahaarîirie ngoro ciao kûmaatha Jehova, Ngai wa Isiraeli, magîkîrûmîrîra Alawii nginya Jerusalemu makarutîre Jehova Ngai wa maithe mao magongona. ¹⁷ Makîongerera ūthamaki wa Juda hinya na makînyîitîrîra Rehoboamu mûrû wa Solomoni handû ha mîaka îtatû, na ihinda rîu nîmathiaga na mîthîire ya Daudi na ya Solomoni.

Nyûmba ya Rehoboamu

¹⁸ Nake Rehoboamu nîahikirie Mahalathu, ūrîa warî mwarî wa mûriû wa Daudi wetagwo Jerimothu na wa Abihaili mwarî wa mûrû wa Jesii wetagwo Eliabu. ¹⁹ Nake akîmûciarîra aanake aya: Jeushu, na Shemaria, na Zahamu. ²⁰ Ningî akîhîkia Maaka mwarî wa Abisalomu, ūrîa wamûciarîire Abija, na Atai, na Ziza na Shelomithu. ²¹ Rehoboamu nîendire Maaka mwarî wa Abisalomu gûkîra atumia arîa angî othe na gûkîra thuriya ciake ciothe. Atumia ake othe maarî 18 na thuriya 60, ciana cia aanake 28, na cia airîtu 60.

²² Rehoboamu nîathuurire Abija mûrû wa Maaka atuîke mûriû mûnene wa ariû a ithe acio angî nîgeetha akaamûtua mûthamaki. ²³ Nîatûmîrîre ūûgî, akîhurunjîra ariû ake amwe ng'ongo-inî ciothe cia Juda na Ben-jamini, na akîmahurunjîra matûûra-inî mothe manene marîa maarî mairigîre. Nîamaheire mîthiithû mîiganu, na akîmacarîria o mûndû atumia aingî.

12

Shishaka Gûtharîkîra Jerusalemu

¹ Thuutha wa Rehoboamu kwîhaanda ta mûthamaki na gûkorwo agîte na hinya, we hamwe na Isiraeli yothe nîmatiganîirie watho wa Jehova. ² Tondû wa gûkorwo matarî ehokeku harî Jehova, Shishaka mûthamaki wa Misiri nîatharîkîire Jerusalemu mwaka wa gatano wa Mûthamaki Rehoboamu. ³ Aarî na ngaari cia mbaara 1,200 na andû arîa mathiiga mahaicîte mbarathi 60,000, na thigari itangîtarîka cia kuuma Alubi, na Asukii, na Akushi arîa mookîte nake kuuma Misiri, ⁴ agîtaha matûûra manene marîa maarî mairigîre ma Juda na agîthîi nginya Jerusalemu.

⁵ Nake mûnabii Shemaia agîûka kûrî Rehoboamu o na kûrî atongoria a Juda arîa moonganîte kûu Jerusalemu nî ūndû wa gwîtigîra Shishaka, akîmeera atîrî, "Jehova ekuuga ūû: 'Nîmûndiganîirie; na nî ūndû ūcio, o na nî ngûmûtiganîria moko-inî ma Shishaka.'"

⁶ Atongoria a Isiraeli hamwe na mûthamaki makînyiihia, makiuga atîrî, "Jehova nî wa kîhooto."

⁷ Rîrîa Jehova onire atî nîmenyîihîtie-rî, ndûmîrîri îno ya Jehova îgîkinyîra Shemaia akîrwo atîrî: "Kuona atî nîmenyîihîtie-rî, ndikûmananga no nîngûmahonokia o narua. Mang'urî makwa matigûitîrîrio Jerusalemu na kûhûthîra guoko gwa Shishaka. ⁸ No rîrî, megûtuika ndungata ciake, nîgeetha mamenye ūiganu wa kûndungatîra na gûtungatîra athamaki a mabûrîri ma kûngî."

⁹ Rîrîa Shishaka mûthamaki wa Misiri aatharîkîire Jerusalemu-rî, agîkuua igîina cia hekarû ya Jehova na igîina cia nyûmba ya ūthamaki. Aakuuire indo ciothe, o hamwe na ngo cia thahabu iria Solomoni aathondekithîtie. ¹⁰ Nî ūndû ūcio Mûthamaki Rehoboamu agîthondeka ngo cia gîcango handû ha icio cia mbere, agîcînengera anene a arangîri arîa maaikaraga itoonyero-inî rîa nyûmba ya ūthamaki. ¹¹ Rîrîa rîothe mûthamaki aathiaga hekarû ya Jehova-rî, arangîri acio maathiaga

hamwe nake makuuíte ngo icio, na thuutha wa ùguo magacicookia nyumba-inĩ ya arangĩri.

¹² Tondü Rehoboamu nñenyihirie, Jehova nñamwehereirie marakara make, na ndaigana kùmüniina o biü. Ti-itherü nĩ kwarĩ na maündü mawme mega kũu Juda.

¹³ Mũthamaki Rehoboamu nñehaandire wega kũu Jerusalemu na agĩthiĩ o na mbere arĩ mũthamaki. Aarĩ na ùkürü wa miaka mĩrongo ñna na ùmwe rĩria aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka ikũmi na mũgwanja itũura-inĩ inene rĩria Jehova aathuurite kuuma mĩhirĩga-inĩ yothe ya Isiraeli nĩgeetha Rĩitwa riake rĩtũure kuo. Nyina etagwo Naama, na aarĩ Mũamoni. ¹⁴ Nĩekire maündü mooru tondü ndaatuíte na ngoro yake kũrongooria Jehova.

¹⁵ Na ha ùhoru wa maündü marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Rehoboamu kuuma kiambĩrĩria nginya mũthia-rĩ, githĩ matiandĩkitwo maandĩko-inĩ na Shemaia ùria münabii, na ma Ido ùria muoni-maündü marĩa maarĩtie ùhoru wa njarwa? Gwatũuraga mbaara gatagatĩ ka Rehoboamu na Jeroboamu. ¹⁶ Rehoboamu akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo o kũu Itũura-inĩ Inene rĩa Daudi. Nake mũriũ Abija agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake.

13

Abija Mũthamaki wa Juda

¹ Mwaka wa ikũmi na ñnana wa ùthamaki wa Jeroboamu nĩguo Abija aatuĩkire mũthamaki wa Juda, ² na agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka itatũ. Nyina eetagwo Maaka mwarĩ wa Urieli wa Gibeaa.

Nĩ kwarĩ mbaara gatagatĩ ka Abija na Jeroboamu. ³ Abija aathiire mbaara-inĩ arĩ na mbütũ ya thigari irĩ ùhoti 400,000, nake Jeroboamu akĩara mbütũ yake ya thigari irĩ ùhoti 800,000.

⁴ Abija akĩrũgama igürü rĩa Kĩrĩma kĩa Zemaraimu, bũrũri-inĩ ùria wa irĩma wa Efiraimu, akiuga atũri, “Jeroboamu na Isiraeli inyuothe, ta thikĩrĩria! ⁵ Kaĩ mũtooĩ atĩ Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩaheanĩte ùthamaki wa Isiraeli moko-inĩ ma Daudi na njiaro ciake nginya tene na ùndũ wa kĩrĩkanĩro gĩa cumbĩ? ⁶ No rĩrĩ, Jeroboamu mũrũ wa Nebati, ùmwe wa anene a Solomoni mũrũ wa Daudi, nĩaremeire mwathi wake. ⁷ Imũndũ imwe cia tũhũ nĩcionganire hamwe nake, na makĩregana na Rehoboamu mũrũ wa Solomoni rĩria aarĩ mwĩthĩ na ataahotaga gũtua itua, na ndaarĩ na hinya wa kũmeetiiria.

⁸ “Na rĩrĩ, mwĩciirĩtie ùria mũkũregana na ùthamaki wa Jehova, ùria ùrĩ moko-inĩ ma njiaro cia Daudi. Ti-itherü mũrĩ mbütũ nene ya ita, na mũrĩ na njaũ cia thahabu iria ciathondekirwo nĩ Jeroboamu ituĩke ngai cianyu. ⁹ No githĩ mũtiaingatiire athĩnjĩri-Ngai a Jehova, arĩa maarĩ ariũ a Harũni, na Alawii, na mũgũthuurĩra athĩnjĩri-ngai anyu kũmbe o ta ùria andũ a mabũrũri marĩa mangĩ mekaga? ùria wothe ùkagaga kwĩyamũra na gatagwa na ndũrũme mũgwanja atuĩkaga mũthĩnjĩri-ngai wa indo itarĩ ngai.

¹⁰ “No ithuĩ-rĩ, Jehova nĩwe Ngai witũ, na tũtimũtiganĩrie. Athĩnjĩri-Ngai arĩa matungataga Jehova nĩ ariũ a Harũni, na mateithagĩrĩrio nĩ Alawii. ¹¹ O rũciinĩ na hwaĩ-inĩ nĩmarutagĩra Jehova maruta ma njino na ùbumba ùria ùnungaga wega. Nĩmaigagĩrĩra mĩgate metha-inĩ irĩa theru, na makagwatia matawa marĩa maigĩrĩrwo mũtĩ-inĩ wa thahabu wamo o hwaĩ-inĩ. Ithuĩ nĩtũrũmitie maündü marĩa Jehova Ngai witũ

endaga. No inyuü nīmūmūtiganīrie. ¹² Ngai arī hamwe na ithuū; we nīwe mūtongoria witū. Athinjiri-Ngai ake na tūrumbeta twao nīo marīgambia mūgambo wa mbaara ya kūmūkīrīra inyuū. Andū a Isiraēli, tigai kūrūa na Jehova, Ngai wa maithe manyu, nīgūkorwo mūtingīhootana.”

¹³ No rīrī, Jeroboamu nīatūmīte ikundi cia thigari thuutha wao, nīgeetha amatharīkīre arī na mbere ya Juda nao arīa maamoheirie marī thuutha wao. ¹⁴ Juda nīmehūgūrire na makīona atī nīmatharīkīrwo kuuma na mbere na kuuma na thuutha. Hīndī iyo magīkaīra Jehova. Nao athinjiri-Ngai makīhuha tūrumbeta twao, ¹⁵ nao andū a Juda makiugīrīra na mūgambo wa mbaara. Hīndī iyo maanagīrīra na mūgambo wa mbaara, Ngai akīharaganīa Jeroboamu na Isiraēli rīothe mbere ya Abija na andū a Juda. ¹⁶ Andū a Isiraēli makīūrīra andū a Juda, nake Ngai akīmaneana moko-inī mao. ¹⁷ Abija na andū ake makīmahūūra mbaara nene, ngīya andū a Isiraēli 500,000 arīa maarī ūhoti makīūrāgwo. ¹⁸ Andū a Isiraēli magītoorio mbaara-inī iyo; nao andū a Juda magītuīka atooria tondū nīmehokire Jehova, Ngai wa maithe mao.

¹⁹ Nake Abija akīngatithīa Jeroboamu na akīmūtaha matūūra ma Betheli, na Jeshana, na Efuroni hamwe na tūtūūra tūrīa twamathiūrūrūkīrie. ²⁰ Jeroboamu ndaigana gūcooka kūgīa na hīya rīngī matukū-inī ma Abija. Nake Jehova agīkīmūgūtha igūtha agīkua.

²¹ No Abija agīkīrīra kūgīa na hīya. Akīhīkia atumīa 14, na akīgīa na aanake 22 na airītu 16.

²² Maündü marīa mangī makonī wathani wa Abija, marīa eekire na ūrīa oigire-rī, nīmandīkitwo ibuku-inī rīa ūtaūranīri rīa mūnabīi Ido.

14

¹ Nake Abija akīhurūka hamwe na maithe make na agīthikwo kūu Itūūra-inī Inene rīa Daudī. Nake mūrīū Asa agītuīka mūthamaki ithenya rīake, na matukū-inī make būrūri ūgīkara na thayū mīaka ikūmī.

Asa Mūthamaki wa Juda

² Nake Asa agīka maündü mega, na marīa maagīrīre maitho-inī ma Jehova Ngai wake. ³ Akīeherīa magongona ma ngai cia mabūrūri ma kūngī, na kūndū kūrīa gūtūūgīru, na agīthethera mahīga marīa maamūre, na agītemenga itugī cia Ashera. ⁴ Nake agīatha andū a Juda marongorie Jehova, Ngai wa maithe mao, na maathīkīre mawatho na maathani make. ⁵ Ningī akīeherīa mahooero ma kūndū kūrīa gūtūūgīru, na igongona cia ūbumba matūūra-inī mothe ma Juda, nāguo ūthamaki ūcio aathaga wa Juda ūgīkara na thayū. ⁶ Nīaakire matūūra manene mairīgīre na thīngo cia hīya na Juda, nīgūkorwo būrūri warī na thayū. Gūtīrī mūndū warī na mbaara nake mīaka iyo, nīgūkorwo Jehova nīamūheete ūhurūko.

⁷ Nake akīra andū a Juda atīrī, “Nītwakei matūūra maya na twake thīngo cia kūmathiūrūrūkīria irī na mīthiringo mīraihu na igūrū, na ihīngo na mīgūko ya iğera. Būrūri ūyū no witū, tondū nītūrongoretie Jehova Ngai witū; twamūrongorīrie nake agītūhe ūhurūko na mīena yothe.” Nī ūndū ūcio magīaka na makīgaacīra.

⁸ Asa arī na mbūtū wa thigari 300,000 irīa cioimīte Juda irī na ngo nene na matīm, na ingī 280,000 irīa cioimīte Benjamīni ikuuīte ngo nini na mota. Ici ciothe cīarī thigari nyūmīrīru cia kūrūa mbaara.

⁹ Zera ūrīa Mūkushi agīka kūmūkīrīra arī na mbūtū nene ya thigari na ngaari cia ita 300, nake agīka agīkīnya Maresha. ¹⁰ Nake

Asa akiumagara agĩthĩ kũmũtũnga, nao makĩarania mbaara yao kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Zefathu gũkuhĩ na Maresha.

¹¹ Hĩndĩ ĩyo Asa agĩkaĩra Jehova Ngai wake, akiuga atĩrĩ: “Jehova, gũtirĩ ũngĩ ũhaana tawe wa gũteithũra arĩa matarĩ hinya kuuma kũrĩ arĩa maarĩ hinya. Tũteithie, Wee Jehova Ngai witũ, nĩgũkorwo nĩwe twĩhokete, na nĩ thĩnĩ wa Rĩtwa rĩaku tuoka gũũkĩrĩra mbũtũ ino nene ũũ. Wee Jehovarĩ, nĩwe Ngai witũ, ndũkareke mũndũ akũhoote.”

¹² Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩũraga Akushi o hau mbere ya Asa na mbere ya andũ a Juda. Nao Akushi makĩũra, ¹³ nake Asa na mbũtũ yake makĩmaingatithia, makĩmakinya o nginya Gerari. Akushi aingĩ mũno makĩũragwo ũũ atĩ gũtirĩ watigirwo muoyo, makĩiniirwo o hau mbere ya Jehova o na mbere ya mbũtũ ciake. Andũ a Juda makĩinũkia indo nyingĩ iria maatahire. ¹⁴ Makĩananga tũtũura tuothe tũria twathiũrũrũkĩrie Gerari, nĩgũkorwo guoya wa Jehova nĩwanyĩite andũ arĩa matũũraga kuo. Nao magĩtaha indo cia tũtũura tũu tuothe nĩgũkorwo twari na indo nyingĩ mũno cia gũtahwo. ¹⁵ O na ningĩ magĩtharĩkĩra kambĩ cia arĩithi na magĩtaha ndũuru cia ng’ondũ, na cia mbũri, na cia ngamĩra. Nao magĩcooka Jerusalemu.

15

Asa Kwağĩra Maündũ

¹ Na rĩrĩ, Roho wa Ngai nĩwaikũrũkĩire Azaria mũrũ wa Odedi. ² Nake akiumagara agatũnge Asa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩria, we Asa na andũ a Juda na andũ a Benjamini othe. Jehova arĩ hamwe na inyuĩ rĩrĩa rĩothe mũrĩ hamwe nake. Mũngĩmũrongooria nĩmũrĩmuonaga, no mũngĩmũtiganĩria, o nake nĩakamũtiganĩria. ³ Na rĩrĩ, kwa ihinda iraya Isiraeli matiarĩ na Ngai ũria wa ma, na matiarĩ na mũthĩnjĩri-Ngai wa kũmaruta na matiarĩ na watho wa kũrũmĩrwo. ⁴ No rĩrĩ, hĩndĩ ya mathĩna mao nĩmacookereire Jehova, Ngai wa Isiraeli, makĩmũrongooria na makĩmuona. ⁵ Matukũ-inĩ macio ũhoru wa kuumagara warĩ na ũgwati nĩgũkorwo atũũri othe a mabũrũri macio maarĩ thĩna-inĩ mũnene. ⁶ O rũrĩrĩ rwahehenjagwo nĩ rũrĩrĩ rũria rũngĩ, na itũura inene rĩkahehenjwo nĩ rĩrĩa rĩngĩ tondũ Ngai nĩamathĩnĩnagia na thĩna wa mũthemba yothe. ⁷ No ha ũhoru wanyu-rĩ, gĩai na hinya na mũtigatiganĩrie ũhoru ũcio, nĩgũkorwo nĩ mũkaarĩhwo wĩra ũria mũrutaga.”

⁸ Rĩria Asa aiguire ciugo icio na akĩguga ũrathi wa Azaria mũrũ wa Odedi ũria mũnabii-rĩ, akĩyũmĩrĩria. Akĩeheria mũhianano irĩa mũmeneku kuuma bũrũri wothe wa Juda na Benjamini, o na kuuma matũũra-inĩ marĩa aatahĩte kũu irĩma-inĩ cia Efraimu. Agĩcookereria kigongona kĩa Jehova kĩria kĩarĩ mbere ya gĩthaku kĩa hekarũ ya Jehova.

⁹ Ningĩ akĩũngana andũ othe a Juda na a Benjamini, hamwe na andũ a kuuma Efraimu, na Manase, na Simeoni arĩa maatũũranagia nao, nĩgũkorwo aingĩ ao nĩmookite kũrĩ Asa moimĩte Isiraeli rĩria moonire atĩ Jehova Ngai wake aarĩ hamwe nake.

¹⁰ Makĩũngana kũu Jerusalemu mweri wa ĩtatũ wa mwaka wa ikũmi na ĩtano wa ũthamaki wa Asa. ¹¹ Hĩndĩ ĩyo makĩrutĩra Jehova igongona rĩa ng’ombe 700, na ng’ondũ na mbũri 7,000 cia iria maatahĩte magacooka nacio. ¹² Makĩgĩa kĩrikanĩro gĩa kũrongooragia Jehova, Ngai wa maithe mao, na ngoro ciao ciothe na mũoyo yao yothe. ¹³ Andũ arĩa othe mangĩagire kũrongooria Jehova, Ngai wa Isiraeli-rĩ, makĩũragwo arĩ

mündü münini kana arī mūnene, arī mündü mūrūme kana arī mündü-wa-nja. ¹⁴ Makūhita mwīhīta he Jehova na mūgambo mūnene, o na makianagīrira na makīhuhaga tūrumbeta na macoro. ¹⁵ Andū a Juda othe magīkena nī ūndū wa mwīhīta tondū mawīhītire na ngoro ciao ciothe. Makīrongooria Ngai na kīyo, na makīmuona. Nī ūndū ūcio Jehova akīmahe ūhurūko mīena yothe.

¹⁶ Mūthamaki Asa agīcooka akīruta cūwe Maaka kuuma gītī-inī gīake kīa mūthamaki-mündü-wa-nja, nī ūndū nīathondekithītie gītugī kīa mūhianano ūrī magigi wa Ashera. Asa agītemenga gītugī kīu, agīkiunanga na agīgīcinīra Gītuamba-inī gīa Kidironi. ¹⁷ O na gūtūka ndeheririe kūndū kūrīa gūtūgīru kuuma Isiraeli-rī, ngoro ya Asa nīamīneanīte biū kūrī Jehova mūtūrīre-inī wake wothe. ¹⁸ Nīarehire hekarū-inī ya Ngai betha na thahabu, na indo ciothe iria we na ithe maamūrīte.

¹⁹ Gūtīacookire kūgīa mbaara rīngī, o nginya mwaka wa mīrongo itatū na itano wa wathani wa Asa.

16

Mīaka ya Mūthia ya Asa

¹ Na rīrī, mwaka wa mīrongo itatū na itandatū wa wathani wa Asa, Baasha mūthamaki wa Isiraeli nīambatire akarūe na Juda, na akīirigira Rama na rūthingo rwa hinya nīguo arīgīrīre gūtīkagīe mündü ūkuuma kana atoonye būrūri wa Asa mūthamaki wa Juda.

² Nake Asa akīoya betha na thahabu kuuma igīina-inī cia hekarū ya Jehova o na kuuma nyūmba-inī yake ya ūthamaki, na agīcitūmīra Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata ūrīa wathamakaga Dameski. ³ Akīmwīra atīrī, “Reke hakorwo harī na kīrīko giitū nawe o ta ūrīa haarī kīrīko gatagatī ka baba na thoguo. Ta kīone, nīndagūtūmīra betha na thahabu. Rīu tharia kīrīko kīanyu na Baasha, mūthamaki wa Isiraeli nīguo atigane na nīi.”

⁴ Beni-Hadadi agītīkīra ūhoru wa Mūthamaki Asa, agītūma anene a ikundi cia thigari ciake makahūure matūūra ma Isiraeli. Nao magītōoria Ijoni, na Dani, na Abeli-Maimu, na matūūra manene mothe marīa maarī makūmbī ma kūu Nafitali. ⁵ Hīndī irīa Baasha aiguire ūhoru ūcio, agītiga gwaka Rama na agītiganīria wīra wake. ⁶ Ningī Mūthamaki Asa akīrehe andū othe a Juda, nao magīkuua mahiga na mbaū kuuma Rama iria Baasha aatūmagīra gwaka. Indo icio nīcio Asa aatūmīre gwaka Geba na Mizipa.

⁷ Hīndī iyo Hanani ūrīa muoni-maündü agītūka kūrī Asa mūthamaki wa Juda, akīmwīra atīrī, “Tondū nīwehokire mūthamaki wa Suriata ūkiaga kwīhoka Jehova Ngai waku, mbūtū cia ita cia mūthamaki wa Suriata nīciūrīte ikoima moko-inī maku. ⁸ Githī Akushi na Alubi, matiarī mbūtū nene ya ita, na mākagīa na ngaari cia ita nyingī na andū arīa maathiaga mahaicīte mbarathi? No rīrī, rīrīa wehokire Jehova, nīamaneanire moko-inī maku. ⁹ Nīgūkorwo maitho ma Jehova morūūruga thī yothe gwīkīra hinya arīa maheanīte ngoro ciao biū kūrī we. Nīwīkīte ūndū wa ūrimū, na kuuma rīu nīgūcooka kūgīa na mbaara.”

¹⁰ Asa akīrakarīra Hanani ūrīa muoni-maündü nī ūndū wa ūhoru ūcio; akīmūrakarīra mūno o nginya akīmūkia njeera. O hīndī iyo, Asa akīambīrīria kūhinyīrīria andū amwe atarī na tha.

¹¹ Maündü ma wathani wa Asa kuuma kīambīrīria nginya mūthia, nīmandīkītwo mbuku-inī ya athamaki a Juda na Isiraeli. ¹² Mwaka wa

mīrongo itatū na kenda wa wathani wake, Asa nīarūarire magūrū. O na gūtuika mūrimū ūcio nīwamūhatīrīrie mūno, o na ndwari-inī yake-rī, ndaigana kūmaatha ūteithio kuuma kūrī Jehova, no aacaririe ūteithio kuuma kūrī mandagītārī. ¹³ Na mwaka wa mīrongo ina na ūmwe wa wathani wake, Asa agīkua na akīhurūka hamwe na maithe make. ¹⁴ Nao makīmūthika mbīrīra-inī īrīa eethondekeire o kūu Itūūra inene rīa Daudi, makīmūigīrīra gītanda-inī gīa kūmūtware mbīrīra kīhumbīrītwo na mahuti manungi wega na maguta mītukanio mūingī marīa manungi wega, nao magīakia mwaki mūnene nī ūndū wa kūmūtīa.

17

Jehoshafatu Mūthamaki wa Juda

¹ Nake Jehoshafatu mūrū wa Asa agītuika mūthamaki ithenya rīake, na akīkīra hinya ndakahūūrwo nī Isiraēli. ² Akīga ikundi cia thigari matūūra-inī manene mothe marīa mairīgītwo na thingo cia hinya ma Juda, na agīaka kambī cia thigari kūu Juda na matūūra-inī ma Efiraimu marīa ithe Asa aatunyanīte.

³ Jehova aarī hamwe na Jehoshafatu tondū hīndī ya wīthī wake nīathiaga na mīthīre īrīa ithe Daudi aathiaga nayo. We ndaigana kūhooya kīrīra kuuma kūrī Baali, ⁴ no nīarongooragia Ngai wa ithe na akarūmagīrīra mawatho make, na ndaarūmīrīre mītugo ya Isiraēli. ⁵ Jehova akīhaanda ūthamaki ūcio wega moko-inī make, nao andū a Juda othe makīrehera Jehoshafatu iheo; nī ūndū ūcio akīgīa na indo nyingī na agītūka mūno. ⁶ Nierutiire na ngoro yake kūrūmīrīra mīthīre ya Jehova; na makīria ma ūguo, agītharia kūndū kūrīa gūtūūgīru o na itugī cia Ashera, agīcieheria Juda.

⁷ Mwaka wa gatātū wa wathani wake nīatūmire anene ake, na nīo Beni-Haili, na Obadia, na Zekaria, na Nethaneli, na Mikaia makarutane matūūra-inī ma Juda. ⁸ Hamwe nao kwarī na Alawii nao nī, Shemaia, na Nethania, na Zebadia, na Asaheli, na Shemiramothu, na Jehonathani, na Adonija, na Tobija, na Tobu-Adonija, na athīnjīri-Ngai Elishama na Jehoramū. ⁹ Nao makīrutana Juda guothe, magathiaga na Ibuku rīa Watho wa Jehova; magīthiūrūrūka matūūra-inī mothe ma Juda makīrutaga andū watho.

¹⁰ Ūhorō wa gwītīgīra Jehova ūkīyūra mothamaki-inī mothe marīa maathiūrūrūkīrie Juda, nī ūndū ūcio matiigana kūrūa na Jehoshafatu. ¹¹ Nao Aflisti amwe makīrehera Jehoshafatu iheo, na makīrehe betha arī igooti, nao Arabu makīmūrehere ndūuru cia mbūri: ndūrūme 7,700 na mbūri 7,700.

¹² Jehoshafatu agīkīrīrīra kūgīa na hinya mūno; agīaka matūūra manene magītīre na matūūra ma makūmbī kūu Juda, ¹³ na nīarī na indo nyingī matūūra-inī macio ma Juda. Agīcooka akīga thigari iria ciooi wega ūhorō wa mbaara kūu Jerusalemu. ¹⁴ Rīandīkithia rīao, kūrīngana na nyūmba ciao, rīatarī ta ūu:

Kuuma Juda, anene a ikundi cia 1,000:

Adina nīwe warī mūnene wao, aarī na andū 300,000 a kūrūa;

¹⁵ ūrīa wamūrūmīrīre nī Jehohanani, na aarī na thigari 280,000;

¹⁶ wa gatātū aarī Amasia mūrū wa Zikiri, ūrīa werutiire gūtungata Jehova, na aarī na thigari 200,000.

¹⁷ Kuuma Benjamini nī:

Eliada, mūthigari njamba, na aarī na andū 200,000 arīa maarī na mota na ngo;

¹⁸ ūrīa wamūrūmīrīre nī Jehozabadu, na aarī na andū 180,000 arīa maarī na indo cia mbaara.

¹⁹ Acio nīo andū arīa maatungatagīra mūthamaki, o hamwe na arīa angī aigīte matūūra-inī manene marīa mairigīrwo na thingo cia hinya kūu Juda guothe.

18

Ūrathi wa Mikaia wa Gūūkīrīra Ahabu

¹ Na rīrī, Jehoshafatu aarī na indo nyingī na agatūika mūno, nake agītuma ūthoni na Ahabu.* ² Mīaka mīnini yathira-rī, agīkūrūka agīthīi gūceerera Ahabu kūu Samaria. Nake Ahabu akīmūthīnjīra ng'ōndu nyingī na ng'ombe marī hamwe na andū arīa maarī nake, na akīmūringīrīra matharīkīre Ramothu-Gileadi. ³ Ahabu, mūthamaki wa Isiraeli akīūra Jehoshafatu mūthamaki wa Juda atīrī, “Nīūgūthīi hamwe na nī tūgookīrīre Ramothu-Gileadi?”

Nake Jehoshafatu akīmūcookeria atīrī, “Nī tūrī o ūndū ūmwe nawe, o na andū akwa no ta andū aku; na nītūgaakorwo tūrī hamwe nawe kūu mbaara-inī”. ⁴ No Jehoshafatu agīcooka akīra mūthamaki wa Isiraeli atīrī, “Amba ūtūirīe na ūmenye ūtaaro wa Jehova.”

⁵ Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli akīūngania anabii 400, akīmooria atīrī, “Tūthīi tūkahūūrane na Ramothu-Gileadi kana ndigathi?”

Nao makīmūcookeria makīmwīra atīrī, “Thīi, nīgūkorwo Ngai nīekūneana itūūra rīu moko-inī ma mūthamaki.”

⁶ Nowe Jehoshafatu akīūra atīrī, “Kaī gūkū gūtarī mūnabii wa Jehova ūrīa tūngīūra ūhoru kuuma kūrī we?”

⁷ Mūthamaki wa Isiraeli agīcookeria Jehoshafatu atīrī, “Nī kūrī mūndū ūmwe ūrīa ūngītūtūrīra ūhoru kuuma kūrī Jehova, no nīndīmūthūire tondū gūtīrī hīndī andathagīra ūndū mwega, no maündū mooru hīndī ciothe. Nake nīwe Mikaia mūrū wa Imula.”

No Jehoshafatu agīcookia atīrī, “Mūthamaki ndagīrīrwo nī kuuga ūguo.”

⁸ Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli agīta ūmwe wa anene ake, akīmwīra atīrī, “Ndehera Mikaia mūrū wa Imula narua.”

⁹ Hīndī iyo mūthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mūthamaki wa Juda, mehumbīte nguo ciao cia ūthamaki, magīkarīra itī ciao cia ūnene hau kīhūhīro-inī kīa ngano kīrīa kīarī itonyero-inī rīa Samaria, nao anabii othe maarī ho makīratha mohoro marī mbere yao. ¹⁰ Na rīrī, Zedekia mūrū wa Kenaana nīathondekete hīa cia kīgera, nake akiuga atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Ici nīcio mūgaatheca Asuriata nacio nginya mūmaniine.’”

¹¹ Nao anabii acio angī othe maarathaga o ūndū ūmwe, makoiga atīrī: “Tharīkīra Ramothu-Gileadi na nīgūtooria, tondū Jehova nīekūrīneana moko-inī ma mūthamaki.”

¹² Mūndū ūrīa watūmītwo ageete Mikaia akīmwīra ūū, “Atūrīrī, anabii arīa angī othe maarītie o ta mūndū ūmwe, mararathīra mūthamaki ūhootaŋi. Reke kiugo gīaku gītigakararanie na kīao, na warie ūndū mwega.”

* 18:1 Joramū mūrū wa Jehoshafatu aahikirie Athalia mwarī wa Ahabu.

13 Nowe Mikaia akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, nĩ ngũmwĩra o ũrĩa Ngai wakwa ekunjĩra.”

14 Hĩndĩ irĩa aakinyire-rĩ, mũthamaki akĩmũuria atĩrĩ, “Mikaia, tũthĩ tũkahũũranĩre itũura rĩa Ramothu-Gileadi, kana tũtigaathĩ?”

Nake Mikaia akĩmũcookeria atĩrĩ, “Rĩtharĩkĩre na ũhootane, tondũ nĩrĩkũneanwo moko-inĩ maku.”

15 Mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ maita maigana ngũtũura ngwĩhĩthigia ndũkae kũnjĩra ũhoro ũngĩ tĩga ũhoro wa ma thĩnĩ wa rĩtwa rĩa Jehova?”

16 Nake Mikaia akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndĩronire andũ a Isiraeli othe mahurunjũkĩre irĩma-inĩ ta ng’ondũ itarĩ na mũrĩthi, nake Jehova aroĩga atĩrĩ, ‘Andũ aya matĩrĩ na mwathi. O mũndũ nĩarekwo ainũke gwake na thayũ.’”

17 Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩra Jehoshafatu atĩrĩ, “Githĩ ndikwĩrĩre atĩ ndarĩ hĩndĩ angũndathĩra ũhoro mwega, tĩga o ũrĩa mũũru?”

18 Mikaia agĩthĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũcio thĩkĩrĩria kiugo kĩa Jehova: Ndĩronire Jehova aikarĩre gĩtĩ gĩake kĩa ũnene, arĩ na mbũtũ yothe ya igũrũ irũgamĩte imũthiũrũrũkĩrie mwena wa ũrĩo na wa ũmotho. 19 Nake Jehova aroria atĩrĩ, ‘Nũũ ũkũheenereria Ahabu mũthamaki wa Isiraeli nĩguo atharĩkĩre Ramothu-Gileadi, nĩgeetha athĩ agakũire kuo?’

‘Ũmwe akiuga ũũ, na ũrĩa ũngĩ akiuga ũũ. 20 Marigĩrĩrio-inĩ, roho ũmwe ũkĩumĩra, ũkĩrũgama mbere ya Jehova, ũkiuga atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ ngũmũheenereria.’

“Jehova akĩũria atĩrĩ, ‘Ũkũmũheenereria atĩa?’

21 “Naguo roho ũcio ũkiuga atĩrĩ, ‘Nĩgũthĩ ngũthĩ ndũke roho wa maheeni tũnua-inĩ twa anabĩ ake othe.’

“Nake Jehova akiuga atĩrĩ, ‘Wee nĩũkũhota kũmũheenereria. Thĩ ũgeeke ũguo.’

22 “Nĩ ũndũ ũcio Jehova nĩekĩrĩte roho wa maheeni tũnua-inĩ twa anabĩ aya aku. Jehova nĩagwathĩrĩrie mwanangĩko.”

23 Hĩndĩ iyo Zedekia mũrũ wa Kenaana akĩambata na akĩringa Mikaia rũhĩ ũthiũ. Akĩmũuria atĩrĩ, “Kaĩ roho wa Jehova agereire kũ rĩrĩa oimire kũrĩ nĩ nĩguo aarie nawe?”

24 Mikaia agĩcookia atĩrĩ, “Nĩũkamenya mũthenya ũrĩa ũgaathĩ kwĩhitha kanyũmba ka na thĩnĩ.”

25 Mũthamaki wa Isiraeli agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Oyai Mikaia mũmũcookie kũrĩ Amoni mwathi wa itũura inene, na kũrĩ Joashu mũrũ wa mũthamaki, 26 na mũmwĩre atĩrĩ, ‘Mũthamaki ekuuga ũũ: Mũndũ ũyũ nĩaikio njeera na ndakaheo kĩndũ gĩa kũrĩa tĩga mũgate na maaĩ nginya rĩrĩa ngaacooka na thayũ.’”

27 Mikaia akiuga atĩrĩ, “Ũngĩgaacooka na thayũ-rĩ, no gũtũkĩre atĩ Jehova ndaarĩte na nĩ.” Agĩcookia akiuga atĩrĩ, “Iguai ũhoro wakwa inyũ andũ aya inyuothe!”

Ahabu Kũũragĩrwo Ramothu-Gileadi

28 Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mũthamaki wa Juda makĩambata nginya Ramothu-Gileadi. 29 Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩra Jehoshafatu atĩrĩ, “Nĩngũtoonya mbaara-inĩ ndĩĩgarũrĩte ndikamenyeke no wee wĩkĩre nguo cia ũthamaki.” Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli akĩĩgarũra ndakamenyeke na agĩtoonya mbaara-inĩ.

³⁰ Na rîrî, mûthamaki wa Asuriata nîathîte anene ake a ngaari cia ita akameera atîrî, “Mûtikarûe na mündü o na ûrîkû, mûnini kana mûnene, tîga o mûthamaki wa Isiraeli.” ³¹ Rîrîa anene a mbûtû cia ngaari cia ita moonire Jehoshafatu magîiciiria atîrî, “Ûyû nîwe mûthamaki wa Isiraeli” Nî ûndü ücio makîgarûrûka mamûtharîkîre, no Jehoshafatu agîkaya, nake Jehova akîmûteithia. Ngai akîmaroria na kûngî, makîmweherera, ³² nîgûkorwo rîrîa anene a ngaari cia ita moonire atî tiwe warî mûthamaki wa Isiraeli, magîtiga gûthingatana nake.

³³ No mündü ümwe akîgeeta üta wake, agîikya mûguü o ro üguo, naguo ûkîratha mûthamaki wa Isiraeli o gatagatî-inî ka magathîkanîrio ma nguo yake ya mbaara. Nake mûthamaki akîra mûtwarithia wa ngaari ya ita atîrî, “Garûra ngaari ûndute mbaara-inî. Nîndagurario.” ³⁴ Nayo mbaara îkîneneha mûthenya wothe, na mûthamaki wa Isiraeli agîitiirania ngaari-inî yake ya mbaara ang’etheire Asuriata o nginya hwai-inî. Nariö riûa rîgîthûa-rî, agîkua.

19

¹ Hîndî îria Jehoshafatu mûthamaki wa Juda aacookire Jerusalemu nyûmba-inî yake ya ûthamaki na thayû-rî, ² Jehu ûrîa muoni-maündü, mûrû wa Hanani, agîthîi akamûtunge nake akîûria mûthamaki atîrî, “Nîwagîrîrwo gûteithia mündü ûrîa mwaganu na wende arîa mathûire Jehova? Nî ûndü wa üguo-rî, mang’ûrî ma Jehova marî igûrû rîaku. ³ No rîrî, harî na maündü manini mega thîinî waku, nîgûkorwo nîweheretie itugî cia Ashera bûrûri-inî, na ûkerekeria ngoro yaku kûrongooria Ngai.”

Jehoshafatu Kwamûra Acîirithania

⁴ Jehoshafatu agîtûura Jerusalemu, agîcooka akiumagara rîngî, agîthîi kûrî andü a kuuma Birishiba kûu bûrûri wa irîma wa Efiraimu, na akîmacookia kûrî Jehova, Ngai wa maithe mao. ⁵ Nake agîthuura andü a gûthikagîrîria maciira kûu bûrûri-inî, thîinî wa o itûura rîa matûura manene ma Juda marîa mairîgîrwo na thingo cia hinya. ⁶ Akîmeera atîrî, “Mwîciiragiei wega ûrîa mûgwîka, tondü rîrî, mûtirîtuithanagia ciira nî ûndü wa mündü, no makîria nî ûndü wa Jehova, ûrîa ûrîkoragwo na inyuü rîrîa rîothe mûrîtuaga ciira. ⁷ Na rîrî, mwîtigagîrei Jehova. Mûtuanagîre ciira mûmenyereire, nî ûndü Jehova Ngai witû nî wa kîhooto na ndaroraga maûthî na ndahakagwo.”

⁸ O nakuo Jerusalemu-rî, Jehoshafatu nîathuurire Alawii amwe, na athînjîri-Ngai, na atongoria a nyûmba cia andü a Isiraeli marûmagagîreire watho wa Jehova, na magatuithanagia maciira o na makaniina ngarari. Nao maatûuraga Jerusalemu. ⁹ Nake akîmahe mawatho maya: “No nginya mûtungate na wîhokeku na ngoro cianyu ciothe, na mwîtigagîre Jehova. ¹⁰ Ciira wothe ûrîa mûrîrehagîrwo kuuma kûrî andü a bûrûri wanyu arîa matûuraga matûura-inî marîa manene, arî üiti wa thakame kana maündü mangî makoniî watho, kana maathanî, kana kîrîra kîa watho wakwa wa kûrûmîrîrwo, kana matuîro ma ciira, makanagiei matikanehîrie Jehova; kwaga üguo marakara make nîmakamûükîrîra inyuü ene na arîü a thoguo. Îkagai üguo na mûtikehia.

¹¹ “Na rîrî, Amaria mûthînjîri-Ngai ûrîa mûnene nîwe ûrîmûroraga maündü-inî mothe makoniî Jehova, nake Zebadii mûrû wa Ishumaeli, o we mûtongoria wa mûhîrîga wa Juda, nîwe ûrîmûroraga maündü-inî mothe makoniî mûthamaki, nao Alawii nîmarîtungataga ta anene marî

mbere yanyu. Īkagai maündũ mūrĩ na ũũmĩrĩru, nake Jehova arĩkoragwo hamwe na arĩa marĩkaga wega.”

20

Jehoshafatu Kũhoota Andũ a Moabi na a Amoni

¹ Na rĩrĩ, thuutha wa ũguo, andũ a Moabi, na andũ a Amoni marĩ hamwe na Ameunĩ amwe magĩũka kũrũa na Jehoshafatu.

² Andũ amwe magĩũka makĩra Jehoshafatu atĩrĩ, “Mbũtũ nene ya ita kuuma Edomu nĩroka kũrũa nawe, yumĩte mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa iria. O na rĩu nĩkinyĩte Hazezoni-Tamaru” (na nokuo Eni-Gedi). ³ Jehoshafatu akĩmaka, na agĩtua itua orie ũtaaro harĩ Jehova, nake akĩanĩrĩra Juda guothe kwĩhingwo kũrĩa irio. ⁴ Nao andũ a Juda makĩũngana meethe ũteithio kuuma kũrĩ Jehova; ti-itherũ magĩũka kuuma matũũra mothe ma Juda nĩguo mamũrongorie.

⁵ Nake Jehoshafatu akĩrũgama mbere ya kĩũngano kũu kĩa andũ a Juda na Jerusalemu, o hau hekarũ-inĩ ya Jehova o mbere ya nja ĩrĩa yarĩ njerũ,

⁶ akiuga atĩrĩ:

“Wee Jehova, Ngai wa maithe maitũ, githĩ tiwe Ngai ũrĩa ũrĩ igũrũ? Nĩwe ũthamakagĩra mothamaki mothe ma ndũrĩrĩ. Hinya na ũhoti irĩ guoko-inĩ gwaku, na gũtirĩ mündũ ũngĩgwĩtiiria. ⁷ Wee Ngai witũ-rĩ, githĩ ndwaingatire arĩa maikaraga bũrũri ũyũ mbere ya andũ aku a Isiraeli na ũkũũhe njiaro cia mũrataguo Ibrahĩmu nginya tene? ⁸ Nĩmatũũrĩte kuo o na magaaka hekarũ kuo ĩrĩa ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩaku, makiugaga atĩrĩ, ⁹ ‘Mũtino ũngĩgatũkora o na ũrĩa wa rũhiũ rwa njora rwa gũtũrũthia, kana mũthiro kana ng’aragu, tũkaarũgama mbere yaku hekarũ-inĩ ĩno ĩtanĩtio na Rĩitwa riaku, nĩtũgaagũkaĩra tũrĩ hatũka-inĩ, nawe nĩũgatũigua tũtũhonokie.’

¹⁰ “No rĩu, haha harĩ na andũ a kuuma Amoni, na Moabi, na Kĩrĩma kĩa Seiru, arĩa wagĩririe andũ a Isiraeli matharĩkire mabũrũri mao rĩrĩa moimaga Misiri; nĩ ũndũ ũcio makĩmehererera na matiigana kũmaniina.

¹¹ Ta kĩone kĩrĩa maragĩtũrĩha nakĩo, tondũ mokĩte gũtũingata kũrĩa watũheire gũtũũke igai riitũ. ¹² Wee Ngai witũ, githĩ ndũgũkĩmatũũra ciira? Nĩ ũndũ-rĩ, ithũĩ tũtirĩ na hinya wa kũng’ethanĩra na mbũtũ ĩno nene ũũ ĩrooka gũtũtharĩkĩra. Tũtũĩũ ũrĩa tũgwĩka, no rĩrĩ, maithe maitũ nĩwe macũthĩrĩrie.”

¹³ Arũme othe a Juda, na atumia ao, na ciana na twana twao twa ngenge, makĩrũgama o hau mbere ya Jehova.

¹⁴ Na hĩndĩ ĩyo Roho wa Jehova ũgĩkinyĩrĩra Jahazieli mũrũ wa Zekaria mũrũ wa Benaia, mũrũ wa Jeieli mũrũ wa Matania ũrĩa Mũlawii wa rũciaro rwa Asafu rĩrĩa aarũgamĩte kũũngano-inĩ kũu.

¹⁵ Nake akiuga atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩria, wee Mũthamaki Jehoshafatu na arĩa othe mũtũũruga Juda na Jerusalemu! ũũ nĩguo Jehova ekũmwĩra: ‘Mũtĩgetigĩre kana mũkue ngoro nĩ ũndũ wa mbũtũ ĩno nene ya ita. Nĩgũkorwo mbaara ĩno ti yanyu, no nĩ ya Ngai. ¹⁶ Rũciũ, rokai gũikũrũka mũmatharĩkire. Magaakorwo makĩhaica magereire Mwanya-inĩ wa Zizi na nĩmũkamakorerera mũthia-inĩ wa mũkuru wa kũu Werũ wa Jerueli. ¹⁷ Ti inyuĩ mũkũrũa mbaara ĩno. Rũgamai mwena wanyu, mwĩhaandei wega na mwĩonere ũrĩa Jehova ekũmũhonokia, inyuĩ andũ a Juda na a Jerusalemu. Mũtĩgetigĩre, na mũtigakue ngoro. Umagarai mũkang’ethanĩre nao rũciũ, nake Jehova nĩagakorwo hamwe na inyuĩ.’”

¹⁸ Jehoshafatu akĩnamĩrĩra, agĩturumithia ũthiũ thĩ, nao andũ othe a Juda na a Jerusalemu makĩgũithia thĩ mbere ya Jehova, makĩmũhooya.

¹⁹ Ningĩ Alawii amwe a kuuma rũciaro rwa Kohathu na rwa Kora magũkĩra na igũrũ, magikunia Jehova Ngai wa Isiraeli maanĩire na mũgambo mũnene mũno.*

²⁰ Rũciinĩ tene mũno makiuma merekeire Werũ wa Tekoa. Na rĩria maambĩrĩrie kuuma-rĩ, Jehoshafatu akĩrũgama, akiuga atĩrĩ, “Ta thikĩrĩriai, inyuĩ andũ a Juda o na a Jerusalemu! Ītĩkiai Jehova Ngai wanyu na nĩekũmũtirĩrĩra; Ītĩkiai anabii ake na nĩmũkũgaacĩra.” ²¹ Thuutha wa kwaranĩria na andũ, Jehoshafatu agĩthuura andũ a kũinĩra Jehova na a kũmũgocoo nĩ undũ wa riiri wa ũtheru wake, nao hĩndĩ ĩria megũtongoria mbũtũ ĩyo ya ĩta, makiugaga atĩrĩ:

“Cookeriai Jehova ngaatho,
nĩgũkorwo wendo wake ũtũũraga nginya tene.”

²² Na rĩria maambĩrĩrie kũina o na kũgocoo-rĩ, Jehova akũga andũ mohie andũ a Amoni, na a Moabi, na andũ a kuuma Kĩrima kĩa Seiru arĩa maatharĩkagĩra Juda, nao magĩtoorio. ²³ Nao andũ a Amoni na a Moabi magũkĩrĩra andũ a kuuma Kĩrima kĩa Seiru, makĩmananga na makĩmaniina biũ. Maarĩkia kũũraga andũ a kuuma Seiru, magĩteithĩrĩria kũiniina o ene.

²⁴ Hĩndĩ ĩria andũ a Juda maakinyire harĩa hang’ethanĩire na werũ-rĩ, magĩcũthĩrĩria mbũtũ ĩyo nene ya ĩta, makĩona no ciimba theri ciagwĩte thĩ; gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wetharĩte. ²⁵ Nĩ undũ ũcio Jehoshafatu na andũ ake magĩthiĩ gũtaha indo, na thĩinĩ wacio makĩona indo nyingĩ na nguo o na indo cia goro nyingĩ gũkĩra ũria mangĩahotire gũkuua. Ciari nyingĩ ũũ atĩ maaniinire mĩthenya ĩtatũ gũciũngania. ²⁶ Mũthenya wa kana makĩũngana Gituamba-inĩ kĩa Beraka, kũria maagooceire Jehova. Kĩu nĩkio gĩtũmaga gwĩtwo Gituamba kĩa Beraka nginya ũmũthĩ.

²⁷ Hĩndĩ ĩyo andũ othe a Juda na a Jerusalemu, matongoretio nĩ Jehoshafatu, magĩcokoo Jerusalemu makenete, nĩgũkorwo Jehova nĩamaheete gĩtũmi gĩa gũkennera thũ ciao. ²⁸ Magĩtoonya Jerusalemu na magĩthiĩ hekarũ-inĩ ya Jehova marĩ na inanda cia mũgeeto, na mĩtũrirũ, na tũrumbeta.

²⁹ Namo mothamaki mothe ma mabũrũri magĩtĩgĩra Ngai rĩria maiguire ũria Jehova aarũite na thũ cia Isiraeli. ³⁰ Naguo ũthamaki wa Jehoshafatu ũgĩkara ũri na thayũ, nĩgũkorwo Ngai wake nĩamũheete ũhurũko mĩena-inĩ yothe.

Mũthia wa ũthamaki wa Jehoshafatu

³¹ Nĩ undũ ũcio, Jehoshafatu agĩthamakĩra Juda; nake aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩtano rĩria aatuĩkire mũthamaki wa Juda, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtano. Nyina eetagwo Azaba mwarĩ wa Shilihi. ³² Nake akĩrũmĩrĩra mĩthiĩre ya ithe Asa na ndaigana gũtigana nayo; agĩlka ũria kwagĩrĩire maitho-inĩ ma Jehova. ³³ No rĩrĩ, kũndũ kũria gũtũũgĩru gũtiigana kweherio, nao andũ matigana kwerekeria ngoro ciao kũrĩ Ngai wa maithe mao.

³⁴ Cĩkoo iria ingĩ cia wathanĩ wa Jehoshafatu kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, nĩciandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa maündũ ma o mwaka rĩa Jehu mũrũ wa Hanani, marĩa mandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli.

* **20:19** Andũ aya a Kohathu na a Kora maathuurĩtwo kuuma nyũmba ya Lawi marĩ a kũina nyĩmbo cia kũgocoo Ngai.

³⁵ Thuutha ũcio Jehoshafatu mũthamaki wa Juda agĩtuma ũrata na Ahazia mũthamaki wa Isiraeli, ũria warĩ na maündũ maingĩ ma waganu. ³⁶ Makĩguana nake atĩ maake marikabu cia wonjoria. Nao maarĩkia gũciakĩra kũu Ezioni-Geberi, ³⁷ Eliezeri mũrũ wa Dodavahu wa kuuma Maresha akĩrathĩra Jehoshafatu ũrathi wa ũria akoona ũuru, akiuga atĩrĩ, “Tondũ nĩũgĩte ũrata na Ahazia, Jehova niekwananga kirĩa wakĩte.” Nacio marikabu igĩtharũranio, na itũigana gũthĩ iria-inĩ ikarute wĩra wa wonjoria.

21

¹ Nake Jehoshafatu akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo hamwe nao o kũu Itũura Inene rĩa Daudi. Nake mũriũ Jehoramũ agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. ² Ariũ a ithe na Jehoramũ mũrũ wa Jehoshafatu maarĩ Azaria, na Jehieli, na Zekaria, na Azariahu, na Mikaeli, na Shefatia. Acio othe maarĩ ariũ a Jehoshafatu mũthamaki wa Isiraeli. ³ Ithe nĩamaheete iheo nyingĩ cia betha na thahabu na indo ingĩ cia goro, o hamwe na matũura manene mairĩgĩre na thingo cia hinya kũu Juda, no aaheanire ũthamaki kũrĩ Jehoramũ tondũ nĩwe warĩ mũriũ wa irigithathi.

Jehoramũ Mũthamaki wa Juda

⁴ Rĩria Jehoramũ ehaandire na akĩrũma ũthamaki-inĩ wa ithe-rĩ, nĩooragire ariũ a ithe othe na rũhiũ rwa njora, o hamwe na anene amwe a nyũmba ya ũthamaki a Isiraeli. ⁵ Jehoramũ aarĩ wa mĩaka mĩrongo itatũ na ĩrĩ rĩria aatuũkire mũthamaki. Nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ĩnana. ⁶ Agĩthĩ na mũthĩire ya athamaki a Isiraeli, o ta ũria nyũmba ya Ahabu yekaga, nĩgũkorwo aahikĩtie mwarĩ wa Ahabu. Nake agakĩhagia maitho-inĩ ma Jehova. ⁷ No o na kũrĩ ũguo-rĩ, nĩ ũndũ wa kirĩkanĩro kĩa Jehova kirĩa aarĩkanĩire na Daudi, Jehova ndeendaga kwananga nyũmba ya Daudi. Nĩeranĩire atĩ nĩarĩmenyagĩrĩra tawa nĩ ũndũ wake na njiaro ciake nginya tene.

⁸ Hĩndĩ ya Jehoramũ-rĩ, Edomu nĩmaremeire Juda na magĩtua mũndũ ũngĩ mũthamaki wao ene. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio Jehoramũ agĩthĩ kuo na anene ake na ngaari ciake cia ita ciothe. Nao andũ a Edomu makĩmũrigiicĩria arĩ hamwe na anene a ngaari ciake cia ita, no agĩũkĩra ũtukũ, akĩũra. ¹⁰ Nginya ũmũthĩ, Edomu matũũraga maremeire Juda.

O ihinda rĩu andũ a Libina makĩregana na watho wa Jehoramũ, nĩgũkorwo nĩatiganiĩrie Jehova, Ngai wa maithe make. ¹¹ O na ningĩ nĩakĩte kũndũ kũria gũtũũgĩru kũu irĩma-inĩ cia Juda, na agatũma andũ a Jerusalemu mahũũre ũmaraya, na akahĩtithia andũ a Juda njĩra.

¹² Jehoramũ akĩnyiita marũa moimĩte kũrĩ mũnabii Elija maandĩkitwo atĩrĩ:

“Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ũũ: ‘Ndũthĩte na mũthĩire ya thoguo Jehoshafatu, kana ya Asa mũthamaki wa Juda. ¹³ No rĩrĩ, nĩũthĩte na mũthĩire ya athamaki a Isiraeli, na nĩũtongoretie andũ a Juda na a Jerusalemu nĩguo mahũũre ũmaraya, o ta ũria nyũmba ya Ahabu yekire. O na ningĩ nĩũũragĩte ariũ a thoguo, na andũ a nyũmba ya thoguo, na andũ maarĩ aagĩrĩru gũgũkĩra. ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio, rĩu Jehova akirĩ kũhũũra andũ aku, na ariũ aku, na atumia aku, na kĩndũ gũothe gĩaku, acihũũre ihũũra inene. ¹⁵ Wee mwene nĩũkũrũara mũno, ũrũare mũrimũ wa mara ũtangĩhona, nginya mũrimũ ũcio ũtũme mara maku mathire biũ.’”

16 Jehova akīarahūrira Jehoramū ūūru wa Afilisti na wa Arabu arīa maatūūraga gūkuhī na Akushi. 17 Magītharīkīra Juda, na magīkūhūūra, na magīkuua indo ciothe iria ciarī nyūmba ya mūthamaki, o hamwe na ariū ake na atumia ake. Ndaatigīirio mūriū o na ūmwe o tiga Ahazia ūria warī mūnini mūno.

18 Thuutha wa maündü macio mothe-rī, Jehova nīarehithūrie Jehoramū mūrimū wa mara ūtangīhona. 19 Mahinda mathianga, mūthia-inī wa mīaka īrī-rī, mara make makiuma nī ūndū wa mūrimū ūcio, nake agīkua arī na ruo rūnene mūno. Andū ake matiigana gwakia mwaki nī ūndū wa gītīo gīake, ta ūria meekīte nī ūndū wa maithe.

20 Jehoramū aarī wa mīaka mīrongo itatū na īrī rīrīa aatuīkire mūthamaki, nake aathamakire arī Jerusalemū mīaka īnana. Na rīrī, akua gūtīrī mūndū wagīire na kīeha, nake agīthikwo Itūūra Inene rīa Daudi, no ndaathikirwo mbīrīra-inī cia athamaki.

22

Ahazia Mūthamaki wa Juda

1 Nao andū a Jerusalemū magītua Ahazia mūriū wa Jehoramū ūria warī mūnini mūno mūthamaki ithenya rīake, nīgūkorwo atharīkīri ao arīa mookire kambī-inī hamwe na Arabu, nīmooragīte ariū arīa akūrū othe. Nī ūndū ūcio Ahazia mūriū wa Jehoramū mūthamaki wa Juda akīambīrīria gūthamaka.

2 Ahazia aarī wa mīaka mīrongo īrī na īrī rīrīa aatuīkire mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalemū mwaka ūmwe. Nyina eetagwo Athalia mwarī wa mwana wa Omuri.

3 O nake agīthī na mīthiire ya nyūmba ya Ahabu, nīgūkorwo nyina nīamūringagīrīria gwīka maündü mooru. 4 Nīekire maündü mooru maitho-inī ma Jehova, o ta ūria nyūmba ya Ahabu yekīte, nīgūkorwo thuutha wa gīkuū gīa ithe, nīo maatuīkire amūtaari na makīmūhīthia.

5 Ningī nīarūmīrīire mataaro mao rīrīa aathiire mbaara-inī na Joramū mūrū wa Ahabu mūthamaki wa Isiraeli makahūūre Hazaeli mūthamaki wa Suriata kūu Ramothu-Gileadi. Asuriata acio makīguraria Joramū;

6 nī ūndū ūcio akīhūndūka, agīthī Jezireeli nīguo akahonie nguraro iria aagurarīrio Ramothu makīrūa na Hazaeli mūthamaki wa Suriata.

Hīndī iyo Ahazia mūrū wa Jehoramū mūthamaki wa Juda agīkūrūka agīthī Jezireeli akarore Joramū mūrū wa Ahabu tondū nīagurarītio.

7 Nī ūndū wa Ahazia gūthī gūceerera Joramū, Ngai nīarehire kūniinwo kwa Ahazia. Rīrīa Ahazia aakinyire-rī, makiumagara na Joramū magacemanie na Jehu mūrū wa Nīmushi, ūria Jehova aaitīrīrie maguta aniine nyūmba ya Ahabu. 8 O hīndī rīra Jehu aahingagia itua rīa ciira wa nyūmba ya Ahabu-rī, nīakorereire ariū a nyūmba ya ūthamaki wa Juda o na ariū a andū a nyūmba ya Ahazia, arīa maatungataga Ahazia, nake akīmooraga. 9 Ningī akiuma agacarie Ahazia, nao andū a Jehu makīnyiita Ahazia rīrīa eehithīte Samaria. Akīrehwo kūrī Jehu na akīūragwo. Nao makīmūthika nīgūkorwo moigire atīrī, “Aarī ūmwe wa ariū a Jehoshafatu, ūria warongoragia Jehova na ngoro yake yothe.” Nī ūndū ūcio gūkiaga mūndū thīnī wa nyūmba ya Ahazia warī na ūhoti mūiganu wa kūrūgamīrīra ūthamaki ūcio.

Athalia na Joashu

10 Rīrīa Athalia nyina wa Ahazia onire atī mūriū nīakuīte-rī, akīambīrīria kūniina nyūmba yothe ya ūthamaki wa Juda. 11 No rīrī, Jehosheba, mwarī wa Mūthamaki Jehoramū, akīoya Joashu mūrū wa

Ahazia akĩmũruta na hitho kuuma kũrĩ ariũ a mũthamaki ariã maakirie kũuragwo, na akĩmũhitha nyũmba ya toro hamwe na mũreri wake. Tondũ Jehosheba, mwarĩ wa Mũthamaki Jehoramũ na ningĩ mũtũmia wa Jehoiada ũria mũthĩnjĩri-Ngai, aarĩ mwarĩ wa nyina na Ahazia, nĩahithire mwana ũcio ndakonwo nĩ Athalia nĩguo ndakooragwo. ¹² Nake agĩtũũra nao arĩ mũhithe hekarũ-inĩ ya Ngai mĩaka itandatũ, hĩndĩ irĩa Athalia aathaga bũrũri ũcio.

23

¹ Na rĩrĩ, mwaka wa mũgwanja Jehoiada nĩonanirie hinya wake. Nĩathondekire kĩrĩkanĩro na anene a ita a thigari 100 nao maarĩ: Azaria mũrũ wa Jerohamu, na Ishumaeli mũrũ wa Jehohanani, na Azaria mũrũ wa Obedi, na Maaseia mũrũ wa Adaia, na Elishafatu mũrũ wa Zikiri. ² Nao magĩthĩ bũrũri wa Juda wothe makĩũnganağia Alawii na atongoria a nyũmba cia andũ a Isiraeli kuuma matũũra-inĩ mothe. Rĩrĩa mookire Jerusalemu-rĩ, ³ kĩũngano gĩothe nĩkiagũire kĩrĩkanĩro na mũthamaki kũu hekarũ-inĩ ya Ngai.

Jehoiada akĩmeera atĩrĩ, “Mũriũ wa mũthamaki no nginya athamake, o ta ũria Jehova eeranĩire ũhoroni inĩ ũkoniĩ njiaro cia Daudi. ⁴ Na rĩrĩ, ũũ nĩguo mũgũwĩka: Gĩcunjĩ gĩa gatatu kĩa inyuĩ athĩnjĩri-Ngai na Alawii ariã megũthĩ wĩra mũthenya wa Thabatu mũrangĩre mĩrango, ⁵ gĩcunjĩ gĩa gatatu kĩanyu mũrangĩre nyũmba ya ũthamaki, na gĩcunjĩ gĩa gatatu mũrangĩre kĩhingo kĩa mũthingi, nao andũ acio angĩ othe maikare nja cia hekarũ ya Jehova. ⁶ Mũtikanareke mũndũ o na ũmwe atoonye hekarũ ya Jehova tĩga o athĩnjĩri-Ngai na Alawii ariã marĩ wĩra-inĩ; acio no matoonye tondũ nĩ aamũre, no andũ acio angĩ othe marangĩre kĩa Jehova oĩgĩte marangĩre. ⁷ Alawii makeiga mathiũrũrũkĩirie mũthamaki, o mũndũ arĩ na indo ciake cia mbaara guoko-inĩ. Mũndũ o wothe ũngĩtoonya hekarũ no nginya oragwo. Ikaragai hakuhi na mũthamaki kũria guothe angĩthĩ.”

⁸ Nao Alawii na andũ othe a Juda magũka o ũria Jehoiada ũria mũthĩnjĩri-Ngai aathanire. O mũndũ akĩoya andũ ake ariã maathĩaga wĩra mũthenya wa Thabatu na ariã moimagĩra wĩra, nĩgũkorwo Jehoiada ũria mũthĩnjĩri-Ngai ndarĩ gĩkundi o na kĩmwe aarekereire. ⁹ Ningĩ akĩhe anene a ita a thigari 100 matimũ na ngo iria nene na nini iria ciarĩ cia Mũthamaki Daudi iria ciarĩ thĩnĩ wa hekarũ ya Ngai. ¹⁰ Akĩrũgamia andũ othe, o mũndũ na indo ciake cia mbaara, magĩthiũrũrũkĩria mũthamaki, hau hakuhi na kĩngonga, na hakuhi na hekarũ, kuuma mwena wa gũthini nginya mwene wa gathigathini wayo.

¹¹ Jehoiada na ariũ ake makĩruta mũriũ wa mũthamaki na makĩmwĩkĩra thũmbĩ ya ũthamaki; makĩmũnengera ibuku rĩa kĩrĩkanĩro na makĩanĩrĩra atĩ nĩwe mũthamaki. Makĩmũitĩrĩra maguta na makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mũthamaki arotũũra nginya tene!”

¹² Rĩrĩa Athalia aagũire inegene rĩa andũ makĩhanyũka magĩkũngũyagĩra mũthamaki, agĩthĩ kũrĩ o kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. ¹³ Agĩcũthĩrĩria, na akĩona mũthamaki arũgamĩte gĩtuğĩ-inĩ gĩake itoonyero-inĩ. Nao anene na ahuhi tũrumbeta marũgamĩte hakuhi na mũthamaki, na andũ othe a bũrũri magagĩkena makĩhuhaga tũrumbeta, nao aini marĩ na indo cia kũina magatongoria andũ ariã angĩ na nyĩmbo cia kũgooca. Nake Athalia agĩtembũranga nguo ciake cia igũrũ, akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Ungumania! Ungumania!”

¹⁴ Nake Jehoiada ũria mũthĩnjĩri-Ngai agĩtũma anene a ita a thigari igana igana, ariã maarĩ arũgamĩrĩra a mbũtũ cia ita, akĩmeera atĩrĩ, “Mũrutũrũrei, mũmũrehe arĩ gatagati ga thigari, na mũndũ o wothe

ungĩmuuma thuutha, oragwo.” Nĩgũkorwo mũthĩnjĩri-Ngai nĩoigĩte atĩrĩ, “Mũtikamũũragĩre hekarũ-inĩ ya Jehova.” ¹⁵ Nĩ ùndũ ùcio makĩmũnyiita, agĩkina yitoonyero-inĩ rĩa Kĩhingo kĩa Mbarathi, o kũu nja-inĩ cia nyũmba ya ũthamaki, makĩmũũragĩra hau.

¹⁶ Nake Jehoiada akĩgĩa na kĩrĩkanĩro atĩ we, na andũ, na mũthamaki megũtuĩka andũ a Jehova. ¹⁷ Nao andũ othe magĩthĩ hekarũ-inĩ ya Baali na makĩmĩtharia. Makiunanga igongona na mũhianano na makĩũragĩra Matani ũria warĩ mũthĩnjĩri-ngai wa Baali hau mbere ya igongona icio.

¹⁸ Ningĩ Jehoiada akĩneana ũrũgamĩrĩri wa hekarũ ya Jehova moko-inĩ ma athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ Alawii, arĩa maheetwo wĩra hekarũ-inĩ nĩ Daudi, marutagĩre Jehova magongona ma njino o ta ũria kwandĩkitwo watho-inĩ wa Musa, o makĩinaga na magakena o ta ũria Daudi aathanĩte.

¹⁹ O na ningĩ nĩagĩre aikaria a mũrango ihingo-inĩ cia hekarũ ya Jehova nĩgeetha gũtikagĩe mũndũ o na ũmwe ũtetheretie ungĩtoonya.

²⁰ Akĩoya anene a ita thĩgari igana, na anene arĩa angĩ, na aathani a andũ, na andũ othe a bũrũri, magĩkũrũkia mũthamaki kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova. Magĩtoonya nyũmba ya ũthamaki magereire Kĩhingo kĩa Rũgongo na magĩkarĩria mũthamaki gĩtĩ-inĩ kĩa ũnene, ²¹ nao andũ othe a bũrũri magĩkena. Nario itũra inene rikĩhoorera, tondũ Athalia nĩarĩkĩtie kũuragwo na rũhiũ rwa njora.

24

Joashu Gũcookereria Hekarũ

¹ Na rĩrĩ, Joashu arĩ wa mĩaka mũgwanja rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mũrongo ĩna. Nyina eetagwo Zibia na oimĩte Birishiba. ² Joashu nĩekire maündũ marĩa maagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova mĩaka-inĩ yothye ya Jehoiada ũria mũthĩnjĩri-Ngai. ³ Jehoiada akĩmũthuurĩra atumia eerĩ, nake agĩciara aanake na airĩtu.

⁴ Thuutha ùcio Joashu agĩtua itua rĩa gũcookereria hekarũ ya Jehova.

⁵ Agĩta athĩnjĩri-Ngai na Alawii hamwe, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ matũũra-inĩ ma Juda mũnganie mbeeca iria ciagĩrĩrwo nĩ kũrĩhwo o mwaka kuuma Isiraeli cia gũcookereria hekarũ ya Ngai wanyu. Īkai ùndũ ùcio o rĩu.” No Alawii matiigana gwĩka ùndũ ùcio narua.

⁶ Nĩ ùndũ ùcio mũthamaki agĩta Jehoiada mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kũ kĩgĩrĩtie wĩre Alawii marehe igooti rĩa kuuma Juda na Jerusalemu rĩrĩa rĩatuanĩrwo nĩ Musa ndungata ya Jehova o na kũngano kĩa Isiraeli nĩ ùndũ wa Hema ya ũira?”*

⁷ Na rĩrĩ, arĩ a Athalia, mũtumia ùcio mwaganu, nĩ mabunjĩte hekarũ ya Ngai, o na makahũthĩra indo iria nyamũre na maündũ ma Baali.

⁸ Mũthamaki nĩathanire, nao andũ magĩthondeka ithandũkũ na makĩrũga nja, hau kĩhingo-inĩ kĩa hekarũ ya Jehova. ⁹ Nao nĩmahunjanĩrie kũu Juda na Jerusalemu atĩ nĩmagĩrĩrwo nĩ kũrehe igooti rĩa Jehova rĩrĩa Musa ndungata ya Ngai oigire arĩ werũ-inĩ atĩ rĩrutagwo nĩ Isiraeli. ¹⁰ Anene othe na andũ othe nĩmarehire maruta mao makenete, makĩmekĩra ithandũkũ o nginya rikĩyũra. ¹¹ Rĩrĩa rĩothe ithandũkũ rĩarehagwo kũrĩ anene a mũthamaki nĩ Alawii, na mona atĩ rĩrĩ na mbeeca nyingĩ, mwandĩki wa nyũmba ya ũthamaki na mũnene ũria wathuurĩtuo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, mookaga makoonorĩa ithandũkũ rĩu, na makarĩcookĩa harĩa rĩaigagwo. Meekaga

* **24:6** Igooti rĩa hekarũ rĩrutagwo nĩ arũme arĩa maakinyĩtie mĩaka mũrongo ĩrĩ na makĩria, nĩ ùndũ wa Hema ya ũira.

ũguo o ihinda, kwa ihinda, na makĩũngania mbeeca nyingĩ mũno. ¹² Nao mũthamaki na Jehoiada magĩcinengera andũ arĩa maarutire wĩra ũria wendekanaganã nĩ undũ wa hekarũ ya Jehova. Makĩandĩka mabundi a mahiga na a mbaũ nĩguo macookererie hekarũ ya Jehova, o na makĩandĩka aruti a wĩra wa igerã o na a gĩcango nĩguo macookererie hekarũ.

¹³ Andũ arĩa maarũgamagĩrĩra wĩra maarĩ na kũyo, naguo wĩra wa gũcookereria hekarũ ũgĩthĩĩ na mbere wega ũrũgamĩrĩrwo nĩo. Magĩaka hekarũ ya Ngai rĩngĩ o ta ũria mũhano wayo wa mbere watariĩ, na makĩmĩaka ĩ nũmu mũno. ¹⁴ Rĩrĩa maarĩkirie kũmĩaka, makĩrehera mũthamaki na Jehoiada mbeeca icio ingĩ, nacio igĩtũmĩrwo gũthondeka indo cia hekarũ ya Jehova: indo cia wĩra na cia maruta ma njino, o na magĩthondeka thaani na indo ingĩ cia thahabu na cia betha. Rĩrĩa rĩothe Jehoiada aarĩ muoyo-rĩ, maruta ma njino maarutagwo marũmanĩrĩrio hekarũ-inĩ ya Jehova.

¹⁵ Na rĩrĩ, Jehoiada aarĩ mũkũrũ, na akaingĩhia mĩaka, nake agĩkua arĩ wa mĩaka 130. ¹⁶ Aathikirwo kũria ahamaki maathikĩtwo Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi, tondũ wa wega ũria ekĩte Isiraeli nĩ undũ wa Ngai na hekarũ yake.

Waganu wa Joashu

¹⁷ Thuutha wa gĩkuũ kĩa Jehoiada, anene a Juda magĩũka kũgeithia mũthamaki, nake agĩkĩmathikĩrĩria. ¹⁸ Nao magĩtiganĩria hekarũ ya Jehova, Ngai wa maithe mao, na makĩhooya itugĩ cia Ashera na mĩhianano. Tondũ wa wĩhia wao-rĩ, marakara ma Ngai magĩkinyĩra Juda na Jerusalemu. ¹⁹ O na gũtuũka Jehova nĩatũmire anabĩ kũrĩ andũ nĩguo mamacookie kũrĩ we-rĩ, na o na aakorwo nĩmarutire ũira wa kũmookĩrĩra-rĩ, matiigana kũmaigua.

²⁰ Nĩngĩ Roho wa Ngai ũgĩkinyĩrĩra Zekaria mũrũ wa Jehoiada ũria warĩ mũthĩnjĩri-Ngai. Akĩrũgama mbere ya andũ akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Ngai ekuuga, ‘Nĩ kũ gĩgũtũma mũremere watho wa Jehova? Inyuĩ mũtingĩgaacĩra. Tondũ nĩmũtiganĩrie Jehova, o nake nĩamũtiganĩrie.’”

²¹ No makĩgĩa ndundu mamũũkĩrĩre, nao maathĩtwo nĩ mũthamaki-rĩ, makĩmũhũra na mahiga nyuguto, agĩkuĩra o nja-inĩ ya hekarũ ya Jehova. ²² Nake Mũthamaki Joashu ndaigana kũrĩrikana ũtaana ũria Jehoiada, ithe wa Zekaria, aamuonetie no nĩ kũũraga ooragire mũrũwe, ũria woigire atĩrĩ agĩkua, “Jehova aroona undũ ũyũ na akũrĩhie.”

²³ Mũthia-inĩ wa mwaka, mbũtũ ya ita ya Suriata igĩthĩĩ gũtharĩkĩra Joashu; ikĩhũra Juda na Jerusalemu, na ikĩũraga atongoria othe a andũ. Magĩtũma indo ciothe iria maatahĩte kũrĩ mũthamaki wao kũu Dameski. ²⁴ O na gũtuũka mbũtũ ya ita ya Asuriata yokĩte o na andũ anini, Jehova nĩaneanire mbũtũ nene ya ita moko-inĩ mayo. Tondũ andũ a Juda nĩmatiganĩrie Jehova, Ngai wa maithe mao, Joashu agĩkinyĩrio ituĩro rĩake. ²⁵ Rĩrĩa Asuriata meeherire-rĩ, magĩtiga Joashu agurarĩtio mũno. Anene ake makĩgĩa ndundu mamũũkĩrĩre nĩ undũ wa kũũraga mũriũ wa Jehoiada ũria mũthĩnjĩri-Ngai, nao makĩmũũragĩra gĩtanda-inĩ gĩake. Nĩ undũ ũcio agĩkua na agĩthikwo Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi, no ndaathikirwo mbĩrĩra-inĩ cia ahamaki.

²⁶ Arĩa maagĩre ndundu mamũũkĩrĩre maarĩ Zabadi mũrũ wa Shimeathu mũndũ-wa-nja Mũamoni, na Jehozabadi mũrũ wa Shimurithu mũndũ-wa-nja Mũmoabi. ²⁷ Ũhoro wa ariũ ake na morathi maingĩ maamũkoniĩ, na maandĩko makoniĩ gũcookererio kwa hekarũ ya Ngai

maandik̄two th̄iniĩ wa ibuku r̄ia ūtaũran̄iri r̄ia athamaki. Nake m̄uriũ Amazia aḡituĩka m̄uthamaki ithenya r̄iake.

25

Amazia M̄uthamaki wa Juda

¹ Amazia aar̄i wa m̄iaka m̄irongo ĩr̄i na ĩtano r̄ir̄ia aatuĩkire m̄uthamaki, nake aḡithamaka ar̄i k̄uu Jerusalemu m̄iaka m̄irongo ĩr̄i na kenda, nake nyina etagwo Jehoadini na oim̄ite Jerusalemu.

² N̄iekire maündü mar̄ia moonagwo maḡĩr̄ire maitho-in̄i ma Jehova, no ndaamekire na ngoro yake yothe. ³ Thuutha wa ūthamaki k̄ur̄uma wega wathani-in̄i wake, ak̄ũr̄aga anene ar̄ia mooraḡite ithe Joashu ūr̄ia war̄i m̄uthamaki. ⁴ No r̄ir̄i, ndaigana k̄ũr̄aga ar̄iũ ao, no eekire k̄uringana na ūr̄ia kwandik̄two Ibuku-in̄i r̄ia Watho wa Musa, har̄ia Jehova aathan̄ite at̄ir̄i: “Maithe ma ciana matikoogwo n̄i ūndũ wa ciana, o na kana ciana ciũragwo n̄i ūndũ wa maithe mao; o m̄ündũ ar̄ikuaga n̄i ūndũ wa mehia make wa mwene.”

⁵ Amazia aḡĩta andũ a Juda hamwe, na ak̄ĩmaiga maroragwo n̄i anene a ikundi cia andũ nḡiri nḡiri na anene a ikundi cia andũ igana, igana k̄uringana na nyũmba ciao cia andũ othe a Juda na Benjamini. Aḡicooka aḡĩta andũ othe ar̄ia maar̄i na ūkũrũ wa m̄iaka m̄irongo ĩr̄i na mak̄ir̄ia na ak̄iona at̄i kwar̄i na andũ 300,000 ar̄ia manḡiathiire mbaara-in̄i, andũ manḡiahotire kuoya itimũ na ngo. ⁶ O na ninḡi aḡikombora andũ a k̄ur̄ia 100,000 kuuma Isiraeli na thogora wa taranda igana r̄imwe* cia betha.

⁷ No r̄ir̄i, m̄ündũ wa Ngai aḡũka k̄ur̄i we, ak̄imw̄ira at̄ir̄i, “Wee m̄uthamaki-r̄i, thigari ici cia kuuma Isiraeli ĩtigatwarane nawe, n̄igũkorwo Jehova ndar̄i hamwe na Isiraeli, na ndar̄i hamwe na andũ o na ar̄ikũ a Efiraimu. ⁸ O na ūnḡithĩ ūr̄ue na ūcamba mbaara-in̄i, Ngai no ar̄itũma ūhootwo n̄i thũ, n̄igũkorwo Ngai ar̄i na ūhoti wa ḡũgũteithia kana wa ḡũtũma ūhootwo.”

⁹ Amazia ak̄ĩũria m̄ündũ wa Ngai at̄ir̄i, “Tũgw̄ika at̄ia n̄i ūndũ wa taranda ir̄ia 100 ndar̄ihire n̄i ūndũ wa thigari icio cia Isiraeli?”

Nake m̄ündũ wa Ngai aḡicookia at̄ir̄i, “Jehova no akũhe inḡi nyinḡi ḡũk̄ira icio.”

¹⁰ N̄i ūndũ ūcio Amazia ak̄ĩrekereria thigari icio ciok̄ite k̄ur̄i we kuuma Efiraimu, aḡiciira ciinũke. Nacio ik̄irakar̄ira andũ a Juda m̄ũno, na ik̄iinũka ir̄i na marakara mainḡi.

¹¹ Amazia aḡicooka ak̄ibanga thigari cieke, aḡicitongoria na mwena wa Ḡituamba ḡia Cumbi, k̄ur̄ia ooragire andũ 10,000 a Seiru. ¹² Mbũtũ ya ita ya Juda ik̄inyiita andũ 10,000 mar̄i muoyo, na ik̄imatwara handũ iḡũrũ wa rwaro rwa ihiga, ik̄ĩmaikia th̄i maḡithuth̄ikanga.

¹³ H̄ĩndi o ĩyo, thigari ir̄ia Amazia aacookith̄itie ak̄ĩgir̄ia ikar̄ue-r̄i, iḡithar̄ik̄ira matũũra ma Juda kuuma Samaria nginya Bethi-Horoni. Nacio ik̄ĩũr̄aga andũ 3,000 na iḡitaha indo nyinḡi m̄ũno.

¹⁴ R̄ir̄i Amazia aacookire oim̄ite k̄ũr̄aga andũ a Edomu-r̄i, n̄inainũkire na ngai cia andũ a Seiru. Aḡicirũgamia ta ngai cieke mwene, aḡiciinam̄ir̄ira na aḡicirũt̄ira magongona ma njino. ¹⁵ Marakara ma Jehova maḡiakan̄ira Amazia, na ak̄imũtũm̄ira m̄unabii, ūr̄ia wamũũr̄irie at̄ir̄i, “N̄i k̄ĩ ḡĩḡũtũma ūhoee k̄ir̄ira k̄ur̄i ngai cia andũ acio, o ir̄ia itaanḡiahotire k̄ũhonokia andũ acio kuuma ngo-in̄i maku?”

* 25:6 n̄i ta tani ithatũ na robo ithatũ (3.75)

¹⁶ O akīaragia-rī, mūthamaki akīmūria atīrī, “Nītūgūtuīte mūtaari wa mūthamaki? Kira! Nī kī gīgūtūma wende kwīyūragīthia?”

Nī ūndū ūcio mūnabii ūcio agīkira, no akiuga atīrī, “Nīnjūū atī Ngai nīatuīte itua gūkwananga, nī ūndū nīwīkīte ūndū ūcio, na nīwarega kūgua kīrīra gīakwa.”

¹⁷ Thuutha wa Amazia mūthamaki wa Juda kūhooya kīrīra kuuma kūrī ataari ake-rī, agītūma ndūmīrīri īno ya nījūgitano kūrī Jehoashu mūrū wa Jehoahazu, mūrū wa Jehu mūthamaki wa Isiraēli, akīmwīra atīrī: “Ūka, tūcemanie, tuonane ūthiū kwa ūthiū.”

¹⁸ No Jehoashu mūthamaki wa Isiraēli agīcookeria Amazia mūthamaki wa Juda atīrī, “Mahiū ma nyeki-inī ma kūu Lebanoni nīmatūmīre mūtarakwa ndūmīrīri o kūu Lebanoni makīwīra atīrī: ‘Heana mwarīguo ahikio nī mūrūi wakwa.’ Hīndī īyo nyamū ya gīthaka ya kūu Lebanoni īgīuka ikīrangīrīra mahiū macio ma nyeki-inī na makīnya mayo.

¹⁹ Wīrīte na ngoro atī nīūrīkītie gūtooria Edomu, na rīu ūkeeyona na ūgetīia. No ikāra mūciī! Nī kī gīgūtūma wīrehere thīina na wīniinithie wee mwene o hamwe na andū a Juda?”

²⁰ O na kūrī ūguo-rī, Amazia ndaigana gūthikīrīria, nīgūkorwo nī Ngai warutaga wīra nīguo amaneane moko-inī ma Jehoashu, tondū andū a Juda nīmarongoragia ngai cia Edomu. ²¹ Nī ūndū ūcio Jehoashu mūthamaki wa Isiraēli akīmātharīkīra. We na Amazia mūthamaki wa Juda makīng’ethanīra kūu Bethi-Shemeshu thīinī wa Juda. ²² Andū a Juda makīhūūrwo nī andū a Isiraēli, na o mūdū akīūrīra gwake mūciī. ²³ Nake Jehoashu mūthamaki wa Isiraēli akīnyīta Amazia mūthamaki wa Juda, mūrū wa Joashu, mūrū wa Ahazia, o kūu Bethi-Shemeshu. Nīngī Jehoashu akīmūrehe Jerusalemu, na akīmomora rūthingo rwa Jerusalemu kuuma Kīhingo kīa Efiraīmu ngīnya Kīhingo gīa Koīne, handū ha buti ta 600⁺ kūraiha. ²⁴ Nake akīoya thahabu yothe na betha, na indo ciothe iria ciarī thīinī wa hekarū ya Ngai iria ciamenyagīrīrwo nī Obedi-Edomu,[‡] hamwe na igīina cia nyūmba ya ūthamaki, na andū arīa maatahītwo, nake agīcooka Samaria.

²⁵ Amazia mūrū wa Joashu mūthamaki wa Juda aatūūrīre muoyo mīaka ikūmi na itano thuutha wa gīkuū kīa Jehoashu mūrū wa Jehoahazu mūthamaki wa Isiraēli. ²⁶ Ha ūhorō wa maündū marīa mangī ma wathani wa Amazia kuuma kīambīrīria ngīnya mūthia-rī, gīthī ti maandīke ibuku-inī rīa athamaki a Juda na Isiraēli? ²⁷ Kuuma hīndī irīa Amazia aagarūrūkire agītiga kūrūmīrīra Jehova-rī, makīmūciirīra mamūūkīrīre kūrū Jerusalemu, nake akīūrīra Lakishi, no magītūma andū mamūrūmīrīre o ngīnya Lakishi, makīmūūrāgīra kuo. ²⁸ Agīcookio aigīrīrwo mbarathi igūrū, na agīthikwo hamwe na maithe Itūūra-inī Inene rīa Juda.

26

Uzia Mūthamaki wa Juda

¹ Nīngī andū othe a Juda makīoya Uzīa, arī wa mīaka ikūmi na itandatū, na makīmūtua mūthamaki ithenya rīa ithe Amazia. ² Nīwe waakithirie Elothu rīngī, na akīrīcookeria Juda thuutha wa Amazia kūhurūka hamwe na maithe make.

³ Uzīa aarī wa mīaka ikūmi na itandatū rīrīa aatūūkire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo itano na īirī. Nyīna

[†] 25:23 nī ta mita 180   [‡] 25:24 Obedi-Edomu nīwe waroraga hekarū ya Ngai thīinī na kūrīa kwaigawo mūthīthū.

eetagwo Jekolia, na oimite Jerusalemu. ⁴ Nake n̄ekire maündü marīa maarī magīrīru maitho-inī ma Jehova, o ta ūrīa ithe Amazia eekite. ⁵ Niarongooragia Ngai matukū-inī ma Zekaria, ūrīa wamūrūtite gwītīgīra Ngai. Nario ihinda rīria rīothe aarongoragia Jehova-rī, Ngai nīamūheaga ūgaacīru.

⁶ Uzia n̄athiire kūrūa na Afilisti, na akīmomora thingo cia Gathu, na cia Jabine, na cia Ashidodi. Ningī agīcooka agīaka rīngī matūūra marīa maarī hakuhī na Ashidodi na kündū kūngī gatagatī-inī ka Afilisti. ⁷ Ngai akīmūteithia kühūūrana na Afilisti na Arabu arīa maatūūraga Guri-Baali na Ameuni. ⁸ Aamoni nīmarehire igooti kūrī Uzia, nayo ngumo yake ikīhunja o nginya mūhaka wa Misiri, nī ūndū nīagūite na hinya mūno.

⁹ Uzia nīaakire mīthiringo mīraihu na igūrū kūu Jerusalemu hau Kīthingo-inī gīa Koine, na hau Kīhingo-inī gīa Gītuamba, na hau koine-inī ya rūthingo, na akīmūrigīra na thingo cia hinya. ¹⁰ Ningī agīaka mīthiringo mīraihu na igūrū kūu werū-inī na akīenja ithima nyingī, nī ūndū aarī na mahiū maingī kūu mūhuro-inī wa irīma, o na kūu werū wa irīma-inī. Aarī na andū maarutaga wīra mīgūnda-inī yake ya irio na ya mīthabibū kūu irīma-inī o na mīgūnda-inī irīa mīnoru, tondū nīendete ūrīmi.

¹¹ Uzia aarī na mbūtū ya ita Irīa yarūtītwo wega mūno, na yakoragwo ūhaariire gūthiī mbaara-inī, īgayanītio ikundi kūrīngana na mūigana wayo na kūrīngana na ūrīa yacookanīrīrio nī Jeieli ūrīa warī mwandiki na Maaseia ūrīa warī mūnene wao, matongoretio nī Hanania, ūmwe wa anene a nyūmba ya ūthamaki. ¹² Naguo mūigana wothe wa atongoria a nyūmba arīa maarūgamagīrīra thigari warī 2,600. ¹³ Wathani-inī wao haarī na mbūtū ya ita ya andū 307,500 arīa maarūtītwo ūhoro wa mbaara, mbūtū iyo yarī na hinya na nīyo yateithagia mūthamaki akīrūa na thū ciake. ¹⁴ Uzia nīaheire mbūtū iyo yake ya ita ngo, na matimū, na ngūbia, na nguo cia igerā, na mota na mahiga ma igūtha. ¹⁵ Kūu Jerusalemu-rī, andū maarī oogī mūno magīthondeka ikaari ciahūthagīrwo mīthiringo-inī na koine-inī cia ūgītīri na nīra ya gūikia mīguī na gūikia mahiga manene. Ngumo yake ikīhunja kündū kūrāya nīgūkorwo nīateithirio mūno nginya akīgīa na hinya mūno.

¹⁶ No thuutha wa Uzia kūgīa na hinya-rī, gwītūūgīria gwake gūkīmūniina. Akīaga gūtuika mwīhokeku harī Jehova Ngai wake, na agītoonya hekarū ya Jehova nīguo acine ūbumba kīgongona-inī kīa ūbumba. ¹⁷ Nake Azaria ūrīa mūthīnjīri-Ngai hamwe na athīnjīri-Ngai omīrīru mīrongo īnana a Jehova, makīmūma thuutha o nginya na kūu thīinī. ¹⁸ Nao makīmūng'ethera mamūkaanie, makīmūwīra atīrī, "Gūtiagīrīre, wee Uzia, ūcinīre Jehova ūbumba. Ūcio nī wīra wa athīnjīri-Ngai arīa marī a rūciaro rwa Harūni, arīa maamūrītwo macināge ūbumba. Uma handū haha haamūre nīgūkorwo ndūrī mwīhokeku, na Jehova Ngai ndangīgūtīia."

¹⁹ Uzia, ūrīa wanyīitē rūgīo na guoko ehaarīrie gūcina ūbumba, akīrakara mūno. Na o hīndī iyo aagūthūkagīra athīnjīri-Ngai marī hau mbere ya kīgongona kīa ūbumba, hekarū-inī ya Jehova, mūrīmū wa mangū ūgītuthūka thīithi-inī wake. ²⁰ Na rīria Azaria, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene na athīnjīri-Ngai acio angī othe maamūrōrīre-rī, makīona atī aarī na mangū thīithi; nī ūndū ūcio makīmūmia na nja na ihēnya. O nake we mwene nīaiguaga kwenda mūno kuuma nja, nī ūndū Jehova nīamūhūūrīte na mūrīmū ūcio.

²¹ Mūthamaki Uzia aatūūrire arī na mangū nginya rīrīa aakuire. Aatūūrire nyumba arī wiki, arī na mangū, na agirītio gūthiiga hekarū ya Jehova. Mūriū Jothamu akīrūgamīrīra nyumba ya ūthamaki, na agaathaga andū a būrūri ūcio.

²² Namo maündü marīa mangī makoniī wathani wa Uzia-rī, ku-uma kīambīrīria nginya mūthia, nīmandīkītwo nī mūnabii Isaiā mūrū wa Amozu. ²³ Nake Uzia akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo hakahī nao gīthaka-inī kīrīa kīarī gīa gūthikanwo gīa athamaki, nīgūkorwo andū moigire atīrī, “Ararī na mangū.” Nake mūriū Jothamu agītuīka mūthamaki ithenya rīake.

27

Jothamu Mūthamaki wa Juda

¹ Jothamu aarī wa mīaka mīrongo īrī na ītano rīrīa aatuīkire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na ītandatū. Nyina eetagwo Jerusha mwarī wa Zadoku. ² Nake agīka maündü marīa maagīrīre maitho-inī ma Jehova, o ta ūrīa ithe Uzia eekīte, nowe ndaigana gūtoonya hekarū ya Jehova gūcina ūbumba ta ūrīa ithe eekīte. No rīrī, andū nīmathiire o na mbere gwīka maündü mao mooru. ³ Jothamu nīaakire rīngī mwako wa Kīhingo kīa Rūgongo kīa hekarū ya Jehova, na akīruta wīra mūnene wa rūthingo rūrīa rwarī kīrīma-inī kīa Ofeli. ⁴ Nīaakire matūūra irīma-inī cia Juda na agīaka nyumba cia ūgitīri na mīthiringo mīraihu na igūrū kūndū kūrīa kwarī na mūtītū.

⁵ Jothamu nīarūire mbaara na mūthamaki wa Amoni na akīmahoota. Mwaka-inī ūcio, Aamoni nīmamūrīhire taranda igana rīmwe* cia betha, na kori 10,000† cia ngano, na kori 10,000 cia cairi. Andū a Amoni nīmamūreheire indo o ta icio mwaka-inī wa keerī na wa gatātū.

⁶ Jothamu nīagīire na hinya nī ūndū nīathiiaga na mīthiire mīrūngīrīru hīndī ciothe mbere ya Jehova Ngai wake.

⁷ Namo maündü marīa mangī makoniī wathani wa Jothamu, o hamwe na mbaara ciake ciothe na ciiko iria ingī eekire-rī, nīmandīkītwo ibuku-inī rīa athamaki a Isiraeli na Juda. ⁸ Nake aarī wa mīaka mīrongo īrī na ītano rīrīa aatuīkire mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na ītandatū. ⁹ Jothamu akīhurūka hamwe na maithe make na agīthikwo Itūura-inī Inene rīa Daudi. Nake mūriū Ahazu agītuīka mūthamaki ithenya rīake.

28

Ahazu Mūthamaki wa Juda

¹ Ahazu aarī wa mīaka mīrongo īrī rīrīa aatuīkire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na ītandatū. Nake ndaigana gwīka maündü marīa maagīrīre maitho-inī ma Jehova, ta ūrīa ithe Daudi eekīte. ² Aathiiaga na mīthiire ya athamaki a Isiraeli, o na ningī agīthondeka mīhianano ya Baali ya gūtwekio ya kūhooyagwo. ³ Nake agīcinīra magongona kū Gītuamba-inī kīa Beni-Hinomu, na akīruta ariū ake marī magongona ma gūcinwo na mwaki, arūmīrīre mīthiire īrīa īrī thaahu ya ndūrīri iria Jehova aaingatīte ciehere mbere ya andū a Isiraeli. ⁴ Nīaarutire magongona na agīcinīra ūbumba kūndū kūrīa gūtūgūru, na tūcūmbīrī-inī twa irīma, na rungu rwa mīti īrīa mīruru.

* 27:5 nī ta tani ithatū na robo ithatū (3:75) † 27:5 nī ta kilo 2,200,000

⁵ Nĩ ündü ücio Jehova Ngai wake akĩmũneana kũrĩ mũthamaki wa Suriata. Nao Asuriata makĩmũhoola na magĩtaha andũ ake aingĩ matuĩke mĩgwate, na makĩmatwara Dameski.

O na ningĩ nĩaneanirwo moko-inĩ ma mũthamaki wa Isiraeli ũrĩa wamũringire iringa inene ma. ⁶ Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe-rĩ, Peka mũrũ wa Remalia nĩooragire thigari 120,000 kũu Juda, tondũ andũ a Juda nĩmatirikite Jehova, Ngai wa maithe mao. ⁷ Zikiri ũrĩa Mũefiraimu njamba ya ita akĩũraga Maaseia mũrũ wa mũthamaki, na Azirikamu ũrĩa warĩ mũmenyereri wa nyũmba ya ũthamaki, na Elikana ũrĩa warĩ wa keerĩ kuuma harĩ mũthamaki. ⁸ Andũ a Isiraeli magĩtaha kuuma kũrĩ ariũ a ithe wao atumia 200,000 na ariũ na aarĩ ao. Ningĩ no maatahire indo nyingĩ iria maacookire nacio Samaria.

⁹ No rĩrĩ, mũnabii wa Jehova wetagwo Odedi aarĩ kuo, nake akiumagara agatũnge mbũtũ cia ita igĩcooka Samaria. Nake agĩciira atĩrĩ, "Tondũ Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, nĩarakarĩre andũ a Juda-rĩ, nĩamaneanire moko-inĩ manyu. No inyuĩ nĩmũmooraĩte na marakara, namo nĩ makinyĩte o igũrũ. ¹⁰ Na rĩrĩ, mũciirĩre gũtua arũme na andũ-a-nja a Juda na Jerusalem ngombo cianyu. No githĩ o na inyuĩ mũtĩhĩtĩte na mũkehĩria Jehova Ngai wanyu? ¹¹ Rũu ta gĩthikĩrĩrie! Cookiai andũ a bũrũri wanyu arĩa mũnyiĩte mĩgwate, nĩgũkorwo marakara mahiũ ma Jehova marĩ igũrũ rĩanyu."

¹² Hĩndĩ iyo atongoria amwe kũu Efiraimu, nao nĩ Azaria mũrũ wa Jehohanani, na Berekia mũrũ wa Meshilemothu, na Jehizikia mũrũ wa Shalumu, na Amasa mũrũ wa Hadilai, makĩrũgama nĩguo makaanie andũ acio moimaga mbaara-inĩ. ¹³ Makĩmeera atĩrĩ, "Mũtikarehe mĩgwate iyo gũkũ, tũtikoonwo tũhĩtĩte mbere ya Jehova, nago ũndũ ücio wongerere mehĩa na mahĩtia maitũ. Nĩgũkorwo mahĩtia maitũ o na rĩu nĩ maingĩ, namo marakara make mahiũ marĩ igũrũ rĩa Isiraeli."

¹⁴ Nĩ ũndũ ücio thigari ikĩrekereria mĩgwate na indo iria ciatahĩte, o hau mbere ya anene na ya kũngano kũu gĩothe. ¹⁵ Nao andũ arĩa maarĩ agwete na marĩtwa makĩoya mĩgwate iyo, na arĩa maarĩ njaga makĩmahumba nguo kuuma indo-inĩ iria ciatahĩtuo. Makĩmahe nguo na iraatũ, na irio na kindũ gĩa kũnyua, na maguta ma kũhonania. Nao arĩa othe mataarĩ na hinya makĩhaicio ndigiri igũrũ. Nĩ ũndũ ücio makĩmacookia kũrĩ andũ a bũrũri wao o kũu Jeriko, Itũũra Inene rĩa Mĩkindũ, nao magĩcooka Samaria.

¹⁶ Na rĩrĩ, ihinda rĩu Mũthamaki Ahazu agĩtũmanĩra mũthamaki wa Ashuri amũteithie. ¹⁷ Andũ a Edomu nĩmookite ringĩ na magatharĩkĩra Juda, na magakuua mĩgwate, ¹⁸ na o hĩndĩ iyo nao Afilisti nĩmahũrite matũũra marĩa maarĩ mũhuro-inĩ wa irĩma, na Negevu kũu Juda. Nĩmatahire na magĩkara matũũra ma Bethi-Shemeshu, na Aijaloni, na Gederothu, o ũndũ ũmwe na Soko, na Timuna, na Gimuzo, na tũtũũra tũnini tũrĩa twamathĩrũrũkĩrie. ¹⁹ Nake Jehova nĩagithirie Juda gĩtũo tondũ wa Ahazu mũthamaki wa Isiraeli, nĩgũkorwo nĩongereire waganu kũu Juda, na nĩagite kwĩhokeka mũno harĩ Jehova. ²⁰ Nake Tigilathu-Pileseru mũthamaki wa Ashuri agĩũka kũrĩ we, no handũ ha kũmũteithia nĩkũmũthĩnia aamũthĩnirie. ²¹ Ahazu akĩoya indo imwe kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova, na kuuma nyũmba-inĩ ya ũthamaki, na kuuma kũrĩ ariũ a mũthamaki, na agĩcihe mũthamaki wa Ashuri, no ũndũ ücio ndwamũteithirie.

²² Mahinda macio make ma thĩĩna-rĩ, Mũthamaki Ahazu no gũkĩrĩria aakĩrĩrie kwaga wĩhokeku harĩ Jehova. ²³ Akĩrutĩra ngai cia Dameski

iria ciamühootete magongona, nīgūkorwo eeciiragia atīrī, “Kuona atī ngai cia athamaki a Suriata nīcimathēthīe-rī, nīngūcirutīra igongona nīguo cindeithie o na nū.” No icio nīcio ciamūniire na ikīniina Isiraeli rīothe.

²⁴ Ahazu agīcookereria indo cia hekarū ya Ngai na agīcithaamia. Agīcooka akīhinga mīrango ya hekarū ya Jehova, na agīaka igongona ikīyūra o koine-inī ciothe cia nīra cia itūūra rīa Jerusalemu. ²⁵ Ningī o itūūra-inī rīothe rīa Juda agīaka kūdū kūrīa gūtūūgīru gwa kūrūtīra ngai ingī magongona ma njino, nake agīthirīkia Jehova, Ngai wa maithe make, agītūma arakare.

²⁶ Namo maündü marīa mangī makoniī wathani wake na mīthiire yake yothe-rī, kuuma kīambīrīria ngīnya mūthia-rī, maandīkītwo ibuku-inī rīa athamaki a Juda na Isiraeli. ²⁷ Nake Ahazu akīhurūka hamwe na maithe make na agīthikwo itūūra-inī rīa Jerusalemu, no ndaigirwo mbīrīra-inī cia athamaki a Isiraeli. Nake mūrīū Hezekia agītūika mūthamaki ithenya rīake.

29

Hezekia Gūtheria Hekarū

¹ Hezekia aarī wa māka mīrango ūrī na itano rīrīa aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu māka mīrango ūrī na kenda. Nyina eetagwo Abija mwarī wa Zekaria. ² Nake agīka maündü marīa maagīrīre maitho-inī ma Jehova, o ta ūrīa ithe Daudī eekīte.

³ Mweri wa mbere wa mwaka wa mbere wa wathani wake-rī, nāhingūrire mīrango ya hekarū ya Jehova na akīmīthondeka kūrīa yathūkīto. ⁴ Nake akīrehe athīnjīri-Ngai na Alawii, akīmacookanīrīria hamwe nja ya mwena wa irathīro, ⁵ akiuga atīrī: “Ta thīkīrīriai inyuū Alawii! Mwītheriei rīu, na mūtherie hekarū ya Jehova Ngai wa maithe manyu. Eheriai kīndū gīothe kīrī thaahu kuuma handū-harīa-haamūre.

⁶ Maithe maitū matiarī ehokeku; nīmekire ūuru maitho-inī ma Jehova Ngai witū na makīmūtīrika. Nīmahūgūrire mothiū mao makīaga kūrora gīkaro kīa Jehova, makīmūhutātīra. ⁷ O na ningī nīmahingire mīrango ya gīthaku na makīhorīa matawa. Matiacinire ūbumba kana makīrutīra Ngai wa Isiraeli maruta o na marīkū ma njino handū-inī harīa haamūre. ⁸ Nī ūndū ūcio-rī, marakara ma Jehova magīkora Juda na Jerusalemu; nake agītūma matūike ta kīndū gīa kūmakania na kīa magīgi, na gīa kūnyūrūro, o ta ūrīa mūreyonera na maitho manyu.

⁹ Kīu nīkīo gīatūmire maithe maitū mooragwo na rūhiū rwa njora, na nokīo gītūmīte ariū aitū, na airītu aitū, na atumia aitū matahwo. ¹⁰ Na rīrī, ndīciirītie na ngoro yakwa kūrīkanīra kīrīkanīro na Jehova, Ngai wa Isiraeli, nīgeetha marakara make mahiū matweherere. ¹¹ Atīrīrī, ariū akwa, mūtīgatūike andū matarūmbūyagia ūndū, nīgūkorwo Jehova nīamūthuurīte mūrūgamage mbere yake mūmūtungatagīre, mūtūike a gūtungata mūrī mbere yake na mūcinage ūbumba.”

¹² Hīndī īyo Alawii aya makīambīrīria kūruta wīra:

kuuma kūrī Akohathu,

maarī Mahathu mūrū wa Amasai, na Joeli mūrū wa Azaria;

kuuma kūrī Amerari,

maarī Kishu mūrū wa Abudī, na Azaria mūrū wa Jehaleleli;

kuuma kūrī Agerishoni,

maarī Joa mūrū wa Zīma, na Edeni mūrū wa Joa;

¹³ kuuma kūrī njīaro cia Elizafani,

maarī Shimuri na Jeieli;

kuuma kürī njiaro cia Asafu,
maarī Zekaria na Matania;

¹⁴ Kuuma kürī njiaro cia Hemani,
maarī Jehueli na Shimei;
kuuma kürī njiaro cia Jeduthuni,
maarī Shemaia na Uzieli.

¹⁵ Maarīkia gūcookanīrīria ariū a ithe wao hamwe na meetheria-rī, magītoonya hekarū ya Jehova, makīmītheria, o ta ūrīa mūthamaki aathanite arūmīrīre kiugo kīa Jehova. ¹⁶ Nao athīnjīri-Ngai magītoonya handū-harīa-haamūre ha Jehova nīguo mahatherie. Na indo ciothe iria itaarī theru iria maakorire kūu hekarū-inī ya Jehova magīciruta magīciiga nja ya hekarū ya Jehova. Nao Alawii magīciyoa magīcitwara Gītuamba-inī gīa Kidironi. ¹⁷ Maambīrīrie wīra wa gūtheria hekarū mūthenya wa mbere wa mweri wa mbere, na mūthenya wa Inana wa mweri ūcio magīkinya gīthaku-inī kīa Jehova. Na handū ha matukū mangī manana-rī, magītheria hekarū ya Jehova yo nyene, na makīrīkia wīra ūcio mūthenya wa ikūmi na itandatū wa mweri ūcio wa mbere.

¹⁸ Magīcooka magīthīi kürī Mūthamaki Hezekia, makīmwīra atīrī: “Nītūtheretie hekarū ya Jehova yothe, kīgongona kīa maruta ma njino, na indo ciakīo ciothe, na metha irīa ūigagīrīrwo mīgate irīa mīamūre, na indo ciayo ciothe. ¹⁹ Nītūhaarīrie na tūkaamūra indo iria ciothe Mūthamaki Ahazu ehereetie Hekarū-inī rīrīa aarī mūthamaki nī ūndū wa kwaga wīhokeku. Na rīrī, rīu irī mbere ya kīgongona kīa Jehova.”

²⁰ Na rīrī, rūciinī tene, Mūthamaki Hezekia agīcookanīrīria anene a itūūra rīu inene na magīthīi hekarū-inī ya Jehova. ²¹ Nao makīrehe ndegwa mūgwanja, na ndūrūme mūgwanja, na tūtūrūme mūgwanja, o na thenge mūgwanja cia igongona rīa kūhoroherio mehīa makonīi ūthamaki ūcio, na ma handū-harīa-haamūre o na ma Juda. Nake mūthamaki agīathana athīnjīri-Ngai, o acio a njiaro cia Harūni, macithīnjīre hau kīgongona-inī kīa Jehova. ²² Nī ūndū ūcio magīthīnja ndegwa icio, nao athīnjīri-Ngai makīyoa thakame yacio makīmīminjāminjīria kīgongona; magīcooka magīthīnja ndūrūme icio na makīmīminjāminjīria kīgongona thakame yacio; magīcooka magīthīnja tūtūrūme tūu na makīmīminjāminjīria kīgongona thakame yatuo. ²³ Nacio thenge cia igongona rīa kūhoroherio mehīa ikīrehwo mbere ya mūthamaki na kīūngano kīu, nao magīciigīrīra moko. ²⁴ Nao athīnjīri-Ngai magīcooka magīthīnja thenge icio hamwe na thakame yacio, magīcirutīra hau kīgongona-inī irī maruta ma kūhoroheria mehīa nīguo ihoroherie andū a Isiraeli othe, nī tondū mūthamaki nīathanite kūrutwo iruta rīa njino na iruta rīa kūhoroheria mehīa rīrī rīa andū othe a Isiraeli.

²⁵ Mūthamaki akīiga Alawii hekarū-inī ya Jehova marī na thaani iria ihūūrithanagio ikagamba, na inanda cia mūgeeto na cia kīnūbi ta ūrīa gwaathanītwo nī Daudi na Gadi mūndū ūrīa wonagīra mūthamaki maündū, na Nathani ūrīa mūnabii; ūndū ūyū waathanītwo nī Jehova na tūnua twa anabii ake. ²⁶ Nī ūndū ūcio Alawii makīrūgama mehaarīrie na inanda cia Daudi cia kūina, na athīnjīri-Ngai marī na tūrumbeta twao.

²⁷ Hezekia agīathana atī kūrutwo iruta rīa njino kīgongona-inī. Narīo igongona rīambīrīria kūrutwo-rī, andū makīambīrīria kūinīra Jehova marī na tūrumbeta na inanda cia kūina cia Daudi mūthamaki wa Isiraeli. ²⁸ Kīūngano kīu gīothe gīkīnamīrīra, gīkīhooya, nao aini makīnaga na tūrumbeta tūkīhuhagwo. Maündū macio mothe magīthīi na mbere nginya igongona rīu rīa njino rīkīrīka kūrutwo.

²⁹ Na rîrîa maruta maarîkirie kûrutwo-rî, mûthamaki na andü othe arîa maarî nake hau magîturia maru makîhooya. ³⁰ Nake Mûthamaki Hezekia na anene ake magîatha Alawii magooce Jehova na ciugo cia Daudi na cia Asafu mündü ûria muoni-maündü. Nî ûndü ücio makîina nyimbo cia kûgocoo Jehova marî na gîkeno na makîinama mîtwe yao makîmûhooya.

³¹ Ningî Hezekia akiuga atîrî, “Rîu nîmweyamûrîra Jehova. Rehei magongona na maruta ma gûcookia ngaatho hekarû-inî ya Jehova.” Nî ûndü ücio kîungano kîu gîkîrehe magongona na maruta ma gûcookia ngaatho, na andü othe arîa ngoro ciao cieyendeire makîrehe maruta ma njino.

³² Naguo müigana wa maruta ma njino marîa maarehirwo nî kîungano kîu warî ndegwa mîrongo mûgwanja, na ndûrume 100 na tûtûrume 200, ciothe ciarî cia maruta ma njino ma kûrutîrwo Jehova. ³³ Nyamû ciothe iria ciaamûrîtwo cia magongona ciarî ndegwa 600 na ng’odu hamwe na mbûri 3,000. ³⁴ Na rîrî, athînjîri-Ngai maarî anini mûno matingîahotire gûthînja nyamû ciothe cia maruta ma njino; nî ûndü ücio andü a nyumba ciao, nîo Alawii, makîmateithîrîria ngînya wîra ücio ûkîrika ngînya rîria athînjîri-Ngai angî maamûrîrwo, nîgûkorwo Alawii maarî na kîyo gîa kwîyamûra gûkîra athînjîri-Ngai.* ³⁵ Na rîrî, nî kwarî na maruta ma njino maingî mûno, hamwe na maguta ma maruta ma ûiguano, o na maruta ma indo cia kûnyuuo marîa maarutanagîrio na maruta ma njino.

Nî ûndü ücio wîra wa ûtungata wa hekarû ya Jehova ûgîcookio rîngî. ³⁶ Nake Hezekia na andü othe magîkena nî ûndü wa ûria Ngai eekîire andü ake, tondü ûndü ücio wekirwo narua mûno.

30

Hezekia Gûkûngûira Giathî kîa Bathaka

¹ Hezekia nîatûmire ndûmîrîri Isiraeli guothe na Juda, o na akiandîkîra Efiraimu na Manase marûa ma kûmeeta moke hekarû-inî ya Jehova kûu Jerusalem, makûngûire Bathaka ya Jehova Ngai wa Isiraeli. ² Mûthamaki na anene ake na kîungano kîu gîothe kûu Jerusalem magîtua atî megûkûngûira Bathaka mweri wa keerî. ³ Matiahotete kûmîkûngûira ihinda-inî rîayo tondü gûtiarî na athînjîri-Ngai a kûigana arîa meetheretie, na andü mationganîte Jerusalem. ⁴ Mûbango ücio nîwonekire wagîrîre harî mûthamaki o na harî kîungano gîothe. ⁵ Nao magîtua atî gûthîi kwanîrîrwo Isiraeli guothe, kuuma Birishiba ngînya Dani, andü meetwo moke Jerusalem makûngûire Bathaka ya Jehova Ngai wa Isiraeli kuo. Ndîakoretwo îgîkûngûîrwo nî andü aingî kûringana na ûria kwandîkîtwo.

⁶ Kûrûmanîrîra na watho wa mûthamaki, atwari a marûa magîthîi Isiraeli na Juda guothe marî na marûa kuuma kûrî mûthamaki na kuuma kûrî anene ake, marîa maandîkîtwo atîrî:

“Andü a Isiraeli, cookererai Jehova Ngai wa Iburahîmu, na Isaaka, na Isiraeli, nîguo nake amûcookerere inyuî arîa mûtigaire, inyuî mûhonokete kuuma guoko-inî kwa athamaki a Ashuri.* ⁷ Mûtigatuîke ta maithe manyu kana ariû a maithe manyu, arîa maagire kwîhokeka harî Jehova Ngai wa maithe mao, nake akîmatua kîndü kîa magigi ta

* **29:34** Maruta ma njino maaharagîrio na makarutwo nî athînjîri-Ngai, no rîmwe nîmateithagîrîrio nî Alawii. * **30:6** Sarigoni mûthamaki wa Ashuri nîwe watwarithirie andü a Isiraeli ithaamîrio mwaka-inî wa 722 mbere ya gûciarwo gwa Kristû.

ür̄ia müreyonera. ⁸ Mütikoomie ciongo cianyu ta ür̄ia maithe manyu meekire; mwîheanei har̄i Jehova. Ūkai handū-har̄ia-haamüre, har̄ia we aamür̄ite nginya tene. Tungat̄irai Jehova Ngai wanyu, nîgeetha marakara make mahiü mamweherere. ⁹ Müngĩcookerera Jehovari, hĩndĩ iyo ariü a maithe manyu na ciana cianyu no maiguĩrwo tha nĩ ariä maamatahire, na nimagacooka bür̄iri üyü, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ mütugi na nĩ müigua tha. Müngĩmũcookerera ndakamühutatiria üthiü.”

¹⁰ Atwari a marüa magĩthiĩ itũura o itũura kũu Efiraimu na Manase, o nginya Zebuluni, no riri, andũ makĩmanyür̄uria, na makĩmathekerera.

¹¹ O na gũkiri üguo-rĩ, andũ amwe a Asheri, na Manase, na Zebuluni makĩnyihia na magĩthiĩ Jerusalemu. ¹² Ningĩ o na kũu Juda guoko kwa Ngai kwarĩ igür̄u rĩa andũ, nake akĩmahe ür̄umwe wa meciiria ma gwathikira ür̄ia müthamaki na ndungata ciake maathanite, marũmir̄ire kiugo kĩa Jehova.

¹³ Kirĩndĩ kĩngĩ mũno gĩkũngana kũu Jerusalemu nĩguo gĩkũngũire Giathi kĩa Migate itari Mũikire Ndawa ya Kũmbia mweri wa keeri. ¹⁴ Makĩheheria igongona iria ciarĩ kũu Jerusalemu o na makĩheheria igongona cia gũcinĩra übumba, magĩthiĩ magiciikia Gituamba gĩa Kidironi.

¹⁵ Nĩmathĩnjire gatür̄ume ka Bathaka müthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa keeri. Nao athĩnjiri-Ngai na Alawii magĩconoka na magĩtheria, na makĩrehe maruta ma njino hekarũ-inĩ ya Jehova. ¹⁶ Ningĩ makĩambĩr̄iria ütungata wao wa o müthenya o ta ür̄ia kwandĩkitwo Watho-inĩ wa Musa mündũ wa Ngai. Athĩnjiri-Ngai makĩminjaminja thakame ĩria maanengereiro nĩ Alawii. ¹⁷ Na tondũ nĩ kwarĩ na andũ aingĩ kirĩndĩ-inĩ kũu mateetheretie-rĩ, Alawii nĩo maaheirwo wĩra wa gũthĩnja nginya tütür̄ume twa Bathaka twa andũ acio othe maarĩ na thaahu, tondũ matingĩamür̄ire Jehova tütür̄ume twao.† ¹⁸ O na akorwo andũ aingĩ ariä mookite kuuma Efiraimu, na Manase, na Isakuru, na Zebuluni matietheretie-rĩ, nĩmarĩire Bathaka matekür̄umĩr̄ira ür̄ia maandiko moigĩte. No Hezekia akĩmahoera, akiuga atĩri, “Jehova, o we ür̄ia mwega, arekera mündũ o wothe ¹⁹ ür̄ia ütũite na ngoro yake kũrongooria Ngai, o we Jehova, Ngai wa maithe make, o na angĩkorwo ndetheretie kũringana na ür̄ia mawatho ma handũ-har̄ia-haamüre matariĩ.” ²⁰ Nake Jehova akĩigua ihooya rĩa Hezekia, akĩthonia andũ acio.

²¹ Nao andũ a Isiraeli ariä maarĩ kũu Jerusalemu magĩkũngũira Giathi kĩa Migate itari Mũikire Ndawa ya Kũmbia marĩ na gĩkeno kĩnene müthenya mũgwanja, nao Alawii na athĩnjiri-Ngai makainagĩra Jehova o müthenya marĩ na inanda cia kũgooca Jehova.

²² Nake Hezekia akĩaria ciugo cia kũmĩr̄iria Alawii othe ariä moonir̄ie ümenyo mwega wa gütungatira Jehova. Handũ ha müthenya iyo mũgwanja nĩmarĩire kir̄ia maagaiirwo, na makĩruta maruta ma üiguano, na makĩgooca Jehova Ngai wa maithe mao.

²³ Kũngano kũu gĩothe gĩgĩcooka gĩkĩguanĩra gĩkũngũire gĩathi kũu müthenya ĩngĩ mũgwanja; nĩ ündũ ücio magĩkũngũira müthenya ĩngĩ mũgwanja makenete mũno. ²⁴ Hezekia müthamaki wa Juda akĩruta ndegwa 1,000 na ng'ondũ na mbũri 7,000 nĩ ündũ wa kũngano kũu, nao

† 30:17 Kũringana na watho andũ ariä maarĩ atongoria a nyũmba nĩo maathĩnjaga gatür̄ume ka Bathaka.

anene makīmahe ndegwa 1,000 na ng'onde na mbūri 10,000. Athīnjīri-Ngai aingī mūno magītheria. ²⁵ Kīūngano gīothe kīa Juda gīgikena hamwe na athīnjīri-Ngai na Alawii na andū arīa othe monganite maimite Isiraeli, hamwe na andū a kūngī arīa mookite kuuma Isiraeli o na arīa maatūūraga Juda. ²⁶ Nī kwarī na gīkeno kīnene kūu Jerusalemu, nīgukorwo kuuma hīndī ya Solomoni mūrū wa Daudi mūthamaki wa Isiraeli gūtionekeke ūndū ta ūcio kūu Jerusalemu. ²⁷ Athīnjīri-Ngai na Alawii makīrūgama, makīrathima andū, nake Ngai akīmaigua, nīgukorwo ihooya rīao nīriakinyire o igūrū, gīkarō gīake gītheru.

31

¹ Rīrīa maündū macio mothe maathirire-rī, andū a Isiraeli arīa maarī hau makiumagara magīthīi matūūra-inī ma Juda, makīhehenja mahiga marīa mamūrīrwo ngaī cia mīhianano na magītemanga itugī cia Ashera. Ningī makīananga kūndū kūrīa gūtūūgīru kwahooyagīrwo o na igongona irīa ciarī Juda guothe na Benjamini, o na kūu Efraimu na Manase. Thuutha wa gūcithūkangia ciothe, andū a Isiraeli magīcooka matūūra-inī mao na o mūndū agīcooka igai-inī rīake.

Mīhothi ya Magongona ma Mahooya

² Hezekia agīkūiga athīnjīri-Ngai na Alawii na ikundi, o gīkundi kūrīngana na wīra wakīo, marī athīnjīri-Ngai kana Alawii, marutage maruta ma njino na ma ūigvano, ningī matungatage, na macookage ngaatho, na mainage nyīmbo cia ūgooci marī ihingo-inī cia gīikaro kīa Jehova. ³ Mūthamaki nīaheanire indo ciake mwene cia kūrutagwo maruta ma njino ma rūciinī na ma hwaī-inī, na maruta ma njino ma Thabatū, na ma Tūrūgamo twa Mweri, na ma ciathī-inī irīa ciatuūtwo, o ta ūrīa kwaandīkitwo Watho-inī wa Jehova. ⁴ Agīatha andū arīa maatūūraga Jerusalemu maheage athīnjīri-Ngai na Alawii rwīga rūrīa rwamagīrīre, nīgeetha nao mahotage kwīheana harī Watho wa Jehova. ⁵ Na rīrī, hīndī rīrīa watho ūcio wamenyekire-rī, andū a Isiraeli makīheana na ūtaana maciaro mao ma mbere ma ngano, na ma ndibeī ya mūhīhano, na maguta, na ūūkī, na maciaro ma mīgūnda yao. Makīrehe indo nyingī mūno o na gīcunjī gīa ikūmi kīa indo ciothe. ⁶ Nao andū a Isiraeli na Juda arīa maatūūraga matūūra-inī ma Juda o nao makīrehe gīcunjī gīa ikūmi kīa ndūūru ciao cia ng'ombe na ng'onde, o na gīcunjī gīa ikūmi kīa indo irīa ciamūrīrwo Jehova Ngai wao, nao magīciiga irūndo. ⁷ Maambīrīrie gwīka ūndū ūyū mweri wa itatū na makīrīkia mweri wa mūgwanja. ⁸ Rīrīa Hezekia na anene ake mookire na makīona irūndo icio, makīgooca Jehova na makīrathima andū ake a Isiraeli.

⁹ Hezekia akīūrīa athīnjīri-Ngai na Alawii ūhorō wa irūndo icio; ¹⁰ nake Azaria mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene wa kuuma nyūmba ya Zadoku akīmūcookeria atūrī, "Kuuma andū maambīrīria kūrēhe mīhothi yao hekarū-inī ya Jehova-rī, nītūkoretwo tūrī na irio cia kūigana kūrīa, o na tūgatigīa nyingī mūno, nī ūndū Jehova nīarathīmīte andū ake, na irio ici nyingī ūū igagītigara."

¹¹ Hezekia agīathana gwakwo makūmbī kūu thīinī wa hekarū ya Jehova, na gūgīkwo ūguo. ¹² Nao magīcooka makīrehe mīhothi na wīhokeku, na icunjī cia ikūmi, na iheo irīa nyamūre. Konania ūrīa Mūlawii nīwe watuirwo mūrōri wa indo icio, nake mūrū wa ithe Shimeī nīwe warī mūnini wake. ¹³ Jehieli, na Azazia, na Nahathu, na Asaheli, na Jerimothu, na Jozabadu, na Elieli, na Isimakia, na Mahathu, na Benaia nīo maarī arūgamīrīri rungu rwa Konania na mūrū wa ithe Shimeī, ta

ür̄ia gwatuítwo nĩ Mũthamaki Hezekia na Azaria ür̄ia warĩ múnene wa hekarũ ya Ngai.

¹⁴ Kore mürũ wa Imuna ür̄ia Mũlawii, mũikaria wa Kĩhingo kĩa Mwena wa Irathĩro, nĩwe warĩ mūrori wa indo iria ciarutagĩrwo Ngai na kwiyendera, akagayaga mĩhothi ír̄ia ír̄utũrwo Jehova hamwe na iheo iria nyamũre. ¹⁵ Edeni, na Miniamini, na Jeshua, na Shemaia, na Amaria, na Shekania nĩo maamũteithagĩr̄iria marĩ na wĩhokeku kũu matũũra-inĩ ma athĩnjĩri-Ngai, na makagayagĩra athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ o ta ür̄ia ikundi ciao ciatarĩ, makagaĩra arĩa akũrũ na arĩa anini o ũndũ ũmwe.

¹⁶ Hamwe na ũguo makĩgaĩra arũme arĩa maarĩ na mĩaka itatũ na makĩria arĩa marĩtwa mao maarĩ maandĩko-inĩ ma njjarwa, nao nĩo andũ arĩa othe maangiatooonyire hekarũ-nĩ ya Jehova nĩ ũndũ wa kũruta mawĩra mao ma o mũthenya, ta ür̄ia wĩra wa o mũndũ watariĩ na kũringana na ikundi ciao. ¹⁷ Nao makĩgaĩra athĩnjĩri-Ngai maandĩkithĩtio nĩ andũ a nyũmba ciao maandĩko-inĩ ma njjarwa ciao, o na Alawii arĩa maarĩ na mĩaka mĩrongo ĩrĩ na makĩria, ta ür̄ia wĩra wa o mũndũ watariĩ na kũringana na ikundi ciao. ¹⁸ Maataranũirie ciana ciothe, na atumia, na arĩũ ao, na airĩtu a mũingĩ wothe ür̄ia waandĩkitwo maandĩko-inĩ ma njjarwa. Nĩgũkorwo maarĩ ehokeku ũhoroo-inĩ wao wa gwĩtheria.

¹⁹ Ha ũhoroo wa athĩnjĩri-Ngai, o acio a rũciaro rwa Harũni, arĩa maatũũraga mĩgũnda-inĩ ír̄ia yathiũrũrũkĩirie matũũra mao kana matũũra mangĩ, nĩ kwari na andũ amwe maathuurĩtwa na makagwetwo marĩtwa a kũgaĩra arũme othe arĩa maarĩ gatagatĩ-inĩ kao rũgai rwao, na kũrĩ arĩa othe maandĩkitwo maandĩko-inĩ ma njjarwa cia Alawii.

²⁰ Ũguo nĩguo Hezekia eekire Juda guothe, agĩlka maũndũ mega, na magĩriire na ma kwĩhokeka mbere ya Jehova Ngai wake. ²¹ Maũndũ-inĩ mothe maria ekaga ma gũtungata hekarũ-inĩ ya Ngai, na harĩ gwathĩkĩra watho na maathani, nĩarongooragia Ngai wake na akĩruta wĩra na ngoro yake yothe. Na nĩ ũndũ ũcio akĩgaacĩra.

32

Senakeribu Kwĩhĩtira Jerusalemu

¹ Na rĩrĩ, thuutha wa maũndũ maria mothe Hezekia ekĩte na wĩhokeku, Senakeribu mũthamaki wa Ashuri agĩũka agĩtharĩkĩra Juda. Nake agĩthĩrũrũkĩria matũũra manene maria mairigĩrwo na thingo cia hinya eeciirĩtie kũmahoota matũũke make. ² Hĩndĩ ír̄ia Hezekia onire atĩ Senakeribu nĩoka na atĩ muoroto wake warĩ kũhũra Jerusalemu, ³ magĩciira na anene ake o na atongoria a thigari cia ita ür̄ia mekũhingĩr̄iria manae kuma ithima-inĩ cia nja ya itũura inene, nao makĩmũteithia. ⁴ Kĩrĩndĩ kĩnene kĩa andũ gĩkũngana, nakĩo gĩkĩhinga ithima ciothe na tũrũũ tũria twathereragĩra bũrũri-inĩ. Makĩũria atĩrĩ, "Athamaki a Ashuri-rĩ, megũka makore maaĩ maingĩ ũũ nĩkĩ?" ⁵ Nĩngĩ akĩruta wĩra mũingĩ wa gũcookereria rũthingo kũria guothe rwamomoretwo, na agĩaka mĩthiringo mĩraihu na igũrũ rĩa ruo. Agĩaka rũthingo rũngĩ nja ya rũu, nacio ngĩlka iria ciarũgamĩtie Itũura rĩa Daudi agĩcinyiitia. O na agĩthondeka indo cia mbaara nyingĩ, o hamwe na ngo.

⁶ Agĩthuura anene a mbũtũ cia ita marũgamĩrĩre andũ, na agĩtũma mongane mbere yake nja-inĩ ya kĩhingo gĩa itũura inene, nake akĩmomĩrĩria na ciugo ici: ⁷ "Gĩai na hinya na mũmĩrĩrie. Mũtigitigĩre, kana mũkue ngoro nĩ ũndũ wa mũthamaki wa Ashuri na mbũtũ nene ya ita ír̄ia arĩ nayo, nĩgũkorwo tũrĩ na hinya múnene mũno gũkĩra ür̄ia arĩ

naguo. ⁸ Kirĩa we arĩ nakĩo no hinya wa mwĩrĩ; no ithuĩ tũrĩ na Jehova Ngai witũ, na nĩegũtũteithia, na arũe mbaara ciitũ.” Nao andũ makĩũmirĩria kuuma na ciugo iria Hezekia mũthamaki wa Juda oigire.

⁹ Thuutha ũcio, rĩria Senakeribu mũthamaki wa Ashuri na mbũtũ ciae ciothe maathiũrũrũkĩrie Lakishi, agĩtũma anene ake Jerusalemu matwarĩre Hezekia mũthamaki wa Juda, o na andũ othe a Juda arĩa maarĩ kuo, ndũmirĩri ĩno:

¹⁰ “Ũũ nĩguo Senakeribu mũthamaki wa Ashuri ekuuga: Mũrutĩte ũmirĩru wanyu kũ, nĩguo mũikare Jerusalemu, kũndũ gũthiũrũrũkĩrie?

¹¹ Rĩria Hezekia ekuuga atĩrĩ, ‘Jehova Ngai witũ nĩegũtũhonokia guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Suriata,’ nĩaramũhĩthia, atũme mũkue nĩ ng’aragu na nyoota. ¹² Githĩ Hezekia we mwene ndeheririe kũndũ kũria gũtũũgĩru kwa ngai ĩyo, o na akĩheria igongona ciayo, na akiĩra Juda na Jerusalemu atĩrĩ, ‘No nginya mũhooere kigongona-inĩ kĩmwe na mũcinagĩre magongona ho?’

¹³ “Kaĩ mũtooi ũria nĩ na maithe maitũ twĩkĩte andũ othe a mabũrũri marĩa mangĩ? Nacio ngai cia ndũrĩrĩ icio-rĩ, nĩciakihotire o na rĩ kũgitĩra bũrũri wao kuuma moko-inĩ makwa? ¹⁴ Nĩ ngai ĩrĩkũ ya icio cia ndũrĩrĩ iria cianangĩrwo nĩ maithe makwa yahotire kũhonokia andũ ayo kuuma kũrĩ nĩ? Gwakĩhoteka atĩa ngai yanyu ĩmũgitĩre kuuma guoko-inĩ gwakwa? ¹⁵ Tondũ ũcio-rĩ, mũtigitũkĩrie Hezekia amũheenie na amũhĩthie ũguo. Mũtikamwĩtkie, nĩgũkorwo gũtirĩ ngai ya rũrĩrĩ kana ũthamaki o na ĩrĩkũ ĩrĩ yahota kũhonokia andũ ayo kuuma guoko-inĩ gwakwa kana kuuma guoko-inĩ kwa maithe makwa! To ngai yanyu ĩngĩkĩhota kũmũhonokia kuuma guoko-inĩ gwakwa!”

¹⁶ Ndungata cia Senakeribu igĩthiĩ o na mbere kwaria mĩario ya gũkĩrĩra Jehova Ngai o na gũkĩrĩra ndungata yake Hezekia. ¹⁷ Ningĩ mũthamaki akiandika marũa ma kũruma Jehova, Ngai wa Isiraeli akĩmũũkĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “O ta ũria ngai cia ndũrĩrĩ cia mabũrũri marĩa mangĩ itaahotire kũhonokia andũ acio kuuma guoko-inĩ gwakwarĩ, nogo ngai ya Hezekia itekũhota kũhonokia andũ ayo kuuma moko-inĩ makwa.” ¹⁸ Ningĩ makĩanĩrĩa na Kĩhibirania kũrĩ andũ a Jerusalemu arĩa maarĩ rũthingo igũrũ, nĩguo mamamakie na mamekĩre guoya nĩgeetha menyĩĩtĩre itũũra rĩu inene. ¹⁹ Magĩkĩaria ũhoro wa Ngai wa Jerusalemu o ta ũria maaragia ũhoro wa ngai cia andũ arĩa angĩ a thĩ, o iria ciathondeketwo na moko ma andũ.

²⁰ Mũthamaki Hezekia na mũnabii Isaiia mũrũ wa Amozu makĩhooya manĩrĩre magĩkaira ũria ũrĩ igũrũ nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio. ²¹ Nake Jehova agĩtũma mũraika ũria waniĩnĩre thigari ciothe cia mbaara na atongoria na anene arĩa maarĩ kambĩ-inĩ ya mũthamaki wa Ashuri. Nĩ ũndũ ũcio Senakeribu akĩnũka gwake aconokete. Na rĩria aatoonyire hekarũ ya ngai yake-rĩ, arĩũ ake amwe makĩmũtemanga na rũhiũ rwa njora.

²² Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩhonokia Hezekia na andũ a Jerusalemu kuuma guoko-inĩ kwa Senakeribu mũthamaki wa Ashuri, o na kuuma guoko-inĩ kwa andũ arĩa angĩ othe. Akĩmamenyerera mĩena-inĩ yothe.

²³ Andũ aingĩ magĩtwarĩra Jehova indo cia maruta kũu Jerusalemu, na magĩtwarĩra Hezekia mũthamaki wa Juda iheo cia goro. Kuuma hĩndĩ ĩyo agĩtũka mũndũ mũtũku mũno nĩ ndũrĩrĩ ciothe.

Mwĩtũo wa Hezekia, Kũgaacĩra Gwake, na Gĩkuũ Gĩake

²⁴ Matukũ-inĩ macio-rĩ, Hezekia akĩrwara hakuhĩ akue. Akĩhooya Jehova, nake Jehova akĩmũigua na akĩmuonia kĩmenyithia kĩa mwanya.

²⁵ No rĩrĩ, ngoro ya Hezekia ikĩiyũrwo nĩ mwĩtĩio na akĩaga kũrũmbũiya ũtugi ũcio onetio; nĩ ũndũ ũcio mang'ũrĩ ma Jehova makĩmũkora o na magĩkora Juda na Jerusalemu. ²⁶ Hĩndĩ iyo Hezekia akĩĩrira mehia ma mwĩtĩio wa ngoro yake, o ta ũria andũ a Jerusalemu meekire, nĩ ũndũ ũcio mang'ũrĩ ma Jehova makĩaga kũmakinyĩrira matukũ-inĩ ma Hezekia.

²⁷ Hezekia aarĩ na ũtonga mũingĩ mũno o na agatĩika, nake agĩaka makũmbĩ ma kũiga betha na thahabu, o na ma tũhiga twake twa goro, na mahuti manungi wega, na ngo, na indo ciothe cia bata. ²⁸ O na ningĩ agĩaka makũmbĩ ma kũiga ngano yagethwo, na ma kũiga ndibei ya mũhiano, na maguta; na agĩaka ciugũ nĩ ũndũ wa ng'ombe na ndũũru cia ng'ondũ. ²⁹ Nĩakire tũtũũra na akigĩa na ndũũru nene cia ng'ondũ na cia ng'ombe, nigũkorwo Ngai nĩamũheete ũtonga mũnene.

³⁰ Hezekia nĩwe wahingĩrĩrie Gĩhima kĩa Gihoni mwena wa rũgongo, na akĩroria maaĩ makĩo mwena wa ithũũro wa Itũũra Inene rĩa Daudi. Akĩgaacĩra maũndũ-inĩ marĩa mothe eekire. ³¹ No rĩrĩa abarũthi maatumĩrwo kũrĩ we nĩ aathani a Babuloni mamũũrie ũhoru wa rũũri rwa kĩmenyithia rũria ruonekete bũrũri-inĩ-rĩ, Ngai akĩmũtiganĩria niguo amũgerie amenye maũndũ marĩa mothe maarĩ ngoro-inĩ yake.

³² Maũndũ marĩa mangĩ makonĩĩ wathani wa Hezekia na wĩrutĩri wake nĩmandĩkitwo kioneki-inĩ kĩa mũnabii Isaia mũrũ wa Amozu, thĩnĩ wa ibuku rĩa athamaki a Juda na Isiraeli. ³³ Hezekia akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo kĩrĩma-inĩ kũria mbĩrĩra cia andũ a rũciaro rwa Daudi ciarĩ. Nakuo Juda guothe na andũ a Jerusalemu makĩmũhe gĩtĩio aarĩkia gũkua. Nake mũriũ Manase agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

33

Manase Mũthamaki wa Juda

¹ Manase aarĩ wa mĩaka ikũmi na ĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mũrongo ĩtano na ĩtano. ² Nake agũka maũndũ marĩa mataagĩrĩrie maitho-inĩ ma Jehova na ũndũ wa kũrũmĩrĩra maũndũ maarĩ magigi marĩa meekagwo nĩ ndũrĩrĩ iria Jehova aaingatĩte ciehere mbere ya andũ a Isiraeli. ³ Agĩaka rĩngĩ kũndũ kũria gũtũũgĩru kũria ithe Hezekia aamomoret; ningĩ agĩakĩra Baali igongona na agĩthondeka itugi cia Ashera. Ningĩ akĩĩnamĩrĩra na akĩhooya mũhianano yothe ya mbũtũ cia njata cia igũrũ na agĩitungatĩra. ⁴ Manase nĩakire igongona thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, o ĩria Jehova oigĩte ũhoru wayo atĩrĩ, "Rũtwa rĩakwa rĩgaatũũra Jerusalemu nginya tene." ⁵ Nĩakĩre mũhianano yothe ya mbũtũ cia njata cia igũrũ igongona kũu nja cieri cia hekarũ ya Jehova. ⁶ Nĩaarutire ariũ ake matuĩke igongona, magĩcinĩrwo Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, na nĩaragũraga na agatũria nyoni, na akarogana, na agathĩaga kũrĩ andũ arĩa maarĩ na maroho ma kũragũra, o na agatũria ũhoru kuuma kũrĩ maroho mooru. Nĩekire maũndũ maingĩ mooru maitho-inĩ ma Jehova, akĩmũrakaria.

⁷ Nĩooire mũhianano mũicũhie ũria aathondekete na akĩũiga thĩnĩ wa hekarũ ya Ngai, ĩria Ngai eerĩte Daudi na mũriũ Solomoni ũhoru wayo atĩrĩ, "Thĩnĩ wa hekarũ ĩno na thĩnĩ wa Jerusalemu, o kũria ndĩthuurĩrie kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli, nĩkuo ngũtũũria Rũtwa rĩakwa nginya tene." ⁸ Ndĩgatũma magũrũ ma andũ a Isiraeli macooke kũrũũra moime bũrũri ũyũ ndaheire maithe manyu ma tene, korwo no metũkĩre kũmenyerera maũndũ mothe marĩa ndĩmaathĩte makonainie na mawatho mothe na kĩrĩra gĩakwa gĩa kũrũmĩrĩrwo na matuĩro marĩa

maaheirwo na kanua ka Musa ma kũrũmĩrĩrwo.” ⁹ No rĩrĩ, Manase akĩhĩtithia andũ a Juda na andũ a Jerusalemu, nginya magĩka maündũ mooru o na gũkĩra ndũrĩrĩ iria Jehova aaniinĩte ciehere mbere ya andũ a Isiraeli.

¹⁰ Jehova akĩarĩria Manase na andũ ake, no matiigana kũmũigua. ¹¹ Nĩ undũ ũcio Ngai akĩmarehithĩria anene a mbũtũ cia ĩta cia mũthamaki wa Ashuri, nao makĩnyiita Manase, makĩmwĩkĩra kĩbini iniĩrũ, makĩmuoha na mũnyororo ya gĩcango, na makĩmũtwara Babuloni. ¹² Hĩndĩ ĩyo aarĩ mũhinyĩrĩrĩku ngoro-rĩ, akĩrongooria ũtugi wa Jehova Ngai wake, na akĩĩnyĩhĩa mũno mbere ya Ngai wa maithe mao. ¹³ Na rĩrĩa aamũhooire, Jehova akĩigua ihooya rĩake na akĩigua gũthaihana gwake; nĩ undũ ũcio, akĩmũcookia Jerusalemu na akĩmũcookeria ũthamaki wake. Hĩndĩ ĩyo Manase akĩmenya atĩ Jehova nĩwe Ngai.

¹⁴ Thuutha-inĩ-rĩ, agĩaka rĩngĩ rũthingo rwa nja rwa Itũũra Inene rĩa Daudi mwena wa ithũĩro wa gĩthima kĩa Gihoni kũu gĩtuamba-inĩ, o nginya itoonyero-inĩ rĩa Kĩhingo gĩa Thamaki, na gũthiũrũrũkĩria karĩma ka Ofeli; o na ningĩ akĩrũraihĩa na igũrũ. Nĩagire anene a thigari matũũra-inĩ mothe ma Juda marĩa maarĩ mairigĩre na thingo cia hinya.

¹⁵ Akĩeheria ngai cia kũngĩ, o na akĩeheria mũhianano ũrĩa warĩ thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova, o na igongona ciothe iria aakĩte karĩma-inĩ ka hekarũ na kũu Jerusalemu, na agĩcite na kũu nja ya itũũra inene. ¹⁶ Ningĩ agĩcookereria kĩgongona kĩa Jehova, na akĩrutĩra igũrũ riakĩo maruta ma ũiguano na ma gũcookia ngaatho, na akĩĩra andũ a Juda matungatĩre Jehova Ngai wa Isiraeli. ¹⁷ No rĩrĩ, andũ magĩthiĩ o na mbere kũrutĩra magongona kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, no mamarutagĩra Jehova Ngai wao o we wiki.

¹⁸ Maündũ marĩa mangĩ makonũ wathani wa Manase, o hamwe na ũrĩa aahooire Ngai wake, o na ciugo iria ooni-maündũ maamwarĩire thĩinĩ wa rĩtwa rĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli-rĩ, nĩmandĩke maandĩko-inĩ ma mahinda ma athamaki a Isiraeli. ¹⁹ Ihooya rĩake, na ũrĩa Ngai aahutirio nĩ gũthaihana gwake, o na ningĩ mehĩa make mothe, na kwaga kwĩhokeka gwake, o na kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kũrĩa aakire mahooero ma Baali, na akĩhaanda itugĩ cia Ashera na mũhianano mbere ya atanenyĩhĩa Jehova-rĩ, mothe nĩmandĩkitwo maandĩko-inĩ ma andũ arĩa ooni-maündũ. ²⁰ Manase akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki. Nake mũriũ Amoni agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

Amoni Mũthamaki wa Juda

²¹ Amoni aarĩ wa mũaka mũrongo ĩrĩ na ĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mũaka ĩrĩ. ²² Nake agĩka maündũ mooru maithe-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe Manase eekĩte. Amoni nĩahooire na akĩrutĩra mũhianano yothe magongona irĩa Manase aathon-dekithĩte. ²³ Nowe ndeekire ta ithe Manase tondu ndaigana kwĩnyĩhĩa Jehova; Amoni nĩaingĩhirie mahĩtia make.

²⁴ Anene a Amoni makĩmũciirĩrĩra, na makĩmũũragĩra o kũu nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki. ²⁵ Hĩndĩ ĩyo andũ a bũrũri ũcio makĩũraga andũ arĩa othe maaciirĩre kũũraga Mũthamaki Amoni; nao magĩtua mũriũ Josia mũthamaki ithenya rĩake.

1 Josia aarî wa mîaka ïnana rîrîa aatuïkire mûthamaki, nake agîthamaka arî Jerusalemu mîaka mîrongo ïtatû na ïmwewe. 2 Nake agîika maündü marîa maagîrîire maitho-ïnî ma Jehova, na agathiïaga na mîthîire ya ithe Daudi ategûkerûra na mwena wa ïrîo kana wa ïmotho.

3 Mwaka wa ïnana wa wathani wake, arî o mûnini, akîambîrîria kûrongooria Ngai wa ithe Daudi. Mwaka wa ikûmi na ïrî, akîambîrîria gûtheria Juda na Jerusalemu na ïndû wa kweheria kûndû kûrîa gûtûugîru, na itugî cia Ashera, na mîhianano mîacûhie, na mîhiano ya gûtwekio. 4 Nake agîathana na agîtigîrîra atî igongona cia Baali nîciamomorwo; agîinangia icunjî igongona cia ïbumba iria ciarî igûrû rîacio, na akîhehenjithia itugî cia Ashera, na mîhianano ya gwacûhio o na ya gûtwekio. Mîhianano ïyo akîmiunanga, ïgîthio ïgîtuïka rûkûngû, na akîrûhurunja igûrû rîa mbîrîra cia arîa maacirutagîra magongona. 5 Nake agîcinithîria mahîndî ma athînjîri-ngai a Baali igongona-ïnî ciao, na nî ïndû ïcio agîtheria Juda na Jerusalemu. 6 ïguo noguo eekire matûûra-ïnî ma Manase, na Efraïmu, na Simeoni o nginya Nafitali, o na kûrîa kwanangîku kwamariigîicîirie, 7 akîmomora igongona na itugî cia Ashera, nayo mîhianano akîmîhehenjithia ïgîtuïka mûtutu, na agîinangia igongona cia ïbumba ciothe iria ciarî Isiraëli guothe ïgîtuïka icunjî. Agîcooka Jerusalemu.

8 Mwaka wa ikûmi na ïnana wa wathani wa Josia, aarîkia gûtheria bûrûri na hekarû, agîtûma Shafani mûrû wa Azalia, na Maaseia ïrîa warî mwathi wa itûûra inene, marî na Joa mûrû wa Joahazu, ïrîa warî mwandîki, magacookererie hekarû ya Jehova Ngai wake.

9 Magîthî kûrî Hilikia mûthînjîri-Ngai ïrîa mûnene, makîmûne mbeeca iria ciarehetwo hekarû-ïnî ya Ngai, iria Alawii arîa maarî aikaria a mîrango moonganîtie kuuma kûrî andû a Manase, na Efraïmu, na matigari mothe ma andû a Isiraëli, na kuuma kûrî andû othe a Juda na Benjamîni, na andû arîa maatûûraga Jerusalemu. 10 Ningî magîciïhokera andû arîa maathuurîtwo a kûrûgamîrîra wîra wa hekarû ya Jehova. Nao andû acio makîrîha aruti a wîra arîa maathondekete na magacookereria hekarû. 11 O na ningî nîmaheire atharamara na aaki mbeeca cia kûgûra mahiga maicûhie, na mbaû cia mîratho, na mîgamba ya kûrûgamia mîako ïrîa athamaki a Juda maarekereirie ïmomoke.

12 Andû acio nîmarutire wîra marî na wîhokeku. Andû arîa maa-marûgamîrîire maarî Jahathu na Obadia, Alawii a rûciaro rwa Merari, na Zekaria na Meshulamû a rûciaro rwa Kohathu. Alawii acio othe maarî na ïugî wa kûhûra inanda, 13 nîo maarûgamagîrîra aruti a wîra, na makaroraga aruti othe a wîra kuuma wîra ïmwewe nginya ïrîa ïngî. Alawii amwe maarî aigi a maündü marîa maandike, na aandîki-marûa, na aikaria a mîrango.

Ibuku rîa Watho Kuonekana

14 Hîndî ïrîa moimagia mbeeca iria ciatwarîtwo thîinî wa hekarû ya Jehova, Hilikia ïrîa mûthînjîri-Ngai akîona Ibuku rîa Watho wa Jehova ïrîa waheanîtwo nî Musa. 15 Hilikia akîra Shafani ïrîa mwandîki atîrî, "Nîndona Ibuku rîa Watho thîinî wa hekarû ya Jehova." Akîrînengera Shafani.

16 Nake Shafani agîtwarîra mûthamaki ibuku rîu na akîmûhe ïhoru, akîmwîra atîrî, "Anene aku nîmararuta wîra wothe ïrîa maheetwo. 17 Nîmarîkîtie kûrîha mbeeca iria iraarî thîinî wa hekarû ya Jehova, na magacitiga irî moko-ïnî ma arûgamîrîri o na aruti a wîra." 18 Nake

Shafani ūcio mwandiki akīra mūthamaki atīrī, “Hilikia ūrīa mūthīnjīri-Ngai nīanengera ibuku.” Nake Shafani agīthoma ibuku rīu arī mbere ya mūthamaki.

19 Rīrīa mūthamaki aiguire ciugo icio cia Watho-rī, agītembūranga nguo ciake. 20 Nake agīatha Hilikia, na Ahikamu mūrū wa Shafani, na Abudoni mūrū wa Mika, na Shafani ūrīa mwandiki, na Asaia ndungata ya mūthamaki, akīmeera atīrī: 21 “Thiī kūrī Jehova mūkanduīrīrie ūhorō nī na matigari ma Isiraeli na Juda ūrīa ūhorō ūyū mwandike ibuku-inī rīrī rīrīkītie kuoneka ūtarī. Marakara ma Ngai nī manene marīa tūtīrīrio nī ūndū maithe maitū matiarūmirie kiugo kīa Jehova, na matīkīte kūrīngana na ūrīa kwandīkitwo ibuku-inī rīrī.”

22 Hilikia na arīa mūthamaki aatūmīte hamwe nake magīthī makīaria na Hulida, mūnabī mūndū-wa-nja ūrīa warī mūtumia wa Shalumu mūrū wa Tokihathu mūrū wa Hasira ūrīa wamenyagīrīra nguo cia mūthamaki. Aatūrāga Jerusalemu, kū Rūgongo rwa Keerī.

23 Nake akīmeera atīrī, “Ūū nīguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Īrai mūndū ūrīa ūmūtūmire kūrī nī atīrī, 24 ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga: Nīngūrehe mwanangīko kūndū gūkū na kūrī andū akuo, irumi ciothe irīa nyandike ibuku-inī rīrīa rīathomwo mbere ya mūthamaki wa Juda. 25 Tondū nīmandirikīte, na magacinīra ngai ngī ūbumba, na makandakaria nī ūndū wa mīhianano yothe īrīa mathondekete na moko mao, marakara makwa nīmegūtīrīrio kūndū gūkū na matingīhoreka.’ 26 Īrai mūthamaki wa Juda ūrīa ūmūtūmīte mūūke mūtūrīrie ūhorō kūrī Jehova atīrī, ‘Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atīrī, ūhorō wīgī ciugo irīa ūiguīte: 27 Tondū ngoro yaku nīyahirire, na ūkīnyīhīria Ngai rīrīa waiguire ūhorō ūrīa njarītie wa gūkīrīra kūndū gūkū o na andū akuo, na fondū nīwenyīhirīrie mbere yakwa, na ūgītembūranga nguo ciaku, na ūkīrīra ūrī mbere yakwa-rī, nīngūguīte, ūguo nīguo Jehova ekuuga. 28 Na rīrī, nīngagūcookanīrīria hamwe na maithe maku, na nūgathikwo na thayū. Maitho maku matikoona mwanangīko ūrīa ngaarehe kūndū gūkū, o na ndehere arīa matūrāga gūkū.’”

Nī ūndū ūcio magīcookeria mūthamaki ūhorō ūcio.

29 Hīndī īyo mūthamaki agītūmanīra athuuri othe a Juda na a Jerusalemu mongane hamwe. 30 Nake akīambata agīthī hekarū-inī ya Jehova arī hamwe na andū a Juda, na andū a Jerusalemu, na athīnjīri-Ngai na Alawī na andū othe kuuma ūrīa mūnīni mūno ngīya ūrīa mūnene mūno. Mūthamaki agīthoma ciugo ciothe cia Ibuku rīa Kīrīkanīro, rīrīa rīonekete hekarū-inī ya Jehova, makīguaga. 31 Mūthamaki akīrūgama gītuḡī-inī ḡiake na akīerūhia kīrīkanīro arī mbere ya Jehova, atī nīarīrūmagīrīra Jehova na arūmie maathani make, na mawatho make, o na kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo na ngoro yake yothe na muoyo wake wothe, na aathīkagīre ciugo cia kīrīkanīro irīa ciandīkitwo ibuku-inī rīu.

32 Nīngī agītūma andū othe arīa maarī Jerusalemu na Benjamīni meetoonyīe kīrīkanīro-inī kīu; nao andū a Jerusalemu magīka ūguo kūrīngana na ūrīa kīrīkanīro kīa Ngai, o we Ngai wa maithe mao, ḡīatarī.

33 Josia akīeheria mīhianano yothe īrīa yarī magī kuuma būrūrī wothe wa andū a Isiraeli, na agītūma andū arīa othe maarī Isiraeli matungafīre Jehova Ngai wao. Rīrīa rīothe arī muoyo-rī, matiigana ḡūtiga kūrūmīrīra Jehova, o we Ngai wa maithe mao.

35

Josia Güküngüira Bathaka

¹ Josia nīaküngüire Bathaka ya Jehova kūu Jerusalemu, nako gatūrūme ka Bathaka gaathīnjirwo mūthenya wa ikūmi na īna wa mweri wa mbere.

² Akīamūra athīnjīri-Ngai na akīmaiga mawīra-inī mao, akīmekīra hinya makīgīa na kīyo gīa gūtungata hekarū ya Jehova. ³ Akīra Alawii arīa maarutanaga Isiraēli guothe na maarīkītīe kwamūrīrwo Jehova atīrī: “Igai ithandūkū rīrīa rīamūre hekarū-inī īrīa yaakirwo nī Solomoni mūrū wa Daudi mūthamaki wa Isiraēli. Mūtīrīrīkuuaga na ciande. Na rīrī, tungatagīrai Jehova Ngai wanyu, na andū ake a Isiraēli. ⁴ Mwīhaarīriei kūrīngana na nyūmba cianyu na ūrīa ikundi cianyu itarīi, na kūrīngana na watho ūrīa waandīkītwo nī Daudi mūthamaki wa Isiraēli na mūrīū Solomoni.

⁵ “Rūgamai handū harīa hatheru mūrī na gīkundi kīa Alawii, kūrīgāmīrīre o gakundi ka nyūmba cia andū a būrūrī wanyu arīa matarī Alawii. ⁶ Thīnjai tūtūrūme twa Bathaka, mwīamūre na mūhaarīrie tūtūrūme tūu nī ūndū wa andū a būrūrī wanyu, mwīke ūrīa Jehova aathanire na kanua ka Musa.”

⁷ Josia akīrutīra andū arīa mataarī Alawii arīa maarī hau mūigana wa ng’ōndu na mbūrī 30,000 cia igongona rīa Bathaka, o na ng’ombe 3,000, ciothe ciumīte harī indo cia mūthamaki.

⁸ Anene ake o nao nīmarutīre andū, na athīnjīri-Ngai, o na Alawii indo meyendeire. Hilikia, na Zekaria, na Jehieli, arīa maarī arūgamīrīri a hekarū ya Ngai, nīmaheire athīnjīri-Ngai indo 2,600 cia maruta ma Bathaka, na ng’ombe 300. ⁹ O na Konania, marī na Shemaia na Nathaneli arīū a ithe, na Hashabia, na Jeieli, na Jozabadu, arīa atongoria a Alawii, makīruta mūigana wa indo 5,000 cia maruta ma Bathaka, na ng’ombe 500 cia Alawii.

¹⁰ Naguo ūtungata ūgītabarīrio, nao athīnjīri-Ngai makīrūgama handū hao hamwe na Alawii marī ikundi-inī ciao o ta ūrīa mūthamaki aathanīte.

¹¹ Natuo tūtūrūme twa Bathaka tūgīthīnjwo, nao athīnjīri-Ngai makīmīnjaminja thakame īrīa maanengeretwo, o Alawii magīthīnjaga nyamū icio. ¹² Nao makīgīa maruta ma njino mwanya nīguo mamaheane kūrī tūkundi twa nyūmba cia andū, nīguo marutīre Jehova, o ta ūrīa kwandīkītwo Ibuku-inī rīa Musa. Ūguo noguo meekire ūhorō-inī wa ng’ombe. ¹³ Nao makīhīhia nyamū cia Bathaka mwaki-inī, ta ūrīa gwatūtwo, nacio indo cia igongona iria nyamūre igītherūkio na nyūngū, na iteng’ū, o na nyūngū cia igerā, na igīcooka ikīgairwo andū othe o narua. ¹⁴ Thuutha wa ūguo magīthondekera o ene, o na magīthondekera athīnjīri-Ngai, nīgūkorwo athīnjīri-Ngai, arīa maarī a rūciarō rwa Harūni, nīmarutaga maruta ma njino na ma maguta ngīnya hwai-inī. Nī ūndū ūcio Alawii nīmethondekeire nyama ciao o ene, na cia athīnjīri-Ngai a rūciarō rwa Harūni.

¹⁵ Nao aini a njiaro cia Asafu, maikarīte o kūndū kūrīa kwahaarīrio nī Daudi, na Asafu, na Hemani, na Jeduthuni ūrīa woonagīra mūthamaki maündū. Nao aikaria a ihingo matiarī na gītūmi gīa kuuma harīa maigītwo, nīgūkorwo Alawii acio a thiritū yao nīmamathondekeire indo ciao cia Bathaka.

¹⁶ Nī ūndū ūcio, ihinda rīu ūtungata wothe wa Jehova wa güküngüira Bathaka na iruta rīa njino, warutūrwo kīgongona-inī kīa Jehova, o ta ūrīa Mūthamaki Josia aathanīte. ¹⁷ Nao andū a Isiraēli arīa maarī ho magīkūngüira Bathaka ihinda-inī rīu, na makīgīa na Gīathī kīa

Mĩgate ĩtarĩ Mĩkĩre Ndawa ya Kũmbia kahinda ka mĩthenya mũgwanja. ¹⁸ Nakuo gũtiagiĩte na Gĩathĩ kĩa Bathaka kĩaana ta kũu kũu Isiraeli kuuma matukũ-inĩ na mũnabii Samũeli; na gũtirĩ mũthamaki o na ũmwe wa Isiraeli wakũngũĩre Bathaka ta ũria Josia aamĩkũngũĩre, marĩ hamwe na athĩnjĩri-Ngai, na Alawĩ, na andũ othe a Juda na a Isiraeli, o hamwe na andũ a Jerusalemu. ¹⁹ Bathaka ĩyo yakũngũĩrwo mwaka wa ikũmi na ĩnana wa wathani wa Josia.*

Gĩkuũ kĩa Josia

²⁰ Thuutha wa maündū macio mothe-rĩ, hĩndĩ ĩria Josia aakorirwo aigĩte hekarũ na njĩra njega, Neko mũthamaki wa Misiri nĩambatire akarũre handũ heetagwo Karikemishi Rũũ-inĩ rwa Farati,† nake Josia akiumagara akahũurane nake. ²¹ No Neko akĩmũtũmĩra andũ makamũũrie atĩrĩ, “Tũrĩ na haaro ĩrĩkũ nĩ nawe, wee mũthamaki wa Juda? Tiwe ndĩratharĩkĩra kahinda gaka, no ndĩ na nyũmba ĩria ndĩ na mbaara nayo. Ngai anjĩrĩte hiũhe; nĩ ũndũ ũcio tiga gũkararia Ngai, ũria ũrĩ hamwe na nĩ, kana akwanange.”

²² No rĩrĩ, Josia ndaigana kũgarũrũka atigane nake, no nĩ kwĩgarũra egarũre nĩguo ndakamenyeke nĩgeetha akarũe nake. Ndaigana gũthĩkĩrĩria ũria Neko aathĩtwo nĩ Ngai oige, no nĩathiire kũrũa nake werũ-inĩ wa Megido.

²³ Nao aikia a mĩguĩ makĩratha Mũthamaki Josia nayo, nake akĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Njeheriai haha nĩ ũndũ nĩndagurario mũno.”

²⁴ Nĩ ũndũ ũcio makĩmũruta ngaari-inĩ yake ya mbaara, makĩmũhaicia ngaari-inĩ ĩngĩ okĩte nayo, makĩmũtwara Jerusalemu kũria aakuĩrĩre. Nake agĩthikwo mbĩrĩra-inĩ cia maithe make, nao andũ othe a Juda na Jerusalemu makĩmũcakaĩra.

²⁵ Jeremia nĩandĩkire macakaya makonĩ Josia, na nginya ũmũthĩ aini othe arũme na andũ-a-nja nĩmaririkanaga Josia macakaya-inĩ macio. Macakaya macio magĩtuĩka mũtugo wa gwĩkagwo thĩnĩ wa Isiraeli, na ũkĩandĩkwo Macakaya-inĩ.

²⁶ Nao maündū marĩa mangĩ makonĩ wathani wa Josia na ciĩko ciake cia wirutĩri, o ta ũria kwandĩkĩtwo Watho-inĩ wa Jehova, ²⁷ na nĩmo maündū mothe, kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, maandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli na a Juda.

36

¹ Na rĩrĩ, andũ a bũrũri ũcio makĩoya Jehohazu mũriũ wa Josia, makĩmũtua mũthamaki kũu Jerusalemu ĩthenya rĩa ithe.

Jehohazu Mũthamaki wa Juda

² Jehohazu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ rĩria aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩeri ĩtatũ. ³ Mũthamaki wa Misiri akĩmweheria ũthamaki-inĩ kũu Jerusalemu na agĩtuĩra Juda igooti rĩa taranda igana rĩmwe* cia betha, na taranda ĩmwe† ya thahabu. ⁴ Mũthamaki wa Misiri agĩtua Eliakimu, mũrũ wa ithe na Jehohazu, mũthamaki wa gũthamaka Juda na Jerusalemu, na akĩgarũra rĩitwa rĩa Eliakimu akĩmũtua Jehoiakimu. No Neko agĩthaamia Jehohazu mũrũ wa ithe na Jehoiakimu akĩmũtwara Misiri.

* **35:19** Mwaka-inĩ ũyũ noguo ibuku rĩa Watho rĩonekanire. † **35:20** Karikemishi nĩrĩo rĩarĩ ĩtũura inene rĩa Ahiti, na rĩarĩ hakuĩ na Rũũ rwa Farati. * **36:3** nĩ ta tani ĩthatũ na robo ĩthatũ (3.75) † **36:3** nĩ ta kilo 37

Jehoiakimu Mūthamaki wa Juda

⁵ Jehoiakimu aarī wa mīaka mīrongo ĩrī na ĩtano rīrīa aatuĩkire mūthamaki, nake agĩthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na ũmwe. Nĩekire maündü mooru maitho-inĩ ma Jehova Ngai wake. ⁶ Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni akīmūtharĩkĩra, na akĩmuoha na mĩnyororo ya gĩcango akīmūtware Babuloni. ⁷ Nebukadinezaru ningĩ nĩatwarire indo cia hekarū ya Jehova kũu Babuloni na agĩciiga thĩnĩ wa hekarū yake kuo.

⁸ Maündü marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoiakimu, na maündü ma magigi marĩa eekire, na maündü marĩa mothe oonirwo ahĩĩtie-rĩ, maandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli na a Juda. Nake mũriũ Jehoiakini agĩthamaka ithenya rĩake.

Jehoiakini Mūthamaki wa Juda

⁹ Jehoiakini aarī wa mīaka ikūmi na ĩnana rīrīa aatuĩkire mūthamaki, nake agĩthamaka arī Jerusalemu mĩeri ĩtatũ na mĩthenya ikūmi. Nĩekire maündü mooru maitho-inĩ ma Jehova. ¹⁰ Ihinda rĩa mahaanda-rĩ, Mūthamaki Nebukadinezaru akīmūtũmanĩra, akĩrehwo Babuloni hamwe na indo cia goro kuuma hekarū-inĩ ya Jehova, nake agĩtua Zedekia, ithe mũnini wa Jehoiakini, mūthamaki wa gũthamaka Juda na Jerusalemu.

Zedekia Mūthamaki wa Juda

¹¹ Zedekia aarī wa mīaka mīrongo ĩrī na ũmwe rīrīa aatuĩkire mūthamaki, nake agĩthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na ũmwe. ¹² Nĩekire maündü mooru maitho-inĩ ma Jehova Ngai wake, na ndaigana kwĩnyĩhia mbere ya Jeremia ũrĩa mũnabii, ũrĩa waaragia kiugo kĩa Jehova. ¹³ O na ningĩ nĩaremeire Mūthamaki Nebukadinezaru, o ũrĩa wamwĩhĩthĩtie na mwĩhĩta akĩgwetaga rĩtwa rĩa Ngai. Akĩũmia kĩongo na akĩũmia ngoro yake, na ndaigana gũcookerera Jehova, Ngai wa Isiraeli. ¹⁴ O na ningĩ-rĩ, atongoria othe a athĩnjĩri-Ngai na andũ nĩmathiire na mbere kwaga wĩhokeku, makĩrũmirĩra mĩtugo ĩrĩ magigi ya ndũrĩrĩ, na magathaahagia hekarū ya Jehova ĩrĩa aamũrĩte kũu Jerusalemu.

Kwanangwo kwa Jerusalemu

¹⁵ Jehova, Ngai wa maithe mao, akĩmatũmĩra ndũmĩrĩri na tũnua twa atũmwo ake rĩngĩ na rĩngĩ, nĩgũkorwo nĩaiguagĩra andũ ake tha, o na gũkaro gĩake. ¹⁶ No-o makĩnyũrũria andũ acio maatũmĩtwo nĩ Ngai, makĩmenereria ciugo ciake, na makĩnyarara anabii ake, o nginya marakara ma Jehova makĩarahũkĩra andũ ake na gũkĩaga kĩhonĩa. ¹⁷ Akĩmarehĩthĩria mūthamaki wa andũ a Babuloni amokĩrĩre, ũrĩa woragĩire andũ ao ethĩ na rũhiũ rwa njora kũu nyũmba-inĩ ĩrĩa nyamũre, na ndaigana kũhonokia mwanake, kana mũirĩtu, kana mũndũ mũkũrũ, o na kana ũrĩa mũkũrũ akahocerera. Ngai akĩneana andũ acio othe kũrĩ Nebukadinezaru. ¹⁸ Agĩkuua indo kuuma hekarū-inĩ ya Ngai, agĩcitwara Babuloni, ciothe iria nene na iria nini, na igũna cia hekarū ya Jehova, o na igũna cia mūthamaki o na cia anene ake. ¹⁹ Ningĩ magĩcina hekarū ya Ngai na makĩmomora rũthingo rwa Jerusalemu; magĩcina nyũmba ciothe cia ũthamaki, o na makĩananga indo ciothe cia bata iria ciarĩ kuo.

²⁰ Matigari ma andũ arĩa maahonokire kũũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, Nebukadinezaru akĩmatwara Babuloni, nao magĩtuĩka ndungata ciake na cia ariũ ake, o nginya rīrīa ũthamaki wa Perisia wacookire gũthamaka.

²¹ Bũrũri ũgĩkĩgĩa na ũhurũko wa Thabatũ ciagu; ũkĩhurũka hĩndĩ ĩyo

yothe wakirĩte ihooru, nginya mĩaka mĩrongo mũgwanja ĩgĩthira, nĩguo kiugo kĩa Jehova kĩa kĩa kĩa kĩa nĩ Jeremia kĩa kĩa kĩa kĩa.

²² Mwaka wa mbere wa Kurusu mũthamaki wa Perisia, nĩguo kiugo kĩa Jehova kĩa kĩa kĩa kĩa nĩ Jeremia kĩa kĩa kĩa kĩa, Jehova akĩarahũra ngoro ya Kurusu mũthamaki wa Perisia aanĩrĩrithie kĩa kĩa kĩa kĩa aathamakaga, na andĩke atĩrĩ:

²³ “Kurusu, mũthamaki wa Perisia, oiga ũũ,

“Jehova, Ngai wa igũrũ, nĩheete mothamaki mothe ma thĩ, na nĩanyamũrĩte ndĩmwakĩre hekarũ kũu Jerusalemu bũrũri wa Juda. Mũndũ wake o na ũrĩkũ ũrĩ thĩnĩ wanyu, Jehova Ngai wake aroikara hamwe nake, rĩu no aambate athĩ kuo.’”

EZARA

Kurusu Gũteithia arĩa Maatahĩtwo Gũcooka

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mbera wa Kurusu mũthamaki wa Perisia, nĩguo kiugo kĩa Jehova kĩa kĩa kĩa kĩa nĩ Jeremia kĩa kĩa kĩa kĩa, Jehova akĩarahũra ngoro ya Kurusu mũthamaki wa Perisia aanĩrĩrithie kũrĩa guothe aathamakaga, na andĩke atĩrĩ:

² “Kurusu, mũthamaki wa Perisia ekuuga ũũ:

“Jehova, Ngai wa igũrũ, nĩaheete mothamaki mothe ma thĩ,* na nĩanyamũrite ndĩmwakĩre hekarũ kũu Jerusalemu bũrũri wa Juda.

³ Mũndũ wake o na ũrĩkũ ũrĩ thĩnĩ wanyu, Ngai wake aroikara hamwe nake, nĩambate athĩ Jerusalemu kũu Juda, na aake hekarũ ya Jehova, Ngai wa Isiraeli, o we Ngai ũcio ũri kũu Jerusalemu. ⁴ Na rĩrĩ, andũ a kũndũ o guothe kũrĩa matigari mangĩkorwo marĩ, nĩ mamũhe betha na thahabu, na indo na mahiũ, na mĩhothi ya kwĩyendera nĩ ũndũ wa hekarũ ya Ngai irĩa irĩ kũu Jerusalemu.’”

⁵ Hĩndĩ iyo atongoria a nyũmba ya Juda na ya Benjamini, na athĩnjĩri-Ngai na Alawii, arĩa othe Ngai aarahũrire ngoro ciao, makĩhaarĩria gũthĩi magaake nyũmba ya Jehova kũu Jerusalemu.† ⁶ Andũ othe a matũũra mao makĩmateithĩrĩria na indo cia betha na cia thahabu, na indo ingĩ na mahiũ, na iheo cia goro, makĩria ya mĩhothi irĩa yarutũtwo ya kwĩyendera. ⁷ Ningĩ Mũthamaki Kurusu akĩruta indo iria ciarĩ cia hekarũ ya Jehova, iria ciatahĩtwo nĩ Nebukadinezaru kuuma Jerusalemu ikaigwo thĩnĩ wa hekarũ ya ngai yake. ⁸ Kurusu mũthamaki wa Perisia nĩatũmire Mithiredathu ũria mũigi wa kĩgũina arehe indo icio, agĩcitarĩria Sheshibazaru mũnene wa Juda.

⁹ Indo icio ciatarĩi ta ũũ:

thani nene cia thahabu ciarĩ 30
thani nene cia betha ciarĩ 1,000
ngĩo cia betha ciarĩ 29

¹⁰ mbakũri cia thahabu ciarĩ 30
mbakũri ihaanaine cia betha ciarĩ 410
na indo ingĩ ciarĩ 1,000.

¹¹ Indo icio ciothe cia thahabu na betha ciarĩ 5,400. Sheshibazaru akĩrehe indo icio ciothe hĩndĩ irĩa andũ arĩa maatahĩtwo maacookaga Jerusalemu kuuma Babuloni.

2

Andũ arĩa Maacookire Kuuma Ithaamĩrio

¹ Na rĩrĩ, aya nĩo andũ a bũrũri arĩa maacookire kuuma bũrũri ũria maatahĩrwo, arĩa Mũthamaki Nebukadinezaru wa Babuloni aatahĩte akamatwara Babuloni (nao magĩcooka Jerusalemu na Juda, o mũndũ itũũra-inĩ rĩake, ² makĩrehana na Zerubabeli, na Jeshua, na Nehemia,*

* **1:2** Wathani wa Mũthamaki Kurusu watambũrũkĩte kuuma India nginya Misiri. † **1:5** Rũgendo rwa gũthĩi Jerusalemu na ngamĩra rwarĩ rwa mĩeri ta irĩ kana itatũ, na rwarĩ rwa kilomita 900 nginya 1,000. * **2:2** Nehemia ũyũ tiwe ũria wandĩkire Ibuku rĩa Nehemia.

na Seraia, na Reelaia, na Moridekai, na Bilishani, na Misipari, na Bigivai, na Rehumu, na Baana):

Mūigana wa andū a Isiraeli watarī ta ūū:

- ³ njiaro cia Paroshu ciarī 2,172,
⁴ na cia Shefatia ciarī 372,
⁵ na cia Ara ciarī 775,
⁶ na cia Pahathu-Moabi (iria cioimīte harī Jeshua na Joabu) ciarī 2,812,
⁷ na cia Elamu ciarī 1,254,
⁸ na cia Zatu ciarī 945,
⁹ na cia Zakai ciarī 760,
¹⁰ na cia Bani ciarī 642,
¹¹ na cia Bebai ciarī 623,
¹² na cia Azigadi ciarī 1,222,
¹³ na cia Adonikamu ciarī 666,
¹⁴ na cia Bigivai ciarī 2,056,
¹⁵ na cia Adini ciarī 454,
¹⁶ na cia Ateri (iria cioimīte harī Hezekia) ciarī 98,
¹⁷ na cia Bezai ciarī 23,
¹⁸ na cia Jora ciarī 112,
¹⁹ na cia Hashumu ciarī 223,
²⁰ na cia Gibari ciarī 95.

- ²¹ Andū a Bethlehemu maarī 123,
²² na andū a Netofa maarī 56,
²³ na andū a Anathothu maarī 128,
²⁴ na andū a Azimavethu maarī 42,
²⁵ na andū a Kiriathu-Jearimu, na Kefira, na Beerothu maarī 743,
²⁶ na andū a Rama na Geba maarī 621,
²⁷ na andū a Mikimasi maarī 122,
²⁸ na andū a Betheli na Ai maarī 223,
²⁹ na andū a Nebo maarī 52,
³⁰ na andū a Magibishi maarī 156,
³¹ na andū a Elamu ūrīa ūngī maarī 1,254,
³² na andū a Harimu maarī 320,
³³ na andū a Lodi, na Hadidi, na Ono maarī 725,
³⁴ na andū a Jeriko maarī 345,
³⁵ na andū a Senaa maarī 3,630.

³⁶ Nao athīnjīri-Ngai:

- arīa maarī a njiaro cia Jedaia (a nyūmba ya Jeshua) maarī 973,
³⁷ na a Imeri maarī 1,052,
³⁸ na a Pashuri maarī 1,247,
³⁹ na a Harimu maarī 1,017.

⁴⁰ Nao Alawii:

arīa maarī a njiaro cia Jeshua na Kadimieli (iria cioimīte harī ciana cia Hodavia) maarī 74.

⁴¹ Nao aini a nyīmbo:

arĩa maarĩ a njiaro cia Asafu[†] maarĩ 128.

42 Nao aikaria a ihingo cia hekarũ,[‡]

arĩa maarĩ a njiaro cia

Shalumu, na cia Ateri, na cia Talimoni, na cia Akubu, na cia Hatita, na cia Shobai, othe maarĩ 139.

43 Nacio ndungata cia hekarũ:

arĩa maarĩ a njiaro cia

Ziha, na Hasufa, na Tabaothu,

44 na Keroso, na Siaha, na Padoni,

45 na Lebana, na Hagaba, na Akubu,

46 na Hagabu, na Shalimai, na Hanani,

47 na Gideli, na Gaharu, na Reaia,

48 na Rezini, na Nekoda, na Gazamu,

49 na Uza, na Pasea, na Besai,

50 na Asina, na Meunimu, na Nefisimu,

51 na Bakabuku, na Hakufa, na Harihuru,

52 na Baziluthu, na Mehida, na Harasha,

53 na Barikosi, na Sisera, na Tema,

54 na Nezia, na Hatifa.

55 Nacio njiaro cia ndungata cia Solomoni:

arĩa maarĩ a njiaro cia

Sotai, na Hasoferethu, na Peruda,

56 na Jaala, na Darikoni, na Gideli,

57 na Shefatia, na Hatili, na Pokerethu-Hazebaimu, na Ami.

58 Ndungata cia hekarũ, hamwe na njiaro cia ndungata cia Solomoni, maarĩ andũ 392.

59 Nao aya nĩo maambatire kuuma matũũra ma Teli-Mela, na Teli-Harasha, na Kerubu, na Adoni, na Imeri, no matingĩonanirie atĩ nyũmba ciao ciarĩ cia njiaro cia Isiraeli:

60 Njiaro cia

Delaia, na Tobia, na Nekoda, maarĩ andũ 652.

61 Na kuuma kũrĩ athĩnjĩri-Ngai:

Arĩa maarĩ a njiaro cia

Hobaia, na Hakoza, na Barizilai (mũndũ ũrĩa wahikĩtie mwarĩ wa Barizilai ũrĩa Mũgileadi, na eetanagio na rĩitwa rĩu).

62 Andũ acio nĩmacaririe maandĩko ma nyũmba ciao, no matiigana kũmona, nĩ ũndũ ũcio makĩeherio thiritũ-inĩ ya athĩnjĩri-Ngai, na magĩtuuo ta andũ maarĩ na thaahu. 63 Nake barũthi wa kũu akĩmaatha

[†] 2:41 Asafu aarĩ ũmwe wa Alawii arĩa Daudi aathuurĩte marũgamĩrĩre ũhoro wa ũini wa nyĩmbo.

[‡] 2:42 Arangĩri a ihingo cia itoonyero rĩa hekarũ maarĩ Alawii.

matikarië irio iria therie mûno o nginya gûkaagîa mûthînjîri-Ngai ûgûtungata na Urimu na Thumimu.

⁶⁴ Andû acio othe marî hamwe maarî 42,360, ⁶⁵ gûtatarîtwo ndungata ciao cia arûme na cia andû-a-nja 7,337; ningî nî maarî na aini a nyîmbo 200, arûme na andû-a-nja. [§] ⁶⁶ Nî maarî na mbarathi 736, na nyûmbû 245, ⁶⁷ na ngamîira 435, na ndigiri 6,720.

⁶⁸ Rîrîa maakinyire nyûmba-inî ya Jehova kûu Jerusalemu, atongoria amwe a nyûmba ciao nîmarutire mûhothi wa kwiyendera wa gûteithia gwaka rîngî nyûmba ya Ngai o harîa yarî. ⁶⁹ Kûringana na ûhoti wao, nîmaheanire indo ciigwo kîgîna-inî kîa wîra ûcio, makîheana durakima 61,000* cia thahabu, na betha ratiri 5,000,† na nguo 100 cia athînjîri-Ngai.

⁷⁰ Athînjîri-Ngai, na Alawii, na aini a nyîmbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarû maatûûrîre matûûra-inî mao, o hamwe na andû amwe a acio angî, nao andû arîa angî a Isiraeli magîtûûra matûûra-inî mao.

3

Gwaka Kîgongona Rîngî

¹ Na rîrî, mweri wa mûgwanja wakinya, andû a Isiraeli magîkorwo matûûrîte matûûra-inî mao, andû makîungana Jerusalemu marî ta mûndû ûmwe. ² Nake Jeshua mûrû wa Jozadaku hamwe na athînjîri-Ngai arîa angî, o na Zerubabeli mûrû wa Shealitieli na athiritû ake makîambîrîria gwaka kîgongona kîa Ngai wa Isiraeli gîa kûrutagîra magongona ma njino kûringana na ûrîa kwandîkîtwo Watho-inî wa Musa mûndû wa Ngai. ³ O na gûtuika maarî na guoya wa andû arîa maamathiûrûrûkîirie, nîmakîre kîgongona mûthingi-inî wakîo, na makîrutîra Jehova magongona ma njino ho, magongona ma rûciinî na ma hwaî-inî. ⁴ Ningî kûringana na ûrîa kwandîkîtwo, nîmakûngûûre Gîathî gîa Ithûnû na mûigana wa maruta ma njino marîa maatûitwo ma o mûthenya. ⁵ Thuutha ûcio makîruta maruta ma njino ma ndûire, na magongona ma Karûgamo ka Mweri, na magongona ma ciathi ciothe iria ciâmûrîrwo Jehova, o hamwe na maruta ma kwiyendera marîa maarehagîrwo Jehova. ⁶ Mûthenya wa mbere wa mweri wa mûgwanja makîambîrîria kûrutîra Jehova maruta ma njino, o na gûtuika mûthingi wa hekarû ya Jehova ndwarî mwake.

Gwaka Hekarû Rîngî

⁷ Ningî makîhe aaki a mahiga na mabundi na mbaû mbeeca, na makîhe andû a Sidoni na andû a Turo irio, na gîa kûnyua, na maguta nîgeetha mamarehithîrie mîgogo ya mîtarakwa kuuma Lebanoni îgereire iria-inî nginya Jopa, o ta ûrîa gwaathanîtwo nî Mûthamaki Kuruu wa Perisia.

⁸ Mweri wa keerî wa mwaka wa keerî thuutha wa gûkinya nyûmba-inî ya Jehova kûu Jerusalemu, Zerubabeli mûrû wa Shealitieli, na Jeshua mûrû wa Jozadaku na ariû a ithe wao arîa angî (nîo athînjîri-Ngai, na Alawii, na arîa othe maacookete Jerusalemu kuuma ithaamîrio-inî) makîambîrîria wîra, magîthuura Alawii a mîaka mîrongo îrî na makîria nîguo marûgamîrîre mwako wa nyûmba ya Jehova. ⁹ Jeshua na ariû ake,

§ 2:65 Hamwe na Alawii arîa mainaga, nî kwarî na aini angî mainaga hîndî ya ciathî, na ya mohîki, na hîndî îrîa andû maakua. * 2:69 nî ta kilo 500 † 2:69 nî ta tani 3

na ariũ a ithe, na Kadimieli na ariũ ake (njiaro cia Hodavia), na ariũ a Henadadi na ariũ ao na ariũ a ithe wao, nĩo Alawii othe, makĩnyiitanĩra wĩra wa kũrũgamĩrĩra arĩa maakaga nyũmba ya Ngai.

¹⁰ Rĩrĩa aaki maarĩkirie gwaka mũthingi wa Hekarũ ya Jehova, athĩnjĩri-Ngai mehumbite nguo ciao na marĩ na tũrumbeta, na Alawii (ariũ a Asafu) marĩ na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, makĩhaarĩria kũgocca Jehova, o ta ũrĩa gwathanĩtwo nĩ Daudi mũthamaki wa Isiraeli.

¹¹ Makĩinĩra Jehova, makĩmũgocaga magĩcookagia ngaatho, makiugaga atĩrĩ:

“Jehova nĩ mwegwa

wendo wake harĩ Isiraeli ũtũũraga tene na tene.”

Nao andũ othe makĩgocca manĩrĩre mũno tondũ mũthingi wa nyũmba ya Jehova nĩwaakitwo. ¹² No athĩnjĩri-Ngai aingĩ arĩa maarĩ akũrũ, na Alawii, na atongoria a nyũmba, arĩa moonete hekarũ ya mbere makĩrĩra manĩrĩre rĩrĩa moonire mũthingi wa hekarũ ũyo ya keerĩ ũgĩakwo, o rĩrĩa andũ angĩ aingĩ maanagĩrĩra nĩ gũkena. ¹³ Gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire gũkũũrana kwanĩrĩra gwa gĩkeno na gwa kĩrĩro, tondũ andũ maanagĩrĩra na mũgambo mũnene. Nguo mũgambo ũcio ũkĩguuo kũndũ kũraya.

4

Kũgirĩrĩro Gwaka Hekarũ Rĩngĩ

¹ Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩrĩa thũ cia Juda na Benjamini ciaiguire atĩ andũ arĩa maatahĩtwo nĩmaakagĩra Jehova, Ngai wa Isiraeli, hekarũ-rĩ, ² magĩthĩĩ kũrĩ Zerubabeli o na kũrĩ atongoria a nyũmba cia andũ, makĩmeera atĩrĩ, “Rekei twake tũrĩ hamwe tondũ o na ithuĩ tũrongoragia Ngai wanyu, na nitũkoretwo tũkĩmũrutĩra magongona kuuma hĩndĩ ya Esari-Hadoni mũthamaki wa Ashuri, ũrĩa watũrehire gũkũ.”*

³ No rĩrĩ, Zerubabeli, na Jeshua, na atongoria arĩa angĩ a nyũmba cia Isiraeli makĩmacookeria atĩrĩ, “Mũtirĩ na handũ thĩnĩ wĩtũ ũhoroni wa gwakĩra Ngai wĩtũ hekarũ. Nĩ ithuĩ ene tũgwakĩra Jehova, Ngai wa Isiraeli, o ta ũrĩa Kurusu mũthamaki wa Perisia aatwathire.”

⁴ Hĩndĩ ũyo andũ arĩa maamathiũrũkĩirie makĩhaarĩria kũũraga andũ a Juda ngoro nĩguo metigĩre gũthĩĩ na mbere na gwaka. ⁵ Nao makĩandĩka ataarani a kũhĩngĩca wĩra wao, na gũthũkia mũbanũo yao yothe matukũ mothe wa wathani wa Kurusu mũthamaki wa Perisia, nginya hĩndĩ ya wathani wa Dario mũthamaki wa Perisia.

Ahasuerusu na Aritashashita Kũgiria Mwako

⁶ Kĩambĩrĩria kĩa wathani wa Ahasuerusu, ataarani acio magĩthitanga andũ a Juda na Jerusalemu.

⁷ Na matukũ ma Mũthamaki Aritashashita wa Perisia, na Bishilamu, na Mithiredathu, na Tabeeli na andũ arĩa angĩ a thiritũ yake makĩandĩkĩra Aritashashita marũa. Marũa macio maandĩkirwo na mwandĩkire na rũthiomi rwa andũ a Suriata.

⁸ Rehumu mũnene wa mbũtũ na Shimushai ũrĩa mwandĩki, nĩmandĩkire marũa ma gũthitanga andũ a Jerusalemu kũrĩ Mũthamaki Aritashashita ta ũũ:

⁹ Marũa maya moimĩte kũrĩ nĩ Rehumu mũnene wa mbũtũ, na Shimushai ũrĩa mwandĩki, hamwe na arĩa angĩ a thiritũ yao, na aciirithania, na anene a andũ a Ataripeli, na a Perisia, na a Ereku, na Babuloni, na Aelami a Shushani, ¹⁰ na andũ arĩa angĩ maacooketio nĩ

* 4:2 Andũ arĩa maikaraga Benjamini maarĩ Asamaria.

mūgaathe ūrīa mūnene Osinapari nīgeetha matūüre itūūra inene rīa Samaria, na kūrīa kūngī guothe Mūrīmo-wa-Farati.

¹¹ (Īno nīyo kobi ya marūa marīa aandīkīrwo.)

Kūrī Mūthamaki Aritashashita,

Kuuma kūrī ndungata ciaku, andū a būrūri ūrīa ūrī Mūrīmo-wa-Farati:

¹² Nī kwagīrīre mūthamaki amenye atī, Ayahudi arīa mookire kūrī ithūi moimite kūrī we nīmathiite Jerusalemu, na nīmaraaka rīngī itūūra rīu inene, o rīu iremi na rīaganu. Nīmaracookereria rūthingo na magacookereria mīthingi.

¹³ Nīngī nī kwagīrīre mūthamaki amenye atī itūūra rīrī inene rīngīakwo na thingo ciarīo icookererio, gūtīrī igooti, kana maruta ma mūthamaki, o na kana igooti rīa mīrigo igītoonya būrūri-inī rīrūrutagwo. Nakīo kīgīina kīa ūthamaki nīgīkūnyīiha. ¹⁴ Na rīu tondū ithūi tūrī andū matūite ūthamaki, na ti wega kuona mūthamaki akīmwo gītīo, tūratūma ndūmīrīri īno tūmenyithie mūthamaki, ¹⁵ nīgeetha ūhorō ūcio ūtūirio kuuma maandīko-inī ma tene ma arīa maarī mbere yaku. Maandīko-inī macio nūrīona atī itūūra rīrī inene nī iremī, na rīa gūthīinia athamaki na mabūrūri, na nī kūdū kwa ūremi kuuma mahinda ma tene. Kīu nīkīo gīatūmire itūūra rīrī inene rīanangwo. ¹⁶ Tūkūmenyithia mūthamaki atī itūūra rīrī inene rīngīakwo na thingo ciarīo icookererio, wee ūgūtīgwo ūtarī kīndū Mūrīmo ūyū wa Rūūi rwa Farati.

¹⁷ Mūthamaki nake agīcookia macookio atīrī:

Kūrī Rehumu mūnene wa mbūtū, na Shimushai ūrīa mwandīki, na andū arīa angī a thīrītū yao arīa matūūruga Samaria na kūrīa kūngī guothe Mūrīmo-wa-Farati:

Nīndamūgeithia.

¹⁸ Marūa marīa mwatūtūmīire nīmathomeirwo hau mbere yakwa na ngītaūrīrwo ūhorō wamo. ¹⁹ Nīndarutire watho na ūhorō ūcio ūgītūirio, na gūkīoneka atī itūūra rīrī inene nīrīūkaine kuuma tene atī nī rīa kūregana na watho wa athamaki, na rītūūruga rīrī iremī, na nī rīa kūrīngīrīria andū mookīrīre thīrikari.† ²⁰ Jerusalemu nīrīkoretwo na athamaki a hinya magīathana Mūrīmo-wa-Farati wothē, na nīmarīhagwo igooti na maruta ma mūthamaki, o na igooti rīa mīrigo igītoonya būrūri-inī. ²¹ Na rīrī, ruta watho kūrī andū acio matige wīra, nīguo itūūra rīu inene rītigaakwo rīngī, nginya rīrīa ngoiga. ²² Menyerera ūndū ūyū ndūkaage kūhingio. Mūngīrekereria ūndū ūngīrehe ūgwati na ūthūkie ūthamaki nīkī?

²³ Na rīrī, kobi ya marūa ma Mūthamaki Aritashashita maarīkia gūthomerwo Rehumu na Shimushai ūrīa mwandīki, na andū a thīrītū yao, no gūthīi mathiire Jerusalemu kūrī Ayahudi, na makīmatīgithia wīra ūcio na hinya.

²⁴ Nī ūndū ūcio, wīra wa gwaka nyūmba ya Ngai kūu Jerusalemu ūkīrūgama nginya mwaka wa keerī wa wathani wa Dario mūthamaki wa Perisia.

† 4:19 Ūhorō wa kūrēma na gūkūrīra athamaki warī kuo o na hīndī ya Hezekia, Jehoiakimu, na Zedekia.

5

Marūa ma Tatenai kūrī Dario

¹ Na rīrī, mūnabii Hagai, na mūnabii Zekaria wa rūciaro rwa Ido, nīmarathūire Ayahudi a kūu Juda na Jerusalemu thīinī wa rīitwa rīa Ngai wa Isiraēli, mūgītīri wao. ² Hīndī iyo Zerubabeli mūrū wa Shealitieli, na Jeshua mūrū wa Jozadaku makīambīrīria wīra wa gwaka rīngī nyūmba ya Ngai kūu Jerusalemu, na anabii a Ngai maarī hamwe nao makimateithia.

³ Ihinda rīu Tatenai, barūthi wa Mūrīmo-wa-Farati, na Shetharu-Bozenai, hamwe na athiritū ao magīthiī kūrī o, makīmooria atīrī, “Nūū wamūheire rūtha rwa gwaka rīngī hekarū īno na gūcookereria mwako ūyū?” ⁴ Ningī makīūria atīrī, “Andū arīa maraaka nyūmba īno metagwo atīa?” ⁵ No rīrī, Ngai nīaroraga athuuri acio a Ayahudi, na matiatigithirio wīra nginya ūhorō ūkinīyīrio Dario, na marūa ma macookio make maamūkīrwo.

⁶ Īno nīyo kobi ya marūa marīa maatūmīrwo Mūthamaki Dario nī Tatenai ūrīa warī barūthi wa Mūrīmo-wa-Farati, marī na Shetharu-Bozenai na athiritū ao, arīa maarī anene a Mūrīmo-wa-Farati. ⁷ Ūhorō ūrīa maamūtūmīre watarī ūū:

Kūrī Mūthamaki Dario:

Ngeithi cia thayū.

⁸ Nī wega mūthamaki amenye atī ithuī nītwathire rūgongo rwa Juda, kūu hekarū-inī ya Ngai ūrīa mūnene. Andū acio nīmaraaka hekarū na mahiga manene, o na magekīra mbaū rūthingo-inī. Wīra nīūrarutwo na kīyo, na nīurathīī na mbere mūno ūrī moko-inī ma arīa maraūruta.

⁹ Tuoririe athuuri acio atīrī, “Nūū wamūheire rūtha rwa gwaka rīngī hekarū īno na gūcookereria mwako ūyū?” ¹⁰ Ningī nītwamoririe marīitwa mao, nīgeetha twandike marīitwa ma atongoria ao, nīguo tūkūmenyithie.

¹¹ Ūū nīguo maatūcokeirie:

“Ithuī tūrī ndungata cia Ngai wa igūrū na thī, na tūraaka rīngī hekarū īrīa yakītwo mīaka mīngī mīthīru, īrīa yakītwo na īkarīkio nī mūthamaki mūnene wa Isiraēli. ¹² No tondū maithe maitū nīmarakaririe Ngai wa igūrū, nīamaneanire kūrī Nebukadinezaru ūrīa Mūkalidei, mūthamaki wa Babuloni, ūrīa wamomorire hekarū īno na agīthaamīria andū būrūri wa Babuloni.

¹³ “No rīrī, mwaka wa mbere wa Kurusu mūthamaki wa Babuloni, mūthamaki nīathanire atī nyūmba īno ya Ngai yakwo rīngī. ¹⁴ O na nīarutire kuuma hekarū īrīa yarī Babuloni indo cia thahabu na cia betha cia nyūmba ya Ngai, iria Nebukadinezaru aarutite hekarū-inī kūu Jerusalemu, agīcitwara hekarū-inī kūu Babuloni.

“Nake Mūthamaki Kurusu agīcineana kūrī mūdū wetagwo Sheshibazaru, ūrīa aatuīte barūthi, ¹⁵ na akīmīwīra atīrī, ‘Oya indo ici ūcitware na ūciige thīinī wa hekarū kūu Jerusalemu, na wake rīngī nyūmba ya Ngai o harīa yarī.’ ¹⁶ Nī ūndū ūcio Sheshibazaru agīūka agīaka mūthingi wa nyūmba ya Ngai kūu Jerusalemu. Kuuma mwaka ūcio nginya ūmūthī mwako ūcio no ūthiiga na mbere na ndūrī warūka.”

¹⁷ Na rīrī, mūthamaki angīona kwagīrīre-rī, nīgūtuīrio maandīko-inī ma ūthamaki ma tene ma Babuloni, kuoneke kana Mūthamaki Kurusu ti-itherū nīarutīte watho wa gwaka rīngī nyūmba īno ya Ngai gūkū Jerusalemu. Ningī reke mūthamaki atūtūmire itua rīake ūhoro-inī ūcio.

6

Dario Kūruta Watho wa Kūrūmīrwo

¹ Nake Mūthamaki Dario akīruta watho, naguo ūhoro ūcio ūgītuīrio nyūmba-inī īrīa yaigītwo mabuku ma maūdū ma tene marīa maigītwo nyūmba ya kīgīna kūu Babuloni. ² Ibuku rīa gīkūnjo rīkīoneka kūu nyūmba-inī ya ūthamaki ya Ekibatana, būrūri-inī wa Media. Nario rīandīkītwo ta ūū:

Ūhoro wa Kūrīrikanania:

³ Mwaka wa mbere wa Mūthamaki Kurusu, mūthamaki nīathanire ūhoro ūkonīi hekarū ya Ngai kūu Jerusalemu, akiuga atīrī:

Hekarū nīyakwo rīngī īrī handū ha kūrutagīrwo magongona, na mīthingi yayo yakwo. Īkorwo īrī mīkono mīrongo ītandatū* kūrīaiha na igūrū, na mīkono mīrongo ītandatū kwarama, ⁴ īkorwo īrī na mīhari ītatū ya mahiga manene, na ūmwe wa mbaū. Thogora ūcio ūrīhwo kuuma kīgīna-inī kīa ūthamaki. ⁵ Ningī indo cia thahabu na cia betha cia nyūmba ya Ngai īrīa Nebukadinezaru aakuūte kuuma hekarū īrīa īrī Jerusalemu agīcīrehe Babuloni-rī, nīicookio o kīndū harīa kīarī thīnī wa hekarū kūu Jerusalemu; na mūciige thīnī wa nyūmba ya Ngai.

⁶ Na rīrī, wee Tatenai barūthi wa Mūrīmo-wa-Farati, hamwe na Shetharu-Bozenai, na inyuī, anene a thiritū yao, mūtīgathiī kuo. ⁷ Mūtīkaingīrīre wīra ūcio wa hekarū ya Ngai. Barūthi wa Ayahudi na athuuri a Ayahudi nīmarekwo maake rīngī nyūmba īyo ya Ngai o harīa yaakītwo.

⁸ O na ningī nīndathana ūrīa mūgwīkīra athuuri aya a Ayahudi magīaka nyūmba īyo ya Ngai:

Mahūthīro mothe ma andū acio nī marīhwo kuuma kīgīna-inī kīa ūthamaki kīa Mūrīmo-wa-Farati, nīgeetha wīra ūyū ndūkanarūgame.

⁹ Kīrīa gīothe kīngīendekana, tūtegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme; cia kūrutwo maruta ma njino kūrī Ngai wa igūrū, na ngano, na cumbī, na ndibei, na maguta, o ta ūrīa ingūitio nī athīnjīri-Ngai kūu Jerusalemu no nginya maheagwo o mūthenya itekwaga, ¹⁰ nīgeetha marutaga magongona ma gwītīkīrīka nī Ngai wa igūrū, na mahooyagīre kūgaacīra kwa mūthamaki na arīū ake.

¹¹ Ningī nīndathana atī mūdū o na ūrīkū ūngīgarūra maandīko macio, mūtīrīro ūkaarutwo nyūmba-inī yake na acooke oywo na igūrū ohanītio naguo. Na nī ūndū wa rīhia rīu nyūmba yake īgaatuo īganjo rīa mahuti. ¹² Ngai ūrīa ūtūmīte Rīitwa rīake rītūūre kūu aroheria mūthamaki o wothē kana andū arīa mangīgeria kūgarūra watho ūyū kana kūharaganā hekarū īyo īrī Jerusalemu.

Nīi Dario nī nīi ndaruta watho ūcio. Nīwathīkīrwo na kīyo.

Kūrīkia na Kwamūra Hekarū

* 6:3 nī ta mita 27

¹³ Ningĩ, nĩ ùndũ wa watho ũrĩa warutĩtwo nĩ Mũthamaki Dario, Tatenai barũthi wa Mũrĩmo-wa-Farati, na Shetharu-Bozenai, marĩ na athiritũ ao nĩmathĩkĩre watho ũcio na kĩyo. ¹⁴ Nĩ ùndũ ũcio athuuri a Ayahudi magithĩi o na mbere gwaka na kũgaacĩra makĩhunjabĩrio nĩ mũnabii Hagai, na Zekaria wa rũciaro rwa Ido. Makĩrĩkia gwaka hekarũ kũringana na riathani rĩa Ngai wa Isiraeli na watho wa Kurusu, na wa Dario, na wa Aritashashita, athamaki a Perisia. ¹⁵ Hekarũ iyo yarĩkire mũthenya wa gatatũ wa mweri wa Adari, mwaka wa gatandatũ wa gũthamaka kwa Mũthamaki Dario.

¹⁶ Hĩndĩ iyo andũ a Isiraeli na athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na andũ arĩa angĩ maatahĩtwo, magĩkũngũira kwamũrwo kwa nyũmba ya Ngai marĩ na gĩkeno. ¹⁷ Indo iria maarutire nĩ ùndũ wa kwamũrwo kwa nyũmba ya Ngai ciarĩ ndegwa igana rĩmwe, na ndũrũme magana meerĩ, na tũtũrũme magana mana, irĩ iruta rĩa kũhoroheria Isiraeli othe mehia mao, na thenge ikũmi na igĩrĩ, o ĩmwe kũrĩ o mũhĩrĩga wa Isiraeli. ¹⁸ Nao magĩtoonnya athĩnjĩri-Ngai wĩra-inĩ kũringana na ikundi ciao, na Alawii kũringana na matuanĩra mao, nĩ ùndũ wa wĩra wa gũtungatĩra Ngai kũu Jerusalemu o ta ũria kwandĩkitwo Ibuku-inĩ rĩa Musa.

Bathaka

¹⁹ Mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere, andũ arĩa maatahĩtwo magĩkũngũira Giathĩ gĩa Bathaka. ²⁰ Athĩnjĩri-Ngai na Alawii nĩmetheretie na othe maarĩ atheru. Alawii nĩo maathĩnjire gatũrũme ka Bathaka, nĩ ùndũ wa arĩa othe maatahĩtwo, na nĩ ùndũ wa arĩũ a ithe wao athĩnjĩri-Ngai, o na nĩ ùndũ wao ene. ²¹ Nĩ ùndũ ũcio andũ a Isiraeli arĩa maacookete kuuma kũrĩa maatahĩrwo makĩrĩa Bathaka iyo, hamwe na arĩa othe meyamũranĩtie na mũtugo ya thaahu ya ndũrĩri iria mariganĩtie nacio nĩgeetha marongorie Jehova Ngai wa Isiraeli. ²² Nĩmakũngũĩre Giathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mũĩkire Ndawa ya Kũmbia marĩ na gĩkeno ĩhinda rĩa mũthenya mũgwanja, tondũ Jehova nĩamaĩyũrĩtie gĩkeno nĩ ùndũ wa kũgarũra meciiria ma mũthamaki wa Ashuri, nake akĩmateithia wĩra-inĩ wa gwaka nyũmba ya Ngai, o we Ngai wa Isiraeli.

7

Ezara Gũũka Jerusalemu

¹ Na rĩrĩ, thuutha wa maũndũ macio, rĩrĩa Aritashashita mũthamaki wa Perisia aathamakaga, Ezara mũrũ wa Seraia, mũrũ wa Azaria, mũrũ wa Hilikia, ² mũrũ wa Shalumu, mũrũ wa Zadoku, mũrũ wa Ahitubu, ³ mũrũ wa Amaria, mũrũ wa Azaria, mũrũ wa Meraiothu, ⁴ mũrũ wa Zerahia, mũrũ wa Uzi, mũrũ wa Buki, ⁵ mũrũ wa Abishua, mũrũ wa Finehasi, mũrũ wa Eleazaru, mũrũ wa Harũni mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, ⁶ Ezara ũcio nĩambatire oimĩte Babuloni. Aarĩ mũrutani mũũgĩ mũno ũhoru-inĩ wa Watho wa Musa, ũrĩa Jehova Ngai wa Isiraeli aaheanĩte. Mũthamaki nĩamũheete indo ciothe iria aahoote kũrĩ we, tondũ guoko kwa Jehova Ngai wake kwarĩ hamwe nake. ⁷ Andũ amwe a Isiraeli, hamwe na athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na aini a nyĩmbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarũ o nao nĩmambatire magĩũka Jerusalemu mwaka wa mũgwanja wa wathani wa Aritashashita.

⁸ Ezara aakinyire Jerusalemu mweri wa gatano wa mwaka wa mũgwanja wa mũthamaki. ⁹ Aambĩrĩrie rũgendo rwake rwa kuuma Babuloni mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere, na aakinyire Jerusalemu mũthenya wa mbere wa mweri wa gatano, tondũ guoko kwa ũtugi kwa Ngai wake kwarĩ hamwe nake. ¹⁰ Nĩgũkorwo Ezara

n̄erutĩire gũthoma na kũrũmia Watho wa Jehova, na kũrutana watho wa kũrũmĩrĩrwo na mawatho maguo kũu Isiraeli.

Marũa ma Mũthamaki Aritashashita kũrĩ Ezara

¹¹ Īno n̄iyo kobi ya marũa marĩa Mũthamaki Aritashashita aaheete Ezara ũcio mũthĩnjĩri-Ngai na mũrutani, mũndũ warĩ mũũgĩ maũndũ-inĩ makoniĩ maathani na mawatho ma kũrũmĩrĩrwo ma Jehova harĩ Isiraeli:

¹² *Aritashashita, mũthamaki wa athamaki,

Kũrĩ Ezara ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na mũrutani wa Watho wa Ngai ũrĩa ũrĩ igũrũ:

Nĩndakũgeithia.

¹³ Rĩu-rĩ, n̄ĩndaruta watho atĩ andũ a Isiraeli othe arĩa marĩ ũthamaki-inĩ wakwa, hamwe na athĩnjĩri-Ngai na Alawii, arĩa mangĩenda gũthĩi nawe kũu Jerusalemu, no mathĩi. ¹⁴ Wee ũtũmĩtwo nĩ mũthamaki na ataari ake mũgwanja, ũthĩi ũgatuĩrie ũhoru wa Juda na wa Jerusalemu, o ta ũrĩa Watho wa Ngai waku ũrĩa ũrĩ naguo guoko-inĩ gwaku ũtarĩi. ¹⁵ O na ningĩ ũkuue betha na thahabu, iria mũthamaki na ataari ake maheanĩte na kwĩyendera kũrĩ Ngai wa Isiraeli ũrĩa ũtũũraga Jerusalemu, ¹⁶ hamwe na betha na thahabu ciothe iria ingĩheanwo kuuma bũrũri wa Babuloni, o na mũhothi ya kwĩyendera kuuma kũrĩ andũ na athĩnjĩri-Ngai, nĩ ũndũ wa hekarũ ya Ngai wao ĩrĩa ĩrĩ Jerusalemu. ¹⁷ Menyerera wone atĩ mbeeca ici nĩciagũra ndegwa, na ndũrũme na tũtũrũme, hamwe na maruta ma ngano na ma kũnyuuu, irutwo igongona hau kĩgongona-inĩ kĩa hekarũ ya Ngai waku kũu Jerusalemu.

¹⁸ Wee na ariũ a thoguo Ayahudi no mwĩke o ũrĩa mũngĩona kwagĩrĩire na matigari ma betha na thahabu, kũringana na wendi wa Ngai wanyu. ¹⁹ Twarĩrai Ngai wa Jerusalemu indo ciothe iria mwĩhokeirwo cia kũhũthagĩrwo mahooya-inĩ thĩini wa hekarũ ya Ngai wanyu. ²⁰ Na kĩndũ kĩngĩ o gĩothe kĩngĩendekana nĩ ũndũ wa hekarũ ya Ngai wanyu, o kĩrĩa ũngĩona mweke wa kũheana, no ũkĩrute kuuma kĩgũĩna-inĩ kĩa mũthamaki.

²¹ Na rĩrĩ, nĩ Mũthamaki Aritashashita, n̄ĩndatha aigi othe a kĩgũĩna a Mũrĩmo-wa-Farati maheane na kiyoo kĩa gĩothe Ezara ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na mũrutani wa watho wa Ngai ũrĩa ũrĩ igũrũ angĩbatario nĩkio, ²² gĩtakĩrĩte taranda igana rĩmwe[†] cia betha, na kori igana rĩmwe[‡] cia ngano, na bathi igana rĩmwe[§] cia ndibei, na bathi igana rĩmwe cia maguta ma mĩtamaĩyũ, na cumbĩ ũtarĩ gĩthimi. ²³ ũndũ ũrĩa wothe Ngai wa igũrũ atuĩte, nĩwĩkwo na kiyoo, ũndũ wothe ũkonĩi hekarũ ya Ngai ũrĩa ũrĩ igũrũ. Nĩ kĩ kĩngĩtũma kũgĩe na mang'ũrĩ ũthamaki-inĩ wa mũthamaki na ariũ ake? ²⁴ Ningĩ mũmenye atĩ mũtirĩ na watho wa gwĩtia mũthĩnjĩri-Ngai o wothe, na Alawii, na aini a nyĩmbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarũ, kana andũ arĩa angĩ marutaga wĩra nyũmba-inĩ iyo ya Ngai igooti, kana maruta ma mũthamaki o na kana igooti rĩa mĩrigo ĩgĩtoonya bũrũri-inĩ.

* **7:12** Gĩchunjĩ gĩkĩ kĩandĩkĩrwo na rũthiomi rwa Asuriata rũrĩa rwatũmagĩrwo nĩ mabũrũri hĩndĩ ĩyo. † **7:22** nĩ ta tani ithatũ na robo ithatũ (3.75) ‡ **7:22** nĩ ta kilo 3,400 § **7:22** nĩ ta lita 2,200

²⁵ Nawe Ezara, kuringana na uugĩ wa Ngai waku urĩa urĩ naguo, thuura aciirithania na atui a ciira nĩguo matuagĩre andũ othe a Mũrimo-wa-Farati ciira na kihooto, arĩa othe mooĩ watho wa Ngai wanyu. Nao arĩa matooi ũmarute. ²⁶ Mũndũ o wothe ũtariathĩkagĩra watho wa Ngai waku na watho wa mũthamaki no nginya aherithio na undũ wa kũuragwo, kana aingatwo bũrũri, o na kana indo ciake itahwo, kana ohwo njeera.

²⁷ Jehova arogoocwo, Ngai wa maithe maitũ, urĩa wĩkĩrite undũ ũcio ngoro-inĩ ya mũthamaki, atĩ atũithie nyũmba ya Jehova irĩa irĩ kũu Jerusalemu na njĩra ino, ²⁸ o ũcio ũtũmĩte njitĩkĩrike mbere ya mũthamaki, na ataarani ake, na anene othe a mũthamaki arĩa marĩ ũhoti. Tondũ guoko kwa Jehova Ngai wakwa kwarĩ hamwe na nĩ, nĩndeyũmirĩrie, ngĩcookanĩrĩria atongoria a Isiraeli nĩguo twambate nao.

8

Marĩtwa ma Atongoria a Nyũmba aria Macookire na Ezara

¹ Aya nĩo atongoria a nyũmba o hamwe na arĩa meyandĩkithĩtie, na nĩo mambatanĩrie na nĩ kuuma Babuloni hĩndĩ ya wathani wa Mũthamaki Aritashashita:

² kuuma njiaro cia Finehasi, aarĩ Gerishomu;
na njiaro cia Ithamaru, aarĩ Danieli;

na kuuma njiaro cia Daudi, aarĩ Hatushu ³ wa njiaro cia Shekania;

na kuuma njiaro cia Paroshu, aarĩ Zekaria, hamwe na andũ 150 arĩa meyandĩkithĩtie;

⁴ na kuuma njiaro cia Pahathu-Moabi, aarĩ Eliehoenai mũrũ wa Zerahia, hamwe na andũ angĩ 200;

⁵ na kuuma njiaro cia Zatu, aarĩ Shekania mũrũ wa Jahazieli, hamwe na andũ angĩ 300;

⁶ na kuuma njiaro cia Adini, aarĩ Ebedi mũrũ wa Jonathani, hamwe na andũ angĩ 50;

⁷ na kuuma njiaro cia Elamu, aarĩ Jeshaiia mũrũ wa Athalia, hamwe na andũ angĩ 70;

⁸ na kuuma njiaro cia Shefatia, aarĩ Zebadia mũrũ wa Mikaeli, hamwe na andũ angĩ 80;

⁹ na kuuma njiaro cia Joabu, aarĩ Obadia mũrũ wa Jehieli, hamwe na andũ angĩ 218;

¹⁰ na kuuma njiaro cia Bani, aarĩ Shelomithi mũrũ wa Josifia, hamwe na andũ angĩ 160;

¹¹ na kuuma njiaro cia Bebai, aarĩ Zekaria mũrũ wa Bebai, hamwe na andũ angĩ 28;

¹² na kuuma njiaro cia Azigadi, aarĩ Johanani mũrũ wa Hakatani, hamwe na andũ angĩ 110;

¹³ na kuuma njiaro cia Adonikamu, na nĩo a mũthia, marĩtwa mao maarĩ Elifeleti, na Jeueli, na Shemaia, hamwe na andũ angĩ 60;

¹⁴ na kuuma njiaro cia Bigivai, maarĩ Uthai na Zakuri, hamwe na andũ angĩ 70.

Gũcooka Jerusalemu

15 Nindamacookanĩrĩrie hamwe rūũ-inĩ rūrĩa rūthereraga rūrorete Ahava, na tũgũkara hau mũthenya ĩtatũ. Na rĩrĩ, rĩrĩa ndarorire gatagatĩ-inĩ ka andũ acio na athĩnjĩri-Ngai, ndionire Alawii ho. 16 Nĩ ũndũ ũcio ngĩtũmanĩra Eliezeri, na Arieli, na Shemaia, na Elinathani, na Jaribu, na Elinathani, na Nathani, na Zekaria, na Meshulamuri ariã maarĩ atongoria, na Joiaribu na Elinathani, andũ ariã maarĩ arutani, 17 ngĩmatũma kũrĩ Ido mũtongoria wa Kasifia. Ngĩmeera ũrĩa megũthĩĩ kwĩra Ido na andũ a nyũmba yake, acio ndungata cia hekarũ kũu Kasifia, nĩguo matũrehere aruti a wĩra na nyũmba ya Ngai witũ. 18 Na tondũ guoko kwa ũtugi kwa Ngai witũ kwarĩ hamwe na ithuĩ-rĩ, magĩtũrehere Sherebia, mũndũ mũhotĩ wa kuuma njiaro cia Mahili mũrũ wa Lawi, ũrĩa warĩ mũrũ wa Isiraeli, na ariũ a Sherebia na ariũ a ithe, othe maarĩ andũ 18; 19 Na makĩrehe Hashabia hamwe na Jeshaiã wa kuuma njiaro cia Merari, na ariũ a ithe na ciana ciao, othe andũ 20. 20 Ningĩ makĩrehe andũ ndungata 220 cia hekarũ, gĩkũndũ gĩathondeketwo nĩ Daudi na anene ake nĩguo gĩteithagĩrĩrie Alawii. Othe makĩandĩkwo na marĩtwa mao.

21 Tũrĩ o hau rūũ-inĩ rwa Ahava, ngĩanĩrĩra twĩhinge kũrĩa irio, nĩguo tũhote kwĩnyĩhia mbere ya Ngai witũ tũmũhooe atũgitĩre rũgendo-inĩ, ithuĩ na ciana ciitũ, hamwe na indo ciitũ ciothe. 22 Nĩndaiguire thoni kũuria mũthamaki atũhe thigari cia magũrũ o na iria ithiãga ihaiĩte mbarathi cia gũtũgitĩra harĩ thũ njĩra-inĩ, tondũ nĩtwerĩte mũthamaki atĩrĩ, "Guoko kwa ũtugi kwa Ngai witũ kũrĩ igũrũ rĩa mũndũ o wothe ũrĩa ũmwĩhokaga, no marakara make manene marĩ igũrũ rĩa ariã othe mamũtiganagĩra." 23 Nĩ ũndũ ũcio tũkũhinga kũrĩa irio na tũgĩthaiha Ngai witũ nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio, nake agĩcookia ihooya riitũ.

24 Ningĩ ngĩamũra athĩnjĩri-Ngai ikũmi na eerĩ ariã maarĩ atongoria, hamwe na Sherebia, na Hashabia, na ariũ a ithe wao ikũmi, 25 na ngĩmathimĩra maruta ma betha na thahabu, na indo iria ciaheanĩtwo nĩ mũthamaki, na ataari ake, na anene ake, na andũ othe a Isiraeli ariã maarĩ kuo, nĩ ũndũ wa nyũmba ya Ngai witũ. 26 Ngĩmathimĩra taranda 650* cia betha, na indo cia betha cia ũritũ wa taranda igana rĩmwe†, na taranda igana rĩmwe cia thahabu, 27 na mbakũri 20 cia thahabu cia thogora wa mbaũni 1,000,‡ na indo igĩrĩ cia gĩcango gĩtherie mũno kĩa goru o ta thahabu.

28 Ngĩmeera atĩrĩ, "Inyuĩ o ũndũ ũmwe na indo ici nĩ mwamũrĩrwo Jehova. Betha na thahabu ici nĩ maruta ma kwĩyendera marufĩrwo Jehova Ngai wa maithe manyu. 29 Mũcimenyere wega o nginya rĩrĩa mũgaacithimĩra tũnyũmba-inĩ tũria tũrĩ thĩnĩ wa nyũmba ya Jehova kũu Jerusalemu mbere ya athĩnjĩri-Ngai ariã atongoria, na Alawii, na atongoria a nyũmba cia Isiraeli." 30 Nao athĩnjĩri-Ngai na Alawii makĩamũkĩra betha na thahabu, na indo icio nyamũre iria ciathimĩtwo nĩguo itwarwo nyũmba ya Ngai witũ kũu Jerusalemu.

31 Na mũthenya wa ikũmi na ĩrĩ mweri wa mbere tũkũma rūũ-inĩ rwa Ahava twerekeire Jerusalemu. Guoko kwa Ngai witũ kwarĩ hamwe na ithuĩ, nake agĩtũgitĩra kuuma kũrĩ thũ na njangiri njĩra-inĩ. 32 Nĩ ũndũ ũcio tũgĩkina Jerusalemu, na tũkũhurũka kuo mũthenya ĩtatũ.

33 Mũthenya wa kana, tũrĩ thĩnĩ wa nyũmba ya Ngai witũ, tũgĩthima betha na thahabu na indo iria nyamũre ikĩneanwo moko-inĩ ma Mere-mothu mũrũ wa Uria, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. Eleazaru mũrũ wa Finehasi aarĩ hamwe nake, o ũndũ ũmwe na Jozabadu mũrũ wa Jeshua, na Noadia

* 8:26 nĩ ta tani 25 † 8:26 nĩ ta tani ithatũ na robo ithatũ (3.75) ‡ 8:27 nĩ ta kilo inyanya na nuthu (8.5)

mūrū wa Binui, arīa Alawii. ³⁴ Indo ciothe nīciatarirwo kūringana na mūigana na ūritū wacio, naguo ūritū wacio ūrī wothe ūkiandikwo o hīndī ūyo.

³⁵ Hīndī ūyo arīa maacookete kuuma kūrīa maatahīirwo makīrutīra Ngai wa Isiraēli maruta ma njino: makīruta ndegwa ikūmi na igīrī nī ūndū wa andū a Isiraēli othe, na ndūrūme mīrongo kenda na ithathatū, na tūtūrūme mīrongo mūgwanja na mūgwanja, na makīruta thenge ikūmi na igīrī irī iruta rīa kūhoroheria mehia. Ici ciothe ciarūtīirwo Jehova irī iruta rīa njino. ³⁶ Magīcooka magītware mawatho ma mūthamaki kūrī anene arīa maathuurītwo nī mūthamaki, na kūrī mabarūthi[§] ma Mūrīmo-wa-Farati, nao magīteithia andū na magīteithīrīria maūndū ma nyūmba ya Ngai.

9

Hooya rīa Ezara Rikonī Kūhikania na Ndūrīrī

¹ Na rīrī, thuutha wa gwīka maūndū macio,* atongoria magītuka kūrī nī, makīnjīra atīrī, “Andū a Isiraēli, o hamwe na athīnjīri-Ngai na Alawii, matīamūranītie kuuma kūrī andū arīa matūrīgīcīrie, na kuuma kūrī mītugo yao irī magigi, ta rīra ya Akaanani, na Ahiti, na Aperizi, na Ajobusi, na Aamoni, na Amoabi, na Amisiri, na Aamori. ² Nīmahikītie airītu amwe ao magatūika atumia ao na a ariū ao, na magatukania rūrīrī rūrīa rūtheru na andū arīa matūrīgīcīrie. Atongoria na anene ao nīo matongoretie andū arīa angī ūhoroinī ūyū wa kwaga kwīhokeka.”

³ Rīrīa ndaiguire ūhoroinī ūyū, ngītembūranga nguo yakwa ya thīnī na ya igūrū,† na ngīmunya njūirī cia mūtwe wakwa o na nderu, ngīkara thī ndī na kīeha kīnene. ⁴ Hīndī ūyo andū othe arīa mainainire nī ūndū wa ciugo icio cia Ngai wa Isiraēli makīgomana harī nī nī ūndū wa kwaga kwīhokeka kūu kwa andū arīa maatahītwo. Ngīkara thī hau ndī na kīeha kīnene o nginya hīndī ya igongona rīa hwaī-inī.

⁵ Na rīrī, ihinda rīa igongona rīa hwaī-inī rīakinya-rī, ngīkīra ngiuma hau ndaīkarīte ndīnyīhītie, nguo yakwa ya thīnī na ya igūrū irī ndembūkangu, ngīturia ndu ndambūrūkītie moko makwa kūrī Jehova Ngai wakwa, ⁶ ngīhooya ūu:

“Wee Ngai wakwa, nīngūigua thoni mūno na ngaconoka na ndingīhota gūgūtīirīa gīthīthi, Wee Ngai wakwa, tondu mehia maitū nī maingī makaraiha gūkīra ūraihi witū na ūuru witū, ūgakinya o kūu igūrū. ⁷ Kuuma matukū-inī ma maithe maitū ma tene nginya ūmūthī, ūuru witū ūkoretwo ūrī mūingī. Tondū wa mehia maitū, ithū na athamaki aitū, na athīnjīri-Ngai aitū, tūtūire tūūragagwo na rūhiū rwa njora, tūgatahwo na tūgatunywo indo ciitū, na tūgaconorīthio guokoinī kwa athamaki a mabūrūri mangī, o ta ūrīa gūtariī ūmūthī.

⁸ “No rīrī, gwa kahinda kanini, Jehova Ngai witū akoretwo arī mūtugi nī gūtūtīgīria matigari na gūtūhe handū harūmu harīa hake haamūre, na nī ūndū ūcio Ngai nīaheete maitho maitū ūtheri na agatūhooreria hanini ūkombo-inī witū. ⁹ O na gūtūika tūrī ngomborī, Ngai witū ndatūtiganīrie ūkombo-inī.‡ Nīatūguīrīre tha maithoinī ma athamaki a Perisia: Nīatūheete mūtūrīre mwerū nīguo tūhote

§ 8:36 Nī kwarī na anene maathuragwo nī mūthamaki nīguo marūgamagīrīre ng’ongo cia mabūrūri mao, namo mabarūthi maarī anini ao. * 9:1 Ezara eerirwo maūndū macio mīeri kenda thuutha wa gūkinya Jerusalemu (rora 10:9). † 9:3 Gūtārūranga nguo kuonanagia atī mūndū nīaracakaya. ‡ 9:9 Hīndī ino Ayahudi maathagwo nī andū a mabūrūri mangī.

gwaka nyumba ya Ngai witū rīngī na tūcookererie kūrīa ithūkītio, na nīatūheete rūthingo rwa gūtūgītīra thīnī wa Juda na Jerusalemu.

¹⁰ “No rīrī, Wee Ngai witū-rī, nī afa tūngiuga thuutha ūyū? Tondū nītwagīire mawatho maku bata ¹¹ marīa waheanire na tūnua kwa anabii ndungata ciaku, rīrīa woigire aṭrī, ‘Būrūri ūrīa mūrathīi kwīgwatīra ūtūike wanyu nīmūthaahie nī waganu wa andū agu. Nī ūndū wa maūndū mao me magigi, nīmaūiyūrītie maūndū mao mooru kuuma mwena ūmwe nginya ūrīa ūngī. ¹² Nī ūndū ūcio, mūtikanetīkīrie airītu anyu mahikio nī ariū ao kana ariū anyu mahikie airītu ao. Mūtikanagīe na kīrīkanīro kīa ūrata nao o na rī, nīgeetha mūgīe na hinya na mūrīage indo njega cia būrūri ūcio, na mūkaaūtīgīra ciana cianyu ūrī igai rīao nginya tene.’

¹³ “Maūndū macio matūkorete nī ūndū wa cīko ciitū njūru na wīhia witū mūnene, no rīrī, Wee Ngai witū ūtūherithītie na iherithia inini gūkīra ūrīa mehīa maitū magīrīre, o na nītūtīgīrie matigari ma andū ta aya. ¹⁴ Rīu-rī, no tūcooke kuuna maathani maku rīngī, na tūhikanie na andū arīa mekaga maūndū me magigi ta macio? Githī ndūngītūrakarīra nginya ūtūniine, kwage matigari kana mūdū ūngīhonoka? ¹⁵ Wee Jehova Ngai wa Isiraēli, ūrī mūthingu! Ūmūthī ūyū nītūtīgītīwo tūrī matigari. Tūrī haha mbere yaku twīhītie, na tondū wa ūndū ūcio gūtīrī o na ūmwe witū ūngīhota kūrūgama mbere yaku.”

10

Andū Kuumbūra Mehīa

¹ Rīrīa Ezara aahooyaga akiumbūraga mehīa na akīrīraga, o na akīgūithagia thī hau nyūmba-inī ya Ngai-rī, gikundi kīnene kīa andū a Isiraēli, kīa arūme, na andū-a-nja, na ciana, gikūngana gīkīmūthīūrūrūkīria. O nao makīrīra marī na ruo mūno. ² Nake Shekania mūrū wa Jehieli, ūmwe wa rūciaro rwa Elamu, akīra Ezara aṭrī, “Tūkoretwo tūtārī ehokeku harī Ngai witū nī ūndū nītūhikītie andū-a-nja kuuma ndūrīrī iria itūthīūrūrūkīrie. No o na kūrī ūguo-rī, Isiraēli no marī na kīrīgīrīro. ³ Na rīrī, nītūthondeke kīrīkanīro tūrī mbere ya Ngai witū aṭī nītūkūngata andū-a-nja aya othe na ciana ciao, kūrīngana na mataaro ma mwathi wakwa, o na mataaro ma arīa metīgīrīte maathani ma Ngai witū. Ūndū ūyū nīwīkwo kūrīngana na Watho. ⁴ Arahūka; ūhorō ūyū ūrī moko-inī maku. Ithūi tūrī hamwe nawe; nī ūndū ūcio, wīyūmīrīrie ūwīke.”

⁵ Nī ūndū ūcio Ezara akīarahūka, agītūma atongoria a athīnjīri-Ngai na Alawīi, o na andū othe a Isiraēli mehīte aṭī nīmegwīka ūrīa kwerītīwo. Nao makīhīta. ⁶ Ningī Ezara akīuma hau mbere ya nyūmba ya Ngai, agīthīi kanyūmba ka Jehohanani mūrū wa Eliashibu. Arī kūu ndaigana kūrīa irio kana kūnyua maaṭī tondū aathiire o na mbere gūcakaya nī ūndū andū arīa maatahītīwo nīmagīte kwīhoheka.

⁷ Gūgīcooka gūkīanīrīrīwo Juda na Jerusalemu guothe aṭī andū othe arīa maatahītīwo mongane Jerusalemu. ⁸ Mūdū o wothe ūngīagire gūkīnya Jerusalemu mīthenya itatū itanathira kūrīngana na itua rīa anene na athuuri, atunywo indo ciake ciothe, nake we mwene aingatwo, ehēre kīūngano-inī kīa andū arīa maatahītīwo.

⁹ Mīthenya iyo itatū itanathira, arūme othe a Juda na Benjamīni makīūngana Jerusalemu. Naguo mūthenya wa mīrongo iirī wa mweri wa kenda, andū othe nīmaikarīte thī kīhaaro-inī kīrīa kīarī mbere ya

nyumba ya Ngai, mathĩnikĩte mũno tondũ wa ũndũ ũcio na nĩ ũndũ wa mbura. ¹⁰ Hĩndĩ ĩyo Ezara ũcio mũthĩnjĩri-Ngai akĩrũgama na igũrũ, akĩmeera atĩrĩ, “Mũkoretwo mũtarĩ ehokeku; nĩmũhikĩtie andũ-a-nja a kũngĩ, mũgakĩongerera mahĩtia ma Isiraeli. ¹¹ Rĩu-rĩ, umbũrai mehia manyu kũrĩ Jehova Ngai wa maithe manyu, na mwĩke ũria endaga. Mwĩyamũraniei na andũ arĩa mamũthiũrũrũkĩirie, o na atumia anyu a kũngĩ.”

¹² Kũngano gĩothe gĩgĩcookia na mũgambo mũnene atĩrĩ, “Nĩwoiga ũria kwagĩrĩre! No nginya twĩke o ta ũguo woiga. ¹³ No rĩrĩ, andũ aya marĩ haha nĩ aingĩ, na nĩ hĩndĩ ya mbura; nĩ ũndũ ũcio tũtingĩkara nja. Ningĩ ũhoru ũyũ ndũngĩthondekeka na mũthenya ũmwe kana ĩrĩ, tondũ nĩtwĩhĩtie mũno ũndũ-inĩ ũyũ. ¹⁴ Reke anene aitũ marũgamĩrĩre kũngano gĩkĩ gĩothe. Ningĩ o mũndũ wothe ũrĩ matũũra-inĩ maitũ ũhikĩtie mũndũ-wa-nja wa kũngĩ nĩetĩkĩrio oke mahinda marĩa matũtũtwo, hamwe na athuuri na atuanĩri ciira a o itũũra, nginya twehererio marakara marĩa mahiũ ma Ngai witũ ũhoru-inĩ ũyũ.” ¹⁵ Andũ arĩa maareganire na ũhoru ũcio no Jonathani mũrũ wa Asaheli, na Jahazeia mũrũ wa Tikiva, hamwe na Meshulam, na Shabethai ũria Mũlawii.

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa maatahĩtwo magĩka o ta ũria kwerĩtwo. Nake Ezara ũcio mũthĩnjĩri-Ngai agĩthuura arũme arĩa maarĩ atongoria a nyumba ciao, o mũndũ ũmwe kuuma o nyumba, o ũria ciagayanĩtio, nao othe makĩandĩkwo marĩtwa mao. Mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi magĩkara thĩ nĩguo matũrie maciira macio, ¹⁷ na gũgĩkinya mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere, makĩrĩkia maciira ma arũme othe arĩa maahikĩtie andũ-a-nja a kũngĩ.

Andũ arĩa Maahĩtĩtie nĩ Kũhikania na Ndũrĩrĩ

¹⁸ Thĩnĩ wa njiaro cia athĩnjĩri-Ngai, andũ aya nĩo maahikĩtie andũ-a-nja a kũngĩ:

Kuuma njiaro cia Jeshua mũrũ wa Jozadaku na ariũ a ithe nĩ:

Maaseia, na Eliezeri, na Jaribu, na Gedalia. ¹⁹ (Othe makĩũranĩra atĩ nĩmegũtigana na atumia ao, na o mũndũ akĩruta ndũrũme kuuma rũũru-inĩ rwake nĩ ũndũ wa iruta rĩa mahĩtia mao.)

²⁰ Kuuma kũrĩ njiaro cia Imeri nĩ:

Hanani na Zebadia.

²¹ Kuuma kũrĩ njiaro cia Harimu nĩ:

Maaseia, na Elija, na Shemaia, na Jehieli, na Uzia.

²² Kuuma kũrĩ njiaro cia Pashuri nĩ:

Elioenai, na Maaseia, na Ishumaeli, na Nethaneli, na Jozabadu, na Elasa.

²³ Kuuma kũrĩ Alawii nĩ:

Jozabadu, na Shimei, na Kelaia (na nowe Kelita), na Pethahia, na Juda, na Eliezeri.

²⁴ Kuuma kũrĩ aini a nyĩmbo nĩ:

Eliashibu.

Kuuma kũrĩ aikaria a ihingo nĩ:

Shakumu, na Telemu, na Uri.

²⁵ Na gatagatĩ-inĩ ga Aisiraeli arĩa angĩ:

Kuuma kūrī njiaro cia Paroshu nĩ:

Ramia, na Izia, na Malikija, na Mijamini, na Eleazaru, na Malikija, na Benaia.

²⁶ Kuuma kūrī njiaro cia Elamu nĩ:

Matania, na Zekaria, na Jehieli, na Abadi, na Jeremothu, na Elija.

²⁷ Kuuma kūrī njiaro cia Zatu nĩ:

Elioenai, na Eliashibu, na Matania, na Jeremothu, na Zabadi, na Aziza.

²⁸ Kuuma kūrī njiaro cia Bebai nĩ:

Jehohanani, na Hanania, na Zabai, na Athilai.

²⁹ Kuuma kūrī njiaro cia Bani nĩ:

Meshulamu, na Maluku, na Adaia, na Jashubu, na Sheali, na Jeremothu.

³⁰ Kuuma kūrī njiaro cia Pahathu-Moabi nĩ:

Adina, na Kelali, na Benaia, na Maaseia, na Matania, na Bezaleli, na Binui, na Manase.

³¹ Kuuma kūrī njiaro cia Harimu nĩ:

Eliezeri, na Ishija, na Malikija, na Shemaia, na Shimeoni, ³² na Benjamini, na Maluku, na Shemaria.

³³ Kuuma kūrī njiaro cia Hashumu nĩ:

Matenai, na Matata, na Zabadi, na Elifeleti, na Jeremai, na Manase, na Shimei.

³⁴ Kuuma kūrī njiaro cia Bani nĩ:

Maadai, na Amuramu, na Ueli, ³⁵ na Benaia, na Bedeia, na Keluhi, ³⁶ na Vania, na Meremothu, na Eliashibu, ³⁷ na Matania, na Matenai, na Jaasu.

³⁸ Kuuma kūrī njiaro cia Binui nĩ:

Shimei, ³⁹ na Shelemia, na Nathani, na Adaia, ⁴⁰ na Makinadebai, na Shashai, na Sharai, ⁴¹ na Azareli, na Shelemia, na Shemaria, ⁴² na Shalumu, na Amaria, na Jusufu.

⁴³ Kuuma kūrī njiaro cia Nebo nĩ:

Jieli, na Matithia, na Zabadi, na Zabina, na Jadai, na Joeli, na Benaia.

⁴⁴ Acio othe nĩmahikĩtie andũ-a-nja a kũngĩ, na amwe ao nĩmaciarĩte ciana na atumia acio.

NEHEMIA

Ihooya rĩa Nehemia

¹ Ici nĩcio ciugo cia Nehemia mūrũ wa Hakalia:

Atĩrĩ, mweri-inĩ wa Kiselevu wa mwaka wa mĩrongo ĩrĩ,* rĩrĩa ndaarĩ thĩinĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu Shushani-rĩ,† ² Hanani, ũmwe wa ariũ a baba, agĩũka kuuma Juda arĩ na andũ angĩ, na ngĩmahooya ũhoru wa matigari ma Ayahudi arĩa maahonokete gũtahwo, o na ngĩmahooya ũhoru wa Jerusalemu.

³ Nao makinjookeria atĩrĩ, “Andũ arĩa maahonokire gũtahwo, o acio marĩ kũu bũruri-inĩ, marĩ na thĩina mũnene na makanyararwo mũno. Rũthingo rwa Jerusalemu nĩrũmomore, na ihingo ciaruo igacinwo na mwaki.”‡

⁴ Rirĩa ndaiguire maũndũ macio, ngĩkara thĩ, ngĩrĩra. Ngĩkara ngĩcakayaga matukũ maigana ũna, ngĩhinga kũria irio na ngĩhooya Ngai wa igũrũ. ⁵ Ningĩ ngiuga atĩrĩ:

“Wee Jehova Ngai wa Igũrũ, wee Mũrungu mũnene na wa kũmakania, ũrĩa ũhingagia kĩrĩkanĩro gĩake kĩa wendo kũrĩ arĩa mamwendete na magaathĩkĩra maathani make, ⁶ ndagũthaiha ũtege gũtũ gwaku, na ũhingũre maitho maku ũigwe ihooya rirĩa ndungata yaku irahooya ĩrĩ mbere yaku mũthenya na ũtukũ nĩ ũndũ wa ndungata ciaku, andũ a Isiraeli. Nĩngumbũra mehia ma andũ a Isiraeli, na makwa, na ma nyũmba ya baba, marĩa ithuĩ tũkwĩhĩirie. ⁷ Nĩtwĩkĩte maũndũ ma waganu mũnene harĩwe. Tũtiathĩkĩre maathani na irĩra cia watho waku cia kũrũmĩrĩrwo, o na mawatho marĩa waheire Musa ndungata yaku.

⁸ “Ririkana ũrutani ũrĩa waheire Musa ndungata yaku, ũkiuga atĩrĩ, ‘Mũngĩaga kwĩhokeka, nĩngamũhurunja gatagatĩ ka ndũrĩrĩ, ⁹ no mũngĩkanjookerera na mwathĩkĩre maathani makwa, hĩndĩ iyo o na andũ anyu arĩa maatahĩtwo magatwarwo ituri cia thĩ kũria kũraya mũno, nĩngamacookereria ndĩmarute kuo, ndĩmarehe kũndũ kũria thuurĩte gũtuĩke gĩkaro kĩa Rĩitwa riakwa.’

¹⁰ “Acio nĩ ndungata ciaku na andũ aku, arĩa wakũũrĩre na ũndũ wa hinya waku mũnene na guoko gwaku kũrĩ ũhoti. ¹¹ Wee, Jehova, ndagũthaiha ũtege gũtũ ũigwe mahooya ma ndungata ĩno yaku, o na mahooya ma ndungata ciaku iria ikenagio nĩ gwĩtigĩra rĩitwa riaku. Kĩreke ndungata yaku ĩgaacĩre ũmũthĩ na ũndũ wa gũtũma ĩtikĩrike harĩ mũndũ ũyũ.”

Nĩ nĩ ndatwaragĩra mũthamaki kĩndũ gĩa kũnyua.

2

Aritashashita Gũtũma Nehemia Jerusalemu

* **1:1** Kwarĩ mĩaka mĩrongo kenda na ũmwe kuuma mĩgwate ya mbere yacooka Jerusalemu.
 † **1:1** Shushani nĩkuo athamaki a Perisia maaikaraga hĩndĩ ya heho; kwarĩ mũkuru-inĩ wa Rũũ rwa Tigrisi. ‡ **1:3** Wathani wa Perisia wagayanĩtio ng'ongo ithatũ; rũgongo rwa Juda rwathagwo kuuma Samaria.

¹ Mweri-inĩ wa Nisani, mwaka wa mĩrongo ĩrĩ wa Mũthamaki Ar-tashashita, rĩrĩa aareheirwo ndibei, ngĩoya ndibei ĩyo ngĩmĩnengera mũthamaki. Mbere ya hĩndĩ ĩyo ndiatukĩtie gĩthiithi ndĩ harĩ we; ² nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akĩnjũũria aĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtukie gĩthiithi ũguo na ndũrĩ mũrũaru? ũndũ ũcio no uumanire na kĩa kĩa ngoro.”

Na nĩ ngĩtigĩra mũno, ³ no ngĩra mũthamaki aĩrĩ, “Mũthamaki arotũura nginya tene! Gĩthiithi gĩakwa kĩngĩaga gũtuka aĩa hĩndĩ ĩrĩa itũura inene rĩrĩa maithe makwa mathikĩtwo rĩkĩrĩte ihooru, na ihingo ciarĩo igacinwo ikaniinwo na mwaki?”

⁴ Mũthamaki akĩnjũũria aĩrĩ, “Ūkwenda aĩa?”

Hĩndĩ ĩyo ngĩhooya Ngai wa Igũrũ, ⁵ na ngĩcookeria mũthamaki aĩrĩ, “Mũthamaki, angĩona kwagĩrĩre, na ndungata yaku itĩkĩrĩke maitho-inĩ make, nĩakĩndũme itũura rĩu inene rĩa juda, kũrĩa maithe makwa mathikĩtwo, nĩguo ngarĩake rĩngĩ.”

⁶ Hĩndĩ ĩyo mũthamaki, aikaranĩtie na mũtumia wake, akĩnjũũria aĩrĩ, “Rũgendo rwaku nĩ rwa matukũ maigana na ũgaacooka rĩ?” Mũthamaki akĩona arĩ wega andũme; nĩ ũndũ ũcio ngĩtua ihinda rĩa gũthĩ.

⁷ Ningĩ ngĩmwĩra aĩrĩ, “Mũthamaki angĩona kwagĩrĩre, reke heo marũa ndwarĩre abarũthi a Mũrĩmo-wa-Farati, nĩgeetha manjĩtũkĩrie hĩtũkĩre kuo kinya nginye juda. ⁸ O na no heo marũa ndwarĩre Asafu, mũmenyereri wa mũtitũ wa mũthamaki, nĩgeetha akaahe mbaũ cia gũthondeka mĩgamba ya ihingo cia nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa ĩrganĩtie na hekarũ, na cia gwaka rũthingo rwa itũura inene o na cia gwaka nyũmba ĩrĩa ndrĩikaraga?” Na tondũ ũtugi wa guoko kwa Ngai wakwa warĩ hamwe na nĩ, mũthamaki agĩtũkĩra kũũhingĩria maũndũ marĩa mothe ndaamũũrĩtie. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio ngĩthĩ kũrĩ abarũthi a Mũrĩmo-wa-Farati, ngĩmanengera marũa ma mũthamaki. Ningĩ mũthamaki nĩatũmĩte anene a mbũtũ cia ita hamwe na thigari ĩrĩa ithiiga na mbarathi tũthĩ hamwe nao.

¹⁰ Rĩrĩa Sanibalati ũrĩa Mũhoroni,* na Tobia mũnene ũrĩa Mũamoni, maaiguire ũhoro ũcio, magĩtangĩka mũno makĩria nĩkũigua atĩ kwarĩ mũndũ wokĩte gũcaria maũndũ ma kũguna andũ a Isiraeli.

Nehemia Kũrora Thingo cia Jerusalemu

¹¹ Nĩndathiire Jerusalemu, na thuutha wa gũikara kuo mũthenya ĩtatũ-rĩ, ¹² ngiumagara ũtukũ ndĩ na andũ matarĩ aingĩ. Ndierĩte mũndũ o na ũmwe ũndũ ũrĩa Ngai wakwa eekĩrĩte ngoro-inĩ yakwa njĩke nĩ ũndũ wa Jerusalemu. Gũtiarĩ na mbarathi ingĩ tĩga ĩrĩa yanguũite.

¹³ Nĩndathiire ũtukũ ngereire Kĩhingo gĩa Kĩanda,† njerekeire Gĩthima kĩa Ndamathia na Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ,‡ ngĩroraga thingo cia Jerusalemu ĩria ciamomoretwo, na ihingo ciarĩo ĩria ciacinĩtwo ikaniinwo nĩ mwaki.

¹⁴ Ningĩ ngĩthĩ o na mbere njerekeire Kĩhingo gĩa Gĩthima na Karia-inĩ ka Mũthamaki, no hatiarĩ handũ haiganu ha kũhĩtũkĩrwo nĩ mbarathi yakwa; ¹⁵ nĩ ũndũ ũcio ngĩambata na mũkuru ũtukũ ngĩroraga ũrĩa rũthingo rwatarĩ. Ndakinya mũthia, ngĩhũndũka ngĩngĩrira Kĩhingo gĩa Kĩanda rĩngĩ. ¹⁶ Anene a kũu matiamenyire kũrĩa ndathiite kana ũrĩa ndekaga tondũ ndiamenyithĩtie Ayahudi, kana athĩnjĩri-Ngai, kana arĩa maarĩ igweta, kana anene, o na kana arĩa angĩ mangĩarutire wĩra.

* **2:10** Sanibalati aarĩ barũthi wa Samaria. † **2:13** Kĩhingo gĩa Kĩanda kiarĩ mwena wa ithũiro wa rũthingo rwa Jerusalemu. ‡ **2:13** Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ nĩkĩo Ayahudi moimagĩria nyamũ ĩria ciarutagwo magongona, magacitwara Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu.

17 Ningĩ ngĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũrona thũina ũrĩa tũrĩ naguo: itũũra rĩa Jerusalemu nĩrĩanangĩku, na ihingo ciarĩo igacinwo na mwaki. Ũkai twake rūthingo rwa Jerusalemu rĩngĩ, na tũtigacooka kũnyararwo o na rĩ.” 18 O na ningĩ ngĩmeera ũrĩa guoko kwa ũtugi kwa Ngai wakwa kwarĩ hamwe na nĩ, na ũrĩa mũthamaki anjĩũrite.

Nao magĩcookia atĩrĩ, “Nĩtwambirĩriei gwaka rĩngĩ.” Nĩ ũndũ ũcio makĩambirĩria wĩra ũcio mwega.

19 No rĩria Sanibalati ũrĩa Mũhoroni na Tobia mũnene ũrĩa Mũamoni na Geshemu ũrĩa Mũarabu maiguire ũhoru ũcio, magĩtũnyũrũria na magĩtũhekerera, makĩũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũũ mũreka? Kaĩ mũkũremera mũthamaki?”

20 Ngĩmacookeria atĩrĩ, “Ngai wa Igũrũ nĩwe ũgũtũma tũgaacĩre. Ithu ndungata ciake nĩtũkwambirĩria gwaka rĩngĩ, no ha ũhoru wanyu-rĩ, mũtĩrĩ na igai gũkũ Jerusalemu, kana kĩhoo, kana ũndũ wa tene wa kũmũnyiitithania narĩo.”

3

Aaki a Rũthingo

1 Na rĩrĩ, Eliashibu mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ a thiritũ yake, magĩthĩ kũruta wĩra, na magĩcookereria Kĩhingo kĩa Ng’ondũ. Magĩkĩamũra na magĩgũkĩra mĩrango. Magĩaka o nginya Mũthiringo ũrĩa mũraihu na igũrũ wa Igana, ũrĩa maamũrire, na magĩaka o nginya Mũthiringo ũrĩa mũraihu na igũrũ wa Hananeli. 2 Andũ a Jeriko magĩaka gĩcunjĩ kĩa kĩaiganĩtie na ho, nake Zakuri mũrũ wa Imuri agĩaka kũrigania nao.

3 Kĩhingo gĩa Thamaki gĩakirwo rĩngĩ nĩ ariũ a Hasenaa. Nĩmarire mĩgogo yakĩo, na magĩkĩra mĩrango na igera cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo. 4 Meremothu mũrũ wa Uria mũrũ wa Hakozi, nĩwe wacookereirie gĩcunjĩ kĩa kĩaumĩrĩire. Nake Meshulamu mũrũ wa Berekia mũrũ wa Meshezabeli agĩcookereria rūthingo gĩcunjĩ kĩa kĩaiganĩtie na hau. Ningĩ Zadoku mũrũ wa Baana agĩthĩ na mbere gũcookereria gĩcunjĩ kĩa kĩaumĩrĩire. 5 Gĩcunjĩ kĩa kĩaumĩrĩire gĩacookereirio nĩ andũ a Tekoa, no andũ ao arĩa maarĩ igweta nĩmaregire kũruta wĩra ũrĩa maheetwo nĩ arũgamĩrĩri ao.

6 Joiada mũrũ wa Pasea marĩ na Meshulamu mũrũ wa Besodeia nĩ macookereirie Kĩhingo kĩa Jeshanahi. Nĩmarire mĩgogo yakĩo, na magĩkĩra mĩrango na igera cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo. 7 Kũrigania nao, wĩra wa gũcookereria rūthingo warutirwo nĩ andũ a kuuma Gibeoni na Mizipa, nĩ Melatia wa Gibeoni, na Jadoni wa Meronothu, matũũra marĩa maathagwo nĩ barũthi wa Mũrĩmo-wa-Farati. 8 Uzieli mũrũ wa Harihaia, ũmwe wa aturi a thahabu, nĩacookereirie kũria kwarũmĩrĩire; nake Hanania, ũmwe wa athondeki a maguta manungi wega, agĩcookereria rūthingo harĩa haariganĩtie na hau. Magĩcookereria rūthingo rwa Jerusalemu o nginya Rũthingo rũria Rwariĩ. 9 Gĩcunjĩ kĩa kĩaumĩrĩire gĩacookereirio nĩ Refaia mũrũ wa Huri ũrĩa warĩ mwathi wa nuthu ya gĩcigo kĩmwe kĩa Jerusalemu. 10 Kũhakana na hau, Jedaia mũrũ wa Harumafu agĩcookereria rūthingo rũria rwang’etheire nyũmba yake, nake Hatushu mũrũ wa Hashabinea agĩcookereria rūthingo rũria rwariganĩtie nake. 11 Malikija mũrũ wa Harimu, na Hashubu mũrũ wa Pahathu-Moabi nao nĩmacookereirie gĩcunjĩ kĩngĩ, hamwe na

Mũthiringo ũria mũraihi na igũrũ wa Mariiko ma Mwaki. ¹² Gĩcunjĩ kĩa kĩa rĩmũĩre gĩacookereirio nĩ Shalumu mũrũ wa Haloheshu, mwathi wa nuthu ya gĩcigo kĩa Jerusalemu, ateithĩrĩrio nĩ airĩtu ake.

¹³ Kĩhingo gĩa Kĩanda gĩacookereirio nĩ Hanuni hamwe na andũ arĩa maatũũraga Zanoa. Magĩgĩaka rĩngĩ na magĩĩkĩra mũrango, na igeri cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo, ningĩ magĩcookereria rũthingo ũraihi wa mĩkono 1,000* o nginya Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ.

¹⁴ Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ gĩacookereirio nĩ Malikija mũrũ wa Rekabu, mwathi wa gĩcigo kĩa Bethi-Hakeremu. Agĩgĩaka rĩngĩ na agĩĩkĩra mũrango, na igeri cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo.

¹⁵ Kĩhingo gĩa Gĩhima gĩacookereirio nĩ Shalumu mũrũ wa Koli-Hoze, mwathi wa gĩcigo kĩa Mizipa. Agĩgĩaka rĩngĩ, agĩkĩgita, na agĩĩkĩra mũrango na igeri cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo. Ningĩ nĩacookereirie rũthingo rwa Karia ga Siloamu kũrigania na Mũgũnda wa Mũthamaki, o nginya ngathĩ-inĩ ya gũikũrũka kuuma Itũũra Inene rĩa Daudi. ¹⁶ Kuuma harĩ we, Nehemia mũrũ wa Azibuku, mwathi wa nuthu ya gĩcigo kĩmwe kĩa Bethi-Zuru,[†] agĩcookereria rũthingo nginya kũng'etheri mbĩrĩra cia Daudi, o nginya karia-inĩ ga kwĩyenjera, na o nginya Nyũmba ya Njamba cia Ita.

¹⁷ Kũrigania nake, wĩra wa gũcookereria rũthingo warutirwo nĩ Alawii arĩa maarũgamĩrũro nĩ Rehumu mũrũ wa Bani. Kũrigania nake, Hashabia, mwathi wa nuthu ya gĩcigo gĩa Keila, agĩcookereria rũthingo handũ-inĩ ha andũ a gĩcigo gĩaake. ¹⁸ Kũrigania nake, andũ ao a bũrũri nĩo maacookereirie rũthingo matongoretio nĩ Binui mũrũ wa Henadadi, mwathi wa nuthu iyo ĩngĩ ya Keila. ¹⁹ Kũrigania nake, Ezeri mũrũ wa Jeshua, mwathi wa Mizipa, nĩacookereirie gĩcunjĩ kĩngĩ kuuma harĩa haang'etheire mwambato nginya harĩa haigagwo indo cia mbaara, o nginyagia koine-inĩ. ²⁰ Kũrigania nake, Baruku mũrũ wa Zabai agĩcookereria gĩcunjĩ kĩngĩ arĩ na kĩyo, kuuma koine-inĩ nginya itoonyero rĩa nyũmba ya Eliashibu mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene. ²¹ Kũrigania nake, Meremothu mũrũ wa Uria, mũrũ wa Hakozi, nĩacookereirie gĩcunjĩ kũ kĩngĩ kuuma itoonyero rĩa nyũmba ya Eliashibu nginya mũthia-inĩ wayo.

²² Kũrigania nake, rũthingo rwacookereirio nĩ athĩnjĩri-Ngai a kuuma rũgongo rũria rwathiũrũrũkĩirie kũu. ²³ Kuuma harĩo, Benjamini na Hashabu magĩcookereria rũthingo gĩcunjĩ kĩa kĩa kĩa rĩmũ mbera ya nyũmba yao; na kũrigania nao, Azaria mũrũ wa Maaseia, mũrũ wa Anania, agĩcookereria rũthingo hakuhi na nyũmba yake. ²⁴ Kũrigania nake, Binui mũrũ wa Henadadi nĩacookereirie gĩcunjĩ kĩngĩ kuuma nyũmba-inĩ ya Azaria o nginya koine-inĩ harĩa thingo ciacemanĩirie, ²⁵ nake Palali mũrũ wa Uzaĩ agĩcookereria rũthingo kũng'etheri harĩa thingo ciacemanĩirie na mũthiringo ũria wacomokete nyũmba-inĩ ya igũrũ ya mũthamaki hakuhi na nja ya arangĩri. Kũrigania nake, Pedaiia mũrũ wa Paroshu ²⁶ hamwe na atungati a hekarũ arĩa maatũũraga kĩrĩma-igũrũ kĩa Ofeli magĩcookereria rũthingo o nginya kũng'etheri Kĩhingo kĩa Maaĩ kwerekeri mwena wa irathĩro na kũng'etheri mũthiringo ũria wacomokete na igũrũ. ²⁷ Kũrigania nao, andũ a Tekoa magĩcookereria

* 3:13 nĩ ta mita 450 † 3:16 Bethi-Zuru yarĩ kambĩ ya tene ya arangĩri a Mũthamaki Daudi.

gĩcunjĩ kĩngĩ kuuma mũthiringo mũnene ũrĩa wacomokete na igũrũ nginya rũthingo rwa Ofeli.

²⁸ Igũrũ wa Kĩhingo kĩa Mbarathi, athĩnjĩri-Ngai nĩmacookereirie rũthingo, o mũndũ mbere ya nyũmba yake. ²⁹ Kũrigania nao, Zadoku mũrũ wa Imeri agĩcookereria rũthingo kũng'ethera nyũmba yake. Kũrigania nake, Shemaia mũrũ wa Shekania, mũikaria wa Kĩhingo kĩa Irathĩro, nĩwe wacookereirie rũthingo rũrĩa rwarũmirĩire. ³⁰ Kũrigania nake, Hanania mũrũ wa Shelemia, na Hanuni mũriũ wa gatandatũ wa Zafalu, nĩo maacookereirie gĩcunjĩ kũu kĩngĩ. Kũrigania nao, Meshulamu mũrũ wa Berekia agĩcookereria rũthingo kũng'ethera harĩa aikaraga. ³¹ Kũrigania nake, Malikija, ũmwe wa aturi a thahabu, agĩcookereria rũthingo nginya nyũmba-inĩ ya ndungata cia hekarũ na cia onjorithia, kũng'ethera Kĩhingo gĩa Gũtuĩria, na o nginya kanyũmba karĩa kaarĩ igũrũ rĩa koine; ³² na gatagatĩ ga kanyũmba karĩa kaarĩ igũrũ rĩa koine na Kĩhingo kĩa Ng'ondũ haacookereirie nĩ aturi a thahabu na onjorithia.

4

Kũgĩrio Gwaka Rũthingo Rĩngĩ

¹ Rĩrĩa Sanibalati aaguirerĩ atĩ nĩtwakaga rũthingo rĩngĩ, akĩrakara na agĩthĩrĩka mũno. Agĩthekerera Ayahudi, ² na arĩ mbere ya athiritũ ake na mbũtũ cia ita cia Samaria, akiuga atĩrĩ, “Ayahudi aya ahinyaru-rĩ, nĩ kĩ mareka? Nĩmegũcookereria rũthingo rwao? Nĩmekũruta magongona? Nĩmekũrĩkia wĩra ũyũ na mũthenya ũmwe? Maahota gũtũma mahiga macooke muoyo kuuma hĩba-inĩ ici cia mahuti maya mahũite ũũ wothe?”

³ Tobia ũrĩa Mũamoni, ũrĩa warĩ mwena wake, akiuga atĩrĩ, “Rũthingo rũu rwa mahiga maraaka-rĩ, o na mbwe ĩngĩrũhaica no ĩrũmomore!”

⁴ No rĩrĩ, Wee Ngai witũ tũthikĩrĩrie, tondũ tũrĩ andũ anyarare. Garũra irumi icio ciao imacookerere. Maneane ta matahĩtwo bũrũri-inĩ wa ũkombo. ⁵ Ndũkahithĩrĩrie mahĩtia mao kana weherie mehia mao kuuma ũthĩu-inĩ waku, nĩgũkorwo nĩmarumĩte andũ arĩa maraaka.

⁶ Nĩ ũndũ ũcio tũgĩaka rũthingo rũu rĩngĩ o nginya ruothe rũgĩkinya nuthu ya ũraihu waruo, nĩgũkorwo andũ acio maarutire wĩra na ngoro cia kwĩyendera.

⁷ No hĩndĩ ĩrĩa Sanibalati, na Tobia, na Aarabu, na Aamoni, na andũ a Ashidodi maiguirerĩ atĩ thingo cia Jerusalemu nĩciathiaga na mbere gũcookererio na atĩ mũanya nĩyathingagwo-rĩ, makĩrakara mũno.

⁸ Magĩthĩrĩ ndundu marĩ othe, magĩciira ũrĩa megũka mahũũrane na Jerusalemu, na mambĩrĩrie ngũĩ kuo. ⁹ No nĩtwahooire Ngai witũ na tũkũga arangĩri a gũtũgitĩra mũthenya na ũtukũ nĩ ũndũ nĩtwehĩtũrwo.

¹⁰ O ihinda rĩu, andũ a Juda makiuga atĩrĩ, “Aruti a wĩra nĩmaroorwo nĩ hinya, na nĩ kũrĩ na mahuti maingĩ mũno matangĩreka twake rũthingo rũu rĩngĩ.”

¹¹ O nacio thũ ciitũ ikiuga atĩrĩ, “Mũira wa mamenye ũhoru kana matuone, tũgũkorwo hamwe nao, tũmoorage na tũtũme wĩra ũcio ũtuge kũrutwo.”

¹² Hĩndĩ ĩyo Ayahudi arĩa maatũũraga hakuhĩ na thũ icio magĩũka, magĩtũwĩra maita ikũmi atĩrĩ, “O kũrĩa mũngũũrĩra-rĩ, nĩmegũtũtharĩkĩra.”

13 Nĩ ūndũ ūcio ngũiga andũ amwe na thuutha wa kũria rũthingo rwarĩ thĩ mũno na gũtaarĩ na ūgitĩri; ngĩmaiga kũringana na nyũmba ciao marĩ na hiũ ciao cia njora, na matimũ, na mota. 14 Ndaarĩkia kuona ūria maũndũ maatarĩ, ngĩrũgama ngũira andũ arĩa maarĩ igweta, na anene, na andũ arĩa angĩ atĩrĩ, “Mũtikametigire. Ririkanai Mwathani, o we ūria mũnene na wa kũmakania, nĩguo mũrũĩre ariũ a thoguo, na aanake anyu, na airĩtu anyu, na atumia anyu, o na mĩciĩ yanyu.”

15 Rĩria thũ ciitũ ciamenyire atĩ nĩtwamenyete ūhoru wa ndundu yao, na atĩ Ngai nĩarigĩĩre ūndũ ūcio, ithuothe tũgĩcooka rũthingo-inĩ, o mũndũ agĩthĩ wĩra-inĩ wake.

16 Kuuma mũthenya ūcio nuthu ya andũ akwa nĩo maarutaga wĩra nayo nuthu iyo ingĩ yao makĩheo matimũ, na ngo, na mota, o na nguo cia kĩgera. Anene nao makĩrũgama thuutha wa andũ othe a Juda 17 arĩa maakaga rũthingo. Nao arĩa maakuuaga indo cia mwako maarutaga wĩra na guoko kũmwe, nakuo kũria kũngĩ kũnyiiĩte kĩndũ kĩa mbaara, 18 nake mwaki o wothe aikaraga eyohete rũhiũ rwake rwa njora njohero o akĩrutaga wĩra. No mũhuhi wa karumbeta aanjikaraga hakuhi.

19 Ningĩ ngũira arĩa maarĩ igweta, na anene, na andũ arĩa angĩ atĩrĩ, “Wĩra nĩ mũngĩ mũno na ūgatambũrũka, na nĩtũraihanĩrĩre mũno mũndũ na ūria ūngĩ rũthingo-inĩ. 20 Rĩria rĩothe mũngũigua karumbeta kaahuhwo, mũũke harĩa tũrĩ. Ngai witũ nĩwe ūgũtũrũrĩra!”

21 Nĩ ūndũ ūcio tũgĩthĩ na mbere na kũruta wĩra, nuthu ya andũ ĩnyiiĩte matimũ kuuma rũciĩnĩ nginya njata cioneke hwaĩ-inĩ. 22 Hĩndĩ o iyo ngũira andũ atĩrĩ, “Reke o mũndũ na mũeithia wake maikarage Jerusalemu thĩnĩ ūtukũ, nĩgeetha matũtungatagĩre ta arangĩri ūtukũ, na mũthenya makaruta wĩra.” 23 Nĩ mwene, kana ariũ a baba, kana andũ akwa, kana arangĩri arĩa maarĩ hamwe na nĩ gũtirĩ warutaga nguo; o mũndũ aakoragwo na indo ciake cia mbaara o na agĩthĩ gũtaha maaĩ.

5

Nehemia Gũeithia Athũni

1 Na rĩrĩ, andũ amwe na atumia ao nĩmatetire mũno nĩ ūndũ wa ūria maahinyĩrĩrio nĩ Ayahudi arĩa angĩ ariũ a ithe wao. 2 Amwe moigaga atĩrĩ, “Ithuĩ na aanake aitũ na airĩtu aitũ tũrĩ aingi. Na no nginya tũkorwo na irio, nĩguo tũrĩe tũtũre muoyo.”

3 Angĩ moigaga atĩrĩ, “Tũneanaga ithaka ciitũ na mĩgũnda iitũ ya mĩthabibũ, na mĩciĩ iitũ itũrũgamĩrĩre nĩguo tũheo irio hĩndĩ ya ng'aragu.”

4 O na angĩ moigaga atĩrĩ, “No nginya tũngĩakombire mbeeca nĩguo tũhote kũria igooti rĩa mũthamaki rĩa ithaka ciitũ na mĩgũnda ya mĩthabibũ. 5 O na gũtũika tũrĩ a mũthiimo ūmwe na thakame ĩmwe na andũ a bũrũri witũ, na o na gũtũika aanake aitũ nĩ ega o ta ao-rĩ, ithuĩ tũtũĩkite no nginya tũneane aanake aitũ na airĩtu aitũ matũĩke ngombo. O na rĩu airĩtu aitũ amwe nĩ ngombo, no tũtirĩ na ūhoti wa kũgĩrĩrĩria ūndũ ūcio tondũ ithaka ciitũ na mĩgũnda iitũ ya mĩthabibũ irĩ moko-inĩ ma andũ angĩ.”

6 Rĩria ndaiguire mateta mao na thitango icio, nĩndarakarire mũno. 7 Ngũcũũrania maũndũ macio, na ngĩrũithia andũ arĩa maarĩ igweta na anene, ngĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũreethia andũ a bũrũri wanyu uumithio wa mbeeca irĩa mũmakombithĩe!” Nĩ ūndũ ūcio ngĩtana mũcemanio mũnene wa kũmaciirithia, 8 ngiuga atĩrĩ, “Tũgeretie o ūria tũngĩhota gũkũura Ayahudi ariũ a ithe witũ arĩa mendeirio ndũrĩrĩ. No inyuĩ nĩ

kwendia mūrendia andū anyu nīguo tūcooke tūmagūre rīngī!” Andū acio magīkira ki tondū matingionire wa kuuga.

⁹ Ningī ngīthīi na mbere ngiuga atīrī, “Ūrīa mūreka ti wega. Githī mūtiagiirīrwo nī gūthiiga mwītīgīrīte Ngai witū nīgeetha tūtikanyarowo nī ndūrīri iria irī ūthū na ithuī? ¹⁰ Nūi, na arīu a baba, na andū akwa, o na ithuī nitūrakombithia andū mbeeca na irio. No rekei gwītia kwa uumithio wa mbeeca iria mūkombanīre gūthire! ¹¹ Cookeriai andū ithaka ciao narua, na mīgūnda yao ya mīthabibū na ya mītamaiyū, na nyūmba ciao, o na uumithio ūcio mūmarīhagia wa gīcunjī kīa igana kīa mbeeca, na ngano, na ndibei ya mūhihano, na kīa maguta.”

¹² Nao makiuga atīrī, “Nītūkūmacookeria. Na tūtikūmetia kīndū kīngī. Tūgwīka o ta ūrīa ūkuuga.”

Ningī ngītūmanīra athīnjīri-Ngai ngīra andū arīa maarī igweta na arīa anene mehīte atī nīmakahingia ūrīa meranīre. ¹³ O na nīi ngīribariba icūrī cia nguo ūakwa ya igūrū, ngiuga atīrī, “O ta ūguo-rī, mūdū o wothe ūtakahingia kīrīkanīro gīkī, Ngai aromūribariba kuuma nyūmba yake na kuuma kūrī indo ciake. Nī ūndū ūcio mūdū ta ūcio aroribaribwo, atigwo atarī kīndū!”

Mūngī wothe ūkiuga, “Ameni,” na ūkīgooca Jehova. Nao andū othe magīka o ta ūrīa meeranīre.

¹⁴ Ningī kuuma mwaka wa mīrongo īrī wa Mūthamaki Aritashashita, rīrīa ndathuurirwo ndūke barūthi wao būrūri wa Juda, nginyagia mwaka wa mīrongo itatū na īrī, mīaka ikūmi na īrī-rī, nīi o na kana arīu a baba, tūtīarīre irio iria ciagayagīrwo barūthi. ¹⁵ No rīrī, abarūthi arīa maarī mbere yakwa nīmahatagīrīria andū mūno na makametia cekeri cia betha mīrongo īna,* hamwe na irio na ndibei. Ateithīrīria ao nao no mahatagīrīria andū. No nīi tondū wa gwītīgīra Ngai ndiekire ūguo. ¹⁶ Handū ha gwīka ūguo-rī, nīi ndeaneanire gwaka rūthingo rūrū. Andū akwa othe moonganīte hau nī ūndū wa wīra; na tūtiigana kīgūra ithaka.

¹⁷ Ningī-rī, Ayahudi igana rīa mīrongo itano, o hamwe na anene maarīaga gwakwa, hamwe na arīa mookaga kuuma ndūrīrī-inī iria ciatūthiūrūrūkīrie. ¹⁸ O mūthenya indo iria ciahaaragīrio cia kūrīo ciarī ndegwa īmwe, na ng’odu ithathatū noru, na ngūkū, na o mīthenya ikūmi yathira ndaarehagīrwo ndibei nyingī mūno ya mīthemba yothe. O na kūrī ūguo-rī, ndietagia irio iria ciagayagīrwo barūthi, tondū maruta macio nīmarītūhīre andū.

¹⁹ Wee Ngai wakwa, ndirikana, ūnjīke wega nī ūndū wa maūdū marīa mothe njīkīre andū aya.

6

Gūthīi na Mbere Kūgirio Gwaka Rūthingo

¹ Na rīrīa Sanibalati, na Tobia, na Geshemu ūrīa Mūarabu, na thū iria ingī ciitū maakinyīrwo nī ūhoru atī nīnjakīte rūthingo rīngī na hatiarī ithenya o na rīmwe rīatigarīte rūthingo-inī, o na gūtuika nginyagia ihinda rīu ndiekīrīte mīrango ya ihingo, ² Sanibalati na Geshemu makīndūmīra ndūmīrīri īno: “Ūka, reke tūcemanie itūūra-inī rīmwe werū-inī wa Ono.”

No rīrī, maathugundaga kūnjīka ūūru; ³ nī ūndū ūcio ngīmatūmīra andū mamacookerie atīrī: “Ndī na wīra wa bata ndīraruta, ndingīhota gūkūrūka njūke. Wīra ūngīkūrūgamio nīkī, atī nyambe njīkūrūke

* 5:15 nī ta nuthu kilo

kūrī inyuī?”⁴ Maandūmīre ndūmīrīri ta ĩyo maita mana, na o hīndī ndaacoogagia icookio rūu.

⁵ Ihinda rīa gatano Sanibalati akīndūmīra ndungata yake na ndūmīrīri o ro ĩyo, ikuuīte marūa mataarī matume, ⁶ marīa maandīkītwo ūu:

“Ūhoru nīwarītio ndūrīrī-inī, na Geshemu aroiga ūhoru ūcio nī wa ma, atī wee na Ayahudi nīmūrathugunda kūremera mūthamaki mūmūūkīrīre, na nī ūndū ūcio nīmūraaka rūthingo. Ningī kūrīngana na ūhoru ūcio nīūrenda gūtuīka mūthamaki wao⁷ na atī nī ūthuurīte anabii a kwanīrīra ūhoru ūgūkonīī kūu Jerusalemu makiugaga atīrī, ‘Juda kūrī na mūthamaki!’ Rīu-rī, ūhoru ūcio nīūgūkinyīra mūthamaki; nī ūndū ūcio ūka, twaranīrie.”

⁸ Na nī ngīkīmūcookeria atīrī: “Gūtīrī ūndū ta ūcio ūroiga ūrekīka; nī gwīthugundīra ūrethugundīra ūhoru ūcio meciiria-inī maku.”

⁹ Andū acio maageragia ūrīa wothe mangītūguoyohia, magīciiria atīrī, “Moko mao nīmekwaga hinya wa kūruta wīra, nago wage kūrīka.”

No ngīhooya Ngai, ngīmwīra atīrī, “Rūu ĩkīra moko makwa hinya.”

¹⁰ Mūthenya ūmwe nīndathiire mūciī gwa Shemaia mūrū wa Delaia, mūrū wa Mehetabeli, ūrīa wahingīrwo gwake mūciī. Akīnjīra atīrī, “Nītūcemanie nyūmba ya Ngai, hekarū thīnī, na tūhinge mīrango ya hekarū, tondū kūrī na andū maroka gūkūūraga, megūka gūkūūraga ūtukū.”

¹¹ No ngīmūria atīrī, “Mūndū ta nī nīagīrīrwo nī kūrūa? Kana mūndū ta nī nīagīrīrwo kwīhitha thīnī wa hekarū* ahonokie muoyo wake? Nī ndigūthīi!”¹² Nīndamenyire atī ti Ngai wamūtūmīte, no aandathagīra ūūru tondū Tobia na Sanibalati nīmamūrīhite eke ūguo.¹³ Aarīhītwo nīguo atūme ndītīgīre nīgeetha ndeka ūguo njihie, ngīe na rīitwa rīuru nao mone njīra ya kūūmenithia.

¹⁴ Wee Ngai wakwa, ririkana Tobia na Sanibalati tondū wa ūrīa mekīte, na ūrīrikane Noadia mūnabii mūndū-wa-nja, o na anabii arīa angī makoretwo makīgeria kūnjīkīra guoya.

Kūrīka kwa Rūthingo

¹⁵ Nī ūndū ūcio, rūthingo rūu rwarīkire thuutha wa mīthenya mīrongo ĩtano na ĩrī, mūthenya wa mīrongo ĩrī na ĩtano, mweri-inī wa Eluli.¹⁶ Rīrīa thū ciitū cīaiguire ūhoru ūcio, ndūrīrī ciothe iria ciatūthiūrūrūkīrie igītīgīra na ĩkīaga mwīhoko, nī ūndū nīmamenyire atī wīra ūcio warūtīkire na ūndū wa ūteithio wa Ngai witū.

¹⁷ Ningī matukū-inī macio, andū arīa maarī igweta a Juda nīmātūmagīra Tobia marūa maingī, nao nīmanyiitaga macookio kuuma kūrī Tobia.¹⁸ Nīgūkorwo andū aingī a Juda nīmehītīte gūkorwo mwena wake, tondū aarī mūthoni-we wa Shekania mūrū wa Ara, na mūrīū wake Jehohanani aahikītie mwarī wa Meshulamu mūrū wa Berekia.¹⁹ Na ningī nīmaikaraga makīheaga ūhoru wa cīko ciake njega magacooka makamwīra ūrīa na nī njugīte. Nake Tobia akaandūmagīra marūa ma gūtūma ndītīgīre.

* **6:11** Andū arīa mataarī athīnjīri-Ngai matietīkīrītio gūtoonya Handū-harīa-Hatheru-Mūno.

7

¹ Na rīrī, rūthingo rwarīka gwakwo rīngī, na nīi ngīkorwo njīkīrīte mīrango ihingo-ini-rī, nīrīo arangīri a ihingo, na aini, na Alawii maathu-urirwo. ² Nīndatuire Hanani mūrū wa baba mūrūgamīrīri wa Jerusalemu, marī na Hanania mūnene wa gūikaro kīgītīre kīa mūthamaki, tondū aarī mūdū mwīhokeku, na agetīgīra Ngai gūkīra andū arīa angī. ³ Ngīmeera atīrī, “Ihingo cia Jerusalemu itikahingūrāgwo, o nginya rīrīa rīūa rīrīkoragwo rīarīte. Nīngī o na rīrīa arangīri a ihingo marī wīra-inī, nīmaikarage mahingīte mīrango iyo, na makamīkīra mīgūiko. Nīngī mūthuure aikari a Jerusalemu matūlke arangīri, amwe marangāgīre harīa matuīrīrwo kūrāngīra, na arīa angī marangāgīre hakuhī na nyūmba ciao.”

Andū arīa Maacookire kuuma Ithaamīrio

⁴ Na rīrī, itūūra rīa Jerusalemu rīarī inene mūno na rīkaarama, no andū arīa maatūūrāga kuo maarī anini, na nyūmba itiakoretwo ciakītwo rīngī. ⁵ Nī ūndū ūcio Ngai wakwa akīnjīkīra wendo ngoro-inī yakwa wa gūcookanīrīria andū arīa maarī igweta, na anene, na andū arīa angī nīguo meyandīkithie kūrīngana na nyūmba ciao. Nīndonire ibuku rīa marīitwa ma njiaro cia arīa maarī a mbere gūcooka. Ūū nīguo ndonire rīandīkītwo:

⁶ Aya nīo andū a būrūrī arīa maacookire kuuma būrūrī ūrīa maatahīrwo, arīa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni aatahīte akamatwara Babuloni būrūrī wa ūkombo (nao magīcooka Jerusalemu na Juda, o mūdū itūūra-inī rīake, ⁷ marehanīte na Zerubabeli, na Jeshua, na Nehemia, na Azaria, na Raamia, na Nahamani, na Moridekai, na Bilishani, na Misiperethu, na Bigivai, na Nehumu, na Baana):

Mūigana wa andū a Isiraēli watarīi ūū:

⁸ njiaro cia Paroshu ciarī 2,172

⁹ na cia Shafatia ciarī 372

¹⁰ na cia Ara ciarī 652

¹¹ na cia Pahathu-Moabi (irīa cioimīte harī Jeshua na Joabu) ciarī 2,818

¹² na cia Elamu ciarī 1,254

¹³ na cia Zatu ciarī 845

¹⁴ na cia Zakai ciarī 760

¹⁵ na cia Binui ciarī 648

¹⁶ na cia Bebai ciarī 628

¹⁷ na cia Azigadi ciarī 2,322

¹⁸ na njiaro cia Adonikamu ciarī 667

¹⁹ na njiaro cia Bigivai ciarī 2,067

²⁰ na cia Adini ciarī 655

²¹ na cia Ateri (irīa cioimīte harī Hezekia) ciarī 98

²² na cia Hashumu ciarī 328

²³ na cia Bezai ciarī 324

²⁴ na cia Harifu ciarī 112

²⁵ na cia Gibeoni ciarī 95.

²⁶ nao andū a Bethilehemu na Netofa maarī 188

²⁷ na andū a Anathothu maarī 128

²⁸ na andū a Bethi-Azimavethu maarī 42

²⁹ na andū a Kiriathu-Jearimu, na Kefira, na Beerothu maarī 743

- ³⁰ na andũ a Rama na Geba maarĩ 621
³¹ na andũ a Mikimashi maarĩ 122
³² na andũ a Betheli na Ai maarĩ 123
³³ na andũ a Nebo ĩrĩa ĩngĩ maarĩ 52
³⁴ na andũ a Elamu ĩrĩa ĩngĩ maarĩ 1,254
³⁵ na andũ a Harimu maarĩ 320
³⁶ na andũ a Jeriko maarĩ 345
³⁷ na andũ a Lodi, na Hadidi, na Ono maarĩ 721
³⁸ na andũ a Senaa maarĩ 3,930.

³⁹ Nao athĩnjĩri-Ngai maarĩ:

njiaro cia Jedaia
 (iria cioimĩte harĩ nyũmba ya Jeshua) ciarĩ 973

- ⁴⁰ na cia Imeri ciarĩ 1,052
⁴¹ na cia Pashuri ciarĩ 1,247
⁴² na cia Harimu ciarĩ 1,017.

⁴³ Nao Alawii maarĩ:

a njiaro cia Jeshua (iria cioimĩte harĩ Kadimieli, rũciaro-inĩ rwa Hodavia) ciarĩ 74.

⁴⁴ Nao aini maarĩ:

njiaro cia Asafu ciarĩ 148.

⁴⁵ Nao aikaria a ihingo maarĩ:

njiaro cia
 Shalumu, na Ateri, na Talimoni, na Akubu, na Hatita, na Shobai ciarĩ 138.

⁴⁶ Nacio ndungata cia hekarũ ciarĩ:

njiaro cia
 Ziha, na Hasufa, na Tabaothu,
⁴⁷ na Keroso, na Sia, na Padoni,
⁴⁸ na Lebana, na Hagaba, na Shalimai,
⁴⁹ na Hanani, na Gideli, na Gaharu,
⁵⁰ na Reaia, na Rezini, na Nekoda,
⁵¹ na Gazamu, na Uza, na Pasea,
⁵² na Besai, na Meunimu, na Nefisimu,
⁵³ na Bakabuku, na Hakufa, na Harihuru,
⁵⁴ na Baziluthu, na Mehida, na Harasha,
⁵⁵ na Barikosi, na Sisera, na Tema,
⁵⁶ na Nezia, na Hatifa.

⁵⁷ Nacio njiaro cia ndungata cia Solomoni ciarĩ:

njiaro cia
 Sotai, na Soferethu, na Perida,
⁵⁸ na Jaala, na Darikoni, na Gideli,

⁵⁹ na Shefatia, na Hatili, na Pokerethu-Hazebaimu, na Amoni.

⁶⁰ Ndungata cia hekarū hamwe na njiaro cia ndungata cia Solomoni maarī andū 392.

⁶¹ Nao aya n̄io maambatire kuuma matūūra ma Teli-Mela, na Teli-Harasha, na Kerubu, na Adonī, na Imeri, no matinḡionanirie atī nyūmba ciao ciarī cia njiaro cia Isiraeli:

⁶² njiaro cia
Delaia, na Tobia, na Nekoda ciarī 642.

⁶³ Na kuuma kūrī ath̄inj̄iri-Ngai:

njiaro cia

Hobaia, na Hakozi, na Barizilai (mūndū ūria wahik̄itie mwarī wa Barizilai ūria Mūgileadi, na eetanagio na rītwa r̄iu).

⁶⁴ Andū acio n̄imacaririe maandiko ma nyūmba ciao, no mati-gana kūmona, n̄i ūndū ūcio mak̄ieherio thiritū-inī ya ath̄inj̄iri-Ngai, maḡituuo ta andū maarī na thaahu. ⁶⁵ Nake barūthi wa k̄uu ak̄imaatha mat̄ikar̄ie irio iria therie m̄uno, o nginya ḡūkaaḡia m̄uth̄inj̄iri-Ngai ūratungata na Urimu na Thumimu.

⁶⁶ Andū acio othe marī hamwe maarī 42,360, ⁶⁷ ḡūtatar̄two ndungata ciao cia arūme na cia andū-a-nja 7, 337; ninḡi n̄i maarī na aini arūme na andū-a-nja 245. ⁶⁸ Maarī na mbarathi 736, na nyūmbū 245, ⁶⁹ na ngam̄ira 435, na ndigiri 6,720.

⁷⁰ Atongoria amwe a nyūmba n̄imarutire indo ciao n̄i ūndū wa w̄ira ūcio. Barūthi wa k̄uu n̄iaheanire durakima 1,000* cia thahabu, na mbakūri 50, na nguo cia ath̄inj̄iri-Ngai 530, nacio ik̄igwo k̄iḡina-inī. ⁷¹ Nao atongoria amwe a nyūmba n̄imaheanire indo n̄i ūndū wa w̄ira ūcio, durakima 20,000† cia thahabu, na ratiri 2,200‡ cia betha, nacio ik̄igwo k̄iḡina-inī. ⁷² Mūigana wa k̄ir̄ia k̄iaheanirwo n̄i andū ar̄ia anḡi warī durakima 20,000 cia thahabu, na ratiri 2,000§ cia betha, na nguo 67 cia ath̄inj̄iri-Ngai.

⁷³ Ath̄inj̄iri-Ngai, na Alawii, na aikaria a ihingo, na aini na ndungata cia hekarū, marī hamwe na andū amwe ao, na andū ar̄ia anḡi a Isiraeli maḡiaka na maḡitūūra matūūra-inī mao.

8

Ezara Gūthoma Watho

¹ Na r̄ir̄i, mweri wa mūgwanja waḡikinya-r̄i, andū a Isiraeli maḡikorwo maatūūr̄ite th̄ini na matūūra mao. Nao andū othe mak̄iungana marī ta mūndū ūmwe k̄ihaaro-inī k̄ir̄ia k̄iar̄i mbere ya K̄ihingo k̄ia Maaī. Nao mak̄ira Ezara ūria mwand̄iki-mar̄ua arute Ibuku r̄ir̄ia r̄ia Watho wa Musa ūria Jehova aath̄ite andū a Isiraeli.

² N̄i ūndū ūcio, mūthenya wa mbere wa mweri wa mūgwanja, Ezara ūria m̄uth̄inj̄iri-Ngai aḡitwara ibuku r̄iu r̄ia Watho mbere ya k̄iungano

* **7:70** n̄i ta kilo inyanya na nuthu (8.5) † **7:71** n̄i ta kilo 170 ‡ **7:71** n̄i ta tani īmwe na robo (1:25) § **7:72** n̄i ta tani īmwe na ḡicunj̄i ḡia ik̄ūmi (1:1)

kīu kionganīte kīa arūme na andū-a-nja, na arīa angī othe mangīahotire gūtaūkīrwo nī ūhorō ūcio. ³ Agīthoma ibuku rīu aanīrīire kuuma rūciinī nginya mīaraho, ang'etheire kīhaaro kīrīa kīarī mbere ya Kīhingo kīa Maai, arī mbere ya arūme, na andū-a-nja, na andū arīa angī mangīahotire gūtaūkīrwo nī ūhorō ūcio. Nao andū othe magītega matū, magīthikīrīria ciugo cia Ibuku rīa Watho.

⁴ Ezara ūrīa mwandiki-marūa aarūgamīte igūrū rīa gītara kīa mbaū kīrīa gīakītwo nī ūndū wa ūndū ūcio kīumbe. Mwena wake wa ūrīo haarūgamīte Matithia, na Shema, na Anaia, na Uria, na Hilikia, na Maaseia, nago mwena wa ūmotho hakarūgama Pedaia, na Mishaeli, na Malikija, na Hashumu, na Hashibadana, na Zekaria, na Meshulamu.

⁵ Ezara akīhingūra ibuku rīu. Andū othe nīmamuonaga tondū aarūgamīte handū hatūūgīru. Na rīrīa aahingūrīre ibuku, andū othe makīrūgama na igūrū. ⁶ Ezara akīgooca Jehova, Ngai ūrīa mūnene; nao andū othe makīoya moko mao na igūrū makiuga atīrī, "Ameni! Amenī!" Magīcooka makīinamīrīra, makīhooya Jehova maturumithītie mothiū mao thī.

⁷ Nao Alawii, na nīo Jeshua, na Bani, na Sherebia, na Jamini, na Akubu, na Shabethai, na Hodia, na Maaseia, na Kelita, na Azaria, na Jozabadu, na Hanani, na Pelaia, makīruta andū ūhorō wa Watho, andū acio marūgamīte o hau. ⁸ Magīthoma kuuma Ibuku rīa Watho wa Ngai, magītaūrāga na magītaaragīria wega nīgeetha andū acio mataūkīrwo wega nī ūhorō ūcio wathomagwo.

⁹ Ningī Nehemia ūrīa barūthi wa kūu na Ezara mūthīnjīri-Ngai na mwandiki-marūa hamwe na Alawii arīa maarutaga andū, makīra andū acio othe atīrī, "Mūthenya ūyū wa ūmūthī nīmwamūrīre Jehova Ngai wanyu. Mūtigaacakaye kana mūrīre." Nīgūkorwo andū acio othe nīmarīra maigua ciugo cia Watho ūcio.

¹⁰ Nehemia akīmeera atīrī, "Thīi mūgekenie na irio iria njega, na mūnyue indo irī mūrīo, na indo icio imwe mūhe arīa matarī na kindū mathondekeirwo. Mūthenya wa ūmūthī nīmwamūrīre Mwathani witū. Mūtikagīe na kīeha, nīgūkorwo gīkeno kīa Jehova nīkīo hinya wanyu."

¹¹ Alawii makīhooreria andū acio othe, makīmeeraga atīrī, "Hoorera tondū ūyū nī mūthenya mwamūre. Mūtikagīe na kīeha."

¹² Ningī andū othe magīthīi makarīe na makanyue, na makaheane irio imwe, na magakūngūrīre makenete nī ūndū nīmataūkīrwo nī ciugo iria maarūtīwo.

¹³ Mūthenya wa keerī wa mweri, atongoria a nyūmba ciothe, marī hamwe na athīnjīri-Ngai na Alawii, makīūngana harī Ezara ūcio mwandiki-marūa nīguo mathikīrīre ciugo cia Watho. ¹⁴ Nao magīkora kwandīkitwo watho-inī ūrīa Jehova aathanīte na kanua ka Musa, atī andū a Isiraēli maikarage thīinī wa ithūnū hīndī ya gīathī kīa mweri wa mūgwanja, ¹⁵ na atī maanagīrīre na mahunjagīe ūhorō ūyū matūūra-inī mao o na kūu Jerusalemu makiugaga atīrī: "Thīi kūu būrūrī ūrīa ūrī irīma mūrehe hongē cia mītamayū ya mīgūnda na ya gīthaka, na cia mīhandathi,* na cia mīkīndū, o na cia mītī ya kīiruru cia gwaka ithūnū," o ta ūrīa kwandīkitwo.

¹⁶ Nī ūndū ūcio andū makīumagara, makīrehe hongē, makīakīra ithūnū igūrū rīa nyūmba ciao o na nja ciao, na nja cia nyūmba ya Ngai, na kīhaaro-inī kīrīa kīarī Kīhingo-inī kīa Maai, na kīrīa kīarī Kīhingo-inī kīa Efiraimu. ¹⁷ Andū arīa othe maacookete kuuma kūrīa maatwarītwo

* 8:15 Mīhandathi yakūrāga irī tūhinga, na mahuti mayo nīmanungaga wega.

maatahwo makĩiakĩra ithũnũ, magĩkara thĩinĩ wacio. Kuuma matukũ ma Joshua mũrũ wa Nuni nginya mũthenya ũcio, andũ a Isiraeli matiakoretwo makũngũire gĩathĩ kũu ta ũguo. Nakĩo gĩkeno kĩa kĩa kĩa kĩnene mũno.

¹⁸ Mũthenya o mũthenya, kuuma mũthenya wa mbere nginya wa mũthia, Ezara nĩathomaga Ibuku rĩa Watho wa Ngai. Nao nĩmakũngũire gĩathĩ kũu mũthenya mũgwanja, na mũthenya wa kanana, kũringana na watho, gũkĩgĩa na kũngano.

9

Andũ a Isiraeli Kuumbũra Mehia Mao

¹ Mweri-inĩ o ro ũcio, mũthenya wa mĩrongo iĩrĩ na ĩna, andũ a Isiraeli makũngana hamwe mehingĩte kũrĩa irio na makehumba nguo cia makũnia, o na makeitĩrĩria tĩiri mĩtwe yao. ² Arĩa maarĩ a rũciaro rwa andũ a Isiraeli nĩmeyamũranĩtie na ageni othe. Makĩrũgama o andũ handũ hao, makiumbũra mehia mao na waganu wa maithe mao.

³ Makĩrũgama o ro hau maarĩ, magĩthoma Ibuku rĩa Watho wa Jehova Ngai wao ĩhinda rĩa gĩcunjĩ gĩa kana kĩa mũthenya, na magĩtũmĩra gĩcunjĩ o kĩngĩ gĩa kana makĩumbũra mehia na magĩthathaiyagia Jehova Ngai wao. ⁴ Na rĩrĩ, ngathĩ-inĩ nĩ haarũgamĩte Alawii, nĩo Jeshua, na Bani, na Kadimieli, na Shebania, na Buni, na Sherebia, na Bani, na Kenani, nao magakayagĩra Jehova Ngai wao na mĩgambo maanĩrĩire.

⁵ Nao Alawii nĩo Jeshua, na Kadimieli, na Bani, na Hashabineia, na Sherebia, na Hodia, na Shebania, na Pethahia, makiuga atĩrĩ, “Rũgamai mũgooce Jehova Ngai wanyu, ũcio ũtũuraga tene na tene.”

“Kũrathimwo nĩ rĩtwa rĩaku rĩrĩ riiri, narĩo rĩrotũũgĩrio gũkĩra ũgooci na irathimo ciothe. ⁶ Wee wiki nowe Jehova. Nĩwe wombire igũrũ, o igũrũ kũrĩa kũraya mũno, na ũkĩũmba mbũtũ cia njata ciakuo, na thĩ na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo, na maria na indo ciothe iria irĩ thĩinĩ wamo. Nĩwe ũheaga indo ciothe muoyo, nacio mbũtũ cia igũrũ nĩgũthathaiyagia.

⁷ “Wee nĩwe Jehova Ngai, ũrĩa wathuurire Aburamu ũkĩmũruta Uriya-Akalidei na ũkĩmũtua rĩtwa rĩngĩ Iburahĩmu. ⁸ Nĩwonire atĩ ngoro yake nĩyakwĩhokete, nawe ũkĩgĩa na kĩrĩkanĩro nake atĩ nĩũkahe njaro ciake bũrũri wa Akaanani, na wa Ahiti, na wa Aamori, na wa Aperizi, na wa Ajebusi, na wa Agĩrigashi. Nĩũhingĩtie kũiranĩro gĩaku nĩ tondũ ũrĩ mũthingu.

⁹ Nĩwonire ũrĩa maithe maitũ ma tene maathĩnkĩre marĩ bũrũri wa Misiri; ũkĩigua kĩrĩro kĩa marĩ hau Iria-inĩ Itune. ¹⁰ ũkĩringa ciamu na morĩrũ, na ũgĩũkĩrĩra Firaũni, na anene ake othe, na andũ a bũrũri wake othe, nĩgũkorwo nĩwamenyete ũrĩa andũ a Misiri metĩaga makĩmahinyĩrĩria. Nawe ũkĩgĩra igweta, rĩria rĩtũuraga nginya ũmũthĩ. ¹¹ Nĩwagayanirie Iria Itune mbere yao, nĩ ũndũ ũcio magĩtũkanĩria iria gatagati harĩa haatuĩkĩte thĩ nyũmũ, na arĩa maamaingathĩtie ũkĩmaikia kũu kũrĩku o ta ihiga rĩkĩtio maaĩ-inĩ marĩku mũno. ¹² Mũthenya wamatongoragia na gĩtuĩ gĩa itu, naguo ũtukũ ũkamatongoria na gĩtuĩ kĩa mwaki gĩa kũmamũrĩkĩra njira irĩa mekũgera.

¹³ “Nĩwaikũrũkĩre Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, ũkĩmaarĩria kuuma igũrũ. Nĩwamaheire mĩtabarĩre na mawatho ma kĩhooto na magĩrĩru, na kĩrĩra gĩaku gĩa kũrũmĩrĩwo, o na maathani mega.

14 Nīwamamenyithirie Thabatū yaku theru na ūkīmahe maathani, na kīrīra gīaku gīa kūrūmīrīrwo, na mawatho kūgerera kanua ka Musa ndungata yaku. 15 Hīndī ya ng'aragu nīwamaheire irio kuuma igūrū, na rīrīa maarī anyootu ūkīmahe maai kuuma rwaro-inī rwa ihiga; wamaathire mathīi makegwatīre būrūrī ūrīa wehītite woete guoko na igūrū atī nūkamaha.

16 "No rīrī, maithe maitū ma tene magītīia na makīūmia ngoro ciao, makīaga gwachīkīra maathani maku. 17 Makīrega kūigua na makīaga kūrīrikana cīama iria waringīte gatagatī-inī kao. Nīmoomirie ngingo, na tondū wa ūremi wao magīthuurīra mūtongoria nīgeetha macooke ūkombo-inī wao. No rīrī, we ūrī Ngai ūrekanagīra mehīa, na ūrī mūtugi na mūigua tha, ndūhīuhaga kūrakara na ūiyūrītwo nī wendo. Nī ūndū ūcio ndwamatiganīrie, 18 o na rīrīa methondekeire mūhianano wa njaū, makuga atūrī, 'Ino nīyo ngai yanyu ūrīa yamūrutire būrūrī wa Mīsiri,' kana o na rīrīa meekire maūndū mooru mūno ma gūkūruma.

19 "Tondū wa tha ciaku nyingī, ndwamatiganīrie kūu werū-inī. Gītugī gīa itu gītiagire kūmatongoria nījira-inī yao mūthenya, kana gītugī kīa mwakī gīkiaga kūmamūrīkīra ūtukū njira ūrīa mekūgerera. 20 Wamaheire Roho waku mwega amarutage. Ndwagire kūmahe mana marīe, kana ūkiaga kūmahe maai maanyoota. 21 Ihinda rīa mīaka mīrongo ina nīwamatūūrīrie werū-inī; matiagire kīndū o nakī, nīngī nguo ciao itīigana gūthira, kana magūrū mao makīimba.

22 "Nīwamaheire mothamaki na ndūrīrī, ūkīmagāira o ngīnya mīhaka-inī ya kūrāya. Magītaha būrūrī wa Sihoni mūthamaki wa Heshiboni, na būrūrī wa Ogu mūthamaki wa Bashani. 23 Waingīhirie ūrīi ao o ta njata cia matu-inī na ūkīmakīnyia būrūrī ūrīa werite maithe mao matoonye makawīgwatīre ūtuīke wao. 24 Ariū ao nīmatoonyire, makīgwatīra būrūrī ūcio. Ūgītooria andū a Kaanani arīa maatūūrāga būrūrī ūcio mbere yao; ūkīneana andū a Kaanani kūrī o, hamwe na athamaki ao na andū a būrūrī ūcio, ūkīmaneana moko-inī mao meke nao o ūrīa mangīendire. 25 Nīmatunyanire matūūra maarī mairīgīre na thingo cia hīnya, na mīgūnda mīnoru, makīgwatīra nyūmba cīaiyūrīte indo njega cia mīthemba yothe, na ithīma irīa cienjetwo, na mīgūnda ya mīthabībū, na mīgūnda ya mītamaiyū, na mītī mīngī mūno ya matunda. Makīrīa, ngīnya makīhūūna na makīagīra mīrī; magīkenera wega waku mūngī.

26 "No nīmagire gwathīka, magīkūremera, na makīhutatīra watho waku. Nīmooragire anabīi aku arīa maamataaraga nīguo mamacookie kūrī we; magīka maūndū mooru mūno ma gūkūruma. 27 Nī ūndū ūcio, ūkīmaneana moko-inī ma thū ciao, nacio ikīmahīnyīrīria. No rīrīa maahīnyīrīrio, magīgūkaīra. Ūkīmaigua kuuma igūrū, na tondū wa tha ciaku nyingī ūkīmahe andū a kūmahonokia, nao makīmāteithūra kuuma moko-inī ma thū ciao.

28 "No maarīkia kūgīa na ūhurūko, magīcookerera gwīka maūndū mooru maitho-inī maku. Hīndī iyo ūkīmatiganīria moko-inī ma thū ciao nīgeetha imaathe. Na rīrīa maagūkaīre rīngī, ūkīmaigua ūrī o kūu igūrū, na tondū wa tha ciaku nīwamahonokāgia kaingī.

29 "Nīwamataarīre macookerere watho waku, no-o magītīia na makīrega gwathīkīra maathani maku. Makīhīa nīkūregana na mawatho maku marīa mangītūūrīa mūndū muoyo angīmāathīkīra. Nī ūndū wa kūng'athīa, magīkūhutatīra, makīūmia ngingo, na makīrega gūkūigua. 30 Nīwamakīrīrīrie mīaka mīngī. Na ūndū wa Roho waku,

nīwamakaanagia na tūnua twa anabii aku. No matiigana gūkūigua, na nī ūndū ūcio ūkīmaneana moko-inī ma ndūrīrī iria maariganītie nacio. ³¹ No tondū wa tha ciaku nyingī, ndwamaniinire kana ūkīmatiganīria, nīgūkorwo ūrī Mūrungu mūtugi na mūigua tha.

³² “Na rīu-rī, Wee Ngai witū, Mūrungu mūnene ūrī hinya na wa gwītīgīrwo, o wee ūhingagia kīrīkanīro gīaku kīa wendo, ndūkareke moritū maya moneke arī ūndū mūnini maitho-inī maku, moritū maya matūkorete, na magakora athamaki aitū na atongoria aitū, na magakora athīnjīri-Ngai na anabii aitū, na magakora maithe maitū na andū aku othe, kuuma matukū ma athamaki a Ashuri nginya ūmūthī. ³³ Maūndū-inī macio mothe matūkorete, wee ūkoretwo ūrī na kīhooto; wīkīte maūndū na wīhokeku, o rīrīa ithuī tūhītītie. ³⁴ Athamaki aitū, na atongoria aitū, na athīnjīri-Ngai aitū na maithe maitū, matiarūmīrīre watho waku; matiathikīrīrie maathani maku kana mataaro marīa wamaheire. ³⁵ O na rīrīa maarī ūthamaki-inī wao, magīkenagīra wega waku mūnene būrūri-inī ūcio mwarīi na mūnoru ūrīa wamaheete, matiagūtungatīre kana magītigana na njīra ciao cia waganu.

³⁶ “No rīrī, ūmūthī ūyū tūrī ngombo, ngombo būrūri-inī ūrīa waheire maithe maitū ma tene nīguo marīiage matunda maguo na indo iria ingī njega ikūrāga kuo. ³⁷ Tondū wa mehia maitū, magetha maguo maingī mathīiaga kūrī athamaki arīa ūigīte igūrū riitū. Maathaga mūrī iitū na ng’ombe ciitū o ūrīa mekwenda. Tūrī ahinyīrīrie mūno.

Kīrīko kīa Andū

³⁸ “Nī ūndū wa ūguo-rī, nītūgūthondeka kīrīko gīa gūtūūra na twandīkanīre, nao atongoria aitū, na Alawīi aitū na athīnjīri-Ngai aitū makīhūure mūhūuri.”

10

1 Arīa meekīrīre kīrīkanīro kīu mūhūuri maarī:

Nehemia ūrīa warī barūthi wa kūu, mūrū wa Hakalia,

na Zedekia, ² na Seraia, na Azaria, na Jeremia,

³ na Pashuru, na Amaria, na Malikija,

⁴ na Hatushu, na Shebania, na Maluku,

⁵ na Harimu, na Meremothu, na Obadia,

⁶ na Danieli, na Ginethoni, na Baruku,

⁷ na Meshulamu, na Abija, na Mijamini,

⁸ na Maazia, na Biligai, na Shemaia.

Acio nīo maarī athīnjīri-Ngai.

⁹ Nao Alawīi maarī:

Jeshua mūrū wa Azania,

na Binui wa ariū a Henadadi, na Kadimieli,

¹⁰ nao athiritū ao maarī:

Shebania, na Hodia, na Kelita, na Pelaia, na Hanani,

¹¹ na Mika, na Rehobu, na Hashabia,

¹² na Zakuri, na Sherebia, na Shebania,

¹³ na Hodia, na Bani, na Beninu.

¹⁴ Nao atongoria a andū maarī:

Paroshu, na Pahathu-Moabi, na Elamu, na Zatu, na Bani,
 15 na Buni, na Azigadi, na Bebai,
 16 na Adonija, na Bigivai, na Adini,
 17 na Ateri, na Hezekia, na Azuri,
 18 na Hodia, na Hashumu, na Bezai,
 19 na Harifu, na Anathothu, na Nebai,
 20 na Magipiashu, na Meshulamu, na Heziri,
 21 na Meshezabeli, na Zadoku, na Jadua,
 22 na Pelatia, na Hanani, na Anaia,
 23 na Hoshea, na Hanania, na Hashubu,
 24 na Haloheshu, na Piliha, na Shobeku,
 25 na Rehumu, na Hashabina, na Maaseia,
 26 na Ahia, na Hanani, na Anani,
 27 na Maluku, na Harimu, na Baana.

28 “Andũ arĩa angĩ, nĩo athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na aikaria a ihingo, na aini, o na ndungata cia hekarũ na arĩa othe meyamũranĩtie na andũ arĩa maariganĩtie nao nĩguo maathĩkĩre Watho wa Ngai, marĩ hamwe na atumia ao, na aanake, na airĩtu ao othe arĩa mangĩhota gũtaũkirwo nĩ maũndũ, 29 andũ aya othe maanyĩitana na ariũ a ithe wao arĩa marĩ igweta, na meeche na kĩrumi na mwĩhĩtwa atĩ nĩmarĩrũmagĩrĩra Watho wa Ngai ũrĩa waheirwo Musa ndungata ya Ngai, na mamenyagĩrĩre gwaathĩkĩra maathani mothe, na mawatho, na kĩrĩra gĩa kũrũmirĩrwo kĩa Jehova Mwathani witũ.

30 “Tweranĩra atĩ tũtikaheana airĩtu aitũ mahikio nĩ andũ arĩa matũrigicĩirĩe o na kana aanake aitũ mahikie airĩtu ao.

31 “Rĩrĩa andũ a mabũrũri marĩa tũriganĩtie marĩrehaga indo na ngano ya kwendia mũthenya wa Thabatũ, tũtikamagũrĩra mũthenya ũcio wa Thabatũ o na kana mũthenya ũngĩ o wothe mwamũre. O mwaka wa mũgwanja wakinya tũtirĩrmaga mĩgũnda iitũ, na nĩtũrĩrekanagĩra mathĩrĩ mothe.

32 “Nĩtuoya mũrigo wa kũhingia mawatho ma kũheanaga gĩcunjĩ gĩa gatatũ gĩa cekerĩ* o mwaka nĩ ũndũ wa wĩra wa nyũmba ya Ngai witũ: 33 nĩ ũndũ wa mĩgate ĩrĩa ĩigagwo metha-inĩ; nĩ ũndũ wa mahinda ma maruta ma mũtu na ma njino; na nĩ ũndũ wa maruta marĩa marutagwo mũthenya wa Thabatũ, na wa ciathĩ cia Karũgamo ka Mweri, na wa ciathĩ iria ciathanĩtwo; nĩ ũndũ wa maruta marĩa maamũre; nĩ ũndũ wa maruta ma kũhoroheria mehia ma Isiraeli; o na nĩ ũndũ wa mawĩra mothe ma nyũmba ya Ngai witũ.

34 “Ithuĩ athĩnjĩri-Ngai, na Alawii o na andũ aya angĩ nĩtũcuukĩte mĩtĩ tũgatuanĩra rĩrĩa o nyũmba iitũ ĩrĩrehaga ngũ nyũmba-inĩ ya Ngai witũ, cia gũikaragia mwaki wakanĩte kĩgongona-inĩ kĩa Jehova Ngai witũ mahinda maria matuanĩirwo o mwaka, o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo Watho-inĩ.

35 “O na nĩtuoya mũrigo wa kũrehaga maciaro ma mbere ma mĩgũnda iitũ na ma mũtĩ o wothe wa matunda nyũmba-inĩ ya Jehova o mwaka.

36 “O ta ũrĩa kwandĩkĩtwo Watho-inĩ, nĩtũrĩrehaga marigithathi maitũ ma aanake, na ma ng’ombe, na ma ndũuru cia ng’ombe na cia mbũri ciitũ gũkũ nyũmba-inĩ ya Ngai witũ kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa matungataga kuo.

* 10:32 nĩ ta giramu 4

³⁷ “O na ningĩ nītūrĩrehaga thĩnĩ wa makũmbĩ ma nyũmba ya Ngai, tũnengere athĩnjĩri-Ngai mũtu wa mbere, na magongona maitũ ma ngano ma mbere, na maruta ma matunda ma mĩtĩ iitũ yothe ma mbere, na ma ndibei iitũ ya mũhihano o na ma maguta. O na nītūrĩrehaga gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa maciaro ma mĩgũnda iitũ, tũkanengera Alawii, nĩgũkorwo nĩ Alawii maamũkagĩra icunjĩ cia ikũmi kuuma matũũra mothe kũrĩa tũrutaga wĩra. ³⁸ Mũthĩnjĩri-Ngai wa rũciaroro rwa Harũni nĩarĩkoragwo ho Alawii makĩamũkĩra gĩcunjĩ kũu gĩa ikũmi, nao Alawii nĩmarĩrehaga gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe makũmbĩ-inĩ ma kĩgĩĩna kĩa nyũmba ya Ngai witũ.† ³⁹ Andũ a Isiraeli, hamwe na Alawii, nĩmarĩrehaga maruta mao ma ngano, na ndibei ya mũhihano, na maguta thĩnĩ wa makũmbĩ marĩa indo cia handũ-harĩa-haamũre ciigagwo, na kũrĩa athĩnjĩri-Ngai, arĩa maratungata, na aikaria a ihingo, na aini maikaraga.

“Tũtirĩrekagĩrĩria nyũmba ya Ngai witũ.”

11

Atũũri Eerũ a Jerusalemu

¹ Na rĩrĩ, atongoria a andũ magĩtũũra Jerusalemu, nao andũ acio angĩ magĩcuuka mĩtĩ nĩguo mathuure mũndũ ũmwe harĩ o andũ ikũmi atũke wa gũtũũra Jerusalemu, itũũra rĩrĩa itheru, nao acio angĩ kenda megũtigara mathũ magatũũre matũũra-inĩ mao. ² Andũ nĩmagathĩrĩrie andũ arĩa othe meerutĩre gũtũũra Jerusalemu na kwĩyendera.

³ Aya nĩo atongoria a bũrũri arĩa maatũũrĩre Jerusalemu (na rĩrĩ, andũ amwe a Isiraeli, na athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na ndungata cia hekarũ, na njiaro cia ndungata cia Solomoni maatũũraga matũũra-inĩ ma Juda, o mũndũ gĩthaka-inĩ gĩa ke thĩnĩ wa matũũra mao. ⁴ O na andũ angĩ kuuma Juda na Benjamini nĩmatũũraga Jerusalemu):

Kuuma njiaro-inĩ cia Juda maarĩ:

Athaia mũrũ wa Uzia, mũrũ wa Zekaria, mũrũ wa Amaria, mũrũ wa Shefatia, mũrũ wa Mahalaleli, wa rũciaroro rwa Perezũ; ⁵ na Maaseia mũrũ wa Baruku, mũrũ wa Koli-Hoze, mũrũ wa Hazaia, mũrũ wa Adaia, mũrũ wa Joiaribu, mũrũ wa Zekaria, wa rũciaroro rwa Mũshiloni. ⁶ Njiaro cia Perezũ irĩa ciatũũraga Jerusalemu, arĩa maarĩ andũ njamba, mũũgana wao warĩ andũ 468.

⁷ Kuuma njiaro-inĩ cia Benjamini maarĩ:

Salu mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Joedi, mũrũ wa Pedaia, mũrũ wa Kolaia, mũrũ wa Maaseia, mũrũ wa Ithieli, mũrũ wa Jeshaja, ⁸ na arũmĩrĩri ake, Gabai na Salai, othe maarĩ andũ 928. ⁹ Joeli mũrũ wa Zikiri nĩwe warĩ mũrũgamĩrĩri wao ũrĩa mũnene, nake Juda mũrũ wa Hasenua nĩwe warũgamĩrĩre Gĩcigo gĩa Keerĩ kĩa itũũra rĩrĩa inene.

¹⁰ Nao athĩnjĩri-Ngai maarĩ:

Jedaia; mũrũ wa Joiaribu; Jakini; ¹¹ Sheraia mũrũ wa Hilikia, mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Zadoku, mũrũ wa Meraiothu, mũrũ wa Ahitubu,

† 10:38 Nĩ kwarĩ na tũnyũmba hekarũ-inĩ kũrĩa indo irĩa theru ciaigagwo.

mūrori wa maūndū ma nyūmba ya Ngai, ¹² hamwe na athiritū ao arīa maarutaga wīra wa hekarū, maarī andū 822; Adaia mūrū wa Jerohamu, mūrū wa Pelalia, mūrū wa Amuzi, mūrū wa Zekaria, mūrū wa Pashuru, mūrū wa Malikija, ¹³ hamwe na andū a thiritū yake arīa maarī atongoria a nyūmba ciao, maarī andū 242; Amashusai mūrū wa Azareli, mūrū wa Ahazai, mūrū wa Meshilemothu, mūrū wa Imeri, ¹⁴ na andū a thiritū yake arīa maarī njamba, maarī andū 128. Mūtongoria wao mūnene aarī Zabidieli mūrū wa Hagedolimu.

¹⁵ Na kuuma kūrī Alawii maarī:

Shemaia mūrū wa Hashubu, mūrū wa Azirikamu, mūrū wa Hashabia, mūrū wa Buni; ¹⁶ Shabethai na Jozabadu, arīa maarī atongoria eerī a Alawii, na nīo maaroraga wīra wa nja wa nyūmba ya Ngai; ¹⁷ Matania mūrū wa Mika, mūrū wa Zabedi, mūrū wa Asafu, ūrīa watongoragia mahooya ma gūcookeria Ngai ngaatho; Bakabukia ūrīa warī wa keerī harī athiritū ake: na Abada mūrū wa Shamua, mūrū wa Galali, mūrū wa Jeduthuni. ¹⁸ Alawii arīa maarī thīinī wa Itūūra rīu itheru maarī andū 284.

¹⁹ Aikaria a ihingo maarī:

Akubu, na Talimoni, na andū a thiritū yao, arīa maarangagīra ihingo, maarī andū 172.

²⁰ Andū a Isiraēli acio angī, hamwe na athīnjīri-Ngai na Alawii, maarī matūūra-inī mothe ma Juda, o mūdū gīthaka-inī kīa maithe mao.

²¹ Ndungata cia hekarū ciatūūruga kīrīma-inī kīa Ofeli, marūgamīrīrwo nī Ziha na Gishipa.

²² Mūtongoria mūnene wa Alawii kūu Jerusalemu aarī Uzi mūrū wa Bani, mūrū wa Hashabia, mūrū wa Matania, mūrū wa Mika. Uzi aarī ūmwe wa rūciaro rwa Asafu, arīa maarī aini arīa maarūgamīrīire wīra wa nyūmba ya Ngai. ²³ Aini maarī watho-inī wa mūthamaki, ūrīa wamatuagīra wīra wao wa o mūthenya.

²⁴ Pethahia mūrū wa Meshezabeli, wa rūciaro rwa Zera mūrū wa Juda, aarī mūramati wa mūthamaki maūdū-inī mothe makonainie na andū.

²⁵ Ha ūhoru wa tūtūūra na mīgūnda yatuo-rī, andū amwe a Juda maatūūruga Kiriathu-Ariba na matūūra marīo marīa marīrigiicīrie, na Diboni na matūūra marīo, na Jakabizeeli na tūtūūra twarīo, ²⁶ na kūu Jeshua, na Molada, na Bethi-Peleti, ²⁷ na Hazari-Shuali, na Biri-Shiba na matūūra marīo; ²⁸ na Zikilagi, na Mekona na matūūra marīo, ²⁹ na Eni-Rimoni, na Zora, na Jaramuthu, ³⁰ na Zanoa, na Adulamu na tūtūūra twarīo, na Lakishi na mīgūnda ya rīo, na Azeka na matūūra marīo. Nī ūndū ūcio maatūūruga kuuma Bīrishiba o nginya Kīanda kīa Hinomu.

³¹ Njīaro cia Benjamini kuuma Geba ciatūūruga Mikimashi, na Aija, na Betheli na matūūra marīo, ³² na kūu Anathothu, na Nobu na Anania, ³³ na Hazoru, na Rama na Gitaimu, ³⁴ na Hadidi, na Zeboimu na Nebalati, ³⁵ na Lodi na Ono, na Kīanda-inī kīa Aturi.

³⁶ Amwe a ikundi cia Alawii a Juda maatūūrire Benjamini.

¹ Aya nĩ athĩnjĩri-Ngai na Alawii arĩa maacookire hamwe na Zerubabeli mūrũ wa Shealiteli, na Jeshua:

Seraia, na Jeremia, na Ezara,*

² na Amaria, na Maluku, na Hatushu,

³ na Shekania, na Rehumu, na Meremothu,

⁴ na Ido, na Ginethoni, na Abija,

⁵ na Mijamini, na Maadia, na Biliga,

⁶ na Shemaia, na Joiaribu, na Jedaia,

⁷ na Salu, na Amoku, na Hilikia, na Jedaia.

Acio nĩ maarĩ atongoria a athĩnjĩri-Ngai na athiritũ ao, matukũ-inĩ macio ma Jeshua.

⁸ Nao Alawii maarĩ Jeshua, na Binui, na Kadimieli, na Sherebia, na Juda, o na Matania, ũrĩa, marĩ hamwe na athiritũ ake, nĩwe warũgamĩrĩire arĩa maainaga nyĩmbo cia gũcookia ngaatho. ⁹ Bakabukia na Uni, athiritũ ao, maarũgamaga mang'ethanĩire nao magitungata.

¹⁰ Jeshua nĩwe warĩ ithe wa Joiakimu, nake Joiakimu aarĩ ithe wa Eliashibu, nake Eliashibu aarĩ ithe wa Joiada, ¹¹ nake Joiada aarĩ ithe wa Jonathani, nake Jonathani aarĩ ithe wa Jadua.

¹² Matukũ-inĩ ma Joiakimu, aya nĩ maarĩ atongoria a nyũmba cia athĩnjĩri-Ngai:

ya Seraia, aarĩ Meraia;

ya Jeremia, aarĩ Hanania;

¹³ ya Ezara, aarĩ Meshulamu;

ya Amaria, aarĩ Jehohanani;

¹⁴ ya Maluki, aarĩ Jonathani;

ya Shebania, aarĩ Jusufu;

¹⁵ ya Harimu, aarĩ Adina;

ya Meraiothu, aarĩ Helikai;

¹⁶ ya Ido, aarĩ Zekaria;

ya Ginethoni, aarĩ Meshulamu;

¹⁷ ya Abija, aarĩ Zikiri;

ya Miniamini na Moadia, aarĩ Pilitai;

¹⁸ ya Biliga, aarĩ Shamua;

ya Shemaia, aarĩ Jehonathani;

¹⁹ ya Joiaribu, aarĩ Matenai;

ya Jedaia, aarĩ Uzi;

²⁰ ya Salai, aarĩ Kalai;

ya Amoku, aarĩ Eberi;

²¹ ya Hilikia, aarĩ Hashabia;

na ya Jedaia, aarĩ Nethaneli.

²² Nao atongoria a nyũmba cia Alawii matukũ-inĩ ma Eliashibu, na Joiada, na Johanani, na Jadua, o ũndũ ũmwe na atongoria a athĩnjĩri-Ngai, nĩmandĩkirwo mariĩtwa mao hĩndĩ ya wathanĩ wa Dario ũrĩa Mũperisia. ²³ Atongoria a nyũmba cia njiaro cia Lawi nginya hĩndĩ ya Johanani mūrũ wa Eliashibu o nao nĩmandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa matukũ macio. ²⁴ Nao atongoria a Alawii maarĩ Hashabia, na Sherebia, na Jeshua mūrũ wa Kadimieli, na athiritũ ao, arĩa maarũgamaga mamang'etheire makiina nyĩmbo cia kũgooca na cia gũcookia ngaatho, gĩkundi kĩmwe gĩkaamũkağĩria kĩrĩa kĩngĩ, kũringana na ũrĩa gwathanĩtwo nĩ Daudi mũndũ wa Ngai.

* 12:1 Ezara ũyũ tiwe Ezara ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai.

²⁵ Matania, na Bakabukia, na Obadia, na Meshulamu, na Talimoni, na Akubu maarĩ aikaria a ihingo arĩa maarangagĩra makũmbĩ marĩa maarĩ ihingo-inĩ. ²⁶ Maatungataga hĩndĩ ya Joiakimu mũrũ wa Jeshua, mũrũ wa Jozadaku, na hĩndĩ ya Nehemia ũria warĩ barũthi, na hĩndĩ ya Ezara ũria warĩ mũthinjiri-Ngai na mwandiki-marũa.

Kwamũrwo kwa Rũthingo rwa Jerusalemu

²⁷ Hĩndĩ ya kwamũrwo kwa rũthingo rwa Jerusalemu, Alawii nĩmacaririo kuuma kũria guothe maarĩ nĩguo moke Jerusalemu makũngũire kwamũrwo kũu marĩ na gĩkeno, na makĩinaga nyĩmbo cia gũcookia ngaatho, makĩinaga na thaani iria ihũũrithanaġio, na inanda cia kĩnũbi, na cia mũgeeto. ²⁸ Aini o nao nĩmacoockanĩrĩrio hamwe kuuma ng'ongo iria ciathiũrũrũkĩrie Jerusalemu, magicoockanĩrĩrio kuuma tũtũura-inĩ twa Anetofathi, ²⁹ na kuuma Bethi-Giligali, na kuuma mwena wa Geba na Azimavethu, nĩgũkorwo aini nĩmeyakũire matũura gũthiũrũrũkĩria Jerusalemu. ³⁰ Nao athĩnjiri-Ngai na Alawii marĩkia gwũtheria, magũtheria andũ, na ihingo, o na rũthingo.

³¹ Atongoria a Juda nĩndameerire mahaice rũthingo-igũrũ. Ningĩ ngĩhe ikundi igĩrĩ nene cia aini wĩra wa gũcookia ngaatho. Gikundi kĩmwe gĩgĩthiĩ mwena wa ũrĩo kĩrĩ rũthingo-igũrũ, kĩerekeire Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ. ³² Hoshaiia hamwe na nuthu ya atongoria a Juda makĩmarũmĩrĩra, ³³ hamwe na Azaria, na Ezara, na Meshulamu, ³⁴ na Juda, na Benjamini, na Shemaia, na Jeremia, ³⁵ o ũndũ ũmwe na athĩnjiri-Ngai amwe me na tũrumbeta, o na Zekaria mũrũ wa Jonathani, mũrũ wa Shemaia, mũrũ wa Matania, mũrũ wa Mikaia, mũrũ wa Zakuri, mũrũ wa Asafu, ³⁶ na athiritũ ake, nĩo Shemaia, na Azareli, na Milalai, na Gilalai, na Maai, na Nethaneli, na Juda, na Hanani, marĩ na indo cia kũina nacio o ta ũria gwathanĩtwo nĩ Daudi, mũndũ wa Ngai. Ezara ũria mwandiki-marũa nĩwe wamatongoretie. ³⁷ Na rĩrĩ, kuuma Kĩhingo gĩa Gĩthima maathiire marũngĩrĩrie, makĩhaica rũthingo igũrũ na ngathĩ cia Itũura rĩa Daudi, makĩhitũkĩra igũrũ rĩa nyũmba ya Daudi, o nginya Kĩhingo kĩa Maai mwena wa irathĩro.

³⁸ Gikundi gĩa keerĩ kĩa aini gĩgĩthiĩ kĩerekeire mwena wa ũmotho. Na nĩ ngĩmarũmĩrĩra kũu rũthingo igũrũ hamwe na nuthu ya andũ, tũkĩhitũkĩra Mũthiringo wa Mariiko ma Mwaki o nginya Rũthingo-inĩ Rwarĩ, ³⁹ igũrũ rĩa Kĩhingo kĩa Efiraimu, na Kĩhingo kĩa Jeshana, na Kĩhingo gĩa Thamaki, na Mũthiringo wa Hananeli, na Mũthiringo wa Igana, nginya Kĩhingo-inĩ kĩa Ng'ondũ. Makĩrũgama Kĩhingo-inĩ kĩa Mũrangĩri.

⁴⁰ Ikundi icio cierĩ cia aini cia gũcookia ngaatho igũkara handũ ha cio thĩni wa nyũmba ya Ngai, o na nĩ ngĩka o ũguo, hamwe na nuthu ya anene, ⁴¹ o ũndũ ũmwe na athĩnjiri-Ngai, nĩo Eliakimu, na Maaseia, na Miniamini, na Mikaia, na Elioenai, na Zekaria, na Hanania marĩ na tũrumbeta twao, ⁴² o hamwe na Maaseia, na Shemaia, na Eleazaru, na Uzi, na Jehohanani, na Malikija, na Elamu, na Ezeri. Nao aini maatongoragio nĩ Jezerahia. ⁴³ Na mũthenya ũcio nĩmarutire magongona manene, makĩrũuhagia tondũ Ngai nĩamaheete gĩkeno kinene. O nao andũ-a-nja na ciana magĩkena. Mbugĩrĩrio ya gĩkeno kũu Jerusalemu nĩyauigũkaga kũndũ kũraya.

⁴⁴ Mahinda-inĩ macio nĩ gwathuurirwo andũ marũgamĩrĩre makũmbĩ ma indo iria ciarutagwa, na maciaro ma mberē, na gĩcunjĩ gĩa ikũmi. Kuuma mĩgũnda-inĩ irĩa yathiũrũrũkĩrie matũura magĩrĩrwo kurehe makũmbĩ-inĩ icunjĩ iria ciatuĩtwo nĩ watho irĩ cia athĩnjiri-Ngai na

Alawii, tondū andū a Juda nīmakenagīra athīnjīri-Ngai na Alawii arīa maatungataga. ⁴⁵ Nīmarutaga wīra wa gūtungatīra Ngai wao, na wīra wa gwītheria, o ta ūrīa aini na aikaria a ihingo meekaga, kūringana na ūrīa gwathanītwo nī Daudi na mūrīū Solomoni. ⁴⁶ Nīgūkorwo tene mūno, matukū-inī ma Daudi na ma Asafu, nī kwarī na atongoria a aini na a nyīmbo cia kūgooca na gūcookeria Ngai ngaatho. ⁴⁷ Nī ūndū ūcio matukū-inī ma Zerubabeli na ma Nehemia, andū a Isiraeli othe nīmarutaga icunjī cia o mūthenya nī ūndū wa aini na aikaria a ihingo. Nīngī nīmamūruga icunjī nī ūndū wa Alawii arīa angī, nao Alawii makaamūra icunjī nī ūndū wa njaro cia Harūni.

13

Magarūrīra ma Mūthia ma Nehemia

¹ Na rīrī, mūthenya ūcio, Ibuku rīa Musa rīgīthomwo na mūgambo mūnene andū makūguagīra, rīgīthomwo handū haandīkitwo atī gūtīrī Mūamoni kana Mūmoabi ūgetīkīrio akorwo kūngano-inī kīa andū a Ngai, ² tondū matiigana kūhe andū a Isiraeli irio na maaī; no-o nī kūrīha maarīhire Balamu amarume. (No rīrī, Ngai witū akīgarūra kīrumi gīgītuika kīrathimo.) ³ Rīrīa andū maaiguire watho ūcio, makīeheria andū othe arīa maarī ageni kuuma Isiraeli.

⁴ Mbere ūyo, Eliashibu ūrīa mūthīnjīri-Ngai nīakoretwo atuītwo mūrūgamīrīri wa makūmbī ma nyūmba ya Ngai witū. Aarī wa thiritū ya hakuhi na Tobia, ⁵ na nīamūhete nyūmba nene aikarage rīa mbere ūyo yaigagwo mīhothi ya ngano, na ūbumba, na indo cia hekarū, o na mīhothi ya gīcunjī gīa ikūmi kīa ngano, na ndibeī ya mūhīhano na maguta marīa maaheagwo Alawii, na aini na aikaria a ihingo, o na mīhothi rīra yarutagīrwo athīnjīri-Ngai.

⁶ No rīrīa maūndū maya mothe maathīiaga na mbere, nī ndiarī kūu Jerusalemu, nīgūkorwo mwaka-inī ūcio wa mīrongo itatū na ūrī wa ūthamaki wa Aritashashita, mūthamaki wa Babuloni,* nīndacookete kūrī mūthamaki. Matukū manini maathira nīndamūhooire rūtha, ⁷ ngīcooka Jerusalemu. Ndacooka Jerusalemu nīguo ndaamenyire ūūru ūrīa Eliashibu eekīte nī ūndū wa kūhe Tobia kanyūmba nja ya nyūmba ya Ngai. ⁸ Nīndarakarīrio nī ūhoru ūcio mūno na ngūkia indo ciothe cia Tobia nja. ⁹ Ngīcooka ngīruta watho kūgīe igongona rīa gūtheria nyūmba ūyo, na ngīcookia indo ciothe cia nyūmba ya Ngai kuo, hamwe na maruta ma ngano na ūbumba.

¹⁰ Nīngī nīndamenyire atī Alawii matiaheagwo gīcunjī kīrīa kīerītwo maaheagwo, na Alawii othe hamwe na aini arīa maatungataga nīmatiganīrie ūtungata, magacooka mīgūnda-inī yao. ¹¹ Nī ūndū ūcio ngīrūthia anene acio, ngīmooria atīrī: “Nyūmba ya Ngai itiganīrio nīkī?” Nīngī ngīmeeta othe hamwe, ngīmacookia o mūndū wīra-inī wake.

¹² Andū othe a Juda nīmarehire gīcunjī gīa ikūmi kīa ngano, na ndibeī ya mūhīhano, o na maguta makūmbī-inī. ¹³ Na nī ngītua Shelemia ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na Zadoku ūrīa mwandīki-marūa, marī na Mulawii wetagwo Pedaia, arūgamīrīri a makūmbī, na ngītua Hanani mūrū wa Zakuri mūrū wa Matania mūnini wao, tondū andū aya nīmoonagwo marī ehokeku. Nīmatuirwo a kūgayagīra arīū a ithe wao indo.

* **13:6** Thuutha wa kūhoota na kwīgwatīra Babuloni, Kurusu nīeheire rīitwa “Mūthamaki wa Babuloni”.

14 Ndirikana, Wee Ngai wakwa, nĩ ūndũ wa maũndũ maya, na ndũgatharie wĩra na ūtungata ūrĩa ndungatĩte nyũmba-inĩ ya Ngai wakwa ndĩ mwĩhokeku.

15 Matukũ-inĩ macio nĩndeyoneire andũ a Juda makĩhiha ndibei mũthenya wa Thabatũ na makĩrehe ngano, na magĩkuuithia ndigiri ngano hamwe na ndibei, na thabibũ, na ngũyũ, na mũthemba yothe ya mĩrigo. Indo icio ciothe maarehaga Jerusalemu mũthenya wa Thabatũ. Nĩ ūndũ ūcio ngĩmakaania kwendia irio mũthenya ūcio wa Thabatũ.

16 Andũ a Turo arĩa maatũũraga Jerusalemu nĩmarehaga thamaki na indo cia mũthemba yothe, na magaciendagĩria andũ a Juda mũthenya wa Thabatũ kũu Jerusalemu. 17 Ngĩrũithia andũ arĩa maarĩ igweta a Juda, ngĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ūndũ ūrĩkũ ūyũ mũreka wa waganu wa gũthaahia mũthenya wa Thabatũ? 18 Maithe manyu ma tene-rĩ, githĩ ti maũndũ ta maya meekire, nake Ngai witũ agĩtũrehere mathũna maya mothe matũkorete na magakora itũũra rĩrĩ inene? No rĩu inyuĩ mũrarehera Isiraeli mang’ũrĩ maingĩ makĩria na ūndũ wa gũthaahia Thabatũ.”

19 Na rĩrĩ, hwaĩ-inĩ kwambĩrĩria kũgia nduma ihingo-inĩ cia Jerusalemu Thabatũ itanakinya-rĩ, ngĩathana mĩrango ya Jerusalemu ihingwo na ndĩkahingũrwo nginya Thabatũ ithire. Ngũiga andũ amwe akwa ihingo-inĩ marangĩre, nĩgeetha gũtikagĩe mũrigo ūngĩtoonyio thĩinĩ mũthenya wa Thabatũ. 20 Rĩmwe kana meerĩ, onjorithia na endia a indo cia mũthemba yothe maraarire nja ya Jerusalemu. 21 No ngĩmakaania ngĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kũ gĩgũtũma mũraare rũthingo-inĩ? Mũngũĩka ūguo rĩngĩ nĩndĩmũnyiitithia.” Kuuma hĩndĩ iyo matiacookire gũũka mũthenya wa Thabatũ. 22 Ningĩ ngĩatha Alawii meetherie macooke mathũ makarangĩre ihingo nĩgeetha maĩge mũthenya wa Thabatũ ūrĩ mũtheru.

Ndirikana, Wee Ngai wakwa, nĩ ūndũ wa ūndũ ūyũ o naguo, na ūnjiguĩre tha kũringana na wendo waku mũnene.

23 Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio nĩndonire arũme a Juda arĩa maahikĩtie andũ-a-nja a kuuma Ashidodi, na Amoni, na Moabi. 24 Nuthu ya ciana ciao cjaaragia rũthiomi rwa Ashidodi kana thiomi cia ndũrĩrĩ icio ingĩ, no matiooĩ kwaria rũthiomi rwa Juda. 25 Ngĩmarũithia na ngĩmetĩria kĩrumi. Nĩndahũũrire arũme amwe ao na ngĩmamunya njuĩrĩ. Ngĩtũma mehĩte mwĩhitwa makĩgwetaga rĩtwa rĩa Ngai, ngĩmeera atĩrĩ: “Mėnyai gũkaaneana airĩtu anyu mahikio nĩ ariũ ao, kana aanake anyu inyuĩ ene mahikie airĩtu ao. 26 Githĩ ti ihikanio ta icio ciatũmire Solomoni mũthamaki wa Isiraeli eehie? Ndũrĩrĩ-inĩ nyingĩ gũtiarĩ mũthamaki ūngĩ watarii take. Ngai wake nĩamwendete, akĩmũtua mũthamaki Isiraeli guothe; no-o na kũrĩ ūguo-rĩ, nĩatoonyirio mehia-inĩ nĩ andũ-a-nja a kũngĩ. 27 Ithũ-rĩ, no nginya tũigue atĩ o na inyuĩ mũreka waganu ūyũ wotho mũũru ūũ, mũkaaga kwĩhokeka kũrĩ Ngai witũ na ūndũ wa kũhikia andũ-a-nja a kũngĩ?”

28 Mũriũ ūmwe wa Joiada mũrũ wa Eliashibu mũthĩnjĩri-Ngai ūrĩa mũnene aarĩ mũthoni-we wa Sanibalati ūrĩa Mũhoroni. Nĩndamũngatire oime harĩ nĩ.

29 Maririkane, Wee Ngai wakwa, tondũ nĩmathaahirie wĩra wa ūthĩnjĩri-Ngai, o na magĩthaahia kĩrĩkanĩro kĩa wĩra wa athĩnjĩri-Ngai na kĩa Alawii.

³⁰ Nĩ ũndũ ũcio, ngĩtheria athĩnjĩri-Ngai na Alawii kuuma kũrĩ ũndũ o wothe mũgeni, ngĩcooka ngĩmagaĩra o mũndũ wĩra wake kũmbe.

³¹ Ningĩ nĩndathondekire mweke wa kũhothaga ngũ na maciaro ma mbere mahinda marĩa maatuĩtwo.

Wee Ngai wakwa, ndirikana na ũnjike wega.

ESITERI

Kweherio kwa Vashiti Mūtumia wa Muthamaki

¹ Na rīrī, ūū nīguo gwekīkire matukū-inī ma Ahasuerusu, o we Ahasuerusu ūria waathaga mabūrūri 127 marīa moimīte kuuma būrūri wa Ahīndī o nginya būrūri wa Akushi.* ² Matukū-inī macio-rī, Mūthamaki Ahasuerusu aathamakaga arī gītī-inī giāke kīa ūnene thīnī wa nyūmba ya ūthamaki kūu giikaro kīgītīre kīa mūthamaki giā Shushani,† ³ na mwaka wa gatatū wa wathani wake, nīarugithīrie andū ake othe arīa maarī igweta na anene iruga. Nao atongoria a mbūtū cia ita cia Perisia na cia Media, na abarūthi na andū arīa maarī igweta a mabūrūri maarī kuo.

⁴ Nake akīonania ūtonga mūnene wa ūthamaki wake na ūkengi na rīiri wa ūnene wake, ihinda rīa matukū 180. ⁵ Matukū macio maathira, mūthamaki nīarugithīrie iruga, rīrīa rīaikarire mīthenya mūgwanja, narīo rīarī thīnī wa mūgūnda ūria warī mūrīgīre wa nyūmba ya mūthamaki, rīkīrugīrwo andū othe kuuma ūria mūnini nginya ūria mūnene, arīa maarī kūu thīnī wa giikaro kīrīa kīarī kūrīgīre giā Shushani. ⁶ Mūgūnda ūcio warī na mīcuurio ya gatani ya rangi mwerū na ya rangi wa bururu, nayo yohanītio na mīkanda ya gatani ya rangi mwerū na ya rangi wa ndathi, ikoohererwo icūhi-inī cia betha iria cianyīitihanītio na itugī cia mahiga marīa mega merū. Nī kwarī na itī cia giikarīra cia thahabu na cia betha‡ iria ciaigītwo kūndū kwarītwo mahiga ma nyaigī, na mahiga mega merū, na mahiga ma rangi wa ngoikoni, na mahiga mangī ma goro mūno. ⁷ Ndibeī yaheanagwo na ikombe cia thahabu, na gūtīrī kīahaanaine na kīrīa kīngī, na ndibeī ya nyūmba ya ūthamaki yarī nyingī mūno o ta ūria ūtaana wa mūthamaki watarī. ⁸ Kūrīgana na watho wa mūthamaki, o mūgeni nīeetīkīrītio kūnyua kīrīa angīendire, nī ūndū mūthamaki nīathīte aheani othe a ndibeī mahe o mūndū kīrīa eendaga.

⁹ O nake Vashiti, mūtumia wa mūthamaki, nīarugithīrie andū-a-nja iruga o kūu nyūmba-inī ya ūthamaki ya Mūthamaki Ahasuerusu.

¹⁰ Mūthenya wa mūgwanja, hīndī irīa Mūthamaki Ahasuerusu aak-enete nī ūndū wa kūnyua ndibeī, agīatha ndungata iria mūgwanja ciarī hakūre iria ciamūtungatagīra, nīcio Mehumani, na Bizatha, na Haribona, na Bigatha, na Abagutha, na Zetharu, na Karikasi, ¹¹ irehe Vashiti, ūcio mūtumia wa mūthamaki mbere yake ekīrīte tanji yake ya ūthamaki, nīgeetha onanie ūthaka wake kūrī andū, o na nīngī kūrī andū arīa maarī igweta, nīgūkorwo aarī kīrorerwa. ¹² No rīrīa ndungata icio ciakinyirie watho wa mūthamaki, Vashiti mūtumia wa mūthamaki akīrega gūthī. Hīndī iyo mūthamaki akīng'ūrīka mūno na agīcinwo nī marakara.

¹³ Na tondu warī mūtugo wa mūthamaki gūtūirīa maūndū ma watho na ma kīhoo, akīaria na andū arīa oogī na mooī ūhoro wa matukū ma tene. ¹⁴ Nao arīa maakuhīrīrie mūthamaki mūno maarī Karishena, na Shetharu, na Adamatha, na Tarashishi, na Meresu, na Marisena na Memukani, andū mūgwanja arīa maarī igweta a Perisia na Media,

* **1:1** Wathani wagayanītio ng'ongo 127, na o rūgongo rūkagayanio na mabūrūri. † **1:2** Shushani rīarī itūura rīmwe inene rīa marīa mana ma ūthamaki ūcio; macio mangī matatū maarī Babuloni, Perisiapoli, na Ekibatani. ‡ **1:6** Andū a Perisia maarīaga metambūrūkītie itī-inī.

arĩa meetĩkĩrĩtio kuonanaga na mũthamaki, na nĩo maarĩ anene mũno ũthamaki-inĩ ũcio.

¹⁵ Mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Kũringana na watho-rĩ, Vashiti mũtumia wa mũthamaki agĩrĩrwo nĩ gwĩkwo atĩa? Nĩaregete gwathĩkĩra watho wa Mũthamaki Ahasuerusu ũria akinyũrio nĩ andũ acio ahakũre.”

¹⁶ Memukani agĩcookia arĩ mbere ya mũthamaki na andũ arĩa maarĩ igweta atĩrĩ, “Vashiti mũtumia wa mũthamaki nĩekĩte mahĩtia, na to mũthamaki wiki ahĩtĩrie, no ahĩtĩrie o na andũ othe arĩa marĩ igweta na andũ othe a mabũrũri ma Mũthamaki Ahasuerusu. ¹⁷ Nĩgũkorwo ũndũ ũyũ wĩkĩtwo nĩ mũtumia wa mũthamaki nĩũkũmenyeka nĩ andũ-a-nja othe, na nĩ ũndũ ũcio nĩmarĩmenagĩrĩria athuuri ao makoiga atĩrĩ, ‘Mũthamaki Ahasuerusu araathanire Vashiti mũtumia wa mũthamaki arehwo mbere yake, no ndaigana gũthiĩ.’ ¹⁸ Ũmũthĩ-rĩ, andũ-a-nja arĩa marĩ igweta a Perisia na Media arĩa maiguĩte ũndũ ũyũ wĩkĩtwo nĩ mũtumia wa mũthamaki noguo nao marĩkaga andũ arĩa marĩ igweta a mũthamaki. Kĩnyararo na ngarari itigathira.

¹⁹ “Nĩ ũndũ ũcio, mũthamaki angĩona arĩ wega, nĩarute watho wa ũthamaki na etĩkĩre wandĩkwo mawatho-inĩ ma Perisia na Media, marĩa matagarũragwo, atĩ Vashiti ndarĩ hĩndĩ ingĩ agooka mbere ya Mũthamaki Ahasuerusu. Naho handũ ha Vashiti-rĩ, mũthamaki acarie mũndũ-wa-nja ũngĩ mwegwa kũmũkĩra. ²⁰ Rĩria watho ũcio wa mũthamaki ũrianĩrĩrwo kũndũ guothe kũrĩa mũthamaki aathanaga-rĩ, andũ-a-nja othe nĩmarĩtĩaga athuuri ao, kuuma ũria mũnini nginya ũria mũnene.”

²¹ Mũthamaki na andũ ake arĩa maarĩ igweta magĩkenio nĩ mataaro macio, nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩka o ta ũria Memukani oigĩte. ²² Agĩtũma marĩa kũndũ guothe ũthamaki-inĩ ũcio, o bũrũri na mwandĩkĩre waguo na o rũrĩrĩ na mwarĩrie waruo, akĩanĩrĩrithia na thiomĩ cia andũ othe atĩ mũthuuri o wotho nĩwe mwathi wa mũciĩ wake.

2

Esiteri Gũtuĩka Mũtumia wa Mũthamaki

¹ Thuutha ũcio rĩria marakara ma Mũthamaki Ahasuerusu maa-hoorerire, akĩrĩrikana Vashiti na ũria eekĩte, o na ũria aamũtuĩrĩre eekwo. ² Hĩndĩ iyo ndungata irĩa ciatungatagĩra mũthamaki we mwene ikiuga atĩrĩ, “Mũthamaki nĩacarĩrio airĩtu gathirange ethĩ na ciĩrorerwa.

³ Mũthamaki nĩathuure anene mabũrũri-inĩ mothe marĩa aathanaga marehe airĩtu acio othe ciĩrorerwa nyũmba-inĩ irĩa itũũragwo nĩ andũ-a-nja thĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu gĩikaro kĩria kĩrigĩre gĩa Shushani. Nao nĩmamenyagĩrĩrwo nĩ Hegai, ndungata irĩa hakũre ya mũthamaki irĩa yarũgamagĩrĩa andũ-a-nja acio; ningĩ maheo indo cia gwĩthakaria nacio. ⁴ Thuutha ũcio mũrĩtu ũria ũgaakenia mũthamaki nĩagatuĩka mũtumia wa mũthamaki ithenya rĩa Vashiti.” Mataaro macio magĩkenia mũthamaki, nake akĩmarũmirĩra.

⁵ Na rĩrĩ, thĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu gĩikaro kĩria kĩrigĩre gĩa Shushani, nĩ kwarĩ na Mũyahudi wa mũhĩrĩga wa Benjamĩni wetagwo Moridekai mũrũ wa Jairũ, mũrũ wa Shimeĩ, mũrũ wa Kishu, ⁶ nake aatahĩtwo kuuma Jerusalemu nĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, arĩ ũmwe wa andũ arĩa maathanĩrio na Jekonia, mũthamaki wa Juda. ⁷ Moridekai arĩ na mwarĩ wa ithe mũnini wetagwo Hadasa, ũria aarerete tondu ndaarĩ na ithe kana nyina. Mũrĩtu ũcio, ũria ningĩ wetagwo Esiteri, arĩ kĩĩrorerwa mwĩrĩ na ũthiũ akĩonwo, nake Moridekai akĩmuoya akĩmũrera o ta mwarĩ thuutha wa ithe na nyina gũkua.

⁸ Rĩrĩa watho ũcio wa mũthamaki wanĩrĩrwo-rĩ, airĩtu aingĩ nĩmarehirwo thĩinĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu gũikaro kĩrĩa kĩirigĩre gĩa Shushani, na maamenyagĩrĩrwo nĩ Hegai. Esiteri o nake nĩatwarirwo kũu nyũmba iyo ya mũthamaki na akĩhokerwo Hegai, ũria warũgamĩrĩre nyũmba irĩa yatũũragwo nĩ andũ-a-nja. ⁹ Mũirĩtu ũcio nĩamũkenirie na akĩendeka nĩwe. O hĩndĩ iyo akĩmũhe indo cia gwithakaria nacio o na akĩmũhe irio cia mwanya. Ningĩ akĩmũhe ndungata mũgwanja cia airĩtu, arĩa maathuurĩtwo kuuma nyũmba-inĩ ya mũthamaki na akĩmũthamania marĩ hamwe na ndungata icio ciake cia airĩtu akĩmũtwara handũ harĩa hega mũno kũu nyũmba-inĩ iyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja.

¹⁰ Esiteri ndoimbũrĩte rũrĩrĩ rwake kana kĩhumo kĩa nyũmba yao, tondu Moridekai nĩamũtaarĩte akamwĩra ndageke ũguo. ¹¹ O mũthenya Moridekai nĩaceerangaga hau nja ya nyũmba iyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja, nĩguo amenye ũria Esiteri aikaraga, na ũria aathiiaga na mbere.

¹² Mbere ya o mũirĩtu kũgĩa na mweke wa gũthĩĩ kũrĩ Mũthamaki Ahasuerusu, aaninaga mĩeri ikũmi na irĩ ya gwithakaria irĩa yaathanĩtwo iikaragwo nĩ airĩtu acio, itandatũ ya kwĩhaka maguta ma manemane, na itandatũ ya kwĩhaka maguta manungi wega na indo ingĩ cia kwĩhaka. ¹³ O mũirĩtu aarĩ athĩĩ harĩ mũthamaki ta ũũ: Nĩaheagwo kĩndũ kĩrĩa gĩothe angĩndire gwĩkuuĩra kuuma nyũmba iyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja gĩa gũthĩĩ nakĩo nyũmba-inĩ ya mũthamaki. ¹⁴ Hwaĩ-inĩ aathiiaga agatoonya kuo, na rũciinĩ agacooka mwena ũngĩ wa nyũmba iyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja, nakuo kũu akamenyagĩrĩrwo nĩ Shaashagazu, ndungata irĩa yarĩ hakũre ya mũthamaki, irĩa yehokeirwo thuriya cia mũthamaki. Ndingiacookire rĩngĩ kũrĩ mũthamaki tĩa o mũthamaki akenirio nĩwe amũtumanĩre na rĩtwa rĩake.

¹⁵ Ihinda rĩa Esiteri riakinya (mũirĩtu ũrĩa Moridekai aarerete taarĩ mwarĩ, ũria warĩ mwarĩ wa ithe mũkũrũ Abihaili) rĩa gũthĩĩ kũrĩ mũthamaki, ndaigana gwĩtia kĩndũ o nakĩ, tĩa o kĩrĩa Hegai ndungata iyo yarĩ hakũre ya mũthamaki, mũrori wa nyũmba iyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja, aamwĩrĩre akuue. Nake Esiteri nĩetĩkĩrĩkaga nĩ mũndũ o wothe wamuonaga. ¹⁶ Nake Esiteri agĩtwarwo kũrĩ Mũthamaki Ahasuerusu kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki mweri-inĩ wa ikũmi, mweri wa Tebethu, mwaka-inĩ wa mũgwanja wa wathani wake.

¹⁷ Na rĩrĩ, mũthamaki nĩaguucĩrĩrĩrio nĩ Esiteri gũkĩra andũ-a-nja acio angĩ othe, nake agĩitĩkĩrĩka nĩwe gũkĩra airĩtu acio angĩ gathirange othe. Nĩ ũndũ ũcio akĩoya tanji ya ũnene, akĩmwĩkĩra mũtwe, akĩmũtua mũtumia wa mũthamaki ithenya rĩa Vashiti. ¹⁸ Nake mũthamaki akĩrugithia iruga inene mũno, iruga rĩa Esiteri, agĩta andũ ake othe arĩa maarĩ igweta na anene. Mabũrũri-inĩ mothe mũthamaki akĩanĩrĩra thigũkũ na akĩheana iheo kũringana na ũtaana wa ũthamaki.

Moridekai Kũhithũria Ndundu Njũru

¹⁹ Rĩrĩa airĩtu acio gathirange moonganirio ihinda rĩa keerĩ, Moridekai aikarĩte hau kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki. ²⁰ No Esiteri ndoimbũrĩte kĩhumo kĩa nyũmba yao kana kĩa rũrĩrĩ rwake, o ta ũria Moridekai aamũtaarĩte, nĩgũkorwo aathĩire na mbere kũrũmĩrĩra mataaro ma Moridekai o ta ũrĩa ekaga rĩrĩa aareragwo nĩwe.

²¹ Ihinda rĩu Moridekai aikaraga kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki, Bigithana na Tereshu, anene eerĩ arĩa meehokeirwo kũrũgamĩrĩra kĩhingo kĩa nyũmba ya mũthamaki, nĩmarakarire, na makĩgĩa na ndundu ya kũũraga Mũthamaki Ahasuerusu. ²² Nowe Moridekai akĩmenya ũhoro wa

ndundu iyo na akĩra Esiteri, mütumia ūcio wa mūthamaki, nake Esiteri akĩra mūthamaki ūhoru ūcio, na akiuga nĩ Moridekai ūmwĩrite. ²³ Na rĩra ūhoru ūcio watuĩrurio na ūkĩoneka atĩ warĩ wa ma, anene acio eeri magĩcuurio mūtĩ igūrũ. Ūhoru ūcio wothē nĩwandĩkĩrwo hau mbere ya mūthamaki ibuku-inĩ rĩa maũndũ marĩa meekĩkĩte ihinda rĩu.

3

Hamani Gũciirĩra Kũniina Ayahudi

¹ Thuutha wa maũndũ macio, Mūthamaki Ahasuerusu nĩatũgĩririe Hamani mūrũ wa Hamedatha, ūrĩa Mũagagi, akĩmũnenehia na akĩmũhe gĩtĩo gĩakĩrĩte kĩa andũ arĩa angĩ othe maarĩ igweta. ² Anene othe a mūthamaki arĩa maarĩ hau kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mūthamaki nĩmaturagia maru na makainamĩrĩa, magatĩia Hamani, nĩ ūndũ mūthamaki niathanĩte gwĩkagwo ūguo nĩ ūndũ wake. No Moridekai ndaigana gũturia maru kana kũmũinamĩrĩa amũtĩie.

³ Hĩndĩ iyo anene a mūthamaki arĩa maarĩ kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mūthamaki makĩũria Moridekai atĩrĩ, “Ūregete gwachĩkĩra watho wa mūthamaki nĩkĩ?” ⁴ O mũthenya nĩmamwaragĩria no akĩrega kũmaigua. Nĩ ūndũ ūcio makĩhe Hamani ūhoru ūcio nĩgeetha mone kana mūtugo ūcio wa Moridekai no ūkĩrĩrĩrio, nĩgũkorwo nĩameerĩte atĩ we aarĩ Mũyahudi.

⁵ Rĩrĩa Hamani onire atĩ Moridekai ndangĩmũturĩria maru kana amũtĩie, akĩng’ũrĩka mũno. ⁶ No aarĩkia kũmenya rūrĩrĩ rwa andũ a Moridekai rwarĩ rūrĩkũ, akĩona kũuragithia Moridekai arĩ o wiki ti kũiganu. Handũ ha ūguo, Hamani agĩcaria nĩra ya kũniinithia rūrĩrĩ ruothe rwa andũ a Moridekai, na nĩo Ayahudi, arĩa maarĩ mabũrũri-inĩ mothe marĩa maathagwo nĩ Mūthamaki Ahasuerusu.

⁷ Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩrĩ wa Mūthamaki Ahasuerusu, mweri wa mbere, mweri wa Nisani, magĩcuuka puri (ũguo nĩ ta kuuga gũcuuka mĩtĩ) mbere ya Hamani nĩguo mathuure mũthenya na mweri. Naguo mūtĩ ūkĩgwĩra mweri wa ikũmi na ĩrĩ, nĩguo mweri wa Adari.

⁸ Hamani agĩcooka akĩra Mūthamaki Ahasuerusu atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ rūrĩrĩ rũhurunjũkĩire ndũrĩrĩ-inĩ cia mabũrũri mothe marĩa ūthamakagĩra, rūrĩa mĩtugo yao ĩtaahanaine na ya andũ arĩa angĩ othe, na andũ a rūrĩrĩ rũu matiathĩkagĩra mawatho ma mūthamaki; nĩ ūndũ ūcio hatĩrĩ bata wa mūthamaki kũmakĩrĩrĩa. ⁹ Mūthamaki angĩona kwagĩrĩre-rĩ, no kũrutwo watho wa kũmaniinithia, na nĩ nĩngũiga taranda 10,000* cia betha thĩnĩ wa kĩgĩna kĩa ūthamaki cia kũrĩha andũ arĩa mekũruta wĩra ūcio.”

¹⁰ Nĩ ūndũ ūcio mūthamaki akĩruta gĩcũhĩ kĩa mũhũuri wake ku-uma kĩara-inĩ gĩake, agĩkĩnengera Hamani mūrũ wa Hamedatha, ūrĩa Mũagagi, ūcio thũ ya Ayahudi.† ¹¹ Mūthamaki akĩra Hamani atĩrĩ, “Ikara na mbeeca icio ciaku, na wĩke na andũ acio o ūrĩa ūkwenda.”

¹² Na rĩrĩ, mũthenya wa ikũmi na ĩtatũ wa mweri wa mbere, aandĩki-marũa a mūthamaki magĩtũwo. Makĩandĩka ūrĩa wothē Hamani aathanĩte, na mwandĩkĩre wa o bũrũri, na rũthiomi rwa o rūrĩrĩ, makĩandĩkĩra anene a mūthamaki, na abarũthi a mabũrũri a kũndũ na kũndũ, na andũ arĩa maarĩ igweta a ndũrĩrĩ mwanya. Marũa macio maandĩkirwo na rĩitwa rĩa Mūthamaki Ahasuerusu we mwene, na magĩkĩrwo mũhũuri wa gĩcũhĩ gĩake mwene. ¹³ Marũa macio

* 3:9 nĩ ta tani 375 † 3:10 Maandĩko maatuĩkaga ma na rĩrĩa mekĩrwo mũhũuri wa gĩcũhĩ kĩa mūthamaki.

maatwarirwo mabūrūri-inī mothe ma mūthamaki nī andū arīa maaku-uaga marūa, namo maaheanīte watho wa kwananga, na kūrāga, na kūhukia Ayahudi othe, andū ethī na arīa akūrū, na andū-a-nja na twana tūnini, maniinwo mūthenya o ro ūmwe, arī guo mūthenya wa ikūmi na itatū, mweri wa ikūmi na ūrī, mweri wa Adari, na matahe indo ciao. ¹⁴ Kobi ūmwe ya marūa macio ma watho ūcio yarī itūmwo irī watho wa kūrūmīrīrwo mabūrūri-inī mothe, na ūmenyithio andū a ndūrīrī ciothe, nīgeetha mehaarīrie nī ūndū wa mūthenya ūcio.

¹⁵ Nī ūndū wa ūrīa watho wa mūthamaki warī wa na ihenya, atwari a marūa makiumagara o narua tondū watho ūcio waheanirwo kuuma thīinī wa nyūmba ya ūthamaki kūu gīkaro kīrīa kīarī kīirigīre gīa Shushani. Mūthamaki na Hamani magīkara thī kūnyua, no itūūra rīu inene rīa Shushani rikīgagaya mūno.

4

Moridekai Kūringīrīa Esiteri Amateithie

¹ Rīrīa Moridekai aamenyire ūrīa wothe gwekītwo, agītembūranga nguo ciake, akūhumba nguo ya ikūnia na akūhurīria mūhu, agīthī, agītūkanīria itūūra akīrīraga anīrīire mūno, na arī na ruo. ² Aathiire o ngīnya kīhingo-inī kīa mūciī wa mūthamaki, tondū gūtīrī mūdū wetīkagīrio gūtoonya kūu thīinī ehumbīte nguo ya ikūnia. ³ Thīinī wa mabūrūri mothe kūrīa marūa na watho wa mūthamaki wakinyaga kwagīaga na gūcakaya kūnene, na kwīhinga kūrīa irio, na kūrīra na kūrīrīka kūnene kūrī Ayahudi. Aingī ao magīkoma thī mehumbīte nguo cia ikūnia na mehūrīrie mūhu.

⁴ Hīndī irīa ndungata cia Esiteri cia airītu na cia arūme iria ciarī hakūre ciokire ikīmūhe ūhorō ūkonī Moridekai, Esiteri nīathiinīkire mūno. Akīmūneanīra nguo ehumbe arute ūyo ya ikūnia, no Moridekai akīrega gūcioya. ⁵ Nake Esiteri agītūmanīra Hathaka, ūmwe wa ndungata iria ciarī hakūre cia mūthamaki, ūrīa waheetwo wīra wa kūmūtungatīra, akīmūwathā athī akamenye nī ūndū ūrīkū ūcio wathīnīagia Moridekai, na gītūmi kīaguo.

⁶ Nī ūndū ūcio Hathaka akiumagara, agīthī kūrī Moridekai kīhaaronī gīa itūūra rīu inene hau mbere ya kīhingo kīa mūciī wa mūthamaki. ⁷ Nake Moridekai akīmūwīra maūdū marīa mothe maamūkorete, hamwe na mūigana wa mbeeca iria ciothe Hamani eeranīre kūrīha ciigwo kīgīna-inī kīa mūthamaki nīguo Ayahudi maniinwo biū. ⁸ Nīngī akīmūnengerā kobi ya marūa ma watho ūcio wa kūniinwo kwao, irīa yandīkītwo na ikahunjanīrio kūu Shushani, akamīonie Esiteri na amūtaarīrie ūhorō wayo, na akīmūwīra aringīrīrie Esiteri athī kūrī mūthamaki, akamūthaithe maiguīrwo tha, na aarīrīrie andū ake harī mūthamaki.

⁹ Nake Hathaka agīcooka, na akīmenyithia Esiteri ūrīa Moridekai oigīte. ¹⁰ Nake Esiteri akīmūtaarīria ūrīa ekwīra Moridekai, akīmūwīra atīrī, ¹¹ “Anene othe a mūthamaki, o na andū othe a mabūrūri marīa mūthamaki aathanaga nīmooī atī mūdū mūrūme kana mūdū-wanja o wothe ūrīa ūngītōonya harī mūthamaki hau nja ya na thīinī atētītwo, mūthamaki arī o watho ūmwe: naguo nī atī mūdū ūcio ooragwo. Kīgīrīrīria kīa ūndū kūrāgwō no mūthamaki amūtambūrūkīrie rūthanju awake rwa ūthamaki rwa thahabu. No rīrī, rīu matukū mīrongo itatū nīmathīrīte kuuma rīria ndefītwo thī kūrī mūthamaki.”

¹² Rīrīa ciugo cia Esiteri cīerirwo Moridekai, ¹³ agītūmana macookio mamwīre atīrī, “Ndūgeciirie atī tondū ūrī thīinī wa nyūmba ya

mūthamaki atĩ wee nowe wiki ũkaahonoka, nao Ayahudi othe maniinwo. ¹⁴ Nĩgũkorwo ũngĩaga kwaria ihinda ta rĩrĩ, kĩhonia na kũhonokio kwa Ayahudi nĩukoima handũ hangĩ, no wee na nyũmba ya thoguo no mũkaaniinwo. Nĩngĩ-rĩ, nũũ ũũĩ kana wokire ũthamaki-inĩ nĩ ũndũ wa ihinda ta rĩrĩ?”

¹⁵ Nake Esiteri akĩmeera macookerie Moridekai ũhoru, mamwĩre atĩrĩ, ¹⁶ “Thũĩ ũcookanĩrĩrie Ayahudi othe arĩa maikaraga Shushani, na mwĩhinge kũrĩa irio nĩ ũndũ wakwa. Mũtikaarĩe kana mũnyue kahinda ka mũthenya itatũ, ũtukũ na mũthenya. Nĩĩ na ndungata ciakwa cia airĩtu nĩtũkwĩhinga kũrĩa irio hamwe na inyuĩ. Twarĩkia gwĩka ũguorĩ, nĩngathĩĩ kũrĩ mũthamaki, o na akorwo tĩguo watho ugĩte. Ingĩkua-rĩ, ndĩgĩkue.”

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio Moridekai agĩthĩĩ na agĩka ũrĩa wothe Esiteri aamũtaarĩte.

5

Ihooya rĩa Esiteri kũrĩ Mũthamaki

¹ Mũthenya wa gatatũ wakinya-rĩ, Esiteri akĩĩhumba nguo ciake cia ũthamaki na akĩrũgama nja ya na thĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki, mbere ya nyũmba nene ya mũthamaki. Nake mũthamaki aikarĩire gĩtĩ gĩake kĩa ũnene nyũmba-inĩ ĩyo nene, ang’etheire itoonyero rĩayo. ² Rĩrĩa onire Esiteri, mũtumia wa mũthamaki arũngĩĩ hau nja, akĩmũkenera na akĩmũtambũrũkĩria rũthanju rwake rwa ũnene rwa thahabu rũrĩa aanyĩĩte. Nĩ ũndũ ũcio Esiteri agĩkuhĩrĩria, akĩhutia mũthia waruo.

³ Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Esiteri, mũtumia ũyũ mũthamaki, ũbatairio nĩ kĩĩ? Ihooya rĩaku nĩ rĩrĩkũ? O na wahooya ũheo nuthu ya kũrĩa guothe thamakaga, nĩũkũheo.”

⁴ Esiteri akĩmũcookeria akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki angĩona kwagĩrĩire, nĩetĩkĩre moke marĩ na Hamani ũmũthĩ iruga-inĩ rĩrĩa ngũrugithĩirĩe.”

⁵ Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Gĩĩrai Hamani o rĩu, nĩgeetha twĩke o ũguo Esiteri orĩtie.”

Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki marĩ na Hamani magĩthĩĩ iruga-inĩ rĩrĩa Esiteri aahaarĩirĩe. ⁶ Na rĩrĩa maanyuuaga ndibeĩ-rĩ, mũthamaki akĩũria Esiteri o ro rĩngĩ atĩrĩ, “Ihooya rĩaku nĩ rĩrĩkũ? Nĩũkũhingĩrio. Na nĩ kĩĩ ũrooria ũheo? O na wahooya ũheo nuthu ya kũrĩa guothe thamakaga-rĩ, nĩũkũheo.”

⁷ Esiteri agĩcookia atĩrĩ, “Ũndũ ũrĩa ndĩrooria, o na ihooya rĩakwa nĩ rĩrĩrĩ. ⁸ Kũngĩkorwo nĩnjĩtĩkĩrĩkĩte nĩ mũthamaki, na akorwo mũthamaki no etũkĩre ihooya rĩakwa na aahingĩrie ũrĩa ndĩrooria-rĩ, mũthamaki na Hamani nĩmagooka rũciũ iruga-inĩ rĩrĩa ngaamarugithĩria. Hĩndĩ ĩyo nĩguo ngaacookia kĩũria kĩa mũthamaki.”

Hamani Kũrakarĩra Moridekai

⁹ Mũthenya ũcio Hamani nĩoimire kũu akenete na agacanjamũka ngoro. No hĩndĩ rĩa onire Moridekai hau kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki na akĩona atĩ ndaramũrũgamĩra kana akamwĩtigĩra, akĩng’ũrĩka mũno nĩ ũndũ wa Moridekai. ¹⁰ No rĩrĩ, Hamani nĩerigĩrĩirĩe gwĩka ũndũ, na akĩĩnũka mũciĩ.

Hamani agĩĩta arata ake hamwe na mũtumia wake, Zereshu, ¹¹ akĩmarahĩra ũhoru wa ũtonga wake mũingĩ, na arĩũ ake aingĩ, na njĩra ciothe iria mũthamaki aamũtĩite nacio, na ũrĩa aamũtũũgĩrĩtie gũkĩra andũ arĩa angĩ maarĩ igweta na anene. ¹² Hamani agĩthĩĩ na mbere

kuuga atĩrĩ, “O na to ũguo wiki, nĩ no nĩ nyiki Esiteri mĩtumia wa mũthamaki egwĩtite tũthĩ na mũthamaki iruga-inĩ rĩrĩa ekũrugithĩtie. Na nĩanjĩtite tũthĩ na mũthamaki rũciũ. ¹³ No maũndũ macio mothe, matiratũma njiganĩre rĩrĩa rĩothe ndĩrona Moridekai, Mũyahudi ũcio, aikarĩte kihingo-inĩ kĩa mũciũ wa mũthamaki.”

¹⁴ Zereshu mĩtumia wake marĩ na arata ake othe makĩmwĩra atĩrĩ, “Thondekithia mũtĩ wa gũcuuria mũndũ wa buti mĩrongo mũgwanja na ithano* kũraiha na igũrũ, na rũciũ rũciĩnĩ ũrooke ũrie mũthamaki etĩkĩre Moridekai acuurio hau mũtĩ-igũrũ. Ũcooke ũthĩ mũrĩ na mũthamaki iruga-inĩ ũrĩ mũkenu.” Rĩciiria rĩrĩ nĩrĩakenirie Hamani, nake agĩthondekithia mũtĩ ũcio.

6

Moridekai Kũheo Gĩtĩo

¹ Na rĩrĩ, ũtukũ ũcio mũthamaki akĩũrwo nĩ toro; nĩ ũndũ ũcio agĩathana areherwo ibuku rĩrĩa rĩandĩkĩtwo maũndũ wa matukũ wa tene, maandĩko marĩa ma wathani wake, rĩrehwo athomerwo. ² Hakĩoneka handĩkĩtwo thĩni wario atĩ Moridekai niwe woimbũrite Bigithana na Tereshu, anene eerĩ a mũthamaki arĩa marangagĩra kihingo, o acio maacĩrĩre kũuraga Mũthamaki Ahasuerusu.

³ Mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ Moridekai aatĩirwo naguo na nĩ ũnene ũrĩkũ aaherwo nĩ ũndũ wa ũndũ ũcio?”

Ndungata ciake ikĩmũcookeria atĩrĩ, “Hatĩrĩ ũndũ o na ũmwe eekirwo.”

⁴ Mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũrĩ hau nja?” Hamani aakorirwo no hĩndĩ aatoonya nja ya nyũmba ya mũthamaki nĩguo aarie na mũthamaki ũhoru wa gũcuuria Moridekai mũtĩ-igũrũ ũrĩa aathondekithĩtie nĩ ũndũ wake.

⁵ Ndungata ciake ikĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Hamani ũrũgamĩte nja.”

Mũthamaki agĩathana atĩrĩ, “Mwĩrei atoonye.”

⁶ Rĩrĩa Hamani aaingĩrĩre, mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ ũngũkwo mũndũ ũrĩa mũthamaki angĩenda gũtĩithia?”

Hĩndĩ ĩyo Hamani akĩyũria na ngoro atĩrĩ, “Nũũ ũngĩ mũthamaki angĩenda gũtĩithia tĩga nĩ?” ⁷ Nĩ ũndũ ũcio agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa mũthamaki angĩenda gũtĩithia-rĩ, ⁸ nĩ wega wathane atĩ nguo ĩrĩa ndaaya ya ũthamaki ĩrĩa wee mũthamaki wanekĩra ĩrehwo, ningĩ mbarathi ĩrĩa yanakuua mũthamaki ĩrĩa ĩkĩrĩtwo tani ja ũthamaki mũtwe ĩrehwo. ⁹ Ningĩ wĩtĩkĩre nguo ĩyo ndaaya, na mbarathi ĩyo, ciĩhokerwo mũndũ ũmwe mũtĩku mũno wa anene a mũthamaki. Wĩtĩkĩre ahumbe mũndũ ũrĩa mũthamaki angĩenda gũtĩithia nguo ĩyo, na amũtongorie athĩ akũũtwo nĩ mbarathi ĩyo kũu njĩra-inĩ cia itũũra rĩu inene, nake mũndũ ũcio athĩ akĩanagĩrĩra arĩ mberere yake atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo gwĩkagwo mũndũ ũrĩa mũthamaki angĩenda gũtĩithia.’”

¹⁰ Mũthamaki agĩathana Hamani, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ narua, woe nguo ĩyo na mbarathi ĩyo, na wĩke Moridekai ũcio Mũyahudi o ũguo woiga, o ũcio ũikaraga hau kihingo-inĩ kĩa mũciũ wa mũthamaki. Ndũgatĩrĩre ũndũ o na ũmwe wa maũndũ macio mothe wagaathĩrĩria mekwo.”

¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Hamani akĩoya nguo ĩyo na mbarathi ĩyo. Akĩhumba Moridekai nguo, na akĩmũtongoria ahacĩte mbarathi njĩra-inĩ cia itũũra rĩu inene, akĩanagĩrĩra mberere yake atĩrĩ, “Ũũ nĩguo gwĩkagwo mũndũ ũrĩa mũthamaki angĩenda gũtĩithia!”

* 5:14 nĩ ta mita igĩrĩ na robo (2:25)

¹² Thuutha ūcio-rĩ, Moridekai agĩcooka kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki. No Hamani akĩguthũka gwake mũciĩ aiyũritwo nĩ kĩaha, ¹³ akĩra Zeresu mũtumia wake na arata ake othe maũndũ marĩa mothe maamũkorete.

Andũ arĩa maamũtaaraga, o na Zeresu mũtumia wake, makĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo Moridekai ūcio wambĩrĩria gũgũtooria nĩ wa kĩhumo kĩa Ayahudi-rĩ, ndũngĩmwĩtiria, na ti-itherũ nũgũthira!” ¹⁴ Ihinda o ro rĩu maaragia nake, ndungata iria ciarĩ hakũre cia mũthamaki igĩkinya, na igĩtwara Hamani na ihenya iruga-inĩ rĩrĩa Esiteri aamarugithĩrie.

7

Hamani Gũcuurio

¹ Nĩ ūndũ ūcio mũthamaki na Hamani magĩthĩĩ kũrĩanĩra na Esiteri, mũtumia wa mũthamaki, ² rĩrĩa maanyuuga ndibei mũthenya ūcio wa keerĩ, mũthamaki akĩũria Esiteri o rĩngĩ atĩrĩ, “Esiteri, mũtumia wa mũthamaki, ihooya riaku nĩ rĩrĩkũ? Nĩũkũhingĩrio. Na nĩ kĩĩ ūrooria ūheo? O na wahooya nuthu ya kũrĩa guothe thamakaga, nĩũkũheo.”

³ Nake Esiteri mũtumia wa mũthamaki akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ingĩkorwo ninjĩtikĩrĩkĩte nĩwe, wee mũthamaki, na mũthamaki angĩona kwagĩrĩre-rĩ, ndahooya ndekwo ndũũre muoyo, rĩu nĩrĩo ihooya riakwa. Ningĩ ndahooya atĩ andũ akwa marekwo matũũre muoyo. ⁴ Nĩ ūndũ nĩ na andũ akwa nĩtwendetio tũniinwo, na tũũragwo na tũhukio. Atĩrĩrĩ, korwo no kwendio twendetio tũgatuĩke ngombo cia arũme, na cia andũ-a-nja, nĩ nĩngĩrakirire tondũ thĩna ta ūcio ti mũiganu wa gũthĩnĩna mũthamaki.”

⁵ Mũthamaki Ahasueru akĩũria Esiteri mũtumia wa mũthamaki atĩrĩ, “Mũndũ ūrĩa ūngĩgeria gwĩka ūndũ ta ūcio-rĩ, nũũ hihi? Arĩ ha?”

⁶ Esiteri akiuga atĩrĩ, “Mũtũthũuri na thũ iitũ nĩ Hamani ūyũ mwaganu.” Hamani akĩnyitwo nĩ kĩmako kĩnene arĩ hau mbere ya mũthamaki o na mũtumia wake. ⁷ Nake mũthamaki agĩũkĩra arakarĩte mũno, agĩtiga kũnyua ndibei yake, agĩthĩĩ nakũu mũgũnda-inĩ ūcio wa nyũmba ya ūthamaki. Nake Hamani amenya atĩ mũthamaki nĩarĩkĩtie gũtua ciira wake, agĩtigwo na thuutha ethaithanĩrĩre harĩ Esiteri mũtumia wa mũthamaki nĩguo ndakooragwo.

⁸ Na rĩrĩa mũthamaki aacookaga nyũmba ya iruga kuuma mũgũnda-inĩ ūcio wa nyũmba ya ūthamaki, Hamani nake noguo aakorirwo akĩgũthia gĩtĩ-inĩ harĩa Esiteri aikairĩte.

Nake mũthamaki akĩgũthũka, akĩũria atĩrĩ, “Kaĩ angĩnyiita mũtumia wa mũthamaki na hinya o na tũrĩ nake gũkũ nyũmba?”

Mũthamaki akĩrĩkia kuuga ūguo, makĩhumbĩra Hamani ūthiũ.* ⁹ Nake Haribona, ndungata imwe ya iria hakũre, arĩa maatungatagĩra mũthamaki, akiuga atĩrĩ, “Mũtĩ wa gũcuuria andũ wa butĩ mĩrongo mũgwanja na ithano† kũraihia na igũrũ ūrũgamĩtio nyũmba-inĩ ya Hamani. Araũthondekithĩtie nĩ ūndũ wa Moridekai, ūrĩa waririe ndeto cia gũteithia mũthamaki.”

Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Mũcuuriei mũtĩ-inĩ ūcio!” ¹⁰ Nĩ ūndũ ūcio magĩcuuria Hamani mũtĩ-inĩ ūcio aathondekithĩtie nĩ ūndũ wa Moridekai. Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩthirwo nĩ marakara.

* ^{7:8} Kũhumbĩrwo mũndũ ūthiũ kuonanagia atĩ mũndũ ūcio aarĩ mũtũire kũũragwo. † ^{7:9} nĩ ta mĩta igĩrĩ na robo (2:25)

8

Itua rĩa Mũthamaki Gũteithia Ayahudi

¹ Mũthenya o ro ũcio, Mũthamaki Ahasuerusu akĩhe mũtumia wake Esiteri indo cia Hamani, ũcio thũ ya Ayahudi.* Nake Moridekai agĩũka mbere ya mũthamaki, nĩ ũndũ Esiteri nĩoigĩte ũrĩa maatarainie.

² Mũthamaki akĩruta gĩcũhĩ kĩa mũhũuri wake kĩa aatunyite Hamani, na agĩkĩhe Moridekai. Nake Esiteri agĩtua Moridekai mũrũgamĩrĩ wa indo cia Hamani.

³ Esiteri agĩthaitha mũthamaki o rĩngĩ, akĩgũithagia magũrũ-inĩ make akĩrĩraga. Akĩmũhooya aniine mũbango ũcio mũũru wa Hamani ũcio Mũagagi, ũrĩa aaciĩrĩre wa gũũkĩrĩra Ayahudi. ⁴ Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩtambũrũkĩria Esiteri rũthanju rwa thahabu rwa ũthamaki, nake Esiteri agĩũkĩra akĩrũgama mbere yake.

⁵ Akĩrĩa mũthamaki atĩrĩ, "Mũthamaki angĩona kwagĩrĩre, na ngorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte nĩwe na one ũndũ ũcio nĩguo wagĩrĩre nĩ gwĩkwo, na akorwo nĩ akenetio nĩ nĩ-rĩ, nĩetikĩre kwandĩkithia watho wa kũgarũra marũa marĩa maatũmĩtwo nĩ Hamani mũrũ wa Hamedatha, ũcio Mũagagi, ũrĩa aaciĩrĩre na akĩandĩkithia nĩguo aniinithie Ayahudi mabũrũri-inĩ marĩa mothe mũthamaki athamakaga. ⁶ Nĩ ũndũ-rĩ, ingĩhota atĩa gũkĩrĩrĩria ngĩonaga ngero ĩrĩa ikũgerwo andũ akwa? Ingĩhota atĩa gũkĩrĩrĩria kuona andũ a nyũmba yakwa makĩniinwo?"

⁷ Mũthamaki Ahasuerusu agĩcookeria Esiteri mũtumia wa mũthamaki na Moridekai ũrĩa Mũyahudi atĩrĩ, "Nĩ ũndũ Hamani nĩaciĩrĩre kũragithia Ayahudi, indo ciake nĩndĩciheete Esiteri, na nĩ mamũcuurĩtie mũtĩ-igũrũ. ⁸ Na rĩrĩ, andĩkithiai uuge ũngĩ na rĩtwa rĩa mũthamaki wa gũteithia Ayahudi ta ũrĩa mũkuona kwagĩrĩre, na mũhũũre marũa macio mũhũũri na gĩcũhĩ kĩa mũthamaki, nĩ ũndũ gũtĩrĩ marũa mandĩkĩtwo na rĩtwa rĩa mũthamaki na makahũũrwo mũhũũri wa gĩcũhĩ gĩake mangĩgarũrwo."

⁹ O rĩmwe aandĩki-marũa a ũthamaki magĩtwo, mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ithatũ, mweri-inĩ wa gatatũ, mweri wa Sivani. Makĩandĩka watho wothe wa Moridekai kũrĩ Ayahudi na anene a mũthamaki, na abarũthi, na andũ arĩa maarĩ igweta a mabũrũri 127 matambũrũkĩte kuuma bũrũri wa Ahĩndĩ nginya bũrũri wa Kushi. Mawatho macio maandĩkirwo na mwandĩkĩre wa o bũrũri na rũthiomi rwa a andũ, o na kũrĩ Ayahudi na mwandĩkĩre na rũthiomi rwao. ¹⁰ Moridekai nĩandĩkithirie marũa na rĩtwa rĩa Mũthamaki Ahasuerusu, makĩhũũrwo mũhũũri wa gĩcũhĩ kĩa mũthamaki, na akĩmatũma na andũ arĩa maathĩiaga mahaiĩcĩte mbarathi, o arĩa maahaĩcaga mbarathi irĩa ciarĩ ihenya, nacio ciaciariĩtwo nĩ mbarathi cia mũthamaki.

¹¹ Itua rĩu rĩa mũthamaki rĩgĩtikĩria Ayahudi a matũũra mothe marĩa manene kĩhootho gĩa kũngana megĩĩre; maniine, na moorage, na mahukie mbũtũ o ciothe cia rũruka o ruothe kana bũrũri ũrĩa ũngĩmatharĩkĩra, o hamwe na andũ-a-nja na ciana ciao; na matahe indo cia thũ ciao. ¹² Mũthenya ũrĩa wamũrĩrwo wa Ayahudi gwĩka ũguo mabũrũri-inĩ mothe ma Mũthamaki Ahasuerusu warĩ mũthenya wa ikũmi na ĩtatũ mweri wa ikũmi na ĩrĩ, nago nĩ mweri wa Adari. ¹³ Kobi ya marũa macio ma itua rĩu yarĩ iheanwo ĩrĩ watho wa kũrũmĩrĩrwo mabũrũri-inĩ mothe, na itua rĩu rĩmenyithio andũ a ndũrĩrĩ ciothe, nĩguo Ayahudi mehaarĩre mũthenya ũcio merĩhĩre harĩ thũ ciao.

* **8:1** Hĩndĩ iyo, mũndũ angĩatũrĩrwo kũũragwo, indo ciake ciothe ciatũkaga cia mũthamaki.

¹⁴ Atwari acio a marūa, mahaicite mbarathi cia mūthamaki, magithi na ihenya nikūhikwo nī watho wa mūthamaki. Nario itua riu nīriaheanirwo kuu nyumba-ini ya mūthamaki kuu Shushani.

¹⁵ Moridekai oimire mbere ya mūthamaki ekirite nguo cia ūthamaki cia rangi wa bururu na rangi mweru, na ari na tanji nene ya thahabu mutwe, na akehumba nguo ndaaya ya rangi wa ndathi ya gatani iria njega. Nao andu a itūura ria Shushani magikungūra itua riu mari na gikeno. ¹⁶ Kuri Ayahudi riu riarī ihinda ria gūkena, na kūgua wega na gūcanjamūka o na gūtiika. ¹⁷ Thiini wa būruri o wotho o na thiini wa itūura inene o riothe, kūrīa guothe itua riu ria mūthamaki riatwarirwo, Ayahudi nimagiire na gikeno na magicanjamūka, makiruga maruga magikungūra. Na andu aingi a nduriri ingi makigarura magiitua Ayahudi tondū nīmanyiitwo nī guoya wa gwitigira Ayahudi.

9

Ūhootani wa Ayahudi

¹ Kuri mūthenya wa ikūmi na itatu mweri wa ikūmi na iri, nīguo mweri wa Adari, nīrio itua rīria riathanitwo nī mūthamaki, riarī rihingio. Mūthenya ūcio, thū cia Ayahudi nīcierigiriire kūmahoota, no riri, gūkigarūkana, nao Ayahudi makigia na hinya gūkīra ariā maamathūire. ² Ayahudi nīmecookaniriire matūura-ini mao manene mabūri-ini mothe ma Mūthamaki Ahasuerus, nīgeetha matharikire acio mendaga kūmaniina. Gūtirī mūdū ūngiahotire kūmeetiiria, nī ūndū nduriri icio ingi ciothe nīciametigiriire. ³ Nao andu othe ariā maarī igweta a mabūri macio, na anene a mūthamaki, na abarūthi, na ariā mateithagiriia mūthamaki gwathana magiteithia Ayahudi, nī ūndū nīmanyiitwo nī guoya wa gwitigira Moridekai. ⁴ Moridekai aari mūdū woikaine wega kuu nyumba-ini ya ūthamaki; nayo ngumo yake ikihunja mabūri-ini macio mothe, nake agikiriiria kūgia na hinya.

⁵ Ayahudi makihūra thū ciao ciothe na hiū cia njora, magiciuraga magicinina, na magiika thū ciao, o icio ciamathūire, o ūria wotho mangiendire gūciika. ⁶ Nyūmba-ini ya mūthamaki kuu Shushani, Ayahudi nīmooragire na makiniina andū magana matano. ⁷ Ningi nīmooragire Parishandatha, na Dalifoni, na Asipatha, ⁸ na Poratha, ⁹ na Adalia, na Aridatha, ⁹ na Parimashata, na Arisai, na Aridai, na Vaizatha, ¹⁰ na nio ariū ikūmi a Hamani mūrū wa Hamedatha, ūria warī thū ya Ayahudi. No matiigana gūthaha indo ciao.

¹¹ Mūigana wa andū ariā mooragirwo nyūmba-ini ya mūthamaki kuu Shushani nīwakinyiriio mūthamaki mūthenya o ro ūcio. ¹² Nake mūthamaki akīra Esiteri mūtumia wa mūthamaki atiri, "Ayahudi nīmoragite na makaniina andū magana matano o na ariū ikūmi a Hamani thiini wa nyūmba ya ūthamaki kuu gūkarō kīria kīriigire gia Shushani. Hihi mekīte ariā mabūri-ini mariā mangi ma mūthamaki? Atiri, ihooya riaku nī ririkū? Nīkūhingirio. Na nī ūndū ūrikū ūrooria ūheo? O nago ūndū ūcio nīkūheo."

¹³ Esiteri agicookia atiri, "Mūthamaki angiona kwagiriire-ri, itikīria Ayahudi ariā mari Shushani makaahingia itua riri o na rūciū, na ūreke cimba cia ariū ikūmi a Hamani igaacuurio mīti-igūrū."

¹⁴ Nī ūndū ūcio mūthamaki agiathana gwikwo ūguo. Itua rikihitūkio kuu Shushani, nao magicuuria cimba cia ariū acio ikūmi a Hamani mīti-igūrū. ¹⁵ Ayahudi ariā maarī kuu Shushani magicookanirira hamwe

mūthenya wa ikūmi na ĩna wa mweri wa Adari, nao makĩūruga andũ magana matatũ kũu Shushani. No matiigana gũtaha indo ciao.

¹⁶ O mahinda macio-rĩ, Ayahudi arĩa angĩ maatigaire mabũrũri-inĩ marĩa mũthamaki ũcio aathamakaga o nao makĩũngana hamwe nĩguo meegitire, na meeyũkĩrĩrie harĩ thũ ciao. Makĩūruga andũ ngiri mĩrongo mũgwanja na ithano cia thũ ciao, no matiigana gũtaha indo ciao. ¹⁷ Ũndũ ũcio wekĩkire kũrĩ mũthenya wa ikūmi na ĩtatũ mweri-inĩ wa Adari, na kũrĩ mũthenya wa ikūmi na ĩna makĩhurũka, na makĩũtua mũthenya wa ndĩa na wa gĩkeno.

Gũkũngũira gĩathĩ kĩa Purimu

¹⁸ Na rĩrĩ, Ayahudi arĩa maarĩ Shushani, nĩmonganĩte mũthenya wa ikūmi na ĩtatũ na wa ikūmi na ĩna, nago mũthenya wa ikūmi na ĩtano makĩhurũka na makĩũtua mũthenya wa ndĩa na wa gĩkeno.

¹⁹ Ũndũ ũcio nĩguo ũtũmaga Ayahudi arĩa maatũũraga tũtũũra-inĩ marũmie mũthenya wa ikūmi na ĩna wa mweri wa Adari, ũrĩ mũthenya wa gĩkeno na wa ndĩa, na mũthenya wa kũheana iheo harĩ mũndũ na ũria ũngĩ.

²⁰ Moridekai nĩandĩkire maũndũ macio, na agĩtũmĩra Ayahudi othe marũa kũndũ guothe mabũrũri-inĩ ma Mũthamaki Ahasuerusu, marĩa maarĩ gũkuhĩ na marĩa maarĩ kũraya, ²¹ nĩguo makũngũyagĩre mũthenya wa ikūmi na ĩna, na wa ikūmi na ĩtano wa mweri wa Adari o mwaka, ²² arĩ rĩo ihinda rĩrĩa Ayahudi meeyũkĩrĩrie kũrĩ thũ ciao, o na arĩ guo mweri ũrĩa kĩaha kĩaao gĩatuĩkire gĩkeno, namo macakaya mao magĩtuĩka mũthenya wa gũkũngũiya. Aamandĩkĩre marũmagie mĩthenya ĩyo ĩrĩ mĩthenya ya ndĩa na ya gĩkeno, na ya kũheana iheo cia irio harĩ mũndũ na ũria ũngĩ, na ya kũhe athĩni iheo.

²³ Nĩ ũndũ ũcio Ayahudi magĩtikĩra gũthĩĩ na mbere na gũkũngũira ũguo maambĩrĩrie, magekaga ũria Moridekai aamandĩkĩre. ²⁴ Nĩgũkorwo Hamani mũrũ wa Hamedatha, ũrĩa Mũagagi, o we thũ ya Ayahudi othe, nĩathugundĩte gũũkĩrĩra Ayahudi amanĩine, na agĩcuuka puri (ũguo nĩ kuuga agĩcuuka mĩtĩ) nĩguo monũho na manĩnwo. ²⁵ No rĩrĩa ũndũ ũcio wa hitho wamenyekire nĩ mũthamaki, akĩruta watho mwandĩke wa kuuga atĩ ũũru ũcio Hamani aathugundĩre Ayahudi ũmũcookerere we mwene, o na atĩ we na ariũ ake macuurio mĩtĩ-gĩrũ. ²⁶ (Nĩ ũndũ ũcio mĩthenya ĩyo ĩgĩtuo Purimu kuumana na rĩitwa rĩu Puri.) Nĩ ũndũ wa maũndũ mothe marĩa maandĩkĩtuo marũa-inĩ macio, na nĩ ũndũ wa ũria meyoneire na nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa maamakorire, ²⁷ Ayahudi magĩtua kũgĩe mũtugo wa kũrũmĩrĩrwo, nĩguo o ene, na njiaro ciao, na arĩa othe mangĩtũũrانيا nao, marũmagie mĩthenya ĩyo yeerĩ o mwaka mategũtĩrĩria, na njĩra ĩria kwandĩkĩtuo, na mahinda marĩa maatuĩtuo. ²⁸ Mĩthenya ĩyo ĩtuĩke ya kũrĩrikanagwo na ĩmenyagĩrĩrwo nĩ njjarwa ciothe na nyũmba ciothe, na mabũrũri-inĩ mothe na matũũra-inĩ manene mothe. Na mĩthenya ĩyo ya Purimu ndĩkanaage gũkũngũirwo nĩ Ayahudi, o na kana kĩrĩrikano kĩayo kĩage njiaro-inĩ ciao.

²⁹ Nĩ ũndũ ũcio Esiteri, mũtumia wa mũthamaki, mwarĩ wa Abihaili, marĩ na Moridekai ũrĩa Mũyahudi, makĩandĩka marĩ na ũhoti wothe ũrĩa maarĩ nago, nĩguo mekĩre marũa macio ma keerĩ meegĩ Purimu hinya. ³⁰ Nake Moridekai agĩtũmĩra Ayahudi othe arĩa maarĩ mabũrũri-inĩ 127 ma ũthamaki wa Ahasuerusu marũa, marĩ ciugo cia kũmeecĩria wega na kũmoomĩrĩria, ³¹ nĩgeetha marũmagie mĩthenya ĩyo ya Purimu mahinda marĩa matuĩtuo, o ta ũria Moridekai ũrĩa Mũyahudi marĩ na

Esiteri, mütumia wa mūthamaki maamatuĩrĩire, na o ta ũrĩa meetuĩrĩire o ene, hamwe na njiaro ciao, ũhoru wĩgĩĩ mahinda mao ma kwĩhinga kūrĩa irio na gũcakaya. ³² Itua rĩu rĩa kūrũmĩrĩro rĩa Esiteri nĩrĩekĩrĩre mawatho macio maakoniĩ Purimu hinya, nagu watho ũcio ũkĩandĩkwo mabuku-inĩ ma kĩrĩrikano.

10

Ũnene wa Moridekai

¹ Na rĩrĩ, Mūthamaki Ahasuerusu nĩeetagia igooti mabūrũri marĩa mothe aathanaga, o nginya icigĩrĩra ciakuo cia kūraya. ² Ha ũhoru wa ciĩko ciake cia hinya na ũhoti, hamwe na ũhoru wothe wa ũnene wa Moridekai, nginya harĩa mūthamaki aamũnenehetie-rĩ, githĩ ti mwandĩke mabuku-inĩ ma maũndũ ma athamaki a Media na Perisia? ³ Moridekai ũrĩa Mũyahudi aarĩ wa keerĩ wathani-inĩ kuuma he Mūthamaki Ahasuerusu, na nĩeetĩkĩrĩtwo nĩ Ayahudi ta mũnene wao, na agatũika mũno kūrĩ Ayahudi ao aingĩ, tondũ aacaragĩria andũ ake maũndũ mega, na akaarĩrĩria kũgaacĩra kwa Ayahudi othe.

AYUBU

Ciugo cia Kwambĩrĩria

¹ Bũrũri-inĩ wa Uzu nĩ kwarĩ mũndũ watũire kuo wetagwo Ayubu.* Mũndũ ũcio ndaarĩ ũcuuke ningĩ aarĩ mũndũ mũrũngĩrũ; nĩetigĩrite Ngai na agatheemaga maũndũ marĩa mooru. ² Ayubu aarĩ na ariũ mũgwanja na airĩtu atatũ, ³ ningĩ nĩ aarĩ na ng'ondũ 7,000, na ngamĩra 3,000, na ndegwa cia kũigana kuohwo macooki 500, na ndigiri 500, na nĩ aarĩ na ndungata nyingĩ mũno. Nĩwe warĩ mũndũ ũria mũnene mũno kũrĩ andũ arĩa angĩ othe a mwena wa Irathĩro.

⁴ Ariũ ake nĩmagĩaga na iruga o mũndũ riita riake gwake mũciĩ, na nĩmetaga aarĩ a nyina acio atatũ nĩguo marĩanĩre na manyuuanĩre nao. ⁵ Na matukũ ma maruga maathira, Ayubu nĩamatũmanagĩra moke nĩguo amatherie. Nĩokagĩra rũciinĩ tene akaruta igongona rĩa njino nĩ ũndũ wa o ũmwe wao, tondũ eeciiragia atĩrĩ, "No gũkorwo ciana ciakwa nĩciĩhĩtie ikaruma Ngai na ngoro." Ũcio nĩguo warĩ mũtũgo wa Ayubu wa mahinda mothe.

Kũgerio kwa Ayubu kwa Mbere

⁶ Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe araike nĩmathiire kũrũgama mbere ya Jehova, na Shaitani o nake agĩthĩ hamwe nao. ⁷ Nake Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, "Uuma kũ?"

Nake Shaitani agĩcookeria Jehova atĩrĩ, "Nyuma kũriũnga thĩ, o na gũcangacanga kuo kũndũ na kũndũ."

⁸ Ningĩ Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, "Nĩũcũũranĩtie ũhoru wa ndungata yakwa Ayubu? Ũkoona atĩ kũu thĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩ ũhaana take; ndarĩ ũcuuke na nĩmũrũngĩrũ, mũndũ mwĩtigĩri-Ngai na ũtheemaga maũndũ marĩa mooru?"

⁹ Shaitani agĩcookia atĩrĩ, "Kaĩ Ayubu agĩtigagĩra Ngai o ro ũguo tũhũ? ¹⁰ Githĩ wee ndũmũirigĩre na ũkamũrigiicĩria hamwe na nyũmba yake, o hamwe na maũndũ make mothe? Nĩũrathimĩte wĩra wa moko make, nĩ ũndũ ũcio ũhiũ wake na ndũũru ciake ciyũrite bũrũri wothe. ¹¹ No rĩrĩ, ta tambũrũkia guoko gwaku ũhutie indo ciothe iria arĩ nacio, na ti-itherũ ndarĩ hĩndĩ ategũkũrũma o ũthiũ-inĩ waku."

¹² Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, "No wega, indo ciothe iria arĩ nacio nĩndaciuga moko-inĩ maku, nowe mwene ndũkanamũhutie."

Nake Shaitani akiuma hau mbere ya Jehova.

¹³ Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe hĩndĩ irĩa ariũ na aarĩ a Ayubu maarĩaga na makanyua ndibei kwa mũrũ wa nyina wao ũria mũkũrũ-rĩ, ¹⁴ mũkinyia-ũhoru agĩkora Ayubu, akĩmwĩra atĩrĩ, "Ndegwa nĩkũrĩma ikũrĩmaga na mĩraũ, nacio ndigiri ikũrĩaga o hau hakuhi, ¹⁵ nao andũ a Sabea† macitharĩkĩra na macitaha. Ndungata nacio maciũraga na rũhiũ rwa njora, na no nĩ nyiki ndahonoka, ndagĩũka gũkũrehere ũhoru!"

¹⁶ O akĩaragia-rĩ, mũkinyia-ũhoru ũngĩ agĩũka, akiuga atĩrĩ, "Mwaki wa Ngai uumire na igũrũ na wacina ng'ondũ o na ndungata waniina biũ; no nĩ nyiki ndahonoka, ndagĩũka gũkũrehere ũhoru!"

* **1:1** Bũrũri wa Uzu warĩ mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani; Ayubu ndaarĩ mũndũ wa Israeli. † **1:15** Andũ a Sabea maarĩ arĩthi arĩa morũũraga na mahiũ mao.

¹⁷ O akīaragia-rī, mūkinyia-ūhoro ūngī agīūka, akiuga atīrī, “Akalidei[‡] meyumba mbūtū ithatū, maatharīkīra ngamīra ciaku na macitaha, maathiī nacio. Ndungata nacio maciūruga na rūhiū rwa njora; na no nī nyiki ndahonoka, ndagīūka gūkūrehere ūhoro!”

¹⁸ O akīaragia-rī, mūkinyia-ūhoro o ūngī agīūka, akiuga atīrī, “Ariū na aarī aku mekūrūaga, makīnyuuaga ndibei kwa mūrū wa nyina wao ūria mūkūrū; ¹⁹ na rīrī, o hīndī iyo rūhuho rūnene rwahurutana ruumīte werū-inī, na ruo rwahūūra nyumba iyo koine ciayo inya, yamomoka, yamagwīra maakua; na no nī nyiki ndahonoka, ndagīūka gūkūrehere ūhoro!”

²⁰ Nake Ayubu aigua-ūhoro ūcio, akīrūgama, agītembūranga nguo yake ya igūrū, na akīenjwo mūtwe. Agīcooka akīgūithia thī, akīhooya Ngai, ²¹ akiuga atīrī:

“Ndoimire nda ya maitū ndī njaga,
na ngoima thī īno ndī njaga.
Nī Jehova waheanire, na nī Jehova wacookera:
rītwa rīa Jehova rīrogoocwo.”

²² Thīinī wa maūdū macio mothe-rī, Ayubu ndaigana kwīhia na ūndū wa gūtuīra Ngai mahītia.

2

Kūgerio kwa Ayubu gwa keerī

¹ Ningī nī kwarī mūthenya ūngī araika maathiire kūrūgama mbere ya Jehova, na Shaitani o nake agīthī hamwe nao kūrūgama mbere yake.

² Nake Jehova akīūra Shaitani atīrī, “Uuma kū?”

Nake Shaitani agīcookeria Jehova atīrī, “Nyuma kūrīunga thī o na gūcangacanga kuo kūdū na kūdū.”

³ Ningī Jehova akīūra Shaitani atīrī, “Nīcūūrāntīe ūhoro wa ndungata yakwa Ayubu? Ūkoona atī kūu thī gūtīrī mūdū ūhaana take; ndarī ūcuuke na nī mūrūngīrīru, mūdū mwītīgīri-Ngai na ūtheemaga maūdū marīa mooru. Ningī no arūmītie wīhokeku wake, o na gūtuīka nīwaningīrīrie ndīmwanange hatarī gītūmi.”

⁴ Nake Shaitani agīcookeria Jehova, akiuga atīrī, “Gīkonde kīrīhagwo na gīkonde! Mūdū no arute indo ciake ciothe nīguo ahonokie muoyo wake. ⁵ No rīrī, ta tambūrūkia guoko gwaku ūhutie mahīndī na nyama cia mwīrī wake, na ti-itherū ndarī hīndī ategūkūruma o ūthiū-inī waku.”

⁶ Nake Jehova akīūra Shaitani atīrī, “No wega, rīu arī moko-inī maku; no ndūkahutie muoyo wake.”

⁷ Nī ūndū ūcio Shaitani akiama hau mbere ya Jehova, akīnyamaria Ayubu na irona ciarī na ruo mūno kuuma makinya ma magūrū make nginya mūtwe. ⁸ Nake Ayubu akīoya gacere ka nyūngū ethūage nako, agīkara thī harīa haitagwo mūhu.

⁹ Nake mūtumia wake akīmūūra atīrī, “Anga no ūrūmītie wīhokeku waku o na rīu? Ruma Ngai wīkuire!”

¹⁰ Nake Ayubu akīmūcookeria atīrī, “Wee ūraaria ta mūdū-wa-nja mūkīgu. Kai turīkiamūkagīra o maūdū mega kuuma kūrī Ngai, na tūtiamūkīre mathīina?”

Thīinī wa maūdū macio mothe-rī, Ayubu ndaigana kwīhia thīinī wa mīario yake.

[‡] 1:17 Akalidei maarī arīthi arīa morūūruga na mahiū mao. Maatūūruga Mesopotamia, na nīo thuutha-inī maathondekire ūthamaki wa Babuloni.

Arata Atatū a Ayubu

¹ Na rīrī, hīndī īrīa arata atatū a Ayubu, nīo Elifazu ūrīa Mūtemaani,* na Bilidadi ūrīa Mūshuhi, na Zofaru ūrīa Mūnaamathi, maaiguire mathiina marīa mothe maakorete Ayubu-rī, makīgīa gīathi, makiuma o mūdū gwake na magicemania nīguo mathi makamūcakaithe o makimūhooreragia. ¹² Rīrīa maamuonire marī o haraaya-rī, makīrigwo nīwe nī ūrīa aahaanaga; makīambīrīria kūrīra maanīrīire, na magītembūranga nguo ciao, o na makīhurīria rūkūngū mītwe. ¹³ Ningī magīcooka magīkara thī hamwe nake matukū mūgwanja, mūthenya na ūtukū, na gūtīrī mūdū wamwaragīria kiugo o na kīmwe, nīgūkorwo nīmoonire atī kūnyamarīka gwake kwarī kūnene mūno.

3

Mīario ya Ayubu

- ¹ Thuutha wa matukū macio, Ayubu agītumūra kanua, akīruma mūthenya ūrīa aaciirirwo. ² Akiuga atīri:
- ³ “Mūthenya ūrīa nī ndaciarirwo ūroora,
o na ūtukū ūcio kwerirwo atīrī, ‘Mūtumia nīaciara mwana wa kahī!’”
- ⁴ Mūthenya ūcio-rī, ūrotuika o nduma;
Ngai arī igūrū aroaga kūūrumbūiya;
mūthenya ūcio ūroaga gūthererwo nī ūtheri.
- ⁵ Mūthenya ūcio ūrokīnyīitirwo nī nduma nene na kīruru gīa gīkuū;
ūrohumbīrwo nī itu;
nduma īrotooria ūtheri waguo.
- ⁶ Ūtukū ūcio-rī, ūronyīitwo nī nduma ndumanu;
ūroaga gūtaranīrio na mīthenya īrīa īngī ya mwaka,
o na kana ūtarwo harī mweri o na ūrīkū.
- ⁷ Ūtukū ūcio ūrothaata;
o na gūtikanogwo ngemi ūtukū ūcio.
- ⁸ Arīa marumaga mīthenya maroruma mūthenya ūcio,
o acio moī kwarahūra nyamū īrīa īitagwo Leviathani.
- ⁹ Njata ciagua cia rūciinī irotuika nduma;
ūroeterera ūtheri na wage kūwona,
o na ūroaga kuona ruoro rūgītema,
- ¹⁰ nī ūndū ndūigana kūhinga mīrango ya nda ya maitū,
na ndūigana kūgirīrīria maitho makwa kuona thīina.
- ¹¹ “Ndaagire gūkua ngīciarwo nīkī?
Ndaagire gūkua ngiuma nda nīkī?”
- ¹² Ndaamūkīrirwo maru-inī nīkī?
Ndaamūkīrirwo nyondo-inī atī nīguo nyongithio nīkī?”
- ¹³ Nīgūkorwo rīu īngīkomete ndī na thayū;
rīu īngīrī toro hurūkīte
- ¹⁴ hamwe na athamaki na aheani kīrīra a gūkū thī
arīa meeyakīire kūdū kūrīa kwanangīku ringī,
- ¹⁵ o hamwe na aathani arīa maarī na thahabu,
o arīa maiyūrītie nyūmba ciao betha.
- ¹⁶ Ningī-rī, nī kī kīagiririe thikwo tīri-inī ta kīhuno
o na kana ta gakenge karīa gatoonire ūtheri wa rīua?
- ¹⁷ Kūu andū arīa aaganu nīmatigīte kūnyamarīka,

*

2:11 Elifazu aarī wa kuuma Edomu.

na kũu arĩa anogu nĩmahurũkĩte.

- 18 Kũu-rĩ, mĩgwate o nayo nĩkenagĩra kwaraha kwayo;
nĩtigĩte kũigua kĩgũthũko kĩa nyabaara ya ngombo.
- 19 Andũ arĩa anini na arĩa anene othe marĩ kuo,
nayo ngombo nĩrekereirio kuuma kũrĩ mũmĩathi.
- 20 “Nĩ kũĩ gĩtũmaga andũ arĩa marĩ na mĩnyamaro maheo ũtheri,
naguo muoyo ũkaheo arĩa marĩ na ruo rwa ngoro,
- 21 o acio meriragĩria gĩkuũ na gĩtingĩũka,
o arĩa magĩcaragia gũkĩra kĩndũ kĩa goro kĩria kĩhithe,
- 22 acio maiyũragwo nĩ gĩkeno
magakena maakinya mbĩrĩra?
- 23 Nĩ kũĩ gĩtũmaga muoyo ũheo mũndũ ũũrĩte njĩra,
o ũcio mũhingĩrĩrie nĩ Ngai?
- 24 Nĩ ũndũ handũ ha ndĩe irio, no kuumwo nyumagwo nĩ ngoro;
nakuo gũcaaya gwakwa gũtikaga ta maaĩ.
- 25 Ũndũ ũrĩa ndeetigagĩra nĩũngorete;
ũndũ ũrĩa wamakagia mũno nĩguo ũnginyĩrĩre.
- 26 Ndionaga thayũ, o na kana ngahoorera;
ndionaga ũhurũko, no mĩnyamaro.”

4

Mĩario ya Elifazu

- 1 Nake Elifazu ũrĩa Mũtemaani agĩcookia, akĩmũũria atĩrĩ:
- 2 “Mũndũ angĩgeria gũkũgwetera koigo kamwe-rĩ, hihi wamũkirĩrĩria?
No rĩrĩ, nũũ ũngĩhota kwĩgirĩrĩria kwaria?
- 3 Ririkana ũrĩa wanataara andũ aingĩ,
na ũrĩa wanekĩra moko marĩa maregeru hinya.
- 4 Ciugo ciaku cianatiirĩra arĩa manahĩngwo makenda kũgũa;
nĩwe wanekĩra maru marĩa magondoku hinya.
- 5 No rĩu-rĩ, nũũkoretwo nĩ thĩĩna, nawe ũkoorwo nĩ hinya;
ũhũũrĩtwo, nawe ũkanyĩitwo nĩ kĩmako.
- 6 Githĩ wĩtigĩri Ngai waku tiguu wagĩrĩrwo gũtuika ũũmĩrĩru waku,
nayo mĩthĩire yaku itarĩ ũcuuke-rĩ, githĩ tiyo mwĩhoko waku?
- 7 “Ta wĩcũũranie atĩrĩ: Nĩ mũndũ ũrĩkũ wanathĩĩnĩka atekĩte ũũru?
Nĩ kũ andũ arĩa arũngĩrĩru marĩ maniinwo?
- 8 Nĩ ũrĩa nyonete-rĩ, nĩ atĩ andũ arĩa marĩmaga ũũru,
na arĩa mahaandaga thĩĩna-rĩ, maũndũ macio no mo magethaga.
- 9 Manangagwo nĩ mĩhũmũ ya Ngai;
makaniinwo nĩ kĩhuhũkanio kĩa marakara make.
- 10 Mĩrũũthi no ĩrume na ĩrarama,
no magego ma mĩrũũthi iyo mĩnene nĩmakoinangwo.
- 11 Mĩrũũthi nĩũkuaga nĩ kwaga gĩa kũguĩma,
nacio ciana cia mĩrũũthi wa mũgoma ikahurunjũka.
- 12 “Nĩ kũrĩ kohoro karanginyĩire na hito,
namo matũ makwa marakaigua gakĩhehanwo.
- 13 Ũtukũ ngĩcũũrania ũhoru wa cioneki cia kũmakania,
ũtukũ rĩrĩa andũ makoragwo marĩ toro mũnene,
- 14 ngĩnyĩitwo nĩ guoya na kũinaina,

namo mahĩndĩ makwa mothe magĩthingitha.

- 15 O hĩndĩ iyo roho ũraahĩtũkĩra o ũthiũ-inĩ wakwa,
nacio njuĩrĩ cia mwĩrĩ wakwa irambarara.
- 16 Roho ũcio ũrarũgama,
no ndinahota kũmenya ũrĩa ũratariĩ.
Mbere yakwa hararũgama mũhianĩre wa kĩndũ,
ndĩracooka ndĩraigua gũkĩario na mĩheehũ gũkĩurio atĩrĩ,
- 17 ‘Mũndũ wa gũkua-rĩ, aahota gũtuĩka mũthingu gũkĩra Ngai?
Mũndũ aahota gũtuĩka mũtheru gũkĩra Mũmũũmbi?’
- 18 Angĩkorwo Ngai ndangĩhota kwĩhoka ndungata ciake-rĩ,
na angĩkorwo nĩonaga araike ake marĩ na mahĩtia-rĩ,
- 19 githĩ to oone mahĩtia maingĩ mũno ma andũ arĩa matũũraga nyũmba
cia ndoro,
acio mũthingi yao ĩrĩ rũkũngũ-inĩ,
acio mamemendagwo na ihenya gũkĩra kĩlthuruta!
- 20 Kuuma rũciiniĩ nginya hwaĩ-inĩ moinangagwo tũcunjĩ;
magathira tene na tene matekũrũmbũyo.
- 21 Githĩ mĩkanda ya hema yao ndĩmunyũrĩtwo,
nĩguo makue matarĩ na ũũgĩ?’

5

- 1 “Wenda gwĩtana, ĩtana, no rĩrĩ, nũũ ũngĩgwĩtĩka?
Nĩ ũrĩkũ wa arĩa atheru ũngĩũrĩra kũrĩ we?”
- 2 Rũng’athio rũũragaga kĩrimũ,
naguo ũiru ũkoooraga mũndũ ũrĩa mũkĩĩgu.
- 3 Nĩ mwene nĩnyonete kĩrimũ gĩkĩgĩa na mĩrĩ,
no-o rĩmwe nyũmba yakĩo ikĩrumwo.
- 4 Ciana ciake nĩraihanĩrĩrie na ũgĩtĩri,
ihatĩrĩrio igooti-inĩ itarĩ na mũndũ wa gũciciirĩrĩa.
- 5 ũrĩa mũhũtu arĩaga magetha make,
amoyaga o na marĩ mũigua-inĩ,
nao arĩa anyootu makahũmagĩra ũtonga wao.
- 6 Nĩgũkorwo hatĩka ndĩkunũkaga kuuma thĩ,
kana thĩna ũkamera tĩri-inĩ.
- 7 No rĩrĩ, mũndũ aciaragwo arĩ wa kuonaga thĩna,
o ta ũrĩa na ma thandĩ cia mwaki irathũkaga na igũrũ.
- 8 “No rĩrĩ, korwo nĩ nĩ ingĩthaitha Mũrungu;
ingĩneana ciira wakwa kũrĩ we.
- 9 We ekaga maũndũ ma magegania marĩa mataangĩmenyeka,
na akaringa ciama itangĩtarĩka.
- 10 Nĩwe uuragĩria thĩ mbura;
na nĩwe ũrehagĩra bũrũri maaĩ.
- 11 Arĩa menyiihagia nĩwe ũmatũũgagĩria,
nao arĩa marĩ na kĩa moyagwo na igũrũ makagitũrwo.
- 12 Nĩwe ũthaatagia mĩbango ya arĩa marĩ waara,
nĩgeetha moko mao matikagĩe na ũhootani.
- 13 Nĩanyiitaga arĩa oogĩ waara-inĩ wao,
namo mathugunda ma arĩa oingumania akaameheria biũ.
- 14 Nduma ĩmakoraga kũrĩ o mũthenya;
mũthenya barigici makahambataga taarĩ ũtukũ.

- 15 Nīahonokagia arīa abatari kuuma kūrī rūhiū rwa njora rūrīa rūrī
tūnua-inī twao;
amahonokagia moko-inī ma arīa marī hinya.
- 16 Nī ūndū ūcio athīni makagiā na kūrīgīrīro,
naguo cira ūtarī wa kīhooito ūgatumia kanua.
- 17 “Kūrathimwo nī mūndū ūrīa ūrūngagwo nī Ngai;
nī ūndū ūcio ndūkamene irūithia rīa Mwene-Hinya-Wothe.
- 18 Nīgūkorwo nīaguraranagia, no rīrī, acookaga akooha nguraro iyo
wega;
nīatiihanagia, no moko make no mo mahonanagia.
- 19 Nīagagūteithūra harī mītino itandatū;
o na irī mūgwanja-rī, gūtirī ūuru ūgaagūkora.
- 20 Hīndī ya ng’aragu nīagagūkūūra kuuma kūrī gīkuū,
ningī hīndī ya mbaara agūkūure ndūkooragwo na rūhiū rwa njora.
- 21 Nīūkaḡitīrwo harī rūcamīu rwa rūrīmī,
na ndūgetigīra hīndī irīa mwanangīko ūgooka.
- 22 Nīūgathekerera mwanangīko na ng’aragu,
na ndūgetigīra nyamū cia gūkū thī.
- 23 Nīgūkorwo nīūkaḡīa na kīrīkanīro na mahiga ma werū-inī,
nacio nyamū cia gīthaka itūure irī na thayū nawe.
- 24 Nawe ūikarage ūūi atī hema yaku nī ngītīre;
nawe nīūkooya ithabu rīa indo ciaku ūkore hatirī kīndū kūrīrīte.
- 25 Nīūkamenya atī ciana ciaku nīikaingīha,
nacio njaro ciaku cingīhe o ta nyeki ya gūkū thī.
- 26 Ūgaathī mbīrīra-inī ūrī o na hinya,
ūhaana ta itīa cia ngano īgethetwo hīndī ya magetha.
- 27 “Nītūtūirītīe ūhorō ūyū, na nī wa ma.
Nī ūndū ūcio kīūigie na ūūmenye wee mwene.”

6

Mīario ya Ayubu

- 1 Ningī Ayubu agīcookia atīrī:
- 2 “Naarī korwo ruo rūrū ndī naruo rwathimwo,
nayo mīnyamaro īno ndī nayo yothe īgīrīrwo ratiri igūrū!
- 3 Ti-itherū yakorwo irī mīritū gūkīra mūthanga ūrīa ūrī maria-inī marīa
manene;
na nīkīo ndīrahiūhire kwaria.
- 4 Mīguī ya Mwene-Hinya-Wothe nīndoonyete,
naguo roho wakwa nīūranyua ūrūrū wayo;
maūndū ma kūmakanīa mūno ma Ngai nīmerekēirio harī niī.
- 5 Nḡagī ya werū-inī-rī, nīyaanagia rīrīa irī na nyeki ya kūrīa,
kana ndegwa īkaania rīrīa itūirīrwo?
- 6 Irīo itarī mūcamo nī irīkaga itekīrītwo cumbī?
Mūruru wa itumbī ūrīa mwerū-rī, nī urī mūrīo?
- 7 Nīī ndingīcīhutia;
irīo ta icio no itūme njire ngoro.
- 8 “Naarī korwo ndaheo ūndū ūrīa ndīrahooya,
korwo Ngai aahe ūndū ūrīa ndīrerirīria,

- 9 naguo nĩ atĩ Ngai eetĩkĩre kũũmemenda,
arekererie guoko gwake kũũniine!
- 10 Hĩndĩ ĩyo no ngĩe na ũndũ wa kũũhooreria,
ũndũ wa gĩkeno ruo-inĩ rũrũ rũtarathira,
atĩ nĩ ndikaanĩte ciugo cia Ūrĩa Mũtheru.
- 11 “Ndĩ na hinya ũrĩkũ atĩ nĩguo njikare ndĩ na mwĩhoko?
Ndĩ na kũrĩgĩrĩro kĩrĩkũ atĩ nĩguo ngirĩrĩrie?”
- 12 Nĩ ndĩ hinya ta ihiga?
Mwĩrĩ wakwa nĩ wa gĩcango?
- 13 Nĩ ndĩ na hinya wa gwĩteithia,
kuona atĩ rĩu nĩndunyĩtwo ũhootani?
- 14 “Mũndũ ũtarĩ na kũrĩgĩrĩro aagĩrĩre gũteithio nĩ arata ake,
o na angĩkorwo nĩatiganĩrie ũhoru wa gwĩtigĩra Ūrĩa Mwene-Hinya-
Wothe.
- 15 No ariũ a baba maagĩte kwĩhokeka o ta tũrũũ tũrĩa tũhũaga,
ningĩ o ta tũrũũ tũrĩa tũiyũraga tũkoina,
- 16 rĩrĩa tũirĩtio nĩ mbarabu ĩgĩtweka,
na tũkaiyũrwo nĩ tharunji ĩrĩa ĩratweka,
- 17 no rĩrĩ, tũtithereraga rĩrĩa kwara,
na hĩndĩ ya ũrugarĩ tũkahũa mĩtaru-inĩ yatuo.
- 18 Ikundi cia agendi nĩthaamaga njĩra ciacio,
ikambata werũ-inĩ, igathirĩra kuo.
- 19 Ikundi cia agendi cia Tema icaragia maaĩ,
agendi a wonjoria a Sheba makamacaria marĩ na mwĩhoko.
- 20 Magathĩnĩka, tondũ makoretwo marĩ na kũrĩgĩrĩro;
no maakinya ho magakora hatirĩ kĩndũ.
- 21 O na inyuĩ-rĩ, mũtuĩkĩte andũ matangĩheana ũteithio;
muonaga ũndũ wa kũmakania mũgetigĩra.
- 22 Nĩ-rĩ, nĩ ndĩ ndoiga atĩrĩ: ‘Heanai kĩndũ nĩ ũndũ wakwa,
ngũũrai na indo cianyu,
- 23 honokiai guoko-inĩ gwa thũ,
ngũũrai kuuma moko-inĩ ma arĩa matarĩ tha?’
- 24 “Atĩrĩrĩ, ndutaai ũhoru na nĩngũkira;
nyonereriai harĩa hĩtĩtie.
- 25 Kaĩ ciugo cia ma irĩ ruo-ĩ!
No rĩrĩ, ngarari cianyu nĩ kĩhooto kĩrĩkũ irarehe?”
- 26 Anga mũrenda kũruta mahĩtia ũrĩa njugĩte,
mũgatua ciugo cia mũndũ ũũmĩrwo tha taarĩ rũhuho?
- 27 Inyuĩ o na no mũcuukĩre mwana wa ngoriai mĩtĩ,
na mwendie mũrata wanyu.
- 28 “No rĩu-rĩ, ndamũthaitha mwĩtikĩre kũndora.
Anga no ngĩheenanie o maitho-inĩ manyu?”
- 29 Mwĩcũraniei nĩguo mũtikogomie kĩhooto;
njookereraĩ, nĩgũkorwo wĩhokeku wakwa nĩguo ũraarũithio.
- 30 Nĩ kũrĩ wĩhia ũrĩ mĩromo-inĩ yakwa?
Anga kanua gakwa gatingĩhota gũkũũrana maũndũ ma rũmena?”

7

- 1 “Githi mündũ ndakoragwo na ũtungata mũritũ gũkũ thĩ?
Githi matukũ make matihaana o ta ma mündũ mwandike wĩra?
- 2 O ta ngombo ikwĩrĩria ciiruru cia hwa-inĩ,
o na kana ta mündũ mwandike ũgũthethũkĩra mũcaara wake-rĩ,
- 3 ũguo nĩguo nĩ ngaĩrwo mĩeri ya tũhũ,
na ngatuĩrwo atĩ ũtukũ ndaarage ndĩ na kĩaha.
- 4 Rĩrĩa ndakoma ndĩyũragia atĩrĩ, ‘Ndĩrĩũkĩra rĩ?’
Ūtukũ ũkaraiha, na ngaraara ngĩgarũra nginya gũgakĩa.
- 5 Mwĩrĩ wakwa ũiyũrĩtwo nĩ igunyũ na ngũcĩ,
nakĩo gĩkonde gĩakwa gĩatũkangĩte na gĩgatogota.
- 6 “Matukũ makwa maraathira na ihenya rĩkĩrĩte rĩa kanyamũ karĩa
gakonjithanagia uuthi ngoora igĩtumwo,
magagĩkinya mũthia itarĩ na kĩirĩgĩrĩro.
- 7 Wee Ngai-rĩ, ririkana atĩ muoyo wakwa no ta mĩhũmũ;
namo maitho makwa matigacooka kuona ũndũ mwega rĩngĩ.
- 8 Riitho rĩria rĩranyona rĩtigacooka kũnyona rĩngĩ;
mũkaanjaria, no ndigakorwo ho.
- 9 O ta ũria itu rĩthiiga rĩkabuĩria,
ũguo noguo ũria ũthiiga mbĩrĩra-inĩ atacookaga kuoneka.
- 10 Ndagacooka kũinũka gwake mũciĩ;
harĩa aaikaraga ndagacooka kuonwo ho.
- 11 “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ndigũkĩra;
ngwarĩa nĩ ũndũ wa ũria roho wakwa ũrĩ na ruo,
ndĩteterere nĩ ũndũ wa ũria ngoro yakwa irĩ na marũrũ.
- 12 Nĩ-rĩ, ndĩ iria rĩa maaĩ, kana nyamũ irĩa nene itũũraga iria thĩinĩ kũrĩa
kũriku,
atĩ nĩkĩo nangagĩrwo?
- 13 Rĩria ngwĩciiria ũrĩrĩ wakwa nĩguo ũkũũhooreria,
na atĩ gĩtanda gĩakwa no kĩniinĩre gũteta-rĩ,
- 14 o na hĩndĩ iyo ũumakagia na irooto,
o na ũkanjiguithia guoya na cioneki,
- 15 nĩ ũndũ ũcio ngathuura kaba gũitwo, na gĩkuũ,
handũ ha gũikara na mwĩrĩ ũyũ wakwa.
- 16 Nĩthũire muoyo wakwa; ndikwenda gũtũura nginya tene.
Tigana na nĩ tondũ matukũ makwa no ma tũhũ.
- 17 “Mündũ-rĩ, akĩrĩ kĩ, tondũ ũmwĩkĩrĩire ũguo,
na ũkamũrũmbũyia mũno ũguo,
- 18 atĩ ũmũthuthuuragia ngoro o rũciinĩ,
na ũkamũgeragia mahinda mothe?
- 19 Kaĩ gũtarĩ hĩndĩ ũgaatiga gũikara ũndorete,
kana ũtigane na nĩ o na kahinda kanini?
- 20 Angĩkorwo nĩnjhĩtie-rĩ, nĩ atĩa nĩ ngwĩkĩte,
Wee mũrori wa andũ?
Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũnjourote?
Kaĩ nduĩkĩte mũrigo harĩwe?
- 21 Nĩ kĩ kiragiria ũnjohere mahĩtia makwa
na ũndekere mehia makwa?
Nĩgũkorwo ndĩ hakuĩ gũkoma tũri-inĩ;

nawe nĩũkanjaria no ndigakorwo ho.”

8

M̄ario ya Bilidadi

- 1 Nike Bilidadi ũria Mũshuhi agĩcookia, akĩũria atĩri:
- 2 “Nĩ nginya rĩ ũgũikara ũkĩaragia maũndũ ta macio?
Ciugo ciaku no ta inegene ria rũhuho rũkĩhurutana.
- 3 Mũrungu-rĩ, nĩogomagia ciira wa kĩhooto?
Ūcio Mwene-Hinya-Wothe nĩogomagia ũndũ ũria ũrĩ wa ma?
- 4 Rĩria ciana ciaku ciamwĩhĩirie-rĩ,
nĩacirekereirie iherithio nĩ ũndũ wa mehia ma cio.
- 5 No rĩrĩ, wee ũngĩcũthĩrĩria Mũrungu
na wĩthaitanĩire harĩ Ūcio Mwene-Hinya-Wothe,
- 6 ũngĩkorwo ũrĩ mũtheru na mũrũngĩrĩru-rĩ,
o na rĩu no arahũke nĩ ũndũ waku
nĩguo agũcookie handũ harĩa hakwagĩrĩire.
- 7 O na gũtuĩka kĩambĩrĩria gĩaku no kĩoneke kĩrĩ kĩnini,
thuutha-inĩ nĩũkagaacĩra mũno.
- 8 “Ūria ũhoru harĩ njiarwa cia tene,
na ũtuĩrie maũndũ marĩa maithe mao meerutire,
- 9 nĩgũkorwo ithuĩ tũraciarirwo o ro ira na tũtirĩ ũndũ tũũ,
namo matukũ maitũ ma gũikara gũkũ thĩ no ta kĩiruru.
- 10 Acio githĩ to makũrute na makũhe ũhoru?
Acio githĩ to maarie ũhoru marĩ na ũmenyo?
- 11 Irura-rĩ, no rĩkũre handũ hatarĩ itomboya?
Ithanjĩ-rĩ, no rĩtheereme handũ hatarĩ maaĩ?
- 12 Rĩngĩkũrĩra handũ hatarĩ maaĩ rĩũmaga narua gũkĩra nyeki,
o na rĩtakinyĩte ria gũtuuo.
- 13 Ūcio nĩguo mũthia wa arĩa othe mariganagĩrwo nĩ Mũrungu;
ũguo no ta guo mwĩhoko wa arĩa matooi Ngai ũthiraga.
- 14 Kĩria ehokete no kĩndũ kĩhũthũ;
kĩria egiritanagia nakĩo no ta rũrenda rwa mbũmbũ.
- 15 Etiiranagia na rũrenda rwake, naruo rũgatuĩka;
akenyũtĩrĩra harĩ ruo, no rũtingĩmũtĩrĩrĩra.
- 16 Ahaana ta mũtĩ ũitĩrĩirio maaĩ wega ũrĩ rĩua-inĩ,
ũtambũrũkĩtie thuuna ciaguo mũgũnda-inĩ;
- 17 mĩri yaguo iĩthiororokeirie kĩhumbu kĩa mahiga,
na icaragia ha kwĩgwatĩrĩra rwaro-inĩ rwa mahiga.
- 18 No rĩrĩa wakũurwo harĩa ũraarĩ-rĩ,
handũ hau hagakaana mũtĩ ũcio, hakoiga atĩrĩ, ‘Nĩĩ ndirĩ ndakuona.’
- 19 Ti-itherũ muoyo waguo ũmaga ũgathira,
nahu hau tũri-inĩ ũcio hagakũra mũtĩ ingĩ.
- 20 “Ti-itherũ Mũrungu ndangĩrega mũndũ ũtarĩ ũcuuke,
kana ekĩre moko ma arĩa mekaga ũũru hinya.
- 21 Na rĩrĩ, no arĩyũria kanua gaku mũtheke,
nayo mũromo yaku yanĩrĩre nĩ gũkena.
- 22 Thũ ciaku nĩikahumbwo thoni,
nacio hema cia arĩa aaganu itigacooka kuonwo.”

9

Miario ya Ayubu

- 1 Ningi Ayubu agi-cookia, akiuga atiri:
- 2 “Ti-itheru ninjui uhoru ucio ni wa ma.
No riri, mundu angihota afa gukorwo ari muthingu mbere ya Mुरुngu?”
- 3 O na korwo mundu enda gukarania na Ngai-ri,
ndangihota kumucokeria kiuria o na kimwe hari ciuria ngiri.
- 4 Uugi wake ni muingi muno, na uhoti wake ni munene.
Nuu wanaregana nake akigaacira?
- 5 Eheragia irima itekumenya,
na agacing’aurania ni kurakara.
- 6 Athingithagia thi ikoima handu hayo,
na akainainia itugi ciayo.
- 7 Aathaga riua rikaaga kuratha;
nake agiragiriira utheri wa njata.
- 8 Niwe watamburukirie iguru ari o wiki,
na athiaga agikinyangaga makumbi ma iria.
- 9 Niwe Muumbi wa njata iria ciitagwo Nduba, na Karau,
na Kirimira, o na ikundi cia njata cia mwena wa guthini.
- 10 Niekaga magegania matangimenyeka,
na akaringa ciam itangitarka.
- 11 Riria aahitukira haria ndi, ndingimuona;
o na riria aathiira haria ndi ndimenyaga.
- 12 Angigutha kindu-ri, nuu ungihota kumugiria?
Nuu ungimuria atiri, ‘Ni afa ureka?’
- 13 Ngai ndahingagiriira marakara make;
o na afa maateithagiriira Rahabu nimamuinamagiriira.
- 14 “Ni-ri, ndaakihota afa kumukararia?
Ingiruta ku ciugo cia kumucokeria?”
- 15 O na korwo ndihititie-ri, ndingihota kumucokeria undu;
uria ingika no guthaitha ingithaitha Mунjiirithia anjiguire tha.
- 16 O na ingiamwiture nake anjiti-ri,
ndingitukia niangithikiriire.
- 17 We angiamemendire na kihuhukano,
na angihie irona ciakwa hatari gitumi.
- 18 Ndarekaga njookerwo ni mihumu,
no nihatagiriira na mathina.
- 19 Korwo no uhoru wa hinya-ri, we ari hinya muno!
Na korwo no uhoru wa ciira wa kihooto-ri, nuu ungimwita?
- 20 O na korwo ndiahititie-ri, kanua gakwa no kandue muthia;
korwo ndiar na ucuuke-ri, nikanganduire muthia.
- 21 “O na gutuika ndiri na ucuuke-ri, ndikwiriira;
muoyo wakwa nindiwagire kiene.
- 22 Uhoru no uria umwe; niko ndiroiga atiri,
‘Aninaga afa matari ucuuke o na akaniina afa aaganu.’
- 23 Hindi iria ihura rarehe gikuu kia narua,
niathekagiriira kuurwo ni hinya kwa afa matari na mahia.
- 24 Hindi iria bururi wagia moko-ini ma andu aaganu,

nāhalingaga aciirithania maitho.
Akorwo ti we-rī, nūū wīkaga ūguo?

- 25 “Matukū makwa marahanyūka gūkīra mūkinia-ūhoro;
mombūkaga matarī na gīkeno o na kīnini.
- 26 Mahītūkaga na ihenya mūno ta tūtārū twa irura,*
kana ta nderi igūcuuhūkīra kīndū gīa kūrīa.
- 27 Ingiuga atīrī, ‘Nīngūriganīrwo nī mateta makwa,
nīngūtīga gūtukia gīthiithi, ngene,’
- 28 no ngeetigīra mīnyamaro yakwa yothe,
nīgūkorwo nīnjūū ndūkandua atī ndīihītie.
- 29 Kuona atī nīndīkītie gūtuo mūhītia-rī,
nī kīi gīgūtūma ndūnogie tūhū?
- 30 O na ingūthamba na thabuni,
na ndūthambe moko na igata-rī,
- 31 no ūndikirie irima rīa gīcoro
nīgeetha o na nguo ciakwa iithūūre.
- 32 “We ti mūdū ta nū atī nīguo ndīmūcookerie,
nīguo tūng’ethanīre igooti-inī.
- 33 Naarī korwo nī harī mūdū ūngītūiguithania,
atūigīrīre guoko gwake ithūi eerī,
- 34 mūdū wa kūnjehereria rūthanju rwa Ngai,
nīgeetha ndīgacooke kūmakio nī iteebeebania rīake.
- 35 Hīndī ūyo nīngīacooka kwaragia itekūmwītīgīra,
no ūrīa ndarīi rīu-rī, ndingīhota.

10

- 1 “Nīthūire gūtūūra muoyo ūyū;
nī ūndū ūcio ndikūhingīrīria mateta makwa,
o na nī ngwaria nī ūndū wa ūrīa ngoro yakwa īrī na marūrū.
- 2 Ngwīra Ngai atīrī: Tiga kūndua mwīhia,
no nyonia kīrīa ūrandūithīria.
- 3 Kaī ūkenagio nī kūhinyīrīria,
ūgathūūra wīra wa moko maku,
o rīrīa ūrakenera mathugunda ma andū arīa aaganu?
- 4 Kaī maitho maku marī o ta maitho ma andū?
Kaī muonere waku ūhaana o ta wa mūdū?
- 5 Kaī matukū maku maigana ta ma andū,
kana mīaka yaku īkaigana o ta ya mūdū,
- 6 nīguo ūcarīrīrie mahītia makwa,
o na ūtūragie mehīa makwa,
- 7 o na gūtūika wee nīūū atī ndīihītie,
na ūkamenya atī gūtīrī mūdū ūngīhota kūūhonokia moko-inī maku?
- 8 “Moko maku nīmo maathondekire na makīnyūmba.
Rīu nīgūkīgarūrūka ūnyanange?
- 9 Ririkana atī wanyūūmbire ta rīūmba.
Rīu ūgūcocoa ūndue rūkūngū rīngī?

* 9:26 Tūtārū tūtaarī tūnene twa ithanjī twathondekagīrwo Misiri.

- 10 Githĩ ndwanjitire ta iria,
na ũgĩcooka ũkĩmatia ta maguta marĩo,
11 ũkĩhumbĩra na nyama na gĩkonde,
na ũkĩohania mahĩndĩ na mĩkiha yakwa hamwe.
12 Nĩwaaheire muoyo o na ũkĩnyonia ũtugi waku;
naguo ũmenyereri waku nĩguo ũtũirie roho wakwa.
- 13 “No nĩwahithire maũndũ maya ngoro-inĩ yaku,
na nĩnjũũ no warĩ na ũndũ ũyũ meciiria-inĩ maku:
14 Ingĩehirie wee nĩwanyonaga,
na ndũngĩagire kũũherithia nĩ ũndũ wa wĩhia wakwa.
15 Kaĩ akorwo nĩnjĩhĩtie ndĩ na haaro-ĩ!
O na ingĩguĩka ndiĩkĩte ũuru, ndingĩhota gũtiira mũtwe wakwa,
nĩgũkorwo njiyũritwo nĩ thoni,
na ngarikĩra mathũina-inĩ makwa.
16 Ingĩtiira mũtwe wakwa-rĩ, wee ũnjeemaga o ta mũrũũthi,
na ningĩ ũkonania ũhoti waku mũnene wa kũnjũkĩrĩra.
17 Nĩũndeheire aira angĩ manjũkĩrĩre,
na nĩwongereire marakara maku igũrũ riakwa;
mbũtũ ciaku ikanjũkĩrĩra o ta makũmbĩ ma maaĩ marũmanĩrĩire.
- 18 “Nĩ kĩĩ gĩatũmire ũndute nda ya maitũ?
Naarĩ korwo ndakuire itoneetwo nĩ maitho ma mũndũ o na ũmwe.
19 Naarĩ korwo ndiaciarirwo,
kana korwo ndaciarirwo njerekeirio mbĩrĩra!
20 Githĩ matukũ makwa o na marĩ manini matikirie gũthira?
Tigana na nĩ nĩguo ngĩe na gĩkeno gwa kahinda kanini,
21 kamũira thĩite kũrĩa mũndũ athiiga na ndacooke,
bũrũri wa nduma, o nduma nene ya gĩkuũ,
22 o bũrũri ũrĩa ũtukũ wakuo ũrĩ mũtumanu mũno,
bũrũri wa nduma ya gĩkuũ, na ũtarĩ kĩahaarĩro,
kũrĩa o na ũtheri ũhaana o ta nduma.”

11

Mĩario ya Zofaru

- 1 Nake Zofaru ũrĩa Mũnaamathi agĩcookia, akĩũria atĩrĩ:
2 “Ciugo icio ciothe-rĩ, nĩcikwaga gũcookio?
Mwaria ũyũ-rĩ, nĩegũgĩtuuo mwagĩrĩru?
3 Mwĩraho ũcio waku-rĩ, nĩguo ũgũkiria andũ naguo?
No kwage mũndũ ũngĩgũkaania rĩrĩa ũranyũrũrania?
4 Wee ũreera Ngai atĩrĩ, ‘Wĩtikio wakwa ndũrĩ ũcuuke,
o na nĩ ndĩ mũtheru maitho-inĩ maku.’
5 Naarĩ korwo Ngai no aarie,
atumũre mũromo yake agũũkĩrĩre,
6 na akũguũrĩrie hitho cia ũũgĩ,
nĩ ũndũ ũũgĩ ũrĩa wa ma nĩ wa mĩena iĩrĩ.
Menya ũndũ ũyũ; atĩ Ngai ndakũherithĩtie kũringana na ũrĩa mehia
maku maigana.
- 7 “Wee no ũhote kũmenya maũndũ marĩa mahithe ma Ngai?
Kana no ũhote gũtuũria kũna maũndũ ma Mwene-Hinya-Wothe?
8 Maũndũ make nĩmatũũgĩru gũkĩra igũrũ, wee nĩ atĩa ũngĩka?”

- Nĩ mariku gũkĩra ũriku wa mbĩrĩra, wee nĩ atĩa ũngĩmenya?
 9 Gĩthimo kĩamo nĩ kĩraihi gũkĩra thĩ
 na nĩ kĩaramu gũkĩra iria rĩrĩa inene.
- 10 “Angĩũka agũikie njeera-rĩ,
 acooke etane ciira-rĩ, nũũ ũngĩmũgĩria?
 11 Ti-itherũ nĩoi andũ arĩa maheenania;
 na rĩrĩa oona ũndũ mũũru-rĩ, githĩ ndaũmenyaga?
 12 No rĩrĩ, mũndũ ũtarĩ ũũgĩ ndangĩtuĩka mũũgĩ o na rĩ,
 o ta ũrĩa njaũ ya ndigiri ya gĩthaka ĩtarĩ hĩndĩ ĩngĩciarwo ĩrĩ mũndũ.
- 13 “No rĩrĩ, ũngĩneana ngoro yaku kũrĩ Ngai,
 na ũtambũrũkie moko maku kũrĩ we,
 14 ũngĩheria mehia marĩa marĩ guoko-inĩ gwaku,
 na ũgirie ũũru ũikare thĩnĩ wa hema yaku-rĩ,
 15 hĩndĩ ĩyo no ũhote gũtiira ũthiũ waku na igũrũ ũtegũconoka;
 no ũrũgame wega ũtarĩ na guoya.
 16 Ti-itherũ nĩũkariganĩrwo nĩ mathĩna maku,
 ũmaririkanage o ta maaĩ marĩkĩtie gũtherera.
 17 Mũtũũrĩre waku nĩũgacangarara gũkĩra mũthenya barigici,
 nayo nduma ĩgaatuĩka o ta rũciini.
 18 Ũgũtũũra ũrĩ na mwĩhoko tondũ ũrĩ na ũgitĩri,
 ũkehũgũraga harĩa ũrĩ, na ũkahurũka ũtarĩ na ũgwati.
 19 Nĩũgakomaga, gũtarĩ na mũndũ ũngĩtũma wĩtigĩre,
 nao andũ aingĩ nĩmakeyendithagia harĩ we.
 20 No rĩrĩ, maitho ma andũ arĩa aaganu nĩmakaaga kuona,
 na matikoona gwa kũũrĩra;
 naguo ũndũ ũrĩa meriragĩria ũgaatuĩka mũcaayo wa gĩkuũ.”

12

Mĩario ya Ayubu

- 1 Nĩngĩ Ayubu agĩcookia atĩrĩ:
 2 “Hatĩrĩ nganja inyuĩ nĩ inyuĩ andũ,
 naguo ũũgĩ ũgaathiranĩra na inyuĩ rĩrĩa mũgaakua!
 3 No rĩrĩ, ndĩ na ũmenyo o ta inyuĩ;
 mũtirĩ oogĩ kũngĩra.
 Nũũ ũtooi maũndũ macio mothe?”
- 4 “Nduĩkĩte mũndũ wa gũthekererwo nĩ arata akwa,
 o na gũtuĩka nĩndakaiire Ngai nake akĩnjigua:
 nĩ nduĩkĩte mũndũ wa gũthekererwo,
 o na gũtuĩka ndĩ mũthingu na ndirĩ ũcuuke!
 5 Andũ arĩa maikaraga megangarĩte manyũrũragia mũtino,
 makona ta ũndũ ũcio ũkoraga o andũ arĩa magũrũ mao maten-
 derũkaga.
 6 Hema cia atunyani nĩcio ciikaraga igaaciire,
 na andũ arĩa marakaragia Mũrungu nĩo maikaraga na thayũ,
 o acio makuuaga ngai yao na moko.
 7 “No ta kĩũrie nyamũ, na nĩgũkũruta ũhoro,
 kana ũrie nyoni cia rĩera-inĩ, na nĩgũkwĩra;

- 8 kana warīrie thī, na nīgūkūruta ūhoro,
kana ūkīarīrie thamaki cia iria-inī, nacio nīigūkūhe ūhoro.
- 9 Nī irīkū cia icio ciothe itooī
atī nī guoko kwa Jehova gwīkīte ūndū ūyū?
- 10 Mīoyo ya cūmbe ciothe Irī guoko-inī gwake,
o na mīhūmū ya andū othe.
- 11 Githī gūtū gūtithuuranagia ciugo
o ta ūrīa rūrīmī rūcamaga irio?
- 12 Githī ūūgī ndūkoragwo na andū arīa akūrū?
Githī gūtūūra mūno gūtirehaga ūmenyo?
- 13 “Ūūgī na hinya nī cia Ngai;
mataaro na ūmenyo nī ciake.
- 14 Kīrīa amomoraga gītingīakwo rīngī;
mūndū ūrīa aahingīra njeera gūtīrī mūndū ūngīmuohora.
- 15 Ahingagīrīra maaī, gūkaaga mbura;
nīngī aamarekereria makaananga būrūrī.
- 16 Hinya na ūtooria nī ciake;
mūheenio na mūheenania eerī no ake.
- 17 Aheani kīrīra amatongoragia matarī nguo,
na agatua aciirithania irimū.
- 18 Nīohoraga mīnyororo Irīa athamaki moohaga andū nayo,
akamooha mūcibi njohero.*
- 19 Athīnjīri-Ngai amatongoragia marutītwo nguo,
na akang’aurania andū arīa mehaandire tene.
- 20 Nīakiraḡia mīromo ya aheani kīrīra arīa meehoketwo,
nao athuuri akamatunya ūhoro wa gūkūūrana maūndū.
- 21 We nīagagīra arīa atīku bata,
nao arīa marī na hinya nīamatunyaga indo ciao cia mbaara.
- 22 Nīaguūrāgia maūndū marīa mariku ma nduma,
na nduma nene ya gīkuū akamiumīria ūtheri-inī.
- 23 Anenehāgia ndūrīrī, agacooka agaciananga;
aingīhāgia ndūrīrī, agacooka agacihurunja.
- 24 Nīagaagāgia meciiria ma atongoria a gūkū thī;
akamaingata, morūūrage werū-inī mūtheri ūtarī njīra.
- 25 Mahambaataga nduma-inī kūrīa gūtārī ūtheri;
nīngī atūmaga matūgūūge ta mūndū mūrīū.

13

- 1 “Atīrīrī, maithe makwa nīmonete maūndū macio mothe,
matū makwa nīmamaiguīte na magataūkīrwo nīmo.
- 2 Ūrīa mūūī o na nī nīnjūūī;
mūtīrī oogī kūngīra.
- 3 No nīī ndīrenda kwaria na Mwene-Hinya-Wothe,
na ngerīrīria gūciira na Mūrungu.
- 4 No inyuī-rī, mūranjigīrīra ndeto cia maheeni;
inyuothe mūrī athondekani a tūhū!
- 5 Naarī korwo mwakira ki!

* 12:18 Nguo cia kuohera njohero ihumbire thoni no cio ngombo ciefikiritio kwihumba.

- Ūndũ ūcio ūngĩtuĩka ūũgĩ harĩ inyuĩ.
 6 Na rĩrĩ, thikĩrĩriai kĩhoo to gĩakwa;
 iguai gũthaithana kwa mĩromo yakwa.
 7 Kaĩ mũngĩaria ūũru mũkĩarĩrĩria Mũrungu?
 Kaĩ mũngĩaria maheeni igũrũ rĩake?
 8 Kaĩ mũngĩmuonia kĩmenyano?
 Kaĩ mũgũciirĩrĩra Mũrungu?
 9 Angĩmũtuĩria inyuĩ-rĩ, ūndũ ūcio no ūtuĩke mwega?
 No mũmũheenie ta ūrĩa mũngĩtheenia mũndũ?
 10 Ti-itherũ no amũrũithie
 mũngĩtuĩka a kuonania kĩmenyano na hitho.
 11 Hĩ, riiri wake ndũngĩmũmakia?
 Mũtingĩnyiitwo nĩ guoya nĩ ūndũ wake?
 12 Mĩario yanyu ya ūũgĩ nĩ thimo hũthũ o ta mũhu;
 ihoo to cianyu no ta kwĩgitĩra na rĩũmba.
 13 “Kĩrai ki, mũreke njarie;
 o ūrĩa ndĩrĩona-rĩ, rekei nyone.
 14 Nĩ kĩ gĩgũtũma ndĩtoonyie ūgwati-inĩ
 na ngaiga muoyo wakwa moko-inĩ makwa?
 15 O na angĩnjũraga-rĩ, nĩ nowe ndĩrĩhokaga;
 na ti-itherũ nĩ ngatetera mĩthĩre yakwa hau mbere yake.
 16 Ti-itherũ, ūndũ ūyũ noguo ūgaatuĩka wa kũũhonokia,
 nĩgũkorwo mũndũ ūtooĩ Ngai ndangĩmĩrĩria gũũka mbere yake!
 17 Thikĩrĩriai wega ūhoro wakwa;
 matũ manyu nĩmakĩigwe ūrĩa nguuga.
 18 Ti-itherũ nĩhaarĩrie ciira wakwa,
 na nĩnjũũ nĩ nguoneka ndĩ wa kĩhoo to.
 19 Nĩ kũrĩ mũndũ ūngĩhota gũũthitanga?
 Angĩkorwo nĩ kũrĩ-rĩ, no gũkĩra ngũkĩra ngue.
 20 “Wee Ngai, ta kũhe o maũndũ maya meerĩ,
 na ndigũcooka gũkwĩhitha:
 21 Atĩrĩ, eharia guoko gwaku, gũikare kũraya na nĩ,
 na ūtĩge kũũmakia na imakania ciaku.
 22 Nĩngĩ ūnjĩte na nĩngwĩtĩka,
 kana ūkĩreke njarie, nawe ūnjookerie.
 23 Nĩ mahĩtia na mehia maigana nĩ njikĩte?
 Nyonia ihĩtia na rĩhĩa riakwa.
 24 Ūraahitha ūthiũ waku nĩkĩ,
 na ūkandua thũ yaku?
 25 Nĩũngĩnyamaria ithangũ rĩrahurutwo nĩ rũhuho?
 Nĩũgũteng'erania na maragara momũ?
 26 Nĩgũkorwo nĩ wandĩkĩte maũndũ marũrũ ma kũnjũkĩrĩra,
 na ūkaangaĩra igai rĩa mehia ma ūnini wakwa.
 27 Wohaga magũrũ makwa na mĩnyororo;
 ūrangagĩra njĩra ciakwa ciothe
 na ūndũ wa gũcora njoro makinya ma magũrũ makwa.
 28 “Nĩ ūndũ ūcio mũndũ amocaga ta kĩndũ kĩbuthĩte,
 agathira ta nguo ĩrĩtwo nĩ memenyi.

14

- 1 “Mündũ ũciarĩtwo nĩ mündũ-wa-nja-rĩ,
aikaraga o matukũ manini, namo makaiyũrwo nĩ mathũina.
- 2 Akũraga ta ihũa na agacooka akooma;
ahĩtũkaga na ihenya ta kũiruru, na ndatũruga.
- 3 Mündũ ta ũcio wakĩmũkũũrĩra maitho?
Mündũ ta ũcio wamũrehe mbere yaku aciirithio?
- 4 Nũũ ũngĩhota kũruta kĩndũ gĩtheru kuuma harĩ kĩndũ kĩa gĩtarĩ
gĩtheru?
Gũtirĩ o na ũmwe!
- 5 Matukũ ma mündũ nĩ matare;
nĩtuĩte mũigana wa mũeri yake,
na nĩũmũigĩire mũhaka ĩria ataangĩkĩra.
- 6 Nĩ ũndũ ũcio tĩga kũmũrora, tĩgana nake,
nginya arũkie mũthenya yake ta mũthũkũmi.
- 7 “Mũtĩ-rĩ, nĩwĩrĩgagĩrĩrwo atĩ ũngĩtemwo,
no ũthethũke rĩngĩ,
na atĩ mathethũka maguo matikaaga.
- 8 O na mũri yaguo ĩngĩkũrĩra thĩ
na gĩthukĩ kĩaguo kĩũmĩre tũri-inĩ,
- 9 ũngĩkaguucia maaĩ-rĩ, nĩũgathethũka
na ũrute hongea ta mũtĩ wa kũhaandwo.
- 10 No mündũ akuuaga agathikwo;
aatuĩkana-rĩ, ndacookaga kuonwo rĩngĩ.
- 11 O ta ũria maaĩ mahũũaga kũu iria-inĩ,
na ta ũria mũtaru wa rũũ ũng’araga ũkooma-rĩ,
- 12 ũguo noguo mündũ akomaga na ndacookaga gũũkĩra rĩngĩ;
o nginya rĩria ĩgũrũ rĩgaathira-rĩ,
andũ matirĩ hĩndĩ magookĩra kana maarahũrwo mookĩre.
- 13 “Naarĩ korwo wahitha thĩinĩ wa mbĩrĩra,
na ũnjige hitho-inĩ nginya rĩria marakara maku magaathira!
Naarĩ korwo wandũira gĩathĩ,
ũgaacooka kũndirikana hĩndĩ ĩyo.
- 14 Mündũ akua-rĩ, nĩagatũũra muoyo rĩngĩ?
Matukũ makwa mothe ma wĩra mũritũ-rĩ,
ngweterera ihinda rĩakwa rĩa kwerũhĩrio hinya rĩkinye.
- 15 Wee ũgetana, na nĩ nĩngagwĩtika;
na nĩũkeerĩria kũmbe gĩkĩ wombire na moko maku.
- 16 Hĩndĩ ĩyo nĩũgatara makinya makwa,
no ndũkarũmbũiya mehia makwa.
- 17 Mahĩtia makwa meekĩrĩtwo mondo-inĩ,
ĩkoohwo na ĩkahũũrwo mũhũũri; nĩũkahumbĩra mehia makwa.
- 18 “No rĩrĩ, o ta ũria kĩrĩma kĩenjekaga na gĩkamomoka,
na o ta ũria rwaro rwa ihiga rũheragio handũ ha ruo,
- 19 na o ta ũria maaĩ mamuthũruga mahiga,
na o ta ũria mbura nene ĩtwaraga tũri-rĩ,
ũguo noguo wanangaga kũrĩgĩrĩro kĩa mündũ.
- 20 Wee ũmũtooragia o rĩmwe rĩa kũigana, nake agathira;
ũgarũraga gĩthiithi gĩake ũria kĩaana, na ũkamũngata.

- 21 Ariũ ake mangĩtheo gĩtĩño, ndangĩmenya ũhoro ũcio;
mangĩconorĩthio, we ndoonaga ũndũ ũcio.
22 We no ruo rwa mwĩrĩ wake aigwaga,
nake atũũraga o ecaayagĩra.

15

Mĩario ya Elifazu

- 1 Nake Elifazu ũrĩa Mũtemaani akĩũria atĩrĩ:
2 “Mũndũ mũũgĩ no acookie ũhoro na kwĩgereria,
kana aiyũrie nda yake na rũhuho ruumĩte na irathĩro?
3 No eciirĩre na ciugo cia tũhũ,
kana na mũario itarĩ bata?
4 No wee-rĩ, nĩũracambia ũhoro wa gwĩtigĩra Ngai,
na ũkagĩrĩria ũhoro wa andũ kwĩrutĩra Mũrungu.
5 Mehia maku nĩmo mataaraga kanua gaku;
nawe ũthuurĩte kwaria na rũrĩmĩ rwa mũndũ mwara.
6 Kanua gaku wee mwene nĩko karagũtuĩra ciira, ti gakwa:
nayo mũromo yaku wee mwene ikaaria ũira wa gũgũkĩrĩra.
7 “Wee nĩwe mũndũ wa mbere gũciarwo?
Wee-rĩ, waciirwo mbere ya irĩma igĩe ho?
8 Wee nĩũthikagĩrĩria ndundu ya Ngai?
Wee wiki-rĩ, nowe ũrigĩtie na ũũgĩ?
9 Nĩ atĩa ũũĩ ithuĩ tũtooĩ?
Nĩ ũmenyo ũrĩkũ ũrĩ naguo ithuĩ tũtarĩ?
10 Tũrĩ na athuuri marĩ na mbuĩ na arĩa akũrũ mũno,
andũ akũrũ o na gũkĩra thoguo.
11 Ndũiganĩtwo nĩ ũhoorerania wa Mũrungu,
o na kana ũhoro ũcio warĩrio na ũhooreri?
12 Ngoro yaku igũteete nĩkĩ,
na nĩ kũ kiratũma ũikare ũkiunaga maithe,
13 nĩguo werekerie marakara maku kũrĩ Mũrungu,
o na ũgaitũrũra ciugo ta icio kuuma kanua gaku?
14 “Mũndũ akĩrĩ kĩ, atĩ no ahote gũtuĩka mũtheru,
o na mũndũ ũciarĩtwo nĩ mũndũ-wa-nja nake akĩrĩ kũĩ,
atĩ no ahote gũtuĩka mũthingu?
15 Angĩkorwo Ngai ndangĩhota kwĩhoka andũ arĩa ake aamũre-rĩ,
na kũngĩkorwo o na igũrũ ti gũtheru maithe-inĩ make-rĩ,
16 mũndũ akĩrĩ kĩ atĩ amwĩhoke?
Mũndũ nĩ mwaganu na nĩ kĩmaramari, anyuuaga waganu ta maaĩ!
17 “Wee ta thikĩrĩria na nĩngũgũtaarĩria;
reke ngwĩre ũrĩa nyonete,
18 ngwĩre ũrĩa andũ arĩa oogĩ moigĩte,
matekũhitha ũndũ o na ũmwe wa ũhoro ũrĩa maaheirwo nĩ maithe
mao,
19 (o acio oiki maaheetwo bũrũri
hĩndĩ irĩa gũtaarĩ mũndũ wa kũngĩ watũkanagia gatagatĩ-inĩ kao):
20 Atĩrĩ, mũndũ mwaganu akoragwo na mũnyamaro matukũ make mothe.
Matukũ mothe ma ũcio ũtarĩ tha-rĩ, maigĩrwo o mũnyamaro.
21 Aigwaga o mĩgambo ya kũmakania mũno;

- hĩndĩ ĩrĩa maũndũ mothe moneka ta marĩ mega-rĩ,
atunyani makamũtharĩkĩra.
- 22 Ndarĩ na kũĩrĩgĩrĩro gĩa gwĩthara kuuma nduma-inĩ;
etereiro kũũragwo na rũhiũ rwa njora.
- 23 Orũũraga agĩcaragia irio, oragie atĩrĩ, ‘Irĩ na kũ?’
Aikaraga amenyete atĩ mũthenya wa nduma ũrĩ o hakuhĩ.
- 24 Mĩnyamaro na ruo rwa ngoro nĩcio imũmakagia;
imũtooragia taarĩ mũthamaki wĩhaarĩrie kũmũtharĩkĩra,
- 25 nĩ ũndũ ainainagĩria Mũrungu ngundi,
na akang’athĩria Mwene-Hinya-Wothe,
- 26 akamũguthũkĩra ang’athĩtie,
arĩ na ngo yake mata ya hinya.
- 27 “O na gũtuĩka ũthiũ wake nĩ mũnoru,
na njohero yake ĩkaneneha nĩ kũnora-rĩ,
- 28 agaatuũraga matũũra maanangĩku,
na aikarage nyũmba itatũũragwo nĩ mũndũ,
nyũmba itigairie o kũmomoka ituĩke ihumbu cia mahiga.
- 29 Ndagacooka gũkorwo arĩ mũtongu, naguo ũtonga wake ndũgatũũra,
o na kana indo ciake itheereme kũu bũrũri-inĩ.
- 30 Ndakahota kũũrĩra nduma;
rũrĩrĩmbĩ nĩrũkahoochia thuuna ciake,
nayo mĩhũmũ ya kanua ka Ngai nĩĩkamweheria.
- 31 Nĩatige kwĩheenia na ũndũ wa kwĩhoka maũndũ ma tũhũ,
nĩgũkorwo gũtirĩ kĩndũ makaamũrehere.
- 32 Ihinda rĩake rĩtanakinya-rĩ, nĩakarĩhio mũigana wake wothe,
na hongec ciake itikarura.
- 33 Agaatuĩka ta mũthabibũ ũhũrũritwo thabibũ ciaguo itarĩ njĩru,
ahaane ta mũtamaiyũ ũraita kĩro kĩaguo.
- 34 Nĩgũkorwo andũ a thiritũ ya arĩa matoofĩ Ngai matũũraga marĩ thaata,
na mwaki nĩũgaacina hema cia arĩa mendete mahaki.
- 35 Magĩaga nda cia mathũĩna, na magaciara waganu;
nda ciao ithugundaga o maheeni.”

16

Mĩario ya Ayubu

- 1 Ningĩ Ayubu agĩcookia atĩrĩ:
- 2 “Nĩnjiguĩte maũndũ maingĩ ta macio;
inyuothe mũrĩ ahoorerania a kũnyamarania!
- 3 Mĩario iyo yanyu mũingĩ ya mũhũhũtiko-rĩ, ndĩrĩthira?
Nĩ kũĩ kiramũthĩĩnia, gĩgatũma mũtinde mũgĩkararania?
- 4 O na nĩĩ no njarie ta inyuĩ, korwo nĩ inyuĩ mũrĩ harĩa ndĩ;
nĩĩ no njarie mĩario mĩega ya kũmũciirithia na ndĩmũinainĩrie
mũtwe.*
- 5 No rĩrĩ, kanua gakwa no kamũũmĩrĩrie;
ũhoorerania uumĩte mĩromo-inĩ yakwa no ũmũhoorerie.
- 6 “No o na ndaaria-rĩ, ruo rwakwa rũtirathira;
o na ndegĩrĩrĩria kwaria-rĩ, rũtiranjeherera.

* 16:4 Kũinainĩria mũndũ mũtwe kuonanagia kũnyarara mũndũ ũcio, na kũu kwarĩ kũmũruma.

- 7 Ti-itherũ, Wee Ngai nĩũnogeetie;
nĩũharaganĩtie nyũmba yakwa yothe.
- 8 Wee nĩũnjoheete, naguo ũndũ ũcio ũgatuĩka ũira;
ũhĩnju ũyũ ndĩ naguo nĩwambararĩte ũkaanyumbũra ũrĩa ndariĩ.
- 9 Ngai nĩandooretie na akandembũranga nĩ ũrĩa arakarĩte,
akaahagaranĩria magego;
ũcio thũ yakwa nĩanguũrĩire maithe.
- 10 Andũ nĩmathamĩtie tũnua twao maathekerere;
mangũthaga rũthĩa makĩnyũrũragia,
na makanyĩitana hamwe manjũkĩrĩre.
- 11 Mũrungu nĩandekereirie kũrĩ andũ arĩa ooruu,
na akanjikia mĩtego-inĩ ya arĩa aaganu.
- 12 Nĩ ndaikarĩte wega, nowe agũthethera;
aanyĩitire mũmero, akĩhehenja.
- We andũite cabaa wake wa kũrathagwo;
13 aikia a mĩguĩ ake nĩmandigiiciĩrie.
- Aratheeca higo ciakwa atarĩ na tha,
na agaita maaĩ makwa ma nyongo thĩ.
- 14 Aatharĩkagĩra maita maingĩ maingĩ;
anguthũkagĩra ta njamba ya ita.
- 15 “Ndumĩire gĩkonde gĩakwa kĩa mwĩrĩ nguo ya ikũnia,
na ngahitha thiithi wakwa rũkũngũ-inĩ.
- 16 Ũthiũ wakwa nĩtunĩhĩte nĩkũrĩra,
nduma nene igakĩhumbĩra maithe makwa;
- 17 no rĩrĩ, moko makwa matirĩ ũndũ wa ũhinya mekĩte
namo mahooya makwa nĩ matheru.
- 18 “Wee thĩ-rĩ, ndũkahumbĩre thakame yakwa;
kĩrĩro gĩakwa kiroaga gũkaahuurũkio!
- 19 O na rĩu-rĩ, mũira wakwa arĩ igũrũ;
ũcio mũnjĩrĩrĩri arĩ o igũrũ.
- 20 Mũũthaithanĩrĩri nĩ mũrata wakwa
rĩrĩa maithe makwa maraita maithori harĩ Ngai;
- 21 nĩathaithanagĩrĩra mũndũ kũrĩ Ngai,
o ta ũrĩa mũndũ athaithanagĩrĩra mũratawe.
- 22 “No mĩaka mĩnini igũthira,
thĩ rũgendo rũrĩa mũndũ athiiaga na ndacooke.

17

- 1 Roho wakwa nĩmũthuthĩku,
matukũ makwa nĩmathirĩte, mbĩrĩra nĩyo ĩnjetereire.
- 2 Ti-itherũ thiũrũrũkĩirio nĩ andũ a kũnyũrũria;
maithe makwa no nginya meorere rũmena rwao.
- 3 “Wee Ngai-rĩ, ta kũhe kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩra thĩrĩ wakwa kĩa ũretia,
tondũ-rĩ, nũũ ũngĩ ũngĩtũkĩra kũruta kĩndũ giake kĩĩndũgamĩrĩre?
- 4 Wee nĩwaagithĩtie meciĩria mao ũmenyo;
nĩ ũndũ ũcio ndũngĩmetĩkĩria mahootane.
- 5 Mũndũ angĩkaana arata ake nĩ ũndũ wa kĩheo-rĩ,
maithe ma ciana ciake nĩmakoora.

- 6 “Ngai nĩanduĩte mũndũ wa kuunwo thimo nĩ andũ othe,
ndũkĩte mũndũ wa gũtuagĩrwo mata ũthiũ nĩ andũ.
- 7 Maitho makwa nĩ maroora nĩ gwithikĩra;
ciĩga ciakwa ciothe ihũthĩte o ta kũiruru.
- 8 Andũ arĩa arũngĩrĩru nĩmagegetio nĩ ũhoro ũcio;
andũ arĩa matarĩ na ũũru mekĩte nĩmarahũkĩte mokĩrĩre andũ arĩa
matooĩ Ngai.
- 9 O na kũrĩ ũguo-rĩ, arĩa athingu nĩmarĩrũmagia njĩra ciao,
nao arĩa marĩ moko matheru nĩmarĩongagĩrwo hinya.
- 10 “No rĩrĩ, ta gĩũkei inyuothe, geriai o rĩngĩ!
Nĩ ndĩrĩ ndĩrona mũndũ mũũgĩ gatagatĩ kanyu.
- 11 Matukũ makwa nĩ mathiru, mũbango yakwa nĩmĩharaganie,
o na merirĩria ma ngoro yakwa.
- 12 Andũ aya magarũraga ũtukũ makaũtua mũthenya;
nduma yamakinyĩrĩra moigaga atĩrĩ, ‘Ūtheri ũrĩ o hakuhi.’
- 13 Angĩkorwo mũciĩ ũrĩa njĩrĩgĩrĩre no mbĩrĩra,
angĩkorwo ingĩara ũrĩrĩ wakwa o nduma-inĩ-rĩ,
- 14 angĩkorwo no njĩre ũhoro wa kũbutha atĩrĩ, ‘Wee nĩwe baba,’
na njĩre kĩgunyũ atĩrĩ, ‘Wee nĩwe maitũ’ kana ‘Nĩwe mwarĩ wa
maitũ-rĩ’.
- 15 mwĩhoko wakwa ũkĩrĩ kũ?
Nũ ũngĩnyonera mwĩhoko?
- 16 Na rĩrĩ, mwĩhoko nĩũharũrũkĩte nginya ihingo-inĩ cia gĩkuũ?
Nĩtũgũgĩkũrũkania hamwe rũkũngũ-inĩ?”

18

Mĩario ya Bilidadi

- 1 Ningĩ Bilidadi ũrĩa Mũshuhi agĩcookia, akĩũria atĩrĩ:
- 2 “Ūrĩtĩga kwaria mũario ĩno rĩ?
Gĩa na ũũgĩ nĩguo o na ithuĩ tũhote kwaria.
- 3 Nĩ kĩ kĩratũma ũtuone tũhaana ta ng’ombe,
na tũgatuuo irimũ maitho-inĩ maku?
- 4 Wee ũrehanyũrũra nĩ ũndũ wa ũrĩa ũrakarĩte-rĩ,
thĩ no ĩthaamwo nĩ ũndũ waku?
Kana no nginya ndwaro cia mahiga cieherio harĩa itũire?
- 5 “Tawa wa mũndũ mwaganu nĩmũhorie;
rũrĩrĩmbĩ rwa mwaki wake nĩrũtigĩte gwakana.
- 6 Ūtheri ũrĩa ũrĩ thĩnĩ wa hema yake ũtukĩte nduma;
naguo tawa ũrĩa ũrĩ hakuhi nake ũkahora.
- 7 Hinya wa mũkinyũkĩrie wake nĩmũhũthie;
namo mathugunda make makamũgũithia thĩ.
- 8 Makinya make mamũikagia wabu-inĩ,
nake akoorũraga thĩnĩ wa marima mayo.
- 9 Mũtego ũmũnyiĩtĩre ndiira-inĩ ya kũgũrũ;
mũtego ũgakĩmũrũmia biũ.
- 10 Ahithĩrwo kĩaana kĩa rũrigi tĩri-inĩ,
akaambĩrwo mũtego njĩra-inĩ yake.
- 11 Imakania imuumagĩrĩra na mĩena yothe,
na ikamũteng’eragia harĩa hothe aagerera.

- 12 Mūtino nīmūhūūtīre;
mwanangiko wetereire agwe.
- 13 Mūtino ūrīaga icunjī cia gīkonde gīake;
narīo irigithathi rīa gīkuū rīgatambuuraŋa cīga ciake.
- 14 Aguucītio, akarutwo ūgitīri-inī wa hema yake,
na agatwarwo kūrī mūthamaki wa imakania.
- 15 Mwaki nīguo ūtūūraga hema-inī yake;
ūbiriti ūgwakana nūhurunjītwo gīkaro gīake.
- 16 Mīri yake yūmagīra tīri-inī,
nacio hongē ciake ikahooŋa na igūrū.
- 17 Kīririkano gīake nī gīgaathira thī;
ndarī rītwa būrūri-inī.
- 18 Akaarutūrūrwo ūtheri-inī atwarwo nduma-inī
na nīakaingatwo oime thī ūno.
- 19 Ndarī ciana kana njiaro thīinī wa andū ao,
o na ndarī mūdū wake ūgaatigara kūrīa aatūūraga.
- 20 Andū a mwena wa ithūiro nīmakagegio nī maūdū marīa
mamūkorete;
andū a mwena wa irathīro manyiitwo nī kīmako.
- 21 Ti-itherū ūguo nīguo gīkaro kīa mūdū mwaganu gūkahaana;
kūdū kwa mūdū ūrīa ūtooī Mūrungu-rī, gwake kūhaana ūguo.”

19

Mīario ya Ayubu

- 1 Nake Ayubu akīūria atīri:
- 2 “Mūkūūnyariira nginya-rī,
mūkūihehenjaga na ciugo?
- 3 Rū mūrī kūndetia maita ikūmi;
mūūtharīkūire mūtari na thoni.
- 4 Angīkorwo nī ma atī nīhītītie njira,
ihītia rīakwa rīgūikara rīrī thīina wakwa.
- 5 Mūngīkorwo ti-itherū nīmūgwītūūgīria igūrū rīakwa,
na mūgīe na mweke wa kūnjūkīrīra nī ūndū wa ūguo njonorithītio,
- 6 no kīmenyei atī Ngai nīwe ūhītīrie,
akandigiicīria na wabu wake.
- 7 “O na gūtuīka nīngayaga ngoiga atīri, ‘Ndīmūhītīrie!’ Nīi ndirī ūndū
njookagīrio;
o na gūtuīka nīhooyaga ndeithio, gūtiri kīhooto nyonaga.
- 8 Nīahingīire njira na nī ndingīhota kūhītūka;
tūcīra twakwa nīatwīkīrīte nduma.
- 9 Nīanjaūrīte gītīio gīakwa,
na akanduta thūmbī mūtwe.
- 10 Andarūrangaga kuuma mbarī ciothe nginya ngathira;
amunyaga mwīhoko wakwa o ta mūtī.
- 11 Marakara make nīmanjakanūire;
andaraga hamwe na thū ciake.
- 12 Mbūtū ciake cia ita injerekagīra na hinya;
ciakaga ihumbu cia kūnjūkīrīra,
igathiūrūrūkīria hema yakwa.

- 13 “Nĩanyamũranĩtie na ariũ a baba makaahutatĩra;
andũ arĩa tũyaine nao nĩmeĩndigithĩtie biũ.
- 14 Andũ a mbarĩ ciitũ nĩmathĩite makandiga;
arata akwa nĩmariganĩirwo nĩ nĩ.
- 15 Ageni akwa na ndungata ciakwa cia andũ-a-nja matuaga ta matanjũũ;
maanyonaga ta ndĩ mũndũ uumĩte kũndũ kũngĩ.
- 16 Njĩtaga ndungata yakwa, no ndĩngĩnjĩtika,
o na ndĩmĩthaihtie na kanua gakwa nĩ mwene.
- 17 Mĩhũmũ ya kanua gakwa nĩmĩnũngu harĩ mĩtumia wakwa;
ndũĩkĩte wa kũmenwo harĩ ariũ a maitũ.
- 18 O na tũhĩ tũrĩa tũnini nĩtũũnyararĩte,
rĩrĩa ndatumĩrĩa no gũthekerera tũthekagĩrĩa.
- 19 Arata akwa arĩa manguhĩrĩrie othe nĩmathũire;
andũ arĩa nyendeete nĩmahutatĩire makaanjũkĩrĩa.
- 20 Nĩ thĩrite ngatigara o gĩkonde na mahĩndĩ;
nĩ ndigarĩrwo no kini kĩa magego giiki.
- 21 “Njiguĩrai tha, inyuĩ arata akwa, iguai tha,
nĩgũkorwo guoko kwa Ngai nĩkũngũthĩte.
- 22 Mũthingatanaga na nĩ o ta ũrĩa Mũrungu aathingataga nĩkĩ?
Mũtirĩ mũraiganwo nĩ nyama ciakwa?
- 23 “Naarĩ korwo ciugo ciakwa nĩciandĩkitwo,
igakĩandĩkwo ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo,
- 24 igakarwo na karamu ga kĩgera igũrũ rĩa ngocorai,
kana igakururwo rwaro-inĩ rwa ihiga itũure nginya tene!
- 25 Nĩnjũũ atĩ Mũngũuri arĩ muoyo,
na atĩ marigĩrĩrio-inĩ nĩwe ũkaarũgama thĩ ĩno.
- 26 Nakĩo gĩkonde gĩkĩ gĩakwa kĩarĩkia gũthira,
na mwĩrĩ ũyũ wa nyama ũkorwo ũtarĩ ho,
hĩndĩ ĩyo nĩ ngoona Ngai;
- 27 nĩ mwene nĩngamwĩonera na maitho,
nĩ mwene, tĩ mũndũ ũngĩ.
Ĩ ngoro yakwa ndĩkĩrĩ na wendo mũnene!
- 28 “Mũngiuga atĩrĩ, ‘Ĩ nĩtũthingatane nake,
kuona atĩ nĩwe kĩhumo gĩa thĩina ũyũ,’
- 29 inyuĩ ene nĩmwaĩrĩrwo nĩ gwĩtigĩra rũhiũ rwa njora;
nĩgũkorwo mang’ũrĩ nĩmakarehithia kũherithanio na rũhiũ rwa
njora,
na hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ kũrĩ ũtuanĩri wa ciira.”

20

Mĩario ya Zofaru

- 1 Nake Zofaru ũrĩa Mũnaamathi agĩcookia atĩrĩ:
- 2 “Meciiria makwa nĩ mathĩĩnĩku, na nĩkĩo ngũcookia,
nĩ ũndũ nĩndangĩkĩte mũno.
- 3 Ndĩraigua irũithia rĩa kũnjonorithia,
naguo ũmenyo wakwa nĩuranjĩkĩra hinya wa gũcookia.
- 4 “Ti-itherũ nĩũũĩ ũrĩa gũtũire kuuma tene

- rĩrĩa mũndũ aigirwo gũkũ thĩ ìno,
 5 atĩ kũrũũhia kwa arĩa aaganu no gwa kahinda,
 o nakĩo gĩkeno kĩa andũ arĩa matooi Ngai no gĩa kahinda kanini.
 6 O na gũtuĩka mwĩtĩio wake nĩ ũkinyaga o igũrũ,
 naguo mũtwe wake ũkahutia matu-rĩ,
 7 agaathira nginya tene o ta mai make mwene;
 arĩa manamuona mooragie atĩrĩ, 'Kaĩ aathiire kũ?'
 8 Airagĩria ta kĩroto, akaaga kuoneka rĩngĩ,
 akaĩngatwo ta kĩoneki kĩa ũtukũ.
 9 Riitho rĩrĩa rĩamuonaga rĩtikamuona rĩngĩ;
 harĩa aakaraga hatikamuona rĩngĩ.
 10 Ciana ciake ikaageragia kwĩguithania na athĩni;
 moko make mwene no nginya magaacookia ũtonga wake kũria
 aaũrutire.
 11 Hinya wa wĩthĩ ũria ũiyũrite mahĩndĩ-inĩ make
 ũgaakoma hamwe nake rũkũngũ-inĩ.
 12 "O na gũtuĩka ũũru ũrĩ mũrĩo ũrĩ kanua gake,
 na nĩũhithaga rungu rwa rũrĩmĩ rwake,
 13 o na gũtuĩka ndangĩhota kũũrekia
 na aũigaga kanua gake-rĩ,
 14 irio ciake nĩĩkarũra irĩ nda yake;
 igaatũka ũrũrũ wa ndũira thĩnĩ wake.
 15 Nĩagatahĩka ũtonga ũria ameretie;
 Mũrungu nĩagatũma aũtahĩke.
 16 Nĩakoonga thumu wa nyoka;
 magego ma nyoka nĩmo makaamũũraga.
 17 Ndagakenera tũrũũ,
 njũũ iria ithereraga ũũkĩ na ngorono.
 18 Kĩndũ kĩria anogeire no nginya agagĩcookia atakĩrite;
 ndagakenera uumithio wa wonjoria wake.
 19 Nĩgũkorwo nĩahinyĩrĩrie athĩni, akamatiga matarĩ na kĩndũ;
 nĩatunyanĩte nyũmba iria ataakire.
 20 "Ti-itherũ merirĩria make matingĩthira;
 ndangĩhonokia na indo iria eigĩre.
 21 Gũtirĩ kĩndũ atigĩrio gĩa kũria;
 ũtonga wake ndũgatũura.
 22 Hĩndĩ irĩa aiganĩire nĩ ũndũ wa kũingĩhia indo, mĩnyamaro
 nĩĩkamũnyiita;
 ũkĩa nũĩkamũkora na nditi nene.
 23 Hĩndĩ irĩa aiyũritie nda yake-rĩ,
 nĩguo Ngai akaarekereria marakara make mahiũ mamũkore
 na amuurĩrie mahũura make.
 24 O na angĩũrĩra indo cia mbaara cia kĩgera,
 akaarathwo na mũguĩ wa gĩcango.
 25 Aũcomoraga kuuma ng'ong'o wake,
 mũtheece ũcio mũkengu akaũcomora kuuma ini-inĩ rĩake.
 Imakania nĩĩkamũkororerera;
 26 nduma nene nĩyeterereire igĩna ciake.
 Mwaki ũtarĩ mũhurutire nũĩkamũcina,
 na ũniine kĩria gĩtigaire thĩnĩ wa hema yake.

- 27 Igūrū nīrīkaguūria wīhia wake;
thī nayo nūkarahūka imūūkīrīre.
- 28 Kīguū nīgīgathereria nyūmba yake,
indo cia nyūmba yake ithererio nī kīguū mūthenya ūcio wa mang'ūrī
ma Ngai.
- 29 Ūcio nīguo ūndū ūrīa Ngai agayagīra arīa aaganu,
igai rīrīa maathīrīrwo nī Mūrungu."

21

Mīario ya Ayubu

- 1 Ningī Ayubu agīcookia atīrī:
- 2 "Thīkīrīriai wega ciugo ciakwa;
rekei ūndū ūyū ūtuīke nīguo mūkūūhooreria nāguo.
- 3 Ngīrīrīriai na nī njarie,
na ndaarīkia kwaria-rī, mūgīcooke mūnyūrīrie.
- 4 "Nī-rī, kāi mateta makwa meerekeirio mūndū?
Ngūkiaga kūremwo nī gūkīrīrīria nīkī?
- 5 Ta ndorai mūgege;
mwīnyiite tūnua twanyu na moko nī kūmaka.
- 6 Ndīciiragia ūhorō ūyū ngamaka mūno;
ngethithimūkwo nī mwīrī, ngambīrīria kūinaina.
- 7 Atīrī, andū arīa aaganu marekagwo matūūre muoyo nīkī,
magakūra o na magakīrīrīria kūgīa na ūhoti?
- 8 Nīmeonagīra ciana ciao ikīgaacīra kūu marī,
makoona rūciaro rwao rūkīhaanda mbere ya maithe mao.
- 9 Mīciī yao ūkaraga īgitīrwo na ītarī na guoya;
naruo rūthanju rwa Ngai rūtimahūūraga.
- 10 Ndegwa ciao itīagaga kūgwatia;
ng'ombe ciao icīaraga, na itihunaga.
- 11 Moimagaragia twana twao tūngī o ta rūūru;
ciana icio ciao ikaina īgītūrūhaga.
- 12 Nao o ene mainaga makīhūūraga tūhembe na inanda cia mūgeeto;
mekenagia na mūgambo wa mūtūrīrū.
- 13 Matūūraga mīaka yao magaacīre,
na magathī mbīrīra-inī marī na thayū.
- 14 Na no-o meeraga Mūrungu atīrī, "Thī! Tigana na ithū!
Tūtīkwenda kūmenya njīra ciaku.
- 15 Mwene-Hinya-Wothe nīwe ū, atī nīguo tūmūtungatagīre?
Tūkūgunīka nakī tūngīmūhooya?"
- 16 No rīrī, kūgaacīra kwao gūtīrī moko-inī mao ene,
nī ūndū ūcio nī njīkaraga haraaya na kīrīra kīa andū arīa aaganu.
- 17 "Na rīrī, nī maita maigana tawa wa arīa aaganu ūhoragio?
Nī maita maigana makoragwo nī mūtino,
na nī maita maigana Ngai amagayagīra ruo nī kūmarakarīra?
- 18 Nī maita maigana matūūkaga ta nyeki nyūmū ikūhurutwo nī rūhuho,
o na kana ta maragara marīa mombūragwo nī kīhuhūkano?
- 19 Kuugagwo atīrī, 'Ngai aīgagīra ciana īherithīa rīa ithe wao.'
No rīrī, nī kaba Ngai āherithīe mūndū ūcio we mwene,
nīguo amenye nīehītie!

- 20 Maitho make nimeyonere mwanangiko wake mwene; niarekwo akunde mang'uri ma Mwene-Hinya-Wothe.
- 21 Ni undu-ri, anga no eetangaga ha uhoro wa andu ake aria agaatiga na thuutha, matuku make maathira?
- 22 "Ni kuri mundu o na umwe unghota kuruta Murungu ati niguu agie na umenyo, kuona ati Murungu niwe utuanagira ciira, o na agatuira aria atugiriie muno?"
- 23 Ni kuri mundu ukuuaga ari na hinya wake wothe, ari mugitire wega biu, na ari na thayu,
- 24 mwiri wake uheetwo irio wega, na mahindi ma mthiimo yake mari o maigu.
- 25 Mundu ungi agakua ari na maruru ma ngoro, atari aakenera kindu kiega o na ki.
- 26 Makomaga o ro undu umwe tiri-ini, na eri-ri, iguny ikamahumbira.
- 27 "Ni njuu wega uria mureciiria, ngamena mathugunda manyu maakuhitiria namo.
- 28 Murooria atiri, 'Riu nyumba ya mundu uria munene ikiri ha, na hema iria andu aaganu maratuiraga-ri, ikiri ha?'
- 29 Kai mutari muoria andu aria mathiiga ng'endo? Kai mutarumbuyagia uria mamwiraga:
- 30 ati mundu uria mwaganu ni aguagirwo tha muthenya wa mutino, ati nahonokagio muthenya wa mang'uri?
- 31 Nuu ureganaga na mitugo ya mundu mwaganu maitho-ini make? Nuu umurhagia kuringana na maundu maria aaneka?
- 32 Atwaragwo mbirira-ini, nayo mbirira yake ikarangagirwo.
- 33 Tiri wa gituamba nuri murio hari we; andu othe niwe marumagirira, na kirindi gitangitarika githiiga mbere yake.
- 34 "Mwakihota atia kuhooreria na ndeto cia tuhū? Hatiri kindu gitigaru hari macooki manyu tiga o maheeni!"

22

Miaro ya Elifazu

- 1 Nike Elifazu uria Mutemaani agicookia atiri:
- 2 "Mundū aahota kuguna Murungu? O na mundū mūgī-ri, akihota kumuguna?"
- 3 Ni gikeno kiriku uthingu waku unghirehere Mwene-Hinya-Wothe? Ni uumithio uriku angigia nago angikorwo mthiire yaku ndiri ucuuke?
- 4 "Arakuruithia na agaguthitanga ni undu wa wutigiri Ngai waku?"
- 5 Githi waganu waku ti munene? Mehia maku-ri, makiri muthia?
- 6 Wetirie ugitiri kuuma kuri ariu a thoguo hatari gitumi;

nīwaūrire andū ngu, ūkīmatiga njaga.

- 7 Arīa anogu ndwamaheire maaī,
na nīwaimire arīa ahūtu irio,
- 8 o na gūtuika warī mūdū ūrī hinya, ūrī na mīgūnda:
mūdū ūheetwo gītīlo, na watūūruga kuo.
- 9 Nīwaingatire atumia a ndigwa matarī na kīndū,
na ūkīniina hinya wa arīa matarī na maithe.
- 10 Nīkīo ūthiūrūrūkīrio nī mītego,
nīkīo thīna wa narua ūkūmakagia,
- 11 nīkīo ūtumanīrwo nī nduma, ūkaremwo nīkuona,
na nokīo mūiyūro wa maaī ūkūhubanīirie.
- 12 “Githī Ngai ndarī o kūu igūrū o igūrū?
O na ta kīone ūrīa njata iria irī igūrū mūno itūūgīrīte!
- 13 No rīrī, wee ūroiga atīrī, ‘Mūrungu nī atīa angīmenya?
No atuanīre ciira nduma-inī ta īno?
- 14 Matu matumanu nīmamūhumbīrīte,
nī ūndū ūcio ndangītuona rīrīa egūceera kūu igūrū gacūmbīrī.’
- 15 Ūgūtūūra ūgeraga o njīra ya tene
irīa andū aaganu managerera?
- 16 Nīmahurīrio ihinda rīao rītanakinya,
mīthingi yao īgīthererio nī mūiyūro wa maaī.
- 17 Nao meerire Mūrungu atīrī, ‘Tigana na ithuī!
Mwene-Hinya-Wothe-rī, angītīwīka atīa?’
- 18 No rīrī, nīwe waiyūririe nyūmba ciao na indo njega,
nī ūndū ūcio nū njikaraga haraaya na kīrīra kīa andū arīa aaganu.
- 19 “Andū arīa athingu nīmeyonagīra mwanangīko wa acio aaganu,
magakena;
arīa matarī na ūuru mekīte mamanyūrūragia makiugaga atīrī:
- 20 ‘Ti-itherū thū ciūtū nīnyanange,
mwaki nūcinīte ūtonga wao.’
- 21 “Athīkīra Ngai ūikare ūrī na thayū nake,
ūndū ūyū nīguo ūgaakūrehere ūgaacīru.
- 22 Itīkīra ūrutani wa kanua gake,
na ūige ciugo ciake ngoro-inī yaku.
- 23 Ūngīcookerera ūcio Mwene-Hinya-Wothe,
nīegūkīwamūkīra; ūngīeheria waganu kūrāya na hema yaku,
- 24 na ūte ngūmba ciaku cia thahabu rūkūngū-inī,
na thahabu yaku ya Ofiri ūmīte na kūu ndwaro-inī cia mahiga kūu
mūkuru-inī,
- 25 hīndī iyo ūcio Mwene-Hinya-Wothe agaatuīka thahabu yaku,
na atuīke betha īrīa njega mūno harī we.
- 26 Ti-itherū, hīndī iyo nīūkona gīkeno thīnī wa ūcio Mwene-Hinya-Wothe,
na nīūgatiirīra Ngai ūthiū waku.
- 27 Nīūkamūhooya, nake nīagakūigua,
nawe nīūkahingia mīhītwa yaku.
- 28 Ūrīa watua wīkwo nīguo ūrīkagwo,
naguo ūtheri nī ūkaara njīra-inī ciaku.
- 29 Hīndī īrīa andū angī manyīhio, nawe ūkoiga, ‘Nīmatūūgīrio!’

Hĩndĩ ĩyo nĩakahonokia arĩa makuĩte ngoro.

- 30 Nĩakahonokia o na ũrĩa ũrĩ na ũcuuke,
ahonokio nĩ ũndũ wa ũtheru wa moko maku.”

23

Mĩario ya Ayubu

- 1 Ningĩ Ayubu agĩcookia atĩrĩ:
2 “O na ũmũthĩ gũteta gwakwa no kũrũrũ;
guoko gwake nĩkũnditũhĩire o na ngĩcaayaga ũguo.
3 Naarĩ korwo nĩnjũũĩ kũrĩa ingĩmuona;
Naarĩ korwo no hote gũthiĩ kũrĩa aikaraga!
4 Ingĩyarĩrĩria harĩ we,
njyũrie kanua gakwa ihooto.
5 No nyende kũmenya ũrĩa angĩnjookeria,
ndĩcũũranie ũrĩa angĩnjũira.
6 No anjũkĩrĩre na ũhoti wake mũnene?
Aca, ndangĩhatĩrĩria na thitango.
7 Hau-rĩ, mũndũ mũrũngĩrĩru no atware ciira wake mbere yake,
na nĩ njohorithio kuuma kũrĩ mũnjiirithia nginya tene.
8 “No rĩrĩ, ingĩthiĩ mwena wa irathĩro, we ndarĩ kuo;
ingĩthiĩ mwena wa ithũiro, ndiramuona.
9 Hĩndĩ ĩrĩa arĩ wĩra-inĩ mwena wa gathigathini, ndimuonaga;
rĩrĩa athiĩ mwena wa gũthini, ndimuonaga o na hanini.
10 Nowe-rĩ, nĩooĩ njĩra ĩrĩa ngeragĩra;
aarĩkia kũngeria, ngoima haana o ta thahabu.
11 Magũrũ makwa moimĩte makinya make thuutha;
nũmagĩrĩra njĩra yake itekwahũka na mwena.
12 Nĩ nditiganĩrie maathanĩ ma mĩromo yake;
njĩkĩrĩre ciugo cia kanua gake gũkĩra irio ciakwa cia o mũthenya.
13 “No rĩrĩ, arũgamaga arĩ o wiki; nũũ ũngĩhota kũregana nake?
Ekaga o ũrĩa ekwenda.
14 Ahingagia ũndũ ũrĩa andũrĩre,
na arĩ o na mĩbango mĩngĩ ta ĩyo anjigĩre.
15 Kũu nĩkĩo gĩtũmĩte nyiitwo nĩ kĩmako ndĩ mbere yake;
ndeciiria maũndũ macio mothe-rĩ, ngamwĩtigĩra.
16 Mũrungu nĩatũmĩte ngoro yakwa yũrwo nĩ hinya;
ũcio Mwene-Hinya-Wothe nĩatũmĩte nyiitwo nĩ guoya.
17 No rĩrĩ, ndikirĩtio nĩ nduma,
ĩ nduma ĩyo ndumanu ĩhumbĩrĩte ũthiũ wakwa.

24

- 1 “Nĩ kĩ kĩgiragia Mwene-Hinya-Wothe araarĩrie mahinda ma ciira?
Nĩ kĩ gĩtũmaga arĩa mamũũĩ meterere mĩthenya ta ĩyo o tũhũ?
2 Kũrĩ andũ meeheragia mahiga ma mũhaka,
na makarĩthia ndũũru cia mahiũ iria maiyĩte.
3 Moyaga ndigiri ya mwana wa ngoriai,
na magakuua ndegwa ya mũtumia wa ndigwa ĩtuĩke ya kũrũgamĩrĩra
thiĩrĩ wao.

- 4 Nĩ meeheragia andũ arĩa abatari njĩra-inĩ,
na makahatĩrĩria athĩini othe a bũrũri magatũma mathĩĩ makehithe.
- 5 O ta njagĩ cia werũ,
nogu andũ arĩa athĩini marokagĩra wĩra wa kũhaara kĩndũ gĩa kũrĩa;
kũu bũrũri ũrĩa ũtagĩaga kĩndũ nĩkuo marutaga irio cia kũhe ciana
ciao.
- 6 Monganagia ngaragatha mĩgũnda-inĩ,
na makahaara matigari mĩgũnda ya mĩthabibũ ya arĩa aaganu.
- 7 Maraaraga njaga nĩ kwaga ngu;
matirĩ kĩndũ gĩa kwĩhumbĩra rĩrĩa kwagĩa heho.
- 8 Maconjoragio nĩ mbura ya irĩma-inĩ,
nao makenyĩitĩrĩa mahiga nĩ ũndũ wa kwaga ha kwĩyũa.
- 9 Mahuragia mwana wa ngoriai kuuma nyondo-inĩ;
nako gakenge ka mũthĩini gatahagwo nĩ ũndũ wa thĩirĩ.
- 10 Mathiiaga njaga nĩ kwaga ngu;
makuuaga itĩia cia ngano, no magatigwo marĩ o ahũtu.
- 11 Mahihagĩra ndamaiyũ mĩtaro-inĩ;
nĩo makinyangaga ihihĩro cia ndibei o magĩkuaga nĩ nyoota.
- 12 Mũcaayo wa arĩa marakua nĩũraiguuo ũkiuma itũũra inene,
nayo mĩoyo ya arĩa agurarie no gũkaya irakaya ikĩenda ũteithio.
No Ngai gũtirĩ mũndũ aratuĩra cĩra nĩ ũndũ wa gwĩka ũũru.
- 13 “Nĩ kũrĩ andũ arĩa mareganaga na ũtheri,
na matiũĩ njĩra ciaguo,
o na kana magaikara tũcĩra-inĩ twaguo.
- 14 Hĩndĩ irĩa gwatuka-rĩ,
mũũragani ookagĩra akooraga athĩini na abatari;
ningĩ ũtukũ agatuĩka ta mũici.
- 15 Riitho rĩa gĩtharia rĩetagĩrĩa kũgĩe mairia;
kũiraga atĩrĩ, ‘Gũtirĩ riitho o na rĩmwe rĩngĩnyona,’
na gĩgakara kũhithĩte ũthiũ.
- 16 Rĩrĩa kũrĩ nduma-rĩ, nĩguo andũ matuaga nyũmba,
no mũthenya magatinda mehĩngĩire;
matiendaga ũndũ wa ũtheri.
- 17 Nĩgũkorwo andũ acio othe-rĩ, nduma irĩa ndumanu nĩyo rũciinĩ rwao;
magĩaga ũrata na imakania cia nduma.
- 18 “No rĩrĩ, o nĩ mũhũyũ ũrĩa ũrerete igũrũ rĩa maai;
igai rĩao bũrũri-inĩ nĩ irume,
na nĩ ũndũ ũcio gũtirĩ mũndũ ũthiiaga mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ.
- 19 O ta ũrĩa riũa na ũrugarĩ iniinaga maai ma tharunji-rĩ,
ũguo noguo mbĩrĩa ihuragia arĩa mehĩtie.
- 20 Nayo nda irĩa yamaciarire ikariganĩrwo nĩo,
igunyũ nacio ikamarĩa;
andũ arĩa aaganu maticookaga kũririkanwo,
no moinangagwo ta mũtĩ.
- 21 Marĩaga indo cia mũtumia thaata na ũrĩa ũtarĩ kaana,
na matiiguagĩra mũtumia wa ndigwa tha.
- 22 No Ngai, nĩ ũndũ wa ũhoti wake, nĩakururagia arĩa marĩ hinya;
o na mangũhaanda wega-rĩ, matirĩ na mwĩhoko atĩ nĩmagatũũra
muoyo.

- 23 We no ametikirie maikare mahurukite makiguaga ta matari na ugwati,
no maitho make nimateuthagiriya njira ciao.
- 24 Nigukorwo matuugagiriyo o kahinda kanini, magacooka makeehera;
maikurukagio na magakua o ta andu ariya ang'i othe;
makeeheragio o ta igira cia ngano.
- 25 "Akorwo uguo tiguu gutariya-ri, nuu ungonania ati nindaheenania,
na agitue ciugo ciakwa cia tuhū?"

25

Miaro ya Bilidadi

- 1 Nake Bilidadi uria Mushuhi agicookia atiri:
- 2 "Wathani na gwitigirwo ni cia Ngai;
niwe uhaandaga watho kuu iguru o iguru muno.
- 3 Mbutu ciake no itarike?
Nuu uitaaragirwo ni utheri wake?
- 4 Mundu aakihota atia gukorwo ari muthingu mbere ya Murungu?
Mundu uciaritwo ni mundu-wa-nja-ri, akihota atia gutuika
mutheru?
- 5 Angikorwo o na mweri ti mucangararu,
na njata ti theru maitho-ini make-ri,
- 6 mundu na no ta kigunyū, o we muru wa mundu-ri,
ndakiri muniyihire muno makiria!"

26

Miaro ya Ayubu

- 1 Ningi Ayubu agicookia atiri:
- 2 "Kai uri guteithia uria utari na uhoti-i!
Kai uri kuhonokia guoko kuria gutari na hinya-i!
- 3 Kai uri gutaara mundu utari na uugi-i!
Na atiri, kai niwonanitie umenyo munene-i!
- 4 Nuu waguteithia kwaria ciugo icio?
Na ni roho wau waria na kanua gaku?
- 5 "Aria akuu mari na ruo runene,
o acio mari rungu rwa maa na kiria giothe gituuraga kuo.
- 6 Gikuu nikiguuranie mbere ya Ngai;
mwanangiko uikarite utari mumbire.
- 7 Atamburukagia matu ma mwena wa gathigathini iguru rya kundu gutari
kindu;
nayo thi ndari kindu amicunjuritie nakio.
- 8 Athayaga maa thiini wa matu make,
no matu macio matingitemburwo ni uritu wamo.
- 9 Ahumbagira uthiu wa mweri riria waiganana,
agatamburukia matu make iguru riaguo.
- 10 Niekirite rukiriri iguru rya maa,
rukahakania utheri na nduma.
- 11 Itugi iria itiririre iguru ni ithingithaga,
ikagegaraga ni undu wa ikumana riake.
- 12 Niourugire maa ma iria na undu wa hinya wake;

na nĩ ũndũ wa ũũgĩ wake nĩatinaangirie Rahabu tũcunjĩ.

- 13 Mĩhũmũ yake nĩyo yathakaririe igũrũ;
guoko gwake nĩ gwatheecire nyoka irĩa ĩnyororokaga na ihenya.
- 14 Atĩrĩrĩ, ĩno no mĩthia ya mawĩra make;
kaĩ no kamũheehũ kanini tũguaga ka ũhoro wake-ĩ!
Nũũ ũngĩgĩtaũkĩrwo nĩ marurumĩ ma ũhoti wake?"

27

- 1 Nake Ayubu agĩthiĩ na mbere na mĩario yake, akiuga atĩrĩ:
- 2 "Ti-itherũ o ta ũrĩa Mũrungu atũũraga muoyo, o we ũnyimite kĩhooito,
ũcio Mwene-Hinya-Wothe, ũrĩa ũtũmĩte ngĩe na ũrũrũ ngoro-inĩ-rĩ,
- 3 hĩndĩ irĩa yothe nĩ ngũtũũra muoyo,
nayo mĩhũmũ ya Ngai ĩrĩ maniũrũ-inĩ makwa,
- 4 mĩromo yakwa ndĩkaaria maũndũ ma waganu,
na rũrĩmĩ rwakwa rũtikaaria maheeni.
- 5 Nĩ ndigetĩkĩra atĩ nĩ inyuĩ mũrĩ na kĩhooito;
nginya rĩrĩa ngaakua, ndigakaana ũkindĩrĩku wakwa.
- 6 Nĩngũtũũria ũthingu wakwa na ndikaũreka;
thamiri yakwa ndĩkanjũrithia rĩrĩa rĩothe ngũtũũra muoyo.
- 7 "Thũ ciakwa irogĩtuĩka ta arĩa aaganu,
arĩa marĩ muku na nĩ marotuĩka ta arĩa matarĩ kĩhooito!
- 8 Tondũ-rĩ, kũrĩgĩrĩro kĩa ũrĩa ũtarĩ mwĩtigĩri Ngai gĩkĩrĩ kĩrĩkũ akua,
hĩndĩ irĩa Ngai ooya muoyo wake?
- 9 Mũrungu nĩakĩguaga gũkaya gwake
rĩrĩa akorwo nĩ mĩnyamaro?
- 10 Nĩakenagĩra ũcio Mwene-Hinya-Wothe?
Nĩakayagĩra Ngai mahinda mothe?
- 11 "Nĩngũmũruta ũhoro wĩgĩ ũhoti wa Mũrungu;
ndĩkũhitha njĩra cia Mwene-Hinya-Wothe.
- 12 Inyuothe nĩmwĩoneire maũndũ macio.
Ĩkĩrĩ yakĩ mĩario ĩno ĩtarĩ kĩene?
- 13 "Ũũ nĩguo Mũrungu aathagĩrĩria arĩa aaganu,
na nĩrĩo igai rĩrĩa mũndũ ũrĩa ũtarĩ tha aamũkagĩra kuuma kũrĩ
Mwene-Hinya-Wothe:
- 14 O na ciana ciake ciaingĩha atĩa, ciathĩrĩrĩrio rũhiũ rwa njora;
rũciaro rwake rũtikoona irio cia kũrũigana.
15 Mũthiro nĩguo ũkaaninũkia arĩa agaatika thuutha wake,
na atumia ao a ndigwa matikamarĩrĩra.
- 16 O na angĩonganĩrĩria betha ta rũkũngũ,
na agĩe na nguo nyingĩ ta hĩba cia rĩũmba,
- 17 kĩrĩa egũcookanĩrĩria gĩkehumbwo nĩ ũrĩa mũthingu,
na arĩa matarĩ mahĩtia nĩo makaagayana betha yake.
- 18 Nyũmba irĩa aakaga no ta nyũmba ya kĩĩhuruta,
ningĩ no ta gĩthũnũ gĩakĩtwo nĩ mũrangĩri.
- 19 Agaakoma arĩ mũtongu, no ndagacooka gwĩka ũguo rĩngĩ;
akaahingũra maitho akore gũtirĩ kindũ arĩ nakio.
- 20 Imakania imũkoragĩrĩra ta mũiyũro wa maaĩ;
kĩhuhũkanio gĩkaamũhuria ũtukũ.

- 21 Rũhuho rwa mwena wa Irathĩro rũmuoyaga akabuĩria;
rũmweheragia kũrĩa atũũraga.
- 22 Rũmũhurutaga rũtarĩ na tha
o rĩrĩa aroorĩra hinya waruo.
- 23 Rũhũũraga hĩ rũkamũkenerera,
na rũkagamba ta nyoka rũkamũruta kũrĩa atũũraga.”

28

- 1 “Nĩ kũrĩ handũ harĩa betha yenjagwo
o na nĩ harĩ handũ harĩa thahabu ìtheragĩrio.
- 2 Kĩgera kĩrutagwo kuuma tĩiri-inĩ,
nakĩo gĩcango kĩrutagwo mahiga-inĩ gĩgatwekio.
- 3 Mũndũ nĩkũniina aniinaga nduma;
acaragia mahiga macio nginya kũrĩa kũriku mũno,
o kũu nduma ãrĩ ndumanu mũno.
- 4 Mũndũ atũrikagia irima thĩ kũraya na kũrĩa andũ matũũraga,
agakinya kũndũ kũrĩa mũndũ aariganĩrwo nĩgũthiiga;
kũu kũraihanĩrĩrie na andũ nĩkuo acunjuuraga akĩereeraga.*
- 5 Thĩ nĩkuo kuumaga irio,
no na kũu thĩinĩ mũhuro kũgarũrũkĩte gũkahaana ta gũcinĩtwo na
mwaki;
- 6 mahiga-inĩ ma thĩ nĩkuo kuumaga yakuti ãrĩa ya bururu,
na mũthanga wayo ũkoragwo na ngũmba cia thahabu.
- 7 Gũtirĩ nyoni ndĩa-nyama yũ gacĩra kau kahithe,
na gatĩrĩ konwo nĩ riitho rĩa hũngũ.
- 8 Nyamũ iria ciũũaga itirĩ ciagathĩra,
o na gũtirĩ mũrũũthi ũkageragĩra.
- 9 Guoko kwa mũndũ gũtharĩkagĩra gũkanyĩita ihiga rĩa nyaigĩ,
na gũkaguũria itina cia irĩma.
- 10 Enjaga mungu ũgatũrĩkia rwaro rwa ihiga;
maitho make makĩonaga igĩina ciaruo ciothe.
- 11 Ethaga itwe cia njũũ,
na indo iria hithe agaciumĩria ũtheri-inĩ.
- 12 “No ũũgĩ-rĩ, ũngĩoneka kũ?
Ũmenyo ũtũũraga kũ?
- 13 Mũndũ ndangĩmenya thogora wa ũũgĩ;
ndũngĩoneka bũrũri wa arĩa marĩ muoyo.
- 14 Kũrĩa kũriku mũno kuugaga atĩrĩ, ‘Ndũrĩ thĩinĩ wakwa’;
narĩo iria rĩkoiga atĩrĩ, ‘Ndũrĩ gũkũ gwakwa.’
- 15 Ndũngĩgũrĩka na thahabu ãrĩa therie mũno,
kana thogora wago ũthimwo na betha.
- 16 Ndũngĩgũrĩka na thahabu ya Ofiri,
kana ũgũrĩke na onigithi ãrĩa ãrĩ goro mũno,
o na kana yakuti ãrĩa ya bururu.
- 17 Thahabu kana icicio-rĩ, itingĩhota kũgerekanio naguo;
o na kana ũkũũranio na mathaga ma thahabu.
- 18 Maricani kana ngenyekenyi iria cia goro itiağĩrĩre kũgwetanio naguo;
thogora wa ũũgĩ ũkĩrĩte wa ruru ãrĩa ndune.

* 28:4 Enji a marima magĩcaria tũhiga twa goro maikaragĩra itĩ ciacunjuuragio na mĩkanda.

- 19 Yakuti ya Kushi ndĩngĩigananio naguo;
o na ndũngĩgũrĩka na thahabu ĩria therie mũno.
- 20 “Hakĩrĩ ũguo-rĩ, ũũgĩ ũngĩkiuma nakũ?
Ūmenyo ũtũũraga kũ?
- 21 Nĩmũhithethe kũrĩ maitho ma ciũmbe ciothe iria itũũraga muoyo,
ũkahithwo o na nyoni cia rĩera-inĩ.
- 22 Mwanangĩko na gĩkuũ ciugaga atĩrĩ,
‘No mũhuhu waguo ũkinyĩte matũ-inĩ maitũ.’
- 23 Ngai nĩooĩ njĩra ya gũthĩĩ kũrĩa ũrĩ,
na nowe wiki ũũĩ kũrĩa ũtũũraga,
- 24 nĩgũkorwo nĩonaga mũthia wa thĩ,
na nĩonaga maũndũ marĩa mothe marĩ rungu rwa igũrũ.
- 25 Rĩrĩa aathimũire rũhuho nditi yaruo,
o na agĩthima maaĩ-rĩ,
- 26 rĩrĩa aarutũire mbura watho ĩrũmagĩrĩre,
na agĩtemera rũheni na marurumĩ njĩra-rĩ,
- 27 nake nĩonire ũũgĩ na akũũthima;
aũrũmirie na akũũthuthuuria.
- 28 Agĩcooka akĩira andũ atĩrĩ,
‘Gwĩtigĩra Mwathani-rĩ, ũcio nĩguo ũũgĩ,
Nakuo gũtheemaga ũũru nĩ ũmenyo.’”

29

- 1 Ningĩ Ayubu nĩathiire na mbere kwaria, akiuga atĩrĩ:
- 2 “Naarĩ korwo no haane ũrĩa ndaatariĩ mĩeri ĩrĩa ya tene,
matukũ-inĩ marĩa Ngai aamenyagĩrĩa,
- 3 rĩrĩa tawa wake wamũrikaga igũrũ rĩa mũtwe wakwa,
na ũndũ wa ũtheri wake ngatuĩkanagĩria nduma-inĩ!
- 4 Korwo ndariĩ ũrĩa ndatariĩ matukũ-inĩ marĩa ndagaaciire biũ,
hĩndĩ ĩrĩa kuumĩrania ngoro na Ngai kwarathimaga nyũmba yakwa,
- 5 rĩrĩa Mwene-Hinya-Wothe aarĩ hamwe na nĩ,
nacio ciana ciakwa ikandigiicĩria,
- 6 rĩrĩa gacĩra gakwa kaihũgĩtio nĩ kĩrimũ kĩa iria,
naruo rwaro rwa ihiga rũgaatherũkagĩra tũrũũĩ twa maguta ma
mũtamaiyũ!
- 7 “Rĩrĩa ndaathiyaga kĩhingo-inĩ kĩa itũũra inene,
na ngaikarĩra gĩtĩ gĩakwa hau kĩaraho-inĩ-rĩ,
- 8 aanake maanyonaga makeehera,
nao athuuri makarũgama,
- 9 andũ arĩa anene maatigaga kwaria,
makahumbĩra tũnua twao na moko;
- 10 mĩgambo ya andũ arĩa marĩ igweta ĩgakirio,
nacio nĩmĩ ciao ikanyiitana na karakara.
- 11 Ūrĩa wotho wanjiguaga ngĩaria aaragia wega igũrũ rĩakwa,
nao arĩa maanyonaga makangaathĩrĩria,
- 12 nĩ ũndũ nĩndahatũraga arĩa athĩni maakaya mateithio,
o na arĩa mataarĩ na maithe maagĩte mũndũ wa kũmateithia.
- 13 Mũndũ agĩkua nĩandaathimaga;
nĩndatũmaga ngoro ya mũtumia wa ndigwa ĩine.

- 14 Ndehumbaga ūthingu ta nguo;
ciira wa kīhooito nīguo warī nguo yakwa ya igūrū, o na kīremba
gīakwa.
- 15 Nī nī ndaarī maitho ma arīa atumumu,
na magūrū ma arīa ithua.
- 16 Ndaarī ithe wa arīa abatari;
nīndaciiragīrīra o na mūdū itooī.
- 17 Ningī nīndoinangaga magego ma arīa aaganu,
na ngahuria arīa maarī magego-inī mao.
- 18 “Ndeciiragia atīrī, ‘Nīi ngaakuīra gwakwa nyūmba,
matukū makwa marī maingī ta mūthanga.
- 19 Mīri yakwa igataamba ikinye maaī-inī,
narīo ireera rīkoragwo hongē-inī ciakwa ūtukū wothe.
- 20 Riiri wakwa ūgūtūūra werūhagio thīnī wakwa,
naguo ūta wakwa ūtūūre ūrī mwerū guoko-inī gwakwa.’
- 21 “Andū maathikagīrīria marī na kīrīgīrīro,
meetagīrīra kīrīra gīakwa makirīte.
- 22 Ndaarīkia kwaria-rī, matiacookaga kwaria;
ciugo ciakwa ciatoonyaga matū mao kahora ihooreire.
- 23 Maanjetagīrīra ta andū metereire mbura,
na makānyua ciugo ciakwa o ta mbura irīa ya kūrīgīrīria.
- 24 Ndaamathekathekagia moorītwo nī hinya makaaga gwītīkia;
ūtheri wa ūthiū wakwa warī wa bata mūno kūrī o.
- 25 Nī nī ndamoonagia njīra, ngaikaraga ta ndī mūnene wao;
ndatūūraga ta mūthamaki arī gatagatī ga ita rīake;
ningī ndaatarī ta mūdū ūrīa ūhooragīria arīa maracakaya.

30

- 1 “No rīu-rī, andū ethī kūngīra nīmaanyūrūragia,
arīa o na itangiendire gūturanīra maithe mao
na ngui ciakwa cia rūūru.
- 2 Hinya wa moko mao ūngīang’unire nakī,
kuona atī hinya wao nīwamehereire?
- 3 Nīmathīnikīte nī ūndū wa wagi na ng’aragu,
ūtukū-rī, moorūūraga būrūri mūng’aru,
būrūri mwanangīku ūkirīte ihooru.
- 4 Maahaaraga nyeni cia mahuti ma cumbī kuuma ihinga-inī,
na irio ciao ciarī mīri ya mūtī wa kīhaato.
- 5 Nīmaingatirwo kuuma kūrī mūngī,
makiugīrīrio ta maarī aici.
- 6 Nīmahatīrīrio maikarage mīkuru-inī ya tūrūū tūhūu,
kūu ndwaro-inī cia mahiga na marīma-inī marīa marī thī.
- 7 Maanagia ta nyamū kūu ihinga-inī,
makahatīkanagīra kūu mahuti-inī.
- 8 Rūciaro rūtarī kiene na rūtarī rītwa,
nī rwarutūrūrīrwo ruume kūu būrūri-inī.
- 9 “Na rīu arīū ao maraanyūrūria na rwīmbo;
ngagītuīka wa kuunagwo thimo nīo.

- 10 Nĩmathũire na magaikaraga haraihu na nĩ;
matĩitigagĩra kũndũira mata ũthiũ.
- 11 Nĩ ũndũ rĩu Ngai nĩaregeretie ũta wakwa,
na akandeehera mathĩĩna-rĩ,
matirĩ ũndũ merigagĩrĩria gwĩka marĩ harĩa ndĩ.
- 12 Mwena wakwa wa ũrio kũrĩ rũrĩrĩ rũratharĩkĩra;
maigagĩra magũrũ makwa mĩtego,
na magaaka ihumbu ciao cia gũũtharĩkĩra.
- 13 Maharaganagia njĩra yakwa;
mahotaga kũnyũnũha o na gũtarĩ na mũndũ ũramateithia.
- 14 Mokĩte ta matoonyeire mwanya-inĩ mwarĩ;
mokiire gatagatĩ ga kũu kwanangĩku, makaamomokera.
- 15 Imakania nĩcihootete;
gĩtĩo gĩakwa kiũmbũrĩtwo ta kĩhurufĩtwo nĩ rũhuho,
naguo ũgitĩri wakwa ũkabiũria ta itu.
- 16 “Na rĩu muoyo wakwa nĩũrathirĩrĩkĩra;
matukũ ma thĩĩna nĩmanyiĩtĩte.
- 17 Ũtukũ ũtheecangaga mahĩndĩ makwa;
ruo rwa gũthehenya rũtindigithagĩria.
- 18 Ngai angũnjakũnjaga ta nguo na ũndũ wa ũhoti wake mũnene;
aanyiĩtaga ta kanjũ yakwa ngingo-inĩ.
- 19 Anjikĩtie ndoro-inĩ,
ngatuĩka ta rũkũngũ na ta mũhu.
- 20 “Nĩwe ndĩrakaĩra, o Wee Ngai, no ndũranjĩtika;
ndĩrarũgama, no wee no kũndora ũrandora.
- 21 Wee nĩũngarũrũkĩte ũtarĩ na tha;
ũtharĩkĩire na hinya wa guoko gwaku.
- 22 Nĩũũhurĩtie, ũkaandindĩka mbere ya rũhuho;
ũũnyugutanĩtie kĩhuhũkanio-inĩ.
- 23 Nĩnjũũĩ nĩũkanginyia o gĩkuũ-inĩ,
ũndware kũria gwathĩrĩrwo arĩa othe marĩ muoyo.
- 24 “Ti-itherũ gũtirĩ mũndũ ũũkagĩrĩra mũndũ ũthuthĩkĩte ngoro,
hĩndĩ irĩa egũkaya ateithio arĩ mũnyamaro-inĩ.
- 25 Nĩ-rĩ, githĩ ndianarĩrio nĩ arĩa marĩ na thĩĩna?
Githĩ ngoro yakwa ndĩanaiguĩra arĩa athĩĩni kĩahe?
- 26 No rĩrĩ, rĩrĩa ndeerĩgagĩrĩra wega, ũũru ũgĩũka;
rĩrĩa ndaacaragia ũtheri-rĩ, hĩndĩ iyo nduma igĩũka.
- 27 Nda yakwa ndĩtigaga kũruruma;
matukũ ma thĩĩna nĩmanginyĩire.
- 28 Thiiaga njirĩte biũ, no ti ũndũ wa kũhĩa nĩ riũa;
ngarũgama kiũngano-inĩ ngakaya ndeithio.
- 29 Nduĩkĩte mũrũ wa nyina na mbwe,
ngatuĩka mũthiritũ wa ndundu.
- 30 Gĩkonde gĩakwa nĩkĩgarũrũkĩte, gĩgathita na gĩkoonũka;
mwĩri wakwa ũhiũhite nĩ ũrugarĩ.
- 31 Kĩnanda gĩakwa kĩa mũgeeto kĩrutaga o mũgambo wa gũcakaya,
naguo mũtũrirũ wakwa ũkaruta o mũgambo wa kĩrĩro.

31

- 1 “Nii nītwarīkanīre na maitho makwa ndikandarore mūrītu ndīmwīrīrie.
- 2 Nī ūndū-rī, kaī rūgai rwa mūdū kuuma igūrū kwa Ngai rūkīrī kīī? Igai riake nī rīrīkū kuuma kūrī ūcio Mwene-Hinya-Wothe ūrī igūrū?
- 3 Githī ti kwanangwo kwa arīa aaganu, na mūtino kūrī arīa meekaga maūdū mooru?
- 4 Githī we ndonaga njīra ciakwa, na agatara o ikinya o ikinya riakwa?
- 5 “Ingīkorwo thiiga na njīra itarī cia ma-rī, kana kūgūrū gwakwa gūkahīūha thīi ngaheenanie-rī,
- 6 Ngai nīathime na ratiri cia kīhotoo, nake nīekūmenya atī nīi ndirī ūcuuke;
- 7 makinya makwa mangīkorwo nīmahūkīte makoima njīra-inī, nayo ngoro yakwa ingīkorwo nīitongoretio nī maitho makwa, kana moko makwa makorwo nīmathaahītio-rī,
- 8 hīndī iyo kīrīa haandīte kīrorīio nī andū angī, nacio irio cia mīgūnda yakwa iromunywo.
- 9 “Ngoro yakwa ingīkorwo yanaheenererio nī mūdū-wa-nja, kana ngorwo ndanaceema mūrango-inī wa mūdū wa itūūra,
- 10 hīndī iyo mūtumia wakwa arothīa ngano ya mūdū ūngī, na arūme angī tīga nīi marokoma nake.
- 11 Nīgīkorwo ūndū ūcio nī ūmaramari wa thoni, na nī rīhīa rīa gūtuīrwo ciira nī kīama.
- 12 Tondū ūcio nī mwaki ūrīa ūcinaga nginya ūkaananga; na nīungīamunyīte magetha makwa mothe.
- 13 “Ingīkorwo nīnyimīte ndungata ciakwa cia arūme na cia andū-a-nja kīhotoo rīrīa manateta nī ūndū wakwa-rī,
- 14 nīi ngeeka atīa rīrīa Mūrungu akaanjūkīrīra? Ngaacookia atīa rīrīa ngeetwo ndītetere ūhoroinī ūcio?
- 15 Githī ūcio wanyūmbire kūu nda ya maitū to we wamooimbire? Githī tiwe watūthondekire tūrī kūu nda cia aa maitū?
- 16 “Ingīkorwo ndanaima athīni kīrīa maanerīrīa, kana ngareka maitho ma mūtumia wa ndigwa morwo nī hinya-rī,
- 17 ingīkorwo ndīaga irio ciakwa nyiki, ngaaga kūgayana na ūrīa ūtarī ithe-rī,
- 18 (no nīi kuuma ūnini wakwa, mwana ta ūcio ndaamūreraga o ta ūrīa angīarerirwo nī ithe, na kuuma gūciarwo gwakwa ndūire ndongoragia mūtumia wa ndigwa)
- 19 ingīkorwo ndanoona mūdū agīkua nī ūndū wa kwaga nguo, kana ngoona mūdū mūbatari atarī kindū gīa kwīhumba,
- 20 na ngoro yake ndīandathimire nī ūndū wa kūmūgīuthīa ūrugarī na guoya wa ng’onda ciakwa-rī,
- 21 ingīkorwo ndanoya guoko gwakwa ngookīrīra mwana ūtarī ithe, nīkūmenya atī no nyone wa kūndeithīa kwagīa ciira igooti-inī-rī,
- 22 hīndī iyo guoko gwakwa kūroahūkīra kīande-inī kūgwe,

kūroinīkīra o irūngo-inī.

- 23 Nī ūndū nīndetigagīra mwanangīko uumīte kūrī Mūrungu,
na nī ūndū wa gwītīgīra riiri wake, ndingīekire maūndū ta macio.
- 24 “Ingīkorwo nīnjigīte mwīhoko wakwa harī thahabu,
kana ngeera thahabu irīa therie mūno atīrī, ‘Wee nīwe ūgitīri wakwa,’
- 25 ingīkorwo ndanakenera ūtonga wakwa mūnene,
kana ngakenera uumithio ūrīa moko makwa mecarīirie-rī,
- 26 ingīkorwo ndanarūmbūiya riūa rīarīte,
kana mweri ūgīthī ūcangararīte,
- 27 na ngoro yakwa ikīheenererio nīcio na hito,
kana guoko gwakwa gūgīcikinyīria kīmumunyano gīa gūcitīia-rī,
- 28 o na macio mangītuīka mehīa ma gūtuīrwo ciira,
nīgūkorwo ingītuīkīte mūndū ūtarī mwīhokeku harī Mūrungu ūrīa
ūrī igūrū.
- 29 “Ingīkorwo ndaanakena nī thū yakwa kuona mūtino,
kana ngīmīthekerera rīrīa thūna wamīkora,
- 30 no nū ndirī ndetīkīra kanua gakwa keehie
na ūndū wa kūhoera muoyo wayo kīrumi,
- 31 kūngīkorwo andū a nyūmba yakwa matīrī moiga atīrī,
‘Nū ūtarī warīa nyama cia Ayubu akahūūna?’
- 32 no gūtīrī mūgeni wanaraara njīra-inī,
nī ūndū mūrango wa mūciī wakwa ūtūire ūhingūrīrwo mūgendi,
- 33 ingīkorwo ndaanahitha mehīa makwa, ta ūrīa andū meekaga,
na ūndū wa kūhitha mahītia ngoro-inī yakwa
- 34 tonḁu wa gwītīgīra kīrīndī,
o na gwītīgīra kūmenwo nī mīhīrīga
ngagīkīra ki na ndiume nja-rī,
- 35 (“Naarī korwo ndaarī na mūndū wa kūnjigua!
Rīu nīndekīra rūūrī rwa kwīyarīrīria:
reke Mwene-Hinya-Wothe anjookerie ūhorō;
reke mūūthitangi andīke marūa ma thitango yake.
- 36 Ti-itherū marūa macio ingīmaigīrīra kīande,
ndīmehumbe taarī thūmbī.
- 37 Njooke ndīmūhe ūhorō wakwa ikinya gwa ikinya;
ndīmūkuhīrīrie ta ndī mūnene.)
- 38 “Korwo mūgūnda wakwa wakaya, ūnjūkīrīre,
nayo mītaro yaguo yothe ikorwo ikīrīra maithori,
- 39 ingīkorwo ndanarīa maciaro maguo iteekūrīha,
kana ngoraga ngoro cia ene guo-rī,
- 40 hīndī iyo cong’e ūrokūra kuo handū ha ngano,
na riya handū ha cairi.”
Ndeto cia Ayubu nīciathira.

32

Mīario ya Elihu

¹ Nī ūndū ūcio andū acio atatū nīmatigire gūcookeria Ayubu, nī ūndū eeyonaga arī mūthingu. ² No rīrī, Elihu mūrū wa Barakelī ūrīa Mūbuzi,

wa nyumba ya Ramu, narakaririo muno ni Ayubu ni undu wa gwitua aari na kihooto gukira Ngai. ³ Ningi narakaririo ni arata acio atatu tondū nimagite undu mangicookeria Ayubu, o na gutuika nimamutuiriire ciira.

⁴ Na riri, Elihu aambite gweterera acio anga maarie atanaaria na Ayubu, tondū o maarī akūrū kumukira. ⁵ No riria onire ati andu acio atatu matiarī na undu ūngi wa kuuga-ri, agiakanwo ni marakara.

⁶ Ni undu ūcio Elihu, muru wa Barakeli ūcio Mubuzi, akiuga atiri: "Ni ndi na miaka minini, na inyu muri akuru;

nikiō ngwitigagira,
ngaaga umiriru wa kumwira ura njui.

⁷ Ndeciiragia atiri, 'Ukurū niwaagiriire warie; ūngi wa miaka niwaagiriire kurutana ūgi.'

⁸ No ni roho ura uri thini wa mundu, o yo mihumu ya Mwene-Hinya-Wothe, uheaga mundu umenyo.

⁹ To aria akuru oiki ogi,
na to aria akuru mamenyaga ura kwagiriire.

¹⁰ "Ni undu ūcio nguuga atiri, 'Thikiriari;
o na ni ningumwira ura njui.'

¹¹ Ningweterere rira mukwaragia,
ndathikiriira ihooto cianyu;

rira mugucaragia ciugo-ri,
¹² ningumutegeire matu bi.

No gutiri o na umwe wanyu wonanirie mahitia ma Ayubu; gutiri o na umwe wanyu umucookeirie miario yake.

¹³ Tigai kuuga atiri, 'Nitugite na ūgi;
rekei Murungu amukararie, no ti mundu.'

¹⁴ No riri, Ayubu ti ni ekwerekeirie ciugo ciake,
na ni ndikumucookeria kuringana na miario yanyu.

¹⁵ "Nimamakite, na matiri na undu ūngi mangiuga;
nimarigitwo ni ata mangiuga.

¹⁶ no nginya njeterere, ni undu riu nimakirite,
tondu ati riu marugamite hau matari na macookio?

¹⁷ O na ni ningwaria;
o na ni ninguuga ura njui.

¹⁸ Nigukorwo njiyuritwo ni ciugo,
nagu roho ura uri thini wakwa nurandindikiriira;

¹⁹ thini wakwa haana ta ndibeiri iri cuba ngunike,
ngahaana ta mondo njeru ya ndibeiri ikirie gututhuka.

²⁰ no nginya njarie huucuke,
no nginya ndumure miromo yakwa njookie uhoru.

²¹ Ndigutira mundu o na u mauthi,
kana ngaathiriire mundu o na uriku tuh;

²² ni undu korwo ndi mwara na kugaathiriira,
Munyumbi no anjeherie narua.

33

¹ "No riu Ayubu-ri, thikiriira ciugo ciakwa;

tega matũ ũigue ũrĩa wothe nguuga.

2 Ndĩ hakuhi gũtumũra kanua gakwa;
ciugo ciakwa irĩ o rũrimĩ-inĩ rwakwa.

3 Ciugo ciakwa ciumĩte ngoro nũngĩrĩru;
mĩromo yakwa yaragia ĩtarĩ na ũhinga.

4 Roho wa Mũrungu nĩwe ũnyũmbĩte;
mĩhũmũ ya Mwene-Hinya-Wothe nĩyo ĩheaga muoyo.

5 Nawe njokeria, akorwo nũkũhota;
wĩhaarĩrie ũũng'ethere.

6 Nĩ haana o tawe maitho-inĩ ma Mũrungu;
o na nĩ ndombirwo na rĩumba.

7 Kwĩndigĩra gũtigakũmakie,
kana guoko gwakwa gũkũritũhĩre.

8 “No rĩrĩ, nĩuugĩte ngĩguaga,
ngaigua ciugo icio ũkiuga atĩ,

9 ‘Ndĩ mũtheru na ndirĩ na mehia;
ndũikĩte ũuru, na ndirĩ na mahĩtia.

10 No Ngai nĩanyonete na mahĩtia;
anduĩte thũ yake.

11 Nĩanjohaga magũrũ na mĩnyororo;
arangĩra njĩra ciakwa ciothe.’

12 “No ngũkwĩra atĩrĩ, ũhoro-inĩ ũyũ wee ndũrĩ na kĩhoto,
nĩgũkorwo Ngai nĩ mũnene gũkĩra mũndũ.

13 Ũramũtetia nĩkĩ,
atĩ ndacookagia kiugo kĩa mũndũ o na kĩmwe?

14 Nĩgũkorwo Mũrungu nĩaaragia,
rĩmwe na njĩra ĩmwe, na rĩngĩ akaaria na njĩra ĩngĩ,
o na gũtuĩka mũndũ no aage gũkũũrana.

15 Rĩmwe akaaragia kĩroto-inĩ na kĩoneki-inĩ gĩa ũtukũ,
rĩrĩa andũ mahĩtĩtwo nĩ toro mũnene marĩ ũrĩrĩ,

16 no amaarĩrie matũ-inĩ mao,
na amamakie nĩguo amakaanie,

17 nĩguo agarũre mũndũ atige kũhĩtia,
na atigane na mwĩtĩo,

18 nĩguo agĩtĩre roho wake kuuma gĩkuũ-inĩ,
na agĩtĩre muoyo wake ndũkanĩinwo na rũhiũ rwa njora.

19 Nĩngĩ mũndũ no arũithio na gũkomio ũrĩrĩ wa ruo,
akorwo na thĩna wa mahĩndĩ ũtathiraga,

20 o nginya ngoro yake ĩgathũũra irio,
na roho wake ũgathũũra irio iria njega mũno.

21 Nyama cia mwĩrĩ wake ihĩnjaga ĩgathĩrĩkĩra,
na mahĩndĩ make marĩa mataroonekaga makoimĩra.

22 Roho wake ũgakuhĩrĩria mbĩrĩra,
na muoyo wake ũgakuhĩrĩria arĩa mareehage gĩkuũ.

23 “No rĩrĩ, angĩkorwo harĩ na mũraika mwena wake arĩ mũiguithania,
ũmwe harĩ ngiri, wa kwĩra mũndũ ũndũ ũrĩa ũmwagĩrĩre,

24 nake amũkinyĩrie wega wake na oĩge atĩrĩ,
‘Mũhonokie ndagatuĩke wa gũikũrũka mbĩrĩra-inĩ;
nĩnyonete gĩa kũmũkũũra nakĩo,’

- 25 hĩndĩ ĩyo nyama cia mwĩrĩ wake igeethĩha ta cia mwana; igaacooka ta ũrĩa ciarĩ matukũ-inĩ ma wĩhĩ wake.
- 26 Ahooyaga Ngai ageekwo wega nĩwe, oonaga ũthiũ wa Ngai akaanĩrĩra nĩ gũkena; agacookio ũthingu-inĩ wake nĩ Ngai.
- 27 Nake agacooka agathiĩ kũrĩ andũ akameera atĩrĩ, 'Nindehirie, na ngĩogomia ũndũ ũrĩa warĩ wa ma, no ndiigana kũherithio ũrĩa ndaagĩrĩrwo nĩkũherithio.
- 28 Nĩakũũrire roho wakwa ndũkaharũrũkio mbĩrĩra, na nĩ ngũtũura ngenagĩra ũtheri ũcio.'
- 29 "Mũrungu nĩekaga mũndũ maũndũ macio mothe, maita meerĩ o na kana matatũ,
- 30 nĩguo agarũre roho wake ndũkaharũrũkio mbĩrĩra, nĩgeetha ũtheri ũcio wa muoyo ũmũtherere.
- 31 "Atĩrĩrĩ Ayubu, tega matũ na ũũthikĩrĩrie; kira ki na nĩ njarie.
- 32 Wakorwo ũrĩ na ũndũ wa kuuga-rĩ, njũra; aria, nĩgũkorwo ingĩenda woneke ndwĩhĩtie.
- 33 No akorwo ti ũguo-rĩ, wee gĩthikĩrĩrie; kira ki, na nĩngũkũruta ũũgĩ."

34

- 1 Ningĩ Elihu akiuga atĩrĩ:
- 2 "Iguai ciugo ciakwa, inyuĩ andũ aya oogĩ; thĩkĩrĩriai, inyuĩ amenyi a maũndũ.
- 3 Nĩgũkorwo gũtũ gũthuuranaġia ciugo o ta ũrĩa rũrĩmĩ rũcamaga irio.
- 4 Nĩtwĩkũũranĩrei ithuĩ ene ũndũ ũrĩa wagĩrĩre; nĩtwĩrute tũrĩ hamwe ũndũ ũrĩa mwega.
- 5 "Ayubu aroiga atĩrĩ, 'Nĩ ndihĩtĩtie, no Mũrungu nĩanjagithĩtie kĩhooto gĩakwa.
- 6 O na gũtuĩka ndĩraria ũrĩa kũrĩ, ndĩratuuo mũheenania; o na gũtuĩka ndĩrĩ na mahĩtia, mũguĩ wake ũngurarĩtie kĩronda gĩtangĩhona.'
- 7 Nĩ mũndũ ũrĩkũ ũhaana ta Ayubu, mũndũ ũnyuuaga kĩnyũrũri taarĩ maaĩ aranyua?
- 8 Atwaranaga na andũ arĩa mekaga ũũru; agũaga thiritũ na andũ arĩa aaganu.
- 9 Nĩgũkorwo oigaga atĩrĩ, 'Gũtirĩ uumithio mũndũ onaga rĩrĩa arageria gũkenia Ngai.'
- 10 "Nĩ ũndũ ũcio gũthikĩrĩriei, inyuĩ andũ aya mũrĩ na ũtaũku. Ũhoru wa kwĩhia ũroaga kuoneka harĩ Mũrungu, Mwene-Hinya-Wothe aroaga gwĩka ũũru.
- 11 Arĩhaga mũndũ kũringana na ũrĩa ekĩte; akamũrehere o kĩrĩa kĩringaine na mĩthĩire yake.
- 12 Gũtingĩhoteka atĩ Mũrungu no eeke mahĩtia, atĩ ũrĩa Mwene-Hinya-Wothe no ogomie kĩhooto.

- 13 Nūū wamūtuire mūrōri wa thī?
Nūū wamūtuire mūrūgamīrīri wa thī yothe?
- 14 Korwo aagīa na muoroto
wa kweheria roho wake na mīhūmū-rī,
15 andū othe mangīthiranīra hamwe,
nake mūndū acooke rūkūngū-inī.
- 16 “Akorwo ūrī mūndū ūrī na ūtaūku-rī, igua ūhorō ūyū;
thikīrīria ūrīa nguuga.
- 17 Mūndū ūthūire kīhōoto-rī, no ahote gwathana?
Ūrīa ūrī kīhōoto, o Ūcio kīhoti-rī, no ūmūtue mwīhia?
- 18 Githī ti we wīraga athamaki atīrī, ‘Inyuī mūtīrī kīene,’
na akeera arīa marī igweta atīrī, ‘Inyuī mūrī aaganu,’
- 19 o ūcio ūtatīagīra anene maūthī,
na ndendaga arīa atongu gūkīra arīa athīni,
nīgūkorwo othe nī wīra wa moko make?
- 20 Makuuaga o rīmwe, o ūtukū gatagatī;
andū mainainaga magakua;
arīa marī hinya meeheragio matahufītio nī guoko kwa mūndū.
- 21 “Maitho make maikaraga macūthīrīrie mīthīire ya andū;
nīonaga mīthīire yao yothe.
- 22 Gūtīrī handū harī nduma, kana handū harī kīiruru kīnene,
hangīhithwo nī arīa meekaga ūūru.
- 23 Mūrungu ndabatario nīgūthuhuria ndeto cia andū makīria,
atī nīguo moke mbere yake maciirithio.
- 24 Ahehenjaga arīa marī ūhoti atekūūria mūndū
na akarūgamia andū angī ithenya rīao.
- 25 Tondū we nīamenyaga maūndū marīa meekaga,
amang’āuranagia ūtukū magathuthika.
- 26 Amaherithagīria waganu wao
makīonagwo nī mūndū o wothe,
- 27 tondū nīmagarūrūkire magītiga kūmūrūmīrīra,
na matirūmbūyagia nīra yake o na irīkū.
- 28 Nīmatūmire kīrīro kīa arīa athīni gīkinye hau mbere yake,
nī ūndū ūcio akīigua kīrīro kīa arīa abatari.
- 29 No rīrī, angīkara akirīte-rī, nūū ūngīmūtua muhītia?
Angīhitha ūthiū wake-rī, nūū ūngīmuona?
- Nowe arī igūrū rīa mūndū na igūrū rīa rūrīrī o ūndū ūmwe,
30 nīguo agirie mūndū ūtarī na ūngai gwathana,
amūgirie kūigīra kīrīndī mītego.
- 31 “Korwo mūndū no ere Mūrungu atīrī,
‘Nīnjīhītie no ndikehia rīngī.
- 32 Nduta menye ūrīa itarahota kuona;
ingīkorwo nīnjīkīte ūūru-rī, ndigacooka gwīka ūguo rīngī.’
- 33 Ngai-rī, no agīkūrīhe kūrīngana na ūrīa wee ūkwenda
rīrīa ūregete kwīrira?
- No nginya we ūtue itua, no ti nī;
nī ūndū ūcio kīnjīire ūrīa ūūi.
- 34 “Andū arīa marī na ūtaūku maroiga atīrī,

- nao andũ acio oogĩ maiguĩte ngĩaria manjĩrĩte atĩrĩ,
 35 'Ayubu aaragia atarĩ na ũmenyo;
 ciugo ciake nĩciagiĩte ũũgĩ.'
- 36 Hĩ, naarĩ korwo Ayubu aagerio nginya mũthia,
 nĩ undũ macookio make nĩ ta ma mũndũ mwaganu!
- 37 Nĩongereire ũremi harĩ mehia make;
 atũhũuragĩra hĩ cia kĩnyũrũri,
 na akaingĩhia ciugo ciake cia gũũkĩrĩra Mũrungu."

35

Mĩario ya Elihu

- 1 Ningĩ Elihu akiuga atĩrĩ:
 2 "Nĩũgũwĩciiria ũhoru ũyũ nĩ wa kĩhooto?
 Ũroiga atĩrĩ, 'Mũrungu nĩekũnjarĩrĩria atue ndĩhĩtie.'
- 3 No rĩrĩ, wee no ũramũuria atĩrĩ, 'Kũrĩ na uumithio ũrĩkũ harĩ niĩ,
 na ngũgunĩka nakĩ ndaaga kwĩhia?'
- 4 "No nyende gũgũcookeria ũhoru,
 wee hamwe na arata aku.
- 5 Ta rora igũrũ wone;
 ta cũthĩrĩria matu macio marĩ igũrũ rĩaku kũraya mũno.
- 6 Ũngĩhia-rĩ, undũ ũcio ũngĩhutia Ngai atĩa?
 Mehia maku mangĩingĩha mũno-rĩ, undũ ũcio ũngĩmwĩka atĩa?
- 7 Ũngĩkorwo ũrĩ mũthingu-rĩ, ũngĩmũhe kĩi,
 kana nĩ kĩi aamũkagĩra kuuma guoko-inĩ gwaku?
- 8 Waganu waku ũhutagia o mũndũ tawe,
 na ũthingu waku ũkahutia o ciana cia andũ.
- 9 "Andũ makayaga nĩ icooki rĩa kũhinyĩrĩrio;
 mathaithanaga mateithũrwo guoko-inĩ kwa ũcio ũrĩ hinya mũingĩ.
- 10 No gũtirĩ mũndũ uugaga atĩrĩ, 'Ngai ũrĩa wanyũũmbire arĩ ha,
 ũrĩa ũheaga mũndũ nyĩmbo ũtukũ,
- 11 ũrĩa ũtũrutaga maũndũ gũkĩra ũrĩa arutaga nyamũ cia werũ-inĩ,
 o na agatũhe ũũgĩ gũkĩra nyoni cia rĩera-inĩ?'
- 12 Ndacookagia rĩrĩa andũ maakaya
 nĩ undũ wa mwĩtũũgĩrio wa andũ arĩa aaganu.
- 13 Ti-itherũ, Mũrungu ndathikagĩrĩria mathaithana mao ma tũhũ;
 ũcio Mwene-Hinya-Wothe ndarũmbũyagia mathaithana macio.
- 14 Githĩ ndakaaga gũthikĩrĩria mũno makĩria
 rĩrĩa ũkuuga atĩ ndũramuona,
 na atĩ ciira waku ũrĩ mbere yake,
 na no nginya ũmweterere,
- 15 na makĩria ma ũguo ũkoiga atĩ marakara make matitherithanagia
 na ndarũmbũyagia waganu o na hanini!
- 16 Nĩ undũ ũcio Ayubu atumũrĩte kanua gake akaaria ũhoru wa tũhũ;
 nĩarĩtie ndeto nyingĩ atarĩ na ũmenyo."

36

- 1 Elihu agĩthĩ na mbere kwaria, akiuga atĩrĩ:
 2 "Ngirĩrĩria hanini, na nĩngũkuonia
 atĩ harĩ maũndũ mangĩ mangiugwo ma gũciirĩria Ngai.

- 3 Ūmenyo wakwa ndīrutīte kūraihi;
nī ngūtūūgīria kīhoo to kīa ūcio Mūnyūūmbi.
- 4 Menya wega atī ndeto ciakwa ti cia maheeni;
ūyū mūrī nake arī na ūmenyo mūkinyanīru.
- 5 “Mūrungu nīwe mwene hinya, no ndairaga andū;
we nī mwene hinya, na nīarūmagia muoroto wake.
- 6 Ndatūūragia arīa aaganu muoyo,
no nīaheaga arīa anyariire kīhoo to kīao.
- 7 Ndeheragia maitho make harī arīa athingu;
amaikaragīria gītī kīa ūnene hamwe na athamaki,
na akamatūūgīria nginya tene.
- 8 No rīrī, andū mangīkorwo mohetwo na mīnyororo,
makanyiitio na mīhīndo ya mīnyamaro,
- 9 we nīameeraga ūrīa mekīte,
atī mehītīe na ūtūrīka.
- 10 We nīatūmaga mathikīrīrie ūtaaro,
na akamaatha merire ūuru wao.
- 11 Mangīm wathīkīra na mamūtungatīre,
megūtūūra matukū mao marīa matigaru magaacīre,
na mīaka yao o maiganīire.
- 12 No mangīaga kūigua,
nīmakanīinwo na rūhiū rwa njora,
na makue matarī na ūmenyo.
- 13 “Arīa matarī na Ngai ngoro-inī meiigagīra marakara;
o na rīrīa aramooha na mīnyororo, matikayaga mateithio.
- 14 Makuuaga marī ethī,
magakua hamwe na arūme arīa maraya ma mahooero-inī.
- 15 No arīa mathīinīkaga, nīamakūūraga kuuma thīina-inī wao;
nīamaragīria marī mīnyamaro-inī.
- 16 “We-rī, nīarakūguucīrīria uume magego-inī ma mīnyamaro,
agūtware handū haariī hatarī na ūkunderu,
na agūtware akūhurūkie metha-inī yaku iyyūrīte irio iria njega.
- 17 No rīu-rī, ūtitikithītio ituīro rīrīa rīagīrīire arīa aaganu;
ituīro rīa ciira na kīhoo to nīcīgūkumbatīte.
- 18 Wīmenyerere mūdū o na ūrīkū ndakanakūheenererie na ūtonga;
ndūgetīkīrie ihaki inene rikūhītithie njīra.
- 19 Ūtonga waku o na kana kīyo giaku kīnene-rī,
no ikūnyīitīrīre nīguo ndūgatoonye mīnyamaro-inī?
- 20 Tiga kwīrīrīria ūtukū,
nīguo ūguucūrīrie andū kuuma kwao mīcīi.
- 21 Wīmenyerere ndūkeerekere ūuru-inī,
tondū ūkuoneka taarī guo wendete gūkīra gūthīnīka.
- 22 “Mūrungu nīatūgīrītio nī ūndū wa ūhoti wake.
Nūū mūrutani take?
- 23 Nūū ūmwathīrīire njīra ciake,
kana akamwīra atīrī, ‘Wee nīwīkīte ūuru?’
- 24 Rīrīkanaga gwīkīrīra wīra wake,
ūrīa andū manakumia na rwīmbo.

- 25 Andũ othe nĩmawonete;
andũ mawĩroragĩra marĩ o kũraya.
- 26 Ī Mũrungu ndakĩrĩ mũnene; nĩ mũnene gũkĩra ũmenyi witũ!
Mũigana wa mĩaka yake ndũngĩtuĩrĩka.
- 27 “Ambatagia matata ma maaĩ,
marĩa macookaga gũtaatĩra tũrũũĩ ta mbura;
- 28 matu magaita ũigũ wamo,
nayo mbura nyingĩ ikoirĩra andũ.
- 29 Nũũ ũngĩmenya ũrĩa atambũrũkagia matu,
kana ũhoru wa marurumĩ marĩa moimaga hema-inĩ yake?
- 30 Kĩone ũrĩa ahurunjaga rũheni rwake rũkamũthiũrũrũkĩria,
agathambia iria kũrĩa kũriku.
- 31 Ũũ nĩguo aathaga ndũrĩrĩ
na akaheana irio nyingĩ.
- 32 Akumbatagĩria rũheni na moko make,
na akarwatha rũringe kĩria kiorotetwo.
- 33 Marurumĩ make nĩmanagĩrĩra kĩhuhũkanio kĩrĩa kĩroka;
o na ng’ombe nĩmenyiathanagia atĩ kũrĩ kĩhuhũkanio kĩroka.

37

- 1 “Ndaigua ũguo ngoro yakwa ĩgatumatuuma,
na ĩkambarara ĩkoima handũ hayo.
- 2 Thikĩrĩria! Thikĩrĩria mũraramo wa mũgambo wake,
mũrurumo ũrĩa uumaga kanua gake.
- 3 Arekagĩrĩria rũheni rwake rungu rwa igũrũ guothe
na akarũtũma nginya ituri cia thĩ.
- 4 Thuutha waruo gũũkaga mũgambo wa mũraramo wake;
arurumaga na mũgambo wake mũkaru.
- Hĩndĩ ĩrĩa mũgambo wake waiguuo-rĩ,
ndarigagĩrĩria heni.
- 5 Mũgambo wa Mũrungu ũrurumaga na njĩra ya magegania;
ekaga maũndũ manene tũtangĩhota kũmenya.
- 6 Eeraga tharunji atĩrĩ, ‘Gwa thĩ,’
nayo mbura ya rũthuthuũ akamũira atĩrĩ, ‘Tuĩka mbura nene.’
- 7 Nĩatigithagia mũndũ o wothe wĩra wake
nĩgeetha andũ othe ombĩte mamenye wĩra wake.
- 8 Nyamũ nacio nĩciũhithaga;
ciikaraga imamo-inĩ ciacio.
- 9 Kĩhuhũkanio kiumaga gũkaro gũakĩo,
heho nayo ĩkoima rũhuho-inĩ rũkĩhurutana.
- 10 Mĩhũmũ ya Mũrungu nĩithondekaga mbarabu,
namo maaĩ harĩa maaramũire makanyiitana.
- 11 Nĩaiyũragia matu na ũigũ;
ahurunjaga rũheni rũkamatũrĩkia.
- 12 Mathiĩaga magĩthiũrũrũkaga
o kũrĩa angĩmeerekeria thĩ yothe,
mageeke o ũrĩa wothe angĩmaatha.
- 13 Arehaga matu macio nĩguo aherithie andũ,
kana aihũgie thĩ yake na onanie wendani wake.

- 14 “Ayubu, thikĩrĩria ũhoru ũyũ;
tithĩria hau wĩcũuranie ũhoru wa magegania ma Mũrungu.
- 15 Wee nĩũũĩ ũrĩa Ngai aathaga matu,
na ũrĩa atũmaga rũheni rwake rũhenũke?
- 16 Wee nĩũũĩ ũrĩa matu macio macuurĩtio wega,
magegania macio ma ũrĩa ũrĩ ũmenyo mũkinyanĩru?
- 17 Wee ũringĩkaga nĩ ũrugarĩ wa nguo ciaku
rĩrĩa bũrũri ũkirĩte ki hĩndĩ ya rũhuho rwa gũthini-rĩ,
- 18 no ũhote kũruta wĩra nake ũhoru-inĩ wa gũtambũrũkia matu mairũ,
o macio momĩte o ta gĩcicio gĩa gĩcango?
- 19 “Ta twĩre ũrĩa twagĩrĩrwo nĩ kũmwĩra;
tũtingĩhota gwĩciurĩra nĩ ũndũ wa nduma iitũ.
- 20 Nĩagĩrĩire kwĩrwo atĩ nĩngwenda kwaria?
Nĩ kũrĩ mũndũ o na ũ ũngiuga amerio?
- 21 Rĩu-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kũrora riũa,
rĩcangararĩte kũu igũrũ
thuutha wakuo kũhaatwo nĩ rũhuho gũgathera.
- 22 Okaga kuuma mwena wa gathigathini arĩ na riiri ukengeete ta wa
thahabu;
Ngai okaga arĩ na ũkaru wa gwĩtigĩrwo.
- 23 Ũcio Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, tũtingĩhota kũmũkinyĩra,
nĩatũgĩrĩtio nĩ ũndũ wa ũhoti wake;
tondũ wa ũrĩa arĩ wa kĩhooto na ũthingu mũnene-rĩ,
ndahinyanagĩrĩria.
- 24 Nĩ ũndũ ũcio andũ nĩmamũtĩite,
tondũ gĩthĩ ndarũmbũyagia arĩa meyonaga ta marĩ oogĩ na ngoro
ciao?”

38

Mĩario ya Jehova

- 1 Nake Jehova agĩcookeria Ayubu ũhoru arĩ kĩhuhũkanio-inĩ, akĩmwĩra
atĩrĩ:
- 2 “Nũũ ũyũ ũrekĩra kĩrĩra gĩakwa nduma
na ciugo itarĩ na ũmenyo?
- 3 Wĩhotore ta mũndũ mũrũme;
nĩngũkũũria ciũria, nawe ũkĩnjookerie.
- 4 “Warĩ kũ rĩrĩa ndaakire mũthingi wa thĩ?
Njĩira akorwo ũrĩ na ũũgĩ wa kũmenya.
- 5 Nũũ wathimire mũigana wayo? Ti-itherũ wee nĩũũĩ!
Nũũ watambũrũkirie rũrigi rwa gũthima igũrũ rĩayo?
- 6 Mĩthingi yayo yahandirwo igũrũ rĩa kũĩ,
kana nũũ wahaandire ihiga rĩayo rĩa koine,
- 7 hĩndĩ irĩa njata cia rũciĩnĩ ciainire hamwe,
na araka othe makĩanĩrĩra nĩ gũkena?
- 8 “Nũũ wahingĩrĩrie iria na mĩrango
rĩrĩa rĩatumũkire kuuma nda,
- 9 rĩrĩa ndatuire matu nguo ciarĩo,
na ngĩrĩoha nduma nene ta taama warĩo,

- 10 rīrīa ndarīkīrīire mīhaka, na ngīrīhingīra na mīrango yarīo,
na ngūkīra mīgūko handū hayo,
- 11 rīrīa ndoigire atīrī, ‘Ūkinyage o haha na ndūkanahakīre;
makūmbī maku macio metūi-rī, hau nīho marūkinyaga?’
- 12 “Kuuma o kīambīrīria-rī, ūrī waathana atī rūciinī rūgīe ho,
kana ūkīonereria ūtheri wa rūciinī harīa ūkuumīra,
- 13 nīguo ūhote kūnyiita thī na mīthia yaguo,
nao arīa aaganu maribaribwo moime kuo?
- 14 Thī ihaanaga ta rīumba rīhūrītwo mūhūuri;
mūonekere wayo ūtarīi ta mūhianīre wa nguo.
- 15 Andū arīa aaganu nīmaimagwo ūtheri wao,
na guoko kwao kūrīa kuoetwo na igūrū gūkoinwo.
- 16 “Ūrī wathīi rūgendo nginya kūrīa iria rītherūkagīra,
kana ūgaceera itwe-inī cia ndia kūrīa kūrīku mūno?
- 17 Ūrī wonio ihingo cia gīkuū?
Ūrī wona ihingo cia kūrīru gīa gīkuū?
- 18 Ūrī wamenya ūnene wa wariī wa thī?
Njīra akorwo nīūū maūdū macio mothe.
- 19 “Njīra ya gūthīi kūrīa ūtheri ūtūūraga nūrīkū?
Nayo nduma iikaraga kū?
- 20 No ūcitware gwacio?
Nīūū tūcīra twa gūthīi kūrīa itūūraga?
- 21 Ti-itherū wee nīūū, nīgūkorwo warī mūciare!
Wee-rī, nūtūūrīte mīaka mīngī!
- 22 “Ūrī watoonya makūmbī kūrīa tharunji iigītwo,
kana ūkīona makūmbī kūrīa mbura ya mbembe iigītwo,
- 23 o icio njigīte nī ūndū wa mahinda ma thīna,
ngaciiga nī ūndū wa matukū ma mbaara na ma kūrūa.
- 24 Njīra ya gūthīi kūrīa ūtheri ūgayanagīrio nūrīkū,
kana ya gūthīi kūrīa rūhuhō rwa irathīro rūhurunjagīrwo gūkū thī?
- 25 Nūū wenjagīra mbura ya kīboboto mūtaro wa kūgerera,
kana agatemera mbura ya marurumī njīra,
- 26 nīguo mbura yure būrūri ūtatūūraga mūdū,
na yure werū kūrīa gūtari mūdū,
- 27 nīguo ihūūnagie kū gūtiganīrie gūgakira ihooru,
na itūme kūmere nyeki?
- 28 Mbura nūrī ithe?
Nūū mūciari wa matata ma ime?
- 29 Tharunji yumaga nda ya ū?
Nūū ūciaraga mbaa irīa yumaga igūrū,
- 30 rīrīa maaī momaga ta ihiga,
rīrīa maaī marīa marī igūrū wa iria magwatana?
- 31 “Wee-rī, wahota kuohania njata iria thaka cia Kīrīmīra?
Wahota kuohora mīkanda ya njata iria ciitagwo Karaū?
- 32 Wahota kuumagaragia njata iria ciitagwo Mazarothu o mahinda maacio
maakīnya,

kana wahota gütongoria Nduba na ciana ciayo?

33 Nĩũũ mawatho ma igũrũ?

No ũhote kũhaanda wathani wa Ngai ũrũme gũkũ thĩ?

34 “Wahota kwanĩrĩra nginya mũgambo waku ũkinye matu-inĩ
nĩguo kuure wĩhumbĩre na kĩguũ kĩa maaĩ?

35 Wee nĩwe ũtũmaga heni ithĩ na njĩra ciacio?
Nĩkũrehagĩra ũhoru igakwĩra aĩ, ‘Tũrĩ haha’?

36 Nũũ waheire ngoro ũũgĩ,
kana akĩhe meciiria ũmenyo?

37 Nũũ ũrĩ na ũũgĩ wa gũtara matu?
Nũũ ũngĩhota kũinamia ndigithũ cia maaĩ cia igũrũ

38 rĩrĩa rũkũngũ rwatondora,
nayo ndoro ikooma ikanyitana?

39 “Nĩwe ũguĩmagĩra mũrũũthi wa mũgoma wone gĩa kũrĩa,
kana nĩwe ũiniinagĩra mĩrũũthi ng’aragu

40 rĩrĩa ikomereire imamo-inĩ ciayo,
kana rĩrĩa iikaraga yoheirie nyamũ ihinga-inĩ?

41 Nũũ ũheaga ihuru irio
rĩrĩa tũcui twarĩo tũgũkaĩra Mũrungu
tũkĩrũũraga nĩ kwaga irio?

39

1 “Wee nĩũũ rĩrĩa mbũri cia irĩma-inĩ iciaraga?

Wee nĩwĩroragĩra rĩrĩa thwariga igũciara kaana kayo?

2 Wee nĩũtaraga mĩeri irĩa ciikaraga ingĩgaaciara?
Nĩũũ hĩndĩ irĩa iciaraga?

3 Cĩĩthunaga igaciara twana twacio;
ruo rwacio rwa gũciara rũgathira.

4 Twana twacio twagĩraga mwĩrĩ, tũgakũra tũrĩ na hinya o kũu gĩthaka-
inĩ;
tũkinyaga ihinda rĩa kwehera na tũticookaga.

5 “Nũũ warekereirie njagĩ ithiiage itarĩ mũũria?
Nũũ wamĩohore mĩhĩndo?

6 Ndamĩheire werũ ũtuĩke mũciĩ wayo,
naguo bũrũri wa cumbĩ ũtuĩke gĩtũũro kĩayo.

7 Ithekağĩrĩa inegene rĩrĩ thĩnĩ wa itũra;
ndĩiguaga mũkaĩrĩrio wa mĩtwarithia.

8 İrimũthagĩra irĩma-inĩ igĩetha gwa kũrĩa,
ikahaara kahuti o gothe karuru.

9 “Mbogo ya njamba-rĩ, yetĩkĩra gũgũtungata?
No ikĩndĩrie mũharatĩ-inĩ waku ũtukũ?

10 No ũhote kũmĩoha matandĩko irĩme na mũraũ?
No ikũume thuutha ituamba-inĩ ikĩrĩmaga na mũraũ?

11 No ũmĩhoke nĩ ũndũ aĩ irĩ na hinya mũingĩ?
No ũmĩtigĩre wĩra waku mũritũ irutage?

12 No ũmĩhoke ikũrehere ngano yaku,
na imĩcookanĩrĩrie kĩhuhĩro-inĩ gĩaku?

- 13 “Mathagu ma nyaga mabatabataga nĩ gũkeno,
no matingigerekano na mathagu na njoya cia njũũ.
- 14 Īrekagĩria matumbĩ mayo tĩri-inĩ
na ikamatiga mũthanga-inĩ magwate ũrugarĩ,
15 itegwĩciiria atĩ no makinywo na magũrũ makue,
kana marangwo nĩ nyamũ ya githaka.
- 16 Īkaga ciana ciayo ũũru ta itarĩ ciayo;
ndĩmakaga atĩ wĩra wayo no ũtuĩke wa tũhũ,
17 nigũkorwo Ngai ndaamĩheire ũũgĩ
kana akĩmĩhe igai rĩa mwĩciirĩre mweya.
- 18 No rĩrĩ, rĩrĩa yatambũrũkia mathagu ihanyũke,
ĩthekagĩrĩra mbarathi na mũmĩhaici.
- 19 “Wee nĩwe ũheaga mbarathi hinya wayo,
kana ũkamĩhumba ngingo na mũreera?”
- 20 Wee nĩwe ũtũmaga ĩrũũge ta ngigĩ,
ĩkahahũra andũ na mũtĩhĩre wayo wa mwĩtĩo?
- 21 Īhuragia thĩ na ũcamba ĩgĩkenagĩra hinya wayo,
ĩkaguthũka ĩtoonyete mbaara-inĩ.
- 22 Īthekagĩrĩra guoya, ĩtarĩ ũndũ ĩngĩtigĩra;
ndĩmakagio nĩ rũhiũ rwa njora.
- 23 Thiaka wa mũmĩhaici ũbocabocaga mbaru-inĩ ciayo,
hamwe na ĩtimũ rĩkũhenia na mũcengi.
- 24 Irĩĩaga tĩri nĩ ũrũme;
ndĩngĩrũgama ĩkindĩirie hĩndĩ ĩrĩa karumbeta kagamba.
- 25 Hĩndĩ ĩrĩa karumbeta kagamba ĩgatiha, ‘Hĩ!’
Īnyĩtaga thaaha wa mbaara ĩrĩ o haraaya,
na ĩkaigua kayũ ka anene a mbaara, o na mbugĩrĩrio ya mbaara.
- 26 “Rwĩgĩ-rĩ, nĩwe ũrũhotithagia kũmbũka na ũũgĩ waku,
kana gũtambũrũkia mathagu maruo rwerekeire mwena wa gũthini?”
- 27 Nderi nĩwe ũmĩathaga yũmbũke na igũrũ,
na ĩkeyakĩra gĩtara kĩayo igũrũ mũno?
- 28 Ītũũraga kĩharũrũka-inĩ kĩa ihiga, na nĩ ho ĩraaraga;
rũhĩa-inĩ rwa ihiga iraya mũno nĩ ho mwĩgitio wayo.
- 29 Īrĩ hau nĩguo ĩcaragĩria gĩa kũrĩa;
maitho mayo moonaga irio irĩ o kũraya.
- 30 Tũcui twayo tũnyuuga thakame,
na handũ harĩa arĩa moragĩtwo marĩ, hau nĩ ho ĩkoragwo.”

40

- 1 Ningĩ Jehova akĩira Ayubu atĩrĩ:
- 2 “Mũndũ ũrĩa ũrũaga na Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, no amũrute mahĩtia?
Ūcio ũkararagia Ngai-rĩ, nĩakĩmũcookerie!”
- 3 Nake Ayubu agĩcookeria Jehova, akĩmwĩra atĩrĩ:
- 4 “Nĩĩ ndiagĩrĩre o na hanini; ndaakĩhota atĩa gũgũcookeria?
Nĩndehumbĩra kanua na guoko.
- 5 Nĩndaririe rĩmwe, no ndirĩ na macookio;
o na ngĩaria rĩa keerĩ, no ndirĩ na ũndũ ũngĩ nguuga.”
- 6 Ningĩ Jehova akĩarĩria Ayubu arĩ kĩhuhũkanio-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ:

- 7 “Wihotore ta mündũ mūrũme;
nĩngũkũria ciũria, nawe ũkĩnjookerie.
- 8 “Gũtua ciira gwakwa na kĩhooto-rĩ, githĩ no ũkũmenererie?
Githĩ no ũndue mwĩhia nĩgeetha wee itũike ndwĩhitie?
- 9 Wee-rĩ, ũrĩ na guoko ta kwa Mũrungu?
Wee wahota kũruruma na mũgambo ta wake?
- 10 Ta kũgemie na riiri na ũkengi,
na wĩhumbe gĩtĩo na ũnene.
- 11 Rekereria marakara mahiũ ma mang’ũrĩ maku,
wone mündũ o wothe mwĩtĩĩ ũmũharũrũkie,
12 rora mündũ o wothe mwĩtĩĩ na ũmũnyiihie,
ũmemende andũ arĩa aaganu o harĩa marũngĩ.
- 13 Mathike othe hamwe tũri-inĩ;
ũmoophe mothiũ na nduma kũu mbĩrĩra-inĩ.
- 14 Hĩndĩ iyo nĩ mwene nĩngetĩkania nawe
atĩ guoko gwaku mwene kwa ũrio no gũkũhonokie.
- 15 “Ta rora nyamũ ĩrĩa itagwo Behemothu,*
iyo ndoombire hamwe nawe,
na ĩrĩaga nyeki ta ndegwa.
- 16 Nĩ hinya ũigana atĩa ĩrĩ nago njohero,
na nĩ ũhoti mũnene atĩa ũrĩ mĩkiha-inĩ yayo ya nda!
- 17 ĩnagia mũting’oe wayo ta mũtarakwa;
nga cia ciero ciayo ciohanĩtio hamwe ta mĩhĩndo.
- 18 Mahĩndĩ mayo mahaana ta mĩberethi ya gĩcango,
nacio ciĩga ciayo cihaana ta irung’o cia kĩgera.
- 19 Nĩyo nyamũ ya mbere harĩ ciũmbe cia Mũrungu,
no rĩrĩ, Mũmbi wayo nowe ũngĩmĩkuhĩrĩria na rũhiũ rwake rwa
njora.
- 20 ĩrĩma ĩmĩheaga maciaro maacio,
na nyamũ ciothe cia gĩthaka itũhagĩra gũkuhĩ na kũu.
- 21 ĩkomaga rungu rwa mahũa ma maaĩ-inĩ,
ĩhithĩte thĩnĩ wa ithanjĩ kũrĩa kũrĩ mũtondo.
- 22 Mahũa macio ma maaĩ-inĩ makamĩhitha;
nakĩo kũruru kĩa mĩti ya irura hũgũrũrũ-inĩ cia karũũ
gĩkamĩthiũrũrũkĩria.
- 23 Rĩrĩa rũũ ruoka na nditi, ndĩmakaga;
nĩngitĩre, o na Rũũ rwa Jorodani rũngĩmĩyũrĩrĩra nginya kanua.
- 24 Kũrĩ mündũ ũngĩhota kũmĩnyiita rĩrĩa ĩhũũgĩte,
kana amĩtege, amĩtũrĩkie ĩniũrũ na amĩkĩre kĩana kĩa rũrigi?

41

- 1 “No ũhote kũguucũrũria nyamũ ĩrĩa ĩtagwo Leviathani na ndwano,
kana wohe rũrĩmĩ rwayo na mũkanda?
- 2 No ũhote kũmĩtoonyia rũrigi ĩniũrũ,
kana ũmĩtũrĩkanie rũthĩa na ndwano?
- 3 No ĩtinde ĩgĩgũthaitha ũmĩguĩre tha?
No ĩkwarĩrie na ciugo cia ũhooreri?

* 40:15 ĩno yarĩ nyamũ ĩmwe ya iria ciatũuraga thĩ tene. (O na 41:1)

- 4 No ĩrĩkanĩre nawe ũthĩĩ nayo,
ĩtũũre ĩrĩ ngombo yaku nginya tene?
- 5 No ũhote kũmĩhooreria ta nyoni,
kana ũmĩoherere handũ nĩguo airĩtu aku mamĩmeemagie?
- 6 Onjoria no mamĩkũũranie na indo ciao?
No mamĩgayanie kũrĩ onjorithia?
- 7 No ũhote gũtheecanga rũũa rwayo na mĩcengi,
kana ũtheecange mũtwe wayo na mĩcengi ĩria ĩtegaga thamaki?
- 8 Ũngĩmĩhutia na guoko,
ũngĩtũũra ũrĩrikanaga kĩgiano kũ, na ndũngĩgacookera!
- 9 Mwĩrĩgĩrĩro wa atĩ no ũmĩtoorie nĩ kwĩheenĩa;
o kũmĩona tu nĩkũiganĩte gũtũma mũndũ amake, orwo nĩ hinya.
- 10 Gũtirĩ mũndũ ũrĩ ũcamba mũiganu wa kũmĩarahũra.
Nũũ ũngĩkihota kwĩndiiria nĩ?
- 11 Nũũ ũngĩandũra kĩndũ atĩ nĩguo ndĩmũrĩhe?
Kĩndũ gĩothe kĩrĩ rungu rwa igũrũ nĩ gĩakwa.
- 12 “Ndikwaga kwaria ũhoro wa ciĩga ciayo,
o na wa hinya wayo, na wa ũthaka wayo.
- 13 Nũũ ũngĩhota kũmĩaũra nguo yayo ya igũrũ?
Nũũ ũngĩmĩkuhĩrĩria amĩkĩre matamu?
- 14 Nũũ ũngĩmĩrĩria kũmĩathamia kanua,
kau kaiyũrĩte magego ma kũmakania?
- 15 Mũgongo wayo ũrĩ na ngo ciĩganĩrĩire mĩhari,
ikomanĩire ikanyĩitana;
- 16 o ĩmwe ĩnyiitanĩte na ĩria ĩngĩ,
ũũ atĩ gũtirĩ rĩera rĩngĩtoonyera gatagatĩ ga cio.
- 17 Igwatanĩtio hamwe irĩ nũmu;
inyĩitanĩte hamwe ũndũ itangĩtigithũkana.
- 18 Gũtiha kwayo kũmenũkagia ũtheri;
maitho mayo nĩ ta mĩrũri ya rũciinĩ gũgĩthererũka.
- 19 Imũrĩ cia mwaki ciumaga kanua-inĩ kayo;
ĩrathũkagia thandĩ cia mwaki.
- 20 ĩrutaga ndogo na maniũrũ
taarĩ nyũngũ ĩratherũka ĩhagĩrĩtwo igũrũ rĩa mwaki wa ithanjĩ.
- 21 Mĩhũmũ yayo ĩgwatagia makara mwaki,
naruo rũrĩrĩmbĩ rũkoima kanua kayo.
- 22 Ngingo-inĩ yayo nĩho hinya wayo ũkoragwo,
ũria ũmakagia kĩria gĩothe gĩtũnganaga nayo.
- 23 Mĩgũtha ya nyama ciayo nĩmĩnyiitanu mũno;
nĩ mĩrũmu ũũ atĩ ndĩngĩenyenyeka.
- 24 Ngoro yayo yũmĩte ta ihiga,
ĩkooma ta ihiga rĩa gũthĩa rĩa na thĩ.
- 25 Rĩria yarahũka, arĩa marĩ hinya nĩmamakaga;
mooraga ĩtanamahũra.
- 26 Gũtirĩ rũhiũ rwa njora rũngĩmĩka ũndũ,
o na kana itimũ, kana mũguĩ, kana mĩcengi.
- 27 Harĩ Leviathani-rĩ, kĩgera no ta nyeki nyũmũ,
nakĩo gĩcango no ta gĩcunji kĩbuthu kĩa mũtĩ.
- 28 Mĩguĩ ndĩngĩtũma yũre;
mahiga ma kĩgũtha no ta mũũngũ harĩ yo.

- 29 Harī yo njūgūma no ta gacunjī ka rūnyeki rūmū;
 ithekaḡīrira kūbīrīrīka gwa itimū.
- 30 Nda yayo nī ta rūḡio rūrī na mageca;
 itigaga ngururo ndaka-inī ta cia ngaari iria ikonyoraga ngano.
- 31 Itūmaga iria kūrīa kūriku ḡūtherūke ta nyūngū,
 na ikoiruga iria ta nyūngū ya maguta ma kwīhaka.
- 32 Harīa yagerera itigaga mūhari ūkūhenia;
 mūndū no eciirie atī ndia īrī na mbuī.
- 33 ḡūtīrī kīndū kīngīigananio nayo ḡūkū thī;
 nī kīūmbe ḡītārī guoya.
- 34 Īnyūrūragia kīrīa ḡiothe ḡītūūḡagīria;
 nīyo mūthamaki wa kīrīa ḡiothe ḡītūāga.”

42

Mīario ya Ayubu

- 1 Ningī Ayubu aḡicookeria Jehova, akīmwīra atīrī:
- 2 “Nīnjūū atī wahota ḡwīka maūndū mothe;
 ḡūtīrī mūbango waku ūngīḡīrīrīka.
- 3 Nīwōrīrie atīrī, ‘Nūū ūyū ūrahithania kīrīa ḡīakwa nī kwaga ūmenyo?’
 Ti-itherū ndaarīrie maūndū itaamenyete,
 maūndū ma magegania itangīmenya.
- 4 “Woigire atīrī, ‘Thikīrīria rīu, na nī njarie;
 nīngūkūūria ciūria, nawe nūkūnjookeria.’
- 5 Matū makwa nīmaiguīte ūhorō waku
 no rīu maitho makwa nīḡūkuona makuonete.
- 6 Nī ūndū ūcio nīngwīmena nī mwene,
 na ndīrīre, ndīhurīrie rūkūngū na mūhu.”

Ndeto cia Kūrīkīrīria

7 Thuutha wa Jehova kwīra Ayubu maūndū macio-rī, nīerire Elifazu ūrīa Mūtemaani atīrī, “Nīndakarītio nīwe na arata aku eerī, tondū mūtīarītīe ūhorō wakwa ūrīa wagīrīire, ta ūrīa ndungata yakwa Ayubu īkīte. ⁸ Nī ūndū ūcio, rīu oyai ndegwa mūḡwanja na ndūrīme mūḡwanja, mūthī kūrī ndungata yakwa Ayubu, mūkarute igongona rīa njino nī ūndū wanyu inyuī ene. Ndungata yakwa Ayubu nūkamūhoera, na nī nīngētīkīra mahooya make, na ndīkamwīka kūringana na ūrimū wanyu. Mūtīarītīe ūhorō wakwa ūrīa wagīrīire ta ūrīa ndungata yakwa Ayubu īkīte.”

⁹ Nī ūndū ūcio Elifazu ūrīa Mūtemaani, na Bilidadi ūrīa Mūshuhi, na Zofaru ūrīa Mūnaamathi magīka o ta ūrīa Jehova aameerire; nake Jehova nīetīkīrīre ihooya rīa Ayubu.

¹⁰ Thuutha wa Ayubu kūhoera arata ake-rī, Jehova nīamūcookeirie ūtonga wake na akīmūhe maita meerī ma indo iria aarī nacio mbere. ¹¹ Ariū na aarī a nyina othe, na mūndū o wothē wamūū mbere, magīka makīrīanīra nake mūciī ḡwake, nao makīmūhooreria na makīmūcakaithia nī ūndū wa mathīna marīa mothe Jehova aamūreheire. Andū acio o mūndū akīmūhe ḡicunjī kīa betha na ḡicūhī ḡā thahabu.

¹² Jehova nīarathimire matukū ma mūthia ma muoyo wa Ayubu ḡūkīra marīa ma mbere. Nīaagīre na ng’ōndu 14,000, na ngamīra 6,000, na ndegwa cia kuohwo macooki 1,000, na ndigiri 1,000. ¹³ Nīacookire akīḡā na aanake mūḡwanja na airītu atatū. ¹⁴ Mwarī wa mbere aamūtuire

Jemima, na wa keerĩ aamũtuire Kezia, nake wa gatatũ akĩmũtua Kereni-Hapuku. ¹⁵ Gũtirĩ handũ o na ha bũrũri-inĩ wothe hangĩonekire andũ-anja athaka ta airĩtu a Ayubu, nake ithe wao akĩmahe igai hamwe na ariũ a nyina.

¹⁶ Thuutha wa maũndũ macio-rĩ, Ayubu nĩatũũrĩre mĩaka igana rĩa mĩrongo ĩna; akĩona ciana ciake na akĩona ciana ciacio, nginya rũciaro rwa kana. ¹⁷ Nake agĩkua arĩ mũkũrũ, na arĩ na mĩaka mĩingĩ.

THABURI Ibuku rĩa Mbere

1

Thaburi 1–41

Gĩkeno Kĩrĩa kĩa Ma

- 1 Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ
ũrĩa ũtatwaranaga na ũtaaro wa andũ arĩa aaganu,
kana akarũgama njĩra-inĩ ya andũ arĩa mehagia,
o na kana agaikarĩra gĩtĩ kĩa arĩa manyũruranagia.
- 2 No rĩrĩ, nĩ watho wa Jehova akenagĩra,
na agecũuranagia ũhoro wa watho wake kũrĩ mũthenya kana ũtukũ.
- 3 Mũndũ ũcio ahaana ta mũtĩ mũhaande tũmĩtaro-inĩ twa maai,
nagu ũciaraga maciaro maguo hĩndĩ ya mo yakinya,
namo mathangũ maguo matihooaha.
Na rĩrĩ, ũndũ o wothe ekaga niũgaacagĩra.
- 4 No andũ arĩa aaganu matihaana ũguo!
Mahaana ta mũũngũ
ũrĩa ũmbũragwo nĩ rũhuho.
- 5 Nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa aaganu matigetiiria ciira-inĩ,
kana andũ arĩa ehia metiirie kiũngano-inĩ kĩa andũ arĩa athingu.
- 6 Nĩgũkorwo Jehova nĩamenyagĩrĩra njĩra ya andũ arĩa athingu,
no andũ arĩa aaganu marĩ njĩra-inĩ ya kũũra.

2

Mũthamaki ũrĩa Ũthuurĩtwo nĩ Ngai

- 1 Nĩ kũ gĩtũmaga ndũrĩrĩ iciriire gwĩka ũũru
na andũ mathugunde maũndũ ma tũhũ?
- 2 Athamaki a thĩ nĩmatuĩte itua,
na aathani magacookania ndundu nĩguo mookĩrĩre Jehova,
na mookĩrĩre ũrĩa wake Mũitĩrĩrie Maguta.
- 3 Moigaga atĩrĩ, “Nĩtwĩohorei mĩnyororo yao,
na mabĩngũ mao tũmate matweherere.”
- 4 ũrĩa ũikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene kũu igũrũ no gũtheke aratheka;
We Mwathani-rĩ, nĩkũnyũrũria aramanyũrũria.
- 5 Nĩngĩ agacooka akamakũũma arakarĩte,
na akamekĩra guoya mũnene ang’ũrikĩte akameera atĩrĩ,
- 6 “Nĩ nĩ nĩ njigĩte Mũthamaki wakwa
kũu Zayuni, kĩrĩma-inĩ gĩakwa kĩrĩa kĩa mũre.”
- 7 Nĩ nĩngwanĩrĩra itua rĩa Jehova:
Jehova aanjĩrĩre atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrũ wakwa,
ũmũthĩ nĩndatuĩka thoguo.
- 8 Hooya nĩ,
na nĩngũkũhe ndũrĩrĩ ituĩke igai rĩaku,
nacio ifuri cia thĩ ituĩke ciaku kiũmbe.

- ⁹ Nĩũgaciunanga na njũgũma ya kĩgera ya ũthamaki;
ũgaacihehenja ihaane ta tũcunji twa nyũngũ ya rĩũmba.”
- ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ athamaki ta kĩũhĩgeei,
inyuĩ aathani a thĩ mũtaarĩke.
- ¹¹ Tungatĩrai Jehova mũkĩmwĩtigagĩra,
na mũkene o mũkĩinainaga.
- ¹² Mumunyi Mũriũ, ndakae kũrakara,
na inyuĩ mũniinĩrwo njĩra-inĩ,
nĩgũkorwo mang'ũrĩ make maahota kũrĩrĩmbũka o rĩmwe.
Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa othe moragĩra harĩ we.

3

Ihooya rĩa Rũciinĩ rĩa kũuria Ūteithio

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Jehova, kaĩ thũ ciakwa nĩ nyingĩ-ĩ!
Andũ arĩa manjũkĩrĩre nĩ aingĩ mũno!
- ² Aingĩ nĩ arĩa maraaria ũhoru wakwa, makoiga atĩrĩ,
“Ngai ndangĩmũhonokia.”
- ³ No rĩrĩ, Wee Jehova nĩwe ngo ya kũngitĩra mũena yothe;
Wee nowe ũũheaga riiri na ũgatũũgĩria mũtwe wakwa.
- ⁴ Ngayagĩra Jehova na mũgambo mũnene,
nake akanjĩtĩka arĩ kĩrĩma-inĩ gĩake kĩamũre.
- ⁵ Nĩĩ ngomaga na ngoona toro;
ngacooka ngokĩra rĩngĩ, tondũ Jehova nĩwe ũndũũragia.
- ⁶ Ndingĩtigĩra andũ makũmi ma ngiri,
acıo mehaarĩrie kũnjũkĩrĩra na mũena yothe.
- ⁷ Arahũka, Wee Jehova!
Wee Ngai wakwa, honokia!
Thũ ciakwa ciothe nĩwe ũcigũthĩte thĩa,
na ũkoinanga magego ma andũ arĩa aaganu.
- ⁸ Ūhonokio uumaga harĩ Jehova.
Irathimo ciaku irotũũra na andũ aku.

4

Ihooya rĩa Hwaĩ-inĩ

Thaburi ya Daudi

- ¹ Njĩtĩka rĩrĩa ndagũkaĩra,
Wee Ngai wakwa, o Wee mũthingu.
Ūndeithagie rĩrĩa ndĩ mũnyamaro-inĩ;
njiguĩra tha na ũigue mahooya makwa.
- ² Inyuĩ, andũ aya, nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mũtũmaga riiri wakwa
ũnyararwo?
Nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mwendete maũndũ ma tũhũ,
na mũkarongoragia ngai cia maheeni?
- ³ Menyai atĩ Jehova nĩeyamũrĩre arĩa mamwendete;

Jehova nīarīguaga rīrīa ndamūkaīra.

- 4 Mūngīrakara mūtikehie;
rīrīa mūrī marīrī-inī manyu-rī,
thuthuuragaii ngoro cianyu mwīkirīire.
- 5 Rutagai magongona marīa magīrīire,
na mwīhokage Jehova.
- 6 Kūrī andū aingī maroria atīrī,
“Nūū ūngītuonia maūndū mega?”
Wee Jehova reke ūtheri wa gīthiithi gīaku ūtwarīre.
- 7 Wee nīūnjyūrītie gīkeno kīnene ngoro-inī yakwa,
gūkīra kīrīa makoragwo nakīo hīndī ya būthi wa ngano na ndibei ya
mūhīhano.
- 8 Nīī ndīrīkomaga na nyonage toro ndī na thayū,
nīgūkorwo Wee Jehova nīwe
ūikaraga ūūmenyereire wega.

5

Ihooya rīa kūūria Ūgitīri kuuma kūrī Thū

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Jehova, igua ciugo ciakwa,
na ūigue gūcaaya gwakwa.
- 2 Thikīrīria ngīgūkaīra ūndeithie,
Mūthamaki wakwa na Ngai wakwa,
nīgūkorwo nīwe ndīrahooya.
- 3 Wee Jehova-rī, o rūciinī ūrīguaga mūgambo wakwa;
o kīrooko ndīrīgaga mabataro makwa mbere yaku,
na ngeterera macookio ndī na kīrīgīrīro.
- 4 Nīgūkorwo Wee ndūrī Mūrungu wa gūkenera ūūru;
ningī andū arīa aaganu ndūngītūūrania nao.
- 5 Andū arīa etīīi matingīrūgama mbere yaku;
andū arīa othe mekaga maūndū mooru nīūmathūire.
- 6 Andū arīa maaragia maheeni nīūmaniinaga;
nao arīa maitaga thakame na makaheenania,
Jehova nīamathūire.
- 7 No nīī-rī, nī ūndū wa tha ciaku nyingī,
nīngūūka ndoonye nyūmba yaku;
ndīnyīhītie nyinamīrīre ndorete hekarū-inī yaku theru.
- 8 Wee Jehova-rī, ndongoria na ūthingu waku;
nī ūndū wa thū ciakwa-rī,
rūngaria nīra yaku mbere yakwa.
- 9 Tūnua twacio tūtīaragia ūhoro ūngīhokwo;
ngoro ciacio ciyūrīte mwanangīko.
Mīmero yacio nī ta mbīrīra ngunūre;
ciaragia maheeni na rūrīmī rwacio.
- 10 Wee Ngai, matue nīmahītītie!
Reke magūithio nī mībango īyo yao ya ungumania.
Maingate nī ūndū wa mehīa mao maingī,

nīgūkorwo nīmakūremeire.

- 11 No rīrī, reke arīa moragīra harīwe makene;
nīmarekwo mainage hīndī ciothe nī gūkena.
Tambūrūkia ūgītīri waku igūrū rīao,
nīguo arīa mendete rītwa rīaku magūkenagīre.
- 12 Nī ūndū ti-itherū Wee Jehova nīūrathimaga andū arīa athingu;
ūtūūrāga ūmairīgīire na wega waku taarī ngo.

6

Ihooya rīa kūūria Ūteithio Hīndī ya Thūna

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Jehova, ndūkandūithie ūrī na marakara,
o na kana ūūherithie ūrī na mang'ūrī.
- 2 Jehova, njiguīra tha, nīgūkorwo nīthirītvo nī hinya;
Wee Jehova honia, nīgūkorwo mahīndī makwa marī na ruo rūnene.
- 3 O nayo ngoro yakwa īrī na ruo rūnene.
Nī nginya rī, Wee Jehova, nī nginya rī?
- 4 Wee Jehova, cooka, ūka ūūthare;
honokia tondū wa wendo waku ūrīa ūtathiraga.
- 5 Gūtīrī mūdū ūngīkūrīrikana arī mūkuū.
Nūū ūkūgocaga arī thīnī wa mbīrīra?
- 6 Nī ndī mūnogu mūno nī ūndū wa gūcaaya;
ūtukū wothe njihūgāgia ūrīrī wakwa na kīrīro,
na ngaonjoria gītī gīakwa na maithori.
- 7 Maitho makwa matirona wega nī ūndū wa ihooru;
nīmaroora nī ūndū wa thū ciakwa ciothe.
- 8 Njhererai inyuī arīa othe mwīkaga ūūru,
nīgūkorwo Jehova nīaiguīte kīrīro gīakwa.
- 9 Jehova nīaiguīte ngīmūthaitha anjiguīre tha;
Jehova nīetīkīrīte ihooya rīakwa.
- 10 Thū ciakwa ciothe nīgaconoka na imake;
igaacooka na thuutha o rīmwe iconokete.

7

Ihooya rīa kūūria Gūtharwo Kuuma kūrī Thū

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Jehova Ngai wakwa, nīngwīhitha harīwe;
honokia na ūūthare kuuma kūrī arīa othe manyingatithāgia,
2 tondū waga gwīka ūguo mekūdembūranga o ta mūrūūthi,
o na mandināgie icunjī hatarī mūdū ūngīndeithia.
- 3 Wee Jehova Ngai wakwa, ingīkorwo nīnjīkīte ūndū ūcio,
na ngorwo njīkīte ūūru na moko makwa,
- 4 na ingīkorwo njīkīte mūdū ūūru ūrīa ūtarī na haaro na nī,
kana ngatunya thū yakwa kīndū hatarī gītūmi-rī,
- 5 hīndī īyo kīreke thū yakwa īnyiingatithie na īnyiite;
tūma īrangīrīrie muoyo wakwa tūri-inī,

na itũme ngome rũkũngũ-inĩ.

- 6 Arahũka Wee Jehova, marakara-inĩ maku;
rũgama ũũkĩrĩre thũ ciakwa na marũrũ.
Ūkĩra Wee Ngai wakwa, ũtuanĩre ciira na kĩhooto.
- 7 Andũ a ndũrĩrĩ arĩa monganĩte nĩmagũthiũrũrũkĩrie.
Mathamakĩre ũrĩ kũu igũrũ;
8 Jehova nĩagĩtuĩre andũ othe ciira.
Wee Jehova, ndũira ciira, kũringana na ũthingu wakwa,
na kũringana na ũrũngĩrĩru wakwa, Wee Ūrĩ-Igũrũ-Mũno.
- 9 Wee Ngai mũthingu,
o Wee ũthuthuuragia meciiria na ngoro,
kinyia ũhinya wa andũ arĩa aaganu mũthia,
na ũtũme andũ arĩa athingu matũũre na thayũ.
- 10 Ngai-Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe ngo yakwa,
ũrĩa ũhonokagia arĩa arũngĩrĩru ngoro.
- 11 Ngai nĩwe ũtuanagĩra ciira na kĩhooto,
nĩ Mũrungu ũrĩa wonanagia marakara make o mũthenya.
- 12 Mũndũ angĩaga kũgarũrũka,
nĩekũmũnoorera rũhiũ rwake rwa njora;
ũta wake nĩaũtungĩte na akaũgeeta.
- 13 Nĩahaarĩrie indo ciake cia mbaara cia kũũragana;
akahaarĩria mĩguĩ yake ikũrĩrĩmbũka mwaki.
- 14 Mũndũ ũrĩa ũgĩte nda ya waganu,
na akooha nda ya thũina, aciaraga maheeni.
- 15 Mũndũ ũrĩa wenjaga irima na akarĩthikũria,
agũũaga o irima rĩu enjete.
- 16 Thũina ũrĩa aambĩrĩrie ũmũcookagĩrĩra we mwene,
haaro yake ikamũgwĩra mũtwe wake mwene.
- 17 Nĩngũcookeria Jehova ngaatho tondũ wa ũthingu wake,
na ngooce rĩitwa rĩa Jehova Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno na rwĩmbo.

8

Ūũmbi Wonanagia Riiri wa Ngai

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Jehova, o Wee Mwathani witũ,
kaĩ rĩitwa riaku nĩ inene gũkũ thĩ yothe-ĩ!

Nĩũgĩte riiri waku o igũrũ matu-inĩ.

- 2 Nĩũtũmĩte rũgooco ruume tũnua-inĩ twa ciana na twa ngenge,
nĩ tondũ wa thũ ciaku,
nĩguo ũkĩrie ũrĩa ũrĩ muku nawe o na mwĩrĩhĩria.

- 3 Rĩrĩa ndecũũrania ũhoru ũkonĩĩ igũrũ rĩu rĩaku,
ngoona wĩra wa ciara ciaku,
mweri na njata icio wĩkĩrĩte kuo-rĩ,

- 4 mũndũ akĩrĩ kĩ tondũ ũikaraga ũkĩmwĩciiragia,
nake mũrũ wa mũndũ akĩrĩ kĩ atĩ nĩkĩo ũmũmenyagĩrĩra?

- 5 Watũmire atigie o hanini aiganane nawe,
na ũkĩmũhumba thũmbĩ ya riiri o na gĩtĩo.
- 6 Wamũtuire wa gwathaga mawĩra ma moko maku;
ũkĩiga indo ciothe rungu rwa makinya make:
- 7 ndũũru ciothe cia mbũri na cia ng'ombe,
na nyamũ cia gĩthaka,
- 8 na nyoni cia rĩera-inĩ,
na thamaki cia iria-inĩ,
na kĩrĩa gĩothe kĩgeragĩra kũu iria-inĩ thĩinĩ.
- 9 Wee Jehova, o Wee Mwathani witũ,
kaĩ rĩitwa rĩaku nĩ inene gũkũ thĩ yothe-ĩ!

9

Wathani wa Ngai wa Kĩhooto

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Jehova, nĩngũkũgooca na ngoro yakwa yothe;
nĩngũgana maũndũ maku mothe ma magegania marĩa wĩkĩte.
- 2 Nĩngũcanjamũka na ngene nĩ ũndũ waku.
Nĩngũina rwĩmbo ngooce rĩitwa rĩaku, Wee Ūri-Igũrũ-Mũno.
- 3 Thũ ciakwa icookaga na thuutha,
ikahĩngwo igathira irĩ mbere yaku.
- 4 Nĩgũkorwo nĩũtiirĩire kĩhooto gĩakwa na ciira wakwa;
nĩũikarĩire gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene, na ũgatua ciira na ũthingu.
- 5 Nĩũrũithĩtie ndũrĩrĩ na ũkaniina andũ arĩa aaganu;
namo marĩitwa mao ũkamatharia tene na tene.
- 6 Thũ nĩũcikinĩirie mwanangĩko ũtathiraga,
nĩwanangĩte matũũra macio manene;
o na kũririkanwo kwao nĩgũthirĩte.
- 7 Jehova athamakaga nginya tene;
nĩahaandĩte gĩtĩ gĩake kĩa ũnene nĩguo atuanĩre ciira.
- 8 Nĩagatuĩra andũ a thĩ ciira na kĩhooto;
nĩagathamakĩra ndũrĩrĩ o ta ũrĩa kwagĩrĩire.
- 9 Jehova nĩwe rĩũrĩro rĩa arĩa ahinyĩrĩrie,
kĩihitho kĩrĩ hinya hĩndĩ ya mathĩina.
- 10 Arĩa mooĩ rĩitwa rĩaku nĩmarĩkwĩhokaga,
nĩgũkorwo Jehova ndũrĩ watiganĩria arĩa makũrongoragia.
- 11 Inĩrai Jehova nyĩmbo mũmũgooce,
o ũcio ũikarĩire gĩtĩ gĩake kĩa ũnene kũu Zayuni;
umbũrĩrai andũ a ndũrĩrĩ maũndũ marĩa ekĩte.
- 12 Nĩgũkorwo ũcio ũrĩhanagĩria thakame nĩamaririkanaga;
kĩrĩro kĩa andũ arĩa ahinyĩrĩriku ndakariganĩrwo nĩkĩo.
- 13 Wee Jehova, ta rora wone ũrĩa thũ ciakwa iranyariira!
Njigũira tha, ũnjoe na igũrũ, ũndute kuuma ihingo-inĩ cia gĩkuũ,
- 14 nĩguo nyumbũre ũgooci waku
ndĩ kũu ihingo-inĩ cia Mwarĩ wa Zayuni,

na ndĩ kũu ngenagĩre ũhonokio waku.

- 15 Ndũrĩrĩ nĩgĩwĩte o irima rĩrĩa cienjete;
magũrũ maacio nĩmanyiĩtĩtwo nĩ wabu o ũcio ihithĩte wa gũtegana.
- 16 Jehova nĩemenyithanĩtie na ũndũ wa gũtuanĩra ciira na kĩhooto gĩake;
andũ arĩa aaganu nĩmetegete na wĩra wa moko mao ene.
- 17 Andũ arĩa aaganu macookaga o mbĩrĩra-inĩ,
ĩ-ni, ndũrĩrĩ iria ciothe iriganagĩrwo nĩ Ngai.
- 18 No rĩrĩ, andũ arĩa abatari matigũtũũra mariganĩire,
na kana mwĩhoko wa arĩa ahinyĩrĩrie ũthire nginya tene.
- 19 Wee Jehova, arahũka, Ndũkareke mũndũ agĩe na ũhootani;
reke ndũrĩrĩ ituĩrwo ciira irĩ mbere yaku.
- 20 Wee Jehova, maiguithie guoya,
ũreke ndũrĩrĩ imenye atĩ cio no andũ.

10

Ūnene wa Ngai

- 1 Wee Jehova, ũkũrũgama haraaya nĩkĩ?
Wĩhithaga nĩkĩ hĩndĩ ya mathĩna?
- 2 Mũndũ ũrĩa mwaganu etĩaga rĩrĩa ekũhĩta andũ arĩa matarĩ hinya,
rĩrĩa magwatio nĩ mĩbango iyo mathugundĩte.
- 3 Mũndũ ũrĩa mwaganu erahagĩra merirĩria ma ngoro yake;
arathimaga andũ arĩa akoroku, na akaruma Jehova.
- 4 Mũndũ ũcio mwĩtĩĩ ndarongoragia Ngai;
mecĩiria-inĩ make mothe ndeciĩragia ũhoru wa Ngai.
- 5 Njĩra ciake ciikaraga igaaciĩre hĩndĩ ciothe;
we nĩ mwĩtĩĩ mũno, namo mawatho maku nĩmamũraihĩrĩrie;
we nĩkũnyũrũria anyũrũragia arĩa mari ũthũ nake.
- 6 Eĩiraga na ngoro yake atĩrĩ, “Gũtirĩ ũndũ ũngĩnyinainia;
ndĩrĩkoragwo ndĩ mũkenu hĩndĩ ciothe na gũtirĩ hĩndĩ ngoona
thĩna.”
- 7 Kanua gake kaiyũrĩte irumi na maheeni, o na kũguoyohithania;
mĩtangĩko na mĩario mĩuru irĩ rũrĩmĩ-inĩ rwake.
- 8 Aikaraga oheirie andũ hakuhĩ na matũũra:
ageterera arĩa matarĩ na ũuru akamooraga,
aikaraga acũthĩrĩrie na hitho mũndũ ũrĩa ũtarĩ na mũmũteithia.
- 9 Aikaraga oheirie o ta mũrũũthi ũrĩ kĩmamo-inĩ kĩaguo;
agaikara oheirie nĩguo anyiite arĩa matarĩ na hinya;
anyiitaga arĩa matarĩ na hinya, akamakururia akamatwara mũtego-
inĩ wake.
- 10 Ahehenjaga andũ acio matarĩ na wa kũmateithia, makaringĩka;
magũũaga thĩ nĩ ũndũ wa hinya wake.
- 11 Eĩiraga na ngoro atĩrĩ, “Mũrungu nĩariganĩrwo:
nĩehumbĩrĩte ũthiũ na ndoonaga.”
- 12 Arahũka, Jehova!
Ambararia guoko gwaku na igũrũ, Wee Mũrungu.
Tiga kũriganĩrwo nĩ arĩa matarĩ na hinya.
- 13 Nĩ kĩ gĩtũmaga mũndũ ũrĩa mwaganu arume Ngai?

Nĩ kũĩ gĩtũmaga eĩire na ngoro atĩrĩ,
 “We ndangĩrĩhania?”

- 14 No rĩrĩ, Wee Ngai, Wee nĩwonaga mathĩina o na kĩahe,
 ũkoona ũhoru ũcio ũkawamũkĩra moko-inĩ maku.
 Mũndũ ũrĩa ũtarĩ wa kũmũteithia eanaga hariwe.
 Wee nĩwe mũteithia wa andũ arĩa matarĩ maithe mao.
- 15 Una guoko kwa mũndũ ũrĩa mwaganu na kwa ũrĩa mũũru;
 mũrĩhie nĩ ũndũ wa waganu wake ũcio ũtangĩmenyeka.
- 16 Jehova nĩwe Mũthamaki wa nginya tene;
 ndũrĩrĩ nĩgathira ciehere bũrũri-inĩ wake.
- 17 Wee Jehova, nĩũiguaga wendi wa andũ arĩa anyamaarie;
 nĩũmomagĩrĩria, na ũgathikĩrĩria gũkaya kwao,
- 18 ũgitagĩra andũ arĩa matarĩ maithe na arĩa ahinyĩrĩrie,
 nĩgeetha mũndũ, ũrĩa ũrĩ o wa thĩ, ndagacooke gwĩkanĩra guoya.

11

Rwĩmbo rwa Kwĩhoka Jehova

Thaburi ya Daudi

- 1 Nĩ njũragĩra harĩ Jehova.
 Mwahota atĩa kũnjĩra atĩrĩ:
 “Ũmbũka ta nyoni ũũrĩre kĩrĩma-inĩ gĩaku.
- 2 Ta rora, andũ arĩa aaganu nĩmageetete mota mao,
 makahagĩka nĩguĩ yao ndigi-inĩ
 nĩguo mehithĩte nduma-inĩ
 marathe andũ arĩa atheru ngoro.
- 3 Hĩndĩ ĩrĩa mũthingĩ ĩraanangwo-rĩ,
 andũ arĩa athingu mangĩhota gwĩka atĩa?”
- 4 Jehova arĩ thĩinĩ wa hekarũ yake theru;
 Jehova arĩ gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa ũnene kũu igũrũ.
 Acũthagĩrĩria ariũ a andũ;
 maitho make nĩmamaroragia.
- 5 Jehova nĩaroragia andũ arĩa athingu,
 no andũ arĩa aaganu na arĩa mendete haaro-rĩ,
 ngoro yake nĩmathũire.
- 6 Andũ arĩa aaganu nĩakamoirĩria
 marakara maraakana na ũbiriti ũgwakana;
 igai rĩao nĩ rũhuho rũrĩa rũcinaga.
- 7 Nĩgũkorwo Jehova nĩ mũthingu,
 na nĩendete ciira wa kĩhooto;
 andũ arĩa arũngĩrĩru nĩo marĩonaga ũthiũ wake.

12

Ihooya rĩa kũũria Ũteithio

Thaburi ya Daudi

- 1 Jehova, tũteithie, nĩgũkorwo andũ arĩa etigĩri Ngai nĩmaniinĩtwo;
 andũ arĩa ehokeku nĩmathirĩte makoima gatagatĩ-inĩ ka andũ.
- 2 O mũndũ aheenagia mũndũ wa itũũra rĩake;
 mũromo yao ya ũhinga yaragia maheeni.

- 3 Jehova aroheria mīromo yothe ya ūhinga,
o na nīmī ciothe iria ciaragia na mwīgaatho,
4 iria ciugaga atīrī, “Tūkūhootana nī ūndū wa nīmī ciitū;
mīromo īno tūrī nayo nī iitū; mwathi witū akīrī ū?”
- 5 “Tondū wa kūhinyīrīrio kwa andū arīa matarī hinya,
na gūcaaya kwa arīa abatari-rī,
rīu nīngwarahūka,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.
“Nīngūmagitīra kuuma kūrī andū arīa mamacambagia.”
- 6 Nacio ciugo cia Jehova itirī mahītia,
ihaana ta betha īthereirio kīrugutīro-inī kīa rīūmba,
ītheretio maita mūgwanja.
- 7 Wee Jehova nīūrītūmenyagīrīra wega,
na ūtūgitagīre kuuma kūrī andū ta acio nginya tene.
- 8 Andū arīa aaganu macangacangaga marī na mwītīio,
rīrīa ūndū ūrīa mūuru ūragathīrīrio nī andū.

13

Gweterera Ūhonokio wa Ngai

Thaburi ya Daudi

- 1 Nī nginya rī, Wee Jehova?
Ūgūtūūra ūriganīirwo nī nī nginya tene?
Nī nginya rī ūgūtūūra ūhithīte ūthiū waku?
- 2 Nī nginya rī ngūtūūra ngianaga na mecīria makwa,
na o mūthenya ngoragwo na ihooru ngoro-inī yakwa?
Nī nginya rī thū yakwa īgūtūūra īhootaga?
- 3 Wee Jehova, Ngai wakwa, ndora na ūnjookerie ūhorō.
Tūma maitho makwa mone, nīguo ndikae gūkoma toro wa gīkuū;
4 nīguo thū yakwa ndīkoige atīrī, “Nīndīmūhootete,”
nao arīa marī muku na nī magīkenere kūgūa gwakwa.
- 5 No nī ndīhokete wendo waku ūrīa ūtathiraga;
ngoro yakwa īkenagīra ūhonokio waku.
- 6 Nīngūinīra Jehova,
nīgūkorwo nīanjīkīte wega mūno.

14

Ngai ndakenagio nī Irimū

Thaburi ya Daudi

- 1 Kīrimū kīrīraga na ngoro atīrī,
“Gūtīrī Ngai.”
Nī amaramarī, cīko ciao nī njūru;
gūtīrī mūdū o na ūmwe wīkaga wega.
- 2 Jehova aroraga ciana cia arīū a andū arī o igūrū,
one kana nī harī ūrī na ūmenyo,
o na kana nī harī ūrongoragia Ngai.
- 3 Othe-rī, nīmorīte njīra,
magatuīka amaramari marī hamwe;

gūtirī mündū o na ūmwe wīkaga wega,
gūtirī o na ūmwe.

- 4 Andū acio mekaga maündū mooru kāi matamenyaga,
o acio marīaga andū akwa o ta ūria andū marīaga irio,
o acio matakayagīra Jehova?
- 5 Hau nīho marī manyiitūtwo nī guoya mūnene,
nīgūkorwo Ngai aikaraga hamwe na thiritū ya arīa athingu.
- 6 Inyuī andū aya aaganu nīmūthūkagia mībango ya arīa athīni,
no Jehova nīwe rīūrīro rīao.
- 7 Naarī korwo ūhonokio wa Isiraeli no ūgīuke kuuma Zayuni!
Rīria Jehova agaacookeria andū ake indo ciao-rī,
Jakubu niagīkene, na Isiraeli acanjamūke.

15

Maündū marīa Jehova Endaga

Thaburi ya Daudi

- 1 Jehova, nūū ūngītūūra hema-inī yaku?
Nūū ūngītūūra kīrīma-inī gīaku kīria kīamūre?
- 2 Nī mündū ūria mīthiire yake itarī ūcuuke,
na ūria wīkaga maündū ma ūthingu,
na kwaria aragia ūhoro wa ma kuuma ngoro-inī yake,
3 na ndarī njambanio rūrīmī-inī rwake,
na ndeekaga mündū wa itūūra rīake ūūru,
o na kana akamenereria mündū ūria ūngī;
- 4 mündū ūcio nīathūire mündū ūria wīkaga maündū mooru,
no nīatūite arīa etīgiri Jehova,
na ndagaga kūhingia mwīhītwa wake,
o na ūngīkorwo ūri wa kūmūtuuria,
- 5 ndakombanagīra mbeeca ciake nīguo one uumithio,
na ndangīoya ihaki nīguo ahatīrīrie mündū ūteehītie.

Mündū ūria wīkaga maündū ta macio
ndarī hīndī akeenenyeka.

16

Mwathani nīwe Rīūrīro Rīakwa

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Mūrungu, ngitagīra,
nīgūkorwo nī harīwe njūragīra.
- 2 Ndeerire Jehova atīrī, “Wee nīwe Mwathani wakwa;
hatirī ūndū mwega ingīona ūtoimīte harīwe.”
- 3 Ha ūhoro wa andū arīa aamūre arīa marī būrūri-inī,
acio nīo andū arīa marī riiri, na nīo ngenagīra mūno.
- 4 Andū arīa mateng’eragīra ngai ingī-rī,
kīeha kīao nīgīkaingīha.

Ndirĩ hĩndĩ ngarutĩra ngai icio magongona ma gũita thakame,*
o na kana ngwete marĩtwa maacio na mĩromo yakwa.

5 Jehova nĩwe ũnjigiĩre rwĩga rwakwa, na gĩkombe gĩakwa;†
Wee nĩwe ũgitagĩra igai riakwa.

6 Ũnjatũriire ithaka kũndũ kũria kwega;
ti-itherũ igai riakwa nĩringenagia mũno.

7 Nĩngũgooca Jehova, ũria ũũheaga kĩria;
o na ũtukũ ngoro yakwa nĩndaaraga.

8 Jehova akoragwo arĩ mbere yakwa hĩndĩ ciothe.
Tondũ arĩ guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo-rĩ,
ndingienyenyeke.

9 Nĩ ũndũ ũcio ngoro yakwa nĩnjanjamũku, na rũrĩmĩ rwakwa rũgakena;
o naguo mwĩrĩ wakwa nĩ ũgaatũura ũrĩ na thayũ,

10 tondũ ndũkandiganĩria mbĩria-inĩ,
o na kana ũreke Ũria-waku-Mũtheru abuthe.

11 Nĩũmenyithĩtie njĩra ya gũthĩi muoyo-inĩ;
nĩũkanjyũria gĩkeno ndĩ harĩa ũrĩ,
hamwe na mwago wa tene na tene ndĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo.

17

Ihooya rĩa Mũndũ Ũtarĩ Ũcuuke

Ihooya rĩa Daudi

1 Wee Jehova, ta igua gũthaithana gwakwa kwa ũthingu;
thĩkĩrĩria gũkaya gwakwa.

Tega gũtũ ũigwe ihooya riakwa,
tondũ rĩtũmanĩte na mĩromo ya maheeni.

2 Ituĩro riakwa rĩa kĩhooto nĩrĩkũme kũrĩ wee;
maithe maku nĩmakĩone o ũndũ ũria wagĩriire.

3 O na ũngĩthuthuuria ngoro yakwa na ũndũrie ũtukũ,
o na ũngĩngeria, ndũrĩ ũndũ mũuru ũngĩona;
nĩndũite atĩ ndikehia na kanua gakwa.

4 Ha ũhoro wa ciiko cia andũ,
na ũndũ wa uuge wa mĩromo yaku
nĩ ndũũrite ndĩrigagĩria
njĩra cia andũ arĩa mendete haaro.

5 Makinya makwa nĩmarũmitie njĩra ciaku;
magũrũ makwa matĩrĩ matenderũka.

6 Wee Mũrungu, ngũkayagĩra tondũ nĩũnjĩtikaga;
ndegera gũtũ na ũigwe ihooya riakwa.

7 Tũma magegania ma wendo waku mũnene monekane,
Wee ũhonokanagia na guoko gwaku kwa ũrĩo
arĩa moragĩra harĩwe kuuma kũrĩ thũ ciao.

8 Menyagĩria nĩ ta kĩũma kĩa riitho riaku;

* 16:4 Ndihei niyo yarutagwo igongona rĩa gũitwo. Andũ a Ndũrĩrĩ nĩmatukanagia thakame ya ũria woragwo na ndihei, niguo igatuika igongona rĩa gũitwo. † 16:5 Gĩkombe gĩkĩ nĩ kĩa mũndũ aaheagwo hĩndĩ ya gũkũngũira maũndũ.

hitha kīruru-inī kīa mathagu maku

- ⁹ ndigakorwo nī andū arīa aaganu arīa maatharīkagīra,
na kuuma kūrī thū cia muoyo wakwa iria cindigiicīrie.
- ¹⁰ Nīmahinganītie ngoro ciao nyūmū,
na tuo tūnua twao tūkaaria na mwīgaatho.
- ¹¹ Maahītīte, rīu nīmandigiicīrie,
mangūūrīire maitho, mone mweke wa kūnūnda.
- ¹² Mahaana ta mūrūūthi ūhūtīire ndīa yaguo,
makahaana ta mūrūūthi mūnene woheirie kīrīa ūrenda kūnyiita.
- ¹³ Arahūka, Wee Jehova, mang'ethere, ūmahoote;
ndeithūra na rūhiū rwaku rwa njora kuuma kūrī andū arīa aaganu.
- ¹⁴ Wee Jehova, honokia na guoko gwaku kuuma kūrī andū ta acio,
ūūhonokie kuuma kūrī andū a thī ūno arīa irīhi rīao rīrī o muoyo-inī
ūyū tūrī.
- Ūniinagīra andū arīa wendete ng'aragu ūkamahūūnia;
ciana ciao irī na cia kūigana,
na nīmaigagīra ciana cia ciana ciao mūthiithū.
- ¹⁵ Na nī-rī, nīngeyonera ūthiū waku na ūthingu;
rīrīa ngokīra-rī, nīngaīganwo nīgūkuona ūrīa ūtariī.

18

Rwīmbo rwa Gūcookia Ngaatho nī ūndū wa Ūhootani

Thaburi ya Daudi

- ¹ Nīngwendete, Wee Jehova, o Wee hinya wakwa.
- ² Jehova nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga, na rūirigo rwakwa rwa hinya, na
mūkūūri wakwa;
Mūrungu wakwa nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga, o we rūrūrīro rīakwa.
Nīwe ngo yakwa, na rūhīa rwa ūhonokio wakwa, o na kīhitho giakwa
kīrūmu.
- ³ Ngayagīra Jehova, ūrīa wagīrīire nīkūgoocwo,
na ngahonokio kuuma kūrī thū ciakwa.
- ⁴ Mīhīndo ya gīkuū nīyandigiicire;
kīguū kīa mwanangīko gīkīlhubīkania.
- ⁵ Mīhīndo ya mbīrīra īgīthiororokeria;
nayo mītego ya gīkuū īkīnjīhotorerera.
- ⁶ Mīnyamaro-inī yakwa ndakaīire Jehova;
ngīrīrīra Ngai wakwa aandeithie.
Arī hekarū-inī yake nī aaguire mūgambo wakwa;
kīrīro giakwa gīgīkinya harī we, o matū-inī make.
- ⁷ Thī īkīnaina na īgīthingitha,
nayo mīthingi ya irīma īkīenyenya;
īkīnaina tondū aarī mūrakaru.
- ⁸ Ndogo īkīuma maniūrū-inī make īkīambata na īgūrū;
mwaki wa kūniinana ūkīuma kanua-inī gake,
kanua-inī gake hakīuma makara mekūrīrīmbūka.
- ⁹ Aahingūrīre īgūrū agīkūrūka thī;

matu matumanu maarĩ rungu rwa makinya make.

- 10 Aathiire akuuĩtwo nĩ ikerubi* akĩũmbũka;
akĩambata na igũrũ na mathagu ma rũhuho.
- 11 Aatuire nduma kĩndũ gĩake gĩa kwĩhumbĩra,
hema ya kũmũthiũrũkĩria,
o matu marĩa mathĩmbu ma mbura.
- 12 Kuuma ũkengi ũrĩa warĩ harĩ we,
mbura ya mbembe na heni igũtũrĩkanĩria matu-inĩ make.
- 13 Jehova akĩruruma arĩ kũu igũrũ;
mũgambo wa Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno ũkĩiguuo.
- 14 Aikirie mĩguĩ yake, akĩharaganĩa thũ,
agĩciikĩria heni nene, agĩcingatithia.
- 15 Mĩkuru ya iria ĩkĩguũrio,
nayo mĩthingi ya thĩ ĩkĩhumbũrio
nĩ ũndũ wa irũithia rĩaku, Wee Jehova,
na nĩ ũndũ wa ihurutana rĩa mĩhũmũ ya maniũrũ maku.
- 16 Agĩtambũrũkia guoko gwake kuuma o kũu igũrũ, akĩĩnyĩita;
akĩnguucia, akĩnduta maaĩ-inĩ kũrĩa kũriku.
- 17 Andeithũrire harĩ thũ yakwa ĩrĩ hinya,
akĩndeithũra kũrĩ arĩa maathũire, o acio maangĩrĩtie hinya.
- 18 Manjĩhotoreire mũthenya ũrĩa ndaarĩ na mũtino,
no Jehova nĩwe warĩ mũtiirĩrĩri wakwa.
- 19 Andeethire kũndũ kwariĩ;
akĩndeithũra nĩ tondũ nĩakenetio nĩ nĩ.
- 20 Jehova anjĩkĩire maũndũ kũringana na ũthingu wakwa;
andĩhĩte kũringana na ũtheru wa moko makwa.
- 21 Nĩgũkorwo nĩnũmĩtie njĩra cia Jehova;
ndiĩkĩte ũũru ngahutaĩra Ngai wakwa.
- 22 Mawatho make mothe marĩ mbere yakwa;
ndihutaĩire irĩra cia watho wake wa kũrũmĩrĩwo.
- 23 Ngoretwo itarĩ na ũcuuke ndĩ mbere yake,
na ngemenyerera ndikehie.
- 24 Jehova andĩhĩte kũringana na ũthingu wakwa,
akandĩha kũringana na ũtheru wa moko makwa maitho-inĩ make.
- 25 Kũrĩ mũndũ ũrĩa mwĩhokeku ũrĩionanagia ũrĩ mwĩhokeku,
na kũrĩ ũrĩa ũtarĩ ũcuuke ũrĩionanagia ndũrĩ ũcuuke,
- 26 kũrĩ ũrĩa wĩtheragia, ũrĩionanagia ũrĩ mũtheru,
no kũrĩ ũrĩa ũrĩ mĩthiĩre mĩogomu, ũrĩionanagia ũrĩ mũmũhutatĩri.
- 27 Wee ũhonokagia andũ arĩa enyĩihia,
no arĩa marĩ maitho ma mwĩtũio ũkamaconorithia.
- 28 Wee Jehova, ũigaga tawa wakwa wakanĩte;
Ngai wakwa atũmaga nduma yakwa ĩtuĩke ũtheri.
- 29 Ndĩ na ũteithio waku no hote gũtharĩkĩra mbũtũ ya ita;
ndĩ na Ngai wakwa no hote kũrũga rũthingo.
- 30 Mũrungu-rĩ, njĩra ciake nĩnginyanĩru;
kiugo kĩa Jehova gitirĩ ihĩtia.

* 18:10 Akerubi nĩ ciũmbe cia matu-inĩ na nĩcio ciakuuaga gĩtĩ kĩa Ngai kĩa ũnene.

We nīwe ngo ya arīa othe mehithaga harī we.

31 Nī ūndū-rī, nūū Mūrungu tīga Jehova?

Na nūū Rwaro rwa Ihiga tīga Ngai witū?

32 Nī Mūrungu ūūheaga hinya
na agatūma njīra yakwa ikinyanīre.

33 Atūmaga magūrū makwa magīe ihenya ta ma thwariga;
aahotithagia kūrūgama kūndū kūrīa kūrāihū.

34 We nīwe wonagia moko makwa mūrūire wa mbaara;
moko makwa no mageete ūta wa gīcango.

35 Ūūheaga ngo yaku ya ūhootani,
guoko gwaku kwa ūrīo nīkuo kūndiiragīrīra;
ūinamagīrīra ūkaanenehia.

36 Ūnjaramagīria njīra ya kūrīa thīagīra,
nīgeetha magūrū makwa matigatīrūke.

37 Ndaingatithirie thū ciakwa ngīcīkinyīra;
ndiacookīre na thuutha ngīnya rīrīa cīaniinirwo.

38 Ndacihehenjire ikīremwo nī gūūkīra;
ciagūire thī wa magūrū makwa.

39 Wee waheire hinya wa kūrūa mbaara;
ūgīgītūma thū ciakwa cīnamīrīre magūrū-inī makwa.

40 Watūmire thū ciakwa ihūndūke ciūre,
na nī ngīniina arīa maathūire.

41 Maakaire mateithio, no hatiarī na wa kūmahonokia,
maakaīre Jehova no ndaametīkire.

42 Ndaamahūirire makīhinya ta rūkūngū rūmbūrītwo nī rūhuho;
ngīmaita njīra-inī ta ndooro.

43 Nīūūhonoketie ngaaga gūtharīkīrwo nī andū;
ūndūite mūtongoria wa ndūrīrī;
andū itooī nīmandungatagīra.

44 O rīrīa maigua ngumo yakwa, nīmanjathīkagīra;
andū a kūngī mehetaga marī mbere yakwa.

45 Othe makuuaga ngoro;
mookaga makīinainaga moimīte cīhitho ciao cia hinya.

46 Jehova atūūruga muoyo!
O we Rwaro rwakwa rwa Ihiga arogocwo!
Ngai o we Mūhonokia wakwa arotūgīrio!

47 We nīwe Mūrungu ūrīa ūndīhagīria,
agatooria ndūrīrī, agaciiga rungu rwakwa,
48 o we ūūhonokagia kuuma kūrī thū ciakwa.

Wandūgīririe igūrū rīa andū arīa maathūire;
ūkīndeithūra kuuma kūrī andū arīa mahūthagīra hinya.

49 Nī ūndū ūcio, Wee Jehova, nīndīrīkūgocoga ndī gatagatī ka ndūrīrī,
ndīrīinaga ngagooa rīitwa rīaku.

50 Aheaga mūthamaki wake ūhootani mūnene;
onanagia ūtuḡi wake ūtathiraga kūrī ūcio wake mūitīrīrie maguta,
kūrī Daudī na njīaro ciake ngīnya tene.

19

Ūmbi wa Ngai Wonanagia Riiri Wake

Thaburi ya Daudi

- 1 Igūrū riumbūruga riiri wa Mūrungu;
namo matu mamemerekagia wīra wa moko make.
- 2 Mūthenya ūkinyagīria mūthenya ūrīa ūngī ūhorō;
naguo ūtukū ūkamenyithia ūtukū ūrīa ūngī ūhorō wa riiri ūcio.
- 3 Gūtiri mīario kana rūthiomi
kūrīa mūgambo wacio ūtaiguīkaga.
- 4 Mūgambo wacio ūthiiaga thī yothe,
nacio ciugo ciacio igakinya ituri cia thī.

Ngai nīambīire riūa hema kūu igūrū,

- 5 narīo riumaga rīhaana ta mūhikania akiuma nyūmba yake,
o na kana ta mūteng'eri njoorua akīhīahīia gūteng'era.
- 6 Rīrathagīra mwena-inī ūmwe wa kūu igūrū,
na rīgathiūrūrūka nginya mwena ūrīa ūngī;
gūtiri kīndū gītakinyagīrwo nī ūrugarī warīo.
- 7 Watho wa Jehova nī mūkinyanīru,
ūrīūkagia ngoro ya mūdū.
Kīrīra kīa Jehova nī gīa kwīhokeka,
nīkīūhīgagia mūdū ūrīa ūtarī mūūgī.
- 8 Mataaro ma Jehova nīmarūngīruru,
nī makenagia ngoro.
Maathani ma Jehova nī macangararu,
maheaga maitho ūtheri.
- 9 Gwītīgīra Jehova nī ūndū mūtheru,
gūtūūruga nginya tene.
Matua ma Jehova nī ma ma,
na mothe nī ma kīhooito.
- 10 Maūdū macio nī ma goro gūkīra thahabu,
o na gūkīra thahabu īrīa therie mūno;
marī mūrīo gūkīra ūūkī,
o ūūkī ūrīa uumīte igua-inī.
- 11 Ningī nīmo mataaraga ndungata yaku;
kūmamenyerera nī ūndū ūrī irīhi inene.
- 12 Nūū ūngīhota gūkūūrana mahītia make?
Ndekera mahītia makwa ma hitho-inī.
- 13 Ningī rīgagīrīria ndungata yaku ndīkeehie mehīa ma mwīro o namo;
ndūkanāreke mehīa macio manjathe.
- Nīguo ndīrīkaraga itarī na ūcuuke,
na itarī na mehīa ma kwagarara watho.
- 14 Ciugo cia kanua gakwa na matarania ma ngoro yakwa
irogūkenia maitho-inī maku,
Wee Jehova, o Wee Rwaro rwakwa rwa Ihiga, na Mūkūūri wakwa.

20

Ihooya rīa kūūria Ūhootani

Thaburī ya Daudi

- 1 Jehova arogwītika rīrīa ūrī mīnyamaro-inī;
rītwa rīa Ngai wa Jakubu rīrokūgitira.
- 2 Arokūrehere ūteithio kuuma handū harīa hake haamūre,
na agūtīirīre arī kūu Zayuni.
- 3 Aroririkana magongona maku mothe,
na etīkīre maruta maku ma njino.
- 4 Arokūhe maūndū marīa ngoro yaku īirirīrie,
na atūme mībango yaku yothe īgaacīre.
- 5 Rīrīa ūkaahootana nītūkoigīrīria na gīkeno,
na tuoye bendera ciitū na igūrū nī ūndū wa rītwa rīa Ngai witū.
Jehova arokūhingīria maūndū marīa mothe ūmūhoote.
- 6 Rīu nīmenyete atī Jehova nīahonokagia ūrīa wake mūtīrīrie maguta;
nīamwītīkaga arī kūu igūrū rīake rīamūre,
arī na ūhoti wa kūhonokania ūrīa ūrī guoko-inī gwake kwa ūrīo.
- 7 Andū amwe mehokaga ngaari cia ita, na angī makehoka mbarathi,
no ithuī twīhokaga rītwa rīa Jehova Ngai witū.
- 8 Makurumaga makagūa thī,
no ithuī tūrūgamaga tūkehaanda.
- 9 Wee Jehova, honokia mūthamaki!
Twītīkage rīrīa twagūkaīra!

21

Ūhootani wa Jehova

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Jehova, mūthamaki nīakeneire hinya waku.
Kaī gīkeno kia ūhootani kīria ūmūheaga gīkīrī kīnene-ī!
- 2 Nīūmūhingīrie wendi wa ngoro yake,
naguo ūndū ūrīa akūhoote na mīromo yake ndūmūimīte.
- 3 Wamwamūkīrīre na irathimo nyingī,
na ūkīmwīkīra thūmbī ya thahabu īrīa therie mūtwe.
- 4 Aakūhooire atūūre muoyo, nawe ūkīmūhe muoyo,
ūkīmūhe matukū maingī atūūre nginya tene na tene.
- 5 Riiri wake nī mūnene nī ūndū wa ūhootani ūrīa ūmūheete;
nīūmūheete riiri na igweta.
- 6 Ti-itherū nīūmūrathimīte na irathimo cia gūtūūra nginya tene,
na ūgatūma acanjamūke nī gīkeno gīa gūikara harīwe.
- 7 Nīgūkorwo mūthamaki ehokaga Jehova;
nī ūndū wa wendo wa Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno
ndangīenyenyeka.
- 8 Guoko gwaku nīgūkanyīita thū ciaku ciothe;
guoko gwaku kwa ūrīo gūgaakumbata arīa marī muku nawe.
- 9 Hīndī īrīa ūkaamoimīrīra
ūgaatūma mahaane ta icua rīa mwaki mūnene.
Nī ūndū wa mang'ūrī make-rī, Jehova nīakamameria,
naguo mwaki wake ūmaniine.
- 10 Nīūkaniina njiaro ciao ithire gūkū thī,
na ciana cia ciana ciao ūciniine kuuma kūrī andū.
- 11 O na mangīgagūciirīra magwīke ūuru,

- na mathugunde maũndũ ma waganu, matikahootana,
 12 nĩgũkorwo nĩugatũma mahũndũke moore
 rĩria makoona ũgeetete ũta waku ũmarathe.
- 13 No gĩtũũgĩre Wee Jehova, nĩ ũndũ wa hinya waku;
 na ithũ nĩtũine na tũgooce hinya waku.

22

Ruo Rũnene na Rwĩmbo rwa Kũgooca

Thaburi ya Daudi

- 1 Ngai wakwa, Ngai wakwa, ũndiganĩirie nĩkĩ?
 Ũndaihĩĩrie ũguo nĩkĩ, ũkaaga kũũhonokia,
 ũkaraihĩĩria ciugo cia mũcaayo wakwa?
- 2 Wee Ngai wakwa, ngũkayagĩra mũthenya, no ndũnjĩtikaga,
 ngũkayagĩra ũtukũ, na ndingĩkira.
- 3 No rĩrĩ, Wee ũrĩ Mũtheru, Wee ũikariire gĩtĩ kĩa ũnene;
 Wee nĩwe ũgoocagwo nĩ Isiraeli.
- 4 Maithe maitũ nĩwe meehokaga;
 maakwĩhokire nawe ũkĩmahonokia.
- 5 Maagũkaĩire nao makĩhonokio;
 maakwĩhokire na matiigana gũconorithio.
- 6 No nĩ nduĩkĩte o ta kĩgunyũ, no ti ta mũndũ,
 nganyararwo nĩ andũ na ngamenwo nĩ kĩrĩndĩ.
- 7 Andũ arĩa othe maanyonaga nĩmanyũrũragia;
 makaanuma makĩnainagia mĩtwe, makoiga atĩrĩ.
- 8 “Ehokaga Jehova; Jehova nĩakĩmũhatũre.
 Nĩakĩmũteithũre, nĩgũkorwo nĩakenagio nĩwe.”
- 9 No rĩrĩ, Wee nĩwe wandutire nda ya maitũ;
 watũmire ngwĩhoke ndĩ o nyondo-inĩ cia maitũ.
- 10 Kuuma ndaaciarwo ndaikirio o harĩwe;
 kuuma ndoima nda ya maitũ ũkoretwo ũrĩ Mũrungu wakwa.
- 11 Ndũkandaihĩĩrie,
 nĩgũkorwo thĩna ũrĩ o hakuhĩ,
 na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa kũndeithia.
- 12 Ndegwa nyingĩ nĩindigicĩrie;
 thiũrũrũkĩirio nĩ ndegwa irĩ hinya cia Bashani.*
- 13 Mĩrũũthi ikũrarama, igĩtambuura kĩa igwatĩtie,
 injathamĩrie tũnua twayo.
- 14 Njitĩtwo thĩ ta maaĩ,
 namo mahĩndĩ makwa mothe nĩmarekanĩtie.
 Ngoro yakwa yororoete ta mũhũra;
 itwekete irĩ thĩnĩ wakwa.
- 15 Hinya wakwa ũniarĩte ta rũgĩo,
 naruo rũrĩmĩ rwakwa rũkanyũitana na karakara nĩkũng'ara;
 ũngometie rũkũngũ-inĩ rwa gĩkuũ.

* 22:12 Bashani kwarĩ mwena wa gathigathini-irathĩro wa Palestina; nĩ kwoĩkaine nĩ ũndũ wa ndegwa ciakuo cia hinya na ng'ombe noru.

- 16 Ndīmūrīgiicīrie nī magui;
ndīmūthiūrūrūkīrie nī gīkundi kīa andū arīa meekaga ūūru,
nīmatheecangīte moko na magūrū makwa.
- 17 Mahīndī makwa no hote kūmatara mothe;
andū marandora na makangūrīra maitho.
- 18 Maragayana nguo ciakwa,
nayo kanjū yakwa makamīcuukīra mītī.
- 19 No rīrī, Wee Jehova, ndūkandaihīrīrie mūno;
Wee Hinya wakwa, hiūha ūūke ūndeithie.
- 20 Teithūra muoyo wakwa kuuma harī rūhiū rwa njora,
ūteithūre muoyo wakwa wa goro harī hinya wa magui.
- 21 Thara kuuma kanua-inī ka mīrūūthi;
honokia kuuma hīa-inī cia mbogo.
- 22 Nīngumbūra rītwa rīaku kūrī ariū a baba;
ndīrīkūgocaga ndī kīūngano-inī.
- 23 Inyuī andū aya mwītīgīrīte Jehova, mūgoocēi!
Inyuothe a njiaro cia Jakubu, mūkumiei,
inyuī a njiaro cia Isiraēli, mūtīiei.
- 24 Nīgūkorwo we ndaamenire
kana akīnyarara gūthīnīka kwa ūrīa mūnyamarīku;
ndaahithire ūthiū wake kuuma kūrī we,
no nīathikīrīrie kīrīro gīake.
- 25 Gītūmi kīa ngūgooce ūrīa ngūgocaga ndī kīūngano-inī kīnene
kiumīte harīwe;
nī nīndīrīhingagia mīhītwa yakwa ndī mbere ya arīa magwītīgīrīte.
- 26 Andū arīa athīni marīrīaga na makahūūna,
arīa marongoragia Jehova, nīmarīmūgocaga;
ngoro cianyu irotūūra nginya tene.
- 27 Andū arīa othe matūūruga ituri ciothe cia thī
nīmakaririkana na macookerere Jehova,
andū a nyūmba ciothe cia ndūrīrī
nīmakainamīrīra mbere yake,
- 28 nīgūkorwo ūthamaki nī wa Jehova,
na nīwe wathaga ndūrīrī ciothe.
- 29 Andū arīa othe atongu a thī makaarīa na mamūhooe;
arīa othe makuuaga magathikwo nīmagaturia ndu mbere yake,
o acio matangīhota gwītūūra muoyo.
- 30 Ciana nīkamūtungatīra;
nacio nīkaahe njiarwa iria igooka ūhorō wa Mwathani.
- 31 Acio nīmakahunjia ūthingu wake
kūrī andū arīa magaaciarwo,
nīgūkorwo nīwe wīkīte ūguo.

23

Jehova nīwe Mūrīthi Wakwa

Thaburi ya Daudī

¹ Jehova nīwe mūrīthi wakwa, ndirī kīndū ingīaga.

² Atūmaga njaraha ūrīithio-inī ūrī nyeki nduru,
aandongoragia maaī-inī marī na ūhurūko.

³ Nīariūkagia ngoro yakwa,
akandongoragia nīira-inī cia ūthingu,
nī ūndū wa rīftwa rīake.

⁴ O na ingītuika ndīrahungurīra
mūkuru ūrī nduma ta ya gīkuū,
ndirī ūuru ingītigīra,
nīgūkorwo ūrī hamwe na nīi;
thiarī waku na mūthīgi waku
nīcihooreragia.

⁵ Ūnjaragīra metha mbere yakwa
o harīa thū ciakwa irī.*

Ūnjitagīrīria maguta mūtwe;†
gīkombe gīakwa nīkīyūrīrīre.

⁶ Ti-itherū wega na wendani nīrīrūmanagīrīra na nīi
matukū mothe ma muoyo wakwa,
na nīi ngūtūra nyūmba ya Jehova nginya tene.

24

Jehova nī Mūthamaki Mūnene

Thaburi ya Daudi

¹ Thī nī ya Jehova, na kīrīa gīothe kīrī thīinī wayo,
mabūrūri mothe o na arīa matūūraga kuo;

² nīgūkorwo nīwe waakire mūthingi wayo igūrū rīa maria,
na akīmīrūmia iikare igūrū rīa maai.

³ Nūū ūngīambata kīrīma-inī kīa Jehova?
Nūū ūngīrūgama handū harīa hake haamūre?

⁴ Nī mūdū ūrīa ūrī na moko matheru na akaaga ūuru ngoro,
na ūrīa ngoro yake itahooyaga mūhianano,
o na kana akeehīta na maheenī.

⁵ Mūdū ūcio nīarīamūkagīra kīrathimo kuuma kūrī Jehova,
na onagwo atarī mūhītia nī Ngai, Mūhonokia wake.

⁶ Ūguo nīguo rūciaro rwa arīa mamūrongoragia rūtarīi,
o rūrīa rūrongoragia ūthiū waku, Wee Ngai wa Jakubu.

⁷ Ambarariai mūtwe yanyu, inyuī ihingo ici,
ambararioi inyuī mīrango īno ya tene,
nīguo Mūthamaki wa riiri atoonye thīinī.

⁸ Mūthamaki ūcio wa riiri nīwe ūū?
Nīwe Jehova ūrīa ūrī hinya na nī njamba,
nīwe Jehova ūrīa njamba ita-inī.

⁹ Ambarariai mūtwe yanyu, inyuī ihingo ici,
mīambarariei inyuī mīrango īno ya tene,
nīguo Mūthamaki wa riiri atoonye thīinī.

¹⁰ Mūthamaki ūcio wa riiri nīwe ū?

* **23:5** Matukū ma tene irīkanīro ciahūūragwo mūhūiri na ūhoru wa kūrīanīra irio cia kuonania gīkeno na ūrata. † **23:5** Mūgeni wa gītīio nīahakagwo maguta manungi wega mūtwe hīndī ya iruga.

Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rĩ,
nĩwe Mũthamaki wa riiri.

25

Ihooya rĩa kũiria Gũtongorio na Kũgitĩrwo

Thaburi ya Daudi

¹ Wee Jehova, ngoro yakwa ndĩmĩroretie na igũrũ kũrĩ we;

² Wee Ngai wakwa, nowe ndĩhokete.

Ndũkareke njonorithio,

o na kana ũreke thũ ciakwa ingenerere.

³ Gũtirĩ mũndũ ũkwĩhokete

ũgaaconorithio o na rĩ,

no arĩa mekaga andũ ũũru hatarĩ gĩtũmi-rĩ,

acio nĩo magaacnorithio.

⁴ Wee Jehova, nyonia mĩthĩire yaku,

ũũmenyithie njĩra ciaku;

⁵ ndongoria ũhoro-inĩ waku wa ma na ũndutage,

nĩgũkorwo nĩwe Ngai ũrĩa ũũhonokagia,

na nĩwe kũrĩgĩrĩro gĩakwa mũthenya wothe.

⁶ Jehova, ririkana tha ciaku nyingĩ o na wendo waku,

nĩgũkorwo nĩ cia kuuma o tene.

⁷ Ndũkaririkane mehia ma ũnini wakwa,

o na kana mehia makwa ma ũremi;

ndirikana kũringana na wendani waku,

nĩ ũndũ wa wega waku, Wee Jehova.

⁸ Jehova nĩ mwega na nĩ mũrũngĩrĩru;

nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa ehia nĩarĩmonagĩrĩria njĩra ciake.

⁹ Atongoragia andũ arĩa menyiihagia na njĩra ĩrĩa yagĩrĩire,

na akamarutaga njĩra yake.

¹⁰ Njĩra ciothe cia Jehova nĩ cia wendani na wĩhokeku,

harĩ arĩa mamenyagĩrĩra kĩrĩkanĩro gĩake.

¹¹ Wee Jehova, nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩaku-rĩ,

ndekera mehia makwa, o na gũtuĩka nĩ manene.

¹² Mũndũ ũrĩa mwĩtigĩri Jehova nũũ?

Mũndũ ũcio nĩarĩmuonagĩrĩria njĩra ĩrĩa aagĩrĩrwo nĩ kũgera.

¹³ Mũndũ ũcio egũtũũra matukũ make agaaciire,

nacio njiaro ciake nĩkaagaya bũrũri.

¹⁴ Jehova nĩehokaga andũ arĩa mamwĩtigagĩra;

nĩo amenyithagia kĩrĩkanĩro gĩake.

¹⁵ Maitho makwa maikaraga hĩndĩ ciothe macũthĩrĩrie Jehova,

nĩgũkorwo nowe wiki ũngiteithũkithia magũrũ makwa mũtego-inĩ.

¹⁶ Hũgũkĩra, ũnyonie ũtuği waku,

nĩgũkorwo ndĩ o nyiki na ndĩ mũnyamarĩku.

¹⁷ Mathĩna ma ngoro yakwa nĩmaingĩhĩte;

nĩnĩra ruo rũrĩa ndĩ naruo.

¹⁸ Rora mĩnyamaro yakwa o na gũtangĩka gwakwa,

ũkĩndekere mehia makwa mothe.

¹⁹ Rora thũ ciakwa wone ũrĩa cingĩhĩte,

nacio iithũire na rũthũuro rũtarĩ tha!

- 20 Menyagĩrĩra muoyo wakwa na ũũthare;
ndũkareke njonorithio,
nĩgũkorwo nĩ harĩwe njũragĩra.
- 21 Wikindĩru wa ngoro na ũrũngĩrĩru irongitagĩra,
tondũ nĩwe njĩrĩgagĩrĩra.
- 22 Wee Ngai, gĩkũũre andũ a Isiraeli,
moime mathĩina-inĩ mao mothe!

26

Ihooya rĩa Mũndũ Mwega

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Jehova, ndũira itua rĩa kĩhooto,
nĩgũkorwo mĩthũire yakwa nĩmikindĩrĩku;
ndũũrĩte ndĩhokete Jehova itegũthangania.
- 2 Wee Jehova, ngeria na ũndorie,
tuĩria ngoro yakwa o na meciiria makwa;
- 3 nĩgũkorwo wendo waku ũkoragwo ũrĩ mbere yakwa,
na ngeragĩra njĩra-inĩ yaku ya ũhoru wa ma.
- 4 Ndiikaranagia na andũ a maheeni,
o na kana ngagwatanĩra na andũ arĩa marĩ ũhinga.
- 5 Nĩthũire kĩũngano kĩa andũ arĩa mekaga ũũru,
na ngarega gũikarania na andũ arĩa aaganu.
- 6 Ngwĩthamba moko nyonanie ndirĩ na mahĩtia,*
thiũrũrũke kĩgongona gĩaku, Wee Jehova,
- 7 nyine nyanĩrĩire rwĩmbo rwa gũcookia ngaatho,
na heane ũhoru wa ciiko ciaku ciothe cia mategania.
- 8 Wee Jehova, nĩnyendete nyũmba ĩrĩa ũtũũraga,
o handũ harĩa riiri waku ũikaraga.
- 9 Ndũkeherie ngoro yakwa hamwe na ya arĩa mehagia,
kana muoyo wakwa hamwe na wa andũ arĩa maitaga thakame,
- 10 arĩa marĩ na maũndũ ma waganu moko-inĩ mao,
o arĩa moko mao ma ũrĩo maiyũrĩte mahaki.
- 11 No nĩ-rĩ, ndũũraga mũtũũrĩre ũtarĩ ũcuuke;
kĩngũũre na ũnjiguĩre tha.
- 12 Magũrũ makwa marũgamĩte handũ harĩa haigananu;
nĩndĩrĩgocaga Jehova ndĩ kĩũngano-inĩ kĩnene.

27

Kũgĩa na Ũũmĩrĩru harĩ Jehova

Thaburi ya Daudi

- 1 Jehova nĩwe ũtheri wakwa na ũhonokio wakwa;
ingĩgũĩtigĩra ũ?
Jehova nĩwe kĩĩhitho kĩa muoyo wakwa;
ingĩkĩmakio nũũ?
- 2 Rĩrĩa andũ arĩa ooru manjũkĩrĩra
nĩguo matambuure nyama cia mwĩrĩ wakwa,

* 26:6 Gwĩthamba moko mbere ya mũingĩ kuonanagia atĩ mũndũ ũcio ndeekĩte ngero iyo.

o acio thũ ciakwa na arĩa marĩ muku na niĩ maatharĩkĩra-rĩ,
marĩhĩngagwo makagũa.

³ O na mbütũ cia ita ingĩndigicĩria,
ngoro yakwa ndĩngĩtigĩra;
o na ingĩũkĩrĩrwo nĩ ita,
ndĩngĩgĩa na nganja.

⁴ Ndĩ o ũndũ ũmwe njũragia harĩ Jehova,
na noguo thingataga:
atĩ njikarage nyũmba ya Jehova
matukũ mothe ma muoyo wakwa,
ndĩonagĩre wega wa Jehova,
na ndũragie kĩrĩra ndĩ thĩnĩ wa hekarũ yake.

⁵ Nĩgũkorwo mũthenya wa thĩina-rĩ,
akaangitĩra ndĩ hau gũkaro-inĩ gĩa;
nĩakahitha kũgunyĩ-inĩ kĩa hema yake,
na andũgamie igũrũ wa rwaro rwa ihiga.

⁶ Hĩndĩ iyo mũtwe wakwa nĩũkambarario
igũrũ wa thũ iria iithiũrũrũkĩrie;
nĩngaruta igongona ngĩanagĩrĩra na gĩkeno ndĩ hema-inĩ yake;
nĩngainĩra Jehova na ndĩmũgooce.

⁷ Wee Jehova, igua mũgambo wakwa rĩrĩa ndagũkaĩra;
njĩguagĩra tha na ũnjĩtikage.

⁸ Ha ũhoru waku, ngoro yakwa yugaga atĩrĩ, “Rongoria ũthiũ wake!”
Na niĩ ngoiga atĩrĩ, Wee Jehova, ũthiũ waku nĩguo ndĩ rongoragia.

⁹ Ndũkaahithe ũthiũ waku,
tiga kũingata ndungata yaku na marakara;
Wee nĩwe ũtũũrite ũndeithagia.

Ndũkandege kana ũndiganĩrie,
Wee Ngai Mũhonokia wakwa.

¹⁰ O na baba na maitũ mangĩndiganĩria,
Jehova nĩakanyamũkĩra.

¹¹ Wee Jehova nyonagĩrĩria njĩra yaku,
na ũngeragĩrie njĩra irĩa nũngarũ,
nĩ ũndũ wa thũ ciakwa.

¹² Ndũkaneane kũrĩ arĩa marĩ muku na niĩ,
nĩgũkorwo aira a maheeni nĩmanjũkĩrĩre,
makaheha mĩheehũ ya kũnjĩka ũũru.

¹³ Niĩ nĩnjĩtikĩtie ũũ:
atĩ nĩngeyonera wega wa Jehova
ndĩ bũrũri wa arĩa marĩ muoyo.

¹⁴ Eterera o Jehova:
gĩa na hinya na ũmĩrĩrie ngoro,
na weterere Jehova.

28

Ihooya rĩa kũria Ũteithio

Thaburi ya Daudi

¹ Wee Jehova, nĩwe ndĩrakaĩra, Wee Rwaro rwakwa rwa Ihiga;
ndũkarege gũthĩkĩrĩria.

- Nīgũkorwo ũngĩngirĩra,
ingĩhaana ta arĩa maikũrũkĩte magatoonya irima.
- 2 Igua gũthaithana gwakwa ngĩgũkaĩra ũndeithie,
o nyambararĩtie moko makwa
ndĩmerekeirie harĩa haku Hatheru-Mũno.
- 3 Ndũkanguucũrũranie hamwe na andũ arĩa aaganu,
atĩ ũndwanĩrie hamwe na arĩa mekaga ũuru,
o arĩa maaragia ndeto cia thayũ na andũ a itũũra,
no marĩ na ũuru ngoro-inĩ ciao.
- 4 Andũ acio marĩhe nĩ ũndũ wa ciĩko ciao,
na nĩ ũndũ wa wĩra wao mũũru;
marĩhe nĩ ũndũ wa wĩra wa moko mao,
ũmarĩhe o kĩrĩa kĩmagĩrĩire.
- 5 Tondũ matirũmbũyagia mawĩko ma Jehova
o na wĩra wa moko make,
we nĩakamatharũria na ndakamaaka rĩngĩ.
- 6 Jehova arogoocwo,
nĩgũkorwo nĩaiguĩte ngĩmũthaitha anjiguĩre tha.
- 7 Jehova nĩwe hinya wakwa na nowe ngo yakwa;
ngoro yakwa nĩwe ũhokete, na nĩandeithĩtie.
Ngoro yakwa nĩrarũũhia nĩ gĩkeno,
na nĩngũmũnĩra rwĩmbo rwa kũmũcookeria ngaatho.
- 8 Jehova nĩwe hinya wa andũ ake,
na kũrĩ ũria wake mũitĩrĩrie maguta nĩ kĩirigo kĩa hinya kĩa
ũhonokio.
- 9 Honokia andũ aku na ũrathime igai rĩrĩ rĩaku,
tuĩka mũrĩithi wao na ũmakuuage nginya tene.

29

Ūhootani wa Jehova

Thaburi ya Daudi

- 1 Rahai Jehova, inyuĩ ciũmbe cia igũrũ,
rahai Jehova tondũ nĩwe ũrĩ riiri na hinya.
- 2 Rahai Jehova, mũheane ũhoro wa riiri wa rĩtwa rĩake;
thathaiyai Jehova thĩnĩ wa ũkengi wa ũthingu wake.
- 3 Mũgambo wa Jehova ũragamba na kũu iria-inĩ;
Mũrungu ũcio wa riiri nĩraruruma,
Jehova araruruma igũrũ rĩa maai maingĩ.
- 4 Mũgambo wa Jehova nĩ ũrĩ ũhoti;
mũgambo wa Jehova ũiyũrĩte riiri.
- 5 Mũgambo wa Jehova unangaga mĩtarakwa;
Jehova oinangaga mĩtarakwa ya Lebanoni igatuĩka tũcunjĩ.
- 6 Atũmaga bũrũri wa Lebanoni ũtũũhe ta njaũ,
nakĩo Kĩrĩma gĩa Sirioni* gĩgatũũha ta njaũ ya mbogo.
- 7 Mũgambo wa Jehova ũhenũkaga nĩnĩmbĩ cia mwaki.
- 8 Mũgambo wa Jehova ũinainagia werũ;

* 29:6 Sirioni nĩ rĩtwa rĩngĩ rĩa Herimoni na rũthiomi rwa Finicia.

Jehova ainainagia Werū wa Kadeshi.

⁹ Mūgambo wa Jehova ūthioraga mītī ya mīgandi,
na ūgatūma mītītū ihūrūrūke igatigwo ūtheri.
Nakuo hekarū-inī yake arīa othe marī kuo makaanīrīra
makoiga, “Kaī arī riiri-ī!”

¹⁰ Jehova arī igūrū rīa mūiyūro wa maaī aikarīire gītī kīa ūnene;
Jehova egūtūūra aikarīire gītī kīa ūnene arī Mūthamaki nginya tene.
¹¹ Jehova aheaga andū ake hinya;
Jehova arathimaga andū ake magaikara na thayū.

30

Ihooya rīa Gūcookia Ngaatho

- ¹ Wee Jehova-rī, nīngūgūtūgīria
nīgūkorwo wandutire kūrīa kūrīku,
na ūkīgīria thū ciakwa ingenerere.
- ² Wee Jehova Ngai wakwa,
ndagūkaīire ūndeithie nawe ūkīthonia.
- ³ Wee Jehova, wandutire kuuma mbīrīra-inī;
ūkīgīria njikūrūke, ndoonye irima.
- ⁴ Inīrai Jehova mūmūgooce, inyuī andū ake aamūre;
mūgooce rītwa rīu rīake itheru,
- ⁵ nīgūkorwo marakara make nī ma kahinda o kanini,
no ūtugi wake nīwagūtūūria mūdū muoyo;
kīrīro no kīraarīre ūtukū wothe
no rūciinī gwakīa kūrooke gīkeno.
- ⁶ Hīndī irīa ndagaacīire, ndoigire atīrī,
“Ndirī hīndī ngenyeneyeka.”
- ⁷ Wee Jehova, rīrīa wanyonirie ūtugi waku-rī,
watūmire ndīhaande o ta kīrīma;
no rīrīa wahithire ūthiū waku-rī,
nīndamakire.
- ⁸ Wee Jehova nīwe ndakaīire;
ngīthaita Mwathani anjiguīre tha:
- ⁹ “Mwanangīko wakwa ūngīkorwo na uumithio ūrīkū,
ingītoonyerera irima-inī?
Rūkūngū-rī, no rūkūgooce?
No rwanīrīre wīhokeku waku?”
- ¹⁰ Wee Jehova, thikīrīria na ūnjiguīre tha;
Wee Jehova, tuīka ūteithio wakwa.”
- ¹¹ Wagarūrīre kīgīrīko gīakwa gīgītuīka rwīmbo rwa gīkeno;
ūkīnduta nguo yakwa ya ikūnia, ūkīhumba gīkeno,
- ¹² nīgeetha ngoro yakwa ikūinīre na ndīgakire.
Wee Jehova Ngai wakwa, ngūtūūra ngūcookagīria ngaatho nginya
tene.

31

Ihooya rĩa Kwĩhoka Jehova

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Jehova, nĩ harĩwe njũrĩre;
ndũkanareke njonorithio;
nĩ ũndũ wa ũthingu waku-rĩ, ndeithũra.
- 2 Ndegera gũtũ
na ũhiũhe ũũke ũũhatũre;
tuĩka rwaro rwakwa rwa ihiga rwa kũũrĩra,
ũtuĩke gũikaro kũirigĩre na hinya, ũũhonokie.
- 3 Nĩgũkorwo Wee nĩwe Rwaro rwakwa rwa Ihiga
na gũikaro gũakwa kũirigĩre na hinya,
nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩaku, ndongoria na ũnyonie njĩra.
- 4 Ndeithũkithia mũtego-inĩ ũria nyambũirwo,
nĩgũkorwo nĩwe rĩũrĩro rĩakwa.
- 5 Roho wakwa ndaũiga moko-inĩ maku;
Wee Jehova, ngũũra, o Wee Mũrungu ũrĩa wa ma.
- 6 Nĩthũire arĩa mahooyaga ngai cia mĩhianano ĩtarĩ kiene;
nĩ ndĩhokete o Jehova.
- 7 Nĩ nĩngũcanjamũka na ngenage nĩ ũndũ wa wendo waku,
nĩgũkorwo nĩwonire mĩnyamaro yakwa,
na ũkĩmenya ruo rũnene rwa ngoro yakwa.
- 8 Ndũũneanĩte kũrĩ thũ,
no nĩũkinyithĩtie magũrũ makwa handũ haariĩ.
- 9 Njigũira tha, Wee Jehova, nĩgũkorwo ndĩ mũnyamarĩku;
maitho makwa nĩmaroorwo nĩ hinya nĩ ũndũ wa kĩaha,
ngoro yakwa na mwĩrĩ wakwa ikoorwo nĩ hinya nĩ ũndũ wa ihooru.
- 10 Muoyo wakwa nĩũniĩntwo nĩ ruo rũnene,
na mĩaka yakwa ĩkaniinwo nĩ gũcaaya;
nĩnjũrĩtwo nĩ hinya nĩ ũndũ wa mĩnyamaro yakwa,
namo mahĩndĩ makwa makaaga hinya.
- 11 Nĩ ũndũ wa thũ ciakwa ciothe,
ndũikĩte wa kũnyararwo nĩ andũ a itũũra rĩakwa;
ndũikĩte kĩndũ gĩa gwĩtigĩrwo nĩ arata akwa,
nao arĩa maanyona njĩra-inĩ nĩ kũũra moraga.
- 12 Nĩmariganĩrwo nĩ nĩ o ta mũndũ ũkuĩte;
ngakĩhaana o ta nyũngũ nguũ.
- 13 Nĩgũkorwo nĩndĩraigua njambanio ya andũ aingĩ;
guoya mũnene ũkĩnyumaga na miena yothe;
marathugunda manjĩke ũũru,
makagĩa ndundu ya ũrĩa mangĩnjũraga.
- 14 No nĩ nĩwe ndĩhokete, Wee Jehova,
ngoiga atĩrĩ, "Wee nĩwe Ngai wakwa."
- 15 Mahinda makwa marĩ moko-inĩ maku;
ndeithũra kuuma kũrĩ thũ ciakwa,
na kuuma kũrĩ arĩa maathingataga.
- 16 Tũma ũthiũ waku warĩre ndungata yaku;
honokia nĩ ũndũ wa wendo waku ũtathiraga.
- 17 Wee Jehova, ndũkareke njonorithio,

- nīgũkorwo nĩwe ngayagĩra;
no andũ arĩa aaganu ũreke maconorithio
na makome mbĩrĩra-inĩ makirĩte ki.
- 18 Tũma mĩromo yao ya kũheenania ikirio,
nīgũkorwo maaragia na mwitũo na kinyararo,
maaragia na mwĩgaatho magookĩrĩra andũ arĩa athingu.
- 19 Kaĩ wega waku ũrĩa ũigĩire arĩa magwĩtigĩrĩte, nĩ mũingĩ-ĩ,
o wega ũrĩa ũheaga andũ arĩa moragĩra hariwe andũ othe
makionaga.
- 20 Ũmahithaga harĩa Wee ũrĩ o harĩa hegitĩte,
kuuma kũrĩ arĩa mamaciiragĩra kũmeka ũuru;
ũmaigaga gũikaro-inĩ gĩaku,
ũkamagitĩra harĩ nĩmĩ irĩa icambanagia.
- 21 Jehova arogoocwo,
nīgũkorwo nĩanyonirie wendo wake wa magegania
rĩrĩa ndaarĩ itũũra inene rĩrigiicĩurio nĩ thũ.
- 22 Rĩrĩa ndaarĩ mũmaku, ndoigire atĩrĩ,
“Nĩnjeheretio maitho-inĩ maku!”
No nĩwaigũire ngĩgũthaiha ũnjiguĩre tha,
rĩrĩa ndagũkaĩire ũndeithie.
- 23 Endai Jehova inyuĩ andũ ake aamũre!
Jehova nĩamenyagĩrĩra arĩa ehokeku,
no ũrĩa mwitũũ amũrĩhaga o ũrĩa kwagĩrĩre.
- 24 Gĩai na hinya na mwĩyũmĩrĩrie ngoro,
inyuĩ inyuothe arĩa mwĩhokete Jehova.

32

Gikeno gĩa Kũrekerwo Mehia

Thaburi ya Daudi

- 1 Kũrathimwo-rĩ,
nĩ ũrĩa ũrekeirwo mahĩtia make,
o ũrĩa mehia make mahumbĩrĩtwo.
- 2 Kũrathimwo-rĩ,
nĩ mũndũ ũrĩa Jehova atatuaga mwĩhia,
na ũrĩa ũtarĩ ũhinga ngoro.
- 3 Rĩrĩa ndakirĩte ki,
mahĩndĩ makwa nĩmahinyarire
nĩ ũndũ wa gũcaaya gwakwa mũthenya wothe.
- 4 Nīgũkorwo guoko gwaku
nĩ kwanditũhagĩra mũthenya na ũtukũ;
hinya wakwa wathirire
o ta ũrĩa ime rĩthiraga hĩndĩ ya riũa.
- 5 Hĩndĩ iyo ngĩkumbũrĩra mehia makwa,
na ndiahithire waganu wakwa,
ndoigire atĩrĩ, “Nĩngumbũra mahĩtia makwa kũrĩ Jehova,”
nawe ũkĩndekera ũuru wa mehia makwa.
- 6 Nĩ ũndũ ũcio mũndũ wothe mwĩtigĩri Ngai

nīakūhooe rīrīa ūngīoneka;
ti-itherū rīrīa maaī maingī marī hinya maambūrūrūka,
matingīmūkinyīra.

7 Wee nīwe kīhitho gīakwa;

nīūkangitīra hīndī ya mathīna,
na ūthiūrūrūkīrie na nyīmbo cia ūhonokio.

8 Nīndīrīkūrutaga na ngakuonereria njīra īrīa wagīrīrwo nī kūgera;
ndīrīgūtaaraga na ngūmenyagīrīre.

9 Ndūkahaane ta mbarathi kana nyūmbū,
iria itarī ūmenyo,

iria arī o nginya cīkīrwo matamu na mīkwa kanua,
kwaga ūguo itingīgūkuhīrīria.

10 Andū arīa aaganu monaga maruo maingī,
no mūdū ūrīa wīhokaga Jehova
egūtūra arigiicīrio nī wendo ūrīa ūtathiraga.

11 Inyū arīa athingu kenerai Jehova na mūcanjamūke;
mūinīrei, inyuothe arīa arūngīrīru ngoro!

33

Rwīmbo rwa Kūgooca

1 Inīrai Jehova mūkenete, inyū andū arīa athingu;
andū arīa arūngīrīru ngoro nīo maagīrīrwo nīkūmūgooca.

2 Goocai Jehova na kīnanda kīa mūgeeto;
mūinīrei na kīnanda kīrīa kīgeete na nga ikūmi.

3 Mūinīrei rwīmbo rwerū;
hūurai inanda mūrī na ūūgī, na mwanīrīre nī gūkena.

4 Nīgūkorwo kiugo kīa Jehova nīkīerekereru na nī kīa ma;
we nī mwīhokeku maūdū-inī mothe marīa ekaga.

5 Jehova nīendete ūthingu na ciira wa kīhooito;
thī yothe īyūrīte wendani wake ūrīa ūtathiraga.

6 Igūrū rīombirwo na ūndū wa kiugo kīa Jehova,
mbūtū cia igūrū ikīumbwo na mīhūmū ya kanua gake.

7 Aacookanīrīrie maaī ma iria inene ndigithū-inī;
maaī ma kūrīa kūrīku aamaigire thīnī wa makūmbī.

8 Thī yothe nītigīre Jehova;
andū othe a thī nīmamūtīe.

9 Nīgūkorwo aarīre, thī ikīgīa kuo;
aathanire, ikīhaanda, ikīrūma wega.

10 Jehova nīarigiicaga mībango ya ndūrīrī;
nīathūkagīa mīoroto ya andū.

11 No mībango ya Jehova ūhaandaga wega nginya tene,
mīoroto ya ngoro yake īgakinyīra njiarwa na njiarwa.

12 Kūrathimwo-rī, nī rūrīrī rūrīa Jehova arī we Ngai waruo,
andū arīa eethuurīre matūke igai rīake.

13 Jehova arī igūrū aroraga thī
akoona andū othe;

- 14 acūthagīrīria arīa othe matūūrāga gūkū thī,
arī o kūu gīikaro-inī gīake,
15 we nīwe mūūmbi wa ngoro ciao othe,
na nīoi mawīra mao mothe.
16 Gūtīrī mūthamaki ūhonokagio nī mūigana wa ita rīake,
na gūtīrī njamba ya ita īiteithūrāga nī ūndū wa hinya wayo mūnene.
17 Ha ūhorō wa kūhonokania-rī,
mbarathi cia mbaara nī mwīhoko wa tūhū;
o na irī na hinya mūingī ndīngīhonokania.
18 No rīrī, maito ma Jehova macūthagīrīria andū arīa mamwītīgāgīra,
o acio maikaraga mehokete wendo wake ūrīa ūtathiraga,
19 akamateithūra gīkuū-inī,
na akamatūūria muoyo hīndī ya ng'aragu.
20 Ithuī twetagīrīra Jehova tūrī na mwīhoko;
nīwe ūteithio witū o na ngo iitū.
21 Ngoro ciitū nīcikenete nī ūndū wake,
nīgūkorwo twīhokete rītwa rīake itheru.
22 Wee Jehova-rī, wendo waku ūrīa ūtathiraga ūroikarania na ithuī,
o ta ūrīa ithuī tūkwīrīgīrīre.

34

Kūgooca Jehova nī ūndū wa Ūhonokio Wake

Thaburi ya Daudi

- 1 Ndīrīkumagia Jehova hīndī ciothe;
ndīrīmūgoocaga na kanua gakwa hīndī ciothe.
2 Ngoro yakwa nī Jehova īrīrahaga;
arīa anyamaarīku marīiguaga ūguo magakena.
3 Goocai Jehova mūmūnenehie mūrī hamwe na nīi;
rekei tūtūūgīrie rītwa rīake tūrī hamwe.
4 Ndarongoririe Jehova, nake akīnjītīka,
akīndeithūra kuuma kūrī maūndū marīa mothe maanjīkagīra guoya.
5 Andū arīa mamūcūthagīrīria matheragīrwo nī ūtheri;
mothiū mao gūtīrī hīndī magaaconorithio.
6 Mūndū ūyū mūthīni aakaīre Jehova, nake Jehova akīmūigua,
akīmūhonokia mathīna-inī make mothe.
7 Mūraika wa Jehova aikaraga arangīre arīa othe mamwītīgāgīra,
na akamateithūra othe.
8 Camai muone atī Jehova nī mwega;
kūrathimwo nī mūndū ūrīa ūragīra harī we.
9 Mwītīgīrei Jehova, inyuī andū ake aamūre,
nīgūkorwo arīa mamwītīgīrīte gūtīrī kīndū maagaga.
10 Mīrūūthi no yage gīa kūrīa ihūte,
no arīa marongorāgia Jehova gūtīrī kīndū kīega maagaga.
11 Ūkai ciana ciakwa, mūthikīrīrie ūrīa nguuga;
nīngūmūruta gwītīgīra Jehova.
12 Mūndū ūrīa wanyu ūngīenda gūtūūra muoyo,
na erirīrie kuona matukū maingī mega,

- 13 nĩakĩmenyerere rūrĩmĩ rwake rūtikoige ũũru,
na mĩromo yake ndĩkaarie maheeni.
- 14 Garūrũka utige gwĩka ũũru na wĩke ũrĩa kwagĩrĩre;
caragia thayũ na ũũthingatage.
- 15 Maitho ma Jehova macũthagĩrĩria andũ arĩa athingu,
na matũ make magathikĩrĩria kĩrĩro kĩa;
- 16 ũthiũ wa Jehova ũũkagĩrĩria andũ arĩa mekaga ũũru,
nĩguo moima thĩ matikanaririkanwo.
- 17 Andũ arĩa athingu makayaga, Jehova akamaigua;
amateithũraga kuuma mathĩina-inĩ mao mothe.
- 18 Jehova akoragwo arĩ hakuhĩ na andũ arĩa ahehenjeku ngoro,
na akahonokia arĩa athuthĩku roho.
- 19 Mũndũ ũrĩa mũthingu no akorwo arĩ na mathĩina maingĩ,
no Jehova amũteithũraga harĩ mo mothe;
- 20 agitagĩra mahĩndĩ make mothe,
gũtirĩ o na rĩmwe rĩngiunĩka.
- 21 Andũ arĩa aaganu makooragwo nĩ ũũru;
nao arĩa mathũire andũ arĩa athingu nĩmagatuĩrwo ciira.
- 22 Jehova akũũraga ndungata ciake;
arĩa othe moragĩra harĩ we gũtirĩ ũgaatuĩrwo ciira.

35

Kũhooya Kũhonokio kuuma kũrĩ Thũ

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Jehova, hũũrana na arĩa marahũũrana na nĩ;
rũa na arĩa mararũa na nĩ.
- 2 Oya ngo nene na gako kanini;
arahũka ũũke ũndeithie.
- 3 Hiũria itimũ na mĩcengi,
ũũkĩrĩre arĩa maathingatĩte.
- Ĩra ngoro yakwa atĩrĩ,
“Nĩ nĩ nĩ ũhonokio waku.”
- 4 Andũ arĩa mendaga kũnduta muoyo
maroconorithio na maagithio gĩtĩo,
arĩa mathugundaga kũnyũnũha
marocookio na thuutha mamakĩte.
- 5 Marohaana ta mahuti mombũrĩtwo nĩ rūhuho,
na mũraika wa Jehova amaingatithĩte;
- 6 njĩra yao ĩrogĩa nduma na ĩtendere,
nake mũraika wa Jehova ahanyũkanie nao.
- 7 Kuona atĩ nĩmahithĩire wabu wa kũndega hatarĩ gĩtũmi,
na makanyenjera irima hatarĩ gĩtũmi,
- 8 marokorererwo nĩ mwanangĩko matehaarĩire,
wabu ũcio manyambũire ũromanyiita o ene,
marogwa irima rĩu manyenjeire.
- 9 Hĩndĩ ĩyo ngoro yakwa ĩgaacanjamũka nĩ ũndũ wa Jehova,

na ikenagĩre ũhonokio wake.

10 Nĩngwanĩrĩra na ngoro yakwa yothe, njũurie atĩrĩ,

“Nũũ ũhaana tawe, Wee Jehova?”

O Wee ũhatũraga andũ arĩa athĩini harĩ arĩa marĩ hinya kũmakĩra,
ũkhatũra athĩini na abatari harĩ arĩa mamatunyaga indo.”

11 Nĩkuumĩrĩte aira a maheeni,
makanjũuria ũhoro wa maũndũ itooĩ.

12 Wega wakwa mandĩhaga na ũũru,
magatiga ngoro yakwa ĩrĩ na ihooru.

13 No rĩrĩa o maarĩ arũaru, nĩ ndehumbire nguo ya ikũnia,
na ngĩnyiihia na ũndũ wa kwĩhinga kũrĩa irio.

Rĩrĩa mahooya makwa maagire macookio-rĩ,

14 ndaikarire ngĩcakayaga,

o taarĩ mũrata wakwa kana mũrũ wa maitũ ndaacakayagĩra.
Ndethĩkĩre ndĩ na ihooru,

o taarĩ mũndũ ũracakaĩra nyina.

15 No rĩrĩa ndahĩngirwo ngĩgwa, o moonganire hamwe mangenerere;
atharĩkĩri makĩũngana maatharĩkĩre itekũmenya.

Manjaambirie mategũtigithĩria.

16 Maanyũrũragia ta andũ matooĩ Ngai,
makaahagaranĩria magego mao.

17 Wee Jehova-rĩ, nĩ nginya rĩ ũgũikara wĩroreire?

Hatũra muoyo wakwa kuuma harĩ wanangi wao,

ũhatũre muoyo wakwa wa goro kuuma harĩ mĩrũũthi ĩno.

18 Nĩ nĩ ngũgũcookeria ngaatho kĩũngano-inĩ kĩrĩa kĩnene;
ndĩkũgocaga ndĩ gatagatĩ ka andũ aingĩ.

19 Ndũkareke arĩa maathũire tũhũ
mangũũrĩre maitho, mangenerere;

kana acio maamenete hatarĩ gĩtũmi
moinanĩre maitho.

20 Matiaragia ndeto cia thayũ,

no mathugundaga maũndũ ma maheeni,

na gũũkĩrĩra andũ arĩa maikaraga na thayũ bũrũri-inĩ.

21 Manjathamagĩria tũnua twao makoiga atĩrĩ,

“Haiya! Haiya! Maitho maitũ nĩmeyoneire ũguo.”

22 Wee Jehova, nĩwĩoneire ũguo; tiga gũkĩra.

Wee Mwathani-rĩ, ndũgaikare haraaya na nĩ.

23 Arahũka, ũkĩra ũngĩtĩre!

Hũũranĩra, Wee Ngai wakwa na Mwathani wakwa.

24 Wee Jehova, ndũira kũringana na ũthingu waku, Wee Ngai wakwa;
ndũkareke mangũũrĩre maitho, mangenerere.

25 Ndũkareke meciirire atĩrĩ, “Haiya, ũguo noguo tũrendaga gwĩkĩke!”

Kana moige atĩrĩ, “Nĩtũmũmeretie.”

26 Arĩa othe mangũũragĩra maitho mangenerere nĩ ũndũ wa mĩnyamaro
yakwa

maroconorithio na manyiitwo nĩ kĩrigiicano;

arĩa othe metũũgagĩria igũrũ rĩakwa

maroconorithio na maagithio gĩtĩio.

- 27 Arĩa makenaga ndaatuĩrwo ciira na kĩhooito,
nĩmanĩĩre na gĩkeno na gũcanjamũka;
nĩmatũũre moigaga atĩrĩ, "Jehova arotũgĩrio,
o we ũkenagĩra ũgaacĩru wa ndungata yake."
28 Rũrimĩ rwakwa rũrĩaragia ũhoro wa ũthingu waku,
na ngũgocage mũthenya wothe.

36

Waganu wa Andũ

Thaburi ya Daudi

- 1 Ndĩ na ndũmĩrĩri nditũ ngoro-inĩ yakwa,
ĩkonĩ wĩhia wa mũndũ ũria mwaganu:
Nĩ atĩrĩ, hatĩrĩ wĩtigĩri Ngai
maitho-inĩ make.
2 Nĩ gũkorwo maitho-inĩ make mwene erahaga mũno,
ũũ atĩ ndangĩhota gũkũũrana o na kana athũũre mehia make.
3 Ciugo cia kanua gake nĩ cia waganu na nĩ cia maheeni;
nĩatigĩte gũtuũka mũndũ mũũgĩ na wa gwĩkaga wega.
4 O na arĩ ũrĩrĩ-inĩ wake athugundaga o maũndũ mooru;
eheanaga njĩra-inĩ ya kũmwerekeria gwĩka ũũru,
na ndathũũraga ũndũ mũũru.
5 Wee Jehova-rĩ, wendani waku ũkinyĩte o igũrũ,
naguo wĩhokeku waku ũgakinya o matu-inĩ.
6 ũthingu waku ũhaana ta irĩma iria nene,
kĩhooito gĩaku gĩkarikĩra ta kũrĩa kũriku.
Wee Jehova-rĩ, ũmenyagĩrĩra mũndũ o na nyamũ.
7 Hĩ! Kaĩ wendo waku ũrĩa ũtathiraga nĩ wa goro mũno-ĩ!
Andũ othe anene na anini
moragĩra kũgũnyĩ-inĩ kĩa mathagu maku.
8 Marĩaga makaigania kuumana na ũngĩ wa nyũmba yaku;
ũmaheaga gĩa kũnyua kuuma rũũĩ-inĩ rwaku rwa gĩkeno.
9 Nĩgũkorwo gĩthima kĩa muoyo kĩrĩ kũrĩ we;
ũtheri-inĩ waku nĩho tuonaga ũtheri.
10 Kĩrĩrĩria kwenda arĩa makũũĩ,
naguo ũthingu waku ũtũũre na arĩa arũngĩrĩru ngoro.
11 Ikinya rĩa ũrĩa mwĩtũĩ rĩroaga kũnjũkĩrĩa,
o na kana guoko kwa ũrĩa mwaganu kũnyingate.
12 Ta rora wone ũrĩa andũ arĩa mekaga ũũru magwĩte thĩ;
maikanĩtio thĩ, na matingĩhota gũũkĩra!

37

Marigũrĩro ma Andũ arĩa Athingu na arĩa Aaganu

Thaburi ya Daudi

- 1 Tigaga gũthĩĩnĩka ngoro nĩ ũndũ wa andũ arĩa mekaga ũũru,
o na kana ũiguage ũru nĩ ũndũ wa arĩa mekaga mahĩtia;
2 nĩgũkorwo acio makaahooa o narua o ta ũrĩa nyeki ihoochaga,
na makue narua o ta ũrĩa riyā rĩhoohaga rĩamunywo.
3 Wĩhoke Jehova na wĩkage wega;

tũura bũrũri-inĩ ũkenagĩra ũrĩithio wa thayũ.

⁴ Īkaga maũndũ ma gũkenia Jehova,
na nĩarĩkũhingagĩria merirĩria ma ngoro yaku.

⁵ Rekağĩrĩria Jehova nĩra yaku;
mwĩhokage o we, nake nĩarĩkaga maũndũ maya:

⁶ Nĩarĩtũmaga ũthingu waku ware o ta rũciini,
nakĩo kĩhooito gĩa ciira waku kiare o ta riũa rĩa mũthenya barigici.

⁷ Hoorera mbere ya Jehova na ũmweterere ũteğũthethũka;
ndũgathĩĩnike ngoro rĩria andũ magaacĩra mũthĩire-inĩ yao,
rĩria mekũhingia mathugunda mao ma gwĩka ũũru.

⁸ Tigaga kũrakara na wĩrigağĩrĩrie mang'ũrĩ;
tigaga gũthĩĩnika ngoro, tondũ ũndũ ũcio no ũtũme wĩke ũũru.

⁹ Nĩgũkorwo andũ ooru nĩmakaniinwo,
no arĩa mehokete Jehova nĩmakagaya bũrũri.

¹⁰ No kahinda kanini, arĩa aaganu mage kuoneka rĩngĩ;
o na mũngĩmacaria, mũtingĩmoona.

¹¹ No arĩa ahooreri nĩo makaagaya bũrũri,
na matũũre makenete nĩkũingĩhĩrwo nĩ thayũ.

¹² Andũ arĩa aaganu mathugundaga mokĩrĩre andũ arĩa athingu,
na makamahagaranĩria magego;

¹³ no Mwathani athekağĩrĩra andũ acio aaganu,
nĩgũkorwo nĩo mũthenya wao nĩũrooka.

¹⁴ Andũ arĩa aaganu macomorete hiũ cia njora,
na makageeta ũta

nĩguo maniine mũndũ ũrĩa mũthĩĩni na mũbatari,
na moorage andũ arĩa nĩra ciao irũngĩrĩrie.

¹⁵ No hiũ icio ciao cia njora igaatheeca ngoro ciao ene,
na mota mao moinangwo.

¹⁶ Nĩ kaba kĩndũ kĩnini kĩrĩ na andũ arĩa athingu,
gũkĩra ũtonga mũingĩ wa andũ aaganu;

¹⁷ nĩgũkorwo hinya wa andũ arĩa aaganu nĩũkaniinwo,
no Jehova atĩragĩrĩra andũ arĩa athingu.

¹⁸ Matukũ ma andũ arĩa matarĩ ũcuuke nĩmooĩo nĩ Jehova,
na igai rĩao rĩgũtũũra nginya tene.

¹⁹ Hĩndĩ ya mwanangĩko matikoona ũũru;
na hĩndĩ ya ng'aragu magaakorwo na irio cia kũigana.

²⁰ No andũ arĩa aaganu nĩmagathira:
Thũ cia Jehova igaathira ta ũrĩa ũthaka wa mĩgũnda ũthiraga,
nĩikabuĩria, ibuĩrie o ta ndogo.

²¹ Andũ arĩa aaganu makoombaga na matĩrĩhaga,
no arĩa athingu maheanaga na ũtaana;

²² andũ arĩa Jehova arathimĩte nĩmakagaya bũrũri,

no arĩa arumĩte nĩmakaniinwo.

23 Jehova angĩkenio nĩ mũthiĩre wa mũndũ,
atũmaga makinya make marũme wega;

24 o na angĩhĩngwo, ndangĩgũa,
nĩgũkorwo Jehova amũnyiitagĩrĩra na guoko gwake.

25 Ndaarĩ mũnini, na rĩu ndĩ mũkũrũ,
no ndirĩ ndoona andũ arĩa athingu matiganĩrio,
kana ciana ciao ikĩhooya irio.

26 Hĩndĩ ciothe makoragwo marĩ ataana,
na makombanagĩra matekwenda uumithio;
ciana ciao nĩ ikaarathimwo.

27 Theemaga ũũru, na wĩkage wega,
nawe ũtũũre bũrũri-inĩ nginya tene.

28 Nĩgũkorwo Jehova endete o kĩhooto,
na ndagatiganĩria arĩa ake ehokeku.

Acio megũtũũra magitũirwo nginya tene,
no ciana cia arĩa aaganu nĩkaniinwo.

29 Andũ arĩa athingu nĩo makaagaya bũrũri,
na matũũre kuo nginya tene.

30 Kanua ka mũndũ mũthingu gatumũkaga ndeto cia ũũgĩ,
naruo rũrĩmĩ rwake rũkaaria kĩhooto.

31 Watho wa Ngai wake ũrĩ o ngoro-inĩ yake;
makinya make matingĩtenderũka.

32 Andũ arĩa aaganu maikaraga moheirie arĩa athingu,
magĩcaria o ũrĩa mangĩmooraga;

33 no Jehova ndakamatiganĩria moko-inĩ ma andũ acio aaganu,
kana areke matũirwo aĩ nĩ ehia rĩrĩa magaacĩrithio.

34 Etagĩrĩa Jehova
na ũrũmagĩrĩre njĩra yake.

Nĩagagũtũũgĩria nĩguo ũgae bũrũri;
rĩrĩa andũ arĩa aaganu makaaniinwo-rĩ,
wee nĩũkeyonera ũndũ ũcio.

35 Nĩnyonete mũndũ mwaganu na mũndũ ũtarĩ tha
agaacĩre ta mũtĩ mũruru ũrĩ o imerero-inĩ rĩaguo,

36 no thũutha wa kahinda o kanini akĩehera,
akĩaga gũkorwo ho rĩngĩ;
o na gũtuũka nĩndamũcaririe, ndiigana kũmuona.

37 Cũrania ũhoro wa mũndũ ũrĩa ũtarĩ ũcuuke,
na ũrore ũrĩa mũrũngĩrĩru,
ũhoro wake wa matukũ marĩa magooka nĩ ũhoro wa thayũ.

38 No rĩrĩ, andũ arĩa ehia othe nĩmakaniinwo;
no andũ arĩa aaganu mũthia wao nĩ kũũragwo makoogwo.

- 39 Ūhonokio wa andũ arĩa athingu uumaga kũrĩ Jehova;
we nĩwe kũhitho kĩa kĩa hinya hĩndĩ ya mathĩna.
- 40 Jehova nĩamateithagia na akamateithũra;
amateithũraga kuuma kũrĩ andũ arĩa aaganu na akamahonokia,
tondũ moragĩra harĩ we.

38

Ihooya rĩa Mũndũ Ūrathũnĩka

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Jehova, ndũkandũithie ũrĩ na marakara,
kana ũũherithie ũrĩ na mang'ũrĩ.
- 2 Nĩgũkorwo mĩguĩ yaku nĩtheceete,
na guoko gwaku nĩ kũũhũrĩte mũno.
- 3 Ndirĩ na ũgima wa mwĩrĩ tondũ wa mang'ũrĩ maku;
mahĩndĩ makwa nĩmarũaru nĩ ũndũ wa mehia makwa.
- 4 Mahĩtia makwa nĩmanditũhĩre mũno
o ta mũrigo mũritũ itangĩhota gũkuua.
- 5 Ironda ciakwa nĩtogotete na ikanunga
nĩ tondũ wa ũrimũ wakwa wa mehia.
- 6 Thiĩaga ndũhacĩte, ngakungĩrĩra mũno,
mũthenya wothe ndindaga ngĩcakaya.
- 7 Mũgongo wakwa ũiyũrĩtwo nĩ ruo ta rwa mwaki;
ndirĩ na ũgima wa mwĩrĩ.
- 8 Ndĩ mũmocu na ngathuthĩka biũ;
ndĩracaaya nĩ ruo rwa ngoro.
- 9 Wee Mwathani, wendi wakwa wothe ũrĩ o mbere yaku;
gũcaaya gwakwa ti kũhitharu harĩwe.
- 10 Ngoro yakwa nĩratuuma mũno,
naguo hinya wakwa nĩgũthira ũrathira;
o na ũtheri nĩumĩte maitho-inĩ makwa.
- 11 Arata na athiritũ akwa matiendaga kũnguhĩrĩria
nĩ ũndũ wa ironda ciakwa;
o na andũ a itũũra rĩakwa manjkaraga haraihu.
- 12 Andũ arĩa mendaga kũnjũraga nĩ mĩtego mandegagĩra,
arĩa mendaga kũnjĩka ũũru maaragia ũrĩa mangĩnyũnũha;
mũthenya wothe mathugundaga o maheeni.
- 13 Nĩ haana ta mũndũ gĩtaigua, ũrĩa ũtaiguaga,
ngahaana ta mũndũ ũtaaragia, ũrĩa ũtangĩtumũra kanua gake;
- 14 ndũkĩte ta mũndũ ũtaiguaga,
ũrĩa kanua gake gatarĩ ũndũ kangĩhota gũcookia.
- 15 Wee Jehova, Wee nĩwe njetagĩrĩra;
Wee Mwathani Ngai wakwa, Wee nĩwe ũkũnjookeria ũhoru.
- 16 Nĩgũkorwo ndoigire atĩrĩ, "Ndũkanareke thũ ciakwa ingenerere,
o na kana ciitũũgĩrie igũrũ rĩakwa rĩria kũgũrũ gwakwa gwaten-
derũka."
- 17 Nĩgũkorwo ngirie kũgũa,
na njkaraga ndĩ na ruo hĩndĩ ciothe.
- 18 Nĩngumbũra waganu wakwa;

nĩthĩnĩtio nĩ mehia makwa.

- 19 Thũ ciakwa iria irĩ kũyo nĩcio nyingĩ;
arĩa maathũire hatarĩ gĩtũmi nĩ aingĩ.
- 20 Andũ arĩa mandĩhaga wega wakwa na ũũru
manjambagia rĩrĩa niĩ ngũthingata ũndũ ũrĩa mwega.
- 21 Wee Jehova, ndũkandiganĩrie;
Wee Ngai wakwa, ndũgaikare haraihu na niĩ.
- 22 Ũka narua ũndeithie,
Wee Mwathani, Mũhonokia wakwa.

39

Kuumbũra Mehia kwa Mũndũ Mũthĩnĩku

Thaburi ya Daudi

- 1 Ndoigire atĩrĩ, “Ndĩmenyagĩrĩra mũthĩire yakwa,
ndĩrigagĩrĩrie ndikehie na rũrĩmĩ rwakwa;
nĩnguoha kanua gakwa
rĩrĩa rĩothe mũndũ mwaganu arĩ harĩa ndĩ.”
- 2 No rĩrĩa ndakirĩte na ngahoorera,
itekwaria o na ũndũ mwega-rĩ,
ruo rwakwa rũgĩkĩrĩrĩa kuongerereka.
- 3 Ngoro yakwa yahĩahĩaga thĩnĩ wakwa,
na o rĩrĩa ndecũũranagia, mwaki ũgĩakana;
hĩndĩ iyo ngĩaria na rũrĩmĩ rwakwa, ngiuga atĩrĩ:
- 4 “Wee Jehova, nyonia mũthia wa mũtũũrĩre wakwa,
o na mũigana wa matukũ makwa;
nĩngĩmenye ũrĩa mũtũũrĩre wakwa ũrĩ wa gũthira na ihenya.
- 5 Ũtũmĩte matukũ makwa makuhĩhe ta rũhĩ;
mũigana wa mũiaka yakwa ti ta kindũ harĩwe.
Mũndũ o wotho ũrĩ muoyo o na rĩrĩa ehaandĩte wega nĩ kindũ gĩa
tũhũ.
- 6 Ti-itherũ mũndũ nĩ ta kĩruru rĩrĩa egũcangacanga:
Mĩhang’o irĩa ehang’agia nayo no ya tũhũ;
eigagĩra ũtonga, no ndooĩ nũũ ũkeeguna naguo.
- 7 “No rĩu, Mwathani-rĩ, nĩ kĩĩ njetereire?
Wee nĩwe mwĩhoko wakwa.
- 8 Honokia kuuma mehia-inĩ makwa mothe;
ndũkareke thekererwo nĩ andũ arĩa akĩũgu.
- 9 Ndakirĩte ki; ndingĩatumũrĩre kanua gakwa,
nĩgũkorwo nĩwe wekĩte ũguo.
- 10 Njehereria ihũura rĩaku;
nĩhootetwo nĩ iringa rĩa guoko gwaku.
- 11 We ũrũithagia na ũkaherithia andũ nĩ ũndũ wa mehia mao;
ũniinaga ũtonga wao ta memenyi;
mũndũ no ta kindũ gĩa tũhũ.
- 12 “Igua ihooya rĩakwa, Wee Jehova,
thĩkĩrĩria ngĩgũkaira ũndeithie;
ndũkarege kũigua kĩrĩro gĩakwa.
Nĩgũkorwo njikaranagia nawe ta ndĩ mũgeni,

ngahaana ta mündũ ũthaamĩire kuo,
o ta ũria maithe makwa mothe maatarĩ.

13 Wĩhũgũre na kũngĩ ũtĩge kũnyona, nĩguo ngĩkene rĩngĩ,
itanathĩ njage gũkorwo ho rĩngĩ.”

40

Rwĩmbo rwa Gũcookia Ngaatho

Thaburi ya Daudi

1 Ndetereire Jehova o ngirĩrĩrie;
nake agũthikĩrĩria akĩgua kĩrĩro gĩakwa.

2 Nĩ aandũire irima rĩa mũũro,
thĩnĩ wa ndoro yarĩ ndenderũ,
agĩkinyithia magũrũ makwa igũrũ rĩa rwaro rwa ihiga,
na agĩtũma ndĩhaande wega.

3 Eekĩrĩre rwĩmbo rwerũ kanua-inĩ gakwa,
rwĩmbo rwa kũgocaga Ngai witũ naruo.
Andũ aingĩ marĩonaga ũguo magetigĩra,
nao makehoka Jehova.

4 Kũrathimwo nĩ mündũ
ũria ũtuĩte atĩ arĩhokaga o Jehova,
na nderĩgagĩrĩra andũ arĩa etĩi,
o acio marũmagĩrĩra ngai cia maheeni.

5 Wee Jehova Ngai wakwa-rĩ,
magegania marĩa wĩkĩte nĩ maingĩ.
Maũndũ marĩa ũtũbangĩire
gũtirĩ mündũ ũngĩhota gũgũtaarĩria;
korwo ndaaria heane ũhoru wamo-rĩ,
mangĩkorwo marĩ maingĩ mũno kũmoiga.

6 Wee-rĩ, ti magongona na maruta weriragĩria,
no nĩũũheete matũ ma gũkũigua;
maruta ma njino na maruta ma kũhoroheria mehia
ti mo maakũbatairie.

7 Ningĩ ngiuga atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha, nĩndooka,
o ta ũria kwandĩkitwo ũhoru wakwa ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo.

8 Nĩ ndĩriragĩria gwĩka wendi waku, Wee Ngai wakwa;
watho waku ũrĩ ngoro-inĩ yakwa.”

9 Nyanagĩrĩra ũhoru wa ũthingu ndĩ kũngano-inĩ kĩnene;
o ta ũria ũũĩ, Wee Jehova,
nĩ ndihingaga mĩromo yakwa.

10 Nĩ ndihithagĩrĩra ũthingu waku ngoro-inĩ yakwa;
njaragia ũhoru wa wĩhokeku na ũhonokio waku.
Wendo waku na ũhoru waku wa ma
ndirĩ ndacihitha kũngano kĩrĩa kĩnene.

11 Wee Jehova-rĩ, ndũkagĩrĩrĩre tha ciaku inginyĩrĩre;
wendo waku na ũhoru waku wa ma irongitagĩra hĩndĩ ciothe.

12 Nĩgũkorwo mathĩna matangĩtarĩka nĩmandigĩcĩrie;
mehia makwa nĩmanginyĩrĩre, ngaremwo nĩkuona.
Maingĩhite gũkĩra njuĩrĩ cia mĩtwe wakwa,

na ngoro yakwa n̄yūr̄itwo n̄ hinya.

- 13 Wee Jehova-r̄i, ìtik̄ira kũuhonokia,
Wee Jehova-r̄i, ũka narua ũndeithie.
- 14 Andũ ar̄ia othe mendaga kũnjũraga
maroconorithio na manyiitwo n̄ kirigiicano;
ar̄ia othe mendaga nyanangwo
marocooka na thuutha maconokete.
- 15 Andũ ar̄ia maathekaḡir̄ira makiugaga at̄ir̄i, “Haiya! Haiya!”
Maroiyũrwo n̄ ihooru n̄ ũndũ wa thoni ciao.
- 16 No ar̄ia makũrongoragia
marokena na macanjamũke n̄ ũndũ waku;
ar̄ia mendete ũhonokio waku marotũura moigaga at̄ir̄i,
“Jehova arotũḡir̄io!”
- 17 No r̄ir̄i, n̄i nd̄i mũthĩini na mũbatari;
Mwathani arondirikana.
Wee n̄we ũteithio wakwa na mũndeithũri;
Wee Ngai wakwa-r̄i, hiuha ũk̄indeithie.

41

Ihooya r̄ia Mũndũ Mũrũaru

Thaburi ya Daudi

- 1 Kũrathimwo-r̄i, n̄i mũndũ ũr̄ia ũrũmbũyagia andũ ar̄ia matar̄i hinya;
ũcio-r̄i, Jehova n̄iamũhatũraga h̄ind̄i ya mathĩina.
- 2 Jehova n̄iar̄imũgitaḡira na amũtũragie muoyo;
n̄iar̄imũrathimaga bũr̄uri-in̄i,
na ndakamũrekereria kũr̄i merir̄iria ma thũ ciake.
- 3 Jehova n̄iar̄imũmenyaḡir̄ira ar̄i ũr̄ir̄i-in̄i ar̄i mũrũaru,
na acooke amũhonie ar̄i o hau ũr̄ir̄i-in̄i wake.
- 4 Ndoigire at̄ir̄i, “Wee Jehova, njiguĩra tha;
honia, n̄igũkorwo Wee n̄we njĩh̄irie.”
- 5 Thũ ciakwa ciaragia ũhoru wakwa na rũmena ikooria at̄ir̄i,
“Agakua r̄i, r̄iitwa r̄iake r̄ih̄ire?”
- 6 R̄ir̄ia r̄iothe mũndũ ooka kũnyona,
aaheaga ũhoru wa maheeni, o r̄ir̄ia ngoro yake ìrahũnga ndeto cia
kũnjambia;
agacooka agath̄i gũcimemeerekia kũndũ guothe.
- 7 Thũ ciakwa ciothe iheehanaḡira n̄iguo iinjũk̄ir̄ire;
injir̄ir̄ir̄ira maũndũ mooru mũno, ikoiga at̄ir̄i,
- 8 “Mũrimũ mũũru n̄iũmũnyiit̄ie;
ndar̄i h̄ind̄i agok̄ira hau akomete.”
- 9 O na mũrata wakwa wa hakuh̄i, ũria ndirehokete,
o ũr̄ia tũr̄ianaḡira irio nake n̄ingarũr̄uk̄ite.
- 10 No r̄ir̄i, Wee Jehova, njiguĩra tha;
njarahũra, n̄iguo ndũr̄ih̄irie har̄io.
- 11 N̄injũũ at̄i n̄iũkenetio n̄i n̄i,
n̄igũkorwo thũ yakwa nd̄indooretie.
- 12 We n̄iũnyit̄ir̄ire n̄i ũndũ wa waḡir̄iru wakwa,

na ūkanjiga harīwe nginya tene.

- ¹³ Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, arogocwo, kuuma tene wa tene nginya tene na tene. Amenī, na ningī Amenī.

Ibuku rīa Keerī

42

Thaburi 42-72

Kwīhoka Ūhonokio wa Mwathani. Thaburi ya Ariū a Kora

- ¹ O ta ūrīa thwariga ĩnyootagīra tūrūū twa maaī, no taguo ngoro yakwa ikūnyootagīra, Wee Ngai.
- ² Ngoro yakwa nī Ngai ĩnyootagīra, O we Mūrungu ūrīa ūrī muoyo. Ī nī rī ngaathī ngacemanie na Ngai?
- ³ Maithori makwa matuīkīte nīmo irio ciakwa mūthenya o na ūtukū, nao andū manjūūragia mūthenya wothe atīrī, “Ngai waku akīrī ha?”
- ⁴ Maūndū maya ndīmaririkanaga o ngītūrūraga ngoro yakwa: ngaririkana ūrīa ndatwaranaga na kīrīndī, ndongoretie mūtongoro nginya nyūmba-inī ya Ngai, tūkīanagīrīra na gīkeno na tūgicookagia ngaatho, ndī kīrīndī-inī hīndī ya ciathī.
- ⁵ Wee ngoro yakwa, ūkīritūhīrwo nīkī? Ūrathīnīka ūguo nīkī ūrī thīnī wakwa? Wīrīgagīrīre Ngai, nīgūkorwo no ndīrīmūgocaga, o we Mūhonokia wakwa, na Ngai wakwa.
- ⁶ Ngoro yakwa nīnditūhīre ĩrī thīnī wakwa; nī ūndū ūcio nīngūkūririkana ndī būrūri wa Jorodani, o kūu irīma-inī cia Herimoni,* kuuma Kīrīma-inī kīa Mizari.
- ⁷ Ndia ĩmwe nūreta ndia ĩrīa ĩngī na mūgambo wa mūrurumo wa ndururumo ciaku cia maaī; makūmbī maku mothe o na ndīhū nīciūkīte, ikaahubanīria.
- ⁸ Mūthenya-rī, Jehova nīarīathagīrīra wendo wake harī nī, na ūtukū nī rwimbo ndīrīmūinagīra, rūrī ihooya rīa kūhooya Mūrungu wa muoyo wakwa.
- ⁹ Njūūragia Mūrungu, o we rwaro rwakwa rwa Ihiga, atīrī, “Ūriganīrwo nī nī nīkī? ĩngīthī ngīcakayaga nīkī, nī ūndū wa kūhinyīrīrio nī thū?”
- ¹⁰ Nī ta ngūhehenjwo mahīndī makwa, rīrīa amuku akwa mekūnyūrūria, magatinda mūthenya wothe makīnjūūria atīrī, “Ngai waku akīrī ha?”

* 42:6 Herimoni kwarī mūhaka-inī wa mwena wa gathigathini wa būrūri wa Isiraeli.

11 Wee ngoro yakwa, ūkīritūhīrwo nīkī?
 Ūrathīnīka ūguo nīkī ūrī thīnī wakwa?
 Wīrīgagīrīre Ngai,
 nīgūkorwo no ndīrīmūgoocaga,
 o we Mūhonokia wakwa na Ngai wakwa.

43

Kwīhoka Ūhonokio wa Mwathani

1 Nduīra ciira wakwa, Wee Ngai,
 na ūnjūrīrīre harī rūrīrī rūrū rūtagwītīkītīe;
 ndeithūra kuuma kūrī andū aya aaganu na maaragia maheeni.
 2 Wee Ngai nīwe kīrigo gīakwa kīa hinya.
 Ūndiganīrie nīkī?
 Ingīthīī ngīcakayaga nīkī
 nī ūndū wa kūhinyīrīrio nī thū?
 3 Tūma ūtheri waku na ūhorō waku wa ma,
 ūreke indongorie arī cio;
 reke inginyie kīrīma-inī gīaku kīrīa kīamūre,
 o kūu gīikaro-inī gīaku.
 4 Hīndī īyo nīngathīī kīgongona-inī kīa Ngai,
 nginye harī Mūrūngu, o we gīkeno gīakwa, na o we ngenagīra.
 Nīndīrīkūgoocaga ngīhūūraga kinanda kīa mūgeeto,
 Wee Ngai, o Wee Ngai wakwa.

5 Wee ngoro yakwa, ūkīritūhīrwo nīkī?
 Ūrathīnīka ūguo nīkī ūrī thīnī wakwa?
 Wīrīgagīrīre o Ngai,
 nīgūkorwo no ndīrīmūgoocaga,
 o we Mūhonokia wakwa na Ngai wakwa.

44

1 Twanaigua na matū maitū Wee Ngai,
 tūkūrwo nī maithe maitū
 ūrīa wekire matukū-inī mao,
 o matukū macio ma tene.
 2 Nīwaingatire ndūrīrī na guoko gwaku,
 na ūgīcooka kūhaanda maithe maitū kuo;
 Wee nīwanyarīrīre irīndī iria ingī,
 na ūgītūma maithe maitū magaacīre.
 3 Matiegwatīre būrūrī ūcio na hinya wa rūhiū rwao,
 o na ti icoka ciao ciamahēire ūhootani;
 no nī guoko gwaku kwa ūrīo, īī nī gīcoka gīaku,
 na ūtheri wa gīthiithi gīaku, nīgūkorwo nīwamendete.
 4 Wee nīwe Mūthamaki wakwa na Ngai wakwa,
 ūrīa wathagīrīra Jakubu ūhootani.
 5 Wee nīwe ūtūhotithagia kūhoota thū ciitū;
 nī ūndū wa rīitwa rīaku tūrāngagīrīria arīa marī muku na ithuī.
 6 Ndiīhokaga ūta wakwa,
 rūhiū rwakwa rwa njora ti ruo rūngīlhootanīra;
 7 no Wee nīwe ūtūtooranagīria harī thū ciitū,
 ūgagīconorithia acio matūthūire.

- 8 Ngai nīwe tūtindaga tūkīrahīra mūthenya wothe,
na tūgūtūūra tūgoocaga rītwa rīaku nginya tene.
- 9 No rīu nītūtiganīrie na ūgatūconorithia;
nītūgīte gūtwaranaga na mbūtū ciitū cia ita.
- 10 Nīwatūmire tūūrīre thū ciitū,
o icio itūthūire igetahīra indo ciitū.
- 11 Ūtūrekereirie tūtambuurwo ta ng'ondū,
na ūgatūhurunja harī ndūrīrī.
- 12 Wendetie andū aku ta kīndū tūhū,
ndūrī uumithio wonete nī ūguo ūmendetie.
- 13 Nītūmīte tūmenwo nī andū arīa tūhakanīte nao,
tūgatuīka a kūnyararwo na gūthekererwo nī arīa
matūthiūrūrūkīrie.
- 14 Nītūmīte tūtuīke a kuunagwo thimo nī ndūrīrī;
tūgagītuīka a kūinainagīrio mītwe nī andū.
- 15 Ndindaga njonokete mūthenya wothe,
ngahumbwo nī thoni ūthiū wothe,
- 16 nī ūndū wa inyūrīri cia andū arīa maanyūrūragia na makaanuma,
tondū wa thū rīra irenda kwīrīhīria.
- 17 Twakorirwo nī maūndū macio mothe,
o na gūtuīka tūtīariganīrwo nīwe,
o na kana tūgīthaahia kīrīkanīro gīaku.
- 18 Ngoro ciitū iticookete na thuutha;
makinya maitū matiumīte njīra-inī yaku.
- 19 No ūtūhehenjete, na ūgatūtua imamo cia mbwe,
na ūgatūhumbīra na nduma nene.
- 20 Tūngīkorwo nītwariganīrwo nī rītwa rīa Ngai witū,
o na kana tūkīambararia moko kūrī ngai ng'eni-rī,
- 21 githī Ngai ndangīamenyire ūhorō ūcio,
kuona atī nīamenyaga hitho cia ngoro?
- 22 No nī ūndū waku tūtindaga tūng'etheire gīkuū mūthenya wothe;
tūtūitwo ta ng'ondū cia gūthīnjwo.
- 23 Wee Mwathani, arahūka! Ūgīkomete nīkī?
Wīyarahūre! Ndūgatūtiganīrie nginya tene.
- 24 Ūhithīte ūthiū waku nīkī,
na ūkariganīrwo nī mathīna maitū na kūhinyīrīrio gwitū?
- 25 Tūrūndītwo rūkūngū-inī;
mūrī iitū ikīnyīitanīte na thī.
- 26 Arahūka ūtūteithie;
tūkūure tondū wa wendani waku ūtathiraga.

45

Rwĩmbo rwa Kūinīra Mūthamaki Akīhikania

Thaburi ya Ariū a Kora

¹ Ngoro yakwa iyyūrītwo nī ūhorō mwegā

rĩrĩa ngũinĩra mũthamaki rwĩmbo rūrũ;
rūrĩmĩ rwakwa no ta karamu ka mwandĩki ũrĩa mũũgĩ.

- 2 Wee ũrĩ mũthaka mũno gũkĩra andũ othe,
nacio iromo ciaku nĩciitĩrĩrio maũndũ ma ũtugi,
kuona atĩ Ngai nĩakũrathimĩte nginya tene.
- 3 Wĩohe rūhiũ rwaku rwa njora njohero,
Wee njamba ĩno ĩrĩ hinya;
wĩhumbe ũkaru waku o na ũnene.
- 4 Ũrĩ thĩinĩ wa ũnene waku thĩ ũhaicĩte mbarathi,
ũkĩhootanaga nĩ ũndũ wa ũhoro wa ma, na wa kwĩnyiihia, o na wa
ũthingu;
reke guoko gwaku kwa ũrĩo kuonanie ciiko cia kũmakania.
- 5 Mĩguũ yaku ĩrĩa mũũgĩ nĩtheece thũ cia mũthamaki o ngoro-inĩ;
ndũrĩrĩ nĩgwe magũrũ-inĩ maku.
- 6 Wee Ngai, gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene gĩgũtũura tene na tene;
mũthĩgi waku wa kĩhooto nĩguo ũgaatuĩka mũthĩgi wa ũthamaki
waku.
- 7 Wee wendete ũthingu no ũgathũura waganu;
nĩ ũndũ ũcio Ngai, o we Ngai waku,
nĩakwambararĩtie gũkĩra athiritũ aku othe
na ũndũ wa gũgũitĩrĩria maguta ma gĩkeno.
- 8 Nguo ciaku ciothe inungĩte o manemane, na thubiri, na mũndarathini;*
nĩurakenio nĩ ainĩ a nyĩmbo na inanda cia nga
marĩ ciikaro-inĩ cia mũthamaki iria igemetio na mĩguongo.
- 9 Thĩinĩ wa andũ-a-nja aku arĩa atũku harĩ na aarĩ a athamaki;
mũhiki ũcio wa mũthamaki aikarĩte mwena waku wa ũrĩo
egemetie na thahabu ya Ofiri.
- 10 Ta thikĩrĩria, wee mwarĩ ũyũ, wĩcũũranie na ũigwe:
Riganĩrwo nĩ andũ anyu o na nyũmba ya thoguo.
- 11 Mũthamaki nĩakenetio mũno nĩ ũthaka waku;
mũtũie, nĩgũkorwo nĩwe mwathi waku.
- 12 Mwarĩ wa Turo nĩagakũrehera kĩheo,
o nao andũ arĩa atongu mũno magatuĩka a kwĩyendithia harĩwe.
- 13 Mwarĩ wa mũthamaki no riiri mũtheri arĩ naguo arĩ thĩinĩ wa nyũmba
yake,
nguo yake ĩtumĩtwo na ndigi cia thahabu.
- 14 Aratwarwo harĩ mũthamaki ehumbĩte nguo ng'emie;
oimĩtwo thuutha nĩ airĩtu gathirange a thiritũ yake,
na othe marooka kũrĩ we.
- 15 Mararehwo na gĩkeno na ndũhiũ;
nĩmatoonye nyũmba ya mũthamaki.
- 16 Ciana cianyu nĩcio igaacooka ithenya rĩa maithe manyu;
ũkaamatua anene bũrũri-inĩ guothe.
- 17 Nĩngũtũma ũtũũre ũririkanagwo nĩ njiarwa na njiarwa;
nĩ ũndũ ũcio ndũrĩrĩ igaatũura igũkumagia tene na tene.

* 45:8 Nguo nĩciaitagĩrĩrio maguta manungi wega.

46

Ngai arĩ Hamwe na Ithuĩ

Thaburi ya Ariũ a Kora

- 1 Ngai nĩwe rĩũrĩro riitũ o na hinya witũ,
o we ũteithio witũ hĩndĩ ya mathĩna.
- 2 Tondũ ũcio tũtingĩtigĩra, o na thĩ ingĩthingitha,
na irĩma igwe iria-inĩ,
- 3 o na maaĩ marĩo mangĩruruma na mahũyũke,
nginya irĩma igathĩngithio nĩ nditi yamo.
- 4 Nĩ kũrĩ rũũĩ rũrĩa tũrũũĩ twaruo tũkenagia itũũra rĩa Ngai,
gĩikaro kũu kĩamũre kĩa Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno.
- 5 Ngai arĩ kũu thĩinĩ wa itũũra rĩu, na rĩtikenyenyeke;
Ngai nĩwe ũkaarĩteithia kĩrooko gũgĩkĩa.
- 6 Ndũrĩrĩ nĩiraronja, namo mothamaki makenyenya;
nake agũũthũka-rĩ, thĩ ĩgatweka.
- 7 Jehova Mwene-Hinya-Wothe arĩ hamwe na ithuĩ;
Ngai wa Jakubu nĩwe kĩirigo giitũ kĩa hinya.
- 8 Ūkai muone ciiko iria Jehova ekĩte,
ũkai muone ũrĩa akirĩtie thĩ ihooru.
- 9 Anĩinaga mbaara nginya ituri cia thĩ;
oinaga ũta na agathethera itimũ,
na agacina ngo na mwaki.
- 10 "Hoorerai, na mũmenye atĩ niĩ nĩ niĩ Ngai;
nĩngatũũgĩrio ndũrĩrĩ-inĩ,
na ndũũgĩrio thĩ yothe."
- 11 Jehova Mwene-Hinya-Wothe arĩ hamwe na ithuĩ;
Ngai wa Jakubu nĩwe kĩirigo giitũ kĩa hinya.

47

Jehova nĩwe Mũthamaki wa Thĩ Yothe

Thaburi ya Ariũ a Kora

- 1 Inyuĩ andũ a ndũrĩrĩ ciothe, hũũrai hĩ;
ugĩrĩriai nĩ ũndũ wa Ngai, na mwanĩrĩre mũrĩ na gĩkeno.
- 2 Jehova Ūrĩa-Ūrĩ-Igũrũ-Mũno kaĩ nĩ wa gwĩtigĩrwo-ĩ,
O we Mũthamaki mũnene ũrĩa wathaga thĩ yothe!
- 3 Atooragia ndũrĩrĩ igaikara rungu rwitũ,
irĩndĩ igaikara rungu rwa makinya maitũ.
- 4 Nĩwe watũthuurĩre igai riitũ,
ithuĩ gĩkeno kĩa Jakubu, o ũcio eendete.
- 5 Ngai nĩambatĩte, o agĩkũngũyagĩrwo na gĩkeno,
Jehova akaambata akĩhuhagĩrwo tũrumbeta.
- 6 Inĩrai Ngai mũmũgooce na nyĩmbo, mũinĩrei mũmũgooce;
inĩrai Mũthamaki witũ mũmũgooce, mũinĩrei mũmũgooce.*

* 47:6 Andũ nĩmainagĩra Ngai kĩambĩrĩria kĩa o mwaka na rũhĩa rwarĩ kayũ kanene rwetagwo shofari.

- 7 Nīgūkorwo Ngai nīwe Mūthamaki wa thī yothe;
mūgoocei na nyimbo.
- 8 Ngai nīwe ūthamakagīra ndūrīrī;
Ngai aikarīire gītī gīake kīrīa gītheru kīa ūnene.
- 9 Andū a ndūrīrī arīa marī igweta nīmonganīte
matuīke ta andū a Ngai wa Iburahīmu,
nīgūkorwo athamaki a thī nī a Ngai;
we nīwe ūtūgīrītio mūno.

48

Zayuni Itūūra rīa Jehova

Thaburi ya Ariū a Kora

- 1 Jehova nī mūnene, na nī wa kūgoocwo mūno,
arī kūu thīinī wa itūūra inene rīa Ngai witū,
o kīrīma-inī gīake kīrīa kīamūre.
- 2 Kīrīma kīu kīa Ngai nī gīthaka na gīkaraiha na igūrū,
na nīkīo gīkeno gīa thī yothe.
- O ta ūrīa Zafoni gūtūgīrīte na igūrū mūno,
no taguo Kīrīma gīa Zayuni kīhaana,
itūūra rīu inene rīa Mūthamaki ūrīa Mūnene.
- 3 Ngai arī thīinī wa ciikaro iria ngītīre cia mūthamaki;
nake nīeyonanītie atī nīwe kīirigo gīacio kīa hinya.
- 4 Rīrīa athamaki maanyiitanire hamwe
na magīthīi magatharīkīre itūūra rīu,
- 5 maarīonire, magītūika nda;
makūūra nī kīmako kīnene.
- 6 O hau-hau makīnyitwo nī kūinaina,
makīgīa na ruo ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwo.
- 7 Wamanangire o ta ūrīa marikabu cia Tarishishi cianangagwo
nī rūhuho ruomīte mwena wa irathīro.
- 8 O ta ūrīa tūiguīte,
ūguo noguo tuonete
thīinī wa itūūra inene rīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
itūūra rīu inene rīa Ngai witū:
Ngai egūtūūra arīgitaḡīra nginya tene.
- 9 Tūrī thīinī wa hekarū yaku, Wee Ngai,
twīcūūranagia ūhoru wa wendo waku ūrīa ūtathiraga.
- 10 O ta ūrīa rīitwa rīaku rītariī, Wee Ngai,
ūguo noguo ngumo yaku īigana o nginya ituri-inī cia thī;
guoko gwaku kwa ūrīo kūiyūrītwo nī ūthingu.
- 11 Kīrīma gīa Zayuni nīgīkenaga,
namo matūūra ma Juda magacanjāmūka
nī ūndū wa matuīro maku ma ciira.
- 12 Ceeraceerai Zayuni, mūrīthiūrūrūke,
mūtare mīthiringo yarīo īrīa mīraihi na igūrū,
- 13 mūrōre ūrīa kūirīgītwo na hinya,
na mūrōre ciikaro iria ngītīre cia mūthamaki,
nīgeetha mūkeeraga rūciaro rūrīa rūgooka ūhoru wacio.

14 Nīgūkorwo Ngai ūyū nīwe Ngai witū nginya tene na tene;
egūtūūra atūtongoragia nginya hīndī itagathira.

49

Ūrimū wa Kwīhoka Ūtonga

Thaburi ya Ariū a Kora

- 1 Iguai ūhorō ūyū, inyuī ndūrīrī ciothe;
thīkīrīriai, inyuothe mūtūūrāga gūkū thī,
- 2 inyuī mūtārī igweta na arīa mūrī igweta,
inyuī itonga na athīni mūigwe hamwe:
- 3 Kanua gakwa nīgekwarīa ciugo cia ūūgī,
mīario ya ngoro yakwa īkorwo na ūtaūku.
- 4 Nīngūtēga gūtū ndīīgūire thimo;
njooke ndaūre ndai īno ngīhūūrāga kīnanda kīa mūgeeto:
- 5 Nī kīi kīngītūma ndītīgīre hīndī ya mathīina,
rīrīa andū aaganu acio maheenāgia maathiūrūrūkīrie,
- 6 o acio mehokaga ūtonga wao,
na makeeraha nī ūingī wa indo ciao?
- 7 Gūtīrī mūdū ūngīhota gūkūūra muoyo wa mūdū ūngī,
kana arutīre Ngai kīndū gīa gūkūūra mūdū ūcio,
- 8 nīgūkorwo ūkūūri wa muoyo nī ūndū wa goro mūno,
gūtīrī irīhi rīngīgāna o na atīa,
- 9 atī nīguo mūdū atūūre muoyo nginya tene,
na ndakanabuthe.
- 10 Nīgūkorwo andū othe nīmonaga atī o na andū arīa oogī nīmakuuaga;
mūdū mūkīigu na mūdū kīrimū o nao nīmakuuaga,
magatīgīra andū angī ūtonga wao.
- 11 Mbīrīra ciao igūtūūra irī nyūmba ciao nginya tene,
ituīke ciikaro ciao njarwa na njarwa,
o na gūtūika maarī na mīgūnda yao ene.
- 12 No mūdū-rī, o na arī na indo nyingī, ndatūūrāga;
akuuaga o ta ūrīa nyamū īkuuaga īgathira.
- 13 Ūyū nīguo ūndū ūrīa wathīrīrio arīa meīhokaga o ene,
na arūmīrīri ao, arīa metīkanāgia na mīario yao.
- 14 Maathīrīrio mbīrīra o ta ng'ōndu cia gūthīnjwo,
na gīkuū nīkīo gīgaatūika mūrīithi wao.
Magaathagwo nī andū arīa arūngīrīru rūciinī;
ciimba ciao ikaabuthīra mbīrīra-inī,
irī kūrāihu na nyūmba ciao nene.
- 15 No Ngai nīagakūūra muoyo wakwa kuuma mbīrīra-inī;
ti-itherū nīwe ūkaanyamūkīra.
- 16 Ndūkanetīgīre mūdū rīrīa aatūika gītonga,
rīrīa riiri wa nyūmba yake wongerereka;
- 17 nīgūkorwo ndarī kīndū agaathī nakīo akua,
riiri wake ndagaikūrūka nāguo.
- 18 O na gūtūika rīrīa aarī muoyo eyoonaga arī mūrathime,
nīgūkorwo andū nīmagūkumāgia rīrīa wagaacīra,

- 19 agakua athiĩ kũrĩ maithe mao,
acio matagacooka kuona ũtheri rĩngĩ.
- 20 Mũndũ mūtongu ũtarĩ na ũmenyo
atarĩ o ta nyamũ iria ikuuaga igathira.

50

Ngoro Īiyũrĩtwo nĩ Ngaatho

Thaburi ya Asafu

- 1 Jehova, o we Ngai ũcio Mwene-Hinya,
nĩaraaria, ageeta thĩ yothe
kuuma irathĩro rĩa riũa nginya kũrĩa rĩthũagĩra.
- 2 Ngai aracangarara arĩ Zayuni
itũũra rĩu ithaka mũno.
- 3 Ngai witũ nĩ gũũka arooka na ndegũkĩra;
mbere yake nĩ mwaki ũrakana,
na akarigiicĩrio nĩ kĩhuhũkanio kĩnene.
- 4 Areeta igũrũ na thĩ
nĩguo ituĩke aira agĩciirithia andũ ake:
- 5 “Cookanĩrĩrai harĩ niĩ inyuĩ andũ akwa aamũre,
o inyuĩ mwağĩre kĩrĩkanĩro na niĩ na ũndũ wa kũndutĩra igongona.”
- 6 Narĩo igũrũ rĩanağĩrĩra ũthingu wake,
nĩgũkorwo Ngai we mwene nĩwe mĩtuanĩri ciira.
- 7 “Inyuĩ andũ akwa, thikĩrĩriai na nĩngwaria,
ũthikĩrĩrie, wee Isiraeli, na nĩngũruta ũira wa gũgũthita:
niĩ niĩ Ngai, o Ngai waku.
- 8 Ndirakũrũithia nĩ ũndũ wa magongona maku,
o na kana nĩ ũndũ wa maruta maku ma njino,
marĩa makoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe.
- 9 Ndibatarĩtio nĩ ndegwa yumĩte kiugũ gĩaku,
kana mbũri ciumĩte ciugũ ciaku,
- 10 nĩgũkorwo nyamũ ciothe cia gĩthaka nĩ ciakwa,
na ng’ombe iria irĩ tũrĩma-inĩ ngiri na ngiri.
- 11 Nyoni ciothe iria irĩ kũu irĩma-inĩ, gũtirĩ o na ĩmwe itooĩ,
na ciũmbe ciothe cia werũ-inĩ nĩ ciakwa.
- 12 Ingĩkorwo hũtiĩ, ndingĩkwĩra, nĩgũkorwo thĩ nĩ yakwa,
na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩinĩ wayo.
- 13 Niĩ nĩndĩaga nyama cia ndegwa,
o na kana nganyua thakame ya mbũri?
- 14 Rutĩra Ngai igongona rĩa gũcookia ngaatho,
na ũhingagĩrie Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno mũhĩtwa yaku,
- 15 na ũngayagĩre mũthenya wa mĩnyamaro;
na nĩndĩrikũhonokagĩa, nawe ũngoocage.”
- 16 No rĩrĩ, mũndũ ũrĩa mwaganu Ngai ekũmũũria atĩrĩ:
- “Ūrĩ na kĩhooito kĩrĩkũ gĩa kuuga mawatho makwa,
kana kwaria ũhoro wa kĩrĩkanĩro gĩakwa?
- 17 Nĩũmenete ũrutani wakwa,
na ũgateanĩria ciugo ciakwa.

- 18 Rĩrĩa wona mũici, ũnyiiitanagĩra nake;
na ũgũaga ũrũmwe na itharia.
- 19 Ũhũthagĩra kanua gaku kwaria ndeto njũru,
na rũrĩmĩ rwaku naruo rũkaaragia maheeni.
- 20 Hĩndĩ ciothe waragia ndeto cia gũũkĩrĩra mũrũ wa thoguo,
ũgagĩcambia mũrũ-wa-nyũkwa.
- 21 Maũndũ macio ũmekaga o ngrĩte,
nawe ũgeciiria aĩ nĩ ndarĩ o tawe.
- No rĩrĩ, rĩu nĩngũkũrũithia,
nguonie maũndũ marĩa wĩkĩte.
- 22 “Mwĩcũraniei ũhoru ũyũ, inyuĩ mũriganagĩrwo nĩ Ngai,
nĩguo ndikamũtambuure, na haage mũndũ wa kũmũteithũra.
- 23 Mũndũ ũrĩa ũrutaga igongona rĩa gũcookia ngaatho nĩ nĩ aĩĩaga,
na akahaarĩria njĩra
nĩgeetha ndĩmuonie ũhonokanio wa Ngai.”

51

Kũhooya Gũtherio na Kũrekerwo

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Ngai-rĩ, njiguĩra tha,
kũringana na wendo waku ũrĩa ũtathiraga;
kũringana na tha ciaku nyingĩ-rĩ,
tharia mahĩtia makwa mathire.
- 2 Thambia mahĩtia makwa mothe,
na ũũtherie mehia makwa.
- 3 Nĩgũkorwo nĩnjũũ mahĩtia makwa,
namo mehia makwa makoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe.
- 4 Wee nĩwe njĩhĩrie, o Wee wiki,
na ngeeka ũndũ mũũru maĩtho-inĩ maku,
nĩguo Wee wonekage ũtarĩ na mahĩtia rĩrĩa ũkwaria,
na ũrĩ wa kĩhooito rĩrĩa ũgũtua ciira.
- 5 Ti-itherũ ndaciarirwo ndĩ mwĩhia;
maitũ aagĩire nda ya kũnjiara arĩ o na mehia.
- 6 Ti-itherũ, Wee wendaga ũhoru wa ma kuuma ngoro thĩinĩ;
nĩ ũndũ ũcio ũndutaga kũgĩa na ũũgĩ ngoro-inĩ yakwa.
- 7 Theria na mũthobi,* na nĩngũthera;
thaambia, na nĩngwerũha gũkĩra ira.
- 8 Tũma ngene na njanjamũke;
mahĩndĩ marĩa ũthetherete nĩmagĩkene.
- 9 Hitha ũthiũ waku ndũkoone mehia makwa,
na ũtharie mahĩtia makwa mothe.
- 10 Wee Ngai-rĩ, nyũmbĩra ngoro theru thĩinĩ wakwa,
na ũnjerũhĩrie roho wa kwĩhokeka thĩinĩ wakwa.
- 11 Ndũkanyingate nyume harĩwe,
o na kana weherie Roho waku Mũtheru kuuma thĩinĩ wakwa.
- 12 Njookeria gĩkeno kĩrĩa kĩa ũhonokio waku,

* 51:7 Mũthobi nĩguo watũmagĩrwo kũminjainjĩria andũ thakame ya kũmatheria.

na ūũhe roho wa kũndũũria ngwathĩkagĩra.

- ¹³ Hĩndĩ ĩyo nĩngaruta andũ arĩa aremi nĩguo mamenye njira ciaku, nao ehia magũcookerere.
- ¹⁴ Wee Ngai, o Wee Ngai ũrĩa ũũhonokagia-rĩ, honokia kuumana na ũiti thakame, naruo rũrĩmĩ rwakwa nĩrũkaina ũhoru wa ũthingu waku.
- ¹⁵ Wee Mwathani, tumũra mĩromo yakwa, nako kanua gakwa koimbũre ũgooci waku.
- ¹⁶ Wee ndũkenagio nĩ kũrutĩrwo igongona, korwo nĩũkenagio nĩrĩo no ngũrutĩre; o na ndũkenagio nĩ magongona ma njino.
- ¹⁷ Magongona marĩa Ngai etĩkagĩra nĩ roho ũrĩa mũthuthĩku; ngoro ĩrĩa thuthĩku na ĩkahera-rĩ, Wee Ngai ndũngĩmĩrega.
- ¹⁸ Tũma itũũra rĩa Zayuni rĩgaacĩre nĩ ũndũ wa wega waku; aka thingo cia Jerusalemu rĩngĩ.
- ¹⁹ Hĩndĩ ĩyo nĩũgakenagĩra magongona ma ũthingu, na maruta ma njino o marĩa macinagwo magathira biũ; nĩngĩ magongona ma ndegwa nĩmakarutagĩrwo kigongona-inĩ gĩaku.

52

Wega wa Ngai na Gũtuanĩra Ciira Gwake

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee njamba ĩno ĩrĩ hinya, ũreegana nĩ ũndũ wa maũndũ mooru nĩkĩ? ũtindaga wĩrahĩte mũthenya wothe nĩkĩ, o wee ũtuĩkĩte gĩconoko maitho-nĩ ma Ngai?
- ² Rũrĩmĩ rwaku rũthugundaga mwanangĩko; rũhaana ta rwenji rũnoore, o wee wĩkaga maũndũ ma maheeni.
- ³ Wendete maũndũ mooru gũkĩra marĩa mega, ũkenda maheeni gũkĩra kwaria ma.
- ⁴ Wendete ciugo o ciothe ithũkagia andũ, wee rũrĩmĩ rũrũ rwa maheeni!
- ⁵ Ti-itherũ Mũrungu nĩagakwananga nginya tene na tene: Agakũnyiita, akũhurie na akũrute hema-inĩ yaku; agakũmunya akweherie bũrũri wa arĩa marĩ muoyo.
- ⁶ Andũ arĩa athĩngu nĩmakona ũguo metĩgĩre; nao magathekerera mũndũ ũcio, moige atĩrĩ,
- ⁷ “Ŭyũ nĩwe mũndũ ũrĩa wagire gũtua Ngai kũhitho gĩake kĩa hinya, no eehokire ũtonga wake mũingĩ, na akĩgĩa hinya nĩ ũndũ wa kũniina andũ arĩa angĩ!”
- ⁸ No rĩrĩ, nĩ ndariĩ ta mũtĩ wa mũtamaiyũ, ũrĩa ũrakũra wega ũrĩ thĩnĩ wa nyũmba ya Ngai; ndĩhokete wendo wa Ngai ũrĩa ũtathiraga nginya tene na tene.

⁹ Ngūtũura ngũgocaga nginya tene nĩ ũndũ wa ũrĩa wĩkĩte;
ndĩrĩhokaga rĩitwa riaku, nĩgũkorwo rĩitwa riaku nĩ rięga.
Ndĩrĩkũgocaga ndĩ mbere ya andũ aku arĩa aamũre.

53

Ngai Ndakenagio nĩ Irimũ

Thaburi ya Daudi

¹ Kĩrimũ kũraga na ngoro atĩrĩ,
“Gũtirĩ Ngai.”

Nao amaramari, cĩiko ciao irĩ magigi;
gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wĩkaga wega.

² Ngai aroraga ciana cia andũ
arĩ o igũrũ,
one kana nĩ harĩ ũrĩ na ũmenyo,
o na kana nĩ harĩ ũrongoragia Ngai.

³ Othe nĩmacookete na thuutha,
othe marĩ hamwe nĩmatuĩkĩte amaramari;
gũtirĩ o na ũmwe wĩkaga wega,
gũtirĩ o na ũmwe.

⁴ Andũ acio mekaga maũndũ mooru kaĩ matarĩ ũmenyo,
o acio marĩaga andũ akwa o ta ũrĩa andũ marĩaga irio,
o acio matakayagĩra Ngai?

⁵ O hau-rĩ, makanyiitwo nĩ guoya mũnene,
o na gũtarĩ kĩndũ gĩa gũtũma metigĩre.

Nĩgũkorwo Ngai nĩahurunjĩte mahĩndĩ ma andũ acio magũtharĩkĩire;
nĩwamaconorithirie, nĩgũkorwo Ngai nĩamamenete.

⁶ Naarĩ korwo ũhonokio wa Isiraeli no ũgĩũke kuuma Zayuni!
Rĩrĩa Ngai agacookereria andũ ake na indo ciao-rĩ,
Jakubu nĩagakena na Isiraeli acanjamũke!

54

Ngai Nĩwe Ũteithio Wakwa

Thaburi ya Daudi

¹ Wee Ngai, honokia nĩ ũndũ wa rĩitwa riaku;
ndĩhiria na hinya waku.

² Wee Ngai, igua ihooya rĩakwa;
thikĩrĩria ciugo cia kanua gakwa.

³ Andũ ageni nĩmanjũkĩrĩire;
nao andũ matarĩ tha nĩmaracaria muoyo wakwa,
o andũ acio matarũmbũyagia Ngai.

⁴ Ti-itherũ Ngai nĩwe ũteithio wakwa;
Mwathani nĩwe ũndiiragĩrĩa.

⁵ Cookereria andũ arĩa manjambagia ũũru wao;
Wee maniine nĩ ũndũ wa wĩhokeku waku.

- 6 Nĩngũkũrutĩra igongona rĩa kwĩyendera;
nĩngũgooca rĩitwa rĩaku, Wee Jehova,
tondũ nĩ rĩega.
- 7 Nĩgũkorwo nĩahonoketie mathĩina-inĩ makwa mothe,
na maitho makwa nĩmeyoneire gũtoorio gwa thũ ciakwa.

55

Mwathani Nĩatiiragĩrĩra Andũ arĩa Athingu

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Ngai, thikĩrĩria ihooya rĩakwa,
ndũkaage kũigua ithaithana rĩakwa;
2 njigua na ũnjĩtike.
- Meciiria makwa nĩmathĩĩnĩtie na ndĩ mũgiĩku
3 nĩ ũndũ wa mũgambo wa thũ,
nĩ ũndũ wa gũkũũrĩro maitho nĩ andũ arĩa aaganu;
tondũ o mandehagĩra o mathĩina,
na makaanyũrũria marakarĩte.
- 4 Ngoro yakwa ĩrĩ na ruo rũnene thĩinĩ wakwa,
nganyiitwo nĩ imakania nene cia gĩkuũ.
- 5 Guoya na kũinaina nĩcindigiicĩirie;
hubanĩrio nĩ kĩmako kĩnene.
- 6 Na nĩ ngiuga atĩrĩ, “Hĩ, naarĩ korwo ndĩ na mathagu ta ndutura!
Ingũmbũka thĩ ngahurũke,
- 7 ingĩũra thĩ kũndũ kũraya,
ngaikare werũ-inĩ;
- 8 ingĩhiũha thĩ handũ harĩa ingĩgitia,
kũraihi na rũhuho rũu rũnene na kĩhuhũkanio.”
- 9 Wee Mwathani, andũ arĩa aaganu nĩmanyiitwo nĩ kĩrigiicano,
ũhĩngĩcanie mĩario yao,
nĩgũkorwo itũũra-inĩ inene nyonaga o haaro na ngũĩ.
- 10 Mũthenya na ũtukũ, andũ acio aaganu macangacangaga thingo-inĩ cia
itũũra rĩu;
narĩo rĩiyũrĩtwo nĩ rũmena na irumi.
- 11 Thĩinĩ wa itũũra rĩu inene no mwanangĩko ũrĩ kuo;
kwĩhĩtanĩra na kũheenania ciyũrĩte njĩra-inĩ ciarĩo.
- 12 Korwo nĩ thũ ĩranuma-rĩ,
no ngĩrĩrĩrie;
korwo nĩ thũ ĩranjũkĩrĩra-rĩ,
no ndĩhithe ndĩkanyone.
- 13 No rĩrĩ, nĩwe mũndũ wa riika rĩakwa,
mũthiritũ wakwa, mũrata wakwa ũrĩa twendanĩte mũno,
- 14 o wee twanakenanĩra tũrĩ na ngwatanĩro njega,
tũgĩthĩi hamwe na andũ arĩa angĩ nyũmba-inĩ ya Ngai.
- 15 Gĩkuũ kĩrohubanĩria thũ ciakwa o rĩmwe;
iroikũrũka mbĩrĩra irĩ muoyo,
tondũ ũũru ũkoragwo ngoro-inĩ ciacio.
- 16 No rĩrĩ, nĩ nĩ Ngai ngayagĩra,

nake Jehova n̄ahonokagia.

- 17 Hwaĩ-inĩ, na r̄uciinĩ, o na m̄araho,
ngayaga ndĩ m̄nyamaro-inĩ,
nake n̄aiguaga m̄ugambo wakwa.
- 18 We angũũraga kuuma mbaara-inĩ ĩrĩa ndũithagio,
ngoima itagurarĩtio,
o na gwakorwo nĩ andũ aingĩ mandũithagia.
- 19 Mũrungu ũrĩa ũtũũrite aikarĩire gĩtĩ kia ũnene nginya tene,
n̄ĩekũmaigua na amaherithie,
andũ acio matagarũragĩra m̄ithĩire yao,
o acio matetigagĩra Ngai.
- 20 Mũndũ ũcio tũrĩ thiritũ nake atharĩkagĩra arata ake,
na agathũkia k̄ĩrĩkanĩro gĩake.
- 21 M̄iaro yake ĩnyorokete o ta thiagĩ,
no r̄ĩrĩ, mbaara ĩrĩ ngoro-inĩ yake;
ciugo ciake ĩhooranagĩria gũkĩra maguta,
no icio nĩ hiũ cia njora ĩrĩ njomore.
- 22 Rekereria Jehova maũndũ marĩa magũtangaga,
na n̄ĩegũgũtiirĩra;
ndarĩ h̄ĩndĩ akaareka mũndũ ũrĩa mũthingu agwe.
- 23 No r̄ĩrĩ, Wee Ngai, n̄ũkaharũrũkia andũ arĩa aaganu
ĩrima-inĩ rĩa ũmaramari;
andũ arĩa manyootagĩra thakame na andũ a maheeni
matigaakinyia nũthu ya matukũ mao.

No nĩ hakwa-rĩ, Wee n̄iwe ndĩihokete.

56

Kwĩhoka Ngai

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Ngai, njiguĩra tha,
n̄ĩgũkorwo andũ n̄imaingatanĩte na nĩ mũno;
mũthenya wothe mendaga o gũũtharĩkĩra.
- 2 Andũ arĩa manjambagia
maingatanaga na nĩ mũthenya wothe;
aingĩ nĩ arĩa maraatharĩkĩra na mwĩtũo.
- 3 R̄ĩrĩa ndetigĩra-rĩ,
n̄iwe ndĩr̄ihokaga.
- 4 Nĩ ũndũ wa hinya wa Ngai, n̄ĩndĩr̄ĩgocaga kiugo gĩake,
ndĩhokete o Ngai; ndingũtigĩra.
Mũndũ ũrĩ na mwĩrĩ angĩnjika atĩa?
- 5 Mũthenya wothe matindaga makĩogomia ciugo ciakwa;
h̄ĩndĩ ciothe mathugundaga kũnjika ũũru.
- 6 Manjiiragĩra na makanjoheria,
na makarĩithania na m̄ithĩire yakwa,
makienda kũnjũraga.
- 7 Wee Ngai, ndũkareke mahonoke o na atĩa;

- ng'aũrania ndũrĩrĩ na marakara maku.
- 8 Andĩka ũhoru wa gũcakaya gwakwa;
maithori makwa mekĩre cuba-inĩ yaku,
githĩ matirĩ maandĩko-inĩ maku?
- 9 Rĩrĩa ngaakaya ndeithio
thũ ciakwa nĩikahũndũka.
Ūndũ ũcio nĩũgatũma menye atĩ Ngai arĩ hamwe na nĩ.
- 10 Nĩ ũndũ wa hinya wa Ngai, ũrĩa ngoocaga kiugo gĩake,
nĩ ũndũ wa hinya wa Jehova, ũrĩa ngoocaga kiugo gĩake,
- 11 ndĩhokete o Ngai; ndingĩtigĩra.
Mũndũ-rĩ, angĩnjĩka atĩa?
- 12 Wee Ngai, mĩhĩtwa ĩrĩa ndĩhĩtite ndĩ o nayo,
nĩndĩrĩkũrutagĩra maruta ma gũgũcookeria ngaatho.
- 13 Nĩgũkorwo nĩũhonoketie kuuma gĩkuũ-inĩ,
na ũkagĩrĩrĩa magũrũ makwa kũhĩngwo,
nĩguo thiiage mbere ya Ngai
ngĩonaga ũtheri ũrĩa wonagwo nĩ arĩa marĩ muoyo.

57

Ihooya rĩa kũũria Ngai Ūteithio

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Ngai, njiguĩra tha, ũnjiguĩre tha,
nĩgũkorwo nĩ hariwe njũragĩra.
Nĩ ngũũrĩa kĩruru-inĩ kĩa mathagu maku,
o nginya mwanangĩko ũhĩtũke.
- 2 Ngũkaĩra Ngai-Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno,
o kũrĩ Mũrungu, ũrĩa ũũhingagĩria maũndũ.
- 3 Atũmaga ũteithio kuuma igũrũ akaahonokia,
akarũithia arĩa maahanyũkagĩa mũno;
Ngai agakĩndũmĩra wendani na wĩhokeku wake.
- 4 Nĩ ndĩ gatagatĩ-inĩ ka mĩrũũthi;
ngomete gatagatĩ ka nyamũ ndĩiani,
na nĩo andũ arĩa magego mao mahaana ta matimũ na mĩguĩ,
o acio nĩmĩ ciao ĩhaana ta hiũ cia njora njũgĩ.
- 5 Wee Ngai, tũũgĩra, ũtũũgĩrio igũrũ rĩa igũrũ;
riiri waku nĩũgie igũrũ rĩa thĩ yothe.
- 6 Thũ ciakwa nĩciambũire magũrũ makwa mũtego wa wabu,
na nĩ ngũthĩkĩra nĩ kũnyamarĩka.
Cienjete irima njĩra-inĩ yakwa,
no nĩcio igũite thĩnĩ warĩo.
- 7 Wee Ngai, ngoro yakwa nĩkindĩirie,
ngoro yakwa no ĩkindĩirie;
nĩkũina ngũina, ngũgooce na rwĩmbo.
- 8 Wee muoyo wakwa arahũka!
Arahũka wee kĩnanda kĩa mũgeeto, o nawe kĩnanda gĩa kĩnũbi!

Ngwarahũka ruoro rūgĩtema.

- ⁹ Wee Mwathani, nĩngũkũgocca, gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ;
nĩngũkũinĩra ngũgocce ndĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ.
¹⁰ Nĩgũkorwo wendo waku nĩ mũnene, ũgagĩkinya o igũrũ;
wĩhokeku waku ũkinyĩte o matu-inĩ.
¹¹ Wee Ngai, tũũgĩra, ũtũũgĩrio igũrũ rĩa igũrũ;
riiri waku niũgĩe igũrũ rĩa thĩ yothe.

58

Thooya rĩa kũiria Ngai Aherithie Andũ arĩa Aaganu

Thaburi ya Daudi

- ¹ Inyuĩ aathani aya-rĩ, ti-itherũ nĩmwaragia maũndũ ma kĩhooto?
Nĩmũtuagĩra andũ ciira ũria kwagĩriire na kĩhooto?
² Aca, ngoro-inĩ cianyu mũthugundaga maũndũ matarĩ ma kĩhooto,
na moko manyu mageeka maũndũ ma kũruta haaro gũkũ thĩ.
³ O kuuma gũciarwo andũ arĩa aaganu nĩmahĩtagia njĩra;
matũũraga marĩ imaramari kuuma gũciarwo, na maaragia maheeni.
⁴ Ūrũrũ wao nĩ ta ũrũrũ wa nyoka,
ũhaana ta thumu wa ndũira ithingĩte matũ mayo,
⁵ ĩria ĩtangũigua rwĩmbo rwa mũmĩthuuthĩri,
o na angĩkorwo aramĩthuuthĩra arĩ na ũũgĩ mũnene atĩa.
⁶ Wee Ngai, unanga magego marĩa marĩ tũnua twao;
Wee Jehova, munya mũthangĩri ya mirũũthi iyo!
⁷ Nĩmabuĩrie o ta maaĩ marĩa mathereraga makabuĩria;
rĩria magereka ũta-rĩ, mũguĩ yao nĩikoragwo ĩri mũtuuhu.
⁸ Marotuĩka ta ndinoho ĩria ĩtwekaga o ĩgĩthiagia,
matũke ta kĩhuno kĩa gĩtoonaga riũa.
⁹ Andũ arĩa aaganu makeeherio narua,
gũkĩra ũria nyũngũ cianyu ingĩhiũhio nĩ mwaki wa mũigua,
ĩrĩ mũigũ kana ĩrĩ mũmũ.
¹⁰ Andũ arĩa athingu nĩmagakena maarĩhĩrio,
rĩria magathambia nyarĩrĩ ciao thakame-inĩ ya arĩa aaganu.
¹¹ Hĩndĩ iyo andũ nĩmakoĩga atĩrĩ,
“Ti-itherũ nĩ kũrĩ na ĩrĩhi rĩa arĩa athingu;
ti-itherũ nĩ kũrĩ Ngai ũria ũtuagĩra andũ a thĩ ciira.”

59

Thooya rĩa kũhooya Ūgĩtri

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Ngai, honokia kuuma kũrĩ thũ ciakwa;
ngitĩra harĩ arĩa manjũkagĩrĩra.
² Honokia kuuma kũrĩ arĩa mekaga ũũru,
na ũũhonokie kuuma kũrĩ acio aiti thakame.
³ Ta kĩone ũria manjoheirie!
Andũ ooru maranjĩrĩra manjũkĩrĩre,
o na itekĩte ũũru kana ngehĩa, Wee Jehova.

- 4 Ndirī ūndū mūūru njīkīte,
no rīrī, nīmehaarīrie maatharīkīre.
Arahūka ūndeithie; wīonere ūrīa thīnīkīte!
- 5 Wee Jehova, Ngai Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Ngai wa Isiraeli,
arahūka ūherithie ndūrīrī ciothe;
ndūkaiguire andū aaganu tha, o acio makunyanagīra andū arīa angī.
- 6 Macookaga hwaī-inī makīramaga ta ngui,
makiūruraga itūūra-inī inene.
- 7 Ta kīone kīrīa marerūka na tūnua twao,
nī ta marerūka hiū cia njora kuuma mīromo-inī yao,
makooria afīrī, “Nūū ūngītūigua?”
- 8 No Wee Jehova-rī, mathekerere;
ndūrīrī icio ciothe nīucinyararīte.
- 9 Wee Hinya wakwa-rī, nowe njūūthīrīrie;
Wee Ngai-rī, nīwe kīirigo gīakwa kīa hinya,
o Wee Ngai wakwa mūnyendi.
- 10 Ngai nīegūthīi mbere yakwa,
na nīekūnjītīkīria ngenerere arīa manjambagia.
- 11 No ndūkamoorage,
nīguo andū akwa matikanariganīrwo.
Nī ūndū wa hinya waku, tūma matūūre morūūruga,
nginya ūmatorie, Wee Mwathani ngo iitū.
- 12 Nī ūndū wa mehia ma tūnua twao,
na nī ūndū wa ciugo cia mīromo yao,
tūma magwatio nī mūtego wa mwītīio wao.
Nī ūndū wa irumi na maheeni marīa maaragia,
13 maniine na marakara maku,
maniine nginya mathire biū.
Hīndī īyo nīgūkamenyeka nginya ituri cia thī,
atī Ngai nīwe wathaga Jakubu.
- 14 Macookaga hwaī-inī makīramaga ta ngui,
makiūruraga itūūra-inī inene.
- 15 Morūūruga magīcaria irio,
na makoigīrīria maga kūhūna.
- 16 No nī-rī, ndīinaga ūhoru wa hinya waku,
o rūciinī ngaina ūhoru wa wendo waku;
nīgūkorwo Wee nīwe kīirigo gīakwa kīa hinya,
na rīūrīro rīakwa hīndī ya mathīna.
- 17 Wee Hinya wakwa-rī, nīngūkūinīra ngūgooce;
nīgūkorwo Wee nīwe kīirigo gīakwa kīa hinya,
o Wee Ngai ūrīa ūnyendete.

60

Ihooya rīa kūūria Ūtoorania

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Ngai nītūtiganīrie na ūgatūharaganīa;
ūkoretwo ūtūrakarīre, no rīu tūcookerere!

- 2 Nīūthingithītie būrūri na ūkawatūra;
thinga miātūka yaguo, nīgūkorwo niūrenyenya.
- 3 Nīūtūmite andū aku makorwo na mahinda maritū;
ūmanyuithītie ndibei magathī magītūgūgaga.
- 4 No rīrī, andū arīa magwītīgīrīte-rī, nīūmahaicīrie bendera,
nīguo metharagīre harī yo mona arīa mamarathaga na ūta.
- 5 Tūhonokie na ūtūteithie na guoko gwaku kwa ūrīo,
nīguo arīa wendete mahonoke.
- 6 Ngai nīarītie arī handū hake harīa haamūre, akoiga atīrī:
“Nīngatūranga Shekemu * ndī na gīkeno kīngī,
na thīmīre andū akwa Gītuamba gīa Sukothu.
- 7 Gileadi nī gwakwa, o na Manase no gwakwa;†
Efiraimu nī ngūbia yakwa ya kīgera,
na Juda nī rūthanju rwakwa rwa ūthamaki.
- 8 Moabi nī kīraī gīakwa gīa gwīthambīra,
na Edomu niho njikagia kīraatū gīakwa;
nyanagīrīra nī ūrīa ndooretie būrūri wa Filistia.”
- 9 Nūū ūkūnginyia itūūra rīrīa inene rūrigīre?
Nūū ūkūndongoria andware Edomu?
- 10 Githī tiwe, Wee Ngai, o Wee ūtūregete,
na ūgatiga gūtwarana na mbūtū ciitū cia ita?
- 11 Tūteithie, ūtūhootanīre harī thū ciitū,
nīgūkorwo ūteithio wa mūdū nī wa tūhū.
- 12 Ngai arī hamwe na ithuī nītūkūhootana,
na nīakarangīrīria thū ciitū thī.

61

Kūhooya Ūgitīri wa Ngai

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Ngai, igua kīrīro gīakwa;
thikīrīria ihooya rīakwa.
- 2 Ndīragūkaīra kuuma ituri cia thī,
ndīragūkaīra o ngoro yakwa īgīthiragwo nī hinya;
ndongoria nginye rwaro-inī rwa ihiga rūrīa rūraihi na igūrū kūngīra.
- 3 Nīgūkorwo nīwe ūkoretwo ūrī rūrīro rīakwa,
mūthiringo mūrāihu na igūrū wa hinya wa kwīhitha kuuma kūrī thū.
- 4 Ndīrīragīria gūtūūra hema-inī yaku nginya tene,
na ndīhithage kūruru-inī kīa mathagu maku.
- 5 Nīgūkorwo Wee Ngai nīūguite mūhitwa yakwa,
nīūngaīre igai rīa andū arīa metīgīrīte rīitwa rīaku.
- 6 Ongerera matukū ma mūthamaki ma gūtūūra muoyo,
mīaka yake īigane ta ya njarwa nyīngī.

* 60:6 Shekemu nīrīo rīarī itūūra inene rīa Isiraeli matukū-inī ma tene. † 60:7 Gileadi na Manase kwarī mwena wa irathīro wa būrūri wa Isiraeli.

- 7 Aroikarīra gītī kīa ūnene arī mbere ya Ngai nginya tene;
tūma wendo na wīhokeku waku imūgitagīre.
- 8 Hīndī īyo ngatūūra nyinaga rwīmbo rwa kūgooca rīitwa rīaku,
na hīngagīe mīhītwa yakwa mūthenya o mūthenya.

62

Kwīhoka Ngai arī o We Wiki

Thaburi ya Daudi

- 1 Ngoro yakwa yetagīrīra Ngai o we wiki;
ūhonokio wakwa uumaga harī we.
- 2 O we wiki nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga na ūhonokio wakwa;
nīwe kīirigo giakwa kīa hinya, ndirī hīndī ngenyeneyeka.
- 3 Nī nginya rī mūgūtūūra mūtharīkagīra mūdū?
Mwamūūruga inyuothe, taarī rūthingo rūinamu
kana rūirigo rūrenda kūgūa?
- 4 Nīmatuīte itua mamweherie ūnene-inī wake;
makenagio nī maheeni.
Marathimanaga na tūnua twao,
no ngoro-inī ciao makarumana.
- 5 Wee ngoro yakwa, etha ūhurūko harī Ngai o we wiki,
kūirīgīrīro giakwa kīrī harī we.
- 6 O we wiki nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga na ūhonokio wakwa;
nīwe kīirigo giakwa kīa hinya ndirī hīndī ngenyeneyeka.
- 7 Ūhonokio wakwa na gītīo giakwa ciumaga kūrī Ngai;
nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga rūrī hinya, na rūrīro rīakwa.
- 8 Inyuī andū aya, mwīhokagei o we hīndī ciothe;
itūrūragai ngoro cianyu harī we,
nīgūkorwo Ngai nīwe rūrīro rīitū.
- 9 Andū arīa matarī igweta no mīhūmū tu,
na arīa marī igweta no maheeni tu;
mangīthimwo na ratiri-rī, o no kīndū gīa tūhū;
othe marī hamwe no mīhūmū mītheri.
- 10 Mūtikehoke ūtunyani
kana mwītīe na indo cia kūiya;
o na ūtonga wanyu ūngūngīha-rī,
mūtīkawīhoke.
- 11 Harī ūndū ūmwe Ngai oigīte,
o na nī maūdū meeri njiguīte:
atī Wee Ngai, nī ūrī hinya,
¹² na atī Wee Mwathani, ūrī mwendani.
Ti-itherū nīūkarīha o mūdū
kūringana na wīra wake.

63

Kūnyootera Ngai

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Ngai, nīwe Mūrungu wakwa,

Wee-rĩ, nĩwe nongoragia na kĩyo;
ngoro yakwa nĩwe ĩnyootagĩra,
na mwĩrĩ wakwa nĩwe wĩriragĩria,
ndĩ bũrũri-inĩ ũyũ mũũmũ na wa mĩnoga,
o ũyũ ũtarĩ maai.

- 2 Nĩnguonete ũrĩ handũ-harĩa-haamũre,
na ngeyonera hinya waku na riiri waku.
- 3 Tondũ wendo waku nĩ mwega gũkĩra muoyo guo mwene-rĩ,
mĩromo yakwa nĩrĩkũgocaga.
- 4 Ndirĩkũgocaga hĩndĩ ĩrĩa yothe ngũtũũra muoyo,
ngocage rĩitwa rĩaku nyambararĩtie moko makwa.
- 5 Ngoro yakwa ĩganiire ta ĩrĩite irio iria njega mũno;
nako kanua gakwa nĩkarĩkũgocaga, mĩromo yakwa ĩgakũinĩra.
- 6 Ngũririkanaga ndĩ ũrĩrĩ;
ndĩciiragia ũhoru waku ũtukũ wothe.
- 7 Tondũ Wee nĩwe ũteithio wakwa-rĩ,
nyinagĩra kĩĩruru-inĩ kĩa mathagu maku.
- 8 Ngoro yakwa nĩnyĩitĩrĩre harĩwe;
guoko gwaku kwa ũrĩo gũkaanyĩtĩrĩra.
- 9 Andũ arĩa macaragia muoyo wakwa nĩguo maũniine nĩmakanangwo;
magaatoonyerera na thĩ nginya kũrĩa kũriku mũno.
- 10 Makooragwo na rũhiũ rwa njora
matũke irio cia mbwe.
- 11 No rĩrĩ, mũthamaki nĩagakena nĩ ũndũ wa Ngai;
andũ arĩa othe mehĩtaga makĩgwetaga rĩitwa rĩa Ngai
nĩmakamũgocaa,
natuo tũnua twa arĩa maaragia maheeni nĩtũgaakirio.

64

Ihooya rĩa kũũria Ũgitĩri

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Ngai, igua mũgambo wakwa ngĩkwĩra mateta makwa;
gitĩra muoyo wakwa harĩ kwĩhĩtĩrwo nĩ thũ.
- 2 Kĩĩhithe kuuma kũrĩ ndundu ya andũ arĩa aaganu,
ũũhithe kuuma kũrĩ inegene rĩa mũingĩ ũria wĩkaga ũũru.
- 3 Manooraga nĩmĩ ciao ta hiũ cia njora,
na makaaria ciugo njũru itarĩ ta mũguĩ ĩrĩ ũrũrũ.
- 4 Mehithagĩra mũndũ ũtehĩtie makamũratha na mũguĩ;
mamũrathaga o rĩmwe mategwĩtigĩra.
- 5 Momanagĩrĩria magĩthugunda mĩbango mĩũru,
meranaga ũria mekũhitha mĩtego yao;
mooragia atĩrĩ, “Nũ ũngĩmĩona?”
- 6 Mathugundaga maũndũ matarĩ ma kĩhooto, makoiga atĩrĩ,
“Kai nĩtũbangĩte mũbango mwagĩrĩru-ĩ!”
Ti-itherũ meciiria ma mũndũ na ngoro yake itingĩtuĩrĩka.

- 7 No rīrī, Ngai nīekūmaratha na mīguī yake,
amathece o rīmwe.
- 8 Akaamarehithīria mwanangīko
nī ūndū wa ciugo njūru iria maaragia na tūnua twao;
andū arīa othe makamoona makaamanyūrūria,
mamainainīrie mītwe.
- 9 Andū othe nīmagetigīra;
nīmakaheana ūhoru wa wīra wa Ngai,
na meciirie ūhoru wa maūndū marīa ekīte.
- 10 Andū arīa athingu nīmagīkenere Jehova
na moragīre harī we;
andū arīa othe arūngīrīru ngoro nīmamūgooce!

65

Gūcookia Ngaatho nī ūndū wa Irathimo

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Ngai, twetereire gūkūgooca tūrī Zayuni;
nī harīwe mīhītwa iitū īkaahingio.
- 2 Wee ūiguaga mahooya-rī,
andū othe marīūkaga harīwe.
- 3 Rīrīa twahubanīirio nī mehīa,
Wee nīwatūrekeire mahītīa maitū.
- 4 Kūrathimwo-rī, nī andū arīa ūthuurīte,
na ūkamarehe hakuhī matūūrage kūu nja ciaku!
Ithuī tūrīiganagīra nī maūndū mega ma nyūmba yaku,
o macio ma hekarū yaku theru.
- 5 Ūtūcookagīria ūhoru na cīko cia magegania na cia kīhooto,
Wee Ngai Mūhonokia witū,
o Wee nīwe mwīhoko wa andū arīa marī ituri-inī ciothe cia thī,
na arīa marī iria-inī kūndū kūraya mūno,
- 6 o Wee wombire irīma na hinya waku,
wīohete ūhoti taarī mūcibi,
- 7 o Wee wahooreririe mūrurumo wa maria,
ūkīhooreria mūrurumo wa ndiihū ciamo,
na ūgīkiria inegene rīa ndūrīrī.
- 8 Andū arīa matūūraga kūraya nīmetigagīra magegania maku;
ūtūmaga thī yothe īkene,
kuuma kūrīa rūciinī rūrathaga nginya kūrīa hwaī-inī ūthūaga.
- 9 Wee nīwe ūmenyagīrīra thī na ūkamiurīria mbura;
ūtūmaga īgīe na būthi mūingī.
- Rūūī rwa Ngai rūiyūrīte maaī
ma gūkūrīria andū irio,
nīgūkorwo ūguo nīguo wathīrīrie gwīkagwo.
- 10 Ūiyūrāgia mītaro yakuo maaī,
na ūkaarāgania mīkūmūkūmū yakuo;
ūmīororoāgia na mbura ya rūthuthū,
na ūkarathima kīmera kīayo.
- 11 Mwaka ūwīkīrīte thūmbī ya wega waku,
namo makaari maku makaiyūrīrīra būthi mūingī.

- 12 Nyeki ya werū nī nduru mūno,
natuo tūrīma tūiyūrītwo nī gīkeno.
13 Cieni ciyūrīte ndūuru cia ng'ondo,
nacio ituamba ikaiyūra ngano;
indo ciothe iroigīrīria ikaina nī gūkena.

66

Rwĩmbo rwa Kūgooca Ngai nī ūndū wa Wega Wake

Rwĩmbo rwa Thaburi

- 1 Anīrīrai Ngai mūkenete mūrī mbere ya Jehova, inyuī andū othe a thī!
2 Inai mūrahe riiri wa rītwa rīake;
gūkumio gwake tūmai kūgie na riiri!
3 Īrai Ngai atīrī, “Kaī ciiko ciaku nī cia magegania-ī!
Ūhoti waku nī mūnene mūno nginya
ūgatūma thū ciaku ciīhetage nī guoya irī mbere yaku.
4 Andū othe a thī nīwe mainamagīrīra;
mainaga magakūgooca,
mainaga makagooca rītwa rīaku.”
5 Ūkai muone ūrīa Ngai ekīte,
maūndū marīa ekagīra andū matikīrī ma kūmakania!
6 Aagarūrīre irīa rīgītūika thī nyūmū,
nao andū makīhītūkīra kūu maaī-inī na magūrū;
ūkai, tūmūkenere.
7 Nī ūndū wa hinya wake, egūtūura aathanaga nginya tene,
maitho make maikaraga marorete ndūrīrī,
nīguo andū arīa aremī matikagerie kūmūūkīrīra.
8 Goocai Ngai witū, inyuī andū a ndūrīrī,
mūgambo wake wa kūmūgooca nīūiguīke;
9 nīatūtūūrītie muoyo na akagirīrīria magūrū maitū matirūke.
10 Nīgūkorwo Wee Ngai nīūtūgeretie;
ūtūtheragio ta ūrīa betha ītheragio na mwaki.
11 Nīwatūmire tūtwarwo njeera
na ūgītūkuuithia mīrigo mīritū.
12 Warekire andū matūkarīre mītwe;
twagītūkanirie mwaki-inī o na maaī-inī,
no ūgīcooka ūgītūrehe kūdū kūrī būthi.
13 Nīngūūka hekarū-inī yaku ndī na maruta ma njino,
nīguo hingie mīhītwa yakwa harīwe,
14 mīhītwa irīa mīromo yakwa yeranīre, na ngīmīaria na kanua gakwa,
rīrīa ndaarī thīina-inī.
15 Ngūkūrūtīra igongona rīa nyamū iria noru,
na ndute iruta rīa ndūrūme;
ngūkūrūtīra igongona rīa ndegwa na mbūri.
16 Ūkai mūthikīrīrie inyuothe arīa mwītīgīrīte Ngai;
rekei ndīmūhe ūhoru wa ūrīa anjīkīire.
17 Ndamūkaiire na kanua gakwa,
ngīmūgooca na rūrīmī rwakwa.

- 18 Korwo ndaarĩ na mehia ngoro-inĩ yakwa-rĩ,
Mwathani ndangĩanjiguire;
19 no ti-itherũ Ngai nĩathikĩrĩrie,
na akĩigua mũgambo wakwa ngĩmũhooya.
20 Ngai arogoocwo,
o we ũtaaregĩre kũigua ihooya rĩakwa,
o na kana akĩaga kũnyonia wendo wake!

67

Rwĩmbo rwa Kũgooca Ngai

Rwĩmbo rwa Thaburi

- 1 Ngai arotũkinĩria wega wake, na atũrathime,
na atũme ũthiũ wake ũtwarĩre,
2 nĩguo njĩra ciaku imenyeke gũkũ thĩ,
ũhonokio waku ũmenywo nĩ ndũrĩrĩ ciothe.
3 Andũ marokũgooca, Wee Ngai;
andũ othe marogũkumia.
4 Ndũrĩrĩ nũcanjamũke na cikũinĩre nĩ gũkena,
nĩgũkorwo wathaga andũ na kũhooto,
na ũgatongoria ndũrĩrĩ iria irĩ gũkũ thĩ.
5 Andũ marokũgooca, Wee Ngai;
andũ othe marogũkumia.
6 Hĩndĩ ĩyo bũrũri nũkaruta magetha maguo,
na Ngai, o we Ngai witũ, nĩagatũrathima.
7 Ngai nĩagatũrathima,
nacio ituri ciothe cia thĩ nũikamwĩtigĩra.

68

Rwĩmbo rwa Gũcookia Ngaatho

Thaburi ya Daudi

- 1 Ngai nĩakĩarahũke, ahurunje thũ ciake;
nao arĩa mamũthũire nĩmoore mehere mbere yake.
2 O ta ũria ndogo yũmbũragwo nĩ rũhuho-rĩ,
ũromombũra;
o ta ũria mũhũra ũringũkagio nĩ mwaki-rĩ,
andũ arĩa aaganu marothira marĩ mbere ya Ngai.
3 No rĩrĩ, arĩa athingu marocanjamũka
na makene marĩ mbere ya Ngai;
marorũhĩa nĩ gũkena.
4 Inĩrai Ngai, mũine mũgooce rĩitwa rĩake,
kumiai ũcio ũhaicaga matu ta mbarathi,
rĩitwa rĩake nĩ Jehova;
gĩcanjamũkei mũrĩ mbere yake.
5 Ngai ũria ũikaraga gũkaro gĩake gĩtheru-rĩ,
nĩwe ithe wa ciana cia ngoriai, na mũgĩtĩri wa atumia a ndigwa.
6 Ngai nĩatũmaga arĩa maikaraga marĩ oiki magie na mĩciĩ,
arĩa ohe amohorithagia na akamoimagaria;
no andũ arĩa aremi matũũraga bũrũri mũũmũ.

- 7 Wee Ngai rĩrĩa woimagarire ũrĩ mbere ya andũ aku,
hĩndĩ irĩa watũkanĩirie rũng'ũrĩ-inĩ-rĩ,
- 8 thĩ nĩyathingithire,
narĩo igũrũ rikiuria mbura,
nĩ ũndũ wa gũũka kwa Ngai, o Ūcio Ngai wa Sinai,
na nĩ ũndũ wa gũũka kwa Ngai, Ngai wa Isiraeli.
- 9 Wee Ngai-rĩ, nĩwoiririe mbura nyingĩ,
ũkĩnyootora bũrũri ũcio wa igai rĩaku ũrĩa wang'arĩte.
- 10 Andũ aku magĩtũũra kuo,
na kuumana na ũingĩ wa indo ciaku, Wee Ngai-rĩ,
ũgĩtanahira athĩni acio.
- 11 Mwathani nĩaheanire ũhoru,
nao arĩa maawanĩrĩire maarĩ gĩkundi kĩnene:
- 12 "Athamaki na mbũtũ cia ita moraga na ihenya;
nakuo kambĩ-inĩ andũ magayanaga indo cia ndaho.
- 13 O na rĩrĩa mũkomete hakuhĩ na mwaki wa gũikaro kĩa nja,
mũhaana o ta mathagu ma ndutura magemetio na betha,
nacio njoya ciayo ikagemio na thahabu ikũhenia."
- 14 Rĩrĩa Mwene-Hinya-Wothe aahurunjire athamaki bũrũri-inĩ-rĩ,
kwahaanaga o ta rĩrĩa tharunji igwĩte kĩrĩma-inĩ gĩa Zalimoni.
- 15 Ī irĩma cia Bashani ti irĩma irĩ riiri;
irĩma cia Bashani irĩ tũcũmbĩrĩ tũingĩ.
- 16 Inyuĩ irĩma ici irĩ tũcũmbĩrĩ tũingĩ-rĩ, mũrarora na ũiru nĩkĩ,
kĩrĩma kĩrĩa Ngai athuurĩte gĩtũike gũikaro gĩake,
o kũrĩa Jehova we mwene egũtũũra nginya tene?
- 17 Ngaari cia Ngai cia ita nĩ makũmi ma ngiri,
na ngiri cia ngiri;
Mwathani nĩokĩte arĩ gatagatĩ ga cio oimĩte Kĩrĩma gĩa Sinai,
agatoonya handũ hake haamũre.
- 18 Rĩrĩa wambatire igũrũ,
nĩwatongoririe arĩa maatahĩtwo mũtongoro-inĩ waku;
nĩwamũkĩrĩre iheo kuuma kũrĩ andũ,
o na ũgĩciamũkĩra kuuma kũrĩ andũ arĩa aremi,
nĩgeetha Wee, Jehova Ngai, ũtũũre kuo.
- 19 Gocai Mwathani, o we Mũrungu Mũhonokia witũ,
o we ũkuuaga mũrigo iitũ mũthenya o mũthenya.
- 20 Ngai witũ nĩ Mũrungu ũhonokanagia;
Mwathani Jehova nĩwe rĩũrĩro rĩa kuuma gĩkuũ-inĩ.
- 21 Ti-itherũ Ngai nĩakamemenda ciongo cia thũ ciake,
amemende ruototia rwa arĩa mathĩiaga na mbere kwĩhia.
- 22 Mwathani ekuuga atĩrĩ, "Nĩngaruta thũ cianyu kuuma Bashani;
ndĩcirute irĩa-inĩ kũrĩa kũriku,
- 23 nĩgeetha mũtobokie makinya manyu thakame-inĩ ya thũ cianyu,
o nacio nĩmĩ cia ngui cianyu igĩe na igai rĩacio."
- 24 Wee Ngai-rĩ, mũtongoro waku nĩwonekete,
o mũtongoro wa Mũrungu wakwa na Mũthamaki
agĩtoonya handũ-harĩa-haamũre.

- 25 Aini a nyĩmbo nĩo matongoretie,
makarũmirĩrwo nĩ ahũuri inanda;
hamwe nao nĩ airĩtu arĩa marahũura tũhembe.
- 26 Goocai Ngai, kiũngano-inĩ kĩa kĩnene;
mũgooce Jehova kiũngano-inĩ gĩa Isiraeli.
- 27 Mũhĩrĩga ũrĩa mũnini wa Benjamini nĩguo ũcio ũmatongoretie,
kĩrĩndĩ kĩnene kĩa athamaki a Juda kĩrĩ ho,
na makarũmirĩrwo nĩ athamaki a Zebuluni na a Nafitali.
- 28 Wee Ngai-rĩ, onania ũhoti waku;
tuonie hinya waku, Wee Ngai, ta ũrĩa waneka.
- 29 Tondũ wa hekarũ yaku ĩrĩa ĩrĩ kũu Jerusalemu-rĩ,
athamaki nimagakũrehagira iheo.
- 30 Rũithia nyamũ ĩrĩa ĩrĩ ithanjĩ-inĩ,
ũkĩrũithie rũũru rwa ndegwa rũrĩa rũrĩ thĩinĩ wa tũcaũ twa ndũrĩrĩ.
Īkwĩnyiihĩrie, na ĩkũrehere icunjĩ cia betha.
Hurunja ndũrĩrĩ iria ikenagĩra mbaara.
- 31 Abarũthi nĩmagooka moimĩte bũrũri wa Misiri;
nagu bũrũri wa Kushi nũkenyiihĩria Ngai.
- 32 Inĩrai Ngai, inyuĩ mothamaki ma thĩ,
inai mũgooce Mwathani,
- 33 ũcio ũthiaga ahaicĩte matu macio ma igũrũ ma tene,
ũcio ũrurumaga na mũgambo mũnene.
- 34 Anĩrĩrai hinya wa Ngai,
we ũria ũnene wake arĩ guo ũrũgamĩrũire Isiraeli,
o ũcio ũhoti wake ũrĩ kũu matu-inĩ.
- 35 Wee Ngai-rĩ, ũrĩ wa gwĩtigĩrwo, ũrĩ handũ hau haku haamũre;
Mũrungu wa Isiraeli nĩaheaga andũ ake ũhoti o na hinya.

Ngai arogoocwo!

69

Thooya rĩa kũũria Ũteithio

Thaburĩ ya Daudi

- 1 Wee Ngai-rĩ, honokia,
nĩgũkorwo maaĩ maanginyĩte o ngingo.
- 2 Ndiratoonyerera mũtondo-inĩ mũriku,
handũ hatarĩ na ha gũkinyithia kũgũrũ.
Nginyĩte maaĩ-inĩ harĩa hariku;
mũiyũro wa maaĩ nũhumbikanĩtie.
- 3 Nĩnogete mũno nĩ gũkaya ndeithio;
mũmero wakwa nĩ mũng'aru.
Maitho makwa nĩmorĩtwo nĩ hinya
nĩgũcũthĩrĩria Ngai wakwa.
- 4 Andũ arĩa maathũire hatarĩ gĩtũmi
nĩ aingĩ gũkĩra njuĩrĩ cia mũtwe wakwa;
thũ ciakwa iria iithũire hatarĩ gĩtũmi nĩ nyingĩ,
o icio injaragia iniine.
Hatagĩrĩrio njookie kĩndũ itaiyĩte.

- 5 Wee Ngai nĩũũĩ ũrimũ wakwa;
mahĩtia makwa matingĩhithĩka harĩwe.
- 6 Andũ arĩa makwĩhokete,
maroaga gũconorithio nĩ ũndũ wakwa,
Wee Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-wothe;
arĩa makũrongoragia
maroaga kũnyararwo nĩ ũndũ wakwa,
Wee Ngai wa Isiraeli.
- 7 Nĩgũkorwo nĩngĩrĩrĩrie kũmenwo nĩ ũndũ waku,
naguo ũthiũ wakwa nĩũhumbĩtwo thoni.
- 8 Nduĩkite ta mũgeni harĩ ariũ a baba,
ngatuĩka ta mũndũ wa kũngĩ harĩ ariũ a maitũ;
- 9 kĩyo kĩrĩa ndĩ nakĩo kĩa nyũmba yaku nĩkĩo kĩrandĩa,
irumi cia arĩa makũrumaga nĩ nĩ igũĩrĩire.
- 10 Rĩrĩa ngũrĩra na ngehinga kũrĩa irio,
no nginya ngĩrĩrĩrie kũnyũrũrio;
- 11 rĩrĩa ndehumba nguo ya ikũnia,
andũ no gũũthekerera.
- 12 Andũ arĩa maikaraga kĩhingo-inĩ gĩa itũũra nĩ nĩ manyũrũragia,
na nduĩkite rwĩmbo rwa arĩũ.
- 13 Wee Jehova, nĩndakũhooya
hĩndĩ irĩa ya gwĩtikĩrĩka nĩwe;
Wee Ngai, nĩ ũndũ wa wendo waku mũnene,
ũnjĩtike na ũhonokio waku wa ma.
- 14 Honokia ũndute mũtondo-inĩ,
ndũkareke ndoonyerere;
ndeithũra kuuma kũrĩ arĩa maathũire,
ũndute kuuma maaĩ-inĩ marĩa mariku.
- 15 Ndũkareke mũiyũro wa maaĩ ũũhubikanie,
kana merio nĩ kũrĩa kũriku,
o na kana ndumĩrio kanua nĩ irima rĩa gĩkuũ.
- 16 Wee Jehova, njĩtika nĩ ũndũ wa wega wa wendo waku;
nĩ ũndũ wa tha ciaku nyingĩ wĩhũgũre ũnjookerere.
- 17 Ndũkahithe ndungata yaku ũthiũ waku;
njĩtika narua, nĩgũkorwo ndĩ thĩina-inĩ.
- 18 Ũka hakuhĩ ũndeithũre;
honokia kuuma kũrĩ thũ ciakwa.
- 19 We nĩũũĩ ũrĩa nyũrũrĩtio, na ngaconorithio na ngahumbwo thoni;
thũ ciakwa ciothe irĩ mbere yaku.
- 20 Kũnyũrũrio nĩ gũũthuthĩte ngoro
ngatigwo itarĩ na mwĩhoko;
ndeeteire nyone wa kũnjiguĩra tha, no ndiigana kũmuona,
ngĩeterera nyone andũ a kũũhooreria, no ndiamonire.
- 21 Maanjĩkĩrĩire maaĩ ma nyongo irio-inĩ ciakwa,
na ndanyoota makĩĩhe thiki nyue.
- 22 Metha irĩa maarĩrwo ĩrotuĩka mũtego;
ĩrotuĩka ihũũra o na mũtego wa kũmagwata.
- 23 Maitho mao marogĩa nduma matige gũcooka kuona,

- nayo mĩgongo yao ĩrohocerera nginya tene.
- 24 Maitũrũrĩre mang'ũrĩ maku;
makinyĩrie marakara maku mahiũ.
- 25 Mĩcĩi yao ĩrokira ihooru;
kũroaga mũndũ wa gũtũra hema-inĩ ciao.
- 26 Nĩgũkorwo manyariiraga arĩa wee ũgurarĩtie,
na makaaria ũhoru wa ruo rwa arĩa ũtĩihĩtie.
- 27 Mathitangĩre o ngero thuutha wa irĩa ingĩ;
ndũkanareke magatoonya ũhonokanio-inĩ waku.
- 28 Marothario ibuku-inĩ rĩa muoyo,
mage kwandĩkwo mũtaratara-inĩ wa andũ arĩa athingu.
- 29 Ndĩ na ruo na ngathĩĩnĩka;
Wee Ngai kĩĩhonokie na ũngĩtĩre.
- 30 Nĩngũgooca rĩĩtwa rĩa Ngai na rwĩmbo,
na ndĩmũtũũgĩrie ngĩmũcookagĩria ngaatho.
- 31 Naguo ũndũ ũcio nĩũgũgĩkenia Jehova gũkĩra kũmũhe ndegwa,
na gũkĩra ndegwa nene ĩrĩ na hĩa na mahũngũ.
- 32 Andũ arĩa athĩĩni mona ũguo nĩmagakena;
inyuĩ arĩa mũrongoragia Ngai, ngoro cianyu iroarahũka!
- 33 Jehova nĩathikagĩrĩria arĩa abatari,
na ndangĩnyarara andũ ake moohetwo.
- 34 Igũrũ na thĩ nĩmũgooce,
o na maria marĩa manene na kĩrĩa gĩothe gĩthiigĩra thĩĩnĩ wamo,
- 35 nĩgũkorwo Ngai nĩakahonokia Zayuni,
na aake matũũra marĩa manene ma Juda rĩngĩ.
Hĩndĩ ĩyo andũ nĩmagatũũra kuo na makwĩgwatĩre;
36 ciana cia ndungata ciake nĩgakũgaya,
nao arĩa mendete rĩĩtwa rĩake nĩmagatũũra kuo.

70

Rwĩmbo rwa kũũria Ũteithio

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Ngai, hiũha ũũhonokie;
Wee Jehova ũka narua ũndeithie.
- 2 Andũ arĩa mendaga kũnjũraġa
maroconorithio na manyiĩtwo nĩ kĩrigiicano;
arĩa othe mendaga nyanangwo
marocooka na thuutha maconokete.
- 3 Andũ arĩa mathekaġĩrĩria makiugaga atĩrĩ, "Haiya! Haiya!"
marocooka na thuutha maconokete.
- 4 No arĩa othe makũrongoragia
marokena na macanjamũke;
arĩa mendete ũhonokio waku marotũũra moigaga atĩrĩ,
"Ngai arotũġĩrio!"
- 5 No rĩrĩ, nĩ ndĩ mũthĩĩni na mũbatari;
Wee Ngai, hiuha ũũke kũrĩ nĩ.
Wee nĩwe ũteithio wakwa na mũhonokia wakwa;
Wee Jehova, ndũkagonderere gũũka kũndeithia.

71

Ihooya rĩa kũuria Ūgitĩri

- 1 Wee Jehova-rĩ, njũrĩire harĩwe;
ndũkanakĩreke njonorithio.
- 2 Ndeithũra na ũhonokie nĩ ũndũ wa ũthingu waku;
thikĩrĩria ũhonokie.
- 3 Tuĩka rwaro rwakwa rwa ihiga rwa kũũrĩra,
harĩa ingĩthĩ hĩndĩ ciothe;
athana honokio,
nĩgũkorwo nĩwe rwaro rwakwa rwa ihiga na kĩirigo gĩakwa kĩa
hinya.
- 4 Honokia, Wee Ngai wakwa, kuuma guoko-inĩ kwa andũ arĩa aaganu,
ũndeithũre kuuma ngumbaco ya andũ arĩa ooru na matarĩ tha.
- 5 Nĩgũkorwo ũkoretwo ũrĩ kĩirĩgĩrĩro gĩakwa, Wee Mwathani Jehova,
ũtũũrĩte ũrĩ mwĩhoko wakwa kuuma ndĩ o mũnini.
- 6 Kuuma gũciarwo gwakwa ndũũrĩte ngwĩhokete;
nĩwe wandutire nda ya maitũ.
Ngũtũũra ngũgoocaga.
- 7 Nĩndũikĩte ta kĩndũ gĩa kũgegania harĩ andũ aingĩ,
no nĩwe rĩũrĩro rĩakwa rĩa hinya.
- 8 Kanua gakwa kaiyũrĩte ũgooci waku,
gatindaga gakĩgana riiri waku mũthenya wothe.
- 9 Ndũkande hĩndĩ ya ũkũrũ;
ndũkanandiganĩrie rĩria itarĩ na hinya.
- 10 Nĩgũkorwo thũ ciakwa ciaragia ũhoru wa kũnjũkĩrĩra;
acio metagĩrĩra kũnjũraga nĩmacokanĩtie ndundu.
- 11 Moigaga atĩrĩ, "Ngai nĩamũtiganĩrie;
hanyũkaniai nake mũmũnyiite,
nĩgũkorwo ndarĩ mũndũ wa kũmũteithũra."
- 12 Wee Ngai, tĩa kũndaihĩrĩria;
Wee Ngai wakwa, ũka narua ũndeithie.
- 13 Acio maathitangaga-rĩ, maroconoka na maniinwo;
acio mendaga kũnjĩka ũũru,
maronyararwo na maconorwo.
- 14 No nĩ-rĩ, ndĩrĩkoragwo na kĩrĩgĩrĩro hĩndĩ ciothe;
ndĩrĩkĩragĩrĩria gũkũgooca mũno makĩria.
- 15 Kanua gakwa karĩganaga ũthingu waku,
ndindage o ngĩgana ũhonokio waku mũthenya wothe,
o na gũtuĩka ndiũĩ mũigana wagu.
- 16 Wee Mwathani Jehova, ngũũka ngĩanagĩrĩra ciiko ciaku cia hinya,
nyanĩrĩre ũthingu waku, o ũthingu waku wiki.
- 17 Kuuma ndĩ o mũnini, Wee Ngai, ũtũũrĩte ũndutaga,
na nginyagia ũmũthĩ no nyumbũraga ciiko ciaku cia magegania.
- 18 Wee Ngai, o na ndakũra ngĩe mbutĩ,
ndũkanandiganĩrie,
o nginya nyumbũre ũhoru wa ũhoti waku kũrĩ rũciarwo rũrĩa rũrooka,
na nyumbũre ũhoru wa hinya waku kũrĩ arĩa othe magooka thuutha.
- 19 Wee Ngai-rĩ, ũthingu waku ũkinyĩte o matu-inĩ,

Wee wīkīte maūndū manene.

Wee Ngai-rī, nūū ūngī ūhaana ta we?

20 O na gūtuika nīūtūmīte nyone mathīina maingī na marūrū-rī,
nīūkariūkia muoyo wakwa rīngī;

nīūkandiūkia rīngī
kuuma thī kūrīa kūrīku.

21 Nīūkongerera gītīo gīakwa,
na ūūhoorerie o rīngī.

22 Ndīrīkūgocaga na kīnanda kīa mūgeeto
nī ūndū wa wīhokeku waku, Wee Ngai wakwa;

ndīrīinaga ngūgocage na kīnanda gīa kīnūbi,
Wee Mūtheru wa Isiraēli.

23 Mīromo yakwa nīrīanagīrīra nī gūkena
rīrīa ngūina ngūgocoe,
o nūū, ūrīa Wee ūkūrīte.

24 Rūrīmī rwakwa rūrīrahaga ūhorō wa cīiko ciaku cia ūthingu
mūthenya wothe,

nīgūkorwo arīa meendaga kūnjīka ūūru
nīmaconorithītio na makarīgīicwo.

72

Ihooya rīa Kūhoera Mūthamaki

Thaburī ya Solomoni

1 Wee Ngai, he mūthamaki ūhoti wa gūtuuanagīra ciira na kīhooto,
na mūrū wa mūthamaki ūkīmūhe ūthingu waku.

2 Nake nīarīciiragīra andū aku na ūthingu,
andū aku arīa anyamaarīku amatuagīre ciira na kīhooto.

3 Irīma igaatūmaga andū magaacīre,
natuo tūrīma tūciarage matunda ma ūthingu.

4 Nīarīgītagīra andū arīa anyamaarīku gatagatī ka andū,
na ahonokie ciana cia arīa abatari;
nīakahehenja arīa mamahinyagīrīra.

5 Mūthamaki arotūūra hīndī irīa yothe riūa rīgūtūūra,
na rīrīa rīothe mweri ūgūtūūra nginya njarwa na njarwa.

6 Arīhaanaga ta mbura īkiurīra mūgūnda mūtūgūte,
ahaane ta rūthuthuū ūrīa rūihūgagia thī.

7 Matukū-inī make andū arīa athingu nīmagatheerema;
naguo ūgaacīru ūingīhe o nginya rīrīa mweri ūgaakorwo ūtarī ho.

8 Agaathanaga kuuma iria rīmwe nginya rīrīa rīngī,
na kuuma Rūūī rwa Faratī* o nginya ituri cia thī.

9 Ndūrīrī cia werū-inī nīūkainamīrīra mbere yake,
nacio thū ciake icūne rūkūngū.

10 Athamaki a Tarīshishi† na a mabūrūri marīa marī hūgūrūrū-inī cia
kūrāya

nīmakāmūrehagīra igooti;
nao athamaki a Sheba na Seba

* **72:8** Rūūī rwa Faratī rwarī mwena wa irathīro wa būrūri wa Isiraēli hīndī ya wathani wa Mūthamaki Solomoni. † **72:10** Tarīshishi kwoīkaine taarī kuo kwarī mūthia wa thī.

nĩmakamũrehagĩra iheo.

- 11 Athamaki othe makaamũinamĩrĩra,
nacio ndũrĩrĩ ciothe imũtungatagĩre.
- 12 Nĩgũkorwo nĩakahonokia abatari maamũkaĩra,
o na arĩa anyamaarie matarĩ na wa kũmateithia.
- 13 Nĩakaiguagĩra tha arĩa matarĩ hinya na arĩa abatari,
na ahonokie arĩa athĩĩni kuuma kũrĩ gĩkuũ.
- 14 Nĩakamateithũra kuuma kũrĩ arĩa mamahinyagĩrĩria na kuuma haaro-
inĩ,
nĩgũkorwo thakame yao ĩrĩ bata mũno maitho-inĩ make.
- 15 Arogĩtũura hĩndĩ ndaaya!
Aroheagwo thahabu ya kuuma Sheba.
Arotũura ahooyagĩrwo nĩ andũ hĩndĩ ciothe,
na mamũrathimage mũthenya wothe.
- 16 Bũrũri ũrogĩa na bũthi wa ngano kũndũ guothe;
ĩrorĩrũkĩra tũrima-igũrũ.
- Maciaro makuo marothegea ta ma Lebanoni;
nakuo matũura-inĩ andũ marotheerema ta nyeki ya gĩthaka.
- 17 Rĩitwa rĩake rĩrotũura nginya tene;
rĩrotũura o ta ũrĩa riũa rĩgũtũura.
- Ndũrĩrĩ ciothe nũkarathimwo nĩ ũndũ wake,
nacio imwĩtage mũndũ mũrathime.
- 18 Goocai Jehova Ngai, o we Ngai wa Isiraeli,
o we wiki wĩkaga maũndũ ma magegania.
- 19 Rĩitwa rĩake rĩu rĩrĩ riiri rĩrogoocagwo nginya tene;
nayo thĩ yothe ĩroiyrwo nĩ riiri wake.
Ameni, na ningĩ Ameni.
- 20 Ũcio nĩguo mũthia wa mahooya ma Daudi, mũrũ wa Jesii.

Ibuku rĩa Gatatũ

73

Thaburi 73-89

Ihooya rĩa kũria Ũgitĩri

Thaburi ya Asafu

- 1 Ti-itherũ Ngai nĩ mwega harĩ andũ a Isiraeli,
harĩ andũ arĩa atheru ngoro.
- 2 No niĩ-rĩ, magũrũ makwa maratigĩtie hanini matenderũke;
ndaarĩ o hakuhi kũgũa.
- 3 Nĩgũkorwo nĩndaiguagĩra arĩa etĩĩ ũuru,
rĩrĩa ndonire kũgaacĩra kwa andũ arĩa aaganu.
- 4 Nĩgũkorwo matithĩnĩkaga;
mĩrĩ yao nĩ mĩgima na ĩkoragwo na hinya.
- 5 Matikoragwo na moritũ ta andũ arĩa angĩ,
na matikoragwo nĩ mathĩina marĩa makoraga andũ.
- 6 Nĩ ũndũ ũcio mwĩtĩio nĩguo mũgathĩ wao;

o ene mehumbaga ūhinya.

- 7 Ūmũ wa ngoro ciao ūtherūkaga o ūmaramari;
meciiria mao mooru matiri mūhaka.
- 8 Nĩ andũ a kĩnyūrũri, na maaragia ndeto cia rūmena;
maaragia na mwĩtĩio ūhoro wa kũhinyĩrĩria andũ arĩa angĩ.
- 9 Tũnua twao twaragia ūũru wa gũũkĩrĩra igũrũ,
nacio nĩmĩ ciao ikegwatĩra thĩ yothe.
- 10 Nĩ ūndũ ūcio andũ ao nĩmakamacokerera
na metĩkie ūrĩa wothe makoiga.
- 11 Makoiga atĩrĩ, “Mũrungu angĩmenya atĩa?
Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩarĩ na ūmenyo?”
- 12 Ūũ nĩguo andũ arĩa aaganu matariĩ:
tondũ gũtirĩ ūndũ ūmamakagia, makĩragĩrĩria o gũtonga.
- 13 Ti-itherũ, nĩnjigĩte ngoro yakwa ĩrĩ theru o tũhũ;
thambĩtie moko makwa makaaga gwĩka ūũru o tũhũ.
- 14 Nĩgũkorwo ndindaga na mĩnyamaro mũthenya wothe;
herithĩtio rũciinĩ o rũciinĩ.
- 15 Ingĩoigire atĩrĩ, “Nĩngwaria o ūũ,”
nĩngĩakunyanĩire ciana ciaku.
- 16 No rĩrĩa ndageragia gũtaũkĩrwo nĩ ūhoro ūcio wothe,
watuĩkire wa kũũhinyĩrĩria,
- 17 o nginya rĩrĩa ndatoonyire handũ-harĩa-haamũre ha Mũrungu;
hĩndĩ iyo ngĩkĩmenya ūrĩa makaarĩkĩrĩria.
- 18 Ti-itherũ ūmaigaga kũndũ kũrĩa gũtenderũ;
ũmagũithagia thĩ makaanangĩka.
- 19 Hĩ! Kaĩ nĩmakanangwo o rĩmwe-ĩ!
Makaaniinwo biũ nĩ imakania!
- 20 O ta ūrĩa kĩroto gĩthiraga mũndũ okĩra,
no taguo makahaana rĩrĩa Wee Mwathani ūkaarhũka,
ũkaamaagĩra bata o ta irooto.
- 21 Rĩrĩa ngoro yakwa yarĩ na kĩaha
na roho wakwa ūgaturwo,
- 22 ndiarĩ na meciiria magima, na ndiarĩ na ūmenyo;
ndahaanaga o ta nyamũ ndĩ mbere yaku.
- 23 No rĩrĩ, ngoragwo nawe hĩndĩ ciothe;
nĩũnyĩtĩte guoko gwakwa kwa ūrĩo.
- 24 Nĩũdongoragia na ūtaaro waku,
na thuutha ūcio nĩũkanyamũkĩra riiri-inĩ waku.
- 25 Nũũ ūngĩ ndĩ nake kũu igũrũ tĩga Wee?
Gũkũ thĩ ndirĩ na kĩndũ ĩngĩrĩrĩria tĩga o Wee.
- 26 Mwĩrĩ wakwa na ngoro yakwa no ciage hinya,
no rĩrĩ, Ngai nĩwe hinya wa ngoro yakwa,
na nĩwe rwĩga rwakwa nginya tene.
- 27 Ti-itherũ arĩa magũtiganagĩria nĩmagathira;
nĩũkanangaga arĩa othe matakwiwokete.

- 28 No ha ūhoro wakwa-rī, nī wega gūkuhīrīria Ngai.
Nīndūite Mwathani Jehova rūūrīro riakwa;
nīndūrīheanaga ūhoro wa ciiko ciaku ciothe.

74

Gūthaithanīrīra Būrūri Hīndī ya Thūna

Thaburi ya Asafu

- 1 Wee Ngai-rī, nī kī gītūmīte ūtūtiganīrie nginya tene?
Nī kī gītūmaga marakara maku macine ng'ondū cia rūuru rwaku?
- 2 Ririkana andū arīa wegūrīire o tene,
arīa wakūrīire magītuika mūhīrīga ūrīa wegaīre,
na ūrīrikane Kīrīma gīa Zayuni, o kūrīa watūrīite.
- 3 Erekeria makinya maku kūrī mwanangīko ūyū ūtūrīite kuo,
wone ūrīa handū harīa haku haamūre hathūkangītio nī thū.
- 4 Amuku aku mararamūire harīa wacemanīrie na ithuī;
maahaandire bendera ciao irī imenyithia.
- 5 Metuīte ta andū mekūhiūria mathanwa
mateme mītī ya mūtītū.
- 6 Mbaū iria ciothe ciagemetio magīciunanga
na mathanwa na ibūi ciao.
- 7 Nīmacinire handū-haku-harīa-haamūre hakīmomoka,
magīthaahia gīkaro kīa Rīitwa riaku.
- 8 Moigire atīrī na ngoro ciao, "Tūkūmahehenja mathire!"
Maacinire handū harīa hothe Mūrungu aahooyagīrwo kūu būrūri-inī.
- 9 Gūtīrī cīama tūrīngagīrwo mahinda maya;
anabii nīmathīrīte,
na gūtīrī witū ūūi nī nginya rī gūgūikara ūguo.
- 10 Wee Ngai, thū īgūtūūra īgūthīrīkagia nginya rī?
Mūmuku no atūūre acambagia rīitwa riaku nginya tene?
- 11 Nī kī gītūmīte ūthune guoko gwaku, o guoko kūu gwaku kwa ūrīo?
Kūrute mīkūnjo-inī ya nguō ciaku ūmaniine!
- 12 No rīrī, Wee Ngai, nīwe mūthamaki wakwa kuuma tene;
nīwīkaga maūdū ma kūhonokania gūkū thī.
- 13 Wee-rī, nīwe wagayanīrie iria na ūhoti waku,
ūkīhehenja mītwe ya nyamū iria nene kūu maaī-inī.
- 14 Wee-rī, nīwe wahehenjire mītwe ya Leviathani,
ūkīmīheana itūike irio cia ciūmbe cia werū-inī.
- 15 Wee-rī, nīwe watūmire ithima ithērūke na tūrūū tūtherere,
ūkīhūithia njūū iria itahūaga.
- 16 Mūthenya nī waku o na ūtukū no waku;
Wee nīwe wahaandire riūa na mweri.
- 17 Wee-rī, nīwe wekīrīre mīhaka yothe ya thī;
nīwe watūmire kūgīe hīndī ya riūa na hīndī ya heho.
- 18 Ririkana ūrīa thū īkūnyūrūrītie, Wee Jehova,
na ūrīa andū arīa akūgu macambītie rīitwa riaku.
- 19 Ndūkaneane muoyo wa ndirahūgī yaku kūrī nyamū cia gīthaka;

ndūkariganīrwo nī mīoyo ya andū aku arīa manyariirītwo nginya tene.

- 20 Ririkana kīrīkanīro gīaku,
tondū kūdū guothe kūrīa kūrī nduma būrūri-inī kūiyūrīte haaro.
- 21 Ndūkareke mūdū ūrīa mūhinyīrīre acooke na thuutha aconokete;
andū arīa athūini na arīa abatari nīmagooce rīitwa rīaku.
- 22 Arahūka, Wee Ngai, ūrūgamīrīre kīhooito gīaku;
ririkana ūrīa andū arīa akīgu magūthirikagia mūthenya wothe.
- 23 Ndūkariganīrwo nī mbugīrīrio ya amuku aku,
o inegene rīa thū ciaku, rīrīa iranegena itegūtīgithīria.

75

Ngai nī wa Kīhooito

Thaburi ya Asafu

- 1 Wee Ngai, nītwagūcookeria ngaatho,
twagūcookeria ngaatho, nīgūkorwo Rīitwa rīaku rīrī hakuhi;
andū maheanaga ūhorō wa cīko ciaku cia magegania.
- 2 Uugaga atīrī, “Nī nī thuuraga hīndī īrīa njagīrīru;
nī nū nduanagīra ciira na kīhooito.
- 3 Rīrīa thī na andū ayo othe maathingitha,
nī nī nyiitagīrīra itugī ciayo ngacirūmia.
- 4 Andū arīa etīi ngūmeera atīrī, ‘Mūtīgacooke kwīraha,’
na arīa aaganu ngameera atīrī, ‘Mūtīkambararie hīa cianyu.
- 5 Tigai kwambararia hīa cianyu na igūrū,
mūtige kwaria mūmītie ngingo.’ ”
- 6 Nī ūndū-rī, ūhorō wa gūtūūgīria mūdū nduumaga na irathīro kana
ithūiro,
o na kana kuuma werū-inī.
- 7 No rīrī, nī Ngai ūtuanagīra ciira:
Anyihagia mūdū ūmwe, na agatūūgīria ūrīa ūngī.
- 8 Jehova anyiitīte gīkombe kīiyūrīte ndibeī īrī na mūhūūyū,
ītukanītio na mahuti manungi wega;
amīonoragia, nao andū othe aaganu a thī makamīnyua,
makainīkīrīra nginya itata rīa mūthia.
- 9 No nī-rī, nīngumbūra ūhorō ūyū nginya tene;
ndīrīinaga ūgooci kūrī Ngai wa Jakubu.
- 10 Nīngarenḡa hīa cia andū arīa othe aaganu,
no hīa cia arīa athingu nīkambarario.

76

Jehova Nīwe Ngai wa Jakubu

Thaburi ya Asafu

- 1 Kūu Juda Ngai nīoīkaine;
rīitwa rīake nī inene thīinī wa Isiraēli.
- 2 Hema yake īrī kūu Salemu,
gīikaro gīake kīrī Zayuni.
- 3 Kūu nīkuo oinangīire mīguī ya ūta īkūhenia,
akiunanga ngo na hiū ciao cia njora,

o na indo ciao ciothe cia mbaara.

- 4 Wee ūcangarārīte nī ūtheri,
ūkagīa na ūkaru gūkīra irīma irī na ūtonga wa nyamū cia iguīma.
- 5 Andū arīa njamba magwīte magatunywo indo,
magakoma toro wao wa gīkuū;
gūtīrī o na ūmwe wa njamba cia ita
ūngīambararia moko make.
- 6 Nī ūndū wa ikūūma rīaku, Wee Ngai wa Jakubu,
mbarathi o ūndū ūmwe na ngaari cia ita igwīte thī ikaaga kwīguia.
- 7 Wee nowe wa gwītīgīrwo.
Nūū ūngīrūgama mbere yaku rīrīa ūrī mūrakaru?
- 8 Wamenyithanirie itua rīaku ūrī o kūu igūrū,
nayo thī igītīgīra na igīkīra ki,
- 9 rīrīa Wee Ngai, warūgamire ūtuanīre ciira,
nīguo ūhonokie arīa othe anyamaarīku a būrūri.
- 10 Ti-itherū mang'ūrī ma andū nīmagakūgocithia,
na ūkeyoha matigari ma mang'ūrī maku ta mūcibi.
- 11 Mwīhītei mūhītwa harī Jehova Ngai wanyu na mūmīhingie;
rekei mabūrūri marīa mothe mūriganītie namo
marehere ūcio wa gwītīgīrwo iheo.
- 12 Athuthaga roho wa arīa maathanaga;
etigagīrwo nī athamaki a thī.

77

Kūrīrikana Cīko cia Ngai cia Hinya

Thaburi ya Asafu

- 1 Ndakāīre Ngai andeithie;
ndakāīre Ngai nīguo anjigwe.
- 2 Rīrīa ndaarī mīnyamaro-inī, nī Mwathani ndarongoririe;
ūtukū ndamwambarārīrie moko itekūnoga,
no muoyo wakwa ūkīrega kūhoorerio.
- 3 Wee Ngai, ndakūrīkanire ngīcaaya;
ndataranirie maūndū, naguo roho wakwa ūkīringīka.
- 4 Wee watūmire njūrwo nī toro,
ngīthūnīka mūno, ngīremwo nī kwaria.
- 5 Ndeciiririe ūhoru wa matukū ma tene,
ngīrīrikana mīaka o irīa yarī ya tene;
- 6 ngīkūrīrikania ūrīa ndainaga ūtukū,
ngoro yakwa igītārania maūndū,
naguo roho wakwa ūkīyūūria atīrī:
- 7 “Mwathani egūtūūra atūregete nginya tene?
Ndarī hīndī agacooka gūtūkenera?”
- 8 Wendo wake ūtathiraga-rī, nīkūbuīria ūbuīrītīe nginya tene?
Kīranīro gīake gīgūtūūra gītahingīte nginya tene?”
- 9 Kaī Mūrungu ariganīrwo nīkūiguanīra tha?
Kaī marakara make matūmīte atige gūtugana?”

- 10 Ngĩcooka ngĩciiria atĩrĩ, “Ūndũ ũyũ nĩguo ngwĩtiria nagueo:
kũririkana mĩaka ya guoko kwa ũrĩo kwa Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno.”
- 11 Nĩngũririkana ciĩko cia Jehova;
ĩ nĩguo, nĩngũririkana ciama ciaku cia tene.
- 12 Ndĩritaranagia mawĩra maku mothe,
na ngecũũrania ũhoru wa ciĩko ciaku cia hinya.
- 13 Njĩra ciaku, Wee Ngai, nĩ theru.
Nĩ ngai irĩkũ nene ta Ngai witũ?
- 14 Wee nĩwe Mũrungu ũrĩa ũringaga ciama;
wonanagia ũhoti waku kũrĩ ndũrĩrĩ.
- 15 Nĩwakũũrire andũ aku na guoko gwaku kwa hinya,
o acio njiaro cia Jakubu na Jusufu.
- 16 Maaĩ nĩmakuonire, Wee Ngai,
maaĩ macio maakuonire makĩigua guoya,
nakuo kũrĩa kũrĩku mũno gũkĩinyogonda.
- 17 Matu mooiririe mbura,
nacio ngwa ikĩruruma igũrũ guothe;
heni ciahenũkire ikĩrathũka mĩena yothe
- 18 Ngwa yaku yaiguĩkanire kĩhuhũkanio-inĩ,
rũheni rwaku rũkĩmũrĩka thĩ yothe,
nayo thĩ ikĩinaina na igĩthingitha.
- 19 Njĩra yaku yatũkanĩirie iria-inĩ,
njĩra yaku igĩtuĩkanĩiria maaĩ-inĩ maingĩ,
o na gũtuũka makinya maku mationekire.
- 20 Watongoririe andũ aku o ta ũrĩa mũrĩithi atongoragia rũũru,
ũkĩmatongoria na guoko kwa Musa na kwa Harũni.

78

Rũgano rwa Ngai na Andũ ake a Isiraeli

Thaburi ya Asafu

- 1 Inyuĩ andũ akwa, iguai ũrutani wakwa;
thĩkĩrĩriai ciugo cia kanua gakwa.
- 2 Ngũtumũra kanua gakwa njarie na ngerekano,
ngũgweta maũndũ mahĩthe, maũndũ ma kuuma o tene:
- 3 maũndũ marĩa twanaigua na tũkamenya,
o marĩa maithe maitũ maanatwĩra.
- 4 Tũtingĩhitha ciana ciao maũndũ macio;
nĩtũrĩraga rũciarũ rũrĩa rũgooka
ũhoru wa ciĩko cia Jehova cia kũmũgococithia,
na ũhoti wake, na magegania marĩa aaneka.
- 5 Aaheire Jakubu mawatho,
na akĩhaanda watho thĩinĩ wa Isiraeli,
ũrĩa aathire maithe maitũ
atĩ maũrutage ciana ciao,
- 6 nĩguo rũciarũ rũrĩa rũgooka thuutha rũkaamenya watho ũcio,
o hamwe na ciana iria itaciarĩtwo,
nĩguo nacio ikeera ciana ciacio.
- 7 Hĩndĩ iyo ciĩhoke Ngai

- na ciage kūriganīrwo nī ciiko ciage,
no kūrūmia irūmagie maathani make.
- 8 Nacio itikahaane ta maithe macio ma tene,
arīa maarī a rūciaro rūremi na rūng’athia,
rūrīa ngoro ciaruo itaathīkagīra Mūrungu,
o rūu maroho maaruo mataamwīhokire.
- 9 Andū a Efiraimu, o na maarī na mota ma kūrūa,
nīmahūndūkire mūthenya ūrīa wa mbaara;
- 10 matiarūmirie kīrīkanīro kīao na Ngai,
na nīmaregire kūrūmīrīra watho wake.
- 11 Nīmariganīrwo nī maūndū marīa ekīte,
na makīriganīrwo nī magegania marīa aamonetie.
- 12 Nīaringire cīama maithe mao makīionagīra
marī kūu būrūrī wa Mīsiri, kūu werū-inī wa Zoani.
- 13 Aagayanirie iria, akīmaringia;
aatūmire maaī marūgame ta rūthingo.
- 14 Mūthenya aamatongoragia na itu,
naguo ūtukū wothe akamatongoria na ūtheri wa mwaki.
- 15 Nīatūranirie mahiga kūu werū-inī,
na akīmahe maaī maingī o ta ma iria;
- 16 nīatūmire tūrūūi tuume rwaro-inī rwa ihiga,
na agītūma maaī matherere ta njūūi.
- 17 No-o maathiire o na mbere kwīhīria Ngai,
magīkīremera Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno marī kūu werū-inī.
- 18 Nao makīgeria Mūrungu makīendaga,
na ūndū wa gwītīa irio iria meeriragīria kūrīa.
- 19 Magīūkīrīra Ngai na mīario, makīūrania atīrī,
“Mūrungu no ahote kwara metha werū-inī?”
- 20 Rīrīa aagūthire ihiga, maaī nīmatothokire boo,
natuo tūrūūi tūgītherera tūiyūrīte maaī maingī.
- No rīrī, no ahote gūtūhe o na irio?
No ahe andū ake nyama?”
- 21 Rīrīa Jehova aiguire ūguo, akīrakara;
agītharīkīra Jakubu na mwaki wake,
namo mang’ūrī make magīūkīrīra Isiraeli,
- 22 nīgūkorwo matiigana gwītīkia Ngai,
kana kwīhoka ūhonokania wake.
- 23 No rīrī, we nīathire matu ma igūrū
na akīhingūra mīrango ya igūrū;
- 24 oirīrie andū mana ta mbura marīe,
na akīmahe ngano ya kūu igūrū.
- 25 Andū makīrīa irio cia araika;
akīmahe irio iria ciothe mangīahotire kūrīa.
- 26 O na ningī akīerekeria rūhuho rwa mwena wa irathīro kuuma igūrū,
na akīrehithia rūhuho rwa mwena wa gūthini na ūndū wa hinya
wake.
- 27 Akīmaharūrūkīria nyama nyingī ta rūkūngū,
nyoni cia rīera-inī ciaingīhite ta mūthanga wa iria-inī.
- 28 Agītūma igwe thīinī wa kambī yao,
igīthiūrūrūkīria hema ciao.

- 29 Maarĩire o nginya makĩhũũna,
nĩgũkorwo aamaheire kĩa merĩĩrie kĩa.
- 30 No matanarĩkia kĩa irio icio meriragĩria,
o irĩ tũnua-inĩ twao-rĩ,
- 31 marakara ma Ngai makĩmokĩrĩra;
akĩũraga arĩa maarĩ na hinya mũno gatagatĩ kao,
akĩniina andũ ethĩ a Isiraeli.
- 32 O na amekĩte ũguo wothe-rĩ, mathiire o na mbere kwĩhia;
o na ekĩte magegania make, matiamwĩtikirie.
- 33 Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma matukũ mao mathire o ũguo tũhũ,
na mĩaka yao igĩthira nĩ ihooru rĩa kũmaka.
- 34 Rĩria rĩothe Mũrungu ooraga amwe ao nĩmamũmaathaga;
mamũrongoragia na makamũcookerera na kĩyo.
- 35 Nao makaririkana atĩ Ngai nĩwe warĩ Rwaro rwao rwa Ihiga,
na atĩ Mũrungu Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe warĩ Mũkũũri wao.
- 36 No-o makeyendithĩrĩa harĩ we na tũnua twao,
makamũheenagia na nĩmĩ ciao;
- 37 ngoro ciao itiarĩ njĩhokeku kũrĩ we,
na matiarĩ eehokeyu harĩ kĩrikaniro gĩake.
- 38 Nowe no aaiyũritwo nĩ tha;
akĩmarekera waganu wao,
na ndaigana kũmaniina.
- Kaingĩ na kaingĩ nĩagiragĩrĩa marakara make,
na ndaigana kwarahũra mang'ũrĩ make mothe.
- 39 Nĩaaririkanire atĩ maarĩ o andũ tu,
karũhuho karĩa kahĩtũkaga na gaticooke rĩngĩ.
- 40 Nĩ maita maingĩ atĩa maamũremagĩra marĩ kũu werũ-inĩ,
na makamũiguithia kieha marĩ kũu rũng'ũrĩ-inĩ.
- 41 Mahinda maingĩ nĩmageririe Mũrungu;
maathĩrikirie Ũrĩa-Mũtheru-wa-Isiraeli.
- 42 Matiaririkanire ũhoti wake:
mũthenya ũrĩa aamakũũrĩre kuuma kũrĩ arĩa maamahinyagĩrĩa,
- 43 kana mũthenya ũrĩa onanirie ciama ciake kũu bũrũri wa Misiri,
kana magegania make marĩa onanirie kũu werũ-inĩ wa Zoani.
- 44 Nĩagarũrĩre njũũ ci bũrũri wa Misiri igĩtuĩka thakame;
matingĩahotire kũnyua maaĩ ma tũrũũ twao.
- 45 Akĩmatũmĩra mĩrumbĩ mũingĩ ya ngi ikĩmarĩa,
o na ciũra iria ciamaanangire.
- 46 Irio cia mĩgũnda yao aaciheire itono,
na maciaro mao akĩmarekereria ngigĩ.
- 47 Aanangire mĩthabibũ yao na mbura ya mbembe,
na mĩkũyũ yao akĩmĩcina na mbaa.
- 48 Ng'ombe ciao aaciũragire na mbura ya mbembe,
na mahiũ mao akĩmahũũra na ngwa.
- 49 Aamaitũrĩrie marakara make mahiũ,
na mang'ũrĩ, na marũrũ, na muku:
akĩmarekereria mbũtũ ya arĩa maniinanaga.
- 50 Nĩaatemeire marakara make njĩra;
ndamahonokirie kũrĩ gĩkuũ,
no nĩamarekereirie kũrĩ mũthiro.

- 51 Akĩūruga marigithathi mothe ma bũrũri wa Misiri,
arĩ mo maciaro ma mbere ma mũndũ thĩinĩ wa hema cia Hamu.
- 52 No akĩruta andũ ake kuo ta rũũru;
akĩmatongoria o ta ũrĩa mũrĩithi atongoragia ng' Ondu magĩtuĩkanĩria
kũu weru-ĩnĩ.
- 53 Aamatongoririe amamenyereire, nĩ ũndũ ũcio matietigĩrĩre;
no thũ ciao ikĩhubikanio nĩ irĩa.
- 54 Nĩ ũndũ ũcio akĩmakinyia mũhaka-inĩ wa bũrũri wake ũcio mũtheru,
akĩmakinyia bũrũri wa irĩma ũria guoko gwake kwa ũrĩo kweg-
wafĩre.
- 55 Ningĩ akĩrutũrũra ndũrĩrĩ ciehere mbere yao,
na akĩmagaĩra bũrũri ũcio wa ndũrĩrĩ ũtuĩke igai rĩao;
akĩhe mĩhĩrĩga ya Isiraeli mĩciĩ yao.
- 56 No nĩmageririe Ngai
na makĩremera Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno;
matiatihikĩrĩrie mawatho make.
- 57 Nimagire wĩhokeku na makĩaga wĩtikio o ta maithe mao,
makĩaga kwĩhokeka o ta ũta mũgathũku ũrĩa ũtangĩhokwo.
- 58 Nĩmamũrakaririe nĩ ũndũ wa gũkorwo na kũndũ kwao gũtũũgĩru gwa
kũhooyagĩra;
makĩarahũra ũiru wake nĩ ũndũ wa mĩhianano yao.
- 59 Rĩrĩa Ngai aamaiguire, nĩarakarire mũno;
nake agĩtiganĩria Isiraeli o biũ.
- 60 Agĩthaama Hema-ya-Gũtũnganwo Irĩa yarĩ Shilo,*
hema irĩa aahaandite atũuranagie na andũ.
- 61 Akĩrekereria ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩrĩa rĩa hinya wake rĩthaamio,
riiri ũcio wake akĩũneana moko-inĩ ma thũ.
- 62 Andũ ake nao akĩmarekereria rũhiũ rwa njora;
nĩarakarĩtio mũno nĩ igai rĩake.
- 63 Mwaki ũgĩcina aanake ao,
nao airĩtu ao makĩaga kũinagĩrwo nyĩmbo cia ũhiki;
- 64 athĩnjĩri-Ngai ao makĩũragwo na rũhiũ rwa njora,
na atumia ao a ndigwa makĩaga kũmacakairĩa.
- 65 Ningĩ Mwathani akĩarahũka ta mũndũ woima toro,
ta njamba ya ita igĩũkĩra thuutha wa kũrĩio nĩ ndibeĩ.
- 66 Aahũũrĩre thũ ciake agĩcihũndũra;
aaciconorithirie nginya tene.
- 67 Ningĩ akĩrega hema cia Jusufu,
na ndathuurire mũhĩrĩga wa Efiraimu;
- 68 no rĩrĩ, nĩathuurire mũhĩrĩga wa Juda,
na Kĩrĩma gĩa Zayuni kĩrĩa endete.
- 69 Nĩaakire handũ harĩa hake haamũre hakĩhaana ta irĩma irĩa ndaaya,
hakĩhaana ta thĩ irĩa aahaandire itũũre irũmĩte nginya tene.
- 70 Aathuurire Daudi ndungata yake
na akĩmũruta ciugũ-inĩ cia ng' Ondu;
- 71 akĩmũtigithia kũrĩithia ng' Ondu,
akĩmutua mũrĩithi wa andũ ake, nĩo mbarĩ ya Jakubu,
arĩithagie Isiraeli igai rĩake.

* 78:60 Matukũ-inĩ ma tene mũno, Shilo nũrĩo rĩarĩ itũũra itheru, na ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩaigĩtuo kuo.

72 **Nake Daudi akĩmarĩithia arĩ na wagĩrĩru wa ngoro; aamatongoragia na ũũgĩ wa moko make.**

79

Ihooya rĩa kũũria Ngai Ahonokie Rũrĩrĩ

Thaburi ya Asafu

- 1 Wee Ngai, ndũrĩrĩ nũitharĩkĩire igai rĩaku; nũithaahĩtie hekarũ yaku theru, imomorete itũũra rĩa Jerusalemu rĩgatuĩka irũndo cia mahiga.
- 2 Ciimba cia ndungata ciaku macineanĩte itũũke irio cia nyoni cia riera-inĩ, na mũrĩ ya andũ aku aamũre makamĩheana kũrĩ nyamũ cia gĩthaka.
- 3 Maitĩte thakame ya andũ aku ta maaĩ Jerusalemu guothe, na gũtirĩ mũndũ wa gũthika arĩa makuĩte.
- 4 Tũtuũkite andũ a kũmenwo nĩ arĩa tũriganĩtie nao, tũgatuĩka andũ a kũnyararwo na gũthekererwo nĩ arĩa matũthiũrũrũkĩirie.
- 5 Wee Jehova-rĩ, nĩ nginya rĩ? Ũgũtũũra ũrĩ mũrakaru nginya tene? Nĩ nginya rĩ ũiru waku ũgũtũũra wakanĩte ta mwakĩ?
- 6 Itĩrĩria ndũrĩrĩ iria itakũũ mang'ũrĩ maku, ũmaitĩrĩrie mothamaki marĩa matakayagĩra rĩitwa rĩaku;
- 7 nĩgũkorwo nĩmatambuũrĩte Jakubu na makaananga bũrũri wake.
- 8 Ndũgatũherithie nĩ ũndũ wa mehia ma maithe maitũ; tha ciaku irohiũha itũkinyĩrĩre, nĩgũkorwo tũrĩ ahinyĩrĩriku mũno.
- 9 Tũteithie, Wee Ngai Mũhonokia witũ; nĩ ũndũ wa rĩiri wa rĩitwa rĩaku; tũteithũre na ũtũrekere mehia maitũ nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩaku.
- 10 Nĩ kũ gĩgũtũma ndũrĩrĩ ciũrie atĩrĩ, "Ngai wao akĩrĩ ha?"
Menyithania kũrĩ ndũrĩrĩ tũkĩĩonagĩra na maithe maitũ atũ nĩũrĩhanagĩria thakame ya ndungata ciaku irĩa iĩitwo.
- 11 Mũcaayo wa arĩa moohetwo njeera ũrogũkinyĩra; nĩ ũndũ wa hinya wa guoko gwaku gĩĩra arĩa matũrĩrwo gũkua.
- 12 Wĩrĩhĩrie maita mũgwanja harĩ ndũrĩrĩ iria tũriganĩtie nacio, nĩ ũndũ wa rũmena rũrĩa makũmenete naruo, Wee Mwathani.
- 13 Na ithũ andũ aku, o ithũ ng'ondũ cia rũũru rwaku, tũkũgocage nginya tene na tene; nĩtũrahage ũgococi waku, kuuma njiarwa na njiarwa.

80

Kũhoera Rũrĩrĩ Rũgaacĩre Rĩngĩ

Thaburi ya Asafu

- 1 Wee Mūrīthi wa Isiraeli, tūigwe,
o Wee ūtongoragia Jusufu ta ūrīa mūrīthi atongoragia rūūru;
Wee ūikarīre gītī kīa ūnene gatagatī ka makerubi-rī, cangarara
2 ūrī mbere ya Efiraimu, na Benjamini, na Manase.*
Arahūra ūhōti waku,
ūūke ūtūhonokie.
- 3 Wee Ngai-rī, tūma tūgaacīre rīngī;
tūma ūthiū waku ūtwarīre,
nīguo tūhonoke.
- 4 Wee Jehova Ngai mwene hinya wothe,
marakara maku megūtooga nginya rī
ūgīūkīrīra mahooya ma andū aku?
5 Nīmahūūnītie na irio cia maithori;
ūtūmīte manyue maithori maiyūrīte mbakūri riita.
6 Ūtūtuīte kīndū gīa kūrūagīrwo nī arīa tūriganītie nao,
nacio thū ciitū igatūnyūrūria.
- 7 Wee Ngai-Mwene-Hinya-Wothe-rī, tūma tūgaacīre rīngī;
tūma ūthiū waku ūtwarīre,
nīguo tūhonoke.
- 8 Wareehire mūthabibū kuuma būrūri wa Misiri;
warutūrūrire ndūrīrī ūkūūhaanda arī guo.
9 Nīwaūthereirie mūgūnda,
naguo ūkīgwata, na ūkīyūra būrūri wothe.
10 Irīma nīciahumbīrirwo nī kīruru kīaguo,
nayo mītarakwa irīa mīnene ikīhumbīrwo nī hongwe ciaguo.
11 Watambūrūkirie hongwe ciaguo o nginya Iria-inī rīrīa Inene,
na thuuna ciaguo ūgīcikinyia o nginya Rūūi-inī rwa Farati.†
- 12 Nī kī gītūmīte ūmomore njirigo ciaguo,
ūgagītūma ehītūkīri othe matuage thabibū ciaguo?
13 Ūrangarangagwo nī ngūrwe cia gīthaka,
na ūkarīō nī nyamū cia werū-inī.
14 Wee Ngai Mwene-Hinya-Wothe, tūcookerere!
Rora ūrī igūrū wone!
Rūmbūiya mūthabibū ūyū,
15 mūrī ūrīa guoko gwaku kwa ūrīo kwahaandire,
mūrīū ūrīa wee mwene wīrereire.
- 16 Mūthabibū waku nūtemetwo, ūgacinwo na mwaki;
thū ciaku irothira nī ūndū wa irūithia rīaku.
17 Guoko gwaku kūroikara na mūndū ūrīa ūrī guoko-inī gwaku kwa ūrīo,
ūcio mūrū wa mūndū wīrereire wee mwene.
18 No ithuī-rī, tūtīgatigana nawe o rī;
tūrurumūkie na nītūrīkayagīra rītwa rīaku.

* **80:2** Mīhīrīga īno ītatū yarī njarwa cia Rakeli, na nīcio ciarī cia mbere kūrūmīrīra ithandūkū rīa kīrīkanīro rīrīa Isiraeli mangōimagarire marī werū-inī. † **80:11** Ūthamaki wa Daudi na Solomoni woimīte Iria rīrīa Inene nginya Rūūi rwa Farati.

¹⁹ Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, tūma tūgaacīre rīngī;
tūma ūthiū waku ūtwarīre,
nīguo tūhonoke.

81

Rwĩmbo rwa Gūkūngūra Gĩathĩ

Thaburi ya Asafu

- ¹ Inĩrai Ngai, o we hinya witū, nĩ ūndū wa gūkena;
anĩrĩrai mũinĩre Ngai wa Jakubu!
- ² Ambĩrĩriai kūina, hūūrai kīhembe,
na mũhūūre kīnanda kīa mũgeeto kīrīa kīgambi wega, o na gĩa
kīnūbi.
- ³ Huhai coro hĩndĩ ya Karūgamo ka Mweri,
na ningĩ rīrīa mweri waiganana, mũthenya ūrīa wa Gĩathĩ giitū;
- ⁴ ūyū nĩ watho wa kīrīra gĩa kūrūmĩrĩrwo kūrĩ Isiraeli,
o guo watho wa Ngai wa Jakubu.
- ⁵ We nīaūhaandire ūtuīke kīrīra harĩ Jusufu
hĩndĩ ĩrīa aathiire gūtharĩkīra būrūri wa Misiri,
kūrīa twaiguire mwario tūtaamenyire.
- ⁶ Ekuuga atĩrĩ, “Nĩndeheririe mũrigo kuuma ciande-inĩ ciao;
moko mao nĩndameheririe kuuma thĩinĩ wa gĩkabū.
- ⁷ Wangāĩire ūrĩ na mũnyamaro na nĩ ngĩkūhatūra,
ngĩgwĩtika ndĩ thĩinĩ wa mũrurumo wa ngwa;
ndakūgeririe ūrĩ kūu maaĩ-inĩ ma Meriba.
- ⁸ “Inyuĩ andū akwa, iguai ngĩmūkaania,
naarĩ korwo no mũũthikĩrĩrie, inyuĩ Isiraeli!
- ⁹ Mūtikanagĩe na ngai ng’eni gatagatĩ-inĩ kanyu;
mūtikanainamĩrĩre ngai ya kūngĩ.
- ¹⁰ Nĩ nĩ Jehova Ngai waku,
ūrīa wakūrutire būrūri wa Misiri.
Athamia kanua gaku na nĩngūkūhe gĩa kūrīa.
- ¹¹ “No andū akwa matiigana gūũthikĩrĩria;
Isiraeli ndaigana kūnjathikĩra.
- ¹² Nĩ ūndū ūcio ngĩmarekereria marūmĩrĩre ūremi wa ngoro ciao,
na marūmagĩrĩre mwĩiro wao ene.
- ¹³ “Korwo andū akwa no maathikĩrĩrie,
korwo Isiraeli no marūmĩrĩre njĩra ciakwa,
- ¹⁴ ndamatooreria thū ciao o na ihenya,
na njūkĩrĩre andū arĩa marĩ muku nao na ūndū wa guoko gwakwa!
- ¹⁵ Andū arĩa mathũire Jehova mangũthuna marĩ mbere yake,
na iherithia rīao rītũūre nginya tene.
- ¹⁶ No inyuĩ ingĩmũhe ngano ĩrīa njega mũno mũrĩĩage;
ingĩmũhũnagia na ūũkĩ wa kuuma rwaro-inĩ rwa ihiga.”

82

Kūhooya Ciira wa Kihooto

Thaburi ya Asafu

- 1 Ngai arūgamite kīūngano-inī kīrīa kīnene;
aratuīra “ngai” ciira arī gatagatī ga cio.
- 2 “Nī nginya rī mūgūtūūra mūciiragīrīra andū arīa matarūgamagīrīra
kihooto,
na mūgatūūra arīa aaganu maūthī?”
- 3 “Ciiragīrīrai kihooto kīa arīa matarī hinya na arīa matarī maithe;
tūūriai ihooto cia andū arīa athīni o na arīa ahinyīrīrie.
- 4 Hatūragai arīa matarī hinya na arīa abatari;
mateithūrei kuuma moko-inī ma arīa aaganu.
- 5 “Andū acio matirī ūndū mooī, na matirī ūndū makūūranaga.
Macangacangaga nduma-inī;
mīthingi yothe ya thī nīyenyenyete.
- 6 “Ndoigire atīrī, ‘Inyuī mūrī “ngai”;
inyuothē mūrī arīū a Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno.’
- 7 No mūgaakua o ta ūrīa andū makuuaga;
mūkaagūa o ta aathani arīa angī.”
- 8 Arahūka, Wee Ngai, ūtuire thī ciira,
nīgūkorwo ndūrīrī ciothe nī igai rīaku.

83

Kūhooya Ngai ahoote Thū cia Israeli

Thaburi ya Asafu

- 1 Wee Ngai-rī, ndūgakire;
tīga gūikara ūtumītie, Wee Mūrungu,
ndūgaikare wīnyiitanīrie.
- 2 Ta rora wone ūrīa thū ciaku iranegenā,
acio magūthūire makambararia mītwe yao.
- 3 Mathugundaga ndundu ya gūūkīrīra andū aku na wara;
maciiragīrīra gūūkīrīra andū arīa wendete.
- 4 Meranaga atīrī, “Ūkai, tūmaniine matige gūtuika rūrīrī,
nīguo rūtwa rīa Israeli rītikanacooke kūrīrikanwo rīngī.”
- 5 Maciiraga marī na ngoro īmwe;
maiguithanagīria magūūkīrīre:
- 6 andū a hema cia Edomu, na cia Aishumaeli,
na cia Moabi, na cia Ahagari,
- 7 na cia Gebali, na cia Amoni, na cia Amaleki,
na cia Filistia, hamwe na andū a Turo.
- 8 O na Ashuri nīmegwatanītie nao
nīguo mateithīrīrie njiaro cia Loti.
- 9 Meeke o ta ūrīa wekire Amidiani,

- na o ta ūrīa wekire Sisera na Jabini rūūi-inī rwa Kishoni,
 10 o acio maaniinīrwo Enidoru,
 na magītuika ta thumu wa kūnorīa tīri.
- 11 Tūma andū ao arīa marī igweta mahaane ta Orebu na Zeebu,*
 anene ao othe ūmahaananie na Zeba na Zalimuna,
 12 arīa moigire atīrī, "Nītwīgwatīrei būrūri
 wa ūrīithio wa Ngai ūtuīke witū."
- 13 Wee Ngai wakwa, matue ta rūkūngū rūrīa rūgūrūkagio,
 mahaane o ta mūūngū ūmbūrītwo nī rūhuho.
- 14 O ta ūrīa mwaki ūcinaga mūtītū
 kana ta rūrīrīmbī rūgīcina irīma-rī,
 15 maingatithie o ro ūguo na kīhuhūkanio gīaku,
 na ūmamakie mūno na huho ciaku nene.
- 16 Humba mothiū mao thoni,
 nīgeetha andū marongorie rūtwa rīaku, Wee Jehova.
- 17 Marotūūra maconokete na marī amaku;
 marokua na gīconoko kīnene.
- 18 Tūma mamenye atī Wee, o Wee wīttagwo Jehova,
 atī Wee nīwe Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno, o igūrū rīa thī yothe.

84

Kwīrīrīria Gūthī Nyūmba ya Ngai

Thaburi ya Ariū a Kora

- 1 Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rī,
 kaī gīkaro giaku nī gīthaka-ī!
- 2 Muoyo wakwa wīriragīria mūno, īi o na ūkoorwo nī hinya,
 nī ūndū wa kwīrīrīria nja cia Jehova;
 ngoro yakwa na mwīrī wakwa irakaīra
 Mūrungu ūrīa ūtūūraga muoyo.
- 3 O na kanyoni-ka-nja nīkoonete mūciī,
 nayo thūngūrūrū ikeyonera gītara,
 harīa īngūikaria tūcui twayo,
 o hau hakuhi na kīgongona gīaku,
 Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
 o Wee Mūthamaki wakwa na Ngai wakwa.
- 4 Kūrathimwo-rī, nī andū arīa matūūraga nyūmba yaku;
 matūūraga makūgoocaga.
- 5 Kūrathimwo-rī, nī andū arīa maheagwo hinya nīwe,
 o arīa matuīte na ngoro ciao gūthī Zayuni.
- 6 Rīrīa megūtuīkanīria Gītumba kīa Baka,
 matūmaga kūgīe na ithima;
 mbura ya maguna-ng'ombe o nayo ikūhumbīraga na tūria twa maaī.
- 7 Mathiāga magīkīragīrīria kūgīa na hinya,
 nginya o mūdū o mūdū agakinya mbere ya Ngai kūu Zayuni.

* 83:11 Orebu na Zeebu maarī athamaki a Midiani, na maahootirwo nī Gideoni.

- 8 Igua ihooya rīakwa, Wee Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe; thikīrīria, Wee Ngai wa Jakubu.
- 9 Wee Ngai, ta rora ngo iitū; tiirīra ūrīa waku ūitīrīrie maguta gīthiithi.
- 10 Kaba mūthenya ūmwe nja-inī ciaku, gūkīra gūikara mīthenya ngiri handū hangī o hothe; kaba ngorwo ndī mūrangīri wa kīhingo kīa nyūmba ya Ngai wakwa, gūkīra ndūure thīinī wa hema cia andū arīa aaganu.
- 11 Nīgūkorwo Jehova Ngai nī riūa na ngo; Jehova nīarītūtugaga na agatwika maūndū mega; arīa mīthiire yao itarī ūcuuke ndarī ūndū mwega angīmaima.
- 12 Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, kūrathimwo nī mūndū ūrīa ūkwīhokaga.

85

Ihooya rīa kūūria Ūtuḡi wa Ngai

Thaburī ya Ariū a Kora

- 1 Wee Jehova, nī wekire būrūri waku wega; nīwacookeirie Jakubu ūtonga wake.
- 2 Nīwarekeire andū aku waganu wao, na ūkīhumbīra mehia mao mothe.
- 3 Nīweheririe mang'ūrī maku mothe, na ūgīthirwo nī marakara maku mahiū.
- 4 Tūma tūgaacīre rīngī, Wee Ngai Mūhonokia witū, na ūtīge gūikara ūtūrakarīire.
- 5 Ūgūtūra ūtūrakarīire nginya tene? Marakara maku megūkinīyīra njiarwa na njiarwa?
- 6 Kaī ūtangītūrurumūkia ngoro ciitū, nīguo andū aku magūkenere?
- 7 Wee Jehova-rī, tuonie wendo waku ūrīa ūtathiraga, na ūtūhe ūhonokio waku.
- 8 Nīngūthikīrīria njigwe ūrīa Mūrungu, o we Jehova, ekuuga; eranagīra thayū kūrī andū ake, o acio ake aamūre: no ndūkareke macookerere ūrimū wao.
- 9 Ti-itherū ūhonokio wake ūrī hakuhi na arīa mamwītīgīrīte, nīgeetha riiri wake ūtūure būrūri-inī witū.
- 10 Wendo na wīhokeku nīcemanītie; ūthingu na thayū nīkīmumunyanīte.
- 11 Wīhokeku ūkunūkaga kuuma na thī, naguo ūthingu ūcūthagīrīrie ūrī o igūrū.
- 12 Ti-itherū Jehova no aheane kīndū o gīothe kīega, naguo būrūri witū ūciarage magetha maguo.
- 13 Ūthingu nīguo ūmūthiiaḡa mbere, ūkahaaraḡīria makinya make njīra.

86

Ihooya rīa Ūteithio wa gūtooria Thū

Ihooya rīa Daudi

- 1 Wee Jehova, njigua na ūnjītike,
nīgūkorwo ndī mūthīni na mūbatari.
- 2 Gitīra muoyo wakwa,
nīgūkorwo nīndiheanīte harīwe.
Wee nīwe Ngai wakwa;
honokia ndungata yaku īno īkwīhokete.
- 3 Njiguīra tha, Wee Mwathani,
nīgūkorwo ngūkayagīra mūthenya wothe.
- 4 He ndungata yaku gīkeno,
nīgūkorwo nī kūrī we, Wee Mwathani,
ndoreireirie ngoro yakwa.
- 5 Nīgūkorwo Wee Mwathani ūrī mwega na nīūrekanagīra,
ūkaingīhia wendo kūrī arīa othe magūkayagīra.
- 6 Igua ihooya rīakwa, Wee Jehova;
thikīrīria ikaya rīakwa ūnjiguīre tha.
- 7 Mūthenya ūrīa ngaakorwo na thīina nīngagūkaīra,
nīgūkorwo nīūkanjītika.
- 8 Wee Mwathani, thīinī wa ngai ciothe gūtīrī īngī tawe;
gūtīrī cīko īngīhaananio na ciaku.
- 9 Ndūrīrī ciothe iria ūmbīte
nīgooka igūthathaiye irī mbere yaku, Wee Mwathani;
nīkarehera rītwa rīaku riiri.
- 10 Nīgūkorwo Wee ūrī mūnene, na nīwīkaga cīko cia kūgegania;
Wee wiki nowe Ngai.
- 11 Wee Jehova, nyonagīrīria njīra ciaku,
nīgeetha thūage na mīthiire ya ma;
he ngoro iirutīire kūna,
nīguo ndīitigagīre rītwa rīaku.
- 12 Nīndīrīkūgoocaga na ngoro yakwa yothe,
Wee Mwathani Ngai wakwa;
ngūtūūra ngumagia rītwa rīaku nginya tene.
- 13 Nīgūkorwo wendo waku nī mūnene harī nī;
nīundeithūrīte kuuma mbīrīra-inī o kūrīa kūrīku mūno.
- 14 Wee Ngai, andū arīa etīi nīmaraatharīkīra;
gīkundi kīa andū matarī tha nīmaracaria muoyo wakwa,
o andū acio matakūrūmbūyagia.
- 15 No Wee, Wee Mwathani, ūrī Mūrungu mūigua tha na ūrī mūtugi,
ndūhiūhaga kūrakara, na ūiyūrītwo nī wendo na wīhokeku.
- 16 Wīhūgūre ūndore na ūnjiguīre tha;
he ndungata īno yaku hinya waku,
na ūhonokie mūrīū wa ndungata yaku ya mūdū-wa-nja.
- 17 Nyonia kīmenyithia kīa wega waku,
nīguo thū ciakwa ikīone iconorithio,
nīgūkorwo Wee, Wee Jehova, nīundeithītie na ūkaahooreria.

87

Gikeno gĩa Gütüura Zayuni

Thaburi ya Ariũ a Kora

- ¹ Nĩahaandĩte mũthingi wa itũũra rĩake igũrũ rĩa kĩrĩma kĩrĩa kĩa mũre;
² Jehova nĩendete ihingo cia Zayuni
 gũkĩra ciikaro iria ingĩ ciothe cia Jakubu.
- ³ Maũndũ mega nĩmaragio igũrũ rĩaku,
 wee itũũra inene rĩa Ngai:
- ⁴ “Nĩngwandĩka ũhoru wa Rahabu na wa Babuloni
 thĩnĩ wa arĩa manjũũ,
 Filistia o nakuo, na Turo, hamwe na Kushi,
 njuge atĩrĩ, ‘Ūyũ aaciarĩrwo Zayuni.’”
- ⁵ Ti-itherũ, ũhoru wa Zayuni ũkĩario nĩgũkagwetagwo atĩrĩ,
 “Ūyũ o na ũũrĩa maaciarĩrwo kuo,
 na Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno we mwene nĩagatũma gütũure kũrĩ
 kũrũmu.”
- ⁶ Jehova nĩakandĩka ibuku-inĩ rĩa kĩrĩndĩ ũũ:
 “Ūyũ aaciarĩrwo Zayuni.”
- ⁷ Nao magĩtungũ nyĩmbo makaina atĩrĩ,
 “Ithima ciakwa ciothe irĩ thĩnĩ waku.”

88

Ihooya rĩa kũria Ūteithio Hĩndĩ ya Kũhinyĩrĩrĩka

Thaburi ya Ariũ a Kora

- ¹ Wee Jehova, o Wee Ngai ũrĩa ũũhonokagia,
 ngũkayagĩra mũthenya na ũtukũ ndĩ mbere yaku.
- ² Ihooya rĩakwa rĩrokinya harĩwe;
 inamĩrĩa gütũ gwaku ũigue gũkaya gwakwa.
- ³ Nĩgũkorwo muoyo wakwa ũiyũrĩtwo nĩ thĩna,
 na nĩ ngirie gũkua.
- ⁴ Nĩ ndaranĩirio na arĩa makirĩ gũkua;
 haana ta mũndũ ũtarĩ na hinya.
- ⁵ Nĩ njiganĩirio na arĩa akuũ,
 o ta arĩa moragĩtwo magakoma mbĩrĩa,
 o acio ũtacoogaga kũririkana,
 arĩa meheretio kuuma ũmenyereri-inĩ waku.
- ⁶ Ūnjikĩtie irima rĩrĩa iriku mũno,
 o kũu kũriku kũrĩ nduma ndumanu.
- ⁷ Mang’ũrĩ maku nĩmanditũhĩre mũno;
 nĩũhubĩkanĩtie na ndiĩhũ ciaku ciothe.
- ⁸ Nĩũnjehereirie arata akwa arĩa twendanĩte mũno,
 na ũgatũma ndũike kĩndũ kĩrĩ magigi harĩo.
 Ndĩmũhingĩrĩrie ndingĩhota kũũra;
⁹ maitho makwa nĩmaroora nĩ kĩa.

Wee Jehova, ngũkayagĩra o mũthenya;
 ngũtambũrukagĩria moko makwa.

- ¹⁰ Andũ arĩa akuũ-rĩ, wee nĩũmonagia magegania maku?

- Acio makuĩte-rĩ, nĩmarahũkaga, magakũgocoo?
- 11 Wendo waku nĩumbũragwo mbĩrĩra-inĩ,
kana wĩhokeku waku ũgakiumbũrwo Mwanangĩko-inĩ?*
- 12 Magegania maku nĩmonagwo kũndũ kũu kwa nduma,
kana ciĩko ciaku cia ũthingu ikamenyeka
bũrũri-inĩ ũcio wa kĩriganĩro?
- 13 No nĩngũgũkaĩra ũndeithie, Wee Jehova;
rũciinĩ mahooya makwa mokaga harĩwe.
- 14 Wee Jehova, nĩ kũ gĩtũmĩte ũndiganĩrie
na ũkaahitha ũthiũ waku?
- 15 Kuuma o ũnini wakwa ndũũrĩte nyamarĩtio na ngakuhĩrĩria gĩkuũ;
nĩnyamaarĩkĩte nĩ imakania ciaku, igatũma njage mwĩhoko.
- 16 Mang'ũrĩ maku nĩmahubĩkanĩtie,
nacio imakania ciaku ikanyananga.
- 17 Maathiũrũrũkağĩria mũthenya wothe ta mũiyũro wa maaĩ;
hĩngĩrĩrio nĩmo na mũena yothe.
- 18 Nĩũnjehereirie athiritũ akwa na arĩa nyendete;
nduma nĩyo mũrata wakwa ũrĩa ũnguhĩrĩrie mũno.

89

Kĩrĩkanĩro kĩa Ngai na Daudi

Thaburi ya Ethani wa mbarĩ ya Ezara

- 1 Ngũtũũra nyinaga ũhoru wa wendo mũnene wa Jehova nginya tene;
ndĩrĩmenyithanagia wĩhokeku waku na kanua gakwa kũrĩ njiarwa
na njiarwa.
- 2 Nĩngumbũra atĩ wendo waku ũtũũraga ũrĩ mũrũmu nginya tene,
nyumbũre atĩ wĩhokeku waku nĩũũhaandĩte o kũu igũrũ.
- 3 Woigire atĩrĩ, "Nĩngĩte kĩrĩkanĩro na ũrĩa nĩ ndĩthuurĩire,
na ngeehĩta na mwĩhĩtwa harĩ Daudi ndungata yakwa ngamwĩra atĩrĩ,
- 4 'Nĩngatũma rũciaro rwaku rūtũũre rwĩhaandĩte nginya tene,
na ndũme gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene gĩtũũre kĩrĩ kĩrũmu njiarwa na
njarwa.'"
- 5 Wee Jehova-rĩ, igũrũ nĩrĩkumagia magegania maku,
na rĩkagaathĩrĩria wĩhokeku waku o naguo, kĩũngano-inĩ kĩa acio
atheru.
- 6 Nĩ ũndũ-rĩ, kũu matu-inĩ igũrũ nũũ ũngĩgerekano na Jehova?
Nũũ ũkĩhaana ta Jehova harĩ ciũmbe irĩa irĩ igũrũ?
- 7 Kĩama-inĩ kĩa acio atheru, Mũrungu nĩetigĩrĩtwo mũno;
nĩ wa gwĩtigĩrwo gũkĩra arĩa othe mamũrigiiciĩrie.
- 8 Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, nũũ ũkĩhaana tawe?
Wee Jehova, nĩ ũrĩ hinya, na wĩhokeku waku ũtũũraga ũkũrigiiciĩrie.
- 9 Nĩwe wathaga kĩhuhũkanio kĩa irĩa rĩrĩa inene;
rĩrĩa makũmbĩ marĩo mookĩra na igũrũ, nĩũmahooreragia.
- 10 Wahehenjire Rahabu agĩtuĩka o ta ũmwe wa arĩa moragĩtwo;
wahurunjire thũ ciaku na guoko gwaku kũrĩ hinya.

* 88:11 Nĩ Abadoni na Kĩhibirania

- 11 Igūrũ nĩ rĩaku, o na thĩ no yaku;
Wee nĩwe wombire thĩ na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩnĩ wayo.
- 12 Nĩwe wombire mwena wa gathigathini na wa gũthini;
Taboru na Herimoni cinaga ikenete nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩaku.
- 13 Gĩcoka gĩaku nĩ kĩrĩ ũhoti;
guoko gwaku kũrĩ hinya, guoko gwaku kwa ũrĩo nĩgũtũgĩrie.
- 14 Ũthingu na kĩhooto nĩcio mũthingi wa gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene;
wendo na wĩhokeku nĩgũtũngoragia.
- 15 Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ arĩa mooĩ gũkũgocca na nyĩmbo,
o arĩa mathiiaga na ũtheri waku, Wee Jehova.
- 16 Makenagĩra rĩitwa rĩaku mũthenya wothē;
magũtũũgagĩria nĩ ũndũ wa ũthingu waku.
- 17 Nĩgũkorwo Wee nĩwe riiri na hinya wao,
na tondũ wa ũtugi waku nĩtũtũgagĩria rũhĩa rwiitũ.
- 18 Ti-itherũ, ngo iitũ ĩrĩ na Jehova,
mũthamaki witũ nĩ wa Ūrĩa-Mũtheru-wa-Isiraeli.
- 19 Hĩndĩ ĩmwe nĩwaririe na njĩra ya kĩoneki,
ũkũira andũ aku arĩa ehokeku atĩrĩ,
“Nĩheete njamba ĩmwe ya ita hinya;
nĩndũgĩrĩtie mwanake gatagatĩ ka andũ.
- 20 Nĩndĩĩoneire Daudi ndungata yakwa;
nĩndĩmũitĩrĩrie maguta makwa maamũre.
- 21 Guoko gwakwa nĩkũrĩmũtiiragĩrĩa;
ti-itherũ gĩcoka gĩakwa nĩkĩrĩmwĩkagĩra hinya.
- 22 Gũtirĩ thũ ĩkaamwĩtia igooti.
gũtirĩ mũndũ mwaganu ũkaamũhinyĩrĩa.
- 23 Nĩngahenja thũ ciake mbere yake,
na njũrage arĩa othe mamũthũire.
- 24 Wendo wakwa wa kwĩhokeka ũrĩkoragwo hamwe nake,
na nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa rũhĩa rwake nĩrũrĩtũũgagĩrio.
- 25 Nĩngatambũrũkia guoko gwake igūrũ rĩa iria,
na guoko gwake kwa ũrĩo ndĩkũige igūrũ rĩa njũũĩ.
- 26 Nĩakanjĩta anjũre atĩrĩ, ‘Wee nĩwe Baba,
na Mũrungu wakwa, o Rwaro rwa Ihiga, Mũhonokia wakwa.’
- 27 Nĩngĩ nĩngamwamũra atuĩke irigithathi rĩakwa,
na ndũme atũũgĩrio gũkĩra athamaki a thĩ.
- 28 Nĩngũtũũria wendo wakwa harĩ we nginya tene,
na kĩrĩkanĩro gĩakwa nake gĩtũũre kĩrĩ gĩa kwĩhokeka.
- 29 Nĩngahaanda rũciaro rwake nginya tene,
na gĩtĩ gĩake kĩa ũnene ndĩkĩhaande rĩrĩa rĩothe igūrũ rĩgũtũũra.
- 30 “Ariũ ake mangĩgatirika watho wakwa
na mage kũrũmĩrĩra kĩrĩa gĩakwa,
- 31 mangĩgathũkia kĩrĩa kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩro
na mage kũmenyerera maathani makwa,
- 32 nĩngaherithia wĩhia wao na rũthanju,
herithie waganu wao na kũmahũra iboko;
- 33 no ndirĩ hĩndĩ ngaamwehereria wendo wakwa,
o na kana thaahie wĩhokeku wakwa o na rĩ.

- 34 Ndigathũkia kĩrĩkanĩro gĩakwa
kana ngarũrĩre ũrĩa iromo ciakwa ciarĩtie.
- 35 Nĩndĩhĩtĩe ngĩgwetaga ũtheru wakwa, rĩmwe rĩa kũigana,
na ndirĩ hĩndĩ ngaahenia Daudi,
- 36 atĩ rũciarĩ rwake rũgũtũura nginya tene,
na gĩtĩ gĩake kĩa ũnene gĩtũũre kĩrĩ kĩrũmu mbere yakwa ta riũa;
- 37 gĩgũtũura kĩrĩ kĩrũmu nginya tene o ta mweri,
mũira ũrĩa ũrĩ matu-inĩ nĩ mwĩhokeku.”
- 38 No rĩrĩ, wee nĩũregete, na ũgatiganĩria,
o na ũgakĩrakarĩra ũcio ũitĩrĩrie maguta.
- 39 Wee nĩũkanĩte kĩrĩkanĩro kĩrĩa ũrĩkanĩire na ndungata yaku,
na ũkarangĩrĩria thũmbĩ yake rũkũngũ-inĩ.
- 40 Wee ũmomorete thingo ciake ciothe
na ũkaananga cĩhitho ciake iria cia hinya.
- 41 Ehĩtũkĩri othe nĩmatahĩte indo ciake;
atuĩkĩte wa kũnyararwo nĩ andũ arĩa mariganĩtie nake.
- 42 Wee nĩtũtũgĩrĩtie guoko kwa ũrĩo kwa arĩa mamũthũire;
nĩtũtũmĩte thũ ciake ciothe ikene.
- 43 Ũgĩ wa rũhiũ rwake rwa njora nĩũhũndũrĩte,
na ũkaaga kũmũteithĩrĩria mbaara-inĩ.
- 44 Nĩũniinĩte riiri wake ũgathira,
na ũgaikania gĩtĩ gĩake kĩa ũnene thĩ.
- 45 Nĩũnyihĩtie matukũ ma wĩthĩ wake;
ũmũhumbĩte thoni o ta guo.
- 46 Nĩ nginya rĩ, Wee Jehova? Ũgũtũura wĩhithĩte nginya tene?
Nĩ nginya rĩ mang'ũrĩ maku megũtũura maakanĩte ta mwaki?
- 47 Ririkana ũrĩa mũtũũrĩre wakwa ũrĩ wa gũthira o narua.
Kaĩ akĩrĩ ũndũ wa tũhũ watũmire ũmbe andũ othe!
- 48 Nĩ mũndũ ũrĩkũ ũngĩtũura muoyo na ndonane na gĩkuũ,
kana ehonokie kuuma kũrĩ hinya wa mbĩrĩra?
- 49 Wee Mwachani, wendo waku mũnene ũrĩa wa tene ũkĩrĩ kũ,
ũrĩa wehĩtire, ũkĩrĩra Daudi na ũndũ wa wĩhokeku waku?
- 50 Mwachani, ririkana ũrĩa ndungata yaku ĩnyũrũrĩtio,
na ũrĩa nyũmirĩrie irumi iria numĩtwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe ngoro-inĩ
yakwa,
- 51 o irumi iria thũ ciaku ĩnyũrũrĩtie nacio, Wee Jehova,
iria itũire ĩnyũrũrĩtie makinya ma ũrĩa wee ũitĩrĩrie maguta nacio.
- 52 Jehova arogoocwo nginya tene!
Ameni, na ningĩ Ameni.

Ibuku rĩa Kana

90

Thaburi 90-106

Matukũ ma Mũndũ

Ihooya rĩa Musa, ndungata ya Ngai

¹ JEHOVA, nĩwe ũtũũrĩte ũrĩ gĩkarĩo giitũ
kuuma njjarwa na njjarwa.

² O mbere ya irĩma kũgĩa kuo

kana ūkĩũmba thĩ na mabũrũri,
kuuma tene nginya tene, Wee ūrĩ o Mũrungu.

- ³ Wee ūcookagia andũ magatuĩka rũkũngũ,
ũkoiga atĩrĩ, “Cookai rũkũngũ-inĩ, inyuĩ ciana ici cia andũ.”
- ⁴ Nĩgũkorwo mĩaka ngiri harĩwe
no ta mũthenya wa ira ūrĩa ūrahĩtũkire,
kana ta ituanĩra rĩmwe rĩa arangĩri a ūtukũ.
- ⁵ Ūhaataga andũ, ūkameeheria, magakoma toro wa gĩkuũ;
andũ mahaana ta nyeki irĩa irĩngũkaga rũciinĩ:
- ⁶ o na gũtuĩka rũciinĩ nĩringũkaga,
hwaĩ-inĩ ihooaha, ikooma.
- ⁷ Tũniinagwo nĩ marakara maku,
na tũkamakio mũno nĩ marũrũ maku.
- ⁸ Nĩũigĩte wĩhia witũ o mbere yaku,
mehia maitũ marĩa mahithe ūkamoimĩria o ūtheri-inĩ hau mbere
yaku.
- ⁹ Matukũ maitũ mothe maniinagwo nĩ mang’ũrĩ maku;
tũninũkagia mĩaka iitũ na gũcaaya.
- ¹⁰ Mũigana wa matukũ maitũ-rĩ, nĩ mĩaka mĩrongo mũgwanja,
kana mĩrongo inana, tũngĩkorwo tũrĩ na hinya;
no rĩrĩ, mũigana wamo no thĩina na kĩeha,
nĩgũkorwo mathiraga o narua, na ithuĩ tũgathiĩ, tũkabuĩria.
- ¹¹ Nũũ ūũĩ hinya wa marakara maku?
Nĩgũkorwo mang’ũrĩ maku nĩ manene o ta gwĩtigĩrwo kũrĩa
wagĩrũre.
- ¹² Tuonie gũtara matukũ maitũ wega,
nĩgeetha tũgĩe na ngoro ya ūũgĩ.
- ¹³ Wee Jehova, hoorera! Nĩ nginya rĩ?
Iguĩra ndungata ciaku tha.
- ¹⁴ Rũciinĩ tũhũũnagĩe na wendo waku ūtathiraga,
nĩguo tũinage nĩ gũkena na tũcanjamũkage matukũ maitũ mothe.
- ¹⁵ Tũma tũkene matukũ maingĩ o ta marĩa ūtũnyamarĩtie,
na mĩaka mĩingĩ o ta irĩa tuonete thĩina.
- ¹⁶ Ndungata ciaku irokĩonio ciiko ciaku,
naguo riiri waku wonio ciana ciao.
- ¹⁷ Wega wa Mwathani Ngai witũ ūrogĩa na ithuĩ;
tũma wĩra wa moko maitũ ūgaacĩre,
ĩ-ni, kĩrũmie wĩra wa moko maitũ.

91

Ngai Nĩwe Mũgitĩri Witũ

- ¹ Mũndũ ūrĩa ūikaraga agitĩrwo nĩ Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno
arĩhurũkaga kĩiruru-inĩ kĩa Mwene-Hinya-Wothe.
- ² Ngũkiuga ūhoro wa Jehova atĩrĩ,
“Wee nĩwe rĩũrĩro rĩakwa na kĩirigo gĩakwa kĩrĩ hinya,
nĩwe Ngai wakwa, ūrĩa ndũhokete.”

- 3 Ti-itherũ nĩegũgũteithũra gĩkerenge-inĩ kĩa mũtegi,
o na kuuma mũrimũ-inĩ ũria mũũru wa kũũraga.
- 4 Arĩkũhumbagĩra na njoya ciake,
na rungu rwa mathagu make nĩho ũrĩngitagia;
wĩhokeku wake nĩgatuĩka ngo yaku na kũhitho gĩaku.
- 5 Ndũrĩtigagĩra imakania cia ũtukũ,
kana mũguĩ ũria ũthĩrĩrĩkaga mũthenya,
6 o na kana mũrimũ ũria ũceemaga nduma-inĩ,
kana mũthiro ũria ũniinanaga mũthenya gatagatĩ.
- 7 Andũ ngiri no magũe mwena waku,
nao ngiri ikũmi magũe guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo,
no ndũngĩkuhĩrĩrio nĩguo.
- 8 Wee no kwĩrorera ũkerorera na maitho maku
wĩonere iherithia rĩa andũ arĩa aaganu.
- 9 Ũngĩtua ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno gĩkaro gĩaku,
o we Jehova, ũria arĩ we rĩũrĩro rĩakwa,
10 hĩndĩ iyo gũtirĩ ũũru ũgaagũkororera,
gũtirĩ mwanangĩko ũgaakuhĩrĩria hema yaku.
- 11 Nĩgũkorwo nĩagaatha araika ake nĩ ũndũ waku,
makũgitagĩre mĩthĩre-inĩ yaku yothe;
- 12 nĩmagakuoya na igũrũ na moko mao
nĩgeetha ndũkarĩngwo kũgũrũ nĩ ihiga.
- 13 Nĩgũkinyĩrĩria mũrũũthi, o na ndũira;
ũkarangĩrĩria mũrũũthi ũria mũnene, o na nyoka.
- 14 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Kuona atĩ nĩanyendete,
nĩngamũhatũra hatĩka-inĩ;
nĩndĩrĩmũgitagĩra, nĩgũkorwo nĩamenyete rĩtwa rĩakwa.
- 15 Arĩngayagĩra, na nĩ ngamwĩtĩka;
ndĩrĩkoragwo hamwe nake hĩndĩ ya thĩina,
ndĩrĩmũteithũraga na ngamũtĩithia.
- 16 Ngũmũtũũria muoyo matukũ maingĩ nginya aiganie,
na ndĩmuonagie ũhonokio wakwa.”

92

Rwĩmbo rwa Gũcookia Ngaatho

- 1 Nĩ wega mũno gũcookagĩria Jehova ngaatho
o na gũkumagia rĩtwa riaku na rwĩmbo,
Wee ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno,
2 nĩ wega mũno kwanagĩrĩra wendo waku o rũciinĩ,
o na kwanĩrĩra wĩhokeku waku ũtukũ,
3 tũkĩinagia kĩnanda gĩa kĩnũbi kĩa ndigi ikũmi,
o hamwe na kĩnanda kĩa mũgeeto kĩa kigambi wega.
- 4 Nĩgũkorwo, Wee Jehova, nĩũngenetie nĩ ũndũ wa ciiko ciaku;
nĩngũina ngenete nĩ ũndũ wa wĩra wa moko maku.
- 5 Ī mawĩra maku matikĩrĩ manene, Wee Jehova,
mecĩria maku-rĩ, matikĩrĩ marikĩru!
- 6 Mũndũ ũria ũtarĩ ũũgĩ ndangĩmamenya,
mũndũ mũkĩngu ndangĩkũũrana ũndũ ũyũ,

- 7 atĩ o na arĩa aaganu mangĩkũra ta nyeki,
o na arĩa othe mekaga ũũru mangĩgaacĩra,
makaaninwo nginya tene na tene.
- 8 No Wee Jehova, ũtũũraga ũtũũgĩrĩtio nginya tene.
- 9 Nĩgũkorwo thũ ciaku, Wee Jehova,
tĩ-itherũ thũ ciaku nĩgathira;
arĩa othe mekaga ũũru nĩmakaharaganio.
- 10 Wee nĩwambararĩtie rũhĩa rwakwa o ta rwa mbogo;
ndĩmũitĩrĩrie maguta marĩa mega mũno.
- 11 Maitho makwa nĩmeyoneire gũtoorio gwa thũ ciakwa;
matũ makwa nĩmeiguĩrĩre ũrĩa thũ ciakwa icio njaganu itoretio.
- 12 Andũ arĩa athingu marĩtheeremaga o ta mũtĩ wa mũkindũ,
makũre o ta mũtarakwa wa Lebanoni;
- 13 mahaandĩtwo kũu nyũmba-inĩ ya Jehova,
marĩtheeremaga kũu nja-inĩ cia Ngai witũ.
- 14 Magatũũra maciaraga maciaro o na marĩ akũrũ,
matũũre marĩ na hinya wa wĩhĩ wao, na marĩ aruru,
- 15 maanagĩrĩre, makiugaga atĩrĩ, "Jehova nĩ mũrũngĩrĩru;
we nĩwe Rwaro rwakwa rwa Ihiga,
na gũtirĩ waganu ũngĩoneka thĩinĩ wake."

93

Ūkaru wa Wathani wa Ngai

- 1 Jehova nĩarathamaka, ehumbĩte ũkaru;
Jehova ehumbĩte ũkaru
na akeoha hinya ta mũcibi.
Thĩ nũhaandĩtwo ĩkarũma ki,
ndĩrĩ hĩndĩ ĩngĩenyenyeka.
- 2 Gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene gĩtũũrĩte kĩrĩ kĩrũmu kuuma o tene;
wee ũtũũrĩte kuo kuuma tene na tene.
- 3 Wee Jehova-rĩ, maria nĩmaranĩrĩra,
maria maranĩrĩra na nĩgambo yamo;
maria maranĩrĩra makahũũrĩthĩa makũmbĩ.
- 4 Wee nĩarĩ hinya gũkĩra makũmbĩ ma iria,
arĩ hinya gũkĩra marurumĩ macio ma maaĩ maingĩ,
Jehova arĩ igũrũ nĩ arĩ hinya.
- 5 Wee Jehova, mawatho maku maikaraga marĩ marũmu;
naguo ũtheru ũgũtũũra ũgemetie nyũmba yaku
matukũ matarĩ mũthia.

94

Ngai Nĩwe Ūrĩhagĩria arĩa Athingu

- 1 Wee Jehova, o Wee Mũrungu ũrĩa ũrĩhanagĩria,
Wee Mũrungu ũrĩa ũrĩhanagĩria-rĩ, cangarara.
- 2 Arahũka, Wee mũtuanĩri ciira wa andũ othe a thĩ;
kĩrĩhe andũ arĩa etĩĩ o kĩrĩa kĩmagĩrĩre.

- 3 Wee Jehova-rĩ, nĩ nginya rĩ andũ arĩa aaganu megũtũũra makenete,
nĩ nginya rĩ andũ arĩa aaganu megũtũũra marũũhagia?
- 4 Maaragia ndeto cia mwĩgaatho;
andũ arĩa othe meekaga ũũru, o maiyũritwo nĩ mwĩtũũo.
- 5 Mahehenjaga andũ aku, Wee Jehova,
makahinyĩrĩria igai rĩaku.
- 6 Mooragaga mũtumia wa ndigwa, na mũndũ wa kũngĩ;
mooragaga ciana iria itarĩ maithe.
- 7 Moigaga atĩrĩ, “Jehova ndangĩona;
Ngai wa Jakubu-rĩ, ndangĩrũmbũiya.”
- 8 Mwĩmenyererei inyuĩ arĩa mwagĩte ũũgĩ mũrĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ;
inyuĩ andũ aya akĩgu, mũgaakũũhiga rĩ?
- 9 Ũrĩa wombire gũtũ-rĩ, ndangĩguaga?
Ũcio wombire riitho-rĩ, ndangĩona?
- 10 Ũcio ũrũithagia ndũrĩrĩ-rĩ, ndangĩherithania?
O ũcio ũrutaga andũ-rĩ, ndarĩ ũmenyo?
- 11 Jehova nĩoĩ meciiria ma mũndũ;
ĩ, oi atĩ meciiria mao nĩ ma tũhũ.
- 12 Wee Jehova, kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa Wee ũtaaraga,
o mũndũ ũcio ũrutaga watho waku;
- 13 nĩũgaatũma ahoorere matukũ-inĩ ma thĩna,
o nginya rĩrĩa mũndũ ũrĩa mwaganu akenjerwo irima.
- 14 Nĩgũkorwo Jehova ndagatiganĩria andũ ake;
igai rĩake ndarĩ hĩndĩ angĩrĩtirika.
- 15 Ũtuanĩri ciira wa kĩhooito nĩũgakwo rĩngĩ igũrũ rĩa ũthingu,
nao andũ othe arĩa arũngĩrĩru ngoro maũrũmagĩrĩre.
- 16 Nũũ ũkwarahũka, andũĩrĩre harĩ arĩa aaganu?
Nũũ ũkũndũgamĩrĩra, andũĩrĩre harĩ arĩa meekaga ũũru?
- 17 Tiga Jehova aandeithirie-rĩ,
ingĩakuire o narua, ngatũũre kũũ ũkiri-inĩ.
- 18 Rĩrĩa ndoigire atĩrĩ, “Kũgũrũ gwakwa nĩkũratenderũka,”
wendani waku, Wee Jehova, nĩwandĩrĩrĩre.
- 19 Rĩrĩa mĩtangiko yaingĩhire thĩnĩ wakwa-rĩ,
Wee wahooreririe, ũgĩkenia ngoro yakwa.
- 20 Gĩtĩ kĩa ũnene kĩa ungumania-rĩ, hihi no kĩgĩe na ngwatanĩro nawe,
o kĩrĩa kĩrehanagĩra mĩnyamaro nĩ ũndũ wa matũiro ma kĩo?
- 21 Monganaga hamwe nĩguo mokĩrĩre mũndũ ũrĩa mũthingu,
na magatuĩra mũndũ ũtehĩtie ooragwo.
- 22 No Jehova nĩwe ũtuĩkĩte kĩirigo gĩakwa kĩa hinya,
na Ngai wakwa, o we rwaro rwakwa rwa ihiga harĩa njũragĩra.
- 23 We nĩakamaherithia nĩ ũndũ wa mehia mao
na amaniine nĩ ũndũ wa waganu wao;
Jehova Ngai witũ nĩakamaniina.

- 1 Ūkai, tūinīre Jehova nī gūkena;
tūkianīrīre ūcio Rwaro rwa Ihiga rwa ūhonokio witū.
- 2 Nītūūkei mbere yake tūgīcookagia ngaatho,
na tūmūinīre nyīmbo cia kūmūkumia.
- 3 Nīgūkorwo Jehova nī Mūrungu mūnene,
o we Mūthamaki mūnene ūkīrīte ngai ciothe.
- 4 Thī kūrīa kūrīku mūno kūrī guoko-inī gwake,
o na tūcūmbīrī twa irīma no twake.
- 5 Iria nī rīake, nīgūkorwo nīwe warīūmbire,
na moko make nīmo moombire thī nyūmū.
- 6 Ūkai, tūmūinamīrīre tūmūhooe,
nītūtūrīre Jehova o we Mūtūūmbi ndu;
- 7 nīgūkorwo nīwe Ngai witū,
na ithuī tūrī andū a ūrīithio wake,
rūūru rūrīa we mwene arīithagia.
- Ūmūthī mūngīigua mūgambo wake,
8 mūtīkoomie ngoro cianyu
ta ūrīa mwekire mūrī Meriba,
o na ta ūrīa mwekire mūthenya ūrīa mwarī Masa kūu werū-inī,
- 9 kūrīa maithe manyu maangerirīe na makīngararia,
o na gūtuīka nīmoonete ūrīa wothe ndaamekīire.
- 10 Nīgūkorwo ndaatūrīte ndakarīire rūciaro rūu mīaka mīrongo ina;
ngiuga atīrī, “Aya nī andū arīa ngoro ciao ciūrīte,
na nīmagīte kūmenya njīra ciakwa.”
- 11 Nī ūndū ūcio ngīhīta ndakarīte, ngiuga atīrī,
“Matīrī hīndī magaatoonya kīhurūko-inī giakwa.”

96

Kūgooca Ngai Ūrīa Mūtuanīri Ciira

- 1 Inīrai Jehova rwīmbo rwerū;
inīrai Jehova, inyuī andū a thī yothe.
- 2 Inīrai Jehova, goocai rītwa rīake;
hunjagīai ūhonokio wake mūthenya o mūthenya.
- 3 Umbūrai riiri wake kūrī ndūrīrī,
mumbūre mawīko make ma kūgegania kūrī andū othe.
- 4 Nīgūkorwo Jehova nī mūnene, na nī wa kūgoocwo mūno;
nīwe wa gwtīgīrwo gūkīra ngai ciothe.
- 5 Nīgūkorwo ngai ciothe cia ndūrīrī nī mīhianano,
no Jehova nīwe wombire igūrū.
- 6 Riiri na ūnene irī mbere yake;
hinya na riiri irī handū hake harīa haamūre.
- 7 Tūūgīriai Jehova, inyuī mīhīrīga ya ndūrīrī,
mūtūgīrīe Jehova nī ūndū wa riiri na hinya wake.
- 8 Tūūgīriai Jehova nī ūndū wa riiri ūrīa wagīrīre rītwa rīake;
mūreherei maruta na mūūke nja-inī ciake.
- 9 Hooyai Jehova thīinī wa riiri wa ūtheru wake;

inainai mūrī mbere yake, inyuī andū a thī yothe.

- ¹⁰ Īrai ndūrīrī atīrī, “Jehova nīarathamaka.”
Thī nūhaandītwo ikarūma, ndīngīenyenyeka;
agatuīra kīrīndī ciira akūigananītie.
- ¹¹ Igūrū nīrīkene, thī nūcanjamūke;
iria nīrīrurume, na indo iria ciothe irī thīnī warīo;
¹² mīgūnda nūkenerūrūke, na indo iria ciothe irī thīnī wayo.
- Hīndī īyo mītī yothe ya mūtītū nūkaina nī gūkena;
¹³ Īkaina irī mbere ya Jehova, nīgūkorwo nīarooka,
arooka gūtuīra thī ciira.
- Agaatuīra thī ciira na ūthingu,
na kīrīndī agītūire na ma yake.

97

Riiri wa Wathani wa Ngai

- ¹ Jehova nīarathamaka, thī nūgīkene;
mabūrūri marīa marī ndwere-inī cia iria nīmacanjamūke.
- ² Athiūrūrūkiirio nī matu na nduma ndumanu;
ūthingu na kīhooto nīcio mūthingi wa gītī gīake kīa ūnene.
- ³ Mwaki ūmūthiiga mbere
ūgīcinaga thū ciake na mīena yothe.
- ⁴ Henī ciake imūrīkaga thī yothe;
thī Īcionaga Īkainaina.
- ⁵ Irīma itwekaga o ta mūhūra mbere ya Jehova,
īgatweka irī mbere ya Mwathani wa thī yothe.
- ⁶ Igūrū rīanagīrīra ūthingu wake,
nao andū othe makoona riiri wake.
- ⁷ Andū arīa othe mahooyaga mīhianano mīcūhie nīmaconorithagio,
acio meerahaga na mīhianano:
inyuī ngai ici, mūinamīrīrei mūmūhooe.
- ⁸ Zayuni īiguaga ūguo īgakena,
namo matūūra ma Juda magacanjamūka,
tondū wa matūiro maku ma ciira, Wee Jehova.
- ⁹ Nīgūkorwo Wee Jehova, nīwe Ūrīa-Ūrī-Igūrū-Mūno wa thī yothe;
wee nūūtūgīrītio mūno igūrū rīa ngai ciothe.
- ¹⁰ Arīa endi Jehova nīmathūire ūuru,
nīgūkorwo nīagitaḡīra mīoyo ya arīa ake ehokeku,
na akamateithūra kuuma moko-inī ma arīa aaganu.
- ¹¹ Ūtheri nīwarīire arīa athingu
na arīa arūngīrīru ngoro makaiyūrwo nī gīkeno.
- ¹² Kenerai Jehova, inyuī arīa athingu,
mūkigooce rītwa rīake rīamūre.

98

Ngai Nīwe wathaga Thī Yothe

- ¹ Inīrai Jehova rwīmbo rwerū,

nīgũkorwo nĩekĩte maũndũ ma kũgegania;
guoko gwake kwa ũrĩo na gĩcoka gĩake gĩtheru
nĩcio imũhonokanĩirie.

² Jehova nĩamenyithanĩtie ũhonokio wake
na akaguũria ũthingu wake kũrĩ andũ a ndũrĩrĩ.

³ Nĩaririkanĩte wendo wake
na wĩhokeku wake ũrĩa erĩire nyũmba ya Isiraeli;
ituri ciothe cia thĩ nĩcionete
ũhonokanio wa Ngai witũ.

⁴ Anĩrĩrai mũkenete mũrĩ mbere ya Jehova, inyuĩ andũ othe a thĩ,
tumũkai mũkenũrũrũke na nyĩmbo mũkĩinaga;

⁵ inĩrai Jehova na kĩnanda kĩa mũgeeto,
mũmũinĩre na kĩnanda kĩa mũgeeto
o na mũgambo ũrĩa mwega mũno,

⁶ inai na tũrumbeta, na mũgambo wa coro:
anĩrĩrai na gĩkeno mũrĩ mbere ya Jehova, o ũcio Mũthamaki.

⁷ Iria rĩrĩa inene nĩrĩrurume, na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩinĩ warĩo,
mabũrũri mothe, na arĩa othe matũũraga kuo.

⁸ Njũũ nacio nĩikĩhũũre hĩ,
o nacio irĩma nĩciine hamwe nĩ gũkena;

⁹ nĩciine irĩ mbere ya Jehova,
nīgũkorwo nĩarooka nĩguo athamakĩre thĩ.

Agatũra mabũrũri ciira na ũthingu,
nakĩo kĩrĩndĩ agĩtuithanagie na werekereru.

99

Kũgooca Ngai nĩ ũndũ wa ũthingu Wake

¹ Jehova nĩarathamaka,
ndũrĩrĩ nĩcikĩinaine;
aikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene arĩ gatagatĩ ka makerubi,
thĩ nĩthingithe.

² Jehova nĩ mũnene Zayuni;
nĩatũũgĩrĩte igũrũ rĩa ndũrĩrĩ ciothe.

³ Andũ nĩmakĩgooce rĩtwa rĩaku inene na rĩa gwĩtigĩrwo:
we nĩwe mũtheru.

⁴ Mũthamaki nĩ arĩ hinya, na nĩendete kĩhooto:
nĩũrũmĩtie ũtuithania wa ciira ũrĩa mwerekereru;
nĩwĩkĩte maũndũ ma kĩhooto na ma ũthingu
thĩinĩ wa Jakubu.

⁵ Tũũgĩriai Jehova Ngai witũ,
na mũmũinamĩrĩre, mũmũhooe mũrĩ gĩturwa-inĩ kĩa makinya make;
we nĩwe mũtheru.

⁶ Musa na Harũni maarĩ amwe a athĩnjĩri-Ngai ake,
nake Samũeli aarĩ ũmwe wa arĩa maakayagĩra rĩtwa rĩake;
maakayagĩra Jehova
nake akametĩka.

⁷ Aamaragĩria arĩ thĩinĩ wa gĩtugĩ kĩa itu;
makĩrũmia mawatho make

na kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo kīrīa aamaheete.

- 8 Wee Jehova Ngai witū-rī,
nīwametīkaga;
harī Isiraeli warī Mūrungu mūrekanīri,
o na gūtuika nīwamaherithagia nī ūndū wa cīiko ciao njūru.
- 9 Tūūgīriai Jehova Ngai witū,
na mūmūhooyage mūrī kīrīma-inī gīake kīamūre,
nīgūkorwo Jehova Ngai witū nī mūtheru.

100

Rwimbo rwa Kūgooca Ngai

- 1 Anīrīrai mūkenete mūrī mbere ya Jehova, inyuī andū othe a thī.
2 Thathaiyai Jehova mūcanjamūkīte;
ūkai mbere yake mūkīnaga mūkenete.
- 3 Menyai atī Jehova nīwe Ngai.
Nīwe watūūmbire, na ithuī tūrī ake,
tūrī andū ake, ng'ondū cia ūrīithio wake.
- 4 Tonyerai ihingo ciake mūrī na ngaatho,
mūtoonye nja ciake mūkīmūgoocaga;
mūcookeriei ngaatho na mūgooce rīitwa rīake.
- 5 Nīgūkorwo Jehova nī mwega,
wendo wake ūtūūraga nginya tene na tene;
wihokeku wake nī wa nginya njiarwa na njiarwa.

101

Wīhokeku wa Mūthamaki harī Ngai

Thaburi ya Daudi

- 1 Nī ndīinaga ūhoru wa wendo na wa kīhooito gīaku;
Wee Jehova nīwe ndīrīgocaga na rwīmbo.
- 2 Nīngwīmenyerera ndūūre mūtūūrīre ūtarī ūcuuke:
nī rī ūgaagīuka kūrī nī?
- Nīndīrīkaraga mūcī gwakwa
ndī na ngoro ītarī ūcuuke.
- 3 Gūtīrī ūndū mūūru
ndīrīgaga mbere ya maitho makwa.
- Nīthūire cīiko cia andū arīa matarī wītīkio;
ndīngūtīkīra menyīitīrīre harī nī.
- 4 Ndīrīkaraga haraihu na andū arīa marī ngoro nemi;
ūūru-rī, ndīrī hīndī ngaanyiitanīra nago.
- 5 Mūndū o wothe ūngīcambia mūndū wa itūūra rīake na hito,
ūcio nīngamūniina;
mūndū o wothe ūrī maitho ma rūng'athio na ngoro ya mwītīio,
ūcio ndīkamūkīrīrīria.
- 6 Maitho makwa-rī, marīroraga andū arīa ehokeku būrūrī-inī,
nīguo maikaranagie na nī;

mündũ ũrĩa mĩthiire yake ĩtarĩ ũcuuke-rĩ,
ũcio nĩarĩndungatagĩra.

⁷ Gũtirĩ mündũ wĩkaga maũndũ ma mawara
ũgaikara nyũmba-inĩ yakwa;
gũtirĩ mündũ waragia maheeni
ũkaarũgama mbere yakwa.

⁸ O rũciinĩ nĩndĩrĩkiragia
arĩa othe aaganu bũrũri-inĩ;
nĩngeheria andũ arĩa othe mekaga ũũru
mathire itũũra-inĩ rĩrĩa inene rĩa Jehova.

102

Ihooya rĩa Mündũ Mũnyamarĩku

- ¹ Wee Jehova, igua ihooya rĩakwa;
reke gũkaya gwakwa ngĩhooya ũteithio gũgũkinĩyire.
- ² Tiga kũũhitha ũthiũ waku
rĩrĩa ndĩ mĩnyamaro-inĩ.
Inamĩrĩria gũtũ gwaku ũnjigwe;
ndagũkaĩra, njĩtika o narua.
- ³ Nĩgũkorwo matukũ makwa marathira
o ta ũrĩa ndogo ĩthiraga;
namo mahĩndĩ makwa maraakana o ta gĩcinga.
- ⁴ Ngoro yakwa ĩringĩkite na ĩkahooa o ta nyeki;
ndiganĩrwo o na nĩ kũrĩa irio.
- ⁵ Tondũ wa ũrĩa ndĩracaaya nyanĩrĩre,
hĩnjĩte ngatigara o gĩkonde na mahĩndĩ.
- ⁶ Haana ta ndundu ya werũ-inĩ,
ngahaana ta ndundu ĩrĩa ĩkaraga kũrĩa kwanangĩku.
- ⁷ Ndaaraga ĩtarĩ toro;
haanĩte ta nyoni ĩrĩ o iiki nyũmba igũrũ.
- ⁸ Mũthenya wothe thũ ciakwa itindaga igũthĩrĩkia;
acio maanyũrũragia mahũthagĩra rĩtwa rĩakwa taarĩ kĩrumi.
- ⁹ Nĩgũkorwo ndĩaga mũhu taarĩ irio ciakwa,
na kĩrĩa nyuuaga ngagĩtukania na maithori,
- ¹⁰ tondũ wa mang'ũrĩ maku manene,
ũnjoete na igũrũ ũkanjĩkia mwena-inĩ.
- ¹¹ Matukũ makwa mahaana o ta kĩrũru kĩa hwaĩ-inĩ;
hoohaga ta nyeki.
- ¹² No rĩrĩ, Wee Jehova ũgũtũũra ũikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene nginya tene na
tene;
ngumo yaku igũtũũra njiarwa na njiarwa.
- ¹³ Wee nĩũkwarahũka ũguĩre itũũra rĩa Zayuni tha,
nĩgũkorwo ihinda rĩa kũrĩka wega nĩ ikinyu;
ihinda rĩrĩa rĩathĩrĩre nĩ ikinyu.
- ¹⁴ Nĩgũkorwo mahiga makuo nĩmakenagĩrwo nĩ ndungata ciaku;
o na rũkũngũ rwakuo nĩrũtũmaga iringwo nĩ tha.
- ¹⁵ Ndũrĩrĩ nĩgeetigĩra rĩtwa rĩa Jehova,

- athamaki othe a thĩ mekĩrĩre riiri waku.
- 16 Nĩgũkorwo Jehova nĩagaaka itũũra rĩa Zayuni rĩngĩ,
na eyumĩrie arĩ na riiri wake.
- 17 Nĩakaigua mahooya ma andũ arĩa aagi;
ndakanyarara mahooya mao.
- 18 Ũhoro ũyũ nĩwandĩkwo nĩ ũndũ wa rūciaro rūrĩa rūgooka,
nĩguo andũ arĩa mataciarĩtwo makaagooa Jehova:
- 19 “Jehova nĩacũthĩrĩrie thĩ arĩ harĩa hake haamũre kũu igũrũ;
arĩ kũu igũrũ Jehova nĩkũrora aarorire thĩ,
- 20 nĩguo aigue gũcaaya kwa arĩa moheetwo,
na ohorithie arĩa maatuĩrĩrwo gũkua.”
- 21 Nĩ ũndũ ũcio rĩitwa rĩa Jehova nĩrĩkoimbũrwo kũu Zayuni,
na nĩakagoocwo kũu Jerusalemu
- 22 rĩrĩa andũ a ndũrĩrĩ na mothamaki
makoongana, mathathaiye Jehova.
- 23 Hĩndĩ ya mũtũũrĩre wakwa nĩanyiihirie hinya wakwa;
nĩakuhĩhirie matukũ makwa.
- 24 Nĩ ũndũ ũcio ngĩkiuga atĩrĩ:
“Wee Ngai wakwa, ndũkanjũrage o rĩrĩa ndaiganĩria matukũ makwa;
wee-rĩ, mĩaka yaku ithiiga o na mbere nginya njiarwa na njiarwa.
- 25 O kĩambĩrĩria-inĩ, nĩwaarire mĩthingĩ ya thĩ,
o narĩo igũrũ nĩ wĩra wa moko maku.
- 26 Icio nĩgũthira igaathira, no wee nĩgũtũũra ũgaatũũra;
igaakũra o ta nguo, ithire.
- Ũgaacigarũrĩra ta nguo,
icooke iteeo.
- 27 No Wee ndũgarũrũkaga,
nayo mĩaka yaku ndĩrĩ mũthia.
- 28 Ciana cia ndungata ciaku igaatũũra na thayũ mbere yaku;
nacio njiaro ciacio cigaikara irũmĩte irĩ mbere yaku.”

103

Gũcookia Ngaatho nĩ ũndũ wa Wega wa Ngai

Thaburi ya Daudi

- 1 Gooa Jehova, wee ngoro yakwa;
kĩria gĩothe kĩrĩ thĩinĩ wakwa, gooca rĩitwa rĩake itheru.
- 2 Gooa Jehova, wee ngoro yakwa,
na ndũkariganĩrwo nĩ maũndũ mothe marĩa aanagwĩka:
- 3 o ũrĩa ũkũrekağĩra mehia maku mothe,
na agakũhonia mĩrimũ yaku yothe,
- 4 ũrĩa ũkũũraga muoyo waku kuuma irima rĩa gĩkuũ,
na agakũhumba wendo na tha taarĩ thũmbĩ ya ũnene,
- 5 o we ũkũhũnagĩa na maũndũ mega
nĩgeetha waanake waku werũhagio o ta wa nderi.*
- 6 Jehova ekaga maũndũ ma ũthingu,
na akarũgamĩrĩra kĩhooito kũrĩ arĩa othe ahinyĩrĩrie.

* 103:5 Nderi yũikaine nĩ ũndũ wa hinya wayo, na nĩ ũndũ wa gũtũũra mũno.

- 7 Nīamenyithirie Musa njīra ciake,
nacio ciiko ciake agīcimenyithia andū a Isiraeli:
- 8 Jehova nī mūigua tha na nī mūtugi,
ndahiūhaga kūrakara, na nīaiyūirwo nī wendo mūingī.
- 9 We ndaciirithanagia hīndi ciothe,
o na kana agatūūra arakarīte nginya tene;
- 10 Ndatūherithagia ta ūrīa mehia maitū magīrīrwo,
o na kana agatūrīhia kūringana na waganu witū ūrīa ūigana.
- 11 O ta ūrīa igūrū rīraihanīrīrie na thī,
ūguo no taguo wendo wake ūrī mūnene kūrī arīa mamwītīgīrīte;
- 12 o ta ūrīa irathīro kūraihanīrīrie na ithūiro-rī,
ūguo no taguo atwehereirie mehia maitū magatūraihīrīria.
- 13 O ta ūrīa mūthuuri aiguagīra ciana ciake tha,
ūguo no taguo Jehova aiguagīra tha arīa mamwītīgīrīte;
- 14 nīgūkorwo we nioī ūrīa tuombirwo,
nāririkanaga atī ithuī tūrī o rūkūngū.
- 15 Ha ūhoro wa mūdū-rī, matukū make mahaana o ta nyeki,
we acanūkaga o ta ihūa rīa gīthaka;
- 16 rīhurutagwo nī rūhuho rīkehera,
na harīa rīraarī rītingīcooka kuonwo rīngī.
- 17 No rīrī, kuuma tene nginya tene
wendo wa Jehova ūtūuraga harī arīa mamwītīgīrīte,
naguo ūthingu wake ūgakinyīra ciana cia ciana ciao,
- 18 o acio mamenyagīrīra kīrīkanīro gīake,
na makaririkanaga gwathīkīra watho wake.

19 Jehova nīahaandīte gītī gīake kīa ūnene kūu igūrū,
na ūthamaki wake wathaga maūdū mothe.

- 20 Goocai Jehova, inyuī araike ake,
inyuī njamba irī hinya, inyuī mwīkaga ūrīa oigīte,
o inyuī mwathīkagīra kiugo gīake.
- 21 Goocai Jehova, inyuī mbūtū ciake ciothe cia igūrū,
o inyuī ndungata ciake iria ciikaga ūrīa endaga.
- 22 Goocai Jehova, inyuī mawīra make mothe
mūrī kūrīa guothe athamakaga.

Wee ngoro yakwa, gooca Jehova.

104

Jehova ūrīa Mūūmbi na Mūheani

1 Gooa Jehova, wee ngoro yakwa.

Wee Jehova Ngai wakwa, Wee ūrī mūnene mūno;
wīhumbīte riiri na ūkaru.

2 Ehumbīte ūtheri taarī nguo;
we atambūrūkagia igūrū taarī hema,

3 na akaara mīgamba ya tūnyūmba twake twa ngoroba igūrū rīa maaī.

We atūmaga matu matuīke ngaarī yake ya ita,
na agakuuo nī mathagu ma rūhuho.

4 Nīwe ūtūmaga rūhuho rūtuīke arekio ake,

nacio nĩnĩmbĩ cia mwaki agacitua ndungata ciake.

- 5 We aahaandire thĩ igũrũ rĩa mĩthingi yayo;
ndĩrĩ hĩndĩ ingĩenyenyeka.
- 6 Wamĩhumbĩrĩre na irĩa rĩrĩa inene taarĩ nguo;
maaĩ maikarĩre makunĩkũire irĩma.
- 7 No rĩrĩ, wakũũmire maaĩ makĩũra,
nacio ngwa ciaku ciagamba magĩthara;
- 8 magĩtherera igũrũ wa irĩma,
magĩkũrũka cianda-inĩ,
magĩtherera na kũrĩa watuĩte mathĩ.
- 9 Wee nĩwe wekĩrĩre mũhaka ũrĩa matangĩkĩra;
gũtirĩ hĩndĩ magaacooka kũhumbĩra thĩ.
- 10 We atũmaga ithima ciĩtĩrĩre maaĩ mĩkuru-inĩ;
mathereraga gatagatĩ-inĩ ka irĩma.
- 11 Nĩcio iheaga nyamũ ciothe cia gĩthaka maaĩ ma kũnyua;
nĩkuo njagĩ cia werũ-inĩ inyootoragĩrwo.
- 12 Nyoni cia rĩera-inĩ ciakaga itara hakuhi na maaĩ macio;
ciinaga irĩ hong-e-inĩ cia mĩtĩ.
- 13 We aitagĩrĩria irĩma maaĩ moimĩte nyũmba-inĩ ciake irĩa irĩ igũrũ;
thĩ nũĩganagwo nĩ maciaro ma wĩra wake.
- 14 We atũmaga nyeki ikũre nĩ ũndũ wa kũrĩio nĩ mahiũ,
na agakũria mĩmera irĩa andũ mahaandaga,
tĩiri-inĩ gũgakiumaga irio:
- 15 ndibei irĩa ikenagia ngoro ya mũndũ
na maguta ma gũtũma ũthiũ wake ũkenge,
o na irio irĩa ciikagĩra ngoro yake hinya.
- 16 Mĩtĩ ya Jehova nĩyuragĩrio mbura wega,
mĩtarakwa iyo ya Lebanoni o irĩa aahaandire.
- 17 Kũu nĩkuo nyoni ciakaga itara ciacio;
nayo njũũ, nyũmba yayo irĩ kũu mĩkarakaba-inĩ.
- 18 Irĩma-inĩ irĩa ndaaya nĩkuo mbũri cia gĩthaka ciikaraga;
mĩatũka-inĩ ya mahiga nĩkuo ikami ciĩhithaga.
- 19 Mweri nĩguo ũmenyithanagia hĩndĩ ya imera,
narĩo riũa nĩrĩmenyaga hĩndĩ yarĩo ya gũthũa.
- 20 Wee nĩwe ũtũmaga kũgĩe nduma, gũgatuĩka ũtukũ,
nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka ikoimĩra icemeete.
- 21 Mĩrũũthi irĩa mĩthĩ Iraramaga ikĩhĩta,
na iḡacaria irio ciayo kuuma harĩ Mũrungu.
- 22 Riũa rĩrathaga, nayo iḡeethĩra;
ĩthiĩaga iḡakoma imamo-inĩ ciayo.
- 23 Hĩndĩ iyo mũndũ agathiĩ kũruta wĩra wake,
agakĩruta wĩra o nginya hwaĩ-inĩ.
- 24 Wee Jehova, kaĩ mawĩra maku nĩ maingĩ-ĩ!
Mothe ũmarutĩte na ũũgĩ;
nayo thĩ iĩyũrĩte ciũmbe ciaku.
- 25 Rĩrĩa nĩrĩo irĩa rĩrĩa inene na rĩarĩ,
rĩyũrĩte ciũmbe irĩ muoyo itangĩtarĩka,
irĩa nene na irĩa nini.

- 26 Marikabu nĩkuo igeragĩra igĩthiũ na igĩcooka,
o na nyamũ irĩa iĩtagwo Leviathanĩ,
irĩa wombire nĩguo itũhagĩre kuo.
- 27 Icio ciothe nĩwe icũthagĩrĩria
nĩguo ũcihe irio ciacio hĩndĩ irĩa yagĩrĩre.
- 28 Na rĩrĩa wacihe irio,
cioyaga ikarĩa;
rĩrĩa watambũrũkia guoko gwaku,
ũcihũũnagia na indo njega.
- 29 Rĩrĩa wahitha ũthiũ waku,
inyiitagwo nĩ guoya;
rĩrĩa weheria mĩhũmũ yacio,
ikuuaga igaacooka rũkũngũ-inĩ.
- 30 Rĩrĩa watũma Roho waku,
ikagĩa kuo,
nawe ũkerũhia maũndũ mothe gũkũ thĩ.
- 31 Riiri wa Jehova ũrotũura nginya tene;
Jehova arokenagĩra mawĩra make:
- 32 o we ũcio ũroraga thĩ, nayo ikainaina,
o we ũhutaagia irĩma, nacio ikoima ndogo.
- 33 Ngũtũura nyinagĩra Jehova matukũ mothe ma muoyo wakwa;
ndĩrĩnaga ngĩgocaga Ngai wakwa hĩndĩ irĩa yothe ngũtũura muoyo.
- 34 Jehova arokenio nĩ mecũũrania makwa,
rĩrĩa ndĩrĩkenaga nĩ ũndũ wake.
- 35 No rĩrĩ, ehia maroniinwo kuuma thĩ,
na andũ arĩa aaganu mathire biũ.

Wee ngoro yakwa, gooca Jehova.

Goocai Jehova.

105

Wĩhokeku wa Ngai kũrĩ Isiraeli

- 1 Cookeria Jehova ngaatho, kaĩrai rĩitwa rĩake;
menyithiai ndũrĩrĩ maũndũ marĩa ekĩte.
- 2 Mũinĩrei, mũmũinĩre mũkimũgocaga;
heanaĩ ũhoro wa ciĩko ciake ciothe cia magegania.
- 3 Mwĩrahei nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩake itheru;
ngoro cia arĩa marongoragia Jehova nĩikene.
- 4 Cũthĩrĩriai Jehova na hinya wake;
mathaai ũthiũ wake hĩndĩ ciothe.
- 5 Ririkanai magegania marĩa ekĩte,
na ciama ciake, na matũiro ma ciira marĩa atuĩte,
- 6 inyuĩ njiaro cia Iburahĩmu ndungata yake,
o inyuĩ ciana cia Jakubu, inyuĩ ake athuure.
- 7 Jehova nĩwe Ngai witũ;
matũiro make ma ciira marĩ thĩ yothe.

- 8 Nīaririkanaga kīrīkanīro gīake nginya tene,
nīkīo kiugo kīrīa aathanire, nī ūndū wa njarwa ngiri,
- 9 kīrīkanīro kīrīa aarīkanīire na Iburahīmu,
na noguo mwīhītwa ūrīa eehītire harī Isaaka.
- 10 Nīagūkīrīre hinya harī Jakubu kīrī kīrīra gīake kīa watho wa
kūrūmagīrīrwo,
agīgūkīra hinya harī Isiraēli kīrī kīrīkanīro gīa gūtūūra tene na tene:
- 11 “Wee nīwe ngaathe būrūri wa Kaanani ūtūike igai rīrīa ūkaagaya.”
- 12 Hīndī rīra maarī o anini magītarwo,
o anini biū, na marī ageni kuo-rī,
- 13 morūūrāga kuuma rūrīrī rūmwe nginya rūrīa rūngī,
na kuuma ūthamaki-inī ūmwe nginya ūrīa ūngī.
- 14 Ndarī mūdū o na ūmwe eetūkīrīre amanyariire;
nī ūndū wao akīrūithia athamaki, akīmeera atīrī:
- 15 “Mūtikanahutie andū arīa akwa aitūrīre maguta;
mūtikaneke anabii akwa ūūru.”
- 16 Agītūma būrūri ūcio ūgīe ng’aragu,
na akīniina mīthiithū yao yothe ya irio;
- 17 agītūma mūdū athī mbere yao:
nīwe Jusufu, ūrīa wendirio arī ngombo.
- 18 Nīmamūtīhirie magūrū na bīngū,
na makīmuoha ngingo na igera,
- 19 nginya ūrīa oigīte ūgīkinyanīra,
nginya kiugo kīa Jehova gīkīonania atī aarī mūdū wa ma.
- 20 Mūthamaki agītūmana na akīmuohorithia,
mwathi ūcio wa ndūrīrī akīmūrekereria.
- 21 Akīmūtua mwathi wa indo cia nyūmba yake,
na mūrōri wa indo iria ciothe aarī nacio,
- 22 nīguo atarage anene ake o ūrīa angīonire kwagīrīre,
na arutage athuuri ake ūūgī.
- 23 Hīndī iyo Isiraēli agīthī Misiri;
Jakubu agītūūra arī mūgeni būrūri-inī ūcio wa Hamu.
- 24 Jehova agītūma andū ake maciarane mūno;
agītūma maingīhe mūno gūkīra thū ciao,
- 25 iria aagarūrīre ngoro ciao agītūma ithūūre andū ake,
agītūma ithugundīre ndungata ciake ūūru.
- 26 Aatūmire Musa ndungata yake,
na Harūni, ūrīa aathurīte.
- 27 Nao makīringa ciama ciake gatagatī-inī kao,
magīka magegania make būrūri-inī wa Hamu.
- 28 Agītūma kūgīe nduma naguo būrūri ūcio ūgītumana,
tondū-rī, githī ti ciugo ciake maaremeire?
- 29 Akīgarūra maaī mao magītūika thakame,
agītūma thamaki ciao ikue.
- 30 Būrūri wao ūkīiyūra ciūra,
iria ciatoonyire nginya tūnyūmba twa toro twa anene ao.
- 31 Aaririe, gūgūka mūrumbī ya ngī,
na rwagī rūkīiyūra būrūri wao wothe.
- 32 Akīgarūra mbura yao igītūika ya mbembe,

- na heni ikihenūka būrūri-inī wao wothe;
 33 akīrūnda mīthabibū yao, na mīkūyū,
 na akiunanga mītī ya būrūri wao.
 34 Aaririe, nacio ngigī igīūka,
 na ndaahi itangitarīka;
 35 ikīrīa kīndū gīothe kīarī kīruru būrūri-inī wao,
 na ikīrīa maciaro ma tūri wao.
 36 Ningī akūruga marigithathi mothe ma būrūri wao,
 maciaro ma mbere ma ūciari wao wothe.
 37 Nīaarutire Isiraeli makiuma kuo, makuuīte betha na thahabu,
 na gatagati ka mīhīrīga yao hatiarī mūdū o na ūmwe warī
 mūhinyaru.
 38 Andū a Misiri nīmakenire moima kuo,
 tondū nīmanyiitītwo nī guoya wa andū acio a Isiraeli.
 39 Nīatambūrūkirie itu rīmahumbagīre,
 o na mwaki wa kūmamūrīkağīra ūtukū.
 40 Metirie irio, nake akīmarehere tūmakia-arūme,
 na akīmahūūnia na irio cia igūrū.
 41 Aatūranirie rwaro rwa ihiga, namo maaī magītothoka;
 magīgītherera ta rūū kūu werū-inī.
 42 Nīgūkorwo nīaririkanire kīranīro gīake gītheru
 kīrīa aarīkanīre na ndungata yake Iburahīmu.
 43 Nīaarutire andū ake makiuma kūu makenete,
 akīruta acio ake athuure makīanagīrīra nī gūkena;
 44 akīmahe mabūrūri ma ndūrīrī,
 nao magītuīka a kūgaya kīrīa andū angī maanogeire,
 45 nīguo marūmagie mataaro make,
 na maathīkağīre mawatho make.

Goocai Jehova.

106

Kuumbūra Mehia ma Isiraeli

1 Goocai Jehova.

- Cookeriai Jehova ngaatho, nīgūkorwo nī mweга;
 wendo wake ūtūūraga nginya tene.
 2 Nūū ūngiuga cīko cia hinya cia Jehova,
 kana aanīrīre kūna ūgooci wake wothe?
 3 Kūrathimwo-rī, nī arīa marūmagia kīhooto,
 arīa meekaga ūrīa kwagīrīre hīndī ciothe.
 4 Ndirikanaga, Wee Jehova, hīndī īrīa ūgūwīka andū aku wega,
 ūndeithagie rīrīa ūkūmahonokia,
 5 nīguo ngenagīre ūgaacīru wa andū aku athuure,
 nīguo ngwatanagīre gīkeno-inī kīa rūrīrī rwaku,
 na nyīitanagīre na igai rīaku tūgīkūgooca.
 6 Ithuī nītwīhītie, o ta ūrīa maithe maitū meehirie;
 nītwīkīte ūūru na tūkaagana.
 7 Rīrīa maithe maitū maarī Misiri,

- matiarũmbũirie ciama ciaku;
 matiigana kũririkana ũtugi waku mũingĩ,
 na makĩrema marĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria, o Iria rĩu Itune.
- 8 No nĩamahonokirie nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩake,
 nĩguo atũme hinya wake mũnene ũmenyeke.
- 9 Nĩakũũmire Iria Itune, narĩo rĩkĩhũa;
 akĩmagereria kũu kũriku taarĩ werũ-inĩ.
- 10 Nĩamahonokirie guoko-inĩ kwa andũ arĩa maamathũire;
 akĩmakũũra kuuma guoko-inĩ gwa thũ.
- 11 Maaĩ macio nĩmahubanĩirie amuku ao;
 gũtirĩ o na ũmwe wao watigarire.
- 12 Hĩndĩ iyo magĩtĩkia ciĩranĩro ciake,
 na makĩmũinĩra, makĩmũgooca.
- 13 No makĩriganĩrwo o narua nĩ ũrĩa ekĩte,
 na matiigana gweterera ũtaaro wake.
- 14 Marĩ kũu werũ-inĩ makĩnyĩitwo nĩ thuti;
 makĩgeria Mũrungu marĩ kũu gũtagũaga kĩndũ.
- 15 Nĩ ũndũ ũcio akĩmahe kĩrĩa maamwĩtirie,
 no akĩmatũmĩra mũrimũ wa kũmanyariira.
- 16 Ningĩ nĩmaiguĩrĩire Musa ũiru marĩ kũu kambĩ-inĩ,
 o na makũiguĩra Harũni ũiru, o ũcio wamũrĩrwo Jehova.
- 17 Thĩ ĩgĩatũka na ĩkĩmeria Dathani;
 ningĩ ĩgĩthika thiritũ ya Abiramũ.
- 18 Mwaki ũgĩakana gatagatĩ-inĩ ka arũmĩrĩri ao;
 rũrĩrĩmbĩ rũgĩcina andũ acio aaganu.
- 19 Nĩmathondekire gacaũ marĩ kũu Horebu,
 makĩhooya mũhianano ũtweketio kuuma kũrĩ kĩgera.
- 20 Maakũũranirie Riiri wa Ngai
 na mũhianano wa ndegwa ĩrĩa ĩrĩaga nyeki.
- 21 Makĩriganĩrwo nĩ Mũrungu ũrĩa wamahonokirie,
 ũrĩa wekĩte maũndũ manene kũu bũrũri wa Misiri,
- 22 akĩringa ciama bũrũri wa Hamu,
 na agĩka mawĩko ma gwĩtigĩrwo Iria-inĩ Itune.
- 23 Nĩ ũndũ ũcio akiuga nĩekũmaniina,
 tĩga nĩ Musa, ũrĩa we aathurĩte,
 warũgamire mbere yake,
 akĩmũthaiha ndakamaniine na mang'ũrĩ make.
- 24 Ningĩ makĩnyarara bũrũri ũcio mwega,
 makĩaga gwĩtĩkia kũranĩro gĩake.
- 25 Makĩnuguna marĩ hema-inĩ ciao,
 na makĩaga gwathĩkĩra Jehova.
- 26 Nĩ ũndũ ũcio akĩoya guoko na ĩgũrũ,
 akĩhĩta atĩ nĩakamang'aũranĩria kũu werũ-inĩ,
- 27 ang'aũranĩrie njiaro ciao kũu gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ,
 aciharaganĩrie kũu mabũrũri-inĩ guothe.
- 28 Nĩmeyohanirie na Baali ya Peoru,
 na makĩrĩa magongona maarutĩrwo ngai itarĩ muoyo;

- 29 magītūma Jehova arakare nī ūndū wa cīko ciao cia waganu,
nagu mūthiro ūgītuthūka gatagatī-inī kao.
- 30 No Finehasi akīrūgama na igūrū, akīherithia arīa maarī na mahītia,
nagu mūthiro ūgīthira.
- 31 Ūhoro ūcio ūgītūma atuuo nī mūthingu
kūrī njarwa na njarwa nginya tene.
- 32 Nao makīrakaria Jehova hau maaī-inī ma Meriba,
nake Musa agīkinyīrīrwo nī thīina nī ūndū wao;
- 33 nīgūkorwo nīmaremeire Roho wa Ngai,
nake Musa akiaria ciugo itaagirīre.
- 34 Matiigana kūniina ndūrīrī icio
ta ūrīa Jehova aamaathīte,
- 35 no nīgūtukana maatukanire na ndūrīrī,
na makīrūmīrīra mītugo yao.
- 36 Makīhooya mīhianano yao,
īrīa yatuīkire mūtego kūrī o.
- 37 Makīrutīra ndaimono
aanake na airītu ao marī magongona.
- 38 Magīita thakame īteehītie,
thakame ya aanake na airītu ao,
arīa maarutire marī magongona kūrī mīhianano ya Kaanani,
nagu būrūrī ūgīthaahio nī thakame yao.
- 39 Nīmethaahirie o ene nī gwīka ūguo meekire;
na ūndū wa cīko ciao makīhūūra ūmaraya.
- 40 Nī ūndū ūcio Jehova akīrakarīra andū ake,
na agīthūūra igai riake mūno.
- 41 Akīmaneana kūrī ndūrīrī,
nīguo maathagwo nī thū ciao.
- 42 Thū ciao ikīmahinyīrīria,
na ikīmaiga rungu rwa wathani wao.
- 43 Nake akīmateithūra mahinda maingī,
no-o makīrema,
makīrikīra mehīa-inī mao.
- 44 Nowe akīona mīnyamaro yao
rīrīa aaguire magīkaya;
- 45 nī ūndū wao akīirikana kīrīkanīro gīake,
na nī ūndū wa wendo wake mūnene akīringwo nī tha.
- 46 Agītūma maiguīrwo tha
nī arīa othe maamatahīte.
- 47 Tūhonokie, Wee Jehova Ngai witū,
na ūtūcookanīrīrie ūtūrute kūrī ndūrīrī,
nīguo tūcookagīrie rīitwa rīaku itheru ngaatho,
na twīrahagīre ūgooci waku.
- 48 Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraēli,
kuuma tene wa tene, nginya o tene na tene.
Nao andū othe nīmakiuge, "Ameni!"

Goocai Jehova.

Ibuku rĩa Gatano

107

Thaburi 107-150

Gũcookia Ngaatho nĩ ùndũ wa Kũhonokio Mathĩina-inĩ Maingĩ

- 1 Cookeriai Jehova ngaatho, nĩgũkorwo nĩ mwega;
wendo wake ùtũũraga tene na tene.
- 2 Andũ arĩa makũũrĩtwo nĩ Jehova nĩmakiuge ùguo:
o acio akũũrĩte kuuma guoko-inĩ gwa thũ,
- 3 o acio aacookanĩrĩrie amarutĩte mabũũri-inĩ,
kuuma mwena wa irathĩro na wa ithũũro,
na kuuma mwena wa gathigathini na wa gũthini.
- 4 Amwe morũũrire werũ-inĩ ùtarĩ kĩndũ,
maagĩte nĩjira ya kũmakinya itũũra inene kũrĩa mangĩatũũrire.
- 5 Maarĩ ahũtu na makanyoota,
na makaaga mwĩhoko thĩĩnĩ wao.
- 6 Nao magĩkaĩra Jehova marĩ mĩnyamaro-inĩ,
nake akĩmahonokia kuuma thĩĩna-inĩ.
- 7 Aamagereirie nĩjira nũngarũ,
nginya magĩkinya itũũra inene kũrĩa mangĩonire gwa gũtũũra.
- 8 Nĩmagĩcookerie Jehova ngaatho nĩ ùndũ wa wendo wake ũrĩa
ùtathiraga,
na mawĩko make ma magegania marĩa eekũire andũ,
- 9 nĩgũkorwo nĩwe ũnyootoraga andũ arĩa anyootu,
na akahũũnia arĩa ahũtu na maũndũ mega.
- 10 Amwe maakarĩte nduma-inĩ o na nduma-inĩ nene mũno,
makĩnyamarĩka marĩ ohe na mĩnyororo ya kĩgera,
- 11 nĩgũkorwo nĩmaremeire ciugo cia Mũrungu,
o na makĩagĩra kĩrĩra kĩa ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno bata.
- 12 Nĩ ùndũ ũcio akĩmarutithia wĩra wa hinya;
nao makĩhĩngwo na gũkĩaga wa kũmateithia.
- 13 Hĩndĩ iyo magĩkaĩra Jehova marĩ thĩĩna-inĩ,
nake akĩmahonokia kuuma mĩnyamaro-inĩ.
- 14 Nake aamarutire nduma-inĩ, akĩmaruta kũu nduma-inĩ nene mũno,
na agĩtuanga mĩnyororo ĩrĩa moohetwo nayo.
- 15 Nĩmagĩcookerie Jehova ngaatho nĩ ùndũ wa wendo wake ũrĩa
ùtathiraga,
na mawĩko make ma magegania marĩa eekũire andũ,
- 16 nĩgũkorwo nĩoinangaga ihingo cia gĩcango
na akoinanga mĩgũko ya kĩgera.
- 17 Amwe maatuĩkire andũ akĩĩgu nĩ ùndũ wa mĩthĩire yao ya ũremi,
o na nĩ ùndũ wa waganu wao magĩtuĩka a gũthĩĩnĩka.
- 18 Magĩtuĩka a kũira ngoro mona irio o ciothe,
nao magĩkuhĩrĩria ihingo cia gĩkuũ.
- 19 Hĩndĩ iyo magĩkaĩra Jehova marĩ mĩnyamaro-inĩ,
nake akĩmaruta thĩĩna-inĩ.
- 20 Aatũmire kiugo gĩake akĩmahonia;

- aamateithūrire kuuma mbīrīra-inī.
 21 Nīmagīcookerie Jehova ngaatho nī ūndū wa wendo wake ūrīa
 ūtathiraga,
 na mawīko make ma magegania marīa eekūire andū.
 22 Nīmakīrute igongona rīa gūcookia ngaatho,
 na mamenyithanie mawīko make makīinaga nyīmbo cia gīkeno.
 23 Angī maagereire iria-inī marī marikabu-inī;
 maathiiaga wonjoria kūu maria-inī manene.
 24 Nīmoonire mawīko ma Jehova,
 makīona ciiko ciake cia magegania kūu kūrīku.
 25 Nīgūkorwo aaririe, akīarahūra kīhuhūkano
 kīrīa gīatūmire iria rīgīe na makūmbī.
 26 Marikabu igīikano na igūrū, na igīcooka igīikano na kūu thī kūrīa
 kūrīku;
 andū acio magīkua ngoro nī ūndū marī ūgwati-inī mūnene.
 27 Makīagaga na magītūgūūga ta andū arīū;
 ūūgī wao wothe nīwakinyīte mūthia.
 28 Hīndī īyo magīkaīra Jehova marī thīina-inī,
 nake akīmahanokia kuuma mīnyamaro-inī.
 29 Nake akīhooreria kīhuhūkano kīu kīnene;
 namo makūmbī ma iria rīu magīkirio kī.
 30 Nao magīkena nī iria rīu kūhoorera,
 nake akīmakinia nginya gīcukīro-inī kīa marikabu kīrīa merirīrie
 gūkinya.
 31 Nīmagīcookerie Jehova ngaatho nī ūndū wa wendo wake ūrīa
 ūtathiraga,
 na mawīko make ma magegania marīa eekūire andū.
 32 Nīmamūtūūgīrie kīūngano-inī kīa andū,
 na mamūgooce marī kīama-inī kīa athuuri.
 33 Agarūrire kūrīa kwarī njūū gūgītuika werū,
 nakuo kūrīa kwarī ithima ciathereraga gūgītuika kūndū kūng'aru,
 34 naguo būrūrī ūrīa woimaga irio mūno akīūtua werū wa igata ūtaarī
 kīndū,
 tondū wa waganu wa andū arīa maatūūraga kuo.
 35 Agarūrire kūrīa kwarī werū gūkīgīa tūrīa twa maaī,
 nakuo kūrīa kwarī kūng'aru agītūma gūkunūke ithima;
 36 nao andū arīa maarī ahūtu akīmarehe kuo,
 nao magīaka itūūra inene rīa gūikara.
 37 Maarīmire mīgūnda na makīhaanda mīthabībū,
 irīa yaciarire magetha maingī;
 38 amarathimire nao makīngīha mūno,
 na ndaarekire mahiū maō manyiīhe.
 39 Mūigana wao ūgīcooka ūkīnyīiha, na makīagithio hinya,
 nī kūhinyīrīrio, na kūnyarīrīka, o na kīeha;
 40 we ūrīa ūnyararithagia andū arīa marī igweta-rī,
 agītūma morūūre kūndū gūtaarī njīra.
 41 No rīrī, nīarutire andū arīa abatari mathīina-inī,
 na andū a nyūmba ciao akīmaingīhia o ta mahiū.
 42 Andū arīa arūngīrīru monaga ūguo magakena,

no arĩa othe aaganu nĩgũkirio makiragio.

43 Mũndũ o wotho mũũgĩ-rĩ, nĩarũmbũiyi maũndũ macio,
na ecũũranie ũhoru wa wendo mũnene wa Jehova.

108

Ihooya rĩa kũũria Ũtoorania

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Ngai, ngoro yakwa nĩkindĩirie;
nĩkũina nguina, ngũgooce na rwĩmbo na muoyo wakwa wotho.
- 2 Arahũka, wee kĩnanda kĩa mũgeeto na gĩa kĩnũbi!
Ngwarahũka ruoro rũgĩtema.
- 3 Wee Jehova nĩngũkũgũooce, ngũgooce gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ;
nĩngũkũinĩra ndĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ.
- 4 Nĩgũkorwo wendo waku nĩ mũnene, ũkaraiha gũkĩra igũrũ;
wĩhokeku waku ũkinyaga o matu-inĩ.
- 5 Wee Ngai tũũgĩra, ũtũũgĩrio igũrũ rĩa igũrũ,
riiri waku nĩũgie igũrũ rĩa thĩ yothe.
- 6 Tũhonokie na ũtũteithie na guoko gwaku kwa ũrĩo,
nĩguo ũteithũre arĩa wendete.
- 7 Ngai nĩarĩtie arĩ handũ hake harĩa haamũre, akoiga atĩrĩ:
“Nĩngatũranga Shekemu ndĩ na gĩkeno kĩingĩ,
na thimĩre andũ akwa Gĩtuamba gĩa Sukothu.
- 8 Gileadi nĩ gwakwa, o na Manase no gwakwa;
Efiraimu nĩ ngũbia yakwa ya kĩgera,
na Juda nĩ mũthĩgi wakwa wa ũthamaki.
- 9 Moabi nĩ kĩa gĩa gwakwa gĩa gwĩthambĩra,
na Edomu nĩho njikagia kĩaatũ gwakwa;
nĩngwanĩrĩra nĩ ũrĩa ndooretie bũrũri wa Filistia.”
- 10 Nũũ ũkũnginyia itũũra rĩrĩa inene rĩirigĩre?
Nũũ ũkũndongoria andware Edomu?
- 11 Githĩ tiwe, Wee Ngai, o Wee ũtũtiganĩirie,
na ũgatiga gũtwarana na mbũtũ ciitũ cia ita?
- 12 Tũteithie ũtũhootanĩre harĩ thũ ciitũ,
nĩgũkorwo ũteithio wa mũndũ nĩ wa tũhũ.
- 13 Ngai arĩ hamwe na ithuĩ nĩtũkũhootana,
na nĩakarangĩrĩra thũ ciitũ thĩ.

109

Ihooya rĩa Mũndũ kũũria Arĩhĩrio

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Ngai, ũrĩa ngoocaga,
ndũgaakire,
- 2 nĩgũkorwo andũ arĩa aaganu na a maheeni
nĩmathamĩtie tũnua nĩguo manjũkĩrĩre;
nĩmarĩtie ũhoru wakwa na rũrĩmĩ rwa maheeni.
- 3 Mandigĩcĩrie makĩaragia ndeto cia rũthũũro;
maatharĩkagĩra hatarĩ gĩtũmi.
- 4 Handũ ha wendo ũrĩa ndĩmendete nago,

- o nĩ gũthitanga maathitangaga,
no nũ nĩkũhooya ndĩmahoooyagĩra.
- 5 Mandĩhaga wega na ũuru,
na makandĩha wendani na rũthũuro.
- 6 Mũndũ ũrĩa wĩkĩte ũguo mũigĩre mũndũ mũũru amũũkĩrĩre;
mwena wake wa ũrĩo nĩkũrũgame mũndũ wa kũmũthitanga.
- 7 Aacirithio-rĩ, nĩatuuagwo mwĩhia,
na kũhooya gwake gũgĩtuĩke no kwĩhia.
- 8 Matukũ make maronyiĩha;
ũtongoria wake ũrooywo nĩ mũndũ ũngĩ.
- 9 Ciana ciake irotuĩka cia ngoriai,
na mũtunia wake atuĩke wa ndigwa.
- 10 Ciana ciake irotuĩka njara-rũhĩ cia gũcangacanga;
iroingatwo ciume mĩciĩ yao ĩyo mũanangĩku.
- 11 Indo ciake ciothe irotahwo nĩ mũndũ ũrĩa marĩ thĩrĩ nake;
andũ a kũngĩ nĩmeyoere maciaro ma wĩra wake.
- 12 Aroaga mũndũ ũngĩmwonia ũtuĩ,
o na kana mũndũ ũngĩguĩra ciana icio ciake cia ngoriai tha.
- 13 Njaro ciake iroherio,
na marĩtwa maacio mathario kuuma rũciaro-inĩ rũrĩa rũgooka.
- 14 Waganu wa maithe make ũrotũura ũririkanagwo nĩ Jehova;
wĩhia wa nyina ũroaga gũgaathario o na rĩ.
- 15 Mehia mao marotũura hĩndĩ ciothe marĩ mbere ya Jehova,
nĩguo akaaniina kũririkanwo kwao gũkũ thĩ.
- 16 Nĩgũkorwo mũndũ ũcio we ndarĩ hĩndĩ eciiragia ũhoru wa gũtugana,
no aingatithagia mũndũ ũrĩa mũthĩni, na ũrĩa mũbatari,
o na ũrĩa mũthuthĩku ngoro, o nginya akamooraga.
- 17 Aronyiitwo nĩ kĩrumi,
tondũ we endete o kũruma andũ manyiitwo nĩ kĩrumi;
kĩrathimo kĩromũraihĩrĩria,
tondũ we ndendaga kũrathimana.
- 18 Ehumbaga kĩrumi taarĩ nguo;
kĩamũtoonyire mwĩrĩ ta maaĩ,
o na gĩkĩmũtoonya mahĩndĩ-inĩ taarĩ maguta.
- 19 Kĩrotuĩka taarĩ nguo ya igũrũ erigiĩcĩrie,
na gĩtuĩke taarĩ mũcibi ehotorete nginya tene.
- 20 Rĩrĩ nĩrĩtuĩke irĩhi rĩa Jehova kũrĩ arĩa maathitangaga,
o kũrĩ arĩa maaragia ũuru igũrũ riakwa.
- 21 No rĩrĩ, Wee Mwathani Jehova,
njĩka maũndũ mega nĩ ũndũ wa rĩitwa riaku;
ndeithũra tondũ wa wega wa wendo waku.
- 22 Nĩgũkorwo ndĩ mũthĩni na mũbatari,
nayo ngoro yakwa nĩngurarĩtio thĩni wakwa.
- 23 Ndĩ hakuĩ kũbuĩria o ta kĩruru kĩa hwaĩ-inĩ;
hurutagwo nĩ rũhuho o ta ngigĩ.
- 24 Maru makwa nĩmaregerete nĩ kwĩima kũrĩa;
mwĩrĩ wakwa ũhĩnjĩte nĩ kwaga maguta.
- 25 Nduĩkĩte kĩndũ gĩa kũnyũrũrio nĩ andũ arĩa maathitangaga;
rĩrĩa maanyona, mainainagia mĩtwe.

- 26 Wee Jehova Ngai wakwa, ndeithia;
honokia kuringana na wendo waku.
- 27 Tuma mamenye atĩ kũu nĩ guoko gwaku,
mamenye atĩ Wee Jehova, nĩwe wĩkĩte ũguo.
- 28 O nĩ marumanage, no wee ũrathimanage;
rĩrĩa maatharĩkĩra nĩmarĩconorithagio,
no ndungata yaku no gũkeno ĩrĩkenaga.
- 29 Arĩa maathitangaga makaahumbwo njono
na mohwo thoni taarĩ nguo ya igũrũ.
- 30 Nĩndĩrĩkumagia Jehova mũno na kanua gakwa;
nĩndĩrĩmũgocaga ndĩ kĩrĩndĩ-inĩ kĩnene.
- 31 Nĩgũkorwo arũgamaga guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa mũndũ ũrĩa mũbatari,
nĩguo ahonokagie muoyo wake harĩ andũ arĩa mangĩmũtua nĩ
mwĩhia.

110

Ũhootani wa Mũthamaki Ũrĩa Mũthĩnjĩri-Ngai

Thaburi ya Daudi

- 1 Jehova nĩerire Mwathani wakwa atĩrĩ:
“Ikara guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo,
nginya rĩrĩa ngaatũma thũ ciaku
ituĩke gaturwa ka makinya maku.”*
- 2 Mũthĩgi wa hinya waku-rĩ,
Jehova nĩakaũtambũrũkia kuuma Zayuni;
nĩũgaathana ũrĩ gatagatĩ ga thũ ciaku.
- 3 Ikundi ciaku cia ita nĩikerutĩra
mũthenya waku wa mbaara.
Igooka irĩ na ũgemu wa ũtheru,
aanake aku mahaana ta ime rĩoima nda
ya rũciinĩ ruoro rũgĩtema.
- 4 Jehova nĩehĩtĩte
na ndangĩrĩcũkwo, akoiga atĩrĩ:
“Wee ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai nginya tene,
o ta ũrĩa Melikisedeki aatarĩ.”
- 5 Mwathani arĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo;
nĩakahehenja athamaki mũthenya wa mang’ũrĩ make.
- 6 Nĩagatuĩra ndũrĩrĩ ciira, aige ciimba irũndo,
na ahehenje aathanĩ a thĩ yothe.
- 7 Nĩakanyua maaĩ ma karũũ karĩ mũkĩra-inĩ;
nĩ ũndũ ũcio nĩakambararia mũtwe wake.

111

Kũgaathĩrĩria Cũiko cia Ngai cia Kũgeganĩa

1 Gocai Jehova.

Nĩngũkumia Jehova na ngoro yakwa yothe

* 110:1 Itĩ cia ũnene cia tene ciakoragwo handũ hatũũgĩru harĩa haambatagwo na ngathĩ.

ndĩ thiritũ-inĩ ya arĩa arũngĩrĩru, o na kũngano-inĩ.

- 2 Cũiko cia Jehova nĩ cia magegania; nĩicũũranagio nĩ arĩa othe makenagio nĩcio.
- 3 Cũiko ciake ciyũrite riiri na ũkaru, naguo ũthingu wake ũtũũraga nginya tene.
- 4 Nĩatũmĩte magegania make maririkanwo; Jehova nĩ mũtugi na nĩ mũigua tha.
- 5 Arĩa mamwĩtigagĩra nĩamaheaga irio; egũtũũra aririkanaga kĩrĩkanĩro gĩake nginya tene.
- 6 Nĩonetie andũ ake mawĩra make ma hinya, nĩ ũndũ wa kũmahe mabũrũri ma ndũrĩri iria ingĩ.
- 7 Mawĩra ma moko make nĩ ma kwĩhokeka, na nĩ ma kĩhooto; mataaro make mothe nĩ ma kwĩhokwo.
- 8 Nĩ marũmu nginya tene na tene, maheanĩtwo na wĩhokeku na ũrũngĩrĩru.
- 9 Nĩakinyĩirie andũ ake ũkũũri; aamũrire kĩrĩkanĩro gĩake kĩrĩ gĩa gũtũũra nginya tene; rĩitwa rĩake nĩ itheru na nĩ rĩa gwĩtigĩrwo.
- 10 Kĩambĩrĩria kĩa ũũgĩ nĩ gwĩtigĩra Jehova; arĩa othe marũmagĩrĩra mataaro make nĩmagĩaga na ũmenyo mwega. Kũgoocwo nĩ gwake tene na tene.

112

Irathimo cia Andũ arĩa Athingu

1 Goocai Jehova.

Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa wĩtigagĩra Jehova, ũrĩa ũkenagĩra maathani make mũno.

- 2 Ciana ciake nĩigatuĩka cia bata bũrũri-inĩ; rũciaro rwa arĩa arũngĩrĩru nĩrũkarathimwo.
- 3 Gwake mũciĩ gũkoragwo na ũtonga na indo nyingĩ, naguo ũthingu wake ũtũũraga nginya tene.
- 4 Mũndũ ũrĩa mũrũngĩrĩru o na arĩ nduma-inĩ nĩatheragĩrwo nĩ ũtheri, ũgatherera mũndũ ũcio mũtugani, ningĩ arĩ tha, o na nĩ mũthingu.
- 5 Mũndũ ũcio mũtugani na ũheanaga o ũguo tũhũ, o ũcio wĩkaga maũndũ make na kĩhooto-rĩ, nĩarĩonaga maũndũ mega.
- 6 Ti-itherũ mũndũ ũcio ndakenyenyeka; mũndũ mũthingu atũũraga aririkanagwo nginya tene.
- 7 Angĩigua ũhoru mũũru ndangĩtigĩra; ngoro yake nĩĩkindĩire, aikaraga ehokete o Jehova.
- 8 Ngoro yake nĩngĩtĩre, ndangĩtigĩra; marĩgĩrĩrio-inĩ nĩakoona gũtoorio gwa thũ ciake.
- 9 Nĩahurunjĩte iheo ciake akahe andũ arĩa athĩni, naguo ũthingu wake ũtũũraga nginya tene; rũhĩa rwake nĩrũkambarario na igũrũ, aheo gĩtĩio.

10 Mündũ ũrĩa mwaganu nĩakoona ũguo na arakare,
nĩakahagarania magego make, acooke abũrie;
merirĩria ma arĩa aaganu matigaakinyanĩra.

113

Ngai Mũteithia wa Andũ arĩa Abatari

1 Gocai Jehova.

Mũgocoi, inyuĩ ndungata cia Jehova,
mũgocoe rĩitwa rĩa Jehova.

2 Rĩitwa rĩa Jehova rĩrogocwo,
kuuma riu nginya tene na tene.

3 Kuuma o irathĩro rĩa riũa nginya ithũiro rĩarĩo,
rĩitwa rĩa Jehova nĩrĩgocagwo.

4 Jehova nĩatũgĩrĩtio igũrũ rĩa ndũrĩrĩ ciothe,
riiri wake ũrĩ igũrũ rĩa igũrũ.

5 Nũũ ũhaana ta Jehova Ngai witũ,
o Ũcio ũikaragĩra gĩtĩ kĩa ũnene kũu igũrũ,

6 o ũcio ũinamagĩrĩra arorererie
maũndũ ma igũrũ o na ma thĩ?

7 Oyaga athĩni na igũrũ kuuma rũkũngũ-inĩ,
na agokĩria arĩa abatari, akamaruta kĩhumbu-inĩ kĩa mũhu;

8 amaikaragia hamwe na anene,
o hamwe na anene a andũ ao.

9 Atũmaga mũtumia thaata atũũre gwake mũciĩ,
agatuĩka nyina wa ciana, agakenaga.

Gocai Jehova.

114

Rwĩmbo rwa Bathaka

1 Rĩrĩa Isiraeli moimire bũrũri wa Misiri,
nyũmba ya Jakubu ikiuma kũrĩ andũ a rũthiomi rũngĩ-rĩ,

2 Juda gwaũkire handũ ha Ngai haamũre,
na Isiraeli gũgĩtuĩka nĩkuo arĩathanaga.

3 Iria rĩonire ũguo rĩkĩũra,
naruo Rũũĩ rwa Jorodani rũgĩcooka na thuutha;

4 Irĩma igĩtũhatũũha ta ndũrũme,
natuo tũrĩma tũgĩtũhatũũha ta tũgongdu.

5 Kaĩ wonire atĩa, wee iria, nĩguo ũre,
nawe Jorodani, tondũ wacookire na thuutha?

6 Inyuĩ irĩma, muonete kĩ, nĩguo mũtũhatũũhe ta ndũrũme,
na inyuĩ tũrĩma, nĩguo mũtũhatũũhe ta tũgongdu?

7 Wee thĩ, ta kĩinaine ũrĩ mbere ya Mwathani,
ũrĩ hau mbere ya Ngai ũcio wa Jakubu,

8 o we ũcio wagarũrire rwaro rwa ihiga rũgĩtuĩka karia ka maaĩ,

narĩo ihiga rĩũmũ rĩgĩtuĩka ithima cia maaĩ.

115

Ũnene wa Ngai, na Mĩhianano kwaga Kĩene

- 1 Ti ithuĩ, Wee Jehova, ti ithuĩ twagĩrĩre kũgocwo,
no goocithĩa rĩtwa rĩaku,
tondũ wa wendo na wĩhokeku waku.
- 2 Nĩ kĩĩ gĩtũmaga ndũrĩrĩ ciũrie atĩrĩ,
“Ngai wao akĩrĩ ha?”
- 3 Ngai witũ arĩ o igũrũ;
we ekaga o ũrĩa endaga.
- 4 No mĩhianano yao nĩ betha na thahabu,
wĩra ũthondeketwo na moko ma andũ.
- 5 Nĩrĩrĩ tũnua, no ndĩaragia,
nĩrĩrĩ maitho, no ndĩonaga;
- 6 nĩrĩrĩ matũ, no ndĩiguaga,
nĩrĩrĩ na maniũrũ, no ndĩiguaga mũnungo;
- 7 nĩrĩrĩ moko, no ndĩngĩhambata kĩndũ,
nĩrĩrĩ magũrũ, no ndĩngĩtwaru;
o na nĩrĩrĩ mũmero, no ndĩngĩnyuria.
- 8 Andũ arĩa mamĩthondekaga makaahaana o tayo,
na noguo arĩa othe mamĩthokaga makaahaana.
- 9 Wee nyũmba ya Isiraeli, wĩhokage Jehova:
we nĩwe ũteithio wao o na ngo yao.
- 10 Wee nyũmba ya Harũni, wĩhokage Jehova:
we nĩwe ũteithio wao o na ngo yao.
- 11 Inyuĩ arĩa mũmwĩtigĩrĩte, mwĩhokagei Jehova:
we nĩwe ũteithio wao na ngo yao.
- 12 Jehova nĩatũrĩkanĩte na nĩegũtũrathima:
Nĩekũrathima nyũmba ya Isiraeli,
nĩekũrathima nyũmba ya Harũni,
- 13 nĩekũrathima arĩa metigĩrĩte Jehova,
anini na anene o ũndũ ũmwe.
- 14 Jehova arotũma mũingĩhe,
inyuĩ na ciana cianyu.
- 15 Mũrorathimwo nĩ Jehova,
Mũmbi wa igũrũ na thĩ.
- 16 Kũu igũrũ mũno nĩ kwa Jehova,
no thĩ nĩamĩheanĩte kũrĩ andũ.
- 17 Andũ arĩa akuũ matigoocaga Jehova,
acio maikũrũkaga kũu ũkiri-inĩ;
- 18 nĩ ithuĩ tũrĩkumagia Jehova,
kuuma rĩu nginya tene na tene.

Goocai Jehova.

116

Kūgocca Ngai nĩ ūndũ wa Kūhonio Ndware

- 1 Nĩnyendete Jehova, nĩgũkorwo nĩaiguĩte mũgambo wakwa;
nĩaiguire ngĩmũthaitha anjiguĩre tha.
- 2 Tondũ niathikiĩriire-rĩ,
ndĩrĩmũkayagĩra rĩrĩa rĩothe ngūtũura muoyo.
- 3 Ndarigiicĩirio nĩ mĩhĩndo ya gĩkuũ,
ngĩkinyĩrĩrwo nĩ ruo rwa mbĩrĩra;
ngĩhootwo nĩ mĩtangĩko o na kĩaha.
- 4 Hĩndĩ ĩyo ngĩkaĩra rĩtwa rĩa Jehova, ngĩmwĩra atĩrĩ:
“Wee Jehova, honokia!”
- 5 Jehova nĩ mūtugi na nĩ mũthingu;
Ngai witũ aiyũritwo nĩ tha.
- 6 Jehova nĩagitagĩra andũ arĩa matarĩ oogĩ;
rĩrĩa ndahinyĩrĩrio mũno, nĩahonokirie.
- 7 Wee ngoro yakwa-rĩ, cookerera ūhurũko waku,
nĩgũkorwo Jehova nĩagwĩkite wega.
- 8 Nĩgũkorwo Wee Jehova nĩuhonoketie muoyo wakwa kuuma kũrĩ gĩkuũ,
namo maitho makwa ūkamagiria maithori,
na ūkagiria magũrũ makwa mahĩngwo,
- 9 nĩgeetha thiiage ndĩ mbere ya Jehova
bũrũri-inĩ wa arĩa marĩ muoyo.
- 10 No ndetĩkirie ūhoro wake; nĩ ūndũ ūcio ndoigire atĩrĩ,
“Nĩthĩnĩkite mũno.”
- 11 Nĩ ūndũ wa ūrĩa ndamakĩte, ngiuga atĩrĩ,
“Andũ othe nĩ a maheeni.”
- 12 Nĩ kĩ ingĩthukĩra Jehova nakĩo
nĩ ūndũ wa wega wake wothe ūrĩa anjĩkite?
- 13 Nĩkuoya nguoya gĩkombe kĩa ūhonokio na igũrũ,
ngaĩre rĩtwa rĩa Jehova.
- 14 Nĩngũhingĩria Jehova mĩhĩtwa ĩrĩa ndehĩtire,
andũ ake othe marĩ ho.
- 15 Andũ arĩa athingu marĩ bata mũno harĩ Jehova,
nĩ ūndũ ūcio ndakenaga rĩrĩa makua o ro ūguo.
- 16 Wee Jehova, ti-itherũ nĩ ndĩ ndungata yaku;
nĩ ndĩ ndungata yaku, mũriũ wa ndungata yaku ya mũndũ-wa-nja;
wee nĩũnjohorithĩtie mĩnyororo-inĩ.
- 17 Nĩngũkũrutĩra igongona rĩa gũgũcookeria ngaatho,
na ngaĩre rĩtwa rĩa Jehova.
- 18 Nĩngũhingĩria Jehova mĩhĩtwa ĩrĩa ndehĩtire
andũ ake othe marĩ ho,
- 19 kũu nja-inĩ cia nyũmba ya Jehova,
o thĩnĩ waku, wee Jerusalemu.

Gocai Jehova.

117

Ndūrīrī Ciothe kūūrio Igooce Ngai

- ¹ Goocai Jehova, inyuī ndūrīrī ciothe;
mūkumiei, inyuī andū othe.
- ² Nīgūkorwo wendo wake nī mūnene harī ithuī,
na wīhokeku wa Jehova nī wa gūtūūra nginya tene.

Goocai Jehova.

118

Gūcookia Ngaatho nī ūndū wa Ūhootani

- ¹ Cookeriai Jehova ngaatho nīgūkorwo nī mwega;
wendo wake nī wa tene na tene.
- ² Andū a Isiraeli nīmoige atīrī,
“Wendo wake nī wa tene na tene.”
- ³ Nyūmba ya Harūni nīyuuge atīrī,
“Wendo wake nī wa tene na tene.”
- ⁴ Andū arīa metigīrīte Jehova nīmoige atīrī,
“Wendo wake nī wa tene na tene.”
- ⁵ Ndakaīre Jehova ndī mīnyamaro-inī,
nake akīnjītika na akīndeithūra.
- ⁶ Jehova arī hamwe na nī; ndingītīgīra.
Mūndū-rī, nī atīa angīhota kūnjīka?
- ⁷ Jehova arī hamwe na nī; nīwe mūndeithia.
Nīngerorera thū ciakwa ikīhootwo.
- ⁸ Nī kaba kūūrīra harī Jehova,
gūkīra kwīhoka mūndū.
- ⁹ Nī kaba kūūrīra harī Jehova,
gūkīra kwīhoka anene.
- ¹⁰ Ndarigiicīrio nī ndūrīrī ciothe,
no tondū wa kwīhoka rītwa rīa Jehova, ngīciananga.
- ¹¹ Ciandigiicīrie mīena yothe,
no tondū wa kwīhoka rītwa rīa Jehova, ngīciananga.
- ¹² Ciathiūrūrūkīrie na mīena yothe ta njūkī,
no ikīhora narua o ta mwaki wa mīgua;
tondū wa kwīhoka rītwa rīa Jehova ngīciananga.
- ¹³ Ndahatīkitwo mūno nī thū hakuhī ngwe,
no Jehova akīndeithia.
- ¹⁴ Jehova nīwe hinya wakwa na nīwe ūtūmaga nyine;
nake nīatuūkīte ūhonokio wakwa.
- ¹⁵ Mbugīrīrio ya gīkeno na ya ūhootani
īyūrīte hema-inī cia andū arīa athingu, atī:
“Guoko kwa ūrīo kwa Jehova nī gwīkīte maūndū manene!
¹⁶ Guoko kwa ūrīo kwa Jehova nī kwambararie;
guoko kwa ūrīo kwa Jehova nī gwīkīte maūndū manene!”

- 17 Nii gũkua ndigũkua, no nĩngũtũũra muoyo,
ng'anage ũria Jehova ekite.
- 18 Jehova nĩaherithĩtie mũno,
no ndandekereirie ngue.
- 19 Hingũrĩrai ihingo cia ũthingu;
nĩngũtoonya njookerie Jehova ngaatho.
- 20 Gĩkĩ nĩkĩo kĩhingo kĩa Jehova
kĩrĩa andũ arĩa athingu mangĩtoonyera.
- 21 Nĩ ngaatho ngũgũcookeria, nĩgũkorwo nĩwanjĩtikire;
nĩũtuĩkite ũhonokio wakwa.
- 22 Ihiga rĩrĩa aaki maaregire
nĩrĩo rĩtuĩkite ihiga inene rĩa koine;
- 23 Jehova nĩwe wĩkĩte ũndũ ũcio,
naguo nĩ wa magegania tũkiwona.
- 24 Mũthenya ũyũ nĩ Jehova ũtũmĩte ũgĩe;
nĩtũcanjamũkei, tũkiũkenere.
- 25 Wee Jehova, tũhonokie;
Wee Jehova, tũma tũgaacĩre.
- 26 Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũgũũka na rĩitwa rĩa Jehova.
Ithuĩ nĩtwamũrathima tũrĩ thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova.
- 27 Jehova nĩwe Mũrungu,
na nĩatũmĩte ũtheri wake ũtwarĩre.
Ambĩrĩriai gũkũngũiya, mũri na mathĩgĩ moko,
mũthĩĩ nginya hĩa-inĩ cia kĩgongona.
- 28 Wee nĩwe Mũrungu wakwa, nĩngũgũcookeria ngaatho;
Wee nĩwe Ngai wakwa, nĩngũgũtũũgĩria.
- 29 Cookeriai Jehova ngaatho, nĩgũkorwo we nĩ mweга;
wendo wake nĩ wa tene na tene.

119

Ūkengu wa Watho wa Jehova

- 1 Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ arĩa mĩthĩire yao ĩtarĩ ũcuuke,
o arĩa mathĩiaga kũringana na watho wa Jehova.
- 2 Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ arĩa marũmagia kĩrĩra gĩake,
o arĩa mamũrongoragia na ngoro yothe.
- 3 Matĩrĩ ũndũ mũũru mekaga;
no kũgera mageragĩra njĩra ciake.
- 4 Wee nĩũheanĩte mawatho
marĩa marĩ ma gwathĩkagĩrwo na kĩyo.
- 5 Naarĩ korwo mĩthĩire yakwa ĩkĩrĩ mĩkindĩrĩku
ũhoroinĩ wa gwathĩkagĩra kĩrĩra gĩaku!
- 6 Hĩndĩ ĩyo ndingĩconorithio
rĩrĩa ngũcũũrania maathani maku mothe.
- 7 Nĩndĩrĩkũgocaga ndĩ na ngoro nũngĩrĩru,
o ngĩrutaga ũhoroinĩ wa mawatho maku ma kĩhooto.
- 8 Nĩndĩrĩathĩkagĩra kĩrĩra kĩa watho waku;

ndūgakāndiganīrie o biū.

Gwathikira Kiugo kia Jehova

- 9 Mūndū mwīthī-rī, angūiga mūtūūrīre wake ūrī mūtheru atīa?
Nī na ūndū wa gūtūūra athīkagīra kiugo gīaku.
- 10 Ngūrōngorōgia na ngoro yakwa yothe;
ndūkanareke njūrūūre ndigane na maathani maku.
- 11 Nīhithīte kiugo gīaku thīinī wa ngoro yakwa,
nīguo ndikae gūkwīhīria.
- 12 Wee Jehova, ūrokīgoocwo;
kīndute kīrīra kīa watho waku.
- 13 Nīndīriugaga na ngacookera na mīromo yakwa
ūhoro wa mawatho mothe marīa moimīte kanua gaku.
- 14 Nīngenagio nīkūrūmīrīra kīrīra gīaku,
o ta ūrīa mūndū akenagīra kūgīa na ūtonga mūnene.
- 15 Nīndīrīcūūranāgia mawatho maku
na ngatarania njīra yaku.
- 16 Nīngenagīra kīrīra kīa watho waku;
ndīgatiganīria kiugo gīaku.

Watho wa Jehova Ūrehaga Gikeno

- 17 Nīi ndungata yaku njīka wega, na nīngūtūūra muoyo;
nīi nīndīrīathīkagīra kiugo gīaku.
- 18 Hīngūra maitho makwa nīguo nyone
maūndū ma magegania marīa marī watho-inī waku.
- 19 Nīi ndī mūgeni gūkū thī;
ndūkaahithe maathani maku.
- 20 Ngoro yakwa nīrahīiahīia
nī kwīrīrīria mawatho maku o mahinda mothe.
- 21 Wee nīūkūūmaga arīa etīi, o acio manyīitwo nī kīrumi,
na arīa morūūraga magatiga maathani maku.
- 22 Njehereria kīnyūrūri na kūmenwo,
nīgūkorwo ndūūrīte nūmītie kīrīra gīaku.
- 23 O na gūtūūka aathani maikaraga thī hamwe makanjambia,
ndungata yaku nīrīcūūranāgia kīrīra kīa watho waku.
- 24 Kīrīra gīaku nīkīo ngenagīra;
nīkīo kīheaga mataaro.

Gwathikira Watho wa Jehova

- 25 Ngometio thī rūkūngū-inī;
tūūria muoyo wakwa kūringana na kiugo gīaku.
- 26 Nīndakwīrīre mīthīire yakwa nawe ūkīnjītīka;
nduta kīrīra kīa watho waku.
- 27 Menyithia ūrutani wa mawatho maku;
na nīi nīndīrīcūūranāgia ūhoro wa magegania maku.
- 28 Ngoro yakwa nī nogu nī ūndū wa kīeha;
njīkīra hinya kūringana na kiugo gīaku.
- 29 Njeheranīria na mīthīire ya maheeni;
nī ūndū wa ūtuģi waku nduta watho waku.
- 30 Nīi-rī, ndūthuurīre njīra ya ma;
matua maku ndīmaigīte ngoro-inī yakwa.
- 31 Wee Jehova, nīnūmītie kīrīra gīaku;
ndūkanareke njonorithio.

32 Hanyūkaga o na njīra ya maathani maku,
nīgūkorwo nīwohorithītie ngoro yakwa.

Kūhooya Kūmenya Watho

33 Wee Jehova, nduta kūrūmīrīra kīrīra kīa watho waku,
na nīi ndīkīrūmie nginya mūthia.
34 He ūmenyo, na nīndīrīrūmagia watho waku
na ndīwathīkagīre na ngoro yakwa yothe.
35 Ngeragīria njīra-inī cia maathani maku,
nīgūkorwo nīmo ngenagīra.
36 Erekeria ngoro yakwa kūrī kīrīra gīaku,
nīguo itige kwerekera ūhorō-inī wa gwītongia.
37 Girīrīria maito makwa matige kwīrorera maundū ma tūhū;
tūūria muoyo wakwa kūrīngana na kiugo gīaku.
38 Hingīria ndungata yaku kīranīro gīaku,
nīgeetha wītīgagīrwo.
39 Njehereria njono iria ndīitīgagīra,
nīgūkorwo mawatho maku nī mega.
40 Kaī nīndīrīragīria mawatho maku-ī!
Tūūria muoyo wakwa nī ūndū wa ūthingu waku.

Kwīhoka Watho wa Jehova

41 Wee Jehova, wendo waku ūrīa ūtathiraga ūronginyīra,
ūhonokio waku ūnginyīre kūrīngana na kīranīro gīaku;
42 nīguo ngoragwo na ūndū wa gūcookeria andū arīa maanyūrūragia,
nīgūkorwo nīi ndīhokete kiugo gīaku.
43 Ndūkandunye kiugo kīa ma kuuma kanua-inī gakwa,
nīgūkorwo njigīte mwīhoko wakwa mawatho-inī maku.
44 Ngūtūūra njathīkagīra watho waku,
nginya tene na tene.
45 Ndīrīthiīaga ndī na wīyathi,
nīgūkorwo nīmaathaga mawatho maku.
46 Nīndīrīaragia ūhorō wa kīrīra gīaku
mbere ya athamaki na ndīrīconokaga,
47 nīgūkorwo nīngenagīra maathani maku
fondū nīndīmendete.
48 Ndīrīambararagia moko makwa kūrī maathani maku marīa nyendete,
na ndīcūūranagie igūrū rīa kīrīra kīa watho waku.

Kūgīa na Mwīhoko Watho-inī wa Jehova

49 Ririkana kiugo gīaku kūrī ndungata yaku,
nīgūkorwo nīūūheete kūrīgīrīro.
50 Ūndū ūrīa ūūhooreragia ndī mīnyamaro-inī nī ūyū:
atī kīranīro gīaku nīkīo gītūūragia muoyo wakwa.
51 Andū arīa etūi maanyūrūragia matekwīgīrīrīria,
no nditiganagīria watho waku.
52 Nīndīrīkanaga mawatho maku ma tene, Wee Jehova,
namo nīmahooreragia.
53 Nyīitagwo nī mang'ūrī nī ūndū wa andū arīa aaganu,
o acio maatiganūrīe watho waku.
54 Ūhorō wa kīrīra gīaku nīguo ūtuīkīte rwīmbo rwakwa,
o kūrīa guothe īngīikara.
55 Ūtukū ndīrīkanaga rīitwa rīaku,

ngakĩrũmia watho waku Wee Jehova.

56 Ũũ nĩguo ngoretwo ngĩka:
nĩnjathĩkagĩra mawatho maku.

Kwĩrutĩra nĩ ũndũ wa Watho wa Jehova

57 Wee Jehova, Wee nĩwe igai rĩakwa;
nĩngwĩrĩte aĩ ndĩathĩkagĩra ciugo ciaku.

58 Maathũite ũthiũ waku na ngoro yakwa yothe;
nginyagĩria wega waku o ta ũria wiraniire.

59 Nĩndĩcũũranĩtie ũhoru wa mĩthiire yakwa,
ngagĩcookia makinya makwa kũrĩ kĩrĩra gĩaku.

60 Nĩngũhiũha na ndigĩcererwo
gwathĩkĩra maathani maku.

61 O na kũngĩtuĩka aĩ andũ arĩa aganu no manjohu na mĩhĩndo-rĩ,
ndĩngĩrganĩrwo nĩ watho waku.

62 Ũtukũ gatagatĩ njarahũkaga ngũcookerie ngaatho
nĩ ũndũ wa mawatho maku ma kĩhootho.

63 Nĩ nĩ ndĩ mũrata wa andũ arĩa othe magwĩtigĩrĩte,
o arĩa othe marũmagĩrĩra mawatho maku.

64 Wee Jehova, thĩ iĩyũrĩtwo nĩ wendo waku;
nduta kĩrĩra kĩa watho waku.

Watho wa Jehova nĩ wa Bata

65 Wee Jehova, ika ndungata yaku
kũringana na kiugo gĩaku.

66 Nduta gũkũũrana maũndũ wega o na kũmamenya,
nĩgũkorwo nĩnjĩtĩkĩtie maathani maku.

67 Mbere itanoona thĩina nĩndahĩtagia,
no rĩu nĩnjathĩkagĩra kiugo gĩaku.

68 Wee ũrĩ mwega, na nĩwikaga o wega;
nduta kĩrĩra kĩa watho waku.

69 O na gũtuĩka andũ arĩa etĩi nĩmahakĩte gĩko na ndeto cia maheeni,
ngũtũũra nũmĩtie mawatho maku na ngoro yakwa yothe.

70 Ngoro ciao nĩ nyũmũ na itirĩ tha,
no nĩ ngenagĩra watho waku.

71 Warĩ ũndũ mwega nĩ nyone thĩina,
nĩgeetha ndĩĩrute kĩrĩra kĩa watho waku.

72 Watho ũrĩa uumĩte kanua gaku nĩ wa bata mũno harĩ nĩ,
gũkĩra giri cia icunĩ cia betha na thahabu.

Watho wa Jehova nĩ wa Kĩhootho

73 Moko maku nĩmo manyũmbire na magũthondeka ũguo ndariĩ;
he ũtaũku nĩguo ndĩĩrute maathani maku.

74 Andũ arĩa magwĩtigĩrĩte marokenaga rĩrĩa maanyona,
nĩgũkorwo nĩnjigĩte mwĩhoko wakwa harĩ kiugo gĩaku.

75 Jehova, nĩnjũũ aĩ mawatho maku nĩ ma ũthingu,
na ũnyonetie thĩina nĩ ũndũ wa wĩhokeku waku.

76 Wendani waku ũrĩa ũtathiraga ũrotuĩka wa kũũhooreria,
kũringana na kũĩranĩro gĩaku kĩrĩa weriire ndungata yaku.

77 Itĩkĩra tha ciaku inginyĩre nĩguo ndũũre muoyo,
nĩgũkorwo watho waku nĩguo ngenagĩra.

78 Andũ arĩa etĩi maroconorithio nĩ ũndũ wa kũnjĩka ũũru hatarĩ gĩtũmi;
no nĩ-rĩ, ndĩrĩcũũranagia ũhoru wa mawatho maku.

- 79 Andū arīa magwītigīrīte maronjookerera,
o acio mataūkīrwo nī kīrīra gīaku.
80 Ngoro yakwa īroaga ūcuuke ūhorō-inī wa kīrīra kīa wathō waku,
nīguo ndikanacōnorithio.

Ihooya rīa kūrīa Ūhonokio

- 81 Ngoro yakwa īringīkaga nī kwīrīrīra ūhonokio waku,
no nī njigīte mwīhoko wakwa harī kiugo gīaku.
82 Maitho makwa nīmaraaga hinya nī gūtūura njūthīrīrie kīranīro
gīaku;
ngakīuria atīrī, “Ūgaakīlhooreria rī?”
83 O na gūtūika haana ta mondo ya rūūa ya ndibei īigītwo ndogo-inī,*
ndiriganagīrwo nī kīrīra kīa wathō waku.
84 Nīi ndungata yaku-rī, ngweterera nginya rī?
Arīa maanyariiraga ūkaamaherithia rī?
85 Andū arīa etūi manyenjeire marima nīguo ngwe kuo,
o acio makararagia wathō waku.
86 Maathani maku mothe nī ma kwīhokwo;
ndeithia, nīgūkorwo andū maanyariiraga hatarī gītūmi.
87 Maatigītie hanini maaniine nyume thī īno,
no nditiganiurie mawathō maku.
88 Menyerera muoyo wakwa kūringana na wendo waku,
na ndīathīkagīra kīrīra gīa kanua gaku.

Gwītīkia Wathō wa Jehova

- 89 Wee Jehova, kiugo gīaku gītūūraga tene na tene;
gītūūraga kīlhaandīte wega kūu igūrū.
90 Wīhokeku waku nī wa kuuma njiarwa nginya njiarwa;
nīwe warūmirie thī, nayo īgagīkara o īrūmīte.
91 Mawathō maku matūūraga nginya ūmūthī,
nīgūkorwo indo ciothe nīwe itungataga.
92 Korwo wathō waku tiguō ūngenagia,
ingīanathira nī mīnyamaro yakwa.
93 Nīi ndirī hīndī ngaariganīrwo nī mawathō maku,
nīgūkorwo ūndūūrītie muoyo nī ūndū wamo.
94 Honokia, nīgūkorwo ndī waku,
na nīmaathīte mawathō maku.
95 Andū arīa aaganu manjoheirie nīguo maaniine,
no nīi ndīrīcūūranagia o ūhorō wa kīrīra gīaku.
96 Ūndū o wothe mūkinyanīrū wega, nīnyonete nī ūrī mūthia;
no maathani maku matirī mūhaka.

Kwenda Wathō wa Jehova

- 97 Kaī nīnyendete wathō waku-ī!
Ndindaga ngītarania ūhorō wago mūthenya wothe.
98 Maathani maku matūmaga njūhīge gūkīra thū ciakwa,
nīgūkorwo makoragwo hamwe na nīi hīndī ciothe.
99 Nīi ndī na ūmenyo mūingī gūkīra arutani akwa othe,
nīgūkorwo ndaranagia ūhorō wa mawathō maku.
100 Nīi ndī na ūmenyo mūingī gūkīra athuuri,

* **119:83** Mondo cia njūa irī na ndibei ītarī ngagatu ciacuuragio itara nīguo ndibei īgagate na ihenya.

nĩgũkorwo njathĩkagĩra kĩrĩra gĩaku.

- 101 Nĩndigagĩrĩra magũrũ makwa matikagerere njĩra o yothe njũru,
nĩgeetha njathĩkagĩre kiugo gĩaku.
- 102 Nĩĩ nditiganĩirie mawatho maku,
nĩgũkorwo Wee nĩwe ũndutĩte ũhoru ũcio.
- 103 Kaĩ ciugo ciaku irĩ mũrĩo ngĩcicama-ĩ,
irĩ mũrĩo gũkĩra ũũkĩ ũrĩ kanua-inĩ gakwa!
- 104 Ngĩaga na ũtaũku nĩ ũndũ wa kĩrĩra gĩaku;
nĩ ũndũ ũcio nĩthũire njĩra o yothe njũru.

Ūtheri ũrĩa Uumanaga na Watho wa Jehova

- 105 Kiugo gĩaku nĩkĩo tawa wa magũrũ makwa,
na ũtheri wa kũmũrĩka njĩra yakwa.
- 106 Nĩndĩhĩtĩte mwĩhĩtwa na ngagwatĩria,
atĩ nĩndĩrĩrũmagĩrĩra mawatho maku ma ũthingu.
- 107 Nĩthĩnĩkĩte mũno;
Wee Jehova, tũũria muoyo wakwa, kũringana na kiugo gĩaku.
- 108 Wee Jehova, itĩkĩra ũgooci wa kwĩyendera wa kanua gakwa,
na ũkĩndute mawatho maku.
- 109 O na gũtuĩka ndũũraga nyiitũrĩre muoyo wakwa moko-inĩ makwa-rĩ,
ndĩngĩriganĩrwo nĩ watho waku.
- 110 Andũ arĩa aaganu nĩmanyambĩire mũtego,
no ndirĩ ndahĩtia kĩrĩra gĩaku.
- 111 Mawatho maku nĩmo igai rĩakwa nginya tene;
nĩmo gĩkeno kĩa ngoro yakwa.
- 112 Ngoro yakwa nĩtuĩte kũrũmagia kĩrĩra kĩa watho waku
o nginya mũthia.

Ūgitĩri ũrĩa Uumanaga na Watho wa Jehova

- 113 Nĩthũire andũ a ngoro igĩrĩ,
no nĩnyendete watho waku.
- 114 Wee nĩwe rĩũrĩro rĩakwa na ngo yakwa;
njigĩte mwĩhoko wakwa kiugo-inĩ gĩaku.
- 115 Njehererai, inyuĩ eeki ũũru,
nĩguo ngĩrũmie maathani ma Ngai wakwa!
- 116 Nyiitagĩrĩra kũringana na kũiranĩro gĩaku, na nĩngũtũũra muoyo;
ndũkareke kũrĩgĩrĩro gĩakwa kĩharagane.
- 117 Ndiiragĩrĩra, na nĩngũhonokio;
ngũtũũra ndĩite uge waku.
- 118 Nĩũregaga arĩa othe matiganaga na kĩrĩra kĩa watho waku,
nĩgũkorwo kwĩheenĩa kũu meheenagia nakuo nĩ gwa tũhũ.
- 119 Arĩa othe aaganu a gũkũ thĩ ũmateaga ta gĩko;
nĩ ũndũ ũcio nĩ nĩnyendete kĩrĩra kĩa watho waku.
- 120 Mwĩrĩ wakwa nĩũinainaga nĩgũgwĩtigĩra;
njikaraga na guoya mũnene nĩ ũndũ wa mawatho maku.

Gwathĩkĩra Watho wa Jehova

- 121 Nĩĩ njĩkĩte maũndũ ma ũthingu na ma kĩhooto;
ndũkandiganĩrie harĩ arĩa maahinyagĩrĩria.
- 122 Menyerera ũgima wa ndungata yaku;
ndũkareke andũ arĩa etĩĩ maahinyĩrĩrie.
- 123 Maitho makwa nĩmaraaga hinya nĩgũtũũra njũũthĩrĩrie ũhonokio
waku,

ngacũthĩrĩria kĩranĩro gĩaku kĩa ũthingu.

- 124 Īkaga ndungata yaku kũringana na wendo waku,
na ũndutage kĩrĩra kĩa watho waku.
- 125 Nĩĩ ndĩ ndungata yaku; he gũkũũrana maũndũ,
nĩguo hote gũtaũkĩrwo nĩ kĩrĩra gĩaku.
- 126 Wee Jehova, hĩndĩ nĩnginyu wĩke ũndũ,
tondũ andũ nĩmathũkĩtie watho waku.
- 127 Tondũ nĩnyendete maathani maku gũkĩra thahabu,
ngamenda mũno gũkĩra thahabu ĩrĩa therie,
- 128 na tondũ nĩnduĩte mawatho maku mothe nĩmagĩrĩire,
nĩthũire njira o yothe ĩtari ya ma.

Kwenda Gwathĩkĩra Watho wa Jehova

- 129 Kĩrĩra gĩaku nĩ kĩa magegania;
nĩ ũndũ ũcio nĩndĩrĩgĩathĩkagĩra.
- 130 Ciugo ciaku ciataũrwo nĩrehaga ũtheri;
nĩciũhĩgagĩa andũ arĩa matarĩ oogĩ.
- 131 Njathamĩtie kanua gakwa ngahũma
nĩ ũndũ wa kwĩrĩrĩria maathani maku.
- 132 Njerekera na ũnjiguĩre tha,
o ta ũrĩa wĩkaga andũ arĩa mendete rĩĩtwa rĩaku.
- 133 Rũngagĩrĩria makinya makwa kũringana na kiugo gĩaku;
ndũkareke njathagwo nĩ wĩhia o na ũrĩkũ.
- 134 Ngũũra kuuma ũhiinyanĩrĩria wa andũ,
nĩguo njathĩkagĩre mawatho maku.
- 135 Tũma ũthiũ waku warĩre ndungata yaku,
na ũndutage kĩrĩra kĩa watho waku.
- 136 Maito makwa manyũrũrũkagĩa maithori ta rũũĩ,
nĩgũkorwo andũ matĩrathĩkĩra watho waku.

Watho wa Jehova nĩ wa Kĩhooito

- 137 Wee Jehova, ũrĩ mũthingu,
na mawatho maku nĩmagĩrĩire.
- 138 Mawatho marĩa ũheanĩte nĩ ma ũthingu;
nĩ ma kwĩhokwo kũna.
- 139 Kĩyo gĩakwa nĩkĩĩnogetie,
nĩgũkorwo thũ ciakwa nĩcitiganĩirie ciugo ciaku.
- 140 Cĩranĩro ciaku nĩthuuranĩre o biũ,
na ndungata yaku nĩciendete.
- 141 O na gũtuĩka ndirĩ bata na nĩnyararĩtwo-rĩ,
ndĩriganagĩrwo nĩ mawatho maku.
- 142 ũthingu waku nĩ wa gũtũura tene na tene,
naguo watho waku nĩ wa ma.
- 143 Ngoretwo nĩ mathĩĩna na mĩnyamaro,
no maathani maku nĩmo ngenagĩra.
- 144 Kĩrĩra gĩaku nĩ kĩa ma nginya tene;
kĩĩhe ũtaũku nĩguo ndũũre muoyo.

Ihooya rĩa kũũria Ũhonokio

- 145 Ndĩragũkaĩra na ngoro yakwa yothe, Wee Jehova, njĩtika,
na nĩndĩrĩathĩkagĩra kĩrĩra kĩa watho waku.
- 146 Wee nĩwe ndĩrakaĩra,
honokia na nĩndĩrĩmenyagĩrĩra mawatho maku.

- 147 Njūkagīra tene gūtanakīa, ngakūrīrira nīguo ūndeithie;
njigīte mwīhoko wakwa kiugo-inī gīaku.
- 148 Maitho makwa maikaraga mahingūkīte matuanīra-inī mothe ma
arangīri,
nīguo ndaranagie ūhoru wa cīranīro ciaku.
- 149 Igua mūgambo wakwa kūringana na wendo waku;
Wee Jehova, tūūria muoyo wakwa, kūringana na mawatho maku.
- 150 Andū arīa mathugundaga maūdū ma wīki naaī nīmanguhīrīrie,
no-o nīmaraihanīrīrie na watho waku.
- 151 No Wee Jehova, ūikaraga hakuhī,
na maathani maku mothe nī ma ma.
- 152 Matukū-inī ma tene nīndamenyire kuuma kīrīra-inī gīaku,
atī wagīthondekire kīrī gīa gūtūūra nginya tene.

Kūhooya Ūteithio

- 153 Rora gūthīnīka gwakwa na ūndeithūre,
nīgūkorwo ndiriganīrwo nī watho waku.
- 154 Ndūūrīra na ūkīngūūre;
tūūria muoyo wakwa kūringana na kīranīro gīaku.
- 155 Ūhonokio nīūraihrīrīrie andū arīa aaganu,
nīgūkorwo matirongoragia kīrīra kīa watho waku.
- 156 Wee Jehova, tha ciaku nī nyingī;
tūūria muoyo wakwa kūringana na mawatho maku.
- 157 Andū arīa maanyariiraga nī aingī,
no ndirī ndahutatīra kīrīra gīaku.
- 158 Njūthagīrīra arīa matarī na wītīkio ngoro,
nīgūkorwo matiathīkagīra kiugo gīaku.
- 159 Ta kīone ūrīa nyendete mawatho maku;
tūūria muoyo wakwa, Wee Jehova, kūringana na wendo waku.
- 160 Ciugo ciaku ciothe nī cia ma;
mawatho maku mothe nī ma ūthingu na nī ma gūtūūra tene na tene.

Kūhingia Watho wa Jehova

- 161 Aathani maanyariiraga hatarī gītūmi,
no ngoro yakwa īnainagio nī kiugo gīaku.
- 162 Ngenagīra kīranīro gīaku,
o ta ūrīa mūdū atahīte indo nyingī akenaga.
- 163 Nīmenete na ngathūūra maheeni,
no nīnyendete watho waku.
- 164 O mūthenya ngūgoocaga maita mūgwanja
nī ūndū wa mawatho maku ma ūthingu.
- 165 Arīa mendete watho waku nī marī thayū mūingī,
na gūtīrī kīndū kīngītūma mahīngwo.
- 166 Njetagīrīra ūhonokio waku, Wee Jehova,
na ngarūmīrīra maathani maku.
- 167 Njathīkagīra kīrīra gīaku,
nīgūkorwo nīndīkiendete mūno.
- 168 Njathīkagīra mawatho maku na kīrīra gīaku,
nīgūkorwo mīthīire yakwa yothe nīūmīūi.

Ihooya rīa kūūria Ūteithio

- 169 Wee Jehova-rī, gūkaya gwakwa kūrokinya harīwe;
he gūtaūkīrwo kūringana na kiugo gīaku.

- 170 Mathaithana makwa marokinya harīwe;
ndeithūra kūringana na kūrānīro giaku.
- 171 Mīromo yakwa īrīkūgocaga hīndī ciothe,
nīgūkorwo nīūndutaga kīrīra kīa watho waku.
- 172 Rūrīmī rwakwa nīrūkīine ūhoro wa kiugo giaku,
nīgūkorwo maathani maku mothe nī ma ūthingu.
- 173 Guoko gwaku nīgūkīhaarīrie kūndeithia,
nīgūkorwo mawatho maku nīmo nī ndīthuurīre.
- 174 Ūhonokio waku nīguo ndīriragīria, Wee Jehova,
nagu watho waku nīguo ngenagīra.
- 175 Ndirōgītūūra muoyo nīguo ngūgocage,
namo mawatho maku nīmatūūre mandeithagia.
- 176 Nīī nīhītītie njīra ta ng'ondū yūrīte.
Gīcarie ndungata yaku,
nīgūkorwo ndiriganīrwo nī maathani maku.

120

Ihooya rīa kūrīria Ūteithio

Thaburi ya Agendi

- 1 Ndakāīre Jehova ndī mīnyamaro-inī,
nake akīnjītīka.
- 2 Wee Jehova, honokia harī mīromo īrīa yaragia maheeni,
na harī nīmī iria iheenanagia.
- 3 Agaagwīka atīa, na nī atīa ūngī makīria ya ūguo,
wee rūrīmī rūrū rūheenanagia?
- 4 Agaakūherithia na mīguū mīnoore ya njamba ya ita,
na makara marīrīmbūkīte mwakī ma mūtī wa mūkoigo.
- 5 Kaī ndī na haaro-ī, nīgūtūūra gūkū Mesheki,
na ngaikara hema-inī cia Kedari-ī!
- 6 Nīndūūrīte hīndī ndaaya
gatagatī-inī ka arīa mathūire thayū.
- 7 Nīī ndī mūndū wa thayū;
no rīrīa ndaaria-rī, o mendaga o mbaara.

121

Ūgitīri wa Ngai

Thaburi ya Agendi

- 1 Nīngūtīira maitho makwa ndore irīma-inī:
ūteithio wakwa ūngiuma na kū?
- 2 Ūteithio wakwa uumaga kūrī Jehova,
o we Mūūmbi wa igūrū na thī.
- 3 We ndangīreka kūgūrū gwaku gūtīrūke:
ūcio mūmenyereri waku ndarī hīndī angīcūnga;
- 4 ti-itherū, ūcio mūmenyereri wa Isiraeli
ndarī hīndī angīcūnga, kana ahītwo nī toro.
- 5 Jehova nīwe ūkūmenyagīrīra:

- Jehova nīwe kīruru gīaku guoko-inī gwaku kwa ūrīo;
 6 mūthenya wee ndūngīringīka nī riūa,
 kana ūringīke nī mweri ūtukū.
- 7 Jehova nīarīkūgitagīra kuuma ūūru-inī wothe:
 nīarīīmenyagīrīra muoyo waku;
- 8 Jehova nīarīkūmenyagīrīra ūkiomagara na ūgīcooka,
 kuuma rīu nginya tene na tene.

122

Rwīmbo rwa Kūgaathīrīra Jerusalemu

Thaburi ya Daudi

- 1 Nīndakenire hamwe na arīa maanjīire atīrī,
 “Nītūthī nyūmba ya Jehova.”
- 2 Magūrū maitū marūgamīte
 ihingo-inī ciaku, wee Jerusalemu.
- 3 Jerusalemu rīakītwo ta itūūra inene
 rīnyitithanītio wega.
- 4 Kūu nīkuo mīhīrīga yambataga,
 o yo mīhīrīga ya Jehova,
 īgathī kūgooca rītwa rīa Jehova
 kūrīngana na mawatho marīa aheete Isiraeli.
- 5 Kūu nīkuo kūigītwo itī cia ūnene cia atuanīri ciira,
 o cio itī cia ūnene cia nyūmba ya Daudi.
- 6 Hoerai Jerusalemu thayū:
 “Arīa makwendete marotūūra na thayū.
- 7 Kūrīa thingo ciaku ciirīgīire kūrogīa na thayū,
 naguo ūgitīri ūgīe ciikaro-inī ciaku cia ūthamaki.”
- 8 Nī ūndū wa ariū a baba na arata, nguuga atīrī,
 “Thayū ūrogīa thīnī waku.”
- 9 Nī ūndū wa nyūmba ya Jehova Ngai witū,
 caragia ūgaacīru waku.

123

Ihooya rīa kūrīra Tha cia Ngai

Thaburi ya Agendi

- 1 Nīngūtīira maitho makwa na kūrī we,
 o Wee ūikarīire gītī gīaku kīa ūnene kūu igūrū.
- 2 O ta ūrīa maitho ma ndungata maroragīrīra guoko kwa mwathi wayo,
 na o ta ūrīa maitho ma mūrītu ndungata maroragīrīra guoko kwa
 mūtumia mwathi wayo,*
 ūguo noguo maitho maitū maroragīrīra Jehova Ngai witū,
 o nginya atūiguire tha ciake.
- 3 Tūiguire tha, Wee Jehova, tūiguire tha,
 nīgūkorwo nītūkirīrīrie kūnyararwo kūnene.
- 4 Nītūkirīrīrie kīnyūrūri kīnene kīa andū arīa menenehagia,

* 123:2 Aathi a ngombo maaciaragīra na maitho kana na moko.

o na rūmena rūingĩ rwa andũ arĩa etĩĩ.

124

Gũcookia Ngaatho nĩ ũndũ wa Ūgitĩri

Thaburi ya Daudi

- 1 Korwo Jehova ndaakoretwo arĩ mwena witũ;
Isiraeli nĩmakiuge ũguo;
- 2 Korwo Jehova ndaarĩ mwena witũ
rĩrĩa andũ maatũtharĩkĩire-rĩ,
- 3 nĩmangĩatũmeririe tũri muoyo;
rĩrĩa marakara mao maatũrĩrĩmbũkĩire-rĩ,
- 4 mũiyũro wa maaĩ nũngĩatũhubanĩirie,
tũhumbwo nĩ nditi ya maaĩ macio;
- 5 maaĩ macio maathereraga na hinya mũno
nĩmangĩatũthereririe.
- 6 Jehova arogoocwo,
o we ũtaatũrekereirie tũtambuurangwo nĩ magego mao.
- 7 Ithũi tũhonokete ta nyoni
ĩhonokete mũtego-inĩ wa mũmĩtegi;
mũtego nũnangĩtwo,
na ithũi nĩtũhonokete.
- 8 Ūteithio witũ uumaga harĩ Jehova,
o we Mũũmbi wa igũrũ na thĩ.

125

Thayũ wa Andũ a Ngai

- 1 Andũ arĩa mehokete Jehova matarĩ ta Kĩrĩma gĩa Zayuni,
kĩrĩa gĩtangĩenyenyeka, no gĩtũũraga nginya tene.
- 2 O ta ũrĩa irĩma ithiũrũrũkĩirie Jerusalemu
ũguo noguo Jehova athiũrũrũkagĩria andũ ake,
kuuma riu nginya tene na tene.
- 3 Mũthĩgi wa andũ arĩa aaganu ndũgũtũũra wathanaga
bũrũri ũrĩa ũgaĩrwo andũ arĩa athingu,
nĩguo andũ acio athingu
matikae gũtambũrũkia moko mao meeke ũũru.
- 4 Wee Jehova, andũ arĩa ega mekaga o maũndũ mega,
o acio arũngĩrũru ngoro.
- 5 No rĩrĩ, andũ arĩa maahũkaga makagera njĩra iria njogomu-rĩ,
Jehova nĩakamaingatanĩria hamwe na arĩa mekaga ũũru.

Isiraeli kũrogĩa thayũ.

126

Magetha ma Gikeno

Thaburi ya Agendi

- 1 Rĩrĩa Jehova aacookirie andũ a Zayuni arĩa maatahĩtwo akĩmainũkia-rĩ,
twahaanire ta andũ mekũroota.
- 2 Tũnua twitũ twaiyũrire mũtheke,

nacio nĩmĩ ciitũ ikĩina nyĩmbo cia gĩkeno.
 Hĩndĩ iyo ndũrĩrĩ-inĩ gũkĩiranwo atĩrĩ,
 “Jehova nĩekĩire andũ aya maũndũ manene.”
 3 Jehova nĩatwĩkĩire maũndũ manene,
 na ithuĩ tũkaiyũrwo nĩ gĩkeno.

4 Tũma tũgaacĩre rĩngĩ, Wee Jehova,
 ta ũrĩa njũũ cia Negevu icookaga kũiyũra.
 5 Andũ arĩa mahaandaga na maithori,
 nĩmakagetha makĩinaga nyĩmbo cia gĩkeno.
 6 Mũndũ o na angiumagara akĩrĩraga,
 akuuĩte mbeũ cia kũhaanda,
 agaacooka akĩinaga nyĩmbo cia gĩkeno,
 akuuĩte itĩa ciake cia ngano.

127

Kũgaatha Ngai nĩ ũndũ wa Wega Wake

1 Tiga nyũmba yakirwo nĩ Jehova,
 andũ arĩa mamĩakaga marutaga wĩra o wa tũhũ.
 Tiga itũũra inene rĩmenyereirwo nĩ Jehova,
 arangĩri maraaraga mehũũgĩte o tũhũ.
 2 Nĩ tũhũ andũ kũrooka gũũkĩra rũciĩnĩ tene,
 na gũkoma magakoma macereirwo,
 makĩnogera irio cia kũrĩa,
 nĩgũkorwo andũ arĩa Jehova endete,
 we nĩamaheaga o na marĩ toro.
 3 Ciana nĩ igai kuuma kũrĩ Jehova,
 ciana nĩ kĩheo kuuma kũrĩ we.
 4 Ciana iria mũndũ aciarĩte arĩ mũnini
 no ta mĩguĩ ĩrĩ moko-inĩ ma njamba ya ita.
 5 Kũrathimwo nĩ mũndũ
 ũrĩa thiaka wake ũiyũrĩte mĩguĩ.
 Matigaanonarithio
 rĩrĩa magaaakorwo magĩciira na thũ ciao hau kĩhingo-inĩ.

128

Kĩrathimo kĩa Mũciĩ Wĩtigĩrĩte Jehova

Thaburi ya Agendi

1 Kũrathimwo nĩ mũndũ o wothe wĩtigĩrĩte Jehova,
 o ũcio ũgeragĩra njira ciake.
 2 Nĩũkarĩĩaga maciaro ma wĩra waku;
 irathimo na kũgaacĩra nĩgatuĩka ciaku.
 3 Mũtumia waku egũtuĩka ta mũthabibũ ũrĩa ũciaraga mũno
 arĩ kũu nyũmba-inĩ yaku thĩinĩ;
 ciana ciaku ituĩke ta thuuna cia mũtamaiyũ
 ithiũrũrũkĩirie metha yaku.
 4 Ũguo nĩguo mũndũ arĩrathimagwo,
 ũrĩa wĩtigĩrĩte Jehova.
 5 Jehova arokũrathimaga arĩ Zayuni

matukū mothe ma muoyo waku;
 ūroona kūgaacīra kwa Jerusalemu,
 6 na ütūüre muoyo, ūkoona ciana cia ciana ciaku.

Thayū ūrogĩa Isiraeli.

129

Ihooya rĩa kũũria Ngai okĩrĩre Thũ cia Isiraeli

Thaburĩ ya Agendi

- 1 Maanahinyĩrĩria mũno kuuma ūnini-inĩ wakwa,
 Isiraeli nĩmakiuge ūguo,
- 2 maanahinyĩrĩria mũno kuuma ūnini-inĩ wakwa,
 no rĩrĩ, matĩrĩ maahota kũndooria.
- 3 Andũ arĩa marĩmaga na mũraũ marĩmĩte ng'ong' o wakwa,
 magatema mĩtaro mĩraihu.
- 4 No rĩrĩ, Jehova nĩ mũthingu;
 nĩanjohorithĩtie harĩ mĩhĩndo ya andũ arĩa aaganu.
- 5 Andũ arĩa othe mathũire Zayuni
 marocookio na thuutha maconokete.
- 6 Marohaana ta nyeki ĩrĩ nyũmba igũrũ,
 ĩrĩa ĩhoohaga ĩtanamera;*
- 7 mũmĩtui ndangĩmĩyũria hĩ-inĩ ciake,
 o na kana ũrĩa ũmĩũnganagia amĩyũrie moko-inĩ make.
- 8 Andũ arĩa mahĩtũkağĩra kuo maroaga kuuga atĩrĩ,
 "Kĩrathimo kĩa Jehova kĩrogĩa igũrũ rĩanyu;
 nĩtwamũrathima thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jehova."

130

Ihooya rĩa kũũria Ũteithio

Thaburĩ ya Agendi

- 1 Wee Jehova-rĩ, ndĩragũkaĩra ndĩ o kũrĩa kũriku;
 2 Wee Jehova, igua mũgambo wakwa.
 Matũ maku nĩmaigue
 ngĩgũkaĩra ũnjiguĩre tha.
- 3 Wee Jehova, korwo no ũtare maita marĩa tũkwĩhagĩria-rĩ,
 nũũ ũngĩgũwĩtiiria, Wee Jehova?
- 4 No rĩrĩ, Wee nũũrekanagĩra;
 nĩ ũndũ ũcio nĩwĩtigĩrĩtwo.
- 5 Njetagĩrĩra Jehova, ngoro yakwa nũmwetereire,
 nĩ ndũhokaga kiugo gĩake.
- 6 Ngoro yakwa yetagĩrĩra Jehova,
 gũkĩra ũrĩa arangĩri metagĩrĩra rũciinĩ gũkĩe,
 ĩ-ni, gũkĩra ũrĩa arangĩri metagĩrĩra rũciinĩ gũkĩe.
- 7 Wee Isiraeli, wĩhokage Jehova,
 nĩgũkorwo harĩ Jehova he wendo ũrĩa ũtathiraga,

* 129:6 Riya nĩrĩameraga nyũmba igũrũ no rĩkooma o na ihenya nĩ ũndũ wa kwaga tĩiri.

na ningĩ harĩ we harĩ na ũhonokio kũna.

⁸ We mwene nĩagakũũra Isiraeli
kuuma mehia-inĩ mao mothe.

131

Ihooya rĩa Kwĩnyiihĩria Ngai

Thaburi ya Daudi

¹ Wee Jehova, ngoro yakwa ndĩrĩ na mwĩgaatho,
o na maiho makwa ti ma mwĩtũũgĩrio;

nĩ ndirũmbũyanagia na maũndũ manene,
o na kana maũndũ ma magegania marĩa mangĩrite.

² No rĩrĩ, nihooreretie na ngakiria ngoro yakwa;
o ta kaana gatuithĩtio iria gakuuitwo nĩ nyina,
o ta kaana gatuithĩtio iria nĩguo ngoro yakwa ihaana ĩrĩ thĩinĩ wakwa.

³ Atĩrĩrĩ wee Isiraeli, wĩhokage Jehova
riũ na nginya tene.

132

Gũikaro kĩa Ngai gĩa Tene na Tene kũu Zayuni

Thaburi ya Agendi

¹ Wee Jehova, ririkana Daudi
na mathĩna marĩa mothe omĩrĩrie.

² Nĩehĩtire mwĩhĩtwa harĩ Jehova,
akĩhĩta harĩ ũcio Mwene-Hinya,
o we Ngai wa Jakubu, akiuga ũũ:

³ “Ndigatoonya nyũmba yakwa,
kana haice ũrĩrĩ wakwa,

⁴ ndikaareke maiho makwa mone toro,
kana ndeke imone ciakwa icũnge,

⁵ o nginya ngoonera Jehova handũ ha gũikara,
ũcio Mwene-Hinya, o we Ngai wa Jakubu,
ndĩmuonere gũikaro.”

⁶ Nĩtwaiguire ũhoru tũrĩ Efiratha,
na tũkũkora mĩgũnda-inĩ ya Kiriathu Jearimu.

⁷ Tũkiuga atĩrĩ, “Nĩtũthĩi gũikaro-inĩ gĩake;
nĩtũinamĩrĩre tũmũhooe tũrĩ gaturwa-inĩ ka makinya make;

⁸ arahũka, Wee Jehova, ũũke kĩhurũko-inĩ gĩaku,
wee na ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩa hinya waku.

⁹ Athĩnjĩri aku marohumbwo na ũthingu;
andũ aku aamũre nĩmakĩne nĩ gũkena.”

¹⁰ Nĩ ũndũ wa ndungata yaku Daudi,
ndũkarega ũrĩa we ũitĩrĩrie maguta.

¹¹ Jehova nĩehĩtire na mwĩhĩtwa harĩ Daudi,
mwĩhĩtwa atangĩricũkwo, akĩmwĩra atĩrĩ:
“Nĩngaikarĩria ũmwe wa rũciaro rwaku
Gĩtĩ-inĩ gĩaku kĩa ũnene,

- 12 ariũ aku mangĩkaamenyerera kĩrĩkanĩro gĩakwa
na mawatho makwa marĩa ndĩrĩmarutaga,
hĩndĩ ĩyo ariũ ao nĩmagaikarĩra
gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene nginya tene na tene.”
- 13 Nĩgũkorwo Jehova nĩathuurĩte Zayuni,
akerĩrĩria gũtuĩke gũkaro gĩake, akoĩga atĩrĩ:
- 14 “Gĩkĩ nĩkĩo kĩhurũko gĩakwa nginya tene na tene;
gũkũ nĩkũo ngũtũũra njikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene,
nĩgũkorwo nĩ nĩ ndiyendeire;
- 15 nĩngakũrathima na ũmaathi mũingĩ mũno;
athĩni akuo ndĩmahũũnie na irio.
- 16 Nĩngahumba athĩnjĩri-Ngai akuo ũhonokio,
na andũ akuo arĩa aamũre matũũre mainaga nĩ gũkena.
- 17 “Kũu nĩkũo ngaatũma rũhĩa rwa Daudi rũthundũke
na njigĩre ũrĩa njitĩrĩrie maguta tawa ũgwakana.
- 18 Thũ ciake nĩngacihumba thoni,
no thũmbĩ ya ũnene ĩrĩa ĩrĩ mũtwe wake nĩngakenga na riiri.”

133

Kĩrathimo gĩa Gũikara Andũ Maiguanĩte

Thaburi ya Daudi

- 1 Nĩ ũhoru mwega atĩa, o na ũrĩ gĩkeno,
rĩrĩa andũ a nyũmba ĩmwe maikarania maiguanĩte!
- 2 Nĩ ta maguta manungĩ wega maitĩrĩrio mũtwe,
makĩnyũrũrũkĩra nderu-inĩ,
o nderu-inĩ cia Harũni,
makanyũrũrũka nginya ngingo-inĩ ya kanjũ yake.
- 3 Ningĩ nĩ ta ime rĩa Herimoni
rĩkĩgwĩra Kĩrĩma gĩa Zayuni.
Nĩgũkorwo kũu nĩkũo Jehova eranĩre kĩrathimo gĩake,
nĩkĩo muoyo wa tene na tene.

134

Rwĩmbo rwa Kũgooca Ngai Ũtukũ

Thaburi ya Agendi

- 1 Goocai Jehova, inyuothe ndungata cia Jehova,
inyuĩ mũtungataga mũrĩ nyũmba-inĩ ya Jehova ũtukũ.
- 2 Ambarariai moko manyu mũrĩ thĩnĩ wa handũ-harĩa-haamũre
mũgooce Jehova.
- 3 Jehova, o we Mũũmbi wa igũrũ na thĩ
aromũrathima arĩ kũu Zayuni.

135

Kũgooca Ngai nĩ ũndũ wa Ũnene Wake

1 Goocai Jehova.

Goocai rĩtwa rĩa Jehova;
inyuĩ ndungata cia Jehova-rĩ, mũgoocei,

- 2 inyuĩ mütungataga thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova,
o inyuĩ mürũgamaga nja-inĩ cia nyũmba ya Ngai witũ.
- 3 Goocai Jehova, nĩgũkorwo Jehova nĩ mweга;
inaĩ mügooce rĩtwa rĩake, nĩgũkorwo nĩ rĩega.
- 4 Nĩgũkorwo Jehova nĩethuurĩre Jakubu atuĩke wake,
agathuura Isiraeli atuĩke igai rĩake kũmbe.
- 5 Niĩ nĩnjũũ atĩ Jehova nĩ mũnene,
atĩ Mwathani witũ nĩ mũnene gũkĩra ngai ciothe.
- 6 Jehova ekaga ũria wothe ekwenda,
kũu igũrũ na gũkũ thĩ,
o na kũu iria-inĩ o na kũria guothe kũriku mũno.
- 7 Niĩwe ũtũmaga matu mambate kuuma ituri-inĩ cia thĩ;
niĩwe ũtũmaga kũgĩe heni irehanĩte na mbura,
na akarehe rũhuhu kuuma mĩthithũ-inĩ yake.
- 8 Niĩwe waringire marigithathi ma Misiri,
marigithathi ma andũ na ma nyamũ.
- 9 Wee Misiri, niĩwe watũmire thĩinĩ waku kũringwo ciana na morirũ,
agũkĩrĩra Firaũni na ndungata ciake ciothe.
- 10 Niĩwe waringire ndũrĩrĩ nyingĩ
na akĩũraga athamaki maarĩ hinya:
- 11 niĩo Sihoni mũthamaki wa Aamori,
na Ogu mũthamaki wa Bashani,
o na athamaki othe a Kaanani;
- 12 akĩheana bũrũri wao ũtuĩke igai,
ũtuĩke igai kũrĩ andũ ake a Isiraeli.
- 13 Rĩtwa rĩaku, Wee Jehova, rĩtũũraga nginya tene,
ngumo yaku, Wee Jehova, ĩgakinyĩra njiarwa na njiarwa.
- 14 Nĩgũkorwo Jehova nĩagaciĩrĩra andũ ake,
na aigũire ndungata ciake tha.
- 15 Mĩhianano ya ndũrĩrĩ ĩthondeketwo na betha na thahabu,
o wĩra wa moko ma andũ.
- 16 Niĩrĩ tũnua, no ndĩaragia,
niĩrĩ maitho, no ndionaga;
- 17 niĩrĩ matũ, no ndĩiguaga,
o na ndĩrĩ mĩhũmũ tũnua-inĩ twayo.
- 18 Andũ arĩa mamĩthondekaga makaahaana o tayo,
na noguo arĩa othe mamĩhokaga makaahaana.
- 19 Inyuĩ nyũmba ya Isiraeli, goocai Jehova;
Inyuĩ nyũmba ya Harũni, goocai Jehova;
- 20 Inyuĩ nyũmba ya Lawi, goocai Jehova;
inyuĩ arĩa mũmwĩtigĩrĩte, goocai Jehova.
- 21 Jehova arogocwo kuuma Zayuni,
o we ũtũũraga kũu Jerusalemu.

Goocai Jehova.

136

Rwĩmbo rwa Gũcookia Ngaatho

- 1 Cookeriai Jehova ngaatho, tondũ nĩ mwega.
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 2 Cookeriai Ngai wa ngai iria ingĩ ngaatho.
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 3 Cookeriai Mwathani wa aathani ngaatho:
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 4 we wiki nĩwe wĩkaga maũndũ manene ma magegania,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 5 nĩwe wombire igũrũ na ũndũ wa ũmenyo wake,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 6 nĩwe watambũrũkirie thĩ nyũmũ igũrũ rĩa maaĩ,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 7 nĩwe wombire imũrĩ iria nene,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 8 riũa riathage mũthenya,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 9 nago mweri na njata ciathage ũtukũ;
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 10 nĩwe waringire marigithathi ma Misiri,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 11 akĩruta Isiraeli gatagatĩ-inĩ kao,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 12 na guoko kwa hinya na atambũrũkĩtie gĩcoka gĩake,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 13 nĩwe wagayũkanirie Iria Itune rĩgĩtigana,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 14 agĩtũma andũ a Isiraeli matuĩkanie gatagatĩ karĩo,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 15 no Firaũni na ita riake akĩmahubĩkanĩria kũu Iria-inĩ Itune;
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 16 nĩwe watongoririe andũ ake magĩtuĩkanĩria werũ-inĩ,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 17 nĩwe waringire athamaki maarĩ anene,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 18 na akĩũraga athamaki maarĩ ngumo:
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 19 nĩo Sihoni mũthamaki wa Aamori,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 20 na Ogu mũthamaki wa Bashani;
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 21 na akĩheana bũrũri wao ũtuĩke igai,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 22 ũgĩtuĩka igai rĩa Isiraeli ndungata yake;
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 23 nĩwe watũrirkanire rĩrĩa twahatĩrĩrio,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 24 na agĩtũhonokia kuuma kũrĩ thũ ciitũ,

- Wendo wake nĩ wa tene na tene.
 25 nĩwe ũheaga ciũmbe ciothe irio.
 Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- 26 Cookeriai Mũrungu wa igũrũ ngaatho.
 Wendo wake nĩ wa tene na tene.

137

Gũcakaya kwa Isiraeli rĩrĩa Maatahĩtwo

- 1 Ngurumo-inĩ cia njũũĩ cia Babuloni nĩkuo twaikaraga thĩ tũkarĩra,
 twaririkana Zayuni.
- 2 Kũu mĩtĩ-inĩ ya miethia nĩkuo
 twacuuragia inanda ciitũ cia mũgeeto,
 3 nĩgũkorwo tũrĩ kũu andũ arĩa maatũtahĩte nĩmatwĩraga tũmainĩre
 nyĩmbo,
 o acio atũnyariiri magatwĩra tũmainĩre nyĩmbo tũkenete,
 magatwĩra atĩrĩ, "Tũinĩrei rwĩmbo rũmwe rwa iria mwainaga mũrĩ
 Zayuni!"
- 4 Tũngĩhota atĩa kũina nyĩmbo cia Jehova
 tũrĩ bũrũri wa ũgenĩ?
- 5 Ingĩkariganĩrwo nĩwe, Wee Jerusalemu-rĩ,
 guoko gwakwa kwa ũrĩo kũrokĩriganĩrwo nĩ ũũgĩ wakuo wa gwĩka
 maũndũ.
- 6 Rũrĩmĩ rwakwa rũronyiitana na karakara
 ingĩkaaga gũkũririkana,
 ingĩkaaga gũtua Jerusalemu
 gĩkeno gĩakwa kĩa kĩnene.
- 7 Wee Jehova, ririkana ũrĩa andũ a Edomu* meekire,
 mũthenya ũrĩa itũũra rĩa Jerusalemu rĩanyiitirwo.
 Maanĩrĩre, makiuga atĩrĩ, "Rĩmomorei,
 rĩmomorei o nginya mũthingi-inĩ warĩo!"
- 8 Wee mwarĩ wa Babuloni, o wee ũtuĩrĩrwo kũniinwo,
 gũkena nĩ mũndũ ũrĩa ũgũgwĩka
 o ta ũguo ũtwĩkĩte:
- 9 gũkena nĩ mũndũ ũrĩa ũhuragia tũkenge twaku,
 agatũgũthithia ndwaro-inĩ cia mahiga.†

138

Ihooya rĩa Gũcookia Ngaatho

Thaburĩ ya Daudi

- 1 Wee Jehova, nĩngũkũgooca na ngoro yakwa yothe;
 ngũkũinĩra ngũgooce ngai iria ingĩ irĩ o ho.
- 2 Ngũinamĩrĩra njerekeire hekarũ-inĩ yaku irĩa nyamũre,
 ngooce rĩitwa rĩaku,
 nĩ ũndũ wa wendo waku na wĩhokeku waku,
 nĩgũkorwo nĩtũũgĩrĩtie rĩitwa rĩaku,

* 137:7 Andũ a Edomu maarĩ a rũciaro rwa Esaũ. † 137:9 Nĩguo njiaro cia andũ arĩa maatoorio mbaara-inĩ ithire-rĩ, tũkenge twaringithagio mĩtwe mahiga-inĩ tũgakua.

- na ūgatūgĩria kiugo gĩaku
makĩria ya maũndũ marĩa mangĩ mothe.
- 3 Hĩndĩ irĩa ndagwĩtire, nĩwanjĩtikire;
wanyũmĩrĩrie na ūkĩnjĩkĩra hinya ngoro.
- 4 Wee Jehova-rĩ, athamaki othe a thĩ nĩmakũgocage,
rĩria maigua ciugo cia kanua gaku.
- 5 Nĩmaganage ūhoru wa njĩra cia Jehova,
nĩgũkorwo riiri wa Jehova nĩ mũnene.
- 6 O na gũtũika Jehova arĩ igũrũ-rĩ,
nĩaroraga andũ arĩa enyihia,
no arĩa etũĩ akamenya ūhoru wao arĩ o kũraya.
- 7 O na ingĩgerera mathĩina-inĩ,
Wee nĩũmenyagĩrĩra muoyo wakwa;
ũtambũrũkagia guoko gwaku ūgookĩrĩra marakara ma thũ ciakwa,
ũkaahonokia na guoko gwaku kwa ūrĩo.
- 8 Jehova nĩakahingia muoroto wake harĩ nĩ;
wendo waku, Wee Jehova, nĩ wa tene na tene;
nĩ ūndũ ūcio ndũgatiganĩrie wĩra wa moko maku.

139

Ngai Ūrĩa Ūtangĩũrĩrwo

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Jehova-rĩ, nĩũthuthuurĩtie
na ūkaamenya.
- 2 Nĩũĩ rĩria njikarĩte thĩ na rĩria njũkĩrĩte
ũkamenya meciiria makwa ūrĩ o kũraya.
- 3 Nĩũũĩ ngiumagara o na ngĩkoma;
Wee nĩũũĩ mũthĩire yakwa yothe.
- 4 Wee Jehova-rĩ, itanagweta kiugo na rũrĩmĩ rwakwa,
Wee nĩũkoragwo ūkiũ biũ.
- 5 Nĩũnjirigĩire mbere na thuutha;
nĩũnjirĩire guoko gwaku.
- 6 Ūmenyo ta ūcio nĩ wa magegania mũno harĩ nĩ,
ũrĩ igũrũ mũno ndingĩũkinyĩra.
- 7 Nĩ kũ ingĩthĩĩ njeherere Roho waku?
Ingĩũrĩra kũ nyume ūthiũ-inĩ waku?
- 8 Ingĩambata thĩĩ igũrũ, Wee ūrĩ kuo;
ingĩara ūrĩrĩ wakwa kũria kũriku mũno, Wee ūrĩ o kuo.
- 9 Ingĩũmbũka na mathagu ma gũgĩkĩa,
ingĩthĩĩ gũtũũra mũrĩmo ūria ūngĩ wa iria, kũndũ kũraya mũno,
- 10 o na kũu guoko gwakwa nokuo kũngĩndongoria,
guoko gwaku kwa ūrĩo gũkĩnyiite kũnũmitie.
- 11 Ingiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nduma nĩkũũhitha,
naguo ūtheri ūyũ ūũthiũrũkĩrie ūtuĩke ūtukũ,”
- 12 o na nduma ndĩrĩ hĩndĩ ingĩgũtumanĩra;

ūtukū ūkwara ta mūthenya,
nīgūkorwo nduma kūrī we nī ta ūtheri.

- 13 Nīgūkorwo nīwe wombire ciġa ciakwa cia na thīinī;
wanyitithanirie ndī o nda ya maitū.
- 14 Nīngūkūgooca nī ūndū mūmbīre ūrīa nyūmbītwo naguo
nī wa kūmakania na wa magegania;
ciiko ciaku nī cia magegania,
nīi mwene nīnjūū ūguo o wega.
- 15 Mahīndī makwa matiahithīkīte harīwe,
rīrīa ndoombīirwo kūrīa kūhitharu.
Rīrīa ndanyiitithanagio hamwe ndī thī kūrīa kūrīku mūno-rī,
16 maiho maku nīmonaga mwīrī wakwa ūtanombwo biū.
Matukū mothe marīa nyamūrīirwo
nīmandīkītwo ibuku-inī rīaku
o na mbere ya ūmwe wamo kūgīa.
- 17 Hī! Ī meciiria maku matikīrī ma bata harī nīi, Wee Mūrungu!
Kaī mūigana wamo nī mūnene-ī!
- 18 Ingītua kūmatara,
no maingīhe gūkīra mūthanga.
Hīndī īrīa ndokīra,
ndī o hamwe nawe.
- 19 Wee Ngai-rī, naarī korwo woraga arīa aaganu!
Njehereraī, inyuī mūnyootagīra gūita thakame!
- 20 Maaragia ūhoru waku marī na meciiria mooru;
arīa magūthūire mahūthagīra rītwa rīaku ūūru.
- 21 Wee Jehova, githī ndithūire arīa magūthūire,
na ngamena arīa magūūkagīrīa?
- 22 Gūthūura ndīmathūire o biū;
ndīmatuaga thū ciakwa.
- 23 Wee Mūrungu, thuthuuria, ūmenye ngoro yakwa;
ngeria ūmenye meciiria makwa.
- 24 Rora wone kana nī harī mīthūire mīūru thīinī wakwa,
na ūkīndongorie na njīra īrīa ya tene na tene.

140

Ihooya rīa kūūria Ūgitīri

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Jehova, hatūra kuuma moko-inī ma andū arīa ooru;
ngitīra harī andū arīa mahūthagīra ūhinya,
- 2 o acio mathugundaga maūndū mooru ngoro-inī ciao,
na magathugunda mbaara o mūthenya.
- 3 Manooraga nīmī ciao ikohīga ta rūrīmī rwa nyoka;
mīromo yao yaragia maūndū marūrū ta thumu wa ndūira.
- 4 Wee Jehova, njeheria moko-inī ma andū arīa aaganu;
ngitīra kuuma harī andū arīa mahūthagīra ūhinya,
o acio mabangaga ūrīa mangīhīnga magūrū makwa.

- 5 Andũ arĩa etĩĩ nĩmanyambũire mũtego;
nĩmatambũrũkĩtie ndigi cia wabu wao,
na makanjigĩra mũtego njĩra-inĩ yakwa.
- 6 Wee Jehova, nguuga atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrungu wakwa.”
Wee Jehova-rĩ, igua ngĩgũkaĩra nĩguo, ũnjiguire tha.
- 7 Wee Mwathani Jehova, o Wee ũrĩa mũũhonokia ũrĩ hinya,
Wee ũgitagĩra mũtwe wakwa mũthenya wa mbaara:
- 8 Wee Jehova, ndũkahingĩrie arĩa aaganu merirĩria mao,
ndũkareke mĩbango yao ĩgaacĩre,
matikae gwĩtĩia.
- 9 Mĩtwe ya arĩa mandigicĩirie
ĩrohumbĩkanio na mathĩina marĩa marehetwo nĩ mĩromo yao.
- 10 Marogwĩrwo nĩ makara me gwakana;
maroikio mwaki-inĩ,
maikio marima marĩ mũtondo, kũrĩa matakoina o na rĩ.
- 11 Ndũkanareke arĩa macambanagia magaacĩre bũrũri-inĩ;
mwanangĩko ũrothingata andũ arĩa mahũthagĩra ũhinya.
- 12 Nĩ nĩnjũũ atĩ Jehova nĩarũagĩra kĩhooto kĩa arĩa athĩni,
na akagitũra kĩhooto kĩa arĩa abatari.
- 13 Ti-itherũ arĩa athingu nĩmarĩgocaga rĩitwa rĩaku,
na arĩa arũngĩrũ nĩmagatũũra ũthiũ-inĩ waku.

141

Ihooya rĩa Kũgitĩrwo kuuma Ũũru-inĩ

Thaburi ya Daudi

- 1 Wee Jehova, nĩwe ndĩrakaĩra; hiũha ũũke kũrĩ nĩ.
Igua mũgambo wakwa ngĩgũkaĩra.
- 2 Ihooya rĩakwa rĩroambata mbere yaku ta mũtararĩko wa ũbumba;
nakuo kwambararia moko makwa kũrotũika ta igongona rĩa hwaĩ-inĩ.
- 3 Wee Jehova, iga mũrangĩri kanua-inĩ gakwa,
rangagĩra mũrango ũyũ wa mĩromo yakwa.
- 4 Ndũkareke ngoro yakwa ĩguucĩrĩrio ũndũ-inĩ mũũru,
ndĩgatũike wa gwĩka ciĩko cia waganu
hamwe na andũ arĩa amaramari;
Ndũkareke ndĩe irio ciao iria irĩ mũrĩo.
- 5 Mũndũ mũthingu nĩakĩninge: ũndũ ũcio nĩ wa kũnyonia ũtugi;
kũndũithia nĩakĩndũithie: ũguo no ta kũnjitĩrĩria maguta mũtwe
wakwa.
Mũtwe wakwa ndũngĩrega gũitĩrĩrio maguta macio.
- No rĩrĩ, ihooya rĩakwa nĩ rĩa gũtũũra ndeganĩte na ciĩko cia andũ arĩa
meekaga ũũru;
- 6 aathanĩ ao magaikio thĩ kuuma igũrũ rĩa rwaro rwa ihiga,
nao arĩa aaganu nĩmakamenya atĩ ciugo ciakwa ciarĩ cia ma.
- 7 Nĩmakoiga atĩrĩ, “O ta ũrĩa mũndũ acimbaga mũgũnda na akahũũra
hianyũ,
no taguo mahĩndĩ maitũ maharaganĩtio mũromo-inĩ wa mbĩrĩra.”

- ⁸ No rĩrĩ, maitho makwa nĩwe macũthĩrĩrie, Wee Mwathani Jehova;
nĩ harĩwe n̄jragĩra; nĩ ùndũ ùcio ndũkareke ngue.
- ⁹ Ngĩtĩra ndikanyĩitwo nĩ mĩtego ĩrĩa nyambũirwo,
ũnjehaniĩrĩrie na mĩtego ya andũ arĩa mekaga ũũru.
- ¹⁰ Andũ acio aaganu maroogwa wabu-inĩ wao ene,
no nĩ ngĩhitũkage itekuona ũgwati.

142

Ihooya rĩa kũũria Gũkũũrwo kuuma Mũnyamaro-inĩ

Thaburi ya Daudi

- ¹ Ngayagĩra Jehova nyanĩrĩire;
ngwambararia mũgambo wakwa kũrĩ Jehova anjiguĩre tha.
- ² Njitũrĩraga mateta makwa mbere yake;
ndĩrĩmwĩraga thũna wakwa ndĩ mbere yake.
- ³ Rĩrĩa roho wakwa waringĩka thĩinĩ wakwa,
Wee nĩwe ũmenyaga njĩra ĩrĩa ndĩrĩgera.
Njĩra-inĩ ĩrĩa thĩiagĩra-rĩ,
andũ nĩmahithĩire mũtego.
- ⁴ Ta rora mwena wakwa wa ũrĩo wone;
gũtirĩ o na ũmwe ũranũmbũiya.
Ndirĩ na ha kũũrĩra;
muoyo wakwa gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũngĩũmenyerera.
- ⁵ Wee Jehova, nĩwe ngayagĩra;
njugaga atĩrĩ, “Wee nĩwe rĩũrĩro rĩakwa,
na igai rĩakwa bũrũri-inĩ wa arĩa marĩ muoyo.”
- ⁶ Thĩkĩrĩria gũkaya gwakwa,
nĩgũkorwo ndĩmũhinyĩrĩrie mũno;
ndeithũra kuuma kũrĩ andũ arĩa mathingatanĩte na nĩ,
nĩgũkorwo marĩ na hinya mũno kũngĩra.
- ⁷ Njohorithia kuuma kĩoho-inĩ gĩakwa,
nĩguo ngoocage rĩitwa rĩaku.

Hĩndĩ ĩyo andũ arĩa athingu nĩmakandigiicĩria,
nĩ ùndũ wa ũrĩa ũnjĩkĩte wega.

143

Ihooya rĩa kũũria Kũhonokio

Thaburi ya Daudi

- ¹ Igua ihooya rĩakwa, Wee Jehova,
thĩkĩrĩria kĩrĩro gĩakwa ũnjiguĩre tha;
ũka ũndeithie,
nĩ ùndũ wa wĩhokeku waku na ũthingu waku.
- ² Ndũgaciirithie ndungata yaku,
nĩgũkorwo maitho-inĩ maku gũtirĩ mũndũ ũrĩ muoyo ũngĩtuuo
mũthingu.
- ³ Thũ nĩthingatĩte,
ĩkangurumania thĩ tĩri-inĩ;
ĩtũmaga ndũũre nduma-inĩ

ta arĩa maakuire tene.

- 4 Nĩ ùndũ ùcio roho wakwa ùkaringĩka thĩnĩ wakwa;
ngoro yakwa nĩmakĩte mũno thĩnĩ wakwa.
- 5 Nĩndĩrĩrĩkanaga matukũ marĩa ma tene;
ndĩrĩcũũranagia mawĩko maku mothe
na ngatarania maũndũ marĩa moko maku meekĩte.
- 6 Ndambũrũkĩtie moko makwa na kũrĩ we;
muoyo wakwa ùkũnyootagĩra ta bũrũri ùrĩa mũũmũ.
- 7 Wee Jehova, hiũha kũnjĩtĩka;
roho wakwa nĩũthĩrĩtwo nĩ hinya.
Tiga kũũhitha ùthiũ waku,
ndikahaane ta arĩa matoonyaga irima.
- 8 O rũciĩnĩ reke njiguage kiugo kĩa wendo waku ùrĩa ùtathiraga,
nĩgũkorwo niwe ndĩihokete.
Nyonia njira irĩa njagĩrĩrwo nĩkũgera,
nĩgũkorwo muoyo wakwa ndĩwerekeirie igũrũ kũrĩ we.
- 9 Ndeithũra kuuma kũrĩ thũ ciakwa, Wee Jehova,
nĩgũkorwo ndĩhithaga harĩwe.
- 10 Nduta gwĩkaga wendi waku,
nĩgũkorwo Wee nĩwe Ngai wakwa;
Roho waku mwega arondongoragia,
ngeragĩre kũria kwaraganu.
- 11 Wee Jehova, nĩ ùndũ wa rĩtwa rĩaku, tũuria muoyo wakwa;
nĩ ùndũ wa ùthingu waku-rĩ, nduta kuuma mĩnyamaro-inĩ.
- 12 Nĩ ùndũ wa wendo waku ùtathiraga, kiria thũ ciakwa;
niina arĩa othe maathũire,
nĩgũkorwo nĩ ndĩ ndungata yaku.

144

Mũthamaki kũhooya Ngai Amũteithie

Thaburi ya Daudi

- 1 Jehova arogoocwo, o we Rwaro rwakwa rwa Ihiga,
o we ùmenyithagia moko makwa mũrũire wa mbaara,
agakĩruta ciara ciakwa kũrĩa mbaara.
- 2 Nĩwe Ngai ùrĩa ùnyendete, na niwe kũrigo gĩakwa kĩa hinya,
o we kũhitho gĩakwa na mũhonokia wakwa,
ningĩ niwe ngo yakwa, na nĩ harĩ we njũragĩra,
o we ùtũmaga andũ a ndũrĩrĩ maathĩke marĩ rungu rwakwa.
- 3 Wee Jehova, mũndũ akĩrĩ kĩ nĩguo ùmũmenyagĩrĩre,
nake mũrũ wa mũndũ akĩrĩ kĩ nĩgeetha ùmũrũmbũyagie?
- 4 Mũndũ no ta mĩhũmũ;
matukũ make mathiraga na ihenya o ta kũiruru.
- 5 Wee Jehova, hingũra igũrũ ùikũrũke;
hutia irĩma, nĩgeetha irute ndogo.
- 6 Henũkia rũheni ùhurunje thũ ciaku;
ikia mĩguĩ yaku ùcingatithie.
- 7 Tambũrũkia guoko gwaku ùrĩ igũrũ;

ndeithũra na ũũthare
 kuuma kũrĩ maaĩ maya maingĩ,
 ũndute kuuma moko-inĩ ma andũ a kũngĩ
 8 arĩa tũnua twao twaragia maheeni,
 o acio moko mao ma ũrĩo marĩ na wara.

9 Wee Ngai, nĩngũkũinĩra rwĩmbo rwerũ;
 ngũkũinĩra na kĩnanda kĩrĩa kĩgeetetwo na nga ikũmi,

10 nyinĩre Ũrĩa ũhootanagĩra athamaki,
 o we ũhonokagia Daudi ndungata yake
 harĩ rũhiũ rwa njora rwa ũragani.

11 Ndeithũra na ũũthare,
 ũndute kuuma moko-inĩ ma andũ a kũngĩ,
 arĩa tũnua twao twaragia maheeni,
 o acio moko mao ma ũrĩo marĩ ma wara.

12 Hĩndĩ ĩyo aanake aitũ
 magaatuĩka ta mĩmera mĩrore wega wĩthĩ-inĩ wao,
 nao airĩtu aitũ mahaane ta itugi
 ciacũhĩtio cia kũgemia nyũmba ya ũthamaki.

13 Makũmbĩ maitũ makaiyũragio
 irio cia mĩthemba yothe.

Ng'ondũ ciitũ ikaingĩha ikinye ngiri nyingĩ,
 cingĩhe ikinye makũmi ma ngiri kũu mĩgũnda-inĩ iitũ;

14 nacio ndegwa ciitũ nĩngakuuaga mĩrigo mĩritũ.

Thingo itigakorwo na mĩanya,
 kana gũtahwo tũtwarwo ũkombo-inĩ,
 o na gũtigakorwo na kĩrĩro kĩa mĩnyamaro njĩra-inĩ cia matũũra.

15 Kũrathimwo nĩ andũ arĩa matariĩ ta ũguo;
 kũrathimwo nĩ andũ arĩa Ngai wao arĩ we Jehova.

145

Ũnene na Wega wa Ngai

Thaburi ya Daudi

1 Nĩngũgũtũgĩria, Wee Ngai wakwa Mũthamaki;
 ndĩrĩngocaga rĩtwa riaku tene na tene.

2 O mũthenya ndĩrĩkũgocaga
 na ngumagie rĩtwa riaku tene na tene.

3 Jehova nĩwe mũnene, na nowe wagĩrĩre kũgocwo mũno;
 ũnene wake gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kũũtũria.

4 Rũciaro rũmwe nĩrũkarahĩra rũrĩa rũngĩ maũndũ marĩa waneka;
 nĩrũkamenyithanagia ũhoru wa ciĩko ciaku cia hinya.

5 Nĩmakaaria ũhoru wa ũkaru wa ũnene waku ũrĩa ũrĩ riiri,
 na nĩ ndaranagie ũhoru wa ciĩko ciaku cia magegania.

6 Nĩmarĩheanaga ũhoru wa ũhoti wa maũndũ maku ma kũmakania,
 na nĩ hunjagie ũhoru wa ũnene wa ciĩko ciaku.

7 Nĩmagakũngũira wega waku mũingĩ,
 na maine ũhoru wa ũthingu waku makenete.

- 8 Jehova nĩ mūtugi na nĩ mūigua-tha,
ndahiūhaga kūrakara, na aiyūrītwo nĩ wendo.
- 9 Jehova nĩ mwega harĩ andũ othe;
nĩaiguagĩra tha kĩrĩa gĩothe ombĩte.
- 10 Wee Jehova, kĩrĩa gĩothe ūmbĩte nĩkĩrĩkūgocaga;
andũ aku arĩa aamũre nĩmarĩgũkumagia.
- 11 Nĩmarĩheanaga ūhoru wa riiri wa ūthamaki waku,
na maaragie ūhoru wa hinya waku,
- 12 nĩgeetha andũ othe mamenye ūhoru wa ciiko ciaku cia hinya,
o na ūkaru wa ūthamaki waku, ūrĩa ūrĩ riiri.
- 13 Ūthamaki waku nĩ ūthamaki wa gūtũura tene na tene,
naguo wathani waku ūtũuraga nginya njjarwa ciothe.

Jehova nĩ mwĩhokeku harĩ ciĩranĩro ciake ciothe,
na niendete kĩrĩa gĩothe ombĩte.

- 14 Jehova nĩanyiitagĩrĩra arĩa othe maragũa,
na agatiira arĩa othe mainamĩte.
- 15 Maitho ma andũ othe nĩwe macũthĩrĩire,
na nĩũmaheaga irio ciao hĩndĩ ĩrĩa yagĩrĩire.
- 16 Ūkũnjũraga guoko gwaku,
na ūkahingĩria kĩndũ gĩothe kĩrĩ muoyo mabataro makĩo.
- 17 Jehova nĩ mũthingu njĩra-inĩ ciake ciothe,
na niendete kĩrĩa gĩothe ombĩte.
- 18 Jehova arĩ hakuĩ na andũ arĩa othe mamũkayagĩra,
arĩa othe mamũkayagĩra na ma.
- 19 Arĩa othe mamwĩtigagĩra nĩamahingagĩria mabataro mao;
nĩaiguaga kĩrĩro kĩa na akamahonokia.
- 20 Jehova nĩamenyagĩrĩra arĩa othe mamwendete,
no arĩa othe aaganu nĩkũniina akaamaniina.
- 21 Kanua gakwa karĩaragia gakagooa Jehova.
Kĩũmbe o gĩothe nĩgĩkĩgocoe rĩtwa rĩake itheru
nginya tene na tene.

146

Kūgocaa Ngai nĩ ūndũ wa Ūteithio Wake

1 Gocai Jehova.

Wee ngoro yakwa-rĩ, gooca Jehova.

2 Ndĩgocaga Jehova hĩndĩ ĩrĩa yothe ngūtũura muoyo;
ndĩrĩnaga, ngoocage Ngai wakwa rĩrĩa rĩothe ngūtũura muoyo.

- 3 Ndũkanaige mwĩhoko waku harĩ anene,
kana harĩ andũ, arĩa matangĩhota kũhonokania.
- 4 Rĩrĩa roho wao wameherera, macookaga o tĩrĩ-inĩ;
mũthenya o ro ūcio mĩbango yao ĩtũkaga ya tũhũ.
- 5 Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ūrĩa ūteithio wake
uumaga kũrĩ Mũrungu wa Jakubu,
ũrĩa mwĩhoko wake ūrĩ harĩ Jehova Ngai wake,

- 6 Mũũmbi wa igũrũ na thĩ,
na iria, na kĩa gĩothe gĩtũũraga thĩnĩ wacio:
ũcio nĩwe Jehova, ũrĩa ũtũũraga arĩ mwĩhokeku nginya tene.
- 7 Nĩarũgamağĩrĩra kĩhooŧo kĩa arĩa ahatĩrĩrie,
na akahe arĩa ahũtu irio.
Jehova nĩwe wohoraga arĩa mohetwo,
8 Jehova nĩahingũraga maĩtho ma arĩa atumumu,
Jehova nĩatiiraga arĩa mainamĩte,
Jehova nĩendete andũ arĩa athingu.
- 9 Jehova nĩamenyagĩrĩra andũ a kũngĩ,
na agatũũria ciana cia ngoriai o na mũtumia wa ndigwa,
no njĩra cia andũ arĩa aaganu nĩacirigiicaga.
- 10 Jehova egũtũũra athamakaga nginya tene,
Ngai waku, wee Zayuni, athamakage njjarwa na njjarwa.

Goocai Jehova.

147

Kũgooca Ngai nĩ ũndũ wa Kũmenyerera Jerusalemu

1 Goocai Jehova.

Kaĩ nĩ ũndũ mwega kũgooca Ngai witũ na rwĩmbo-ĩ,
kaĩ nĩ ũndũ mwega na mwagĩrĩru kũmũgooca-ĩ!

2 Jehova nĩwe wakaga Jerusalemu;
nĩwe ũcookagĩrĩria andũ a Isiraeli arĩa matahĩtwo.

3 Nĩwe ũhonagia arĩa athuthĩku ngoro,
na akamooaha irona ciao.

4 Nĩwe ũmenyaga mũigana wa njata,
na akahe njata o njata rĩtwa rĩayo.

5 Mwachani witũ nĩwe mũnene na nĩ arĩ hinya mũingĩ;
ũmenyo wake ndũrĩ mũthia.

6 Jehova nĩwe ũtiiragĩrĩra andũ arĩa ahooreri,
no arĩa aaganu amatungumanagia thĩ.

7 Inĩrai Jehova mũmũcookerie ngaatho;
inĩrai Ngai witũ na kĩnanda kĩa mũgeeto.

8 Nĩahumbagĩra igũrũ na matu;
nĩwe uuragĩria thĩ mbura,
na agatũma nyeki ĩmere tũrĩma-inĩ.

9 Nĩwe ũheaga ng'ombe irio,
na akahe tũcui twa mahuru irio rĩrĩa twamũkaĩra.

10 We ndakenagĩra hinya wa mbarathi,
o na kana agakenera magũrũ ma mũndũ;

11 Jehova akenagĩo nĩ andũ arĩa mamwĩtigagĩra,
o arĩa maigaga mwĩhoko wao harĩ wendo wake ũrĩa ũtathiraga.

12 Wee Jerusalemu, kumia Jehova;
gooca Ngai waku, wee Zayuni,

- 13 nĩgũkorwo nĩwe wĩkagĩra mĩgĩĩko ya ihingo ciaku hinya,
na akarathima andũ aku arĩa marĩ thĩinĩ waku.
- 14 Nĩatũmĩte kũgĩe thayũ mũhaka-inĩ yaku,
na agakũhũunia na ngano ĩrĩa njega mũno.
- 15 Atũmaga wathani wake ũkinye gũkũ thĩ;
kiugo gĩake kĩhanyũkaga narua mũno.
- 16 Oiragia tharunji ĩhaana ta guoya mwerũ cua,
nayo mbaa akamĩhurunja ta mũhu.
- 17 Mbura ya mbembe amiuragia taarĩ kagoto karoira.
Nũũ ũngĩhota gwĩtiiria heho ĩyo yake?
- 18 Atũmaga kiugo gĩake agatũma itwekũke;
ahurũtihanagia rũhuho, namo maaĩ magatherera.
- 19 Nĩaguũrĩtie kiugo gĩake harĩ Jakubu,
akaguũrĩria Isiraeli mawatho make
na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo.
- 20 Ndarĩ ekĩra rũrĩrĩ rũngĩ ta ũguo,
mawatho macio make ndũrĩrĩ itirĩ ciamamenya.

Gocai Jehova.

148

Indo Ciothe Nĩcigooce Jehova

1 Gocai Jehova.

- Gocai Jehova mũrĩ kũu igũrũ,
mũmũgooce mũrĩ kũu gũtũũgĩru mũno.
- 2 Mũgoocei, inyuĩ araike ake othe,
mũmũgooce, inyuothe mbũtũ ciake cia igũrũ.
- 3 Mũgoocei, inyuĩ riũa na mweri,
mũgoocei, inyuothe njata irĩa icangararaga.
- 4 Mũgoocei, inyuĩ igũrũ rĩa igũrũ,
o na inyuĩ maaĩ ma kũu igũrũ wa matu.
- 5 Indo ciothe nĩkĩgooce rĩtwa rĩa Jehova,
nĩgũkorwo nĩwe wathanire na cio ikĩgĩa kuo.
- 6 Aaciigire handũ hacio itũũre ho tene na tene;
aaheanire kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmĩrĩrwo kĩrĩa gĩtagathira.
- 7 Gocai Jehova gũkũ thĩ,
inyuĩ ciũmbe cia irĩa-inĩ, na ũriku wothe wa maria marĩa manene,
- 8 rũheni, na mbura ya mbembe, na tharunji, na matu,
na ihuhũkanio cia huho irĩa ihingagia kĩrĩra gĩake,
- 9 inyuĩ irĩma, na tũrĩma tuothe,
na mĩtĩ ya matunda, na mĩtarakwa yothe,
- 10 nyamũ cia gĩthaka, na ng'ombe ciothe,
na ciũmbe irĩa nini, o na nyoni irĩa ciũmbũkaga,
- 11 athamaki a thĩ, na ndũrĩrĩ ciothe,
na inyuĩ anene, na aathanĩ othe a thĩ,
- 12 aanake, na airĩtu,
na andũ arĩa akũrũ, o na ciana.

- 13 Othe nĩmagooce rĩtwa rĩa Jehova,
nĩgũkorwo rĩtwa rĩake riiki nĩrĩo rĩtũũgĩrie;
riiri wake ũrĩ igũrũ rĩa thĩ o na rĩa matu.
- 14 Nĩambararĩtie rũhĩa nĩ ũndũ wa andũ ake,
nĩruo ũgococi wa andũ ake arĩa aamũre,
nĩo andũ a Isiraeli, andũ arĩa marĩ hakuhi na ngoro yake.

Goocai Jehova.

149

Kũgococi Ngai nĩ ũndũ wa Wega Wake kũrĩ Isiraeli

1 Goocai Jehova.

Inĩrai Jehova rwĩmbo rwerũ,
mũmũgococi mũrĩ kiũngano-inĩ kĩa arĩa aamũre.

2 Andũ a Isiraeli nĩmakenere ũcio wamombire;
andũ a Zayuni nĩmacanjamũke nĩ ũndũ wa Mũthamaki wao.

3 Nĩmagooce rĩtwa rĩake makĩrũgarũgaga,
na mamũinĩre na tũhembe, na kĩnanda kĩa mũgeeto.

4 Nĩgũkorwo Jehova nĩakenagio nĩ andũ ake;
andũ arĩa ahooreri amahumbaga thũmbĩ ya ũhonokio.

5 Andũ arĩa aamũre nĩmakenere gĩtũo kũ,
na maine macanjamũkĩte marĩ o marĩrĩ-inĩ mao.

6 ũgococi wa Mũrungu ũrokorwo tũnua-inĩ twao,
na rũhiũ rwa njora rũnoore mĩena yeerĩ rũkorwo moko-inĩ mao,

7 nĩguo meerĩhĩrie harĩ ndũrĩrĩ,
na maherithie kĩrĩndĩ gĩa thĩ,

8 nĩguo moohe ahamaki ao na mĩnyororo,
na moohe andũ ao arĩa marĩ igweta na bĩngũ cia kĩgera,

9 nĩguo mamakinyĩrie ituĩro rĩrĩa mandĩkũrwo.
Ūcio nĩguo riiri wa andũ ake othe arĩa aamũre.

Goocai Jehova.

150

Kũgococi Ngai nĩ ũndũ wa Ūnene Wake Mũkĩru

1 Goocai Jehova.

Goocai Mũrungu mũrĩ harĩa hake haamũre;
mũgococi mũrĩ kũu igũrũ, o kũu kwa hinya wake.

2 Mũgococi nĩ ũndũ wa ciiko ciake cia hinya;
mũgococi nĩ ũndũ wa ũnene wake mũingĩ mũno.

3 Mũgococi mũkĩhuhaga karumbeta,
mũmũgococi na kĩnanda kĩa mũgeeto, na gĩa kĩnũbi,

4 mũgococi na tũhembe mũkĩrũgarũgaga,
mũmũgococi na inanda cia nga mũkĩhuhaga mĩtũrĩrũ,

5 mũgococi mũkĩhũrithanagia thaani cia rũthuku iria ng'ambi,
mũmũgococi na thaani ikũgamba o ta rũgambi.

⁶ Kĩndũ gĩothe kĩrĩ mĩhũmũ nĩkĩgooce Jehova.

Goocai Jehova.

THIMO

Ciugo cia Kwambĩrĩria: Gĩtũmi na Muoroto

- 1 Ici nĩ thimo cia Solomoni mũrũ wa Daudi, ũrĩa warĩ mũthamaki wa Isiraeli:
- 2 nĩ thimo cia gũtũma mũndũ agĩe na ũũgĩ, na ataarĩke;
nĩ cia gũtũma ahote gũtaũkĩrwo nĩ ciugo cia ũũgĩ;
- 3 nĩ cia gũtũma mũndũ ataarĩke ahote kũbarĩrĩa mĩtũũrĩre wake,
ekage maũndũ marĩa magĩrĩre, na ma kĩhooto, na marĩa mega;
- 4 nĩ cia gũtũma ũrĩa ũtarĩ na ũũgĩ agĩe na ũmenyo,
na cia gũtũma mũndũ mwĩthĩ agĩe na ũmenyo na ũgereri:
- 5 arĩa oogĩ-rĩ, nĩmathikĩrĩrie na mongerere wĩruti wao,
nao arĩa akũũrani maũndũ metĩkire gũtongorio.
- 6 Ningĩ nĩ cia gũtũma mũndũ ataũkĩrwo nĩ thimo na ngerekano,
na ataũkĩrwo nĩ ciugo cia andũ arĩa oogĩ, na ndaĩ ciao.
- 7 Kĩambĩrĩria kĩa ũmenyo nĩ gwĩtigĩra Jehova,
no arĩa akĩgu nĩ mathũire ũũgĩ na ũtaaro.
- Mwĩmenyererei Kũheenererio*
- 8 Mũrũ wakwa, thikĩrĩria mataaro ma thoguo,
na ndũgatigane na ũrutani wa maitũguo.
- 9 Maũndũ macio magaatũka ithaga rĩa kũgemia mĩtwe waku,
na ta mũgathĩ wa kũgemia ngingo yaku.
- 10 Mũrũ wakwa, ehia mangĩgakũheenereria-rĩ,
ndũkanetĩkanie nao.
- 11 Mangĩgakwĩra atĩrĩ, “Ũka ũthĩ hamwe na ithuĩ;
reke tuoherie mũndũ tũite thakame yake,
reke tũcemaceeme mũndũ o na ũtehitie;
- 12 ningĩ reke tũmamerie marĩ muoyo, o ta ũrĩa mbĩrĩa iĩkaga,
na marĩ agima, o ta arĩa maharũrũkaga irima;
- 13 Na ithuĩ-rĩ, tũkĩgĩe na indo cia goro cia mĩthemba yothe,
na tũiyũrie nyũmba ciitũ na indo cia ndaho;
- 14 rutithania wĩra na ithuĩ,
tũkorwo na mũhuko ũmwe ithuothe”;
- 15 mũrũ wakwa, tiga gũtwarana nao,
ndũkagerere njĩra ciao;
- 16 nĩgũkorwo magũrũ mao mahanyũkaga mathĩ mehia-inĩ,
nao mahiũhaga magaithe thakame.
- 17 Kaĩ nĩ wĩra wa tũhũ kũiga gĩkerenge
nyoni ciothe igĩkuonaga-rĩ!
- 18 Andũ aya mohagĩria thakame yao ene;
maceemaga o mĩoyo yao ene!
- 19 Ũcio nĩguo mũthia wa arĩa othe magĩaga na indo na njĩra ya
ungumania;
indo icio iniinaga mĩoyo ya arĩa magĩaga nacio.

Mwĩmenyererei Mũtikarege Ũũgĩ

- 20 Ūūgĩ nĩ aretana anĩrĩire njĩra-inĩ,
nĩngĩ agakayũrũruka arĩ ihaaro-inĩ cia mũingĩ;
- 21 Aragũthũka na mũgambo mũnene arĩ magomano-inĩ ma njĩra kũu kũrĩ
inegene,
o na itoonyero rĩa itũũra inene akoria atĩrĩ:
- 22 “Inyuĩ mũtarĩ ūūgĩ-rĩ, nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mwendete njĩra cianyu
itarĩ cia ūūgĩ?
Nĩ nginya rĩ anyũrũrania megũtũũra makenagĩra kĩnyũrũri,
na arĩa akĩgu mathũire ūmenyo?”
- 23 Korwo nĩmwetĩkĩrĩre kũigua ūtaaro wakwa-rĩ,
nĩngĩamũhingũrĩire ngoro yakwa,
ndũme mũmenye meciũria makwa.
- 24 No tondũ nĩmwaregĩre kũnjĩgu rĩrĩa ndetanire,
na gũtirĩ mũndũ werũmbũirĩe hĩndĩ irĩa ndatambũrũkirĩe guoko
gwakwa,
- 25 na mũkiagĩra mataaro makwa mothe bata,
na mũkiaga gwĩtikĩra ikaanania rĩakwa-rĩ,
- 26 nĩ na nĩ nĩngamũthekerera hĩndĩ yanyu wa mwanangĩko,
na ndĩmũnyũrũrĩe rĩrĩa mũgaakorererwo nĩ mũtino:
- 27 ñ hĩndĩ irĩa guoya ūkaamũkorerera ta kĩhuhũkanio,
rĩrĩa mwanangĩko ūkaamũhaata ta rũhuho rwa kĩhuhũkanio,
rĩrĩa mũgaakinyĩrĩrwo nĩ mũnyamaro na ruo rwa ngoro.
- 28 “Hĩndĩ iyo nĩmakangaĩra, no ndikametĩka;
nĩmakanjetha na kĩyo, no matikanyona.
- 29 Tondũ nĩmathũũrĩre ūmenyo,
na matiigana gũthũura gwĩtigĩra Jehova,
- 30 tondũ matietĩkĩrĩre mataaro makwa,
na nĩmamenire ikaanania rĩakwa,
- 31 makaarĩa maciaro ma mũthĩĩre yao,
na mahũũnio nĩ maciaro ma mathugunda mao.
- 32 Nĩgũkorwo ūgenyũ wa arĩa matarĩ ūūgĩ nĩũkamooraga,
nakuo kwĩgangara kwa arĩa akĩgu nĩgũkamaniina;
- 33 no ūrĩa wothe ūnjĩguaga arĩtũũraga na thayũ,
na atũũre ahooreire, atarĩ ūgwati angũitĩgĩra.”

2

Umithio wa Ūūgĩ Mũtũũrĩre-inĩ

- 1 Mũrũ wakwa, ūngĩtikĩra ciugo ciakwa,
na ūige maathanĩ makwa ta mũthiithũ thĩnĩ waku,
- 2 nakuo gũtũ gwaku ūgũtegere ūūgĩ,
na werekerie ngoro yaku kũgĩa na ūmenyi,
- 3 na ūngĩgaakayũrũruka na ūhoee gũkũũrana maũndũ,
na wĩtane wanĩrĩire ūheo ūtaũku,
- 4 na ūngĩkawetha ta betha,
na ūũcarie ta kĩgĩna kĩhithe-rĩ,
- 5 hĩndĩ iyo nĩũgataũkĩrwo nĩ ūhoru wa gwĩtigĩra Jehova,
na ūgie na ūmenyo wa Ngai.
- 6 Nĩgũkorwo Jehova aheanaga ūūgĩ,
na kanua gake koimaga ūmenyo na ūtaũku.

- 7 Andũ arĩa arũngĩrĩru amaigĩire ũhootani,
nĩwe ngo ya arĩa matarĩ ũcuuke mĩthiire-inĩ yao,
- 8 nĩgũkorwo nĩarangagĩra njĩra cia arĩa marũmagĩrĩra kĩhooto,
na akagitĩra njĩra ya andũ ake arĩa ehokeku.
- 9 Hĩndĩ iyo nĩũgakũũrana maũndũ marĩa magĩrĩire,
na ma kĩhooto, na marĩa mega: ũgĩkũũrane njĩra o yothe njega.
- 10 Nĩgũkorwo ũũgĩ nĩũgatoonya ngoro yaku,
naguo ũmenyo ũkenagie muoyo waku.
- 11 ũgereri nĩũrĩkũgitagĩra,
naguo ũtaũku ũkũrangagĩre.
- 12 Ũũgĩ nĩũgakũhonokia kuuma njĩra-inĩ cia andũ arĩa aaganu,
ũkũhonokie kuuma kũrĩ andũ arĩa maaragia maũndũ ma waganu,
- 13 o arĩa matigaga njĩra iria nũngĩrĩru,
magathiĩra njĩra cia nduma,
- 14 arĩa makenaga magĩka ũũru,
na magakenagio nĩ ũũru wa waganu,
- 15 na no-o arĩa njĩra ciao ciogomete,
na mĩthiire yao ĩrĩ ya ungumania.
- 16 Ũũgĩ nĩũgakũhonokia kuuma harĩ mũtumia ũrĩa mũtharia,
ũkũhonokie harĩ ng'enyũ ya mũtumia na ciugo ciake cia
kũheenereria andũ,
- 17 ũcio ũtigĩte mũratawe wa ũnini wake,
na agatiganĩria kĩrĩkanĩro kĩrĩa aarĩkanĩire na mũthuriwe arĩ mbere
ya Ngai.
- 18 Nĩgũkorwo nyũmba yake ĩroragia andũ gĩkuũ-inĩ,
nacio njĩra ciake ikamerekeria kũrĩ maroho ma arĩa akuũ.
- 19 Gũtirĩ mũndũ ũthiiaga harĩ we agacooka,
kana akegwatĩra njĩra cia muoyo.
- 20 No rĩrĩ, wee nĩũrĩthiiaga na mĩthiire ya andũ arĩa ega,
na ũgeragĩre njĩra cia arĩa athingu.
- 21 Nĩgũkorwo andũ arĩa arũngĩrĩru nĩo magaatũura bũrũri-inĩ,
na arĩa matarĩ ũcuuke nĩo magaatigara kuo;
- 22 no rĩrĩ, andũ arĩa aaganu nĩmakeherio bũrũri-inĩ,
nao arĩa matarĩ ehokeku nĩmakamunywo maingatwo kuo.

3

Mauumithio mangĩ ma Ũũgĩ

- 1 Mũrũ wakwa, ndũkariganĩrwo nĩ ũrutani wakwa,
no ngoro yaku nĩrũmagie maathani makwa,
- 2 nĩgũkorwo nĩmagakuongerera matukũ ũtũũre mĩaka mĩingĩ,
na matũme ũgaacĩre.
- 3 Ndũkanareke wendani na wĩhokeku ikweherere;
ciogerere ngingo yaku,
ũciandĩke kĩhengere-inĩ kĩa ngoro yaku.
- 4 Weka ũguo nĩũgeetĩkĩrĩka, na ũgĩe na rĩitwa rĩega
maitho-inĩ ma Ngai o na ma andũ.

- 5 Wĩhoke Jehova na ngoro yaku yothe,
na ndũkanehoke ũmenyo waku mwene;
- 6 mũmenyithagie mũthiĩre yaku yothe,
na nĩarĩrũngaga njĩra ciaku.
- 7 Tiga kwĩonaga ũrĩ mũũgĩ maito-inĩ maku mwene;
wĩtigĩre Jehova na ũtheemage maũndũ marĩa mooru.
- 8 Ũndũ ũcio nĩũrĩkũrehagĩra ũgima wa mwĩrĩ,
na mahĩndĩ maku makoragwo marĩ na hinya.
- 9 Tĩaga Jehova na ũtonga waku,
ningĩ ũmũtĩage na maciaro mothe ma mbere ma irio ciaku cia
mĩgũnda;
- 10 namo makũmbĩ maku nĩmakaiyũrĩrĩra,
nayo mĩtũngi yaku iiyũrĩrĩre ndibei ya mũhahano.
- 11 Mũrũ wakwa, tiga kũnyarara ihũũra rĩa Jehova,
na ndũgathũũre irũithia rĩake,
- 12 nĩgũkorwo Jehova arũithagia arĩa endete,
o ta ũria ithe wa mũndũ arũithagia mũriũ ũrĩa akenagĩra.
- 13 Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa wonete ũũgĩ,
mũndũ ũcio wĩgĩrĩre na ũmenyo,
- 14 nĩgũkorwo ũũgĩ nĩ wa bata mũno gũkĩra betha,
na ũciaraga uumithio ũkĩrĩte wa thahabu.
- 15 Ũũgĩ ũrĩ goro gũkĩra ruru iria ndune;
kĩrĩa gĩothe ũngĩrĩrĩria gũtirĩ kĩngĩringithanio naguo.
- 16 Guoko-inĩ gwake kwa ũrĩo harĩ ũingĩ wa matukũ;
guoko-inĩ gwake kwa ũmotho harĩ na ũtonga na gĩtĩo.
- 17 Mĩthiĩre ya ũũgĩ nĩ mũthiĩre ya kwendeka,
na njĩra ciaguo ciothe nĩ cia thayũ.
- 18 Ũũgĩ nĩ mũtĩ wa muoyo kũrĩ arĩa maũhĩmbagĩria;
arĩa megĩagĩra naguo-rĩ, nĩmarĩrathimagwo.
- 19 Jehova aahandire mũthingi ya thĩ na ũũgĩ,
na akĩrũmia igũrũ na ũmenyo wake;
- 20 ũmenyo wake nĩguo wagayanirie kũrĩa kũriku,
namo matu magatagia ime.
- 21 Mũrũ wakwa tũũria matua mega na ũkũũrani maũndũ,
ndũkanareke ciehere maito-inĩ maku;
- 22 nĩcio igaagũtũũria muoyo, na nĩ ithaga rĩa kũgemagia ngingo yaku.
- 23 Ningĩ ũrĩthiiaga na njĩra yaku ũrĩ na thayũ,
na kũgũrũ gwaku gũtikahĩngwo;
- 24 Wakoma-rĩ, ndũgetigĩra;
wakoma-rĩ, ũrĩkomaga toro mwega.
- 25 Ndũgetigĩre mwanangĩko wa narua,
kana kihuhũkanio kũria gĩkoragĩrĩra andũ arĩa aaganu,
- 26 nĩgũkorwo Jehova nĩwe ũgaatuĩka mwĩhoko waku,
na amenyagĩrĩre kũgũrũ gwaku gũtikanyitwo nĩ mũtego.

- 27 Ndūkanagirīrīrie ūndū mwega ūkinyīre arīa maagīrīrwo
nīgūkinyīrīrwo nīguo,
rīrīa ūrī na ūhoti wa kūhingia ūndū ūcio.
- 28 Ndūkaneere mūdū wa itūūra rīaku atīrī,
“Thī ūgooka rīngī; kīu ūrenda nīngakūhe rūciū,”
o rīrīa ūrī na kīndū kīu hakuhī.
- 29 Ndūkanaciirīre gwīka mūdū wa itūūra rīaku ūūru,
ūcio ūtūūrāga hakuhī nawe akwīhokete.
- 30 Ndūkanarūithie mūdū tūhū,
rīrīa atarī ūndū mūūru agwīkīte.
- 31 Ndūkanacumīkīre maūdū ma mūdū wa ngūī,
kana ūthuuere njīra o na īmwe yake,
- 32 nīgūkorwo Jehova nīathūire mūdū mwaganu,
no nīagīāga ndundu na andū arīa arūngīrīru.
- 33 Nyūmba ya arīa aaganu itūūrāga na kīrumi kīa Jehova,
no mūciī wa arīa athingu nīaūrathimaga.
- 34 Jehova nīanyūrūragia andū arīa manyūrūranagia na mwītīo,
no arīa menyīihagia nīamaheaga wega wake.
- 35 Andū arīa oogī magayaga gītīo,
no andū arīa akīgu magayaga njono.

4

Ūūgī Ūkīrīte Indo Ciothe

- 1 Atīrīrī, inyuī ariū akwa, ta thikīrīriai ūrūtani wa thoguo;
njīguai nīguo mwīgīire na kūmenya maūdū.
- 2 Tondū ngūmūhe ūrutani mwega,
nī ūndū ūcio mūtīgatirike ūrutani wakwa.
- 3 Rīrīa ndaarī mwana nyūmba-inī ya baba,
ndī o mūdū mwīthī, na ndī mwana wa mūmwe wa maitū-rī,
- 4 baba nīandutire, akīnjīra atīrī,
“Wīgwatīre ciugo ciakwa na ngoro yaku yothe;
rūmia maathanī makwa, na nīūgūtūūra muoyo.
- 5 Gīa na ūūgī, gīa na kūmenya maūdū;
ndūkanariganīrwo nī ciugo ciakwa, kana wahūke kuuma harī cio.
- 6 Ndūkanatirike ūūgī, naguo nīūrīkūgitagīra;
- 7 Ūūgī ūkīrīte indo ciothe; nī ūndū ūcio wīgīire na ūūgī.
Ī, kaba kūruta indo ciaku ciothe wīgīire na kūmenya maūdū.
- 8 Tūūgagīria ūūgī mūno, naguo nīūrīkwambararagia;
ūhīmbagīrie, naguo nīūrīgūtīithagia.
- 9 Nīūgagwīkīra ithaga rīa ūtugi mūtwe waku,
na ūkūhe thūmbī thaka mūno.”
- 10 Thikīrīria, wee mūrū wakwa, na wītīkīre ūrīa ngūkwīra,
nīgeetha mīaka ya muoyo waku īngīhe.
- 11 Nguonetie njīra ya ūūgī,
na ngagūtongoria njīra-inī iria nūngarū.
- 12 Rīrīa ūgūthīī, makinya maku matikahīngīcwo;
rīrīa ūkūhanyūka-rī, ndūkahīngwo.

- 13 Rūmia ūrutani wakwa, na ndūkanareke ūkweherere;
ūgitagire wega, nīgūkorwo nīguo muoyo waku.
- 14 Ndūkanagerere njīra ya andū arīa aaganu,
kana ūthiire njīra ya andū arīa oorū.
- 15 Mītheemage, na ndūkanamīgerere;
mīhutatīre, na wīthiire na njīra yaku.
- 16 Nīgūkorwo andū arīa aaganu matīngīkoma nginya meeke ūūru;
mooragwo nī toro nginya matūme mūdū ahīngwo, agwe.
- 17 Marīaga irio iria monete na ūmaramari,
na makanyua ndibeī matunyanīte na hinya.
- 18 Mīthiire ya andū arīa athingu īhaana ta ūtheri wa gūgīkīa,
ūrīa ūthiīaga ūgīthererūkaga nginya mūthenya barīgici.
- 19 No mīthiire ya andū arīa aaganu īhaana ta nduma ndumanu;
o matimenyaga kīrīa kīamahīnga.
- 20 Mūrū wakwa, ta thikīrīria ūrīa ngūkwīra;
tega gūtū ūigue ciugo ciakwa.
- 21 Ndūkanareke ciehere maitho-inī maku,
ciigage ngoro-inī yaku;
- 22 nīgūkorwo nīcio itūūragia arīa maciīgwatīre muoyo,
na igekīra mwīrī wao wothe ūgima.
- 23 Makīria ya macio mothe, rangagīra ngoro yaku,
nīgūkorwo nīyo gīthima kīrīa gītherūkaga muoyo.
- 24 Eheria rūnana kanua-inī gaku;
nacio ndeto cia ūmaramari-rī, nīciikare kūrāya na iromo ciaku.
- 25 Maitho maku nīmarorage na mbere,
ūcūthagīrīrie mbere yaku wega.
- 26 Araganīa njīra iria magūrū maku marīthiīagīra,
na ūthiīagīre o njīra iria ngiīndīrīku.
- 27 Ndūkanaahūke na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho;
eheria kūgūrū gwaku kuuma ūūru-inī.

5

Ūtharia Gūkaanano

- 1 Mūrū wakwa, thikīrīria ūūgī ūyū wakwa,
tega gūtū wega ūigue ciugo ciakwa cia ūtaūku,
- 2 nīguo ūtūūrie ūbaarīrīri,
nayo mīromo yaku itūūrie ūmenyo.
- 3 Nīgūkorwo mīromo ya mūtumia mūtharia itaataga ūūkī,
na mīario yake īnyorokete gūkīra maguta;
- 4 no marīgīrīrio nīmūrūrū ta maaī ma nyongo,
nī mūūgī ta rūhiū rwa njora rūrīa rūūgī mbarī cierī.
- 5 Magūrū make maikūrūkaga gīkuū-inī;
makinya make mathiīaga merekeire o mbīrīra.
- 6 Ndeciīragia ūhorō wa njīra ya muoyo;
njīra ciake nī njogomu, nowe ndooī ūguo.
- 7 Afīrīrī, ariū akwa, ta thikīrīrai;
mūtikanatiganīrie ūrīa ngūmwīra.
- 8 Thiīagīrai njīra īrī kūrāya nake,

- mütigakuhĩrĩrie mũrango wa nyũmba yake,
 9 nĩguo mütikaheane hinya wanyu mwega kũrĩ andũ angĩ,
 na miaka yanyu kũrĩ mũndũ ũtarĩ tha,
 10 nĩguo ageni matikehũũnie na ũtonga wanyu,
 na kĩrĩa ũnogeire gĩtongie mũciĩ wa mũndũ wa kũngĩ.
 11 Marigĩrĩrio-inĩ ma muoyo waku nĩũgacaaya,
 hĩndĩ ĩrĩa nyama cia mwĩrĩ waku na mwĩrĩ waku igaakorwo ithirĩte
 hinya.
 12 Ũkoiga atĩrĩ, “Hĩ, kaĩ nĩndathũũrire gũtaarwo-ĩ!
 Hĩ, kaĩ ngoro yakwa nĩyamenete kũrũithio-ĩ!
 13 Ndingĩathĩkĩire arutani akwa,
 kana thikĩrĩrie ataarani akwa.
 14 Nĩnginyĩte hũgũrũrũ-inĩ cia mwanangĩko,
 ndĩ o gatagatĩ-inĩ ga kĩũngano gĩothe.”
 15 Atĩrĩrĩ, nyuuaga maaĩ ma itangi rĩaku we mwene,
 maaĩ marĩa mathereraga moimĩte gĩthima-inĩ gĩaku mwene.
 16 Nĩ kwagĩrĩire ithima ciaku ciunagĩre maaĩ barabara-inĩ,
 kana tũrũũ twaku tuunagĩre ihaaro-inĩ cia mũingĩ?
 17 Nĩmagĩtũũre marĩ maku wiki,
 matĩgatuĩke maku na mũndũ wa kũngĩ o na rĩ.
 18 Gĩthima gĩaku kĩrorathimwo,
 nawe ũkenagĩre mütumia wa ũnini waku.
 19 Athakarĩte ta thwariga ya mũgoma,
 akaagĩra ta gathiiya ka mũgoma,
 kũiganagwo nĩ nyondo ciake hĩndĩ ciothe,
 ũkenagio nĩ wendo wake hĩndĩ ciothe.
 20 Mũrũ wakwa, nĩ kĩ kĩngĩtũma ũkenio nĩ mütumia mũtharia?
 Nĩ kĩ kĩngĩtũma ũhĩmbĩrie gĩthũri kĩa mütumia wa mũndũ ũngĩ?
 21 Nĩgũkorwo mĩthĩire ya mũndũ nĩyonagwo nĩ Jehova,
 nake nĩatuĩragia njĩra ciake ciothe.
 22 Cũiko njũru cia mũndũ mwaganu nĩcio imũtegega;
 nga cia mehia make nĩcio imuohaga, ikamũrũmia biũ.
 23 Mũndũ ũcio nĩũgaakua nĩ kwaga ũtaaro,
 akooora nĩ ũndũ wa ũrimũ wake mũnene.

6

Gũkaania Andũ Kũrũmũrĩra Ũrimũ

- 1 Mũrũ wakwa, ũngĩkorwo ũigĩte kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩra thĩirĩ wa
 mũndũ wa itũũra rĩaku,
 ũkorwo atĩ nĩwe ũtuĩkĩte wa kũmũrĩhĩra thĩirĩ harĩ mũndũ ũngĩ-rĩ,
 2 ũngĩkorwo ũtegeetwo nĩ ũrĩa uugĩte,
 ũkagwatithio nĩ ciugo cia kanua gaku-rĩ,
 3 gũĩke atĩrĩ, mũrũ wakwa, nĩguo wĩteithũre,
 kuona atĩ nĩũgwĩte moko-inĩ ma mũndũ wa itũũra rĩaku:
 Thĩĩ wĩnyĩihie wee mwene;
 mũthaithe mũno akuohere.
 4 Ndũkareke maitho maku mone toro,
 kana ũreke imone ciaku icũnge.
 5 Wĩteithũre o ta ũrĩa thwariga ĩteithũruga kuuma moko-inĩ ma
 mũguĩmi,

o na kana ta ūrīa nyoni iiteithūraga kuuma mūtego-inī wa mūtegi.

- 6 Thī harī thigiriri, wee kīgūūta gīkī;
ūcūūranie mītugo yayo nīguo ūūhīge!
- 7 Ndīrī mūnene,
kana mūmīrūgamīrīri,
o na kana mūmīathi,
- 8 no nīūgagīra mūthiithū wa irio hīndī ya riūa,
na īgacookanīrīria irio ciayo hīndī ya magetha.
- 9 Ūgūkoma hau nginya-rī, wee kīgūūta gīkī?
Ūrīūkīra rī, ūtīge toro waku?
- 10 Komakoma gatoro kanini, na ūcūngacūnge hanini,
na ūkūnje moko hanini nīguo ūhurūke;
- 11 atīrī, ūthīni ūgaagūkorerera ta mūitū,
ūkorererwo nī wagi ūhaana ta mūndū wīohete indo cia mbaara.
- 12 Mūndū kīmaramari na mwaganu-rī,
ūrīa ūthiīaga akīaragia ndeto itarī nūngīrīru,
13 ūcio uunagīra andū riitho,
na akaheenereria andū na makinya make,
o na akaheneria andū na ciara ciake-rī,
- 14 ūcio ūthugundaga ūūru arī na maheeni ngoro-inī yake:
ūcio hīndī ciothe ahuraga maūndū na nyamūkano.
- 15 Nī ūndū ūcio mūtino ūkaamūhubanīria o rīmwe aterīgīrīire;
mwanangīko ūtarī kīhonia nīūkamūniina biū.
- 16 Kūrī maūndū matandatū mathūirwo nī Jehova,
īī, o na nī mūgwanja marīa onaga marī magigi, nīmo:
17 maitho ma mwītīio,
na rūrīmī rūrīa rūheenanagia,
na moko marīa maitaga thakame ya andū matehītie,
18 na ngoro īrīa īthugundaga maūndū ma waganu,
na magūrū marīa mateng'eraga gūthī gwīka ūūru,
19 na mūira ūtarī wa ma ūrīa ūthothoraga ndeto cia maheeni,
o na mūndū ūrīa ūrehaga nyamūkano gatagatī ka andū a nyina
ūmwe.
- Gūkaanio ūtharia*
- 20 Mūrū wakwa, tūūra ūrūmītie maathani ma thoguo,
na ndūgatirike ūrutani wa maitūguo.
- 21 Moherere ngoro-inī yaku nginya tene;
makundīke marigiicīrie ngingo yaku.
- 22 Rīrīa ūgūthī-rī, nīmarīgūtongoragia;
wakoma-rī, nīmarīkūmenyagīrīra;
na rīrīa warahūka-rī, nīmarīkwaragīria.
- 23 Nīgūkorwo maathani maya nī tawa,
na ūrutani ūyū nī ūtheri,
namo mataaro ma kūrūnga mūndū-rī,
nīmo njīra ya muoyo,
- 24 magakweheragia harī mūndū-wa-nja ūcio mwaganu,

- na magakūhonokia kuuma kūrī rūrīmī rūnyoroku rwa mūtumia ūcio ng'enyū.
- 25 Ndūkeriririe ūthaka wake ngoro-inī yaku,
kana ūreke akūguucīririe na maitho make,
- 26 nīgūkorwo mūmaraya atūmaga mūdū athīne nginya ahooyage kenyū
ka mūgate,
na mūtumia mūtharia aguīmaga muoyo waku guo mwene.
- 27 Mūdū no atahire mwaki gīthūri-inī gīake,
na nguo ciake itihīe?
- 28 Mūdū no agerere igūrū rīa makara marī na mwaki,
na makinya make mathīe?
- 29 Ūguo no taguo mūdū ūrīa ūkomaga na mūtumia wa mūdū ūngī
atarī;
gūtīrī mūdū ūngīmūhutia na ndaherithio.
- 30 Andū matimenaga mūici angīkorwo aiyite
nīguo eniinire ng'aragu rīrīa arī mūhūutu.
- 31 No rīrī, angīnyitwo-rī, no nginya arīhe maita mūgwanja,
o na angīkorwo ekūrīha na ūtonga wa nyūmba yake wothe.
- 32 No mūdū ūrīa ūtharagia nīagīte wīciirio;
ūrīa wothe wīkaga ūguo nīwe mwene wīyanangaga.
- 33 Nguraro na kwīnyararithia nīcio igai rīake,
na cio thoni icio ciake gūtīrī hīndī igaathario ithire;
- 34 nīgūkorwo ūiru nīguo warahūruga mang'ūrī ma mūthuuri,
na ndakaigua tha akīrīhīria.
- 35 Ndagetīkīra irīhi o na rīrīkū;
nīakaarega ihaki o na rīrī inene atīa.

7

Gūkaanio kūgīa Ndūgū na Mūdū-wa-Nja Mūtharia

- 1 Mūrū wakwa, tūūra ūrūmītie ciugo ciakwa,
na wīgīre maathani makwa thīinī waku.
- 2 Rūmia maathani makwa,
na nīgātūūra muoyo;
gitagīra morutani makwa o ta kīuma kīa riitho rīaku.
- 3 Mohagīrīre ciara-inī ciaku;
ūmaandīke kīhengere-inī kīa ngoro yaku.
- 4 Īra ūūgī atīrī, "Wee nīwe mwarī wa maitū,"
nagu ūtaūku ūwītage mūdū wa nyūmba yanyu;
- 5 nīcīrīkweheragia harī mūdū-wa-nja ūcio mūtharia,
o na kuuma kūrī mūtumia ūcio ūtarī mwīhokeku,
hamwe na ciugo ciake cia kūheenānīrīria.
- 6 Ndī ndirica-inī ya nyūmba yakwa-rī,
nīndacūthīrīrie na nja kamwanya-inī,
- 7 ngīona kīmwana gatagatī ka arīa matarī oogī,
na ngīkūūrana gatagatī ka aanake,
mūdū mwīthī ūtaarī na ūūgī wa gūkūūrana maūdū.
- 8 Aikūrūkaga na nīrīa ĩrīa yarī hakuhī na koine ya kwa mūdū-wa-nja
ūcio,
agīthī na nīrīa ĩyo yerekeire na gwake mūciī,

- 9 na kwarĩ na mairia o kahwaĩ-inĩ gũgĩtukatuka,
gũkiambĩrĩria kũgĩa nduma ya ũtukũ.
- 10 Na rĩrĩ, hagiũka mũndũ-wa-nja kũmũtũnga,
wehumbĩte nguo ta mũmaraya, arĩ na wara ngoro-inĩ.
- 11 (Nĩ mũnegeni na mũng'athia,
na magũrũ make matikiragĩrĩria mũciĩ;
12 rĩmwe arĩ njĩra-inĩ, na rĩrĩa rĩngĩ arĩ ihaaro-inĩ,
ehithagĩre andũ koine-inĩ ciothe cia njĩra.)
- 13 Nike akĩnyiita mwanake ũcio, akĩmũmumunya,
na akĩmwĩra atĩrĩ ategũconoka,
- 14 “Ndĩ na maruta ma ngwatanĩro mũciĩ,
tondũ ũmũthĩ nĩhingirie mũhĩtwa yakwa.
15 Nĩ ũndũ ũcio ndoimagara, ndooka gũgũtũnga;
ngũgũcarĩtie mũno, na riu nĩndakuona!
- 16 Nĩjarĩte ũrĩrĩ wakwa
na macuka ma gatani ma marangi kuuma Misiri.
17 ũrĩrĩ ũcio wakwa nĩndĩũitĩrĩrie indo nungi wega ta manemane,
na thubiri, o na mũndarathini.
- 18 ũka twĩhũũnie wendo nginya rũciinĩ;
reke twĩkenie na wendo!
19 Mũthuuri wakwa ndarĩ mũciĩ;
nĩathĩte rũgendo rũraihu.
20 Nĩathiire na mũhuko wake ũiyũrĩte mbeeca,
na akainũka mũciĩ o rĩrĩa mweri ũkaiganana.”
- 21 Agĩkĩmũheenereria na ciugo, akĩmũhĩtithia;
agĩkĩmuuha na mũario yake mũnyoroku.
- 22 O rĩmwe akĩmũrũmĩrĩra ta ndegwa ĩgĩthĩi gũthĩnjwo,
kana ta thwariga ĩgĩtoonya kĩaana-inĩ kĩa mũtego,
23 nginya akaaya gũtheecwo ini nĩ mũguĩ,
akahaana ta nyoni ĩgũthũkĩte mũtego-inĩ,
itekũmenya o na hanini atĩ ũndũ ũcio no ũmĩrute muoyo.
- 24 Atĩrĩrĩ, arĩũ akwa, ta thikĩrĩriai;
tegai matũ mũigũe ũrĩa ngũmwĩra.
- 25 Mũtikanareke ngoro cianyu ĩrũmĩrĩre mũthĩire yake,
kana mũingĩre njĩra-inĩ ciake.
- 26 Nĩ andũ aingĩ arĩkĩtie kũrũnda;
arĩa oragĩte nĩ kĩrĩndĩ kĩingĩ mũno.
- 27 Nyũmba yake nĩ njĩra njariũ ya gũthĩ mũbĩrĩra,
nayo yerekagĩria andũ nyũmba-inĩ cia gĩkuũ.

8

Ũgĩ Gwĩtana

- 1 Githĩ ũgĩ ndareetana?
Githĩ ũtaũku ndaranĩrĩra na mũgambo wake?
- 2 Njĩra-inĩ kũria gũtũũgĩru, na magomano-inĩ ma njĩra-rĩ,
nĩho ũgĩ arũgamĩte;
- 3 ningĩ hakuhi na ihingo iria cierekeire itũura inene,

- o hau matoonyero-inĩ-rĩ, nĩho araanĩrĩra akoiga atĩrĩ:
- 4 “Inyuĩ andũ nĩ inyuĩ ndĩreeta;
ndĩraanĩrĩra na mũgambo wakwa kũrĩ andũ othe a thĩ.
- 5 Inyuĩ arĩa mũtarĩ na ũũgĩ, gĩai na ũbaarĩrĩri,
inyuĩ arĩa akũgu, gĩai na ũtaũku.
- 6 Thikĩrĩriai, nĩgũkorwo ndĩ na maũndũ ma bata ngwaria;
ngũtumũra mĩromo yakwa njarie maũndũ marĩa magĩrĩire.
- 7 Kanua gakwa kaaragia ũhoru wa ma,
nĩgũkorwo mĩromo yakwa nũthũire waganu mũno ta kĩndũ kĩrĩ
magigi.
- 8 Ciugo ciothe cia kanua gakwa nĩ cia ũthingu;
gũtirĩ o na kiugo kĩmwe gĩacio kĩogomu kana gĩa kũhĩtithania.
- 9 Kũrĩ arĩa makũũranaga maũndũ ciugo ciothe nĩciagĩrĩire;
itĩrĩ mahĩtia kũrĩ arĩa marĩ na ũmenyo.
- 10 Thuurai mataaro makwa handũ ha betha,
mũthuure ũmenyo handũ ha thahabu ĩrĩa njega mũno,
- 11 nĩgũkorwo ũũgĩ nĩ wa goro gũkĩra ruru iria ndune,
na gũtirĩ kĩndũ ũngĩrĩrĩria kĩngĩringithanio nago.
- 12 “Nĩ ũũgĩ-rĩ, ndũũranagia na ũbaarĩrĩri;
nĩndĩgwatĩire ũmenyo o na gũthugunda maũndũ mega.
- 13 Gwĩtigĩra Jehova nĩgũthũũra ũũru;
nĩthũire mwĩtĩio na mwĩtũũgĩrio,
na mĩtugo mĩũru na mĩario ya waganu.
- 14 Kĩrĩra na ũũgĩ wa gũkũũrana maũndũ nĩ ciakwa;
nĩ ndĩ na ũtaũku, na ndĩ na ũhoti.
- 15 Athamaki mathamakaga nĩ ũndũ wa hinya wakwa
nao aathani magathondeka mawatho ma kĩhooito;
- 16 anene mathamakaga nĩ ũndũ wa hinya wakwa,
o ũndũ ũmwe na arĩa othe marĩ igweta arĩa maathanaga gũkũ thĩ.
- 17 Nĩnyendete arĩa manyendete,
nao arĩa manjaragia na kiyoo nĩmanyonaga.
- 18 ũtonga na gĩtĩio cionekaga harĩ nĩ,
o hamwe na ũtonga wa gũtũũra, na ũgaacĩru.
- 19 Maciaro makwa nĩ mega gũkĩra thahabu ĩrĩa therie;
uumithio wakwa nĩũkĩrite betha ĩrĩa njega.
- 20 Nĩ thiiaga na njĩra ya ũthingu,
ngathũira o njĩra-inĩ cia kĩhooito,
- 21 ngĩtheaga andũ arĩa manyendete ũtonga,
na ngaiyũragia igĩina ciao.
- 22 “Jehova aanyũmbire o kĩambĩrĩria-inĩ kĩa wĩra wake,
mbere ya mawĩra make ma tene;
- 23 ndaathuurirwo kuuma tene wa tene,
kuuma o kĩambĩrĩria, thĩ itarĩ yagĩa.
- 24 Rĩrĩa gũtaagĩte maria manene-rĩ, nĩguo ndaciarirwo,
o hĩndĩ ĩrĩa gũtaarĩ matherũkiro maiyũrite maaĩ;
- 25 ndaciarirwo irĩma itanahaandwo harĩa irĩ,
na tũrĩma tũtanagia,
- 26 we atanoomba thĩ kana ithaka ciayo,
o na kana rũkũngũ o ruothe rwa thĩ.

- 27 Niĩ ndaarĩ o kuo hĩndĩ ĩrĩa aathondekire igũrũ na akĩrĩga handũ ha rĩo,
hĩndĩ ĩrĩa eekĩrire rũkiriri rwa kũrĩa kũriku,
28 rĩrĩa aahaandire matu kũu igũrũ,
na akĩrũmia ithima cia kũrĩa kũriku wega,
29 rĩrĩa eekĩrire mũhaka wa iria
nĩguo maaĩ matikanae kwagarara watho wake,
na rĩrĩa aahandire mĩthingĩ ya thĩ.
30 Hĩndĩ ĩyo ndaarĩ o hakuhĩ nake ndĩ ta mũbundi mũũgĩ.
Ndaaiyũrĩtwo nĩ gĩkeno mũthenya o mũthenya,
na ngakenaga hĩndĩ ciothe ndĩ mbere yake,
31 ngakenagĩra thĩ yake yothe,
na ngakenagio nĩ andũ othe a thĩ.

- 32 “Atĩrĩrĩ ariũ akwa, ta thikĩrĩriai;
kũrathimwo nĩ arĩa marũmagia njĩra ciakwa.
33 Ta thikĩrĩriai mataaro makwa nĩguo mũhĩge;
mũtikamarege.
34 Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa ũnjiguaga,
agacũthagĩrĩria mĩrango-inĩ yakwa o mũthenya,
akanjetagĩrĩra hingĩro-inĩ cia mĩrango yakwa.
35 Nĩgũkorwo ũrĩa wothe ũgĩte na niĩ nĩ muoyo agĩte nago,
nake akagĩa na agetũkĩrĩka harĩ Jehova.
36 No ũrĩa wothe ũhĩtanĩtie na niĩ nĩ ũũru eĩkaga;
nao arĩa othe maathũire nĩ gĩkuũ mendete.”

9

Ūũgĩ na Ūkũgu Gwĩtana

- 1 Ūũgĩ nĩakĩte nyũmba yake;
nĩaicũhĩtie itugĩ ciayo mũgwanja.
2 Nĩahaarĩirie nyama, na akahaarĩria ndibei,*
o na akaara metha yake.
3 Nĩatũmĩte ndungata ciake cia airĩtu nja,
na nĩaretana arĩ harĩa hatũũgĩru mũno itũũra-inĩ rĩrĩa inene, akoiga
atũrĩ:
4 “Andũ arĩa othe matarĩ na ũũgĩ nĩmoke gũkũ!”
Nĩngĩ akeera andũ arĩa maagũite ũtaũku atĩrĩ,
5 Ūkai mũrĩe irio ciakwa,
na mũnyue ndibei ĩrĩa ndĩmũthondekeire.
6 Tiganai na mĩthĩire yanyu ĩtarĩ ya ũũgĩ, na nĩmũgũtũũra muoyo;
cookai gũthiiaga na njĩra ya ũtaũku.
7 “Ūrĩa wothe ũtaaraga mũnyũrũrania eĩtagĩria irumi;
na ũrĩa wothe ũkaanagia mũndũ mwaganu egĩragĩra njono.
8 Ndũkanataare mũnyũrũrania, nĩguo ndagagũthũire;
kaania mũndũ mũũgĩ, nake nĩegũkwenda.
9 Taara mũndũ mũũgĩ na nĩegũkĩrĩrĩria kũũhĩga;
mũndũ mũthingu mũrute, na nĩekuongerera ũũgĩ wake.
10 “Kĩambĩrĩria kĩa ũũgĩ nĩ gwĩtigĩra Jehova,

* 9:2 Ndibei nĩyatukanagio na indo ingĩ ta manemane nĩgeetha ĩcame wega.

- na kũmenya Ūrĩa Mũtheru nĩkuo gũtaũkĩrwo.
- 11 Nĩgũkorwo nĩ ūndũ wakwa matukũ maku nĩmakaingĩha,
na wongererwo mĩaka ya gũtũura muoyo.
- 12 Ūngĩkorwo ūrĩ mũũgĩ-rĩ, ūũgĩ waku nĩũgakũguna;
na ūngĩkorwo ūrĩ mũnyũrũrania-rĩ, we nowe ūkaanyariirĩka.”
- 13 Mũndũ-wa-nja ūrĩa wĩtagwo Mũkĩigu nĩ wa inegene;
we ndarĩ mūtugo, na ndarĩ ūmenyo.
- 14 Aikaraga thĩ mũrango-inĩ wa nyũmba yake,
agaikarĩra gĩtĩ harĩa hatũũgĩru mũno itũũra-inĩ rĩrĩa inene,
- 15 ageetaga arĩa marehĩtũkĩra,
arĩa marethĩra na njĩra ciao.
- 16 Ameeraga atĩrĩ, “Andũ arĩa othe matarĩ na ūũgĩ nĩmoke gũkũ!”
Nao arĩa maagũte ūtaũku akameera atĩrĩ:
- 17 “Maaĩ ma kũiya marĩ mũrĩo;
o na irio irĩa irĩĩagĩrwo hitho-inĩ irĩ cama!”
- 18 No andũ acio matikoragwo makĩmenya atĩ arĩa akuũ marĩ kũu,
na atĩ ageni ake marĩ o kũrĩa kũriku mbĩrĩra-inĩ.

10

Thimo cia Solomoni

Ici nĩ Thimo cia Solomoni:

- 1 Mwana mũũgĩ atũmaga ithe akene,
no mwana mũkĩigu atũũragia nyina na kĩaha.
- 2 Mĩthiithũ yumanĩte na ungumania ndĩrĩ kĩguni,
no ūthingu ūkũũraga mũndũ kuuma kũrĩ gĩkuũ.
- 3 Jehova ndarekagĩrĩria mũndũ mũthingu ahũte,
no nĩamarigagĩrĩria merirĩria ma mũndũ mwaganu.
- 4 Moko ma kĩgũta matũmaga mũndũ athĩine,
no moko ma mũndũ ūrĩ kĩyo marehaga ūtonga.
- 5 Ūrĩa ūcookanagĩrĩria irio hĩndĩ ya riũa nĩ mwana mũũgĩ,
no ūrĩa ūkomaga hĩndĩ ya magetha nĩ mwana wa kũrehe thoni.
- 6 Mũtwe wa mũndũ mũthingu ūikaraga ūhumbĩrĩtwo nĩ irathimo,
no kanua ka mũndũ mwaganu kaiyũraga ngũũ.
- 7 Kĩririkano kĩa mũndũ mũthingu gĩgatuĩka kĩrathimo,
no rĩitwa rĩa mũndũ mwaganu nĩrĩkabutha.
- 8 Mũndũ ūrĩa ūrĩ na ūũgĩ wa ngoro nĩetĩkagĩra mawatho,
no mũndũ wa kũhũhũtĩka nĩakanangĩka.
- 9 Mũndũ wa mĩthiire mĩrũngĩrĩru athiiga ategwĩtigĩra ūgwati,
no mũndũ ūrĩa ūrĩ mĩthiire mĩogomu nĩakamenyeka.
- 10 Mũndũ ūrĩa uunagĩra ūngĩ riitho na rũnano nĩarehage kĩaha,
na mwarĩa mũkĩigu nĩakanangĩka.

- 11 Kanua ka mündũ mũthingu nĩ gĩthima kĩa muoyo,
no kanua ka mündũ mwaganu kaiyũraga ngũĩ.
- 12 Rũmena rũrehaga nyamũkano,
no wendani ũhumbagĩra ũũru wothe.
- 13 Ũũgĩ ũkoragwo mũromo-inĩ ya mündũ ũrĩa mũkũũrani maũndũ,
no mündũ ũrĩa ũtooĩ gũkũũrana maũndũ aagĩrĩrwo nĩ rũthanju
ciande-inĩ ciake.
- 14 Andũ oogĩ meigagĩra ũmenyo,
no kanua ga kĩrimũ keĩtagĩria mwanangĩko.
- 15 Indo cia itonga nĩ gĩtũũro kĩa kĩirigĩre na hinya,
no ũkĩa nĩguo mwanangĩko wa andũ arĩa athĩni.
- 16 Mũcaara wa andũ arĩa athingu ũmarehagĩra muoyo,
no indo iria cionagwo nĩ andũ arĩa aaganu imarehagĩra iherithia.
- 17 Mündũ ũrĩa ũiguaga agĩtaarwo arĩ nĩrĩa-inĩ ya muoyo,
no mündũ ũrĩa ũregaga kũrũithio-rĩ, nĩahĩthiagĩa andũ arĩa angĩ.
- 18 Mündũ ũrĩa ũhithaga rũmena rwake aaragia na mũromo ya maheeni,
na ũrĩa wothe ũcambanagia nĩ mündũ mũkĩĩgu.
- 19 Rĩrĩa ciugo ciaingĩha mehia matiagaga,
no mündũ ũrĩa ũkiraga nĩ mũũgĩ.
- 20 Rũrĩmĩ rwa mündũ mũthingu nĩ betha njega,
no ngoro ya mündũ mwaganu ndĩrĩ bata.
- 21 Mũromo ya arĩa athingu ĩhũnagia andũ aingĩ,
no andũ akĩĩgu makuaga nĩ kwaga gũkũũrana maũndũ.
- 22 Kĩrathimo kĩa Jehova nĩkĩo kĩrehaga ũtonga,
na ndarĩ kĩeha onganagĩrĩria nakĩo.
- 23 Mündũ mũkĩĩgu akenagĩra mũtugo mũũru,
no mündũ ũrĩ na ũtaũku akenagĩra ũũgĩ.
- 24 Kĩrĩa mündũ mwaganu etigagĩra nĩkĩo gĩkaamũkora,
na kĩrĩa mündũ mũthingu eriragĩria nĩkĩo akaaheo.
- 25 Kĩhuhũkanio kĩaahĩtũka andũ arĩa aaganu maticookaga kuoneka,
no andũ arĩa athingu mehaandaga wega nginya tene.
- 26 Ta ũrĩa thiki ĩgagatagĩra magego, na ndogo ĩkarũrĩra maitho-rĩ,
nogo kĩgũũta kĩaana kũrĩ arĩa magĩtũmaga.
- 27 Gwĩtigĩra Jehova-rĩ, kuongagĩrĩra mündũ matukũ ma gũtũũra muoyo,
no mĩaka ya mündũ mwaganu nĩkũnyiihio ĩnyiihagio.

- 28 Itanya rīa mūdū mūthingu nī gīkeno,
no kīrīgīrō kīa mūdū mwaganu no gīa tūhū.
- 29 Njīra ya Jehova nī rīūrō rīa andū arīa athingu,
no nī mwanangīko harī arīa mekaga ūuru.
- 30 Mūdū ūrīa mūthingu ndarī hīndī akaamunywo,
no ūrīa mwaganu ndagatūūra thīnī wa būrūrī.
- 31 Kanua ka mūdū ūrīa mūthingu karehaga ūūgī,
no rūrīmī rwa ūtūrīka nīrūkaniinwo.
- 32 Mīromo ya mūdū mūthingu nīyūūī kwaria ndeto iria ciagīrīre,
no kanua ka ūrīa mwaganu kaaragia o rūtūrīko.

11

- 1 Ratiri itarī cia ma nī kīndū kīrī magigi harī Jehova,
no nīakenagīra mahiga ma gūthima marīa maigananu.
- 2 Rīrīa mwītīio woka, ūrūmagīrīrwo nī thoni,
no kwīnyīihia kūrehaga ūūgī.
- 3 Ūrūngīrīru wa arīa marūgamīte wega nīūmonagīrīria njīra,
no andū arīa matarī ehokeku, nīmanangagwo nī ūhinga wao.
- 4 Ūtonga ndūrī kīguni mūthenya wa mang'ūrī,
no ūthingu nīūkūūraga mūdū kuuma kūrī gīkuū.
- 5 Ūthingu wa andū arīa matarī na ūcuuke ūmathondekagīra njīra
nūngarū,
no andū arīa aaganu magūithagio nī waganu wao ene.
- 6 Ūthingu wa andū arīa arūngīrīru nīūmahonokagia,
no andū arīa matarī ehokeku nīmategagwo nī merirīria mao mooru.
- 7 Hīndī īrīa mūdū mwaganu aakua, kīrīgīrō gīake nīgūthira gīthiraga;
kīrīa gīothe eerīgīrīre kuuma kūrī ūhoti wake gītūikaga o tūhū.
- 8 Mūdū ūrīa mūthingu nīahonokagio kuuma thīina-inī,
naguo ūgaacookerera ūrīa mwaganu.
- 9 Mūdū ūtetīgīrīte Ngai nīanangaga mūdū wa itūūra na kanua gake,
no arīa athingu nīmetharaga nī ūndū wa ūmenyo.
- 10 Rīrīa andū arīa athingu magaacīra, itūūra nīgūkena rīkenaga;
rīrīa andū arīa aaganu maathira, nīkūrūhio kūrūūhagio.
- 11 Itūūra inene nīrītūūgagīrio nī ūndū wa kīrathimo kīa andū arīa
arūngīrīru,
no nīrīanangagwo nī kanua ka andū arīa aaganu.

- 12 Mündũ ũtarĩ ũũgĩ wa gũkũũrana maũndũ anyũrũragia mündũ wa itũũra riake,
no mündũ ũrĩ na ũtaũku nĩ gwĩkirĩra ekiragĩra.
- 13 Mündũ wa mũhuhu nĩoimagia ndeto cia ndundu nja,
no mündũ mwĩhokeku nĩaigaga hitho.
- 14 Bũrũri ũngĩaga ũtongoria mwega nĩkũgũa ũgũũaga,
no ataarani aingĩ matũmaga kũgĩe na ũhootani kũna.
- 15 Mündũ ũrĩa ũrũgamagĩrĩra thĩrĩ wa mündũ ũngĩ ti-itherũ
nĩagathĩĩnika,
no mündũ ũrĩa wothe wagaga kũrũgamĩrĩra mündũ thĩrĩ atũũraga
na thayũ.
- 16 Mündũ-wa-nja mũtaana nĩegĩagĩra gĩtĩio,
no arũme arĩa matarĩ tha no ũtonga magĩaga nagueo.
- 17 Mündũ mũtaana egunaga we mwene,
no mündũ ũtarĩ tha erehagĩra thĩĩna we mwene.
- 18 Mündũ mwaganu athũkũmaga mũcaara wa kũmũheenia,
no ũrĩa ũhaandaga ũthingu nĩagethaga irĩhi rĩa ma.
- 19 Mündũ ũrĩa mũthingu kũna nĩagatũũra muoyo,
no mündũ ũrĩa ũrũmagĩrĩra waganu nĩ gũkua agaakua.
- 20 Andũ arĩa marĩ ngoro ya rũtũrĩko nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova,
no nĩakenagio nĩ andũ arĩa njĩra ciao itarĩ ũcuuke.
- 21 Ti-itherũ mündũ mwaganu ndakaaga kũherithio,
no andũ arĩa athingu nĩmakahonokio.
- 22 Mündũ-wa-nja mũthaka ũtarĩ ũgereri
ahaana ta gĩcũhĩ gĩa thahabu kĩrĩ iniũrũ-inĩ rĩa ngũrwe.
- 23 Wendi wa mündũ mũthingu ũrĩkagĩrĩria o wega-inĩ,
no kĩrĩgĩrĩro kĩa mündũ ũrĩa mwaganu kĩrĩkagĩrĩria mang'ũrĩ-inĩ.
- 24 Kũrĩ mündũ ũheanaga na ũtaana, nake agakĩrĩrĩria kũgĩa na indo;
ũngĩ atuĩkaga mũkarĩ mũno, no agathĩ o na mbere gũthĩĩna.
- 25 Mündũ mũtaana nĩakagaacĩra;
ũrĩa ũnyootoraga arĩa angĩ o nake mwene nĩakanyootorwo.
- 26 Mündũ ũrĩa ũregaga kwenderia andũ mbembe iria aigĩte nĩarumagwo
nĩ andũ,
no mündũ ũrĩa ũciendagia, kĩrathimo kĩrĩkoragwo mũtwe-inĩ wake.
- 27 Mündũ ũrĩa ũcaragia maũndũ mega arĩonaga o wega,
no ũrĩa ũcaragia maũndũ mooru no mo marĩmũkoraga.

- 28 Mündũ ũrĩa wothe wĩhokaga ũtonga wake nĩkũgũa akaagũa, no arĩa athingu makaagaacĩra ta ithangũ rĩrĩa iruru.
- 29 Mündũ ũrĩa ũnyamaragia mũciĩ wake akaagaya o rūhuho, nake mündũ mũkĩgu agaatuĩka ndungata ya ũrĩa mũũgĩ.
- 30 Maciaro ma andũ arĩa athingu nĩ mũtĩ wa muoyo, nake mündũ ũrĩa mũũgĩ nĩaguucagĩrĩra ngoro cia andũ.
- 31 Angĩkorwo andũ arĩa athingu nĩmarĩhagwo marĩ gũkũ thĩ-rĩ, githĩ arĩa matetigĩrite Ngai na arĩa ehĩa matikarĩhwo makĩria!

12

- 1 Mündũ ũrĩa wothe wendete ũtaaro nĩendete ũmenyi, no ũrĩa ũthũire gũkaanio nĩ mündũ mũkĩgu.
- 2 Mündũ ũrĩa mwega nĩatugagwo nĩ Jehova, no mündũ mwara Jehova amũtuaga mündũ mwĩhia.
- 3 Mündũ ndangĩhota kwĩhaanda na maũndũ ma waganu, no ũrĩa mũthingu ndangĩenyenyeka.
- 4 Mũtumia ũrĩa ngatha nĩwe thũmbĩ ya mũthuuri wake, no mũtumia ũconorithagia mũthuuri wake atarĩ ta ũbuthu mahĩndĩ-inĩ make.
- 5 Mĩbango ya andũ arĩa athingu nĩ ya kĩhooto, no ũtaaro wa andũ arĩa aaganu nĩ wa maheeni.
- 6 Ndeto cia andũ arĩa aaganu nĩ cia kuohia andũ mamaite thakame, no mĩario ya andũ arĩa arũngĩrĩru nĩmahonokagia.
- 7 Andũ aaganu mang'aũranagio magathira biĩ, no nyũmba ya mündũ ũrĩa mũthingu itũũraga ĩrĩ nũmu.
- 8 Mündũ agaathagĩrĩrio kũringana na ũũgĩ wake, no andũ marĩ meciiria mogomu nĩmamenagwo.
- 9 Kaba mündũ ũrĩa wonagwo ta atarĩ bata no nĩ arĩ ndungata, gũkĩra ũrĩa wĩtuaga atĩ nĩ mündũ wa bata, na ndarĩ gĩa kũrĩa.
- 10 Mündũ mũthingu nĩamenyagĩrĩra muoyo wa nyamũ yake, no maũndũ marĩa ma tha ma ũrĩa mwaganu nĩ ma kũnyariirana.
- 11 Mündũ ũrĩa ũrĩmaga mũgũnda wake nĩarĩkoragwo na irio nyingĩ, no ũrĩa ũhanyũkanagia na maũndũ ma tũhũ nĩagĩte gũkũũrana maũndũ.
- 12 Arĩa aaganu meriragĩria indo iria itahĩtwo nĩ andũ arĩa ooru, no mĩri ya arĩa athingu nĩgaacagĩra.

- 13 Mündũ mũũru ategagwo nĩ mĩario ya wĩhia wake,
no mündũ mũthingu nĩahonokaga kuuma thũina-inĩ.
- 14 Mündũ nĩaiyũragwo nĩ maciaro mega ma kanua gake,
ti-itherũ, o ta ũria agunagwo nĩ wĩra wa moko make.
- 15 Njĩra ya mündũ mũkĩgu yonekaga yagĩrĩire harĩ we,
no mündũ mũũgĩ nĩathikagĩrĩria mataaro.
- 16 Mündũ mũkĩgu onanagia marakara make o rĩmwe,
no mündũ mũbaarĩrĩri aarumwo ndatindanagĩrĩria.
- 17 Mũira wa ma arutaga o ũira wa ma,
no mũira ũtarĩ wa ma aaragia maheeni.
- 18 Ciugo iteciirĩtio itheecaga ta rũhiũ rwa njora,
no rũrĩmĩ rwa mündũ ũria mũũgĩ nĩkũhonia rũhonagia.
- 19 Mĩromo ĩria yaragia ma ĩtũũraga nginya tene,
no rũrĩmĩ rwa maheeni nĩ rwa kahinda o kanini.
- 20 Ngoro cia arĩa mathugundaga gwĩka ũuru ciyũrĩtwo nĩ maheeni,
no gĩkeno nĩ kĩa andũ arĩa matũmaga thayũ ũgaacĩre.
- 21 Gũtirĩ ũuru ũngĩkora andũ arĩa athingu,
no arĩa aaganu maiyũrĩtwo nĩ thũina.
- 22 Mĩromo ĩria ĩheenanaagia nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova,
no nĩakenagio nĩ andũ arĩa maaragia ma.
- 23 Mündũ mũbaarĩrĩri nĩahithaga ũmenyi wake,
no ngoro cia andũ arĩa akĩgu ĩmemerekagia ũrimũ.
- 24 Moko ma mündũ ũrĩ kĩyo nĩmo magaathana,
no kĩgũũta gikaarutithio wĩra wa ũkombo.
- 25 Ũritũ wa ngoro nĩũhatagĩrĩria mündũ,
no ciugo njega nĩitũmaga akene.
- 26 Mündũ mũthingu nĩataaraga arata ake,
no njĩra ya arĩa aaganu nĩ kũmahĩtithia ĩmahĩtithagia.
- 27 Mündũ kĩgũũta o na ndahĩhagia nyama cia ũguĩmi wake,
no mündũ ũrĩ kĩyo onaga indo ciake irĩ cia goro.
- 28 Muoyo wonekaga na njĩra ya ũthingu;
na njĩra-inĩ ĩyo-rĩ, kũrĩ muoyo ũtagaathira.

13

- 1 Mwana mũũgĩ nĩathikagĩrĩria ũrutani wa ithe,
no mũnyũrũrania ndathikagĩrĩria agĩkaanio.

- 2 Mündü nīakenagīra maciaro mega ma kuuma kanua gake,
no mündü ūrīa ūtarī mwīhokeku eeriragīria haaro.
- 3 Mündü ūrīa ūmenyagīrīra kanua gake nī muoyo wake amenyagīrīra,
no ūrīa ūhiūhaga kwaria nīakanangīka.
- 4 Ngoro ya kīgūūta īririragīria na ndīone kīndū,
no merirīria ma mündü ūrī kīyo nīmakahingio.
- 5 Mündü mūthingu nīathūire ūhorō ūtarī wa ma,
no mündü mwaganu ekaga maündū ma thoni na ma njono.
- 6 Ūthingu ūgitagīra mündü ūrīa mūrūngīrīru,
no waganu nīūng'aūranagia mündü mwīhia.
- 7 Kūrī mündü wītuaga gītonga, no ndarī kīndū;
kūrī ūngī wītuaga mūthīini, no arī na ūtonga mūnene.
- 8 Ūtonga wa mündü wahota gūkūūra muoyo wake,
no mündü mūthīini ndaiguaga akīhīrwo.
- 9 Ūtheri wa mündü mūthingu waaraga ūgacangarara,
no tawa wa mündü mwaganu nīkūhorio ūhoragio.
- 10 Mwītīio ūciaraga njūgitano,
no ūūgī wonekaga harī arīa metīkagīra gūtaarwo.
- 11 Mbeeca itarī cia wīhokeku ithiaga igīthiraga,
no ūrīa ūcookanagīrīria mbeeca tūnini o tūnini nīatūmaga cionger-
ereke.
- 12 Ūndū mūtaanye ūngīkario mūno nīūrwaragia mündü ngoro,
no kīrīgīrīro kīhingītio gītuikaga ta mūtī wa muoyo.
- 13 Mündü ūrīa ūthūire ūrutani nīeyūnūhaga,
no ūrīa ūtīaga maathani nīakaheo kīheo.
- 14 Ūrutani wa mündü ūrīa mūūgī nī gīthima kīa muoyo,
ūhūndūraga mündü kuuma mītego-inī ya gīkuū.
- 15 Gūtaūkīrwo wega nī maündū gūtūmaga mündü endeke,
no njīra ya arīa matarī ehokeku ti hūthū.
- 16 Mündü o wothe mwībaarīrīri ekaga maündū make na ūmenyi,
no mündü mūkīgu aguūragia ūrimū wake.
- 17 Mūtūmwo mwaganu atoonyaga thīina-inī,
no mūtūmwo mwīhokeku nīarehaga kīhonia.
- 18 Mündü ūrīa ūregaga gūtaarwo anyiitagwo nī thīina na thoni,
no mündü ūrīa wītīkagīra gūkaanio atuikaga wa gūtīio.

- 19 Ũndũ mwĩrĩrĩrie wakinyanĩra ũiguithagia ngoro wega,
no andũ akĩĩgu monaga kũhutatĩra ũũru ta ũndũ ũrĩ magigi.
- 20 Mũndũ ũrĩa ũceeraga na arĩa oogĩ akĩragĩrĩria kũũhĩga,
no ũrĩa ũtwaranaga na mũndũ mũkĩĩgu onaga o ũũru.
- 21 Mũtino ũthingataga mũndũ ũrĩa mwĩhia,
no ũgaacĩru nĩ kĩheo kĩa arĩa athingu.
- 22 Mũndũ mweaga atigagĩra ciana cia ciana ciake igai,
no ũtonga wa mũndũ mwĩhia ũigagĩrwo andũ arĩa athingu.
- 23 Mũgũnda wa mũndũ mũthĩini no ũciare irio nyingĩ,
no kwaga kĩhooto gũciniinaga ciothe.
- 24 Mũndũ ũrĩa ũigaga rũthanju thĩ nĩ mwana wake athũire,
no ũrĩa wendete mwana wake nĩamũherithagia.
- 25 Andũ arĩa athingu marĩaga makahũũna,
no nda ya mũndũ mwaganu ũkaraga o ihũtiĩ.

14

- 1 Mũtumia mũũgĩ nĩ gwaka akaga nyũmba yake,
no mũtumia mũkĩĩgu nĩgũtharia atharagia nyũmba yake na moko
make mwene.
- 2 Mũndũ ũrĩa ũthiia na mũthiire mĩrũngĩrĩru nĩwe mwĩtigĩri Jehova,
no ũrĩa mũthiire yake irĩ mĩhĩtanu nĩamũmenete.
- 3 Mĩario ya mũndũ mũkĩĩgu nĩ rũthanju rwa kũmũhũũra,
no mĩromo ya arĩa oogĩ nĩmagitagĩra.
- 4 Kũrĩa gũtarĩ ndegwa mĩharatĩ ikoragwo irĩ mĩtheru,
no maciaro maingĩ moimanaga na hinya wa ndegwa.
- 5 Mũira mwĩhokeku ndaheenana, agia,
no mũira wa maheeni aaragia o maheeni.
- 6 Mũnyũrũrania acaragia ũũgĩ na ndangĩwona,
no kũgĩa na ũmenyo nĩ ũhũthũ kũrĩ mũndũ ũrĩa ũkũũranaga
maũndũ.
- 7 Ikara kũraya na mũndũ mũkĩĩgu,
nĩgũkorwo ndũrĩ ũmenyo ũngĩona kuuma mĩromo-inĩ yake.
- 8 Ũũgĩ wa arĩa abaarĩrĩri nĩũtũmaga mamenye ũhoru wa njĩra ciao,
no ũrimũ wa andũ arĩa akĩĩgu nĩũmahĩtithagia.
- 9 Andũ arĩa akĩĩgu manyũrũragia horohio ya mehia,
no ũtugi wonekaga harĩ arĩa arũngĩrĩru.

- 10 Ngoro o yothe n̄yũũĩ ũrũrũ wayo,
o na gĩkeno-inĩ k̄iayo gũtirĩ mũndũ ũngĩnyiitanĩra nayo.
- 11 Nyũmba ya mũndũ mwaganu n̄ĩkanangwo,
no hema ya mũndũ mũrũngĩrĩru n̄ĩkagaacĩra.
- 12 Kũrĩ njĩra mũndũ onaga ta yagĩrĩire,
no marigĩrĩrio mayo yerekagĩria mũndũ o gĩkuũ-inĩ.
- 13 O na hĩndĩ ya gũtheka ngoro no ĩkorwo ĩgĩtuura,
na gĩkeno no kĩrigĩrĩrie na k̄ieha.
- 14 Andũ arĩa matarĩ ehokeku n̄ĩmakarĩhwo kũna nĩ ũndũ wa mĩthĩire yao,
nake mũndũ mwega aheo k̄ieho kũringana na mĩthĩire yake.
- 15 Mũndũ ũtarĩ ũũgĩ etĩkagia ũndũ o wotho,
no mũndũ mũbaarĩrĩri n̄iacũuranagia ũhoru wa makinya make.
- 16 Mũndũ mũũgĩ n̄ietigagĩra Jehova na akeherera ũũru,
no mũndũ mũkĩigu ekaga maũndũ na kwĩgerera atekũmenyerera
ũndũ.
- 17 Mũndũ ũhiũhaga kũrakara ekaga maũndũ ma ũrimũ,
nake mũndũ mwara n̄ĩamenagwo.
- 18 Andũ arĩa matarĩ ũũgĩ magayaga ũrimũ,
no arĩa abaarĩrĩri mahumbagwo thũmbĩ ya ũmenyo.
- 19 Andũ arĩa ooru n̄ĩmakainamĩrĩra harĩ arĩa ega,
na arĩa aaganu mainamĩrĩre ihingo-inĩ cia arĩa athingu.
- 20 Andũ arĩa athĩini mathũũragwo o na nĩ andũ a itũũra r̄iao,
no itonga irĩ arata aingĩ.
- 21 Mũndũ ũrĩa ũmenaga mũndũ wa itũũra r̄iake nĩ kwĩhia ehagia,
no kũrathimwo nĩ ũrĩa ũiguagĩra athĩini tha.
- 22 Andũ arĩa mathugundaga ũũru githĩ ti njĩra mahĩtagia?
No arĩa mabangaga maũndũ mega monaga ũtuġi na wĩhokeku.
- 23 Wĩra wotho wa hinya ũrehaga uumithio,
no m̄iaro m̄itherĩ ĩrehaga o ũthĩini.
- 24 Ũtonga wa andũ arĩa oogĩ n̄ĩguo thũmbĩ yao,
no ũrimũ wa andũ akĩigu ũciaraga ũrimũ.
- 25 Mũira mwĩhokeku n̄ĩahonokagia m̄ioyo,
no mũira wa maheeni nĩ mũheenania.
- 26 Mũndũ ũrĩa w̄itigagĩra Jehova arĩ na k̄ĩhitho k̄ĩrũmu,
o na ciana ciake n̄ĩho irĩũragĩra.

- 27 Gwītīgīra Jehova nī gīthima kīa muoyo,
kūhündūraga mündū kuuma mītego-inī ya gīkuū.
- 28 Ūingī wa andū nīguo riiri wa mūthamaki,
no mūnene ūtarī andū a gwatha nī mwanangīku.
- 29 Mündū mūkirīrīria arī ūmenyo mūingī,
no mündū ūhiūhaga kūrakara onanagia ūrimū.
- 30 Ngoro īrī na thayū īheaga mwīrī muoyo,
no ūiru ūbuthagia mahīndī.
- 31 Mündū ūrīa ūhinyagīrīria athīini nīkūnyarara anyararaga Ūrīa
wamombire,
no ūrīa wothe ūiguagīra athīini tha, nī Ngai atīiaga.
- 32 Rīrīa mūtino woka, arīa aaganu matungumanagio thī,
no arīa athingu, o na gīkuū-inī makoragwo marī na rīūrīro.
- 33 Ūūgī nī ūikaraga ngoro-inī ya ūrīa ūūī gūkūūrana maündū,
o na gatagatī ka irimū nīwīmenyithanagia.
- 34 Ūthingu nīgūtūūgīria ūtūūgagīria rūrīrī,
no mehīa nī gīconoko harī andū o othe.
- 35 Mūthamaki nīakenagio nī ndungata njūgī,
no nīang'ūrīkagio nī ndungata īrīa īmūconorithagia.

15

- 1 Icookio rīa ūhooreri nīrīeheragia mang'ūrī,
no kiugo kīa ūūru kīarahūrāga marakara.
- 2 Rūrīmī rwa mündū ūrīa mūūgī rūgaathagīrīria ūmenyo,
no kanua ka mündū mūkīigu gathothokaga ūrimū.
- 3 Maitho ma Jehova marī kündū guothe,
magacūthagīrīria andū arīa aaganu o na arīa eega.
- 4 Rūrīmī rūrīa rūrehaga kīhonia nī ta mūtī wa muoyo,
no rūrīmī rwa maheeni rūthuthaga ngoro.
- 5 Mündū mūkīigu aregaga ūtaaro wa ithe,
no mündū ūrīa wītīkagīra kūrūngwo onanagia ūbaarīrīri.
- 6 Nyūmba ya mündū mūthingu īkoragwo na kīgīina kīnene,
no uumithio wa andū aaganu ūmarehagīra thīina.
- 7 Mīromo ya andū arīa oogī ītambagia o ūūgī,
no tigo ngoro cia andū arīa akīigu cīkaga.

- 8 Igongona rīa andū arīa aaganu nī kīndū kīrī magigi harī Jehova,
no mahooya ma mūdū ūrīa mūrūngīrīru nīamakenagīrīra.
- 9 Njīra cia andū arīa aaganu nī kīndū kīrī magigi harī Jehova,
no nīendete andū arīa mathingataga ūthingu.
- 10 Iherithia rītarī rīa tha rīetereire mūdū ūrīa ūtigīte njīra,
na mūdū ūrīa ūthūire kūrūngwo nīagaakua.
- 11 Gīkuū na Mwanangīko ciikaraga ciīyanīkīte mbere ya Jehova,
ī nacio ngoro cia andū-rī, ikīlanīkīte atīa!
- 12 Mūnyūrūrania nīathūire kūrūngwo;
ndangīhooya kīrīra kūrī ūrīa mūūgī.
- 13 Ngoro ngenu itūmaga gīthiithi gīthere,
no ruo rwa ngoro rūthuthaga roho.
- 14 Ngoro īrī na gūkūūrana maūdū nīmaathaga ūmenyo,
no kanua ka mūdū mūkīngu kehūūnagua na ūrimū.
- 15 Matukū mothe ma andū arīa ahatīrīrie nī ma thīna,
no ngoro īrīa njanjamūku īkoragwo na ndīa hīndī ciothe.
- 16 Nī kaba kīndū kīnini hamwe na gwītīgīra Jehova,
gūkīra ūtonga mūnene ūrī na kīnyariirīko.
- 17 Nī kaba kūrīa rwīga rwa nyeni harīa harī wendo,
gūkīra kūrīa njaū noru harīa harī na rūthūuro.
- 18 Mūdū ūhīūhaga kūrakara aarahūruga ngarari,
no mūdū mūkīrīrīria nīkūhooreria ahooragīria haaro.
- 19 Njīra ya kīgūūta nīkūhingwo īhingītwo na mūigua,
no njīra ya mūdū mūrūngīrīru nī njīra njariū.
- 20 Mwana mūūgī atūmaga ithe akene,
no mūdū mūkīngu nī nyina anyararaga.
- 21 Ūrimū ūkenagua mūdū ūrīa ūtooī gūkūūrana maūdū,
no mūdū ūrīa mūkuūku nīarūngagīrīria mīthīire yake.
- 22 Mībango nūthaataga nī kwaga kīrīra,
no kūrī na ataarani aingī mībango nūgaacagīra.
- 23 Mūdū nīaiguaga gīkeno agīcookia ūhoru ūrīa wagīrīire,
nakīo kiugo kīarītio ihinda rīrīa rīagīrīire, kaī nī kīega-ī!
- 24 Harī mūdū ūrīa mūūgī njīra ya muoyo īrorete na igūrū,
īmūgirie gūkūrūka mbīrīra-inī.
- 25 Jehova nīamomoraga nyūmba ya mūdū ūrīa mwītīi,

no nīamenyagĩrĩra mĩhaka ya mūtumia wa ndigwa.

- 26 Meciiria ma mūdũ mwaganu nĩ kindũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova,
no meciiria ma andũ arĩa atheru nĩmamũkenagia.
- 27 Mūdũ mũkoroku arehagĩra nyũmba yake thĩna,
no ũrĩa ũthũire mahaki nĩagatũũra muoyo.
- 28 Ngoro ya mūdũ mũthingu nĩthimaga macookio mayo,
no kanua ka mūdũ mwaganu gathothokaga ũũru.
- 29 Jehova aikaraga haraaya na andũ arĩa aaganu,
no nĩaiguaga mahooya ma andũ arĩa athingu.
- 30 Gũtheria gĩthiithi nĩkũrehagĩra ngoro gĩkeno,
naguo ũhoru ũrĩa mwegu nĩwĩkĩraga mahĩndĩ hinya.
- 31 Mūdũ ũrĩa ũthikagĩrĩria ikaanania rĩrĩa rĩrehaga muoyo
nĩagatũũrania na andũ arĩa oogĩ.
- 32 Mūdũ ũrĩa ũregaga kũiguu agĩkaanio nĩ kwĩnyarara enyararaga we
mwene,
no mūdũ ũrĩa wothe wĩtikagĩra kũrũngwo agĩaga na ũtaũku.
- 33 Gwĩtigĩra Jehova nĩkuo kũheaga mūdũ ũũgĩ,
nakuo kwĩnyiihia gũtongoragia gĩtĩio.

16

- 1 Mĩbango ya ngoro nĩ ya mūdũ,
no icookio rĩa rũrĩmĩ riumaga harĩ Jehova.
- 2 Mūdũ onaga mĩthĩire yake yothe irĩ mĩega,
no Jehova nĩwe ũthimaga matanya.
- 3 Rekagĩrĩria Jehova maūdũ mothe marĩa ũrĩkaga,
nayo mĩbango yaku nĩrĩgaacagĩra.
- 4 Jehova ombire indo ciothe irĩ na gĩtũmi gĩacio,
ĩ-ni, o na arĩa aaganu aamoombire nĩ ũndũ wa mũthenya wa thĩna.
- 5 Mūdũ wothe wa ngoro ya mwĩtĩio nĩ kindũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova.
Menyai na ma atĩrĩ, ndakaaga kũherithio.
- 6 Mehia nĩmahorohagĩrio nĩ wendo na wĩhokeku,
na nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra Jehova-rĩ, mūdũ nĩheragĩra ũũru.
- 7 Rĩrĩa mĩthĩire ya mūdũ yakenia Jehova-rĩ,
atũmaga o na thũ ciake itũũranie nake na thayũ.
- 8 Kaba indo nini cionekete na njĩra ya ũthingu,
gũkĩra uumithio mũnene ũtarĩ wa kĩhooto.

- 9 Mündü n̄abangaga na ngoro m̄thiire wake,
no Jehova n̄we ūroragia makinya make k̄r̄ia ekūgerera.
- 10 M̄romo ya m̄thamaki yaragia ūhoru taar̄i nd̄um̄ir̄i,
na kanua gake gatiaḡir̄iwo kuogomia k̄ihooto.
- 11 Igeri na ratiri cia ma n̄i cia Jehova;
mahiga mothe ma ḡthima mar̄ia mar̄i m̄huko-r̄i, o namo no w̄ira
wake.
- 12 K̄r̄i athamaki-r̄i, gw̄ika ūuru n̄i ūndū ūr̄i magigi,
n̄iḡukorwo ḡit̄i k̄ia ūnene k̄ihaandaga n̄i ūndū wa ūthingu.
- 13 Athamaki n̄imakenaḡira m̄romo ĩr̄ia yaragia ma;
n̄i mar̄i bata na m̄ndū waragia ūhoru wa ma.
- 14 Mang'ūr̄i ma m̄thamaki n̄i ta m̄t̄umwo wa ḡikuū,
no m̄ndū m̄ūḡi n̄iakamahooreria.
- 15 Ḡthererwo ḡthiithi n̄i m̄thamaki n̄i muoyo;
ūtugi wake ūtar̄i ta itu r̄ia mbura ĩr̄ia ĩk̄uragia irio.*
- 16 H̄i! Kaĩ k̄uḡia ūḡi n̄i kwega ḡk̄ira thahabu-ĩ,
ḡthuura ūtaūku ḡgak̄ira k̄uḡia na betha!
- 17 N̄jira njariĩ ya ar̄ia ar̄unḡir̄iwo yeheraḡira ūuru;
m̄ndū ūr̄ia ūmenyaḡir̄iwo m̄thiire yake n̄i muoyo wake mwene
agitaḡira.
- 18 Mw̄it̄io ūr̄umaḡir̄iwo n̄i mwananḡiko,
roho wa mw̄it̄ūḡir̄io ūkar̄um̄ir̄iwo n̄i k̄uḡia.
- 19 N̄i kaba roho wa kw̄inyiibia na ḡukorwo hamwe na ar̄ia ahinȳir̄ie,
ḡk̄ira k̄ugayana indo cia ndaħo na ar̄ia et̄i.
- 20 M̄ndū ūr̄ia ūr̄umb̄uyagia mataaro n̄iagaacaḡira,
na k̄urathimwo n̄i m̄ndū ūr̄ia w̄ihokaga Jehova.
- 21 Ar̄ia ooḡi ngoro-in̄i metagwo ak̄ūr̄ani maundū,
na ciugo njega it̄ūgaḡir̄ia ūtaaro.
- 22 Ūtaūku n̄i ḡthima k̄ia muoyo k̄r̄i ar̄ia mar̄i naguo,
no ūrim̄ū ūrehaga iherithia k̄r̄i andū ar̄ia ak̄igu.
- 23 Ngoro ya m̄ndū m̄ūḡi n̄yo ĩtongoragia kanua gake,
nayo m̄romo yake ĩt̄ūgaḡir̄ia ūtaaro.
- 24 Ndeto njega n̄i igua r̄ia ūk̄i,
ir̄i m̄r̄io ngoro-in̄i, na hari mah̄ndĩ n̄i ūgima.

* 16:15 Mbura ĩno ya ḡuk̄uria irio n̄irehaga k̄ugaacira na ḡikeno.

- 25 Kūrī njīra mūdū onaga ta yagīrīre,
no marigīrīrio mayo yerekagira gīkuū-inī.
- 26 Kūhūūta kwa mūruti wa wīra nīkuo kūmūteithagia,
ng'aragu yake nīyo īmūtindīkaga.
- 27 Kīmaramari gīthugundaga ūūru,
na mīario yakīo nī ta mwaki wa gūcina.
- 28 Mūdū mwaganu arehaga ngarari,
na mūhuhu ūtigithanagia andū marī ūrata mūnene.
- 29 Mūdū wa haaro aheenagīrīria mūdū wa itūūra rīake,
akamūtongoria njīra-inī ītarī njega.
- 30 Mūdū ūrīa uunagīra andū riitho akoragwo agīthugunda waganu,
ūrīa ūtembanagia mīromo akoragwo agīthugunda ūūru.
- 31 Mbuī nī thūmbī ya riiri;
cīonekaga nī ūndū wa mūtūūrīre wa ūthingu.
- 32 Nī kaba mūdū mūkirīrīria gūkīra njamba ya ita,
na nī kaba mūdū ūrīa ūrigagīrīria marakara make gūkīra ūrīa
wīnyiitagīra itūūra inene.
- 33 Mītī īcuukaḡīrwo maru-inī,
no itua o rīothe riumaga kūrī Jehova.

17

- 1 Nī kaba kīenyū kīūmū kīa mūgate kūdū kūrī na thayū na ūhooreri,
gūkīra nyūmba īiyūrīte ndīa no īrī na ngū.
- 2 Ndungata īrī na ūūḡī īgaatuīka ya gwatha mūrīū wa mwene yo ūrīa
ūrehaga njono,
na nīkegwatīra īgai īrī ta ūmwe wa ariū a mwathi wayo.
- 3 Nyūngū nī ya gūthererio betha, na kīrugutīro nī ḡīa gūthererio thahabu,
no Jehova nīwe ūgeragia ngoro cia andū.
- 4 Mūdū mwaganu athikagīrīria mīromo īrīa yaragia waganu;
nake mūdū wa maheeni athikagīrīria rūrīmī rūrīa rwaragia maūdū
ma gūthūkia.
- 5 Mūdū ūrīa ūthekagīrīra athīni nīkūmena amenaga Ūrīa wamombire;
mūdū ūrīa ūkenagīra mūtino ndakaaga kūherithio.
- 6 Ciana cia ciana nī thūmbī harī andū arīa akūrū,
nao aciari nīo riiri wa ciana ciao.
- 7 Mīario ya bata ndīagīrīre kanua ka mūdū mūkīḡu,
na makīria mīario ya maheeni ndīagīrīre mūdū ūrīa wathanaga!

- 8 Ihaki rīhaana ta ihiga rīa kūrehe mūnyaka kūrī ūrīa ūhakanaga; kūrīa guothe athūaga nāgaacagīra.
- 9 Mūndū ūrīa ūhumbagīra ihītia nī wendo acaragia, no ūrīa ūcookagīra ūhoro atigithanagia andū marī ūrata mūnene.
- 10 Kūrūithio nīgūkenagia mūndū ūrīa ūkūūranaga maūndū gūkīra iboko igana harī mūndū mūkīgu.
- 11 Mūndū mūūru arongooragia o ūremi; nī ūndū ūcio nāgatūmīrwo mūnene ūtarī tha amūūkīrīre.
- 12 Nī kaba gūcemaniana na nduba itunyītwo ciana ciayo gūkīra gūcemaniana na mūndū mūkīgu na ūrimū wake.
- 13 Mūndū angīrīha wega na ūūru, ūūru ndūkeehera nyūmba-inī yake.
- 14 Kwambīrīria haaro nī ta kūhingūrīra maaī mahingīrīrie; nī ūndū ūcio tiganaga na ūhoro ūcio ngarari itaanagia.
- 15 Gūtuīra mūndū mwaganu atī ndehītīe na gūtuīra ūrīa ūtehītīe atī nī mwīhia, maūndū macio meerī nī marī magigi harī Jehova.
- 16 Mbeeca nī cia bata ūrīkū irī guoko-inī kwa mūndū mūkīgu, na ndangīhota kūgūra ūūgī, na ndarī ngoro ya kwenda gūtaūkīrwo?
- 17 Mūrata wa mūndū amwendaga hīndī ciothe, nake mūrū wa nyina na mūndū aciaragwo nī ūndū wa hīndī ya thīina.
- 18 Mūndū ūtooī gūkūūrana maūndū atuīkaga wa kūrīha thiirī wa mūndū ūngī o na akaiga kīndū gīa kūrūgamīrīra thiirī wa mūndū wa itūūra rīake.
- 19 Mūndū ūrīa wendete haaro nī mehīa endete; na mūndū ūrīa wakaga kīhingo kīraiha na igūrū eītagīria wanangīki.
- 20 Mūndū ūrī ngoro ya ūremi ndagaacagīra; nake mūndū ūrīa ūrī rūrīmī rwa kūheenania agūūaga thīina-inī.
- 21 Kūgīa na mūrīū mūkīgu kūrehaga ihooru; ithe wa mūndū mūkīgu ndarī hīndī akenaga.
- 22 Ngoro ngenū nī ndawa njega, no roho mūthuthīku ūng'aragia mahīndī.
- 23 Mūndū mwaganu amūkaagīra ihaki na hitho, nīguo ogomie ciira wa kīhooto.
- 24 Mūndū ūkūūranaga maūndū aikaraga arorete o ūūgī, no maitho ma mūndū mūkīgu morūūraga nginya ituri cia thī.

- 25 Mwana mūkĩgu arehagĩra ithe kĩa, na marũrũ kũrĩ nyina ũrĩa wamũciarire.
- 26 Ti wega kũherithia mũndũ ũtekĩte mahĩtia, kana kũhũũra anene nĩ ũndũ wa ũrũngĩrĩru wao.
- 27 Mũndũ ũrĩ na ũmenyo aragia ciugo athimĩte, nake mũndũ ũrĩ na ũtaũku aikaraga ahooreire.
- 28 O na mũndũ mūkĩgu angĩkira nĩonagwo arĩ mũũgĩ, na akoneka arĩ mũtaũku angĩtumia kanua.

18

- 1 Mũndũ ũrĩa ũtendaga gũtũũrania na andũ arũmagĩrĩra o merirĩria make; ningĩ areganaga na matua mothe ma ũũgĩ ũrĩa mũkinyanĩru.
- 2 Mũndũ mūkĩgu ndakenagĩra ũtaũku, no akenagĩra kwaria woni wake mwene.
- 3 Rĩrĩa waganu woka, ũrehaga ũirano, nacio njono irehaga thoni.
- 4 Ciugo cia kanua ka mũndũ nĩ ta ndia ndiku, no gĩthima kĩa ũũgĩ nĩ karũũĩ gatherũkaga.
- 5 Ti wega gũtũĩra andũ arĩa aaganu maũthĩ, kana kuogomia kĩhooito kĩa arĩa matehĩtie.
- 6 Mĩromo ya mũndũ mūkĩgu ĩmũrehagĩra ngũĩ, nako kanua gake geetagia rũthanju.
- 7 Kanua ka mũndũ mūkĩgu nĩko kamũthũkagĩria maũndũ, nayo mĩromo yake nĩ mũtego wa ngoro yake.
- 8 Ndeto cia mũndũ wa mũhuhu nĩ ta twentyũ twega twa irio; tũmerũkaga nginya tũturi-inĩ twa nda tũrĩa tũrĩ thĩnĩ mũno.
- 9 Mũndũ kĩgũũta wĩra-inĩ wake nĩ wa nyina na ũrĩa wanangaga.
- 10 Rĩitwa rĩa Jehova nĩ mũthiringo ũrĩ hinya; arĩa athingu moragĩra ho, nao magaikara marĩ agitire.
- 11 Ũtonga wa andũ arĩa atongu nĩguo itũũra rĩao rĩa hinya; meciiragia nĩ rũthingo rũtangĩhaicĩka.
- 12 Mbere ya mwanangĩko, ngoro ya mũndũ ĩkoragwo na mwĩtĩio, no kwĩnyihia nĩkuo gũtongoragia gĩtĩio.
- 13 Mũndũ ũrĩa ũcookagia ũhoru mbere ya kũũthikĩrĩria,

ũndũ ũcio nĩ ũrimũ na thoni ciake.

- 14 Roho wa mũndũ nĩguo ũmũũmagĩrĩria rĩrĩa arĩ mūrũaru, no roho mũthuthĩku nũũ ũngĩhota kũwĩtiiria?
- 15 Ngoro ya mũndũ mũkũũrani maũndũ nĩngĩagĩra ũmenyo; matũ ma arĩa oogĩ nĩmaũcaragĩrĩria.
- 16 Kĩheo mũndũ aheanĩte kĩmuonagia njĩra ya kũhĩtũkĩra, gĩkamũkinya harĩ andũ arĩa anene.
- 17 Mũndũ ũrĩa ũrehaga ciira wake mbere onekaga taarĩ we na ma, o nginya rĩrĩa mũndũ ũrĩa maraciira nake ooka kũmũũria ciũria.
- 18 Ũcuuki wa mĩtĩ nĩũniinaga ngarari, na ũgateithũrana andũ eerĩ njamba.
- 19 Mũndũ mũrakarie nĩ mūrũ wa nyina nĩ hinya kwĩiguithania nake gũkĩra kwĩgwatĩra itũũra inene rĩirigĩre, nacio ngararĩ nĩ ta mĩgĩiko irĩa ihingaga njeera.
- 20 Nda ya mũndũ nĩhũũnagio nĩ maciaro ma kanua gake; nĩaiganagwo nĩ magetha ma mĩromo yake.
- 21 Rũrĩmĩ rũrĩ na hinya wa gwathĩrĩra mũndũ muoyo kana gĩkuũ, no arĩa marwendete no marĩage maciaro maaruo.
- 22 Mũndũ ũrĩa wĩgĩagĩra na mũtumia nĩegĩagĩra na kĩndũ kĩega, na nĩgũtugwo atugĩtwo nĩ Jehova.
- 23 Mũndũ mũthĩĩni athaithanaga aigũrwo tha, no gĩtonga gĩcookagia ũhoru na ũũru.
- 24 Mũndũ mũceeri na andũ aingĩ aahota kwĩyũnũhithia, no nĩ kũrĩ mũrata ũnyĩitanaga na mũndũ gũkĩra mūrũ wa nyina na mũndũ.

19

- 1 Nĩ kaba mũndũ mũthĩĩni ũrĩa ũthiiaa na mĩthiire itarĩ ũcuuke, gũkĩra mũndũ mũkĩgu waragia waganu.
- 2 Ti wega kũgĩa na kĩyo hatarĩ na ũmenyo, ningĩ kũhĩkĩka mũno gũtũmaga mũndũ ahĩtie njĩra.
- 3 ũrimũ wa mũndũ nĩguo wanangaga muoyo wake, nayo ngoro yake itetagia Jehova.
- 4 Ũtonga nĩwongagĩrĩra mũndũ arata aingĩ, no mũndũ mũthĩĩni nĩheragĩrwo nĩ mũratawe.
- 5 Mũira wa maheeni ndakaaga kũherithio,

na ūrīa ūitūrūrāga maheeni ndageethara.

6 Andū aingī macaragia ūrīa mangīendwo nī mūnene,
na mūndū mūheani iheo-rī, nī mūrata wa andū othe.

7 Angīkorwo mūndū mūthīni nīatiganagio nī andū ao othe-rī,
ī nao arata ake mangīkīmwithēema atīa!

O na angīmathingata akīmathaithaga,
nīmethiirīre, matirī ho.

8 Mūndū ūrīa wīgīagīra na ūūgī nī ngoro yake mwene endete;
ūrīa ūkenagīra ūtaūku nīagaacagīra.

9 Mūira wa maheeni ndakaaga kūherithio,
na ūrīa ūitūrūrāga maheeni nīakoowo nī muoyo.

10 Gūtiagīrīre mūndū mūkīgu gūikaraga egangārīte;
gūkīrī ūūru makīria ngombo gwatha anene!

11 Ūūgī wa mūndū nīmūheaga ūkirīrīria,
rīri wake nīkūrekera andū arīa angī mahītia mao.

12 Marakara ma mūthamaki nī ta mūraramo wa mūrūūthi,
no ūtuḡi wake nī ta ime rīri nyeki-inī.

13 Mwana mūkīgu nī mwanangīko harī ithe,
na mūtumia wa haaro ahaana ta maaī maratata mategūtigithīria.

14 Nyūmba na ūtonga igayagwo kuuma kūrī aciari,
no mūtumia mūbaarīrīri maūndū oimaga kūrī Jehova.

15 Ūgūūta ūrehaga toro mūnene,
na mūndū gīthayo arīagwo nī ng'aragu.

16 Mūndū ūrīa wathīkaḡira maathani-rī, nī muoyo wake amenyagīrīra,
no ūrīa ūtoonaga bata wa kūmenyerera mīthiire yake nīagaakua.

17 Mūndū ūrīa ūiguagīra athīni tha nī Jehova akombagīra indo,
nake Jehova nīakamūrīha nī ūndū wa ūrīa ekīte.

18 Rūithagia mūrūguo hīndī irīa kūrī na kīrīgīrīro;
tīga kwenda gūtūma akooragwo.

19 Mūndū wa marakara mahiū no ngīnya aherithio;
ūngīmūteithūra rīmwe no ngīnya ūkaamūteithūra rīngī.

20 Thikīrīria mataaro na wītīkīre ūrutani,
marīgīrīrio-inī nīūgaatuīka mūndū mūūgī.

21 Mībango ya ngoro ya mūndū nī mīngī,
no muoroto wa Jehova noguo ūkaahinga.

- 22 Kĩrĩa mũndũ eriragĩria nĩ wendo ũrĩa ũtathiraga,
nĩ kaba gũthĩina gũkĩra mũndũ wa maheeni.
- 23 Gwĩtigĩra Jehova gũkinyagia mũndũ muoyo-inĩ:
Hĩndĩ iyo mũndũ akahurũka aiganũire, atarĩ na thĩina.
- 24 Kĩgũũta kĩrikagia guoko gwakĩo thaani-inĩ;
gĩgakĩremwo o na nĩgũgũcookia kanua!
- 25 Hũũra mũnyũrũrania, nao arĩa mateciiragia merute kũgĩa na
ũbaarĩrĩri;
kaania mũkũũrani maũndũ, na nĩekuongerera ũmenyo.
- 26 Mũndũ ũrĩa ũtunyaga ithe indo na akaingata nyina,
nĩ mwana wa kũrehe thoni na gĩconoko.
- 27 Mũrũ wakwa, ũngĩtiga gũthikĩrĩria mataaro-rĩ,
nĩũkoora njĩra ũtigane na ciugo cia ũmenyo.
- 28 Mũira wa kũhakwo anyũrũragia kĩhooto,
na kanua ka mũndũ mwaganu kameragia o ũũru.
- 29 Maherithia maigũrwo anyũrũrania,
nacio iboko ikaigũrwo mĩgongo ya andũ arĩa akĩigu.

20

- 1 Ndibei nĩ mũnyũrũrania, na njoohi nĩ mũndũ wa ngũĩ;
mũndũ ũrĩa ũhĩtithagio nĩcio ti mũũgĩ.
- 2 Mang'ũrĩ ma mũthamaki nĩ ta mũraramo wa mũrũũthi;
ũrĩa ũmũrakaragia nĩ muoyo wake ateaga.
- 3 Gwĩtheema ngũĩ kũrehagĩra mũndũ gĩtĩo,
no mũndũ o wothe mũkĩigu ahiũhaga kũũgitana.
- 4 Kĩgũũta gĩticimbaga hĩndĩ ya irĩma;
nĩ ũndũ ũcio hĩndĩ ya magetha gĩathii kũmaatha gĩtirĩ kĩndũ kionaga.
- 5 Muoroto wa ngoro ya mũndũ nĩ ta maaĩ ma ndia ndiku,
no mũndũ ũrĩ na ũtaũku nĩamatahaga.
- 6 Andũ aingĩ metuuga marĩ na wendo ũtangĩthira,
no mũndũ mwĩhokeku-rĩ, nũũ ũngĩmuona?
- 7 Mũndũ mũthingu atũũraga mũtũũrĩre ũtarĩ ũcuuke;
kũrathimwo-rĩ, nĩ ciana ciake iria atigaga.
- 8 Rĩrĩa mũthamaki aikarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene atue ciira,
maitho make mathũngũrũraga ũũru wothe.
- 9 Nũũ ũngiuga atĩrĩ, "Nĩnjigĩte ngoro yakwa ĩrĩ theru;

ndī mūtheru, na ndirī na mehia”?

- 10 Mahiga ma ratiri mataiganainie ūritū, o na ithimi itaiganīte: cieri nī indo irī magigi harī Jehova.
- 11 O na kaana kamenyekaga nī ūndū wa ciiko ciako, gakamenyeka kana mitugo yako nī mītheru, na kana nī māagīru.
- 12 Matū marīa maiguaga na maitho marīa monaga-rī, cieri nī Jehova waciūmbire.
- 13 Tiga kwenda toro, ndūkae gūthīina; ikaraga wīguite, na niūriīrīaga irio ūkahūina.
- 14 Mūgūri akīgūra oigaga atīrī, “Kīndū gīkī ti kīega, ti kīega!” Agacooka agathiī akīrahaga ūrīa oī kūgūra.
- 15 Thahabu nī kūrī, o na ruru no nyingī, no mīromo irīa yaragia ūmenyo nī ithaga rīa goro rīrīa rītonekaga.
- 16 Oya nguo ya mūndū ūrīa ūngīrūgamīrīra thiirī wa mūndū wa kūngī; mīige irūgamīrīre thiirī ūcio wa mūndū wa kūngī.
- 17 Irio cionekete na nīra ya kūheenanania irī cama harī mūndū, no thuutha kanua gake kaiyūraga o mūthanga.
- 18 Mībango īgaacagīra nī ūndū wa kūhooya kīrīra, ūngītua gūthīi mbaara-inī, heo ūtaaro.
- 19 Mūndū wa mūhuhu nīoimagia ndeto cia ndundu nja, nī ūndū ūcio wīthemage mūndū waragia mūno.
- 20 Mūndū angīruma ithe kana nyina, tawa wake ūkaahorera nduma-inī irīa ndumanu.
- 21 Igai rīrīa rīoneka narua kīambīrīria-inī, marigīrīrio-inī rītitiūkaga rīa kīrathimo.
- 22 Ndūkoige atīrī, “Nīngerīhīria ūūru ūyū!” Eterera Jehova nake nīegūkūhonokia.
- 23 Mahiga ma ratiri mataiganainie ūritū nī kīndū kīrī magigi harī Jehova, nacio ratiri itarī cia ma itimūkenagia.
- 24 Makinya ma mūndū matongoragio nī Jehova. Mūndū-rī, angīkihota atīa kūmenya njīra yake mwene?
- 25 Nī mūtego harī mūndū kwamūrīra Ngai kīndū na ihenya, acooke gwīcūūrania ūhoru wa mīhītwa yake thuutha-inī.
- 26 Mūthamaki mūūgī nīathūngūrūrāga andū arīa aaganu; ageragīria kīgaragari gīa gūkonyora ngano igūrū rīao.

- 27 Roho wa mündũ nĩ tawa wa Jehova,
ũthuthuuragia o nginya tũturi tũria tũri thĩinĩ mũno.
- 28 Wendo na wĩhokeku nĩcigitagĩra mũthamaki;
ũtugi nĩũtũmaga gĩtĩ gĩake kĩa ũnene kĩrũme.
- 29 Hinya wa andũ ethĩ nĩguo riiri wao,
nacio mbuĩ nĩcio riiri wa arĩa akũrũ.
- 30 Mahũura na nguraro nũtheragia ũuru wa mündũ,
nacio iboko itheragia o nginya tũturi twa thĩinĩ mũno.

21

- 1 Ngoro ya mũthamaki ĩrĩ moko-inĩ ma Jehova;
amĩroragia o kũria ekwenda, o ta ũria maaĩ moinithagĩrio mĩtaro-inĩ.
- 2 Mündũ oonaga mũthiire yake yothe ĩrĩ mĩega,
no Jehova athimaga ngoro.
- 3 Gwĩka ũria kwagĩĩre na ũria ũrĩ kĩhooto
nĩ gwĩtikagĩrwo nĩ Jehova gũkĩra kũruta igongona.
- 4 Maitho ma mwĩtũũgĩrio na ngoro ya mwĩtũũ,
o icio tawa wa arĩa aaganu-rĩ, nĩ mehĩa!
- 5 Mĩbango ya arĩa marĩ kĩyo nĩrehaga uumithio,
o ta ũria ti-itherũ ihenya inene rĩrehaga ũthĩĩni.
- 6 Kũgĩa na ũtonga na njĩra ya rũrĩmĩ rwa maheeni
nĩ kĩbii gĩa gũthira, na nĩ mũtego wa gĩkuũ.
- 7 Haaro ya andũ arĩa aaganu ĩkaamakururia, ĩmeherie,
nĩgũkorwo nĩmaregaga gwĩka ũria kwagĩĩre.
- 8 Njĩra ya mündũ mũhĩtia nĩ njogomu,
no mũthiire ya mündũ ũria ũtarĩ mahĩtia nĩ mĩrũngarũ.
- 9 Nĩ kaba gũtũura nyũmba-igũrũ, koine-inĩ,
gũkĩra gũtũura nyũmba thĩinĩ na mũtumia wa haaro.
- 10 Mündũ ũria mwaganu eriragĩria gwĩka o ũuru;
ndaiguuagĩra mündũ wa itũura rĩake tha.
- 11 Hĩndĩ ĩria mũnyũrũrania aaherithio, arĩa maagĩte ũũgĩ nĩmohĩgaga;
hĩndĩ ĩria mündũ mũũgĩ aataarwo nĩagĩĩaga na ũmenyo.
- 12 Ũria Mũthingu, o we Ngai, nĩonaga nyũmba ya ũria mwaganu,
na akarehithĩria ũcio mwaganu mwanangĩko.
- 13 Mündũ angĩhinga matũ ndakaigue kĩrĩro kĩa arĩa athĩni-rĩ,
o nake agaakaya na ndone wa kũmwĩtĩka.

- 14 Kīheo kīheanītwo na hitho nīkīhooreragia marakara,
na ihaki ihithe nguo-inī rīhooreragia mang'ūrī manene.
- 15 Ituīro rīa kīhooato rīatuuo, rīrehaga gīkeno kūrī andū arīa athingu,
no rīrehaga kīmako kūrī arīa mekaga ūuru.
- 16 Mündū ūrīa ūtiganaga na nīra ya ūūgī,
akaahurūkīra kīūngano-inī kīa arīa akuū.
- 17 Mündū ūrīa mwendi ikeno nīagathīina;
ūrīa wothe mwendi ndibei na maguta-rī, gūtīrī hīndī agaatonga.
- 18 Mündū ūrīa mwaganu atuīkaga irīhi rīa gūkūūra ūrīa mūthingu,
na ūrīa ūtarī mwīhokeku agatuīka irīhi rīa gūkūūra ūrīa
mūrūngīrīru.
- 19 Nī kaba gūtūūra werū-inī,
gūkīra gūtūūra na mūtumia wa haaro na kūrakara narua.
- 20 Thīinī wa nyūmba ya mündū mūūgī nī kūrī mīthemba yothe ya irio
njega o na maguta,
no mündū mūkīngu arīaga kīrīa gīothe arī nakīo.
- 21 Mündū ūrīa ūthingataga ūthingu na wendani
nīagīaga na muoyo, na ūgaacīru, na gītīo.
- 22 Mündū mūūgī atharīkaḡīra itūūra inene rīa andū arīa njamba,
na akamomora kīihitho kīa hinya kīrīa mehokete.
- 23 Mündū ūrīa ūmenyagīrīra kanua gake na rūrīmī rwake
nīeyeheragia mūtino-inī.
- 24 Mündū mwītīi na mwīgereri, etagwo "Mūnyūrīra";
ekaga maündū make na mwītīo mūnene.
- 25 Merirīra ma mündū kīgūūta nīmo makaamūūra,
tondū moko make matiendaga kūruta wīra.
- 26 Mūthenya wothe erīagīra o makīra,
no arīa athingu maheanaga mategūtara.
- 27 Igongona rīa mündū mwaganu nī kīndū kīrī magigi:
ī rītīkīrī magigi makīra hīndī irīa rīrehetwo na ūhinga ngoro-inī!
- 28 Mūira wa maheeni nīgūthira agaathira,
nake ūrīa ūmūthikaḡīrīra akaanangwo nginya tene.
- 29 Mündū mwaganu erūagīrīra na ūrūme,
no mündū mūrūngīrīru nīeciiragia ūhoru wa mīthīire yake.
- 30 Gūtīrī ūūgī, kana ūmenyi, kana kīrīra o na kīrīkū
kīngīhota gūūkīrīra Jehova.

31 Mbarathi nīharagīrio nī ūndū wa mūthenya wa mbaara,
no ūhootani uumaga kūrī Jehova.

22

- 1 Rīitwa rīega nīrīakwīrirīrio gūkīra ūtonga mūnene;
gūtīka nī kwegaga gūkīra betha kana thahabu.
- 2 Andū arīa atongu na arīa athīni harī ūndū ūmwe ūmanyiitithanītie;
Jehova nīwe Mūmbi wao othe.
- 3 Mūndū mūbaarīrīri onaga ūgwati akehitha,
no arīa matarī ūūgī mathiaga o na mbere nao magatoonya thīna-inī.
- 4 Kwīnyiihia na gwītīgīra Jehova
kūrehaga ūtonga, na gītīio, na muoyo.
- 5 Njīra cia andū arīa aaganu irī mīgua na mītego,
no ūrīa ūgitagīra ngoro yake alkaraga kūrāya nacio.
- 6 Menyeria mwana njīra īrīa agīrīrwo nīkūgera,
na ndarī hīndī akaamiuma o na aakūra.
- 7 Andū arīa atongu nī mathaga arīa athīni,
na ūrīa ūkombaga nī ndungata ya mūmūkoomberi.
- 8 Mūndū ūrīa ūhaandaga waganu agethaga thīna,
naruo rūthanju rwa marakara make nīrūkanangwo.
- 9 Mūndū mūtaana we mwene nīakarathimwo,
tondū nīagayagīra arīa athīni irio ciake.
- 10 Ingata mūnyūrūrania, nayo ngūī nīngūkweherera;
inegene na irumi o nacio nīcīgūthira.
- 11 Mūndū ūrīa wendaga ngoro theru na akaaragia maūndū ma ūtugi,
mūthamaki nīagatuīka mūrata wake.
- 12 Maitho ma Jehova nīmamenyagīrīra ūmenyo,
no nīathaahagia ciugo cia ūrīa ūtarī mwīhokeku.
- 13 Kīgūūta kiugaga, “Nja kūrī na mūrūūthi!”
Kana gīkoiga atīrī, “Nīngūūragīrwo njīra-inī!”
- 14 Kanua ka mūtumia mūtharia nī irima iriku,
nake ūrīa werekeirio mang’ūrī ma Jehova agūūaga thīnī wa rīo.
- 15 Ngoro ya mwana yohanītio na ūrimū,
no rūthanju rwa kūmūherithia nīrūkaūingata kūrāya nake.
- 16 Mūndū ūrīa ūhinyagīrīria arīa athīni nīguo eyongerere ūtonga,
na ūrīa ūheaga itonga iheo, eerī nīmagathīna.

Miario ya arĩa Oogĩ

- 17 Tega matũ, na ũthikĩrĩrie mĩario ya andũ arĩa oogĩ;
nyĩita na ngoro yaku maũndũ marĩa ngũrutana,
18 tondũ nĩ ũndũ mwega hĩndĩ ĩrĩa ũkũmaiga ngoro-inĩ yaku,
na ũkoragwo namo mothe mĩromo-inĩ yaku.
19 Ndaakũmenyithia mo nĩgeetha mwĩhoko waku ũkoragwo harĩ Jehova,
wee nĩwe ngũruta maũndũ macio ũmũthĩ, ĩi wee nĩwe ngũruta.
20 Githĩ ndikwandĩkiire thimo mĩrongo ĩtatũ,
thimo cia ũtaarani na ũmenyo,
21 ngakũruta ciugo cia ma na cia kwĩhokeka,
nĩgeetha ũkaahota kũhe
ũrĩa ũgũtũmĩte macookio mega?
- 22 Ndũkanatunye arĩa athĩni indo ciao tondũ wa ũthĩni wao,
na ndũkanahinyĩrĩrie arĩa abatari ciira-inĩ,
23 nĩgũkorwo Jehova nĩakamaciiĩrĩra,
na nĩagatunya arĩa mamatunyaga indo ciao.
- 24 Ndũkanagĩe ũrata na mũndũ ũrĩa ũrĩ marakara mahiũ,
ndũkanagĩe thiritũ na mũndũ ũrĩa ũhiũhaga kũrakara,
25 tondũ wahota kwĩruta mĩthĩre yake,
na ũnyiitwo nĩ mũtego.
- 26 Ndũgatuĩke mũndũ wa kũiga kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩra thiiĩ,
kana ũtuĩke wee nĩwe wa kũrũgamagĩrĩra mathiĩrĩ ma andũ angĩ;
27 ũngĩkaaga kĩndũ gĩa kũriha nakĩo-rĩ,
ũgaatunywo ũrĩrĩ waku o ũũkomeire.
- 28 Ndũkaneherie ihiga rĩa tene rĩa mũhaka
rĩrĩa rĩahaandirwo nĩ maithe manyu ma tene.
- 29 Nĩwonaga mũndũ mũũgĩ na wĩra wake?
Ūcio agatungata o na mbere ya athamaki;
ndagatungata mbere ya andũ matooĩkaine.

23

- 1 Rĩrĩa waikara thĩ kũrĩianĩra na mwathi wa bũrũri-rĩ,
wĩmenyerere nũũ ũcio mũrĩ nake;
2 wĩigĩrĩre kahiũ mũmero
ũngĩkorwo ũrĩ mũndũ mũkoroku.
3 Ndũkerĩrĩrie irio ciake irĩ mũrĩo,
nĩgũkorwo nĩ irio cia gũkũheenereria.
- 4 Tiga kwĩnogia na kwenda gwĩtongia;
gĩa na ũũgĩ wa kũhota kwĩrigĩrĩa.
5 No wone ũtonga, ũcooke ũbuĩrie,
nĩgũkorwo ti-itherũ ũtonga nĩwĩmeragia mathagu,
na ũkombũka ta nderi yerekeire matu-inĩ.
- 6 Tiga kũrĩa irio cia mũndũ mũkarĩ,
ndũkerĩrĩrie irio ciake cia mũrĩo;
7 tondũ nĩ mũndũ wa arĩa meciiragia o ũhoro wa thogora hĩndĩ ciothe.

Akwĩraga atĩrĩ, “Rĩa na ũnyue,”
no ngoro yake ndĩrĩ hamwe nawe.

⁸ Nĩũgatahĩka kĩrĩa kĩnini ũgaakorwo ũrĩite,
nacio ngaatho ciaku nĩikoorĩra thĩ.

⁹ Ndũkaarie na mũndũ mũkĩũgu,
nĩgũkorwo we no anyararire ũũgĩ wa ciugo ciaku.

¹⁰ Ndũkaneherie ihiga rĩa tene rĩa mũhaka,
kana ũhatĩke mũhaka ya mĩgũnda ya ciana cia ngoriai,

¹¹ tondũ Mũgitĩri wacio nĩ arĩ na hinya;
nĩakamaciiĩrĩra agũũkĩrĩre.

¹² Ringĩrĩria ngoro yaku gũthikĩrĩria ũrutani,
na matũ maku kũigua ciugo cia ũmenyo.

¹³ Ndũkanaage kũherithia mwana;
ũngĩmũhũũra na rũthanju-rĩ, ndangĩkua.

¹⁴ Mũhũũrage na rũthanju
nĩguo ũhonokie muoyo wake kuuma kũrĩ gĩkuũ.

¹⁵ Mũrũ wakwa, ngoro yaku ĩngĩgĩa na ũũgĩ-rĩ,
hĩndĩ ĩyo ngoro yakwa no ĩkene;

¹⁶ ngoro yakwa nĩgacanjamũka
rĩrĩa mĩromo yaku ĩkaaria maũndũ marĩa magĩrĩire.

¹⁷ Ndũkanareke ngoro yaku ĩiguĩre ehia ũiru,
no hĩndĩ ciothe gĩaga na kĩyo gĩa gwĩtigĩra Jehova.

¹⁸ Tondũ ti-itherũ wee ũrĩ na kĩrĩgĩrĩro thuutha-inĩ,
na kĩrĩgĩrĩro giaku gĩtigaathira.

¹⁹ Mũrũ wakwa, thikĩrĩria nĩgeetha ũgĩe na ũũgĩ,
na ũige ngoro yaku njĩra-inĩ ĩrĩa yagĩrĩire.

²⁰ Ndũkegwatanie na andũ arĩa manyuuaga njoohi,
kana arĩa makorokagĩra nyama,

²¹ nĩgũkorwo arĩũ na andũ arĩa akoroku matuĩkaga athĩĩni,
naguo ũgũũta ũtũmaga mũndũ ehumbe matangari.

²² Thikagĩrĩria thoguo, we ũrĩa wagũciarire,
na ndũkanyarare maitũguo, o na aakorwo nĩ mũkũrũ.

²³ Wĩgũrĩre ũhoru ũrĩa wa ma na ndũkanawendie;
wĩgũrĩre na ũũgĩ, na ũtaaro, na ũtaũku.

²⁴ Ithe wa mwana mũthingu arĩ gĩkeno kĩnene mũno;
nake ũrĩa ũrĩ na mwana mũũgĩ nĩakenagio nĩwe.

²⁵ Thoguo na maitũguo marocanjamũka nĩ ũndũ waku;
mũtumia ũrĩa wagũciarire arokena!

²⁶ Mũrũ wakwa, heaga ngoro yaku,
na ũreke maitho maku marũmagĩrĩre njĩra ciakwa,

²⁷ nĩgũkorwo mũmaraya nĩ irima iriku,
nake mũtumia mũtharia nĩ gĩthima gĩkunderu.

- 28 Oohagĩria andũ njĩra-inĩ o ta njangiri,
na nĩatũmaga kuongerereke andũ matarĩ ehokeku kĩrĩndĩ-inĩ.
- 29 Nũũ ũrĩ na haaro? Nũũ ũrĩ na kĩaha?
Nũũ ũrĩ hafĩka-inĩ? Nũũ ũrĩ na mateta?
Nũũ ũgurarĩtio hatarĩ gĩtũmi? Nũũ ũtunĩhĩte maitho?
- 30 Nĩ arĩa matindaga marũmanĩrĩre na ndibei,
arĩa mathiũaga magicamaga mbakũri cia ndibei ĩrĩa ndukanie.
- 31 Tiga kwĩrorera ndibei rĩrĩa ĩtunĩhĩte,
rĩrĩa ĩgũkenya ĩrĩ gĩkombe-inĩ,
rĩrĩa ĩkũmerũka wega!
- 32 Mũthia-inĩ ĩrũmanaga ta nyoka,
ĩgagũtheeca na thumu ta ndũira.
- 33 Maitho maku makoonaga maũndũ mageni,
na meciiria maku meciirie maũndũ ma waganu.
- 34 Ũgaatuĩka ta mũndũ ũkomete iria-inĩ rĩrĩa inene gatagatĩ,
o ta mũndũ ũkomete mũthia wa gĩtugĩ kĩa macua.
- 35 Nĩũkoiga atĩrĩ, “Ngũthĩtwo, no ndinatiihio!
Nĩmahũũra, no ndinaigua ũndũ!
Ngokĩra-rĩ,
nĩguo ngacarie ĩngĩ ya kũnyua?”

24

- 1 Tiga kũiguĩra andũ arĩa aaganu ũiru,
na ndũkanerĩrĩre thiritũ yao,
- 2 nĩgũkorwo ngoro ciao ithugundaga o haaro,
na mĩromo yao yaragia ũhoru wa kũrehere andũ thĩĩna.
- 3 Nyũmba yakagwo na ũũgĩ,
naguo ũtaũku nĩguo ũtũmaga ĩĩhaande;
- 4 ũmenyo nĩguo ũiyũragia tũnyũmba twayo,
ũgatũiyũria na ĩndo cia bata, na ũtonga mwega.
- 5 Mũndũ mũũgĩ arĩ ũhoti mũnene,
na mũndũ ũrĩ ũmenyo nĩakĩragĩrĩria kũgĩa na hinya;
- 6 ũgĩthĩĩ mbaara-inĩ nĩũbatarĩtio nĩgũtaarwo,
na nĩgeetha ũhootane nĩũbatarĩtio nĩ aheani kĩrĩra aingĩ.
- 7 ũũgĩ ũrĩ ĩgũrũ mũno, ndũngĩkinyĩrĩka nĩ mũndũ mũkũĩgu;
rĩrĩa kwagomanwo kĩhingo-inĩ, ndangĩona wa kuuga.
- 8 Mũndũ ũrĩa ũthugundaga ũũru-rĩ,
andũ mamwĩtaga mungumania.
- 9 Mathugunda ma ũrimũ nĩ mehia,
na mũnyũrũrania nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ andũ.
- 10 ũngĩtuĩka wa kũũrwo nĩ hinya hĩndĩ ya thĩĩna,
hinya waku kaĩ nĩ mũnini-ĩ!
- 11 Honokia arĩa maratwarĩrĩrio gĩkuũ-inĩ;
gĩrĩrĩria arĩa maratũgũũga merekeire gĩthĩnjĩro.

- 12 Ũngiuga atĩrĩ, “Ũhoro ũcio tūtiraũmenyete,”
githĩ ũrĩa ũthimaga ngoro tiwe ũmenyaga?
Ũrĩa ũrangagĩra muoyo waku-rĩ, githĩ ndooĩ kana nĩguo?
Githĩ ndakaarĩha o mũndũ kũringana na ũrĩa ekĩte?
- 13 Mũrũ wakwa, rĩa ũũkĩ, nĩgũkorwo nĩ mwega;
ũũkĩ uumĩte magua-inĩ ũrĩ mũrĩo ũkĩucama.
- 14 Ningĩ menya atĩ ũũgĩ ũrĩ mũrĩo harĩ ngoro yaku;
ũngĩgĩa naguo, nĩũkagĩa na kũirĩgĩrĩro,
na kũirĩgĩrĩro gĩaku gĩtigaathira.
- 15 Ndũkanoochie mũndũ mũthingu njĩra-inĩ ũtharĩkĩre nyũmba yake ta
mũitũ,
ndũkanahithũkĩre gũikaro gĩake;
- 16 nĩgũkorwo mũndũ mũthingu o na angĩgũa maita mũgwanja, agũũaga
o agĩũkagĩra,
no andũ arĩa aaganu marũndagwo nĩ mũtino.
- 17 Hĩndĩ rĩa thũ yaku yagũa-rĩ, ndũkanamĩkenerere;
hĩndĩ rĩa yahĩngwo-rĩ, ndũkareke ngoro yaku ikene,
- 18 nĩguo Jehova ndakone ũndũ ũcio arakare,
akĩhũndũre marakara make kuuma kũrĩ thũ iyo.
- 19 Ndũkanathĩinĩke ngoro nĩ ũndũ wa andũ arĩa ooru,
kana wĩrirĩrie kũhaanana na arĩa aaganu,
- 20 nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa mũũru ndarĩ na mwĩhoko wa thuutha-inĩ,
na tawa wa ũrĩa mwaganu nĩũkahorio.
- 21 Mũrũ wakwa, wĩtigĩre Jehova na wĩtigĩre mũthamaki,
na ndũkagĩe na ngwatanĩro na andũ arĩa aremĩ,
- 22 nĩgũkorwo acio eerĩ no mamũrehithĩrie mwanangĩko wa narua,
na nũũ ũngĩmenya nĩ mũtino irĩkũ mangĩrehe?
- Mĩario ĩngĩ ya arĩa Oogĩ*
- 23 O na ici no thimo cia andũ arĩa oogĩ:
Kwenda mwena ũmwe gũkĩra ũrĩa ũngĩ ciira-inĩ ti ũndũ mwega:
- 24 Ũrĩa wothe wĩraga mũndũ ũrĩa ũrĩ na mahĩtia atĩrĩ, “Wee ndũrĩ na
mahĩtia,”
kĩrĩndĩ nĩgĩkamũruma, na athũũrwo nĩ ndũrĩrĩ.
- 25 No arĩa matuagĩra andũ arĩa aaganu ciira,
nĩmakona wega, na magĩe na kĩrathimo kĩega.
- 26 Icookio rĩa wĩhokeku
nĩ ta kĩmumunyano kĩa mũromo.
- 27 Rũkia wĩra wa gũtua mwako na nja,
na ũhaarĩrie mĩgũnda yaku;
thuutha ũcio cooka wĩakĩre nyũmba.
- 28 Ndũkanarute ũira ũigĩrĩre mũndũ wa itũũra rĩaku kĩgeenyoo,
kana ũheenanie na mũromo yaku.

- 29 Ndūkanoige atūrī, “Ngūmwīka o ta ūrīa anjikīte;
ngwīrhīria harī mūdū ūcio kūringana na ūrīa eekire.”
- 30 Ndaahītūkīire mūgūnda-inī wa kīgūūta,
ngīhītūkīra mūgūnda-inī wa mīthabibū wa mūdū ūtooī gūkūūrana
maūndū;
- 31 na rīrī, mūigua yamerete kūdū guothe,
na mūgūnda ūkaiyūra riya,
naruo rūthingo rwa mahiga rūkamomoka.
- 32 Nīndacūūranirie na ngoro yakwa maūndū macio ndonire,
na ngīruta ūndū kuumana na ūrīa ndonire:
- 33 Mūtugo wa gūkoma hanini,
gūcooka toro hanini, gūkūnja moko hanini ūhurūke;
- 34 naguo ūthīni ūgaagūkorerera ta mūtū,
na wagi ūgūkorerere ta mūdū wīohete indo cia mbaara.

25

Thimo Ingī cia Solomoni

- 1 Ici nī thimo ingī cia Solomoni, iria ciacookanīrīrio na ikāndīkwo nī
andū a Hezekia ūrīa warī mūthamaki wa Juda:
- 2 Kūhithīrīra ūndū nī ūgooci wa Ngai;
nakuo gūtuūria ūndū nīkwo kūgoocithagia athamaki.
- 3 O ta ūrīa igūrū kūraihiite na igūrū, nakuo thī gūkarika mūno-rī,
ūguo noguo ngoro cia athamaki itangītuūrika.
- 4 Theria betha ithire gīko,
na nīhegūtīgara kīndū kīa mūturi wa betha;
- 5 eheria andū arīa aaganu harī mūthamaki,
na gītī giake kīa ūnene nīgīkūrūmio nī ūthingu.
- 6 Ndūgetūūgīrie harī mūthamaki,
na ndūkerūgamie gatagatī ka anene;
- 7 kaba mūthamaki we mwene akwīre, “Ambata, ūūke haha,”
gūkīra agūconorithie mbere ya mūdū ūrī igweta.
- Ūndū ūrīa wonete na maitho-rī,
8 ndūkahiūhe kūūtware igooti-inī,
tondū-rī, ūgeeka atīa marīgīrīrio-inī,
mūdū wa itūūra rīaku angīkaaruta ūira agūconorithie?
- 9 Ciirai na mūdū wa itūūra rīaku we mwene,
nīguo ndūkoimie ndundu ya mūdū ūcio ūngī nja,
- 10 kana ūiguuo nī mūdū ūngī agūconore,
ūtūūre na ngumo njūru itagagūthira.
- 11 Kiugo kīarītio hīndī īrīa yagīrīire
nī ta matunda ma thahabu marī thaani-inī ya betha.
- 12 Gīcūhī gīa gūtū gīa thahabu, kana ithaga rīa thahabu īrīa therie,

nĩ taguo irũithia rĩa mũndũ mũũgĩ rĩtariĩ gũtũ-inĩ kwa mũndũ ũrĩa ũiguaga.

- 13 Ta ũhehu wa tharunji hĩndĩ ya magetha,
no taguo mũtwari ndũmĩrĩri mwĩhokeku ahaana kũrĩ arĩa
mamũtũmaga;
nĩatũmaga ngoro cia anene ake ikene.
- 14 O ta ũrĩa matu na rũhuho matarĩ mbura ihaana,
no taguo mũndũ ahaana ũrĩa ũrahaga ũrĩa ekũheana iheo na
ndaheane.
- 15 Ũkirĩrĩria no ũguucĩrĩrie ũrĩa waathanaga etĩkire ũndũ,
naru rũrĩmĩ ruororo no ruune ihĩndĩ.
- 16 Ũngĩona ũũkĩ-rĩ, rĩa o wa gũkũigana,
ũngĩrĩa mũingĩ mũno nĩũgũtahĩka.
- 17 Nyiihia gũthiiaga kwa mũndũ wa itũũra,
ũngĩthiũ kaingĩ no anogio nĩwe agũthũure.
- 18 Mũndũ ũrĩa ũheanaga ũira wa maheeni agookĩrĩra mũndũ wa itũũra,
ahaana ta njũgũma, kana rũhiũ rwa njora, kana mũguĩ mũũgĩ.
- 19 Kwĩhoka mũndũ ũtarĩ mwĩhokeku hĩndĩ ya thĩina,
no ta kwĩhoka igege ituĩku, kana kũgũrũ kũrathua.
- 20 ũrĩa ũinagĩra mũndũ ũrĩ na ngoro nditũ nyĩmbo,
no ta mũndũ kwĩruta nguo mũthenya wa heho,
kana gũitĩrĩria thiki igata-inĩ.
- 21 Thũ yaku ĩngĩkorwo ĩhũtĩ-rĩ, mĩhe irio ĩrĩe;
ĩngĩkorwo ĩnyootĩ-rĩ, mĩhe maaĩ ĩnyue.
- 22 Weka ũguo-rĩ, nĩũkũmĩngĩrĩra makara ma mwaki mũtwe,
nake Jehova nĩagakũrĩha.
- 23 O ta ũrĩa rũhuho rwa gathigathini rũrehaga mbura,
noguo rũrĩmĩ rwa njuukũ rũrehaga ũhoru wa marakara.
- 24 Nĩ kaba gũtũũra nyũmba-igũrũ koine-inĩ,
gũkĩra gũtũũrania nyũmba thĩinĩ na mũtumia wa haaro.
- 25 O ta ũrĩa maaĩ mahehu manyootoraga mũndũ mũnyootu,
no taguo ũhoru mwega uumĩte bũrũri wa kũraya wĩkaga.
- 26 O ta gĩthima kĩiyũrĩte ndaka, kana itherũkĩro rĩa maaĩ riunjuge,
ũguo nĩguo mũndũ mũthingu ahaanaga angĩirekereria harĩ andũ
arĩa aaganu.
- 27 Ti wega kũrĩa ũũkĩ mũingĩ mũno,
o na ti ũndũ wa gũtũika mũndũ gwĩcarĩria gĩtĩo we mwene.
- 28 Mũndũ ũtangĩhota gwatha ngoro yake

atarĩ ta itũũra inene rĩmomoku, na rĩtarĩ na thingo.

26

- 1 O ta ũrĩa tharunji ĩtaagĩrĩire kũgia hĩndĩ ya riũa, kana mbura kuura hĩndĩ ya magetha-rĩ, nuguo gĩtĩo gĩtagĩrĩire mũndũ mũkĩigu.
- 2 Ta kanyoni-ka-nja gekũbatabata, kana thũngũrũrũ ĩkũhiũka-hiũka, nuguo kĩrumi gĩtarĩ gĩtũmi gĩtarĩ ha kwĩgwaĩrĩra.
- 3 Kĩboko nĩ kĩa mbarathi, matamu nĩ ma ndigiri, na rũthanju nĩ rwa ciande cia andũ arĩa akĩigu!
- 4 Ndũkanacookerie mũndũ mũkĩigu kũringana na ũrimũ wake, ndũkae gũtuĩka take.
- 5 Cookeria mũndũ mũkĩigu kũringana na ũrimũ wake, nĩguo ndakeyone taarĩ mũndũ mũũgĩ maitho-inĩ make.
- 6 Gũtũma ndũmĩrĩri na guoko kwa mũndũ mũkĩigu-rĩ, nĩ ta gwĩtinia magũrũ, kana kũnyua haaro.
- 7 O ta magũrũ ma gĩthua ũrĩa mathiiga maniginĩte, nuguo thimo ĩhaana ĩkĩario nĩ kanua ka mũndũ mũkĩigu.
- 8 Kũhe mũndũ mũkĩigu gĩtĩo no ta kuoherera ĩhiga kĩgũtha-inĩ.
- 9 Thimo ĩkĩario nĩ kanua ka mũndũ mũkĩigu nĩ ta mũigua ũrĩ guoko-inĩ kwa mũrĩũ.
- 10 Mũndũ wandĩkaga mũndũ mũkĩigu kana mwĩhĩtũkĩri nĩ ta ũrĩa ũikagia mũguĩ o ro ũguo agatĩhia andũ.
- 11 Mũndũ mũkĩigu acookagĩra ũrimũ wake o ta ũrĩa ngui ĩcookagĩrĩra matahĩko mayo.
- 12 Wanona mũndũ wĩonaga arĩ mũũgĩ maitho-inĩ make? Mũndũ mũkĩigu arĩ na kĩĩrĩgĩrĩro gũkĩra mũndũ ũcio.
- 13 Kĩgũũta kiugaga atĩrĩ, "Njĩra-inĩ kũrĩ na mũrũũthi, mũrũũthi mũrĩĩani ũrorũũra njĩra-inĩ cia itũũra!"
- 14 Ta ũrĩa mũrango ũtindaga ũkĩgarũrũka ihocio-inĩ ciaguo, nuguo kĩgũũta gĩtindaga gĩkĩgarũra gĩkomete ũrĩrĩ-inĩ wakĩo.
- 15 Kĩgũũta gĩikagia guoko gwakĩo o thaani-inĩ; kĩnogagio nĩgũcooka gũkuoya gĩgũkinyie kanua-inĩ.
- 16 Kĩgũũta kĩĩonaga kĩrĩ kĩũgĩ maitho-inĩ makĩo, gũkĩra andũ mũgwanja arĩa macookagia ũhoro na ũũgĩ.

- 17 Mwĩhĩtũkĩri wĩtoonyagia inegene-inĩ rĩtamũkonĩ
no ta mũndũ ũkũnyiita ngui matũ.
- 18 Ta mũgũrũki ũgũikia
icinga cia mwaki, kana agaikia mũguĩ ya gĩkuũ,
19 no taguo mũndũ ahaana ũrĩa ũheenagia mũndũ wa itũũra rĩake,
agacooka kũmwĩra atĩrĩ, “Nĩ itherũ nyuma narĩo!”
- 20 Mwaki ũngĩaga ngũ no kũhora ũhoraga;
ngarari cingĩaga mũhuhu no gũthira ithiraga.
- 21 O ta ũrĩa makara magwatagia marĩa mangĩ mwaki,
na o ta ũrĩa ngũ ciakanagia mwaki,
nogu mũndũ mũũgiti aakagĩrĩa haaro.
- 22 Ndeto cia mũndũ wa mũhuhu nĩ ta twenyũ twega twa irio;
tũmerũkaga tũgathiĩ mwĩrĩ wa mũndũ o thĩĩnĩ biũ.
- 23 Ta ũrĩa indo cia rĩũmba inyorokagio ikahenia na igũrũ,
no taguo mũromo mũnyoroku ihumbagĩra ngoro irĩ na ũũru.
- 24 Mũndũ wa rũmena aaragia ũhinga na mũromo yake,
no thĩĩnĩ wa ngoro yake aiyũrĩtwo no maheeni.
- 25 O na gũtuĩka mũario yake nĩ ya gũkenania, ndũkanamwĩtikie,
nĩgũkorwo ngoro yake iiyũrite maũndũ mũgwanja marĩ magigi.
- 26 Rũmena rwake no rũhithwo na maheeni,
no waganu wake ũkaaguũrio kĩũngano-inĩ.
- 27 Mũndũ angĩenja irima, nĩwe ũkaagũa rĩo;
mũndũ angĩgaragara ihiga, rĩkaagaragara rĩmũcookerere.
- 28 Rũrĩmĩ rwa maheeni nĩkũmena rũmenete arĩa rũtuuragia,
nako kanua ga kwĩyendithĩrĩa karehaga mwanangĩko.

27

- 1 Tiga kwĩraha nĩ ũndũ wa rũciũ,
nĩgũkorwo ndũũ kĩrĩa mũthenya ũngĩrehe.
- 2 Reke mũndũ ũngĩ akũgaathĩrĩrie, no ti kanua gaku mwene;
mũndũ ũngĩ nĩakũgaathĩrĩrie, no ti mũromo yaku mwene.
- 3 Ihiga nĩ iritũ na mũthanga nĩ mũrigo,
no kũrakario nĩ mũndũ mũkĩgu nĩ kũritũ gũkĩra icio cieri.
- 4 Marakara matirĩ tha, namo marũrũ moinaga ta mũiyũro;
no ũiru-rĩ, nũ ũngĩhota kũwĩtiiria?
- 5 Kaba kũrũithio nĩ mũndũ ũtekũhithĩrĩa ũndũ
gũkĩra wendo mũhithe.
- 6 Nguraro cia gũthio nĩ mũrata no ciĩhokwo,

no imumunyano nyingĩ cia mūgũthũũri ti cia kwĩhokwo.

- 7 Mũndũ mũhũũnu athũũraga o na ũũkĩ,
no mũndũ mũhũũtu, o na kĩndũ kĩrũrũ aiguaga kĩrĩ mũrĩo.
- 8 Mũndũ ũũrĩte gwake mũcĩĩ
ahaana ta nyoni itiganĩirie gĩtara kĩayo.
- 9 Maguta manungi wega na ũbumba irehagĩra ngoro ya mũndũ gĩkeno,
na noguo wega wa mũrata wa mũndũ wĩkaga akĩmũhe ũtaaro wake
wa ma.
- 10 Ndũkanateanĩrie mũrata waku kana mũrata wa thoguo,
na ndũgathĩĩ kwa mũrũ wa maitũguo rĩrĩa mũtino wagũkora:
nĩ kaba mũndũ wa itũũra ũcio ũrĩ hakuhĩ, gũkĩra mũrũ wa nyina na
mũndũ ũrĩ kũraya.
- 11 Mũrũ wakwa, tuĩka mũndũ mũũgĩ, ũgĩkenagie ngoro yakwa;
na nĩ hotage gũcookagĩria mũndũ o wothe ũngũnyarara.
- 12 Mũndũ mũũgĩ oonaga ũgwati ũgũka akehitha,
no arĩa matarĩ ũũgĩ mathiĩaga o na mbere, nao magatoonya thĩĩna-inĩ.
- 13 Oya nguo ya mũndũ ũrĩa ũrũgamagĩrĩra thĩĩrĩ wa mũndũ wa kũngĩ;
mũige ĩrũgamĩrĩre thĩĩrĩ ũcio wa mũndũ-wa-nja wa kũngĩ.
- 14 Mũndũ angĩrathima mũndũ wa itũũra rĩake rũciĩnĩ tene anĩrĩire-rĩ,
ũndũ ũcio ũngĩtuĩka taarĩ kĩrumi.
- 15 Mũtumia wa haaro ahaanaine
na maaĩ maratata mategũtigithĩria hĩndĩ ya mbura;
- 16 kũgeria kũmũgirĩrĩria nĩ ta kũgeria kũgirĩrĩria rũhuho,
kana kũgeria gũkumbatĩria maguta na guoko.
- 17 O ta ũrĩa kĩgera kĩnooraga kĩrĩa kĩngĩ,
no taguo mũndũ ohĩgagia ũrĩa ũngĩ.
- 18 Mũndũ ũrĩa ũrĩmagĩra mũkũyũ nĩakaarĩa maciaro maguo,
na mũndũ ũrĩa ũtungataga mwathi wake nĩagatĩio.
- 19 O ta ũrĩa mũndũ onaga ũthiũ wake maaĩ-inĩ,
no taguo ngoro ya mũndũ yonanagia ũrĩa mũndũ atarĩ.
- 20 Gĩkuũ na Mwanangĩko itiiganagia,
na o namo mait̃ho ma mũndũ matiiganagia.
- 21 Nyũngũ nĩ ya gũthererio betha, na kĩrugutĩro nĩ gĩa gũthererio
thahabu,
no mũndũ athimagwo na igweta rĩrĩa agwetagwo narĩo.
- 22 O na ũngĩhũũrĩra mũndũ mũkĩĩgu ndĩrĩ-inĩ,
ũmũhũũre na mũũthĩ ta ngano-rĩ,

ndangiumwo nĩ ũrimũ wake.

- 23 Thũŕimaga mahiũ maku na kīyo,
ũmenyagĩrĩre wega ndũũru ciaku;
24 nĩgũkorwo ũtonga ndũtũũraga nginya tene,
o nayo thũmbĩ ti ya gũkinyĩra njarwa na njarwa.
25 Nyeki ĩrĩa nyũmũ rĩrĩa yatũgũtwo na nyeki njerũ ĩkunũke-rĩ,
nayo ĩrĩa ya irĩma-inĩ yũnganio na ĩinũkio-rĩ,
26 hĩndĩ ĩyo tũgonda nĩtũgaatũma ũgĩe na nguo,
nacio mbũri itũme ũgĩe na gĩa kũgũra mũgũnda.
27 Nĩũkagĩa na iria rĩingĩ rĩa mbũri
rĩa gũkũigana na rĩa kũnyuuo nĩ andũ a nyũmba yaku,
o na rĩa gũtũũria airĩtu aku a wĩra.

28

- 1 Andũ arĩa aaganu moraga o na gũtarĩ mũndũ ũramathingata,
no arĩa athingu momagĩrĩria ta mũrũũthi.
2 Bũrũri ũngĩhĩa, nĩũgĩaga na aathani aingĩ,
no mũndũ ũrĩ na ũtaũku na akagĩa na ũmenyo nĩatũmaga bũrũri
ũkindĩrie.
3 Mwachani ũrĩa ũhatagĩrĩria andũ arĩa athĩni
ahaana ta mbura ya rũhuho ĩrĩa ĩtatigagia irio.
4 Andũ arĩa matirikaga watho magathagĩrĩria andũ arĩa aaganu,
no arĩa marũmagia watho magianaga nao.
5 Andũ arĩa ooru matiiguaga maũndũ ma kĩhooto,
no arĩa marongoragia Jehova nĩmataũkagĩrwo nĩ mo biũ.
6 Nĩ kaba mũndũ mũthĩni ũrĩa ũthiiga na mũthiire ĩtarĩ ũcuuke,
gũkĩra gĩtonga gĩthiiga na mũthiire mũogomu.
7 Mũndũ ũrĩa ũrũmagia watho nĩ mwana ũrĩ na gũkũũrana,
no mwana ũrĩa ũthiiga na thiritũ ya arĩa akoroku aconorithagia ithe.
8 Mũndũ ũrĩa ũingĩhagia ũtonga wake na ũndũ wa gũkombithia mbeeca
na gwĩtia uumithio mũkĩru
aũigagĩra mũndũ ũngĩ, ũrĩa ũkaiguĩra athĩni tha.
9 Mũndũ ũrĩa ũregaga kũigua watho,
o na mahooya make nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi.
10 Mũndũ ũrĩa ũngĩhĩtithia andũ arĩa arũngĩrĩru nĩguo magere njĩra ya
ũũru,
akaagũa mũtego-inĩ wake we mwene,
no ũrĩa ũtarĩ ũcuuke, wega nĩguo ũgaatuĩka igai rĩake.
11 Mũndũ mũtongu no eyone taarĩ mũũgĩ maithe-inĩ make,

no mündũ mũthĩini ũrĩa ũũĩ gũkũũrana maũndũ amuonaga o ũrĩa atariĩ.

- 12 Hĩndĩ írĩa arĩa athingu maatoorania, nĩkũgĩaga na ndũhiũ nene; no rĩrĩa arĩa aaganu maatũũgĩra, andũ nĩ kwĩhitha mehithaga.
- 13 Mũndũ ũrĩa ũhithaga mehia make ndagaacagĩra, no ũrĩa ũmoimbũruga na agatigana namo nĩaiguagĩrwo tha.
- 14 Kũrathimwo nĩ mündũ ũrĩa wĩtigagĩra Jehova hĩndĩ ciothe, no ũrĩa ũmagia ngoro yake nĩkũgũa agũũaga thĩĩna-inĩ.
- 15 Mũndũ mwaganu agĩatha andũ matarĩ na ũhoti, nĩ ta mũrũũthi ũkũrarama, kana nduba igũticũka.
- 16 Mũnene ũtarĩ na ũtaũku nĩahinyagĩrĩria andũ mũno, no mündũ ũrĩa ũthũire uumĩthio ũtagĩrĩire nĩagakenera matukũ maingĩ ma muoyo wake.
- 17 Mũndũ mũritũhĩre nĩ thakame ya mündũ ooragĩte, egũtũura ehithaga nginya gũkua gwake; mündũ o na ũrĩkũ ndakanamũteithĩrĩrie.
- 18 Mũndũ ũrĩa mũthĩire yake ĩtarĩ ũcuuke aikaraga arĩ mũgitĩre, no mündũ ũrĩa ũthiĩaga na njĩra cia waganu akaagũa o rĩmwe, hubu!
- 19 Mũndũ ũrĩa ũrĩmaga mũgũnda wake arĩkoragwo na irio nyingĩ, no ũrĩa ũhanyũkanagia na maũndũ hatarĩ arĩhũũnaga o thĩĩna.
- 20 Mũndũ mwĩhokeku arĩrathimagwo mũno, no ũrĩa wĩriragĩria kũhiũha gũtonga ndakaaga kũherithio.
- 21 Gũtĩira mündũ maũthĩ ti wega; no mündũ no eke ũũru nĩ ũndũ wa kenĩyũ ka irio.
- 22 Mũndũ mũkarĩ nĩeriragĩria mũno gũtonga, na ndooĩ atĩ etereirwo nĩ ũthĩĩni.
- 23 Mũndũ ũrĩa ũrũithagia ũngĩ nĩagatuĩka wa kwendwo nĩwe thuutha-inĩ, gũkĩra mündũ wa rũrĩmi rwa kwĩyendithĩrĩria.
- 24 Mũndũ ũrĩa ũtunyaga ithe kana nyina kĩndũ kĩa, agacooka akoiga atũrĩ, “Tĩ ũũru ndeka,” ũcio marĩ rũmwe na ũrĩa wanangaga.
- 25 Mũndũ mũkoroku aarahũraga ngarari, no mündũ wĩhokete Jehova nĩakagaacĩra.
- 26 Mũndũ ũrĩa wĩhokaga we mwene nĩ mündũ mũkĩĩgu, no ũrĩa ũthiĩaga na njĩra cia ũũgĩ aikaraga arĩ mũgitĩre.
- 27 Mũndũ ũrĩa ũheaga athĩĩni ndarĩ kĩndũ akaaga,

no mündũ ũrĩa ũmahingagĩra maitho nĩarĩrumagwo kaingĩ.

28 Rĩrĩa andũ arĩa aaganu maatuĩka a gwathana, andũ nĩ kwĩhitha mehithaga;
no rĩrĩa arĩa aaganu mathira, arĩa athingu nĩmatheeremaga.

29

1 Mündũ ũrĩa ũikaraga omĩtie ngingo thuutha wa kũrũithio maita maingĩ, akaanangwo o rĩmwe, na aage kĩhonia.

2 Rĩrĩa andũ arĩa athingu matheerema, andũ nĩmakenaga;
no rĩrĩa andũ arĩa aaganu maathana, andũ nĩgũcaaya macaayaga.

3 Mündũ ũrĩa wendete ũũgĩ atũũragia ithe na gĩkeno,
no mündũ ũrĩa ũceeraga na maraya nĩgũitanga aitangaga ũtonga wake.

4 Mũthamaki ũrĩ matuĩro ma kĩhooto aikaragia bũrũri ũrĩ mwĩkindĩru,
no ũrĩa ũkorokagĩra mahaki nĩ kwananga awanangaga.

5 Mündũ ũrĩa wiyendithagĩrĩria harĩ mündũ wa itũũra rĩake na maheeni,
nĩ wabu aambagĩra magũrũ make.

6 Mündũ mwaganu ategagwo nĩ mehia make we mwene,
no mündũ mũthingu ainaga na agakena.

7 Andũ arĩa athingu nĩmamenyagĩrĩra kĩhooto kĩa arĩa athĩni,
no arĩa aaganu matirũmbũyagia kĩhooto kĩa.

8 Anyũrũrania matũmaga itũũra inene rĩrĩmbũke ta mwaki,
no andũ oogĩ nĩkũniina maniinaga marakara.

9 Mündũ mũũgĩ angĩthĩ igooti-inĩ na mündũ mũkĩgu,
mündũ mũkĩgu arĩrĩmbũkaga nĩ marakara na akanyũrũrania, naguo thayũ ũkaaga.

10 Andũ arĩa maitaga thakame nĩmathũire mündũ mwĩhokeku,
no andũ arĩa arũngĩrĩru macaragia ũrĩa mangĩtiirĩria muoyo wake.

11 Mündũ mũkĩgu aitũrũraga marakara make mothe,
no mündũ mũũgĩ aikaraga amarigĩrĩrie, akahoorera.

12 Mündũ ũrĩa wathanaga angĩthikĩrĩria maheeni-rĩ,
anene ake othe matuĩkaga andũ aaganu.

13 Mündũ mũthĩni na mündũ mũhinyanĩrĩria harĩ ũndũ ũmwe
ũmahaananĩtie:
Jehova nĩwe ũtũmaga maitho mao eerĩ moone.

14 Mũthamaki angĩtuĩra athĩni ciira na kĩhooto-rĩ,
gĩtĩ gĩake kĩa ũnene gĩtũũraga kĩrũmĩte nginya tene.

- 15 Rũthanju na kũrũithio ciĩkagĩra mũndũ ũũgĩ,
no mwana wa kũrekererio aconorithagia nyina.
- 16 Hĩndĩ írĩa andũ aaganu matheerema, noguo mehia matheeremaga,
no andũ arĩa athingu nĩmakerorera igwa rĩao.
- 17 Herithagia mũrũguo, na nĩagatũma ũgĩe na thayũ;
nĩagatũma ũgĩe na gĩkeno ngoro-inĩ.
- 18 Kũrĩa gũtarĩ na ũguũrio, kĩrĩndĩ gĩticookaga kwĩrigĩrĩria;
no gũkena nĩ mũndũ ũrĩa ũrũmagia watho.
- 19 Ndungata ndĩngĩhera nĩ kwarĩrio gũtheri;
o na ĩngĩtaũkĩrwo nĩ ũhoru ndĩngĩũrũmbũiya.
- 20 Wanona mũndũ ũhiũhaga kwaria?
Mũndũ mũkĩgu arĩ na kĩrĩgĩrĩro kũmũkĩra.
- 21 Mũndũ angĩnania ndungata yake kuuma wĩthĩ wayo,
marigĩrĩrio-inĩ nĩkamũrehera kĩa.
- 22 Mũndũ wa marakara arahũraga ngarari,
nake mũndũ wa marũrũ agĩaga na mehia maingĩ.
- 23 Mwĩtĩo wa mũndũ nĩmũnyiihagia,
no mũndũ ũrĩa wa ngoro ya kwĩnyiihia nĩagatĩo.
- 24 Mũndũ wa kũgĩa thiritũ na mũici nĩ muoyo wake mwene athũire;
ehĩtithagio na ndangĩruta ũira.
- 25 Gwĩtigĩra mũndũ gũtuĩkaga mũtego,
no ũrĩa wĩhokaga Jehova aikaraga arĩ mũgitĩre.
- 26 Andũ aingĩ nĩmacaragia kũiguuo nĩ mũnene,
no mũndũ oonaga kĩhoo to kuuma kũrĩ Jehova.
- 27 Andũ arĩa athingu monaga andũ arĩa matarĩ ehokeku ta kĩndũ kĩrĩ
magigi;
nao andũ arĩa aaganu moonaga andũ arĩa arũngĩrĩru ta kĩndũ kĩrĩ
magigi.

30

Mĩario ya Aguri

- 1 ĩno nĩyo mũario ya Aguri mũrũ wa Jake, na nĩ ndũmĩrĩri nditũ:
Mũndũ ũcio eerire ĩthieli,
akĩra ĩthieli na Ukali atĩrĩ:
- 2 “Nĩ ndĩ mũndũ mũriitu gũkĩra andũ arĩa angĩ;
ndĩrĩ na ũtaũku ta wa mũndũ.
- 3 Ndiĩrutĩte kũgĩa na ũũgĩ,
o na kana ngamenya ũrĩa Mũtheru.

4 Nūū wanambata igūrū na agacooka agaikūrūka gūkū thī?
 Nūū wanacookereria rūhuho ngundi-inī ciake?
 Maaī namo-rī, nūū ūrī wamooiania na nguo yake ya igūrū?
 Nūū wahaandire ituri ciothe cia thī?
 Etagwo atīa, nake mūriū etagwo atīa?
 Akorwo nīūūi-rī, ndūkīnjūre!

5 “Kiugo gīothe kīa Ngai gītīrī mahītia;
 nīwe ngo ya arīa moragīra harī we.

6 Ndūkanongerere ciugo ciake,
 ndakae gūkūrūithia wonekane ūrī wa maheeni.

7 “Nīngūkūhooya maūndū meerī, Wee Jehova;
 ndūkanarege kūhe mo mbere ya ngue:

8 Atīrīrī, njehereria maūndū matarī ma ma, na ma maheeni, cindaihīrīrie
 mūno;
 nīngī ndūkaahe ūthīni kana ūtonga,
 no ūūheage irio cia o mūthenya.

9 Ndikaagīe na indo nyingī mūno, ngūkaane,
 njūūrie atīrī, ‘Jehova nūū?’

Kana thīine mūno, njiye,
 na nī ūndū ūcio ngīmenererie rītwa rīa Ngai wakwa.

10 “Ndūgacambie ndungata kūrī mūnene wayo,
 ndīgagīkūrume, nawe ūrīhio ūūru ūcio.

11 “Nī kūrī andū marumaga maithe mao
 o na matangīrathima manyina mao;

12 kūrī andū arīa meyonaga marī atheru maitho-inī mao,
 o rīrīa matathambītio gīko kīao;

13 nī arīa marī maitho ma mwītīio,
 o arīa maroraga andū manyiira;

14 nīo arīa magego mao mahaana ta hiū cia njora,
 na ngambucu ciao ihaana ta tūhiū
 twa gūtambuura arīa athīni, mahuke thī,
 na arīa abatari, mathire andū-inī.

15 “Thambara īrī airītu eerī.
 Matitigithagīria kuuga, ‘Tūhei! Tūhei!’

“Kūrī indo ithatū itarī hīndī ihūūnaga,
 o na nī inya itarī hīndī ingiuga, ‘Nīndaigania!’

16 Nacio nī mbīrīra, na nda thaata,
 na thī tondū ndīrī hīndī īiganagia maaī,
 na mwaki tondū ndūrī hīndī uugaga, ‘Nīndaigania!’

17 “Riitho rīa mūndū ūrīa ūnyūrūragia ithe,
 na akarurūka kūiguaga nyina,
 rīgaakūrwo nī mahuru ma kīanda-inī,
 na rīkaarīio nī nderi.

18 “Kūrī maūndū matatū mangedagia mūno makīria,
 o na nī mana marīa nī itakuūkagīrwo nīmo:

- 19 namo nĩ mũthiire wa nderi riera-inĩ,
na mũthiire wa nyoka rwaro-inĩ rwa ihiga,
na mũthiire wa marikabu irĩ iria-inĩ gatagati,
na mũthiire wa mündũ makĩendana na mũirĩtu.
- 20 “Ūyũ nĩguo mũthiire wa mündũ-wa-nja mũtharia:
Arĩaga na akehuura miromo,
akoiga atĩrĩ, ‘Ndirĩ undũ mũuru njikĩte.’
- 21 “Kũrĩ maundũ matatũ matũmaga thĩ ithingithe,
o na nĩ mana itangĩtiiria:
- 22 namo nĩ ndungata ituĩkĩte mũthamaki,
na mündũ mũkĩigu ahũũnĩte irio,
- 23 na mündũ-wa-nja utangĩendeka ahikĩte,
na ndungata ya mũirĩtu ituĩkĩte mũtumia wa mũthuuri wa mũmiathi.
- 24 “Nĩ kũrĩ nyamũ inya nini gũkũ thĩ,
no nĩ njũgĩ mũno:
- 25 Thigiriri-rĩ, nĩ ciũmbe itarĩ hinya,
no nĩciĩgagĩra mũthiithũ wa irio hĩndĩ ya riũa;
- 26 ikami nĩ ciũmbe itarĩ ũhoti,
no nĩciĩthondekagĩra ciikaro ciacio ndwaro-inĩ cia mahiga;*
- 27 ngigĩ itirĩ mũthamaki wacio,
no nĩitwaranaga hamwe irĩ mbũtũ;
- 28 njagathi no inyiitwo na rũhĩ,
no itũũraga thĩnĩ wa nyũmba cia athamaki.
- 29 “Kũrĩ indo ithatũ irĩ mũkinyũkĩrie mũgaacĩru,
o na nĩ inya ngaacĩru rĩrĩa igũthiĩ:
- 30 nĩ mũrũũthi, arĩ guo ũrĩ hinya mũno gatagati ka nyamũ iria ingĩ ciothe,
na ndũngĩeherera nyamũ irĩkũ kana irĩkũ njĩra;
- 31 nĩ njamba ya ngũkũ irĩa ikinyũkagĩa na nguthi, na thenge,
na mũthamaki mũthiũrũrũkĩrie nĩ mbũtũ ciake cia ita.
- 32 “Angĩkorwo nĩwĩtuĩte mündũ mũkĩigu, na ũgetũũgĩria,
kana ũkorwo nĩũthugundĩte gwĩka ũũru-rĩ,
humbĩra kanua gaku na rũhĩ!
- 33 Nigũkorwo o ta ũrĩa iria rĩthũcagwo, rĩkoima thiagĩ,
na o ta ũrĩa inĩũrũ rĩthioragwo rĩkoira thakame-rĩ,
ũguo noguo gũthogotha marakara kũrehaga ngũĩ.”

31

Mĩario ya Mũthamaki Lemueli

- 1 Ino niyo mĩario ya Mũthamaki Lemueli: nĩ ndũmirĩri nditũ irĩa aarutirwo nĩ nyina:
- 2 “Atĩrĩrĩ, wee mũrũ wakwa, ngũkwĩra atĩa, o wee mwana wa nda yakwa,
ngũkwĩra atĩa o wee mwana wa mũhĩtwa yakwa,
- 3 atĩrĩ, ndũkanaitange hinya waku na andũ-a-nja,

* 30:26 Ikami nĩ mũthemba wa mbũkũ ciikaraga marima-inĩ ma irĩma irĩ ikundi.

kana ũhe ũhoti waku acio manangaga athamaki.*

- 4 “Atĩrĩrĩ, wee Lemueli, athamaki matiagĩrĩrwo nĩkũnyua ndibei,
ti mūtugo wa athamaki kũnyua ndibei,
anene matiagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩrĩria njoohi,
5 nĩgeetha matikanyue mariganĩrwo nĩ ũrĩa watho uugaga,
nao magithie arĩa othe ahinyĩrĩrie kĩhooito kĩa.
6 Heaga arĩa marathira njoohi,
na ndibei kũrĩ arĩa marĩ na ruo rũnene rwa ngoro;
7 reke manyue mariganĩrwo nĩ ũthĩni wao,
na matige gũcooka kũririkana kĩa kĩa.
8 “Arĩrĩria arĩa matangĩhota kwĩyarĩrĩria,
warĩrĩrie kĩhooito kĩa arĩa othe anyamaarĩku.
9 Maarĩrĩrie, na ũmatũire ciira na kĩhooito;
rũrĩra kĩhooito kĩa arĩa athĩni na arĩa abatari.”

Ciugo cia Kũrigĩrĩria: Mũtumia ũrĩa Ngatha

- 10 Mũtumia ngatha-rĩ, angĩoneka kũ?
Nĩgũkorwo thogora wake nĩũkĩrĩte mũno ũrĩa wa ruru iria ndune.
11 Mũthuuri wake nĩamwĩhokete biũ,
na ndarĩ kĩndũ kĩa bata angĩaga.
12 Mũtumia ũcio, matukũ mothe ma muoyo wake,
no maũndũ mega ekaga mũthuuriwe,
na ndangĩmwĩka ũuru.
13 Ethaga guoya wa ng’ondũ na ndigi cia ũguta,
agacirutĩra wĩra na kĩa, na moko make.
14 Ahaana ta marikabu cia wonjoria,
tondũ athũgũraga irio ciake kuuma kũraya.
15 Okĩraga rũciini kũrĩ o na nduma;
akahe andũ a nyũmba yake irio,
na akagaĩra ndungata ciake cia airĩtu mawĩra mao.
16 Ecũũranagia ũhoru wa mũgũnda mũna, akaũgũra;
kuumana na ũthũkũmi wake, ahaandaga mũgũnda wa mũthabibũ.
17 Ehotagĩra wĩra wake erutanĩrie;
moko make marĩ hinya wa kwĩrutĩra wĩra.
18 Nĩatigagĩrĩra atĩ wonjoria wake nĩũri na uumithio,
naguo tawa wake ũraaraga ũgĩakana.
19 Anyĩtaga mũtĩ wa kuogotha ndigi na guoko,
nakĩo gĩcũni kĩa ndigi agakĩnyĩrĩra na ciara ciake.
20 Nĩataanahaũgĩra andũ arĩa athĩni,
nao arĩa abatari akamatambũrũkĩria moko make.
21 Rĩrĩa tharunji yagũa-rĩ, we ndamakaga atĩ nĩgũthĩnia andũ a nyũmba
yake;
nĩgũkorwo othe nĩahumbe nguo cia rangi mũtune.
22 Nĩatumaaga indo cia kwara ũrĩrĩ wake;
nake ehumbaga nguo cia gatanĩ rĩa njega, na cia rangi wa ndathi.†
23 Mũthuuri wake nĩaheagwo gĩtĩio kĩhingo-inĩ gĩa itũũra inene,
harĩa aikaraga marĩ na athuuri a bũrũri.‡

* 31:3 Nyũmba ya ũthamaki nĩyakoragwo na andũ-a-nja aingĩ mũno arĩa rĩmwe na rĩmwe monũhaga athamaki. † 31:22 Gitambaya kĩa rangi wa ndathi kĩa rĩmwe na rĩmwe, na kĩa rĩmwe kĩa rĩmwe. ‡ 31:23 Kĩhingo-inĩ kĩa itũũra niho athuuri a itũũra maacemanagia.

- 24 Mūtumia ūcio nīatumaga nguo cia gatani agaciendia,
na agatwaragīra onjoria mīcibi.
- 25 Hinya na ūtūku nīcio nguo iria ehumbaga;
nīakenaga ategwītīgīra matukū marīa magooka.
- 26 Aaragia ciugo cia ūūgī,
naruo rūrīmī rwake rūrutanaga maūndū ma ūtugi.
- 27 Nīarūmbūyagia maūndū ma nyūmba yake,
na ndarīaga irio atanogeire.
- 28 Ciana ciake ciarahūkaga, cikoiga arorathimwo;
o nake mūthuuri wake nīamūgaathagīrīria, akamwīra atīrī:
- 29 “Andū-a-nja aingī manatuīka ngatha,
no wee nīūmakīrīte othe.”
- 30 Ngoga nī cia kūheenania, naguo ūthaka nī wa tūhū;
no mūtumia ūrīa mwītīgīri Jehova nī wa kūgaathīrīrio.
- 31 Mūrīhei mūcaara wa wīra ūrīa arūtīte,
naguo wīra wake ūrekwo ūmūgaathīrīrie kīhingo-inī gīa itūūra rīrīa
inene.

KOHELETHU

Maündü Mothe nĩ ma Tũhũ

¹ Ici nĩcio ciugo cia Mũrutani, mũrũ wa Daudi, ũrĩa warĩ mũthamaki kũu Jerusalemu:

² “Maündũ mothe nĩ ma tũhũ! Ì nĩ ma tũhũ!”

Ūguo nĩguo Mũrutani ekuuga.

“Ti-itherũ nĩ ma tũhũ mũtheri!

Maündũ mothe nĩ ma tũhũ.”

³ Mündũ-rĩ, nĩ uumithio ũrĩkũ onaga harĩ wĩra
ũrĩa wothe arutaga gũkũ thĩ kwaraga riũa?

⁴ Rũciaro rũmwe rwathira-rĩ, nĩ rũngĩ rũkaga,
no rĩrĩ, thĩ itũuraga o ho nginya tene na tene.

⁵ Riũa rĩrathaga na rĩgathũa,
nĩngĩ rĩgacooka na ihenya kũrĩa rĩrathagĩra.

⁶ Rũhuho rũhurutanaga rwerekeire mwena wa gũthini,
na rũgacooka rũkeerekera mwena wa gathigathini;
rũthiiga o rũgĩthiũrũkaga rũtegũtigithiria,
o rũgĩcookaga njĩra-inĩ yaruo.

⁷ Njũũ ciothe ciĩtagĩrĩra iria-inĩ,
no rĩrĩ, iria rĩtirĩ hĩndĩ rĩyũruga.

O kũu njũũ ciumaga,
nokuo icookaga.

⁸ Maündũ mothe marehanagĩra mĩnoga
ĩrĩa ĩtangĩgweteka.

Riitho rĩtirĩ hĩndĩ riiganagia kuona,
o na kana gũtũ gũkaigania kũigua.

⁹ Maündũ marĩa maanakorwo kuo no mo macookaga gũkorwo kuo rĩngĩ,
naguo ũndũ ũrĩa waneekwo noguo ũcookaga ũgeekwo rĩngĩ;
gũtirĩ ũndũ ũtarĩ woneka gũkũ thĩ kwaraga riũa.

¹⁰ Hihi nĩ harĩ ũndũ mündũ angiuga atĩrĩ:

“Ta rora! Ūyũ nĩ ũndũ ũtarĩ wonekana?”

Ūndũ ũcio warĩ kuo hĩndĩ ndaaya hĩtũku;
warĩ kuo tũtarĩ twaciarwo.

¹¹ Andũ arĩa maarĩ kuo tene matiririkanagwo,
na o na arĩa matarĩ maraciarwo

matikaaririkanwo
nĩ arĩa magaaciarwo thuutha wao.

Ūgĩ no wa Tũhũ

¹² Nĩ Mũrutani-rĩ, ndaarĩ mũthamaki wathamakagĩra Isiraeli kũu Jerusalemu. ¹³ Nĩnderutĩre na kũyo kwĩruta, na gũtuũria na ũgĩ maündũ mothe marĩa mekagwo gũkũ thĩ. Kaĩ Ngai nĩakuuithĩtie andũ mũrigo mũritũ-i! ¹⁴ Nĩndĩoneire maündũ marĩa mothe mekagwo gũkũ thĩ kwaraga riũa; maündũ mothe no ma tũhũ, na ũguo no ta gũteng’eria rũhuho.

¹⁵ Kĩndũ kĩrĩa kĩogomu gĩtingĩrũngĩka;
nakĩo kĩrĩa gĩtarĩ ho gĩtingĩtarwo.

¹⁶ Na nĩ ngũiciiria, ngiuga na ngoro yakwa atĩrĩ, “Ndĩ mũkũrũ na ngagĩa na ũũgĩ mũingĩ gũkĩra andũ arĩa othe manaathana Jerusalemu mbere yakwa; nĩmenyete maũndũ maingĩ makoniĩ ũũgĩ na ũmenyo.” ¹⁷ Ningĩ nĩnderutire na ngoro yakwa kũmenya ũhoru wa ũũgĩ, o na kũmenya ũhoru wa ũgũrũki na wa ũrimũ, no ngĩmenya atĩ ũhoru ũcio, o nago, no ta gũteng’eria rũhuho.

¹⁸ Nĩgũkorwo o ũrĩa ũũgĩ waingĩha, nogo ihooru rĩingĩhĩte; na ũrĩa ũmenyo waingĩha, nogo kieha kĩingĩhĩte.

2

Ikeno no cia Tũhũ Mũtheri

¹ Ndeĩrĩre na ngoro yakwa atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, ũka rĩu, nĩngũkũgeria na ikeno nĩgeetha nyone nĩ ũndũ ũrĩkũ mwega.” No rĩrĩ, o nago ũndũ ũcio warĩ o wa tũhũ. ² Ningĩ ngiuga atĩrĩ, “Mĩtheko o nayo nĩ ũrimũ. Nago ũhoru wa gwĩkenia-rĩ, ngĩyũria nĩ wa bata ũrĩkũ?” ³ Ndaageririe ũrĩa ingĩkenia mwĩrĩ wakwa na ndĩbei, o ndongoretio nĩ ngoro yakwa na ũũgĩ, ngĩhimbĩria ũkĩgu, ngĩenda kũmenya nĩ ũndũ ũrĩkũ andũ maagirĩrwo nĩ gwĩka gũkũ thĩ matukũ-inĩ o macio manini ma muoyo wao.

⁴ Nĩndarutire mawĩra manene: Ngĩyakĩra nyũmba, na ngĩhaandĩra mĩgũnda ya mĩthabibũ. ⁵ Nĩndathondekire mĩgũnda na kũndũ gwa kũhurũkwo, na ngĩhaanda mĩtĩ ya mĩthemba yothe ya matunda kuo. ⁶ Ngĩcooka ngĩhingĩrĩa tũria twa maaĩ twa kuunithagĩria maaĩ kũria mĩtĩ iyo yakũragĩra. ⁷ Ningĩ ngĩgũra ngombo cia arũme na cia andũ-a-nja, na nĩ ndaarĩ na ngombo ingĩ irĩa ciaciariĩrwo gwakwa mũciĩ. O na nĩ ndaarĩ na ndũũru nyingĩ cia mbũri na cia ng’ombe gũkĩra arĩa othe maarĩ Jerusalemu mbere yakwa. ⁸ Nĩndacookanĩrĩrie betha na thahabu, na indo cia bata irĩa cia athamaki o na cia mabũrĩ. Ningĩ ngĩgĩa na aini a arũme na a andũ-a-nja, o na thuriya nyingĩ mũno: maũndũ marĩa makenagia ngoro ya mũndũ. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio ngĩneneha na ngĩtonga mũno gũkĩra arĩa othe maarĩ Jerusalemu mbere yakwa. Thĩnĩ wa maũndũ macio mothe-rĩ, ũũgĩ wakwa ndaarĩ o nago.

¹⁰ Nago ũndũ o wothe ũrĩa maitho makwa meriragĩria ndierigagĩrĩa kũwĩka;

o na ningĩ ngoro yakwa ndiamĩrigĩrĩrie gĩkeno o na kĩrĩkũ. Nĩgũkorwo ngoro yakwa nĩyakenagĩra mawĩra makwa mothe, nago ũndũ ũcio nĩguo warĩ irĩhi rĩa wĩra wakwa wothe.

¹¹ No rĩrĩa ndaarĩre mawĩra marĩa mothe ndaarũte na moko makwa, o na ũrĩa ndetungumanĩtie ngĩmaruta, ngĩona atĩ maũndũ mothe nĩ ma tũhũ, no ta gũteng’eria rũhuho; gũtĩrĩ kĩndũ mũndũ angĩgũna nakĩo gũkũ thĩ.

Ũũgĩ na ũkĩgu no cia Tũhũ

¹² Ningĩ ngĩcooka ngĩhũgũra nĩguo ndĩcũũranie ũhoru wa ũũgĩ, o na wa ũgũrũki, na wa ũkĩgu.

Atĩrĩrĩ, nĩ atĩa ũngĩ mũthamaki ũrĩa ũcookagio ithenya rĩa ũrĩa ũngĩ angĩka ũteekĩtwo?

¹³ Hĩndĩ iyo ngĩkĩona atĩ ũũgĩ nĩ mwega gũkĩra ũkĩgu, o ta ũrĩa ũtheri ũrĩ mwega gũkĩra nduma.

¹⁴ Mũndũ ũrĩa mũũgĩ nĩonaga kũrĩa arathĩ, no mũndũ mũkĩgu athiagĩra nduma-inĩ; no ngĩcooka ngĩmenya atĩ o eerĩ makoragwo nĩ ũndũ o ro ũmwe.

¹⁵ Hĩndĩ ĩyo ngĩkiuga na ngoro yakwa atĩrĩ,

“Ũndũ ũrĩa ũkoraga mũndũ mũkĩigu o na niĩ no ũkaangora.

Ũũgĩ wakwa-rĩ, ũkĩng’unĩte na kĩ?”

Ngĩkiuga atĩrĩ na ngoro yakwa,

“Ũndũ ũyũ o naguo no wa tũhũ.”

¹⁶ Nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa mũũgĩ, o ta mũndũ ũrĩa mũkĩigu, ndagatũũra aririkanagwo;

nĩgũkorwo matukũ-inĩ marĩa magooka o eerĩ nĩmakariganĩra.

Hĩ, mũndũ ũrĩa mũũgĩ akuuaga o ta mũndũ ũrĩa mũkĩigu!

Mĩnoga no ya Tũhũ

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio ngĩthũũra gũtũũra muoyo, tondũ wĩra ũrĩa ũrutagwo gũkũ thĩ kwaraga riũa warĩ wa kũnjiguithia kĩa. Wothe warĩ wa tũhũ, o ta gũteng’eria rũhuho. ¹⁸ Ngĩgĩthũũra maũndũ mothe marĩa ndenogeetie namo gũkũ thĩ kwaraga riũa, tondũ no nginya ngaamatigĩra ũrĩa ũgooka thuutha wakwa. ¹⁹ Ningĩ nũũ ũĩĩ kana ũcio ũgooka ithenya riakwa agaakorwo arĩ mũndũ mũũgĩ kana arĩ mũndũ mũkĩigu? No rĩrĩ, nĩwe ũkaarũgamĩrĩra wĩra ũrĩa ndaanetungumania naguo ngĩtũmagĩra ũũgĩ wakwa gũkũ thĩ kwaraga riũa. Ũndũ ũcio o naguo no wa tũhũ. ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio ngoro yakwa ikĩambĩrĩria kũũrwo nĩ hinya nĩ ũndũ wa wĩra wakwa wothe wa mũnoga ũrĩa ndaarutaga gũkũ thĩ kwaraga riũa. ²¹ Tondũ mũndũ no arute wĩra wake na ũũgĩ, na ũmenyo, na kũũhĩgĩra maũndũ, no rĩrĩ, no nginya acooke atige kĩrĩa gĩothe agũta nakĩo kũrĩ mũndũ ũngĩ ũtakĩnogeire. Ũndũ ũyũ o naguo no wa tũhũ, na nĩ mũtino mũnene.

²² Mũndũ-rĩ, nĩ uumithio ũrĩkũ oonaga harĩ wĩra ũrĩa wothe arutaga, na mũnoga, na gũwtungumania kũrĩa anetungumania nakuo gũkũ thĩ kwaraga riũa? ²³ Nĩgũkorwo matukũ make mothe, wĩra wake nĩ wa ruo no wa kĩa; o na ũtukũ, meciiria make matihurũkaga. Ũndũ ũcio o naguo no wa tũhũ.

²⁴ Mũndũ-rĩ, ndarĩ ũndũ ũngĩ mwega angĩka ũkĩrĩte kũrĩa na kũnyua, na gũkenera wĩra wake. Ũndũ ũyũ o naguo ngĩona atĩ uumĩte guoko-inĩ kwa Ngai, ²⁵ nĩ ũndũ-rĩ, nũũ ũngĩhota kũrĩa kana gũkena Ngai atarĩ ho? ²⁶ Ngai aheaga mũndũ ũrĩa ũmũkenagia maũndũ ma ũũgĩ, na ũmenyo, na gĩkeno, no mũndũ ũrĩa mwĩhia akamũhe wĩra wa gũcookanĩrĩria na kwĩigĩra ũtonga, nĩguo acooke aũnenganĩre kũrĩ mũndũ ũrĩa ũmũkenagia. Ũndũ ũcio o naguo no wa tũhũ, o ta gũteng’eria rũhuho.

3

O Ũndũ na Ihinda Rĩaguo

¹ Atĩrĩrĩ, o ũndũ nĩ ũrĩ ihinda rĩaguo,
na o ũndũ o wothe wĩkagwo gũkũ thĩ nĩ ũrĩ mahinda maguo:

² kũrĩ hĩndĩ ya gũciarwo na hĩndĩ ya gũkua,
hĩndĩ ya kũhaanda na hĩndĩ ya kũmunya kĩrĩa kĩaande,

³ hĩndĩ ya kũũruga na hĩndĩ ya kũhonia,
hĩndĩ ya gũtharia na hĩndĩ ya gwaka,

⁴ hĩndĩ ya kũrĩra na hĩndĩ ya gũtheka,
hĩndĩ ya gũcakaya na hĩndĩ ya kũina,

⁵ hĩndĩ ya kũhurũnja mahiga na hĩndĩ ya kũmacookanĩrĩria,

hĩndĩ ya kũhĩmbĩria na hĩndĩ ya kwaga kũhĩmbĩria,

⁶ hĩndĩ ya gũcaria na hĩndĩ ya kũũrĩrwo nĩ indo,

hĩndĩ ya kũiga, na hĩndĩ ya gũte,

⁷ hĩndĩ ya gũtembũra na hĩndĩ ya gũtuma,

hĩndĩ ya gũkira na hĩndĩ ya kwaria,

⁸ hĩndĩ ya kwenda na hĩndĩ ya gũthũũra,

hĩndĩ ya mbaara na hĩndĩ ya thayũ.

⁹ Mũruti wa wĩra-rĩ, nĩ uumithio ũrĩkũ oonaga harĩ gwĩtungumania gwake?

¹⁰ Nĩnyonete mathũna marĩa Ngai aheete andũ nĩguo mathũnĩkage nĩ mo.

¹¹ Ngai oombire kĩndũ o gĩothe kĩrĩ gĩthaka hĩndĩ yakĩo. Nĩngĩ nĩekĩrĩte ũhoru wa tene na tene ngoro-inĩ cia andũ; no andũ matingĩhota kũmenya wĩra ũrĩa Ngai arutĩte kuuma kĩambĩrĩria nginya kĩrĩkĩrĩro.

¹² Nĩnjũũ atĩ gũtirĩ ũndũ ũngĩ mwega andũ mangũika ũkĩrĩte gũkena na gwĩka maũndũ mega rĩria rĩothe megũtũũra muoyo.

¹³ O na nĩngĩ ngamenya atĩ mũndũ o wotho angĩrĩa na anyue, na akenero gwĩtungumania gwake, kũu nĩ kĩheo kuuma kũrĩ Ngai.

¹⁴ Nĩnjũũ atĩ ũndũ ũrĩa wotho Ngai ekaga nĩ wagũtũũra nginya tene; ndũngĩongerereka kana ũnyihanyũhe. Ngai awĩkaga nĩgeetha andũ mamwĩtigagĩre.

¹⁵ ũrĩa gũtarĩ rĩu noguo gwatarĩ tene,

na ũrĩa gũgaatũka thuutha-inĩ noguo gwatarĩ mbere iyo;

nake Ngai acaragia atĩ ũndũ ũrĩa wahĩtũkire ũcooke o ro ho.

¹⁶ O na nĩngĩ ngĩona ũndũ ũngĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa:

Handũ harĩa haatuuagĩrwo ciira-rĩ, waganu warĩ ho,

na ho handũ harĩa ha kĩhooto-rĩ, waganu warĩ ho.

¹⁷ Ngũira atĩrĩ na ngoro yakwa,

“Ngai nĩwe ũgaaciirithia

andũ arĩa athingu na arĩa aaganu,

tondũ nĩgũgakorwo ihinda rĩa o ũndũ o wotho wĩkagwo gũkũ thĩ,

o na ihinda rĩa wĩra o wotho.”

¹⁸ Nĩngĩ ngũciirĩa atĩrĩ, “Ha ũhoru wa andũ-rĩ, Ngai amageragia nĩgeetha mone atĩ mahaana o ta nyamũ.

¹⁹ Maũndũ marĩa makoraga mũndũ no mo makoraga nyamũ; mũndũ na nyamũ makoragwo nĩ ũndũ o ro ũmwe: O ta ũrĩa mũndũ akuuaga, noguo nyamũ ikuaga. Mĩhũmũ ya mũndũ na nyamũ no iĩmwe; mũndũ ndarĩ handũ akĩrĩte nyamũ. ũndũ o wotho nĩ wa tũhũ.

²⁰ Mũndũ na nyamũ mathiiga o kũndũ kũmwe; othe moimĩte tũiri-inĩ, na othe macookaga o tũiri-inĩ.

²¹ Nũũ ũũĩ kana hihi roho wa mũndũ wambataga na igũrũ, naguo roho wa nyamũ ũgaikũrũka na thĩ?”

²² Nĩ ũndũ ũcio ngĩona atĩ hatĩrĩ ũndũ mwega harĩ mũndũ ũkĩrĩte gũkenera wĩra wake, tondũ rĩu nĩrĩo igai rĩake. Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ ũngĩmũcookia rĩngĩ nĩguo one ũrĩa gũgeekĩka thuutha wake?

4

Kũhinyĩrĩrio, Kwĩnogia, na Kwaga Arata

¹ Nĩngĩ nĩndarorire na ngĩona kũhinyanĩrĩria kũrĩa gwathiaga na mbere gũkũ thĩ kwaraga riũa:

Ngĩona maithorĩ ma arĩa ahinyĩrĩrie,

na matĩrĩ na mũndũ wa kũmahooreria;

arĩa maamahinyagĩrĩria nĩo maarĩ na ũhoti,

no acio maahinyagĩrĩrio matiarĩ na mũndũ wa kũmahooreria.

² Tondũ ũcio ngiuga atĩ andũ arĩa akuũ,

o acio marikítie gūkua,
nīmakenaga gūkīra arīa marī muoyo,
o acio marī muoyo o na rīu.

³ No rīrī, mūdū ūrīa mwega gūkīra acio eerī
nī ūrīa ūtarī mūciare,

o ūcio ūtoneete ūūru
ūrīa wīkagwo gūkū thī kwaraga rīūa.

⁴ Ningī ngīona atī wīra wothe na maūdū marīa mūdū agīaga namo
moimanaga na mūdū kūiguīra mūdū wa itūūra rīake ūiru. Ūndū ūcio
o nago no wa tūhū, o ta gūteng’eria rūhuho.

⁵ Mūdū mūkīgu enyiitanagīria moko,
akeyananga we mwene.

⁶ Nī kaba mūdū akorwo na kīndū kīnini na akorwo na ūhooreri,
gūkīra gwītungumania agīe na indo nyingī,
na gūteng’eria rūhuho.

⁷ Ningī ngīona ūndū wa tūhū gūkū thī kwaraga rīūa:

⁸ Kwarī na mūdū watūūraga arī wiki;
ndaarī na mūriū kana mūrū wa nyina.

No rīrī, aatūūraga etungumanagia,
no maitho make matiaiganagwo nī ūtonga.

Eyūririe atīrī, “Nūū ūratūma nditungumanie ūū, na noge,
na nī kī kīratūma ndiūime ikeno?”

Ūndū ūcio o nago nī wa tūhū,
no wīra wa gūthīnīka!

⁹ Nī kaba andū eerī gūkīra ūmwe,
tondū nīmoonaga uumithio mwega wa wīra wao:

¹⁰ Ūmwe angīgūa thī-rī,
mūratawe no amuoē.

No rīrī, mūdū angīgūa thī na ndarī na wa kūmuoya-rī,
kaī ūcio nī wa kūiguīrwo tha-ī!

¹¹ Ningī-rī, andū eerī mangīkoma hamwe nīmaiguithanagia ūrugarī.
No rīrī, mūdū angīhota kūigua ūrugarī atīa arī o wiki?

¹² Mūdū ūmwe no akīrio hinya,
no andū eerī no mahote kwīgītīra.

Mūhīndo mūrume na ndigi ithatū ndūngītūika narua.

Ūthii wa-na-Mbere no wa Tūhū

¹³ Nī kaba mūdū mwīthī mūthīni no nī mūūgī, gūkīra mūthamaki
mūkūrū no nī mūkīgu, ūrīa ūtangītaarīka. ¹⁴ Mūdū mwīthī ūcio
no akorwo oimīte njeera agatuuo mūthamaki, kana akorwo aaciariro
arī mūthīni o kūu ūthamaki-inī wake. ¹⁵ Ngīkiona atī andū arīa
othe matūūraga na magathīagīra gūkū thī kwaraga rīūa maarūmīriire

mwanake ūcio mūthīni, o ūcio wacookire ithenya rīa mūthamaki.

¹⁶ Andū arīa othe maathagwo nīwe matingītarīka. No rīrī, andū
arīa mookire thuutha wake matīakenirio nī ūcio wacookire ithenya rīa
mūthamaki. Ūndū ūyū o nago nī wa tūhū, o ta gūteng’eria rūhuho.

¹ Atĩrĩrĩ, ceemaga ũgĩtoonya nyũmba ya Ngai. Gũkuhĩrĩria na kũigua ndeto ciake nĩ kwega gũkĩra igongona rĩrĩa rĩrutagwo nĩ andũ arĩa akĩigu, tondũ matimenyaga nĩ ũũru mareeka.

² Tiga kũhiũha kwaria ũtambĩte gwĩciiria, ndũgetĩkirie ngoro yaku ihiũhe kwaria ũndũ mbere ya Ngai. Ngai arĩ igũrũ, nawe ũrĩ gũkũ thĩ, nĩ ũndũ ũcio nyiihagia ciugo ciaku.

³ O ta ũria mĩhang' o mĩingĩ itũmaga mũndũ aroote-rĩ, ũguo no taguo mũndũ mũkĩgu aingĩhagia mĩario.

⁴ Hĩndĩ irĩa wehĩta mwĩhĩtwa harĩ Ngai, ndũkanahũthĩrĩrie kũũhingia. Nĩ ũndũ we ndakenagio nĩ andũ akĩigu; hingagia mwĩhĩtwa waku. ⁵ Nĩ kaba kwaga kwĩhĩta, gũkĩra kwĩhĩta na kwaga kũhingia mwĩhĩtwa.

⁶ Ndũkareke kanua gaku gatũme wĩhie. Ndũkanoigĩre mbere ya mũtũmwo wa hekarũ atĩrĩ, "Mwĩhĩtwa wakwa ndehĩtire na mahĩtia." Nĩ kũĩ kĩngĩtũma ũrakarie Ngai na uuge waku, nake athũkie wĩra wa moko maku? ⁷ Irooto nyingĩ na ciugo nyingĩ nĩ cia tũhũ. Nĩ ũndũ ũcio ikaraga wĩtigĩrite Ngai.

Ūtonga no wa Tũhũ

⁸ Ūngĩkoono mũthĩini akĩhinyĩrĩrio, na akaagithio ciira wa ma na kĩhooto bũrũri-inĩ, ndũkanamakio nĩ maũndũ macio; nĩgũkorwo mũnene ũmwe aroragwo nĩ mũnene ũngĩ, na igũrũ wa acio eerĩ nĩ harĩ angĩ anene kũmakĩra. ⁹ Uumithio wa bũrũri nĩ wa andũ othe; o na mũthamaki we mwene oonaga uumithio kuuma mĩgũnda-inĩ.

¹⁰ Mũndũ ũria wothe wendeete mbeeca ndarĩ hĩndĩ aciiganagia; nake ũria wothe wendeete ũtonga ndaiganagwo nĩ kĩria oonaga. Ūndũ ũyũ o naguo no wa tũhũ.

¹¹ O ũria indo ikĩragĩrĩria kuongerereka, noguo arĩa macirĩiaga mongererekaga. Mwene cio agunĩkaga nakĩ, tiga o gũciĩrorera na maitho?

¹² Toro wa mũndũ ũria ũrutaga wĩra nĩ mwega, o na angĩria irio nini kana nyingĩ, no ũingĩ wa indo cia gĩtonga ndũrekaga kĩone toro.

¹³ Nĩnyonete ũndũ mũũru na wa kĩaha gũkũ thĩ kwaraga riũa: ũtonga ũria mũndũ eigagĩra ũkaya kũmũthũkia we mwene,

¹⁴ kana ũtonga ũria ũthiraga na njĩra ya mũtino, atĩ angĩgaaciara kahĩ, gatĩrĩ kĩndũ kangĩgaya.

¹⁵ Mũndũ oimaga nda ya nyina arĩ njaga, na o ũguo okaga, noguo athiiga. Ndarĩ kĩndũ o nakĩ kiumanĩte na wĩra wake agaakuua na moko make.

¹⁶ Ūndũ ũyũ o naguo nĩ mũũru, na wa kĩaha: Atĩ o ũria mũndũ okaga, noguo athiiga, nake-rĩ, nĩ ũndũ ũrĩkũ egunaga naguo, kuona atĩ enogagĩria o rũhuho?

¹⁷ Matukũ-inĩ make mothe arĩagĩra nduma-inĩ,

arĩ na gũtangĩka kũnene, na kũhinyĩrĩrika, o na marakara.

¹⁸ Ngĩcooka ngĩmenya atĩ nĩ wega na nĩ kwagĩrĩire mũndũ arĩage na anyuuage, na akenagĩre gwĩtungumania gwake arĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa matukũ-inĩ manini ma gũtũura muoyo marĩa aheetwo nĩ Ngai, tondũ riũ nĩrĩo igai riake. ¹⁹ Na ningĩ-rĩ, mũndũ o wothe angĩheo ũtonga na indo nĩ Ngai, na amũhotithie gũcikenera, nake aamũkĩre igai riake na akenio nĩ wĩra wake-rĩ, kũu nĩ kĩheo aheetwo nĩ Ngai. ²⁰ Ti kaingĩ mũndũ ũcio ataranagia ũhoro wa matukũ ma muoyo wake, tondũ Ngai nĩamũikaragia arĩ na gĩkeno ngoro-inĩ.

6

¹ Na rĩrĩ, nĩnyonete ũndũ ũngĩ mũũru gũkũ thĩ kwaraga riũa, naguo nĩurĩtũhagĩra andũ mũno: ² Naguo nĩ atĩ Ngai aheaga mũndũ ũtonga, na indo, o na gĩtũo, agakoragwo na kĩndũ o kĩrĩa gĩothe ngoro yake ĩngĩrĩria, no rĩrĩ, Ngai akaaga kũmũhotithia gũcikenera, no mũndũ ũngĩ mũgeni nĩwe ũcikenagĩra handũ hake. Ũndũ ũyũ nĩ wa tũhũ, na nĩ ũndũ mũũru na wa kĩaha.

³ Mũndũ no agĩe ciana igana rĩmwe na atũũre mĩaka mũingĩ; no rĩrĩ, o na angĩtũura ihinda iriaya atĩa, angĩkorwo ndangĩkenera ũgaacĩru wake na aage gũthikwo wega-rĩ, nguuga atĩrĩ, mũndũ ũcio akĩrĩtwo nĩ kĩhuno. ⁴ Kĩhuno kũu gũkaga kĩrĩ tũhũ, na gĩgathiĩ nduma-inĩ, na rĩtwa riakĩo rĩkahumbĩrwo nĩ nduma o ro ĩyo. ⁵ O na gũtuĩka gĩtionire riũa kana gĩkĩmenya ũndũ o na ũrĩkũ-rĩ, nĩkĩgĩaga na ũhurũko gũkĩra mũndũ ũcio: ⁶ ĩ, ti-itherũ o na angĩtũura mĩaka ngĩri ĩmwe maita meerĩ, na aage gũkenera ũgaacĩru wake. Githĩ othe matigĩthiiga o handũ hamwe?

⁷ Mũndũ arutaga wĩra wothe na kũyo nĩguo aiyũrie kanua gake, no gũtirĩ hindĩ ngoro yake ĩganagia.

⁸ Mũndũ mũũgĩ-rĩ, akĩrĩte mũndũ mũkĩgu na kĩ?

Nake mũndũ mũthĩni ũrĩa ũmenyete gũikarania na andũ arĩa angĩ-rĩ, egunaga na kĩ?

⁹ Nĩ kaba kĩrĩa maitho marona, gũkĩra kwangangio nĩ merĩrĩria.

Ũndũ ũyũ o naguo nĩ wa tũhũ, o ta gũteng'eria rũhuho.

¹⁰ Kĩndũ gĩothe kĩanakorwo kuo kĩaheirwo rĩtwa, nake mũndũ nĩamenyekete ũrĩa atariĩ;

gũtirĩ mũndũ ũngĩhota gũkararania na ũrĩa ũrĩ hinya kũmũkĩra.

¹¹ O ũrĩa ciugo iraingĩha, noguo ĩtuĩkaga cia tũhũ, naguo ũndũ ũcio ũgunaga mũndũ na kĩ?

¹² Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ ũngĩmenya maũndũ marĩa magĩrĩire mũndũ mũtũũrĩre-inĩ wake, matukũ mothe ma muoyo wake manini na ma tũhũ marĩa aniinaga magathira o ta kĩruru? Nũũ ũngĩmwĩra ũrĩa gũkaahaana gũkũ thĩ kwaraga riũa aarĩkia kwehera?

7

Ũũgĩ

¹ Nĩ kaba rĩtwa rĩega gũkĩra maguta marĩa manungi wega,

- na mūthenya wa gūkua gūkīra mūthenya wa gūciarwo.
- 2 Nī kaba gūthīī nyūmba īrī na macakaya
gūkīra gūthīī nyūmba īrī na ndīa,
nīgūkorwo gīkuū nīkīo mūthia wa andū othe;
nao andū arīa marī muoyo nīmakūge ūndū ūcio ngoro-inī ciao.
- 3 Nī kaba kīeha gūkīra mītheko,
tondū gūtuka gīthiithi nīgūtūmaga ngoro yagīre.
- 4 Ngoro cia andū arīa oogī irūmbūyagia nyūmba īrī na macakaya,
no ngoro cia andū arīa akīgu irūmbūyagia nyūmba īrī na ikeno.
- 5 Nī kaba kūigua irūithia rīa mūdū ūrīa mūūgī,
gūkīra gūthikīrīria rwīmbo rwa andū arīa akīgu.
- 6 O ta ūrīa mīigua ītūratūrīkaga īrī rungu rwa nyūngū,*
no taguo mītheko ya andū arīa akīgu ītariī.
Ūndū ūyū o naguo no wa tūhū.
- 7 Ūhinyanīrīria ūtūmaga mūdū mūūgī akīge,
narīo ihaki rīgathūkia ngoro.
- 8 Nī kaba kīrīkīrīro kīa ūndū gūkīra kīambīrīria kīaguo,
na gūkirīrīria nī kwega gūkīra mwītīio.
- 9 Tigaga kūhiūha kūrakara na ngoro yaku,
nī ūndū marakara maikaraga ngoro-inī cia andū arīa akīgu.
- 10 Ndūkorie atīrī, “Nī kīī gīatūmaga matukū ma tene makorwo marī
mega gūkīra maya?”
Nīgūkorwo ti ūūgī kūūria ūguo.
- 11 Ūūgī, o ta igai, nī mwega
na nūteithagia arīa marī muoyo.
- 12 Ūūgī nī mwīgītio,
o ta ūrīa mbeeca irī mwīgītio,
no rīrī, wega wa ūmenyi maūdū nī ūyū:
atī ūūgī nīūtūūragīa ūrīa ūrī naguo muoyo.
- 13 Ta cūrania ūrīa Ngai ekīte:
Kīrīa ogometie-rī,
nūū ūngīhota gūkīrūnga?
- 14 Hīndī īrīa mahinda marī mega, kenaga;
no rīrī, rīrīa mahinda magūthūūkīra, ūrīrīkanage atīrī:
Ngai nīwe ūtūmaga
maūdū macio meerī matwarane.
Nī ūndū ūcio mūdū ndarī ūndū angīmenya
wīgīi mūtūūrīre wake wa thuutha-inī.
- 15 Mūtūūrīre-inī ūyū wakwa wa tūhū, nīnyonete maūdū maya meerī:
mūdū mūthingu no akue o na arī mūthingu,
nake mūdū mwaganu agatūūra muoyo ihinda irāya o na arī
mwaganu.
- 16 Tiga gūthinga makīria,
o na kana kūūhīga makīria:
ūkwenda kwīniina nīkī?
- 17 Tiga kwagana makīria,

* 7:6 Mwaki wa mīigua o na watūratūrīka ndūrī ūrugarī wa kūigana hīndī ya heho.

kana gūkīga:
ūkwenda gūkua hīndī yaku itakinyīte nīkī?

18 Nī wega kūrūmia ūndū ūmwe,
na ndūkarekie ūcio ūngī.

Mūndū ūrīa mwītīgīrī-Ngai nīetheemaga maūndū macio meerī.

19 Ūūgī wīkīraga mūndū mūūgī hinya,
agakīra aathani ikūmi marī itūūra-inī inene.

20 Gūtīrī mūndū mūthingu gūkū thī,
ūrīa wīkaga o wega mūtheri na ndehagia.

21 Ndūgathikagīrīrie ūrīa wothe andū maraaria,
tondū wahota kūigua ndungata yaku īgīkūrūma:

22 nīgūkorwo ngoro-inī yaku nīūūī

atī mahinda maingī wee mwene wanaruma andū arīa angī.

23 Maūndū macio mothe ndamatuīrīrie na ūūgī, ngiuga atīrī,
“Nīnduīte itua rīa kūgīa na ūūgī.”

No rīrī, ūndū ūcio warī kūrāya na nī.

24 O ūndū ūrīa wothe ūngītuīka nīguo, ūūgī-rī,
nīūraihrīrīrie mūno na nīmūhīthe makīria:
nūū ūngīūmenya?

25 Nī ūndū ūcio ngīhūndūra meciiria makwa harī ūmenyi,
na gūtuīria, na kūmaatha ūūgī, na mūtabarīre wa maūndū
na ndaūkīrwo nī ūkīgu wa waganu,
na ūgūrūki wa ūrimū.

26 Ningī ngīona ūndū mūrūrū gūkīra gīkuū,
naguo nī mūndū-wa-nja ūrīa ūhaana ta mūtego,

o ūrīa ngoro yake īhaana mūtego wa kūgwatia,
namo moko make makahaana ta mīnyororo.

Mūndū ūrīa ūkenagia Ngai nīakehonokia harī mūndū-wa-nja ūcio,
no mūndū ūrīa mwīhia nīakagwatio nīwe.

27 Mūrutani ekuuga atīrī, “Ūndū ūyū nīguo menyete:
“Ngīringithania ūndū ūmwe na ūrīa ūngī nīguo menyete mūtabarīre wa
maūndū-rī,

28 o ngīethaga ūguo
na ndione-rī:

Nīndonire mūndū mūrūme ūmwe mūrūngīrīru harī arūme ngiri,
no ndionire mūndū-wa-nja o na ūmwe mūrūngīrīru thīnī wao othe.

29 Ūndū ūyū noguo nyonete:

Ngai oombire mūndū arī mūrūngīrīru,
no andū nīmecarīrie maūndū maingī ma wara.”

8

1 Nūū ūtariī ta mūndū ūrīa mūūgī?

Ningī nūū ūngīmenya gūtaūra maūndū?

Ūūgī nīguo ūtūmaga ūthiū wa mūndū ūkenge,
na ūgatūma gūthita gīthiithi gwake kūgarūrūke.

Athīkagīra Mūthamaki

² Nguga atĩrĩ, athĩkagĩra rĩathani rĩa mũthamaki, nĩ ũndũ nĩwehĩtire ũrĩ mbere ya Ngai.* ³ Ndũkahiũhage kwehera harĩ mũthamaki. Ndũgekage ũndũ mũũru, nĩgũkorwo we ekaga ũndũ ũria ũngĩmũkenia.

⁴ Na tondũ uuge wa mũthamaki ũrĩ hinya-rĩ, nũ ũngĩhota kũmũria kũria atĩrĩ, "Nĩ atĩa ũreka?"

⁵ Mũndũ ũria wothe wathĩkagĩra watho wake ndakoona ũũru, nayo ngoro ya mũndũ mũũgĩ ikũũranaga gwathĩkĩra mũthamaki ihinda rĩria rĩagĩrĩire, ningĩ na njĩra rĩa yagĩrĩire.

⁶ Nĩgũkorwo ũndũ o wothe nĩ ũrĩ ihinda rĩria rĩagĩrĩire, na njĩra rĩa yagĩrĩire ya kũwĩka, o na gũtuĩka thĩina wa mũndũ nĩmũritũhagĩra mũno.

⁷ Tondũ gũtirĩ mũndũ ũngĩmenya maũndũ marĩa makaamũkora-rĩ, nũ ũngĩmwĩra maũndũ marĩa magooka?

⁸ Gũtirĩ mũndũ ũngĩhota gwatha rũhuho agirie rũhurutane; ũguo noguo gũtarĩ mũndũ ũngĩhota kũgirĩrĩria mũthenya wake wa gũkua.

O ta ũria gũtarĩ mũndũ ũheagwo rũũtha hĩndĩ ya mbaara, ũguo noguo waganu ũtangĩhonokia mũndũ ũria ũwĩkaga.

⁹ Maũndũ macio mothe nĩndamoonire, o ndĩrutanĩire kũmenya ũhoro wa maũndũ marĩa mothe mekagwo gũkũ thĩ kwaraga rĩa. Nĩ kũrĩ hĩndĩ mũndũ agĩaga na ũhoti wa gwathaga andũ arĩa angĩ, nake agethũkia we mwene. ¹⁰ O na ningĩ ngĩona andũ arĩa aaganu magĩthikwo, o acio maathĩaga na makoima handũ-harĩa-haamũre, nao magakumagio kũu itũũra-inĩ inene kũria meekagĩra maũndũ macio. Ũndũ ũyũ o naguo no wa tũhũ.

¹¹ Rĩria gwĩka ũũru kwaga kũherithio narua-rĩ, ngoro cia andũ ikĩragĩrĩria gũthugunda gwĩka ũũru. ¹² O na mũndũ mwaganu angĩika maũndũ mooru maita igana na atũũre muoyo ihinda iraaya-rĩ, nĩnjũũ na ma atĩ andũ arĩa metigĩrite Ngai nĩmakona maũndũ mega, o acio mahooyaga marĩ mbere ya Ngai. ¹³ No rĩrĩ, tondũ andũ arĩa aaganu matiĩtigagĩra Ngai-rĩ, matikooka maũndũ mega, na matukũ mao matikaraiha ta kũruru.

¹⁴ Na nĩ kũrĩ ũndũ ũngĩ wa tũhũ wĩkĩkaga gũkũ thĩ: naguo nĩ atĩ andũ arĩa athĩngu nĩmakoragwo nĩ maũndũ marĩa magĩrĩire gũkora andũ arĩa aaganu, ningĩ atĩ andũ arĩa aaganu nĩmakoragwo nĩ maũndũ marĩa magĩrĩire gũkora andũ arĩa athĩngu. Ũndũ ũyũ o naguo, nguga atĩrĩ, no wa tũhũ. ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio ngũgaathĩrĩria gĩkeno kĩa mũtũũrĩire, tondũ gũtirĩ ũndũ ũngĩ mwega wa mũndũ gũkũ thĩ kwaraga rĩa gũkĩra kũria, na kũnyua, na gũkena. Nakĩo gĩkeno gĩtũũre kĩrũmanĩrĩire nake wĩra-inĩ wake matukũ mothe ma muoyo marĩa Ngai amũheete gũkũ thĩ kwaraga rĩa.

¹⁶ Rĩria ndeerutanĩire kũmenya ũhoro wa ũũgĩ na kuona wĩra ũria mũndũ arutaga gũkũ thĩ, tondũ nĩ kũrĩ mũndũ maitho make matoonaga toro mũthenya kana ũtukũ, ¹⁷ hĩndĩ iyo ngĩkĩona maũndũ marĩa mothe Ngai ekĩte. Gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kũmenya ũria gũthĩaga na mbere gũkũ thĩ kwaraga rĩa. O na mũndũ angĩtuĩria na kĩyo gĩake gĩothe, ndangĩhota kũmenya gĩtũmi kĩa ũndũ ũcio. O na mũndũ mũũgĩ angĩtua atĩ nioĩ, ndangĩhota gũtaũkĩrwo kũna nĩ ũndũ ũcio.

* 8:2 Andũ nĩmehĩtaga marĩ mbere ya Ngai atĩ nĩmarĩkoragwo marĩ ehokeku.

9

Gikuũ Gũkaga kũrĩ Andũ Othe

¹ Nĩ undũ ũcio ngĩcũũrania ũhoru wa maũndũ macio mothe na ngĩona atĩ andũ arĩa athingu na arĩa oogĩ, o hamwe na mawĩra mao, marĩ moko-inĩ na Ngai, no rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩmenya kana nĩ wendo, kana nĩ rũmena rũmwetereire. ² Andũ othe marĩkagĩrĩria o undũ ũmwe: kĩrĩkĩroo kĩa andũ arĩa athingu na arĩa aaganu, kĩa andũ arĩa ega na arĩa ooru, kĩa andũ arĩa matethaahĩtie na arĩa methaahĩtie, na kĩa andũ arĩa marutaga magongona na arĩa matarutaga gĩothe no kĩmwe.

O ta ũrĩa mũndũ mwega atariĩ,

ũguo noguo mũndũ mwĩhia atariĩ;

o ta ũrĩa arĩa mehĩtaga na mũhĩtwa matariĩ,

ũguo noguo arĩa metigagĩra kwĩhĩta na mũhĩtwa matariĩ.

³ Ũyũ nĩguo ũuru ũrĩa ũkoragwo maũndũ-inĩ mothe marĩa mekĩkaga gũkũ thĩ kwaraga riũa: Andũ othe marĩkagĩrĩria o undũ ũmwe. O na ningĩ ngoro cia andũ ciyũrite ũuru, na ũgũrũki ũkaagĩa ngoro-inĩ ciao rĩrĩa marĩ muoyo, na thuutha-inĩ magakua. ⁴ Mũndũ ũrĩa wothe ũrĩ gatagatĩ ka arĩa marĩ muoyo arĩ na kũirĩgĩrĩro; na rĩrĩ, nĩ kaba ngui irĩ muoyo gũkĩra mũrũũthi mũkuũ!

⁵ Nĩ undũ andũ arĩa marĩ muoyo nĩmooĩ nĩmagakua,

no arĩa makuĩte matirĩ undũ mooĩ;

na matirĩ kĩheo kĩngĩ metereire,

o na matiririkanagwo, nĩmariganũire.

⁶ Wendani wao, na rũmena rwao,

o na ũuru wao nũthirĩte biũ;

na gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ magaacooka kũgĩa na handũ

maũndũ-inĩ marĩa mothe mekagwo gũkũ thĩ kwaraga riũa.

⁷ Thĩ, ũrĩe irio ciaku ũkenete, na ũnyue ndibei yaku ũcanjamũkĩte ngoro, nĩgũkorwo ihinda rĩrĩ nĩrĩo Ngai etĩkĩrite wĩra waku.

⁸ Wĩhumbage nguo cia rangi mwerũ hĩndĩ ciothe, na wĩhakage maguta mũtwe hĩndĩ yothe.* ⁹ Tũũranagiai na gĩkeno na mũtumia ũcio waku wendeete, matukũ mothe ma muoyo ũyũ wa tũhũ marĩa Ngai akũheete gũkũ thĩ kwaraga riũa, o matukũ macio maku mothe ma tũhũ. Nĩ undũ rĩrĩ nĩrĩo igai riaku mũtũũrĩre-inĩ waku, o na gwĩtungumania-inĩ gwaku ũrĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa. ¹⁰ Undũ ũrĩa wothe ũngĩona wa gwĩka na guoko gwaku-rĩ, wĩke na hinya waku wothe, tondũ mbĩrĩra-inĩ kũria ũrorete, gũtirĩ kũruta wĩra kana gwĩciiria, kana kũmenya maũndũ, o na kana ũũgi.

¹¹ Nĩnyonete undũ ũngĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa:

Atĩ andũ arĩa marĩ ihenya tio mahootanaga ihenya-inĩ,

na arĩa marĩ hinya tio mahootanaga mbaara-inĩ,

o na arĩa oogĩ tio moonaga irio,

na arĩa mooĩ maũndũ mũno tio magĩaga na ũtonga,

o na kana andũ arĩa oogĩ makaheo gĩtũo;

no rĩrĩ, ihinda na mweke nĩ cia andũ othe.

¹² O na ningĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩmenya rĩrĩa mũtino ũngĩmũkora:

Tondũ o ta ũrĩa thamaki inyiitagwo na mũtego mũũru,

o na ta ũrĩa nyoni inyiitagwo na gĩkerenge,

ũguo noguo andũ manyiitagwo nĩ mahinda mooru

* **9:8** Ayahudi maakũngũyagĩra ciathĩ ciao na kwĩhumba nguo njerũ cua na kwĩhaka maguta mũtwe.

marĩa mamakinyagĩrĩra materĩgĩrĩire.

Ūũgĩ nĩ Mwega Gũkĩra Ūkĩgu

¹³ Ningĩ ngĩona ūũgĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa ūrĩa wamakirie mũno, watarĩ ūũ: ¹⁴ Hĩndĩ ĩmwe nĩ kwarĩ itũũra inini, na rĩarĩ na andũ o anini thĩĩnĩ warĩo. Na mũthamaki warĩ na hinya mũno akĩrĩũkĩrĩra, akĩrĩthiũrũrũkĩria, na agĩaka rũirigo rwa kũrĩrigiĩcĩria, arĩũkĩrĩre. ¹⁵ Na rĩrĩ, itũũra-ĩnĩ rĩu nĩ gwatũũraga mũndũ mũthĩĩni no aarĩ mũũgĩ, nake akĩhonokia itũũra rĩu na ūũgĩ wake. No rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ wacookire kũrĩrikana mũndũ ūcio mũthĩĩni. ¹⁶ Nĩ ūndũ ūcio ngĩkiuga atĩrĩ, “Ūũgĩ nĩ mwega gũkĩra hinya.” No ūũgĩ wa mũndũ mũthĩĩni nĩũmenagwo, na ciugo ciake itithikagĩrĩrio.

¹⁷ Ciugo cia ūhooreri cia mũndũ ūrĩa mũũgĩ nĩciagĩrĩire ithikagĩrĩrio, gũkĩra rĩanĩrĩra rĩa mũndũ ūrĩa wathaga irimũ.

¹⁸ Nĩ kaba ūũgĩ gũkĩra indo cia mbaara, no rĩrĩ, mũndũ mwĩhia ūmwe nĩathũkagia maũndũ maingĩ mega.

10

¹ O ta ūrĩa ngĩ nguũ itũmaga maguta manungi wega magĩe na kĩheera kũuru-rĩ, noguo ūkĩgu mũnini ūkomagĩrĩria ūũgĩ na gĩtĩio.

² Ngoro ya mũndũ ūrĩa mũũgĩ yerekagĩra mwena wa ūrĩo, no ngoro ya mũndũ mũkĩgu ĩkeerekera mwena wa ūmotho.

³ O na rĩrĩa egũthĩĩ na nĩra, mũndũ mũkĩgu nĩoragwo nĩ meciiria make, na akoonia mũndũ o wotho ūrĩa arĩ mũkĩgu.

⁴ Marakara ma mũndũ ūrĩa wathanaga mangĩarahũka igũrũ rĩaku, ndũkoime harĩa ūrĩ; ūhooreri no ūhoorerie mahĩtia manene.

⁵ Nĩ harĩ ūndũ mũũru nyonete gũkũ thĩ kwaraga riũa, na nĩ ihĩtia rĩrĩa riumanaga na mwathi wa andũ:

⁶ Atĩ andũ arĩa akĩgu nĩmatũũgagĩrio mũno, nao andũ arĩa ĩtonga makanyĩhio.

⁷ Nĩnyonete ngombo igĩthĩĩ ihaiĩcĩte mbarathi, nao ariũ a athamaki magathĩĩ na magũrũ ta ngombo.

⁸ Mũndũ ūrĩa wenjaga irima-rĩ, nĩwe ūkaarĩgũa; nake ūrĩa ūtharagia rũthingo nĩkũrũmwo akaarũmwo nĩ nyoka.

⁹ Mũndũ ūrĩa wenjaga mahiga no agerwo ngero nĩmo; nake ūrĩa watũraga ngũ no imũrehere ūgwati.

¹⁰ Ithanwa rĩngĩtuuha na rĩage kũnoorwo-rĩ, mũndũ nĩatũmagĩra hinya mũingĩ, no ūũgĩ wa wĩra ūrehaga ūhootani.

¹¹ Nyoka ĩngĩrũma mũndũ ĩtanathuuthĩrwo ĩhoorere-rĩ, hatĩrĩ bata kũrĩ mũmĩthuuthĩri.

¹² Ciugo cia kanua ka mũndũ mũũgĩ nĩ cia ūtugi, no mũndũ mũkĩgu aniinagwo nĩ mũromo yake mwene.

- 13 Kĩambĩrĩria-inĩ ciugo ciake nĩ cia ũrimũ;
na kĩrĩkĩrĩro-inĩ nĩ cia ũgũrũki mũtheri:
14 nake mũndũ mũkĩngu no ciugo aingĩhagia.
- Gũtirĩ mũndũ ũũĩ ũrĩa gũkaahaana,
ningĩ nũũ ũngĩmwĩra ũhoru wa maũndũ marĩa mageekĩka thuutha
wake?
- 15 Wĩra wa mũndũ mũkĩngu nĩmũnogagia;
we ndamenyaga njĩra ya gũthĩi itũũra-inĩ.
- 16 Bũrũri ũrĩa mũthamaki wakuo aarĩ ndungata,
na anene akuo marokagĩra kũrĩa o rũciinĩ kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ!
- 17 Kũrathimwo-rĩ, nĩwe bũrũri ũrĩa mũthamaki waku aaciarĩtwo arĩ
mũndũ wa gũtĩika,
na ũrĩa ariũ ake marĩaga irio ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩire:
nĩgeetha magĩe na hinya, na makanyua, no ti geetha marĩio.
- 18 Mũndũ angĩkorwo arĩ kĩgũũta, mũitĩro ya nyũmba yake nĩhocagĩrĩa;
namo moko make mangĩregera, nyũmba no yure.
- 19 Iruga rĩruḡagwo nĩguo andũ makene,
nayo ndĩbei ikenagia muoyo,
no mbeeca nĩcio ihingagia maũndũ mothe.
- 20 Ndũkanarume mũthamaki, o na meciiria-inĩ maku,
na ndũkanacuuke gĩtonga ũrĩ nyũmba yaku ya thĩinĩ,
tondũ nyoni ya rĩera-inĩ no itware ciugo ciaku,
o na kana irĩa irĩ mathagu iheane ũhoru ũcio warĩtie.

11

Ũtaana na Kĩyo

- 1 Ikiá irio ciaku igũrũ rĩa maaĩ,
nĩ ũndũ thuutha wa matukũ maingĩ nĩũgaaciona rĩngĩ.
- 2 He andũ mũḡwanja rwĩga, ĩĩ, o na ũhe andũ anana,
nĩḡkorwo wee ndũngĩmenya mũtino ũrĩa ũngĩũka bũrũri-inĩ.
- 3 Matu mangĩyũra mbura,
mamiuragia gũkũ thĩ.
Mũtĩ ũngĩgũa na mwena wa gũthini, kana mwena wa gathigathini,
o harĩa ũḡũũaga, hau no ho ũikaraga.
- 4 Mũndũ ũrĩa wothe ũcũthagĩrĩria rũhuho, ndahaandaga;
nake ũrĩa ũroraga matu, ndagethaga.
- 5 Tondũ ndũũĩ njĩra irĩa rũhuho rũgeraga,
o na kana ũrĩa mwana athondėkagwo nda-inĩ ya nyina,
ũguo noguo ũtangĩmenya wĩra wa Ngai,
o we Mũũmbi wa indo ciothe.
- 6 Haanda mbeũ ciaku rũciinĩ,
na hwaĩ-inĩ-rĩ, ndũkahurũkie moko maku,
nĩḡkorwo ndũũĩ iria ikaagĩra,

kana nĩ ici, kana nĩ icio ingĩ,
kana hihĩ ikaagĩra o cieriĩ.

Ririkana Mũkũũmbi rĩrĩa ũrĩ Mwĩthĩ

- 7 Ũtheri nĩ mwega,
namo maitho nĩmakenagĩra kuona riũa.
- 8 Na rĩrĩ, mũndũ o na angĩgĩtũũra muoyo mĩaka mĩingĩ atĩa-rĩ,
nĩamĩkenagĩre yothe.
- No nĩaririkanage matukũ ma nduma,
tondũ magaaakorwo marĩ maingĩ.
Maũndũ mothe magooka nĩ ma tũhũ.
- 9 Atĩrĩrĩ, wee mwanake ũyũ, kenagĩra ũnini waku,
na ũreke ngoro yaku igũkenagie matukũ-inĩ ma wĩthĩ waku.
Thiiga na mĩthiĩre irĩa wiyendeire na ngoro yaku,
o na irĩa yonagwo irĩ mĩega nĩ maitho maku,
no ũmenye atĩrĩ, harĩ maũndũ macio mothe,
Ngai nĩagagũciirithia.
- 10 Nĩ ũndũ ũcio, eheria gwĩtanga ngoro-inĩ yaku,
na weherie mathiĩna mwĩrĩ-inĩ waku,
tondũ wĩthĩ waku na hinya wa mwĩrĩ no cia tũhũ.

12

- 1 Ririkanaga Mũkũũmbi
matukũ-inĩ ma ũnini waku,
mũiria wa matukũ ma thĩina makinye,
na mĩaka ikuhĩrĩrie rĩrĩa ũkoiga atĩrĩ,
“Kaĩ ndikenagĩra mĩaka ĩno-ĩ”:
- 2 riũa na ũtheri,
na mweri na njata ĩtanatuĩka nduma,
namo matu matanacooka ho mbura yathira;
- 3 rĩrĩa aikaria a nyũmba makainaina,
nao arĩa marĩ hinya mainame,
rĩrĩa ithiĩ igaatiga gũthĩa nĩ ũndũ nĩ nini,
nao arĩa macũthagĩrĩria na ndirica matumanĩrwo nĩ nduma;
- 4 rĩrĩa mĩrango ya kuumĩra barabara ikaahingwo,
na mũgambo wa gũthĩa ũnyiihe;
rĩrĩa andũ magookagĩrio nĩ mũgambo ya nyoni,
no nyĩmbo ciao ciothe ikaaga kũiguĩka;
- 5 rĩrĩa andũ marĩ na guoya wa kũhaica igũrũ,
na mageetigĩra mogwati ma mabarabara-inĩ;
rĩrĩa mũtĩ wa mũrothi ũrutĩte kiro,
nayo ndaahi ithiĩage ĩkkururĩtie,
namo merĩrĩria mage hinya.
- Hĩndĩ ĩyo mũndũ ainũke kũria agaatũũra tene na tene,
nao acakai mathiĩ magĩcakayaga njĩra-inĩ.
- 6 Ririkanaga Mũkũũmbi: mbere ya mũhĩndo wa betha ũtanatuĩka,
o na kana mbakũri ya thahabu ĩtaanooragwo;
mbere ya ndigithũ gũthethererwo itherũkiro-inĩ rĩa maaĩ,
kana kũgũrũ kwa ngaari kuunikĩre gĩthima-inĩ,
- 7 naruo rũkũngũ rũcooke tĩrĩ-inĩ kũria ruoimire,
naguo roho ũcooke kũrĩ Ngai ũria waũheanire.

8 “Maündũ mothe nĩ ma tũhũ! Nĩ ma tũhũ!” Ũguo nĩguo Mũrutani ekuuga.
 “Maündũ mothe nĩ ma tũhũ!”

Kĩrĩkĩrĩro kĩa Ũhoru

⁹ Mũrutani to kũũhĩga aarĩ mũũgĩ, no nĩ aarutire andũ maündũ.

¹⁰ Nĩacũũranirie na agĩtuĩria maündũ, na agĩtabanĩria thimo nyingĩ na mũbango. Mũrutani nĩatuĩririe nĩgeetha one ciugo o iria ciagĩrĩre, na ũria aandĩkire warĩ mũrũngĩrĩru na wa ma.

¹¹ Ciugo cia andũ arĩa oogĩ nĩ ta mĩcengi, nayo mĩario yao ĩcookanĩrĩrio ĩhaana ta nyambo ihũũrĩrwo wega ikarũma, iheanĩtwo nĩ Mũrĩithi ũmwe. ¹² Ītikĩra gũtaarwo, mũrũ wakwa, ndũkaneeke ũndũ wa gũciongerera.

Ha ũhoru wa gũthondeka mabuku maingĩ-rĩ, ndũrĩ mũthia, nakuo gũthoma mũno kũnogaĩa mwĩrĩ.

¹³ Rĩu-rĩ, maündũ mothe nĩmarĩkĩtie kũiguuo;

kĩrĩkĩrĩro kĩa ũhoru ũcio wothe nĩ gĩkĩ:

Wĩtigĩre Ngai na ũrũmagie maathani make,

nĩ ũndũ gwĩka ũguo nĩkũhingia maündũ mothe marĩa mũndũ agĩrĩrũo nĩ gwĩka.

¹⁴ Nĩgũkorwo Ngai nĩagaciirithanĩria ũndũ o wothe wĩkĩtwo,
 hamwe na maündũ mothe marĩa mahithe,
 marĩ mega kana marĩ mooru.

RWĨMBO RŪRĪA RWEGA MŪNO

1 Rŭrŭ nĩruo rwĩmbo rwa Solomoni rŭrĪa rwega gŭkĪra nyĩmbo ciothe.

Mwendwa

2 Ta nĩamumunye na mamumunya ma kanua gake:
nĩ ũndũ wendo waku nĩ mwega gŭkĪra ndibei.

3 Mŭtararĭko wa maguta macio wĩhakĩte nĩ mwega;
rĩtwa rĭaku no ta mŭtararĭko wa maguta manungi wega
magĩitanĩrĩrio.

Na nokĩo wendetwo nĩ airĩtu!

4 Ndŭkandige, nĩtŭthĩi nawe; reke twĩhĩke!

Mŭthamaki nĩandoonyie nyŭmba ciake cia thĩinĩ.

Arata

Tŭgŭcanjamũka na tũkene nĩ ũndũ waku;
tŭrĩkumagia wendo waku gŭkĪra ndibei.

Mwendwa

Kaĩ marĩ na kĩhooito gĭa gŭkwenda-ĩ!

5 Nĩi ndĩ mŭirũ, no ndĩ mŭthaka,

inyuĩ aarĩ a Jerusalemu,

njirĩte o ta hema cia Kedari,*

ngaagĩra o ta itambaya cia gŭcuuria hema cia Solomoni.

6 Tigai kŭndora nĩ ũndũ ndĩ mŭirũ,

tondũ njirĩte nĩ kŭhĩa nĩ riũa.

Ariũ a maitũ nĩmandakarĩre,

makĩndua mŭrori wa mĩgũnda ya mĩthabibũ;

no mŭgũnda wakwa wa mĩthabibũ nĩndĩurekereirie.

7 Atŭrĩrĩ, wee nyendete, ta njĩra harĩa ũrarĩithĩria rŭũru rwaku rwa mbŭri,

njĩra harĩa ũkwarahia ng'ondũ ciaku mĩaraho.

Ingĩikara atĩa ta mŭtumia mŭhumbe maitho

ndũũru-inĩ cia arata aku?

Arata

8 We mŭthaka kŭrĩ andũ-a-nja othe, akorwo ndũũ-rĩ,

umagara ũrŭmĩrĩre makinya ma ng'ondũ,

ũkarĩithĩrie tũuri twaku

hakuhi na hema cia arĩithi.

Mwendani

9 Wee, mwendwa wakwa-rĩ, ngŭgerekanagia na mbarathi ya mŭgoma
yohereirwo ngaari imwe ya ngaari cia ita rĩa Firaũni.

10 Makai maku-rĩ, mathakarĩirwo mŭno nĩ icũhĩ cia matũ,
nayo ngingo yaku ikaagĩrĩrwo nĩ mĩgathĩ ya tũhiga twa goro.

11 Tŭgŭgũthondekera icũhĩ cia matũ cia thahabu,

ciohanĩtio na tũbungo twa betha.

Mwendwa

12 Rĩrĩa mŭthamaki aarĩ metha-inĩ yake-rĩ,

maguta makwa manungi wega maiyŭrĩtie mŭtararĭko wamo kũu.

13 Mwendwa wakwa harĩ nũ-rĩ, ahaana ta koohe ka manemane†

* **1:5** Andũ a Kedari maarĩ Arabu arĩa maatũũraga gũkuhi na Edomu, na hema ciao ciatumagwo na guoya wa mbŭri njirũ. † **1:13** Manemane nĩ mahuti manungaga wega maacinwo na mwaki, na monekaga Ethiopia, Irathĩro-rĩa-Gatagati, na India.

gakomeire gatagati ka nyondo ciakwa.

14 Mwendwa wakwa hari ni-ri, ni ta kamanja ka mahua ma muhanuni kuuma migunda-ini ya mithabibu ya Eni-Gedi.‡

Mwendani

15 Hi! Kai wee mwendwa wakwa ukiri muthaka-i!

Hi, ti-itheru uri muthaka!

Maitho maku magirite o ta ma ndutura.

Mwendwa

16 Hi! Kai wee mwendwa wakwa ukiri muthaka-i!

Kai ukiri wa kwendeka-i!

Na uriri witu ni ta nyeki iria nduru.

Mwendani

17 Miratho ya nyumba iitu ni ya mitarakwa; nayo mitiriro yayo ni ya mikarakaba.

2

Mwendwa

1 Ni ndi ihua ria Sharoni, ningi gitoka gia ituamba-ini.*

Mwendani

2 O ta gitoka kiri migua-ini-ri, niguu mwendwa wakwa atari ar gatagati ka airitu aria anga.

Mwendwa

3 O ta muti wa mutunda uri miti-ini ya githaka-ri, niguu mnyendi atari ar gatagati ka aanake aria anga. Ngenagira guikara kigunyini giake, namo matunda make ngimacama njiguaga mar murio.

4 Niandoonyetie nyumba nene iria iriagirwo iruga, nayo bendera iria ahacitie iguru riakwa ni wendo.

5 Njikirai hinya na thabibu iria nyumithie, munjeruhirie hinya na matunda, ni undu ndi mucuce ni wendo.

6 Guoko gwake kwa umotho akugite rungu rwa mutwe wakwa, nakuo guoko gwake kwa urio gukaahimbiria.

7 Inyu aari a Jerusalemu, ndamwihithia na thiiya, na migoma ya thwariga cia weru-ini atiri:

Mutikoimbuthure wendo o na kana mwarahure, o nginya wiriririe kwarahuka guo mwene.

8 Ta thikiriria, ucio ni mwendwa wakwa!

Ta rora! Ii niwe uy uroka,

akirugaga kirire irima-ini, arooka agituruhaga turima-ini.

9 Mwendwa wakwa ahaana ta thiiya, kana ta thwariga iria nyanake.

Ta kiore! Niwe uria urungu thuuha wa ruthingo rwitu,

ararorera ndirica-ini, agacuthiria miyana-ini.

10 Mwendwa wakwa aaririe akinjira atiri,

‡ 1:14 Eni-Gedi ni handu haari maa weru-ini, na haari mwena wa ithuro wa Iria ria Cumbi, naho nihakuraga mahuti maingi manungi wega. * 2:1 Gituamba-ini gia Kirima gia Karimeli ni gwakuraga mahua ma mmera itari miraihu, na maari ma rangi mweru, kana wa ndathi, kana wa ngoikoni.

“Mūrata wakwa, o wee mūthaka,
ūkīra tūthiī.

11 Atīrīrī! Hīndī ya heho nī thiru;
nayo mbura nīkīite igatiga kuura.

12 Nī hīndī mahūa marakunūka thī;
ihinda rīa kūina nīikinyu,

mīgambo ya ndutura
nīiraiguuo būrūri-inī witū.

13 Mūkūyū-rī, nūrūtīte ngūyū cia mbere;†
mīthabībū irīa iratumūra kīro nīraruta mūtatarīko wayo wega.

Ūkīra, ūka mūrata wakwa;
o wee wakwa mūthaka, ūkīra tūthiī.”

Mwendani

14 Nduto yakwa wee ūrī mīatūka-inī ya rwaro rwa ihinga,
kūu cīhitho-inī cia hurūrūka cia irīma,

nyonia ūthiū waku,
ta reke njigwe mīgambo waku;

nī ūndū mīgambo waku nī mwororo,
na ūthiū waku nī mūthaka.

15 Tūnyitīrei mbwe,
o tūbwe tūu tūnini,
tūrīa tūthūkagia mīgūnda ya mīthabībū,
o mīthabībū īyo iitū iratumūra kīro.

Mwendwa

16 Mwendwa wakwa nī wakwa na nī nī ndī wake;
arīthagia kūrīa kūrī itoka.

17 Hūdūka nginya rīrīa kūrīrura,
nacio cīruru cīrīrie.

Hūdūka mwendwa wakwa,
tuīka ta thīya,

kana ta thwariga nyanake,
irī irīma-inī cia Betheri.

3

1 Ūtukū wothe ndī ūrīrī-inī wakwa
ndīracaragia ūcio ngoro yakwa yendete;
ndīramūcaririe, no ndinamuona.

2 Nīngūūkīra thī ngacangacange itūūra-inī inene,
hungure njīra-inī ciarīo na nja ciarīo;
thī ngeethe ūcio ngoro yakwa yendete.

Nī ūndū ūcio ngīmūcaria, no ndīgana kūmuona.

3 Arangīri nīmanyonire,
magīthiūrūrūka itūūra-inī rīu inene.
Ngīmōoria atīrī, “Nīmūonete ūrīa ngoro yakwa yendete?”

4 O ndamahītūka o ūguo,
nīguo ndonire ūrīa ngoro yakwa yendete.

Ngīmūnyīita na ndiamūrekirie,
o nginya ngīmūtoonyia nyūmba ya maitū,
ngīmūtoonyia kanyūmba ga thīinī ka ūrīa wanjarire.

5 Inyuū aarī a Jerusalemu, ndamwīhītithia na thīya,
na mīgoma ya thwariga cia werū-inī atīrī:

† 2:13 Kūu Isiraeli mīkūyū yaciaraga maita meerī mwaka.

Mütikoimbuthüre wendo o na kana mūwarahüre,
o nginya wīrirīrie kwarahūka guo mwene.

- 6 Nūū ūyū ūroka ambatīte oimīte werū-inī
ahaana ta itu rīa ndogo,
arī mūtararīko wa manemane na ūbani,
iria ithondeketwo na mahuti mothe manungi wega ma mwonjoria?
- 7 Atīrīrī! Nī ngaari ya gūkuua Solomoni,
yumagarītio nī njamba cia ita mīrongo itandatū,
iria ndīie mūno cia Isiraeli,
8 othe meeohete hiū cia njora,
na othe marī na ūūgī wa mbaara,
o ūmwe wao eyohete rūhiū rwa njora,
ehaarīrie nī ūndū wa imakania iria ingīūka ūtukū.
- 9 Mūthamaki Solomoni nīethondekeire ngaari ya kūmūkuuaga;
amīakīte na mitī ya kuuma Lebanoni.
- 10 Itugī ciayo atumithītie cia betha,
naguo mwītiro wayo nī wa thahabu,
gītī kīayo kīgemetio na gītambaya kīa rangi wa ndathi,
mwena wa thīinī wayo ūgemetio na wendo
nī aarī a Jerusalemu.
- 11 Inyuī aarī a Zayuni ta kiumei,
mwīrorere Mūthamaki Solomoni ekīrīte thūmbī,
thūmbī irīa nyina aamwīkīrīre
mūthenya wake wa kūhikania,
mūthenya o ūrīa ngoro yake yakeneire.

4

Mwendani

- 1 Hī, kaī wee mwendwa wakwa ūkīrī mūthaka-ī!
Ī ti-itherū ūrī mūthaka!
Maitho maku mahaana ta ma ndutura makīonerwo hau taama-inī
ūcio ūkūhumbīrīte ūthiū.
Njuīrī yaku no ta rūūru rwa mbūri*
rūgīkūrūka Kīrīma-inī kīa Gileadi.
- 2 Magego maku mahaana ta rūūru rwa ng'ondū ciarīkia kūmurwo guoya
o ūguo,
ikīambata ciūmīte gūthambio.
O īmwe yacio īrī na ihatha rīayo;
hatirī o na īmwe yacio īrī iiki.
- 3 Mīromo yaku ihaana ta uuthi mūtune;
kanua gaku kagīrīte mūno.
Thīa ciaku ihaana ta ciatū igīrī cia itunda rīa mūkomamanga,
ikīonerwo hau taama-inī ūcio ūkūhumbīrīte ūthiū.
- 4 Ngingo yaku ihaana ta mūthiringo ūrīa mūraihi wa Daudi,
wakītwo wega mūno;
nakuo gūgacuurio ngo ngiri,
na ciothe nī ngo cia njamba cia ita.
- 5 Nyondo ciaku cierī ihaana ta ciana igīrī cia thīiya,
ikahaana ciana cia mahatha cia thīiya
ikīrīa itoka-inī.
- 6 Nīngūthiī kīrīma-inī kīa manemane,

* 4:1 Mbūri ciarī njirū-ci ta njuīrī.

na nginye karĩma-inĩ ka ũbani,
 njikare kuo nginya kũrĩrura,
 nacio ciĩruru ciirĩrie.

7 Wee mwendwa wakwa ũrĩ mũthaka biũ;
 ndũrĩ na kameni o na kanini.

8 Ũka tũthiĩ nawe, mũhiki wakwa, tuume Lebanoni,
 nĩtũthiĩ nawe tuume Lebanoni.
 Harũrũka uume gacũmbĩrĩ-inĩ ka Amana,
 ũkiume kĩrĩma gĩa Seniru, o gacũmbĩrĩ ka Herimoni,
 uume kũu imamo-inĩ cia mĩrũũthi,
 ũkiume irĩma-inĩ icio cia ngarĩ.

9 Nĩtũtahĩte ngoro yakwa, wee mwarĩ wa maitũ, o wee mũhiki wakwa;
 nĩtũtahĩte ngoro yakwa
 na irora o rĩmwe rĩa maitho maku,
 na ithaga rĩmwe rĩa mũgathĩ waku wa ngingo.

10 Wee mwarĩ wa maitũ, o we mũhiki wakwa, kaĩ wendo waku nĩ wa
 gũkenenerwo-ĩ!

Ĩĩ wendo waku nĩ wa gũkenania mũno gũkĩra ndibeĩ,
 naguo mũtararĩko wa maguta maku nĩ mwega kũrĩ wa mahuti mothe
 marĩa manungi wega!

11 Wee mũhiki wakwa, miromo yaku ĩtaatagia mũrĩo ta magua ma ũũkĩ;
 iria na ũũkĩ irĩ rungu rwa rũrĩmĩ rwaku.
 Mũtararĩko mwega wa ngu ciaku no ta ũrĩa wa Lebanoni.

12 Wee mwarĩ wa maitũ, o wee mũhiki wakwa, ũhaana ta mũgũnda
 mũirigĩre,
 ũkahaana ta gĩthima kũirigĩre,† na ta itherũkĩro rĩa maaĩ ihingĩrĩrie.

13 Thuuna ciaku nĩ ta mũgũnda wa mĩtĩ ya mĩkomamanga
 ĩ na matunda mega mũno,
 ũrĩ na mĩhanuni, na mĩtĩ irĩa yumaga uundi,

14 ĩkoima uundi na manjano,
 na irago na mĩndarathini,
 hamwe na mũtĩ o wothe wa ũbani,
 na manemane na thubiri,
 na mahuti mothe marĩa manungi wega mũno.

15 Wee-rĩ, ũrĩ itherũkĩro rĩa maaĩ rĩrĩ mũgũnda,
 ũrĩ gĩthima kĩa maaĩ megũtherera,
 maikũrũkĩte moimĩte Lebanoni.‡

Mwendwa

16 Wee rũhuho rwa gathigathini ũkĩra,
 nawe rũhuho rwa gũthini-rĩ, ũka!
 Hurutanaai mũgũnda-inĩ wakwa,
 nĩguo mũtararĩko waguo ũhunje kũndũ kũraya.
 Mwendwa wakwa nĩatoonye mũgũnda-inĩ wake,
 na arĩe matunda maguo o macio mega mũno.

5

Mwendani

1 Wee mwarĩ wa maitũ o wee mũhiki wakwa, nĩndoka mũgũnda-inĩ
 wakwa;

† 4:12 Ithima nĩciakunĩkagwo nĩgeetha maaĩ matĩkagĩe gĩko. ‡ 4:15 Kĩrĩma kĩa Lebanoni kĩa rĩ
 na ira (tharunji) rĩrĩa rĩatwekaga rĩkaiyũria tũrũũ maaĩ.

nĩnjookanĩrĩurie manemane makwa na mahuti makwa marĩa mangĩ
manungi wega.

Nĩndĩite magua makwa, o na ũũkĩ wakwa;
nĩnyuĩte ndibei yakwa, o na iria riakwa.

Arata

Inyuĩ arata-rĩ, rĩai na mũnyue;
inyuĩ mwendaine-rĩ, nyuai nginya mũiganie.

Mwendwa

² Ndirarĩ toro, no ngoro yakwa nĩreiguĩte.
Ta thikĩrĩria! Mwendwa wakwa nĩararingaringa mũrango, akiugaga
atĩri:

“Mwarĩ wa maitũ, wee mwendwa wakwa, wee ndutura yakwa,
o wee wakwa ũtarĩ kaũcuuke-rĩ, hingũrĩra.

Mũtwe wakwa nĩũhũgĩtio nĩ ime,
njuĩrĩ yakwa ikaiyũra ireera rĩa ũtukũ.”

³ Nĩndutĩte nguo yakwa ya igũrũ:
no nginya ndĩmĩlumbe rĩngĩ?

Nĩngĩ nĩndĩthambĩte magũrũ:
no nginya ndĩmekĩre gĩko rĩngĩ?

⁴ Mwendwa wakwa araikirie guoko gwake kamwanya-inĩ ka mũrango,
nayo ngoro yakwa irambĩrĩria kũmwĩrĩrĩria.

⁵ Ndirokĩra kũhingũrĩra mwendwa wakwa,
moko makwa magĩtaataga manemane,
nacio ciara ciakwa ikanyũrũrũkia manemane,
nyĩtĩro-inĩ ya mũrango.

⁶ Ndirahingũrĩre mwendwa wakwa,
no mwendwa wakwa ndararĩ ho, nĩarathiĩte;
Nayo ngoro yakwa iroorwo nĩ hinya nĩ ũndũ wake gũthĩ.

Ndiramwethire, no ndinamuona.
Ndiramwĩtire, no ndananjĩtika.

⁷ Arangĩri maranyona
magĩthiũrũrũka itũũra-inĩ rĩu inene.

Nao marahũũrĩre, marandĩhangia;
marandunya nguo yakwa ya igũrũ,
arangĩri acio a thingo!

⁸ Inyuĩ aarĩ aya a Jerusalemu, ndamwĩhĩtithia atĩri:
mũngĩona mwendwa wakwa-rĩ,

mũkũmwĩra atĩa?
Mwĩrei atĩ ndĩ mũcuce nĩ wendo.

Arata

⁹ Wee mũthaka gũkĩra andũ-a-nja arĩa angĩ othe-rĩ,
mwendwa waku aagĩrĩte agakĩra endwa arĩa angĩ na kĩ?

Mwendwa waku akĩrĩte endwa arĩa angĩ nakĩ,
nĩguo ũtwĩhĩtithie ũguo?

Mwendwa

¹⁰ Mwendwa wakwa nĩ mũthaka na agatunĩha,
nĩekũũranĩte harĩ arũme ngiri ikũmi.

¹¹ Mũtwe wake ũhaana ta thahabu theru mũno;
njuĩrĩ yake irĩ na mĩkumba,
na ikaira ta ihuru.

¹² Maitho make mahaana ta ma ndutura
ciũmbĩte tũrũũ-inĩ,
mahaana ta mathambĩtio na iria,
o ta maigĩtwo wega makaagĩrĩra ta mathaga.

- 13 Makai make namo mahaana ta tũmĩgũnda
tũtumanĩte mahuti manungi wega magĩtarĩka.
Mĩromo yake no ta itoka igũita manemane.
- 14 Moko make mahaana ta thanju cia thahabu,
itheecereirwo tũhiga-inĩ tũrĩa twĩtagwo thumarati;
mwĩrĩ wake ũhaana ta mũguongo ũrĩa mũnyorokie,
ũgemetio na yakuti ĩria theru.
- 15 Magũrũ make matariĩ ta itugĩ cia mahiga ma mũthemba wa marimari,
ihaandĩrĩrwo itina-inĩ cia thahabu ĩria therie.
- Maũthĩ make matariĩ ta Lebanoni,
agathakara ta mũtarakwa yakuo.
- 16 Kanua gake akĩaria karĩ mũrĩo mũno;
we nĩ wa kwendeka biũ.
- Atĩrĩrĩ, ũyũ nĩwe mwendwa wakwa,
ũyũ nĩwe mũrata wakwa, inyuĩ aarĩ a Jerusalemu.

6

Arata

- 1 Wee mũthaka gũkĩra andũ-a-nja arĩa angĩ othe-rĩ,
mwendwa waku athiĩte kũ?
Mwendwa waku arorire na kũ,
nĩguo tũmũcarie nawe?

Mwendwa

- 2 Mwendwa wakwa aikũrũkire mũgũnda-inĩ wake,
o tũmĩgũnda-inĩ tũrĩa tũtumanĩte mahuti marĩa manungi wega,
athiĩte kũrĩithia kũu mũgũnda-inĩ,
agĩtuaga mahũa ma itoka.
- 3 Nĩĩ ndĩ wa mwendwa wakwa, nake nĩ wakwa;
we arĩthagia itoka-inĩ.

Mwendani

- 4 Wee mwendwa wakwa, ũrĩ mũthaka, o ta bũrũri wa Tiriza,*
ũrĩ wa kwendeka o ta Jerusalemu,
na ũkamakania o ta ita rĩrĩ na bendera.
- 5 Wĩhũgũre na kũngĩ, ũtĩge kũndora;
maitho maku nĩmarahoota.
Njuĩrĩ yaku no ta rũũru rwa mbũri
rũgũkũrũka Kĩrĩma kĩa Gileadi.
- 6 Magego maku mahaana ta rũũru rwa ng'ondũ
ikĩambata ciumĩte gũthambio.
O ĩmwe yacio ĩrĩ na ihatha rĩayo,
hatĩrĩ o na ĩmwe yacio ĩrĩ liki.
- 7 Thĩa ciaku ihaana ta ciatũ igĩrĩ cia itunda rĩa mũkomamanga,
ikĩonerwo hau taama-inĩ ũcio ũkũhumbĩrĩte ũthiũ.
- 8 No gũkorwo na atumia athamaki mũrongo ĩtandatũ,
na thuriya mũrongo ĩnana,
na airĩtu gathirange matangĩtarĩka;
- 9 no ndutura yakwa, ũcio wakwa ũtarĩ ũcuuke-rĩ, gũtirĩ ũngĩ mahaanaine,
nowe mũĩrĩtu wa nyina wiki,
o we gĩtũnio kĩa ũcio mũmũciari.
- Airĩtu maamuonire makĩmwĩta mũrathime;

* 6:4 Itũura rĩa Tiriza nĩrĩo Jeroboamu aathuurire rĩtuĩke itũura inene rĩa Ũthamaki wa Gathigathini.

nao atumia athamaki o na thuriya makimukumia.

Arata

¹⁰ Nūū ūyū ūroimīra ta ruoro rūgītema,
athakarīte ta mweri, na agathera ta riūa,
arī na ūkengu ta wa njata irūrunganīte?

Mwendani

¹¹ Nīndīraikūrūkire mūgūnda wa mīkombokombo,
ngarore tūmītī tūrīa tūmerete kūu gītuamba-inī,
nīguo nyone kana mīthabibū nīthundūrīte,
o na kana mīkomamanga nīrutīte kīro.

¹² O na itanamenya ūrīa gūtariī-rī,
merirīria ma ngoro yakwa marandwara
gatagatī-inī ka ngaari cia mūthamaki cia ita cia andū aitū.

Arata

¹³ Cooka, cooka, wee Mūshulamu;
cooka, cooka, nīgeetha tūkwīrorere!

Mwendani

Mūkwenḁa kwīrorera Mūshulamu ūyū nīkī,
taarī rwīmbo rwa Mahanaimu mūreerorera?

7

¹ We mwarī ūyū wa mūnene,
ī magūrū maku mekīrītwo iraatū ti mathaka!
Magūrū maku mathakarīte makahaana ta mathaga,
marīa mathondeketwo nī moko ma mūbundi mūūgī.

² Mūkonyo waku nī ta kaihūri ga gīthiūrūrī
karīa gataagaga ndibei ningie.
Njohero yaku īhaana ta kīhumbu kīa ngano ngyonyore,
gīthiūrūrūkīirio nī itoka.

³ Nyondo ciaku īhaana ciana igīrī cia thīiya,
ikahaana mahatha ma thīiya.

⁴ Ngingo yaku īhaana ta mūthiringo mūrāihu wakītwo na mīguongo.
Maitho maku nī ta tūrīa twa Heshiboni,
hakuhī na kīhingo kīa Bathi-Rabimu.

Iniūrū rīaku rīhaana ta mūthiringo mūrāihu wa Lebanoni
ūrīa ūrorete na mwena wa Dameski.

⁵ Mūtwe waku ūkūhumbaga tanji ta Kīrīma gīa Karimeli.
Nacio njuirī ciaku ciirīte ikahaana ta rangi wa ndathi;
mūthamaki aikaraga ta oohereirwo tūmīcuha-inī twacio.

⁶ Wee wendo, kaī wee ūrī mūthaka na wa gūkenania-ī!
Maūndū maku nīmagūkenania!

⁷ Kīrūgamo gīaku kīrūngarīte ta mūtī wa mūkīndū,
nacio nyondo ciaku īhaana ta imanjīka cia matunda.

⁸ Ndoigire atūrī, “Nīngūhaica mūtī ūyū wa mūkīndū;
nīngūtua matunda maguo.”

Nyondo ciaku irotuīka ta imanjīka cia thabibū,
nayo mīhūmū yaku ītararīke wega ta matunda,
⁹ nako kanua gaku gatūike ta ndibei īrīa njega mūno.

Mwendwa

Ndibei īyo īrokinyīra mwendwa wakwa,
na īmerūke wega īrī gatagatī ka mīromo na magego.

¹⁰ Nīi ndī wa mwendwa wakwa,

nake nĩ niĩ eriragĩria.

¹¹ Mwendwa wakwa, ũka, nĩtũthiĩ mĩgũnda-inĩ,
nĩtũthiĩ tũkaraarĩrĩre tũtũura-inĩ.

¹² Nĩtũrooke gũthiĩ tene mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ
tũkarore kana mĩthabibũ nĩmĩthundũku,
na kana nĩicanũrĩte kiro kĩaayo,
o na kana mĩkomamanga nĩrutĩte kiro:
kũu nĩkuo ngaakũheera wendo wakwa.

¹³ Matunda ma mandariki nĩmaratararĩka,
na mũrango-inĩ gwitũ kũrĩ na matunda ma mĩthemba yothe marĩa
mega mũno,
ma mũgethano o na mangĩ maikaru,
marĩa ngũgiĩre, wee mwendwa wakwa.

8

¹ Naarĩ korwo no ũtuĩke ta mũrũ wa maitũ,
ũrĩa wongire nyondo cia maitũ!
Hĩndĩ iyo, ingĩgũtũnga nja,
ndaakũmumunya,
na gũtirĩ mũndũ o na ũrikũ ũngĩĩmena.

² Ingĩgũtongoria,
ngũtware nyũmba ya maitũ,
ũcio wandutire maũndũ.

Ingĩkũhe ndibei irĩa njamithie wega ũnyue,
o yo ngogoyo ya mĩkomamanga yakwa.

³ Guoko gwake kwa ũmotho akũigĩte rungu rwa mũtwe wakwa,
nakuo guoko gwake kwa ũrĩo gũkaahĩmbĩria.

⁴ Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, ndamwĩhĩtithia atĩrĩ:
Mũtikoimbuthũre wendo o na kana mũwarahũre,
o nginya wĩrirĩrie kwarahũka guo mwene.

Arata

⁵ Nũũ ũyũ ũroka ambatĩte oimĩte werũ-inĩ,
etiiranĩtie na mwendwa wake?

Mwendwa

Rungu-inĩ rwa mũtĩ wa matunda nĩho ndakwarahũrĩre ũrĩ toro;
hau nĩho nyũkwa aagĩrĩrĩre nda yaku,
o hau nĩho ũcio warĩ na ruo rwa kũrũmwo aagũciarĩre.

⁶ Njikĩra ta mũhũũri ngoro-inĩ yaku,
ũhũũre ta mũhũũri guoko-inĩ gwaku;
amu wendo ũrĩ hinya o ta gĩkuũ,
ũru waguo ũmitie ngoro o ta mbĩrĩra.

Ūcinaga o ta mwaki ũrakana,
na o ta rũrĩrĩmbĩ rũnene mũno rwa Jehova.

⁷ Maaĩ maingĩ matĩngĩhota kũhorĩa wendo;
njũũĩ itĩngĩhota kũũthereria.

Korwo mũndũ no aheane
ũtonga wotho wa nyũmba yake nĩ ũndũ wa wendo-rĩ,
no kũnyũrũrio ũngĩnyũrũrio o biũ.

Arata

⁸ Nĩtũrĩ na kairĩtu ka maitũ,
nako gatiũmĩtie nyondo.

Tũgeka atĩa nĩ ũndũ wa kairĩtu kau gaitũ,

mũthenya ũrĩa gagaatuĩka ga kũũrio?

⁹ Korwo nĩ rũthingo-rĩ,
tũngĩaka mũthiringo mũraihu na igũrũ ya betha igũrũ riako.
Korwo nĩ mũrango-rĩ,
tũngĩkahingĩria na mbaũ cia mũtarakwa.

Mwendwa

¹⁰ Nĩ ndĩ rũthingo,
nacio nyondo ciakwa ihaana ta mũthiringo mũraihu na igũrũ.
Nĩ ũndũ ũcio maitho-inĩ make-rĩ,
nduĩkĩte o ta mũndũ ũtũmaga aiganĩre.

¹¹ Solomoni aarĩ na mũgũnda wa mũthabibũ kũu Baali-Hamoni;
mũgũnda ũcio wa mũthabibũ akũukomborithia kũrĩ akombori.

O mũndũ aarĩ arehage cekerĩ 1,000* cia betha
nĩ ũndũ wa maciaro maguo.

¹² No mũgũnda wakwa wa mũthabibũ nĩ wakwa o nĩ nyiki;
cekerĩ icio 1,000 nĩ ciaku wee Solomoni;
nacio cekerĩ 200† nĩ cia arĩa marĩmagĩra maciaro maguo.

Mwendani

¹³ Atĩrĩrĩ, wee ũikaraga mĩgũnda-inĩ
hamwe na arata a thiritũ yaku,
reke o na nĩ njigie mũgambo waku.

Mwendwa

¹⁴ Umagara na ihenya mwendwa wakwa,
ũtuĩke ta thiiya,
kana ta thwariga nyanake
ĩrĩ irĩma-inĩ iria ĩrĩ mahuti manungi wega.

* 8:11 nĩ ta kilo ikũmi na ĩmwe na nuthu (11.5) † 8:12 nĩ ta kilo igĩrĩ na robo (2.25)

ISAIA

¹ Maya nĩmo maũndũ marĩa maaguũrĩrio Isaia mũrũ wa Amozu, makonĩ Juda na Jerusalemu hĩndĩ ya wathani wa Uzia, na wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia, arĩa maarĩ athamaki a Juda.

Rũrĩrĩ Rũremi

² Atĩrĩrĩ, wee igũrũ, ta thikĩrĩria! Nawe thĩ ta igua!

Nĩgũkorwo Jehova nĩarĩtie akoiga atĩrĩ:

“Nĩ heete ciana irio, ngacirera igakũra,
no cio ikaanemera.

³ Ndegwa niyũũ mwene yo,
nayo ndigiri ikamenya mũharatĩ wa mwene yo,
no Isiraeli ndarĩ undũ ooi,
andũ akwa nĩmagĩte ũmenyo.”

⁴ Hĩ! Kaĩ mũrĩ rũrĩrĩ rwĩhagia-ĩ.

Mũrĩ andũ matitikĩte mahĩtia,
na rũruka rwa andũ mekaga ũũru,
na ciana ciĩrutĩre gũthũkia maũndũ!

Nĩmatiganĩrie Jehova;

nĩmamenete Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli,
makamũhutatĩra, magacooka na thuutha.

⁵ Nĩ kĩ gĩgũtũma mwende gũikara mũkĩhũũragwo?

Nĩ kĩ gĩgũtũma mũthĩ o na mbere kũrema?

Mũtwe wothe nĩmũtihangie,
nayo ngoro yothe ikanyamarĩka.

⁶ Kuuma ikinya rĩa kũgũrũ nginya mũtwe
gũtirĩ handũ hagima:

no nguraro theri, na mĩtũnda,
na ironda cia ndĩira
itarĩ thambie, kana ikoohwo,
kana ikororoio na maguta.

⁷ Bũrũri wanyu ũkirĩte ihooru,

matũũra manyu manene magacinwo na mwaki;
mĩgũnda yanyu iramathwo igatigwo ũtheri nĩ andũ a kũngĩ
o mũkĩonaga,

ikoonũhwo ta ĩng’ aũranĩtio nĩ ageni.*

⁸ Mwarĩ wa Zayuni atiganĩrio

ta gĩthũnũ kirĩ mũgũnda wa mĩthabibũ,
agatiganĩrio ta kanyũmba karĩ mũgũnda wa marengi,
o na ta itũũra inene rĩthiũrũrũkĩrio nĩ thũ ikienda kũrĩtunyana.

⁹ Tiga Jehova Mwene-Hinya-Wothe

aatũtigĩrie matigari manini ma andũ-rĩ,
tũngĩtuĩkĩte ta Sodomu,
na tũkahaana ta Gomora!

¹⁰ Thikĩrĩriai kiugo kĩa Jehova,

* 1:7 Undũ ũyũ wekĩkĩte rĩria Senakeribu aatharĩkũire Jerusalemu (1Ath 18:13).

inyuĩ mwathanaga Sodomu;
na mũigwe watho wa Ngai witũ,
inyuĩ andũ a Gomora!

11 “Magongona macio manyu mũndutagĩra maingĩ-rĩ,
nĩ ma kĩ kũrĩ nĩ?” Ūguo nĩguo Jehova ekũuria.

“Nĩnjiganĩtwo nĩ magongona ma njino,
na magongona ma ndũrũme, na maguta ma nyamũ noru;
nĩ ndikenagĩra thakame ya ndegwa,
na ya tũtũrũme, o na ya mbũri.

12 Nũũ ũkoragwo amwĩrite mũndutĩre magongona macio
rĩria mũgũũka mbere yakwa kũũhooya,
mũkĩrangaga nja cia nyũmba yakwa?

13 Tigai gũcooka kũrehe maruta ma tũhũ!

Ūbumba wanyu nĩ kĩndũ kĩa magigi harĩ nĩ.
Ndingĩhota gũkirĩria ciũngano cianyu cia waganu:

mĩcemanio yanyu ya Karũgamo ka Mweri, na Thabatũ, o na ciathĩ
iria njathane.

14 Ngoro yakwa nĩthũire ciathĩ cianyu
cia Karũgamo ka Mweri, o na ciathĩ iria njathane.

Maũndũ macio matuĩkĩte mũrigo harĩ nĩ,
nĩmanogetie.

15 Hĩndĩ ĩria mwambararia moko manyu na igũrũ mũkĩhooya,
nĩndĩrĩmũhithaga maitho makwa ndikamuone;
o na mũngĩhooya mahooya maingĩ ndirĩmũiguaga.

Nĩgũkorwo moko manyu maĩyũrĩtwo nĩ thakame;

¹⁶ mwĩthambei mwĩtherie.

Eheriai ciĩko cianyu njũru maitho-inĩ makwa!

Tigai gwĩka maũndũ mooru,

¹⁷ mwĩrutei gwĩkaga wega!

Thingatagai ciira wa kĩhooto,
na mũkoomĩrĩria arĩa ahinyĩrĩrie.

Tuagai ciira wa ciana cia ngoriai na kĩhooto,
na mũthaithanagĩrĩre mũtumia wa ndigwa.”

18 Jehova ekuuga atĩrĩ,

“Ūkai tũciire.

O na mehia manyu mangĩkorwo matunĩhĩte ta gakarakũ-rĩ,
nĩmagathera o ta ira;

o na maatuĩka matunĩhĩte ta thakame,
nĩmakerũha o ta guoya wa ng'õndu.

19 Mũngĩnjigua na mũnjathĩkĩre,
nĩ mũrĩrĩlaga indo iria njega mũno cia bũrũri;

20 no mũngĩrema na mũrege gwathĩka,
mũkaaniinwo na rũhiũ rwa njora.”

Nĩgũkorwo nĩ kanua ka Jehova koigĩte ũguo.

21 Hĩ! Kaĩ itũura inene rĩria rĩĩhokeku
nĩrĩtuĩkĩte ta mũmaraya-ĩ!

Hĩndĩ ĩmwe rĩaiyũrĩte ũtuanĩri ciira wa kĩhooto;
ũthingu nĩguo watũũraga thĩnĩ warĩo,
no rĩu nĩ oragani matũũraga kuo!

22 Betha yanyu ĩtuĩkĩte gĩko,
ndibei yanyu ĩria njega mũno ĩgatukanio na maaĩ.

23 Andũ anyu arĩa mamwathaga nĩ kũrema maremete,
magatuĩka a thiritũ ya aici;
othe nĩmendete mahaki,
nao mahanyũkanagia na indo cia kũheo.
Maticiiiragira ciana cia ngoriai na kĩhooto;
na matithikagĩrĩria ciira wa mũtumia wa ndigwa.

24 Nĩ undũ ũcio, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
O we Mwene Hinya wa Ísraeli, ekuuga atĩrĩ,
“Hĩ! Nĩngaitĩrĩria amuku akwa mang’ũrĩ makwa,
na ndĩrĩhĩrie harĩ thũ ciakwa.

25 Nĩngagũũkĩrĩria na guoko gwakwa;
ngagũtheria gĩko gĩaku gĩthire biũ,
na maundũ maku mothe marĩa matarĩ matheru ndĩmatherie.

26 Aciirithania aku ngaatũma matuĩke o ta ũrĩa maatariĩ matukũ-inĩ ma
tene,
na aheani kĩrĩria aku o ta ũrĩa maatariĩ kĩambĩrĩria-inĩ.
Thuutha ũcio ũgeetagwo
Itũũra Inene rĩa Ũthingu,
o na Itũũra Inene Rĩĩhokeku.”

27 Itũũra rĩa Zayuni rĩgaakũũrwo na ciira wa kĩhooto,
nao andũ a rĩo arĩa merirĩte makũũrwo na ũthingu.

28 No andũ arĩa aremi na arĩa ehia makaaniinwo hamwe,
nao arĩa matiganagĩria Jehova nĩmagathira biũ.

29 “Nĩmũgaconoka nĩ undũ wa mĩgandi iyo mĩamũre
mũtũire mũkenagĩra;
nĩmũkaigua thoni nĩ undũ wa mĩgũnda
iyo mwĩthuurĩire.

30 Mũgaatuĩka ta mũgandi ũrahooa mathangũ,
mũtuĩke ta mũgũnda ũtarĩ maaĩ.

31 Mũndũ ũrĩa ũrĩ hinya agaatuĩka maragara,
naguo wĩra wake ũtuĩke thandĩ;
we na wĩra wake nĩmakahĩa hamwe,
haage mũndũ wa kũhoria mwaki ũcio.”

2

Kĩrĩma kĩa Jehova

1 Ũyũ nĩguo ũhoru ũrĩa Isaia mũrũ wa Amozu onire ũkonĩĩ Juda na
Jerusalemu:

2 Matukũ-inĩ ma kũrigĩrĩria
kĩrĩma kĩa hekarũ ya Jehova nĩgĩkahaandwo
kĩrĩ kio kinene gatagati ka irĩma iria ingĩ;
nĩgĩkambarario igũrũ rĩa tũrĩma tũrĩa tungĩ,
nao andũ a ndũrĩrĩ nĩkuo magaathiiaga.

3 Ndũrĩrĩ nyingĩ nĩigathiĩ kuo ikiugaga atĩrĩ,
“Ũkai, twambate tũthiĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova,
tũthiĩ nyũmba ya Ngai wa Jakubu.
Nĩagatũruta ũhoru wa mĩthiire yake,
nĩgeetha tũgeragĩre njĩra ciake.”
Nĩgũkorwo Zayuni nĩgũkoima ũtaarani,
nakuo Jerusalemu kuume ndũmĩrĩri ya Jehova.

4 Nake nāgatuithanagia ndūrīrī ciira,
na aiguithania irīndī nyingī.
Hiū ciao cia njora magaacithondeka ituike mīraū ya kūrīma,
namo matimū mao mamathondeke matuīke hiū cia gūceeha mītī.
Gūtīrī rūrīrī rūgaacooka kūrūa na rūrīrī rūrīa rūngī na rūhiū rwa njora,
o na kana merute ūhorō wa mbaara hīndī īngī.

5 Atīrīrī wee nyūmba ya Jakubu,
ūkaai tūthiāge tūmūrīkīrwo nī ūtheri wa Jehova.

Mūthenya wa Jehova

6 Wee nūtiganūrie andū aku,
o acio a nyūmba ya Jakubu.
Nao marūmītie mūno mītugo na irīra cia andū a mwena wa irathīro;
maragūraga ta Afīlisti,
na makagīa thiritū na andū matoōī Ngai.

7 Būrūri wao ūiyūrīte betha na thahabu,
igīna ciao itingīthira.

Būrūri wao ūiyūrīte mbarathi;
na ngaari ciao cia ita itingītarīka.

8 Būrūri wao ūiyūrīte mīhianano ya kūhooywo;
mainamagīrīra wīra wa moko mao,
o indo iria mathondekete na ciara ciao.

9 Nī ūndū ūcio mūndū nīakaharūrūkio,
nacio iruka cia andū iconorithio;
ndūkanamarekere.

10 Toonyai rwaro-inī rwa ihiga,
mwīhithe tūrī-inī mūrīre kīmakania kīa Jehova
na riiri wa ūnene wake!

11 Maithe ma mūndū mwītīī nīmagaconorithio,
naguō mwītīō wa andū nīukaharūrūkio;
no Jehova we wiki nīwe ūgaatūgīrio mūthenya ūcio.

12 Jehova Mwene-Hinya-Wothe arī na mūthenya aigīte
wa gūkīrīra andū arīa othe etīī na arīa meīkagīrīra,
na arīa othe metūgagīria
(nao othe nīmakanyīhio),

13 na okīrīre mītarakwa yothe ya Lebanoni, īrīa mīraiū na igūrū na
īkaneneha mūno,*
o na mīgandi yothe ya Bashani,

14 na okīrīre irīma iria ndaaya na igūrū,
na tūrīma tuothe tūrīa tūraiū.

15 na okīrīre mūthiringo o wothe mūrīaiū na igūrū
na rūthingo o ruothe rwakītwo rwa hinya,

16 na okīrīre marikabu ciothe cia Tarishishi,
na marikabu ciothe iria njega mūno.

17 Mwītūgīrio wa mūndū nīukaharūrūkio,
na mwītīō wa andū ūconorithio;
no Jehova we wiki nīwe ūgaatūgīrio mūthenya ūcio,
18 nayo mīhianano ya kūhooywo nīgathira biū.

* 2:13 Būrūri wa Lebanoni warī mwena wa irathīro wa Jorodani, na wōkaine nī ūndū wa mītarakwa na ng'ombe ciakuo.

- 19 Andũ makoorĩra ngurunga-inĩ cia ndwaro cia mahiga,
o na marima-inĩ ma thĩ,
moorĩre kĩmakania kĩa Jehova na riiri wa ũnene wake,
hĩndĩ irĩa akaarũgama athingithie thĩ.
- 20 Mũthenya ũcio andũ makooya mĩhianano yao ya betha,
na mĩhianano yao ya thahabu,
ĩrĩa methondekeire mamĩhooyage,
mamĩkĩrie huko na huhu.
- 21 Nao makoorĩra ngurunga-inĩ cia ndwaro cia mahiga,
na mahiga-inĩ marĩa macunjurĩte
morĩre kĩmakania kĩa Jehova
na riiri wa ũnene wake,
hĩndĩ irĩa akaarũgama, athingithie thĩ.
- 22 Tiga kwĩhoka mũndũ,
ũrĩa mĩhũmũ yake irĩ o maniũrũ-inĩ make.
Nĩ ũndũ-rĩ, akĩrĩ wa bata ũrĩkũ?

3

Jerusalemu na Juda Gũtuĩrwo Ciira

- 1 Aũrĩrĩ, Mwathani,
Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
arĩ hakuhĩ kwehereria Jerusalemu na Juda
ũteithio wao na kĩa kĩmatĩiragĩrĩa,
amehererie ũteithio wothie wa irio na wa maaĩ,
2 o na amehererie mũndũ ũrĩa njamba na mũrũ wa mbaara,
na mũtuanĩri ciira na mũnabii,
na mũragũri na mũthuri wa kĩa,
3 na mũtongoria wa gĩkundi gĩa thigari mĩrongo ĩtano,
na mũheani kĩrĩa, na mũbundi mũũgĩ, o na mũndũ-mũgo mũũgĩ.
- 4 Tũhĩ nĩtuo ngaatua anene ao;
na maathagwo nĩ tũkenge.
- 5 Andũ nĩmakahiinyanĩrĩa:
o mũndũ akaahinyĩrĩa ũrĩa ũngĩ,
mũndũ wa itũũra okĩrĩre mũndũ wa itũũra rĩake.
Arĩa anini nĩmagookĩrĩa arĩa akũrũ,
nao arĩa matarĩ ngumo mokĩrĩre mũndũ ũrĩa mũtũku.
- 6 Mũndũ nĩakanyĩta ũmwe wa arĩũ a nyina
arĩ gwa ithe mũcĩ, amwĩre aũrĩ,
“Wee ũri na nguo ya igũrũ, tuĩka mũtongoria witũ;
ũreke kũndũ gũkũ kwanangĩtwo kũgĩe wathani-inĩ waku!”
- 7 Nowe nĩakaanĩrĩa mũthenya ũcio oige atĩrĩ,
“Nĩ ndĩrĩ na kĩhonia.
Nĩgũkorwo gwakwa mũcĩ gũtirĩ irio kana nguo,
tigai kũndua mũtongoria wa andũ.”
- 8 Nĩgũkorwo Jerusalemu nĩkũratũgũga,
nakuo Juda nĩkũragũ;
ciugo na ciũko ciakuo nĩrokĩrĩa Jehova
na makang’athĩria thiithi wake ũrĩ riiri.
- 9 Ithiithi ciao nĩcio ciumbũraga ũrĩa mahaana;

maanĩkaga mehia mao o ta ma Sodomu;
o na matimahithaga.

Kaĩ marĩ na haaro-ĩ!

Nĩo mereheire mwanangĩko.

10 Ha ũhoro wa andũ arĩa athingu, meerei atĩ nĩmakagaacĩra;
nĩgũkorwo nĩmakaarĩaga maciaro ma maũndũ marĩa maaneka.

11 No andũ arĩa aaganu, meerei atĩrĩ: kaĩ marĩ na haro-ĩ!

Nĩgũkorwo mwanangĩko ũrĩ igũrũ rĩao!

Nao makaarĩhwo kũringana na wĩra wa moko mao.

12 Andũ akwa mahinyagirĩrio nĩ ciana,
nao andũ-a-nja nĩo mamaathaga.

Atĩrĩrĩ inyuĩ andũ akwa, atongoria anyu nĩo mamũhĩtithagia,
magatũma muume njĩra irĩa yagirĩire.

13 Jehova nĩaikarĩire gĩtĩ gĩake iciirĩro-inĩ;
akarũgama nĩguo acĩirithie andũ.

14 Jehova nĩarĩkĩtie gũtũira

athuuri na atongoria a andũ ake ciira, akameera atĩrĩ:

“Nĩ inyuĩ mwanangĩte mũgũnda wakwa wa mĩthabibũ;

o na indo iria mĩtunyĩte athũni irĩ thũni wa nyũmba cianyu.”

15 “Mũhehenjaga andũ akwa,

na mũkamemenda mothiũ ma athũni nĩkĩ?”

nĩguo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekũũria.

16 Jehova ekuuga atĩrĩ,

“Andũ-a-nja a Zayuni nĩetĩi,

mathiĩaga maguucĩtie ngingo,

makiuhanaga na maitho mao,

na makinyaga na njacĩ magĩthĩi,

na makagambia njingiri iria irĩ thũng’wa-inĩ ciao.

17 Nĩ ũndũ ũcio Mwathani nĩagatũma andũ-a-nja acio a Zayuni magĩe na
ironda mĩtwe;

Jehova nĩakoonania njaga yao.”

18 Mũthenya ũcio Jehova nĩakamaaũra mathaga mao: nĩmo bangiri, na
rũtamĩ rwa kuoha njuĩrĩ, na mĩgathĩ irĩa iĩhacĩte ta mweri, ¹⁹ na icũhĩ
cia matũ, na mĩrĩnga ya moko, na taama wa kwĩhumbĩra ũthiũ, ²⁰ na
itambaya cia mũtwe, na irengeeri cia magũrũ, na mĩcibi, na cuba cia
maguta manungi wega, na ithiitũ ²¹ na icũhĩ cia mũhũuri cia moko, na
icũhĩ cia maniũrũ, ²² na nguo ndaihu iria njega, na ngũbia, na tũbuti, na
nguo cia igũrũ, na tũmondo, ²³ na icicio cia kwĩroro, na nguo cia gatani
irĩa njega, na itambaya, na macuka ma ciande.

24 Handũ ha mũtararĩko mwega gũkaagĩa na mũnungo mũũru;

handũ ha mũcibi hagaakorwo mũkanda;

handũ ha njuĩrĩ thondeke wega hagĩe kĩhara;

handũ ha nguo njega hakaagĩa nguo ya ikũnia;

naho handũ ha ũthaka wa mwĩrĩ hagĩe gũcinanwo na ruoro.

25 Arũme anyu makooragwo na rũhiũ rwa njora,

nacio njamba cianyu cia ita ikaaniĩrwo mbaara-inĩ.

26 Ihingo cia Zayuni nĩugacakaya na igirĩke,

na itũũra rĩu rĩkire ihooru, na rĩkare rĩmomoretwo, rĩkagũa thĩ.

4

¹ Na rīrī, mūthenya ūcio andū-a-nja mūgwanja makaanyiita mūdū
mūrūme ūmwe,
mamwīre atīrī, “Tūrīrīlaga irio ciitū ithuī ene,
na twīheage nguo;
no ūreke twītanagio nawe.
Twehererie thoni ciitū!”

Thuuna ya Jehova

² Mūthenya ūcio Thuuna ya Jehova nīgathakara na īgīe riiri, namo maciaro ma būrūri ūcio magaakorwo marī mega, na marī mwīraho na riiri wa arīa magaakorwo marī matigari kūu Isiraēli! ³ Na rīrī, nīgūgakinya atīrī, andū arīa magaatigwo Zayuni, na arīa magaakorwo matigaire Jerusalemu, mageetagwo atheru, nao nī arīa othe maandīkitwo na magathīrīrwo gūtūūra muoyo kūu Jerusalemu. ⁴ Mwachani nīagathambia gīko kīrīa kīuru kīa andū-a-nja a Zayuni; nīagatheria Jerusalemu marooro ma thakame arī na roho wa gūtuanīra ciira o na roho wa gūcina na mwaki. ⁵ Ningī Jehova nīagatūma itu rīa ndogo rīgīe kūdū guothe mūthenya kūrīa gūikarītwo nī andū kīrīma-inī kīu gīa Zayuni, na atūme kūrīa kūnganītwo gwakane rūrīrīmbī rwa mwaki ūtukū; igūrū rīa riiri ūcio wothe gūgaakorwo taarī hema. ⁶ Īgaatuīka ta gīthūnū gīa kūrēhe kīiruru gīa kwīgītia kuuma kūrī ūrugarī wa mūthenya, na handū ha kūrīra na ha kwīgītia kuuma kūrī kīhuhūkanio kīa rūhuho na kīa mbura.

5

Rwīmbo rwa Mūgūnda wa Mīthabībū

¹ Ningūinīra mwendwa wakwa ūrīa nyendete rwīmbo,
ndīmūinīre rwīmbo rūkonīi mūgūnda wake wa mīthabībū:
Mwendwa wakwa aarī na mūgūnda wa mīthabībū
kīrīma-inī handū hanoru mūno.

² Akīūthiūrūrūkīria na mūtaro,
na akīūngania mahiga marīa mothe maarī kuo akimate,
agīcooka akīūhaanda mīthabībū īrīa mīega mūno.
Nīaakire mūthiringo mūrāihu na igūrū kūu thīinī wāguo,
o na ningī akīenja handū ha kūhīhagīra thabībū.
Nake agīeterera ūciare thabībū njega,
no rīrī, waciarire thabībū cia gīthaka.

³ “Atīrīrī, inyuī andū aya mūtūūrāga Jerusalemu o na andū a Juda,
tūtūithaniei ciira, nīi na mūgūnda wakwa wa mīthabībū.

⁴ Nī ūndū ūrīkū ūngī ingīekire mūgūnda ūcio wakwa wa mīthabībū
gūkīra ūguo ndawīkire?
Waciarire thabībū cia gīthaka nīkī,
o hīndī īrīa ndetereire ūciare thabībū njega?

⁵ Atīrīrī, nīngūmwīra ūrīa ngwīka
mūgūnda ūcio wakwa wa mīthabībū:
Nīngūwehereria rūgiri rwāguo,
nīguo wanāngwo,
njooke momore rūthingo rwāguo,
nīguo ūrangīrīrio.

⁶ Ndīūtiganīrie wanāngīke,
ūtēgūcehwo kana kūrīmwo,
nāguo ūrīmeraga cong’e na mīigua.

Ningĩ njathe matu matikanaurĩrie mbura.”

7 Mũgũnda wa mĩthabibũ wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe
nĩguo nyũmba ya Isiraeli,
nao andũ a Juda
nĩo mũgũnda wake wa mĩthabibũ ũrĩa akenagĩra.
Nake eethire ciira wa kĩhooto, akĩona o ũiti wa thakame;
agĩcaria ũthingu, no akĩigua kĩrĩro kĩa mĩnyamaro.

Haaro na Gĩtuĩrwo Ciira

8 Kaĩ, inyuĩ arĩa mũikaraga mũkĩongagĩrĩra nyũmba mũrĩ na haro-ĩ!
O inyuĩ mũnyiitithanagia gĩthaka kimwe na kĩa kĩngĩ gĩgatuĩka
kĩmwe,
nginya hakaaga handũ ha gũtigĩria andũ arĩa angĩ,
nĩguo mũtũũre bũrũri-inĩ mũrĩ inyuiki.
9 Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigĩte atĩrĩ ngĩguaga:
“Ti-itherũ nyũmba iria nene nĩgakira ihooru,
nacio nyũmba iria thaka ciage andũ a gũciikara.
10 Mũgũnda wa ĩka ikũmi wa mĩthabibũ ũkaaruta bathi ĩmwe* ya ndibei,
nayo homeri ĩmwe† ya mbegũ yume eba ĩmwe‡ ya ngano.”

11 Kaĩ arĩa marokaga gũũkĩra rũciinĩ tene,
makahang’ire njoohi marĩ na haaro-ĩ!
o acio maikaraga thĩ ũtukũ gũgakũra,
nginya makarĩno nĩ ndibei.
12 Maruga-inĩ mao makoragwo na inanda cia mũgeeto,
na cia inubi na tũhembe, na mĩtũrĩrũ, o na ndibei,
no matirũmbũyagia ciĩko cia Jehova,
na makaagĩra wĩra wa moko make gĩtĩno.
13 Nĩ ũndũ ũcio andũ akwa nĩmagatahwo matwarwo bũrũri ũngĩ
nĩ ũndũ wa kwaga ũmenyo;
andũ ao arĩa atũku magaaakua nĩ ng’aragu,
nakĩo kĩrĩndĩ kĩa kĩhooto nĩ nyoota.
14 Nĩ ũndũ ũcio mbĩrĩra nĩnenehetie thuti nĩ ũndũ wao,
na ĩgaathamia kanua kayo gatarĩ gĩturi;
kũu nĩkũo gũkaaharũrũka andũ ao arĩa marĩ ĩgweta na ikundi cia andũ,
hamwe na andũ arĩa manyuuaga makanegena, o na arĩũ.
15 Nĩ ũndũ ũcio mũndũ nĩakaharũrũkio,
nakĩo kĩrĩndĩ gĩconorithio,
namo maito ma arĩa etĩĩ maconorithio.
16 No Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩagatũũgĩrio nĩ ũndũ wa ciira wake
wa kĩhooto,
nake Mũrungu, o we ũcio mũtheru, nĩakeyonia nĩ mũtheru na
ũndũ wa ũthingu wake.
17 Hĩndĩ ĩyo ng’ondũ ikaarĩaga ta irĩ ũrĩithio-inĩ wacio;
natuo tũgõndũ tũkaarĩithagio kũndũ kũrĩa kwanangĩku gwa itonga.
18 Kaĩ arĩa maguucagia mehia na mĩhĩndo ya maheeni marĩ na haaro-ĩ!
o acio maguucagia waganu na mĩkanda ta irĩa ĩguucagia ngaari cia
ng’ombe,
19 o acio moigaga atĩrĩ, “Ngai nĩahiũhe oke,
nĩahĩke wĩra wake nĩguo tũwone.

* 5:10 nĩ ta lita 22 † 5:10 nĩ ta lita 220 ‡ 5:10 nĩ ta lita 22

Nĩũkuhĩrĩrie,
mũbango wa Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli nĩũũke,
nĩguo tũumenye.”

20 Kaĩ arĩa metaga ũũru wega,
naguo wega makawĩta ũũru marĩ na haaro-ĩ!
o acio matuaga nduma nĩyo ũtheri, na ũtheri makaũtua nduma,
na magatua kĩndũ kĩrũrũ nĩ kĩrĩ mũrĩo,
nakĩo kĩndũ kĩrĩa kĩrĩ mũrĩo magagĩtua nĩ kĩrũrũ.

21 Hĩ! Kaĩ arĩa meyonaga marĩ oogĩ maithe-inĩ mao,
na makeyona marĩ na ũmenyi marĩ na haaro-ĩ!

22 Hĩ! Kaĩ andũ arĩa marĩ ngumo ya kũnyua ndibe,
na njoorua cia kũriingia indo cia gũtũma andũ marĩo marĩ na haaro-
ĩ!

23 o arĩa marekagĩrĩria andũ arĩa mehĩtie nĩ ũndũ wa ihaki,
no makarega gũtua ciira wa kĩhooto wa andũ arĩa matehĩtie.

24 Nĩ ũndũ ũcio, o ta ũrĩa nĩnĩmbĩ cia mwaki icinaga itira cia mũgũnda,
na ta ũrĩa nyeki nyũmũ ĩniinũkagio nĩ rũrĩrĩmbi rwa mwaki-rĩ,
ũguo noguo mĩri yao ĩkaabutha,
na kĩro kĩa kũmbũrwo o ta rũkũngũ;
nĩgũkorwo nĩmaregete watho wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
na makamena kiugo kĩa Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli.

25 Nĩ ũndũ ũcio marakara ma Jehova maakanĩte mookĩrĩre andũ ake;
nake nĩatambũrũkĩtie guoko amagũthe magũe thĩ.
Irĩma nacio igathĩngitha,
nacio ciimba ciao ikaaraganio njĩra-inĩ ta mahuti.

No o na kũrĩ ũguo-rĩ, marakara make matirĩ maraahũahũ,
guoko gwake no gũtambũrũkĩtio o na rĩu.

26 Nake ahaicĩtie bendera handũ igũrũ eete ndũrĩrĩ iria irĩ kũraya,
nao arĩa marĩ ituri cia thĩ ahuhaga biringi akĩmeeta. §
Nĩo aya mokĩte,
mateng'ere te na ihenya.

27 Gũtirĩ o na ũmwe wao ũraanoga kana akahĩngwo,
gũtirĩ o na ũmwe ũracũũnga kana agakoma;
gũtirĩ ũraregeria mũcibi njohero,
o na gũtirĩ rũrigi rwa kĩa raatũ rũtuĩkĩte.

28 Mĩguĩ yao nĩ mũũgĩ,
namo mota mao mothe nĩmageete;
mahũngũ ma mbarathi ciao mahaana ta ihiga rĩa nyaigĩ,
namo magũrũ ma ngaari ciao cia ita mathĩiaga ta rũhuho.

29 Mũraramo wao nĩ ta wa mũrũũthi,
nao mararamaga o ta njaũ cia mĩrũũthi;
marurumaga makĩnyĩita ũguĩmi wao,
na makaũkuua na gũtirĩ ũngĩũteithũra.

30 Mũthenya ũcio makaararama nĩ ũndũ wa kĩrĩa manyiĩtite,
o ta ũrĩa iria rĩrurumaga rĩgĩkia ndiihũ.

§ 5:26 Ashuri na Babuloni nĩcio ndũrĩrĩ icio igwetetwo.

Na mündũ angĩgaacũthĩrĩria bũrũri-inĩ,
akooona no nduma ĩrĩ kuo na mĩnyamaro,
o naguo ũtheri nĩũgaathiĩkwo nĩ matu.

6

Gũtũmwo kwa Isaia

¹ Na rĩrĩ, mwaka ũrĩa Mũthamaki Uzia aakuire-rĩ, nĩguo ndonire Mwathani aikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene, kĩrĩ igũrũ na gĩtũũgĩrĩtio, nayo nguo yake yayiũrĩte hekarũ nĩ ũndũ wa ũrĩa yaraihĩte. ² Igũrũ wake kwarũgamĩte aserafi, na o mũserafi ũmwe aarĩ na mathagu matandatũ: nao makehumbĩra mothiũ mao na mathagu meerĩ, namo meerĩ makehumbĩra magũrũ namo, na meerĩ makombũka namo. ³ Nao metanaga makerana atĩrĩ:

“Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe mũtheru, ĩĩ nĩwe mũtheru, ti-itherũ nĩwe mũtheru;

thĩ yothe ĩyiũrĩtuo nĩ riiri wake.”

⁴ Nĩ ũndũ wa mũrurumo wa mĩgambo yao, itugĩ cia mĩrango na hingĩro ciaguo ikĩenyenyia, nayo hekarũ ikĩiyũra ndogo.

⁵ Na nĩ ngĩanĩrĩra ngiuga atĩrĩ, “Hĩ! Kaĩ ndĩ na haaro-ĩ! Ndĩũgũthira! Nĩgũkorwo ndĩ mündũ wa mĩromo ĩtarĩ mũtheru, o na ningĩ ndũũranagia na andũ matarĩ mĩromo mũtheru, na maitho makwa nĩmonete Mũthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe.”

⁶ Hĩndĩ ĩyo mũserafi ũmwe akĩumbũka, agĩũka harĩ nĩ akuuĩte ikara rĩa mwaki na guoko, rĩrĩa aarutĩte na mĩhato kĩgongona-inĩ.* ⁷ Mũserafi ũcio akĩhutihia kanua na ikara rĩu, akiuga atĩrĩ, “Kuona atĩ ikara rĩrĩ nĩrĩahutia mĩromo yaku, mahĩtia maku nĩmeherio, o namo mehia maku nĩmahoroherio.”

⁸ Ningĩ ngĩigua mũgambo wa Mwathani ũkĩũria atĩrĩ, “Nũũ ngũtũma? Na nũũ ũgũthĩ handũ haitũ?”

Na nĩ ngĩcookia atĩrĩ, “Nĩũ ũyũ haha. Ndũma!”

⁹ Nake akĩnjũra atĩrĩ, “Thĩũ ũkeere andũ aya atĩrĩ: “‘Inyuũ tũũrai o mũiguaga no mũtikanamenye ũndũ; tũũrai muonaga no mũtikanakuũke.’”

¹⁰ Tũma ngoro cia andũ aya ciũme, o na ũtũme matũ mao magĩe njiika mage kũigua, o na ũhinge maitho mao matige kuona.

Tondũ maahota kuona na maitho mao, na maigue na matũ mao, na ngoro ciao igĩe na ũmenyo, macooke magarũrũke mahonio.”

¹¹ Na nĩ ngĩcooka ngĩũria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ nginya rĩ?”

Nake akĩnjookeria atĩrĩ: “Nĩ nginya hĩndĩ ĩria matũũra marĩa manene magaakorwo maanangĩtwo na matarĩ na wa kũmatũũra, nacio nyũmba ikorwo ĩtiganĩrio, na mĩgũnda ĩkaanangwo na ĩgathũkio biũ,

¹² o nginya rĩrĩa Jehova agaakorwo atwarĩte andũ othe kũraya, naguo bũrũri ũgatiganĩrio biũ.

¹³ Na rĩrĩ, o na kũngĩkorwo kũrĩ na gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa andũ gĩtigaire bũrũri-inĩ-rĩ,

* 6:6 Gikĩ nĩ kĩgongona kĩarĩ gatagatĩ ka Handũ-harĩa-Hatheru kĩa mahuti marĩa manungi wega.

būrūri ūcio no ūkaanangwo rīngī.
 No rīrī, o ta ūria mūceneneni na mūgandi itigagio ithukī yatemwo-rī,
 ūguo noguo rūciaro rūrū rwamūre rūgaatigario gītina kīaruo
 būrūri-inī ūcio.”

7

Kīmenyithia kīa Imanueli

¹ Hīndī irīa Ahazu mūrū wa Jothamu, mūrū wa Uzia, aarī mūthamaki wa Juda-rī, Rezini mūthamaki wa Suriata marī na Peka mūrū wa Remalia mūthamaki wa Isiraēli, makiambata mathīi magatharīkire itūūra rīa Jerusalemu, no matiigana kūrītooria.*

² Na rīrī, andū a nyūmba ya Daudi nī meerirwo atīrī, “Andū a Suriata nīmanyiitanīte na andū a Efraimu”; nī ūndū ūcio ngoro ya Ahazu o na ngoro cia andū ake ikīnaina o ta ūria mītī ya mūtītū īnainagio nī rūhuho.

³ Hīndī īyo Jehova akīira Isaia atīrī, “Umagara, wee mūrī na mūrūguo Sheari-jashubu, mūthīi mūgatūnge Ahazu mūthia-inī wa mūtarō ūria uumīte Karia-inī ka Rūgongo, njīra-inī ya gūthīi Githaka kīa Mūthambia-Nguo. ⁴ Ūmwīre atīrī, ‘Wīmenyerere, ūikare ūhooreire na ndūgetigīre. Ndūkareke ūrwo nī hinya nī ūndū wa icinga icio igīrī iratooga ndogo; ndūgetigīre marakara mahiū ma Rezini, na ma Suriata, o na ma mūrū wa Remalia. ⁵ Suriata, na Efraimu, na mūrū wa Remalia nīmaciirīre gūkwananga, makoiga atīrī, ⁶ “Nītūtharīkire Juda, tūkūyariire na tūkūgayane, na tūtue mūrū wa Tabeeli mūthamaki wakuo.” ⁷ No rīrī, Mwathani Jehova ekuuga atīrī:

“ Ūhoro ūcio ndūgaakinyanīra,
 na ndūgekīka,

⁸ nīgūkorwo itūūra inene rīa Suriata nī Dameski,
 na mūnene wa Dameski no Rezini.

Ihinda rīa mīaka mīrongo itandatū na itano itaanathira-rī,
 andū a Efraimu magaakorwo maharaganītio ūndū matangīcooka
 gūtuika rūrīrī.

⁹ Ningī itūūra inene rīa Efraimu nī Samaria,
 na mūnene wa Samaria no mūrū wa Remalia.

Mūngīaga kūrūgama mūrūmīte wega wītīkio-inī wanyu-rī,
 mūtīkehaanda o na atīa.”

¹⁰ Ningī Jehova nīarīrie Ahazu o rīngī, akīmwīra atīrī, ¹¹ “Ītia kīmenyithia kuuma kūrī Jehova Ngai waku, o na kiumīte kūndū kūrīa kūrīku mūno, kana kiumīte igūrū kūrīa kūrīahu mūno.”

¹² No Ahazu akiuga atīrī, “Nū ndigwītīa; nīi ndikūgeria Jehova.”

¹³ Ningī Isaia akiuga atīrī, “Ta iguai rīu, inyuī andū a nyūmba ya Daudi! Anga mūkuona arī ūndū mūnini kūgeria ūkirīrīria wa andū? Anga nīmūkūgeria ūkirīrīria wa Ngai wakwa o nago? ¹⁴ Nī ūndū ūcio-rī, Mwathani we mwene nīakamūhe kīmenyithia: Nīgūkorwo mūrītu gathirange nīakagīa nda aciare kahīi, nake agatue Imanueli. ¹⁵ Iria imata na ūkī nīcio gakarīaga rīrīa gakaamenya kūrega ūūru na gwīthuurīra maūndū marīa mega. ¹⁶ No mbere ya kahīi kau kūmenya kūrega ūūru na gwīthuurīra maūndū marīa mega-rī, būrūri ūcio wa athamaki acio eerī wītīgīrīte nūkanangwo. ¹⁷ Jehova nīagakūrehithīria wee mwene na andū aku, o na andū a nyūmba ya thoguo maūndū matarī moneka

* **7:1** Mwaka wa 735 mbere ya gūciarwo gwa Kristū, andū a Isiraēli na a Suriata nīmendaga gūkīrīra būrūri wa Ashuri, na nīmendaga Ahazu amateithīrie.

kuuma rĩrĩa Efraimu aatiganire na Juda; Jehova akaarehera mũthamaki wa Ashuri.”

¹⁸ Hĩndĩ iyo Jehova nĩakahuuhĩra ngi mĩrũri, aciite kuuma tũrũĩ-inĩ twa kũraya twa bũrũri wa Misiri, na eete njũkĩ iria irĩ bũrũri wa Ashuri. ¹⁹ Nacio ciothe nĩcigooka ciikare iharũrũka-inĩ cia mĩkuru, na mĩatũka-inĩ ya ndwaro cia mahiga, na ihinga-inĩ ciothe cia mĩigua, na marĩma-inĩ mothe ma maaĩ. ²⁰ Mũthenya ũcio Mwathani nĩakahũthĩra rwenji rũkomboretwo kuuma mũrĩmo wa Rũũĩ rwa Farati; naruo nĩruo mũthamaki wa Ashuri; nake nĩakenja mĩtwe yanyu na njuĩrĩ cia magũrũ manyu, o na ningĩ enje nderu cianyu. ²¹ Mũthenya ũcio, mũndũ akaarĩithia o moori ĩmwe na ng'ondũ igĩrĩ. ²² Na tondũ wa ũingĩ wa iria rĩrĩa igaakamagwo-rĩ, mũndũ ũcio akaanyuuaga iria imata. Arĩa othe magaatigara kũu bũrũri ũcio makaanyuuaga iria imata, na marĩĩage ũũkĩ. ²³ Mũthenya ũcio, kũndũ kũrĩa guothe kwarĩ mĩthabibũ 1,000 ingĩendiro cekerĩ 1,000† ya betha, gũgaakũra o cong'e na mĩtĩ ya mĩigua. ²⁴ Andũ magaaithiiga kuo marĩ na ũta na mĩguĩ, nigũkorwo bũrũri ũcio ũkaiyũra cong'e, na mĩtĩ ya mĩigua. ²⁵ Nakuo irĩma-inĩ guothe kũrĩa kwanaarĩmwo na icembe, mũtigacooka gũthĩ nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra cong'e, na mĩtĩ ya mĩigua; kũndũ kũu gũgaatuĩka gwa kũrĩithagio ng'ombe, na gwa kũrangagwo nĩ ndũũru cia ng'ondũ.

8

Jehova Kũhũthĩra Ashuri

¹ Ningĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Oya kĩbaũ kĩnene, na ũkĩandĩke na karamu ka ndũire ũũ: Maheri-Shalali-Hashi-Bazu. ² Na nĩ ningwĩta Uria ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Zekaria mũrũ wa Jebekia matuĩke aira akwa ehokeku.”

³ Hĩndĩ iyo ngĩthĩ, ngĩkoma na mũtumia wakwa, nake akĩgĩa nda, agĩciara kahĩ. Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Gatue Maheri-Shalali-Hashi-Bazu. ⁴ Kahĩ kau gataanamenya gwĩtana koige ‘Baba’ kana ‘Maitũ’, ũtonga wa Dameski na indo iria itahĩtwo nĩ Samaria nĩgakuuo nĩ mũthamaki wa Ashuri.”

⁵ O rĩngĩ Jehova akĩnjarĩria, akĩnjĩra atĩrĩ:

⁶ “Kuona atĩ andũ aya nĩmaregete

maaĩ marĩa mathereraga mahooreire ma Siloamu,*
na magakenera Rezini

o na mũrũ wa Remalia-rĩ,

⁷ nĩ ũndũ ũcio Mwathani akirĩĩ kũmarehithĩria

mũiyũro mũnene wa Rũũĩ rwa Farati,

naruo nĩruo mũthamaki wa Ashuri arĩ na riiri wake wothe.

Rũkaaiyũrĩra mĩkaro yaruo yothe,

na ruune hũgũrũrũ ciaruo,

⁸ ningĩ rũgaathĩ rũhaatĩte Juda rũiyũre guothe,

rũhĩtũkĩire kuo na rũkinye nginya ngingo.

Mathagu maaruo matambũrũkĩtio makaahumbĩra warĩ wa bũrũri waku,
wee Imanueli!”

⁹ Atĩrĩrĩ inyuĩ andũ a ndũrĩrĩ, ugĩrĩriai mbugĩrĩrio ya mbaara, na no mũgũthetherwo!

† 7:23 nĩ ta kilo ikũmi na ĩmwe na nuthu (11:5)

* 8:6 Maaĩ ma itũũra rĩa Jerusalemu mooimaga

Karia ga Siloamu, karĩa kaarĩ nja ya itũũra rĩu.

Ta thikĩrĩriai inyuĩ mabũrũri ma kũraya.
 Haarĩriai mbaara, na no mũgũthetherwo!
 Haarĩriai mbaara, na no mũgũthetherwo!
 10 Thugundai mĩbango yanyu, no ĩgaatuĩka ya tũhũ;
 ariai ũhoro wa matanya manyu, no matikahinga,
 nĩgũkorwo Mũrungu arĩ hamwe na ithuĩ.

Wĩtigĩre Ngai

11 Jehova nianjarĩirie ũhoro ũcio agwatĩirie mũno, na akĩngania
 ndikarũmirĩre njĩra cia andũ acio. Akĩnjũra atĩri:
 12 “Maũndũ marĩa mothe andũ aya metaga ndundu ya gwĩka ũũru,
 wee ndũkamete ndundu ya gwĩka ũũru;
 na ndũgetigĩre kĩria metigagĩra,
 na ndũkamakio nĩkĩo.[†]
 13 Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe mũrĩtuaga mũtheru,
 we nĩwe mwagĩrĩrwo nĩ gwĩtigĩra,
 o we nĩwe ũngĩtũma mũmake,
 14 na nĩwe ũgaatuĩka handũ hanyu harĩa haamũre;
 no kũrĩ nyũmba cieri cia Isiraeli agaatuĩka
 ihiga rĩria rĩtũmaga andũ mahĩngwo,
 na rwaro rwa ihiga rũria rĩtũmaga magũe.
 Na kũrĩ andũ arĩa matũũraga Jerusalemu
 agaatuĩka mũtego na gĩkerenge gĩa kũmanyiita.
 15 Aingĩ ao nĩmakahĩngwo;
 nao magũe na moinĩke,
 magwatio na manyiitwo.”

16 Oha ũira ũcio na watho ũcio,
 ũhũũre mũhũũri ũtuĩke kĩrĩra harĩ arutwo akwa.
 17 Nĩ ngweterera Jehova,
 ũria ũhithĩte nyũmba ya Jakubu ũthiũ wake.
 Ndĩrĩkaraga ndĩmwĩhokete.

18 Nĩ hamwe na ciana iria Jehova aheete-rĩ, nĩ ithuĩ marũũri na
 imenyithia thĩnĩ wa Isiraeli kuuma kũrĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ũria
 ũtũũraga Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni.

19 Andũ mangĩkwĩra ũgatuĩrie kĩrĩra kuuma kũrĩ aragũri na ago
 arĩa mahehanaga na makang'ung'ura-rĩ, ũkaamoria atĩri, “Githĩ andũ
 matiagĩrĩrwo nĩgũtuĩria ũhoro harĩ Ngai wao?” Nĩ kĩĩ gĩgũtũma mũtuĩrie
 ũhoro wa andũ arĩa marĩ muoyo kuuma kũrĩ arĩa akuũ? 20 Nĩ kaba
 mũũtuĩrie watho-inĩ wa Ngai o na ũira-inĩ wake! Angĩkorwo ũhoro
 wao ndũkũringana na ciugo ici, o nao matiri na ũtheri. 21 Andũ
 magaatũkanagĩria bũrũri-inĩ marĩ anyamaarĩku na marĩ ahũtu; na rĩrĩ,
 rĩria makahũta mũno, nĩmakarakara mũno na matiire maitho na igũrũ,
 nao marume mũthamaki wao na Ngai wao. 22 Hĩndĩ ĩyo makaarora thĩ
 mone o mĩnyamaro, na nduma, na kĩa gĩa kũmakania, nao nĩmagaiikio
 nduma-inĩ ndumanu.

9

Nĩtũciarĩrwo Mwana

1 No rĩrĩ, andũ a bũrũri ũyũ arĩa makoretwo marĩ na mĩnyamaro
 matigacooka kũgĩa na kĩa. Mbere ĩyo nĩanyarithirie bũrũri wa

[†] 8:12 Rĩria andũ maagũire ũhoro wa kũnyiitana kwa Isiraeli na Suriata nĩmamakire.

Zebuluni na bŭrŭri wa Nafitali, no mahinda ma thuutha-inĩ nĩagatĩithia bŭrŭri ũrĩa ũgereire iria-inĩ, ũikŭrũkanĩtie na Rũũ rwa Jorodani, nĩkuo gwĩtagwo Galili-kwa-Ndŭrĩrĩ:

² Andũ arĩa matũũraga nduma-inĩ

nĩmonete ũtheri mŭnene;

nao arĩa matũũraga bŭrŭri ũrĩ nduma ta ya gĩkuũ-rĩ,

nĩmarĩrwo nĩ ũtheri.

³ Wee nĩũingĩhĩtie rŭrĩrĩ rŭu,

na ũkongerera gĩkeno kiaruo;

andũ aruo makenaga marĩ mbere yaku,

o ta ũrĩa andũ makenagĩra magetha,

magakena o ta ũrĩa andũ makenaga

makĩgayana indo cia ndaho.

⁴ Nĩgũkorwo o ta ũrĩa kwarĩ mŭthenya ũrĩa Amidiani maahootirwo,

ũguo noguo unangĩte icooki rĩrĩa rĩmaritũhagĩra,

na ũkoinanga mŭtĩ wa kũmoohania ciande,

na rũthanju rwa arĩa mamahinyagĩrĩa.

⁵ Iraatũ ciothe cia njamba cia ita iria ihũthagĩrwo mbaara-inĩ,

na nguo ciothe itoboketio thakame-inĩ,

igaatuĩka cia gũcinwo

ta irĩ ngũ cia mwaki.

⁶ Nĩgũkorwo nĩtũciarĩrwo kaana,

tũkaheo kahĩ,

naguo wathani ũgaakorwo ciande-inĩ ciako.

Nako gageetagwo

Mũheani-Kĩrĩra-wa-Kũgekania, Mŭrungu Mwene-Hinya,

Ithe-wa-Andũ-wa-Tene-na-Tene, Mŭnene-wa-Thayũ.

⁷ Naguo ũhoru wa gũtheerema kwa ũthamaki wake na thayũ

gũtirĩ hĩndĩ igaathira.

Agaathamakagĩra ũthamaki wake

aikariĩre gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Daudi,

aũhaande na aũtirĩrĩre

na ciira wa kĩhooto na ũthingu,

kuuma rĩu nginya tene.

Kĩyo kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe

nĩkĩo gĩgaatũma maũndũ macio mekĩke.

Jehova Kũrakarĩra Isiraeli

⁸ Mwathani nĩatũmĩte ndũmĩrĩri ya gũũkĩrĩra Jakubu;*

nayo nĩĩgakinyĩra Isiraeli.

⁹ Nao andũ othe nĩmakamenya ũhoru wayo,

andũ acio a Efraimu, na arĩa matũũraga Samaria,

o acio moigaga na mwĩtũo na nguthi ngoro-inĩ atĩrĩ,

¹⁰ “Maturubarĩ nĩmagwĩte thũ,

no ithuĩ tũgwaka rĩngĩ na mahiga maicũhie;

mĩtĩ ya mĩkũyũ nĩmĩteme,

no ithenya rĩayo tũgwaka na mĩtarakwa.”

¹¹ No rĩrĩ, Jehova nĩaheete andũ arĩa marĩ muku na Rezini hinya

mamookĩrĩre,

na akaarahũra thũ ciao.†

* **9:8** Jakubu, Isiraeli, Efraimu na Samaria ciothe nĩ kuuga ũthamaki wa Gathigathini; itũũra inene rĩaguo rĩarĩ Samaria. † **9:11** Thũ cia Rezini ciarĩ andũ a Ashuri arĩa marĩ hamwe na andũ a Suriata na Afilisti maatharĩkĩre Isiraeli.

12 Andũ a Suriata kuuma mwena wa irathĩro,
na Afilisti kuuma mwena wa ithũiro
nĩmathamĩtie kanua, magatambuura Isiraeli.
No o na kũrĩ ũguo-rĩ, marakara make matirĩ maraahũahũa,
guoko gwake no gũtambũrũkĩtio o na rĩu.

13 No rĩrĩ, andũ acio maticookereire ũcio wamahũũrire,
kana makarongooria Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

14 Nĩ ũndũ ũcio Jehova nĩagatinia mũtwe na mũting'oe wa Isiraeli,
na arenge rũhonge rwa mũkindũ na rwa ithanjĩ o mũthenya ũmwe.

15 Athuuri na andũ arĩa marĩ igweta nĩo mũtwe,
nao anabii arĩa marutanaga ũhoru wa maheeni nĩo mũting'oe.

16 Nĩgũkorwo atongoria a andũ aya nĩo mamahĩthithagia,
nao arĩa matongoragio makahĩthithio njĩra.

17 Nĩ ũndũ ũcio Mwathani ndagakenio nĩ aanake,
kana aigũire ciana cia ngoriai na atumia a ndigwa tha,
nĩgũkorwo andũ othe matĩtigĩrĩte Ngai na nĩ aaganu,
natuo tũnua twao tuothe twaragia maũndũ mooru.

No o na kũrĩ ũguo-rĩ, marakara make matirĩ maraahũahũa,
guoko gwake no gũtambũrũkĩtio o na rĩu.

18 Ti-itherũ waganu ũrĩrĩmbũkĩte ta mwaki,
ũgacina cong'e na mũigua,
na ũgaakana ihinga-inĩ cia mũtitũ,
nayo ndogo yaguo ĩgeekonja yambatĩte na igũrũ ta itu ithimbu.

19 Nĩ ũndũ wa mang'ũrĩ ma Jehova Mwene-Hinya-Wothe
bũrũri nĩũgaacinwo biũ,
nao andũ magaatũika ta ngũ cia mwaki;
gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũgacaaĩra mũrũ wa nyina.

20 Magaathara irio cia mwena wao wa ũrĩo,
na makorwo marĩ o ahũtu;
makaarĩa cia mwena wao wa ũmotho,
no matihũũne.

O mũndũ akaarĩa nyama cia ciana ciake mwene;

21 Manase akaarĩa Efiraimu, nake Efiraimu arĩe Manase:
nao marĩ hamwe nĩmagookĩrĩra Juda.

No o na kũrĩ ũguo-rĩ, marakara make matirĩ maraahũahũa,
guoko gwake no gũtambũrũkĩtio o na rĩu.

10

1 Kaĩ arĩa mathondekaga mawatho matarĩ ma kĩhooto marĩ na haaro-ĩ!
o arĩa marutaga mawatho ma kũhinyanĩrĩa,

2 nĩguo mahotomie ciira wa andũ arĩa athĩni,
na magirĩrĩrie kĩhooto kĩa andũ akwa arĩa mahinyĩrĩrio,
na magatua atumia a ndigwa iguĩma rĩao,
o na magatunya ciana cia ngoriai indo ciacio.

3 Mũgeeka atĩa mũthenya wa ciira,
rĩrĩa mũgaakorererwo nĩ mwanangĩko uumĩte kũraya?
Mũkooorĩra kũrĩ ũ amũteithie?

Ūtonga wanyu mũkaaũtiga kũ?

4 Gũtirĩ ũndũ ũgaakorwo ũtigarĩte tiga kwĩnyihia gatagatĩ ka mĩgwate,

kana mūgūe gatagatī ka arīa makuīte.

No o na kūrī ūguo-rī, marakara make matirī maraahūahūa,
guoko gwake no gūtambūrūkītio o na rīu.

Ngai Gūtūira Andū a Ashuri Cūra

5 “Kaī andū a Ashuri marī na haaro-ī! o acio rūthanju rwa marakara
makwa,
na thimbū ya mang’ūrī makwa!

6 Ndīmatūmaga mookīrīre rūrīrī rūrīa rūtooī Ngai,
ngamatūma mookīrīre andū arīa mandakaragia,
nīguo matunyane indo, na mahurie ndaho,
na mamarangīrīrie ta ndoro ya njīra-inī.

7 No ūguo tiguu maciirīrie gwīka,
ūndū ūyū tiguu ūrī meciiria-inī mao,
muoroto wao nī kwananga,
na kūniina ndūrīrī nyingī biū.

8 Mūthamaki wa Ashuri aaragia, akoiga atīrī, ‘Githī anene akwa a ita othe
ti athamaki?’

9 Githī itūūra rīa Kalino rītiekirwo o ta Karikemishi?

O narīo Hamathu-rī, githī rītiekirwo o ta Aripadi?
Narīo Samaria githī rītiekirwo o ta Dameski?

10 O ta ūrīa guoko gwakwa gwatunyanire mothamaki marīa meigagīra
mīhianano ya kūhooywo,
o macio maarī mīhianano mūngī mūicūhie gūkīra ya Jerusalemu na
ya Samaria-rī,

11 githī ndigeeka Jerusalemu na mīhianano yarīo ya kūhooywo
o ta ūrīa ndeekire Samaria na mīhianano yarīo?’ ”

12 Mwathani aarīkia wīra wake wothe wa gūūkīrīra Kīrīma gīa Zayuni
na Jerusalemu-rī, akoiga atīrī, “Nīngūherithia mūthamaki wa Ashuri nī
ūndū wa mwītīio wa ngoro yake na mwītūūgīrio wake, nī ūndū wa ūrīa
oonaga ta ekīrīrwo. 13 Nīgūkorwo oigaga atīrī:

“ Njīkīte ūguo na hinya wa guoko gwakwa,
o na ūūgī wakwa, tondū ndī na ūmenyo.

Nīndeheririe mīhaka ya ndūrīrī,
na ngītaha igīina ciao,

na ta mūdū ūrī na hinya-rī, nīndatooririe athamaki ao.

14 O ta ūrīa mūdū akinyagīra gītara,
ūguo noguo guoko gwakwa gwakinyīrīrie ūtonga ūcio wa ndūrīrī;

o ta ūrīa andū macookanagīrīria matumbī marīa maatiganīirio,
ūguo noguo na nīi ndacookanīrīrie mabūrūri mothe;

gūtīri o na ūmwe wabatabatīrie ithagu riagu,
kana ūgīathamia kanua kaguo ūkīgamba.’ ”

15 Ithanwa-rī, rīahota kwīyambararia igūrū rīa ūrīa ūtemaga mūtī narīo,
kana mūthumeno wītīre ūrīa ūūguucagia?

Kaī rūthanju rūngīkīhiūria ūrīa ūruoete na igūrū,
kana thimbū ihīurie ūrīa ūtarī mbaū!

16 Nī ūndū ūcio Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
nīakarehera njamba ciake cia ita iria irī hinya mūrīmū wa kūhīnja;
na handū ha kūhumbīrwo nī riiri wake-rī, nī mwaki magakīrio
ūrīrīmbūke ta rūrīrīmbī.

17 Ūtheri wa Isiraēli agaatuīka mwaki,

nake Ūrĩa Mũtheru wao atuĩke rūrĩrĩmbĩ.
Ūgaakana na ūcine mũigua yake na cong'e wake o mũthenya ūmwe.

18 Nake nĩakanĩina biũ riiri wa mũtitũ yake,
o hamwe na wa mũgũnda yake ĩrĩa mũnoru,
o ta ūrĩa mũndũ mũrũaru ahĩnjaga agathĩrĩrĩkĩra.

19 Nayo mũtĩ ya mũtitũ yake ĩgaatigara o mũnini,
atĩ o na mwana no andĩke mũigana wayo.

Matigari ma Isiraeli

20 Na rĩrĩ, mũthenya ūcio andũ arĩa magaatigara a Isiraeli,
o na arĩa makaahonoka a nyũmba ya Jakubu,
matigacooka kwĩgiritania

na ūcio wamahũũrĩte,*
no makegiritania na Jehova o ma,
o we Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli.

21 Matigari nĩmagacooka, o macio matigari ma Jakubu-rĩ,
nĩmagacookerera Mũrungu Mwene-Hinya.

22 O na gũtuĩka andũ aku, wee Isiraeli maingĩhĩte ta mũthanga wa iria-
inĩ-rĩ,
no matigari magaacooka kwao.

Mwanangĩko naguo nĩwathanĩtwo,
mwanangĩko wa kuonania atĩ itua rĩake nĩ rĩa kĩhooto kũna.

23 Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
nĩwe ūkaananga bũrũri ūcio wothe ta ūrĩa gwathanĩtwo.

24 Nĩ ūndũ ūcio, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ:
“Inyuũ andũ akwa arĩa mũtũũraga Zayuni,
mũtĩgetigĩre andũ a Ashuri,
arĩa mamũhũũraga na rũthanju,
na makamuoera njũgũma mamũũkĩrĩre ta ūrĩa mwekagwo Misiri.

25 Nĩgũkorwo no ihinda inini rĩtigaire marakara makwa igũrũ rĩanyu
mathire,
namo mang'ũrĩ makwa mamacookerere mamaniine.”

26 Nĩngĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩakamahũũra na kĩboko,
o ta ūrĩa Amidiani mekirwo rĩrĩa mooragĩrwo rwaro-inĩ rwa ihiga rĩa
Orebu;

na nĩakambararia mũthĩgi wake igũrũ rĩa maaĩ,
o ta ūrĩa eekire kũu bũrũri wa Misiri.

27 Mũthenya ūcio mũrigo wao nĩũkeherio ciande-inĩ ciaku,
narĩo icooki rĩao rĩeherio ngingo-inĩ cianyu;
icooki rĩu nĩrĩkoinangwo
nĩ ūndũ wa ūrĩa wee ūitĩrĩrio maguta.

28 Nĩmaratoonya Aiathu;
maratuĩkanĩria Migironi;
o na maraiga igĩĩna ciao Mikimashi.

29 Nao makĩhĩtũkĩra mũkuru-inĩ, makoiga atĩrĩ,
“Ūtukũ ūyũ tũkũraarĩrĩra Geba.”

Rama nĩkũinaina kũrainaina;
nakuo Gibe a itũũra rĩa Saũlũ nĩ kũũra rĩroora.

30 Atĩrĩrĩ, wee mwarĩ wa Galimu, uga mbu!

* 10:20 Ūcio wamahũũrĩte nĩ Ashuri.

Wee Laisha, thikĩrĩria!

Nawe Anathothu, wũi-ĩ!

- 31 Andũ a Madimena nĩ kũũra maroora;
nao andũ a Gebimu nĩ kwĩhitha marehitha.
32 Mũthenya wa ũmũthĩ marĩrũgama kũu Nobu;
maramainainĩria ngundi
marĩ kũu kĩrĩma-inĩ kĩa Mwarĩ wa Zayuni,
o kũu karĩma-inĩ ka Jerusalemu.

- 33 Atĩrĩrĩ, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
nĩagaceeha honge na hinya mũnene.
Mĩtĩ irĩa mĩnene mũno nĩgatemwo, igũithio thĩ,
na irĩa mĩraihu ãnyiihio.
34 Nĩagatema ihinga cia mũtitũ na ithanwa;
Lebanoni nĩkagũithio nĩ Ũrĩa-ũrĩ-Hinya.

11

Rũhonge kuuma harĩ Jesii

- 1 Na rĩrĩ, kuuma gĩthukĩ-inĩ kĩa Jesii nĩhakoima mũndũ ũhaana ta thuuna
ĩrathundũka,
na Rũhonge rũria rũkoima mĩri-inĩ yake nĩrũgaciara maciaro.
2 Nake Roho wa Jehova agaakorwo igũrũ riake:
Roho wa ũũgĩ na wa ũmenyo,
Roho wa ũtaarani na wa hinya,
Roho wa ũmenyo na wa gwĩtigĩra Jehova:
3 nague ũndũ ũrĩa ũkaamũkenagia nĩ gwĩtigĩra Jehova.
Ndagatuuaga ciira na ũndũ wa kũrora gĩthiithi kĩa mũndũ,
kana atue ciira na ũndũ wa kũigua njuukũ;
4 no rĩrĩ, nĩagaciirithia arĩa abatari arĩ na ũthingu,
nao arĩa athĩni a gũkũ thĩ amatuĩre ciira na kĩhooto.
Nĩakahũũra thĩ na rũthanju rwa kanua gake,
na oorage andũ arĩa aaganu na mĩhũmũ ya mĩromo yake.
5 ũthingu nĩguo ũgaatuĩka mũcibi wake,
nague wĩhokeku ũtuĩke mwĩhotoro wake wa njohero.
6 Njũũi igaatũũranagia na kagondu,
nayo ngarĩ igaaakomanagia na mbũri,
nayo njaũ, na mũrũũthi, na nyamũ ya gĩcegũ igaaikaraga hamwe;
nacio igaatongoragio nĩ kaana kanini.
7 Ng'ombe na nduba ikaarĩaga hamwe,
natuo tũcaũ twacio tũgaakomanagia hamwe,
nague mũrũũthi ũkaarĩaga nyeki ta ndegwa.
8 Mwana wa rũkenge agathaakagĩra irima-inĩ rĩa gũiko,
nake mwanan mũnini nĩagaikagia guoko irima-inĩ rĩa ndũira.
9 Gũtikaganwo ngero kana kũniinanwo,
kũu kĩrĩma-inĩ gĩakwa gĩtheru,
nĩgũkorwo thĩ nĩkaiyũrwo nĩ ũmenyo wa Jehova,
o ta ũrĩa maaĩ mayũrĩte iria-inĩ.
10 Na nĩgũgakinya atĩrĩ, mũthenya ũcio mũndũ ũcio ũkoima Mũri-inĩ
wa Jesii, nĩakarũgama atũke ta bendera kũrĩ kĩrĩndĩ; ndũrĩrĩ nĩkongana
harĩ we, nakĩo gũikaro gĩake gĩa kũhurũka gĩgaakorwo kĩrĩ na riiri.

¹¹ Mũthenya ũcio Mwathani nĩagatambũrũkia guoko ihinda rĩa keerĩ,* akũũre matigari ma andũ ake marĩa magaakorwo matigaire, amarute Ashuri, na kuuma Misiri ya Kĩanda, na kuuma Misiri ya Rũgongo, na kuuma Kushi, na kuuma Elamu, na kuuma Babuloni, na kuuma Hamathu, na kuuma icigĩrĩra cia iria.

¹² Nĩakahaandĩra ndũrĩrĩ bendera,
na acookanĩrĩrie andũ a Isiraeli arĩa maatahĩtwo;
ningĩ acookanĩrĩrie andũ a Juda arĩa maahurunjĩtwo
kuuma ituri-inĩ iria inya cia thĩ.

¹³ Ũiru wa Efiraimu nĩũgaathira,
nacio thũ cia Juda nĩikaaniinwo;

Efiraimu ndakaiguĩra Juda ũiru,
kana Juda agĩe na ũthũ na Efiraimu.

¹⁴ Nao nĩmagaikũrũka iharũrũka-inĩ cia Afilisti cia mwena wa ithũiro;
na marĩ hamwe nĩmagataha andũ a mwena wa irathĩro.

Nĩmakenyitĩra Edomu na Moabi,
na nio magaathaga andũ a Amoni.

¹⁵ Na harĩa iria rĩa Misiri rĩcomokete ta rũrĩmĩ-rĩ,
Jehova nĩakarĩhũithia biũ;
ningĩ nĩakahuruta rũhuho rũhiũ na guoko gwake
rũhũithie Rũũ rwa Farati.

Nĩakarũgayania rũtuĩke tũrũũ mũgwanja,
nĩgeetha andũ mahote kũringaga matekũruta iraatũ.

¹⁶ Nĩgũgakorwo na njĩra nene ya kũgererwo nĩ matigari ma andũ ake
arĩa magaakorwo matigaire Ashuri,

o ta irĩa yagereirwo nĩ andũ a Isiraeli
rĩrĩa maambatire makiuma bũrũri wa Misiri.

12

Nyĩmbo cia Kũgooca

¹ Na rĩrĩ, mũthenya ũcio nĩũkoiga atĩrĩ,
“Nĩngũkũgooca, Wee Jehova.

O na gũtuĩka nĩwaandakarĩire-rĩ,
nĩũnjehereirie marakara maku na ũkaahooreria.

² Ti-itherũ Mũrungu nĩwe ũhonokio wakwa;
nĩwe ndĩrĩhokaga na ndigage gwĩtigĩra.

Jehova, o we Jehova, nĩwe hinya wakwa na rwĩmbo rwakwa;
nĩatuĩkĩte ũhonokio wakwa.”

³ Mũrĩtahaga maaĩ ithima-inĩ cia ũhonokio mũkenete.

⁴ Mũthenya ũcio nĩmũkoiga atĩrĩ:

“Cookeriai Jehova ngaatho, kaĩrai rĩtwa rĩake;
menyithaniai ndũrĩrĩ-inĩ ũria ekĩte,
na mũhunje muuge atĩ rĩtwa rĩake nĩ itũũgĩrie mũno.

⁵ Inĩrai Jehova, nĩgũkorwo nĩekĩte maũndũ marĩ riiri;
na mũtũme ũndũ ũcio ũmenywo nĩ thĩ yothe.

⁶ Anĩrĩrai mũine mũrĩ na gĩkeno, inyuũ andũ a Zayuni,
nĩgũkorwo Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, o ũcio ũrĩ gatagatĩ-inĩ kanyu, nĩ
mũnene mũno.”

* 11:11 Riita rĩa mbere nĩ rĩrĩa aamarutire Misiri.

13

Ūrathi wa Gūūkīrīra Babuloni

¹ Ino nīyo ndūmīrīri nditū ikoniī Babuloni, Īrīa Isaia mūrū wa Amozu onire:

² Atīrīrī, haandai bendera kīrīma igūrū kīrīa gītārī mītī,
anīrīrai na mūmahenerie,
nīguo matoonyere ihingo-inī cia arīa marī igweta.

³ Nīnjathīte andū akwa arīa atheru,
nīndūmanīire njamba ciakwa, o icio ikenagīra ūhootani wakwa,
ciūke ikinyanīrie marakara makwa.

⁴ Ta thikīrīriai, mūigue inegene rīrī irīma-inī igūrū,
inegene rīhaana ta rīa kīrīndī kīngī!

Ta thikīrīriai mūigue ngūi gatagatī ka mothamaki,
taarī ndūrīrī irarūrūngana hamwe!

Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe ūracooganīrīria ita rīa kūrūa mbaara.

⁵ Andū acio marooka moimīte mabūrūri ma kūraya,
makoima ituri-inī cia kūrīa igūrū.

Ti-itherū Jehova nīarooka na indo cia mbaara cia mang'ūrī make,
nīguo aanange būrūri wothe.

⁶ Girīkai, nīgūkorwo mūthenya wa Jehova nīūkuhīrīrie;
ūgooka ūtarīi ta mwanangīko uumīte kūrī Mwene-Hinya-Wothe.

⁷ Tondū ūcio moko mothe nīmakaregera,
na ngoro ya mūdū o wothe ĩringīke.

⁸ Andū makaanyitwo nī kīmako kīnene,
na magwatwo nī ruo na kīeha,
na manyitwo nī ruo o ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwo.

O mūdū akaagegio nī ūrīa ūngī,
na mothiū mao mahaane ta nīnīmbī cia mwaki.

⁹ Atīrīrī, mūthenya ūcio wa Jehova nīūrooka,
na gūtikaiguanīrwo tha;
ūgaakorwo ūrī mūthenya wa mang'ūrī na marakara mahiū,
na gūtūma thī ikire ihooru, na ūniine ehia arīa magaakorwo kuo.

¹⁰ Nīgūkorwo njata cia igūrū na iria cionekaga irī gītutu
itigacooka kwara na ūtheri wacio.

Narīo rīua rīkīratha rīgaatuīka nduma,
naguo mweri ūtīge gūcōoka kwara.

¹¹ Nīngaherithia thī nī ūndū wa ūūru wayo,
na herithie andū arīa aaganu nī ūndū wa mehia mao.

Nīnganiina mwīkīrīro wa andū arīa etīi,
na nyiihie mwītīlo wa arīa matarī tha.

¹² Ūgaakorwo ūrī ūndū mūrītū mūno kuona mūdū,
gūkīra kuona thahabu therie,
kana kuona thahabu ya ofiri.

¹³ Nī ūndū ūcio nīngatūma igūrū rīinaine;
nayo thī nīgaathingitha, yehere gūikaro kīayo,
nī ūndū wa mang'ūrī ma Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
mūthenya ūrīa marakara make makarīrīmbūka.

¹⁴ O ta thwariga Īrīa ikūguīmwo,

na o ta ūrīa ng' Ondu itarī na mūrīithi ciūrāga,
 ūguo no taguo mūdū o mūdū agaacookerera andū ao kīūmbe,
 na o mūdū oore acooke būrūri wao kīūmbe.
 15 Mūdū ūrīa wothe ūkaanyiitwo mūgwate agaathecwo atūrīkanio;
 nao arīa othe makaanyiitwo makoogawo na rūhiū rwa njora.
 16 Twana twao tūkaabacanio thī tūtūike icunjī makīionagīra na maitho;
 indo ciao cia nyūmba igaatahwo, na atumia ao manyiitwo na hinya.
 17 Atīrīrī, nīngarahūra andū a Amedi mamookīrīre,
 arīa matarī bata wa betha,
 na matakengio nī thahabu.
 18 Nīmakooraga aanake na mīguī yao;
 o na matikaiguīra twana tha, kana macaire ciana.
 19 Itūūra rīa Babuloni, o rīo inagī rīa mothamaki,
 na nīrīo rītūmaga andū a Babuloni metūe nī ūndū wa riiri warīo,
 nīrīkang' aūranio nī Ngai,
 o ta ūrīa Sodomu na Gomora kwang' aūranirio.
 20 Gūtīrī hīndī rīgaacooka gūtūūrwo o na rī,
 kana rīkarwo nī andū njiarwa na njiarwa;
 gūtīrī Mūarabu ūkaamba hema yake kuo,
 na gūtīrī mūrīithi ūkaarāhia mahiū make kuo.
 21 No rīrī, gūgaakomagwo nī nyamū cia werū,
 nacio nyūmba ciarīo igaikaragwo nī mbwe;
 kūu nīkwo ndundu igaatūūrāga,
 na nokuo mbūri cia gīthaka-inī igaatūūhagīra.
 22 Hiti ikaagambagīra ciīgītīro-inī ciakuo,
 na mbwe ciikarage nyūmba iria njega cia ūthamaki.
 Na rīrī, ihinda rīa itūiro rūu nīkinyu,
 na matukū marīo matikongererwo.

14

1 No rīrī, Jehova nīakaiguīra Jakubu tha;
 nīegwīthuurīra Isiraēli o rīngī,
 na atūme maikare būrūri wao ene.
 Ageni nīmakegwatania nao,
 na manyiitane na nyūmba ya Jakubu.
 2 Ndūrīrī nīikamooya,
 imacookie kūdū kwao.
 Nayo nyūmba ya Isiraēli nīkegwatīra ndūrīrī,
 itūike ndungata ciao cia arūme na cia airītu kūu būrūri wa Jehova.
 Nīmagataha andū arīa maamatahīte tene,
 na macooke gwatha andū arīa maamahinyagīrīra.
 3 Mūthenya ūrīa Jehova akaamūhurūkia kuuma mathūina-inī na
 mīnyamaro-inī, na ūkombo-inī wa kūhinyīrīrio-rī, ⁴ nīmūgookīrīra
 mūthamaki wa Babuloni na kīnyūrūri, mūmwīre atīrī:
 Kaī mūhinyanīrīra nīakinyīte mūthia-ī!
 Kaī marakara make mahiū nīmathirīte-ī!
 5 Jehova nīoinangīte rūthanju rwa andū arīa aaganu,
 o na akoinanga thimbū ya ūnene ya arīa maathanaga,
 6 Irīa maahūūrāga andū nayo mategūtīgithīria,
 marakarīte,
 magaatha ndūrīrī marī na marakara,
 na magaciūgitaga matarī na tha.

- 7 Mabūrūri mothe rīu nīmahurūkīte na marī na thayū;
nīmambīrīrie kūina.
- 8 O nayo mīti ya mīkarakaba na mītarakwa ya Lebanoni
īragūkenerera, īkoiga atīri:
“Kuuma hīndī īrīa wagūithirio thī,
gūtīrī mūtēmi mīti ūrī woka gūtūtēma.”
- 9 Mbīrīra kūu mūhuro wa thī nīyarahūkīte,
īgūtūnge ūgīkinya kuo;
nīyarahūrīte maroho ma arīa maanakua makūgeithie:
arīa othe maarī atongoria gūkū thī;
ītūmaga mookīrīrie itī ciao cia ūnene,
o arīa othe maarī athamaki a ndūrīrī.
- 10 Nao othe magaacookia,
makwīre atīri,
“O nawe nīwagīte hinya o ta ithuī,
ūhaanīte o ta ithuī.”
- 11 Rīiri wothe wa ūnene waku ūikūrūkītio o nginya mbīrīra-inī,
hamwe na mīgambo ya inanda ciaku cia mūgeeto;
īgunyū nīcio ūkomeire,
na īgunyū nocio ikūhumbīire.
- 12 Hī! Kaī wee njata ya kīwarī nūgwīte ūkoima īgūrū-ī,
o wee mūrū wa rūciinī kīroko gwakīa!
Ūharūrūkītio ūgaikio gūkū thī,
o wee ūrīa hīndī īmwe wahinyagīrīria ndūrīrī!
- 13 Wee weīraga atīri na ngoro yaku,
“Ngūhaica nginye īgūrū;
na gītī gīakwa kia ūnene ndīkīambararie
gīkire njata cia Mūrungu;
na njikarīre kīrīma-inī gīa gūtūnganwo,
o gacūmbīrī ga kīrīma kīrīa kīamūre.
- 14 Nīngahaica nginya kūdū kūrāihu īgūrū rīa matu,
ndīlhaananie na Ūrīa-ūrī-īgūrū-Mūno.”
- 15 No rīrī, wee ūharūrūkītio thī nginya mbīrīra-inī,
ūgakinya irima kūrīa kūrīku.
- 16 Arīa marīkuonaga, marīgūkūūragīra maitho,
magecūūrania ūhorō waku, makoovania atīri,
“Ūyū nīwe mūdū ūrīa wenyenyagia thī
na agatūma mothamaki mainaine,
17 mūdū ūrīa watūmire thī itūike ta werū,
na akang’aurania matūūra mayo marīa manene?
Nīwe ūrīa ūtetīkağīria andū arīa oohe mainūke kwao mīciī?”
- 18 Athamaki othe a ndūrīrī makuīte magakomio,
o mūdū mbīrīra-inī yake.
- 19 No wee-rī, nīgūteo ūtetwo kuuma mbīrīra-inī yaku,
o ta rūhonge rūrī magigi;
ūkahumbīrwo nī ciimba cia arīa moragītwo,
arīa matheecangītwo na hīū cia njora,
o acio maikītio irima rīrī mahiga.

Ūikarīte ta kīimba kīrangīrīrie thī na magūrū,
 20 no wee-rī, ndūgaathikwo tao,
 tondū nīwaanangire būrūri waku,
 na ūkūruga andū aku.

Rūciaro rwa andū arīa aaganu
 rūtikaagwetwo rīngī.

21 Haarīriai handū ha kūrūragīra ciana ciake,
 nī ūndū wa mehia ma maithe mao ma tene;
 nīguo itikanarahūke ciigaire būrūri,
 na ciīyakīre matūūra maiyūre thī.

22 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī,
 “Nī nīngarahūka ndīciūkīrīre,
 nīngeheria rūtwa rīacio kū Babuloni, o na rīa matigari ma cio,
 o na njeherie ciana ciao na rūciaro rwao,”
 nīguo Jehova ekuuga.

23 “Nīngatua kūdū kū gīkaro kīa ndundu,
 na ndīgūtue būrūri wa maria ma maa;
 ngaakūhaata na kīhato kīa mwanangīko,”
 ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

Ūrathi wa Gūūkīrīra Ashuri

24 Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīehītīte, akoiga atīrī,
 “Ti-itherū, o ūrīa thugundīte, ūguo noguo gūgaatuika,
 na ūrīa nduīte, ūguo noguo gūgaikara.

25 Nīngahenja Mūashuri ūcio ūrī būrūri-inī wakwa;
 ngaamūrangīrīria thī irīma-inī ciakwa.
 Nīngehereria andū akwa icooki rīake,
 na mūrigo wake ūmoime ciande-inī ciao.”

26 Ūū nīguo thugundīte gwīka thī yothe;
 nakuo guoko kūrīa gūtambūrūkīrio ndūrīrī ciothe nīkuo gūkū.

27 Nīgūkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīguo atuīte gwīka, nūū
 ūngīhota kūmūgirīrīria?
 Guoko gwake nīgūtambūrūkītio, nūū ūngīhota gūgūthuna?

Ūrathi wa Gūūkīrīra Afilisti

28 Atīrīrī, mwaka ūrīa Mūthamaki Ahazu aakuire-rī, nīguo ndūmīrīri
 īno yaguūranīrio:

29 Inyuī Afilisti inyuothe tigai gūkena,
 nī atī rūthanju rūrīa rwamūhūūraga nīrunīkīte;
 nīgūkorwo kuuma mūrī-inī wa nyoka īyo nīgūkoima nduīra,
 namo maciaro mayo magaatuika mūthemba wa nyoka irī thumu irīa
 itīcūkaga.

30 Nao andū arīa athīni biū nīmakona gīa kūrīa,
 na mūbatari akomage atarī na ūgwati.
 No rūciaro rwaku nīngarūūraga na ng’aragu;
 nayo īkooraga matigari maku.

31 Wee kīhingo-rī, girīka! Na wee itūūra inene-rī, ugīrīria!
 Na inyuī Afilisti inyuothe mūniinwo nī guoya, mūthire biū!
 Itu rīa ndogo rīrooka riumīte mwena wa gathigathini,

na gütigakorwo na mündü ũgaatigwo na thuutha mbütü-inĩ ciake nĩ
ündü wa kwaga hinya.

32 Nĩ icookio rĩrĩkũ rĩkaaheanwo

kũrĩ andũ arĩa matũmĩtwo a rũrĩrĩ rũu?

Magaacokerio atĩrĩ, “Jehova nĩahaandite Zayuni,

na thĩinĩ wakuo andũ ake arĩa anyamaarĩku nĩmakona rĩũrĩro.”

15

Ūrathi wa Gũũkĩrĩra Moabi

¹ Atũrĩrĩ, ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ĩkonĩ Moabi:

Itũũra rĩa Ari kũu Moabi nĩrianange,

rĩkaanangwo ũtukũ o ro ũmwe!

Itũũra rĩa Kiri kũu Moabi nĩrianange,

o narĩo rĩanangĩtwo ũtukũ o ro ũmwe!*

² Andũ a Diboni nĩmambatĩte magathĩ hekarũ-inĩ yao,

mambatĩte kũrĩa gũtũũgĩru makarĩrĩre kuo;

andũ a Moabi maraagirĩka nĩ ũndũ wa Nebo na Medeba.

Mĩtwe yao yotho nĩyenjetwo,

na nderu ciao ciothe ikenjwo.

³ Marĩ njĩra-inĩ marathĩ mehumbĩte nguo cia makũnia;

otho no kũgirĩka maragirĩka

marĩ nyũmba igũrũ na ihaaro-inĩ,

makagũa thĩ, magakoma na nda makĩrĩraga.

⁴ Heshiboni na Eleale nĩkũrĩra maraarĩra maanĩrĩre,

mĩgambo yao ĩraiguo o nginya Jahazu.

Nĩ ũndũ ũcio andũ a mbaara a Moabi nĩmararĩra maanĩrĩre,

nacio ngoro ciao ikaringĩka.

⁵ Ngoro yakwa nĩrarĩrĩra Moabi,

andũ arĩa maingatĩtwo kuo morĩre Zoari,

magathĩ nginya Egilathu-Shelishiya.

Mambatĩte na njĩra ya gũthĩ Luhithu,

magathĩ makĩrĩraga;

o na ningĩ njĩra-inĩ ya gũthĩ Horonaimu,

maracakaya nĩ ũndũ wa mwanangĩko ũrĩa ũmakorete.

⁶ Maaĩ ma kũu Nimurimu nĩmahũite,

nayo nyeki nĩhoohete;

namo mahuti mothe maigũ nĩmomĩte,

na gũtirĩ kĩndũ kĩruru gĩtigaire.

⁷ Nĩ ũndũ ũcio ũtonga ũrĩa magĩte naguo na makegĩra,

maũkuuĩte makaũringia mũrĩmo wa karũũ karĩa karĩ mĩtĩ

hũgũrũrũ-inĩ ciako.

⁸ Kayũ ka mũkayo wao nĩkaiguĩtwo mĩhaka-inĩ ya Moabi;

nakuo kũgirĩka kwao gũgakinya Egilaimu,

o namo macakaya mao magakinya o Biri-Elimu.

⁹ Maaĩ ma Dimoni maiyũrĩtwo nĩ thakame,

no nĩngũrehe maũndũ mangĩ mooru makĩria kũu Dimoni,

mahaana ta mũrũũthi ũgũtharĩkĩra andũ arĩa morĩte kuuma Moabi,

o na ũtharĩkĩre arĩa matigaire kũu bũrũri-inĩ.

* 15:1 Ari na Kiri maarĩ matũũra ma Moabi ma bata mũno.

16

- 1 Twarĩrai ũria wathanaga bũrũri
tũtũrũme twa kũrĩha igooti,
kuuma itũura rĩa Sela, gũtuikanĩria werũ-inĩ,
nginya kĩrĩma-inĩ kia Mwarĩ wa Zayuni.
- 2 O ta ũria nyoni ciũrũũraga
ciatharĩrio gĩtara gĩacio,
ũguo no taguo andũ-a-nja a Moabi
magaikara marĩ mariũko-inĩ ma Arinoni.*
- 3 “Tũhei kĩrĩra, na mũtue itua.
Tũmai kũruru kĩanyu gĩtuĩke ta ũtukũ,
o kũrĩ mũthenya barigici.
Hithai arĩa maingatĩtwo kwao,
na mũtigakunyanĩre arĩa moorĩire kwanyu.
- 4 Rekei andũ a Moabi arĩa mehithĩte kwanyu maikare na inyuĩ;
tuĩkai kũgĩtio kĩa kuuma kũrĩ mwanangani.”
- Mũhinyanĩrĩria nĩagakinya mũthia,
naguo mwanangĩko ũthire;
nake mũũgiti niakabuĩria kuuma bũrũri-inĩ.
- 5 Gĩtĩ kia ũnene gĩkaahaandwo na wendo;
na mũndũ mwĩhokeku nĩwe ũgaagũkarĩra,
o mũndũ wa kuuma nyũmba ya Daudi,
mũndũ ũria ũgaatuanagĩra ciira arũmĩrĩire o kihooto,
namo maũndũ ma ũthingu nĩmo akaahiũhaga gwĩka.
- 6 Nĩtũiguĩte ũhoru wa mwĩtĩio wa Moabi:
tũkaigua ũhoru wa mwĩtĩio wake mũkĩru na mwĩkĩrĩro wake,
tũkaigua ũhoru wa mwĩtĩio wake na rũng’athio rwake;
no rĩrĩ, mwĩgaatho ũcio wake no wa tũhũ.
- 7 Nĩ ũndũ ũcio andũ a Moabi nĩkũgĩrĩka maragĩrĩka,
maragĩrĩka hamwe nĩ ũndũ wa Moabi.
Cakayai na mũnyiitwo nĩ kĩa
nĩ ũndũ wa andũ a Kiri-Haresethi.
- 8 Mĩgũnda ya Heshiboni nĩrahooha,
o na mũthabibũ ya Sibima o nayo nĩrahooha.
Aathani a ndũrĩrĩ
nĩmarangĩrĩrie mũthabibũ irĩa mĩega mũno,
irĩa hĩndĩ imwe yakinyĩte Jazeri,
na igatheerema yerekeire werũ-inĩ.
Thuuna ciayo ciatambĩte
igakinya o irĩa-inĩ.
- 9 Nĩ ũndũ ũcio nĩndĩrarĩra, ngarĩra o ta Jazeri,
ngĩrĩrĩra mũthabibũ ya Sibima.
Wee Heshiboni, o nawe Eleale,
ngũmũihũgia na maithori!
Tondũ mbugĩrĩrio cia gĩkeno kĩanyu nĩ ũndũ wa matunda manyu marĩa
meruĩte,
na nĩ ũndũ wa magetha manyu ma ngano nũthirĩte.
- 10 Gũtirĩ gĩkeno kana ndũhiũ mĩgũnda-inĩ ya matunda;
gũtirĩ mũndũ ũraina kana akoigĩrĩria mĩgũnda-inĩ ya mũthabibũ,

* 16:2 Arinoni rwarĩ rũũ rũnene rwa bũrũri wa Moabi.

gūtīrī mūdū ūrahiha ndibei kīhīhīro-inī,
nīgūkorwo nīndūmīte ngemi cia magetha ciage kūiguuo.

11 Ngoro yakwa nīracakaira Moabi o ta kīnanda kīa mūgeeto,
nayo ngoro yakwa īgacaira Kiri-Heresethu.

12 Rīrīa andū a Moabi maathī kūdū kūrīa gūtūūgīru makahoe,
no kwīnogia menogagia;
hīndī īrīa maathī ihooero-inī rīao kūhooya,
no wīra wa tūhū marutaga.

13 Ūyū nīguo ūhorō ūrīa Jehova aarītie ūkonīī Moabi. 14 No rīrī, rīu
Jehova ekuūga atīrī: “Mīaka ītatū ītanathira, ītarītwo ta ūrīa mīaka ya
mūdū wandīkītwo wīra īrīkanagīrwo-rī, riiri wa Moabi hamwe na andū
ake othe nīūkanyararwo, namo matigari make makorwo marī manini
mūno na makahinyara.”

17

Ndūmīrīri Nditū ya Gūūkīrīra Dameski

1 Ino nīyo ndūmīrīri nditū īkonīī Dameski:
“Atīrīrī, itūūra rīa Dameski rītīgūcooka gūtūūka itūūra inene rīngī,
no rīrī, rīgaatuūka hība ya mwanangīko.

2 Matūūra marīa manene ma Aroeri nīmagatiganīrio,
matīgīrwo ndūūru cia mbūri iria igaakomaga kūu,
gūtārī mūdū wa gūcimakia.

3 Kīīgītīro kīrīa kīrūmu kīa Efraimu nīgīkeherio,
o na hinya wa ūthamaki weherio Dameski;
namo matigari ma Suriata makaahaana
o ta riiri wa andū a Isiraeli,”
ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

4 “Thinda rīu riiri wa Jakubu nī ūgaatheūka;
naguo mwīrī ūcio wake mūnoru ūhīnje.

5 Gūkaahaana o ta rīrīa mūgethi acookanagīrīria ngano īrīa ītarī ngethe,
akagetha ngano na guoko gwake:
gūkahaana ta mūdū ūkūhaara itira cia ngano
Gītumba-inī kīa Refaimu.

6 No rīrī, nīgūgatigwo ngano īngīhaarwo,
o ta ūrīa maciaro ma mūtamaiyū matangītīka mothe mūtī ūcio
ūngīnainio,
no ndamāiyū īgīrī kana ithatū nītigaraga hongē-inī iria irī īgūrū
gacūmbīrī,
o na inya kana ithano īgatigara hongē-inī iria irī na maciaro maingī,”
ūguo nīguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga.

7 Mūthenya ūcio, andū magaacūthīrīria Ūrīa Mūūmbi wao,
namo maitho mao marore Ūrīa Mūtheru wa Isiraeli.

8 Matīgacūthīrīria igongona
iria mathondekete na moko mao,
na matikarūmbūiya itugī cia Ashera,
na magongona marīa methondekeire ma gūcinīra ūbumba.

9 Mūthenya ūcio matūūra mao manene marīa marī hinya, marīa
maatiganīrio makīūrīra andū a Isiraeli, makahaana ta kūdū gūtiganīrie
gūgatuūka gīthaka, na gūgakūra mahuti. Namō matūūra macio maga-
akira ihooru.

- 10 Nīmūriganīirwo nī Ngai, Mūhonokia wanyu;
nīmwaḡite kūririkana Rwaro rūu rwa Ihiga, o rūu kīḡitiro kīanyu.
Nī ūndū ūcio o na mūḡikahaanda mīmera irīa mīega mūno,
na mūhaande mīthabibū ya kuuma kūndū kūḡī,
- 11 o na mūḡigaatūma ikūre mūthenya o ro ūcio mūkaamīhaanda,
o na rūciinī rūrū rūḡī mūtūme irute kīro-rī,
ḡūtīrī magetha mūkoona mūthenya ūcio wa mūrīmū
na ruo rūtangīthira.
- 12 Īiya-ī, mūrurumo wa ndūrīrī nyingī,
iraruruma ta iria rīkīhuhūkania!
Īiya-ī, inegene rīa kīrīndī kīranegena,
o ta mūrurumo wa maaī maingī.
- 13 O na ḡūtūika ndūrīrī iranegena na mūrurumo ta wa ndiihū cia maaī
maingī-rī,
hīndī irīa we mwene aacikūuma, ciūruga igathīi kūndū kūrāya mūno,
ihurutitwo nī rūhuho ta ūrīa mūḡūḡū ūrī irīma-inī ūmbūrāḡwo,
kana ta riya rīḡīthiūrūrūkio nī rūhuho rūnene.
- 14 Hwaī-inī, o rīmwe ḡukāḡia kīmako kīnene!
ḡūtanakīa-rī, andū matīrī ho!
Rūu nīrīo igai rīa andū arīa matūtunyaḡa indo ciitū,
ūcio nīḡuo mūtī ūrīa ūḡwīrīire andū arīa matūtahaḡa indo ciitū.

18

Ūrathi wa ḡūūkīrīra Kushi

- 1 Kaī būrūri ūrīa ūrī ibatabata rīa mathaḡu,
o ūcio ūrī mūrīmo ūrīa ūḡī wa njūūī cia Kushi,* ūrī na haaro-ī!
2 ūrīa ūtūmaga arekio makagerera njīra ya iria,
mahaicite tūtārū twakītwo na marura, tūrīa tūgeraḡīra maaī igūrū.

Afīrīrī, inyuī andū aya mūtūmītwo na mūrī mītūkī,
thīī kūrī andū araihu na anyoroku mīirī,
o acio metigīrītwo nī andū a kūndū ḡukuhī na a kūrāya,
rūrīrī rūḡgiti rwarāḡia rūthiomi rūgeni,
na būrūri wao ūḡayanītio nī njūūī.

- 3 Inyuī andū arīa mūtūūruga mabūrūri mothe ma thī,
o inyuī mūtūūruga ḡūkū thī-rī,
rīrīa bendera ikaahaandwo irīma-igūrū, nīmūkamīona,
na rīrīa karumbeta gakaahuhwo, nīmūḡakaigua.

- 4 Jehova anjīrīte ūū:
“ḡūikara ngīrite ki ndīrorere maūndū ndī o ḡīkaro-inī ḡiakwa,
haana ta ūrugārī wa rīūa ūkūhenahenia,
o na ta itu rīa ime hīndī ya ūrugārī wa magetha.”

- 5 Nīḡūkorwo mbere ya magetha,
hīndī irīa kīro ḡīaitīka na mahūa magatūika thabibū irerua,
nīḡuo agaaceeha thuuna na tūhiū twa ḡūceeha,
na ateme hongē iria ciaramīte mūno acieherie.

- 6 Nacio ciothe igaatigīrwo nyoni cia irīma-inī iria irīāḡa nyama,
na nyamū cia ḡīthaka;

* 18:1 Firaūni arīa maathanaga Misiri hīndī ya Isaia maarī a kuuma Kushi (Ethiopia); nīo maacaririe ūteithio wa Isiraēli nīḡuo mookīrīre ūthamaki wa Ashuri.

nyoni icio igaacirīa hīndī ya rīūa,

nacio nyamū cia gīthaka icirīe hīndī ya heho yothe.

⁷ Hīndī īyo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaareherwo iheo

kuuma kūrī andū araihu na anyoroku mīrī,

na kuuma kūrī andū metigīrītvo nī andū a kūdū gūkuhī na a kūrāya,
rūrīrī rūūgiti rwaragia rūthiomi rūgeni,

arīa būrūri wao ūgayanītio nī njūūi:

iheo icio ikaarehwo Kīrīma-inī gīa Zayuni, harīa haamūrūrwo Rīitwa rīa
Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

19

Ūrathi Ūkonī Misiri

¹ Īno nī ndūmīrīri nditū īkonī būrūri wa Misiri:

Atīrīrī, Jehova ahaicite itu rīhanyūkīte mūno

athīte būrūri wa Misiri.

Mīhianano ya būrūri wa Misiri irainaina mbere yake,

nacio ngoro cia andū a būrūri wa Misiri ikaringīka thīnī wao.

² “Nīngarahūra Mūmisiri ookīrīre Mūmisiri ūrīa ūngī:

mūdū niakarūa na mūrū wa ithe,

nake mūdū wa itūūra ookīrīre mūdū wa itūūra rīake,

narīo itūūra inene rīūkīrīre itūūra rīrīa rīngī,

naguo ūthamaki ūūkīrīre ūthamaki ūrīa ūngī.

³ Andū a būrūri wa Misiri nīmagakua ngoro,

nayo mībango yao ndīmītue ya tūhū;

makaahooya kīrīra kūrī ngai cia mīhianano

na kūrī maroho ma andū arīa makuīte,

o na kūrī ago na aragūrī.

⁴ Nīnganeana andū a būrūri wa Misiri

wathani-inī wa mwathi ūtarī tha,*

na mūthamaki mūūru amathamakīre,”

ūguo nīguo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

⁵ Maaī ma Rūūi rwa Nili nīmakaahūa,

na mūkarō waruo ūng’are na ūūme.

⁶ Mītarō ya maaī nīikanunga;

tūrūūi twa Misiri nītūkaahūa tūūme biū.

Namo marura na mathanjī nīmakahooha,

⁷ o nayo mīmera īrīa īrī hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Nili,

gītwe-inī kīa rūūi rūu, nīkahooha.

Indo iria ciothe ūhaandītvo

mīgūnda īrīa īrī gūkuhī na Rūūi rwa Nili nīikooma biū,

na ciūmbūrwo, na itigacooka kuoneka kuo rīngī.

⁸ Ategi a thamaki nīmagacaaya na marīre,

arīa othe maikagia ndwano ciao Rūūi-inī rwa Nili;

nao arīa othe maikagia mītego yao maaī-inī macio

nīmakoorwo nī hinya.

⁹ Andū arīa marataga wīra na ndigi cia ūguta ūrīa mwega nīmagakua
ngoro,

na arīa matumaga mataama marīa mahoro nīmakaaga mwīhoko.

* **19:4** Mwaka-inī wa 712 mbere ya gūciarwo gwa Kristū nīguo Mūthamaki Shabaka wa Kushi ambūrīrie gwithana Misiri.

- 10 Atumi a nguo nĩmagakorwo na kĩaha,
na arĩa othe maheagwo mĩcaara nĩmakaigua ũuru ngoro.
- 11 Anene a Zoani nĩmakĩĩgĩte o gũkĩĩga;
nao andũ arĩa oogĩ a Firaũni maheanaga kĩrĩra kĩa ũrimũ.
Mwakĩhota atĩa kwĩra Firaũni,
“Nĩ ndĩ ũmwe wa andũ arĩa oogĩ,
ndĩ mũrutwo wa athamaki arĩa a tene?”
- 12 Andũ aku arĩa oogĩ makĩrĩ ha rĩu?
Ta nĩmagĩkuonie na makũmenyithie
ũrĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe
aciĩrĩre gwĩka bũrũri wa Misiri.
- 13 Anene a Zoani makĩĩgĩte o gũkĩĩga,
nao atongoria a Nofu† makaheeneka;
namo mahiga ma koine ma andũ ake
nĩmahĩtithĩtie andũ a Misiri.
- 14 Jehova nĩwe ũmaitĩrĩrie
roho wa kĩrigiicano;
matũmaga andũ a Misiri matũgũũge mawĩra-inĩ mothe marĩa marutaga,
o ta ũrĩa mũrĩu atũgũũgaga matahĩko-inĩ make.
- 15 Gũtirĩ wĩra ũngĩrutwo bũrũri-inĩ wa Misiri;
gũtirĩ wĩra ũngĩrutwo nĩ mũtwe kana mũting’oe,
kana rũhonge rwa mũnathi, kana ithanjĩ.
- 16 Mũthenya ũcio-rĩ, andũ a Misiri makahaana o ta andũ-a-nja.
Makainaina nĩ guoya mona guoko kwa Jehova Mwene-Hinya-Wothe
kwambararĩtio kũmookĩrĩre. 17 Naguo bũrũri wa Juda ũkaguoyohia andũ
a Misiri; na mũndũ o wothe ũkaagweterwo ũhoru wa Juda nĩagetigĩra,
nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe aciĩrĩre gwĩka
amokĩrĩre.
- 18 Mũthenya ũcio matũũra matano ma bũrũri wa Misiri makaaragia
rũthiomi rwa Kaanani, makĩĩhitaga atĩ marĩtungatagĩra Jehova Mwene-
Hinya-Wothe. Na itũũra rĩmwe rĩamo rĩgeetagwo Itũũra Inene rĩa
Mwanangĩko.
- 19 Mũthenya ũcio-rĩ, nĩgũkagĩa na kĩgongona kĩa Jehova o kũu gatagatĩ
ka bũrũri wa Misiri, na kũhaandwo ihiga rĩa kĩririkano kĩa Jehova
mĩhaka-inĩ yakuo. 20 Ihiga rĩu rĩgaatuĩka kĩmenyithia na mũira wa
maũndũ marĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekĩte thĩnĩ wa bũrũri ũcio
wa Misiri. Rĩrĩa magaakaĩra Jehova amateithie nĩ ũndũ wa andũ arĩa
mamahinyagĩrĩria-rĩ, nĩakamatũmĩra mũhonokia na mũmagitĩri, nake
nĩakamahonokia. 21 Nĩ ũndũ ũcio Jehova nĩakemenyithania kũrĩ andũ
a Misiri, na mũthenya ũcio nĩmagakũũrana Jehova. Makaamũhooyaga
makĩmũrutagĩra magongona na maruta ma mũtu: na ningĩ makehĩtaga
mũhĩtwa marĩ mbere ya Jehova na mamĩhingagie. 22 Jehova nĩakahũũra
bũrũri wa Misiri na mũthiro, amahũũre acooke amahonie. Nao
nĩmagacookerera Jehova, nake nĩagathikĩrĩria gũthaitana kwao na
amahonie.
- 23 Mũthenya ũcio nĩgũkagĩa njĩra njariĩ yumĩte bũrũri wa Misiri
ĩgakinya Ashuri. Andũ a Ashuri nĩmagathĩiaga Misiri, na o andũ a
Misiri mathĩiage Ashuri. Andũ a Misiri na andũ a Ashuri nĩmakahooyaga
hamwe. 24 Mũthenya ũcio bũrũri wa Isiraeli ũgaatuĩka wa gatatuĩ, hamwe

† 19:13 Nofu nĩrĩo rĩarĩ itũũra inene rĩa Misiri.

na Misiri na Ashuri, nao nĩmagatũma thĩ yothe ĩrathimwo. ²⁵ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩakamarathima akiugaga atĩrĩ, “Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ akwa a Misiri, o na Aashuri arĩa ndeyũmbũire, na Isiraeli igai riakwa.”

20

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Bũrũri wa Misiri na wa Kushi

¹ Atĩrĩrĩ, mwaka ũcio mũnene wa anene a ita rĩa Ashuri aakinyire Ashidodi atũmitwo nĩ Sarigoni mũthamaki wa Ashuri, aakinya kuo, na aarĩtharĩkĩra na aarĩtunyana-rĩ, ² hĩndĩ ĩyo nĩguo Jehova aaririe na kanua ka Isaia mũrũ wa Amozu. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ruta nguoy ĩyo ya ikũnia wĩhumbĩte, na ũrute iraatũ ciaku magũrũ.” Nake agũka o ro ũguo, agĩthĩ njaga na arĩ magũrũ matheri.

³ Ningĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “O ta ũguo ndungata yakwa Isaia athĩte njaga na arĩ magũrũ matheri mĩaka ĩtatũ, arĩ rũrũri na kĩmenyithia kĩa maũndũ mooru marĩa magaaakora bũrũri wa Misiri na wa Kushi-rĩ, ⁴ ũguo noguo mũthamaki wa Ashuri agaataha andũ a bũrũri wa Misiri na a bũrũri wa Kushi, amoĩmagarie marĩ njaga na marĩ magũrũ matheri, arĩa ethĩ na arĩa akũrũ, thũnũ ciao irĩ njaga; ũguo nĩguo Misiri gũgaaconorithio. ⁵ Nao andũ arĩa mehokete Kushi na makegooca nĩ ũndũ wa Misiri nĩmakamaka na maconorithio. ⁶ Hĩndĩ ĩyo nĩguo andũ arĩa maĩkaraga hũgũrũrũ-inĩ ici cia iria makoiga atĩrĩ, ‘Onei ũrĩa kũhanĩte kũrĩ arĩa tũtũire twĩhokete, acio tuorĩire kũrĩ o atĩ nĩguo matũteithie na matũhonokie kuuma kũrĩ mũthamaki wa Ashuri! Rĩu tũngĩkĩhonoka atĩa?’ ”

21

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Babuloni

¹ ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ĩkonĩĩ Werũ ũrĩa ũrĩ Hũgũrũrũ-inĩ cia Iria: Atĩrĩrĩ, o ta ũrĩa ihuhũkanio iria nene ihurutanaga ituĩkanĩirie bũrũri wa gũthini,
ũguo noguo mũtharĩkĩri agooka oimĩte werũ-inĩ,
kuuma bũrũri wa kũguoyohania.

² Nĩ nĩnyonetio kĩoneki gĩa kũmakania mũno:
Mũkunyanyĩri no arakunyanyĩra, nake mũtahani no aratahana.
Wee Elamu tharĩkĩra! Nawe Media, thiũrũrũkĩria!
Gũcaaya kũrĩa anagũcaaitia nĩngagũkinyia mũthia.

³ Nĩ ũndũ wa ũguo mwĩrĩ wakwa nĩũiyũrĩtwo nĩ ruo,
ruo rũnene nĩrũũnyĩitĩte, o ta ruo rwa mũtumia akĩrũmwo;
ngagĩtururio nĩ maũndũ marĩa ndĩraigua,
na ngagegeario nĩ maũndũ marĩa ndĩrona.

⁴ Ngoro yakwa nĩĩratumatuuma,
na ngainaina nĩ guoya;
hwaĩ-inĩ ũrĩa ndĩriragĩria
ũtuĩkĩte ũndũ wa kũũmakia mũno.

⁵ Nao nĩmaarĩte metha,
na makaara mĩgeka,
nĩguo marĩe na manyue!
Ũkĩrai inyũĩ anene,

mũhake ngo maguta!

⁶ Jehova anjũrĩte atĩrĩ:

“Thũ, ũige mũrangĩri wa gũcũthĩrĩria
na ũmwĩre amenyithanie ũrĩa aroona.

⁷ Rĩrĩa angĩona ngaari cia ita

ĩrĩ na mbarathi ihaanaine,
na andũ magĩũka mahaicĩte ndigiri kana ngamĩira-rĩ,
nĩaikare eiguĩte, akeigua biũ.”

⁸ Nake mũrangĩri akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ,

“Mũthenya o mũthenya, mwathi wakwa, ndũgamaga gĩtara-inĩ kĩa
mũrangĩri;

na ũtukũ o ũtukũ njikaraga handũ hakwa ha kũrangĩra.

⁹ Atĩrĩrĩ, nĩharooka mũndũ akuuĩtwo nĩ ngaari ya ita,

ĩrĩ na mbarathi ihaanaine.

Nake aracookia ũhoru akoiga atĩrĩ:

‘Babuloni nĩrĩgũu, ĩ nĩrĩgwĩte!

Mĩhianano yothe ya ngai ciakuo
nĩmĩhehenje, ĩkaharagana thĩ!’ ”

¹⁰ Inyuĩ andũ akwa, o inyuĩ mũthuthĩrwo kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano-rĩ,

ngũmwĩra ũrĩa njiguĩte

kuuma kũrĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe,

kuuma kũrĩ Ngai wa Isiraelĩ.

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Edomu

¹¹ Ino nĩ ndũmĩrĩri nditũ ĩkoniĩ Duma:

Atĩrĩrĩ, nĩ harĩ mũndũ ũraanjĩta kuuma Seiru,
akanjũũria atĩrĩ, “Mũrangĩri, ũtukũ ũkinyĩte ha?
Mũrangĩri ũyũ, ũtukũ ũkinyĩte ha?”

¹² Nake mũrangĩri akamũcookeria atĩrĩ,

“Gũkiriĩ gũkĩa, no rĩrĩ, nĩgũgũcooka gũtuke.

Angĩkorwo kũrĩ ũndũ ũkũũria-rĩ, ũria;

ũcooke ũũke hĩndĩ ĩngĩ.”

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Arabia

¹³ Ino nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ĩkoniĩ bũrũri wa Arabia:

Inyuĩ ikundi cia agendi a Adedani,
o inyuĩ mwambĩte hema ithaka-inĩ cia Arabia-rĩ,

¹⁴ twarĩrai andũ arĩa anyootu maaĩ;

na inyuĩ mũtũũraga bũrũri wa Tema,
tũngiai andũ acio maroora irio

¹⁵ Nĩgũkorwo maroorĩra rũhiũ rwa njora,

o rũhiũ rwa njora rũrĩa rũcomoretwo,

makoorĩra ũta mũgeete,

na makoima kũrĩa mbaara ĩhĩire.

¹⁶ Mwathani aranjĩra atĩrĩ: “Mwaka ũmwe ũtanathira, ũtarĩtwo ta ũrĩa
mĩaka ya mũndũ wa kwandĩkwo wĩra ĩrĩkanagĩrwo-rĩ, riiri wothe wa
Kedari nĩũgaathira. ¹⁷ Andũ arĩa magaatigario nĩ thigari iria ciikagia
mĩguũ, o acio njamba cia ita cia Kedari-rĩ, magaakorwo marĩ o anini.”
Jehova Ngai wa Isiraeli nĩwe warĩtie ũhoru ũcio.

¹ Īno n̄yo ndũmĩrĩri nditũ ĩkoniĩ Gĩtuamba gĩa Kĩoneki:
Atĩrĩrĩ, nĩ kũ kĩragũthĩĩnia rĩu,
tondũ andũ aku othe marahaica nyũmba igũrũ,

² wee itũũra rĩiyũrite ngũĩ,
o wee itũũra inene rĩa mbugĩrĩrio na ũrĩũ?
Andũ aku arĩa makuĩte matiũragĩtwo na rũhiũ rwa njora,
kana magakuĩra mbaara-inĩ.

³ Atongoria aku othe nĩmorĩte marĩ hamwe;
maatahirwo o na hatarĩ mũguĩ ũikĩtio.
Andũ aku othe arĩa maakorereirwo moohirwo hamwe,
o acio mooraga thũ ĩrĩ o kũraya.

⁴ Nĩ ũndũ ũcio ngiuga atĩrĩ, “Njeherera;
reke ndĩre ngĩgĩrĩkaga.
Ndũkagerie kũũhooreria
igũrũ rĩa mwanangĩko ũrĩa ũkorete andũ akwa.”

⁵ Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, arĩ na mũthenya
ũrĩa agaatũma ũtuĩke wa mbugĩrĩrio, na wa kũranganĩrĩria, o na wa
kũguoyohia
kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Kĩoneki.
Mũthenya ũcio ũgaakorwo ũrĩ wa kũmomora thingo igwe thĩ,
na wa gũkaĩra irĩma.

⁶ Andũ a Elamu nĩmakuũite thiaka wa mĩguĩ,
marĩ na ngaari cia ita na andũ mahaicĩte mbarathi;
o nao andũ a Kiri macuurũragia ngo.

⁷ Ituamba ciaku iria njega mũno ciyũrite ngaari cia ita,
nao andũ arĩa mathiaga mahaicĩte mbarathi maigĩtwo ihingo-inĩ cia
itũũra inene;
⁸ nago ũgitĩri wa Juda nĩweheretio.

Mũthenya ũcio nĩmwacũthĩrĩrie
indo cia mbaara iria ciarĩ Nyũmba-inĩ ya Ũnene ya Mũtitũ;

⁹ mũkĩona atĩ thingo cia ũgitĩri cia Itũũra Inene rĩa Daudi
nĩciatharũkĩte kũndũ kũingĩ;
na inyuĩ mũkĩhingĩrĩria maaĩ
Karia ka Mũhuro.

¹⁰ Nĩmwatarire nyũmba kũu Jerusalemu,
na mũgĩtharia nyũmba nĩguo muone mahiga
ma gũcookereria rũthingo rũgĩe na hinya makĩria.

¹¹ Nĩmwakire handũ ha kũhingĩrĩria maaĩ gatagatĩ ga thingo cierĩ,
nĩgeetha maaĩ ma Karia ga Tene mathiage ho,
no mũtiigana kũrongooria Ũrĩa wagathondekire,
kana mũrũmbũye Ũrĩa watũmire kagĩe ho kuuma o tene.

¹² Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
nĩamwĩtire mũthenya ũcio
nĩguo mũrĩre na mũgĩrĩke,
na mwenjwo njuĩrĩ cianyu na mwĩhumbe nguo cia ikũnia.

¹³ No rĩrĩ, inyuĩ mũrĩ na gĩkeno na ũrĩũ,
mũrathĩnja ng'ombe na ng' Ondu,
mũkĩrĩaga nyama na mũkĩnyuuaga ndibei!
Mũgakiuga atĩrĩ, “Nĩtũrĩe na tũnyue,

nīgūkorwo rūciū nītūgaakua!”

14 Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīanguūrīrie ūhoro ūyū ndīmūthikīrīrie, akoiga atīrī, “Rīihia rīrī mūtīkahoroherio nginya mūgaakua,” ūguo nīguo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga.

15 Na rīrī, Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: “Thīi kūrī Shebina, ūrīa mūramati na mūrūgamīrīri wa nyūmba ya ūthamaki, ūmwīre atīrī:

16 Ūreka atīa gūkū na nūū ūgwītīkīrītīe kwīyenjera mbīrīra gūkū, ūgetemera mbīrīra handū hatūūgīru, na ūkeyacūhīria harīa ūkaahurūkio rwaro-inī rwa ihiga?

17 “Wīhūūge, tondū Jehova akirīi gūkūnyīita akūrūmītie, acooke akūnyugute, wee mūdū ūyū ūrī hinya.

18 Nīagagūkūnja akūrūmie o ta mūbira, agūkie būrūri mwariī.

Kūu nīkuo ūgaakuīra, na nokuo ngaari ciaku cia ita iria irī riiri igaikara: wee ūconorithagia nyūmba ya mwathi waku!

19 Nīngakūngata wehere wīra-inī waku na ūtunywo wīra ūcio ūrūgamīrīrie.

20 “Mūthenya ūcio nīngeeta ndungata yakwa, Eliakimu mūrū wa Hilikia. 21 Nīngamūhumba nguo yaku īrīa ndaaya na ndīmūhotore mūcibi waku, na ndīmūnengere wathani waku. Nīagatuīka ithe wa arīa matūūraga Jerusalemu o na wa nyūmba ya Juda. 22 Kīhingūro kīa nyūmba ya Daudi ngaakīgīrīra kīande-inī gīake; na rīrī, kīrīa gīothe akaahingūra gūtīrī mūdū ūkaahota kūhinga, na kīrīa gīothe akaahinga gūtīrī mūdū ūkaahota kūhingūra. 23 Ngaamuoherera handū harūmu aikare ho ta higī hūūrīrīre; atuīke gītī gīa gītīio thīinī wa nyūmba ya ithe. 24 Nīwe ūgaacookererwo nī riiri wothe wa nyūmba ya ithe ta ūcuurītio harī we: ciana ciake na iria ikeyongerera thīinī wa ciana icio, o indo ciothe ciayo iria cionekaga ta itarī kīene, kuuma mbakūrī nginya mīthemba yothe ya ndigithū.”

25 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio higī īrīa thecerere handū harūmu nīkenyenya; nīikamunyūka īgwe, na indo iria njuurie harī yo nīikaharagana.” Jehova nīwe warītīe ūhoro ūcio.

23

Ūrathi Ūkonīi Turo

1 Ino nīyo ndūmīrīri nditū īkonīi itūūra rīa Turo: Atīrīrī, inyuī marikabu cia Tarishishi, ta girīkai.

Nīgūkorwo itūūra rīa Turo nīrīanange, rīgatigwo rītarī nyūmba kana gīcukīro kīa marikabu.

Ūhoro ūcio nīūmakinyīre marī o kūu būrūri wa Kitimu.

2 Atīrīrī, inyuī andū a gīcīgīrīra, na inyuī onjorithia a Sīdoni, ta kirai o inyuī mūtongetio nī andū arīa mageragīra iria-inī.

3 Kūu maaī-inī maingī

nĩkũo kwageragĩrio ngano ya Shihoru,
namo magetha ma Nili nĩmo maarĩ uumithio wa itũũra rĩa Turo,
narĩo rĩgĩtuĩka ndũnyũ ya ndũrĩrĩ.

- 4 Atĩrĩrĩ wee Sidoni, o nawe, kĩhitho kĩrũmu kĩa iria-inĩ, conokai,
nĩgũkorwo iria nĩrĩarĩtie rĩkoiga atĩrĩ:
“Nĩi ndĩrĩ ndagĩa na ruo rwa kũrũmwo, kana ngaciara;
ndĩrĩ ndaarera aanake, kana ngarera airĩtu.”
- 5 Hĩndĩ irĩa ũhoru ũcio ũgaakinya bũrũri wa Misiri,
andũ akũo nĩmakaagia na ruo rũnene mũno maigua ũhoru ũcio wa
Turo.
- 6 Atĩrĩrĩ, ringai mũthĩĩ mũrĩmo wa Tarishishi,
ta girĩkai inyuĩ mũtũũruga kũu gĩcigĩrĩra-inĩ.
- 7 Rĩrĩrĩ nĩrĩo itũũra rĩanyu inene rĩa ikeno cia ũrĩũ,
itũũra inene rĩa kuuma tene, o tene mũno,
itũũra rĩrĩa andũ aarĩo maathiĩte na magũrũ
magatũũre mabũrũri ma andũ a kũraya mũno?
- 8 Nũũ waciĩrĩre atĩ itũũra rĩa Turo rĩũkĩrĩrwo,
o itũũra rĩu rĩheanaga tanji cia ũthamaki,
o rĩo onjorithia a rĩo arĩ ariũ a athamaki,
na endia a rĩo marĩ igweta thĩ yothe?
- 9 Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe waciĩrĩre ũndũ ũcio,
nĩgeetha aniine mwĩtĩĩo wa riiri wothe,
na aconorithie andũ arĩa othe marĩ igweta a gũkũ thĩ.
- 10 Atũrĩrĩ, wee mwarĩ wa Tarishishi,
thĩĩ ũkarĩme bũrũri waku o ta ũrĩa kũrĩmĩtwo hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ
rwa Nili,
tondũ rĩu ndũrĩ na gĩcukĩro kĩa marikabu rĩngĩ.
- 11 Jehova nĩatambũrũkĩtie guoko gwake igũrũ rĩa iria,
na agatũma mothamaki marĩo mainaine.
Nĩathanĩte atĩ cĩgĩtĩro iria nũmu cia Foinike cianangwo.
- 12 Akoiga atĩrĩ, “Wee mwarĩ gathirange wa Sidoni
ikeno ciaku cia ũrĩũ nĩ thiru, rĩu ũrĩ mũhehenje!
- “Ūkĩra ũringe, ũthĩĩ ũkĩnye Kitimu;
no rĩrĩ, o na kũu ndũkoona ũhurũko.”
- 13 Ta rora bũrũri wa Ababuloni,
andũ acio rĩu maagĩte kĩene!
Ashuri magũtuĩte gũikaro kĩa nyamũ cia werũ;
nĩmaakire mĩthiringo mĩraihi na igũrũ ya kũrĩthiũrũrũkĩria,
na magĩtiga cĩgĩtĩro ciao itarĩ kindũ,
magĩtũma bũrũri ũcio wanangĩke biũ.
- 14 Atĩrĩrĩ, inyuĩ marikabu cia Tarishishi, ta girĩkai;
nĩgũkorwo gũikaro kĩanyu nĩkĩanange.
15 Hĩndĩ iyo itũũra rĩa Turo nĩrĩkariganĩra mĩaka mĩrongo mũgwanja,
o ta ũrĩa matukũ ma mũthamaki ũmwe maigana. No mĩaka mĩrongo
mũgwanja yathira-rĩ, Turo ũgaacooka kũhaana ta mũmaraya ũrĩa
ũganagwo na rwĩmbo ta ũũ:
- 16 “Oya kĩnanda kĩa mũgeeto, ũtuĩkanie itũũra inene,

wee mũmaraya ũyũ ũtũũrĩte ũriganĩire;
Hũũra kĩnanda kĩa mũgeeto wega, ũine nyĩmbo nyingĩ,
nĩgeetha ũrĩkanwo.”

¹⁷ Mĩaka mũrongo mũgwanja yathira-rĩ, Jehova nĩagacookerera Turo. Itũũra rĩu nĩrĩgacooka wĩra-inĩ warĩo ũcio ũrehaga uumithio ta rĩkũhũũra ũmaraya, rĩonjorithanagie na mothamaki mothe ma thĩ. ¹⁸ No rĩrĩ, wonjorithia warĩo na uumithio warĩo nĩikamũrĩrwo Jehova; itikaigwo igĩĩna-inĩ kana ihithwo. Uumithio warĩo ũgaatuĩka wa arĩa matũũraga marongoragia Jehova, moonage irio nyingĩ na nguo njega.

24

Jehova Kwananga Thĩ

¹ Atĩrĩrĩ, Jehova akirie kwananga thĩ,
na atũme ikire ihooru;
nake nĩakamĩũnũha

na ahurunje arĩa matũũraga kuo:

² gũgaakorwo kũrĩ ũndũ o ũmwe
kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai na kũrĩ andũ,
kũrĩ ndungata na kũrĩ mũmĩathi,
kũrĩ ndungata ya mũirĩtu na kũrĩ mũtumia ũrĩa mũmĩathi,
kũrĩ mwendia wa indo na kũrĩ mũgũri,
kũrĩ mũkoombi na kũrĩ mũkoombanĩri,
kũrĩ mũndũ ũrĩa ũrĩ na thĩrĩ na kũrĩ ũrĩa ũrandũraga thĩrĩ.

³ Thĩ nĩ kwanangwo ikaanangwo
na itigwo irĩ ũtheri biũ.
Jehova nĩwe warĩtie ũhoru ũcio.

⁴ Thĩ ãng'arĩte ikahooha,
mabũrĩri mothe magathĩrĩrĩkĩra na makahooha,
andũ arĩa marĩ ngumo a thĩ nĩmorĩtwo nĩ hinya.

⁵ Thĩ nĩngwatie thaahu nĩ andũ ayo;
nao maremeire mawatho,
na makaagarara irĩra,
na magathũkia kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩa gũtũũra tene na tene.

⁶ Nĩ ũndũ ũcio kĩrumi nĩkĩrarĩa thĩ;
na andũ arĩa matũũraga kuo makaherithio nĩ ũndũ wa wĩhia wao.
Nĩ ũndũ ũcio arĩa matũũraga gũkũ thĩ nĩmacinĩtwo na mwaki,
na nĩ anini mũno matigaire.

⁷ Ndibei irĩa ya mũhihano nĩ thiru, nayo mũthabibũ ikahooha;
nao andũ arĩa marĩ ikeno-inĩ no gũcaaya maracaaya.

⁸ Gĩkeno kĩrĩa kiumanaga na kũhũũrwo gwa tũhembe nĩgĩtigĩte
gũkenwo,
narĩo inegene rĩa andũ arĩa arĩũ nĩrĩthĩrĩte,
ningĩ gĩkeno kĩrĩa gĩkenagwo gũkĩhũũrwo kĩnanda kĩa mũgeeto
nĩgĩkĩrĩtio.

⁹ Andũ arĩa manyuuaga ndibei matigacooka kũnyua makĩinaga rwĩmbo,
nayo njoochi nĩrũrũire arĩa mamĩnyuuaga.

¹⁰ Narĩo itũũra rĩrĩa inene rĩanangĩku rĩkĩrĩte ihooru,
namo matoonyero ma nyũmba ciothe nĩmahinge.

¹¹ Kũu njĩra-inĩ andũ nĩ kũrĩra mararĩra nĩ kwaga ndibei,
gĩkeno gĩothe gĩtuĩkĩte kĩahe,
nacio ikeno ciothe igathira thĩ.

- 12 Itũura rĩria inene nĩrĩanange biũ,
nakĩo kĩhingo kĩarĩo kiunangĩtwo gĩgatuĩka tũcunjĩ.
- 13 O ta ũria mũtĩ wa mũtamaiyũ ũikaraga wainainio,
na o ta ũria mũtĩ wa mũthabibũ ũikaraga thabibũ ciahhaarwo hĩndĩ
ya magetha,
ũguo noguo ũhoru ũgaikara gũkũ thĩ
na ndũrĩrĩ-inĩ ciothe.
- 14 Maranĩrĩra, makoigĩrĩria nĩ gũkena;
kuuma mwena wa ithũiro marakũngũira ũnene wa Jehova.
- 15 Nĩ ũndũ ũcio inyuĩ andũ a kuuma mwena wa irathĩro gocithiai Jehova;
nenehiai rĩtwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli,
kũu icigĩrĩra-inĩ cia iria.
- 16 Nĩtũiguĩte nyĩmbo ikĩinwo kuuma ituri cia thĩ, ikainwo atĩrĩ:
“Arogoocwo ũcio Mũthingu.”

No nĩ ngiuga atĩrĩ, “Kaĩ ndĩ na haaro-ĩ!
nĩgũkorwo nĩndĩrahiinyĩrĩrĩka, ñ ti-itherũ nĩndĩrahiinyĩrĩrĩka!
Andũ arĩa akunyanĩri nĩmarakunyanĩra arĩa angĩ,
o acio akunyanĩri magakunyanĩra arĩa angĩ na ũkunyanĩri mũnene
mũno!”

- 17 Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ arĩa mũtũũraga thĩ,
iguoyohia, na irima, o na mũtego nĩcio imwetereire.
- 18 Mũndũ ũria ũkoora nĩ ũndũ wa iguoyohia,
akaagũa irima,
nake ũria ũkoimĩra irima rĩu-rĩ,
akaagwatio nĩ mũtego ũcio.

Ndirica cia mũiyũro wa maaĩ cia igũrũ nĩhingũre,
nacio itina cia thĩ igathingitha.

- 19 Thĩ nĩnjatũku,
yatũkĩte ikarekania,
nĩngĩ nĩrathingitha mũno mũno.
- 20 Thĩ iratũgũga o ta mũrĩũ,
ĩgathũngũthio ũũ na ũũ o ta gĩthũnũ hĩndĩ ya rũhuho;
mehĩa ma ũremi wayo nĩmamĩritũhĩire mũno,
kũgũa nĩkũgũa na ndĩgaacooka gwĩtiiria rĩngĩ.

- 21 Mũthenya ũcio-rĩ, Jehova nĩakaherithia
maahinya ma kũu igũrũ, o kũu matu-inĩ,
na aherithie athamaki a thĩ ñno.
- 22 Nĩmagacookanĩrĩrio hamwe
o ta ũria andũ oohe macookanagĩrĩrio kĩoho-inĩ;
makaahingĩrwo njeera
na thuutha wa matukũ maingĩ nĩmakaherithio.
- 23 Mweri nĩũgaconorithio, na riũa rĩconoke;
nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũgaathamaka
arĩ Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni na Jerusalemu,
na mbere ya athuuri akuo, athamake arĩ na riiri.

25

Goocai Jehova

- ¹ Wee Jehova-rĩ, Wee nĩwe Ngai wakwa;

nīngūgūtūūgīria na ngooce rīitwa rīaku,
nīgūkorwo nīwīkīte maūndū ma magegania,
na maūndū marīa maabangitwo kuuma o tene,
ūkamahingia na wīhokeku waku mūkinyanīru.

² Nītūmīte itūūra rīria inene rītuīke hība ya mahiga,
itūūra rīu rīirigīre na hinya ūgatūma rīanangwo,
itūūra inene rīria rīarī kīlhitho kīa andū a kūngī,
ti itūūra rīngī, na rītigaakwo rīngī.

³ Nī ūndū ūcio andū arīa marī hinya nīmagagūtīia,
namo matūūra manene ma ndūrīri iria itarī tha magwītigīre.

⁴ Wee ūkoretwo ūri rīūrīro rīa athīni,
na rīūrīro rīa abatari hīndī ya mīnyamaro yao,
handū ha kūūrīra hīndī ya kīhuhūkanio,
o na ta kīiruru gīa kwīyūa rīua.

Nīgūkorwo mīhūmū ya arīa matarī tha
īhaana kīhuhūkanio kīria kīgūthaga rūthingo na nditi,

⁵ ningī ihaana ta ūrugarī wa werū-inī.

Wee nīwe ūkiragia ngūi ya andū a kūngī
o ta ūria ūrugarī ūnyihagio nī kīiruru gīa itu,
na nī ūndū ūcio rwīmbo rwa acio matarī tha nīrūtīgīte kūinwo.

⁶ Kīrīma-inī gīkī nīkuo Jehova Mwene-Hinya-Wothe
akaarugithīria andū othe iruga rīa irio iria njega mūno,
na iruga rīa ndibei īria njega mūno:
iruga rīa nyama iria njega mūno,
o na ndibei īria njega mūno makīria.

⁷ Kīrīma-inī gīkī nīkīo akaanangīra
taama ūria wohanītie andū othe,
na cuka ūria ūhumbīrite ndūrīri ciothe;
⁸ gīkuū nīkūniinwo gīkaaniinwo nginya tene.

Ningī Mwachani Jehova nīakagiria maithori,
kuuma mothiū mothe,
na rūmena rūria andū ake mamenetwo na ruo arūniine,
rūthire thī yothe.

Jehova nīwe warītie ūhoru ūcio.

⁹ Mūthenya ūcio nīmakoiga atīrī,
“Ti-itherū ūyū nīwe Ngai wītū;
nīwe twehokire, nake agītūhonokia,
ūyū nīwe Jehova, nīwe twehokire;
nītūkene na tūcanjamūke nī ūndū wa ūhonokio wake.”

¹⁰ Nīgūkorwo guoko kwa Jehova gūgaikaraga kīrīma-inī gīkī;
no Moabi gūkaarangīrīrio rungu rwake,
o ta ūria nyeki nyūmū īrangagīrīrio thumu-inī.

¹¹ Magaatambūrūkīria moko mao kuo,
o ta ūria mūthambīri atambūrūkagia moko agīthambīra.
Ngai nīwe ūkaaharūrūkīa mwītīio wao,
o na marī na wara wa wīra ūria marutaga na moko mao.

¹² Nīakamomora thingo cianyu iria ndaihu ciakītwo na hinya,
acīgūithie thī;
agaacimomora igwe thī,
o rūkūngū-inī.

26

Rwĩmbo rwa Ūgooci

- ¹ Na rĩrĩ, mũthenya ũcio rwĩmbo rūrũ nĩruo rũkainwo bũrũri wa Juda:
Tũrĩ na itũũra inene rĩa hinya;
Ngai atuuaaga ũhonokio ũtuĩke
thingo ciario na njirigo ciario cia hinya.
- ² Hingũrai ihingo nĩguo rũrĩrĩ rũria rũthingu rũtoonye,
o rũrĩrĩ rũria rũrũmagia wĩtĩkio.
- ³ Mũndũ ũria ũrĩ meciiria makindiirie harĩwe-rĩ,
nĩwe ũgaatũũria na thayũ mũkinyanĩru
tondũ nĩakwĩhokete.
- ⁴ Tũũrai mwĩhokete Jehova nginya tene,
nĩgũkorwo Jehova, o we Jehova,
nĩwe Rwaro rwa Ihiga rwa tene na tene.
- ⁵ Nĩanyiihagia andũ arĩa maikaraga kũria gũtũũgĩru,
o na itũũra rĩria itũũgĩru akarĩharũrũkia,
akarĩharagania thĩ,
agacooka akarĩtungumania rũkũngũ-inĩ.
- ⁶ Magũrũ ma andũ makarĩrangĩrĩria;
magũrũ ma andũ arĩa ahinyĩrĩrie,
o na makinya ma arĩa athĩĩni.
- ⁷ Njĩra ya andũ arĩa athingu nĩ nũngĩrĩru;
nawe Jehova, Wee Mũthingu,
nĩwe ũnyorokagia njĩra cia arĩa athingu.
- ⁸ Īĩ, ti-itherũ Jehova, nĩwe twetagĩrĩra
o tũgĩthiiaĩra njĩra ya mawatho maku;
ngoro ciĩtũ ciĩriragĩria
rĩitwa rĩaku na ngumo yaku.
- ⁹ Ngoro yakwa nĩwe ĩriragĩria ũtukũ;
rũciĩnĩ roho wakwa ũgakũnyootera.
Rĩria watuanĩra ciira wa kĩhooito gũkũ thĩ,
andũ a mabũrũri mothe nĩmerutaga ũhoru wa ũthingu.
- ¹⁰ O na andũ aaganu mangĩguĩrwo tha,
matĩĩrutaga ũhoru wa ũthingu;
o na marĩ bũrũri-inĩ wa arĩa arũngĩrũru,
mathiiaaga o na mbere gwĩka ũũru,
makaaga gũtũĩa ũnene wa Jehova.
- ¹¹ Wee Jehova-rĩ, guoko gwaku nĩ kwambararĩtio na igũrũ,
no matingĩkuona o na atĩa.
No rĩrĩ, reke mone kĩyo kĩria ũrĩ nakĩo nĩ ũndũ wa andũ aku,
nĩgeetha maconoke;
mwaki ũria ũigĩrwo thũ ciaku nĩũrekwo ũmacine.
- ¹² Wee Jehova-rĩ, nĩwe ũtũheaga thayũ;
maũndũ marĩa mothe tũhingĩtie, nĩwe ũtwĩkĩire.
- ¹³ Wee Jehova, o Wee Ngai witũ,
nĩ harĩ aathanĩ angĩ manatwatha tĩga wee,
no rĩrĩ, rĩitwa rĩaku riiki norĩo tũtũite.
- ¹⁴ Na rĩrĩ, acio rĩu nĩmakuĩte, matigacooka gũtũũra muoyo;
maroho macio matikariũka.
Wee nĩwamaherithirie ũkĩmaananga;

ningĩ ũgītũma mariganĩre biũ.

- 15 Wee Jehova nĩtũmĩte rũrĩrĩ rũu ruongerereke;
ti-itherũ nĩwongereire rũrĩrĩ rũu, ũkarũngĩhia.
Wee nĩwĩgũrĩire na riiri,
ũkaaramia mĩhaka yothe ya bũrũri.
- 16 Atĩrĩrĩ Jehova, mookire kũrĩ we rĩrĩa maarĩ na mathĩina;
rĩrĩa wamaherithagia-rĩ,
maahotaga o kũhooya na mĩheehũ.
- 17 O ta ũrĩa mũndũ-wa-nja arĩ na nda akiriĩ gũciara
enyogondaga na agakaya nĩ ruo-rĩ,
ũguo noguũ twatarĩ tũrĩ mbere yaku, Wee Jehova.
- 18 Ithuĩ twatarĩ ta twarĩ nda, twenyogondaga nĩ ruo,
no rĩrĩ, nĩ ta twaciarire o rũhuho.
Gũtirĩ ũndũ o na ũrĩkũ wa kũhonokania twĩkĩte gũkũ thĩ,
o na kana tũgaciara andũ arĩa maikaraga gũkũ thĩ.
- 19 No rĩrĩ, andũ aku arĩa makuĩte nĩmagatũra muoyo;
mĩrĩ yao nĩkariũka.
Inyuĩ arĩa mũtũũraga rũkũngũ-inĩ,
ũkĩrai na mwanĩrĩre nĩ gũkena.
Ime rĩanyu rĩtarĩ ta ireera rĩa rũciinĩ;
nayo thĩ nĩngacookia andũ arĩa akuũ muoyo.
- 20 Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ akwa,
thĩĩ mũtoonye tũnyũmba twanyu na mwĩhingĩre;
mwĩhithe kuo gwa kahinda kanini
nginya mang'ũrĩ make mathire.
- 21 Atĩrĩrĩ, Jehova nĩarooka oimĩte gũikaro-inĩ gĩake,
nĩguo aherithie andũ a gũkũ thĩ nĩ ũndũ wa mehia mao.
Nayo thĩ nĩkonania thakame ĩrĩa ĩtĩtwo kuo;
ndĩgaacooka kũhitha andũ ayo arĩa moragĩtwo.

27

Gũkũũrwo gwa Isiraeli

- 1 Na rĩrĩ, mũthenya ũcio,
Jehova nĩakaherithia na rũhiũ rwake rwa njora,
rũhiũ rũu rwake rwa njora rũũgĩ, na rũnene, na rũrĩ hinya,
aherithie Leviathani nyoka ĩrĩa ĩnyororokaga na ihenya,
o Leviathani nyoka ĩrĩa ĩthioranagia;
nĩakooraga ndamathia ĩrĩa ya iria-inĩ.
- 2 Mũthenya ũcio-rĩ:
"Inĩrai mũgũnda wa mĩthabibũ ũrĩa ũciaraga maciaro maingĩ:
3 Nĩ Jehova, nĩ nĩ ndĩũmenyagĩrĩa,
na nĩ nĩ ndĩunithagĩria maĩ hĩndĩ ciothe.
Ndĩurangagĩra mũthenya na ũtukũ,
nĩgeetha mũndũ o na ũrĩkũ ndakaũthũkie.
4 Nĩ ndirakarĩte.
Naarĩ korwo nĩ cong'e na mĩigua iranjũkĩrĩa!
No thĩ ngahũũrane mbaara nacio;
Ingĩcicina ciothe na mwaki.
5 Akorwo ti ũguo, nĩirekwo ciũke ciĩhithe kũrĩ nĩ;

nĩirekwo icarie thayũ na nĩ,
ĩ ti-itherũ nĩicarie thayũ na nĩ.”

⁶ Matukũ marĩa magooka-rĩ, Jakubu nĩakagĩa na mĩri,
Isiraeli agaathundũka arute kĩro,
aiyũrie thĩ yothe maciaro.

⁷ Anga Jehova nĩahũũrite Isiraeli,
ta ũria aahũũrire arĩa maamũhũũraga?
Anga nĩoraqĩtwo
ta ũria arĩa maamũũragaga mooragirwo?

⁸ Wamũrũithirie na mbaara na gũtahwo:
amũingataga na rũhuho rwake rwa hinya,
ta mũthenya ũria rũhuho rwa mwena wa irathĩro rũhurutanaga.

⁹ Na rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ũguo, mahĩtia ma Jakubu nĩmakahoroherio mathire,
namo maciaro maya nĩmo makoonekana nĩ ũndũ wa kwehererio
mehia make:

Atĩ mahiga mothe ma kĩgongona
akaamatua ta coka ũhehenjetwo ũgatuĩka tũcunjĩ,
na gũtirĩ itugĩ cia Ashera kana igongona cia gũcinĩra ũbumba
igaaigwo irũgamĩte.

¹⁰ Itũũra rĩrĩa inene rĩirigĩre na hinya rĩkirĩte ihooru,
kĩrĩ gũkaro gĩthaamĩtwo, gĩgatiganĩrio kĩrĩ ũtheri ta werũ;
kũu nĩkuo njaũ irĩithagio,
na nokuo ikomaga;
nacio ihũrũraga hongge ciakuo gũgatigwo ũtheri.

¹¹ Hĩndĩ irĩa tũrũhongge tuoma-rĩ, nĩkunangwo tuunangagwo,
nao andũ-a-nja magooka magaaikia mwaki natuo.

Na tondũ aya nĩ andũ matarĩ na ũmenyo-rĩ,
ũcio Mũũmbi wao ndamaiguagĩra tha,
ũcio wamoombire ndamekaga wega.

¹² Mũthenya ũcio Jehova nĩagacookanĩrĩa maciaro marĩa agethete,
amarute kũria guothe Rũũ rwa Faratĩ rũthereraga, o nginya Karũũ
ka Misiri, na inyuĩ o inyuĩ andũ a Isiraeli, nĩmũgacookanĩrĩrio ũmwe
kwa ũmwe. ¹³ Na mũthenya ũcio-rĩ, mũgambo mũnene wa karumbeta
nĩũkaiguuo. Nao andũ arĩa moorĩre bũruri wa Ashuri, na arĩa
maatahĩtwo magatwarwo Misiri, nĩmagooka na mahooe Jehova marĩ
kĩrĩma-inĩ kĩria gĩtheru kũu Jerusalemu.

28

Efiraĩmu kũrĩ na Haaro

¹ Kaĩ itũũra rĩrĩa rĩa arĩũu a Efiraĩmu, o rĩu matuĩte tanji yao ya mwĩtũio,*
rĩrĩ na haaro-ĩ,
o rĩu rĩrĩ riiri mũnene ta wa mahũa marĩa macookaga kũhooha,
o rĩu rĩakĩtwo gĩtwe-inĩ gĩa kĩaanda kĩria kĩnoru,
kĩa andũ acio matooragio nĩ ndibe!

² Atĩrĩrĩ, Jehova arĩ na njamba irĩ hinya na ũhoti.†

Ĩhaana ta mbura ya mbembe, na ta rũhuho rũrĩa rwanangaga,
kana rũhuho rũnene rũrĩa rũniinanaga, o na kana mũiyũro wa mbura
nene,

* **28:1** Tanji ĩno nĩ Samaria. † **28:2** Njamba ĩno nĩ mũthamaki wa Ashuri.

nake n̄akarītungumania th̄i na hinya.

3 Tanji iyo ya mwītīo ya ar̄iū a Efiraimu,
n̄īkaranḡir̄rio th̄i na magūrū.

4 Ih̄ua r̄iū r̄iraahooaha, o r̄iō ūthaka wa riiri wake,
o r̄iū r̄iak̄itwo ḡitwe-in̄i ḡia k̄ianda k̄ir̄ia k̄inoru,
itūūra r̄iū r̄ikaahaana ta nḡyū ūruite mbere ya magetha,
nayo m̄undū aam̄iona am̄inyiitaga na guoko gwake,
nake no k̄um̄ir̄ia am̄ir̄iitaga.

5 Mūthenya ūcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe
agaatuika th̄umb̄i ir̄i riiri,
atuike tanji thaka m̄uno ya mah̄ua
har̄i matigari ma andū ake.

6 Agaatuika roho wa ḡituan̄ira ciira na k̄ihooto
k̄ūr̄i andū ar̄ia matuanaḡira ciira,

o na atuike hinya
wa andū ar̄ia mah̄undūraga ita cia th̄i ciakinya k̄ihingo-in̄i.

7 No r̄ir̄i, andū aya mathiiga maḡitūḡūgaga n̄ikūnyua ndibei,
na magatururio n̄i njoohi:
ath̄inj̄iri-Ngai na anabii n̄io mathiiga maḡitūḡūgaga n̄i ūndū wa njoohi,
ī ti-itherū n̄imar̄itwo n̄i ndibei biū, na magatururio n̄i njoohi;
n̄iḡitūḡūga maratūḡūga mak̄iona cioneki,
na magaturuura maḡituan̄ira ciira.

8 Metha ciothe ciyūr̄ite matah̄iko,
na ḡutir̄i handū o na hamwe hataiyūr̄ite ḡiko.

9 Nao maroria at̄ir̄i, “Nū ūcio arageria k̄uruta maundū?
Ninḡi nū arataar̄iria ndūm̄ir̄i yake?
Hihi n̄i k̄ūr̄i ciana iria ciir̄iḡite ḡutiga kuonga,
o icio irut̄itwo nyondo-in̄i?”

10 N̄iḡukorwo ūrutani wake n̄i ta ū:
īka ū ū na ū, īka ū ū na ū,
ninḡi watho n̄ūr̄um̄ir̄irwo n̄i watho,
ī, watho ūr̄um̄ir̄irwo n̄i watho;
na kohoro kanini haha, na kohoro kanini hau.”

11 At̄ir̄ir̄i, ti-itherū Ngai n̄iakaar̄iria andū aya
na t̄unua twa andū maaragia na mwar̄irie wa andū a k̄unḡi na thiom̄i
ng’eni,

12 andū ar̄ia eerire at̄ir̄i,
“Haha n̄iho handū ha k̄uhur̄ika, andū ar̄ia anogu n̄imahur̄ike ho”;
o na ak̄imeera at̄ir̄i, “Haha n̄iho k̄ihur̄uko”;
no matiigana k̄um̄ūgua.

13 N̄i ūndū ūcio kiugo k̄ia Jehova har̄io ḡigaatuika ū:
īka ū ū na ū, īka ū ū na ū,
ninḡi watho n̄ūr̄um̄ir̄irwo n̄i watho,
ī, watho ūr̄um̄ir̄irwo n̄i watho;
na kohoro kanini haha, na kohoro kanini hau:
n̄iguo math̄i maḡue na ngara,
matihio, na magwatio na m̄itego, manyiitwo.

14 N̄i ūndū ūcio ta thik̄ir̄ir̄ia kiugo k̄ia Jehova, inyuī anyūr̄rania,

o inyuĩ mwathaga andũ aya marĩ gũkũ Jerusalemu.

15 Mwĩgaathaga mũkoiga atĩrĩ, “Nĩtũgũite na kĩrikanĩro na gĩkuũ, tũkaiguana na mbĩrĩra.

Hĩndĩ ĩrĩa gũkaaherithanio taarĩ kĩguũ gĩa kũhubanĩria-rĩ, gĩtigaatũhutia,

nĩgũkorwo nĩtũtuĩte maheeni rĩũrĩro riitũ, naguo ũheenania tũkaũtua kũhitho giitũ.”

16 Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Nĩnjĩgĩte ihiga rĩa gĩtina kĩrũmu kũu Zayuni, ihiga rĩa rĩbaarĩrĩre wega, ihiga rĩa goro rĩa koine;

mũndũ ũrĩa ũrĩrĩhokaga ndarĩ hĩndĩ akeenyenyeka.

17 Ũtuanĩri ciira na kĩhooito nĩguo ũgaatuika rũrigi rwa gũthima naruo, naguo ũthingu ũtuĩke kabirũ;

mbura ya mbembe nĩgathereria maheeni macio mũtuĩte kũhitho kĩanyu, namo maaĩ nĩmakoinĩra kũrĩa mwĩhithĩte.

18 Kĩrikanĩro kĩanyu kĩrĩa mwarĩkanĩire na gĩkuũ nĩgĩgathario; ũiguano wanyu na mbĩrĩra ndũkehaanda.

Hĩndĩ ĩrĩa iherithia ta rĩa kĩguũ rĩkaamũhubanĩria, nĩmũgatoorio nĩrĩo.

19 Rĩrĩa rĩothe iherithia rĩu rĩoka nĩmũrĩkoragĩrĩrwo nĩrĩo; rĩrĩmũkoragĩrĩra rũciinĩ o rũciinĩ, na mũthenya o na ũtukũ nĩrĩkamũthereria.”

Nĩmũkamaka mũno

mwataũkĩrwo nĩ ndũmĩrĩri ĩno.

20 Nĩgũkorwo ũrĩrĩ wanyu ndũngĩmũigana gwĩtambũrũkĩria ho nĩ gũkuhĩha,

naguo mũrĩngĩti nĩ mũceke mũno ndũngĩmũigana kwĩhumbĩra.

21 Jehova nĩakaradhũka o ta ũrĩa aarahũkire kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Perazimu, arahũke arakarĩte o ta ũrĩa aarakarĩte kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Gibeoni:

nĩgeetha arute wĩra wake ũrĩa atamenyerete kũruta, na ahingie ciĩko ciake, ciĩko iria atatũire ahingagia.

22 Tondũ ũcio, tigai inyũrũri cianyu, kana mũnyororo yanyu ĩmũritũhĩre makĩria;

nĩgũkorwo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩaheete ũhoru akanjĩra atĩ gũkũ thĩ guothe nĩgũkwanangwo biũ.

23 Thikĩrĩriai mũigie mũgambo wakwa; tegai matũ mũigie ũrĩa nguuga.

24 Hĩndĩ ĩrĩa mũrĩmi ekũrĩma nĩguo ahaande-rĩ, atũũraga o arĩmaga? Atũũraga aciimbaga na akĩhũũraga harũ?

25 Aarĩkia kwaragania mũgũnda-rĩ, githĩ ndacookaga akahaanda mbegũ cia ndengũ,

na akahura tũhĩndĩ twa kumini?

Nayo ngano githĩ ndamĩhaandaga handũ hayo, na cairi akamĩhaanda karũhari kayo,

nayo ngano ĩrĩa njirũ akamĩhaanda mũgũnda wayo?

26 Ngai wake nĩwe ũmuonagia ũrĩa egwĩka, na akamũruta maũndũ marĩa magĩrĩire.

27 Ndengũ itihũũragwo na mũgogo ũkururĩtio, kana kumini ikahũũrwo na kũgũrũ kwa ngaari;

- ndengũ ihũũragwo na mũtĩ,
 na kumini ikahũũrwo na rũthanju.
- 28 Ngano no nginya ithĩo nĩguo ithondekwo mũgate;
 nĩ undũ ũcio mũndũ ndatũũraga amihũũraga nginya tene.
 O na angĩtwarĩra magũrũ ma ngaari ya kũhũura igũrũ riayo-rĩ,
 mbarathi ciake itingĩmĩthĩa.
- 29 Maũndũ maya mothe o namo moimaga kũrĩ Jehova Mwene-Hinya-
 Wothe,
 mũheani kĩrĩra wa kũgegania, na ũrĩa mwĩkĩrĩre mũno nĩ undũ wa
 ũũgĩ wake mũnene.

29

Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi kũrĩ na Haaro

- 1 Arieli,* o wee Arieli,
 wee itũũra inene kũrĩa Daudi aatũũraga, kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ!
 Ongerera mwaka kũrĩ mwaka ũngĩ,
 na mũreke ciathĩ cianyu ithĩĩ o na mbere.
- 2 No nĩngarigiicĩria itũũra rĩa Arieli;
 nĩrĩkarĩra na rĩcakaye,
 na rĩgaatuĩka ta riiko rĩa kĩgongona harĩ nĩ.
- 3 Nĩngamba hema ciakwa ngũrigiicĩrie;
 nĩngagũthiũrũkĩria na mũthiringo mũraiho na igũrũ,
 ngũrigiicĩrie na ihumbu cia tũri, ngũtharĩkĩre.
- 4 Nawe ũgaatungumanio thĩ, waragie ũrĩ thĩ;
 ũtuĩke wa kũng'ung'ua ũrĩ hau tũri-inĩ.
 Mũgambo waku ũgaatuĩka ta wa roho wa ũragũri ũroima na thĩ;
 naguo mũgambo waku ũkaaiguagwo ũrĩ wa mũheehũ ũkiuma tũri-
 inĩ.
- 5 No rĩrĩ, thũ ciaku nyingĩ ĩgaatuĩka ta rũkũngũ rũhinyu,
 na kĩrĩndĩ kĩa andũ arĩa matarĩ tha matuĩke ta mũũngũ ũrĩa
 ũmbũragwo.
- Ũndũ ũcio ũkooneka na ihenya, o rĩmwe,
 6 amu Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩagooka
 na marurumĩ, na gĩthingithia, na mũrurumo mũnene,
 hamwe na rũhuho rũnene, na kĩhuhũkanio kĩnene, na nĩnĩmbĩ cia
 mwaki ũkũniinana.
- 7 Nakĩo kĩrĩndĩ kĩa ndũrĩrĩ ciothe kĩrĩa kĩrũaga na Arieli,
 kĩrĩa gĩtharĩkagĩra itũũra rĩu na ciĩhitho ciarĩo iria nũmu,
 na gĩkarĩthiũrũkĩria-rĩ, gĩkaabuĩria o ta kiroto,
 o ta kĩoneki kĩa ũtukũ:
- 8 o ta ũrĩa mũndũ mũhũtu arootaga, akeyona akĩrĩa irio,
 no rĩrĩa okĩra, agakora no mũhũtu;
 ningĩ gũgaatuĩka o ta ũrĩa mũndũ mũnyootu arootaga, akeyona akĩnyua
 maaĩ,
 no agokĩra arĩ mũringĩku, na arĩ o mũnyootu.
- Ũguo noguo gũgaikara harĩ kĩrĩndĩ kĩa ndũrĩrĩ ciothe
 iria irũaga na Kĩrĩma gĩa Zayuni.
- 9 Gegearai na mũmake,
 mwĩtuei atumumu na mwage kuona;

* 29:1 Arieli nĩ rĩitwa rĩngĩ rĩa Jerusalemu.

mūnyue mūrīio, no mūtikarīio nī ndibei,
ningī mūtūgūge, no mūtigatūgūgio nī njoohi.

10 Jehova nīamūreheire toro mūnene:
nīahingīte maitho manyu (inyuī anabii);
nīahumbīrite mītwe yanyu (inyuī ooni-maūdū).

11 Naguo ūhoro wa kīoneki gīkī gīothe harī inyuī ūtuikīte kīndū
gīa tūhū, ūgatuika ta ciugo irī ibuku-inī rīa gīkūnjo, rītumītwo na
rīkahūūrwo mūhūūri. Na mūngīnengera mūdū ūngīhota gūthoma
ibuku rīu rīa gīkūnjo na mūmwīre atīrī, "Twagūthaiha, tūthomere ibuku
rīrī," nake akaamūcookeria atīrī, "Ndingīhota gūthoma tondū nītume
na rīkahūūrwo mūhūūri." 12 Kana mūngīnengera mūdū ūtangīhota
gūthoma ibuku rīu rīa gīkūnjo, mūmwīre atīrī, "Twagūthaiha,
tūthomere ibuku rīrī," nake akaamūcookeria atīrī, "Nīi ndiū gūthoma."

13 Mwathani ekuuga atīrī:

"Andū aya manguhagīrīria na tūnua twao,
na makaahē gītīo na mīromo yao,
no ngoro ciao irī kūrāya na nīi.

Namo mahooya marīa mahooyaga
nī kūrīngana na mawatho marīa marutītwo nī andū.

14 Nī ūndū ūcio, o rīngī nīngagegia andū aya,
nījke maūdū ma kūgeganīa, o ma kūgeganīa biū;
ūūgī wa andū arīa oogī nīūgaathira,
naguo ūmenyo wa andū arīa moī gūkūūrana maūdū nīūkabuīria."

15 Kaī andū acio mekagīra kīyo kīnene
nīguo mahithe Jehova mībanjo yao marī na haaro-ī!
O acio marutagīra mawīra mao nduma-inī, mageciīria atīrī,
"Nūū ūratuona?" ningī-rī, "Nūū ūngīmenya ūrīa tūreka?"

16 Inyuī mūinamanagia maūdū,
mūūmbi ageciīrīrio nīwe rīūmba!
Kīrīa kīombirwo no kīire mūkīūmbi atīrī,
"Wee tiwe wanyūūmbire"?
Nyūngū no iire mūmīūmbi atīrī,
"Wee ndūrī ūndū ūūi"?

17 Githī ti kahinda kanini gatigaire Lebanoni kūgarūrwo
gūtuīke mūgūnda mūnoru,
naguo mūgūnda ūcio mūnoru ūtuīke ta mūtītū?

18 Mūthenya ūcio, andū arīa mataiguaga nīmakaiqua ciugo cia ibuku rīu
rīa gīkūnjo,
namo maitho ma atumumu
arīa matūūrāga moonaga mairīa na nduma nīmakona.

19 Na o rīngī andū arīa ahooreri nīmagakenera Jehova;
nao andū arīa athīni nīmagakenera Ūrīa Mūtheru wa Isiraeli.

20 Andū arīa matarī tha nīmakabuīria,
nao arīa anyūrūrania nīmagathira,
na arīa merīragīria gwīka ūūru nīmakaniinwo:

21 o acio mahūthagīra kiugo kīmwe magatua mūdū mūhītia,
na makaigīra mūciiranīrīri mūtego iciīrīro-inī,
na makahūthīra ūira wa maheeni nīguo mūdū ūtekīte ūūru aage
gūtuūrwo ciira na kīhooto.

22 Nī ūndū ūcio Jehova ūrīa wahonokirie Iburahīmu ekwīra nyūmba ya
Jakubu atīrī:

- “Jakubu ndagaconorithio rīngī,
 na matigacooka gūtukia ithiithi ciao rīngī.
 23 Rīrīa makoona ciana ciao iria ndombire na moko makwa irī hamwe nao,
 nīmakaiga rītwa riakwa rīrī itheru;
 nīmakoimbūra ūtheru wa Ūrīa Mūtheru wa Jakubu,
 na maikarage metigīrite Ngai wa Isiraeli.
 24 Andū arīa ngoro ciao imahīthithagia nīmakaagiā na ūmenyo,
 nao arīa matetaga nīmagathikīrīria mataaro.”

30

Haaro kūrī Rūrīrī Rūremi

- 1 Jehova ekuuga atīrī, “Kaī ciana iria nemi irī na haaro-ī!
 o icio ihingagia mībango itarī yakwa,
 na igathondeka ngwatanīro,* no ti na Roho wakwa,
 igakīganīrīria mehia igūrū rīa mehia;
 2 o icio ciikūrūkaga igathiū būrūri wa Misiri
 itaahoete kīrīra;
 icio ciethaga ūteithio wa kūgitīrwo nī Firaūni,
 na ikehoka kīruru kīa būrūri wa Misiri gītuīke rīūrīro rīacio.
 3 No ūgitīri ūcio wa Firaūni ūgaatuīka wa kūmūconorithia,
 na kwīhoka kīruru kīa būrūri wa Misiri gūkaamūrehera thoni.
 4 O na akorwo marī na anene kūu Zoani,
 na mabarūthi mao nīmakinyīte Hanesi-rī,
 5 andū othe nīmagaconorithio
 nī ūndū wa andū matangīmaguna na ūndū o na ūrīkū,
 arīa matangīmateithia kana mamagune,
 tiga o kūmaconorithia na kūmarehera thoni.”
 6 Īno nīyo ndūmīrīri nditū ikoniī nyamū cia Negevu:
 Mabarūthi mao makuuaga ūtonga wao na ndigiri,
 na igīna ciao magaaciigīrīria maguku-inī ma ngamūira,
 magatuikanīria būrūri wa thīna na wa mīnyamaro,
 būrūri ūrī mīrūūthi ya njamba na ya nga,
 na ndūira na nyoka iria itīcūkaga,
 macitware būrūri wa andū matangīmaguna o na atīa.
 7 Nīgūkorwo ūteithio wa Misiri nī wa tūhū na ndūrī kīguni.
 Nī ūndū būrūri ūcio ndīwītīte
 Rahabu ūrīa Ūtarī-ūndū-Ekaga.
 8 Na rīrī, rīu thī ūmakururīre ūhoru ūyū kībaū-inī,
 na ūwandīke ibuku-inī rīa gīkūnjo,
 nīgeetha ūgaatuīka ūira wa gūtūūra matukū marīa magooka.
 9 Nīgūkorwo aya nī andū aremi na nī ciana itūire iheenanagera,
 ciana itendaga gūthikīrīria ūtaaro wa Jehova.
 10 Nacio cīrāga ooni-maūndū atīrī,
 “Mūtīgatuonere maūndū mangī!”
 na ikeera anabii atīrī,
 “Tigai gūtūrathīra maūndū ma ūhoru wa ma!
 Twīragei maūndū marīa mangītūkenia,
 na mūtūrathagīre maūndū ma maheeni.
 11 Eherai njīra-inī ĩno,

* 30:1 Andū a Juda nīmathondekete ngwatanīro na andū a Misiri.

muume gacĩra-inĩ gaka,
na mütige gütwĩra

ũhoro wa Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli!”

¹² Nĩ ūndũ ūcio Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ:

“Tondũ nĩmũregete ndũmĩrĩri ĩno,
mũkehoka ūhinyanĩrĩria,
na mũgatua maheeni kĩndũ gĩa gwĩtiiranagia nakĩo,
¹³ rĩhia rĩrĩ rĩgũtuĩka ta rũthingo rũraihu na igũrũ,
rũrĩ na mwatũka ūrĩa ūikaraga o ūkĩaramaga,
rũrĩa rũmomokaga o narua, o rĩmwe.

¹⁴ Rũkoinĩkanga tũcunjĩ ta nyũngũ,
rũthethereke rũtegũcaĩrwo,
ũndũ hakaaga gacunjĩ o na kamwe gakoneka
kangĩruta mwaki riiko,
kana kangĩtaha maaĩ kuuma gĩthima-inĩ.”

¹⁵ Mwathani Jehova Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ:

“Njĩra ĩrĩa ĩngĩtũma mũhonoke no ya kwĩrira na gũikara mũtegwĩtanga,
naguo hinya ūrĩa mũkaagia naguo ūkooneka nĩ ūndũ wa gũikara
mũhooreire na kwĩhoka,
no macio mothe nĩmũmaregete.

¹⁶ Mwoigire atĩrĩ, ‘Aca, nĩtũkora tũhaicĩte mbarathi.’

Nĩ ūndũ ūcio nĩmũgakũra!

Nĩngĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Tũkaahaica mbarathi ĩria ĩrĩ ihenya mũno tũũre!’
Nĩ ūndũ ūcio arĩa makaamũteng’eria magaakorwo marĩ na ihenya
mũno o nao!

¹⁷ Andũ ngiri makoora nĩ kũmakio nĩ mũndũ ūmwe;
na inyuĩ inyuothe mũũre nĩ kũmakio nĩ andũ atano,
nginya mũtigwo mũhaana ta mũtĩ wa bendera ūrĩ kĩrĩma-igũrũ,
o na ta bendera ĩrĩ karĩma-igũrũ.”

¹⁸ O na gũtariĩ ūguo-rĩ, Jehova eriragĩria kũmũtuga;
arahũkaga nĩguo amũiguĩre tha.
Nĩgũkorwo Jehova nĩ Ngai ūtuanagĩra ciira na kĩhooto.
Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa othe mamwetagĩrĩra.

¹⁹ Inyuĩ andũ a Zayuni, o inyuĩ mũtũũraga Jerusalemu, mũtigacooka
kũrĩra. Hĩ, kaĩ nĩakamũtuga rĩrĩa mũkaamũkaira amũteithie-ĩ! Na rĩrĩa
akaamũigua nĩakamwĩtĩka. ²⁰ O na gũtuĩka Mwathani nĩamũheaga ĩrio
cia thĩina na maaĩ ma mĩnyamaro-rĩ, arutani anyu matigacooka kũhithwo
rĩngĩ; mũkaameyonera na maitho manyu. ²¹ O na mũngĩkagarũrũka na
mwena wa ūrĩo kana wa ūmoho, matũ manyu nĩmakaiguaga mũgambo
thuutha wanyu ūkiuga atĩrĩ, “Ĩno nĩyo njĩra; gererai yo.” ²² Nĩngĩ
nĩmũgathaahia mĩhianano yanyu ya kũhooywo ĩria ĩgemetio na betha
igũrũ, na mĩhiano yanyu ĩria ĩgemetio na thahabu igũrũ; mũkaamĩte ta
taama ūrĩ thaahu wa mũndũ-wa-nja hĩndĩ ya mweri, mũmũire atĩrĩ, “Thĩĩ
na kũu muume haha!”

²³ Nĩngĩ nĩakamuurĩria mbura nĩ ūndũ wa mbeũ ĩria mũhaandĩte
mĩgũnda, nacio ĩrio ĩria ikoima mĩgũnda ĩyo igaakorwo ĩrĩ njega na
ikaĩngĩha. Hĩndĩ ĩyo ng’ombe cianyu ikaarĩthagio kũndũ kũrĩ ūrĩthio
mwariĩ mũno. ²⁴ Ndegwa na ndigiri ĩria ikaarĩmaga mĩgũnda ikaarĩaga
mahuti mathuuranĩre na ĩrio huhe, ciaranagĩtio na hũma na iciko cia
tũri. ²⁵ Mũthenya ūcio gũkooraganwo mũno, rĩrĩa mĩthiringo ĩrĩa
mĩraihu na igũrũ ĩkaamomoka, tũrũũ nĩtũgaatherera kuuma kĩrĩma-inĩ

o gïothe kïraihu na karïma o gothe gatũgĩru. ²⁶ Naguo mweri ũkaara ta riũa, na ũtheri wa riũa ũnenehio maita mũgwanja, ũhaane ta ũtheri wa mĩthenya mũgwanja mĩgima, rĩrĩa Jehova akooha nguraro cia andũ ake na amahonie ironda iria aamatihirie.

²⁷ Atĩrĩrĩ, Rĩtwa rĩa Jehova rĩrooka riumĩte kũraya,
rĩrĩ na marakara mahiũ na matu mathimbu ma ndogo;
nacio iromo ciake ciyũritwo nĩ mang'ũrĩ,
na rũrĩmĩ rwake nĩ mwaki ũniinanaga.

²⁸ Mĩhũmũ yake nĩ ta rũũĩ rũratherera na hinya
rũkambata rũgakinya o nginya ngingo.
Athũngũthagia ndũrĩrĩ gĩcungi-inĩ kĩa mwanangĩko;
ekagĩra andũ matamu kanua nĩgeetha amahĩtithie.

²⁹ Na inyuĩ nĩmũkaina,
ta ũrĩa mũinaga ũtukũ ũrĩa mũkũngũyagĩra gĩathĩ kĩrĩa kĩamũre;
nacio ngoro cianyu nĩigakena
ta ũrĩa andũ makenaga
makĩambata kĩrĩa kĩa Jehova makĩhuhaga mĩtũrirũ,
o ũcio Rwaro-rwa-Ihiga rwa Isiraeli.

³⁰ Jehova nĩagatũma mũgambo wake ũrĩ riiri ũiguuo nĩ andũ,
na nĩagatũma mone guoko gwake gũgũikũrũka,
arĩ na marakara maingĩ na mwaki wa kũniinana,
hamwe na mbura ya marurumĩ, na kĩhuhũkanio, na mbura ya
mbembe.

³¹ Mũgambo wa Jehova nĩũgathethera Ashuri;
nĩakamagũtha na rũthanju rwake, amaniine magũe.

³² Igũtha o rĩothe rĩrĩa Jehova akaamagũtha
na rũthanju rwake rwa kũherithania-rĩ,
rĩkaahaana ta rwĩmbo rũrainwo na tũhembe na inanda cia mũgeeto,
akĩrũa mbaara nao ategũtigithĩria kũmahũura na guoko gwake.

³³ Tofeti gũtũũrĩte kũhaarĩirio;
gũthondeketwo nĩ ũndũ wa mũthamaki.
Irima rĩakuo rĩa mwaki nĩirieke na rĩkaaramio,
narĩo rĩrĩ na mwaki mũingĩ na ngũ nyingĩ,
nayo mĩhũmũ ya Jehova nĩyo iriakia mwaki ũcio,
ihana ta rũũĩ rwa ũbiriti.

31

Haaro kũrĩ arĩa Mehokaga Misiri

¹ Kaĩ arĩa maikũrũkaga magathĩ bũrũri wa Misiri gwetha ũteithio marĩ
na haaro-ĩ,

o acio mehokaga hinya wa mbarathi,
na makehoka ũingĩ wa ngaari cia ita,
na makehoka hinya mũnene wa andũ arĩa mathiiaga mahaicĩte
mbarathi,

na makaaga gũcũthĩrĩa ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli,
o na makaaga gũcarĩa ũteithio kuuma kũrĩ Jehova.

² No rĩrĩ, o nake Jehova nĩ mũũgĩ na no amarehithĩrie mwanangĩko,
nĩgũkorwo ndericũkagwo ũrĩa oigĩte.

We nĩakarahũka okĩrĩre nyũmba ya andũ arĩa aaganu,
na okĩrĩre arĩa mateithagĩrĩa andũ arĩa mekaga maũndũ mooru.

³ No rĩrĩ, andũ a Misiri no andũ tu, na ti Mũrungu;
nacio mbarathi ciao na nyama na itirĩ roho thĩinĩ wacio.
Rĩrĩa Jehova aatambũrũkia guoko gwake,

ũcio ũteithanagia nĩahĩngagwo,
na ũcio ũteithagio nĩagũũaga;
nao eerĩ makaaniinwo hamwe.

⁴ Jehova anjĩrĩte atĩrĩ:

“O ta ũrĩa mũrũũthi ũraramaga,
mũrũũthi njamba ũkĩrĩa nyamũ ĩrĩa ũnyĩitĩte,
na ndũmakagio nĩ mĩgambo ya arĩithi
o na mokĩte marĩ gĩkundi kinene
metĩtwo hamwe nĩguo maũũkĩrĩre,
kana wĩtigĩre nĩ ũndũ wa inegene rĩao-rĩ,
ũguo noguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe agaikũrũka,
arũe arĩ kũu Kirĩma-inĩ gĩa Zayuni, o na ciambatĩro ciakĩo.

⁵ O ta ũrĩa nyoni ĩreeraga rĩera-inĩ,
ũguo noguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaagitĩra itũũra rĩa
Jerusalemu;

akaarĩgitĩra na arĩkũũre,
‘akaahitũkĩra igũrũ rĩa rĩo’ nĩguo arĩhonokie.”

⁶ Inyuĩ andũ a Isiraeli-rĩ, cookereraĩ ũcio mũtũire mũremeire mũno.

⁷ Nĩgũkorwo mũthenya ũcio o mũndũ wanyu nĩagatee mĩhianano ya
betha na ya thahabu ĩrĩa mwĩthondekeire na moko manyu ĩgatũma
mwĩhie.

⁸ “Andũ a Ashuri makoorage wo na rũhiũ rwa njora no ti rwa mũndũ;
rũhiũ rwa njora nĩruo rũkaamaniina biũ, no ti rwa andũ.

Nĩmakoorĩra rũhiũ rũu rwa njora,
na aanake ao makaanyitwo, marutithio wĩra na hinya.

⁹ Nacio cĩhitho ciao cia hinya nĩkaagũa nĩ ũndũ wa guoya;
nao anene ao a ita moona bendera ya ita nĩmakamaka mũno,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga,
ũrĩa wakĩtie mwaki wake Zayuni,
o na icua rĩake rĩa mwaki rĩrĩ kũu Jerusalemu.

32

Ūthamaki wa Ūthingu

¹ Atĩrĩrĩ, nĩgũkagĩa mũthamaki wa gũthamaka na ũthingu,
na kũgĩe na anene a gwathana na kĩhooto.

² O mũndũ agaatuĩka ta handũ ha kwĩgitia rũhuho,
na ha kwĩyũa mbura ya kĩhuhũkanio,
o na atuĩke ta tũrũũĩ twa maaĩ tũgũtherera werũ-inĩ,
o na ta kũruru kĩa rwaro rũnene rwa ihiga bũrũri-inĩ ũrĩ na nyoota.

³ Namo maito ma andũ arĩa moonaga matikaahingwo mage kuona,
namo matũ ma arĩa maiguaga nĩmagathikĩrĩra.

⁴ Mũndũ ũrĩa ũhĩkaga gwĩka maũndũ ateciirĩtie wega,
nĩakamenya maũndũ na ataũkĩrwo nĩmo,
naruo rũrĩmĩ rũrĩa rũtondoiraga nĩrũkaaria o wega.

⁵ Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ mũndũ mũkĩĩgu agaacooka kũgĩa igweta,
kana kĩmaramari gĩcooke gũtĩno mũno.

⁶ Nĩgũkorwo mũndũ mũkĩĩgu aragia ũrimũ,
na meciiria make mathugundaga maũndũ mooru:

Mũndũ ũcio ekaga maũndũ matarĩ ma ũ-ngai,
na akamemerekia maũndũ ma gũcambia Jehova;
arĩa ahũtu amatigaga matarĩ na gĩa kũrĩa,
na arĩa anyootu akamaima maaĩ ma kũnyua.

- 7 Mithiire ya mündü kımaramari no ya waganu,
athugundaga o maündü mooru
ma küninithia andü arĩa athiini na ũhoro wa maheeni,
o na rĩria mathaithana ma mubatari marĩ ma kihooto.
8 No rĩrĩ, mündü ũria mũaana eciiragia o maündü ma ũtugi,
na maündü macio ma ũtugi nĩmo egütũura ekaga.

Andũ-a-nja a Jerusalemu

- 9 Atĩrĩrĩ inyuĩ andũ-a-nja aya mũtarĩ ũndũ ũmũthĩnagia,
arahũkai mũthikĩrĩrie mũgambo wakwa;
o na inyuĩ airĩtu aya mũtarĩ ũndũ mwĩtigagĩra,
ta iguai ũria nguuga!
10 Mwaka na matukũ matarĩ maingĩ maathira-rĩ,
inyuĩ mũtarĩ ũndũ mwĩtigagĩra, nĩmũkainaina;
nĩgũkorwo gũtigakorwo na magetha ma thabibũ,
o na kana gũkorwo na magetha mangĩ.
11 Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ-a-nja aya mũtarĩ ũndũ ũmũthĩnagia, inainai nĩ
kũmaka;
inainai inyuĩ airĩtu aya mũtarĩ ũndũ mwĩtigagĩra!
Rutai nguo cianyu mũtigwo njaga,
mũcooke mwĩohe makũnia njohero.
12 Mwĩhũurei ithũri, mũrĩrĩre mĩgũnda yanyu ĩria mĩega,
o na mĩthabibũ ĩria ĩciaraga mũno,
13 na mũrĩrĩre bũrũri wa andũ akwa,
ũcio ũmerete mĩigua na cong'e:
ĩ ti-itherũ, cakaĩrai nyũmba ciothe cia ikeno,
na itũura rĩria inene rĩrĩ na ndũhiũ cia arĩũ.
14 Nĩgũkorwo ciĩgitĩro iria nũmu nĩgatiganĩrio,
narĩo itũura rĩu inene rĩiyũrite andũ rĩtigwo ũtheri;
o na nyũmba ya mũthamaki na mũthiringo mũraihu igaatuĩka bũrũri
ũteanĩrio nginya tene,
gũtuĩke bũrũri wa gũtũuhagwo nĩ ndigiri, na ũrĩithio wa ndũuru cia
mbũri,
15 nginya rĩria tũgaitĩrĩrio Roho kuuma igũrũ,
naguo werũ ũgarũrwo ũtuĩke mũgũnda mũnoru,
na mũgũnda ũcio mũnoru ũhaane ta mũtitũ.
16 Ciira ũgaatũura ũtuagwo na kihooto kũu werũ-inĩ,
naguo ũthingu ũtũũre kũu mũgũnda-inĩ ũcio mũnoru.
17 Maciaro ma ũthingu ũcio nĩ thayũ;
naguo uumithio wa ũthingu ũgaakorwo ũrĩ ũhooreri na kwĩhoka
Ngai nginya tene.
18 Andũ akwa magaatũũraga ciikaro cia thayũ,
matũũre kũndũ gũtarĩ ũgwati,
na mahurũkage kũndũ gũtarĩ na thĩina.
19 O na mbura ya mbembe ĩngĩgũithia mĩtĩ ya mũtitũ thĩ,
narĩo itũura inene rĩaraganio biũ-rĩ,
20 kaĩ inyuĩ nĩmũkarathimwo-ĩ,
mũaandage mbegũ cianyu gũkuhĩ na tũrũũ,
nacio ng'ombe na ndigiri cianyu irĩithagio kũndũ guothe.

Mĩnyamaro na ũteithio

- 1 Atĩrĩrĩ wee mwanangi ũyũ,

o wee ūtarĩ wanangwo, kaĩ ūrĩ na haaro-ĩ!
 Wee mūkunyañri ūyũ,
 o wee ūtarĩ wakunyañrwo, kaĩ ūrĩ na haaro-ĩ!
 Rĩrĩa ūgaatiga kwanangana,
 nĩguo nawe ūkaanangwo,
 na ningĩ rĩrĩa ūgaatiga gūkunyañra,
 nĩguo nawe ūgaakunyañrwo.

- ² Wee Jehova, tũiguĩre tha;
 wee nĩwe twetagĩrĩa.
 Tuĩka hinya witũ rũciĩnĩ o rũciĩnĩ,
 na ūtuĩke ūhonokio witũ hĩndĩ ya mĩnyamaro.
- ³ Andũ nĩ kũũra mooraga maigua mũrurumo wa mũgambo waku;
 warahũka-rĩ, ndũrĩrĩ nũhurunjũkaga.
- ⁴ Indo cianyu iria igaakorwo itahĩtwo, inyuĩ ndũrĩrĩ, ikoingũrurio itahwo,
 o ta ūrĩa ciana cia ngigĩ ciungũrũragia;
 andũ magaacitharĩkĩra ta ūrĩa mĩrumbĩ ya ngigĩ ĩtharĩkagĩra
 mĩgũnda.
- ⁵ Jehova nĩatũũgĩrĩtio, nĩgũkorwo atũũraga igũrũ;
 nake nĩakaiyũria Zayuni na ciira wa kĩhooto na ūthingu.
- ⁶ Nĩwe ūgaatuĩka gĩtina kĩrũmu matukũ-inĩ maku,
 na atũike kĩgĩna kĩa ūhoru mũingĩ wa ūhonokio, na ūũgĩ, na ūmenyi
 wa maũndũ;
 na ūhoru wa gwĩtigĩra Jehova nĩguo ūgaakorwo ūrĩ mũthiithũ wa
 ma.
- ⁷ Atĩrĩrĩ, andũ ao arĩa njamba mararĩrĩa njĩra-inĩ maanĩrĩire;
 nao mabarũthi mao ma thayũ maraarĩa na kĩgirĩko kĩnene.
- ⁸ Barabara iria njariĩ itigĩtwo itarĩ andũ,
 na agendi magatiga kũgerera njĩra icio.
 Kĩrĩkanĩro kĩrĩa maarĩkanĩire nĩgĩthũkie,
 na aira a kĩo makanyararwo,
 gũtirĩ o na mũndũ ūmwe ūraheo gĩtĩo.
- ⁹ Bũrũri nĩũracakaya na ūgathirĩrĩkĩra,
 nakuo kũu Lebanoni nĩgũconorithĩtio na mĩtĩ yakuo ĩkahooa.
 Sharoni nakuo kũhanĩte ta werũ wa Araba,
 nakuo Bashani na Karimeli gũgaita mathangũ makuo.
- ¹⁰ Jehova ekuuga atĩrĩ,
 “Rũu nĩngwarahũka, rũu nĩngũtũũgĩrio;
 rũu nĩngwambarario na igũrũ.
- ¹¹ Inyuĩ mũkaagĩa nda cia maragara,
 mũciare rũua rwa ngano;
 nayo mĩhũmũ yanyu ĩtuĩkĩte mwaki wa kũmũcina.
- ¹² Andũ a ndũrĩrĩ magaacinwo mahaane ta coka;
 magaacinwo na mwaki o ta ihinga cia mũigua itemetwo.”
- ¹³ Atĩrĩrĩ inyuĩ andũ arĩa mũrĩ kũraya, ta thikĩrĩriai mũigwe ūrĩa njĩkĩte;
 na inyuĩ mũrĩ gũkuhĩ umbũrai ūhoru wa hinya wakwa.
- ¹⁴ Ehĩa arĩa marĩ kũu Zayuni nĩmamakĩte;
 nao andũ arĩa matoĩ Ngai nĩkũinaina marainaina, makoiga atĩrĩ,
 “Nũũ witũ ūngĩtũũrانيا na mwaki ūrĩa ūcinanaga?”

- Ningĩ nũw witũ ũngĩtũũrania na mwaki ũtakahora nginya tene?"
- 15 Nĩ mũndũ ũrĩa ũthiiga na mĩthiire ya ũthingu
na akaaria ũhoro ũria wagĩrĩre,
o we ũtangĩoya uumithio uumanĩte na ũhinyanĩrĩa,
na akagĩrĩria guoko gwake kwamũkĩre mahaki,
o ũcio ũgiragĩrĩa matũ make kũigua ndeto cia gũciĩrĩa ũragani,
na akahinga maitho make matikerorere maũndũ mooru.
- 16 Ũcio nĩwe mũndũ ũrĩa ũgaatũra kũndũ kũria gũtũũgĩru,
ũrĩa kĩhitho gĩake gĩgaakorwo kĩrĩ kĩirigo kĩrũmu kũu kĩrĩma-inĩ.
Nĩakaheagwo irio ciake,
na maaĩ make gũtirĩ hĩndĩ makaaga.
- 17 Maitho maku nĩmakeyonera mũthamaki arĩ na riiri wake wothe,
na wĩrorere bũrũri waramĩte, ũgatambũrũka kũraya ma.
- 18 Mecirĩa-inĩ maku nĩũgecũrania ũhoro wa kĩmakania kĩrĩa kĩarĩ ho
hau mbere, ũrie atĩrĩ: "Mũtongoria ũrĩa mũnene arĩ ha?
Nake mũndũ ũrĩa wamũkagĩra mbeeca cia igooti rĩa bũrũri arĩ ha?
Nake mũnene ũrĩa ũrũgamagĩrĩa mĩthiringo ĩrĩa mĩraihu na igũrũ
arĩ ha?"
- 19 Andũ acio ndũrĩka ndũgacooka kũmona rĩngĩ,
o acio maaragia mĩario ĩtangĩguĩka,
na makaaria na rũthiomi rũgeni rũtangĩmenyeka.
- 20 Ta rora Zayuni, itũra rĩrĩa inene rĩa maruga maitũ;
maitho maku nĩmakona Jerusalemu,
gĩikaro gĩa thayũ, nĩyo hema ĩria ĩtakenyenyeka;
higĩ ciayo itirĩ hĩndĩ ikaamunywo,
o na kana mũkanda o na ũmwe wayo ũtuĩke.
- 21 Kũu nĩkuo Jehova Mwene-Hinya agaakorwo hamwe na ithuĩ.
Nakuo kũu gũgaatuĩka ta kũndũ kwa njũũ njariĩ, o na tũrũũ,
njũũ itakagererio marikabu cia mbaara,
kana igererio marikabu iria nene cia iria-inĩ.
- 22 Nĩgũkorwo Jehova nĩwe wa gũtua ciira,
Jehova nĩwe mũtwathi,
Jehova nĩwe mũthamaki witũ:
we nĩwe ũgaatũhonokia.
- 23 Mĩkanda yaku nĩmĩregeru,
na mũtĩ ũrĩa mũraaya wa marikabu ti mũrũmu,
naguo taama wa kũmĩtwarithia timũtambũrũku.
Hĩndĩ ĩyo indo nyingĩ cia ndaho nĩ ikaagayanwo,
o na andũ arĩa mathuaga nĩmagekuũra indo cia ndaho.
- 24 Gũtirĩ mũndũ ũtũũraga Zayuni ũkoiga atĩrĩ, "Nĩ ndĩ mũrũaru";
nao andũ arĩa matũũraga kuo nĩmakarekerwo mehia mao.

34

Itua rĩa Gũũkĩrĩa Ndũrĩrĩ

- 1 Atĩrĩrĩ, inyuĩ ndũrĩrĩ, ũkai hakuhĩ mũthikĩrĩrĩe;
o na inyuĩ andũ a mabũrũri tegai matũ mĩgue!
Thĩ o nayo nĩigue, o na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo,
o hamwe na mabũrũri, na kĩrĩa gĩothe kiumaga kuo!
- 2 Nĩgũkorwo Jehova nĩarakarĩre ndũrĩrĩ ciothe;

mang'ūrī make marī kūrī mbūtū ciao ciothe cia ita.
 Nīagaciniina ithire biū,
 nīagacineana ciūragwo.

³ Andū arīa moragītwo magateo o ro ūguo,
 na mūnungo wa ciimba ciao wambate na igūrū;
 nacio irīma ihaane ta irindītwo nī thakame yao.

⁴ Njata ciothe cia igūrū nūgathira,
 narīo igūrū rīkūnjwo o ta ibuku rīa gīkūnjo;
 nayo mbūtū ya njata cia matu-inī igwe
 o ta ūrīa mathangū ma mūthabibū maahooa magūūaga,
 na o ta ūrīa ngūyū ciahooa igūūaga kuuma mūkūyū-inī.

⁵ Rūhiū rwakwa rwa njora rūnyuīte rūkanyootoka rūrī o kūu matu-inī;
 ta rora, rūraikūrīkīra Edomu rūrī na ituīro,
 o andū acio niinīte biū.

⁶ Rūhiū rwa njora rwa Jehova rūiyūrītwo nī thakame,
 na rūkahumbīrwo nī maguta:
 nī thakame ya tūtūrūme na ya mbūri,
 na maguta ma higo cia ndūrūme.
 Nīgūkorwo Jehova arī na igongona kūu Bozara,
 na kūrāgana kūnene kūu Edomu.

⁷ Nacio mbogo nīikooraganīrio hamwe,
 o na tūtegwā na ndegwa iria nene.
 Būrūri wao nūgaacagacio nī thakame,
 naruo rūkūngū rūrindwo nī maguta.

⁸ Nīgūkorwo Jehova arī na mūthenya wa kwīrīhīria,
 arī na mwaka wa kūherithania, nīguo arūrīre kīhooto gīa Zayuni.

⁹ Tūrūūi twa Edomu tūkaagarūrwo tūtūike rami,
 naruo rūkūngū rwakuo rūtūike mwaki wa ūbiriti;
 naguo būrūri wake ūtūike o ta rami igwakana mwaki!

¹⁰ Naguo mwaki ūcio ndūkahorio mūthenya na ūtukū;
 ndogo yaguo igaatūūra itoogaga igūrū nginya tene.
 Gūgaakira ihooru njjarwa nginya njjarwa,
 na gūtīrī mūdū ūgaacooka gūtuīkanīria kuo rīngī.

¹¹ Ndundu ya werū-inī na ndundu īrīa īgambaga nīikegwatīra kūdū
 kūu;
 nayo ndundu īrīa nene na ihuru nīkuo igaaka itara ciacio.
 Ngai nīagathima Edomu na gīthimi gīa kīrigiicano,
 na agūthime na kabirū ka ihooru.

¹² Gūtīgakorwo kīndū andū akuo arīa marī igweta mangīta ūthamaki,
 arīū a mūthamaki a kūu othe nīmagathira.

¹³ Mīigua nīikamerera nyūmba ciakuo cia ūthamaki iria njirigīre,
 thabai na mītare īmere ciīgītīro-inī ciakuo cia hinya.
 Gūgaatuīka ūtūūro wa mbwe,
 na ciikaro cia ndundu.

¹⁴ Nyamū cia werū-inī nīigacemania na hiti,
 nacio mbūri cia gīthaka nīikananīria;
 kūu nīkuo nyamū cia ūtukū igaakomaga,
 na ciyonere gwa kūhurūka.

¹⁵ Ndundu nīigaka gītara kūu, īrekagīrie matumbī mayo kuo,
 nīikamatūrīkia na īrere njuī ciayo rungu rwa mathagu mayo;
 ningī kūu nokuo hūngū ikoongana igīrī igīrī,

o njamba na nga yayo.

¹⁶ Atĩrĩ, tuĩriai ũhoro ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo rĩa Jehova, na mũrĩthome: Gũtirĩ nyamũ o na ĩmwe yacio ĩkaaga kuoneka kuo,

na gũtirĩ njamba ĩkaaga nga yayo.

Nĩgũkorwo nĩ kanua ka Jehova gaathanĩte ũguo,
na Roho wake nĩwe ũgacicookanĩrĩria.

¹⁷ Nĩwe ũcigayagĩra igai rĩacio;
guoko gwake gũciheaga kĩrĩa acithimĩre.

Nĩkegwatĩra igai rĩu rĩtuĩke rĩacio nginya tene,
na itũũre kuo nginya njarwa na njarwa.

35

Gĩkeno kĩa arĩa Mahonoketio

¹ Atĩrĩ, werũ ũtarĩ kĩndũ na bũrũri ũrĩa mũũmũ nĩgakena;
werũ nĩgakena na ũcanũke.

O ta mahũa ma nyeki-inĩ, ² werũ nĩũkaruta kĩro kĩingĩ;
nĩgakena mũno, na wanĩrĩre nĩ gũkena.

Nĩũkaheo riiri o ta wa Lebanoni,
na ũheo ũkengi o ta wa Karimeli, na wa Sharoni;
nĩmakona riiri wa Jehova,
na mone ũkengi wa Ngai witũ.

³ ĩkĩrai hinya moko marĩa maregeru,
na maru marĩa maregerete mũtũme marũgame wega;

⁴ andũ arĩa marĩ na guoya ngoro meerei atĩrĩ,
“Mwĩyũmĩrĩriei, tigai gwĩtigĩra;

atĩrĩ, Ngai wanyu nĩagooka,
na agooka na ũhoro wa kũrĩhanĩria;
nĩwe ũgooka na iherithia rĩa Ngai,
ooke kũmũhonokia.”

⁵ Hĩndĩ ĩyo maitho ma atumumu nĩmakahingũka,
na matũ ma andũ arĩa mataiguaga macooke kũigua.

⁶ Hĩndĩ ĩyo mũndũ ũrĩa ũthuaga nĩakarũgarũga ta thwariga,
na rũrĩmĩ rũrĩa rũtaaragia rwanĩrĩre nĩ gũkena.

Namo maaĩ nĩmagatherũka kuuma werũ-inĩ,
natuo tũrũũ tũtherere werũ-inĩ wa mũthanga.

⁷ Mũthanga ũrĩa mũhiũ ũgaatuĩka karia ka maaĩ,
nayo thĩ ĩyo ng'aru ĩtherũke ithima cia maaĩ.

Imamo iria cianakomwo nĩ mbwe-rĩ,
igaakũra nyeki, na ithanjĩ, o na marura.

⁸ Nakuo kũu nĩgũkagĩa barabara njariĩ;
nayo ĩgeetagwo Njĩra ĩrĩa Nyamũre.

Andũ arĩa matarĩ atheru matikamĩgera;
ĩgaakorwo ĩrĩ Njĩra ya andũ arĩa mamĩgeraga;
nĩ ũndũ ũcio o na andũ akũigu matikamĩhĩtia.

⁹ Gũtirĩ mũrũũthi ũgaakorwo njĩra-inĩ ĩyo,
o na kana nyamũ o yothe ndĩani ĩmĩgerere;
nyamũ icio itikoonekana njĩra-inĩ ĩyo.

No rĩrĩ, andũ arĩa makũũrĩtwo nĩo oiki makaamĩgerera,

¹⁰ nao andũ arĩa akũũre a Jehova nĩmagacooka.

Magaatoonya Zayuni makĩinaga;
 nao nĩmageekĩrwo thũmbĩ ya gĩkeno gĩa tene na tene.
 Magaakena na macanjamũke,
 nakĩo kĩa o na mũcaayo nĩgathira biũ.

36

Senakeribu Kwĩhĩtira Jerusalemu

¹ Mwaka wa ikũmi na ĩna wa wathani wa Mũthamaki Hezekia, Senakeribu mũthamaki wa Ashuri nĩatharĩkĩire matũũra manene mothe marĩa mairigĩrwo na thingo cia hinya ma Juda, na akĩmatunyana. ² Ningĩ mũthamaki wa Ashuri agitũma mũnene wa mbũtũ ciake cia ita, kuuma Lakishi, arĩ na mbũtũ nene ya ita athĩ kũri Mũthamaki Hezekia kũu Jerusalemu. Rĩrĩa mũnene ũcio wa mbũtũ ya ita aarũgamire mũtaro-inĩ wa Karia-ka-Rũgongo, njĩra-inĩ ya gũthĩ Mũgũnda-wa-Mũthambia-Nguo, ³ Eliakimu mũrũ wa Hilikia ũrĩa warĩ mũrori wa nyũmba ya ũthamaki, na Shebina ũrĩa mwandĩki-marũa, na Joa mũrũ wa Asafu ũrĩa mwandĩki wa maũndũ ma ihinda rĩu, makiumagara magĩthĩ kũri we.

⁴ Nake mũnene ũcio wa mbũtũ ya ita akĩmeera atĩrĩ, “Irai Hezekia atĩrĩ,

“ Mũthamaki ũrĩa mũnene o we mũthamaki wa Ashuri, ekũuria atĩrĩ: Ūrutĩte ũmĩrĩru ũcio ũrĩ naguo kũ? ⁵ Wee uugaga nĩ ũũĩ kũrĩa na ũrĩ na hinya wa mbũtũ cia ita, no waragia o ciugo cia tũhũ. Nũũ ũcio wĩhokete nĩguo ũnemere? ⁶ Atĩrĩrĩ, wee wĩhokete andũ a Misiri, acio mahaana ta kamũrangi koinĩkangu, karĩa gatheetcaga mũndũ guoko, gakamũguraria etiirania nako! Ūguo nĩguo Firaũni mũthamaki wa Misiri ahaana kũrĩ arĩa othe mamwĩhokaga. ⁷ O na ũngĩnjĩra atĩrĩ, “Ithuĩ twĩhokete Jehova Ngai witũ,” githĩ ũcio tiwe Hezekia aatharĩrie igongona na kũndũ kũrĩa gũtũũgũru, na akĩra andũ a Juda na a Jerusalemu atĩrĩ, “No nginya mũhooyagĩre kĩgongona-inĩ gĩkĩ?”

⁸ “ ‘Rĩu-rĩ, ũka ũkeiguithanie na mwathi wakwa, mũthamaki wa Ashuri: Nĩngũkũhe mbarathi ngĩri igĩri, angĩkorwo ũrĩ na andũ a gũthĩ macihaicĩte! ⁹ Wakĩhota atĩa gũtooria o na mũnene ũrĩa mũnini mũno thĩnĩ wa anene a mwathi wakwa, o na gũtũka wĩhokete ngaari cia ita na andũ arĩa mathiiga mahaicĩte mbarathi a Misiri? ¹⁰ Na ningĩ-rĩ, njũkĩte gũtharĩkĩra na kwananga bũrũri ũyũ iterĩtwo nĩ Jehova? Jehova we mwene nĩwe wanjũrĩre njũke hũure bũrũri ũyũ na ndĩwanange.’ ”

¹¹ Nao Eliakimu, na Shebina, na Joa makĩra mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita atĩrĩ, “Twagũthaiha arĩria ndungata ciaku na rũthiomi rwa Asuriata, tondũ nĩtũrũũ.* Tiga gũtwarĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania andũ aya marĩ rũthingo-inĩ makĩguaga.”

¹² No mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita agĩcookia atĩrĩ, “Kaĩ ndatũmirwo nĩ mwathi wakwa kũrĩ o mwathi wanyu na kũrĩ o inyuĩ, ndĩmwĩre maũndũ maya, na ti kũrĩ andũ aya maikarĩte rũthingo igũrũ, o aya makaarĩa kĩoro kĩa na manyue mathugumo mao o ene o ta ũrĩa inyuĩ mũgeeka?”

¹³ Ningĩ mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita akĩrũgama akĩanĩrĩra na Kĩhibirania, akiuga atĩrĩ, “Thikĩrĩriai ndũmĩrĩri ya mũthamaki ũrĩa

* **36:11** Rũthiomi rwa Asuriata ruoĩkaine nĩ anene tu hĩndĩ ĩno; nĩ rwacookire gũtũka rwa kwario nĩ Ayahudi othe kuuma mwaka wa 5 mbere ya gũciarwo gwa Kristũ.

mūnene, mūthamaki wa Ashuri! ¹⁴ Mūthamaki ekuuga ūū: Mūtigetikīre Hezekia amūheenie. Ndangihota kūmūhonokia! ¹⁵ Mūtigetikīre Hezekia amūringirīrie kwihoka Jehova hīndī irīa ekuuga atīrī, 'Ti-itherū Jehova nīegūtūhonokia; itūūra rīrī inene rītikaaneanwo guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri.'

¹⁶ "Mūtigathikīrīrie Hezekia. Mūthamaki wa Ashuri ekuuga atīrī: Rekei tūiguane na mūūke kūrī nū. Mweka ūguo, o ūmwe wanyu nīakarūaga maciaro ma mūtī wake wa mūthabībū na wa mūkūyū na anyuuge maaī ma gīthima giāke, ¹⁷ o nginya rīrīa ngooka ndīmūtware būrūrī ūhaana ta wanyu, būrūrī ūrī ngano na ndibei ya mūhīhano, būrūrī ūrī irio na mīgūnda ya mūthabībū.

¹⁸ "Mūtigetikīre Hezekia amūhītithie, rīrīa ekuuga atīrī, 'Jehova nīegūtūhonokia.' Nī kūrī ngai ya rūrūrī o na rūrūkū irī yahonokia būrūrī wayo kuuma guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri? ¹⁹ Ngai cia Hamathu na Aripadi irī kū? Ngai cia Sefarivaimu irī kū? Nīihonoketie Samaria kuuma guoko-inī gwakwa? ²⁰ Nī ngai irūkū harī ngai ciothe cia mabūrūrī macio yanahonokia būrūrī wayo kuuma kūrī nū? Gwakīhoteka aīa Jehova ahonokie Jerusalemu kuuma guoko-inī gwakwa?"

²¹ No rīrī, andū acio magikira ki na matirī ūndū maamūcookeirie, tondū mūthamaki nīamathīte, akameera atīrī, "Mūtīkamūcookerie ūndū."

²² Hīndī iyo Eliakimu mūrū wa Hilikia ūrīa mūrōri wa maūndū ma nyūmba ya ūthamaki, na Shebina ūrīa mwandīki-marūa, na Joa mūrū wa Asafa ūrīa mwandīki wa maūndū ma ihinda rīu, magīthī kūrī Hezekia, matembūrangīte nguo ciao, makīmwīra ūrīa mūnene ūcio wa mbūtū cia ita oigīte.

37

Ūhonokia wa Jerusalemu Kwīranīrwo

¹ Rīrīa Mūthamaki Hezekia aaguire ūhorō ūcio, agītembūranga nguo ciao na akīhumba nguo ya ikūnia, agītoonya hekarū ya Jehova thīnī.

² Agītūma Eliakimu mūrōri wa maūndū ma nyūmba ya ūthamaki, na Shebina ūrīa mwandīki-marūa, na athīnjīri-Ngai arīa atongoria, othe mehumbīte nguo cia makūnia, mathī kūrī mūnabīi Isaia mūrū wa Amozu.

³ Makīmwīra atīrī, "Ūū nīguo Hezekia ekuuga: Mūthenya wa ūmūthī nī mūthenya wa mīnyamaro, na ngūmano, na giconoko o ta ihinda rīa ciana rīa gūciarwo rīakinya, naguo hinya wa gūciara ūkaaga. ⁴ No gūkorwo Jehova Ngai waku nīekūigua ciugo ciothe cia mūnene ūcio wa mbūtū cia ita, ūrīa mwathi wake, mūthamaki wa Ashuri atūmīte, nīgeetha oke anyūrūrīe Ngai ūrīa ūrī muoyo, na amūkūume nī ūndū wa ūhorō ūcio Jehova Ngai waku aigūite. Nī ūndū ūcio hoera matigari marīa matigaire muoyo."

⁵ Rīrīa anene a Mūthamaki Hezekia maakinyire kūrī Isaia-rī, ⁶ Isaia akīmeera atīrī, "Irīa mwathi wanyu atīrī, 'Ūū nīguo Jehova ekuuga: Tiga gwītīgīra nī ciugo irīa ūiguīte atungati a mūthamaki wa Ashuri makīnuma nacio. ⁷ Ta thīkīrīria! Nī nīngwīkīra roho wa mūthemba mūna thīnī wake, nīguo rīrīa arīgua ūhorō mūna, acooke būrūrī wake, na arī kūu ndūme ooragwo na rūhiū rwa njora.'"

⁸ Rīrīa mūnene wa mbūtū cia ita aaguire atī mūthamaki wa Ashuri nīoimīte Lakishi, akīhehera Jerusalemu agīthī agīkora mūthamaki akīrūa mbaara na Libina.

⁹ Na rīrī, Senakeribu agīkinyīrwo nī ūhorō wa atī Tirihaka, ūrīa Mūkushi mūthamaki wa Mīsiri, nīoimagarīte oke arūe nake. Nī ūndū

ũcio agĩtũma andũ rĩngĩ kũrĩ Hezekia marĩ na ũhoro ũyũ: ¹⁰ “ĩrai Hezekia mũthamaki wa Juda atĩrĩ: Ndũgetĩkĩrie Ngai ũcio wĩhokete akũheenie rĩrĩa ekuuga atĩrĩ, ‘Jerusalemu rĩtikũneanwo kũrĩ mũthamaki wa Ashuri.’ ¹¹ Ti-itherũ nũĩguĩte ũrĩa athamaki a Ashuri mekĩte mabũrĩ-inĩ mothe, ũrĩa maamaniinire biũ. Inyuĩ mũgũkihonoka atĩa? ¹² Na rĩrĩ, ngai cia ndũrĩrĩ iria cianiinirwo nĩ maithe maitũ ma tene: ngai cia Gozani, na cia Harani, na cia Rezefu, na andũ a Edeni arĩa maarĩ Telasaru-rĩ, nĩciamahonokirie? ¹³ Mũthamaki wa itũũra rĩa Hamathu arĩ ha, na mũthamaki wa Aripadi, na mũthamaki wa itũũra rĩrĩa inene rĩa Sefarivaimu, na wa Hena, na wa Iva, rĩu marĩ ha?”

Ihooya rĩa Hezekia

¹⁴ Nake Hezekia akĩnyiita marũa kuuma kũrĩ andũ arĩa maatũmitwo na akĩmathoma. Agĩcooka akĩambata hekarũ-inĩ ya Jehova, akĩmatambũrũkia mbere ya Jehova. ¹⁵ Nake Hezekia akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ: ¹⁶ “Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, o wee ũikariire gĩtĩ kĩa ũnene gatagati ka makerubi, Wee wiki nowe Ngai igũrũ rĩa mothamaki mothe ma thĩ. Nĩwe wombire igũrũ na thĩ. ¹⁷ Tega matũ maku, Wee Jehova, ũigwe; hingũra maithe maku Wee Jehova wone, ũigwe ciugo ciothe cia Senakeribu iria atũmĩte cia kũruma Ngai ũrĩa ũtũũraga muoyo.

¹⁸ “Ti-itherũ, Jehova, athamaki a Ashuri nĩmanangĩte andũ a ndũrĩrĩ na mabũrĩrĩ mao biũ. ¹⁹ Na nĩmaikĩtie ngai ciao mwaki-inĩ na magacithũkangia, tondũ itiarĩ ngai no ciarĩ mĩtĩ na mahiga, nacio ciathondeketwo na moko ma andũ. ²⁰ Rĩu-rĩ, Wee Jehova Ngai witũ, tũhonokie kuuma guoko-inĩ gwake, nĩgeetha mothamaki mothe ma thĩ mamenye atĩ Wee Jehova, o Wee wiki, nĩwe Ngai.”

Isaia Kũratha Kũhootwo kwa Senakeribu

²¹ Hindĩ iyo Isaia mũrũ wa Amozu agĩtũma ndũmĩrĩrĩ kũrĩ Hezekia, akĩmwĩra atĩrĩ: “Ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: Tondũ nĩũũhoete ũhoro wĩgĩĩ Senakeribu mũthamaki wa Ashuri-rĩ, ²² ũyũ nĩguo ũhoro ũrĩa Jehova aarĩtie wa kũmũũkĩrĩa:

“Mũirĩtu Gathirange, Mwarĩ wa Zayuni
nĩakũmenete na agakũnyarara.
Mwarĩ wa Jerusalemu
arainia mũtwe rĩrĩa wee ũroora.
²³ Ũcio ũrumĩte na ũkamenereria nũũ?
Nũũ ũgũthũkĩire na mũgambo,
na ũkamwambararĩrĩa maithe na mwĩtĩĩo?
Wee nĩũũkĩrĩire ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli!
²⁴ ũtũmĩte andũ aku
moke marume Jehova.
Na ũkoiga atĩrĩ,
‘Nĩ ũndũ wa ngaari ciakwa nyingĩ cia ita,
nĩnyambatĩte ngakinya tũcũmbĩrĩ twa irĩma,
o kũu igũrũ mũno Lebanoni.
Nĩndemetemĩtarakwa yakuo irĩa mĩraihu mũno,
o na mĩthengera irĩa mĩega mũno.
Nĩnginyĩte tũcũmbĩrĩ twakuo kũrĩa kũraya mũno,
o kũrĩa kũrĩ na mĩtitũ irĩa mĩega mũno.
²⁵ Nĩnyenjete ithima mabũrĩrĩ ma kũngĩ
na nganyua maaĩ kuo.
Nĩhũithĩtie tũrũũ twa Misiri

na makinya ma magūrū makwa.’

26 “Kaĩ ūtaiguĩte?

Kuuma tene nĩdamūrĩte ūndũ ūcio.

Matukũ-inĩ macio ma tene nĩdabangĩte ūndũ ūcio:

rĩu nĩndĩũhingĩtie,

atĩ wee nĩtũmĩte matũũra manene marĩa mairigĩre na thingo cia hinya matuĩke hĩba cia mahiga.

27 Andũ akuo maagithĩtio hinya,

nao makagegeare na magaconorithio.

Mahaana mĩmera ĩrĩ mũgũnda,

makoororoa o ta thuuna nduru,

kana ta nyeki ĩmerete nyũmba igūrũ,

ĩrĩa yũmaga ĩtanakũra.

28 “No nĩnjũũĩ kũrĩa ūkaraga,

na ngamenya ūkiomagara na ūgĩcooka,

o na ūrĩa ūndakaragĩra.

29 Tondũ nĩũndakarĩire

na rũng’athio rwaku nĩrũkinyĩire matũ makwa,

nĩngũgwĩkĩra gĩcũhĩ gĩakwa iniũrũ,

na matamu ndĩmoophe kanua-inĩ gaku,

na nĩngatũma ūcookere

nĩjira o ĩyo wokĩire.

30 “Gĩkĩ nĩkĩo gĩgaakorwo kĩrĩ kĩmenyithia gĩaku, wee Hezekia:

“Mwaka ūyũ ūkũrĩa irio cia maitĩka,

naguo mwaka wa keerĩ ūrĩe kĩrĩa gĩgaathundũka harĩ mo.

No mwaka wa gatatũ-rĩ, nĩũkahaanda na ūgethe,

ũhaande mĩgũnda ya mĩthabibũ, na ūrĩe maciaro mayo.

31 O rĩngĩ matigari ma nyũmba ya Juda

nĩmagaikũrũkia mĩri na thĩ, na maciare maciaro na igūrũ.

32 Nĩgũkorwo Jerusalemu nĩgũkoima matigari ma andũ,

nakuo Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni kuume gĩkundi kĩa arĩa mahonokete.

Kĩyo kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe

nĩkĩo gĩkaahingia ūguo.

33 “Nĩ ūndũ ūcio Jehova ekuuga ūũ igūrũ rĩa mũthamaki wa Ashuri:

“Ndagatoonya itũũra rĩrĩ inene

kana arathũkie mũguĩ kuo.

Ndagooka mbere yarĩo na ngo

kana arĩrigiicĩrie na ihumbu cia tĩiri, arĩũkĩrĩre.

34 Nĩjira ĩrĩa agookĩra no yo agaacookera;

ndagatoonya itũũra rĩrĩ inene,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

35 “Nĩngagĩtĩra itũũra rĩrĩ inene na ndĩrĩhonokie,

nĩ ūndũ wakwa na nĩ ūndũ wa Daudi ndungata yakwa!”

36 Hĩndĩ ĩyo mũraika wa Jehova agĩthĩĩ na akĩũraga andũ ngiri igana

rĩmwe rĩa mĩrongo ĩnana na atano kũu kambĩ-inĩ ya Ashuri. Rĩrĩa

andũ mookĩrĩre rũciinĩ tene, magĩkora kũu no ciimba theri! 37 Nĩ ūndũ

ũcio Senakeribu mũthamaki wa Ashuri agĩtharia kambĩ agĩthĩĩ; agĩcooka

Nineve, agũikara kuo.

38 Na rĩrĩ, mũthenya ūmwe rĩrĩa ahooyaga arĩ hekarũ-inĩ ya ngai yake

Nisiroku-rĩ, arĩũ ake eerĩ Adarameleki na Sharezeru makĩmũũraga na

rũhiũ rũa njora, na makĩũrĩra bũrũri wa Ararati. Nake mũriũ Esari-Hadoni agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

38

Ndwari ya Hezekia

¹ Matukũ-inĩ macio Hezekia akĩrwara, hakuhi akue. Mũnabii Isaia mũrũ wa Amozu agĩthii kũri we, akĩmwĩra atĩri, “Jehova ekuuga ũũ: Thondeka maũndũ ma mũciũ waku, tondũ niũgũkua, ndũkũhona.”

² Hezekia akĩhũgũra ũthiũ wake, akĩrora rũthingo-inĩ, na akĩhooya Jehova, akiuga atĩri, ³ “Wee Jehova, ririkana ũria ngoretwo ngĩthii na mũthiire ya kwĩhokeka mbere yaku, na ngeheana na ngoro yakwa yothe, na ngeeka ũria kwagĩrĩire maitho-inĩ maku.” Nake Hezekia akĩrĩra mũno.

⁴ Hĩndĩ iyo kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Isaia, akĩrwo atĩri, ⁵ “Cooka ũkeere Hezekia atĩri, ‘Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ũũ: Nĩnjiguĩte ihooya rĩaku na ngoona maithori maku; nĩngũkuongerera miaka ikũmi na itano ya gũtũura muoyo. ⁶ Nĩngũkũhonokia hamwe na itũũra rĩrĩ inene kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri. Nĩngũgitĩra itũũra rĩrĩ inene.

⁷ “Gĩki nĩkio kĩmenyithia kĩrĩa Jehova egũkũhe atĩ Jehova nĩegwĩka ũndũ ũcio akwĩrĩire: ⁸ Nĩngatũma kĩruru kĩa rũa gĩcooke na thuutha makinya ikũmi marĩa gĩkũrũkĩte ngathĩ-inĩ ya Ahazu.” Nĩ ũndũ ũcio ũtheri wa rũa ũgĩcooka na thuutha makinya ikũmi marĩa waikũrũkĩte.

⁹ Maya nĩmo maandĩko ma Hezekia mũthamaki wa Juda marĩa aandĩkire thuutha wa kũrũara na kũhona:

¹⁰ Nii ndoigire atĩri, “O rĩrĩa matukũ ma muoyo wakwa magaacĩra-rĩ, no rĩo ngũthii ndonye ihingo-inĩ cia gĩkuũ, na ndunywo miaka yakwa irĩa itigarĩte?”

¹¹ Ngĩkiuga atĩri, “Nii ndikona Jehova rĩngĩ, ndikona Jehova ndĩ bũrũri ũyũ wa arĩa matũũraga muoyo; gũtirĩ hĩndĩ ingĩ ngona mũndũ wa thĩ, kana ngorwo hamwe na arĩa marĩ gũkũ thĩ.

¹² Nyũmba yakwa nĩtharĩtio, ikeherio kũri nĩ, o ta ũria hema ya mũrĩthi yambũragwo.

Nĩngũnjĩte muoyo wakwa ta ũrĩ taama wa mũndũ ũria ũtumaga na mũtambo, na rĩu nĩkũndinia ekũndinia anjeherie mũtambo-inĩ ũcio wake; mũthenya na ũtukũ-rĩ, ũtuĩkĩte o wa kũũniina.

¹³ Ndetereire ngĩrĩrĩrie nginya gũgĩkĩa, na akiunanga mahĩndĩ makwa mothe o ta mũrũũthi. Mũthenya na ũtukũ-rĩ, wee ũtuĩkĩte o wa kũũniina.

¹⁴ Ngĩkaya ta hũngũrũrũ kana mũrũaru, ngĩcaaya o ta ũria ndutura icaayaga. Maitho makwa makĩaga hinya nĩgũcũthĩrĩria igũrũ. Ndĩ mũthĩnĩku; Wee Mwathani ũka ũndeithie!”

¹⁵ No ingĩkiuga atĩa?

Nĩanjariĩrie, na nĩwe mwene wĩkĩte ũguo. Miaka yakwa yothe ndĩrĩthiiaa ndĩnyiihĩtie, tondũ wa ruo rũrũ rwa ngoro yakwa.

¹⁶ Mwathani, andũ matũũraga moonaga maũndũ ta maya; o nago roho wakwa ũtũũraga muoyo wonaga maũndũ o ta macio.

Wanjookeirie ūgima wa mwĩrĩ,
na ūkĩreka ndũũre muoyo.

17 Ti-itherũ ūhoru ūcio warĩ wa kũng'una,
nĩkĩo ndaiguire ruo rũnene ūguo.

Nĩ ūndũ wa wendo waku,
nĩwagirĩrĩrie ndoonye irima rĩa mwanangĩko;
mehia makwa mothe nĩũriganĩrwo nĩmo.

18 Nĩgũkorwo mbĩrĩra ndĩngĩhota gũkũgooca,
o nakĩo gĩkuũ gĩtingĩkũgooca;

arĩa maharũrũkaga irima rĩu
matingĩgĩa na kũĩrĩgĩrĩro kĩa wĩhokeku waku.

19 Arĩa marĩ muoyo, o acio matũũraga muoyo-rĩ, nĩmakũgoocaga,
ta ūrĩa ndireka ūmũthĩ;

maithe ma ciana nĩo meraga ciana
ũhoru wa wĩhokeku waku.

20 Jehova nĩakahonokia,
na nĩtũkaina tũrĩ na inanda cia mũgeeto
matukũ mothe ma muoyo witũ,
tũrĩ hekarũ-inĩ ya Jehova.

21 Isaia oigĩte atĩrĩ, "Thondekai ngũmba ya ngũyũ, mũmĩngĩrĩre ihũha-
inĩ, na nĩekũhona."

22 Hezekia oorĩtie atĩrĩ, "Kĩmenyithia gĩgaakorwo kĩrĩ kĩrĩkũ atĩ
nĩngambata thĩ hekarũ-inĩ ya Jehova?"

39

Mabarũthi Kuuma Babuloni

1 Na rĩrĩ, ihinda rĩu Merodaki-Baladani mũrũ wa Baladani mũthamaki
wa Babuloni nĩatũmĩire Hezekia marũa na kĩheo, tondũ nĩaiguĩte ūhoru
wa ndwari yake na kũhona gwake. 2 Hezekia akĩamũkĩra andũ arĩa
maatũmitwo na gĩkeno, na akĩmoonia indo ciothe iria aigĩte makũmbĩ
make; akĩmoonia betha, na thahabu na mahuti marĩa manungi wega na
maguta marĩa mega mũno, na indo ciake ciothe cia mbaara na indo ciothe
iria ciarĩ igĩĩna-inĩ ciake. Gũtirĩ kĩndũ o na kĩmwe thĩinĩ wa nyũmba ya
ũthamaki kana kĩarĩ ūthamaki-inĩ wake wothe Hezekia ataamoonirie.

3 Hindĩ iyo mũnabii Isaia agĩthĩĩ kũrĩ Mũthamaki Hezekia, akĩmũũria
atĩrĩ, "Andũ acio moiga atĩa, na mekuumĩte kũ?"

Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, "Moimĩte bũrũri wa kũraya; megũkĩte
kuuma bũrũri wa Babuloni."

4 Nake mũnabii akĩũria atĩrĩ, "Nĩ kĩĩ moonire nyũmba-inĩ yaku ya
ũthamaki."

Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, "Moonire indo ciothe cia nyũmba
yakwa ya ūthamaki. Gũtirĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩrĩ igĩĩna-inĩ ciakwa
itanamoonia."

5 Nake Isaia akĩĩra Hezekia atĩrĩ, "Ta igua kiugo kĩa Jehova Mwene-
Hinya-Wothe: 6 Ti-itherũ ihinda nĩrĩgakinya, rĩrĩa indo ciothe iria irĩ
thĩinĩ wa nyũmba yaku ya ūthamaki, na iria ciothe maithe maku
matũire maigĩte nginya ūmũthĩ, igaakuuo itwarwo Babuloni. Gũtirĩ o
na kĩmwe gĩgaatigara. Ūguo nĩguo Jehova ekuuga. 7 Na andũ amwe
a rũciarũ rwaku, o arĩa moimĩte mũthiimo waku, o arĩa wee ūgaaciara,
nĩmagathaamio, na nĩmakaahakũrwo nĩguo matungatage nyũmba-inĩ ya
mũthamaki wa Babuloni."

⁸ Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, “Kiugo kĩa Jehova kĩrĩa waria nĩ kĩega,” tondũ eecĩririe atĩrĩ, “Hĩndĩ irĩa ngũtũura muoyo nĩgũgũkorwo kũrĩ na thayũ na ũgitĩrĩ.”

40

Kũhooreria Andũ a Ngai

- ¹ Atĩrĩrĩ, hooreriai, mũhoorerie andũ akwa,
ũguo nĩguo Ngai wanyu ekuuga.
- ² Arĩriai itũũra rĩa Jerusalemu na ũhooreri,
na mwanĩrĩre, mũrĩre atĩrĩ,
wĩra warĩo mũritũ nĩũthirĩte,
na nĩrĩrekeirwo mehia marĩo,
o na ningĩ atĩ nĩrĩherithĩtio nĩ guoko kwa Jehova
maita meerĩ nĩ ũndũ wa mehia marĩo mothe.
- ³ Kũrĩ na mũgambo wa mũndũ ũkwanĩrĩra, akoiga atĩrĩ:
“Haarĩriai njĩra ya Jehova kũu werũ-inĩ wa mũthanga,
mũrũngarie njĩra nene ya Ngai witũ kũu werũ-inĩ.
- ⁴ Mĩkuru yothe nĩgathikwo yambatĩre,
nacio irĩma ciothe na tũrĩma ciaraganio;
nakuo kũrĩa gũtarĩ kũigananu nĩgũkaigananio,
nakuo kũrĩa gũtarĩ kwaraganu kwaraganio wega.
- ⁵ Naguo riiri wa Jehova nĩũkaguũranĩrio,
na andũ othe nĩmakawĩonera marĩ hamwe.
Nĩgũkorwo nĩ kanua ka Jehova
kaarĩtie ũhoru ũcio.”
- ⁶ Kũrĩ na mũgambo wa mũndũ ũroiga atĩrĩ, “Anĩrĩra.”
Na nĩ ngĩmũuria atĩrĩ, “Ngwanĩrĩra njuge atĩa?”
- “Uga atĩrĩ: Andũ othe mahaana ta nyeki,
na ũthaka wao wothe ũhaana ta mahũa ma mũgũnda.
- ⁷ Nyeki nĩhoohaga, namo mahũa magaitĩka,
nĩkũhurutwo nĩ mĩhũmũ ya Jehova.
Ti-itherũ andũ mahaana o ta nyeki.
- ⁸ Nyeki nĩhoohaga namo mahũa magaitĩka,
no kiugo kĩa Ngai witũ gĩtũũraga nginya tene.”
- ⁹ Inyũ andũ arĩa mũrehaga ũhoru mwega Zayuni,
ambatai mũthĩĩ kĩrĩma-inĩ kĩrĩa kĩraihu na igũrũ.
Inyũ arĩa mũrehaga ũhoru mwega Jerusalemu,
anĩrĩrai na mũgambo mũnene,
anĩrĩrai, na mũtigitigĩre;
ĩrai matũũra ma Juda atĩrĩ,
“Ngai wanyu arĩ haha!”
- ¹⁰ Atĩrĩrĩ, Mwathani Jehova nĩarooka arĩ na ũhoti,
na guoko gwake nĩkuo gũgaathanaga.
Atĩrĩrĩ, kĩheo gĩake arĩ nakĩo,
o na irĩhi rĩake arĩ narĩo.
- ¹¹ Arĩthagia mbũri ciake o ta mũrĩithi:
Natuo tũgondu atuoyaga na moko make
na agatũkuuĩra gĩthũri-inĩ gĩake;
nacio ng’ondũ iria irongithia acitongoragia o kahora.

- 12 Nūū wanathima maaĩ na rūhĩ rwake,
kana agĩthima igūrũ na warĩĩ wa guoko gwake?
Nūū wanekĩra rŭkŭngũ rwa thĩ gĩkabũ-inĩ arũthime,
kana agĩthima irĩma na ithimĩ,
o na agĩthima tũrĩma na ratirĩ?
- 13 Nūū wanamenya meciiria ma Jehova,
kana akĩmũtaara taarĩ we mŭmũhei kĩrĩra?
- 14 Nūū Jehova aahoire kĩrĩra nĩguo amũmenyithie maũndũ,
na nūū wamũrutire gũthĩĩ na njĩra irĩa yagĩrĩire?
Nūū wamũrutire maũndũ ma ũũgĩ,
kana akĩmuonia ũrĩa angĩhota gũkuũkĩrwo nĩ maũndũ?
- 15 Ti-itherũ ndũrĩrĩ ihaana ta itata rĩa maaĩ rĩrĩ ndoo-inĩ;
cionagwo ihaana ta karũkŭngũ kanĩni karĩa gatigagwo ratiri-inĩ;
we athimaga icigĩrĩra cia irĩa-inĩ taarĩ rŭkŭngũ rŭhinyu.
- 16 Mũtitũ wa Lebanoni-rĩ, ndũngũigania ngũ cia mwaki wa kĩgongona,
kana nyamũ ciakuo ciigane kũmũrutĩra magongona ma njino.
- 17 Ndũrĩrĩ ciothe ikĩonwo nĩwe, acionaga ihaana ta kĩndũ hatarĩ;
we acionaga ta itarĩ kiene,
o na ta irĩ tũhũ mũtheri.
- 18 Atĩrĩrĩ, ũngĩgerekania Mũrungu na ũ?
Kana nĩ mũhianĩre ũrĩkũ mŭngĩmũgerekania naguo?
- 19 Mĩhianano ya kũhooywo yacũhagio nĩ mũturi,
nake mũturi wa thahabu akamĩgemia na thahabu,
na akamĩthondekera irengeeri cia betha.
- 20 Mũndũ ũrĩa mũthĩĩni mũno ũtangĩhota kuona indo ta icio cia kũrutwo,
athuuraga mũtĩ ũrĩa ũtangĩbutha.
- Agacaria bundi mũũgĩ
wa kũmwacũhĩria mũhianano wa kũhooywo mũrũmu wega
ũtangĩgũa.
- 21 Anga mũtirĩ mwamenya?
Kaĩ mũtarĩ mwaigua ũhoru?
Mũtirĩ mwaheo ũhoru kuuma o kĩambĩrĩria?
Kaĩ mũtarĩ mwataũkĩrwo kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo?
- 22 Jehova aikaragĩra gĩtĩ kĩa ũnene igūrũ rĩa gĩthiũrũrĩ gĩa thĩ,
nao andũ arĩa matũũraga thĩ akamoona mahaana o ta ndaahi.
Atambũrũkagia matu marĩa mairũ o ta kĩandarũa,
na akamaamba ta marĩ hema ya gũtũũrwo.
- 23 Nĩwe ũtũmaga anene matuĩke ta kĩndũ gũtarĩ,
na akanyĩhĩa aathani a thĩ akamatua ta marĩ o tũhũ mũtheri.
- 24 O mahaandwo o ũguo-rĩ,
o mbeũ ciao ciahurwo-rĩ,
o mambĩrĩria gũikũrũkia mĩri yao tũiri-inĩ-rĩ,
amahuhaga na mĩhũmũ yake nao makahooaha,
nakĩo kĩhuhũkanio kĩa rũhuho gĩkamahuruta o ta mahuti.
- 25 ũrĩa Mũtheru ekũũria atĩrĩ,
“Nĩrĩ, mŭngĩngerekania na ũ?
Kana nūū tũngũiganana?”
- 26 Tiirai maitho manyo mũrore na igũrũ:
Nūū wombire njata icio ciothe?

Ūcio nīwe ūrehaga mbūtū icio cia igūrū agīcitaraga,
na ageeta o ĩmwe yacio na rīitwa.
Tondū wa ūhoti wake mūnene na hinya wake mūnene,
gūtīrī o na ĩmwe yacio yagaga ho.

27 Wee Jakubu, nī kīi gīgūtūma warie,
na wee Isiraeli ūgateta, ūkoooria atīrī,
“Mīthiire yakwa nīhithitwo Jehova;
naguo ciira wakwa wa kīhooto ndūrūmbūyagio nī Ngai wakwa”?

28 Anga mūtīrī mwamenya?
Kaī mūtārī mwaigua ūhorō?
Jehova nīwe Ngai ūrīa ūtūūrāga tene na tene,
nīwe Mūmbi wa ituri ciothe cia thī.
We ndooragwo nī hinya o na kana akanoga,
naguo ūmenyo wake wa maūdū gūtīrī mūdū ūngīhota kūūtura.

29 Mūdū ūrīa mūnogu nīamūheaga hinya,
nake ūrīa ūūrītwo nī hinya akamuongerera ūhoti.

30 Andū ethī o nao nīmooragwo nī hinya na makanoga,
nao andū arīa matārī akūrū nīmahingagwo na makagūa;

31 no rīrī, andū arīa mehokaga Jehova
nīmakerūhīrio hinya wao.
Makombūkaga na mathagu o ta nderi;
magaateng’era na matinoge,
magaathiaga na magūrū na matiūrwo nī hinya.

41

Mūteithia wa Isiraeli

1 “Atīrīrī, inyuū icīgīrīra, ta kirai ki mūrī mbere yakwa!
Nacio ndūrīrī nīcierūhie hinya wacio!
Nīcīkūhīrīrie ciarie;
nītūcemaniei hamwe tūciire.

2 “Nūū warahūrīte mūdū oime na mwena wa irathīro,
akamwīta amūtungatagīre na ūthingu?
Aneanaga ndūrīrī kūrī we,
na agatooria athamaki makamwathīkagīra.
Amatuuaga o ta rūkūngū na rūhiū rwake rwa njora,
akamatua maragara na ūta wake nao makombūrwo nī rūhuho.

3 Amateng’eragia, akamahītūka atagurarītio,
o na angīkorwo nī njira atārī agerera na magūrū make mbere ĩyo.

4 Nūū wīkīte ūndū ūcio na akaūhingia,
ageeta njarwa marīitwa kuuma o kīambīrīria?
Nīi Jehova, nī nū wa mbere
na wa kūrīgīrīria; nīi nī nīi we.”

5 Icīgīrīra nīciīoneire ūndū ūcio na igetigīra;
nacio ituri cia thī ikainaina.
Ikuhagīrīria na ikeyumīria;

6 o ūmwe ateithagia ūrīa ūngī,
na akeera mūrū wa nyina atīrī, “Wīyūmīrīrie mūno!”

7 Mūbundi ekagīra mūturi wa thahabu hinya,
nake ūrīa ūnyorokagia na nyondo irīa nene

omagĩrĩria ũrĩa ũturagĩra ihiga-inĩ rĩa ũturi.
 Nake akoiga atĩrĩ, “Wĩra ũcio wa kũnyiitithania cuma nĩ mwega.”
 Akanyiitithania mũhianano ũcio wa kũhooywo na mĩcumarĩ, nĩguo
 ndũkenyenye, ũgwe.

- 8 “No rĩrĩ, wee Isiraeli, ndungata yakwa,
 o wee Jakubu ũrĩa thuurite,
 o inyuũ njaro cia Iburahĩmu mũrata wakwa,
 9 ndakũrutire kuuma ituri cia thĩ,
 ngĩgwĩta kuuma koine ciayo iria irĩ kũraya mũno.
 Ngĩkwĩra atĩrĩ, ‘Wee ũrĩ ndungata yakwa;’
 nĩngũthuurite na ndikũregete.
 10 Nĩ ũndũ ũcio tiga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe;
 tiga kũmaka, nĩgũkorwo nĩ nĩ Ngai waku.
 Nĩndĩkuongagĩrĩa hinya na ngũteithagie;
 na ti-itherũ nĩndĩrigũtiiragĩrĩa na guoko gwakwa kwa ũrĩo kwa
 ũthingu.
- 11 “Andũ arĩa othe makũrakaragĩra magagũũkĩrĩa
 ti-itherũ nĩmagaconorithio na manyararithio;
 arĩa marũaga nawe
 magaatũka o ta kĩndũ hatarĩ na mathire biũ.
 12 O na ũngĩgaacaria thũ ciaku, ndũgaaciona.
 Andũ arĩa mahũuranaga mbaara nawe
 magaatũka o ta kĩndũ hatarĩ.
 13 Nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Jehova, Ngai waku,
 ũrĩa ũkũnyiitaga guoko kwa ũrĩo,
 na agakwĩra atĩrĩ, ‘Tiga gwĩtigĩra;
 nĩngũgũteithia.
 14 Tiga gwĩtigĩra, wee Jakubu kagunyũ gaka,
 o wee Isiraeli gakundi kanini,
 nĩ mwene nĩ nĩ ngũgũteithia,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga,
 ũcio Mũkũuri waku, ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli.
 15 “Atĩrĩrĩ, nĩngagũtua kĩhũuri kĩa ngano,
 kĩhũuri kierũ na kũgĩ, kina magego maingĩ.
 Nĩũkahũura irĩma na ũcihehenje,
 natuo tũrĩma ũtũtue mũũngũ.
 16 Wee nĩũgaacihuha, naruo rũhuho rũcigũrũkie,
 nakĩo kĩhuhũkanio gĩcihurunje.
 No rĩrĩ, wee nĩũgakenera Jehova,
 na wĩrahagĩre ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli.
- 17 “Andũ arĩa athĩini na abatari methaga maaĩ ma kũnyua, no gũtirĩ;
 nĩmĩ ciao nĩcing’arĩtio nĩ nyoota.
 No rĩrĩ, nĩ Jehova nĩngamacookeria ũhoru;
 nĩ Ngai wa Isiraeli, ndirĩ hĩndĩ ngaamatiganĩria.
 18 Nĩngatũma njũũ itherere kũu rũng’ũrĩ-inĩ kũrĩa gũtũgĩru,
 nacio ithima itherũke cianda-inĩ.
 Nĩngatũma kũu werũ-inĩ kũgĩe tũria twa maaĩ,
 nakuo kũndũ kũrĩa kũng’aru ndũme gũtherũke ithima cia maaĩ.
 19 Nĩngahaanda mĩtarakwa na mĩgaa,
 na mĩhandathi na mĩtamaiyũ kũu werũ-inĩ.
 Na haande mĩbinde kũndũ kũrĩa gũtakũraga kĩndũ,

na mīthengera, na mīkarakaba o hamwe,
 20 nīgeetha andū mone na mamenye,
 mecūūranie na mataūkīrwo,
 atī nī guoko kwa Jehova gwīkīte maūndū macio,
 na atī Ūria Mūtheru wa Isiraeli nīwe wamīūmbire.”

21 Jehova ekuuga atīrī, “Rehei ciira wanyu ūrīa mūrī naguo.
 Onaniai ihooto cianyu cia hinya,”
 ūguo nīguo Mūthamaki wa Jakubu ekuuga.

22 “Rehei ngai cianyu cia mīhianano ya kūhooywo
 itwīre ūrīa gūkaahaana.

Twīrei ūrīa maūndū ma tene maatarī,
 nīguo twīcūūranie ūhoru wamo,
 na tūmenye ūrīa makaarīgīrīria.

Kana mūtūmenyithie ūhoru wa maūndū marīa magooka thuutha,
 23 na mūtūwīre ūrīa gūgaikara thuutha-inī,
 nīguo tūmenye atī mūrī ngai.

Ūkai ūndū mwega kana mūūru,
 nīguo tūmake na tūiyūrwo nī guoya.

24 No rīrī, inyuī mūrī kīndū hatarī,
 na mawīra manyu matirī bata;
 mūndū ūrīa ūmwīthuurīre atarī o ta kīndū kīrī magigi.

25 “Nīnjarahūrīte mūndū wa kuuma gathigathini, na nīarooka:
 mūndū uumīte irathīro rīa rīua ūrīa ūkayagīra rīitwa rīakwa.
 Arangagīrīria aathani a thī o ta marī ndaka,
 akamarangīrīria o ta ūrīa mūmbi akimaga rīūmba.

26 Nūū waheanire ūhoru ūcio kuuma o kīambīrīria, nīguo tūūmenye;
 kana akīūheana mbere īyo, nīguo tuuge atīrī, ‘Ūhoru ūcio aarītie nī
 wa ma’?

Gūtīrī mūndū weranire ūhoru ūyū,
 na gūtīrī mūndū waūheanīte mbere īyo,
 gūtīrī mūndū waiguīte ūhoru ūyū kuuma kūrī inyuī.

27 Nī nī ndaarī wa mbere kwīra Zayuni atīrī, ‘Atīrīrī, aya marī haha!’
 Nī nī ndatūmire mūndū athū Jerusalemu agatware ūhoru ūrīa
 mwega.

28 Ndīrarora no hatirī mūndū;
 gūtīrī mūndū thīinī wao ūngīheana kīrīra,
 gūtīrī mūndū wa kūnjookeria ūhoru rīrīa ingīmoria kīūria.

29 Atīrīrī, andū othe nī a maheeni!
 Cīiko ciao no cia tūhū;
 mīhianano yao ya gwacūhio īhaana o ta rūhuho, na nī ya tūhū
 mūtheri.

42

Ndungata ya Jehova

1 “Atīrīrī, īno nīyo ndungata yakwa, īrīa ndiiragīrīra,
 īrīa ndīthuurīre na nīyo īkenagia ngoro yakwa;
 nīngamīitīrīria Roho wakwa
 nayo nīkarehithīria ndūrīrī ciira wa kīhooto.

2 Ndīkaanīrīra kana īgūūthūke,
 kana mūgambo wayo ūiguuo kūu njīra-inī.

- 3 Kamūrangi kagondoku ndīgakoina,
kana ihorie rūtambī rwa ūguta rūria rūratooga.
Na nī ūndū wa wīhokeku nīngatuanīra ciira na kīhooto;
4 ndīgaatithia kana ikue ngoro
nginya hindī iria īgaatūma gūkū thī kūgīe ciira wa kīhooto.
Andū arīa matūūraga icīgīrīra-inī makehoka watho wayo.”
- 5 Jehova, Mūrungu witū, ūria wombire igūrū na akīrītambūrūkia,
o we ūria waraganirie thī na indo iria ciothe ciumaga kuo,
na nīwe ūheaga andū a thī mīhūmū,
na akahe arīa maikaraga kuo muoyo, ekuuga atūrī:
6 “Nīi Jehova nī nīi ngwītite na njīra ya ūthingu;
nīngakūnyīita guoko.
Nīngakūmenyagīrīra na ngūheane
ūtūike wa kūrīkanīra kīrīkanīro na andū,
o na ūtūike ūtheri wa gūtherera andū a Ndūrīrī,
7 na nīguo ūhingūrage atumumu maitho,
na wohorithagie arīa mohetwo ūmarute moime njeera,
o nao arīa maikarīte nduma-inī ūmarekererie, moime korokoro-inī.
- 8 “Nī nīi Jehova; rīu nīrīo rītwa rīakwa!
Naguo rīiri wakwa ndikaūhe mūdū ūngī,
kana njītīkīre mīhianano ya kūhooywo īheo ūgooci wakwa.
9 Atūrīrī, maūdū maarathirwo tene nīmahingītio,
na rīu nī maūdū merū ngwanīrīra;
na maūdū macio matanakinya-rī,
nīndīmūmenyithītīe ūhoro wamo.”

Rwīmbo rwa Kūgooca Jehova

- 10 Inīrai Jehova rwīmbo rwerū,
na mūmūgooce kuuma ituri-inī ciothe cia thī,
inyuī mūikūrūkaga kūu iria-inī, na kīria gīothe kīrī thīnī warīo,
o na inyuī icīgīrīra, na arīa othe matūūraga thīnī wacio.
11 Werū na matūūra makuo nīmanīrīre na mīgambo;
o na tūtūūra tūrīa Kedari atūūraga nītūkūngūire.
Andū a Sela nīmarekwo maine rwīmbo nī gūkena;
o na mūreke maanīrīre marī kūu irīma-igūrū.
12 Nīmarekwo makumie Jehova,
na maanīrīre ūgooci wake kūu icīgīrīra-inī.
13 Jehova nīakoimagara athīi o ta njamba īrī hinya,
na arahūre kīyo giake ta njamba ya ita;
akaanīrīra na oigīrīrie mbugīrīrio ya mbaara,
na nīagatooria thū ciake.
- 14 “Ihinda irāya ngoretwo ngirīte ki,
ngegīrīrīra gwīka ūndū.
No rīu-rī, ndīrakaya ta mūtumia ūrarūmwo,
ngateha na ngahūma.
15 Nīngananga irīma na tūrīma,
na ndūme mīmera īrīa yothe ikūrāga kuo yūme;
nīngatūma njūū itūike icīgīrīra
na ndūme tūrīa tūhwe.
16 Nao atumumu nīngamagereria njīra iria matoōi,
na ndīmatoongorerie tūcīra tūrīa mataahūthīrīte gūthīra;

nayo nduma nīngamīgarūra ĩtuīke ũtheri mbere yao,
 nakuo kũndũ kũria gũtarĩ kũigananu ndĩkwaraganie.
 Maũndũ macio nĩmo ngeeka,
 na ndikamatiganĩria.

17 No rĩrĩ, andũ arĩa mehokete mĩhianano ya kũhooywo,
 o acio meraga mĩhianano ya gwacũhio atĩrĩ, ‘Inyuĩ nĩ inyuĩ ngai ciitũ,’
 nĩmakahũndũrwo na nĩmagaconorithio kũna.

Andũ a Isiraeli Nĩ Atumumu na Matiiguaga

18 “Inyuĩ mũtaiguaga, ta iguai,
 na inyuĩ atumumu-rĩ, ta cũthĩrĩriai, nĩguo muone!
 19 Nũũ mũtumumu tiga o ndungata yakwa,
 o na kana nũũ ũtaiguaga ta mũtũmwo ũcio ndũmĩte?
 Nũũ mũtumumu ta ũria wĩheanite biũ kũrĩ nĩ,
 na nũũ mũtumumu ta ndungata ya Jehova?
 20 Nĩwonete maũndũ maingĩ, no ndũmarũmbũyagia;
 matũ maku nĩmahingũrĩtwo, no ndũrĩ ũndũ ũiguaga.”
 21 Jehova nĩonire arĩ wega atũũgĩrie watho wake
 na ũgĩe riiri nĩ ũndũ wa ũthingu wake.
 22 No rĩrĩ, andũ aya nĩmatahĩtwo na magatunywo indo,
 othe manyiĩtwo na mĩtego marima-inĩ,
 o na makahithwo njeera thĩni.
 Matuĩkĩte ta nyamũ cia kũguĩmwo,
 na gũtirĩ mũndũ ũngĩmahonokia;
 maikarĩte marĩ atahe,
 na gũtirĩ mũndũ ũngiuga atĩrĩ, “Nĩmacookio kwao.”

23 Nũũ wanyu ũgũthikĩrĩria ũhoru ũyũ,
 kana aũrũmbũiye mahinda marĩa magooka?
 24 Nũũ waneanire Jakubu atuĩke wa gũtahwo,
 na nũũ waneanire Isiraeli kũrĩ atunyani?
 Githĩ ti Jehova,
 o ũria ithuĩ twĩhĩirie?
 Nĩgũkorwo andũ nĩmaregĩre gũthiĩ na njĩra ciake;
 nĩmagĩre gwathĩkĩra watho wake.
 25 Nĩ ũndũ ũcio nĩamaitĩrĩrie marakara make mahiũ,
 na akĩmatharĩkĩra na mbaara.
 Maarigĩciĩrio nĩ marakara mahaana ta nĩnĩmbĩ cia mwaki mĩena yothe,
 no-o matiigana kũmenya.
 Marakara macio makĩmacina,
 no matiigana kũrũmbũiya ũhoru ũcio ngoro-inĩ ciao.

43

Mũhonokia wa Isiraeli

1 No rĩrĩ, wee Jakubu, Jehova ũria wakũũmbire,
 o we ũcio watũmire ũgĩe ho,
 wee Isiraeli, ekuuga atĩrĩ:
 “Tiga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo nĩ nĩ ngũkũũrĩte;
 Ngwĩtĩte na riitwa riaku; wee ũrĩ wakwa.
 2 Rĩrĩa ũkũgerera maai-inĩ ũkĩhĩtũkĩra kuo-rĩ,
 ndĩrĩkoragwo hamwe nawe;
 o na rĩrĩa ũkũringa njũũ-rĩ, itigagũtwaru.
 Rĩrĩa ũkũgerera mwaki-inĩ-rĩ, ndũgaagũcina;

ndũkarĩrĩmbũkĩrwo nĩ rũrĩrĩmbĩ rwaguo.

3 Nĩgũkorwo nĩ nĩ Jehova, Ngai waku,

o we Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli, Mũhonokia waku;
nĩheanite bũrũri wa Misiri ũtũke kindũ gĩa gũgũkũũra,
nakuo Kushi na Seba ngakũheana ithenya riaku.

4 Tondũ wee ũrĩ wa goro mũno, na ũgatĩika maitho-inĩ makwa,
na tondũ nĩngwendete-rĩ,
nĩnganeana andũ nĩ ũndũ waku,
na neane ndũrĩrĩ nĩ ũndũ wa muoyo waku.

5 Tiga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe;
nĩngakũrehere ciana ciaku kuuma mwena wa irathĩro,
na ngũcookanĩrĩrie kuuma mwena wa ithũiro.

6 Nĩngeera mwena wa gathigathini atĩrĩ, 'Marekererie!'
na nĩjũre mwena wa gũthini atĩrĩ, 'Tiga kũmagirĩrĩria.'

Ariũ akwa marehei moime kũndũ kũraya,
o nao airĩtu akwa marehei moime ituri-inĩ ciothe cia thĩ:

7 arĩa othe metanĩtio na rĩtwa riakwa,
o acio ndoombire nĩgeetha riiri wakwa wonekage,
acio ndoombire, o acio wĩra wa moko makwa."

8 Tongoriai andũ arĩa marĩ na maitho, no nĩ atumumu,
na andũ arĩa marĩ na matũ, no matiiguaga.

9 Andũ a ndũrĩrĩ ciothe nĩmonganĩte hamwe,
nao andũ a mabũrũri makagomana.

Nĩ mũndũ ũrĩkũ wao warathire ũhoru ũyũ,
na agĩtwĩra maũndũ marĩa maarĩ ma tene?

Nĩmarehe aira ao moonanie atĩ ũhoru ũcio wao warĩ wa ma,
nĩguo andũ maũigua moige atĩrĩ, "Ūhoru ũcio nĩ wa ma."

10 "Inyuĩ nĩ inyuĩ aira akwa," ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

"O na nĩ inyuĩ ndungata ciakwa iria thuurĩte
nĩgeetha mũmenye, na mũnjĩtikie,
na mũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ ũrĩa we.

Mbere yakwa gũtirĩ ũngĩ wombĩtwo,
na gũtikagĩa ũngĩ thuutha wakwa.

11 Nĩrĩ, o nĩ nĩ nĩ Jehova,
na gũtirĩ mũhonokia ũngĩ tiga nĩ.

12 Nĩrĩ, nĩnguũranĩirie ũhoru, na ngahonokania, na ngoimbũra:
Nĩ mwene, na ti ngai ng'eni irĩ thĩnĩ wanyu.

Tondũ ũcio, inyuĩ nĩ inyuĩ aira akwa atĩ nĩ nĩ nĩ Mũrungu," ũguo nĩguo
Jehova ekuuga.

13 "Iĩ, ti-itherũ, kuuma matukũ ma tene, nĩ nĩ nĩ ũrĩa we.
Gũtirĩ mũndũ o na ũ ũngĩhota kũhonokia mũndũ kuuma guoko-inĩ

gwakwa.

Rĩrĩa ndeka ũndũ-rĩ, nũ ũngĩhota kũũgarũra?"

Tha cia Ngai, na Kwaga Wĩhokeku kwa Isiraeli

14 Jehova, Mũhonokia wanyu,

o Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ,
"Nĩngatũma mbũtũ ya ita yũkĩrĩre Babuloni nĩ ũndũ wanyu,
na ndehe andũ othe a Babuloni marĩ mĩgwate,
maikũrũkĩtio na marikabu iria makenagio nĩcio.

15 Nĩ nĩ nĩ Jehova, Ūrĩa Mũtheru wanyu,
Mũmbi wa Isiraeli, na Mũthamaki wanyu."

- 16 Ūũ nĩguo Jehova ekuuga,
o ūcio watemire njĩra iria-inĩ,
na agĩtema gacĩra kũndũ kũria kwarĩ maaĩ marĩ hinya,
- 17 ūria waguucĩrĩrie ngaari cia ita o na mbarathi,
na mbũtũ cia ita, hamwe na anene a cio,
nao magĩkoma hau na maticooke kwarahũka rĩngĩ,
makĩhora biũ ta rũtambĩ rũhoretio.
- 18 “Tigai kũririkana maũndũ marĩa mahĩtũkĩte;
o na tigai gwĩcũũrania maũndũ marĩa ma tene.
- 19 Atĩrĩrĩ, nĩngwĩka ūndũ mwerũ!
Rĩu no hĩndĩ ūraakunũka; kaĩ inyuĩ mũtaraũmenya?
Ngwĩka atĩrĩ, nĩngũtema njĩra werũ-inĩ,
nakuo rũng’ũrĩ-inĩ ndũme gũtherũke tũrũũ.
- 20 Nyamũ cia gĩthaka, ta mbwe na ndundu,
nĩciiheaga gĩtũo,
tondũ nĩ nĩ heanaga maaĩ werũ-inĩ
o na rũng’ũrĩ-inĩ,
ngatũma kũgie na tũrũũ twa kũnyuugwo nĩ andũ akwa,
andũ arĩa nĩ thuurĩte,
²¹ andũ arĩa ndeyũmbĩire,
nĩguo mahunjabie ūhoro wa ūgooci wakwa.
- 22 “No rĩrĩ, wee Jakubu ndũrĩ wangaĩra,
nawe Isiraeli-rĩ, nĩkũnogio ūnogetio nĩ nĩ.
- 23 Inyuĩ mũtindeheire ng’ondũ cia maruta ma njino,
kana mũkandĩithia na magongona manyu.
Ndimũhatĩrĩrie na magongona ma mũtu,
kana ngamũnogia na kũmwĩtia ūbumba.
- 24 Mũtirĩ mwangũrĩra ūbumba ūria ūrĩ mũtararĩko mwega,
o na kana mũkandutĩra maguta ma magongona manyu.
No rĩrĩ, mehia manyu nĩmanditũhĩire
na mũkaanogia na mawaganu manyu.
- 25 “Nĩ, o nĩ mwene, nĩ nĩ tharagia mahĩtia maku, mathire biũ,
nĩ ūndũ wakwa Nĩ mwene,
na ngaaga kũririkana mehia manyu rĩngĩ.
- 26 Ta ndirikaniai maũndũ marĩa mahĩtũkĩte,
na mũreke tũmaarĩrĩrie tũrĩ hamwe;
nĩngĩ mũciire muonanie atĩ mũtĩhĩtie.
- 27 Ithe wanyu wa mbere nĩehirie;
nao andũ arĩa maaragia ithenya rĩanyu makĩnemera.
- 28 Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nĩngaconorithia anene a hekarũ yanyu,
na ndũme Jakubu anangĩke,
o nake Isiraeli atuĩke wa kũnyararwo.

44

Isiraeli Ūria Mũthuure

- 1 “No rĩrĩ, ta thikĩrĩria, wee Jakubu, ndungata yakwa,
o we Isiraeli, ūria nĩ thuurĩte.
- 2 Jehova, ūria wakũũmbire
na agĩgũthondeka ūrĩ nda ya maitũguo,
o ūria ūrĩgũteithagia, ekuuga atĩrĩ:
Tiga gwĩtigĩra, wee Jakubu, ndungata yakwa,

o nawe Jeshuruni, ūrīa nīī thuurīte.

3 Nīgūkorwo būrūri ūrīa mūng'aru nīngauītīrīria maaī,
nakuo kūndū kūrīa kūmū nīgūgathereraga tūrūūi;
naruo rūciarō rwaku nīngarūītīrīria Roho wakwa,
nacio njiaro cianyu ndīciitīrīria kīrathimo giakwa.

4 Nīmakaingīha o ta nyeki ya gītuamba ikunūkīte,
o na kana ta mītī ya mīribina irīa ikūruga hūgūrūrū-inī cia njūūi.

5 Mūndū ūmwe nīakoiga atīrī, 'Nīī ndī wa Jehova';
nake ūrīa ūngī akeītania na Jakubu;
o nake ūngī eyandīke guoko gwake atīrī, 'Ndī wa Jehova,'
na eetue rīitwa rīitanītio na Isiraeli.

Nī Jehova, ti Mīhianano

6 "Atīrīrī, Mūthamaki wa Isiraeli na Mūkūūri wao,
o we Jehova-Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atīrī:
Nī nīī wa mbere na nī nīī wa kūrīgīrīria,
gūtīrī Ngai ūngī tiga nīī.

7 Nūū ūkīhaana ta nīī? Nīarekwo oimbūre ūhorō ūcio.
Nīaheane ūhorō ūcio na oimbūre arī mbere yakwa,
ūrīa gwatarīī kuuma rīrīa ndoombire andū akwa a tene,
na onanie ūrīa gūgaikara thuutha-inī;
īī, nīakīrathe ūhorō wa maūndū marīa magooka.

8 Tigai kūinaina, o na kana mwītīgīre.
Githī ndioimbūrire maūndū maya,
na ngīratha ūhorō ūyū kuuma o tene?
Inyuī nī inyuī aira akwa. Nī kūrī Ngai ūngī tiga nīī?
Aca, gūtīrī rwaro rūngī rwa Ihiga, nīī ndirī ūngī njūūi."

9 Andū arīa othe mathondekaga mīhianano ya kūhooywo nī a tūhū,
na indo irīa meriragīria mūno itirī bata.
Andū arīa mangīaria ithenya rīao nī atumumu;
gūtīrī ūndū mamenyaga, ūguo nīguo ūmaconorithagia.

10 Nūū wacūhaḡia mūhianano wa kūhooywo,
o na ageturīra mūhianano wa gūtwekio ūrīa ūtangīmūguna?

11 We na arīa macīhooyaga nīmagaconorithio;
mabundi o nao no andū matarī kīene.
Othe nīmongane hamwe na matue itua;
nao nīmakananyiitwo nī guoya mūnene na maconorithio.

12 Mūturi wa igera ooyaga kīndū kīa wīra,
na agakīrutīra wīra agagīcina na makara;
agathondeka ngai ya mūhianano na nyondo,
akaūtura na hinya wa guoko gwake.
Mūndū ūcio ahūūtaga, akoorwo nī hinya;
akaga kūnyua maaī, akaringīka.

13 Mūtharamara aigaga rūrigi rwa kūrūngaria mūhari,
agacooka agakurura na karamu;
mūhianano ūcio egūthondeka akaūhūra randa,
nīngī akaūthima githiūrūrī,
na agacooka kūwacūhia wega ūhaanane na mūhianire wa mūndū,
o ta mūndū ūrī na riiri wake wothe,
nīgeetha ūtūire ihooero-inī rīaguo.

14 Mūndū aatemire mītarakwa,

- na agĩthuurĩra mũkarakaba kana mũgandi.
Akĩreka ũkũranĩre na mũtĩ ĩrĩa ĩngĩ ya mũtitũ,
kana akĩhaanda mũthengera, nayo mbura ĩkĩũkũria.
- 15 Mũtĩ ũcio nĩ wa kuunwo ngũ;
oyaga imwe agaakia mwaki, agoota,
no iria ĩngĩ agaakia mwaki, akaruga mũgate.
Nĩngĩ gĩcunjĩ kĩmwe agethondekera ngai ya mũhianano, akamĩhooyaga.
Ĩ ti-itherũ, athondekaga mũhianano mũicũhie akaũinamagĩrĩra.
- 16 Nuthu ya ngũ agaakia mwaki nacio;
akarugĩra irio ciake ho,
na akahĩhĩria nyama ciake ho, akarĩa, akahũũna.
Nĩngĩ agoota mwaki, akoiga atĩrĩ,
“Hĩ! Nindaigua ũrugarĩ; nĩndona mwaki.”
- 17 Ngũ iria ciatigara agathondeka ngai, mũhianano wake wa kũhooya;
akaũinamĩrĩra na akaũturĩria maru.
Akaũhooya, akoiga atĩrĩ,
“Honokia; wee nĩwe ngai yakwa.”
- 18 Matĩrĩ ũndũ mooĩ, na matĩrĩ ũndũ mamenyaga;
maitho mao nĩmahumbĩre, nĩ ũndũ ũcio matingĩona,
na meciĩria mao nĩmahingĩtwo makaaga kũmenya maũndũ.
- 19 Gũtirĩ mũndũ ũkiraga ageciĩria,
gũtirĩ mũndũ ũrĩ na ũugĩ kana ũmenyo oige atĩrĩ,
“Nuthu ya ngũ ndahũthĩrĩre na gwakia mwaki;
o na ngĩrugĩra mũgate makara-inĩ macio,
na ngĩcooka ngĩhĩhia nyama na ngĩrĩa.
Ti-itherũ no ngĩthondeke kĩndũ kĩrĩ magigi kuuma kũrĩ ngũ iria itigaire?
Ti-itherũ no nyinamĩrĩre gĩcunjĩ kia mũtĩ?”
- 20 Arĩaga mũhu, ahĩtithĩtio nĩ ngoro ĩrĩa ĩheenekete;
ndangĩhota kwĩhonokia, kana oige atĩrĩ,
“Githĩ kĩndũ gĩkĩ kĩrĩ guoko gwakwa kwa ũrĩo ti maheeni?”
- 21 “Ririkana maũndũ maya, wee Jakubu,
o wee Isiraeli, tondũ ũrĩ ndungata yakwa.
Nĩ nĩ ndakũmbĩre, wee ũrĩ ndungata yakwa;
atĩrĩ, wee Isiraeli, ndikaariganĩrwo nĩwe.
- 22 Nĩnjeheretie mahĩtia maku magathira biũ,
o ta ũrĩa itu rĩa mbura rĩthiraga,
mehia maku ngamaniĩna ta kĩbii kia rũciĩnĩ.
Njookerera tondũ nĩngũkũũrite.”
- 23 Wee igũrũ ina nĩ gũkena,
nĩgũkorwo nĩ Jehova wĩkĩte ũndũ ũcio;
nawe thĩ ũrĩ rungu rwa igũrũ-rĩ, anĩrĩra.
Na inyuĩ irĩma-rĩ, inai rwĩmbo,
o na inyuĩ mũtitũ na mũtĩ yanyu yothe inai,
nĩgũkorwo Jehova niakũũrite Jakubu,
na akoonania riiri wake kũu Isiraeli.

Jerusalemu Nĩgũgatũũrwo

- 24 “Jehova, Mũkũuri waku,
ũrĩa wakũmbĩre nda ya maitũguo, ekuuga atĩrĩ:

“Nĩ nĩ nĩ Jehova

ũrĩa wombire indo ciothe,
ũrĩa watambũrũkirie igũrũ ndĩ nyiki,
ũrĩa waaranirie thĩ ndĩ nyiki,

25 nĩ nĩ ngiragĩrĩa ciama cia anabii a maheeni,
nao aragũri ngamatua irimũ,
ningĩ ngagarũra ũũgĩ wa arĩa oogĩ,
ngaũtua ũrimũ mũtheri.

26 Nĩ nĩ njĩkaĩra ciugo cia ndungata ciakwa hinya,
na ngahingia ũrathi wa atũmwo akwa,

na ha ũhoro wa Jerusalemu ngoiga atĩrĩ, 'Nĩrigatũrwo,'
na ha ũhoro wa matũũra ma Juda ngoiga atĩrĩ, 'Nĩmagaakwo,'
o na kũndũ gwakuo kũrĩa kwanangĩtwo ngoiga atĩrĩ,
'Nĩngagũcookereria.'

27 Nĩ nĩ njũraga maaĩ ma kũrĩa kũriku atĩrĩ, 'Hũai,
na nĩngahũithia tũrũũ twanyu.'

28 Nĩ nĩ njugaga ũhoro wa Mũthamaki Kurusu atĩrĩ, 'Nĩwe mũrĩithi wa
mbũri ciakwa,
na nĩwe ũkaahingia ũrĩa wothe nyendaga wĩkwo;
Nĩakoiga ũhoro wa Jerusalemu atĩrĩ, "Nĩrĩakwo,"
na ha ũhoro wa hekarũ oige atĩrĩ, "Mĩthingi yayo nĩyakwo." " " "

45

1 Atĩrĩrĩ, ũyũ nĩguo ũhoro ũrĩa Jehova areera Kurusu,
ũrĩa wake mũitĩrĩrie maguta,
o ũcio nĩ nyĩtite guoko gwake kwa ũrĩo
nĩguo ndoorie ndũrĩrĩ iria irĩ mbere yake,
na njaũre athamaki indo ciao cia mbaara,
nĩgeetha ndĩmũhingũrĩre mĩrango mbere yake,
na nĩguo ndakanakore ihingo ihingĩtwo:

2 Nĩngagũtongoria
na nĩngaragania irĩma;
nĩngoinga ihingo cia gĩcango,
na ndinangie mĩgũiko ya kĩgera.

3 Nĩngakũhe igĩna iria ihithĩtwo nduma-inĩ,
ngũhe ũtonga ũrĩa mũhithe,
nĩguo ũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova,
o we Ngai wa Isiraeli, ũrĩa ũgwĩtite na rĩitwa rĩaku.

4 Nĩngwĩtite na rĩitwa rĩaku,
nĩ ũndũ wa ndungata yakwa Jakubu,
o na nĩ ũndũ wa Isiraeli ũcio nĩ ndĩthuurĩre,
na ngakũhe rĩitwa rĩa gĩtũo,
o na gũtuika wee ndũnjũũ.

5 Nĩ nĩ nĩ Jehova, na gũtirĩ ũngĩ;
tiga nĩ gũtirĩ Ngai ũngĩ.
Nĩndĩrĩkuongagĩrĩa hinya,
o na gũtuika wee ndũnjũũ,

6 nĩgeetha kuuma irathĩro rĩa riũa
nginya ithũiro rĩarĩo,
andũ mamenye atĩ gũtirĩ ũngĩ tiga nĩ.
Nĩ nĩ nĩ Jehova, na gũtirĩ ũngĩ.

- 7 Nĩ niĩ ndũmaga kũgĩe ũtheri, o na ngatũma kũgĩe nduma,
nĩ niĩ ndehaga ũgaacĩru na ngatũma kũgĩe mwanangĩko;
Nĩ niĩ, Jehova, ũria wĩkaga maũndũ macio mothe.
- 8 “Atĩrĩrĩ inyuĩ matu ma igũrũ, urĩriai thĩ ũthingu;
o na inyuĩ matu ma mbura itĩrĩriai thĩ ũthingu.
Thĩ nayo niyathamie kanua,
naguo ũhonokio nĩũkunũke, ũmere,
ũkũranĩre na ũthingu.
Nĩ Jehova-rĩ, nĩ niĩ ndũmĩte igĩe kuo.
- 9 “Ūria ũgianaga na Mũmũmbi, kaĩ arĩ na haaro-ĩ!
Ūcio ahaana o ta rũgĩo thĩinĩ wa ngĩio iria irĩ thĩ.
Rĩũmba riáhota kũũria ũria ũmbaga indo narĩo atĩrĩ,
‘Nĩ kĩ kũ ũromba?’
O na kana wĩra waku no uuge atĩrĩ,
‘Ndarĩ na moko?’
- 10 Hĩ, kaĩ ũria ũragia ithe atĩrĩ,
‘Nĩ kĩ kũ wagĩire?’
kana akooria nyina atĩrĩ,
‘Nĩ kĩ kũ waciara?’
Kaĩ arĩ na haaro-ĩ!
- 11 “Jehova, Ūria Mũtheru wa Isiraeli,
na Mũmbi wake, ekuuga atĩrĩ:
Ha ũhoru ũkoniĩ maũndũ marĩa magooka-rĩ,
anga no mũkĩnjũurie ũhoru wa ciana ciakwa,
kana mũnjathĩre wĩra wa moko makwa?
- 12 Nĩ niĩ ndombire thĩ,
na ngĩũmba andũ arĩa marĩ kuo.
Moko makwa nĩmo maatambũrũkirie kũu igũrũ,
na ngĩatha mbũtũ cia igũrũ igĩe ho.
- 13 Nĩngarahũra Kurusu nĩ ũndũ wa ũthingu wakwa:
Nĩngatũma mĩthiire yake irũngĩrĩre.
We niagaaka itũura riakwa rĩria inene rĩngĩ,
na ohorithie andũ akwa arĩa matahĩtwo,
no rĩrĩ, matikarutĩrwo kĩndũ gĩa kũmakũura kana marutĩrwo kĩheo,
ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.”
- 14 Jehova ekuuga atĩrĩ:
“Maciaro ma bũrũri wa Misiri, na indo cia wonjorithia cia Kushi,
o na andũ acio araihu a Sabea,
nĩmagooka kũri we matũike aku;
nĩmagakuuma thuutha,
na moke kũri we mohetwo na mĩnyororo.
Nĩmagakũinamĩrĩra, magũthaihe, makwĩre atĩrĩ,
‘Ti-itherũ Mũrungu arĩ hamwe nawe, na gũtirĩ ũngĩ tiga we;
ti-itherũ gũtirĩ ngai ĩngĩ.’ ”
- 15 Ti-itherũ wee ũrĩ Mũrungu ũria ũikaraga ehithĩte,
Wee Ngai na Mũhonokĩa wa Isiraeli.
- 16 Arĩa othe mathondekaga mĩhianano ya kũhooywo
nĩmagaconorithio na manyararithio;
makoĩmagara mathĩ manyararithio othe hamwe.

17 No rĩrĩ, Isiraeli nĩakahonokio nĩ Jehova
na ũhonokio wake ũrĩa ũtũuraga tene na tene;
wee ndũgaconorithio kana ũnyararithio
nginya tene na tene.

18 Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ,
ũcio wombire igũrũ,
o we Ngai,
o ũcio wombire thĩ na akĩmĩthondeka,
agĩcooka akĩmĩrũmia wega;
na ndaamĩũmbire itũũre irĩ ũtheri,
no aamĩũmbire itũũragwo nĩ andũ;
we ekuuga atĩrĩ:
“Nĩ nĩ nĩ Jehova,
na gũtirĩ ũngĩ.

19 Ndirĩ ndaaria na hitho,
ndĩ handũ bũrũri-inĩ ũrĩ nduma;
ndirĩ ndeera njiaro cia Jakubu atĩrĩ,
‘Nongoriai o ũguo tũhũ.’
Nĩ Jehova, njaragia ũhoru wa ma;
nyumbũraga maũndũ marĩa magĩrĩire.

20 “Cookanĩrĩrai hamwe, mũũke;
ũnganai, inyuĩ arĩa mũũrĩte kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ.
Kwaga ũmenyi-rĩ, nĩ andũ arĩa makuuaga mĩhianano ya kũhooywo ya
mĩtĩ,
na makahooya ngai itangĩhota kũmahonokia.

21 Umbũrai ũhoru wa ũrĩa gũgaikara, na mũũheane,
na andũ marekwo maciire marĩ hamwe.
Nũũ waheanire ũhoru ũyũ kuuma o tene?
Ningĩ nũũ waumbũrĩte matukũ-inĩ macio ma tene mũno?
Githĩ ti nĩ, nĩ Jehova?
Gũtirĩ Ngai ũngĩ tiga nĩ,
Mũrungu mũthingu na Mũhonokia;
ti-itherũ gũtirĩ ũngĩ tiga nĩ.

22 “Atĩrĩrĩ, inyuĩ ituri ciothe cia thĩ,
njookereraĩ mũhonokio,
nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Mũrungu, na gũtirĩ ũngĩ tiga nĩ.

23 Nĩndihĩtĩte ngũgwetaga rĩitwa rĩakwa nĩ mwene,
naguo ũhoru ũkoima kanua gakwa na kĩhooto,
naguo ndũkagarũrũka o na atĩa:
Maru mothe nĩmagaturio mbere yakwa;
nacio nĩmĩ ciothe nĩcikeehĩta na rĩitwa rĩakwa.

24 Nĩmakaaria ũhoru wakwa, moige atĩrĩ,
‘Ũthingu na hinya cionekaga harĩ Jehova o we wiki.’”
Andũ arĩa othe maarakarire makĩmũũkĩrĩra,
nĩmagooka harĩ we maconorithio.

25 No njiaro ciothe cia Isiraeli
nĩkoonekaga irĩ na ũthingu nĩ ũndũ wa Jehova,
na nĩgakena mũno.

46

Ngai cia Babuloni

- 1 Atĩrĩ, Beli nĩinamĩrĩre, nayo Nebo ikahocerera;
mĩhianano yacio ya kũhooywo ikuuagwo nĩ nyamũ cia mũtitũ o na
ng'ombe.
Mĩhianano iyo mĩacũhie ikuuagwo kũndũ na kũndũ nĩtuĩkĩte mĩrigo
mĩritũ,
mĩrigo ya kũnogia nyamũ iria imĩkuuaga.
- 2 Nyamũ icio na ngai icio cia kũhooywo irainamĩrĩra hamwe;
ciothe ikaremwo nĩkũhonokia mĩhianano iyo ikuuĩtwo,
nacio nyene igatahwo igatwarwo ũkombo-inĩ.
- 3 "Atĩrĩ, ta thikĩrĩraia, inyuĩ nyũmba ya Jakubu,
inyuothe matigari ma nyũmba ya Isiraeli,
o inyuĩ arĩa ndũire nditikĩte kuuma rĩrĩa mwarĩ nda cia manyina manyu,
na ngatũũra ndĩmũkuuĩte kuuma rĩrĩa mwaciariwo.
- 4 O na ũkũrũ-inĩ wanyu, no nĩ,
o na rĩrĩa mũgaakorwo mũrĩ na mbutĩ,
nĩ nĩ nĩ ngũmũtũũria muoyo.
Nĩ nĩ ndaamũumbire, na nĩ nĩ ngũtũũra ndĩmũkuuaga,
ĩ ti-itherũ nĩ nĩ ngũmũtũũria muoyo na ndĩmũhonokagie.
- 5 "Nĩ-rĩ, mũngĩngerekania na ũ kana nũũ mũngĩnjiganania nake?
Mũngĩhaanania na ũ nĩguo tũgerekanio nake?
- 6 Andũ amwe maitũrũraga thahabu kuuma mondo-inĩ ciao,
na magathima betha na ratiri;
magacooka makaandĩka mũturi wa thahabu
amĩthondeke itũike mũhianano wa ngai yao,
nao magacooka makamĩnamĩrĩra, makamĩhooya.
- 7 Mũhianano ũcio maũigagĩrĩra ciande ciao, makaũkuua;
makaũiga handũ haguo, ũgaikara ũrũgamĩte o hau.
No ndũngĩhota kuuma hau wĩtware.
O na mũndũ angĩũkaĩra-rĩ, ndũngĩcookia,
kana ũhonokie mũndũ ũcio kuuma mathĩna-inĩ make.
- 8 "Inyuĩ aremi aya, ririkanai ũndũ ũyũ,
na mũwĩkĩre meciiria-inĩ manyu, mũũige ngoro-inĩ.
- 9 Ririkanai maũndũ marĩa mahĩtũkĩte, marĩa ma tene;
nĩ nĩ nĩ Mũrungu, na gũtirĩ ũngĩ tiga nĩ;
nĩ nĩ nĩ Ngai, na gũtirĩ ũngĩ ũhaana ta nĩ.
- 10 Nĩ menyithanagia maũndũ marĩa mageekĩka marigĩrĩrio-inĩ kuuma o
kĩambĩrĩra,
namo maũndũ marĩa magooka ngamamenyithania kuuma o tene.
Ngoiga atĩrĩ: ũrĩa nduĩte nũkachinga,
namo maũndũ mothe marĩa nyendaga gwĩka-rĩ, no mo ngeeka.
- 11 Nĩngeeta nyoni ndĩa nyama kuuma mwena wa irathĩro;
nĩngeeta mũndũ wa kũhingia maũndũ marĩa nduĩte gwĩka kuuma
bũrũri wa kũraya.*
- ũrĩa njugĩte nĩngahingia;
ũndũ ũrĩa ndiciirĩtie gwĩka nĩngawĩka.
- 12 Ta thikĩrĩraia, inyuĩ andũ a ngoro nyũmũ,

* 46:11 Mũndũ ũcio nĩ Kuruu.

o inyuĩ mūraihanĩrĩrie na ūhoru wa ūthingu.
 13 Nĩngũreharehe ūthingu wakwa hakuĩ,
 ndũrĩ kũraya;
 o nago ūhonokio wakwa ūgũũka o narua.
 Ūhoru wa ūhonokio wakwa ngũwathĩrĩra Zayuni,
 na njathĩrĩre riiri wakwa kũrĩ Isiraeli.

47

Kũgũa kwa Babuloni

- 1 “Atĩrĩrĩ, harũrũka ūikare thĩ rũkũngũ-inĩ,
 wee Mũirĩtu Gathirange wa Babuloni;
 ikara thĩ ūtaikarĩre gĩtĩ kĩa ūnene,
 wee Mwarĩ wa andũ a Babuloni.
 Ndũgacooka gũtuũka mũndũ wa kũmenyererwo,
 kana mũndũ mũnyoroku ūtarĩ undũ angĩkĩra.
- 2 Oya mahiga ma gĩthĩi, ūthĩe mũtu;
 eharia gĩtambaya gĩa kwĩhumbĩra ūthĩu.
 Heta nguo ciaku na ūguũrie magũrũ maku,
 ūtoboke maaĩ-inĩ ūringe tũrũũ.
- 3 Nĩũkarutwo nguo ūtigwo njaga,
 ūikare ūconorithĩtio.
 Nĩngerĩhĩria,
 na gũtirĩ mũndũ ngaiguĩra tha.”
- 4 Mũkũuri witũ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo Rĩtwa rĩake,
 nĩwe Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli.
- 5 “Wee Mwarĩ wa andũ a Babuloni,
 ikara thĩ ūkirĩte ki, ūthĩi ūkinye nduma-inĩ;
 ndũgacooka gwĩtwo
 mũthamaki-mũndũ-wa-nja wa gwatha mothamaki.
- 6 Nĩkũrakara ndaarakarĩtio nĩ andũ akwa,
 na ngĩtũma igai rĩakwa rĩthaaha;
 ngĩmaneana moko-inĩ maku,
 nawe ūkĩaga kũmaiguĩra tha.
 O na andũ arĩa akũrũ
 ūkĩmaigĩrĩra icooki iritũ mũno.
- 7 Nawe ūkiuga atĩrĩ, ‘Ngũtũũra ndĩ mũthamaki-mũndũ-wa-nja nginya
 tene!’
 No wee ndũigana gũcũũrania maũndũ maya,
 o na kana wĩciirie ūrĩa ūhoru wamo wa kũrigĩrĩria ūgaikara.
- 8 “Na rĩrĩ, ta thĩkĩrĩria, wee wendete ikeno,
 na ūikaraga ūtarĩ ūgwati ūngũtigĩra,
 na ūkeĩraga atĩrĩ,
 ‘Nĩi no nĩi, na gũtirĩ ūngĩ tiga nĩi.
 Ndirĩ hĩndĩ ngaatuũka mũtumia wa ndigwa,
 kana menye ūhoru wa gũkuĩrwo nĩ ciana.’
- 9 Maũndũ macio meerĩ nĩmagagũkorerera o rĩmwe,
 mũthenya o ro ūmwe:
 nĩũgakuĩrwo nĩ ciana, na ūtuĩke mũtumia wa ndigwa.
 Maũndũ macio magaagũkorerera na ūiyũru biũ,

- o na gũtuĩka ũrĩ na ũrogi mũingĩ,
na ũgo waku ũkaingĩha mũno.
- 10 Ũtũire wĩhokete waganu waku,
ũkoiga atĩrĩ, 'Gũtirĩ mũndũ ũnyonaga.'
- Ũũgĩ na ũmenyo waku nĩkũhĩtithagia rĩrĩa ũkwĩra atĩrĩ,
'Nĩ no nĩ, na gũtirĩ ũngĩ tĩga nĩ.'
- 11 Nĩ ũndũ ũcio mwanangĩko nĩũgagũkora,
na ndũkaamenya ũrĩa ũngĩũũrĩra.
Nĩũgakorererwo nĩ mũtino
ũrĩa ũtangĩhota gwĩkũũra kuuma kũrĩ guo;
ningĩ nĩũgakorererwo o ro rĩmwe
nĩ ihooru rĩa maũndũ ũterĩgĩrĩre.
- 12 "Wee thiĩ na mbere na ciama ciaku cia ũgo,
na ũrogi waku mũingĩ ũrĩa ũtũire wĩkaga kuuma ũrĩ mũnini.
No gũkorwo hihi nĩũkona kĩguni kĩa mo,
kana hihi ũtũme kũgĩe na itua-nda inene.
- 13 Irĩra iria ciothe ũheetwo no gũkũnogia ikũnogetie!
Ago aku arĩa maroraga igũrũ matu-inĩ nĩmeyumĩrie,
acio matũragia njata na makaratha mohoro o mweri, o mweri-rĩ,
nĩmagĩkũhonokie kuuma kũrĩ maũndũ marĩa megũgũkorerera.
- 14 Ti-itherũ, andũ acio mahaana ta itira iria itigĩtwo mũgũnda;
nĩgũcinwo magaacinwo nĩ mwaki mathire.
Matikahota kwĩhonokia kuuma kũrĩ hinya wa rũrĩrĩmbĩ rwa mwaki,
nĩgũkorwo hatigaakorwo makara mangĩotwo mwaki;
hatĩrĩ mwaki haha ũngĩotwo.
- 15 Ũguo noguo mangĩgwĩkĩra,
aya mwanarutithania wĩra na mũkonjorithia nao
kuuma rĩrĩa warĩ mũnini.
O mũndũ wao athiaga o na mbere kũhĩtia;
gũtigakorwo mũndũ o na ũmwe ũngĩgĩkũhonokia.

48

Isiraeli kũũmia Ngoro

- 1 "Atĩrĩrĩ, we nyũmba ya Jakubu, ta thikĩrĩria ũhoro ũyũ,
o wee wĩtanagio na rĩtwa rĩa Isiraeli,
na uumĩte rũciaro-inĩ rwa Juda,
o inyuĩ mwĩhĩtaga mũkĩgwetaga rĩtwa rĩa Jehova,
na mũkahooya Ngai wa Isiraeli,
o na gũtuĩka mũtimũhooyaga na ma kana na ũthingu,
- 2 nĩgũkorwo inyuĩ mwĩtaga atũũri a itũũra rĩrĩa inene itheru,
na mũkehoka Ngai wa Isiraeli,
o ũcio rĩtwa riake arĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe:
- 3 O tene nĩndarathire ũhoro wa maũndũ marĩa magooka,
ngĩmaaria na kanua gakwa na ngĩtũma mamenyeke;
na o ro rĩmwe ngĩmahingia, namo magĩũkĩka.
- 4 Nĩgũkorwo nĩndamenyaga atĩ wee ũrĩ mũremi mũno,
nayo ngingo yaku ikahaana ta rũga rũmũ rwa kĩgera,
nagu thĩthi waku ũgatuĩka ta gĩcango.
- 5 Nĩ ũndũ ũcio ndakwĩrĩre maũndũ maya o tene;
ngĩkwĩra ũhoro wamo mataanekĩka, nĩgeetha ndũkanoige atĩrĩ,
'Mĩhianano yakwa ya kũhooywo nĩyo iĩkĩte maũndũ macio;

mũhianano wakwa wa gwacũhio, na ngai yakwa ya kīgera
nĩcio ciathanire ũhoro wamo.’

6 Kũigua nĩmũiguĩte maũndũ macio; ta kĩmarorei mothe.
Gĩthĩ mũtikamoimbũra atĩ nĩguo matariĩ?

“Kuuma rĩu ndũkwĩraga ũhoro wa maũndũ merũ,
ngakwĩra ũhoro wa maũndũ mahithe, o marĩa wee ũtooĩ.

7 Maũndũ macio mathondeketwo o rĩu, na ti ma tene;
ndũrĩ waigua ũhoro ũcio, waũigua ũmũthĩ.

Nĩ ũndũ ũcio ndũngiuga atĩrĩ,
‘Maũndũ macio nĩndamenyete ũhoro wamo.’

8 Wee ndũrĩ waigua kana ũkamenya;
kuuma o tene matũ maku matĩrĩ mahingũka.

Nĩnjũũĩ wega ũrĩa ũrĩ mũndũ mũgarũ,
o na atĩ kuuma waciarwo wetũrwo mũremi.

9 Nĩngwamba kũrũgama mang’ũrĩ makwa nĩ ũndũ wa rĩĩtwa rĩakwa;
na tondu wa ũgooci wakwa ndigĩrĩrie mang’ũrĩ macio matigagũkore,
nĩguo ndigakũniine biũ.

10 Atĩrĩrĩ, nĩngũtheretie o na gũtuĩka ti ta ũrĩa betha ĩtheragio;
wee-rĩ, ngũgeretie thĩnĩ wa icua rĩa mĩnyamaro.

11 Nĩ ũndũ wakwa nĩ mwene,
ĩ ti-itherũ, nĩ ũndũ wakwa nĩ mwene-rĩ, nĩngeeka ũndũ ũcio.

Nĩ mwene-rĩ, ndaahota atĩa gwĩtikĩria rĩĩtwa rĩakwa rĩthaahio?
Riiri wakwa ndikaũhe mũndũ ũngĩ.

Isiraeli Kũrekio

12 “Atĩrĩrĩ, wee Jakubu, ta thikĩrĩria,
o na wee Isiraeli ũrĩa nĩ njĩtĩte:

Nĩ nĩ nĩ Ngai; nĩ nĩ wa mbere,
o na nĩngĩ nĩ nĩ wa kũrigĩrĩria.

13 Guoko gwakwa kĩũmbe nĩkwo kwahaandire mĩthingi ya thĩ,
na guoko gwakwa kwa ũrĩo gũgĩtambũrũkia matu;

rĩrĩa ndaameta,
mothe marũgamaga o hamwe.

14 “Cookanĩrĩrai hamwe inyuothe na mũthikĩrĩrie:

Nĩ mũhianano ĩrĩkũ ya kũhooywo ĩrĩ yoimbũranĩra maũndũ macio?

Mũndũ ũrĩa Jehova ethuurĩre manyiitanĩre nake
nĩwe ũkaahingia muoroto wake wa gũũkĩrĩra bũrũri wa Babuloni;
guoko gwake nĩkwo gũgookĩrĩra andũ a Babuloni.

15 Nĩ, o nĩ-rĩ, nĩnjarĩtie;
ĩ nĩguo, nĩ nĩ ndĩmwĩtĩte,

na nĩngamũrehe,
na nĩakagaacĩra wĩra-inĩ wake.

16 “Nguhĩrĩriai mũthikĩrĩrie ũhoro ũyũ:

“Kuuma o kĩambĩrĩria ndĩrĩ ndaaria ũhoro na hitho;
maũndũ macio makĩoneka, nĩ ngoragwo ho.”

Na rĩu Mwathani Jehova nĩwe ũndũmĩte,
we mwene o na Roho wake.

17 Jehova, o we Mũkũri waku,
o we Mũtheru wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ:

“Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai waku,

- ūrĩa ũkūrutaga maũndũ marĩa makwagĩrĩre,
na nowe ũkuonagĩrĩria njĩra írĩa wagĩrĩrwo nĩkũgera.
- 18 Naarĩ korwo nĩmwaiguĩte maathani makwa,
thayũ wanyu ũngĩahaanire ta rūũĩ rūgũtherera,
naguo ũthĩngu wanyu ũhaane ta makũmbĩ ma iria-inĩ.
- 19 Njiaro cianyu ingĩaingĩhire o ta mũthanga,
nacio ciana cianyu cingĩhe ta hĩndĩ cia mũthanga iria itangĩtarĩka;
rĩitwa rĩao rĩtingĩkaaniinwo,
kana rĩanangwo, rĩeherio mbere yakwa.”
- 20 Umai bũrũri wa Babuloni,
mwĩthareĩ, muume kũrĩ andũ a Babuloni!
Anĩrĩrai ũhoru ũyũ na kayũ kanene mũkenete,
na mũhunjĩe ndũmĩrĩri ĩno.
Mĩtũmei nginya ituri-inĩ cia thĩ;
ugai atĩrĩ, “Jehova nĩakũũrĩte ndungata yake Jakubu.”
- 21 Matianyootire hĩndĩ írĩa aamatoongoreirie werũ-inĩ;
nĩamarutĩre maaĩ kuuma rwaro-inĩ rwa ihiga;
o na ningĩ agĩatũra rwaro rwa ihiga,
namo maaĩ makiuma ho.
- 22 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Andũ arĩa aaganu matikagĩa na thayũ o na rĩ.”

49

Ndungata ya Jehova

- 1 Atĩrĩrĩ, inyuĩ mĩtũũraga icigĩrĩra-inĩ ta thĩkĩrĩriai;
o na inyuĩ andũ a mabũrũri ma kũraya ta iguai:
Jehova aanjĩtĩre itarĩ mũciare;
ndĩ o nda ya maitũ nĩguo aanjĩtĩre na rĩitwa rĩakwa.
- 2 Nĩatũmire kanua gakwa gatuĩke ta rūhiũ rūũgĩ rwa njora,
na akĩhitha kĩruru-inĩ gĩa guoko gwake;
agũthondeka ta mũguĩ mũnyoroku,
na akĩhitha thiaka-inĩ wake.
- 3 Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, “Wee Isiraeli, nĩwe ndungata yakwa,
andũ nĩmarĩngocaga nĩ ũndũ waku.”
- 4 No ngiuga atĩrĩ, “Nĩ ndutĩte wĩra wa tũhũ;
hũthĩrĩte hinya wakwa wothe nĩ ũndũ wa maũndũ matarĩ kĩguni na
ma tũhũ.
No rĩrĩ, ũhoru wakwa wa gũtuĩrwo ciira na kĩhooito uumaga harĩ Jehova,
narĩo irĩhi rĩakwa rĩrĩ na Ngai wakwa.”
- 5 Na rĩu-rĩ, Jehova ũrĩa wanyũumbire ndĩ nda ya maitũ nduĩke ndungata
yake,
nĩguo hũndũre Jakubu, ndĩmũcookie harĩ we, na njookanĩrĩrie
Isiraeli harĩ we,
nĩgũkorwo ndĩ mũtũku maithe-inĩ ma Jehova,
na Ngai wakwa agakorwo arĩ hinya wakwa,
- 6 Jehova ekuuga atĩrĩ:
“Nĩ ũndũ mũhũthũ harĩwe gũtuĩka ndungata yakwa,
ya gũcookereria mĩhĩrĩga ya Jakubu,
na kũhũndũra matigari ma Isiraeli marĩa ndĩtigĩrie.
Ningĩ nĩngatũma ũtuĩke ũtheri wa gũtherera andũ a ndũrĩrĩ,
nĩgeetha ũtware ũhonokio wakwa ituri-inĩ ciothe cia thĩ.”

7 Jehova, Mũkũuri wa Isiraeli,
 o we Ūria Mũtheru wa Isiraeli,
 ekwarĩria ūria mũnyarare na agathũurwo nĩ ndũrĩrĩ,
 akeera ūria ndungata ya aathani atĩrĩ,
 “Athamaki marĩkuonaga magakũrũgamĩra,
 aanake a athamaki makuona magakũinamĩrĩra,
 nĩ ūndũ wa Jehova, ūcio mwĩhokeku,
 o we Ūria Mũtheru wa Isiraeli, ūria ūgũthuurĩte.”

Gũcookereria Isiraeli

8 Jehova ekuuga atĩrĩ,
 “Hĩndĩ ya gwĩtĩkĩrĩka, nĩngagũcookeria ūhoro,
 naguo mũthenya wa kũhonokania, nĩngagũteithia;
 nĩndĩkũmenyaĩrĩra, na nĩngũkũheana
 ūtuĩke wa kũrĩkanĩra kĩrĩkanĩro na andũ anyu
 gĩa kũmacookeria bũrũri,
 na ūtũme megwatĩre igai rĩa kũndũ kũrĩa gwatigirwo gũkirĩte ihooru,
 9 na nĩngĩ wĩre andũ arĩa mohetwo atĩrĩ, ‘Thiĩ, nĩmuohorwo,’
 nao arĩa maikarĩte nduma-inĩ ūmeere atĩrĩ, ‘Umĩrai ūtheri-inĩ!’

“Makaarĩthagio mĩkĩra-inĩ ya njĩra,
 na moonage gĩa kũrĩa tũrĩma-inĩ tuothe tũrĩa tũtarĩ kĩndũ.

10 Matikaahũta kana manyoote,
 kana macinwo nĩ ūrugarĩ wa werũ-inĩ o na kana mahĩe nĩ riũa.
 Nĩgũkorwo ūria ūmaiguagĩra tha nĩwe ūkaamoonia njĩra
 na amatongoragie amatware ithima-inĩ cia maaĩ.
 11 Nĩngatũma kũgĩe njĩra irĩma-inĩ ciakwa ciothe,
 nacio barabara ciakwa iria njariĩ ciambatĩro na igũrũ.
 12 Atĩrĩrĩ, magooka moimĩte kũndũ kũraya:
 amwe makoima gathigathini, na amwe moime ithũiro,
 na arĩa angĩ moime rũgongo rĩa Sinimu.”

13 Wee igũrũ, anĩrĩra nĩ gũkena;
 nawe thĩ ūcanjamũke,
 na inyuĩ irĩma-rĩ, inai rwĩmbo!
 Nĩgũkorwo Jehova nĩahooreretie andũ ake,
 nao andũ ake arĩa anyariire akamaiguĩra tha.

14 No rĩrĩ, Zayuni oigire atĩrĩ, “Jehova nĩandiganĩrie,
 Mwathani nĩariganĩrwo nĩ nĩ.”

15 “Nyina wa mwana-rĩ, no ariganĩrwo nĩ mwana ūria arongithia,
 na aage kũiguĩra tha mwana ūria aciarĩte?
 Hihĩ no kũhoteke ariganĩrwo,
 no nĩ ndikaariganĩrwo nĩwe!

16 Atĩrĩrĩ, ngururĩte mũhiano waku hĩ-inĩ ciakwa,
 nacio thingo ciaku ikoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe.

17 Ariũ aku mahiũhĩte magĩcookaga kũrĩ we,
 nao arĩa makwanangĩte nĩmarakũrĩra.

18 Tiira maitho maku wĩrorere kũndũ guothe;
 ariũ aku othe maracookanĩrĩra hamwe moke harĩwe.”
 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ūria nĩ ndũũraga muoyo-rĩ,
 ūkaamehumba othe ta mathaga;

ũkaamehumba o ta ũrĩa mũhiki egemagia na mathaga make.

- 19 “O na gũtuĩka nĩwanangĩtwo ũgakira ihooru,
o nago bũrũri waku ũkonũhwo-rĩ,
bũrũri ũcio nũkanyiiha wage kũiganĩra andũ arĩa matũũraga kuo,
nao arĩa magũtambuurangĩte magaakorwo maingatĩtwo magathĩ
haraaya nawe.
- 20 Ciana iria ciaciariĩrwo bũrũri ũrĩa watahĩrwo,
ikoiga ũkĩiguaga atĩrĩ,
‘Bũrũri ũyũ nĩ mũnini, ndũngĩtũigana,
tũhe kũndũ kũngĩ gwa gũtũũra.’
- 21 Hĩndĩ iyo nũkeyũria na ngoro yaku atĩrĩ,
‘Nũũ wanjariĩre ciana ici,
kuona atĩ nĩndakuĩrĩrwo nĩ ciana ciakwa, ngĩtigwo ta ndĩ thaata;
ndaarĩ mũtahe na ngamenwo.
Nũũ warerire ciana ici?
Nĩ ndatigirwo nyiki,
no rĩrĩ, ciana ici ciũmĩte nakũ?’ ”
- 22 Mwachani Jehova ekuuga ũũ:
“Atĩrĩrĩ, nĩngeeta ndũrĩrĩ,
njooke nyambararie bendera yakwa kũrĩ andũ a mabũrũri;
nao nĩmakarehe ariũ aku mamakuũite na moko,
na makuue airĩtu aku na ciande ciao.
- 23 Athamaki nĩo magaatuĩka mathoguo ma gũkũrera,
na atumia ao matuĩke ta aa maitũguo a gũkũrera.
Nĩmagakũinamĩrĩra maturumithĩtie mothĩũ mao thĩ,
na nĩmagacũna rũkũngũ rũrĩa rũrĩ magũrũ-inĩ maku.
Hĩndĩ iyo nũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova;
arĩa manjĩhokaga matigaaconoka.”
- 24 Anga njamba irĩ hinya no itunywo indo iria itahĩte,
o na kana andũ arĩa maanyĩtĩtwo mahonokio kuuma kũrĩ andũ
karaũ?
- 25 No rĩrĩ, Jehova ekuuga atĩrĩ:
“Ĩi, njamba cia ita nũigatunywo andũ arĩa ciohete mĩgwate,
na indo iria itahĩtwo itunyanwo kuuma kũrĩ andũ arĩa karaũ,
nĩngahũũrana na andũ arĩa mahũũranaga nawe,
na nĩngahonokia ciana cianyu.
- 26 Nĩngatũma andũ arĩa makũhinyagĩrĩria marĩe nyama cia mũĩrĩ yao;
makaarĩo nĩ thakame yao ene o ta marĩtwo nĩ njoohi.
Nao andũ othe nĩmakamenya,
atĩ nĩ, Jehova, nĩ nĩ Mũhonokia waku,
na Mũkũuri waku, o nĩ ũrĩa Mwene-Hinya wa Jakubu.”

50

Mehia ma Isiraeli

- 1 Jehova ekũũria atĩrĩ,
“Marũa marĩa maitũguo aaheirwo ma gũtigana nake,
o macio monanagia atĩ nĩndamũteire-rĩ, marĩ ha?
Kana nĩ mũndũ ũrĩkũ wa arĩa ndaarĩ thĩirĩ nao ndakwendeirie?
Nĩ ũndũ wa mehia manyu-rĩ, nĩkĩo mwendirio;
nĩ ũndũ wa ũrĩa mwagararĩte watho,
nĩkĩo nyina wanyu aateirwo.

- 2 Rirĩa ndokire-rĩ, nĩ kĩĩ gĩatũmire haage mũndũ o na ũmwe?
Nĩngĩ rĩrĩa ndetanire-rĩ, nĩ kĩĩ gĩatũmire haage mũndũ o na ũmwe
wanjĩĩkire?
- Kaĩ guoko gwakwa gwakuhĩhĩte, nĩguo kũremwo nĩkũmũkũũra?
Nĩ hinya njagĩte wa kũmũhonokia?
- Ikũũma rĩakwa rĩiki nĩrĩtũmaga iria rĩhũe,
o na ngatũma njũũĩ ituĩke werũ;
thamaki ciakuo ikabutha nĩ kwaga maaĩ,
na igakua nĩ nyoota.
- 3 Nĩĩ humbaga igũrũ nguo ya nduma,
na ngarĩkunĩkĩra na nguo ya ikũnia.”
- 4 Mwathani Jehova nĩaaahete rũrĩmĩ rwa andũ arĩa marutĩtwo maũndũ,
nĩguo menyage ũrĩa ciugo ciakwa ingĩhota gũteithia andũ arĩa anogu.
Anjarahũraga rũciĩnĩ o rũciĩnĩ,
akaarahũra matũ makwa thikĩrĩrie nĩguo ndĩrute ta andũ arĩa
marutagwo maũndũ.
- 5 Mwathani Jehova nĩahingũrĩte matũ makwa,
na nĩĩ ndirĩ ndamũremera;
ndicookete na thuutha.
- 6 Ndaneanire mũgongo wakwa kũrĩ andũ arĩa maahũũraga,
kĩreru gĩakwa ngĩkĩnengera arĩa maangũũraga nderu;
ndiahithire ũthiũ wakwa atĩ nĩguo ndikanyũrũrio,
kana ndige gũtuĩrwo mata.
- 7 Tondũ Mwathani Jehova nĩwe ũndeithagia-rĩ,
ndirĩ hĩndĩ ngaacnorithio.
Nĩ ũndũ ũcio ndũmĩte ũthiũ wakwa ũikare ũũmĩte o ta ihiga rĩa nyaigĩ,
na nĩnjũũĩ ndirĩ hĩndĩ ngaacnorithio.
- 8 Nĩngĩ ũrĩa ũnduuaga mũthingu arĩ hakuhĩ.
Nũũ ũngĩgũĩthitanga?
Nĩoke tũrũgamane nake!
- Nĩngĩ ũrĩa ũngĩnjĩirithia akĩrĩ we ũ?
Mũndũ ũcio nĩarekwo akĩng'ethere!
- 9 Atĩrĩrĩ, Mwathani Jehova nĩwe ũndeithagia.
Ũrĩa ũngĩndua mwĩhia akĩrĩ ũũ?
Andũ acio othe magaaithira o ta ũrĩa nguo ithiraga;
makaarĩio nĩ memenyi, mathire biũ.
- 10 Nũũ thĩinĩ wanyu wĩtigĩrĩte Jehova,
na wathĩkagĩra kiugo kĩa ndungata yake?
Mũndũ ũrĩa ũthiagĩra nduma-inĩ,
ũrĩa ũtarĩ na ũtheri,
nĩakĩĩhoke rĩitwa rĩa Jehova,
na egiritanie na Ngai wake.
- 11 No rĩrĩ, rĩu inyuĩ arĩa othe mwakagia mwaki,
na mũkeehe imũrĩ igwakana-rĩ,
thĩĩ, mũgerere ũtheri-inĩ wa mwaki wanyu,
na wa imũrĩ cia mwaki ũrĩa mũgwatĩtie.
- Ũndũ ũyũ nĩguo mũkaamũkĩra kuuma guoko-inĩ gwakwa:
Mũgaakoma thĩ na mũnyamaro.

51

Ūhonokio wa Zayuni wa Tene na Tene

1 “Atīrīrī, inyuī mūrūmagīrīra maūndū ma ūthingu ta thikīrīriai,
o inyuī mūrōngoragia Jehova:

Rorai rwaro rwa ihiga rūrīa mwarutirwo,
o na kīenjero kīa mahiga kīrīa mwenjirwo;

2 ta rorai Ibrahīmu, o we ithe wanyu,
o na Sara, ūrīa wamūciarire.

Nīgūkorwo hīndī irīa aarī o wiki nīguo ndamwītire,
na ngīmūrathima, ngītūma aingīthe.

3 Ti-itherū Jehova nīakahooreria Zayuni,
o na ahoorerie kūndū gwakuo kūrīa kwanangītwo;

werū wakuo akaaūtua o ta Edeni,
na rūng’ūrī rwakuo arūtue o ta mūgūnda wa Jehova.

Kūu guothe gūkaiyūra gīkeno, na gūcanjamūka ngoro,
na gūcookagia ngaatho, o gūkīinagwo nyīmbo.

4 “Inyuī andū akwa ta thikīrīriai,
na inyuī rūrīrī rwakwa, njiguai:

Nīgūkorwo watho ūkoima harī nī;
nakīo kīhooito gīakwa nīkīo gīgaatuīka ūtheri wa ndūrīrī.

5 Ūhoro wakwa wa ūthingu nūrōoka o na ihenya,
nakuo kūhonokania gwakwa kūrī hakuhi kuoneka,
o nakuo guoko gwakwa nīkuo gūgaatuīra andū a ndūrīrī ciira wa
kīhooito.

Andū a icigīrīra-inī nī nī magaacūthīrīria
na meterere guoko gwakwa marī na mwīhoko.

6 Tiirai maitho manyu na igūrū,
na mūrore thī irīa irī mūhuro;

igūrū rīkaabuīria o ta ndogo,
nayo thī ithire o ta ūrīa nguo ithiraga,
nao atūūri ao makuage o ūguo ta ngi.

No rīrī, ūhonokio wakwa nīwagūtūūra nginya tene,
naguo ūthingu wakwa ndūrī hīndī ūgaathira.

7 “Ta njiguai, inyuī andū arīa mūūi ūhoro wa ūthingu,
o inyuī andū arīa mūrūmītie watho wakwa ngoro-inī cianyu:

Mūtigetigīre kūmenwo nī andū,
o na kana mūmakio nī irumi iria mamūrūmaga nacio.

8 Nīgūkorwo makaarīo nī memenyi mathire biū o ta nguo;
na marīo nī igunyū o ta marī guoya wa ng’ondo.

No rīrī, ūhoro wakwa wa ūthingu nī wa gūtūūra nginya tene,
naguo ūhonokio wakwa ūtūūre nginya njarwa-inī ciothe.”

9 Arahūka, arahūka! Wīkīre hinya,
wee guoko kwa Jehova;

arahūka o ta ūrīa waarahūkire matukū marīa ma tene,
warahūke o ta hīndī ya njarwa cia tene.

Githī wee tiwe watinangirie Rahabu tūcunjī,
o wee watheecangire nyamū iyo nene, ūkīmītūrīkania?

10 Githī tiwe wahūithirie iria,
maai ma kūndū kūrīa kūrīku mūno,
o wee watemire njira kūu iria-inī kūrīa kūrīku,

nĩgeetha andũ arĩa wakũũrĩte maringĩre yo?

11 Andũ arĩa akũũre a Jehova nĩmagacooka.
Nao magaatootonya Zayuni makĩinaga;
nĩmagekĩrwo thũmbĩ ya gĩkeno gĩa tene na tene.
Magaakena na macanjamũke,
nakĩo kĩaha na mũcaayo nĩgathira biũ.

12 “Nĩĩ, o nĩĩ mwene-rĩ, nĩ nĩĩ ndĩmũhooreragia.
Wee ũrĩ ũ, atĩ nĩguo wĩtigĩre andũ arĩa magaatuuo o ta nyeki,
na ũgetigĩra ariũ a andũ arĩa magaatuuo o ta nyeki,

13 nawe ũkariganĩrwo nĩ Jehova ũrĩa wakũũmbire,
o we ũrĩa watambũrũkirie matu,
na agĩaka mĩthingi ya thĩ,

atĩ nĩguo o ũtũũrage na guoya o mũthenya
nĩ ũndũ wa mang’ũrĩ ma mũhinyanĩrĩria
rĩrĩa ekwĩhaarĩria aniinane?

Namo mang’ũrĩ ma mũhinyanĩrĩria ũcio-rĩ, makĩrĩ ha?

14 Nao oohwo arĩa marainaina nĩ guoya nĩmekuohorwo o narua;
matigakuĩra kũu marima-inĩ ma njeera,
o na kana irio ciao ciage.

15 Nĩgũkorwo nĩ nĩĩ Jehova Ngai wanyu,
ũrĩa ũtũmaga irĩa rĩikie ndiihũ nĩguo makũmbĩ marĩo makaruruma;
Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo rĩitwa rĩake.

16 Nĩnjĩkĩrĩte ciugo ciakwa kanua-inĩ gaku,
na ngakũhumbĩra na kĩrũru gĩa guoko gwakwa,
o nĩĩ ndatambũrũkirie matu harĩa marĩ,

na ngĩaka mĩthingi ya thĩ,
o nĩĩ njĩruga andũ a Zayuni atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũrĩ andũ akwa.’”

Gĩkombe kĩa Mang’ũrĩ ma Jehova

17 Arahũka, arahũka!

Wee Jerusalemu ũkĩra,
o wee ũnyũrĩire gĩkombe kĩa mang’ũrĩ ma Jehova,
ũnengereirio kuuma guoko-inĩ gwake,
o wee ũnyũrĩire kuuma mbakũri
ĩrĩa ĩtũmaga andũ matũgũũge na ũkamĩnĩkĩrĩria.

18 Harĩ ariũ ake othe arĩa aaciirire,
gũtirĩ o na ũmwe ũngĩmũtongoria;
o na nĩngĩ ariũ ake othe arĩa aarerire-rĩ,
gũtirĩ o na ũmwe ũngĩmũnyĩita guoko.

19 Mogwati maya meerĩ nĩmo magũkorete;
nũũ ũgaagĩkũhooreria?

Mogwati macio nĩ mwanangĩko na ũniinani,
nĩngĩ nĩ ng’aragu o na rũhiũ rwa njora;
nũũ ũgaagĩkũhooreria?

20 Ariũ aku nĩmaringĩkĩte;
nao makomete macemanĩrio-inĩ ma njĩra ciothe,
magakoma o ta thĩyia inyĩitĩtwo nĩ mũtego.

Maiyũrĩtwo nĩ mang’ũrĩ ma Jehova,
na ikũuma rĩa Ngai wanyu.

21 Nĩ ũndũ ũcio igua ũhoru ũyũ, wee ũnyariirĩtwo,
ũkarĩno, no tĩ ndibei ikũrĩte.

22 Mwathani Jehova Ngai waku

ũrĩa ũgitagĩra andũ ake, ekuuga ũũ:
 “Atĩrĩrĩ, nĩngwehereirie gĩkombe kĩrĩa gĩatũmire ũtũgũge,
 ngakĩruta guoko-inĩ gwaku;
 o na ngakwehereria mbakũri ya mang’ũrĩ makwa,
 na ndũgacooka kũmĩnyũira ringĩ.
 23 Nĩnganeana mbakũri iyo moko-inĩ ma arĩa makũnyariiraga,
 o arĩa maakwĩrire atĩrĩ,
 ‘Wĩgũithie thĩ, nĩguo tũkũgerere igũrũ.’
 Nawe ũgĩkoma, mũgongo waku ũgĩtuĩka taarĩ thĩ,
 na ũkĩũtua taarĩ njĩra nĩguo andũ acio makũgeragĩre igũrũ.”

52

1 Arahũka, arahũka, wee Zayuni,
 wĩkĩre hinya.
 Īkĩra nguo ciaku iria irĩ riiri,
 o wee Jerusalemu, itũũra rĩrĩa inene na rĩamũre.
 Nĩgũkorwo kuuma rĩu thĩinĩ waku
 gũtigacooka gũtoonya mũndũ ũtarĩ mũruu
 kana mũndũ ũrĩ na thaahu.
 2 Wĩribaribe rũkũngũ;
 ũkĩra, ũikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene, wee Jerusalemu.
 Wĩohore mĩnyororo iyo irĩ ngingo yaku,
 wee mwarĩ wa Zayuni, o wee ũtũire ũrĩ muohe.
 3 Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ:
 “Wee wendirio ũtarutĩrwo kĩndũ,
 na ũgaakũrwo ũtarutĩrwo mbeeca.”
 4 Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ:
 “Tene andũ akwa maikũrũkire bũrũri wa Misiri
 magĩthiĩ gũtũũra marĩ ageni kuo;
 thuutha ũyũ andũ a Ashuri nĩmamahinyĩrĩrie.”
 5 Jehova ekũuria atĩrĩ, “Rĩu-rĩ, nĩ kĩ ndĩ nakĩo?
 “Nĩgũkorwo andũ akwa maatahirwo o ũguo tũhũ,
 nao andũ arĩa mamaathaga no kũmanyũrũria.
 Narĩo rĩtwa rĩakwa rĩcambagio hĩndĩ ciothe,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
 6 “Nĩ ũndũ ũcio andũ akwa nĩmakamenya rĩtwa rĩakwa;
 mũthenya ũcio nĩmakamenya
 atĩ nĩ nĩ ndaaririe ũhoru ũcio o tene.
 Ī nĩguo, nĩ nĩ ndawaririe.”
 7 Kaĩ magũrũ ma mũndũ ũrĩa ũrarehe ũhoru mwega,
 nĩmagĩrĩre kũu irĩma-inĩ igũrũ-i,
 o ũcio ũrahunjanĩria ũhoru wa thayũ,
 na akarehe ũhoru mwega wa maũndũ magĩrĩru,
 o na akahunjanĩria ũhoru wa kũhonokania,
 o we ũrĩa ũreera Zayuni atĩrĩ,
 “Ngai waku nĩwe ũrathamaka!”
 8 Atĩrĩrĩ, ta thikĩrĩria! Arangĩri aku nĩmaranĩrĩra;
 maranĩrĩra nĩ gũkena marĩ hamwe.
 Rĩrĩa Jehova agaacooka Zayuni,
 nĩmakeyonera na maitho mao.
 9 Atĩrĩrĩ, inyuĩ kũndũ kũrĩa kwanangĩtwo kwa Jerusalemu,
 ambĩrĩriai kũina nyĩmbo cia gĩkeno,

nīgũkorwo Jehova n̄ahooreretie andũ ake,
 na agakũura Jerusalemu.
 10 Jehova n̄akaguũria guoko gwake gũtheru
 harĩ ndũrĩrĩ ciothe, ikuone na maitho mao,
 nacio ituri ciothe cia thĩ n̄cikoona
 ũhonokanio wa Ngai witũ.

11 Eherai, eherai, umai kũu!
 Mũtikahutie kĩndũ kĩrĩ thaahu!
 Umai kũu na mwĩtherie,
 inyuĩ mũkuuaga indo cia Jehova.
 12 No rĩrĩ, mũtikoima na ihenya,
 kana mũthĩ mũhanyũkĩte;
 nīgũkorwo Jehova n̄iwe ũkaamũtongoria,
 Ngai wa Isiraeli n̄iwe ũkaamuuma thuutha, amũgitĩre.

Ndungata Gũthũnĩka

13 Atĩrĩrĩ, ndungata yakwa ĩgeekaga maũndũ na ũũgĩ;
 n̄ĩkambarario na yambatĩrio, o na ĩtũũgĩrio mũno.
 14 O ta ũria andũ aingĩ maagegĩrio mũno nĩ ũndũ wake,
 tondũ gĩthiithi giake n̄gĩathũkĩtio mũno, gĩgakĩra kĩa mũndũ o
 wothe,
 na mũhianĩre wake ũgathũkio gũkĩra mũhianĩre wa andũ,
 15 ũguo noguo akaamakia ndũrĩrĩ nyingĩ,
 nao athamaki n̄magatumia tũnua twao nĩ ũndũ wake.
 Nīgũkorwo maũndũ marĩa materĩtwo, n̄imakamoona,
 na maũndũ marĩa mataiguĩte, n̄imakamenya ũhoru wamo.

53

1 Nũũ wĩtikĩtie ũhoru witũ,
 nakuo guoko kwa Jehova-rĩ, kũguũrĩrio ũ?
 2 Nīgũkorwo ndungata ĩyo yakũrĩre ĩhaana ta mũtĩ mwĩthĩ,
 na ta mũri ũmerete kũndũ kũmũ.
 Ndiarĩ kĩrĩrorerwa o na kana ĩgathakara ũndũ tũngĩaguucĩrĩrio n̄yo,
 ĩkĩoneka-rĩ, gũtirĩ kĩndũ kĩngĩatũmire tũmĩrĩrĩrie.
 3 Ndungata ĩyo n̄yanyararĩrwo na ĩkĩregwo nĩ andũ,
 aarĩ mũndũ wa kĩeha kĩingĩ na wonete thĩna.
 O ta mũndũ ũria andũ mahithaga mothiũ mao matikamuone-rĩ,
 aanyararĩrwo, na ithuĩ tũtiigana kũmũtĩa.
 4 Ti-itherũ n̄iwe woire wonje witũ,
 na agĩkuua kĩeha giitũ;
 no ithuĩ twatũire n̄kũhũrwo aahũrĩtwo nĩ Ngai,
 akamũgũtha na akamũnyamaria.
 5 No rĩrĩ, aatihangĩrio nĩ ũndũ wa mahĩtia maitũ,
 o na akĩhehenjwo nĩ ũndũ wa waganu witũ;
 nakuo kũherithio kũria gwatũmire tũgĩe na thayũ n̄iwe waherithio,
 na ithuĩ tũhonagio nĩ ũndũ wa nguraro ciake.
 6 Ithuothe, n̄tũhĩtĩtie njĩra, tũgaturuura ta ng'õndu ciũrĩte,
 o mũndũ agathĩ na njĩra yake mwene;
 nake Jehova n̄iamũgĩrĩrie
 waganu witũ ithuothe.

- 7 Nĩahinyĩrĩrio na agĩthĩnio, nowe ndaatumũrire kanua gake; aakĩre ki o ta ũrĩa gatũrũme gakiraga gagĩthĩ gũthĩnjwo, na o ta ũrĩa ng'ondũ ikiraga ki ĩrĩ mbere ya mũmĩenji guoya, noguo o nake ataatumũrire kanua gake.
- 8 Eeheririo na ũndũ wa kũhinyĩrĩrio na gũtuĩrwo ciira ũtarĩ wa kĩhooto. Ha ũhoru wa rũciaro rwake-rĩ, nũũ ũngĩaria ũhoru waruo? Nĩgũkorwo eeheririo kuuma bũrũri wa arĩa matũũraga muoyo; na nĩ ũndũ wa mahĩtia ma andũ akwa nĩkĩo aahũũrirwo.
- 9 Rĩrĩa aakũire aagirwo mbĩrĩra-inĩ ya andũ aaganu, o na agĩthikwo mbĩrĩra-inĩ ya andũ arĩa itonga, o na harĩa atekĩte ũndũ mũũru, kana kanua gake gakaaria maheeni.
- 10 No rĩrĩ, Jehova nĩonire arĩ wega amũhehenje, na agĩtũma athĩnĩke, na rĩrĩa Jehova agaatũma muoyo wake ũtuĩke igongona rĩa mehia-rĩ, nĩakooka rũciaro rwake, na amũingĩhĩrie matukũ make, naguo wendi wa Jehova nĩũkagaacĩra guoko-inĩ gwake.
- 11 Thuutha wa ngoro yake gũthĩnĩka, nĩakooka uumithio wa gũthĩnĩka gwake, na aiganĩre; nĩ ũndũ wa ũmenyo wake, ndungata ĩyo yakwa thingu nĩĩgatũma andũ aingĩ matuĩke athingu, na nĩũgakuua mawaganu mao, ĩmeherie.
- 12 Nĩ ũndũ ũcio nĩngamĩgayanĩria igai hamwe na arĩa anene, o na magayane indo cia gũtahwo na andũ arĩa marĩ hinya, tondũ nĩarutire muoyo wake akue, na agĩtaranĩrio na arĩa aagarari watho. Nĩgũkorwo nĩakũuire mehia ma andũ aingĩ, o na arĩa maahĩtĩtie akĩmathaithanĩrĩa.

54

Rĩri ũrĩa Ũgooka wa Zayuni

- 1 "Atĩrĩrĩ, wee mũndũ-wa-nja thaata ina rwĩmbo, o wee ũtarĩ waciara mwana; ambĩrĩria kũina rwĩmbo, na wanĩrĩre nĩ gũkena, wee ũtarĩ wanyĩtwo nĩ ruo rwa gũciara, tondũ ciana cia mũndũ-wa-nja ũrĩa ũtiganĩrio nĩ nyingĩ, gũkĩra cia ũrĩa ũrĩ na mũthuuri," ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
- 2 "Wĩyaramĩrie handũ ha hema yaku, na ũtambũrũkie mataama ma hema yaku maarame, maguucie ũtekũmacaaĩra; raihia mĩkanda ya hema yaku, nacio higĩ ciayo ũcikiĩndĩre irũme biũ.
- 3 Nĩgũkorwo nĩũgatheerema mwena wa ũrĩo na wa ũmotho; nĩjaro ciaku nĩũkegwatĩra mabũrũri ma ndũrĩrĩ, na itũũre matũũra manene ma cio marĩa matigĩtwo matarĩ andũ.
- 4 "Ndũkanetigĩre; tondũ ndũgaaconoka. O na ndũkanaigue guoya wa gũconorithio; nĩgũkorwo ndũrĩ hĩndĩ ũkaanyararithio. Nĩũkariganĩrwo nĩ thoni cia ũnini waku, na ndũgacooka kũrĩrikana rĩngĩ ũrĩa wananyararwo nĩgũkorwo ũrĩ wa ndigwa.

- 5 Nigũkorwo ũrĩa Mũũmbi waku nĩwe mũthuari waku,
nake etagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
o we ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli nĩwe Mũkũuri waku;
nake etagwo Ngai mwene thĩ yothe.
- 6 Nigũkorwo Jehova nĩagagwĩta ũcooke,
ũhaana ta mũtumia ũtiganĩirio, na mũthũniku ngoro,
mũtumia wahikire arĩ mũnini, agacooka agateo,”
ũguo niguo Ngai waku ekuuga.
- 7 “Nigũkorwo ndĩragũtiganĩirie o gwa kahinda kanini,
no nĩngũgũcookia ndĩ na tha nyingĩ mũno.
- 8 Hĩndĩ ya marakara maingĩ
nĩndakũhithire ũthiũ wakwa gwa kahinda kanini,
no nĩ ũndũ wa ũtuĩ ũrĩa ũtathiraga, nĩngakũiguĩra tha,”
ũguo niguo Jehova Mũkũuri waku ekuuga.
- 9 “Kũrĩ nĩ matukũ maya no ta marĩa ma hĩndĩ ya Nuhu,
rĩrĩa ndehĩtĩre ngiuga atĩ maaĩ ta macio ma hĩndĩ ya Nuhu
matigacooka kũiyũra thĩ.
Nĩ ũndũ ũcio rĩu nĩndĩhĩtĩte atĩ ndigacooka kũrakara nĩwe
o na kana ngũkũũme rĩngĩ.
- 10 Nigũkorwo irĩma no ithingithio,
natuo tũrĩma tweherio,
no rĩrĩ, wendo wakwa ũrĩa ũtathiraga ũrĩa ngwendete naguo-rĩ,
ndũkeenyenyio,
o na kana kĩrĩkanĩro gĩakwa gĩa thayũ kĩeherio harĩwe,”
ũguo niguo Jehova ũrĩa ũkũiguagĩra tha ekuuga.
- 11 “Atĩrĩrĩ, wee itũũra rĩrĩ inene inyamarie,
o wee ũthukathukĩtwo nĩ ihuhũkanio,
na ũkaaga wa gũkũhooreria,
nĩngagwaka na mahiga ma rangĩ wa mũthemba mũingĩ,
nayo mũthingi yaku ndĩmĩake na mahiga ma yakuti.
- 12 Nĩngathondeka ndirica ciaku na mahiga mega matune,
na ihingo ciaku ndĩcithondeke na mahiga ma goro me kũhenia,
nacio thingo ciaku ciothe ikorwo irĩ cia mahiga ma goro mũno.
- 13 Ciana ciaku ciothe nĩikarutagwo ũhoro nĩ Jehova,
naguo thayũ wa ciana icio ciaku nĩũkaingĩha mũno.
- 14 Nĩũgaikara ta ũhaandĩtwo wega ũhoro-inĩ wa ũthingu:
Ũnyamarania nĩũgakũraihĩrĩria;
ndũgakorwo ũrĩ na ũndũ ũngĩtũma wĩtigĩre.
Nakĩo kimako nĩgĩgakũraihĩrĩria;
gĩtigagũkuhĩrĩria.
- 15 Na rĩrĩ, andũ mangĩgaagũtharĩkĩra-rĩ, nĩ ndigakorwo ũhoro-inĩ ũcio;
na mũndũ o wothe ũgaagũtharĩkĩra-rĩ, ũcio nĩ kwĩneana akeeneana
harĩwe.
- 16 “Atĩrĩrĩ, nĩ nĩ nĩ ndoombire mũturi,
ũrĩa ũhurutagĩra mwaki wa makara,
na agatura kĩndũ kĩa mbaara o ũrĩa kĩagĩrĩire wĩra-inĩ wakĩo.
O na mũndũ ũrĩa wanangaga akaniinana-rĩ, nĩ nĩ ndĩmũmbĩte;
17 na gũtirĩ kĩndũ kĩa mbaara gĩthondeketwo gĩa gũgũũkĩrĩra
gĩkaagaacĩra wĩra-inĩ wakĩo,
na nũkahoota mũndũ ũrĩa ũkaaria ciugo cia gũgũthitanga.

Rĩĩrĩ nĩrĩo igai rĩa ndungata cia Jehova,
o nago ũhoro wacio wa gĩtuuo thingu uumaga harĩ nĩ,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

55

Gwĩtwo kwa Andũ Anyootu

- 1 “Atĩrĩrĩ, inyuĩ inyuothe arĩa mũnyootĩ-rĩ,
ũkaai mũnyue maaĩ;
na inyuĩ mũtarĩ na mbeeca-rĩ,
ũkaai mũgũre irio, mũrie!
Ūkaai, mũgũre ndibei na iria
mũtarĩ na mbeeca mũkũruta, na hatarĩ na thogora.
- 2 Nĩ kĩĩ gĩgũtũma mũtũmĩre mbeeca harĩ irio gũtarĩ,
o na mũnoge mũkĩrutĩra wĩra kĩndũ gĩtangĩmũhũunia?
Thikĩrĩraia na mũnjigwe, nĩguo mũrĩage indo iria njega,
nacio ngoro cianyu nĩrĩkenagĩra irio iria njega mũno.
- 3 Tegai matũ mũthikĩrĩrie, na mũũke kũrĩ nĩ;
njĩguai nĩgeetha mũtũũre muoyo.
Na nĩ nĩngarĩkanĩra na inyuĩ kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene,
arĩ wendo wakwa wa kwĩhokeka ũrĩa nderĩire Daudi.
- 4 Atĩrĩrĩ ũcio nĩndĩmũtuĩte mũira kũrĩ ndũrĩrĩ,
na ngamũtua mũtongoria na mũnene wa ndũrĩrĩ.
- 5 Ti-itherũ nĩũgeeta ndũrĩrĩ iria ũtooĩ,
nacio ndũrĩrĩ iria itakũũĩ iteng’ere ciũke kũrĩ we,
nĩ ũndũ wa Jehova Ngai waku,
o we Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli,
nĩgũkorwo nĩakũhumbĩte ũkengu mũnene.”
- 6 Mathaai Jehova hĩndĩ ĩrĩa angĩoneka;
mũkairei hĩndĩ ĩria arĩ hakuhi.
- 7 Mũndũ ũrĩa mwaganu nĩatigane na mũthĩire yake,
nake mũndũ ũrĩa ũtarĩ mũthingu atigane na meciiria make mooru.
Nĩacookerere Jehova, na nĩekũmũiguĩra tha,
na acookerere Ngai witũ,
nĩgũkorwo nĩakĩragĩrĩra kũrekanĩra.
- 8 “Nĩgũkorwo meciiria makwa timo meciiria manyu,
o na kana mũthĩire yanyu ĩgatuĩka ta mũthĩire yakwa,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
- 9 “O ta ũrĩa matu maraihanĩrĩrie na thĩ,
ũguo noguo mũthĩire yakwa ĩraihanĩrĩrie na mũthĩire yanyu,
o na meciiria makwa magakĩra meciiria manyu.
- 10 Nĩgũkorwo o ta ũrĩa mbura yuraga,
narĩo ira rĩkaharũrũka kuuma ĩgũrũ,
na iticookaga kuo itaihũgĩtie thĩ
na ĩgatũma mũmera ĩthundũke na ĩciare,
nĩguo mũhandi aheo mbeũ
na ũrĩa wendaga kũrĩa aheo irio ciake,
- 11 ũguo noguo kiugo gĩakwa kĩrĩa kiumaga kanua gakwa gĩgaaikara:
Kiugo kũu gĩtikanjookerere o ro ũguo tũhũ,
no nĩgĩkahingĩa ũrĩa nyendetere wĩkwo,
na gĩkinyanĩrie muoroto ũrĩa watũmire ndĩgĩtũme.

12 Ūkoimagara na gīkeno,
na ūthiage ūtongoretio nī thayū;
irīma o na tūrīma nacio
nīgaitīka kūina rwīmbo mbere yaku,
nayo mītī yothe ya gīthaka nīkahuūra hī.

13 Ithenya rīa mīgua-rī, gūkaamera mīthengera,
na ithubya rīa cong'e kūmere mīhandathi.
Naguo ūndū ūcio ūgaatuīka wa gūtūma Jehova agīe igweta,
na ūtuīke kīmenyithia gīa gūtūra nginya tene, kīrīa gītagathūkio."

56

Ūhonokio wa Andū arīa angī

1 Jehova ekuuga atīrī:

"Tūūrai mūtuanagīra ciira wa kīhooto,
na mwīkage maūndū marīa magīrīire,
nīgūkorwo ūhonokio wakwa nīkuhīrīire,
o naguo ūthingu wakwa ūrī hakuhī kūguūranīro.

2 Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūrīa wīkaga maūndū macio,
o mūdū ūrīa ūrūmagia maūndū macio mūno,
na ūrīa ūmenyagīrīra thabatū atekūmīthaahia,
na akagīrīrīra guoko gwake gwīka ūūru."

3 Mūdū wa kūngī ūrīa wīnyīitanītie na Jehova ndakanoige atīrī,
"Ti-itherū Jehova nīakanyamūrania, andigithanie na andū ake."
O na kana mūdū ūrīa mūhakūre arekwo oige atīrī,
"Nīī haana o ta mūtī mūūmū."

4 Nīgūkorwo Jehova ekuuga atīrī:

"Ha ūhoru wa andū arīa ahakūre arīa mamenyagīrīra thabatū ciakwa,
na magathuura gwīka maūndū marīa manganagia,
na makarūmia kīrīkanīro gīakwa-rī,

5 nīngamahe handū thīnī wa hekarū yakwa na thingo-inī ciayo,
na ndūme marīkanagwo na magīe igweta rīega rīega mūno
gūkīra andū arīa marī na ciana cia aanake na cia airītu;
o na nīngī nīngamahe rīitwa rīrīa magaātūra meetagwo nginya tene na
tene,

rīrīa rītagacooka kūrganīra.

6 Andū a kūngī arīa menyīitanītie na Jehova
nīguo mamūtungatagīre,
o acio mendete rīitwa rīa Jehova,
na mamūhooyaga,

o na arīa othe mamenyagīrīra thabatū matekūmīthaahia,
na makarūmia kīrīkanīro gīakwa-rī,

7 andū acio nīo ngaatwara kīrīma-inī gīakwa kīrīa kīamūre,
na ndīmahe gīkeno thīnī wa nyūmba yakwa ya mahooya.

Maruta mao ma nījino na magongona
nīmagetīkīrīka kīgongona-inī gīakwa;
nīgūkorwo nyūmba yakwa īgeetagwo
nyūmba ya mahooya ya kūhooyagīrwo nī ndūrīrī ciothe."

8 Mwathani Jehova ekuuga atīrī,
o we ūrīa ūcookanagīrīra andū a Isiraeli arīa matahītwo:
"Hamwe na acio ndīkītie gūcookanīrīra
no kūrī angī ngaacookanīrīra meongerere harīo."

Thitango ya Ngai ya Gũũkĩrĩra Andũ arĩa Aaganu

- 9 Atĩrĩrĩ, ũkaai inyuĩ nyamũ ciothe cia gĩthaka,
o na inyuĩ nyamũ ciothe cia mũtitũ ũkaai mũrĩe!
- 10 Arangĩri a Isiraeli nĩ atumumu,
othe nĩmagĩte ũmenyo;
othe matariĩ ta ngui itagambaga,
ikaremwo nĩ gũkũga;
makomaga thĩ makaroota,
na mendaga o gũkoma toro.
- 11 Matarĩĩ o ta ngui ngoroku mũno;
matirĩ hĩndĩ mahũũnaga.
Nĩ arĩithi matarĩ na ũtaũku;
othe magarũrũkĩte magathiĩ na njĩra ciao o ene,
na o mũndũ acaragia maũndũ ma kwĩguna we mwene.
- 12 O mũndũ aanagĩrĩra akoiga atĩrĩ, “Ūnganai ndimũrehere ndibe! Nĩtũnyue njoohi nginya tũrĩĩo!
Naruo rũciũ rũkaahaana o ta ũmũthĩ,
kana rwagĩre mũno makĩria.”

57

- 1 Atĩrĩrĩ, andũ arĩa athingu makuaga o ro ũguo,
na gũtirĩ mũndũ wĩciiragia ũhoru ũcio ngoro-inĩ yake;
andũ arĩa etigĩri-Ngai meheragio,
na gũtirĩ mũndũ ũmenyaga atĩ acio athingu meheretio
nĩguo matharwo, matikoone ũuru.
- 2 Andũ arĩa mathiiaga na mũthiĩre mĩagĩrĩru,
matoonyaga thayũ-inĩ;
ningĩ nĩmonaga ũhurũko makua.
- 3 “No inyuĩ-rĩ, ũkaai haha,
inyuĩ ariũ a mũndũ-wa-nja mũragũri,
o inyuĩ ciana cia itharia na cia maraya!
- 4 Nũũ ũcio inyuĩ mũranyũrũria?
Nũũ ũcio mũratembanĩria mũromo
na mũkamũrutĩra rũrĩmĩ?
Githĩ inyuĩ ti inyuĩ ciana cia aremĩ,
o na rũciaro rwa aheenania?
- 5 Inyuĩ mũhĩahĩaga nĩ thuti cianyu mũrĩ kũu mĩgandi-inĩ,
na mũrĩ rungu rwa mũtĩ o wothe mũruru;
mũrutaga ciana cianyu magongona kũu ituamba-inĩ,
na mũatũka-inĩ ya ndwaro cia mahiga.
- 6 “Mĩhianano ya kũhooywo ĩrĩa ĩrĩ mahiga-inĩ manyoroku* kũu ituamba-inĩ nĩyo rũgai rwanyu;
ĩĩ, mĩhianano ĩyo nĩyo igai rĩanyu.
Ĩĩ, ĩyo nĩyo ũitĩire magongona maku ma kĩndũ gĩa kũnyuuo,
na ũkamĩrutĩra maruta ma mũtu.
Nĩrĩ-rĩ, ingĩhota atĩa gũkirĩrĩria maũndũ ta macio?
- 7 Wee ũthondekete ũrĩrĩ waku karĩma-inĩ karĩa karaaya na igũrũ, na gatũũgĩru;

* 57:6 Mahiga manyoroku maahũthagĩrwo gũtungatĩra ngai cia mĩhianano.

na kũu igũrũ nĩkuo waambatire, ũgĩthiĩ kũrutĩra magongona maku kuo.

8 Thuutha wa mĩrango yaku, na hingĩro-inĩ ciayo nĩkuo ũigĩte imenyithia cia gũkũririkania ũhoru wa mĩhianano ya andũ acio matooi Ngai.

Nĩwahumbũiririe gĩtanda gĩaku nĩ ũndũ wa kũndirika, ũkĩhaica igũrũ riakio, o na ũgĩkĩaramia makĩria; ũkĩrĩkanĩra na acio wendete itanda ciao, na ũgĩcooka ũkĩrorera njaga yao.

9 Nĩwathiire kũrĩ Moleku ũrĩ na maguta ma mũtĩ wa mũtamaiyũ, na ũkĩongerera maguta maku marĩa manungaga wega.

Nĩwatũmire abarũthi aku mathiĩ kũndũ kũraya mũno; ningĩ ũgĩkũrũka o nginya mbĩrĩra-inĩ!

10 Nĩwanogirio nĩ mĩthiire yaku yothe, no rĩrĩ, ndũigana kuuga atĩrĩ, 'Ũndũ ũyũ nĩ wa tũhũ.'

Ũkĩgĩa na hinya mwerũ, nĩ ũndũ ũcio ndũigana kũringĩka.

11 "Nũũ wakũiguithirie guoya na ũkĩmwĩtigĩra, ũũ atĩ ũkoretwo ũkĩaga gũtuĩka mwĩhokeku kũrĩ nĩ, na ũkaaga gũcooka kũndirikana, o na kana wĩcũũranie ũhoru ũcio na ngoro yaku? Githĩ ti tondu ngoretwo ngirĩte ki ihinda iraihu, nawe ũkaaga kũnjĩtigĩra?"

12 Nĩngaumbũrania ũthingu waku na ciiko ciaku, nacio itigakũguna.

13 Rĩria ũgaakaya ũkĩenda ũteithio-rĩ, mĩhianano iyo ya kũhooywo ũnganĩtie-rĩ, nĩgagĩkũhonokia! Rũhuho nĩrũkamĩkuua yothe, yũmbũrwo, yeherio nĩ mĩhũmũ mĩtheri. No rĩrĩ, mũndũ ũrĩa ũnduuaga rĩũrĩro rĩake-rĩ, nĩwe ũkaagaya bũrũri, o na egwatĩre kĩrĩma gĩakwa kĩrĩa kĩamũre."

Kũhoorerio Andũ arĩa Maherete

14 Na nĩgũkeeranwo atĩrĩ:

"Akaai, akaai, na mũthondeke njĩra! Eheriai mĩhĩnga yehere njĩra-inĩ ya andũ akwa."

15 Nĩgũkorwo ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ Mũno, o We ũtũgĩrĩtio na ũtũũraga tene na tene, ũrĩa wĩtagwo mũtheru; ekuuga atĩrĩ:

"Ndũũraga o igũrũ handũ hatheru, na ningĩ ngatũũrania na mũndũ ũrĩa ũrĩ ngoro ithuthĩkĩte, na ũrĩa ũherete na wĩnyiihĩtie, nĩguo njarahũre roho wa mũndũ ũcio wĩnyiihĩtie, na njarahũre ngoro iyo ithuthĩkĩte.

16 Ndigũtũũra ndũiithanagia nginya tene, o na kana ndũũre ndakarĩte hĩndĩ ciothe, tondũ roho wa mũndũ wahota kũringĩka mbere yakwa, mĩhũmũ iyo ya mũndũ ũcio ndoombire ihwererekere.

17 Nĩndarakaririo mũno nĩ mehia make ma gũkoroka; ngĩmũherithia na ngĩmũhitha ũthiũ wakwa nĩ kũrakara, no agĩthiĩ o na mbere na mĩthiire yake ĩria eyendeire.

- 18 Ninyonete njira ciake, no ningamuhonia;
ningi ningamutongoria, na njooke ndimuumiririe,
19 ndume kugie na ugooci tunua-ini twa andu aria macakayaga kuu
Israeli.
Thayu, thayu kuri aria mari kuraya, na kuri aria mari gukuhii,
uguo niguu Jehova ekuuga. "Na ni nii ngaamahonia."
20 No riri, andu aria aaganu mahaana ta iria rigiikia ndihii ciaro,
riri ritangihoorera,
riri makumbi maro mahurunjaga ndaka na ndooro.
21 Ngai wakwa ekuuga afiri, "Mundu uria mwaganu-ri, ndari hndi angigia
na thayu."

58

Kwihinga Kuri Irio kuri kwa Ma

- 1 "Afiri, anirira muno, na ndugakire.
Anirira na mugambo munene o taari karumbeta karagamba.*
Umburi andu akwa uhoru wa uremi wao,
o na andu a nyumba ya Jakubu umoimburi mehia mao.
2 Nigukorwo manjaragia muthenya o muthenya;
makonekaga ta mangienda muno kumenya njira ciakwa,
ta mari ruri rwikaga uria kwagiriire,
na rutatirikite maathani ma Ngai waruo.
Mendaga ndimatuagire ciira wa kihoto,
na makoneka makienda muno Ngai amakuhiririe.
3 Moragia afiri, 'Ni ki gitumite twihinge kuri irio, nawe ukaaga kuona?
Ni ki gitumite twinyihie, nawe ukaaga kurumbiia uhoru ucio?'
"No riri, muthenya wanyu wa kwihinga kuri irio
mwikaga o uria mukwenda,
na aruti othe anyu a wira mukamahinyirira.
4 Kwihinga kuri irio kwanyu kurikagiriira na ngui na njugitano,
na mukahurana na ngundi ta andu aaganu.
Kwihinga kuri irio kwanyu kwa matuku maya
gutingituma migambo wanyu iguo kuu iguru.
5 Kwihinga kuri irio kwa mthemba ucio
wa mundu kwinyihia muthenya o umwe tu-ri,
nikuo ni thurite?
Kwihinga no kunamia mutwe ta ithanjii,
na gikomera nguo ya ikunia, o na muhu?
Kuu nikuo mwitaga kwihinga kuri irio,
na mukawita muthenya wa gwitikirika ni Jehova?
6 "Githi mthemba uria thurite wa kwihinga kuri irio ti uyuu:
kuohora aria moohetwo na njira itari ya kihoto,
na kuohora mikwa ya icooki ria ngingo,
na kurekereria aria mahinyiriro,
o na kuunanga macooki mothe ma ngingo?
7 Githi ti kugayanaga irio ciaku na andu aria ahutu,
na urehage athuni aria matari ukaro gwaku mucii,
na riri wona mundu ari njaga ukamuhumba nguo,

* 58:1 Karumbeta kaahuthagiro gwita thigari nguo ithii mbaara.

- na ndũkanahutatĩre andũ arĩa mũrĩ a mũthiimo ũmwe nao?
 8 Hĩndĩ iyo ũtheri waku nĩũgaathera o ta ũrĩa gũtherũrukaga rũciinĩ,
 nakuo kũhonio gwaku nĩũgũkooneka o narua;
 ningĩ ũthingu waku nĩũgagũtongoria,
 naguo riiri wa Jehova ũkuume thuutha, ũkũgitĩre.
- 9 Ningĩ hĩndĩ iyo nĩũgeetana, nake Jehova nĩagagwĩtũka;
 nĩũgakaya ũteithio, nake nĩakoiga atĩrĩ: Ɔĩ nĩ ũyũ haha.
- “Ŭngĩeheria icooki rĩa kũhinyanĩrĩria,
 na weherie kĩara kĩrĩa worotanaga nakĩo, na ndeto cia rũmena-rĩ,
 10 ningĩ ũngĩrutĩra kũhũunia andũ arĩa ahũtu,
 nao arĩa ahinyĩrĩrie ũmahingĩrie maũndũ marĩa mamabatairie,
 hĩndĩ iyo ũtheri waku nĩũgaathera kũu nduma-inĩ,
 naguo ũtukũ waku ũgaatuĩka o ta mũthenya barigici.
- 11 Jehova nĩarĩgũtoongoragia hĩndĩ ciothe,
 na nĩarĩkũhingagĩria mabataro maku ũrĩ bũrũri-inĩ mũũmũ,
 o na mahĩndĩ maku amekagĩre hinya.
- Ŭkahaana ta mũgũnda unithĩirio maaĩ,
 ũtuĩke ta gĩthima kĩrĩa gĩtahũaga.
- 12 Andũ aku nĩo magaacookereria kũrĩa kwaanangĩtwo o tene,
 na maakĩrĩre mĩthingi irĩa ya tene mũno;
 nawe ũgeetagwo Mũcookereria wa Thingo iria Momoku,
 na wĩtagwo Mũcookereria wa Njĩra cia Itũũro.
- 13 “Ŭngĩgirĩrĩria magũrũ maku gũthũkia mũthenya wa Thabatũ,
 na wage gwĩka maũndũ maku we mwene
 mũthenya ũcio wakwa ũrĩa mwamũre,
 nayo Thabatũ iyo ũmĩtue mũthenya wa gĩkeno,
 na mũthenya ũcio mwamũre wa Jehova ũũtue wa gũtũĩo-rĩ,
 na ũngĩũtũia na kwaga kũrũmĩrĩra njĩra ciaku,
 na kwaga gwĩka maũndũ maku we mwene, o na kana kwaria ndeto
 cia tũhũ-rĩ,
- 14 hĩndĩ iyo nĩũgakena nĩ ũndũ wa Jehova,
 na ningatũma ũtũũgĩrio mũno gũkũ thĩ,
 na ngũheage igai rĩa thoguo Jakubu, ũrĩrĩĩage.”
 Nĩgũkorwo nĩ kanua ka Jehova
 kaarĩtie ũhoru ũcio.

59

Mehia, Kũhera na Gũkũũrwo

- 1 Atĩrĩrĩ, ti-itherũ guoko kwa Jehova ti kuonju
 atĩ gũtingĩhota kũhonokania,
 o na kana gũtũ gwake gũkagĩa njiika
 atĩ gũtingĩhota kũĩgua.
- 2 No rĩrĩ, mawaganu manyu
 nĩmo mamũtigithanĩtie na Ngai wanyu;
 namo mehia manyu nĩmo matũmĩte amũhithe ũthiũ wake,
 akarega kũmũĩgua.
- 3 Nĩgũkorwo moko manyu nĩmathaahĩte nĩ ũiti wa thakame,
 nacio ciara cianyu ikaiyũra wĩhia.
 Tũnua twanyu nĩtwarĩtie ndeto cia maheeni,
 na nĩmĩ cianyu ikang'ung'uaga o ndeto cia waganu.

- 4 Gūtīrī mūndū wendaga ciira wa kīhooṭo,
o na kana ageciirīrira na njīra ya ma.
Mehokaga ngarari cia tūhū na makaaria ndeto cia maheeni;
magiaga nda cia mathūna na magariara waganu.
- 5 Mahaana ta makomeire matumbi ma nduira,
na makaamba mitego ya rurenda rwa mbumbūi.
Mūndū o wothē ūria ūngirīa matumbi macio no gūkua akuaga,
na o itumbi riāhehenjwo rītūrīkaga nduira.
- 6 Rūrenda rūu rwao nī rwa tūhū rūtingitumwo nguo;
matiingihumbira na kiria mathondekaga naruo.
Mawira mao nī mawira ma waganu,
na moko mao maiyūrīte ciiko cia haaro.
- 7 Magūrū mao mahanyūkaga makehie;
mahiuhaga magaiṭe thakame ya mūndū ūtehītie.
Meciiria mao no meciiria ma ūuru;
na kūrīa guothe mathiāga matigaga gūkirīte ihooru na mwanangiko.
- 8 Njīra ya thayū matimūi;
na mīthiire yao ti ya gūtuanira ciira na kīhooṭo.
Metemeire njira njogomu;
gūtīrī mūndū ūcigeragira akagiā na thayū.
- 9 Nī ūndū ūcio ciira wa kīhooṭo ūrī kūrāya na ithuī,
naguo ūthingu ndūtūkinyagira.
Tūcarāgia ūtheri, no tuonaga o nduma;
tūgacaria ūkengu, no tūkagerera kūrīa kūrī na mairia matumanu.
- 10 Tūhambataga rūthingo ta mūtumumu,
na tūgeetherera njira ta andū matarī maitho.
Tūhingagwo mūthenya barigici o ta rīria kūrī mairia;
tūrī gatagati ka andū arīa marī hinya, tūhaanaga ta andū akuū.
- 11 Ithuothe tūraramaga o ta nduba;
tūcakayaga na kieha ta ndutura.
Tūcarāgia ūhoro wa gūtūrīwo ciira na kīhooṭo, na tūtingiṭwona o na aṭia;
tūgacaria ūhoro wa ūhonokanio, no ūgatūrahīrīria mūno.
- 12 Nīgūkorwo mahītia maitū nī maingī maitho-inī maku,
namo mehia maitū makoimbūra ūria tūtariī.
Hīndi ciothe mahītia maitū makoragwo hamwe na ithuī,
namo mehia maitū nītūmooī mothe:
- 13 namo nī ūremi na gūkaana Jehova,
na kūhutatira Ngai witū,
na kwarāgia ndeto cia kūhinyanīrīria, na kūregana na watho,
na kwaria ndeto cia maheeni iria ngoro ciitū ithugundīte.
- 14 Nī ūndū ūcio nītwagīte ciira wa kīhooṭo,
naguo ūthingu ūgatūrahīrīria;
naguo ūhoro wa ma ūkagūa njira-inī,
naguo ūrūngīrīru ūkaagīrwo mweke.
- 15 Ūhoro wa ma ndūrī handū ūngīoneka,
nake mūndū ūria wīthemaga ūuru agatuika mūndū wa kūguimwo.
Nake Jehova akiona ūndū ūcio, ūkiaga kumūkenia,
tondū gūtīatuanagīrwo ciira na kīhooṭo.
- 16 Ningī akiona aṭi gūtīarī mūndū o na ūmwe wagīrīire,
na akīgega tondū gūtīarī na mūteithūrani;
nī ūndū ūcio guoko gwake mwene nīkuo kwamūhonokirie,

naguo ūthingu wake mwene ūkīmūtiirīra.

- 17 Agĩcooka akĩhumba ūthingu taarĩ gako gake ga kũmũgitĩra gĩthũri,
na agĩkĩra ngũbia ya kĩgera ya ūhonokio mūtwe;
naguo ūhoru wa kũrihanĩria akĩwĩhumba taarĩ nguo,
na akĩhotora kĩyo taarĩ nguo ndaaya.
- 18 O ta ūrĩa ciĩko ciao itariĩ, ūguo noguo akaarĩhana,
arĩhe thũ ciake na mang'ũrĩ,
nao andũ arĩa marĩ muku nake amacookererie ūũru wao;
andũ arĩa matũuraga icigĩrĩra-inĩ-rĩ,
erĩhĩrie na kũmagera ngero o ūrĩa kwagĩrĩre.
- 19 Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, andũ nĩmagetigĩra rĩitwa rĩa Jehova kuuma ithũiro,
na nĩmagatĩia riiri wake kuuma irathĩro rĩa riĩa.
Nĩgũkorwo agooka ta rũũĩ ruunĩte, rũgatharerera na ihenya,
rũtindĩkĩtwo nĩ mĩhũmũ ya Jehova.

- 20 "Mũkũuri nĩagooka Zayuni,
na akinye kũrĩ andũ a Jakubu arĩa maherete mehia mao,"
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

21 Nĩngĩ Jehova ekuuga atĩrĩ, "Ha ūhoru wakwa-rĩ, gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro
kĩrĩa ndarĩkanĩire nao, atĩ Roho wakwa, ūrĩa ūrĩ igũrũ riaku, na ciugo
ciakwa iria njĩkĩrĩte kanua gaku, itirĩ hĩndĩ ikehera kuuma kanua gaku,
kana ciehere kuuma tũnua twa ciana ciaku, o na kana ciehere kuuma
tũnua twa njiaro ciao, kuuma rĩu nginya tene na tene," ūguo nĩguo Jehova
ekuuga.

60

Riiri wa Zayuni

- 1 "Atĩrĩrĩ, arahũka ūcangarare, tondũ ūtheri waku nĩũũkĩte,
naguo riiri wa Jehova ūgakwarĩra.
- 2 Atĩrĩrĩ, nduma nĩhumbĩrĩte thĩ,
nayo nduma ndumanu ikahumbĩra ndũrĩrĩ ciothe,
no Jehova nĩakwarĩre,
naguo riiri wake ūgakwarĩra.
- 3 Ndũrĩrĩ nĩigooka kũrĩ ūtheri waku,
nao athamaki moke kũrĩa ūcangararĩte ta riĩa rĩkĩratha.
- 4 "Tiira maitho wĩrorere mĩena yothe:
One ūrĩa andũ othe monganĩte magooka harĩwe,
nao ariũ aku makoima kũndũ kũraya,
nao airĩtu aku magooka makuũtuo na moko.
- 5 Hĩndĩ iyo nĩũkona ūndũ ūcio, nawe ūcangarare,
ngoro yaku nayo ituumatuume, na iiyũrwo nĩ gĩkeno;
ũtonga ūrĩa ūrĩ iria-inĩ nĩũkareherwo,
o naguo ūtonga wa ndũrĩrĩ ūrehwo kũrĩ we.
- 6 Ndũũru cia ngamũira nĩkaiyũra bũrũri waku,
o nacio njaũ cia ngamũira cia kuuma Midiani, na cia Efa.*
Ngamũira ciothe cia kuuma Sheba ciũke,
ikuuĩte thahabu na ūbumba,
nao andũ maanĩrĩre magooce Jehova.
- 7 Ndũũru ciothe cia mbũri cia Kedari igaacookanĩrĩrio irehwo kũrĩ we,

* 60:6 Andũ a Midiani maarĩ arĩithi mwena wa gũthini wa Jorodani; Efa aarĩ mũriũ wa Midiani.

ūtungatagĩrwo nĩ ndũrũme cia Nebaiothu;
nĩgetĩkĩrwo, ituĩke cia kũrutwo igongona kĩgongona-inĩ gĩakwa,
na nũ nĩngagemia hekarũ yakwa ĩrĩa ĩrĩ riiri.

8 “Atĩrĩrĩ, andũ aya mombũkĩte na igũrũ ta matu,
o na kana ta ndutura igĩcooka ĩtara-inĩ ciacio nĩ a?

9 Ti-itherũ andũ arĩa matũũraga icigĩrĩra-inĩ nĩ nĩ metagĩrĩra;
matongoretio nĩ marikabu cia Tarishishi,
ikĩrehe ariũ anyu kuuma kũndũ kũraya,
marĩ na betha na thahabu ciao
nĩ ũndũ wa gũtĩia Jehova Ngai wanyu,
Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli,
nĩgũkorwo nĩakũheete riiri.

10 “Andũ a kũngĩ nĩo magaacookereria thingo ciaku,
nao athamaki ao magũtungatagĩre.
O na akorwo nĩndakũhũurire na marakara-rĩ,
nĩũgeetĩkĩrĩka nĩ nĩ nĩguo ngũiguire tha.

11 Ihingo ciaku igũtũũra irĩ hingũre,
itĩrĩ hĩndĩ ikaahingwo mũthenya kana ũtukũ,
nĩgeetha andũ makũrehagĩre ũtonga wa ndũrĩrĩ,
athamaki ao marũmanĩrĩre mũtongoro wa ũhootani.

12 Nĩgũkorwo rũrĩrĩ kana ũthamaki ũrĩa ũtagagũtungatĩra nĩũkaniinwo;
ũkaanangwo biũ.

13 “Riiri wa Lebanoni ũgaatuĩka waku,
naguo nĩ wa mĩtĩ ya mĩthengera, mĩhuhu, na mĩkarakaba yothe
hamwe,

nĩguo ĩgemie handũ hakwa harĩa haamũre;
na nũ nĩngagooocithia handũ harĩa hakinyagwo nĩ magũrũ makwa.

14 Ariũ a andũ arĩa makũhinyagĩrĩra nĩmagooka harĩwe makũinamĩrĩre;
na arĩa othe makũmenete, mainamĩrĩre magũrũ-inĩ maku,
nao magwĩtage Itũũra-Inene-rĩa-Jehova,
na Zayuni itũũra rĩa Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli.

15 “O na akorwo nĩwatiganĩurio na ũkĩmenwo,
na gũkĩaga mũndũ o na ũmwe ũngĩtuĩkanĩria gwaku-rĩ,
nĩngatũma ũtũũre ũrĩ mũtũũku nginya tene,
na ũrĩ gĩkeno kĩa njarwa ciothe.

16 Nĩũkanyuuaga iria rĩa ndũrĩrĩ
na wongithagio nyondo cia ũthamaki.
Hĩndĩ iyo nĩguo ũkaamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, nĩ nĩ Mũhonokia waku,
na Mũkũuri waku, Ūrĩa-ũrĩ-Hinya-Mũno wa Jakubu.

17 Ngaakũrehera gĩcango handũ ha thahabu,
na ngũrehere betha handũ ha kĩgera.
Handũ ha mbaũ ngaakũrehera gĩcango,
na ngũrehere kĩgera handũ ha mahiga.
Nĩngatũma thayũ ũtuĩke mũnene waku,
naguo ũthingu ũtuĩke mwathi waku.

18 Ngũũ ndĩgaacooka kũiguuo bũrũri-inĩ waku,
o na kana mĩhaka-inĩ ya bũrũri waku kũgĩe ũũnũhi kana
mwanangĩko,

no nĩũgeeta thingo ciaku Ūhonokio,
na ihingo ciaku ũciĩte Ūgooci.

19 Riũa ti rĩo rĩrĩkwaragĩra mũthenya,
kana ũtheri wa mweri ũgũtheragĩre ũtukũ,
nĩgũkorwo Jehova agaatuĩka ũtheri waku wa nginya tene
na Ngai waku atuĩke riiri waku.

20 Riũa rĩu rĩaku rĩtigacooka gũthũa rĩngĩ,
o na kana mweri waku ũtukĩrwo rĩngĩ;
nĩgũkorwo Jehova nĩwe ũgaatuĩka ũtheri wa gũgũtherera nginya tene,
na matukũ maku ma kĩaha nĩmagathira.

21 Hĩndĩ iyo nao andũ aku othe magaaatuĩka athingu,
na megwaĩre bũrũri nginya tene.
Andũ acio nĩo thuuna irĩa ndĩhaandĩire,
arĩ wĩra wa moko makwa,
nĩgeetha monanagie ũkengu wakwa mũnene.

22 Nyũmba irĩa nini ikongerereka ituĩke andũ ngiri,
nayo irĩa itarĩ andũ aingĩ ituĩke rũrĩrĩ rũrĩ hinya mũno.
Nĩ nĩ nĩ Jehova.

Nĩngeeka ũndũ ũcio narua ihinda rĩaguo rĩakinya.”

61

Mwaka wa Ūtugi wa Jehova

1 Atĩrĩrĩ, Roho wa Mwathani Jehova arĩ igũrũ rĩakwa,
nĩ ũndũ Jehova nĩanjitĩrĩrie maguta,
nĩguo hunjagĩrie andũ arĩa athũĩni ũhoru-ũrĩa-mwega.

Nĩandũmĩte ngahonie arĩa athuthĩku ngoro,
na ngaanĩrĩre atĩ andũ arĩa mohetwo nĩmohorwo,
nao arĩa mohetwo njeera ndĩmeere nĩmarekererio,

2 na hunjanagĩrie ũhoru wa mwaka ũrĩa Jehova akoonana ũtugi wake,
na mũthenya ũrĩa Ngai witũ akerĩhĩria,
ningĩ hooragĩrie arĩa othe marĩ na kĩaha,

3 na ndeithagie andũ arĩa marĩ na kĩaha kũu Zayuni:
ndĩmahumbe tanji ya ũthaka handũ ha mũhu,
na ndĩmaitĩrĩrie maguta ma gĩkeno handũ ha kĩaha,
na ndĩmahumbe nguo ya ũgooci
handũ ha ngoro itarĩ mwĩhoko.

Nĩgeetha meetagwo mĩtĩ ya ũthingu,
mĩtĩ irĩa ihaandĩtwo nĩ Jehova
nĩguo monanagie riiri wake.

4 Nao nĩmagaka kũndũ kũrĩa gũtũire kwanangĩtwo kuuma tene,
na macookererie kũndũ kũrĩa kuonũhirwo tene;
nĩ magaacookereria matũũra manene
marĩa matũire marĩ manange njiarwa na njiarwa.

5 Nao ageni nĩmakarĩthagia ndũũru cianyu;
nao andũ a kũngĩ marĩmage mĩgũnda yanyu,
o na macehage mĩthabibũ yanyu.

6 No inyuĩ mũgeetagwo athĩnjĩri-Ngai a Jehova,
nao andũ mamwĩtage atungatĩri a Ngai witũ.
Mũkaarĩaga ũtonga wa ndũrĩrĩ,
na mwĩtĩlage na indo icio ciao nyingĩ.

7 Nĩ ùndũ wa ùrĩa andũ akwa manaconorithio,
 makaarĩhĩrio maita meerĩ,
 na handũ ha thoni-rĩ,
 nĩmagakenera igai rĩao;
 na nĩ ùndũ ùcio makaagaya igai maita meerĩ bũrũri-inĩ wao,
 na magĩe na gĩkeno gĩtagathira nginya tene.

8 “Nĩgũkorwo niĩ, Jehova, nĩnyendete ciira wa kĩhooto;
 nĩthũire ùtunyani na waganu.
 Nĩ ùndũ wa wĩhokeku wakwa-rĩ, nĩngamarĩha irĩhi rĩao,
 na ndũkanĩre nao kĩrĩkanĩro gĩa gũtũura nginya tene.

9 Njiaro ciao nũikaagĩa igweta ndũrĩri-inĩ,
 na ciana ciao imenywo nĩ andũ a ndũrĩri.
 Arĩa othe makaamoona nĩmagetikĩra
 atĩ acio nĩo andũ arĩa Jehova arathimĩte.”

10 Niĩ nĩngenagĩra Jehova mũno;
 ngoro yakwa icanjamũkaga nĩ ùndũ wa Ngai wakwa.
 Nĩgũkorwo nĩahumbĩte ùhonokio ta nguo,
 na akaahumba nguo ndaaya ya ùthingu,
 o ta ùrĩa mũhikania agemagia mũtwe wake na kĩremba taarĩ mũthĩnjĩri-
 Ngai,
 na ta ùrĩa mũhiki egemagia na mathaga make ma goro.

11 Nĩgũkorwo o ta ùrĩa tũri ùtũmaga mbegũ imere,
 na mũgũnda ùgatũma mbegũ ikũre-rĩ,
 ùguo noguo Mwathani Jehova agaatũma ùthingu na ùgooci
 ciumĩre cionekane nĩ ndũrĩri ciothe.

62

Rĩitwa Rierũ rĩa Zayuni

1 Ha ùhoru wa kũrũrĩra Zayuni-rĩ, ndigakira,
 o na kana ndigithĩrie gũtetera Jerusalemu,
 nginya hĩndĩ irĩa ùthingu wake ùkaara o ta ùtheri wa rũciinĩ,
 naguo ùhoru wake wa kũhonokio wonekane o ta tawa ùrĩa
 ùrĩrĩmbũkaga.

2 Ndũrĩri nũikoona ùthingu waku,
 nao athamaki othe mone riiri waku;
 nawe ùgeetagwo na rĩitwa rierũ,
 rĩrĩa rikaagwetwo na kanua ka Jehova.

3 Ningĩ ùgaatuĩka ta tanji ya ùthaka
 ùnyĩitĩtwo guoko-inĩ kwa Jehova,
 na ùhaana ta thũmbĩ ya ùthamaki
 ùnyĩitĩtwo guoko-inĩ kwa Ngai waku.

4 Wee ndũgacooka gwĩtwo Mũtiganĩrie,
 kana bũrũri waku wĩtwo Mũkiri-Ihooru.
 No rĩrĩ, ùrĩitagwo Hefiziba,
 na bũrũri waku wĩtagwo Beula;
 nĩgũkorwo Jehova nĩagakenagio nĩwe,
 naguo bũrũri waku ùgaatuĩka o ta mũhiki ùhikĩtio.

5 O ta ùrĩa mwanake ahikagia mũirĩtu,
 ùguo noguo ariũ aku magaakũhikia;
 na o ta ùrĩa mũhikania akenagĩrĩra mũhiki wake,
 ùguo noguo Ngai waku agaagũkenerera.

- 6 Nĩnjigĩte arangĩri a thingo ciaku, wee Jerusalemu,
nao matigakira mũthenya kana ũtukũ.
Inyuĩ arĩa mũkayaḡĩra Jehova-rĩ,
mũtikanahurũke,
- 7 o na kana mũmũhe ũhurũko nginya rĩrĩa akahaanda Jerusalemu,
na arĩtue itũũra rĩrĩ igweta thĩ yothe.
- 8 Jehova nĩehĩtĩte ambararĩtie guoko gwake kwa ũrĩo,
na akehĩta na guoko gwake kũrĩ hinya, akoĩga atĩrĩ:
“Ndigacooka kũhe thũ ciaku ngano yaku
ĩtuĩke irio ciao,
na gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ andũ a kũngĩ makaanyua ndibei ya mũhihano
irĩa wee ũrutũire wĩra;
- 9 no rĩrĩ, andũ arĩa marĩgethaga ngano nĩo marĩmĩrĩĩaga,
na magoocage Jehova,
nao arĩa monganagia thabibũ nĩo marĩnyuuaga ndibei yacio
maikarĩte nja ya handũ hakwa harĩa haamũre.”
- 10 Hitũkĩrai, mũhĩtũkĩre ihingo-inĩ, mumagare!
Thondekerai andũ njĩra.
Akaai, mwake njĩra njariĩ!
Ūnganiai mahiga, mũmeherie kuo.
Ambarariai bendera na igũrũ nĩguo yonwo nĩ ndũrĩrĩ.
- 11 Jehova nĩanĩrĩire ũhoro ũyũ
ituri-inĩ ciothe cia thĩ, akoĩga atĩrĩ:
“ĩrai Mwarĩ wa Zayuni ũũ,
‘Atĩrĩrĩ ũrĩa ũgaakũhonokia nĩarooka!
Arooka arĩ na kĩheo ḡĩake,
na irĩhi rĩake arĩ o narĩo.’ ”
- 12 Acio marĩtagwo Andũ arĩa Aamũre,
o arĩa Jehova Akũũrĩte;
nawe ũrĩtagwo Wa Kwendeka,
Itũũra-Inene-rĩrĩa-Rĩtagacooka-Gũthaamwo.

63

Mũthenya wa Ngai wa Kwĩrĩhĩria na Kũhonokania

- 1 Nũũ ũyũ ũroka oimĩte Edomu,
akoĩma itũũra rĩa Bozara ehumbĩte nguo ndune ta thakame?
Nũũ ũyũ wĩhumbĩte nguo irĩ na ũkengu,
agĩkinyũkagia arĩ na hinya wa ũnene wake?
- “Nĩ nĩ, ngĩaragia ndeto cia ũthingu,
na ndĩ na hinya wa kũhonokania.”
- 2 Nĩ kĩ gĩtũmĩte nguo ciaku itunĩhe,
ta cia mũndũ ũraranga kĩhĩhĩro kĩa ndibei?
- 3 “Nĩ-rĩ, nĩnanḡĩte kĩhĩhĩro kĩa ndibei ndĩ nyiki;
gũtirĩ mũndũ wa kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ o na ũmwe twarĩ nake.
Ndamakinyĩrĩrie ndĩ na marakara,
na ngĩmarangĩrĩria thĩ ndĩ na mang’ũrĩ;

nayo thakame yao ikĩminjũkĩra nguo ciakwa,
 nacio ciothe ikĩgĩa na marooro mayo.
 4 Nĩgũkorwo mũthenya wa kũrĩhanĩria warĩ ngoro-inĩ yakwa,
 nangu mwaka wa gũkũura andũ akwa nĩmũkinyu.
 5 Nĩ nĩndacũthĩrĩrie, ngĩona atĩ hatiarĩ mũndũ wa kũndeithia,
 na ngĩgega tondũ gũtiarĩ na mũndũ wa kũndiirĩra;
 nĩ undũ ũcio guoko gwakwa mwene nĩkuo kwahonokirie,
 namo mang'ũrĩ makwa mwene makĩndiirĩra.
 6 Nĩndakinyĩrĩrie ndũrĩrĩ ndĩ na marakara,
 ngĩtũma ituĩke ta irĩtwa nĩ njoohi nĩ undũ wa mang'ũrĩ makwa,
 nayo thakame yao ngĩmũita thĩ."

Kũgooca na Kũhooya

7 Nĩngũheana ũhoru wa motugi ma Jehova,
 o na ciĩko ciake iria itũmaga agoocwo,
 kũringana na maũndũ mothe marĩa Jehova atwĩkiire:
 iĩ, nĩngũheana ũhoru wa maũndũ maingĩ mega
 marĩa eekĩire nyũmba ya Isiraeli,
 kũringana na tha ciake, na motugi make maingĩ.
 8 Nĩ undũ oigire atĩrĩ, "Ti-itherũ acio nĩ andũ akwa,
 na nĩ ciana iria itakaheenia,"
 na nĩ undũ ũcio agĩtuĩka Mũhonokia wao.
 9 Mathĩina-inĩ mao mothe o nake nĩathĩnĩkire,
 nake mũraika wake akĩmahonokia.
 Akĩmakũura nĩ ũrĩa aamendete na akamaiguĩra tha,
 akĩmooya na agĩtũura amakuũite matukũ mothe ma tene.
 10 No rĩrĩ, nĩmamũremeire
 na makĩguithia Roho wake Mũtheru ũuru.
 Nĩ undũ ũcio akĩmagarũrũka, agĩtuĩka thũ yao,
 nake we mwene akĩrũa mbaara nao.
 11 Ningĩ andũ acio ake makĩrikana matukũ ma tene,
 o hĩndĩ ya Musa na andũ ake, makĩũria atĩrĩ:
 ũrĩa wamaringirie iria, hamwe na mũrĩithi wa rũuru rwake-rĩ, akĩrĩ ha?
 Ĩ we ũrĩa wareehire Roho Mũtheru gatagatĩ kao-rĩ, akĩrĩ ha?
 12 ũrĩa watũmire guoko gwake kwa hinya na kũrĩ riiri
 gũikare mwena wa ũrĩo wa Musa, akĩrĩ ha?
 O we ũrĩa wagayũkanirie maaĩ mbere yao,
 nĩguo egĩre na igweta nginya tene,
 13 ũrĩa wamatongoreirie kũndũ kũu kũriku, akĩrĩ ha?
 O ta mbarathi igĩtwarĩrwo werũ-inĩ-rĩ, matiahĩngirwo;
 14 o ta ũrĩa ng'ombe ithiiga kwarahio gĩtuamba-inĩ,
 noguo o nao maaheirwo ũhurũko nĩ Roho wa Jehova,
 ũguo nĩguo watongoririe andũ aku
 nĩgeetha wigũire rĩtwa rĩ na riiri.
 15 We ta cũthĩrĩria thĩ ũrĩ o kũu igũrũ, wĩrorere,
 wone ũrĩa gũtariĩ ũrĩ gĩtĩ-inĩ gĩaku kũu gĩtũũgĩru kĩa ũnene,
 o kũu gĩtheru na kĩrĩ riiri.
 Kaĩ maũndũ maku marĩa wĩkaga ma kũyo o na ma hinya makĩrĩ ha?
 ũhoru wa ũrĩa ũtũiguagĩra tha na ũrĩa ũtũcakayagĩra ngoro-inĩ yaku-
 rĩ, nĩũgirĩtie ũtũkinyĩre.

- 16 O na angĩkorwo Iburahĩmu ndatũũĩ,
nake Isiraeli nĩatũkaanĩte-rĩ,
Wee nĩwe Ithe witũ;
Wee Jehova-rĩ, nĩwe Ithe witũ,
narĩo rĩitwa riaku nĩ Mũkũũri witũ kuuma tene.
- 17 Atĩrĩrĩ, Wee Jehova, nĩ kĩĩ gĩtũmaga ũtũrekererie tuume njĩra-inĩ ciaku,
na ũkoomia ngoro ciitũ nĩguo twage gũgũtĩia?
Garũrũka nĩ ũndũ wa ndungata ciaku,
o mĩhĩrĩga ĩyo ĩtuĩkĩte igai riaku.
- 18 Andũ aku arĩa aamũre nĩmegwatiire bũrũri ũyũ wamaheire
ũgĩtuĩka wao o ihinda inini,
no rĩu thũ ciitũ nĩcirangĩrĩire
handũ haku harĩa haamũre.
- 19 Ithuĩ tũrĩ andũ aku kuuma tene;
no rĩrĩ, o ndũrĩ wamathamakĩra,
o na matĩrĩ metanio na rĩitwa riaku.

64

- 1 Atĩrĩrĩ, naarĩ korwo watarũranga matu ũikũrũke gũkũ thĩ,
nĩguo irĩma ithingithe irĩ mbere yaku!
- 2 O ta ũrĩa mwaki ũmundagia thari ikarĩrĩmbũka,
na ũgatũma maaĩ matherũke-rĩ,
ikũrũka thĩ ũtũme rĩitwa riaku rĩmenywo nĩ thũ ciaku,
na ũtũme ndũrĩrĩ ciinaine irĩ mbere yaku!
- 3 Nĩgũkorwo hĩndĩ irĩa Wee wekire maũndũ ma kũmakania marĩa
tũteerĩgĩrĩire-rĩ,
nĩwaikũrũkire, nacio irĩma igĩthingitha irĩ mbere yaku.
- 4 Kuuma o tene gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũrĩ waigua maũndũ ta macio,
na gũtirĩ gũtũ kũrĩ kwaigua ũhoru ta ũcio,
o na kana riitho rĩkĩona Ngai ũngĩ tawe,
ũrĩa wĩkaga maũndũ nĩ ũndũ wa andũ arĩa maikaraga mamwetereire.
- 5 Wee ũukaga gũteithia andũ arĩa mekaga maũndũ marĩa magĩrĩire
makenete,
o acio marĩrikanaga njĩra ciaku.
No rĩrĩa twagire gũcirũmirĩra tũgĩthĩ na mbere na kwĩhia-rĩ,
wee nĩwarakarire.
Ithuĩ-rĩ, tũngĩkĩhonoka atĩa?
- 6 Ithuothe tũtuĩkĩte ta mũndũ ũrĩ na thaahu,
na ciĩko ciothe cia ũthingu witũ ihaana ta ndangari irĩ magigi;
ithuothe tũhohaga tũkahaana ta ithangũ,
namo mehia maitũ magatũhuruta o ta ũrĩa rũhuho rũhuruutaga
maragara.
- 7 Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũkayaĩra rĩitwa riaku,
kana akageria anyiitane nawe;
nĩgũkorwo nĩtũhithĩte ũthiũ waku,
ũgagĩtũma tũhinyĩrĩrĩke nĩ ũndũ wa mehia maitũ.
- 8 No rĩrĩ, Wee Jehova, wee nĩwe ithe witũ.
Ithuĩ tũrĩ rĩũmba, nawe nĩwe mũtũũmbi;
ithuothe tũrĩ wĩra wa moko maku.
- 9 Wee Jehova-rĩ, tĩga gũtũrakarĩra mũno makĩria,
o na kana ũtũre ũrĩrikanaga mehia maitũ.
Na rĩrĩ, ta tũrore twagũthaitha,

wone atĩ ithuothe tũrĩ andũ aku.

- 10 Matũũra maku marĩa manene maamũre nĩmatuĩkĩte werũ;
o na itũũra rĩa Zayuni rĩtuĩkĩte werũ,
narĩo itũũra rĩa Jerusalemu rĩgakira ihooru.
- 11 Hekarũ iitũ irĩa nyamũre na irĩ riiri,
kũrĩa maithe maitũ maakũgocagĩra,
nĩcinĩtwo na mwaki,
nacio indo ciitũ ciothe iria irĩ bata nĩcianangĩtwo.
- 12 Thuutha wa maũndũ macio mothe, Wee Jehova-rĩ,
anga nũgũtũtiganĩria, wage gũtũteithia?
Ūgũkĩra o ro ũguo na ũkĩrĩrĩrie gũtũherithia makĩria?

65

Ciira na Ūhonokio

- 1 “Nĩ ndeguũrĩrie andũ arĩa mataahooyaga kĩrĩra;
na andũ arĩa mataamaathaga nĩ, nĩo maanyonire.
Naruo rũrĩrĩ rũrĩa rũtarĩ rwahooya rũkĩgwetaga rĩtwa rĩakwa,
ngĩrwĩra atĩrĩ: ‘Nĩ ũyũ haha, nĩ ũyũ haha.’
- 2 Mũthenya wothe ndindaga ndambũrũkĩrie moko makwa
kũrĩ andũ aremĩ,
arĩa matathiiaga na mĩthiĩre mĩega,
no marũmagĩrĩra mathugunda mao:
- 3 o andũ arĩa matũũraga maathirĩkagĩa
o ũthiũ-inĩ wakwa,
makarutagĩra magongona mĩgũnda-inĩ,
na magacinagĩra ũbumba igongona-inĩ cia maturubarĩ;
- 4 arĩa matindaga maikarĩte mbĩrĩra-inĩ,
makarara meiguĩte na hito ũtukũ wothe;
arĩa makĩrĩaga nyama cia ngũrwe,
na nyũngũ ciao ciyũrĩte thaathi wa nyama irĩ thaahu;
- 5 andũ acio moigaga atĩrĩ, ‘Njeherera, tĩa kũnguhĩrĩria,
tondũ nĩ ndĩ mũtheru gũgũkĩra!’
Andũ ta acio mahaana ta ndogo maniũrũ-inĩ makwa,
na ta mwaki wakanaga mũthenya wothe.
- 6 “Atĩrĩrĩ, mbere yakwa gũtũire kwandĩkĩtwo maũndũ macio:
ndigũtũũra ngĩrite kĩ, no rĩrĩ, nĩngarĩhanĩria kũna;
ti-itherũ ngaarĩhanĩria o ciero-inĩ ciao,
- 7 ndĩhanĩrie mehĩa manyu inyuĩ ene, o na mehĩa ma maithe manyu,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
“Tondũ nĩmacinũre ũbumba irĩma-igũrũ,
na makĩnũma marĩ kũu tũrĩma-igũrũ,
nĩngerĩhĩria ciero-inĩ ciao,
ndĩmarĩhe irĩhi rĩothe nĩ ũndũ wa ciĩko ciao cia mbere.”
- 8 Jehova ekuuga atĩrĩ:
“O ta ũria ngogoyo yonekaga kĩmanjĩka-inĩ gĩa thabibũ,
nao andũ makoĩga atĩrĩ, ‘Tĩa gũkĩananga,
hahota gũkorwo na kĩndũ kiega thĩnĩ wakĩo,’
ũguo noguo ngeeka nĩ ũndũ wa ndungata ciakwa;
ndigacinũna ciothe.
- 9 Ngaaruta njiaro kuuma kũrĩ Jakubu,
nao agai a irĩma ciakwa moime Juda;

andũ akwa arĩa nĩ ndĩthuurĩire nĩo magaacigaya,
nacio ndungata ciakwa itũũre kuo.

¹⁰ Sharoni gũgaatuĩka ũrĩithio wa ndũũru cia mbũri,
na Gĩtuamba-kĩa-Akori gĩtuĩke handũ ha kwarahagwo nĩ mahiũ,
nĩ ũndũ wa andũ akwa arĩa matũire manjaragia.

¹¹ “No rĩrĩ, inyuĩ arĩa mũtiganĩirie Jehova,
na mũkariganĩrwo nĩ kĩrĩma gĩakwa kĩrĩa kĩamũre,
inyuĩ arĩa mwaragĩra metha ngai ya maheeni
ĩrĩa itagwo Mũreehi-mũnyaka,
na mũkaiyũria mbakũri cia ndibei ya mũtukanio
mũgaitira ngai ĩrĩa itagwo Mũreehi-mũtino nĩguo mũmĩhoorerie-rĩ,

¹² ngaamwathĩrĩa kũũragwo na rũhiũ rwa njora,
na inyuothe mũkegũithia thĩ mũũragwo;
nĩgũkorwo ndamwĩtĩre mũkiaga kũnjĩtika,
na ndamwarĩirie mũkiaga gũthikĩrĩa.
Mwekire maũndũ mooru maitho-inĩ makwa,
na mũgĩhuura maũndũ marĩa matangenagia.”

¹³ Nĩ ũndũ ũcio Jehova Mwathani ekuuga atĩri:
“Ndungata ciakwa nĩkaarĩa irio,
no inyuĩ nĩmũkahũta;
ndungata ciakwa nĩkaanyua,
no inyuĩ nĩmũkanyoota;
ndungata ciakwa nĩigakena,
no inyuĩ nĩmũgaconorithio.

¹⁴ O na ningĩ ndungata ciakwa nĩikaina
nĩgũcanjamũka ngoro,
no inyuĩ nĩmũkarĩra
nĩ ũndũ wa ruo rwa ngoro,
na mũgirĩke nĩ ũndũ wa gũthuthĩka ngoro.

¹⁵ Marĩtwa manyu mũkaamatigĩra andũ akwa arĩa ndĩthuurĩire,
mamatũmagire rĩrĩa mekwenda kũruma andũ;
Mwathani Jehova nĩagakũũraga,
no ndungata ciake agaaciĩtaga marĩtwa mangĩ.

¹⁶ Mũndũ ũria wothe ũkaahoera bũrũri kĩrathimo,
ageeka ũguo akĩgwetaga rĩtwa rĩa Ngai ũria wa ma;
ningĩ ũria ũkeehĩta na mwĩhĩtwa bũrũri-inĩ,
akeehĩta akĩgwetaga rĩtwa rĩa Ngai ũria wa ma.
Nĩgũkorwo mathũna marĩa ma tene nĩmakariganĩra,
na mahĩthwo maitho-inĩ makwa.

Igũrũ Rierũ na Thĩ Njerũ

¹⁷ “Atĩrĩrĩ, nĩngũmba
igũrũ rierũ o na thĩ njerũ.
Maũndũ marĩa ma tene matigacooka kũririkanwo,
o na kana meciirio.

¹⁸ No rĩrĩ, canjamũkai na mũkenere
indo iria ngũmba tene na tene,
nĩgũkorwo nĩngũmba itũũra rĩa Jerusalemu rĩtuĩke rĩa gũkenerwo,
na andũ a rĩo matuĩke a gũkenania.

¹⁹ Nĩngakenera Jerusalemu
na njanjamũke nĩ ũndũ wa andũ akwa;
naguo mũgambo wa kĩgirĩko o na kana wa kĩrĩro
ndũkaiguuo kũu rĩngĩ.

- 20 “Kūu gūtīrī mwana wa rūkenge ūgaacooka gūkua arī na matukū manini,
o na kana mūdū mūkūrū akue atatūūrīte mīaka yake yothe;
mūdū ūrīa ūgaakua arī na mīaka igana
akoonagwo taarī mūdū mwīthī;
nake ūrīa ūtagaakinyia mīaka igana
akoonagwo ta arumītwo na kīrumi.
- 21 Nao nīmagaka nyūmba na macitūūre;
makaahaanda mīgūnda ya mīthabībū
na marīage maciaro mayo.
- 22 Gūtīrī hīndī īngī magaaka nyūmba
ituīke cia gūtūūrwo nī andū angī,
o na kana mahaande irio irīio nī andū angī.
Nīgūkorwo o ta ūrīa matukū ma mūtī maigana,
ūguo noguo matukū ma andū akwa magaakorwo maigana;
andū akwa arīa athuure magaatūūra
makenagīra wīra wa moko mao ihinda irāya.
- 23 Nao matigacooka kūruta wīra wa tūhū,
o na kana maciare ciana ciathīrīrio mūtino;
nīgūkorwo magatuīka andū arathīme nī Jehova,
o hamwe na njiaro ciao.
- 24 Na nīgūgatuīka atīrī, o mbere mataananjīta-rī,
nīngamacookeria ūhoro;
nīngī o makīaragia-rī, nīngakorwo njiguīte.
- 25 Nayo njūūi na kagonda ikaarīaga hamwe,
naguo mūrūūthi ūkarīaga nyeki ta ndegwa,
no rūkūngū nīruo rūgaatuīka irio cia nyoka.
Itikagerana ngero kana cianangane
kūu guothe kīrīma-inī gīakwa kīamūre,”
ūguo nīguo Jehova ekuuga.

66

Ciira na Kūrīgīrīro

- ¹ Jehova ekuuga ūū:
“Igūrū nīrīo gītī gīakwa kīa ūnene,
nayo thī nīyo gīturwa gīakwa kīa magūrū.
Mūngīkīnjakīra nyūmba īhaana atīa?
Naho handū hakwa ha kūhurūka hangīkorwo hahaana atīa?”
- ² Githī ti guoko gwakwa gwathondekire indo ici ciothe,
na gūgītūma igīe kuo?”
ūguo nīguo Jehova ekuuga.
- “Atīrīrī, mūdū ūyū nowe ngaatīa:
nī mūdū ūrīa wīnyiihagia na akagīa na ngoro īherete,
na akainaina rīrīa ekūigua kiugo gīakwa.
- ³ No rīrī, mūdū ūrīa ūrutaga ndegwa igongona
ahaana o ta ūrīa ūragaga mūdū,
nake ūrīa ūrutaga gatūrūme,
ahaana o ta mūdū ūrīa uunaga ngui ngingo;
mūdū ūrīa ūrutaga iruta rīa mūtu,
ahaana o ta mūdū ūrīa ūrutaga thakame ya ngūrwe,
nake ūrīa ūcinaga ūbumba wa kīrīrikano,
ahaana o ta mūdū ūrīa ūhooyaga mūhianano.

Andũ acio nĩmethuurĩre njĩra ciao o ene,
 na ngoro ciao igakenagio nĩ maũndũ marĩa marĩ magigi;
 4 nĩ ùndũ ùcio, nĩ o na nĩ nĩngathuura kũmeka ùndũ mũũru
 na ndĩmarehithĩre maũndũ marĩa matũmaga metigĩrĩte.
 Nĩgũkorwo rĩrĩa ndetanire, gũtirĩ mũndũ o na ùmwe wanjĩtikire,
 na rĩrĩa ndaaririe, gũtirĩ mũndũ o na ùmwe wathikĩrĩrie.
 Andũ acio meekire maũndũ mooru maithe-inĩ makwa,
 na magĩthuura maũndũ marĩa matangenagia.”

5 Atĩrĩrĩ, inyuĩ mũinainaga nĩ gũtĩia kiugo gĩake,
 ta iguai ndũmĩrĩri ya Jehova:
 “Ariũ a thoguo arĩa mamũthũire,
 na makamũngata nĩ ùndũ wa rĩitwa rĩakwa, moigĩte atĩrĩ,
 ‘Jehova ta nĩagĩkumio
 nĩguo tũkĩone gĩkeno kĩanyu!’
 No rĩrĩ, o nĩmagaconorithio.

6 Ta iguai mbugĩrĩrio ĩyo ĩroima kũu itũũra rĩrĩa inene,
 mũigwe inegene rĩu rĩroima kũu hekarũ-inĩ!

Ùcio nĩ mũgambo wa Jehova mũraigua
 akĩrĩha thũ ciake kĩrĩa kĩmagĩrĩire.

7 “Atanambĩrĩria kũrũmwo-rĩ,
 nĩaciarĩte:
 na ataanarũmwo nĩ ruo-rĩ,
 agagĩciara mwana wa kahĩ.

8 Nũũ ũrĩ aigua ùndũ ta ùcio?
 Nũũ ũrĩ wona maũndũ ta macio?
 Anga bũrũri wakĩhota gũciarĩro andũ aguo mũthenya o ro ùmwe,
 o na kana rũrĩrĩ rũkũigane o ro rĩmwe?
 No rĩrĩ, o rĩrĩa Zayuni yanyĩtirwo nĩ ruo-rĩ,
 o hĩndĩ ĩyo nĩguo yaciarire ciana ciayo o ro rĩmwe.

9 Anga no nginyie ihinda rĩa mwana gũciarwo
 na ndikĩreke aciarwo?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria.
 “Anga no hingĩrĩrie mwana nda
 nginyĩtie ihinda rĩake rĩa gũciarwo?”
 ũguo nĩguo Ngai wanyu ekũũria.

10 “Inyuĩ inyuothe arĩa mwendete itũũra rĩa Jerusalemu,
 kenanĩrai narĩo na mũcanjamũke nĩ ùndũ warĩo;
 kenanĩrai mũno narĩo,
 inyuĩ inyuothe arĩa mũtũire mũrĩcakayagĩra.

11 Nĩgeetha mũhaane ta andũ mongete maũndũ mega marĩo,
 mũkahũũna mũhooreire nyondo-inĩ ciake;
 ningĩ mũnyuuage mũkanyootoka,
 na mũkenagĩre ũingĩ wa iria rĩake.”

12 Nĩgũkorwo ũũ nĩguo Jehova ekuuga:
 “Nĩngakinyĩria itũũra rĩa Jerusalemu thayũ ũhaana ta rũũĩ,
 na tũtonga wa ndũrĩrĩ ũhaana taarĩ rũũ rũiyũrĩte rũkoina;
 mũkahoorera ta kaana gakĩongithio nĩ nyina,
 mũgaakuo na moko make,
 na mũcũgacũgagio mũrĩ maru-inĩ make.

13 O ta ũrĩa mwana ahooreragio nĩ nyina,
 ũguo no guo ngaamũhooreria;
 na nĩmũkahoorerio mũrĩ kũu Jerusalemu.”

14 Rĩria mũkoona ũndũ ũcio, ngoro cianyu nĩigakena,
nawe ũrirũke ta nyeki nduru;
naguo hinya wa guoko kwa Jehova nĩũkamenyeka nĩ ndungata ciake,
no marakara make nĩmakamenyeka nĩ thũ ciake.

15 Atĩrĩrĩ, Jehova arooka arĩ na mwaki,
na ngaari ciake cia ita ihaana ta kĩhuhũkanio kĩnene;
akaamũikũrũkĩria marakara make arĩ na mang'ũrĩ,
na amũkũũme na ikũũmana rĩhaana ta nĩnĩmbĩ cia mwaki.

16 Nĩgũkorwo Jehova nĩagatuĩra andũ othe ciira,
arĩ na mwaki na rũhiũ rwake rwa njora,
na arĩa makoorangwo nĩ Jehova magaakorwo marĩ aingĩ.

17 “Na rĩrĩ, andũ arĩa meamũrĩte na magetheria nĩguo mathiĩ
marũmĩrĩre ũrĩa ũrĩ gatagatĩ nĩguo makinye magongona-inĩ marĩa
marutagĩrwo mĩgũnda-inĩ, o acio marĩaga nyama cia ngũrwe na mbĩa,
na indo ingĩ irĩ thaahu, magaathiranĩra hamwe,” ũguo nĩguo Jehova
ekuuga.

18 “Na nĩ-rĩ, tondũ wa ciĩko ciao na mecũũrania mao, ngirie gũũka
njookanĩrĩrie ndũrĩrĩ ciothe o na andũ a mĩario yothe, nao nĩmagooka
meyonere riiri wakwa.

19 “Nĩngekĩra kĩmenyithia thĩnĩ wao, na amwe a arĩa makaahonoka
nĩngamatũma mathiĩ ndũrĩrĩ-inĩ: mathiĩ Tarishishi, na mathiĩ Putu na
Ludu kũrĩ andũ arĩa me ngumo ya gũikia mĩguĩ, na mathiĩ Tubali
na Javani, na mathiĩ kũrĩ andũ arĩa matũũraga icigĩrĩra-inĩ cia kũndũ
kũraya, kũrĩa gũtarĩ kwaiguu ngumo yakwa, kana gũkonwo riiri wakwa.
Nĩmakahunjia ũhoru wa riiri wakwa kũrĩ andũ a ndũrĩrĩ. 20 Nao
nĩmakarehe ariũ a thoguo othe, kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe, marehwo
makuũitwo nĩ mbarathi, na ngaari cia ita, na makaari ma kũguucio, na
mahaicĩte nyũmbũ na ngamĩra, moke kĩrĩma-inĩ gĩakwa kĩrĩa kĩamũre
kũu Jerusalemu, matũike ta igongona harĩ Jehova,” ũguo nĩguo Jehova
ekuuga. “Nao magaacirehe o ta ũrĩa andũ a Isiraeli marehaga ngano yao
ya maruta kũu hekarũ-inĩ ya Jehova ikũũitwo na indo iria itarĩ thaahu.
21 Na nĩ nĩngathuura amwe ao matũike athĩnjĩri-Ngai na Alawii,” ũguo
nĩguo Jehova ekuuga.

22 Jehova ekuuga atĩrĩ, “O ta ũrĩa igũrũ rĩu rĩerũ na thĩ njerũ iria
ngũthondeka igatũũra mbere yakwa-rĩ, ũguo noguo rĩitwa rĩaku na
njiaro ciaku iritũũraga. 23 Kuuma Karũgamo ka Mweri ũmwe nginya
Karũgamo ka Mweri ũrĩa ũngĩ, na kuuma Thabatũ ĩmwe nginya Thabatũ
ĩrĩa ĩngĩ, andũ othe nĩmagookaga kũhooya mainamĩrĩre mbere yakwa,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 24 “Nao nĩmakoimagara makerorere ciimba
cia andũ arĩa maanemeire; nĩ ũndũ igunyũ ciao itigakua, o na kana mwaki
ũrĩa wa kũmacina ũhore, nao nĩmagatũika ta kĩndũ gĩthũirwo mũno nĩ
andũ othe.”

JEREMIA

¹ Maya nimo maündũ marĩa maaririo nĩ Jeremia, mũrũ wa Hilikia, ũmwe wa athĩnjĩri-Ngai arĩa maatũuraga itũũra rĩa Anathothu kũu bũrũri wa Benjamini.* ² Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyamũkinyĩrĩire mwaka-inĩ wa ikũmi na itatũ wa wathani wa Josia, mũrũ wa Amoni, mũthamaki wa Juda, ³ o na ningĩ matukũ-inĩ ma wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda, o nginya mweri wa gatano, mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe wa wathani wa Zedekia mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda, rĩria andũ a Jerusalemu maatahirwo.

Gwĩtwo kwa Jeremia

⁴ Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ,

⁵ “Mbere ya gũkũũmba nda-inĩ ya maitũguo-rĩ, no ndaakũũĩ,
o na ũtanaciarwo-rĩ, nĩndakwamũrĩte;
nĩndagũtuire mũnabii wa kũrathagĩra ndũrĩrĩ.”

⁶ Na nĩ ngĩmũcookeria, ngiuga atĩrĩ: “Hĩ, Mwathani Jehova! Nĩ ndiũĩ kwaria; nĩ ndĩ o mwana.”

⁷ Nowe Jehova akĩnjĩra atĩrĩ: “Tiga kuuga atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩ o mwana.’ No nginya ũthĩ kũrĩ mũndũ o wothe ngũgũtũma kũrĩ we na ũmwĩre ũria wothe ngũgwatha.” ⁸ Ndũkanametigĩre, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe, na nĩngakũhonokia,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁹ Hĩndĩ iyo Jehova agĩtambũrũkia guoko, akĩhũtia kanua, akĩnjĩra atĩrĩ, “Rĩu nĩndekĩra ndũmĩrĩri yakwa kanua gaku. ¹⁰ One, ũmũthĩ nĩndagũtua mũnene wa ndũrĩrĩ o na wa mothamaki, nĩgeetha ũmunyage na ũmomorage, wanangage na ũng’auranagie, na wakage na ũhaandage.”

¹¹ Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩrĩire, ngĩũrio atĩrĩ: “Jeremia, nĩ kĩ ũrona?”

Na nĩ ngĩcookia atĩrĩ, “Ndĩrona rũhonge rwa mũtĩ wa mũrothi.”

¹² Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Hĩ, nĩguo nĩwona wega, tondũ njũthĩrĩire nyone atĩ ndũmĩrĩri yakwa nĩyahingio.”

¹³ Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩrĩire o rĩngĩ ngĩũrio atĩrĩ: “Nĩ kĩ kĩngĩ ũrona?”

Na nĩ ngĩcookia atĩrĩ, “Ndĩrona nyũngũ ĩgũtherũka, ĩnamĩte kuuma mwena wa gathigathini.”

¹⁴ Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Mwanangĩko uumĩte na mwena wa gathigathini, nĩũgaitĩrĩrio andũ othe arĩa matũũruga bũrũri ũyũ. ¹⁵ Ndĩ hakuhi gwĩta andũ othe a mothamaki ma gathigathini,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

“Athamaki ao nĩmagooka mahaande itĩ ciao cia ũthamaki matoonyero-inĩ ma ihingo cia Jerusalemu; nĩmagooka mathiũrũrũkĩrie thingo ciothe cia Jerusalemu, na mokĩrĩre matũũra mothe ma Juda.

¹⁶ Nĩngatuĩra andũ akwa matũiro ma ciira,

tondũ wa waganu wao wa kũndirika,
na wa gũcinĩra ngai ingĩ ũbumba,
na kũhooya indo iria methondekeire na moko mao.

* **1:1** Anathothu rĩarĩ itũũra rĩmwe rĩa matũũra mana ma Alawii marĩa maarĩ bũrũri wa Benjamini (Josh 21:17-18).

17 “Ūkīra wīhaarīrie! Rūgama na ūmeere ūndū o wothe ūrīa ngūgwatha. Ndūkamakio nīo, kana na nī ngūmakie ūrī mbere yao.
 18 Ūmūthī-rī, nīndagūtua ta itūūra rīrige na hinya, na ta gītugī gīa kīgera, na ta rūthingo rwa gīcango, nīgeetha wīyūmie ūūkīrīre būrūri wothe: ūūkīrīre athamaki a Juda, na anene, na athīnjīri-Ngai akuo, o na andū othe a būrūri ūyū. 19 Nīmakarūa nawe no matigaakūhoota, nīgūkorwo ndī hamwe nawe na nīndīrīkūhonokagia,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

2

Isiraeli Gūtirika Ngai

1 Ningī ndūmīrīri ya Jehova nīyanginyīrīre, ngūrwo atūrī: 2 “Thī ūkaanīrīre ūkīguagwo nī andū a Jerusalemu, ūmeere atūrī:
 “ ‘Nīndirikanaga ūrīa weheanīte kūrī nī rīrīa warī mwīthī,
 na ūrīa wanyendete rīrīa ndakūhikirie
 na ūkīnūmīrīra kūu werū-inī,
 tūgītūikanīria kūu būrūri ūcio ūtaahandagwo irio.

3 Isiraeli-rī, aatūrīte aamūrīrwo Jehova,
 arī maciaro ma mbere ma magetha make;
 arīa othe maamūtambuuraaga maaturwo ahītia,
 nao magīkinyīrīrwo nī mwanangīko,’ ”
 ūguo nīguo Jehova ekuuga.

4 Thikīrīriai mūigue ndūmīrīri ya Jehova, inyuī andū a nyūmba ya Jakubu,
 inyuī inyothe andū a mīhīrīga yothe ya nyūmba ya Isiraeli.

5 Jehova ekuuga atūrī:
 “Nī mahītia marīkū maithe manyu maanyonire namo,
 atī nīkīo maandirikire, makīndaihīrīria ūguo?
 Maarūmīrīre mīhianano itarī kīene,
 nao ene makīaga kīene.

6 Matiigana kūrīria atūrī: ‘Jehova arī ha,
 ūrīa watūrūtire būrūri wa Misiri,
 agītūgereria werū-inī ūtaarī kīndū,
 tūkīgerera būrūri warī wa werū na iharūrūka,
 būrūri ūtoiraga mbura, na warī nduma ta ya gīkuū,
 būrūri ūtaageragīrwo na ūtaatūrīragwo nī mūdū?’

7 Nīndamūrehire būrūri mūnoru,
 nīguo mūrīlage matunda maguo,
 na mwīgune na indo ciakuo iria njega.
 No inyuī muokire, mūgīthaahia būrūri wakwa
 na mūgītūma igai rīakwa rīthūūrwo mūno.

8 Athīnjīri-Ngai matiigana kūrīria atūrī:
 ‘Jehova arī ha?’
 Arīa marūmbūyagia watho matiigana kūrīmenya;
 atongoria ao nīmanemeire.
 Anabii maarathaga mohoro makīgwetaga Baali,
 marūmīrīre mīhianano itarī kīene.

9 “Nī ūndū ūcio nīngūmūciirithia o rīngī,”
 ūguo nīguo Jehova ekuuga.
 “Nīngī nīngaciirithia ciana cia ciana cianyu.

- 10 Ringai mũthiĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Kitimu mũkerorere,
ningĩ mũtũmane gũthiio Kedari gũgatuĩrio wega,*
muone kana kũrĩ kuoneka ũndũ ta ũyũ:
- 11 Atĩrĩrĩ, nĩ kũrĩ rũrĩrĩ rũrĩ rwatirika ngai ciaruo, rũkĩgarũrũkĩra ngai
ingĩ?
(O na harĩa ngai icio itarĩ ngai.)
No rĩrĩ, andũ akwa nĩmakũuranĩtie Riiri wao
na mũhianano ĩtarĩ kiene.
- 12 Inyuĩ igũrũ-rĩ, makaai nĩ ũndũ wa ũhoru ũcio,
inainai mũrĩ na kiēha kinene,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
- 13 “Andũ akwa nĩmekĩte mehia meerĩ:
Nĩmandirikĩte,
o nĩ gĩthima kĩa maaĩ ma muoyo,
na makeyenjera marima mangĩ ma maaĩ,
namo nĩ marima mamethũkangu, matangũiga maaĩ.
- 14 Rĩu-rĩ, anga Isiraēli nĩ ndungata, o mũndũ ũciarĩrwo ũkombo-inĩ?
Nĩ kĩ gĩtũmĩte atuĩke mũndũ wa gũtahwo?
- 15 Mĩrũũthi nĩraramĩte;
nĩmũraramĩire.
Nĩyanangĩte bũrũri wake;
matũũra make macinĩtwo na mwaki, na magatigwo matarĩ mũndũ.
- 16 O na andũ a Memufisi, na a Tahapanahesi
nĩmagũtĩihĩtie, magagwĩkĩra rũhara ruototia rwa mũtwe.
- 17 Githĩ tiwe mwene wĩrehereire maũndũ maya
nĩ ũndũ wa gũtirika Jehova Ngai waku,
o rĩrĩa we aagũtongoragia na nĩjĩra ĩrĩa wageraga?
- 18 Rĩu-rĩ, nĩ kĩ gĩgũtũma ũcooke bũrũri wa Misiri
ũkanyue maaĩ ma Shihoru?
Na ningĩ-rĩ, ũgũthĩ Ashuri nĩkĩ,
ũkanyue maaĩ ma Rũũ rwa Farati?
- 19 Waganu waku nĩguo ũgaakũherithia,
nakuo gũcooka na thuutha gwaku nĩgũgakũrũithia.
Tondũ ũcio wĩciirie wega na ũmenye
ũrĩa arĩ ũndũ mũũru mũno na ũrĩ ruo harĩwe,
rĩrĩa ũtirikĩte Jehova Ngai waku,
na rĩrĩa ũkwaga kwĩndigĩra,”
ũguo nĩguo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
ekuuga.
- 20 “Nĩwoinangire icooki rĩaku rĩa ngingo o tene,
na ũgĩtuuanga mũhĩndo yaku;
woigire atĩrĩ, ‘Ndigũcooka gũgũtungata!’
Tondũ-rĩ, tũrĩma-inĩ tũrĩa tuothe tũraihu na igũrũ,
na rungu rwa mũtĩ o wothe mũruru
nĩkuo wakomaga ũkĩhũra ũmaraya.
- 21 Nĩ ndaakũhaandĩte ũrĩ ta mũthabibũ mũthuuranĩre
wa mũthemba ũrĩa mwega.
Wagĩcookire kũngarũrũka atĩa,
ũgĩthũka, ũgĩtuĩka ta mũthabibũ wa gĩthaka?

* 2:10 Kitimu ũmũthĩ nĩ Kuporo hamwe na ndwere-inĩ cia mwena wa ithũiro, nakuo Kedari nĩkuo iruka cia Beduni ciatũũraga.

- 22 O na ũngũĩthamba na igata,
o na ũhũthĩre thabuni mũingĩ mũno-rĩ,
kĩmeni kĩa wĩhia waku ndingĩtiga gũkĩona,"
ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.
- 23 "Rĩu-rĩ, ũngĩhota atĩa kuuga atĩrĩ: 'Nĩ ndiĩthaahĩtie;
ndirũmĩrĩire kĩrĩra kĩa Mabaali?'
Ta rora wone mũtugo yaku kũu gĩtuamba-inĩ;
wĩcũũranie wega maũndũ marĩa wĩkĩte.
Wee ũhaana ta moori ya ngamĩra
ĩgĩcangacanga kũndũ na kũndũ,
- 24 ũkahaana ta njagĩ ĩrĩa ĩmenyerete gũikara werũ-inĩ,
ĩrĩa ĩnuhanuhaga rĩrĩa ĩkwenda kũhaicwo;
rĩrĩa ĩrĩ na mũrukĩ-rĩ, nũũ ũngĩhota kũmĩrigĩrĩria?
Njamba iria ĩngĩmĩenda, ĩtingĩnogia ikĩmicaria;
mweri wayo wakinya, nĩkamĩona.
- 25 Tiga kũhanyũka nginya ũthirĩrwo nĩ iraatũ magũrũ,
naguo mũmero waku ũng'are.
No wee ũkiuga atĩrĩ, 'Hatĩrĩ bata!
nĩnyendete ngai cia kũngĩ,
na no nginya ndĩciume thuutha.'
- 26 "O ta ũrĩa mũici aconorithagio aanyĩitwo,
ũguo no taguo nyũmba ĩno ya Isiraeli ĩconorithĩtio:
o ene, na athamaki ao, na anene ao,
na athĩnjĩri-Ngai ao, na anabii ao.
- 27 Meeraga mũtĩ atĩrĩ, 'Wee nĩwe Baba,'
na makeera ihiga atĩrĩ, 'Wee nĩwe wanjarire.'
Nĩmahutatĩire,
makaaga kũnyonia mothiũ mao;
no rĩrĩa marĩ thĩĩna-inĩ manjĩiraga atĩrĩ,
'Ūka ũtũhonokie!'
- 28 ĩkĩrĩ kũ ngai icio mwethondekeire?
Kĩrekei ciũke, aakorwo no imũhonokie
rĩrĩa mũrĩ thĩĩna-inĩ!
Nĩgũkorwo ngai ciaku cingĩhĩte
o ta matũũra maku, wee Juda.
- 29 "Mũgũkĩndũithia nĩ ũndũ kĩ?
Inyuothe nĩmũũnemeire,"
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
- 30 "Nĩ wĩra wa tũhũ ndaarutire ngĩherithia andũ anyu;
matiigana kũigua maakaanio magarũrũke.
Rũhiũ rwaku rwa njora nĩrũniinĩte anabii anyu,
o ta mũrũũthi ũrĩa mũrũĩani.
- 31 "Atĩrĩrĩ, inyuũ andũ a rũciaro rũrũ, mwĩcũraniei wega ũhoru wa
ndũmĩrĩri ĩno ya Jehova:
'Kai ndũikĩte ta werũ harĩ Isiraeli,
kana ta bũrũri ũrĩ nduma nene?
Nĩ kĩ gĩtũmaga andũ akwa moige atĩrĩ,
'Ithui tũrũkaga ũrĩa tũkwenda;
tũtigagũcookerera rĩngĩ?'
- 32 Rĩu-rĩ, mũirĩtu ahota kũriganĩrwo nĩ mathaga make ma kwĩgemia,
kana mũhiki ariganĩrwo nĩ nguo ciake cia ũhiki?

No rîrî, andũ akwa nîmariganîirwo nî nîi,
matukũ maingî matangîtarîka.

33 Kaî nî ûrî ûugî mũngî rîrîa ûgũcaria wendo-î!
Nî ûndũ ũcio o na atumia arîa aaganu mũno
no merute na mũthiire yaku.

34 Nguo-inî ciaku-rî, andũ nîmoonaga
thakame ya athîni arîa matarî ũuru mekîte,
o na aakorwo ndwamanyiitire magîtua nyũmba.

No rîrî, o na gũtarîi ũguo

³⁵ wee uugaga atîrî, 'Nîi ndirî ûndũ mũuru njikîte;
we ndandaakarîire.'

No nîi nîngũgũtuîra ciira,
tondũ uugaga atîrî, 'Nîi ndiîhîtie.'

36 Ūriũngariũngaga nîkî,
ũkigarũraga mũthiire yaku?

Nîugaconorithio nî bũrũri wa Misiri,
o ta ũrîa waconorithirio nî Ashuri.

37 Ūgaacooka uume kũndũ kũu
ũgîrîire moko mũtwe,

nîgũkorwo Jehova nîaregete acio wîhokete,
o matigagũteithia.

3

1 "Mũndũ angîtigana na mũtumia wake,
nake mũtumia ũcio athî ahikîre mũndũ ũngî-rî,
mũthuuri ũcio no amũcookerere?

Githî bũrũri ũcio to ũthaahê biũ?

No wee-rî, ũtũrîte ũhũũraga ũmaraya na endwa aku aingî mũno!
Rîu-rî, wee no ũnjookerere?"
ũguo nîguo Jehova ekuuga.

2 "Ta tiira maitho ũcũthîrîrie tũcũmbîrî twa irîma kũrîa gũtigîtwo ũtheri.
Nî kũrî handũ ũtarî wakomwo nawe?

Mîkîra-inî ya nîjîra-rî, nîkuo wetagîrîra endwa aku,

kũu nîkuo waikaraga thî ũkameterera, o ta Mũarabu arî werũ-inî.

Wee nîũthaahîtie bũrũri ũyũ

na ũmaraya waku na waganu waku.

3 Tondũ wa ũguo-rî, mbura ya maguna-ng'ombe nîngîrîtio yure,
o na irîa ya gũkũria irio nayo îkaaga kuura.

No rîrî, wee nîũmitie gîthiithi ta kîa mũmaraya,
ũkaaga thoni o na hanini.

4 Githî to rîu wanjîta ũkiugaga:

'Baba, wee mũrata wakwa kuuma ndî o mũnini,

5 kaî ũgũgũtũra ũrakarîte?

Mang'ũrî macio maku-rî, megũgũthî na mbere nginya tene?"

Ūguo nîguo waragia,

no ũgaacooka ũgeeka ũuru wothe ũrîa ũngîhota."

Isiraeli kwaga Wîhokeku

6 Matukũ-inî ma wathanî wa Mũthamaki Josia, Jehova nîanjũririe atîrî: "Î nîwonete ũrîa Isiraeli aahutatîire? Nîahaicîte gîthũngũri-inî gîothe kîrîa kîraihu na igũrũ, na agathîi rungu rwa mũtî o wothe ũrîa mũruru na akahũũrîra ũmaraya kuo. 7 Ndecîrîtie atî nîakanjookerera

aarĳia gwĳka maũndũ macio mothe, nowe ndaigana kũnjookerera, nake mwarĩ wa nyina, Juda, ũria ũtaarĩ mwĩhokeku, agĩkĩonera maũndũ macio. ⁸ Nindaheire Isiraeli ũcio wahutatĩre marũa ma gũtigana nake, ngĩmũingata nĩ ũndũ wa ũtharia ũcio wake mothe. No rĩrĩ, nĩndonire atĩ o na Juda, mwarĩ wa nyina ũcio ũtaarĩ mwĩhokeku, ndaarĩ na guoya; o nake nĩoimagarire, agĩthĩĩ gũtharia. ⁹ Tondũ wa ũria Isiraeli oonaga ũmaraya wake ũtarĩ ũndũ mũnene harĩ we, nĩathaahirie bũrũri ũcio, agĩkĩrĩrĩria kũhũura ũmaraya na ũndũ wa kũhooya mahiga na mĩti. ¹⁰ O na kũrĩ ũguo-rĩ, Juda, mwarĩ wa nyina ũcio ũtaarĩ mwĩhokeku, ndaanjookereire na ngoro yake yothe, no aanjookereire na ũhinga," ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹¹ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ: "Isiraeli, ũria waahuutatĩre-rĩ, nĩ mũthingu gũkĩra Juda, ũcio ũtaarĩ mwĩhokeku. ¹² Thiĩ ũkahunjanĩrie ndũmĩrĩri ino wokerere mwena wa gathigathini, uuge ũũ:

" 'Njookerera, wee Isiraeli, o wee ũhutatĩre,' ũguo nĩguo Jehova ekuuga, 'na nĩ ndigacooka gũkũhetera gĩthiithi na marakara, nĩ ũndũ njiyũrĩtwo nĩ tha,' ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 'Ndigũtũura ndakarĩte nginya tene.

¹³ Wee ũndũ ũria ũgwĩka-rĩ, no kuumbũra mahĩtia maku, nĩ ũndũ wa ũria ũremeire Jehova Ngai waku, nĩ ũndũ wa ũria waneitanga, ũkũlheanaga kũrĩ ngai cia kũngĩ, rungu rwa mũti o wothe mũruru, na ũkaaga kũnjathĩkĩra,' "

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹⁴ Jehova ekuuga atĩrĩ: "Njookerera, inyuĩ andũ aya mũhutatĩre, nĩgũkorwo nĩ nĩ mũthuuri wanyu; nĩngamũcookanĩrĩria, ndute mũndũ ũmwe itũura-inĩ rĩmwe, na angĩ eerĩ ndĩmarute mũhĩrĩga ũmwe, ndĩmũtware Zayuni. ¹⁵ Nĩngacooka ndĩmũhe arĩithi arĩa ndĩthuurĩre na ngoro yakwa, arĩa makaamũtongoragia marĩ na ũũgĩ o na ũmenyo."

¹⁶ Jehova ekuuga atĩrĩ: "Matukũ-inĩ macio, rĩrĩa mũgaakorwo mũingĩhĩte mũno gũkũ bũrũri ũyũ-rĩ, andũ matigacooka kuuga, 'Ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova.' Ũhoru ũcio ndũgatoonya meciiria-inĩ mao kana ũrĩkanwo; rĩtigeciirio ũhoru warĩo o na kana rĩthondekwo rĩngĩ.

¹⁷ Hĩndĩ iyo mageetaga itũura rĩa Jerusalemu Gĩti kĩa Ũthamaki kĩa Jehova, nacio ndũrĩrĩ ciothe nĩikongana kũu itũura rĩa Jerusalemu nĩ ũndũ wa gũtĩia rĩitwa rĩa Jehova. Matigacooka kũrũmĩrĩra ũremi wa ũũru wa ngoro ciao. ¹⁸ Matukũ-inĩ macio nyũmba ya Juda nĩkanyitana na nyũmba ya Isiraeli, na o eerĩ nĩmagocooka moimĩte bũrũri wa mwena wa gathigathini, makinye bũrũri ũria ndaheire maithe manyu ũtuĩke igai riao.

¹⁹ "Nĩ mwene ngiuga atĩrĩ, " 'Ingĩakenire atĩa ngĩmũtua ta ariũ akwa, na ndĩmũhe bũrũri mwega, igai rĩrĩa rĩega rĩkĩrĩte magai ma ndũrĩrĩ ciothe.' Ndeciiragia mũrĩnjĩtaga 'Baba' na mwage kũhutatĩra nĩguo mũtĩge kũnũmĩrĩra.

²⁰ No rĩrĩ, o ta mũtumia ũtarĩ mwĩhokeku harĩ mũthuuriwe, ũguo noguo mũkorretwo mũtarĩ ehokeku harĩ nĩ, inyuĩ nyũmba ya Isiraeli," ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

²¹ Kĩrĩro nĩkĩguĩtwo kũndũ kũria gũtũũgĩru gũtarĩ kũndũ,

kūgīrīka na gūthaithana kwa andū a Isiraeli,
nī ūndū nīmogometie njīra ciao,
na makariganīrwo nī Jehova Ngai wao.

22 “Njookerera, inyuī andū aya mūhutatūire;
nīngūmūhonia nīguo mūtigacooke gūcooka na thuutha.”

Magīcookia atīrī, “Ū nīguo, nītūgūka harīwe,
nīgūkorwo wee nīwe Jehova Ngai witū.

23 Ti-itherū inegene rīa ūhooi mīhianano kūu tūrīma-inī
o na kūu irīma-inī nī rīa maheeni;
ti-itherū, ūhonokio wa Isiraeli ūrī na Jehova Ngai witū.

24 Kuuma o ūnini-inī witū, ngai icio cia mīhianano cia thoni
nīcio ciananiina maciaro ma mawīra ma maithe maitū:
ndūūru ciao cia mbūri na cia ng’ombe,
aanake ao na airītu ao.

25 Nītūgūthiei thī tūconokete,
nacio njono ciitū itūhumbīre.

Nī twīhūrie Jehova Ngai witū,
ithū o hamwe na maithe maitū;
kuuma rīrīa twarī anini nginya ūmūthī ūyū-rī,
tūtūūrīte tūtārī twathīkīra Jehova Ngai witū.”

4

1 “Atīrīrī wee Isiraeli, ūngīkorwo nīgūcooka-rī,
njookerera,”
ūguo nīguo Jehova ekuuga.

“Ūngīeheria mīhianano ūyo yaku ūrī magigi,
na ūtīge gūcooka kūrūūra rīngī,

2 ningī ūngīrūmia ūhoru wa ma, na ūtuanīri ciira wa kīhooto, na wa
ūthingu,

na wīhīte ūkiugaga atīrī, ‘Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo,’
hīndī ūyo ndūrīrī nūkarathimwo nīwe,
na thīnī wake nūkaagīa na riiri.”

3 Atīrīrī, Jehova areera andū a Juda, o na andū a Jerusalemu ūū:
“Cimbai mīgūnda yanyu ūrīa ūrī ngamba,
na mūtīkahaande irio mūigua-inī.

4 Mwīamūrīrei Jehova,
na ūndū wa kūrūithia ngoro cianyu
inyuī andū aya a Juda, na inyuī mūtūūruga Jerusalemu,
nīgeetha mang’ūrī makwa matigaakane ta mwakī,
nī ūndū wa ūūru ūrīa mwīkīte,
maakane mage mūndū wa kūmahoria.

Mwanangīko uumīte Mwena wa Gathigathini

5 “Anīrīrai kūu Juda, na mūhunjīe ūhoru kūu Jerusalemu, muuge ūū:
‘Huhai tūrumbeta būrūri-inī guothe!’

Anīrīrai na kayū muuge atīrī:

‘Mwīcookanīrīrei!

Nītūūrīrei matūūra-inī marīa manene mairīgīre!’

6 Haandai bendera mūthī mwerekeire Zayuni!

Mwīthareī narua mwīhonokie!

Nīgūkorwo nīndīrarehithia mwanangīko uumīte mwena wa gathigathini,

o na kūniinanwo kūnene.”

7 Mūrūūthi* n̄umīte k̄imamo-inī k̄iaguo;
mūniinani wa kūniina ndūrīrī n̄oimagarīte.

Oimīte gwake

oke aanange būrūri waku.

Matūūra maku makaanangīka,
mage mūdū wa gūtūūra kuo.

8 Nī ūndū ūcio-rī, mwīhumbei nguo cia makūnia,
cakayai na mūrīre,
nī ūndū tūtīrī tūrehererwo
nī mang’ūrī macio mahiū ma Jehova.

9 Jehova ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio-rī,
mūthamaki na anene ake n̄imagakua ngoro,
nao ath̄njīrī-Ngai n̄imakagegeara,
nao anabii mamake.”

10 Hindī iyo ngiuga atīrī: “Hī! Mwathani Jehova, ti-itherū nī ta
ūkīheenetiē andū aya biū, o na ūkaheenia Jerusalemu, nī ūndū wa
kūmeera atīrī, ‘Nīmūkaagīa na thayū,’ o rīrīa tūgīrīrwo rūhiū rwa njora
mīmero.”

11 Ihinda rīu andū aya o hamwe na Jerusalemu n̄makeerwo atīrī,
“Rūhuho rūhiū ruumīte kūdū kūrīa gūtārī kūdū kūu gūtūūgīru werū-
inī n̄rūkahurutana rwerekeire kūrī andū akwa, no rīrī, tī ta rūrīa rwa
kūhuha irio kana rwa gūcitheria; 12 nī rūhuho rūrī na hinya kūrī rūu
ruumīte kūrī nī. Rīu n̄ngūmatūūra matūūra ma ciira.”

13 Ta rorai muone! Mūdū ūcio aroka ta matu,
ngaari ciake cia ita irooka ta kīhuhūkanio,
nacio mbarathi ciake ihanyūkaga gūkīra nderi.

Īiya witū-ī! Tūrī aniine biū.

14 Wee Jerusalemu-rī, theria ūuru kuuma ngoro-inī yaku n̄guo ūhonoke.
Ūgūtūūra ūthugundaga ūuru meciiria-inī maku nginya-rī?

15 Nī kūrī na mūgambo wa mūdū ūranīrīra kūu Dani,
ūkaanīrīra ūhoru wa mwanangīko kūu irīma-inī cia Efiraimu.

16 “Īrai ndūrīrī ūhoru ūcio,
hunjīriai Jerusalemu muuge atīrī:

‘Ita inene rīa gūgūūkīrīra nīrīroka riumīte būrūri wa kūraya,
na rīroka na mbugīrīrio ya mbaara
ya gūūkīrīra matūūra mothe manene ma Juda.

17 Marīrigīciīrie o ta andū marangīre mūgūnda,
tondū itūūra rīu n̄rīnemeire, rīkanjūkīrīra,’”
ūguo n̄guo Jehova ekuuga.

18 “Mīthiire yaku mwene na ciiko ciaku
n̄cio ikūreheire maūdū macio.

Rīrīrī n̄rīo iherithia rīaku.

Na kaī nī irūrū-ī!

Kaī n̄rīgūtheeca ngoro-ī!”

19 Wūi, ruo-ī, wūi ruo-ī!

N̄dīrenyogonda nī ruo.

Wūi, ruo rūnene ngoro-inī yakwa-ī!

* 4:7 Mūrūūthi warī rūrī rwa Babuloni, na būrūri ūyū wōkaine ta mūnyariirani (2:15).

- Ngoro yakwa nīratumatuuma,
 ndingihota gūkirīrīria.
 Nīgūkorwo nīnjiguīte mūgambo wa karumbeta;
 nīnjiguīte mbugīrīrio ya mbaara.
- 20 Mwanangīko ūrarūmanīrīra na mwanangīko;
 būrūri wothe nīwanangītwo.
 O rīmwe hema ciakwa nīthūkangie,
 o kahinda gatarī coho kīngitio gīakwa gīgathūkangio.
- 21 Nī nginya rī ngūtūūra nyonaga bendera ya mbaara,
 na ngaigua mūgambo wa karumbeta?
- 22 “Andū akwa nī irimū;
 matinjūūi.
 Nī ciana ifeciiragia,
 na ikaaga ūmenyo.
 Ūūgī ūrīa marī naguo no wa gwīka ūūru;
 matiūi gwīka wega.”
- 23 Ndaacūthīrīrie thī,
 ngīkīona atī ndīarī ūrīa yatarī na ndīarī na kīndū;
 ningī ngīcūthīrīria matu-inī,
 ngīona atī gūtīarī na ūtheri.
- 24 Ndaacūthīrīria irīma,
 ngīona atī nīgūthingitha ciathingithaga;
 natuo tūrīma tuothe nī kwereera twereera.
- 25 Ngīcūthīrīria, ngīona atī gūtīarī na andū;
 nyoni ciothe cia rīera-inī nīciombūkīte ikoora.
- 26 Ngīcūthīrīria, ngīona būrūri ūrīa waciaraga maciaro maingī, watuīkīte
 o werū mūtheri,
 matūūra makuo mothe nīmamomokeire hau mbere ya Jehova,
 makagūa thī nī ūndū wa marakara make mahiū.
- 27 Ūū nīguo Jehova ekuuga:
- “Būrūri wothe nīukanangwo,
 o na gūtuīka ndikaūniina biū.
- 28 Nī ūndū ūcio thī nīgacakaya,
 narīo igūrū rīgīe nduma,
 tondū ūguo nīguo njugīte, na ndingīricūkwo.
 Nīndūite itua na ndikūgarūrūka.”
- 29 Rīrīa kwaiguu mūrurumo wa andū arīa mathiaga mahaicīte mbarathi
 na wa andū arīa maikagia mīguī-rī,
 andū a matūūra mothe no makoora.
 Amwe ao makoorīra ihinga-inī,
 nao amwe ao makahaica ndwaro-inī cia mahiga.
 Matūūra macio mothe nīmathaamītwo;
 gūtīrī mūdū ūikaraga kuo.
- 30 Ūreka atīa, wee ūnūhītwo?
 Ūkwīhumba nguo ndune
 na ūkegemia na mathaga ma thahabu nīkī?

Ūrahaka mbutu ciaku cia maitho rangi nīkī?†
 Atīrīrī, kwīgemia gwaku no gwa tūhū.
 Endwa aku nīmakwagiire bata;
 rū maracaria ūrīa mangīkūruta muoyo.

31 Nīndīraigua kīrīro ta kīa mūdū-wa-nja akīrūmwo,
 arī na mūcaayo ta wa mūtumia agīciara mwana wake wa irigithathi:
 nī kīrīro kīa Mwarī wa Zayuni agīteeha,
 atambūrūkītie moko make, akiugaga atīrī,
 “Wūi-ī-ya-wakwa-ī! Nīndīraringīka;
 muoyo wakwa nīmūneane kūrī orangani.”

5

Gūtīrī Mūdū o na Ūmwe Mūrūngīrīru

1 “Ta ambatai na mūkūrūke barabara-inī ciothe cia Jerusalemu,
 mūrore na mūcarie,
 na mūtūirie ihaaro-inī ciakuo.
 Hihi mwahota kuona mūdū o na ūmwe
 wīkaga maūdū ma kīhooa kana akarūmbūiya ūhoro wa ma;
 muona mūdū ta ūcio, nīngarekera itūūra rīa Jerusalemu.
 2 O na gūtūika nīmehītaga makoigaga atīrī,
 ‘Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo,’
 kwīhīta kwao no kwa maheeni.”

3 Wee Jehova, githī maitho maku ti ūhoro ūrīa wa ma macaragia?
 Wamaringire iringa, no matiigana kūigua ruo;
 wamahehenjire, no makīrega ūtaarani ūcio.
 Momirie ithiithi ciao gūkīra ihiga,
 makīrega kwīrira.

4 Ngūciiria atīrī: “Aya nī andū athīni;
 nī andū akūgu,
 nīgūkorwo matiūi njīra ya Jehova,
 kana makamenya ūrīa Ngai wao endaga.”

5 Nī ūndū ūcio nīngūthīi kūrī atongoria
 ngaaranīrie nao;
 ti-itherū acio nīmōi njīra ya Jehova,
 na makamenya ūrīa Ngai wao endaga.”
 No rīrī, othe marī hamwe, nīmoinangīte icooki rīao rīa ngingo,
 na magatua mīkwa.

6 Nī ūndū wa ūguo-rī, mūrūūthi nīūkoima mūtītū-inī ūmatharīkīre,
 na njūi yume werū-inī īmatambuurange,
 nayo ngarī īmooherie njīra-inī cia matūūra mao,
 nīguo ītambuurange mūdū wothe ūrīa ūngīgeria kuuma nja,
 nī ūndū ūremi ūcio wao nīūngīhīte mūno,
 na ūhoro wao wa gūcooka na thuutha nī mūingī.

7 “Ngūmūrekera nīkī?
 Ciana cianyu nīciindirīkīte,
 na ikeehīta ikīgwetaga marītwa ma ngai cia tūhū.
 Nīi ndaamaheaga o kīrīa gīothe mabataragio nīkīo,
 no-o no gūtharia maatharagia,

† 4:30 Ūyū nī rangi wehakagwo maitho arī njīra īmwe ya ūthaka na gūtūma maitho moneke marī manene (2Ath 9:30; Ezek 23:40).

makahatíkana nĩguo matoonye nyũmba cia maraya.

8 Mahũũnite magatuĩka ta mbarathi cia njamba cikĩĩrĩria cia mĩgoma,
o ũmwe wao akeriragĩria mĩtumia wa mũndũ ũria ũngĩ.

9 Githĩ ndikiagĩrĩrwo nĩkũmaherithia nĩ ũndũ wa maũndũ macio?"
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

"Githĩ ndikiagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩhĩria
harĩ rũrĩrĩ ta rũu?

10 "Tuĩkanĩriai mĩgũnda yao ya mĩthabibũ mũmĩharaganie,
no mũtikamĩanange biũ.

Hũrũrai hongge ciayo,
nĩgũkorwo andũ aya ti a Jehova.

11 Andũ a nyũmba ya Isiraeli na andũ a nyũmba ya Juda
nĩmagĩte wĩhokeku harĩ nĩ biũ,"
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

12 Nĩmaheenanĩtie ũhoru wĩgĩĩ Jehova;
moigĩte atĩrĩ, "Ndarĩ ũndũ egwĩka!

Gũtirĩ ũũru tũkuona;
tũtikooona tũtharĩkĩrwo na rũhiũ rwa njora kana tuone ng'aragu.

13 Anabii nĩ a tũhũ ta rũhuho,
nakĩo kiugo kĩa Jehova gĩtirĩ thĩnĩ wao;
nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ũguo moigĩte nĩguo mageekwo."

14 Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ:
"Tondũ wa andũ acio kwaria ndeto ta icio,
ndũmĩrĩri yakwa ĩria ngwĩkĩra kanua-inĩ gaku ngaamĩtua ta mwaki,
nao andũ aya ndĩmatue ta ngũ, mwaki ũcio ũmacine ũmaniine.

15 Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli," ũũ nĩguo Jehova ekũmwĩra,
"nĩngũtũma mũũkĩrĩrwo nĩ rũrĩri ruumĩte kũndũ kũraya:
naruo nĩ rũrĩrĩ rũtũũrĩte kuuma o tene,
andũ mũtangĩmenya rũthiomi rwao,
o na kana mũigũe mwarĩrie wao.

16 Mathiaka ma mĩguĩ yao matariĩ ta mbĩrĩra iria ĩthahĩkĩtwo;*
othe nĩ njamba ĩrĩ hinya.

17 Nao nĩmakaarĩa na maniine magetha manyu o na irio cianyu,
na marĩe na maniine aanake na airĩtu anyu;
nĩmakaarĩa ndũũru cianyu cia mbũri na cia ng'ombe maciniine,
ningĩ marĩe mĩthabibũ na mĩkũyũ yanyu.
Nĩmakananga matũũra marĩa mairĩgĩre na rũhiũ rwa njora,
o macio mwĩhokaga.

18 "No rĩrĩ, o na matukũ-inĩ macio, ndigakwananga ngũniine biũ," ũguo
nĩguo Jehova ekuuga. 19 "Na rĩria andũ makooria atĩrĩ, 'Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte
Jehova Ngai witũ atwĩke maũndũ maya mothe?' Ũkamacookeria, ũmeere
atĩrĩ: 'O ta ũria inyuĩ mwandĩrĩkire na mũgĩtungatĩra ngai cia kũngĩ mũrĩ
bũrũri-inĩ wanyu-rĩ, ũguo noguo mũgaatungatagĩra andũ a kũngĩ mũrĩ
bũrũri ũtarĩ wanyu.'

20 "Anĩrĩra ũhoru ũyũ kũrĩ andũ a nyũmba ya Jakubu,
na ũũhunjie kũu Juda, uge atĩrĩ:

21 Ta thĩkĩrĩriai inyuĩ andũ aya akĩĩgu na mũtarĩ mbuguĩro,
o inyuĩ mũrĩ na maitho na mũtionaga,

* 5:16 Mbĩrĩra ĩthahĩkĩtwo yonanagia kwaga kũiganĩra, mwanangĩko, o na gĩkuũ (Thim 30:15-16).

na mūrī na matū na mūtiiguaga:

- 22 Githī inyuī mūtiagīrīrwo nīkūnjītīgīra?” ūguo nīguo Jehova ekuuga.
 “Githī inyuī mūtiagīrīrwo nīkūinaina mūrī mbere yakwa?
 Ndaatūmire mūthanga ūtuīke mūhaka wa iria rīrīa inene,
 ngūūtua rūirigo rwa gūtūūra, rūtangīagararwo nī iria rūu.
 Makūmbī ma maāi no moyane, no matīngīrūtooria,
 no mahūyūke, no matīngīrwagarara.
- 23 No andū aya-rī, marī ngoro cia rūng’athio na nemi;
 nīmahītītie nīra na makoora.
- 24 Nao matīngīra atīrī, ‘Nītwītīgīrei Jehova Ngai witū,
 ūria ūheanaga mbura ya kūmeria hīra,
 na ya gūkūria irio o kīmera gīakinya,
 o we ūria ūtūheaga mwīhoko wa kūgetha mahinda maakinya.’
- 25 Mahītia manyu nīmo matūmīte mūrai hīrīrio nī maūdū macio;
 mehīa manyu matūmīte mwage maūdū marīa mega.
- 26 “Thīinī wa andū akwa-rī, nī kūrī andū aaganu
 arīa maikaraga moheirie ta andū arīa mategaga nyoni,
 na ta andū arīa mambaga mītego ya kūgwatia andū.
- 27 O ta ūrīa gīkerenge kīyūruga nyoni,
 ūguo nīguo nyūmba ciao ciyūrīte ūheenania;
 matongete na makagīa na hinya,
 28 ningī manorete na makanyoroka mwīrī.
 Waganu wao nūingīhīte mūno;
 maticīragīrīra mwana wa ndigwa nīguo ahootane ciira-inī,
 na matirūagīrīra kīhooto kīa mūdū mūkīa.
- 29 Githī ndikīagīrīrwo nīkūmaherithia nī ūndū wa maūdū macio?”
 ūguo nīguo Jehova ekuuga.
 “Githī ndikīagīrīrwo nī kwīrīhīria
 harī rūrīrī ta rūrū?”
- 30 “Ūndū mūūru mūno na wa kūmakania
 nīwīkīkīte būrūri-inī ūyū:
- 31 Anabīi marathaga mohoro ma maheeni,
 nao athīnjīri-Ngai magathana ūrīa mekwenda,
 nao andū akwa ūguo nīguo mendaga.
 No inyuī-rī, kīrīkīrīro-inī kīa maūdū macio mūgeeka atīa?”

6

Jerusalemu Kūrigiicīrio

- 1 “Mwītharei mwīhonokie, inyuī andū a Benjamini!
 Mwītharei muume Jerusalemu!
 Huhai karumbeta mūrī kūu Tekoa!
 Īkīrai kīmenyithia kūu Bethi-Hakeremu!
 Nīgūkorwo ūuru nīūūkīte uumīte na mwena wa gathigathini,
 na nī ūūru wa kūniinanwo kūnene mūno.
- 2 Nīngananga Mwarī wa Zayuni,
 o ūcio mūthaka na mwībacīrīri mūno.
- 3 Arīithi marī na ndūūru ciao cia mbūri nīmagooka nīguo mamūūkīrīre;
 nīmakaamba hema ciao imūthiūrūrūkīrie mīena yothe,
 o mūdū o mūdū akarangīra handū hake.”

4 “Mwĩhaarĩriei tũrũe nake!

Arahũkai, rekei tũmũtharĩkĩre mĩarahoh!

No rĩrĩ, wũi-ũya-ĩ! Nĩkũratuka,
nacio cĩruru cia hwaĩ-inĩ nĩraraiha.

5 Nĩ ũndũ ũcio, arahũkai, tũtharĩkĩre kũrĩ ũtukũ,
tũharaganie cĩgitio ciake iria nũmu!”

6 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ:

“Temai mĩtĩ

mũmĩge ihũba nene ing’etheire Jerusalemu.

Itũũra rĩrĩ inene no nginya rĩherithio;
nĩ ũndũ rĩyũrĩte ũhoroh wa kũhinyanĩrĩria.

7 O ta ũrĩa gĩthima gĩtherũkaga maaĩ-rĩ,
ũguo noguo itũũra rĩu rĩtherũkaga waganu.

Maũndũ ma ũhinya na wanangi no mo maiguagwo kuo;
ndwari ciakuo na nguraro nĩcio ndũũraga nyonaga.

8 Atĩrĩrĩ, wee Jerusalemu,

ĩtikĩra gũtaarwo,

kwaga ũguo nĩngũkũhutatĩra na ndũme bũrũri waku ũkire ihooru,
nginya kwage mũndũ ũngĩtũũra kuo.”

9 Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga:

“Atĩrĩrĩ, andũ nĩmarekwo mahaare matigari ma Isiraeli mahinyĩtie,

o ta ũrĩa mũthabibũ ũhaaragwo;

cookerithia guoko hongeh-inĩ rĩngĩ,

o ta ũrĩa mũcookereria wa thabibũ ekaga.”

10 Nũũ ingĩkarĩria ndĩmũkaanie na anjigwe?

Nũũ ũngĩthikĩrĩria?

Matũ mao nĩmahinge,
nĩ ũndũ ũcio matiingĩgua.

Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩmahĩtagĩria,
na matingĩmĩkenera.

11 No rĩrĩ, nĩ njiyũrĩtwo nĩ mang’ũrĩ ma Jehova,
ndingihota kũmahingĩrĩria.

“Maitĩrĩrie ciana iria irĩ barabara-inĩ,

na ũmaitĩrĩrie aanake arĩa monganĩte hamwe;

mũthuurĩ na mũtumia wake, maitĩkirwo nĩmo,

o ũndũ ũmwe na andũ arĩa akũrũ, arĩa maingĩhitie mĩaka.

12 Nyũmba ciao igaatuĩka cia andũ angĩ,

o hamwe na mĩgũnda yao na atumia ao,

rĩrĩa ngaatambũrũkia guoko gwakwa
njũkĩrĩre andũ arĩa matũũraga bũrũri ũcio,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

13 “Kuuma ũrĩa mũnini nginya ũrĩa mũnene,

othe nĩmakoroketio nĩ kwenda kwĩguna;

anabii o hamwe na athĩnjĩri-Ngai,

othe nĩmaheenanaĩa.

14 Mohaga kĩronda kĩa andũ akwa

taari kironda kĩa andũ matagurarĩtio mũno,

makĩmeeraga atĩrĩ: ‘Gwĩ thayũ, gwĩ thayũ,’

o rĩrĩa gũtarĩ thayũ.

15 Hihi nĩmaconokaga nĩ mũtugo ũcio wao ũrĩ magigi?

Aca, maticonokaga o na hanini;

o na matirĩ rūkobe.

Nĩ ūndũ ūcio o nao makaagũanĩra na arĩa makaagũa;
nĩmakarũndwo rĩrĩa ngaamaherithia,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

16 Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Rũgamai magomano-inĩ ma njĩra, mũtuĩrie ūhororere;
ũrĩrĩriai njĩra iria ciageragwo tene,
mũurie harĩa njĩra ĩrĩa njega ĩrĩ, nĩguo mũmĩgerere,
nacio ngoro cianyu nĩkahurũka.
No inyuĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũtikũmĩgerera.’

17 Nĩndaigire arangĩri nĩguo mamũrangĩre, ngiuga atĩrĩ,
‘Ta thĩkĩrĩriai karumbeta!’
No inyuĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũtigũthĩkĩrĩria.’

18 Nĩ ūndũ ūcio, thĩkĩrĩriai inyuĩ ndũrĩrĩ;
rorai wega inyuĩ aira,
nĩguo mũmenye ūrĩa gũgekĩka kũrĩ andũ akwa.

19 Ta thĩkĩrĩria, wee thĩ:
nĩngũrehere andũ aya mwanangĩko,
ũrĩ maciaro ma maũndũ marĩa mathugundaga,
tondũ nĩmagĩte gũthĩkĩrĩria ndũmĩrĩri yakwa,
na nĩmaregete watho wakwa.

20 Ngĩrĩ na bata ūrĩkũ na ūbumba ūcio wa kuuma Sheba,*
kana igwa cia mũrĩo cia kuuma bũrũri wa kũraya?
Maruta manyu ma njino matingĩtĩkĩrĩka;
magongona manyu matingenagia.”

21 Nĩ ūndũ ūcio, Jehova ekuuga atĩrĩ:
“Nĩngwĩkĩra mĩhĩnga mbere ya andũ aya.
Maithe na arĩũ ao nĩmakahĩngagwo nĩyo;
andũ a itũũra hamwe na arata ao nĩmagakua.”

22 Jehova ekuuga atĩrĩ:
“Ta rorai muone, nĩ harĩ na ita rĩroka
riumĩte bũrũri wa mwena wa gathigathini;
rũrĩrĩ rũnene nĩ rwarahũrĩtwo
kuuma ituri-inĩ cia thĩ.

23 Manyiĩtĩte mĩguĩ na matimũ;
nĩ andũ ooru matarĩ tha.
Mũrurumo wao magĩũka mahaicĩte mbarathi,
nĩ ta wa ndĩhũ cia iria rĩrĩa inene;
maroka mehaarĩrie ta andũ moka mbaara
nĩguo magũtharĩkĩre, wee Mwarĩ wa Zayuni.”

24 Nĩtũiguĩte ūhororere wa andũ acio,
namo moko maitũ nĩmorĩtwo nĩ hinya.
Nĩtũnyĩtĩtwo nĩ ruo rũnene,
ruo rũhaana ta rwa mũtũmia ūkũrũmwo.

25 Mũtũkoimagare mũthĩ mĩgũnda,
kana mũthĩ na njĩra,
nĩ ūndũ thũ ĩyo ĩrĩ na rũhiũ rwa njora,
na kũrĩ na imakania irigiicĩrie mĩena yothe.

26 Inyuĩ andũ akwa, mwĩhumbei nguo ya ikũnia,
na mwĩgaragarie mũhu-inĩ;

* 6:20 Itũũra rĩa Sheba rĩarĩ mwena wa gũthini wa irathĩro wa Arabia, na nĩkuo kwarĩ na wonjoria wa ūbumba.

rĩrai na kĩgi,
 ta ũrĩa mwana wa mũmwe arĩragĩrwo,
 nĩgũkorwo mwanangi ũcio
 agaatũhithũkĩra o rĩmwe.

27 “Wee nawe nĩngũtuĩte mũgeria wa cuuma,
 nao andũ akwa matariĩ ta kĩgera,
 nĩguo wee ũrorage
 na ũthimage mĩthiĩre yao.

28 Nĩ aremi momĩtie ngoro,
 mathiiga magĩcambanagia.
 Mahaana o ta gĩcango na kĩgera;
 othe mekaga maũndũ mathũku mũno.

29 Ihuruti nĩrahurutĩra mwaki na hinya
 nĩguo ũcine ngocorai,
 no rĩrĩ, wĩra ũcio ũrarutwo wa kũmatheria no wa tũhũ;
 arĩa aaganu matirathera.

30 Andũ acio marĩitagwo betha-ĩrĩa-ĩregetwo,
 nĩ ũndũ Jehova nĩamaregeete.”

7

Ndini ya Maheeni ndĩrĩ Kĩene

1 Īno nĩyo ndũmĩrĩri rĩa yakinyĩrĩire Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova,
 akũrwo atĩrĩ: ² “Thĩ ũrũgame kĩhingo-inĩ kĩa nyũmba ya Jehova na ũrĩ
 hau wanĩrĩre ũhoru ũyũ, uuge atĩrĩ:

“Thikĩrĩraia ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuothe andũ a Juda, inyuĩ
 mũtoneyagĩra ihingo-inĩ ici nĩguo mũgathathaiye Jehova. ³ Jehova
 Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Garũrĩrai mĩthiĩre
 yanyu o na ciĩko cianyu, na nĩ nĩngareka mĩtũũre kũndũ gũkũ. ⁴ Tigai
 gũikaraga mwĩhokete ndeto cia maheeni, muge atĩrĩ, “Īno nĩ hekarũ ya
 Jehova, ti-itherũ nĩ hekarũ ya Jehova, nĩ hekarũ ya Jehova ki!” ⁵ Nĩ ũndũ-
 rĩ, mũngĩagĩria mĩthiĩre yanyu na ciĩko cianyu biũ, na mĩtuanagĩre
 ciira na kĩhooto mũndũ na ũrĩa ũngĩ-rĩ, ⁶ mũngĩaga kũhinyĩrĩria mũndũ
 wa kũngĩ, kana mwana wa ngoria, kana mĩtumia wa ndigwa-rĩ, na
 mwage gũitithia thakame ya mũndũ ũteehĩtie kũndũ gũkũ-rĩ, o na ningĩ
 mwage kwĩgerithia ngero nĩ ũndũ wa kũrũmĩrĩra ngai ingĩ-rĩ, ⁷ hĩndĩ
 ĩyo nĩngareka mĩtũũre kũndũ gũkũ, o gũkũ bũrũri ũyũ ndaheire maithe
 manyu nginya tene na tene. ⁸ No rĩrĩ, mwĩhokete ndeto cia maheeni itarĩ
 kiene.

⁹ “Anga mũrĩiyaga na mũkooragana, na mũgatharia, na mũkehĩta
 na maheeni, mũgĩcinagĩra Baali ũbumba, na mũkarũmĩrĩra ngai ingĩ
 iria mũtooĩ, ¹⁰ na ningĩ mũgacooka mũgooka mũkarũgama mbere
 yakwa thĩnĩ wa nyũmba ĩno itanĩtio na Rĩtwa rĩakwa, mũkoiga atĩrĩ,
 “Tũrĩ agĩtĩre”; mũgĩtĩrwo nĩguo mwĩkage maũndũ macio mothe marĩ
 magigi? ¹¹ Nyũmba ĩno itanĩtio na Rĩtwa rĩakwa mũmĩtuĩte ngurunga
 ya atunyani? No nĩ nĩndĩfioneire maũndũ macio! Ũguo nĩguo Jehova
 ekuuga.

¹² “Rĩu ũkĩrai mũthiĩ Shilo, kũndũ kũrĩa ndambire gũtua gũikaro kĩa
 Rĩtwa rĩakwa, nĩguo mwĩonere ũrĩa ndeekire kuo nĩ ũndũ wa waganu wa
 andũ akwa a Isiraeli. ¹³ Jehova ekuuga atĩrĩ: Rĩrĩa inyuĩ mwekaga maũndũ
 macio mothe, nĩ nĩndamwaragĩria kaingĩ kaingĩ, no mũtiigana kũnjigua;

ndamwĩtĩre no mũtiigana kũnjĩtĩka. ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio, ũrĩa ndeekire kũu Shilo noguo ngeeka nyũmba ĩno ĩtanĩtio na Rĩtwa rĩakwa, o hekarũ ĩno mwĩhokete, kũndũ gũkũ ndamũheire inyuĩ o na ngĩhe maithe manyu. ¹⁵ Nĩngamũngata mwehere mbere yakwa, o ta ũrĩa ndeekire ariũ a ithe wanyu othe, nĩo andũ a Efiraimu.'

¹⁶ "Nĩ ũndũ ũcio, tĩga kũhoera andũ aya, kana ũmathaithanĩrĩre, kana ũmaarĩrĩre, o na kana ũhoee ndĩmekĩre ũndũ tondũ ndĩngĩgũthĩkĩrĩria. ¹⁷ Kaĩ wee ũtarona ũrĩa mareka kũu matũũra-inĩ ma Juda, o na kũu njĩra-inĩ cia itũũra rĩa Jerusalemu? ¹⁸ Ciana iroina ngũ, namo maithe mao magaakia mwaki, nao atumia magakanda mũtu, makarugĩra ngai rĩa ĩtagwa Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũria Igũrũ tũmĩgate, na maitĩre ngai ingĩ maruta ma indo cia kũnyũuo nĩguo maathĩrĩkie ndaakare. ¹⁹ Jehova egũkĩũria atĩrĩ: Nĩ nĩ maraathĩrĩkia? Githĩ andũ aya ti o ene marethũkia meconorithie?

²⁰ "Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Marakara na mang'ũrĩ makwa nĩmagaitĩrĩrio kũndũ gũkũ, magaaĩtĩrĩrio mũndũ na nyamũ, na mĩtĩ ya gĩthaka o na maciaro ma thĩ, namo nĩmagaakana na matikahoreka.

²¹ " ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Thĩĩĩ na mbere na kuongerera maruta ma magongona manyu ma njino harĩ magongona manyu marĩa mangĩ, na mũrĩe nyama icio inyuĩ ene! ²² Nĩ ũndũ rĩrĩa ndaarutire maithe manyu kũu bũrũri wa Misiri na ngĩmaarĩria, ndĩamaheire o mawatho makoniĩ maruta ma njino na magongona, ²³ no nĩndamaheire rĩathani rĩrĩ: Atĩrĩ, njathĩkaĩrai, na nĩ nĩngũtuĩka Ngai wanyu na inyuĩ mũtuĩke andũ akwa. Thiĩgai na mũthĩire rĩa yothe ndĩrĩmwathaga, nĩguo muonage maũndũ mega. ²⁴ No rĩrĩ, matiigana kũnjĩgua kana kũrũmbũiya ũhoru ũcio; handũ ha gwĩka ũguo-rĩ, maarũmĩrĩire ũremi wa ngoro ciao njũru. Nao maacookire na thuutha, makĩaga gũthĩĩ na mbere. ²⁵ Kuuma hĩndĩ rĩa maithe manyu moimire bũrũri wa Misiri nginya riu, ndĩmũtũmagĩra ndungata ciakwa cia anabii, mũthenya o mũthenya, na hĩndĩ o hĩndĩ. ²⁶ No rĩrĩ, o matiigana gũthĩkĩrĩria kana kũrũmbũiya ũhoru ũcio. No nĩmoomirie ngoro ciao na makĩagana gũkĩra maithe mao.'

²⁷ "Wameera maũndũ macio mothe-rĩ, matigaagũthĩkĩrĩria; o na rĩrĩa ũkaameeta, matigaagwĩtĩka. ²⁸ Nĩ ũndũ ũcio, meere atĩrĩ, 'Rũrũ nĩruo rũrĩrĩ rũrĩa rũregete gwathĩkĩra Jehova Ngai waruo, o na rũkarega gũtaarwo. ũhoru-wa-ma nĩũthĩrĩte; nĩũmehereire ũkoima mĩromo-inĩ yao biũ. ²⁹ Enjwoi njuĩrĩ cianyu mũcite, mũcooke mũcakaie mũrĩ kũu tũrĩma-igũrũ kũria gũtĩgĩtwo gũtarĩ kindũ, nĩ ũndũ Jehova nĩaregete na agatiganĩria rũciarũ rũrũ arakarĩire.

Mũkuru wa Kũũraganĩrwo

³⁰ " Jehova ekuuga atĩrĩ, andũ aya a Juda nĩmekĩte maũndũ mooru maitho-inĩ makwa. Nĩmagĩte mĩhianano ĩyo yao ĩrĩ magigi kũu thĩĩnĩ wa nyũmba ĩyo ĩtanĩtio na Rĩtwa rĩakwa, makamĩthaahia. ³¹ Nĩmakĩte kũndũ gũtũũgĩru gwa Tofethi, kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, nĩguo macinagĩre aanake na airĩtu ao na mwaki kuo, ũndũ nĩ itaathanire wĩkagwo, o na ũndũ ũtarĩ wagĩa meciiria-inĩ makwa. ³² Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga atĩrĩ, mwĩmenyererei, tondũ matukũ nĩmarooka, rĩrĩa andũ matagacooka gwĩta kũndũ gũkũ Tofethi kana Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu, no gũgeetagwo Gĩtuamba gĩa Kũũraganĩrwo. Nĩgũkorwo kũu Tofethi nĩkuo magaathikaga andũ arĩa akuũ nginya kwage handũ

hangĩthikanwo. ³³ Hĩndĩ ĩyo ciimba cia andũ acio nĩigatuĩka nyama cia kũrũo nĩ nyoni cia rĩera-inĩ, o na nyamũ cia gĩthaka, na gũtigakorwo o na mũndũ ũmwe wa gũcirira. ³⁴ Ningĩ nĩnganiina mĩgambo ya gĩkeno na ya kũrũhia, na mĩgambo ya gĩkeno kĩa mũhiki na mũhikania kũu matũũra-inĩ ma Juda, o na njĩra-inĩ cia Jerusalemu, nĩ ũndũ bũrũri ũcio nĩũgakira ihooru.

8

¹ “Jehova ekuuga atĩ ihinda rĩu, mahĩndĩ ma athamaki na ma anene a Juda, na mahĩndĩ ma athĩnjĩri-Ngai na ma anabii, o na mahĩndĩ ma andũ a Jerusalemu nĩmakarutwo mbĩrĩra-inĩ ciao.* ² Makaanĩkĩrwo riũa, na mweri, na njata ciothe cia igũrũ, icio mendete na magacitungatĩra, o icio maarũmirĩire, na magatuũria kĩrĩra harĩ cio, na magacihooya. Mahĩndĩ macio matikoonganio kana mathikwo, no magaaatuĩka ta rũrua rũharaganĩtio gũkũ thĩ. ³ Kũria guothe ngaamathaamĩria, matigari mothe ma rũrĩrĩ rũrũ rwaganu, makeeriragĩria gũkua handũ ha gũtũura muoyo, ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.’

Mehia na Kũherithio

- ⁴ “Meere atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova ekuuga,
 “‘Andũ mangĩgũa thĩ-rĩ, githĩ maticookaga gũũkĩra?
 Mũndũ angĩhĩtia njĩra-rĩ, githĩ ndamicookagĩrĩra?
⁵ Nĩ kĩ gĩtũmĩte andũ aya mathĩ na mbere kũũhutatĩra?
 Andũ a Jerusalemu maahutatagĩra nĩkĩ?
 Matũũrĩte marũmĩtie maũndũ ma maheeni,
 makarega gũcooka.
⁶ Nĩndĩmathikĩrĩrie wega mũno,
 no matiaragia ũndũ ũria wagĩrĩire.
 Gũtirĩ o na ũmwe wao wĩriraga waganu wake,
 akoiga atĩrĩ, “Njikĩte ũguo nĩkĩ?”
 O mũndũ wao arũmagĩrĩra njĩra yake
 o ta mbarathi iteng’erete ĩtoonye mbaara-inĩ.
⁷ Mũrũaru ũrĩ rĩera-inĩ
 nĩũmenyaga mahinda maguo ma gũcooka,
 o nacio ndirahũgĩ, na thũngũrũrũ, na nyamĩndigi
 nĩcimenyaga mahinda ma cio ma gũcooka.
 No andũ akwa matiũĩ
 maũndũ marĩa Jehova endaga mekwo.
⁸ “Mwakĩhota atĩa kuuga atĩrĩ, “Tũrĩ oogĩ,
 nĩ ũndũ tũrĩ na watho wa Jehova,”
 o rĩrĩa karamu ka maheeni ka aandĩki-marũa
 kaũgarũrĩte gakaũtua wa maheeni?
⁹ Andũ arĩa oogĩ nĩmagaconorithio;
 nĩmakagega na magwatio nĩ mũtego.
 Kuona atĩ nĩmareganĩte na ndũmĩrĩri ya Jehova,
 ũũgĩ ũria makĩrĩ naguo nĩ ũrĩkũ?
¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, atumia ao nĩngamaheana kũrĩ arũme angĩ,
 nayo mĩgũnda yao ndĩmĩheane kũrĩ andũ ageni.
 Kuuma ũria mũnini nginya ũria mũnene,
 othe nĩmakoroketio nĩ kwenda kwĩguna;

* **8:1** Gĩko gĩa kũruta mahĩndĩ mbĩrĩra kĩarĩ gĩa kuonania kwaga mũndũ gĩtĩio o na bata.

anabii o hamwe na athinjiri-Ngai,
othe nimaheenanagia.

11 Mohaga kironda kia andũ akwa
taari kironda kia andũ mataguraritio mũno.

Moigaga atĩrĩ, “Gwĩ thayũ, gwĩ thayũ,”
o rĩrĩa gũtarĩ thayũ.

12 Hihi nimaconokaga nĩ mūtugo ũcio wao ũrĩ magigi?
Aca, maticonokaga o na hanini;
o na matirĩ rũkobe.

Nĩ ũndũ ũcio o nao makaagũanĩra na arĩa makaagũa;
nĩmakarũndwo rĩrĩa makaaherithio,
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

13 “ ‘Jehova ekuuga atĩrĩ,
nĩnganina magetha mao,
mĩthabibũ ndĩgaakorwo ĩrĩ na thabibũ.
Gũtikagĩa na ngũyũ mĩkũyũ-inĩ,
namo mathangũ mayo nĩmakahooha.
Kĩndũ kĩrĩa gĩothe ndĩmaheete
nĩmagatunywo.’ ”

14 “Tũikarĩte haha nĩkĩ?
Cookanĩrĩrai hamwe!
Nĩtũũrei, tũtoonye matũũra marĩa mairigĩrwo na hinya
tũgakuĩre kuo!
Nĩgũkorwo Jehova Ngai witũ nĩwe ũtwathĩrĩrie gĩkuũ,
agatũhe maaĩ maroge tũnyue,
nĩ ũndũ nĩtũmwĩhĩrie.

15 Tũtũũrite twĩrĩgĩrĩre atĩ nĩgũkũgĩa thayũ,
no gũtirĩ ũndũ mwega ũtũkorete,
tũkerĩgĩrĩra ihinda rĩa kũhonio,
no rĩrĩ, no kĩmako kĩonekaga.

16 Mũtũhĩre wa mbarathi cia thũ
ũraiguuo kuuma Dani;
mbarathi ciao cia njamba iraanĩa
bũrũri wothe ũkainainĩa.
Mookĩte kũrĩa
bũrũri na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo,
na marĩe itũũra inene na arĩa othe matũũraga kuo.”

17 “Atũrĩrĩ, nĩngamũrehithĩria nyoka irĩ thumu gatagatĩ kanyu,
ndĩmũrehithĩrie ndũira irĩa itangĩhoorereka,
nacio nũikamũrũma,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

18 Wee ũũhooreragia rĩrĩa ndĩ na kĩaha-rĩ,
ngoro yakwa nũiringĩkĩte.

19 Ta thĩkĩrĩria kĩrĩro kĩa andũ akwa
marĩ bũrũri wa kũraya:
“Atũrĩrĩ, githĩ Jehova ndarĩ kũu Zayuni?
Mũthamaki wakuo-rĩ, kaĩ atatũũraga kuo?”

“Nĩ kũ gĩtũmĩte maathĩrĩkie nĩguo ndaakare

na ūndũ wa mĩhianano ĩyo yao methondekeire,
makandakaria na mĩhianano ĩyo yao ya kũngĩ ĩtarĩ kĩene?”

20 “Ihinda rĩa magetha nĩrĩhĩtũku,
nayo hĩndĩ ya riũa ĩgathira,
na tũtuhonoketio.”

21 Kuona atĩ andũ akwa nĩmahehenjetwo-rĩ, o na nĩ ndĩmũhehenje;
nĩndĩracaaya na nĩnyĩĩtũwo nĩ kĩmako kĩnene.

22 Kaĩ gũtarĩ ndawa kũu Gileadi?†
Gũtirĩ mũthondekani kuo?

Ironda cia andũ akwa
cikĩagĩte kũhona nĩkĩ?

9

1 Naarĩ korwo mũtwe wakwa nĩ itherũkĩro rĩa maaĩ,
namo maitho makwa nĩ gĩthima kĩa maithori!

Ingĩrĩraga mũthenya na ũtukũ,
ngĩrĩrĩra andũ akwa arĩa moragĩtwo.

2 Naarĩ korwo ndĩ na nyũmba
ya kũrarĩrĩrwo nĩ agendi kũu werũ-inĩ,
nĩgeetha ndige andũ akwa,
thũĩ ndĩmeherere;

nĩ ūndũ othe nĩ itharia,
othe nĩ gĩkundi kĩa andũ matangĩhokeka.

3 “Mahacaga nĩmĩ ciao
magacitua ta ũta wa gũikia ndeto cia maheeni.

Ūhootani ũrĩa marĩ naguo bũrũri-inĩ,
nduumanĩte na ũhoru wa ma.

Moimaga rĩhĩa-inĩ rĩmwe magatoonya rĩhĩa-inĩ rĩrĩa rĩngĩ;
na matinjũũ,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

4 “Mwĩhũgei arata anyu;
mũndũ ndakehoke mũrũ wa nyina.

Nĩgũkorwo mũrũ wa nyina na mũndũ nĩ mũhehenania,
na mũrata wa mũndũ nĩ mũcambania.

5 Mũrata aheenagia mũratawe,
na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe waragia ũhoru wa ma.

Maarutĩte nĩmĩ ciao kwaria ndeto cia maheeni;
menogagia na mĩhang’o o ya kwĩhia.

6 Wee ũtũuraga ũrigiicĩirio nĩ maheeni,
nao ahehenania acio nĩmaregete kũmenyana na nĩ,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

7 Tondũ ũcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ:
“Atĩrĩrĩ, nĩngamageria, na ndĩmatherie na mwaki,

nĩ ūndũ-rĩ, nĩatĩa ũngĩ ingĩka

nĩ ūndũ wa mehia ma andũ akwa?

8 Nĩmĩ ciao ĩtarĩ ta mĩguĩ ya kũuragana;
no ndeto cia maheeni ciaragia.

O mũndũ aaragĩria ũrĩa ũngĩ ndeto cia thayũ na kanua gake,

† 8:22 Bũrũri wa Gileadi nĩwoĩkaine nĩ ūndũ wa indo cia mũtararĩko mwega, o na mĩtĩ ya ndawa (Kĩam 37:25).

no ngoro-inĩ yake-rĩ, aikaraga amwambĩire mũtego.”

⁹ Jehova ekũũria atĩrĩ,

“Anga ndakiaga kũmaherithia nĩ ũndũ wa maũndũ macio?
Anga ndakiaga kwĩrĩhĩria
hari rũrĩrĩ ta rũrũ?”

¹⁰ Nĩngũrĩra na ngĩrĩke nĩ ũndũ wa irĩma,

o na njakaye nĩ ũndũ wa ũrĩithio wa werũ.

Nĩgũkirĩte ihooru na gũkaaga mũndũ ũngĩtuĩkanĩria kuo,
na mwanio wa ng’ombe ndũraiguĩka kuo.

Nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ cia gĩthaka
nĩciũrĩte, igeethĩra.

¹¹ “Ngaatua itũũra rĩa Jerusalemu hĩba ya mahiga,

gũtuĩke kũndũ gwa gũtũũrwo nĩ mbwe;

namo matũũra ma Juda nĩngamaharagania,
kwage mũndũ o na ũmwe ũngĩtũũra kuo.”

¹² Rĩu-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩkũ mũũgĩ ũngĩtaũkĩrwo nĩ ũhoro ũyũ? Nũũ
hihi ũtaarĩtwo nĩ Jehova nĩguo atũtaarĩrie? Nĩ kĩ gĩtũmĩte bũrũri ũyũ
wanangwo na ũgakira ihooru, ũgatuĩka ta werũ mũtheri nginya gũkaaga
mũndũ ũngĩtuĩkania kuo?

¹³ Jehova ekuuga atĩrĩ, “Gĩtũmi nĩ tondũ nĩmatirikire watho wakwa ũrĩa
ndaamaheire; matinjathĩkĩire, o na kana makarũmĩrĩra watho wakwa.

¹⁴ Handũ ha ũguo, o maarũmĩrĩre ũremi wa ngoro ciao, na makarũmĩrĩra
Mabaali, o ta ũrĩa maithe mao maamonereirie.” ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ,
Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli ekuuga ũũ: “Atĩrĩrĩ,
nĩngũtũma andũ aya marĩe irio ndũrũ, na manye maaĩ marĩ na thumu.

¹⁶ Nĩngũmahurunja ndũrĩrĩ-inĩ iria o ene matooĩ, o na kana maithe mao,
njooke ndĩmaingatithie na rũhiũ rwa njora nginya ndĩmaniine biũ.”

¹⁷ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ:

“Mwĩcũraniei rĩu! Ītai atumia arĩa marĩraga makĩgirĩkaga moke; *
tũmanĩrai atumia arĩa oogĩ mũno thĩnĩ wao moke.

¹⁸ Nĩmeerwo moke narua, matũrĩrĩre
nginya maithe maitũ maiyũre maithori,
nacio imone cia maithe maitũ
inyũrũrũkie maithori ta tũrũũ.

¹⁹ Mũgambo wa andũ maragirĩka nĩũraiguuo kuuma Zayuni:

‘Hĩ, kaĩ rĩu tũrĩ aanange-ĩ!

Kaĩ nĩtũconorithĩtio mũno-ĩ!

No nginya tuume bũrũri witũ,
tondũ nyũmba ciitũ nĩcimomoretwo.’ ”

²⁰ No rĩrĩ, inyuĩ atumia aya, ta thikĩrĩriai kiugo kĩa Jehova;

hingũrai matũ manyu mũigwe ciugo cia kanua gake.

Oniai aĩrĩtu anyu kũgirĩka;
o mũndũ nĩarute ũrĩa ũngĩ gũcakaya.

²¹ Gĩkuũ kĩambatĩte gĩgaatoonyera ndirica-inĩ ciitũ,
na gĩgatoonya nyũmba ciitũ iria ciirigĩrwo na hinya,
nĩkĩniĩnĩte ciana ciitũ kũu barabara-inĩ cia itũũra,
o na aanake aitũ makaniĩnwo kuuma kũu ihaaro-inĩ.

* **9:17** Gĩtũmi kĩa acakai a kũrĩhwo kĩarĩ gĩa gũteithia arĩa makuĩrĩrwo marĩre na macakae.

22 Meere ũũ, “Jehova ekuuga atĩrĩ:
 “ ‘Ciimba cia andũ nĩkaragana
 ta rūrua rūrĩ mūgũnda,
 na ta itira iria itinĩtio igatigwo na thuutha nĩ mūgethi,
 itarĩ na mũndũ wa gũcicookanĩrĩria.’ ”

23 Jehova ekuuga atĩrĩ:
 “Mũndũ ũria mũũgi-rĩ, nĩatige kwĩgaatha nĩ ũndũ wa ũũgĩ wake,
 kana mũndũ ũria ũrĩ na hinya egathe nĩ ũndũ wa hinya ũria arĩ
 nagu,
 o na kana gĩtonga kũgathe nĩ ũndũ wa ũtonga wakĩo,
 24 no rĩrĩ, mũndũ ũria ũkwĩgaatha, nĩegaathe nĩ ũndũ wa ũhoro ũyũ:
 atĩ we nĩataũkĩrwo na akamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova,
 ũria wĩkaga maũndũ ma ũtugi,
 na ngatuanĩra ciira kĩhooto na ngarũmia ũthingu gũkũ thĩ,
 nĩ ũndũ maũndũ macio nĩmo ngenagio nĩmo,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

25 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmagooka rĩrĩra ngaaherithia andũ
 othe arĩa marũite o mũrĩ yao iiki, 26 nao nĩ andũ a bũrũri wa Misiri, na a
 Juda, na a Edomu, na a Amoni, na a Moabi, na arĩa othe matũũraga werũ-
 inĩ kũndũ kũraya. Nĩgũkorwo andũ a ndũrĩrĩ ici ciothe ti aruu kũna, o
 na andũ a nyũmba yothe ya Isiraeli matiruĩte ngoro.”

10

Ngai na Mĩhianano ya Kũhooywo

- 1 Ta thikĩrĩria mũigwe ũhoro ũria Jehova ekũmwĩra, inyuĩ andũ a
 nyũmba ya Isiraeli. 2 Jehova ekuuga atĩrĩ:
 “Tigai kwĩruta mĩthĩire ya ndũrĩrĩ,
 kana mũguoyohio nĩ morirũ ma kũũrĩa igũrũ,
 o na gũtuũka ndũrĩrĩ icio nĩguoyohetio nĩmo.
- 3 Nĩgũkorwo mũtugo ya andũ acio ndĩrĩ kiene:
 matemaga mũtĩ mũtitũ, ũkarutĩrwo wĩra nĩ bundi,
 akawacũhia na ithanwa rĩake.
- 4 Maũgemagia na betha na thahabu;
 maũhũũragĩrĩra na mĩcumarĩ na nyondo
 ndũkae kwenyenya.
- 5 Ũtariĩ ta kĩndũ gĩa kũhahũra nyamũ gĩthecereirwo mũtĩ mūgũnda-inĩ
 wa marenge,
 mĩhianano yao ndĩngĩhota kwaria;
 ningĩ no nginya ikuuo,
 tondũ ndĩngĩhota gwĩtwara.
 Mũtikanamũitĩgĩre;
 ndĩngĩhota gwĩka ũũru
 o na kana gwĩka wega o na ũrĩkũ.”
- 6 Atĩrĩrĩ, gũtirĩ ũngĩ ũtariĩ tawe, Wee Jehova;
 Wee ũrĩ mũnene,
 narĩo rĩtwa rĩaku nĩ rĩrĩ ũhoti mũnene.
- 7 Nũũ ũtangĩgwĩtigĩra,
 Wee mũthamaki wa ndũrĩrĩ?
 Wee nowe wagĩrĩre gwĩtigĩrwo.
 Thĩinĩ wa andũ arĩa othe oogĩ a ndũrĩrĩ,
 o na mothamaki-inĩ mao mothe,
 gũtirĩ ũngĩ ũhaana tawe.

- 8 Acio othe-rĩ, matiĩciiragia, no nĩ akĩĩgu;
mataaragwo nĩ mĩhianano itarĩ kiene o írĩa ithondeketwo na mĩĩ.
- 9 Īgemagio na betha írĩa hũire ĩrutĩtwo Tarishishi,
na thahabu ĩrutĩtwo Ufazu.
Kĩndũ kũ gĩthondeketwo na moko ma bundi, na ma mũturi wa thahabu
gĩcookaga gĩkahumbĩrwo na rangi wa bururu na wa ndathi,
ciothe ithondeketwo nĩ andũ arĩa oogĩ na wĩra ũcio.
- 10 No Jehova nĩwe Ngai ũrĩa wa ma; nĩwe Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo,
o na mũthamaki ũrĩa ũtũũraga tene na tene.
Rĩrĩa arakarĩte-rĩ, thĩ nũthingithaga,
nacio ndũrĩrĩ itingĩtiiria mang'ũrĩ make.
- 11 "Meerei atĩrĩ, 'Ngai icio itoombire igũrũ na thĩ, nĩgathira gũkũ thĩ,
na ithire kũrĩa guothe gũtambũrũkiirio matu mairũ.'"
- 12 No rĩrĩ, nĩ Ngai wombire thĩ na hinya wake;
akĩhaanda thĩ na ũũgĩ wake,
na agĩtambũrũkia matu mairũ na ũndũ wa ũmenyo wake.
- 13 Hĩndĩ írĩa we agũũthũka-rĩ, maaĩ marĩa marĩ igũrũ matu-inĩ
nĩmarurumaga;
nĩwe ũtũmaga thaatũ waambate na igũrũ uumĩte ituri ciothe cia thĩ.
Atũmaga rũheni rũũke rũrehanĩte na mbura,
na akarehithia rũhuho ruumĩte makũmbĩ-inĩ make.
- 14 Andũ othe nĩmagĩte meciiria na makaaga ũũgĩ;
nake mũturi wa thahabu o wothe nĩaconorithĩtio nĩ mĩhianano ĩyo
yake.
Nĩ ũndũ mĩhianano ĩyo yake ya gwĩturĩra nĩ ya maheeni;
ndĩrĩ mĩhũmũ thĩnĩ wayo.
- 15 Ndĩrĩ kiene, nĩ ya kũnyararwo;
narĩo ihinda rĩayo rĩa gũciirithio rĩakinya-rĩ, nĩgathira biũ.
- 16 We ũcio Rũgai rwa Jakubu ndatarĩ tayo,
nĩgũkorwo nĩwe Mũũmbi wa indo ciothe,
o hamwe na Isiraeli mũhĩrĩga ũrĩa, eegwatĩire ũtuĩke igai rĩake,
Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩrĩo rĩitwa rĩake.

Mwanangĩko ũrĩa Ũroka

- 17 Ohai mĩrigo yanyu mũthaame bũrũri ũyũ,
inyũ arĩa mũtũũrĩte mũrĩgĩciirio nĩ thũ.
- 18 Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ:
"Ihinda rĩrĩ nĩrĩo ngũĩkia
andũ arĩa othe matũũraga bũrũri ũyũ ta maikĩtio na kĩgũtha;
Nĩngũmarehithĩria mĩnyamaro,
nĩgeetha manyiitwo mĩgwate."
- 19 Wũi-ĩiya-wakwa, nĩ ũndũ wa itihia rĩrĩa ndiihĩtio-ĩ!
Ironda ciakwa itingĩhona!
No ngĩcookeria ũhoru ngiuga atĩrĩ,
"Ũyũ nĩ mũrimũ wakwa, na no nginya ndĩũkirĩrĩrie."
- 20 Hema yakwa nĩyanangĩtwo,
nayo mĩkanda yayo yothe ĩgatuĩkanga.
Ariũ akwa nĩmanjehereire magethĩra na rĩu matikĩrĩ ho;
rĩu gũtirĩ mũndũ mũtigaru wa kwamba hema yakwa,
o na kana wa gũtambũrũkia mataama mayo.
- 21 Arĩithi matiĩciiragia,

na matituĩragia ũhoro harĩ Jehova;
nĩ ũndũ ũcio matigaacagĩra,
nacio ndũũru ciao ciothe cia mbũri nĩihurunjũkĩte.

22 Ta thikĩrĩriai! Nĩtũrakinyĩrio ũhoro, tũkeerwo atĩrĩ,
kũrĩ na gacagaca nene kuuma bũrũri wa mwena wa gathigathini!
Gacagaca iyo nĩngatũma matũũra ma Juda makire ihooru,
ĩtũme matuĩke ma gũtũũragwo nĩ mbwe.

Ihooya rĩa Jeremia

23 Atĩrĩrĩ Wee Jehova, nĩnjũũ atĩ muoyo wa mũndũ ti wake we mwene;
mũndũ we mwene ti we ũrũngagĩrĩria makinya make.

24 Atĩrĩrĩ Wee Jehova, herithia, no ũherithie na kĩhooto;
ndũkaherithie ũrĩ na marakara,
ndũkae kũniina nduĩke kĩndũ hatarĩ.

25 Itũrũrĩra ndũrĩrĩ iria itakũũ mang'ũrĩ maku,
ũmaitũrũrĩre andũ arĩa
matakayagĩra rĩtwa riaku.

Nĩ ũndũ-rĩ, nĩmahukĩtie Jakubu;
mamũhukĩtie biũ,
naguo bũrũri wake makawananga.

11

Andũ a Juda Gũthũkia Kĩrĩkanĩro

1 Īno nĩyo ndũmĩrĩri irĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumĩte harĩ Jehova:
2 "Ta thikĩrĩria mohoro ma kĩrĩkanĩro gĩkĩ, ũcooke ũhe andũ a Juda o
na andũ arĩa matũũraga Jerusalemu ũhoro wamo. 3 Meere atĩrĩ, ũũ
nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga: 'Atĩrĩrĩ, kũgwatwo nĩ kĩrumi,
nĩ mũndũ o wothe ũria ũtaathikagĩra mohoro marĩa marĩ kĩrĩkanĩro-inĩ
gĩkĩ; 4 namo nĩ mohoro marĩa ndaathire maithe manyu rĩrĩa ndaamarutire
bũrũri wa Misiri, ngĩmaruta kũu icua-inĩ rĩa gũtwekia igera.' Ngĩmeera
atĩrĩ, 'Njathikagĩrai na mũhingagie maũndũ marĩa mothe ndĩmwathĩte,
na inyũ nĩmũgũtuĩka andũ akwa, na nĩ nduĩke Ngai wanyu. 5 Hĩndĩ
iyo, nĩ na Nĩ nĩngahingia mwĩhĩtwa ũria ndehĩtĩre maithe manyu,
atĩ nĩngamahe bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ,' na nĩguo bũrũri ũyũ
mwĩgwatĩre ũmũthĩ."

Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, "Kũrotuĩka ũguo, Jehova."

6 Jehova aanjĩrĩre atĩrĩ, "Hunjanĩriai mohoro macio mothe matũũra-inĩ
ma Juda o na kũu barabara-inĩ cia Jerusalemu, ũmeere atĩrĩ: 'Thikĩrĩriai
mohoro ma kĩrĩkanĩro gĩkĩ na mũmarũmagĩrĩre. 7 Kuuma hĩndĩ irĩa
ndaarutire maithe manyu kũu bũrũri wa Misiri, nginya ũmũthĩ, ndũũrĩte
ndĩmakaanagia o hĩndĩ o hĩndĩ, ngameera atĩrĩ, 'Njathikagĩrai.'" 8 No
matuigana kũnjigua kana kũrũmbũya ũhoro ũcio; handũ ha gwĩka
ũguo, o maarũmĩrĩre ũremi wa ngoro ciao thũku. Nĩ ũndũ ũcio
na nĩ ngĩmarehithĩria irumi ciothe cia kĩrĩkanĩro kũu ndaamaathĩte
marũmagĩrĩre no-o makĩgana gũkĩhingia.'"

9 Ningĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, "Nĩ harĩ ndundu ya njũkanĩrĩro
ĩthugundĩtwo thĩnĩ wa andũ a Juda, o na thĩnĩ wa andũ arĩa matũũraga
Jerusalemu. 10 Nĩmacookereire mehia ma maithe mao ma tene, arĩa
maaregire kũigua ndeto ciakwa. Nĩmarũmĩrĩre ngai ingĩ nĩgeetha
macitungatĩre. Nyũmba cieri, ya Isiraeli na ya Juda, nĩthũkĩtie kĩrĩkanĩro
kĩrĩa ndaarĩkanĩire na maithe mao ma tene. 11 Nĩ ũndũ ũcio, Jehova
ekuuga atĩrĩ: 'Nĩngũmarehithĩria mwanangĩko matangĩhota kũũrĩra. O

na mangikaangaĩra, ndikamathikĩrĩria. ¹² Andũ a matũũra ma Juda na arĩa matũũraga Jerusalemu nĩmagathiĩ gũkaira ngai icio macinagĩra ũbumba, no itikamateithia o na hanini hĩndĩ ĩria magaakorwo nĩ mwanangĩko. ¹³ Wee Juda-rĩ, ũrĩ na ngai nyingĩ o ta ũrĩa matũũra maku maigana, na igongona irĩa ũhaandite cia gũcinĩra ngai ĩyo ya thoni ĩtagwo Baalĩ ũbumba nĩ nyingĩ o ta barabara cia Jerusalemu.’

¹⁴ “Tiga kũhoera andũ aya, kana ũmathaithanĩrĩre, o na kana ũmaarĩrĩre, tondũ ndikamathikĩrĩria hĩndĩ ĩria makaangaĩra marĩ mĩnyamaro-inĩ.

¹⁵ “Mwendwa wakwa nĩ atĩa areka thĩnĩ wa hekarũ yakwa, o agĩthugundaga maũndũ mooru na andũ aingĩ?

Anga nyama irĩa nyamũre cia kigongona-inĩ
ciahota kũgirĩrĩria iherithia rĩaku?

Amu ũgĩkenaga
rĩria ũgwĩka maũndũ maku ma waganu.”

¹⁶ Jehova, akũheete rĩtwa atĩrĩ:
Mũtamaiyũ mūruru mwega
ũrĩ na maciaro mathaka makĩoneka.

No rĩrĩ, nĩekũgwatia mwaki,
aũcine na mūrurumo wa kĩhuhũkanio kĩnene,
nacio honge cianguo ciunĩkange.

¹⁷ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o ũcio wakũhaandire wee, nĩwe ũgũtuĩrĩre ũkorwo nĩ mwanangĩko, tondũ rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Isiraeli na andũ a nyũmba ya Juda nĩmekĩte maũndũ mooru, makaandakaria nĩ ũndũ wa gũcinĩra Baalĩ ũbumba.

Ndundu ya gũũkĩrĩra Jeremia

¹⁸ Nĩndamenyire ndundu yao njũru nĩ ũndũ Jehova nĩanguũrĩrĩre, nĩgũkorwo o ihinda rĩu nĩanyonirĩre ũrĩa meekaga. ¹⁹ Nĩ ndatarĩĩ ta gatũrũme kahoereri koimagarĩtio gagathĩnjwo; ndiamenyaga atĩ nĩmathugundĩte kũnjĩka ũũru, makiugaga atĩrĩ,
“Nĩtwanangei mũtĩ ũyũ na maciaro maguo;

nĩtũmũniinei oime bũrũri-inĩ wa arĩa marĩ muoyo,
nĩgeetha rĩtwa rĩake rĩtikanacooke kũririkanwo o rĩ, o rĩ.”

²⁰ No rĩrĩ, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o wee ũtuaga ciira na kĩhooto na ũkoiruuria maũndũ ma ngoro na ma meciirĩa-rĩ,
reke ndĩonere wee mwene ũkĩndĩhĩria harĩ andũ aya,
nĩgũkorwo wee nĩwe ndekereirie maũndũ makwa mothe.

²¹ “Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo Jehova ekuuga ũhoroinĩ ũkonĩ andũ a Anathothu, acio marenda gũkũruta muoyo, makoiga atĩrĩ, ‘Tiga gũcooka kũratha mohoro ũkĩgwetaga rĩtwa rĩa Jehova, nĩgeetha tũtigakũũrage na moko maitũ;’ ²² nĩ ũndũ ũcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩngamaherithia. Aanake ao makoorage na rũhiũ rwa njora, nao arĩũ ao na aarĩ ao moorage nĩ ng’aragu. ²³ Gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wao ũgaatigara, tondũ nĩngarehithiria andũ a Anathothu mwanangĩko mwaka-inĩ ũrĩa makaaherithio.’”

12

Mateta ma Jeremia

¹ Atĩrĩrĩ, Wee Jehova ũtũũraga ũnduagĩra ciira na kĩhooto
rĩrĩa rĩothe ndarehe ciira mbere yaku.

No rĩrĩ, no nyende twaranĩre nawe ũndũ ũkonĩ kĩhooto gĩaku:

Nĩ kĩ gītũmaga mũthiĩre wa mũndũ ũrĩa mwaganu ũgaacĩre?
Nĩ kĩ gītũmaga andũ arĩa matarĩ wĩtikio matũũre megangarĩte?

2 Ũmahaandĩte, nao makagĩa na mũri;
makũraga na magaciara maciara.

Ūgwetagwo hĩndĩ ciothe nĩ tũnua twao,
no meciiria ma ngoro ciao marĩ haraaya nawe.

3 No rĩrĩ, Wee Jehova nĩũnjũũ;
nĩwe ũnyonaga na ũkoiruuria meciiria makwa ũndũ ũgũkonĩ.
Maguucũrũrie ta ng'ondũ irathĩ gũthĩnjwo!

Maamũre ũmetererie mũthenya wao wa kũuragwo!

4 Nĩ ihinda rĩgana atĩa bũrũri ũgũtũura ũng'arĩte,
nayo nyeki mĩgũnda-inĩ yothe iikare ihoohete?
Tondũ andũ arĩa matũũraga kuo nĩ andũ aaganu-rĩ,
nyamũ na nyoni nĩithĩrite.

Ningĩ, andũ acio maroiga atĩrĩ,
"Ndakoona ũrĩa tũkaarĩkĩrĩria."

Icookio rĩa Ngai

5 "Angĩkorwo nĩuteng'eranĩtie na andũ marathĩ na magũrũ
nao magakũhũmia-rĩ,
wakĩhota atĩa gũcindana na mbarathi?

Angĩkorwo nĩũhĩngagwo ũkĩgerera bũrũri ũrĩ thayũ-rĩ,
ũgaakĩhota atĩa gũtũrĩkania ihinga iria irĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Jorodani?

6 Ariũ a maitũguo, na andũ a nyũmba ya thoguo-rĩ,
o nao nĩmagũkunyanĩire;
nĩmanĩrĩire na mũgambo magũũkĩrĩre.

Ndũkae kũmeehoka,
o na mangĩaria wega waku atĩa.

7 "Nĩ nĩngũtirika nyũmba yakwa,
na ndiganĩrie igai rĩakwa;
nĩngũneana ũrĩa nyendete
moko-inĩ ma thũ ciake.

8 Igai rĩakwa rĩtuĩkĩte
ta mũrũũthĩ ũrĩ gĩthaka-inĩ harĩ nĩ.
Nĩkũrarama ũndaramĩire,
nĩ ũndũ ũcio ngaũthũura.

9 Githĩ igai rĩakwa rĩtũũkĩte
ta nyoni ndĩa-nyama ĩrĩ maroro harĩ nĩ,
ĩrĩa nyoni iria ingĩ ndĩa-nyama ĩthiũrũrũkagĩria ikamĩtharĩkĩra?
Thĩ ũkonganie nyamũ ciothe cia gĩthaka;
cirehe imatambuure.

10 Ariĩthi aingĩ nĩmakananga mũgũnda wakwa wa mũthabibũ,
na marangĩrĩre mũgũnda wakwa;
nĩmagatũma mũgũnda wakwa ũrĩa mwega
ũtuĩke rũng'ũrĩ rũkirĩte ihooru.

11 Magaatũma gũkire ihooru,
gũtuĩke kũndũ kũng'aru na gũkirĩte ihooru maitho-inĩ makwa;
bũrũri ũcio wothe nĩũgathũkangio
nĩ ũndũ gũtirĩ mũndũ wakũũrũmbũiya.

12 Werũ-inĩ guothe kũrĩa gũtũũgĩru
aniinani nĩkuo makaiyũra,
nĩgũkorwo rũhiũ rwa njora rwa Jehova nĩrũkaniinana
kuuma gĩturi kĩmwe kĩa bũrũri nginya kĩa kĩngĩ;

gütigakorwo mündü o na ūrīkū ūgaakorwo na thayū.

13 Makaahandaga ngano, makagetha mīguva;
makeenogia na matione kindū.

Nī ūndū ūcio-rī, conokerai magetha manyu,
tondū wa marakara mahiū ma Jehova.”

14 Jehova ekuuga atīrī: “Ha ūhoru wa andū acio aaganu maandigi-
icīrie, o acio matunyaga andū akwa a Isiraēli igai rīrīa ndaamaheire-
rī, nīngamamunya kuuma mabūrūri mao, na munye nyūmba ya Juda
yume gatagatī kao. 15 No rīrī, thuutha wa kūmamunya nīngacooka
ndīmaiguire tha na njookie o ūmwe wao igai-inī riake mwene, būrūri-
inī wake kīumbe. 16 Ningī mangīkeruta wega mīthiire ya andū akwa
na mehīte makīgwetaga rītwa riakwa moige atīrī, ‘Ti-itherū o ta ūrīa
Jehova atūūraga muoyo,’ o ta ūrīa maarutire andū akwa hīndī īmwe
kwīhīta makīgwetaga rītwa rīa Baali-rī, hīndī iyo nao nīmakahaandwo
marūme wega gatagatī ka andū akwa. 17 No rīrī, rūrīrī o na rūrīkū
rūngīkaaga kūnjīgva-rī, nīngarūmunya na mīri na ndrūniine biū,” ūguo
nīguo Jehova ekuuga.

13

Mūcibi wa Gatani

1 Jehova aanjīrīre atīrī: “Thī wīgūrīre mūcibi wa gatani, wīohe
njohero, no ndūkareke ūhutanie na maaī.” 2 Nī ūndū ūcio ngīgūra
mūcibi, o ta ūrīa Jehova aanjathīte njīke, ngīwīoha njohero.

3 Ningī ndūmīrīri ya Jehova ikīnginyīrīra hīndī ya keerī ngīrwo atīrī,
4 “Oya mūcibi ūcio ūraagūrīre, o ūcio wīohete njohero, ūūkīre o rīu ūthī
ūkīnye Rūū rwa Farati, ūūhithe mwatūka-inī wa rwaro rwa ihiga.” 5 Nī
ūndū ūcio ngīthī ngīhītha kūu Rūū-inī rwa Farati, o ta ūrīa Jehova
anjīrīte njīke.

6 Matukū maingī maathira Jehova akīnjīra atīrī, “Rīu ūkīra ūthī
ūkīnye Rūū-inī rwa Farati, woe mūcibi ūrīa ndakwīre ūkaūhithe kuo.”
7 Nī ūndū ūcio ngīthī kūu rūū-inī rwa Farati, ngīthikūria mūcibi ūcio
ngīrūta harīa ndaaūhīthīte, no rīrī, nīwabuthīte ūkaaga kiene biū.

8 Hīndī iyo ndūmīrīri ya Jehova ikīnginyīrīra, ngīrwo atīrī, 9 “Jehova
ekuuga atīrī: ‘Ūguo nīguo ngaaniina rūtūrīko rwa Juda o na rūtūrīko
rūnene rwa Jerusalemu. 10 Andū aya aaganu, aya maregete kūigva ūhoru
wakwa, o aya marūmagīrīra ūremi wa ngoro ciao, makoima ngai ingī
thuutha macitungafīre na machooye-rī, magaatūka ta mūcibi ūcio, mage
kiene biū! 11 Nīgūkorwo o ta ūrīa mūcibi wīohagwo njohero ya mündū,
ūguo nīguo ndeohire nyūmba yothe ya Isiraēli na nyūmba yothe ya
Juda, nīgeetha matūike andū akwa kūna, nīguo ndīgīire na ngumo, na
ngumagio na ngaheagwo gītīo. No rīrī, matiigana gūthikīrīra,’ ūguo
nīguo Jehova ekuuga.

Mondo cia Ndibei

12 “Meere atīrī: ‘Ūū nīguo Jehova, Ngai wa Isiraēli ekuuga: Mondo o
yothe ya ndibei yagīrīre nīkūiyūrio ndibei.’ Nao mangīgaakūūria atīrī,
‘Ithū tūtīū atī mondo o yothe ya ndibei nīyagīrīre kūiyūrio ndibei?’

13 Hīndī iyo ūmeere atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga: Nīngūiyūria arīa othe
matūūraga būrūri ūyū na ūrīu, o hamwe na athamaki acio maikaragīra
gītī kīa ūthamaki kīa Daudi, na athīnjīri-Ngai, na anabīi, na arīa othe
matūūraga Jerusalemu. 14 Nīngamahūūrithania mündū na ūrīa ūngī,
hūūrithanie maithe na ciana o ūndū ūmwe, ūguo nīguo Jehova ekuuga.

Ndikamaiguĩra tha, kana ndĩmacaaĩre o na kana ngĩe na kĩeha atĩ nĩguo njage kũmaniina.’”

Kwĩhĩĩrwo Gũtahwo

- 15 Thikĩrĩriai na mũtege matũ,
tigai gwĩtĩia,
nĩgũkorwo Jehova nĩarĩtie.
- 16 Goocai Jehova Ngai wanyu
atanarehe nduma,
na mbere ya magũrũ manyu mahĩngwo
kũu irĩma-inĩ kũragĩa nduma.
Inyuĩ mwĩrĩgĩrĩire ũtheri,
nowe-rĩ, nĩakaũgarũra ũtuĩke nduma ndumanu,
aũgarũre ũtuĩke ta kĩeha kĩnene.
- 17 No rĩrĩ, mũngĩaga kũigua,
ndĩrĩrĩragĩra hitho-inĩ
nĩ ũndũ wa mwĩtĩio wanyu;
maitho makwa makaarĩra na ruo,
ngĩitaga maithori,
nĩ ũndũ rũuru rwa Jehova nĩrũgũtahwo.
- 18 Īra mũthamaki o na nyina wa mũthamaki atĩrĩ,
“Harũrũkai mume itĩ-inĩ cianyu cia ũthamaki,
nĩgũkorwo tanji icio cianyu irĩ riiri
nĩcikũgũa kuuma mĩtwe-inĩ yanyu.”
- 19 Matũũra manene ma kũu Negevu nĩmakahingwo,
na gũtikagĩa mũndũ ũkaamahingũra.
Andũ othe a Juda nĩmagatahwo matwarwo bũrũri ũngĩ,
magaatahwo matwarwo othe biũ.
- 20 Tiirai maitho muone
andũ acio marooka moimĩte mwena wa gathigathini.
Rũuru rũrĩa wehokeirwo rwa ng’ondũ
rũrĩa ũretĩaga naruo-rĩ, rũkĩrĩ ha?
- 21 Ũkoiga atĩa rĩrĩa Jehova akaanenehia
andũ arĩa watuĩte athiritũ aku
nĩguo matuĩke a gũgwathaga?
Githĩ ndũkanyitwo nĩ ruo rũnene,
ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo?
- 22 Nawe ũngĩkeyũria atĩrĩ,
“Nĩ kĩ gĩtũmĩte maũndũ macio mangore?”
Nũkamenya atĩ magũkorete nĩ ũndũ wa mehia maku maingĩ,
na nĩkĩo ũtarũrũrwo nguo ciaku,
naguo mwĩrĩ waku ũgathũkio.
- 23 Mũkushi ahota kũgarũra gĩkonde kĩa mwĩrĩ wake,
o na kana ngarĩ ĩgarũre maroro mayo?
O na inyuĩ mũtingĩhota gwĩka wega,
nĩ ũndũ nĩ mwamenyerire gwĩka ũuru.
- 24 “Nĩĩ ngaakũhurunja o ta ũrĩa mũũngũ
ũmbũragwo nĩ rũhuho rwa werũ-inĩ.
- 25 Rĩu nĩrĩo ĩgai rĩaku,
rũgai rũrĩa ngũtuĩrĩire,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga,
 “tondũ nĩũrganĩrwo nĩ nĩ,
 ũkehoka ngai cia maheeni.
 26 Nĩngakũguũria nguo ikũhumbĩre ũthiũ
 nĩguo njaga yaku yoneke:
 27 ũtharia waku o na mũito ĩrĩa wanagĩria,
 o na ũmaraya waku ũrĩa ũtarĩ thoni!
 Nĩndĩoneire ciiko ciaku cia ũura-thoni
 kũu tũrĩma-inĩ na mĩgũnda-inĩ.
 Kaĩ ũrĩ na haaro, wee Jerusalemu-ĩ!
 Ũgũtũura wĩthaahĩtie nginya-rĩ?”

14

Kwaga Mbura, Ng'aragu, na Rũhiũ rwa Njora

- 1 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩrĩa yakinyĩrĩre Jeremia ĩkoniĩ ihinda rĩrĩa kwagĩte mbura:
 2 “Bũrũri wa Juda nĩũracakaya,
 namo matũũra makuo makoowo nĩ hinya;
 nĩmararĩrĩa bũrũri,
 nakĩo kĩrĩro nĩkiambatĩte na igũrũ kiumĩte Jerusalemu.
 3 Andũ arĩa marĩ igweta maratũma ndungata ciao igatahe maaĩ;
 irathĩ marĩma-inĩ ikaaga maaĩ.
 Iracooka na ndigithũ itarĩ kĩndũ;
 ikehumbĩra mĩtwe iconokete na ikuĩte ngoro.
 4 Thĩ nĩyatũkangĩte,
 nĩ ũndũ gũtirĩ mbura yurĩte bũrũri-inĩ,
 arĩmi nao magakua ngoro,
 makehumbĩra mĩtwe.
 5 O nayo thwariga
 nĩĩteete gacaũ kayo gaaciarwo o ro ũguo kũu werũ-inĩ,
 nĩ ũndũ gũtirĩ nyeki.
 6 Njagi nacio irũgamĩte tũrĩma-igũrũ kũrĩa gũtakũraga kĩndũ,
 ikĩhũmahũmaga ta mbwe;
 nĩciũrĩte maitho
 nĩ kwaga mahuti ma kũrĩa.”
- 7 O na gũtuĩka mehia maitũ nĩmaroimbũra ũũru ũrĩa twĩkĩte,
 Wee Jehova-rĩ, ĩka ũndũ nĩ tondũ wa rĩĩtwa rĩaku.
 Nĩgũkorwo gũcokoa na thuutha gwitũ nĩ kũnene;
 nĩtũkwĩhĩirie.
- 8 Wee Kĩrĩgĩrĩro gĩa Isiraeli,
 o wee Mũhonokia wao hĩndĩ ĩrĩa marĩ na mĩnyamaro,
 nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtuĩke ta mũgeni bũrũri-inĩ,
 kana ta mũgendi ũraarĩrĩre ũtukũ o ũmwe?
- 9 Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũikare ta mũndũ mũmaku,
 ũgaikara ta njamba ĩrĩ hinya ĩtangĩhota kũhonokania?
 Wee Jehova-rĩ, ũrĩ gatagatĩ gaitũ,
 na ithuĩ tũgeetanio na rĩĩtwa rĩaku;
 ndũkanatũtirike!
- 10 Jehova ekuuga atĩrĩ ũhoro ũkoniĩ andũ aya:
 “Nĩmendete kũũrũura mũno;
 nĩmaregete kũgĩrĩrĩria magũrũ mao.

Nĩ ùndũ ùcio nake Jehova ndangĩmetĩkĩra;
rĩu nĩekũririkana waganu wao,
na amaherithie nĩ ùndũ wa mehia mao.”

11 Ningĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga kũhoera andũ aya atĩ nĩguo mone wega. 12 O na mangĩhinga kũria irio, ndigathikĩrĩria kĩrĩro kĩa; o na mangĩndutĩra maruta ma njino na maruta ma mũtu-rĩ, ndikametĩkĩra. Nĩ kũniina ngaamaniina na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, o na mũthiro.”

13 No ngiuga atĩrĩ, “Wũi, Mwathani Jehova, anabii mameeraga atĩrĩ, ‘Mũtikoonā rũhiũ rwa njora kana mũhatĩrĩrio nĩ ng’aragu. Ti-itherũ, nĩngamũhe thayũ wa gũtũũra kũndũ gũkũ.’”

14 Hĩndĩ iyo Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Anabii acio mararatha ũhorō wa maheeni makĩgwetaga rĩtwa riakwa. Nĩ ndimatũmĩte, kana ngamathuura, o na kana ngamaarĩria. Maramũrathĩra mohoro ma cioneki cia maheeni, na ũragũri wa tũhũ, na kũhooya mũhianano, na maũndũ ma maheeni marĩa methugundĩire na meciiria mao. 15 Nĩ ùndũ ùcio, ũũ nĩguo Jehova ekuuga ũhorō ũkonĩ anabii arĩa mararatha maũndũ makĩgwetaga rĩtwa riakwa: Nĩ ndiamatũmĩte, no-o moigaga atĩrĩ, ‘Gũtirĩ rũhiũ rwa njora kana ng’aragu ikaahutia bũrũri ũyũ.’ Anabii o acio makaaniinwo na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu. 16 Nao andũ acio marathagĩrwo mohoro nĩo, magaikano na kũu njĩra-inĩ cia itũũra rĩa Jerusalemu tondũ wa ng’aragu na rũhiũ rwa njora. Gũtikoneka mũndũ wa kũmathika, kana wa gũthika atumia ao, o na kana wa gũthika ariũ ao na airĩtu ao. Nĩngamaitĩrĩria mũtino ũria ũmagĩrĩire.

17 “Maarĩrie ũhorō ũyũ, ũmeere atĩrĩ:
“ Rekei maitho makwa maite maithori
ũtukũ na mũthenya mategũtigithĩria;
nĩgũkorwo mũirĩtu wakwa gathirange, o acio andũ akwa,
nĩmũgurarie ũũru,
akagũthwo igũtha rĩa kũmũhehenja.

18 Ingĩtoonya bũrũri-inĩ,
nyonaga arĩa moragĩtwo na rũhiũ rwa njora;
ingĩtoonya itũũra inene,
nyonaga arĩa manyariirĩtwo nĩ ng’aragu.
Mũnabii na mũthĩnjĩri-Ngai,
eerĩ nimathiĩte bũrũri matooĩ.’ ”

19 Rĩu-rĩ, kaĩ ũregete Juda biũ?
Anga nĩũnyararĩte Zayuni?
Nĩ kũ gĩtũmĩte ũtũhũũre,
nginya tũkaaga kĩhonia?
Twerĩgĩrĩire thayũ,
no gũtirĩ wega tuonete,
tũgeterera ihinda rĩa kũhonianio,
no rĩrĩ, no maũndũ ma kũmakania tuonete.

20 Nĩtũkumbũra waganu witũ, Wee Jehova,
o na wĩhia wa maithe maitũ;
nĩ ùndũ ti-itherũ nĩtũkwĩhĩrie.

21 Twagũthaita ũtuge gũtũthũũra, nĩ ùndũ wa rĩtwa riaku;
ndũgaaconorithie gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene kĩa kĩrĩ riiri.
Ririkana kĩrĩkanĩro kĩa warĩkanĩire na ithũ,
na ndũgagĩthũkie.

22 Nĩ kũrĩ mũhianano o na ũmwe wa iyo itarĩ kiene ya ndũrĩrĩ ũngiuria mbura?

Matu mo mene nĩmoiragia mbura?
 Aca, nĩwe, Wee Jehova Ngai witũ, uuragia mbura.
 Nĩ ùndũ ùcio, kĩrĩgĩrĩro giitũ kĩrĩ harĩwe,
 nĩgũkorwo wee nĩwe wĩkaga maũndũ macio mothe.

15

¹ Ningĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ. “O na korwo Musa na Samũeli maarũgama mbere yakwa-rĩ, ngoro yakwa ndĩngĩerekera kũrĩ andũ aya. Maingatei mehere mbere yakwa! Nĩmarekwo mathiĩ! ² Nao mangĩkũuria atĩrĩ, ‘Tũgũgĩthĩ kũ?’ Ûmeere atĩrĩ, ‘Ûũ nĩguo Jehova ekuuga: “ ‘Arĩa maathĩrĩrio gũkua-rĩ, magakue; arĩa maathĩrĩrio kũuragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, makoogagwo na rũhiũ rwa njora;

arĩa maathĩrĩrio ng’aragu-rĩ, makoogagwo nĩ ng’aragu;
 arĩa maathĩrĩrio gũtahwo-rĩ, matahwo matwarwo bũrũri ũngĩ.’

³ “Nĩngamarehithĩria mĩthemba ĩna ya aniinani mamookĩrĩre.” ũguo nĩguo Jehova ekuuga, “Rũhiũ rwa njora rũgooka rũurage andũ, namo magui mamakururie, nacio nyoni cia rĩera-inĩ, o na nyamũ cia gũkũ thĩ imatambuure, imaniine. ⁴ Nĩngatũma matuĩke andũ a gũthũrwo nĩ mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, nĩ ùndũ wa ũrĩa Manase mũrũ wa Hezekia mũthamaki wa Juda eekire gũkũ itũũra-inĩ rĩa Jerusalemu.

⁵ “Nũũ ũgaakũiguĩra tha, wee Jerusalemu?

Nũũ ũgaagũcakaĩra?

Nũũ ũgaakerũra gwaku oke akũũrie ũrĩa ũhoru waku ũtari?”

⁶ Jehova ekuuga atĩrĩ,

“Wee nĩũndegete,

wee ũtũũrite ũcookaga na thuutha.

Nĩ ùndũ ùcio nĩngũgũtambũrũkĩria moko ngũniine;

ndĩngĩricũkwo ringĩ.

⁷ Nĩngamahuha ta mahuti makĩhuhwo na gĩtarũrũ ĩhingo-inĩ cia itũũra inene rĩa bũrũri.

Nĩngarehe gĩkuũ na mwanangĩko kũrĩ andũ akwa, nĩgũkorwo nĩmagĩte kũgarũrĩra mĩthĩre yao.

⁸ Nĩngatũma atumia ao a ndigwa maingĩhe, makĩre mũthanga wa iria-inĩ.

Nĩngarehithia mũniinani hĩndĩ ya mĩraho okĩrĩre manyina ma aanake ao;

ngaamarehera ruo rũnene

na makorererwo nĩ kĩa kĩnene o rĩmwe.

⁹ Nyina wa ciana mũgwanja

nĩakaringĩka, akue.

Nĩagathũrĩrwo nĩ riũa kũrĩ o mũthenya barigici;

nĩagaconorithio na anyararwo.

Arĩa magaatigara ngaamaneana kũrĩ thũ ciao,

manĩnwo na rũhiũ rwa njora,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹⁰ Wũi-ĩya-wakwa maitũ-ĩ, wee wanjarire!

Nduĩkite mũndũ wa kũgianagwo na kũhũũranagwo na nĩ nĩ bũrũri wothe!

Nĩ ndikombhĩtie kana ngakomberwo kĩndũ nĩ mũndũ, no numagwo nĩ andũ othe.

¹¹ Jehova oigĩte atĩrĩ,

“Ti-itherũ nĩngagũkũũra ndĩ na muoroto mwega harĩwe;
ti-itherũ nĩngatũma thũ ciaku igũthaithe mahinda ma mwanangĩko
na mahinda ma mĩnyamaro.

12 “Mũndũ no oine kĩgera:
kĩgera kĩa kiumĩte gathigathini,
kana oine gĩcango?”

13 Nĩnganeana ũtonga waku na igĩĩna ciaku
itahwo hatarĩ irĩhi,
nĩ ũndũ wa mehia maku mothe
marĩa maneekewo bũrũri-inĩ waku wothe.

14 Nĩngamũtua ngombo cia thũ cianyu
thũinĩ wa bũrũri mũtooĩ,
nĩ ũndũ marakara makwa
nĩmagaakana ta mwaki, ũmũcine.”

15 Wee Jehova-rĩ, nĩwe ũũĩ;
ndĩrikana na ũũmenyagĩĩre.
Ndĩhĩria kũrĩ arĩa maanyariiraga.
Wee nĩũkiragĩĩria; ndũkanjeherie;
ririkana ũrĩa ndananyariirĩka nĩ ũndũ waku.

16 Rĩrĩa ciugo ciaku cianginyĩrĩre-rĩ, nĩndacĩrĩre;
ciarĩ gĩkeno gĩakwa, na igĩcanjamũra ngoro yakwa,
nĩgũkorwo nĩnjĩtanĩtio na rĩĩtwa rĩaku,
Wee Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe.

17 Ndirĩ ndaikara thiritũ-inĩ ya arĩa mekenagia,
o na kana ngũkenia magũkenia;
ndaikarire ndĩ wiki nĩ ũndũ guoko gwaku kwarĩ igũrũ rĩakwa,
nawe nĩwanjijyũrtie marakara.

18 Nĩ kũ gĩtũmĩte ruo rwakwa rwage gũthira,
na kĩronda gĩakwa gĩkeehe, gĩkaaga kũhona?
Anga ũgũtuĩka harĩ nĩ ta karũũĩ gatangũhokwo,
kana ta gĩthima kĩa maaĩ kĩa kũhũaga?

19 Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga atĩrĩ:
“Ūngũĩrira, nĩngũgũcookereria
nĩgeetha ũndungatagĩre;
akorwo nĩũriaragia maũndũ marĩa marĩ bata,
no ti marĩa matarĩ bata,
nĩũgũtuĩka wa kũnjarĩrĩria.

Andũ aya nĩmagũcookerere,
no wee ndũkamacookerere.
20 Nĩngagũtua ta rũthingo harĩ andũ aya,
ngũtue rũthingo rũrũmu rwa gĩcango;
nĩmakarũa nawe,

no matigagũtooria,
nĩgũkorwo nĩ ndĩ hamwe nawe,
nĩguo ngũteithũre na ngũhonokie,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

21 “Nĩngakũhonokia kuuma moko-inĩ ma andũ arĩa aaganu,
na ngũkũũre ngũrute moko-inĩ ma andũ arĩa matarĩ tha.”

1 Hīndī iyo ndūmīrīri ya Jehova nīyanginyīrire, ngūrwo atūrī:
 2 “Ndūkanahikanie ūgīe na aanake kana airītu kūdū gūkū.”
 3 Nīgūkorwo ūū nīguo Jehova ekuuga ūndū ūkonīi aanake na airītu arīa maciarīrwo būrūrī ūyū na ūkonīi atumia arīa marī manyina mao na arūme arīa marī maithe mao, atūrī: 4 “Nīmagakua gīkuū kīumanīte na mūrīmū mīūru. Matigaacakairwo kana mathikwo, no magaatūka ta rūrua rūharaganītio gūkū thī. Makaaniinwo na rūhiū rwa njora na ng’aragu, nacio ciimba ciao igatuīka, irio cia nyoni cia rīera-inī na nyamū cia gīthaka.”

5 Nīgūkorwo Jehova ekuuga atūrī: “Ndūkanatoonye mūciī ūrī na ndīa ya mathiko; ndūgathiī gūcakaya kana gūcaayanīra, nī ūndū nīnjeheretie kīrathimo gīakwa, na wendo wakwa, o na tha ciakwa harī andū aya,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 6 “Andū othe, anene na arīa anini, nīmagakuīra būrūrī-inī ūyū. Matigaathikwo kana macakairwo, na gūtīrī mūdū ūgetihangia kana enjwo mūtwe* nī ūndū wao. 7 Gūtīrī mūdū ūkaaheana irio cia kūhooreria acio maracakaīra arīa makuīte,† o na akorwo nī ithe kana nyina, o na gūtīrī mūdū ūkaaheana kīndū gīa kūnyua nīguo amagirwe maithori.

8 “Nīngī ndūkanatoonye mūciī ūrī na gīathī, atī nīguo ūikare thī nao mūrīe na mūnyue. 9 Nīgūkorwo Jehova, Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraēli, ekuuga atūrī: ‘Matukū-inī manyu nīmūkeonera na maitho manyu ngakinyia mīgambo ya ndūrūhī na ya gīkeno mūthia o na niine mīgambo ya mūhiki na mūhikania kūdū gūkū.’

10 “Rīrīa ūkeera andū aya maūdū macio mothe nao makūūrie atūrī, ‘Nī kīi gītūmīte Jehova atūtūire mwanangīko mūnene ūguo? Kai twīkīte ihītia rīrīkū? Nī mehīa marīkū twīhīrie Jehova Ngai witū?’ 11 Hīndī iyo ūmeere atūrī: Jehova ekuuga atūrī, ‘Nī tondū maithe manyu nīmandirikire, makīrūmīrīra ngai ingī, magīcitungatagīra na magīcihooyaga. Nīmandirikire na makīaga kūrūmia watho wakwa. 12 No inyuū nīmwikīte maūdū ma waganu mūgakīra maithe manyu. Ta rorai muone ūrīa o ūmwe wanyu arūmīrīre ūremi wa ngoro yake thūku, handū ha kūnjathīkīra. 13 Nī ūndū ūcio nīngūmūrūtūrūrū muume būrūrī ūyū mūthīi būrūrī mūtooī inyuū ene, o na kana ūkamenywo nī maithe manyu, na mūrī kūu nīmūgatungatagīra ngai ingī mūthenya na ūtukū, nīgūkorwo ndīgūcooka kūmwīka maūdū mega.’”

14 Jehova ekuuga atūrī, “O na kūrī ūguo, matukū nīmarooka rīrīa andū matagacooka kuuga atūrī, ‘Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūraga muoyo, ūrīa warutire andū a Isiraēli kuuma būrūrī wa Misiri,’ 15 no makoigaga atūrī, ‘Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūraga muoyo, ūrīa warutire andū a Isiraēli būrūrī ūrīa ūrī mwena wa gathigathini, na akīmaruta mabūrūrī-inī mothe kūrīa aamathaamīrie.’ Nīgūkorwo nīngamacookia būrūrī-inī ūrīa ndaaheire maithe mao.”

16 Jehova ekuuga atūrī, “No rīrī, nīngūtūmana gwītwo ategi a thamaki aingī, nao nīmakamatega. Thuutha wa ūguo njooke ndūmanīre aguīmī aingī, nao nīmakamaguīma irīma-inī, na tūrīma-inī tuothe, na mīatūka-inī ya ndwaro cia mahiga. 17 Maitho makwa nīmooonaga mūthīire yao yothe; ndīngīhithika harī nīi, o namo mehīa mao matingīhithwo atī nīguo maitho makwa mage kūmona. 18 Ngaamarīhia maita meerī nī ūndū wa waganu wao na mehīa mao, nī ūndū nīmathaahītie būrūrī wakwa na

* 16:6 O na gūtuīka andū a Isiraēli rīmwe nīmenjagwo njūrī nī ūndū wa arīa akuū, mūtugo ūyū nīwakananītio nī watho (Alaw 19:28; 21:5). † 16:7 Warī mūtugo kūrī andū arīa maracakaya kūheo irio (2Sam 3:35; Ezek 24:17, 22).

mīhaano itarī muoyo mīmeneku mūno, na makaiyūria igai rīakwa na mīhianano Irī magigi.”

19 Atīrīrī Wee Jehova, o wee hinya wakwa, na kīirigo gīakwa kīrūmu,
o wee rīūrīro rīakwa hīndī ya mathīna,

ndūrīrī igooka harīwe

ciumite ituri-inī cia thī, ciuge atīrī,

“Maithe maitū matiarī na kīndū tiga ngai cia maheeni,

o mīhianano iyo itarī kīene na itarī ūndū mwega yamekīire.

20 Andū nīmethondekagīra ngai ciao ene?

Ī, no rīrī, icio ti ngai!”

21 “Tondū ūcio nīngamaruta maamenye,

ihinda-inī rīūrī nīguo ngaamaruta ūhoru wa ūhoti na hinya wakwa.

Hīndī iyo nīmakamenya atī rīitwa rīakwa nī Jehova.

17

1 “Atīrīrī, mehia ma Juda makururītwo na karamu ga kīgera,
magakururwo na mūthia mūūgī wa kahiga ka nyaigī,
ihengere-inī cia ngoro ciao,

o na magakururwo hīa-inī cia igongona ciao.

2 O na ciana ciao nīiririkanaga

igongona ciao na itugī cia Ashera

iria ciahandītwo rungu rwa mīti irīa mīruru,

o na tūrīma-inī tūrīa tūraihi na igūrū.

3 Kīrīma gīakwa kīrīa kīrī būrūrī-inī,

o hamwe na ūtonga waku, na mūthiithū yaku yothe-rī,

nīngacirekereria itahwo,

o hamwe na kūndū gwaku kūrīa gūtūūgīru,

nī ūndū wa mehia marīa maiyūrīte guothe būrūrī-inī waku.

4 Nī ūndū wa kwīhia gwaku wee mwene,

nīūkoorwo nī igai rīrīa ndaakūheire.

Nīngagūtua ngombo ya thū ciaku

thīinī wa būrūrī ūtooī,

nīgūkorwo nīūtūmīte marakara makwa maakane,

na megūtūūra makanaga nginya tene.”

5 Jehova ekuuga atīrī:

“Kūgwatwo nī kīrumi nī mūndū ūrīa wīhokaga mūndū,

o ūcio wīhokaga mūndū nī ūndū wa hinya wake,

ngoro yake ikahutatīra Jehova.

6 Agaatuika o ta kīhinga kīrī werū-inī ūtarī kīndū;

ndakoona ūgaacīru ihinda rīakinya.

Agaatūūra kūndū kūmū na kūrī nyoota werū-inī,

o kūu būrūrī-inī wa cumbī gūtātūūruga mūndū.

7 “No kūrathimwo nī mūndū ūrīa wīhokaga Jehova,

o ūrīa ūigīte mwīhoko wake harī we.

8 Agaatuika ta mūtī ūhaandītwo hūgūrūrū-inī cia maaī,

ūrīa ūtaambaḡia mīri yaguo igakinya rūū-inī.

Ndwītīgagīra hīndī ya ūrugarī wa rīūa wakinya;

mathangū maguo makoragwo marī maruru.

Ndūngūūma mwaka ūrīa gūtārī mbura,

na ndwagaga gūciara maciaro maguo.”

- ⁹ Ngoro ya mündũ nĩheenanageria gũkĩra ciũmbe iria ingĩ ciothe,
na nĩ njaganu mũno.
Nũũ ũngĩhota gũthuuthuuria ũhoro wayo?
- ¹⁰ “Nĩ Jehova thuthuuragia ngoro,
na ngoiruuria maũndũ marĩa mahithe meciiria-inĩ,
nĩgeetha ndaathime mündũ o mündũ kũringana na maũndũ marĩa
ekaga,
o na kũringana na ũrĩa ciĩko ciake itariĩ.”
- ¹¹ O ta ũrĩa ngware ikomagĩrĩria matumbĩ marĩa itareketie-rĩ,
ũguo noguo mündũ ũrĩa wĩtongagia na njĩra itarĩ cia kĩhooato atariĩ.
O matukũ ma muoyo wake magĩthĩ kũigananĩria-rĩ,
ũtonga ũcio nũkamweherera, nake marigĩrĩrio-inĩ nĩakeyonia arĩ
mũkũgu.
- ¹² Handũ haitũ harĩa haamũre, hahaanaine na gĩtĩ gĩa ũthamaki kĩrĩa kĩrĩ
riiri,
kĩrĩa gĩtũũrite gĩtũũgĩrĩtio kuuma o kĩambĩrĩria,
- ¹³ Wee Jehova, o wee mwĩhoko wa Isiraeli,
arĩa othe magũtirikaga nĩmagaconorithio.
Arĩa makũhutagĩra makoima harĩwe-rĩ,
makaandikwo marĩitwa mao rũkũngũ-inĩ rwa thĩ,
nĩ ũndũ nĩmatirikĩte Jehova,
o we gĩthima kĩa maaĩ ma muoyo.
- ¹⁴ Wee Jehova-rĩ, honia na nĩngũhona;
honokia na nĩngũhonoka,
nĩ ũndũ wee nowe ngoocaga.
- ¹⁵ Andũ manjũũragia atĩrĩ,
“Kaĩ ndũmĩrĩri ya Jehova ikĩrĩ kũ?
Nĩkĩhingio rĩu!”
- ¹⁶ Nĩ ndiũrite ngatiga gũtuĩka mũrĩthi waku;
wee nĩũũ atĩ ndiĩrĩrĩrie mũthenya wa mũtino.
Ūrĩa wothe njaraga na kanua gakwa ndũhithĩtwo harĩwe.
- ¹⁷ Ndũgatuĩke itua-nda harĩ nĩ;
wee nĩwe kĩhitho gĩakwa mũthenya wa mwanangĩko.
- ¹⁸ Arĩa maanyariiraga maroconorithio,
no nĩ-rĩ, ndũkanareke njonoke;
maronyiitwo nĩ kĩmako,
no nĩ-rĩ, ndũkanareke nyiitwo nĩ kĩmako.
Makinyĩrĩrie mũthenya wa mwanangĩko;
maniine na iniinana inene maita meerĩ.

Kũiga Thabatũ irĩ Theru

- ¹⁹ Jehova aanjũrĩre atĩrĩ: “Thiĩ ũrũgame kĩhingo-inĩ kĩrĩa gũtagwo
kĩhingo kĩa andũ, kĩrĩa athamaki a Juda mageraga magĩtoonya itũura-
inĩ na makiuma; ningĩ ũrũgame ihingo-inĩ iria ingĩ ciothe cia Jerusalemu.
²⁰ Mũmeere atĩrĩ, “Ta thikĩrĩriai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ athamaki a
Juda, na andũ othe a Juda, na mündũ o wothe ũrĩa ũtũũragia Jerusalemu,
ũrĩa ũtoonyagĩra ihingo-inĩ ici. ²¹ Jehova ekuuga atĩrĩ: Mwĩmenyererei
mũtikanakuue mũrigo mũthenya wa Thabatũ, kana mũũtoonyerie

ihingo-inĩ cia Jerusalemu. ²² Mûtikanakuue mûrigo mûûrute nyũmba-inĩ cianyu, kana mûrute wĩra o na ûrikũ mûthenya wa Thabatũ, no rĩrĩ, mûthenya wa Thabatũ mûwamûrage, o ta ûria ndaathire maithe manyu mekage. ²³ No matiigana gũthikĩria kana kûrũmbũiya ũhoru ũcio: moomirie ngingo, makiaga gũthikĩria, o na makirega gũtaarwo. ²⁴ Jehova ekuuga atĩrĩ, mûngĩmenyerera mûnjathĩkĩre na mwage gũkuua mĩrigo mûmĩtoonyerie ihingo-inĩ cia itũũra rĩrĩ inene mûthenya wa Thabatũ, no mûmenyerere mûthenya wa Thabatũ mûwamũre na ũndũ wa kwaga kũruta wĩra mûthenya ũcio-rĩ ²⁵ hĩndĩ iyo athamaki arĩa maikariire gĩtĩ kia ũthamaki kia Daudi nimagatoonyera ihingo cia itũũra rĩrĩ inene marĩ na anene ao. O, hamwe na anene ao, nĩmagooka makuuitwo nĩ ngaari cia ita, na mahaicite mbarathi, marĩ hamwe na andũ a Juda, na andũ arĩa matũũraga Jerusalemu, narĩo itũũra rĩu-rĩ, nĩrigatũrwo nĩ andũ nginya tene. ²⁶ Andũ nĩmagooka moimite matũũra-inĩ ma Juda, o na tũtũura-inĩ tũria tũrigiicĩrie Jerusalemu, na moime bũrũri wa Benjamini na bũrũri ũria ũrĩ magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũiro, na moime bũrũri ũria ũrĩ irĩma o na wa Negevu, moke marehe indo cia maruta ma njino na cia magongona, na maruta ma mũtu, na ũbumba, na maruta ma gũcookia ngaatho nyũmba-inĩ ya Jehova. ²⁷ No rĩrĩ, mûngĩrega kũnjathĩkĩra, na mwage kwamũra mûthenya wa Thabatũ na ũndũ wa kwaga gũkuua mûrigo o na ũrikũ rĩria mũgũtoonyera ihingo-inĩ ici cia Jerusalemu mûthenya wa Thabatũ-rĩ, hĩndĩ iyo nĩngaakia mwaki ũtangĩhoreka ihingo-inĩ cia Jerusalemu nĩguo ũcine ciikaro ciao iria njirigire.’”

18

Nyũmba-inĩ ya Mũũmbi wa Nyũngũ

¹ Īno nĩyo ndũmĩrĩri irĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumite harĩ Jehova, akĩrwo atĩrĩ: ² “Ikũrũka ũthĩi nyũmba-inĩ ya mũũmbi wa nyũngũ, na wakinya kũu nĩkuo ngũkũheera ndũmĩrĩri yakwa.” ³ Nĩ ũndũ ũcio ngĩkũrũka ngĩthĩi kũu nyũmba-inĩ ya mũũmbi wa nyũngũ, ngĩkora akĩruta wĩra na ngaari yake ya kũũmba nyũngũ. ⁴ No rĩrĩ, nyũngũ irĩa ombaga na rĩũmba nĩyathũkĩre irĩ o moko-inĩ make; nĩ ũndũ ũcio mũũmbi ũcio agĩcooka akĩũmba nyũngũ ingĩ na rĩũmba o rĩu, akĩmĩthondeka o ta ũria onire yagĩrĩre gũthondekwo.

⁵ Hĩndĩ iyo ndũmĩrĩri ya Jehova ikĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ: ⁶ “Inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, gĩthĩ to njike na inyuĩ o ta ũria mũũmbi ũyũ wa nyũngũ ekaga?” Ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “O ta rĩũmba rĩrĩ guoko-inĩ kwa mũũmbi-rĩ, ũguo nĩguo mũtarĩi mũrĩ guoko-inĩ gwakwa, inyuĩ andũ aya a nyũmba ya Isiraeli. ⁷ Hĩndĩ o yotho ingĩkaanĩrĩra, njuge rũrĩrĩ kana ũthamaki mũna ũmunyũrwo na mĩri, na unangwo, o na ũniinwo, ⁸ naruo rũrĩrĩ rũu ngaanĩtie rũngũrĩra, rũtigane na ũuru waruo, nĩngaigua tha, njage kũrũka ũuru ũcio njĩrĩre kũrũka. ⁹ Nĩngĩ ihinda rĩngĩ ingĩkaanĩrĩra njuge rũrĩrĩ kana ũthamaki mũna wakwo nĩguo wĩhaande, ¹⁰ naruo rũrĩrĩ rũu rũcooke rwĩke maũndũ marĩa nyonaga marĩ mooru na rwage kũnjathĩkĩra-rĩ, nĩngericũkwo, njage kũrũka wega ũcio njugĩte nĩngũrũka.

¹¹ “Nĩ ũndũ ũcio, rĩu irĩa andũ a Juda na arĩa matũũraga Jerusalemu atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ta rorai muone! Nĩndĩrahaarĩria kũmũrehera mwanangĩko na ngathugunda njĩra ya kũmũũkĩrĩra. Nĩ ũndũ ũcio, garũrũkai mũtigane na mũthĩire yanyu mĩũru, mũndũ o mũndũ wanyu,

na mūgarūrīre mīthiire yanyu na ciiko cianyu.’¹² No-o magaacookia moige atīrī, ‘Hatirī bata wa gūtaarwo. Tūgūthiī na mbere na mībango iitū; mūdū o mūdū witū ekūrūmīrīra ūremi wa ngoro yake thūku.’”

¹³ Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga atīrī:

“Tuīriai harī ndūrīrī:

Nūū ūrī waigua ūndū ta ūyū?

Ūndū ūrī magigi mūno nīwīkītwo
nī Isiraeli, ūrīa mūrītu gathirange!

¹⁴ Tharunji ya Lebanoni-rī,

īrī yaaga hurūrūka-inī ciakīo cia mahiga?

Maaī mahehu makīo marīa moimaga matherūkīro-inī ma kūraya-rī,
marī maga gūtherera?

¹⁵ No rīrī, andū akwa nīmariganīrwo nī nī;

macinagīra mīhianano itarī kiene ūbumba,

īrīa yatūmire mahīngwo mīthiire-inī yao,
makīaga kūrūmīrīra mīthiire īrīa ya tene.

Yatūmire magerere tūcīra twa mīkīra,
o na barabara iria itarī thondeke.

¹⁶ Būrūri wao ūgaatigwo ūrī mwanangīku,
ūgaatuīka kūdū gwa kūnyararwo nginya tene;

arīa othe makaahītūkīra kuo-rī,
nīmakagega makīinagia mītwe.

¹⁷ O ta rūhuho rūkīhurutana kuuma mwena wa irathīro,
nogu ngaamahurunja mbere ya thū ciao;

ngaamahutafīra na njage kūmoonia ūthiū wakwa
mūthenya ūrīa magaaorwo nī mwanangīko.”

¹⁸ Nao makiuga atīrī, “Ūkai tūciirīre ūrīa tūgūūkīrīra Jeremia; nī ūndū ūrutani wa watho ūrīa athīnjīri-Ngai marutanaga ndūkoora, kana kīrīra kīa andū arīa oogī kīūre, o na kana ndūmīrīri ya anabii yūre. Nī ūndū ūcio ūkai, tūmūtharīkīre na nīmī ciitū, na tūtīkarūmbūiye ūndū o wothe ekuuga.”

¹⁹ Ta thīkīrīria, Wee Jehova;
igua ūrīa aya aathitangi maroiga!

²⁰ Wega-rī, no ūrīhwo na ūūru?

No rīrī, andū acio nīmanyenjeire irima.

Ta ririkana ūrīa ndaarūgamire mbere yaku,
na ngīmarīrīria,
nīguo ngīrīrīrie marakara maku matikamakore.

²¹ Nī ūndū ūcio rekereria ciana ciao ng’aragu;
cineane, iniinwo na rūhiū rwa njora.

Reke atumia ao matigwo matarī ciana, na marī a ndigwa;
rekereria arūme ao mooragwo,
o nao aanake ao mooragīrwo mbaara-inī na rūhiū rwa njora.

²² Kīrīro kīroiguuo kuuma nyūmba-inī ciao
rīrīa ūkaarehe andū a kūmatharīkīra hi na hi,
nī ūndū nīmanyenjeire irima nīguo maanyite,
na makanyumbīkīra mītego ya kūnyiita magūrū makwa.

²³ No wee nīūū, Wee Jehova,
ūrīa wothe manjīrīire nīguo manjūrage.

Tiga kūmarekera mahītia mao,
kana kūhuura mehia macio mao mehere ūthiū-inī waku.
No marong’aūranīrio thī mbere yaku;

meeke maündũ macio rĩrĩa ũgaakorwo ũrakarĩte.

19

1 Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: “Thiĩ ũgũre gatigithũ ka rĩũmba harĩ mũũmbi. Ũcooke woe athuuri amwe a kĩrĩndĩ na athĩnjĩri-Ngai amwe, 2 mumagare mũthiĩ Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, hakuhi na itoonyero rĩa Kĩhingo-kĩa-Ngio. Wakinya hau wanĩre ũhoro ũria ngũkwĩra, 3 uuge atĩrĩ, ‘Ta iguai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ athamaki a Juda, na andũ a Jerusalemu. Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: Ta thikĩrĩria! Nĩngũrehithia mwanangiko kũndũ gũkũ ũria ũgaatũma mũndũ o wotho ũria ũkaũigua ararakwo nĩ matũ. 4 Nĩgũkorwo nĩmandirikite na magatũma haha hatũike handũ ha ngai cia kũndũ kũngĩ; nĩmacinĩre magongona kũrĩ ngai iria o ene, kana maithe mao, o na kana athamaki a Juda matooĩ, na makaiyũria kũndũ gũkũ thakame ya andũ arĩa matarĩ ũuru mekite. 5 Nĩmakũte kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gwa kũhooerwo Baali, na gwa gũcinagĩrwo arĩu ao na mwaki matũike maruta ma kũrutĩrwo Baali, ũndũ ũria nĩ itaathanire wĩkagwo, kana ngĩũgweta, o na ũndũ ũtarĩ wagĩa meciirĩa-inĩ makwa. 6 Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ, Mwĩmenyererei, tondũ matukũ nĩmarooka rĩrĩa andũ matagacooka gwĩtaga kũndũ gũkũ Tofethi, kana Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu, no gũgeetagwo Gĩtuamba gĩa Kũũraganĩrwo.

7 “Kũndũ gũkũ nĩkuo ngathũkĩria mĩbango yotho ya Juda na ya Jerusalemu. Nĩngatũma mooragwo na hiũ cia njora nĩ thũ ciao, moko-inĩ ma andũ arĩa mendaga kũmaruta muoyo, nacio ciimba ciao ndĩciheane itũike nyama cia kũrĩo nĩ nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ cia gĩthaka. 8 Nĩngananga itũũra rĩrĩ ndũme rĩtũike kũndũ gwa kũnyararwo; arĩa othe makaahitũkĩra kuo nĩmakagega na mamanyũrũrie moona ũria ngurarwo ciao cingĩhĩte. 9 Nĩngatũma marĩe nyama cia mũrĩ ya arĩu na aarĩ ao, na o mũndũ arĩe nyama cia mwĩrĩ wa mũndũ ũria ũngĩ hĩndĩ irĩa magaaakorwo marĩ na mĩnyamaro nĩ ũndũ wa gũthiũrũrũkĩrio nĩ thũ ciao iria ciendaga kũmaruta muoyo.’

10 “Ũcooke ũũrage gatigithũ kau, acio mũgaathĩ nao makĩonaga, 11 ũmeere atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: Nĩngahehenja rũrĩrĩ rũrũ, o na itũũra rĩrĩ, o ta ũria mũndũ oragaga nyũngũ ya mũũmbi na ndĩcookaga gũthondekeka itũike ng’ima ringĩ. Magaathika arĩa makũite kũu Tofethi nginya kwage handũ ha gũthikanwo. 12 Ũguo nĩguo ngeeka kũndũ gũkũ, o na andũ arĩa matũũraga kuo, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. Nĩngatũma itũũra rĩrĩ inene rĩhaane o ta Tofethi. 13 Nyũmba iria irĩ Jerusalemu, o na cia athamaki a Juda nĩgathaahio o ta gũkũ Tofethi: nyũmba ciothe iria maacinĩre ũbumba igũrũ rĩacio, makĩũcinĩra mbũtũ ciothe cia njata, na magĩitagĩra ngai ingĩ maruta ma indo cia kũnyuuo.’”

14 Jeremia agĩcoka akĩhũndũka kuuma Tofethi, o kũu Jehova aamũtũmite akarathĩre andũ ũhoro, nake akĩrũgama nja ya hekarũ ya Jehova, akĩra andũ othe atĩrĩ, 15 “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ, ‘Ta thikĩrĩria! Nĩngũrehithĩria itũũra rĩrĩ inene, o na tũtũra tũria tũrĩgĩciĩrie tuothe mwanangiko ũria wotho ngwetete igũrũ rĩao, nĩ ũndũ nĩmoomirie ngingo, makĩtaga gũthikĩrĩria ciugo ciakwa.’”

20

1 Rĩrĩa Pashuri ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, mūrũ wa Imeri, o ũcio warĩ mũnene wa arĩa angĩ kũu hekarũ-inĩ ya Jehova, aiguire Jeremia akĩratha maũndũ macio-rĩ, 2 agĩathana Jeremia ũcio mũnabii ahũũrwo na ooher-erwo magũrũ ndungu-inĩ hau Kĩhingo-inĩ kĩa Rũgongo kĩa Benjamini, o kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. 3 Mũthenya ũcio warũmirĩre, rĩrĩa Pashuri aamuohorithirie ndungu magũrũ, Jeremia akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩtwa rĩrĩa Jehova agũtuĩte ti Pashuri, no ũrĩtagwo Magori-Misabibu. 4 Nĩ ũndũ Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩngũtũma ũtuĩke ta ũndũ wa kũguoyohia kũri wee mwene o na wa kũmakia arata aku othe;’* nĩũkeyonera na maitho maku rĩrĩa andũ acio makoora-gwo na rũhiũ rwa njora rwa thũ ciao. Nĩnganeana andũ a Juda othe kũri mũthamaki wa Babuloni, nake amatahe amatware Babuloni, kana amooragithie na rũhiũ rwa njora. 5 Nĩnganeana ũtonga wothe wa itũũra rĩrĩ inene kũri thũ ciao: maciaro marĩo mothe, indo ciothe ciarĩo cia bata, o na mũthithũ yothe ya athamaki a Juda. Nĩmagacitaha macitware Babuloni. 6 Nawe Pashuri, na arĩa othe matũũraga gwaku nyũmba, nĩ mũgaatahwo mũtwarwo Babuloni. Kũu nĩkũo ũgaakuĩra na ũthikwo o kuo, wee hamwe na arata aku othe arĩa ũrathagĩra ũhoru wa maheeni.’”

Mateta ma Jeremia

7 Wee Jehova, nĩwaheenereirie, na nĩ ngĩheeneka,
wagĩririe hinya ũkĩhootha.

Ndindaga ngĩthekererwo mũthenya wothe;
nyũrũragio nĩ mũndũ o wothe.

8 Rĩrĩa rĩothe ngwaria-rĩ, nyanagĩrĩra
ngĩhunjanagĩra ũhoru wa maũndũ ma ũhinya, na ma mwanangĩko.
Nĩ ũndũ ũcio ndũmirĩri ya Jehova
ĩndeeheire o kũrumwo na kũnyararwo mũthenya wothe.

9 No ingiuga atĩrĩ, “Ndigũcooka kũmũgweŵa
kana kwaria ngĩgweŵaga rĩtwa rĩake,”
ndũmirĩri yake rĩa rĩri ngoro-inĩ yakwa ĩhaana ta mwaki,
o ta mwaki ũhingĩrĩrio mahĩndĩ-inĩ makwa.
Nĩnogetio nĩkũmũga thĩinĩ wakwa,
na ti-itherũ ndĩngĩhota.

10 Nĩnjiguaga andũ aingĩ makĩheehana atĩrĩ,
“Itua-nda rĩrĩ mĩena yothe!
Nĩacukanĩrĩrwo! Nĩtũmũcuukanĩrĩre!”

Arata akwa othe
metereire ndenderũke, makiugaga atĩrĩ,
“Hihi nĩekũheeneke;
hĩndĩ iyo nĩtũkũmũtooria,
twĩrĩhĩrie harĩ we.”

11 No rĩrĩ, Jehova arĩ hamwe na nĩ ta njamba rĩrĩ hinya;
nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa maanyariiraga
nĩmakahĩngwo na matikahootana.

Nĩmagaconorithio mũno nĩgũkorwo matigaatooria;
kũnyararwo kwao gũtikariganĩra o na rĩ.

12 Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, wee ũtuĩragia andũ arĩa athingu,
na ũkoiruuria maũndũ ma ngoro na ma meciiria,
reke ndĩonere wee ũkĩndĩhĩria harĩ andũ aya,

* 20:4 Rĩtwa rierũ rĩa Pashuri rĩarĩ rĩa gwĩkĩra Juda guoya; andũ a Juda maarĩ matahwo matwarwo bũrũri wa Babuloni.

nīgũkorwo wee nĩwe ndekereirie maũndũ makwa mothe.

¹³ Inĩrai Jehova!

Goocai Jehova!

Nīgũkorwo nĩahonokagia mĩoyo ya arĩa abatari,
akamĩruta moko-inĩ ma arĩa aaganu.

¹⁴ Mũthenya ũrĩa ndaciarirwo ũrogwatwo nĩ kĩrumi!

Mũthenya ũrĩa maitũ aanjarire-rĩ, ũroaga kũrathimwo!

¹⁵ Mũndũ ũrĩa waheire baba ũhoro ũcio arogwatwo nĩ kĩrumi,
ũrĩa watũmire akene mũno, rĩrĩa aamwĩrire atĩrĩ,
“Nĩũciarĩrwo mwana wa kahĩ!”

¹⁶ Mũndũ ũcio-rĩ, arotũka o ta matũũra
marĩa Jehova aang’auranirie atarĩ na tha.
Arotũũra aiguaga mũkayo o rũciinĩ,
na akaigua mbu ya mbaara mĩaraho.

¹⁷ Nĩ ũndũ ndanjũragire ndĩ nda ya maitũ,
nĩguo maitũ atuĩke o taarĩ mbĩrĩra yakwa,
nayo nda yake itũũre iĩmbĩte nginya tene.

¹⁸ Rĩu-rĩ, ndoimire nda ya maitũ nĩkĩ,
nyonage o thĩĩna na kĩaha,
na ndĩkĩrĩrie matukũ makwa njonokete?

21

Ngai kũrega Ihooya rĩa Zedekia

¹ Ino nĩyo ndũmĩrĩri irĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumĩte harĩ Jehova, hĩndĩ irĩa Mũthamaki Zedekia amũtũmĩre Pashuri mũrũ wa Malikija, na Zefania mũrũ wa Maaseia mũthĩnjĩri-Ngai. Makĩmwĩra atĩrĩ: ² “Tũtũirĩrie ũhoro harĩ Jehova, nĩ ũndũ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni, nĩatũharĩkĩire. Hihi Jehova nĩegũtwĩkĩra maũndũ ma magegania o ta rĩa anatwĩkĩra mahinda ma tene, nĩguo mũthamaki ũcio atweherere.”

³ No Jeremia akĩmacookeria atĩrĩ, “Irai Zedekia atĩrĩ, ⁴ ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: Ngirie gũtũma indo icio cia mbaara, o icio irĩ moko-inĩ manyu, irĩa mũrahũthĩra mũkĩrũa mbaara na mũthamaki wa Babuloni na andũ a Babuloni arĩa marĩ nja ya rũthingo mamũrigiicĩrie, imũcookerere imũhũire inyuĩ ene. Andũ acio nao nĩngamacookanĩrĩra thĩĩnĩ wa itũũra rĩrĩ inene. ⁵ Nĩ mwene nĩngahũũrana na inyuĩ ndambũrũkĩtie guoko gwakwa, o na njĩkĩrĩte njora yakwa hinya, ndaakarĩte, na ndĩ na mang’ũrĩ na marũrũ maingĩ. ⁶ Nĩngahũũra kĩrĩa gĩothe gĩtũũraga itũũra rĩrĩ inene, andũ na nyamũ, ciothe ciũragwo na mũthiro mũũru mũno. ⁷ Nĩngĩ Jehova ekuuga atĩrĩ: Thuutha ũcio-rĩ, nĩnganeana Zedekia, mũthamaki wa Juda, na anene ake, o na andũ arĩa angĩ magaakorwo matigaire itũũra-inĩ rĩrĩ inene, arĩa matooragirwo nĩ mũthiro ũcio, kana rũhiũ rwa njora, kana ng’aragu, ndĩmaneane kũrĩ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni, na kũrĩ thũ ciao iria ciendaga kũmaruta muoyo. Nĩakamooragithia na rũhiũ rwa njora; ndakamaiguĩra tha, kana amacaaire, o na kana amaiguĩre kĩaha.’

⁸ “O na nĩngĩ wĩre andũ acio atĩrĩ, ‘ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Atĩrĩrĩ, nĩngũiga njĩra ya muoyo, o na njĩra ya gĩkuũ mbere yanyu. ⁹ Mũndũ ũrĩa wothe ũgũkara itũũra-inĩ rĩrĩ inene, akooragwo na rũhiũ rwa njora, kana ng’aragu, kana mũthiro. No ũrĩa wothe ũgaathĩ eneane kũrĩ andũ a Babuloni arĩa mamũrigiicĩrie nĩagatũũra muoyo; nĩakahonokia muoyo

wake. ¹⁰ Nĩnduĩte atĩ nĩngũgera itũũra rĩrĩ inene ngero njũru, na ndirĩ wega ingĩrĩka, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. Nĩrĩkũneanwo moko-inĩ ma mũthamaki wa Babuloni, nake arĩniine na mwaki.'

¹¹ "Nĩngĩ wĩre nyũmba ya ũthamaki wa Juda atĩrĩ, 'Iguai ndũmĩrĩri ya Jehova; ¹² atĩrĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Daudi, ũũ nĩguo Jehova ekuuga:

"Tuithanagai ciira na kĩhooito rũciĩnĩ o rũciĩnĩ;
teithũrai mũndũ ũrĩa ũtunyĩtwo indo ciake
kuuma guoko-inĩ kwa mũmũhinyĩrĩria,
kana mang'ũrĩ makwa mamũũkĩrĩre maakanĩte ta mwaki
nĩ ũndũ wa ũũru ũrĩa mwĩkĩte,
maakane ta mwaki ũtangĩhoreka nĩ mũndũ.

¹³ Nĩngũmũũkĩrĩra, inyuĩ andũ a Jerusalemu,
o inyuĩ mũtũũraga rũgongo igũrũ rwa gĩtuamba gĩkĩ,
kũrĩa kwaraganu ndwaro-inĩ cia mahiga,
ũguo nĩguo Jehova ekuuga,

o wee uugaga atĩrĩ, "Nũũ ũngĩhota gũtũũkĩrĩra?
Nũũ ũngĩkĩhota gũtoonya kũũrĩro-inĩ giitũ?"

¹⁴ Nĩngamũherithia kũringana na ciiko cianyu,
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
Nĩngaakia mwaki mũtitũ-inĩ yanyu,
ũrĩa ũkaaniina kĩrĩa gĩothe kĩmũrigicĩirie.' "

22

Athamaki arĩa Aaganu Gũtuĩrwo Ciira

¹ Jehova ekuuga atĩrĩ, "Ikũrũka ũthĩi nginya nyũmba ya ũthamaki ya mũthamaki wa Juda * ũhunjie ndũmĩrĩri ĩno kuo, uuge atĩrĩ: ² 'Ta thĩkĩrĩria ndũmĩrĩri ya Jehova, wee mũthamaki wa Juda, o wee ũikarĩre gĩtĩ kĩa ũthamaki kĩa Daudi: wee mwene, na anene aku, o na andũ anyu arĩa matoonyagĩra ihingo-inĩ ici. ³ ũũ nĩguo Jehova ekuuga: ĩkagai maũndũ marĩa magĩrĩre na ma kĩhooito. Honokagai mũndũ ũrĩa ũtunyĩtwo indo ciake kuuma guoko-inĩ kwa mũmũhinyĩrĩria. Mũtikaneeke ũndũ mũũru kana maũndũ ma kũhũthĩra hinya harĩ mũndũ wa kũngĩ, kana harĩ mwana wa ngoriai kana mũtumia wa ndigwa, na ningĩ kũndũ gũkũ mũtikanaithie thakame ya mũndũ ũtekĩte ũũru. ⁴ Nĩgũkorwo mũngĩmenyerera mwathĩkĩre mawatho maya, hĩndĩ ĩyo athamaki arĩa maĩkarĩre gĩtĩ kĩa Daudi gĩa ũthamaki nĩmarĩtoonyagĩra ihingo-inĩ cia nyũmba ya ũthamaki, mahaicĩte ngaari cia ita na mbarathi, marĩ hamwe na anene ao, o na andũ ao. ⁵ No mũngĩkaaga gwathĩkĩra mawatho maya, Jehova ekuuga atĩrĩ, Ndehĩta na Rĩtwa rĩakwa mwene atĩ nyũmba ĩno ya ũthamaki nĩkanangwo.' "

⁶ Nĩ ũndũ Jehova ekuuga atĩrĩ ũhoru ũkonĩi nyũmba ya ũthamaki ya mũthamaki wa Juda:

"O na gũtuĩka ũhaana ta Gileadi harĩ nĩi,
ũkahaana ta gacũmbĩrĩ ka Lebanoni,
ti-itherũ nĩngatũma ũtuĩke ta werũ ũtarĩ kĩndũ,
ũtuĩke ta matũũra matatũũragwo.

⁷ Nĩngagũtũmĩra andũ magũũkĩrĩre, makwanange,
o ũmwe wao eyohete indo ciake cia mbaara,
na nĩmagatemanga mũtarakwa yaku ĩrĩa mũega mũno,
mamũkie mwaki-inĩ.

* **22:1** Nyũmba ya mũthamaki yarĩ mũhuro wa hekarũ (26:10-12).

8 “Andũ a ndũrĩrĩ nyingĩ nĩmakahĩtũkĩra itũũra-inĩ rĩrĩ inene na nĩmakooranagia atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte Jehova eke itũũra rĩrĩ inene maũndũ ta maya?’⁹ Nao nĩmagacookerio atĩrĩ, ‘Nĩ tondũ nĩmatirikire ũhoro wa kũrũmirĩra kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Ngai wao, makĩhooya na magĩtungatĩra ngai ingĩ.’”

10 Mũtikarĩrĩre mũthamaki ũcio ũkuĩte, kana mũcakaekĩ nĩ ũndũ wa kũũrwo nĩwe;

no rĩrĩ, rĩrai na mũgirĩke nĩ ũndũ wa ũcio ũthaamĩtio,
nĩ tondũ, ũcio ndagacooka kwao,
kana oone bũrũri ũrĩa aaciarĩrwo rĩngĩ.

11 Nĩ ũndũ Jehova ekuuga atĩrĩ ũhoro ũkonĩĩ Shalumu[†] mũrũ wa Josia, ũrĩa wacookire ithenya rĩa ithe Josia, mũthamaki wa Juda, no nĩacookire aki-uma kũndũ gũkũ: “Ndarĩ hĩndĩ agaacooka gũkũ gũthamaka.¹² Agaakuĩra kũu aatwarĩrwo arĩ mũgwate; ndakoona bũrũri ũyũ rĩngĩ.”

13 “Kaĩ ũrĩa wakaga nyũmba yake ya ũthamaki na njĩra itarĩ cia ũthingu arĩ na haaro-ĩ!

o ũcio wakaga tũnyũmba twake twa ngoroba na maũndũ matarĩ ma kĩhooto,
na akarutĩthia andũ a bũrũri wake wĩra ũtarĩ mũcaara,
akaaga kũmarĩha kĩrĩa maagĩrĩrwo nĩ kũheo nĩ ũndũ wa wĩra ũcio wao.

14 Oigaga atĩrĩ, ‘Nĩngwĩyakĩra nyũmba nene ya ũthamaki, ĩrĩ na tũnyũmba twa ngoroba.’

Nĩ ũndũ ũcio amĩakaga ĩrĩ na ndirica nene,
na akamĩhũrĩrĩra mbaũ cia mũtarakwa,
o na akamĩgemia na rangi mũtune.

15 “Kũgĩa na mbaũ nyingĩ mũno cia mũtarakwa-rĩ,
no gũtũme ũtuĩke mũthamaki?

Githĩ thoguo ndaarĩ o na gĩa kũrĩa na gĩa kũnyua?
Ekaga maũndũ marĩa maagĩrĩre na ma kĩhooto,
nĩ ũndũ ũcio maũndũ make mothe makĩgaacĩra.

16 Aaciarĩrĩra andũ arĩa athĩni na arĩa abatari,
na nĩ ũndũ ũcio maũndũ make mothe makĩgaacĩra.

Githĩ ũguo tiguu kũmenyana na nĩ?”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

17 “No rĩrĩ, maitho maku na ngoro yaku
irorererĩro o uumĩthio ũtarĩ wa kwĩhokeka,
cikeerekera gũtĩthia thakame ya andũ matarĩ ũũru mekĩte,
o na kũhinyanĩrĩra, na gwĩtia indo na hinya.”

18 Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ ũhoro ũkonĩĩ Jehoiakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda:

“Andũ matikamũrĩrĩra makiugaga atĩrĩ:

‘Wũi-ĩya, mũrũ-wa-Ithe-witũ-ĩ! Wũi-ĩya mwarĩ-wa-ithe-witũ-ĩ!’
Nĩngĩ matikamũrĩrĩra makiugaga:

‘Wũi-ĩya mwathi-witũ-ĩ! Wũi-ĩya riiri-wake-ĩ!’

19 Agaathikwo o ta ũrĩa ndigiri ĩthikagwo:
agaakururio, aikio na kũu nja ya ĩhingo cia Jerusalemu.”

20 “Ambata, ũthĩĩ Lebanoni, ũkanĩrĩre kuo,
ũreke mũgambo waku ũiguĩke kũu Bashani,
na ũkayũrũrũke kuuma Abarĩmu,

[†] 22:11 Shalumu nĩ rĩitwa rĩngĩ rĩa Jehoahazu.

nīgũkorwo athiritũ aku othe nĩahehenje.

21 Nĩndagũkaanirie rĩrĩa weiguaga ũrĩ mũgitĩre,
nowe ũkiuga atĩrĩ, 'Ndigũthikĩrĩria!'

Ūyũ ũkoretwo ũrĩ mũthĩire waku kuuma ũrĩ o mũnini;
wee ndũrĩ wanjathikĩra.

22 Arĩithi aku othe makaahurutwo nĩ rũhuho,
nao athiritũ aku nĩmagathaamĩrio kũngĩ.

Hĩndĩ iyo nĩũgaconoka na ũnyararithio
nĩ ũndũ wa waganu waku wothe.

23 Inyuĩ mĩtũũraga Lebanoni,
o inyuĩ mũikaraga nyũmba cia mĩtarakwa,
kaĩ nĩmũgacakaya rĩrĩa mũkanyitwo nĩ ruo,
o ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo-!"

24 Jehova ekuuga atĩrĩ, "O ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, wee Jekonia,
mũrũ wa Jehoiakimu mũthamaki wa Juda, o na ũngĩrĩ gĩcũhĩ kĩa
mũhũũri kĩrĩ guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo-rĩ, no gũkũruta ingĩkũruta
ho. 25 Ngũkũneana kũrĩ arĩa magũcaragia makũrute muoyo, o acio
wĩtagagĩra, ngũneane kũrĩ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni na
kũrĩ andũ a Babuloni. 26 Wee hamwe na maitũguo ũrĩa wagũciarire,
ngamũnyuguta bũrũri ũngĩ kũrĩa mũtaciariĩrwo, na kũu nkũo inyuĩ eerĩ
mũgakuĩra. 27 Mũtirĩ hĩndĩ mũgaacooka gũkũ bũrũri ũyũ mwĩriragĩria
gũgaacooka."

28 Hĩ anga mũndũ ũcio wĩtagwo Jekonia, nĩ nyũngũ nguũ na nyarare,
na kĩndũ gĩtarĩ mũndũ ũngĩkienda?

Nĩ kĩĩ gĩgũtũma we hamwe na ciana ciake manyugutwo,
na maikio bũrũri matooi?

29 Atĩrĩrĩ, wee bũrũri, bũrũri, bũrũri ũyũ,
ta thikĩrĩria ndũmĩrĩri ya Jehova!

30 Ūũ nĩguo Jehova ekuuga:

"Mũndũ ũyũ nĩandĩkwo maandĩko-inĩ, ta mũndũ ũtarĩ mwana,
mũndũ ũtakagaacĩra mũtũũrĩre-inĩ wake wothe,

nĩgũkorwo gũtirĩ mwana wake ũkaagaacĩra,
gũtirĩ ũgaikarĩra gĩtĩ gĩa ũthamaki kĩa Daudi

kana athamake rĩngĩ thĩnĩ wa Juda."

23

Rũhonge rwa Ũthingu

1 "Hĩ! Kaĩ arĩithi arĩa maniinaga na makahurunja mbũri cia rũũru
rwakwa marĩ na haaro-!" ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 2 Nĩ ũndũ
ũcio Jehova Ngai wa Isiraeli ekũũria arĩithi arĩa marĩithagia andũ
akwa atĩrĩ: "Tondũ nĩmũhurunjite mbũri ciakwa na mũgaciingata, na
nĩmwagĩte gũcimenyerera-rĩ, nĩngamũherithia nĩ ũndũ wa ũũru ũcio
mwĩkĩte," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 3 "Nĩ mwene nĩngacookereria
matigari na rũũru rwa mbũri ciakwa kuuma mabũrũri mothe marĩa
ndaacitwarithirie, ndĩcicooke ũrĩithio-inĩ wacio, na nĩngaciaranĩra kuo,
cingĩhe. 4 Nĩngacirehera arĩithi a gũcirĩithagia, na itigacooka gwĩtagĩra
kana kũmaka, na gũtirĩ o na imwe yacio ikooora," ũguo nĩguo Jehova
ekuuga.

5 Jehova ekuuga atĩrĩ, "Matukũ nĩmarooka

rĩrĩa ngarahũrĩra Daudi mũndũ mũthingu ũgerekanĩtio na
Rũhonge rwa mũtĩ,

na nĩwe Mũthamaki ũrĩa ũgaathamakaga arĩ na ũũgĩ,

na ageekaga maündũ marĩa magĩĩre na ma kĩhooto bũrũri-inĩ.

6 Matukũ-inĩ make-rĩ, Juda nĩakahonokio,
nake Isiraeli atũũre arĩ mũgitĩre.

Nake ageetagwo rĩitwa rĩrĩ:

Jehova-Ūthingu-Witũ.”

7 Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga atĩrĩ: “Matukũ nĩmarooka, rĩrĩa andũ matagacooka kuuga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, ũrĩa warutĩre andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri,’⁸ no makoigaga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ, o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, ũrĩa warutire njiaro cia Isiraeli bũrũri ũrĩa ũrĩ mwena wa gathigathini, na kuuma mabũrũri-inĩ mothe kũrĩa aamathaamĩirie.’ Hĩndĩ iyo magaatũra bũrũri wao ene.”

Anabii a Maheeni

9 Ūhoro ũkonii anabii nĩ atĩrĩ:

Ngoro yakwa nĩthuthĩku;

mahĩndĩ makwa mothe nĩmarainaina.

Haana ta mũndũ mũrĩũ,

ngahaana ta mũndũ mũtoorie nĩ ndibei,

nĩ ũndũ wa Jehova,

na nĩ ũndũ wa ndũmĩrĩri ciake theru.

10 Bũrũri ũyũ ũiyũrite itharia;

bũrũri ũyũ ũikarĩte ũrĩ mũng’aru nĩ ũndũ wa kĩrumi,

naguo ũrĩithio wothe kũu werũ-inĩ ũkahooa.

Anabii marũmĩrĩre mĩtũũrĩre mĩũru,

na makahũthĩra hinya wao ũrĩa gũtagĩĩre.

11 “Anabii na athĩnjĩri-Ngai matĩitigagĩra Ngai;
o na thĩinĩ wa hekarũ-inĩ yakwa,
nĩndĩĩoneire waganu wao,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

12 “Nĩ ũndũ ũcio njira yao nĩgũtuũka ndenderũ;
magaathaamĩrio nduma-inĩ,
na kũu nĩkuo makaagũira.

Nĩngamarehithĩria mwanangĩko

mwaka-inĩ ũrĩa makaaherithio,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

13 “Thĩinĩ wa anabii a Samaria-rĩ,
nĩndonire ũndũ ũrĩ magigi, naguo nĩ ũyũ:

Maarathaga mohoro na rĩitwa rĩa Baali,

nao makĩhĩtithia andũ akwa a Isiraeli.

14 Nĩngĩ thĩinĩ wa anabii a Jerusalemu-rĩ,

nĩnyonete ũndũ mũũru mũno, naguo nĩ ũyũ:

Matharanagia, na magatũura maheenanagia.

Mekagĩra moko ma eeki naaĩ hinya,

gũkaaga mũndũ ũngĩgarũrũka atigane na waganu wake.

Othe mahaanĩte ta Sodomu harĩ nĩ;

andũ a Jerusalemu mahaana o ta Gomora.”

15 Nĩ ũndũ ũcio, ũhoro ũkonii anabii acio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ:

“Nĩngatũma marĩe irio ndũrũ

na manyue maaĩ marĩ na thumu,

nĩ ũndũ kuuma kũrĩ anabii a Jerusalemu,

wagi wa gwĩtigĩra Ngai ũhunjĩte bũrũri-inĩ guothe.”

- 16 Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga:
 “Mütigathikĩrĩrie ūrĩa anabii acio maramūrathĩra;
 nĩ ciĩrĩgĩrĩro cia tũhũ mamũheaga.
 Maaragia ūhoro wa cioneki ciumĩte meciiria-inĩ mao ene,
 no ti kuuma kanua ka Jehova.
- 17 Mathiiaga na mbere na kwĩra andũ arĩa maathũire atĩrĩ,
 ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩmũkũgĩa na thayũ.’
 Na kũrĩ arĩa othe marũmagĩrĩra ūremi wa ngoro ciao,
 makameera atĩrĩ, ‘Gũtirĩ ūuru ūkũmũkora.’
- 18 No rĩrĩ, nũũ wao ūrĩ warũgama ciira-inĩ wa Jehova,
 akĩona kana akĩigua kiugo gĩake.
 Nũũ wathikĩrĩrie kana akĩigua kiugo gĩake?
- 19 Aũrĩrĩ, kĩhuhũkanio kĩa Jehova
 gĩgaatuthũka na mang’ũrĩ,
 ta kĩhuhũkanio kĩnene gĩkĩharũrũka,
 nakio kĩgũire mĩtwe ya andũ arĩa aaganu.
- 20 Marakara macio ma Jehova matigaathira,
 o nginya rĩrĩa akaahingia
 muoroto wa ngoro yake.
 Matukũ-inĩ marĩa magooka-rĩ,
 nĩmũgataũkĩrwo nĩ ūhoro ūcio wega.
- 21 Anabii acio-rĩ, ti nĩ ndaamatũmire,
 no rĩrĩ, nĩmateng’erete na ndũmĩrĩri ciao;
 nĩ ndiamaarĩrie,
 no-o no marathĩte mohoro.
- 22 No korwo nĩmarũgamĩte ciira-inĩ wakwa-rĩ,
 nĩmangĩahunjirie ndũmĩrĩri yakwa kũrĩ andũ akwa,
 na nĩmangĩagarũrũkĩte, magatigana na mĩthĩire yao mĩũru,
 na magatigana na ciiko ciao njũru.
- 23 “Kaĩ ndĩ Ngai wa o gũkũ gũkuhĩ,
 na ndirĩ Ngai wa kũraya?”
 ūguo nĩguo Jehova ekũuria.
- 24 “Kũrĩ mũndũ ūngĩhota kwĩhitha kũrĩa kwĩhithĩte mũno,
 ūndũ itangĩhota kũmuona?”
 ūguo nĩguo Jehova ekũuria.
 “Githĩ ndiyũrite kũndũ guothe, igũrũ na thĩ?”
 ūguo nĩguo Jehova ekũuria.
- 25 “Nĩnjiguĩte ūrĩa anabii moigaga arĩa marathaga mohoro ma maheeni makĩgwetaga rĩtwa rĩakwa. Moigaga atĩrĩ, ‘Nĩndĩrarootire! Nĩndĩrarootire!’” 26 Nĩ nginya rĩ ūhoro ūyũ ūgũthĩ na mbere ngoro-inĩ cia anabii acio maheenanagia, o acio marathaga maũndũ ma matũhũhũ moimĩte meciiria-inĩ mao ene? 27 Meciragia atĩ irooto icio meranaga mũndũ na ūrĩa ūngĩ nĩgĩtũma andũ akwa mariganĩrwo nĩ rĩtwa rĩakwa, o ta ūrĩa maithe mao mariganĩrwo nĩ rĩtwa rĩakwa makĩhooya Baali.
- 28 Mũnabii ūrĩa ūrotete kĩroto-rĩ, nĩaheane ūhoro wa kĩroto kũ gĩake, no rĩrĩ, ūrĩa ūrĩ na ndũmĩrĩri yakwa nĩaheane ūhoro wayo arĩ na wĩhokeku. Tondũ-rĩ, kaĩ rũuwa rwa ngano rũrĩ na ūhoro ūrĩkũ na ngano?” ūguo nĩguo Jehova ekũuria. 29 “Githĩ ndũmĩrĩri yakwa ndĩhaana ta mwaki, o na ta kĩbũ kĩrĩa gĩthetheraga rwaro rwa ihiga rũgatuĩka tũcere?” ūguo nĩguo Jehova ekũuria.
- 30 “Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nĩndeganĩte na anabii acio majyaga ndeto mũndũ kuuma kũrĩ ūrĩa ūngĩ, magaciaria ta ciumĩte kũrĩ nĩ,” ūguo nĩguo

Jehova ekuuga. ³¹ Ūũ nĩguo Jehova ekuuga, “Nĩngũũkĩrĩra anabii acio maaragia ndeto ciao ene, na magacooka makoiga atĩrĩ, ‘Ūguo nĩguo Jehova oiga.’ ³² Īi ti-itherũ, nĩngũũkĩrĩra anabii acio marathaga mohoro ma irooto cia maheeni,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. “Maheanaga ūhoru wacio, makahĩthia andũ akwa na maheeni na mwĩĩĩo wao, no ti nĩ ndĩmatũmĩte kana ngamaatha. Matigunaga andũ aya o na hanini,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga.

Ndũmĩrĩri Nditũ cia Maheeni, na Anabii a Maheeni

³³ “Rĩrĩa andũ aya, kana mũnabii, o na kana mũthĩnjĩri-Ngai mangĩkũũria atĩrĩ, ‘Ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova nĩ rĩrĩkũ?’ ūkameera atĩrĩ, ‘Ndũmĩrĩri nditũ ya Jehova nĩ inyuĩ, na nĩngamũtiganĩria, ūguo nĩguo Jehova ekuuga.’ ³⁴ Mũnabii, kana mũthĩnjĩri-Ngai, o na kana mũndũ ũngĩ o wothe angiuga atĩrĩ, ‘Īno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ nĩ nĩngaherithia mũndũ ũcio o hamwe na nyũmba yake. ³⁵ Mũndũ o mũndũ wanyu atiindaga akĩũria mũratawe kana mũndũ wao atĩrĩ: ‘Icookia rĩa Jehova nĩ rĩrĩkũ?’ kana, ‘Jehova oigĩte atĩa?’ ³⁶ No rĩrĩ, mũtigacooke kuuga rĩngĩ atĩ ‘ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ tondũ kiugo kĩa mũndũ we mwene nĩkĩo gĩtũkaga ndũmĩrĩri yake nditũ, na ūguo nĩguo mũgarũraga ciugo cia ndũmĩrĩri cia Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai witũ. ³⁷ Mũtindaga mũkĩũria mũnabii atĩrĩ: ‘Jehova agũcookeirie ūhoru ũrĩkũ?’ kana, ‘Jehova aarĩtie atĩa?’ ³⁸ O na gwaũka inyuĩ nĩmugaga atĩrĩ, ‘Īno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩmwahũthĩrĩre ciugo ici, ‘Īno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ o na gũtũka nĩndamwĩrĩte mũtikanoige atĩ ‘Īno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova.’ ³⁹ Nĩ ũndũ ũcio, ti-itherũ nĩngariganĩrwo nĩ inyuĩ, ndĩmũingate mwehere mbere yakwa hamwe na itũũra rĩrĩrĩ inene rĩrĩa ndaamũheire inyuĩ ene o na maithe manyu. ⁴⁰ Nĩngamũrehithĩria thoni cia gũtũũra tene na tene, ĩ, ndũme mũconorithio na njono itakariganĩra.”

24

Ikabũ Igĩrĩ cia Ngũyũ

¹ Thuutha wa Jekonia mũrũ wa Jehoakimu mũthamaki wa Juda na anene ake, na mabundi na atũũri a Juda gũtahwo, makĩrutwo Jerusalemu magĩtwarwo Babuloni nĩ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni-rĩ, Jehova nĩanyonirie ikabũ igĩrĩ cia ngũyũ ciigĩtwo hau mbere ya hekarũ ya Jehova. ² Gĩkabũ kĩmwe kĩarĩ na ngũyũ njega mũno, ta ngũyũ iria ciambaga kwĩrua; gĩkabũ kĩrĩa kĩngĩ kĩarĩ na ngũyũ njũru mũno, itangĩrũka nĩ ũndũ wa ũrĩa ciathũkĩte.

³ Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩnjũũria atĩrĩ, “Jeremia, nĩ kĩĩ ũroona?”

Ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ngũyũ. Iria njega nĩ njega mũno, no iria njũru nĩ njũru mũno ũndũ itangĩrĩlo.”

⁴ Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩkĩnginyĩra, ngĩrwo atĩrĩ: ⁵ “Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘O ta ngũyũ ici imwe njega-rĩ, ūguo noguo nyonaga andũ a Juda marĩ ega arĩa maatahirwo, acio ndaarutire gũkũ ngĩmatwara bũrũri wa Babuloni. ⁶ Maitho makwa nĩmakamarora na ndĩmeeke maũndũ mega, na nĩngamacookia gũkũ bũrũri ũyũ. Nĩngamarũgamia na ndikamamomora; nĩngamahaanda na ndigacooka kũmamunya. ⁷ Nĩngamahe ngoro ya gũtũma mamenye atĩ nĩ nĩ

Jehova. Nĩmagatuĩka andũ akwa na nĩ nduĩke Ngai wao, nĩgũkorwo nĩmakanjookerera na ngoro ciao ciothe.

⁸ “No rĩrĩ, o ta ngũyũ icio njũru, icio itangĩrĩka nĩ undũ wa ũrĩa ithũkĩte-rĩ, Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘ũguo no taguo ngeeka Zedekia mũthamaki wa Juda, na anene ake o na matigari ma andũ a Jerusalemu, arĩa magaakorwo matigaire gũkũ bũrũri ũyũ kana arĩa matũũraga bũrũri wa Misiri. ⁹ Nĩngatũma mathũũrwo mũno, matuĩke kindũ gĩa gũthĩrĩkia mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, na mameneke na matuĩke a kuunagwo thimo, na matũũre mathekagĩrũro na manyiitagwo nĩ kĩrumi kũrĩa guothe ngaamathaamĩria. ¹⁰ Nĩngamarehithĩria rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro imokĩrĩre, nginya manĩinwo mathire bũrũri-inĩ ũrĩa ndaamaheire o na ngĩthe maithe mao.’”

25

Mĩaka Mĩrongo Mũgwanja ya Ũkombo

¹ Ndũmĩrĩri nĩyakinyĩrĩre Jeremia ikoniũ andũ othe a Juda, mwaka-inĩ wa kana wa gũthamaka kwa Jehoiakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, nago nĩguo warĩ mwaka wa mbere wa gũthamaka kwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni. ² Nĩ undũ ũcio Jeremia ũcio mũnabii akĩra andũ othe a Juda na arĩa othe maatũũraga Jerusalemu atĩrĩ. ³ Ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ, kuuma mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩtatũ wa ũthamaki wa Josia mũrũ wa Amoni mũthamaki wa Juda, nginya ũmũthĩ, ndũmĩrĩri cia Jehova itũire inginyagĩrĩra, na nĩ ngamũhe ũhoru wacio kaingĩ kaingĩ, no mũtithikĩrĩrie.*

⁴ Na rĩrĩ, o na gũtuĩka Jehova nĩamũtũmĩre ndungata ciake ciothe cia anabii kaingĩ, kaingĩ, mũtiigana gũthikĩrĩria kana gũtega matũ manyu nĩguo mũmaiguo. ⁵ Maamwĩrĩte atĩrĩ, “Garũrũkai rĩu o ũmwe wanyu, mũtigane na mũthĩire yanyu mũũru na ciiko cianyu njũru, nĩguo mũtũũre bũrũri-inĩ ũrĩa Jehova aamũheire inyuũ o na maithe manyu nginya tene. ⁶ Mũtikanarũmĩrĩre ngai ingĩ mũcitungatĩre kana mũcihooe; mũtikandakarie na undũ wa kĩrĩa mwĩthondekeire na moko manyu. Mwathĩka ũguo, hĩndĩ iyo ndikamũgera ngero.”

⁷ Jehova ekuuga atĩrĩ, “No inyuũ mũtiathikĩrĩrie, no mũgũthĩrĩkia nĩguo ndaakere na undũ wa kĩrĩa mwethondekeire na moko manyu, na inyuũ nĩmũkĩgerithĩtie ngero.”

⁸ Nĩ undũ ũcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Tondũ nĩmũregete gũthikĩrĩria ndũmĩrĩri yakwa, ⁹ nĩngwĩta andũ othe a mwena wa gathĩgathĩni hamwe na ndungata yakwa Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngũmarehe mookĩrĩre bũrũri ũyũ na arĩa matũũraga kuo o na mookĩrĩre ndũrĩrĩ ciothe irĩa iũrigiĩrĩre. Nĩngamaniina biũ na ndũme matuĩke ta kindũ kĩa ihooru na gĩa kũmeneka, na manangĩke nginya tene. ¹⁰ Nĩngũmehereria mĩgambo ya gĩkeno na ya kũrũũhia, o na mĩgambo ya mũhiki na mũhikania, na mũrurumo wa ithĩ, o na ũtheri wa tawa. ¹¹ Bũrũri ũyũ wothe ũgaatuĩka bũrũri ũtarĩ kindũ o na ũkirĩre ihooru, nacio ndũrĩrĩ icio nĩngatungatĩra mũthamaki wa Babuloni mĩaka mĩrongo mũgwanja.

¹² “No rĩrĩ, mĩaka mĩrongo mũgwanja yathira, nĩngaherithia mũthamaki wa Babuloni na rũrĩrĩ rwake, herithie bũrũri ũcio wa andũ a Babuloni nĩ undũ wa mahĩtia mao, na nĩngĩ nĩngatũma

* **25:3** Andũ a Juda nĩmagire gũthikĩrĩria ndũmĩrĩri ya Jeremia, o ta ũrĩa Ngai aamũmenyithĩtie rĩria aamwĩtĩre (Jer 1:17-19).

būrūri ūcio ūtūūre ūkirīte ihooru nginya tene,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. ¹³ “Nīngarehithīria būrūri ūcio maūndū mothe marīa ndanoiga atī nīmakaūkora, marīa mothe mandikītwa ibuku-inī rūrī, o macio maarathūrwa ndūrīrī ciothe nī Jeremia. ¹⁴ Nīgūkorwo o ene nīmagatuūka ngombo cia ndūrīrī nyingī na athamaki anene; na nī nīngerīhīria harīo kūrīngana na cīko ciao, o na kūrīngana na maūndū marīa maneeke na moko mao.”†

Gīkombe kīa Marakara ma Ngai

¹⁵ Atīrīrī, Jehova Ngai wa Isiraēli, aanjūrīre atīrī: “Oya gīkombe gīkī kīiyūrīte ndibei ya mang’ūrī makwa kuuma guoko-inī gwakwa, na ūkīnyuithie ndūrīrī iria ciothe ngūgūtūma kūrī cio. ¹⁶ Rīrīa ikaanyua-rī, nīgatūgūūga na igūrūke nī ūndū wa rūhiū rwa njora rūrīa ngaarehithia gatagatī-inī kao.”

¹⁷ Nī ūndū ūcio ngīoya gīkombe kīu kuuma guoko-inī kwa Jehova, na ngītūma ndūrīrī iria ciothe aandūmīte kūrī cio ikīnyūire: ¹⁸ itūūra rīa Jerusalemu na matūūra ma Juda, na athamaki akuo na anene akuo, nīguo manangīke, na matūūke ta kīndū kīrī magigi na gīa kūmeneka, o na kīndū kīgwatītwa nī kīrumi, ta ūrīa matarīi ūmūthī; ¹⁹ ningī Firaūni mūthamaki wa Misīrī, na arīa mamūtungataga, na anene ake na andū ake othe, ²⁰ na ageni arīa othe matūūrāga kuo; na ningī athamaki othe a Uzu; na ningī athamaki othe a Afilīstī (aya nī andū a Ashikeloni, na Gaza, na Ekironi, o na andū arīa maatigaire Ashidodi); ²¹ ningī andū a Edomu, na Moabi na Amoni; ²² ningī athamaki othe a Turo na Sidoni; o na athamaki a icīgūrīra iria irī mūrīmo wa iria; ²³ ningī andū a Dedani, na Tema, na Buzu, na arīa othe marī kūrāya; ²⁴ ningī athamaki othe a Arabia, na athamaki othe a ndūrīrī ng’eni arīa matūūrāga werū-inī; ²⁵ ningī athamaki othe a Zimuri, na Elamu na Media; ²⁶ o na athamaki othe a mwena wa gathigathini, a gūkuhī na a kūrāya, marūmanīrīre mūndū na ūrīa ūngī: moimīte mothamaki-inī mothe ma thī. Na thuutha wao othe, mūthamaki wa Sheshaki nīagakīnyūira o nake.

²⁷ “Ūcooke ūmeere atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli, ekuuga: Nyuai, mūrīlo na mūtahīke, mūcooke mūgūe na mūtikanacooke gūūkīra, nī ūndū wa rūhiū rwa njora rūrīa ngaarehithia gatagatī-inī kanyu.’ ²⁸ No rīrī, mangīkaarega kuoya gīkombe kīu kuuma guoko-inī gwaku manyue-rī, ūkameera atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: No nginya mūnyue! ²⁹ Atīrīrī, nīnyambīrīrie kūrēhe mwanangīko itūūra-inī rūrī inene rīitanītio na Rīitwa rīakwa; anga inyuī no mwage kūherithio? Mūtikaaga kūherithio, nī ūndū nīndīrarehithīria andū arīa othe matūūrāga gūkū thī rūhiū rwa njora, ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.’

³⁰ “Rīu marathīre mohoro maya mothe, ūmeere atīrī:

“ ‘Jehova akaarārama arī o kīu igūrū;
 akaagamba ta ngwa arī gīukaro-inī gīake gītheru,
 na arārame na hinya, okīrīre būrūri wake.
 Akaanīrīra na mūgambo mūnene mūno
 ta wa andū arīa marangagīrīria thabībū,
 agūthūkīre andū othe arīa matūūrāga gūkū thī.

³¹ Inegene rīu nīrīkaiguīka nginya ituri-inī ciothe cia thī,
 nī ūndū Jehova nīagaciirithia ndūrīrī;

† 25:14 Ngai nīarekereirie andū a Babuloni maathwo nī mabūrūri mangī nī ūndū wa ūrīa meekire andū a Juda.

nāgatuīra andū othe ciira
na oorage arīa aaganu na rūhiū rwa njora,' ”
ūguo nīguo Jehova ekuuga.

³² Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga:
“Atīrīrī! Mwanangiko nūrahunja
kuuma rūrīrī rūmwe nginya rūrīa rūngī;
kīhuhūkano nīkīrahuhūkana
kuuma ituri-inī cia thī.”

³³ Ihinda-inī rūu andū arīa mooragithītio nī Jehova magaakorwo maara-
ganīte kūdū guothe, kuuma gīturi kīmwe gīa thī nginya kīrīa kīngī.
Matikarīrīrwo, kana monganio, kana mathikwo, no magaaikara ta rūrua,
mahurunjūkīte thī.

³⁴ Rīrai na mūgirīke, inyuī arīithi aya;
mwigaragariei rūkūngū-inī, inyuī atongoria a rūūru rwa mbūri.
Nīgūkorwo ihinda rīanyu rīa gūthīnjwo nī ikinyu;
mūkaagūa mūthuthīke o ta rūumba rīrīa rīega mūno.

³⁵ Arīithi acio matikoona kūdū gwa kūūrīra,
na atongoria a rūūru rwa mbūri matikoona gwa gwītharīra.

³⁶ Thikīrīrīai mūigue kīrīro kīa arīithi,
o na kīgīrīko kīa atongoria a rūūru rwa mbūri,
nī ūndū Jehova nīaranangithia ūrīithio wao.

³⁷ Ūrīithio ūcio wa cianda-inī ūtarī ūgwati nīūkanangwo
tondū wa marakara mahiū ma Jehova.

³⁸ Akoimagara ta mūrūūthi ūkiama kīmamo-inī kīaguo,
na būrūri wao nīūgaakira ihooru
nī tondū wa rūhiū rwa njora rwa mūhinyanīrīra,
na nī ūndū wa marakara mahiū ma Jehova.

26

Jeremia Kwīhītīrwo Kūūragwo

¹ Rīrīa Jehoiakimu mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda ambīrīrie
gūthamaka-rī, ndūmīrīri nīyanginyīrire yumīte kūrī Jehova, ngūrwo
atīrī: ² “Jehova ekuuga atīrī: Rūgama nja ya nyūmba ya Jehova warīrie
andū othe a matūūra ma Juda, acio mokaga kūhoera thīnī wa nyūmba
īno ya Jehova. Mahe ūhorō ūrīa wothe ngūgwatha; ndūgatige o na
kiugo kīmwe. ³ Hihi nīmegūgūthikīrīra na mūdū o mūdū wao
agarūrūke atigane na mīthīre yake mīūru. Hīndī īyo na nī ndīricūkwo
ndige kūmarehera mwanangīko ūrīa ndūite atī ningūmarehera, nī ūndū
wa ciiko ciao njūru iria mekīte. ⁴ Meere atīrī, ‘Jehova ekuuga atīrī:
Mūngīrega kūnjigua na kūrūmīrīra mawatho makwa marīa njigīte mbere
yanyu, ⁵ na mūngīaga gūthikīrīra ciugo cia ndungata ciakwa anabii, o icio
ndīmūtūmagīra kaingī kaingī (o na gwatuīka mūticiiguaga), ⁶ hīndī īyo
nīngatūma nyūmba īno itūike ta Shilo, o narīo itūūra rīrī inene ndīrītue
rīa kūgwetagwo ta kīrumi nī andū a ndūrīrī ciothe cia thī.’ ”

⁷ Athīnjīri-Ngai, na anabii, na andū acio angī othe makīgua Jeremia
akīaria ndūmīrīri īyo kūu nyūmba-inī ya Jehova. ⁸ No rīrī, Jeremia aarīkia
kwīra andū maūdū marīa mothe Jehova aamwathīte ameere-rī, athīnjīri-
Ngai, na anabii, na andū acio angī othe makīmūnyīta, makīmwīra atīrī,
“Wee no nginya ūkue! ⁹ Nī kī gītūmīte ūrathe mohoro ūkīgwetaga rītwa
rīa Jehova, ūkoiga atī nyūmba īno īgaatuīka ta Shilo, narīo itūūra rīrī
inene rīkire ihooru na rītiganīrio?” Nao andū acio othe makīūngana,
makīrigiicīria Jeremia kūu thīnī wa nyūmba ya Jehova.

¹⁰ Rirĩa anene a Juda maaiguire maũndũ macio, makĩambata moimĩte nyũmba ya ũthamaki, magĩthĩ nyũmba-inĩ ya Jehova, makĩrũgama o mũndũ handũ hake itoonyero-inĩ rĩa Kĩhingoo kĩa Kierũ kĩa nyũmba ya Jehova. ¹¹ Hĩndĩ iyo athĩnjĩri-Ngai na anabii makĩra anene acio na andũ othe atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ agĩrĩre atũrwo kũũragwo, tondũ nĩarathĩte maũndũ mooru makonĩ itũũra rĩrĩ inene. Nĩmũmeiguĩrĩre na matũ manyu!”

¹² Hĩndĩ iyo Jeremia akĩra anene othe na andũ othe atĩrĩ: “Nĩ Jehova wandũmire ngarathe maũndũ ma gũũkĩrĩra nyũmba ĩno na itũũra rĩrĩ, o ta ũgo mũrĩkĩtie kũigua. ¹³ Rĩu garũrĩrai mĩthĩre yanyu na cĩko cianyu na mwathĩkĩre Jehova Ngai wanyu. Nake Jehova nĩekwĩricũkwo aage kũrehe mwanangĩko ũcio aamũgweteire. ¹⁴ No nĩ-rĩ, ndĩ moko-inĩ manyu; njĩkai o ũrĩa mũkuona arĩ wega na kwagĩrĩre. ¹⁵ No rĩrĩ, menyai wega, atĩ mũngĩnjũraga nĩmũgũcookererwo nĩ mahĩtia ma gũita thakame ya mũndũ ũtarĩ ũuru ekite, inyuĩ ene imũcookerere, hamwe na itũũra rĩrĩ inene, na arĩa othe matũũraga kuo, tondũ ti-itherũ nĩ Jehova ũndũmĩte kũrĩ inyuĩ njarie ũhoroo ũyũ wothe mũkĩũguaga.”

¹⁶ Hĩndĩ iyo anene na andũ acio angĩ othe makĩra athĩnjĩri-Ngai na anabii atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ndaagĩrĩre gũtũrwo gũkua! Aatwariĩre akĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai witũ.”

¹⁷ Athuuri amwe a bũrũri ũcio makĩrũgama hau mbere, makĩra ũngano ũcio wa andũ othe atĩrĩ, ¹⁸ “Mika ũrĩa Mũmoreshethu nĩarathire ũhoroo matukũ-inĩ ma Hezekia, mũthamaki wa Juda. Eerire andũ othe a Juda atĩrĩ, ‘Ŭũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga:

“Zayuni nĩgũkarĩmwo ta mũgũnda,

Jerusalemu gũgaatuĩka ta hĩba ya kagoto,
nakĩo kirĩma gĩkĩ gĩakĩtuo hekarũ

gĩtuĩke ta kĩhumbu kĩmereirwo nĩ ithaka.’

¹⁹ “Hezekia mũthamaki wa Juda kana mũndũ ũngĩ wothe kũu Juda nĩamũũragire? Githĩ Hezekia ti gwĩtigĩra eetĩgĩrĩre Jehova, na agĩcaria gwĩtikĩrĩka nĩwe? Na githĩ Jehova ndeerĩcũkirwo agĩtiga kũrehe mwanangĩko ũrĩa oĩgite nĩekũmarehera? Tũrorete kwĩrehere mwanangĩko mũũru mũno!”

²⁰ (Nĩngĩ nĩ haarĩ mũndũ ũngĩ wetagwo Uria mũrũ wa Shemaia, wa kuuma Kiriathu-Jearimu, nake aarathire ũhoroo akĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova; aarathire o maũndũ ta maya megĩ itũũra rĩrĩ inene na bũrũri ũyũ, o ta ũgo Jeremia aarathĩte. ²¹ No rĩrĩa Mũthamaki Jehoiakimu, na atongoria ake a mbaara na anene maiguire ndũmĩrĩri yake, mũthamaki agĩcaria njira ya kũmũũraga. No Uria nĩaiguire ũhoroo ũcio, agĩtigĩra, na akĩũrĩra bũrũri wa Misiri. ²² Na rĩrĩ, Mũthamaki Jehoiakimu agĩtũma Elinathani mũrũ wa Akiboru athĩ bũrũri wa Misiri, marĩ hamwe na andũ angĩ. ²³ Nao makĩgĩra Uria kuuma Misiri, makĩmũtwaro kũrĩ Jehoiakimu ũcio mũthamaki, nake akĩmũũragithia na rũhiũ rwa njora, nakĩo kũimba gĩake gĩgĩteoo mbĩrĩra-inĩ harĩa haathikagwo andũ arĩa mataarĩ bata).

²⁴ No rĩrĩ, Ahikamu mũrũ wa Shafani akĩgĩtĩra Jeremia, na nĩ ũndũ ũcio ndaaneanĩrwo kũrĩ andũ mamũũrage.

27

Juda Nĩagatungata Nebukadinezaru

¹ O kĩambĩrĩra-inĩ kĩa wathani wa Zedekia mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda, ndũmĩrĩri ĩno nĩyakinyĩrĩre Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova: ² Nake

Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Wĩthondekere icooki rĩa mĩkwa na mĩtĩ mĩkĩranie, ũcooke ũmũkĩre ngingo. ³ Ũcooke ũtũme ndũmĩrĩrĩ kũrĩ athamaki a Edomu, na Moabi, na Amoni, na Turo na Sidoni ũmĩnengerete abarũthi ao arĩa mokĩte Jerusalemu kũrĩ Zedekia mũthamaki wa Juda. ⁴ Mahe ndũmĩrĩrĩ matwarĩre anene ao, ũmeere atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: ‘Ĩrai anene anyu atĩrĩ. ⁵ Nĩ nĩ nĩ ndombire thĩ na andũ arĩa marĩ kuo o na nyamũ iria irĩ kuo na hinya wakwa mũnene na ndambũrũkĩtie guoko gwakwa, na ndĩmĩheaga o mũndũ ũrĩa ingĩenda kũhe. ⁶ Na rĩu nĩngũneana mabũrũri manyu mothe kũrĩ ndungata yakwa Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni; nĩngũtũma o na nyamũ cia gĩthaka imũtungatagĩre. ⁷ Ndũrĩrĩ ciothe nĩkamũtungatĩra we, na mũrĩu, o na mwana wa mũrĩu, nginya rĩrĩa ihinda rĩa bũrũri wake rĩgaakinya; hĩndĩ ĩyo ndũrĩrĩ nyingĩ na athamaki anene nĩmakamũtua wa kũmatungatagĩra arĩ o.

⁸ “ “No rĩrĩ, rũrĩrĩ o ruothe kana ũthamaki o wothe arĩa makaaga gũtungatĩra Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, kana marege kũnamia ngingo mekirwo icooki rĩake, nĩngaherithia rũrĩrĩ rũu na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro, nginya rĩrĩa ngarũniinithia na guoko gwake, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tigai gũthikĩrĩria anabii anyu, na arathi anyu, na ataũri-a-irooto, na aragũri, kana andũago, o acio mamwĩraga atĩrĩ: ‘Inyuũ mũtĩrĩ hĩndĩ mũgaatungatĩra mũthamaki wa Babuloni.’ ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio nĩ ũhoru wa maheeni mamũrathagĩra, marĩa magaatũma mũtahwo, mũtwarwo kũndũ kũraya na bũrũri wanyu; ngamũingata, mũniinwo biũ. ¹¹ No rũrĩrĩ rũrĩa ruothe rũkainamia ngingo rwĩkĩrwo icooki rĩa mũthamaki wa Babuloni na rũmũtungatĩre-rĩ, nĩngetĩkĩria rũrĩrĩ rũu rũtũtũre bũrũri-inĩ wao kĩũmbe, marĩmage na maikarage kuo, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.” ”

¹² Nĩndaheanire ndũmĩrĩrĩ o ro ĩyo kũrĩ Zedekia mũthamaki wa Juda. Ngĩmwĩra atĩrĩ, “Inamia ngingo yaku, wĩkĩrwo icooki rĩa mũthamaki wa Babuloni; mũtungatĩre we mwene na andũ ake, na nũgũtũra muoyo. ¹³ Wee mwene mũrĩ na andũ aku-rĩ, mũgũkĩinithia nĩkĩ na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, o na mũthiro, o acio Jehova atuĩrĩre rũrĩrĩ o ruothe rũrĩa rũtagatungatĩra mũthamaki wa Babuloni? ¹⁴ Tigi gũthikĩrĩria ũhoru wa anabii acio makwĩraga atĩrĩ, ‘Wee ndũrĩ hĩndĩ ũgaatungatĩra mũthamaki wa Babuloni,’ tondu makũrathagĩra ũhoru wa maheeni. ¹⁵ ‘Nĩ ndimatũmĩte,’ nĩguo Jehova ekuuga. ‘Mamaratha ũhoru wa maheeni, makĩgwetaga rĩitwa rĩakwa. Nĩ ũndũ ũcio nĩngamũingata, na inyuũ mũniinwo biũ, wee hamwe na anabii acio makũrathagĩra mohoro.” ”

¹⁶ Ngĩcooka ngĩra athĩnjĩri-Ngai na andũ acio angĩ othe atĩrĩ: “Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Tigai gũthikĩrĩria anabii acio mamwĩraga atĩrĩ, ‘Hatigairie o kahinda kanini, nacio indo iria ciarutirwo nyũmba ya Jehova icookio kuuma Babuloni.’ Maramũrathĩra ũhoru wa maheeni. ¹⁷ Tigai kũmathikĩrĩria. Tungatĩra mũthamaki wa Babuloni, na nĩmũgũtũra muoyo. Kaĩ itũra rĩrĩ rĩngĩkĩanangwo nĩkĩ? ¹⁸ Angĩkorwo acio nĩ anabii marĩ na ndũmĩrĩrĩ kuuma kũrĩ Jehova-rĩ, nĩmagĩthaithe Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩguo indo iria itigarĩte gũkũ thĩnĩ wa nyũmba ya Jehova, o na thĩnĩ wa nyũmba ya mũthamaki wa Juda, o na kũu Jerusalemu itigatwarwo Babuloni. ¹⁹ Nĩ ũndũ ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigĩte ũhoru ũkonĩ itugĩ cia hekarũ, na karia ka maai, indo cia kũngĩrĩria iria ingĩ, na indo ciothe cia nyũmba ingĩkorwo itigaire gũkũ itũra-inĩ rĩrĩ inene, ²⁰ iria Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni

ataakuire hĩndĩ ĩrĩa aatahire Jekonia mūrũ wa Jehoiakimu mũthamaki wa Juda agĩthaamio arutĩtwo Jerusalemu na agĩtwarwo Babuloni, we mwene hamwe na andũ othe a Juda na a Jerusalemu arĩa maarĩ igweta: 21 ũ, ti-itherũ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli oigĩte atĩrĩ ũhoro ũkonĩ indo icio itigaire thĩnĩ wa nyũmba ya Jehova, o na thĩnĩ wa gĩkaro kĩa mũthamaki wa Juda, o na kũu Jerusalemu: 22 ‘Nĩngatwarwo Babuloni, na igaikara kũu nginya mũthenya ũrĩa ngooka gũcigĩra,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ‘Hĩndĩ ĩyo nĩngacirehe ndĩcicookie gũkũ.’”

28

Hanania Mũnabii wa Maheeni

1 Mweri-inĩ wa gatano mwaka-inĩ ũcio, nĩguo mwaka wa kana, o kĩambĩrĩa-inĩ kĩa ũthamaki wa Zedekia mũthamaki wa Juda, mũnabii wetagwo Hanania mūrũ wa Azuri, ũrĩa woimĩte Gibeoni, nĩanjĩrĩre atĩrĩ, tũrĩ o kũu nyũmba ya Jehova mbere ya athĩnjĩri-Ngai na andũ arĩa angĩ othe: 2 “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩnyunangĩte icooki rĩa mũthamaki wa Babuloni. 3 Mĩaka ĩrĩ ĩtanathira, nĩngũcookithia indo cia nyũmba ya Jehova gũkũ, iria Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aarutire gũkũ agĩcitwara Babuloni. 4 Ningĩ Jekonia mūrũ wa Jehoiakimu mũthamaki wa Juda, nĩngamũcookia marĩ hamwe na andũ othe arĩa maatahitwo kuuma Juda magĩtwarwo Babuloni, nĩ ũndũ nĩnyunangĩte icooki rĩa mũthamaki wa Babuloni,’” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

5 Hĩndĩ ĩyo mũnabii Jeremia agĩcookeria mũnabii Hanania ũhoro arĩ hau mbere ya athĩnjĩri-Ngai hamwe na andũ arĩa angĩ othe marũgamĩte kũu nyũmba ya Jehova. 6 Akĩmwĩra atĩrĩ, “Kũrotũka guo! Jehova aroeka o ũguo! Jehova arohingia ũhoro ũcio waratha na ũndũ wa gũcookithia indo icio cia nyũmba ya Jehova, o na andũ othe arĩa maatahirwo gũkũ amacookie kuuma Babuloni. 7 No rĩrĩ, ta thikĩrĩa ũigwe ũhoro ũrĩa ngwaria ũkĩiguagĩra na matũ, o nao andũ aya othe makĩiguaga: 8 Kuuma o mahinda ma tene, anabii arĩa maarĩ mbere yaku o na yakwa-rĩ, maatũũrĩte marathaga ũhoro wa mbaara, na mwanagĩko, na mũthiro, gũkĩrĩa mabũrũri maingĩ o na mothamaki marĩ hinya. 9 No rĩrĩ, mũnabii ũrĩa ũrathagĩra andũ ũhoro wa thayũ akaamenyeka wega atĩ ti-itherũ nĩ Jehova wamũtũmĩte o rĩrĩa ũrathi wake ũkaahinga.”

10 Hĩndĩ ĩyo mũnabii Hanania akĩruta icooki ngingo-inĩ ya Jeremia na akĩriunanga, 11 agĩcooka akiuga andũ acio othe marĩ ho atĩrĩ, “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Ŭguo noguo ngoingana icooki rĩa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, rĩehere ngingo-ini cia ndũrĩrĩ ciothe mĩaka ĩrĩ ĩtanathira.’” Mũnabii Jeremia aigua ũguo agĩthĩra.

12 Kahinda kanini thuutha wa mũnabii Hanania kuunanga icooki rĩu rĩarĩ ngingo-inĩ ya Jeremia ũcio mũnabii, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩre Jeremia akĩrwo atĩrĩ: 13 “Thũ wĩre Hanania atĩrĩ, ‘Ŭũ nĩguo Jehova ekuuga: Wee unangĩte icooki rĩa mũtĩ, no rĩrĩ, handũ harĩo ũgeekĩrwo icooki rĩa kĩgera. 14 Ŭũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nĩngekĩra ndũrĩrĩ icio ciothe icooki rĩa kĩgera ngingo, nĩgeetha ndũme itungatire Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, na nĩkamũtungatĩra. O na nĩngamũhe wathani aathage nyamũ cia gĩthaka.’”

15 Hĩndĩ ĩyo mũnabii Jeremia akĩra Hanania ũcio mũnabii atĩrĩ, “Hanania, ta thikĩrĩa! Jehova ndagũtũmĩte, no wee-rĩ, nĩũringĩrĩre

rūriri rūrū rwihoke ūhoro wa maheeni. ¹⁶ Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atiri: ‘Ndī hakuhi gūkweheria thī. Mwaka-ini o ro ūyū nūgūkua, tondū nūhunjitie ūremi wa gūkīrira Jehova.’”

¹⁷ Mweri-ini wa mūgwanja wa mwaka o ro ūcio-rī, Hanania ūcio mūnabii agikua.

29

Marūa kūrī Andū arīa Maatahītwo

¹ Ūyū nīguo ūhoro ūrīa waandikītwo marūa-ini marīa mūnabii Jeremia aatūmire arī Jerusalemu kūrī athuuri arīa maatigaire thīni wa arīa maatahītwo, na kūrī athīnjiri-Ngai, na anabii, o na andū acio angī othe arīa Nebukadinezaru aatahīte kuuma Jerusalemu akamatwara Babuloni. ² (Hīndī īno nī thuutha wa Mūthamaki Jekonia, na nyina wa mūthamaki, na anene a kwa mūthamaki, na atongoria a Juda na a Jerusalemu, na mabundi na atūuri gūkorwo matahītwo kuuma Jerusalemu.) ³ Ehokeire marūa macio Elasa mūrū wa Shafani, na Gemaria mūrū wa Hilikia, arīa Zedekia mūthamaki wa Juda aatūmire kūrī Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni. Marūa macio moigīte atiri:

⁴ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekwīra andū othe arīa ndaarutire Jerusalemu ngīmatwarithia Babuloni atiri: ⁵ “Mwīyakīrei nyūmba na mūcitūure; haandai nīgūnda mūcooke mūrīe maciaro mayo. ⁶ Hikaniai, mūciare aanake na airītu; carīriai aanake anyu atumia mahikie, nao airītu anyu mūreke mahikio, nīgeetha o nao maciare aanake na airītu. Ongererekai na mūingīhe mūrī kūu; mūtikananyihanyiihe. ⁷ Ningī-rī, caragīai thayū na ūgaacīru wa itūūra rīu inene kūu ndīmūthaamūrie. Hooyagai Jehova nī ūndū warīo, tondū rīngīgaacīra-rī, o na inyuī no mūkūgaacīra.” ⁸ Īi, ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: “Mūtikareke anabii na aragūri arīa marī gatagatī kanyu mamūheenie. Mūtikanathikīrīrie irooto icio inyuī mūmaringagīrīria mamūrotore. ⁹ Mamūrathagīra ūhoro wa maheeni, makīgwetaga rītwa riakwa. Ti nīi ndīmatūmite,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

¹⁰ Jehova ekuuga atiri: “Mwaniina mīaka mīrongo mūgwanja kūu Babuloni, nīngooka kūrī inyuī ndīmūhingīrie kīranīro gīakwa kīa ūtuḡi gīa kūmūcookia gūkū. ¹¹ Nīgūkorwo nīnjūūi meciiria marīa ndīcīragīa ūhoro-ini wanyu, o meciiria ma thayū na ti ma kūmwīka ūuru, meciiria ma kūmūhe kīrīgīrīro atī ūhoro wanyu nūkaagīrīra thuutha-ini,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. ¹² “Hīndī īyo nīmūkangaīra na mūhooe, na nīi nīngamūigua. ¹³ Ningī nīmūkanjaria na nīmūkanyona rīrīa mūkaanjaria na ngoro yanyu yothe. ¹⁴ Nīi na nīi nīngonekana nī inyuī,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Nīngamūruta kūrīa mūtūūrīte mūrī andū atahe, ndīmūcookie gūkū. nīngamūcookanīrīria kuuma ndūrīrī-ini ciothe na kūdū guothe kūrīa ndaamūhurunjīre, na nīngamūcookia kūdū kūrīa ndaamūrūtīte ngīmūtware mabūrūri ma kūngī,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

¹⁵ Mwashota kuuga atiri, “Jehova nīatwarahūrīre anabii gūkū Babuloni,” ¹⁶ no rīrī, ūū nīguo Jehova ekuuga ūhoro ūkoniī mūthamaki ūrīa ūikaragīra gītī kīa ūnene kīa Daudi, marī hamwe na andū othe arīa maatigarire itūūra-ini rīrī inene, na andū a būrūri wanyu, acio mūtaakuuanīrio nao mūgītahwo: ¹⁷ Īi, Jehova Mwene-Hinya-Wothe,

ekuuga atĩrĩ: “Nĩngamatwarithĩria rūhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro, na ndũme mahaane ta ngũyũ njũru mũno, iria itangĩrũka nĩ undũ wa gũthũka. ¹⁸ Nĩngamaingatithia na rūhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro, na ndũme matũke kindũ kĩmeneku harĩ mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, na matũke ta kindũ kĩnyiite nĩ kĩrumi na kĩrĩ magigi, na kindũ gĩa kũnyararwo na kũmeneka, manyararwo ndũrĩrĩ-inĩ ciothe kũria ngaamatwarithia. ¹⁹ Nĩgũkorwo matiathikĩrĩrie ndũmĩrĩri ciakwa, ndũmĩrĩri iria ndaamatũmĩire kaingĩ na tũnua twa ndungata ciakwa cia anabii”, ũguo nĩguo Jehova ekuuga “O na inyuĩ arĩa mwatahirwo-rĩ, mũtiigana gũthikĩrĩria,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

²⁰ Nĩ undũ ũcio-rĩ, ta thikĩrĩriai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ arĩa mũtahĩtwo ngamũruta Jerusalemu mũgatwarwo Babuloni. ²¹ Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga nĩ undũ wa Ahabu mũrũ wa Kolaia, na Zedekia mũrũ wa Maaseia, o acio mamũrathagĩra mohoro ma maheeni makĩgwetaga rĩtwa rĩakwa: “Nĩngamaneana kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, nake nĩakamooraga mũkĩĩonaĩra na maitho manyu. ²² Nĩ undũ wa ũhoru ũcio wao-rĩ, andũ othe a Juda arĩa maatahirwo na rĩu marĩ Babuloni nĩmakamoinaga thimo makĩrumana, makoiga atĩrĩ, ‘Jehova arotũma ũtũke ta Zedekia na Ahabu, arĩa mũthamaki wa Babuloni aacinire na mwaki.’ ²³ Nĩgũkorwo nĩmekĩte maundũ mooru mũno thĩnĩ wa Isiraeli; nĩ matharĩtie na atumia a andũ angĩ, na makaaria ndeto cia maheeni, makĩgwetaga rĩtwa rĩakwa, undũ itameerĩte meke. Nĩnjũũ ũguo nĩguo, na ndĩ mũira wamo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

Ndũmĩrĩri kũrĩ Shemaia

²⁴ Īra Shemaia ũcio Mũnehelami atĩrĩ, ²⁵ “Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Wee nĩwatũmire marĩa na rĩtwa rĩaku mwene kũrĩ andũ othe a Jerusalemu, na kũrĩ Zefania mũrũ wa Maaseia ũria mũthĩnjĩri-Ngai, o na kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ othe. Werire Zefania atĩrĩ, ²⁶ ‘Jehova nĩagũtuĩte mũthĩnjĩri-Ngai ithenya rĩa Jehoiada nĩguo ũtũke mũrũgamĩrĩri wa nyũmba ya Jehova; wee wagĩrĩrwo nĩkuoherera mũgũrũki o wothe ũretua mũnabii ndungu magũrũ na ũmuoherere igeria cia ngingo. ²⁷ Nĩ undũ ũcio-rĩ, nĩ kũrĩ kĩgirĩtie wee ũkaanie Jeremia ũcio wa kuuma Anathothu, o ũcio wĩtuaga mũnabii gatagatĩ-inĩ kanyu? ²⁸ Nĩatũtũmĩire ndũmĩrĩri ĩno gũkũ Babuloni akoiga atĩrĩ: Nĩmũgũikara mũrĩ atahe ihinda iraya. Nĩ undũ ũcio akaai nyũmba na mũcitũũre, na mũrĩme mĩgũnda na mũrĩte maciaro mayo.’”

²⁹ No rĩrĩ, we Zefania ũcio mũthĩnjĩri-Ngai agĩthomera mũnabii Jeremia marĩa macio. ³⁰ Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Jeremia, akĩrwo ũũ: ³¹ “Tũma ndũmĩrĩri ĩno kũrĩ andũ othe arĩa atahe: ‘Ũũ nĩguo Jehova ekuuga undũ ũkonĩ Shemaia ũcio Mũnehelami: Tondũ Shemaia nĩamũrathũire ũhoru, o na gũtũka ndiamũtũmĩte, na nĩatũmĩte mwĩhoke ũhoru wa maheeni-rĩ, ³² ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Ti-itherũ nĩngaherithia Shemaia ũcio Mũnehelami na njiaro ciake. Ndakagĩa na mũndũ ũtigarĩte thĩnĩ wa andũ aya, o na kana eyonere maundũ mega marĩa ngeeka andũ akwa, tondũ nĩahunjĩtie ũremi akaanjũkĩrĩra,’” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

1 Īno n̄yo ndũmĩrĩri ĩrĩa yakinyĩrĩire Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova:
 2 “Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Andĩka ũhoru ũrĩa wothe ngwarĩire ibuku-inĩ.’
 3 Tondũ Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Matukũ nĩmarooka, rĩrĩa ngaarehe andũ akwa a Isiraeli na a Juda moime kũrĩa maatwarirwo maatahwo na ndĩmacookie bũrũri ũrĩa ndaheire maithe mao mawĩgwatĩre,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga.”

4 Ūyũ nĩguo ũhoru ũrĩa Jehova aaririe ũkoniĩ Isiraeli na Juda:

5 “Jehova ekuuga atĩrĩ:

“ ‘Nĩtũiguĩte mũkayũrũrũko wa kũmakania, wa itua-nda, no ti wa thayũ.

6 Ta tuĩriai ũhoru, muone:

Hĩhi mũndũ mũrũme no ahote gũciara mwana?
 Nĩ kĩĩ kiragĩtũma nyone arũme othe arĩa marĩ hinya menyĩĩfite nda ta mũtumia ũkũrũmwo, na o mũndũ akagarũrũka agatukia gĩthiithi?

7 Kaĩ mũthenya ũcio nĩũgakorwo ũrĩ mũrũrũ-ĩ!

Gũtirĩ ũngĩ ũkahaana taguo.

Gũgaakorwo kũrĩ ihinda rĩa kũnyariĩrĩka rĩa Jakubu, no nĩakahonokio kuuma harĩ guo.’

8 “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ,

‘Mũthenya ũcio nĩngoinanga icooki rĩu ndĩrĩeherie ngingo-inĩ ciao,

na nduuange nga iria mohetwo nacio;

nacio ndũrĩrĩ itigacooka kũmatua ngombo ciao rĩngĩ.

9 Handũ ha ũguo, magaatungatagĩra Jehova Ngai wao,

na Daudi mũthamaki wao, ũrĩa nĩĩ ngaamarahũrĩra.

10 “ ‘Nĩ ũndũ ũcio tiga gwĩtigĩra, wee Jakubu ndungata yakwa; tiga kũmaka, wee Isiraeli,’

nĩguo Jehova ekuuga.

‘Ti-itherũ nĩngakũhonokia ngũrute kũu kũraya,

na njaro ciaku ndĩcirute bũrũri ũrĩa maathaamĩrio.

Jakubu nĩagacookererwo nĩ thayũ o na ũgitĩri, na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũgaatũma etigĩre.

11 Ndĩ hamwe nawe na nĩngakũhonokia,’

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

‘O na ingĩniina ndũrĩrĩ ciothe

cia kũrĩa guothe ngũharaganĩirie, wee ndigakũniina biũ.

No nĩngakũherithia na kĩhooto;

ndĩkaareka ũthĩi o ro ũguo itakũherithĩtie.’

12 “Nĩ ũndũ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“ ‘Kĩronda gĩaku gĩtingĩhona, nguraroo ciaku itirĩ kĩhonia.

13 Hatĩrĩ na wa gũgũthaithanĩrĩra,

kana ndawa ya kĩronda gĩaku,

o na kana gĩa gũkũhonia.

14 Athiritũ aku othe nĩmariganĩrwo nĩwe;

ndũrĩrĩ kiene harĩo.

Ngũgũthĩte o ta ũrĩa thũ ingĩkũgũtha,

na ngaakūherithia o ta ūrīa mūdū ūtarī tha aherithanagia,
nī ūndū mahītia maku nī manene mūno,
namo mehia maku makaingīha makīria.

15 Nī kī kīratūma ūrīrīre kīronda gīaku,
ūkarīrīra ruo rwaku rūtarī na kīhonia?

Nī ūndū wa ūrīa mahītia maku manenehete
na mehia maku magakīngīha rī,
nīkīo ngwikīte maūdū macio.

16 “ ‘No rīrī, andū arīa othe magaakūng’aūrania
o nao nīmakang’aūranio;
thū ciaku ciothe nīgatwarwo ithaamīrio.

Arīa magūtahaga indo ciaku nīmagatahwo;
arīa othe magūtunyaga indo na nī nīngamatunya.

17 No nīngagūcookeria ūgima waku,
na ngūhonie nguraro ciaku,
ūguo nīguo Jehova ekuuga,

‘tondū wītagwo mūdū mūte,
Zayuni itūūra rītarī mūdū ūrīrūmbūyagia.’

18 “Ūū nīguo Jehova ekuuga:

“ ‘Nīngacookia ūgaacīru wa Jakubu hema-inī ciake,
nacio ciikaro ciake ndīciiguire tha;

itūūra rīu inene nīrīgaakwo rīngī o kūu rīanangīrwo,
nayo nyūmba ya ūthamaki nīkarūgama harīa hamīagīrīre.

19 Kuuma kūu nīgūkaiguuagwo gūkīnīrwo nyīmbo cia gūcookia ngaatho,
na kūiguuagwo mīgambo ya gīkeno.

Nīngamaingīhia
na matikanyihanyīha;
nīngamaheithia gītīo,
na matikaagīthio kīene.

20 Ciana ciao igaikaraga o ta matukū-inī marīa ma tene,
nakīo kīrīndī kīao gītūure kīrūmite wega mbere yakwa;
nīngaherithia arīa othe mamahinyagīrīria.

21 Mūtongoria wao agaakorwo arī ūmwe wa andū ao kīūmbe;
o nake mwathi wao akoima o kūu thīnī wa andū ao.

Nīngamūreharehe nake oke hakuhi na nī,
nī ūndū-rī, nī mūdū ūrīkū ūngīrutīra
gūūka hakuhi na nī?’
ūguo nīguo Jehova ekuuga.

22 ‘Nī ūndū ūcio nīmūgatuīka andū akwa,
na nī nduīke Ngai wanyu.’ ”

23 Atīrīrī, mang’ūrī ma Jehova
nīmagatuthūka mahaana ta kīhuhūkanio;
ti-itherū makaahaana ta rūhuho rūkūhurutana mūno,
igūrū rīa andū arīa aaganu.

24 Marakara mahiū ma Jehova matigaathira,
o nginya rīrīa akaahingia
muoroto wa ngoro yake biū.

Matukū-inī marīa magooka-rī,
nīmūgataūkīrwo nī ūhoru ūcio wega.

31

1 “Thinda-inĩ rĩu ngaakorwo ndĩ Ngai wa mbarĩ ciothe cia Isiraeli, nao nĩmagatuĩka andũ akwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

2 Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Andũ arĩa makaahonoka kũũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ,
nĩmagetĩkĩrĩka kũu werũ-inĩ;
nĩngooka kũhuurũkia andũ a Isiraeli.”

3 Jehova nĩatumĩrĩre matukũ-inĩ ma tene, agĩtwĩra atĩrĩ:
“Nĩũ ngwendete na wendo wa tene na tene;
nĩngũguucĩrĩrie na ũtugi.

4 Nĩngagwaka rĩngĩ nawe nĩũgaakika,
wee Isiraeli mũirĩtu ũyũ gathirange.
Nĩũkooya tũhembe twaku rĩngĩ,
uume ũthĩĩ mũkaine hamwe na arĩa marakena.

5 Nĩngĩ nĩũkahaanda mĩgũnda ya mĩthabibũ
kũu irĩma-inĩ cia Samaria;
arĩmi nĩmakamĩhaanda,
na makenere maciaro mayo.

6 Nĩgũkaagĩa mũthenya ũmwe ũrĩa arangĩri makaanĩrĩra
marĩ tũrĩma-inĩ twa Efraimu, moige atĩrĩ,
‘Ŭkĩrai twambate tũkinye Zayuni,
harĩ Jehova Ngai witũ.’”

7 Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Inĩrai Jakubu mũkenete,
mũkũngũire rũrĩrĩ rũrĩa rũnene mũno.
Tũmai kũgocoka kwanyu kũiguuo, mũkiugaga atĩrĩ,
‘Wee Jehova, honokia andũ aku,
o acio matigari ma Isiraeli.’

8 Atĩrĩrĩ, ngaamarehe, ndĩmarute bũrũri wa gathigathini,
ndĩmacookererie kuuma ituri ciothe cia thĩ.
Na magooka marĩ na atumumu ao, na ithua,
o na atumia arĩa marĩ na nda, o na arĩa mararũmwo;
magaacooka marĩ kĩrĩndĩ kĩnene mũno.

9 Nao magooka makĩrĩraga;
nĩmakahooyaga ngĩmacookia kwao.
Nĩngamagereria ndwere-inĩ cia tũrũũĩ twa maaĩ,
nĩjira-inĩ irĩa njaraganu kũndũ matangĩhingwo,
nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ ithe wa Isiraeli,
nake Efraimu nĩwe mũrũ wakwa wa irigithathi.

10 “Thĩkĩrĩriai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ ndũrĩrĩ;
hunjanĩriai ũhoru wayo ndwere-inĩ cia irĩa kũndũ kũraya, atĩrĩ:
‘Wee ũrĩa wahurunjire andũ a Isiraeli nĩakamacookereria,
na amamenyerere o ta ũrĩa mũrũithi arũithagia mbũri cia rũũru
rwake.’

11 Nĩ ũndũ Jehova nĩagakũũra Jakubu,
na amahonokie kuuma kũrĩ arĩa marĩ hinya kũmakĩra.

12 Nĩmagooka maanĩrĩre nĩ gũkena marĩ kũu irĩma-inĩ cia Zayuni;
nĩmagakenagĩra ũtaana wa Jehova:

wa ngano, na wa ndibei ya mũhihano, na wa maguta,
na wa tũgondũ tuumĩte ndũũru-inĩ cia mbũri, na wa tũcaũ tuumĩte
ndũũru-inĩ cia ng’ombe.

Magaatuika ta mūgūnda unithiirio maaĩ,
na matigacooka kūnyiitwo nĩ ihooru rĩngĩ.

13 Hindĩ iyo airĩtu nĩmakaina na makene,
o na aanake na athuuri o ūndũ ūmwe.
Nĩngagarũra gũcakaya kwao gũtuũke gĩkeno;
nĩngamahooreria, na ndĩmahe gĩkeno handũ ha kĩaha.

14 Nĩngahũũnia athĩnjĩri-Ngai na bũthi,
nao andũ akwa nĩmakaiiganwo nĩ ūtugi wakwa,"
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

15 Jehova ekuuga atĩrĩ:
"Mũgambo nĩũiguĩtwo kũu Rama,
gũcakaya kũnene na kĩrĩro,
Rakeli akĩrĩrĩra ciana ciake,
na akarega kũhoorerio,
nĩgũkorwo ciana ciake itirĩ ho."

16 Jehova ekuuga atĩrĩ:
"Wĩgirĩrĩrie mũgambo waku ūtuge kũiguuo ūkĩrĩra,
na ūgirĩrĩrie maitho maku gũita maithori,
nĩ ūndũ nũkarĩhwo wĩra waku,"
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

"Ciana icio ciaku nĩngacooka kuuma bũrũri wa thũ.

17 Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nĩ harĩ kĩrĩgĩrĩro matukũ-inĩ maku ma thuutha,"
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
"Ciana ciaku nĩngacooka gũkũ bũrũri wacio kĩũmbe.

18 "Ti-itherũ nĩnjiguĩte mũcaayo wa Efraimu akiuga atĩrĩ:
'Wee nĩũũherithĩtie o ta gacaũ gatamenyerete gwĩkĩrwo icooki,
na nĩ nĩnjathĩkĩte.

Njokereria, na nĩ nĩngũcooka,
tondũ wee nĩwe Jehova Ngai wakwa.

19 Thuutha wa gũturuura,
nĩndacookire ngũrĩra;
thuutha wa gũtaũkĩrwo,
nĩndehũũrĩre gĩthũri.

Nĩndaconokire na ngũnyarara,
nĩ ūndũ nĩndakuũite thoni cia wĩthĩ wakwa.'

20 Githĩ Efraimu tiwe mũrũ wakwa ūria nyendete,
mwana ūria nĩ ngenagĩra?

O na gũtuũka ndanamũũkĩrĩra kaingĩ-rĩ,
no ndirikanaga ūria ndĩmwendete.

Nĩ ūndũ ūcio ngoro yakwa nĩmũnyootagĩra;
nĩndĩmũiguagĩra tha mũno,"
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

21 "Ĩkĩrai marũuri ma barabara,
na mũhaande itugĩ cia kuonania njĩra.

Ta rorai barabara iyo nene,
o barabara iyo mwagereire mũgĩthĩ.
Njookerera, wee Isiraeli mũirĩtu gathirange,
cooka matũũra-inĩ maku.

22 Ūgũtũura ūrũũraga nginya-rĩ,
wee mwarĩ ūyũ ūtari mwĩhokeku?
Jehova nĩegũthondeka ūndũ mwerũ gũkũ thĩ:

mündü-wa-nja nīakagitīra mündü mūrūme.”

²³ Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: “Rīrīa ngaamacookia moime kūrīa maatwarirwo maatahwo-rī, andū arīa marī būrūri-inī wa Juda o na matūūra-inī makuo nīmagacooka kwaria ciugo ici rīngī, moige atīrī: ‘Jehova arokūrathima, wee gīkaro gīkī kīa ūthingu, wee kīrīma gīkī gītheru.’ ²⁴ Andū nīmagatūūrania hamwe kūu Juda o na matūūra-inī makuo mothe, arīmi o na andū arīa Morūūruga na ndūūru ciao cia mbūri. ²⁵ Nīnganogora arīa anogu, nake ūrīa ūūrītwo nī hinya nīngamūhūūnia.”

²⁶ Ndaigua ūguo ngūkīra, ngūhūgūra mīena yothe. Ngūigua toro ūcio warī mwega mūno harī nīi.

²⁷ Jehova ekuuga atīrī: “Matukū nīmarooka, rīrīa ngaiyūria nyūmba ya Isiraeli na nyūmba ya Juda na njiaro cia andū na cia nyamū.

²⁸ O ta ūrīa ndaarūgamīrīre makīmunywo na magītharūrio, na makīng’auranio, na makīniinwo, o na ngīmarehera mwanangīko-rī, ūguo noguo ngarūgamīrīra nīguo makwo na mahaandwo wega,” nīguo Jehova ekuuga. ²⁹ “Matukū-inī macio andū matigacooka kuuga atīrī,

“‘Maithe ma ciana nīmarīte thabībū irī rwagatha, namo magego ma ciana nīmo maiguīte thīithi.’

³⁰ No rīrī, mündū o wothe agaakua nī undū wa mehia make we mwene; ūrīa wothe ūkaarīa thabībū irī rwagatha, nī magego make mwene makaigua thīithi.”

³¹ Jehova ekuuga atīrī: “Matukū nīmarooka, rīrīa ngarīkanīra kīrīkanīro kīerū na nyūmba ya Isiraeli, o na nyūmba ya Juda.

³² Nakīo kīrīkanīro kīu gītihaana ta kīrīkanīro kīrīa ndaarīkanīre na maithe mao ma tene rīrīa ndaamanyītīre na guoko, ngīmatongoria ngīmaruta būrūri wa Misiri, tondū nīmagararire kīrīkanīro gīakwa, o na harīa ndaarī ta ndī mūthūuri wao,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

³³ “Gīkī nīkīo kīrīkanīro kīrīa ngaarīkanīra na nyūmba ya Isiraeli ihinda rīu rīathira,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

“Nīngekīra watho wakwa meciirīa-inī mao, na ndīwandīke ngoro-inī ciao.

Ngaatuīka Ngai wao, nao matuīke andū akwa.

³⁴ Gūtīgacooka gūkorwo na mündū ūkūruta ūrīa ūngī, kana mündū arute mūrū wa ithe, amwīre atīrī, ‘Menyana na Jehova,’ tondū andū othe nīmagakorwo maamenyete, kuuma ūrīa mūnīni mūno wao nginya ūrīa mūnene,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

“Nīgūkorwo nīngamarekera waganu wao, na ndīgacooka kūrīrikana mehia mao.”

³⁵ Jehova ekuuga atīrī, o we ūcio ūtūmaga rīūa rīare mūthenya,

narīo itua rīake rīgātūma mweri na njata ciare ūtukū,

o we unjugaga iria namo makūmbī marīo makaruruma,

Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo rĩitwa rĩake:

36 “Mawatho ma kũrũmĩrĩrwo mangĩkeherio maitho-inĩ makwa-rĩ, norĩo njiaro cia Isiraeli ingĩtiga gũtuĩka rũrĩrĩ maitho-inĩ makwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

37 Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Angĩkorwo igũrũ matu-inĩ no gũthimĩke, nayo mĩthingi ya thĩ Itũĩrio na kũu rungu-rĩ, nĩĩ na nĩĩ no rĩo ingĩingata njiaro ciothe cia Isiraeli nĩ ũndũ wa ũrĩa wothe mekĩte,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

38 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmarooka rĩrĩa itũũra rĩrĩ inene rĩgaakwo rĩngĩ nĩ ũndũ wakwa, kuuma Mũthiringo ũrĩa Mũraihu na igũrũ wa Hananeli nginya Kĩhingo-inĩ gĩa Koine. 39 Naruo rũrigi rwa gũthima rũgaatambũrũka kuuma hau rũringĩrĩre nginya karĩma-inĩ ka Garebi, rũcooke rwĩhiũrie rwerekere Goa. 40 Gĩtuamba-inĩ gĩothe kũrĩa ciimba iteagwo na gũgaitwo mũhu, na mbenji-inĩ ciothe gũthĩi nginya Karũũĩ ga Kidironi mwena wa irathĩro o nginya koine-inĩ ya Kĩhingo kĩa Mbarathi, kũu guothe gũgaatuĩka kũndũ kwamũrĩrwo Jehova. Itũũra rĩu inene gũtirĩ hĩndĩ ingĩ rĩkamunywo kana rĩmomorwo.”

32

Jeremia Kũgũra Gĩthaka

1 Īno nĩyo ndũmĩrĩri ĩrĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova mwaka-inĩ wa ikũmi wa wathani wa Zedekia mũthamaki wa Juda, na nĩguo warĩ mwaka wa ikũmi na ĩnana wa wathani wa Nebukadinezaru.

2 Hĩndĩ ĩyo mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni nĩciarigiiciĩrie Jerusalemu ĩritunyane, nake Jeremia ũrĩa mũnabĩi aahingĩrĩtwo kũu nja ya arangĩri thĩĩnĩ wa nyũmba ya mũthamaki wa Juda.*

3 Nĩgũkorwo Zedekia mũthamaki wa Juda nĩamuohithĩtie kũu, akoiga atĩrĩ, “Ūtũrathagĩra ũguo nĩkĩ? uugaga atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndĩ hakuhi kũneana itũũra rĩrĩ inene kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, nake nĩakarĩnyitĩra. 4 Zedekia mũthamaki wa Juda ndakehonokia kuuma moko-inĩ ma andũ a Babuloni, nowe no nginya akaaneanwo kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, na nĩakaranĩria nake ũthĩũ kwa ũthĩũ, na nĩakamuona na maitho make mwene. 5 Nĩagatwara Zedekia kũu Babuloni, kũrĩa agaaikara nginya nĩjike nake ũrĩa kwagĩrĩre, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. O na mũngĩrũa na andũ a Babuloni, mũtikamahoota.’”

6 Nake Jeremia akiuga atĩrĩ, “Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩre ngũrwo atĩrĩ: 7 Hanameli mũrũ wa Shalumu, ũrĩa mamaguo, nĩegũka kũrĩ we, akwĩre atĩrĩ, ‘Wĩgũrĩre mũgũnda wakwa ũrĩa ũrĩ Anathothu, nĩ ũndũ wee nĩwe mũndũ wa ndĩra ciitũ wa hakuhi makĩria, na nĩwe ũrĩ na kĩhooito gĩa kũũgũra.’

8 “Hĩndĩ ĩyo, o ta ũrĩa Jehova aakoretwo anjĩra-rĩ, Hanameli mũrũ wa mama agĩũka kũrĩ nĩĩ kũu nja ĩrĩa ĩkaragio nĩ arangĩri, akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Wĩgũrĩre mũgũnda wakwa ũrĩa ũrĩ Anathothu, bũrũri-inĩ wa Benjamini. Nĩgũkorwo wee nĩwe ũrĩ na kĩhooito gĩa kũũkũũra ũtuĩke waku, wĩgũrĩre ũtuĩke waku.’

* 32:2 Jeremia nĩahingĩrĩrio nja-inĩ ya arangĩri thĩĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki nĩ Mũthamaki Zedekia nginya rĩrĩa Jerusalemu yatunyanĩrwo.

“Hĩndĩ ĩyo ngĩmenya ndũmĩrĩri ĩyo yomĩte kũrĩ Jehova; ⁹ nĩ ũndũ ũcio ngĩkĩgũra mũgũnda ũcio warĩ Anathothu kuuma kũrĩ Hanameli mũrũ wa mama, na ngĩmũthimĩra cekeri ikũmi na mũgwanja[†] cia betha. ¹⁰ Ngĩcooka ngĩkĩra kĩrore na ngĩcinĩrĩra mũhũuri wakwa marũa-inĩ macio ma kuonania nũũ mwene gĩthaka, ningĩ ngĩkorwo ndĩ na aira a ũhoro ũcio, nayo betha ĩgĩthimwo na ratiri. ¹¹ Ngĩoya kobi ĩmwe ya marũa macio ma kuonania nũũ mwene gĩthaka, ĩcinĩrĩrwo mũhũuri wakwa na ĩkandĩkwo maũndũ ma ũrĩa kirĩkanĩro kũu gĩatariĩ, hamwe na kobi ya marũa macio mataarĩ macinĩrĩre mũhũuri, ¹² ngĩcineana kũrĩ Baruku mũrũ wa Neria, mũrũ wa Maaseia, mbere ya Hanameli mũrũ wa mama, na mbere ya aira arĩa meekĩrĩte kĩrore marũa-inĩ macio ma ũgũri wa gĩthaka, o na Ayahudi othe arĩa maikarĩte hau nja ĩria ĩkaragio nĩ arangĩri.

¹³ “O marĩ hau-rĩ, nĩndataarĩrie Baruku, ngĩmwĩra atĩrĩ, ¹⁴ ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Oya marũa maya ma kirĩko gĩa kuonania nũũ mwene gĩthaka, kobi ĩyo njikĩrĩte mũhũuri wakwa, na ĩyo ĩngĩ ĩtarĩ mũhũuri, ũthiĩ ũmekĩre thĩini wa ndigithũ ya rĩũmba nĩgeetha matũũre hĩndĩ ndaaya. ¹⁵ Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Nyũmba, na mĩgũnda, na mĩgũnda ya mĩthabibũ ciothe nĩgacooka kũgũrwo gũkũ bũrũri-inĩ ũyũ.’

¹⁶ “Na rĩrĩ, ndaarĩkia kũnengera Baruku wa Neria marũa macio ma kirĩkanĩro gĩa kuonania nũũ mwene gĩthaka, ngĩhooya Jehova ngiuga ũũ:

¹⁷ “Atĩrĩrĩ, wee Mwathani Jehova, we nĩwe wombire ĩgũrũ na thĩ na ũndũ wa hinya waku mũnene, o na ũndũ wa gũtambũrũkia guoko gwaku. Wee-rĩ, gũtirĩ ũndũ mũritũ harĩwe. ¹⁸ Wee wonanagia wendani waku kũrĩ andũ ngiri na ngiri, no ũkaherithania nĩ ũndũ wa mehia ma maithe, ũkaũkinyĩria ciero-inĩ cia njarwa ciao iria ĩgooka thuutha wao. Wee Mũrungu mũnene na ũrĩ hinya, o wee rĩtwa rĩaku arĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ¹⁹ wee nowe mũnene wa ũheani kirĩra, na ciiko ciaku nĩ cia hinya. Maitho maku maikaraga macũthĩrĩrie mĩthĩire yothe ya andũ; wee ũrĩhaga mũndũ o wothe kũringana na mĩthĩire yake, ningĩ kũringana na ũrĩa ciiko ciake itariĩ. ²⁰ Wee nĩwe waringire ciama o na ũkĩonania morirũ kũu bũrũri wa Misiri, na no wĩkaga ũguo nginya ũmũthĩ, gũkũ Isiraeli o na gatagati-inĩ ka andũ arĩa angĩ othe, namo magatũma wĩgũire igweta rĩria rĩri rĩaku.

²¹ Warutire andũ aku a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri na ũndũ wa kũringa ciama na kuonania morirũ, na ũndũ wa guoko gwaku kũrĩ hinya, ũgũtambũrũkĩtie, o na ũgũka maũndũ manene ma kũguoyohia.

²² Nĩwamaheire bũrũri ũyũ werĩire maithe mao na mĩwĩhĩtwa atĩ nĩũkamahe, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũkĩ. ²³ Maatoonyire bũrũri ũcio makĩwigwatĩra ũgũtuika wao, no rĩrĩ, matiigana gũgwathĩkĩra kana kũrũmĩrĩra mawatho maku; matiekire maũndũ marĩa wamaathĩte meke. Nĩ ũndũ ũcio ũkĩmarehithĩria mwanangĩko ũyũ ũmakorete.

²⁴ “Atĩrĩrĩ, ta rora wone ũrĩa gwakĩtwo ihumbu cia kũrĩgĩcĩria itũũra rĩrĩ inene nĩgeetha marĩtunyane nĩ ũndũ wa mbaara ya rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro, itũũra rĩrĩ nĩrĩkũneanwo kũrĩ andũ a Babuloni acio mararĩtharĩkĩra. ũndũ ũrĩa wee woigire nĩũhingĩte, o ta ũrĩa we ũreyonera. ²⁵ O na gũtuika itũũra nĩrĩkũneanwo kũrĩ andũ a Babuloni, wee, o wee Mwathani Jehova, ũnjũrĩte atĩrĩ, ‘Wĩgũrĩre mũgũnda na betha, nago ũgũri ũcio wa mũgũnda ũcio ũgĩe na aira.’ ”

[†] 32:9 nĩ ta giramu 200

26 Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova igĩkinyĩra Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: 27 “Nĩ nĩ nĩ Jehova, Ngai wa andũ othe. Nĩ harĩ undũ o na ũmwe mũritũ harĩ nĩ? 28 Nĩ undũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndĩ hakuhi kũneana itũũra rĩrĩ inene kũrĩ andũ a Babuloni, ndĩrĩneane kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, arĩtunyane. 29 Andũ acio a Babuloni maraatharĩkĩra itũũra rĩrĩ inene nĩmagatoonya kuo na marĩmundie mwaki; nĩ makaarĩcina rĩthire, hamwe na nyũmba iria andũ maacinagĩra Baali ũbumba igũrũ rĩacio, o na magaitagĩra ngai ingĩ indo cia kũnyuuo nĩguo maathĩrĩkie ndaakare.

30 “Andũ a Isiraeli na a Juda mekaga o maũndũ mooru maitho-inĩ makwa kuuma ũnini-inĩ wao; ti-itherũ, andũ a Isiraeli matirĩ undũ mekaga tiga gũũthĩrĩkia maathĩrĩkagia nĩguo ndaakare na indo iria methondekeire na moko mao, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 31 Kuuma mũthenya ũrĩa itũũra rĩrĩ rĩakirwo nginya ũmũthĩ, itũũra rĩrĩ rĩtũũrite rĩarahũraga marakara makwa na mang’ũrĩ, na nĩkĩo no nginya ndĩrĩeherie maitho-inĩ makwa. 32 Andũ a Isiraeli na a Juda nĩmathĩrĩkĩtie nĩguo ndakare na maũndũ mothe ma waganu marĩa meekite: o, na athamaki, na anene ao, na athĩnjĩri-Ngai na anabii ao, na andũ a Juda na andũ a Jerusalemu. 33 Nĩmahutatĩire makaaga kũhũgũra mothiũ mao kũrĩ nĩ; o na gũtuĩka nĩndamarutire kaingĩ kaingĩ, matũathĩkĩrĩrie kana magĩtũkĩra gũtaarwo. 34 No maigire mĩhianano iyo yao ĩrĩ magigi thĩnĩ wa nyũmba ĩrĩa ĩtanĩtio na Rĩtwa rĩakwa, makĩmĩthaahia. 35 Ningĩ nĩmakĩire Baali mahooero kũndũ kũria gũtũũgĩru, kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, nĩguo marutaĩire Moleku ariũ ao na airĩtu ao marĩ magongona, o na gũtuĩka nĩ ndiathanĩte undũ ũcio wĩkagwo, o na kana ũgĩtoonya meciĩria-inĩ makwa, atĩ hihi no meeke undũ mũũru na ũrĩ magigi ta ũcio, wa gũtũma andũ a Juda mehie.

36 “Ha ũhoro ũkonĩ itũũra rĩrĩ inene, mũroiga atĩrĩ, ‘na undũ wa mbaara ya rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro nĩrĩkaneanwo kũrĩ mũthamaki wa Babuloni;’ no rĩrĩ, ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: 37 Ti-itherũ nĩngamacookanĩrĩria kuuma mabũrũri-inĩ marĩa ndaamathaamĩrie ndĩ na marakara mahiũ na mang’ũrĩ maingĩ; ngaa-macookia kũndũ gũkũ na ndũme matũũre marĩ agĩtĩre. 38 Nĩmagatuĩka andũ akwa na nĩ ndũike Ngai wao. 39 Nĩngatũma o magĩe na ũrũmwe wa ngoro o na mĩthĩire-inĩ wao, nĩgeetha matũũre manjĩtigĩrĩte nĩgeetha matũũre moonaga wega o ene na ciana ciao iria igooka thuutha wao. 40 Nĩngarũkanĩra nao kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra nginya tene na tene: Ndĩrĩ hĩndĩ ngaatiga kũmeka wega, na nĩngatũma manjĩtigagĩre, nĩguo matikanae kũũhutatĩra. 41 Nĩngakenaga ngĩmeeka wega, na ti-itherũ nĩngamahaanda gũkũ bũrũri ũyũ ngwatĩirie na ngoro yakwa yothe o na muoyo wakwa wothe.

42 “Jehova ekuuga atĩrĩ: O ta ũrĩa ndaarehithĩrie andũ aya mathĩna manene, ũguo noguo ngaamahe ũgaacĩru ũrĩa wothe ndĩmerĩre. 43 O rĩngĩ nĩgũkagũrwo mĩgũnda bũrũri-inĩ ũyũ, o ũyũ inyuĩ mugaga atĩrĩ, ‘Ŭyũ nĩ bũrũri mũkiru ihooru, ũtarĩ na andũ kana nyamũ, nĩgũkorwo nĩwaneanirwo kũrĩ andũ a Babuloni.’ 44 Mĩgũnda ĩkaagũragwo na betha, namo marũa ma ũgũri nĩmakandĩkanĩrwo na mekĩrwo kĩrore na macinĩrĩrwo mũhũũri aira marĩ ho, kũu bũrũri wa Benjamini,‡ na tũtũura-inĩ tũrĩa tũriganĩtie na Jerusalemu, na matũũra ma Juda, na matũũra ma bũrũri ũrĩa ũrĩ ĩrĩma na matũũra marĩa marĩ magũrũ-inĩ ma

‡ 32:44 Bũrũri wa Benjamini ũgwetweto mbere tondũ nĩkuo Jeremia oimĩte.

irĩma cia mwena wa ithũĩro, o na ma Negevu, nĩ tondũ nĩngamacookeria ũgaacĩru wao, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.”

33

Kĩranĩro gĩa Gũcookererio

1 O mahinda-inĩ macio Jeremia aarĩ muohe kũu nja-inĩ ya arangĩri, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyamũkinyĩire riita rĩa keerĩ, akĩrwo atĩri: 2 “Ūũ nĩguo Jehova ekuuga, o we ũrĩa wombire thĩ, Jehova ũrĩa watũmire thĩ igĩe ho, na akĩmĩhaanda, Jehova nĩrio rĩitwa riake: 3 ‘Ta kingaire, na nĩ nĩngũgwĩtika na ngwĩre maũndũ manene na matangĩtuĩrika, marĩa ũtooĩ.’ 4 Nĩgũkorwo ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga ũhoru ũkonii nyũmba iria irĩ itũũra rĩĩri inene, o na nyũmba cia ũthamaki wa Juda o icio ciatharirio nĩguo indo iria ciakĩte kuo ihũthĩrwo kwĩgitĩra kuuma kũrĩ ihumbu cia tũri iria cikũrigiicĩirie o na kuuma kũrĩ rũhiũ rwa njora, 5 makĩhũũrana na andũ a Babuloni: ‘Nyũmba icio ciothe nĩkaiyũrio cimba cia andũ arĩa ngooragithia ndĩ na marakara na mang’ũrĩ. Nĩngahitha itũũra rĩĩri inene ũthiũ wakwa nĩ ũndũ wa waganu wao wothe.

6 “‘No rĩrĩ, nĩngarĩrehera ũgima wa mwĩrĩ na ndĩrĩhonie. Nĩngĩ nĩngahonia andũ akwa na ndũme matũũre makenagĩra thayũ mũingĩ na ũgitĩri. 7 Nĩngacookia andũ a Juda na a Isiraeli gũkũ ndĩmarute kũrĩa matũũrite marĩ ataha, njooke ndĩmaake rĩngĩ, maikare o ta ũrĩa maatarĩ mbere. 8 Nĩngamatheria mathirwo nĩ mehĩa mothe marĩa mananjĩhĩria na ndĩmarekere mehĩa mao mothe ma kũrega kũnjathĩkĩra. 9 Hĩndĩ iyo itũũra rĩĩri inene nĩrikandehithĩria ngumo na gĩkeno, na gĩtĩo, na ũgooci, o na gwĩkĩrĩrwo mbere ya ndũrĩri ciothe cia gũkũ thĩ rĩria andũ akuo makaigua ũhoru wa maũndũ mothe mega marĩa ndĩmekagĩra; nĩkũgega makaagega na mainaine moona ũingĩ wa ũgaacĩru na thayũ ũrĩa ngaathe itũũra rĩu.’

10 “Jehova ekuuga atĩri: ‘Mwaragia ũhoru ũkonii kũndũ gũkũ, mũkoiga atĩri, “Nĩ kũndũ kũnũhe gũtarĩ kũndũ, na gũtarĩ andũ kana nyamũ.”’ No thĩnĩ wa matũũra ma Juda na njira-inĩ iria nene cia Jerusalemu, o kũu gũthaamĩtwo gũkaaga andũ kana nyamũ-rĩ, nĩgũgacooka kũiguuo 11 mĩgambo ya gĩkeno na ya gũcanjamũka, na mĩgambo ya mũhiki na mũhikania, o na mĩgambo ya andũ arĩa mararehe indo cia maruta ma gũcookia ngaatho nyũmba-inĩ ya Jehova, makiugaga atĩri, “‘Cookeriai Jehova Mwene-Hinya-Wothe ngaatho, nĩ ũndũ Jehova nĩ mwega; wendo wake ũtũũraga tene na tene.’”

Nĩgũkorwo nĩngacookeria bũrũri ũyũ ũgaacĩru waguo, o ta ũrĩa warĩ kuo mbere, nĩguo Jehova ekuuga.

12 “O na nĩngĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩri: ‘Kũndũ gũkũ kũnũhe na gũtarĩ andũ kana nyamũ-rĩ, matũũra makuo mothe nĩmagacooka kũgĩa ũrĩithio kũrĩa arĩithi makaarahagia ndũũru ciao cia mbũri. 13 Thĩnĩ wa matũũra ma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, o na marĩa marĩ magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũĩro, o na ma Negevu, bũrũri-inĩ wa Benjamini, o na tũtũũra-inĩ tũrĩa tũrigiicĩirie Jerusalemu o na matũũra-inĩ ma Juda-rĩ, ndũũru cia mbũri nĩngacooka kũhĩtũkĩra guokoinĩ kwa ũrĩa ũcitaraga,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

14 “Jehova ekuuga atĩri, ‘Matukũ nĩmagocooka rĩria ngaahingia kĩranĩro gĩa kwa kĩa wega kĩa nderĩire nyũmba ya Isiraeli na nyũmba ya Juda.

15 “‘Matukũ-inĩ macio o na ihinda rĩu-rĩ,

nīngarahūrira Daudi mündū mūthingu ūgerekanītio na rūhonge rwa mūtī;

nīageekaga maündū marīa magīrīre na ma kīhooito būrūri-inī.

¹⁶ Matukū-inī macio, Juda nīgūkahonokanio, nakuo Jerusalemu gūtūire kūrī kūgitire.

Nake ageetagwo rīitwa rīrī

Jehova-Ūthingu-Witū.'

¹⁷ Nīgūkorwo Jehova ekuuga atīrī: 'Daudi ndarī hīndī akaaga mündū wa gūikarīra gītī kīa ūnene kīa nyūmba ya Isiraēli, ¹⁸ kana athīnjīri-Ngai, arīa Alawī, mage mündū wa gūikara mbere yakwa hīndī ciothe acinage maruta ma njino, na maruta ma mūtu, o na arutage magongona marīa ma o mūthenya.'

¹⁹ Ningī ndūmīrīri ya Jehova nīyakinyīrīre Jeremia akīrwo atīrī,

²⁰ "Jehova ekuuga atīrī: 'Angīkorwo inyuī mwahota gūthūkia kīrīkanīro gīakwa na mūthenya, na kīrīkanīro gīakwa na ūtukū, nīgeetha mūthenya na ūtukū itigacooke kūgia hīndī irīa yagīrīre-rī, ²¹ nakio kīrīkanīro kīrīa ndaarīkanīire na Daudi ndungata yakwa, o na kīrīkanīro kīrīa ndaarīkanīire na Alawī arīa athīnjīri-Ngai arīa matungataga marī mbere yakwa, kīahota gūthūkio, nake Daudi akīage gūcoka kūgia na mündū wa rūciarō rwake wa gūthamakaga arī gītī-inī gīake kīa ūnene. ²² Nīngatūma njiaro cia Daudi ndungata yakwa, o na Alawī acio matungataga marī mbere yakwa maingīhe o ta njata cia igūrū iria itangītarīka nī ūndū wa kūngīha, o na ta mūthanga ūrīa ūrī hūgūrūrū-inī cia iria ūrīa ūtangīthīmīka ūrīa ūigana.'

²³ O rīngī ndūmīrīri ya Jehova nīyakinyīrīre Jeremia akīrwo atīrī,

²⁴ "Kaī ūtamenyete andū aya maroiga atīrī, 'Jehova nīatete mothamaki marīa meerī ethuurīire?' Nī ūndū ūcio mamenaga andū akwa na matimoonaga ta marī rūrīrī. ²⁵ Jehova ekuuga atīrī: 'Angīkorwo ndiigīte kīrīkanīro gīakwa na mūthenya na ūtukū, o na mawatho marīa marūmu ma igūrū na thī-rī, ²⁶ hīndī iyo nīngagīteanīria njiaro cia Jakubu na cia Daudi ndungata yakwa, na njage gūthuura ūmwe wa aanake ake atuīke wa gūthamakīra njiaro cia Iburahīmu, na cia Isaaka, na cia Jakubu. Nīgūkorwo nīngamacookeria ūgaacīru wao na ndīmaiguīre tha.'

34

Zedekia kwīrwo Nīegūtahwo

¹ Rīrīa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni aarūaga mbaara na Jerusalemu na matūūra marīa maarīrigiicīrie, arī na mbūtū ciake cia ita, hamwe na mothamaki marīa maathagwo nīwe, na ndūrīrī ciothe ciakuo, ndūmīrīri īno nīyakinyīrīre Jeremia yumīte kūrī Jehova, akīrwo atīrī, ² "Jehova Ngai wa Isiraēli ekuuga atīrī: Thiī kūrī Zedekia mūthamaki wa Juda, ūmwīre atīrī, 'Jehova ekuuga atīrī: Ndī hakuhi kūneana itūūra rīrī inene kūrī mūthamaki wa Babuloni, nake nīekūrīcina na mwaki rīthire. ³ Nawe ndūkahonoka atī wīeherie moko-inī make, tondū tītherū nūkanyīitwo na ūneanwo kūrī we. Nīūkeyonera mūthamaki wa Babuloni na maitho maku, na nīmūkaranīria nake ūthiū kwa ūthiū. Nawe nīugatwarwo Babuloni.

⁴ " 'No rīrī, ta thikīrīria kīranīro kīa Jehova, wee Zedekia mūthamaki wa Juda. Jehova ekuuga atīrī ūhoro ūgūkonīī: Wee ndūkooragwo na rūhiū rwa njora; ⁵ ūgaakua gīkuū gīa thayū. O ta ūrīa andū maakirie mwaki wa macakaya nī ūndū wa gūtīa maitho maku, o acio athamaki arīa maarī mbere yaku-rī, ūguo noguo magaakia mwaki nī ūndū wa gūgūtīa

na magũcakaĩre, makiugaga atĩrĩ, “ĩya, Mwathi witũ-ĩ!” Nĩ mwene nĩ nĩ ndakwĩrĩra ũhoro ũcio, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.’”

⁶ Nake Jeremia ũcio mũnabii akĩra Zedekia mũthamaki wa Juda maũndũ macio mothe, arĩ kũu Jerusalemu, ⁷ hĩndĩ iyo mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni ciahũũranaga na Jerusalemu o na matũũra macio mangĩ ma Juda marĩa meyũmĩrĩrie, nĩmo Lakishi na Azeka. Macio moiki no mo matũũra marĩa matigaire harĩ marĩa mairigĩrwo na hinya kũu Juda.*

Kuohorwo kwa Ngombo

⁸ Ndũmĩrĩri nĩyakinyĩrĩre Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova thuutha wa Mũthamaki Zedekia kũrĩkanĩra kĩrĩkanĩro na andũ othe arĩa maarĩ Jerusalemu maanĩrĩre ũhoro wa kuohorwo kwa ngombo. ⁹ Mũndũ o wothe angĩtuika nĩekuohora ngombo ciake cia Ahibirania, cia arũme na cia andũ-a-nja; gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ wagĩrĩrwo nĩ kũiga Mũyahudi ũrĩa ũngĩ arĩ ngombo. ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio anene othe o na andũ arĩa maatoonyire kĩrĩkanĩro-inĩ kũu, magĩtikĩra atĩ nĩmekũrekereria ngombo ciao cia arũme na cia andũ-a-nja, na atĩ matigũcooka kũmaiga ũkombonĩ. Magĩgũtikĩra ũhoro ũcio na makĩmarekereria. ¹¹ No rĩrĩ, thuutha-inĩ nĩmericũkirwo, makĩnyiita andũ acio mohorete na makĩmatua ngombo rĩngĩ.

¹² Hĩndĩ iyo ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩrĩre Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: ¹³ “Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Nĩndarĩkanĩre na maithe manyu ma tene rĩrĩa ndamarutire bũrũri wa Misiri, ngĩmaruta bũrũri wa ũkombo, ngĩmeera atĩrĩ, ¹⁴ ‘Hĩndĩ ciothe mwaka-inĩ wa mũgwanja, o mũndũ o mũndũ wanyu wothe no nginya arekagĩrĩrie mũrũ wa ite Mũhibirania o wothe ũrĩa wĩyendetie kũrĩ we. Thuutha wa gũgũtungata miaka itandatũ-rĩ, no nginya ũmũrekererie.’ No maithe manyu matiigana gũũthikĩrĩria kana kũrũmbũiya ũhoro ũcio wakwa. ¹⁵ Nĩmwĩrĩga kwĩrĩra, na mũgũka maũndũ marĩa magĩrĩre makĩonwo nĩ nĩ: Tondũ o ũmwe wanyu nĩanĩrĩre ũhoro wa kuohorwo kwa mũndũ o mũndũ bũrũri-inĩ. O na nĩngĩ mũkĩgĩa na kĩrĩkanĩro kũu mũrĩ mbere yakwa thĩnĩ wa nyũmba rĩa itanĩtio na rĩitwa rĩakwa. ¹⁶ No rĩu nĩmũgarũrũkĩte mũgathaahia rĩitwa rĩakwa; mũndũ o mũndũ wanyu nĩarecooketie ngombo yake ya mũndũ mũrũme na ya mũndũ-wa-nja rĩa ararekereirie ũthĩire o kũrĩa ingĩenda. Nĩmũmatũite ngombo cianyu rĩngĩ.

¹⁷ “Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: Inyuĩ nĩmwagĩte kũnjathĩkĩra: mũtianĩrĩre kuohorithio kwa andũ a bũrũri wanyu. Nĩ ũndũ ũcio rĩu nĩngwanĩrĩra ‘kuohorithio’ kwanyu, ũguo nĩguo Jehova ekuuga, nakuo nĩ ‘kuohorithio’ nĩguo mũũragwo na rũhiũ rwa njora, na mũthiro, na ng’aragu. Nĩngatũma mũtuĩke kĩndũ gĩa gũthũũrwo mũno mothamaki-inĩ mothe ma gũkũ thĩ. ¹⁸ Andũ arĩa magararĩte kĩrĩkanĩro gĩakwa, na makaaga kũhingĩra mohoro ma kĩrĩkanĩro kũu maarĩkanĩre marĩ mbere yakwa, ngaameka o ta njaũ rĩa maatanĩnirie icunjĩ igĩrĩ, makĩgerera gatagatĩ ga icunjĩ icio ciayo. ¹⁹ Atongoria a Juda na a Jerusalemu, na andũ arĩa mehokeirwo mawĩra ma kwa mũthamaki, na athĩnjĩri-Ngai, na andũ othe a bũrũri arĩa magereire gatagatĩ ga icunjĩ icio cieri cia njaũ iyo-rĩ, ²⁰ nĩngamaneana kũrĩ thũ ciao irĩa ciendaga kũmaruta muoyo. Ciimba ciao igaatũka irio cia nyoni cia rĩera-inĩ, na cia nyamũ cia gĩthaka.

* **34:7** Matũũra ma Lakishi na Azeka mairigĩtuo nĩ Rehoboamu mũrũ wa Solomoni (2Maũ 11:5, 9).

21 “Nĩnganeana Zedekia mũthamaki wa Juda na anene ake kũrĩ thũ ciao iria ciendaga kũmaruta muoyo, ndĩmaneane kũrĩ mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni, icio ciambĩte kũmweherera. 22 Nĩngũruta watho, nĩguo Jehova ekuuga, na nĩngamacookia gũkũ itũũra-inĩ rĩĩrĩ inene. Nĩmakahũũrana narĩo, marĩtahe na marĩcine. Nĩngĩ nĩngonũha matũũra ma Juda makire ihooru, na kwage mũndũ ũngĩtũũra kuo.”

35

Ciana cia Rekabu

1 Īno nĩyo ndũmirĩri ĩria yakinyĩĩre Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova hĩndi ya wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda, akĩĩrwo atĩrĩ: 2 “Thĩĩ kũrĩ andũ a nyũmba ya Rekabu, ũmeere moke kanyũmba-inĩ kamwe ga tũtũ tũrĩ rwere-inĩ rwa nyũmba ya Jehova, nawe ũmahe ndibei manyue.”

3 Nĩ ũndũ ũcio ngĩthĩĩ ngĩgũra Jaazania mũrũ wa Jeremia mũrũ wa Habazania, hamwe na ariũ a ithe, o na ariũ ake othe, na andũ a nyũmba iyo yothe ya Rekabu. 4 Ngĩmarehe thĩĩnĩ wa nyũmba ya Jehova, ngĩmatoonyia kanyũmba ka ariũ a Hanani mũrũ wa Igidalia, mũndũ wa Ngai. Kanyũmba kau kaariganĩtie na kanyũmba ka anene, karĩa kaarĩ hau igũrũ rĩa nyũmba ya Maaseia mũrũ wa Shalumu, ũria warĩ mũikaria wa mũrango. 5 Ngĩcoka ngĩga mbakũri ciyũrite ndibei, o na ngĩga ikombe mbere ya andũ acio a nyũmba ya Rekabu, ngĩmeera atĩrĩ, “Nyuai ndibei ĩno.”

6 No-o magĩcokia atĩrĩ, “Ithũĩ tũtĩnyuuaga ndibei, nĩ ũndũ ithe witũ wa tene, Jonadabu mũrũ wa Rekabu, niatũtigĩre watho, akiuga atĩrĩ, ‘Mũtikananyue ndibei, inyuĩ ene kana njiaro cianyu.* 7 Nĩngĩ-rĩ, mũtikanaake nyũmba, kana mũhaande mbeũ, kana mũhaande mĩgũnda ya mũthabibũ; mũtikanagĩe na kĩndũ o na kĩmwe kĩa indo icio, no rĩrĩ, mũgũtũũra mũikaraga hema-inĩ. Hĩndĩ iyo nĩmũgatũũra matukũ maingĩ bũrũri ũyũ mũikaraga ta mũrĩ ageni.’ 8 Nĩtũũrĩte twathĩkĩre ũndũ o wothe ũria ithe witũ wa tene Jonadabu mũrũ wa Rekabu aatwathire. Gũtirĩ mũndũ witũ ithũĩ, kana atumia aitũ, kana ariũ na airĩtu aitũ, ũrĩ wanyua ndibei, 9 kana agĩaka nyũmba ya gũtũũrwo, kana akĩgĩa mĩgũnda ya mũthabibũ, kana ithaka, o na kana akehaandĩra irio. 10 Tũtũũrĩte hema-inĩ twathĩkagĩra ũria wothe ithe witũ wa tene Jonadabu aatwathire. 11 No rĩria Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aahithũkĩre bũrũri ũyũ, nĩtwoigire atĩrĩ: ‘Ūkĩrai, no nginya tũthĩĩ Jerusalemu tũũrĩre mbũtũ cia ita cia Babuloni na cia Asuriata.’ Nĩ ũndũ ũcio tũkoretwo tũgũkara gũkũ Jerusalemu.”

12 Nĩngĩ ndũmirĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Jeremia, akĩĩrwo atĩrĩ: 13 “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Thĩĩ ũkeere andũ a Juda na arĩa othe matũũraga Jerusalemu atĩrĩ: ‘Kaĩ inyuĩ mũtangĩũruta ũndũ nĩguo mwathĩkĩre ciugo ciakwa?’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 14 ‘Jonadabu mũrũ wa Rekabu aathire ariũ ake matikananyue ndibei, nago watho ũcio wake matũũrĩte maũhingagia. O na nginya ũmũthĩ matĩnyuuaga ndibei, nĩgũkorwo nĩmathĩkagira watho ũcio wa ithe wao wa tene. No rĩrĩ, inyuĩ ndĩmwarĩirie kaingĩ kaingĩ, no mũtirĩ mwanjathĩkĩra. 15 Ndĩmũtũmĩire ndungata ciakwa ciothe cia anabii kaingĩ kaingĩ. Nao mamwĩraga atĩrĩ, “Mũndũ o wothe wanyu no nginya atigane na mũthĩire yake ya waganu na aagĩrie ciiko ciake; tĩgai kũrũmirĩra

* 35:6 Ūyũ warĩ mwĩhĩtwa wa njiaro cia Rekabu ũria mehĩtĩte atĩ matikananyua ndibei.

ngai ingi kana gūcitungatagira. Na inyuī nīmūgatūūra būrūri ūyū ndaamūheire inyuī o na maithe manyu.” No inyuī mūtiigana kūrūmbūiya ūhoro ūcio kana gūthikīria. ¹⁶ Njiaro icio cia Jonadabu mūrū wa Rekabu nīhingītie watho ūcio ithe wao wa tene acitigīire, no andū aya matinjathikīire.’

¹⁷ “Nī ūndū ūcio, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atiri: ‘Ta thikīria! Nīngūrehithīria Juda o na mūdū wothe ūtūura Jerusalemu mwanangiko ūria wothe ndoigire nīngamarehere. Nī ndaamaariire, no-o makirega gūthikīria; ndaame-tire no-o makirega kūnjitika.’”

¹⁸ Nake Jeremia agicooka akūira andū a nyūmba ya Rekabu atiri, “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Israeli, ekuuga atiri: ‘Inyuī nīmwathikīire watho wa Jonadabu, ithe wanyu wa tene, na mūkarūmīria mataaro make mothe, na nīmwikite ūria wothe aamwathire.’ ¹⁹ Nī ūndū ūcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Israeli, ekuuga atiri: ‘Jonadabu mūrū wa Rekabu ndari hīndi akaaga mūdū wa kūndungatira.’”

36

Jehoiakimu Gūcina Ibuku rīa Gikūnjo rīa Jeremia

¹ Mwaka-ini wa ina kuuma Jehoiakimu mūrū wa Josia atuika mūthamaki wa Juda-rī, ndūmīri ino nīyakinyire Jeremia yumite hari Jehova, akīrwo ū: ² “Oya ibuku rīa gikūnjo wandike thīni waro mohoro marīa mothe ngūheete makoni Israeli na Juda, o hamwe na ndūriri iria ingi ciothe, kuuma ihinda rīria ndambiriire gūkwarīria hīndi ya wathani wa Josia, o nginya ūmūthi. ³ Hihi rīria andū a Juda makaigua ūhoro wa mwanangiko ūria wothe njiire kūmarehithīria-rī, mūdū o mūdū wao ahota kūgarūruka atigane na mīthiire yake ya waganu; na nī nīngamarekera waganu wao na mehia mao.”

⁴ Nī ūndū ūcio Jeremia agita Baruku mūrū wa Neria, nake Jeremia akīmūira maūdū marīa mothe Jehova aamwariire, nake Baruku akamandika ibuku-ini rīu rīa gikūnjo. ⁵ Hīndi iyo Jeremia akūira Baruku atiri, “Nī ndimuohe; ndingihota gūthi hekarū-ini ya Jehova. ⁶ Nī ūndū ūcio thī arī we kū nyūmba-ini ya Jehova mūthenya ūmwe ūria kwīhingagwo kūrīa irio, nawe ūthomere andū acio kuuma ibuku-ini rīri rīa gikūnjo maūdū marīa maaritio nī Jehova, macio wee wandikire o ta ūria nī ndaakwīraga wandike. ⁷ Hihi maahota kūrehe mathaithana mao hari Jehova, na o mūdū wao atigane na mīthiire yake ya waganu, nī ūndū marakara na mang’uri marīa matūrīrwo andū aya nī Jehova nī manene.”

⁸ Nake Baruku mūrū wa Neria nīekire ūria wothe Jeremia ūria mūnabii aamwīrite eke; agithoma ndūmīri iyo ya Jehova kū thīni wa hekarū kuuma ibuku-ini rīu rīa gikūnjo. ⁹ Na rīri, mweri-ini wa kenda wa mwaka wa itano wa wathani wa Jehoiakimu mūrū wa Josia mūthamaki wa Juda, ihinda rīa kwīhinga kūrīa irio mbere ya Jehova nīrianiirwo kūrī andū othe a Jerusalemu, o na arī angī othe mookite kuuma matūura na Juda. ¹⁰ Kuuma kanyūmba-ini ka Gemaria mūrū wa Shafani ūria mwandiki, karīa kaari o kū nja ya na igūrū, itoonyero-ini rīa Kīhingo kūrīa Kīerū kīa hekarū, Baruku agithomera andū othe ciugo cia Jeremia kuuma ibuku-ini rīu rīa gikūnjo kū hekarū-ini ya Jehova.

¹¹ Rīria Mikaiā mūrū wa Gemaria, mūrū wa Shafani aiguire ndūmīri iyo ya Jehova yothe kuuma ibuku-ini rīu rīa gikūnjo-rī, ¹² agūikūruka agitooanya kanyūmba-ini ka mwandiki karīa kaari kū nyūmba-ini ya ūthamaki, harīa anene othe maikarite, nao nio: Elishama ūria mwandiki,

na Delia mūrū wa Shemaia, na Elinathani mūrū wa Akibori, na Gemaria mūrū wa Shafani, na Zedekia mūrū wa Hanania, na anene arīa angī othe. ¹³ Mikaia aarīkia kūmahe ūhoru wothe ūrīa aigūite Baruku agīthomera andū kuuma ibuku-inī rīa gīkūnjo-rī, ¹⁴ anene acio othe magītūma Jehudi mūrū wa Nethania, mūrū wa Shelemia, mūrū wa Kushi, athīi akeere Baruku atīrī, “Oya ibuku rīu rīa gīkūnjo, rīu ūthomeire andū, ūūke narīo.” Nī ūndū ūcio Baruku mūrū wa Neria agīthīi hau maarī anyiitite ibuku rīu rīa gīkūnjo na guoko gwake. ¹⁵ Nao makīmwīra atīrī, “Rīu ta ikara thī, ūtūthomere.”

Nī ūndū ūcio Baruku akīmathomera. ¹⁶ Rīrīa maaguire mohoro macio mothe, makīrorana marī na guoya, makīra Baruku atīrī, “No nginya tūkinyīrie mūthamaki ūhoru ūcio wothe.” ¹⁷ Ningī magīcooka makīūra Baruku atīrī, “Ta twīre, maūndū macio mothe wamandīkire atīa? Nī Jeremia wakwīraga nawe ūkamaandīka?”

¹⁸ Baruku akīmacookeria atīrī, “Ī, nīwe wanjūraga mohoro macio mothe, na nū ngamaandīka na rangi ibuku-inī rīrī rīa gīkūnjo.”

¹⁹ Nao anene acio makīra Baruku atīrī, “Wee na Jeremia thīi mwīthithe. Mūtīkareke mūndū o na ū amenye kūrīa mūrī.”

²⁰ Maarīkia kūiga ibuku rīu rīa gīkūnjo kanyūmba-inī ka Elishama, ūrīa mwandīki, magītoonya harīa mūthamaki aarī kūu nyūmba yake ya thīnī makīmūhe ūhoru ūcio wothe. ²¹ Mūthamaki nake agītūma Jehudi agīre ibuku rīu rīa gīkūnjo, nake Jehudi akīrīrehe kuuma kanyūmba-inī ka Elishama, ūrīa mwandīki, akīrīthomera mūthamaki na anene acio othe marūgamīte hau harī mūthamaki. ²² Kwarī mweri wa kenda, nake mūthamaki aikarīte nyūmba-inī rīra aikaraga hīndī ya kīmera kīa heho, na haarī na mwaki waakanaga riiko-inī hau mbere yake. ²³ Jehudi aathoma icigo ithatū kana inya cia ibuku rīu rīa gīkūnjo-rī, mūthamaki nake agacitīnia na kahiū ka mwandīki, agacīkia riiko-inī, o nginya rīrīa ibuku rīu rīa gīkūnjo rīacinirwo rīothe. ²⁴ Mūthamaki na andū arīa othe maamūtungataga arīa maiguire mohoro macio matiigana gwītīgīra, o na kana magītembūranga nguo ciao. ²⁵ O na gūtūika Elinathani, na Delia, na Gemaria nīmathaitire mūthamaki ndagacine ibuku rīu rīa gīkūnjo-rī, nīaregire kūmathikīrīria. ²⁶ Handū ha ūguo, mūthamaki agīatha Jerameeli, mūrū ūmwe wa mūthamaki, na Seraia mūrū wa Azirieli, na Shelemia mūrū wa Abideli, nīguo manyiite Baruku ūcio mwandīki, na Jeremia ūrīa mūnabii. No rīrī, Jehova nīamahithīte.

²⁷ Thuutha wa mūthamaki gūcina ibuku rīu rīa gīkūnjo rīrīa rīandīkītwo mohoro nī Baruku ta ūrīa eerītwo nī Jeremia andīke-rī, ndūmīrīri ya Jehova nīyakinyīrīre Jeremia, akīrwo atīrī: ²⁸ “Oya ibuku rīngī rīa gīkūnjo wandīke thīnī warīo mohoro marīa mothe maarī ibuku-nī rīu rīa mbere, rīu Jehoiakimu mūthamaki wa Juda aacinire. ²⁹ Ningī wīre Jehoiakimu mūthamaki wa Juda atīrī, ‘Jehova ekuuga atīrī: Nīwacinire ibuku rīu rīa gīkūnjo, ūkīūra atīrī, ‘Nī kīi gitūmīte wandīke atī, ti-itherū mūthamaki wa Babuloni nīagooka kwananga būrūri ūyū na ehērie andū na nyamū kuo?’” ³⁰ Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī ūndū ūkonīi Jehoiakimu mūthamaki wa Juda: Ndakagīa na mūndū wa gūkarīra gītī kīa ūnene kīa Daudi; kīimba gīake gīgaateo, na kīanīkīrwo rīua mūthenya, na kīhīe nī mbaa ūtukū. ³¹ Nīngamūherithia we hamwe na ciana ciake, na arīa mamūtungataga, nī ūndū wa waganu wao; nīngarehithīria arīa othe matūūraga Jerusalem na andū a Juda mwanangīko ūrīa wothe ndaarīrie ūhoru waguo ūmakonīi, tondū nīmagīte gūthikīrīria.’”

³² Nĩ ùndũ ùcio Jeremia akĩoya ibuku rĩngĩ rĩa gĩkũnjo, akĩrĩnengera Baruku mũrũ wa Neria ùcio mwandĩki, nake akĩandĩka ibuku-inĩ rĩu mohoro mothe marĩa aacookire kũheo nĩ Jeremia, o macio maandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩa Jehoiakimu mũthamaki wa Juda aacinĩte na mwaki; na hakĩongererwo mohoro mangĩ maingĩ maahaanaine na macio ma mbere.

37

Jeremia gũikio Njeera

¹ Na rĩrĩ, Zedekia mũrũ wa Josia nĩatuirwo mũthamaki wa Juda nĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, nake agĩthamaka ithenya rĩa Jekonia mũrũ wa Jehoiakimu. ² No rĩrĩ, we mwene o na kana arĩa maamũtungatagĩra, na andũ a bũrũri ùcio matiarũmbũirie ciugo iria Jehova aarĩtie na kanua ka Jeremia ùcio mũnabii.

³ Nake Mũthamaki Zedekia agĩtũma Jehukali mũrũ wa Shelemia marĩ na Zefania mũrũ wa Maaseia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai mathũĩ kũrĩ Jeremia ùcio mũnabii, mamũtwarĩre ndũmĩrĩri ĩno: “Twagũthaita ũtũhooere kũrĩ Jehova, Ngai witũ.”

⁴ Na rĩrĩ, ihinda rĩu Jeremia aarĩ na wĩyathi wa gũceeranga gatagatĩ-inĩ ka andũ, nĩgũkorwo ndaakoretwo aikĩtio njeera. ⁵ Hĩndĩ ĩyo mbũtũ cia ita cia Firaũni nĩcioimagarĩte kuuma bũrũri wa Misiri, na rĩrĩa andũ a Babuloni arĩa maarigiicĩrie Jerusalemu maiguire ũhoro wacio, makĩhũndũka, makĩehera kũu Jerusalemu.

⁶ Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Jeremia ùcio mũnabii, akĩrwo atĩrĩ, ⁷ “Jehova, Ngai wa Israeli, ekuuga atĩrĩ: ĩra mũthamaki wa Juda, ùcio ũgũtũmite ũuke ũhooe kĩrĩra harĩ nĩ, atĩrĩ, ‘Mbũtũ cia ita cia Firaũni icio irooka gũgũteithia-rĩ, nĩngũcooka bũrũri wacio, kũu bũrũri wa Misiri. ⁸ Hĩndĩ ĩyo nao andũ a Babuloni nĩmagacooka gũkũ na matharĩkire itũũra rĩrĩ inene, marĩtunyane na marĩcine na mwaki.’

⁹ “Jehova ekuuga atĩrĩ: Tigai kwĩheenia, mũgĩciiria atĩrĩ, ‘Andũ a Babuloni ti-itherũ nĩmegũtigana na ithũ matweherere.’ Matigeeka ũguo! ¹⁰ O na mũngĩhoota mbũtũ ciothe cia ita cia andũ a Babuloni icio iramũtharĩkĩra, na gũtuũke atĩ no andũ arĩa matiihangĩtio matigĩtwo hema-inĩ ciao-rĩ, no moime kũu hema-inĩ na macine itũũra rĩrĩ na mwaki.”

¹¹ Thuutha wa mbũtũ icio cia ita cia andũ a Babuloni kwehera kũu Jerusalemu nĩ ùndũ wa mbũtũ cia Firaũni, ¹² Jeremia nĩoimagarire kuuma itũũra-inĩ rĩu inene nĩguo athĩ bũrũri wa Benjamini akenyĩtĩre igai rĩake rĩa gĩthaka gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa maarĩ kuo. ¹³ No rĩrĩa aakinyire Kĩhingo-inĩ kĩa Benjamini, mũnene wa arangĩri ũrĩa wetagwo Irija mũrũ wa Shelemia, mũrũ wa Hanania, akĩmũnyũta, akiuga atĩrĩ, “Wee nĩ kũũra ũroora ũthĩ ũkeneane kũrĩ andũ a Babuloni!”

¹⁴ Jeremia akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca ũguo tigo! Nĩ ti kũũra ndĩroora ngeneane kũrĩ andũ a Babuloni.” No Irija akĩrega kũmũthikĩrĩria; handũ ha ũguo akĩnyũta Jeremia, akĩmũtwara kũrĩ anene. ¹⁵ Anene acio nĩmarakarĩire Jeremia, na magĩathana ahũũrwo na ahingĩrwo nyũmba ya Jonathani ũrĩa mwandĩki, ĩrĩa maatuũte njeera.

¹⁶ Nake Jeremia agĩtoonyio mungu-inĩ warĩ kanyũmba ga thĩnĩ mũno kũu kĩoho-inĩ, kũrĩa aikarire matukũ maingĩ. ¹⁷ Na thuutha ùcio Mũthamaki Zedekia agĩtũmana areehwo kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki. Arĩ kũu, mũthamaki akĩmũũria na hito atĩrĩ, “Hĩhi nĩ harĩ ndũmĩrĩri yumĩte kũrĩ Jehova?”

Nake Jeremia akimūcookeria atīrī, “Īi, nī kūrī; wee nūkaneanwo moko-inī ma mūthamaki wa Babuloni.”

¹⁸ Ningī Jeremia akīra Mūthamaki Zedekia atīrī, “Nī ūndū ūrīkū ngwihīte we mwene, kana ndungata ciaku, o na kana andū aya, nīguo njikio njeera? ¹⁹ Marī ha anabii acio aku, acio maakūrathiire ūhoro atīrī, ‘Mūthamaki wa Babuloni ndagagūtharīkīra wee o na kana būrūri ūyū?’ ²⁰ Na rīu-rī, wee mūthamaki mwathi wakwa, itīkīra gūthikīrīria. Njītikīria ndeehe mathaithana makwa mbera yaku: Ndūkanjookie nyūmba ya Jonathani ūria mwandiki, ndigakuire kuo.”

²¹ Nake Mūthamaki Zedekia akīruta watho, akiuga atī Jeremia aigwo kūu nja īria ya arangīri, na aheagwo mūgate o mūthenya ūrutītwo barabara-inī ya arugi mūgate, o nginya rīria mūgate īgaathira kūu itūūra-inī inene. Nī ūndū ūcio Jeremia agīkara kūu nja īyo ya arangīri.

38

Jeremia gūikio Irima-inī rīa Maaī

¹ Nao Shefatia mūrū wa Matani, na Gedalia mūrū wa Pashuri, na Jehukali mūrū wa Shemalia, o na Pashuri mūrū wa Malikija nīmaiguire ūria Jeremia eeraga andū othe, rīria oigire atīrī, ² “Jehova ekuuga atīrī: ‘Mūndū ūria wothē ūgūikara itūūra-inī rīrī inene nīakooragwo na rūhiū rwa njora, kana ng’aragu, kana mūthiro, no ūria ūgwītware kūrī andū a Babuloni nīagatūūra muoyo. Nīakahonokia muoyo wake; nīagatūūra muoyo.’ ³ Ningī, Jehova ekuuga atīrī: ‘Itūūra rīrī inene no nginya rīkaneanwo kūrī mbūtū cia ita cia mūthamaki wa Babuloni, ūria ūkaarītunyana.’”

⁴ Hīndī īyo anene makīra mūthamaki atīrī, “Mūndū ūyū aagīrīre ooragwo. Nīaratūma thigari iria itigaire gūkū itūūra-inī rīrī inene ciitigīre, o ūndū ūmwe na andū aya othe, nī ūndū wa maūndū macio arameera. Mūndū ūyū ndarī ūndū mwega areciirīria andū aya tiga o ūru.”

⁵ Mūthamaki Zedekia agīcookia atīrī, “Arī moko-inī manyu; mūthamaki ndangīgirīrīria mwīke ūria inyūi mūkwenā.”

⁶ Nī ūndū ūcio makīnyīita Jeremia makīmūikia irima rīa maaī rīa Malikija, ūria mūrū wa mūthamaki, rīrīa rīarī kūu nja īyo ya arangīri.* Magīkūrūkia Jeremia irima rīu rīa maaī na mīkanda; no rītiarī na maaī, no mūtōndo rīarī, nake Jeremia agītoonyerera kūu mūtōndo-inī ūcio.

⁷ No rīrī, Ebedi-Meleku ūria Mūkushi, ūmwe wa arīa mehokeirwo wīra wa kūu nyūmba-inī ya ūthamaki, nīaiguire atī nīmaikītie Jeremia irima rīu rīa maaī. Hīndī īyo mūthamaki alkarīte Kīhingo-inī kīa Benjaminī,

⁸ Ebedi-Meleku akīuma hau nja ya nyūmba ya ūthamaki, akīmwīra atīrī,

⁹ “Mūthamaki mwathi wakwa, andū aya nīmekīte ūru nī ūndū wa maūndū maya mothe mekīte Jeremia ūria mūnabii. Nīmamūikītie irima rīa maaī, akūire kuo nī ng’aragu, tōndū mūgate ikīrie gūthira gūkū itūūra-inī inene.”

¹⁰ Hīndī īyo mūthamaki agīatha Ebedi-Meleku ūcio Mūkushi, akīmwīra atīrī: “Oya andū mīrongo itatū kuuma haha mūthīi nao mūkarute Jeremia ūcio mūnabii kuuma irima rīu rīa maaī atanakua.”

¹¹ Nī ūndū ūcio Ebedi-Meleku akīoya andū acio, agīthīi nao, nao magītoonya kanyūmba kaarī rungu rwa harīa haaigagwo mūthīthū wa indo cia bata kūu thīnī wa nyūmba ya ūthamaki. Akīoya ndangari

* **38:6** Anene a Mūthamaki Zedekia meendaga kūruga Jeremia na njira ya kūmūikia irima rīa maaī, no ti na moko mao ene.

imwe cia nguo ngūrū, na nguo iria nduiku ciarī kuo, agīciikūrūkīria Jeremia na mīkanda kūu irima rīa maaī. ¹² Ebedi-Meleku ūcio Mūkushi, akīira Jeremia atīrī: “Ikīra nguo icio ngūrū na ndangari icio njegeeke, wīrigīrīrie gūkerwo nī mīkanda īyo.” Nake Jeremia agūka o ūguo, ¹³ nao makīmūguucia na mīkanda īyo, makīmūruta irima rīu rīa maaī. Nake Jeremia agūikara kūu nja īyo ya arangīri.

Zedekia kūhooya Jeremia Ūhoru rīngī

¹⁴ Mūthamaki Zedekia agītūmanīra Jeremia ūcio mūnabii, akiuga arehwo itoonyero-inī rīa gatatū rīa hekarū ya Jehova. Mūthamaki akīira Jeremia atīrī, “Nīngūkūūria ūndū. Nawe ndūkaahithe ūhoru o na ūrīkū.”

¹⁵ Jeremia akīira Zedekia atīrī, “Ingīkuumburīra ūhoru-rī, githī ndūkūnjūraga? O na ingīgūtaara-rī, wee ndūngūthīkīrīria.”

¹⁶ Nake Mūthamaki Zedekia akīhīta mwīhītwā na hitho harī Jeremia, akiuga ūū: “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūraga muoyo, o we ūrīa watūheire muoyo ūyū tūrī naguo-rī, nīi ndīgūkūūraga kana ngūneane moko-inī ma acio mendaga gūkūruta muoyo.”

¹⁷ Nake Jeremia akīira Zedekia atīrī, “Ūū nīguo Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraēli, ekuuga: ‘Ūngūneeana kūrī anene a mūthamaki wa Babuloni, muoyo waku nīūkūhonokio, o na itūūra rīrī inene rītigaacinwo; wee na andū a nyūmba yaku nīmūgūtūūra muoyo.

¹⁸ No ūngīrega kwīneana kūrī anene a mūthamaki wa Babuloni, itūūra rīrī nīrīkūneanwo kūrī andū a Babuloni, nao marīcine na mwaki rīthire; na wee mwene ndūkahonoka kuuma moko-inī mao.’”

¹⁹ Mūthamaki Zedekia akīira Jeremia atīrī, “Nīndīretīgīra Ayahudi arīa mēneanīte kūrī andū a Babuloni, nī ūndū andū a Babuloni mahota kūūneana kūrī Ayahudi acio nao maanyamarie.”

²⁰ Nake Jeremia akīmūcookeria atīrī, “Matigaakūneana kūrī o. Wee athīkīra Jehova, wīke ūguo ndīrakwīra. Hīndī īyo nīūkona wega, naguo muoyo waku nīūkahonokio. ²¹ No rīrī, warega kwīneana, ūū nīguo Jehova angūūrīrie: ²² Andū-a-nja othe arīa matigaire thīnī wa nyūmba ya mūthamaki wa Juda nīmagatwarīrwo anene a mūthamaki wa Babuloni. Andū-a-nja acio nao magaaakwīra atīrī:

“ ‘Arata acio aku wehokeete
nīmakūhītithirie na magīgūkīria hinya.

Magūrū maku nīmatoonyereire mūtōndo-inī;
nao arata aku nīmagūtiganīrie.’

²³ “Atumia aku othe na ciana ciaku nīmakaneanwo kūrī andū a Babuloni. Wee mwene ndūkehonokia moko-inī mao, no nīūkanyitwo nī mūthamaki wa Babuloni; narīo itūūra rīrī inene nīrīgacinwo rīthire.”

²⁴ Hīndī īyo Zedekia akīira Jeremia atīrī, “Ndūkareke mūdū o na ūrīkū amenye ūhoru wa mīario īno, ndūkae kūūragwo. ²⁵ Anene mangūigua atī nītwaranīrie nawe, nao moke kūrī we makūūrie atīrī, ‘Twīre ūrīa wīrite mūthamaki, na ūrīa nake mūthamaki akwīrite; ndūgatūhithe ūndū kana tūkūūrage,’ ²⁶ hīndī īyo nawe ūmeere atīrī, ‘Nīgūthaiha ndīrathaihaga mūthamaki ndakae kūnjookia nyūmba-inī kwa Jonathani, ndigakuire kuo.’”

²⁷ Anene acio othe nīmookire kūrī Jeremia, makīmūūria ūhoru ūcio, nake akīmeera ūrīa wothe aathītwo nī mūthamaki oige. Nī ūndū ūcio matiamwīrīre ūndū ūngī, nīgūkorwo gūtīrī mūdū waiguīte ūrīa maarītie na mūthamaki.

²⁸ Nake Jeremia agĩkara kũu kĩhingo-inĩ kĩa arangĩri nginya mũthenya ũria itũura rĩa Jerusalemu rĩatunyanirwo.

39

Kũgũa kwa Jerusalemu

Na rĩrĩ, itũura rĩa Jerusalemu rĩatunyanirwo ũu: ¹ Mwaka-inĩ wa kenda wa wathani wa Zedekia mũthamaki wa Juda, mweri-inĩ wa ikũmi, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩathiire gũtharĩkĩra itũura rĩa Jerusalemu arĩ na mbũtũ ciake ciothe cia ita, akĩrĩrigiicĩria arĩtunyane. ² Ningĩ mũthenya wa kenda wa mweri wa ĩna wa mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe wa wathani wa Zedekia, nĩguo rũthingo rwa itũura rĩu inene rwaatũrĩkirio. ³ Hĩndĩ ĩyo anene othe a mũthamaki wa Babuloni magĩtoonya na magĩkara Kĩhingo-inĩ gĩa Gatagati: Nao nĩ Nerigali-Sharezeru wa Samugari, na Nebo-Sarisekimu mũtongoria ũmwe mũnene, na Nerigali-Sharezeru ũria warĩ mũnene wathani-inĩ, marĩ hamwe na anene arĩa angĩ othe a mũthamaki wa Babuloni. ⁴ Rĩrĩa Zedekia mũthamaki wa Juda na thigari ciothe maamonire, makĩũra; makiuma itũura-inĩ rĩu inene ũtukũ magerete njĩra ya mũgũnda-inĩ wa mũthamaki, kĩhingo-inĩ kĩrĩa kĩarĩ gatagati ga thingo cieri, magĩthĩĩ merekeire Araba.

⁵ No nayo mbũtũ ya andũ a Babuloni ikĩmateng'eria, ĩgĩkorerera Zedekia werũ-inĩ ũria mwaraganu wa Jeriko. Makĩmũnyiita, makĩmũtwarĩra Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni arĩ kũu Ribila bũrũri-inĩ wa Hamathu, na kũu nĩkuo aamũtuĩrĩre ciira. ⁶ Kũu Ribila nokuo mũthamaki wa Babuloni oragithĩirie arĩu a Zedekia, maitho-inĩ make, na akĩũragithia andũ othe arĩa maarĩ igweta kũu Juda. ⁷ Agĩcooka agĩkũũrithia Zedekia maitho na akĩmuoha na bĩngũ cia gĩcango nĩguo atwarwo Babuloni.

⁸ Andũ acio a Babuloni magĩcina nyũmba ya ũthamaki, o na nyũmba cia andũ arĩa angĩ, na makĩmomora thingo cia Jerusalemu. ⁹ Nebuzaradani, mũnene wa arangĩri a mũthamaki, agĩtaha andũ arĩa maatigaire kũu itũura-inĩ thĩĩni, akĩmatwara Babuloni marĩ hamwe na arĩa meneanĩte kũrĩ we o na andũ acio angĩ othe. ¹⁰ No rĩrĩ, Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri a mũthamaki, nĩatigirie andũ amwe arĩa maarĩ athĩĩni kũu bũrũri wa Juda, arĩa mataarĩ na kĩndũ kĩa; no hĩndĩ ĩyo akĩmahe mĩgũnda ya mũthabibũ na mĩgũnda ya kũrĩma.

¹¹ Na rĩrĩ, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩarutĩte watho ũkonĩĩ Jeremia, akeera Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri a mũthamaki atĩrĩ: ¹² “Muoe ũmũmenyerere; ndũkamwĩke ũũru, no ũmũhingagĩrie ũndũ o wothe ũria angĩkũũria.” ¹³ Nĩ ũndũ ũcio Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri, na Nebushazibani mũtongoria ũmwe mũnene na Nerigali-Sharezeru ũria warĩ mũnene wathani-inĩ, o na anene acio angĩ othe a mũthamaki wa Babuloni ¹⁴ magĩtũmana, makĩuga Jeremia arutwo kũu thĩĩni wa nja ĩrĩa ya arangĩri. Nao makĩmũneana harĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani, nĩguo amũinũkie gwake mũcĩ. Nĩ ũndũ ũcio agĩtũrانيا na andũ arĩa angĩ ao.

¹⁵ Rĩrĩa Jeremia aatũũrĩte oheetwo kũu thĩĩni wa nja ĩrĩa ya arangĩri-rĩ, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyamũkinyĩrĩre akĩũrwo atĩrĩ: ¹⁶ “Thĩĩ ũkeere Ebedi-Meleku ũria Mũkushi atĩrĩ, ‘Jehova Mwene Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Ndĩ hakuhĩ kũhingia ũria ndoigire atĩ nĩngarehere itũura rĩrĩ inene mwanangĩko, no ti ũgaacĩru. Hĩndĩ ĩyo, maũndũ macio nĩmakahingio ũkĩmeyonagĩra na maitho. ¹⁷ No rĩrĩ, wee nĩngakũhonokia mũthenya ũcio, ũguo nĩguo Jehova ekuuga; wee ndũkaneanwo kũrĩ andũ

acio wītīgīraga. ¹⁸ Nii nīngakūhonokia; wee ndūkooragwo na rūhiū rwa njora no nūkahonokia muoyo waku, tondū nī nī ūtūūrīte wīhokete, ūguo nīguo Jehova ekuaga.’”

40

Jeremia Kūrekererio

¹ Ino nīyo ndūmīrīri īrīa yakinyīrīre Jeremia yumīte kūrī Jehova thuutha wa Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri a mūthamaki kūmūrekereria oime kūu Rama. Nīakorete Jeremia arī muohe na mīnyororo arī gatagatī-inī ka andū arīa othe maatahītwo kuuma Jerusalemu na Juda rīrīa maatwaragwo Babuloni marī ohe. ² Nake mūnene ūcio wa arangīri a mūthamaki oona Jeremia, akīmwīra atīrī, “Jehova Ngai waku nīwe watūūrīre kūdū gūkū mwanangīko ūyū. ³ Na rīu-rī, Jehova nīatūmīte gwīkīke ūguo; ekīte o ta ūrīa oigire. Matūdū maya mothe meekīkīte nī ūndū inyuī andū aya nīmwehīrie Jehova na mūkiaga kūmwathīkīra. ⁴ No rīrī, ūmūthī nīngūkuohora mīnyororo īno ūrī nayo moko. Ūka tūthīi nawe Babuloni, akorwo nīūkwenḁa, na nī nīndīkūmenyagīrīra; no ūngīkorwo ndūkwenda tūthīi nawe, tīga gūūka. Atīrīrī, būrūrī ūyū wothe ūrī mbere yaku; thīi o harīa hothe ūngīenda.” ⁵ No rīrī, Jeremia atanagarūrūka acooke-rī, Nebuzaradani akīmwarīria rīngī, akīmwīra atīrī, “Cooka kūrī Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani, ūrīa mūthamaki wa Babuloni atuīte mūrūgamīrīri wa matūūra ma Juda, mūgatūūre nake kūu hamwe na andū arīa angī, kana ūgīthīi o harīa hangī hothe ūngīenda.”

Nīngī mūnene ūcio wa arangīri akīmūhe irio, o na akīmūhe kīheo, akīreka ethīre. ⁶ Nī ūndū ūcio Jeremia agīthīi kūrī Gedalia, mūrū wa Ahikamu kūu Mizīpa, magītūūra nake gatagatī-inī ka andū acio angī maatīgītwo būrūrī-inī ūcio.

Gedalia Gūkunyañrwo

⁷ Rīrīa anene othe a mbūtū cia ita na andū ao arīa maarī kūu būrūrī-inī ūcio mwaraganu maiguire atī mūthamaki wa Babuloni nīatuīte Gedalia mūrū wa Ahikamu barūthi wa būrūrī ūcio, na atī nīamūtuīte mūrūgamīrīri wa arūme, na andū-a-nja, na ciana, o acio maarī athīni mūno kūu būrūrī ūcio, arīa mataatahirwo matwarwo Babuloni-rī, ⁸ magīthīi kūrī Gedalia kūu Mizīpa: nao maarī Ishumaeli mūrū wa Nethania, na Johanani na Jonathani arīu a Karea, na Seraia mūrū wa Tanihumethu, na arīu a Efai ūrīa Mūnetofathi, na Jaazania mūrū wa Mūmaakathi, marī na andū ao. ⁹ Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani akīhīta nīguo amatīrīrithie marī hamwe na andū ao, akīmeera atīrī, “Tīgai gwītīgira gūtungatīra andū aya a Babuloni. Tūūrai būrūrī ūyū na mūtungatage mūthamaki wa Babuloni, na nīmūrionaga maūdū mega. ¹⁰ Nii mwene nīngūtūūra gūkū Mizīpa nīgeetha ndīmwaragīrīrie kūrī andū a Babuloni arīa marīūkaga kūrī ithuī, no inyuī-rī, thondekai ndibei, na mūgethage matunda ma hīndī ya rīua,* o na maguta, mwīgīre ndīgīthū-inī cianyu cia mūthīithū, na mūtūūre matūūra-inī marīa mwīnyīrīre.”

¹¹ Hīndī īrīa Ayahudi arīa othe maarī Moabi, na Amoni, na arīa maarī Edomu, o na arīa maarī mabūrūrī marīa mangī mothe maiguire atī mūthamaki wa Babuloni nīatīgītīe matīgari kūu Juda, na atī nīatuīte

* **40:10** Mūthamaki Nebukadinezaru aakinyire Jerusalemu hīndī īrīa ngūyū na thabībū ciagethagwo.

Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani, barūthi wao-rī, ¹² othe magĩcooka būrūri wa Juda kūrī Gedalia kūu Mizipa, moimĩte mabūrūrī-inĩ mothe marĩa maahurunjũkĩire. Nao magĩthondekera ndibei nyingĩ, o na makĩgetha matunda maingĩ ma hĩndĩ ya rĩa.

¹³ Johanani mūrū wa Karea, marĩ na anene othe a mbūtũ cia ita arĩa maarĩ o kūu būrūri ũcio mwaraganu, magĩũka kūrī Gedalia kūu Mizipa, ¹⁴ nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Kai ũtamenyete atĩ Balisi mũthamaki wa andũ a Amoni nĩatũmĩte Ishumaeli mūrū wa Nethania oke akūrute muoyo?” No Gedalia mūrū wa Ahikamu ndaametĩkirie.

¹⁵ Hĩndĩ ĩyo Johanani mūrū wa Karea akĩarĩria Gedalia na hito marĩ kūu Mizipa, akĩmwĩra atĩrĩ: “Njĩtikĩria thĩ ngoorage Ishumaeli mūrū wa Nethania, na gũtirĩ mũndũ ũkũmenya ũhoru ũcio. Nĩ kĩ gĩgũtũma ende gũkũruta muoyo, nĩguo atũme Ayahudi aya othe mecookanĩrĩrie harĩwe mahurunjũke, namo matigari ma Juda mathire biũ?”

¹⁶ Nowe Gedalia mūrū wa Ahikamu akĩra Johanani mūrū wa Karea atĩrĩ, “Ndũkae gwĩka ũndũ ta ũcio! Ũhoru ũcio ũraaria ũkonĩ Ishumaeli ti wa ma.”

41

¹ Mweri-inĩ wa mũgwanja Ishumaeli mūrū wa Nethania, mūrū wa Elishama, ũrĩa warĩ wa rũciaro rwa mũthamaki na mbere aakoretwo arĩ ũmwe wa anene a mũthamaki, nĩookire arĩ na andũ ikũmi kūrī Gedalia mūrū wa Ahikamu kūu Mizipa. Na rĩria maarĩ hamwe makĩria-rĩ, ² Ishumaeli mūrū wa Nethania hamwe na andũ acio ikũmi mokĩte nake magĩũkĩra, magĩtemanga Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani na rũhiũ rwa njora, makĩũraga mũndũ ũcio mũthamaki wa Babuloni aatũite barūthi wa būrūri ũcio. ³ Ishumaeli agĩcooka akĩũraga Ayahudi othe arĩa maarĩ na Gedalia kūu Mizipa, o ũndũ ũmwe na thĩgari cia Babuloni iria ciarĩ kuo.

⁴ Mũthenya ũrĩa warũmĩrĩre kũũragwo kwa Gedalia, ũhoru ũcio ũtamenyetwo nĩ mũndũ-rĩ, ⁵ andũ mĩrongo ĩnana meyenjete nderu, na magatembũranga nguociao, o na magetemanga mũrĩ nĩmookire moimĩte Shekemu, na Shilo, na Samaria, marĩ na ngano ya maruta na ũbumba, magĩcirehe thĩnĩ wa nyũmba ya Jehova. ⁶ Ishumaeli mūrū wa Nethania akiuma Mizipa, agĩthĩ akĩrĩraga akamatũnge. Rĩria maacemanirĩ akĩmeera atĩrĩ, “Ūkaai kūrī Gedalia mūrū wa Ahikamu.” ⁷ Rĩria maatoonyire thĩnĩ wa itũũra, Ishumaeli mūrū wa Nethania na andũ arĩa maarĩ nake, makĩmooraga, makĩmaikia irima rĩa maaĩ. ⁸ No rĩrĩ, andũ ikũmi thĩnĩ wao makĩra Ishumaeli atĩrĩ, “Tiga gũtũũraga! Tũrĩ na ngano na cairĩ, na maguta na ũũkĩ iria tũhithĩte werũ-inĩ.” Nĩ ũndũ ũcio agĩtigana nao na ndaamooragire hamwe na acio angĩ. ⁹ Na rĩrĩ, irima rĩu aikirie ciimba cia andũ acio othe ooragĩte, hamwe na kĩimba kĩa Gedalia, rienjithĩtio nĩ Mũthamaki Asa rĩtũke kĩhitho gĩake rĩria angĩtharĩkĩrwo nĩ Baasha mũthamaki wa Isiraeli. Ishumaeli mūrū wa Nethania akĩrĩyũria ciimba cia andũ acio moragĩtwo.

¹⁰ Ishumaeli nĩanyĩitire mĩgwate andũ acio angĩ othe arĩa maikaraga Mizipa, akĩmataha: nao maarĩ airĩtu a mũthamaki, hamwe na andũ acio angĩ othe arĩa maatigĩtwo kuo, arĩa Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩrĩ a mũthamaki aatũite maroragwo nĩ Gedalia mūrū wa Ahikamu. Ishumaeli mūrū wa Nethania nĩamatahĩre akiumagara nao, agĩtũũkania erekeire mũrĩmo wa andũ a Amoni akeeneane kūrĩ o.

¹¹ Rĩria Johanani mūrū wa Karea, na anene othe a mbūtũ cia ita arĩa maarĩ nake maigũire ũhoru wa ngero icio ciothe Ishumaeli mūrū wa

Nethania aagerete-rĩ, ¹² makĩoyia andũ ao othe na makiumagara makarũe na Ishumaeli mũrũ wa Nethania. Nao makĩmũkorerera hakuhi na handũ haari maaĩ maingi kũu Gibeoni. ¹³ Rĩria andũ acio othe Ishumaeli aari nao monire Johanani mũrũ wa Kareia na anene a mbũtũ cia ita acio maarĩ nake-rĩ, othe magikena. ¹⁴ Andũ acio othe Ishumaeli aatahĩte kũu Mizipa nĩmahũndũkire, magĩthii kũri Johanani mũrũ wa Kareia. ¹⁵ Nowe Ishumaeli mũrũ wa Nethania na andũ ake anana nĩmetharire kuuma hari Johanani, makĩũrĩra kũri andũ a Amoni.

Kũũrĩra Bũrũri wa Misiri

¹⁶ Hĩndĩ iyo Johanani mũrũ wa Kareia na anene othe a mbũtũ cia ita acio maarĩ nake, magĩtongoria arĩa othe maatigaire kuuma Mizipa, o acio aatunyanĩte hari Ishumaeli mũrũ wa Nethania thuutha wake kũũraga Gedalia mũrũ wa Ahikamu: Nao maarĩ thigari, na andũ-a-nja, na ciana, o na andũ arĩa mehokeirwo mawĩra ma nyũmba ya mũthamaki, arĩa aacooketie kuuma Gibeoni. ¹⁷ Nao magĩthii na mbere, makĩraarĩrĩra Geruthu-Kimuhamu gũkuhi na Bethlehemu mari rũgendo-ini rwa gũthii bũrũri wa Misiri, ¹⁸ nĩguo moorĩre andũ a Babuloni. Nĩmetigagĩra andũ a Babuloni tondũ Ishumaeli mũrũ wa Nethania nĩooragĩte Gedalia mũrũ wa Ahikamu, ũria watũtwo barũthi nĩ mũthamaki wa Babuloni.

42

¹ Hĩndĩ iyo anene othe a mbũtũ cia ita, hamwe na Johanani mũrũ wa Kareia, na Jezania mũrũ wa Hoshaiia, na andũ othe kuuma ũria mũnini nginya ũria mũnene, magĩthii hari ² Jeremia ũcio mũnabii, makĩmwĩra atĩri: “Twagũthaiha itĩkĩra kũigua gũthaihana gwitũ, ũhooe Jehova Ngai waku nĩ undũ wa matigari maya mothe. Nĩgũkorwo o ta ũria ũroona, o na gũtuĩka rĩmwe twarĩ aingĩ, rĩu tũtigaire o andũ anini. ³ Tũhooere hari Jehova Ngai waku nĩguo atwire kũria twagĩrĩrwo nĩgũthii, na undũ ũria twagĩrĩrwo nĩ gwĩka.”

⁴ Jeremia ũcio mũnabii akĩmacookeria atĩri, “Nĩdamũigua, na no nginya ndĩmũhooere hari Jehova Ngai wanyu o ta ũguo mũnjũũrĩtie nĩjike; nĩngamwĩra ũria wothe Jehova ekuuga, na ndĩrĩ undũ o na ũmwe ngaaga kũmwĩra.”

⁵ Hĩndĩ iyo makĩra Jeremia atĩri, “Jehova arotũka mũira wa ma na mwĩhokeku wa gũtũũkĩrĩra, tũngĩkaaga gwĩka kũringana na ũria wothe Jehova Ngai waku agaagũtũma ũtwĩre. ⁶ Undũ ũria ũgũtwĩra, ũrĩ mwega kana ũrĩ mũũru, nĩtũgwathĩkĩra Jehova Ngai witũ, o ũcio nĩtagũtũma kũri we, nĩgeetha na itũhu tuonage maundũ mega, nĩ undũ nĩtũgwathĩkĩra Jehova Ngai witũ.”

⁷ Mĩthenya ikũmi yathira, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩrĩre Jeremia. ⁸ Nĩ undũ ũcio agĩta Johanani mũrũ wa Kareia, mari na anene othe a mbũtũ cia ita acio maarĩ nake, o na andũ acio angĩ othe kuuma ũria mũnini nginya ũria mũnene, makĩũngana hamwe. ⁹ Akĩmeera atĩri, “Ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli o ũcio mwandekirie kũri we ndĩmũtwarĩre mathaihana manyu, ekuuga: ¹⁰ ‘Atĩrĩrĩ, inyuũ mũngũkara gũkũ bũrũri ũyũ, nĩngatũma mũikare mũgaacĩre, na ndigacooka kũmũhurunja; nĩngamũhaanda na ndigacooka kũmũmunya, tondũ nĩndĩraigua kĩahe nĩ undũ wa mwanangiko ũria ndĩmũreheire. ¹¹ Tigai gwĩtigĩra mũthamaki wa Babuloni, ũcio mwĩtigĩrĩte. Jehova ekuuga atĩri, mũtikamwĩtigĩre, nĩgũkorwo ndĩ hamwe na inyuũ, nĩngamũhonokia ndĩmũrute moko-inĩ make. ¹² Nĩngamũiguĩra tha, nĩguo o nake ndũme amũiguĩre tha, amũcookie bũrũri ũyũ wanyu kũmbe.’

13 “No rĩrĩ, mũngĩkiuga atĩ, ‘Ithuĩ tũtĩgũikara gũkũ bũrũri ũyũ,’ na nĩ ũndũ ũcio mũremere Jehova Ngai wanyu, 14 na kana muuge atĩrĩ, ‘Aca, ithuĩ tũgũthĩ gũtũũra bũrũri wa Misiri, kũria tũtagacooka kuona mbaara, kana kũigua karumbeta, kana ng’aragu nĩ ũndũ wa kwaga mũgate,’ 15 Kũigeei ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ matigari ma Juda. Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: ‘Mũngĩkorwo nĩmũtuĩte atĩ nĩmũgũthĩ bũrũri wa Misiri, na inyuĩ mũthĩ mũgatũũre kuo-rĩ, 16 hĩndĩ iyo rũhiũ rwa njora rũu mwĩtigĩrĩte, nĩrũkamũhĩta kuo, na ng’aragu iyo iramũmakia nĩkamũrũmĩrĩra nginya bũrũri wa Misiri, na kũu nĩkuo mũgaakuĩra. 17 Ti-itherũ, arĩa othe matũite atĩ nĩmegũthĩ bũrũri wa Misiri magatũũre kuo, makooragwo na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, o na mũthiro; gũtirĩ o na ũmwe wao ũgaatigara kana orĩre mwanangĩko ũria ngaamarehithĩria.’ 18 Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘O ta ũria marakara na mang’ũrĩ makwa maitĩrĩrio andũ arĩa maatũũraga Jerusalemu-rĩ, ũguo noguo mũgaitĩrĩrio mang’ũrĩ makwa rĩria mũgaathĩ kũu bũrũri wa Misiri. Mũgaatuĩka ta kĩndũ kĩrume, na mũtuĩke kĩndũ kĩrĩ magigi, o na kĩndũ gĩa gũtuĩrwo ciira, na kĩa njono; mũtikoona kũndũ gũkũ ringĩ.’

19 “Inyuĩ matigari maya ma Juda, Jehova amwĩrĩte atĩrĩ, ‘Mũtigaathĩ bũrũri wa Misiri.’ Menyai wega ũndũ ũyũ: ũmũthĩ ũyũ nĩndamũmenyithia 20 atĩ nĩmweĩkire ũũru rĩria mwandũmire thĩ kũrĩ Jehova Ngai wanyu, mũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Tũhooere kũrĩ Jehova Ngai witũ; twĩre ũria wothe ekuuga, na ithuĩ nĩtũkũwĩka.’ 21 Nĩ nĩndamũcookeria ũhoro ũcio ũmũthĩ, no rĩrĩ, mũtiathĩkĩre Jehova Ngai wanyu harĩ maũndũ macio mothe aandũmĩte ndĩmwĩre. 22 Nĩ ũndũ ũcio, rĩu menyai wega ũũ: Nĩmũkooragwo na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, o na mũthiro mũrĩ kũndũ kũu mũrenda gũthĩ gũtũũra.”

43

1 Rĩria Jeremia aarĩkirie kũhe andũ acio ndũmĩrĩri ya Jehova Ngai wao, ũhoro ũria wothe Jehova aamũtũmĩte akameere-rĩ, 2 Azaria mũrũ wa Hoshaiia, na Johanani mũrũ wa Kareia, marĩ hamwe na andũ othe arĩa etũũ, makĩra Jeremia atĩrĩ, “Wee nĩũraheenania! Jehova Ngai witũ ndagũtũmĩte ũũke ũtwĩre atĩrĩ, ‘Mũtikanathĩ bũrũri wa Misiri gũtũũra kuo.’ 3 No rĩrĩ, Baruku mũrũ wa Neria nĩwe ũkũringĩrĩre ũtũũkĩrĩre, nĩguo tũneanwo kũrĩ andũ a Babuloni, nĩguo matũũrage, kana matũtahe, matũtware Babuloni.”

4 Nĩ ũndũ ũcio Johanani mũrũ wa Kareia marĩ hamwe na anene othe a mbũtũ cia ita, o na andũ othe, makĩrega gwathĩkĩra watho wa Jehova wa gũikara kũu bũrũri wa Juda. 5 Handũ ha ũguo, Johanani mũrũ wa Kareia hamwe na anene othe a mbũtũ cia ita magĩtongoria matigari mothe ma andũ a Juda, o acio macookete nĩguo maikare kũu bũrũri wa Juda moimĩte ndũrĩrĩ-inĩ ciothe kũria mahurunjĩtowo. 6 Nĩngĩ magĩtongoria arũme othe, na andũ-a-nja na ciana, o na airĩtu a mũthamaki acio Nebuzaradani mũnene wa arangĩri a mũthamaki aatĩgĩre Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani, o na magĩtongoria Jeremia ũcio mũnabii, na Baruku mũrũ wa Neria. 7 Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩ bũrũri wa Misiri, makĩremera Jehova, na magĩthĩ o nginya Tahapanahesi.

8 Na marĩ kũu Tahapanahesi, ndũmĩrĩri ya Jehova igĩkinyĩra Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: 9 “Oya mahiga manene na guoko gwaku, Ayahudi makwĩroreire, ũthĩ ũmathike na rĩũmba hau nja haarĩtowo maturubarĩ itoonyero-inĩ rĩa nyũmba ya Firaũni kũu Tahapanahesi. 10 Hĩndĩ iyo

ũmeere atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nĩngũtũmanĩra ndungata yakwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, na nĩngahaanda gĩtĩ gĩake kĩa ũthamaki igũrũ rĩa mahiga maya ndathika haha; nĩakamba hema yake ya ũnene igũrũ rĩamo. ¹¹ Nĩagooka atharĩkĩre bũrũri wa Misiri, oragithie andũ arĩa maathĩrĩirio gũkua, na atũme arĩa maathĩrĩirio gũtahwo matahwo, nao arĩa maathĩrĩirio kũũragwo na rũhiũ rwa njora mooragwo naruo. ¹² Nĩagacina hekarũ cia ngai cia Misiri; agaacina hekarũ ciao na atahe ngai ciao. O ta ũrĩa mũrĩithi ehumbaga nguo yake, noguo akehumba bũrũri wa Misiri, acooke oime kuo atarĩ mũhutie. ¹³ Nĩakoinanga itugĩ iria ihooyagwo, iria irĩ thĩinĩ wa hekarũ ya riũa kũu bũrũri wa Misiri, na acooke acine hekarũ cia ngai cia bũrũri wa Misiri ithire.’”

44

Mwanangĩko nĩ ũndũ wa Kũhooya Mĩhianano

¹ Ino nĩyo ndũmĩrĩri rĩa yakinyĩrĩre Jeremia ikoniĩ Ayahudi othe arĩa matũũraga bũrũri wa Misiri ya Mũhuro*: kũu Migidoli, na Tahapanahesi, na Nofu, o na kũu Misiri ya mwena wa rũgongo, akĩrwo atĩrĩ: ² “Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Inyuĩ nĩmweyoneire mwanangĩko mũnene ũrĩa ndaarehithĩirie Jerusalemu o na matũũra mothe ma Juda. Ūmũthĩ ũyũ nĩmatiganĩirio, magakira ihooru na makaanangĩka ³ nĩ ũndũ wa ũũru ũrĩa mekĩte. Nĩmathĩrĩkirie, magĩtũma ndakare nĩ ũndũ wa gũcinĩra ngai ingĩ ũbumba, o na nĩ ũndũ wa kũhooya ngai ingĩ iria matooĩ, kana ikamenywo nĩ inyuĩ, o na kana nĩ maithe manyu. ⁴ Ndatũũrite ndĩmatũmagĩra ndungata ciakwa cia anabii kaingĩ, o arĩa maameeraga atĩrĩ: ‘Tigai gwĩka ũndũ ũyũ ũrĩ magigi, o ũyũ nĩ thũire!’ ⁵ No rĩrĩ, matiigana gũthĩkĩrĩria kana kũrũmbũiya ũhoru ũcio; matiagarũrũkire matigane na waganu wao, kana matige gũcinĩra ngai ingĩ ũbumba. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio, marakara makwa mahiũ magĩtĩka; magĩakana matũũra-inĩ ma Juda na njĩra-inĩ cia Jerusalemu, nakuo gũgĩtigwo gwatuĩka kũndũ kwanangĩku gũgakira ihooru, o ta ũguo gũtarĩ ũmũthĩ.

⁷ “Rĩu-rĩ, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekũũria ũũ: Nĩ kũ gĩgũtũma mwĩrehere mwanangĩko mũnene ũguo na njĩra ya kweheria arũme na andũ-a-nja, na ciana na nenge kuuma Juda, na inyuĩ mũkeniina, gũkaaga mũndũ o na ũmwe ũtigarĩte? ⁸ Mũraathĩrĩkia nĩkĩ, mũgatũma ndaakare nĩ ũndũ wa kĩrĩa mũthondekete na moko manyu na ũndũ wa gũcinĩra ngai ingĩ ũbumba gũkũ bũrũri wa Misiri, kũrĩa mũkũkĩte gũtũũra? Nĩmũkwĩniina na mũtuĩke kindũ gĩa kũrumagwo na gĩa kũnyararwo thĩinĩ wa ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ. ⁹ Kai mũriganĩrwo nĩ maũndũ ma waganu marĩa mekirwo nĩ maithe manyu, na athamaki na atumia-athamaki a Juda, na maũndũ ma waganu marĩa inyuĩ na atumia anyu mwekire bũrũri-inĩ wa Juda na njĩra-inĩ cia Jerusalemu? ¹⁰ Nginya ũmũthĩ, matĩrĩ menyĩhia, kana makaahie gĩtĩo, kana makarũmirĩra watho wakwa, o na kana uuge wa kũrũmagĩrĩrwo ũrĩa ndaamũheire inyuĩ na maithe manyu.

¹¹ “Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Nĩndũite atĩ nĩngũmũrehithĩria mwanangĩko, na nyanangithie Juda

* **44:1** Ayahudi aya nĩ arĩa maatahitwo magatwarwo bũrũri wa Misiri (2Ath 23:34), na nikuonania he kahinda kaahitũkĩte thuutha wa maũndũ ma Jer 43.

guothe. ¹² Ningweheria matigari ma Juda macio matuŭte atŭ nŭmeguŭthiŭ bŭrŭri wa Misiri magatŭŭre kuo. Othe magaaŭthirŭra bŭrŭri wa Misiri; makooragwo na rŭhiŭ rwa njora, kana makue nŭ ng'aragu, kuuma ŭria mŭnini nginya ŭria mŭnene, othe makaaniwwo na rŭhiŭ rwa njora kana ng'aragu. Magaatuŭka o ta kindŭ kŭrume na kindŭ kŭri magigi, o na kindŭ gŭa kŭmenwo na kŭa njono; ¹³ andŭ arŭa matuŭraga bŭrŭri wa Misiri nŭngamaherithia na rŭhiŭ rwa njora, na ndŭmaherithie na ng'aragu o na mŭthiro, o ta ŭria ndaaherithirie Jerusalemu. ¹⁴ Gŭtirŭ mŭndŭ o na ŭmwe wa matigari ma Juda acio mathiŭte gŭtŭŭra bŭrŭri wa Misiri ŭkaahonoka, kana atigare nŭguo acooke bŭrŭri wa Juda, ŭria meriragŭria gŭgaacooka magatŭŭre kuo; gŭtirŭ ŭgaacooka, tŭga o andŭ anini arŭa mageethara."

¹⁵ Hŭndŭ iyo andŭ othe arŭa maamenyete atŭ atumia ao nŭmacinagŭra ngai ingŭ ŭbumba, marŭ hamwe na atumia arŭa othe maarŭ ho, marŭ kiŭngano kinene, o hamwe na andŭ arŭa othe maatŭŭraga Misiri ya mŭhuro na ya Rŭgongo, makŭira Jeremia atŭrŭ, ¹⁶ "Ithuŭ tŭtingŭthikŭrŭria ndŭmŭrŭri iyo ŭtwarŭirie ŭkŭgwetaga rŭtwa rŭa Jehova! ¹⁷ Gŭtirŭ nganja ithuŭ no tŭgwŭka ŭria wothe tuoigire atŭ nŭtŭgwŭka: Nŭtŭrŭcinagŭra Mŭthamaki-Mŭndŭ-wa-nja wa kŭŭria Igŭrŭ ŭbumba, na tŭmŭtagŭre maruta ma indo cia kŭnyuuo, o ta ŭria ithuŭ ene, na maithe maitŭ, na athamaki aitŭ o na anene aitŭ, meekaga matuŭra-inŭ ma Juda na njŭra-inŭ cia Jerusalemu. Mahinda macio twarŭ na irio nyingŭ, na tŭkagaacŭra, na tŭtioonaga ŭŭru. ¹⁸ No rŭrŭ, kuuma twatiga gŭcinŭra Mŭthamaki-Mŭndŭ-wa-nja wa kŭŭria Igŭrŭ ŭbumba, na tŭgŭtŭga kŭmŭrutagŭra magongona ma indo cia kŭnyuuo-rŭ, tŭtirŭ kindŭ tŭkoretwo tŭrŭ nakŭ, na tŭniinagwo na rŭhiŭ rwa njora na ng'aragu."

¹⁹ Atumia nao magŭcooka makŭongerera atŭrŭ, "Rŭria twacinagŭra Mŭthamaki-Mŭndŭ-wa-nja wa kŭŭria Igŭrŭ[†] ŭbumba, na tŭkamŭrutagŭra magongona ma indo cia kŭnyuuo-rŭ, githŭ o nao athuuri aitŭ matiamenyaga atŭ nŭtwamŭthondekagŭra tŭmŭgate tŭrŭ na mŭhianano wake, na tŭkamŭrutagŭra magongona ma indo cia kŭnyuuo?"

²⁰ Hŭndŭ iyo Jeremia akŭarŭria andŭ othe, arŭme na andŭ-a-nja, acio maamŭcokagŭria ŭhoru, akŭmeera atŭrŭ, ²¹ "Githŭ Jehova ndaaririkanire na agŭiciiria ŭhoru wa ŭbumba ŭcio wacinagŭrwo matuŭra-inŭ macio ma Juda na njŭra-inŭ cia Jerusalemu nŭ inyuŭ, na maithe manyu, na athamaki anyu, na anene anyu, o na andŭ othe a bŭrŭri ŭcio? ²² Na rŭria Jehova aaremŭrwo nŭ gŭcooka gŭkirŭria ciŭko cianyũ cia waganu na maundŭ marŭ magigi macio mwekaga-rŭ, bŭrŭri wanyũ ŭgŭtuŭka kŭndŭ gwa kŭnyitwo nŭ kŭrumi, na ŭgŭtuŭka kŭndŭ gŭkirŭte ihooru, gŭtarŭ andŭ matuŭraga kuo, o ta ŭguo gŭtarŭ ŭmŭthŭ. ²³ Nŭ ŭndŭ inyuŭ nŭmŭcinŭte ŭbumba mŭkehŭria Jehova, na nŭmŭregete kŭmwathikŭra, kana kŭrŭmŭrŭra watho wake kana uuge wake wa kŭrŭmŭrŭrwo, o na kana irŭra ciake-rŭ, nikŭo mwanangŭko ŭyũ ŭmŭkorete rŭu, o ta ŭria mŭrona."

²⁴ Ningŭ Jeremia akŭira andŭ othe, hamwe na andŭ-a-nja acio, atŭrŭ, "Ta iguai ndŭmŭrŭri ya Jehova, inyuŭ andŭ othe a Juda mŭrŭ gŭkŭ bŭrŭri wa Misiri. ²⁵ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atŭrŭ: Inyuŭ na atumia anyu nŭmuonanŭtie na ciŭko cianyũ ŭria mweranŭire rŭria mwoigire atŭrŭ, 'Gŭtirŭ nganja, ithuŭ no nginya tŭhingie mŭhŭtwa irŭa twehŭtŭre atŭ nŭtŭrŭcinagŭra Mŭthamaki-Mŭndŭ-wa-nja wa kŭŭria Igŭrŭ ŭbumba, na nŭtŭrŭmŭrutagŭra maruta ma indo cia kŭnyuuo.'

[†] 44:19 Mŭthamaki-Mŭndŭ-wa-nja wa kŭŭria Igŭrŭ yarŭ ngai ya andŭ a Babuloni irŭa yatuŭkaga yarŭ na ŭhoti wa gŭtŭma mŭndŭ aciare.

“Thiĩ na mbere, ikai ũrĩa mweranĩire! Hingiai mũhĩtwa yanyu! ²⁶ No rĩrĩ, iguai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyũ Ayahudi othe arĩa mũtũuraga bũrũri wa Misiri: Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩndĩhĩtĩte na rĩtwa riakwa inene, ngoiga gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa kuuma Juda ũtũuraga handũ o hothe thiĩni wa bũrũri wa Misiri ũgaacooka kũgweta rĩtwa riakwa kana ehĩte akiugaga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Mwathani Jehova atũuraga muoyo.”

²⁷ Nĩgũkorwo nĩndĩmacũthĩrĩrie ndĩmarehere ũuru, no ti ndĩmarehere wega; Ayahudi arĩa marĩ bũrũri wa Misiri nĩmakaniinwo na rũhiũ rwa njora na ng’aragu, nginya othe mathire biũ. ²⁸ Arĩa makaahonoka kũuragwo na rũhiũ rwa njora macooke bũrũri wa Juda moimĩte bũrũri wa Misiri magaakorwo marĩ anini mũno. Hĩndĩ ũyo matigari mothe ma andũ a Juda arĩa mathiĩte gũtũura bũrũri wa Misiri, nĩmakamenya nĩ kiugo kia ũ gĩkaarũgama: nĩ giakwa kana nĩ kĩa.’

²⁹ “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Ũndũ ũyũ nĩguo ũgaatuĩka kĩmenyithia kĩanyu atĩ nĩngamũherithia mũrĩ gũkũ, nĩguo mũmenye atĩ ti-itherũ uuge wakwa wa kũmũrehithĩria ũuru nĩũkehaanda.’ ³⁰ Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: ‘Nĩngũneana Firaũni Hofira mũthamaki wa bũrũri wa Misiri kũrĩ thũ ciake iria icaragia kũmũruta muoyo, o ta ũrĩa ndaaneanire Zedekia mũthamaki wa Juda moko-inĩ na Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, thũ irĩa yacaragia kũmũruta muoyo.’”

45

Ndũmĩrĩri kũrĩ Baruku

¹ Ũũ nĩguo mũnabii Jeremia eerire Baruku mũrũ wa Neria, mwaka-inĩ wa kana wa wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, thuutha wa Baruku kwandĩka ũhoru ũrĩa Jeremia aamwĩraga andĩke ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo: ² “Ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, arakwĩra wee Baruku: ³ Woigire atĩrĩ, ‘Kaĩ ndĩ na haaro-ĩ! Jehova nĩanyongereire kĩahe igũrũ rĩa ruo rũrĩa ndĩ naruo; nĩnogetio nĩ gũcaaya, na ngaaga ũhurũko.’”

⁴ Jehova oigire atĩrĩ, “Mwĩre atĩrĩ: ‘Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩngang’aurania kĩa njakĩte, na munye kĩa haandĩte bũrũri-inĩ ũyũ wothe. ⁵ No ũgĩcooke wĩcarĩrie maũndũ manene? Tiga kũmacaria. Nĩgũkorwo nĩngarehithĩria andũ othe mwanangĩko, ũguo nĩguo Jehova ekuuga, no rĩrĩ, kũrĩa guothe ũrĩthiĩaga nĩngatũma wĩthare ũhonokie muoyo waku.’”

46

Ndũmĩrĩri ikonĩ Bũrũri wa Misiri

¹ Īno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ikonĩ ndũrĩrĩ irĩa yakinyĩrĩre mũnabii Jeremia:

² Ha ũhoru ũkonĩ bũrũri wa Misiri:

Īno nĩyo ndũmĩrĩri ya gũũkĩrĩra mbũtũ cia ita cia Firaũni Neko, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, iria ciahoteirwo kũu Karikemishi, Rũũ-inĩ rwa Faratĩ, nĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, mwaka-inĩ wa kana wa wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda:

³ “Thagathagai ngo cianyũ, iria nene na tũrĩa tũnini, mũthiĩ mbaara-inĩ!

⁴ Tandĩkai mbarathi,

mūcihaice!
 Rūgamai o mūdū handū hake
 mwīkīrite ngūbia cia igera!
 Kumuthai matimū manyu,
 na mwīhumbe nguo cianyu cia mbaara.

5 Nī kīi ndīrona?

Nīamaku mūno,
 nīmaracooka na thuutha,
 njamba ciao nīndoorie.
 Nīmetharīte na ihenya
 matekwīhūgūra,
 na kūrī na itua-nda mīena yothe,”
 ūguo nīguo Jehova ekuuga.

6 “Arīa marī ihenya matingīhota kūūra,
 kana arīa marī hinya meethare.

Mwena wa gathigathini kūu Rūūi-inī rwa Farati
 mahīngagwo makagūa.

7 “Nūū ūyū wīyambararītie ta Rūūi rwa Nili,
 akaambarara ta njūūi irī na ndiuhū cia maaī?

8 Būrūri wa Misiri wīyambararītie ta Rūūi rwa Nili,
 ūkambarara ta njūūi irī na ndiuhū cia maaī.

Oigaga atīri, ‘Nīngūiyūra nginya humbīre thī;
 nīngwananga matūūra marīa manene na andū arīa matūūruga kuo.’

9 Guthūkai, inyuī mbarathi ici!

Mateng’eriei hatarī itherū, inyuī mūtwarithagia ngaari cia ita.

Umagarai, inyuī njamba ici cia ita:

inyuī andū a Kushi na a Putu, inyuī mūūi kūrūmia ngo,
 na inyuī andū a Ludu, inyuī mūgeetaga ūta.

10 No rīrī, mūthenya ūcio nī wa Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-
 Wothe:

nī mūthenya wa kwīrīhīria, erīhīrie harī thū ciake.

Rūhiū rwa njora rūkaarīa nginya rūhūūne,
 rūkaanyua thakame yao nginya rūnyootoke.

Nīgūkorwo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīakarutīra
 igongona

kūu būrūri wa mwena wa gathigathini gūkuhī na Rūūi rwa Farati.

11 “Ambata, ūkinye Gileadi, ūgūire ndawa,
 wee Mūirītu Gathirange, Mwarī wa būrūri wa Misiri.

No rīrī, ūingīhagia ndawa icio mūno, o tūhū;
 gūtīrī ingīkūhonia.

12 Ndūrīrī nīikaigua ūhoru wa gūconorithio gwaku;
 kīrīro gīaku gīkaaiyūra thī.

Njamba ikaahīngagwo nī irīa ingī;
 cierī ikaagūa thī hamwe.”

13 Ino nīyo ndūmīrīri irīa Jehova aaheire Jeremia ūcio mūnabii ikonīi
 gūūka kwa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, gūtharīkīra būrūri
 wa Misiri:

14 “Anīrīrai ūhoru ūyū būrūri-inī wa Misiri, na mūūhunje kūu Migidoli;
 nīngī mūūhunjanīrie kūu Nofu na Tahapanahesi:

‘Rūgamai harīa hamwagīrīire na mwīhaarīrie,
 nīgūkorwo rūhiū rwa njora nīrūrārīa arīa mamūthiūrūrūkīrie.’

- 15 Nĩ kũ gĩgūtũma njamba cianyu cia ita ciaraganio thĩ?
Itĩngihota gwĩtiiria, nĩgũkorwo Jehova nĩwe ũgaacitindĩka acigũithie thĩ.
- 16 Nĩkahĩngwo rĩngĩ na rĩngĩ;
ikaagũanĩra o mũndũ igũrũ rĩa ũrĩa ũngĩ.
Ikoiga atĩrĩ, ‘Ūkĩrai, nĩtũcookei
kũrĩ andũ aitũ, kũrĩa twaciarĩrwo,
tweherere rūhiũ rūrũ rwa njora rwa mũtũhatĩrĩria.’
- 17 Marĩ kũu makaanagĩrĩra, makoiga atĩrĩ,
‘Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, nĩ inegene rĩa tũhũ;
nĩorirwo nĩ mweke wake.’”
- 18 Mũthamaki, o we ũrĩa wĩtagwo
Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ,
“Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ,
nĩ kũrĩ mũndũ ũroka, ũgaakorwo ahaana ta Kĩrĩma gĩa Taboru
kĩrĩ gatagatĩ-inĩ ka irĩma iria ingĩ,
o na ta ũrĩa Kĩrĩma gĩa Karimeli kĩahaana kĩrĩ hakuhi na iria.
- 19 Oha mĩrigo yaku ya gũthĩi nayo kũrĩa ũgaatahwo, ũtwarwo,
wee ũtũũraga bũrũri wa Misiri,
nĩgũkorwo Nofu gũkaanangwo, kwage kĩndũ,
o na gũkire ihooru, gũtarĩ mũndũ wa gũgũtũũra.
- 20 “Bũrũri wa Misiri ũhaana moori njega mũno,
no rĩrĩ, nĩ harĩ mbogo kanyarare irooka
kũmĩũkĩrĩra, yumĩte mwena wa gathigathini.
- 21 Thigari cia mũcaara iria irĩ kuo
ihaana ta njaũ cia gĩcegũ.
O nao nĩmakagarũrũka more marĩ hamwe,
matikahota gwĩtiiria,
nĩgũkorwo mũthenya wa mwanangĩko nĩũkamakorerera,
na nĩrĩo ihinda rĩaŋo rĩa kũherithio.
- 22 Mũrurumo wa andũ a Misiri ũgaatuĩka ta wa nyoka rĩrĩa irethara,*
rĩrĩa thũ igooka irĩ na hinya;
magaagũũkĩrĩra na mathanwa,
o ta andũ maratema mĩtĩ.”
- 23 Jehova ekuuga atĩrĩ,
“Nĩmagatema mũtitũ wakuo,
o na ũrĩ mũtumanu ũguo.
Tondũ nĩ andũ aingĩ mũno gũkĩra ngigĩ,
na matĩngĩtarĩka.
- 24 Mwarĩ ũcio wa bũrũri wa Misiri nĩagaconorithio,
akaanenganĩrwo kũrĩ andũ a mwena wa gathigathini.”
- 25 Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: “Ndi hakuhi kũherithia Amoni ngai ya Thebesi, na Firaũni, na bũrũri wa Misiri na ngai ciakuo, na athamaki akuo, na arĩa othe mehokaga Firaũni. 26 Nĩngamaneana kũrĩ andũ arĩa mendaga kũmaruta muoyo, ndĩmaneane kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni na anene ake. No rĩrĩ, thuutha-inĩ bũrũri wa Misiri nĩgũgatũũrwo nĩ andũ rĩngĩ o ta tene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
- 27 “Tiga gwĩtigĩra, wee Jakubu ndungata yakwa:

* 46:22 Athamaki a bũrũri wa Misiri maahũthagĩra rũrũri rwa nyoka taarĩ guo ũhoti wa wathani wao.

o nawe Isiraeli-rĩ, ndũkamake.
 Ti-itherũ nĩngakũhonokia ngũrutĩte kũndũ kũraya,
 njiaro ciaku ciume bũrũri ũria ciatahirwo igĩtarwo.
 Jakubu nĩagakorwo na thayũ na ũgitĩri rĩngĩ,
 na gũtirĩ mũndũ ũgaatũma acooke gwĩtigĩra.”
 28 Jehova ekuuga atĩrĩ “Tiga gwĩtigĩra,
 wee Jakubu ndungata yakwa, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe.
 o na ingĩkaniinũkia ndũrĩrĩ ciothe
 kũria ndarekire mũtarwo mũrĩ atahe-rĩ,
 wee ndigakũniina biũ,
 no rĩrĩ, nĩngakũherithia na kĩhooto;
 ndigakũreka ũthĩ o ũguo ũtasherithĩtio.”

47

Ndũmĩrĩri ikoniĩ Andũ a Filisti

¹ Īno niyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩria yakinyĩrĩire Jeremia ũria mũnabii,
 ikoniĩ andũ a Filisti, Firaũni atanatharĩkĩra Gaza:

² Jehova ekuuga atĩrĩ:
 “Ta rora ũria kĩguũ kĩa maaĩ kĩroima na kũu mwena wa gathigathini;
 nĩgĩgũtuĩka ta rũũ rũiyũru mũno, rũkoina.

Megũtherera moĩnĩre bũrũri na kĩria gĩothe kĩrĩ kuo,
 na moĩnĩre matũũra-inĩ na arĩa matũũraga kuo.

Andũ nĩmagakaya;
 arĩa othe maĩkaraga bũrũri ũcio makaarĩra na magariĩke,

³ maigua mũkubio wa mbarathi igĩteng’era,
 na inegene rĩa ngaari cia ita cia thũ ciao,
 o na mũrurumo wa magũrũ ma ngaari icio.

Maithe ma ciana matikehũgũra mateithie ciana ciao;
 moko mao magaikara o ũguo maregerete.

⁴ Nĩgũkorwo mũthenya nĩmũkinyu
 wa kũniina andũ a Filisti othe,
 na wa kweheria matigari mothe ma andũ
 arĩa mangĩteithia Turo na Sidoni.
 Jehova arĩ hakuhĩ kwananga andũ a Filisti,
 acio maatigaire kuuma hũgũrũ-inĩ cia Kafitori.

⁵ Andũ a Gaza makeenjwo njuĩrĩ macakae;
 Ashikeloni nakuo gũgaakira ki.
 Atĩrĩrĩ, inyuĩ matigari maya mũrĩ kũu werũ-inĩ,
 mũgũtũũra mwĩtemangaga nginya-rĩ?

⁶ “Mũrarĩra mũkoooria atĩrĩ,
 ‘Wee, rũhiũ rwa njora rwa Jehova-rĩ,
 ũgũthĩ na mbere nginya rĩ ũngikaahurũka?

Wĩcookie njora-inĩ;
 hurũka na ũkire o ro ũguo.’

⁷ No rĩrĩ, rũngĩkĩhuurũka atĩa,
 o rĩria arĩ Jehova ũrwathĩte,
 o rĩria arwĩrĩte rũtharĩkĩre Ashikeloni,*
 o na kũu ndwere-inĩ cia iria?”

* 47:7 Ũhoru wa gũtharĩkĩra Ashikeloni wahingirio nĩ Nebukadinezaru mwaka-inĩ wa 604 mbere
 ya gũciarwo gwa Kristũ.

48

Ndũmĩrĩri ikoniĩ Moabi

1 Ha ũhoro ũkoniĩ bũrũri wa Moabi:

Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ:
 “Wũi-ĩya, nĩ ũndũ Nebo nĩgũkwanangwo-ĩ.

Kiriathaimu nĩgũgaconorithio na gũtunyanwo;
 kũgĩtĩro kĩrĩa kĩrũmu nĩgũgaconorithio na kĩharaganio.

2 Moabi gũtigacooka kũgaathĩrĩrio rĩngĩ;
 kũu Heshiboni andũ nĩmagathugunda ũrĩa megũgũũkĩrĩra, makoiga
 atĩrĩ:

‘Ũkai, nĩtũniinei rũrĩrĩ rũu.’

O nawe itũũra rĩa Madimeni-rĩ, nĩũgakirio ki;
 rũhiũ rwa njora nĩrũgagũteng’eria.

3 Ta thikĩrĩria mbu ĩyo ĩroigwo kũu Horonaimu,
 mbu nĩ ũndũ wa kũniinanwo kũnene na mwanangĩko.

4 Bũrũri wa Moabi nĩũkonũhwo:
 ciana ciakuo cia ngenge nĩikaarĩra ciugĩrĩirie.

5 Marambata na njĩra ya gũthĩ Luhithu,
 makĩrĩraga na ruo rũnene o magĩthiiaga;
 marĩ njĩra-inĩ ya gũikũrũka Horonaimu
 nĩmaiguĩte kĩrĩro kĩa ruo ruumĩte ngoro nĩ ũndũ wa ũrĩa
 kwanangĩtwo.

6 Mwĩthare! Honokiai mĩoyo yanyu,
 tuĩkai ta kahinga karĩ werũ-inĩ.

7 Tondũ wa ũrĩa wee wĩhokete ciiko ciaku o na ũtonga waku-rĩ,
 o nawe nĩũgatahwo,

nayo ngai ĩrĩa itagwo Kemoshu* nĩũgatwarwo ithaamĩrio,
 ĩrĩ hamwe na athĩnjĩri-ngai, o na anene a yo.

8 Mũniinani nĩagookĩrĩra itũũra o itũũra,
 na gũtirĩ itũũra rĩkahonoka.

Gĩtuamba nĩgĩkaharaganio,
 naguo werũ ũrĩa mwaraganu wanangwo,
 tondũ Jehova nĩwe ugĩte ũguo.

9 Itĩrĩriai Moabi cumbĩ,
 tondũ nĩrĩkonũhwo;
 matũũra makuo nĩmagakira ihooru,
 kwage mũndũ o na ũmwe ũngĩmatũũra.

10 “Kũrumwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũkũruta wĩra wa Jehova arĩ na ũgũũta!
 Kũrumwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũkũgĩrĩrĩria rũhiũ rwake rwa njora gũita
 thakame!

11 “Moabi atũũrĩte agaaciire kuuma arĩ mwĩthĩ,
 ta ndibei ĩrĩa ĩlkeerete,
 ĩkarika kĩnyita ĩtarĩ nyonoranie;
 we ndarĩ aatahwo agatwarwo bũrũri ũngĩ.
 Nĩ ũndũ ũcio mũcamo wake no ta ũrĩa warĩ tene,
 naguo mũtararĩko wake ndũrĩ wagarũrũka.

12 No matukũ nĩmarooka,
 rĩrĩa ngaatũma andũ arĩa monoranagia moke,

* 48:7 Kemoshu yarĩ ngai ya andũ a Moabi (1Ath 11:7, 33; 2Ath 23:13).

- nao mamuonorerie thĩ;
matige ndigithũ ciake irĩ theri,
na moragaange nyũngũ ciake,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
- 13 “Hĩndĩ ĩyo Moabi nĩagaconoka nĩ ũndũ wa ngai ĩrĩa ĩtagwo Kemoshu,
o ta ũrĩa nyũmba ya Isiraeli yaconokire,
rĩrĩa meehokete Betheli.
- 14 “Mwakĩhota atĩa kuuga atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũrĩ njamba irĩ hinya,
andũ marĩ ũrũme ita-inĩ?’
- 15 Moabi nĩgũkanangwo na matũũra makuo matharĩkĩrwo;
aanake ake arĩa ega mũno magaikũrũka rĩũraganĩro-inĩ makoor-
agwo,”
nĩguo Mũthamaki ekuuga, o we ũrĩa wĩtagwo Jehova Mwene-Hinya-
Wothe.
- 16 “Kũgũa kwa Moabi nĩgũkinyu;
mũtino wake nĩgũũka o na ihinya.
- 17 Mũcakaĩrei inyuĩ arĩa othe mũtũũraga mũmũthiũrũrũkĩrie,
inyuothe arĩa mũĩ ngumo yake;
ugai atĩrĩ, ‘Kaĩ rũthanju rwa ũnene nĩrunĩkangu-ĩ!
Kaĩ mũthĩgi ũrĩa ũrĩ riiri nĩmunangĩku-ĩ!’
- 18 “Harũrũkai mwehere riiri-inĩ ũcio wanyu,
mũikare thĩ kũrĩa kũng’aru,
inyuĩ atũũri a kũu kwa Mwarĩ wa Diboni,
nĩgũkorwo ũrĩa ũkaananga Moabi
nĩakamũũkĩrĩra,
aharaganie matũũra manyu marĩa mairigĩre na hinya.
- 19 Rũgamai mũkĩra-inĩ wa barabara mwĩrorere,
inyuĩ arĩa mũtũũraga Aroeri.
Hooyai kĩrĩa harĩ mũndũ ũcio ũrethara, o na harĩ mũndũ-wa-nja ũcio
ũroora,
mũmoorie atĩrĩ, ‘Kaĩ gwĩkĩkĩte atĩa?’
- 20 Moabi nĩmũconorithie, nĩ ũndũ nĩmũhehenje.
Kayũrũrũkai na mũrĩre!
Heanaĩ ũhoru ũcio kũu Arinoni,
atĩ Moabi nĩ mwanange.
- 21 Matuĩro ma ciira nĩmakinyĩte bũrũri-inĩ ũrĩa mwaraganu:
magakinya Holoni, na Jahaza, na Mefaathu,
22 na magakinya Diboni, na Nebo, na Bethi-Dibilathaimu,
23 na magakinya Kiriathaimu, na Bethi-Gamuli, na Bethi-Meoni,
24 na magakinya Keriothu, na Bozara:
ĩ, nginya matũũra mothe ma Moabi,
marĩ kũraya na marĩ gũkuhĩ.
- 25 Rũhĩa rwa Moabi nĩrũrengetwo;
guoko gwake nĩ kuunĩtwo,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
- 26 “Mũheei njoohi anyue arĩo,
tondũ nĩang’athĩrie Jehova.
Moabi nĩarekwo egaragarie matahĩko-inĩ make;
nĩarekwo atuĩke kĩndũ gĩa gũthekererwo.
- 27 Githĩ Isiraeli ndatuĩkĩte kĩndũ gĩa gũthekererwo nĩwe?
Kaĩ aanyitirwo arĩ gatagatĩ ka aici,

atĩ nĩkĩo ũinagia kĩongo nĩkũmũnyarara,
rĩrĩa rĩothe ũkwaria ũhoru wake?

28 Tiganĩriai matũũra manyu mũgatũũre ndwaro-inĩ cia mahiga,
inyuĩ arĩa mütũũraga Moabi.

Tuĩkai ta ndutura irĩa iyakagĩra gĩtara
mũromo-inĩ wa ngurunga.

29 “Nĩtũiguĩte ũhoru wa mwĩtĩio wa Moabi,
ũrĩa aarĩ mwĩkĩrĩri na akeyona,
tũkaigua ũhoru wa mwĩtĩio wake o na mwĩtũũgĩrio,
o na tũkaigua ũhoru wa mwĩgaatho wa ngoro yake.

30 Nĩnjũũ rĩng’athio rwake, no nĩ rwa tũhũ,
naguo mwĩraho wake ndũrĩ ũndũ ũhingĩtie,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

31 “Nĩ ũndũ ũcio nĩndĩrarĩrĩa Moabi,
nĩ Moabi guothe ndĩrarĩrĩa,
ndĩracakairĩ andũ a Kiri-Haresethi.

32 Ndĩrarĩra nĩ ũndũ wanyu, o ta ũrĩa Jazeri arĩraga,
inyuĩ mĩthabibũ ya Sĩbima.

Honge cianyu itambũrũkĩte igakinya iria-inĩ;
itambũrũkĩte nginya iria-inĩ rĩa Jazeri.

Mũniinani nĩagũĩrĩre matunda maku
marĩa meeru, o na akagwĩra thabibũ.

33 Gĩkeno na gũcanjamũka nĩithirĩte
kũu mĩgũnda-inĩ ya matunda, o na kũu mĩgũnda-inĩ ya Moabi.
Nĩndũmĩte ndĩbei yage ihĩhĩro-inĩ ciayo;
gũtirĩ mũndũ ũhĩhaga thabibũ kuo arĩ na mbugĩrĩrio ya gĩkeno.
O na gũtuĩka nĩ kũrĩ na mbugĩrĩrio,
ti mbugĩrĩrio cia gĩkeno.

34 “Mĩgambo ya kĩrĩro kĩa ũraiguuo
kuuma Heshiboni o nginya Eleale na Jahazu,
na kuuma Zoari o nginya Horonaimu na Egilathu-Shelishiya,
tondũ o na maai ma Nimurimu nĩmahũite.

35 Kũu Moabi nĩnganiina
arĩa othe marutagĩra maruta kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru,
na magacinĩra ngai ciao ũbumba,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

36 “Nĩ ũndũ ũcio ngoro yakwa nĩracakairĩ Moabi, nganĩrĩra o ta
mütũrĩrũ;
ĩracakaya yanĩrĩre ta mütũrĩrũ nĩ ũndũ wa andũ a Kiri-Haresethi,
tondũ ũtonga ũrĩa megĩrĩre nĩmũthiru biũ.

37 Mĩtwe yothe nĩmĩenje
na nderu ciothe cikenjwo;
guoko guothe nĩgũteme,
na njohero o yothe ĩhumbĩtwo na nguo ya ikũnia.

38 Nyũmba-igũrũ guothe kũu Moabi,
o na kũu iwanja-inĩ cia mũngĩ,
gũtirĩ ũndũ ũngĩ tĩga o gũcakaya,
nĩgũkorwo nĩnjũragĩte Moabi
o ta ndigĩthũ ya rĩũmba irĩa ĩtangĩendeka nĩ mũndũ,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

39 “Hĩ! Kaĩ nĩkũmomore-ĩ! Kaĩ nĩmararĩra-ĩ!

Kaĩ Moabi nĩahũndũkĩte na thuutha nĩ thoni-ĩ!
Moabi atuĩkĩte kĩndũ gĩa gũthekererwo,
na agatuĩka kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ arĩa othe mamũrigiicĩurie.”

⁴⁰ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Atĩrĩrĩ! Nderi nĩracuuhũka,
ĩtambũrũkĩtie mathagu mayo igũrũ rĩa Moabi.

⁴¹ Keriothu nĩgũgũtunyanwo,
nacio cĩhĩtho iria cia hinya kuo itahwo.

Mũthenya ũcio-rĩ, ngoro cia njamba iria irĩ hinya cia Moabi
igaatuĩka ta ngoro ya mũndũ-wa-nja akĩrũmwo.

⁴² Moabi nĩakaniinwo atige gũtuĩka rũrĩrĩ rĩngĩ,
tondũ nĩang’athĩurie Jehova.

⁴³ Inyuĩ andũ a Moabi,
guoya, na kũgũa marima, o na kũgwatio na mũtego nĩcio
imwetereire,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁴⁴ “Ūrĩa wothe ũkoora nĩ ũndũ wa guoya,
ũcio akaagũa irima,

nake ũrĩa ũkaahaica oime irima-rĩ,
akaagwatio nĩ mũtego;

nĩ ũndũ nĩngũtũma Moabi akinyĩrwo
nĩ mwaka wa kũherithio,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁴⁵ “Andũ arĩa metharĩte makoorĩra cĩruru-inĩ cia Heshiboni
matĩrĩ na ũteithio,

nĩgũkorwo mwaki nĩumĩte Heshiboni,
rũrĩrĩmbĩ rũkoima gatagatĩ ka Sihoni;

rũracina mothiũ ma Moabi,
na rũgacina ciongo cia acio merahaga makarehe ngũĩ.

⁴⁶ Wee Moabi, kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ!

Andũ a Kemoshu nĩaniine;
aanake aku manyiitĩtwo nĩgwate magathaamio
nao airĩtu aku magatahwo.

⁴⁷ “No rĩrĩ, nĩngacookia ũgaacĩru wa Moabi
matukũ-inĩ marĩa magooka,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

Hau nĩho mũthia wa ituĩro rĩa Moabi.

49

Ndũmĩrĩrĩ ikoniĩ Bũrũri wa Amoni

¹ Ūhoro ũkoniĩ andũ a Amoni:
Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Kaĩ Isiraeli atarĩ na aanake?

Ndarĩ na andũ a kũmũgaya?

Nĩ kĩ gĩgĩtũmĩte Moleku egwatĩre bũrũri wa Gadi?

Nĩ kĩ gĩtũmĩte andũ ake matũũre matũũra-inĩ makuo?”

² Jehova ekuuga atĩrĩ,

“No rĩrĩ, matukũ nĩmarooka

rĩrĩa ngoigithia mbu ya mbaara

ya gũũkĩrĩra Raba kũu kwa andũ a Amoni;

nakuo gūgaatuika hība ya mwanangiko,
 natuo tūtūura tūrīa tūkūrigiicīrie tūcinwo na mwaki.
 Hindī ūyo nīguo Isiraeli akaingata
 andū arīa maamūngatīte,”
 ūguo nīguo Jehova ekuuga.

3 “Wee Heshiboni, girīka, nīgūkorwo Ai nī kwanange!
 Rīrai, inyuī mūtūūraga Raba!

Mwīhumbei nguo cia makūnia mūcakaē;
 Teng’erai ūū na ūū kūu thingo-inī ciakuo,
 nīgūkorwo Moleku nīegūtahwo atwarwo būrūri ūngī,
 hamwe na athīnjīri-ngai na anene ake.

4 Nī kīi gītūmaga wīrahīre ituamba ciaku,
 ūkeraha nī ūndū wa ituamba ciaku icio noru mūno?
 Wee mwarī ūyū ūtarī mwīhokeku,
 wee ūtūūrīte wīhokete ūtonga waku ūkiugaga atīrī,
 ‘Nūū ūngūtharīkīra?’

5 Nīngakūrehithīria imakania
 kuuma kūrī arīa othe makūrigiicīrie,”
 nīguo Mwathani ekuuga,
 o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

“Andū othe anyu nīmakaingatwo,
 na gūtīkagīa na mūndū wa gūcookereria andū acio mahurunjūkite.

6 “No rīrī, thuutha-inī nīngacookia
 ūgaacīru wa andū a Amoni,”
 ūguo nīguo Jehova ekuuga.

Ndūmīrīri ikoniī Būrūri wa Edomu

7 Ha ūhoro ūkoniī Edomu:

Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī:
 “Kaī gūtārī na ūūgī ūtīgarīte kūu Temani?
 Kaī kīrīra gīthīrīte harī andū arīa akuūku?
 Kaī ūūgī wao ūbuthīte biū?

8 Garūrūkai mwīthare, mūthīi mūkehithe thīnī wa ngurunga iria ndiku,
 inyuī arīa mūtūūraga kūu Dedani,
 tondū nīngarehithīria Esaū mwanangiko
 rīrīa ngaamūherithia.

9 Agethi a thabībū mangīūka kūrī we-rī,
 githī to matīgie tūthabībū tūnini?
 Aici mangīūka ūtukū-rī,
 githī matīngīya o indo iria imabatarītie?

10 No rīrī, nīi nīngaguūria Esaū nguo atigwo njaga,
 nīngaguūria cīhitho ciake,
 nīguo ndakanacooke kuona gwa kwīhitha.

Ciana ciake, na andū a nyūmba yao, na andū a itūūra rīake
 nīmakaniinwo,
 na o nake ndagatigara.

11 Ndigīrai ciana cianyu cia ngoriai; nīngagitīra mīoyo yacio.
 Atumia anyu a ndigwa mūreke o nao manjīhoke.”

12 Jehova ekuuga atīrī: “Kūngīkorwo arīa mataagītīrwo kūnyūira
 gīkombe kīu no nginya makīnyūire-rī, wee ūngīkīaga kūherithio nīkī?
 Ndūrī hīndī ūtakaherithio, no rīrī, no nginya ūgaakīnyūira.”¹³ Jehova
 ekuuga atīrī: “Ngwīhīta ngīgwetaga rītwa rīakwa, njuge atī Bozara
 gūgaatuika kūndū kwanangīku na kūrī magigi, gwa kūmenwo na gwa

kūnyiitwo nĩ kĩrumi; namo matũūra makuo mothe magatũūra marĩ manangĩku nginya tene.”

14 Nĩnjiguĩte ndũmĩrĩri kuuma kũrĩ Jehova:

Atĩ nĩatũmire mũrekio athĩi kũrĩ ndũrĩrĩ, agaciĩre atĩrĩ,
“Ūnganai mũrĩtharĩkĩre!
Arahũkai mũkarũe mbaara!”

15 “Rĩu nĩngũkũnyiihia mũno gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ,
ndũme ūmenwo nĩ andũ.

16 Guoya ūria ūtũmaga andũ magwĩtigĩre
na mwĩtĩlo wa ngoro yaku-rĩ, nĩkũheenetie,
o wee ūtũuraqa thĩnĩ wa ngurunga cia ndwaro cia mahiga,
o na ūgakaraga tũcũmbĩrĩ igũrũ twa karĩma.
O na ūngĩgaaka itara igũrũ mũno ta cia nderi,
ngaakũruta kuo, ngũharũrũkie,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

17 “Edomu gũgaatuĩka kũndũ gwa kũmakania;
arĩa othe makaahĩtũkĩra kuo nĩmakamaka na makũnyũrũrie,
nĩ ūndũ wa ūria gũgaakorwo kwanangĩtwo.

18 O ta ūria Sodomu na Gomora kwang’auranirio,
hamwe na matũūra marĩa maariganĩtie namo,
atĩ gũtirĩ mũndũ ūngĩtũura kuo;
gũtirĩ mũndũ ūgaacooka gũtũura kuo,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

19 “O ta mũrũũthi ūũkĩte kuuma ihinga-inĩ cia Jorodani,
ũgakinya ūrĩithio-inĩ ūria mũnoru-rĩ,
nogo ngaingata Edomu oime bũrũri-inĩ wake o rĩmwe.
Nũũ ūthuurĩtwo wa kũruta wĩra ūcio nĩgeetha ndĩmũtue wa
kũũrũgamĩrĩra?

Nũũ ūngĩ ūhaana ta nĩ, na nũũ ūngĩhota kũngararia?
Nĩngĩ nĩ mũrũũthi ūrĩkũ ūngĩkĩhota kũregana na nĩ?”

20 Nĩ ūndũ ūcio, ta thĩkĩrĩraia, mũigũe ūria Jehova athugundĩte gwĩka
Edomu,

o na ūria atuĩte gwĩka arĩa matũũruga Temani:
Arĩa anini thĩnĩ wa rũuru rũu rwa mbũri magaaakururio matwarwo
kũndũ kũraya;

nĩakaniina ūrĩithio wao ūthire biũ nĩ ūndũ wao.
21 Thĩ nĩĩkainainio nĩ mũrurumo wao makĩgũa thĩ;
kayũ ga kĩrĩro kĩa gakaiguuo o nginya Iria Itune.

22 Atĩrĩrĩ! Nderi nĩĩkombũka na ĩcuuhũke,
ĩtambũrũkĩtie mathagu mayo igũrũ rĩa Bozara.
Mũthenya ūcio-rĩ, ngoro cia njamba iria irĩ hinya cia Edomu
igaaatuĩka ta ngoro ya mũndũ-wa-nja akĩrũmwo.

Ndũmĩrĩri ĩkonĩ Dameski

23 Ha ūhoru ūkonĩ Dameski:

“Hamathu na Aripadi nĩamaku,
nĩ ūndũ nĩmĩaguĩte ndeto njũru.

Nĩmorĩtwo nĩ hinya,
makaagaaga ta maaĩ ma iria.

24 Dameski nĩrĩũrĩtwo nĩ hinya,
nao andũ a rĩo makahũndũka meethare,
rĩyũrĩtwo nĩ kũinaina;

andũ a rĩo manyiitĩtwo nĩ ruo rwa ngoro na kĩaha,
ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo.

25 Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte itũũra rĩrĩa rĩrĩ ngumo rĩage gũtiganĩrio,
o itũũra rĩu rĩngenagia?

26 Ti-itherũ, aanake a rĩo nĩmakarũndwo barabara-inĩ ciarĩo;
thigari ciakuo ciothe igaakirio ki mũthenya ũcio,”
ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

27 “Nĩngacina thingo cia Dameski;
naguo mwaki ũcio nĩũgaacina ciĩgitĩro cia Beni-Hadadi.”

Ndũmĩrĩri ikoniĩ Kedari na Hazoru

28 Ũhoro ũkoniĩ Kedari, o na mothamaki ma Hazoru, marĩa
Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aatharĩkĩre:

Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Arahũkai mũtharĩkĩre Kedari,
na mũniine andũ acio a mwena wa Irathĩro.

29 Hema ciao na ndũũru ciao cia mbũri nĩngatahwo;
ciandarũa ciao nĩngakuuo,
hamwe na indo ciao ciothe, na ngamĩira ciao ciothe.

Andũ nĩmakanĩrĩra, mameere atĩrĩ,
‘Kĩmako kĩnene kiumanĩte na mĩena yothe!’

30 “Mwĩtharei narua!

Ikarai thĩinĩ wa ngurunga iria ndiku,
inyuĩ mũtũũraga kũu Hazoru.

Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩaciirĩre kũmũũkĩrĩra;
nĩathugundĩte ũrĩa ekũmũũkĩrĩra,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

31 “Arahũkai mũtharĩkĩre rũrĩrĩ rũu rũtũũrĩte rũgaacĩre na rũhooreire,
o rũu rũtũũrĩte rũrĩ na thayũ,
rũrĩrĩ rũteeHINGAGĩra na ihingo kana rũkeirigĩra na igera;
andũ aruo matũũraga marĩ oiki,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

32 “Ngamĩira ciao igaatuĩka cia gũtahwo,
nacio ndũũru icio ciao nyingĩ cia ng’ombe ituĩke cia ndaho.

Arĩa marĩ kũndũ kũraya nĩngamahurunjĩra mĩena yothe irĩa yumaga
rũhuho.
na nĩngamarehithĩria mwanangĩko kuuma mĩena yothe,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

33 “Hazoru gũgaatuĩka ũtũũro wa mbwe,
gũtũũre gũkirĩte ihooru nginya tene.

Gũtirĩ mũndũ ũgaatũũra kuo;
gũtirĩ mũndũ ũgaikara kuo.”

Ndũmĩrĩri ikoniĩ Elamu

34 Īno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova irĩa yakinyĩrĩre Jeremia ũcio mũnabii
ikoniĩ Elamu, o kĩambĩrĩria-inĩ kĩa wathanĩ wa Zedekia mũthamaki wa
Juda:

35 ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga:
“Atĩrĩrĩ, nĩngoinanga ũta wa Elamu,
ũrĩa arĩ guo kĩhumo kĩa hinya wao.

- 36 Nĩngarehithĩria andũ a Elamu huho iria inya
ciumaga mĩena ĩria ĩna ya igũrũ;
ngaamahurunjĩra na kũu huho icio inya ciumaga,
na gũtirĩ rũrĩrĩ o na rũmwe
andũ acio aingate a Elamu matakoorĩra.
- 37 Nĩngahehenja Elamu maitho-inĩ ma thũ ciao,
marĩ o mbere ya andũ arĩa macaragia kũmaruta muoyo;
nĩngamarehithĩria mwanangĩko,
o na marakara makwa mahiũ,
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
“Ngaamateng’eria na rũhiũ rwa njora
nginya ndĩmaniine biũ.
- 38 Nĩngaiga gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene kũu Elamu,
na niine mũthamaki wakuo o na anene akuo,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
- 39 “No rĩrĩ, nĩngacookia ũgaacĩru wa Elamu
matukũ-inĩ marĩa magooka,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

50

Ndũmĩrĩri ĩkonĩ Bũrũri wa Babuloni

- 1 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ĩria Jehova aaririe na kanua ka Jeremia ũcio
mũnabii, ũhoro ũkonĩ Babuloni na andũ a bũrũri wa Babuloni:
- 2 “Anĩrĩrai na mũhunjanĩrie ũhoro ndũrĩrĩ-inĩ,
haandai kĩbebero na mũhunjanĩrie ũhoro wakĩo;
mũtikamahithe ũndũ, no mũmeere atĩrĩ,
‘Babuloni nĩgũgũtunyanwo;
Beli nĩgũconorithio,
nayo Merodaki ĩiyũrwo nĩ kĩmako.
Mĩhianano yakuo nĩgaconorithio,
na mĩhianano yao nĩkaiyũrwo nĩ guoya.’
- 3 Tondũ rũrĩrĩ ruumĩte mwena wa gathigathini nĩrũkamũtharĩkĩra,
na rwanange bũrũri wake.
Gũtirĩ mũndũ ũgaatũra kuo;
andũ nĩmakoora o hamwe na nyamũ.
- 4 “Matukũ-inĩ macio, na ihinda-inĩ rĩu,
andũ a Isiraeli na andũ a Juda hamwe
nĩmagathiĩ macarie Jehova Ngai wao makĩrĩraga,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
- 5 “Nĩmakoorrĩria njĩra ya gũthĩ Zayuni,
na magariũrũke, merekeirie mothiũ mao kuo.
Nĩmagooka meeohanie na Jehova,
na marĩkanĩre kĩrĩkanĩro gĩa gũtũra tene na tene
kĩria gĩtagacooka kũriganĩra.
- 6 “Andũ akwa makoretwo marĩ ng’ondũ ciũrĩte;
arĩithi ao nĩmamahĩtithĩte njĩra,
na magatũma morũure irĩma igũrũ.
Nao morũurĩte kuuma kĩrĩma-inĩ nginya karĩma-inĩ,
makariganĩrwo nĩ kũria ũhurũko wao ũrĩ.
- 7 Ũria wothe wamoonire akĩmatambuura; thũ ciao ikiuga atĩrĩ,

'Thuũ tũtirĩ na ihĩtia, nĩ ũndũ nĩmehĩirie Jehova,
ũrĩa arĩ we ũrĩithio wao wa ma,
o we Jehova, mwĩhoko wa maithe mao.'

8 "Mwĩtharei muume Babuloni;
eheraĩ bũrũri wa andũ a Babuloni,
na mũtuĩke ta thenge iria itongoragia rũuru rwa mbũri.

9 Nĩgũkorwo nĩngarahũra ũiguano wa ndũrĩrĩ nene,
ciumĩte bũrũri wa gathigathini ciũkĩrĩre Babuloni.

Nĩkarũgama handũ ha cio irĩũkĩrĩre na igũtunyane,
kuuma mwena ũcio wa gathigathini.

Mĩguĩ yao igaatuĩka ta irĩa ya njamba njoorua,
iria itacookaga moko matheri.

10 Nĩ ũndũ ũcio Babuloni nĩgũgatahwo;
andũ othe arĩa magaagũtaha nĩmagakuua indo cia kũmaigana,"
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

11 "Tondũ nĩmũkenete na mũkarũũhia,
inyuĩ arĩa mũtahaga igai rĩakwa,
tondũ mũgũtũũha ta moori ikĩraanga ngano ikĩmĩhũũra,
na mũkaania ta mbarathi cia njamba,

12 nyina wanyu nĩagaconoka mũno;
we ũcio wamũciarire nĩagaconorithio.

Nĩwe ũgaakorwo arĩ mĩnini mũno ndũrĩrĩ-inĩ,
atuĩke ta werũ, na ta bũrũri mũng'aru, o na ta werũ wa mũthanga.

13 Tondũ wa marakara ma Jehova, bũrũri ũcio ndũgacooka gũtũurwo nĩ
andũ,

no rĩrĩ, nĩgũkĩra gũgaakira ihooru biũ.

Andũ arĩa othe makaagerera kũu Babuloni nĩmakamaka, na manyũrũrie
kũndũ kũu

tondũ wa ũrĩa gũgaakorwo kwanangĩtwo.

14 "Mwĩhaarĩrie mũthiũrũrũkĩrie Babuloni,
inyuothe arĩa mũgeetaga ũta.

Rĩrathei! Mũtigatigie mĩguĩ,
nĩgũkorwo nĩrĩhĩirie Jehova.

15 Riugĩrĩriei kuuma na mĩena yothe!

Nĩrĩneanĩte rĩo rĩene, mĩthiringo yarĩo nĩngwĩte,
na thingo ciarĩo nĩimomokete.

Nĩgũkorwo rĩrĩ nĩrĩo irĩhĩria rĩa Jehova-rĩ,
mwĩrĩhĩriei harĩ rĩo;

rĩĩkei o ta ũrĩa rĩaneeka andũ arĩa angĩ.

16 Eheriai ũrĩa ũhaandaga kũu Babuloni,
na ũrĩa ũgethaga na rũhiũ rwake hĩndĩ ya magetha.

Tondũ wa rũhiũ rũu rwa njora rwa mũhinyanĩrĩria-rĩ,
o mũndũ nĩacooke kũrĩ andũ ao,

o mũndũ nĩorĩre bũrũri wao kũmbe.

17 "Isiraeli ahaana ta rũuru rũhurunjũkĩte,
rũteng'eretio nĩ mĩrũũthi.

Mũthamaki wa Ashuri

nĩwe warĩ wa mbere kũmũtambuura;

wa kũrigĩrĩria kũmũhehenja mahĩndĩ-rĩ,

aarī Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni.”

18 Nī ūndū ūcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atīrī:

“Nīngaherithia mūthamaki wa Babuloni na būrūri wake,
o ta ūria ndaaherithirie mūthamaki wa Ashuri.

19 No nīngacookia Isiraeli ūrīthio-inī wake mwene,
nake akaarīthagīria kūu Karimeli na Bashani;
akaarīaga akahūūna

kūu irima-inī cia Efraimu, na cia Gileadi.

20 Matukū-inī macio, o ihinda-inī rīu-rī,
ihītia rīa Isiraeli nīrīgathuthuurio,

no rītikoneka,

o na mehia ma Juda mathuthuurio,

no matikooneka,

nīgūkorwo matigari marīa ngaahonokia nīngamarekera,”
ūguo nīguo Jehova ekuuga.

21 “Tharīkīrai būrūri wa Merathaimu,*
mūūkīrīre arīa matūūraga Pekodi.

Mateng’eriei, na mūmoorage, mūmaniine biū,”
ūguo nīguo Jehova ekuuga.

“Īkai ūria wothe ndīmwathīte.

22 Kūrī na mbugīrīrio ya mbaara būrūri-inī ūcio,
nayo nī mbugīrīrio ya kūniinanwo kūnene!

23 Nyondo ĩria ĩtūūrīte ĩhūūraga thī yothe-rī,
kaī nīyunangītwo, ĩgathethereka-ī!

Kaī Babuloni nīgūkīrīte ihooru gatagatī-inī ka ndūrīrī-ī!

24 Ndaakwambīre mūtego, wee Babuloni,
nawe ūkīgwatio nīguo ūtekūmenya;

wakorereirwo, ūkīnyitwo

tondū wa gūkararia Jehova.

25 Jehova nīahingūrīte harīa aigaga indo ciake cia mbaara,
akaruta indo ĩcio cia mbaara cia mang’ūrī make,

nīgūkorwo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe arī na wīra wa kūruta
kūu būrūri-inī wa andū a Babuloni.

26 Ūkaai mūgūtharīkīre muumīte kūdū kūraya.
Thariai makūmbī makuo;

gūcookanīrīriei irūndo ta cia hība cia ngano.

Kwanangei biū,

na mūtīgatīgie matigari kuo.

27 Ūragai tūtegwā twakuo tuothe,
tūkūrūkiei tūgathīnjwo!

Kaī marī na haaro-ī! Nīgūkorwo mūthenya watuo nīmūkinyu,
ihinda riatuo rīa kūherithio.

28 Ta thikīrīriai mūigūe arīa moorīte na arīa metharīte makoima būrūri
wa Babuloni,

makiumbūra marī kūu Zayuni

ūrīa Jehova Ngai witū erīhūrie,

akerīhīria nī ūndū wa hekarū yake.

29 “Ītai aikia a mīguī mokīrīre Babuloni,

* 50:21 Merathaimu rīgītaūrwo nī kuuga “kūremera Jehova maita meerī.”

- o arĩa othe mageetaga ūta.
 Ambaa hema mūgūthiūrūrūkīrie;
 mūtikareke mūdū o na ūmwe warĩ oore.
 Rĩrĩhei kūrĩngana na ciĩko ciarĩ;
 o ta ūrĩa rĩaneeka andū angl-rĩ, rĩkei o ta guo.
 Nīgūkorwo nĩrĩng'athĩrie Jehova,
 o we Ūrĩa Mūtheru wa Isiraeli.
 30 Nĩ ūndū ūcio, aanake aarĩo nĩmakaagũa njĩra-inĩ cia itũũra;
 thĩgari ciarĩo ciothe nĩgakirio ki mũthenya ūcio,"
 ūguo nĩguo Jehova ekuuga.
 31 "Atũrĩrĩ, nĩngũkĩrĩrie, wee mwĩtĩi ūyũ,
 nĩgūkorwo mũthenya waku nĩmũkinyu,
 o rĩo ihinda rĩaku rĩa kũherithio,"
 ūguo nĩguo Mwathani, o we Jehova-Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga.
 32 "Mwĩtĩi ūcio nĩakahĩngwo agwe,
 na gũtirĩ mūdū ūkaamũkĩria;
 nĩngagwatia matũũra makuo mwaki,
 naguo nĩũgaacina arĩa othe mamũrigiicĩrie, maniiwwo biũ."
 33 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ,
 "Andũ a Isiraeli nĩmahinyĩrĩrio,
 o ūndū ūmwe na andũ a Juda.
 Arĩa othe maamatahire nĩmamarũmĩtie mũno,
 makarega kũmarekia mathĩ.
 34 No rĩrĩ, Mũkũuri wao arĩ na hinya;
 Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo rĩitwa rĩake.
 Nĩakamarũrĩra na kĩyo ciira-inĩ wao,
 nĩguo atũme bũrũri wao ūgĩe na ūhurũko,
 no aagithie arĩa matũũraga Babuloni ūhurũko."
 35 Jehova ekuuga atĩrĩ:
 "Harĩ na rũhiũ rwa njora rwa gũũkĩrĩra andũ a Babuloni,
 rũũkĩrĩre arĩa matũũraga Babuloni,
 na rũũkĩrĩre anene na andũ arĩa ogĩ akuo!
 36 Rũhiũ rwa njora rũgookĩrĩra anabii akuo a maheeni,
 nao matũũke irimũ.
 Nĩngĩ rũhiũ rwa njora nĩrũgookĩrĩra njamba ciakuo iria irĩ hinya,
 nacio nĩkaiyũrwo nĩ kĩmako kĩnene.
 37 Rũhiũ rwa njora rũgookĩrĩra mbarathi, na ngaari cia ita,
 na andũ a ndũrĩrĩ arĩa marĩ ita-inĩ rĩake,
 nao matũũke ta andũ-a-nja.
 Nĩngĩ rũhiũ rwa njora nĩrũgookĩrĩra indo ciao iria cia bata ciigĩtwo igĩĩna-
 inĩ ciao,
 nacio nĩgatahwo.
 38 Nĩgũkaara rĩũa rĩa kũhũithia maaĩ makuo!
 Namo nĩmakaahũa biũ.
 Nĩgūkorwo ūcio nĩ bũrũri ūyũrĩte ngai cia mĩhianano,
 nao andũ akuo nĩmagũrũkĩtio nĩyo.
 39 "Nĩ ūndū ūcio nyamũ cia werũ-inĩ na hiti nĩcio igaatũũraga Babuloni,
 na kũu no kuo gũgaatũũrwo nĩ ndundu.
 Gũtigacooka gũtũũrwo nĩ andũ
 o na kana gũikarwo nĩ andũ, nginya njjarwa na njjarwa.
 40 O ta ūrĩa Ngai aang'aũranirie Sodomu, na Gomora,

o hamwe na matũũra marĩa maariganĩtie namo-rĩ,
ũguo noguo gũtarĩ mũndũ ũgaatũũra kuo;
gũtirĩ mũndũ ũgaikara kuo,"
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

- 41 "Atĩrĩrĩ, mbũtũ ya ita nĩ ĩrooka yumĩte mwena wa gathigathini;
rũrĩrĩ rũnene, na athamaki aingĩ
nĩmarahũrĩtwo kuuma ituri-inĩ cia thĩ.
- 42 Marooka marĩ na mota na matimũ mao;
nao nĩ andũ ooru, na matarĩ tha.
Mũrurumo wao nĩ ta mũrurumo wa ndiihũ cia maaĩ ma iria,
magĩũka mahaicĩte mbarathi ciao;
mokĩte meyarĩire wega mbaara-inĩ
nĩguo magũtharĩkĩre, wee Mwarĩ ũyũ wa Babuloni.
- 43 Mũthamaki wa Babuloni nĩaiguĩte ũhoru wao,
namo moko make makoowo nĩ hinya.
Nĩanyiitĩtwo nĩ ruo rũnene ngoro-inĩ yake,
na ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo.
- 44 O ta mũrũũthi ũkĩte kuuma ihinga-inĩ cia Jorodani
ũgakinya ũrĩithio-inĩ ũrĩa mũnoru-rĩ,
ũguo noguo ngaingata Babuloni, oime bũrũri-inĩ wake o rĩmwe.
Nũũ ũcio ũthuurĩtwo wĩra ũcio nĩgeetha ndĩmũtue wa
kũũrũgamĩrĩra?
- Nũũ ũngĩ ũhaana ta nĩ, ningĩ-rĩ, nũũ ũngĩhota kũngararia?
Ningĩ nĩ mũrũithi ũrĩkũ ũngĩhota kũregana na nĩ?"
- 45 Nĩ ũndũ ũcio, thĩkĩrĩriai mũigũe ũndũ ũrĩa Jehova athugundĩte
wa gũũkĩrĩra bũrũri wa Babuloni,
o na ũrĩa atuĩte gwĩka bũrũri wa andũ a Babuloni:
Arĩa anini rũũru-inĩ magaakururio, matwarwo kũndũ kũraya;
nĩakananga ũrĩithio wao ũthire biũ nĩ ũndũ wao.
- 46 Mũrurumo wa Babuloni gũgĩtahwo nĩũgathĩngithia thĩ;
kayũ ga kĩrĩro gĩakuo nĩgakaiguuo ndũrĩrĩ-inĩ.

51

- ¹ Jehova ekuuga ũũ:
"Atĩrĩrĩ, nĩngarahũra roho wa mũniinani,
ũũkĩrĩre Babuloni, o na andũ a Lebi-Kamai.
- ² Nĩngatũma andũ a kũngĩ mathũ Babuloni
magakũhurunje ta ũrĩa mũũngũ ũmbũragwo ihuhĩro-inĩ,
na manange bũrũri ũcio ũtigwo ũtarĩ kĩndũ;
makaũũkĩrĩra kuuma mũena yothe,
mũthenya ũcio wago wa mwanangĩko.
- ³ Mũtikanareke mũikia wa mũguĩ ageete ũta wake,
kana ehumbe nguo ciake cia ita.
Mũtigacaĩre aanake akuo;
anangai mbũtũ ciake cia ita, mũciniine.
- ⁴ Makaagũa thĩ moragĩtwo kũu Babuloni,
magurarĩtio nguraro cia gĩkuũ kũu barabara-inĩ ciakuo.
- ⁵ Nĩgũkorwo Isiraeli na Juda matitirikĩtwo
nĩ Ngai wao, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
o na gũtuika bũrũri wao ũiyũrĩtwo nĩ mahĩtia
maitho-inĩ ma ũcio Mũtheru wa Isiraeli.

- 6 “Mwĩtharei muume kũu Babuloni!
 Ūrai mũhonokie mũoyo yanyu!
 Mwĩtharei mũtikaniinanĩrio nakuo nĩ ũndũ wa mehia makuo.
 Nĩ ihinda rĩa Jehova rĩa kwĩrĩhĩria;
 agaakũrĩha o kĩrĩa gĩkwagĩrĩire.
- 7 Babuloni kwahaanaga ta gĩkombe gĩa thahabu
 kĩrĩ guoko-inĩ kwa Jehova;
 nakuo gũgĩtũma thĩ yothe ihaane ta irĩitwo nĩ njoohi.
 Ndũrĩrĩ nĩcianyuire ndibei yakuo;
 nĩ ũndũ ũcio rĩu ihaana ta igũrũkĩte.
- 8 Babuloni nĩgũkũgũa o rĩmwe na kũhehenjwo.
 Kũrĩrĩrei!
 Rehei ndawa ya kũniina ruo rwakuo;
 hihi kwahota kũhona.
- 9 “ ‘Nĩtũngĩahonirire Babuloni,
 no rĩrĩ, gũtingĩhonio.
 Nĩtũgĩtĩgei, na o mũndũ acooke bũrũri wake kũmbe,
 nĩgũkorwo ituĩro rĩakuo rĩkinyĩte o matu-inĩ,
 rĩambatĩte o nginya matu-inĩ marĩa mairũ.’
- 10 “ ‘Jehova nĩnonanĩtie ũthingu witũ;
 ũkai tũthĩ tũkoimbũrĩre Zayuni
 maũndũ marĩa Jehova Ngai witũ ekĩte.’
- 11 “Noorai mũguĩ, oyai ngo!
 Nĩgũkorwo Jehova nĩarahũrĩte athamaki a Amedi,
 nĩ ũndũ nĩaciirĩre kũniina Babuloni.
 Jehova nĩekwĩrĩhĩria harĩo,
 erĩhĩrie maũndũ
 marĩa meekirwo hekarũ yake.
- 12 Haandai bendera kũrigania na thingo cia Babuloni!
 Ongererai agĩtũri, igai arangĩri,
 mũhaarĩrie andũ a kũhithũkĩra njĩra-inĩ!
 Jehova nĩekũhingia ũrĩa aciirĩre gwĩka,
 ahingie uuge wake wa kũrũmĩrĩrwo,
 wa gũũkĩrĩra andũ a Babuloni.
- 13 Wee ũtũũraga gũkuhĩ na njũũĩ nyingĩ,
 na ũkeigĩra indo nyingĩ igĩĩna-inĩ ciaku-rĩ,
 ithirĩro rĩaku nĩ ikinyu,
 nĩ ihinda rĩaku rĩa kweherio.
- 14 Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩehĩtĩte akĩgwetaga rĩitwa rĩake, akoiga
 atĩrĩ:
 Ti-itherũ nĩngatũma ũũkĩrĩrwo nĩ andũ aingĩ o ta mũrumbĩ ya ngigĩ,
 nao makuugĩrĩrie nĩ ũndũ wa gũkũhoota.
- 15 “Nĩwe wombire thĩ na ũndũ wa hinya wake;
 ningĩ akĩhaanda thĩ na ũũgĩ wake,
 na agĩtambũrũkia matu mairũ na ũndũ wa ũmenyo wake.
- 16 Hĩndĩ irĩa agũũthũka-rĩ, maaĩ marĩa marĩ igũrũ matu-inĩ
 nĩmarurumaga;
 nĩwe ũtũmaga thaatũ wambate na igũrũ kuuma ituri ciothe cia thĩ.
 Atũmaga rũheni rũũke rũrehanĩte na mbura,

na akahingūrīra rūhuho ruume makūmbī-inī make.

17 “Andū othe nīmagīte meciiria na makaaga ūmenyo, nake mūturi wa thahabu o wothe nīaconorithītio nī mīhianano ĩyo yake.

Nī ūndū mīhianano ĩyo yake nī ya maheeni; ndīrī mīhūmū thīnī wayo.

18 Ndīrī kīene, nī indo cia kūnyararwo; narīo ihinda rīayo rīa gūciirithio rīakinya-rī, nīgathira biū.

19 We ūcio Rūgai rwa Jakubu ndatarīi tayo, nīgūkorwo nīwe Mūūmbi wa indo ciothe, o hamwe na mūhīrīga ūrīa eegwatīire ūtuīke igai rīake; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīrīo rītwa rīake.

20 “Nīwe njūgūma yakwa ya ita, na nowe kīndū gīakwa kīa mbaara: nīwe hūthagīra kūhehenja ndūrīrī, na ngatūmīra hinya waku kūniina mothamaki.

21 Nīwe hūthagīra kūhehenja mbarathi na mūmīhaici, ngakūhūthīra kūhehenja ngaari ya ita na mūmītware,

22 ngakūhūthīra kūhehenja mūdū mūrūme na mūdū-wa-nja, ngakūhūthīra kūhehenja mūdū mūkūrū na ūrīa mwīthī, o na ngakūhūthīra kūhehenja mwanake na mūrītu,

23 Ngakūhūthīra kūhehenja mūrīthi na rūūru rwake rwa mbūri, ngakūhūthīra kūhehenja mūrīmi na ndegwa ciake cia kūrīma, o na ngakūhūthīra kūhehenja abarūthi na anene.

24 “Na rīrī, Babuloni na arīa othe matūūruga Kalidei, ngaamacookereria ūūru wao mūkīionagīra, ūūru wothe ūrīa maaneka kūu Zayuni,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

25 “Nīngūgūūkīrīra wee kīrīma gīkī gīa kūniinana, wee ūniinaga thī yothe.” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

“Nīngūgūtambūrūkīria guoko ngūūkīrīre, ngūgaragarie ngūrute ndwaro-inī cia mahiga, na ndūme ūtuīke ta kīrīma gīcinītvo nī mwaki.

26 Gūtīrī ihiga rīkarutwo harīwe rītūike rīa koine, o na kana ihiga o rīothe rīa mūthingi, nī ūndū ūgūtūūra ūkīrīte ihooru nginya tene,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

27 “Haandai bendera būrūri-inī, huhai karumbeta ndūrīrī-inī!

Thagathagai ndūrīrī ikahūūrane nake; ĩtai mothamaki maya meturanīre, mamūūkīrīre: mothamaki ma Ararati, na Mīni, na Ashikenazu.

Mūigīrei mūnene wa ita wa kūmūūkīrīra; ambatiai mbarathi cia ita nyingī ta mīrumbī ya ngigī.

28 Thagathagai ndūrīrī ikahūūrane nake; thagathagai athamaki a Amedi,

na abarūthi, na anene ao othe, na andū a mabūrūri mothe marīa maathagwo nīo.

29 Būrūri nūrathingitha na ūkenyogonda nī ruo, nīgūkorwo ūndū ūrīa Jehova aciirīre gwīka Babuloni nī mūrūmu:

wa kũharagania bũrũri wa Babuloni
nĩguo kwage mũndũ ũngĩtũura kuo.

30 Njamba iria irĩ hinya cia Babuloni nĩtigĩte kũrũa;
ciikarĩte ciĩgitio-inĩ ciacio iria nũmu.

Hinya wacio nĩ mũthiru;
ihaanĩte o ta andũ-a-nja.

Ciikaro ciakuo nũcinĩtwo na mwaki;
mĩgũĩka ya ihingo ciakuo nĩ miunange.

31 Mũtwari ndũmĩrĩri ũmwe ararũmĩrĩrwo nĩ ũngĩ,
nake mũrekio akarũmĩrĩrwo nĩ mũrekio ũrĩa ũngĩ,
makamenyithie mũthamaki wa Babuloni
atĩ itũura rĩu riake inene rĩothe nĩrĩtunyane,

32 ningĩ mariũko ma njũũ nĩmanyiite,
na kũrĩa kũrĩ marura gũgaacinwo na mwaki,
nacio thigari ikanyiitwo nĩ guoya."

33 Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ:
"Mwarĩ wa Babuloni atarĩi ta kihuhĩro kĩa ngano
hĩndĩ irĩa yaraganĩtio ikĩrangĩrĩro;
kahinda gake ga kũgethwo nĩgegũkinya o narua."

34 "Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩatũmeretie,
nĩatũreheire kĩrigiicano,
agatũma tũtuĩke ta nyũngũ ya rĩũmba itarĩ kĩndũ.

Nĩatũmerũkĩtie o ta ndamathia,
nayo nda yake akamũiyũria na indo ciitũ iria irĩ mũrĩo,
na nĩacookete agatũtahĩka.

35 Maũndũ ma ũhinya marĩa maanekwo nyama ciitũ-rĩ,
marocokerera Babuloni,"

ũguo nĩguo atũuri a Zayuni mekuuga.
"Thakame iitũ irocookerera acio maikaraga kũu Babuloni,"
ũguo nĩguo Jerusalemu ikuuga.

36 Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, Jehova ekuuga ũũ:
"Atĩrĩrĩ, nũ nĩngũkũrũrĩra na ngũrĩhĩrie;
nĩngahũithia iria riake, na ndũme ithima ciake ihũe.

37 Babuloni gũgaatuĩka hĩba ya kũndũ kwanangĩku,
na imamo cia mbwe,

na kũndũ gwa kũmakania, na gwa gũthekererwo,
kũndũ gũtarĩ mũndũ ũngĩtũura kuo.

38 Andũ othe akuo makaararamaga ta mĩrũũthi mĩthĩ,
makaarurumaga ta njaũ cia mĩrũũthi.

39 No rĩrĩ, hĩndĩ irĩa magaaakorwo macinĩtwo nĩ thuti-rĩ,
nĩrĩo ngaamarugithĩria iruga,
na ndũme mariĩo nĩ njoohi,

nĩguo magaaathea maanĩrĩre,
maticooke makome toro nginya tene, na maticooke gũũkĩra,"
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

40 "Ngaamaikũrũkia ta tũgondu tũgĩthĩ gũthĩnjwo,
o na ta ndũrũme irĩ hamwe na thenge.

41 "Hĩ, kaĩ Sheshaki nĩrĩkeegwatĩrwo-ĩ,
itũura rĩu rĩrahagwo nĩ thĩ yothe kaĩ nĩnyĩite-ĩ!
Babuloni gũgaatuĩka kũndũ gwa kũmakania
thĩnĩ wa ndũrĩrĩ ciothe!

- 42 Iria rīrīa inene nīrīkaiyūra Babuloni guothe;
mūrurumo wa ndiihū ciario nīguo ūgaakūhubanīria.
- 43 Matūūra makuo nīmakirīte ihooru,
matuīke būrūri mūmū na werū ūtarī kīndū,
būrūri ūtarī mūndū ūngīūtūūra,
kūndū gūtari mūndū ūgeragīra kuo.
- 44 Nīngaherithīria Beli kūu Babuloni
na ndūme ītahīke kīndū kīrīa gīothe īmeretie.
Ndūrīri itigacooka kūhatīkana igīthī kūrī yo.
Naruo rūthingo rwa Babuloni nīrūkaagūa.
- 45 “Umai kūu thīnī warīo, inyuī andū akwa!
Mwīthareī, mūhonokie mīoyo yanyu!
Mwīthareī, mweherere marakara marīa mahiū ma Jehova.
- 46 Mūtikanareke ngoro cianyu ciūrwo nī hinya, kana mwītīgīre
hīndī īrīa ndeto cia mūhuhu ikaiguuo būrūri-inī;
ūhorō ūmwe wa mūhuhu nīūkaiguuo mwaka ūyū,
na ūngī ūiguuo mwaka ūcio ūngī ūrūmīrīre,
mūhuhu ūkonīi ndeto cia haaro būrūri-inī,
na wa mwathani ūmwe agīūkīrīra mwathani ūrīa ūngī.
- 47 Nīgūkorwo ti-itherū ihinda nīrīgooka
rīrīa ngaaherithia ngai cia mīhianano ya Babuloni;
būrūri ūcio wothe nīūgaconorithio,
nao andū akuo arīa othe moragītwo nīmakaaragana kuo.
- 48 Hīndī iyo igūrū na thī na kīrīa gīothe kīrī kuo
nīikanīrīra nī gūkena igīkenerera Babuloni,
nīgūkorwo aniinani nīmakarītharīkīra,
moimīte mwena wa gathigathini,”
ūguo nīguo Jehova ekuuga.
- 49 “Babuloni no nginya gūkaagūa nī ūndū wa andū a Isiraēli arīa
maanooraga,
ūguo noguo andū a mabūrūri mothe makaagūa thī,
moragītwo nī ūndū wa Babuloni.
- 50 Inyuī mūhonokete kūragwo na rūhiū rwa njora-rī,
mwīthareī na mūtīkagonderere!
Ririkanagai Jehova mūrī būrūri wa kūraya,
na mwīciiragie ūhorō wa Jerusalemu.”
- 51 “Nītūconorithītio,
nīgūkorwo nītūrumītwo,
na tūkahumbwo thoni mothiū maitū,
tondū andū a kūngī nīmatoonyete
kūndū kūrīa kwamūre thīnī wa nyūmba ya Jehova.”*
- 52 Jehova ekuuga atīrī,
“Matukū nīmagooka rīrīa ngaaherithia mīhianano yake,
nao andū arīa agurarie kūu būrūri-inī ūcio guothe
nīmagacaaya.
- 53 O na kūngītūika Babuloni gwītūūgīrītīe gūgakinya o matu-inī,

* 51:51 Rūrī nī ihinda rīrīa Nebukadinezaru aingīrīre thīnī wa hekarū na akīmīthaahia mwaka wa 586 mbere ya gūciarwo gwa Kristū.

na cihitho ciakuo ikairigĩrwo na hinya mũno-rĩ,
no ngaakũrehithĩria anĩinani magũũkĩrĩre,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

54 “Mũgambo wa kĩrĩro nĩũraiguu kũu Babuloni;
nĩ mũgambo wa kũniinanwo
ũraiguu kũu bũrũri wa andũ a Babuloni.

55 Jehova nĩakaniina Babuloni;
nĩagakiria inegene rĩu inene rĩakuo.
Makũmbi ma thũ makaahũũyũka taarĩ mũrurumo wa maaĩ maingĩ.
Mũrurumo wa mĩgambo yao nĩkaiguuagwo.

56 Mũniinani nĩagookĩrĩra Babuloni;
njamba ciakuo iria irĩ hinya nĩkaanyiitwo,
namo mota mao moingangwo.

Nĩ undũ Jehova nĩ Mũrungu ũrihanagĩria;
we akaarĩhanĩria biũ.

57 Anene akuo, na andũ arĩa ogĩ, o na abarũthi akuo,
o undũ ũmwe na anene akuo, o na njamba ciakuo iria irĩ hinya,
othe nĩngatũma marĩo nĩ njoohi;
magaakoma nginya tene, na matiũkĩre,”
nĩguo Mũthamaki ekuuga,
o we ũrĩa rĩitwa rĩake arĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

58 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ:
“Rũthingo rwa Babuloni rũria rwarĩ nĩrũkang’auranio biũ,
nacio ihingo ciakuo iria ndaaya na igũrũ icinwo na mwaki;
andũ menogagia tũhũ,
naguo wĩra wa ndũrĩrĩ no ngũ cia gũcinwo na mwaki.”

59 Īno nĩo ndũmĩrĩri ĩria Jeremia aaheire Seraia mũrũ wa Neria, mũrũ wa Maaseia, o ũcio warĩ mũnene ũrĩa mũrori wa maũndũ ma nyũmba ya mũthamaki, rĩria aathiire Babuloni marĩ na Zedekia mũthamaki wa Juda mwaka-inĩ wa ĩna wa ũthamaki wake. 60 Jeremia nĩandĩkĩte ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo ũhoru wothe ũkonĩ mwanangĩko ũrĩa ũgaakinyĩrĩra Babuloni: maũndũ marĩa mothe maandĩkĩtwo makonĩ Babuloni. 61 Jeremia akĩra Seraia atĩrĩ, “Wakinya Babuloni-rĩ, ũgaatigĩrĩra atĩ nĩwathoma mohoro maya mothe wanĩrĩre. 62 Ũcooke uuge atĩrĩ, ‘Wee Jehova, nĩugĩte nĩũkũniina kũndũ gũkũ, nĩgeetha gũtikanatũrwo nĩ mũndũ, o na kana nyamũ; gũgũtũra gũkĩrĩte ihooru nginya tene.’ 63 Warĩkia gũthoma ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo-rĩ, ũriherere ihiga, ũrĩkie Rũũ rwa Farati. 64 Ũcooke uuge atĩrĩ, ‘ũguo noguo Babuloni gũkaarikĩra kũũrĩre biũ, na gũtigacooka kuumĩra na igũrũ, nĩ undũ wa mwanangĩko ũria ngaakũrehithĩria. Nao andũ akuo nĩmakaagũa.’”

Ũhoru wa Jeremia ũkinyĩte hau.

52

Kũgũa kwa Jerusalemu

¹ Zedekia aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ũmwe rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ũmwe. Nyina eetagwo Hamutali mwarĩ wa Jeremia; nake oimĩte Libina. ² Nake agũka maũndũ mooru maithe-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa Jehoiakimu eekĩte. ³ Na nĩ undũ wa marakara ma Jehova-rĩ, nĩkĩo maũndũ macio mothe

meekikire kuu Jerusalemu na Juda, na muthia-ini akimaingata mehere mbere yake.

Na riri, Zedekia akiremera muthamaki wa Babuloni, akiaga gwashika.

⁴ Ni undu ucio mwaka-ini wa kenda wa uthamaki wa Zedekia, muthenya wa ikumi wa mweri wa ikumi-ri, Nebukadinezaru muthamaki wa Babuloni agithi kuhurana na Jerusalemu ari na ita riake riothe, nao makamba hema nja ya itura riu inene, na magika ihumbu cia tiri miena yothe yari cia kumateithia guthariki itura riu. ⁵ Nari itura riu inene rigikara riri irigiirie nginya mwaka wa ikumi na umwe wa uthamaki wa Zedekia.

⁶ Na riri, muthenya wa kenda wa mweri wa kana, ng'aragu ikineneha muno kuu itura-ini, o nginya gukiaga irio cia kurio ni andu a bururi ucio. ⁷ Hinda iyo rusingo rwa itura riu inene rukimomorwo, nacio mbutu ciothe cia ita ikura. Moimire itura-ini utuku magaire kihingoini kiria kiar gatagati ga thingo cieri hakuhi na mugunda wa muthamaki, o na gutuka andu a Babuloni nimarigiurie itura riu inene riothe. Nao makiura merekeire Araba, ⁸ no mbutu ya ita ya Babuloni igiteng'eria muthamaki Zedekia nginya ikimukinyira weru-ini uria mwaraganu wa Jeriko. Thigari ciake ciothe ikimurano nake ikhurunjwo. ⁹ Nayo mbutu ya ita ya Babuloni ikinyiita Muthamaki Zedekia.

Makimutwara kuri muthamaki wa Babuloni uria wari kuu Ribila, bururi-ini wa Hamathu, na kuu nkuo aamuturiire ciira. ¹⁰ Muthamaki wa Babuloni ari kuu Ribila noragithirie ariu a Zedekia o hau maitho-ini ma ithe wao; agicooka akuragithia anene othe a Juda. ¹¹ Niacookire agikurithia Zedekia maitho, na akimuoha na bingu cia gicango, akimutwara Babuloni, na kuu akimukia njeera nginya muthenya uria aakire.

¹² Muthenya wa ikumi wa mweri wa itano, mwaka-ini wa ikumi na kenda wa guthamaka kwa Nebukadinezaru muthamaki wa Babuloni-ri, Nebuzaradani munene wa arangi a muthamaki wa Babuloni, uria watungataga muthamaki wa Babuloni, agika Jerusalemu, ¹³ agicina hekaru ya Jehova, na nyumba ya uthamaki, o na nyumba ciothe cia Jerusalemu. Ningi agicina nyumba o yothe yari ya bata kuo. ¹⁴ Nayo mbutu yothe ya ita ya Babuloni, itongoretio ni munene ucio wa arangi a muthamaki, ikimomora thingo ciothe iria ciathururukirie Jerusalemu. ¹⁵ Nebuzaradani ucio wari munene wa arangi a muthamaki niatihire andu amwe ari maar athini muno, na andu ari maatigaire kuu itura-ini riu inene, hamwe na mabundi maria mangi, o na andu ari metwarite o ene kuri muthamaki wa Babuloni. ¹⁶ No Nebuzaradani niatigire andu amwe ari maar athini muno a bururi ucio kuo, niguu marutage wira migunda-ini ya mthabibu na migunda-ini iri ingi.

¹⁷ Andu a Babuloni makiunanga itugi cia gicango, na metha cia kugirirwo indo, na Karia karia kaari ga gicango, iria ciar thini wa hekaru ya Jehova, magikua gicango kiu giothe magitwara Babuloni.

¹⁸ Ningi magikua nyungu, na icakuri, na magathi ma gutinia ndambi, na bakuri cia kuminjaminjiria maa, na thaani, o na indo ciothe cia gicango iria ciahuthagirwo wira-ini wa hekaru, magithi nacio.

¹⁹ Munene ucio wa thigari cia muthamaki niakuire mbakuri iria nene, na Ngo, na mbakuri cia kuminjaminjiria maa, na nyungu, na miti ya matawa, na thaani, o na mbakuri iria ciahuthagirwo na kuru maruta ma kuniyuo, iria ciothe ciathondeketwo na thahabu iria theria kana betha.

²⁰ Gicango kiria kiarutirwo itugi-ini icio cieri, na Karia kau, na ndegwa iria ikumi na igiri cia gicango iria ciar rungu rwako, na

metha, iria Mũthamaki Solomoni aathondekete cia hekarũ ya Jehova, gĩtingĩathimĩkire nĩ kũingĩha. ²¹ O gĩtuḡĩ kĩmwe ḡacio kĩarĩ kĩa mĩkono ikũmi na ĩnana* kũraiha, na mĩkono ikũmi na ĩĩrĩ† ḡũthiũrũrũka; na o kĩmwe ḡacio kĩarĩ na ũtungu wa ciara inya, na kĩarĩ na irima gatagatĩ. ²² Kĩongo ḡĩa ḡicango kĩrĩa kĩarĩ hau gĩtuḡĩ-igũrũ, o kĩmwe kĩarĩ kĩa mĩkono ĩtano‡ kũraiha, na ḡikagemio na rũgara rũrĩ na makomamanga ma ḡicango ḡũthiũrũrũkĩria. Gĩtuḡĩ kũ kĩngĩ ḡĩa keerĩ, kĩrĩ na makomamanga makĩo nĩkĩahaanaine biũ na kũ kĩngĩ kĩa mbere. ²³ Na haarĩ na makomamanga mĩrongo kenda na matandatũ maacuuhĩte mĩena-inĩ; makomamanga mothe marĩa maathiũrũrũkĩrie igũrũ wa magemio macio ma rũgara maarĩ igana rĩmwe.

²⁴ Mũnene ũcio wa arangĩri nĩanyiitire Seraia mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, na Zefania mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa wa keerĩ harĩ we, o na andũ arĩa atatũ maarangagĩra mũrango. ²⁵ Harĩ andũ arĩa maatigaire kũu itũũra-inĩ inene, akĩnyiita mũnene ũrĩa warũgamĩrĩire andũ a mbaara, na akĩnyiita andũ mũgwanja arĩa maataaraga mũthamaki. Ningĩ akĩnyiita karani ũrĩa mũnene, ũrĩa wandĩkithagia andũ a ḡũthiĩ ita a bũrũri ũcio, na andũ ake mĩrongo ĩtandatũ arĩa maakorirwo itũũra-inĩ rĩu inene. ²⁶ Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri akĩmakuua othe, akĩmatwarĩra mũthamaki wa Babuloni kũu Ribila. ²⁷ Kũu Ribila, bũrũri-inĩ wa Hamathu, nĩkũo mũthamaki ũcio wa Babuloni aamoragithĩrie.

Nĩ ũndũ ũcio andũ a Juda magĩtahwo, magĩtwarwo bũrũri ũngĩ, makĩrutwo bũrũri wao. ²⁸ Ũyũ nĩguo mũigana wa andũ arĩa Nebukadinezaru aatahire akĩmatwara bũrũri ũngĩ:

nwaka-inĩ wa mũgwanja aatahire Ayahudi 3,023;

²⁹ nguo mwaka wa ikũmi na ĩnana wa ũthamaki wa Nebukadinezaru, agĩtaha andũ 832 kuuma Jerusalemu;

³⁰ o nguo mwaka-inĩ wake wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ, agĩtaha Ayahudi 745 magĩtwarwo bũrũri ũngĩ

nĩ Nebuzaradani ũcio mwathi wa arangĩri a mũthamaki.

Andũ acio othe maarĩ 4,600.

Jekonia Kuohorwo

³¹ Na ḡũḡĩkinya atĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩtatũ na mũgwanja kuuma rĩrĩa Jekonia, mũthamaki wa Juda, aatwarirwo bũrũri ũngĩ, mwaka-inĩ ũrĩa Evili-Merodaki aatuĩkire mũthamaki wa Babuloni-rĩ, nĩohorithirie Jekonia mũthamaki wa Juda, akĩmũrekereria oime njeera mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtano wa mweri wa ikũmi na ĩrĩ. ³² Nĩamwarĩrie na ũhooreri, na akĩmũhe ḡĩtĩ ḡĩa kũmũtũḡĩria ḡũkĩra athamaki acio angĩ maarĩ nao kũu Babuloni. ³³ Nĩ ũndũ ũcio Jekonia akĩruṭa nguo ciake cia njeera, na agĩtũũra arĩanagĩra irio na mũthamaki matukũ mothe marĩa aatũũrĩre muoyo. ³⁴ Mũthamaki ũcio wa Babuloni nĩaheaga Jekonia andũ cia kũmũteithia o mũthenya matukũ mothe marĩa aatũũrĩre muoyo, nginya mũthenya ũrĩa aakuire.

* 52:21 nĩ ta mita 8 † 52:21 nĩ ta mita ithano na nuthu (5:5) ‡ 52:22 nĩ ta mita igĩrĩ na robo (2:25)

MACAKAYA

1

¹ Hī! Kaī itūūra rīu inene nīrīkarīte rītiganīrio,
o rīu rīratūire rīiyūrīte andū-ī!

Kaī rīkūhaana o ta mūtumia wa ndigwa,
ūcio ūraarī mūnene gatagatī ka ndūrīrī-ī!

O we ūratūire arī mūthamaki-mūndū-wa-nja ng'ongo-inī cia būrūrī-rī,
rīu atuīkīte ngombo.

² Ūtukū araaraga akīrīra na ruo,
maithori makanyūrūrūkīra makai-inī make.

Arīa othe marendanīte nake-rī,
hatirī o na ūmwe wa kūmūhooreria.

Arata ake othe nīmamūkunyaniire;
othe matuīkīte thū ciake.

³ Thuutha wa thūina na mawīra maritū,
Juda nīatwarītwo ithaamīrio.

Atūūraḡa gatagatī ka ndūrīrī;
agakīaga handū ha kūhurūka.

Arīa othe mamūngatithagia nīmamūkinīyīrīre
arī hatīka-inī ciake.

⁴ Njīra cia gūthīi Zayuni no macakaya,
nī ūndū gūtīrī andū mookaga ciathī ciake iria njathane.

Matoonyero make mothe makirīte ihooru,
athīnjīri-Ngai ake no gūcaaya maracaaya,

airītu ake no kūgirīka,
nake arī na ruo rūnene.

⁵ Amuku ake matuīkīte nīo mamwathaga;
thū ciake nīcio igaacīre.

Jehova nīamūrehithūirie kīeha
nī ūndū wa mehīa make maingī.

Ciana ciake itahītwo igatwarwo būrūrī ūngī,
igatuīka mīgwate ya thū.

⁶ Mwarī wa Zayuni nīehereirwo nī riiri wake.
Anene ake mahaanīte ta thwariga ciagīte ūrīithio;

moorīte matarī na hinya,
moimītwo thuutha nī arīa mamaingatithītie.

⁷ Matukū-inī ma thūina na kūūrūūra gwake-rī,
Jerusalemu aririkanaga igīina ciothe

iria ciarī ciake matukū ma tene.

Rīrīa andū ake maagūire moko-inī ma thū-rī,
gūtīarī mūndū o na ūmwe wa kūmūteithia.

Thū ciake ikīmūrora,
igīthekerera mwanangīko wake.

8 Jerusalemu n̄ieh̄itie m̄uno,
 na n̄i ūndū ūcio akanyitwo n̄i thaahu.
 Ar̄ia othe maamūt̄ite-r̄i, r̄iu n̄imamūnyarar̄ite,
 n̄i ūndū n̄imonete njaga yake;
 we mwene no ḡucaaya aracaaya,
 na akamahutat̄ira.

9 Ḡiko ḡiake n̄ik̄inyiit̄ite nguo ciake;
 nake ndaigana gw̄icūūrania m̄ūt̄ūr̄ire wake wa thuutha.
 Kūḡua gwake kwar̄i gwa k̄umakania;
 ḡūt̄iar̄i m̄undū o na ūmwe wa k̄umūhooreria.
 “Wee Jehova, ta k̄ione math̄iina makwa,
 n̄iḡukorwo thū yakwa nihootan̄ite.”

10 Thū ūyo n̄iyegwat̄ire
 iḡiina-in̄i ciake ciothe;
 nake ak̄ionera nd̄ūr̄ir̄i iria itoōi Ngai
 iḡitoonya handū har̄ia hake haam̄ure:
 o ar̄ia wee wathan̄ite
 matikanatoonye k̄iūngano-in̄i ḡiaku.*

11 Andū ake othe n̄iḡucaaya maracaaya
 maḡietha ḡia k̄ūr̄ia;
 magagik̄ūrania iḡiina ciao
 na irio n̄iguo mat̄ūre muoyo.
 “Wee Jehova, ta cūrania wone,
 n̄iḡukorwo nd̄i m̄umeneku.”

12 “At̄ūr̄ir̄i, inyūi m̄urah̄it̄uka,
 anga m̄ukuona ūndū ūyū ta ūtam̄ukonīi?
 Ta rorai muone.
 N̄i k̄ūr̄i th̄iina ūiganaine na th̄iina ūyū wakwa,
 th̄iina ūr̄ia njiḡir̄irwo,
 o ūcio Jehova aandehith̄urie
 m̄uthenya wa marakara make mahiū?

13 “We aandūm̄ire mwaki uum̄ite iḡūr̄ū,
 ak̄iūk̄ūr̄ukia, ūḡitoonya nginya mah̄ind̄i-in̄i makwa.
 Aamb̄ure maḡūr̄ū makwa wabu wa k̄umatega, ak̄iūh̄ūd̄ura.
 Nake aḡit̄uma nyiitwo n̄i ihooru, nḡik̄irinḡika m̄uthenya wothe.

14 “Mehia makwa mohan̄itio, magatuika icooki.
 Moko make mamogothan̄itie hamwe.
 Magaḡik̄irwo ngingo-in̄i yakwa,
 nake Mwathani agak̄iiniina hinya.
 Akaaneana moko-in̄i ma ar̄ia itanḡihota gw̄itiiria.

15 “Mwathani n̄iaregete
 njamba ciothe cia ita iria nd̄i nacio,
 akan̄j̄it̄ira ita n̄iguo r̄injūk̄ir̄ire,
 r̄imemende aanake akwa.
 K̄ihih̄iro-in̄i ḡiake k̄ia ndibeir̄i,

* 1:10 Andū a nd̄ūr̄ir̄i matiet̄ik̄ir̄itio ḡutoonya hekarū matikam̄ithaahie (Ezek 44:7-9).

Mwathani nīarangĩrĩrie
Mwarĩ Gathirange wa Juda.

16 “Maũndũ macio nĩmo maratũma ndĩre,
namo maitho makwa makanyũrũkia maithori.
Gũtirĩ mũndũ ũrĩ hakuĩ wa kũũhooreria,
gũtirĩ mũndũ wa kũnyũmĩrĩria ngoro.
Ciana ciakwa ituĩkĩte cia kũnyamarĩka
tondũ thũ nĩyo ihootanĩte.”

17 Zayuni atambũrũkĩtie moko,
no gũtirĩ mũndũ wa kũmũhooreria.
Jehova nĩathanĩte ũhoru wa Jakubu
atĩ arĩa mariganĩtie nake matuĩke thũ ciake;
Jerusalemu nĩatuĩkĩte
kĩndũ kĩrĩ thaahu gatagatĩ-inĩ kao.

18 “Jehova nĩ mũthingu,
no rĩrĩ, nĩndaremeire watho wake.
Thikĩrĩriai, inyuĩ andũ othe,
na mũrore gũthĩĩnĩka gwakwa.
Aanake akwa na airĩtu akwa
nĩmatahĩtwo magatwarwo thĩ ng’eni.

19 “Ndaatũmanĩire arĩa twarĩ ngwatanĩro,
no-o makĩngunyanĩra.
Athĩnjĩri-Ngai akwa, na athuuri akwa
marakuĩrĩire ituũra-inĩ rĩu inene,
o magĩcaragia irio cia kũmatũũria muoyo.

20 “Wee Jehova, ta rora wone ũrĩa ndĩ hatĩka-inĩ!
Nĩndĩratangĩka thĩinĩ wakwa,
na ngathĩĩnĩka thĩinĩ wa ngoro yakwa,
nĩ ũndũ ngoretwo ndĩ mũremi mũno.
Na kũu nja, hiũ cia njora nũirooraga andũ,
nakuo thĩinĩ no gĩkuũ kũrĩ.

21 “Andũ nĩmaiguĩte mũcaayo wakwa,
no gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa kũũhooreria.
Thũ ciakwa ciothe nĩciguĩte ũhoru wa hatĩka ciakwa,
nacio igakena nĩ ũndũ wa ũguo wikĩte.
Nawe gĩkinyie mũthenya ũrĩa wanĩrĩire
nĩguo nao mahaane ta nĩ.

22 “Waganu wao wothe nũgĩkinye mbere yaku,
nawe ũmeke o ta ũrĩa ũnjikĩte
nĩ ũndũ wa mehia makwa mothe.
Mĩcaayo yakwa nĩ mũingĩ,
nayo ngoro yakwa nũringĩkĩte.”

2

1 Hĩ! Kaĩ Mwathani nĩakĩhumbĩrĩte Mwarĩ wa Zayuni
na itu rĩa marakara make-ĩ!

Niatungumanĩtie riiri wa Isiraeli,
 akaũharũrũkia kuuma igũrũ nginya thĩ;
 ndaaririkanire gaturwa ka magũrũ make,
 mũthenya ũrĩa aarakarire.

² Mwathani-rĩ, nĩameretie
 itũũro ciothe cia Jakubu atarĩ na tha;
 nĩamomorete ciĩhitho iria nũmu
 cia Mwarĩ wa Juda arĩ na marakara.
 Nĩagũithĩtie ũthamaki wa Mwarĩ wa Juda,
 na akagũithia anene ake, akamaconorithia.

³ Rũhĩa rwa Isiraeli ruothe
 arũrengete arĩ na marakara mahiũ.
 Nĩeheretie guoko gwake kwa ũrĩo,
 gũkameeherera o rĩrĩa thũ ciamakuhĩrĩa.
 Nĩgũcina acinĩte Jakubu ta mwaki ũkũrĩrĩmbũka,
 ũrĩa ũcinaga kĩrĩa giothe kĩrĩ hakuhĩ nagueo.

⁴ Ageetete ũta wake o ta thũ;
 guoko gwake kwa ũrĩo nĩ kwĩhaarĩirie.
 Arĩa othe maatũire makenagia maitho-rĩ,
 amooragĩte o ta marĩ thũ;
 hema ya Mwarĩ wa Zayuni
 amĩtĩrĩirie mang'ũrĩ make mahaana ta mwaki.

⁵ Mwathani-rĩ, atuĩkĩte ta thũ;
 nĩameretie Isiraeli.
 Nĩameretie nyũmba ciake ciothe cia ũthamaki,
 na akaananga ciĩhitho ciake iria nũmu.
 Nĩaingĩhĩirie Mwarĩ wa Juda
 gũcakaya na kũgirĩka.

⁶ Nĩonũhĩte gũikaro gĩake ta mũgũnda;
 nĩanangĩte handũ hake ha gũtũnganĩrwo.
 Jehova nĩatũmĩte Zayuni ariganĩrwo
 nĩ ciathĩ ciake iria njathane, o hamwe na Thabatũ ciake;
 nĩ ũndũ wa marakara make mahiũ-rĩ,
 akanyarara mũthamaki, o hamwe na mũthĩnjĩri-Ngai.

⁷ Mwathani nĩaregete kĩgongona gĩake,
 na agatiganĩria handũ hake harĩa haamũre.
 Nĩaneanĩte thingo cia nyũmba ciake cia ũthamaki kũrĩ thũ;
 iraanĩrĩa irĩ thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova,
 o taarĩ mũthenya wa giathĩ kĩrĩa giathane.

⁸ Jehova nĩatuire itua rĩa kũmomora
 rũthingo rũrĩa rũthiũrũrũkĩrie Mwarĩ wa Zayuni.
 Nĩatambũrũkirie rũrigi rwa gũthima,
 na ndaagiririe guoko gwake gũtuge kũrwananga.
 Nĩatũmire njirigo na thingo icakaye;
 o cieri igĩgĩtuĩka cia kwanangĩka.

9 Ihingo ciakuo nīihoroikeire na thī;
 mīgīko yacio nīamiunangīte, akamīananga.
 Mūthamaki na anene akuo nīmatahītwo magatwarwo ndūrīrī-inī,
 watho rīu ndūrutanagwo,
 na anabii akuo nīmatigire kuona cioneki
 ciumīte kūrī Jehova.

10 Athuuri a kūu kwa Mwarī wa Zayuni
 maikarīte thī makirīte ki;
 nao nīmehurīrie rūkūngū mītwe,
 na makehumba nguo cia makūnia.
 Airītu a Jerusalemu
 mainamīrīre maturumithītie mītwe yao thī.

11 Maitho makwa nīmaroora nī kūrīra,
 ngatangīka thīnī wakwa,
 naguo roho wakwa nīūtūrūrīrwo thī
 nī ūndū wa andū akwa kwanangwo,
 nīgūkorwo twana na tūkenge
 tūraringīkīra njīra-inī cia itūūra rīrīa inene.

12 Tūrooria manyina atīrī,
 “Irio na ndibeī irī ha?”
 o tūkīringīkaga ta andū matihīrio
 njīra-inī cia itūūra rīrīa inene,
 o mīoyo yatuo īgīthiragīra
 moko-inī ma manyina.

13 Ingīkiuga atīa nī ūndū waku?
 Ingīkūgerekania nakī,
 wee Mwarī ūyū wa Jerusalemu?
 Ingīkūhaanania nakī,
 nīguo ngūhoorerie,
 wee Mwarī ūyū Gathirange wa Zayuni?
 Kīronda gīaku kīrikīte o ta iria.
 Nūū ūngīhota gūkūhonia?

14 Cioneki iria anabii aku moonaga
 ciarī cia tūhū na cia maheeni;
 matiigana kūmūguūrīria mehia manyu
 nīguo magirīrīrie gūtahwo kwanyu.
 Ndūmīrīri iria maamūheire
 ciarī cia maheeni, na cia kūmūhītithia.

15 Ehītūkīri othe mahūūruga hī;
 mathekaga makīinainagīria Mwarī ūyū wa Jerusalemu mītwe,
 makīūrāgia atīrī:
 “Ī rīrī nīrīo itūūra inene rīrīa rīetagwo
 ūthaka ūrīa mūkinyanīru biū,
 na rīgeetwo gīkeno gīa thī yothe?”

16 Thū ciaku ciothe
 ciathamāgia tūnua īgūūkīrīre;

igūthekagīrīra na ikahagarania magego,
ikoiga aṭīrī, “Ithuī nītūmūmeretie.

Ūyū nīguo mūthenya ūrīa tūtūire twetereire,
na rīu nītūwonete.”

17 Jehova nīarīkītīe gwīka ūrīa aathugundīte;
we nīahingītīe kiugo gīake,
kīrīa aathanire o matukū ma tene.

Akūng’āūranītīe ategūkūguīra tha,
atūmīte thū igūkenerere,
rūhīa rwa amuku aku nīruo atūgīrītīe.

18 Ngoro cia andū nīrakaīra Mwathani.

Aṭīrīrī, wee rūthingo rūrū rwa Mwarī wa Zayuni,
reke maithori maku manyūrūrūke ta rūūī
mūthenya na ūtukū;
ndūkahirūke,
kana ūreke maitho maku mahurūke.

19 Arahūka, ūkayūrūrūke ūtukū,
rīrīa ūrangīrī wa ūtukū wambagīrīria;
itūrūrāga ngoro yaku ta maaī
mbere ya Mwathani.

Ambararia moko maku na igūrū kūrī we
nī ūndū wa mīoyo ya ciana ciaku,
o icio iraringīka nī ng’aragu
magomano-inī ma njīra ciothe.

20 “Wee Jehova, ta rora, na ūcūūranie:
Nūū ūngī wee ūrī weka ūguo?

Andū-a-nja nīmagīrīrwo nī kūrīa maciaro mao,
o ciana irīa marerete?

Mūthīnjīri-Ngai na mūnabii nīmagīrīire
kūūragagīrwo handū-harīa-haamūre ha Mwathani?

21 “Andū ethī o na arīa akūrū
makomete hamwe rūkūngū-inī rwa njīra,
aanake akwa na airītu
moragītwo na rūhiū rwa njora.

Ūmoragīte mūthenya ūrīa ūrakarīte;
ūmoragīte ūtekūmaiguīra tha.

22 “O ta ūrīa wītanaga mūthenya wa gīathī-rī,
noguō ūnjītīire maūdū ma kūnguoyohia,
makandigiicīria mīena yothe
o taarī mūthenya wa gīathī.

Mūthenya wa marakara ma Jehova-rī,
gūtīrī mūdū o na ūmwe wahonokire kana agītigara;
arīa ndarūmbūirie na ngīrera-rī,
thū yakwa nīmanangīte.”

3

1 Nī nī mūdū wonete thīna

- nĩ ũndũ wa kũhũũrwo na rũthanju rwa mang'ũrĩ make.
- 2 Andwarĩte akangereria nduma-inĩ handũ ha ũtheri-inĩ;
- 3 ti-itherũ, atũmĩte guoko gwake kũnjũkĩrĩre rĩngĩ na rĩngĩ, mũthenya wothe.
- 4 Nĩatũmĩte nyama cia mwĩrĩ wakwa na gĩkonde kĩaguo ihinyare, na akoinanga mahĩndĩ makwa.
- 5 Nĩandigiicĩrie, na agaathiũrũrũkĩria na marũrũ, na thĩna.
- 6 Atũmĩte ndũũre nduma-inĩ o ta andũ arĩa maakuire tene.
- 7 Nĩanjirigĩire na rũthingo nĩguo ndikae kũũra; mũnyororo yakwa nĩamĩritũhĩtie mũno.
- 8 O na rĩria ndetana kana ndakaya ngĩenda ũteithio-rĩ, nĩ kũhingĩrĩria ahingagĩrĩria mahooya makwa.
- 9 Nĩahingĩte njĩra yakwa na mahiga maicũhie; atũmĩte tũcĩra twakwa tuogome.
- 10 Kũrĩ nĩ aatuĩkĩte o ta nduba rĩria yoheirie, kana ta mũrũũthi rĩria wĩhithĩte,
- 11 akĩngururia kuuma gacĩra-inĩ, akĩndambuura, akĩndiganĩria itarĩ na ũteithio.
- 12 Ageetete ũta wake, akangereka, ndũike cabaa ya kũrathagwo nĩ mĩguĩ yake.
- 13 Nĩatheecire ngoro yakwa na mĩguĩ kuuma thiaka-inĩ wake.
- 14 Ngĩgĩtuĩka wa gũthekagĩrĩrwo nĩ andũ akwa othe; maanyũrũragia na rwĩmbo mũthenya wothe.
- 15 Anjijũrĩtie maũndũ marũrũ, na akaahũũnia na maaĩ ma nyongo.
- 16 Nĩang'ethũrangĩte magego makwa na kagoto; anangĩrĩrie rũkũngũ-inĩ.
- 17 Nĩnjaqithĩtio thayũ; nĩndiganĩrwo ũgaacĩru nĩ kĩĩ.
- 18 Nĩ ũndũ ũcio nguuga atĩrĩ, "Riiri wakwa nĩũthirĩte, o hamwe na maũndũ marĩa mothe ndũire njĩrĩgĩrĩire kuuma kũrĩ Jehova."
- 19 Nĩngũririkana thĩna wakwa, na kũũrũra gwakwa, na ngaririkana maũndũ marũrũ, o na maaĩ ma nyongo.
- 20 Ngoro yakwa no ĩraririkana maũndũ macio, nayo ĩkaringĩka thĩnĩ wakwa.
- 21 O na gũtarĩĩ ũguo nĩndirikanaga ũndũ ũyũ, na tondũ wa ũguo ngagĩa na kũĩrĩgĩrĩro:
- 22 Tondũ wa wendo mũnene wa Jehova, nĩkĩo tũtaniinĩtwo biũ, nĩgũkorwo tha ciake itirĩ hĩndĩ ithiraga.

- 23 Tha ciaku ikoragwo irĩ njerũ rũciinĩ o rũciinĩ,
wĩhokeku waku nĩ mũnene mũno.
- 24 Ngoro yakwa yugaga atĩrĩ,
“Jehova nĩwe igai riakwa; tondũ ũcio nĩwe ndĩrietagĩrĩra.”
- 25 Jehova nĩ mwegu kũrĩ arĩa mamwĩhokaga,
kũrĩ ngoro iyo imũrongoragia;
- 26 nĩ wega mũndũ gweterera
ũhonokio wa Jehova o akirĩte.
- 27 Nĩ wega mũndũ gũkuua icooki
hĩndĩ irĩa arĩ mũnini.
- 28 Nĩaikare arĩ wiki akirĩte,
nĩgũkorwo nĩ Jehova ũmũigĩrĩre rĩo.
- 29 Nĩaturumithie ũthiũ wake rũkũngũ-inĩ,
no gũkorwo aahota kũgĩa na kĩrĩgĩrĩro.
- 30 Nĩerekererie rũthĩa kũrĩ mũndũ ũrĩa ũkũmũgũtha,
na aiyũrwo nĩ thoni.
- 31 Nĩgũkorwo Jehova
ndateanagĩria andũ nginya tene.
- 32 O na gũtuĩka nĩarehaga kĩaha-rĩ, we nĩaiguanagĩra tha,
nĩgũkorwo wendo ũcio wake ũtathiraga nĩ mũnene mũno.
- 33 Nĩgũkorwo ndarehagĩra andũ mũnyamaro,
kana akarehere ciana cia andũ kĩaha akĩendaga.
- 34 Rĩrĩa andũ a bũrũri arĩa othe mohetwo
maarangĩrĩrio na makinya-rĩ,
- 35 rĩrĩa mũndũ aagithio kĩhooito gĩaake
mbere ya Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno-rĩ,
- 36 o na rĩrĩa mũndũ atuĩrwo ciira hatarĩ kĩhooito-rĩ,
githĩ Mwathani ndonaga maũndũ macio?
- 37 Nũũ ũngĩaria na atũme ũndũ ũcio ũhinge,
Mwathani ataathanĩte gũtuĩke ũguo?
- 38 Githĩ kanua-inĩ ka Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno
tiho hoimaga maũndũ mooru, na hakoima maũndũ mega?
- 39 Mũndũ o wothe ũrĩ muoyo-rĩ, atetaga nĩkĩ
rĩrĩa ekũherithio nĩ ũndũ wa mehia make?
- 40 Nĩtũthuhurie-i mĩthĩre iitũ na tũmĩtũrie,
tũcokerere Jehova.
- 41 Nĩtwambarie ngoro ciitũ na moko maitũ na igũrũ
kũrĩ Mũrungu ũrĩa ũrĩ igũrũ, tuuge atĩrĩ:
- 42 “Ithuĩ-rĩ, nĩtwĩhĩtie na tũgakũremera,
wee nawe ũkaaga gũtũrekera.
- 43 “Wee wĩhumbĩrĩte na marakara, ũgatũingatithia;
ũũraganĩte ũtekũguanĩra tha.
- 44 Wee wĩhumbĩrĩte na itu
nĩgeetha gũtikagĩe na ihooya rĩngĩgũkinyĩra.

- 45 Wee ütümite tütuike ta giko,
na ta mahuti gatagati ka ndüriri.
- 46 “Thū ciitū ciothe itwathamirie tūnua itūükirire.
47 Nitukoreireirwo nī kīmako kīnene, na tūkenjerwo marima,
tūgakorwo nī ūniinani, na mwanangiko.”
- 48 Maitho makwa maranyūrūrūkia tūrūūi twa maithori
nī ūndū andū akwa nīmanangitwo.
- 49 Maitho makwa marinyūrūrūkagia maithori mategūtigithiria,
magaikara o makinyūrūrūkaga,
50 nginya rīria Jehova agacūthīria arī igūrū oone.
51 Maūdū maria ndirona nīmaranjiguithia kīeha ngoro,
tondū wa andū-a-nja othe a itūūra rīakwa inene.
- 52 Andū arīa maatuikite thū ciakwa hatari gītūmi
nīo maanguimaga ta nyoni.
53 Maanjikirie irima makienda kūnjūraga,
na makīhūūra na mahiga;
54 ndaahubanirio nī maaī maingi,
magīkūrūkīra igūrū rīa mūtwe wakwa,
na nī ngūciiria ndī hakuhi kūniinwo.
- 55 Ngīkaīra rītwa rīaku Wee Jehova,
ndī kūu irima-inī rīu iriku.
56 Na we ūkīgua ithaithana rīakwa, ngīkwīra atīri,
“Tiga kūhinga matū maku ngīgūkaīra ūndeithie.”
- 57 Nawe ūkīnguhīria rīria ndagūkaīre,
ūkīnjūra atīri, “Tiga gwītigīra.”
- 58 Wee Mwathani-rī, nīwe wanjiirīre;
nawe ūgīgīkūūra muoyo wakwa.
59 Wee Jehova, nīwonete ūūru ūria njīkitwo.
Tua ciira wakwa arī we!
60 Wee nīwonete kwīrīhīria kwao guothe,
o na mathugunda mao mothe ma kūnjūkīria.
- 61 Wee Jehova-rī, nīūguite irumi iria manumite nacio,
o na mathugunda mao mothe ma kūnjūkīria:
62 maūdū maria thū ciakwa ciaragia na nīheehū ikīng’ung’uanaga
injūkīrīre mūthenya wothe.
63 Ta kīmarore! Magīkara thī kana magūkīra,
maanyūrūragia na nyīmbo ciao.
- 64 Wee Jehova-rī, marīhe kūringana na ūria mekite,
kūringana na wīra wa moko mao.
65 Ūmia ngoro ciao, nakio kīrumi giaku kīroikara nao!
66 Maingatithie ūri na marakara,
na ūmaniine mathire gūkū mūhuro wa igūrū rīa Jehova.

4

1 Hi! Kai thahabu iyo nūthirite ūkengu wayo-ī,

thahabu ĩrĩa therie kaĭ ĩrĭ gũthita-ĩ!
Tũhiga twa goro tũrĩa twamũre
nĭtũhurunjĭtwo magomano-inĭ ma njĭra ciothe.

² Ariũ a Zayuni arĭa me bata,
arĭa rĭmwe mangĭaringĭthanirio na thogora wa thahabu,
kaĭ rĭu moonagwo ta nyũngũ cia rĭũmba-ĩ,
o ta wĭra wa moko ma mũũmbi!

³ O na mbwe nĭciongithagia ciana ciacio,
no andũ akwa matuĭkĭte andũ matarĭ tha,
o ta nyaga cia werũ-inĭ.

⁴ Rũrĭmĭ rwa gakenge
rũnyitaniĭte na karakara nĭ ũndũ wa kũnyoota;
twana tũhooyaga irio,
no gũtirĭ mũndũ ũtũheaga.

⁵ Andũ arĭa rĭmwe maarĭaga irio njega,
rĭu maikaraga njĭra-inĭ mekonotete,
arĭa maarerirwo makĭhumbagwo nguo cia rangi wa ndathi-rĭ,
rĭu makomaga ciara-inĭ cia mũhu.

⁶ Iherithia rĭa andũ akwa
nĭ inene gũkĭra rĭa itũũra rĭa Sodomu,
rĭrĭa rĭang'auranirio o rĭmwe,
gũtarĭ guoko kwarĭteithirie.

⁷ Anene akuo maatherete gũkĭra tharunji,
na makeerũha gũkĭra iria,
maarĭ atune mũirĭ gũkĭra ruru ĩrĩa ndune,
magakĭhaana ta kahiga ka goro karĭa getagwo yakuti.

⁸ No rĭu mairĭte o na gũkĭra mbiro;
matikũũrĭkanaga marĭ njĭra-inĭ.
Ikonde cia mũirĭ yao ciũmanĭrĭire na mahĩndĩ;
ciumĭte o ta rũthanju.

⁹ Kaba arĭa mooragagwo na rũhiũ rwa njora,
kũrĭ arĭa makuuaga nĭ ng'aragu;
matoragio nĭkũhũũta,
makamoca nĭ ũndũ wa kwaga irio cia kuuma mũgũnda.

¹⁰ Moko ma andũ-a-nja arĭa marĭ tha
nĭmarugire ciana ciao ene,
igĩtuĩka irio ciao
hĩndĩ ĩyo andũ akwa manangirwo.

¹¹ Jehova nĭarekereirie mang'ũrĭ make biũ;
aitũrũrĭte marakara make mahiũ.
Nĭakĭtie mwaki kũu Zayuni
ũrĭa ũcinĭte mĭthingi yakuo.

- 12 Athamaki a thĩ matingĩetĩkirie,
o na kana kĩrĩndĩ o na kĩmwe gĩa gũkũ thĩ,
atĩ thũ na amuku nĩmangĩahotire
gũtoonya ihingo cia Jerusalemu.
- 13 No ũndũ ũcio wekĩkire nĩ ũndũ wa mehia ma anabii akuo,
na mawaganu ma athĩnjĩri-Ngai akuo
arĩa manaita thakame
ya andũ arĩa athingu kũu thĩinĩ.
- 14 Rĩu maturuuraga njĩra-inĩ
ta andũ atumumu.
Mathaahĩtio nĩ thakame ũũ atĩ
gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũngĩgeria kũhutia nguo ciao.
- 15 Andũ mamakayagĩrĩria, makoiga atĩrĩ,
“Thiĩ nakũu! Mũrĩ na thaahu! Thiĩ! Thiĩ! Mũtigatũhutie!”*
Ningĩ moora na maatuĩka orũũri,
makeerwo atĩrĩ kũu ndũrĩrĩ-inĩ,
“Matingĩkara gũkũ rĩngĩ.”
- 16 Jehova we mwene nĩwe ũmahurunjite;
nĩatiĩgĩte kũmarũmbũya.
Athĩnjĩri-Ngai matiheagwo gĩtĩo,
o na makarega gũtuga athuuri.
- 17 Makĩria ma ũguo-rĩ, maitho maitũ nĩmathirire hinya,
o tũcũthĩrĩrie ũteithio ũria tũtoonire;
kuuma mĩthiringo iitũ ĩrĩa mĩraihu-rĩ,
twetereire rũrĩrĩ rũtangĩahotire gũtũhonokia.
- 18 Andũ maatũcemaga ikinya gwa ikinya,
nĩ ũndũ ũcio tũtingĩathiĩrĩrie njĩra-inĩ ciitũ.
Ithirĩro riitũ rĩgĩkuhĩrĩria, namo matukũ maitũ maarĩ matare,
nĩgũkorwo ithirĩro riitũ nĩriakinyite.
- 19 Andũ arĩa matũingatithĩtie-rĩ,
maarĩ na ihenya gũkĩra nderi irĩ rĩera-inĩ;
maatũhanyũkagĩria irĩma-inĩ,
na magatuoheria werũ-inĩ.
- 20 Mũndũ ũria mũitĩrĩrie maguta nĩ Jehova,
o we ũria warĩ ta mĩhũmũ iitũ-rĩ,
nĩagwatirio nĩ mĩtego yao.
Tweciiragia atĩ tũrĩ kũruru-inĩ gĩaake-rĩ,
no tũtũure gatagati ka ndũrĩrĩ.
- 21 Kena na ũcanjamũke, wee Mwarĩ wa Edomu,
o wee ũtũũraga bũrũri wa Uzu.
No rĩrĩ, o nawe gĩkombe gĩkĩ nĩgĩgagũkora;

* 4:15 Andũ arĩa maakoragwo na mangũ maanagĩrĩa nĩguo andũ matikamahutie tondũ maakoragwo na thaahu (Alaw 13:45).

ũgaakĩnyũira ũrĩio, na ũrutwo nguo, ũtigwo njaga.

22 Wee Mwari wa Zayuni-rĩ, iherithia rĩaku nĩrĩgathira; ndakoongerera ihinda rĩaku rĩa gũikara ũri mũtahe. No wee, Mwari wa Edomu-rĩ, niagakũherithiria mehia maku na aguũrie waganu waku.

5

- 1 Wee Jehova-rĩ, ririkana maũndũ marĩa matũkorete; ta rora wone gũconoka gwitũ.
- 2 Igai riitũ nĩrĩneanĩtwo kũri ageni, nayo mĩciĩ iitũ igakĩneanwo kũri andũ a kũngĩ.
- 3 Nĩtũtuĩkĩte ciana cia ngoriai na ciana itarĩ na maithe, nao manyina maitũ magatuĩka ta atumia a ndigwa.
- 4 Maaĩ marĩa tũnyuuaga no tũgũrire; o na ngũ nĩkũgũra tũragũra.
- 5 Arĩa matũngatithagia marĩ o magũrũ-inĩ maitũ; nĩtũnogete, na tũkaaga ũhurũko.
- 6 Twĩneanĩte kũri andũ a Misiri na a Ashuri nĩgeetha tuone irio cia gũtũgana.
- 7 Maithe maitũ nĩmehirie na rĩu matirĩ ho, na ithuĩ nĩ ithuĩ tũraherithio handũ hao.
- 8 Ngombo nĩcio itwathaga, na gũtirĩ mũndũ wa gũtũteithũra kuuma moko-inĩ ma cio.
- 9 Tuonaga irio na ũndũ wa gũtwarĩrĩria mĩoyo iitũ ũgwati-inĩ, nĩ ũndũ wa rũhiũ rwa njora rũria rũrĩ werũ-inĩ.
- 10 Gĩkonde giitũ kĩhiũhĩte o ta riiko rĩa kũruga mĩgate, tũkainaina nĩ ũndũ wa kũhũta.
- 11 Andũ-a-nja nĩmanyiitũtwo na hinya gũkũ Zayuni, nao airĩtu gathirange makanyiitwo na hinya matũũra-inĩ ma Juda.
- 12 Anene akuo nĩ macuurĩtio na moko mao; athuuri nao matiheagwo gĩtĩio.
- 13 Aanake marutithagio wĩra wa hinya ithĩi-inĩ; tũmwana natuo tũtũgũgaga nĩgũkuuithio mĩrigo ya ngũ.
- 14 Athuuri nĩmatigĩte gũikara kĩhingo-inĩ gĩa itũũra inene; aanake nao nĩmatigĩte kũina nyĩmbo ciao.
- 15 Ngoro ciitũ nĩithirĩte gĩkeno; ndũrũhĩ ciitũ igarũrukĩte igatuĩka macakaya.
- 16 Thũmbĩ ya ũnene* nĩngwĩte, igatuuma mũtwe, kaĩ tũrĩ na haaro-ĩ, nĩgũkorwo nĩtwihĩtie!
- 17 Tondũ ũcio ngoro ciitũ nĩiringĩkĩte; na tondũ wa maũndũ macio maithe maitũ makaira,
- 18 tondũ wa Kĩrĩma gĩa Zayuni, kĩrĩa gĩkirĩte ihooru, nacio mbwe rĩu nĩkuo iceeraga.
- 19 Wee Jehova-rĩ, wathanaga nginya tene; gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene gĩtũũraga kuuma njiarwa nginya njiarwa.
- 20 Ũriganagĩrwo nĩ ithuĩ hĩndĩ ciothe nĩkĩ? Ũtũtiganĩrie hĩndĩ ndaaya ũguo nĩkĩ?
- 21 Wee Jehova-rĩ, tũcookererie harĩwe, nĩguo tũhote gũgũcookerera; erũhia matukũ maitũ macooke o ta ũria matarĩ tene,

* 5:16 Thũmbĩ yonanagia riiri na gĩtĩio (Isa 28:1, 3).

²² tīga ũkorirwo nĩtũregeete biũ,
ũgagĩtũrakarĩra o mũno makĩria.

EZEKIELI

Ciümbe Iria irĩ Muoyo na Riiri wa Jehova

¹ Mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ,* mũthenya wa gatano wa mweri wa kana, hĩndĩ irĩa ndaari hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Kebari tũrĩ hamwe na andũ arĩa maatahitwo magatwarwo kuo, igũrũ nĩrĩahingũkire, na nĩ ngĩona cioneki cia Ngai.

² Mũthenya wa gatano wa mweri ũcio, naguo nĩguo mwaka wa itano kuuma Mũthamaki Jehoiakini athaamio, ³ kiugo kĩa Jehova nĩgĩakinyĩrĩre Ezekieli ũrĩa mũthinjĩri-Ngai, mũrũ wa Buzi, kũu hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Kebari, o kũu bũrũri wa Babuloni. Nakuo guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ riake.

⁴ Ngĩcũthĩrĩria ngĩona rũhuho rwa kĩhuhũkanio rũgĩũka ruumĩte na mwena wa gathigathini, naruo rwarĩ itu inene rĩrĩ na rũheni rũkũhenũka narĩo rĩarigiiciĩrio nĩ ũtheri mũcangararu. Gatagatĩ ka mwaki ũcio haahaanaga ta kĩgera kĩaakana, ⁵ na thĩinĩ wa mwaki ũcio nĩ haarĩ kĩndũ kiahaanaga ciümbe inya† irĩ muoyo, nacio cionekaga irĩ na mũhianĩre wa mũndũ, ⁶ na o kĩmwe gĩacio kĩarĩ na mothiũ mana na mathagu mana. ⁷ Magũrũ ma cio maarĩ marũngarũ; namo makĩnya ma cio maatarĩ ta ma gacaũ, na maakengaga ta gĩcango gĩkumuthe. ⁸ Rungu rwa mathagu ma cio, mĩena ina yacio, ciarĩ na moko ma mũndũ. Ciothe inya ciarĩ na mothiũ na mathagu, ⁹ namo mathagu ma cio, nĩmahutanĩtie. O kĩmwe gĩa cio gĩathiiaga kĩerekeire o mbere; itiehũgũraga igĩthĩ.

¹⁰ Mothiũ ma cio maatarĩ ta ũũ: O kĩmwe gĩa icio inya kĩarĩ na ũthiũ wa mũndũ, na mwena wa ũrĩo o kĩmwe kĩarĩ na ũthiũ wa mũrũũthi, naguo mwena wa ũmotho kĩarĩ na ũthiũ wa ndegwa; o na ningĩ, o kĩmwe gĩa cio kĩarĩ na ũthiũ wa nderi. ¹¹ ũguo nĩguo mothiũ ma cio maatarĩ. Mathagu ma cio maatabũrũkĩtio na igũrũ; o kĩmwe kĩarĩ na mathagu meerĩ, o ithagu rĩhutanĩtie na ithagu rĩa kĩũmbe kĩrĩa kĩngĩ mĩena yeerĩ, namo mathagu meerĩ makahumbĩra mwĩrĩ wakĩo. ¹² O kĩmwe gĩa cio gĩathiiaga kĩrũngĩrĩrie o mbere. O kũrĩa guothe Roho aaciererekagĩria, no kuo ciathiiaga itekwĩhũgũra. ¹³ Ciümbe icio irĩ muoyo cionagwo ihaana ta makara megwakana mwaki kana ta imũrĩ. Mwaki ũcio wathiiaga thuutha na mbere gatagatĩ-inĩ ga ciümbe icio; warĩ mũcangararu, na rũheni rwahenũkaga kuuma harĩ guo. ¹⁴ Ciümbe icio ciaguthũkaga na thuutha na ikaguthũka na mbere ta ũrĩa rũheni rũhenũkaga.

¹⁵ Rĩrĩa ndacũthĩrĩrie ciümbe icio irĩ muoyo, nĩndonire harĩ na kũgũrũ kwa ngaari gũkinyĩte thĩ kũrĩ mwena-inĩ wa o kĩũmbe kũu kĩrĩ na mothiũ mana. ¹⁶ Naguo mũhianĩre na mũthondekere wa magũrũ macio ma ngaari warĩ ta ũũ: Maahanagia ta thumarati, na mothe mana nĩmahaanaine. O kũmwe kuonekaga gũthondeketwo ta kũgũrũ kwa ngaari, gũtoonyetio gatagatĩ ga kũgũrũ kũrĩa kũngĩ. ¹⁷ Namu magĩthĩ maathiiaga na mwena o wotha wa iyo ina kũrĩa ciümbe icio cierekeirie ũthiũ; magũrũ macio ma ngaari matiagarũrũkaga rĩrĩa ciümbe icio

* **1:1** No gũkorwo ĩno yarĩ mĩaka ya Ezekieli; Mũlawii aingĩraga ũtungata-inĩ wa ũthinjĩri-Ngai aakinya mĩaka mĩrongo itatũ (Ndar 4:3). † **1:5** Mũigana wa “inya” ũrũgamĩrĩre ũkinyanĩru ta “ciümbe iria inya irĩ muoyo” (Kĩam 13:14) kana “mĩena ina irĩa yumaga rũhuho” (Isa 11:12).

igũthiĩ. ¹⁸ Mĩbara ya mo yarĩ mĩraihu na igũrũ na yarĩ ya kũmakania, nayo mĩbara iyo yothe ña yayiurĩte maitho mĩena yothe.

¹⁹ Hĩndĩ ĩrĩa ciũmbe icio irĩ muoyo ciathiĩ, magũrũ macio maarĩ mwena-inĩ wacio magathiĩ; na rĩrĩa ciũmbe icio irĩ muoyo ciambata na igũrũ ciũmĩte thĩ, magũrũ macio o namo makaambata. ²⁰ O kũria guothe Roho aacierekagĩria, nokuo ciathiiaga, namo magũrũ macio magookĩra magatwarana nacio, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩinĩ wa magũrũ macio. ²¹ Hĩndĩ ĩrĩa ciũmbe icio ciathiĩ, o namo magũrũ ma cio magathiĩ; rĩrĩa ciũmbe icio ciarũgama, o namo makarũgama; na rĩrĩa ciũmbe icio ciambata na igũrũ ciũmĩte thĩ, magũrũ macio makambatania nacio, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩinĩ wa magũrũ macio.

²² Igũrũ rĩa mĩtwe ya ciũmbe icio irĩ muoyo nĩ haarĩ kĩndũ kĩaraganu kĩaahanaga ta wariĩ wakengaga ta mbarabu, na warĩ wa kũmakania.

²³ Rungu rwa wariĩ ũcio, mathagu ma cio maatambũrũkĩtio o rĩmwe rierekeire hari rĩrĩa ringĩ, na o kiũmbe kĩarĩ na mathagu meerĩ marĩa maakĩhumbĩrĩte mwĩrĩ. ²⁴ Hĩndĩ ĩrĩa ciũmbe icio ciathiiaga, ngĩguua mũgambo wa mathagu ma cio, taarĩ mĩrurumo wa maaĩ magĩtherera, na taarĩ mũgambo wa Mwene-Hinya-Wothe, taarĩ mbugĩrĩrio ya thigari cia ita. Na rĩrĩa ciũmbe icio ciarũgamire, igĩthua mathagu ma cio.

²⁵ Ningĩ ngĩguua mũgambo uumĩte na igũrũ rĩa wariĩ ũcio warĩ igũrũ rĩa mĩtwe yacio hĩndĩ iyo ciarũgamĩte ithunĩte mathagu. ²⁶ Igũrũ rĩa wariĩ ũcio warĩ igũrũ rĩa mĩtwe yacio nĩ haarĩ kĩndũ kĩaahanaga ta gĩtĩ kĩa ũnene gĩakĩtwo na kahiga ka yakuti ĩrĩa ya bururu, na hau igũrũ rĩa gĩtĩ kiu kĩa ũnene nĩ haarĩ na kĩndũ kĩonekaga kĩrĩ na mũhianĩre ta wa mĩndũ. ²⁷ Ndaarora ngĩona kuuma harĩa honekaga taarĩ ho njohero yake gũcooka na igũrũ, oonekaga ahaana ta kĩgera kĩaakana, kana ta kĩgera kiyũritwo nĩ mwakĩ, ningĩ kuuma hau njohero gũcooka na thĩ oonekaga ahaana ta mwakĩ; naguo ũtheri mũcangararu ũkamũrigiicĩria. ²⁸ ũtheri ũcio wamũrigiicĩrie watariĩ ta mũkũnga-mbura ũrĩ itu-inĩ rĩa mbura mũthenya ũrĩa kũroira, ũguo noguo ũtheri ũrĩa mũnene wamũrigiicĩrie watariĩ.

ũtheri ũcio wonekaga ũhaanaine na riiri wa Jehova. Na rĩrĩa ndawonire-rĩ, ngĩgũthia, ngĩturumithia ũthiũ thĩ, ngĩguua mũgambo wa mĩndũ ũkwaria.

2

Ūria Ezekieli Eetirwo

¹ Nake mĩndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mĩndũ, wĩrũgamie na magũrũ maku, ngwarĩrie.” ² O hĩndĩ iyo aanjaragĩria, Roho agĩtoonya thĩinĩ wakwa, akĩnjoja akĩndũgamia, na niĩ ngĩguua akĩnjarĩria.

³ Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mĩndũ, ningũgũtũma kũrĩ andũ a Isiraeli, ũthiĩ kũrĩ rũrĩrĩ rũu rũremu, o rũu rũnemeire; ruo rwene o na maithe maaruo rũtũurĩte rũregete kũnjathĩkĩra nginya ũmũthĩ. ⁴ Andũ acio ndĩragũtũma kũrĩ o-rĩ, nĩmanyũmĩrie ngoro na makaang’athĩria. Meere atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Mwathani Jehova aroiga.’ ⁵ Na rĩrĩ, andũ acio mangĩthikĩrĩria kana marege gũthikĩrĩria, nĩgũkorwo nĩ andũ a nyũmba ya ũremi, nĩmakamenya atĩ nĩhakoretwo na mũnabii gatagati-inĩ kao.

⁶ Nawe mũrũ wa mĩndũ-rĩ, ndũkametigĩre kana wĩtigire ciugo ciao. Ndũgetigĩre, o na akorwo cong’e na mĩguua nĩcigũthiurũrũkĩrie, na ũkaraga gatagati ga tũng’aurũ. Ndũgetigĩre ũrĩa mekuuga kana ũmakio nĩo, o na akorwo nĩ andũ a nyũmba ya ũremi. ⁷ No nginya ũmaarĩrie na ciugo ciakwa, kana nĩmegũthikĩrĩria kana matigũthikĩrĩria, nĩ ũndũ

nĩ aremi. ⁸ No wee mūrũ wa mündũ-rĩ, thikĩrĩria ũrĩa ngũkwĩra. Ndũkareme ta nyũmba iyo ya ũremi; athamia kanua gaku na ũrĩe kĩrĩa ngũkũhe.”

⁹ Ngĩcooka ngĩcũthĩrĩria, ngĩona ndaambũrũkĩirio guoko. Guoko kũu kwanyĩĩte ibuku rĩa gĩkũnjo, ¹⁰ nake akĩrĩkũnjũrĩa hau mbere yakwa. Narĩo rĩandĩkĩtwo ciugo cia macakaya miēna yeerĩ, na cia kĩrĩro, o na cia kĩaha.

3

¹ Nake mündũ ũcio akĩnjũra atĩrĩ, “Mūrũ wa mündũ, rĩa kĩrĩa kĩrĩ mbere yaku, rĩa ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũnjo; ũcooke ũthĩi ũkaarĩrie andũ a nyũmba ya Isiraeli.” ² Nĩ ũndũ ũcio ngĩathamia kanua, nake akĩthe ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo ndĩrĩrĩe.

³ Ningĩ akĩnjũra atĩrĩ, “Mūrũ wa mündũ, rĩa ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũnjo ndĩrakũhe ũiyũrie nda yaku.” Nĩ ũndũ ũcio ngĩrĩrĩa, na rĩrĩ kanua-inĩ gakwa rĩarĩ na mũrĩo ta ũkĩ.*

⁴ Ningĩ agĩcooka akĩnjũra atĩrĩ: “Mūrũ wa mündũ, thĩi o rĩu kũrĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli ũmaarĩrie ciugo ciakwa. ⁵ Ndũratũmwo kũrĩ andũ a mwarĩrie ũtooĩ kana rũthiomi rũritũ, no nĩ kũrĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli; ⁶ ti kũrĩ ndũrĩrĩ nyingĩ iria ciaragia mwarĩrie ũtooĩ kana rũthiomi rũritũ, kana rũri na ciugo iria ũtangĩmenya. Ti-itherũ, korwo nĩndagũtũmĩte kũrĩ o, nĩmangĩagũthikĩrĩrie. ⁷ No rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Isiraeli matĩngĩenda gũkũigua, nĩ ũndũ matĩndaga kũnjigua, nĩgũkorwo nyũmba yothē ya Isiraeli nĩyũmĩtie ngoro na ikang’athia. ⁸ No rĩrĩ, nĩ ngũtũma wage kuororoa na ũumie ngoro o ta o. ⁹ Nĩngũtũma gĩthiithi gĩaku kũme ta ihiga rĩria rĩmũ mũno, rĩria rĩmũ gũkĩra ihiga rĩa nyaigi. Ndũkametĩgĩre kana ũmakio nĩo, o na akorwo nĩ a nyũmba ya ũremi.”

¹⁰ Ningĩ akĩnjũra atĩrĩ, “Mūrũ wa mündũ, thikĩrĩria wega na wĩkĩre ciugo iria ciothe ngũkwarĩria ngoro-inĩ. ¹¹ Thĩi o rĩu kũrĩ andũ anyu arĩa matahĩtwo warie nao. Meera atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga,’ kana nĩmegũthikĩrĩria kana matĩgũthikĩrĩria.”

¹² Ningĩ Roho akĩnjoya na igũrũ, na ngĩigua mũgambo mũnene thuutha wakwa ũkĩruruma. (Rĩiri wa Jehova ũrogocwo arĩ o kũu gũikaroinĩ gĩake!) ¹³ Naguo warĩ mũgambo wa mathagu ma cĩembe icio irĩ muoyo makĩhutania mo mene, na wa magũrũ ma ngaari marĩa maarĩ miēna yacio, naguo warĩ mũgambo mũnene warurumaga. ¹⁴ Roho agĩcooka akĩnjoya na igũrũ akĩnjeheria, na nĩ ngĩthĩi ndĩ na marũrũ na marakara ngoro-inĩ, nakuo guoko kwa Jehova kũrĩa kwa hinya kwarĩ igũrũ rĩakwa. ¹⁵ Ngĩkinya kũrĩ arĩa maatahĩtwo, arĩa maatũũraga kũu Teli-Abibu, gũkuhĩ na Rũũ rwa Kebari, na ngĩikarania nao kwa ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja, makĩte mũno.

Isiraeli Gũkaanio

¹⁶ Thuutha wa mĩthenya iyo mũgwanja-rĩ, kiugo kĩa Jehova gĩkinginyĩrĩa, ngĩrwo atĩrĩ, ¹⁷ “Mūrũ wa mündũ, nĩngũtuĩte mũrangĩrĩ† wa andũ a nyũmba ya Isiraeli, nĩ ũndũ ũcio igua kiugo kĩrĩa ngwarĩa, na

* **3:3** Ciugo cia Ngai irĩ mũcamo mwega (Thab 19:10; 119:103), o na hĩndĩ irĩa ũhoro wacio ũkũigua ũrĩ mũrũrũ (Kũg 10:9-10). † **3:17** Mũrangĩrĩ wa itũura aakaraga handũ igũrũ wa rũthingo nĩguo angĩonire ũgwati kana andũ matũmĩtwo eere andũ a itũura (1Sam 14:16; 2Sam 18:24-27).

ũmeere ũrĩa ndĩramakaania. ¹⁸ Rĩrĩa ngwĩra mũndũ mwaganu atĩrĩ, 'Ti-itherũ, nĩũgaakua,' nawe wage kũmũkaania, kana kũmwarĩria atigane na mĩthiire yake ya waganu nĩguo ahonokie muoyo wake-rĩ, mũndũ ũcio mwaganu nĩagaakua nĩ ũndũ wa mehia make, nawe nĩwe ngooria thakame yake. ¹⁹ No wee ũngĩkaania mũndũ ũcio mwaganu, nake arege kũgarũrũka atigane na waganu wake kana mĩthiire yake mĩuru-rĩ, we nĩagaakua nĩ ũndũ wa mehia make; no wee-rĩ, nĩũgaakorwo ũhonoketie muoyo waku.

²⁰ "Ningĩ-rĩ, mũndũ mũthingu angĩgarũrũka atigane na ũthingu wake eke maũndũ mooru, na nĩ ndĩmwĩkĩrĩre mũhĩnga mbere yake-rĩ, nĩagaakua. Kũngĩkorwo ndwamũkaanirie-rĩ, nĩagaakua nĩ ũndũ wa mehia make. Maũndũ marĩa aneeka ma ũthingu matikaaririkanwo, nawe nĩwe ngooria thakame yake. ²¹ No rĩrĩ, wee ũngĩkaania mũndũ ũcio mũthingu atige kwĩhia, nake aage kwĩhia-rĩ, ti-itherũ nĩagatũura muoyo nĩ ũndũ nĩathikĩrĩrie ũguo wamũkaanirie, nawe-rĩ, nĩũgaakorwo ũhonoketie muoyo waku."

²² Guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ rĩakwa ndĩ o kũu, nake akĩnjĩra atĩrĩ, "Ūkĩra ũthiĩ werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu, na kũu nĩkuo ngũkwarĩria." ²³ Nĩ ũndũ ũcio ngũkĩra ngĩthiĩ werũ-inĩ ũcio mwaraganu, nagu riiri wa Jehova warũngĩ kuo, ũhaana ta riiri ũrĩa ndoonete hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Kebari, na nĩ ngũgũithia, ngĩturumithia ũthiũ thi.

²⁴ Hĩndĩ iyo Roho agĩtoonya thĩnĩ wakwa, akĩnjoya akĩndũgamia na magũrũ makwa. Akĩnjarĩria, akĩnjĩra atĩrĩ, "Thiĩ ũkehingĩre gwaku nyũmba. ²⁵ No rĩrĩ, wee mũrũ-wa-mũndũ, nĩmagakuoha na mĩhĩndo; ũgakara ũrĩ muohe nĩguo ndũkoime ũthiĩ gatagati-inĩ ka andũ. ²⁶ Nĩ nĩngatũma rũrĩmĩ rwaku rũnyiitane na karakara nĩguo ũkire wage kũmanegenia, o na akorwo o nĩ andũ a nyũmba ya ũremi. ²⁷ No rĩrĩa ngaakwarĩria-rĩ, nĩngakũhingũra kanua, nawe nĩũkameera ũũ, 'Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ.' Ūrĩa wothe ũngĩthikĩrĩria nĩathikĩrĩrie, nake ũrĩa wothe ũkũrega nĩarege; nĩgũkorwo o nĩ andũ a nyũmba ya ũremi.

4

Ngerekano ya Kũrigiicĩrio kwa Jerusalemu

¹ "Wee, mũrũ wa mũndũ, rĩu oya iturubarĩ ũrĩige mbere yaku, ũcooke ũkurure itũura inene rĩa Jerusalemu igũrũ rĩarĩo; ² ũcooke ũrĩrigiicĩrie: Rĩakĩrĩre indo cia mbaara cia gũteithia gũtharĩkĩra itũura, na wake kĩhumbu gĩkinyĩte itũura, na ũriakĩrĩre kambĩ na nja, na ũigithie mĩgogo mĩtungu ya kũrĩmomora rĩrĩrigiicĩrie. ³ Cooka woe rũgĩo rwa kĩgera, ũrũige rũtũike taarĩ rũgiri rwa kĩgera gatagati gaku na itũura rĩu inene, na ũhũgũre ũthiũ waku na kũu rĩrĩ. Narĩo rĩrigiicĩrio, na nĩwe ũkaarĩrigiicĩria. Ūndũ ũcio nĩũgaatuika kĩmenyithia harĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli.

⁴ "Ningĩ ũkome na mwena waku wa ũmotho, ũcooke wĩgĩrĩre mehia ma andũ a nyũmba ya Isiraeli. Nĩwe ũgaakuua mehia mao matukũ marĩa mothe ũgaakoma na mwena ũcio. ⁵ Nĩngũtuĩrĩre ũkome matukũ maiganaine na miaka ya mehia mao. Nĩ ũndũ ũcio matukũ magana matatũ na mĩrongo kenda nĩmo ũgaakuua mehia ma andũ a nyũmba ya Isiraeli.

⁶ "Warĩkia gwĩka ũguo, ũkome rĩngĩ, ihinda rĩrĩ na mwena waku wa ũrĩo, ũkuue mehia ma nyũmba ya Juda. Nĩngũtuĩrĩre matukũ

mĩrongo ina, o mũthenya ũkarũgamĩrĩra mwaka ũmwe. ⁷ Hũgũra ũthiũ waku ũwerekerie itũũra rĩa Jerusalemu riu rĩrigiicĩrio, ũrĩtambũrũkĩrie guoko kũhumbũrĩtio, ũrĩrathĩre ũhoru wa gũũkĩrĩro. ⁸ Nĩngakuoha na mĩhĩndo nĩguo ndũkanahote kwĩgarũra na mwena ũmwe kana ũrĩa ũngĩ nginya rĩrĩa matukũ maku ma kũrigiicĩrio magaaithira.

⁹ “Oya ngano na cairi, na mboco na ndengũ, na mwere na ngano njirũ; ciĩkĩre thĩĩni wa ndigithũ ũcihũthagĩre gwĩfhondekera mũgate. Mũgate ũcio nĩguo ũrĩrĩaga ihinda rĩa matukũ magana matatũ na mĩrongo kenda macio ũgũkorwo ũkomete na mwena. ¹⁰ Thima cekerĩ mĩrongo ĩrĩ* cia irio iria ũrĩrĩaga o mũthenya na ũcirĩage mahinda marĩa mabange. ¹¹ Nĩngĩ ũthime maaĩ gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa hini† imwe, na ũmanyuuage mahinda o marĩa mabange. ¹² Rĩrĩaga irio icio o ta ũrĩa ũngĩrĩa mũgate wa cairi; ũũruge andũ makĩonaga, ũhũthĩrĩte mwaki wakĩtio na mai ma mũndũ.” ¹³ Jehova akiuga atĩrĩ, “Ūguo nĩguo andũ a Isiraeli makaarĩaga irio irĩ na thaahu marĩ gatagatũ-inĩ ka ndũrĩrĩ, kũrĩa ngaamatwarithia.”

¹⁴ Na nĩrĩ ngiuga atĩrĩ, “Ūguo ti guo, Mwathani Jehova! Nĩrĩ ndĩrĩ ndethaahia. Kuuma ũnini wakwa nginya riu, ndĩrĩ ndarĩa nyama ya nyamũ ikuĩte kana itambuũrĩtwo nĩ nyamũ cia gĩthaka. Gũtirĩ nyama irĩ mũgiro irĩ yatoonya kanua gakwa.”

¹⁵ Nake akiuga atĩrĩ, “Ūguo nĩ wega; nĩngũreke ũruge mũgate waku na mai ma ng’ombe,‡ handũ ha mwaki wa mai ma mũndũ.”

¹⁶ Nake agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, nĩngagĩrĩrĩa irio itigatoonye Jerusalemu. Andũ acio makaarĩaga irio cia gĩthimo magĩtangĩkaga, na manyuuage maaĩ ma gĩthimo matarĩ na kũrĩgĩrĩro, ¹⁷ nĩ ũndũ nĩgũgakorwo na ũnyiihu wa irio na wa maaĩ. Nĩmakamakaga moona o mũndũ ũrĩa atarĩrĩ na nĩmakahĩnja nĩ ũndũ wa mehia mao.

5

¹ “Na rĩrĩ, mũrũ wa mũndũ, oya rũhiũ rwa njora rũũgĩ, ũrũhũthĩre ta rwenji rwa mwenjani, wĩyenje naruo mũtwe na nderu. Nĩngĩ ũcooke woe ratiri ya gũthima, ũgayanie njuĩrĩ iyo. ² Rĩrĩa matukũ marĩa mũrigiicĩrio magaaithira-rĩ, ũgaacinĩra gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa njuĩrĩ iyo na mwaki kũu thĩĩni wa itũũra inene. Oya gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩaayo ũthiũrũrũke itũũra riu inene ũkĩmĩgũthagũthaga na rũhiũ rwa njora. Nakĩo gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩaayo ũkĩhurunje gĩtarwo nĩ rũhuho. Nĩgũkorwo nĩngamaingathia na rũhiũ rwa njora ndĩrũcomorete. ³ No rĩrĩ, oya gakundi ka njuĩrĩ ũthĩnĩkĩre ruuno-inĩ rwa nguo yaku. ⁴ Cooka woe gakundi kayo ũgaikie mwaki-inĩ ũgacine. Mwaki nĩũgatheerema kuuma hau ũiyũre nyũmba yothe ya Isiraeli.

⁵ “Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Rĩrĩrĩ nĩrĩo itũũra inene rĩa Jerusalemu, rĩrĩa haandĩte gatagatũ ka ndũrĩrĩ rĩthiũrũkĩrio nĩ mabũrũri.

⁶ No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa waganu warĩo, nĩrĩremeire mawatho makwa o na watho wakwa wa kũrũmĩrĩro gũkĩra ndũrĩrĩ na mabũrũri macio marĩthiũrũrũkĩirie. Nĩrĩregete mawatho makwa na rĩtirũmĩrĩre watho wakwa wa kũrũmĩrĩro.

⁷ “Nĩ ũndũ ũcio ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Wee ũkoretwo ũrĩ mũremi gũkĩra ndũrĩrĩ ici igũthiũrũrũkĩrie, ũkaaga kũrũmĩrĩra watho wakwa wa kũrũmĩrĩro kana kũhingia mawatho makwa. Wee o na ndwĩkĩte maũndũ maringaine na irĩa cia ndũrĩrĩ icio igũthiũrũrũkĩrie.

* 4:10 nĩ ta giramu 200 † 4:11 nĩ ta nuthu lita 0.5 ‡ 4:15 Mai ma ng’ombe nĩmahũthagĩrwo ta ngũ cia kũruga mabũrũri-inĩ ma irathĩro, na no mahũthagĩrwo ũmũthĩ.

⁸ “Nĩ ùndũ ùcio, ùũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩ mwene nĩngũgũũkĩrĩra, wee Jerusalemu, ngũherithie ùkĩonagwo nĩ ndũrĩrĩ icio. ⁹ Tondũ wa mĩhianano ìyo yaku yothe ìrĩ magigi, nĩ nĩngũgwĩka ùrĩa itarĩ ndeeka mbere ìyo na itageeka rĩngĩ. ¹⁰ Nĩ ùndũ ùcio, gatagati-inĩ gaku mbere nĩmakaarĩa ciana ciao, o nacio ciana ìrie maithe ma cio.* Nĩngakũherithia, na hurunje matigari maku mothe matwarwo nĩ rũhuho. ¹¹ Nĩ ùndũ ùcio, ti-itherũ ta ùrĩa nĩ ndũũraga muoyo, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, tondũ nĩũthaahĩtie gĩkaro gĩakwa kĩaũre na ùndũ wa mĩhianano yaku yothe mĩbuthu na cĩko thũũrĩkũrĩ, nĩngakwehereria wendo wakwa, na ndigacooka gũkũrora na tha, kana ngũcaaĩre. ¹² Gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa andũ aku makoaragwo nĩ mũthiro, kana maniinwo nĩ ng’aragu o kũu thĩinĩ waku; gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩkooaragwo na rũhiũ rwa njora nja ya thingo ciaku; nakĩo gĩcunjĩ gĩa ithatũ ngaakĩhurunja gĩtwarwo nĩ rũhuho, na gĩteng’erio na rũhiũ rwa njora rũcomoretwo.

¹³ “Hĩndĩ ìyo marakara makwa nĩmagathira, na mang’ũrĩ makwa harĩo manyiĩhe, na nĩ nĩngarĩhĩrio. Ndaarĩkia kũmaitũrũrĩra mang’ũrĩ makwa, nĩmakamenya atĩ nĩ Jehova, nĩ nĩ ndoiga ùguo ndũrutaniĩrie.

¹⁴ “Nĩngagũtua mwanangĩko, na ngũtue kĩndũ gĩa kũnyararwo gatagati-inĩ ka ndũrĩrĩ ìria igũthiũrũrũkĩrie, o na maithe-inĩ ma ahĩtũki. ¹⁵ Wee ùgaatuĩka wa kũmenwo, na wa kũnyararwo, na kĩndũ gĩa gũkaanania nakĩo, na kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ ndũrĩrĩ icio igũthiũrũrũkĩrie, hĩndĩ ìria ngaakũherithia ndĩ na marakara na mang’ũrĩ, na ngũkaanie na mathũgũta manene. Nĩ Jehova nĩ nĩ ndoiga ùguo. ¹⁶ Rĩrĩa ngaakũratha na mĩguĩ yakwa ya ùragani na ya ng’aragu, ngaakũratha ngũniine. Nĩngakũrehere ng’aragu makĩria, na hĩnge njira ìria ìrio ciaku ciũkagĩra. ¹⁷ Nĩngakũrehere ng’aragu na nyamũ cia gĩthaka igũtharĩkĩre, nacio nĩngakũniinĩra ciana. Mũthiro na ùiti wa thakame nĩngakũhaata, na nĩngarehithia rũhiũ rwa njora rũgũkĩrĩre. Nĩ Jehova nĩ nĩ ndoiga ùguo.”

6

Ūrathi wa Gũũkĩrĩra Irĩma cia Isiraeli

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ, ² “Mũrũ wa mũndũ, ng’ethera ìrĩma cia Isiraeli; cĩrathĩre ùhoru wa gũciũkĩrĩra, ³ ùciĩre atĩrĩ: ‘Inyuĩ ìrĩma cia Isiraeli, iguai kiugo kĩa Mwathani Jehova. ùũ nĩguo Mwathani Jehova ekwĩra ìrĩma na tũrĩma, na mĩkuru na cianda: Nĩ ngĩrie kũmũũkĩrĩra na rũhiũ rwa njora, na nyanange kũndũ kwanyu kũrĩa gũtũũgĩru.* ⁴ Igongona cianyu nĩkamomorwo, na igongona cianyu cia gũcinĩrwo ùbumba ihehenjwo; na nĩngooragĩra andũ anyu hau mbere ya mĩhianano ìyo yanyu. ⁵ Nĩngaragania ciimba cia andũ a Isiraeli hau mbere ya mĩhianano ìyo yao, na nĩngahurunja mahĩndĩ manyu gũthiũrũrũkĩria igongona cianyu. ⁶ Kũndũ kũrĩa guothe mũtũũraga, matũũra macio nĩmakanangwo, na kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kũmomorwo, nĩguo igongona cianyu ìthũkio na cianangwo, nayo mĩhianano yanyu ihehenjwo na yũnũhwo, o na igongona cianyu cia gũcinĩrwo ùbumba imomorwo, na kĩrĩa mũthondekete kĩiinwo. ⁷ Andũ

* **5:10** Ūhoru wa andũ kũrĩa andũ arĩa angĩ warĩ mũtũũrĩre mũũru mũno na wonekaga rĩrĩa andũ maarigiicĩrio (Gũcook 28:53; Zek 11:9). * **6:3** Kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru nĩkuo kwarĩ mahooero ma andũ a Kaanani.

anyu nĩmakooragĩrwo gatagatĩ-inĩ kanyu, na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova.

⁸ “No rĩrĩ, nĩ kũrĩ amwe ngaatigia, nĩgũkorwo amwe anyu nĩmakahonoka kũuragwo na rũhiũ rwa njora rĩrĩa mũgaakorwo mĩhurunjũkĩire mabũrũri-inĩ na ndũrĩrĩ-inĩ. ⁹ Nĩngĩ marĩ ndũrĩrĩ-inĩ kũu matwarĩtwo marĩ atahe-rĩ, arĩa makaahonoka nĩmakadirikana. Nĩmakaririkana ũrĩa njiguithĩtio ũuru nĩ ngoro ciao cia ũtharia, iria iihutatĩire, na maitho mao marĩa makoretwo makĩrĩrĩria mĩhianano yao. Nĩmakemena nĩ ũndũ wa waganu ũrĩa mekĩte, na nĩ ũndũ wa ciiko ciao ciothe irĩ magigi. ¹⁰ Nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ Jehova; nĩ ndiamamakagia tũhũ ngiuga atĩ nĩngamarehere mũtino ũyũ.

¹¹ “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Hũũra hĩ, na ũhũũrithie makinya thĩ, uugĩrĩrie uuge atĩrĩ, “Wũ!” Tondũ wa waganu wothe na ciiko irĩ magigi cia nyũmba ya Isiraeli, nĩgũkorwo nĩmakooragwo na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro. ¹² Mũndũ ũrĩa ũtũũraga kũraya akooragwo nĩ mũthiro, nake ũrĩa ũrĩ gũkuhĩ ooragwo na rũhiũ rwa njora, nake ũrĩa ũkaahonoka atigare, akooragwo nĩ ng’aragu. Ũguo nĩguo ngeeruta mang’ũrĩ makwa nao. ¹³ Nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa andũ magaaakorwo moragĩtwo marĩ gatagatĩ-inĩ ka mĩhianano iyo yao mathiũrũkĩirie igongona ciao, na handũ hothe hatũũgĩru, na tũcũmbĩrĩ tuothe twa irĩma, na rungu rwa mũtĩ o wothe waraganĩtie hongwe, na rungu rwa mũgandi o wothe mũruru, kũndũ guothe kũrĩa maarutagĩra mĩhianano yao mahuti manungi wega. ¹⁴ Na nĩ nĩngamatambũrũkĩria guoko ndĩmookĩrĩre, na ndũme bũrũri wanangĩke ũtiganĩrio, kuuma werũ-inĩ ũcio nginya Dibila, kũndũ guothe kũrĩa matũũrĩte. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

7

Ithirĩro Nĩrĩkinyu

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekwĩra bũrũri wa Isiraeli: Ithirĩro! Ithirĩro nĩrĩkinyĩrĩre ituri icio inya cia bũrũri. ³ Rũu ithirĩro nĩrĩgũkinyĩrĩre, na nĩngũrekereria marakara makwa magũũkĩrĩre. Nĩngagũtũira ciira kũringana na mĩthĩire yaku na ngũrĩhe kũringana na mĩtugo yaku yothe irĩ magigi. ⁴ Ndigakũiguĩra tha kana ngũcaaĩre; ti-itherũ, nĩngakũrĩha nĩ ũndũ wa mĩthĩire yaku na mĩtugo yaku irĩ magigi gatagatĩ-inĩ kanyu. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.

⁵ “Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: ‘Mwanangĩko! Mwanangĩko ũtarĩ waiguuo nĩũrooka. ⁶ Ithirĩro nĩrĩkinyu! Ithirĩro nĩrĩkinyu! Rĩarahũkĩte rĩgũũkĩrĩire. Nĩrĩkinyu! ⁷ Nĩũkoretwo nĩ mũtino, wee ũtũũraga bũrũri-inĩ. Ihinda nĩrĩkinyu, mũthenya ũcio nĩũkuhĩrĩrie; nĩ kũrĩ na guoya mũnene, na gũtirĩ gĩkeno kũu irĩma-inĩ. ⁸ Nĩ ndĩ hakuhĩ gũgũitĩrĩria mang’ũrĩ makwa, na ndũrũte marakara nawe; nĩngagũtũira ciira kũringana na mĩthĩire yaku, na ngũrĩhe nĩ ũndũ wa mĩtugo yaku yothe irĩ magigi. ⁹ Ndigakũiguĩra tha kana ngũcaaĩre; nĩngakũrĩha kũringana na mĩthĩire yaku na mĩtugo yaku irĩ magigi gatagatĩ-inĩ kanyu. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova ndĩrahũũrana.

¹⁰ “Mũthenya nĩguo ũyũ! Nĩmũkinyu! Mũtino nĩmũkinyu, rũthanju nĩrũthundũkĩte, nagu mwĩtĩio nĩũcanũkĩte! ¹¹ Maũndũ ma ũhinya nĩmakũrĩte magatũka rũthanju rwa kũherithia waganu; gũtirĩ andũ magaatigara, gũtirĩ o na ũmwe wa kĩrĩndĩ kũu; gũtirĩ ũtonga, na

gūtiri kīndū kīa bata gīgaatigara. ¹² Ihinda rīu nīrīkinyu, mūthenya ūcio nūkinyīte. Mūgūri nīatige gūkena kana mwendia aigue kīeha, nīgūkorwo mang'ūrī nīmakinīyīrīre kīrīndī kīu gīothe. ¹³ Mwendia ndagakūūra gīthaka kīrīa endetie rīrīa rīothe acio eerī marī muoyo, nīgūkorwo kīoneki kīu gīkoni kīrīndī kīu gīothe gītīkagarūrwo. Tondū wa mehīa mao, gūtiri o na ūmwe wao ūgaatūrīa muoyo wake. ¹⁴ O na mangīhuha karumbeta, na magīe na maūndū mothe, gūtiri mūndū o na ūmwe ūgaathī ita-inī, nīgūkorwo mang'ūrī makwa nīmakinīyīrīre kīrīndī kīu gīothe.

¹⁵ “ ‘Mwena wa na nja kūrī na rūhiū rwa njora, mwena wa na thīnī kūrī na mūthiro na ng'aragu; arīa marī kūu mīgūnda-inī makooraḡwo na rūhiū rwa njora, nao arīa marī thīnī wa itūūra inene makaaniinwo nī ng'aragu na mūthiro. ¹⁶ Arīa othe magaatigara na mahonoke magaaḡorwo irīma-inī, magīcaaya ta ndutura cīa ituamba-inī, o mūndū fondū wa mehīa make. ¹⁷ Guoko o guothe nīgūkaregera, na iru o rīothe nīrīkaaga hīnya o ta maaī. ¹⁸ Nīmakahumbwo nguo cīa makūnia, na mahumbwo kīmako kīnene. Mothiū mao nīmakahumbwo thoni, na menjwo mītwe yao. ¹⁹ Nīmakahurunjā betha yao barabara, nayo thahabu yao itūuo kīndū kīrī thaahu. Betha yao na thahabu itīkahota kūmahonokia mūthenya wa mang'ūrī ma Jehova. Itikamaniinra ng'aragu kana ihūūnie nda ciao, nīgūkorwo nīcio itūmīte mahīngwo magatuīka a kwīhia. ²⁰ Nīmetīāgīra ūgemu wa mathaga mao, na makamahūthīra gūthondeka mīhianano yao irī magīgi, na mīhiano itarī kīene. Nī ūndū ūcio-rī, nīngatūma indo icio itūike kīndū kīrī thaahu harīo. ²¹ Nīngacīeana ciothe kūrī andū a kūngī itūike ndaho, na ndīcīeane kūrī andū arīa aaganu a gūkū thī itūike ta itunyanītwo, nao nīmagacithaahīa. ²² Nīngamahutatīra ndige kūmona, nao nīmagathaahīa handū harīa nyendete mūno; atunyani nīmagatoonya ho mahathaahīe.

²³ “ ‘Haarīria mīnyororo, tondū būrūri wothe ūiyūrīte ūiti wa thakame, narīo itūūra inene rīkaiyūra maūndū ma ūhīnya. ²⁴ Nīngarehe ndūrīrī irīa njaganu mūno cīgwatīre nyūmba ciao itūike ciao; nīngatūma mwītīo wa andū arīa marī hīnya ūthire, nakuo kīndū kwao kūrīa kwamūre nīgūgathaahīo. ²⁵ Kīmakanīa gīoka-rī, magaacaragīa thayū, no ndūkooneka. ²⁶ Mūtino ūgooka ūrūmanīrīre na ūngī, naguo mūhuhu ūūke ūrūmanīrīre na ūngī. Nīmakagerīa kūgīa na kīoneki kuuma kūrī mūnabīi; ūrutani wa mūthīnjīri-Ngai ūkonīi watho nīūgaathira, o ta ūrīa kīrīra gīa athuuri o nakīo gīgaathira. ²⁷ Mūthamaki nīagacakaya, nake mūrū wa mūthamaki nīakahumbwo gūkua ngoro, namo moko ma andū a būrūri ūcio nīmakainaina. Na nī nīngameka kūringana na mīthīre yao, na ndīmatūire cīra kūringana na ūrīa magīrīre gūtūrwo. Hīndī iyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.’ ”

8

Ūhooi Mīhianano Thīnī wa Hekarū

¹ Mwaka-inī wa itandatū, mweri wa itandatū, mūthenya wa gatano, rīrīa ndaikarīte gwakwa nyūmba nao athuuri a Judā magaikara mbere yakwa-rī, guoko kwa Mwathani Jehova gūgīūka igūrū rīakwa. ² Ngīrora, ngīona mūhiano ta wa mūndū. Kuuma harīa honekaga taarī njohero yake gūcooka na thī aahaanaga ta mwaki, na kuuma hau gūcooka na igūrū oonekaga akīhenia ta kīgera kīraakana. ³ Nīatambūrūkirie kīndū kīahaanaga ta guoko na akīnjoya anyīitīte njuirī cīa mūtwe wakwa. Roho akīnjoya na-igūrū rīera-inī, na akīndwara Jerusalemu, ndī cīoneki-inī

cia Ngai, nginya mūrango-inĩ wa kīhingo gĩa gathigathini kĩa nja ya na thĩnĩ, harĩa mūhianano ūrĩa ūtūmaga Ngai aigue ūiru warūngĩ. ⁴ Na hau mbere yakwa nĩho riiri wa Ngai wa Isiraeli warĩ, o ta ūrĩa ndoonete kīoneki-inĩ werũ-inĩ.

⁵ Ningĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Mūrũ wa mūdũ, rora mwena wa gathigathini.” Nĩ ūndũ ūcio ngĩrora, na hau itoonyero-inĩ rĩa mwena wa gathigathini wa kīhingo gĩa kigongona, ngĩona mūhianano ūcio ūtūmaga Ngai aigue ūiru.

⁶ Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mūrũ wa mūdũ, nĩrona ūrĩa mareeka; maūdũ marĩ magigi biũ marĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli marekĩra haha, maūdũ ma kũndindĩka kũraya na handũ-hakwa-harĩa-haamũre? No wee-rĩ, nĩũkuona maūdũ o na marĩ magigi makĩria.”

⁷ Ningĩ akĩndehe itoonyero-inĩ rĩa nja iyo. Ngĩrora ngĩona irima rũthingo-inĩ. ⁸ Akĩnjĩra atĩrĩ, “Mūrũ wa mūdũ, aramia irima rĩu rĩrĩ rũthingo-inĩ.” Rĩrĩa ndaaramĩrie irima rĩu, ngĩona nĩ haarĩ na mūrango.

⁹ Ningĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Toonya thĩnĩ wĩonere maūdũ marĩ magigi marĩa mareka kuo.” ¹⁰ Nĩ ūndũ ūcio ngĩtoonya kuo, ngĩrora ngĩona thingo-inĩ gũkururĩtwo mĩthemba yothe ya indo iria ikurumaga, na ya nyamũ ciothe iria irĩ mũgiro, na ya mūhianano yothe ya andũ a nyũmba ya Isiraeli. ¹¹ Hau mbere yacio nĩ haarũgamĩte athuuri mĩrongo mũgwanja a nyũmba ya Isiraeli, nake Jazania mūrũ wa Shafani akarũgama gatagati-inĩ kao. O ūmwe wao aanyĩĩte rũgĩo rwa gũcinĩra ūbumba, nayo ndogo ĩrĩ na mūtaraĩko mwega wa ūbumba nĩyatoogaga na igũrũ.

¹² Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mūrũ wa mūdũ, nĩwona maūdũ marĩa athuuri a nyũmba ya Isiraeli marekĩra nduma-inĩ, o ūmwe wao arĩ ihoero-inĩ rĩa mūhianano wake? Moigaga atĩrĩ, ‘Jehova ndatuonaga; Jehova nĩatiganĩrie bũrũri ūyũ.’” ¹³ Ningĩ akiuga atĩrĩ, “Wee-rĩ, nĩũkũmona magĩka maūdũ o na marĩ magigi makĩria.”

¹⁴ Ningĩ akĩndehe itoonyero-inĩ rĩa kīhingo gĩa gathigathini kĩa nyũmba ya Jehova, na nĩ ngĩona andũ-a-nja maikarĩte thĩ ho magĩcakaĩra Tamuzu.* ¹⁵ Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mūrũ wa mūdũ, nĩrona maūdũ maya? Nĩũkuona maūdũ o na marĩ magigi mũno gũkĩra maya.”

¹⁶ Ningĩ akĩndoonyia nja ya na thĩnĩ ya nyũmba ya Jehova, na hau itoonyero-inĩ rĩa hekarũ, gatagati ga gĩthaku na kigongona-rĩ, haarĩ arũme ta mĩrongo ĩrĩ na atano. Maahutatiire hekarũ ya Jehova, makaroria mothũ mao mwena wa irathĩro, makainamagĩrĩra riũa marĩhoore marorete na kũu mwena wa irathĩro.†

¹⁷ Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mūrũ wa mūdũ, nĩwona ūguo? Anga ūcio nĩ ūndũ mũhũthũ andũ acio a nyũmba ya Juda gwĩka maūdũ marĩ magigi ta macio marekĩra haha? No nginya maiyũrie maūdũ ma ūhinya bũrũri na mandakaragie hĩndĩ ciothe? Ta marore magĩkĩra tũhonge maniũrũ mao! ¹⁸ Nĩ ūndũ ūcio nĩ nĩngameka maūdũ na marakara; ndikamaĩguĩra tha kana ndimacaaire. O na mangĩkaanĩrĩra matũ-inĩ makwa, ndikamathikĩrĩria.”

9

Ahooi Mĩhianano Kũũragwo

* **8:14** Tamuzu yarĩ ngai ya Babuloni ĩrĩa yoĩkaine ūhoro-inĩ wa gũtũma andũ-a-nja maciare.

† **8:16** Hekarũ cia tene ciakagwo irorete mwena wa irathĩro. Andũ maaroragia ng’ong’o ciao na mwena wa hekarũ mokĩra kũhooya hĩndĩ ĩrĩa riũa rĩraratha rũciĩni.

¹ Ningĩ ngĩguwa agĩitana na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Rehe arangĩrĩ a itũũra inene haha, o mũndũ arĩ na itharaita rĩa mbaara guoko-inĩ.” ² Na nĩ ngĩona andũ atandatũ magĩũka moimĩte mwena wa kĩhingo kĩa rũgongo, kĩa kĩrorete mwena wa gathigathini, o mũndũ arĩ na kĩndũ gĩa kũũragana guoko-inĩ. Makĩrehane na mũndũ ũngĩ ũmwe wehumbĩte nguo cia gatani na eyohete indo cia kwandĩka njohero. Nao magĩtoonya makĩrũgama mwena-inĩ wa kĩgongona kĩa gĩa gĩcango.

³ Na rĩrĩ, riiri wa Ngai wa Isiraeli ũkĩambata uumĩte igũrũ rĩa makerubi, harĩa warĩ mbere, ũgĩthĩ hingĩro-inĩ ya hekarũ. Ningĩ Jehova agĩta mũndũ ũcio wehumbĩte nguo cia gatani, o ũcio weyohete indo cia kwandĩka njohero, ⁴ akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ ũtuĩkanie itũũra inene rĩa Jerusalemu, na wikĩre rũũri ithiithi cia arĩa marĩ na kĩa, na magacakaya nĩ ũndũ wa maũndũ mothe marĩ magigi marĩa mekagwo kũu thĩnĩ warĩo.”

⁵ O thĩkĩrĩrie ũguo, akĩra acio angĩ atĩrĩ, “Mũrũmĩrĩrei, mũtuĩkanĩrie itũũra rĩu inene mũũragane mũtekũiguanĩra tha kana gũcaayanĩra.

⁶ Ūragai athuuri, na aanake na airĩtu, na andũ-a-nja na ciana, no mũtikahutie mũndũ o na ũrĩkũ mwĩkĩre rũũri rũu. Ambĩrĩriai o haha hakwa haamũre.” Nĩ ũndũ ũcio makĩambĩrĩria na athuuri arĩa marĩ hau mbere ya hekarũ.

⁷ Ningĩ akĩmeera atĩrĩ, “Thaahiai hekarũ ĩno na mũiyũrie nja ciayo andũ arĩa moragĩtwo. Thĩi!” Nĩ ũndũ ũcio makĩumagara, makĩambĩrĩria kũũragana kũu itũũra-inĩ inene. ⁸ Hĩndĩ ĩria mooraganaga nĩ ngĩtigwo ndĩ nyĩkĩ, ngĩgũithia, ngĩturumithia ũthĩ ũthĩ, ngĩrĩra, ngĩũria atĩrĩ, “Hĩ, Mwathani Jehova! Anga nĩkũniina matigari mothe ma Isiraeli hĩndĩ ĩno ya gũitĩrĩria Jerusalemu mang’ũrĩ maku?”

⁹ Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Mehia ma nyũmba ya Isiraeli na ya Juda nĩ maingĩ magakĩra; bũrũri ũiyũrite ũiti wa thakame, narĩo itũũra inene riyyũrite ũhotomia wa kĩhooto. Moigaga atĩrĩ, ‘Jehova nĩatiganĩrie bũrũri ũyũ; Jehova ndarona.’ ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, Nĩ ndigacooka kũmaiguĩra tha kana kũmacaaĩra, no nĩngamacookereria ũria mekĩte.”

¹¹ Ningĩ mũndũ ũcio wehumbĩte nguo cia gatani, na akeoha indo cia wandĩki njohero, agĩcookia ndũmirĩri, akiuga atĩrĩ, “Nĩnjĩkite o ta ũria wathanire.”

10

Riiri Kwehera Hekarũ

¹ Na rĩrĩ, nĩndarorire ngĩona hau rĩera-inĩ igũrũ rĩa mĩtwe ya akerubi kĩndũ kĩaahanaga ta gĩtĩ kĩa ũnene ta ihiga rĩa yakuti. ² Nake Jehova akĩra mũndũ ũcio wehumbĩte nguo cia gatani atĩrĩ, “Thĩ ũtoonye gatagatĩ-inĩ ka magũrũ macio marathiũrũrũka rungu rwa harĩa akerubi marĩ. Iyũria hĩ ciaku cieri makara ma mwaki kuuma gatagatĩ ka akerubi ũcooke ũmahurunje kũu itũũra-inĩ inene.” Nake agĩthĩ agĩtoonya thĩnĩ, o ngĩonagĩra na maitho makwa.

³ Na rĩrĩ, mũndũ ũcio aatoonya thĩnĩ, akerubi acio magĩkorwo marũgamĩte mwena wa gũthini wa hekarũ, narĩo itu rĩkaiyũra nja ĩria ya na thĩnĩ. ⁴ Naguo riiri wa Jehova ũkĩambata uumĩte igũrũ rĩa akerubi, na ũgĩthĩ hingĩro-inĩ ya hekarũ. Itu rĩu rĩkaiyũra hekarũ, nayo nja ĩkaiyũra ũkengi wa riiri wa Jehova. ⁵ Naguo mũrũrumo wa mathagu ma akerubi acio nĩwaiguĩkaga o nginya kũu nja ya nyumĩrĩra, o taari mũgambo wa Mũrungu Mwene-Hinya-Wothe rĩria ekwaria.

⁶ Na rĩrĩa Jehova aathire mũndũ ũcio warĩ na nguo cia gatani, akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mwaki kuuma gatagatĩ ka magũrũ macio, kuuma gatagatĩ-inĩ ka akerubi,” mũndũ ũcio agĩtoonya thĩinĩ na akĩrũgama mwena-inĩ wa kũgũrũ kũmwe kwamo. ⁷ Ningĩ ũmwe wa akerubi acio agĩtambũrũkia guoko gwake mwaki-inĩ ũcio warĩ gatagatĩ-inĩ kao. Akĩoya mwaki ũmwe wago, akĩwĩkĩra hĩ-inĩ cia mũndũ ũcio warĩ na nguo cia gatani, nake mũndũ ũcio akĩwoya akiuma nja. ⁸ (Rungu rwa mathagu ma akerubi acio nĩkuonekaga kĩndũ kĩaahaanaga ta moko ma mũndũ.)

⁹ Nĩndarorire, ngĩona magũrũ mana ma ngaari hau mĩena-inĩ ya akerubi acio, o kũmwe gũkagĩa mwena-inĩ wa o ũmwe wa akerubi acio; magũrũ macio maahenagia ta rangi wa thumarati. ¹⁰ Makĩonekari, mothe mana nĩmahaanaine; o kũgũrũ kuonekaga ta gũtoonyanĩte na kũgũrũ kũngĩ. ¹¹ Magĩthĩ, maathiiaga na mwena o wothe wa iyo ina, o kũrĩa akerubi acio merekeire ũthiũ; magũrũ macio ma ngaari matiagarũrũkaga rĩrĩa akerubi acio megũthĩ. Akerubi acio maathiiaga na kũrĩa guothe mũtwe werekera, matekũgarũrũka rĩrĩa marathĩ. ¹² Mĩĩrĩ yao yothe, o hamwe na mĩgongo yao, na moko mao na mathagu mao, maiyũrite maitho kũndũ guothe, na magũrũ macio mana ma ngaari o namo. ¹³ Na rĩrĩ, nĩndaiguire magũrũ macio magĩitwo atĩrĩ, “Magũrũ marĩa mathiũrũkaga.” ¹⁴ O ũmwe wa akerubi aarĩ na mothiũ mana: ũthiũ ũmwe warĩ wa kerubi, na wa keerĩ warĩ wa mũndũ, na wa gatatu warĩ wa mũrũũthi, na wa kana warĩ wa nderi.

¹⁵ Ningĩ akerubi acio makĩambata na igũrũ. Ici ciarĩ ciũmbe irĩ muoyo irĩa ndoonete hau Rũũ-inĩ rwa Kebari. ¹⁶ Hĩndĩ ĩrĩa akerubi acio maathiiaga, magũrũ macio maarĩ mĩena-inĩ yao namo magathĩ; na hĩndĩ ĩrĩa akerubi acio maambararia mathagu mao mombũke, magũrũ macio matioimaga mĩena-inĩ yao. ¹⁷ Rĩrĩa akerubi acio marũgama, o namo makarũgama o ũguo; na rĩrĩa akerubi mombũka, namo makombũkania nao, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩinĩ wamo.

¹⁸ Ningĩ riiri wa Jehova ũkiehera hau igũrũ rĩa hingiro ya hekarũ na ũkĩrũgama igũrũ rĩa akerubi acio. ¹⁹ O ndĩroreire ũguo, akerubi acio makĩambararia mathagu mao makĩũmbũka, na rĩrĩa maathiiaga, magũrũ macio maatwaranaga nao. Nao makĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo kĩa mwena wa irathĩro wa nyũmba ya Jehova; naguo riiri wa Ngai wa Isiraeli warĩ igũrũ rĩa.

²⁰ Icio nĩ ciũmbe irĩ muoyo irĩa ndoonete irĩ rungu rwa Ngai wa Isiraeli hau Rũũ-inĩ rwa Kebari, na nĩ ngĩmenya atĩ maarĩ akerubi. ²¹ O ũmwe aarĩ na mothiũ mana, na mathagu mana, na rungu rwa mathagu mao nĩ haarĩ na kĩndũ gĩatariĩ ta moko ma mũndũ. ²² Mothiũ mao maahaanaga ta marĩa ndoonete hau Rũũ-inĩ rwa Kebari. O ũmwe wao aathiiaga arũngĩriirie na mbera.

11

Atongoria a Isiraeli Gũtuĩrwo Cũra

¹ Hĩndĩ ĩyo Roho akĩnjoya na igũrũ, akĩndwara kĩhingo-inĩ kĩa nyũmba ya Jehova kĩrĩa kierekeire mwena wa irathĩro. Hau itoonyero-inĩ riu rĩa kĩhingo kiu nĩ haarĩ arũme mĩrongo ĩrĩ na atano, na gatagatĩ-inĩ kao ngĩona Jazania mũrũ wa Azuri, na Pelatia mũrũ wa Benaia, arĩa maarĩ atongoria a kĩrĩndĩ. ² Jehova akĩnjũra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, aya nio arũme arĩa marathugunda waganu, na makaheana kĩrĩa kĩa waganu itũura-inĩ rĩrĩ inene. ³ Moigaga atĩrĩ, ‘Githĩ ihinda rĩtigũkinya o narua

rīa gwaka nyūmba? Itūūra rīrī inene nī nyūngū ya kūruḡa, na ithuī nī ithuī nyama.’ 4 Nī ūndū ūcio marathīre ūhorō wa kūmookīrīra; marathīre ūhorō, wee mūrū wa mūdū.”

5 Ningī Roho wa Jehova agūka igūrū rīakwa, akīnjīra njuge atīrī, “Ūū nīguo Jehova ekuuga: Ūguo nīguo mūrōiga, inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli, no nī-rī, nīnjūū ūrīa ūrī meciirīa-inī manyu. 6 Nīmūragīte andū aingī itūūra-inī rīrī inene, na mūkaiyūria ciimba njīra-inī ciarīo.

7 “Nī ūndū ūcio, ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Ciimba icio mūkītie kūu nīcio nyama, narīo itūūra rīrī inene nīrīo nyūngū, no Nī nīngūmūngata muume kuo. 8 Inyuī nīmwtīgīrīte rūhiū rwa njora, na rūhiū rūu rwa njora no ruo ngaamūkīrīra naruo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. 9 Nīngamūrūtūrū muume itūūra-inī inene, na ndīmūneane moko-inī ma andū a kūngī, na ndīmūherithie. 10 Inyuī mūkooragwo na rūhiū rwa njora, na nīngamūtūrū ciira kūu mīhaka-inī ya Isiraeli. Hīndī iyo nīmūkamenya atī nī nī Jehova. 11 Itūūra rīrī inene rītīgatuīka nyūngū harī inyuī, kana inyuī mūtūike nyama thīnī warīo; nīngamūtūrū ciira kūu mīhaka-inī ya Isiraeli. 12 Na inyuī nīmūkamenya atī nī nī Jehova, nī ūndū mūtīrūmīrīre kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, kana mūkarūmia mawatho makwa, no mwīkīte maūdū marīngaine na ma ndūrīrī irīa imūrīgīicīrie.”

13 Na rīrīa ndaarathaga, Pelatia mūrū wa Benaia agīkua. Hīndī iyo ngīgūithia ngītūrumithia ūthiū thī, ngīanīrīra na mūgambo mūnene, ngīūria atīrī, “Hī, Mwathani Jehova! Nīūkūniina matigari ma Isiraeli biū?”

14 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī, 15 “Mūrū wa mūdū, ariū a thoguo, ariū a thoguo arīa marī a rūrīra rwanyu na nyūmba yothe ya Isiraeli, acio nīo andū a Jerusalemu maarītie ūhorō wao makoiga atīrī, ‘Marī haraaya mūno na Jehova; būrūri ūyū nī ithuī twaheirwo ūtūike witū.’

Kīranīro gīa Gūcooka Gwa Isiraeli

16 “Nī ūndū ūcio uga atīrī: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: O na gūtūika nīndamatwarithīre kūraya gatagatī-inī ka ndūrīrī, na ngīmahurunjīra mabūrūri-inī, no nī ndūkīte handū-hao-harīa-haamūre, mabūrūri-inī kūu mathīte, gwa kahinda kanini.’

17 “Nī ūndū ūcio uga atīrī: ‘Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Nīngamūcookanīrīria kuuma ndūrīrī-inī, na ndīmūrute mabūrūri-inī kūrīa mwahurunjīrwo, na ndīmūcookerie būrūri wa Isiraeli rīngī.’

18 “Nīmagacooka kuo, na meeherie mīhiano iyo yakuo mīthūku yothe, na mīhianano iyo irī magīgi. 19 Nīngamahe ūūrūmwe wa ngoro, na njīkīre roho mwerū thīnī wao; nīngeheria ūmū wa ngoro thīnī wao ndīmahe ngoro njororo ta nyama. 20 Ningī nīmakarūmagīrīra kīrīra gīakwa gīa kūrūmīrīrwo, na marūmagie mawatho makwa. Nīmagatuīka andū akwa, na nī ndūike Ngai wao. 21 No rīrī, ha ūhorō wa andū arīa ngoro ciao cīyamūrīre mīhiano iyo mīru na mīhianano iyo irī magīgi, nīngatūma o ene macookererwo nī ūru ūrīa mekīte, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

22 Hīndī iyo akerubi acio, marī na magūrū ma ngaari mīena-inī, magītambūrūkia mathagu mao, nago riiri wa Ngai wa Isiraeli warī igūrū rīao. 23 Riiri ūcio wa Jehova ūkīambata uumīte thīnī wa itūūra rīu inene na ūgīkara igūrū rīa kīrīma kīrīa kīarī mwena wa irathīro warīo. 24 Roho akīnjoya na igūrū, akīndwara kūrī andū arīa maatahitwo magatwarwo

būrūri wa Babuloni,* o ndī thīinī wa kīoneki kīu ndoonetio nī Roho ūcio wa Ngai.

Hindī iyo kīoneki kīu ndoonetio gīkīnjeherera, ²⁵ na nīi ngīra andū acio maatahītwo ūhorō wothe ūrīa Jehova aanyonetie.

12

Ngerekano ya Ithaamīrio

¹ Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī: ² “Mūrū wa mūdū, wee ūtūranagia na andū aremī. Nī marī na maitho ma kuona no mationaga, na nī marī na matū ma kūigua no matiiguaga, nīgūkorwo nī andū aremī.

³ “Nī ūndū ūcio wee mūrū wa mūdū-rī, oha mīrigo yaku ya gūthaama, na kūrī mūthenya barigici magīkuonaga-rī, umagare uume gūkū, ūthīi kūdū kungī. Hihi nīmagataūkīrwo, o na gūtuika nī andū a nyūmba ya ūremi. ⁴ Kūrī mūthenya barigici, o magīkuonaga-rī, ruta mīrigo yaku nja īrī mīohe nī ūndū wa gūthīi būrūri wa ithaamīrio. Nīngī hwaī-inī, umagare ūthīi o magīkuonaga, o ta ūrīa andū mathaamaga. ⁵ O makwīroreire, tūrīkia rūthingo, ūgererie mīrigo yaku ho. ⁶ Oya mīrigo iyo ūmīgīrīre ciande o makwīroreire, ūmīumagarie na mairia. Wīhumbīre ūthīi nīguo ndūkone būrūri, nīgūkorwo nīngūtuīte kīmenyithia harī andū a nyūmba ya Isiraeli.”

⁷ Nī ūndū ūcio nīi ngīka o ta ūrīa ndaathītwo. Ngīruta mīrigo yakwa nja kūrī mūthenya barigici, yoheetwo nī ūndū wa gūthaama. Nīngī hwaī-inī ngītūrīkia rūthingo na moko makwa. Ngiumia mīrigo yakwa nja kūrī na mairia, ngīmīumagaria ndīmīkuuīte na ciande o manjīndoreire.

⁸ Rūciinī kiugo kīa Jehova gīkīnginyīrīra, ngīurio atīrī, ⁹ “Mūrū wa mūdū, githī andū a nyūmba ya Isiraeli o acio aremī matiakūūrīrie atīrī, ‘Nī atīa ūreka?’

¹⁰ “Meere atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ndūmīrīri īno nditū īkonīi mūnene ūrīa ūrī Jerusalemu, o na andū a nyūmba yothe ya Isiraeli arīa marī kuo.’ ¹¹ Meere atīrī, ‘Nīi ndī kīmenyithia harī inyuī.’

“O ta ūguo nīi njīkīte, noguo o nao mageekwo. Nīmagatwarwo būrūri wa kungī marī atahe.

¹² “Mūthamaki ūcio ūrī gatagatī-inī kao nīagakuua mīrigo yake na ciande kūrī mairia oimagare, naruo rūthingo nīrūgatūrīkio irīma oimīre ho. Nake nīakehumbīra ūthīi nīguo ndakone būrūri.

¹³ Nīngamūtambūrūkīria wabu wakwa, nake nīakanyiitwo nī mūtego wakwa; nīngamūtwarīthia Babuloni, kūu būrūri wa Akalidei, no rīrī, we ndakawona, naku kūu nīkuo agaakuīra. ¹⁴ Arīa othe mamūrigiicīrie, nīngamahurūnja huho-inī, o acio aruti ake a wīra na thīgari ciake ciothe, na ndīmateng’erie na rūhīu rwa njora rūrī rūcomore.

¹⁵ “Nīmakamenya atī nīi nīi Jehova, rīria ngaamahurūnjīra ndūrīrī-inī na ndīmaharaganīrie mabūrūri-inī. ¹⁶ No rīrī, nīngahonokia amwe ao matikaniinwo na rūhīu rwa njora, kana ng’aragu, kana mūthiro, nīgeetha kūu magathīi ndūrīrī-inī makoimbūruga maūdū mao marīa meekaga marī magigi. Hindī iyo nīmakamenya atī nīi nīi Jehova.”

¹⁷ Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī: ¹⁸ “Mūrū wa mūdū, inainaga rīrīa ūkūrīa irio, na wīthithimūkagwo nī guoya ūkīnyua maaī. ¹⁹ Īra andū a būrūri ūyū atīrī, ‘Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga igūrū rīkonīi andū arīa matūūruga Jerusalemu na arīa matūūruga būrūri wothe

* **11:24** Kana Būrūri wa Akalidei; andū a Babuloni moīkaine na rīitwa rīngī ta Akalidei.

wa Isiraeli: Makaanĩaga irio ciao marĩ na mĩtangĩko, na manyuuage maaĩ moorĩtwo nĩ hinya nĩgũkorwo bũrũri wao nĩũkaniinwo indo ciothe iria irĩ kuo, nĩ ũndũ wa maũndũ ma ũhinya ma andũ arĩa othe matũũraga kuo. ²⁰ Matũũra marĩa matũũragwo nĩ andũ nĩmakanangwo, naguo bũrũri ũkirio ihooru. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’”

²¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ²² “Mũrũ wa mũndũ, nĩ thimo irĩkũ ĩno yunanagwo thĩĩnĩ wa bũrũri wa Isiraeli, ĩno yugaga atĩrĩ: ‘Matukũ nĩmathiraga, nakĩo kĩoneki o gĩothe gĩgatuĩka gĩa tũhũ?’ ²³ Meere atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngũniina thimo ĩno, na matigacooka kũmĩgweta rĩngĩ gũkũ Isiraeli.’ Meere atĩrĩ, ‘Matukũ nĩmakuhĩrĩire rĩrĩa kĩoneki o gĩothe gĩkaahingio. ²⁴ Nĩgũkorwo gũtigacooka kũgĩa cioneki cia maheeni, kana ũragũri wa kũheenaniĩrĩa gatagatĩ-inĩ ka andũ a Isiraeli. ²⁵ No nĩ Jehova-rĩ, nĩngoiga ũrĩa ngeenda, naguo nĩũkahingio ũtegũcererwo. Nĩgũkorwo matukũ-inĩ manyu, inyuũ andũ a nyũmba ya ũremi, nĩngahingia ũrĩa wothe ndĩroiga, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’”

²⁶ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ²⁷ “Mũrũ wa mũndũ, andũ a nyũmba ya Isiraeli maroiga atĩrĩ, ‘Kĩoneki kĩrĩa onaga gĩgũtũra mĩaka mũngĩ gĩgĩkahingio, na araratha ũhoro wa ihinda iraa ya rĩgooka.’

²⁸ “Nĩ ũndũ ũcio meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Gũtirĩ kiugo o na kĩmwe gĩakwa gĩgaacooka gũcererwo; ũhoro ũrĩa wothe nĩ ngaaria nĩũkahingio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’”

13

Anabii a Maheeni Gũtũrwo Ciira

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoro wa gũkĩrĩra anabii a Isiraeli arĩa mararatha ũhoro rĩu. ĩra acio marathaga ũhoro ũrĩa megereirie na ngoro ciao ene atĩrĩ: ‘Iguai ndũmĩrĩri ya Jehova! ³ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Kaĩ anabii acio akũgu marĩ na haro-ĩ, o acio marũmagĩrĩra roho wao ene na matirĩ ũndũ monete! ⁴ Anabii aku, wee Isiraeli-rĩ, matarĩĩ ta mbwe irĩ kũndũ kũrĩa kwanangĩku. ⁵ Inyuũ mũtiambatĩte mũthĩĩ rũthingo-inĩ kũrĩa gũtharũkĩte, mũrũcookererie nĩ ũndũ wa nyũmba ya Isiraeli nĩgeetha rũgetiiria hĩndĩ ya mbaara mũthenya ũrĩa wa Jehova. ⁶ Cioneki ciao nĩ cia maheeni, na ũragũri wao o naguo no wa maheeni. Moigaga atĩrĩ, “Jehova oigĩte atĩrĩ,” o rĩrĩa Jehova atamatũmĩte; merĩgagĩrĩra atĩ ciugo ciao nĩkahinga! ⁷ Githĩ ti cioneki cia maheeni muonete, na mũkaarĩa ũragũri wa maheeni, rĩrĩa mũkuuga atĩrĩ, “Jehova oigĩte atĩrĩ,” o rĩrĩa nĩ itarĩĩte?

⁸ “Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondũ wa ciugo cianyu cia maheeni na cioneki cia kũheenania-rĩ, nĩngũmũũkĩrĩra, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’ ⁹ Guoko gwakwa nĩgũgookĩrĩra anabii arĩa moonaga cioneki cia maheeni, na makagweta ũragũri wa kũheenania. Matigakorwo marĩ a kĩaama kĩa andũ akwa, kana maandĩkwo ĩbuku-inĩ rĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli, o na kana matooonye bũrũri wa Isiraeli. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Mwathani Jehova.

¹⁰ “Tondũ mahĩtithagia andũ akwa, makiugaga atĩrĩ, “Kũrĩ na thayũ,” o rĩrĩa gũtarĩ thayũ; tondũ rĩrĩa rũthingo rũhũthũ rwakwo marũhakaga coka, ¹¹ nĩ ũndũ ũcio ĩra andũ arĩa marũhakaga coka atĩ no rũkũgũa. Nĩngoirĩa mbura nene mũno, na ndũme kũgĩe na mbura ya mbembe, nacio huho irĩ na hinya nĩkarũmomora. ¹² Rĩrĩa rũthingo rĩu rũkaagara-rĩ, githĩ andũ matigakũũria atĩrĩ, “Coka ũrĩa ũrarũhakĩte ũkĩrĩ ha?”

13 “Nĩ ùndũ ùcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩngarekereria rũhuho rũrĩ na hinya ndĩ na mang’ũrĩ, na kũgĩe mbura ya mbembe na mbura ya kiboboto ndĩ na mathũgũta ma kwananga. 14 Nĩngamomora rũthingo rũu mũhakĩte coka na ndĩrũharaganie tĩrĩ-inĩ nginya mũthingi wa ruo ũguũranio. Rĩrĩa rũkaagũa, mũkaanangĩrwo kuo; na nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. 15 Ũguo nĩguo ngeeruta mang’ũrĩ makwa na rũthingo rũu, na nĩjũkĩrĩre acio maarũhakire coka. Ngaakwĩra atĩrĩ, “Rũthingo nĩ rweherete, o na arĩa maarũhakire coka, 16 o anabii acio a Isiraeli, arĩa maarathĩire itũũra rĩa Jerusalemu makĩrĩonera cioneki cia thayũ, gũtaarĩ na thayũ, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”’

17 “Rĩu mũrũ wa mũndũ-rĩ, hũgũra ũthiũ waku kũrĩ airĩtu a andũ anyu arĩa marathaga mohoro moimĩte meciiria-inĩ mao ene, ũmarathĩre ũhoro wa kũmookĩrĩra, 18 ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kaĩ andũ-a-nja arĩa matumagĩrĩra ithitũ nyunĩro-inĩ ciao cia moko na magathondekaga mataama ma kwĩhumbĩra ũthiũ nĩguo magwatagie andũ marĩ na haaro-ĩ. Anga mũrĩgwatagia mĩoyo ya andũ akwa nĩguo mũhonokie mĩoyo yanyu inyuĩ ene? 19 Nĩmũũthaahĩtie kũrĩ andũ akwa nĩ ùndũ wa ngundi ya cairĩ na twenyũ twa mũgate. Nĩ ùndũ wanyu kũheenĩ andũ akwa, arĩa mathikagĩrĩra maheeni, nĩmũũragĩte arĩa mataagĩrĩre gũkua, na mũkahonokia arĩa mataagĩrĩre gũtũũra muoyo.’

20 “Nĩ ùndũ ùcio, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩnjũkĩrĩre ithitũ icio cianyu, icio mũgwatagia andũ akwa nacio ta marĩ nyoni, na nĩ nĩngũcituanga kuuma moko-inĩ manyu. Nĩngohorithia andũ acio mũgwatagia ta marĩ nyoni. 21 Nĩngatembũranga mataama macio manyu na honokie andũ akwa ndĩmarute moko-inĩ manyu, nao matigacooka kũgwatio nĩ inyuĩ. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. 22 Tondũ nĩmwatũmire arĩa athĩngu morwo nĩ hinya nĩ ùndũ wa kũmaheeni o rĩrĩa nĩ itaamareheire kĩa, na mũgĩteithĩrĩra arĩa aaganu mage gũtiga nĩra ciao cia waganu nĩguo mahonokie mĩoyo yao, 23 nĩ ùndũ ùcio, mũtigacooka kuona cioneki cia maheeni kana kũragũra. Nĩngahonokia andũ akwa, ndĩmarute moko-inĩ manyu. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’”

14

Ahooi Mĩhianano Gũtũrwo Cũira

1 Athuuri amwe a Isiraeli nĩmookire harĩ nĩ, magũkara thĩ hau mbere yakwa. 2 Hĩndĩ iyo kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngũrwo atĩrĩ, 3 “Mũrũ wa mũndũ, andũ aya nĩmeigĩre mĩhianano ngoro-inĩ ciao, na makeigĩra mĩhĩnga ya waganu mbere ya maitho mao. Nĩnjagĩrĩrwo kũreka matũirĩe ùndũ o na ũrĩkũ harĩ nĩ? 4 Nĩ ùndũ ùcio maarĩrie, ũmeere ũũ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Hĩndĩ rĩa Mũisiraeli o wothĩ angĩgĩa mĩhianano ngoro-inĩ yake, na eigĩre waganu wa kũmũhĩngithia mbere ya maitho make, angĩcooka athĩ harĩ mũnabii-rĩ, nĩ Jehova nĩ nĩ mwene ngaamũcookeria ũhoro kũringana na ũrĩa ũhooi wake wa mĩhianano ũigana, 5 Ngeeka ũguo nĩguo ndĩnyĩitĩre ngoro cia andũ a Isiraeli rĩngĩ, arĩa othe mandiganĩirĩe nĩ ùndũ wa mĩhianano iyo yao.’

6 “Nĩ ùndũ ùcio ĩra andũ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Mwĩrĩre! Garũrũkai mũtigane na mĩhianano iyo yanyu, na mũregane na maũndũ marĩa mothe mwĩkaga marĩ magigi!

7 “Hĩndĩ rĩa Mũisiraeli o wothĩ, kana mũndũ wa kũngĩ ũrĩa ũtũũraga Isiraeli angĩehera harĩ nĩ, na eigĩre mĩhianano ngoro-inĩ yake, na agĩe na waganu wa kũmũhĩngithia mbere ya maitho make, angĩcooka

athii harĩ münabii agatuĩrie ũhoro kũrĩ nĩ-rĩ, nĩ Jehova nĩ nĩ mwene ngaamũcookeria ũhoro. ⁸ Nĩngatũma ũthiũ wakwa ũũmĩre mũndũ ũcio, na ndũme atuĩke kionereria harĩ arĩa angĩ, o na ndũme atuĩke wa kuunagwo thimo. Nĩngamweheria harĩ andũ akwa. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova.

⁹ “Münabii angĩkaaheenererio nĩguo aarie ũhoro wakwa, nĩ Jehova nĩ nĩ ngaakorwo heenereirie münabii ũcio, na nĩngamũtambũrũkĩria guoko gwa kũmũũkĩrĩra, ndĩmũniine ehene gatagatĩ-inĩ ka andũ akwa a Isiraeli. ¹⁰ Andũ acio nĩmakaherithĩrio wĩhia wao; münabii ũcio agaatuuo mwĩhia o ta mũndũ ũcio ũtuĩrĩtie ũhoro harĩ we. ¹¹ Hĩndĩ iyo andũ a Isiraeli matigacooka kũhĩtia njĩra mehere harĩ nĩ, kana macooke gwĩthaahia na mehia macio mao mothe. Nĩmagatuĩka andũ akwa, na nĩ ndũke Ngai wao, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

Ituĩro rĩa Ciira Rĩtangĩehererwo

¹² Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: ¹³ “Mũrũ wa mũndũ, bũrũri ũngĩnjĩhĩria nĩ ũndũ wa kwaga kwĩhokeka, na ndambũrũkie guoko ndiũũkĩrĩre, na ndiũniĩre kihumo kĩa irio, na ndiũrehere ng’aragu, na njũrage andũ aguo na mahiũ mao, ¹⁴ andũ aya atatũ, Nuhu, na Danieli, na Ayubu, o na mangĩkorwo maarĩ thĩni wa bũrũri ũcio, no mehonokirie o oiki nĩ ũndũ wa ũthingu wao, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

¹⁵ “Nĩngĩ korwo ndarekereria nyamũ cia gĩthaka igerere bũrũri ũcio nacio ciũtĩge ũtarĩ ciana, nago ũkire ihooru kwage mũndũ ũngĩtuĩkanĩria kuo nĩ ũndũ wa nyamũ icio, ¹⁶ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũria nĩ ndũũraga muoyo, o na andũ acio atatũ mangĩgakorwo marĩ kuo, matikahota kũhonokia ariũ ao kana aarĩ ao. O oiki no mahonoke, no bũrũri ũcio no ũkire ihooru.

¹⁷ “O na kana ingĩrehithia rũhiũ rwa njora njũkĩrĩre bũrũri ũcio, njuge atĩrĩ, ‘Rũhiũ rwa njora nĩrũtuĩkanĩrie bũrũri ũyũ wothe,’ na njũrage andũ akuo na mahiũ mao-rĩ, ¹⁸ Mwathani Jehova oigĩte atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũria nĩ ndũũraga muoyo, o na andũ acio atatũ mangĩgakorwo marĩ kuo, matikahota kũhonokia ariũ ao kana aarĩ ao. O oiki no-o mangĩhonokia.

¹⁹ “O na nĩngĩ korwo ndarehithia mũthiro bũrũri ũcio, na nĩ ndĩũitĩrĩrie mang’ũrĩ makwa na ũndũ wa gũitithia thakame, na njũragithie andũ akuo na mahiũ mao, ²⁰ Mwathani Jehova oigĩte atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũria nĩ ndũũraga muoyo, o na Nuhu, na Danieli, na Ayubu, mangĩgakorwo marĩ kuo, matikahonokia mũriũ kana mwarĩ. O oiki no mehonokie nĩ ũndũ wa ũthingu wao.

²¹ “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Gũtigagĩkorwo kũrĩ kũũru makĩria hĩndĩ rĩa ngaarehera Jerusalemu matuĩro makwa mana ma ciira ma kũguoyohithia: namo nĩmo rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na nyamũ cia gĩthaka, o na mũthiro, nĩguo njũrage andũ akuo na mahiũ mao! ²² No rĩrĩ, kũrĩ amwe magaatigara; nao nĩo ariũ na aarĩ arĩa magaatharwo marutwo kuo. Nĩmagooka kũrĩ inyuĩ, na rĩrĩa mũkoona mĩtugo na ciiko ciao, nĩmũkahoorerio ngoro igũrũ rĩa mwanangĩko ũcio ndehere Jerusalemu, nago nĩ mwanangĩko o wothe ndĩrĩrehithĩrie. ²³ Nĩmũkahoorerio ngoro rĩrĩa mũkoona mĩtugo yao na ciiko ciao, nĩgũkorwo nĩmũkamenya atĩ gũtirĩ ũndũ o na ũmwe njĩkĩte kuo ũtarĩ na gĩtũmi, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

15

Jerusalemu nĩ Mũthabibũ wa Tũhũ

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngũirwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, mĩtĩ wa mũthabibũ ũkĩrĩte rũhonge rwa mĩtĩ o wotha wa mĩtĩ ya mĩtĩtũ na kĩ? ³ Mbaũ ciaguo irĩ ciathondekwo kĩndũ kĩa bata? Andũ no mathondeke tũhocio twa gũcuurio indo kuuma kũrĩ guo? ⁴ ũngũikio riiko ũtuĩke rũkũ, na mwaki ũucine mĩena yeerĩ ũucurie gatagatĩ-rĩ, no ũgĩe bata ũngĩ? ⁵ Angĩkorwo rĩrĩa warĩ mũgĩma ndwagĩre bata o na atĩarĩ, wakĩhota atĩa gũthondekwo kĩndũ kĩa bata rĩrĩa wacinwo nĩ mwaki, wacura?”

⁶ “Nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: O ta ũrĩa heanĩte mĩtĩ wa mũthabibũ gatagatĩ-inĩ ka mĩtĩ irĩa ingĩ ya mũtĩtũ, ngaũtua rũkũ rwa gũcinwo na mwaki-rĩ, ũguo noguo ngeeka andũ arĩa matũũraga Jerusalemu. ⁷ Nĩngatũma ũthiũ wakwa ũmoomĩre. O na angĩkorwo nĩmoimite mwaki-inĩ-rĩ, no nginya mwaki ũcio ũkaamacina ũmaniine. Hĩndĩ iyo nĩguo inyuĩ mũkaamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngatũma ũthiũ wakwa ũmoomĩre. ⁸ Nĩngatũma bũrũri ũkire ihooru nĩ ũndũ nĩmagĩte kwĩhokeka, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

16

Ngerekano ya Jerusalemu kwaga Wĩhokeku

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngũirwo atĩrĩ, ² “Mũrũ wa mũndũ, ng’ethanĩra na itũũra rĩa Jerusalemu, ũrĩonie mũtugo yariĩ iyo irĩ magigĩ, ³ uge atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Mwathani Jehova areera Jerusalemu: Kĩhumo giaku na gũciarwo gwaku cioimanire na bũrũri wa andũ a Kaanani; thoguo aarĩ Mũamori, nake maitũguo aarĩ Mũhiti. ⁴ Mũthenya ũrĩa waciariro-rĩ, ndwatinirio rũrĩra, o na kana ũgĩthambio na maaĩ nĩguo ũthere, o na kana ũkĩhakwo cumbĩ, kana ũgĩthaywo na nguo cia mwana. ⁵ Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wakũrorire, agĩkũiguĩra tha, kana agĩgũcaaĩra o kũigana nĩguo agwĩke ũndũ o na ũmwe wa macio. No rĩrĩ, wateirwo na kũu werũ-inĩ, nĩ ũndũ wamenirwo o mũthenya o ro ũcio waciariro.”

⁶ “‘Hĩndĩ iyo nĩndahĩtũkĩire hau warĩ ngĩkuona ũkũgaragaria thakame-inĩ yaku, na rĩrĩa wakomete hau thakame-inĩ yaku-rĩ, ngĩkwĩra atĩrĩ, “Tũũra muoyo!” ⁷ Nĩndatũmire ũkũre o ta mĩtĩ wa mũgũnda. Nawe ũgĩkũra, ũkĩneneha, o na ũgĩtuĩka ithaga ithaka mũno gũkĩra maria mangĩ. Nyondo ciaku nacio ikũhaanda, na njuĩrĩ yaku igĩkũra, o wee ũrĩa warĩ njaga na ũkaaga nguo.”

⁸ “‘Thuutha ũcio nĩndahĩtũkĩire hau, na rĩrĩa ndaakũrorire ngĩona atĩ warĩ mũgĩma wa kwendeka, ngĩgũtambũrũkĩria gĩcũrĩ kĩa nguo yakwa, ngĩhumbĩra njaga yaku. Na nũ ngĩkwĩhĩtĩra mwĩhĩtwa mũrũmu, na tũkĩgĩa kĩrĩkanĩro nawe, ũgĩtuĩka wakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

⁹ “‘Nĩndagũthambirie na maaĩ, ngĩkũgĩria thakame, na ngĩkũhaka maguta. ¹⁰ Nĩndakũhumbire nguo ng’emie na ngĩgwikĩra nyamũga cia rũũa. Nĩndakũhumbire nguo njega ya gatani na ngĩkũhumba nguo cia goro. ¹¹ Nĩndakũgemirie na mathaga: ngĩgwikĩra bangiri moko, na mũgathĩ ngingo, ¹² ngĩcooka ngĩgwikĩra gĩcũhĩ inĩrũrũ, na icũhĩ matũ, na tanji thaka mũtwe. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio ũkĩgemio na thahabu na betha: nacio nguo ciaku ciarĩ cia gatani irĩa njega, na itambaya cia goro, na nguo ng’emie. Irio ciaku ciarĩ mũtu mũhinyu, na ũũkĩ, na maguta ma mũtamaiyũ. Wee nawe ũgĩthakara mũno na ũkĩambatĩrio ũgĩtuĩka

mūthamaki-mūndū-wa-nja. ¹⁴ Nayo ngumo yaku ĩgĩtheerema ndūrĩrĩ-inĩ nĩ ūndū wa ūthaka waku, nĩ ūndū riiri ūria ndaagwĩkĩrite nĩwatũmire ūthaka waku wagĩĩre kũna, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

¹⁵ “No rĩrĩ, wee nĩwehokire ūthaka waku, na ūkĩhũthĩra ngumo yaku ĩgĩtũma ūtuĩke mũmaraya. Nĩwahũũire ūmaraya na mwĩhĩtũkĩri o wothe, nago ūthaka waku ũgĩtuĩka wake. ¹⁶ Woire nguo imwe ciaku, ūkĩgemia mahooero ma kũndũ gũtũũgĩru kũria wahũũragĩra ūmaraya. Maũndũ ta macio matiagĩrĩrwo nĩ gwĩkĩka, kana magĩe kuo o na rĩ. ¹⁷ Ningĩ ũgĩcooka ūkĩoya mathaga macio mega ndaakũheire, o mathaga macio mathondeketwo na thahabu yakwa na betha yakwa, ũgĩthondekera mĩhianano ya arũme, ũgĩcooka ūkĩhũũra ūmaraya nayo. ¹⁸ Ningĩ ūkĩoya nguo icio ciaku ciarĩ ng’emie, ũgĩcihumba mĩhianano ĩyo, ũgĩcooka ūkĩmirũtĩra maguta makwa na ūbumba. ¹⁹ O nacio irio iria ndaakũheete ūrie, nacio nĩ mũtu mũhinyu, na maguta ma mũtamaiyũ, na ūkĩkĩ, wacirũĩre mĩhianano ĩyo ĩtuĩke ūbumba ūri na mũtararĩko mwega. Ūguo nĩguo gwekĩkire, Mwathani Jehova nĩwe ugĩte ũguo.

²⁰ “Na rĩrĩ, woire ariũ na aarĩ aku arĩa wanjarĩire, ūkĩmaruta igongona matuĩke ta irio cia mĩhianano ĩyo. Ūhũũri waku wa ūmaraya-rĩ, kaĩ ūtaarĩ mũiganu? ²¹ Nĩwathĩnjire ciana ciakwa ũgĩciruta igongona harĩ mĩhianano ĩyo. ²² Mĩtugo-inĩ yaku yothe ĩrĩ magigi ĩria wekire, na ūhũũri-inĩ waku wa ūmaraya, ndwaririkanire matukũ ma ūnini waku, rĩria warĩ njaga na ūtaarĩ na nguo, o rĩria wegaragaragia thakame-inĩ yaku.

²³ “Hĩ, kaĩ ūrĩ na haaro-ĩ! ũguo nĩguo Jehova ekuuga. O na wĩkĩte mawaganu macio mangĩ mothe, ²⁴ nĩweyakĩre kĩhumbu, na ũgiaka ihooero itũũgĩru handũ harĩa hothe haarĩ na kĩaaro gĩa kũgomanagwo. ²⁵ Gĩturi-inĩ kĩa o njĩra nĩweyakĩre mahooero matũũgĩru, na ūkĩagithia ūthaka waku gĩtũo, ũgakĩrĩria kũneana mwĩri waku kũri mwĩhĩtũkĩri o wothe atharie nawe. ²⁶ Nĩwahũũire ūmaraya na andũ a Misiri arĩa mwariganĩtie nao, o acio maiyũrĩtwo nĩ merĩrĩria ma mwĩrĩ, ũgĩtũma ndakare nĩ ūndũ waku gũkĩrĩrĩria gũtharia. ²⁷ Nĩ ūndũ ūcio ngĩgũtambũrũkĩria guoko ngĩgũũkĩria, ngĩnyĩhia bũrũri waku; nĩndakũneanire moko-inĩ ma thũ ciaku, o acio airĩtu a Afilisti, arĩa maamakirio nĩ mũtugo yaku ya ūũra-thoni. ²⁸ Nĩwahũũire ūmaraya na andũ a Ashuri o nao, nĩ ūndũ ndũngĩaiganirie; o na thuutha ūcio-rĩ, ndwaiganirie. ²⁹ Ningĩ ũgĩkĩrĩrĩria gũtharia o nginya ũgĩkinya Babuloni, bũrũri wa onjoria, no-o na weka ũguo ndwaiganirie.

³⁰ “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, Hĩ! Kaĩ wee ūrĩ na ngoro hũthũ-ĩ! Wĩkaga maũndũ macio mothe, o ta mũmaraya ūtarĩ thoni! ³¹ Rĩria weyakĩre ihumbu gĩturi-inĩ kĩa o njĩra, na ūkĩakĩra mahooero matũũgĩru harĩa hothe haarĩ kĩaaro gĩa kũgomanwo-rĩ, we wetuire ta ūtarĩ mũmaraya, nĩ ūndũ nĩwaregire irĩhi.

³² “Wee mũtũmia ũyũ mũtharia! Wee wendaga ageni handũ ha mũthuuriguo! ³³ Mũmaraya o wothe nĩamũkağira irĩhi, no wee-rĩ, nĩwe ūheaga endwa aku othe iheo, ūkamahaka nĩguo mokage kũrĩ we kuuma kũndũ guothe nĩguo megwatĩre ikeno ciaku itaagĩrĩre. ³⁴ Nĩ ūndũ ūcio wee ndũtarĩ ta arĩa angĩ ūmaraya-inĩ waku; gũtirĩ mũndũ ũkwĩragĩrĩria ũmwĩkĩre. Wee-rĩ, ūrĩ na ūtiganu mũno na arĩa angĩ, nĩgũkorwo wee nĩwe ūrĩhanaga, no gũtirĩ kĩndũ ūrĩhagwo.

³⁵ “Nĩ ūndũ ūcio, wee mũmaraya ũyũ, igua kiugo kĩa Jehova! ³⁶ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Tondũ nĩwaitangire ūtonga waku,

na ũkĩguũria njaga yaku ũgĩtharia na endwa aku, o na tondũ wa mĩhianano iyo yothe yaku ĩrĩ magigi, na tondũ nĩwamaheire thakame ya ciana ciaku, ³⁷ nĩ ũndũ ũcio nĩngũcookanĩrĩria endwa aku othe arĩa wanekenia nao, arĩa wendete o na arĩa ũthũire. Nĩngũmacookanĩrĩria magũũkĩrĩre kuuma mĩena yothe, na nĩ ngũguũrie nguo mbere yao, nao mone njaga yaku yothe. ³⁸ Nĩngagũtũira ciira o ta ũrĩa andũ-a-nja arĩa matharagia na arĩa maitithagia thakame matuuagĩrwo; na ndũme ũkorwo nĩ mang'ũrĩ makwa na ũguĩrwo ũiru nĩguo ũcookererwo nĩ thakame iyo. ³⁹ Nĩngĩ nĩngakũneana moko-inĩ ma endwa aku, nao nĩmakaharagania ihumbu icio ciaku, na manange mahooero macio maku matũũgĩru. Nao nĩmagakũruta nguo, na moe mathaga maku ma goro, magũtĩge njaga na ũrĩ ũtheri. ⁴⁰ Nĩmakarehe kĩrĩndĩ gĩgũũkĩrĩre, na nĩmagakũhũura na mahiga nyuguto, na magũtinangie na hiũ ciao cia njora. ⁴¹ Nĩmagacina nyũmba ciaku na makũherithie wĩroreirwo nĩ andũ-a-nja aingĩ. Nĩngakinyia ũmaraya waku mũthia, nawe ndũgacooka kũrĩha endwa acio aku. ⁴² Hĩndĩ iyo mathũgũta makwa ma gũgũũkĩrĩria nĩmakahũhũa, namo marakara makwa maiyũrĩtwo nĩ ũiru makweherere. Nĩngahoorera na ndigacooka kũrakara.

⁴³ “Na tondũ ndwaririkanire matukũ ma ũnini waku, no kũndakaria wandakarire na maũndũ macio mothe-rĩ, ti-itherũ nĩngatũma ũcookererwo nĩ ũrĩa wĩkĩte, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Githĩ nduongereire ũura-thoni harĩ maũndũ marĩa mangĩ wĩkaga marĩ magigi?

⁴⁴ “Mũndũ o wothe waragia na thimo-rĩ, nĩagakuuna thimo ĩno, oige atĩrĩ: “O ta ũrĩa nyina ahaana, no taguo mwarĩ ahaana.” ⁴⁵ Wee ũrĩ mwarĩ wa nyũkwa kũna, ũrĩa wanyararire mũthuurawe na ciana ciake; na ũrĩ wa nyina kũna na aarĩ a maitũguo, arĩa maanyararire athuuri ao na ciana ciao. Maitũguo aarĩ Mũhiti, nake thoguo aarĩ Mũamori. ⁴⁶ Mwarĩ wa nyũkwa ũrĩa mũkũrũ aarĩ Samaria ũrĩa watũũraga mwena waku wa gathĩgathini marĩ na airĩtu ake; nake mwarĩ wa nyũkwa ũrĩa mũnini aarĩ Sodomu, ũrĩa watũũraga mwena waku wa gũthini hamwe na airĩtu ake. ⁴⁷ Wee-rĩ, to gũthĩ wathiire na mĩthiire yao na ũkĩrũmĩrĩria mĩtugo yao ĩrĩ magigi, no mĩthiire-inĩ yaku yothe nĩwahiũhire gũthũka kũmakĩra. ⁴⁸ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa Nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, mwarĩ wa nyũkwa Sodomu na airĩtu ake matiekire ta ũrĩa wee na airĩtu aku mwĩkĩte.

⁴⁹ “Maya nĩmo maarĩ mehia ma mwarĩ wa nyũkwa Sodomu: We marĩ na airĩtu ake maarĩ andũ etĩĩ, a kwĩhũũnĩrĩria, na matiarũmbũyagia ũhoru wa andũ arĩa angĩ; matiateithirie andũ arĩa athĩni o na arĩa abatari. ⁵⁰ Nĩmeikĩrĩre na magũka maũndũ marĩ magigi maithe-inĩ makwa. Nĩ ũndũ ũcio nĩndamaingatire, o ta ũguo muonete. ⁵¹ Samaria ndehirie nuthu ya mehia marĩa wee wehirie. Wee wĩkĩte maũndũ marĩ magigi maingĩ kũmakĩra, na nĩũtũmĩte aarĩ a maitũguo moneke ta marĩ athingu nĩ ũndũ wa maũndũ macio mothe wĩkĩte. ⁵² Ũrokĩrĩrĩria gũconorithio, nĩgũkorwo nĩũtũmĩte aarĩ a maitũguo moneke ta marĩ athingu. Tondũ mehia maku maarĩ mooru gũkĩra mao, o mekuoneka marĩ athingu gũgũkĩra. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, igua thoni na ũconoke, nĩgũkorwo nĩũtũmĩte aarĩ a nyũkwa moneke marĩ athingu.

⁵³ “No rĩrĩ, nĩngacookeria Sodomu ũgaacĩru wake marĩ na airĩtu ake, o na Samaria marĩ na airĩtu ake, na nĩngagũcookeria ũgaacĩru waku o hamwe nao, ⁵⁴ nĩguo ũigue thoni na ũconoke nĩ ũndũ wa maũndũ macio mothe wekire nĩ ũndũ wa kũmahe ũhurũko. ⁵⁵ Nao aarĩ acio a

maitũguo, Sodomu marĩ na airĩtu ake, na Samaria marĩ na airĩtu ake-rĩ, nĩmagacooka o ta ũria maarĩ mbere; nawe ũrĩ na airĩtu aku nĩmũgacooka o ta ũria mwarĩ mbere. ⁵⁶ O na ndũngĩagwetire rĩtwa rĩa mwarĩ wa nyũkwa Sodomu mũthenya ũcio wetĩĩaga, ⁵⁷ mbere ya waganu waku kũguũrio. O na kũrĩ ũguo-rĩ, rĩu ũrĩ mũnyarare nĩ airĩtu a Edomu, marĩ hamwe na andũ othe arĩa mariganĩtie nao, o na nĩ airĩtu a Afilisti, acio othe magũthũire na magakũrigiicĩria na mĩena yothe. ⁵⁸ Wee nĩwe ũgaacookererwo nĩ maciaro ma ũura-thoni waku, na ma maũndũ marĩa wĩkaga marĩ magigi, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁵⁹ “ Ŭũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngagwĩka o ta ũria wagĩrĩire nĩ gwĩkwo, tondu nĩumenete mwĩhĩtwa wakwa na ũndũ wa gũthũkia kĩrĩkanĩro kĩu. ⁶⁰ No rĩrĩ, nĩngaririkana kĩrĩkanĩro kĩria ndarĩkanĩire nawe matukũ-inĩ ma ũnini waku, na nĩngahaanda kĩrĩkanĩro giitũ nawe gĩa gũtũura. ⁶¹ Hĩndĩ iyo nĩũkaririkana mĩthĩire yaku, nawe ũconoke rĩria ũkaamũkĩra aarĩ a maitũguo arĩa akũrũ gũgũkĩra na arĩa anini gũgũkĩra. Nĩngamaneana kũrĩ we marĩ ta aarĩ aku, no ti kũringana na kĩrĩkanĩro giitũ nawe. ⁶² Nĩ ũndũ ũcio nĩngahaanda kĩrĩkanĩro giitũ nawe, na nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova. ⁶³ Nĩngĩ rĩrĩa ngaakũhoroheria nĩ ũndũ wa maũndũ mothe marĩa wĩkĩte-rĩ, nĩũkaririkana na ũconoke, na ndũgacooka gũtumũra kanua gaku rĩngĩ nĩ ũndũ wa ũria ũconorĩthĩtio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

17

Nderi Igĩrĩ na Mũthabibũ

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ, ² “Mũrũ wa mũndũ, gwatania ndaĩ na warĩire andũ a nyũmba ya Isiraeli na ngerekano. ³ Meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nderi nene irĩ na mathagu marĩ hinya, na njoya ndaaya, na macoya ma marangi maingĩ nĩyokire Lebanoni. Īkĩnyiita gacũmbĩrĩ ka mũtarakwa, ⁴ ĩkiuna thuuna ya gacũmbĩrĩ kau, na ĩkĩmĩtwara bũrũri wa onjoria, nayo ĩkĩmĩhaanda thĩĩni wa itũura inene rĩa onjoria.

⁵ “ Īgĩcooka ĩgĩkuua mbeũ imwe cia bũrũri wanyu, na ĩgĩcihaanda tĩiri-inĩ mũnoru. ĩgĩcihaanda na mũtĩ ũria ũkũraga hakuĩ na maaĩ maingĩ, ⁶ naguo ũkĩringũra, ũgĩtuĩka mũthabibũ mũkuhĩ ũtheeremete. Honge ciaguo ĩkĩmĩhũgũkĩra, no mĩri yaguo ĩgĩkorwo ĩthĩite na thĩ rungu rwayo. Nĩ ũndũ ũcio ũgĩtuĩka mũthabibũ, ũkĩruta hong'e irĩ na tũhwang'a tũri na mathangũ.

⁷ “ ‘No nĩ kwarĩ na nderi ĩngĩ nene yarĩ na mathagu maarĩ na hinya, na maĩyũrite njoya. Hĩndĩ iyo mũthabibũ ũcio ũgĩtwara mĩri yaguo yerekeire na kũrĩ nderi iyo uumĩte hau wahaandĩtuo, naguo ũgĩtambũrũkia hong'e ciaguo harĩ yo nĩguo wone maaĩ. ⁸ Nĩwahaandĩtuo tĩiri-inĩ mwega handũ harĩ na maaĩ maingĩ nĩguo ũrute hong'e, na ũciare maciaro, na ũtuĩke mũthabibũ ũrĩ na rĩrĩ.’

⁹ “Meere atĩrĩ, ‘Ŭũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Hihi nĩũgatheerema? Gĩthĩ ndũkamunywo, na maciaro maguo mahũrũro nĩguo ũhooh'e? Mathangũ maguo mothe ma mũringũrano nĩmakahooha. Ndũkabataru guoko kũrĩ na hinya, kana andũ aingĩ a kũũmunya na mĩri. ¹⁰ O na ũngĩmunywo, ũhaandwo handũ hangĩ-rĩ, hihi

nūgatheerema? Githī ndūkahooa biū rīrīa rūhuho rwa mwena wa irathīro* rūkaūhuruta, nago ūhoohere o hau wakūrīre?’ ”

¹¹ Hīndī iyo kiugo kīa Jehova gīkīnginyīrīra, ngūrwo atīrī, ¹² “Ūria andū a nyūmba īno ya ūremi atīrī, ‘Mūtiramēnya gītūmi kīa maūndū macio?’ Meere atīrī, ‘Mūthamaki wa Babuloni nīathiire Jerusalemu, agītaha mūthamaki wakuo na andū arīa maarī igweta akuo, akīmatwara nginya Babuloni. ¹³ Ningī akīoyā mūdū ūmwe wa nyūmba ya ūthamaki akīrīkanīra kīrīkanīro nake, na akīmwhītithia. Ningī agīcooka akīoyā atongoria a būrūri ūcio agīthī nao, ¹⁴ nīguo ūthamaki ūcio wagithio hinya, ndūkanēhaande rīngī, no ūtūūragio nī gwathīkīra kīrīkanīro kīu gīake. ¹⁵ No rīrī, mūthamaki ūcio akīmūremera na ūndū wa gūtūma abarūthi ake mathī būrūri wa Misiri makamūrehere mbarathi na mbūtū nene ya ita. Hihī nīekūhootana? Mūdū ūrīa wīkaga cīko ta icio no ehonokie? Mūdū ūcio aakīhota gūthūkia kīrīkanīro na acooke ehonokie?

¹⁶ “ ‘Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ti-itherū o ta ūrīa nī ndūūraga muoyo, mūdū ūcio agaakuīra kīu Babuloni, būrūri wa mūthamaki ūcio wamūkarīrie gītī kīa ūthamaki, ūcio aanyararire mwīhītwa wake na agīthūkia kīrīkanīro gīake. ¹⁷ Firaūni hamwe na mbūtū yake ya hinya ya ita o na kīrīndī kūngī, matikamūteithia mbaara-inī, rīrīa ihumbu īgaakwo na gūthīūrūrūkīro na rūirigo nīguo mīoyo mīngī īhinwo. ¹⁸ Nīanyararire mwīhītwa ūcio na ūndū wa gūthūkia kīrīkanīro kīu. Tondū nīanyiitaniire na kīrīkanīro kīu, no agīcooka gwīka maūndū macio mothe-rī, ndakahonoka.

¹⁹ “ ‘Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ti-itherū o ta ūrīa nī ndūūraga muoyo, nīngatūma acookererwo nī mwīhītwa ūcio wakwa aanyararire o na kīrīkanīro gīakwa kīu aathūkirie. ²⁰ Nīngamūtambūrūkīria wabu wakwa, nake agwatio nī mūtego wakwa. Nīngamūrehe Babuloni ndīmūciirithīrie kuo, tondū nīagire kwīhokeka harī nī. ²¹ Nacio mbūtū ciake cia thigari ciothe iria ikooa nīkooagwo na rūhiū rwa njora, namo matigari mao mahurunjīro huho-inī ciothe. Hīndī iyo nīmūkamenya atī nī Jehova nī nī njarītie.

²² “ ‘Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Nī mwene nīngatua karūhonge kuuma gacūmbīrī ka mūtarakwa ndīkahaande. Ngaatua karūhonge koororo ka mūthunano kuuma gacūmbīrī kaguo, na ndīkahaande kīrīma-inī kīraihu na gītūūgīru na igūrū. ²³ Kīu kīrīma-igūrū gīa Isiraēli nīkwo ngakahaanda; nīgakaruta honge na gaciare maciaro, nago nīūgatuīka mūtarakwa ūrī na riiri. Nyoni cia mīthemba yothe nīgaaka itara ciacio honge-inī ciaguo; nīngatūra kīruru-inī kīa honge ciaguo. ²⁴ Mītī yothe ya mūgūnda nīkamenya atī nī Jehova nī nī nyīhagia mūtī ūrīa mūrāihu na ngatūma mūtī ūrīa mūkuhī ūkūre ūraihe. Nīnyūmagia mūtī ūrīa mūruru, nago mūtī ūrīa mūmū ngatūma ūrure.

“ ‘Nī Jehova nī nī njarītie, na nīngwīka ūguo.’ ”

18

Roho Ūrīa Wīhagia Nīūgakua

¹ Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngūrīo atīrī: ² “Inyū andū aya, mūkoragwo mūkiuga atīa rīrīa mūkwaria thimo īno igūrū rīa būrūri wa Isiraēli:

“ ‘Maithe ma ciana marīaga thabībū ngagatu,

* **17:10** Rūrū rwarī rūhuho rwa mwena wa irathīro, na rwakoragwo rūrī rūhiū; nīruomagia irio irī mīgūnda na ruoikaine ta “Kahamsini”. Maandīko-inī rwarūgamīrīre mbūtū cia Babuloni.

namo magego ma ciana makaigua thithi’?

3 “Mwathani Jehova ekuuga atĩri: Ti-itherũ o ta ũria nĩ ndũuraga muoyo-rĩ, mũtigacooka kũgweta thimo ĩno thĩinĩ wa Isiraeli.

4 Nĩgũkorwo roho o wotho ũri muoyo nĩ wakwa; roho wa ithe nĩ wakwa o na wa mũriũ no wakwa. Roho ũria wĩhagia nĩguo ũgaakua.

5 “Mũndũ aahota gũkorwo nĩ mũthingu,
na ekaga maũndũ ma kĩhooto na marũngĩrĩru.

6 We ndarĩaga irio iria irutagĩrwo mahooero-inĩ marĩa marĩ irĩma igũrũ,
kana agatiirĩra maitho mĩhianano ya andũ a nyũmba ya Isiraeli.

We ndathaahagia mũtumia wa mũndũ ũria ũngĩ,
kana agakoma na mũndũ-wa-nja rĩrĩa arĩ na ihinda rĩa mweri.

7 Ndahinyagĩrĩra mũndũ o na ũrĩkũ,
no niacookagĩria mũndũ ũria marĩ thiirĩ nake
kĩrĩa oote kĩrĩ gĩa kũrũgamĩrĩra thiirĩ.

We ndatunyanaga indo,
no arĩa ahũtu nĩamaheaga irio ciake,
na arĩa marĩ njaga akamahe nguo.

8 Nĩngĩ ndakombanagĩra nĩguo etie uumithio ũtarĩ wa kĩhooto,
kana agetia uumithio mũkĩru.

We nĩagiragia guoko gwake gũtĩgeeke ũũru,
na nĩatuithanagia ciira na kĩhooto gatagatĩ ka mũndũ na ũria ũngĩ.

9 Mũndũ ũcio nĩarũmagĩrĩra watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo,
na akahingia watho wakwa na wĩhokeku.

Mũndũ ũcio nĩ mũthingu;
ti-itherũ nĩagatũũra muoyo,
ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

10 “Mũndũ ũcio angĩkorwo arĩ na mwanake mũtunyani, mũitithia wa thakame kana wĩkaga ũndũ o na ũmwe wa maũndũ macio mangĩ mooru

11 (o na harĩa ithe ateeke ũndũ o na ũmwe wa mo):

“We nĩarĩaga irio iria irutĩrwo mahooero-inĩ marĩa marĩ irĩma-igũrũ.
Nĩathũkagia mũtumia wa mũndũ ũria ũngĩ.

12 Nĩahinyagĩrĩra mũthĩini na mũbatari.

Nĩatunyanaga indo.

Ndacookagia kĩrĩa oete gĩa kũrũgamĩrĩra thiirĩ.

Nĩatiiragĩra mĩhianano maitho.

Nĩekaga maũndũ marĩa marĩ magigi.

13 We nĩakombanagĩra nĩguo etie uumithio ũtarĩ wa kĩhooto, na agetia uumithio mũkĩru.

Mũndũ ta ũcio-rĩ, nĩagatũũra muoyo? Ndagĩtũũra muoyo! Nĩ ũndũ nĩekite maũndũ macio mothe marĩ magigi-rĩ, ti-itherũ no nginya akooragwo na thakame yake ĩmũcookerere we mwene.

14 “No rĩrĩ, mũriũ ũcio angĩkorwo arĩ na mwana ũria wonaga mehia macio mothe ithe ekaga, na o na gũtuĩka nĩamoonaga, we ndekaga maũndũ macio mooru:

15 “We ndarĩaga irio iria irutĩrwo mahooero-inĩ marĩa marĩ irĩma igũrũ,
kana agatiirĩra maitho mĩhianano ya andũ a nyũmba ya Isiraeli.

Ndathaahagia mũtumia wa mũndũ ũria ũngĩ.

16 Ndahinyagĩrĩra mũndũ o na ũrĩkũ,
na ndeetagia kindũ gĩa kũrũgamĩrĩra thiirĩ.

Ndatunyanaga indo,
no irio ciake aciheaga arĩa ahũtu,
na akahe arĩa marĩ njaga nguo.

17 Nĩarigagĩrĩra guoko gwake gũtĩkehie,

na ndakombanagĩra nĩguo etie uumithio ũtarĩ wa kĩhooto, kana etie uumithio mũkĩru.

Nĩahingagia watho wakwa, na akarũmĩrĩra watho wakwa wa kũrũmĩrĩro.

Ūcio-rĩ, ndagakua nĩ ũndũ wa mehia ma ithe; ti-itherũ nĩagatũũra muoyo.

¹⁸ No rĩrĩ, ithe nĩagaakua nĩ ũndũ wa mehia make mwene, tondũ we nĩekire maũndũ ma ũria-ng'ũurũ, na agĩtunya mũrũ wa ithe indo, na agũka maũndũ marĩa mooru gatagatĩ-inĩ ka andũ ao.

¹⁹ "No inyuĩ mũũragia atĩrĩ, 'Nĩ kĩ gĩkũgĩria mũriũ agae mahĩtia ma ithe?' Kuona atĩ mũriũ ũcio nĩekĩte maũndũ marĩa marĩ kĩhooto na magĩrĩru, na akamenyerera watho wakwa wa kũrũmĩrĩro, na akaũhingia-rĩ, ti-itherũ nĩegũtũũra muoyo. ²⁰ Roho ũria wĩhagia nĩguo ũgaakua. Mwana ndakagaya waganu wa ithe, kana ithe agae waganu wa mwana. Ūthingu wa mũndũ ũria mũthingu nowe mwene ũgaacookererwo nĩguo, nague waganu wa mũndũ ũria mwaganu nowe ũgaacookererwo nĩguo.

²¹ "No rĩrĩ, mũndũ mwaganu angĩgarũrũka atigane na mehia mothe marĩa ekĩte, na arũmie watho wakwa wa kũrũmĩrĩro, na ekage maũndũ ma kĩhooto na marĩa magĩrĩre, ti-itherũ nĩegũtũũra muoyo; we ndagakua. ²² Gũtirĩ ihĩtia o na rĩmwe rĩa marĩa aaneka rĩgaacooka kũririkanwo. Tondũ wa maũndũ ma ũthingu marĩa ekĩte-rĩ, nĩegũtũũra muoyo. ²³ Mwathani Jehova ekũuria atĩrĩ: Anga nĩ nĩngenagio nĩ gĩkuũ kĩa andũ arĩa aaganu? Githĩ ti kwenda ingĩenda magarũrũke matigane na mĩthĩre iyo yao nĩguo matũũre muoyo?"

²⁴ "No angĩkorwo mũndũ mũthingu no agarũrũke atigane na ũthingu wake, na ehie na eke maũndũ marĩ magigi ta marĩa mekagwo nĩ mũndũ mwaganu-rĩ, anga nĩagagũtũũra muoyo? Hatĩrĩ ũndũ o na ũmwe wa maũndũ ma ũthingu marĩa aaneka ũkaaririkanwo. Tondũ wa mahĩtia ma kwaga kwĩhokeka na tondũ wa mehia marĩa ekĩte-rĩ, no agaakua.

²⁵ "No inyuĩ muugaga atĩrĩ, 'Njĩra ya Mwathani ti ya kĩhooto.' Ta thĩkĩrĩria inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli: Njĩra yakwa-rĩ, ti ya kĩhooto? Atĩrĩrĩ, githĩ njĩra cianyu ticio itarĩ cia kĩhooto? ²⁶ Mũndũ mũthingu angĩgarũrũka atigane na ũthingu wake ehie, agaakua nĩ ũndũ wa mehia make; agaakua nĩ ũndũ wa mehia macio ekĩte. ²⁷ No mũndũ mwaganu angĩgarũrũka atigane na waganu ũria ekĩte, na eke maũndũ ma kĩhooto na marĩa magĩrĩre-rĩ, we nĩakahonokia muoyo wake. ²⁸ Nĩ ũndũ nĩeciiragia ũhoro wa mahĩtia make mothe marĩa aneeka, na akagarũrũka agatigana namo-rĩ, ti-itherũ nĩagatũũra muoyo; we ndagakua. ²⁹ No andũ a nyũmba ino ya Isiraeli mekuuga atĩrĩ, 'Njĩra ya Mwathani ti ya kĩhooto.' Anga njĩra ciakwa ti cia kĩhooto, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli? Githĩ njĩra cianyu ticio itarĩ cia kĩhooto?"

³⁰ "Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, nĩngũmũtuĩra ciira, o mũndũ o mũndũ kũringana na mĩthĩre yake, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Mwĩrĩrei! Tiganai na mahĩtia manyu mothe; namo mehia manyu matigatũma mwanangwo. ³¹ Tiganai na waganu wothe ũria mwĩkĩte, mũgĩe na ngoro njerũ na roho mwerũ. Nĩ kĩ gĩgũtũma mũkue, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli? ³² Nĩgũkorwo ndikenagio nĩ gĩkuũ kĩa mũndũ o na ũrĩkũ, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Mwĩrĩrei mũtũũre muoyo!"

1 “Ningĩ ambĩrĩria macakaya* makoniĩ athamaki a Isiraeli, 2 ũmeere atĩrĩ:

“ ‘Atĩrĩrĩ, maitũguo ahaanaga ta mūrũũthi wa mũgoma arĩ gatagatĩ ka mūrũũthi írĩa ñngĩ!

Wakomire kimamo-inĩ kĩa mūrũũthi mũthĩ, na ũkĩrera ciana ciaguo.

3 Warerire kĩana kĩmwe kĩaguo, gĩgĩtuĩka mūrũũthi ũrĩ hinya.

Mūrũũthi ũcio ũkĩmenyera gũtambuura kĩa wanyĩta, na ũkarĩaga andũ.

4 Nacio ndũrĩrĩ ikĩguo ũhoru waguo, naguo ũkĩgwatĩrio irima-inĩ rĩao.

Ũgĩtwarwo bũrũri wa Misiri ũguucĩtio na icũhĩ cia maniũrũ.

5 “ ‘Na rĩrĩa nyina ya mūrũũthi ũcio yoonire mwĩhoko wayo ndũnahinga, na itanya rĩayo nĩrĩatuĩka rĩa tũhũ-rĩ,

ikĩoya kĩana kĩngĩ kĩayo, igĩgĩtua mūrũũthi ũrĩ hinya.

6 Naguo ũgĩcangacanga gatagatĩ ka mūrũũthi írĩa ñngĩ, nĩgũkorwo nĩwatuĩkĩte mūrũũthi ũrĩ hinya.

Mūrũũthi ũcio ũkĩmenyera gũtambuura kĩa wanyĩta, na ũkarĩaga andũ.

7 Nĩwamomomire cĩhitho ciao iria nũmu, na ũkĩananga matũũra mao.

Bũrũri ũcio na andũ arĩa othe maatũũraga kuo, makĩyũrwo nĩ guoya wa mũraramo waguo.

8 Hĩndĩ ĩyo, ndũrĩrĩ ikĩũũkĩrĩra, ndũrĩrĩ iria cioimĩte ng’ongo iria ciagũthiũrũrũkĩrie.

Ikĩwambĩra mũtego, naguo mūrũũthi ũcio ũkĩgwatĩrio irima-inĩ rĩao.

9 Makĩũguucũrũria na icũhĩ cia maniũrũ, makĩũngĩria kĩaga-ini, makĩũtwarĩra mũthamaki wa Babuloni.

Makĩũikia njeera, na nĩ ũndũ ũcio mũraramo waguo ndwacookire kũiguuo kũu irĩma-inĩ cia Isiraeli rĩngĩ.

10 “ ‘Maitũguo aatarĩĩ ta mũthabibũ ũhaandĩtwo thĩĩnĩ wa mũgũnda waku wa mũthabibũ hakuĩ na maaĩ;

nĩwaciarĩte mũno, na ũkagĩa na hongge nyingĩ tondũ wa maaĩ kũingĩha.

11 Hongge ciaguo ciarĩ hinya, igakĩagĩrĩra gũtuuo mũthĩgi wa mũthamaki.

Mũthabibũ ũcio ũkĩraiha na igũrũ, ũgĩkĩra mahuti marĩa matumanu, na nĩwonekaga wega nĩ ũndũ wa ũrĩa waraihĩte na igũrũ, na nĩ ũndũ wa hongge ciaguo nyingĩ.

12 No nĩwamunyrwo na mĩri yaguo nĩ ũndũ wa marakara, na ũgĩkanio thĩ.

Naruo rũhuho rũria ruumaga mwena wa irathĩro rũgĩtũma ũhoohē,

* 19:1 Icakaya rĩrĩ rĩatungagwo na rikainwo hĩndĩ ya mathiko ma mũtongoria (2Sam 1:17-27).

na maciario maguo makĩhũrũrwo;
honge ciaguo iria ciarĩ hinya ikũma,
ikĩhĩa nĩ mwaki, ũgĩciniina.

¹³ Na rĩrĩ, rĩu ũhaandĩtwo werũ-inĩ wa mũthanga,
bũrũri ũrĩa mũmũ, ũrĩ nyoota.

¹⁴ Mwaki woimire rũhonge-inĩ rũmwe rwa iria nene,
ũgĩcina maciario maguo, magĩthira.

Gũtirĩ rũhonge rũrĩ hinya rũtigaire harĩ guo
rũngĩtuuo mũthĩgi wa mũthamaki.’

Maya nĩ macakaya, na nĩmo maũndũ marĩa marĩcakayanagĩrwo namo.”

20

Isiraeli Kũrema

¹ Mwaka-inĩ wa mũgwanja, mũthenya wa ikũmi wa mweri wa gatano, athuuri amwe a Isiraeli magĩũka gũtuĩria ũhoru harĩ Jehova, nao magĩkara thĩ hau mbere yakwa.

² Hĩndĩ ĩyo kiugu kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra ngĩrwo atĩrĩ: ³ “Mũrũ wa mũndũ, arĩa athuuri a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekũũria atĩrĩ: Anga mũũkite gũtuĩria ũhoru harĩ nĩ? Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, ndingĩreka mũtuĩrie ũhoru harĩ nĩ, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’

⁴ “Nĩkũmatuĩra ciira? Nĩkũmatuĩra ciira, wee mũrũ wa mũndũ? Nĩ ũndũ ũcio marũithie, ũmeere maũndũ marĩ magigi marĩa meekagwo nĩ maithe mao, ⁵ ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mũthenya ũrĩa ndethuuriire Isiraeli-rĩ, nĩndehĩtire harĩ njaro cia andũ a nyũmba ya Jakubu njoete guoko na igũrũ, na ngĩmeguũrĩra kũu bũrũri wa Misiri. Ngĩmeera njoete guoko na igũrũ atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.”

⁶ Mũthenya ũcio ndehĩtire ngĩmeera atĩ nĩngamaruta bũrũri wa Misiri, ndĩmatware bũrũri ũrĩa nĩ ndĩmacarĩrie, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, bũrũri mũthaka gũkĩra mabũrũri mothe. ⁷ Na nĩ ngĩmeera atĩrĩ, “O ũmwe wanyu-rĩ, niatigane na mĩhiano ĩyo mũũru mũkaraga mũcũthĩrĩrie, na mũtĩge gwĩthaahia na mĩhianano ĩyo ya bũrũri wa Misiri. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.”

⁸ “No rĩrĩ, nĩmanemeire, makĩaga gũũthikĩrĩria; matiatiganire na mĩhiano ĩyo mũũru ĩrĩa maikaraga macũthĩrĩrie, o na matiatiganire na mĩhianano ĩyo ya bũrũri wa Misiri. Nĩ ũndũ ũcio ngũga nĩngũmaitĩrĩria mang’ũrĩ makwa, na ndĩĩrute marakara nao marĩ o kũu bũrũri wa Misiri. ⁹ No ngũka ũndũ, nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩakwa nĩguo rĩtigathaahio maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ icio maatũũranagia nacio, o icio cionire ngĩonithania kũrĩ andũ a Isiraeli na ũndũ wa kũmaruta bũrũri wa Misiri. ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio ndaamatongoririe ngĩmaruta bũrũri wa Misiri, ngĩmarehe werũ-inĩ. ¹¹ Nĩndamaheire kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo na ngĩmamenyithia mawatho makwa, nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa ũrĩmaathĩkagĩra nĩagatũũrio nĩmo. ¹² Ngĩcooka ngĩmahe Thabatũ ciakwa ĩrĩ kĩmenyithia gatagatĩ gakwa nao, nĩgeetha mamenyage atĩ nĩ Jehova nĩndamatuire atheru.

¹³ “No rĩrĩ, andũ acio a Isiraeli nĩmanemeire kũu werũ-inĩ. Matiarũmĩrĩre kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na nĩmaregĩre mawatho makwa, o na gũtuĩka mũndũ ũrĩa ũmathĩkagĩra nĩagatũũrio nĩmo, na magĩthaahia Thabatũ ciakwa biũ. Nĩ ũndũ ũcio nĩ na nĩ ngũga atĩrĩ, nĩngũmaitĩrĩria mang’ũrĩ makwa, ndĩmaniinĩre kũu werũ-inĩ. ¹⁴ No ngũka ũndũ nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩakwa, nĩguo rĩtigathaahio

maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ icio cieyoneire na maitho ngĩmaruta kuo. ¹⁵ Ningĩ nĩndehĩtĩre njoete guoko na igũrũ o kũu werũ-inĩ, ngiuga ndikamakinya bũrũri ũria ndaamaheete, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, na bũrũri ũria mwega gũkĩra mabũrũri mothe; ¹⁶ Ndeekire ũguo tondũ nĩmaregire mawatho makwa, na matiarũmĩrĩre watho wakwa wa kũrũmĩrĩro, na nĩmathaahirie Thabatũ ciakwa. Nĩgũkorwo ngoro ciao nĩcieheanĩte kũrĩ mĩhianano iyo yao. ¹⁷ No rĩrĩ, nĩndamaiguĩrĩre tha, ngĩaga kũmaananga kana kũmaniinĩra kũu werũ-inĩ. ¹⁸ Nĩnderire ciana ciao irĩ kũu werũ-inĩ atĩrĩ, "Tigai kũrũmĩrĩra irĩra cia watho wa maithe manyu, kana mũrũmĩrĩre mawatho mao, kana mwĩthaahie na mĩhianano yao. ¹⁹ Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu; rũmagĩrĩrai kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩro, na mũmenyagĩrĩre mawatho makwa. ²⁰ Ikaragiai Thabatũ ciakwa irĩ theru, nĩguo ituĩke kĩmenyithia gatagatĩ gwakwa na inyuĩ. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu."

²¹ " 'No rĩrĩ, ciana icio nĩcianemeire: Itiarũmĩrĩre kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩro, o na kana ikĩmenyerera kũrũmia mawatho makwa, o na gwakorwo mũndũ ũria ũmathikagĩra nĩagatũũrio nĩmo, nĩciathaahirie Thabatũ ciakwa. Nĩ ũndũ ũcio ngiuga nĩngũciitĩrĩra mang'ũrĩ makwa, na ndũme marakara makwa maciũkĩrĩre kũu werũ-inĩ. ²² No nĩndagirĩrĩre guoko gwakwa, na ngũka ũndũ, nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa nĩguo rĩtigathaahio maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ icio cieyoneire ngĩmaruta kuo. ²³ Ningĩ nĩndehĩtĩre harĩo njoete guoko na igũrũ kũu werũ-inĩ, ngiuga atĩ nĩngamahurunjĩra ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmaharaganĩrie mabũrũri-inĩ, ²⁴ tondũ matiathĩkĩre mawatho makwa, no nĩ kũrega maaregire kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩro na magĩthaahia Thabatũ ciakwa, namo maitho mao makĩrĩrĩra mĩhianano ya maithe mao. ²⁵ Ngĩcooka ngĩmarekereria irĩra-inĩ iria itaarĩ njega, na mawatho marĩa matangĩmatũũria; ²⁶ nĩndarekire mathaahio nĩ ũndũ wa iheo ciao, irĩ igongona rĩa mwana o wotho wa irigithathi, nĩguo ndũme maiyũrwo nĩ guoya mũnene, na mamenye atĩ nĩ nĩ Jehova.'

²⁷ "Nĩ ũndũ ũcio, wee mũrũ wa mũndũ, arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ, 'Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Thĩinĩ wa ũndũ ũyũ o nago, maithe manyu nĩmanumire na ũndũ wa kũndirika: ²⁸ Rĩria ndaamareehire bũrũri ũria ndeehĩtĩre atĩ nĩngamahe, rĩria moonire kĩrĩma o gĩothe kĩraihu kana mũtĩ o wotho warĩ na mathangũ, hau nĩho maarũtĩre magongona mao, makĩruta magongona marĩa maatũmire ndakare, na makĩruta ũbumba wao ũria mũnungi wega, o na magĩtanga maruta mao ma kũnyuuo. ²⁹ Hĩndĩ iyo ngĩmooria atĩrĩ: Gĩtũmi gĩa kũndũ kũu gũtũũgĩru mũthiiga nĩ kũrĩ?' " (Nakuo gwĩtagwo Bama* nginya ũmũthĩ.)

Gũtũrwo Ciira na Gũcookererio

³⁰ "Nĩ ũndũ ũcio iria andũ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ: 'Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Anga nĩmũgwĩthaahia o ta ũria maithe manyu meekire, na makĩrĩrĩra mĩhiano yao mĩũru? ³¹ Rĩria mũkũruta iheo cianyu, mũkaruta igongona rĩa kũhitũkithĩria ariũ anyu mwaki-inĩ-rĩ, mũthiiga na mbera na gwĩthaahia na mĩhianano yanyu yothe o nginya ũmũthĩ. Nĩ nĩ ndĩmwĩtkĩrie mĩtũĩrie ũhoru harĩ nĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli? Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũria nĩ ndũuraga muoyo, ndingĩmwĩtkĩria mĩtũĩrie ũhoru harĩ nĩ.

³² " 'Inyuĩ mugaga atĩrĩ, 'Ithuĩ tũkwenda gũtũika ta andũ a ndũrĩrĩ, ta kĩrĩndĩ kĩa mabũrũri ma gũkũ thĩ, ariã matungatagĩra mĩtĩ na

* **20:29** Bama nĩ kuuga kũndũ kũria gũtũũgĩru.

mahiga.” No maündü marĩa mwĩciirĩtie gũtirĩ hĩndĩ makaahinga. ³³ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, ngaamwathaga na guoko kũrĩ hinya, na guoko gũtambũrũkĩtio, na mang’ũrĩ maitanĩrĩrio. ³⁴ Nĩngamũruta ndũrĩrĩ-inĩ na guoko kũrĩ hinya, na guoko gũtambũrũkĩtio, o na mang’ũrĩ maitanĩrĩrio, ndĩmũcookererie kuuma mabũrũri-inĩ marĩa mwahurunjirwo. ³⁵ Nĩngamũrehe werũ-inĩ wa ndũrĩrĩ, na kũu nĩkuo ngaamũtuĩra ciira tũkionanaga ũthiũ kwa ũthiũ. ³⁶ O ta ũrĩa ndaatuĩrĩre maithe manyu ciira kũu werũ-inĩ wa bũrũri wa Misiri-rĩ, ũguo noguo ngaamũtuĩra ciira, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. ³⁷ Nĩngamũrũmbũya ngĩmũhitũkĩria rungu rwa rũthanju rwakwa, na nĩngamũrehe ndĩmuohanie na kĩrĩkanĩro gĩakwa. ³⁸ Nĩngamũtheria, ndĩmwehererie andũ arĩa aremi na arĩa manjũkagĩrĩra. O na gũtuĩka nĩngamaruta bũrũri ũrĩa matũũraga-rĩ, matigatoonya bũrũri wa Isiraeli. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.

³⁹ “ ‘No inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli-rĩ, ũu nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Thiĩ mũndũ o mũndũ mũgatungatĩre mĩhianano yanyu! Ti-itherũ thuutha ũcio, nĩmũgathikĩrĩria na mũtigacooka gũthaahia rĩtwa rĩakwa itheru na iheo cianyu na mĩhianano yanyu. ⁴⁰ Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩgũkorwo kĩrĩma-inĩ gĩakwa gĩtheru, kĩrĩma kĩrĩa kĩraihu gĩa Isiraeli, kũu bũrũri ũcio nĩkuo andũ a nyũmba yothe ya Isiraeli† makaandungatagĩra, na kũu nĩkuo ngaametĩkĩrĩra. Kũu nĩkuo ngaabatario nĩ maruta manyu na iheo cianyu iria njega, o hamwe na magongona manyu mothe marĩa maamũre. ⁴¹ Nĩngamwĩtikĩra ta mũrĩ ũbumba ũrĩ na mũtararĩko mwega, rĩrĩa ngamũruta ndũrĩrĩ-inĩ, ndĩmũcookererie kuuma mabũrũri-inĩ marĩa mwahurunjirwo, na nĩngeyonia atĩ ndĩ mũtheru gatagatĩ kanyu maithe-inĩ ma ndũrĩrĩ. ⁴² Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaamũcookia bũrũri wa Isiraeli, bũrũri ũrĩa ndehĩtire njoete guoko na igũrũ atĩ nĩngaũhe maithe manyu. ⁴³ Mũrĩ kũu nĩmũkarirĩkana mĩtugo yanyu na ciĩko ciothe iria mwĩthaahĩtie nacio, na inyuĩ nĩmũkeemena nĩ ũndũ wa ũũru ũrĩa wothe mwaneeka. ⁴⁴ Nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaamwĩka maündũ macio nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩakwa, no ti kũringana na mĩthĩire yanyu mĩũru, na mĩtugo yanyu mĩũru, na maündũ manyu mooru marĩa mwĩkaga, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’ ”

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Gũthini

⁴⁵ Nĩngĩ kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ, ⁴⁶ “Mũrũ wa mũndũ, roria ũthiũ waku mwena wa gũthini; hunjia ũhoru wa gũũkĩrĩra mwena wa gũthini, na ũrathe ũhoru wa gũũkĩrĩra mũtitũ wa bũrũri ũcio wa mwena wa gũthini. ⁴⁷ Īra mũtitũ ũcio wa mwena wa gũthini atĩrĩ: ‘Igua kiugo kĩa Jehova. Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Ndĩ hakuĩ gwakia mwaki thiĩnĩ waku, naguo nĩũkaniina mĩti yaku yothe, ĩrĩa mĩigũ nginya ĩrĩa mĩũmũ. Rũrĩrĩmbĩ rũu rũtikahoreka, na ũthiũ o wothe kuuma mwena wa gũthini nginya mwena wa gathigathini nĩũgaacinwo nĩruo. ⁴⁸ Mũndũ o wothe nĩakoona atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ ndĩwakĩtie; ndũkahoreka.’ ”

⁴⁹ Hĩndĩ iyo ngiuga atĩrĩ, “Hĩ! Mwathani Jehova. Maraaria ũhoru wakwa, makoĩga atĩrĩ, ‘Githĩ to kwaria araaria na ngerekano?’ ”

† 20:40 Nyũmba yothe ya Isiraeli yarũgamĩrĩre Ũthamaki wa Gũthini hamwe na wa Gathigathini.

21

Babuloni, Rūhiū rwa Njora rwa Ngai rwa Gūtuanīra Ciira

¹ Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī: ² “Mūrū wa mūdū, roria ūthiū waku Jerusalemu, na ūhunje ūhoru wa gūūkīrīrwo kwa handū-harīa-haamūre. Ratha ūhoru wa gūūkīrīrwo kwa būrūrī ūcio wa Isiraeli, ³ ūwīre atīrī, ‘Jehova ekuuga ūū: Nīngūgūūkīrīra. Nīngūcomora rūhiū rwakwa rwa njora kuuma njora-inī, na ngwehererie andū arīa athingu na arīa aaganu. ⁴ Tondū nīngūkwehereria andū arīa athingu na arīa aaganu-rī, rūhiū rwakwa rwa njora nīrūgacomorerwo mūdū o wothe kuuma mwena wa gūthini nginya mwena wa gathigathini. ⁵ Hīndī iyo, andū othe nīmakamenya atī nī Jehova nī nī njomorete rūhiū rwakwa rwa njora kuuma njora-inī; rūtīgacookio rīngī njora-inī.’

⁶ “Nī ūndū ūcio, wee mūrū wa mūdū caaya! Caaīra mbere yao, ūrī mūthīnīku ngoro na ūrī na kīeha kīnene. ⁷ Na rīrīa magaakūūria atīrī, ‘Ūracaaya nīkī?’ ūkameera atīrī, ‘Nī ūndū wa ūhoru ūrīa ūroka. Ngoro o yothe nīkaringīka, na guoko o guothe kwage hinya; roho o wothe nīkaringīka na iru o rīothe nīrīkaregera o ta ūrīa maaī mereeraga.’ Ūhoru ūcio nīūrooka! Ti-itherū, ūhoru ūcio nīūgekīka, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

⁸ Nakīo kiugo kīa Jehova gīkīnginyīrīra, ngīrwo atīrī: ⁹ “Mūrū wa mūdū, ratha ūhoru, uuge atīrī, ‘Mwathani ekuuga ūū:

“ ‘Harī rūhiū rwa njora, harī rūhiū rwa njora,
rūnooretwo rūkohīga, na rūgathūo rūkahenia,

¹⁰ rūnooretwo rūrī rwa kūragana,
na rūgathūo nīguo rūhenagie ta rūheni!

“ ‘Anga nītūgagīkenera mūthīgi wa ūthamaki wa mūrū wakwa Juda? Rūhiū rūu rwa njora nīrūiraga mūthīgi o wothe ta ūcio.

¹¹ “ ‘Rūhiū rūu rwa njora rūthuurītwo nīguo rūthūūo,
nīguo rūnyīitagwo na guoko;

nīrūnoore na rūgathūūo,
na nīrūhaarīrio nīguo rūneanwo guoko-inī kwa mūragani.

¹² Rīra na ūgirīke, wee mūrū wa mūdū,
nīgūkorwo nīrūūkīrīre andū akwa,
o na rūgookīrīra athamaki othe a Isiraeli.

Nīmaneanītwo rūhiū-inī rwa njora
marī hamwe na andū akwa.

Nī ūndū ūcio wīhūūre gīthūri.

¹³ “ ‘Ti-itherū kūgeranio nīgūgooka. Gūgaagīkara atīa angīkorwo mūthīgi ūcio wa ūthamaki wa Juda, ūrīa ūiragwo nī rūhiū rūu rwa njora ndūgathīi na mbere? Ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.’

¹⁴ “Nī ūndū ūcio, wee mūrū wa mūdū-rī,
ratha ūhoru, na ūhūūre hī.

Naruo rūhiū rūu rwa njora ūreke rūringe maita meerī,
o na nīrūrīnge maita matatū.

Nī rūhiū rwa njora rwa kūragana,
nī rūhiū rwa njora rwa kūragana kūnene,
rūramahatīrīrīa na mīena yothe.

¹⁵ Nīgeetha ngoro irīngīke,
nao arīa magwīte maingīhe,
nīnjigīte rūhiū rwa njora rwa kūragana
ihingo-inī ciao ciothe.

Hī! Rūthondeketwo rūhenagie ta rūheni,

rūnyiiṭtwo nīguo rūūragane.

16 Wee rūhiū rwa njora, temanga mwena wa ūrīo,
na ningī ūtemange mwena wa ūmotho,
na ūtemange kūrīa guothe ūūgī waku ūngīerekerio.

17 Nīi o na nī-rī, nīngahūūra hī,
namo mang'ūrī makwa mahūahūe.

Nī nī Jehova njugīte ūguo.”

18 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī, 19 “Mūrū wa mūdū, tema njīra igīrī cia kūgererwo nī rūhiū rwa njora rwa mūthamaki wa Babuloni, cierī ciuṃīte būrūri o ūmwe. Haanda rūūri harīa njīra yahūkīire īrorete itūūra inene. 20 Tema njīra īmwe īrīa rūhiū rūu rwa njora rūkaagerera rūgīthīi gūūkīrīra Raba kūu kwa Aamoni, na īngī ya kūgerwo nīruo rūgīthīi gūūkīrīra Juda hamwe na Jerusalemu kūu kūirigīre. 21 Nīgūkorwo mūthamaki wa Babuloni akaarūgama maahūkanīro ma njīra īyo, harīa njīra icio cierī ciahūkanīre, nīguo aragūrie: Akaahūthīra mīguī agīcuuka mīṭī, na ahooe kīrīra harī mīhianano yake, na arorithie ini. 22 Guoko-inī gwake kwa ūrīo, mūṭī nīukagwīra Jerusalemu, kūrīa akaigithia mīgogo ya kūmomora rūirigo, na arute watho wa kūūraganwo, na kuugīrīrio mbugīrīrio ya mbaara, nayo mīgogo ya kūmomora īigwo ihingīrīrie ihingo, na aigithie kīhumbu, na gwakwo ngathī ndaaya cia mbaara cia gūteithia gūtharīkīra itūūra. 23 Ūndū ūcio nīūkoneka ta ūtarī wa ma kūrī andū arīa mehīṭite atī nīmarīmwhathīkagīra, nowe nīakamarirīkania mahītia mao, acooke amanyīite mīguate.

24 “Nī ūndū ūcio, Mwathani Jehova ekuuga ūū: “Tondū inyuī andū aya nīmūtūmīte mahītia manyu marirīkanwo nī ūndū wa ūrīa ūremi wanyu wonekanīte, ūkaguūrīa mehīa manyu makoneka maūdū-inī mothe marīa mwīkaga; nī ūndū nīmwīkīte ūguo-rī, nīmūkanyīitwo mīguate.

25 “Wee mūthamaki ūyū wa Isiraēli, o wee mwaganu na ndūrīka, mūthenya waku nīmūkinyu, na ihinda rīaku rīa kūherithio rīgakinya mūthia. 26 Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ruta kīremba, na weherie tanji. Maūdū matigacooka gūikara ta ūrīa maatariī: Arīa anini nīmogatūūgīrio, nao arīa atūūgīrie nīmakanyīihio. 27 Nī mwanangīko! Ī nī mwanangīko! Nīngarīanangithia! Rītīgacookererio nginya hīndī īrīa ūcio mwene rīo agooka; ūcio nīwe ngaarīneana kūrī we.”

28 “Nawe mūrū wa mūdū, ratha ūhoro, uuge atīrī, ‘Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga ūhoro-inī ūkonīi Aamoni na irumi ciao:

“Harī rūhiū rwa njora, harī rūhiū rwa njora,
rūcomoretwo rūūragane,
na rūthūūṭtwo rūrī rwa kūniinana,
na rwakūhenia ta rūheni!

29 O na gūkorwo nī kūrī cioneki cia maheeni igūkonīi,
na ūragūri wa maheeni ūgūkonīi-rī,
nīrūkaigīrīrwo ngingo

cia arīa aaganu, arīa marī a kūūragwo,
arīa mūthenya wao ūkinyīte,
o acio ihinda rīao rīa kūherithio rīkinyīte mūthia.

30 Cookia rūhiū njora thīnī.

Ūrī kūu wee wombīrwo,
o kūu būrūri-inī ūcio wa maithe manyu,
nīkūo ngaagūtuīra ciira.

- 31 Nīngagūitīrīria mang'ūrī makwa,
na ngūūkīrīre na mīhūmū ya marakara makwa mahiū;
nīngakūneana moko-inī ma andū matarī tha,
andū ohīgīrīru na kūinihana.
- 32 Wee ūgaatuīka ngū cia gwakia mwaki ūcio,
nayo thakame yaku īgaitīrwo kū būrūri waku,
ndūgacooka kūririkanwo;
nīgūkorwo nī Jehova nī nī njarītie.' "

22

Mehia ma Jerusalemu

1 Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngīrwo atīrī: 2 "Mūrū wa mūdū, nūkūrītuīra ciira? Nīgūtuīra ciira itūūra rīrī inene rīitithagia thakame? Nī ūndū ūcio rīonie maūdū marīa mothe rīikaga marī magigi, 3 ūrīre atīrī, 'Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Wee itūūra inene rīria rīrehithagīria mūtino nī ūndū wa gūitithia thakame kū thīnī warīo, na rīgethaahia nī ūndū wa gūthondeka mīhianano, 4 nīūhītītie nī ūndū wa thakame īria ūitīte, na nīūthaahītio nī mīhianano īria ūthondekete. Nīūtūmīte matukū maku makinye mūthia, o naguo mūthia wa mīaka yaku nīmūkinyu. Nī ūndū ūcio nīngatūma ūtuīke kīndū kīmeneku harī ndūrīrī, na kīndū gīa gūthekererwo nī mabūrūri macio mothe. 5 Andū arīa marī gūkuhī na arīa marī kūraya nīmagakūnyūrūragia, wee itūūra rīrī inene ūrī ngumo njūru, na ūkaiyūra ngū.

6 " 'Ta rora ūria o ūmwe wa athamaki* a Isiraeli arīa marī thīnī waku ahūthagira hinya wace ūru agūitithia thakame. 7 Nīmagithītītie ithe wa ciana o na nyina gītīo marī kū thīnī waku; na marī thīnī waku nīmahinyīrīrie agenī na makanyarīra mwana ūria ūkūrīrwo nī ithe, o na mūtumia wa ndigwa. 8 Wee-rī, nīnyararīte indo ciakwa iria nyamūre, o na ūgathaahia Thabatū ciakwa. 9 Kū thīnī waku nī kūrī andū maiganagīrīra igenyo, na mendete ūiti wa thakame; na thīnī waku nī kūrī andū marīaga irio mahooero ma irīma-igūrū, na mageeka ciiko cia ūura-thoni. 10 Nī kūrī andū thīnī waku mataheaga ūrīrī wa maithe mao gītīo; na thīnī waku nī kūrī andū mathūkagia atumia nī ūndū wa gūthī nao mahinda-inī mao ma mweri, ihinda-inī rīria marī na thaahu. 11 Kū thīnī waku nī kūrī mūdū wīkaga maūdū marī magigi na mūtumia wa mūdū ūria ūngī, nake ūngī ndangīconoka agīthūkia mūtumia wa mūrīū, ūngī nake agathūkagia mwarī wa nyina, o ūcio mwarī wa ithe. 12 Andū maamūkagīra mahaki marī thīnī waku nīguo maite thakame; wee ūrī mūrīa-ng'ūrū, na nīwamūkagīra uumithio mūkīru, na ūkoona uumithio ūtarī kīhooto kuuma kūrī andū arīa angī na njīra ya ūhahanyi. Wee nīuriganīrwo nī nī, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.

13 " 'Ti-itherū nīngahūūra hī nī ūndū wa uumithio ūcio wonete ūtarī wa kīhooto, na nī ūndū wa thakame īria ūitithītīe kū thīnī waku. 14 Mūthenya ūria ngaakūherithia-rī ūmīrūru waku nīūgetiiria, kana moko maku magīe na hinya? Nī Jehova nī nī njarītie ūhorō ūcio, na nī nī ngaawīka. 15 Nīngakūharaganīria ndūrīrī-inī, na ngūhurunjīre mabūrūri-inī; na nīngakīnyia thaahu waku mūthia. 16 Hīndī īria wee ūgaakorwo ūthaahīte maitho-inī ma ndūrīrī, nīūkamenya atī nī nī nī Jehova.' "

* 22:6 Aya maarī atongoria thīnī wa Isiraeli, no ti athamaki ta thīnī wa 19:1; na 21:12.

17 Ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ: 18 “Mũrũ wa mũndũ, harĩ nĩ-rĩ, andũ a nyũmba ñno ya Isiraeli matuĩkĩte o ta gĩko kĩrĩa gĩtigaraga rĩrĩa cuuma ñratherio na mwaki wa ùturi; acio othe matuĩkĩte o ta gĩcango, na ibati, na kĩgera, o na ngocorai marĩ mwaki-inĩ wa ùturi. O no ta gĩko kĩrĩa gĩtigaraga rĩrĩa betha ñratherio na mwaki wa ùturi. 19 Nĩ ùndũ ùcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Tondũ inyuothe nĩmũtuĩkĩte gĩko kĩrĩa gĩtigaraga rĩrĩa cuuma ñratherio na mwaki wa ùturi, nĩngamũcokanĩrĩria kũu Jerusalemu. 20 O ta ùrĩa andũ macookanagĩrĩria betha, na gĩcango, na kĩgera, na ngocorai, o na ibati icua-inĩ rĩa mwaki nĩguo itwekio na mwaki mũhiũ-rĩ, ùguo nĩguo o na nĩ ngaamũcokanĩrĩria ndĩ na marakara na mang’ũrĩ, na ndĩmũikie kũu thĩnĩ wa itũura inene ndĩmũtwekerie kuo. 21 Nĩngamũcokanĩrĩria na ndĩmũhurutĩre na mang’ũrĩ makwa mahiũ, na inyuĩ nĩmũgatwekerio o kũu thĩnĩ warĩo. 22 O ta ùrĩa betha ñtwekagĩrio icua-inĩ rĩa mwaki, ùguo noguo o na inyuĩ mũgaatwekerio kũu thĩnĩ warĩo, na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ ndĩmũitĩrĩrie mang’ũrĩ makwa.’”

23 O rĩngĩ kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: 24 “Mũrũ wa mũndũ, ñra bũrũri ùcio atĩrĩ, ‘Wee-rĩ, ùrĩ bũrũri ùkoretwo wagĩte mbura kana rũthuthuũ, mũthenya ùrĩa wa mang’ũrĩ.’ 25 Nĩ kũrĩ na ndundu ya gũũkanĩrĩria ya anene akuo marĩ thĩnĩ wago, nao matariĩ ta mũrũũthi ùkũrarama ùgĩtambuura kĩrĩa ùnyitĩte; marĩaga andũ, na magakuua mĩthithũ na indo cia goro, na magatũma kũgie na atumia aingĩ a ndigwa thĩnĩ wago. 26 Athĩnjĩri-Ngai akuo mahũthagĩra hinya makiuna watho wakwa, na magathaahia indo ciakwa iria nyamũre; matikũũranaga indo iria nyamũre na iria itarĩ nyamũre; marutanaga atĩ gũtirĩ ngũũrani ya indo irĩ thaahu na iria itarĩ thaahu; na mahingaga maitho matikamenyerere Thabatũ ciakwa, nĩguo ngarumagwo gatagatĩ-inĩ kao. 27 Anene akuo arĩa marĩ kuo matariĩ ta njũũ igĩtambuura kĩrĩa inyiitĩte; maitaga thakame na makoorage andũ, nĩguo megwatĩre uumithio ùrĩa ùtagĩrĩre. 28 Anabii akuo mamahakagĩra ciĩko icio coka mwerũ, na njĩra ya kũmoonera cioneki cia maheeni, na ùragũri wa maheeni. Moigaga atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ùũ’, o rĩrĩa Jehova atarĩ ùndũ oigĩte. 29 Andũ a bũrũri ùcio mahũthagĩra ùhahanyi na ùtunyani; mahinyagĩrĩria athĩni na abatari, na makanyariira andũ a kũngĩ, makamaagithia kĩhooto.

30 “Ndaacaririe mũndũ thĩnĩ wao ùngĩaka rũthingo na arũgame mbere yakwa mwanya-inĩ, agitĩre bũrũri ùcio, nĩguo ndĩkaũniine o kũũniina, no ndiigana kuona o na ùmwe. 31 Nĩ ùndũ ùcio nĩngamaitĩrĩria mang’ũrĩ makwa, na ndĩmaniine na marakara makwa mahiũ, na ndĩmacokererie maũndũ marĩa mothe mekĩte, ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

23

Airĩtu Eerĩ a Nyina Ùmwe Itharia

1 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: 2 “Mũrũ wa mũndũ, nĩ kwarĩ na andũ-a-nja eerĩ, airĩtu a nyina ùmwe. 3 Nĩmatuĩkire ahũuri maraya kũu bũrũri wa Misiri, makĩambĩrĩria ùmaraya kuuma marĩ ethĩ. Marĩ kũu bũrũri-inĩ ùcio nĩmahutagio nyondo, na makahambatwo ithũri cia ùirĩtu wao. 4 Ùrĩa mũkũrũ eetagwo Ohola, nake mwarĩ wa nyina eetagwo Oholiba. Maarĩ akwa, nao magĩciara aanake na airĩtu. Ohola nĩwe Samaria, nake Oholiba nĩwe Jerusalemu.

5 “Ohola nīahūūruga ūmaraya o na arī wakwa; nake nīeriragīria endwa ake, na nīo andū a Ashuri, o acio maarī njamba cia ita ⁶ mehumbīte nguo cia rangi wa bururu, na aathani na anene a ita, acio othe maarī andū ethī cīrorerwa, o arīa maathīiaga mahaicīte mbarathi. ⁷ Nīeneanire ta mūmaraya harī andū othe arīa atūku thīni wa Ashuri, na agīthaahia na mīhianano yothe ya mūdū o wothe ūrīa eeriragīria. ⁸ Ndaatiganire na ūmaraya ūcio aambīrīrie arī būrūri wa Misiri, rīrīa andū maakomaga nake arī mwīthī na makahambataga gīthūri kīa ūrītu wake, o na magīkīrīria kūhūra ūmaraya nake.

⁹ “Nī ūndū ūcio ngīmūneana harī endwa ake, nīo andū a Ashuri o acio eeriragīria. ¹⁰ Nīmamūrutire nguo, makīmūtunya ariū na aarī ake, na makīmūūruga na rūhiū rwa njora. Nīatuīkire wa kuunagwo thimo gatagatī-inī ka andū-a-nja, nake nī aaherithirio.

¹¹ “Mwarī wa nyina Oholiba nīeyoneire maūdū macio, no merirīria-inī make o na ūmaraya-inī wake nīeekire mītugo mīaganu gūkīra mwarī wa nyina. ¹² O nake nīeriragīria andū a Ashuri, arīa maarī aathani na anene a ita, na njamba cia ita cīhumbīte nguo irī riiri, o arīa maathīiaga mahaicīte mbarathi, acio othe maarī andū ethī cīrorerwa. ¹³ Nīndonire atī o nake nīethaahītie; eerī maathīiaga na mīthīire īhaanaine.

¹⁴ “No rīrī, we nīakīrīrīrie kūhūra ūmaraya. Nīoonire arūme makurūtwo rūthingo-inī, nayo yarī mīhiano ya Akalidei īkurūtwo na rangi mūtune, ¹⁵ meeohete mīcibi njohero na iremba mītwe icunjuurīte; othe monekaga mahaana ta atwarīthia a ngaari cia mbarathi cia ita a Babuloni, andū a gūciarīrwo Kalidei. ¹⁶ O rīrīa aamoonire, nīamerirīrie, akīmatūmīra andū kūu Kalidei. ¹⁷ Ningī andū a Babuloni magūka kūrī we, kūu kīrīrī-inī kīa wendo, nao makīmūthaahia nī ūndū wa merirīria mao. Thuutha wa gūthaahio nīo, agītigana nao, akīira ngoro nīo. ¹⁸ Rīrīa aathīire na mbere na ūmaraya wake atekūhitha, na akīguūria njaga yake, nīi na nīi nīndatiganire nake ngīmūmena, ngītigana nake o ta ūrīa ndaatiganire na mwarī wa nyina. ¹⁹ No rīrī, we aakīrīrīrie kūhūra ūmaraya aaririkana matukū marīa aarī mwīthī, rīrīa aarī mūmaraya kūu būrūri wa Misiri. ²⁰ Arī kūu, akīrīrīria endwa ake, arīa cīga ciao ciatarī ta cia ndigiri, na hinya wao wa ūndūrūme woimaga ta wa mbarathi. ²¹ Nī ūndū ūcio ūkīrīrīria ūūra-thoni wa wīthī waku, rīrīa wahambatagwo gīthūri na ūkahutio nyondo ciaku cia ūrītu ūrī kūu būrūri wa Misiri.

²² “Nī ūndū ūcio, wee Oholiba, Mwathani Jehova ekuuga ūu: Nīngarahūra endwa aku magūkīrīre, acio watiganire nao ūkīmamena, ndīmarehe magūkīrīre kuuma mīena yothe, ²³ andū a Babuloni na Akalidei othe, na andū a kuuma Pekodi, na Shoa, na Koa, marī hamwe na andū a Ashuri othe, aanake arīa cīrorerwa, arīa othe matuūtwo abarūthi na anene a ita, na anene a ngaari cia mbarathi cia ita na andū arīa marī igweta inene, nao othe mathīiaga mahaicīte mbarathi. ²⁴ Nīmagagūkīrīra marī na matharaita, na ngaari cia mbarathi cia ita, na makaari, na marī na kīrīndī kīingī; nao mabange magūkīrīre kuuma mīena yothe, marī na ngo iria nene na iria nini, na mekīrīte ngūbia cia kīgera mītwe. Nīngakūneana kūrī o ūherithio, nao nīmagakūherithia kūrīngana na ūrīa matuuanagīra ciira. ²⁵ Nīngerekeria marakara makwa ndī na ūiru ngūkīrīre, nao nīmagakūherithia marī na marakara manene. Nīmagagūtinia manīūrū na matū, nao andū anyu arīa magaatigara nīmakaniinwo na rūhiū rwa njora. Magaataha ariū anyu na aarī anyu, nao arīa anyu magaatigara nīmakaniinwo na mwaki. ²⁶ Ningī nīmagakūruta nguo na makuue mathaga maku marīa mega. ²⁷ Nī ūndū

ũcio nĩnganiina ũura-thoni na ũmaraya ũrĩa wee waambĩrĩrie ũrĩ kũu bũrũri wa Misiri. Nũkarora maũndũ macio ũmerirĩrie, kana ũririkane bũrũri wa Misiri rĩngĩ.

²⁸ “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ndĩ hakuhĩ gũkũneana kũrĩ acio ũthũire, ngũneane kũrĩ acio wamenire ũkimahutatĩra. ²⁹ Magaakũherithia marĩ na rũthũũro, na magũtunye indo ciaku ciothe iria ũnogeire. Magaagũtiga njaga, ũrĩ ũtheri, nacio thoni cia ũmaraya waku nĩkaguũrio. Naguo ũura-thoni na ũmaraya waku. ³⁰ nĩcio ikũreheire maũndũ macio, nĩgũkorwo nĩwerirĩrie ndũrĩrĩ acio, na ũgũthaaahia na mĩhianano yacio. ³¹ Wee ũrũmĩrĩrie mĩthĩire ya mwarĩ wa nyũkwa; nĩ ũndũ ũcio nĩngakũnengera gĩkombe gĩake ũkĩnyiite na guoko gwaku.

³² “Mwathani Jehova ekuuga ũũ:
“Wee ũkaanyũira gĩkombe kĩa mwarĩ wa nyũkwa,
gĩkombe kĩnene na kĩriku;
nĩgĩkarehe kĩnyararo na itheko,
nĩgũkorwo nĩkĩyũrĩrĩru mũno.

³³ Wee nĩũkaiyũrwo nĩ ũrĩũ na kĩahe,
gĩkombe kũu kĩa mwanangĩko na ihooru,
gĩkombe kũu kĩa mwarĩ wa nyũkwa Samaria.

³⁴ ũgaakĩnyũira na ũkĩnĩkĩrĩrie;
ũgaakĩringĩthia thĩ, kĩenyũkange icere,
na wĩtarũrange nyondo.

Nĩ nĩ njarĩtie ũhoru ũcio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

³⁵ “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuona atĩ wee nĩũriganĩrwo nĩ nĩũ na ũkanjikia na thuutha waku, no nginya ũcookerwo nĩ maciaro ma ũura-thoni waku na ũmaraya waku.”

³⁶ Jehova aanjĩrĩrie atĩrĩ: Mũrũ wa mũndũ, nĩũgũtũira Ohola na Oholĩba ciira? Nĩ ũndũ ũcio marũithie nĩ ũndũ wa mĩtugo yao irĩ magigi, ³⁷ nĩgũkorwo nĩmatharĩtie, namo moko mao maiyũrĩte thakame. Matharĩtie na mĩhianano yao; o na makamĩrutĩra ciana ciao magongona, iria manjarĩire, ituĩke irio ciayo. ³⁸ O na ningĩ ũndũ ũngĩ manjĩkĩte nĩ ũyũ: Ihinda o rĩu nĩmathaahirie handũ-hakwa-harĩa-haamũre, na magĩthũkia Thabatũ ciakwa. ³⁹ Mũthenya o ro ũcio maarutire ciana ciao igongona kũrĩ mĩhianano yao-rĩ, noguo maatoonyire handũ-hakwa-harĩa-haamũre na makĩhathaahia. ũguo nĩguo meekire thĩnĩ wa nyũmba yakwa.

⁴⁰ “O na ningĩ magĩtũmanĩra arũme arĩa mookire kuuma kũraya, na hĩndĩ irĩa maakinyire, mũgũthamba nĩ ũndũ wao, na mũkĩlhaka rangi maitho, na mũkĩngemia na mathaga. ⁴¹ Ningĩ mũgũkarĩra ũrĩrĩ wariitwo na ũkagemo mũno, na hau mbere yaguo hakaigwo metha irĩa mwaigagĩrĩra ũbumba na maguta marĩa maarĩ makwa.

⁴² “Nake nĩarigiicĩrio nĩ kĩrĩndĩ kĩngĩ kĩaenegaga gĩtekũmaka; andũ a Sabea* makĩrehwo kuuma werũ-inĩ, marĩ hamwe na gĩkundi kĩa andũ matarĩ igweta, nao magĩkĩra mũtumia ũcio na mwarĩ wa nyina bangiri moko, na makĩmekĩra tanji thaka mĩtwe. ⁴³ Ningĩ ngĩaria ũhoru wa ũcio waniinĩtwo hinya nĩ ũtharia, ngiuga atĩrĩ, ‘Rĩu nĩmarekwo mamũhũthĩre ta mũmaraya, nĩgũkorwo ũguo nĩguo atarĩ.’ ⁴⁴ Nao magĩkoma nake. O ta ũrĩa arũme makomaga na mũmaraya, ũguo nĩguo maakomire na

* **23:42** Andũ a Sabea maatũruga bũrũri wa Arabia na maarĩ onjoria (Ayub 6:19).

andũ-a-nja acio maagĩte thoni, nao nĩo Ohola na Oholiba. ⁴⁵ No andũ arĩa athingu nĩmakamaherithia na iherithia rĩa andũ-a-nja arĩa matharagia na magaitithia thakame, tondũ nĩmatharagia, na moko mao maiyũrite thakame.

⁴⁶ “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mareherei kĩrĩndĩ kĩmookĩrĩre, na mũmaneane maguoyohithio na matahwo. ⁴⁷ Kĩrĩndĩ kũ nĩgĩkamahũũra na mahiga nyuguto na kĩmatemange na hiũ ciao cia njora; gĩkooraga aanake na airĩtu ao, na gĩcine nyũmba ciao.

⁴⁸ “Nĩ ũndũ ũcio nĩnganiina ũũra-thoni kũ bũrũri ũcio nĩguo andũ-a-nja othe makaanio, matikaneke maũndũ ma ũtharia ta inyuĩ. ⁴⁹ Inyuĩ nĩmũkaherithio nĩ ũndũ wa ũũra-thoni wanyu, na mũcookererwo nĩ maciaro ma mehia manyu ma kũhooya mĩhianano. Na inyuĩ hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Mwathani Jehova.”

24

Nyũngũ ya Kũruga

¹ Mwaka-inĩ wa kenda, mũthenya wa ikũmi wa mweri wa ikũmi, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, andũka mũthenya wa ũmũthĩ nĩ tarĩki ciigana, o ũyũ wa ũmũthĩ, tondũ mũthenya ũyũ wa ũmũthĩ mũthamaki wa Babuloni nĩarigiiciĩrie Jerusalemu. ³ Arĩria andũ aya a nyũmba ĩno nemi na ngerekano, ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ:

“ ‘Hagĩra nyũngũ ya kũruga;
mĩhagĩre na ũmĩtirĩre maaĩ.

⁴ ĩkĩra icunjĩ cia nyama thĩinĩ wayo,
icunjĩ ciothe irĩa njega, ta cia kũgũrũ na guoko.
Mĩiyũrie na mahĩndĩ marĩa mega mũno;

⁵ oya nyamũ ĩrĩa njega mũno rũũru-inĩ.
Igĩrĩra ngũ rungu rwayo nĩ ũndũ wa mahĩndĩ;
reke ĩtherũke,
namo mahĩndĩ mahũire o kũu thĩinĩ wayo.

⁶ “ ‘Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ:
“ ‘Kaĩ itũũra rĩu inene rĩitithagia thakame rĩrĩ na haro-ĩ,
o na nyũngũ iyo ĩrĩ na mũcura,
ĩrĩa gĩkũrĩ kĩayo gĩtangĩthira!
Mĩonorie kĩrung’o, o kĩrung’o,
itegũcuukĩrwo mĩtĩ.

⁷ “ ‘Nĩgũkorwo thakame ĩrĩa rĩitithĩtie ĩrĩ o thĩinĩ warĩo:
Rĩamĩitire o kũu rwaro-inĩ rwa ihiga itheri;
rĩtiamĩitire tũri-inĩ,
harĩa rũkũngũ rũngĩamĩthikire.

⁸ Nĩgeetha njarahũre mang’ũrĩ na ndĩrĩhĩrie-rĩ,
ndaitire thakame yarĩo rwaro-inĩ rwa ihiga itheri,
nĩguo ndĩgathikwo.

⁹ “ ‘Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga:
“ ‘Kaĩ itũũra rĩu inene rĩitithagia thakame rĩrĩ na haaro-ĩ!
O na nĩ nĩngacookanĩrĩria ngũ hĩba ndaaya na igũrũ.

¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio iganĩrĩra ngũ,
na wakie mwaki.
Ruga nyama icio wega,
na ũtukanie na ĩndo cia gũcamia wega;

namo mahĩndĩ ũreke macure.

11 Ningĩ ũhagĩre nyũngũ ĩyo theri makara-inĩ,
nginya ĩhiũhe na gĩcango kĩayo gĩtunihe,
nĩguo gĩko kĩayo gĩtweke,
na gĩkũrĩ kĩayo gĩcinwo, gĩthire.

12 Nĩkĩremete nĩjira ciothe;
gĩkũrĩ kũ kĩayo ti kĩrute,
o na gĩacinwo na mwaki.

13 “Rĩu-rĩ, gĩko gĩaku nĩ ũũra-thoni. Tondũ ngeretie gũgũtheria, no wee ndũngĩthera gĩko gĩaku, wee ndũngĩthera rĩngĩ nginya mang’ũrĩ makwa ma gũgũkĩrĩra makahũahũa.

14 “Nĩi Jehova nĩnjarĩtie. Ihinda nĩkinyu nĩjike ũndũ. Ndikerigĩrĩria; na ndikaiguanĩra tha kana ndĩricũkwo. Ūgaatuĩrwo ciira kũringana na mĩtugo yaku, na ciiko ciaku, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

Mũtumia wa Ezekieli Gũkua

15 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: 16 “Mũrũ wa mũndũ, atĩrĩ, ndĩ hakuhĩ gũkwehereria kĩrĩa gĩkenagia maitho mako mũno na ĩgũtha o rĩmwe. No rĩrĩ, ndũgacakae kana ũrĩre, o na kana ũite maithori.

17 Caaya ũkĩrĩte; tiga kũrĩrĩra ũcio ũkuĩte. Ikara wĩohete kĩremba mũtwe na wĩkĩrĩte iraatũ magũrũ; ndũkehumbĩre kanua kana ũrĩre irio cia mũtugo wa hĩndĩ ya macakaya.”

18 Nĩ ũndũ ũcio ngĩrooka kwarĩria andũ rũciinĩ, na hwaĩ-inĩ ũcio mũtumia wakwa agĩkua. Rũciinĩ rũrũ rũngĩ ngĩka o ta ũrĩa ndaathĩtwo nĩjike.

19 Nao andũ acio makĩnjũũria atĩrĩ, “Kaĩ ũtangĩtwĩra ũhoro wa maũndũ maya na ũrĩa matũkonĩ?”

20 Nĩ ũndũ ũcio ngĩmeera atĩrĩ, “Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: 21 ĩra andũ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Ngĩrie gũthaahia handũ-hakwa-harĩa-haamũre, hau gĩikaro kĩa hinya kĩrĩa mwĩĩĩaga nakĩo, o kũ gĩkenagia maitho manyu, kĩrĩa mwendete. Ariũ na aarĩ anyu arĩa mwatĩgĩre na thũutha makaanĩ-inwo na rũhiũ rwa njora. 22 Na inyuĩ nĩmũgeeka o ta ũguo nĩ njĩkĩte. Mũtikehumbĩra kanua kana mũrĩre irio cia mũtugo wa hĩndĩ ya macakaya. 23 Nĩmũgaikara mwĩohete iremba mũtwe na mwĩkĩrĩte iraatũ magũrũ. Mũtigacakaya kana mũrĩre, no nĩmũkahwererera tondũ wa mehia manyu na mũcaayage thĩnĩ wanyu. 24 Ezekieli agaatuĩka rũũri harĩ inyuĩ; mũgeeka o ta ũguo we ekĩte. Hĩndĩ ĩrĩa maũndũ macio mageekĩka-rĩ, nĩrĩo mũkaamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Mwathani Jehova.’

25 “Nawe mũrũ wa mũndũ, mũthenya ũrĩa ngeeheria gĩikaro kĩa kĩa hinya, gĩkeno kĩa na riiri wao, na kĩndũ kĩrĩa gĩkenagia maitho mao, na wendi wa ngoro ciao, na aanake na airĩtu ao o nao, 26 mũthenya ũcio mũndũ ũrĩre kwao nĩagakũrehera ũhoro. 27 Hĩndĩ ĩyo kanua gaku nĩgagatumũka; nĩũkaria nake, na ndũgacooka gũkĩra. Nĩ ũndũ ũcio wee ũgaatuĩka rũũri harĩo, nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

25

Ūrathi wa Gũũkĩrĩra Amoni

1 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre ngĩrwo atĩrĩ: 2 “Mũrũ wa mũndũ, erekeria ũthĩũ waku harĩ Amoni, na ũmarathĩre ũhoro wa kũmookĩrĩra.

3 Meere atĩrĩ, ĩguai kiugo kĩa Mwathani Jehova. Ūũ nĩguo Mwathani

Jehova ekuuga: Tondū nĩmuoigire, “Aha!” Igūrũ rĩa harĩa-hakwa-haamũre hĩndĩ rĩa haathaahirio, o na igūrũ rĩa bũrũri wa Isiraeli rĩria wanangirwo, na ningĩ igūrũ rĩa andũ a Juda hĩndĩ rĩa maatahirworĩ, ⁴ nĩ undũ ũcio nĩngũmũneana kũrĩ andũ a kũu irathĩro mĩtuĩke kĩndũ kĩa. Nĩmagaaka kambĩ cikaro ciao na mambe hema ciao, thĩĩnĩ wanyu; nĩmakaarĩa matunda manyu, na manyue iria rĩanyu. ⁵ Nĩngagarũra Raba gũtuĩke ũrĩthio wa ngamĩra, nakuo Amoni gũtuĩke gwa kwarahwo nĩ ng’ondũ. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. ⁶ Nĩgũkorwo ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondũ inyuĩ nĩmũhũrĩte hĩ na mũkaringithia makinya manyu thĩ, mũgĩkenagĩrĩa bũrũri wa Isiraeli mũrĩ na rũmena ruothe rwa ngoro cianyu, ⁷ nĩ undũ ũcio nĩngamũtambũrũkĩria guoko gwakwa, ndĩmũũkĩrĩre na ndĩmũneane mũtahwo nĩ ndũrĩrĩ. Nĩngamweherania na ndũrĩrĩ, na ndĩmũniine mabũrũri-inĩ. Nĩngamwananga, na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’”

Ūrathi wa Gũũkĩrĩa Moabi

⁸ “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Tondũ Moabi na Seiru moigire atĩrĩ, “Ta rora, nyũmba ya Juda itũkĩte o ta ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe,” ⁹ nĩ undũ ũcio nĩngaguũria rũbaru rwa Moabi, nyambĩrĩrie na matũũra makuo ma mĩhaka-inĩ, na nĩmo Bethi-Jeshimothu, na Baali-Meoni, na Kiriathaimu, na nĩmo monagwo marĩ riiri wa bũrũri ũcio. ¹⁰ Nĩnganeana Moabi hamwe na Amoni moko-inĩ ma andũ a Irathĩro matũũke indo ciao, nĩgeetha Amoni acio matikanaririkanwo ndũrĩrĩ-inĩ; ¹¹ na nĩ nĩngaherithia Moabi. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’”

Ūrathi wa Gũũkĩrĩa Edomu

¹² “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Tondũ Edomu nĩerĩhĩrie harĩ nyũmba ya Juda na agĩtuĩka mũhĩtia mũno nĩ undũ wa gwĩka ũguorĩ, ¹³ nĩ undũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩngatambũrũkia guoko gwakwa njũkĩrĩre Edomu na njũrage andũ akuo na mahiũ mao. Nĩngakwananga, na kuuma Timani nginya Dedani, nĩmakooragwo na rũhiũ rwa njora. ¹⁴ Nĩngerĩhĩria harĩ Edomu na guoko kwa andũ akwa Isiraeli, nao nĩmageeka Edomu kũringana na marakara makwa na mang’ũrĩ makwa; nĩmakamenya kwĩrĩhĩria gwakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’”

Ūrathi wa Gũũkĩrĩa Filistia

¹⁵ “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ; “Tondũ Afilisti nĩmekire maũndũ ma kwĩrĩhĩria, na makĩrĩhĩria marĩ na rũmena ngoro-inĩ ciao na marĩ na muku wa matukũ maingĩ magĩtua atĩ nĩmekwananga Juda, ¹⁶ nĩ undũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ngirie gũtambũrũkia guoko gwakwa njũkĩrĩre Afilisti, na nĩngeheria Akerethi na nyanange arĩa matigaire ndwere-inĩ cia iria. ¹⁷ Nĩngerĩhĩria harĩ na rĩrĩhĩria inene na ndĩmaherithie ndĩ na mang’ũrĩ. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, hĩndĩ rĩa nĩngerĩhĩria harĩo.’”

26

Ūrathi wa Gũũkĩrĩa Turo

¹ Mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe, mũthenya wa mbere wa mweri, kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, tondũ

Turo* riugite atiri uhoro wa Jerusalemu, 'Aha! Kihingo gĩa gũtoonya kwa nduriri nikiunange, na ni ngahingurirwo mirango yario; riu tondũ ni kwanangitwo-ri, ningugaacira,'³ ni undũ ucio Mwathani Jehova oigite ũũ: Ningũgũkirira wee Turo, na ningarehe nduriri nyingi igũũkirire, ta iria rigũkia makũmbi mario na igũrũ.⁴ Nĩmakananga thingo cia Turo, na mamomere mĩthiringo yario irĩa mĩraihu na igũrũ; ningate kagoto kario na ndigũtue rwaro rwa ihiga itheri.⁵ Kũu iria-inĩ gũgaatuika kũndũ gwa gũtambũrũkiria nga cia gũtega thamaki, nigũkorwo uhoro ucio ni ni njaritie, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Nario itũũra riu rigaatuika rĩa gũtahwo ni nduriri,⁶ nakuo kũndũ kwario kũria gũtũragwo kũu bũrũri-thiini nigũkaniinwo na rũhiũ rwa njora. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ ni ni ni Jehova.

⁷ "Nigũkorwo Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuuma mwena wa gathigathani ningarehe Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni, mũthamaki wa athamaki, okĩrĩre Turo arĩ na mbarathi, na ngaari cia ita, na ahaici a mbarathi, na mbũtũ nene ya ita.⁸ Nĩakananga kũndũ gwaku gwa gũtũrwo kũu bũrũri-inĩ na rũhiũ rwa njora, na arute wĩra wa gũkũrigiĩcĩria, agũũkirire, aakithie ihumbu nginya thingo-inĩ ciaku, na ambararie ngo ciake agũũkirire.⁹ Nĩakoonereria nditi ya mĩgogo amomere thingo ciaku, na amomere mĩthiringo yaku irĩa mĩraihu na igũrũ na indo ciake cia mbaara.¹⁰ Mbarathi ciake igaakorwo irĩ nyingĩ ũũ atĩ nĩngagũthika na rũkũngũ. Thingo ciaku nĩkainaina ni undũ wa inegene rĩa mbarathi cia mbaara, na makaari, na ngaari cia ita hĩndĩ irĩa agaatoonyera ihingo-inĩ ciaku ta ũria andũ matoonyaga itũũra inene rĩria thingo imomoretwo.¹¹ Mahũngũ ma mbarathi ciake nĩmakananga njira ciaku ciothe; nĩakooraga andũ aku na rũhiũ rwa njora, nacio itugĩ ciaku cia hinya nĩkaagũa thĩ.¹² Nĩmagagũtaha ũtonga waku na magũtanye indo ciaku cia wonjoria; nĩmakamomora thingo ciaku na matharie nyũmba ciaku iria njega, na maikie mahiga maku, na mbaũ, o na kagoto iria-inĩ.¹³ Nĩngakinyia inegene rĩa nyĩmbo ciaku mũthia, na mũgambo wa inanda ciaku cia mũgeeto ndũkaiguuo rĩngĩ.¹⁴ Nĩngatũma ũtũke rwaro rwa ihiga itheri, na nĩugatuika handũ ha gũtambũrũkirio nga cia gũtega thamaki. Ndũgacooka gwakwo rĩngĩ, ni undũ ni Jehova ni ni njaritie uhoro ucio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

¹⁵ "Mwathani Jehova ekwĩra Turo atiri: Mabũrũri marĩa marĩ ndwere-inĩ cia iria githĩ matikainaina ni mũrurumo wa kũgũa gwaku, hĩndĩ irĩa arĩa maguraritio magacaaya, nayo njũragano yũraganwo thĩni waku?¹⁶ Nĩngĩ anene othe arĩa marĩ ndwere-inĩ cia iria nĩmakehera itĩ-inĩ ciao cia ũnene, na marute ngu ciao iria ndaaya, na marute ngu ciao iria ng'emie. Mahumbĩtwo kĩmako, magaikara thĩ makĩinainaga mahinda mothe, maguoyohetio niwe.¹⁷ Hĩndĩ iyo nĩmakoerera icakaya rigũkonii, makwĩre atiri:

"Kaĩ ũri mwanange-ĩ, o wee itũũra riri igweta,
o wee watũũragwo ni andũ arĩa maathiiaga iria-inĩ-ĩ!
Wee niwe warĩ na ũhoti kũu iria-inĩ,
wee na atũũri aku;
nĩwatũmaga arĩa othe maatũũraga kuo
manyiitwo ni guoya.

¹⁸ Riu-ri, mabũrũri marĩa marĩ ndwere-inĩ cia iria
nĩmakainaina mũthenya wa kũgũa gwaku;

* 26:2 Turo rĩarĩ itũũra inene rĩa gĩcigĩrĩra kĩa Foinike; Ezekieli aarathire uhoro wa gũũkirĩra Turo gũkĩra mũnabii ũngĩ o wothe.

icigĩrĩra cia iria-inĩ

nĩkamakio nĩ kũmomoka gwaku.’

19 “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Hĩndĩ irĩa ngaatũma ũtũike itũũra inene rĩtiganĩrio, ũhaane ta matũũra manene marĩa matatũũragwo, na hĩndĩ irĩa ngaareka ũriku wa iria ũkũhumbĩre, naguo ũingĩ wa maaĩ marĩo ũgũthike-rĩ, 20 hĩndĩ iyo nĩguo ngaagũikũrũkia hamwe na arĩa maikũrũkagio irima-inĩ harĩ andũ arĩa a tene. Nĩngatũma ũtũũre mũhuro wa thĩ, ta kũndũ kũrĩa gũtũũrĩte gũkirĩte ihooru o kuuma tene, hamwe na arĩa maikũrũkagio irima-inĩ, nawe ndũgacooka kana ũikare gũkũ bũrũri-inĩ wa arĩa marĩ muoyo. 21 Nĩngatũma ũrĩkirĩre na kĩmako kinene, nawe ndũgacooka kuonwo rĩngĩ. Ūgaacaragio na ndũgacooka kuoneka, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

27

Gũcakaĩra Turo

1 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ, 2 “Mũrũ wa mũndũ, cakaĩra nĩ ũndũ wa Turo. 3 Irĩa Turo, itũũra rĩu rĩrĩ itoonyero-inĩ rĩa iria, rĩu rĩonjoranagia na andũ a ndwere-inĩ nyingĩ cia iria atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ:

“ Ūgaga atĩrĩ, wee Turo,

“Nĩ thakarĩte ngarĩkia.”

4 Wathani waku warĩ o kũu iria gatagati;
aaki aku nĩo maatũmire ũthaka waku ũkinyanĩre.

5 Maagũthondekeire mbaũ ciaku ciothe

na mĩkarakaba kuuma Seniru;*

nĩmooire mĩtarakwa ya kuuma Lebanoni
nĩguo magũthondekere mũtĩ wa kĩbebero.

6 Nayo mũtĩ ya gũtwarithia marikabu
makĩmĩthondeka na mĩgandi kuuma Bashani;
nacio mbaũ cia mĩthithinda cioimĩte ndwere-inĩ cia iria rĩa Kitimu,
magĩgwakĩra nacio marikabu thĩinĩ, igemetio na mĩguongo.

7 Taama mwega wa gatani ũrĩa mũgemie wa kuuma bũrũri wa Misiri
nĩguo warĩ gĩtama gĩaku gĩa gũtwara marikabu,
na noguo warĩ bendera yaku;

ciandarũa ciaku cia kũhumbĩra igũrũ na cio
ciarĩ cia rangi wa bururu na wa ndathi,
kuuma ndwere-inĩ cia iria mwena wa Elisha.†

8 Andũ a Sidoni‡ na Arivadi nĩo maatwarithagia marikabu ciaku;
nao andũ aku arĩa oogĩ, wee Turo, nĩo maarutaga wĩra marikabu-inĩ.

9 Mabundi arĩa akũrũ a Gebali
nĩo maarutaga wĩra wa gũthinga mĩanya kũu marikabu-inĩ.

Marikabu ciothe cia iria-inĩ na atwarithia a cio
mookĩte kũu nĩguo mũthogorane nao indo ciaku.

10 “ ‘Andũ a Perisia, na Ludu, na Putu
nĩo maatungataga marĩ thigari mbũtũ-inĩ ciaku cia ita.
Maacuuragia ngo na ngũbia ciao cia kĩgera thingo-inĩ ciaku,
igakũrehagĩra riiri.

* 27:5 Na norĩo itũũra rĩa Herimoni. † 27:7 Elisha rĩarĩ itũũra inene mwena wa irathĩro wa Kuporo. ‡ 27:8 Sidoni rĩarĩ itũũra rĩa gĩcukĩro kĩa marikabu kilomita 40 mwena wa gathigathini wa Turo.

11 Andũ a Arivadi na Heleki

nĩo maarangagĩra thingo ciaku mĩena yothe;

nao andũ a Gamadi

nĩo maakoragwo marĩ mĩthiringo-inĩ yaku ĩrĩa mĩraiha na igũrũ.

Maacuuragia ngo ciao gũthiũrũrũkĩria thingo ciaku;

magitũma ũthaka waku ũkinyanĩre.

12 “ ‘Andũ a Tarishishi[§] nĩmarutithanirie wĩra wa wonjoria nawe nĩ ũndũ wa ũrĩa warĩ na ũtonga mũnene wa indo; nĩmakũũranagia indo ciaku cia wonjoria na betha, na kĩgera, na mabati, na ngocorai.

13 “ ‘Ningĩ andũ a Javani, na Tubali, na Mesheki nĩmoonjorithanagia nawe; maakũũranagia indo ciaku na ngombo, na indo ciao cia gĩcango.

14 “ ‘Andũ a Bethi-Togarima nĩmakũũranagia indo ciaku cia wonjoria na mbarathi cia wĩra, na mbarathi cia ita, o na nyũmbũ ciao.

15 “ ‘Ningĩ andũ a Dedani nĩmoonjorithanagia nawe, na mabũrũri maingĩ ma ndwere-inĩ cia iria maarĩ agũri a indo ciaku; maakũũhaga na mĩguongo na mĩbingũ.

16 “ ‘Ningĩ andũ a Suriata nĩmarutithanirie wĩra wa wonjoria nawe tondũ wa indo ciaku kũingĩha; nĩmakũũranirie indo ciaku cia wonjoria na tũhiga twa thumarati, na mataama ma rangi wa ndathi, na nguo iria ng’emie, na gatani ĩrĩa njega, na maricani, o na tũhiga twa goro tũrĩa tũtũne.

17 “ ‘Juda na Isiraeli nĩmoonjorithanagia nawe; magĩkũũrania indo ciaku cia wonjoria na ngano ya kuuma Mĩnithu, na theremende, na ũũkĩ, na maguta, na ũbani.

18 “ ‘Ningĩ andũ a Dameski,* tondũ wa indo ciaku nyingĩ na ũtonga waku mũnene wa indo, nĩmarutithanirie wĩra wa kwonjorĩthia nawe wa wendia wa ndibei ya kuuma Helibona, na guoya wa ng’ondũ wa kuuma Zaharu.

19 “ ‘Ningĩ andũ a Avedani, na Ajavani moimĩte Uzali nĩmagũraga indo ciaku cia wonjoria; nĩmakũũranagia indo ciaku cia wonjoria na igeri iria ndure, na mahuti marĩa manungĩ wega, o na mũtarathini.

20 “ ‘Ningĩ andũ a Dedani nĩo mwonjorithanagia nao matandĩko ma mbarathi.

21 “ ‘Ningĩ andũ a Arabia na anene othe a Kedari maarĩ agũri a indo ciaku; nĩmarutithanirie wĩra wa wonjoria nawe wa tũgondũ, na ndũrũme, na mbũri.

22 “ ‘Nao onjoria a kuuma Sheba na Rama nĩmoonjorithanagia nawe; nĩ ũndũ indo ciaku cia wonjoria maacikũũranagia na indo iria njega mũno cia mĩthemba yothe ya mahuti manungĩ wega, na tũhiga twa goro, na thahabu.

23 “ ‘Ningĩ andũ a Harani,† na Kane, na Edeni, marĩ hamwe na onjoria a Sheba, na Ashuri, na Kilimadi nĩmoonjorithanagia nawe. 24 Kũu ndũnyũ-inĩ yaku-rĩ, nĩmoonjorithanagia nawe nguo iria thaka, na itambaya cia bururu, na nguo iria ng’emie, na mĩgeka ya marangi maingĩ ĩtumĩtwo na ndigĩ njogotho ikundĩkĩtwo ikanyiiio.

25 “ ‘Marikabu cia Tarishishi
nĩcio igũkuuagĩra indo ciaku cia wonjoria.

Ũiyũrĩrĩrio mĩrigo mĩritũ

o kũu iria gatagati.

§ 27:12 Tarishishi rĩarĩ itũũra rĩarĩ ndwere-inĩ cia iria mwena wa gũthini wa Sipania (1Ath 10:22; Jon 1:3). * 27:18 Dameski rĩarĩ itũũra inene rĩa Suriata. † 27:23 Harani rĩarĩ itũũra inene rĩa Karikemishi, na rĩarĩ na ngumo ũhoro-inĩ wa wonjoria na ũhooi wa ngai ya mweri.

- 26 Andũ aku arĩa matwarithagia marikabu magũtwaraga maria-inĩ gatagatĩ.
No rĩrĩ, rūhuho rwa mwena wa irathĩro nĩrũgakuunanga ũtuĩkange icunjĩ ũrĩ kũu iria gatagatĩ.
- 27 Ũtonga waku, na indo ciaku cia wonjoria, na cia wendia, na thigari ciaku cia iria-inĩ, na arĩa marutaga wĩra marikabu-inĩ, na arĩa marutaga wĩra wa gũthinga, na onjorithia aku, na thigari ciaku ciothe, na mũndũ ũngĩ o wothe ũrĩ marikabu-inĩ, nĩmagatoonyererera iria gatagatĩ mũthenya ũrĩa marikabu yaku ikoinĩkanga.
- 28 Mabũrũri marĩa mariganĩtie na iria nĩmagathingitha hĩndĩ irĩa aruti wĩra aku a marikabu-inĩ magaakaya.
- 29 Arĩa othe mahutanagia na mũiko ya gũtwarithia marikabu nĩmagatiganĩria marikabu ciao; thigari cia iria-inĩ na arĩa othe marutaga wĩra marikabu-inĩ makaarũgama hũgũrũrũ-inĩ cia iria.
- 30 Makaanĩrĩra, makũrĩrĩre marĩ na ruo; makeitĩrĩria rũkũngũ mĩtwe, na megaragarie mũhu-inĩ.
- 31 Makenja mĩtwe yao nĩ ũndũ waku, na mehumba nguo cia makũnia. Nĩmagakũrĩrĩra marĩ na ruo rwa ngoro, na macakae nĩ kĩaha.
- 32 Na hĩndĩ iyo maragirĩka magĩgũcakayagĩra-rĩ, nĩmakambĩrĩria macakaya magũkonĩ, makiugaga atĩrĩ: “Nũũ ũrĩ wakirio ta Turo, athiũrũrũkĩirio nĩ iria?”
- 33 Hĩndĩ irĩa indo ciaku cia wonjoria ciatwaragwo iria-inĩ-rĩ, nĩwaiganithirie mabataro ma ndũrĩrĩ nyingĩ; nĩ ũndũ wa ũtonga waku mũnene, na ũngĩ wa indo ciaku cia wonjoria, ũgĩtongia athamaki a thĩ.
- 34 Rĩu nĩwanangĩtwo nĩ iria o kũu maaĩ-inĩ marĩa mariku; nĩũtoonyereire hamwe na indo ciaku cia wonjoria, o na arĩa othe mũtwaranaga nao.
- 35 Arĩa othe matũũraga mabũrũri-inĩ marĩa marĩ ndwere-inĩ cia iria nĩmamakĩte nĩ ũndũ waku; athamaki ao mainainaga nĩ kũmaka, na magathita ithiĩthi nĩ guoya.
- 36 Nao onjoria marĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ nĩmarakũnyũrũria; nĩũkinyĩte mũthia wa kũguoyohithania, nawe ndũgacooka kuonwo rĩngĩ.’”

28

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Mũthamaki wa Turo

- 1 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: 2 “Mũrũ wa mũndũ, iria mũnene wa Turo atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova oigĩte ũũ: “Nĩ ũndũ ngoro yaku nĩnyambararĩtie, uugaga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ ngai; njikaragĩra gĩtĩ gĩa ũthamaki kĩa ngai kũu iria gatagatĩ.”

No wee ūrī mūdū na ndūrī ngai,
o na watuika wiciiragia atī ūrī mūūgī o ta ngai.

3 Wee-rī, ūkīrī mūūgī gūkīra Danieli?
Anga gūtīrī hitho ūngīhithwo?

4 Tondū wa ūūgī waku na ūmenyo waku,
nīwīgūrīire na ūtonga,
na ūkehaīra thahabu na betha
mīthiithū-inī yaku.

5 Tondū wa ūmenyi waku mūnene wa wonjoria,
nīwōngereire ūtonga,
na nī tondū wa ūtonga waku,
ngoro yaku nīgūite na mwītīo.

6 “ Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga ūū:
“ Tondū wiciiragia ūrī mūūgī,
ūkohīga o ta ngai-rī,

7 nīngūkūrehithīria andū a kūngī magūūkīrīre,
nacio nī ndūrīrī iria itarī tha o na hanini;
nīgacomora hiū ciacio cia njora ciūkīrīre ūthaka waku na ūūgī waku,
na itheecange riiri waku mūcangararu.

8 Nīmagagūikūrūkia magūkinīye irima-inī,
na nīugaakua gīkuū kīa ūhinya kūu gatagatī ka iria.

9 Hīndī īyo nīūkoiga atī, “Nīi ndī ngai,”
ūrī mbere ya acio magaakūūruga?

Ūgaakorwo ūrī o mūdū, no ti ngai,
ūrī moko-inī ma acio magaakūūruga.

10 Ūgaakua gīkuū ta kīa andū arīa mataruuga,
moko-inī ma andū a kūngī.

Nī nī njugīte ūguo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.’’

11 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīire, ngūrwo atīrī: 12 “Mūrū wa
mūdū, ambīrīria macakaya makonī mūthamaki wa Turo, ūmwīre atīrī:
‘Mwathani Jehova ekuuga ūū:

“ ‘Wee warī kīonereria kīa ūkinyanīru,
ūkaiyūrwo nī ūūgī, na ūgathakara o biū.

13 Wee watūrīte Edeni,
mūgūnda wa Ngai;

wagemetio na kahiga gothe ka goro ta:

wakiki īrīa ndūne, na yakuti īrīa ya rangi wa ngoikoni, na arimathi,
na thumarati īrīa theru, na onīgithi, na njathibi,
na yakuti īrīa ya rangi wa bururu, na thumarati īrīa nduru, na
baregethu.

Magemio maku maathondeketwo na thahabu;
mūthenya ūrīa wee wombīrwo noguo maahaarīrio.

14 Waitūrīrio maguta ūtuīke ta kerubi mūgitanīri,
na nīkīo ndaakwamūrīre.

Wee warī kīrīma-igūrū kīrīa gītheru kīa Ngai;
waceeragīra mahiga-inī ma mwaki.

15 Ndwarī na ūcuuke mīthiire-inī yaku,
kuuma mūthenya ūrīa wombīrwo,
nginya rīrīa waganu wonekire thīnī waku.

16 Tondū wa wonjoria waku kūngīha, nawe ūkīhīa.

Nī ūndū ūcio ngīkūrūtūrūra kuuma kīrīma-inī kīa Ngai ūnyararīkīte,

na wee kerubi, wee ūgitanagīra,
ngīkūngata wehere mahiga-inī macio ma mwaki.

17 Ngoro yaku nīyanyitirwo nī mwītīo
nī ūndū wa ūthaka waku,

nawe ūgīthūkia ūgī waku
nī ūndū wa riiri waku.

Nī ūndū ūcio ngīgūikia thī;
ndaagūtuire kīnyararo ūrī mbere ya athamaki.

18 Nī ūndū wa mehia maku maingī na wonjoria ūtarī wa ma,
nīūthaahītie kūndū gwaku kūrīa-gūtheru.

Nī ūndū ūcio ngītūma mwaki uume thīinī waku,
naguo ūgīkūniina,

na ngīgūtua mūhu hau thī,
maitho-inī ma arīa meeroragīra.

19 Ndūrīrī ciothe iria ciakūūī,
nīcigegetio nīwe;

nīkīnyīte mūthia wa kūguoyohithia,
nawe ndūgacooka kuonwo rīngī.’ ”

Ūrathi wa Gūūkīrīra Sidoni

20 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngūrwo atīrī: 21 “Mūrū wa mūdū,
erekeria ūthiū waku Sidoni; rīrathīre ūhoru wa kūrīkūrīra, 22 ūrīre atīrī:
‘Mwathani Jehova ekuuga ūū:

“ ‘Wee Sidoni, nīngūgūkūrīra,
na nīngegīra na riiri thīinī waku.

Nao nīmakamenya atī nī nī nī Jehova,
hīndī īrīa ngaarīrehere iherithia,
na ndīonanie atī ndī mūtheru thīinī warīo.

23 Nīngarīrehithīria mūthiro,
na ndūme thakame ītherere nīra-inī ciarīo.

Arīa oorage nīmakaagūa thīinī warīo,
naruo rūhiū rwa njora rūrīkūrīre mīena yothe.

Hīndī īyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.

24 “ ‘Gūtīrī hīndī īngī andū a Isiraeli makaagīa na thū mariganītie nacio,
nīguo itūke cong’e ūrī ruo, na mīgua mīgūgī. Hīndī īyo nīmakamenya
atī nī nī nī Mwathani Jehova.

25 “ ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Hīndī īrīa ngaacookanīrīria andū a
Isiraeli moime ndūrīrī-inī kūrīa maahurunjirwo, hīndī īyo nīngonania
maitho-inī ma ndūrīrī atī ndī mūtheru ndī thīinī wao. Hīndī īyo
nīmagatūra būrūri wao kūmbe ūrīa ndaaheire ndungata yakwa Jakubu.

26 Magaatūra kuo marī agitīre, na nīmagaka nyūmba, na mahaande
mīgūnda ya mīthabībū; nao magaatūra marī agitīre rīrīa ngaarehe
iherithia kūrī andū arīa othe mariganītie nao arīa maamacambagia. Hīndī
īyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova Ngai wao.’ ”

29

Ūrathi wa Gūūkūrīra Misiri

1 Na rīrī, mwaka-inī wa ikūmi, mweri wa ikūmi, mūthenya wa ikūmi
na īrī wa mweri wa ikūmi, kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngūrwo
atīrī: 2 “Mūrū wa mūdū, erekeria ūthiū waku kūrī Firaūni mūthamaki
wa Misiri, ūmūūkūrīre, na ūmūrathīre ūhoru wa kūmūūkūrīra na wa
gūūkūrīra būrūri wothe wa Misiri. 3 Mwarīrie ūmwīre atīrī, ‘Mwathani
Jehova ekuuga ūū:

“Nīngūgūūkīrīra, wee Firaūni mūthamaki wa Misiri,
o wee nyamū īno nene ūkomete tūrūū-inī twaku.

Ugaga atīrī, “Nili nī rūūī rwakwa;
nī nī ndarūthondekire nī ūndū wakwa.”

⁴ No nīngagwīkīra ndwano thīa-inī ciaku,
na ndūme thamaki cia tūrūūī twaku cīgwatīrīre ngūcī-inī ciaku.

Nīngakūguucia ngūrute tūrūūī-inī twaku,
hamwe na thamaki ciothe iria cīgwatīrīre ngūcī-inī ciaku.

⁵ Nīngagūtiga werū-inī,
wee, hamwe na thamaki ciothe cia tūrūūī twaku.

Nīūkagūa kūu werū-inī,
na ndūkoererwo kana ūnganio.

Ngaakūneana ūtuīke irio
cia nyamū cia gīthaka, na nyoni cia rīera-inī.

⁶ Hīndī īyo arīa othe matūūruga būrūri wa Misiri nīmakamenya atī nī nī
nī Jehova.

“Wee ūkoretwo ūrī mūthīgi wa kamūrangi wa gūtiira nyūmba ya
Isiraēli. ⁷ Hīndī īrīa maakūnyīitire na moko mao-rī, nīwatūkangire,
na ūgītārūranga ciande ciao; hīndī īrīa meetiiranirie nawe-rī,
nīwoinīkangire, nayo mīgongo yao īkīgonyoka.

⁸ “Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga ūū: Nīngakūrehithīria rūhiū
rwa njora rūgūūkīrīre na rūūrage andū aku na mahiū mao. ⁹ Misiri
gūgaatūika būrūri mūtiganīrie, ūgakira ihooru. Hīndī īyo nīmakamenya
atī nī nī nī Jehova.

“Tondū wee woigire atīrī, “Rūūī rwa Nili nī rwakwa; nī nī
ndarūthondekire,” ¹⁰ nī ūndū ūcio nīngūgūūkīrīra na njūkīrīre tūrūūī
twaku, na nīngatūma būrūri wa Misiri wanangīke na ūkire ihooru,
kuuma Migidoli nginya Aswani, o na nginya mūhaka-inī wa Kushi.

¹¹ Gūtīrī ikinya rīa mūdū kana rīa nyamū rīgaatuīkanīria kuo; gūtīrī
mūdū ūgaatūūra kuo ihinda rīa mīaka mīrongo īna.* ¹² Nīngatūma
būrūri wa Misiri ūkire ihooru gatagatī-inī ka mabūrūri marīa manangīku,
na matūūra maguo manene matiganīrio mīaka mīrongo īna gatagatī ka
matūūra manene marīa manangīku. Na nīngahurunjīra andū a Misiri
ndūrīrī-inī, na ndīmaharaganīrie mabūrūri-inī.

¹³ “No rīrī, Mwathani Jehova oigīte atīrī: Mīaka mīrongo īna yathira-rī,
nīngacookanīrīria andū a Misiri moime ndūrīrī-inī iria maahurunjirwo.

¹⁴ Nao andū arīa maatahītwo a Misiri nīngamacookia būrūri wa Pathirosi,
būrūri ūrīa wa maithe mao. Marī kūu magaatūika ūthamaki wīnyīihītie.

¹⁵ Ūgaakorwo wīnyīihītie gūkīra mothamaki mothe, na ndūgacooka rīngī
gwītūūgīria igūrū rīa ndūrīrī iria ingī. Nī nī ngaawagithia hinya ūū
atī ndūrī hīndī ingī ūgaatha ndūrīrī. ¹⁶ Būrūri wa Misiri ndūgacooka
gūtūika mwīhoko wa andū a Isiraēli, no ūgaatūika kīrīrikania kīa mehīa
mao ma gūcaria ūteithio kuo. Hīndī īyo nīmakamenya atī nī nī nī
Mwathani Jehova.’”

¹⁷ Mwaka-inī wa mīrongo īrī na mūgwanja, mūthenya wa mbere
wa mweri wa mbere, kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngūrwo
atīrī: ¹⁸ “Mūrū wa mūdū, Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni,
nīatūmire mbūtū ciake cia ita cūkīrīre Turo na ihūūra inene; o mūtwe

* **29:11** Ihinda rīa mīaka mīrongo īna rīmwe rīonanagia ihinda iraihu na iritū (4:6).

nīwamunyirwo njuĩrĩ, na o kīande gīgĩcũnũrwo. No rĩrĩ, we mwene o na ita rĩake matiarĩhirwo kĩndũ nĩ ũndũ wa mbaara iyo aarũithirie ya gũũkĩrĩra Turo. ¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngũneana bũrũri wa Misiri harĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, na nĩagakuua ũtonga wakuo. Agaatunyana na atahe indo cia bũrũri ũcio, ituĩke cia kũrĩha mbũtũ ciake cia ita. ²⁰ Nĩndĩmũheete bũrũri wa Misiri ũtuĩke kĩheo gĩa kiyō gĩaake, tondũ we na mbũtũ ciake cia ita meekire ũguo nĩ ũndũ wakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

²¹ “Mũthenya ũcio, nĩngatũma nyũmba ya Isiraeli ĩmerie rũhĩa, na ndumũre kanua gaku thĩĩni wao. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

30

Gũcakaĩra Misiri

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ ² “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhorō, uuge atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ:

“ ‘Gĩrĩkai, muuge atĩrĩ,

“Kaĩ mũthenya ũcio ũrĩ na haaro-ĩ!”

³ Nĩgũkorwo mũthenya ũcio nĩũkuhĩrĩrie,

mũthenya wa Jehova nĩũkuhĩrĩrie,

mũthenya ũrĩ na matu,

mũthenya ũrĩ na mũthiro harĩ ndũrĩrĩ.

⁴ Rũhiũ rwa njora nĩrũgookĩrĩra bũrũri wa Misiri,

naruo ruo rwa ngoro rũkinyĩrĩre Kushi.

Rĩrĩa arĩa moragĩtwo makaagũa kũu bũrũri wa Misiri,

ũtonga wakuo nĩũgakuuo,

nayo mũthingĩ yakuo ĩmomorwo.

⁵ Andũ a Kushi na Putu, na Ludu, na Arabia guothe, na Lubia, na andũ a bũrũri wa kĩrĩkanĩro, makooraagwo na rũhiũ rwa njora marĩ hamwe na andũ a Misiri.

⁶ “ ‘Jehova ekuuga ũũ:

“ ‘Arata a Misiri nĩmakooragwo,

naguo hinya wake ũrĩa etĩĩaga naguo nĩũgaathira.

Kuuma Migidoli o nginya Aswani,

makooraagĩrwo kuo thĩĩnĩ na rũhiũ rwa njora,

ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

⁷ “ ‘Nĩmagakira ihooru,

marĩ gatagatĩ-inĩ ka mabũrũri marĩa manangĩtwo, magakira ihooru,

namo matũũra mao manene magaakorwo

marĩ thĩĩnĩ wa matũũra manene marĩa manangĩku.

⁸ Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova,

rĩrĩa ngaacina bũrũri wa Misiri na mwakĩ,

nao arĩa othe maamateithagia mahehenjwo.

⁹ “ ‘Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngatũma andũ moime harĩ nĩ marĩ na marikabu, mathĩĩ makahahũre andũ a Kushi, moime mwĩcaaro-inĩ wao. Nĩmakanyĩitwo nĩ ruo rwa ngoro mũthenya ũcio bũrũri wa Misiri ũkaaniinwo, nĩgũkorwo ti-itherũ nĩũgakinya.

¹⁰ “ ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ:

“ ‘Nĩnganiina kĩrĩndĩ kĩa Misiri,

hũthĩrĩte guoko kwa Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni.

- 11 We na mbūtū ciake cia ita,
o mbūtū icio ikīrītie ndūrīrī iria ingī ciothe kwaga tha,
nīcio ikaarehwo, iniine būrūri ūcio.
Nīgacomora hiū ciao cia njora, ciūkīrīre būrūri wa Misiri
na ciyūrie būrūri ūcio andū arīa moragītwo.
- 12 Nīngatūma tūrūūi tuothe twa Rūūi rwa Nili tūhwe,
naguo būrūri ūcio ndīwenderie andū aaganu;
ngaawananga na moko ma andū a kūngī,
guo mwene, o hamwe na kīrīa gīothe kīrī kuo.
Nīi Jehova nī nīi njarītie.

- 13 “ ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū:
“ ‘Nīngathūkangia ngai cia mīhianano
na niine mīhiano irīa irī Nofu.
Gūtīgacooka kūgīa mūthamaki kū būrūri wa Misiri,
na nīngaiyūria būrūri ūcio wothe guoya.
- 14 O nakuo Pathirosi nīngakwananga,
na ngwatie mwaki kū Zoani,
o na herithanie kū Thebesi.
- 15 O nakuo Pelusiumu nīngagūtīrīria mang’ūrī makwa,
o kū kīgītīro kīa hinya kīa būrūri wa Misiri,
na njeherie kīrīndī gīa kū Thebesi.
- 16 Nīngagwatia mwaki kū būrūri wa Misiri,
nakuo Pelusiumu nīgūkeehūrithania nī ruo.
Thebesi nīgūgatharīkīrwo.
Nofu nīgūgakorwo na mīnyamaro itegūtīgithīria.
- 17 Aanake a Heliopoli* na a Bubasiti
makooraḡwo na rūhiū rwa njora,
nao andū a matūūra macio manene matahwo.
- 18 Mūthenya nīūkagīa nduma† kū Tehafunehasu
rīrīa ngoinanga icooki rīa Misiri;
kūu nīkuo hinya wake ūcio etīāga naguo ūgaathirīra.
Nīakahumbīrwo nī matu,
namo matūūra make nīmagatahwo.
- 19 Nī ūndū ūcio nīngaherithia būrūri wa Misiri,
nao nīmakamenya atī nīi nīi Jehova.’ ”

20 Mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe, mūthenya wa mūgwanja wa mweri
wa mbere, kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngūrwo atīrī: 21 “Mūrū wa
mūdū, nīnyunīte guoko kwa Firaūni, mūthamaki wa Misiri. Gūtīohetwo
na taama ūrī na ndawa nīguo kūhone, kana gūkoohanio na mītī nīguo
kūgwate kūgīe na hinya wa kuoya rūhiū rwa njora. 22 Nī ūndū ūcio,
Mwathani Jehova ekuuga ūū: Nīi nīngūkīrīra Firaūni mūthamaki wa
būrūri wa Misiri. Nīngūmuuna moko meerī, kūrīa kūgīma na kūrīa
kuunīku, na ndūme rūhiū rwa njora ruume guoko-inī gwake rūgwe
thī. 23 Nīngahurunja andū a Misiri ndūrīrī-inī, na ndīmaharaganīrie
mabūrūri-inī. 24 Nīngēkīra moko ma mūthamaki wa Babuloni hinya, na
ndīmūnengere rūhiū rwakwa rwa njora arūnyiite na guoko, no nīngoina
moko ma Firaūni, nake acaaire hau mbere yake, o ta mūdū ūgurarītio
ngurarō ya gīkuū. 25 Nīngēkīra moko ma mūthamaki wa Babuloni
hinya, no moko ma Firaūni nīmakaaga hinya. Hīndī iyo nīmakamenya

* 30:17 Heliopoli nī rītwa rīa Kīyunani na rīgītaūrwo nī kuuga itūūra inene rīa ngai ya rīūa.

† 30:18 Nduma rīngī yonangia kūnūhwo, mwanangīko kana gīkuū.

atĩ niĩ nĩ niĩ Jehova, rĩrĩa ngaanengera mũthamaki wa Babuloni rūhiũ rwakwa rwa njora arũnyiite na guoko, nake arũhiũrie okĩrĩre bũrũri wa Misiri. ²⁶ Ningahurunja andũ a Misiri ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmaharaganĩrie mabũrũri-inĩ. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ niĩ nĩ niĩ Jehova.”

31

Mũtarakwa wa Lebanoni

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe, mũthenya wa mbere wa mweri wa gatatũ, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, arĩria Firaũni mũthamaki wa Misiri na kĩrĩndĩ gĩake, ũmeere atĩrĩ:

“ Nũũ ũngĩgerekano nawe ũhoro-inĩ ũkoniĩ ũnene?

³ Cũrania ũhoro wa bũrũri wa Ashuri,
ũrĩa hĩndĩ imwe warĩ mũtarakwa wa Lebanoni,
warĩ na honge thaka, ciahumbĩrite mũtitũ ũcio;
waraihite na igũrũ,
gacũmbĩrĩ kaguo gakagĩa igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu.

⁴ Wakũragio nĩ maaĩ,
ithima irĩa ndiku nĩciatũmaga ũraihe;
tũrũũ twa ithima icio twathereraga,
tũgathiũrũrũkĩria gĩtina kĩa guo mĩena yothe,
na tũgathereria maaĩ
mĩtĩ-inĩ yothe ya gĩthaka.

⁵ Nĩ ũndũ ũcio ũgĩkĩrĩrĩria kũraiha
gũkĩra mĩtĩ yothe ya gĩthaka;
mathĩgĩ maguo makĩongerereka,
na honge ciaguo ikĩraiha,
igĩtheerema nĩ ũndũ wa maaĩ kũingĩha.

⁶ Nyoni ciothe cia rĩera-inĩ
igĩaka itara mathĩgĩ-inĩ maguo,
nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka
ciaciaragĩra rungu rwa honge ciaguo;
ndũrĩrĩ ciothe iria nene
ciatũũraga kĩiruru-inĩ kĩa guo.

⁷ ũthaka wago warĩ mũkaru,
na mathĩgĩ maguo magatheerema,
nĩgũkorwo mĩri yaguo nĩyatoonyete thĩ tũri-inĩ
kũrĩa kwarĩ na maaĩ maingĩ.

⁸ Mĩtarakwa irĩa yarĩ mũgũnda wa Ngai
ndĩngĩaiananire naguo,
kana mĩthengera
ĩiganane na mathĩgĩ maguo,
o na kana mĩraracĩ
ĩgerekano na honge ciaguo,
gũtiarĩ mũtĩ thĩnĩ wa mũgũnda wa Ngai
ũngĩaiananire naguo gũthakara.

⁹ Nĩ niĩ ndaũthakarĩtie
na honge nyingĩ,
o nginya mĩtĩ yothe ya Edeni irĩa yarĩ kũu mũgũnda wa Ngai
igĩtuĩka ya kũũguĩra ũru.

¹⁰ “ Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuona atĩ nĩwaraihite na igũrũ, na ũkaraihia mũthia wago igũrũ rĩa mathangũ marĩa

matumanu, na tondū nīwetīlagīra kūraiha kwaguo-rī, ¹¹ nīndaūneanire kūrī mwathi wa ndūrīrī, nīguo aūherithie kūringana na ūria waganu wago watarī. Nīndaūteanirie, ¹² naruo rūrīrī rūtarī tha o na hanini, rūgakīria iria ingī gūthūka, rūkūtēma, rūkūtiga wagūa. Mathīgī maguo makīgūa irīma-igūrū na mīkuru-inī guothe; nacio hongē ciaguo ikīgūa ciunīkangīre kūu ituamba-inī ciothe cia būrūrī. Ndūrīrī ciothe cia thī ikīehera kūruru-inī kiaguo, igītigana nago. ¹³ Nyoni ciothe cia rīera-inī igītūūra mūtī-inī ūcio wagwīte, nacio nyamū ciothe cia gīthaka igītūūra kūu hongē-inī ciaguo. ¹⁴ Nī ūndū ūcio gūtīrī mītī ingī irī kūu gūkuhī na maaī īgaacooka gwītīia nī ūndū wa kūraiha na igūrū, irāihie mīthia yayo igūrū rīa mathangū marīa matumanu. Gūtīrī mītī ingī īnyuīte maaī wega ūguo īkaaraiha ta guo; yothe yorotereirio gīkuū-inī, kūndū kūrīku thī, kūrīa andū arīa makuuaga matūūrīte, o arīa maikūrūkaga irīma.

¹⁵ “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Mūthenya ūria mūtī ūcio waikūrūkirio mbīrīra-inī, nīndahingire ithima iria ciarī ndiku nī ūndū wa kūucakāira; nīndarūgamirie tūrūūī twakuo, namo maaī maingī makuo makīhingīrīrio. Nī ūndū wago ngīhumba Lebanoni nduma, nayo mītī yothe ya gīthaka ikīhooha. ¹⁶ Nīndatūmire ndūrīrī ciinainio nī mūrurumo wago ūkīgūa rīria ndaūkūrūkirie mbīrīra-inī hamwe na arīa maikūrūkaga kūu irīma. Hīndī īyo mītī yothe ya Edeni, o irīa mīega mūno gūkīra irīa ingī ya Lebanoni, mītī yothe irīa yanyuithītio maaī wega, ikīhoorerio ngoro irī thī kūu kūrīku. ¹⁷ Arīa othe maatūūruga kūruru-inī kiaguo, arīa maaī ngwatanīro nago gatagatī-inī ka ndūrīrī, o nao nīmaikūrūkītio mbīrīra-inī hamwe nago, mageturanīra na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora.

¹⁸ “Nī mūtī ūrīkū harī mītī ya Edeni ūngīgerekano nawe ūhorō-inī ūkonī rīri na ūnene? No rīrī, o nawe nūgaikūrūkio hamwe na mītī ya Edeni ngīnya kūu thī kūrīku; ūgaakoma gatagatī ka andū arīa mataruaga, hamwe na arīa mooragirwo na rūhiū rwa njora.

“Ūcio nīwe Firaūni na kīrīndī gīake gīothe, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

32

Gūcakaīra Firaūni

¹ Mwaka-inī wa ikūmi na īrī, mūthenya wa mbere wa mweri wa ikūmi na īrī, kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngūrwo atīrī: ² “Mūrū wa mūndū, ambīrīria gūcakaīra Firaūni, mūthamaki wa Misiri, ūmwīre atīrī: “Wee ūtarī ta mūrūthi gatagatī-inī ka ndūrīrī;

ūtārī o ta nyamū nene ya irīa-inī,
ūkīhūūra maaī kūu tūrūūī-inī twaku,
na ūkiunjuga maaī na makīnya maku-rī,
ūgekīra tūrūūī tūu ndooro.

³ “Mwathani Jehova ekuuga ūū:
“Nīngagūkīria wabu wakwa,
ndī hamwe na kīrīndī kīngī,
nakīo nīgīgakūguocūrūria na wabu ūcio wakwa.

⁴ Nīngagūkia kūu būrūrī-inī,
ngūnyugute werū-inī ūtarī kīndū.
Nīngatūma nyoni ciothe cia rīera-inī ikūūmbīrīre,
nacio nyamū ciothe cia gīthaka cīhūūnīrīre nawe.

⁵ Nīngaragania nyama ciaku irīma igūrū,
namo matigari maku ndīmaiūrīe mīkuru-inī.

- 6 Nĩngaiyũria thĩ na thakame yaku ĩyo ĩratherera
o nginya irĩma-inĩ,
nayo mĩkuru ĩyũre nyama ciaku.
- 7 Hĩndĩ ĩrĩa ngaakũhuhũkia-rĩ, nĩngahumbĩra igũrũ,
nacio njata ndĩciĩkire nduma;
nĩngahumbĩra riũa na itu,
naguo mweri wage gũcooka kũruta ũtheri waguo.
- 8 Motheri mothe marĩa maaraga marĩ igũrũ
nĩngatũma magũtuĩkire nduma;
nĩngaiyũria bũrũri waku nduma,
ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.
- 9 Nĩngathĩnia ngoro cia andũ aingĩ,
rĩrĩa ngaakũrehera wanangĩku ũrĩ kũu gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ,
o kũu mabũrũri-inĩ marĩa ũtooi.
- 10 Nĩngatũma ndũrĩrĩ nyingĩ imakio nĩwe,
nao athamaki a cio mainaine nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra nĩ ũndũ waku,
rĩrĩa ngaamahiũrĩra rũhiũ rwa njora.
Mũthenya ũrĩa ũkaagũa,
o mũndũ o mũndũ nĩakainaina
ategũtigithĩria gwĩtigĩra nĩ ũndũ wa muoyo wake.
- 11 “ ‘Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ:
“ Rũhiũ rwa njora rwa mũthamaki wa Babuloni
nĩrũgagũũkĩrĩra.
- 12 Nĩngatũma kĩrĩndĩ gĩaku kũuragwo
na hiũ cia njora cia andũ arĩa marĩ hinya,
o acio a rũrĩrĩ rũtarĩ tha gũkĩra ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe.
Nĩmakahehenja mwĩĩio wa bũrũri wa Misiri,
nakĩo kĩrĩndĩ gĩakuo nĩgĩkang’ aũranio.
- 13 Nĩnganiina mahiũ mao mothe
marĩa marĩ ndwere-inĩ cia maaĩ maingĩ,
marĩa matagacooka kunjugwo nĩ kũgũrũ kwa mũndũ,
kana mekĩrwo ndooro nĩ mahũngũ ma mahiũ.
- 14 Hĩndĩ ĩyo nĩngatũma maaĩ makuo mahoorere,
na ndũme tũrũũ twakuo tũtherere ta maguta,
ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.
- 15 Rĩrĩa ngaatũma bũrũri wa Misiri ũkire ihooru,
na njeherie kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kũu bũrũri-inĩ,
na hũũre arĩa othe matũũraga kuo-rĩ,
hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ niĩ nĩ niĩ Jehova.’
- 16 “Macio nĩmo macakaya marĩa makaamũcakaĩra. O nao airĩtu a
ndũrĩrĩ magaacakaya o ũguo; ũguo nĩguo magaacakakaĩra bũrũri wa Misiri
na kĩrĩndĩ gĩakuo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

17 Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩĩrĩ, mũthenya wa ikũmi na ĩtano wa mweri
ũcio, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngũrwo atĩrĩ: 18 “Mũrũ wa
mũndũ, gĩrĩka nĩ ũndũ wa kĩrĩndĩ kĩa bũrũri wa Misiri, na ũkĩharũrũkie
kũu thĩ kũrĩku, hamwe na airĩtu a ndũrĩrĩ iria irĩ hinya, o hamwe na arĩa
maikũrũkagio kũu irima-inĩ. 19 Moorie atĩrĩ: ‘Inyũĩ mũrĩ ende gũkĩra
arĩa angĩ? Ikũrũkai mũgakomio hamwe na arĩa mataruĩte.’ 20 Nao
makaagũa hamwe na arĩa maanooragwo na rũhiũ rwa njora. Rũhiũ rwa
njora nĩrũcomore; rekei akururio arĩ hamwe na kĩrĩndĩ gĩake gĩothe.
21 Kuuma kũu thĩinĩ wa mbĩrĩra, atongoria arĩa marĩ hinya nĩmakaaragia
ũhoru ũkonĩ bũrũri wa Misiri na arĩa marĩ ngwatanĩro naguo, moige atĩrĩ,

'Nīmaikūrūkītio, na makometio hamwe na arīa mataruīte, o hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora.'

²² "Ashuri arī kūu hamwe na mbūtū ciake ciothe cia ita; arigiicīrio nī mbīrīra cia arīa ake othe maanooragwo, o acio othe moragītwo na rūhiū rwa njora. ²³ Mbīrīra ciao irī irima kūrīa kūrīku, nacio mbūtū ciake cia ita igūite irigiicīrie mbīrīra yake. Arīa othe mayūrītīe guoya thīnī wa būrūri wa arīa marī muoyo nīmoragītwo, makooragwo na rūhiū rwa njora.

²⁴ "Elamu arī o kūu, na kīrīndī gīake gīothe kīrigiicīrie mbīrīra yake. Othe nīmoragītwo, makooragwo na rūhiū rwa njora. Arīa othe mayūrītīe būrūri wa arīa marī muoyo guoya maaharūrūkīrio thī kūrīa kūrīku matarī aruu. Maikaraga maconokete marī hamwe na arīa maharūrūkītio irima.

²⁵ Nīarīirwo ūrīrī gatagatī-inī ka arīa maanakua, kīrīndī gīake kīrigiicīrie mbīrīra yake. Acio othe ti aruu, na mooragīrwo na rūhiū rwa njora. Tondū nīo maaguoyohithanagia būrūri wa arīa marī muoyo, maikaraga maconokete marī hamwe na arīa maharūrūkītio irima; magakomio hamwe na arīa maanooragwo.

²⁶ "Mesheki na Tubali marī kūu, nacio irīndī ciao ciothe irigiicīrie mbīrīra ciao. Acio othe matirūite, na mooragīrwo na rūhiū rwa njora tondū nīmayūrītīe būrūri wa arīa marī muoyo guoya. ²⁷ Githī matikomete hamwe na njamba iria ingī cia ita iria itaruīte iria ikuīte, iria cīaharūrūkīrio mbīrīra-inī hamwe na matharaita ma cio, o icio hiū cīacio cia njora ciakomeirio mītwe yacio? Iherithia rīa mehīa mao rīacookereire mahīndī mao, o na akorwo kūguoyohithania kwa njamba icio cia ita nī kwaīūrīte būrūri wa arīa marī muoyo.

²⁸ "O nawe Firaūni-rī, nūkoīnangwo na ūkomio gatagatī-inī ka arīa mataruīte, o hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora.

²⁹ "Edomu arī kūu, hamwe na athamaki ake, na anene ake othe; o na maarī na hinya-rī, makometio hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora. Makomete hamwe na arīa mataruīte, o hamwe na arīa maharūrūkagio irima.

³⁰ "Anene othe a gathigathini, na andū othe a Sidoni marī kūu; maaharūrūkīrio hamwe na arīa maanooragwo maconokete, o na kwarī na kūguoyohania kwarehetwo nī ūhoti wao. Makometio matarī aruu, marī hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora, na maikaraga maconokete marī hamwe na arīa maharūrūkagio irima.

³¹ "Firaūni, we hamwe na mbūtū yake yothe ya ita rīake, nīakameyonera, nake ahoorerio ngoro nī ūndū wa kīrīndī gīake gīothe kīrīa kīanooragwo na rūhiū rwa njora, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. ³² O na gūtūika nī nī nīdatūmire aiyūrīe guoya būrūri-inī wa arīa marī muoyo-rī, Firaūni hamwe na kīrīndī gīake gīothe nīmagakomio hamwe na arīa matarī aruu, hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga."

33

Ezekieli Mūrangīri

¹ Ningī kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngūrwo atīrī: ² "Mūrū wa mūdū, arīria andū anyu, ūmeere atīrī: 'Hīndī irīa ngaarehithia rūhiū rwa njora rūūkīrīre būrūri, nao andū a būrūri ūcio methuwrīre mūdū ūmwe wao mamūtue mūrangīri wao, ³ nake one rūhiū rwa njora rūgūka gūūkīrīra būrūri ūcio, nake ahuhe karumbeta nīgeetha amenyithie andū mehūge-rī, ⁴ hīndī īyo mūdū wothe ūrīa ūkaigua karumbeta

kau no aage kwihūga, naruo rūhiū rūu rwa njora rūūke rūmūūragerī, nīagacookererwo nī thakame yake mwene. ⁵ Kuona atī nīaiguire mūgambo wa karumbeta na akiaga kwihūga-rī, nīagacookererwo nī thakame yake mwene. Korwo nīehūūgire-rī, nīangīehonokirie we mwene. ⁶ No rīrī, mūrangīri ūcio angiona rūhiū rūu rwa njora rūgūūka, na aage kūhuha karumbeta nīgeetha andū mehūūge, naruo rūhiū rūu rwa njora rūūke rūūrageri ūmwe wao, mūndū ūcio agaakua tondū wa wīhia wake, no nī-rī, nīngooria mūrangīri ūcio thakame ya mūndū ūcio.’

⁷ “Mūrū wa mūndū, nīngūtuite mūrangīri wa andū a nyūmba ya Isiraēli; nī ūndū ūcio, igua kiugo kīria ngwaria na ūmahe ūhoro kuuma harī nī atī mehūūge. ⁸ Hīndī īrīa ndeera mūndū mwaganu atīrī, ‘Wee mūndū ūyū mwaganu, ti-itherū nīūgūkua,’ nawe wage kūmūringīrīria atigane na mīthiire īyo yake-rī, mūndū ūcio mwaganu nīagaakua tondū wa wīhia wake, no wee nīwe ngooria thakame yake. ⁹ No rīrī, ūngīra mūndū ūcio mwaganu ehūūge atigane na mīthiire īyo yake, nake aage gwīka ūguo-rī, nīagaakua nī ūndū wa wīhia wake, no wee nīūkahonokia muoyo waku.

¹⁰ “Mūrū wa mūndū, īra andū a nyūmba ya Isiraēli atīrī, ‘Inyuī mūroiga atīrī: “Mahītia na mehīa maitū nīmatūrītūhīre, na ithuī tūkahwererekera nī ūndū wamo. Twakīhota atīa gūtūūra muoyo?”’

¹¹ Meere ūū, ‘Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ti-itherū o ta ūrīa nī ndūūraga muoyo-rī, ndikenagio nī gīkuū kīa andū arīa aaganu, no nī kaba magarūrūke matigane na mīthiire īyo yao, nīguo matūūre muoyo. Garūrūkai! Garūrūkai, mūtigane na mīthiire īyo yanyu mūru! Mūgūgīkua nīkī, inyuī andū a nyūmba ya Isiraēli?’

¹² “Nī ūndū ūcio, wee mūrū wa mūndū, īra andū anyu atīrī, ‘Ūthingu wa mūndū ūrīa mūthingu ndūkamūhonokia rīrīa akaaga gwathīka, naguo waganu wa mūndū ūrīa mwaganu-rī, ndūgātūma agwe rīrīa akaagarūrūka atigane naguo. Mūndū ūrīa mūthingu angīhīa-rī, ndagetīkīrio atūūre muoyo nī ūndū wa ūthingu ūrīa ararī naguo.’ ¹³ Ingīra mūndū ūrīa mūthingu atī ti-itherū nīegūtūūra muoyo, no hīndī īyo we mwene ehie ehokete ūthingu ūcio wake, gūtīrī gīko kīa ūthingu o na kīmwe kīa irīa aneeka gīkaarīrīkanwo; agaakua nī ūndū wa ūru ūcio ekīte. ¹⁴ Ningī ingīra mūndū ūrīa mwaganu atīrī, ‘Ti-itherū nīūgūkua,’ nowe agarūrūke atigane na mehīa make, eke maūndū marīa marī ma kīhooito na magīrīre, ¹⁵ angīcookia kīria ootee gīa kūrūgamīrīra thīrī, na acookie kīria aiyīte, na arūmagīrīre irīa cia watho wa kūrūmīrīrwo irīa iheanaga muoyo, na ndageke ūndū mūru-rī, ti-itherū nīagātūūra muoyo; ndagakua. ¹⁶ Gūtīrī rīhīa o na rīmwe ekīte rīgaacooka kūrīrīkanwo nīguo orio. Nīekīte maūndū marīa marī ma kīhooito na magīrīre; ti-itherū nīagātūūra muoyo.

¹⁷ “No andū anyu moigaga atīrī, ‘Njīra ya Mwathani ti ya kīhooito.’ No nī njīra yao ītarī ya kīhooito. ¹⁸ Mūndū mūthingu angītigana na ūthingu wake eeke maūndū mooru-rī, nīagaakua nī ūndū wamo. ¹⁹ Nake mūndū mwaganu angīgarūrūka atigane na waganu wake, eeke maūndū marīa marī ma kīhooito na magīrīre-rī, nīagātūūra muoyo nī ūndū wa gwīka ūguo. ²⁰ No rīrī, inyuī andū a nyūmba ya Isiraēli, mugaga atīrī, ‘Njīra ya Mwathani ti ya kīhooito.’ No rīrī, nī ngaatūūra o mūndū wanyu ciira kūrīngana na mīthiire yake we mwene.”

Gūtaarīria gwa Kūgūa kwa Jerusalemu

²¹ Mwaka-inī wa ikūmi na īrī kuuma twathaamio, mūthenya wa ītano wa mweri wa ikūmi-rī, mūndū worīte kuuma Jerusalemu agīūka kūrī nī,

akĩnjũra atĩrĩ, “Itũũra rĩrĩa inene nĩrĩgwĩte!” ²² Na rĩrĩ, hwaĩ-wa-ira, mũndũ ũcio ataanakinya, guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ riakwa, nake akĩhingũra kanua gakwa, mũndũ ũcio atanooka kũrĩ nĩ rũciinĩ. Nĩ ũndũ ũcio ngĩtumũrwo kanua, na ndiacookire gũkira.

²³ Ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩkinginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ: ²⁴ “Mũrũ wa mũndũ, andũ acio matũũraga kũu kwanangĩku bũrũri-inĩ wa Isiraeli maroiga atĩrĩ, ‘Iburahĩmu aarĩ o mũndũ ũmwe, no nĩegwatĩire bũrũri ũyũ. No ithuĩ tũrĩ aingĩ, ti-itherũ bũrũri ũyũ nĩ ithuĩ tũheetwo ũtuĩke igai riitũ.’ ²⁵ Nĩ ũndũ ũcio meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuona atĩ inyuĩ mũrĩaga nyama irĩ o na thakame, na mũkainamĩrĩra mũhianano yanyu, na mũgaitithia thakame-rĩ, inyuĩ no mũkũigwatĩire bũrũri ũyũ ũtuĩke wanyu? ²⁶ Inyuĩ mwĩhokaga rũhiũ rwanyu rwa njora, na mũgeeka maũndũ marĩ magigi, na o mũndũ wanyu agathaahia mũtũmia wa mũndũ ũrĩa ũngĩ. Inyuĩ no mũkũigwatĩire bũrũri ũyũ ũtuĩke wanyu?’

²⁷ “Meere atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, acio matigaire kũu kwanangĩku makaaniinwo na rũhiũ rwa njora, nao arĩa marĩ mĩgũnda-inĩ ngaamaneana kũrĩ nyamũ cia gĩthaka imatambuorange, nao arĩa marĩ ciĩhitho-inĩ nũmu na ngurunga-inĩ makooragwo nĩ mũthiro. ²⁸ Nĩngatũma bũrũri ũcio wanangĩke ũkire ihooru, naguo hinya ũrĩa wĩtũĩagĩra nĩũgaathira, na irĩma icio cia Isiraeli nĩgakiro ihooru, kwage mũndũ ũngĩtũkanĩria kuo. ²⁹ Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaananga bũrũri ũcio ũkire ihooru, nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa mothe marĩ magigi maneeka.’

³⁰ “No wee mũrũ wa mũndũ-rĩ, andũ anyu maraaranĩria ũhoro waku marĩ thingo-inĩ, na mĩrango-inĩ ya nyũmba, makeerana atĩrĩ, ‘Ūkaai mũigwe ndũmĩrĩri irĩa yũkĩte kuuma kũrĩ Jehova.’ ³¹ Andũ akwa mokaga kũrĩ we, o ta ũrĩa mamenyerete gwĩka, na magaikara thĩ mbere yaku mathikĩrĩrie ciugo ciaku, no rĩrĩ, matũkaga ũrĩa ciugĩte. Merutagĩra na tũna twao, no ngoro ciao ikorokagĩra uumithio ũtarĩ wa kĩhooto. ³² Ti-itherũ harĩ o-rĩ, wee ũtuĩkĩte o ta mũndũ ũrĩa ũnaga nyĩmbo cia wendo arĩ na mũgambo mwega, na akahũũra kĩnanda wega, nĩgũkorwo nĩmaiguaga ciugo ciaku no matũkaga ũrĩa ciugĩte.

³³ “Hĩndĩ irĩa maũndũ macio mothe makaahinga, na ti-itherũ nĩmakahinga, hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ thĩinĩ wao nĩ kwarĩ na mũnabii.”

34

Arũithi na Ng'ondũ

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoro wa gũũkĩrĩra arũithi a Isiraeli; ratha ũhoro, ũmeere atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kaĩ arũithi a Isiraeli, o acio merĩithagia o ene, marĩ na haaro-ĩ! Gĩthĩ arũithi ti a kũrĩithagia rũũru? ³ Inyuĩ mũrĩaga ng'ondũ iria noru, na mũkehumba nguo cia guoya wacio, na mũgathĩnja iria njega, no mũtirĩithagia rũũru rũu. ⁴ Inyuĩ mũtũĩkĩrite iria hinyaru hinya, kana mũkahonia iria ndwaru, o na kana mũkoooha iria ndũhie. Mũtihũndũrĩte iria itururĩte, kana mũgacaria iria ciũrĩte. Mũciathĩte na hinya, o na mũtarĩ na tha. ⁵ Nĩ ũndũ ũcio ciahurunjũkire tondũ itiarĩ na mũrĩithi, na rĩrĩa ciahurunjũkire igĩtũka irio cio na nyamũ ciothe cia gĩthaka. ⁶ Ng'ondũ ciakwa ciorũũrĩre kũu irĩma-inĩ guothe o na tũrĩma-igũrũ. Ciahurunjĩrwo thĩ yothe, na gũtirĩ mũndũ worĩrĩrie kũrĩa irĩ, kana agĩcicaria.

7 “Nĩ ùndũ ùcio, inyuĩ arĩithi-rĩ, iguai kiugo kĩa Jehova: 8 Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũria nĩ ndũuraga muoyo, tondũ rũuru rwakwa nĩ rwagite mũrĩithi, na nĩrũtahĩtwo rũgatuĩka irio cia nyamũ ciothe cia gĩthaka, na ningĩ tondũ arĩithi akwa matigana gũcaria rũuru rwakwa, no nĩo ene meemenyereire handũ ha kũmenyera rũuru rwakwa-rĩ, 9 nĩ ùndũ ùcio, inyuĩ arĩithi, iguai kiugo kĩa Jehova: 10 Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngũũkĩrĩra arĩithi acio, na nĩo ngooria rũuru rwakwa. Nĩngameheria matige kũrĩithia rũuru rũu, nĩguo arĩithi acio matigacooke kũria ng’ondũ. Nĩngateithũra rũuru rwakwa kuuma tũnua-inĩ twao, nĩguo rũtigatuĩke irio cia kũrĩio nĩo.

11 “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩi mwene, nĩ nĩi ngaacaria ng’ondũ ciakwa ndĩcirĩithagie. 12 O ta ũria mũrĩithi amenyagĩrĩra rũuru rwake rũria rũhurunjũkĩte rĩria arĩ hamwe naruo-rĩ, ũguo nĩguo o na nĩi ngaamenyagĩrĩra ng’ondũ ciakwa. Nĩngaciteithũra ndĩcirute kũria guothe ciahurunjirwo mũthenya ũria kwarĩ matu na nduma. 13 Nĩngaciruta ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩcicookanĩrĩrie kuuma mabũrũri-inĩ, na ndĩcirehe bũrũri ũria ũrĩ wacio kũmbe. Nĩngacirĩithagie kũu irĩma-inĩ cia bũrũri wa Isiraeli, na tũmĩkuru-inĩ, o na kũu bũrũri-inĩ ũcio kũria gũtũuragwo nĩ andũ. 14 Nĩngacirĩithagie kũria kũrĩ na ũrĩithio mwega, na irĩma-inĩ cia bũrũri wa Isiraeli nĩkuo gũgaatuĩka bũrũri wacio wa ũrĩithio. Kũu nĩkuo ikaarahaga, bũrũri ũrĩ ũrĩithio mwega, na irĩĩage ũrĩithio-inĩ mũnoru, kũu irĩma-inĩ cia bũrũri wa Isiraeli. 15 Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, Nĩi mwene nĩ nĩi ngerĩithagĩria ng’ondũ ciakwa, na ndũme ciarahage kũu. 16 Nĩngacaria iria ciũrĩte, na njookie iria itururĩte. Nĩngooha iria ndiihie nacio iria hinyaru ndicĩĩkĩre hinya, no iria noru na iria irĩ na hinya-rĩ, nĩkũniina ngaaciniina. Nĩngarĩithagie rũuru rũu na kĩhooto.

17 “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Ha ũhoro wanyu inyuĩ rũuru rwakwa-rĩ, nĩngatuithania ciira gatagatĩ ka ng’ondũ imwe na irĩa ĩngĩ, na gatagatĩ ka ndũrũme na thenge. 18 Anga ti ùndũ mũiganu harĩ inyuĩ kũria kũu ũrĩithio-inĩ ũcio mwega? Ningĩ no nginya mũrangĩrĩrie ũrĩithio ũcio ũngĩ wanyu na makinya? Anga ti ùndũ mũiganu harĩ inyuĩ kũnyua maaĩ makembu? No nginya mũcooke munjuge maaĩ macio mangĩ na makinya manyu? 19 No nginya rũuru rwakwa rũrĩĩage kĩa mũrangĩrĩrie, na rũnyuuage kĩa munjugĩte na makinya manyu?”

20 “Nĩ ùndũ ùcio, Mwathani Jehova ekũmeera ũũ: Atĩrĩrĩ, nĩi mwene nĩ nĩi ngaatuithania ciira gatagatĩ ka ng’ondũ iria noru na iria hĩnju. 21 Tondũ mũcithinĩkanagia na rwere, o na kĩande, nacio ng’ondũ iria itarĩ na hinya mũgacitiindika na hĩa cianyu o nginya mũgaciingata, 22 nĩngahonokia rũuru rwakwa, naruo rũtigaacooka gũtahwo rĩngĩ. Nĩngatuithania ciira gatagatĩ ka ng’ondũ imwe na irĩa ĩngĩ. 23 Nĩngaciarahũrĩra mũrĩithi ũmwe, nake nĩ Daudi ndungata yakwa, na niwe ũgacirĩithagie; agaacirĩithagie na atuĩke mũrĩithi wacio. 24 Nĩi Jehova nĩ nĩi ngaatuĩka Ngai wacio, nake Daudi ndungata yakwa nĩagatuĩka mũthamaki gatagatĩ-inĩ ga cio. Nĩi Jehova nĩ nĩi njarĩtie ũhoro ũcio.

25 “Nĩngathondeka kĩrĩkanĩro gĩa thayũ nacio, nacio nyamũ cia gĩthaka ndĩcieherie kũu bũrũri-inĩ ũcio, nĩgeetha itũure werũ-inĩ na ikomage mĩtitũ-inĩ irĩ na thayũ. 26 Nĩngacirathima na ndaathime kũria gũthiũrũkĩirie kĩrĩma gĩakwa. Nĩngoiragia mbura hĩndĩ ya kĩmera yakinya; nĩgũkaagia mbura ya kĩrathimo. 27 Mĩtĩ ya mũgũnda nĩngaciaraga maciaro mayo, nayo mũgũnda ĩgĩe na magetha mayo; andũ nao nĩmagaikaraga na thayũ thĩnĩ wa bũrũri wao. Nĩmakamenya atĩ

nii nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngoinanga mĩtĩ ya macooki kuuma ngingo-inĩ ciao, na ndimateithũre kuuma moko-inĩ ma arĩa maamatuire ngombo. ²⁸ Matigacooka gũtahwo nĩ ndũrĩrĩ, kana kũrĩĩo nĩ nyamũ cia gĩthaka. Ma-gaatũũraga na thayũ, na gũtirĩ mũndũ ũkaamamakagĩa. ²⁹ Nĩngamahe bũrũri ũkaine nĩ ũndũ wa kũgĩa magetha, nao matigacooka kũhũũta marĩ kũu bũrũri-inĩ ũcio kana maconorithio nĩ ndũrĩrĩ icio. ³⁰ Nao nĩmakamenya atĩ nĩ, Jehova Ngai wao, ndĩ hamwe nao, na atĩ nĩo andũ akwa, o andũ a nyũmba ya Isiraeli, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. ³¹ Inyuĩ ng'ondũ ciakwa, o inyuĩ ng'ondũ cia rũũru rwakwa-rĩ, inyuĩ mũrĩ andũ, na nĩ ndĩ Ngai wanyu, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.' "

35

Ūrathi wa Gũũkĩrĩra Edomu

¹ Ningĩ kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ² "Mũrũ wa mũndũ, erekeria ũthiũ waku Kĩrĩma gĩa Seiru: kirathĩre ũhoru wa gũgũkĩrĩra, ³ ũkĩire atĩrĩ: 'Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Wee Kĩrĩma gĩa Seiru, nĩngũgũkĩrĩra, na ngũtambũrũkĩrie guoko gwakwa nginya ndũme wanangĩke ũkire ihooru. ⁴ Nĩngatũma matũũra maku manangwo nawe nĩũgaakira ihooru. Hĩndĩ iyo nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.

⁵ " "Tondũ wee-rĩ, kuuma o matukũ ma tene nĩtũtũrĩtie muku na andũ a Isiraeli na ũkĩmaneana mooragwo na rũhiũ rwa njora, rĩrĩa maarĩ na mũtino, o hĩndĩ irĩa iherithia rĩao rĩehĩrĩre, ⁶ nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova oigĩte atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyorĩ, nĩngakũneana ũitwo thakame, nayo nĩngathingatana nawe. Kuona atĩ ndwamenire ũiti wa thakame-rĩ, ũiti wa thakame nĩũgaathingatana nawe. ⁷ Nakĩo Kĩrĩma gĩa Seiru nĩngatũma kĩanangwo gĩkire ihooru, na njũrage arĩa othe mokaga kuo na makoimagara. ⁸ Nĩngaiyũria irĩma ciaku na arĩa moragĩtwo; arĩa moragĩtwo na rũhiũ rwa njora makaagũa tũrĩma-inĩ twaku, na ituamba-inĩ ciaku, o na mĩkuru-inĩ yaku yothe. ⁹ Nĩngatũma ũtũũre ũkĩrĩte ihooru nginya tene, namo matũũra maku matigatũũrwo. Hĩndĩ iyo nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.

¹⁰ " "Tondũ ugũite atĩrĩ, "Ndũrĩrĩ ici cieri na mabũrũri maya nĩigatuĩka ciitũ, na tũciũgwatĩre," o na gwatũka atĩ nĩ Jehova ndaarĩ kuo, ¹¹ nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova oigĩte atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyorĩ, nĩngagwĩka maũndũ maringaine na marakara maku na ũiru waku, irĩa wonanirie ũrĩ na rũmena harĩo, na nĩngatũma menyeke gatagatĩ-inĩ kao hĩndĩ irĩa ngamũtuĩra ciira. ¹² Hĩndĩ iyo nĩũkamenya atĩ nĩ Jehova nĩnjũgũite maũndũ mothe ma kĩnyararo marĩa warĩtie ma gũũkĩrĩra irĩma cia bũrũri wa Isiraeli. Woigire atĩrĩ, "Nĩcianangĩtwo na ikaneanwo kũrĩ ithuĩ tũcitambuure." ¹³ Nĩmwerahire na mũkĩaria maũndũ ma kũnjũkĩrĩra mũtekwĩgĩrĩrĩria na nĩ ngũigua maũndũ macio. ¹⁴ Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Rĩrĩa thĩ yothe iĩgaakorwo iĩgĩcanjamũka, nĩngatũma ũkire ihooru. ¹⁵ Tondũ nĩwakenire rĩrĩa igai rĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli rĩanangirwo rĩgĩkĩra ihooru-rĩ, ũguo noguo ngagwĩka o nawe. Wee Kĩrĩma gĩa Seiru, nĩũgakirio ihooru, wee mwene o na bũrũri wa Edomu wothe. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.' "

36

Ūrathi Ūkonĩ Irĩma cia Isiraeli

¹ "Atĩrĩrĩ, wee mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoru ũkonĩ irĩma cia Isiraeli, ũciĩre atĩrĩ, 'Inyuĩ irĩma cia Isiraeli, iguai kiugo kĩa Jehova. ² Mwathani

Jehova ekuuga ūu: Thū nīyaaririe ūhoru waku, ikiuga atīrī, “Aha! Kūndū kūrīa gūtūūgīru gwa tene nīgūtūikite gwitū gwa kwīgwatīra.”³ Nī ūndū ūcio ratha ūhoru uuge atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūu: Kuona atī nīmakwanangire na magīkūguīma na mīena yothe nīguo wīgwatīrwo nī ndūrīrī icio ingī ūtūike kindū kīmene na gīa gūcambio nī andūrī, ⁴ nī ūndū ūcio inyuī irīma cia Isiraēli, iguai kiugo kīa Mwathani Jehova: Mwathani Jehova ekwīra irīma na tūrīma, na mīkuru na ituamba, na kūndū kūrīa kwanangītwo gūgakira ihooru, na matūūra marīa mathaamītwo, na matūūra marīa matahītwo indo na makanyararwo nī ndūrīrī icio ingī iria imūthiūrūrūkīirie atīrī, ⁵ Mwathani Jehova ekuuga ūu: Nīnjarītīe ūhoru wa gūūkīrīra ndūrīrī icio ingī ndī na kīyo kīnene giakanīte ta mwakī, na ngaaria ūhoru wa gūūkīrīra būrūrī wa Edomu wothe, nīgūkorwo nīmegwatīire būrūrī wakwa ūtūike wao, makīngenagīrīra na marī na rūmena ngoro-inī ciao, nīguo matunyane ūrīithio wakuo.’ ⁶ Nī ūndū ūcio ratha ūhoru ūkonīī būrūrī wa Isiraēli, na wīre irīma na tūrīma, na mīkuru na ituamba, atīrī: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūu: Ngwarīa ndī na mang’ūrī marī na ūiru tondū nīnyararītwo nī ndūrīrī icio. ⁷ Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga ūu: Ndehīta njoete guoko na igūrū ndoiga atī ndūrīrī icio imūthiūrūrūkīirie o nacio nīkanyararwo.

⁸ “ ‘No rīrī, inyuī irīma cia Isiraēli nīmūkaruta honge, na mūciarīre andū akwa a Isiraēli maciaro,* nīgūkorwo marī hakuhī kūinūka. ⁹ Nīndīrarūmbūiya ūhoru wanyu na nīngūmūkinyīria wega wakwa; nīmūgacimbwo na mūhaandwo, ¹⁰ na nīngamūngīhīria andū, o acio a nyūmba ya Isiraēli yothe. Matūūra nīmagatūūrwo, nakuo kūrīa kwanange nīgūgacookerīrio. ¹¹ Nīngamūngīhīria andū na mahiū, nao nīmagaciarana na maingīhe. Nīngatūma mūtūūrwo nī andū ta ūrīa mwatūūrītwo mbere, na ndūme mūgaacīre gūkīra mbere. Hīndī iyo nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova. ¹² Nīngatūma andū, o acio andū akwa a Isiraēli magere igūrū rīaku. Nīmakamwīgwatīra, na inyuī nīmūgatuīka igai rīao; mūtīgacooka kūmatunya ciana ciao rīngī.

¹³ “ ‘Mwathani Jehova ekuuga ūu: Tondū andū maramwīra atīrī, “Inyuī mūniinūkagia andū, na mūgatunya rūrīrī rwanyu ciana ciaruo,” ¹⁴ nī ūndū ūcio mūtīgacooka kūnīina andū, kana gūtūma rūrīrī rwanyu rwage ciana, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. ¹⁵ Ndigacooka gūtūma mūigūe kīnyūrūrī kīa ndūrīrī, o na kana mūcooke kūnyararwo nī kīrīndī, kana ndūme rūrīrī rwanyu rūgwe, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.’ ”

¹⁶ Nīngī kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīire, ngūrwo atīrī: ¹⁷ “Mūrū wa mūndū, hīndī irīa andū a Isiraēli maatūūruga būrūrī wao kūmberī, nīmaūthaahīrie na mītugo yao na cīko ciao. Mītugo yao yatārīi ta thaahu wa mūndū-wa-nja wa o mweri maitho-inī makwa. ¹⁸ Nī ūndū ūcio nīndamaitīrīrie mang’ūrī makwa, tondū nīmaitithīte thakame kūu būrūrī ūcio na tondū nīmaūthaahītie na mīhianano yao. ¹⁹ Nīndamahurunjire ndūrīrī-inī, na makīharaganīrio mabūrūrī-inī; ndamatūūrīrie cīra kūringana na mītugo yao na cīko ciao. ²⁰ Na kūrīa gothe maathīre ndūrīrī-inī nīmathaahīrie rīitwa rīakwa itheru, nīgūkorwo kweragwo atīrī igūrū rīao, ‘Aya nī andū a Jehova, no no ngīnya maangīheherire būrūrī wake.’ ²¹ Nīndarūmbūyagia ūhoru wa

* 36:8 Ūyū warī ūndū wa kuonania maciaro maingī (17:8, 23), o hamwe na ūtugi wa Ngai.

rītwa riakwa itheru, rīrīa rīathaahirio nī nyūmba ya Isiraeli ndūrīrī-inī kūrīa maathiite.

²² “Nī ūndū ūcio īra andū a nyūmba ya Isiraeli atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ndigwika maūndū macio nī ūndū wanyu, inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli, no ngūmeeka nī ūndū wa rītwa riakwa itheru, rīrīa mūthaahitie ndūrīrī-inī kūrīa mūthiite. ²³ Nīngonania ūtheru wa rītwa riakwa inene, rīrīa rīthaahitio ndūrīrī-inī icio, rītwa rīu inyuī mūthaahitie gatagatī-inī ga cio. Hīndī īyo ndūrīrī icio nīikamenya atī nī nī Jehova, hīndī īrīa ngeyonia atī ndī mūtheru maitho-inī mao kūhītūkīra harī inyuī, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.

²⁴ “ ‘Nīgūkorwo nīngamūruta ndūrīrī-inī icio; nīngamūcookanīrīa kuuma mabūrūri macio mothe, na ndīmūcookie būrūri wanyu kīumbe. ²⁵ Nīngamūminjaminjīria maaī matheru, na inyuī nīmūgathera; nī nī ngamūtheria mūthirwo nī thaahu wanyu wothe, na ndīmūtherie kuuma kūrī mīhianano yanyu yothe. ²⁶ Nīngamūhe ngoro njerū, na nīkīre roho mwerū thīnī wanyu; nīngamwehereria ngoro yanyu ya ihiga, ndīmūhe ngoro ya nyama. ²⁷ Na nīngēkīra Roho wakwa thīnī wanyu, na ndūme mūrūmagīrīre watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na mūmenyagīrīre kūrūmia mawatho makwa. ²⁸ Mūgaatūra thīnī wa būrūri ūrīa ndaaheire maithe manyu ma tene; nīmūgatuīka andū akwa, na nī nduīke Ngai wanyu. ²⁹ Nīngamūhonokia kuuma thaahu-inī wanyu wothe. Nīngoīga kūgīe ngano, na ndūme īingīhe, na ndīkamūrehithīria ng’aragu. ³⁰ Nīngaingīhia maciaro ma mīti na maciaro ma mūgūnda, nīgeetha mūtikanacooke kūnyararwo mūrī thīnī wa ndūrīrī tondū wa ng’aragu. ³¹ Hīndī īyo nīmūkaririkana mīthīre yanyu mīūru na cīko cia waganu, na nīmūgethūūra inyuī ene nī ūndū wa mehīa manyu na mītugo yanyu īrī magigī. ³² Nīngwenda mūmenye atī ndireeka ūndū ūyū nī ūndū wanyu, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Iguai thoni, na mūnyararithio nī ūndū wa mītugo yanyu, inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli!

³³ “ ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Mūthenya ūrīa ngaamūtheria mūthirwo nī mehīa manyu mothe-rī, nīngatūma matūūra manyu ma-cooke gūtūūrwo, na kūrīa kwanangīku nīgūgacookerīo. ³⁴ Būrūri ūrīa ūkīrīte ihooru nīūkarīmwo handū ha gūkaraga ūkīrīte ihooru maitho-inī ma arīa othe mahītūkağīra kuo. ³⁵ Nao nīmakoīga atīrī, “Būrūri ūyū watūūrīte ūrī mūteanīrīe rīu ūtūūkīte o ta mūgūnda wa Edeni; matūūra manene marīa maanangītwo, na magakīrīo ihooru, na makaniinwo-rī, rīu nīmairīgīre na magatūūrwo.” ³⁶ Hīndī īyo ndūrīrī irīa imūthīūrūrūkīrīe, irīa īgaatigara, nīikamenya atī nī Jehova nī nī njookereirīe kūrīa kwanangītwo, na ngahaanda rīngī kūrīa gwakīrītīo ihooru. Nīī Jehova nī nī njarītīe, na nī nī ngeeka ūguo.’

³⁷ “Mwathani Jehova ekuuga ūū: O rīngī nīngētūkīra kūgīga ithaithana rīa andū a nyūmba ya Isiraeli na ndīmēkīre ūū: Nīngatūma andū ao maingīhe o ta rūūru rwa ng’ondū, ³⁸ maingīhe o ta ndūūru cia kūrūtwo magongona kūu Jerusalemu hīndī ya ciathī irīa nyamūre. Ūguo nīguo matūūra macio manene manangītwo makaiyūrīo ndūūru cia andū. Hīndī īyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.”

37

Gītuamba kīa Mahīndī Momū

¹ Na rīrī, guoko kwa Jehova nī kwagīire igūrū riakwa, ngīoywo nī Roho wa Jehova akīndwara handū gītuamba-inī gatagatī; nakīo kīaiyūrīte

mahindī. ² Nake akĩdongoria akĩjeeria kũu maarĩ, na ngĩona mahindĩ maingĩ mũno maaraganĩte kũu gĩtuamba-inĩ kũu, na mahindĩ macio maarĩ momũ mũno. ³ Nake akĩnjũuria atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, mahindĩ mayarĩ, no macooke muoyo?”

Na niĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, wee nowe wiki ũũ.”

⁴ Ningĩ agĩcooka akĩnjũira atĩrĩ, “Rathĩra mahindĩ maya ũhoro, ũmeere atĩrĩ, ‘Mahindĩ maya momũ, iguai kiugo kĩa Jehova! ⁵ Mwathani Jehova ekwĩra mahindĩ maya ũũ: Nĩngũtũma mũgĩe na mĩhũmũ, na inyuĩ nĩmũgũcooka muoyo. ⁶ Nĩngũmwĩkĩra mĩkiha, na ndũme mũgĩe na nyama na ndĩmũhumbĩre na gĩkonde; nĩngũmwĩkĩra mĩhũmũ, na nĩmũgũcooka muoyo. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ niĩ nĩ niĩ Jehova.’”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio ngĩratha ũhoro o ta ũrĩa ndaathĩtwo. Na rĩrĩa ndaarathaga, hakĩgĩa na inegene, mũgambo wa gũkaragacana, namo mahindĩ macio magĩcookanĩrĩra, o ihĩndĩ rigĩcookerera ihĩndĩ rĩrĩa riagĩrĩire. ⁸ Na niĩ ngĩcũthĩrĩria, ngĩona maagĩa mĩkiha na nyama, nakĩo gĩkonde gĩkĩmahumbĩra, no matiarĩ na mĩhũmũ.

⁹ Ningĩ akĩnjũira atĩrĩ, “Rathĩra mĩhũmũ ũhoro; mũrũ wa mũndũ, mĩrathĩre ũhoro ũmũire atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ũkai inyuĩ mĩhũmũ ya muoyo muumĩte mĩena ĩna ĩrĩa yumaga rũhuho, na mwĩkĩre mĩhũmũ thĩini wa aya moragĩtwo, nĩguo macooke muoyo.’” ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio ngĩratha ũhoro o ta ũrĩa aanjathĩte, nayo mĩhũmũ ĩkĩmatoonya; nao makĩgĩa muoyo, makĩrũgamia na magũrũ mao, nao magĩkorwo marĩ mbũtũ nene ya ita.

¹¹ Nake akĩnjũira atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, mahindĩ maya nĩmo andũ a nyũmba yothē ya Isiraeli. Moigaga atĩrĩ, ‘Mahindĩ maitũ nĩmomũ, nago mwĩhoko witũ nĩmũthiru; na ithuĩ nĩtũheretio.’” ¹² Nĩ ũndũ ũcio, marathĩre ũhoro, ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Inyuĩ andũ akwa, nĩngũhingũra mbĩrĩra cianyu ndĩmwambatie muume kũu; nĩngũmũcookia bũrũri ũcio wa Isiraeli. ¹³ Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ niĩ niĩ niĩ Jehova, rĩrĩa ngaahingũra mbĩrĩra cianyu ndĩmwambatie muume kuo, inyuĩ andũ aya akwa. ¹⁴ Nĩngamwĩkĩra Roho wakwa, na inyuĩ nĩmũgatũũra muoyo, na nĩngamũtwara bũrũri ũrĩa ũrĩ wanyu kũmbe mũgatũũre kuo. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ niĩ Jehova niĩ niĩ njarithie, na niĩ niĩ njĩkĩte ũguo, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.’”

Rũrĩrĩ Rũmwe Rungu rwa Mũthamaki Ũmwe

¹⁵ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ¹⁶ “Mũrũ wa mũndũ, oya gathanju ka mũtĩ wandĩke igũrũ rĩako atĩrĩ, ‘Gaka nĩ ka Juda na andũ a Isiraeli arĩa makuruhanĩte nake.’ Ningĩ woe gathanju kangĩ ka mũtĩ wandĩke igũrũ rĩako atĩrĩ, ‘Gathanju ka Efiraimu, karĩa ka Jusufu na andũ othe a nyũmba ya Isiraeli arĩa makuruhanĩte nake.’” ¹⁷ Tũnyĩitithanie tũtũike rũthanju rũmwe nĩguo tũtũike rũthanju rũmwe guoko-inĩ gwaku.

¹⁸ “Rĩrĩa andũ anyu magaaakũũria atĩrĩ, ‘Kaĩ ũtangĩtwĩra gĩtũmi kĩa maũndũ maya ũreka?’” ¹⁹ ũkamacookeria, ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩnguoya gathanju kau ka Jusufu na mĩhĩrĩga ya Isiraeli iyo ĩkuruhanĩte nake, o kau karĩ guoko-inĩ kwa Efiraimu, ndĩkooohanie hamwe na gathanju ka Juda, tũtũike rũthanju rũmwe, natuo tũtũike rũthanju rũmwe guoko-inĩ gwakwa.’” ²⁰ Nyiita tũthanju tũu wandĩkĩte maitho-inĩ mao, ²¹ ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngaruta andũ a Isiraeli kuuma ndũrĩrĩ-inĩ kũria maathĩite. Nĩngamacookanĩrĩra ndĩmarute kũrĩa guothe marĩ, na ndĩmacookie bũrũri wao kũmbe. ²² Nĩngamatua rũrĩrĩ rũmwe marĩ kũu bũrũri ũcio, o kũu irĩma-igũrũ

cia Isiraeli. Gũkaagĩa mũthamaki ũmwe igũrũ rĩao othe, na matigacooka ringĩ gũtuĩka ndũrĩrĩ igĩrĩ, kana magayũkanio matuĩke mothamaki meerĩ. ²³ Matigethaahia ringĩ na mĩhianano yao, kana mĩhiano mĩũru, kana waganu wao o wothe, nĩgũkorwo nĩngamahonokia matige gũcoka na thuutha nĩ ũndũ wa mehia mao, na nĩngamatheria. Magaatuĩka andũ akwa, na nĩ nduĩke Ngai wao.

²⁴ “Daudi ndungata yakwa nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki wao, nao othe magĩe na mũriithi ũmwe. Nĩmakarũmirĩra mawatho makwa na mamenyerere watho wakwa wa kũrũmirĩro. ²⁵ Magaatuĩra bũrũri ũcio ndaaheire ndungata yakwa Jakubu, bũrũri ũrĩa maithe manyu maatuĩraga. O ene, hamwe na ciana ciao, o na ciana cia ciana ciao, magaatuĩra kuo nginya tene, nake Daudi ndungata yakwa atuĩke mũnene wao nginya tene. ²⁶ Nĩngarũkanĩra kĩrĩkanĩro gĩa thayũ nao; nakĩo gĩgaatuĩka kĩrĩkanĩro gĩa gũtũra nginya tene. Nĩngamahaanda na ndũme maingĩhe, na nĩngahaanda handũ-hakwa-harĩa-haamũre gatagatĩ-inĩ kao nginya tene. ²⁷ Nĩngĩ gũkaro gĩakwa gĩgaatuĩra hamwe nao; nĩngatuĩka Ngai wao, nao matuĩke andũ akwa. ²⁸ Hĩndĩ iyo ndũrĩrĩ nĩikamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ nduuaga andũ a Isiraeli atheru, hĩndĩ irĩa handũ-hakwa-harĩa-haamũre hĩagaatuĩra hamwe nao nginya tene.’”

38

Ūrathi wa Gũũkĩrĩra Gogu

¹ Na rĩrĩ, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, erekeria ũthiũ waku harĩ Gogu wa kũu bũrũri wa Magogu, ũcio mũnene wa anene a Mesheki na Tubali; mũrathĩre ũhoru wa kũmũũkĩrĩra, ³ ũmwĩre atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngũgũũkĩrĩra, wee Gogu, mũnene wa anene a Mesheki na Tubali. ⁴ Nĩngakũhũgũra, ngwĩkire ndwano thĩa-inĩ ciaku, na ngũrute na nja hamwe na mbũtũ ciaku ciothe cia ita: nĩcio mbarathi ciaku, na andũ aku arĩa mathiũga mahaicite mbarathi meehete indo cia mbaara, na kĩrĩndĩ kĩnene kĩrĩ na ngo iria nene na iria nini, othe makĩhiũragia hiũ ciao cia njora. ⁵ Nao andũ a Perisia, na Kushi, na Putu magaakorwo hamwe nao, othe manyiĩtite ngo na magekĩra ngũbia cia kĩgera, ⁶ o na Gomeri na thigari ciaku ciothe, o na andũ a Bethi Togarima moimĩte kũraya mwena wa gathigathini marĩ na mbũtũ cia ita ciaku ciothe, o ndũrĩrĩ icio nyingĩ irĩ hamwe nawe.

⁷ “Wĩthagathage; wĩhaarĩrie, wee mwene hamwe na kĩrĩndĩ kĩrĩa gĩothe gĩgũthiũrũrũkĩrie, nawe ũgĩathe. ⁸ Thuutha wa matukũ maingĩ, nĩmũgetwo mũthiĩ ita-inĩ. Mĩaka-inĩ ya thuutha nĩmũgatharĩkĩra bũrũri ũgaakorwo ũhonoketio kuuma mbaara-inĩ, ũrĩa andũ aguo maacookanĩrĩrio kuuma ndũrĩrĩ-inĩ nyingĩ magĩtwarwo irĩma-inĩ icio cia bũrũri wa Isiraeli, kũrĩa gũtũũrĩte gũkĩrĩte ihooru. Acio marutĩtwo ndũrĩrĩ-inĩ icio, na rĩu acio othe maikaraga na thayũ. ⁹ Wee hamwe na mbũtũ ciaku ciothe cia ita na ndũrĩrĩ icio nyingĩ mũrĩ nacio nĩmũkambata, mũmagathũkĩre ta kĩhuhũkanio; mũgaatuĩka ta itu rĩhumbĩrĩte bũrũri.

¹⁰ “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mũthenya ũcio wee nĩũkagĩa na meciiria, nawe nĩũgathugunda ũndũ mũũru. ¹¹ Nawe nĩũkoiga atĩrĩ, “Nĩngũtharĩkĩra bũrũri ũrĩa wa matũũra matarĩ mairĩgĩre; nĩngũhithũkĩra andũ marĩ na thayũ na matarekũũa ũndũ, arĩa othe maikaraga matũũra matarĩ mairĩgĩre, na matarĩ ihingo na mĩgũko. ¹² Nĩngũtaha, na ndunyane, o na njũkĩrĩre matũũra marĩa maanangĩtwo

na magacooka gütüürwo, na njükĩrĩre andũ arĩa marĩ kuo arĩa monganĩtio kuuma ndũrĩrĩ-inĩ, andũ marĩ na ũtonga wa mahiũ, na wa indo, nao matũũrĩte gatagatĩ ka bũrũri ũcio.”¹³ Andũ a Sheba, na a Dedani, na onjorĩthia a Farishishi na matũũra mothe makuo magaakũũria atĩrĩ, “Ũũkĩte gũtaha indo? Ũnganĩtie kĩrĩndĩ giaku mũũke mũtunyane indo, na mũkuue betha na thahabu, na mũkuue mahiũ na indo, o na mũtahe indo nyingĩ mũno?”

¹⁴ “Nĩ ũndũ ũcio, mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoru wĩre Gogu atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ihinda rĩu, rĩrĩa andũ akwa Isiraeli magaakorwo maikarĩte marĩ na thayũ-rĩ, githĩ o nawe ndũkarĩmenya?’
¹⁵ Nĩũkoima gwaku kũndũ kũraya, o kũu mwena wa gathigathini, wee mũrĩ hamwe na ndũrĩrĩ nyingĩ, othe mahaicĩte mbarathi, marĩ kĩrĩndĩ kĩngĩ, mbũtũ ya ita ĩrĩ hinya. ¹⁶ Nĩũgathĩĩ na mbere na gũũkĩrĩra andũ akwa a Isiraeli ũtarĩĩ ta itu rĩhumbĩrĩte bũrũri. Matukũ-inĩ marĩa magooka, wee Gogu-rĩ, nĩngagũtwara ũgookĩrĩre bũrũri wakwa, nĩguo ndũrĩrĩ ikaamenya rĩrĩa ngeyonania kũhĩtũkĩra hariwe atĩ ndĩ mũtheru maithe-inĩ mao.

¹⁷ “ ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Githĩ wee tiwe ndaaririe ũhoru waku matukũ-inĩ ma mbere, ngĩaria na anabĩĩ a Isiraeli, o acio ndungata ciakwa? Ihinda-inĩ rĩu nĩmarathire ũhoru mũaka mũingĩ, makiuga atĩ nĩngagũtwara ũkamookĩrĩre. ¹⁸ ũũ nĩguo gũkaahaana ihinda-inĩ rĩu: Rĩrĩa Gogu agaatharĩkĩra bũrũri wa Isiraeli, marakara makwa mahiũ nĩmakarahũrwo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. ¹⁹ Nguuga ndĩ na kĩyo kĩnene na mang’ũrĩ mahiũ ta mwaki atĩ ihinda rĩu nĩgũkagĩa gĩthingithia kĩnene kũu bũrũri-inĩ wa Isiraeli. ²⁰ Thamaki cia iria-inĩ, na nyoni cia rĩera-inĩ, na nyamũ cia gĩthaka, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Naruo rũhiũ rwa njora rwa o mũndũ nĩrũgookĩrĩra mũrũ wa ithe. ²² Nĩngatuĩra Gogu ciira, ndĩmũrehere mũthiro na ũiti wa thakame; nĩngoiria mbura nene mũno, ndĩmuurĩrie we mwene na thigari ciake, o na ndũrĩrĩ icio nyingĩ ĩrĩ hamwe nake, ndĩmoirĩrie mbura ya mbembe na ũbiriti. ²³ ũguo nĩguo ngononia ũnene o na ũtheru wakwa, na ndũme menyeka maithe-inĩ ma ndũrĩrĩ nyingĩ. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ Jehova.’

39

¹ “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoru wa gũũkĩrĩra Gogu, ũmwĩre atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngũgũũkĩrĩra, wee Gogu, o wee mũnene wa anene a Mesheki na Tubali. ² Nĩngakũhũgũrania na ngũguucũrũrie. Nĩngakũruta kũndũ kũraya mwena wa gathigathini, ngũtware ũgookĩrĩre ĩrĩma cia bũrũri wa Isiraeli. ³ Nĩngĩ nĩngagũtha ũta waku uume guoko-inĩ gwaku kwa ũmotho, na ndũme mĩguĩ yaku ĩgwe yume guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo. ⁴ Kũu ĩrĩma-igũrũ cia bũrũri wa Isiraeli nĩkuo ũkaagũa, wee, na mbũtũ ciaku ciothe cia ita, na ndũrĩrĩ iria igaakorwo hamwe nawe. Nĩngakũneana kũrĩ nyoni cia mĩthemba yothe iria ĩrĩlaga nyama, na kũrĩ nyamũ cia gĩthaka, ũrĩio nĩcio. ⁵ Nĩũkagũa werũ-inĩ ũtarĩ kĩndũ, nĩgũkorwo nĩ nĩ njarĩtie ũhoru ũcio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. ⁶ Nĩngatwarĩthĩria Magogu mwaki, o na

ndwarithirie andũ arĩa matũũraga marĩ na thayũ kũu ndwere-inĩ cia iria, nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.

7 “ ‘Nĩngatũma rĩitwa riakwa itheru rĩmenyeke gatagati-inĩ ka andũ akwa a bũrũri wa Isiraeli. Ndigacooka kũreka rĩitwa riu riakwa itheru rĩthaahio, nacio ndũrĩrĩ nĩikamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ Ūrĩa Mũtheru thĩĩni wa Isiraeli. 8 Mũthenya ũcio nĩũrooka! Ti-itherũ nĩũgakinya, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Ūcio nĩguo mũthenya ũrĩa njaritie ũhoru waguo.

9 “ ‘Hĩndĩ iyo arĩa maikaraga matũũra manene ma bũrũri wa Isiraeli nĩmakoimagara, nao mahũthire indo icio ciao cia mbaara taarĩ ngũ, macicine ihĩe, macine ngo iria nini na iria nene, na mota na mĩguĩ, na ndotono o na matimũ. Magaacihũthagira taarĩ ngũ ihinda rĩa miaka mũgwanja. 10 Matikabatario nĩkũngania ngũ werũ-inĩ kana maciune mĩitũ, tondu nĩmagakagia mwaki kuuma indo-inĩ icio cia mbaara. Nao nĩmagataha arĩa maamatahite na matunye arĩa maamatunyite indo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

11 “ ‘Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngaahẽ Gogu handũ ha gũthikanwo kũu bũrũri-inĩ wa Isiraeli, gĩtuamba-inĩ kĩa agendi arĩa mathiiga mwena wa irathiro werekeire iria rĩa Cumbĩ. Nao agendi magirĩrĩrio gũcoka kũgera njira iyo, tondu Gogu na kirĩndĩ giake nĩkuo magaathikwo. Nĩ undũ ũcio hageetagwo Gĩtuamba kĩa Hamoni-Gogu.

12 “ ‘Andũ a nyũmba ya Isiraeli makaaniina mĩeri mũgwanja* magĩthika andũ acio, nĩguo matherie bũrũri ũcio. 13 Magaathikwo nĩ andũ othe a bũrũri ũcio, na mũthenya ũcio ngaagocithio ũgaatũka mũthenya wao wa kũririkanagwo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

14 “ ‘Nao andũ nĩmakaheagwo wĩra wa gũtheragia bũrũri ũcio. Amwe magaaathĩ bũrũri ũcio kũndũ guothe, na mongerewo angĩ a gũthikaga ciimba iria igaakorwo itigaire kũu. Mĩeri iyo mũgwanja yathira-rĩ, nĩguo makaambĩrĩria gũcaria matigari macio. 15 Nao rĩrĩa magaakorwo magĩtuĩkanĩria bũrũri ũcio, ũmwe wao angĩkoona ihĩndĩ rĩa mũndũ, nĩgækĩra rũũri hahũhĩ narĩo o nginya rĩria athikani makaarĩthika kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Hamoni-Gogu. 16 (Nĩngĩ kũu nĩgũgakorwo itũũra rĩitagwo Hamona.) Ūguo nĩguo magaatheria bũrũri ũcio.’

17 “ ‘Mũrũ wa mũndũ, Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Īta nyoni cia mĩthemba yothe, na nyamũ ciothe cia gĩthaka, ũciire atĩrĩ: ‘Ūnganai mũcokanĩrĩre hamwe kuuma kũndũ guothe, mũũke igongona-inĩ inene rĩria ndĩrahaarĩria nĩ undũ wanyu, igongona inene kũu irima-igũrũ cia bũrũri wa Isiraeli. Kũu nĩkuo mũkaarĩra nyama na mũnyũre thakame. 18 Mũkaarĩa nyama cia andũ arĩa marĩ hinya, na mũnyue thakame ya andũ arĩa anene a thĩ taarĩ ndũrũme na tũtũrũme, na mbũri na ndegwa, ciothe irĩ nyamũ iria noru cia kuuma Bashani. 19 Igongona riu ndĩrahaarĩria nĩ undũ wanyu, mũkaarĩa maguta nginya mwĩhũũnĩrĩrie, na mũnyue thakame nginya mũrũio. 20 Metha-inĩ yakwa mũkaarĩa mũhũũne nyama cia mbarathi, o na cia arĩa mathiiga macihaicite, na cia andũ marĩ hinya na thĩgari cia mĩthemba yothe’, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

21 “ ‘Nĩngonania riiri wakwa ndũrĩrĩ-inĩ, nacio ndũrĩrĩ ciothe nĩikoona ihirithia rĩria ngaarehe, o na guoko kũria ngaamaigĩrĩra. 22 Kuuma mũthenya ũcio gũthĩĩ na mbere, andũ a nyũmba ya Isiraeli nĩmakamenya

* 39:12 Ihinda rĩa thikũ, mĩeri, kana miaka mũgwanja rĩonanagia ũkinyanĩru na ũrĩkĩrũ.

atĩ niĩ niĩ niĩ Jehova Ngai wao. ²³ Nacio ndũrĩrĩ nĩikamenya atĩ andũ a Isiraeli maatahitwo nĩ ùndũ wa wĩhia wao, tondũ nĩmagire kũnjĩhoka. Nĩ ùndũ ùcio ngĩmahitha ùthiũ wakwa, ngĩmaneana kũrĩ thũ ciao, nao othe makĩũragwa na rũhiũ rwa njora. ²⁴ Kũringana na ùrĩa thaahu wao watarĩ na mahĩtia mao, ùguo noguo ndaamaherithirie na ngĩmahitha ùthiũ wakwa.

²⁵ “Nĩ ùndũ ùcio Mwathani Jehova ekuuga ùũ: Rũ nĩngũcookia Jakubu kuuma kũrĩa aatwarĩtwo aatahwo, na njiguire andũ othe a Isiraeli tha, o na ndũũgamĩrĩre rĩtwa rĩakwa itheru na kĩyo. ²⁶ Nĩmakariganĩrwo nĩ thoni ciao na kwaga kwĩhokeka kwao guothe kũrĩa maanyonĩrie rĩrĩa maatũũraga na thayũ bũrũri-inĩ wao gũtarĩ mũndũ ùngĩmamakia. ²⁷ Hindĩ rĩa ngaakorwo ndĩmacooketie kuuma ndũrĩrĩ-inĩ, na ngaamongania kuuma mabũrũri-inĩ ma thũ ciao, nĩngeyonania atĩ ndĩ mũtheru kũgerera harĩo maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ nyingĩ. ²⁸ Hindĩ iyo nĩmakamenya atĩ niĩ niĩ niĩ Jehova Ngai wao, tondũ o na gũtuika nĩndatũmire matahwo magĩtwarwo thĩinĩ wa ndũrĩrĩ, nĩngamacookanĩrĩria bũrũri-inĩ wao kũmbe, na hatĩrĩ o na ùmwe ngaatiga na thuutha. ²⁹ Ndigacooka kũmahitha ùthiũ wakwa, nĩgũkorwo nĩngaitĩrĩria andũ a nyũmba ya Isiraeli Roho wakwa, ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

40

Kĩeya kĩa Hekarũ ĩrĩa Njerũ

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtano wa gũtahwo gwitũ, kĩambĩrĩria-inĩ kĩa mwaka ùcio, mũthenya wa ikũmi wa mweri ùcio, nago nĩ mwaka wa ikũmi na ĩna kuuma rĩrĩa itũũra inene rĩatunyanirwo, mũthenya o ùcio-rĩ, guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ rĩakwa, nake akĩndwara itũũra-inĩ rĩu inene. ² Ndĩ thĩinĩ wa cioneki cia Ngai nĩandwarire bũrũri wa Isiraeli, akĩnjiga kĩrĩma-igũrũ kĩaaya mũno, na mwena wakwo wa gũthini kwarĩ na miako yoonekaga ĩtarĩi ta itũũra inene. ³ Nake akĩndwara ho, na niĩ ngĩona mũndũ, na mũhianĩre wake watarĩ ta gĩcango; nake aarũngĩi itoonyero-inĩ arĩ na rũrigi rwa gatani, na rũthanju rwa gũthima* guoko-inĩ gwake. ⁴ Nake mũndũ ùcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, ta rora na maitho maku, na ùigue na matũ maku, na ùrũmbũye wega maũndũ mothe marĩa ngũkuonia, nĩgũkorwo nĩkĩo gĩtũmĩte wee ùrehwo gũkũ. ĩra andũ a nyũmba ya Isiraeli maũndũ mothe marĩa ùkuona.”

Kĩhingo kĩa Mwena wa Irathĩro gĩa Gũtoonya Nja ya Nyumĩrĩra

⁵ Nĩngĩ nĩndonire rũthingo rwathiũrũrũkĩirie hekarũ miēna yothe. Rũthanju rwa gũthima rũrĩa rwarĩ guoko-inĩ kwa mũndũ ùcio rwarĩ na ùraihu wa mĩkono ĩtandatũ. Nake nĩathimire rũthingo; warĩ waruo warĩ wa mĩkono ĩtandatũ,† na mĩkono ĩtandatũ kũraiha na igũrũ.

⁶ Agĩcooka agĩthĩi kĩhingo-inĩ kĩrĩa kĩaang'etheire mwena wa irathĩro. Akĩambata na ngathĩ ciakio, na agĩthima hĩngĩro ya kĩhingo; yarĩ ya mĩkono ĩtandatũ gũtoonya na thĩinĩ. ⁷ Natuo tũnyũmba twa arangĩri twarĩ twa mĩkono ĩtandatũ kũraiha, na mĩkono ĩtandatũ kwarama, na itĩna rĩa kuuma kanyũmba kamwe nginya karĩa kangĩ rĩarĩ rĩa mĩkono ĩtano. Nayo hĩngĩro ya kĩhingo kũ kiariganĩtie na gĩthaku kĩa kĩaang'etheire hekarũ, nakĩo kĩarĩ kĩa mĩkono ĩtandatũ gũtoonya na thĩinĩ.

* 40:3 Rũthanju rũrũ rwa gũthima rwarĩ na ùraihu wa ta mita 3 † 40:5 nĩ ta mita 3

⁸ Ningĩ agĩthima gĩthaku kĩa kĩa kĩa ang'etheire hekarũ; ⁹ nakĩo kĩa kĩa kĩa mĩkono inana[‡] gũtoonya na thĩinĩ. Gĩthaku kĩa kĩa kĩa na itugĩ igĩrĩ, O gĩtugĩ kĩa kĩa na wariĩ wa mĩkono iĩrĩ. [§] Nakĩo gĩthaku kĩa kĩa ang'etheire hekarũ.

¹⁰ Thĩinĩ wa kĩhingo kĩa mwena wa irathĩro haarĩ na tũnyũmba tũtatũ twa arangĩri o mwena; na tuothe tũtatũ twarĩ na ithimo ciiganaine, naguo mwena wa na mbere wa thingo cia tũnyũmba twa arangĩri warĩ wa ithimo ciiganaine. ¹¹ Ningĩ agĩthima wariĩ wa njira iyo ya itoonyero rĩu, nayo yari ya mĩkono ikũmi,* na ũraihu wayo warĩ wa mĩkono ikũmi na itatũ.† ¹² Mwena wa na mbere wa o kanyũmba ka arangĩri haarĩ na rũthingo rwarĩ rwa mũkono ũmwe[‡] kũraiha na igũrũ, natuo tũnyũmba tũu twa arangĩri twarĩ twa mĩkono itandatũ[§] mĩena yothe ina. ¹³ Ningĩ agĩthima itoonyero rĩu arutĩtie kuuma mũthia wa na thuutha wa rũthingo rwa kanyũmba kamwe ka arangĩri nginya mũthia wa na thuutha wa kanyũmba karia kaang'ethanĩre nako; itĩina rĩu riarĩ rĩa mĩkono mĩrongo iĩrĩ na itano* kuuma mwanya ũmwe wa karũthingo nginya mwanya ũria waringanĩte naguo. ¹⁴ Ningĩ agĩthima mĩena ya na mbere ya thingo gũthiũrũka mĩena yeerĩ ya na thĩinĩ ya itoonyero, na yari ya mĩkono mĩrongo itandatũ.† Gĩthimo kĩa gĩakinyĩte gĩthaku-inĩ kĩa kĩa ang'etheire nja iyo. ¹⁵ Itĩina rĩa kuuma itoonyero rĩa kĩhingo nginya mũthia ũria ũngĩ wa gĩthaku kĩa kĩa warĩ wa mĩkono mĩrongo itano.‡ ¹⁶ Tũnyũmba tũu twa arangĩri hamwe na thingo icio ciarĩ thĩinĩ wa itoonyero rĩu nĩ gwatũrikĩtio mĩanya mĩceke karũthingo-inĩ ka igũrũ mĩena yothe, o ũndũ ũmwe na gĩthaku; tũmĩanya tũu tuothe twerekeire na thĩinĩ. Ũthiũ wa thingo icio nĩwagemetio na mĩkĩndũ.

Nja ya Nyumĩrĩra

¹⁷ Ningĩ akĩndwara nja iĩa ya nyumĩrĩra. Ngĩona hau nĩ haarĩ na tũnyũmba, na nĩ haarĩtwo mahiga makarigiicĩria nja iyo yothe; nĩ haarĩ na tũnyũmba mĩrongo itatũ twakĩtwo tũtwaranĩte na hau haarĩtwo mahiga. ¹⁸ Handũ hau haarĩtwo mahiga haarĩ mĩena-inĩ ya matoonyero macio, naguo wariĩ waho na ũraihu nĩciaiganaine; hau niho haarĩtwo mahiga mwena wa mũhuro. ¹⁹ Ningĩ agĩthima itĩina rĩa kuuma mwena wa na thĩinĩ wa kĩhingo kĩa mũhuro nginya mwena wa na nja wa nja ya na thĩinĩ; yari mĩkono igana[§] mwena wa irathĩro, o ũndũ ũmwe na mwena wa gathigathini.

Kĩhingo kĩa Mwena wa Gathigathini

²⁰ Ningĩ agĩthima ũraihu na wariĩ wa kĩhingo kĩa kierekeire mwena wa gathigathini, gĩa gũthiĩ nja iyo ya nyumĩrĩra. ²¹ Tũnyũmba twakĩo twa arangĩri, tũtatũ o mwena, na thingo ciakĩo, o na gĩthaku gĩakĩo ciarĩ na ithimo ciaganaine na cia itoonyero rĩu rĩa mbere. Kĩa kĩa ũraihu wa mĩkono mĩrongo itano, na wariĩ wa mĩkono mĩrongo iĩrĩ na itano. ²² Mĩanya yakĩo, na gĩthaku gĩakĩo na magemio ma mĩkĩndũ ciarĩ na ithimo o ta cia kĩhingo kĩa kierekeire mwena wa irathĩro. Ngathĩ ya makinya mũgwanja yaambatĩte nginya ho, nakĩo gĩthaku gĩakĩo gĩkang'ethanĩra nayo. ²³ Nĩ haarĩ na kĩhingo gĩa gũtoonya nja ya na thĩinĩ, kũng'ethanĩra na kĩhingo gĩa gathigathini o ta ũria kwarĩ na kĩhingo

‡ 40:9 nĩ ta mita 4   § 40:9 nĩ ta mita 1   * 40:11 nĩ ta mita 5   † 40:11 nĩ ta mita ithathatũ na robo ithatũ (6.75)   ‡ 40:12 nĩ ta nuthu mita (0.5)   § 40:12 nĩ ta mita 3   * 40:13 nĩ ta mita 13
 † 40:14 nĩ ta mita 31   ‡ 40:15 nĩ ta mita 26   § 40:19 nĩ ta mita 52

mwena wa irathĩro. Nake agĩthima itũina rĩa kuuma kĩhingo kĩmwe nginya kĩa kĩa kĩa ng'ethanũire nakĩo; narĩo itũina rĩu rĩarĩ rĩa mĩkono igana.

Kĩhingo kĩa Mwena wa Gũthini

²⁴ Ningĩ akĩdongoria na mwena wa gũthini, na niĩ ngĩona kĩhingo kierekeire mwena wa gũthini. Nake agĩthima itingĩ ciakĩo na gĩthaku gĩakĩo, nacio nĩciaiganainie ithimo na icio ingĩ. ²⁵ Itoonyero rĩu na gĩthaku kiarĩo ciarĩ na mũĩanya tũceke mũena yothe, twatarĩĩ ta mũĩanya ya ihingo icio ingĩ. Itoonyero rĩu rĩarĩ rĩa mĩkono mĩrongo itano kũraiha, na mĩkono mĩrongo iĩrĩ na itano kwarama. ²⁶ Ningĩ ngathĩ ya makinya mũgwanja nĩyaambatĩte igakinya kĩhingo-inĩ kũu, nakĩo gĩthaku gĩakĩo kĩa ng'ethanũire na nja ya hekarũ; thingo ciakĩo iria ciarĩ o mwena wa njira iyo nĩciagemetio na mikĩndũ. ²⁷ Hau nja ya na thĩinĩ o na ho ni haarĩ kĩhingo kierekeire mwena wa gũthini, nake agĩthima kuuma kĩhingo-inĩ kũu nginya kĩhingo-inĩ kĩa nyumĩrĩra kĩa mwena wa gũthini; itũina rĩu rĩarĩ rĩa mĩkono igana.

Ihingo cia Gũtoonya Nja ya na Thĩinĩ

²⁸ Ningĩ akĩnginya nja ya na thĩinĩ tũtoonyeire kĩhingo kĩa mwena wa gũthini, nake agĩthima kĩhingo kĩa mwena ũcio; nakĩo nĩkĩaiganainie ithimo na ihingo icio ingĩ. ²⁹ Tũnyũmba twakĩo twa arangĩri, na thingo ciakĩo, na gĩthaku gĩakĩo nĩciaiganainie ithimo na icio ingĩ. Itoonyero rĩu na gĩthaku kiarĩo ciarĩ na mũĩanya mũena yothe. Itoonyero rĩu rĩarĩ na ũraihi wa mĩkono mĩrongo itano, na wariĩ wa mĩkono mĩrongo iĩrĩ na itano. ³⁰ Ithaku cia matoonyero marĩa maarĩ hakuhĩ na nja ya na thĩinĩ ciarĩ na ũraihi wa mĩkono mĩrongo iĩrĩ na itano, na wariĩ wa mĩkono itano. ³¹ Gĩthaku gĩakĩo kĩa ng'etheire nja iyo ya nyumĩrĩra; nacio itingĩ ciakĩo nĩciagemetio na mikĩndũ, na ngathĩ ya makinya manana nĩyaambatĩte igakinya ho.

³² Ningĩ akĩnginya nja ya na thĩinĩ mwena wa irathĩro, nake agĩthima itoonyero rĩu; narĩo nĩrĩaiganainie ithimo na matoonyero macio mangĩ. ³³ Tũnyũmba twakĩo twa arangĩri, na thingo ciakĩo, na gĩthaku gĩakĩo nĩciaiganainie ithimo na icio ingĩ. Itoonyero rĩu na gĩthaku kiarĩo ciarĩ na mũĩanya mũena yothe. Narĩo itoonyero rĩarĩ rĩa ũraihi wa mĩkono mĩrongo itano, na wariĩ wa mĩkono mĩrongo iĩrĩ na itano. ³⁴ Gĩthaku gĩakĩo kĩa ng'etheire nja iyo ya nyumĩrĩra; nacio itingĩ ciakĩo nĩciagemetio na mikĩndũ mũena yeerĩ, na ngathĩ ya makinya manana yaambatĩte igakinya ho.

³⁵ Ningĩ agĩcooka akĩnginya kĩhingo-inĩ kĩa mwena wa gathigathini, nake agĩthima kĩhingo kũu. Nakĩo nĩkĩaiganainie ithimo na ihingo icio ingĩ, ³⁶ o ũndũ ũmwe na tũnyũmba twakĩo twa arangĩri, na thingo ciakĩo, na gĩthaku gĩakĩo, nakĩo kiarĩ na mũĩanya mũena yothe. Kĩhingo kũu kiarĩ na ũraihi wa mĩkono mĩrongo itano, na wariĩ wa mĩkono mĩrongo iĩrĩ na itano. ³⁷ Gĩthaku gĩakĩo kĩa ng'etheire nja iyo ya nyumĩrĩra; nacio itingĩ icio ciakĩo nĩciagemetio na mikĩndũ mũena yeerĩ, na ngathĩ ya makinya manana yaambatĩte igakinya ho.

Tũnyũmba twa kũrĩa Kwahaaragĩrio Magongona

³⁸ Ningĩ hau gĩthaku-inĩ, o itoonyero-inĩ rĩa na thĩinĩ, ni haarĩ na kanyũmba kaarĩ na mũromo, na hau niho maruta ma njino maatham-bagĩrio. ³⁹ Hau gĩthaku-inĩ gĩa itoonyero ni haarĩ metha igĩrĩ o mwena, na igurũ rĩacio niho haathĩnjagĩrwo nyamũ cia magongona ma njino, na magongona ma mehia, o na magongona ma mahĩtia. ⁴⁰ Mwena-inĩ wa rũthingo rwa na nja rwa gĩthaku kũu gĩa itoonyero rĩu, hakuhĩ na ngathĩ

ya kwambata itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo kĩa mwena wa gathigathini nĩ haarĩ na metha igĩrĩ, na mwena ũcio ũngĩ wa ngathĩ naho nĩ haarĩ na metha ingĩ igĩrĩ. ⁴¹ Nĩ ũndũ ũcio haarĩ na metha inya mwena ũmwe wa itoonyero, na inya mwena ũcio ũngĩ, ciothe ciarĩ metha inyanya, na igũrũ riacio nĩho haathĩnjağĩrwo nyamũ cia magongona. ⁴² Ningĩ haarĩ na metha inya cia mahiga maicũhie nĩ ũndũ wa maruta ma njino, o ĩmwe ũraihi wa mũkono ũmwe na nuthu,* na warĩ wa mũkono ũmwe na nuthu, na mũkono ũmwe kũraiha na igũrũ. Igũrũ riacio nĩho haigagĩrwo indo cia wĩra wa gũthĩnja nyamũ cia maruta ma njino, na magongona marĩa mangĩ. ⁴³ Tũhocio twa njibe igĩrĩ, o kamwe karĩ na ũraihi wa warĩ wa rũhĩ,† twathecereirio rũthingo-inĩ miēna yothe. Metha icio ciarĩ cia kũigĩrwo nyama cia maruta macio.

Tũnyũmba twa Athĩnjĩri-Ngai

⁴⁴ Hau nja ya kĩhingo gĩa thĩinĩ, kũu nja-inĩ ya na thĩinĩ, nĩ kwarĩ na tũnyũmba twĩrĩ, kamwe mwena wa kĩhingo gĩa gathigathini kerekeire mwena wa gũthini, na kangĩ mwena wa kĩhingo gĩa gũthini kerekeire mwena wa gathigathini. ⁴⁵ Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Kanyũmba kau karorete mwena wa gũthini-rĩ, nĩ ka athĩnjĩri-Ngai arĩa maikaragia hekarũ, ⁴⁶ nako kanyũmba kau karorete gathigathini-rĩ, nĩ ka athĩnjĩri-Ngai arĩa maikaragia kigongona. Aya nĩo arĩu a Zadoku, na no-o Alawĩ arĩa mangĩhengerera Jehova nĩguo matungatage marĩ mbere yake.”

⁴⁷ Ningĩ agĩthima nja iyo: Miēna yothe ĩna nĩyaiganaine, yarĩ na mĩkono igana‡ kũraiha, na mĩkono igana kwarama. Nakĩo kigongona kĩarĩ hau mbere ya hekarũ.

Hekarũ

⁴⁸ Ningĩ akĩnginyia gĩthaku-inĩ kĩa hekarũ, na agĩthima itingĩ icio cia gĩthaku kũu; o mwena ciarĩ na warĩ wa mĩkono ĩtano.§ Warĩ wa itoonyero rĩu warĩ na mĩkono ikũmi na ĩna,* na thingo ciarĩ na warĩ wa mĩkono ĩtatũ† o mwena. ⁴⁹ Gĩthaku kũu kĩarĩ na warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ,‡ na mĩkono ikũmi na ĩrĩ§ kuuma mbere nginya thuutha. Ningĩ hau nĩ haarĩ na ngathĩ cia kwambata ho, na nĩ haarĩ na itugĩ, o kĩmwe mwena ũmwe wa itingĩ icio.

41

¹ Mũndũ ũcio agĩcooka akĩndwara nja ya handũ-harĩa-haamũre ha nyumũrĩra, agĩthima itingĩ ciaho; warĩ wa itingĩ icio warĩ mĩkono ĩtandatũ* o mwena. ² Warĩ wa itoonyero warĩ wa mĩkono ikũmi,† nacio thingo iria ciarĩ o mwena wa itoonyero rĩu ciarĩ cia mĩkono ĩtano‡ kwarama. Nĩacookire agĩthima nja ya handũ-hau-haamũre; handũ hau haarĩ na ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩna,§ na warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ.*

³ Ningĩ agĩtoonyo na thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre, agĩthima itingĩ cia itoonyero; o kĩmwe kĩarĩ na warĩ wa mĩkono ĩrĩ.† Itoonyero rĩu rĩarĩ na warĩ wa mĩkono ĩtandatũ, nacio thingo iria ciarĩ o mwena ciarĩ na

* 40:42 nĩ ta mita robo ithatũ (0.75) † 40:43 nĩ ta centimita 8 ‡ 40:47 nĩ ta mita 52 § 40:48 nĩ ta mita igĩrĩ na nuthu (2.5) * 40:48 nĩ ta mita mũgwanja na robo (7.25) † 40:48 nĩ ta mita ĩmwe na nuthu (1.5) ‡ 40:49 nĩ ta mita ikũmi na robo (10:25) § 40:49 nĩ ta mita ithathatũ na robo (6:25) * 41:1 nĩ ta mita 3 † 41:2 nĩ ta mita 5 ‡ 41:2 nĩ ta mita igĩrĩ na nuthu (2:5) § 41:2 nĩ ta mita mĩrongo ĩrĩ na nuthu (20:5) * 41:2 nĩ ta mita ikũmi na robo (10:25) † 41:3 nĩ ta mita 1

wariĩ wa mĩkono mũgwanja.‡ ⁴ Ningĩ agĩthima ũraihi wa handũ-harĩa-haamũre kũu thĩini; naho haarĩ ha mĩkono mĩrongo ĩrĩ, naguo wariĩ waho warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ gũtuĩkania nginya mũthia wa nja ya handũ-harĩa-haamũre. Nake akĩnjũra atĩrĩ, “Haha nĩho Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno.”

⁵ Ningĩ agĩthima rũthingo rwa hekarũ; naruo rwarĩ na ũtungu wa mĩkono ĩtandatũ, natuo tũnyũmba tũria twarĩ mĩena-inĩ yothe ya hekarũ, o kamwe kaarĩ na wariĩ wa mĩkono ĩna.‡ ⁶ Tũnyũmba tũu twa mĩena-inĩ twakĩtwo ngoroba ithatũ, kamwe gagakwo karĩ igũrũ wa karĩa kangĩ, o ngoroba tũnyũmba mĩrongo ĩtatũ. Nĩ haari na mĩgamba yohanĩtio gũthiũrũrũkĩria rũthingo rwa hekarũ, ya gũtiirĩra tũnyũmba twa mĩena-inĩ; nĩ ũndũ ũcio mĩgamba ĩyo ndĩatooonyetio rũthingo-inĩ rũu rwa hekarũ. ⁷ Tũnyũmba tũu twathiũrũrũkĩrie hekarũ twakĩtwo tũkĩararamaga o ũria ngoroba yathiiaga na igũrũ. Mwako wa gũthiũrũrũkĩria hekarũ ĩyo waakĩtwo wambatĩtio na matĩna, nĩ ũndũ ũcio, tũnyũmba tũu tũkaaraarama o ũria mũndũ aambataga. Nayo ngathĩ yambatĩte kuuma ngoroba ĩria yarĩ thĩ mũno nginya ĩria ĩrĩ igũrũ biũ ĩgereire ngoroba ya gatagatĩ.

⁸ Nĩndonire atĩ hekarũ nĩ yarĩ na gĩtina kĩambatĩrie mĩena yothe, gĩgatuĩka mũthingĩ wa tũnyũmba tũu twa mĩena-inĩ. Mũthingĩ ũcio warĩ na ũraihi wa rũthanju rũu rwa mĩkono ĩtandatũ ĩria mĩraihi.

⁹ Rũthingo rwa na nja rwa tũnyũmba tũu twa mĩena-inĩ rwarĩ rwa ũtungu wa mĩkono ĩtano.* Ithenya rĩria rĩatigĩtio gatagatĩ ga tũnyũmba tũu twa mĩena-inĩ ya hekarũ ¹⁰ na tũnyũmba twa athĩnjĩri-Ngai rĩarĩ rĩa warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ gũthiũrũrũkĩria hekarũ yothe. ¹¹ Nĩ haarĩ na matoonyero mĩena ya tũnyũmba tũu hau haatigĩtio ithenya, rĩmwe rĩrĩ mwena wa gathigathini na rĩu ringĩ rĩrĩ mwena wa gũthini; nakĩo gĩtina kũu kĩambatĩrie na igũrũ kũnyitana na ithenya rĩu kĩarĩ na wariĩ wa mĩkono ĩtano gũthiũrũrũkĩria.

¹² Nyũmba ĩria yang'etheire nja ya hekarũ mwena wa ithũiro yarĩ ya wariĩ wa mĩkono mĩrongo mũgwanja.† Naruo rũthingo rwa nyũmba ĩyo rwarĩ na ũtungu wa mĩkono ĩtano gũthiũrũrũkĩria, na ũraihi waruo warĩ wa mĩkono mĩrongo kenda.‡

¹³ Ningĩ agĩthima hekarũ ĩyo; yarĩ na ũraihi wa mĩkono igana,§ nayo nja ya hekarũ, na nyũmba hamwe na thingo ciayo o nacio ciarĩ cia ũraihi wa mĩkono igana. ¹⁴ Wariĩ wa nja ĩyo ya hekarũ wa mwena wa irathĩro, o hamwe na mwena wa na mbere wa hekarũ, warĩ wa mĩkono igana.

¹⁵ Ningĩ agĩthima ũraihi wa nyũmba ĩyo yang'etheire nja ya mwena wa na thuuha wa hekarũ, o hamwe na ithaku ciayo cia o mwena; naguo warĩ wa mĩkono igana.

Mwena wa nja ya handũ-harĩa-haamũre, na mwena wa na thĩini wa handũ-harĩa-haamũre, na gĩthaku kĩria kĩang'etheire nja ĩyo, ¹⁶ o ũndũ ũmwe na hĩngĩro ĩcio, na tũtirica tũu tũceke, hamwe na ithaku ĩcio ciathiũrũrũkĩrie ngoroba ĩcio ithatũ: kĩria gĩothe kĩarĩ mbere ya hĩngĩro, o na nginya hĩngĩro ĩyo nĩciahumbĩrĩtwo na mbaũ. Nyũmba nĩyahumbĩrĩtwo na mbaũ thĩ, na thingo ikahumbĩrwo nginya tũtirica-inĩ, o na tũtirica twarĩ na mbaũ. ¹⁷ Ningĩ hau igũrũ rĩa mwena wa nja ya itoonyero rĩa gũtoonya thĩini wa handũ-harĩa-haamũre, na igũrũ rĩa thingo matĩna maiganaine kũrigiicĩria mwena wa thĩini na wa nja

‡ 41:3 nĩ ta mita ithatũ na nuthu (3.5) § 41:5 nĩ ta mita 2 * 41:9 nĩ ta mita igĩrĩ na robo ithatũ (2.75) † 41:12 nĩ ta mita mĩrongo ĩtatũ na ithathatũ na robo (36.25) ‡ 41:12 nĩ ta mita mĩrongo ĩna na ithathatũ na nuthu (46.5) § 41:13 nĩ ta mita 52

ya handū-harīa-haamūre ¹⁸ nī gwakururītwo makerubi na mīkīndū. Mīkīndū yahakanītio nī makerubi; na o ikerubi rīarī na mothiū meerī: ¹⁹ ūthiū wa mūdndū warorete mūkīndū mwena ūmwe, naguo ūthiū wa mūrūūthi ūkarora mūkīndū mwena ūcio ūngī. Namo magakururwo kūrīgicīria ndwere cia hekarū iyo yothe. ²⁰ Kuuma nyūmba thī nginya hau igūrū rīa itoonyero, nī ha kururītwo makerubi na mīkīndū rūthingo-inī rwa nja ya handū-harīa-haamūre.

²¹ Nja ya handū-harīa-haamūre nī yarī na buremu ya mūrango, nayo buremu irīa yarī hau mbere ya Harīa-Hatheru-Mūno yatariī o tayo. ²² Ningī nī haarī na kīgongona kīa mbaū kīrīa kīarī kīa mīkono itatū* kūrīa na igūrū, na mīkono īrī† o mwena, mīena yothe ina; koine ciakīo, na njakarīro yakīo, o na mīena yakīo ciarī cia mbaū. Nake mūdndū ūcio akīnjīra atīrī, “Ino nīyo metha irīa irī hau mbere ya Jehova.” ²³ Handū-harīa-haamūre na Handū-harīa-Hatheru-Mūno, o handū haarī na mīrango īrī. ²⁴ O mūrango wathondeketwo na mīrango īrī ya wa mbaū, na o mūrango wahingūkaga na gatagatī. ²⁵ Nayo mīrango ya nja ya handū-harīa-haamūre nīyakururītwo makerubi na mīkīndū, ta ūrīa gwakururītwo thingo-inī, na nī haarī na membea ma mbaū hau mbere ya gīthaku kīu. ²⁶ Thingo-inī icio cia mwena wa gīthaku kīu nī haarī na tūtīrica tūceke twarī na mīkīndū īkururītwo o mwena o mwena. Tūnyūmba twa mīena-inī ya hekarū o na tuo nītwarī na membea ma mbaū.

42

Tūnyūmba twa Athīnjīri-Ngai

¹ Ningī mūdndū ūcio akīndongoria, akīndwara mwena wa gathigathini o nginya nja iyo ya nyumīrīra, akīnginyia tūnyūmba-inī tūrīa twang’etheire nja ya hekarū na tūkang’ethera rūthingo rwa na nja rwa mwena wa gathigathini. ² Nyūmba irīa mūrango wayo werekeire mwena wa gathigathini yarī ya ūraihi wa mīkono igana* na wariī wa mīkono mīrango itano.† ³ Gīcigo kīrīa kīarī kīa mīkono mīrango īrī‡ kuuma nja ya na thīnī, na gīcigo kīrīa kīang’etheire harīa haarītwo mahiga nja ya nyumīrīra-rī, nī kwari na ithaku ciakītwo ngoroba ithatū, na o gīthaku kīang’etheire kīrīa kīngī. ⁴ Hau mbere ya tūnyūmba tūu nī haarī na gacīra ga thīnī karī na wariī wa mīkono ikūmi,§ na ūraihi wa mīkono igana. Mīrango yatuo yekīrītwo mwena wa gathigathini. ⁵ Na rīrī, tūnyūmba tūu twarī igūrū twarī tūkundakundeeru, nī ūndū ithaku nīcioete handū hanene gūkīra tūnyūmba tūrīa twakītwo ngoroba iyo yarī mūhuro na ya gatagatī. ⁶ Tūnyūmba twa ngoroba ya gatatū tūtīekīrītwo itugī ta irīa ciekīrītwo nja; nī ūndū ūcio tūnyūmba tūu tūgakīnyīiha thī gūkīra twa ngoroba irīa yarī thī, na ya gatagatī. ⁷ Nī haarī na rūthingo rwa mwena wa na nja rwathīite rūgananiirīe na tūnyūmba tūu na kūu nja ya nyumīrīra; rwatambūrūkīte mbere ya tūnyūmba tūu mīkono mīrango itano. ⁸ Mūhari wa tūnyūmba twa mwena ūrīa wariganītie na nja ya nyumīrīra warī wa ūraihi wa mīkono mīrango itano, naguo mūhari ūrīa wakuhīrīrie handū-harīa-hatheru warī wa ūraihi wa mīkono igana. ⁹ Tūnyūmba tūrīa twarī mūhuro mwena wa irathīro nī twarī na itoonyero mūdndū agītoonya kuo oimīte nja ya nyumīrīra.

* 41:22 nī ta mita īmwe na nuthu (1:5) † 41:22 nī ta mita 1 * 42:2 nī ta mita 52 ‡ 42:2 nī ta mita 26 † 42:3 nī ta mita ikūmi na robo (10:25) § 42:4 nī ta mita 5

¹⁰ Ningĩ mwena wa gũthini, gũtwarana na mwena ũrĩa mũraihi wa rũthingo rũu rwa nja ya nyumĩrĩra, kũnyitana na mwena wa nja ya hekarũ, na kũng'ethera rũthingo rwa nja, nĩ haarĩ na tũnyũmba ¹¹ twarĩ na gacĩra mbere yatuo. Tũnyũmba tũu twahaanaga o ta tũrĩa twarĩ mwena wa gathigathini; twarĩ na ũraihi na warĩ waiganaine, nacio nyumĩrĩra ciatuo nĩciarĩngaine na ikaiganania ithimo. Namo matoonero ma mwena wa gathigathini ¹² nĩmahaanaine na matoonero ma tũnyũmba twa mwena wa gũthini. Ningĩ nĩ haarĩ na itoonero kiambĩrĩria-inĩ gĩa gacĩra karĩa gaatwaranĩte na rũthingo rũu rwerekeire mwena wa irathĩro, na nĩko mũndũ aageraga agĩtoonya tũnyũmba tũu.

¹³ Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, "Tũnyũmba tũu tũrĩ mwena wa gathigathini na tũu tũrĩ mwena wa gũthini, tũu tũng'etheire nja ya hekarũ, nĩtuo twa athĩnjĩri-Ngai, na nĩkuo athĩnjĩri-Ngai arĩa megũkuhĩrĩria Jehova makarĩagĩra indo cia maruta marĩa matheru mũno. Kũu nĩkuo makaigaga indo cia maruta iria theru mũno, nacio nĩ maruta ma ngano, o na maruta ma mehĩa, na maruta ma mahĩtia, nĩgũkorwo handũ hau nĩ hatheru. ¹⁴ Athĩnjĩri-Ngai rĩrĩa maatoonya handũ hau haamũre-rĩ, matingĩcooka kuuma nja ya mwena wa nyumĩrĩra, nginya marute nguo icio cia ũtungata, nĩ ũndũ nĩ nyamũre. No nginya mehumbe nguo ingĩ matanakuhĩrĩria kũrĩa andũ maikaraga."

¹⁵ Rĩrĩa aarĩkirie gũthima kĩrĩa kĩarĩ mwena wa na thĩinĩ wa hekarũ, akĩnyumia na nja tũgereire kĩhingo kĩa mwena wa irathĩro, agĩthima mũigana wa handũ hau mũena yothe: ¹⁶ Nĩathimire mwena wa irathĩro na rũthanju rwa gũthima; mũigana waho warĩ mĩkono magana matano.* ¹⁷ Ningĩ agĩthima mwena wa gathigathini; mũigana waho warĩ mĩkono magana matano ũthimĩtwo na rũthanju rũu rwa gũthima. ¹⁸ O na agĩthima mwena wa gũthini; mũigana waho warĩ mĩkono magana matano ũthimĩtwo na rũthanju rũu rwa gũthima. ¹⁹ Ningĩ agĩcooka agĩthima mwena wa ithũro; mũigana waho warĩ mĩkono magana matano ũthimĩtwo na rũthanju rũu rwa gũthima. ²⁰ Ũguo nĩguo aathimire handũ hau mũena iyo yothe ina. Handũ hau haarigũcũria na rũthingo, naruo rwarĩ na ũraihi wa mĩkono magana matano, na warĩ wa mĩkono magana matano, rwa kũhakania handũ harĩa hatheru na harĩa hatarĩ haamũre.

43

Hekarũ Gũcookererwo nĩ Riiri

¹ Ningĩ mũndũ ũcio akĩnginyia kĩhingo-inĩ kĩrĩa kĩa ng'etheire mwena wa irathĩro, ² na nĩ ngĩona riiri wa Ngai wa Isiraeli ũgũka uumĩte mwena wa irathĩro. Mũgambo wake watarĩ ta mĩrurumo wa maai maingĩ magĩtherera, naguo bũrũri ũgacangarara nĩ riiri wake. ³ Kĩoneki kũu ndonire gĩatarĩ ta kĩoneki kĩrĩa ndoonete rĩrĩa ookĩte kwananga itũura rĩrĩa inene, na ningĩ gĩatarĩ ta cioneki iria ndoonete hau Rũũ-inĩ rwa Kebari; na nĩ ngũgũithia, ngĩturumithia ũthiũ thĩ. ⁴ Naguo riiri wa Jehova ũgĩtoonya hekarũ ũgereire kĩhingo kĩrĩa kĩerekeire mwena wa irathĩro. ⁵ Ningĩ Roho akĩnjoya na igũrũ akĩndwara nja iyo ya na thĩinĩ, naguo riiri wa Jehova ũkĩyũra kũu hekarũ.

⁶ Mũndũ ũcio o arũgamĩte hau hakuhĩ na nĩ-rĩ, ngũigua mũndũ akĩnjarĩria kuuma thĩinĩ wa hekarũ. ⁷ Akĩnjĩra atĩrĩ, "Mũrũ wa mũndũ, haha niho handũ ha gĩtĩ gĩakwa gĩa ũthamaki, o na niho handũ ha gũkinyithia makinya makwa. Haha niho ngũtũura ndĩ gatagatĩ-inĩ ka

* 42:16 nĩ ta mita 260

andũ a Isiraeli nginya tene. Nyũmba ya Isiraeli ndĩrĩ hĩndĩ ĩngĩ ĩgaacooka gũthaahia rĩtwa riakwa itheru, o enĩ o na kana athamaki ao marĩthaahie na ũndũ wa ũmaraya wao na kũhooya mĩhianano ĩtarĩ muoyo ya athamaki ao kũndũ kwao kũria gũtũgũru. ⁸ Rĩria meekĩre hingĩro ciao hau hingĩro-inĩ ciakwa, na itugi cia mĩrango yao magĩciĩkĩra itugi-inĩ cia mĩrango yakwa, na no rũthingo rwarĩ gatagatĩ gakwa na o-rĩ, nĩmathaahirie rĩtwa riakwa itheru na mĩtugo ĩyo yao ĩrĩ magigi. Nĩ ũndũ ũcio ngĩmaniina ndĩ na marakara. ⁹ Na rĩrĩ, ta nĩmatigane na ũmaraya wao wa kũhooya mĩhianano ĩtarĩ muoyo ya athamaki ao, na nĩ nĩngũtũura gatagatĩ-inĩ kao nginya tene.

¹⁰ “Mũrũ wa mũndũ, taarĩria ũhoro wa hekarũ ĩyo kũrĩ andũ a Isiraeli, nĩguo maconoke nĩ ũndũ wa mehia mao. Reke maroranie mũcoro ũcio wayo, ¹¹ na angĩkorwo nĩmegũconoka nĩ ũndũ wa ũria wothe mekĩte-rĩ, mamenyithie mũhianĩre wa hekarũ ĩyo, ũmamenyithie mũthondekere wayo, na nyumĩro ciayo, na matoonyero mayo, ningĩ ũmoonie mũhianĩre wayo wothe, na mĩtugo yayo yothe ya kũrũmĩrwo, na mawatho mothe. Andĩka maũndũ maya mothe makĩonaga, nĩgeetha matĩe mũhianĩre wayo, na mahingie mĩtugo yayo yothe ya kũrũmĩrwo.

¹² “Ũyũ nĩguo watho wa hekarũ: Kũria guothe kũrigiicĩrie kĩrĩma gĩkĩ igũrũ gũgũikara kũrĩ gũtheru mũno. Ũcio nĩguo watho wa hekarũ.

Kĩgongona

¹³ “Ici nĩcio ithimo cia kĩgongona, ithimĩtwo na mĩkono ĩria mĩraihi, mũkono ũria wa ũraihi wa mũkono ũmwe* na warĩ wa rũhĩ†: Mũberethi wakĩo ũrĩ na ũriku wa mũkono ũmwe, na warĩ wa mũkono ũmwe, naguo mũgũkũ ũria ũkũrigiicĩrie nĩ wa irata rĩmwe‡ mũthia-inĩ. Kĩu nĩkĩo kĩrũgamo gĩa kĩgongona. ¹⁴ Kuuma mũberethi ũria ũrĩ gĩtina-inĩ nginya mũthia-inĩ wa mũhuro kĩrĩ na mĩkono ĩrĩ§ kũraiha na igũrũ, na warĩ wa mũkono ũmwe, na kuuma mũthia-inĩ ũria mũnini nginya mũthia-inĩ ũria mũnenanene, kĩrĩ na mĩkono ĩna* kũraiha na igũrũ, na warĩ wa mũkono ũmwe. ¹⁵ Narĩo riiko rĩa kĩgongona-rĩ, nĩ mĩkono ĩna kũraiha na igũrũ, nacio hĩa inya irorete na igũrũ ikoimĩrĩra kuuma hau riiko-inĩ. ¹⁶ Narĩo riiko rĩu rĩa kĩgongona rĩiganaine mĩena yothe ĩna, rĩrĩ na ũraihi wa mĩkono ikũmi na ĩrĩ,† na warĩ wa mĩkono ikũmi na ĩrĩ. ¹⁷ Mũthia ũria ũrĩ na igũrũ o naguo nĩũiganaine mĩena yothe, na ũrĩ na ũraihi wa mĩkono ikũmi na ĩna,‡ na warĩ wa mĩkono ikũmi na ĩna, naguo mũgũkũ ũria ũũthiũrũrũkĩrie nĩ wa nuthu ya mũkono,§ ningĩ ũkarigiicĩrio nĩ mũberethi wa mũkono ũmwe. Ngathĩ cia kĩgongona kũ ing’etheire mwena wa irathĩro.”

¹⁸ Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Maya nĩmo magaatũka maũndũ ma kũrũmĩrwo gũkĩrutwo magongona ma njino, na ma kũminjaminjĩria thakame kĩgongona-inĩ rĩria gĩgaakwo: ¹⁹ Nĩũkaneana ndegwa ĩtarĩ ngũrũ ĩtũike ya kũrutwo iruta rĩa mehia, ũmĩneane kũrĩ athĩnjĩri-Ngai, arĩa Alawii, a nyũmba ya Zadoku, arĩa manguhagĩrĩria makĩndungatĩra, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. ²⁰ Nĩũkooya thakame ĩmwe ya yo ũmĩhake hĩa-inĩ icio inya cia kĩgongona, na mĩthia-inĩ ĩyo ĩna ya metha ĩyo ĩrĩ igũrũ, na ũthiũrũrũkĩrie mũgũkũ ũcio, nĩguo ũtherie kĩgongona na ũkĩhoroherie. ²¹ Nĩũkooya ndegwa ĩyo

* **43:13** nĩ ta nuthu mita (0.5) † **43:13** nĩ ta centimita 8 ‡ **43:13** nĩ ta centimita 22 § **43:14** nĩ ta mita ĩmwe * **43:14** nĩ ta mita 2 † **43:16** nĩ ta mita ithathatũ na robo (6.25) ‡ **43:17** nĩ ta mita mũgwanja na robo (7:25) § **43:17** nĩ ta robo ya mita (0.25)

ya kūrutwo iruta rīa mehia, ūmīcinīre handū harīa hathuurītwo hekarū-inī kūu nja ya handū-harīa-haamūre.

²² “Mūthenya wa keerī nūkaruta thenge itarī na kaūūgū, ituīke ya kūrutwo iruta rīa mehia, nakīo kīgongona gītherio o ta ūrīa gīatheretio na ndegwa. ²³ Warīkia gūgītheria, nūkaruta ndegwa itarī ngūrū, na ndūrūme kuuma rūūru-inī, cierī ikorwo itarī na kaūūgū. ²⁴ Nīūgaciruta igongona hau mbere ya Jehova, nao athīnjīri-Ngai nīmagaciminjaminjīria cumbi, rituīke igongona rīa njino rīrutūrwo Jehova.

²⁵ “Thinda rīa mīthenya mūgwanja nūkarutaga thenge o mūthenya ya kūrutwo iruta rīa mehia; na ningī nūkaruta ndegwa itarī ngūrū, na ndūrūme kuuma rūūru-inī, cierī ikorwo itarī na kaūūgū. ²⁶ Ihinda rīa mīthenya iyo mūgwanja, nīmakahoroheria kīgongona na magītherie; ūguo nīguo magaakāmūra. ²⁷ Mīthenya iyo yarīkia gūthira, kuuma mūthenya wa inana gūthīi na mbere, athīnjīri-Ngai nīo makaahēana maruta manyu ma njino, na maruta ma ūiguano, hau igūrū rīa kīgongona. Hīndī iyo nīngamwītīkīra, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

44

Mūnene, na Alawii, na Athīnjīri-Ngai

¹ Ningī mūdū ūcio akīnjookia nginya kīhingo-inī kīa nyumīrīra ya handū-harīa-haamūre, kīrīa kīang’etheire mwena wa irathīro, nakīo kīarī kīhinge. ² Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Kīhingo gīkī kīrīkaraga kīrī kīhinge. Gītakanahingūrwo; gūtīrī mūdū ūgaagītoonyera. Kīrīkaraga kīhingītwo tondū nīkīo Jehova, Ngai wa Isiraeli, aatoonyeire. ³ Mūthamaki we mwene nowe wiki ūngīkara mwena wa thīnī wa itoonyero rīu na arīre irio hau mbere ya Jehova. Arītoonyagīra gīthaku gīa itoonyero rīu, na akīuma na nja akoimīra njīra o ro iyo.”

⁴ Ningī mūdū ūcio akīndwara na njīra ya kīhingo kīa mwena wa gathigathini nginya hau mbere ya hekarū. Ngīcūthīrīria, ngīona riiri wa Jehova ūiyūrīte hekarū iyo ya Jehova, na nī ngūgūthia, ngītūrumithia ūthīū thī.

⁵ Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Mūrū wa mūdū, rora wega, na ūthikīrīrie wega, na ūrūmbūiye maūdū mothe marīa ngūkwīra makonīi mawatho mothe megīi hekarū ya Jehova. Rūmbūiya ūhoro wa itoonyero rīa hekarū, na njīra ciothe cia kuuma handū-harīa-haamūre. ⁶ Ira andū aya aremi a nyūmba ya Isiraeli atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Inyuŷ andū a nyūmba ya Isiraeli, maūdū manyu ma magigi nīmaiganīte!

⁷ Hamwe na maūdū marīa mothe marī magigi mwekire, nīmwatoonyirie andū a kūngī matarī aruu ngoro na mwīrī handū-hakwa-harīa-haamūre, mūgīthaahīa hekarū yakwa rīrīa mwandūtīire irio, na maguta, na thakame, na mūgīthūkia kīrīkanīro gīakwa. ⁸ Handū ha kūruta wīra wanyu ūrīa wagīrīire ūkonīi maūdū makwa marīa matheru, mwatūire andū angī arūgamīrīri a handū-hakwa-harīa-haamūre. ⁹ Mwathani Jehova ekuuga ūū: Gūtīrī mūdū wa kūngī ūtarī mūrūu ngoro na mwīrī ūngītoonyia handū-hakwa-harīa-haamūre, o na angīkorwo nī andū a kūngī arīa matūranagia na andū a Isiraeli.

¹⁰ “Alawii arīa maanjehereire makīndahīrīria hīndī irīa andū a Isiraeli maaturuure na makīehera harī nī makīrūmīrīra mīhianano yao-rī, no nginya magaacokererwo nī mehia mao. ¹¹ Andū acio no matungatage handū-hakwa-harīa-haamūre, na maikaragie ihingo cia hekarū o na matungatage thīnī wayo; no mathīnje nyamū cia maruta ma njino,

na marutagĩre andũ magongona mao, na marũgamage mbere ya andũ makamatungatĩra. ¹² No rĩrĩ, tondũ nĩo maamatungatĩire marĩ mbere ya mĩhianano yao, na magitũma andũ a nyũmba ya Isiraeli magũe mehianĩ-rĩ, nĩ undũ ũcio na nĩ nĩndĩhĩtĩte njoete guoko na igũrũ ati no nginya magaacookererwo nĩ mehia mao, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. ¹³ Andũ acio matigacooka kũnguhĩrĩria mandungatagĩre ta athĩnjĩri-Ngai, kana makuhĩrĩrie kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩa indo ciakwa iria theru, kana maruta makwa marĩa matheru mũno; no nginya magaacookererwo nĩ gĩconoko kĩa maũndũ marĩa marĩ magigi maneeka. ¹⁴ No nĩngamatua arũgamĩrĩri a maũndũ ma hekarũ, na mawĩra mothe marĩa mabataire kũrutwo kũu thĩnĩ.

¹⁵ “ ‘No rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai, acio marĩ Alawii na a rũciaro rwa Zadoku, o acio maarutire mawĩra ma handũ-hakwa-harĩa-haamũre na wĩhokeku rĩrĩa andũ a Isiraeli meeherire makiuma harĩ nĩ, nĩo marĩnguhagĩrĩria makandungatĩra; marĩrũgamaga mbere yakwa makaruta magongona ma maguta na ma thakame, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. ¹⁶ Acio oiki nĩo marĩtoonyaga handũ-hakwa-harĩa-haamũre; acio oiki nĩo marĩkuhagĩrĩria metha yakwa makandungatĩra na makaruta wĩra wakwa.

¹⁷ “ ‘Hĩndĩ ĩrĩa megũtoonya ihingo-inĩ cia nja ya na thĩnĩ, marĩhumbaga nguo cia gatani; matikanehumbe nguo o na ĩmwe ya guoya wa ng’ondũ hĩndĩ ĩrĩa megũtungata ihingo-inĩ cia nja ĩrĩa ya na thĩnĩ, kana kũu hekarũ thĩnĩ. ¹⁸ Nĩmeyohage iremba cia gatani mũtwe, na nguo cia gatani cia thĩnĩ njohero-inĩ. Matikanehumbe kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩngĩtũma mathigine. ¹⁹ Hĩndĩ ĩrĩa mekuuma matoonye nja ya nyumĩrĩa kũrĩa andũ marĩ-rĩ, makaruta nguo iria megũtungataga nacio, na magacitiga tũnyũmba-inĩ tũrĩa twamũre, na makehumba nguo ingĩ, nĩgeetha matikae kwamũra andũ acio na undũ wa nguo icio ciao.

²⁰ “ ‘Matikanenjuo njuĩrĩ ĩhire mũtwe, kana mareke njuĩrĩ ciao iraihe mũno, no nĩ maigage njuĩrĩ ciao cia mũtwe irĩ nenge. ²¹ Ningĩ gũtikanagĩe na mũthĩnjĩri-Ngai ũkũnyua ndibei rĩrĩa egũtoonya nja ya na thĩnĩ. ²² Matikanahikie atumia a ndigwa, kana mahikie atumia arĩa matiganĩte na athuuri ao; no rĩrĩ, no mahikie airĩtu gathirange a rũciaro rwa andũ a Isiraeli, kana atumia a ndigwa a athĩnjĩri-Ngai. ²³ No nginya marutage andũ akwa ũtiganu wa maũndũ marĩa marĩ matheru na marĩa ma ndũire, na mamoonagie gũkũũrana maũndũ marĩa marĩ thaahu na marĩa matarĩ thaahu.

²⁴ “ ‘Kũngĩgĩa ngarari-rĩ, athĩnjĩri-Ngai no nginya matuithanagie ciira,* na maũtue kũringana na matũro makwa ma ciira. Nĩmarĩmenyagĩrĩria mawatho makwa na kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo igũrũ rĩa ciathĩ ciakwa ciothe iria njathane, na maikaragie Thabatũ ciakwa irĩ theru.

²⁵ “ ‘Mũthĩnjĩri-Ngai ndakanethaahie na undũ wa gũkuhĩrĩria kũimba; no rĩrĩ, ũrĩa ũkuĩte angĩkorwo nĩ ithe kana nyina, kana mũriũ kana mwarĩ, kana mũrũ wa nyina kana mwarĩ wa nyina ũtahikĩte-rĩ, hĩndĩ ĩyo no ethaahie. ²⁶ Aarĩkia gũtherio-rĩ, no nginya eterere mũthenya mũgwanja. ²⁷ Mũthenya ũrĩa agaacooka gũtoonya nja ĩrĩa ya na thĩnĩ ya handũ-harĩa-haamũre nĩguo agatungate thĩnĩ wa handũ-harĩa-haamũre-rĩ, no nginya erutĩre iruta rĩa mehia, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

* **44:24** Athĩnjĩri-Ngai nĩmatungataga ta atĩĩrĩrĩ bũrũri. Ũyũ warĩ wĩra ũmwe wao kuuma matukũ ma tene (1Sam 4:18; 2Maũ 19:8-11).

28 “Niī no niī igai rīa athīnjīri-Ngai. Mūtikanamagaīre igai gūkū būrūri wa Isiraēli; Nī niī ngūtuika igai rīao. 29 Marīrīāga maruta ma ngano, na maruta ma mehīa, na maruta ma mahītia; nakīo kīndū o gīothe kīrīa kīrutīirwo Jehova gūkū būrūri wa Isiraēli gīgaatuika kīao. 30 Maciaro mothe ma mbere marīa mega, na iheo cianyu ciothe cia mwanya, igaaatuika cia athīnjīri-Ngai. No nginya mūmaheage gīcunjī kīa mbere kīa mūtu ūrīa mūhinyu nīgeetha kīrathimo gītūūre kwanyu mīciī. 31 Athīnjīri-Ngai matikanarīe nyamū o na īrīkū īngīkorwo īkuīte, īrī nyoni, kana matigari ma nyamū yūragītwo nī nyamū īngī.

45

Kūgaya Būrūri

1 “Hīndī īrīa mūkaagaya būrūri ūtuīke magai-rī, nīmūkarutīra Jehova gīcigo kīa būrūri ūcio gītuīke rūgongo rwamūre, gīkorwo na mīkono 25,000* kūrīa, na mīkono 20,000† kwarama; gīcigo kīu gīothe gīgaatuika gītheru. 2 Gīcigo-inī kīu, nīhakagaywo gīcigo kīa mīena īna īganarīte, gīkorwo kīrī na mīkono 500‡ o mwena, hatuīke handū-harīa-haamūre, hacoōke hathīūrūrūkīro nī njīra ya mīkono mīrongo ītano.§ 3 Rūgongo-inī rūu rwamūre, nīmūgathima gīcunjī kīa ūrīahu wa mīkono 25,000, na warīi wa mīkono 10,000. Gīcigo-inī kīu nīho hagaakwo handū-harīa-haamūre, na nīho Handū-harīa-Hatheru-Mūno. 4 Handū hau hagaatuika haamūre thīnī wa būrūri nī ūndū wa athīnjīri-Ngai, arīa matungataga handū-harīa-haamūre, arīa marīīkuhagīrīa ho nīguo matungatagīre Jehova. No ho hagaatuika ha nyūmba ciao o na hatuīke harīa hatheru ha handū-harīa-haamūre. 5 Gīcigo kīa mūigana wa ūrīahu wa mīkono 25,000, na warīi wa 10,000 gīgaatuika kīa Alawī, arīa matungataga thīnī wa hekarū, gītuīke igai rīao rīa gwakwo matūūra ma gūtūrwo.

6 “Nīmūkaagaya gīcigo gīakwo itūūra inene, gīcigo kīa warīi wa mīkono 5,000,* na ūrīahu wa mīkono 25,000, kīhakane na gīcigo kīrīa kīamūre; gīcigo kīu gīgaatuika kīa andū a nyūmba yothe ya Isiraēli.

7 “Gīthaka kīrīa gīgaatuika kīa mūnene ūcio gīkaahakana mbarī cīrī na rūgongo rūrīa rwamūrīrwo Jehova, hamwe na gīthaka gīa itūūra rīrīa inene. Kuuma mwena wa ithūiro gīgaatambūrūka kīrorete mwena wa ithūiro, na kuuma mwena wa irathīro gītambūrūke kīrorete mwena wa irathīro, naḡuo ūrīahu wakīo ūgaakīigama kuuma mūhaka wa ithūiro nginya wa irathīro, gītwaranīte na mūhaka ya magai ma Benjaminī na Juda. 8 Gīthaka kīu nīkīo gīgaatuika igai rīake thīnī wa būrūri wa Isiraēli. Nao anene acio akwa matigacooka kūhinyīrīa andū akwa, no nīmagetīkīrīa andū a nyūmba ya Isiraēli megwatīre būrūri ūcio kūringana na mīhīrīga yao.

9 “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Inyuī anene aya a Isiraēli, ūguo mwīkīte nī mūiganu! Eherīaī maūndū ma ūhinya na ma kūhinyanīrīa, mwīkage ūndū ūrīa ūrī wa kīhooito na wagīrīre. Tīgai gūtunyaga andū akwa īndo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. 10 No nginya mūhūthagīre ithimo irīa īringaine wega, na mūhūthagīre eba īrīa īringaine wega, o na bathī īrīa īringaine wega. 11 Eba na bathī īkorwo īrī kīgerī kīmwe kīiganaine, bathī īmwe īganagīre gīcunjī gīa ikūmi kīa homerī o īmwe, o nayo eba īmwe īganagīre gīcunjī gīa ikūmi kīa homerī

* 45:1 nī ta kilomīta 12 † 45:1 nī ta kilomīta 10 ‡ 45:2 nī ta mīta 260 § 45:2 nī ta mīta 26

* 45:6 nī ta kilomīta īgīrī na nuthu (2:5)

o ìmwe; homeri ìmwe ituìke nìyo kìgeri kírîa gũtíkírîku gîa gũcithima cieri. ¹² Cekeri ìmwe ìrìkoragwo ìrî ya gera mîrongo ìrî. Cekeri mîrongo ìrî, kuonganîrîria na cekeri ingî mîrongo ìrî na ithano, kuonganîrîria na ingî ikûmi na ithano, nî ùndû ùmwe na mina ìmwe.

Maruta na Mîthenya ìrîa Mîamûre

¹³ “Gikî nîkîo kîheo kîa mwanya kîrîa mûrîrutaga: Nakîo nî gîcunjî gîa ithathatû kîa eba ìmwe† kuuma harî o homeri ìmwe‡ ya ngano, na gîcunjî gîa ithathatû kîa eba ìmwe kuuma harî o homeri ìmwe ya cairi. ¹⁴ Gîcunjî kîrîa gîtue kîa maguta, mathimîtwo na gîthimi kîa bathi, nî gîcunjî gîa ikûmi kîa bathi§ kuuma harî o kori ìmwe* (nayo kori ìmwe ìrî na bathi† ikûmi kana homeri ìmwe‡, nîgûkorwo bathi ikûmi nîcio homeri ìmwe). ¹⁵ Ningî ng’ondû ìmwe nîlkarutwo kuuma harî o rûuru rwa ng’ondû magana meerî kuuma ùrîithio-inî ùrîa mwega ùrî maaî kûu bûrûri wa Isiraeli. Icio nîcio igaatuika cia maruta ma mûtu, na maruta ma njino, o na cia maruta ma ngwatanîro, nîguo andû mahorohagîrio nacio, ùguo nîguo Mwathani Jehova ekuuga. ¹⁶ Andû othe a bûrûri nîmakanyiitanîra ùhoro-inî ùcio wa kûruta iheo cia mwanya cia kûhûthîrwo nî mûnene thîinî wa bûrûri wa Isiraeli. ¹⁷ Mûnene ùcio nîwe ùkaarutaga maruta ma njino, na maruta ma mûtu, na maruta ma kûnyuuo ciathî-inî, na Tûrûgamo twa Mweri, na Thabatû, o na ciathî-inî ciothe iria njathane cia andû a nyumba ya Isiraeli. Nîakaruta maruta ma mehîa, na maruta ma mûtu, na maruta ma njino, na maruta ma ngwatanîro ma kûhoroheria andû a nyumba ya Isiraeli.

¹⁸ “Mwathani Jehova ekuuga ùû: Mweri wa mbere, o mûthenya wa mbere wa mweri ùcio, nîmûkaruta gategwa gatarî na kaùgû nîguo mûtherie handû-harîa-haamûre. ¹⁹ Mûthînjîri-Ngai nîakooya thakame ìmwe ya maruta ma mehîa amîhake itingî-inî cia mîrango ya hekarû, na amîhake koine ciothe inya cia metha ya kîgongona, o na amîhake itingî-inî cia itoonyero rîa nja ya na thîinî. ²⁰ Ùguo noguo mûgeeka mûthenya wa mûgwanja wa mweri ùcio nî ùndû wa mûndû o wothè ùngûlîhia atekwenda kana ehie nî ùndû wa kûrigwo; ùguo nîguo mûkaahoroheria hekarû ìyo.

²¹ “Mweri wa mbere, mûthenya wa ikûmi na ìna wa mweri o ùcio nîguo mûrîgîaga na gîathî kîa Bathaka, ihinda rîa mîthenya mûgwanja, ihinda rîrîa mûrîrîaga mîgate itarî mîlkîre ndawa ya kûmbia. ²² Mûthenya ùcio-rî, mûnene akaaruta ndegwa ìrî iruta rîa mehîa nî ùndû wake mwene, o na nî ùndû wa andû othe a bûrûri ùcio. ²³ O mûthenya, ihinda rîa mîthenya ìyo mûgwanja ya Gîathî kîu, mûnene ùcio nîakaruta ndegwa mûgwanja, na ndûrûme mûgwanja itarî na kaùgû, cia kûrutîra Jehova maruta ma njino, na arute thenge cia iruta rîa mehîa. ²⁴ Ningî arute mûtu wa eba ìmwe§ ùtuìke iruta rîa mûtu harî o ndegwa, na eba ìmwe harî o ndûrûme, na hini ìmwe* ya maguta harî eba ìmwe.

²⁵ “Ihinda-inî rîu rîa mîthenya ìyo mûgwanja ya Gîathî kîu, kîrîa gîkaambîrîria mweri wa mûgwanja, mûthenya wa ikûmi na ìtano, nîakaruta indo ta icio nî ùndû wa maruta ma mehîa, na maruta ma njino, na maruta ma mûtu, o na ma maguta.

† 45:13 nî ta kilo ithatû na nuthu (3.5) ‡ 45:13 nî ta kilo 220 § 45:14 nî ta lita 2 * 45:14 nî ta lita 220 † 45:14 nî ta lita 22 ‡ 45:14 nî ta lita 220 § 45:24 nî ta kilo 22 * 45:24 nî ta lita 4

46

1 “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Kihingo kĩa nja ya na thĩinĩ kĩa kirorete irathĩro kĩa karaga kihingĩtwo mĩthenya itandatũ irĩa ya kũrutwo wĩra, no mũthenya wa Thabatũ na mũthenya wa Karũgamo ka Mweri nĩkĩringĩragwo. 2 Nake mũnene arĩtoonyaga kuo na njĩra ya gĩthaku kĩa gĩa itoonyero, na akarũgama hau gĩtugĩ-inĩ gĩa kihingo. Nao athĩnjĩ-Ngai marute igongona rĩa maruta make ma njino, na maruta make ma ngwatanĩro. Arĩhooyagĩra hau hingĩro-inĩ ya itoonyero, agacooka akoima nja, no kihingo kĩa gĩtikahingwo nginya o hwaĩ-inĩ. 3 Nao andũ a bũrũri ũcio nĩmarĩhooyagĩra hau mũromoinĩ wa kihingo kĩa marĩ mbere ya Jehova mĩthenya ya Thabatũ na ya Tũrũgamo twa Mweri. 4 Namo maruta ma njino marĩa mũnene ũcio arĩrutagĩra Jehova mũthenya wa Thabatũ nĩ tũtũrũme tũtantatũ, na ndũrũme ĩmwe, ciothe ikorwo itarĩ na kaũũgũ. 5 Narĩo iruta rĩa ngano rĩa riakũrutaniro na ndũrũme ĩyo rĩrikoragwo rĩrĩ rĩa eba ĩmwe,* na iruta rĩa ngano rĩa kũrutaniro na tũtũrũme tũu rĩrikoragwo rĩrĩ rĩngĩ o ta ũrĩa angĩyendera, hamwe na hini ĩmwe† ya maguta harĩ o eba ĩmwe. 6 Naguo mũthenya wa Karũgamo ka Mweri arĩrutaga ndegwa ĩtarĩ ngũrũ, na tũtũrũme tũtantatũ, na ndũrũme ĩmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. 7 Ningĩ nĩarĩrutaga iruta rĩa ngano, akaruta eba ĩmwe hamwe na ndegwa ĩyo, na eba ĩmwe hamwe na ndũrũme ĩyo, na akaruta tũtũrũme tũngĩ o ta ũrĩa angĩenda kũruta, hamwe na hini ĩmwe ya maguta harĩ o eba ĩmwe. 8 Na rĩa mũnene egũtoonya-rĩ, arĩtoonyagĩra gĩthaku gĩa itoonyero, na akiuma akoinĩra njira o ĩyo.

9 “Hĩndĩ irĩa andũ a bũrũri ũcio marĩukaga mbere ya Jehova mĩthenya ya ciathĩ irĩa njathane, mũndũ o wothe ũrĩa ũgaatoonyera kihingo kĩa mwena wa gathigathini akahooe-rĩ, akiuma akoimagĩra kihingo gĩa gũthini; na mũndũ o wothe ũgaatoonyera kihingo kĩa mwena wa gũthini, akiuma akoimagĩra kihingo gĩa gathigathini. Gũtirĩ mũndũ ũgaacookera kihingo kĩa atoonyeire, no mũndũ ariomagĩra kihingo kĩa kĩng’etheire kĩa atoonyeire. 10 Mũnene ũcio arĩkoragwo arĩ hamwe nao, agatoonyaga magĩtoonya, na akoimaga makiuma.

11 “Hĩndĩ ya ciathĩ na ya maruga marĩa matuĩtwo, iruta rĩa ngano rĩrikoragwo rĩrĩ eba ĩmwe hamwe na ndegwa, na eba ĩmwe hamwe na ndũrũme, na akaruta tũtũrũme tũngĩ o ta ũrĩa angĩyendera, hamwe na hini ĩmwe ya maguta harĩ o eba ĩmwe. 12 Hĩndĩ irĩa mũnene ũcio ekũrutĩra Jehova iruta rĩa kwĩyendera, o na rĩngĩkorwo rĩrĩ iruta rĩa njino kana maruta ma ngwatanĩro, nĩarĩhingũragĩrwo kihingo kĩa kirorete mwena wa irathĩro. Arĩrutaga iruta rĩa rĩa njino kana maruta make ma ngwatanĩro o ta ũrĩa ekaga mũthenya wa Thabatũ. Aarĩkia kũruta oime nja na aarĩkia kuuma, kihingo kĩa gĩkaahingwo.

13 “O mũthenya nĩrĩrutaga gatũrũme ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe gatarĩ na kaũũgũ nĩ ũndũ wa kũrutĩra Jehova iruta rĩa njino; ũrĩkarutaga rĩciinĩ o rĩciinĩ. 14 Ningĩ hamwe nako nĩrĩrutaga iruta rĩa ngano rĩa gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa eba ĩmwe,‡ na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ĩmwe§ ya maguta ma kũringia mũtu ũcio rĩciinĩ o rĩciinĩ. Iruta rĩrĩ rĩa ngano rĩrĩrutagĩrwo Jehova rĩrĩ watho wa gũtũũra. 15 Nĩ ũndũ ũcio gatũrũme kau, na iruta rĩa rĩa ngano, na maguta macio nĩrĩrutagwo rĩciinĩ o rĩciinĩ rĩrĩ iruta rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe.

* 46:5 nĩ ta kilo 22 † 46:5 nĩ ta lita 4 ‡ 46:14 nĩ ta kilo ithatũ na nuthu (3:5) § 46:14 nĩ ta lita ĩmwe na robo (1:25)

16 “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mũnene ũcio angĩkaahe mwanake ũmwe wake kũheo kuuma kũrĩ igai rĩake, o na kĩo gĩgaatuĩka kĩa njiaro ciake; gĩgaatuĩka indo ciao iria magaiĩrwo. ¹⁷No rĩrĩ, angĩkaahe ndungata ĩmwe yake kũheo kuuma igai-inĩ riake, ndungata iyo igaatuĩra nakio o nginya mwaka wayo wa kuohorwo; hĩndĩ iyo kũheo kũu nigĩgacookerera mũnene ũcio. Igai rĩu rĩake nĩ rĩa ariũ ake oiki; nĩ igai rĩao. ¹⁸Mũthamaki ũcio ndangĩtunya andũ acio magai mao na njira ya kũmaingata mehere indo-inĩ ciao. Niakahe ariũ ake magai mao kuuma indo-inĩ ciake mwene, nĩguo gũtikanagĩe mũndũ o na ũrĩkũ gatagatĩ-inĩ ka andũ akwa ũkeherio indo-inĩ ciake.’”

¹⁹Thuutha wa ũguo mũndũ ũcio akĩngereria itoonyero-inĩ rĩa mwena wa kĩhingo gĩa tũnyũmba tũu twamũre tũria twarĩ twa athĩnjĩri-Ngai, tũria twarorete mwena wa gathigathini, na akĩnyonia handũ haarĩ mũthia-inĩ wa mwena wa ithũiro. ²⁰Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Haha niho handũ harĩa athĩnjĩri-Ngai marĩrugagĩra iruta rĩa mahĩtia, na iruta rĩa mehia, na niho marĩhĩhagĩria iruta rĩa ngano, nĩgeetha matikanamoimie na kũu nja ya nyumĩrĩra, matigatherie andũ namo.”

²¹Ningĩ agĩcooka akĩndwara nja iyo ya nyumĩrĩra, na agĩthiũrũrũkia koine-inĩ ciayo inya, na nĩ ngiona atĩ o koine-inĩ nĩ haarĩ na nja ĩngĩ. ²²Koine-inĩ icio inya cia nja ya nyumĩrĩra nĩ haarĩ na nja ciarĩ njirigĩre. Ciarĩ na gĩthimo kĩaiganaine kĩa ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩna,* na warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩtatũ†; o nja ĩmwe ya nja icio ciarĩ koine-inĩ icio inya nĩyaiganaine na ĩrĩa ĩngĩ. ²³Gũthiũrũrũka mwena wa na thĩnĩ wa nja icio inya nĩ haarĩ na mwako wa mahiga warĩ na mariiko makĩtuo mathiũrũrũkĩrie hau rungu rwa mwako ũcio. ²⁴Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Maya nĩmo mariiko marĩa andũ arĩa matungataga thĩnĩ wa hekarũ marĩrugagĩra indo cia magongona iria irutĩtwo nĩ andũ.”

47

Rũũ Rwoimaga Hekarũ

¹Mũndũ ũcio nĩanjookirie itoonyero-inĩ rĩa hekarũ, na nĩ ngiona maaĩ magĩtherũka kuuma rungu rwa hĩngĩro ya hekarũ, magatherera na mwena wa irathĩro (tondũ hekarũ yarorete mwena wa irathĩro). Maaĩ macio moimaga na kũu rungu rwa mwena wa gũthini wa hekarũ, o mwena ũcio wa gũthini wa kĩgongona. ²Ningĩ agĩcooka akĩndwara nja angereirie kĩhingo kĩa mwena wa gathigathini, na agĩthiũrũrũkĩria mwena wa nja akĩndwara nginya kĩhingo-inĩ kĩa nyumĩrĩra kĩrĩa kĩang’etheire mwena wa irathĩro, namo maaĩ macio maathereraga kuuma mwena wa gũthini.

³Rĩrĩa mũndũ ũcio aathiaga arorete mwena wa irathĩro anyiĩfite rũrigi rwa gũthima na guoko-rĩ, agĩthima mĩkono 1,000,* agĩcooka akĩngereria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya thũng’wa-inĩ. ⁴Ningĩ agĩthima mĩkono ĩngĩ ngiri ĩmwe, na akĩndũkanĩria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya maru-inĩ. Agĩcooka agĩthima mĩkono ĩngĩ ngiri ĩmwe, na akĩngereria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya njohero-inĩ. ⁵Ningĩ agĩthima mĩkono ĩngĩ ngiri ĩmwe, rũgĩkorwo rũrĩ rũũ itangĩahotire kũringa, nĩ ũndũ maaĩ macio maarĩ maiyũru na rũkarika ũndũ rũngĩthambĩrwo, rũgatuĩka rũũ rũtangĩringĩka nĩ mũndũ. ⁶Nake akĩnjũria atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, nĩũrona ũndũ ũyũ?”

* 46:22 nĩ ta mita 20 † 46:22 nĩ ta mita 15 * 47:3 nĩ ta mita 450

Hindī iyo akīhündūra, akīnjookia nginya hūgūrūrū-inī cia rūūi rūu. ⁷ Rīrīa ndaakinyire ho, ngīona mītī mīngī īrīa yarī mīrīmo yeerī ya rūūi rūu. ⁸ Nake akīnjīra atīrī, “Maaī maya mathereraga marorete būrūri ūrīa ūrī mwena wa irathīro, magaikūrūka nginya Araba,[†] magacooka magathīi makeitīrīra Iria-inī rīa Cumbī. Maarīkia kwītīrīra iria-inī rīu, namo maaī marīo makaagīra. ⁹ Mīrumbī ya ciūmbe iria irī muoyo nīgatūūra muoyo kūrīa guothe rūūi rūu rūgaathereragīra. Nīgūkaagīa thamaki nyingī, tondū maaī macio nīkuo mathereragīra, magatūma maaī macio marī na cumbī magīre; nī ūndū ūcio kūrīa rūūi rūu rūthereragīra, ciūmbe ciothe nīgatūūra muoyo. ¹⁰ Ategi a thamaki makaarūgamaga hūgūrūrū-inī ciaruo; kuuma Eni-Gedi nginya Eni-Egilaimu nīgūgakorwo na kūdū gwa gūtambūrūkirio wabu. Thamaki igaakorwo irī cia mīthemba mīngī, o ta thamaki cia Iria Rīrīa Inene. ¹¹ No matindiri makuo na njabacabi ciakuo itikagīra; igaatigwo irī cia cumbī. ¹² Mītī ya matunda ma mīthemba yothe nīgākūra hūgūrūrū-inī cierī cia rūūi rūu. Mathangū mayo matikooma, o na kana mītī iyo yaage gūciara. O mweri nīgaciaraga, tondū maaī moimite handū-harīa-haamūre magaathereraga nginya kūu irī. Maciaro mayo magaatūika irio namo mathangū mayo matūike ma kūhonania.”

Mīhaka ya Būrūri

¹³ Mwathani Jehova ekuuga ūū: “Ino nīyo mīhaka īrīa mūkaarūmīrīra mūkigaya būrūri ūcio ūtūike igai gatagatī-inī ka mīhīrīga īrīa ikūmi na īrī ya Isiraēli. Jusufu akaaheo icunjī igīrī. ¹⁴ Nawe nūkamagayania būrūri ūcio icunjī ciiganaine. Tondū nīndehītire njoete guoko na igūrū ngiuga atī nīngauhe maithe manyu ma tene-rī, būrūri ūyū nūgaatuika igai rīanyu.

¹⁵ “Ūyū nīguo ūgaatuika mūhaka wa būrūri ūcio:

Mūhaka wa mwena wa gathigathini ūkoima Iria Rīrīa Inene ūgereire njīra ya Hethiloni, ūhītūkīre Lebo-Hamathu, nginya Zedadi, ¹⁶ na ūgerere Berotha na Sibiraimu (kūu mūhaka-inī ūrīa ūrī gatagatī ka Dameski na Hamathu), ūthīi nginya Hazeri-Hatikoni, kūu mūhaka-inī wa Haurani. ¹⁷ Naguo mūhaka ūcio ūtambūrūke kuuma iria-inī ūkinye Hazari-Enani, mūhaka-inī wa mwena wa gathigathini wa Dameski, naguo mūhaka wa Hamathu ūkorwo ūrī mwena wa gathigathini. Ūcio nīguo ūgaatuika mūhaka wa mwena wa gathigathini.

¹⁸ Naguo mūhaka wa mwena wa irathīro ūkaagerera gatagatī ka Haurani na Dameski, ūtwaranīte na Rūūi rwa Jorodani gatagatī ka Gileadi na būrūri ūcio wa Isiraēli, ūrorete o iria-inī rīa mwena wa irathīro, ūthīi nginya Tamaru. Ūcio nīguo ūgaatuika mūhaka wa mwena wa irathīro.

¹⁹ Naguo mūhaka wa mwena wa gūthini ūkoima Tamaru o nginya kūu maaī-inī ma Meriba-Kadesi, ūtwarane na Karūūi ka Misiri o nginya Iria Rīrīa Inene. Ūcio nīguo ūgaatuika mūhaka wa mwena wa gūthini.

²⁰ Naguo mūhaka wa mwena wa ithūiro, Iria Rīrīa Inene nīrīo rīgaatuika mūhaka, ūthīi nginya harīa hang’etheire Lebo-Hamathu. Ūcio nīguo ūgaatuika mūhaka wa mwena wa ithūiro.

[†] 47:8 Ūyū warī būrūri ūtaarī maaī gatagatī ka Jerusalemu na Iria rīa Cumbī.

21 “Inyuĩ nĩ inyuĩ mũkeegayania bũrũri ũyũ kũringana na mĩhĩrĩga ya Isiraeli. 22 Mũkaũgayana ũtuĩke igai rĩanyu inyuĩ ene, na rĩa andũ a kũngĩ arĩa matũũruga gatagati-inĩ kanyu na nĩ marĩ na ciana. Nĩmũkamatua ta marĩ andũ a Isiraeli maciarũrwo bũrũri ũcio; acio makaagaĩrwo igai hamwe na inyuĩ gatagati-inĩ ka mĩhĩrĩga ya Isiraeli. 23 Mũhĩrĩga-inĩ o ũria mũndũ angĩkorwo atũũrĩte arĩ mũgeni-rĩ, kũu nĩkuo mũkaamũgaĩra igai rĩake,” ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

48

Kũgayania Bũrũri

1 “Na rĩrĩ, maya nĩmo marĩtwa ma mĩhĩrĩga iyo: Mũhaka-inĩ wa mwena wa gathigathini, Dani nĩakaheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩgaatwarana na njira ya Hethiloni ya gũthiĩ nginya Lebo-Hamathu; Hazari-Enani na mũhaka wa mwena wa gathigathini wa Dameski kũrigania na Hamathu gũgaakorwo kũrĩ mũhaka wakuo kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro.

2 “Nake Asheri aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Dani kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro.

3 “Nake Nafitali aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Asheri kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro.

4 “Nake Manase aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Nafitali kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro.

5 “Efiraimu aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Manase kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro.

6 “Nake Rubeni aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Efiraimu kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro.

7 “Nake Juda aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Rubeni kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro.

8 “Ningĩ kũhakana na rũgongo rwa Juda kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro, nĩmũkaruta gĩcigo mũkĩneane gĩtuĩke kĩheo kĩa mwanya. Gĩgaakorwo kĩrĩ na wariĩ wa mĩkono 25,000* kwarama, naguo ũraihu wakĩo ũkaiganana na gĩcigo kĩmwe kĩa iria igaiĩrwo mĩhĩrĩga kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro; naho handũ-harĩa-haamũre hagaakorwo harĩ gatagati ga kĩa.

9 “Gĩcigo kũu kĩa mwanya mũkaarutĩra Jehova-rĩ, gĩgaakorwo kĩrĩ na ũraihu wa mĩkono 25,000, na wariĩ wa mĩkono 10,000.† 10 Gĩcigo kũu gĩgaatuĩka gĩcigo kĩaamũre kĩa athĩnjĩri-Ngai. Gĩgaakorwo kĩrĩ kĩa ũraihu wa mĩkono 25,000 mwena wa gathigathini na wariĩ wa mĩkono 10,000 mwena wa ithũiro, na wariĩ wa mĩkono 10,000 mwena wa irathĩro, na ũraihu wa mĩkono 25,000 mwena wa gũthini. Handũ-harĩa-haamũre hagaakorwo harĩ gatagati ga kĩa. 11 Gĩcigo kũu gĩgaatuĩka kĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa aamũre, nao nĩ andũ a Zadoku arĩa matũũrĩte marĩ ehokeku makĩndungatĩra, na matiigana gũturuura ta ũria Alawii meekire hĩndĩ ĩrĩa andũ a Isiraeli maaturuure. 12 Gĩcigo kũu gĩgaatuĩka kĩheo kĩa kĩa mwanya kĩrutĩtwo kuuma gĩcigo-inĩ kũu kĩaamũre kĩa bũrũri, nakĩo gĩgaatuĩka igai itheru mũno, na gĩkaahakana na rũgongo rwa Alawii.

13 “Gũtwarana na rũgongo rũu rwa athĩnjĩri-Ngai-rĩ, Alawii nĩmakagaya gĩcigo kĩa mĩkono 25,000, na wariĩ wa mĩkono 10,000. ũraihu wakĩo wothe ũgaakorwo ũrĩ mĩkono 25,000, naguo wariĩ wakĩo

* 48:8 nĩ ta kilomita 12 † 48:9 nĩ ta kilomita 5

ũkorwo ũrĩ wa mĩkono 10,000. ¹⁴ Nao matikanendie kana makũũranie o na kĩmwe gĩa cio. Gĩkĩ nĩkĩo gĩcigo kĩrĩa kĩega mũno bũrũri-inĩ ũyũ, na gĩtikananengerwo mũndũ ũngĩ, tondũ nĩkĩamũrĩre Jehova.

¹⁵ “Gĩcigo kĩrĩa gĩgaatigara kĩa wariĩ wa mĩkono 5,000,[‡] na ũraihi wa mĩkono 25,000, gĩgaatuĩka gĩa kũhũthagĩrwo na maũndũ ma itũũra rĩu inene, kĩhũthĩrwo na gwakwo nyũmba cia gũtũũrwo, na ithaka cia ũrũithio. Itũũra rĩu inene rĩgaakorwo gatagatĩ ga gĩcigo kĩu, ¹⁶ narĩo itũũra rĩu rĩgaakorwo na ithimo ici: mwena wa gathigathini nĩ mĩkono 4,500,[§] na mwena wa gũthini nĩ mĩkono 4,500, na mwena wa irathĩro nĩ mĩkono 4,500, na mwena wa ithũĩro nĩ 4,500. ¹⁷ Gĩthaka kĩa ũrũithio wa itũũra rĩu inene gĩgaakorwo kĩrĩ na mĩkono 250* mwena wa gathigathini, na mĩkono 250 mwena wa gũthini, na mĩkono 250 mwena wa irathĩro, na mĩkono 250 mwena wa ithũĩro. ¹⁸ Gĩcigo kĩrĩa gĩgaatigara, kĩhakanĩte na gĩcigo kĩu kĩa mũre, na gĩtwaranĩte na ũraihi wakĩo, gĩgaakorwo kĩrĩ kĩa mĩkono 10,000 mwena wa irathĩro, na mĩkono 10,000 mwena wa ithũĩro. Maciaro makĩo nĩmo makaarĩagwo nĩ aruti wĩra a itũũra rĩu inene. ¹⁹ Aruti wĩra acio a itũũra rĩu inene arĩa makaarĩmaga kũu makoima mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli. ²⁰ Gĩcigo kũu gĩothe gĩgaakorwo kĩa gĩganaine mĩena yothe ina, na gĩkorwo kĩrĩ na mĩkono 25,000 o mwena. Nĩmũkaruta gĩcigo kũu kĩa mũre kĩrĩ kĩaheo kĩa mwanya, gĩtuĩke gĩcigo kĩa mũre, mũkĩrutanĩrie na gĩthaka gĩa itũũra rĩu inene.

²¹ “Kũndũ kũrĩa gũgaatigara mĩena yeerĩ ya gĩcigo kũu kĩa mũre na gĩthaka gĩa itũũra rĩrĩa inene gũgaatuĩka kwa mũthamaki. Kũndũ kũu gũgaatambũrũka mwena wa irathĩro wa kũrĩa gwathimĩtwo mĩkono 25,000 ya gĩcigo kũu kĩa mũre gũkĩnye nginya mũhaka-inĩ wa mwena wa irathĩro, naguwo mwena wa ithũĩro uume hau haathimĩtwo mĩkono 25,000, gũkĩnye nginya mũhaka-inĩ wa mwena wa ithũĩro. Icio icio cierĩ itwaranĩte na ũraihi wa icigo icio ingĩ cia mĩhĩrĩga igaatuĩka cia mũthamaki, nakĩo gĩcunjĩ kĩrĩa kĩa mũre, hamwe na handũ-harĩa-ha mũre ha hekarũ igaakorwo gatagatĩ ga kũndũ kũu. ²² Nĩ ũndũ ũcio ithaka cia Alawii na ithaka cia itũũra inene igaakorwo irĩ gatagatĩ ga gĩcigo kũu kĩa mũthamaki. Gĩcigo kũu kĩa mũnene gĩgaakorwo kĩrĩ gatagatĩ ka mũhaka wa Juda na mũhaka wa Benjamini.

²³ “Ha ũhoru wa mĩhĩrĩga iyo ingĩ itigarĩte: Benjamini akaaheo gĩcigo kĩa mũre; nakĩo gĩgaatambũrũka kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũĩro.

²⁴ “Nake Simeoni aheo gĩcigo kĩa mũre; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Benjamini kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũĩro.

²⁵ “Nake Isakaru aheo gĩcigo kĩa mũre; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Simeoni kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũĩro.

²⁶ “Nake Zebuluni aheo gĩcigo kĩa mũre; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Isakaru kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũĩro.

²⁷ “Gadi nĩakagaya gĩcigo kĩa mũre; gĩkaahakana na rũgongo rwa Zebuluni kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũĩro.

²⁸ “Mũhaka wa mwena wa gũthini wa Gadi ũgaathĩ ũrorete mwena wa gũthini kuuma Tamaru nginya maaĩ ma Meriba-Kadeshi, ningĩ ũtwarane na Karũũĩ ka Misiri nginya Iria Rĩrĩa Inene.

²⁹ “Ŭcio nĩguo bũrũri ũrĩa mũkaagayania ũtuĩke igai rĩa mĩhĩrĩga ya Isiraeli, nacio icio nĩcio igaatuĩka icigo ciao,” ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

[‡] 48:15 nĩ ta kilomita igĩrĩ na nuthu (2.5)   [§] 48:16 nĩ ta kilomita igĩrĩ na robo (2:25)   * 48:17 nĩ ta mita 115

Ihingo cia Itũūra Inene

³⁰ “Ici nĩcio igaatuĩka njĩra cia kuuma itũūra rĩu inene: Kwambĩrĩria mwena wa gathigathini, ũrĩa ũrĩ na ũraihu wa mĩkono 4,500, ³¹ ihingo cia itũūra rĩu inene igeetanio na mĩhĩrĩga ya Isiraeli. Ihingo icio ithatũ irĩ mwena wa gathigathini-rĩ, kĩmwe nĩ kĩa Rubeni, kĩu kĩngĩ nĩ kĩa Juda, na kĩu kĩngĩ nĩ kĩa Lawi.

³² “Naguo mwena wa irathĩro, ũrĩa ũrĩ na ũraihu wa mĩkono 4,500, ũgaakorwo ũrĩ na ihingo ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Jusufu, kĩu kĩngĩ nĩ kĩa Benjamini, na kĩu kĩngĩ nĩ kĩa Dani.

³³ “Ningĩ mwena wa gũthini, ũrĩa ũrĩ na gũthimo kĩa mĩkono 4,500, ũgaakorwo ũrĩ na ihingo ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Simeoni, kĩu kĩngĩ nĩ kĩa Isakaru, na kĩu kĩngĩ nĩ kĩa Zebuluni.

³⁴ “O na ningĩ mwena wa ithũiro, ũrĩa ũrĩ na ũraihu wa mĩkono 4,500, ũgaakorwo ũrĩ na ihingo ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Gadi, kĩu kĩngĩ nĩ kĩa Asheri, na kĩu kĩngĩ nĩ kĩa Nafitali.

³⁵ “Itũina rĩa gũthiũrũrũkĩria itũūra rĩu rĩothe rĩgaakorwo na mĩkono 18,000.†

“Narĩo itũūra rĩu inene kuuma hĩndĩ ĩyo gũthiĩ na mbere rĩgeetagwo ũũ:

JEHOVA ARĨ KUO.”

---

† 48:35 nĩ ta kilomita 8

DANIELI

Gūthomithio kwa Danieli

¹ Afiriri, mwaka-ini wa gatatū wa ūthamaki wa Jehoiakimu, mūthamaki wa Juda-rī, Nebukadenezaru mūthamaki wa Babuloni niokire itūūra rīa Jerusalemu, akīrīrigiiciria nīguo arītunyane. ² Nake Mwathani akīrekereria Jehoiakimu, mūthamaki wa Juda, guoko-ini gwake, hamwe na indo imwe kuuma hekarū-ini ya Ngai.* Nake Nebukadenezaru agīkuua indo icio, agīcitwara hekarū-ini ya ngai yake kūu Babuloni, na agīciiga nyūmba-ini irīa yaigagwo igūina cia ngai yake.

³ Ningī mūthamaki ūcio agīatha Ashipenazi, ūrīa warī mūrōri mūnene wa anene a nyūmba yake ya ūthamaki, amūrehere andū amwe arīa moimīte Isiraēli a nyūmba ya ūthamaki na a rūciaro rwa andū arīa maarī igweta, ⁴ nao makorwo marī aanake matarī kaūūgū o na karīkū, na athaka makionwo, na andū mekuoneka marī na ūtaūku maūndū-ini mothe ma kwīrutwo, na andū mooī maūndū wega, na ahūthū kūnyiita maūndū, na magīrīre gūtungata thīni wa nyūmba ya ūthamaki. Ashipenazi aari arute andū acio rūthiomi na maandīko ma Ababuloni.† ⁵ Nake mūthamaki agītua maheagwo irio na ndibei mūthenya o mūthenya iria we mwene aarīaga; maarī mathomithio maūndū ihinda rīa mīaka itatū, na thuutha ūcio matoonye wīra-ini wa gūtungatīra mūthamaki.

⁶ Thīni wa acio maathuurirwo nī haarī na aanake amwe maarutitwo Juda: Na nīo Danieli, na Hanania, na Mishaeli, na Azaria. ⁷ Nake mūrōri ūcio wa anene arīa angī nīamaheire marītwa mangī: Danieli akīmwīta Beliteshazaru, nake Hanania agītwo Shadiraka, nake Mishaeli agītwo Meshaki, nake Azaria agītwo Abedinego.‡

⁸ No rīrī, Danieli agītua na ngoro yake atī ndegwīthaahia na irio na ndibei iyo wa mūthamaki,§ na akīūra mūrōri ūcio wa anene etīkīrio ndakae gwīthaahia na ūndū wa kūrīa irio icio. ⁹ Nake Ngai nīatūmīte Danieli etīkīrike na aigūrwo tha nī mūnene ūcio, ¹⁰ no mūnene ūcio akīūra Danieli atīrī, “Nīndīretigīra mūthamaki mwathi wakwa, ūrīa ūtuite kīrīa mūrīheagwo gīa kūrīa na gīa kūnyua. Aangīmuona mūrī ahīnju gūkīra aanake arīa angī a riika rīanyu-rī, angiuga nī kī gītūmīte? Hīndī iyo mūthamaki no aanengithie mūtwe nī ūndū wanyu.”

¹¹ Danieli agīcooka akīarīria mūrangīrī ūrīa waheetwo wīra nī mūrōri wa anene arīa angī wa kūroraga Danieli, na Hanania, na Mishaeli, na Azaria, akīmwīra atīrī, ¹² “Ndagūthaita, amba ūgerie ndungata ciaku handū ha mīthenya ikūmi: Ndūgaatūhe kīndū o nakī tīga o nyeni cia kūrīa na maaī ma kūnyua. ¹³ Matukū macio maathira ūcooke ūtūrōranie na aanake acio angī marīaga irio icio cia mūthamaki, na thuutha ūcio ūcooke gwīka ndungata ciaku o ta ūrīa ūkuona kwagīrīre.” ¹⁴ Nī ūndū ūcio agītūkīra ūhorō ūcio, nake akīmageria matukū macio ikūmi.

* **1:2** Andū a Juda maatahirwo magītwarwo Babuloni, būrūrī wa ūkombo, nī ūndū wa kwaga gwithīkīra Jehova. † **1:4** Rūthiomi na mwandīko wa andū a Babuloni warī na hinya gūthoma.

‡ **1:7** Rītwa Beliteshazaru nī kuuga “Beli arogīūra muoyo wake” (rīetanītio na ngai yetagwo Beli). Shadiraka nī kuuga “watho wa Aku” (ngai ya andū a Sumeria thīni wa Babuloni ya mweri). Meshaki nī kuuga “nūū ūtariī ta Aku?” Narīo Abedinego nī kuuga “ndungata ya Nego” (rītwa rīngī rīa Beli).

§ **1:8** Andū a Isiraēli maatuga atī irio cia mūthamaki ciarī na thaahu tondu rwīga rwa mbere rwarutagirwo ngai cia mīhianano.

¹⁵ Matukū macio ikūmi maathira-rī, mothiū mao makīoneka maagīrīte, nao magatunguha gūkīra aanake acio angī maarīāga irio cia mūthamaki.

¹⁶ Nī ūndū ūcio mūmarangiri akīeheria irio ciao iria ciarī njega mūno na ndibei irīa maarī manyuuage na agīcooka kūmaheaga o nyeni tu handū ha irio icio.

¹⁷ Na rīrī, Ngai nīaheire aanake acio ana ūmenyo na ūtaūku wa maandīko ma mūthemba yothe, na wīruti wa maūndū. Nake Danieli nīataūkagīrwo nī cioneki na irooto cia mūthemba yothe.

¹⁸ Ihinda rīrīa mūthamaki aatuīte atī andū acio magaatwarwo nyūmba yake thīinī riathira-rī, mūrori wa anene arīa angī agīkīmatwara harī Nebukadinezaru.

¹⁹ Mūthamaki akīaria nao, na ndonire mūndū ūngīaigananirio na Danieli, na Hanania, na Mishaeli na Azaria; na nī ūndū ūcio magītoonyio wīra-inī wa gūtungatagīra mūthamaki. ²⁰ Ūndū-inī o wothe ūkonī ūgī na ūtaūku wa maūndū marīa mūthamaki aamoragia-rī, agīkora makīrīte ago othe na aragūri a ūthamaki wake wothe maita ikūmi.

²¹ Nake Danieli agītūūra kūu nginya mwaka wa mbere wa wathani wa Mūthamaki Kurusu.

2

Kīroto kīa Nebukadinezaru

¹ Na rīrī, mwaka-inī wa keerī wa ūthamaki wake-rī, Nebukadinezaru nīarootie irooto; agītangika meciiri na akīūrwo nī toro. ² Nī ūndū ūcio mūthamaki agīta aoo na aragūri, na arogi na arori a njata nīguo moke mamwīre ūria aarotete. Rīrīa mookire makīrūgama mbere ya mūthamaki, ³ akīmeera atīrī, “Nī harī kīroto ndootete kīrīa kīrathūnia, na nīngwenda kūmenya ūria kiugīte.”

⁴ Hīndī ūyo arori a njata acio magīcookeria mūthamaki na rūthiomi rwa Asuriata,* makīmwīra atīrī, “Wee mūthamaki, ūrotūūra tene na tene! Ta kīire ndungata ciaku kīroto kīrīa ūrotete, nacio itaūre kīroto kīu.”

⁵ Nake mūthamaki agīcookeria arori a njata acio, akīmeera atīrī, “Ūndū ūyū nīguo nduīte ngwatīrie mūno: Mūngīaga kūnjīra kīroto kīrīa ndootete na mūgītaūre-rī, nguuga mūtemangwo mūkue, nacio nyūmba cianyu imomorwo itūke hība cia mahiga. ⁶ No mūngīnjīra kīroto kīu na mūgītaarīrie-rī, nīngūmūhe iheo, na marīhi, o na ndūmūtiithie mūno. Nī ūndū ūcio njīrai ūrīa ndootete na mūndaūrīre ūhoru wa kīroto kīu.”

⁷ Makīmūcookeria o rīngī makīmwīra atīrī, “Mūthamaki nīetikīre kwīra ndungata ciake ūria arotete, na ithuī nītūkūmūtaūrīra kīroto kīu.”

⁸ Nake mūthamaki akīmacookeria atīrī, “Nīndīramenya kūna atī mūrēnda o kūrāiharāihia ihinda, tondū nīmūramenya atī ūndū ūyū nīguo nduīte ngwatīrie mūno: ⁹ Mūngīaga kūnjīra kīroto kīu ndootete-rī, iherithia rīanyu no rīmwe. Mūciirīre kūnjīra maūndū ma kūhīthithia na ma waganu, mūgīciiria atī ūrīa nduīte nīūkūgarūrūka. Nī ūndū ūcio-rī, njīrai kīroto kīu, na nīngūmenya atī no mūhote gūgītaūra.”

¹⁰ Nao arori a njata acio magīcookeria mūthamaki atīrī, “Gūtīrī mūndū o na ūmwe gūkū thī ūngīhota gwīka ūguo mūthamaki aroiga! Gūtīrī mūthamaki, o na arī mūnene na arī na hinya atīa, ūrī wooria mūndū-mūgo, kana mūrāgūri, kana mūrori wa njata eke ūndū ta ūcio. ¹¹ Ūndū ūcio mūthamaki arooria ndūngīhoteka. Gūtīrī mūndū ūngīhota kwīra

* **2:4** Rūthiomi rwa Asuriata nīruo rwario rūrīa anene aingī maaragia. Kuuma Dan 2:4 nginya Dan 7:28, ibuku rīrī rīandīkītwo na rūthiomi rūrū.

mūthamaki kīroto kīrīa arootete, tiga o ngai ciiki, na ititūūranagia na andū a gūkū thī.”

¹² Mūthamaki aigua ūhoro ūcio akīrakara na akīng'ūrīka mūno nginya agīathana atī andū arīa othe oogī a Babuloni mooragwo. ¹³ Nī ūndū ūcio gūkīrutwo watho andū acio oogī mooragwo, na andū magītūmwō magacarie Danieli na arata ake nīguo mooragwo.

¹⁴ Rīrīa Arioku, mūnene wa arangīri a mūthamaki, aathiiaga kūūruga andū acio oogī a Babuloni-rī, Danieli akīmwarīria na ūūgī, o na ecirīrīe wega ūrīa ekūmwīra. ¹⁵ Akīūria ūcio warī mūnene wa arangīri a mūthamaki atīrī, “Nī kīī gīatūma mūthamaki atue itua rīūru ūguo?” Nake Arioku agītaarīria Danieli ūrīa ūhoro ūcio wothe watarīi. ¹⁶ Danieli aigua ūguo agīthī harī mūthamaki, akīmūūria amūhe ihinda, nīgeetha ahote kūmwītaūrīra kīroto kīu.

¹⁷ Nake Danieli akīinūka gwake mūciī na akīmenyithia arata ake ūhoro ūcio, nao nīo Hanania, na Mishaeli, na Azaria. ¹⁸ Akīmaringīrīria mathaithe Ngai wa igūrū nīguo amaiguire tha, amaguūrīrie ūhoro ūcio warī mūhithe, nīgeetha we hamwe na arata acio ake matikooraganīrio hamwe na andū acio angī oogī a Babuloni. ¹⁹ Na rīrī, ūtukū ūndū ūcio warī mūhithe ūkīguūrīrio Danieli na kīoneki. Nake Danieli akīgooca Ngai wa igūrū, ²⁰ akiuga atīrī:

“Rītwa rīa Ngai rīrotūūra rīkumagio tene na tene;
ūūgī na ūhoti nī ciake.

²¹ Nīwe ūgarūranagia mahinda na imera;
nīanenehagia ahamaki, na akameheria ūthamaki-inī.

Nīwe ūheaga andū arīa oogī ūūgī,
nao arīa makūūranaga maūndū akamahe ūmenyo.

²² Nīwe ūguūragia maūndū marīa marīkīru, o na marīa marī hitho-inī;
nīamenyaga maūndū marīa marī nduma-inī,
nagu ūtheri ūtūūranagia nake.

²³ Nīndaḡūcookeria ngaatho na ndakūgooca, o Wee Ngai wa maithe
makwa:

Nīūūheete ūūgī o na ūhoti,
ūkaamenyithia ūhoro ūrīa tūkūhoote,
ūgatūma tūmenye kīroto kīa mūthamaki.”

Danieli Gūtaūra Kīroto

²⁴ Hīndī īyo Danieli agīthī kūrī Arioku, ūcio mūthamaki aamūrīte athīi akooragīthie andū acio oogī a Babuloni, akīmwīra atīrī, “Ndūkooragīthie andū acio oogī a Babuloni. Ndwarā kūrī mūthamaki, na nīngūmwītaūrīra kīroto gīake.”

²⁵ O hīndī īyo Arioku agītwarā Danieli kūrī mūthamaki, akīmwīra atīrī, “Nīnyonete mūndū ūmwe wa arīa maatahītwo kuuma Juda ūngīhota kwīra mūthamaki ūrīa kīroto gīake kiugīte.”

²⁶ Nake mūthamaki akīūria Danieli (na nowe Beliteshazaru) atīrī, “No ūhote kūnjīra kīroto kīrīa ndootete na ūgītaūre?”

²⁷ Nake Danieli akīmūcookeria atīrī, “Gūtīrī mūndū o na ūmwe wa arīa oogī, kana mūrāgūri, kana mūndū-mūgo o na kana mūrathi ūngīhota kwīra mūthamaki ūhoro ūcio wa hitho, ²⁸ no nī kūrī Ngai ūrī igūrū ūguūranagīria maūndū marīa marī hitho-inī. Nīwe wonetie Mūthamaki Nebukadinezaru ūrīa gūgaikara matukū-inī ma thuutha. Kīroto gīaku na cioneki iria irahītūkīre meciiria-inī maku ūkomete ūrīrī iraarī ici:

²⁹ “Hīndī īyo wakomete ūrīrī-inī, wee mūthamaki, meciiria maku nīmecūūranirie ūhoro wa maūndū marīa magooka thuutha-inī, nake

ūrīa mūguūria wa maūndū marīa marī hitho-inī agīkūguūrīria ūrīa gūkaahaana thuutha-inī. ³⁰ Nū-rī, ndiguūrīrio ūhoro ūcio ūrī hitho-inī aŧi tondu ndi na ūgī gūkīra andū arīa angī matūūrāga muoyo, no nīgeetha wee mūthamaki ūmenye ūrīa kīroto kīu kiugīte, nīguo ūtaūkīrwo nī maūndū macio ūrecūeranāgia meciiria-inī maku.

³¹ “Wee mūthamaki, warora nīwonire mūhianano mūnene warūngī mbere yaku: mūhianano ūcio warī mūnene mūno na nīwahanahenāgia, na warī wa kūmakania ūkionwo. ³² Mūtwe wa mūhianano ūcio warī wa thahabu irīa therie, nakio gīthūri kīaguo na moko ciarī cia betha, nayo nda na ciero ciaguo ciarī cia gīcango, ³³ magūrū maguo maarī ma kīgera, namo makinya maarī ma kīgera gītukanīte na rīumba rīcine. ³⁴ Hīndī o īyo wawīroreire, ihiga inene rikīenjwo, no rītienjirwo nī moko ma mūndū. Rikīgūtha makinya ma mūhianano ūcio marīa maarī ma kīgera gītukanīte na rīumba, rikīmahehenja. ³⁵ Nakio kīgera kīu, na rīumba, na gīcango, na betha, na thahabu igīthetherwo tūcunjī tūcunjī, igītuīka ta mūngū ūrīa ūmbūrāgwo kīhuhiro-inī hīndī ya rīua. Ikīhuhūkano nī rūhuho, igīthira biū na itiacookire kuoneka rīngī. No rīrī, ihiga rīu rīagūthire mūhianano ūcio rikīneneha, rīgītuīka kīrīma kīnene, rikīyūra thī yothe.

³⁶ “Kīu nīkīo kīroto kīrīa warootire, na rīu nītūgūgītaūrīra mūthamaki. ³⁷ Wee mūthamaki-rī, nīwe mūthamaki wa athamaki. Nake Ngai wa igūrū nīakūheete ūthamaki, na ūhoti, na hinya, na rīrī; ³⁸ nīagīte andū a ndūrīrī ciothe moko-inī maku, na nyamū cia gīthaka, o na nyoni cia rīera-inī. Kūrīa guothe itūūrāga-rī, nīagūtuīte mwathi wacio ciothe. Wee nīwe mūtwe ūcio wa thahabu.

³⁹ “Thuutha waku, nīgūkarahūka ūthamaki ūngī ūtagaakorwo na hinya ta waku. Thuutha ūcio nīgūkagīa na ūthamaki ūngī wa gatātū, nīguo ūgerekanītio na gīcango, naguo nīūgaatha thī yothe. ⁴⁰ Marīgīrīrio-inī nīgūkarahūka ūthamaki ūngī wa kana ūrī hinya ta kīgera, nīgūkorwo kīgera kiunangaga na gīkahehenja indo ciothe, na o ta ūrīa kīgera kiunangaga indo igatuīka tūcunjī ūguo noguo ūkaahehenja na uunange mothamaki macio mangī mothe. ⁴¹ O ta ūguo wonire aŧi makinya na ciara ciarī cia rīumba rīcine rītukanīte na kīgera-rī, noguo ūthamaki ūyū ūgaakorwo ūrī mūgayūkanu; no rīrī, nīūgakorwo ūrī na hinya wa kīgera thīnī wago, o ta ūguo wonire kīgera kīu gītukanīte na rīumba. ⁴² O ūguo ciara ciarī cia kīgera gītukanīte na cia rīumba-rī, noguo ūthamaki ūcio ūgaakorwo kūmwe ūrī na hinya na kūrīa kūngī ūgathuthīkanga. ⁴³ Na o ta ūguo wonire kīgera gītukanīte na rīumba rīcine-rī, noguo andū nao magaakorwo matukanīte, na matigaatūra marī rūmwe rīngī, o ta ūrīa kīgera gītangītukana na rīumba.

⁴⁴ “Na rīrī, ihinda-inī rīa athamaki acio, Ngai wa igūrū nīakahaanda ūthamaki ūtagacooka kwanangwo, kana ūtigīrwo andū angī. Nīūkahehenja mothamaki macio mangī mothe ūmaniine, noguo mwene ūgaatūra wīhaandīte tene na tene. ⁴⁵ Ūcio nīguo ūtaūrī wa kīoneki kīa ihiga rīu rīenjetwo kuuma kīrīma-inī, no rītienjetwo na moko ma andū, na nīrīo rīathetherire kīgera, na gīcango, na rīumba, na betha na thahabu igītuīka tūcunjī.

“Ngai ūcio mūnene nīamenyithīte mūthamaki ūrīa gūkaahaana thuutha-inī. Kīroto kīu nī kīa ma, naguo ūtaūrī wakīo nī wa kwīhokeka.”

⁴⁶ Hīndī īyo Mūthamaki Nebukadinezaru akīgūithia, agīturumithia ūthiū thī mbere ya Danieli, na akīmūhe gītūo kīnene, na agīathana aŧi

arutirwo igongona na ubumba. ⁴⁷ Mũthamaki akĩira Danieli atĩrĩ, “Titherũ Ngai waku niwe Ngai wa ngai iria ingĩ, na Mwathani wa athamaki na mũguũria wa maũndũ marĩa marĩ hitho-inĩ, nĩgũkorwo nĩwahota kũguũria ũndũ ũyũ ũrĩ hitho-inĩ.”

⁴⁸ Nake mũthamaki agĩtũgĩria Danieli, na akĩmũtuga na iheo nyingĩ mũno. Akĩmũtua mwathi wa bũrũri wothe wa Babuloni, na akĩmũtua mũrũgamĩrĩri wa andũ arĩa othe oogĩ a bũrũri ũcio. ⁴⁹ Nake Danieli agĩthaita mũthamaki atue Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego arori a mawĩra marĩa maarutagwo bũrũri-inĩ ũcio wa Babuloni, no Danieli we mwene agĩikara kũu mũciũ wa ũthamaki.

3

Mũhianano wa Thahabu, na Icuia rĩa Mwaki

¹ Na rĩrĩ, Mũthamaki Nebukadinezaru nĩathondekithirie mũhianano wa thahabu, wa mĩkono mĩrongo itandatũ* kũraiha na igũrũ, na mĩkono itandatũ† kwarama, na akĩũhaandithia werũ-inĩ wa Dura kũu bũrũri wa Babuloni. ² Nebukadinezaru agĩcooka agĩta anene, na anyabara, na abarũthi, na ataari a mũthamaki, na aigi kĩgĩna, na aciirithania, na mawakiri, na anene a mabũrũri make mothe moke kĩamũro-inĩ gĩa kwamũra mũhianano ũcio aahandithĩtie. ³ Nĩ ũndũ ũcio, anene, na anyabara, na abarũthi, na ataari a mũthamaki, na aigi kĩgĩna, na aciirithania, na mawakiri, na anene othe a mabũrũri makĩgomana nĩ ũndũ wa kwamũra mũhianano ũcio Mũthamaki Nebukadinezaru aahaandithĩtie, nao makĩrũgama mbere yaguo.

⁴ Nake mũhuhi coro akianĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Inyuĩ andũ a iruka ciothe na a ndũrĩrĩ ciothe, na a mĩario yothe ta thikĩrĩriai ũria mũthamaki aathanĩte mwĩke. ⁵ Rĩrĩa mũrũgwa mũgambo wa coro, na mĩtũrĩrũ, na thethe, na kĩnanda gĩa kĩnũbi, na kĩnanda kĩa mũgeeto, na mĩtũrĩrũ rĩa mĩariĩ, o hamwe na ũini wa mĩthemba yothe-rĩ, o rĩmwe mwĩgũithie thĩ mũhoee mũhianano ũcio wa thahabu ũria Mũthamaki Nebukadinezaru aahaandithĩtie. ⁶ Mũndũ ũria wothe ũtekwĩgũithia thĩ na ahoee, o hĩndĩ iyo nĩegũikio icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno.”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio, rĩrĩa andũ acio maiguire mũgambo wa coro, na mĩtũrĩrũ, na thethe, na kĩnanda gĩa kĩnũbi, na kĩnanda kĩa mũgeeto, na ũini wa mĩthemba yothe, andũ othe, na ndũrĩrĩ, na andũ a mĩario yothe makĩgũithia thĩ, makĩhooya mũhianano ũcio wa thahabu ũria Mũthamaki Nebukadinezaru aahaandithĩtie.

⁸ Ihinda o riu arori a njata amwe makĩyũmĩria, magĩcuuka Ayahudi, ⁹ makĩira Mũthamaki Nebukadinezaru atĩrĩ, “Wee mũthamaki ũrotũura tene na tene! ¹⁰ Atĩrĩrĩ, wee mũthamaki nĩrutĩte uuge waku, ũkoiga atĩ rĩrĩa mũndũ o wothe akaigua mũgambo wa coro, na mĩtũrĩrũ, na thethe, na kĩnanda gĩa kĩnũbi, na kĩnanda kĩa mũgeeto, na mĩtũrĩrũ rĩa mĩariĩ, na ũini wa mĩthemba yothe no nginya egũithie thĩ, ahoee mũhianano ũcio wa thahabu, na ũkoiga atĩ mũndũ ũria wothe ũtekwĩgũithia thĩ aũhoee, nĩagaikio icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno. ¹² No rĩrĩ, nĩ harĩ Ayahudi amwe arĩa wee ũigĩte a kũrora maũndũ ma bũrũri wa Babuloni, na nĩo Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, arĩa matakũiguaga, wee mũthamaki. Matitungatagĩra ngai ciaku, kana makahooya mũhianano wa thahabu ũcio ũhandithĩtie.”

* **3:1** nĩ ta mita 27 † **3:1** nĩ ta mita igĩrĩ na robo ithatũ (2:75)

13 Nĩ ūndũ ūcio Nebukadinezaru agĩcinwo nĩ marakara, nake agĩtũmanĩra Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego mareehwo harĩ we. Nĩ ūndũ ūcio andũ acio makĩreehwo mbere ya mũthamaki, 14 nake Nebukadinezaru akĩmoooria atĩrĩ, “Nĩ ūhoru wa ma wee Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, atĩ mũitungatagira ngai ciakwa, o na kana mũkahooya mũhianano wa thahabu ūcio handithĩtie? 15 Rĩurĩ, mũngũhaariĩria nĩgeetha rĩria mũrĩguwa mũgambo wa coro, na mũtũrĩrũ, na thethe, na kĩnanda gĩa kĩnũbi, na kĩnanda kĩa mũgeeto, na mũtũrĩrũ irĩa mĩariĩ, na ūini wa mũthemba yothe, mũwĩgũithie thĩ, mũhooe mũhianano ūcio nĩ thondekithĩtie, nĩ wega mũno. No rĩrĩ, mũngĩrega kũhooya mũhianano ūcio-rĩ, nĩmũgũikio o ro rĩmwe icua-inĩ rĩa mwaki ūgwakana mũno. Na rĩrĩ, hihĩ nĩ ngai irĩkũ ingĩhota kũmũhonokia kuuma guoko-inĩ gwakwa?”

16 Nao Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego magĩcookeria mũthamaki, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Nebukadinezaru, ithuĩ tũtibataire kwĩyarĩrĩria tũrĩ mbere yaku igũrũ rĩa ūhoru ūyũ. 17 Tũngũikio icua-inĩ rĩa mwaki ūgwakana mũno-rĩ, Ngai ūrĩa ithuĩ tũtungataga e na ūhoti wa gũtũruta thĩnĩ warĩo, na nĩwe ūgũtũhonokia kuuma guoko-inĩ gwaku, wee mũthamaki. 18 No rĩrĩ, o na angĩaga gũtũhonokia-rĩ, nĩtũkwenda ūmenye, wee mũthamaki, atĩ ithuĩ tũtingĩtungatĩra ngai ciaku, kana thũhooe mũhianano wa thahabu ūcio wee ūhandithĩtie.”

19 Hĩndĩ iyo Nebukadinezaru akĩrakara mũno nĩ ūndũ wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, na agĩtukia gĩthiithi nĩ ūndũ wao. Agĩcooka agĩathana, akiuga icua rĩu rĩongererwo ngũ nĩguo rĩhiũhe maita mũgwanja ma ūrĩa rĩakoragwo rĩhiũhĩte. 20 Nebukadinezaru agĩatha thigari imwe iria ciarĩ na hinya mũno ita-inĩ rĩake ciohe Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, imaikie icua-inĩ rĩu rĩa mwaki wakanĩte mũno. 21 Nĩ ūndũ ūcio andũ acio, mehumbĩte kanjũ ciao, na thuruarĩ, na iremba, o na nguo icio ingĩ-rĩ, makĩohwo na magĩikio icua-inĩ rĩu rĩa mwaki wakanĩte mũno. 22 Watho ūcio wa mũthamaki warĩ wa ihenya mũno, narĩo icua rĩkahiũha mũno, ūũ atĩ nĩnĩmbĩ cia mwaki ūcio cioragire thigari iria cianyĩĩtie Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, 23 nao andũ acio atatũ, moohetwo makarũmio, makĩgũa icua-inĩ rĩu rĩa mwaki wakanĩte mũno.

24 Hĩndĩ iyo Mũthamaki Nebukadinezaru akĩgega, akĩrũgama na igũrũ o rĩmwe, akĩũria andũ arĩa maamũheaga kĩrĩa atĩrĩ, “Githĩ ti andũ atatũ tuohire na twamaikia mwaki-inĩ?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Iĩ, nĩ ma ūguo nĩguo, mũthamaki.”

25 Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Hi, ta rorai! Nĩ ndĩrona andũ ana magĩcangacanga mwaki-inĩ, matarĩ ohe kana makahutio nĩ mwaki, nake ūcio wa kana ahaana ta ūmwe wa arĩu a ngai.”

26 Nebukadinezaru agĩkuhĩrĩria mũromo-inĩ wa icua rĩu rĩakanaga mwaki, akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Inyuĩ Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, inyuĩ ndungata cia Ngai-Ūrĩa-ũrĩ Igũrũ-Mũno, umĩrai, mũũke haha!”

Nĩ ūndũ ūcio Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego makĩmũra mwaki-inĩ ūcio, 27 nao anene, na anyabara, na abarũthi, na arĩa maataaraga mũthamaki othe makĩmarigiicĩria, makĩlonera atĩ mwaki ndwamekĩte ūũru mũĩrĩ yao, kana rũcuĩrĩ rwa mũtwe yao rũkahĩa, o na nguo iria mehumbĩte itiahĩte, na matianungaga mwaki o na atĩa.

28 Nake Nebukadinezaru akiuga atĩrĩ, “Ngai wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego arogocwo, ūrĩa ūtũmĩte mũraika wake, ateithũre ndungata ciake! Mamwĩhokire, magĩkararia watho wa mũthamaki, na

nĩmekwĩhaarĩrie kũruta mĩoyo yao handũ ha gũtungatĩra kana kũhooya ngai ingĩ, tiga Ngai ũcio wao. ²⁹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩndaruta watho atĩ andũ a rũrĩri o ruothe kana rwario arĩa makaaria ũndũ o wotho wa gũũkĩrĩra Ngai wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego magatinangio icunji, na nyũmba ciao imomorwo ituĩke hĩba ya mahiga, nigũkorwo gũtirĩ ngai ingĩ ingĩhonokania na njĩra ĩno.”

³⁰ Nake mũthamaki agĩtũũgĩria Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego kũ bũrũri wa Babuloni.

4

Kĩroto gĩa Keerĩ kĩa Nebukadinezaru

¹ Nĩ nĩ Mũthamaki Nebukadinezaru,

Ndĩramwandĩkĩra marũa maya inyuĩ andũ a iruka ciothe, na ndũrĩrĩ, na andũ a rwario o ruothe arĩa matũũraga thĩ yotho:

Mũrogaacĩra makĩria!

² Ndĩ na gĩkeno ngĩmũmenyithia morirũ na maũndũ ma kũgegania marĩa Ngai-ũria-ũri-ĩgũrũ mũno anjĩkĩire.

³ Kaĩ morirũ make nĩ manene-ĩ!

O namo maũndũ make ma kũgegania kaĩ nĩ ma hinya-ĩ!

Ūthamaki wake nĩ wa tene na tene,

naguo wathani wake ũkinyagĩra njiarwa na njiarwa.

⁴ Atĩrĩ, nĩ Nebukadinezaru ndarĩ gwakwa mũciĩ, njiganũire na ngagaacĩra nyũmba-inĩ yakwa ya ũthamaki. ⁵ Na rĩrĩ, ũtukũ ũmwe ndarootire kĩroto kĩria kĩamakĩrie mũno. Ngomete ũrĩrĩ-inĩ wakwa-rĩ, maũndũ marĩa mahĩtũkagĩra meciiria-inĩ makwa na cioneki ikĩndua nda. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio ngĩathana ngiuga atĩ andũ arĩa othe oogĩ a Babuloni marehwo mbere yakwa niguo mandaũrĩre kĩroto kũ. ⁷ Rĩria ago, na aragũri, na arori a njata na arathi mohoro mookire, ngĩmeera ũria ndarootete, no nĩmaremirwo nĩ kũndaũrĩra kĩroto kũ. ⁸ No thuutha wao, Danieli agĩũka mbere yakwa, na nĩ ngĩmwĩra ũria ndarootete. (Nĩwe wĩtagwo Belites hazaru tondũ etanĩtio na ngai yakwa, nake akoragwo na roho wa ngai iria theru thĩnĩ wake.)

⁹ Ngĩra Belites hazaru, mũnene wa ago othe atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ roho wa ngai iria theru ũrĩ thĩnĩ waku, na gũtirĩ ũndũ ũrĩ hitho-inĩ ũngĩkũrema. Gĩkĩ nĩkĩo kĩroto gĩakwa; nawe he ũtaũri wakĩo. ¹⁰ Ici nĩcio cioneki iria ndonire rĩria ndaakomete ũrĩrĩ-inĩ wakwa: Ndarorire ngĩona hau mbere yakwa harũngĩ mũtĩ ũrĩ bũrũri gatagatĩ. Naguo warĩ mũraihu mũno. ¹¹ Mũtĩ ũcio ũkĩneneha ũkĩgĩa na hinya nako gacũmbĩrĩ kaguo gakahutia matu mairũ; naguo wonekaga nginya iturĩ ciothe cia thĩ. ¹² Mathangũ maguo maarĩ mathaka, na maciaro maguo makaingĩha warĩ na irio cia kũhũũnia andũ othe. Nyamũ cia gĩthaka ciaikaraga kũiruru-inĩ kĩaguo, nacio nyoni cia rĩera-inĩ igaikaraga hong-e-inĩ ciaguo; indo ciothe iria irĩ muoyo ciarĩaga maciaro maguo.

¹³ “Nĩngĩ o ngomete ũrĩrĩ-inĩ wakwa ngĩrora ngĩona cioneki-inĩ icio, na hau mbere yakwa harĩ na mũrangĩri, mũndũ mũtheru, agĩkũrũka oimĩte igũrũ. ¹⁴ Akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ: Temai mũtĩ ũcio na mũhũrũre hong-e ciaguo; itithiai mathangũ maguo, na mũhurũje maciaro maguo. Nyamũ nacio ciũre ciehere rungu wago,

o na nyoni ciume honge-inĩ ciaguo. ¹⁵ No rĩrĩ, mũreke gĩthukĩ na mĩri yakĩo ciohwo na kĩgera na gĩcango, nacio itigwo tĩiri-inĩ, kũu nyeki-inĩ ya gĩthaka.

“Nĩaihũgagio nĩ ime rĩa igũrũ, na atũũranagie na nyamũ kũu nyeki-inĩ rĩa nduru ya gĩthaka. ¹⁶ Meciiria make nĩmagarũrwo matige gũtuĩka ta ma mũndũ, nake agĩe na meciiria ta ma nyamũ, ihinda ta rĩa mĩaka mũgwanja.

¹⁷ “Itua rĩu rĩanĩrĩrwo nĩ arangĩri, narĩo rĩgekĩrwo hinya nĩ arĩa atheru, nĩgeetha arĩa marĩ muoyo mamenye atĩ Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe wathaga mothamaki ma andũ, naguo ūthamaki aũheaga o ūrĩa angĩenda kũũhe, na agatũũgĩria mũndũ ūtarĩ igweta o na hanini nĩguo ūtuĩke wake.’

¹⁸ “Kũu nĩkĩo kĩroto kĩrĩa nĩ, Mũthamaki Nebukadinezaru ndarootire. Atĩrĩrĩ, wee Belites hazaru, ta nĩjĩra ūrĩa kiugĩte kuona atĩ andũ arĩa angĩ othe oogĩ a ūthamaki wakwa nĩmaremetwo nĩkũndaũrĩra. No rĩrĩ, wee no ūhoŧe tondũ roho wa ngai iria theru ūrĩ thĩinĩ waku.”

Danieli Gũtaũra Kĩroto

¹⁹ Hĩndĩ iyo Danieli (na nowe wĩtagwo Belites hazaru) akĩamba gũtangĩka mũno kwa ihinda, na akĩmaka mũno meciiria-inĩ make. Nĩ ūndũ ūcio mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Belites hazaru, tiga kũmakio nĩ kĩroto kũu kana ūtaũri wakĩo.”

Belites hazaru agĩcookia atĩrĩ, “Mwathi wakwa, naarĩ korwo kĩroto kũu kierekererio thũ ciaku, o na ūtaũri wakĩo wathĩrĩrio andũ arĩa magũthũire! ²⁰ Mũtĩ ūcio wonire, ūrĩa wanenehire na ūkĩgia na hinya, nako gacũmbĩrĩ kaguo gakahutia matu mairũ, na ūkoonekaga nĩ thĩ yothe, ²¹ ūrĩ na mathangũ mathaka na maciaro maingĩ, na ūkaheaga andũ othe irio, na nyamũ cia gĩthaka cikaarahaga kũruru-inĩ kiaguo, na ūkagĩa na itara honge-inĩ ciaguo cia nyoni cia rĩera-inĩ-rĩ, ²² wee mũthamaki, nĩwe mũtĩ ūcio! Nĩũnenehete na ūkagĩa na hinya; ūnene waku ūgakũra nginya ūkahutia matu mairũ, naguo wathani waku ūgatambũrũka ūgakinya kũndũ kũraya gũkũ thĩ.

²³ “Wee, mũthamaki-rĩ, Nĩwonire mũrangĩri, mũndũ mũtheru, agĩkũrũka oimĩte matu-inĩ, akiugaga atĩrĩ, “Temai mũtĩ ūcio na mũwanange, no mũtĩge gĩthukĩ kiohetwo na kĩgera na gĩcango, kũu nyeki-inĩ ya gĩthaka nayo mĩri yakĩo itigwo tĩiri-inĩ. Nake nĩaihũgagio nĩ ime rĩa matu-inĩ; nĩaikarage ta nyamũ cia gĩthaka ihinda rĩa mĩaka mũgwanja.’

²⁴ “Atĩrĩrĩ, wee mũthamaki, ūtaũri wa kĩroto kũu nĩguo ūyũ, narĩo ituĩro rĩrĩa rĩtuĩtwo nĩ Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩguo rĩgũkore wee, mũthamaki, mwathi wakwa, nĩrĩo rĩrĩ: ²⁵ Atĩrĩrĩ, nĩũkaingatwo weherio kuuma kũrĩ andũ, ūgatũũranagie na nyamũ cia gĩthaka; ūkaarĩaga nyeki ta ng’ombe, na ūihũgagio nĩ ime rĩa kuuma igũrũ. Mĩaka mũgwanja nĩgathira, o nginya ūmenye atĩ Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe ūthamakagĩra mothamaki mothe ma andũ, na akamaheana kũrĩ o ūrĩa angĩenda. ²⁶ Watho ūrĩa woigire gĩthukĩ na mĩri yakĩo gĩtigwo, nĩ kuuga atĩ nĩũgacookerio ūthamaki waku rĩrĩa ūkaamenya atĩ wathani uumaga Igũrũ.* ²⁷ Nĩ ūndũ ūcio, wee mũthamaki, itĩkĩra kũigua ūtaaro wakwa: Tĩgana na mehia maku, wĩkage maũndũ maria magĩrĩire, na ūtĩge waganu waku, na ūndũ wa kũiguĩra arĩa ahinyĩrĩrie tha. Hihĩ kwahoteka ūgaacĩru waku ūthĩi na mbera.”

* 4:26 “Igũrũ” rĩarĩ rĩtwa rĩa Kiyahudi rĩa Ngai.

Kūhinga gwa Kiroto

²⁸ Na rīrī, maündū macio mothe nīmakorire Mūthamaki Nebukadinezaru. ²⁹ Thuutha wa mīeri ikūmi na īrī, rīrīa mūthamaki aaceerangaga arī nyūmba igūrū ya ūthamaki kūu Babuloni, ³⁰ akiuga atīrī, “Githī ino tiyo Babuloni, itūūra inene rīrīa njakite rīrī gīkaro kia mūthamaki, na ūndū wa ūhoti wakwa mūingī, na nī ūndū wa riiri wa ūnene wakwa?”

³¹ Kahinda o kau aaragia, mūgambo ūkiuma igūrū, ūkiuga atīrī, “Rīrī nīrīo ituīro rīrīa ūtuīrīrwo, Mūthamaki Nebukadinezaru: Atīrīrī, nīwehererio ūhoti wa ūthamaki waku. ³² Nīūkūingatwo weherio kuuma kūrī andū, ūgatūūranagie na nyamū cia gīthaka; ūrīrīlaga nyeki ta ng’ombe. Mīaka mūgwanja nīīgūthira, o nginya ūmenye atī, Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno nīwe ūthamakagīra mothamaki mothe ma andū, na akamaheana kūrī o ūrīa angienda.”

³³ O hīndī īyo ituīro rīrīa rīatuīrīrwo Nebukadinezaru rīkīhinga. Akīngatwo, akīeherio kuuma kūrī andū, na akīrīa nyeki ta ng’ombe. Mwīrī wake waihūgagio nī ime rīa igūrū, o nginya njuīrī yake ikīraiha o ta njoya cia nderi, na ndwara ciake ikīraiha o ta cia nyoni.

³⁴ Na rīrī, mīaka īyo yathira-rī, nī, Nebukadinezaru, ngītiira maitho makwa na igūrū, na ngīcookererwo nī ūgima wa meciiria makwa. Ningī ngīgooca Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno; ngīmūtīia na ngīkumia ūcio ūtūūraga muoyo tene na tene.

Wathani wake nī wathani wa gūtūūra tene na tene;

ūthamaki wake ūkinyagīra njiarwa na njiarwa.

³⁵ Andū othe a gūkū thī
amonaga ta matarī bata.

Nake ekaga ūrīa ekwenda na mbūtū cia kūu igūrū,
na andū arīa matūūraga gūkū thī.

Na gūtīrī mūdū ūngīhota kūgirīrīa guoko gwake,
kana amūūrie atīrī: “Nīatia ūguo weka?”

³⁶ O ihinda-inī o rīu ndaacoocereirwo nī ūgima wa meciiria makwa-rī, norīo ndaacooceriio gītīo gīakwa na ūkaru wakwa nīgeetha ūthamaki wakwa ūgīe na riiri. Ningī ataari akwa na andū arīa maarī igweta makūnyamūkīra, ngīcoocio gītī-inī gīakwa kīa ūnene, na ngīneneha gūkīra mbere. ³⁷ Na rīrī, nī Nebukadinezaru-rī, nīngūkumia, na ndūūgīrie, na ngoocē Mūthamaki wa igūrū, nīgūkorwo maündū marīa mothe ekaga nīmagīrīre, na mīthīre yake yothe nī ya kīhoto. Nao arīa mathiuga na mwīgaatho nīahotaga kūmanyiīia.

5

Maandīko Rūthingo-inī

¹ Atīrīrī, Mūthamaki Belishazaru nīarugithīrie andū ake ngiri īmwe arīa maarī igweta iruga inene, nake akīnyuuanīra ndibei nao. ² Rīrīa Belishazaru aanyuuga ndibei yake, agīathana ikombe cia thahabu na cia betha, iria ithe Nebukadinezaru aatahīte akaruta hekarū-inī Jerusalemu, irehwo nīgeetha mūthamaki, na andū ake arīa maarī igweta, na atumia ake na thuriya ciake manyue nacio. ³ Nī ūndū ūcio makīrehe ikombe icio cia thahabu iria ciatahītwo ikarutwo hekarū-inī ya Ngai kūu Jerusalemu. Nake mūthamaki, na andū ake acio maarī igweta, na atumia ake, na thuriya ciake makīnyua nacio. ⁴ Nao manyuuga ndibei, makīgocaga

ngai cia thahabu, na cia betha, na cia gĩcango, na cia kĩgera, na cia mĩtĩ, na cia mahiga.

⁵ Na rĩrĩ, o rĩmwe hakĩoneka ciara cia guoko kwa mũndũ ikĩandĩka rũthingo-inĩ rwa nyũmba ƚyo ya ũthamaki hakuhi na mũtĩ ũrĩa wa kũigĩrĩra tawa. Nake mũthamaki akĩona guoko kũu gũkiandĩka. ⁶ Nake mũthamaki agĩthita gĩthiithi na akĩmaka mũno, nginya maru make makĩgũthana, na akĩremwo nĩkũrũgama na magũrũ make.

⁷ Mũthamaki akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga aragũri, na arori a njata, na arathi a mohoro mareehwo nake akĩĩra andũ acio oogĩ a Babuloni atĩrĩ, “Ūrĩa wothe ũngĩthoma maandĩko maya na anjĩire ũrĩa moigĩte, nĩekũhumbwo nguo cia rangi wa ndathi, na ekĩrwo kĩrengēeri gĩa thahabu ngingo, na nĩegũtuuo mwathani wa gatatũ ũthamaki-inĩ ũyũ.”

⁸ Nao andũ a mũthamaki arĩa oogĩ othe magĩtoonya kuo, no matiahotire gũthoma maandĩko macio kana kwĩra mũthamaki ũrĩa moigĩte. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki Belishazaru agĩkĩrĩrĩra kũmaka, na gĩthiithi gĩa gĩgĩthita makĩria. Andũ ake acio maarĩ igweta makĩrigwo nĩ ũrĩa mangĩka.

¹⁰ Mũtumia wa mũthamaki rĩrĩa aiguire inegene rĩa mũthamaki na andũ acio ake maarĩ igweta agĩtoonya nyũmba ƚyo yarĩ na iruga. Akĩĩra mũthamaki atĩrĩ, “Wee mũthamaki, ũrotũũra nginya tene! Tiga kũmaka o na kana ũtukie gĩthiithi nĩ ũndũ wa ũhoru ũyũ! ¹¹ Ūthamaki-inĩ waku nĩ kũrĩ mũndũ ũkoragwo na roho wa ngai iria theru thĩinĩ wake. Matukũ-inĩ ma thoguo-rĩ, nĩonekire arĩ na meciiria marĩ na ũtaũku na ũmenyi o ta wa ngai icio. Thoguo, Mũthamaki Nebukadinezaru, (ndĩrakwĩra ũhoru wa thoguo mũthamaki,) nĩamũtuire mũnene wa aragũri, na arori a njata, na arathi a mohoro. ¹² Mũndũ ũcio Danieli, na nĩwe mũthamaki eetire Belites hazaru, nĩonekire arĩ na meciiria makuũku, na ũmenyo, na ũtaũku, o na nĩngĩ ũhoti wa gũtaũra irooto, na gũtaarĩria ndaĩ, na gũtuithania maũndũ marĩa maritũ. Tũmana Danieli etwo na nĩegũkwĩra ũrĩa maandĩko macio moigĩte.”

¹³ Nĩ ũndũ ũcio Danieli akĩrehwo mbere ya mũthamaki, nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Danieli, ũmwe wa andũ arĩa baba, ũrĩa warĩ mũthamaki aarehire gũkũ matahĩtwo kuuma Juda? ¹⁴ Nĩnjiguĩte atĩ ũrĩ na roho wa ngai iria theru thĩinĩ waku na atĩ ũrĩ na ũtaũku, na ũhoti wa gwĩciiria na ũũgĩ wa mwanya. ¹⁵ Andũ arĩa oogĩ na aragũri nĩmekũrehetwo harĩ nĩ mathome maandĩko maya manjĩire ũrĩa moigĩte, no matinahota kũmataarĩria. ¹⁶ Rĩu nĩnjiguĩte atĩ wee no ũhote gũtaũra na kũhĩngĩcanũra maũndũ marĩa maritũ. Ūngĩhota gũthoma maandĩko maya na ũnjĩire ũrĩa moigĩte-rĩ, nĩũkũhumbwo nguo ya rangi wa ndathi, na wĩkĩrwo kĩrengēeri gĩa thahabu ngingo, na ũtuuo mwathani wa gatatũ ũthamaki-inĩ ũyũ.”

¹⁷ Nake Danieli agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Theo icio ciaku ikara nacio arĩ we, namo marĩhi maku ũmahe mũndũ ũngĩ. No o na gũkĩrĩ ũguo-rĩ, nĩngũthomera mũthamaki maandĩko macio, na ndĩmwĩre ũrĩa moigĩte.

¹⁸ “Atĩrĩrĩ, wee mũthamaki, Ngai-Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩaheire thoguo Nebukadinezaru wathani, na ũnene, na riiri, na ũkaru. ¹⁹ Nĩ ũndũ wa kũmũtũgĩria ũguo-rĩ, andũ othe, na ndũrĩrĩ ciothe, na andũ a mĩario yothe nĩmainainaga marĩ mbere yake na makamwĩtigira. Andũ arĩa mũthamaki angĩendire mooragwo nĩamooragithagia; arĩa angĩendire kũhonokia mĩoyo yao, nĩamahonokagia; arĩa angĩendire gũtũũgĩria,

nīamatūgagīria; nao arīa angīendire kūnyiihia, nīamanyiihagia. ²⁰ No rīria ngoro yake yanyiiirwo nī mwīgaatho na akīūmio ngoro nī mwītīo, nīarutirwo gītī-inī gīake kīa ūnene na akīaūrwo riiri wake. ²¹ Akīingatwo akīeherio kuuma kūrī andū, na akīgarūrwo akīgīa na meciiria ta ma nyamū, agītūūrania na njagī cia werū-inī, na akīria nyeki ta ng'ombe; naguo mwīrī wake waihūgagio nī ime riumīte igūrū, nginya rīria aamenyire atī Ngai-Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno nīwe wathaga mothamaki ma andū, na nīwe ūmaheanaga kūrī o ūria angienda kūhe.

²² “No wee nawe Belishazaru, mūrū-we-rī, ndūigana kwīnyiihia, o na gūkorwo nīwooī maūndū macio mothe. ²³ Handū ha ūguo-rī, wee nīwīnenehetie makīria, ūgakararia Mwathani-wa-Igūrū. Wetirie ikombe iria ciarutitwo hekarū-inī yake, ūkīreherwo, nawe na andū aku arīa marī igweta, na atumia aku na thuriya ciaku, mūkīnyua ndibei nacio. Na inyūi mūkīgooca ngai cia betha na cia thahabu, na cia gīcango, na cia kīgera, na cia mītī, o na cia mahiga, iria itoonaga, kana ikaigua, kana igakūūrana ūndū. No rīrī, wee ndūigana gūtūia Ngai ūria ūgwete muoyo waku guoko-inī gwake, na akamenya mūthiire yaku yothe. ²⁴ Nī ūndū ūcio agītūma guoko kūu gūūke kwandīke maandīko macio.

²⁵ “Maandīko macio mandīkitwo maroiga ūū:

MENE, MENE, TEKEL, UPHARSIN

²⁶ “Naguo ūtaūri wa ciugo ici nīguo ūyū:

MENE nī ta kuuga: Ngai nīatarīte matukū ma ūthamaki waku, na akaūkinyia mūthia.

²⁷ TEKEL nī ta kuuga: Wee nīūthimītwo na ratiri, ūkoneka nīūtīgairie.

²⁸ PERES nī ta kuuga: Ūthamaki waku nī mūganyie, ūkaheanwo kūrī Amedi na Aperisia.”

²⁹ Hīndī iyo Belishazaru agīatha andū ake, nao makīhumba Danieli nguo ya rangi wa ndathi, na agūkīrwo kīrengēeri gīa thahabu ngingo, naguo ūhoro wake ūkīmenyithanio atī nīwe mwathani wa gatatū ūthamaki-inī ūcio.

³⁰ Ūtukū o ro ūcio, Belishazaru mūthamaki wa Babuloni akīūragwo,

³¹ nake Dario ūria Mūmedia akīoya ūthamaki ūcio, arī na ūkūrū ta wa mīaka mīrongo itandatū na iirī.

6

Danieli Gūkio Irima rīa Mirūūthi

¹ Na rīrī, Dario nīonire athuure anene 120 nīguo matuūke a gwanthaga ūthamaki-inī wake wothe. ² Ningī agīcooka akīiga atongoria atatū matuūke anene a acio angī, na ūmwe wa acio atatū aarī Danieli. Anene acio atatū maigirwo nīgeetha marehagīrwo ūhoro nī anene acio angī a būrūrī, nīgeetha indo cia mūthamaki itikoore. ³ Nake Danieli akīoneka arī wa mwanya harī atongoria acio angī othe o na anene nī ūndū wa ūria aarī kīyo mūrūtīre-inī wake wa wīra, na nī ūndū ūcio mūthamaki agītanya kūmūtua mwathi wa ūthamaki ūcio wake wothe. ⁴ Nī ūndū ūcio atongoria na anene acio angī magīcaria ūndū mangīcuukīra Danieli wīra-inī wake wa gwanthana, no makīaga ihītia. Nīmagire ūndū mangīmūcuukīra, tondū aarī mwīhokeku, akaaga ūcuuke kana ihītia mīthiire-inī yake. ⁵ Marīgīrīrio-inī andū acio makīirana atīrī, “Gūtīrī hīndī tūkoona ūndū tūngīcuukīra Danieli, tīga ūkorirwo nī ūndū ūkonīi watho wa Ngai wake.”

⁶ Nī ūndū ūcio atongoria na anene a būrūrī magīthīi marī gīkundi kūrī mūthamaki, makīmwīra atīrī: “Wee Mūthamaki Dario, ūrotūūra nginya

tene! ⁷ Ithuĩ tũrĩ atongoria a ũthamaki ũyũ, na anyabara, na anene a bũrũri, na andũ arĩa mataaraga mũthamaki o na abarũthi othe, nĩtũciirĩte tũkoona arĩ wega we mũthamaki ũrute watho naguo ũhinyĩrĩrio atĩ mũndũ o wothe ũrĩa ũngĩhooya ngai o na irĩkũ kana mũndũ o na ũrĩkũ, tĩga akũhooire wee mũthamaki, ihinda rĩa matukũ mĩrongo itatũ rĩtanathira, no nginya aikio irima-inĩ rĩa mĩrũũthi. ⁸ Na rĩrĩ, wee mũthamaki, athana watho ũcio ũgĩe ho na wandĩkwo, nawe ũwikĩre mũhũuri nĩgeetha ndũkagarũrwo, kũringana na mawatho ma Amedi na ma Aperisia marĩa matagarũragwo.” ⁹ Nĩ undũ ũcio Mũthamaki Dario akĩandĩka watho ũcio na agĩkĩra mũhũuri.

¹⁰ Rĩrĩa Danieli aamenyire atĩ watho ũcio nĩ wandĩkĩtwo-rĩ, akĩinũka gwake, akĩhaica kanyũmba gake ka igũrũ harĩa ndirica cia nyũmba yake ciahingũragwo irerote mwena wa Jerusalemu. O mũthenya, nĩaturagia ndu maita matatũ akahooya Ngai, akĩmũcookagĩria ngaatho o ta ũria aamenyerete gwĩka hau kabere. ¹¹ Nao andũ acio magĩthĩ marĩ hamwe, magĩkora Danieli akĩhooya agĩthaitha Ngai amũteithie. ¹² Nĩ undũ ũcio magĩthĩ harĩ mũthamaki na makĩaria nake igũrũ rĩa uuge ũcio wa mũthamaki: Makĩmũria atĩrĩ, “Githĩ ndwandĩkithirie watho atĩ handũ ha matukũ mĩrongo itatũ, mũndũ ũngĩhooya ngai o na irĩkũ kana ahoee mũndũ o na ũrĩkũ tĩga o we mũthamaki, no nginya aikio irima-inĩ rĩa mĩrũũthi?”

Mũthamaki agĩcookia atĩrĩ, “Watho ũcio ũrĩ o ho, kũringana na mawatho ma Amedi na Aperisia, marĩa matagarũragwo.”

¹³ Nao magĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Danieli, ũmwe wa andũ arĩa maatahĩtwo kuuma Juda, ndagwathĩkagĩra wee mũthamaki, kana agaathĩkĩra watho ũrĩa wee mwene wandĩkithĩtie. O na rĩu no ahooyaga Ngai wake maita matatũ o mũthenya.” ¹⁴ Rĩrĩa mũthamaki aaguirie ũhoro ũcio, akĩgũua kĩa muno; agĩtua itua rĩa kũhonokia Danieli, na mũthenya ũcio wothe aatindire akĩgeria ũrĩa angĩhonokia Danieli o nginya rĩa rĩgĩthũa.

¹⁵ Hĩndĩ iyo andũ acio makĩũngana rĩngĩ magĩthĩ harĩ mũthamaki na makĩmwĩra atĩrĩ, “Rirĩkana, wee mũthamaki, atĩ kũringana na watho wa Amedi na Aperisia, watho ũrĩa mĩrute kana mwandĩke nĩ mũthamaki ndũngĩgarũrwo.”

¹⁶ Nĩ undũ ũcio mũthamaki agĩathana, nao makĩrehe Danieli na makĩmũkia irima-inĩ rĩa mĩrũũthi. Mũthamaki akĩra Danieli atĩrĩ, “Ngai waku ũria ũtungatagĩra hĩndĩ ciothe-rĩ, arogũteithũra!”

¹⁷ Ihiga rĩkĩreehwo, rĩkĩgwo mũromo-inĩ wa irima rĩu, nake mũthamaki agĩkĩra mũhũuri na gĩcũhĩ gĩake mwene na icũhĩ cia andũ ake arĩa marĩ igweta, nĩgeetha gũtikagĩe undũ ũngĩgarũrwo ũkonĩ Danieli. ¹⁸ Nake Mũthamaki agĩcooka nyũmba yake ya ũthamaki, nake akĩraara ehingite kũria irio na atarĩ na maundũ ma gwĩkenia. Na ũtukũ ũcio wothe ndaigana kuona toro.

¹⁹ Na kwarooka gũkĩa-rĩ, mũthamaki agĩũkĩra tene, agĩthĩ ahiũhĩte erekeire irima-inĩ rĩa mĩrũũthi. ²⁰ Na aakuhĩrĩria irima rĩu, agĩta Danieli na mũgambo ũrĩ na ruo rũnene, akĩmũria atĩrĩ, “Danieli, wee ndungata ya Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo, Ngai waku ũrĩa ũtungatagĩra hĩndĩ ciothe nĩakũhonoketie kuuma kũrĩ mĩrũũthi?”

²¹ Nake Danieli agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Wee mũthamaki, ũrotũura nginya tene! ²² Ngai wakwa nĩarandũmĩire mũraika wake, nake arahinga mĩrũũthi tũna. Ndirĩ undũ mũũru injĩkĩe, tondu nĩnyonetwo itarĩ na mahĩtia njĩkĩte maitho-inĩ make. Nĩngĩ o na wee mũthamaki ndirĩ ndaakũhĩrĩa.”

²³ Nake mūthamaki agīkena mūno na agīathana Danieli arutwo irima rīu rīa mīrūūthi. Nake Danieli aarutwo irima-inī rīu rīa mīrūūthi, ndaarī na handū aagurarītio, tondū we nēhokete Ngai wake.

²⁴ Nake Mūthamaki agīathana, akiuga aī andū arīa maathitangīte Danieli manyiitwo, macooke marehwo na maikio irima-inī rīu rīa mīrūūthi, hamwe na atumia ao, na ciana ciao.* Na rīrī, o na matanakinya irima gītina-rī, mīrūūthi iyo ikīmākīria hinya, na ikīhehenja mahīndī mao mothe.

²⁵ Mūthamaki Dario agīcooka akīandīkīra andū othe, na ndūrīrī, na andū a mīario yothe būrūrī-inī guothe marūa, akīmeera atīrī:

“Mūrogaacīra mūno makīria!

²⁶ “Nīndahītūkia watho, atī kūrīa guothe ūthamaki ūyū wakwa wakinya-rī, andū no nginya metigāgīre na matīage Ngai wa Danieli.

“Nīgūkorwo nīwe Ngai ūrīa ūrī muoyo,

na atūūraga nginya tene;

ūthamaki wake ndūrī hīndī ūkaaniinwo o na rī,

nagu wathani wake ndūrī hīndī ūgaathira.

²⁷ Nīwe ūteithūranaga na akahonokania;

nīwe wīkaga morirū na magegania

kūu igūrū o na gūkū thī.

Ūcio nīwe ūhonoketie Danieli

kuuma kūrī hinya wa mīrūūthi.”

²⁸ Nī ūndū ūcio Danieli akīgaacīra hīndī ya wathani wa Dario, o na wathani-inī wa Kurusu ūrīa Mūperisia.

7

Kīroto kīa Danieli kīa Nyamū Inya

¹ Na rīrī, mwaka-inī wa mbere wa Belishazaru mūthamaki wa būrūrī wa Babuloni, Danieli nīarootie kīroto, na akīona cioneki meciiria-inī make akomete ūrīrī-inī wake. Nake akīandīka ūhoro wa kīroto kīu.

² Danieli akiuga atīrī: “Nīi Danieli-rī, ūtukū nīndonire kīoneki, na hau mbere yakwa ngīona huho inya cia igūrū ikīhurutanīra igūrū wa iria rīrīa inene. ³ Naho hau hakiumīra nyamū inya ciarī nene kuuma iria-inī rīu, na gūtīrī yahanaga irīa ingī.

⁴ “Nyamū ya mbere yahaanaga ta mūrūūthi, na yarī na mathagu ta ma ndiuyū. Ngīikara ndorete nginya rīrīa njoya ciayo ciamunyrīwo, nayo igīcooka ikīoywo na igūrū ikīrūgamio na magūrū mayo meerī ta mūdū, na ikīheo ngoro ta ya mūdū.

⁵ “Na hau mbere yakwa nī haarī na nyamū ingī ya keerī, nayo yahaanaga ta nduba. Nayo nyamū iyo nīyambararītie mwena ūmwe wayo, na ikarūma mbaru ithatū na kanua gatagatī ka magego mayo. Nayo ikūrwo atīrī, ‘Ūkīra ūrīe nyama nginya ūganie!’

⁶ “Thuutha ūcio ngīrora na ngīona hau mbere yakwa nyamū ingī, nayo yahaanaga ta ngarī. Mūgongo-inī wayo yarī na mathagu mana maahaanaga ta ma nyoni. Nyamū iyo yarī na mītwe ina, na nīyahetwo ūhoti wa gwathana.

⁷ “Thuutha ūcio nīi Danieli-rī, ūtukū nīndonire kīoneki, na hau mbere yakwa ngīona nyamū ya kana, nayo yarī ya kūmakania na ya gūtua mūdū nda, na nī yarī na hinya mūno. Nyamū iyo yarī na magego

* 6:24 Kūūraga andū a nyūmba imwe othe warī mūtugo wa andū a Perisia.

manene ma kigera; na yahehenjaga na igatambuura kiria yooraga, na kiria giatigara ikarangiriria na maguru. Yari na ngurani na nyamu icio ingi cionekete mbere yayo, na yari na hia ikumi.

⁸ “Riria ndeciiragia uhoro wa hia icio-ri, ngiona hau mbere yakwa hari na ruhia rungi, na rwarirunini, rukimera gatagati ka icio ingi; nacio hia ithatu cia iria ciari cia mbere ikimunyuka biu, ikirweherera. Naruo ruhia ruu rwarir na maitho ta ma mundu na kanua kaaragia ndeto cia mwitio.

⁹ “O ndorete ngiona,

“iti cia unene ikiigwo handu ha cio,

nake Uria-Utuire-ho-kuuma-o-Tene agiikarira git giake.

Nacio nguo ciake cierihte ta ira;

na njuiri cia mutwe wake ikeruha ta guoya wa ng'oudu.

Giti giake kia unene kiaririmbukaga ninimbi cia mwaki,

namo maguru makio maar ma mwaki ugwakana.

¹⁰ Ruu rwa mwaki ni rwatheraga
ruumite hau mbere yake.

Nake agatungatirwo ni ndungata ngiri maita ngiri;

na andu ngiri ikumi maita ngiri ikumi makarugama mbere yake.

Igooti rigiikara thi riciirithanie,

namo mabuku makihingurwo.

¹¹ “Ningi ngithi ni mbere gucuthiria ni undu wa ciugo cia mwigaatho iria ruhia ruu rwaragia. Ngikara ndorete nginya nyamu iyo ikiuragwo, na mwiri wayo ukianangwo na ugikio thini wa mwaki ucio wakanaga.

¹² (Nyamu icio ingi niciatuunyitwo uhoti wacio wa gwathana, no nicietikirio ciikarange muoyo kwa ihinda.)

¹³ “Ningi-ri, utuku nindonire kioneki, ngiona hau mbere yakwa hari na mundu wahaanaga ta muru wa mundu, agiuka ari iguru ria matu.

Nake agikuhiria Ucio-Utuire-ho-kuuma-o-Tene na agitwarwo haria aari. ¹⁴ Nake akiheo wathani, na riiri, na hinya wa gwathana; nacio iruka ciothe, na nduriri, na andu a mario yothe makimuhooa. Wathani wake ni wathani wa gutura tene na tene, na ndugaathira, naguo uhamaki wake nduri hinda ukaanangwo.

Utauri wa Kiroto kiu

¹⁵ “Ni Danieli nindatangikire roho-ini, nacio cioneki iria ciahitukiire meciiria-ini makwa igithunia muno. ¹⁶ Ngikuhiria umwe wa acio maarungii hau, ngimuria andaririe ma ya uhoro ucio wothe.

“Ni undu ucio akindaurira maundu macio mothe, akinjira auri:

¹⁷ ‘Nyamu icio inya nene ni mothamaki mana maria makarahuka guku thi. ¹⁸ No riri, andu ari atheru a Uria-uri-Iguru-Muno nio makaamukira uhamaki na matuere naguo nginya tene, ni, ti-itheru, matuere naguo nginya tene na tene.’

¹⁹ “Ningi ngienda kumenya gitumi kia nyamu iyo ya kana iria yari na ngurani na icio ingi na yari ya kumakania muno, iri na magego mayo ma kigera na ndwara cia gicango, nyamu iyo yahehenjaga na igatambuura kiria yooraga, na ikarangiriria na maguru kiria giatigara. ²⁰ O na ningi ngienda kumenya uhoro wa hia icio ikumi ciari mutwe wayo na wa ruhia ruu rungi rwacookire kumera, o na wa hia icio ithatu ciamunyukire ruu rungi rwamera, menyehoro wa ruhia ruu ruonagwo ta rwarirunene gukira icio ingi, na rwarir na maitho na kanua kaaragia ndeto cia mwigaatho. ²¹ O njuthiririe-ri, ruhia ruu rugitharikiria andu ari atheru, rukirua nao na rukimahoota, ²² o

nginya rĩrĩa Ũcio-Ũtũire-ho-kuuma-o-Tene ookire na agĩtuĩra andũ acio atheru a Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno ciira wa kĩhooto, narĩo ihinda rĩgĩkinya makĩigwatĩra ũthamaki.

²³ “Ningĩ akĩndaarĩria akĩnjiguithia atĩrĩ: ‘Nyamũ ĩyo ya kana nĩ ũthamaki wa kana ũrĩa ũkaagĩa gũkũ thĩ. Ũgaakorwo ũrĩ na ngũũrani na mothamaki marĩa mangĩ mothe, na nĩũkaniina thĩ yothe, ũmirangĩrĩrie na ũmĩhehenje. ²⁴ Nacio hĩa icio ikũmi nĩ athamaki ikũmi arĩa makoima thĩnĩ wa ũthamaki ũcio. Na thuutha wao mũthamaki ũngĩ nĩakarahaũka, ũrĩ na ngũũrani na arĩa angĩ maarĩ mbere yake; na nĩagatooria athamaki acio atatu. ²⁵ Nĩakaaria ndeto cia gũcambia Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, na ahinyĩrĩrie andũ ake arĩa atheru, o na agerie kũgarũra mahinda na mawatho marĩa matue. Nao andũ arĩa atheru nĩmakaneanwo moko-inĩ make kwa ihinda rĩmwe, na mahinda meerĩ, na nuthu ya ihinda.

²⁶ “ ‘No igooti nĩrĩgaikara thĩ rĩciirithanie, na thuutha wa ũguo acooke atunywo wathani wake, na wanangwo biũ nginya tene. ²⁷ Ningĩ wathani, na ũhoti, na ũnene wa mothamaki marĩa marĩ gũkũ thĩ guothe cinengerwo andũ arĩa atheru, andũ a Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. Ũthamaki wake nĩ ũthamaki wa gũtũũra nginya tene na tene, nao aathani othe nĩmakamũhooyaga na mamwathĩkaĩre.’

²⁸ “Ũhoru ũcio ũgũthĩrĩra hau. Nĩ Danieli-rĩ, nĩndatangĩkire mũno meciirĩa-inĩ makwa, na ngĩtukia gĩthiithi, no ngĩkara ngũcũũranagia ũhoru ũcio ngoro-inĩ yakwa.”

8

Kĩoneki kĩa Danieli kĩa Ndũrũme na Thenge

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa gatatu wa wathani wa Mũthamaki Belishazarurĩ, nĩ Danieli nĩndonire kĩoneki kĩngĩ, thuutha wa kĩrĩa ndoonete mbere.

² Kĩoneki-inĩ kũu gĩakwa ndeyonire ndĩ itũũra-inĩ igĩtũre rĩa Shushani bũrũri-inĩ wa Elamu; kĩoneki-inĩ kũu ndeyonire ndĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rĩa Ulai. ³ Na rĩrĩ, ngĩcũthĩrĩria, na hau mbere yakwa ngĩona ndũrũme ĩrũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia rũũ, na yarĩ na hĩa igĩrĩ, nacio ciarĩ ndaaya. Rũhĩa rũmwe rwarĩ rũraihu gũkĩra rũrĩa rũngĩ, o na gũtuũka nĩruo rwamerete thuutha. ⁴ Ngĩcooka ngĩona ndũrũme ĩyo yaguthũka ĩrorete mwena wa ithũiro na wa gathigathini na wa gũthini, no gũtirĩ nyamũ o na ĩmwe ĩngĩahotire kũmĩĩirĩa, na gũtirĩ ĩngĩahotire kwĩhonokia kuuma harĩ hinya wayo. Yekaga o ta ũrĩa ĩngĩendire gwĩka, nayo ikĩgĩa na hinya mũno.

⁵ Na rĩrĩa ndacũũranagia ũhoru ũcio, o rĩmwe hagũka thenge yumĩte mwena wa ithũiro, ĩtuĩkanĩrie thĩ yothe ĩtekũhutĩa thĩ, nayo thenge ĩyo yarĩ na rũhĩa rũmwe rũnene thĩthi-inĩ. ⁶ ĩgũũka yerekeire harĩ ndũrũme ĩrĩa yarĩ na hĩa igĩrĩ, ĩyo ndoonete ĩrũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia rũũ, ikĩmĩguthũkĩra ĩrĩ na mang’ũrĩ manene. ⁷ Ngĩona yatharĩkĩra ndũrũme ĩyo ĩrakarĩte mũno, ikĩringa ndũrũme ĩyo na ikĩunanga hĩa ciayo cieri. Nayo ndũrũme ĩyo ndĩarĩ na hinya wa kũmĩĩirĩa, nĩ undũ ũcio thenge ĩyo ikĩmĩgũtha, ikĩmĩgũthia thĩ na ikĩmirangĩrĩria, na gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire kũhonokia ndũrũme ĩyo kuuma harĩ hinya wa thenge ĩyo.

⁸ Thenge ĩyo ikĩgĩa na hinya mũno, no rĩrĩa hinya wayo waingĩhire mũno-rĩ, rũhĩa rũu rwayo rũnene rũkiunika, na ithenya rĩruo hakĩmera hĩa ĩngĩ ĩnya nene, ĩrorete mĩena ĩna ĩrĩa huho ĩria cia igũrũ ihurutanaga.

⁹ Na rĩrĩ, rũmwe rwacio rũkĩmerererwo nĩ rũhĩa rũngĩ, rũrĩa rwambĩrĩrie rũrĩ rũnini, no rũgĩkũra rũkĩgĩa na hinya rwerekeire

mwenya wa gũthini, na wa irathĩro, na wa Bũrũri ũrĩa Mũthaka. ¹⁰ Rũkĩraiha nginya rũgĩkinyĩra mbũtũ cia igũrũ, na rũkĩrutũrũra mbũtũ imwe rũgĩcigũithia thĩ na rũgĩcirangĩrĩria. ¹¹ Rũgĩtũtũgĩria rũnenehe rũiganane na Mũtongoria wa mbũtũ icio cia igũrũ; rũkĩeheria magongona marĩa maacinagwo o mũthenya kuuma harĩ we, nakĩo gũikaro gĩake kĩrĩa kĩamũre gĩkĩng'auanio. ¹² Nĩ ũndũ wa ũremi, mbũtũ cia andũ arĩa atheru na magongona ma o mũthenya makĩneanwo harĩ ruo. Rũkĩgaacĩra maũndũ-inĩ mothe marĩa rwekire, naguo ũhoru wa ma ũgĩteanĩro.

¹³ Ningĩ ngĩcooka ngĩgua ũmwe wa andũ arĩa atheru akĩaria, nake ũngĩ mũtheru akĩmũũria atĩrĩ, "Kĩoneki gĩkĩ-rĩ, gĩgũikara ihinda rũigana atĩa gĩgĩkahingio: kĩoneki kũu gĩkonĩĩ magongona ma o mũthenya, na ũremi ũcio wa kũrehe ihooru, na kũneanwo gwa gũikaro kĩrĩa gĩtheru, na kũrangĩrĩro thĩ kwa mbũtũ?"

¹⁴ Nake akĩnjookeria atĩrĩ: "Ũhoru ũcio ũgũikara matukũ 2,300; na thuutha ũcio gũikaro kũu gĩtheru nĩgĩkaamũrwo rĩngĩ."

Ũtaũri wa Kĩoneki

¹⁵ Rĩria nĩ Danieli nderoragĩra kĩoneki kũu o ngĩgeragia kũmenya gĩtũmi gĩakio-rĩ, hau mbere yakwa hakĩrũgama ũmwe wahaanaga ta mũndũ. ¹⁶ Na ngĩgua mũgambo wa mũndũ ũgĩtana kuuma Rũũĩ rwa Ulai, ũkiuga atĩrĩ, "Wee Gaburieli, ta taũrĩra mũndũ ũyũ gĩtũmi gĩa kĩoneki kũu onete."

¹⁷ Na rĩria aakuhĩrĩrie harĩa ndarũgamĩte, ngĩtuĩka nda, ngĩgwa ngĩturumithia ũthiũ thĩ. Nake akĩnjũra atĩrĩ: "Mũrũ wa mũndũ, nĩ wega ũmenye atĩ kĩoneki kũu gĩkonĩĩ mahinda ma ithĩrĩro."

¹⁸ Hĩndĩ ĩyo aanjaragĩria-rĩ, ndaarĩ toro mũnene, ngakoma ndurumithĩtie ũthiũ thĩ. Nake akĩhũtia na akĩnjũkĩria, akĩndũgamia na igũrũ.

¹⁹ Akĩnjũra atĩrĩ, "Nĩngũkwĩra ũrĩa gũkaahaana thuutha-inĩ hĩndĩ ya mang'ũrĩ, tondũ rĩrĩ, kĩoneki gĩkĩ gĩkonĩĩ mahinda marĩa maathĩrĩro ma ithĩrĩro. ²⁰ Ndũrũme ĩyo wonire ĩrĩ na hĩa igĩrĩ, hĩa icio irũgamĩrĩre athamaki a Media na Perisia. ²¹ Nayo thenge ĩyo ĩrĩ na maguoya maingĩ mwĩrĩ nĩo mũthamaki wa ũyunani, na rũhĩa rũu rũnene rũrĩ thiithi nĩruo mũthamaki wakuo wa mbere. ²² Hĩa icio inya ciamerire ithenya rĩa rũhĩa rũu ruoinĩkire irũgamĩrĩre mothamaki mana marĩa makoima thĩnĩ wa bũrũri wake, no matigaakorwo marĩ na ũhoti ta wake.

²³ "Nĩngĩ mahinda ma kũrĩgĩrĩria ma ũthamaki wao, rĩrĩa andũ aremi magaakorwo maaganĩte biũ, nĩgũkarahũka mũthamaki ũngĩ ũtarĩ tha, mũndũ mwara na mũũgĩ na maũndũ ma ungumania. ²⁴ Nĩakagĩa na hinya mũno, no ti ũndũ wa ũhoti wake mwene. Nĩakarehithia mwanangĩko wa kũmakania, nĩngĩ nĩakagaacĩra ũndũ-inĩ wothe ageeka. Nĩakaniina andũ arĩa marĩ hinya na andũ arĩa a Ngai. ²⁵ Nĩagatũma maũndũ ma maheeni magaacĩre, na nĩakeyona arĩ mũnene gũkĩra andũ arĩa angĩ. Rĩria makaigua ta kũrĩ thayũ nĩguo nake akooragithia andũ aingĩ, o na okĩrĩre Mũnene wa anene. No rĩrĩ, nĩakanangwo, no ti hinya wa mũndũ ũkaamwananga.

²⁶ "Kĩoneki kũu wonirio kĩa mahwaĩ-inĩ na ma rũciĩnĩ-rĩ, nĩ kĩa ma, no rĩrĩ, hĩngĩrĩria ũhoru wa kĩoneki kũu tondũ gĩkonĩĩ mahinda marĩ kũraya gĩgĩkahingio."

²⁷ Nĩ ũndũ ũcio, nĩ Danieli ngĩthirwo nĩ hinya, na ngũikara ndĩ mũrũaru mũthenya mũingĩ. Ngĩcooka ngĩũkĩra, na ngĩthĩĩ na mbere kũruta wĩra wa

mũthamaki. Nĩndainainirio nĩ kĩoneki kũu, tondũ ndiahotire gũtaũkĩrwo nĩ ũhoro wakĩo.

9

Ihooya rĩa Danieli

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mbere wa Dario mūrũ wa Ahasuerusu (wa rūciaro rwa Amedi), ũria watuĩtwo mũthamaki wa bũrũri wa Babuloni, ² mwaka-inĩ wa mbere wa wathani wake-rĩ, nĩ Danieli nĩndataũkĩrwo kuuma maandiko-inĩ matheru nĩ kiugo kĩa Jehova eerite mĩnabii Jeremia atĩ Jerusalemu nĩgũgakira ihooru mĩaka mĩrongo mũgwanja. ³ Nĩ ũndũ ũcio ngĩhũgũrĩra Jehova Ngai, ngĩmũhooya, ngĩmũthaihaga ndĩhingĩte kũrĩa irio, na ndĩhumbĩte nguo ya ikũnia, na ngehurĩria mũhu mũtwe.

⁴ Ngĩhooya Jehova Ngai wakwa, na ngiumbũra mehia, ngĩmwĩra atĩrĩ:

“Wee Mwathani Ngai mĩnene na wa gwĩtigĩrwo, o Wee ũhingagia kĩrĩkanĩro gĩake kĩa wendo kũrĩ andũ othe arĩa mamwendete na magaahtĩkĩra maathani make, ⁵ nĩtwĩhĩtie na tũgeka ũuru. Nĩtũkoretwo tũrĩ aaganu na tũkarema, tũkahutatĩra maathani maku na mawatho maku. ⁶ Na tũkarega kũigua anabii acio ndungata ciaku, arĩa maaragia makĩgwetaga rĩitwa rĩaku makĩarĩria athamaki aitũ, na anene aitũ, o na maithe maitũ, o na andũ othe a bũrũri witũ.

⁷ “Wee Mwathani-rĩ, ũrĩ mũthingu, no ithuĩ-rĩ, ũmũthĩ ũyũ tũiyũirwo nĩ thoni, ithuĩ andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na andũ othe a Isiraeli, arĩa marĩ gũkuhĩ na arĩa marĩ kũraya, mabũrũri-inĩ mothe kũria ũtũhurunĩire nĩ ũndũ wa kwaga kwĩhokeka harĩwe. ⁸ Atĩrĩrĩ Wee Jehova, ithuĩ na athamaki aitũ, na anene aitũ na maithe maitũ tũiyũrĩtwo nĩ thoni nĩ ũndũ wa mehia marĩa tũkwĩhĩirie. ⁹ Jehova Ngai witũ nĩ wa tha na nĩarekanagĩra, o na gũkorwo ithuĩ nĩtũmũremeire; ¹⁰ tũtiathĩkĩire Jehova Ngai witũ kana tũkarũmia mawatho make marĩa aatũheire na tũnua twa anabii, ndungata ciake. ¹¹ Bũrũri wothe wa Isiraeli nĩwagararĩte watho waku na ũgakũhutatĩra, na ũkarega gũgwathĩkĩra.

“Nĩ ũndũ ũcio nĩtũkinyĩrĩrwo nĩ irumi na tũgacookererwo nĩ mwĩhĩtwa ũria wandĩkĩtwo watho-inĩ wa Musa, ndungata ya Ngai, tondũ nĩtũkwĩhĩirie. ¹² Na rĩu nĩũhingĩtie ciugo iria waririe cia gũtũũkĩrĩra ithuĩ na anene aitũ na ũndũ wa gũtũrehĩthĩria mwanangĩko mĩnene. Gũkũ thĩ guothe gũtirĩ gwekwo ũndũ mĩnene ta ũria wĩkĩtwo Jerusalemu. ¹³ O ta ũria kwandĩkĩtwo watho-inĩ wa Musa-rĩ, mwanangĩko ũyũ wothe nĩtũkinyĩrĩre. No rĩrĩ, tũtirĩ tũramaatha gwĩtũkĩrĩka nĩ Jehova Ngai witũ, nĩguo tũtigane na mehia maitũ na tũcũũranie ũhoro waku wa ma. ¹⁴ Jehova ndaatithirie gũtũrehere mwanangĩko ũcio, nĩgũkorwo Jehova Ngai witũ nĩ mũthingu maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga; no, ithuĩ tũtiigana kũmwathĩkĩra.

¹⁵ “Na rĩrĩ, Wee Mwathani Ngai witũ, o Wee warutire andũ aku bũrũri wa Misiri na guoko kwa hinya, na ũkĩgĩra igweta rĩria rĩtũũraga ho nginya ũmũthĩ, ithuĩ Nĩtwĩhĩtie, na tũgeka ũuru. ¹⁶ Atĩrĩrĩ Wee Mwathani, kũringana na ciiko ciaku cia ũthingu, ehereria Jerusalemu, itũũra rĩu rĩaku inene, na kĩrĩma gĩaku gĩtheru marakara na mang’ũri maku. Mehia maitũ na mawaganu ma maithe maitũ nĩmo matũmĩte Jerusalemu hamwe na andũ aku matũike kĩndũ gĩa gũconorithio harĩ andũ arĩa othe matũthiũrũrũkĩirie.

17 “Na rīrī, Ngai witū, itikīra kūigua mahooya na mathaithana ma ndungata īno yaku. Nī ūndū wa rīitwa rīaku Wee Mwathani, iguīra handū haku hatheru tha, o hau hakirite ihooru. 18 Atīrīrī, Wee Ngai thikīrīria, na ūtūigue, ūhingūre maitho maku wone ihooru rīa itūūra inene rīria rīitanītio na Rīitwa rīaku. Tūtīragūthaita nī ūndū tūrī athingu, no nī ūndū wa tha ciaku nyingī. 19 Wee Mwathani, tūthikīrīrie! Wee Mwathani tūrekere! Wee Mwathani, tūigue na ūtūteithie! Nī ūndū waku, Wee Ngai wakwa, ndūkagonderere nī ūndū wa itūūra rīaku inene na andū aku metanītio na Rīitwa rīaku.”

Ciumia Mīrongo Mūgwanja

20 Na rīrī, rīria nī ndaaragia ngīhooyaga na ngiumbūraga mehia makwa na ma andū akwa a Isiraēli, na ngīthaita Jehova Ngai wakwa nī ūndū wa kīrīma gīake gītheru, 21 o ndī o mahooya-inī-rī, Gaburieli, mūndū ūria ndonire kīoneki-inī kīa mbere, agūka hari nī ombūkīte na ihenya ihinda rīria igongona rīa hwaī-inī rīrutagwo. 22 Nake akīndaarīria atīrī, “Atīrīrī Danieli, rīu ndoka ngūhe ūmenyo na ūtaūku. 23 O rīria wambīrīrie kūhooya-rī, noguo icookio rīheanirwo, na nī ndatūmwo njūke ngwīre, tondū ūrī mūndū mwende mūno. Nī ūndū ūcio, cūrania ūhoro wa ndūmīrīrī īno ngūkwīra, na ūtaūkīrwo nī kīoneki kīu:

24 “Atīrīrī, ihinda rīa ciumia mīrongo mūgwanja nīrīo rītūirīrwo andū aku, na rīgatuīrwo itūūra rīaku itheru, nīgeetha hagīe na ihinda rīa kūniina ūmaramari, na rīa gūtigana na mehia, na rīa kūhooroheria waganu, nīguo ūhoro wa ūthingu ūria ūtathiraga ūgīe, nakīo kīoneki na ūrathi cīkīrwo mūhūūrī, nake ūria mūtheru mūno aitīrīrio maguta.

25 “Atīrīrī, menyā na ūtaūkīrwo atīrī, ‘Kuuma rīria gwatūrwo atī itūūra rīa Jerusalemu rīcookererio na rīakwo rīngī, nginya rīria mūtongoria ūria Mūtīrīrie Maguta agooka-rī, nīgūkagīa na ciumia mūgwanja na ciumia ingī mīrongo itandatū na igīrī. Itūūra rīu nīrīgaakwo rīngī, hamwe na nīra ciarīo na mūtaro, no gūgaakorwo kūrī mahinda ma thīina. 26 Thuutha wa ciumia mīrongo itandatū na igīrī, ūcio Mūtīrīrie Maguta nīakooragwo na atigwo atarī na kīndū. Nīngī andū a mūtongoria ūria ūgooka thuutha wake nīmagathūkangīa itūūra rīu inene o na handū-harīa-haamūre. Ithīrīro rīgooka ta mūiyūro wa maaī: Nayo mbaara īgaathīī na mbere o nginya ithīrīro, na nīgūtuītwo atī nīgūgacooka gūkire ihooru. 27 Nīakagīa na kīrīkanīro kīrūmu na andū aingī handū ha kiumia kīmwe. Gatagatī-inī ga kiumia kīu nīagatūma magongona na maruta matige kūrutwo. Na handū ha mo, mwena ūmwe wa hekarū-rī, nīakarūgamīa kīndū kīrī magigī na thaahu, o nginya ithīrīro rīria rītuītwo rīgaakinya, nake atūūre aitagirīrio mang’ūrī.’”

10

Kīoneki kīa Danieli kīa Mūndū

1 Atīrīrī, mwaka-inī wa itatū wa Kurusu mūthamaki wa Perisia, Danieli (na nīwe watuītwo Belites hazaru) nīaguūrīrio maūndū. Ndūmīrīrī ya ūguūrīo ūcio yarī ya ma, na yakonī ūhoro wa mbaara nene. Gūtaūkīrwo kwa ndūmīrīrī īyo guokire kūrī we na nīra ya kīoneki.

2 Ihinda-inī rīu-rī, nī Danieli ndaakoretwo ngīcakaya handū ha ciumia ithatū. 3 Nīndehingīte kūrīa irio njega; kanua gakwa gatiacamire nyama kana ndibe; nīngī ndiehakaga maguta o na hanini, o nginya ciumia icio ithatū igīthira.

4 Mūthenya wa mīrongo īrī na īna wa mweri wa mbere, ndūgamīte hūgūrūrū-inī cia, rūū rūrīa rūnene rwa Tigrisi, 5 ngītiira maitho, na hau

mbere yakwa ng̃ona m̃ndũ wehumbĩte nguo cia gatani, na akehotoro m̃cibi wa thahabu ĩrĩa therie m̃no. ⁶ Mwĩrĩ wake watariĩ ta inagĩ rĩrĩa rĩtagwo thumarati, na ũthiũ wake wahrenagia ta r̃uheni, maitho make maahaanaga ta im̃rĩ cia mwaki, na moko make na magũrũ maahaanaga ta gicango gikumuthe gikahenia, naguo m̃gambo wake watariĩ ta m̃gambo wa andũ aingi.

⁷ Nĩ Danieli-rĩ, no nĩ nyiki ndonire k̃oneki k̃u; ñgũkorwo andũ arĩa twarĩ nao matiak̃onire, no ñimayũrirwo nĩ guoya, mak̃ũra magithĩ kwĩhitha. ⁸ Nĩ ũndũ ũcio ng̃tigwo ndĩ o nyiki ndũroreire k̃oneki k̃u kinene. Ng̃coka ng̃thirwo nĩ hinya, ng̃thitia g̃thiithi ta ng̃kua, na g̃tirĩ ũndũ ing̃ahotire gwĩka. ⁹ Ng̃coka ng̃igua ak̃aria, na rĩrĩa ndamũthikagĩria, ng̃inyitwo nĩ toro m̃nene, ng̃gwa ndurumithĩte ũthiũ wakwa thĩ.

¹⁰ Na rĩrĩ, ng̃hutio na guoko, gũk̃injoya na igũrũ, gũk̃injiga ndũritie ndu ndũnyitĩre thĩ na moko, ng̃inainaga. ¹¹ Nake ak̃injĩra atĩrĩ, “Danieli, wee m̃tĩe m̃no, c̃rania wega ciugo ici ngirie gũkwarĩria, na ũk̃ire na igũrũ, ñgũkorwo r̃u ng̃tũmwo ndatũmwo k̃urĩ we.” Na aarĩkia k̃unjĩra ũguo, ng̃rũgama o ng̃inainaga.

¹² Ag̃coka ag̃thĩ na mbere ak̃injĩra atĩrĩ, “Danieli, tiga gw̃tigĩra. Kuuma m̃thenya wa mbere rĩrĩa wambĩriire g̃tũria ũhoru ũyũ na ũk̃inyiithia mbere ya Ngai waku-rĩ, ciugo ciaku ñciaiguirwo, na r̃u ndoka ñgeetha ng̃ũhe ũhoru wacio. ¹³ No rĩrĩ, m̃nene wa ũthamaki wa Perisia ñangirĩriire m̃thenya m̃rongo ĩrĩ na ũmwe. Hĩndĩ ĩyo ñrĩo Mikaeli, ũmwe wa araik̃a arĩa anene, okire k̃undeithia, tondu ñndahingĩriro k̃u hamwe na m̃thamaki wa Perisia. ¹⁴ R̃u ndoka ng̃taarĩre maũndũ marĩa magaakora andũ anyu matukũ ma thuutha, tondu k̃oneki k̃u g̃konĩ ihinda rĩrĩa r̃gooka.”

¹⁵ Na rĩrĩa aanjĩraga ũhoru ũcio, ng̃inamia ũthiũ thĩ, ng̃iremwo nĩ kwaria. ¹⁶ Ningĩ ũngĩ wahaanaga ta m̃ndũ ak̃hutia iromo ciakwa, ng̃tumũra kanua na ng̃ambirĩria kwaria. Ng̃ũra ũcio warũngĩ mbere yakwa atĩrĩ, “Mwathi wakwa, nĩ ndimũhoote nĩ ruo r̃nene tondu wa k̃oneki k̃u, na ndirĩ na ũndũ ing̃hota gwĩka. ¹⁷ Nĩ ndungata yaku-rĩ, ndaak̃hota atĩa kwaria nawe mwathi wakwa? Ñgũkorwo ñthirĩtwo nĩ hinya o na m̃hũmũ yakwa.”

¹⁸ Ningĩ ng̃coka ng̃igua ndaahutio r̃ngĩ nĩ ũcio wahaanaga ta m̃ndũ, ak̃injĩra hinya. ¹⁹ Ak̃injĩra atĩrĩ, “Tiga gw̃tigĩra, wee m̃ndũ ũyũ m̃tĩe m̃no, ũrogĩa na thayũ! Wiyũmirĩre; w̃k̃ire hinya.”

Na rĩrĩa aanjarĩire ũguo, ng̃cookwo nĩ hinya, na nĩ ngiuga atĩrĩ, “R̃u mwathi wakwa aia tondu ñwanjĩra hinya.”

²⁰ Nake ak̃injũria atĩrĩ, “Wee ñũũĩ k̃rĩa g̃tũmĩte njũke k̃urĩ we? Ñngũcoka o narua ngarũe na m̃nene wa Perisia, na ndathĩ-rĩ, nake m̃nene wa ũyunani ñegũka; ²¹ no ñngwamba gũkwĩra ũrĩa kwandĩkitwo ĩbuku-inĩ-rĩa-Ma. (Ndirĩ m̃ndũ ũndeithagia ng̃rũa nao tiga Mikaeli, m̃nene wanyu.

11

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mbere wa Dario, ũcio M̃media, ñndarũgamire nake ndimũteithĩriire na ndimwĩk̃ire hinya.)

Athamaki a Gũthini na a Gathigathini

² “Na r̃u, ñngũkwĩra ũhoru wa ma: Athamaki angĩ atatũ ñmakarahũka a k̃u Perisia, na thuutha ũcio kwarahũke ũngĩ wa

kana, ūrĩa ūgaatonga gūkĩra acio angĩ othe. Na rĩrĩa akaagĩa na hinya mūnene nĩ ūndũ wa ūtonga ūcio wake, nĩakarahūra andũ othe mokĩrĩre ūthamaki wa Ūyunani. ³ Ningĩ nĩgũkarahũka mūthamaki ūngĩ ūrĩ na hinya makĩria, ūrĩa ūgaathanaga na hinya mūingĩ na ekage o ūrĩa angienda gwĩka. ⁴ Aarĩkia kwarahũka-rĩ, ūthamaki wake nĩugatũkana na ūgayanĩro mĩena ina kūrĩa huhu iria inya cia matu-inĩ ihurutanagĩra. Naguo ūthamaki wake ndũkagaywo nĩ andũ a rũciaro rwake, kana ūgĩe na hinya ta ūrĩa aarĩ naguo, tondũ ūthamaki wake nĩugathengio uume harĩo na ūheo andũ angĩ.

⁵ “Mūthamaki wa mwena wa gũthini nĩakagĩa na hinya, no ūmwe wa atongoria ake a ita nĩakagĩa na hinya kũmũkĩra, acooke gwathana ūthamaki-inĩ wake na hinya mūnene. ⁶ Na rĩrĩ, mĩaka yathirathira, nĩmagacooka kũiguana. Mwarĩ wa mūthamaki ūcio wa gũthini nĩagathĩĩ kūrĩ mūthamaki wa gathigathini, nĩguo magĩe na kĩrĩko kĩa ūiguano, no mūtumia ūcio ndagatũura arĩ na hinya, o na mūthamaki ūcio na hinya wake matigaatũura. Matukũ-inĩ macio mūtumia ūcio nĩagakunyanĩrwo ooragwo hamwe na ndungata ciake cia ūthamaki, na ithe, o na mũndũ ūrĩa wamũteithagĩrĩria.

⁷ “Na rĩrĩ, mũndũ ūmwe wa rũciaro rwake nĩakarahũka ithenya rĩake. Nake nĩagatharĩkĩra ita rĩa mūthamaki wa gathigathini, na atoonye itũura rĩake rĩrĩa rĩirigĩre; nĩakarũa nao na amatoorie. ⁸ Ningĩ nĩagataha ngai ciao cia mĩhianano, na mĩhianano yao ya kĩgera, na indo ciao cia goro cia betha na cia thahabu acikuae acitware bũrũri wa Misiri. Nĩagatigana na mūthamaki ūcio wa gathigathini ihinda rĩa mĩaka iigana ūna. ⁹ Nake mūthamaki wa gathigathini nĩagatharĩkĩra mūthamaki ūcio wa bũrũri wa gũthini, no nĩagacooka ahũndũke nginya bũrũri-inĩ wake. ¹⁰ No ariũ ake nĩmakehaarĩria kũrĩa mbaara, macookanĩrĩrie mbũtũ nene ya ita hamwe irĩa ikaahaata ta kĩguũ kĩa maaĩ kĩria gĩtangĩhingĩrĩrio, na makinylie mbaara iyo nginya itũura-inĩ rĩake rĩrĩa rĩirigĩre.

¹¹ “Hĩndĩ iyo mūthamaki wa gũthini nĩakoimagara arĩ na marũrũ akahũũrane na mūthamaki ūcio wa gathigathini, ūrĩa ūkaarahūra ita inene, no nĩakahootwo. ¹² Aarĩkia gũtaha mbũtũ iyo, mūthamaki ūcio wa gũthini nĩakaiyũrwo nĩ mwĩtũo, na ooragithie andũ ngiri nyingĩ, no rĩrĩ, ūhootani wake ndũgatũura. ¹³ Nĩgũkorwo mūthamaki wa gathigathini nĩagacookanĩrĩria mbũtũ ingĩ ya ita nene gūkĩra ya mbere; na thuutha wa mĩaka mūingĩ nĩakoimagara erekeire kuo arĩ na mbũtũ nene mũno na ĩrĩ na indo ciothe cia mbaara.

¹⁴ “Mahinda-inĩ macio-rĩ, andũ aingĩ nĩmagookĩrĩra mūthamaki ūcio wa gũthini. Andũ a haaro gatagatĩ-inĩ ka andũ anyu nĩmakarema atĩ nĩgeetha kĩoneki gĩkĩ kĩhinge, no matikahootana. ¹⁵ Nake mūthamaki wa gathigathini nĩagooka aĩtĩhie ihumbu cia tĩri, irigiicĩrie itũura inene nĩguo arĩtunyane. Mbũtũ icio cia ita cia kuuma gũthini itikahota kũmwĩtiiria; o na thigari ciao iria njega mũno itigaakorwo na hinya wa gwĩtiiria. ¹⁶ Nake ūcio ūkaamatharĩkĩra nĩageeka o ta ūrĩa ekwiendera; gũtirĩ ūkaahota kũmwĩtiiria. Nĩakehaanda kũu Bũrũri-inĩ ūcio Mũthaka na akorwo arĩ na hinya wa kũwananga. ¹⁷ Nĩagatua itua kwerekeria hinya wa ūthamaki wake wothe bũrũri-inĩ ūcio, acooke athondeke kĩrĩkanĩro kĩa ūiguano na mūthamaki wa gũthini. Nake nĩakamũhe mũirũtu wake amũhikie nĩguo ahote kũgũithia ūthamaki ūcio, no mĩbango iyo yake ndĩkahinga kana ĩmũteithie. ¹⁸ Hĩndĩ iyo nĩakerekeria meciiria make mabũrũri-inĩ marĩa marĩ ndwere-inĩ cia iria na atahe maingĩ mamu, no rĩrĩ, mūnene ūmwe wa ita rĩake nĩakaniina

mwĩgaatho ūcio wake, na aũgarũre ūmũcookerere. ¹⁹ Thuutha wa ūguo, nĩagacooka erekere matũũra marĩa mairigĩre ma bũrũri wake mwene, no nĩakahĩngwo na agwe ūndũ atagacooka kuonwo rĩngĩ.

²⁰ “Na rĩrĩ, ūrĩa ūgooka ithenya-inĩ rĩake nĩagatũma mwĩtia wa mbeeca cia igooti atuũkanĩrie bũrũri ūcio wotho agũĩtagia igooti, nĩguo atuũrie riiri wa ūthamaki wake. No thuutha wa mĩaka mĩnini nĩakaniinwo, no ndakooragwo na marakara kana ooragĩrwo mbaara-inĩ.

²¹ “Na rĩrĩ, mũndũ ūrĩa ūgooka ithenya rĩake agaakorwo arĩ mũndũ wa kũnyararwo mũndũ ūtangĩheo gĩtĩio kĩa mũthamaki. Nake nĩakahithũkĩra ūthamaki ūcio rĩrĩa andũ akuo mageciiria atĩ nĩ kũrĩ thayũ, aũtunyane na waara. ²² Hĩndĩ ĩyo ningĩ, ita rĩrĩ na hinya mũno nĩrĩkahaatwo rĩeherio mbere yake; ita rĩu hamwe na mũnene wa kĩrĩkanĩro nĩmakaniinwo biũ. ²³ Thuutha wa kũgĩa na kĩrĩkanĩro kĩa ūiguano nake, nĩagacooka aheenanie, na arĩ na andũ o anini nĩakaradhũka agĩe na hinya. ²⁴ Rĩrĩa mabũrũri marĩa matongu mũno magakorwo marĩ na thayũ, nĩguo akaamatharĩkĩra na eke maũndũ marĩa maithe make o na kana maithe make ma tene matekire. Nĩakagaĩra arũmirĩri ake ūtonga wa ndaho, o na wa kũiya. Nĩagathugunda kũng’aurania matũũra marĩa mairigĩre, no nĩ kwa ihinda.

²⁵ “Nĩagacookanĩrĩria ita inene agĩe na hinya na ūcamba okĩrĩre mũthamaki wa gũthini. Mũthamaki wa gũthini nĩakarũa nake arĩ na ita inene na rĩa hinya, no ndagetiiira nĩ ūndũ wa mĩbango ĩrĩa agaakorwo aciirĩrwo. ²⁶ Andũ arĩa marĩanaagĩra na mũthamaki nĩo makaamũkunyanĩra; ita rĩake nĩrĩgathererio ta andũ megũtwarwo nĩ kĩguũ, na aingĩ ao mooragĩrwo mbaara-inĩ. ²⁷ Athamaki acio eerĩ, marĩ na ngoro iciirĩre gwĩka ūuru-rĩ, nĩmagaikara metha-inĩ ĩmwe maaranĩrie ndeto cia maheeni, no ndeto icio ciao itigakinyanĩra, amu ithirĩro rĩa maũndũ macio rĩgaakinya o hĩndĩ ĩrĩa rĩtuĩtwo. ²⁸ Mũthamaki wa gathigathini nĩagacooka bũrũri wake arĩ na ūtonga mũingĩ, no ngoro yake ĩgaakorwo ĩreganĩte na kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩtheru. Nĩagookĩrĩa kĩrĩkanĩro kũu, na thuutha ūcio acooke ainũke bũrũri wake.

²⁹ “Ihinda rĩrĩa rĩtuĩtwo rĩakinya, nĩagatharĩkĩra bũrũri wa gũthini riita rĩngĩ, no rĩrĩ, itharĩkĩra rĩa ihinda rĩrĩ nĩrĩgakorwo rĩrĩ na ūtiganu na rĩa ihinda rĩa mbere. ³⁰ Andũ a kuuma Kitimu nĩmagooka na marikabu ciao mamũũkĩrĩre, nake nĩagaakua ngoro. Nake nĩakahũndũka arakarĩte mũno na okĩrĩre kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩtheru. Nĩagacooka eke maũndũ ma ūtugi kũrĩ andũ arĩa othe magaatirika kĩrĩkanĩro kũu gĩtheru.

³¹ “Ita rĩake rĩrĩ na indo cia mbaara nĩrĩkaradhũka nĩguo rĩthaahie handũ harĩa hairigĩre na hinya ha hekarũ, rĩcooke rĩeherie magongona marĩa marutagwo o mũthenya nĩguo matikarutagĩrwo ho. Thuutha ūcio macooke marũgamie kĩndũ kĩrĩ thaahu ho, kĩrĩa kĩngĩtũma bũrũri ūkire ihooru. ³² Nĩakaheenereria na ndeto cia waara andũ arĩa mathũkĩtie kĩrĩkanĩro kũu gĩtheru, no andũ arĩa mooĩ Ngai wao nĩmakeĩkĩra hinya na maregane nake magwatĩirie.

³³ “Andũ arĩa oogĩ nĩmagathomithia andũ aingĩ, o na gũtuĩka kwa ihinda nĩmakooragwo na rũhiũ rwa njora, kana macinwo na mwaki, kana manyiitwo mĩgwate na matunywo indo ciao cia bata. ³⁴ Maagũa-rĩ, nĩmakaheo ūteithio mũnini, na andũ aingĩ arĩa matarĩ a ma nĩmakegwatania nao. ³⁵ Andũ amwe arĩa oogĩ nĩmakaagũa, nĩguo makumuthwo, na mathambio mage imeni nginya mahinda ma ithirĩro, amu ihinda rĩu rĩtuĩtwo no rĩgaakinya.

³⁶ “Mũthamaki ũcio ageekaga o ũrĩa ekwenda. Nĩagetũũgĩria na enenehie gũkĩra ngai ciothe na nĩakaaragia ndeto itarĩ ciaiguuo cia gũũkĩrĩra Ngai wa ngai ciothe. Nake nĩakagaacĩra nginya rĩria ihinda rĩa mang’ũrĩ rĩgaathira, nĩgũkorwo ũndũ ũrĩa ũtuĩtwo no nginya ũkaahinga. ³⁷ Ningĩ ndakarũmbũiya ũhoro wa ngai cia maithe make, kana ngai rĩa ũiriragĩrio nĩ andũ-a-nja, kana arũmbũyiye ũhoro wa ngai o na rĩrĩkũ, no nĩ gwĩtũũgĩria ageetũũgĩria gũkĩra ngai icio ciothe. ³⁸ Handũ ha cio, agaathĩra ngai ya kũndũ kũria kũirigĩtwo na hinya; ngai itokaine nĩ maithe make, niyo agaathĩra na amĩrutagĩre thahabu na betha, hamwe na tũhiga twa goro na iheo cia thogora mũnene. ³⁹ Nĩagatharĩkĩra kũndũ kũria kũirigĩre na hinya mũno ateithĩrĩrio nĩ ngai ng’eni, na nĩagatũithia mũno andũ arĩa othe makamwĩnyiihĩria. Acio nio agaatua aathani maathage andũ aingĩ, na agayanie ithaka cia bũrũri ũcio, aciheane na thogora.

⁴⁰ “Thinda rĩa ithirĩro rĩakinya-rĩ, mũthamaki ũcio wa gũthini nĩakamũtharĩkĩra mbaara-inĩ, no nake mũthamaki ũcio wa gathigathini amũũkĩrĩre na ngaari cia ita, na andũ arĩa mathiiga mahaicite mbarathi, o na marikabu nyingĩ. Nĩagatharĩkĩra mabũrũri maingĩ, na atuikanĩrie kuo ta kiguũ kia maaĩ. ⁴¹ Ningĩ nĩagatharĩkĩra Bũrũri ũrĩa Mũthaka. Mabũrũri maingĩ nĩmakaagũa, no bũrũri wa Edomu na wa Moabi, hamwe na atongoria a Amoni nĩmakahonokio kuuma guoko-inĩ gwake. ⁴² Nĩagatambũrũkia guoko gwake mabũrũri-inĩ maingĩ; o naguo bũrũri wa Misiri ndũkahonoka. ⁴³ Nĩakenyiitĩra igũna ciothe cia thahabu na cia betha, o na ũtonga wa bũrũri wa Misiri wothe na hinya, nao andũ a Libia na a Kushi mamwĩnyiihĩrie. ⁴⁴ No rĩrĩ, ndũmĩrĩri iria ikaamũkinyĩra ciumite mwena wa irathĩro na wa gathigathini nĩkamũmakia, nake oimagare arĩ na marakara maingĩ athĩrĩ akaanange na aniine andũ aingĩ biũ. ⁴⁵ Akaamba hema ciake cia ũthamaki gatagatĩ ka iria rĩria inene kĩrima-inĩ kĩria gĩtheru na gĩthaka mũno. No rĩrĩ, nĩagakinya mũthia wake, na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũkaamũteithia.

12

Mahinda ma Ithirĩro

¹ “Na rĩrĩ, hĩndĩ iyo Mikaeli, mũnene ũrĩa ũgitagĩra andũ anyu, nĩakarauhũka. Nĩgũkaagĩra ihinda rĩa mĩnyamaro mĩingĩ itarĩ yoneka ingĩ tayo kuuma rĩria andũ mambĩrĩrie gũtuika ndũrĩrĩ nginya hĩndĩ iyo. No rĩrĩ, hĩndĩ iyo nĩguo andũ anyu makaahonokio, mũndũ o wothe ũrĩa ũgaakorwo aandĩkitwo ibuku-inĩ. ² Kĩrĩndĩ kĩingĩ kia arĩa makomete rũkũngũ-inĩ rwa thĩ nĩmakariũkio: amwe mariũkĩre muoyo-inĩ ũrĩa ũtagaathira, nao arĩa angĩ mariũke nĩgeetha maconorithio na matũũre marĩ amene tene na tene. ³ Arĩa oogĩ magaacangarara ta ũtheri wa igũrũ, nao arĩa macookagia andũ njĩra-inĩ cia ũthingu magaaakenga ta njata tene na tene. ⁴ No wee, Danieli, hinga ibuku na ũhũũre mũhũũri ciugo icio nyandĩke ibuku-inĩ rĩu rĩa gĩkũnjo, nginya rĩria ithirĩro rĩgaakinya. Amu andũ aingĩ nĩmakorũũraga kũndũ na kũndũ nĩguo mongerere ũmenyo.”

⁵ Thuutha wa maũndũ macio, niĩ Danieli ngĩrora, ngĩona hau mbere yakwa harũngĩ andũ angĩ eerĩ, ũmwe wao arũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia mũrĩmo ũyũ wa rũũ nake ũcio ũngĩ akarũgama hũgũrũrũ-inĩ cia mũrĩmo ũrĩa ũngĩ. ⁶ ũmwe wao akĩarĩria mũndũ ũcio wehumbe nguo cia gatani, o ũcio warũgamite igũrũ rĩa maaĩ ma rũũ, akĩmũũria atĩrĩ, “Maũndũ macio ma kũgeganĩa megũikara ihinda rĩgana atĩa magĩkahinga?”

⁷ Mündũ ũcio wehumbĩte nguo cia gatani, o ũcio warũgamĩte igũrũ rĩa maaĩ ma rũũĩ, akĩambararia guoko gwake kwa ũrio o na ningĩ kwa ũmotho amerekeirie na igũrũ, ngĩcooka ngũigua ehĩta na rĩĩtwa rĩa ũria ũtũũraga tene na tene, akiuga atĩrĩ, “Maũndũ macio megũikara ihinda rĩmwe, na mahinda meerĩ, na nuthu ya ihinda. Rĩria hinya wa andũ arĩa atheru ũgaakorwo ũrĩ mũniine biũ-rĩ, nĩguo maũndũ macio mothe makaahingio.”

⁸ Nĩ ngũiguĩra maũndũ macio, no ndiigana gũtaũkĩrwo nĩ mo. Nĩ ũndũ ũcio ngĩmũũria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, kĩrĩkĩrĩro kĩa maũndũ macio mothe-rĩ, gĩgaakorwo kĩrĩ kũĩ?”

⁹ Nake akĩnjookeria, akĩnjĩra atĩrĩ, “Wee Danieli wĩthĩire, tondũ ciugo icio nĩhingĩre na ikahũũrwo mũhũũri nginya ihinda rĩa ithĩrĩro. ¹⁰ Andũ aingĩ nĩmagatherio, mathirwo nĩ gĩko merũhio, taarĩ gũkumuthwo makumuthĩtwo magathera, no arĩa aaganu nĩmagakĩrĩrĩria kwagana, na gũtirĩ o na ũmwe wao ũkaamenya gĩtũmi kĩa maũndũ macio, no arĩa oogĩ nĩmakamamenya.

¹¹ “Kuuma ihinda rĩria magongona ma o mũthenya makaniinwo, na ithenya rĩamo harũgamio kĩndũ kĩa kĩrĩ thaahu, kĩa kĩngĩtũma bũrũri ũkire ihooru, gũgaakorwo kũrĩ mũthenya 1,290. ¹² Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũria ũgweterera na akinyĩrie mũthia wa mũthenya 1,335.

¹³ “No wee-rĩ, wĩthĩire nginya hĩndĩ rĩa ithĩrĩro rĩgaakinya. Nĩũkahurũka, na ningĩ marigĩrĩrio ma mũthenya iyo nĩũkariũka nĩgeetha wamũkĩre igai rĩaku.”

HOSEA

¹ Ino niyo ndumiriri ya Jehova iria yakinyirire Hosea muru wa Beeri hinda ya wathani wa Uzia, na wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia athamaki a Juda, na hinda ya wathani wa Jeroboamu muru wa Joashu muthamaki wa Isiraeli:

Mutumia wa Hosea na Ciana Ciao

² Rira Jehova aambiririe kwaria na kanua ka Hosea, Jehova aamwirire atiri, "Thi, ukahikie mutumia mumaraya na ugie na ciana cia umaraya, tondū andū a bururi nimehitie, na undū wa utharia mūuru muno wa gutirika Jehova." ³ Ni undū ucio Hosea akihikia Gomeri mwarī wa Dibilaumu, nake akigia nda na akimuciarira mwana wa kahī.

⁴ Nake Jehova akira Hosea atiri, "Gatue Jezireeli, tondū ningūherithia nyumba ya Jehu o narua ni undū wa uragani mūnene ooraganire kuu Jezireeli,* na niine uthamaki wa Isiraeli. ⁵ Mūthenya ucio-ri, ningoinanga ūta wa Isiraeli Gituamba-ini kia Jezireeli."

⁶ Gomeri akigia nda ringi na agciara mwana wa kairitu. Nake Jehova akira Hosea atiri, "Gatue Lo-Ruhama, nigukorwo ndigacooka kuonania wendo ringi kuri nyumba ya Isiraeli, ati ndimarekere o na atia.† ⁷ No ningonania wendo kuri nyumba ya Juda; na ningamahonokia, na ti na undū wa ūta, kana ruihu rwa njora kana mbaara, kana na mbarathi na ahaici acio, no ni undū wa Jehova Ngai wao."

⁸ Thuutha wa gutigithia Lo-Ruhama kuonga-ri, Gomeri agciara kahī kangi. ⁹ Nake Jehova akimwira atiri, "Gatue Lo-Amami, ni undū inyuī mutiri andū akwa, na ni ndiri Ngai wanyu.‡

¹⁰ "No riri, andū a Isiraeli magatuika ta muthanga wa hūgurū-ini cia iria, uria utangithimika kana utarike. O handū haria merirwo atiri, 'Inyuī mutiri andū akwa', no ho mageetwo 'ariū a Ngai uria ūri muoyo'. ¹¹ Nao andū a Juda na andū a Isiraeli nimagacookanira ringi, na nimagathuura mūdū ūmwe amatongorie, nao nimakoma bururi ucio, nigukorwo mūthenya wa Jezireeli nūgaatuika mūthenya mūnene.

2

¹ "Ha ūhoro wa ariū a thoguo, meere atiri, 'Inyuī murī andū akwa', na ha ūhoro wa aari a thoguo, ūmeere atiri, 'Inyuī murī endwa akwa'.*

Isiraeli Kūherithio na Gūcookererio

² "Thaitai nyina wanyu, mūthaithei, nigukorwo we ti mutumia wakwa, na ni ndiri mūthuuriwe.

Niherie maūdū ma ūtharia ūthiū-ini wake, na athengie ūmaraya gatagati-ini ka nyondo ciake.

³ Akorwo ti ūguo ndimurute nguo aikare ari njaga, na ndūme aikare njaga o ta mūthenya uria aaciarirwo; ngaamūtua ta werū, na ndimugarūre atuike bururi mūng'aru,

* **1:4** Jezireeli ni kuuga "Ngai niharaganagia". † **1:6** Lo-Ruhama ni kuuga "aria mataiguirirwo tha" kana "andū matari ende". ‡ **1:9** Lo-Amami ni kuuga "aria matari andū akwa". * **2:1** Ruhama ni kuuga "aria maiguirirwo tha", nguo Amami ni kuuga "andū akwa".

na ndīmūūrage na nyoota.

4 Ndikaiguīra ciana ciake tha,
tondū nī ciana cia ūtharia.

5 Nyina wao akoretwo akihūūra ūmaraya,
na aagīre nda ciao na njīra cia ūūra-thoni.

Nī ūndū oigīte atīrī, ‘Nīngūrūmīrīra endwa akwa,
arīa maaheaga irio ciakwa na maaī makwa,
na guoya wakwa wa ng’ondū o na gatani yakwa,
maguta makwa o na kīrīa nyuuaga.’

6 Nī ūndū wa ūguo nīngūhinga njīra yake na mīguwa,
ndīmūirigīre thīnī, aage njīra ya kuumīra.

7 Nīagateng’eria endwa ake na ndakamakinyīra.
Akaamacaria na ndakamona.

Hīndī ūyo nīagacooka oige atīrī,
‘Nīngūcooka kūrī mūthuuri wakwa wa mbere,
nīgūkorwo hīndī ūyo nīndaikarīte wega gūkīra rīu.’

8 Mūtumia ūcio nīagire kūmenya atī nī nī
ndaamūheaga ngano, na ndibeī ya mūhīhano, o na maguta,
na ngamūingīhīria betha na thahabu,
irīa maahūthagīra gūthondeka ngai īrīa īitagwo Baali.†

9 “Tondū ūcio nīngoya ngano yakwa yakūra,
na ndibeī yakwa ya mūhīhano yagīrīra,
na ndīmūtunye guoya wakwa wa ng’ondū na gatani yakwa,
o irīa ciarī cia kūmūhumbīra njaga yake.

10 Nī ūndū ūcio, nīngaguūria maūndū make ma waganu
endwa ake mamwīroreire;
gūtīrī mūndū ūkaamūteithūra moko-inī makwa.

11 Nīnganiina ikeno ciake ciothe, arī cio:
ciathī ciake cia mwaka o mwaka, na Tūrūgamo twake twa mweri,
na mīthenya yake ya Thabatū, na ciathī ciake ciothe irīa nyamūre.

12 Nīngathūkangia mīthabībū yake na mīkūyū yake,
īrīa oigire nī irīhi rīake kuuma kūrī endwa ake;
nīngamītua ihinga,
na nyamū cia gīthaka nīkamīrīa.”

13 Jehova ekuuga atīrī,
“Nīngamūherithia nī ūndū wa mīthenya īrīa acinīre Baali ūbumba;
rīrīa eegemagia na icūhī, na mathaga ma goro,
na akīrūmīrīra endwa ake, no akīriganīrwo nī nīi.

14 “Nī ūndū wa ūguo nīngūmūguucīrīria na waara;
ngūmūtongoria nginya werū-inī,
na ndīmwarīrie na ciugo cia wendo.

15 Kūu nīkuo ngaamūcookeria mīgūnda yake ya mīthabībū,
na ndue Kīanda kīa Akori mūrango wa mwīhoko.‡

Kūu nīkuo akaina o ta ūrīa ainaga matukū-inī ma ūnini wake,
aine ta ūrīa ainire mūthenya ūrīa aambatire kuuma būrūri wa
Misiri.”

16 Jehova ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio-rī,

† 2:8 Andū a Kaanani meetīkītie atī Baali nīyo yamaheaga ngano, na ndibeī, na maguta. ‡ 2:15
Kīanda kīa Akori nī kuuga “thīna” kana “gūthīnio”.

nũkanjĩta ‘Mũthuuri wakwa’;
ndũkanjĩta rĩngĩ ‘Mwathi wakwa’.

17 Nĩngeheria marĩtwa ma Baali kuuma mĩromo-inĩ yake;
marĩtwa macio matikagwetwo rĩngĩ.

18 Mũthenya ũcio nĩngathondeka kĩrĩkanĩro
na nyamũ cia gĩhaka, o na nyoni cia rĩera-inĩ,
na ciũmbe iria ithiagĩra gũkũ thĩ nĩ ũndũ wao.

Ūta, na rũhiũ rwa njora, na mbaara nĩngaciniina bũrũri-inĩ,
nĩgeetha othe makomage marĩ na thayũ.

19 Nĩngakũũria ũtuĩke mĩtumia wakwa nginya tene;
ngaakũũria ũtuĩke wakwa ũhoru-inĩ wa ũthingu na wa kĩhooito,
ngũũrie ndĩ na wendo na tha.

20 Nĩngakũũria ũtuĩke wakwa na wĩhokeku,
nawe nĩũgetũkĩra Jehova.”

21 Jehova ekuuga atĩrĩ,
“Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngacookia ũhoru;

nĩngacookeria matu ũhoru,
namo matu macookerie thĩ ũhoru;

22 nayo thĩ ĩcookerie ngano,
na ndibei ya mũhĩhano, na maguta ũhoru,
nacio nĩngacookeria Jezireeli ũhoru.

23 Nĩngamũhaanda bũrũri-inĩ nĩ ũndũ wakwa mwene;
nĩngonania wendo wakwa hari ũria nderĩte atĩrĩ,
‘Nĩ ndikwendete’.

Arĩa nderĩte atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũtirĩ andũ akwa’,
nĩngameera atĩrĩ,

‘Inyuĩ mũrĩ andũ akwa’;
na mũndũ o mũndũ oige atĩrĩ, ‘Wee nĩwe Ngai wakwa.’”

3

Hosea na Mĩtumia Wake Kũiguana Rĩngĩ

1 Nĩngĩ Jehova akĩnjũira atĩrĩ, “Thĩ, wonie mĩtumia waku wendo rĩngĩ,
o na gũtuĩka nĩendetwo nĩ mũndũ ũngĩ na nĩ mũtharia. Mwende o ta
ũria Jehova endete andũ a Isiraeli, o na gũtuĩka nĩmagarũrũkagĩra ngai
ingĩ na makenda keki iria nyamũre cia thabibũ nyũmũ.”

2 Nĩ ũndũ ũcio ngĩmũgũra na thogora wa cekerĩ ikũmi na ithano* cia
betha, na ta homerĩ na letheku ĩmwe† ya cairi. 3 Ngĩcooka ngĩmwĩra atĩrĩ,
“Nĩgũtũũrania na nĩ matukũ maingĩ, na no nginya ũtĩge ũmaraya na
ndũkendane na mũndũ ũngĩ, na nĩ nĩngũtũũrania nawe.”

4 Nĩgũkorwo andũ a Isiraeli nĩmegũtũũra matukũ maingĩ matarĩ na
mũthamaki kana mũnene, na matarĩ na igongona kana mahiga maamũre,
na matarĩ na ebodi kana mũhianano. 5 Thuutha ũcio andũ a Isiraeli
nĩmagacooka na marongorie Jehova Ngai wao na Daudi mũthamaki wao.
Nĩmagooka makĩinainaga kũrĩ Jehova na kũrĩ irathimo ciake matukũ-inĩ
ma mũthia.

4

Thitango ya Gũũkĩrĩra Isiraeli

1 Iguaĩ ũhoru wa Jehova, inyuĩ andũ a Isiraeli,

* 3:2 nĩ ta giramu 170 † 3:2 nĩ ta kilo 330

- tondũ Jehova nĩekũmũthitanga,
 inyuĩ mütũuraga thĩnĩ wa bũrũri ũyũ:
 “Nĩ ũndũ-rĩ, gũtirĩ na wĩhokeku kana wendo,
 kana kũmenya Ngai thĩnĩ wa bũrũri ũyũ.
 2 Kĩrĩa kũrĩ no kũrumana, na kũheenania, na ũragani,
 na ũici, na ũtharia;
 maũndũ macio makaingĩha mũno,
 na ũiti wa thakame ũkarũmĩrĩra ũiti wa thakame.
 3 Nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũ bũrũri nĩuracakaya,
 na arĩa othe matũuraga thĩnĩ wago makahinyara;
 nyamũ cia gĩthaka, na nyoni cia rĩera-inĩ,
 na thamaki cia iria-inĩ nĩgũkua irakua.
 4 “No rĩrĩ, ndũkareke mũndũ arehe thitango,
 mũndũ ndagathitange ũria ũngĩ,
 nĩgũkorwo andũ anyu mahaana andũ arĩa
 mathitangaga mũthĩnjĩri-Ngai.
 5 Mũhĩngagwo mũthenya na ũtukũ,
 na anabii makahĩngwo hamwe na inyuĩ.
 Nĩ ũndũ ũcio nĩnganiina maitũguo.
 6 Andũ akwa maniinagwo nĩ ũndũ wa kwaga ũmenyo.

- “Tondũ nĩmũregete ũmenyo,
 o na nĩ nĩndĩmũregete mũtuĩke athĩnjĩri-Ngai akwa;
 tondũ nĩmũtiganiĩrie watho wa Ngai wanyu,
 o na nĩ nĩngatiganĩria ciana cianyu.
 7 O ũria athĩnjĩri-Ngai maingĩhaga,
 noguo maakĩragĩrĩria kũnjĩhĩria;
 nao magĩkũũrania riiri wao na kĩndũ gĩa thoni.
 8 Mehũũnagia na mehia ma andũ akwa,
 na magakenera waganu wao.
 9 Na nĩgũgatuĩka atĩrĩ: O ta ũria andũ makaahaana,
 no taguo athĩnjĩri-Ngai makaahaana.
 Nĩngamaherithia othe nĩ ũndũ wa mũthiire yao,
 na ndĩmarĩhe kũringana na ciiko ciao.

- 10 “Makaarĩaga no matikahũũna,
 makaahũũraga ũmaraya no matikaingĩha,
 tondũ nĩmatiganĩrie Jehova
 nĩguo meheane ¹¹ kũrĩ ũmaraya,
 na kũnyua ndibei irĩa ngũrũ na ya mũhianano,
 irĩa cieheragia ũmenyo ¹² wa andũ akwa.
 Mahooyaga kĩrĩra kuuma kũrĩ mũhianano mũicũhie,
 naruo rũthanju rwa ũragũri rũkamacookeria ũhoru.
 Roho wa ũmaraya nĩumahĩtithagia njĩra;
 makaaga kwĩhokeka kũrĩ Ngai wao.
 13 Marutagĩra igongona irĩma igũrũ,
 na magacinĩra maruta ma njino tũrĩma-inĩ,
 na rungu rwa mũti wa mũgandĩ, na wa mũribina, o na mũcezeni,
 tondũ kĩruru kĩayo nĩ kiega.
 Nĩkĩo airĩtu anyu mahũũraga ũmaraya,
 na atumia a ariũ anyu magatharia.

14 “Ndikaherithia airĩtu anyu maahũũra ũmaraya,
kana herithie atumia a ariũ anyu maatharia,
tondũ arũme o ene mathiiga thiritũ na maraya,
na makarutaga igongona hamwe na maraya ma mahooero-inĩ:
nĩ ũndũ ũcio andũ matarĩ ũmenyo nĩmakanangĩka!

15 “Atĩrĩ wee Isiraeli, o na gũtuika nĩũtharagia-rĩ,
Juda nĩagĩtigi kwĩhia.

“Ndũgathiĩ Giligali;

o na ndũkambate Bethi-Aveni.*

Na ndũkehĩte uuge atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo!”

16 Andũ a Isiraeli mang’athĩtie

o ta moori ng’athia.

Kũngĩhoteka atĩa Jehova amarĩithie

ta tũgonda tũrĩ nyeki-inĩ nduru?

17 Efraimu nĩegwatanĩtie na mĩhianano;

tiganai nake!

18 O na rĩrĩa kĩndũ kĩa gĩa kũnyua gĩthirite-rĩ,

no mathiiga na mbere na ũmaraya wao;

aathani ao nĩmendete mũno njĩra cia thoni.

19 Kĩhuhũkanio kĩnene gĩkaamahaata kĩmombũkie,

na magongona mao nĩmakamaconorithia.

5

Isiraeli Gũtuũrwo Ciira

1 “Iguai ũhoru ũyũ, inyuĩ athĩnjĩri-Ngai!

Tegai matũ, inyuĩ andũ a Isiraeli!

Thikĩrĩa, wee nyũmba ya ũthamaki!

Nĩ inyuĩ mũgũtuũrwo ciira ũyũ:

Mũkoretwo mũrĩ mũtego kũu Mizipa,

na mũrĩ wabu ya gũtegana yarĩtwo kũu Taboru.

2 Aregi a watho nĩmarikĩre ũragani-inĩ.

Nĩ nĩngamaherithia othe.

3 Nĩ nĩnjũũ maũndũ mothe ma Efraimu;

Isiraeli ndahithĩtwo kuuma kũrĩ nĩ.

Wee Efraimu, rĩu nĩũhũrite ũmaraya;

Isiraeli nake nĩathũkĩte.

4 “Ciĩko ciao itingĩmetĩkĩria

gũcookerera Ngai wao.

Roho wa ũmaraya ũrĩ ngoro-inĩ ciao,

nao makaaga kũmenya Jehova.

5 Mwitĩo wa Isiraeli nĩũrutaga ũira wa kũmookĩrĩa;

andũ a Isiraeli na Efraimu mahĩngagwo nĩ mehia mao;

Juda o nake akahĩngwo hamwe nao.

6 Hĩndĩ rĩa magaathiĩ na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe

kũrongoria Jehova-rĩ,

matikamuona; we nĩamehereire.

7 Nĩmagĩte kwĩhokeka harĩ Jehova;

* 4:15 Bethi-Aveni rĩarĩ rĩtwa rĩa kũnyũrĩa Betheli, tondũ Bethi-Aveni nĩ kuuga “Nyũmba ya waganu”, naguo Betheli nĩ kuuga “Nyũmba ya Ngai”.

nao magaciara ciana itarĩ na ũngai.
Na rirĩ, ciathĩ ciao cia Karũgamo ka Mweri
nũkaamameria, o hamwe na mĩgũnda yao.

- 8 “Huhai karumbeta kũu Gibea,
na mũhuhe coro kũu Rama.
Muuge mbu ya gwĩtana mbaara kũu Bethi-Aveni;
wee Benjamini, wĩhũũge.
- 9 Efiraimu nĩgũgakira ihooru
mũthenya ũcio wa ituĩro.
Gatagatĩ-inĩ ka mĩhĩrĩga ya Isiraeli-rĩ,
nĩ ngwanĩrĩra ũria kũrĩ.
- 10 Atongoria a Juda mahaana
andũ arĩa meheragia mahiga ma mĩhaka.
Nĩngamaitĩrĩria mang’ũrĩ makwa,
taarĩ kĩguũ kĩa maaĩ.
- 11 Efiraimu nĩmũhinyĩrĩrie,
akarangĩrĩrio ituĩro-inĩ rĩa ciira,
nĩ ũndũ wa kwenda kũrũmĩrĩra mĩhianano.
- 12 Nĩ haana memenyi kũrĩ Efiraimu,
na ngahaana ta ũbuthu kũrĩ andũ a Juda.
- 13 “Rĩrĩa Efiraimu oonire ndwari yake,
nake Juda akĩona ironda ciake-rĩ,
hĩndĩ iyo Efiraimu agĩthĩ kũrĩ Ashuri,
na agĩtũmana kũrĩ mũthamaki ũcio mũnene nĩguo amũteithie.
Nowe ndangĩhota gũkũhonia,
o na kana ahonie ironda ciaku.
- 14 Nĩ ngaatuĩka ta mũrũũthi kũrĩ Efiraimu,
ndũike ta mũrũũthi ũrĩ hinya kũrĩ Juda.
Ngaamatambuuranga, njooke ndĩthĩire;
ngaamataha, na gũtirĩ mũndũ ũkaamahonokia.
- 15 Ningĩ nĩ nĩngacooka gwakwa,
ngĩnya rĩrĩa magetũkĩra mahĩtia mao.
Nao nĩmakarongooria ũthiũ wakwa;
nao mona mathĩĩna nĩmakanongoria na kĩa.”

6

Isiraeli Kwaga Kwĩrira

- 1 “Ūkai, rekei tũcookerere Jehova.
Nĩatũtambuurangĩte,
no nĩegũtũhonia;
nĩatũtĩhangĩte,
no nĩegũtuoha ironda ciitũ.
- 2 Thuutha wa matukũ meerĩ, nĩagatwarahũra;
mũthenya wa itatũ nĩagatũcookereria
nĩguo tũtũũre muoyo mbere yake.
- 3 Nĩtũmenyei Jehova,
na tũkĩrĩrĩrie kũmũmenya.
Ti-itherũ o ta ũrĩa riũa rĩrathaga-rĩ,
nogu o nake akooneka;
agooka kũrĩ ithũ ta mbura ya hĩndĩ ya heho,

kana ta mbura ya gũkũria irio ĩrĩa yuraga thĩ.”

- 4 “Wee Efiraimu-rĩ, ingĩgwĩka atĩa?
Na wee Juda-rĩ, ngũgwĩka atĩa?
Wendo waku ũhaana ta kĩbii kĩa rũciinĩ,
ũkahaana ta ime rĩa rũciinĩ rĩrĩa rĩcookaga rĩgathira.
- 5 Nĩkĩo ndaagũtinangirie icunjĩ na tũnua twa anabii akwa,
ngĩkũuraga na ciugo cia kanua gakwa;
matuĩro makwa magĩkĩhenũka ta rũheni igũrũ riaku.
- 6 Nĩgũkorwo nyendaga tha no ti igongona,
na kũmenya Ngai gũkĩra maruta ma njino.
- 7 O ta ũrĩa Adamu aathũkirie kĩrĩkanĩro gĩakwa,
noguo maagire kwĩhokeka ũndũ-inĩ ũcio.
- 8 Gileadi nĩ itũũra inene rĩa andũ aaganu,
rihakĩtwo imeni nĩ makinya marĩ na thakame.
- 9 O ta ũrĩa ikundi cia atunyani cĩhithagĩra mũndũ,
no taguo ikundi cia athĩnjĩri-Ngai cĩkaga;
moraganagĩra njĩra-inĩ ya gũthĩi Shekemu,
makagera ngero cia thoni.
- 10 Nĩ nĩnyonete ũndũ mũuru mũno
nyũmba-inĩ ya Isiraeli.
- Kũu nĩkuo Efiraimu eheanĩte ahũũre ũmaraya,
nake Isiraeli nĩakanyiitwo nĩ thaahu.
- 11 “O na kũrĩ we, wee Juda,
nĩwathĩriirio ihinda rĩa magetha.

“O hĩndĩ ĩrĩa ndaacookeria andũ akwa maũndũ ma kũmaguna,

7

- 1 o rĩrĩa ndenda kũhonia Isiraeli-rĩ,
mehia ma Efiraimu makonanio,
nacio ngero cia Samaria ikaguũrio.
Maaragia maũndũ ma maheeni,
na aici magatua nyũmba, magatoonya,
nacio njangiri igatunyana indo njĩra-inĩ;
- 2 no rĩrĩ, matimenyaga
atĩ nĩndirikanaga cĩko icio ciao njũru ciothe.
Mehia mao nĩmamarigiicĩurie;
makoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe.
- 3 “Makenagia mũthamaki na waganu wao,
magakenia anene na maheeni mao.
- 4 Othe nĩ itharia,
maakanaga ta riiko rĩa kũrugĩra mĩgate,
rĩrĩa mũrugi wa mĩgate atabataragio nĩ gwakĩrĩria
kuuma gũkanda mũtu nginya ũimbe.
- 5 Mũthenya wa gĩathĩ kĩa mũthamaki witũ-rĩ,
we na anene ake manyuuaga ndibei makarĩo,
nake akanyiitana moko na arĩa manyũrũranagia.
- 6 Ngoro ciao nĩ ta riiko rĩa kũrugĩra mĩgate;
mathiiga harĩ we marĩ na waara.

Thuti ciao ciakanaga kahora ūtukū wothe;
nakuo gwakia rūciini igaakana ta mwaki wa rūrĩmbĩ.

7 Othe mahiũhĩte ta riiko ria kũrugĩra mĩgate;
moragaga aathani ao.

Athamaki ao othe maniinagwo,
na gũtirĩ o na ūmwe wao ūngayagĩra.

8 “Efraimu nĩetukanĩtie na ndũrĩrĩ;
Efraimu nĩ mũgate ūtarĩ mũgarũre.

9 Andũ a kũngĩ marĩaga hinya wake,
nowe ndamenyaga ũguo.

Njuĩrĩ ciake irĩ na mbuĩ,
nowe ndoonaga ũguo.

10 Mwĩtĩo wa Isiraeli nĩũrutaga ũira wa kũmũũkĩrĩra,
no o na kũrĩ ũguo-rĩ,
we ndacookagĩrĩra Jehova Ngai wake,
kana akamũrongoria.

11 “Efraimu ahaana ta ndutura,
ĩria iheenekaga narua, ĩtarĩ ũmenyo;
rĩmwe akayagĩra bũrũri wa Misiri
na rĩria ringĩ agathĩ Ashuri.

12 Rĩria magaaathĩ-rĩ, nĩngaikia wabu yakwa igũrũ rĩao;
nĩngamaharũrũkia ta nyoni cia riera-inĩ.
Rĩria ngaigua nĩmaracookanĩrĩra-rĩ,
nĩngamanyiita.

13 Kaĩ marĩ na haaro-ĩ,
tondũ nĩmandiganĩirie!

Maroninwo,
tondũ nĩmanemeire!

Nĩ nĩnyendaga kũmahonokia,
no-o no igenyo manjigagĩrĩra.

14 Matingayagĩra kuuma ngoro-inĩ ciao,
no kũgirĩka magirĩkaga marĩ marĩrĩ-inĩ mao.

Monganaga hamwe nĩ ūndũ wa ngano, na ndibei ya mũhihano,
no nĩ makaahutatĩra.

15 Ndaamathomithirie na ngĩmekĩra hinya,
no-o mathugundaga kũnjĩka ũuru.

16 Maticookagĩrĩra Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno;
mahaana ta ūta ũria ūhĩtagia wathi.

Atongoria ao makoogwo na rūhiũ rwa njora,
nĩ ūndũ wa ciugo ciao cia rūtũrĩko.

Nĩ ūndũ wa ũguo nĩmakanyũrũrio
kũu bũrũri wa Misiri.

8

Isiraeli Kũgetha Kĩhuhũkanio

1 “Huhai karumbeta mwĩhũge!

Thũ irerete igũrũ ria nyũmba ya Jehova ta nderi,
tondũ andũ nĩmathũkĩtie kĩrĩkanĩro gĩakwa,
na makarega watho wakwa.

2 Isiraeli nĩarangaĩra, akoiga atĩrĩ,
‘Wee Ngai witũ, nĩtũkũmenyete!’

- 3 No Isiraeli nīaregete ūndū ūrīa mwega;
nī ūndū ūcio thū nīkamūingatithia.
- 4 Marūgamagia ahamaki matarī na rūtha rwakwa,
magathuura anene itametīkīrtie.
Methondekagira mīhianano
na betha na thahabu ciao,
nayo igatuika ya kūmaniina.
- 5 Wee Samaria-rī, te mūhianano wa ngai ūyo ya njaū!
Marakara makwa nīmakanīte harī yo.
Nī nginya-rī megūtūura maremetwo nigūikara marī atheru?
6 Acio moimīte Isiraeli!
Njaū ūno nī mūturi ūmīthondekete;
yo ti Ngai.
Njaū ūyo ya Samaria-rī,
nīkoinangwo icunjī.
- 7 “Mahaandaga rūhuho,
makagetha kīhuhūkanio;
ngano ndīrī na magira,
ndīngiumia mūtu;
korwo no ūciare ngano,
andū a kūngī nīo mangīmīrīa.
- 8 Isiraeli nīameretio;
riu arī gatagatī ka ndūrīrī
ahaana ta kīndū gītārī bata.
- 9 Nīgūkorwo nīmambatīte, magathū Ashuri,
ta ndigiri ya gīthaka ikūrūra ūrī iiki.
Efraimu nīeyendetie kūrī endwa ake.
- 10 O na gūtuika nīmeyendetie gatagatī-inī ka ndūrīrī,
rīu nīngūmacookanīrīria hamwe.
Mekwambīrīria kūhinyara,
mahinyīrīrio nī mūthamaki ūrīa ūrī hinya.
- 11 “O na gūtuika Efraimu nīakīte igongona nyingī
cia kūrutagīrwo maruta ma kūhoroherio mehia,
icio ituikīte igongona cia kwīhagīria.
- 12 Ndaamandīkīire maūndū maingī watho-inī wakwa,
no makīmatua taarī maūndū mageni.
- 13 Marutaga magongona marīa ndeheirwo,
magacooka makarīa nyama icio,
no Jehova ndakenagio nīmo.
Na rīrī, nīekūrīrikana waganu wao,
na aherithie mehia mao.
Nao nīmagacooka būrūri wa Misiri.
- 14 Isiraeli nīariganīrwo nī ūrīa wamūmbire,
na agaaka nyūmba cia ūnene;
Juda nīairigīire matūura maingī na thingo cia hinya.
No nīngarehere matūura mao manene mwaki
ūrīa ūgaacina ciikaro ciao iria ciirigītwo na hinya.”

- 1 Wee Isiraeli-rĩ, tiga gũkenā;
tiga gũkũngũĩra ta ndũrĩrĩ iria ingĩ.
Nĩgũkorwo ũkoretwo ũtarĩ mwĩhokeku harĩ Ngai waku;
wee nĩwendete mũcaara wa maraya,
ũkaũcaragia kũrĩa guothe kũhuhagĩrwo ngano.
- 2 Ihuhĩro cia ngano na ihihĩro cia ndibei itikahũunia andũ,
o na gũtigakorwo na ndibei ya mũhahano.
- 3 Matigaatũũra bũrũri wa Jehova;
Efiraimu agaacooka bũrũri wa Misiri,
na arĩe irio irĩ thaahu kũu Ashuri.
- 4 Matigaitĩra Jehova maruta ma ndibei,
kana magongona mao mamũkenie.
Kũrĩo magongona ta macio makaahaana ta mũgate wa andũ megũcakaya;
arĩa othe makaamarĩa nĩmakanyitwo nĩ thaahu.
Irio icio igaakorwo irĩ ciao o ene;
itikareehwo hekarũ-inĩ ya Jehova.
- 5 Mũgeeka atĩa mũthenya ũrĩa mwamũre wa ciathĩ cianyu,
mĩthenya iyo ya giathĩ kĩa Jehova?
- 6 O na mangĩkaahonoka kwanangwo,
andũ a bũrũri wa Misiri nĩmakamacookereria,
nao andũ a Memufisi mamathike.
Cong'e nĩguo ũgaacooka handũ ha igĩna ciao cia betha,
nayo mũigua ihumbĩre hema ciao.
- 7 Matukũ ma kũherithio nĩmakinyu,
ĩ, matukũ ma kũrĩhania nĩmakinyĩte.
Isiraeli nĩamenye ũguo.
Tondũ mehia manyu nĩ maingĩ mũno,
na rũmena rwanyu rũkaneneha mũno,
mũnabii akoonagwo arĩ mũndũ mũkĩgu,
na mũndũ ũrĩa ũrĩ na ũrathi akonwo arĩ mũgũrũki.
- 8 Mũnabii nĩwe ũtuĩtuo mũrangĩrĩ* wa Efiraimu nĩ Ngai wakwa;
no rĩrĩ, mitego ĩmwetereire nĩjira-inĩ ciake ciothe,
na rũmena rũkamweterera nyũmba-inĩ ya Ngai wake.
- 9 Nĩmatoonyereire, makarikĩra mũno ũũru-inĩ,
o ta ũrĩa meekire matukũ-inĩ ma Gibeā.
Nake Ngai nĩakaririkana waganu wao,
na amaherithie nĩ ũndũ wa mehia mao.
- 10 "Rĩrĩa ndaamenyire Isiraeli,
kwarĩ ta mũndũ onete thabibũ werũ-inĩ;
rĩrĩa ndonire maithe manyu-rĩ,
kwarĩ ta mũndũ onete matunda ma mũtĩ wa mũkũyũ marĩa maam-
baga kwĩrua.
No rĩrĩa Isiraeli mookire Baali-Peoru,
nĩmeyamũrĩre mũhianano ũcio wa gĩconoko,
na magĩthũka, magĩtuĩka o ta kĩndũ kũu mendete.
- 11 Riiri wa Efiraimu ũkoombũka ta nyoni ũũre:
gũtigakorwo ũhoru wa gũciara, kana gũkuua nda, o na kana kũgĩa
nda.
- 12 O na mangĩkaarera ciana-rĩ,

* 9:8 Arangĩri maarĩ anabii arĩa a ma, na nĩo matendetwo nĩ andũ a Isiraeli.

nīngaciūrāga ciothe.
 Rīrīa ngaagarūrūka ndīmatige,
 kai nīmagakorwo na haaro-ī!
 13 Nīnyonete Efiraimu,
 ahaandītwo handū hega, o ta Turo.
 No rīrī, Efiraimu akaaruta ciana ciake,
 acineane kūrī mūūragani.”

14 Mahe, Wee Jehova;
 no nī kī ūkūmahe?
 Mahe nda iria ihunaga,
 na ūmahe nyondo iria itarī iria.

15 “Nī ūndū wa waganu wao wothē marī kūu Giligali,
 nīkīo ndamamenīre marī o kūu.
 Nī ūndū wa cīko ciao cia mehīa-rī,
 nīngamarutūrūra moime nyūmba yakwa,
 na ndigacooka kūmenda rīngī;
 atongoria ao othe nī aremi.

16 Andū a Efiraimu nīacine nī mbaa,
 naguo mūrī wao nīūhoohete,
 maticiaraga maciaro.
 O na mangīciara ciana-rī,
 nīngooraga ciana icio ciao mendete.”

17 Ngai wakwa nīakamarega,
 nīgūkorwo matiamwathīkīire;
 magaatūika andū a kūrūrūraga ndūrīrī-inī.

10

1 Isiraēli aarī ta mūthabībū watheeremaga,
 nake agūciarīra maciaro.
 O ūrīa maciaro make maingīhaga-rī,
 noguo nake aakaga igongona nyingī;
 o ūrīa būrūrī wake wagaacagīra-rī,
 noguo aagemagia mahiga make marīa maamūre ma kūhooyagwo.

2 Ngoro ciao nī cia maheeni,
 na rīu no nginya marīhio wīhia wao.
 Jehova nīakamomora igongona ciao,
 na athūkanjie mahiga macio mao maamūre ma kūhooyagwo.

3 Ningī nīmakoiga atīrī, “Tūtīrī na mūthamaki,
 tondū tūtiigana gūtīia Jehova.
 No o na korwo twarī na mūthamaki-rī,
 nī atīa angīahotire gūtwīkīra?”

4 Meranagīra cīranīro nyingī,
 na makehīta mīlhitwa ya maheeni,
 na magathondeka irīkanīro;
 nī ūndū ūcio maciira makunūkaga
 ta mahuti marī ūrogi marīa mameraga hianyū-inī.

5 Andū arīa matūrūaga Samaria metangaga
 nī ūndū wa mūhianano wa njaū īrīa ya Bethi-Aveni.
 Amu andū akuo nīmakamīcakaīra,

na noguo athĩnjĩri-ngai a mĩhianano ĩyo mageeka
arĩa makenagĩra riiri wayo,
tondũ niyeheretio kuuma kũrĩ o, ĩgathaamĩrio kũndũ kũngĩ.

6 Nayo ĩgaatwarwo Ashuri,
ĩtuĩke kĩheo kũrĩ mũthamaki ũcio mũnene.

Efiraĩmu nĩagaconorithio;

Isiraeli nake nĩagaconoka nĩ ũndũ wa mĩhianano ĩyo yake ya mĩtĩ.

7 Samaria na mũthamaki wakuo magathererio
ta karũhonge karĩ igũrũ wa maai, maniinwo.

8 Kũndũ kũrĩa gũtũgĩru gwĩkagĩrwo waganu nĩgũkanangwo,
na nĩkuo kwene wĩhia wa Isiraeli.

Mĩigua na mahiũ ma nyeki-inĩ nĩcio igaakũra kuo,
nacio ihumbĩre igongona ciao.

Nao andũ nĩmakeera irĩma atĩrĩ, "Tũhumbĩrei!"
na macooke meere tũrĩma atĩrĩ, "Tũgwĩrei!"

9 "Wee Isiraeli-rĩ, kuuma o matukũ-inĩ ma Gibe
ũtũũrite wĩhagia, na ũguo noguo ũtũũraga.
Githĩ mbaara ndĩakinyĩre eeki ũuru kũu Gibe?"

10 Rĩrĩa nĩ ngenda, nĩngamaherithia;
ndũrĩrĩ nĩgacookanĩrĩa,
imokĩrĩre nĩguo imoohe imatahe
nĩ ũndũ wa mehia mao kũngĩha.

11 Efiraĩmu nĩ moori menyerie wĩra
ĩrĩa yendete gũkonyora ngano;
nĩ ũndũ ũcio nĩngamĩoha icooki
ngingo-inĩ yayo thaka.

Nĩngatwarithia Efiraĩmu,
Juda no nginya agaacimba na mũraũ,
nake Jakubu no nginya agaacimba gĩtira.

12 Riu-rĩ, mwĩhaandĩrei ũhoru wa ũthingu,
nĩguo mwĩgethere maciaro ma wendo ũtathiraga,
na mũciimbe mĩgũnda yanyu ya ngamba;
nĩgũkorwo ihinda nĩ ikinyu rĩa kũrongooria Jehova,
nginya rĩrĩa agooka,
oirie mbura ya ũthingu igũrũ rĩanyu.

13 No rĩrĩ, inyuĩ mũhaandĩte waganu,
mũkagetha ũuru;
inyuĩ mũrĩite maciaro ma maheeni.

Tondũ mwĩhokaga hinya wanyu inyuĩ ene,
o na wa njamba cianyu nyingĩ cia ita-rĩ,

14 mũrurumo wa mbaara nĩgokĩrĩa andũ aku.
Nĩ ũndũ ũcio ciikaro ciaku iria nũmu nĩkaanangwo,
o ta ũrĩa Shalimani aanangire Bethi-Arabeli mũthenya ũrĩa wa mbaara,
rĩrĩa manyina ma twana maatungumanirio thĩ hamwe na twana twao.

15 Ũguo noguo ũgeekwo wee Betheli,
nĩ ũndũ wa waganu waku mũnene.

Rĩrĩa mũthenya ũcio ũgaakĩa-rĩ,
mũthamaki wa Isiraeli nĩakaniinwo biũ.

11

1 "Rĩrĩa Isiraeli aarĩ kaana-rĩ, nĩndamwendete,

- ngĩgĩta mūrũ ũcio wakwa oime būrũri wa Misiri.
- ² No o ũrĩa ndaakĩragĩrĩria gwĩta Isiraeli,
noguo maakĩragĩrĩria kũnjũrĩra.
Nao makĩrutĩra Baali magongona,
na magĩcinĩra mĩhianano ũbumba.
- ³ Nĩ nĩ nĩ ndaarutire andũ a Efiraimu gwĩtwara na magũrũ,
ndĩmanyĩĩte moko;
no matiigana kũmenya
atĩ nĩ nĩ ndamahonagia.
- ⁴ Nĩndamatongoragia na mĩkanda ya ũtuigi wa ũmũndũ,
ngamaguucĩrĩria na mĩhĩndo ya wendo;
ngĩmaruta icooki ngingo,
na ngĩnamĩrĩra kũmahe irio.
- ⁵ “Githĩ matigagĩcooka o kũu būrũri wa Misiri,
o na githĩ matigaathwo nĩ Ashuri,
tondũ nĩmaregete kwĩrira, manjookerere?”
- ⁶ Hiũ cia njora ikaahenũkaga matũũra-inĩ mao manene,
ikaananga mĩgũiko ya ihingo ciao,
na ikinyie mĩbango yao mũthia.
- ⁷ Andũ akwa nĩmatuĩte itũa maahuutatĩre.
O na mangĩgaakaĩra ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno-rĩ,
ndakamatũgĩria o na atĩa.
- ⁸ “Ndahota atĩa gũgũtirika, wee Efiraimu?
Ndahota atĩa gũkũrekereria, wee Isiraeli?
Ndahota atĩa gũtũma ũtuĩke ta Adima?
Ndahota atĩa gũgũtua ta Zeboimu?
Ngoro yakwa nĩĩreganĩte na ũhoru ũcio,
nacio tha ciakwa ciothe nĩciarahũkĩte.
- ⁹ Ndikamũkinyĩria marakara makwa mahiũ,
o na kana hũgũkĩre Efiraimu ndĩmũniine.
Nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Ngai, ndĩrĩ mũndũ,
Ngai ũrĩa Mũtheru gatagatĩ-inĩ kanyu.
Ndigooka kũrĩ we ndĩ na mang’ũrĩ.
- ¹⁰ Nĩmakarũmĩrĩra Jehova;
nake nĩakararama ta mūrũũthi.
Hĩndĩ rĩria akaararama-rĩ,
ciana ciake nĩigooka ikĩinainaga ciumĩte mwena wa ithũiro.
- ¹¹ Igooka ikĩinainaga
ta nyoni ikiuma būrũri wa Misiri,
na ta ndutura ikiuma būrũri wa Ashuri.
Nĩngatũma matũũre mĩciĩ-inĩ yao ene,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

Mehia ma Isiraeli

- ¹² Efiraimu andigiicĩrie na maheeni,
nyũmba ya Isiraeli ikandigiicĩria na kũheenania.
Nake Juda akaremera Ngai,
o na agookĩrĩra ũrĩa Mũtheru mwĩhokeku.

- ahanyūkagia rūhuho rwa mwena wa irathĩro mũthenya wothe,
na akaingĩhia maheeni na haaro.
- Agĩaga na kirĩkanĩro na Ashuri,
na agatũmana maguta ma mũtamaiyũ matwarwo bũrũri wa Misiri.
- ² Jehova arĩ na thitango ekũrehe ya gũũkirĩra Juda;
nĩakaherithia Jakubu kũringana na njĩra ciake,
na amũrĩhe kũringana na ciiko ciake.
- ³ Arĩ nda ya nyina nĩanyĩitire ndiira ya mũrũ wa nyina;
aatuĩka mũndũ mũgima-rĩ, nĩagianire na Ngai.
- ⁴ Nĩagianire na mũraika, na akĩmũtooria;
akĩrĩra na akĩmũthaita amũrathime.
- Aamũkorire Betheli na makĩaranĩria nake kũu:
- ⁵ Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe,
Jehova nĩrĩo rĩtwa riake rĩrĩa rĩrĩ ngumo.
- ⁶ No rĩrĩ, wee no nginya ũcookerere Ngai waku,
na ũtũurie wendo na kĩhooito,
na wetagĩrĩre Ngai waku hĩndĩ ciothe.
- ⁷ Mwonjorithia ahũthagĩra gĩthimi gĩtarĩ kĩa ma;
endaga kũiya na wara.
- ⁸ Efiraimu eganaga, akoiga atĩrĩ,
“Nĩ ndĩ mũtongu mũno; nĩ nĩndũkĩte gĩtonga.
No o na ndĩ na ũtonga ũcio wothe,
matingĩona waganu kana wĩhia o na ũrĩkũ thĩnĩ wakwa.”
- ⁹ “Nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu,
ũria wamũrutire bũrũri wa Misiri;
nĩngatũma mũtũũre hema-inĩ rĩngĩ,
o ta ũria mwatũũraga matukũ-inĩ ma ciathĩ cianyu iria nyamũre.
- ¹⁰ Nĩndarĩirie anabii,
ngĩmahe cioneki nyingĩ,
na ngĩheana ngerekano na tũnua twao.”
- ¹¹ Gileadi-rĩ, nĩ kũrĩ waganu?
Andũ akuo nĩ a tũhũ!
Nĩmarutagĩra igongona rĩa ndegwa kũu Giligali?
Igongona ciao igaatuĩka ta hĩba cia mahiga
irĩ mũgũnda-inĩ mũciimbe.
- ¹² Jakubu nĩorĩire bũrũri wa Aramu;
Isiraeli aatungatire nĩguo egĩre na mũtumia,
na nĩgeetha amũgũre-rĩ, aarĩithirie ng’ondũ.
- ¹³ Jehova aahũthĩrĩre mũnabii kũruta Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri,
na akĩmũmenyerera na guoko kwa mũnabii.
- ¹⁴ No Efiraimu nĩatũmĩte Jehova arakare mũno.
Mwathani wake nĩngatũma acookererwo nĩ ihĩtia riake rĩa ũiti wa
thakame,
na amũrĩhe nĩ ũndũ wa rũmena rwake.

13

Marakara ma Jehova ma Gũũkirĩra Isiraeli

- ¹ Efiraimu-rĩ, aaraġia andũ makainaina;
aarĩ mũtũgĩrie thĩnĩ wa Isiraeli.

No rĩrĩ, nĩehirie nĩ ùndũ wa kũhooya Baali, nake agĩkua.

² Na rĩrĩ, rĩu no gũkĩrĩrĩria makĩragĩrĩria kwĩhia;
methondekagĩra mĩhianano yao ene na betha ciao,
mĩhianano ìthondeketwo na ùũgĩ mũingĩ,
yothe ìrĩ wĩra wa mabundi.

Kwĩragwo atĩrĩ, ùhoru wa andũ aya,
“Marutaga andũ magongona,
na makamumunya mĩhianano ya njaũ.”

³ Nĩ ùndũ ùcio makahaana ta kĩbii kĩa rũciinĩ,
na ta ime rĩa kĩrooko rĩrĩa rĩcookaga gũthira,
na ta mũungũ ùrĩa ùmbũragwo kuuma kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano,
o na ta ndogo ìgĩtoga yumũire ndirica-inĩ.

⁴ “No rĩrĩ, nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu,
ùrĩa wamũrutire bũrũri wa Misĩri.
Ndũkanetĩkie atĩ nĩ kũrĩ Ngai ùngĩ tiga nĩ,
na gũtirĩ Mũhonokia ùngĩ tiga nĩ.

⁵ Nĩ nĩ ndaakũmenyagĩrĩra werũ-inĩ,
kũu bũrũri-inĩ ùrĩ ùrugarĩ mũingĩ.

⁶ Rĩrĩa ndamaheire irio, nĩmahũnĩre;
na rĩrĩa maahũnĩre, magĩtĩia;
magĩcooka makĩriganĩrwo nĩ nĩ.

⁷ Nĩ ùndũ ùcio ngaamahithũkĩra ta mũrũthi,
na ndĩmehithĩre njĩra-inĩ ta ngarĩ.

⁸ O ta ùrĩa nduba ìkaga rĩrĩa ìtunyĩtwo twana twayo-rĩ,
ngaamatharĩkĩra na ndĩmatarũrange.

Ngaamarĩa ta mũrũthi,
ndĩmatambuure o ta ùrĩa nyamũ ya gĩthaka ìkaga.

⁹ “Wee Isiraeli-rĩ, ùrĩ mwanange,
nĩ ùndũ nĩũnjũkĩrĩire, ùgookĩrĩra mũteithia waku.

¹⁰ Mũthamaki waku akĩrĩ ha, atĩ nĩguo akũhonokie?
Aathani aku a matũũra maku mothe marĩ ha,
o arĩa woigire atĩrĩ,
‘He mũthamaki, na ùhe anene?’

¹¹ Nĩ ùndũ ùcio, ndaakũheire mũthamaki ndakarĩte,
na ngĩcooka ngĩmweheria ndĩ na mang’ũrĩ.

¹² Wĩhia wa Efraimu nĩmũige,
mehia make nĩmandĩkĩtwo makaigwo.

¹³ Ruo ta rwa mũtumia ùkũrũmwo nĩrũramũnyiita,
nowe nĩ mwana ùtarĩ na ùũgĩ;

ihinda rĩakinya-rĩ,
akarega gũikũrũka nĩguo aciarwo.

¹⁴ “Nĩngamahonokia kuuma kũrĩ hinya wa mbĩrĩra;
nĩngamakũũra kuuma kũrĩ gĩkuũ.

Wee gĩkuũ-rĩ, mũthiro yaku ìrĩ ha?
Wee mbĩrĩra-rĩ, kũniinana gwaku gũkĩrĩ ha?

“Ndikaiguanĩra tha,

¹⁵ o na angĩkaagaacĩra arĩ gatagatĩ-inĩ ka ariũ a ithe.
Rũhuho rwa mwena wa irathĩro ruumĩte harĩ Jehova nĩrũgooka,
rũhurutanĩte kuuma werũ-inĩ;

narĩo itherũkĩro rĩake rĩa maaĩ rĩkooma,
 nakĩo gĩthima gĩake kĩhũe.
 Nyũmba yake ya mũthiithũ
 nĩngatahwo indo ciayo ciothe cia goro.
 16 Andũ a Samaria no nginya marĩhio wĩhia wao,
 nĩ tondũ nĩmaremeire Ngai wao.
 Nao nĩmakooragwo na rũhiũ rwa njora;
 natuo tũkenge twao tũgaatungumano thĩ,
 na atumia ao arĩa marĩ na nda itarũrwo.”

14

Kwĩrira kũrĩa Kũrehaga Kĩrathimo

- 1 Wee Isiraeli-rĩ, cookerera Jehova Ngai waku.
 Mehia maku nĩmo makũgũithĩtie!
 2 Thĩ na ciugo ũcookerere Jehova,
 ũmwĩre atĩrĩ,
 “Tũrekere mehia maitũ mothe,
 na ũtwamũkĩre na wega waku,
 nĩguo tũhote gũkũrutĩra igongona rĩa gũkũgocca na mĩromo iitũ.
 3 Ashuri ndangĩhota gũtũhonokia;
 tũtikũhaica mbarathi cia ita.
 Tũtirĩ hĩndĩ ingĩ tũgaacooka
 gwĩta kĩrĩa tũthondekete na moko maitũ ‘ngai ciitũ,’
 nĩgũkorwo thĩnĩ waku ciana cia ngoriai nĩciiguagĩrwo tha.”
- 4 “Nĩngamahonia kũrĩa maanoora njĩra,
 na ndĩmende ndĩyendeire;
 nĩgũkorwo marakara makwa nĩmamehereire.
 5 Ngaatuĩka ta ime harĩ Isiraeli;
 nake akaarĩrũka ta gĩtoka.
 Agaikũrũkia mĩri yake
 ehaande o ta mũtarakwa ya Lebanoni.
 6 Thuuna ciake nĩgakũra.
 ũthaka wake ũgaatuĩka ta wa mũtĩ wa mũtamaiyũ,
 naguo mũtararĩko wake ũtuĩke ta mũtarakwa wa Lebanoni.
 7 Andũ nĩmagatũũra ringĩ kĩruru-inĩ gĩake.
 Nake akaarura ta ngano.
 Akaarĩrũka ta mũthabibũ,
 nayo ngumo yake ĩtuĩke ta ya ndibei ya kuuma Lebanoni.
 8 Wee Efraimu, ndĩ na ũhoru ũngĩ ũrĩkũ na mĩhianano ya kũhooywo?
 Nĩngamũcookeria ũhoru na ndĩmũmenyerere.
 Haana ta mũkarakaba mũruru;
 gũciara gwaku kuumaga harĩ nĩ.”
- 9 Nũũ mũũgĩ? Ūcio nĩakamenya maũndũ macio.
 Nũũ ũkũũranaga maũndũ? Ūcio nĩakamamenya.
 Njĩra cia Jehova nĩ njagĩrĩru;
 arĩa athingu nĩcio mathiagĩra,
 no arĩa aremi mahĩngagwo marĩ o njĩra-inĩ icio.

JOELI

¹ Īno nīyo ndūmīriri ya Jehova, ĩrĩa yakinyĩrĩire Joeli mūrũ wa Pethueli.

Gũtharĩkĩrwo nĩ Ngigĩ

- ² Ta iguai ũhoru, inyuĩ athuuri;
o na inyuĩ inyuothe arĩa mūtũũraga bũrũri ũyũ thikĩrĩriai.
Kĩrĩ gwekĩka ũndũ ta ũyũ matukũ-inĩ manyu,
o na kana matukũ-inĩ ma maithe manyu ma tene?
- ³ Heei ciana cianyu ũhoru ũcio,
na mũreke ciana cianyu ciire ciana ciacio,
nacio ciana ciacio ikeera rũciaro rũrĩa rũkaarũmĩrĩra.
- ⁴ Kĩndũ kĩrĩa gĩtigĩtio nĩ mũrumbĩ wa ngigĩ-rĩ,
nĩkĩrĩtwo nĩ ngigĩ iria nene;
kĩrĩa gĩtigĩtio nĩ ngigĩ iria nene-rĩ,
nĩkĩrĩtwo nĩ itono;
kĩrĩa itono icio itigĩtie-rĩ,
nĩkĩrĩtwo nĩ ngigĩ ingĩ.

- ⁵ Arahũkai, inyuĩ arĩu aya mũrĩre!
Gĩrĩkai, inyuothe anyui a ndibei;
gĩrĩkai nĩ ũndũ wa ndibei ya mũhihano,
nĩgũkorwo nĩhurĩtio kuuma tũnua-inĩ twanyu.
- ⁶ Harĩ rũrĩrĩ rũtharĩkĩre bũrũri wakwa,
rũrĩrĩ rũrĩ hinya na rũtangĩtarĩka;
rũrĩ na magego mahaana ta ma mũrũũthi,
magego manene ta ma mũrũũthi wa mũgoma.
- ⁷ Nĩ rwanangĩte mĩthabibũ yakwa,
na rũgathũkia mĩkũyũ yakwa.
Nĩrũmũnũrĩte makoni rũkamate,
rũgatiga hongea ciayo irĩ nyũnũre.

- ⁸ Cakayai ta mũirĩtu gathirange ehumbĩte nguo ya ikũnia,
akĩrĩrĩra mũthuuriwe wa wĩthĩ wake.
- ⁹ Maruta ma ngano, o na maruta ma kũnyuuo
nĩmatigĩte kũrehwo nyũmba-inĩ ya Jehova.
Athĩnjĩri-Ngai nĩmaracakaya,
o acio matungatagĩra Jehova.
- ¹⁰ Mĩgũnda nĩmĩthũkie,
nayo thĩ ikooma;
ngano nĩnyanange,
ndibei ya mũhihano nĩnĩarĩte,
o namo maguta magathira.
- ¹¹ Ūrwoi nĩ hinya, inyuĩ arĩmi,
na mũgirĩke, inyuĩ arĩa mũkũragĩa mĩthabibũ;
mũwĩthikĩrei nĩ ũndũ wa ngano na cairi,
tondũ magetha ma mĩgũnda nĩmanangĩtwo.
- ¹² Mĩthabibũ nĩyũmĩte,
nayo mĩkũyũ ikahooha;
mĩkomamanga, na mĩtende, na mĩcungwa:
ĩĩ, mĩtĩ yothe ya mũgũnda nĩyũmĩte.

Ti-itherũ gĩkeno kĩa andũ a thĩ nĩgĩthirĩte.

Andũ kwĩrwo Meerire

13 Mwĩhumbei nguo cia makũnia, inyuĩ athĩnjĩri-Ngai, na mũcaka; girĩkai, inyuĩ mūtungataga kīgongona-inĩ.

Ūkai, mũraare mwĩhumbitē nguo cia makũnia, inyuĩ mūtungatagĩra Ngai wakwa; nĩgũkorwo maruta ma ngano, na maruta ma kũnyuuo-rĩ, nĩmagĩte gũtwarwo nyũmba-inĩ ya Ngai wanyu.

14 Anĩrĩrai gĩathĩ kĩamũre gĩa kwĩhinga kũrĩa irio; itanai kiũngano gĩtheru.

Tũmanĩrai athuuri na andũ arĩa othe matũũraga bũrũri ũyũ moke nyũmba ya Jehova Ngai wanyu, nĩguo mũkaire Jehova.

15 Wũi, kaĩ mũthenya ũcio ũrĩ na haaro-ĩ! Nĩgũkorwo mũthenya wa Jehova* ũrĩ hakuhi; mũthenya ũcio ũgooka ta mwanangĩko uumĩte kũrĩ Mwene-Hinya-Wothe.

16 Githĩ irio itithirĩte o tũkũionagĩra na maitho maitũ: gĩkeno na gũcanjamũka igathira kuuma kũu nyũmba ya Ngai witũ?

17 Mbeũ nĩkũbutha irabuthĩra tĩri-inĩ kũrĩa ihaandĩtwo. Nyũmba cia kũigwo indo nĩnyanange, namo makũmbi ma irio makamomorwo, nĩgũkorwo ngano nĩyũmĩte.

18 Kaĩ ng'ombe nĩcaaĩte-ĩ. Ndũũru cia ng'ombe iroorũura o ũguo, tondũ itirĩ na gwa kũrĩithio; o nacio ndũũru cia ng'ondũ nĩirathĩnĩka.

19 Wee Jehova, nĩwe ndĩrakaĩra, nĩgũkorwo mwaki nĩũniinĩte ũrĩithio wa werũ-inĩ, nacio nĩnĩmbĩ igacina mĩtĩ yothē ya gĩthaka.

20 O na nyamũ cia gĩthaka nĩirakwanĩria; tũrũũ nĩtũhwĩte, nago mwaki nĩũniinĩte ũrĩithio wa werũ-inĩ.

2

Mbũtũ ya Ngigĩ

1 Huhai karumbeta kũu Zayuni, na muuge mbu kũu kĩrĩma-inĩ gĩakwa gĩtheru! Andũ arĩa othe matũũraga bũrũri ũyũ nĩmainaine, nĩgũkorwo mũthenya wa Jehova nĩũrooka.

Mũthenya ũcio nĩ ta mũkinyu:

2 nĩ mũthenya wa nduma na wa mairia,

* **1:15** Mũthenya wa Jehova nĩ mũthenya ũrĩa Ngai agatooria thũ ciake, na rĩmwe ũtũmagĩrwo kuuga mũthenya ũrĩa Kristũ agaacooka thĩ.

mūthenya wa matu na nduma ndumanu.
 Mbütü nene na írĩ hinya ya ngigĩ nĩroka
 ta ruoro rügitema irĩma-inĩ,
 na gütirĩ kwagĩa ñngĩ tayo kuuma tene,
 na gütikagĩa ñngĩ tayo matukũ marĩa magooka.

3 Mbere yacio nĩ mwaki wa kũniina,
 na thuutha wacio nĩ rũrĩrĩmbĩ rũracina bũrũri.
 Bũrũri ũrĩa ũrĩ mbere yacio ũhaana ta mũgũnda wa Edeni,
 no thuutha wacio ũgaatigwo ũhaana ta werũ mwanangĩku:
 gütirĩ kindũ kingĩhonokia harĩ cio.
 4 Mũhianĩre wacio nĩ ta wa mbarathi cia ita;
 ihanyũkaga ta thigari ihaicĩte mbarathi.
 5 Irĩ na mũrurumo ta wa ngaari cia ita;
 irũgaga tũcũmbĩrĩ twa irĩma
 ta mwaki ũracarĩka ũgĩcina itira cia ngano,
 ihaana ta mbütü ya ita írĩ hinya ithagathagĩtwo nĩ ũndũ wa mbaara.

6 Na rĩrĩa cionwo-rĩ, ndũrĩrĩ nĩnyitagwo nĩ ruo rũnene;
 andũ othe magatukia ithiithi.

7 Itharĩkagĩra ta njamba cia ita;
 ihaicaga thingo ta thigari.

Ithiiaga ciothe na mĩhari,
 itekũhitia kũrĩa cierekeire.

8 Itihatikanaga ñmwe na írĩa ñngĩ;
 o ñmwe ithiiaga yerekeire mbere.

Itoonyaga kũrĩa kũgitĩre,
 gütirĩ kindũ kĩngĩcigiria.

9 Iguthũkagĩra itũũra inene,
 igateng'erera rũthingo-inĩ.

Ikahaica, igatoonya nyũmba,
 igatoonyera ndirica ta aici.

10 Thĩ ithingithaga mbere yacio,
 na igũrũ rĩkainaina,

riũa na mweri ikagĩa nduma,
 na njata igatiga kwara.

11 Jehova araruruma ta ngwa
 atongoretie ita;

thigari ciake itingĩtarĩka,
 arĩa maathũkagĩra watho wake marĩ hinya.

Mūthenya wa Jehova nĩ mũnene,
 na nĩ wa gwĩtigĩrwo.

Nũũ ũngĩkĩhota kũwĩtiiria?

Tembũrangai Ngoro Cianyũ

12 Jehova aroiga atĩrĩ,

“O na rĩu-rĩ, njokererai na ngoro cianyũ ciothe,
 mwĩhingĩte kũrĩa irio, mũkĩrĩraga na mũgĩcakayaga.”

13 Tembũrangai ngoro cianyũ
 no ti nguo cianyũ.

Cookererai Jehova Ngai wanyũ,
 nĩgũkorwo nĩ mütugi na nĩ mũigua-tha,

ndahiũhaga kũrakara, na aiyũrĩtwo nĩ wendo,
na nĩericũkagwo, akaaga gwĩka andũ ũuru.

14 Nũũ ũngĩmenya? Hihi no agarũrũke na aigue tha,
atige atũrathima:

atũhe indo iria irutagwo magongona ma mũtu,
na iria irutagwo magongona ma kũnyuuo,
cia kũrutĩrwo Jehova Ngai wanyu.

15 Huhai karumbeta kũu Zayuni,
anĩrĩrai gĩathĩ kĩamũre gĩa kwĩhinga kũrĩa irio,
ĩtanai kũngano gĩtheru.

16 Cookanĩrĩrai andũ,
amũrai kũngano kũ;
rehei athuuri hamwe,
na mũcookanĩrĩrie ciana, o na tũkenge tũrĩa tũronga.
Mũhikania nĩoime kanyũmba gake,
nake mũhiki nĩoime kĩrĩrĩ gĩake.

17 Athĩnjĩri-Ngai, arĩa matungataga mbere ya Jehova,
nĩmarĩrĩre gatagatũ ga gĩthaku kĩa Hekarũ na kĩgongona.
Nĩmoige atĩrĩ, “Kĩhonokie andũ aku, Wee Jehova.
Ndũkareke igai rĩaku rĩtũike kĩndũ gĩa kũnyũrũrio,
kana tuunagwo thimo gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ.
Nĩ kũ kĩngĩtũma ndũrĩrĩ ciuranagie atĩrĩ,
‘Kaĩ Ngai wao akĩrĩ ha?’ ”

Icookia rĩa Jehova

18 Ningĩ Jehova nĩakaigua ũiru nĩ ũndũ wa bũrũri wake,
na aigũire andũ ake tha.

19 Jehova nĩakamacookeria atĩrĩ:
“Nĩngũmũrehithĩria ngano, na ndibei ya mũhiano, na maguta,
indo cia kũmũigana biũ;
na ndigacooka kũreka mũtuĩke
kĩndũ gĩa kũnyũrũrio nĩ ndũrĩrĩ rĩngĩ.

20 “Nĩngaingata mbũtũ ĩyo ya ita ya kuuma gathigathini ĩthĩĩ kũraya na
inyuĩ,
ndĩmĩtĩndĩkĩrĩrie bũrũri mũmũmũ na mũhĩnju, ũtangĩgĩa irio.
Mbũtũ yao ĩrĩa ĩtoongoretie ndĩmĩtĩrĩre iria-inĩ rĩa mwena wa irathĩro,
na ĩrĩa ĩrĩ thũutha ndĩmĩtĩrĩre iria-inĩ rĩa mwena wa ithũiro.
Nakĩo kĩheera gĩa ciimba ciayo kĩambate na igũrũ;
mũnũngo wayo naguo ũiguĩke.”

Ti-itherũ nĩekĩte maũndũ manene.

21 Wee bũrũri, tiga gwĩtigĩra;
kena na ũcanjamũke.

Ti-itherũ Jehova nĩekĩte maũndũ manene.

22 Inyuĩ nyamũ cia gĩthaka, tigai gwĩtigĩra,
nĩgũkorwo ũrĩthio wa werũ-inĩ nĩũramera nyeki.
Mĩtĩ nĩraciara maciaro mayo,
nayo mĩkũyũ na mũthabibũ ĩgaciara mũno.

23 Inyuĩ andũ a Zayuni, canjamũkai,
mũkenere Jehova Ngai wanyu,
nĩgũkorwo nĩamũheete mbura ya mbere
nĩ ũndũ wa ũthingu wake.

Nīamuurīrie mbura nyingī
ya mbere na ya thuutha, o ta mbere.

24 Nacio ihuhīro cia ngano nīkaiyūra ngano;
mītūngi nayo nīkaiyūrīra
ndibei ya mūhīhano na maguta.

25 “Nīngamūrīha mīaka īrīa yothe irio cianyu ciarūrwo nī ngigī:
ngigī iria nene, na itono cia ngigī,
na ngigī iria ingī, na mīrumbī ya ngigī;
icio nī mbūtū ciakwa nene cia ita iria ndaatūmīte thīnī wanyu.

26 Nīmūkaḡīa na irio nyingī cia kūrīa, o nginya mūhūūne,
na inyuī nīmūkagoocaḡa rītwa rīa Jehova Ngai wanyu,
ūrīa ūmwīkīire maūdū ma magegania;
andū akwa matigacooka ḡūconorithio rīngī.

27 Hīndī īyo nīmūkamenya atī nī ndī thīnī wa Isiraeli,
na atī nī nī nī Jehova Ngai wanyu,
na atī ḡūtīrī ūngī;
andū akwa matigacooka ḡūconorithio rīngī.

Mūthenya wa Jehova

28 “Na thuutha wa maūdū macio-rī,
nīngaitīrīria andū othe Roho wakwa.
Ariū anyu na airītu anyu nīmakarathaga mohoro,
nao athuuri anyu nīmakarootaga irooto,
nao aanake anyu monage cioneki.

29 O na ningī ndungata ciakwa cia arūme, na cia andū-a-nja,
nīngacūtīrīria Roho wakwa matukū-inī macio.

30 Nīngonania morirū kūu igūrū, o na ḡūkū thī,
namo nī ma thakame, na ma mwaki,
o na ma ndogo īkwambata na igūrū.

31 Riūa nīrīkagarūrwo rītūike nduma,
naguo mweri ūtūike ta thakame,
mbere ya mūthenya ūcio mūnene na wa kūmakania wa Jehova
ūtanakinya.

32 Na nīḡūgakinya atīrī,
atī mūdū o wothe ūgaakaīra rītwa rīa Jehova nīakahonoka;
nīḡūkorwo kīrīma-inī ḡīa Zayuni na Jerusalemu
nīḡūgakorwo na ūhonokio,
o ta ūrīa Jehova oigīte,
atī gatagatī-inī ka matigari
nīḡūgakorwo na arīa Jehova eītīre.

3

Ndūrīrī ḡūtūrwo Ciira

1 “Matukū-inī macio, na ihinda rīu,
rīrīa ngaacookeria Juda na Jerusalemu ūgaacīru wacio-rī,

2 nīngacookanīrīria ndūrīrī ciothe,
na ndīciikūrūkie nginya ḡītuamba kīa Jehoshafatu.*

Kūu nīkūo ngaamatuīra ciira ūkonī īgai rīakwa,
nīo andū akwa a Isiraeli,

* 3:2 Rītwa Jehoshafatu nī kuuga “Jehova nīwe mūtuanīri ciira”; ḡītuamba kīa Jehoshafatu no kīo ḡītawgo ḡītuamba ḡīa ituīro (3:14).

nīgũkorwo nĩmahurunjire andũ akwa ndũrĩrĩ-inĩ,
na makĩgayana bũrũri wakwa.

³ Nĩmacuukĩire andũ akwa mĩtĩ.

Maaheanire tũmwana twao tũrĩ irĩhi kũrĩ maraya;
na makĩendia airĩtu ndibei
nĩguo mamĩnyue.

⁴ “Na rĩrĩ, nĩ kĩĩ mũranjũria, inyuĩ Turo na Sidoni o na inyuĩ ng’ongo ciothe cia Filistia? Anga nĩmũkwĩrĩhĩria ũndũ ndanamwĩka? Akorwo nĩmũkwĩrĩhĩria-rĩ, na nĩ nĩngatũma mũcookererwo nĩ kwĩrĩhĩria kũu kwanyu o narua na ihenya. ⁵ Nĩgũkorwo nĩmuoire betha na thahabu ciakwa, na mũgĩkuua mĩthiithũ ya indo ciakwa iria njega mũno mũgĩcitwara hekarũ-inĩ cianyu. ⁶ Nĩmwendirie andũ a Juda na a Jerusalemu kũrĩ Ayunani nĩguo mũmatware kũndũ kũraya na bũrũri wao.

⁷ “Atĩrĩrĩ, nĩngũmarahũra moime kũndũ kũrĩa guothe mwamendirie, na nĩngamũcookereria ũndũ ũcio mwĩkĩte. ⁸ Nĩ nĩngendia ariũ anyu na airĩtu anyu kũrĩ andũ a Juda, nao mamenderie andũ a Sheba, rũrĩrĩ rwa kũrĩta mũno.” Nĩ Jehova warĩtie ũndũ ũcio.

⁹ Hunjanĩriai ũhoru ũyũ ndũrĩrĩ-inĩ:
Mwĩhaarĩriei gũthĩĩ mbaara-inĩ!

Arahũrai njamba cia ita!

Andũ othe a ita nĩmakuhĩrĩrie, matharĩkĩre.

¹⁰ Turai mĩraũ yanyu ĩtuĩke hiũ cia njora,
o nacio hiũ cianyu cia gũceeha mĩtĩ ĩtuĩke matimũ.

Mũndũ ũrĩa ũtarĩ hinya nĩoige atĩrĩ,
“Nĩ ndĩ na hinya!”

¹¹ Ũkai na ihenya, inyuĩ ndũrĩrĩ cia kũndũ guothe,
mũngane, mwĩcookanĩrĩrie hamwe.

Wee Jehova, tũma njamba ciaku cia ita ciikũrũke kuo.

¹² “Ndũrĩrĩ nĩciarahrũro;
nĩcithĩĩ Gĩtuamba kĩa Jehoshafatu,
nĩgũkorwo kũu nĩkũo ngaĩkarĩra gĩtĩ,
ndũire ndũrĩrĩ ciothe cia mĩena yothe ciira.

¹³ Hiũria-i rũhiũ rwa kũgetha,
nĩgũkorwo magetha nĩ makinyu.

Ũkai, rangĩrĩriai thabibũ,
nĩgũkorwo kĩhĩhĩro kĩa ndibei nĩkĩiyũru,
na mĩtũngĩ ĩkaiyũra, ĩgaitĩkĩrĩra thĩ:
ũguo noguo waganu wao ũnenehete!”

¹⁴ Gũgaakorwo irĩndĩ na irĩndĩ,
kũu gĩtuamba gĩa ĩtuĩro!
Nĩgũkorwo mũthenya wa Jehova
wa gũkinya kũu gĩtuamba gĩa ĩtuĩro ũrĩ hakuhi.

¹⁵ Riũa na mweri nĩikaagia nduma,
nacio njata itigacooka kwara rĩngĩ.

¹⁶ Jehova nĩakararama arĩ kũu Zayuni
na arurume ta ngwa arĩ Jerusalemu;
thĩ na ĩgũrũ nĩikainaina.

No rĩrĩ, Jehova nĩwe ũgaatuĩka rĩũrĩro rĩa andũ ake,
na atũke kĩhitho kĩrũmu kĩa andũ a Isiraeli.

Irathimo cia Andũ a Ngai

- 17 “Hĩndĩ ĩyo nĩguo mũkaamenya atĩ nĩ, Jehova Ngai wanyu, ndũũraga Zayuni, kĩrĩma-inĩ gĩakwa kĩrĩa gĩtheru. Narĩo itũũra rĩa Jerusalemu rĩgaakorwo rĩrĩ rĩamũre; gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ andũ a kũngĩ magaacooka kũrĩtharĩkĩra.
- 18 “Mũthenya ũcio-rĩ, irĩma-inĩ nĩgũgatata taga ndibei ya mũhihano, na tũrĩma-inĩ nĩgũgathereraga irĩa, natuo tũrũũ tuothe twa Juda nĩtũgathereraga maaĩ. Nakuo nyũmba ya Jehova nĩgũgakunũka gĩthima, na maaĩ makĩo maikũrũkage o kũu Gĩtuamba gĩa Shitimu.
- 19 No bũrũri wa Misiri nĩgũkĩra ũgaakira ihooru, nakuo Edomu gũtuĩke werũ ũtarĩ kĩndũ, nĩ ũndũ wa maũndũ ma ũhinya marĩa meekire andũ a Juda, ma gũitithia thakame ĩtarĩ na ũũru kũu bũrũri wao.
- 20 Juda gũgaatũũrwo tene na tene, nakuo Jerusalemu gũtũũrwo njiarwa na njiarwa.
- 21 Wĩhia wao wa ũiti wa thakame, ũcio ĩtarĩ ndaamarekera-rĩ, nĩngamarekera.”

Jehova atũũraga Zayuni!

AMOSI

1 Ūyū nĩguo ūhoro wa Amosi, ūmwe wa arĩithi arĩa maarĩithagia Tekoa,* wa ūndũ ūrĩa onire ūkonĩ Isiraeli mĩaka ĩrĩ mbere ya gĩthingithia, hĩndĩ ĩrĩa Uzia aarĩ mũthamaki wa Juda nake Jeroboamu mũrũ wa Joashu aarĩ mũthamaki wa Isiraeli.

² Oigire atĩrĩ:

“Jehova araramaga arĩ Zayuni,
na akaruruma arĩ Jerusalemu;
ũrĩithio wa arĩithi a mbũri nĩũkooma,
nako gacũmbĩrĩ ga Karimeli kahohe.”

Itũro rĩa Cĩra kũrĩ Andũ arĩa Mariganĩtie na Isiraeli

³ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Nĩ ūndũ wa mehia matatũ ma Dameski, o na mana-rĩ,
nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa.
Tondũ nĩahũũrire Gileadi na ibũi
ĩrĩ na magego ma Kĩgera,

⁴ nĩngaitĩrĩria nyũmba ya Hazaeli mwaki
ũrĩa ūgaacina cĩhitho iria nũmu cia Beni-Hadadi.

⁵ Nĩngoinanga kĩhingo kĩa Dameski;
nĩngananga mũthamaki ūrĩa ūtũũraga Gĩtuamba kĩa Aveni,
na niine ūrĩa ūnyĩitite njũgũma ya wathani kũu Bethi-Edeni.
Andũ a Suriata nĩmagatahwo matwarwo Kiri,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁶ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Nĩ ūndũ wa mehia matatũ ma Gaza,† o na mana-rĩ,
nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa.
Tondũ nĩanyiitire kĩrĩndĩ gĩothe mĩgwate,
agĩkiendia kũu Edomu.

⁷ Nĩngaitĩrĩria thingo cia Gaza mwaki
ũrĩa ūgaacina cĩhitho iria nũmu ciakuo.

⁸ Nĩngananga mũthamaki wa Ashidodi,
na niine ūrĩa ūnyĩitite njũgũma ya wathani kũu Ashikeloni.
Guoko gwakwa nĩgũgokĩrĩra Ekironi,
o nginya hĩndĩ ĩrĩa Mũfilisti wa mũthia agaakua,”
ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

⁹ Nĩngĩ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Nĩ ūndũ wa mehia matatũ ma Turo, o na mana-rĩ,
nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa.
Tondũ niendirie kĩrĩndĩ gĩothe kĩa mĩgwate kũu Edomu,
akiaga gũtũa kĩrĩkanĩro kĩa ūiguano kĩa ariũ a ithe.

¹⁰ Nĩngaitĩrĩria thingo cia Turo mwaki
ũrĩa ūgaacina cĩhitho iria nũmu ciakuo.”

¹¹ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Nĩ ūndũ wa mehia matatũ ma Edomu, o na mana-rĩ,
nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa.
Tondũ nĩateng’eririe mũrũ wa nyina na rũhiũ rwa njora,

* 1:1 Tekoa rĩarĩ itũũra rĩa Juda, gũthini wa itũũra rĩa Bethlehemu. † 1:6 Gaza rĩarĩ itũũra rĩmwe rĩa bata rĩa matũũra matano ma Afilisti, hamwe na matũũra ma Ashidodi, na Ashikeloni, na Ekironi, o na Gathu.

atarĩ na tha,
 tondũ marakara make mahiũ matiathiraga,
 na mang'ũrĩ make makĩrĩmbũka matekũhoreka,
 12 nĩngaitĩrĩria Temani mwaki
 ũria ũgaacina ciĩhitho iria nũmu cia Bozara."

13 Jehova ekuuga atĩrĩ:
 "Nĩ ũndũ wa mehia matatũ ma Amoni, o na mana-rĩ,
 nĩ ndikahũndũra mang'ũrĩ makwa.
 Tondũ nĩatarũrire nda cia andũ-a-nja a Gileadi arĩa maarĩ na nda,
 nĩgeetha aaramie mĩhaka ya gwake.

14 Nĩngaitĩrĩria thingo cia Raba mwaki
 ũria ũgaacina ciĩhitho iria nũmu ciakuo,
 gatagati-inĩ ka mbugĩrĩrio ya mbaara mũthenya ũcio wa mbaara,
 ũhaana ta rũhuho rũnene mũthenya wa kũhuhũkanio.

15 Mũthamaki wakuo nĩagatahwo, athaamio,
 we mwene, hamwe na anene ake,"
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

2

1 Jehova ekuuga atĩrĩ:
 "Nĩ ũndũ wa mehia matatũ ma Moabi, o na mana-rĩ,
 nĩ ndikahũndũra mang'ũrĩ makwa.
 Tondũ nĩacinire mahĩndĩ ma mũthamaki wa Edomu,
 magĩtuĩka ta coka,

2 nĩngaitĩrĩria Moabi mwaki
 ũria ũgaacina ciĩhitho iria nũmu cia Keriothu.
 Moabi nĩakagũa thĩ na mũrurumo mũnene,
 gatagati-inĩ ka mbugĩrĩrio ya mbaara,
 na kũhuhwo kwa mũgambo wa karumbeta.

3 Nĩngananga mwathi wakuo,
 na njũrage anene ake othe hamwe nake,"
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

4 Jehova ekuuga atĩrĩ:
 "Nĩ ũndũ wa mehia matatũ ma Juda, o na mana-rĩ,
 nĩ ndikahũndũra mang'ũrĩ makwa.
 Tondũ nĩmaregete watho wa Jehova,
 na makaaga kũrũmia irĩra ciake cia watho wa kũrũmĩrĩrwo,
 tondũ nĩmahĩtĩhĩtio nĩ ngai cia maheeni,
 ngai iria maithe mao ma tene maarũmagĩrĩra.

5 Nĩngaitĩrĩria Juda mwaki
 ũria ũgaacina ciĩhitho iria nũmu cia Jerusalemu."

Isiraeli Gĩtuĩrwo Ciira

6 Jehova ekuuga atĩrĩ;
 "Nĩ ũndũ wa mehia matatũ ma Isiraeli, o na mana-rĩ,
 nĩ ndikahũndũra mang'ũrĩ makwa.
 Mendagia andũ arĩa athingu betha,
 na arĩa abatari-rĩ, makamendia nyamũga igĩrĩ.

7 Marangagĩrĩria mĩtwe ya arĩa athĩni
 taarĩ rũkũngũ rwa thĩ,
 na makaagithia kĩhooato arĩa ahinyĩrĩrie.
 Mũndũ na ithe makomaga na mũirĩtu ũmwe,

nĩ ũndũ ũcio magathaahia rĩitwa rĩakwa itheru.

8 Makomaga harĩa hothe harĩ na kīgongona,
magakomera nguo iria irutĩtwo irũgamĩrĩre thiirĩ.*
Kũu thĩnĩ wa nyũmba ya ngai yao,
nĩkuo manyuuagĩra ndibei ĩrĩa ĩrutĩtwo ya ndooco.

9 “Nĩndanangire Aamori mehere mbere yao,
o na gũtuũka maarĩ araihu ta mĩtĩ ya mĩtarakwa,
na marĩ na hinya ta mĩtĩ ya mĩgandi.
Nĩndanangire matunda make kuuma na igũrũ,
na ngĩananga mĩri yake kuuma na thĩ.

10 “Ndakwambatirie ngĩkũruta bũrũri wa Misiri,
na ngĩgũtongoria mĩaka mĩrongo ĩna kũu werũ-inĩ,
nĩguo ngũhe bũrũri wa Aamori.

11 Ningĩ nĩndarahũrĩre anabii kuuma kũrĩ ariũ aku,
na ngĩarahũra Anaziri kuuma kũrĩ aanake aku.
Githĩ ũcio ti ũhoro wa ma, inyuĩ andũ a Isiraeli?”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

12 “No inyuĩ nĩmwaheire Anaziri ndibei manyue,
na mũgĩatha anabii matikanarathe ũndũ.

13 “Na rĩrĩ, nĩ nĩngamũhehenja
o ta ũrĩa ngaari ĩiyũrĩte ngano ĩhehenjaga.

14 Mũndũ ũrĩa ũrĩ ihenya ndakahota kwĩhonokia.
Ũrĩa ũrĩ hinya ndagateithio nĩ hinya ũcio wake,
nayo njamba ya ita ndĩkahonokia muoyo wayo.

15 Mũrathi na mĩguĩ ndakeyũmĩrĩria,
na mũthigari ũrĩa ũhiũkaga ndakahota kũũra,
na ũrĩa ũhaicite mbarathi ndakahonokia muoyo wake.

16 O nacio njamba cia ita iria nyũmĩrĩru mũno,
ikoora irĩ njaga mũthenya ũcio,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

3

Aira Gwĩtwo Marute Ũira wa Gũũkĩrĩra Isiraeli

1 Ta iguai ũhoro ũyũ Jehova aarĩtie wa kũmũũkĩrĩra, inyuĩ andũ a Isiraeli, ũira wa gũũkĩrĩra nyũmba yothe ĩrĩa ndaarutire bũrũri wa Misiri:

2 “Inyuĩ no inyuĩ ndĩthuurĩre
kuuma harĩ nyũmba ciothe cia thĩ;
nĩ ũndũ ũcio nĩngamũherithia
tondũ wa mehia manyu mothe.”

3 Andũ eerĩ maahota gũtwarana atĩa
matarĩ na karĩiko?

4 Mũrũũthi-rĩ, nĩũraramaga kĩhinga-inĩ
ũtarĩ kĩndũ ũnyiiĩte?

Nĩũraramaga ũrĩ kimamo-inĩ
ũtanyiiĩte kĩndũ?

* 2:8 Watho ndwetĩkĩrĩtie mũndũ kũiga nguo iria ingĩarũgamĩrĩre thiirĩ ũtukũ wothe, tondũ no cio andũ meehumbagĩra.

⁵ Nyoni-rĩ, no ĩgwe thĩ mũtego-inĩ
hatarĩ kĩndũ gĩa kũmiheenereria?
Mũtego-rĩ, no ũtegũke, uume thĩ
ũtagwatĩtie kĩndũ?

⁶ Karumbeta no kahuhwo itũũra-inĩ inene,
na andũ mage gwĩtigĩra?
Mũtino no ũuke itũũra-inĩ inene,
na gũtuĩke ti Jehova ũũrehete?

⁷ Ti-itherũ Mwathani Jehova ndarĩ ũndũ angĩka
atamenyithĩtie anabii, ndungata ciake,
ũria atuĩte gwĩka.

⁸ Mũrũũthi nĩraramĩte,
nũũ ũtangĩtigĩra?
Mwathani Jehova nĩarĩtie,
nũũ ũtangĩratha maũndũ?

⁹ Anĩrĩrai mwĩre cĩhitho iria nũmu cia Ashidodi,
na cĩhitho iria nũmu cia bũrũri wa Misiri ũciĩre atĩrĩ:
“Ũnganai irĩma igũrũ cia Samaria,
mwĩonere inegene inene rĩrĩa rĩrĩ kuo,
na ũhinyanĩrĩria ũria ũrĩ thĩinĩ wa andũ.”

¹⁰ Jehova ekuuga atĩrĩ:
“Andũ arĩa mahĩbaga indo cia gũtunyana
na indo cia ndaho kũu cĩhitho-inĩ nũmu ciao,
matĩũ gwĩka ũria kwaĩrĩre.”

¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ,
“Thũ nĩkakaragania bũrũri;
nĩgatharia cĩgĩtĩro cianyu cia hinya,
na cĩhitho cianyu nũmu nĩgatahwo.”

¹² Jehova ekuuga atĩrĩ:
“O ta ũria mũrũthi angĩteithũra
magũrũ meerĩ kana gacunjĩ ga gũtũ kuuma kanua ka mũrũthi,
ũguo noguo andũ a Isiraeli makaahonokio,
acio maikaraga Samaria
maikarĩre mũthia ya marĩrĩ mao,
o na arĩa maikarĩre itanda ciao marĩ Dameski.”

¹³ Mwathani Jehova, Ngai Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ: “Ta iguai
ũhoro ũyũ, na inyuũ mũrute ũira wa gũũkĩrĩra nyũmba ya Jakubu.

¹⁴ “Mũthenya ũria ngaaherithia Isiraeli nĩ ũndũ wa mehia make-rĩ,
nĩngananga igongona cia Betheli;
na ndinie hĩa cia kigongona kũu
igwe thĩ.*

¹⁵ Nĩngatharia nyũmba ya hĩndĩ ya gathano,
o hamwe na nyũmba ya hĩndĩ ya riũa;
nyũmba iria ng’emie na mũguongo nĩikaanangwo,
nacio nyũmba iria nene mũno nĩikamomorwo,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

* **3:14** Mehia ma Isiraeli maagĩre mũri marĩ Betheli rĩrĩa Mũthamaki Jeroboamu aathondekire
ngai ya gacaũ, na akĩmiakĩra kigongona kuo.

4

Isiraeli Kwaga Gūcookerera Ngai

1 Ta iguai ūhoru ūyū, inyuī ng'ombe cia Bashani
mūrī kūu igūrū rīa Kīrīma gīa Samaria,
o inyuī andū-a-nja arīa mūhinyagīrīria athīini
na mūkahehenja arīa abatarī,
na mūkeeraga athuuri anyu atīrī:
“Tūreherei ndibei tūnyue!”

2 Mwathani Jehova nīehīite na ūtheru wake, akoiga atīrī,
“Ti-itherū ihinda nīrīroka
rīrīa mūkaguucūrūrīo na mboorio,
na ūrīa wanyu ūgaatigara aguucūrūrīo na ndwano.

3 Mūkoimio nja ūmwe kwa ūmwe,
muumīrio mīanya-inī ya rūthingo,
na mūikanio na kūu Harimoni,”
ūguo nīguo Jehova ekuuga.

4 “Thīi Betheli mūkeehie;
o na thīi Giligali mūgakīrīrīrie kwīhia.*
Rutagai magongoṅa manyu o rūciinī,
mūrutage gīcunjī kīanyu gīa ikūmi o mīaka itatū.

5 Cinagai mīgate īkīrītwo ndawa ya kūimbia,
itūike igongona rīa gūcookia ngaatho,
na mwīrahage nī ūndū wa maruta manyu ma kwīyendera,
na mwītīlage nī ūndū wamo, inyuī andū a Isiraeli,
nīgūkorwo ūguo nīguo mwendaga gwīka,”
ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.

6 “Ndaatūmire mūhūte mūrī matūūra-inī manyu manene,
na ngītūma mwage irio matūūra-inī,
no rīrī, inyuī mūtiigana kūnjookerera,”
ūguo nīguo Jehova ekuuga.

7 “O na ningī ngīmūima mbura,
hīndī irīa magetha maatīgītie o mīeri itatū.
Nīndoirīrie mbura itūūra rīmwe,
no ngīaga kuuria itūūra rīrīa rīngī.
Mūgūnda ūmwe ūkiurītwo;
ūrīa ūngī ūkiaga kuurītwo, ūkīūma.

8 Andū magītūgūūga kuuma itūūra rīmwe nginya rīrīa rīngī
magīcaria maai,
no mationire maai maiganu ma kūnyua,
no rīrī, inyuī mūtiigana kūnjookerera,”
ūguo nīguo Jehova ekuuga.

9 “Mahinda maingī nīndahūūrīrie mīgūnda yanyu ya irio na ya mīthabībū,
ngīmīhūūra na mbaa, na mbuu.
Ngīgī nīciarīrie mītī yanyu ya mīkūyū na ya mītamaiyū,
no rīrī, inyuī mūtiigana kūnjookerera,”
ūguo nīguo Jehova ekuuga.

* 4:4 Betheli na Giligali maarī matūūra ma bata, na nīkuo andū maathiaga gūkūngūūra ūrīa Jehova anamateithia.

- 10 “Nĩdamũrehithĩirie mĩthiro
 ta ũrĩa ndeekire bũrũri wa Misiri.
 Aanake anyu ngĩmoragithia na rũhiũ rwa njora,
 na ngĩmũtunya mbarathi cianyu.
 Ngĩtũma mũnungo wa ciimba kuuma kambĩ yanyu
 ũnungĩrĩre maniũrũ manyu,
 no rĩrĩ, inyuĩ mũtiigana kũnjookerera,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
- 11 “Nĩdang’aũranirie amwe anyu
 ta ũrĩa ndang’aũranirie Sodomu na Gomora.
 Mwahaanaga ta gĩcinga kĩaakana kĩrutĩtuo mwaki-inĩ,
 no rĩrĩ, inyuĩ mũtiigana kũnjookerera,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
- 12 “Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo ngũgwĩka wee Isiraeli,
 na tondũ nĩngũgwĩka ũguo-rĩ,
 wĩhaaririe gũtũngana na Ngai waku, wee Isiraeli.”
- 13 Ũrĩa ũmbaga irĩma
 nowe ũmbaga rũhuho,
 na akaguũrĩria mũndũ meciiria make,
 o we ũtũmaga rũciini kũgĩe nduma,
 na agathĩira thĩ kũrĩa gũtũũgĩru,
 rĩitwa riake nĩ Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

5

Andũ a Isiraeli kwĩrwo Meerire

- 1 Ta iguai ũhoro ũyũ, inyuĩ nyũmba ya Isiraeli, mũigue ngĩcakaya nĩ ũndũ wanyu:
- 2 “Mũirĩtu gathirange, nĩwe Isiraeli, nĩagwĩte,
 na ndagookĩra ringĩ,
 atiganĩrio bũrũri-nĩ wake mwene,
 hatarĩ na mũndũ wa kũmũũkĩria.”
- 3 Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ:
 “Itũũra inene rĩrĩa rĩatũmaga thigari ngiri cia Isiraeli-rĩ,
 no thigari igana igaatigara;
 narĩo itũũra rĩrĩa rĩatũmaga thigari igana-rĩ,
 no thigari ikũmi igaatigara.”
- 4 Jehova ekwĩra nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ:
 “Njariai mũtũũre muoyo;
- 5 tĩgai kũrongooria Betheli,
 tĩgai gũthĩĩ Giligali,
 na mũtikanyiite rũgendo rwa gũthĩĩ Birishiba.
 Tondũ andũ a Giligali ti-itherũ nĩmagatahwo,
 na andũ a Betheli matuuo kĩndũ hatarĩ.”
- 6 Rongoriai Jehova, mũtũũre muoyo,
 ndakae gũtuthũkĩra nyũmba ya Jusufu ta mwaki;
 nague mwaki ũcio nĩũkaniinana,
 nakuo Betheli kwage mũndũ ũngĩhota kũũhoria.
- 7 Inyuĩ arĩa mũgarũraga kĩhooito gĩgatuĩka ũrũrũ,
 na mũkarangĩrĩria ũthingu thĩ

- 8 (we ūria wombire njata iria ciitagwo Kīrīmīra na Karaū,
o we ūria ūgarūruga nduma ndumanu igatuika rūciini,
na agatumania mūthenya ūgatuika ūtukū,
ūria wītaga maaī ma iria rīria inene
akamaitūrura gūkū thī-rī:
Jehova nīrīo rīitwa rīake;
- 9 areehagīra kīhitho kīrūmu mwanangīko o rīmwe ta rūheni,
narīo itūūra inene rīria rīirigīre akarīanangithia),
- 10 inyuī mūthūūruga ūria ūkananagia maūndū iciirīro-inī,
nake ūria waragia ūhoro wa ma mūkamūmena.

- 11 Mūrangagīrīria mūthīni,
na mūkamūtunya ngano na hinya.
Nī ūndū ūcio, o na gūtuika nīmwakīte nyūmba nene cia mahiga-rī,
mūtigacitūūra;
o na gūtuika nīmūhaandīte mīgūnda mīega ya mīthabībū-rī,
mūtikanyua ndibeī yayo.
- 12 Tondū nī nīnjūū ūria mahītia manyu maigana,
na ngamenya ūria mehīa manyu marī manene.

Inyuī mūhinyagīrīria andū arīa athingu,
na mūkaamūkīra mahakī,
na mūkaagithia athīni kīhooto maciirīro-inī.

- 13 Tondū ūcio mūndū ūria mūbacīrīri
no gūkira akiraga ki mahinda ta macio,
tondū nī mahinda mooru.

- 14 Rongoriai maūndū marīa mega, no ti marīa mooru,
nīguo mūtūūre muoyo.
Nake Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe
nīarīkoragwo hamwe na inyuī,
o ta ūria mūtūire muugaga.

- 15 Thūūrai maūndū marīa mooru,
mwendage marīa mega;
tūūriai kīhooto maciirīro-inī.

Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe
ahota kūguīra matigari ma Jusufu tha.

- 16 Tondū ūcio-rī, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, o we Mwathani,
ekuuga atīrī:

“Nīgūkaagīa na mūcakayo nīra-inī ciothe iria nene,
na kīrīro kīa ruo rwa ngoro ihaaro-inī ciothe.
Arīmi nīmagatūmanīrwo moke marīre,
nao arīa macakayaga moke macakae.

- 17 Nīgūkaagīa mūcakayo mīgūnda-inī yothe ya mīthabībū,
nīgūkorwo nīngatuīkanīria gatagatī-inī kanyu,”
ūguo nīguo Jehova ekuuga.

Mūthenya wa Jehova

- 18 Kaī inyuī mwīriragīria mūthenya wa Jehova
mūrī na haaro-ī!
Nī kī gītūmaga mwīrirīrie mūthenya ūcio wa Jehova?
Mūthenya ūcio ūgaatuika nduma, no ti ūtheri.
- 19 Ūgaatuika ta mūndū akīūrīra mūrūūthi,

agatũngana na nduba,
kana atoonye nyũmba yake,
nake aigĩrĩra guoko gwake rũthingo-inĩ,
arũmwo nĩ nyoka.

20 Githĩ mũthenya ũcio wa Jehova ndũgaagĩtuĩka nduma, no ti ũtheri;
ĩĩ, nduma ndumanu, gũtarĩ na mũrũri wa ũtheri?

21 “Nĩĩ nĩthũire na nganyarara ciathĩ cianyu;
ndingĩkirĩrĩria ciũngano cianyu.

22 O na mũngindehera maruta ma njino,
na maruta ma ngano-rĩ,
ndikametĩkĩra.

O na mũngĩkarehe maruta marĩa mega ma ũiguano-rĩ,
ndikamarũmbũiya.

23 Thengiai inegene rĩu rĩa nyĩmbo cianyu!
Ndigathikĩrĩria mĩgambo ya inanda cianyu cia mũgeeto.

24 No kĩhooto nĩkĩrekwo gĩthererage ta rũũĩ,
na ũthingu ũthererage ta karũũĩ gatahũũaga.

25 “Inyuĩ nyũmba ya Isiraeli-rĩ,
nĩmwandutagĩra magongona na maruta
mĩaka mĩrongo ĩna mũrĩ kũu werũ-inĩ?

26 Nĩmũtũũgĩrĩtie ihooero rĩa mũthamaki wanyu,
o na njikarĩro ya mĩhianano yanyu,
o njata ĩyo ya ngai yanyu,
ĩrĩa mwethondekeire inyuĩ ene.

27 Tondũ ũcio-rĩ, nĩngatũma mũtahwo mũtwarwo mbere ya Dameski,[”]
ũguo nĩguo Jehova ekuuga, ũrĩa wĩtagwo Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

6

Haaro kũrĩ arĩa Megangarĩte

1 Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! inyuĩ mũikaraga mwĩgangarĩte mũrĩ kũu Zayuni,
na inyuĩ mũiguaga mũrĩ agĩtĩre mũrĩ kĩrĩma-igũrũ gĩa Samaria;^{*}
o inyuĩ mũrĩ igweta thĩinĩ wa rũrĩrĩ rũrĩa rũrĩ mbere ya iria ingĩ,
kũrĩa andũ a Isiraeli mathiiga.

2 Thĩĩĩ Kaline mũkeyonere kuo,
ningĩ muume kuo mũthĩĩ nginya Hamathu, itũũra rĩu inene,
mũcooke mũkũrũke mũkinye Gathu kwa Afĩlisti.
Anga acio nĩega magakĩra mothamaki manyu meerĩ?
Bũrũri wao-rĩ, nĩ mũnene gũkĩra wanyu?

3 Inyuĩ mũtĩraĩa mũthenya wa ũũru,
na mũkareharehe wathani wa ũhinya ũkuhĩrĩrie.

4 Mũkomagĩra marĩrĩ magemetio na mĩguongo,
na mũgetambũrũkia itanda-inĩ cianyu.
Mũrĩaga tũgondu tũrĩa twega mũno,
na tũcaũ tũrĩa tũnoru.

5 Mũtiindaga mũkĩhũũra inanda cianyu cia mũgeeto o ta Daudi,
na mũgethondekera inanda ingĩ cia kũina nacio.

6 Mũnyuuga ndibei mbakũri riita,
na mũkehakaga maguta marĩa mega mũno,

* 6:1 O na gũtuĩka Amosi aarathagĩra ũthamaki wa gathigathini, haha aakũũmaga mothamaki meerĩ.

no mūtiiguaga kīeha nī ūndū wa mwanangīko wa Jusufu.

7 Tondū ūcio-rī, mūgaatuika a mbere gūtahwo;
ndīa cianyu na gūikara mwītambūrūkitie ithire.

Jehova Nīathūire Mwītīo wa Isiraeli

8 Mwathani Jehova nīehītite akīngwetaga we mwene, o we Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, akoiga atīrī:

“Nīthūire mwītīo wa Jakubu,
na ngamena cūhitho ciake iria nūmu;

nīngarekereria itūūra rīu inene
na kīrīa gīothe kīrī thīnī warīo kūrī thū.”

9 Andū ikūmi mangīgatigara thīnī wa nyūmba īmwe-rī, o nao no magaakua. 10 Nake mūdū wao ūrīa wa gūcina mūrī īyo angīūka kūmīumia nja ya nyūmba na orie mūdū ūrīa wīhithite kuo thīnī atīrī, “Kūrī mūdū ūngī ūtakuīte mūrī nake?” Nake oige atīrī, “Aca.” Nake acooke oige atīrī, “Kira ki! Tūtikagwete rītwa rīa Jehova.”

11 Nīgūkorwo Jehova nīathanīte,
nake nīagathutha nyūmba īrīa nene itūike icunjī,
na nyūmba īrīa nini itūike tūcunjī.

12 Kaī mbarathi ingīhota gūteng’era nyanjara-inī cia mahiga?
Kūrī mūdū ūngīrīma kuo na mūraū wa ndegwa?

No inyuī mūgarūrīte kīhooto gīgatuika ūrogi,
na matunda ma ūthingu magatuika ūrūrū,

13 inyuī arīa mūkenagīra ūhootani ūrīa ūtarī ho,
na mūkoigaga atīrī, “Githi tūtīatunyanire Karinaimu na hinya witū
ithuī ene?”

14 Nīgūkorwo Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī,
“Nīngarahūra rūrīrī rūgūkīrīre, wee nyūmba ya Isiraeli,
rūrīa rūgakūhinyīrīria
kuuma itoonyero rīa Hamathu, o nginya mūkuru wa Araba.”

7

Ngigī, na Mwaki, na Kabirū

1 Mwathani Jehova aanyonirie ū: Nīkūhaarīria aharagīria mīrumbī ya ngigī thuutha wa magetha marīa maagethagīrwo mūthamaki, o ihinda rīrīa kīmera gīa keerī kīambagīrīria. 2 Ciarīkia kūrīa tūhuti tuothe, būrūrī ūgīthera biū, ngīkaya ngiuga atīrī, “Mwathani Jehova, marekere! Jakuburī, angīhonoka gīkuū atīa? Nīgūkorwo nī mūnini mūno!”

3 Nī ūndū ūcio Jehova akīgua tha.

Jehova akiuga atīrī, “Ūndū ūcio ndūgwīkīka.”

4 Nīngī Mwathani Jehova akīnyonia ū: Mwathani Jehova nī gwītīa eetagia mwaki amaciirithie nāguo; mwaki ūcio ūkīniaria maaī ma kūrīa kūrīku mūno, na ūkīniina būrūrī. 5 Nīngī ngīkaya, ngiuga atīrī, “Mwathani Jehova ndagūthaita, tīga! Jakuburī, angīhonoka gīkuū atīa? Nīgūkorwo nī mūnini mūno!”

6 Nī ūndū ūcio Jehova akīgua tha.

Mwathani Jehova akiuga atīrī, “Ūndū ūcio o nāguo ndūgwīkīka.”

⁷ Ningĩ akĩnyonia ũũ: Mwathani aarũgamĩte rũthingo-inĩ rwakĩtwo na rũgathimwo wega na kabirũ nake anyiũtite rũrigi rwa kabirũ na guoko.

⁸ Nake Jehova akĩnjũria atĩrĩ, “Amosi, nĩ kĩĩ ũroona?”

Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ: “Nĩ kabirũ ndĩrona.”

Ningĩ Jehova akĩnjũria atĩrĩ, nĩ kabirũ ndĩracuuria gatagatĩ ka andũ akwa a Isiraeli, ndigacooka kũmaiguĩra tha rĩngĩ.

⁹ “Kũndũ kũria gũtũũgĩru kwa Isaaka nĩgũkaniinwo, na kũndũ kũria kwamũre kwa Isiraeli nĩgũkanangwo; na nĩngokĩrĩra nyũmba ya Jeroboamu na rũhiũ rwakwa rwa njora.”

Amosi na Amazia

¹⁰ Nake Amazia mũthĩnjĩri-ngai wa Betheli agĩtũmana kũrĩ Jeroboamu, mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Amosi nĩagũciĩrĩre agũũkĩrĩre arĩ o gũkũ thĩinĩ wa Isiraeli. Bũrũri ndũngĩhota gũkĩrĩrĩria ndeto ciake ciothe. ¹¹ Nĩgũkorwo Amosi aroiga atĩrĩ:

“Jeroboamu akooragwo na rũhiũ rwa njora, na ti-itherũ andũ a Isiraeli nĩmagatahwo, matwarwo kũraya na bũrũri wao.’”

¹² Ningĩ Amazia akĩra Amosi atĩrĩ, “Umagara wee muoni-maũndũ ũyũ! Cooka bũrũri wa Juda. Wĩcaragĩrie gĩa kũria kuo, na ũrathage maũndũ ũrĩ kuo. ¹³ Ndũkaarathĩre ũhoro rĩngĩ gũkũ Betheli tondu gũkũ nĩkuo kwamũrĩrwo gĩkaro kĩa mũthamaki na hekarũ ya ũthamaki.”

¹⁴ Amosi agĩcookeria Amazia atĩrĩ, “Nĩ-rĩ, ndiarĩ mũnabii kana mũrũ wa mũnabii, no ndaarĩ mũrĩithi wa mahiũ na ningĩ mũmenyereri wa mĩkũyũ. ¹⁵ No Jehova akĩnduta rũũru-inĩ rwa mahiũ akĩnjũria atĩrĩ, ‘Thiũ ũkarathĩre andũ akwa a Isiraeli ũhoro.’ ¹⁶ Na rĩrĩ, kĩigue ũhoro wa Jehova. Wee ũroiga atĩrĩ,

“Ndũkarathĩre Isiraeli ũndũ mũũru, na ũtĩge kũhunjia maũndũ ma gũũkĩrĩra nyũmba ya Isaaka.’”

¹⁷ “Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga ũũ:

“Mũtumia waku nĩagatuĩka mũmaraya itũũra-inĩ inene, nao aanake aku na airĩtu aku makoogagwo na rũhiũ rwa njora.

Bũrũri waku ũgaathimwo na ũgayanio, na wee mwene-rĩ, ũgaakuĩra bũrũri wa andũ matooi Ngai.

Na ti-itherũ andũ a Isiraeli no nginya magatahwo, matwarwo kũraya na bũrũri wao.’”

8

Gĩkabũ kĩa Matunda Meeru

¹ Mwathani Jehova aanyonirie ũũ: aanyonirie gĩkabũ kĩrĩ na matunda meeru. ² Nake akĩnjũria atĩrĩ, “Amosi, nĩ kĩĩ kũ ũroona?”

Ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndĩrona gĩkabũ kĩrĩ na matunda meeru.”

Ningĩ Jehova akĩnjũria atĩrĩ, “Thinda rĩa mũthia nĩ ikinyu rĩa andũ akwa a Isiraeli; ndigacooka kũmaiguĩra tha rĩngĩ.”

³ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio-rĩ, nyĩmbo iria ciinagwo kũu hekarũ-inĩ ikaagarũka itũũke kĩrĩro. Ciimba nyingĩ mũno igateagwo kũndũ guothe gũkĩrĩtwo ki!”

⁴ Iguai ũndũ ũyũ inyuĩ arĩa mũrangagĩrĩria abatari na mũkaniina athĩni a bũrũri,

⁵ mũkĩũragia atĩrĩ,

“Karũgamo ka Mweri gagaathira-rĩ, nĩguo twendie irio,

na Thabatũ ithire,

nĩguo twendie ngano,*

tũkĩnyiihagia ithimi,

tũkĩongagĩrĩra thogora,

na tũkĩheenanagia na ratiri itarĩ cia ma;

⁶ tũgũrage athĩni na betha,

nao arĩa abatari tũkamagũra na nyamũga igĩrĩ,

o na twendagie magira hamwe na ngano.”

⁷ Jehova o we ũrĩa Jakubu etĩagĩra, ehĩtite akoiga atĩrĩ, “Ndirĩ hĩndĩ ngariganĩrwo nĩ ciiko ciothe iria maneeka.

⁸ “Githĩ bũrũri ndũkainaina nĩ ũndũ wa ũguo,

na arĩa othe matũũraga kuo macakae?

Bũrũri wothe nĩkũiyũra ũkaiyũra ta Rũũ rwa Nili,

ũhũũrane, na ũcooke ũhũũcũke

ta rũũ rwa Misiri.”

⁹ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio-rĩ,

“nĩngatũma riũa rĩthũe miarahō,

na ndũme thĩ kũgĩe nduma mũthenya barigici.

¹⁰ Nĩngagarũra ciathĩ cianyu ituĩke macakaya,

na kũina kwanyu guothe gũtuĩke kĩrĩro.

Nĩngatũma inyuothe mwĩhumbe makũnia,

na ndĩmwenje mĩtwe.

Nĩngatũma ihinda rĩu rĩhaane ta hĩndĩ ya macakaya ma mwana wa mũmwe,

naguo mũthia warĩo ũtuĩke ta mũthenya mũrũrũ.”

¹¹ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Matukũ nĩmarooka, rĩrĩa ngaatũma ng’aragu bũrũri-inĩ,

na ti ng’aragu ya irio kana nyoota wa maai,

no nĩ ng’aragu ya kũigua ciugo cia Jehova.

¹² Andũ magaatũgũũgaga kuuma iria-inĩ rĩmwe nginya rĩrĩa rĩngĩ,

na morũũrage kuuma gathigathini nginya irathĩro,

magĩcaria kiugo kĩa Jehova,

no matigakĩona.

¹³ “Mũthenya ũcio-rĩ,

“airĩtu arĩa cĩrorerwa na aanake arĩa marĩ hinya

nĩmakaringĩka nĩ nyoota.

¹⁴ Acio mehĩtaga na thoni cia Samaria,

kana makoiga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũrĩa ngai iyo yaku itũũraga muoyo wee Dani’,

o na kana makoiga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũrĩa ngai iyo ya Birishiba itũũraga muoyo’:

nĩmakaagũa,

na maticooke gũũkĩra rĩngĩ.”

9

Isiraeli Nĩgũkanangwo

¹ Nĩndonire Mwathani arũgamĩte kĩgongona-inĩ, nake akiuga atĩrĩ:

“Gũtha ciongo cia itugĩ,

nĩgeetha hĩngĩro cia nyũmba cienyenye.

* ^{8:5} Karũgamo ka Mweri o na Thabatũ ciarĩ ciathĩ nyamũre; nĩ ũndũ ũcio andũ matingĩndirie kĩndũ ihinda-inĩ rĩu.

Hingĩro icio nĩgwĩre mĩtwe ya andũ othe,
 na arĩa magatigara nĩngamooraga na rūhiũ rwa njora.
 Gũtirĩ o na ũmwe ũkoora;
 gũtirĩ ũkaahonoka.

² O na mangĩkenja thĩ makinye kwa ngoma,
 guoko gwakwa no gũkaamaruta kuo.

O na mangĩkaahaica igũrũ,
 nĩngamaharũrũkia kuuma kuo.

³ O na mangĩkehitha igũrũ rĩa kĩrĩma gĩa Karimeli,
 nĩngamaguĩma kuo ndĩmanyiite.

O na mangĩkehitha mathiũ rungu rwa iria-rĩ,
 o nakuo nĩngatha nyoka ĩmarũme.

⁴ O na mangĩgaatwarwo ithaamĩrio nĩ thũ ciao,
 nĩngathana mooragĩrwo kuo na rūhiũ rwa njora.

Ngamakũũrĩra maitho makwa,
 maitho ma ũũru, no ti ma wega.”

⁵ Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
 ũrĩa ũhutagia thĩ, igatweka,
 nao arĩa othe matũũraga kuo magacakaya,
 bũrũri wothe nĩkũiyũra ũiyũrite ta Rũũ rwa Nili,
 ningĩ ũkahũcũka ta rũũ rwa Misiri,

⁶ we ũrĩa wakaga gũkaro gĩa ke kĩa ũthamaki kĩraihu kũu igũrũ,
 na akahaanda gĩtina gĩa kĩa gũkũ thĩ,
 ũrĩa wĩtaga maĩ ma iria rĩrĩa inene,
 na akamaitũrũra gũkũ thĩ-rĩ,
 Jehova nĩrĩo rĩtwa rĩa ke.

⁷ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Githĩ inyuũ andũ a Isiraeli
 mũtĩhaana andũ a Kushi harĩ nĩ?”

Githĩ ti nĩ ndaarutire na ngĩambatia andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa
 Misiri,
 na Afilisti kuuma Kafitori,
 na Asuriata ngĩmaruta Kiri?

⁸ “Ti-itherũ, maitho ma Mwathani Jehova
 nĩmacũthagĩrĩria makona ũthamaki ũrĩa wĩhagia.

Nĩngawananga,
 ũthire gũkũ thĩ,
 no ndikaananga
 nyũmba ya Jakubu biũ,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁹ “Nĩgũkorwo nĩngathana,
 na nĩngainainia nyũmba ya Isiraeli
 gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ ciothe,

o ta ũrĩa ngano ĩnainagio ĩrĩ gĩcungĩ-inĩ,
 na gũkaaga kahĩndĩ kangigũa thĩ.

¹⁰ Andũ arĩa othe ehia thĩinĩ wa andũ akwa
 makoaragwo na rūhiũ rwa njora,

o arĩa othe moigaga atĩrĩ,
 ‘Tũtingĩkorererwo nĩ mũtino, kana ũtũtũnge.’

Gũcookio kwa Isiraeli

- 11 “Mũthenya ũcio nĩngacookereria
hema ya Daudi ĩrĩa ĩgwĩte,
thondeke kũrĩa yunĩkangĩte,
na njookererie kũrĩa yanangĩtwo,
na ndĩmĩake o ta ũrĩa yatarĩ mbere,
- 12 nĩgeetha makegwatĩra matigari ma Edomu,
na ndũrĩrĩ ciothe ĩria ciĩtanagio na rĩitwa rĩakwa,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga,
ũrĩa ũgeeka maũndũ macio.
- 13 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmarooka,
“rĩrĩa mũgethi agaakorererwo nĩ mũciĩmbi,
nake mũhaandi akorererwo nĩ mũndũ ũrĩa ũhahaga thabibũ.
Ndibei ya mũhahano ĩgaatataga kuuma ĩrĩma-inĩ,
na ĩthererage kuuma tũrĩma-inĩ tuothe.
- 14 Nĩngacookia andũ akwa a Isiraeli arĩa maatahĩtwo,
nao macookererie matũũra manene marĩa maanangĩtwo, matũũre
kuo;
ningĩ marĩme mĩgũnda ya mĩthabibũ na manyuuage ndibei yayo.
Magathondeka mĩgũnda ya ĩrio na marĩage maciaro mayo.
- 15 Nĩĩ ngaahaanda Isiraeli bũrũri wao ene,
na matigacooka kũrutwo rĩngĩ bũrũri ũcio nĩ ndĩmaheete,”
ũguo nĩguo Jehova Ngai wanyu ekuuga.

OBADIA

¹ Kĩoneki kĩa Obadia.

Mwathani Jehova ekuuga ũũ ũhoro ũkonii Edomu:

Nĩtũiguĩte ũhoro uumĩte kũrĩ Jehova.

Mũtũmwo nĩatũmirwo kũrĩ ndũrĩrĩ oige atĩrĩ,
“Arahũkai, tũthĩ tũmũũkĩrĩre, tũrũe nake”:

² “Atĩrĩrĩ, nĩngakũnyiihia maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ;
nawe nĩũkameneka biũ.

³ Mwĩtĩio wa ngoro yaku nĩũkũheenete,
wee ũtũũraga kũu ngurunga-inĩ cia mahiga,
na ũgathondeka gĩkaro gĩaku kũria gũtũũgĩru,
o wee wĩraga na ngoro atĩrĩ,

‘Nũũ ũngĩhota kũũharũrũkia andehe nginya thĩ?’

⁴ O na ũngĩkorwo ũmbũkaga na igũrũ ta nderi,
na ũgaaka gĩtara gĩaku o kũu njata irĩ,
nĩngakũharũrũkia thĩ ngũrute kuo,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁵ “Ũngĩkorwo nĩ aici,
o na kana ũkorwo nĩ atunyani ũtukũ-rĩ,
kaĩ mwanangĩko nĩũgwetereire-ĩ!

Githĩ matĩngĩya o nginya maiganie?

Atui a thabibũ mangĩũka gwaku-rĩ,
githĩ to matigie tũthabibũ tũnini tũngĩhaarwo?

⁶ No kaĩ Esaũ nĩakongũrũrio-ĩ,
nakĩo kĩgũna gĩake kĩrĩa kĩhithe gĩgĩtahwo-ĩ!

⁷ Andũ othe arĩa mũgwatanagĩra nao nĩmagakũingata nginya mũhaka-
inĩ;

arata aku nĩmagakũheenia na magũtoorie;
arĩa marĩaga irio ciaku nĩmagakũigĩra mũtego,
no wee ndũkamenya.”

⁸ Jehova ekuuga atĩrĩ,
“Githĩ mũthenya ũcio ndikaananga andũ arĩa oogĩ a Edomu,
na nyanange andũ arĩa marĩ ũmenyo kũu irĩma-inĩ cia Esaũ?

⁹ Atĩrĩrĩ, wee Temani,* njamba ciaku cia ita nĩikaamaka,
na andũ othe arĩa matũũraga irĩma-inĩ cia Esaũ
mooragwo, maniinwo.

¹⁰ Nĩ ũndũ wa ngũĩ ya gũũkĩrĩra mũrũ wa nyũkwa Jakubu,
nĩũgaconorithio;
nĩũkaniinwo nginya tene.

¹¹ Mũthenya ũria wamũtiganĩrie,
rĩria andũ a kũngĩ maatahire ũtonga wake,
nao ageni magĩtoonyera ihingo-inĩ ciake,
na magĩcuukĩra Jerusalemu mĩtĩ-rĩ,
we watarĩ o ta ũmwe wao.

¹² No wee ndũngĩanyararire mũrũ wa nyũkwa

* 1:9 Rũitwa Temani nĩ kuuga Edomu guothe, na rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga “Gũthini.”

mūthenya wake wa mūtino,
 kana ūkenerere andū a Juda
 mūthenya ūrīa maaniinagwo,
 o na kana wītīle mūno
 mūthenya ūrīa maarī na thīina.

13 Wee ndūngīatuīkanīirie ihingo-inī cia andū akwa
 mūthenya wao wa mwanangīko,
 kana ūmanyarare hīndī ūrīa maarī na mūnyarirīko
 mūthenya wao wa kwanangwo,
 kana ūtahe ūtonga wao
 mūthenya ūcio wa mwanangīko.

14 Wee ndwagīrīrwo kūmooheria magomano-inī ma njīra
 nīguo ūūrage arīa mooraga,
 kana ūneane matigari mao
 mūthenya ūcio maarī na thīina.

15 “Mūthenya wa Jehova ūrī hakuhī
 gūkinīyīra ndūrīrī ciothe.
 O ūrīa wīkīte, noguo nawe ūgeekwo;
 ciiko ciaku nīigagūcookerera.

16 O ta ūrīa inyuī mwanyūūrīre gīkombe gīakwa kīa iherithia kūu kīrīma-
 inī gīakwa gītheru-rī,
 ūguo noguo ndūrīrī ciothe igaakīnyūira itegūtīgithīria.
 Ikaanyua ikīhūhūte,
 ininūkio, nacio ihaane ta itarī ciakorwo kuo.

17 No rīrī, kūu Kīrīma-inī gīa Zayuni nīgūgakorwo na ūhonokio;
 nakīo kīrīma kūu gīgaakorwo kīrī gītheru,
 nayo nyūmba ya Jakubu
 nīkegwatīra igai rīayo.

18 Nyūmba ya Jakubu īgaatuīka ta mwaki,
 nayo nyūmba ya Jusufu ītuīke ta rūrīrīmī;
 nayo nyūmba ya Esaū īgaatuīka ta maragara ma mahuti,
 na nīmakamīmundia mwaki, ūmīniine biū.
 Gūtīrī mūdū ūgaatigara
 wa kuuma nyūmba ya Esaū.”
 Jehova nīwe uugīte ūguo.

19 Andū a Negevu nīmagaikara
 irīma-inī cia Esaū,
 nao andū arīa maīkaraga magūrū-inī ma tūrīma
 megwatīre būrūrī wa Afilisti.

Nīmagaikara mīgūnda-inī ya Efiraimu, na ya Samaria,
 nake Benjamīni egwatīre Gileadi.

20 Gīkundi kīrīa gīatahītwo kīa andū a Isiraeli kīrīa kīrī kūu Kaanani,
 gīkegwatīra būrūrī ūcio o nginya Zarefathu;†
 nao andū arīa maatahirwo kuuma Jerusalemu, acio marī kūu Sefaradi,
 nīo makegwatīra matūūra ma Negevu.

21 Andū a kūhonokania nīmakambata Kīrīma-inī gīa Zayuni
 nīguo maathanage kūu irīma-inī cia Esaū.
 Naguo ūthamaki ūgaatuīka wa Jehova.

† 1:20 Zarefathu gwīciiragīrio nokuo Sefaradi, itūūra rīa Asia Nini.

JONA

Jona Kūūrira Jehova

¹ Na rīrī, ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīire Jona mūrū wa Amitai, akīrwo atīrī: ² “Ūkīra, ūthīi itūūra rīrīa inene rīa Nineve,* na ūrīhunjīrie ūkīrīkaanagia, nīgūkorwo waganu warīo nīwambatīte ūgakinya o harī nīi.”

³ No Jona agīūkīra nīguo orīre Jehova, akīerekerera Tarishishi. Agīikūrūka nginya Jopa na agīkorerera marikabu yathīiaga Tarishishi. Aarīkia kūrīha thogora wa rūgendo, akīngīra marikabu nīguo athīi Tarishishi, orīre Jehova.

⁴ No rīrī, Jehova akīrehe rūhuho rūnene kūu iria-inī, gūkīgīa kīhuhūkano kīnene mūno, hakuhī marikabu iyo yunīkange. ⁵ Atwari ayo othe makīmaka na o mūdū agīkaīra ngai yake; magīcooka magīikia mīrigo iria-inī, nīgeetha marikabu ihūthe.

No Jona nīaikūrūkīte kūu marikabu thīinī, na agakoma toro mūnene. ⁶ Tondū ūcio mūnene wa marikabu agīthīi harī we, akīmūuria atīrī, “Wee ūngīhota gūkoma atīa? Ūkīra ūkaīre ngai yaku! No gūkorwo yahota gūtūigua twage gūthira.”

⁷ Ningī atwari a marikabu makīrana atīrī, “Ūkai tūcuuke mītī nīguo tūmenye nūu ūrehete mūtino ūyū.” Magīcuuka mītī nago mūtī ūkīgīra Jona.

⁸ Nī ūndū ūcio, makīmūuria atīrī, “Ta twīre, nūu ūtūmīte thīina ūyū wothe ūtūkore? Wee-rī, ūrutaga wīra ūrīkū? Uumīte kū? Wī wa būrūri ūrīkū? Wī wa rūrīrī rūrīkū?”

⁹ Nake Jona akīmacookeria atīrī, “Nīi ndī Mūhibirania na ndī mūhooi Jehova, Ngai wa igūrū, ūrīa wombire iria na thī nyūmū.”

¹⁰ Ūndū ūcio ūkīmeekīra guoya, makīmūuria atīrī, “Nī atīa wīkīte?” (Nīamenyete atī nī kūūra ooragīra Jehova, tondū nīameerīte ūguo.)

¹¹ Nario iria rīgīkīrīrīria kūhuhūkano. Nī ūndū ūcio makīmūuria atīrī, “Ūkwenda tūgwīke atīa nīgeetha tūhoorererwo nī iria?”

¹² Nake akīmacookeria atīrī, “Njoyai mūnjikie iria-inī na nīrīkūhoorera. Nīi nīnjūū atī nī mahītia makwa matūmīte kīhuhūkano gīkī kīnene kīmūkore.”

¹³ No andū acio makīrutanīria mūno gūcookia marikabu yao hūgūrūrū-inī cia iria. No makīremwo, nīgūkorwo iria nīrīakīrīrīrie kūhuhūkano makīria ma ūrīa rīarī mbere. ¹⁴ Nao magīkaīra Jehova makiuga atīrī, “Twagūthaitha Wee Jehova, ndūkareke tūkue nī ūndū wa muoyo wa mūdū ūyū. Ndūgatūcookererie mahītia ma kūūraga mūdū ūtehītie, nīgūkorwo Wee Jehova, wīkīte ūrīa wonete arī wega.”

¹⁵ Makīoya Jona makīmūikia iria-inī, narīo iria rīu rīahurutanaga rīkīhoorera. ¹⁶ Mona ūguo andū acio magītigīra Jehova mūno; na makīrutīra Jehova igongona, na makīhīta mīhītwa mbere yake.

¹⁷ Nake Jehova agīathīrīria thamaki nene mūno īmerie Jona, nake Jona agīkara nda ya thamaki iyo matukū matatū, mūthenya na ūtukū.

* **1:2** Itūūra rīa Nineve rīakīrwo nī Nimurodi (Kīam 10:11), na rīgītūuo itūūra inene rīa Ashuri nī Senakeribu.

2

Ihooya rīa Jona

1 Na rīrī, Jona arī kūu nda ya thamaki iyo nene mūno akīhooya Jehova Ngai wake. 2 Akiuga atīrī:

“Ndakaīre Jehova ndī mīnyamaro-inī,
nake akīnjītika.

Ngīhooya ūteithio ndī o kūu mbīrīra-inī kūrīa kūrīku,
nawe ūkūigua gūkaya gwakwa.

3 Wee wathinīkanirie nginya kūrīa kūrīku,
o gatagatī ka iria rīrīa inene,
naguo mūiyūro wa maaī ūgūthiūrūrūkīria;

makūmbī maku mothe
na ndiuhū cia maaī ikīlhubanīria.

4 Ngiuga atīrī, ‘Ndī mūingate,
ngeherio maitho-inī maku;

no rīrī, nīngerorera
hekarū yaku theru hīndī īngī.’

5 Maaī macio maandigiicīrie makenda kūnjūruga,
nakuo kūu kūrīku gūgaathiūrūrūkīria;
riya rīa iria-inī rīeohereire mūtwe wakwa.

6 Ngīrikīra o nginya itina-inī cia irīma;
thī ya kūu rungu ikīlhingīrīria nginya tene.

No Wee Jehova, Ngai wakwa,
nīwarutire muoyo wakwa kuuma irima rīu.

7 “Hīndī irīa muoyo wakwa wathiraga,
nīndakūrīkanire Wee Jehova,
namo mahooya makwa magīkinya o harīwe,
o thīinī wa hekarū yaku theru.

8 “Andū arīa mahooyaga mīhianano ya tūhū,
nīmoragīrwo nī ūtugi ūrīa ūngīkorwo ūrī wao.

9 No nī-rī, ndīrīkūrutagīra igongona
ngīinaga rwīmbo rwa gūcookia ngaatho.
Nīngahingia mīlhitwa yakwa irīa nī ndanehīta.

Ūhonokio uumaga kūrī Jehova.”

10 Nake Jehova agīatha thamaki iyo nene, nayo īgītahīka Jona thī nyūmū.

3

Jona Gūthiī Nineve

1 Nīngī ndūmīrīri ya Jehova īgīkinyīra Jona hīndī ya keerī, akīūrwo atīrī:

2 “Ūkīra, ūthiī itūūra rīrīa inene rīa Nineve, na ūrīhunjīrie ūhorō ūrīa ngūkwīra.”

3 Nake Jona agīathīkīra ndūmīrīri ya Jehova, agīthiī Nineve. Na rīrī, Nineve rīarī itūūra inene na rīa bata mūno. Kūrīthiūrūrūka rīothe kūngīanire mīthenya itatū. 4 Mūthenya wa mbere Jona akīambīrīria gūtoonya itūūra rīu. Akīanīrīra, akiuga atīrī, “Gwatīgīa mīthenya mīrongo īna Nineve kūharaganio.” 5 Nao andū a Nineve magīitīkia Ngai. Makīanīrīra kūgīe na ihinda rīa kwīhinga kūrīa irio, nao othe

makũhumba nguo cia makũnia, kuuma ũrĩa mũnene mũno o nginya ũrĩa mũnini mũno.

⁶ Hĩndĩ ĩrĩa mũthamaki wa kũu Nineve aakinyĩrwo nĩ ũhoro ũcio-rĩ, agĩũkĩra akiuma gĩtĩ-inĩ giake kĩa ũnene, akĩruta nguo ciake cia ũthamaki, akũhumba nguo ya ikũnia, na agũikara thĩ rũkũngũ-inĩ.*

⁷ Ningĩ akianĩrĩrithia ũhoro ũyũ kũu Nineve:

“Kuumana na uuge wa mũthamaki na andũ ake arĩa marĩ igweta:

“Mũtikareke mũndũ o wothe, kana nyamũ cia rũũru rwa ng’ombe kana rwa mbũri, irũme kĩndũ; itikarekwo irĩe kana inyue. ⁸ No rĩrĩ, andũ nĩmehumbe nguo cia makũnia o nacio nyamũ nũhumbwo makũnia. O mũndũ nĩakaĩre Ngai narua. Andũ nĩmatige mĩthĩre yao mĩũru na ngũĩ ciao. ⁹ Nũũ ũngĩmenya kana Ngai aahota kwĩricũkwo, aigue tha atigane na marakara make mahiũ nĩgeetha tũtikaniinwo.”

¹⁰ Hĩndĩ ĩrĩa Ngai onire ũrĩa meekire, na ũrĩa maagarũrũkĩte magatiga mĩthĩre yao mĩũru-rĩ, akĩmaiguĩra tha akĩaga kũmaniina ta ũrĩa oigĩte nĩekũmaniina.

4

Jona Kũrakario nĩ Tha cia Jehova

¹ No rĩrĩ, Jona nĩaiguire ũũru mũno na akĩrakara. ² Akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Jehova-rĩ, githĩ ũũ toguo ndoigĩte itoimĩte mũcii? Nĩkĩo ndaahiũhaga kũũrĩra Tarishishi. Nĩndoĩ atĩ wee wĩ Mũrungu mũtugi na ũrĩ tha, na ndũhiũhaga kũrakara, na ũiyũrĩtwo nĩ wendani, Ngai ũiguaga tha akericũkwo akaaga gwĩka ũũru. ³ No rĩrĩ, Wee Jehova, ndagũthaitha ũndute muoyo; nĩgũkorwo nĩ kwagĩrĩre ngue, gũkĩra ndũũre muoyo.”

⁴ No Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Ūrĩ na kĩhooito o na kĩrĩkũ gĩa gũtũma ũrakare?”

⁵ Jona akiuma kũu, agĩthĩ agũikara thĩ handũ mwena wa irathĩro wa itũũra rĩu inene. Akĩũakĩra gĩthũnũ hau, agũikara kũũruru-inĩ gĩakĩo, agĩeterera one ũrĩa itũũra rĩu inene rĩgwĩkwo. ⁶ Nake Jehova Ngai akĩrehe rũũngũ na agĩtũma rũtambe igũrũ rĩa hau Jona aarĩ, nĩguo rũmũhe kũũruru, kĩmũhumbĩre atige gũthĩnĩka. Nake Jona agĩkenera rũũngũ rũu mũno. ⁷ No rĩrĩ, kwarooka gũkĩa mũthenya ũyũ ũngĩ, Ngai akĩrehe kĩgunyũ gĩkĩrĩa rũũngũ rũu, nĩ ũndũ ũcio rũkĩhooha. ⁸ Hĩndĩ ĩrĩa rĩũa rĩarathire, Ngai akĩrethithia rũhuho ruumĩte na irathĩro rũrĩ na ũrugarĩ mũnene, narĩo rĩũa rĩgĩcina Jona mũtwe, o nginya akĩringĩka. Akĩrĩrĩria gũkua, akiuga atĩrĩ, “Nĩ wega ngue gũkĩra ndũũre muoyo.”

⁹ Nake Ngai akĩũria Jona atĩrĩ, “Ūrĩ na kĩhooito gĩa kũrakara nĩ ũndũ wa rũũngũ rũu?”

Nake agĩcockia atĩrĩ, “Ĩrĩ, ndĩ nakĩo; ndakarĩte o ũndũ ingĩkua.”

¹⁰ No Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee-rĩ, ũraiguĩra rũũngũ rũrũ tha, o na harĩa ũtarũrutĩre wĩra kana ũgatũma rũkũre. Rũrakũrĩre na ũtukũ ũmwe, na rũrathira na ũtukũ ũmwe. ¹¹ No Nineve nĩ kũrĩ na andũ makĩria ma ngiri igana rĩa mĩrongo ĩrĩ arĩa matangĩkũũrana guoko kwa ũrĩo kana guoko kwa ũmotho, o na ningĩ rĩrĩ na mahiũ maingĩ. Githĩ o na nĩ ndiagĩrĩrwo nĩkũiguĩra tha itũũra rĩu inene?”

* 3:6 Kwĩhinga kũrĩa irio, na kwĩhumba nguo cia makũnia, o na kwĩhũrĩria mũhu ciothe ciarĩ njĩra cia kwĩnyĩhĩa na kũhera.

MIKA

¹ Īno n̄yo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩrĩa yakinyĩrĩire Mika* ũrĩa warĩ wa itũũra rĩa Moreshethu, ikoniĩ Samaria na Jerusalemu, hĩndĩ ya ũthamaki wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia, athamaki a Juda.

² Atĩrĩrĩ, ta thikĩrĩriai inyuĩ andũ aya inyuothe;
o nawe thĩ ta igua, na arĩa othe matũũraga kuo,
nĩgeetha Mwathani Jehova arute ũira wa kũmũũkĩrĩra,
o we Mwathani arĩ thĩnĩ wa hekarũ yake theru.

Ituĩro rĩa Gũũkĩrĩra Samaria na Jerusalemu

³ Atĩrĩrĩ! Jehova nĩarooka oimĩte gũikaro gĩake;
araikũrũka arangĩrĩrie kũrĩa gũtũũgĩru gũkũ thĩ.

⁴ Irĩma itwekaga irĩ rungu rwake,
nayo mĩkuru ĩgaatũkana;
itwekaga ta mũhũra ũrĩ mwaki-inĩ,
ĩgaikũrũka ta maaĩ maikũrũkĩte na ihenya kĩgaragararĩ-inĩ.

⁵ Ũndũ ũyũ wonekete nĩ ũndũ wa ũremi wa Jakubu,
na nĩ ũndũ wa mehia ma nyũmba ya Isiraeli.

Ūremi wa Jakubu-rĩ, nĩ ũrĩkũ?

Githĩ ti Samaria?

Kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kwa Juda-rĩ, nĩ kũ?

Githĩ ti Jerusalemu?

⁶ “Nĩ ũndũ ũcio, ngaatua Samaria hĩba ya mahiga,
gũtuĩke kũndũ gwa kũhaandagwo mĩthabĩbũ.
Nĩngaita mahiga marĩo mũkuru-inĩ
na thikũrie mĩthingi yarĩo.

⁷ Mĩhianano yarĩo yothe nĩkoinangwo icunjĩ;
nacio iheo ciothe cia hekarũ yarĩo icinwo na mwaki.
Nĩngananga mĩhianano yothe yarĩo.

Tondũ rĩonganĩrie iheo ciarĩo kuuma mũcaara wa ũmaraya,
na ĩgaatũmĩrwo rĩngĩ irĩ mũcaara wa kũrĩha maraya.”

Maithori na Kĩrĩro

⁸ Tondũ ũcio-rĩ, ngũrĩra na ngĩrĩke,
na thĩ ndĩ magũrũ matheri na ndĩ njaga.
Ngũgĩrĩka o ta mbwe,
na ndĩre ta ndundu.

⁹ Nĩgũkorwo kĩronda kĩarĩo gĩtingĩhona;
gũkĩte gĩgakinya Juda.
Nĩgĩkinyĩte o kĩhingo-inĩ kĩa andũ akwa,
gĩgakinya Jerusalemu kuo kwene.

¹⁰ Mũtikaheane ũhoru ũcio kũu Gathu,
mũtikarĩre o na hanini.
Nĩngĩ kũu Bethi-Ofara
mwĩgaragararĩe rũkũngũ-inĩ.

¹¹ Inyuĩ andũ arĩa mũtũũraga Shafiri,
thĩĩ mũrĩ njaga na mũconokete.
Andũ arĩa matũũraga Zaanani

* 1:1 Rĩĩtwa Mika rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga “Nũũ ũhaana ta Jehova”.

- matingiuma itũura r̄iao.
 Nario itũura r̄ia Bethi-Ezeli no gũcaaya r̄iracaaya,
 itũura r̄iu r̄irinḡihota gũkũgit̄ira.
- 12 Andũ ar̄ia matũuraga Marothu-r̄i,
 menyogondaga n̄i ruo, o metereire ũteithio,
 n̄i ũndũ mwananḡiko ũikũrũk̄ite kuuma kũr̄i Jehova,
 ũgakinya o k̄ihingo-in̄i k̄ia Jerusalemu.
- 13 Inyuĩ mũtũuraga Lakishi,[†]
 ngaari cianyu cia ita ciohererei mbarathi.
 N̄i inyuĩ mwatoonyirie Mwar̄i wa Zayuni mehia-in̄i,
 n̄igũkorwo ũremi wa Isiraeli woimanire na inyuĩ.
- 14 N̄i ũndũ ũcio n̄imũkahe Moresethu-Gathu
 iheo cia kuugan̄ira ũhoru.
 Itũura r̄ia Akizibu no r̄ia kũheenereria
 athamaki a Isiraeli.
- 15 Inyuĩ mũtũuraga Maresha
 n̄ingamũrehith̄iria mũndũ wa kũmũk̄ir̄ira, amũtoorie.
 Ūr̄ia we ũr̄i Riiri wa Isiraeli
 n̄iagooka Adulamu.
- 16 Enjwoi m̄itwe mũcakaĩre
 ciana cianyu ir̄ia mũkenaḡira;
 mw̄ienjei k̄ihara mũhaane ta nderi,
 n̄igũkorwo ciana icio cianyu n̄igatahwo.

2

M̄ibango ya Mũndũ na M̄ibango ya Ngai

- 1 Kaĩ andũ ar̄ia mathugundaga waganu,
 o acio meciiragia maũndũ mooru mar̄i ũr̄ir̄i, mar̄i na haaro-ĩ!
 Rũciin̄i gwak̄ia mekaga o ũguo,
 tondu hinya wa gw̄ika ũguo mar̄i naguo.
- 2 Macum̄ikaḡira m̄igũnda makam̄itunyana,
 na makeerir̄iria nyũmba magacioya na hinya.
 Maheenagia mũndũ makam̄itunya mũciĩ wake,
 makaheenia mũndũ wao, makam̄itunya igai r̄iake.
- 3 N̄i ũndũ ũcio, Jehova ekuuga at̄ir̄i:
 “N̄ind̄irathugunda mwananḡiko wa gũk̄ir̄ira andũ aya,
 ũr̄ia mũtakahota kw̄ihonokia.
 Mũtigacooka gũthiiaga na mw̄it̄io,
 n̄igũkorwo ihinda r̄iu n̄i r̄ia mũtino.
- 4 Mũthenya ũcio andũ n̄imakam̄uthekerera;
 na mamũnyũr̄urie na rw̄imbo r̄ur̄u rwa k̄ir̄iro, maine at̄ir̄i,
 ‘Tũr̄i anange biũ;
 indo cia andũ akwa n̄ingayane.
 N̄iacieheretie kuuma kũr̄i n̄i!
 Aragaya m̄igũnda iitũ kũr̄i andũ ar̄ia matũkunyanaḡira.’”
- 5 N̄i ũndũ mũtigakorwo na mũndũ o na ũmwe k̄iũngano-in̄i k̄ia Jehova
 wa kũgaya ithaka na ũndũ wa gũcicuuk̄ira m̄it̄i.

Anabii a Maheeni

- 6 Anabii ao moigaga at̄ir̄i, “Mũtikarathe ũhoru.

[†] 1:13 Lakishi r̄iar̄i itũura r̄imwe r̄ia mar̄ia manene mũno na Juda.

Tigagai kūratha ūhoru ūkoniĩ maũndũ maya;
gĩconoko gītigatũkinyĩrĩra.”

7 Ningĩ nĩ kwagĩrĩire kũuranagio atĩrĩ,
wee nyũmba ya Jakubu:
“Kaĩ Roho wa Jehova arĩ mũrakaru?
We no eke maũndũ ta macio?”

“Githĩ ciugo ciakwa itigunaga
mũndũ ūrĩa ūthiiga na mĩthiire mĩrũngĩrĩru?
8 Ica-ikuhĩ-rĩ, andũ akwa maarahũkĩte magatuĩka ta thũ.
Mũtunyaaga andũ arĩa mahooreire nguo ciao cia goro,
mũgatunya ehĩtũkĩri arĩa marahĩtũka matekũmaka,
o acio matakoragwo na meciiria ma mbaara na inyuĩ.
9 Mũngataga andũ-a-nja a andũ akwa
kuuma mĩcĩi yao ĩrĩa mĩega.
Mũgatunya ciana ciao
kĩrathimo gĩakwa nginya tene.
10 Ūkĩrai mũthiĩ, mwehere!
Nĩgũkorwo gũkaru gĩkĩ ti kĩa kĩhurũko kĩanyu,
tondũ nĩgĩthaahie,
kĩanangĩtwo ūndũ gĩtangĩcookererio.
11 Mũndũ wa maheeni na ūtaaragia ma angĩũka oige atĩrĩ,
‘Ndaamũrathĩra gũkorwo na ndibeĩ na njoochi nyingĩ,’
ũcio nĩwe ūngĩtĩkĩrĩka nĩ andũ aya!

Ūhonokio Kwĩranĩrwo

12 “Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a Jakubu,
ti-itherũ nĩngamũcookanĩrĩria, inyuothe,
o na inyuĩ matigari ma Isiraeli nĩngamũrehe hamwe.
Ngamarehe hamwe ta ng’ondũ irĩ kiugũ,
matuĩke ta rũuru rwa mbũri rũrĩ ūrĩthio-inĩ waruo;
nakĩo kĩrĩndĩ kĩa andũ kĩiyũre kuo.
13 Mũhingũri njĩra, nĩakambata arĩ mbere yao;
nao nĩmakamomora kĩhingo moime nja.
Mũthamaki wao nĩakoimagara arĩ mbere yao,
Jehova amatongoretie.”

3

Atongoria na Anabii Gũkũmwo

1 Ningĩ ngiuga atĩrĩ,
“Ta iguai, inyuĩ atongoria a Jakubu,
o inyuĩ aathanĩ a nyũmba ya Isiraeli.
Githĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũmenya ūhoru wa gũtuanĩra ciira na kĩhooto.
2 No inyuĩ mũthũire maũndũ mega no mũkenda marĩa mooru;
inyuĩ mũnũraga andũ akwa ikonde,
na mũgathoora nyama mahĩndĩ-inĩ mao.
3 Inyuĩ mũrĩaga nyama cia mĩrĩ ya andũ akwa,
mũkamonũra ikonde
na mũkoinanga mahĩndĩ mao tũcunjĩ;
O inyuĩ mũmatinangagia ta nyama cia gũkarangwo na rũgĩo,
o na ta nyama cia gũtherũko na nyũngũ.”
4 Hĩndĩ ĩyo magaakaĩra Jehova,
nowe ndakamacookeria.

Hĩndĩ Ƴyo nĩakahitha ũthiũ wake kuuma kũrĩ o,
tondũ wa ũũru ũrĩa mekĩte.

⁵ Jehova ekuuga atĩrĩ,
“Ha ũhoru wa anabii acio
mahĩtithagia andũ akwa,
mũndũ aamahe irio,
maanagirĩra makiugaga ‘thayũ,’
no angĩmaima irio,
makahaarĩria mbaara ya kũmũũkĩrĩra.

⁶ Tondũ ũcio, ũtukũ nĩũkamũhubanĩria,
mwage kuona cioneki,
mũhubanĩrio nĩ nduma mwage ũguũrio.
Riũa nĩrĩgathũira anabii,
naguo mũthenya ũmatuĩkĩre nduma.

⁷ Ooni-maũndũ nĩmagaconoka,
nao aragũri maconorithio.
Othe nĩmakahumbĩra mothiũ mao,
tondũ gũtirĩ ũhoru magaacookerio nĩ Ngai.”

⁸ No hakwa-rĩ, nĩ njiyũrĩtwo nĩ hinya,
na ngaiyũrwo nĩ Roho wa Jehova,
o na ngaiyũrwo nĩ kĩhooto na ũhoti,
nĩguo nyumbũrĩre Jakubu ũremi wake,
na nyumbũrĩre Isiraeli mehia make.

⁹ Ta thikĩrĩriai, inyuĩ atongoria a nyũmba ya Jakubu,
o inyuĩ aathanĩ a nyũmba ya Isiraeli,
inyuĩ mũmenaga kĩhooto,

na mũkoogomia maũndũ marĩa ma ma;

¹⁰ inyuĩ mwakaga Zayuni na ũiti wa thakame,
na mũgaaka Jerusalemu na waganu.

¹¹ Atongoria akuo matuaga ciira maahakwo,
athĩnjĩri-Ngai akuo marutanaga maarĩhwo,
na anabii akuo marathaga mohoro maheo mbeeca.
No rĩrĩ, megiritanagia na Jehova makoiga atĩrĩ,
“Githĩ Jehova ndakĩrĩ gatagati-inĩ gaitũ?
Gũtirĩ ũũru ũngĩtukora.”

¹² Nĩ tondũ wanyu-rĩ,
Zayuni gũgaaciimbwo ta mũgũnda,
Jerusalemu gũtuĩke hĩba ya mahiga,
nakio kĩrĩma kĩrĩa giakĩtwo hekarũ
gũtuĩke kĩhumbu kĩmereirwo nĩ ihinga.

4

Kĩrĩma kĩa Jehova

¹ Matukũ-inĩ ma kũrigĩrĩria,
kĩrĩma kĩrĩa kĩa hekarũ ya Jehova nĩgĩkahaandwo
kĩrĩ kio kĩnene gatagati ka irĩma iria ingĩ;
nĩgĩkambarario igũrũ rĩa tũrĩma tũrĩa tũngĩ,
nao andũ a ndũrĩrĩ nĩkuo magaathiaga.

² Ndũrĩrĩ nyingĩ igaathĩ kuo, ikiugaga atĩrĩ,
“Ūkai twambate tũthĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova,
tũthĩ nyũmba ya Ngai wa Jakubu.

Nīagatūruta ūhoru wa mīthiire yake,
 nīgeetha tūgeragire njira ciake.”
 Nīgūkorwo Zayuni nīgūkoima ūtaarani,
 nakuo Jerusalemu kuume ndūmīriri ya Jehova.

³ Nīagatuithania ndūriri nyingi ciira,
 nacio ndūriri iria iri hinya cia kuuma kūraya aciiguithanie.
 Magaatura hiū ciao cia njora ituike hiū cia mīraū,
 namo matimū mao maturwo hiū cia gūceeha mīti.

Gūtiri rūriri rūgaacooka kūrūa na rūrira rūngi na hiū cia njora,
 kana rūcooke kwīruta ūhoru wa mbaara rūngi.

⁴ O mūdū agaikaraga gītina-ini kīa mūthabibū wake
 na aikarage gītina-ini kīa mūkūyū wake,
 na gūtiri mūdū ūkaamamakia,
 nīgūkorwo ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigite.

⁵ Andū a ndūriri ciothe no marūmīre
 kīrira kīa ngai ciao;
 no ithuī tūrīrūmagīrira kīrira kīa Jehova Ngai witū
 nginya tene na tene.

Mūbango wa Jehova

⁶ Jehova ekuuga atiri:
 “Mūthenya ūcio-rī,
 nīngacookanīrīria ithua;
 na nīngacookanīrīria arīa matahītwo,
 o na arīa nyariirithītie.

⁷ Ithua nīngacitua matigari,
 na arīa maingatītwo ndīmatue rūriri rūri hinya.
 Jehova niwe ūkamaathaga arī Kīrīma-ini gīa Zayuni,
 kuuma mūthenya ūcio nginya tene.

⁸ Ha ūhoru waku, wee mūthiringo ūyū mūrāihu na igūrū
 wa kūrāngira rūūru rwa mbūri,
 o wee kīhitho kīrūmu kīa Mwarī wa Zayuni-rī,
 wathani ūrīa warī naguo mbere nīūgagūcookerera;
 naguo ūthamaki wa Mwarī wa Jerusalemu ūmūcookerere.”

⁹ Atīriri, nīkī kīratūma ūrīre wanīrīre,
 kaī ūtarī na mūthamaki?
 Kaī ūkuīrīrwo nī mūkūhei kīrira,
 tondu wanyitwo nī ruo rūhaana ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwo?

¹⁰ Wīnyogonde nī ruo, wee Mwarī wa Zayuni,
 o ta mūdū-wa-nja akīrūmwo,
 nīgūkorwo rīu no nginya uume itūūra inene
 ūgaikare nja werū-ini.

Nīūgathīi Babuloni;
 kūu nīkuo ūkaahonokerio.
 Kūu nīkuo Jehova agaagūkūūra
 kuuma guoko-ini gwa thū ciaku.

¹¹ No rīri, ndūriri nyingi
 nīcookanīrīre, igūūkīrīre.
 Iroiga atiri, “Rekei anyitwo nī thaahu,
 rekei maito maitū mathekerere Zayuni!”

¹² No cio itingīmenya meciiria ma Jehova;
 o na itiuī mūbango wake,

o we ūrīa ūcicookanagīrīria
ta itīia cia ngano kīhūrīro-inī.

13 “Arahūka, wee Mwarī wa Zayuni, ūhūure ngano ūyo,
nīgūkorwo nīngakūhe hīa cia kīgera;
nīngakūhe mahūngū ma gīcango
nawe nīūkahehenja ndūrīri nyingī.”

Uumithio ūcio meyoire na njira itari ya kīhooito nīūkawamūrīra Jehova,
ūtonga wao ūwamūrīre Mwathani wa thī yothe.

5

Mūthamaki kuuma Bethlehemu

1 Thagathaga mbūtū ciaku cia mbaara,
wee itūūra inene rīa mbūtū cia mbaara,
nīgūkorwo matūrigiicīrie matūūkīrīre.
Nīmakaringa mwathi wa Isiraeli
rūthīa-inī na rūthanju.

2 “No rīrī, wee Bethlehemu Efiratha,
o na harīa arī we mūnini mūno mīhīrīga-inī ya Juda,
thīinī waku nīkuo gūkoima
ūrīa ūgaatuīka mwathi wa Isiraeli,
ūrīa kīhūmo gīake nī gīa kuuma tene,
kuuma mīndī na mīndī.”

3 Tondū ūcio, Isiraeli nīagatiganīrio
nginya ihinda rīkinye,
rīrīa ūrīa ūraarūmwo agaaciara,
nao ariū-a-ithe arīa angī
magaacookerera andū a Isiraeli.

4 Nīagookīra arīithie rūuru rwa mbūri ciake
arī na hinya wa Jehova,
na ūnene wa rītwa rīa Jehova Ngai wake.
Nao nīmagatūūra marī agitūre, nīgūkorwo hīndī ūyo
ūnene wake ūgaakinya o nginya ituri ciothe cia thī.

5 Nake nīagatuīka thayū wao.

Ūhonokania na Mwanangīko

Hīndī irīa Ashuri makaahithūkīra būrūri witū,
na matuīkanīrie cīhitho ciitū nūmu,
nītūkamaarahūrīra arīithi mūgwanja,
o na anene anana mamokīrīre.

6 Nīmagaatha būrūri wa Ashuri na rūhiū rwa njora;
maathe būrūri wa Nimurodi na hiū cia njora icomoretwo.
Nīagatūhonokia kuuma kūrī Aashuri
hīndī irīa magaatharīkīra būrūri witū
na matuīkanīrie mīhaka-inī iitū.

7 Matigari ma Jakubu magaatuīka
ta ime riumīte harī Jehova
gatagatī-inī ka ndūrīri nyingī,
o na ta mbura ya rūthuthuū yurīte nyeki-inī,

ĩrĩa ĩtarehagwo nĩ mũndũ kana ĩkoirio nĩ andũ.

- 8 Matigari ma Jakubu magaaakoragwo gatagatĩ ka ndũrĩrĩ,
o gatagatĩ ka ndũrĩrĩ nyingĩ,
ta mũrũũthi ũrĩ thĩnĩ wa nyamũ cia mũtitũ,
na ta kĩana kĩa mũrũũthi kĩrĩ thĩnĩ wa ndũuru cia ng'onde,
kĩrĩa gĩthiiaa gĩgĩcitihangagia na gĩgĩcitambuura
na gũtirĩ mũndũ ũngĩcihonokia.
- 9 Guoko gwaku nĩgũkambarario na igũrũ kuonanie ũhootani harĩ thũ
ciaku,
na amuku aku othe nĩmakaniinwo.
- 10 Jehova ekuuga atĩrĩ, "Mũthenya ũcio-rĩ,
"nĩngananga mbarathi ciaku ikweherere biũ,
nacio ngaari ciaku cia ita ndĩcitharie.
- 11 Nĩngananga matũũra marĩa manene ma bũrũri wanyu,
na tharũrie cĩhitho iria nũmu cianyu ciothe.
- 12 Nĩngananga ũgo wanyu,
na mũtigacooka kũragũra rĩngĩ.
- 13 Nĩngananga mĩhianano yanyu ya gwacũhio,
na nyanange mahiga manyu marĩa maamũre mũrĩ namo;
mũtigacooka kũinamĩrĩra
wĩra wa moko manyu rĩngĩ.
- 14 Itugĩ cia Ashera iria mũrĩ nacio nĩngacimunya
na momore matũũra manyu manene.
- 15 Nĩngerĩhĩria ndĩ na marakara na mang'ũrĩ
kũrĩ ndũrĩrĩ iria itanjathĩkagĩra."

6

Cĩira wa Jehova harĩ Isiraeli

- 1 Ta thikĩrĩriai ũrĩa Jehova ekuuga:
"Ūkĩrai mwĩciirĩrĩre mbere ya irĩma;
mũreke tũrĩma tũigue ũrĩa mũkuuga.
- 2 Inyuũ irĩma ici, iguai thitango ya Jehova;
thikĩrĩriai inyuũ mĩthingĩ ya thĩ ĩrĩa itũũraga tene na tene.
Nĩgũkorwo Jehova arĩ na cĩira na andũ ake,
nĩarathitanga andũ a Isiraeli.
- 3 "Andũ akwa, kaĩ ndĩmwĩkĩte atĩa?
Ndĩmũnogetie na kĩ? Njookeriai.
- 4 Ndaamũrutire bũrũri wa Misiri,
ngĩmũkũũra kuuma bũrũri wa ũkombo.
Ngĩtũma Musa amũtongorie,
marĩ na Harũni na Miriamu.
- 5 Andũ akwa, ririkanai
ũrĩa Balaki mũthamaki wa Moabi aamũciirĩre,
na ũrĩa Balamu mũrũ wa Beori aamũcookeirie.
Ririkanai rĩgendo rwanyu kuuma Shitimu nginya Giligali,
nĩgeetha mũmenye cĩko cia ũthingu iria Jehova aaneke."
- 6 Nĩ kĩ ingĩtwara mbere ya Jehova,
ngĩnamĩrĩre mbere ya Ngai ũcio ũrĩ igũrũ mũno?
Hihi no ngĩthĩ mbere yake na maruta ma njino,
kana thĩ na tũcaũ twa ũkũrũ wa mwaka ũmwe?

- 7 Anga Jehova no akenio nĩ ndũrũme ngiri nyingĩ,
kana akenio nĩ maguta maingĩ ta ma njuũĩ ngiri ikũmi?
Hihi no ndute mwana wakwa wa irigithathi nĩ ũndũ wa ũremi wakwa,
kana ndute maciaro ma mwĩrĩ wakwa nĩ ũndũ wa mehia ma ngoro yakwa?
- 8 Atĩrĩrĩ, wee mũndũ ũyũ, githĩ Jehova ndakuonetie maũndũ marĩa mega.
Na nĩ ũndũ ũrĩkũ Jehova agwathaga wĩke?
Githĩ to wĩkage maũndũ ma kĩhooito,
na wendage ũhoru wa kũiguanĩra tha,
na ũtwaranage na Ngai waku wĩnyiihĩtie.

Andũ a Isiraeli Kũherithio nĩ ũndũ wa Mahĩtia Mao

- 9 Ta thikĩrĩria! Jehova nĩaretana kũu itũũra inene,
mũndũ ũrĩa mũũgĩ nĩetigĩre rĩtwa rĩaku.
“Rũmbũiya rũthanju, o na ũrĩa ũrũnyitĩte.
- 10 Wee nyũmba ya waganu-rĩ,
no ndiganĩrwo nĩ igĩna iria mwĩũgĩire na njĩra itarĩ ya kĩhooito,
kana ndiganĩrwo nĩ eba ya gũthima irĩa itarĩ ya kĩhooito, irĩa nume?
- 11 No njuge mũndũ ndehĩtie akĩhũthagĩra ratiri itarĩ cia ma,
arĩ na mondo ya mahiga ma gũthima ma maheeni?
- 12 Itonga ciakuo nĩ cia ngũ;
andũ akuo nĩ a maheeni,
na nĩmĩ ciao nĩkũheenania iheenanageria.
- 13 Tondũ ũcio, nĩnyambĩrĩrie gũkũniina,
na ngambĩrĩria gũkwananga nĩ ũndũ wa mehia manyu.
- 14 Mũrĩrĩaga irio na mũtihũũne,
nda cianyu irĩkoragwo o ihũtĩ.
Mũrĩrĩaga mũthiithũ, no mũtikahonokia kĩndũ,
tondũ kĩria gĩothe mwahonokia nĩngakĩniinithia na rũhiũ rwa njora.
- 15 Mũrĩhaandaga no mũtikaagetha;
mũrĩhĩhaga ndamayũ no mũtikehaka maguta ma cio;
mũrĩhĩhaga thabibũ no mũtikanyua ndibei yacio.
- 16 Nĩmũrũmĩrĩire irĩra cia watho wa Omuri
na mĩtugo yothe ya nyũmba ya Ahabu,
mũkarũmĩrĩra irĩra ciao cia ndũire.
Tondũ ũcio nĩngamũrekereria mwanangwo,
na ndekererie andũ anyu matũike a gũthekererwo;
mũgaatũũra mũnyararĩtwo nĩ ndũrĩrĩ icio.”

7

Mĩnyamaro ya Isiraeli

- 1 Hĩ, kaĩ ndĩ mũnyamarĩku-ĩ!
Ndariĩ ta mũndũ ũrongania maciaro maarĩkia kũgethwo hĩndĩ ya riũa,
o ta mũndũ ũrahaara thabibũ thuutha wa magetha;
gũtirĩ kĩmanjĩka gĩa thabibũ kĩngĩrĩĩo,
o na kana ngũyũ iria ciambaga kwĩrua iria ngoro yakwa iĩriragĩria.
- 2 Andũ arĩa eetigĩri Ngai nĩmathirĩte bũrũri-inĩ,
gũtirĩ mũndũ o na ũmwe mũrũngĩrĩru ũtigarĩte.
Andũ othe maĩkarĩte metereire gũita thakame;
o mũndũ araguĩma mũrũ wa nyina na wabu.
- 3 Mahũthagĩra moko mao meerĩ gwĩka ũũru;
mũtongoria etagia iheo na hinya,

nake mūciirithania aamūkagīra mahaki;
arīa marī hinya nīo moigaga kīrīa mekwenda:
othe makagīa ndundu ya gwīka ūūru.

4 Ūrīa mwega mūno wao ahaana ta cong'e,
ūrīa mūrūngīrīru mūno nī mūūru gūkīra rūgiri rwa mūigua.

Mūthenya ūrīa arangīri aku matūire makwīraga ūhoro waguo
nīmūkinyu,
mūthenya ūrīa Ngai agaagūceerera.
Rīrī nīrīo ihinda rīa kīrigiicano kīao.

5 Ndūkanehoke mūdū wa itūūra;
ndūkanehoke o na mūrataguo.

Menyerera ciugo cia kanua gaku,
ndūkaanahe mūtumia waku ūcio ūkomaga gīthūri-inī gīaku ūhoro.

6 Nīgūkorwo mūriū nīagīte gūtīa ithe,
nake mūirītu akaremera nyina,
o nake mūtumia wa mūriū akaremera nyaciarawe,
thū cia mūdū igaatuīka andū a nyūmba yake mwene.

7 No rīrī, nū hakwa-rī, ndīcūthagīrīria Jehova
ndī na kīrīgīrīro,
njeteraire Ngai Mūhonokia wakwa;
Ngai wakwa-rī, nīakanjigua.

Israeli Kwīhaanda Rīngī

8 Atīrīrī, wee thū yakwa-rī, tīga kūngenerera!
O na ingīgūa gūtīrī hīndī itagookīra!
O na ingīkara nduma-inī-rī,
Jehova nīwe ūrītuīkaga ūtheri wakwa.

9 Tondū nī nū ndīmwhīurie,
nīngūkirīrīria mang'ūrī ma Jehova
nginya rīrīa we akaanjūrīrīra,
na onanie kīhooito gīakwa.
Nīakanduta nduma-inī, andehe ūtheri-inī,
na nī nīngeyonera ūthingu wake.

10 Hīndī iyo thū yakwa nīkeyonera ūguo,
na ihumbwo thoni,
o iyo yanjūūragia atīrī,
"Jehova Ngai waku akīrī ha?"
Rīu nī hīndī maitho makwa mekwīonera kūgūa kwayo,
o na īkarangīrīrio thī ta ndooro ya njira-inī.

11 Mūthenya wa gwaka thingo ciaku nīūgakinya,
o guo mūthenya wa kwaramia mīhaka yaku.

12 Mūthenya ūcio, andū nīmagooka kūrī we
moimīte Ashuri na matūūra manene ma Misiri,
na būrūri ūrīa ūrī gatagatī ka būrūri wa Misiri
na Rūūi rwa Farati,
na kuuma iria rīmwe nginya rīrīa rīngī,
na kuuma kīrīma kīmwe nginya kīrīa kīngī.

13 Thī nīkanangīka īkire ihooru nī ūndū wa andū arīa matūūruga kuo,
marī maciaro ma cīko ciao.

Mahooya na Kīgooco

14 Rīithia andū aku na mūthīgi waku,

nño rūūru rwa igai rīaku,
 rūrīa rwīrīthagia rūrī rwiki mūtītū-inī,
 kūrīa kūrī ūrīthio mūnoru.
 Reke irīe o kūu Bashani na Gileadi,
 o ta ūrīa ciarīāga matukū ma tene.

15 “Ta ūrīa gwatarī matukū marīa mwoimire būrūri wa Misiri,
 nīngamoonia morirū makwa.”

16 Ndūrīrī nīkoona na iconoke,
 itunyītwo hinya wacio wothe.
 Nīkenyīta tūnua twacio,
 na ihingare matū ciage kūigua.

17 Igaacūnaga rūkūngū ta nyoka,
 ta ciūmbe iria ikurumaga thī.
 Nīkoimīra kuuma imamo-inī ciacio ikīinainaga;
 nīgacookerere Jehova Ngai witū na guoya,
 na nīgagwītīgīra.

18 Nī Ngai ūrīkū ūhaana tawe,
 ūrīa ūrekagīra matigari ma igai rīake mehia na ūremi wao?
 Ndūtūūraga ūrakarīte nginya tene,
 no nīūkenagio nī kūiguanīra tha.

19 Nīūgatūiguīra tha rīngī,
 mehia maitū nīūkamarangīrīria na makinya,
 na waganu witū wothe ūūnyugute iria-inī kūrīa kūrīku.

20 Nīūgatūūria kīrīkanīro gīaku kūrī Jakubu,
 na ūiguīre Iburahīmu tha,
 o ta ūrīa werīire maithe maitū na mwīhītwa
 matukū-inī macio ma tene.

NAHUMU

¹ Īno n̄yo ndũmĩrĩri nditũ ĩkoniĩ Nineve. Rĩrĩ nĩrĩo ibuku rĩa kĩoneki kĩa Nahumu, ũrĩa Mũelikoshi.

Jehova Kũrakarĩra Nineve

² Jehova nĩ Mũrungu ũrĩ ũiru na mwĩrĩhĩria;
Jehova nĩerĩhagĩria na akaiyũrwo nĩ mang'ũrĩ.

Jehova nĩerĩhagĩria harĩ thũ ciake,
na agatũũria mang'ũrĩ make harĩ amuku ake.

³ Jehova ndahiũhaga kũrakara na nĩarĩ hinya mũnene;
Jehova ndakaaga kũherithia mũndũ mwaganu.

Njĩra yake ĩrĩ thĩnĩ wa rũhuho rũnene na thĩnĩ wa kĩhuhũkanio,*
matu namo nĩ rũkũngũ rwa makinya make.

⁴ Akũũmaga iria, agatũma rĩhũe;
ahũithagia njũũ ciothe.

Bashani na Karimeli nĩkũhoohete,
na kiro kĩa Lebanoni gĩkaragatha.†

⁵ Irĩma ithingithaga mbere yake,
natuo tũrĩma tũgatweka.
Thĩ ĩnainaga ĩrĩ mbere yake,
o na mabũrũri mothe makainaina,
na arĩa othe matũũraga kuo.

⁶ Nũũ ũngũĩtiiria mathirĩ make?
Nũũ ũngĩkũmĩrĩria marakara make mahiũ?
Mang'ũrĩ make-rĩ, maitĩkaga ta mwaki;
ndwaro cia mahiga igathethereka mbere yake.

⁷ Jehova nĩ mweга,
nĩ kũhitho hĩndĩ ya thĩina.
Arĩa mamwĩhokete-rĩ, nĩamamenyagĩrĩra,
⁸ no rĩrĩ, nĩakaniina Nineve
na kĩguũ kĩnene kĩa maaĩ;
nĩakaingata thũ ciake nginya nduma-inĩ.

⁹ Ũrĩa wotha magaaciirĩra gwĩka Jehova-rĩ,
we nĩakaũniina;
o na thĩina ndũgooka hĩndĩ ya keerĩ.

¹⁰ Makaarigiicwo mũigua-inĩ
na marĩio nĩ ndibei yao;
nao magaacinwo ta maragara momũ.

¹¹ Nĩ harĩ ũmwe wiyumĩrĩtie thĩnĩ waku wee Nineve,
ũrĩa ũthugundaga ũuru wa gũũkĩrĩra Jehova,
na akaheanaga irĩra cia waganu.

¹² Jehova ekuuga atĩrĩ:
"O na aakorwo marĩ na arata, na nĩ aingĩ mũno-rĩ,
nĩmakaniinwo, meherio.
O na aakorwo nĩngũnyariirĩte, wee Juda-rĩ,

* **1:3** Ihuhũkanio na huhu nene Kĩrĩkanĩro-inĩ cionanagia hinya na riiri wa Jehova. † **1:4** Bashani, na Karimeli, na Lebanoni kuoikaine nĩ ũndũ wa ũnoru na ũruru wakuo.

ndigacooka gūkūnyariira rīngī.

13 Na rīrī, nīnguunanga icooki rīao riume ngingo-inī yaku,
na nduange mīnyororo īrīa woheetwo nayo.”

14 Jehova nīarutīte watho ūgūkonīī,
wee Nineve, akoiga atīrī,
“Ndūkagīa na njiaro cia gūtūūria rīitwa rīaku.
Nīngananga mīhianano īyo mūicūhie o na īyo ya gūtwekio
īrīa īrī kūu hekarū ya ngai ciaku.
Nīngūhaarīria mbīrīra yaku,
nīgūkorwo ūrī kīndū kīuru biū.”

15 Ta cūthīrīriai kūūrīa irīma-igūrū,
muone magūrū ma mūdū ūrīa ūrarehe ūhoru mwega,
ūrīa wanagīrīra thayū!
Wee Juda-rī, kūngūra ciathī ciaku,
na ūhingie mīhītwa yaku.
Andū aaganu matīgagūtharīkīra rīngī,
nīgūkorwo nīmakaniinwo biū.

2

Kūgūa kwa Nineve

1 Atīrīrī, wee Nineve, mūgūtharīkīri nīokīte gūgūtharīkīra.
Rangīra kīgītīro kīa hinya,
na ūgītīre njīra;
wīhotore,
na wīkīre hinya mūno!

2 Jehova nīagacookeria Jakubu riiri wake,
ūhaane ta riiri wa Isiraeli,
o na aakorwo aanangi nīmamonūhīte,
na makaananga mīthabībū yao.

3 Ngo cia thigari ciake nī cia rangi mūtune,
njamba cia ita ciūhumbīte ngo ndune ta gakarakū.

Igera cia ngaari cia ita irahenia
mūthenya ūrīa cīahaarīrio;
matimū mahangīrītwa mītī ya mīkarakaba
namo makahenūka maahiūrio.

4 Ngaari cia ita iraguthūka ituīkanīirie njīra cia itūūra,
irahanyūka na mbere, nīngī na thuutha,
ituīkanīirie ihaaro-inī cia itūūra.

Ihaana ta imūrī irakana;
irahiūka ta rūheni.

5 Acookanīirīrie mbūtū cia thigari iria njamba,
no ciūkaga ikīhingagwo.
Iguthūkaga nginya rūthingo-inī rwa itūūra inene;
ituūkaga ta ngo ya kūrīgītīra.

6 Hīngīrīrio cia rūūī nī hingūre,*
naguo mūciī wa ūthamaki ūkamomoka.

7 Nī gwathanītwa itūūra rīu inene

* 2:6 Hīngīrīrio cia njūūī nī kuuga kūrīa Rūūī rwa Koseri rwahīngīrīrio, naguo mūiyūro ūcio wahīngūrīro ūkīgūthia thingo.

rĩtahwo na rĩthaamio.
Ngombo ciarĩo cia airĩtu iragirĩka na mĩgambo ta ya ndutura,
na ikehũura ithũri.

8 Nineve kũhaana ta ndia,
na maaĩ makuo nĩkũhwa marahwa.

Kũraanĩrĩrwo, gũkeerwo atĩrĩ, “Ta rũgamai! Ta rũgamai!”
No gũtirĩ mũndũ ũngĩhũgũra.

9 Tahai betha!

Tahai thahabu!

Ūtonga ũrĩa ũrĩ igĩina-inĩ ciao ciothe ndũngĩthira!

10 Nineve nĩgũtahe, na indo igatunyanwo gũgatigwo ũtheri!
Ngoro nĩukuĩte, na maru makaregera,
na mũrĩrĩ ikainaina, o na andũ othe magathita ithiithi.

11 Atĩrĩrĩ, imamo cia mĩrũũthi irĩ ha,
kũndũ kũrĩa yarereire ciana ciayo,
kũrĩa mĩrũũthi ya njamba na ya nga yathiiaga
na ciana ciayo itegwĩtigĩra?

12 Mũrũũthi wa njamba nĩwatambuuriire ciana ciaguo nyama cia
gũciigana,
na ũgũitĩra mũgoma waguo gĩa kũrĩa,
ũkĩiyũria imamo ciaguo na kĩrĩa woragĩte,
na ũkĩiyũria ngurunga ciaguo na kĩrĩa waguĩmĩte.

13 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ,
“Nĩ nĩngũũkĩrĩire.

Nĩngacina ngaari ciaku cia ita na mwaki,
naruo rũhiũ rwa njora nĩrũkaniina mĩrũũthi yaku irĩa mũthĩ.
Nĩdgagũtigĩria kindũ gĩa kũguĩma gũkũ thĩ.

Nayo mĩgambo ya andũ arĩa ũtũmaga
ndĩgaacooka kũiguuo rĩngĩ.”

3

Mwanangĩko Ūtangĩgirĩrĩka Nineve

1 Kaĩ itũura inene rĩa Nineve rĩrĩa rĩitaga thakame rĩrĩ na haaro-ĩ!
Itũura rĩu rĩiyũrĩtwo nĩ maheeni

na indo cia ũtunyani,
na rĩtiagaga andũ moragĩtwo.

2 Rĩ na mwanũko wa mĩcaarica,
na mũrurumo wa magũrũ ma ngaari,
na mbarathi iteng'ere,te,
na ngaari cia ita ikũrũgarũga!

3 Thigari cia mbarathi irahithũka,
ikahenũkia hiũ cia njora
na matimũ marahenia!

Andũ aingĩ nĩmooragĩtwo,
gũkagĩa na hĩba cia arĩa makuĩte,
na ciimba itangĩtarĩka,
nao andũ makahĩngwo nĩ ciimba icio:

4 maũndũ maya mothe marekĩka nĩ ũndũ wa ũingĩ wa merĩrĩria ma
mũmaraya,
ũrĩa ũguucĩrĩrie mũndũ-wa-nja ũcio mũrogi,
ũrĩa watuire ndũrĩrĩ ngombo na ũmaraya wake,

na agĩtua kĩrĩndĩ ngombo na ũragũri wake.

- 5 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ,
 “Nĩ nĩngũgũkĩrĩra.
 Ngũkũheta nguo ikũhumbĩre ũthiũ.
 Nguonia ndũrĩrĩ njaga yaku,
 na ngũconorithie mbere ya mothamaki.
- 6 Ngũgũikĩria gĩko kĩrĩ magigi,
 ngũnyarare ũtuĩke kĩndũ gĩa kũmakania gĩkĩonwo nĩ andũ.
- 7 Arĩa othe magaaakuona nĩmakoora makiugaga atĩrĩ,
 ‘Hĩ, Nineve nĩrĩanange, nũ ũkaarĩcakaira?’
 Mũndũ wa gũkũhooreria-rĩ, ingĩmũruta kũ?”
- 8 Wee-rĩ, ũkĩrĩ mwega gũkĩra Thebesi,*
 itũũra rĩrĩa riakĩtwo Rũũ-inĩ rwa Nili,
 o rĩo rĩrigiicĩrio nĩ maaĩ?
 Rũũ rũo nĩruo rũrĩgitagĩra,
 naruo rũthingo rwarĩo nĩ maaĩ macio.
- 9 Kushi na Misiri nĩcio ciarĩ hinya warĩo ũtangĩathirire;
 Putu na Lubimu maarĩ amwe a thiritũ narĩo.
- 10 No rĩrĩ, nĩriatahirwo,
 na andũ aarĩo magĩthaamio.
 Tũkenge twarĩo twatungumanirio,
 tũgĩtuĩka icunjĩ magomano-inĩ mothe ma njĩra.
 Mĩtĩ nĩyacuukĩrwo andũ aarĩo arĩa maarĩ igweta,
 anene othe aarĩo makĩohwo na mĩnyororo.
- 11 Wee nawe nũkarĩo,
 na nũkoora, wĩhithe,
 wethe kũhitho ũũrĩre thũ ciaku.
- 12 Cĩhitho ciaku nũmu ciothe ihaana ta mĩtĩ ya mĩkũyũ,
 irĩ na ngũyũ iria ciambĩte kwĩrua,
 yainainio-rĩ,
 ngũyũ ikagũa kanua-inĩ ka mũrĩi.
- 13 Tarora, mbũtũ ciaku cia ita,
 hĩ, ciothe ihaana ta andũ-a-nja!
 Ihingo cia bũrũri waku
 nĩ hĩngũrĩre thũ ciaku biũ,
 mĩgũũko yacio igacinwo na mwaki.
- 14 Taha maaĩ ũige, ũgaakorwo namo hĩndĩ ya kũrigiicĩrio,
 ciĩgitĩro ciaku cia hinya ũcirũmie wega!
 Haarĩria rĩũmba,
 kia ndoro,
 ũthondeke maturubarĩ.
- 15 Kũu nĩkuo mwaki ũgaakũniinĩra,
 na rũhiũ rwa njora rũgũtemenge ũthire biũ,
 rũkũrĩe o ta ũrĩa ũngĩrĩo nĩ itono.
 Ciaranai ta itono,
 mũciarane, mũingĩhe ta ngigĩ!
- 16 Onjoria aku ũmaingĩhĩtie,

* 3:8 Thebesi rĩarĩ itũũra inene rĩa mwena wa rũgongo wa Rũũ rwa Nili. No rĩo rĩetagwo No kana No-Amoni.

makaingīha gūkīra njata cia igūrū,
no mahaana ta ngigī iria cianangaga būrūri,
igacooka ikeyūmbūkīra.

¹⁷ Arangīri aku matariī ta ngigī,
anene aku nao nī ta mirumbī ya ngigī,
īrīa yūmbaga thingo-inī ciaku mūthenya wa heho,
no riūa rīara, ikombūka igathiī,
na gūtirī mūdū ūngīmenya kūrīa yathiī.

¹⁸ Atīrīrī, wee mūthamaki wa Ashuri, arīithi aku nīmakomete;
andū aku arīa marī igweta nīmahuurūkīte.
Andū aku othe mahurunjūkīire irīma-inī,
na gūtirī wa kūmacookanīrīria.

¹⁹ Kīronda gīaku gītingīhona;
ngurarō yaku nī ya gūkūūruga.
Mūdū o wothe ūguite ūhorō waku
arahūūra hī tondū nūgwīte,
nūū ūtarī wahutio
nī kīnyariirano gīaku gītārī mūthia?

HABAKUKU

¹ Īno nīyo ndūmīriri nditū ĩrĩa yakinyĩrĩire mūnabii Habakuku.

Gūteta kwa Habakuku

² Wee Jehova-rĩ, nĩ nginya rĩ ngūtūūra ngūkayagĩra ũndeithie,
no wee ũkaaga kũnjigua?

Githĩ ndigūkayagĩra ngiugaga, “Haaro! Haaro!”
no wee ũkaaga kũhonokania?

³ Ūtūmaga ndĩrorere wagi wa kĩhooto nĩkĩ?

Ūkiragĩrĩria maũndū mooru nĩkĩ?

Mwanangĩko na haaro irĩ mbere yakwa;
kūrĩ na njūgitano, nayo mbaara nĩ nyingĩ.

⁴ Nĩ ũndū ũcio, watho nĩmwagithie hinya,
na kĩhooto gĩtihootanaga.

Andũ arĩa aaganu marigiicaga arĩa athingu,
na nĩ ũndū ũcio kĩhooto gĩkoogomio.

Icookia rĩa Jehova

⁵ “Atĩrĩrĩ, ta rorai ndūrĩrĩ na mwĩrorere ũhoru wacio,
na mūmake biũ.

Nĩgũkorwo matukũ-inĩ maku nĩngwĩka ũndū
ũrĩa ũtangĩtikia o na ũngĩrwo.

⁶ Nĩngwarahũra andũ a Babuloni,
andũ a haaro, na matarĩ tha,
arĩa matuĩkanagia thĩ yothe,
na makegwatĩra ciikaro itarĩ ciao.

⁷ Nĩ andũ a kũmakania, na a gwĩtigĩrwo;
nĩo meyathaga, na magetũũgĩria.

⁸ Mbarathi ciao irĩ ihenya gũkĩra ngarĩ,
na nĩ ooru mūno gũkĩra njũũ irĩa icangacangaga kĩhwaĩ-inĩ.

Thigari ciao irĩa ithiiaa ihaicite mbarathi iteng’eraga ta ciũmbũkĩte;
ahaici acio a mbarathi moimaga kũndũ kũraya.

Mombũkaga ta nderi ĩgĩcuuhũkĩra gĩa kũrĩa;

⁹ othe mokaga mehaarĩrie kũruta haaro.

Thigari icio ciao nyingĩ mūno ithiiaa ihaatite ta rũhuho rwa werũ-inĩ,
ĩgathĩ itahĩte andũ aingĩ mūno ta mũthanga.

¹⁰ Manyararaga athamaki,
na makanyũrũria andũ arĩa maathanaga.

Mathekagĩrĩria matũūra mothe manene marĩa mairigĩre;
maakaga ihumbu cia tũiri, magatunyana matũūra macio.

¹¹ Nĩngĩ mahĩtũkagĩra kuo na ihenya o ta rũhuho mathĩte na mbere:
andũ maagararaga watho, magatuĩka ehĩa,
magatua atĩ hinya wao nĩguo ngai yao.”

Gūteta gwa Keerĩ kwa Habakuku

¹² Wee Jehova-rĩ, githĩ ndūtũũraga kuuma tene o na tene?

O Wee Ngai wakwa, ũrĩa wakwa mũtheru, tondũ ũcio tũtigakua.

Wee Jehova-rĩ, nĩwe ũthuurĩte andũ a Babuloni mahingie itũro rĩaku;
wee Rwaro rwa Ihiga-rĩ, ũkamaamũra matũherithie.

¹³ Maitho maku nĩ matheru mūno, matingĩrũrorera ũmaramari;
wee-rĩ, ndũngĩkirĩrĩria maũndū mooru.

- Ūgīkiragīrīria andū arīa oingumania nīkī?
 Ūkiraga nīkī rīrīa andū arīa aaganu
 mekūmeria andū arīa athingu kūmakīra?
- 14 Ūtuīte andū ta thamaki cia iria,
 ūkamatua ta ciūmbe cia iria-inī, iria itarī mūciathi.
- 15 Thū iyo njaganu īmaguucagia othe na ndwano,
 īkamagwatia na wabu wayo,
 īkamacookereria thīnī wa mūtego wayo;
 nī ūndū ūcio īgakena na īgacanjāmūka.
- 16 Nī ūndū ūcio, īrutagīra wabu wayo igongona,
 na īgacīnīra mūtego wayo ūbumba,
 nīgūkorwo wabu wayo nīguo ūtūmaga itūūre īikenagia,
 na īkarīūaga irio iria njega mūno.
- 17 Īgūtūūra itahaga na wabu wayo,
 īkaniinaga ndūrīrī ingī itegūciguīra tha?

2

- 1 Nīngūrūgama handū hakwa ha kūrangīra,
 na njikare o hau rūthingo igūrū.
 Njetereire njigüe ūrīa ekūnjīra,
 nīguo menye ūrīa ingīcookia nī ūndū wa iteta rīrī.

Icookia rīa Jehova

- 2 Nake Jehova akīnjookeria atīrī,
 “Andīka ūguūrio ūyū,
 ūwandīke wega ihengere-inī na ndemwa nene,
 nīgeetha ūthomeke wega,
 o na mūndū angīkorwo ateng’erete.
- 3 Nīgūkorwo ūguūrio ūyū wetereire ihinda rīrīa rītuītwo;
 waragia ūhorō wa matukū ma mūthia,
 na ndūngītuīka wa maheeni.
 O na ūngīkara mūno-rī, wetereire.
 Ti-itherū nīūkahingio, na ndūgatīrio.
- 4 “Atīrīrī, mūndū mwītīi-rī,
 merirīria maake ti marūngīrīru;
 no mūndū ūrīa mūthingu
 agatūūra muoyo nī ūndū wa gwītīkia gwake;
- 5 ti-itherū, mūndū ūcio mwītīi nīakunyanagīrwo nī ndibe;
 nī mwītīi na ndarī hīndī ahurūkaga.
 Tondū akorokete ta mbīrīra,
 na o ta ūrīa gīkuū gītaiganagia,
 o nake ndaiganagia;
 acookanagīrīria ndūrīrī ciothe harī we,
 na agataha andū a ndūrīrī ciothe.
- 6 “Githī andū othe matikamūthekerera makīmūnyūrūragia, na
 mamūnyarare, makiugaga atīrī,
 “Kaī mūndū ūrīa wīgagīra indo cia ūici,
 na agetongia na indo cia ūtunyani arī na haaro-ī!
 Egūtūūra ekaga ūguo nginya-rī?”
- 7 Andū arīa ūrī na thīrī wao githī matigagūūkīrīra o rīmwe?
 Githī matikaarahūka, na matūme ūinaine,

macooke makūnyamarie?

8 Tondū nīūtahīte ndūrīrī nyingī indo ciao,
matigari ma ndūrīrī icio, nīmagagūtaha indo o nawe.

Nī ūndū nīūitite thakame ya andū,
na ūkaananga mabūrūri, na matūūra manene, o na arīa othe marī
kuo.

9 “Mündū ūrīa wakaga wathani wake,
na agetongia na uumithio ūtarī wa kīhooto,
nīgeetha aake nyūmba yake handū igūrū
nīguo ehonokie ndakanyiitwo nī mwanangīko,
kaī arī na haaro-ī!

10 Wee wanaciirīra kūniinwo kwa ndūrīrī nyingī,
ūgaconorithia nyūmba yaku mwene,
na ūkoorwo nī muoyo waku.

11 Mahiga ma rūthingo nīmakanīrīra,
na mīgamba ya mbaū nīkamūkīria.

12 “Mündū ūrīa wakithagia itūūra inene na ūiti wa thakame,
na akahaanda itūūra na nījira cia ūmaramari, kaī arī na haaro-ī!

13 Githī Jehova Mwene-Hinya-Wothe ndatuīte
atī wīra wa andū no ngū cia gwakīrīria mwaki,
na atī ndūrīrī ciīnogagia o tūhū?

14 Nīgūkorwo thī nīkaiyūrwo nī ūmenyo wa riiri wa Jehova,
o ta ūrīa maaī maiyūrīte iria-inī.

15 “Mündū ūrīa ūheaga andū a itūūra rīake njoohi,
akamatahīria mondo-inī ya rūūa ya ndibei ngīnya makarīō,
nīgeetha erorere njaga yao, kaī arī na haaro-ī!

16 Ūkaiyūrwo nī thoni, handū ha kūgīa na riiri.
Rīrī nīrīo ihinda rīaku!

Nyua, ūrīō,
nayo njaga yaku yoneke!

Gīkombe kuuma guoko-inī kwa ūrīo kwa Jehova
nīkīragūkora, na njono nīkūhumbīra riiri waku.

17 Haaro irīa ūrutīire Lebanoni-rī, nīgākūhubīkania,
na wanangi waku wa nyamū-rī, nīgākūmakia mūno.

Nī ūndū nīūitite thakame ya andū,
na ūkaananga mabūrūri, na matūūra manene, na arīa othe marī kuo.

18 “Mūhianano mūicūhie nī wa bata ūrīkū mündū aarīkia kūwacūhia?
O naguo mūhianano wa gūtwekio ūrīa ūtūmaga andū maheeneke nī
wa bata ūrīkū?

Nīgūkorwo ūrīa ūūthondekaga ehokaga kīrīa ombīte;
athondekaga mīhianano ītaaragia.

19 Mündū ūrīa wīraga rūbaū atīrī, ‘Gīa na muoyo!’
Kana akeera ihiga rītarī muoyo atīrī, ‘Arahūka!’ Kaī arī na haaro-ī!

Indo ta icio ciakīhota kuonia mündū njīra?
Ihumbītwo thahabu na betha;
no itīrī na mīhūmū thīnī wacio.

20 No rīrī, Jehova arī hekarū-inī yake theru;
thī yothe nīkire ki irī mbere yake.”

3

Ihooya rĩa Habakuku

- 1 Rĩrĩ nĩ ihooya rĩa mūnabii Habakuku, rĩa kũinwo ta rwĩmbo.
- 2 Atĩrĩrĩ Jehova, nĩnjiguĩte ũhoro wa ngumo yaku,
nganyĩitwo nĩ guoya nĩ ũndũ wa ciiko ciaku.
Rurumũkia ciiko ciaku matukũ-inĩ maya maitũ,
ũtũme imenyeke matukũ-inĩ maitũ;
o na hĩndĩ ĩrĩa ũrĩ mūrakaru, iguanagĩra tha.
- 3 Ngai ookire oimĩte Temani,
ũcio Mũtheru agĩũka oimĩte Kĩrĩma kĩa Parani.
Riiri wake ũkĩhumbĩra igũrũ,
naguo ũgooci wake ũkĩyũra thĩ.
- 4 Ũkengi wake wahaanaga ta riũa rĩkĩratha;
mirũri yahenũkaga kuuma guoko-inĩ gwake,
naho hau nĩho hinya wake wahithĩtwo.
- 5 Mũthiro nĩguo wamũtongoragia;
mũrimũ wa mũthiro ũkamuumu thuutha.
- 6 Aarũgamire, agĩthingithia thĩ;
agĩcũthĩrĩria agĩtũma ndũrĩrĩ ciinaine.
Irĩma cia tene ikĩmumuthũka,
natuo tũrĩma twa tene tũkĩmomoka.
Mĩthĩire yake-rĩ, nĩ ya tene na tene.
- 7 Nĩndonire andũ arĩa matũũraga hema cia Kushani marĩ na mĩnyamaro,
nao arĩa matũũraga Midiani maiyũrĩtwo nĩ ruo rũnene.*
- 8 Wee Jehova-rĩ, nĩ njũũ warakarĩire?
Mang'ũrĩ maku-rĩ, nĩ tũrũũ mokĩrĩire?
Wee-rĩ, wokĩrĩire iria na mang'ũrĩ maku
rĩrĩa wahaicĩte mbarathi ciaku
na ngaari ciaku cia ũhootani cia ita?
- 9 Nĩwarutire ũta waku, ũkĩwoya na igũrũ,
na ũgĩtia mĩguĩ mĩingĩ.†
Nayo thĩ ũkĩmĩgayania na njũũ;
10 irĩma ciakuonire ikĩnyogonda.
Kĩguũ kĩa maaĩ nakĩo gĩgĩtherera;
maaĩ ma kũrĩa kũriku makĩhũũyũka,
na makĩambararia makũmbĩ mamu na igũrũ taarĩ moko.
- 11 Riũa na mweri nĩciarũgamire o ro ũguo kũu igũrũ,
ciona ũtheri wa mĩguũ yaku ikĩrathũka,
na ciona kũhenia gwa itimũ riaku rikĩmenũka.
- 12 Watũkanĩirie thĩ na mang'ũrĩ,
na ũkĩhũũra ndũrĩrĩ ũrĩ na marakara.
- 13 Wokire kũhonokia andũ aku,
na ũhonokie ũrĩa waku mũitĩrĩrie maguta.
Wahehenjire kĩongo kĩa nyũmba ya waganu,
ũkĩmĩtharia nginya itũna-inĩ ciayo.
- 14 Wamũtheecire mũtwe na itimũ riake mwene,

* 3:7 Andũ a Kushani na Midiani maarĩ Aarabu arĩa matũũraga gũkuhĩ na Edomu. † 3:9 Mĩguĩ
haha nĩ heni na marurumĩ iria Mwathani aahũthĩire.

rĩrĩa njamba ciake cia ita ciatũtharĩkĩire itũharaganie;
cigakenagĩrĩra ta igũtambuura athĩni arĩa mehithĩte.

15 Wee wakinyire iria igũrũ na mbarathi ciaku,
ũgĩthuka maaĩ macio maingĩ, magĩtuĩka makũmbĩ manene.

16 Ndaiguire ũhoro ũcio,
ngoro yakwa igĩtumatuuma,
nacio iromo ciakwa ikĩinaina nĩ mũgambo ũcio;
mahĩndĩ makwa makĩonja,
namo magũrũ makwa makĩinaina.

No nĩ nĩngweterera ngĩrĩrĩrie,
nginya mũthenya ũrĩa wa kũnyariirĩka ũgaakinya,
ũkore rũrĩrĩ rũrĩa rũtũtharĩkagĩra.

17 Atĩrĩrĩ, o na mũkũyũ ũngĩaga kũruta kĩro,
nayo mĩthabibũ yaage thabibũ,
o nago mũtamaiyũ wage maciaro,
nayo mĩgũnda yaage irio;

o na kũngĩaga ng'ondũ gĩcegũ
na kwage ng'ombe ciugũ-inĩ-rĩ,

18 nĩ no ndĩrĩkenagĩra Jehova,
njanjamũkage nĩ ũndũ wa Ngai Mũhonokia wakwa.

19 Mwathani Jehova nĩwe hinya wakwa,
atũmaga magũrũ makwa magĩe ihenya ta magũrũ ma thwariga,
nake aahotithagia kũhaica kũrĩa gũtũũgĩru.

Kũrĩ mũtongoria wa nyĩmbo. Rwĩmbo rũrũ nĩ rwa kũinwo na inanda cia
mũgeeto.

ZEFANIA

¹ Atĩrĩrĩ, ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩrĩa yakinyĩrĩire Zefania mũrũ wa Kushi, mũrũ wa Gedalia, mũrũ wa Amaria, mũrũ wa Hezekia, rĩrĩa Mũthamaki Josia mũrũ wa Amoni aathamakaga Juda.

Juda Gũtuĩrwo Ciira

² Atĩrĩrĩ, Jehova ekuuga ũũ:

“Nĩnganiina indo ciothe ithire biũ,
ithire kũndũ guothe gũkũ thĩ.

³ Nĩnganiina andũ o na nyamũ;
njooke niine nyoni cia rĩera-inĩ,
na thamaki cia irĩa-inĩ.

Andũ arĩa aaganu magaatigĩrio o hĩba cia mahuti,
hĩndĩ ĩrĩa ngaaniina andũ mathire kũndũ guothe gũkũ thĩ,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁴ “Nĩngatambũrũkia guoko gwakwa njũkĩrĩre Juda,
na njũkĩrĩre andũ othe arĩa matũũraga Jerusalemu.

Nĩnganiina mĩhianano ya Baali ĩrĩa ĩtigarĩte gũkũ,
na niine marĩitwa ma andũ arĩa matooi Ngai,
na athĩnjĩri-ngai cia mĩhianano,

⁵ o acio mainamagĩrĩra,
makahooya mbũtũ cia igũrũ marĩ nyũmba igũrũ,
o na makainamĩrĩra, makehĩta na rĩitwa rĩa Jehova,
na magacooka makehĩta na rĩitwa rĩa Milikomu,

⁶ o acio matigaga kũrũmĩrĩra Jehova magacooka na thuutha,
na maticaragia Jehova, o na kana makamũrongooria.

⁷ Atĩrĩrĩ, kirai ki mũrĩ mbere ya Mwathani Jehova,
nĩgũkorwo mũthenya wa Jehova ũri hakuhi.

Jehova nĩahaarĩirie igongona;
nĩngĩ nĩamũrĩte andũ arĩa etite.

⁸ Mũthenya ũcio wa igongona rĩa Jehova-rĩ,
nĩngaherithia anene, o na herithie ariũ a mũthamaki,
hamwe na arĩa othe magaakorwo mehumbĩte nguo cia bũrũri ũngĩ.

⁹ Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngaherithia ataagarari othe a hingĩro,
o acio maiyũragia hekarũ ya ngai ciao na haaro na maheeni.”

¹⁰ Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio
nĩgũkaiguuo mũkayo uumĩte Kĩhingo-inĩ gĩa Thamaki,
o na kũgirĩka kuumĩte Itũũra Rierũ,
naguo mũrurumo mũnene wa mũmomoko uume tũrĩma-inĩ.

¹¹ Girĩkai, inyuĩ mũtũũraga rũgongo rwa ndũnyũ;
nũgirĩke tondũ onjorithia anyu othe nĩmekũniinwo,
na arĩa othe monjorithanagia na betha manangwo.

¹² Hĩndĩ iyo nĩngoya matawa njethe andũ Jerusalemu,
na herithie arĩa meiganĩtie,
arĩa mahaana ndibeĩ ĩtiganĩrio na kĩnyita kĩayo,
arĩa meciiragia atĩrĩ,
‘Jehova ndarĩ ũndũ angĩĩka, mwega kana mũũru.’

¹³ Ũtonga wao nũgatahwo,

na nyũmba ciao imomorwo.
 Nĩmagaka nyũmba,
 no matigacitũũra;
 nĩmakahaanda mĩgũnda ya mĩthabibũ,
 no matikanyua ndibei yayo.

Mũthenya ũrĩa Mũnene wa Jehova

- 14 “Mũthenya ũrĩa mũnene wa Jehova ũrĩ hakuhi,
 ũrĩ hakuhi na nĩũrooka narua.
 Ta thikĩrĩrai! Kĩrĩro kĩa mũthenya ũcio wa Jehova gĩgaakorwo kĩrĩ
 kĩnene,
 nacio njamba cia ita nĩkaarĩra mũno irĩ kũu.
 15 Mũthenya ũcio-rĩ, ũgaakorwo ũrĩ wa mang’ũrĩ,
 mũthenya wa mĩnyamaro na ruo rũnene,
 mũthenya wa mathũina na mwanangĩko,
 mũthenya wa nduma na mairia,
 mũthenya wa matu na nduma ndumanu,
 16 mũthenya wa kũhuhwo karumbeta na mbugĩrĩrio ya mbaara
 ya gũũkĩrĩra matũũra marĩa mairigĩrwo na hinya,
 na gũũkĩrĩra mĩthiringo ĩrĩa mĩraihu na igũrũ.
 17 Nĩngarehere andũ mĩnyamaro,
 nao magaaathĩaga ta andũ atumumu,
 nĩ ũndũ nĩmehĩrie Jehova.
 Thakame yao nĩgaitwo ta rũkũngũ,
 nacio nyama cia nda ciao iteo ta irĩ rũrua.
 18 Betha kana thahabu ciao
 itikahota kũmahonokia,
 mũthenya ũcio wa mang’ũrĩ ma Jehova.
 Thĩ yothe ĩkaaniinwo
 na mwaki wa ũiru wake,
 nĩgũkorwo arĩa othe matũũraga gũkũ thĩ
 nĩakamaniina o rĩmwe.”

2

- 1 Mwĩcookanĩrĩriei hamwe, mwĩcookanĩrĩriei hamwe
 inyuĩ rũrĩrĩ rũrũ rũtarĩ thoni.
 2 Mwĩcookanĩrĩriei mbere ya ihinda rĩrĩa rĩtuĩtwo gũkina,
 mũthenya ũcio ũmũkorerere ta ũrĩa mũũngũ ũmbũragwo nĩ
 rũhuho,
 mbere ya marakara mahiũ ma Jehova mamũkore,
 mbere ya mũthenya ũcio wa mang’ũrĩ ma Jehova kũmũkora.
 3 Cariai Jehova, inyuĩ andũ othe arĩa enyihia a bũrũri,
 inyuĩ arĩa mwĩkaga ũrĩa aathanĩte.
 Mwĩcarĩriei ũthingu, mwĩcarĩriei kwĩnyiihia;
 no gũkorwo nĩmũkagitĩrwo
 mũthenya ũcio wa marakara ma Jehova.

Ūrathi wa Gũũkĩrĩra Filistia

- 4 Itũũra rĩa Gaza nĩrigatiganĩrio,
 narĩo itũũra rĩa Ashikeloni rĩanangwo.
 Andũ a Ashidodi makaarutũrũrwo mũthenya barigici,
 narĩo itũũra rĩa Ekironi rĩthario ta mũtĩ ũkũmunywo.
 5 Inyuĩ arĩa mũtũũraga ndwere-inĩ cia iria,

o inyuĩ Akerethi, kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ!
Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩ ĩgũũkĩrĩre,
wee Kaanani, bũrũri wa Aflisti.

“Nĩngakũniina,
na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũgaatigara.”

6 Bũrũri ũcio ũrĩ ndwere-inĩ cia iria, o kũu Akerethi matũũraga,
gũgaatuĩka kũndũ gwa gwakwo ithũnũ cia arũithi, na ciugũ cia
ng’ondũ.

7 Bũrũri ũcio ũgaatuĩka wa matigari ma nyũmba ya Juda;
kũu nĩkuo makoona ũrĩthio.

Hwaĩ-inĩ magaaakomaga nyũmba cia Ashikeloni.

Nake Jehova Ngai wao nĩakamamenyerera, na atũme magaacĩre
rĩngĩ.

Ūrathi wa Gũũkĩrĩra Moabi na Amoni

8 “Nĩnjiguĩte irumi cia Moabi
na inyũrũri cia Amoni,
acio maarumĩre andũ akwa
na makĩĩhĩta gũũkĩrĩra bũrũri wao.”

9 Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ,
“Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ,

Moabi gũgaatuĩka o ta Sodomu,
naguo bũrũri wa Amoni ũtuĩke ta Gomora,
kũndũ kwa rĩa, na marima ma cumbĩ,
kũndũ gũtakũraga kĩndũ kuuma tene.

Matigari ma andũ akwa nĩmakaamataha;

nao andũ a rũrĩrĩ rwakwa arĩa makaahonoka nĩmakagaya bũrũri
wao.”

10 Maũndũ macio nĩmakamakora nĩ ũndũ wa mwĩtĩĩo wao,
na nĩ ũndũ wa kũruma na kũnyũrũria andũ a Jehova Mwene-Hinya-
Wothe.

11 Jehova nĩagetigĩrwo nĩo
rĩrĩa akaananga ngai ciothe cia bũrũri ũcio.

Ndũrĩrĩ iria irĩ hũgũrũrũ-inĩ ciothe cia iria nĩkamũhooya,
o rũrĩrĩ rũrĩ bũrũri waruo kĩũmbe.

Ūrathi wa Gũũkĩrĩra Kushi

12 “O na inyuĩ, andũ a Kushi,
nĩmũkooragwo na rũhiũ rwakwa rwa njora.”

Ūrathi wa Gũũkĩrĩra Ashuri

13 Nĩagatambũrũkia guoko gwake okĩrĩre andũ a gathigathini
na aniine Ashuri,

atige Nĩneve gũkĩrĩte ihooru,
na kũumagarĩte o ta werũ.

14 Ndũũru cia mbũri na ng’ombe igaakoma kuo,
hamwe na ciũmbe cia mĩthemba yothe.

Ndundu cia werũ na ndundu iria ng’ambi
nĩikomba itugĩ-inĩ ciakuo.

Kayũ ka mĩgambo yacio gakaĩguuagwo ndirica-inĩ,
hĩba cia mahĩga igaakorwo mĩrango-inĩ,
nayo mĩgamba ya mĩtarakwa itigwo ũtheri.

15 Rĩrĩ nĩrĩo itũũra rĩrĩa rĩratũire na gĩkeno,
o na rĩtarĩ na ũgwati.
Rĩrĩa rĩeũruga atĩrĩ,
“Nĩ no nĩ, na gũtirĩ ũngĩ tiga nĩ.”
Kaĩ nĩrĩkianangĩtwo,
rĩgatuĩka o kĩmamo kĩa nyamũ cia gĩthaka-ĩ!
Arĩa othe mahĩtũkağĩra harĩ rĩo
no kũrĩnyũrũria na kũrĩorota.

3

Mehia ma Jerusalemu

- 1 Kaĩ itũũra rĩrĩ inene rĩa andũ aremi, na rĩgwatĩtio thaahu,
o na rĩyũrĩte maũndũ ma kũhinyanĩrĩria rĩrĩ na haaro-ĩ!
- 2 Rĩtirĩ mũndũ rĩathĩkağĩra, rĩtĩtĩkağĩra gũtaarwo.
Rĩtĩthokaga Jehova, na rĩtikuhagĩrĩria Ngai warĩo.
- 3 Anene aarĩo mahaana ta mĩrũũthi ĩkũrarama,
aathani aarĩo mahaana ta njũũi iria icangacangaga hwaĩ-inĩ,
gũtirĩ kĩndũ matigagia gĩkinyie rũciinĩ.
- 4 Anabii aarĩo nĩ etĩi;
nĩ andũ a ungumania.
Athĩnjĩri-Ngai aarĩo mathaahĩtie handũ-harĩa-haamũre,
na magathũkia watho.
- 5 Jehova ũrĩa ũrĩ thĩinĩ warĩo nĩ mũthingu;
we ndeekaga ũũru.
Rũciinĩ o rũciinĩ nĩatuanagĩra ciira na kĩhooito,
mũthenya o mũthenya ndagaga gwĩka ũguo,
no arĩa matarĩ athingu matĩrĩ thoni.
- 6 “Nĩniinĩte ndũrĩrĩ;
ciĩgĩtĩro ciao cia hinya nĩ momore.
Nacio barabara ciao ndũmĩte itiganĩrio,
gũtirĩ mũndũ ũracigerera.
Matũũra mao manene nĩmanange;
gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũtigarĩte, gũtirĩ o na ũmwe.
- 7 Ndeerire itũũra rĩu inene atĩrĩ,
‘Ti-itherũ nĩũkanjĩtigĩra,
na wĩtikĩre gũtaarwo!’
Hĩndĩ ĩyo itũũro ciake itikaniinwo,
o na kana maherĩthia makwa mamũkore.”
No o meeriragĩria o gwĩka ũũru
maũndũ-inĩ mao mothe.
- 8 Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga atĩrĩ,
“Ikari mĩnjeterereire,
mweterere mũthenya ũrĩa ngaarũgama ndute ũira.
Nĩndũite atĩ nĩngacookanĩrĩria ndũrĩrĩ hamwe,
na nyũnganie mothamaki,
nĩguo ndĩmaitĩrĩrie mang’ũrĩ makwa,
nĩmo marakara makwa mahiũ.
Thĩ yothe nĩkaniinwo
nĩ mwaki wa marakara ma ũiru wakwa.
- 9 “Hĩndĩ ĩyo nĩngatheria mĩromo ya ndũrĩrĩ,
nĩguo othe makayagĩre rĩtwa rĩa Jehova,

na mamūtungatagĩre marĩ na ũrũmwe.

10 Andũ akwa arĩa mahurunjũkĩire
mũrimo ũrĩa ũngĩ wa njũũ cia Kushi,
o acio maahooyaga,
nĩmakandehera maruta.

11 Mũthenya ũcio wee ndũgaconorithio
nĩ ũndũ wa maũndũ mothe marĩa mooru wananjĩka,
tondũ nĩngeheria arĩa othe makenagĩra mwĩtĩio wao,
ndĩmarute kuuma itũũra-inĩ rĩĩrĩ inene.

Ndũgacooka gwĩtũũgĩria
ũrĩ kĩrĩma-inĩ giakwa gĩtheru.

12 No rĩrĩ, nĩngatigia gatagatĩ-inĩ kanyu
andũ arĩa ahooreri na enyĩhia,
arĩa mehokete rĩitwa rĩa Jehova.

13 Matigari ma Isiraeli matigekaga ũũru;
matikaheenanagia,
kana ũhinga woneke tũnua-inĩ twao.

Makaarĩaga na magakoma,
na gũtirĩ mũndũ ũkaamamakia.”

14 Atĩrĩrĩ, wee Mwarĩ wa Zayuni, ina rwĩmbo;
o nawe, Isiraeli anĩrĩra!

Nawe Mwarĩ wa Jerusalemu
kena na ũcanjamũke na ngoro yaku yothe!

15 Jehova nĩheretie ihũũra riaku,
nacio thũ ciaku nĩacingatĩte.

Jehova mũthamaki wa Isiraeli arĩ hamwe nawe;
ndũgacooka gwĩtigĩra mwanangĩko rĩngĩ.

16 Mũthenya ũcio nĩmakeera Jerusalemu atĩrĩ,
“Wee Zayuni, ndũgacooke gwĩtigĩra
na ndũkaregerie moko maku.

17 Jehova Ngai waku arĩ hamwe nawe,
o we ũrĩa ũrĩ hinya wa kũhonokania.

Nĩarĩgũkenagĩra mũno,
na nĩarĩkũhooragĩria na wendo wake,
agũkũngũire akĩinaga nyĩmbo.”

18 “Kĩeha gĩa ciathĩ iria njathane nĩngamwehereria;
icio ikoretwo irĩ mũrĩgo na cia thoni harĩ inyuĩ.

19 Hĩndĩ iyo nĩngaherithia
arĩa othe maamũhinyagĩrĩria;
nĩngahonokia arĩa ithua,
na njookererie arĩa mahurunjĩtwo.

Nĩngatũma magĩe igweta na ndĩmagocithie
mabũrũri-inĩ mothe kũria manaconorithio.

20 Ihinda rĩu nĩngamũcookanĩrĩria;
hĩndĩ iyo nĩngamũcookia mũciĩ.

Nĩngatũma mũgĩe igweta na ndĩmũgoocithie
gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ,

hĩndĩ irĩa ngaatũma mũgaacĩre rĩngĩ,
o mũkũionagĩra na maitho manyu,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

HAGAI

Andū kwīrwo maake Nyūmba ya Jehova

¹ Na rīrī, mwaka-inī wa keerī wa gūthamaka kwa Dario,* mūthenya wa mbere wa mweri wa gatandatū, ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre Zerubabeli mūrū wa Shealitieli, mwathi wa būrūri wa Juda, na kūrī Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, na kanua ka mūnabii Hagai makūrwo atīrī,

² Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Andū aya moigaga atīrī, ‘Thinda ti ikinyu rīa gwakīra Jehova nyūmba.’”

³ Ningī ndūmīriri ya Jehova īgīūka na kanua ka mūnabii Hagai īkīūria atīrī, ⁴ “Anga nī ihinda rīanyu inyuī ene rīa gūikara nyūmba iria ng’emie na mbaū rīrīa nyūmba īno yakwa īkarīte irī nyanangīku?”

⁵ Na rīrī, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mwīcūraniei wega ūrīa mīthīire yanyu itariī. ⁶ Mūhaandīte irio nyingī, no mūkagetha o tūnini. Mūrīaga no mūtihūnaga. Mūnyuuga no mūtinyootokaga. Mwīhumbaga nguo no mūtiiguaga ūrugarī. Ningī ūrīa ūthūkūmaga, aanyīta mūcaara wake awīkağīra mūhuko ūrī na marima.”

⁷ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mwīcūraniei wega ūrīa mīthīire yanyu itariī. ⁸ Ambatai irīma-inī mūgīre mbaū, mūūke mūnjakīre nyūmba, nīgeetha nū ndīmīkenagīre na ndūike wa gūtīagwo,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. ⁹ Mwerīgağīrīra uumithio mūingī, no rīrī, mūkīona o kīndū kīnini. Kīrīa mwainūkīrie, ngīkūmbūra na mīhūmū yakwa. Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūūria atīrī, “Ndeekire ūguo nīkī? Ndeekire ūguo nī ūndū wa nyūmba yakwa, irīa īkarīte irī nyanangīku, rīrīa o ūmwe wanyu arahangīra maūndū ma nyūmba yake mwene. ¹⁰ Nī ūndū wanyu, igūrū nīrīregete gūita ime, nayo thī ikarega na maciaro mayo. ¹¹ Nīndatūmire būrūri wage mbura mīgūnda-inī na irīma-inī, o na ngīūmia ngano, na ngīniina ndibei ya mūhihano na maguta na kīrīa gīothe thī īciaraga, na ngīnyīihia andū na mahiū, na ngīthūkia wīra wa moko manyu.”

¹² Ningī Zerubabeli mūrū wa Shealitieli, na Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, na matigari mothe ma andū, magīathīkīra mūgaambo wa Jehova Ngai wao, o na ndūmīriri ya mūnabii Hagai, tondū nī Jehova Ngai wao wamūtūmīte. Nao andū acio magūtīgīra Jehova.

¹³ Ningī Hagai mūtūmwo wa Jehova akīheana ndūmīriri īno ya Jehova kūrī andū, akīmeera atīrī: Jehova ekuuga atīrī, “Nī ndī hamwe na inyuī.”

¹⁴ Nake Jehova akīarahūra roho wa Zerubabeli mūrū wa Shealitieli, mwathi wa Juda, na roho wa Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, o na roho wa andū othe arīa maatigarīte, nao magīūka, makīambīrīria kūruta wīra wa nyūmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wao. ¹⁵ Kwarī mūthenya wa mīrongo īrī na īna, mweri wa gatandatū, mwaka-inī wa keerī wa gūthamaka kwa Dario.

2

Riiri wa Nyūmba İyo Njerū

* 1:1 Mūthamaki Dario aathamakaga būrūri wa Perisia mwaka-inī wa 522 nginya 486 mbere ya gūciarwo gwa Kristū.

1 Na rĩrĩ, mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ũmwe, mweri wa mũgwanja, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire mũnabii Hagai, akĩrwo atĩrĩ, 2 “Arĩria Zerubabeli mũrũ wa Shealitieli, mwathi wa bũrũri wa Juda, na Joshua mũrũ wa Jehozadaki, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, na andũ othe arĩa matigaire, ũmoorie atĩrĩ, 3 ‘Nũũ wanyu ũtigariĩte wonire nyũmba ĩno na riiri wayo wa mbere? Mũrona ĩhaana aĩa rĩu? Githĩ mũtiramĩona ĩhaana ta kindũ gĩa tũhũ?’ 4 Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Gĩa na hinya, wee Zerubabeli, na ũgĩe na hinya, wee Joshua mũrũ wa Jehozadaki, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, gĩa na hinya inyuĩ andũ othe a bũrũri, na mũrute wĩra, nĩgũkorwo ndĩ hamwe na inyuĩ.’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. 5 ‘Ŭguo nĩguo ndaarĩkanĩire na inyuĩ, rĩria mwoimire bũrũri wa Misiri, na Roho wakwa egũtũũra thĩinĩ wanyu. Tigai gwĩtigĩra.’

6 “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ; ‘Thuutha wa kahinda kanini nĩngathingithia igũrũ na thĩ rĩngĩ, na thĩngithie iria na thĩ nyũmũ. 7 Nĩngathingithia ndũrĩrĩ ciothe, nake ũrĩa wĩriragĩrio nĩ ndũrĩrĩ ciothe nĩagooka, na nĩ nĩngaiyũria nyũmba ĩno riiri,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. 8 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Betha nĩ yakwa, o na thahabu nĩ yakwa. 9 Riiri wa nyũmba ĩno ũgaakorwo ũrĩ mũnene gũkĩra riiri wa nyũmba ĩrĩa ya mbere,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. ‘Na handũ haha nĩngaheana thayũ,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.”

Irathimo cia Andũ arĩa Marĩ na Thaahu

10 Mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩna, mweri wa kenda, mwaka wa keeri wa gũthamaka kwa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire mũnabii Hagai akĩrwo atĩrĩ, 11 “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Ŭriai athĩnjĩri-Ngai ũrĩa watho ugĩte: 12 Mũndũ angĩkuua nyama nyamũre ruuno-inĩ rwa nguo yake, naruo ruuno rũhutie mũgate, kana thubu, kana ndibeĩ, kana maguta, o na kana irio ingĩ-rĩ, irio icio ciatuĩka nyamũre?’ ” Nao athĩnjĩri-Ngai magĩcookia atĩrĩ, “Aca.”

13 Ningĩ Hagai akĩmooria atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩ na thaahu nĩ ũndũ wa kũhutania na kĩimba, angĩhutia kindũ kĩmwe gĩa icio-rĩ, kindũ kũ no kĩnyitwo nĩ thaahu?”

Nao athĩnjĩri-Ngai magĩcookia atĩrĩ, “Ĩ, no kĩnyitwo nĩ thaahu.”

14 Ningĩ Hagai akĩmeera atĩrĩ, “Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Ŭguo noguo andũ aya na rũrĩrĩ rũrũ matariĩ maitho-inĩ makwa; ũrĩa wothe meekaga na kĩria gĩothe marutaga kũu, kĩri na thaahu.

15 “ ‘Na rĩrĩ, mwĩcũranieĩ wega ũhoru ũyũ kuuma ũmũthĩ, mũtaranie ũrĩa maũndũ maatariĩ mbere ya rĩria gũtaarĩ ihiga rĩaigĩrĩrwo igũrũ wa rĩngĩ mwako-inĩ wa hekarũ ĩno ya Jehova. 16 Mũndũ o wothe angĩathiire hĩba-inĩ ya ngano ya ithimi mĩrongo ĩrĩ, aakoraga no ithimi ikũmi. Mũndũ o wothe angĩathiire itangi-inĩ rĩa ndibeĩ erigĩrĩre gũtahia ithimi mĩrongo ĩtano, aakoraga o mĩrongo ĩrĩ. 17 Ndathũkirie wĩra wothe wa moko manyu na mbaa, na mbuu na mbura ya mbembe,* no inyuĩ mũtiigana kũnjookerera,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 18 Kuuma ũmũthĩ na gũthĩĩ na mbere, kuuma mũthenya ũyũ wa mweri mĩrongo ĩrĩ na inya, mweri wa kenda, mwĩcũranieĩ wega ũhoru wa mũthenya ũrĩa mũthingĩ wa hekarũ ya Jehova wakĩrwo. Ta mwĩcũranieĩ wega: 19 Nĩ hakĩrĩ o na

* 2:17 Rũhuho rũhiũ na mbura ya mbembe ciatũmagĩrwo nĩ Ngai kũhũura andũ nĩ ũndũ wa ũremi wao.

mbeũ itigarĩte ikũmbĩ-inĩ? Nginyagia rĩu, mĩthabibũ, na mĩkũyũ, na mĩkomamanga, o na mĩtamaiyũ ndĩrĩ iragĩa na maciaro.

“Kuuma ũmũthĩ nĩndĩrĩmũrathimaga.”

Zerubabeli, Gĩcũhĩ kĩa Jehova

²⁰ Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire Hagai hĩndĩ ya keerĩ, mweri mĩrongo ĩrĩ na inya wa mweri ũcio, akĩrwo atĩrĩ, ²¹ “Arĩria Zerubabeli mwathi wa Juda, ũmwire atĩ nĩngathingithia igũrũ na thĩ.

²² Nĩngang’aũrania itĩ cia ũnene, na hehenje hinya wa mothamaki ma thĩ ng’eni. Nĩngakurumania ngaari cia ita, na atwarithia a cio; na ndungumanie mbarathi hamwe na ahaici a cio, o mũndũ arũndwo na rũhiũ rwa njora rwa mũrũ wa nyina.

²³ “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngakwamũkĩra, wee ndungata yakwa Zerubabeli mũrũ wa Shealitieli,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ‘Ningĩ nĩngagũtua ta gĩcũhĩ gĩakwa gĩa kĩara, gĩkurure rũri rwakwa, nĩgũkorwo nĩngũthuurĩte,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.”

ZEKARIA

Israeli Gwĩtwo Macookerere Jehova

¹ Na rĩrĩ, mweri wa ĩnana wa mwaka wa keerĩ wa ũthamaki wa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire mũnabii Zekaria, mũrũ wa Berekia, mũrũ wa Ido, akĩrwo atĩrĩ:

² “Jehova nĩarakaririo mũno nĩ maithe manyu ma tene. ³ Nĩ ũndũ ũcio ĩra andũ atĩrĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: ‘Njookerera, nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga, na nĩ ningũmũcookerera,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. ⁴ Mũtikahaane ta maithe manyu ma tene arĩa maahunjagĩrio nĩ anabii a tene, makeerwo atĩrĩ: ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: ‘Garũrũkai mũtuge mũthĩire yanyu mũũru o na mũtugo yanyu mũũru.’ No makĩaga kũnjigua kana kũrũmbũyiya uge wakwa, nĩguo Jehova ekuuga. ⁵ Maithe manyu ma tene makĩrĩ kũ rĩu? Nao anabii-rĩ, nĩmatũũraga nginya tene? ⁶ No rĩrĩ, githĩ ndũmĩrĩri yakwa na ĩrĩa ciakwa cia kũrũmĩrĩrwo, ĩria ndaathĩte ndungata ciakwa cia anabii itiahingĩirio maithe manyu ma tene?

“Hĩndĩ ĩyo makĩrĩra makiuga atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe atwĩkĩte kũringana na ũrĩa mũthĩire na mũtugo iitũ itarĩ, o ta ũrĩa aatuĩte nĩegwĩka.’”

Mũndũ ũrĩa warĩ Mĩtĩ-inĩ ya Mĩhandathi

⁷ Mũthenya wa mũrongo ĩrĩ na ĩna wa mweri wa ikũmi na ũmwe, mweri ũcio wa Shebati, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ũthamaki wa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire mũnabii Zekaria, mũrũ wa Berekia, mũrũ wa Ido.

⁸ Nĩndonire kĩoneki ũtukũ, na rĩrĩ, mbere yakwa ngĩona mũndũ wa-haicite mbarathi ndune! Mũndũ ũcio aarũgamĩte mĩtĩ-inĩ ya mĩhandathi yarĩ handũ mũkuru-inĩ. Thuutha wake nĩ haarĩ mbarathi ĩmwe ndune, na ĩngĩ cia gũtĩrĩ na ĩngĩ njerũ.

⁹ Na nĩ ngĩũria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ici nacio nĩ cia kĩ?”

Mũraika ũcio waaragia na nĩ akĩnjookeria atĩrĩ, “Nĩngũkwĩra nĩ cia kĩ.”

¹⁰ Nake mũndũ ũcio warũngĩi mĩtĩ-inĩ ya mĩhandathi akĩndaarĩria akĩnjũra atĩrĩ, “Aya nĩo Jehova atũmĩte mathĩ thĩ yothe.”

¹¹ Nao magĩcookia ũhoru kũrĩ mũraika wa Jehova, ũrĩa warũngĩi mĩtĩ-inĩ ya mĩhandathi, makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũthĩte thĩ yothe na tũkoona atĩ thĩ nĩhooreire na ĩrĩ na thayũ.”

¹² Nĩngĩ mũraika ũcio wa Jehova akĩũria atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ũkwaga kũiguĩra Jerusalemu na matũũra ma Juda tha, marĩa ũkoretwo ũrakarĩire mĩaka mũrongo mũgwanja?” ¹³ Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩkarĩria mũraika ũcio twaragia nake na ciugo njega na cia kũhoorerania.

¹⁴ Nake mũraika ũcio wanjaragĩria akĩnjũra atĩrĩ, “Anĩrĩra ndũmĩrĩri ĩno: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩnjiguaga ũiru nĩ ũndũ wa Jerusalemu na Zayuni, ¹⁵ no rĩrĩ, nĩndakarĩtio mũno nĩ ndũrĩrĩ ĩria ciĩguaga ĩrĩ ngĩtũre. Ndaarakarĩire andũ akwa o hanini, no ndũrĩrĩ icio igĩkĩrĩrĩria kũmanyamaria.’”

¹⁶ “Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩngacooka itũũra rĩa Jerusalemu ndĩrĩguĩre tha, nayo nyũmba yakwa yakwo kuo rĩngĩ. Naruo rũrigi

rûa gũthima nîrũgatambũrũkio Jerusalemu,' ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

17 "Ningĩ ũthiĩ na mbere na kwanĩrira uuge atĩrĩ: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ, 'Matũũra makwa nĩmakaiyũrĩrira ũgaacũru rĩngĩ, nake Jehova nĩakahooreria Zayuni rĩngĩ na ethuurĩre Jerusalemu.' "

Hĩa Inya na Mabundi Mana

18 Ningĩ ngĩtiira maitho, na rĩrĩ, mbere yakwa ngĩona hĩa inya! 19 Ngũũria mũraika ũcio wanjaragĩria atĩrĩ, "Ici nacio nĩ cia kĩ?"

Nake akĩnjookeria atĩrĩ, "Ici nĩcio hĩa iria ciaharaganirie Juda, na Isiraeli, na Jerusalemu.*"

20 Nake Jehova agĩcooka akĩnyonia mabundi mana. 21 Na nĩ ngĩmũũria atĩrĩ, "Aya-rĩ, marooka gwĩka atĩa?"

Nake akĩnjookeria atĩrĩ, "Ici nĩcio hĩa iria ciaharaganirie Juda nĩguo gũtigacooke kuoneka mũndũ ũkwĩhaanda, no mabundi maya, mokĩte kũmamakia na magũithie hĩa icio cia ndũrĩrĩ, iria ciambararirie hĩa ciao igũkĩrĩra bũrũri wa Juda, nĩguo andũ akuo maharaganio."

2

Mũndũ warĩ na Rũrigi rwa Gũthima

1 Ningĩ ngĩtiira maitho, na rĩrĩ, hau mbere yakwa ngĩona mũndũ wanyĩĩte rũrigi rwa gũthima na guoko gwake. 2 Ngĩmũũria atĩrĩ, "Wee-rĩ, wathĩĩ kũ?"

Nake akĩnjookeria atĩrĩ, "Ndathĩĩ gũthima itũũra rĩa Jerusalemu, nĩguo menye warĩ o na ũraihi warĩo."

3 Na rĩrĩ, mũraika ũcio wanjaragĩria agĩthĩĩ, nake mũraika ũngĩ agĩũka kũmũtũnga, 4 akĩmwĩra atĩrĩ, "Teng'era wĩre mwanake ũcio atĩrĩ, 'Jerusalemu rĩgaatuĩka itũũra inene rĩtarĩ thingo, nĩ ũndũ wa ũingĩ wa andũ na mahiũ marĩa magaaakorwo kuo.' 5 Jehova ekuuga ũũ, 'Nĩ mwene nĩ nĩ ngaatuĩka rũthingo rwa mwaki ndĩrĩthiũrũkĩrie, na ndũke riiri thĩĩni wa itũũra riu.' "

6 Jehova ekuuga ũũ, "Ūkai, ũkai! Ūrai muume bũrũri wa mwena wa gathigathini, nĩgũkorwo ndĩmũharaganĩrie miēna yothe ina irĩa yumaga huho cia igũrũ," ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

7 "Ūka, wee Zayuni! Wĩthare, o wee ũtũũraga kwa Mwarĩ wa Babuloni!" 8 Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, "Thuutha wa kũũhe gĩtũũ, akĩndũma ngahũũrane na ndũrĩrĩ iria ciatahĩte indo cianyu. Nĩgũkorwo ũria wothē ũmũhutagia inyuĩ nĩ kũũma kĩa riitho rĩa Ngai ahutagia. 9 Ti-itherũ nĩngambararia guoko gwakwa ndĩmookĩrĩre, nacio ngombo ciao itahe indo ciao. Hĩndĩ iyo nĩguo mũkaamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũndũmĩte.

10 "Wee Mwarĩ wa Zayuni-rĩ, anĩrĩra na ũkene, nĩgũkorwo nĩndĩrooka gũtũũra gatagatĩ-inĩ kanyu," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 11 "Mũthenya ũcio-rĩ, ndũrĩrĩ nyingĩ nĩkanyĩitithanio na Jehova, na nĩmagatuĩka andũ akwa. Ngaatũũra gatagatĩ-inĩ kanyu na nĩmũkamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũndũmĩte kũrĩ inyuĩ." 12 Jehova nĩakagaya Juda gũtũũke igai rĩake bũrũri-inĩ ũria mũtheru, na nĩagethuurĩra Jerusalemu o rĩngĩ. 13 Hoorerai harĩ Jehova inyuĩ kĩrĩndĩ gĩa thĩ tondũ nĩeyarahũrĩte kuuma gĩkaro-ini gĩake gĩtheru.

* 1:19 Hĩa icio inya ciarĩ mabũrũri ma Ashuri, na Misiri, na Babuloni, na Perisia.

3

Nguo Theru cia Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa Mũnene

¹ Ningĩ akĩnyonia Joshua, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, arũgamĩte mbere ya mũraika wa Jehova, nake Shaitani arũgamĩte mwena wake wa ũrĩo nĩguo amũcuuke. ² Nake Jehova akĩĩra Shaitani atĩrĩ, “Jehova arogũkũuma, wee Shaitani! Jehova ũrĩa ũthuurĩte Jerusalemu arogũkũuma wee! Githĩ mũndũ ũyũ ti gĩcinga gĩtharĩtwo kuuma mwakĩnĩ?”

³ Na rĩrĩ, Joshua eehumbĩte nguo irĩ gĩko hĩndĩ ĩyo aarũgamĩte mbere ya mũraika. ⁴ Mũraika ũcio akĩĩra arĩa maarũngĩi mbere yake atĩrĩ, “Mũrutei nguo icio ciake irĩ na gĩko.”

Agĩcooka akĩĩra Joshua atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, nĩnjeheretie mehia maku, na nĩngũkũhumba nguo cia goro.”

⁵ Ngĩcooka ngiuga atĩrĩ, “Muohei kĩremba gĩtheru mũtwe.” Nĩ ũndũ ũcio makĩmuoha kĩremba gĩtheru mũtwe, na makĩmũhumba nguo, mũraika wa Jehova arũgamĩte o hau.

⁶ Mũraika wa Jehova agĩatha Joshua, akĩmwĩra atĩrĩ, ⁷ “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ, ‘Ũngĩrũmĩrĩra mũthĩire yakwa na ũmenyagĩrĩre maũndũ marĩa nyendaga mekwo, nĩũgaathaga nyũmba yakwa, o na ũtuĩke mũrũgamĩrĩri wa nja ciayo, na ngwĩtikĩrie ũtuĩke ũmwe wa andũ aya marũngĩi haha.

⁸ “ ‘Ta thikĩrĩria, wee Joshua, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, hamwe na athiritũ aku aya maikarĩte thĩ mbere yaku, o acio kĩmenyithia kĩa maũndũ marĩa magooka: Nĩngarehe ndungata yakwa, o we Rũhonge.’

⁹ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ, ‘Atĩrĩrĩ, nĩnjigĩte ihiga mbere ya Joshua! Ihiga rĩu rĩrĩ na maitho mũgwanja, na nĩngakurura maandĩko igurũ warĩo, na njeherie mehia ma bũrũri ũyũ na mũthenya ũmwe.

¹⁰ “ ‘Mũthenya ũcio-rĩ, o mũndũ wanyu nĩageeta mũndũ wa itũũra rĩake maikare rungu rwa mũtĩ wake wa mũthabibũ na wa mũkũyũ,’ ” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

4

Mũtĩ wa Thahabu wa Kũigĩrĩra Tawa na Mĩtĩ ĩrĩ ya Mĩtamaiyũ

¹ Hĩndĩ ĩyo mũraika ũrĩa twaranagĩria nake akĩhũndũka, akĩnjarahũra, ta ũrĩa mũndũ aarahũragwo kuuma toro. ² Nake akĩnjũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ ũroona?”

Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndĩrona mũtĩ wa thahabu theri wa kũigĩrĩrwo tawa, ũrĩ na mbakũri igurũ riagu, na ũigĩrĩrwo matawa mũgwanja na mĩberethi mũgwanja ya gũtwara maguta matawa-inĩ macio. ³ Ningĩ harĩ na mĩtĩ ĩrĩ ya mĩtamaiyũ ĩrganĩtie naguo, ũmwe ũrĩ mwena wa ũrĩo wa mbakũri, na ũrĩa ũngĩ mwena wayo wa ũmotho.”

⁴ Ngĩũria mũraika ũrĩa twaranagĩria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ici nacio nĩ ndũũ?”

⁵ Nake akĩnjũũria atĩrĩ, “Wee-rĩ, ndũũ ici nĩ ndũũ?”

Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, Mwathi wakwa, ndiũ.”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio akĩnjũũria atĩrĩ, “Ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova kũri Zerubabeli, nayo ĩkuuga ũũ: ‘Ti ũndũ wa hinya kana wa ũhoti, no nĩ ũndũ wa Roho wakwa,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

⁷ “Wee kĩrĩma gĩkĩ kĩnene-rĩ, ũkĩrĩ ũ? Ũgaatuĩka kũndũ kwaganu mbere ya Zerubabeli. Ningĩ niwe ũkaarehe ihiga rĩa kũrĩika mwako o gũkianagĩrĩrwo atĩrĩ, ‘Ngai rĩrathime! Ngai rĩrathime!’ ”

8 Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova ikĩnginyĩrĩra ngĩrwo atĩrĩ: 9 “Moko ma Zerubabeli nĩmo maakĩte mũthingi wa hekarũ ĩno, na moko make no mo makaamĩrĩkia. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũndũmĩte kũri inyũ.”

10 “Nũũ ũmenaga mũthenya wa kĩambĩrĩria kĩa maũndũ manini? Andũ nĩmagakena moona kabirũ karĩ guoko-inĩ gwa Zerubabeli. (Maya nĩmo maitho mũgwanja ma Jehova, marĩa moonaga thĩ yothe.)”

11 Ningĩ ngĩũria mũraika ũcio atĩrĩ, “Mĩtamaiyũ ĩno ĩrĩ ĩrĩ mwena wa ũrĩ na wa ũmotho wa mũtĩ wa kũigĩrĩra tawa nĩ mĩtũũ?”

12 Ningĩ ngĩmũuria atĩrĩ, “Honge ici igĩrĩ cia mĩtamaiyũ irũgamanĩte na mĩberethi ĩno ya thahabu iraita maguta mahaana ta thahabu nĩ ndũũ?”

13 Nake agĩcookia atĩrĩ, “Wee-rĩ, ndũũ ici nĩ ndũũ?”

Na nĩ ngiuga atĩrĩ, “Aca, Mwathi wakwa, ndiũ.”

14 Nĩ ũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Aya eerĩ nĩo maitĩrĩrio maguta nĩguo matungatage Mwathani wa thĩ yothe.”

5

Ibuku rĩa Gikũngo Rĩũmbũkĩte Rĩera-inĩ

1 Ningĩ ngĩcooka ngĩtiira maitho, na rĩrĩ, hau mbere yakwa ngĩona ibuku-ri-a-gikũngo rĩombũkaga rĩera-inĩ.

2 Nake akĩnjũuria atĩrĩ, “Nĩ kĩ ũroona?”

Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndĩrona ibuku-ri-a-gikũngo rĩombũka rĩera-inĩ, rĩrĩ na ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ* na wariĩ wa mĩkono ikũmi†.”

3 Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩ kĩrumi kĩrĩa gĩgũtambũrũka bũrũri wothe; nĩgũkorwo kũringana na ũria mwena ũmwe warĩo wandĩkĩtwo, mũici o wothe no nginya agaathaamio, naguo mwena ũcio ũngĩ warĩo ũkandĩkwo atĩrĩ, ũria wothe wĩhĩtaga na maheeni nĩagathaamio.

4 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩngatũma kĩrumi kũ, nakĩo nĩgĩgatoonya nyũmba ya mũici na nyũmba ya ũria wĩhĩtaga na maheeni akĩgwetaga rĩtwa riakwa. Gĩgaikara nyũmba yake na kĩmĩanange yothe, kĩanange mbaũ ciayo na mahiga mayo.’”

Mũndũ-wa-nja arĩ thĩnĩ wa Gĩkabũ

5 Ningĩ mũraika ũria wanjaragĩria akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiira maitho wone nĩ kĩ gĩkĩ kĩromĩra.”

6 Ngĩmũuria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩkĩ?”

Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Nĩ gĩkabũ gĩa gũthima.” Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩguo waganu wa andũ, ũria ũrĩ bũrũri wothe.”

7 Nakĩo gĩkunĩko gĩa kĩgera gĩgĩkunũrwo, na rĩrĩ, hau thĩnĩ wa gĩkabũ ngĩona mũndũ-wa-nja waikarĩte thĩ ho. 8 Nake akiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe Nyawaganu,” nake akĩmũcookia thĩnĩ wa gĩkabũ na agĩgĩkunĩka na gĩkunĩko kũu gĩa kĩgera.

9 Ngĩcooka ngĩtiira maitho, na rĩrĩ, hau mbere yakwa ngĩona andũ-a-nja eerĩ, mareretio nĩ rũhuho; tondũ maarĩ na mathagu ta ma njũũ, makĩoya gĩkabũ kũu magĩgĩtwara rĩera-inĩ.

10 Ngĩũria mũraika ũcio wanjaragĩria atĩrĩ, “Maratwara gĩkabũ kũu kũ?”

11 Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Maragĩtwara bũrũri wa Babuloni mag-agiakĩre nyũmba kuo. Yariĩka-rĩ, gĩkabũ kũu makĩge kuo handũ hakĩo.”

* 5:2 nĩ ta mita 9 † 5:2 nĩ ta mita inya na nuthu (4.5)

6

Ngaari Inya cia Ita

¹ Ningĩ ngĩtiira maitho rĩngĩ, na rĩrĩ, ngĩona ngaari inya cia ita igĩũka ciumĩte gatagatĩ ka irĩma igĩrĩ, irĩma icio ciarĩ cia gĩcango! ² Ngaari ya mbere yaguucitio nĩ mbarathi ndune, na ya keerĩ ikaguucio nĩ mbarathi njirũ, ³ na ya gatatũ ikaguucio nĩ mbarathi njerũ, nayo ya kana ikaguucio nĩ mbarathi cia marooro; ciothe ciarĩ mbarathi ciarĩ na hinya. ⁴ Ngĩũria mũraika ũcio wanjaragiria atĩrĩ, "Mwathi wakwa, ici nacio nĩ ndũũ?"

⁵ Nake mũraika ũcio akĩnjookeria atĩrĩ, "Maya nĩ maroho marĩa mana ma igũrũ, maroima harĩa marũgamaga mbere ya Mwathani wa thĩ yothe.

⁶ Ngaari iyo iguucitio nĩ mbarathi njirũ yerekeire bũrũri wa gathigathini, nayo iyo iguucitio nĩ mbarathi njerũ yerekeire bũrũri wa ithũiro, nayo iyo iguucitio nĩ mbarathi irĩ na maroro yerekeire bũrũri wa gũthini."

⁷ Rĩrĩa mbarathi icio irĩ hinya cioimagarire-rĩ, nĩciageragia mũno ũrĩa ingĩthĩ thĩ yothe. Nake agĩciĩra atĩrĩ, "Thĩĩ mũcange thĩ yothe!" Nĩ ũndũ ũcio igĩthĩ thĩ yothe.

⁸ Ningĩ agĩcooka akĩnjĩta akĩnjũra atĩrĩ, "Ta rora, icio cierekeire bũrũri wa gathigathini nĩtũmĩte Roho wakwa ũgie na ũhurũko kũu bũrũri wa gathigathini."

Thũmbĩ ya Joshua

⁹ Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩrire ngĩrwo atĩrĩ, ¹⁰ "Amũkĩra betha na thahabu kuuma kũrĩ andũ arĩa maatahũtwo, na nĩo Helidai, na Tobija, na Jedaia, arĩa mokĩte kuuma Babuloni. Thĩ o ũmũthĩ mũciĩ kwa Josia mũrũ wa Zefania. ¹¹ Oya betha na thahabu icio ũthondeke thũmbĩ, ũcooke ũmĩigĩrĩre mũtwe wa Joshua mũrũ wa Jehozadaki, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene. ¹² Mwĩre atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: 'Ūyũ nĩwe mũndũ ũrĩa wĩtagwo Rũhonge, nake nĩakaruta hong'e arĩ handũ haake na ake hekarũ ya Jehova. ¹³ Ūcio nĩwe ũgaaka hekarũ ya Jehova, na nĩakahumbwo riiri, na nĩagaikarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene aathane. O na nĩagatangata arĩ mũthĩnjĩri-Ngai aikarĩire gĩtĩ gĩake kĩa ũnene; na maũndũ macio meerĩ nĩmakaganĩrĩra wega.' ¹⁴ Nayo thũmbĩ iyo iigwo thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, irĩ kĩrĩrikano kĩa Helidai, na Tobija, na Jedaia, na Heni mũrũ wa Zefania. ¹⁵ Arĩa marĩ kũraya nĩmagooka gũteithia gwaka hekarũ ya Jehova, na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũndũmĩte kũrĩ inyuĩ. Ūndũ ũyũ nĩũgekĩka mũngĩgaathĩkĩra Jehova Ngai wanyu mũrĩ na kiyu."

7

Cariai Kĩhooto na Tha, ti Kwĩhinga Kũrĩa Irio

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ĩna wa ũthamaki wa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩre Zekaria, mũthenya wa kana wa mweri wa kenda, na nĩguo mweri wa Kiselevu. ² Andũ a Betheli nĩmatũmĩte Sharezeru na Regemu-Meleku hamwe na andũ ao magathaithe Jehova ³ na kũũria athĩnjĩri-Ngai a nyũmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe na anabii atĩrĩ, "Nĩnjagĩrĩrwo nĩ gũcakaya na kwĩhinga kũrĩa irio mweri wa gatano, ta ũrĩa njĩkĩte mĩaka mĩingĩ?"

⁴ Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩyanginyĩrire akĩnjũra atĩrĩ, ⁵ "Ūria andũ othe a bũrũri o na athĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, 'Rĩrĩa mwehingaga kũrĩa irio mũgĩcakayaga mweri-inĩ wa gatano na wa mũgwanja ihinda rĩa mĩaka mĩrongo mũgwanja-rĩ, ti-itherũ mwehingaga

kūrīa irio nī ūndū wakwa? ⁶ Na rīrīa mwarīāga na mūkanyua-rī, githī mūtīarīāga ndīa iyo nī ūndū wa inyuī ene? ⁷ Githī ici ticio ciugo cia Jehova iria cianīrīrwo igereire harī anabīi a tene, rīrīa Jerusalemu na matūūra marīa maarīthiūrūrūkīrie maarī na ūhurūko na makaagaacīra, nakuo Negevu na hūgūrūrū-inī cia irīma cia mwena wa ithūiro nī gwatūūragwo nī andū?’ ”

⁸ Ndūmīrīri ya Jehova nīyakinīyire Zekaria o rīngī akīrwo atīrī: ⁹ “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū: ‘Tuagai ciira na kīhoo: iguanagīrai tha na mūcaayanagīre mūdū na ūrīa ūngī. ¹⁰ Mūtikanahinyīrīrie mūtumia wa ndigwa kana mwana wa ngoriai, kana mūdū wa kūngī, kana mūthīni. Mūtikaneciiranīrie ūūru ngoro-inī cianyu.’

¹¹ “No nīmaregire kūigwa; makīng’athia, na makīhūgūka na magīthinga matū mao. ¹² Nao makīūmia ngoro ciao o ta ihiga rīa nyaigī, na matingiathikīrīrie watho kana ndūmīrīri irīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe aamatūmīre na Roho wake, aarītie na tūnua twa anabīi a tene. Nī ūndū ūcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe akīrakara mūno.

¹³ “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Rīrīa ndeetanire, matiathikīrīrie; nī ūndū ūcio rīrīa nao maanjītire, ndiamathikīrīrie. ¹⁴ Nīndamaharaganīrie na kīhuhūkanio kīnene ndūrīrī-inī ciothe, magītūūra kuo marī ageni. Būrūrī wao watigirwo ūkirīte ihooru, na nī ūndū ūcio gūkīaga mūdū ūngītuīkania kana acooke kuo. Ūguo nīguo maatūmire būrūrī ūcio mwega ūkire ihooru.’ ”

8

Jehova Kwīranīra Kūrathima Jerusalemu

¹ O rīngī ndūmīrīri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīyanginyīrīre, ngūrūro atīrī: ² Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū: “Nīnjiguaga ūiru mūno nī ūndū wa Zayuni; nīndīracinwo nī ūiru nī ūndū wake.”

³ Jehova ekuuga ūū: “Nīngacooka Zayuni, ndūūre Jerusalemu. Hīndī iyo itūūra rīa Jerusalemu rīgeetagwo Itūūra Inene rīa Ūhoro-wa-Ma, nakīo kīrīma kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe gīgeetagwo Kīrīma Gītheru.”

⁴ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū: “Athuuri na atumia arīa akūrū mūno nīmagaikara njīra-inī cia Jerusalemu rīngī, o mūdū anyiūtē mūtīrima wake na guoko nī ūndū wa gūkūra mūno. ⁵ Njīra cia itūūra rīu inene ikaiyūra tūhī na tūrītu tūgīthaaka.”

⁶ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū: “Hīndī iyo ūndū ūcio no woneke ūrī wa magegania nī matigari ma andū acio, no Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūūria atīrī, harī nī-rī, ūndū ūcio no woneke ūrī wa magegania?”

⁷ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū: “Nīngahonokia andū akwa kuuma mabūrūrī ma mwena wa irathīro na wa ithūiro. ⁸ Nīngamacookia matūūre Jerusalemu; nao magaatūika andū akwa na nīi ndūike Ngai wao wa kwīhokeka na mūthingu.”

⁹ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū: “Inyuī arīa mūraigwa ciugo ici ciarīrio nī anabīi arīa maarī kuo rīrīa mūthingi wa nyūmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe wahaandīrwo-rī, gīai na hinya nīgeetha hekarū yakwo. ¹⁰ Mberē ya hīndī iyo gūtīarī irīhi rīa mūdū kana rīa nyamū. Gūtīrī mūdū ūngīarutire wīra wake na thayū nī ūndū wa thū cīake, tondū nīndatūmīte o mūdū o mūdū okīrīre ūrīa ūngī. ¹¹ No rīrī, rīu

ndigũcooka kũherithia matigari ma andũ aya ta ũrĩa ndeekaga tene.”
Ūguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

¹² “Mbeũ nĩgakũra wega, nago mũthabibũ nĩngaciara matunda maguo, na tĩrĩ nĩũkaruta magetha maguo, nario igũrũ nĩrĩgatatia ime. Ngaahena maũndũ maya mothe matũke igai rĩa matigari ma andũ aya.
¹³ O ta ũrĩa mũkoretwo mũkionwo ta mũri arume mũrĩ gatagati-inĩ ka ndũrĩrĩ, wee Juda na Isiraeli-rĩ, noguo ngaamũhonokia, na nĩmũgatuĩka kĩrathimo. Mũtigitigĩre, no gĩai na hinya.”

¹⁴ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: “O ta ũrĩa ndaatuĩte atĩ nĩngũmũrehere mwanangĩko, na ndũgana kũigua tha rĩrĩa maithe manyu mandakaririe-rĩ,” Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ¹⁵ “nĩ ũndũ ũcio rĩu nĩnduĩte nĩngwĩka Jerusalemu na Juda maũndũ mega rĩngĩ. Nĩ ũndũ ũcio tigai gwĩtigĩra. ¹⁶ Maya nĩmo maũndũ maria mũgwĩka: aranağĩriai ũhoru wa ma mũndũ na ũrĩa ũngĩ, na mũtuage ciira wa ma na wa kĩhooito maciĩrĩro-inĩ manyu; ¹⁷ mũtikanaciĩre gwĩka mũndũ wa itũura rĩanyu ũũru, na mũtikanende kwĩhĩta na maheeni. Nĩ nĩthũire maũndũ macio mothe,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹⁸ Ndũmĩrĩri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩyanginyĩrĩre rĩngĩ, ngũĩrwo atĩrĩ: ¹⁹ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: “Mahinda ma kwĩhinga kũrĩa irio mweri wa kana, na wa gatano, na wa mũgwanja na wa ikũmi-rĩ, magaatũka mahinda ma gũcanjamũka na kũrũũhia, na ma maruga ma gĩkeno harĩ Juda. Nĩ ũndũ ũcio endagai ũhoru wa ma na wa thayũ.”

²⁰ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: “Andũ aingĩ na atũũri a matũũra maingĩ manene nĩ magooka, ²¹ nao atũũri a itũũra rĩmwe inene magaahtĩ itũũra rĩngĩ inene moige atĩrĩ, ‘Rekei tũthĩ o rĩu tũgathaithe Jehova na tũkarongoorie Jehova Mwene-Hinya-Wothe. Nĩ mwene nĩngũthĩ.’ ²² Irĩndĩ na ndũrĩrĩ irĩ hinya nĩ igooka Jerusalemu kũrongooria Jehova Mwene-Hinya-Wothe na kũmũthaita.”

²³ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: “Matukũ-inĩ macio andũ ikũmi kuuma thiomĩ-inĩ ciothe na ndũrĩrĩ-inĩ ciothe nĩmakanyĩta Mũyahudi ũmwe, marũmie gĩcũrĩ gĩa kanjũ yake na mamwĩre atĩrĩ, ‘Reke tũthĩ nawe, tondũ nĩtũguĩte atĩ Ngai arĩ hamwe na inyũ.’”

9

Gũtuĩrwo gwa Thũ cia Isiraeli

Ūrathi

- ¹ Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyũkĩrĩre bũrũri wa Hadaraka, na igakinyĩrĩra Dameski: nĩgũkorwo maitho ma andũ, na ma mĩhĩrĩga yothe ya Isiraeli macũthĩrĩrie Jehova,
- ² na igakinyĩrĩra Hamathu o nakuo, itũũra rĩrĩa rĩhakanĩte nakuo, o na igakinyĩrĩra Turo na Sidoni, o na gũtuĩka andũ akuo maarĩ oogĩ mũno.
- ³ Andũ a Turo nĩmeyakĩire kĩngĩtĩro kĩrũmu, na makeigĩra hĩba cia betha nyingĩ ta rũkũngũ, na thahabu nyingĩ ta mahuti ma nĩira-inĩ.
- ⁴ No rĩrĩ, Mwathani nĩakarĩtunya ũtonga warĩo, na aanange ũhoti warĩo wa iria-inĩ, nario itũũra rĩu nĩrĩgacinwo na mwaki.
- ⁵ Ashikeloni nĩrĩkeyonera ũhoru ũcio na rĩitigĩre,

Gaza nĩrĩkehũrithania nĩ ruo rũnene,
o na Ekironi o narĩo, nĩgũkorwo mwĩhoko warĩo nĩũkahooha.
Gaza nĩrĩkooorwo nĩ mũthamaki warĩo,
narĩo Ashikeloni nĩrĩgathaamwo.

⁶ Andũ a bũrũri ũngĩ nĩmagatũũra Ashidodi,
na nũ nĩnganiina mwĩtũo wa Afilisti.

⁷ Nĩngaruta thakame tũnua-inĩ twao,
na irio iria ngaananie ndĩcirute gatagatĩ ka magego mao.
Andũ arĩa magaatigara magaatũũka a Ngai witũ,
na matũũke atongoria a Juda,
nao andũ a Ekironi makahaana ta andũ a Jebusi.

⁸ Na rĩrĩ, nĩngagitĩra nyũmba yakwa
kuuma kũrĩ mbũtũ iria imarehagĩra mbaara.
Gũtĩrĩ hĩndĩ ĩngĩ mũhinyanĩrĩria agaacooka gũtooria andũ akwa,
nĩgũkorwo rĩu nĩndĩĩoneire ũrĩa maanahinyĩrĩrio.

Gũũka kwa Mũthamaki wa Zayuni

⁹ Kena mũno, wee Mwarĩ wa Zayuni!
Anĩrĩra, wee Mwarĩ wa Jerusalemu!
Atĩrĩrĩ, mũthamaki waku nĩarooka kũrĩ we,
nĩ mũthingu na arĩ na ũhonokio,
nĩ mũhooreri na akuuĩtwo nĩ ndigiri,
agaikarĩra njaũ ya ndigiri.

¹⁰ Nĩngeheria ngaari cia ita kuuma Efiraimu,
na njeherie mbarathi cia mbaara kuuma Jerusalemu,
naguo ũta wa mbaara-rĩ, nũkoinangwo.

Nake aanĩrĩre thayũ ndũrĩrĩ-inĩ.
Wathani wake-rĩ, ũgaatambũrũka kuuma iria rĩmwe nginya rĩrĩa
rĩngĩ,
na kuuma Rũũ rwa Farati o nginya ituri cia thĩ.

¹¹ No ha ũhoro waku-rĩ, nĩ ũndũ wa thakame ya kĩrĩkanĩro kĩrĩa
ndarĩkanĩre nawe,
nĩngooorithia andũ aku arĩa mohetwo, moime irima rĩu rĩtarĩ maaĩ.

¹² Cookai kĩĩhitho-inĩ kĩanyu kĩrĩa kĩrũmu, inyuĩ muohetwo mũrĩ na
mwĩhoko;
o na rĩu nguuga atĩrĩ, nĩngamũcookeria indo cianyu maita meerĩ.

¹³ Ngaagonya Juda o taarĩ ũta wakwa,
nake Efiraimu atũũke ta mĩguĩ ya ũta ũcio, ndĩmaiũrie kuo.

Nĩngarahũra arĩũ aku, wee Zayuni,
mokĩrĩre arĩũ aku wee Mũyunani,
na ngũtue ta rũhiũ rwa njora rwa njamba ĩrĩ hinya.

Jehova Nĩakoimĩra

¹⁴ Hĩndĩ ĩyo Jehova nĩakoonwo arĩ ĩgũrũ rĩao;
mũguĩ wake ũkaarathũka ta rũheni.

Mwathani Jehova nĩakahuha karumbeta;
agaathĩ arĩ ihuhũkanio-inĩ cia mwena wa gũthini,
¹⁵ nake Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩakamagitĩra.

Nao makaamaniina biũ,
na matoorianie na kũmahũũra na mahiga ma kĩgũtha.

Makaanyua na manegene ta marĩtwo nĩ ndibei;
makaiyũrĩrĩrio ta mbakũri
ĩrĩa ĩhũthagĩrwo kũminjaminjĩria koine cia kĩgongona.

¹⁶ Jehova Ngai wao nĩakamahonokia mũthenya ũcio,

marĩ andũ a rūũru rwake.

Nĩmagakengaga bũrũri-inĩ wake,

ta mahiga ma goro marĩ thũmbĩ-inĩ ya mũthamaki.

¹⁷ Kaĩ nĩmagakorwo marĩ a kwendeka, na mathakarĩte-ĩ!
Irio cia mĩgũnda nĩgatũma aanake magaacĩre,
nayo ndibei ya mũhĩhano itũme airĩtu o nao magaacĩre.

10

Jehova Nĩakamenyerera Juda

¹ Hooyai Jehova oirie mbura hĩndĩ ya kĩmera kĩa mbere;
Jehova nĩwe ũtũmaga kũgĩe matu ma mbura ya kĩhuhũkanio.

Nĩoiragĩria andũ mbura,

na akahe mũndũ o wotho irio cia mĩgũnda.

² Mĩhianano ya kũhooywo yaragia maheeni,

ago moonaga cioneki itarĩ cia ma,

maaragia ũhoro wa irooto itarĩ cia ma;

kũhoorerania kwao no gwa tũhũ.

Nĩ ũndũ ũcio andũ maturuuraga ta ng'ondo,
makahinyĩrĩrĩka nĩ ũndũ wa kwaga mũrĩithi.

³ “Marakara makwa nĩmakanĩte nĩ ũndũ wa arĩithi,

na nĩ nĩngaherithia atongoria acio;

nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩakamenyerera

rũũru rwake, nĩruo andũ a nyũmba ya Juda,

na atũme matũke ta mbarathi ĩgwĩtũia ĩrĩ mbaara-inĩ.

⁴ Thĩinĩ wa Juda nĩgũkoima ũria ũgaatuĩka ihiga rĩa koine,

na kuuma kũrĩ we kuume hĩgĩ cia kwamba hema,

nĩngĩ kuume ũta wa mbaara,

o na kuume mũndũ o wotho wa gwathana.

⁵ Marĩ hamwe magaatũka ta njamba cia ita irĩ hinya,

marangĩrĩrie thũ ciao ndoro-inĩ ya njira hĩndĩ ya mbaara.

Tondũ Jehova agaakorwo hamwe nao,

makaarũa na mang'aũranie ahaici a mbarathi.

⁶ “Nĩngekĩra nyũmba ya Juda hinya,

na honokie nyũmba ya Jusufu.

Nĩngamacookia kwao,

tondũ nĩndĩmaiguĩrĩre tha.

Nao magaikara ta itarĩ ndaamarega,

nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao,

na nĩngamacookeria mahooya mao.

⁷ Andũ a Efiraimu magaatũka ta njamba cia ita,

nacio ngoro ciao icanjamũke ta andũ manyuĩte ndibei.

Ciana ciao nũkoona ũndũ ũcio ikene;

nacio ngoro ciao nĩgakenera Jehova.

⁸ Nĩngameta ndĩmacookanĩrĩrie.

Tĩ-itherũ nĩngamakũũra;

nao nĩmakaingiha o ta ũria maarĩ mbere.

⁹ O na ĩngĩkamaharaganĩria ndũrĩrĩ-inĩ,

marĩ o kũu mabũrũri ma kũraya no makaandirikana.

O, hamwe na ciana ciao nĩmakahonoka

na macooke kwao.

- 10 Nĩngamacookia kuuma Misiri,
na ndĩmacookanĩrĩrie kuuma Ashuri.
Nĩngamarehe bũrũri wa Gileadi na wa Lebanoni,
o nginya mage ũikaro ũngĩmaigana.
- 11 Magaatuĩkanĩria iria rĩa thĩĩna;
makũmbĩ ma iria nĩmakahoorerio,
nakuo kũria Rũũĩ rwa Nili rũrikĩte nĩgũkahũa.
Mwĩĩĩo wa Ashuri nĩũkaharũrũkio,
nayo thimbũ ya ũthamaki wa Misiri nĩkeherio.
- 12 Nĩngamekĩra hinya ndĩmomĩrĩrie thĩĩnĩ wa Jehova,
na thĩĩnĩ wa rĩĩtwa rĩake nĩmagetwara,"
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

11

- 1 Wee, Lebanoni-rĩ, hingũra mĩrango yaku,
nĩgeetha mwaki ũcine mĩtarakwa yaku, ũmĩniine!
- 2 Rĩra, wee mũthithinda, nĩgũkorwo mũtarakwa nĩgũwĩte;
mĩtĩ rĩa mĩrũngarũ nĩmĩanange!
Rĩrai inyuĩ mĩgandĩ ya Bashani;
nĩgũkorwo mĩtĩ ya mũtitũ ũrĩa mũtumanu nĩitemetwo.
- 3 Ta thikĩrĩriai ũrĩa arĩithi maraarĩra, makĩgĩrĩkaga:
ũrĩithio wao ũrĩa mũnoru nĩwanangĩtwo!
Ta thikĩrĩriai mũraramo wa mĩrũũthi;
gĩthaka kĩa kĩruru kĩa Jerodani nĩkĩanange!

Arĩithi Eerĩ

4 Jehova Ngai wakwa ekuuga ũũ: "Rĩithia rũũru rũrĩa rũtuũrĩrwo gũthĩnjwo. 5 Arĩa macigũraga nĩo macithĩnjaga na matione wa kũmaherithia. Arĩa maciendagia moigaga atĩrĩ, 'Jehova arogocwo, nĩ ndĩ mũtongu!' Arĩithi ene cio maticiguagĩra tha. 6 Nĩgũkorwo ndikaiguĩra andũ a bũrũri ũcio tha rĩngĩ," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. "Nĩnganeana mũndũ o kũrĩ mũndũ wa itũũra rĩake na kũrĩ mũthamaki wake. Nĩmakahinyĩrĩria bũrũri ũcio, na ndikamahonokia kuuma moko-inĩ mao."

7 Nĩ ũndũ ũcio ngĩrĩithia rũũru rũu rwatuũrĩrwo gũthĩnjwo, na makĩria iria ciahinyĩrĩrio cia rũũru rũu. Ngĩcooka ngĩoya thanju igĩrĩ, rũmwe ngĩrũwĩta Ũtugi na rũrĩa rũngĩ ngĩrũwĩta Ũiguano, na nĩ ngĩrĩithia rũũru rũu. 8 Ihinda rĩa mweri ũmwe nĩndeheririe arĩithi acio atatũ.

Naruo rũũru rũgĩthũũra mũno, na nĩ ngĩnogio nĩo, 9 ngiuga atĩrĩ, "Ndigũcooka gũtũka mũrĩithi wanyu. Iria cia gũkua nĩikue, na iria cia gũthĩra nĩithire. Iria igũtigara-rĩ, nĩrĩane cio nyene."

10 Nĩngĩ ngĩoya rũthanju rwakwa rũrĩa rwetagwo Ũtugi, ngĩruunania icunjĩ igĩrĩ, ngĩtharia kĩrĩkanĩro kĩa ndarĩkanĩire na ndũrĩrĩ ciothe.

11 Giatharirio o ro mũthenya ũcio, na nĩ ũndũ ũcio arĩa maahinyĩrĩrio a rũũru rũu, arĩa maanjũũthĩrĩirie, makĩmenya atĩ iyo yarĩ ndũmĩrĩri ya Jehova.

12 Ngĩcooka ngĩmeera atĩrĩ, "Mũngĩona nĩ kwagĩrĩire, Heei mũcaara wakwa, na aakorwo ti ũguo-rĩ, ikarai nague." Nĩ ũndũ ũcio makĩndĩha mũcaara wa icunjĩ mĩrongo itatũ cia betha.

13 Hĩndĩ iyo Jehova akĩnjũra atĩrĩ, "Ikĩria mũũmbi wa nyũngũ mbeeca icio": ĩ thogora ũcio mwega moonire nĩnjiganĩte! Nĩ ũndũ ũcio ngĩoya icunjĩ icio mĩrongo itatũ cia betha, ngĩciikĩria mũũmbi kũu nyũmba-inĩ ya Jehova.

14 Ningĩ ngiunania rũthanju rwakwa rwa keerĩ rũria rwetagwo Ūiguano, ngĩthũkia ūrũmwe gatagatĩ ka Juda na Isiraeli.

15 Ningĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Oya o rĩngĩ indo cia mũrĩithi mũkĩigu. 16 Nĩgũkorwo nĩngwarahũra mũrĩithi bũrũri-inĩ ūyũ, ūria ūtakarũmbũiya ng’ondũ iria ciũrite, kana acarie tũgondũ, kana ohe iria ndiihie, o na kana arĩithie iria ng’ima, we no kũria arĩrĩaga nyama cia ng’ondũ iria noru, agĩcikũũraga mahũngũ.

17 “Kaĩ mũrĩithi ūcio wa tũhũ,
ũria ūtiganagĩria rũũru, arĩ na haaro-ĩ!

Guoko gwake na riitho rĩake rĩa ūrĩo irotemwo na rũhiũ rwa njora!

Guoko gwake nĩgũkonja biũ,
na riitho rĩake rĩa ūrĩo rĩtuĩke itumumu biũ.”

12

Thũ cia Jerusalemũ Kũiniwo

Ūrathi

1 Īno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ikoniĩ Isiraeli. Jehova, ūria watambũrũkirie igũrũ, na akĩhaanda gĩtina gĩa thĩ ĩno, o na akĩũmba roho thĩinĩ wa mũndũ, ekuuga ūũ: 2 “Nĩngũtua Jerusalemũ ta gĩkombe kĩa ndibeĩ gĩa gũtũma arĩa othe magũthiũrũrũkĩrie matũgũũge. Juda o ūndũ ūmwe na Jerusalemũ nĩgũkarigiicĩrio nĩ thũ. 3 Mũthenya ūcio, rĩria ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ igaacookanĩra irũũkĩrie, nĩngatua Jerusalemũ ihiga rĩtangĩenyenyeka kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe. Arĩa othe makaageria kũrienyenyia nĩmakeguraria mũno. 4 Mũthenya ūcio-rĩ, nĩngamakia mbarathi o yothe ihahũke, nake mũmĩhaici ndũme agũrũke,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngarangĩra nyũmba ya Juda, no mbarathi ciothe cia ndũrĩrĩ ndicitue ndumumu. 5 Hĩndĩ iyo atongoria a Juda makeĩra na ngoro atĩrĩ, ‘Andũ a Jerusalemũ nĩmagĩte na hinya nĩ ūndũ wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wao.’

6 “Mũthenya ūcio nĩngatũma atongoria a Juda mahaane ta nyũngũ ĩyũrite mwaki ĩrĩ riiko, na ndũme mahaane ta gĩcinga gĩgwakana kĩrĩ thĩinĩ wa itĩia cia ngano. Makaaniina andũ arĩa othe marĩthiũrũrũkĩrie mwena wa ūrĩo na mwena wa ūmotho, no rĩrĩ, andũ a Jerusalemũ matigaakorwo na ūgwati o na hanini marĩ kũu Jerusalemũ.

7 “Jehova akaamba kũhonokia andũ arĩa matũũraga Juda, nĩgeetha gĩtĩio kĩa nyũmba ya Daudi na kĩa aikari a Jerusalemũ gĩtikananenehe gũkĩra kĩa andũ a Juda. 8 Mũthenya ūcio Jehova nĩakagitĩra andũ arĩa matũũraga Jerusalemũ, nĩgeetha arĩa maagĩte hinya mũno gatagatĩ-inĩ kao makahaana ta Daudi, nayo nyũmba ya Daudi ikahaana o ta Ngai, ihaane ta mũraika wa Jehova amatongoretie. 9 Mũthenya ūcio nĩngoimagara nganiine ndũrĩrĩ ciothe iria igookĩrĩra itũũra rĩa Jerusalemũ.

Kũrĩrĩra ūria Maathecire

10 “Na nĩngaitĩrĩria nyũmba ya Daudi na arĩa othe matũũraga itũũra rĩa Jerusalemũ roho wa gũtugana na wagũthaitana. Nao nĩmakerorera ūria maathecire, na nĩmakamũrĩrĩra marĩ na ruo o ta ūria mũndũ arĩragĩra mwana wa mũmwe, na magĩe na kĩaha kĩnene o ta ūria mũndũ ethikagĩra akuĩrĩrwo nĩ mwana wake wa irigithathi. 11 Mũthenya ūcio

nīgūgakorwo kīrīro kīnene kūu Jerusalemu, o ta kīrīro kīrīa kīarī Hadadi-Rimoni* o kūu werū-inī wa Megido. ¹² Būrūri ūcio nūkagīa na kīrīro, o mbarī o mbarī ĩrīre ĩrī iiki, na atumia ao marī oiki: mbarī ya nyūmba ya Daudi ĩrīre ĩrī iiki na atumia ao marī oiki, mbarī ya nyūmba ya Nathani ĩrīre ĩrī iiki, na atumia ao marī oiki, ¹³ na mbarī ya nyūmba ya Lawi ĩrīre ĩrī iiki, na atumia ao marī oiki, mbarī ya Shimei ĩrīre ĩrī iiki, na atumia ao marī oiki, ¹⁴ na mbarī icio ingī ciothe itigaire o mbarī o mbarī ĩrīre ĩrī iiki, na atumia ao marī oiki.

13

Gūtherio kwa Mehia

¹ “Mūthenya ūcio gīthima nīgīgathikūrio nī ūndū wa nyūmba ya Daudi o na nī ūndū wa andū arīa matūūruga Jerusalemu, gīthima gīa kūmatheria mehia o na thaahu.”

² Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio nīnganiina marītwa ma mīhianano ya kūhooywo mathire būrūri-inī, na matigacooka kūrīrkanwo rīngī. Nīngeheria anabii hamwe na roho ūcio wa thaahu, mathire būrūri-inī. ³ Na rīrī, kūngīgaakorwo na mūdū ūrathiī na mbere na kūratha mohoro-rī, ithe na nyina, arīa mamūciarīte, nī makaamwīra atīrī, ‘No nginya ūkue, nī ūndū nīwarītie maheeni ūkīgwetaga rītwa rīa Jehova.’ Rīrīa akaaratha mohoro-rī, aciari ake mwene nīmakamūtheeca na rūhiū.

⁴ “Mūthenya ūcio mūnabii o wothē nīagaconoka nī ūndū wa kīoneki kīa ūrathi wake. Ndukehumba nguo ya maguoya ya mūnabii nīguo aheenie andū. ⁵ Akoigaga atīrī, ‘Nīi ndirī mūnabii, ndī mūrīmi, ndūūragio nī mūgūnda kuuma ūnini-inī wakwa.’ ⁶ Nake mūdū angīkamūūria atīrī, ‘Irona ici ĩrī mwīrī waku nī cia kī?’ we agaacookia atīrī, ‘Irona ici ndagūrīre nyūmba-inī ya arata akwa.’

Mūrūithi Kūringwo, na Ng’ondū Kūhurunjūka

⁷ “Arahūka, wee rūhiū rwa njora, ūkīrīre mūrūithi wakwa, ūkīrīra mūdū ūcio wa hakuhi na nī!”

ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

“Ringa mūrūithi, nacio ng’ondū nīkūhurunjūka, nakuo guoko gwakwa ndīkwerekerie kūrī tūgondu, ndītūūkīrīre.”

⁸ Jehova ekuuga atīrī, “Būrūri-inī guothe, andū icunjī ĩgīrī thīnī wa ithatū nīmakooragwo, mathire; no rīrī, gīcunjī kīmwe gīa ithatū nīgīgatigara kuo.

⁹ Gīcunjī kīu gīa ithatū kīa andū nīngakīhītūkīria mwaki-inī; ngaamatheria ta betha, na ndīmagerie ta ūrīa thahabu igeragio.

Nīmagakāira rītwa rīakwa, na nī nīngametīka;

Nīngoiga atīrī, ‘Aya nī andū akwa,’

nao moige atīrī, ‘Jehova nīwe Ngai witū.’ ”

14

Jehova Nīegūūka Athamake

¹ Atīrīrī, mūthenya wa Jehova nīurooka, rīrīa indo cianyu igaatahwo na igayanīrwo gatagatī-inī kanyu.

* **12:11** Hadadi-Rimoni nīkuo andū maacakāire gīkuū kīa Josia (2Maū 35:22, 24, 25).

² Nĩngongania ndũrĩrĩ ciothe ciũkĩrĩre itũũra rĩa Jerusalemu, ihũũrane narĩo; itũũra rĩu inene nĩrĩkanyĩitwo nĩ thũ, na indo cia nyũmba ciũngũrũrio nao andũ-a-nja manyĩitwo na hinya. Andũ nuthu ya itũũra nĩmagathaamio, no andũ acio angĩ matikeherio itũũra-inĩ rĩu.

³ Hĩndĩ ĩyo Jehova nĩakoimagara, okĩrĩre ndũrĩrĩ icio arũe nacio, o ta ũria arũaga mũthenya wa mbaara. ⁴ Mũthenya ũcio-rĩ, Jehova nĩakarũgama Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ, mwena wa irathĩro wa Jerusalemu. Nakĩo Kĩrĩma kĩu kĩa Mĩtamaiyũ nĩgĩgatũkana maita meerĩ kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro; naho hagĩe mũkuru mũnene, nuthu ĩmwe ya kĩrĩma ĩthĩĩ mwena wa gathigathini, nayo nuthu ĩyo ĩngĩ ĩthĩĩ mwena wa gũthini. ⁵ Mũkoořĩra mũkuru-inĩ ũcio wa kĩrĩma gĩakwa tondũ ũgaakinya o Azeli. Mũkooora o ta ũria mworĩre gĩthingithia matukũ-inĩ ma Uzia, mũthamaki wa Juda. Nake Jehova Ngai wakwa nĩagooka, arĩ hamwe na andũ arĩa atheru othe.

⁶ Mũthenya ũcio gũtigakorwo na ũtheri kana heho o na kana mbaa. ⁷ ũcio ũgaakorwo ũrĩ mũthenya wa mwanya, ũtarĩ mũthenya kana ũtukũ, mũthenya ũũio nĩ Jehova. Hwaĩ-inĩ wakinya, nĩgũkagĩa na ũtheri.

⁸ Mũthenya ũcio maaĩ ma muoyo nĩmagatherera moimĩte Jerusalemu; nuthu yamo yekere iria-inĩ rĩa mwena wa irathĩro, nayo nuthu ĩyo ĩngĩ yekere iria-inĩ rĩa mwena wa ithũiro. Maaĩ macio magathereraga hĩndĩ ya ũrugarĩ na hĩndĩ ya heho.

⁹ Jehova nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki wa thĩ yothe. Mũthenya ũcio gũgaakorwo Jehova arĩ o we wiki, narĩo rĩitwa rĩake rĩkorwo no rĩo riiki.

¹⁰ Bũrũri wothe kuuma Geba nginya Rimoni, mwena wa gũthini wa Jerusalemu, ũkaahaana ta Araba. No rĩrĩ, itũũra rĩa Jerusalemu nĩrĩgatũũgĩrio na rĩtũũro o hau rĩrĩ, kuuma Kĩhingo-inĩ kĩa Benjamini nginya harĩa Kĩhingo kĩa Mberĩ kĩrĩ, o nginya Kĩhingo-inĩ gĩa Koine, na kuuma mũthiringo ũria mũraaya na igũrũ wa Hananeli gũthĩĩ nginya ihĩhĩro-inĩ cia ndibei cia mũthamaki. ¹¹ Itũũra rĩu rĩgaatuĩka rĩa gũtũũrwo; rĩtikanangwo hĩndĩ ĩngĩ. Itũũra rĩa Jerusalemu rĩgaatuũra rĩtarĩ na ũgwati.

¹² Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo mũthiro ũria Jehova akaahũura ndũrĩrĩ ciothe naguo, irĩa cianarũna na Jerusalemu: Mĩrĩ yao ĩkaabuthaga o marũgamĩte na magũrũ mao, maitho mao namo mabuthĩre marima-inĩ mamu, nacio nĩmĩ ciao ĩkaabutha irĩ tũnua-inĩ twao. ¹³ Mũthenya ũcio-rĩ, Jehova nĩakahũura andũ na kĩmako kĩnene. O mũndũ nĩakaguthũkĩra guoko kwa mũndũ ũria ũngĩ akũnyiite, nao matharĩkanĩre marũe. ¹⁴ Andũ a Juda o nao nĩmakarũira kũu Jerusalemu. ũtonga wa ndũrĩrĩ irĩa irĩgĩciĩrie kũu nũkonganio, naguo nĩ ũtonga mũingĩ wa thahabu, na wa betha na wa nguo. ¹⁵ Mũthiro o ta ũcio nũkaniina mbarathi na nyũmbũ, na ngamũira na ndigiri, na nyamũ ciothe irĩa igaakorwo kambĩ-inĩ icio.

¹⁶ Nĩngĩ-rĩ, matigari ma ndũrĩrĩ icio ciothe irĩa cianatharĩkĩra Jerusalemu makaambataga mwaka o mwaka kũhooya Mũthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, na gũkũngũira Gĩathĩ gĩa Ithũnũ. ¹⁷ Kũngĩkaagĩa andũ gũkũ thĩ matakaambata Jerusalemu kũhooya Mũthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, kwao gũtikoirĩ mbura. ¹⁸ Andũ a Misiri mangĩkaaga gũthĩĩ kũnyiitanĩra na arĩa angĩ-rĩ, kwao gũtikoirĩ mbura. Jehova nĩakamarehera mũthiro ũria ahũũraga ndũrĩrĩ naguo irĩa itaambataga gũkũngũira Gĩathĩ kĩu gĩa Ithũnũ. ¹⁹ Rĩrĩrĩ nĩrĩo rĩgaakorwo rĩrĩ ĩherithia rĩa bũrũri wa Misiri, o na rĩa ndũrĩrĩ ciothe irĩa itaambataga igathĩĩ gũkũngũira Gĩathĩ kĩu gĩa Ithũnũ.

²⁰ Mũthenya ũcio-rĩ, mbugi cia mbarathi ikaandĩkwo, ICI CIAMŪRĪRWO JEHOVA, nacio nyũngũ cia kũruḡa iria irĩ nyũmba ya Jehova thĩinĩ igaatuĩka ta mbakũri iria nyamũre irĩ mbere ya kigongona.

²¹ Nyũngũ o yothe ĩrĩ kũu Jerusalemu na Juda ikaamũrĩwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nao arĩa othe magookaga kũruta igongona-rĩ, makooyaga nyũngũ imwe cia cio makaruga nacio. Na mũthenya ũcio-rĩ, gũtigacooka kũgĩa na mwonjorithia thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

MALAKI

1 Īno n̄yo ndũmĩrĩri nditũ ĩrĩa Jehova aarĩirie andũ a Isiraeli na kanua ka mũnabii Malaki.*

Jakubu Kwendwo, nake Esaũ Kũregwo

2 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Nĩ nĩndĩmwendete.

“No inyuĩ mũũragia atĩrĩ, ‘Ũtwendete atĩa?’ ”

Nake Jehova akamũũria atĩrĩ, “Githĩ Esaũ ndaarĩ mũrũ wa nyina na Jakubu? No nĩ ndendire Jakubu, ³ ngĩrega Esaũ, bũrũri wake wa ĩrima ngĩwananga ũgĩtuĩka tũhũ, narĩo igai rĩake ngĩritua werũ wa gũikaragwo nĩ mbwe.”

4 Andũ a Edomu no moige atĩrĩ, “O na gũtuĩka tũrĩ ahehenje-rĩ, no tũgaaka kũrĩa kwanangĩku rĩngĩ.”

No Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “No maake rĩngĩ, no nĩngakũmomora. Mageetagwo Bũrũri Mwaganu, andũ matũũraga marakarĩirwo nĩ Jehova hĩndĩ ciothe. ⁵ Nĩmũkeyonera ũhoru ũcio, muuge atĩrĩ, ‘Jehova nĩwe mũnene, o na akaneneha na kũu mbere ya mĩhaka ya Isiraeli!’ ”

Magongona marĩ na Ũũgũ

6 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekũũria atĩrĩ, “Mwanake atĩaga ithe, nayo ndungata ĩgatĩia mũmĩathi. Angĩkorwo ndĩ mũciari-rĩ, gĩtũo kĩrĩa kĩnjagĩĩire gĩkĩrĩ ha? Angĩkorwo ndĩ mwathani-rĩ, gwĩtigĩrwo kũrĩa kũnjagĩĩire gũkĩrĩ ha? Inyuĩ, athĩnjĩri-Ngai, nĩnyuĩ mũmenagĩrĩria rĩitwa rĩakwa.

“No mũũragia atĩrĩ, ‘Tũmenagĩrĩria rĩitwa rĩaku atĩa?’

7 “Mũigagĩrĩria irio irĩ na thaahu kĩgongona-inĩ gĩakwa.

“No mũũragia atĩrĩ, ‘Tũgũthaahĩtie atĩa?’

“Nĩ kuuga muugaga atĩ metha ya Jehova nĩ ya kũmeneka. ⁸ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekũũria atĩrĩ, ‘Rĩrĩa mũkũrehe nyamũ ndumumu cia igongona-rĩ, gwĩka ũguo ti ũũru? Rĩrĩa mũkũruta igongona rĩa nyamũ nyonju kana ndwaru-rĩ, gwĩka ũguo ti ũũru? Ta geriai gũcirutĩra mwathi wanyu! No akenio nĩnyuĩ? No amwĩtikĩre?’

9 “Na rĩrĩ, ta thaitai Ngai nĩguo atũtuge. Rĩrĩa mũkũrehe maruta ta macio-rĩ, no amwĩtikĩre?” Ũguo nĩguo Jehova Mwene Hinya Wothe ekũũria.

¹⁰ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Naarĩ korwo ũmwe wanyu aahinga mĩrango ya hekarũ nĩguo mũtikanaakie mĩaki ya tũhũ kĩgongona-inĩ gĩakwa! Ndikenetio nĩ inyuĩ na ndingĩtikĩra iruta o na rĩrĩkũ kuuma kũrĩ inyuĩ. ¹¹ Rĩitwa rĩakwa nĩrĩgatũũgĩrio ndũrĩrĩ-inĩ, kuuma riũa rĩkĩratha o nginya riũa rĩgĩthũa. Kũndũ guothe ũbumba nĩũgacinagwo na maruta matheru marutagĩrwo rĩitwa rĩakwa, tondũ rĩitwa rĩakwa nĩrĩgatũũgĩrio ndũrĩrĩ-inĩ,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

¹² “No inyuĩ mũrĩthaahaagia na kwaria ũhoru wa metha ya Mwathani mũkoiga atĩrĩ, ‘Nĩthaahie,’ na ha ũhoru wa irio ciayo mũkoiga atĩrĩ, ‘Nĩ cia kũmeneka.’ ” ¹³ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Muugaga atĩrĩ, ‘Kaĩ ũhoru ũcio nĩ mũritũ-!’ Na mũgatembania iromo.”

* 1:1 Rĩitwa Malaki rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga “Mũtũmwo.”

Jehova ekũuria atĩrĩ, “Rĩrĩa mũkũrehe nyamũ iria ndiihangie, na iria iigũthua, kana iria ndwaru mũgaaciruta irĩ magongona-rĩ, no ndĩgĩciĩtikire kuuma harĩ inyuĩ?” ¹⁴ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mũheenania ũrĩa wĩraniire kũruta nyamũ ya njamba ingĩtikĩrĩka kuuma rũũru-inĩ rwake rwa mbũri, no agacooka akarutĩra Mwathani igongona rĩa nyamũ ĩrĩ na ũũgũ. Nĩgũkorwo ndĩ Mũthamaki mũnene, narĩo rĩtwa riakwa nĩ rĩa gwĩtigĩrwo ndũrĩrĩ-inĩ.

2

Athĩnjĩri-Ngai Gũtaarwo

¹ “Na rĩrĩ, riathani rĩrĩ nĩ rĩanyu, inyuĩ athĩnjĩri-Ngai.” ² Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Mũngĩaga gũũthikĩrĩria na mwage gũtua itua na ngoro cianyu gũtũia rĩtwa riakwa-rĩ, nĩ nĩngamũtũmĩra kĩrumi o na irathimo iria ndĩmũrathimaga nacio ndĩcirume. Ĩĩ, o na rĩu nĩndĩcirumĩte, tondũ mũtituĩte itua na ngoro cianyu kũndĩia.

³ “Nĩngarũithia njiaro cianyu nĩ ũndũ wanyu; nĩngamũminjĩria taatha wa nyamũ cia magongona ma ciathĩ cianyu na mũgaatahwo mũrĩ o naguo. ⁴ Na nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ ndĩmũtũmĩre riathani rĩrĩ, nĩgeetha kĩrĩkanĩro gĩakwa na Lawi gĩtũũre kĩrũmĩte,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. ⁵ “Kĩrĩkanĩro gĩakwa kiarĩ giitũ nake, nakĩo kiarĩ kĩrĩkanĩro kĩa muoyo na gĩa thayũ, na nĩ ngĩmũhe cio; ũndũ ũcio warĩ wa gũtũma eĩndigĩre, nake akĩndĩia na agĩtũũra etigĩrite rĩtwa riakwa.

⁶ ũrutani wa ma warĩ kanua-inĩ gake, na gũtirĩ maheeni moonirwo mĩromo-inĩ yake. Aatwaranire na nĩ na thayũ na mĩthĩire mĩrũngĩrĩru, na akĩgarũra andũ aingĩ moime mehia-inĩ.

⁷ “Tondũ mĩromo ya mũthĩnjĩri-Ngai yagĩrĩrwo nĩgũtũũria ũũgĩ, nao andũ magĩrĩrwo nĩgũcaria ũrutani kuuma kanua gake tondũ nĩwe mũtũmwo wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe. ⁸ No inyuĩ nĩmũgarũrũkĩte mũgatiga njĩra, naguo ũrutani wanyu ũgatũma andũ aingĩ mahĩngwo; nĩmũthũkĩtie kĩrĩkanĩro giitũ na Lawi,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. ⁹ “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩndũmĩte mũmenwo na mũconorithio mbere ya andũ othe, tondũ mũtirũmagĩrĩra njĩra ciakwa no nĩmũthuuranagia andũ mũgĩtua ciira.”

Juda ti Mwĩhokeku

¹⁰ Gĩthĩ ithuothe tũtirĩ a ithe ũmwe? Gĩthĩ ti Ngai ũmwe watũũmbire? Nĩ kĩĩ gĩgũtũma tũthaahie kĩrĩkanĩro kĩa maithe maitũ na ũndũ wa kwaga kwĩhokana mũndũ na ũrĩa ũngĩ?

¹¹ Andũ a Juda nĩmatigĩte gũtũũka ehokeku. ũndũ wa magigi nĩwĩkĩtwo Isiraeli na Jerusalemu: Andũ a Juda nĩmathaahĩtie handũ harĩa hatheru harĩa Jehova endete, nĩ ũndũ wa kũhikia airĩtu a andũ arĩa mahooyaga ngai ng’eni. ¹² Mũndũ o wotho wĩkaga ũguo-rĩ, arĩ ũ kana ũ, Jehova aromweheria hema-inĩ cia Jakubu, o na angĩkorwo nĩarehage maruta make kũrĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

¹³ Kũrĩ ũndũ ũngĩ mwĩkaga. Mũiyũragia kĩgongona kĩa Jehova na maithorĩ. Mũrĩragia na mũkagĩrĩka tondũ nĩatigire kũrũmbũiya maruta manyu, kana kũmaamũkĩra na gĩkeno kuuma harĩ inyuĩ. ¹⁴ Mũũragia atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩ?” Nĩ tondũ Jehova nĩwe mũira gatagatĩ gaku na mũtumia wa ũnini waku, tondũ ndũrĩ mwĩhokeku harĩ we, o na gũtũũka nĩwe mũrata waku, o we mũtumia wa kĩrĩkanĩro kĩa ũhiki waku.

¹⁵ Gĩthĩ Jehova ndamatũite ũmwe? Matũũkĩte ake mwĩrĩ na roho. Amatuĩte ũmwe nĩkĩ? Tondũ nĩacaragia rũciarwo rwa etigĩri Ngai. Nĩ

ündü ūcio, gitagīra roho waku, na ūtūüre ūrī mwīhokeku kūrī mūtumia ūcio wa ūnini waku.

¹⁶ Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atīrī, “Nīthūire ndigano ya mūthuuri na mūtumia wake, na nīthūire mūdū wīhumbaga haaro ta nguo,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

Nī ūndū ūcio gitāra roho waku, na ndūkaage kwīhokeka.

Mūthenya wa Ciira

¹⁷ Inyuī nīmūnogetie Jehova na ciugo cianyu.

No mūrooria atīrī, “Tūmūnogetie aīa?”

Mūmūnogetie na kuuga atīrī, “Othe arīa mekaga ūuru nīmagīrīre maito-inī ma Jehova, na nīakenagio nīo.” Ningī mūkooria atīrī, “Ngai wa kīhoo-to-rī, akīrī ha?”

3

¹ Na rīrī, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Nīngūtūma mūtūmwō* wakwa, ūrīa ūgaathondeka njīra mbere yakwa. Hīndī iyo Mwathani ūcio mūcaragia nīagooka o rīmwe thīnī wa hekarū yake; mūtūmwō ūcio wa kīrīkanīro ūrīa mwīrīragīra nīagooka.”

² No nū ūgetiiria mūthenya wa gūūka gwake? Nū ūkomīrīria rīrīa akooneka? Nīgūkorwo akahaana ta mwaki wa mūturi ūrīa ūtheragia cuuma, kana thabuni ūrīa ūtheragia nguo. ³ Agaikara thī ta mūturi wa betha na mūtheria wacio; nīagatheria Alawii, amatherie ta ūrīa thahabu na betha itheragio. Hīndī iyo Jehova nīagakorwo na andū arīa makamūrehere maruta ma ūthingu; ⁴ namo maruta ma Juda na Jerusalem nīmagetīkīrīka nī Jehova, o ta matukū marīa mathirīte, o na ta mīaka irīa ya mbere.

⁵ “Nī ūndū ūcio nīngamūkuhīrīria ndīmūciirithie na ndīmūtūire. Nīngahiūha gūtūika mūira wa gūtūira ciira arogi, na itharia, na arīa mehītaga na maheeni, na njūkīrīre arīa matunyaga aruti wīra mīcaara yao, na arīa mahinyagīrīria atumia a ndigwa na ciana iria itarī maithe, na arīa maagithagia agenī kīhoo-to na makaaga kwīndīgīra,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

Kūiya Indo cia Ngai

⁶ “Nī Jehova ndigarūrūkaga. Nī ūndū ūcio, inyuī njiaro cia Jakubu nīkīo mūtārī mwaniinwo. ⁷ O na kuuma hīndī ya maithe manyurī, mūtūire mūtiganīrie irīra ciakwa cia kūrūmīrīrwo na mūkaaga gūcirūmia. Njookereraī na nī nīngūmūcookerera.” Ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

“No mūūragia atīrī, ‘Tūgūgūcookerera atīa?’

⁸ “Mūdū-rī, aahota gūtunya Ngai indo ciake? No inyuī nīmūndunyīte indo ciakwa.

“No mūūragia atīrī, ‘Nī kī tūgūtunyīte?’

“Mūndunyīte maruta na icunjī cia ikūmi. ⁹ Rūrīrī rwanyu ruothe rūgwatītwo nī kīrumi, tondū nīmūndunyaga indo ciakwa. ¹⁰ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, rehei gīcunjī gīa ikūmi gīothe thīnī wa ikūmbī, nīgeetha nyūmba yakwa ikoragwo na irio. Ngeriai na njīra īno muone kana ndikūmūhingūrīra ndirica cia igūrū, ndīmūrīrie irathimo nyingī mūno nginya mwage handū ingūganīra. ¹¹ Ningī nīngagīria cianangi ithūkie irio cia mīgūnda yanyu, nayo mīthabībū ya mīgūnda

* 3:1 Atūmwō kana arekio hīndī īno maarī anabii na athīnjīri-Ngai.

yanyu ndĩgaacooka gũita maciaro mayo matarĩ makũrũ.” Ūguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. ¹² Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Ndũrĩrĩ ciothe nĩkamwĩtaga andũ arathime, nĩgũkorwo bũrũri wanyu ũgaakorwo ũrĩ wa gĩkeno.”

¹³ Jehova ekuuga atĩrĩ, “Nĩmwarĩtie maũndũ mooru ma kũnjambia.

“No mũũragia atĩrĩ, ‘Tũgũcambĩtie atĩa?’

¹⁴ “Inyuĩ muugĩte atĩrĩ, ‘Gũtungatĩra Ngai nĩ ũndũ wa tũhũ. Nĩ uumithio ũrĩkũ tuonire nĩkũhingia kwenda gwake, na gũthiiaga mbere ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe ta andũ maracakaya? ¹⁵ No rĩrĩ, andũ etĩĩ nĩo twĩtaga arathime. Ti-itherũ arĩa aaganu nĩo magaacagĩra, na arĩa makararagia Ngai matiherithagio.’”

¹⁶ Nao arĩa meetigĩrite Jehova nĩmaranĩrie o mũndũ na ũrĩa ũngĩ, nake Jehova agĩthikĩrĩria na akĩguwa ũhoru ũcio. Ibuku rĩa kĩrĩrikano nĩrĩandĩkirwo ũhoru wa andũ acio metigĩrite Jehova na magatĩia rĩitwa rĩake, rĩkũgwo hau mbere yake.

¹⁷ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Acio nĩo magaatũika andũ akwa mũthenya ũrĩa ngaacookereria indo ciakwa cia bata. Nĩngamaiguĩra tha, o ta ũrĩa mũndũ aiguagĩra mũriũ tha ũrĩa ũmũtungatagĩra. ¹⁸ Na inyuĩ nĩmũkona rĩngĩ ngũũrani gatagatĩ ka arĩa athingu na arĩa aaganu, na gatagatĩ ka arĩa matungatagĩra Ngai na arĩa matamũtungatagĩra.

4

Mũthenya wa Jehova

¹ “Ti-itherũ mũthenya wa ituĩro nĩũrooka, naguo ũgaakana ta icua rĩa mwaki. Arĩa othe etĩĩ, na arĩa aaganu, magaatũika maragara ma mahuti, naguo mũthenya ũcio wakinya magaacinwo, maniinwo biũ. Gũtirĩ mũri kana rũhonge rwao rũgaatigara,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. ² “No inyuĩ mwĩtigĩrite rĩitwa rĩakwa-rĩ, rĩũa-rĩa-ũthingu rĩkaamwarĩra rĩrĩ na ũhoru wa kũhonania mathagu-inĩ marĩo. Na inyuĩ nĩmũkoima nja mũtũũhe ta tũcaũ tũhingũrĩrwo tũkoima kiugũ. ³ Na nĩmũkarangĩrĩria arĩa aaganu matũike mũhu rungu rwa makinya manyu mũthenya ũrĩa ngeeka maũndũ macio,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

⁴ “Rĩrikanai watho wa ndungata yakwa Musa, na irĩra ciakwa cia kũrũmĩrĩrwo, o na mawatho marĩa ndaamũheire kũu Horebu marĩ ma andũ a Isiraeli othe.

⁵ “Atĩrĩrĩ, nĩngamũtũmĩra mũnabii Elija mbere ya mũthenya ũcio mũnene na wa kũmakania wa Jehova ũtanakinya. ⁶ Nĩakagarũra ngoro cia maithe icookerere ciana ciao, na agarũre ngoro cia ciana icookerere maithe mao, nĩgeetha ndigooke hũure bũrũri na kĩrumi.”

MATHAYO

Rūciaro rūrĩa Jesū Oimire

¹ Maya nĩ maandĩko makonĩ rūciaro rūrĩa Jesū Kristū, mūrū wa Daudi, mūrū wa Iburahĩmu oimire:

- ² Iburahĩmu aarĩ ithe wa Isaaka,
 nake Isaaka aarĩ ithe wa Jakubu,
 nake Jakubu aarĩ ithe wa Juda na ariũ a ithe,
³ nake Juda aarĩ ithe wa Perezu na Zera, arĩa nyina wao aarĩ Tamaru,
 nake Perezu aarĩ ithe wa Hezironi,
 nake Hezironi aarĩ ithe wa Ramu,
⁴ nake Ramu aarĩ ithe wa Aminadabu,
 nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni,
 nake Nahashoni aarĩ ithe wa Salimoni,
⁵ nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, ũrĩa nyina aarĩ Rahabu,
 nake Boazu aarĩ ithe wa Obedi, ũrĩa nyina aarĩ Ruthu,
 nake Obedi aarĩ ithe wa Jesii,
⁶ nake Jesii aarĩ ithe wa Mũthamaki Daudi.

Daudi aarĩ ithe wa Solomoni, ũrĩa nyina aarĩ mūtumia wa Uria,

- ⁷ nake Solomoni aarĩ ithe wa Rehoboamu,
 nake Rehoboamu aarĩ ithe wa Abija,
 nake Abija aarĩ ithe wa Asa,
⁸ nake Asa aarĩ ithe wa Jehoshafatu,
 nake Jehoshafatu aarĩ ithe wa Joramu,
 nake Joramu aarĩ ithe wa Uzia,
⁹ nake Uzia aarĩ ithe wa Jothamu,
 nake Jothamu aarĩ ithe wa Ahazu,
 nake Ahazu aarĩ ithe wa Hezekia,
¹⁰ nake Hezekia aarĩ ithe wa Manase,
 nake Manase aarĩ ithe wa Amoni,
 nake Amoni aarĩ ithe wa Josia,
¹¹ nake Josia aarĩ ithe wa Jekonia na ariũ a ithe, hĩndĩ irĩa andũ
 maatahirwo, magĩtwarwo Babuloni.

¹² Thuutha wa gũtahwo, magĩtwarwo kũu Babuloni:

- Jekonia aarĩ ithe wa Shealitieli,
 nake Shealitieli aarĩ ithe wa Zerubabeli,
¹³ nake Zerubabeli aarĩ ithe wa Abihudu,
 nake Abihudu aarĩ ithe wa Eliakimu,
 nake Eliakimu aarĩ ithe wa Azoro,
¹⁴ nake Azoro aarĩ ithe wa Zadoku,
 nake Zadoku aarĩ ithe wa Akimu,
 nake Akimu aarĩ ithe wa Eliudi,
¹⁵ nake Eliudi aarĩ ithe wa Eleazaru,
 nake Eleazaru aarĩ ithe wa Maathani,
 nake Maathani aarĩ ithe wa Jakubu,
¹⁶ nake Jakubu aarĩ ithe wa Jusufu, mũthuuri wa Mariamu, ũrĩa
 waciarire Jesū, ũrĩa wĩtagwo Kristū.

17 Ūguo nĩ kuuga njiaro ciothe ciarĩ ikũmi na inya kuuma Iburahĩmu nginya Daudi, na njiaro ikũmi na inya kuuma Daudi nginya hĩndĩ ĩrĩa andũ maatahirwo magĩtwarwo kũu Babuloni, na ningĩ njiaro ikũmi na inya kuuma hĩndĩ ĩrĩa andũ maatahirwo nginya hĩndĩ ya Kristũ.*

Gũciarwo kwa Jesũ Kristũ

18 Ūhoro wa gũciarwo kwa Jesũ Kristũ watariĩ ũũ: Nyina Mariamu nĩ oorĩtio nĩ Jusufu atuĩke mĩtumia wake, no matanaikarania-rĩ, nĩamenyekire atĩ arĩ na nda ya Roho Mũtheru. 19 Nake Jusufu mũthuuri wake tondũ aarĩ mũndũ mũthingu na ndangiendire kũmũconorithia kũrĩ andũ, agĩciiria amũtĩge na hitho.

20 No thuutha wa gwĩciiria ũndũ ũcio, mũraika wa Mwathani akĩmuurĩra kiroto-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jusufu, mũrũ wa Daudi, ndũkae gwĩtigĩra kũhikia Mariamu atuĩke mĩtumia waku, tondũ nda ĩyo arĩ nayo nĩ ya Roho Mũtheru. 21 Nĩagaciara kahĩ, nawe nĩũgagatua Jesũ, tondũ nĩwe ũkaahonokia andũ ake kuuma mehia-inĩ mao.”

22 Na rĩrĩ, maũndũ macio mothe meekĩkire nĩguo ũrĩa Mwathani aarĩtie na kanua ka mũnabii ũhinge, rĩrĩa oigire atĩrĩ, 23 “Mũirũtu gathirange nĩakagĩa nda na nĩagaciara kahĩ, nao magaaagatua Imanueli” ũguo naguo ũgĩtaũrwo nĩ kuuga, “Ngai hamwe na ithu.”

24 Rĩrĩa Jusufu ookĩrĩre, agĩka o ta ũrĩa mũraika wa Mwathani aamwathĩte, nake akĩinũkia Mariamu gwake mũciĩ, agĩtuĩka mĩtumia wake. 25 No matiigana kũmenyana nginya rĩrĩa aaciarire mwana ũcio wa kahĩ. Nake Jusufu agĩtua mwana ũcio Jesũ.

2

Gũceererwo nĩ Andũ Oogĩ-a-Njata

1 Na rĩrĩ, thuutha wa Jesũ gũciarwo kũu itũũra-inĩ rĩa Bethlehemu bũrũri wa Judea, hĩndĩ ya mũthamaki wetagwo Herode, andũ Oogĩ-a-Njata moimĩte irathĩro magĩũka Jerusalemu, 2 makĩũria atĩrĩ, “Ūrĩa ũciarĩtwo arĩ mũthamaki wa Ayahudi-rĩ, arĩ ha? Nĩtuonire njata yake mwena wa irathĩro, na nĩtũũkĩte kũmũhooya.”

3 Rĩrĩa Mũthamaki Herode aiguire ũguo, agĩtangĩka ngoro, o hamwe na andũ Jerusalemu othe. 4 Na aarĩkia gwĩta athĩnjĩri-Ngai* arĩa anene othe, na arutani a watho hamwe, akĩmooria kũria Kristũ aarĩ aciarĩrwo. 5 Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Bethlehemu, bũrũri wa Judea, nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo nĩ mũnabii, akoiga atĩrĩ:

6 “ ‘Nawe Bethlehemu, kũu bũrũri wa Juda, tiwe ũrĩa mũnini mũno wa aathanĩ a Juda; tondũ thĩnĩ waku nĩgũkoima ũrĩa ũgaathanaga, ũrĩa ũgaatuĩka mũrĩithi wa andũ akwa a Isiraeli.’ ”

7 Nake Herode agĩta andũ acio Oogĩ-a-Njata na hitho, na agĩtuĩria kuuma kũrĩ o ihinda rĩrĩa njata ĩyo yoonekete. 8 Akĩmatũma Bethlehemu akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũgatuĩrie wega ũhoro wa kaana kau. Mwarĩkia gũkoono mũũke mũũmenyithie, nĩgeetha o na nĩ thĩĩ ngagaturĩrie ndu ndĩkahooe.”

9 Nao maarĩkia kũigua ciugo cia mũthamaki magĩthĩĩ, nayo njata ĩrĩa moonete irathĩro ikĩmatongoria nginya ikĩrũgama igũrũ rĩa harĩa kaana

* 1:17 Kristũ nĩ kuuga “Ūrĩa Mũtirĩrie maguta”; Kĩhibirania nĩ Mesia. * 2:4 Athĩnjĩri-Ngai maarĩ atongoria a mahooya ma Ayahudi, na nĩo maarutagĩra Ngai magongona.

kau kaarī. ¹⁰ Rīrīa moonire njata ūyo, magīkena gīkeno kīnene mūno. ¹¹ Nao magītoonya nyūmba, na makīona kaana karī na nyina Mariamu, magīkainamīrira, magīkahooya. Magīcooka makīohora indo ciao cia goro, magīkahe iheo cia thahabu, na ūbumba, na manemane.† ¹² Na nī ūndū wa gūkaanio na kīroto matigacookere kwa Herode, magīcooka būrūri wao magereire njīra īngī.

Kūūrīa Būrūri wa Misiri

¹³ Maarīkia gūthīi-rī, mūraika wa Mwathani akiumīrīra Jusufu kīroto-inī, akīmwīra atīrī, “Ūkīra woe kaana gaka na nyina mūūrīre Misiri. Ikarai kūu nginya rīrīa ngaakwīra, nīgūkorwo Herode nēgūcaria kaana kau akoorage.”

¹⁴ Nī ūndū ūcio-rī, agīūkīra, akīoya kaana na nyina ūtukū, magīthīi Misiri, ¹⁵ kūrīa maikarire nginya rīrīa Herode aakuire. Na nī ūndū ūcio, ūhoru ūrīa Mwathani oigīte na kanua ka mūnabii ūkīhinga, rīrīa oigire atīrī, “Ndeetire mūrū wakwa oime būrūri wa Misiri.”

¹⁶ Hīndī īrīa Herode aamenyire atī nīaheenirio nī Oogī-a-Njata, akīrakara mūno, akīruta watho wa kūrāga tūhīi tuothe kūu Bethlehemu na kūrīa gūkuhī nakuo, tūrīa twarī na ūkūrū wa mīaka īrī gūcooka na thī, kūrīngana na ihinda rīrīa eerītwo nī Oogī-a-Njata. ¹⁷ Hīndī ūyo ūhoru ūrīa waarītio na kanua ka mūnabii Jeremia ūkīhinga, rīrīa oigire atīrī:

¹⁸ “Mūgambo nīwaiguirwo kūu Rama,
kīrīro na gūcakaya kūnene,
Rakeli akīrīrīra ciana ciake,
na akarega kūhoorerio, tondū itirī ho.”

Gūcooka Nazarethi

¹⁹ Na rīrī, Herode akua-rī, mūraika wa Mwathani akiumīrīra Jusufu kīroto-inī kūu Misiri, ²⁰ akīmwīra atīrī, “Ūkīra, woe kaana gaka na nyina, mūthīi būrūri wa Isiraeli, nīgūkorwo arīa maageragia gūkooraga nīmakuīte.”

²¹ Nī ūndū ūcio, agīūkīra, akīoya kaana na nyina, magīthīi būrūri wa Isiraeli. ²² Rīrīa aigūire atī Arikelau nīwe wathamakaga Judea handū ha ithe Herode, agīitigīra gūthīi kuo. Na aarīkia gūkaanio kīroto-inī-rī, agīthīi būrūri wa Galili, ²³ agīthīi gūtūūra itūūra rīitagwo Nazarethi. Nī ūndū ūcio ūhoru ūrīa waarītio na tūnua twa anabii ūkīhinga, rīrīa moigire atīrī, “Nīageetagwo Mūnazari.”

3

Johana Mūbatithania Kūhaarīra Njīra

¹ Matukū-inī macio Johana ūrīa Mūbatithania nīokire, akīhunjagia kūu Werū-inī wa Judea, ² akiugaga atīrī, “Mwīrīrei, nīgūkorwo ūthamaki wa igūrū nīūkuhīrīrie.” ³ Ūyū nīwe ūrīa ūhoru wake waarītio nī mūnabii Isaia rīrīa oigire atīrī:

“Kūrī na mūgambo wa mūdū ūkwanīrīra werū-inī, akoiga atīrī:
‘Haarīriai njīra ya Mwathani,
rūngariai njīra ciake.’”

⁴ Johana eekagīra Nguo ya guoya wa ngamīra, na nīeyohaga mūcibi wa rūūa njohero. Irio ciake ciarī ngigī na ūūkī wa gīthaka. ⁵ Nao andū

† 2:11 Ūbumba nī mahuti manungi wega macinagwo na mwaki. Manemane nī indo ithondekagwo na kīndū kīhaana ta ūūkī wa gīthaka, inungaga wega na nī cia goro mūno.

nĩmathiiga kũrĩ we moimĩte Jerusalemu, na mĩena yothe ya Judea, na bũrũri wothe ũrĩa wariganĩtie na Jorodani. ⁶ Moimbũruga mehia mao, nake akamabatithĩria Rũũi-inĩ rwa Jorodani.

⁷ Na rĩrĩa oonire Afarisai na Asadukai* aingĩ magĩũka hau nĩgeetha amabatithie, akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ rũciararũrũ rwa ndũira! Nũũ ũmũheete ũhororĩ atĩ mũũrĩre marakara marĩa makirĩĩ gũũka? ⁸ Ciararĩ maciaro maringaine na kwĩrira. ⁹ Na mũtikeũire na ngoro cianyu atĩrĩ, ‘Ithe witũ nĩ Iburahĩmu.’ Ngũmwĩra atĩrĩ, Ngai no atũme mahiga maya matũke ciana cia Iburahĩmu. ¹⁰ Ithanwa nĩrĩge itina-inĩ cia mũtĩ, na mũtĩ o wothe ũtaciara macyaro mega nũũgatemo, ũũkio mwaki-inĩ.

¹¹ “Nĩ ndĩmũbatithagia na maaĩ mwerira. No thuutha wakwa nĩgũgũũka mũndũ ũngĩ ũrĩ na hinya kũrĩ nĩ, na ndiagĩrĩre o na kũmũkuũria iraatũ ciake. We akaamũbatithagia na Roho Mũtheru na mwaki. ¹² Gĩtarũrũ gĩake akĩnyĩitĩte na guoko, na nĩagatheria kĩhũhũro gĩake, na acookanĩrĩre ngano yake ikũmbĩ, acooke acine mahuti na mwaki ũtangĩhoreka.”

Kũbatithio kwa Jesũ

¹³ Hĩndĩ iyo Jesũ akĩuma Galili agĩthĩ Rũũi-inĩ rwa Jorodani akabatithio nĩ Johana. ¹⁴ Nowe Johana akĩgeria kũmũgĩria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ njagĩrĩrwo nĩkũbatithio nĩwe, nawe wagĩũka kũrĩ nĩ atĩa?”

¹⁵ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Reke gũtũũke ũguo rĩu; tondũ nĩtwagĩrĩrwo twĩke ũndũ ũyũ nĩguo tũhingie maũndũ mothe ma ũthingu.” Hĩndĩ iyo Johana agĩtikĩra.

¹⁶ Jesũ aarĩkia kũbatithio o ũguo-rĩ, akĩumĩra maaĩ-inĩ. Kahinda o kau igĩrũ rĩkĩhingũka, nake akĩona Roho wa Ngai agĩkũrũka ta ndutura, akĩũmba igĩrũ riake. ¹⁷ Naguo mũgambo ũkĩuma igĩrũ, ũkiuga atĩrĩ, “Ŭyũ nĩwe Mũrũ wakwa, ũrĩa nyendete; na nĩngena mũno nĩ we.”

4

Kũgerio kwa Jesũ

¹ Hĩndĩ iyo Jesũ nĩatongoririo nĩ Roho agĩtwarwo werũ-inĩ akagerio nĩ mũcukani. ² Na aniina mũthenya mĩrongo ĩna, ũtukũ na mũthenya, ehingĩte kũrĩa irio-rĩ, akĩigua ahũtĩ. ³ Nake mũgerania akĩmũkora, akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo wee nĩwe Mũrũ wa Ngai-rĩ, ĩra mahiga maya matũke mĩgate.”

⁴ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: ‘To mũgate wiki ũngĩtũũria mũndũ muoyo, no nĩ kiugo gĩothe kĩrĩa kũmaga kanua ka Ngai.’”

⁵ Hĩndĩ iyo mũcukani akĩmũtwara itũũra rĩrĩa itheru, akĩmũrũgamia gathũrũmũndũ ka hekarũ, ⁶ akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo wee nĩwe Mũrũ wa Ngai-rĩ, wĩgũũthie thĩ. Nĩgũkorwo kwandĩkĩtwo atĩrĩ:

“Nĩagaatha araike ake nĩ ũndũ waku,
nao nĩmagakwanĩrĩria na moko mao,
nĩguo ndũkanahĩngwo kũgũrũ nĩ ihiga.’”

⁷ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩngĩ nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: ‘Ndũkanagerie Mwathani Ngai waku.’”

* **3:7** Afarisai na Asadukai ciarĩ ikundi igĩrĩ cia atongoria a ndini ya Ayahudi itaiguanaga. Asadukai matietĩkĩtie ũhororĩ wa kũrũka kana wa araike.

⁸ Ningĩ mūcukani akīmūtware kīrīma-inĩ kīraaya mūno, akīmuonia mothamaki mothe ma thĩ na riiri wamo. ⁹ Akīmwīra atĩrĩ, “Maundũ maya mothe nĩngūkũhe, ũngĩtikira kũnyinamĩrĩra ũhooe.”

¹⁰ Nake Jesũ akīmwīra atĩrĩ, “Thĩ Shaitani ndiga! Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: ‘Hooyaga Mwathani Ngai waku, na ũmūtungatagĩre o we wiki.’”

¹¹ Hĩndĩ ĩyo mūcukani akīmũtiga, nao araike magĩũka makīmūtungatĩra.

Jesũ Kwambĩrĩria Kũhunjia

¹² Na rĩrĩa Jesũ aigũire atĩ Johana nĩaikĩtio njeera-rĩ, agĩthĩ Galili.

¹³ Akiuma Nazarethi, agĩthĩ gũtũũra Kaperinaumu. Itũũra rĩu rĩarĩ hakuhĩ na iria, bũrũri-inĩ wa Zebuluni na Nafitali. ¹⁴ Ũndũ ũcio wekĩkire nĩguo ũhoru ũrĩa waarĩtio na kanua ka mũnabĩ Isaiya ũhinge, rĩrĩa oigire atĩrĩ:

¹⁵ “Bũrũri wa Zebuluni, o na bũrũri wa Nafitali,
nĩra ya gũthĩ iria-inĩ, gũikũrũkania na Rũũ rwa Jorodani,
kũu gwĩtagwo Galili-kwa-Ndũrĩrĩ:

¹⁶ andũ arĩa matũũraga nduma-inĩ
nĩmonete ũtheri mũnene;
nao arĩa matũũraga bũrũri ũrĩ kĩruru gĩa gĩkuũ-rĩ,
nĩmarĩrwo nĩ ũtheri.”

¹⁷ Kuuma hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩambĩrĩria kũhunjia ũhoru akiugaga atĩrĩ, “Mwĩrĩrei, nĩgũkorwo ũthamaki wa igũrũ nĩũkuhĩrĩrie.”

Jesũ gwĩta Arutwo ake a Mbere

¹⁸ Rĩrĩa Jesũ aaceeraga hũgũrũrũ-inĩ cia Iria rĩa Galili, nĩonire andũ eerĩ a nyina ũmwe, nao nĩ Simoni ũrĩa wetagwo Petero, na mũrũ wa nyina Anderea. Maikagia neti iria-inĩ, nĩgũkorwo maarĩ ategi a thamaki. ¹⁹ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ūkai, mũnũmĩrĩre, na nĩngũmũtua ategi a andũ.”

²⁰ Nao o rĩmwe magĩtiganĩria neti ciao, makĩmũrũmĩrĩra.

²¹ Na aathiathia akĩona andũ angĩ eerĩ a nyina ũmwe, Jakubu mũrũ wa Zebedi, na mũrũ wa nyina Johana. Maarĩ thĩnĩ wa gatarũ hamwe na ithe wao Zebedi makĩhaarĩria neti ciao. Nake Jesũ akĩmeeta, ²² na o rĩmwe magĩtiganĩria gatarũ na magĩtiga ithe wao, makĩmũrũmĩrĩra.

Jesũ Kũhonia Andũ Arũaru

²³ No rĩrĩ, Jesũ nĩathiire Galili guothe, akĩrutanaga thunagogi-inĩ ciao, akĩhunjagia ũhoru-ũrĩa-Mwega wa ũthamaki wa Ngai, na akĩhonagia andũ mĩrimũ yothe na ndwari ciothe iria maarĩ nacio. ²⁴ Nayo ngumo yake ĩkĩhunjio bũrũri wothe wa Suriata, nao andũ makĩmũrehera andũ arĩa othe maarĩ arũaru ndwari cia mĩthemba mĩngĩ, na arĩa maarĩ na ruo rĩngĩ, na arĩa maarĩ na ndaimono, na arĩa maarĩ na mũrimũ wa kũgũũaga, o na arĩa maarĩ na mũrimũ wa gũkua ciĩga, nake akĩmahonia othe. ²⁵ Nao andũ aingĩ mũno kuuma Galili, na Dekapoli,* na Jerusalemu, na Judea, na mũrimo ũrĩa ũngĩ wa Rũũ rwa Jorodani makĩmũrũmĩrĩra.

5

Irathimo

* 4:25 Dekapoli nĩ kuuga “Matũũra Ikũmi.”

1 Na rĩria Jesũ oonire andũ aingĩ mũno-rĩ, akĩambata kĩrĩma-igũrũ, agũikara thĩ. Arutwo ake magĩthĩ harĩ we. 2 Nake akĩambĩrĩria kũmaruta ũhoro, akĩmeera atĩrĩ:

3 “Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa athĩni ngoro, nĩgũkorwo ũthamaki wa igũrũ nĩ wao.

4 Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa marĩ na kĩahe, nĩgũkorwo nĩmakaniinĩrwo kĩahe.

5 Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa ahooreri, nĩgũkorwo nĩmakagaya thĩ.

6 Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa mahũũtagĩra na makanyootera ũthingu, nĩgũkorwo nĩmakahũũnio.

7 Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa maiguanagĩra tha, nĩgũkorwo nĩmakaiguĩrwo tha.

8 Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa atheru ngoro, nĩgũkorwo nĩmakona Ngai.

9 Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa macaragia thayũ, nĩgũkorwo nĩmagetwo ariũ a Ngai.

10 Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa manyariiragwo nĩ ũndũ wa ũthingu, nĩgũkorwo ũthamaki wa igũrũ nĩ wao.

11 “Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ hĩndĩ rĩa andũ mekũmũruma, na makamũnyariira, na makamũigĩrĩra maũndũ mothe mooru nĩ ũndũ wakwa. 12 Kenai na mũcanjamũke, tondũ kĩaheo kĩaanyu nĩ kĩnene igũrũ, nĩgũkorwo ũguo nogo maanyariirire anabii arĩa maarĩ kuo mbere yanyu.

Cumbĩ na Ũtheri

13 “Inyuĩ nĩ inyuĩ cumbĩ wa thĩ. No cumbĩ ũngĩkorwo nĩũthirĩte mũcamo wago-rĩ, ũngĩcooka gũcamithio ta cumbĩ nĩ kĩĩ? Ndũngĩcooka kũgĩa kiene rĩngĩ, tiga no ũteirwo ũrangwo nĩ andũ.

14 “Inyuĩ nĩ inyuĩ ũtheri wa thĩ. Itũũra inene riakĩtwo kĩrĩma igũrũ rĩtingĩhithĩka. 15 O na ningĩ andũ matiakagia tawa magacooka kũũkunĩkĩra na mbakũri; handũ ha ũguo, maũigagĩrĩra igũrũ handũ haguo, nago ũkamũrĩkĩra andũ othe arĩa marĩ thĩnĩ wa nyũmba. 16 O ũguo nago, na inyuĩ rekei ũtheri wanyu ũmũrĩkagĩre andũ, nĩguo mone ciiko cianyu njega, nao magoocage Ithe wanyu ũria ũrĩ igũrũ.

Kũhingia Watho

17 “Mũtikae gwĩciiria njũkĩte kweheria Watho kana Mohoro ma Anabii; ndiũkĩte kũmeeheria, no njũkĩte kũmahingia. 18 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nginya hĩndĩ rĩa thĩ na igũrũ ikehera, gũtirĩ kairĩa ka maandĩko, o na gũtirĩ gakururo kanini ga karamu gakeehera o na atĩa kuuma Watho-inĩ, nginya maũndũ mothe makaahingio. 19 ũria wothe ũkoina rĩathani o na rĩmwe rĩa marĩa manini, na arute arĩa angĩ gwĩka ũguo, nĩagatuuo mũnini makĩria thĩnĩ wa ũthamaki wa igũrũ, no ũria wothe wĩkaga na akarutana maathani maya-rĩ, nĩagatuuo mũnene ũthamaki-inĩ wa igũrũ. 20 Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, ũthingu wanyu waga gũkĩra ũria wa Afarisai na wa arutani a watho, mũtigatoonya ũthamaki wa igũrũ o na atĩa.

Ũragani

21 “Nĩmũiguĩte atĩ hĩndĩ ya tene andũ nĩmerirwo atĩrĩ, ‘Ndũkanoragane, na mũndũ o na ũrĩkũ ũkoooragana no nginya agaatuĩka wa gũtuĩrwo ciira.’ 22 No nĩ ngũmwĩra atĩrĩ, ũria wothe ũkarakarĩra

mūrū wa ithe nīagatuika wa gūtuīrwo ciira. Na ningī-rī, mūdū ūrīa wothe wīraga mūrū wa ithe atīrī, ‘Wee ndūrī bata,’ nīagaciirithio nī Kīama. No ūrīa wothe ūngiuga atīrī, ‘Wee wī mūkīgu!’ Nīagakorwo arī ūgwati-inī wa gūikio mwaki-inī wa Jehanamu.

²³ “Nī ūndū ūcio, angikorwo nīwīhaarīrie kūruta kīheo gīaku kīgongona-inī, na hīndī ūyo ūrī hau ūrīrikane atī mūrū wa thoguo arī na ūndū nawe-rī, ²⁴ tīga kīheo gīaku o hau mbere ya kīgongona. Amba ūthīi ūkaiguane na mūrū wa thoguo; ūcooke ūke ūrutīre Ngai kīheo gīaku.

²⁵ “Hīūha kwīguithania na thū yaku īrīa īragūtwarā igooti-inī. Īka ūguo mūrī o nīrīa-inī, kwaga ūguo nīgūgūtwarā kūrī mūtuanīri-ciira, nake mūtuanīri-ciira akūneane kūrī mūnene wa thīgari, ūikio njeera. ²⁶ Ngūkwīra atīrī na ma, ndūkoima kuo ūtarīhite thīrī wothe hatari gathendi ūgūtīgia.

Ūtharia

²⁷ “Nīmūiguīte atī hīndī ya tene nī kwērīrwo atīrī, ‘Ndūkanatharanie.’ ²⁸ No nī ngūmwīra atīrī, ūrīa wothe ūkaarora mūdū-wa-nja na amwīrīrīrie, nārīkītie gūtharia nake ngoro-inī yake. ²⁹ Riitho rīaku rīa arīo rīngītūma wīhie-rī, rīkūūre, ūrīte. Nī kaba kīga kīmwe kīa mwīrī waku kīūre gūkīra mwīrī waku wothe ūikio Jehanamu. ³⁰ Na guoko gwaku kwa ūrīo kūngītūma wīhie-rī, gūtīnie ūgūte. Nī kaba kīga kīmwe kīa mwīrī waku kīūre gūkīra mwīrī waku wothe ūikio Jehanamu.

Gūtharia Ūhiki

³¹ “Nīngī nī kwīrītwo atīrī, ‘Ūrīa wothe ūngītīgana na mūtumia wake no ngīnya amūhe marūa ma kuonania nīmatīgana nake.’ ³² No ngūmwīra atī mūdū ūrīa wothe ūtīganaga na mūtumia wake, o tīga nī ūndū wa ūtharia-rī, nīatūmaga atūike mūtharia, na ūrīa wothe ūhīkagia mūtumia ūrīa ūtīganīte na mūthuuriwe, nī gūtharia atharagia.

Mūhītwa

³³ “Nīngī, nīmūiguīte atī hīndī ya tene andū nīmerīrwo atīrī, ‘Ndūkanehīte tūhū, no hīngagīria Mwathani mūhītwa īrīa wīhītīte.’ ³⁴ No ngūmwīra atīrī: Mūtīkanehīte o na atīa; mūtīkanehīte na īgūrū tondū nīkuo gītī kīa ūnene kīa Ngai; ³⁵ kana mwīhīte na thī, nīgūkorwo nīkuo gīturwa gīa kūīgīrīra magūrū make; o na kana mwīhīte na Jerusalemu, nīgūkorwo nīrīo itūūra inene rīa Mūthamaki mūnene. ³⁶ Na ndūkanehīte na mūtwe waku, nīgūkorwo ndūngīhota gūtūma rūcuīrī o na rūmwe rwerūhe kana rūire. ³⁷ Reke ‘Ī’ yaku itūike ‘Ī’, na ‘Aca’ yaku itūike ‘Aca’; ūndū o wothe makīria ma ūguo-rī, uumaga kūrī ūrīa mūuru.

Ūhoro wa Kwīrīhīria

³⁸ “Nīmūiguīte atī hīndī ya tene nī kwērīrwo atīrī: ‘Riitho rīrīhagwo na riitho, narīo īgego rīrīhagwo na īgego.’ ³⁹ No nī ngūmwīra atīrī: Mūtīkanagiane na mūdū ūrīa mūuru. No rīrī, mūdū angīkūgūtha rūthīa rwa ūrīo-rī, mūhūgūkīrie rūu rūngī o naruo. ⁴⁰ Na mūdū angīenda gūgūthitanga oe kanjū yaku-rī, mūnengere o na īgooti rīaku. ⁴¹ Mūdū angīkūhatīrīria ūthīi itīina rīmwe-rī, thī nake matīina meerī. ⁴² Mūdū ūrīa ūngīkūhooya kīndū, mūhe, na mūdū ūrīa ūngīenda ūmūkombere kīndū, ndūkarege kūmūkombera.

43 “Nīmūiguūte atī hīndī ya tene nī kwerirwo atīrī, ‘Endaga mūndū wa itūūra rīaku, na ūthūūrage thū yaku.’ 44 No nī ngūmwīra atīrī: Endagai thū cianyu, na mūhooyagīre arīa mamūnyariiraga, 45 nīgeetha mūtuīke arīu a Ithe wanyu ūrīa ūrī igūrū. Atūmaga rīua rīake rīrathīre arīa ooru na arīa ega, na akoiria mbura kūrī arīa athingu na kūrī arīa matarī athingu. 46 Angīkorwo mwendete o arīa mamwendete-rī, mūgaakīrīhwo kī? Githī o na etia mbeeca cia igooti matīkaga o ūguo? 47 Na ningī angīkorwo mūgeithagia o arīu na aarī a ithe wanyu-rī, mūgīkīrīte arīa angī na kī? Githī o na arīa matetīkītie Ngai matīkaga o ūguo? 48 Nī ūndū ūcio-rī, tuīkai aagīrīru kūna, o ta ūrīa Ithe wanyu ūrīa ūrī igūrū arī mwagīrīru kūna.

6

Gūteithia arīa Abatari

1 “Mwīmenyererei mūtīgekage cīko cianyu cia ūthingu mbere ya andū nīguo mamuone. Mūngīka ūguo-rī, mūtīrī kīheo mūkaaheo nī Ithe wanyu ūrīa ūrī igūrū.

2 “Nī ūndū ūcio, rīrīa ūkūheana kīndū kūrī arīa abatari, ndūkae kwanīrīra ūrīa ūreka na tūrumbeta, ta ūrīa hinga cīkaga thunagogi-inī na njīra-inī, nīguo itīagwo nī andū. Ngūmwīra atīrī na ma, acio nīmarīkītie kwamūkīra kīheo kīao gīothe. 3 No hīndī īrīa ūkūheana kīndū kūrī arīa abatari-rī, ndūkareke guoko gwaku kwa ūmotho kūmenye ūrīa guoko gwaku kwa ūrīo kūreeka, 4 nīgeetha ūheani ūcio waku ūtuīke wa hitho-inī. Nake Ithe wanyu, ūrīa wonaga maūndū marīa mekagīrwo hitho-inī, nīakamūhe kīheo.

Kūhooya

5 “Na rīrīa mūkūhooya-rī, mūtikanatuīke ta hinga, nīgūkorwo ciendaga kūhooya irūgamīte thīnī wa thunagogi na macemanīrio ma njīra nīguo cionwo nī andū. Ngūmwīra atīrī na ma, icio nīrīkītie kwamūkīra mūcaara wacio wothe. 6 No hīndī īrīa ūkūhooya, toonya nyūmba yaku, ūhinge mūrango na ūhooye Thoguo ūrīa ūtoonekaga. Nake Thoguo ūrīa wonaga maūndū marīa mekagīrwo hitho-inī, nīagakūhe mūcaara waku. 7 Na ningī hīndī īrīa mūkūhooya-rī, tigagai kūhūhūtīka ta andū arīa matetīkītie Ngai, nīgūkorwo mecīragia nī mekūiguuo nī ūndū wa kūraihia mahooya. 8 Mūtīgatūike tao, nīgūkorwo Ithe wanyu nīoi kīrīa kīmūbatairie o na mūtanamūhooya.

9 “Nī ūndū ūcio mwagīrīrwo nīkūhooyaga atīrī:

“ ‘Ithe witū ūrī igūrū,
rītwa rīaku nīrīamūrwo,
10 ūthamaki waku nīūūke,
ūrīa wendete Wee nīwīkagwo
gūkū thī ta ūrīa wīkagwo kūu igūrū.

11 Tūhe ūmūthī irio ciitū cia gūtūigana.

12 Na ūtūrekere mahītia maitū,
ta ūrīa o na ithuī tūrekagīra arīa matūhitagīra.

13 Na ndūgatūtware magerio-inī,
no ūtūhonokagie kuuma kūrī ūrīa mūru.’

14 Nīgūkorwo mūngīrekerā andū hīndī īrīa mamūhītīria, o nake Ithe wanyu ūrīa ūrī igūrū nīarīmūrekagīra. 15 No mūngīaga kūrekera andū mehīa mao-rī, o nake Ithe wanyu ndarīmūrekagīra mehīa manyu.

Kwĩhinga Kũrĩa

¹⁶ “Nĩngĩ rĩrĩa mũkwĩhinga kũrĩa irio-rĩ, tigagai gũtukia mothiũ manyu ta ũrĩa hinga cĩkaga, nĩgũkorwo nĩtukagia mothiũ macio nĩguo cionie andũ atĩ nĩciĩhingĩte kũrĩa irio. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, icio nĩrĩkĩtie kwamũkĩra mũcaara wacio wothe. ¹⁷ No rĩrĩa wĩhingĩte kũrĩa, wĩhakage maguta mũtwe na wĩhambage ũthiũ, ¹⁸ nĩguo andũ matikamenye atĩ nĩwĩhingĩte kũrĩa, tĩa o Thoguo ũrĩa ũtoonekaga amenye; nake Thoguo ũrĩa wonaga maũndũ marĩa mekagĩrwo hitho-inĩ, nĩagakũhe mũcaara.

Mũthiithũ kũu Igũrũ

¹⁹ “Tigagai kwĩgĩra mũthiithũ gũkũ thĩ, kũrĩa indo irĩĩagwo nĩ memenyi na ikaroota, na kũrĩa aici mabunjaga makaiya. ²⁰ No mwĩgagĩrei mũthiithũ igũrũ, kũrĩa itangĩrĩo nĩ memenyi kana ĩroote, na kũrĩa aici matangĩbunja maiye. ²¹ Nĩgũkorwo kũrĩa mũthiithũ yanyu ĩrĩ, nokuo ngoro cianyu o nacio irĩkoragwo irĩ.

²² “Riitho nĩrĩo tawa wa mwĩrĩ. Maitho maku mangĩkorwo marĩ mega, mwĩrĩ waku wothe nĩrĩyũragwo nĩ ũtheri. ²³ No rĩrĩ, maitho maku mangĩkorwo nĩ mathũku, mwĩrĩ waku wothe ũrĩyũragwo nĩ nduma. Naguo ũtheri ũrĩa ũrĩ thĩnĩ waku ũngĩkorwo nĩ nduma-rĩ, nduma ĩyo kai nĩ nene-ĩ!

²⁴ “Gũtirĩ mũndũ ũngĩhota gũtungatĩra aathani eerĩ. Nĩ ũndũ no athũũrire ũmwe, na ende ũcio ũngĩ; kana eheane harĩ ũmwe, na anyarare ũcio ũngĩ. Mũtingĩtungatĩra Ngai na mũtungatĩre mbeeca.

Mũtigatangĩke

²⁵ “Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, tigagai gũtangĩkĩra mĩoyo yanyu, nĩ ũndũ wa kĩrĩa mũrĩĩaga kana kĩrĩa mũrĩnyuuga; kana kĩrĩa mũrĩĩhumbaga mĩrĩ yanyu. Githĩ muoyo ndũrĩ bata gũkĩra irio, naguo mwĩrĩ ũkagia bata gũkĩra nguo? ²⁶ Ta rorai nyoni cia rĩera-inĩ; itihaandaga, kana ikagetha, kana ikaiga magetha ikũmbĩ, no Ithe wanyu ũrĩa ũrĩ Igũrũ nĩaciheaga irio. Githĩ inyuĩ mũtikĩrĩ a bata mũno gũkĩra icio? ²⁷ Nũũ wanyu ũngĩhota kuongerera muoyo wake ithaa o na rĩmwe nĩ ũndũ wa gwĩtanga?

²⁸ “Na nĩ kĩĩ gĩtũmaga mwĩtange nĩ ũndũ wa nguo? Ta rorai itoka cia gĩthaka ũrĩa ikũraga. Itirutaga wĩra kana ikogotha ndigi, ²⁹ no ngũmwĩra atĩrĩ, o na Solomoni arĩ na riiri wake wothe ndagemete ta kĩmwe gĩacio. ³⁰ Angĩkorwo ũguo nĩguo Ngai ahumbaga nyeki ya gĩthaka ĩrĩa ĩrĩ ho ũmũthĩ na rũciũ ĩgaikio mwaki-inĩ-rĩ, githĩ inyuĩ ndarĩkimũhumbaga wega makĩria, inyuĩ mwĩtikĩtie o hanini? ³¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tigagai gwĩtanga, mũkĩũria atĩrĩ: ‘Tũkũrĩa kĩĩ?’ kana ‘Tũkũnyua kĩĩ?’ kana ‘Tũkũhumba kĩĩ?’ ³² Nĩgũkorwo maũndũ maya mothe nĩmo macaragio nĩ andũ arĩa matetĩkĩtie Ngai. No Ithe wanyu wa igũrũ nĩoĩ atĩ nĩmũbataragio nĩmo. ³³ No ambai mũcarie ũthamaki wake na ũthingu wake, na maũndũ maya mangĩ mothe o namo nĩarĩmũheaga. ³⁴ Nĩ ũndũ ũcio tigagai gwĩtanga nĩ ũndũ wa rũciũ, nĩgũkorwo rũciũ nĩrũgetangĩkĩra ruo rwene. O mũthenya ũrĩ na mathũna maguo ma kũũigana.

7

Gũtũra Andũ arĩa angĩ Ciira

¹ “Mũtigaciirithanagie nĩgeetha na inyuĩ mũtikanaciirithio. ² Nĩgũkorwo o ta ũrĩa mũtuagĩra andũ arĩa angĩ ciira, noguo na inyuĩ

mũgaatuĩrwo ciira, na gĩthimi kĩrĩa mũthimanagĩra nakĩo, no kĩo mũrĩthimagirwo nakĩo.

³ “Nĩ kĩ gĩtũmaga wone kĩhuti kĩrĩa kĩrĩ riitho rĩa mũrũ wa thoguo, no ũkaaga kuona mũgogo ũrĩa ũrĩ riitho rĩaku wee mwene? ⁴ Wahota atĩa kwĩra mũrũ wa thoguo atĩrĩ, ‘Reke ngũrute kĩhuti kũ kĩrĩ riitho rĩaku,’ o rĩrĩa wee mwene ũrĩ na mũgogo riitho rĩaku? ⁵ Wee hinga ĩno, amba ũrute mũgogo ũcio ũrĩ riitho rĩaku, nĩguo wone wega na ũhote kũruta kĩhuti kĩrĩa kĩrĩ riitho rĩa mũrũ wa thoguo.

⁶ “Mũtikanahe magui kĩndũ kĩrĩa kĩamũre, na mũtikanaikĩrie ngũrwe ruru cianyu. Mũngũka ũguo-rĩ, ingĩrangĩrĩria ruru na magũrũ ma cio, icooke imũgarũrũke, imũtihangie.

Hooyai, Mathaai, Ringaringai Mũrango

⁷ “Hooyai na nĩmũkũheo; mathaai na nĩmũkuona; ringaringai mũrango na nĩmũkũhingũrĩrwo. ⁸ Nĩgũkorwo ũrĩa wothe ũhooyaga nĩaheagwo, na ũrĩa ũmaathaga nĩonaga, na ũrĩa ũringaringaga mũrango, nĩahingũragĩrwo.

⁹ “Na rĩrĩ, nũũ wanyu ũngĩtio mũgate nĩ mwana wake amũhe ihiga? ¹⁰ Kana amwĩtie thamaki nake amũhe nyoka? ¹¹ Angĩkorwo inyuĩ, o na mũrĩ oorũ, nĩmũũĩ kũhe ciana cianyu iheo njega-rĩ, gĩthĩ Ithe wanyu ũrĩa ũrĩ igũrũ ndagakĩrĩrĩria kũhe iheo njega kũrĩ arĩa mamũhooyaga! ¹² Nĩ ũndũ ũcio, maũndũ-inĩ mothe, ĩkagai andũ arĩa angĩ ũrĩa mũngĩenda mamwĩkage, nĩgũkorwo ũcio nĩguo Watho wa Musa na Ūrutani wa Anabii.

Mũromo ũrĩa Mũceke na ũrĩa Mwarĩĩ

¹³ “Toonyerai mũromo ũrĩa Mũceke. Nĩgũkorwo mũromo nĩ mwarĩĩ na njĩra nĩ njariĩ ĩrĩa yerekeire rĩũrĩro, na andũ arĩa matoonyagĩra ho nĩ aingĩ. ¹⁴ No mũromo nĩ mũkunderu na njĩra nĩ njeke ĩrĩa ĩkinyaga muoyo-inĩ, na andũ arĩa mamionaga nĩ anini.

Mũtĩ na Maciaro Maguo

¹⁵ “Mwĩhũgagai anabii a maheeni. Mokaga kũrĩ inyuĩ mehumbĩte njũa cia ng’ondũ, no thĩinĩ wao nĩ njũũ ndĩani. ¹⁶ Nĩmũrĩmamenyaga na maciaro mao. Kaĩ thabibũ igĩtuuagwo mũtĩ-inĩ ya mũigua, kana ngũyũ igatuuo kuuma mahiũ-inĩ ma nyeki? ¹⁷ Ūguo noguo, mũtĩ wothe mwega ũciaraga maciaro mega, no mũtĩ mũũru ũciaraga maciaro mooru. ¹⁸ Mũtĩ mwega ndũngĩciara maciaro mooru, naguo mũtĩ mũũru ndũngĩciara maciaro mega. ¹⁹ Mũtĩ o wothe ũtaciaraaga maciaro mega nĩgũtemwo ũtemagwo ũgaikio mwaki-inĩ. ²⁰ Ūguo nĩguo mũrĩmamenyaga nĩ ũndũ wa maciaro mao.

²¹ “To mũndũ ũrĩa ũnjĩtaga, ‘Mwathani, Mwathani,’ ũgaatoonya ũthamaki wa igũrũ, no nĩ ũrĩa wĩkaga ũrĩa Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ endaga. ²² Mũthenya ũcio aingĩ makanjĩra atĩrĩ, ‘Mwathani, Mwathani, gĩthĩ tũtiarathaga maũndũ na rĩtwa rĩaku, na thĩinĩ wa rĩtwa rĩaku tũkaingata ndaimono na tũkaringa ciana nyingĩ?’ ²³ Hĩndĩ ĩyo nĩngameera wega atĩrĩ, ‘Nĩ ndirĩ hĩndĩ ndaamũũĩ o na rĩ. Eherai harĩ nĩ, inyuĩ mwĩkaga ũũru!’

Aaki Oogĩ na Aaki Akĩgu

²⁴ “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũndũ o wothe ũiguaga ciugo ici ciakwa na ageeka ũrĩa ciugĩte, ahaana ta mũndũ mũũgĩ ũrĩa wakire nyũmba yake igũrũ rĩa rwaro rwa ihiga. ²⁵ Nayo mbura ĩkiura, na njũũĩ ikĩyũra, naruo

rũhuho rũkĩhurutana nacio ikĩhũũra nyũmba ãyo na nditi, no nyũmba ãyo ndiagũire, tondũ mũthingi wayo wakĩtwo igurũ rĩa rwaro rwa ihiga. ²⁶ No mũndũ o wotho ũiguaga ciugo ici ciakwa na ndekaga ũrĩa ciugĩte ahaana ta mũndũ mũkĩngu ũrĩa wakire nyũmba yake mũthanga igurũ. ²⁷ Nayo mbura ikiura, njũũi ikĩiyũra, naruo rũhuho rũkĩhurutana nacio ikĩhũũra nyũmba ãyo na nditi, nayo nyũmba ãyo ikĩmomoka na kũgũa kũnene.”

²⁸ Rĩrĩa Jesũ aarĩkirie kuuga maũndũ macio, kĩrĩndĩ kũu gĩkĩgega nĩ ũndũ wa ũrutani wake, ²⁹ tondũ aarutanaga ta mũndũ warĩ na ũhoti, na ti ta ũrĩa arutani ao a watho maarutanaga.

8

Mũndũ ũrĩa warĩ na Mangũ

¹ Hĩndĩ ĩrĩa aikũrũkire kuuma kĩrĩma-inĩ, ikundi nene cia andũ ikĩmuuma thuutha. ² Na mũndũ warĩ na mangũ agĩthiĩ harĩ we, agĩtura maru mbere yake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ũngienda-rĩ, no ũũtherie.”*

³ Nake Jesũ agĩtambũrũkia guoko gwake, akĩhutia mũndũ ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngwenda. Therio!” O hĩndĩ ãyo akĩhonio mangũ make. ⁴ Jesũ agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya ndũkeere mũndũ o na ũrĩkũ. No thiĩ ũkeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, na ũrute kĩheo kĩrĩa Musa aathanire gĩtuĩke ũira kũrĩ o.”

Wĩtikio wa Mũnene-wa-Thigari-Igana

⁵ Na Jesũ aarĩkia gũtoonya Kaperinaumu, mũnene-wa-thigari-igana agĩũka kũrĩ we, akĩmũhooya ũteithio. ⁶ Akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ndungata yakwa ikomete mũciĩ ĩrũarĩte mũrimũ wa gũkua ciĩga na ĩrĩ na ruo rũingĩ mũno.”

⁷ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngũthiĩ kũmĩhonia.”

⁸ No mũnene ũcio wa thigari igana akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ ndiagĩrĩire atĩ wee ũũke gwakwa. No uga o kiugo, na ndungata yakwa nĩkũhona. ⁹ Nĩgũkorwo nĩ mwene ndĩ mũndũ wathagwo, na ndĩ na thigari njathaga. Ndeera ũmwe ‘Thiĩ,’ nĩathiaga, na ndeera ũngĩ atĩrĩ, ‘Ũka,’ nĩokaga. Na nĩngĩ ndeera ndungata yakwa atĩrĩ, ‘Ĩka ũna,’ nĩkaga.”

¹⁰ Rĩrĩa Jesũ aigũire ũguo-rĩ, akĩgega, akĩĩra arĩa maamumĩte thuutha atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ndionete mũndũ o na ũrĩkũ gũkũ Isiraeli ũrĩ na wĩtikio mũnene ũũ. ¹¹ Ngũmwĩra atĩrĩ, aingĩ nĩmagooka kuuma mwena wa irathĩro na wa ithũiro, na nĩmagaikara iruga-inĩ hamwe na Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, ũthamaki-inĩ wa igurũ. ¹² No arĩa marĩ a ũthamaki ũcio nĩmagaikio nja, kũu nduma-inĩ, kũrĩa gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego.”

¹³ Nake Jesũ agĩcooka akĩĩra mũnene ũcio wa thigari igana atĩrĩ, “Thiĩ! Nĩũgwĩkĩrwo o ũguo wĩtikĩtie.” Nayo ndungata yake ikĩhonio o ithaa rĩu.

Jesũ Kũhonia Andũ Aingĩ

* 8:2 Mũndũ warĩ na mangũ aatuĩkaga arĩ na thaahu, na no atheririo.

14 Rĩrĩa Jesũ aatoonyire nyũmba ya Petero, akĩona atĩ nyina wa mũtumia wa Petero aarĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ, agakoma gĩtanda-inĩ. 15 Akĩmũhutia guoko, nake agĩtiga kũhiũha mwĩrĩ, akĩarahũka, akĩambĩrĩria kũmũtungatĩra.

16 Hwaĩ-inĩ ũcio, andũ aingĩ arĩa maarĩ na ndaimono makĩrehwo kũrĩ we, nake akĩngata maroho macio na kuuga o kiugo, na akĩhonia arĩa othe maarĩ arũaru. 17 Ũhoro ũyũ warĩ wa kũhingia ũrĩa kwaarĩtio na kanua ka mũnabii Isaiia, rĩrĩa oigire atĩrĩ:

“We mwene nĩoire wonje witũ,
na akĩeheria mũrimũ iitũ.”

Thogora wa Kũrũmĩrĩra Jesũ

18 Rĩrĩa Jesũ oonire gĩkundi kĩa andũ arĩa maamũthiũrũkĩrie, agĩathana maringe mũrimo ũrĩa ũngĩ wa iria. 19 Hĩndĩ iyo mũrutani ũmwe wa watho agĩũka harĩ we, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩndĩkũrũmagĩrĩra kũrĩa guothe ũrĩthiia.”

20 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mbwe nĩ irĩ marima, na nyoni cia rĩera-inĩ nĩ irĩ itara, no Mũrũ wa Mũndũ ndarĩ handũ angĩgĩrĩra mũtwe wake.”

21 Nake mũrutwo ũngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, reke nyambe thĩ ngathike baba.”

22 Nowe Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩra, na ũreke arĩa akuũ mathike akuũ ao ene.”

Jesũ Kũhooreria Kĩhuhũkanio

23 Hĩndĩ iyo agĩtoonya gatarũ, nao arutwo ake makĩmũrũmĩrĩra. 24 Na rĩrĩ, gũkĩgĩa kĩhuhũkanio kĩnene gĩteerĩgĩrĩrwo kũu iria-inĩ, gĩgĩtũma gatarũ kende kũhubwo nĩ makũmbĩ ma maaĩ. No Jesũ aarĩ toro.

25 Nao arutwo magĩthii, makĩmũkĩria, makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, tũhonokie! Nĩtũkũũrĩra maaĩ-inĩ!”

26 Nake agĩcookia atĩrĩ, “Inyũ mũrĩ a wĩtkio mũnini, nĩ kĩ gĩgĩtũma mwĩtigĩre ũguo?” Thuutha ũcio agĩũkĩra, agĩkũũma rũhuho na makũmbĩ macio, nakuo gũkĩhoorera biũ.

27 Andũ acio makĩgega, makĩũria atĩrĩ, “Kaĩ mũndũ ũyũ akĩrĩ ũ atĩ o na rũhuho na makũmbĩ ma maaĩ nĩmwathikagira?”

Jesũ Kũhonia Andũ Eerĩ Maarĩ na Ndaimono

28 Rĩrĩa aakinyire rũgongo rwa bũrũri wa Agadari-rĩ, agĩtũngwo nĩ andũ eerĩ maarĩ na ndaimono, moimĩte mbĩrĩra-inĩ. Maarĩ na ũũru mũingĩ mũno, atĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩagerire njira iyo. 29 Nao makĩanĩrĩra, makĩũria atĩrĩ, “Ũrenda atĩa na ithui, wee Mũrũ wa Ngai. Woka gũkũ gũtũnyariira ihinda rĩrĩa rĩamũre rĩtanakinya?”

30 Nĩ haarĩ na rũũru rũnene rwa ngũrwe rwarĩthagio† handũ hataarĩ haraaya na hau maarĩ. 31 Nacio ndaimono igĩthaiha Jesũ, ikĩmwĩra atĩrĩ, “Akorwo nĩũgũtũngata-rĩ, tũtũme kũrĩ rũũru rũũrĩa rwa ngũrwe.”

32 Nake agĩcĩra atĩrĩ, “Thĩĩ!” Nĩ ũndũ ũcio ikiuma, igĩtoonya ngũrwe, naruo rũũru ruothe rũgĩkũrũka kĩharũrũka-inĩ na ihenya, rũkĩgũa iria thĩnĩ, rũgĩkuĩra maaĩ-inĩ. 33 Arĩa maarĩthagia ngũrwe icio makĩũra, magĩthii itũũra-inĩ, makĩheana maũndũ macio mothe o na ũrĩa gwekĩkĩte kũrĩ andũ arĩa maarĩ na ndaimono. 34 Hĩndĩ iyo itũũra rĩothe rĩkiomagara rĩgatũnge Jesũ. Na hĩndĩ rĩa maamuonire, makĩmũthaiha oime rũgongo rwao.

† 8:30 Ndũrĩrĩ iria ciatũũraga Galili nĩcio ciarĩ arĩthi a ngũrwe.

9

Jesū Kūhonia Mündū Wakuite Cīga

¹ Nake agītoonya gatarū, akīringa iria, agīkinya itūūra rīa kwao. ² Andū amwe makimūrehera mündū warī na mūrimū wa gūkua cīga, akuuītwo na kibarī. Rīria Jesū onire wītikio wao, akīra mündū ūcio wakuite cīga atīrī, “Mūriū, wiyūmīrīrie, nīwarekerwo mehia maku.”

³ Nī ūndū wa ūguo, arutani amwe a watho makīra na ngoro atīrī, “Mündū ūyū nīaruma Ngai!”

⁴ Jesū aamenya ūrīa meeciiragia, akīmooria atīrī, “Mūreeciiria ūuru ngoro-inī cianyu nīkī? ⁵ Nī ūndū ūrīkū mūhūthū: nī kwīra mündū, ‘Nīwarekerwo mehia maku,’ kana kūmwīra, ‘Ūkīra wītware?’ ⁶ No nīgeetha mūmenye atī Mūrū wa Mündū arī na ūhoti gūkū thī wa kūrekanira mehia-rī ...” Na o hīndī iyo akīra mündū ūcio wakuite cīga atīrī, “Ūkīra, oya kibarī gīaku ūinūke mūciī.” ⁷ Nake mündū ūcio agīkīra, akīinūka mūciī. ⁸ Rīria kīrīndī kīu kionire ūguo, gīkīmaka na gīkīgooca Ngai, ūrīa waheete andū ūhoti ta ūcio.

Gwītvo kwa Mathayo

⁹ Na rīria Jesū oimaga kūu, akīona mündū wetagwo Mathayo aikarīte harīa heetagīrio mbeeca cia igooti. Akīmwīra atīrī, “Nūmīrīra,” nake Mathayo agīkīra, akīmūrūmīrīra.

¹⁰ Na rīria Jesū aarī kwa Mathayo mūciī makīra irio cia hwaī-inī, etia mbeeca cia igooti aingī na andū ehia magīūka kūrīanīra hamwe nake na arutwo ake. ¹¹ Rīria Afarisai moonire ūguo, makīuria arutwo ake atīrī, “Mūrutani wanyu arīanagīra na etia mbeeca cia igooti na andū ehia nīkī?”

¹² Jesū aigua ūguo, akīmeera atīrī, “Andū arīa agima mūrī ti o mabataragio nī ndagītari, no nī arīa arūaru. ¹³ No rīrī, thīi mūkeerute ūrīa ciugo ici ciugīte: ‘Kūiguanīra tha nīkuo nyendaga, no ti magongona.’ Nīgūkorwo nī ndiokire gūcaria arīa athingu, no ndokire nī ūndū wa arīa ehia.”

Jesū Kūurio Ūhoro wa Kwīhinga Kūrīa

¹⁴ Hīndī iyo arutwo a Johana magīūka kūrī we makīmūria atīrī, “Ithuī na Afarisai nītwīhingaga kūrīa, no nī kīi gītūmaga arutwo aku mage kwīhinga kūrīa irio?”

¹⁵ Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Ageni a mūhikania mangīhota atīa kūigua kīeha rīrīa mūhikania arī hamwe nao? Ihinda nīrigakīnya rīria mūhikania akeeherio kūrī o; hīndī iyo nīguo makeehinga kūrīa irio.

¹⁶ “Gūtīrī mündū ūtumagīrīra nguo ngūrū kīraka kīa nguo njerū, nīgūkorwo kīraka kīu no kīguacie nguo iyo gītūme itarūke makīra.

¹⁷ Ningī andū matiīkagīra ndibei ya mūhīhano mondo-inī ngūrū.* Mangīka ūguo, mondo icio no itarūke, nayo ndibei itīke, na mondo icio cia ndibei cianangīke o biū. No andū mekagīra ndibei ya mūhīhano mondo-inī njerū, nacio cieri īgaikara irī njega.”

Mūrītu Wakuite na Mūtumia warī Mūrūaru

¹⁸ Na rīria aaragia maūndū macio, hagīka mündū warī mūnene, akīmūtūrīria ndu, akīmwīra atīrī, “Mūrītu wakwa no hīndī aakua; no ūka ūkamūigīrīre guoko, na nīekūrīka.” ¹⁹ Nake Jesū agīkīra, agīthīi nake, arī na arutwo ake.

* 9:17 Ndibei yekagīrwo mondo ciatumagwo na njūua cia mbūri.

²⁰ O hĩndĩ ĩyo mūtumia watũire oiraga thakame mĩaka ikũmi na ĩĩrĩ agũka na thuutha wa Jesũ, akĩhutia gĩcũrĩ kĩa nguo yake. ²¹ Tondũ eĩraga atĩrĩ, “Ingĩhutia o nguo yake, no hone.”

²² Nake Jesũ akĩhũgũra, akĩmuona, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ ũyũ, wĩyũmĩrĩrie gwĩtikia gwaku nĩkuo gwatũma ũhone.” Nake mūtumia ũcio akĩhonio o hĩndĩ ĩyo.

²³ Na rĩrĩa Jesũ aatoonyire nyũmba ya mũnene ũcio, akĩona ahuhi mĩtũrĩrũ na gĩkundi kĩa andũ kĩa kĩa kĩa kĩa negenaga, ²⁴ akĩmeera atĩrĩ, “Eherai. Mũirĩtũ ũyũ ti mũkuũ, nĩ gũkoma akomete.” Nao andũ acio makĩmũthekerera. ²⁵ Thuutha wa andũ acio kuumio nja, agĩtoonya thĩnĩ, akĩnyĩtia mũirĩtũ ũcio guoko, nake agĩũkĩra. ²⁶ Ũhoru ũcio ũkĩhunja bũrũri ũcio wothe.

Jesũ Kũhonia Atumumu na Mũndũ Ũtaaragia

²⁷ Na rĩrĩa Jesũ oimire kũu, aathianga-rĩ, andũ eerĩ atumumu makĩmũrũmĩrĩra, makĩanagĩrĩra, makiugaga atĩrĩ, “Tũiguire tha, wee Mũrũ wa Daudi!”

²⁸ Na hĩndĩ ĩrĩa aatoonyire nyũmba, atumumu acio magĩũka kũrĩ we, nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩmwĩtũkĩtie atĩ no hote gwĩka ũguo?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩ-ni, Mwathani.”

²⁹ Hĩndĩ ĩyo akĩmahutia maitho, akiuga atĩrĩ, “Mũroĩkwo o ũguo mwĩtũkĩtie;” ³⁰ namo maitho mao makĩhingũka magĩcooka kuona. Nake Jesũ akĩmakaania na hinya, akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikareke mũndũ o na ũrĩkũ amenye ũhoru ũyũ.” ³¹ No-o makiumagara na makĩhunja ũhoru wake bũrũri ũcio wothe.

³² Na hĩndĩ ĩrĩa ndimagaga hau, Jesũ akĩreherwo mũndũ warĩ na ndaimono, na ndaaragia. ³³ Nayo ndaimono yaingatwo, mũndũ ũcio ũtaaragia, akĩaria. Kĩrĩndĩ gĩkĩgega, gĩkiuga atĩrĩ, “Ũndũ ta ũyũ ndũrĩ woneka Isiraeli.”

³⁴ No Afarisai makiuga atĩrĩ, “Aingataga ndaimono na hinya wa mũnene wa ndaimono.”

Aruti Wĩra nĩ Anini

³⁵ Nake Jesũ agĩtũkania matũũra-inĩ mothe na mĩcĩi-inĩ yothe, akĩrutanaga thĩnĩ wa thunagogi ciao, akĩhunja ũhoru-ũrĩa-Mwega wa ũthamaki, na akĩhonagia mĩrimũ na ndwari cia mĩthemba yothe.

³⁶ Na rĩrĩa oonire ũrĩa kĩrĩndĩ kũu kĩaiganaga, agĩkĩguĩra tha tondũ kĩa rĩ gĩthĩnĩku na gĩkaaga ũteithio, ta ng'ondũ itarĩ na mũrĩthi. ³⁷ Hĩndĩ ĩyo akĩĩra arutwo ake atĩrĩ, “Magetha nĩ maingĩ, no aruti a wĩra nĩ anini.

³⁸ Nĩ ũndũ ũcio, hooyai Mwathani wa magetha atũme aruti wĩra mathĩ magetha-inĩ make.”

10

Jesũ Gũtũma Arutwo arĩa Ikũmi na Eerĩ

¹ Nake Jesũ nĩetire arutwo ake ikũmi na eerĩ moke harĩ we, nake akĩmahe ũhoti wa kũingata ngoma thũku na kũhonia mĩrimũ yothe na ndwari ciothe.

² Maya nĩmo marĩtwa ma arutwo acio ikũmi na eerĩ: Wa mbere nĩ Simoni (ũrĩa wĩtagwo Petero), na mũrũ wa nyina Andereia; na Jakubu mũrũ wa Zebedi, na mũrũ wa nyina Johana; ³ na Filipu, na Baritholomayo; na Toma, na Mathayo ũrĩa mwĩtia wa mbeeca cia igooti; na Jakubu

mūrū wa Alifayo, na Thadayo; ⁴ na Simoni ūrĩa Mūzelote, na Judasi Mūisikariota, ūrĩa wamūkunyañire.

⁵ Aya ikūmi na eerī nō Jesū aatūmire na akīmataara ūū: “Mūtigathī kūrī andū-a-Ndūrīrī kana mūtoonye itūūra rĩa Asamaria. ⁶ Nī kaba mūthī kūrī ng’ōndu iria ciūrīte cia Isiraeli. ⁷ Mwathī-rī, hunjagiai ndūmīrīri ño: ‘Ūthamaki wa igūrū nūkuhīrīrie.’ ⁸ Honagai andū arĩa arūaru, na mūrīūkagie arĩa akuū, na mūtheragie arĩa marī na mangū, na mūingatage ndaimono. Mūheetwo tūhū, heanagai tūhū. ⁹ Mūtigekuuire thahabu, kana betha, kana gīcango mīcibi-inī yanyu; ¹⁰ O na ningī mūtigekuuire mūhuko rūgendo-inī, kana nguo igīrī, kana iraatū, kana mūrīrĩa; nīgūkorwo mūruti wa wīra nīabataire kūheo gĩa kūmūtūria muoyo.

¹¹ “Itūūra o rīothe kana gatūūra karĩa mūngītoonya-rī, tuīriai mūmenye mūdū ūrĩa mwagīrīru kuo, mūikare gwake nginya rīrĩa mūkoima kuo. ¹² Mwatoonya mūciī ūcio-rī, geithagiai ene kuo. ¹³ Angīkorwo mūciī ūcio nīwagīrīre-rī, ūrathimeī na thayī wanyu; angīkorwo ndwagīrīre-rī, rekei kīrathimo kīanyu kīmūcookerere. ¹⁴ Mūdū o wothe angīrega kūmūnyiita ūgeni kana arege gūthikīrīria ciugo cianyu-rī, mūkiuma mūciī ūcio kana itūūra rīu-rī, mūkaaribariba magūrū manyu nīgūo rūkūngū rūitike.* ¹⁵ Ngūmwīra atīrī na ma ituīro rĩa itūūra rīu rīgaaakorwo rīrī inene gūkīra rĩa Sodomu na Gomora mūthenya ūrĩa wa ciira. ¹⁶ Atīrīrī ndamūtūma o ta ng’ōndu gatagatī ka njūi. Nī ūndū ūcio, gīai na ūgī ta nyoka, na mwage ūuru ta ndutura.

¹⁷ “Mwīmenyererei andū; tondū nīmakamūneana ciama-inī, na mamūhūre na iboko thunagogi-inī ciao. ¹⁸ Nī ūndū wa ūhoru wakwarī, nīmūgatwarwo mbere ya aathani na athamaki nīgeetha mūtūike aira kūrī o na kūrī andū-a-Ndūrīrī. ¹⁹ No rīrĩa makaamūnyiita-rī, mūtikanetange nī ūndū wa ūrĩa mūkoiga kana ūrĩa mūgaacookia. Hīndī ūyo nīmūkeerwo ūrĩa mūkoiga, ²⁰ nīgūkorwo ti inyuī mūgaakorwo mūkīaria, no nī Roho wa Ithe wanyu ūkaarĩa arī thīnī wanyu.

²¹ “Mūdū nīagakunyañira mūrū wa nyina ooragwo, na ithe wa mūdū akunyañire mwana wake; ciana nīikaremera aciari a cio na imoragithie.

²² Andū othe nīmakamūmena nī ūndū wakwa, no ūrĩa ūgaakīrīria nginya hīndī ya mūthia nīakahonoka. ²³ Hīndī irĩa mwanyariirwo itūūra-inī rīmwe-rī, ūrīrai rīrĩa rīngī. Ngūmwīra na ma atī, mūtigaakorwo mūthīte matūūra mothe ma Isiraeli, Mūrū wa Mūdū atookite.

²⁴ “Mūrutwo ti mūnene kūrī mūrutani wake, o na ndungata ti nene kūrī mūmīathi. ²⁵ Nīkūiganīre mūrutwo aiganane na mūrutani wake, o na ndungata iiganane na mūmīathi. Angīkorwo mwene nyūmba nīetītwo Beelizebuli-rī,† githī andū a nyūmba yake matigetwo marītwa mooru gūkīra rīu!

²⁶ “Nī ūndū ūcio-rī, mūtikametigīre. Gūtīrī ūndū mūhithanie ūtakaguūrio, kana ūndū mūhithe ūtakamenyeka. ²⁷ Ūrĩa ngūmwīra nduma-inī-rī, warīe mūthenya barigici, na ūrĩa warītio na mīheehū matū-inī manyu-rī, wanīrīrei mūrī nyūmba-igūrū. ²⁸ Mūtigetigīre arĩa moragaga o mwīrī, no matingīhota kūuraga ngoro. Nī kaba gwītīgira

* **10:14** Kūrībariba rūkūngū magūrū nī ūndū wekagwo nī Afarisai moima ciikaro cia Ndūrīrī metherie tondū mefīktie nīmakuūite thaahu. Ūndū ūyū warī wa kuonia andū ūrĩa mageekwo marega ndūmīrīri ya Ngai. † **10:25** Rūtwa Beelizebuli rīgītaūrwo nī kuuga “Mūnene wa ndaimono,” no Kīhibirania Beelizebubu rīataūragwo “Mūnene wa ngī.”

Ūria ūngānanga ngoro na mwĩrĩ kũu Jehanamu. ²⁹ Githĩ tũnyoni twĩrĩ tũtiendagio thendi ĩmwe? No gũtirĩ o na kamwe gatuo kangĩgũa thĩ Ithe wanyu atetũkĩrĩte. ³⁰ O na njuĩrĩ cianyu cia mũtwe nĩndare. ³¹ Nĩ ūndũ ūcio mũtigetigĩre; mũrĩ a bata gũkĩra tũnyoni tũingĩ.

³² “Ūria wothe ūkaanyumbũra mbere ya andũ, o na nĩ nĩngamumbũra mbere ya Baba ūria ūrĩ kũu igũrũ. ³³ No ūria wothe ūkangaana mbere ya andũ, na nĩ nĩngamũkaana mbere ya Baba ūria ūrĩ igũrũ.

³⁴ “Mũtigeciirie atĩ njũkĩte kũrehe thayũ gũkũ thĩ. Ndiokire kũrehe thayũ, no ndookire kũrehe rũhiũ rwa njora. ³⁵ Nĩgũkorwo njũkĩte gũtũma “ ‘mũndũ okanĩrĩre na ithe,

na mũrĩtu okanĩrĩre na nyina,
nake mũtumia okanĩrĩre na nyaciarawe;

³⁶ thũ cia mũndũ igaakorwo irĩ andũ a nyũmba yake kũmbe.’

³⁷ “Ūria wothe wendete ithe kana nyina kũngĩra ndagĩrĩre gũtuĩka wakwa; na ūria wothe wendete mũriũ kana mwarĩ kũngĩra ndagĩrĩre gũtuĩka wakwa; ³⁸ nake ūria wothe ūtagakuwa mũtharaba wake wa kwambĩrwo aanũmĩrĩre ndagĩrĩre gũtuĩka wakwa. ³⁹ Ūria wothe ūgeragia gũtũũria muoyo wake nĩakorwo nĩguo; no ūria wothe ūkoorwo nĩ muoyo wake nĩ ūndũ wakwa nĩakaũtũũria.

⁴⁰ “Mũndũ ūria ūmwamũkagĩra, nĩ nĩ amũkagĩra. Nake ūria ūnyamũkagĩra, amũkagĩra ūria wandũmire. ⁴¹ Ūria wothe ūkaamũkĩra mũnabii tondũ nĩ mũnabii, nĩakamũkĩra kĩheo kĩria kĩheagwo mũnabii, nake ūria wothe ūkaamũkĩra mũndũ mũthingu tondũ nĩ mũthingu-rĩ, nĩakamũkĩra kĩheo kĩria kĩheagwo mũndũ mũthingu. ⁴² Nake ūria wothe ūheaga ūmwe wa aya anini o na gĩkombe kĩa maaĩ mahehu tondũ nĩ mũrutwo wakwa-rĩ, ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ndakaaga kũheo kĩheo gĩake.”

11

Jesũ na Johana Mũbatithania

¹ Na rĩrĩ, Jesũ aarĩkia gwatha arutwo acio ake ikũmi na eerĩ-rĩ, akiuma kũu agĩthĩ kũrutana na kũhunja matũũra-inĩ ma Galilĩ.

² Na rĩrĩa Johana aigũire arĩ njeera maũndũ marĩa Kristũ eekaga-rĩ, agĩtũma arutwo ake, ³ makamũurie atĩrĩ, “Wee nĩwe warĩ ūũke, kana tweterere mũndũ ūngĩ?”

⁴ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Cookai mũkeere Johana maũndũ marĩa mwaigua na marĩa muona: ⁵ Atumumu nĩmaroona, na arĩa mathuaga nĩmaretwara, na arĩa marĩ na mangũ nĩmarahonio magathera, na arĩa mataiguaga nĩ maraigua, na arĩa akuũ nĩmarariũkio, na Ūhororũria-Mwega nĩũrahunjĩrio arĩa athĩni. ⁶ Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ūria ūtekũhingwo arakare nĩ ūndũ wakwa.”

⁷ Rĩrĩa arutwo a Johana moimaga hau, Jesũ akĩambĩrĩria kwarĩria kĩrĩndĩ ūhoru wa Johana, akĩmooria atĩrĩ: “Mwathĩte werũ-inĩ kuona kĩ? Mwathĩte kuona kamũrangĩ kainainagio nĩ rũhuho? ⁸ Akorwo ti ūguo-rĩ, mwathĩte kuona kĩ? Hĩhi nĩ mũndũ wehumbĩte nguo njega? Aca, arĩa mehumbaga nguo njega makoragwo thĩni wa nyũmba cia ūthamaki. ⁹ Mwangĩthĩte kuona kĩ? Hĩhi mwathĩte kuona mũnabii? Īi, ngũmwĩra atĩrĩ, muonire mũndũ ūkĩrĩte mũnabii. ¹⁰ Ūyũ nĩwe ūhoru wake waandĩkĩtwo atĩrĩ:

“ ‘Nĩngũtũma mũtũmwo wakwa athĩ mbere yaku,
agagũthondekere njĩra yaku.’

¹¹ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma: Harĩ andũ arĩa manaciarwo nĩ andũ-a-nja, gũtirĩ kuoneka mũndũ mũnene gũkĩra Johana Mũbatithania; no rĩrĩ mũndũ ũria mũnini mũno ũthamaki-inĩ wa igũrũ-rĩ, nĩ mũnene kũmũkĩra. ¹² Kuuma matukũ ma Johana Mũbatithania gwata rĩu, ũthamaki wa igũrũ nũkoretwo ũkũhatĩrĩria gũtheerema, nao andũ arĩa mehatagĩrĩria nĩo mawĩgwatagĩra na hinya. ¹³ Nĩgũkorwo Anabii othe, hamwe na Watho wa Musa, nĩmatũire marathaga ũhoru nginya hĩndĩ ya Johana. ¹⁴ Na angĩkorwo no mwende kwamũkĩra ũhoru ũcio-rĩ, ũcio nĩwe Elija ũria werĩtwo nĩagooka. ¹⁵ ũria ũrĩ na matũ ma kũigua nĩaigue.

¹⁶ “Rĩu-rĩ, ingĩgerekania rũciarwo rũrũ na kĩ? Rũhaana ta ciana ciikarĩte ndũnyũ igũitaga iria ingĩ, igaciĩra atĩrĩ:

¹⁷ “Twamũhũire mūtũrĩrũ,
mũkĩaga kũina;
o na twamũinĩire nyĩmbo cia macakaya,
no mũtiacakaire.’

¹⁸ Nĩgũkorwo Johana ookire atekũrĩa na atekũnyua, nao andũ makiuga atĩrĩ, ‘Arĩ na ndaimono.’ ¹⁹ Mũrũ wa Mũndũ ookire akĩrĩaga na akĩnyuuaga, nao makiuga atĩrĩ, ‘Onei mũndũ mũkoroku na mũriũ, nĩ mũrata wa etia mbeeca cia igooti na “andũ ehia.” No ũũgĩ wonekaga nĩ wa ma nĩ ũndũ wa ciĩko ciagua.”

Haaro kũrĩ Matũũra Manene marĩa Materĩrĩte

²⁰ Hĩndĩ iyo Jesũ akĩambĩrĩria gũtetia matũũra manene marĩa maar-ingĩrwo ciana ciake iria nyingĩ, tondũ andũ akuo matiigana kwĩrira, akiuga atĩrĩ. ²¹ “Inyuĩ andũ a Korazini, kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Nĩ ũndũ korwo ciana iria mwarĩngĩrwo nĩcio ciaringĩrwo andũ a Turo na Sidoni, mangĩerĩre tene, mehumbĩte nguo cia makũnia na mehurĩrie mũhu mĩtwe. ²² No ngũmwĩra atĩrĩ, andũ a Turo na Sidoni nĩmagakorwo marĩ murũ mũthenya ũcio wa ciira gũkĩra inyuĩ. ²³ Na inyuĩ, andũ a Kaperinaumu, nĩmũkambarario nginya matu-inĩ? Aca, mũkaaharũrũkio mũkinye kũrĩa kũriku mũno. Ciana iria mwarĩngĩrwo ingĩaringĩrwo Sodomu, nĩkũngĩtũũraga nginya ũmũthĩ. ²⁴ No ngũmwĩra atĩrĩ na ma, Sodomu nĩgũgakorwo murũ mũthenya ũcio wa ciira kũmũkĩra.”

Kũhurũka kwa arĩa anogu

²⁵ Hĩndĩ iyo Jesũ akiuga atĩrĩ, “Baba, wee Mwachani wa igũrũ na thĩ, nĩngũkũgaatha tondũ nĩũhithĩte andũ arĩa oogĩ na marĩ na ũmenyo maũndũ maya, na ũkamaguũrĩria tũkenge. ²⁶ Ī, Baba, nĩgũkorwo ũyũ nĩ wendi waku.

²⁷ “Nĩnengeretwo maũndũ mothe nĩ Baba. Gũtirĩ mũndũ ũũĩ Mũriũ tiga Ithe, na gũtirĩ mũndũ ũũĩ Ithe tiga Mũriũ, na arĩa Mũriũ, endaga kũguũrĩria.

²⁸ “Ũkai kũrĩ niĩ, inyuothe anogu na mũkũũite mĩrigo mĩritũ, na nĩngũmũhurũkia. ²⁹ Oyai icooki rĩakwa mwĩgĩrĩre na mwĩrute na niĩ, nĩgũkorwo ndĩ mũhooreri na mwĩnyĩihia ngoro-inĩ, nacio ngoro cianyu nĩkũhurũkio. ³⁰ Nĩgũkorwo icooki rĩakwa nĩ ihũthũ, na mũrigo wakwa nĩ mũhũthũ.”

1 Ihinda rīu Jesū nīatuukanīrie mīgūnda-inī ya ngano mūthenya wa Thabatū, na arutwo ake maarī ahūtu, na makīambīrīria gūtua ngira cia ngano, magīcirigitha, makīria ngano. 2 Rīria Afarisai moonire ūguo, makīmwīra atīrī, “Ta rora! Arutwo aku nīmareeka ūria watho ūtetīkīrītīe gwīkwo mūthenya wa Thabatū.”

3 Nake akīmacookeria atīrī, “Kaī mūtathomete ūria Daudi eekire rīria we na arīa maarī nake maarī ahūtu? 4 Aatoonyire nyūmba ya Ngai, na arī hamwe na arīa maarī nake, makīria mīgate irīa yamūrīrwo Ngai irīa mateetīkīrītīo kūrīa nī watho, tīga no athīnjīri-Ngai meetīkīrītīo kūmīria. 5 O na ningī kaī mūthomete Watho-inī atī mūthenya wa Thabatū, athīnjīri-Ngai arīa marī thīinī wa hekarū nīmathaahagia mūthenya ūcio na matituagwo ahītīa? 6 Ngūmwīra atīrī, ūmwe mūnene gūkīra hekarū arī haha. 7 Korwo nīmwamenyete gītūmi gīa ciugo ici, atīrī, ‘Kūiguanīra tha nīkwo nyendaga, no ti magongona,’ mūtingīatuīrīre andū mateehītīe mahītīa. 8 Nīgūkorwo Mūrū wa Mūdū nīwe Mwathani wa mūthenya wa Thabatū.”

9 Oima kūu-rī, agīthī agītoonya thunagogi yao, 10 na nī haarī mūdū wonjete guoko. Na tondū nīmacaragia gītūmi gīa gūthitangīra Jesū-rī, makīmūria atīrī, “Watho nīwītīkīrītīe kūhonania mūthenya wa Thabatū?”

11 Nake akīmooria atīrī, “Nūū wanyu ūngīkorwo na ng’ondū, nayo īgwe irīma mūthenya wa Thabatū-rī, ūtangīmīruta irīma? 12 Kaī mūdū atakīrī wa bata mūno gūkīra ng’ondū! Nī ūndū ūcio watho nīwītīkīrītīe gwīka wega mūthenya wa Thabatū.”

13 Agīcooka akīira mūdū ūcio atīrī, “Tambūrūkia guoko gwaku.” Nake agītambūrūkia guoko, nakuo gūgītūka kūgīma, o ta kūu kūngī. 14 No Afarisai makīuma nja, magīcookania ndundu ya ūria mangūrāgithia Jesū.

Ndungata ya Ngai irīa Thuure

15 Nake Jesū aamenya ūhorō ūcio, akīehera kūu. Andū aingī makīmūrūmīrīra, nake akīhonia arūaru ao othe, 16 agīcooka akīmakaanīa atī matikoige we nīwe ū. 17 Ūndū ūyū nīguo wahingirie ūhorō ūria waarītīo na kanua ka mūnabīi Isaiā, rīria oigire atīrī:

18 “Ino nīyo ndungata yakwa irīa ndūthuurīre,
irīa nyendete, na nīyo īkenagia ngoro yakwa;
nīngamītīrīria Roho wakwa,
nayo nīkamenyithia ndūrīrī ciira wa kīhooto.

19 Ndīgaatetania kana īgūūthūke;
na gūtīrī mūdū ūkaigua mūgambo wayo njīra-inī.

20 ndīkoina kamūrangi kagondoku,
kana īhorie rūtambī rūrīa rūgūtooga,
nginya rīria īgaatūma itua rīakwa rīhootane.

21 Thīinī wa rītwa rīayo ndūrīrī nūikaagīa na kīrīgīrīro.”

Jesū na Beelizebuli

22 Magīcooka makīmūrehera mūdū warī na ndaimono, na aarī mūtumumu, na ndaaragia, nake Jesū akīmūhonia, akīhota kwaria na kuona. 23 Andū othe makīgega, makīūrania atīrī, “Ūyū no akorwo arī we Mūrū wa Daudi?”

24 No rīria Afarisai maaigūre ūguo, makiuga atīrī, “Mūdū ūyū aingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli ūria mūnene wa ndaimono.”

²⁵ Nake Jesũ aamenya ũrĩa meciiragia, akĩmeera atĩrĩ, “Ũthamaki o wothe ũngĩgayũkana ũũkanĩrĩre guo mwene no ũharagane, narĩo itũũra o rĩothe kana nyũmba ũngĩgayũkana ndĩngũhaanda. ²⁶ Angĩkorwo Shaitani nĩwe ũingataga Shaitani-rĩ, nĩagayũkanĩte we mwene. Ũthamaki wake ũngĩkũhaanda atĩa? ²⁷ Na angĩkorwo nĩ nyiingataga ndaimono na hinya wa Beelzebuli-rĩ, nao andũ anyu maingataga ndaimono na hinya wa ũ? Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, acio nĩo makaamũtuĩra ciira. ²⁸ No nĩ ingĩkorwo nyiingataga ndaimono na Roho wa Ngai-rĩ, ũthamaki wa Ngai nĩũkinyĩte kũrĩ inyu.

²⁹ “Ningĩ-rĩ, mũndũ aahota atĩa gũtoonya nyũmba ya mũndũ njamba na amũtunye indo ciake ataambĩte kuoha mũndũ ũcio njamba? Hĩndĩ iyo no rĩo angĩhota kũmũtunya indo cia nyũmba yake.

³⁰ “Mũndũ ũrĩa ũtarĩ hamwe na nĩ, ũcio nĩ thũ yakwa, nake ũrĩa ũtacookanagĩrĩria hamwe na nĩ, ũcio nĩkũhurunja ahurunjaga. ³¹ Ningĩ ngũmwĩra atĩ, rĩhĩa o rĩothe o na kũruma Ngai, andũ no marekerwo, no mũndũ ũrĩa ũkaaruma Roho, ũcio ndakarekerwo. ³² Mũndũ o wothe ũrĩa ũgacaambia Mũrũ wa Mũndũ nĩakarekerwo, no ũrĩa wothe ũgacaambia Roho Mũtheru, ũcio ndakarekerwo, ihinda rĩrĩ tũrĩ kana ihinda rĩrĩa rĩgooka.

³³ “Agĩriai mũtĩ na maciaro maguo nĩmekwagĩra, kana mũthũkie mũtĩ na mũthũkie maciaro maguo mooru, nĩgũkorwo mũtĩ ũmenyekaga na maciaro maguo. ³⁴ Inyuĩ rũciarorũrũ rwa nduĩra, mwahota atĩa kwaria maũndũ mega, na mũrĩ ooru? Nĩgũkorwo kanua kaaragia maũndũ marĩa maiyũrĩte ngoro-inĩ. ³⁵ Mũndũ mwega aaragia maũndũ mega moimĩte mũthiithũ-inĩ wake mwega, nake mũndũ mũũru aaragia maũndũ mooru moimĩte mũthiithũ-inĩ wake mũũru. ³⁶ No ngũmwĩra atĩrĩ, mũthenya wa itua rĩa ciira, andũ nĩmakaheana ũhoro wa ciugo ciothe cia tũhũ irĩa manaaria. ³⁷ Nĩgũkorwo ciugo ciaku nĩcio igaatũma ũtuo ndũrĩ na mahĩtia, na ciugo ciaku no cio igaatũma ũtuo mũhĩtia.”

Kĩama kĩa Jona

³⁸ Hĩndĩ iyo Afarisai amwe na arutani a watho makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, tũkwenda ũtũringĩre kĩaama.”

³⁹ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Rũciarorwaganu na rwa ũtharia rũrenda rũringĩrwo kĩaama! No gũtirĩ kĩaama rũkũringĩrwo tiga o kĩaama kĩria kĩa mũnabii Jona. ⁴⁰ Nĩ gũkorwo o ta ũrĩa Jona aikarĩre matukũ matatũ, mũthenya na ũtukũ, arĩ nda ya thamaki ĩrĩa nene, ũguo noguo Mũrũ wa Mũndũ agaikara matukũ matatũ, mũthenya na ũtukũ, arĩ tũri-inĩ. ⁴¹ Andũ a Nineve nĩmakarũgama hĩndĩ ya ciira hamwe na rũciarorũrũ marũtuĩre ciira; nĩgũkorwo nĩmeririre rĩrĩa maahunjũirio nĩ Jona, na rĩu ũmwe mũnene gũkĩra Jona arĩ haha. ⁴² Mũthamaki mũndũ-wa-nja wa mwena wa Gũthini nĩakarũgama hĩndĩ ya ciira hamwe na rũciarorũrũ arũtuĩre ciira; nĩgũkorwo nĩoimire ituri cia thĩ oke athikĩrĩre ũũgĩ wa Solomoni, na rĩu ũmwe mũnene gũkĩra Solomoni arĩ haha.

⁴³ “Na rĩrĩ, roho mũũru woima thĩinĩ wa mũndũ, ũtuĩkanagĩria werũ-inĩ ũgĩcaria ũhurũko, na ũkaaga. ⁴⁴ Hĩndĩ iyo ũkoiga atĩrĩ, ‘Nĩngũcooka nyũmba ĩrĩa ndoimire.’ Na wacooka-rĩ, ũgakora nyũmba iyo ĩrĩ theri, ĩrĩ haate, ĩgathera na ĩgathondekwo wega. ⁴⁵ Hĩndĩ iyo roho ũcio ũkagĩria maroho mangĩ mũgwanja mooru makĩria maguo mwene, magatoonya magaikara kũu. Naguo mũikarĩre wa mũndũ ũcio ũgathũka gũkĩra wa mbere. ũguo nĩguo gũkahaana kũrĩ rũciarorũrũ rwaganu.”

Nyina wa Jesũ na Ariũ a Nyina

⁴⁶ O hĩndĩ ĩyo Jesũ aaragĩria andũ-rĩ, nyina na ariũ a nyina makĩrũgama nja makĩenda kwaria nake. ⁴⁷ Nake mũndũ ũmwe akĩmwĩra atĩrĩ, “Maitũguo na ariũ a maitũguo marũngĩi haha nja, makĩenda kwaria nawe.”

⁴⁸ Nake Jesũ akĩmũcookeria akĩmũũria atĩrĩ, “Maitũ nũũ, na ariũ a maitũ nĩ a?” ⁴⁹ Agĩcooka akĩorota arutwo ake, akiuga atĩrĩ, “Aya nĩo maitũ na ariũ a maitũ. ⁵⁰ Nĩgũkorwo mũndũ wothe wĩkaga ũria Baba ũria ũrĩ ĩgũrũ endaga, ũcio nĩwe mũrũ na mwarĩ wa maitũ, na nĩ we maitũ.”

13

Ngerekano ya Mũhuri wa Mbeũ

¹ Mũthenya o ro ũcio-rĩ, Jesũ nĩomire nyũmba agĩthĩ agĩkara thĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. ² Ikundi cia andũ aingĩ mũno ikĩũngana harĩa aarĩ nginya ĩgĩtũma atoonye gatarũ na agĩkara thĩ thĩnĩ wayo, nao andũ acio othe makĩrũgama hũgũrũrũ-inĩ cia iria. ³ Nake akĩmaruta maũndũ maingĩ na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ: “Mũrĩmi nĩoimagarire akahure mbeũ ciake. ⁴ Na rĩrĩa aahuraga mbeũ icio-rĩ, imwe ikĩgũa mũkĩra-inĩ wa nĩra, nacio nyoni ĩgũka ĩgĩcĩria. ⁵ Ingĩ ikĩgũa rũnyanjara-inĩ kũria gũtaarĩ na tũri mũngĩ. Nacio ikĩmera o narua tondũ tũri ndwarĩ mũriku. ⁶ Na hĩndĩ ĩria riũa rĩarire, rĩgĩcina mĩmera ĩyo, nayo ikĩũma tondũ ndĩarĩ na mĩri. ⁷ Na mbeũ ingĩ ikĩgũa mũigua-inĩ, nayo mũigua ĩgĩkũra, ĩgĩthararia mbeũ icio rĩrĩa ciamerire. ⁸ Ingĩ nacio ikĩgũa tũri-inĩ ũria mũnoru, ikĩgĩa na maciaro imwe ĩgĩciara maita ĩgana, iria ingĩ ĩgĩciara maita mĩrongo ĩtandatũ, na iria ingĩ ĩgĩciara maita mĩrongo ĩtatũ ma iria ciahandirwo. ⁹ ũria ũrĩ na matũ ma kũigua, nĩague.”

¹⁰ Nao arutwo ake magĩũka kũrĩ we, makĩmũũria atĩrĩ, “Waragĩria andũ na ngerekano nĩkĩ?”

¹¹ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Inyuĩ nĩmũheetwo ũmenyo wa kũmenya hitho cia ũthamaki wa ĩgũrũ, no-o matiheetwo. ¹² ũria wothe ũrĩ na ĩndo nĩakoongererwo nyingĩ aingĩhie makĩria. Nake ũria wothe ũtarĩ, nĩagatuunywo o na kĩrĩa arĩ nakĩo. ¹³ Gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmaga ndĩmaarĩrie na ngerekano:

“Nĩ ũndũ o na gũkorwo nĩmoonaga-rĩ, mationaga;

o na gũkorwo nĩmaiguaga-rĩ, matiiguaga kana makamenya.

¹⁴ Nĩo makinyĩrwo nĩ ũhoro ũria warathirwo nĩ mũnabii Isaia, rĩrĩa oigire atĩrĩ:

“ Kũigua mũgũtũra mũiguaga, no mũtikaamenya ũndũ;
kuona mũgũtũra muonaga, no mũtigakuũkĩrwo.

¹⁵ “ ‘Nĩgũkorwo ngoro cia andũ aya nĩ ngingitaru;
matũ mao matiiguaga,
na nĩmahingĩte maitho mao.

Tondũ maahota kuona na maitho mao,
na maigue na matũ mao,
o na ngoro ciao ĩgĩe na ũmenyo,
manjookererere, na nũ ndĩmahonie.’

¹⁶ No kũrathimwo nĩ maitho manyu tondũ nĩmoonaga, na matũ manyu tondũ nĩmaiguaga. ¹⁷ Tondũ ngũmwĩra atĩrĩ na ma, anabii na andũ aingĩ athingu nĩmerĩrĩrie kuona maũndũ marĩa mũrona no-o matiamonire, na nĩmerĩrĩrie kũigua maũndũ marĩa mũraigua no matiamaguire.

18 “Nĩ ũndũ ũcio, ta iguai ngĩtaarĩria ũhoru wa ngerekano ĩyo ya mũhuri wa mbeũ: 19 Hĩndĩ ĩrĩa mũndũ o wothe aigua ndũmĩrĩri ya ũthamaki na akaaga kũmĩmenya-rĩ, hĩndĩ ĩyo ũria mũuru okaga akamũtunya kĩria kĩahaande ngoro-inĩ yake. Īno nĩyo mbeũ ĩrĩa yahurirwo mũkĩra-inĩ wa njĩra. 20 Ūria wamũkĩrĩre mbeũ ĩrĩa yagũire rũnyanjara-inĩ nĩ mũndũ ũria ũiguaga kiugo, na o rĩmwe agakĩamũkĩra arĩ na gĩkeno. 21 No tondũ ndarĩ mĩri-rĩ, aikaraga o kahinda kanini. Hĩndĩ ĩria thĩina woka, kana kwagĩa na kĩnyariirano nĩ ũndũ wa kiugo-rĩ, agagĩtiganĩria o narua. 22 Nake ũria wamũkagĩra mbeũ ĩrĩa yagũire mũigua-inĩ-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũiguaga kiugo, no mĩhang’o ya mũtũũrĩre ũyũ, na kũheenererio nĩ ũtonga, igagĩthararia, ikagĩria kĩgĩe na maciaro. 23 No ũria wamũkĩrĩre mbeũ ĩria yagũire tĩri-inĩ ũria mũnoru-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũiguaga kiugo, na agakĩmenya. Nake agaciara maciaro, ũmwe akaruta maita igana, ũngĩ maita mĩrongo ĩtandatũ, na ũngĩ maita mĩrongo ĩtatũ ma mbeũ ĩria yahaandĩtwo.”

Ngerekano ya Riya

24 Ningĩ Jesũ akĩmahe ngerekano ĩngĩ, akĩmeera atĩrĩ: “Ūthamaki wa igũrũ ũhaana ta mũndũ ũria wahaandire mbeũ njega mũgũnda wake. 25 No rĩria andũ othe maakomete-rĩ, thũ yake igĩũka, ikĩhura itindĩ thĩinĩ wa ngano, na ĩgũĩthĩira. 26 Hĩndĩ ĩria ngano yamerire na igĩciara-rĩ, hĩndĩ ĩyo itindĩ o narĩo rĩkĩonekana.

27 “Ndungata cia mwene mũgũnda igĩũka kũrĩ we, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi witũ, githĩ ndwahaandire mbeũ njega mũgũnda waku? Kaĩ itindĩ rĩkĩumĩte kũ?’

28 “Agĩcookia atĩrĩ, ‘Nĩ mũndũ ũrĩ ũthũ na niĩ wekire ũguo.’

“Ndungata icio ikĩmũuria atĩrĩ, ‘Nĩũkwenda tũthĩ, tũkarĩmunye?’

29 “Nake agĩcookia atĩrĩ, ‘Aca, tondũ mũkĩmunya itindĩ rĩu, mwahota kũrĩmunyanĩria na ngano. 30 Rekei ikũranĩre nginya hĩndĩ ya magetha. Hĩndĩ ĩyo-rĩ, nĩngeera agethi atĩrĩ: Ambai mũmunye itindĩ na mũrĩohe itĩia, nĩguo rĩcinwo; mũcooke mũcookanĩrĩrie ngano, mũmũige ikũmbĩ rĩakwa.’”

Ngerekano ya Mbeũ ya Karatarĩ, na ya Ndawa ya Kũmbia Mĩgate

31 Nĩamaheire ngerekano ĩngĩ, akĩmeera atĩrĩ: “Ūthamaki wa igũrũ ũtarĩrĩ ta mbeũ ya karatarĩ, ĩria mũndũ oire akĩhaanda mũgũnda wake.

32 O na akorwo mbeũ ĩyo nĩyo nini mũno kũrĩ mbeũ ciothe-rĩ, rĩria yakũra, nĩnenehaga kũrĩ mũmera ĩria ĩngĩ ya mũgũnda na igatuika mũtĩ, nacio nyoni cia rĩera-inĩ igooka igaaka itara hong-e-inĩ ciagua.”

33 Agĩcooka akĩmahe ngerekano o ĩngĩ, akĩmeera atĩrĩ: “Ūthamaki wa igũrũ ũhaana ta ndawa ya kũmbia mĩgate ĩria mũndũ-wa-nja oire na akĩmĩtukania na mũtu mũngĩ o nginya mũtu ũcio wothe ũkĩmbio nĩyo.”

34 Jesũ aaragĩria kĩrĩndĩ maũndũ macio mothe na ngerekano na ndaamaragĩria ũndũ o na ũmwe atekũhũthĩra ngerekano. 35 Nĩguo ũhoru ũria waaririo na kanua ka mũnabii ũhinge rĩria oigire atĩrĩ:

“Ngaatumũra kanua gakwa njarie na ngerekano,

nĩngaaria maũndũ marĩa matũire marĩ mahithe kuuma rĩria thĩ yombirwo.”

Gũtaarĩria Ngerekano ya Itindĩ

36 Hĩndĩ ĩyo agĩtiga kĩrĩndĩ, agĩtoonya nyũmba. Arutwo ake magĩũka kũrĩ we, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũtaarĩrie ngerekano ya itindĩ rĩria rĩarĩ thĩinĩ wa mũgũnda.”

³⁷ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūrĩa wahaandire mbeũ njega nĩ Mũrũ wa Mũndũ. ³⁸ Mũgũnda nĩ thĩ, nayo mbeũ njega nĩcio ciana cia ūthamaki. Itindĩ nĩ ciana cia ūrĩa mũũru, ³⁹ nayo thũ irĩa irĩhaandaga nĩ ūrĩa mũũru. Magetha nĩ ithirĩro rĩa mahinda maya, na agethi nĩ araika.

⁴⁰ “Nĩ ūndũ ūcio o ta ūrĩa itindĩ rĩmunyagwo rĩgacinwo na mwakĩrĩ, ūguo noguo gũkahaana hĩndĩ ya ithirĩro rĩa mahinda maya. ⁴¹ Mũrũ wa Mũndũ nĩagatũma araika ake, na nĩmakeheria maũndũ mothe marĩa marehaga mehia na andũ arĩa othe mekaga ūũru ūthamaki-inĩ wake. ⁴² Nĩmakamaikia thĩinĩ wa icua rĩa mwaki, kũrĩa gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego. ⁴³ Hĩndĩ iyo arĩa athingu magaakenga ta riũa thĩinĩ wa ūthamaki wa Ithe wao. Ūrĩa ūrĩ na matũ nĩ aigue.

Ngerekano ya Mũthiithũ Mũhithe, na Ruru

⁴⁴ “Ūthamaki wa igũrũ ūhaanaine na mũthiithũ wahithĩtwo mũgũnda. Na rĩria mũndũ aawoonire, akĩũhitha rĩngĩ, na nĩ ūndũ wa ūrĩa akenete, agĩthĩ akiendia indo ciothe iria arĩ nacio akĩgũra mũgũnda ūcio.

⁴⁵ “Nĩngĩ ūthamaki wa igũrũ ūhaanaine na mwonjorithia wacaragia ruru njega. ⁴⁶ Hĩndĩ irĩa oonire imwe ya thogora mũnene-rĩ, agĩthĩ akiendia indo ciake ciothe iria aarĩ nacio, akĩmĩgũra.

Ngerekano ya Neti

⁴⁷ “O rĩngĩ, ūthamaki wa igũrũ ūhaanaine na neti irĩa yaikirio iria-inĩ, nayo igĩtega thamaki cia mũthemba yothe. ⁴⁸ Hĩndĩ irĩa yayũire, ategi acio a thamaki makĩmĩguucia hũgũrũrũ-inĩ cia iria. Hĩndĩ iyo magĩikara thĩ, magĩthuura thamaki iria njega, magĩciikira ikabũ-inĩ, no iria njũru magĩcite. ⁴⁹ Ūguo nĩguo gũgaakorwo hĩndĩ ya ithirĩro rĩa mahinda maya. Araika nĩmagooka maamũranie arĩa aaganu kuuma kũrĩ arĩa athingu, ⁵⁰ na maikie arĩa aaganu icua-inĩ rĩa mwaki, kũrĩa gũgaakorwo na kĩrĩro na kũhagarania magego.”

⁵¹ Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Nĩmwataũkĩrwo nĩ maũndũ macio mothe?”

Magĩcookia atĩrĩ, “Nĩ, nĩmwataũkĩrwo.”

⁵² Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ūndũ ūcio, mũrutani wa watho o wothe ūrĩa ūrutĩtwo ūhoru wa ūthamaki wa igũrũ-rĩ, ahaanaine na mwene nyũmba ūrĩa ūrutaga mũthiithũ-inĩ wake indo iria njerũ o na iria ngũrũ.”

Mũnabii ūtarĩ Mũtĩe

⁵³ Nake Jesũ aarĩkia kũheana ngerekano icio-rĩ, akiuma kũu. ⁵⁴ Aakinya itũra rĩa kwao-rĩ, akĩambĩrĩa kũrutana thunagogi-inĩ ciao, nao makĩgega. Makĩũrania atĩrĩ, “Mũndũ ūyũ arutite kũ ūũgũ ūyũ na cikio ici cia hinya? ⁵⁵ Githĩ ūyũ ti we mũrũ wa mũtharamara? Githĩ rĩitwa rĩa nyina ti Mariamu, na githĩ ariũ a nyina ti Jakubu, na Jusufu, na Simoni, na Juda? ⁵⁶ Na githĩ aarĩ a nyina othe tũtirĩ nao? Mũndũ ūyũ akĩrutite maũndũ maya mothe kũ?” ⁵⁷ Nao makĩmũrega.

No Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Kũndũ mũnabii ataheagwo gĩtĩo no itũra-inĩ rĩake na gwake mũciĩ.” ⁵⁸ Nake ndaaringire ciama nyingĩ kũu, tondũ wa ūrĩa maagite gwĩtikia.

14

Johana Mũbatithania Kũrengwo Mũtwe

¹ Na rĩrĩ, hĩndĩ iyo, Mũthamaki Herode nĩaiguire ngumo ya Jesũ, ² nake akĩra arĩa maamũtungataga atĩrĩ, “Ūcio nĩ Johana Mũbatithania; nĩ

ariũkĩte kuuma kũrĩ arĩa akuũ! Nĩkĩo arĩ na hinya mũnene ũguo wa kũringa ciana.”

³ Na rĩrĩ, Herode nĩanyiitĩte Johana akamuoha, na akamũikia njeera nĩ ũndũ wa Herodia, ũrĩa warĩ mĩtumia wa mũrũ wa nyina Filipu, ⁴ tondũ Johana nĩamwĩrĩte atĩrĩ: “Watho ndũgwtĩkĩrĩtie ũmũhikie.” ⁵ Herode nĩendaga kũũraga Johana, no nĩetigagĩra andũ, tondũ nĩmeetĩkĩtie atĩ Johana aarĩ mũnabii.

⁶ Mũthenya wa gũkũngũira gũciarwo kwa Herode-rĩ, mwarĩ wa Herodia nĩainĩire andũ, na agĩkenia Herode mũno. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio Herode akĩhĩta na mwĩhĩtwa atĩ nĩekũmũhe kĩrĩa gĩothe angĩendire. ⁸ Nake mũirĩtu ũcio aarĩkia gũtaarwo nĩ nyina, akiuga atĩrĩ, “He mũtwe wa Johana Mũbatithania o rĩu ũrĩ thĩnĩ wa kiuga.” ⁹ Mũthamaki nĩataangĩkire mũno, no nĩ ũndũ wa mwĩhĩtwa wake, na ageni arĩa maarĩ iruga-inĩ rĩake-rĩ, agĩathana atĩ mũirĩtu ũcio aheo kĩrĩa eetĩtie. ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio agĩtũmana kũu njeera na Johana akĩrengwo mũtwe. ¹¹ Naguo mũtwe ũcio wake ũkĩrehwo na kiuga, ũkĩnengerwo mũirĩtu ũcio, nake akĩũtwarĩra nyina. ¹² Nao arutwo a Johana magĩthĩi makĩoya kũimba gĩake, magĩgĩthika, magĩcooka magĩthĩi makĩira Jesũ.

Jesũ Kũhũũnia Andũ Ngiri Ithano

¹³ Na rĩrĩa Jesũ aigũire ũhoro ũcio, akiuma kũu ahaicĩte gatarũ andũ matekũmenya, agĩthĩi handũ hataarĩ na andũ. Nakĩo kĩrĩndĩ kĩaigua ũguo-rĩ, gĩkiuma matũũra-inĩ gĩkĩmũrũmĩrĩra na magũrũ. ¹⁴ Rĩrĩa Jesũ oimire gatarũ na akĩona andũ aingĩ, akĩmaiguĩra tha, na akĩhonia arũaru ao.

¹⁵ Na gwakuhĩrĩria gũtuka-rĩ, arutwo ake magĩthĩi harĩ we, makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũkũ nĩ kũndũ gũtarĩ mĩciĩ, na nĩkũratuka. Īra andũ aya mathĩi, nĩgeetha makegũrĩre irio tũtũũra-inĩ.”

¹⁶ Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Hatĩrĩ bata wa mathĩi. Mahei gĩa kũrĩa inyuĩ ene.”

¹⁷ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Haha tũrĩ na mĩgate ĩtano tu na thamaki igĩrĩ.”

¹⁸ Akĩmeera atĩrĩ, “Ndeherai haha.” ¹⁹ Nake agĩathana andũ maikare thĩ nyeki-inĩ. Akĩoya mĩgate ĩyo ĩtano na thamaki icio igĩrĩ, akĩrora igũrũ, agĩcookia ngaatho, akĩenyũranga mĩgate ĩyo. Agĩcooka akĩmĩnengera arutwo, nao arutwo makĩhe andũ. ²⁰ Othe makĩrĩa makĩhũũna, nao arutwo makĩũngania cienyũ iria ciatigarĩte makĩyũria ciondo ikũmi na igĩrĩ. ²¹ Mũigana wa andũ arĩa maarĩre maarĩ ta arũme ngiri ithano, andũ-a-nja na ciana matatarĩtuo.

Jesũ Kũgerera Maaĩ Igũrũ

²² O hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩira arutwo ake matoonye gatarũ, mathĩi mbere yake mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa iria mũira wa oigĩre kĩrĩndĩ ũhoro. ²³ Thuutha wa kũmoigĩra ũhoro-rĩ, akĩambata kĩrĩma-inĩ arĩ wiki nĩguo akahooe. Na gũgĩtuka aarĩ o ho wiki, ²⁴ no gatarũ nĩkarĩkĩtie gũthĩi ĩtĩna iraiharaihu kuuma thĩ nyũmũ, gakĩhũũragwo nĩ makũmbĩ ma maaĩ tondũ kerekeire na kũrĩa rũhuho ruoimaga.

²⁵ Na rĩrĩ, ta thaa kenda cia ũtukũ-rĩ, Jesũ agĩthĩi kũrĩ o agereire maaĩ igũrũ. ²⁶ Hĩndĩ ĩrĩa arutwo maamuonire agĩthĩi agereire maaĩ igũrũ, makĩnyitwo nĩ guoya, makiuga atĩrĩ, “Īrĩa nĩ ngoma,” na magĩkaya nĩ gwĩtigĩra.

²⁷ No hĩndĩ o ĩyo Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ūmĩrĩriai! Nĩ nĩ. Tigai gwĩtigĩra.”

²⁸ Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, akorwo nĩwe-rĩ, njĩira njũke kũrĩ we ngereire maaĩ igũrũ.”

²⁹ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka.”

Hĩndĩ ĩyo, Petero akiuma gatarũ, agĩthĩ agereire maaĩ igũrũ erekeire harĩ Jesũ. ³⁰ No rĩrĩa oonire rũhuho, agĩtigĩra, na akĩambĩrĩria gũtoonyerera maaĩ-inĩ, agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Mwathani, honokia!”

³¹ O rĩmwe, Jesũ agĩtambũrũkia guoko, akĩmũnyiita, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee kaĩ ũrĩ na wĩtikio mũnini-ĩ! Wagĩa na nganja nĩkĩ?”

³² Na hĩndĩ ĩrĩa maahaicire gatarũ-rĩ, rũhuho rũgĩtiga kũhurutana. ³³ Hĩndĩ ĩyo arĩa maarĩ thĩnĩ wa gatarũ makĩmũgooca, makiuga atĩrĩ, “Nĩ ma wee nĩwe Mũrũ wa Ngai.”

³⁴ Na maarĩkia kũringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ, magĩkinya bũrũri wa Gene-sareti. ³⁵ Na hĩndĩ ĩrĩa andũ a kũu maamenyire atĩ nĩ Jesũ, makĩhunja ũhoro ng’ongo ciothe ĩria ciamarigĩciurie. Nao makĩmũrehera andũ othe arĩa maarĩ arũaru, ³⁶ na makĩmũthaitha areke arũaru mahutie gĩcũrĩ kĩa nguo yake, na arĩa othe maamũhutirie makĩhonio.

15

Ūhoro wa Thaaahu

¹ Na rĩrĩ, thuutha ũcio Afarisai amwe na arutani a watho magĩũka kũrĩ Jesũ moimĩte Jerusalemu, makĩmũuria atĩrĩ, ² “Nĩ kĩĩ gĩtũmaga arutwo aku mathũkie kĩrĩra gĩa athuuri? Matiĩthambaga moko rĩrĩa mekũria irio!”

³ Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Na inyuĩ mũthũkagia watho wa Ngai nĩ ũndũ wa ĩrĩa cianyu nĩkĩ? ⁴ Nĩgũkorwo Ngai oigire atĩrĩ, ‘Tĩia thoguo na nyũkwa’ na ‘Mũndũ wa kũruma ithe kana nyina no nginya ooragwo.’

⁵ No inyuĩ muugaga atĩ mũndũ angĩra ithe kana nyina atĩrĩ, ‘Ūteithio ũria ingĩagũteithia naguo, nĩ kĩheo kĩamũrĩre Ngai,’ ⁶ mũndũ ũcio ndarĩ bata wa ‘gũtĩia ithe’ naguo. Nĩ ũndũ ũcio mũgagĩtua kiugo kĩa Ngai gĩa tũhũ nĩ ũndũ wa kĩrĩra kĩanyu. ⁷ Inyuĩ hinga ici! Isaiia nĩamenyete wega hĩndĩ ĩrĩa aarathire ũhoro wanyu, akiuga atĩrĩ:

⁸ “ ‘Andũ aya maaheaga gĩtĩio na mĩromo,
no ngoro ciao irĩ kũraya na nĩ.

⁹ Nao maahooyaga o tũhũ;
morutani marĩa marutanaga no mawatho ma andũ.’ ”

¹⁰ Nake Jesũ agĩta kĩrĩndĩ kũ gĩũke harĩ we, agĩkĩra atĩrĩ, “Thikĩrĩriai na mũtaũkĩrwo. ¹¹ Kĩrĩa gĩtoonyaga na kanua ka mũndũ ti kĩa ‘kĩmũthaahagia’, no kĩrĩa kiumaga kanua gake nĩkĩo ‘kĩmũthaahagia.’ ”

¹² Na hĩndĩ ĩyo arutwo ake magĩthĩ harĩ we, makĩmũuria atĩrĩ, “Nĩũ atĩ Afarisai nĩmararakarire rĩrĩa maraiguire ũhoro ũcio?”

¹³ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũmera o wothe ũtaahandĩtwo nĩ Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ nĩũkamunywo na mĩri. ¹⁴ Tiganai nao; acio nĩ atongoria atumumu. Mũtumumu angĩtongoria mũtumumu ũngĩ, eerĩ no kũgũa mangĩgũa irima.”

¹⁵ Nake Petero akiuga atĩrĩ, “Tũtaũrĩre ngerekano ĩyo.”

¹⁶ Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “O na inyuĩ mũtirĩ mũrataũkĩrwo o na rĩu? ¹⁷ Kaĩ mũtooĩ atĩ kĩndũ kĩrĩa gĩtoonyaga na kanua gĩthiiga nda, gĩgacooka gĩkoima mwĩrĩ? ¹⁸ No maũndũ marĩa moimaga kanua

moimaga ngoro-inĩ, na nĩmo 'mathaahagia' mũndũ. ¹⁹ Nĩ ùndũ ngoro-inĩ nĩkuo kuumaga meciiria mooru, na ùragani, na ùtharia, na ùhũuri maraya, na ùici, na kũiganĩrĩra igenyo, na njambanio. ²⁰ Macio nĩmo maũndũ marĩa 'mathaahagia' mũndũ; no kũria irio na moko matarĩ mathambie matingĩtũma mũndũ agĩe na 'thaahu'."

Wĩtikio wa Mũndũ-wa-Nja Mũkaanani

²¹ Ningĩ Jesũ akiuma kũu, agĩthĩ ndeere-inĩ cia Turo na Sidoni. ²² Mũndũ-wa-nja Mũkaanani woimĩte gũkuhĩ na kũu agĩũka kũrĩ we, akĩmũkayagĩra, akiugaga atĩrĩ, "Mwathani, Mũrũ wa Daudi, njiguĩra tha! Mũirĩtu wakwa nĩarathĩĩnio mũno nĩ ndaimono."

²³ No Jesũ ndarĩ ùndũ o na ùmwe oigire. Nĩ ùndũ ùcio arutwo ake magĩthĩ kũrĩ we makĩmũringĩrĩra, makĩmwĩra atĩrĩ, "Mwĩre athĩ, tondũ nĩaratũrũmĩrĩra agĩkayaga."

²⁴ Nake Jesũ agĩcookia atĩrĩ, "Ndaatũmirwo o kũrĩ ng'ondũ cia nyũmba ya Isiraeli iria ciurĩte tu."

²⁵ Nake mũndũ-wa-nja ùcio agĩũka, akĩmũturĩria ndu, akĩmwĩra atĩrĩ, "Mwathani, ndeithia!"

²⁶ Nake Jesũ agĩcookia atĩrĩ, "Gũtiagĩrĩire kuoya mũgate wa ciana ùikĩrie ngui."*

²⁷ Nake mũndũ-wa-nja ùcio akiuga atĩrĩ, "Ĩ nĩguo Mwathani; no o na ngui nĩrĩaga rũitiki rũria rũgũaga kuuma metha-inĩ ya mwene cio."

²⁸ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, "Mũtumia ùyũ, wĩtikio waku nĩ mũnene! Ihooya rĩaku nĩrĩahingio." Nake mwarĩ akĩhonio ithaa o rĩu.

Jesũ kũhe Andũ Ngiri Inya Irio

²⁹ Jesũ akiuma kũu, agĩthĩ agereire hũgũrũrũ-inĩ cia iria rĩa Galili, agĩcookia akĩambata kĩrĩma-inĩ, agĩkara thĩ. ³⁰ Nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene gĩgũka kũrĩ we, gĩkĩmũrehera andũ arĩa maathuaga, na atumumu, na arĩa maarĩ onju na arĩa mataaragia, na angĩ aingĩ, makĩmaiga magũrũ-inĩ make; nake akĩmahonia. ³¹ Nao andũ makĩgega rĩrĩa moonire arĩa mataaragia makĩaria, na arĩa onju mahonetio, na arĩa maathuaga magĩtwara, na atumumu makĩona. Nao makĩgooca Ngai wa Isiraeli.

³² Nake Jesũ agĩta arutwo ake moke harĩ we, akĩmeera atĩrĩ, "Nĩndĩraiguĩra andũ aya tha tondũ makoretwo hamwe na nĩ mĩthenya itatũ, na matĩrĩ na kĩndũ gĩa kũria. Ndikwenda mathĩ marĩ ahũtu, tondũ maahota kũringĩkĩra njĩra."

³³ Nao arutwo ake magĩcookia atĩrĩ, "Tũngĩruta kũ mĩgate ya kũhũunia kĩrĩndĩ ta gĩkĩ, gũkũ werũ-inĩ?"

³⁴ Nake Jesũ akĩmooria, atĩrĩ, "Mũrĩ na mĩgate ùigana?"

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, "Tũrĩ na mĩgate mũgwanja, na tũthamaki tũnini tũtarĩ tũngĩ."

³⁵ Nake akũra kĩrĩndĩ kũu gũikare thĩ. ³⁶ Agĩcookia akĩoya mĩgate iyo mũgwanja na tũthamaki tũu, na aarĩkia gũcookia ngaatho-rĩ, akĩmienyũranga, akĩminengera arutwo nao makĩhe andũ. ³⁷ Othe makĩria makĩhũuna. Thuutha ùcio arutwo makĩũngania cienyũ iria ciatigarĩte makĩyũria ciondo mũgwanja. ³⁸ Mũigana wa andũ arĩa maarĩire maarĩ andũ ngiri inya, andũ-a-nja na ciana matatarĩtuo. ³⁹ Jesũ aarĩkia kuugĩra kĩrĩndĩ ùhoro, agĩtoonya gatarũ, agĩthĩ mwena wa Magadani.

* 15:26 Ayahudi meetaga andũ-a-Ndũrĩrĩ "Ngui" nĩ ùndũ wa kũmamena.

16

Jesū Kūurio Aringe Kīama

¹ Na rīrī, Afarisai na Asadukai magīuka kūrī Jesū, makīmūgeria na kūmwīra amaringīre kīama kiumīte igūrū makīone.

² Nake akīmacookeria atīrī, “Hīndī irīa gwatuka, muugaga atīrī, ‘Kaī nīgūkaara-ī, tondū igūrū nī gūtune’.” ³ Ningī rūciini muugaga atīrī, ‘Ūmūthī nīgūkūgīa kīhuhūkano, tondū igūrū nī gūtune na gūgathimba.’ Nīmūū gūtaūra ūrīa igūrū rītariī, no mūtingihota gūtaūra imenyithia cia mahinda maya tūrī. ⁴ Rūciaro rūrū rwaganu na rwa ūtharia rūūragia rūringīrwo kīama, no gūtīrī kīama rūkūringīrwo tiga kīama kīrīa kīa Jona.” Nake Jesū akīmatiga, agīthīra.

Ndawa ya Kūmbia Mīgate ya Afarisai na Asadukai

⁵ Rīrīa maaringire iria, arutwo ake magīkorwo nīmariganīrwo nīgūkuua mīgate. ⁶ Nake Jesū akīmeera atīrī, “Mwīmenyererei, na mwīhūgage ndawa ya kūmbia mīgate ya Afarisai na Asadukai.”

⁷ Nao makīaranīria, makiuga atīrī, “Hihi nī tondū tūtīnoka na mīgate.” ⁸ Nake Jesū aamenya ūrīa meeranaga, akīmooria atīrī, “Inyuī a wītīkio mūnini, nī kī kīratūma mwanīrie ūhoru wa kwaga mīgate? ⁹ Kaī mūtari mwataūkīrwo? Mūtingīrikana mīgate itano irīa yarīrwo nī andū ngiri ithano, na nī ciondo ciigana muonganīrie? ¹⁰ Kana mīgate mūgwanja irīa yarīrwo nī andū ngiri inya, na nī ciondo ciigana muonganīrie? ¹¹ Nī kī kīragiria mūmenye atī ndikwaragia ūhoru wa mīgate? No mwīhūgagei ndawa iyo ya kūmbia mīgate ya Afarisai na Asadukai.” ¹² Hīndī iyo makīmenya atī ndaameeraga mehūuge nī ūndū wa ndawa ya kūmbia mīgate, no nī memenyagīrre ūrutani wa Afarisai na Asadukai.

Petero Kuumbūra Kristū

¹³ Na rīrīa Jesū aakinyire rūgongo rwa Kaisarea-Filipi, nīoririe arutwo ake atīrī, “Andū moigaga Mūrū wa Mūndū nūū?”

¹⁴ Nao makīmūcookeria atīrī, “Amwe moigaga atī nīwe Johana Mūbatithania; angī makoiga nīwe Elija, o na angī makoiga nīwe Jeremia, kana ūmwe wa anabii.”

¹⁵ Nake akīmooria atīrī, “Inyuī na inyuī muugaga atīa? Muugaga nī nī nī ū?”

¹⁶ Simoni Petero akīmūcookeria atīrī, “Wee nīwe Kristū, Mūrū wa Ngai ūrīa wī muoyo.”

¹⁷ Nake Jesū akīmūwīra atīrī, “Kūrathimwo-rī, nīwe Simoni mūrū wa Jona, nīgūkorwo ndūguūrīrio ūndū ūyū nī mūndū, no nī Baba ūrīa ūrī igūrū. ¹⁸ Na nī ngūkwīra atīrī, wee nīwe Petero, na igūrū rīa ihiga rīrī nīngaka kanītha wakwa, nacio ihingo cia kwa ngoma itikaūtooria. ¹⁹ Nīngakūnengera cabi cia ūthamaki wa igūrū; na kīrīa gīothe ūkooha gūkū thī nīgīkoohwo igūrū, na kīrīa gīothe ūkoohora gūkū thī, nīgīkoohorwo igūrū.” ²⁰ Agīcooka agīkaania arutwo ake matikeere mūndū o na ūrīkū atī we nīwe Kristū.

Jesū Kuumbūra Ūhoru wa Gīkuū Gīake

²¹ Kuuma hīndī iyo Jesū akīambīrīria gūtaarīria arutwo ake atī no nginya athī Jerusalemu, na athīnīo mūno nī athuuri, na athīnjīri-Ngai arīa anene, na arutani a watho, na atī no nginya ooragwo, na thuutha wa mīthenya itatū ariūke.

²² Nake Petero akīmūtwarwa keheri-inī, akīmūkaania, akīmwīra atīrī, “Mwathani, kūroaga gūtuika ūguo! Ūndū ūcio ndūkanagūkore!”

²³ Nake Jesū akīhūgūrīra Petero, akīmwīra atīrī, “Cooka thuutha wakwa, Shaitani! Wee wī mūhinga harī nī; wee ndwīciiragia maūndū moimīte kūrī Ngai, tīga maūndū moimīte kūrī andū.”

²⁴ Hīndī iyo Jesū akīra arutwo ake atīrī, “Mūndū o wothe ūngīenda kūnūmīrīra, no nginya eerege we mwene, oe mūtharaba wake aanūmīrīre. ²⁵ Nīgūkorwo mūndū ūrīa wothe wendaga kūhonokia muoyo wake nīakoorwo nīguo; no ūrīa wothe ūkoorwo nī muoyo wake nī ūndū wakwa nīakaūhonokia. ²⁶ Nī ūndū-rī, mūndū angīiguna nakī o na angīigwatīra thī yothe, na orwo nī muoyo wake? Kana nī kī mūndū angīkūūrania muoyo wake nakīo? ²⁷ Nīgūkorwo Mūrū wa Mūndū nīagooka na riiri wa Ithe hamwe na araike ake, na hīndī iyo nīakahe o mūndū kīheo giake kūringana na ciiko ciake. ²⁸ Ngūmwīra atīrī na ma, amwe marūngī haha matigacama gīkuū matonete Mūrū wa Mūndū agīūka na ūthamaki wake.”

17

Jesū Kūgarūrūka ūrīa Aatarī

¹ Thuutha wa mīthenya itandatū, Jesū nīathiire na Petero, na Jakubu, na mūrū wa nyīna Johana, akīmatwarwa kīrīma-inī kīraaya handū hataarī na andū. ² Arī hau mbere yao akīgarūrūka ūrīa aahaanaga. Ūthiū wake ūkīara ta riūa, na nguo ciake ikīerūha cua, ta ūtheri. ³ O hīndī iyo hau mbere yao makīumīrīrwo nī Musa na Elija makīaranīria na Jesū.

⁴ Nake Petero akīra Jesū atīrī, “Mwathani, nī wega tūikare gūkū; ūngīenda-rī, no njake ithūnū ithatū, kīmwe giaku, na kīmwe kīa Musa, na kīria kīngī kīa Elija.”

⁵ O akīaragia-rī, itu ikengu rīgīūka rīkīmahumbīra, na mūgambo ūkīuma itu-inī rīu ūkiuga atīrī, “Ūyū nīwe Mūrū wakwa ūrīa nyendete; na nīngengagio mūno nīwe. Mūiguagei!”

⁶ Rīrīa arutwo maiguire ūguo-rī, makīnamīrīra, magīturumithia mothiū mao thī mamakīte mūno. ⁷ No Jesū agīūka, akīmahutia na akīmeera atīrī, “Arahūkai, tīgai gwītīgīra.” ⁸ Na rīria maatiirire maithorī, mationire mūndū ūngī tīga o Jesū wiki.

⁹ Rīrīa maikūrūkaga kuuma kīrīma-inī, Jesū akīmaatha akīmeera atīrī, “Mūtīkae kwīra mūndū o na ūrīkū ūrīa muona, nginya rīrīa Mūrū wa Mūndū akaariūkio oime kūrī arīa akuū.”

¹⁰ Nao arutwo makīmūria atīrī, “Nīkī gītūmaga arutani a watho moige atī Elija no nginya aambe ooke?”

¹¹ Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Ti-itherū, Elija no nginya aambe ooke, ahaarīrie maūndū mothe. ¹² No ngūmwīra atīrī, Elija nīarīkītie gūūka, no andū makīaga kūmūmenya, no nīmamwīkire ūrīa wothe meendaga kūmwīka. O ūguo noguo nake Mūrū wa Mūndū akaanyariirwo nīo.” ¹³ Hīndī iyo arutwo makīmenya atī aamahega ūhorwa wa Johana Mūbatithania.

Kūhonia Kamwana kaarī na Ndaimono

¹⁴ Rīria maakinyire harīa kīrīndī kīarī, mūndū ūmwe agīthī harī Jesū, akīmūtūrīria ndu, ¹⁵ akīmwīra atīrī, “Mwathani igūira mūrū wakwa tha, arī na mūrīmū wa kībaba na nīūmūthīnagia mūno. Kaingī nīagūūaga

mwaki-inĩ kana akagũa maaĩ-inĩ. ¹⁶ Nĩndĩramũreheire arutwo aku, no matinahota kũmũhonia.”

¹⁷ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Rũciaro rũrũ rũtetĩkĩtie na rũremi, nĩ nginya rĩ ngũikara na inyuĩ? Ngũmũkirĩrĩria nginya rĩ? Ndeherai kamwana kau.” ¹⁸ Jesũ agĩkũũma ndaimono ĩyo, nayo ĩkiuma kamwana kau, na gakĩhonio o hĩndĩ ĩyo.

¹⁹ Nao arutwo magĩthĩĩ kũrĩ Jesũ keheri-inĩ, makĩmũũria atĩrĩ, “Tũremirwo nĩkũingata ndaimono ĩyo nĩkĩ?”

²⁰ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ tondu wĩtikio wanyu nĩ mũnini. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũngĩkorwo na wĩtikio mũnini ta mbeũ ya karatarĩ, no mũhote kwĩra kirĩma gĩkĩ atĩrĩ, ‘Ehera haha, ũthĩĩ haarĩa’ na gĩthĩĩ. Gũtirĩ ũndũ ũkaamũrema.” (²¹ No ndaimono mũthemba ũcio ndĩngĩngatĩka na kĩndũ kĩngĩ, tĩga mahooya na kwĩhinga kũrĩa irio.”)

²² Hĩndĩ ĩrĩa macookanĩrĩire kũu Galili, akĩmeera atĩrĩ, “Mũrũ wa Mũndũ nĩegũkunyaĩrwo aneanwo moko-inĩ ma andũ.

²³ Nĩmakamũũraga, na mũthenya wa ĩtatũ nĩakariũkio.” Nao arutwo makĩyũrwo nĩ kĩa.

Igooti rĩa Hekarũ

²⁴ Na rĩrĩ, Jesũ na arutwo ake maarĩkia gũkinya Kaperinaumu, arĩa meetagia andũ daraki igĩrĩ cia igooti rĩa hekarũ magĩthĩĩ kũrĩ Petero, makĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ mũrutani wanyu atarutaga igooti rĩa hekarũ?”

²⁵ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ī, nĩarutaga.”

Rĩrĩa Petero aatoonyire nyũmba, Jesũ akĩmũhĩta kwaria akĩmũũria atĩrĩ, “Ūgwiĩria atĩa, wee Simoni? Athamaki a thĩ-rĩ, metagia igooti kuuma kũrĩ a? Metagia ariũ ao, kana metagia andũ arĩa angĩ?”

²⁶ Nake Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ kuuma kũrĩ andũ arĩa angĩ.”

Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũcio ariũ ao matĩrhaga. ²⁷ No nĩguo tũtikamarakarĩe-rĩ, thĩĩ irĩa-inĩ ũkie ndwano kuo, na thamaki ĩrĩa ũkũnyĩta mbera, ũmĩtumũre kanua kayo, na nĩũkuona mbeeca, daraki inya; cioe ũthĩĩ ũrĩhe igooti rĩakwa na rĩaku.”

18

Mũndũ ũrĩa Mũnene mũno Ūthamaki-inĩ wa Igũrũ

¹ Ihinda o rĩu arutwo magĩũka kũrĩ Jesũ, makĩmũũria atĩrĩ, “Nũũ mũnene gũkĩra arĩa angĩ ũthamaki-inĩ wa igũrũ?”

² Nake agĩta kaana, agĩkarũgamia gatagati kao. ³ Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, tĩga mũgarũrũkire mũtuĩke o ta twana, mũtigatoonya ũthamaki wa igũrũ. ⁴ Nĩ ũndũ ũcio, ũrĩa wothe wĩnyũhagia ta kaana gaka nĩwe mũnene gũkĩra arĩa angĩ ũthamaki-inĩ wa igũrũ.

⁵ “Nake ũrĩa wothe wamũkagĩra kaana ta gaka thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa, nĩ nĩ aamũkagĩra. ⁶ No ũrĩa wothe ũngĩhĩtithia kamwe ga twana tũtũ tũnjĩkĩtie keehie, nĩ kaba mũndũ ũcio aharũkio ihiga rĩa gĩthĩĩ ngingo aikio irĩa-inĩ kũrĩa kũriku.

⁷ “Kaĩ gũkũ thĩ kũrĩ na haaro-ĩ, nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa matũmaga andũ mehie! Maũndũ ta macio no nginya moke, no mũndũ ũrĩa ũtũmaga moke kaĩ arĩ na haaro-ĩ! ⁸ Guoko gwaku kana kũgũrũ gwaku kũngĩtũma wĩhie-rĩ, gũtinie ũgũte. Nĩ kaba ũtoonye muoyo-inĩ wĩ gĩthua kana wĩ kionje, gũkĩra ũkorwo na moko meerĩ kana magũrũ meerĩ na ũkio mwaki-inĩ wa tene na tene. ⁹ Narĩo riitho rĩaku rĩngĩtũma wĩhie-rĩ,

rĩkũũre, ũrĩte. Nĩ kaba ũtoonye muoyo-inĩ na riitho rĩmwe, gũkĩra ũkorwo na maitho meerĩ na ũkiõ mwakĩ-inĩ wa kwa ngoma.

Ngerekano ya Ng'ondũ irĩa Yorĩte

¹⁰ “Menyererai mũtikae kũnyarara o na kamwe ga twana tũtũ tũnini. Nĩgũkorwo ngũmwĩra atĩrĩ, araikwa a tuo nĩmonaga ũthiũ wa Baba ũria ũrĩ igũrũ, hĩndĩ ciothe.” (¹¹ Nĩgũkorwo Mũrũ wa Mũndũ ookire kũhonokia kĩria kiorĩte.)

¹² “Rĩu-rĩ, mũgwĩciiria atĩa? Mũndũ angĩkorwo arĩ na ng'ondũ igana rĩmwe, na imwe yacio yũre-rĩ, githĩ ndangĩtiga icio mĩrongo kenda na kenda kũu irĩma-inĩ, athĩ agacarie iyo yũrĩte? ¹³ Na angĩmĩona-rĩ, ngũmwĩra atĩrĩ na ma, akenagĩra ng'ondũ iyo imwe irorĩte kũrĩ ũria akenagĩra icio mĩrongo kenda na kenda itaroorĩte. ¹⁴ Ūguo noguo Ithe wanyu ũria ũrĩ Igũrũ atangĩenda o na kamwe ga twana tũtũ tũnini koore.

Mũndũ Wanyu Akũhĩtirie

¹⁵ “Mũrũ kana mwarĩ wa thoguo angĩkũhĩtiria-rĩ, thĩ ũmuonie ihĩtia rĩake mũrĩ o inyuĩ eerĩ. Angĩgũthikĩrĩria-rĩ, nĩmwacookanwo nake. ¹⁶ No angĩrega gũgũthikĩrĩria, oya mũndũ ũngĩ ũmwe kana eerĩ mũthĩ nao, nĩguo ũndũ o wothe ũrũgamagĩrĩrwo nĩ ũira wa andũ eerĩ kana atatũ. ¹⁷ Angĩrega kũmathikĩrĩria-rĩ, irĩa kanitha ũndũ ũcio; na angĩkĩrega gũthikĩrĩria o na kanitha-rĩ, mũtue o ta mũndũ ũtetĩkĩtie kana ta mwĩtia wa mbeeca cia igooti.

¹⁸ “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũndũ o wothe mũkooha gũkũ thĩ, o na igũrũ nĩũkoohwo, na ũria wothe mũkoohora gũkũ thĩ, o na igũrũ nĩũkohorwo.

¹⁹ “O rĩngĩ ngũmwĩra atĩrĩ, andũ eerĩ anyu mangũguanĩra gũkũ thĩ ũndũ o wothe ũria marahooya, nĩmakahingĩrio nĩ Baba ũria ũrĩ igũrũ. ²⁰ Nĩgũkorwo harĩa andũ eerĩ kana atatũ monganĩte thĩnĩ wa rĩtwa rĩakwa-rĩ, ngoragwo ndĩ ho gatagatĩ kao.”

Ngerekano ya Ndongata itarĩ Tha

²¹ Nĩngĩ Petero agĩũka harĩ Jesũ, akĩmũuria atĩrĩ, “Mwathani, mũrũ kana mwarĩ wa baba angĩhĩtiria maita maigana ngĩmũrekaĩra? Hihĩ nĩ maita mũgwanja?”

²² Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ngũkwĩra atĩrĩ, ti maita mũgwanja, no nĩ mĩrongo mũgwanja, maita mũgwanja.

²³ “Nĩ ũndũ ũcio, ũthamaki wa igũrũ ũhaananĩtio na mũthamaki ũria wendaga kuonio mathabu ma mbeeca ciake nĩ ndungata ciake.

²⁴ Aambĩrĩria kũrona mathabu-rĩ, mũndũ warĩ na thĩrĩ wake wa taranda ngĩrĩ ikũmi* akĩrehwo kũrĩ we. ²⁵ Na tondu nĩaremetwo nĩ kũrĩha-rĩ, mwathi wake agĩathana atĩ mũndũ ũcio, endio hamwe na mũtumia wake, na ciana ciake, na kĩria gĩothe aarĩ nakĩo nĩguo thĩrĩ ũrĩhĩke.

²⁶ “Ndongata iyo ikĩngũithia mbere yake, ikĩmũthaitha, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ngĩrĩrĩria, na nĩndũkũrĩha thĩrĩ wothe.’ ²⁷ Nake mwathi ũcio wa ndungata iyo akĩmũguĩra tha, akĩmũreka thĩrĩ ũcio akĩreka ithĩ.

²⁸ “No ndungata iyo yoima nja, igĩcemia na ndungata ingĩ yarutaga wĩra nayo yarĩ na thĩrĩ wayo wa dinari igana rĩmwe.† Ikĩmĩnyiita mũmero imũite, ikĩmũira na hinya atĩrĩ, ‘Ndĩha thĩrĩ wakwa ũria ũrĩ naguol’

* **18:24** Taranda nĩ mbeeca yarĩ makĩria ma mũcaara wa mũaka ikũmi na itano wa mũruti wĩra, kana mina mĩrongo itandatũ. ũmũthĩ nĩ ciringĩ milioni nyingĩ. † **18:28** Dinari yarĩ mũcaara wa mũthenya ũmwe.

²⁹ “Ndungata iyo ikĩgũithia thĩ, ikĩmĩthaita, ikĩmũira atĩrĩ, ‘Ngirĩrĩria, na nĩndĩkũrĩha.’

³⁰ “Nowe akĩrega. Handũ ha ũguo, agĩthĩ ikĩmũikithia njeera nginya rĩria ikaarĩha thĩrĩ ũcio. ³¹ Rĩria ndungata iria ingĩ cionire ũria gwekĩkarĩ, ikĩgũua ũuru mũno, igĩthĩ ikĩĩra mwathi wacio ũria wothe gwekĩkĩte.

³² “Nake mwathi wao agĩta ndungata iyo, akĩmũira atĩrĩ, ‘Wee ndungata ĩno njaganu, ngũrekeire thĩrĩ waku wothe tondũ nĩũũthaitire. ³³ Githĩ nawe ndũkwagĩrĩrwo ũiguĩre ndungata ĩria ingĩ tha o ta ũria nĩ ngũiguĩrĩre tha?’ ³⁴ Nĩ ũndũ wa kũrakara, mwathi wayo akĩmĩneana kũrĩ anene a njeera nĩguo ikaherithio o nginya rĩria ikaarĩha thĩrĩ wothe.

³⁵ “Ūguo nĩguo Baba ũria ũrĩ igũrũ ageeka o ũmwe wanyu, mũngĩaga kũrekeera mũrũ kana mwarĩ wa ithe wanyu na ma kuuma ngoro-ĩni cianyu.”

19

Gũtigana kwa Mũthuuri na Mũtumia

¹ Na rĩrĩ, Jesũ aarĩkia kũmeera maũndũ macio-rĩ, akiuma Galili, agĩthĩ rũgongo rwa Judea mũrĩmo ũũria ũngĩ wa Rũũĩ rwa Jorodani. ² Nao andũ angĩ makĩmũrũmĩrĩra, nake akĩmahonera kuo.

³ Na Afarisai amwe magĩthĩ kũrĩ we nĩguo mamũgerie. Makĩmũria atĩrĩ, “Watho nĩwĩtikĩrĩtie mũndũ atigane na mũtumia wake nĩ ũndũ wa gĩtũmi o na kĩrĩkũ?”

⁴ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Kaĩ mũtathomete, atĩ o kĩambĩrĩria Mũũmbi ‘ombire mũndũ-mũrũme na mũndũ-wa-nja’, ⁵ na akiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũ mũndũ mũrũme nĩagatigana na ithe na nyina, na anyiitane na mũtumia wake, nao eerĩ matũke mwĩrĩ ũmwe?’ ⁶ Na nĩ ũndũ ũcio, acio ti andũ eerĩ rĩngĩ, no nĩ mũndũ ũmwe. Nĩ ũndũ ũcio, arĩa Ngai anyiitithanĩtie, mũndũ ndakanamatigithanie.”

⁷ Nao makĩmũria atĩrĩ, “Nĩ kũ gĩatũmire Musa aathane atĩ mũndũ no ahe mũtumia wake marũa ma gũtigana nake, amũte?”

⁸ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Musa aamwĩtikĩrĩrie mũtiganage na atumia anyu tondũ wa ũmũ wa ngoro cianyu. No gũtiarĩ ũguo kuuma kĩambĩrĩria. ⁹ Ngũmwĩra atĩrĩ, mũndũ o wothe angĩtigana na mũtumia wake, tiga amũteire nĩ ũndũ wa ũtharia, nake ahĩkie mũtumia ũngĩ-rĩ, mũndũ ũcio nĩatharĩtie.”

¹⁰ Nao arutwo makĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo ũguo nĩguo kũrĩ gatagatĩ ka mũthuuri na mũtumia-rĩ, nĩ kaba kwaga kũhikania.”

¹¹ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ti mũndũ o wothe ũngĩhota gwĩtikĩra ũhoru ũyũ, tiga no arĩa maheetwo ũhoti ũcio. ¹² Nĩgũkorwo andũ amwe maaciarĩrwo mahaana ta marĩ ahakũre; angĩ maahakũrĩrwo nĩ andũ; na angĩ makarega kũhikania nĩ ũndũ wa ũthamaki wa igũrũ. Mũndũ ũria ũngĩhota gwĩtikĩra ũndũ ũyũ, nĩawĩtikĩre.”

Jesũ Kũhoera Twana

¹³ Hĩndĩ iyo Jesũ akĩreherwo twana nĩguo atũigĩrĩre moko na atũhoore. No arutwo magĩkũũma arĩa maatũrehete.

¹⁴ Nowe Jesũ akiuga atĩrĩ, “Rekei twana tũũke kũrĩ nĩ, tigai gũtũgĩria, nĩgũkorwo ũthamaki wa Igũrũ nĩ wa arĩa mahaana ta tuo.” ¹⁵ Aarĩkia gũtũigĩrĩra moko, akiuma kũu.

Mwanake warĩ Gĩtonga

16 Na rĩrĩ, mündũ ũmwe nĩokire kũrĩ Jesũ, akĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, nĩ undũ ũrĩkũ mwega ingũka nĩgeetha ngĩe na muoyo wa tene na tene?”

17 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ũkũnjũũria ũhoro wa undũ ũria mwega nĩkĩ? Kũrĩ o ũmwe mwega. Ũngĩenda gũtoonya muoyo-inĩ-rĩ, athĩkagĩra maathani.”

18 Mündũ ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ maathani marĩkũ?”

Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndũkanoragane, na ndũkanatharanie, na ndũkanaiye, na ndũkanaigĩrĩre mündũ ũria ũngĩ kĩgeenyoye, 19 na tĩia thoguo na nyũkwa, o na ‘endaga mündũ ũria ũngĩ o ta ũria wiyendete wee mwene.”

20 Mwanake ũcio akiuga atĩrĩ, “Maundũ macio mothe ndũire ndĩmarũmĩtie, nĩ kĩ kĩngĩ ndigairie?”

21 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ũngĩenda kwagĩrĩra kũna, thĩi wendie indo ciaku ũhe athĩni mbeeca icio, na nũkagĩra na mũthiithũ igũrũ. Ũcooke ũuke ũnũmĩrĩre.”

22 Rĩrĩra mwanake ũcio aiguirie ũguo-rĩ, agĩthĩ arĩ na kĩaha, tondũ aarĩ na ũtonga mũingĩ.

23 Nake Jesũ akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩ undũ ũrĩ hinya gĩtonga gũtoonya ũthamaki-inĩ wa igũrũ. 24 O rĩngĩ ngũmwĩra atĩrĩ, nĩ ũhũthũ ngamĩra ihungurĩre irima rĩa cindano, gũkĩra gĩtonga gũtoonya ũthamaki wa Ngai.”

25 Rĩrĩra arutwo maiguirie ũguo-rĩ, makĩmaka mũno, makĩũrania atĩrĩ, “Rĩu-rĩ, nũũ ũngĩkĩhonoka?”

26 Nake Jesũ akĩmarora akĩmeera atĩrĩ, “Ũndũ ũcio ndũngĩhoteka nĩ andũ, no maundũ mothe nĩmahotekaga nĩ Ngai.”

27 Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithũ nĩtũtigĩte maundũ mothe, tũgakũrũmĩrĩra! Ithũ-rĩ, nĩ kĩ tũkaaheo?”

28 Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, hĩndĩ ĩria Mũrũ wa Mündũ agaikarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene kĩrĩ riiri, thĩinĩ wa thĩ njerũ, inyuĩ arĩa mũnũmagĩrĩra nĩ inyuĩ mũgaikarĩra itĩ ikũmi na igĩrĩ cia ũnene, na nĩmũgatuĩra mĩhĩrĩga ĩria ikũmi na ĩrĩ ya Isiraeli ciira. 29 Na ũria wothe ũtigĩte nyũmba, kana ariũ a nyina, kana aarĩ a nyina, kana ithe, kana nyina, kana ciana, kana mĩgũnda nĩ undũ wakwa nĩakamũkĩra maita igana ma iria atigĩte, na agae muoyo wa tene na tene. 30 No rĩrĩ, andũ aingĩ arĩa marĩ mbere nĩo makaarigya thuutha, na aingĩ arĩa marĩ thuutha nĩo magaatongoria.

20

Ngerekano ya Aruti Wira a Mũgũnda wa Mĩthabibũ

1 “Nĩgũkorwo ũthamaki wa igũrũ ũhaana ta mündũ warĩ na gĩthaka, ũria woimagarire rũciinĩ tene akaandĩke andũ a kũruta wira mũgũnda wake wa mĩthabibũ. 2 Na aarĩkanĩra nao atĩ nĩekũmarĩha dinari mũthenya ũcio, akĩmatũma makarute wira mũgũnda-inĩ wake wa mĩthabibũ.

3 “Ta thaa ithatũ nĩoimagarire na akĩona andũ angĩ marũngĩ thoko-inĩ matarĩ undũ meekaga. 4 Akĩmeera atĩrĩ, ‘O na inyuĩ-rĩ, thĩi mũkarute wira mũgũnda-inĩ wakwa wa mĩthabibũ, na nĩngũmũrĩha o kĩrĩa kĩagĩrĩre.’ 5 Nĩ undũ ũcio magĩthĩi.

“Nĩngĩ akiumagara rĩngĩ ta thaa thita, na thaa kenda agĩka o ũguo.

6 Na ta thaa ikũmi na ĩmwe, akiumagara na akĩona andũ angĩ marũngĩ o

hau. Akĩmooria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩĩ gītũmĩte mũtinde mũrũngĩ haha mũthenya mũgĩma mũtarĩ ũndũ mũreka?’

⁷ “Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Tondũ gũtirĩ mũndũ ũtwandĩkire.’

“Akĩmeera atĩrĩ, ‘O na inyuĩ thĩĩ mũkarute wĩra mũgũnda-inĩ wakwa wa mũthabibũ.’

⁸ “Gwatuka-rĩ, mwene mũgũnda ũcio wa mũthabibũ akĩra mũrũgamĩrĩri wa wĩra wake atĩrĩ, ‘Ita aruti a wĩra ũmarĩhe mũcaara, wambĩrĩirie na arĩa maandĩkirwo thuutha, ũrĩkie na arĩa maandĩkirwo mbere.’

⁹ “Aruti a wĩra arĩa maandĩkĩtwo thaa ikũmi na ĩmwe moka, makĩrĩhwo dinari ĩmwe o mũndũ. ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio, rĩrĩa arĩa maandĩkĩtwo mbere mookire-rĩ, meeciĩrĩtie mekũrĩhwo makĩria. No rĩrĩ, o nao maarĩhirwo dinari ĩmwe o mũndũ. ¹¹ Maarĩkia kũrĩhwo, makĩambĩrĩria kũnugunikĩra mwene mũgũnda. ¹² Makiuga atĩrĩ, ‘Andũ arĩa marigirie kwandĩkwo-rĩ, marutire wĩra o ithaa rĩmwe, na wamaiganania na ithuĩ arĩa twatinda wĩra na mĩnoga na kũhĩa nĩ riũa.’

¹³ “Nake agĩcookeria ũmwe wao atĩrĩ, ‘Mũrata wakwa, ndinagwĩka ũũru. Githĩ tũtirĩkanĩire atĩ ngũrĩhe dinari ĩmwe? ¹⁴ Kĩoe mũcaara waku ũthĩ. Nĩ nĩ ndenda kũrĩha mũndũ ũcio wandĩkirwo thuutha o ta ũguo ndakũrĩha. ¹⁵ Githĩ ndĩrĩ na kĩhooto gĩa gwĩka ũrĩa ngwenda na mbeeca ciakwa? Kana ũraigua ũiru tondũ ndĩ mũtaana?’

¹⁶ “Nĩ ũndũ ũcio arĩa marĩ thuutha, magaatũika a mbere, na arĩa marĩ mbere magaatũika a thuutha.”

Jesũ Kuumbũra Ũhoru wa Gĩkuũ Gĩake rĩngĩ

¹⁷ Na rĩrĩa Jesũ aambataga Jerusalemu-rĩ, nĩetire arutwo ake arĩa ikũmi na eerĩ keheri-inĩ akĩmeera atĩrĩ, ¹⁸ “Twerekeire kwambata Jerusalemu, na kũu Mũrũ wa Mũndũ nĩgakunyanĩrwo aneanwo kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho. Nao nĩmakamũtuĩra kũũragwo ¹⁹ na nĩmakamũneana kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ anyũrũrio na ahũũrwo na kĩboko na mamwambe mũtĩ igũrũ. Na mũthenya wa gatatũ nĩakariũkio!”

Ihooya rĩa Nyina wa Ciana cia Zebedi

²⁰ Thuutha ũcio, nyina wa ciana cia Zebedi nĩokire kũrĩ Jesũ arĩ na ariũ ake, agĩturia ndu, akĩmũthaitha amũhingĩrie ũndũ mũna.

²¹ Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ ũkwenda?”

Akĩmũcookeria atĩrĩ, “Itĩkĩra atĩ ũmwe wa aanake aya akwa eerĩ magaikara ũmwe mwena waku wa ũrĩo, na ũcio ũngĩ mwena waku wa ũmotho ũthamaki-inĩ waku.”

²² Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũtiũĩ ũrĩa mũrahooya. No mũhote kũnyũira gĩkombe kĩrĩa ngũnyũira?”

Nao magĩcookia atĩrĩ, “Itĩ, no tũhote.”

²³ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩ mũkaanyũira gĩkombe gĩakwa, no gũikara mwena wakwa wa ũrĩo kana wa ũmotho ti nĩ heanaga. Itĩ icio ikaaheo arĩa mathondekeirwo cio nĩ Baba.”

²⁴ Rĩrĩa arutwo acio angĩ ikũmi maiguire ũhoru ũcio, makĩrakarĩra arutwo acio eerĩ a nyina ũmwe. ²⁵ Nake Jesũ akĩmeeta hamwe, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũũĩ atĩ aathani a Ndũrĩrĩ nĩ metũũgagĩria igũrũ rĩa andũ ao, na anene ao nĩmamaathaga na hinya. ²⁶ No rĩrĩ, gũtikanahaane ũguo gatagatĩ kanyu. Handũ ha ũguo, ũrĩa ũngĩenda gũtuĩka mũnene thĩnĩ wanyu-rĩ, nĩ atuĩke ndungata yanyu, ²⁷ na ũrĩa ũngĩenda gũtuĩka wa mbere thĩnĩ wanyu nĩatuĩke ngombo yanyu, ²⁸ o ta ũrĩa Mũrũ wa

Mündũ atookire gütungatĩrwo, no ookire gütungata, na arute muoyo wake ũtũike thogora wa gũkũũra andũ aingi.”

Atumumu Eerĩ Kũhonio

²⁹ Na rĩrĩa Jesũ na arutwo ake moimaga Jeriko-rĩ, andũ aingi makĩmũrũmĩrĩra. ³⁰ Nao andũ eerĩ atumumu maikarĩte mũkĩra-inĩ wa njĩra, na rĩrĩa maiguire atĩ nĩ Jesũ wahĩtũkaga-rĩ, makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mwathani, Mũrũ wa Daudi, tũiguire tha!”

³¹ Gĩkundi kũu kĩa andũ gĩkĩmakaanĩa, gĩkĩmeera makire, no-o magĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra, makiugaga atĩrĩ, “Mwathani, Mũrũ wa Daudi, tũiguire tha!”

³² Nake Jesũ akĩrũgama, akĩmeeta. Akĩmooria atĩrĩ, “Mũrenda ndĩmwĩkĩre atĩa?”

³³ Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, tũrakũhooya o tũcooke kuona.”

³⁴ Nake Jesũ akĩmaiguĩra tha, akĩmahutia maitho. Na kahinda o kau makĩambĩrĩria kuona, makĩmũrũmĩrĩra.

21

Jesũ Gũtoonya Jerusalemu na Ũhootani

¹ Na rĩrĩa maakuhĩrĩrie Jerusalemu, maakinya itũũra rĩa Bethifage kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ-rĩ, Jesũ agĩtũma arutwo ake eerĩ, ² akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ itũũra rĩrĩa rĩrĩ mbere yanyu, na mwaingĩra o ũguo nĩmũgũkora ndigiri yohetwo, irĩ na njaũ yayo. Ciohorei mundehe. ³ Na mündũ o na ũrĩkũ angĩmũũria ũndũ-rĩ, mwĩrei atĩ Mwathani nĩabatarĩtio nĩcio, na nĩegũcicookia o narua.”

⁴ Ũndũ ũyũ wekĩkĩre nĩgeetha ũrathi ũrĩa waarĩtio na kanua ka mũnabii ũhinge, rĩrĩa oigire atĩrĩ:

⁵ “Irai Mwarĩ wa Zayuni atĩrĩ,
‘Mũthamaki waku nĩarooka kũrĩwe,
nĩ mũhooreri na akuuĩtwo nĩ ndigiri,
o njaũ ya ndigiri.’”

⁶ Nao arutwo magĩthĩĩ magĩka o ũrĩa Jesũ aamerĩte. ⁷ Makĩrehe ndigiri na njaũ yayo, na makĩara nguo ciao igũrũ rĩayo, nake Jesũ agĩkuo nĩyo.

⁸ Na andũ gĩkundi kĩnene mũno makĩara nguo ciao njĩra-inĩ, nao arĩa angĩ magĩtua mathĩgĩ ma mĩtĩ makĩmaara njĩra-inĩ. ⁹ Nacio ikundi cia andũ arĩa maamũtongoretie na arĩa maamũrũmĩrĩre maanagĩrĩra makoiga atĩrĩ,

“Hosana, Mũrũ wa Daudi!”

“Kũrathimwo-rĩ, nĩ mündũ ũrĩa ũgũũka na rĩtwa rĩa Mwathani!”

“Hosana igũrũ, o igũrũ mũno!”

¹⁰ Rĩrĩa Jesũ aatoonyire Jerusalemu, andũ a itũũra rĩu inene rĩothe makĩambũrũrũka, makĩũrania atĩrĩ, “Ũyũ nake nũũ?”

¹¹ Nakĩo kĩrĩndĩ kũu gĩgĩcicookia atĩrĩ, “Ũyũ nĩwe Jesũ ũrĩa mũnabii wa kuuma Nazarethi itũũra rĩa Galilĩ.”

Jesũ arĩ thũnĩ wa Hekarũ

¹² Nake Jesũ agĩtoonya kũu hekarũ-inĩ akĩrutũrũra andũ othe arĩa maagũraga na meendagia indo kuo, akĩng’aurania metha cia arĩa maakĩũranagia mbeeca, na akĩng’aurania itĩ cia arĩa meendagia ndutura.

¹³ Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ, ‘Nyũmba yakwa ĩgeetagwo nyũmba ya kũhooyagĩrwo,’ no inyuĩ mũmĩtuĩte ‘ngurunga ya atunyani.’”

¹⁴ Nao atumumu na cionje magĩthĩĩ kũrĩ we kũu hekarũ-inĩ, nake akĩmahonia. ¹⁵ No rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho moonire maũndũ ma magegania marĩa eekaga, na maigua ũrĩa ciana cianagĩrĩa kũu hekarũ-inĩ ikiugaga atĩrĩ, “Hosana Mũrũ wa Daudi,” makĩrakara.

¹⁶ Makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũraigua ũrĩa ciana ici iroiga?”

Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩndĩraigua. Kaĩ inyuĩ mũtathomete ciugo iria ciugĩte atĩrĩ, “‘Kuuma tũnua-inĩ twa twana na twa ngenge nĩtũmĩte hoime ũgococi?’”

¹⁷ Agĩcooka akĩmatiga, akiuma itũũra rĩu inene, agĩthĩĩ Bethania, akĩraara kuo.

Mũkũyũ Kũhooha

¹⁸ Na rũciini tene, arĩ njĩra agĩcooka kũu itũũra inene, akĩigua arĩ mũhũũtu. ¹⁹ Nake akĩona mũkũyũ mũkĩra wa njĩra, agĩthĩĩ harĩ guo, no ndaigana kuona kĩndũ thĩnĩ waguo tĩga o mathangũ. Nake akĩwĩra atĩrĩ, “Ūroaga gũgaaciara maciaro rĩngĩ!” O hĩndĩ ĩyo mũtĩ ũcio ũkĩhoha.

²⁰ Rĩrĩa arutwo ake moonire ũguo makĩgega, makĩũrania atĩrĩ, “Kaĩ mũkũyũ ũyũ wahooha narua atĩa?”

²¹ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũngĩkorwo na wĩtĩkio na mũtigathanganie-rĩ, to ũguo mũkũyũ ũyũ wĩkĩtwo mũngĩhota gwĩka, no rĩrĩ, o na no mũhote kwĩra kĩrĩma gĩkĩ atĩrĩ, ‘Ūrokũũrũka ũikio iria-inĩ,’ na gwĩkĩke ũguo. ²² Maũndũ mothe marĩa mũrĩhooyaga mwĩtĩkĩtie nĩmũkaheo.”

Kũria Gikonĩ Ũhoti wa Jesũ

²³ Na rĩrĩa Jesũ aatoonyire hekarũ-inĩ-rĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri a andũ makĩmũkora akĩrutana, makĩmũũria atĩrĩ, “Ūreka maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ? Na nũũ ũkũheete ũhoti ũcio?”

²⁴ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “O na nĩ nĩngũmũũria kũria. Mwanjookeria-rĩ, nĩngũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ. ²⁵ Ūbatithio wa Johana-rĩ, woimĩte kũ? Woimĩte igũrũ-ĩ, kana woimĩte kũrĩ andũ?”

Makĩaranĩria o ene ũhoro ũcio, makĩũrana atĩrĩ, “Tũngiuga atĩ, ‘Woimĩte igũrũ’, egũtũũria atĩrĩ, ‘Mwakĩregire kũmwĩtĩkia nĩkĩ?’” ²⁶ No tũngiuga atĩ, ‘Woimĩte kũrĩ andũ’, nĩtũgwĩtigĩra andũ, nĩgũkorwo othe nĩmeetĩkĩtie atĩ Johana aarĩ mũnabii.”

²⁷ Nĩ ũndũ ũcio magĩcookeria Jesũ atĩrĩ, “Ithuĩ tũtũũ.”

Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “O na nĩ ndikũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ.

Ngerekano ya Ariũ arĩa Eerĩ

²⁸ “Na rĩrĩ, mũgwĩciiria atĩa? Nĩ kwari na mũndũ warĩ na ariũ eerĩ. Agĩthĩĩ harĩ ũrĩa wa mbere, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũriũ, thĩĩ ũkarute wĩra ũmũthĩ mũgũnda-inĩ wa mĩthabibũ.’”

²⁹ “Nake agĩcookia, akiuga, ‘Ndigũthĩĩ,’ no thuutha akĩrĩcũkwo, agĩthĩĩ.

³⁰ “Nĩngĩ mũthuuri ũcio agĩthĩĩ kũrĩ mũriũ ũcio ũngĩ akĩmwĩra o ũguo. Nake agĩcookia akiuga, ‘Ĩĩ baba, nĩngũthĩĩ,’ no ndaathire.

³¹ “Acio eerĩ-rĩ, nũũ wekire ũrĩa ithe eendaga?”

Magĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũrĩa wa mbere.”

Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, etia mbeeca cia igooti na maraya nĩmaratoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai mbere yanyu. ³² Nĩgũkorwo Johana ookire kũrĩ inyuĩ amwonie njĩra ya ũthingu, no mũtiamwĩtikirie, no etia mbeeca cia igooti na maraya nĩmamwĩtikirie. Na inyuĩ o na muona ũguo, mũtiigana kwĩrira mũmwĩtikie.

Ngerekano ya Akombori Mũgũnda

³³ “Ta thikĩrĩria ngerekano ingĩ: Mũndũ warĩ mwene mũgũnda nĩahaandire mũgũnda ũcio wake mĩthabibũ. Agĩaka rũgiri rũgĩthiurũkĩria mũgũnda ũcio, akĩenja kĩhihiro gĩa thabibũ o kũu thĩnĩ, na agĩaka nyũmba ndaaya na igũrũ ya arangĩri. Agĩcooka agĩkomborithia mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ kũrĩ arĩmi na agĩthĩ rũgendo. ³⁴ Hĩndĩ ya kũgetha yakuhĩrĩria-rĩ, agĩtũma ndungata ciake kũrĩ akombori acio nĩguo ikanengerwo maciaro make.

³⁵ “Akombori acio makĩnyiita ndungata ciake; makĩhũura imwe, na makĩũraga rĩa ingĩ, na ya gatatũ makĩmĩhũura na mahiga nyugoto. ³⁶ Agĩcooka akĩmatũmĩra ndungata ingĩ nyingĩ kũrĩ iria aatũmĩte mbere, nao akombori acio magĩciika o ro ũguo. ³⁷ Mũthia-inĩ akĩmatũmĩra mũrũwe, akiuga atĩrĩ, ‘Nĩmagatĩia mũrũ wakwa.’

³⁸ “No rĩrĩa akombori acio moonire mũriũ, makĩĩrana atĩrĩ, ‘Ŭyũ nĩwe ũkaagaya mũgũnda ũyũ. Ŭkai tũmũũrage, twĩyoere igai rĩake.’ ³⁹ Nĩ ũndũ ũcio makĩmũnyiita, makĩmũkia nja ya mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ, na makĩmũũraga.

⁴⁰ “Nĩ ũndũ ũcio, rĩrĩa mwene mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ agooka-rĩ, ageeka akombori acio atĩa?”

⁴¹ Nao magĩcookia atĩrĩ, “Nĩakaniina andũ acio aaganu, na acooke akomborithie andũ angĩ mũgũnda ũcio, arĩa marĩmũgayagĩra maciaro hĩndĩ ya magetha yakinya.”

⁴² Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Kaĩ mũtathomete thĩnĩ wa Maandĩko atĩ: “‘Ihiga rĩrĩa aaki maaregire nĩrĩo rĩtuĩkĩte ihiga inene rĩa koine; Mwathani nĩ we wĩkĩte ũndũ ũcio, na nĩ wa magegania tũkĩwona?’

⁴³ “Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, ũthamaki wa Ngai nĩũkeetherio kũrĩ inyuĩ, ũheo andũ angĩ arĩa magaaciara maciaro maguo. ⁴⁴ Mũndũ ũrĩa ũkaagwĩra ihiga rĩrĩ nĩagathuthĩka, no ũrĩa ũkaagwĩrwo nĩrĩo nĩrikamũthethera.”

⁴⁵ Rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai maaiguire ngerekano icio cia Jesũ, makĩmenya atĩ aaragia ũhoru wao. ⁴⁶ Magĩcaria ũrĩa mangĩmũnyiita, no nĩmetigagĩra kĩrĩndĩ kũu, tondũ andũ nĩmeetĩkĩtie atĩ aarĩ mũnabii.

22

Ngerekano ya Iruga rĩa Ŭhiki

¹ Nake Jesũ akĩmaarĩria rĩngĩ na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ, ² “Ŭthamaki wa igũrũ ũhaanaine na mũthamaki warugire iruga nĩ ũndũ wa ũhiki wa mũriũ. ³ Agĩcooka agĩtũma ndungata ciake kũrĩ andũ arĩa meetĩtwo iruga-inĩ, ikameere moke, nao makĩrega gũũka.

⁴ “Nĩngĩ agĩtũma ndungata ingĩ agĩciĩra atĩrĩ, ‘Irai acio metĩtwo atĩ nĩndĩkĩtie kuhaarĩria iruga: Ndegwa ciakwa na ng’ombe iria noru

nĩrĩkĩtie gũthĩnjwo na maũndũ mothe nĩmahaarĩrie. Ūkai iruga-inĩ rĩa ũhiki.'

⁵ "No andũ acio matiarũmbũirie ũhoru ũcio magĩthiĩra, ũmwe agĩthiĩ mũgũnda wake, na ũria ũngĩ agĩthiĩ wonjoria-inĩ wake. ⁶ Acio angĩ magĩtharĩkĩra ndungata ciake, magĩcinyariira na magĩciũraga. ⁷ Mũthamaki ũcio nĩarakarire mũno, agĩtũma mbũtũ yake ikaniine oragani acio, na igĩcina itũũra rĩao inene.

⁸ "Hĩndĩ iyo akĩira ndungata ciake atĩrĩ, 'Iruga rĩa ũhiki nĩrĩhaarĩrie no rĩrĩ, arĩa ndĩretire-rĩ, matiraagĩrĩrwo nĩ gũũka. ⁹ Thiĩ magomano-inĩ ma njĩra mwĩre mũndũ o wothe mũkuona oke iruga-inĩ rĩa kĩhikaniao.' ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio ndungata icio ikiumagara, igĩthiĩ njĩra-inĩ, igĩcookanĩrĩra andũ othe arĩa ciahotire kuona, igĩta arĩa ega o na arĩa oorũ, nayo nyũmba ya kĩhikanĩrio ikĩyũra ageni.

¹¹ "No rĩrĩa mũthamaki aatoonyire nĩguo one ageni-rĩ, akĩona kuo mũndũ ũmwe ũtehumbĩte nguo cia ũhiki. ¹² Akĩmũũria atĩrĩ, 'Mũrata wakwa, ũtoonyire atĩa gũkũ ũtarĩ na nguo cia kĩhikaniao?' Mũndũ ũcio agĩkĩra ki.

¹³ "Hĩndĩ iyo mũthamaki ũcio akĩira ndungata ciake atĩrĩ, 'Muohei moko na magĩrũ, mũmũkie nja kũu nduma-inĩ, kũu nĩkũo gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego.'

¹⁴ "Nĩgũkorwo aingĩ nĩmetĩtwo, no arĩa athuure nĩ anini."

Kũria gĩkonĩ Kũrĩha Igooti rĩa Kaisari

¹⁵ Hĩndĩ iyo Afarisai makiuma nja, magĩthugunda ũria mangĩmũtega na ciugo ciake. ¹⁶ Magĩtũma arutwo ao hamwe na Aherodia kũrĩ we. Magĩthiĩ makĩmwĩra atĩrĩ, "Mũrutani, nĩtũũ atĩ wee wĩ mũndũ wa ma, na ũrutanaga ũhoru wa Ngai na ma. Wee ndwĩtigagĩra andũ, tondũ ndũrũmbũyagia ũria mahaana. ¹⁷ Rĩu-rĩ, ta gitwĩre ũria ũgwĩciiria. Nĩ kwagĩrĩre tũrutagĩre Kaisari igooti, kana aca?"

¹⁸ No Jesũ, nĩ ũndũ wa kũmenya meciiria mao mooru, akĩmeera atĩrĩ, "Inyuĩ hinga ici, mũrenda kũngeria nĩkĩ? ¹⁹ Nyoniai mbeeca rĩa ihũthagĩrwo ya kũrĩha igooti." Nao makĩmũtarĩra dinari, ²⁰ nake akĩmooria atĩrĩ, "Mbica ĩno na rĩtwa rĩrĩ nĩ cia ũ?"

²¹ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, "Nĩ cia Kaisari."

Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, "Rutagĩrai Kaisari kĩrĩa kĩrĩ gĩake, na mũrutagĩre Ngai kĩrĩa kĩrĩ gĩake."

²² Rĩria maiguire ũguo-rĩ, makĩgega. Nĩ ũndũ ũcio magĩtigana nake, magĩthiĩra.

Kũria gĩkonĩ Kũriũka

²³ Mũthenya o ro ũcio Asadukai, arĩa moigaga atĩ gũtirĩ ũhoru wa kũriũka, magĩũka kũrĩ Jesũ makĩmwĩra atĩrĩ, ²⁴ "Mũrutani, Musa aatwĩrĩre atĩ mũndũ angĩkua atarĩ na ciana, mũrũ wa nyina no nginya ahikie mũtumia ũcio wa ndigwa, nĩguo aciarĩre mũrũ wa nyina ciana. ²⁵ Na rĩrĩ, kwarĩ aanake mũgwanja a nyina ũmwe gatagatĩ-inĩ gaitũ. Nake ũria mũkũrũ akĩhikania na agĩkua, na tondũ ndaarĩ na ciana, agĩtigĩra mũrũ wa nyina mũtumia. ²⁶ Na gũkĩhaana o ũguo kũrĩ mũrũ wa nyina wa keerĩ, na wa gatatũ, makĩrũmanĩrĩra, magĩkua othe mũgwanja. ²⁷ Marigĩrĩrio-rĩ, mũtumia ũcio nake agĩkua. ²⁸ Rĩu-rĩ, hĩndĩ ya kũriũka-rĩ, mũtumia ũcio agaakorwo arĩ wa ũ harĩ acio mũgwanja, tondũ othe nĩmamũhikĩtie?"

²⁹ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Inyuĩ mũhĩtítie tondũ mũtiũĩ Maandĩko o na kana hinya wa Ngai. ³⁰ Hĩndĩ ya kũriũka andũ matikahikania kana mahike; magaatũka ta araika arĩa marĩ kũu igũrũ. ³¹ No ha ũhoro wa kũriũka kwa arĩa akuũ-rĩ, kaĩ mĩtathomete ũrĩa Ngai oigire atĩrĩ, ³² ‘Nĩ nĩ nĩ Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu?’ We ti Ngai wa arĩa akuũ, no nĩ Ngai wa arĩa marĩ muoyo.”

³³ Rĩrĩa kĩrĩndĩ kũu kĩaiguire ũguo, gĩkĩgegio nĩ ũrutani wake.

Rĩathani Rĩrĩa Inene

³⁴ Hĩndĩ ĩrĩa Afarisai maaiguire atĩ Jesũ nĩahootete Asadukai, magĩcokanĩrĩa hamwe. ³⁵ Ũmwe wao, warĩ njorua ya watho, akĩmũgeria na kũmũuria kũria gĩkĩ: ³⁶ “Mũrutani, nĩ rĩathani rĩrĩkũ inene thĩnĩ wa Watho?”

³⁷ Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “ ‘Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na meciiria maku mothe.’ ³⁸ Rĩrĩ nĩrĩo rĩathani rĩa mbere na rĩrĩa inene. ³⁹ Narĩo rĩa keerĩ no ta rĩu: ‘Endaga mũndũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wĩyendete wee mwene.’ ⁴⁰ Watho wothe na ũrutani wa Anabii ũhingĩtio nĩ maathani macio meerĩ.”

Kristũ nĩ Mũrũ wa Ũ?

⁴¹ Na hĩndĩ ĩyo Afarisai monganĩte hamwe-rĩ, Jesũ akĩmooria atĩrĩ, ⁴² “Mwĩciiragia atĩa ũhoro wa Kristũ? Muugaga nĩ mũrũ wa ũ?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ mũrũ wa Daudi.”

⁴³ Nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩagĩtũmire Daudi akĩaria arĩ na Roho amwĩte ‘Mwathani?’ Nĩgũkorwo oigire atĩrĩ,

⁴⁴ “ ‘Mwathani eerire Mwathani wakwa atĩrĩ:

“Ikara guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo,

nginya ngaiga thũ ciaku

rungu rwa makinya maku.”’

⁴⁵ Angĩkorwo Daudi amwĩtaga ‘Mwathani-rĩ’, angĩgĩtuika mũriũ wake atĩa?” ⁴⁶ Gũtirĩ mũndũ wahotire kũmũcookeria, na kuuma mũthenya ũcio gũtirĩ mũndũ wacookire kũgeria kũmũuria ciũria ingĩ.

23

Haaro Mĩthemba Mũgwanja

¹ Ningĩ Jesũ akĩra ikundi cia andũ o hamwe na arutwo ake atĩrĩ: ² “Arutani a watho na Afarisai maikaragĩra gĩtĩ kĩa Musa. ³ Nĩ undũ ũcio, maathĩkagĩrei na mwĩkage ũrĩa wothe marĩmwĩraga. No mĩtĩgekage ũrĩa mekaga, nĩgũkorwo matiikaga ũrĩa mahunjagia. ⁴ Mohaga mĩrigo mĩritũ mũno makamĩgĩrĩa ciande cia andũ, no-o ene matiendaga o na kũmĩhutia na kaara.

⁵ “Ũrĩa wothe mekaga, mekaga nĩguo monwo nĩ andũ: Maaraaramagia tũthandũkũ tũrĩa meyhaga thũthĩ tũrĩ na maandĩko thĩnĩ, na makaraihia ciohe cia ndigi cia nguo ciao, ⁶ na nĩmendete gũikara handũ ha gũtĩio maruga-inĩ, na gũikarĩra itĩ cia mbere thĩnĩ wa thunagogi; ⁷ na nĩmendete kũgeithio ndũnyũ-inĩ, na gwĩtwo nĩ andũ ‘Rabii’.

⁸ “No inyuĩ mũtikanetwo ‘Rabii’, nĩgũkorwo Mũnene wanyu no ũmwe, na inyuotho mũrĩ a ithe ũmwe. ⁹ Na mũtikanete mũndũ o na ũrĩkũ gũkũ thĩ ‘baba’, nĩgũkorwo mũrĩ na Ithe o ũmwe, nake arĩ igũrũ. ¹⁰ O na mũtikanetwo ‘mũrutani’, nĩgũkorwo mũrĩ na ‘Mũrutani’ o ũmwe, nake nĩwe Kristũ. ¹¹ Ũrĩa mũnene thĩnĩ wanyu nĩatuĩkage ndungata

yanyu. ¹² Nīgũkorwo ũrĩa wothe wītũgagĩria nĩakanyiihio, na ũrĩa wothe wĩnyiihagia nĩagatũũgĩrio.

¹³ “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũhingagĩrĩa andũ gũtoonya ũthamaki wa igũrũ, na inyuĩ-ene mūtitoonyaga, o na mūtirekaga arĩa marendra gũtoonya matoonye.

(¹⁴ “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũtoonyagĩrĩa nyũmba cia atumia a ndigwa, mũkamatumya indo ciao, na mũkahooyaga mahooya maraihu na kwĩonania. Nĩ ũndũ ũcio nĩmũkahrithio makĩria ma andũ arĩa angĩ.)

¹⁵ “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai hinga ici! Mũtuĩkanagia bũrũri na mũkaringa iria mũgĩcaria mũndũ ũmwe mũmũgarũre amũrũmirĩre, na aamũrũmirĩra mũkamũtua mũrũ wa Jehanamu maita meerĩ manyu.

¹⁶ “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ atongoria atumumu! Muugaga atĩrĩ, ‘Mũndũ o na ũrĩkũ angĩhĩta na hekarũ, ũcio ti ũndũ; no mũndũ angĩhĩta na thahabu ya hekarũ-rĩ, ũcio nĩekuohwo nĩ mwĩhĩtwa wake.’ ¹⁷ Inyuĩ atumumu aya akũgu! Nĩ kĩĩ kĩnene? Nĩ thahabu iyo, kana nĩ hekarũ irĩa itũmaga thahabu itũike nyamũre? ¹⁸ Ningĩ muugaga atĩrĩ, ‘Mũndũ o na ũrĩkũ angĩhĩta na kĩgongona-rĩ, ũcio ti ũndũ; no mũndũ angĩhĩta na kĩheo kĩa kĩrĩ kĩgongona-igũrũ, ũcio nĩekuohwo nĩ mwĩhĩtwa wake.’

¹⁹ Inyuĩ andũ aya atumumu! Nĩ kĩĩ kĩnene? Nĩ kĩheo kĩu, kana nĩ kĩgongona kĩa gĩtũmaga kĩheo kĩu gĩtũike kĩa mũre? ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio, ũrĩa wĩhĩtaga na kĩgongona, ehĩtaga nakĩo na akehĩta na kĩa gĩothe kĩrĩ kĩgongona-igũrũ. ²¹ Nake ũrĩa wĩhĩtaga na hekarũ, ehĩtaga nayo na akehĩta na ũrĩa ũikaraga thĩnĩ wayo. ²² Nake ũrĩa wĩhĩtaga na igũrũ, ehĩtaga na gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Ngai, na akehĩta na ũrĩa ũgũikaragĩra.

²³ “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũrutaga gĩcunjĩ gĩa ikũmĩ kĩa nyeni; na nĩcio terere, na bitharĩ, na thuu. No nĩmũtiganĩrie maũndũ marĩa ma bata makĩria marĩa makonũ watho na nĩmo kĩhooto, na kũiguanĩra tha, na wĩhokeku. Maya-rĩ, nĩmo mwagĩrĩrwo nĩ gwĩka mũtegitiganĩria macio mangĩ. ²⁴ Inyuĩ atongoria aya atumumu! Inyuĩ mũcungaga rũmuru, no mũkameria ngamũira.

²⁵ “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũthambagia gĩkombe na mbakũri mwena wa nja, no thĩnĩ-rĩ, kũiyũrite ũkoroku na kwenda kwĩhũunia. ²⁶ Wee Mũfarisai ũyũ mũtumumu! Amba ũthambie gĩkombe na mbakũri mwena wa thĩnĩ, naguo mwena wa nja o naguo nĩgũthera.

²⁷ “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũhaana mbĩrĩra hake mũnyũ mwerũ, iria cionekaga irĩ thaka mwena wa nja, no thĩnĩ ciyũrite mahĩndĩ ma andũ akuũ, na gĩko kĩa mĩthemba yothe. ²⁸ No taguo andũ mamuonaga mũrĩ athingu mwena wa nja, no mwena wa thĩnĩ mũiyũrwo nĩ ũhinga na waganu.

²⁹ “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mwakagĩra anabii mbĩrĩra na mũkagemia mbĩrĩra cia arĩa athingu. ³⁰ Mũgacooka mũkoiga atĩrĩ, ‘Tũngĩarĩ muoyo hĩndĩ ya maithe maitũ-rĩ, tũtingĩagwatanĩire nao gũita thakame ya anabii.’ ³¹ Nĩ ũndũ ũcio mũkaruta ũira wa atĩ inyuĩ mũrĩ njiaro cia arĩa mooragire anabii. ³² Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, kũiyũrĩriei kĩgeri kĩa mehia ma maithe manyu ma tene.

³³ “Inyuĩ nyoka ici! Inyuĩ ciana cia ndũira! Mũgaagĩtheema atĩa gũtũrwo ciira wa gũikio Jehanamu? ³⁴ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ngũmũtũmĩra anabii, na andũ arĩa oogi, o na arutani. Amwe ao nĩmũkamooraga na mwambe amwe ao mũtĩ-igũrũ, na arĩa angĩ mũmahũire na iboko

thiini wa thunagoga cianyu na mumaingate kuuma itura rimwe nginya rira ringi. ³⁵ Na nimugagicookererwo ni thakame yothe ya andu ari aathingu, iria irikitie gutwo guku thi, kuuma thakame ya Habili uria wari muthingu, nginya thakame ya Zekaria muru wa Barakia, uria mworagire gatagati ka Handu-haria-Hatheru na kigongona. ³⁶ Ngumwira atiri na ma, maundu maya mothe nimagakinira ruciaro ruru.

³⁷ "Wee Jerusalemu, Jerusalemu, wee uragaga anabii, na ukahura ari matumitwo kuri wee na mahiga nyuguto, ni maita maingi afa ndanenda gucokaniriria ciana ciaku hamwe, ta uria nguku icokanagiriria tucui twayo rungu rwa mathagu mayo, no ndunjitikagiria! ³⁸ Atiriri, nyumba yaku itigitwo ikirite ihooru. ³⁹ Ngumwira atiri, kuuma riu mutikanyona ringi nginya rira mukoiga atiri, Kurathimwo ni mundu uria uguuka na ritwa ria Mwathani."

24

Maruri ma Mahinda ma Muthia

¹ Nake Jesu akiuma hekaru, na rira aathiaga arutwo ake maguka kuri we nguo mamuonie miako ya hekaru. ² Akimooria atiri, "Nimukuona indo ici ciothe? Ngumwira atiri na ma, gutiri ihiga o na rimwe ria maya rigaakorwo riri iguru wa rira ringi; mothe nimakamomorwo."

³ Na rira Jesu aikarite thi Kirima-ini kia Mitamaiyu-ri, arutwo ake maguka hari we hataru andu angu, makimuria atiri, "Ta twire, maundu macio mageekika ri, na kimenyithia gia gucooka gwaku na kia muthia wa mahinda maya ni kiriku?"

⁴ Nake Jesu akimacookeria atiri, "Mwimenyagirirei mutikanaheenio ni mundu o na uriku. ⁵ Nigukorwo andu aingi nimagooka na ritwa riakwa, makiugaga atiri, 'Ni ni ni Kristu,' na ni makaheenia andu aingi. ⁶ Nimukaigua ugoro wa mbaara, na mihuhu ukoni mbaara, no inyu mutikanamake. Maundu ta macio no nginya mageekika, no ithiro ti rikinyu. ⁷ Ruriri nirugokirira rira ringi, na uthamaki ukirire uria ungi. Nigukaagia ng'aragu na ithingithia kundu na kundu. ⁸ Maundu macio mothe ni kimbiriria kia ruo ta rwa mundu-wa-nja akirumwo agie mwana.

⁹ "Ningi nimukaneanwo muniyariirwo na muragwo, na mumenwo ni nduriri ciothe ni undu wakwa. ¹⁰ Hinda iyo-ri, andu aingi nimagatiganiria witikio na makunyanire mundu na uria ungi, na mamenane. ¹¹ Na anabii aingi a maheeni nimakoimira na nimakaheenia andu aingi. ¹² Na tondu waganu nukaingiha muno-ri, wendani wa andu aingi nukanyiha, ¹³ no uria ugaakiriria nginya hinda ya ithiro-ri, ucio nihakonoka. ¹⁴ Naguo Ugoro-uyu-Mwega wa uthamaki nukahunjio thi yothe utuike ura kuri nduriri ciothe, na thuutha ucio ithiro rikinye.

¹⁵ "Ni undu ucio rira mukoona kindu kiria kiri thaahu na gia kurehe ihooru' kirugamite Handu-haria-Hatheru, o kiria kiaritio na kanua ka munabii Danieli (uria urathoma niamenye ugoro ucio), ¹⁶ hinda iyo ari maru Judea nimirire irima-ini. ¹⁷ Mundu uria uri nyumba yake iguru ndakaharuruke ati akarute kindu kuuma nyumba yake. ¹⁸ Nake uria wi mugunda ndagacooke mucii kugira nguo ciake. ¹⁹ Kai utumia ari magakorwo na nda na ari magakorwo makiongithia hinda iyo nimagakorwo na thiina-i! ²⁰ Hooyai nguo gwithara kwanyu gutikanakorwo kuri hinda ya heho kana muthenya wa Thabatu. ²¹ Nigukorwo hinda iyo nigukagia na mnyamaro minene, itari

yoneka kuuma kīambīrīria gīa thī nginya rīu, na itakooneka rīngī. ²² Na tīga matukū macio makuhīhirio-rī, gūtīrī mūdū ūngīkaahonoka, no nī tondu wa andū arīa aamūre, matukū macio nīmagakuhīhio. ²³ Hīndī iyo mūdū o na ūrīkū angīkamwīra atīrī, ‘Kristū arī na haha!’ kana, ‘Arī harīa!’ Mūtikanetīkie ūhorō ūcio. ²⁴ Nīgūkorwo Kristū a maheeni na anabii a maheeni nīmakeyumīria monanie morirū manene na maringe ciama, nīguo maheenie o na arīa aamūre, korwo no kūhoteke. ²⁵ Na rīrī, inyū ndaamūmenyithia ūhorō ūcio mbere ya hīndī iyo.

²⁶ “Nī ūndū ūcio mūdū o na ūrīkū angīkamwīra atīrī, ‘Arī werū-inī,’ mūtikanathīi kuo; kana angīmwīra, ‘Arī nyūmba thīini,’ mūtikanetīkie ūhorō ūcio. ²⁷ Nīgūkorwo o ta ūrīa rūheni ruumīte irathīro ruoneka ithūiro-rī, ūguo noguo gūūka kwa Mūrū wa Mūdū gūgaakorwo kūhaana. ²⁸ Harīa hothe harī kīimba, hau nīho nderi ciūnganaga.

²⁹ “Na rīrī, o rīmwe thuutha wa mīnyamaro ya matukū macio, “rīūa nīrīkagīa nduma, nāguo mweri ūtīge kwara; nācio njata nīkaagūa kuuma igūrū, namo maahinya ma igūrū nīmakenyenyio.’

³⁰ “Hīndī iyo kīmenyithia kīa Mūrū wa Mūdū nīgīkooneka kūu igūrū, na ndūrīrī ciothe cia thī nīgacakaya. Nīkoona Mūrū wa Mūdū agūūka arī igūrū rīa matu, na arī na hinya na riiri mūingī. ³¹ Nake nīagatūma arīka ake na mūgambo mūnene wa karumbeta, nao nīmakoongania arīa ake aamūre moimīte mīena ina irīa yumaga rūhuho, kuuma gīturi kīmwe kīa igūrū nginya kīrīa kīngī.

³² “Na rīrī, mwīrutei na mūkūyū: Rīrīa honge ciāguo ciarīkia gūthundūka na ciaruta mathangū-rī, nīmūmenyaga atī hīndī ya rīūa irī hakuhi. ³³ Ūguo noguo rīrīa mūkoona maūdū macio mothe, mūkaamenya atī ihinda rīrī hakuhi, rīrī o ta mūrango-inī. ³⁴ Ngūmwīra atīrī na ma, rūciarō rūrū rūtīgaathira nginya maūdū macio mothe mahinge. ³⁵ Igūrū na thī nīgathira, no ciugo ciakwa itigathira.

Mūthenya na Thaa Itiūkaine

³⁶ “Gūtīrī mūdū ūī ūhorō wa mūthenya ūcio kana ithaa rīu, o na arāika a igūrū matiūi, o na Mūrīū ndooī, tīga no Ithe wiki. ³⁷ O ta ūrīa gwatarīi matukū-inī ma Nuhu, noguo gūkahaana hīndī ya gūūka kwa Mūrū wa Mūdū. ³⁸ Nīgūkorwo o ta ūrīa gwatarīi matukū marīa maarī mbere ya kīguū, andū nīmarīāga na makanyua, na nīmahkanāgia na makahika, o nginya mūthenya ūrīa Nuhu aatoonyire thabina; ³⁹ nao matiamenyire nginya rīrīa kīguū gīokire, gīkīmaniina othe. Ūguo noguo gūkahaana hīndī ya gūūka kwa Mūrū wa Mūdū. ⁴⁰ Hīndī iyo arūme eerī magaakorwo marī mūgūnda; ūmwe nīakoywo na ūrīa ūngī atigwo. ⁴¹ Andū-a-nja eerī magaakorwo magīthīa hamwe; ūmwe nīakoywo na ūrīa ūngī atigwo.

⁴² “Nī ūndū ūcio, ikaragai mwīguīte, tondū mūtiūi mūthenya ūrīa Mwathanī wanyu agooka. ⁴³ No menyai atīrī, korwo mwene nyūmba nīamenyete thaa cia ūtukū iria mūici angūūka, angīaikarire eiguīte, nyūmba yake ituo. ⁴⁴ Nī ūndū ūcio o na inyū no nginya mūkarage mwīhaarīrie, tondū Mūrū wa Mūdū agooka ithaa rīrīa mūtāmwrīgīrīre.

⁴⁵ “Ningĩ-rĩ, ndungata ya kwĩhokeka na njũgĩ nĩrĩkũ, ĩrĩa mwathi wayo angĩhokera kũroraga ndungata iria ingĩ cia nyũmba yake, na ĩciheage irio ihinda rĩrĩa riagĩrĩre? ⁴⁶ Kai nĩũgaakorwo ũrĩ undũ mwege harĩ ndungata ĩyo, rĩrĩa mwathi wayo agooka akore ĩgũka o ũguo-ĩ! ⁴⁷ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩakamĩhokera indo ciake ciothe. ⁴⁸ No rĩrĩ, ndungata ĩyo ingĩkorwo nĩ njaganu, na ĩire na ngoro atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa nĩegũikara ihinda iraya atacookete,’ ⁴⁹ na ĩkiambĩrĩrie kũhũura ndungata iria ingĩ, na kũrĩa na kũnyua hamwe na arĩu. ⁵⁰ Mwathi wa ndungata ĩyo agooka mũthenya ũrĩa ĩtamwĩrĩgĩrĩre, na ithaa rĩrĩa ĩtooĩ. ⁵¹ Nake nĩakamĩherithia mũno, na amũkie hamwe na andũ arĩa hinga, kũrĩa gũgaakorwo na kĩrĩro na kũhagarania magego.

25

Ngerekano ya Airĩtu Ikũmi

¹ “Hĩndĩ ĩyo-rĩ, ũthamaki wa igũrũ ũkaahaananio na airĩtu ikũmi arĩa mooire matawa mao, makiumagara nĩguo magatũnge mũhikania. ² Atano ao maarĩ akĩgu, na atano maarĩ oogĩ. ³ Acio akĩgu nĩmakuuire matawa mao, no matiakuuire maguta. ⁴ No rĩrĩ, acio oogĩ, nĩmakuuire maguta na cuba, o hamwe na matawa mao. ⁵ Na rĩrĩ, Mũhikania nĩaikarire angĩgooka, na othe magĩcũnga, magĩkoma.

⁶ “Na ũtukũ gatagatĩ gũkianĩrĩrwo atĩrĩ: ‘Mũhikania nĩ mũuku! Umai mũkamũtũnge!’

⁷ “Hĩndĩ ĩyo airĩtu othe magĩũkĩra, magĩthondeka matawa mao. ⁸ Acio akĩgu makĩra acio oogĩ atĩrĩ, ‘Tũgaĩrei maguta manyu tondũ; matawa maitũ nĩmarahora.’

⁹ “No acio oogĩ makĩmacookeria atĩrĩ, ‘Aca, matingĩtũigana na mamũigane. Handũ ha ũguo-rĩ, thĩĩ kũrĩ arĩa mendagia maguta mũkegũrĩre manyu.’

¹⁰ “No rĩrĩa maarĩ njĩra-inĩ magĩthĩĩ kũgũra maguta-rĩ, mũhikania agĩkinya. Airĩtu arĩa mehaarĩrie magĩtoonya kĩhikania-inĩ hamwe na mũhikania. Nagu mũrango ũkĩhingwo.

¹¹ “Thuutha ũcio airĩtu acio angĩ o nao magĩũka. Makiuga atĩrĩ, ‘Mwathani! Mwathani! Tũhingũrĩre mũrango!’

¹² “Nowe agĩcookia atĩrĩ, ‘Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩ ndimũĩ.’

¹³ “Nĩ undũ ũcio-rĩ, mwĩhũgagei, tondũ mũtiũĩ mũthenya kana thaa.

Ngerekano ya Taranda

¹⁴ “Ningĩ, ũthamaki wa igũrũ ũkaahaananio na mũndũ wathi-iaa rũgendo, nake agĩta ndungata ciake, agĩciĩhokera indo ciake.

¹⁵ Akĩnengera ĩmwe yacio taranda ithano cia mbeeca, na ingĩ taranda igĩrĩ, na ĩrĩa ingĩ taranda ĩmwe, o ndungata kũringana na ũhoti wayo. Agĩcooka agĩthĩĩ rũgendo. ¹⁶ Ndungata ĩrĩa yaneetwo taranda ithano igĩthĩĩ o hĩndĩ ĩyo, ĩkĩonjorithia mbeeca ciayo, na ĩkĩona uumithio wa taranda ingĩ ithano. ¹⁷ O nayo ĩrĩa yaheetwo taranda igĩrĩ ĩkĩonjorithia ĩkĩona uumithio wa ingĩ igĩrĩ. ¹⁸ No ndungata ĩrĩa yaheetwo taranda ĩmwe igĩthĩĩ, ĩkĩenja irima, ĩkĩhitha mbeeca cia mwathi wayo.

¹⁹ “Thuutha wa ihinda iraya, mwathi wa ndungata icio nĩacookire na agĩciĩta nĩguo iheane ũhoro wa mathabu ma mbeeca ciake. ²⁰ Ndungata ĩrĩa yaheetwo taranda ithano ĩkĩrehe ingĩ ithano, ĩkiuga atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa, waheire taranda ithano. Atĩrĩrĩ, nũthũkũmĩte ingĩ ithano.’

21 “Nake mwathi wayo akimīcookeria atīrī, ‘Nīwīkīte wega, wee ndungata īno njega na ya kwīhokeka! Nīūtuīkīte mwīhokeku harī indo nini; nīngūgūtua mūrōri wa indo nyingī. Ūka ūtoonye gīkeno-inī kīa mwathi waku!’

22 “Ndungata īrīa yaheetwo taranda igīrī o nayo īgīūka. Īkiuga atīrī, ‘Mwathi wakwa waheire taranda igīrī! Atīrīrī, nīthūkūmīte ingī igīrī.’

23 “Nake mwathi wayo akimīcookeria atīrī, ‘Nīwīkīte wega, wee ndungata īno njega na ya kwīhokeka! Nīūtuīkīte mwīhokeku harī indo nini; nī ngūgūtua mūrōri wa indo nyingī. Ūka ūtoonye gīkeno-inī kīa Mwathi waku!’

24 “Nayo ndungata īrīa yaheetwo taranda īmwe o nayo īgīūka. Īkiuga atīrī, ‘Mwathi wakwa, nī ndooī atī wee wī mūdū mwī, ūgethaga kūrīa ūtahandīte, na ūkongania kūrīa ūtaahandire mbeū. 25 Nī ūndū ūcio nīndetīgīrīre, ngīthī ngīhitha taranda yaku thī. Atīrīrī, īno no īrīa yaku ndagūcookeria.’

26 “Nake mwathi wayo akimīcookeria atīrī, ‘Wee ndungata īno njaganu na ngūtaru! Ūguo nī wooī atī ngethaga kūrīa itahaandīte, na ngongania kūrīa itaahurīte mbeū? 27 Gūkīrī ūguo-rī, wagīrīrwo nī kūiga mbeeca ciakwa bengī, na ndacooka-rī, nīngīacookerio mbeeca ciakwa irī hamwe na uumithio wacio.’

28 “‘Nī ūndū ūcio, mītunyei taranda īyo, mūmīnengere ūrīa ūrī na taranda ikūmī. 29 Nīgūkorwo mūdū o wothe ūrī na indo nīwe ūkoongererwo ingī nyingī na akīrīrīrio. Nake ūrīa ūtarī, o na kīrīa arī nakīo nīagatuunywo. 30 Oyai ndungata īyo ītarī bata mūmīkie nja kūu nduma-inī, kūrīa gūgaakorwo kīrīro na kūhagarania magego.’

Ng’ondū na Mbūri

31 “Hīndī īrīa Mūrū wa Mūdū agooka arī na riiri wake, na arāika othe marī hamwe nake, nīagaikarīra gītī gīake kīa ūnene na kīrī riiri wa igūrū.

32 Ndūrīrī ciothe nīgacookanīrīrio mbere yake, nake nīakamūrania andū kuuma kūrī arīa angī, o ta ūrīa mūrīthi aamūranagia ng’ondū na mbūri.

33 Nīakaiga ng’ondū mwena wake wa ūrīo, na mbūri aciige mwena wake wa ūmotho.

34 “Nīngī Mūthamaki nīakeera arīa marī mwena wake wa ūrīo atīrī, ‘Ūkai, inyuī mūrathimītwo nī Baba; oyai igai rīa ūthamaki ūrīa mwathon-dekeirwo kuuma rīrīa thī yombirwo. 35 Nīgūkorwo ndaarī mūhūūtu mūkūthe gīa kūrīa, na ndaarī mūnyootu mūkūthe gīa kūnyua, na ndaarī mūgeni mūkūnyūita ūgeni, 36 na ndaarī njaga mūkūthe nguo, na ndaarī mūrūaru na inyuī mūkūmenyerera, o na ndaarī njeera na mūgīūka kūdōra.’

37 “Hīndī īyo arīa athingu nīmakamūcookeria mamūūrie atīrī, ‘Mwathani, nī rī twakuonire ūrī mūhūūtu tūgīkūhe gīa kūrīa, kana ūrī mūnyootu tūgīkūhe gīa kūnyua? 38 Na nī rī twakuonire ūrī mūgeni tūgīkūnyūita ūgeni, kana ūrī njaga tūgīkūhe nguo? 39 O na nī rī twakuonire ūrī mūrūaru kana ūrī njeera na tūgīūka gūkūrora?’

40 “Nake Mūthamaki nīagacookia, ameere atīrī, ‘Ngūmwīra atīrī na ma, ūndū wothe mwekīire ariū a Baba o na arīa anini mūno, nī nī mwekīire.’

41 “Nīngī nīakeera arīa marī mwena wake wa ūmotho atīrī, ‘Njehererai, inyuī mūrūmītwo, mūthī mwaki-inī wa tene na tene ūrīa ūthondekeirwo mūcukani na arāika ake. 42 Nīgūkorwo ndaarī mūhūūtu na mūtīaheire gīa kūrīa, na ndaarī mūnyootu na mūtīaheire gīa kūnyua, 43 na ndaarī

mūgeni na mūtianyitire ūgeni, ndaarī njaga na mūtiaheire nguo, ndaarī mūrūaru na ndaarī njeera na mūtiokire kūnyona.’

⁴⁴ “Nao nīmagacookia, mamūurie atīrī, ‘Mwathani, nī rī twakuonire ūrī mūhūutu, kana ūrī mūnyootu, kana ūrī mūgeni, kana ūrī njaga, kana ūrī mūrūaru, o na kana ūrī njeera na tūtiagūteithirie?’

⁴⁵ “Nake nīakamacookeria atīrī, ‘Ngūmwīra atīrī na ma, ūndū o wothē mūteekire ūmwe wa aya anini mūno, nī nī mūteekīre.’

⁴⁶ “Hīndī ūyo nīmagathiī kūrīa andū maherithagio tene na tene, no arīa athingu mathīi muoyo-inī wa tene na tene.”

26

Gūciirīra Kūūruga Jesū

¹ Rīrīa Jesū aarīkirie kuuga maūdū macio mothe-rī, akīra arutwo ake atīrī, ² “O ta ūrīa mūū, Gīathī kīa Bathaka gītigairie matukū meerī gīkinye, nake Mūrū wa Mūdū nīakaneanwo nigeetha aambwo mūtīgūrū.”

³ Hīndī ūyo athīnjīri-Ngai arīa anene na athuuri a kīrīndī makīgomana kwa mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, wetagwo Kaiafa, ⁴ nīgūyo maciire ūrīa mangīnyitithia Jesū na njīra ya wara, na mamūragithie. ⁵ No makiuga atīrī, “Tūtingīmūnyiita hīndī ya Gīathī, nīgūyo andū matikarute haaro.”

Jesū Gūtīrīrio Maguta Bethania

⁶ Na rīrī, hīndī ūmwe Jesū aarī Bethania, mūciī wa mūdū wetagwo Simoni ūrīa warī na mūrīmū wa mangū, ⁷ na mūdū-wa-nja warī na cuba ya maguta ma goro mūno na manungi wega, agīuka kūrī Jesū, akīmūtīrīria maguta mūtwe arī metha-inī akīrīa.

⁸ Rīrīa arutwo moonire ūguo, makīrakara, makīūrania atīrī, “Ūitangi ūyū nī waki? ⁹ Maguta macio manungi wega nīmangīendo goro na mbeeca icio iheo athīni.”

¹⁰ Nake Jesū aamenya ūguo, akīmooria atīrī, “Mūrathīnia mūdū-wa-nja ūyū nīki? We nīanjīka ūndū mwega. ¹¹ Arīa athīni mūrīkoragwo nao hīndī ciothe, no nī-rī, mūtīrīkoragwo na nī hīndī ciothe. ¹² Hīndī ūrīa atīrīrie mwīrī wakwa maguta macio manungi wega, eekire ūguo nīgeetha aathagathage ūrīa ngaathikwo. ¹³ Ngūmwīra atīrī na ma, kūrīa guothe Ūhoro-ūyū-Mwega ūkaahunjio thīni wa thī yothe-rī, ūndū ūcio eeka nīūkeeragwo andū nīgeetha arīrikanagwo.”

Judasi Gwītīkīra Gūkunyaŋira Jesū

¹⁴ Hīndī ūyo ūmwe wa acio ikūmi na eerī, ūrīa wetagwo Judasi Mūsikariota, agīthīi kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene, ¹⁵ akīmooria atīrī, “Nī kī mūkūūhe ingīmūneana kūrī inyu?” Nao makīmūtārīra icunjī cia betha mīrongo itatū, makīmūnengera. ¹⁶ Kuuma hīndī ūyo Judasi akīambīrīria gūcaria mweke wa kūmūneana.

Gīathī kīa Bathaka

¹⁷ Mūthenya wa mbere wa kwambīrīria kūrīa Mīgate ūrīa itarī Mīkīre Ndawa ya Kūimbīa-rī, arutwo magīthīi kūrī Jesū makīmūūria atīrī, “Ūkwenda tūkahaarīrie irio cia Bathaka kū?”

¹⁸ Nake akīmacookeria atīrī, “Thīi itūūra-inī kūrī mūdū mūna mūmwīre atīrī, ‘Mūrutani oiga atīrī: Ihinda rīakwa rīrīa rītūtūtwo rīrī hakuhī. Ngūrīra irio cia Bathaka nyūmba gwaku tūrī na arutwo akwa.’”

19 Nĩ ùndũ ùcio arutwo magĩika o ùrĩa Jesũ aamathĩte, na makĩhaarĩria irio cia Bathaka.

20 Gwakinya hwaĩ-inĩ-rĩ, Jesũ agĩkara metha-inĩ ya irio hamwe na arutwo ake acio ikũmi na eerĩ. 21 Na rĩrĩa maarĩaga, akiuga atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ùmwe wanyu nĩekũngunyanĩra.”

22 Nao makĩnyitwo nĩ kĩaha mũno, makĩambĩrĩria kũmũũria o mũndũ atĩrĩ, “Mwathani, ti-itherũ nĩ nĩ?”

23 Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ùrĩa waikanĩria guoko na nĩ mbakũri-inĩ nĩwe ùringunyanĩra. 24 Mũrũ wa Mũndũ nĩegũthĩ o ta ùrĩa ùhoru wake wandĩkĩtwo. No mũndũ ùrĩa ùgũkunyaĩra Mũrũ wa Mũndũ kaĩ arĩ na haaro-ĩ! Nĩ kaba mũndũ ùcio atangiariirwo.”

25 Hĩndĩ ìyo Judasi, ùrĩa mũmũkunyaĩri, akiuga atĩrĩ, “Rabii, ti-itherũ nĩ nĩ?”

Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩwe.”

26 Na rĩrĩa maarĩaga, Jesũ akĩoya mũgate, agĩcookia ngaatho, akĩwenyũranga, akĩhe arutwo ake, akĩmeera atĩrĩ, “Oyai mũrĩe; ùyũ nĩ mwĩrĩ wakwa.”

27 Agĩcooka akĩoya gĩkombe, agĩcookia ngaatho, akĩmanengera, akĩmeera atĩrĩ, “Nyuanĩrai inyuothe. 28 Īno nĩyo thakame yakwa ya kĩrĩkanĩro, ĩrĩa ĩgũitwo nĩ ùndũ wa andũ aingĩ nĩ ùndũ wa kũrekanĩrwo kwa mehia. 29 Ngũmwĩra atĩrĩ, ndikũnyua rĩngĩ ndibei ya maciaro ma mũthabibũ kuuma rĩu nginya mũthenya ùrĩa ngaamĩnyuanĩra na inyũ ĩrĩ njerũ ùthamaki-inĩ wa Baba.”

30 Na maarĩkia kũina rwĩmbo-rĩ, makĩumagara magĩthĩ Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ.

Jesũ Kuuga ùrĩa Peterso Akaamũkaana

31 Nĩngĩ Jesũ agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ùtukũ wa ùmũthĩ inyuothe nĩmũrĩndirika nĩgũkorwo nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ:

“Nĩngaringa mũrĩthi,
nacio ng’ondũ cia rũũru ihurunjũke.”

32 No ndariũkio-rĩ, nĩngamũtongoria gũthĩ Galili.”

33 No Peterso akĩmũcookeria atĩrĩ, “O na arĩa angĩ othe mangĩgũtirika, nĩ ndigagũtirika.”

34 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, ùmũthĩ, ùtukũ o ùyũ ngũkũ itanakũga, ùrĩkorwo ùngaanĩte maita matatũ.”

35 No Peterso akiuga atĩrĩ, “O na angĩkorwo nĩgũkua ndikũyanĩra nawe, nĩ ndingĩgũkaana.” Nao arutwo arĩa angĩ othe makiuga o ùguo.

Mũgũnda wa Gethisemane

36 Nĩngĩ Jesũ agĩcooka agĩthĩ na arutwo ake handũ heetagwo Gethisemane, akĩmeera atĩrĩ, “Ikarai haha, na nĩ thĩ haarĩa ngahooe.” 37 Agĩthĩ na Peterso, na arĩũ arĩa eerĩ a Zebedi, nake akĩambĩrĩria kũigua kĩaha na gũthĩnĩka ngoro. 38 Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ngoro yakwa ĩrĩ na kĩaha mũno, o hakuhi gũkua. Ikarai haha mwĩguite hamwe na nĩ.”

39 Agĩthĩathĩia, agĩturumithĩia ùthĩũ thĩ, akĩhooya, akiuga atĩrĩ, “Baba, kũngĩhotoka-rĩ, njehereria gĩkombe gĩkĩ. No ti ùrĩa nĩ ngwenda, no nĩ ùrĩa wee ùkwenda.”

40 Hĩndĩ ìyo agĩcooka kũrĩ arutwo ake, agĩkora makomete, akĩũria Peterso atĩrĩ, “Mũtingĩhota gũikara ithaa rĩmwe mwĩguite hamwe na nĩ?”

41 Mwĩhũgei na mũhooe nĩguo mũtikagwe magerio-inĩ. Ngoro nĩyenda, no mwĩrĩ ndũrĩ na hinya.”

⁴² Jesũ agĩthiĩ riita rĩa keerĩ, akĩhooya, akiuga atĩrĩ, “Baba, angĩkorwo gũtingĩhoteka njehererio gĩkombe gĩkĩ itakĩnyũĩrĩre-rĩ, wendĩ waku ũhoringio.”

⁴³ Aacooka rĩngĩ akĩmakora makomete, tondũ nĩmahĩtĩtwo nĩ toro. ⁴⁴ Nĩ ũndũ ũcio akĩmatiga, agĩthiĩ, akĩhooya rĩngĩ riita rĩa gatatu, akiuga ciugo o ro icio.

⁴⁵ Ningĩ agĩcocoa kũrĩ arutwo akĩmooria atĩrĩ, “O na rĩu mũrĩ o toro mũhurũkĩte? Atĩrĩrĩ, ihinda rĩ hakuhi, na Mũrũ wa Mũndũ nĩakunyaanĩrwo moko-inĩ ma andũ ehia. ⁴⁶ Ũkĩrai, tũthiĩ! Ũria ũkũngunyaĩra nĩarooka!”

Jesũ Kũnyiitwo

⁴⁷ O akĩaragia-rĩ, Judasi, ũmwe wa arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, agĩkinya. Ookire na gĩkundi kĩnene kĩa andũ, marĩ na hiũ cia njora na njũgũma, matũmitwo nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri a kĩaama.

⁴⁸ Na rĩrĩ, ũcio wamũkunyaĩre nĩamaheete kĩmenyithia gĩkĩ: “Ũria ndĩmumunya, ũcio nĩwe, mũnyiitei.” ⁴⁹ Nake Judasi agĩthiĩ harĩ Jesũ o rĩmwe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rabii, ũrĩ mũhoru!” na akĩmũmumunya.

⁵⁰ Nake Jesũ akĩmũcokeria atĩrĩ, “Mũrata wakwa, ika ũria ũũkire gwĩka.”

Nao andũ acio makĩmũguthũkĩra, makĩmũnyiita. ⁵¹ Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe wa arĩa maarĩ na Jesũ agĩcomora rũhiũ rwake rwa njora, agĩtinia gũtũ kwa ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene.

⁵² Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Cookia rũhiũ rwaku njora nĩgũkorwo arĩa othe macomoraga rũhiũ makaaniinwo na rũhiũ. ⁵³ Kana ũgwĩciiria ndĩngĩhota kũhooya Baba, na o rĩmwe andũmĩre araike makĩria ya mbũtũ ikũmi na igĩrĩ? ⁵⁴ No rĩrĩ, Maandĩko mangĩkĩhinga atĩa marĩa moigĩte atĩ ũndũ ũyũ no nginya ũhinge na njĩra ino?”

⁵⁵ Hĩndĩ iyo Jesũ akĩũria kĩrĩndĩ kũu atĩrĩ, “Kaĩ ndĩ mũtongoria wa akararia a watho, atĩ nĩkĩo muoka mũũnyiite mũrĩ na hiũ cia njora na njũgũma? O mũthenya ndĩrakoragwo hekarũ-inĩ ngĩrutana, na mũtingĩnyiita. ⁵⁶ No ũndũ ũyũ wothe wĩkĩkĩte nĩguo ũhoru ũria waandĩkĩtwo nĩ anabii ũhinge.” Nao arutwo othe makĩmũtiganĩria, makĩũra.

Jesũ Gũtwarwo Kĩama-inĩ kĩa Ayahuđi

⁵⁷ Nao acio maanyiitire Jesũ makĩmũtwara gwa Kaiifa, mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, kũria arutani a watho na athuuri moonganĩte. ⁵⁸ Nowe Petero akĩmũrũmĩrĩra arĩ haraaya, o nginya agĩkinya nja ya kwa mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene. Agĩtoonya agĩkarania na arangĩri nĩguo amenye ũria ũhoru ũgũthiĩ.

⁵⁹ Na rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Kĩama kĩrĩa Kĩnene gĩothe nĩmacarĩrĩrie ũira wa maheeni nĩguo mamũũragithie. ⁶⁰ No makĩaga ũira ta ũcio, o na gũkorwo andũ aingĩ nĩmarutĩte ũira wa maheeni.

Thuutha-inĩ andũ eerĩ makĩrũgama, ⁶¹ makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩoigire atĩrĩ, ‘No hote gũtharia hekarũ ya Ngai, na ndĩmĩake rĩngĩ na mũthenya itatũ.’”

⁶² Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene akĩrũgama, akĩũria Jesũ atĩrĩ, “Kaĩ wee ũtarĩ na ũndũ ũgũtũcokeria? Nĩ ũhoru ũrĩkũ ũyũ ũrathitangĩrwo?” ⁶³ No Jesũ agĩkĩra ki.

Mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndakwĩhĩtithia na Ngai ũria wĩ muoyo: Twĩre kana wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ngai.”

⁶⁴ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩĩ, wee nĩwoiga, no ngũmwĩra atĩrĩ, inyuĩ inyuothe nĩmũkona Mũrũ wa Mũndũ aikarĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa ũrĩa-ũrĩ-Hinya, agĩũka arĩ igũrũ rĩa matu.”

⁶⁵ Hĩndĩ iyo mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene agĩtembũranga nguo ciake, akiuga atĩrĩ, “Niaruma Ngai! Tũgũkĩbatario nĩ aira angĩ aaki? Atĩrĩrĩ, inyuĩ nĩmweiguĩra akĩruma Ngai. ⁶⁶ Mũgũwĩciiria atĩa?”

Magĩcookia atĩrĩ, “Aagĩrĩrwo nĩ kũũragwo.”

⁶⁷ Magĩcooka makĩmũtuĩra mata ũthiũ, na makĩmũhũũra na ngundi. Angĩ makĩmũhũũra na hĩ, ⁶⁸ makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Kristũ, tũrathĩre ũhoru ũtwĩre, nũũ wakũgũtha!”

Petero Gũkaana Jesũ

⁶⁹ Na rĩrĩ, Petero aikarĩte nja, nake mũirĩtu warĩ ndungata akĩmũkora, akĩmwĩra atĩrĩ, “O nawe uuma hamwe na Jesũ ũcio wa Galili.”

⁷⁰ Nowe agĩkaana ũhoru ũcio mbere yao othe, akiuga atĩrĩ, “Nĩĩ ndiũũ ũrĩa ũroiga.”

⁷¹ Ningĩ akiumagara, agĩthĩ kĩhingo-inĩ, harĩa mũirĩtu ũngĩ aamuonire, akĩra andũ arĩa maarĩ hau atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ moima na Jesũ wa Nazarethi.”

⁷² Agĩkaana ũhoru ũcio o rĩngĩ, na akĩhĩta, akiuga atĩrĩ, “Nĩĩ ndiũũ mũndũ ũcio!”

⁷³ Thuutha wa kahinda kanini, arĩa maarũgamĩte hau magĩthĩ harĩ Petero, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ wee ũrĩ ũmwe wao, tondũ mwarĩrie waku nĩũrakumbũra.”

⁷⁴ Nake akĩambĩrĩria kwĩhĩta, akiuga atĩrĩ, “Nĩĩ mũndũ ũcio ndimũũ!”

Kahinda o kau ngũkũ igĩkũga. ⁷⁵ Nake Petero akĩrĩrikana ũhoru ũrĩa Jesũ aamwĩrite atĩrĩ, “Ngũkũ itanakũga, ũrĩkorwo ũngaanĩte maita matatũ.” Akiuma nja, akĩrĩra mũno.

27

Judasi Kwĩta

¹ Na rĩrĩ, rũciinĩ tene, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene othe na athuuri a andũ makĩguithania atĩ matũire Jesũ kũũragwo. ² Makĩmuoha na mũnyororo; makĩmũruta kũu, makĩmũtware kũrĩ Pilato, ũrĩa warĩ barũthi.

³ Rĩrĩa Judasi, ũcio wamũkunyaĩire oonire atĩ Jesũ nĩatuĩrwo gũkua-rĩ, akĩrĩra na agĩcookeria athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri mbeeca icio cia betha mĩrongo itatũ. ⁴ Akiuga atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩtie, nĩgũkorwo nĩngunyaĩire thakame itarĩ na mahĩtia.”

Nao makĩmũcookeria makĩmũũria atĩrĩ, “Ūcio ũkĩrĩ ũhoru witũ? Ūcio nĩ ũhoru waku.”

⁵ Nĩ ũndũ ũcio Judasi agĩkũania mbeeca icio thĩinĩ wa hekarũ, agĩthiĩra. Agĩcooka agĩthiĩ akĩĩta.

⁶ Athĩnjĩri-Ngai acio anene makĩoya mbeeca icio makiuga atĩrĩ, “Kũiga mbeeca ici kigĩĩna-inĩ nĩ kuuna watho, nĩgũkorwo nĩ mbeeca cia thakame.” ⁷ Nĩ ũndũ ũcio makĩguithania mahũthĩre mbeeca icio na kũgũra gĩthaka kĩrĩa kĩa mũũmbi nyũngũ gĩtuĩke gĩa gũthikagwo ageni. ⁸ Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga gĩthaka kũu gĩtwo Gĩthaka gĩa Thakame nginya ũmũthĩ. ⁹ Hĩndĩ iyo nĩguo ũhoru ũrĩa waarĩtio nĩ Jeremia ũrĩa Mũnabii wahingire, rĩrĩa oigire atĩrĩ: “Nao nĩmoire icunjĩ icio mĩrongo itatũ cia betha, thogora ũrĩa andũ a Isiraeli maatuĩte wa kũmũgũra, ¹⁰ nao magĩcihũthĩra na kũgũra gĩthaka kĩa mũũmbi nyũngũ, o ta ũrĩa Mwathani aanjathire gwĩkwo.”

Jesũ Mbere ya Pilato

¹¹ Na rĩrĩ, Jesũ akĩrũgama mbere ya barũthi, nake barũthi ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũthamaki wa Ayahudi?”

Jesũ agĩcookia atĩrĩ. “Ĩ, wee nĩwoiga.”

¹² No rĩrĩa aathitangirwo nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri, ndarĩ ũndũ aacookirie. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio Pilato akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ ũtariguwa ũira wa maũndũ marĩa maragũthitangĩra?” ¹⁴ Nowe Jesũ ndaigana gũcookia ũndũ o na ũmwe wa macio; nake barũthi akĩgega mũno.

¹⁵ Na rĩrĩ, hĩndĩ ya Giathĩ kĩa Bathaka, barũthi ũcio nĩamenyerete kuohora mũndũ ũmwe wa arĩa oohe, o ũria kĩrĩndĩ kĩngĩathuurire.

¹⁶ Hĩndĩ ĩyo nĩ maarĩ na mũndũ kĩmaramari wohetwo na woĩkaine mũno, wetagwo Baraba. ¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio, hĩndĩ ĩria kĩrĩndĩ kĩagomanire, Pilato agĩkiũria atĩrĩ, “Nũũ mũkwenda ndĩmuohorere; nĩ Baraba, kana nĩ Jesũ ũria wĩtagwo Kristũ?” ¹⁸ Nĩgũkorwo we nĩamenyaga atĩ maatwarĩte Jesũ kũrĩ we nĩ ũndũ wa ũru.

¹⁹ Na hĩndĩ ĩyo Pilato aikarĩire gĩtĩ gĩa ciira, mũtumia wake akĩmũtũmĩra mũndũ, akĩmwĩra atĩrĩ: “Ndũkae gwĩka mũndũ ũcio ũndũ tondũ ndarĩ na mahĩtia, nĩgũkorwo ũmũthĩ nĩthũnĩtio nĩ kĩroto mũno nĩ ũndũ wake.”

²⁰ No rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri makĩringĩrĩria kĩrĩndĩ gĩtie Baraba, nake Jesũ ooragwo.

²¹ Barũthi ũcio akĩmooria atĩrĩ, “Andũ aya eerĩ nĩ ũrĩkũ mũkwenda ndĩmuohorere?”

Nao makiuga atĩrĩ, “Tũkwenda Baraba.”

²² Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Ngũgũka atĩa na Jesũ ũyũ wĩtagwo Kristũ?” Othe magĩcookia atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ-igũrũ.”

²³ Nake Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nĩkĩ? Nĩ ngero ĩrĩkũ agerete?”

Nao magĩkĩrĩrĩria kwanĩria, makiugaga atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ-igũrũ!”

²⁴ Rĩrĩa Pilato oonire atĩ matiraiguithania, na akĩona atĩ nĩ ngũĩ yambagĩrĩria-rĩ, akĩoya maaĩ, agũthamba moko hau mbere ya kĩrĩndĩ, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndikoorio thakame ya mũndũ ũyũ ũtarĩ na mahĩtia. ũcio nĩ ũhoru wanyu!”

²⁵ Nao andũ acio othe magĩcookia atĩrĩ, “Thakame yake ĩrotũcookerera hamwe na ciana ciitũ!”

²⁶ Pilato akĩmohorera Baraba. No akĩhũũrithia Jesũ iboko, agĩcooka akĩmũneana akaambwo mũtĩ-igũrũ.

Thigari Kũnyũrũria Jesũ

²⁷ Ningĩ thigari cia barũthi cigĩtwara Jesũ thĩinĩ wa gũikaro kĩa barũthi, nacio cigĩcookanĩrĩria mbũtũ yothe ya thigari, cikĩmũrigiicĩria.

²⁸ Cikĩmũruta nguo ciake, cikĩmũhumba nguo ndune, ²⁹ cigĩcooka cigĩtuma thũmbĩ ya mũigua, cikĩmwĩkĩra mũtwe. Cikĩmũnengera kamũrangi guoko-inĩ gwake kwa ũrĩo, cikĩmũturĩria ndu, na cikĩmũnyũrũria, cikiuga atĩrĩ, “Wĩ mũhoru, mũthamaki wa Ayahudi!”

³⁰ Cikĩmũtuĩra mata, cikĩoya kamũrangi kau, na cikĩmũhũũra nako mũtwe. ³¹ Ciarĩkia kũmũnyũrũria, cikĩmũruta nguo ĩyo, na cikĩmũhumba nguo ciake mwene. Cigĩcooka cikĩmumagarĩa cikamwambe mũtĩ-igũrũ.

Kwambwo kwa Jesũ Mũtĩ-Igũrũ

³² Na hĩndĩ ĩria moimagaraga-rĩ, magĩcemanĩa na mũndũ woimũte Kurene, wetagwo Simoni, nacio thigari cikĩmũkuuithia mũtharaba ũcio na hinya. ³³ Magĩthĩ, magĩkinya handũ heetagwo Gologotha (ũguo nĩ kuuga Handũ hahaana ta Ihĩndĩ rĩa Mũtwe). ³⁴ Nacio cikĩhe Jesũ ndibei

anyue, itukanitio na kindũ kirũrũ ta maaĩ ma nyongo; no aamicama akirega kũmĩnyua. ³⁵ Ciarikia kũmwamba mũti-igũrũ, cikigayana nguo ciake na njĩra ya gũcicuukĩra miti. ³⁶ Nacio cigũikara thĩ hau, cikimũrangĩra. ³⁷ Na hau igũrũ rĩa mũtwe wake, nihandikĩtwo maũndũ marĩa aathitangĩrwo, atĩrĩ: ŪYŪ NĪWE JESŪ, MŪTHAMAKI WA AYAHUDI. ³⁸ Na rĩrĩ, atunyani eerĩ nĩmambirwo mũti-igũrũ hamwe nake, ũmwe mwena wake wa ũrĩo, na ũcio ũngĩ mwena wake wa ũmotho. ³⁹ Nao andũ arĩa maahitũkagĩra hau makamũrumaga, makĩnagia mũtwe yao, ⁴⁰ makiugaga atĩrĩ, “Wee ũngĩratharirie hekarũ na ũcooke ũmiake na mũthenya itatũ-rĩ, kũhonokie! Harũrũka uume mũtharaba-inĩ, aakorwo wee nĩwe Mũrũ wa Ngai!”

⁴¹ O ũndũ ũmwe athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, na athuri o nao makĩmũnyũrũria. ⁴² Makiuga atĩrĩ, “Nĩarahonokagia andũ arĩa angĩ, no ndangĩhota kwĩhonokia we mwene! Nĩwe Mũthamaki wa Isiraeli! Nĩakiume rĩu mũtharaba-inĩ, na ithuĩ nĩtũkũmwĩkia. ⁴³ Nĩehokete Ngai, nĩakĩmũhonokie rĩu aakorwo nĩamwendete, nĩgũkorwo oigire atĩrĩ, ‘Nĩĩ ndĩ Mũrũ wa Ngai.’ ” ⁴⁴ O na atunyani arĩa maambanĩrio hamwe nake o nao makĩmũruma.

Gũkua kwa Jesũ

⁴⁵ Na rĩrĩ, kuuma thaa thita cia mũthenya nginya thaa kenda bũrũri wothe ũkĩgĩa nduma. ⁴⁶ Na ta thaa kenda Jesũ akĩgũthũka na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Eli, Eli, lama sabakithani?” (Ūguo nĩ kuuga, “Ngai wakwa, Ngai wakwa, ũndiganĩrie nĩkĩ?”)

⁴⁷ Nao andũ amwe a arĩa maarũngĩi hau rĩrĩa maiguire ũguo, makiuga atĩrĩ, “Areeta Elija.”

⁴⁸ Na o rĩmwe, ũmwe wao agĩteng’era akĩoya thibũnji. Akĩmitobokia thiki-inĩ, akĩmithecerera kamũrangi-inĩ, akĩhe Jesũ anyue. ⁴⁹ Arĩa angĩ nao makiuga atĩrĩ, “Tiganai nake. Nĩtũkuona kana Elija nĩegũũka kũmũhonokia.”

⁵⁰ Nake Jesũ akĩgũthũka rĩngĩ na mũgambo mũnene, agĩtuĩkana.

⁵¹ Na rĩrĩ, ihinda o rĩu gĩtambaya kĩa hekarũ gĩgĩtatũkana icunji igĩrĩ kuuma igũrũ nginya thĩ. Nayo thĩ igĩthingitha, nacio ndwaro cia mahiga igĩtatũkana. ⁵² Mbĩrĩra nacio ikĩhingũka, nao andũ aingĩ arĩa atheru arĩa maarĩkĩtie gũkua makĩrũũka, ⁵³ makiuma thĩnĩ wa mbĩrĩra. Na thuutha wa kũrũũka kwa Jesũ, magĩthĩi itũũra rĩu inene itheru, na makĩmũrĩra andũ aingĩ.

⁵⁴ Rĩrĩa mũnene-wa-thigari-igana na arĩa maarĩ nake makĩrangĩra Jesũ moonire gĩthingithia na maũndũ mothe marĩa meekĩkire-rĩ, makĩnyitwo nĩ guoya, makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ mũndũ ũyũ oima Mũrũ wa Ngai!”

⁵⁵ Na nĩ haarĩ andũ-a-nja aingĩ meeroragĩra marĩ o haraaya. Maarũmũrĩre Jesũ kuuma Galili nĩguo mamũtungatagĩre. ⁵⁶ Thĩnĩ wao haarĩ Mariamu Mũmagĩdali, na Mariamu ũrĩa nyina wa Jakubu na Jose, na nyina wa arĩũ a Zebedi.

Gũthikwo kwa Jesũ

⁵⁷ Na hwaĩ-inĩ wakinya-rĩ, mũndũ warĩ gĩtonga wa kuuma Arimathea, wetagwo Jusufu, ũrĩa watuĩkite mũrutwo wa Jesũ agĩũka. ⁵⁸ Nake agĩthĩi kũrĩ Pilato, na akĩhooya aheo mwĩrĩ wa Jesũ, nake Pilato agĩathana anengerwo mwĩrĩ ũcio. ⁵⁹ Jusufu akĩoya mwĩrĩ ũcio, akĩwoha na taama mũtheru wa gatani, ⁶⁰ akĩũiga thĩnĩ wa mbĩrĩra yake njerũ rĩa eenjithĩtie

rwaro-inĩ rwa ihiga. Akĩgaragara ihiga inene mũromo-inĩ wa mbĩrĩra ĩyo, na agũthiĩra. ⁶¹ Mariamu Mũmagidali na Mariamu ũcio ũngĩ maikarĩte hau mang'etheire mbĩrĩra.

Arangĩri Mbĩrĩra-inĩ

⁶² Na mũthenya ũyũ ũngĩ ũrĩa ũrũmagĩrĩra Mũthenya wa Ihaarĩria, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai magĩthiĩ kwa Pilato. ⁶³ Makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi witũ, nĩtũkũrĩrikana atĩ rĩrĩa mũheenania ũcio aarĩ muoyo. nĩoigire atĩrĩ, ‘Thuutha wa matukũ matatũ ningariũka.’” ⁶⁴ Nĩ ũndũ ũcio ruta watho nĩguo mbĩrĩra ĩyo ĩrangĩrwo nginya mũthenya wa gatatũ. Kwaga ũguo, arutwo ake maahota gũthiĩ maiye mwĩrĩ ũcio macooke meere andũ atĩ nĩariũkĩtio kuuma kũrĩ arĩa akuũ. Maheeni macio maahota gũtuĩka mooru gũkĩra marĩa ma mbere.”

⁶⁵ Nake Pilato akĩmacookeria atĩrĩ, “Oyai arangĩri, mũthiĩ mũrangĩre mbĩrĩra ĩyo wega o ta ũrĩa mũngĩhota.” ⁶⁶ Nĩ ũndũ ũcio magĩthiĩ, makĩhinga ihiga rĩa mbĩrĩra ĩyo biũ, na makĩrũkĩra rũuri rwa mũhũra, na makĩga arangĩri ho.

28

1 Kũriũka kwa Jesũ

¹ Thuutha wa Thabatũ, gwatua gũkĩa mũthenya wa mbere wa kiumia, Mariamu Mũmagidali na Mariamu ũcio ũngĩ magĩthiĩ kũrora mbĩrĩra.

² Na rĩrĩ, nĩ kwagĩre na gĩthingithia kĩnene, nĩgũkorwo mũraika wa Mwathani nĩaikũrũkire oimite igũrũ na agĩthiĩ mbĩrĩra-inĩ, akĩgaragara ihiga akĩrĩheheria na akĩrĩkarĩra. ³ Oonekaga ahaana ta rũheni, na nguo ciale cierũhĩte o ta ira. ⁴ Nao arangĩri acio makĩmwĩtigĩra mũno nginya makĩnaina makĩhaana, ta andũ akuũ.

⁵ Nake mũraika ũcio akũira andũ-a-nja acio atĩrĩ, “Inyuĩ-rĩ, tigai gwĩtigĩra, nĩgũkorwo nĩnjũũ atĩ nĩ Jesũ ũrĩa ũraambirwo mũtĩ-igũrũ mũracaria. ⁶ Ndarĩ haha, nĩariũkĩte, o ta ũrĩa oigire. Ũkai muone harĩa arakomete. ⁷ Na rĩrĩ, thĩĩ narua mũkeere arutwo ake atĩrĩ, ‘Nĩariũkĩte akoima kũrĩ arĩa akuũ, na nĩegũthiĩ Galili mbere yanyu. Kũu nĩkuo mũrĩmuona.’ Ririkanai ũguo ndaamwĩra.”

⁸ Nĩ ũndũ ũcio, andũ-a-nja acio makiuma mbĩrĩra-inĩ mahiũhĩte marĩ na guoya, no ningĩ maiyũrĩtwo nĩ gĩkeno, makĩhanyũka makeere arutwo ake ũhoru ũcio. ⁹ Na o rĩmwe Jesũ agĩtungana nao, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩndamũgeithia.” Nao magĩthiĩ harĩ we, makĩmũnyũita nyarĩrĩ, makĩmũhooya. ¹⁰ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Tigai gwĩtigĩra. Thĩĩ mũkeere arĩũ na aarĩ a Baba mathiĩ Galili; kũu nĩkuo marĩnyona.”

Ũhoru wa Arangĩri

¹¹ Na rĩrĩa andũ-a-nja acio maathũaga-rĩ, arangĩri amwe a arĩa maarangĩrĩte mbĩrĩra magĩtoonya itũura inene na makũira athĩnjĩri-Ngai arĩa anene maũndũ mothe marĩa mekĩkĩte. ¹² Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene magĩcemanĩa na athuuri, magĩthugunda ũrĩa megwĩka; makĩhe thigari acio mbeeca nyingĩ, ¹³ magĩciĩra atĩrĩ, “Inyuĩ mũkuuga atĩrĩ, ‘Arutwo ake marookire ũtukũ maramũiya twĩ toro.’” ¹⁴ Ũhoru ũyũ ũngĩkinyĩra barũthi, nĩtũkamũguithia, na tũmũgitĩre mũtikone ũũru.” ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio thigari ikĩoya mbeeca acio, igĩka o ta ũrĩa cierĩtwo. Naguo ũhoru ũcio ũkĩhunjio kũrĩ Ayahudi, na nĩũhunjagio o nginya ũmũthĩ.

Gũtũmwo Gũtungata

¹⁶ Hĩndĩ ãyo arutwo arĩa ikũmi na ũmwe magĩthiĩ Galili, kĩaĩma-inĩ kĩaĩ Jesũ aamerĩte mathiĩ. ¹⁷ Na rĩaĩ maamuonire-rĩ, makĩmũhooya, no amwe maarĩ na nganja. ¹⁸ Nake Jesũ agĩthiĩ kũrĩ o akĩmeera atĩrĩ, “Nĩheetwo ũhoti wothe igũrũ na gũkũ thĩ. ¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio thĩĩ mũgatũme andũ a ndũrĩrĩ ciothe matũike arutwo akwa, mũkĩmabatithagia thĩĩnĩ wa rĩĩtwa rĩa Ithe na rĩa Mũriũ na rĩa Roho Mũtheru, ²⁰ na mũkĩmarutaga gwathĩkĩra maũndũ marĩa mothe ndĩmwathĩte. Na ti-itherũ ndĩ hamwe na inyui hĩndĩ ciothe, o nginya mũthia wa mahinda maya.”

MARIKO

Johana Mūbatithania Kūhaarīria Njīra

¹ Kīambīrīria kīa Ūhorō-ūrīa-Mwega ūkonīi Jesū Kristū Mūrū wa Ngai.

² O ta ūrīa kwandīkītwo ibuku-inī rīa Isaia ūrīa mūnabii atīrī:
“Nīngūtūma mūtūmwo wakwa athīi mbere yaku,
ūrīa ūgūgūthondekera njīra yaku.”

³ “Kūrī mūgambo wa mūdū ūkwanīrīra werū-inī akoiga atīrī,
‘Haarīriai njīra ya Mwathani,
rūngariai njīra ciake.’”

⁴ Nī ūndū ūcio Johana ookire akīhunjagia, na akībatithanagīria werū-inī. Aahunjagia atī andū merire, nīguo marekerwo mehia mao, nīgeetha mabatithio. ⁵ Nao andū othe a būrūrī wa Judea na andū othe a Jerusalemu magīthī kūrī we. Moimbūruga mehia mao, nake akamabatithīria rūū-inī rwa Jorodani. ⁶ Johana ehumbaga ngu ciathondeketwo na guoya wa ngamīra, na nīehotoraga mūcibi wa rūūa njohero, na aarīaga ngigī na ūūki wa gīthaka. ⁷ Nayo ndūmīrīri yake yarī īno: “Thuutha wakwa nīgūgūka mūdū ūngī ūrī na hinya kūngīra, ūrīa nī itagīrīre kūinamīrīra njohore ndigi cia iraatū ciake. ⁸ Nīi ndīmūbatithagia na maaī, nowe arīmūbatithagia na Roho Mūtheru.”

Kūbatithio na Kūgerio kwa Jesū

⁹ Na rīrī, ihinda o rīu Jesū agīka oimīte Nazarethi kū Galili, na akībatithio nī Johana rūū-inī rwa Jorodani. ¹⁰ Na rīrīa Jesū oimīraga maaī-inī akīona igūrū rīahingūka, nake Roho Mūtheru akīmūkūrūkīra ahaana ta ndutura. ¹¹ Mūgambo ūkiama igūrū ūkiuga atīrī, “We nīwe Mūrū wakwa ūrīa nyendete, na nīngenaga mūno nīwe.”

¹² Na o rīmwe Roho akīmuoya akīmūtwarā werū-inī, ¹³ na agīkara kūu werū-inī matukū mīrongo īna, akīgeragio nī Shaitanī. Nake aikaranagia na nyamū cia gīthaka, nao araika makamūtungatagīra.

Jesū gwīta Arutwo ake a Mbere

¹⁴ Thuutha wa Johana gūkio njeera, Jesū agīthī Galili akīhunjagia Ūhorō-ūrīa-Mwega wa Ngai, ¹⁵ akiuga atīrī, “Ihinda nūkinyu, naguo ūthamaki wa Ngai nūkuhīrīrie. Mwīrīrei mwītīkie Ūhorō-ūrīa-Mwega!”

¹⁶ Na rīrīa Jesū aathīagīra hūgūrūrū-inī cia iria rīa Galili, nīonire Simoni na mūrū wa nyina Anderea magīkia neti ciao iria-inī, nīgūkorwo maarī ategi a thamaki. ¹⁷ Nake Jesū akīmeera atīrī, “Ūkai, mūnūmīrīre, na nīngamūtua ategi a andū.” ¹⁸ O rīmwe magītiganīria neti ciao makīmūrūmīrīra.

¹⁹ Na aathiathia hanini, akīona Jakubu mūrū wa Zebedi hamwe na mūrū wa nyina Johana marī gatarū-inī makīhaarīria neti ciao. ²⁰ O rīmwe akīmeeta, nao magītiga ithe wao Zebedi gatarū-inī hamwe na aruti ake a wīra na makīmūrūmīrīra.

Jesū Kūingata Ngoma Thūku

²¹ Nao magīthī Kaperinaumu, na rīrīa mūthenya wa Thabatū wakinyire, Jesū agītoonya thunagōgi na akīambīrīria kūrutana. ²² Na

andũ makĩgegio nĩ ũrutani wake, nĩgũkorwo aamarutaga ta mũndũ warĩ na ũhoti, no ti ta arutani a watho. ²³ Na rĩrĩ, hĩndĩ o iyo kũu thunagogi yao, nĩ kwarĩ na mũndũ warĩ na ngoma thũku, nake akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, ²⁴ “Ūrenda atĩa na ithuĩ, wee Jesũ wa Nazarethi? Ūũkĩte gũtũniina? Nĩnjũũ wee nĩwe ũ! Wee nĩwe Ūrĩa-Mũtheru-wa-Ngai.”

²⁵ Nake Jesũ akĩmĩkũma na hinya, akiuga atĩrĩ, “Kira na uume thĩinĩ wake!” ²⁶ Ngoma iyo thũku ikĩmũthukathuka na hinya na ikiuma thĩinĩ wake ĩgĩkayaga.

²⁷ Andũ acyo othe makĩgega mũno nginya makĩũrania atĩrĩ, “Ūndũ ũyũ nĩ ũrĩkũ? Ūyũ nĩ ũrutani mwerũ, wĩ na ũhoti! Nĩ araatha o na ngoma thũku na ikamwathĩkĩra.” ²⁸ Nayo ngumo yake ikĩhunja na ihenya bũrũri wothe wa Galili.

Jesũ Kũhonia Andũ Aingĩ

²⁹ Na maarĩkia kuuma thunagogi, magĩthĩĩ na Jakubu na Johana mũciĩ gwa Simoni na Anderea. ³⁰ Na rĩrĩ, nyina wa mũtumia wa Simoni aarĩ gĩtanda-inĩ arĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ, nao makĩra Jesũ ũhoru wake. ³¹ Nĩ ūndũ ūcio Jesũ agĩthĩĩ harĩa aarĩ, akĩmũnyiita guoko akĩmũũkĩria. Mũrimũ ūcio wa kũhiũha mwĩrĩ ūkĩmũtiga na akĩambĩrĩria kũmatungatĩra.

³² Hwaĩ-inĩ ūcio thuutha wa riũa gũthũa, andũ makĩrehera Jesũ andũ arĩa othe maarĩ arũaru na arĩa maarĩ na ndaimono. ³³ Nao andũ a itũũra othe makĩũngana hau mũrango-inĩ wa nyũmba, ³⁴ nake Jesũ akĩhonia andũ aingĩ arĩa maarĩ na mũrimũ mũthemba mũingĩ. Nĩngĩ akĩingata ndaimono nyingĩ, no ndetĩkĩririe ndaimono ciarie tondũ nĩciamũũ.

Jesũ Kũhooya arĩ Handũ Keheri-inĩ

³⁵ Rũciinĩ kĩroko tene kũrĩ o na nduma, Jesũ agĩũkĩra akiuma nyũmba agĩthĩĩ handũ keheri-inĩ, akĩhoera ho. ³⁶ Nake Simoni na arĩa maarĩ nao magĩthĩĩ kũmwetha, ³⁷ na rĩrĩa maamuonire, makĩanĩrĩra, makĩmwĩra atĩrĩ: “Andũ othe nĩwe maracaria!”

³⁸ Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Rekei tuume gũkũ tũthĩĩ kũndũ kũngĩ, matũũra-inĩ marĩa me hakuhi, nĩguo hunjie o nakuo. Tondũ nĩkĩo ndokire.” ³⁹ Nĩ ūndũ ūcio agĩthiũrũrũka Galili guothe akĩhunjagia thunagogi-inĩ ciao na akĩingataga ndaimono.

Mũndũ warĩ na Mangũ

⁴⁰ Na mũndũ ũmwe warĩ na mangũ agĩũka kũrĩ we na akĩmũthaiha aturĩtie maru, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūngĩenda-rĩ, no ũũtherie.”

⁴¹ Nake Jesũ akĩringwo nĩ tha nyingĩ, agĩtambũrũkia guoko gwake akĩhutia mũndũ ūcio. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ngwenda. Therio.” ⁴² Na o hĩndĩ iyo mũndũ ūcio agĩthirwo nĩ mangũ, akĩhonio.

⁴³ Nake Jesũ akĩmũkaania na hinya na akĩmwĩra athĩ, ⁴⁴ nĩngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mena ndũkeere mũndũ o na ũrĩkũ ũhoru ũyũ. No thĩ ũkeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, na ũrute magongona marĩa Musa aathanĩte nĩ ūndũ wa gũtherio gwaku, ũtuũke ũira kũrĩ o.” ⁴⁵ No handũ ha ũguo agĩthĩĩ, akĩambĩrĩria kwaria na kũmemerekia ũhoru ūcio. Nĩ ūndũ ūcio Jesũ ndacookire kũhota gũtoonya itũũra thĩinĩ akĩonagwo nĩ andũ, no aikaraga na nja kũndũ gũtaarĩ andũ. No andũ no mookaga kũrĩ we moimĩte kũndũ guothe.

2

Jesū Kūhonia Mündū Wakuite Cīga

¹ Matukū manini maathira, Jesū agĩcooka Kaperinaumu rīngī, nao andū makīigua atī nīoka mūciī. ² Nī ūndū ūcio andū aingī makīūngana nginya hakiaga handū ha gūikarwo, o na nginya nja ya mūrango, nake akīmahunjīria ūhorō. ³ Nīhookire andū, makīmūrehera mündū warūarīte mūrīmū wa gūkua cīga, akuuītwo nī andū ana. ⁴ Na tondu matīngīahotire kūmūkīnyia harīa Jesū aarī nī ūndū wa ūngī wa andū-rī, magītharūria nyūmba igūrū wa hau Jesū aarī na maarīkia kūhatharīa, makīharūrūkia mündū ūcio wakuite cīga arī kībarī-inī kīu aakomeire. ⁵ Rīrīa Jesū oonire wītīkio wao, akīira mündū ūcio wakuite cīga atīrī, “Mūrīū, nīwarekerwo mehīa maku.”

⁶ Na rīrī, arutani amwe a watho maarī ho, nao makīyūria na ngoro atīrī, ⁷ “Mündū ūyū ekwaria ūguo nīkī? Nī araruma Ngai! Nūū ūngī ūngīhota kūrēkanīra mehīa tīga Ngai wīkī?”

⁸ O rīmwe Jesū akīmēnya thīinī wa roho wake atī ūguo nīguo meciiragia ngoro-inī ciao, nake akīmoorīa atīrī, “Nī kīi gīgūtūma mwīciirīe maūndū macio ngoro-inī cianyu? ⁹ Nī ūndū ūrīkū mūhūthū: kwīra mündū ūyū ūkuite cīga atīrī, ‘Nī warekerwo mehīa maku,’ kana kūmwīra atīrī, ‘Ūkīra woe kībarī gīaku wītware?’ ¹⁰ No nīgeetha mūmenye atī Mūrū wa Mündū arī na ūhoti gūkū thī wa kūrēkanīra mehīa-rī...” Akīira mündū ūcio wakuite cīga atīrī, ¹¹ “Ndakwīra atīrī, ūkīra, oya kībarī gīaku ūinūke mūciī.” ¹² Nake agīūkīra, akīoya kībarī gīake, agīthīira andū othe mamwīroreire. Ūndū ūcio ūgītūma andū othe magege, nao makīgooca Ngai, makiuga atīrī, “Kaī tūtīrī tuona ūndū ta ūyū-ī!”

Gwītwo kwa Lawi

¹³ O rīngī Jesū nīoimagarire agīthīi hūgūrūrū-inī cia irīa; nakīo kīrīndī kīnene gīgūka kūrī we, nake akīambīrīria gūkīruta ūhorō. ¹⁴ Na hīndī rīra aahītūkaga, akīona Lawi mūrū wa Alufayo aikarīte harīa heetagīrio mbeeca cia igooti. Jesū akīmwīra atīrī, “Nūmīrīra,” nake Lawi agīūkīra akīmūrūmīrīra.

¹⁵ Na rīrīa Jesū aarīaga irio cia hwaī-inī nyūmba kwa Lawi, etīa mbeeca cia igooti aingī na ehīa nīmarīānīre nake na arutwo ake, tondū maarī aingī nīmamūrūmīrīre. ¹⁶ Rīrīa arutani a watho arīa maarī Afarisai moonire akīrīānīra na andū ehīa na etīa mbeeca cia igooti, makīūria arutwo ake atīrī, “Arīānagīra na etīa mbeeca cia igooti na ehīa nīkī?”

¹⁷ Nake Jesū aigua ūguo akīmeera atīrī, “Andū arīa agīma mūrī tī o mabataragio nī ndagītārī, no nī arīa arūaru. Ndiokire gwīta andū arīa athingu, no nī arīa ehīa.”

Jesū Kūurio Ūhorō wa Kwīhinga kūrīa Irio

¹⁸ Na rīrī, arutwo a Johana na Afarisai nīmehingīte kūrīa irio. Andū amwe magīūka makīūria Jesū atīrī, “Nīkī gītūmaga arutwo a Johana na arutwo a Afarisai mehinge kūrīa irio, no arutwo aku matīhingaga?”

¹⁹ Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Ageni a mūhīkania mangīhinga kūrīa irio atīa rīrīa arī hamwe nao? Matīngīhinga rīrīa rīothe marī hamwe nake. ²⁰ No ihīnda nīrīgakīnyia rīrīa mūhīkania akeetherio kuuma kūrī o, na hīndī iyo nīmakehinga kūrīa irio.”

²¹ “Gūtīrī mündū wīkagīra nguo ngūrū kīraka kīerū. Angīka ūguo, kīraka kīu kīerū no kīguucie nguo iyo ngūrū, nakīo gītūme hau hatarūku hatūrīke makīria. ²² Nīngī gūtīrī mündū wīkīraga ndībei ya mūhīhano

mondo-inĩ ngũrũ. Angĩka ũguo, ndibei iyo no itarũre mondo icio, nayo ndibei iyo iĩtike, nacio mondo ithũke. No rĩrĩ, ndibei ya mũhahano iĩkiragwo thĩinĩ wa mondo njerũ.”

Mwathani wa Thabatũ

²³ Na mũthenya ũmwe warĩ wa Thabatũ-rĩ, Jesũ nĩatuĩkanĩirie mĩgũnda-inĩ ya ngano. Na rĩrĩa aathiiaga arĩ hamwe na arutwo ake, arutwo makĩambĩrĩa gũtua ngira cia ngano. ²⁴ Nao Afarisai makĩmwĩra atĩrĩ, “Ta rora, nĩ kũĩ kiratũma arutwo aku meke ũrĩa watho ũtetĩkirĩtie mũthenya wa Thabatũ?”

²⁵ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Kaĩ mũtarĩ mwathoma ũrĩa Daudi we mwene na arĩa maarĩ nake meekire rĩrĩa maarĩ ahũtu na makabatario nĩ gĩa kũrĩa? ²⁶ Aatoonyire nyũmba ya Ngai rĩrĩa Abiatharu aarĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, akĩrĩa mĩgate irĩa yamũrĩrwo Ngai, o irĩa yetĩkirĩtio kũrĩragwo nĩ athĩnjĩri-Ngai oiki. Na agĩcoka akihe arĩa maarĩ nake imwe yayo.”

²⁷ Ningĩ akĩmeera atĩrĩ, “Mũthenya wa Thabatũ wekĩrĩrwo ho nĩ ũndũ wa mũndũ, no mũndũ ndombirwo nĩ ũndũ wa Thabatũ. ²⁸ Nĩ ũndũ ũcio, Mũrũ wa Mũndũ nĩ Mwathani o na wa mũthenya wa Thabatũ.”

3

¹ Ningĩ nĩatoonyire thunagogi rĩngĩ, na thĩinĩ nĩ kwarĩ na mũndũ wonjete guoko. ² Andũ amwe ao nĩmacaragia ũndũ mangĩthitangĩra Jesũ, nĩ ũndũ ũcio makĩmũrora mũno mone kana nĩekũhonia mũndũ ũcio mũthenya wa Thabatũ. ³ Nake Jesũ akĩra mũndũ ũcio warĩ mwonju guoko atĩrĩ, “Rũgama haha mbere ya andũ othe.”

⁴ Ningĩ Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ mwĩtikĩrie nĩ watho mũthenya wa Thabatũ; nĩ gwĩka wega kana nĩ gwĩka ũuru, nĩ kũhonokia muoyo kana nĩ kũũraga?” No-o magĩkĩra ki.

⁵ Akĩmarora arakaire, na aigũite ũuru nĩ ũndũ wa ũremi wa ngoro ciao, akĩra mũndũ ũcio atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko gwaku.” Nake agĩgũtambũrũkia, nakuo guoko gũkĩhona biũ. ⁶ Hĩndĩ iyo Afarisai makĩumagara na makĩambĩrĩa gũthugunda me hamwe na Aherodia ũrĩa mangĩũraga Jesũ.

Gĩkundi Kĩnene Kũrũmĩrĩa Jesũ

⁷ Nake Jesũ na arutwo ake makĩuma kũu magĩthĩĩ iria-inĩ, nakĩo gĩkundi kĩnene kĩa andũ kuuma Galili gĩkĩmũrũmĩrĩa. ⁸ Na rĩrĩa maiguire ũrĩa wothe eekaga, andũ aingĩ magĩũka kũrĩ we moimĩte Judea, na Jerusalem na Idumea o na mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Jorodani, o na kuuma kũrĩa gwakuhĩrĩrie Turo na Sidoni. ⁹ Na tondũ wa gĩkundi kũu, akĩra arutwo ake mamũhaarĩrĩrie gatarũ nĩguo gĩkundi kũu gĩtĩge kũmũhatĩka. ¹⁰ Nĩgũkorwo nĩahonetie andũ aingĩ, nĩ ũndũ ũcio arĩa maarĩ na mĩrimũ nĩmatindĩkanaga nĩguo mamũhutie. ¹¹ Na rĩrĩa rĩothe ngoma thũku cĩamuonaga, ciegũithagia thĩ mbere yake, igakaya ikiugaga atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrũ wa Ngai.” ¹² Nowe agĩcikaania na hinya mũno itikoige we nĩwe ũ.

Jesũ Gũthuura Arutwo Ikũmi na Eerĩ

¹³ Jesũ agĩcoka akĩambata kĩrĩma-inĩ na agĩta arĩa eyendeire, nao magĩũka harĩ we. ¹⁴ Akĩamũra ikũmi na eerĩ, akĩmatua atũmwo, nĩgeetha makoragwo nake, na nĩguo amatũmage makahunje, ¹⁵ na magĩe na ũhoti wa kũingata ndaimono. ¹⁶ Andũ acio ikũmi na eerĩ aathuurire nĩ Simoni

(ūrīa aature Petero); ¹⁷ na Jakubu wa Zebedi na mūrū wa nyina Johana (nao acio akīmatua Boanerigesi, ūguo nī kuuga Ariū a Marurumī); ¹⁸ na Anderea, na Filipu na Baritholomayo, na Mathayo, na Toma, na Jakubu wa Alufayo na Thadayo, na Simoni ūrīa Mūzelote ¹⁹ na Judasi Mūisikariota, ūrīa wamūkunyanīre.

Jesū na Beelizebuli

²⁰ Ningī Jesū agītoonya nyūmba, na o rīngī kīrīndī gīkūngana o nginya we na arutwo ake makīremwo nī kūrīa irio. ²¹ Rīrīa andū ao maiguire ūhoru ūcio, magīthīi kūmūnyiita, nīgūkorwo moigire atīrī, “Niagūrūkite.”

²² Nao arutani a watho arīa maikūrūkite kuuma Jerusalemu makiuga atīrī, “Aiyūrītwo nī Beelizebuli! Araingata ndaimono na hinya wa mūnene wa ndaimono.”

²³ Nī ūndū ūcio Jesū akīmeeta, na akīmarīria na ngerekano, akīmeera atīrī: “Shaitani angīhota atīa kūingata Shaitani? ²⁴ Ūthamaki ūngīamūkana guo mwene, ūthamaki ūcio ndūngītūūra. ²⁵ Nyūmba īngīamūkana na andū ayo mokañīre, nyūmba īyo ndūngītūūra. ²⁶ Nake Shaitani angīyūkīrīra we mwene na aamūkane-rī, ndangītūūra; nī gūthira egūthira. ²⁷ Na gūtīrī mūdū ūngīhota gūtoonya nyūmba ya mūdū njamba na amūtunye indo ciake, tīga ambire kuoha mūdū ūcio njamba. Hīndī īyo no rīo angīhota kūmūtunya indo cia nyūmba yake. ²⁸ Ndamwīra atīrī na ma, andū nīmakarekerwo mehīa mao mothe o na irumī ciao ciothe irīa magaakorwo marumīte Ngai nacio. ²⁹ No ūrīa wothe ūkaaruma Roho Mūtheru ndarī hīndī akarekerwo, nīehītie rūhīa rīa gūtūūra tene na tene.”

³⁰ Oigire ūguo tondū moigaga atīrī, “Arī na ngoma thūku.”

Nyina na Ariū a Nyina na Jesū

³¹ Hīndī īyo, nyina wa Jesū na ariū a nyina na Jesū magīūka. Makīrūgama nja, magītūma mūdū atoonye akamwīte. ³² Nakīo gīkundi kīa andū nīgīaīkarīte thī hau kīmūrigīciirie, nao makīmwīra atīrī, “Maitūguo na ariū a maitūguo marī nja magīgūcaria.”

³³ Nake akīmooria atīrī, “Maitū na ariū a maitū nī a?”

³⁴ Agīcooka akīrora arīa maīkarīte mamūrigīciirie, akīmeera atīrī, “Maitū na ariū a maitū nī aya! ³⁵ Ūrīa wothe wīkaga maūdū marīa Ngai endaga, ūcio nīwe mūrū wa maitū, na mwarī wa maitū, o na maitū.”

4

Ngerekano ya Mūhuri wa Mbeū

¹ Nake Jesū akīambīrīria kūrutana o rīngī arī kūu hūgūrūrū-inī cia iria. Na rīrī, gīkundi kīa andū kīrīa kīonganīte gīkamūrigīciiria kīarī kīnene nginya gīgītūma atoonye gatarū-inī, agīkara thīnī wako kūu iria-inī; nao andū acio angī othe magīkara hūgūrūrū-inī cia iria. ² Na akīmaruta maūdū maingī na ngerekano, na akīrutana akīmeera atīrī, ³ “Ta thīkīrīria! Mūrīmi ūmwe nōimagarire akahure mbeū ciake. ⁴ Na rīrīa aahuraga mbeū icio, imwe ikīgūa mūkīra-inī wa njīra, nacio nyoni igīūka igīciiria. ⁵ Iria ingī ikīgūa rūnyanjara-inī kūrīa gūtaarī na tīrī mūingī. Nacio ikīmera narua tondū tīrī ndwarī mūrīku. ⁶ No rīrīa rīua rīaarire rīgīcīa mīmēra īyo, nayo ikūma tondū ndārī na mīrī. ⁷ Mbeū iria ingī ikīgūa mīgūa-inī, nayo mīgūa īgīkūra, īgīthararia mbeū icio ikīaga gūciara. ⁸ Ingī nacio ikīgūa tīrī-inī mūnoru. Ikīmera, īgīkūra na

igĩciara maciaro, imwe ikiumia maita mĩrongo ĩtatũ, ingĩ maita mĩrongo ĩtandatũ, o na ingĩ maita igana.”

⁹ Jesũ agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ūrĩa ũrĩ na matũ ma kũigua, nĩakĩgũe.”

¹⁰ Na rĩrĩa aarĩ wiki, arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, o na arĩa angĩ maarĩ hamwe nake, makĩmũria ũhoru wa ngerekano icio. ¹¹ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ nĩmũheetwo ũmenyo wa kũmenya hitho cia ũthamaki wa Ngai. No arĩa marĩ na kũu nja maaragĩrio maũndũ mothe na ngerekano ¹² nĩgeetha,

“ matũũre maroraga no makaaga kuona,
na matũũre maiguaga na matimenye ũndũ;
nĩguo hihi matikae kũgarũrũka marekerwo mehia maol’ ”

¹³ Ningĩ Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Kaĩ mũtanataũkĩrwo nĩ ngerekano ĩyo? Mũngĩkĩmenya atĩa ngerekano iria ingĩ? ¹⁴ Mũrĩmi ahuraga kiugo kĩa Ngai. ¹⁵ Andũ amwe matariĩ ta mbeũ iria ciagũire njĩra-inĩ harĩa ũhoru ũhuragwo. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru, na maarĩkia kũigua-rĩ, Shaitani agooka akeheria ũhoru ũcio wahaandwo thĩinĩ wao. ¹⁶ Angĩ nao matariĩ ta mbeũ iria ciagũire rũnyanjara-inĩ. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru na o rĩmwe makawamũkĩra na gĩkeno. ¹⁷ No tondũ matirĩ na mĩri-rĩ, maĩkaraga o kahinda kanini. Hĩndĩ ĩrĩa thĩina woka kana maanyariirwo nĩ ũndũ wa ũhoru wa Ngai, magũũaga o narua. ¹⁸ Angĩ nao matariĩ ta mbeũ iria ciagũire mĩigua-inĩ. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru, ¹⁹ no mĩhang’o ya maũndũ ma mĩtũũrĩre ũyũ, na kũheenererio nĩ ũtonga, na merĩrĩria ma maũndũ mangĩ, magathararia ũhoru ũcio, magatũma wage maciaro. ²⁰ Angĩ matariĩ ta mbeũ iria ciagũire tĩri-inĩ ũrĩa mũnoru. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru, makawĩtikĩra, na magaciara maciaro, amwe maita mĩrongo ĩtatũ, na angĩ maita mĩrongo ĩtandatũ, o na angĩ maita igana ma kĩria kĩaahaandirwo.”

Tawa Ūigĩrũrwo Handũ Igũrũ

²¹ Jesũ agĩcooka akĩmooria atĩrĩ, “No anga tawa wakagio ũgacooka ũgakunĩkĩrio na irebe, kana ũkaigwo rungu rwa ũrĩrĩ? Handũ ha ũguo githĩ ndũigagĩrũrwo handũ igũrũ? ²² Nĩgũkorwo kĩria gĩothe kĩrĩ hitho-inĩ nĩgĩkaguũrio, nakio kĩria gĩothe kĩhithĩtwo nĩgĩkareehwo ũtheri-inĩ. ²³ Akorwo mũndũ arĩ na matũ ma kũigua, nĩakĩgũe.”

²⁴ Agĩthĩ na mbere, akĩmeera atĩrĩ, “Menyagĩrĩrai wega ũrĩa mũiguaga. Gĩthimi kĩria mũthimanagira nakio, no kio mũrĩthimagĩrwo nakio, na nĩmũrĩkĩragĩrĩrio. ²⁵ Ūrĩa wothe wĩ na indo nĩakongererwo nyingĩ; na ũrĩa wothe ũtarĩ niagatuunywo o na kĩria arĩ nakio.”

Ngerekano ya Mbeũ ĩrakũra

²⁶ Jesũ agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ūthamaki wa Ngai ũtariĩ ta mũndũ ũrĩa ũhaandaga mbeũ tĩri-inĩ. ²⁷ Akomaga ũtukũ na agokĩra mũthenya, nacio mbeũ ikamera na igakũra, nowe ndamenyaga ũrĩa ikũraga. ²⁸ Tĩri guo mwene nĩguo ũtũmaga iciare. Ciambaga kũruta nguha igacooka ikaruta igira, na thuutha ũcio igira thĩinĩ hakagĩa na hĩndĩ ĩrĩa njiganu. ²⁹ Na maciaro macio maarĩkia kũuma, mũrĩmi ũcio akoya rũhiũ rwa igetha, akagetha tondũ hĩndĩ ya magetha nĩ yakinya.”

Ngerekano ya Mbeũ ya Karatarĩ

³⁰ Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Tũngĩhaanania ũthamaki wa Ngai na kĩ? Kana nĩ ngerekano ĩrĩkũ tũngĩheana ũhoru wago nayo? ³¹ Ūhaana ta mbeũ ya karatarĩ, arĩ yo mbeũ ĩrĩa nini mũno mũhaandaga tĩri-inĩ. ³² No

yahaandwo-rĩ, ikũraga igatuĩka mũmera mũnene gũkĩra mũmera irĩa ingĩ yothe ya mũgũnda, na ũkagĩa na hongene nene nginya nyoni cia rĩera-inĩ igooka igaaka itara na ikahurũka kũiruru-inĩ kĩa guo.”

³³ Jesũ nĩamaheaga ũhoru na ngerekano ingĩ nyingĩ ta icio o ta ũrĩa mangĩahotire kũigua. ³⁴ Gũtirĩ ũndũ aameeraga atekwaria na ngerekano. No rĩrĩa maarĩ na arutwo ake oiki, nĩamataragĩria maũndũ mothe.

Jesũ Kũhooreria Makũmbĩ ma Maaĩ

³⁵ Na mũthenya o ũcio gwakinya hwaĩ-inĩ-rĩ, akũira arutwo ake atĩrĩ, “Nĩtũringei tũthĩ mũrĩmo ũrĩa ũngĩ.” ³⁶ Na maarĩkia gũtiga gĩkundi kĩa andũ na thuutha, makĩhaica gatarũ-inĩ o harĩa Jesũ aarĩ. Na nĩ kwarĩ na tũtarũ tũngĩ twatwaranire hamwe nake. ³⁷ Na rĩrĩ, kũu iria-inĩ gũkĩgĩa na kũhuhũkanio kĩnene, namo makũmbĩ ma maaĩ magĩtoonya gatarũ thĩinĩ, o nginya gakienda kũũrĩa. ³⁸ Jesũ aarĩ toro akomeire muto mũthia-inĩ wa gatarũ. Nao arutwo makĩmũũkĩria makĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, kaĩ wee ũtaramaka tũkĩũrĩa maaĩ-inĩ?”

³⁹ Nake Jesũ agĩũkĩra, agĩkaania rũhuho na akũira makũmbĩ macio ma iria atĩrĩ, “Kira! Na ũhoorere!” Naruo rũhuho rũgĩtiga kũhurutana, gũkĩhoorera biũ.

⁴⁰ Jesũ akĩũria arutwo ake atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũmake ũguo? O na rĩru mũtirĩ mũretikia?”

⁴¹ Nao magĩtigĩria mũno na makĩũrania atĩrĩ, “Kaĩ mũndũ ũyũ akĩrĩ ũũ? Tondũ o na rũhuho na makũmbĩ ma iria nĩramwathĩkĩra!”

5

Kũhonio kwa Mũndũ warĩ na Ndaimono

¹ Jesũ na arutwo ake magĩkinya mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa iria, magĩthĩ bũrũri wa Agerasi. ² Na Jesũ aarĩkia kuuma gatarũ-inĩ, agĩtũngwo nĩ mũndũ warĩ na ngoma thũku oimĩte mbĩrĩa-inĩ. ³ Mũndũ ũcio aatũũraga kũu mbĩrĩa-inĩ, na gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire kũmuoha na kĩndũ, o na mũnyororo. ⁴ Nĩgũkorwo nĩohagwo kaingĩ na mũnyororo moko na magũrũ, no akamĩtuanga icunji na akoinanga igera iria ciamuohaga magũrũ. Na gũtirĩ mũndũ warĩ na hinya wa kũmũhooreria. ⁵ Aatũũraga akayaga ũtukũ na mũthenya, kũu mbĩrĩa-inĩ na irĩma-inĩ agĩtemangaga na mahiga.

⁶ Rĩrĩa oonire Jesũ arĩ o haraaya akĩhanyũka, akĩgũithia thĩ mbere yake.

⁷ Akĩanĩrĩa na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Ūrenda atĩa na niĩ, wee Jesũ, Mũrũ wa Ngai-Ūrĩa-Ūrĩ-Igũrũ-Mũno? Ndagũthaita na Ngai ndũkaanyariire!” ⁸ Nĩgũkorwo Jesũ aamwĩrĩte atĩrĩ, “Wee ngoma ĩno thũku uma thĩinĩ wa mũndũ ũyũ!”

⁹ Jesũ agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Wĩtagwo atĩa?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Njĩtagwo Legioni, nĩgũkorwo tũrĩ aingĩ.”*

¹⁰ Nake agĩkĩrĩria gũthaita Jesũ mũno ndagacingate cieme bũrũri ũcio.

¹¹ Na rĩrĩ, haarĩ na rũũru rũnene rwa ngũrwe rwarĩaga harũrũka-inĩ cia kĩrĩma kĩarĩ hakuhi na hau. ¹² Ndaimono icio igĩthaita Jesũ, ikĩmwĩra atĩrĩ, “Twĩtikĩrie tũthĩ kũrĩ ngũrwe iria, tũtoonye thĩinĩ wacio.”

¹³ Nake agĩciĩtikĩria. Nacio ndaimono icio ikiuma igĩthĩ igĩtoonya thĩinĩ wa ngũrwe. Rũũru rũu ruothe rwa mũigana wa ngũrwe ngiri igĩrĩ, rũkĩharũka kũhurũka-inĩ na ihanya rũgĩtoonya iria-inĩ, rũkĩũrĩa.

* 5:9 Legioni nĩ kiugo gĩa Kĩroma gĩa kuuga “mbũtũ ya thigari ngiri ithathatũ” (6,000).

¹⁴ Arīa maarīthagia ngūrwe icio makīūra, magīthiī kūheana ūhorō ūcio itūūra-inī na mīgūnda-inī, nao andū magīūka kuona ūrīa gwekīkīte. ¹⁵ Na rīrīa mookire harī Jesū, makiona mūndū ūrīa warī na Legioni ya ndaimono aikarīte thī hau, ehumbīte nguo na arī na meciiria mega; nao magīūgīra. ¹⁶ Andū arīa moonete ūndū ūcio ūgīkwo makīra andū acio angī maūndū marīa mekīkire kūrī mūndū ūcio waiyūrītwo nī ndaimono, o na makīmahe ūhorō wa ngūrwe. ¹⁷ Nao andū acio makīambīrīria gūthaiha Jesū oime būrūri ūcio wao.

¹⁸ Rīrīa Jesū aatoonyaga gatarū, mūndū ūcio warutītwo ndaimono agīthaiha Jesū etīkire mathiī nake. ¹⁹ No Jesū akīmūgīria, akīmwīra atīrī, “Inūka mūciī kūrī andū anyu, ūmeere ūrīa wothe Mwathani agwīkīire, o na ūrīa akūiguīrīre tha.” ²⁰ Nī ūndū ūcio, mūndū ūcio agīthiī akīambīrīria kūheana ūhorō kūu Dekapoli wa maūndū marīa mothe Jesū aamwīkīire. Nao andū othe makīgega.

Kairītu Gaakuīte na Mūtumia warī Mūrūaru

²¹ Nake Jesū aarīkia kūrīnga rīngī na gatarū na aakinya mūrīmo ūrīa ūngī wa iria, kīrīndī kīngī gīkīūngana harī we o hau aarī hūgūrūrū-inī cia iria. ²² Na hīndī o ūyo mūnene ūmwe wa thunagogi wetagwo Jairū agīūka hau. Oona Jesū, akīgūithia thī magūrū-inī make ²³ akīmūthaiha mūno, akīmwīra atīrī, “Kairītu gakwa gakirie gūkua. Ndagūthaiha ūūke, ūgakaigīrīre moko nīgeetha kahone, gatūūre muoyo.” ²⁴ Nī ūndū ūcio Jesū agīthiī nake.

Nakīo kīrīndī kīnene gīkīmūrūmīrīra, na gīkamūhatīkaga na mīena yothe. ²⁵ Na rīrī, hau nī haarī na mūtumia watūire oiraga thakame mīaka ikūmi na iirī. ²⁶ Nīathīnīkīte mūno agīthondekwo nī mandagītārī aingī, na akahūthīra kīrīa gīothe aakoretwo nakīo, no handū ha kūhona aakīragīrīria o kwīhīrwo. ²⁷ Rīrīa aigūire ūhorō wa Jesū, agīūka na thuutha wake gatagatī-inī ga kīrīndī, akīhutia nguo yake, ²⁸ tondū eeciiririe atīrī, “Ingīhutia nguo ciake, no hone.” ²⁹ O rīmwe agītiga kuura, na akīgua nīhererio thīna mwīrī-inī wake.

³⁰ Nake Jesū o rīmwe akīgua atī hinya nīwoima harī we. Akīhūgūrīra kīrīndī kīu akīūria atīrī, “Nūū ūcio wahutia nguo ciakwa?”

³¹ Nao arutwo ake makīmūcookeria atīrī, “Woria ‘Nūū wahutia?’ ūkīonaga ūrīa andū aya marakūhatīka?”

³² No Jesū akīroranga one nūū wamūhutītie. ³³ Nake mūtumia ūcio, aamenya ūrīa eekītwo, agīūka, akīgūithia magūrū-inī make akīnainaga nī guoya, akīmūhe ūhorō wothe ūrīa watarī. ³⁴ Nake Jesū akīmwīra atīrī, “Mwarī ūyū, wītkio waku nīguo watūma ūhone; thī na thayū na ūhone mūrīmū waku.”

³⁵ O hīndī ūyo Jesū akīaragia-rī, hagīūka andū moimīte kwa Jairū ūrīa warī mūnene wa thunagogi, makīmwīra atīrī, “Mwarīguo nīakua. Ūgūgīthīnia mūrutani rīngī nīkī?”

³⁶ Nake Jesū akīaga gūthikīrīria ūguo moigaga, akīira mūnene ūcio wa thunagogi atīrī, “Wee itīkia na ndūgetigīre.”

³⁷ Jesū ndetīkīrīrie mūndū o na ūrīkū amūrūmīrīre, o tīga Petero na Jakubu na Johana mūrū wa nyina na Jakubu. ³⁸ Na maakinya mūciī kwa mūnene ūcio wa thunagogi, Jesū akīona andū magagaite makīrīra na makīugagīrīria. ³⁹ Agītoonya thīnī akīmeera atīrī, “Kīagago gīkī gīothe na kīrīro nī cia kī? Mwana ti mūkuū, no nī gūkoma akomete.” ⁴⁰ Nao makīmūthekerera.

Na thuutha wa kũmoimia nja othe, akĩoya ithe na nyina wa mwana na arutwo arĩa aarĩ nao magĩtoonya harĩa mwana ũcio aarĩ. ⁴¹ Akĩnyiita mwana guoko, akĩmwĩra atĩrĩ, “Talitha kumi!” (naguo wataũrwo nĩ ta kuuga, “Kairĩtu gaka, ndakwĩra atĩrĩ, ũkĩra!”) ⁴² O rĩmwe kairĩtu kau gagĩũkĩra, gakiambĩrĩria gũthĩĩ (nako kaarĩ na ũkũrũ wa miaka ikũmi na ũĩrĩ). Nao mona ũguo makĩgega mũno. ⁴³ Nake akĩmakaania mũno matikareke mũndũ o na ũĩrĩkũ amenye ũhoru ũcio, na akĩmeera makahe kindũ gĩa kũria.

6

Mũnabii ũtarĩ Mũtĩe

¹ Thuutha ũcio Jesũ akiuma kũu agĩthĩĩ itũũra rĩao, arĩ hamwe na arutwo ake. ² Mũthenya wa Thabatũ wakinya, Jesũ akĩambĩrĩria kũruta andũ ũhoru arĩ thĩinĩ wa thunagogĩ, na andũ aingĩ arĩa maamũiguire makĩgega.

Nao makĩũrania atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aarutire maũndũ maya kũ? Nĩ ũũgĩ wa mũthemba ũĩrĩkũ ũyũ aheetwo, atĩ o na nĩaringaga ciama! ³ Githĩ ũyũ tĩ ũria bundĩ wa mbaũ? Githĩ ũyũ tĩ mũrũ wa Mariamu, o we mũrũ wa nyina na Jakubu na Jusufu na Judasi na Simoni. Na aarĩ a nyina githĩ matĩrĩ gũkũ hamwe na ithuĩ?” Nao makĩmũrakarĩra.

⁴ Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Kũndũ mũnabii ataheagwo gĩtĩo no itũũra-inĩ rĩake, na kwa andũ a nyũmba yao, na gwake mũciĩ.” ⁵ Nake Jesũ ndaahotire kũringa ciama kũu, o tiga atĩ nĩagĩrĩre andũ mataarĩ aingĩ moko arĩa maarĩ arũaru nao makĩhona. ⁶ Nake akĩgega nĩ ũndũ wa ũria maagĩte wĩtĩkio.

Jesũ Gũtũma Arutwo arĩa Ikũmi na Eerĩ

Jesũ agĩcooka agĩthĩĩ akĩrutanaga itũũra gwa itũũra. ⁷ Agĩcooka agĩta arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, akĩmatũma mathĩĩ eerĩ eerĩ na akĩmahe ũhoti wa kũingata ngoma thũku.

⁸ Na akĩmeera atĩrĩ, “Mũtigatekũũre kindũ o nakĩ rũgendo-inĩ tiga o mũtirima; na mũtigakuue mũgate, kana mondo, kana mbeeca ibeeti-inĩ cianyũ. ⁹ Īkĩrai iraatũ no mũtigakuue nguo cia kũgarũrĩra. ¹⁰ Rĩrĩa rĩothe mwatoonya nyũmba, ikarai kuo nginya rĩrĩa mũkoima itũũra rĩu. ¹¹ Na kũria andũ matakamũnyiita ũgeni kana marege kũmũthikĩrĩria-rĩ, mũkiuma kuo mũkaaribariba magũrũ manyu rũkũngũ rũtĩke, rũtuĩke ũira wa kũmatũira ciira.”

¹² Nao makĩumagara magĩthĩĩ makĩhunjagia atĩ andũ merire. ¹³ Ningĩ makĩingata ndaimono nyingĩ na magĩtĩrĩria andũ aingĩ arĩa maarĩ arũaru maguta nao makĩhona.

Johana Mũbatithania Kũrengwo Mũtwe

¹⁴ Mũthamaki Herode nĩaguire ũhoru ũcio, nĩgũkorwo rĩitwa rĩa Jesũ nĩragĩte igweta mũno. Andũ amwe moigaga atĩrĩ, “Johana Mũbatithania nĩariũkĩte kuuma kũrĩ arĩa akuũ, na nĩkio arĩ na hinya mũnene ũguo wa kũringa ciama.”

¹⁵ Angĩ nao makoiga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ Elija.”

Angĩ nao makoiga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ mũnabii ta ũmwe wa arĩa a tene.”

¹⁶ Nowe Herode rĩrĩa aguire ũhoru ũcio, akiuga atĩrĩ, “Johana, mũndũ ũria ndaatĩnithirie mũtwe-rĩ, nĩariũkĩte kuuma kũrĩ arĩa akuũ!”

¹⁷ Nĩgũkorwo, Herode we mwene nĩanyiitĩthĩtie Johana na akamũikithia njeera. Eekĩte ũguo nĩ ũndũ wa Herodia, ũria warĩ

mütumia wa mūrū wa nyina Filipu, nīgūkorwo Herode nīamūhikītie. ¹⁸ Nake Johana nīeraga Herode atīrī, “Ndūrī na rūtha kūhikia mütumia wa mūrū wa maitūguo.” ¹⁹ Nī ūndū ūcio Herodia agītuma Johana ūthū na akīenda kūmūragithia. No ndangīahotire gwīka ūguo, ²⁰ nīgūkorwo Herode nīetigīrīte Johana na akamūgitagīra, tondū nīoī atī aarī mūdū mūthingu na mūtheru. Herode nīathikagīrīra Johana, no nīatangīkaga mūno amūigua; no nīendaga mūno kūmūthikīrīra.

²¹ Na rīrī, mūthenya ūmwe Herodia nīagīre na mweke. Herode nīarugithirie iruga inene rīa kūrīrikana mūthenya wa gūciarwo gwake, nake agīta anene arīa maamūteithagia na atongoria ake a mbūtū cia ita, na andū arīa maarī igweta kūu Galili. ²² Na rīrīa mwarī wa Herodia aatoonyire kūu maarī na akīna-rī, agīkenia Herode na ageni ake arīa meefītwo iruga rīu.

Mūthamaki akīra mūrītu ūcio atīrī, “Hooya o kīrīa gīothe ūngīenda na nīngūkūhe.” ²³ Akīhīta, akīmwīra atīrī, “Kīrīa gīothe ūngīhooya nīngūkūhe, o na angīkorwo nī nuthu ya ūthamaki wakwa.”

²⁴ Mūrītu ūcio agīthīi akīūra nyina atīrī, “Nī kīi ngwītīa?”

Nyina akīmūcookeria atīrī, “Ītia mūtwe wa Johana Mūbatithania.”

²⁵ O rīmwe mūrītu ūcio akīhīuha, agītoonya he mūthamaki, akīmwīra atīrī, “Ngwenda ūhe o rīu mūtwe wa Johana Mūbatithania ūrī thīnī wa kiuga.”

²⁶ Mūthamaki akīgua kīeha mūno, no tondū wa mwīhītwa wake na nī ūndū wa ageni ake, ndangīaregire gwīka ūguo orītio. ²⁷ Nī ūndū ūcio agītuma mūthigari ūmwe wa arīa maamūrangaīra, o hīndī iyo akīmwatha athīi arehe mūtwe wa Johana. Mūdū ūcio agīthīi njeera agītīnia Johana mūtwe ²⁸ akīūrehe na kiuga, akīnengera mūrītu ūcio, nake akīūnengera nyina. ²⁹ Nao arutwo a Johana maigua ūhoru ūcio, magīūka, makīoya mwīrī wake, magīthīi, makīūthika.

Jesū kūhe Andū Ngiri Ithano Irio

³⁰ Atūmwo nīmagomanire harī Jesū, makīmwīra maūdū marīa mothe meekīte, na marīa maarūtīte andū. ³¹ Na tondū wa ūrīa andū aingī mookaga magīthīiaga-rī, matingīahotire kuona o na hīndī ya kūrīa irio, nake Jesū akīmeera atīrī, “Ūkai inyuī oiki, tūthīi handū hatarī inegene, tūkahurūke.”

³² Nī ūndū ūcio makīingīra gatarū marī oiki, magīthīi handū hatarī andū. ³³ Nao andū aingī arīa maamonire magīthīi, makīmamenya, magīteng’era na magūrū moimīte matūūra-inī mothe, magīkinya mbere yao. ³⁴ Na rīrīa Jesū oimire gatarū, akīona andū aingī, akīmaiguīra tha, tondū maatarīi ta ng’ondū itarī na mūrīithi. Nī ūndū ūcio akīambīrīra kūmaruta maūdū maingī.

³⁵ Na gwatua gūtuka, arutwo ake magīthīi kūrī we, makīmwīra atīrī, “Gūkū nī werū-inī na rīu gūkīrīi gūtuka. ³⁶ Īra andū aya mathīi nīguo makīnye mīgūnda-inī na matūūra-inī marīa me hakuhī makegūrīre kīndū gīa kūrīa.”

³⁷ Nowe akīmācookeria akīmeera atīrī, “Maheei kīndū gīa kūrīa arī inyuī.”

Nao makīmūūra atīrī, “Ūrenda tūthīi tūkagūre mīgāte ya dinari magana meerī tūmahe marīe?”

³⁸ Nake akīmooria atīrī, “Mūrī na mīgāte īgana? Thīi mūrōre.”

Hĩndĩ ĩrĩa maarorire makĩmwĩra atĩrĩ, “Harĩ na mĩgate ĩtano, na thamaki igĩrĩ.”

³⁹ Nake Jesũ agĩathana andũ othe maikare thĩ ikundi ikundi kũu nyeki-inĩ ĩrĩa yarĩ ho nduru. ⁴⁰ Nĩ ũndũ ũcio magĩkara thĩ marĩ ikundi cia andũ igana na cia andũ mĩrongo ĩtano. ⁴¹ Nake akĩoya mĩgate ĩyo ĩtano na thamaki icio igĩrĩ, akĩrora na igũrũ, agĩcookia ngaatho na akĩenyũranga mĩgate ĩyo. Agĩcooka akĩminengera arutwo ake mahe andũ. Ningĩ akĩoya thamaki icio igĩrĩ akĩmagayania othe. ⁴² Nao othe makĩrĩa makĩhũũna, ⁴³ nao arutwo makĩũngania cienyũ cia mĩgate na cia thamaki iria ciatigarĩthe makĩyũria ciondo ikũmi na igĩrĩ. ⁴⁴ Mũigana wa arũme arĩa othe maarĩre irio icio maarĩ ngiri ithano.

Jesũ Kũgerera Maaĩ Igũrũ

⁴⁵ Na hĩndĩ o ĩyo Jesũ akĩra arutwo ake matoonye gatarũ mathi-age mbere yake makinye Bethisaida, mũira wa oigĩre kĩrĩndĩ ũhoru. ⁴⁶ Thuutha wa kũmoigĩra ũhoru, akĩambata kĩrĩma-inĩ agĩthĩ kũhooya.

⁴⁷ Na gũgĩkinya hwaĩ-inĩ, gatarũ kaarĩ gatagatĩ ka iria, nake Jesũ aarĩ thĩ nyũmũ arĩ wiki. ⁴⁸ Nake akĩona arutwo makĩgũmĩra gũtwara gatarũ, tondũ rũhuho rwerekeire na kũrĩa moimaga. Na rĩrĩ, ta thaa kenda cia ũtukũ, Jesũ agĩthĩ kũrĩ o agereire maaĩ igũrũ. Nake aarĩ o hakuhi kũmahĩtũka, ⁴⁹ no-o mamuona agereire maaĩ igũrũ magĩciiria nĩ ngoma moonaga. Magĩkaya ⁵⁰ tondũ othe nĩmamuonire na magĩtigĩra mũno.

O hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ūmĩrĩria! Nĩ nĩ. Tigai gwĩtigĩra.” ⁵¹ Agĩcooka agĩtoonya gatarũ kau maarĩ, naruo rũhuho rũgĩtũka. Nao makĩgega mũno, ⁵² tondũ matiatũkĩrwo nĩ ũhoru wa mĩgate ĩyo; ngoro ciao ciarĩ o nyũmũ.

⁵³ Na maarĩkia kũringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ, magĩkinya Genesareti, makĩoha gatarũ kao hũgũrũrũ-inĩ cia iria. ⁵⁴ Maarĩkia kuuma gatarũ-inĩ, o rĩmwe andũ makĩmenya Jesũ. ⁵⁵ Magĩtũkania bũrũri-inĩ ũcio wothe magakuuga andũ arĩa maarĩ arũaru na ĩbarĩ, makĩmatwaraga kũrĩa guothe maiguaga atĩ nĩkuo arĩ. ⁵⁶ Na kũrĩa guothe aathiaga, mĩciĩ-inĩ, na tũtũũra-inĩ o na kana mĩgũnda-inĩ, o maigaga arĩa arũaru ndũnyũ-inĩ, na makamũthaitha ametĩkĩrie naarĩ mahutie gĩcũrĩ kia nguo yake, na arĩa othe maamũhutirie makĩhona.

7

Kĩndũ kĩrĩ Thaaahu na Gĩtarĩ Thaaahu

¹ Na rĩrĩ, Afarisai na arutani amwe a watho arĩa moimĩte Jerusalemu makĩũngana harĩ Jesũ na ² makĩona arutwo ake amwe makĩrĩa irio na moko maarĩ na thaaahu, ũguo nĩ ta kuuga, matethambĩte moko. ³ (Afarisai na Ayahudi othe matĩrĩaga irio matethambĩte moko mao wega kũringana na kĩrĩra gĩa athuuri. ⁴ Rĩrĩa moima ndũnyũ matĩgĩrĩa matambĩte gwĩthamba. Na nĩ marũmagia irĩra ingĩ, ta gũthambia ikombe, na nyũngũ o na mbirika).

⁵ Nĩ ũndũ ũcio Afarisai na Arutani a watho makĩũria Jesũ atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmaga arutwo aku mage gũtũũra kũringana na irĩra cia athuuri, na makarĩaga irio na moko marĩ na thaaahu?”

⁶ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Isaia aaririe ma rĩrĩa aarathire ũhoru wanyu, inya ĩhinga ici; o ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ:

“‘Andũ aya maaheaga gĩtũo na mĩromo,
no ngoro ciao ikoragwo irĩ kũraya na nĩ.

7 Nao maahooyaga o tũhũ;

morutani marĩa marutanaga no mawatho ma andũ.’

8 Mütiganĩrie maathani ma Ngai, mũkarũmia irĩra cia andũ.”

9 Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩmũgũite na njĩra njega ya gütiganĩria maathani ma Ngai atĩ nĩguo mũrũmie irĩra cianyu ene!

10 Nĩgũkorwo Musa oigire atĩrĩ, ‘Tĩia thoguo na nyũkwa,’ na, ‘Ūrĩa wothe ũkaaruma ithe kana nyina no nĩnyina ooragwo.’ 11 No inyuĩ muugaga atĩ mũndũ angũira ithe kana nyina atĩrĩ, ‘Kĩrĩa ingĩagũiteithia nakĩo nĩ Korubani’ (ũguo nĩ kuuga, nĩ kĩheo kĩamũrĩre Ngai), 12 na müticookaga kũmwĩtkĩria ekĩre ithe kana nyina ũndũ. 13 Nĩ ũndũ ũcio mũkaagithia kiugo kĩa Ngai kĩene na ũndũ wa kĩrĩa kĩanyu kĩria mũthiiaaga mũgĩtiganagĩra. Na nĩmwĩkaga maũndũ maingĩ ta macio.”

14 O rĩngĩ Jesũ agũta kĩrĩndĩ harĩ we agĩkĩra atĩrĩ, “Inyuĩ andũ aya othe, thĩkĩrĩriai na mũigũe. 15 Gũtirĩ kĩndũ kĩrĩ nja ya mũndũ kĩngĩmũgwatia ‘thaahu’ nĩ ũndũ wa gũtoonya thĩĩnĩ wake. No rĩrĩ, kĩrĩa kiumaga thĩĩnĩ wa mũndũ nĩkĩo kĩmũgwatia ‘thaahu.’” 16 (Aakorwo mũndũ arĩ na matũ ma kũigua, nĩakĩigũe).

17 Thuutha wa gütigana na kĩrĩndĩ na gũtoonya nyũmba, arutwo ake makĩmũuria ũhoru wa ngerekano ĩyo. 18 Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “O na inyuĩ mũtirĩ mũrataũkĩrwo o na rĩu? Kaĩ mũtũoĩ atĩ gũtirĩ kĩndũ gũtoonyaga thĩĩnĩ wa mũndũ kuuma na nja kĩngĩmũgwatia thaahu? 19 Nĩgũkorwo gũtitoonyaga ngoro-inĩ yake, no gũtoonyaga nda yake gĩgacooka gĩkoima mwĩrĩ-inĩ wake.” (Akiuga ũguo-rĩ, Jesũ nĩgũtua aatuuga atĩ irio ciothe itirĩ thaahu).

20 Agĩthĩ na mbere na kwaria, akiuga atĩrĩ, “Kĩrĩa kiumaga thĩĩnĩ wa mũndũ nĩkĩo kĩmũgwatia thaahu. 21 Nĩgũkorwo ngoro-inĩ cia andũ nĩkuo kuumaga meciiria mooru, ũhũri maraya, na ũici, na ũragani, na ũtharia, 22 na ũkoroku, na rũmena, na maheeni, na ũũra-thoni, na ũuru, na njambanio, na mwĩtũio, o na ũrimũ. 23 Maũru maya mothe moimaga thĩĩnĩ wa mũndũ na makamũgwatia thaahu.”

Wĩtkio wa Mũtũmia Mũfoinike

24 Nake Jesũ akiuma kũu agĩthĩ gũkuhĩ na Turo. Agĩtoonya nyũmba ĩmwe na ndeendaga mũndũ o na ũrĩkũ amenye atĩ arĩ kũu; no ndangahotire kwĩhitha. 25 Na rĩrĩ, mũtũmia warĩ na kairĩtu kaarĩ na ngoma thũku rĩrĩa aigũire ũhoru wake, agĩũka akĩgũũithia thĩ magũrũ-inĩ make. 26 Mũtũmia ũcio aarĩ Mũyunani, waciariirwo Foinike ya Suriata. Nake agĩthaitha Jesũ aingate ngoma ĩyo thũku yume thĩĩnĩ wa kairĩtu gake.

27 Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ciana ciambe irĩe ihũũne, nĩgũkorwo ti wega kuoya mĩgate ya ciana na kũmĩkĩria ngui.”

28 Nake mũtũmia ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Noguo Mwathani, no o na ngui irĩ rungu rwa metha nĩ irĩĩaga rũitiki rũrĩa rũitagwo nĩ ciana.”

29 Jesũ agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa ũguo wacookia-rĩ, wĩthũire; ndaimono nĩyoima thĩĩnĩ wa mwarĩguo.”

30 Mũtũmia ũcio akĩnũka mũciĩ agĩkora kaana gake gakomete ũrĩrĩ-inĩ na ndaimono ĩrĩkĩtie gũthĩ.

Kũhonio kwa Mũndũ Ūtaiguaga na Ūtaaragia

31 Nĩngĩ Jesũ akiuma kũu gũkuhĩ na Turo agĩtuĩkanĩria Sidoni, agĩkũrũka nginya iria-inĩ rĩa Galili, agĩtoonya bũrũri wa Dekapoli.

32 Arĩ kũu andũ amwe makĩmũrehere mũndũ ũtaiguaga na ũtaaragia, makĩmũthaitha amũigĩrĩre guoko.

³³ Na thuutha wa kũmũtwara handũ keheri-inĩ, haraaya na kĩrĩndĩ, Jesũ agĩtoonyia ciara ciake matũ ma mũndũ ũcio. Agĩcooka agĩtua mata na akĩhutia rũrĩmĩ rwa mũndũ ũcio namo. ³⁴ Akĩroro na igũrũ, akĩhũmũka na hinya, akĩmwĩra atĩrĩ, “Efatha!” (ũguo nĩ kuuga, “Hingũka!”). ³⁵ Aarĩkia kuuga ũguo matũ ma mũndũ ũcio makĩhingũka na rũrĩmĩ rwake rũkĩregera akĩambĩrĩria kwaria o wega.

³⁶ Nake Jesũ akĩmaatha matikeere mũndũ o na ũrĩkũ. No ũrĩa akĩragĩrĩria kũmakaania, noguo makĩragĩrĩria kwaria mũno ũhoru ũcio. ³⁷ Nao andũ makĩgega mũno makĩria, makiuga atĩrĩ, “Nĩekĩte maũndũ mothe wega. O na agatũmaga andũ arĩa mataiguaga maigue na arĩa mataaragia maarie.”

8

Jesũ kũhe Andũ Ngiri Inya Irio

¹ Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio kĩrĩndĩ kĩingĩ gĩkĩũngana rĩngĩ. Na tondũ gĩtiarĩ na kĩndũ gĩa kũrĩa-rĩ, Jesũ agĩta arutwo ake moke harĩ we, akĩmeera atĩrĩ, ² “Nĩndĩraiguĩra andũ aya tha Nĩgũkorwo makoretwo hamwe na nĩ rĩu mũthenya itatũ na matĩrĩ na kĩndũ gĩa kũrĩa. ³ Ingĩmeera mainũke mahũutĩ mekũringĩkĩra njĩra, tondũ amwe ao moimĩte kũraya.”

⁴ Nao arutwo makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ angĩruta irio cia kũmahũũnia kũ gũkũ werũ-inĩ ũyũ?”

⁵ Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Mũrĩ na mĩgate iigana?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tũrĩ na mĩgate mĩgwanja.”

⁶ Akĩra kĩrĩndĩ gũkare thĩ. Nake akĩoya mĩgate iyo mĩgwanja, na aarĩkia gũcookia ngaatho akĩenyũranga mĩgate iyo, akĩmĩnengera arutwo ake mahe andũ, nao magũka o ũguo. ⁷ O na nĩ maarĩ na tũthamaki tũnini tũtarĩ tũngĩ; agĩcookia ngaatho nĩ ũndũ watuo, na akĩra arutwo magaire andũ. ⁸ Nao makĩria makĩhũna. Thuutha ũcio arutwo makĩũngania cienyũ iria ciatigarĩte, ikĩyũra ciondo mĩgwanja. ⁹ Andũ arũme arĩa maarĩre maarĩ ta ngiri inya. Na aarĩkia kũmeera mathũ, ¹⁰ agĩtoonya gatarũ me na arutwo ake, magĩthĩ bũrũri wa Dalumanutha.

¹¹ Nao Afarisai magũka na makĩambĩrĩria kũria Jesũ ciũria. Makĩmwĩra aringe kĩaama kuuma igũrũ no nĩkũmũgeria maamũgeragia. ¹² Nake akĩhũmũka ihũmũka inene, akĩũria atĩrĩ, “Nĩkĩ gĩgũtũma rũciaro rũrũ rũũrie rũringĩrwo kĩaama? Ngũmwĩra atĩrĩ na ma gũtirĩ kĩaama rũkũringĩrwo.” ¹³ Agĩcooka akĩmatiga, agĩtoonya gatarũ akĩringa mũrĩmo ũria ũngĩ.

Ndawa ya Kũmbia Mĩgate ya Afarisai na ya Herode

¹⁴ Na rĩrĩ, arutwo nĩmariganĩrwo nĩ gũkuua mĩgate, tiga o mĩgate ũmwe marĩ nago gatarũ-inĩ. ¹⁵ Nake Jesũ akĩmataara akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyererei. Mwĩhũgagei ndawa ya kũmbia mĩgate ya Afarisai na ya Herode.”

¹⁶ Nao makĩaranĩria ũhoru ũcio mũndũ na ũrĩa ũngĩ, makĩrana atĩrĩ, “Aratwĩra ũguo tondũ tũtirĩ na mĩgate.”

¹⁷ Jesũ aamenya ũria meeranaga akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kĩratũma mwanĩrie ũhoru wa kwaga mĩgate? Nginya rĩu mũtirĩ mũrataũkĩrwo o na kana mũkamenya? Nĩ kũũmia mũũmĩtie ngoro cianyu? ¹⁸ Anga mũrĩ na maitho na mũtionaga, na mũrĩ na matũ na mũtiiguaga? Kaĩ

mūtataririkana? ¹⁹ Rīrīa ndenyūrangīire andū arīa ngiri ithano mīgate īrīa ītano-rī, nī ciondo ciigana muonganirie ciyūrīte cienyū cia mīgate?”

Nao makīmūcookeria atīrī, “Ciarī ciondo ikūmi na igīrī.”

²⁰ “Na rīrīa ndenyūrangīire andū arīa ngiri inya mīgate īrīa mūgwanja-rī, nī ciondo ciigana muonganirie ciyūrīte cienyū cia mīgate?”

Nao makīmūcookeria atīrī, “Ciarī ciondo mūgwanja.”

²¹ Akīmooria atīrī, “Kaī mūtārī mūrataūkīrwo nī ūhorō nginya rīu?”

Kūhonio kwa Mūtumumu Karia-inī ka Bethisaida

²² Na maakinya Bethisaida, andū amwe makīmūrehera mūdū warī mūtumumu, na magīthaitha Jesū amūhutie. ²³ Akīnyiita mūdū ūcio mūtumumu guoko, akīmuumia na nja ya itūūra. Na aarīkia kūmūtūira mata maitho na kūmūigīrīra moko, Jesū akīmūuria atīrī, “Nī kūrī kindū ūroona?”

²⁴ Nake agītiira maitho, akiuga atīrī, “Nīndīrona andū; no ngoona mahaana ta mītī magīthī.”

²⁵ O rīngī Jesū akīgīrīra mūdū ūcio moko maitho. Hīndī īyo maitho make makīhingūka, agīcooka kuona na akīona indo ciothe wega. ²⁶ Jesū akīmūwīra atīrī, “Inūka, na ndūgatoonye itūūra-inī.”

Petero Kuumbūra Kristū

²⁷ Jesū na arutwo ake magīthī na mbere o nginya tūtūūra-inī tūrīa twarigiicīrie Kaisarea-Filipi. Na me nījira-inī akīmooria atīrī, “Andū moigaga nī nī ū?”

²⁸ Nao makīmūcookeria atīrī, “Amwe moigaga wee nīwe Johana Mūbatithania; angī makoiga wee nīwe Elija; o na angī moigaga wee ūrī ūmwe wa anabī.”

²⁹ Nake akīmooria atīrī, “Inyū na inyū muugaga atīa? Muugaga nī nī ū?”

Petero akīmūcookeria atīrī, “Wee nīwe Kristū.”

³⁰ Nake Jesū akīmakaanīa matikeere mūdū o na ūrīkū ūhorō wake.

Jesū Kuumbūra Ūhorō wa Gīkuū Giake Gītanakinya

³¹ Nīngī Jesū akīambīrīra kūmarūta atī Mūrū wa Mūdū no nginya one mathīna maingī na aregwo nī athuuri, na athīnjīri-Ngai arīa anene o na arutani a watho, na atī no nginya ooragwo, na thuutha wa mīthenya ītatū ariūke. ³² Aarīrie ūhorō ūcio atekūhitha, nake Petero akīmūtwarā keheri-inī, akīambīrīra kūmūkaania.

³³ No Jesū akīhīgūra akīrora arutwo ake, na agīkūuma Petero, akiuga atīrī, “Cooaka thuutha wakwa, Shaitani! Wee ndwīciiragia maūdū moimīte kūrī Ngai, tīga o maūdū marīa moimīte kūrī andū.”

³⁴ Agīcooka agīta kīrīndī hamwe na arutwo ake moke harī we, akīmeera atīrī, “Mūdū o wothe ūngīenda kūnūmīrīra, no nginya eerege we mwene, na akuee mūtharaba wake anūmīrīre. ³⁵ Nīgūkorwo ūrīa wothe wendaga kūhonokia muoyo wake nī kūrwo akoorwo nīguo, no ūrīa wothe ūkoorwo nī muoyo wake nī ūndū wakwa na nī ūndū wa Ūhorō-ūrīa-Mwega, nīakaūhonokia. ³⁶ Mūdū angīgūna nakī angīgwatīra thī yothe, no orwo nī muoyo wake? ³⁷ Kana nī kī mūdū angīkūūrania na muoyo wake? ³⁸ Mūdū o wothe ūngīconaka nī ūndū wakwa na aconoke nī ūndū wa ciugo ciakwa hīndī īno ya rūciaro rūrū rwa ūtharia na rwa mehīa, o nake Mūrū wa Mūdū nīakamūconokera rīrīa agaacooaka arī na riiri wa Ithe, arī na arāika arīa atheru.”

9

1 Jesū agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, amwe marũngĩ haha matigacama gĩkuũ matonete ũthamaki wa Ngai ũgĩũka wĩ na hinya!”

Jesū Kũgarũrũka ũrĩa Aatarĩ

2 Thuutha wa mĩthenya itandatũ, Jesū nĩmathiire na Petero na Jakubu na Johana, akĩmatwara kĩrĩma-inĩ kĩaaya, marĩ oiki. Na rĩrĩ, arĩ hau mberere yao akĩgarũrũka ũrĩa aahaanaga. 3 Nguo ciake ikĩerũha cua; gũtirĩ mũndũ gũkũ thĩ ũngĩahotire gũcithambia cierũhe ũguo. 4 Na marĩ o hau makĩumĩrĩrwo nĩ Elija na Musa, makĩaranĩria na Jesũ.

5 Nake Petero akĩra Jesũ atĩrĩ, “Rabii,* nĩtwagĩrĩrwo nĩ gũikara gũkũ. Reke twake ithũnũ ithatũ, kĩmwe gĩaku, na kĩmwe kĩa Musa, na kĩmwe kĩa Elija.” 6 (Petero oigire ũguo tondũ nĩarigĩtwo nĩ ũrĩa ekuuga, nĩ tondũ wa ũrĩa maamakĩte.)

7 Ningĩ hagĩũka itu, rĩkĩmahumbĩra, na mũgambo ũkiuma itu-inĩ rĩu, ũkiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe Mũrũ wakwa, ũrĩa nyendete. Mũiguagei!”

8 Na kahinda o kau makĩhũgũra, no mationire mũndũ ũngĩ arĩ hamwe nao, tĩga o Jesũ.

9 Na rĩrĩa maikũrũkaga kuuma kĩrĩma-inĩ, Jesũ akĩmaatha matikeere mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩa monete, nginya rĩrĩa Mũrũ wa Mũndũ agaakorwo ariũkĩte akoima kũrĩ arĩa akuũ. 10 Nao magĩkira na ũhoru ũcio, no makooranagia o ene atĩrĩ, “kũriũka kuuma kũrĩ akuũ nĩ kuuga atĩa.”

11 Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmaga arutani a watho moige atĩ Elija no nginya ambe ooke?”

12 Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ Elija no nginya ambe ooke ahaarĩrie maũndũ mothe. Ningĩ nĩ kĩ gĩgĩtũmĩte kwandĩkwo atĩ Mũrũ wa Mũndũ no nginya athĩnĩke mũno na aregwo nĩ andũ? 13 No ngũmwĩra atĩrĩ, Elija nĩarĩkĩtie gũũka na andũ makamwĩka o ũrĩa wotho meendaga kũmwĩka, o ta ũrĩa ũhoru wake wandĩkitwo.”

Kũhonio gwa Kamwana Kaarĩ na Ngoma Thũku

14 Na rĩrĩa maakinyire harĩ arutwo arĩa angĩ, makĩona kĩrĩndĩ kĩnene kĩmarĩgĩcĩrie, na arutani a watho magĩkarania nao. 15 Na rĩrĩa andũ othe moonire Jesũ, makĩgega mũno magĩteng’era makamũgeithie.

16 Nake akĩmoooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ mũrakararanĩria nao?”

17 Mũndũ ũmwe warĩ kĩrĩndĩ-inĩ kũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũrutani, ngũkũreheire mũrũ wakwa, ũkoragwo arĩ na ngoma thũku na ndaaragia. 18 Hindĩ irĩa yothe yamũnyiita, imũtungumanagia thĩ na akarutaga mũhũyũ na kanua, akahagarania magego na akomagara. Njũũrĩrie arutwo aku maingate ngoma iyo thũku, no matinahota.”

19 Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Inyuĩ rũciaro rũrũ rũtetĩkagia, nĩ nginya rĩ ngũikarania na inyuĩ? Ngũmũkĩrĩrĩria nginya rĩ? Ndeherai kamwana kau.”

20 Nĩ ũndũ ũcio magĩgatwarĩra Jesũ. Rĩrĩa ngoma iyo thũku yoonire Jesũ, igĩgathiorania o rĩmwe. Gagĩtungumana thĩ, gakĩgaragara, gakĩrutaga mũhũyũ na kanua.

21 Nake Jesũ akĩũria ithe wa kamwana kau atĩrĩ, “Nĩ hĩndĩ iigana atĩa gakoretwo kahaana ũguo?”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ kuuma arĩ o kaana. 22 Na maita maingĩ yanagaikia mwaki-inĩ o na maaĩ-inĩ ikoorage. No akorwo nĩ harĩ ũndũ ũngĩka, tũiguire tha ũtũteithie.”

* 9:5 Rabii nĩ kuuga “mũrutani.”

²³ Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Atĩ ‘korwo ndahota?’ Maũndũ mothe nĩmahotekaga kũrĩ mũndũ ũria wĩtikĩtie.”

²⁴ O rĩmwe ithe wa kamwana kau akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Nĩndetĩkia, ndeithia harĩa njagĩte gwĩtikia.”

²⁵ Rĩrĩa Jesũ oonire atĩ kĩrĩndĩ nĩgĩateng’erete gũuke hau, agĩkũuma ngoma iyo thũku. Akĩmĩra atĩrĩ, “Wee ngoma ino thũku ũtaiguaga na ũtaaragia, nĩndagwatha uume thĩinĩ wa kamwana gaka, na ndũkanacooke gũtoonya thĩinĩ wako rĩngĩ.”

²⁶ Ngoma iyo thũku igĩkayũrũka, igĩgathiorania na hinya, na ikiuma. Kamwana kau gakĩhaana ta karĩ gakuũ, o nginya andũ aingĩ makiuga atĩrĩ, “Nĩ gakuũ.” ²⁷ No Jesũ agĩkanyĩta guoko, agĩgokĩria, nako gakĩrũgama.

²⁸ Thuutha wa Jesũ gũtoonya nyũmba, arutwo ake makĩmũũrĩria keheri-inĩ atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmire ithuĩ tũremwo nĩ kũingata ngoma iyo?”

²⁹ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngoma ya mũthemba ta ũcio ndĩngiuma na njĩra ingĩ tiga o ya mahooya (o na kwĩma irio).” (Nĩ harĩ maandĩko mangĩ matakoragwo na ũhoro ũyũ wa kwĩma irio).

³⁰ Nao makiuma kũu magĩtuĩkanĩria bũrũri wa Galili, na Jesũ ndeendaga mũndũ o na ũrĩkũ amenye kũrĩa marĩ, ³¹ tondũ nĩarutaga arutwo ake. Nake akĩmeera atĩrĩ, “Mũrũ wa Mũndũ nĩegũkũnyanĩrwo aneanwo moko-inĩ ma andũ, nao nĩmakamũũruga, no thuutha wa mũthenya itatũ nĩakariũka.” ³² No matiigana gũtaũkĩrwo nĩ ũria oigaga, na magĩtigĩra kũmũũria ũhoro ũcio.

Nũ Mũnene kũrĩ arĩa Angĩ?

³³ Nao magĩkina Kaperinaumu. Na rĩrĩa aarĩ nyũmba thĩinĩ akĩmooria atĩrĩ, “Mũgũkararanagĩria kĩ tũrĩ njĩra-inĩ?” ³⁴ No-o magĩkira tondũ marĩ njĩra-inĩ nĩmakararanagia makĩũranagia nũ mũnene kũrĩ arĩa angĩ.

³⁵ Na aikara thĩ, Jesũ agĩta arutwo arĩa ikũmi na eerĩ akĩmeera atĩrĩ, “Ūria wothe ũngĩenda gũtuĩka wa mbere, no nginya akorwo arĩ wa thuutha wa arĩa angĩ na atũike ndungata ya andũ othe.”

³⁶ Nake akĩrehe kaana agĩkarũgama gatagatĩ kao. Na aarĩkia gũkaiyũkia moko-inĩ make, akĩmeera atĩrĩ, ³⁷ “Ūria wothe ũngĩamũkĩra kaana kamwe ta gaka thĩinĩ wa rĩtwa riakwa, nĩ nĩ aamũkagĩra; na ũria ũngĩnyamũkĩra nĩ to nĩ aamũkagĩra, no nĩamũkagĩra ũria wandũmire.”

Ūria ũtarĩ Thũ Iitũ arĩ Mwena Witũ

³⁸ Johana akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩtũronire mũndũ akĩingata ndaimono thĩinĩ wa rĩtwa riaku tũramwĩra atige, tondũ ti ũmwe witũ.”

³⁹ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikamũgĩrie! Gũtirĩ mũndũ ũngĩringa kĩaama thĩinĩ wa rĩtwa riakwa na thuutha ũcio ahote gũcooka kwaria ũru wakwa, ⁴⁰ Nĩgũkorwo ũria ũtarĩ ũthũ na ithuĩ nĩ ũmwe witũ.

⁴¹ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ o wothe ũria ũkaamũhe gĩkombe kĩa maaĩ thĩinĩ wa rĩtwa riakwa nĩ ũndũ mũrĩ a Kristũ, ndarĩ hĩndĩ akoorwo nĩ igai riake.”

Gũtũma Mũndũ Eehie

⁴² “Na mũndũ ũria wothe ũgaatũma kamwe ga twana tũtũ tũnjĩtikĩtie kehie, wega nĩ mũndũ ũcio ohererwo ihaga rĩa gĩthĩ ngingo na aikio thĩinĩ wa iria. ⁴³ Guoko gwaku kũngĩtũma wĩhie, gũtinie. Nĩ kaba ũtoonye muoyo-inĩ wĩ kionje, ⁴⁴ gũkĩra ũthĩ Jehanamu kũrĩa kũrĩ mwaki ũtahoraga ũrĩ na moko meerĩ. ⁴⁵ Nakuo kũgũrũ gwaku kũngĩtũma wĩhie, gũtinie. Nĩ kaba ũtoonye muoyo-inĩ ũrĩ gĩthua, gũkĩra ũkio Jehanamu

ūrī na magūrū meerī. ⁴⁶ Kūu kīgunyū kīrīa kīmarīāga gītikuaga, naguo mwaki ūrīa ūmacinaga ndūhoraga. ⁴⁷ Na riitho rīaku rīngītūma wīhie, rīkūure. Nī kaba ūtoonye ūthamaki-inī wa Ngai ūrī na riitho rīmwe gūkīra ūkio Jehanamu ūrī na maitho meerī, ⁴⁸ kūu

⁴⁷ kīgunyū kīrīa kīmarīāga gītikuaga,
naguo mwaki ūrīa ūmacinaga ndūhoraga.'

⁴⁹ Mūdū o wothe agekīrwo mūcamo wa cumbī nī mwaki, (na igongona o rīothe rīkīrwo mūcamo na cumbī).

⁵⁰ "Cumbī nī mwega, no cumbī ūngīkorwo nīūthirīte mūcamo wago-rī, ūngīcooka gūcamithio ta cumbī na kī? Tuīkai cumbī, na mūikaranagie na thayū."

10

Ndigano ya Mūthuuri na Mūtumia

¹ Jesū agīcooka akiuma kūu agīthī būrūrī wa Judea na mūrīmo ūrīa ūngī wa Jorodani. O rīngī andū ikundi magīūka kūrī we, nake akīmaruta ūhoru o ta ūrīa aamenyerete gwīka.

² Na Afarisai amwe magīūka kūrī we makienda kūmūgeria, makīmūuria atīrī, "Watho nīwītīkīrītie mūdū atigane na mūtumia wake?"

³ Nake agīcookia ūhoru, akīmooria atīrī, "Musa aamwathire mwīkage atīa?"

⁴ Nao makīmwīra atīrī, "Musa nīetīkagīria mūdū aandīkire mūtumia wake marūa ma gūtigana nake, amūte."

⁵ Jesū akīmacookeria atīrī, "Musa aamwandīkīre watho ūcio tondū wa ūrīa muomītie ngoro cianyu. ⁶ No kuuma o kīambīrīria, Ngai 'ombire mūdū mūrūme na mūdū-wa-nja'. ⁷ 'Gīkī nīkio gītūmaga mūdū mūrūme atige ithe na nyina na anyiitane na mūtumia wake, ⁸ nao eerī magatuīka mwīrī ūmwe.' Nī ūndū ūcio, acio ti andū eerī rīngī, no nī mūdū ūmwe. ⁹ Nī ūndū ūcio, arīa Ngai anyiitithanītie, mūdū ndakanamatigithanie."

¹⁰ Na maatoonya nyūmba thīnī, arutwo makīuria Jesū ūhoru ūcio o rīngī. ¹¹ Nake akīmacookeria atīrī, "Mūdū o wothe angītigana na mūtumia wake acooke ahikie mūtumia ūngī, mūdū ūcio nī atharītie. ¹² Nake mūtumia angītigana na mūthuuriwe, ahikīre mūdū mūrūme ūngī, o nake nī atharītie."

Twana Tūnini na Jesū

¹³ Nao andū makīrehera Jesū twana tūnini nīguo atūhutie, no arutwo ake makīmakaanīa. ¹⁴ Rīrīa Jesū oonire ūguo, akīrakara, akīmeera atīrī, "Rekei twana tūu tūuke kūrī nī, tīgai gūtūgīria, nīgūkorwo ūthamaki wa Ngai nī wa arīa matarīi ta tuo. ¹⁵ Ngūmwīra atīrī na ma, ūrīa wothe ūtakamūkīra ūthamaki wa Ngai ta kaana ndakaūtoonya o na atīa." ¹⁶ Nake akīoya twana tūu, agītūgīrīra moko, agītūrathima.

Mwanake warī Gītonga

¹⁷ Na rīrīa Jesū oimagaraga, mūdū ūmwe nīateng'erire harī we, agīturia ndu mbere yake, akīmūuria atīrī, "Mūrutani mwega, ingīka atīa nīguo ngaagaya muoyo wa tene?"

¹⁸ Nake Jesū akīmūuria atīrī, "Ūkūnjīta mwega nīkī? Gūtīrī o na ūmwe mwega, tīga o Ngai we wiki. ¹⁹ Wee nī ūūī ūrīa maathani moigīte: 'Ndūkanoragane, na ndūkanatharanie, na ndūkanaiye, na

ndũkanaigĩrĩre mũndũ ũrĩa ũngĩ kĩgeenyoy, na ndũkanaheenanie, na tĩña thoguo na nyũkwa.”

²⁰ Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, macio mothe ndũire ndĩmarũmitie kuuma ndĩ mũnini.”

²¹ Nake Jesũ amũrora, akĩmwenda, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ ũndũ ũmwe ũtigairie: Thĩĩ wendie indo ciaku ciothe iria ũrĩ nacio ũhe athĩini mbeeca icio, na nũkagĩa na mũthithũ igũrũ. Ũcooke ũũke, ũnũmĩrĩre.”

²² Mwanake ũcio agĩtukia gĩthiithi. Agĩthiĩ arĩ na kĩaha, tondũ aarĩ na ũtonga mũingĩ.

²³ Nake Jesũ akĩhũgũra, akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Kaĩ nĩ ũndũ wĩ hinya gĩtonga gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai-ĩ!”

²⁴ Nao arutwo makĩgega maigua ciogo ciake. No Jesũ akiuga o rĩngĩ atĩrĩ, “Ciana, kaĩ nĩ ũndũ wĩ hinya gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai-ĩ! ²⁵ Nĩ ũhũthũ ngamĩra kũhungura irima rĩa cindano gũkĩra gĩtonga gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai.”

²⁶ Arutwo ake magĩkĩrĩria kũgega, makĩũrania atĩrĩ, “Nũ ũngĩkĩhonoka?”

²⁷ Nake Jesũ akĩmarora, akĩmeera atĩrĩ, “Harĩ mũndũ ũndũ ũyũ ndũngĩhoteka, no harĩ Ngai tigo; maũndũ mothe nĩ mahotekaga nĩ Ngai.”

²⁸ Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũtigĩte maũndũ mothe tũgakũrũmĩra!”

²⁹ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, gũtirĩ mũndũ ũtigĩte mũcĩ kana arĩ a nyina, kana aarĩ a nyina, kana nyina, kana ithe, kana ciana, o na kana ithaka nĩ ũndũ wakwa, na nĩ ũndũ wa Ũhororĩa-Mwega, ³⁰ ũtakaheo ũtonga maita igana matukũ maya tũrĩ, na aheo maita igana ma nyũmba, na arĩ a nyina, na aarĩ a nyina, na manyina, na ciana o na ithaka, na hamwe na macio, mũnyamaro. Na ihinda rĩria rĩgooka aheo muoyo wa tene na tene. ³¹ No rĩrĩ, andũ aingĩ arĩa marĩ mbere nĩmagatuĩka a thuutha, na a thuutha matũke a mbere.”

Jesũ kwaria Rĩngĩ Ũhororĩa wa Gĩkuũ Gĩake

³² Na rĩria maarĩ njĩra-inĩ makĩambata merekeire Jerusalemu, Jesũ amatongoretie, arutwo ake nĩmagegire, nao arĩa maamarũmĩrĩre magĩtiĩgĩra. O rĩngĩ Jesũ agĩtwara arutwo arĩa ikũmi na eerĩ keheri-inĩ, akĩambĩrĩria kũmeera maũndũ marĩa maakirie kũmũkora.

³³ Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩtũkwambata tũthĩ Jerusalemu, nake Mũrũ wa Mũndũ nĩegũkũnyarĩwo kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na kũrĩ arutani a watho. Nao mamũtuĩre kũũragwo na mamũneane kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ,

³⁴ nao mamũnyũrũrie na mamũtuĩre mata, na mamũhũũre iboko o na mamũũrage. No thuutha wa mũthenya itatũ nĩakariũka.”

Ihooya rĩa Jakubu na Johana

³⁵ Na rĩrĩ, Jakubu na Johana, arĩ a Zebedi, magĩũka kũrĩ Jesũ. Makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, tũkwenda ũtwĩkĩre o ũrĩa tũgũkũhooya.”

³⁶ Nake akĩmooria atĩrĩ, “Mũkwenda ndĩmwĩkĩre atĩa?”

³⁷ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ũtwĩtĩkĩrie tũgaikara ũmwe guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo na ũrĩa ũngĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũmotho riiri-inĩ waku.”

³⁸ Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũtiũ kĩrĩa mũrahooya. Mwahota kũnyũra gĩkombe kĩrĩa nĩ ngũnyũra, kana mũbatithio na ũbatithio ũrĩa ngũbatithio nago?”

³⁹ Nao magĩcookia atĩrĩ, “Ĩĩ no tũhote.”

Jesū akīmeera atīrī, “Gikombe kīrīa ngūnyūira nī mūkaanyūira, o na mūbatithio na ūbatithio ūrīa ngūbatithio nago. ⁴⁰ No ha ūhoru wa gūikara guoko-inī gwakwa kwa ūrio kana kwa ūmotho ti nī heanaga. Itī icio ikaaheo arīa mathondekeirwo cio.”

⁴¹ Rīrīa arutwo acio angī ikūmi maiguire ūhoru ūcio, makīrakarīra Jakubu na Johana. ⁴² Nake Jesū akīmeeta hamwe akīmeera atīrī, “Nī mūūī atī andū arīa matuuagwo aathani a andū-a-Ndūrīrī nīmetūūgagīria igūrū rīao, nao anene ao nīmamaathaga. ⁴³ No rīrī, inyuī mūtitarī ūguo. Handū ha ūguo, ūrīa wothe ūngīenda gūtuika mūnene thīnī wanyu no nginya atūike ndungata yanyu, ⁴⁴ nake ūrīa wothe ūkwenda gūtuika wa mbere thīnī wanyu, no nginya atūike ngombo ya andū othe. ⁴⁵ Nīgūkorwo o na Mūrū wa Mūdū ndookire gūtungatīrwo, no ookire gūtungata na arute muoyo wake nīguo arihe thogora wa gūkūira andū aingī.”

Mūtumumu Baritimayo Kūhota Kuona

⁴⁶ Nao magīkinya Jeriko. Na rīrīa Jesū na arutwo ake, hamwe na kīrīndī kīnene moimaga itūūra-inī rīu, mūdū warī mūtumumu wetagwo Baritimayo (ūguo nī kuuga mūrū wa Timayo), aikarīte thī mūkīra-inī wa njīra akīhooya thendi. ⁴⁷ Na rīrīa aiguire atī nī Jesū wa Nazarethi, akiambīrīria kwanīrīra akiugaga atīrī, “Jesū, Mūrū wa Daudi, njiguīra tha!”

⁴⁸ Andū aingī makīmūkaania, makīmwīra akire, nowe agīkīrīrīria kwanīrīra, akiugaga atīrī, “Mūrū wa Daudi, njiguīra tha!”

⁴⁹ Nake Jesū akīrūgama, akiuga atīrī, “Mwītei.”

Nī ūndū ūcio magīta mūdū ūcio warī mūtumumu, makīmwīra atīrī, “Wīyūmīrīrie! Rūgama! Nīaragwīta.” ⁵⁰ Agīteania nguo yake ya igūrū, agīūkīra na ihenya agīthī harī Jesū.

⁵¹ Jesū akīmūūria atīrī, “Ūkwenda ngwīkīre atīa?”

Nake mūdū ūcio warī mūtumumu akīmūcookeria atīrī, “Mūrutani, ngwenda o njooke kuona.”

⁵² Nake Jesū akīmwīra atīrī, “Wīthīire, wītīkio waku nīguo watūma ūhone.” O rīmwe akiambīrīria kuona, nake akīrūmīrīra Jesū.

11

Jesū Gūtoonya Jerusalemu na Ūhootani

¹ Na rīrī, maakuhīrīria itūūra rīa Jerusalemu, maakinya matūūra ma Bethifage na Bethania hau Kīrīma-inī kia Mitamaiyū-rī, Jesū agītūma arutwo ake eerī, ² akīmeera atīrī, “Thīū itūūra rīrīa rīrī mbere yanyu, na mwatoonya o ūguo, nīmūkuona njaū ya ndigiri yohetwo hau, nayo ndīrī yakua mūdū. Mīohorei mūmīrehe. ³ Na mūngīūrio nī mūdū atīrī, ‘Mūreka ūguo nīkī?’ Mwīrei atīrī, ‘Mwathani nīabatarītio nīyo na nīekūmīcookia haha o narua.’”

⁴ Nao magīthīi magīkora njaū ya ndigiri yohetwo mūromo-inī handū nja, hakuhi na njīra. Na rīrīa maamīohoraga-rī, ⁵ andū arīa maarūngīi ho makīmooria atīrī, “Mūrohora njaū iyo nīkī?” ⁶ Nao makīmacookeria o ūrīa Jesū aamerīte, nao andū acio makīmētīkīria mathīi nayo. ⁷ Rīrīa maatwarīre Jesū njaū iyo, makīmītandika nguo ciao nake Jesū agīkuuo nīyo. ⁸ Andū aingī makiara nguo ciao njīra-inī, nao arīa angī makiara mathīgī marīa maatuīte mīgūnda-inī. ⁹ Andū arīa maatongoretie na arīa maamūmīte thuutha makīanīrīra makiuga atīrī,

“Hosana!”*

“Kūrathimwo-rĩ, nĩ ūrĩa ūgũũka na rĩitwa rĩa Mwathani!”

10 “Kūrathimwo-rĩ, nĩ ūthamaki ūrĩa ūgũũka, ūrĩa wa ithe witũ Daudi!”

“Hosana igũrũ o igũrũ!”

11 Nake Jesũ aatoonya Jerusalemu, agĩthiĩ hekarũ-inĩ. Na aarĩkia kwĩrorangĩra maũndũ mothe, akiumagara agĩthiĩ Bethania hamwe na arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, tondũ kwarĩ hwaĩ-inĩ.

Jesũ Kũruma Mũkũyũ

12 Mũthenya ūyũ ūngĩ rĩrĩa moimaga Bethania, Jesũ akĩgua ahũtiĩ.

13 Nake akĩona mũkũyũ warĩ haraaya ūrĩ na mathangũ maruru agĩthiĩ kũrora kana warĩ na ngũyũ. Aakinya harĩ guo, agĩkora ndwarĩ na ngũyũ tĩga o mathangũ, tondũ ndĩarĩ hĩndĩ ya mũkũyũ gũciara. 14 Nake akĩra mũkũyũ ūcio atĩrĩ, “Mũndũ ndakanarie maciaro maku nginya tene.” Nao arutwo ake makĩgua akiuga ūguo.

Jesũ Gũtheria Hekarũ

15 Na maakinya Jerusalemu, Jesũ agĩtoonya hekarũ thĩinĩ,† akĩambĩrĩria kũrutũrũra arĩa maagũraga, na arĩa meendanagĩria kuo. Akĩng’aurania metha cia arĩa maakũuranagia mbeeca, o na itĩ cia arĩa meendagia ndutura, 16 na ndangietĩkiririe mũndũ o na ūrĩkũ ahĩtũkĩrie kĩndũ gĩa kwendia kũu nja cia hekarũ.‡ 17 Na rĩrĩa aamarutaga, akĩmooria atĩrĩ, “Githĩ ūhoro ndwandĩkitwo atĩrĩ,
“ ‘Nyũmba yakwa iġeetagwo

nyũmba ya mahooya ya kũhooyagĩrwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe’s?

No inyũ mũmĩtuĩte ‘ngurunga ya atunyani’.”

18 Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho maigua ūguo, makĩambĩrĩria gũcaria ūrĩa mangĩmũũraga, nĩ ūndũ nĩmamwĩtigagĩra, tondũ kĩrĩndĩ gĩothe nĩkiagegetio nĩ ūrutani wake.

19 Gwakinya hwaĩ-inĩ, Jesũ na arutwo ake makiuma itũũra rĩu.

Mũkũyũ kũũma

20 Rũciinĩ, makĩhĩtũka makĩona mũkũyũ ūrĩa Jesũ aarumĩte ūmĩte wothe nginya mĩri. 21 Petero akĩrĩrikana ūhoro wa mũkũyũ ūcio, akĩra Jesũ atĩrĩ, “Rabii, ta rora! Mũkũyũ ūrĩa ūrarumire-rĩ, nĩũmĩte!”

22 Nake Jesũ akĩmacookeria, akĩmeera atĩrĩ, “Itĩkiai Ngai. 23 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ angĩkeera kĩrĩma gĩkĩ atĩrĩ, ‘Thiĩ, wĩkie iria-inĩ,’ na ndagathanganie ngoro-inĩ yake, no etĩkie atĩ ūrĩa oiga nĩũgwĩkĩkarĩ, nĩagekĩrwo ūndũ ūcio. 24 Nĩ ūndũ ūcio ngũmwĩra atĩrĩ, ūrĩa wothe mũrĩhooyaga mũheo, itĩkagiai atĩ nĩ mũrĩkĩtie kũwamũkĩra, naguo nĩũrĩtuĩkaga wanyu. 25 Na rĩrĩa mwarũgama mũhooe, mũrekanagĩre angĩkorwo mũrĩ ūthũ na mũndũ, nĩgeetha Ithe wanyu ūrĩa ūrĩ igũrũ o nake amũrekaġire mehia manyu.” (26 No mũngĩkorwo mũtĩrekanagĩra mehia, nake Ithe wanyu ūrĩa ūrĩ igũrũ ndarĩmũrekaġira mehia manyu.)

* 11:9 Hosana nĩ kuuga “honokia rĩu”, na no kĩo kiugo gĩa kũgaatha mũthamaki. † 11:15 Nĩ mwena wa hekarũ kũria andũ-a-Ndũrĩrĩ metĩkĩrĩtio kũhoera Ngai. ‡ 11:16 Andũ maatuĩte nja ya hekarũ ta njira ya kũhĩtũkĩria indo cia kwendia. § 11:17 Andũ a Ndũrĩrĩ arĩa meetĩġĩrite Ngai nĩmerirwo nĩ Ngai atĩ nĩmũkahooyagĩra thĩinĩ wa hekarũ yake (Isa 56:7). Handũ hau nĩho Ayahudi maatuĩte ndũnyũ.

Kūria Gikoniĩ Ūhoti wa Jesū

²⁷ Magikinya o rīngī Jerusalemu, na rīrīa Jesū aaceeraga kūu nja cia hekarū, athīnjīri-Ngai arīa anene, na arutani a watho, o na athuuri magīuka kūrī we. ²⁸ Makīmūuria atīrī, “Wīkaga maūndū maya na ūhoti ūrīkū? Na nūu wakūheire ūhoti wa gwīka maūndū maya?”

²⁹ Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Nīngūmūuria kūrīa kīmwe. Mwanjookeria, na nī nīngūmwīra njīkaga maūndū maya na ūhoti ūrīkū.

³⁰ Ūbatithio wa Johana-rī, woimire igūrū kana kūrī andū? Njookeriai!”

³¹ Makīaranīria o ene ūhoro ūcio, makīrana atīrī, “Tūngiuga atī, ‘Woimire igūrū’, egūtūuria atīrī, ‘Mwakīregire kūmwītīkia nīkī?’ ³² Na tūngiuga atīrī, ‘Woimire kūrī andū’ ...” (Nīmetigagīra andū, tondū andū othe mooī kūna atī Johana aarī mūnabii.)

³³ Nī ūndū ūcio magīcookeria Jesū atīrī, “Ithuĩ tūtiūi.”

Nake Jesū akīmeera atīrī, “O na nī ndikūmwīra njīkaga maūndū maya na ūhoti ūrīkū.”

12

Ngerekano ya Akombori a Mūgūnda

¹ Nake akīambīrīria kūmahe ūhoro na ngerekano, akīmeera atīrī, “Mūndū ūmwe nīahaandire mūgūnda wake mīthabibū. Agīaka rūgiri rūgīthiūrūrūkīria mūgūnda ūcio, na akīenja irīma rīa kūhīhīra thabibū, na agīaka nyūmba ndaaya na igūrū ya arangīri. Agīcooka agīkomborithia mūgūnda ūcio kūrī arīmi angī, na agīthī rūgūdo. ² Na rīrī, hīndī ya magetha yakinya-rī, agītūma ndungata yake kūrī akombori acio igīire maciaro mamwe ma mūgūnda ūcio wa mīthabibū. ³ Nao makīmīnyiita makīmīhūūra, na makīmīngata itarī na kīndū. ⁴ Agīcooka akīmatūmīra ndungata īngī; nao magītīihia ndungata īyo mūtwe na makīmīka maūndū ma thoni. ⁵ Na o rīngī agītūma ndungata īngī, nayo makīmūruga. Nīatūmire ndungata īngī nyingī, imwe ciacio magīcīhūūra, na irīa īngī magīcīūruga.

⁶ “Mūndū ūcio ndaarī na mūndū ūngī watigaire wa gūtūma, tīga o mūrīu wake ūrīa eendete mūno. Akīmūtūma thuutha wa acio angī othe, akiuga atīrī, ‘Nīmegūtīia mūrū wakwa.’

⁷ “No akombori acio makīrana atīrī, ‘Ūyū nīwe ūkaagaya mūgūnda ūyū. Ūkai, rekei tūmūrūrage, nīguo igai rīake rīgaatuīka rīitū.’ ⁸ Nī ūndū ūcio makīmūnyiita, makīmūruga, makīmūkia nja ya mūgūnda ūcio wa mīthabibū.

⁹ “Rīu-rī, mwene mūgūnda ūcio ageeka atīa? Agooka oorage akombori acio, acooke ahe andū angī mūgūnda ūcio. ¹⁰ Kai mūtārī mwathoma maandīko maya:

“ ‘Ihiga rīrīa aaki maaregire,
nīrīo rītuīkīte ihiga inene rīa koine;

¹¹ Mwathani nīwe wīkīte ūndū ūcio,
nāguo nī wa magegania tūkīwona?’”

¹² Magīcaria ūrīa mangīmūnyiita tondū nīmamenyire aaragia ūhoro wao na ngerekano īyo, no nīmetigagīra kīrīndī; nī ūndū ūcio magītīgana nake, magītīhī.

Kūrīha Igooti kūrī Kaisari

¹³ Thuutha ūcio magītūma Afarisai amwe na Aherodia kūrī Jesū nīguo mamūtege na mīario yake. ¹⁴ Magīuka kūrī we makīmūwīra atīrī,

“Mūrutani, nītūū atī ūrī mūdū wa ma. Ndwītigagīra andū, tondū ndūrūmbūyagia ūrīa mahaana; no ūrutanaga ūhorō wa Ngai na ma. Rīu-rī, nī kwagīrīre kūrūtīra Kaisari mbeeca cia igooti, kana aca?*

¹⁵ Tūrutage kana tūtikarutage?”

No tondū Jesū nīamenyaga ūhinga wao, akīmooria atīrī, “Mūrenda kūngeria nīkī? Ta ndeherai dinari ndīmīone.” ¹⁶ Makīmūrehera dinari īyo, nake akīmooria atīrī, “Mbica īno na rītwa rīrī nī cia ū?”

Nao makīmūcookeria atīrī, “Nī cia Kaisari.”

¹⁷ Nake Jesū akīmeera atīrī, “Rutagīrai Kaisari kīrīa kīrī gīake, na mūrutagīre Ngai kīrīa kīrī gīake.”

Nao makīgegīo nīwe.

Ūhiki Hīndī ya Kūrīūka

¹⁸ Ningī Asadukai, arīa moigaga atī gūtīrī ūhorō wa kūrīūka magīūka kūrī Jesū na makīmūūria atīrī, ¹⁹ “Mūrutani, Musa aatwandīkīire atī mūrū wa nyina na mūdū angīkua atige mūtumia atarī na ciana-rī, mūdū ūcio no nginya ahikie mūtumia ūcio watigwo, aciarīre mūrū wa nyina ciana.

²⁰ Na rīrī, kwarī aanake mūgwanja a nyina ūmwe. Wa mbere akīhikania na agīkua, na ndatige ciana. ²¹ Nake wa keerī akīhikia mūtumia ūcio wa ndigwa, no o nake agīkua na ndatige ciana. O na wa gatatū nake agīka o ūguo. ²² Ūhorō wa ma nī atī, gūtīrī o na ūmwe wa acio mūgwanja watigire ciana. Thuutha wao othe, mūtumia ūcio o nake agīkua. ²³ Rīu-rī, hīndī ya kūrīūka mūtumia ūcio agaakorwo arī wa ū, nīgūkorwo othe mūgwanja nīmamūhikītie?”

²⁴ Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Nīmūhītītie tondū mūtīū Maandīko kana hinya wa Ngai? ²⁵ Rīrīa akuū makaarīūka, matikahikania kana mahike; magaatūka ta arāka arīa marī kūu igūrū. ²⁶ Naguo ha ūhorō wa akuū kūrīūka-rī, kaī mūtathomete ibuku-inī rīa Musa, ūhorō ūkonī kīhinga kīrīa kīahīaga, na ūrīa Ngai aamwīre atīrī, ‘Nī nī nī Ngai wa Ibrahīmu na Ngai wa Isaaka, o na Ngai wa Jakubu?’ ²⁷ We ti Ngai wa arīa akuū, no nī wa arīa marī muoyo. Inyuū mūhītītie mūno.”

Rīathani rīrīa Inene

²⁸ Na rīrī, mūrutani ūmwe wa watho nīokire akīgua makīaria. Aamena atī Jesū nīamacookeirie icookio rīega-rī, akīmūria atīrī, “Harī maathani marīa mangī mothe-rī, nī rīrīkū rīa bata mūno?”

²⁹ Jesū agīcookia atīrī, “Rīathani rīrīa rīa bata mūno nī rīrī: ‘Thikīrīria, inyuū Isiraeli, Mwathani Ngai witū, Mwathani nī ūmwe. ³⁰ Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na meciiria maku mothe, na hinya waku wothe.’ ³¹ Narīo rīa keerī nī rīrī: ‘Endaga mūdū ūrīa ūngī o ta ūrīa wīendete wee mwene.’ Gūtīrī rīathani rīngī inene kūrī macio.”

³² Nake mūdū ūcio agīcookia atīrī, “Mūrutani, ti-itherū nīwoiga wega atī Ngai nī ūmwe na gūtīrī ūngī tīga we! ³³ Ningī ūmwende na ngoro yaku yothe, o na ūmenyo waku wothe, o na hinya waku wothe; o nakuo kwenda mūdū ūrīa ūngī o ta ūrīa wīendete wee mwene, ūcio nī ūndū ūrī bata gūkīra maruta mothe ma njino na magongona.”

³⁴ Rīrīa Jesū oonire nīacookia wega, akīmwīra atīrī, “Wee-rī, ndūrī haraaya na ūthamaki wa Ngai.” Na kuuma hīndī īyo gūtīrī mūdū wacookire kūmīrīria kūmūria ciūria ingī.

* **12:14** Andū nīmaarutaga mbeeca cia igooti kūrī būrūrī ūrīa wamathaga. Ayahudi matiakenagio nī ūhorō ūcio, na angī nīmaregaga kūrīruta.

Kristũ nĩ Mũriũ Wa ũ?

³⁵ Na rĩrĩ, Jesũ akĩrutana nja-inĩ cia hekarũ akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmaga arutani a watho moige atĩ Kristũ nĩ mũrũ wa Daudi? ³⁶ Daudi we mwene, akĩaria arĩ na Roho Mũtheru, oigire atĩrĩ:

“Mwathani eerire Mwathani wakwa atĩrĩ:

“ikara guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo nginya ngaiga thũ ciaku

rungu rwa makinya maku.”’

³⁷ Daudi we mwene aramwĩta ‘Mwathani.’ Angĩgĩtuĩka mũrũwe atĩa?”

Na nĩ haarĩ na gĩkundi kĩnene kĩa andũ kĩamũthikagĩrĩria gĩkenete.

³⁸ Ningĩ Jesũ akĩrutana, akiuga atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩrei arutani a watho. Mendete gũthĩ mehumbĩte nguo iria ndaaya† na kũgeithagio nĩ andũ othe rĩrĩa mekũgera ndũnyũ-inĩ, ³⁹ na makenda gũikaragĩra itĩ iria cia bata thunagogi-inĩ, na gũikara handũ ha andũ arĩa atũku maruga-inĩ.

⁴⁰ Na no-o matoonyagĩrĩa nyũmba cia atumia a ndigwa makamatunya indo ciao, na nĩguo meyonanie, makahooya mahooya maraihu. Andũ ta acio nĩ makaaherithio mũno makĩria.”

Iruta rĩa Mũtumia wa Ndigwa

⁴¹ Jesũ agũikara thĩ ang’etheire harĩa heekagĩrwo maruta,‡ akĩũrorera ũrĩa gĩkundi kũu kĩaohothaga. Andũ aingĩ itonga makĩhotha mbeeca nyingĩ. ⁴² No mũtumia ũmwe wa ndigwa warĩ mũthĩni agũika akĩhotha tũthendi twĩrĩ tũnini mũno twa gĩcango tũrĩa twarĩ mũigana wa mbeeca ĩmwe.§

⁴³ Jesũ agĩta arutwo ake harĩ we, akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũtumia ũyũ wa ndigwa mũthĩni nĩekĩra mbeeca nyingĩ kĩgĩina-inĩ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. ⁴⁴ Acio angĩ othe maheana kũringana na ũingĩ wa ũtonga wao, no mũtumia ũyũ aheana kĩrĩa giothe oima nakĩo, o na arĩ mũthĩni-rĩ, aheana mũthithũ wake wothe.”

13

Imeryithia cia Hĩndĩ ya Mũthia

¹ Na rĩrĩa Jesũ oimaga hekarũ-inĩ, ũmwe wa arutwo ake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, ta rora! Mahiga maya kaĩ nĩ manene-ĩ!* Kaĩ nyũmba ici nĩ thaka-ĩ!”

² Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩũrona nyũmba ici nene ũũ? Gũtirĩ ihiga o na rĩmwe rĩa maya rĩgaakorwo rĩrĩ igũrũ wa rĩrĩa rĩngĩ; mothe nĩmakamomorwo.”

³ Rĩrĩa Jesũ aikarĩte thĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ ang’etheire hekarũ-rĩ, Petero na Jakubu na Johana na Anderea makĩmũũria marĩ keheri-inĩ atĩrĩ,

⁴ “Ta twĩre, maũndũ macio mageekĩka rĩ? Na kĩmenyithia atĩ maũndũ macio marĩ hakahĩ gwĩkĩka nĩ kĩrĩkũ?”

⁵ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩrei mũtikanahenio nĩ mũndũ o na ũrĩkũ. ⁶ Andũ aingĩ nĩ magooka na rĩitwa rĩakwa makiugaga atĩrĩ, ‘Nũ nĩ nĩ Kristũ,’ na nĩmakaheenia andũ aingĩ. ⁷ Rĩrĩa mũkaigua

† 12:38 Arutani a watho mekagĩra kanjũ ndaihu mũno hakahĩ kũhutia thĩ. ‡ 12:41 Ithandũkũ rĩa mũhothi rĩaigagwo kũrĩa andũ-a-nja maahooyagĩra; arũme matiagiragio gũtoonya kuo.

§ 12:42 Gaka nĩko gathendi karĩa kaarĩ kanini mũno thĩni wa Palestina hĩndĩ iyo. Mũtumia ũyũ wa ndigwa aarehire tũthendi twĩrĩ, na no tuo aarĩ natuo. * 13:1 Maandĩko ma tene moigaga mahiga ma hekarũ ĩyo maarĩ manene mũno; mamwe maarĩ na ũraihi wa buti mĩrongo ĩtatũ na mũgwanja (37), warĩ wa buti ikũmi na inyanya (18), na buti ikũmi na igĩrĩ (12) kũraiha na igũrũ.

mbaara na mūhuhu wa mbaara mūtikanamake. Maūndū ta macio no nginya mekike, no rīrī, ithirō ti rīkinyu. ⁸ Rūrīrī nīrūgookīrīra rūrīa rūngī, na ūthamaki ūūkīrīre ūthamaki ūrīa ūngī. Nīgūkaagīa na ithingithia kūdū na kūdū, o na kūgīe ng'aragu. Maūndū maya nī kīambīrīria kīa ruo ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwo.

⁹ “No inyuī-rī, ikaragai mwīguite. Nīmūkaneanwo kūrī ciama cia athuuri na mūhūrwo iboko thīnī wa thunagogi. Nīmūkarūgama mbere ya aathani na athamaki nī ūndū wakwa, mūtuīke aira akwa kūrī o. ¹⁰ Naguo Ūhoro-ūrīa-Mwega no nginya wambe ūhunjio kūrī ndūrīrī ciothe. ¹¹ Rīrīa rīothe mūkaanyiitwo mūtwarwo mūgaciirithio, mūtikanetange mūgīciirīa ūrīa mūkoiga. Inyuī mūkoiga o ūrīa mūkaahotithio hīndī iyo, nīgūkorwo ti inyuī mūgaakorwo mūkīaria, no nī Roho mūtheru.

¹² “Mūdū nīagakunyaīra mūrū wa nyina ooragwo, na ithe wa mūdū akunyaīre mwana wake, o na ciana nīkaremera aciari a cio na imoragithie. ¹³ Andū othe nīmakamūmena nī ūndū wakwa, no ūrīa ūgaakīrīrīria nginya hīndī ya mūthia nīakahonoka.

¹⁴ “Rīrīa mūkoona kīrīa kīrī thaahu na gīa kūrehe ihooru kīarūgama harīa gītāgīrīrwo nī kūrūgama-rī, (ūrīa ūrathoma nīamenye ūhoro ūcio), hīndī iyo arīa marī Judea nīmoorīre irīma-inī. ¹⁵ Mūdū ūrīa wothe ūgaakorwo arī nyūmba yake igūrū ndakanaharūrūke kana atoonye kūruta kīndū nyūmba. ¹⁶ Nake mūdū ūrīa ūgaakorwo arī mūgūnda ndagacooke mūcī kūgīira nguo ciake. ¹⁷ Kai atumia arīa magaakorwo marī na nda na arīa magaakorwo makīongithia hīndī iyo nīmagakorwo marī na haaro-i! ¹⁸ Hooyagai Ngai atī maūndū macio matikanakinye hīndī ya heho, ¹⁹ nī ūndū matukū macio gūgaakorwo na mīnyamaro itarī yoneka īngī tayo kuuma kīambīrīria rīrīa Ngai ombire thī nginya rīu, na gūtikonoka īngī tayo. ²⁰ Tiga Mwathani anyihanyihirie matukū macio, gūtīrī mūdū ūngīgatigara. No tondū wa andū ake arīa aamūre, matukū macio nīmagakuhīhio. ²¹ Hīndī iyo mūdū o na ūrīkū angīkamwīra atīrī, ‘Kristū arī haha!’ kana amwīre atīrī, ‘Kristū arī haarīa!’ mūtikanetīkie ūhoro ūcio. ²² Nīgūkorwo Kristū a maheeni na anabī a maheeni nīmakeyumīria monanīe morirū na maringe ciama nīguo mahīthie andū arīa aamūre, korwo no kūhoteke. ²³ Nī ūndū ūcio-rī, ikaragai mwīguite tondū nīdamwīra maūndū mothe mbere ya ihinda rītanakinya.

²⁴ “No ihinda-inī rīu, thuutha wa maūndū macio ma mīnyamaro, “ ‘rīua nīrīkagīa nduma, naguo mweri ndūkaara;

²⁵ njata nacio nīkaagūa kuuma igūrū, namo maahinya ma igūrū nīmakenyenyo.’

²⁶ “Hīndī iyo andū nī makoona Mūrū wa Mūdū agīuka arī thīnī wa matu, arī na hinya mūngī mūno o na rīrī. ²⁷ Nake nīagatūma arāika ake macookanīrīrie andū ake arīa aamūre kuuma mīena ina īrīa yumaga rūhuhū, o na kuuma ituri ciothe cia thī na cia igūrū.

²⁸ “Na rīrī, mwīrutei na mūkūyū: Rīrīa honge ciaguo ciarīkia gūthandūra na ciaruta mathangū-rī, nīmūmenyaga atī hīndī ya rīua īrī hakuhī. ²⁹ Ūguo noguo, rīrīa mūkoona maūndū macio magūkīka mūkaamenya ihinda rīrī hakuhī, rīrī o mūromo-inī. ³⁰ Ngūmwīra atīrī na ma, rūciarō rūrū rūtīgaathira nginya maūndū macio mothe makaahingio. ³¹ Igūrū na thī nīgathira, no ciugo ciakwa itigathira.

Gütirĩ Mündũ ũũ Mũthenya na Ithaa

³² “Gütirĩ mündũ o na ũrikũ ũũ ũhoro wa mũthenya ũcio kana ithaa rĩu, o na araika a igũrũ matiũũ, o na Mũriũ ndooi, tiga lthe wiki! ³³ Ikaragai mwĩguĩte! Ikaragai mwĩhũgĩte! Mũtiũũ rĩrĩa ihinda rĩu rĩgaakinya. ³⁴ Gũkahaana ta mündũ ũgũthĩ rũgendo ũrĩa atigaga egaira ndungata ciake irorage mũciũ, o ndungata akamihe wĩra wayo, na agatiga atha mũikaria wa mũrango o nake aikarage ehũũgĩte.

³⁵ “Nĩ ũndũ ũcio, ikaragai mwĩguĩte tondũ mũtiũũ rĩrĩa mwene mũciũ agacooka, kana agooka hwaĩ-inĩ, kana ũtukũ gatagatĩ, kana ngũkũ ikĩgamba, o na kana gũgĩthererũka. ³⁶ O rĩrĩa angĩũka-rĩ, mũtikanareke amũkore mwĩrigĩtwo. ³⁷ ũguo ngũmwĩra, noguo ngwĩra andũ othe, atĩrĩ, ‘Ikaragai mwĩguĩte.’”

14

Jesũ Gütĩrĩrio Maguta arĩ Bethania

¹ Na rĩrĩ, gwatigaire o mũthenya ũrĩ nĩguo kũgĩe na Gĩathĩ kĩa Bathaka na kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mũĩkĩre Ndawa ya Kũmbia,* nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho nĩmacaragia ũrĩa mangĩnyitithia Jesũ na njĩra ya wara nĩguo mamũũrage. ² Makiuga atĩrĩ, “No tũtingĩmũnyiita hĩndĩ ya Gĩathĩ, tondũ andũ mahota kũruta haaro.”

³ Na rĩrĩa arĩ itũũra-inĩ rĩa Bethania kwa mündũ wetagwo Simoni ũrĩa warĩ na mangũ, aikarĩte metha-inĩ akĩrĩa irio-rĩ, nĩhookire mündũ-wa-nja arĩ na cuba ya maguta ma goro mũno na manungi wega. Akĩũraga cuba ĩyo na akĩmũitĩrĩa maguta macio mũtwe.

⁴ Andũ amwe arĩa maarĩ kuo makĩigua ũũru, makĩũrania atĩrĩ, “Maguta maya maitangwo ũguo nĩkĩ? ⁵ Maguta macio nĩmangĩendio mbeeca ikĩrĩte mũcara wa mündũ wa mwaka mũgima nacio mbeeca icio iheo athĩni.” Magĩkũuma mündũ-wa-nja ũcio marĩ na ũũru.

⁶ Nowe Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Tiganai nake, mũramũtanga nĩkĩ? Nĩanjĩka ũndũ mwega mũno. ⁷ Athĩni marĩkoragwo na inyuũ hĩndĩ ciothe na no mũmateithie hĩndĩ ĩrĩa yothe mũngĩenda. No nĩ mũtirĩkoragwo na nĩ hĩndĩ ciothe. ⁸ Anjĩka o ũrĩa angĩahota. Aĩfĩrĩa mwĩrĩ wakwa maguta o mbere nĩ ũndũ wa kũhaarĩria gũthikwo gwakwa. ⁹ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, kũrĩa guothe ũhoro-ũyũ-Mwega ũkaahunjagio thĩni wa thĩ, ũguo eka nũkeeragwo andũ nĩgeetha arĩkanagwo.”

¹⁰ Hĩndĩ ĩyo Judasi Mũisikariota, ũmwe wa arĩa ikũmi na eerĩ, agĩthĩ kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene agakunyanĩre Jesũ kũrĩ o. ¹¹ Nao magĩkena mũno maigua ũguo na makĩmwĩra nĩmekũmũhe mbeeca. Nĩ ũndũ ũcio Judasi agĩcaria mweke wa kũmũneana kũrĩ o.

Jesũ Kũrĩanĩra Gĩathĩ kĩa Bathaka na Arutwo Ake

¹² Mũthenya wa mbere wa Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mũĩkĩre Ndawa ya Kũmbia, o ũrĩa wathĩnjagwo gatũrũme ka Bathaka-rĩ, arutwo a Jesũ makĩmũria atĩrĩ, “Ŭkwenda tũthĩ kũ tũkahaarĩrie nĩguo ũkarĩre irio cia Bathaka kuo?”

¹³ Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma arutwo ake eerĩ akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũtoonye itũũra, na nĩ mũgũcemanĩa na mündũ ũkũũte ndigithũ ya maaĩ. Mũrũmĩrĩrei. ¹⁴ Kũrĩa egũtoonya mwĩre mwene nyũmba ĩyo atĩrĩ,

* **14:1** Gĩathĩ kĩa Bathaka kĩarĩrikanagia Ayahudi ũrĩa mũraika wa Ngai aahĩtũkĩre mũciũ yao agĩthĩ kũũraga marigithathi ma andũ a Misiri.

'Mūrutani arooria atīrī, nyūmba yakwa ya ageni ĩrī ha, harīa ingīrīra irio cia Bathaka na arutwo akwa?' ¹⁵ Nake nīekūmuonia nyūmba nene ya igūrū ĩkīrītwo indo na igathondekwo wega. Haarīria irio cia Bathaka ĩtū kuo."

¹⁶ Arutwo acio makiomagara, magītoonya itūūra, magīkora maūndū mahaana o ta ūrīa Jesū aamerīte. Nī ūndū ūcio makīhaarīria irio cia Bathaka.

¹⁷ Na gwakinya hwaī-inī, Jesū agīkinya kuo marī na arutwo arīa ikūmi na eerī. ¹⁸ Maikarīte metha-inī makīrīa akīmeera atīrī, "Ngūmwīra atīrī na ma, ūmwe wanyu nīekūngunyanīra, ūmwe wa arīa mararīanīra na nīi."

¹⁹ Makīnyiitwo nī kīeha mūno, na o ūmwe akamūūria atīrī, "Ti-itherū hihī nī nīi?"

²⁰ Jesū akīmcookeria akīmeera atīrī, "Nī ūmwe wanyu inyuī ikūmi na eerī, ūrīa ūgūtobokanīria mūgate mbakūri-inī hamwe na nīi. ²¹ Mūrū wa Mūndū egūthīi o ta ūrīa ūhorō wake wandīkītwo. No mūndū ūrīa ūgaakunyanīra Mūrū wa Mūndū kaī arī na haaro-! Nī kaba mūndū ūcio atangīaciarirwo."

²² Nīngī o makīrīāga-rī, Jesū akīoya mūgate, agīcookia ngaathō, agīcooka akīwenyūranga, akīhe arutwo ake, akiuga atīrī, "Oyai; ūyū nīguo mwīrī wakwa."

²³ Agīcooka akīoya gīkombe, agīcookia ngaathō akīmanengera, nao othe magīkīnyūra.

²⁴ Akīmeera atīrī, "Īno nīyo thakame yakwa ya kīrīkanīro, ĩrīa ĩtītwo nī ūndū wa andū aingī. ²⁵ Ngūmwīra atīrī na ma, ndikūnyua rīngī ndibeī ya maciaro ma mūthabībū, ngīnya mūthenya ūrīa ngaamīnyua ĩrī njerū ūthamaki-inī wa Ngai."

²⁶ Na maarīkia kūina rwīmbo, makiomagara magīthīi kīrīma-inī kīa Mītamaiyū.

Jesū Kwaria ūrīa Petero Arīmūkaana

²⁷ Nake Jesū akīmeera atīrī, "Inyuī inyuothe nīmūrīndirika, nīgūkorwo nī kwandīkītwo atīrī:

"Nīngaringa mūrīthi, nacio ng'ōndu ihurunjūke.'

²⁸ No ndaariūka, nīngamūtongoria gūthīi Galīi."

²⁹ Petero akīmwīra atīrī, "O na othe mangīgūtīrika, nīi ndīngīgūtīrika."

³⁰ Nake Jesū akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, "Ngūkwīra atīrī na ma, ūmūthī, o ūtukū ūyū, ngūkū ĩtanakūga keerī, nīūrīngaana maita matatū."

³¹ No Petero akīaria ahinyīrīrie, akiuga atīrī, "O na angīkorwo ndīrīkuanīra nawe, nīi ndīngīgūkaana!" O na acio angī othe makiuga o ūguo.

Mūgūnda-inī wa Gethisemane

³² Nao magīkinya handū heetagwo Gethisemane, nake Jesū akīra arutwo ake atīrī, "Ikarai haha thīi ngahooe." ³³ Akīoya Petero na Jakubu na Johana agīthīi nao, na o hīndī ĩyo akīnyiitwo nī kīeha kīnene na agīthīnīka mūno. ³⁴ Akīmeera atīrī, "Ngoro yakwa nīraigua kīeha mūno o ta ingīkua, ikarai haha na mwīhūge."

³⁵ Na aathiathia hanini, akīgūthia thī, akīhooya atī korwo kwahoteka, ĩhinda rīu rīmweherere. ³⁶ Akiuga atīrī, "Abba, Baba, maūndū mothe

nĩmahotekaga nĩwe. Njehereria gĩkombe gĩkĩ. No ti ũrĩa ngwenda nĩ, no nĩ ũrĩa wee ũkwenda.”

³⁷ Ningĩ agĩcooka harĩ arutwo ake akĩmakora makomete. Akĩũria Petero atĩrĩ, “Simoni, kaĩ ũkomete? Ndũngĩhota gũikara ithaa rĩmwe wĩguĩte?”

³⁸ Mwĩhũgagai na mũhooyage nĩgeetha mũtikagwe magerio-inĩ. Ngoro nĩyenda, no mwĩrĩ ndũrĩ na hinya.”

³⁹ O rĩngĩ agĩthĩ akĩhooya o ũguo. ⁴⁰ Na acooka rĩngĩ harĩ, agĩkora makomete tondũ nĩmahĩtĩtwo nĩ toro. Nao makĩrigwo nĩ ũrĩa mangĩmwĩra.

⁴¹ Ningĩ agĩũka ihinda rĩa gatatu akĩmooria atĩrĩ, “O na rĩu mũrĩ o toro, o mũhurũkite? Kinyiai hau! Ithaa nĩrĩakinya. Atĩrĩrĩ, Mũrũ wa Mũndũ nĩakunyanĩrwo akaneanwo moko-inĩ ma andũ ehia. ⁴² Ũkĩrai, tũthĩ! Ũrĩa ũkũngunyanĩra nĩarooka.”

Jesũ Kũnyĩtwo

⁴³ O akĩaragia-rĩ, Judasi, ũmwe wa arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, agĩkinya. Ookire arĩ na gĩkundi kĩnene kĩa andũ marĩ na hiũ cia njora na njũgũma, matũmĩtwo nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho na athuuri.

⁴⁴ Judasi ũcio wamũkunanĩre nĩamaheete kĩmenyithia akameera atĩrĩ, “Ũrĩa ndĩmumunya nĩwe; mũmũnyĩite na mũmũtware arangĩrwo.”

⁴⁵ Judasi o rĩmwe agĩthĩ harĩ Jesũ, akĩmwĩta atĩrĩ, “Rabii!” na akĩmũmumunya. ⁴⁶ Nao andũ acio makĩguthũkĩra Jesũ makĩmũnyĩita.

⁴⁷ Na ũmwe wa arĩa maarũngĩ hakuhĩ agĩcomora rũhiũ rwake rwa njora agĩtinia gũtũ kwa ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene.

⁴⁸ Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Kaĩ ndĩ mũtongoria wa akararia a watho atĩ nĩkĩo muoka kũũnyĩita mũrĩ na hiũ cia njora na njũgũma?”

⁴⁹ Ndĩratũũraga na inyuĩ hekarũ-inĩ ngĩrutanaga mũthenya o mũthenya na mũtingũnyĩita. No rĩrĩ, Maandĩko no nginya mahiinge.” ⁵⁰ Hĩndĩ iyo arutwo ake othe makĩmũtiganĩria, makĩũra.

⁵¹ Na mwanake ũmwe ũteehumbĩte kĩndũ tiga taama wa gatani akĩrũmĩrĩra Jesũ. Na rĩrĩa maamũnyĩitire, ⁵² agĩtiga taama wake nao, akĩũra e njaga.

Jesũ Gũtwarwo Mbere ya Kĩama

⁵³ Nao andũ acio magĩtwara Jesũ kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene othe, na athuuri na arutani a watho makĩgomana hamwe. ⁵⁴ Petero akĩmũrũmĩrĩra arĩ haraaya o nginya agĩkinya nja ya mũciũ na mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene. Agĩkarania na thĩgari kũu agĩota mwaki.

⁵⁵ Na rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, o na Kĩama kũu gĩothe,† magĩcaria ũira wa kũũragithia Jesũ, no mationire. ⁵⁶ Na andũ aingĩ nĩmarutire ũira wa maheeni, no ũira wao ũkĩaga kũiguana.

⁵⁷ Gũgĩcooka gũkĩrũgama andũ amwe, nao makĩruta ũira wa maheeni makiuga atĩrĩ, ⁵⁸ “Nĩtwaiguire akiuga atĩrĩ, ‘Nĩngatharia hekarũ ĩno yakĩtwo nĩ andũ, na njake ĩngĩ ĩtakĩtwo nĩ mũndũ na ihinda rĩa mĩthenya ĩtatũ.’ ” ⁵⁹ No o na moĩga ũguo, ũira wao ũkĩaga kũiguana.

⁶⁰ Hĩndĩ iyo mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene akĩrũgama gatagatĩ kao, akĩũria Jesũ atĩrĩ, “Kaĩ wee ũtari na ũndũ ũngĩcookia? Nĩ ũhoro ũrĩkũ ũyũ ũrathitangwo nago?” ⁶¹ No Jesũ agĩkĩra ki, na ndacookie ũndũ.

† 14:55 Kĩama gĩa Sanihedirini gĩakoragwo na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na athuuri, na arutani a watho wa Musa.

O rĩngĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ũrĩa Mũrathime?”

⁶² Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩĩ nĩ nĩ. Na nĩmũkona Mũrũ wa Mũndũ aikarĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ũrĩa-ũrĩ-Hinya, na agĩũka arĩ igĩrũ rĩa matu.”

⁶³ Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene agĩtembũranga nguo ciake. Akĩũria atĩrĩ, “Tũgũkĩbatario nĩ aira angĩ a kĩ? ⁶⁴ Nĩmweiguĩra akĩruma Ngai. Mũgwĩciĩria atĩa?”

Nao othe makĩmũtuĩra atĩ aagĩrĩrwo nĩ kũũragwo. ⁶⁵ Hĩndĩ ĩyo amwe makĩambĩrĩria kũmũtuĩra mata, na makĩmũhumbĩra ũthiũ, makĩmũringa na ngundi makĩmwĩraga atĩrĩ, “Ta kĩrathe ũhoru.” Nacio thigari ikĩmuoya, ikĩmũhũira.

Petero Gũkaana Jesũ

⁶⁶ Na hĩndĩ ĩyo Petero aikarĩte o hau nja-rĩ, ũmwe wa ndungata cia airĩtu cia mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene akĩgerera ho. ⁶⁷ Rĩrĩa oonire Petero agĩota mwaki, akĩmũrora wega.

“Akĩmwĩra atĩrĩ, ‘O nawe uuma hamwe na Jesũ ũcio wa Nazarethi.’”

⁶⁸ Nowe Petero agĩkaana ũhoru ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndiũĩ ũhoru ũcio, o na ndiramenya nĩ atĩa ũroiga,” na akiumagara agĩthĩ itoonyero-inĩ.

⁶⁹ Na rĩrĩa ndungata ĩyo ya mũirĩtu yamuonire ho, o rĩngĩ ikĩĩra arĩa maarũngĩi ho atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩ ũmwe wao.” ⁷⁰ No Petero agĩkaana ũhoru ũcio rĩngĩ.

Thuutha wa kahinda kanini, arĩa maarũgamĩte hakuhĩ makĩĩra Petero atĩrĩ, “Ti-itherũ ũrĩ ũmwe wao, nĩ ũndũ wĩ Mũgalili.”[‡]

⁷¹ Nake akĩambĩrĩria kwĩhĩta akiugaga atĩrĩ, “Nĩĩ ndiũĩ mũndũ ũyũ mũraaria ũhoru wake.”

⁷² O hĩndĩ ĩyo ngũkũ igĩkũga hĩndĩ ya keerĩ. Nake Petero akĩrĩrikana ũhoru ũrĩa Jesũ aamwĩrĩte atĩrĩ, “Ngũkũ ĩtanakũga keerĩ nĩũrĩngaana maita matatũ.” Nake akĩambĩrĩria kũrĩra.

15

Jesũ Gũtwarwo Mbere ya Pilato

¹ Na rĩrĩ, rũciinĩ tene, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri, na arutani a watho, na Kĩama gĩothe magĩtua ũrĩa megwĩka. Makĩoha Jesũ, makĩmũtwaru, makĩmũneana kũrĩ Pilato.

² Nake Pilato akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũthamaki wa Ayahudi?”

Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩĩ, ũguo woiga nĩguo.”

³ Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene makĩmũthitangĩra maũndũ maingĩ.

⁴ Nĩ ũndũ ũcio Pilato akĩmũũria o rĩngĩ atĩrĩ, “Kaĩ wee ũtarĩ na ũndũ ũgũcookia? Ta rora maũndũ marĩa mothe maragũthitangĩra.”

⁵ No Jesũ ndaigana gũcookia ũndũ, nake Pilato akĩgega.

⁶ Na rĩrĩ, kwari mũtugo hĩndĩ ya Iruga rĩu rĩa Bathaka, Pilato nĩamohoragĩra mwohwo ũmwe, o ũrĩa andũ mangĩetirie. ⁷ Na nĩ kwari mũndũ ũmwe wetagwo Baraba woohetwo hamwe na arĩa maambĩrĩrie ngũĩ ya gũũkĩrĩra thirikari na makoora andũ thĩinĩ wa mbũkĩrĩra ĩyo. ⁸ Nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene gĩgĩthĩ harĩ Pilato, gĩkĩmũũria eeke o ũrĩa aamenyerete gwĩka.

[‡] 14:70 Mwarĩrie wa andũ a kuuma Galili warĩ na ngũũrani na wa andũ a kuuma Judea.

⁹ Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ mũkwenda ndĩmuohorere mũthamaki wa Ayahudi?” ¹⁰ Nĩgũkorwo nĩamenyaga atĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene maaneanĩte Jesũ kũrĩ we nĩ ũndũ wa ũiru. ¹¹ No rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene makĩringĩrĩria kĩrĩndĩ kũu kũire Pilato ohore Baraba handũ ha Jesũ.

¹² Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Mũgũkienda njĩke atĩa na mũndũ ũyũ mwĩtaga mũthamaki wa Ayahudi?”

¹³ Nao makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ igũrũ!”

¹⁴ Nake Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nĩkĩ? Nĩ ngero ĩrĩkũ agerete?”

No-o magĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra, makiugaga atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ igũrũ!”

¹⁵ Na tondũ nĩendaga gũkenia kĩrĩndĩ kũu, Pilato akĩmohorera Baraba. Akĩhũrithia Jesũ iboko, agĩcooka akĩmũneana akambwo mũtĩ igũrũ.

Thigari Kũnyũrũria Jesũ

¹⁶ Nacio thigari igĩtwara Jesũ gũikaro-inĩ kĩa barũthi (na nĩkĩo gĩetagwo Puratoria); igĩcookanĩrĩria mbũtũ yothe ya thigari. ¹⁷ Ikĩmũhumba nguo ndaaya ya rangi wa ndathi, igĩcooka igĩtuma thũmbĩ ya mũigua, ikĩmwĩkĩra mũtwe. ¹⁸ Ikĩambĩrĩria kũmũnyũrũria, ikĩmwĩraga atĩrĩ, “Ūkĩrĩ mũhoru, wee mũthamaki wa Ayahudi?” ¹⁹ Ikĩmũhũra na rũthanju mũtwe maita maingĩ ikĩmũtuagĩra mata. Ikĩgũithia thĩ mbere yake, ikĩmũturagĩria ndu ta ikũmũhooya. ²⁰ Na ciarĩkia kũmũnyũrũria-rĩ, ikĩmũruta nguo ĩyo ndaaya ya rangi wa ndathi, ikĩmũhumba nguo ciake mwene. Igĩcooka ikĩmuumagaria ikamwambe mũtĩ igũrũ.

Jesũ Kwambwo Mũtharaba-inĩ

²¹ Na marĩ njĩra thigari ikĩnyiita mũndũ wahĩtũkaga akiuma mĩgũnda-inĩ, wetagwo Simoni wa kuuma Kurene, ithe wa Alekisandero na Rufusi, na ikĩmũkuuithia mũtharaba wa Jesũ na hinya. ²² Igĩgĩkinya Jesũ handũ harĩa heetagwo Golgotha (ũguo nĩ kuuga Handũ hahahaana ta ĩhĩndĩ rĩa Mũtwe). ²³ Ningĩ igĩcooka ikĩmũhe ndibei ĩtukanĩtio na manemane, nake Jesũ akĩrega kũmĩnyua. ²⁴ Igĩkĩmwamba mũtĩ igũrũ. Ikĩgayana nguo ciake, na ũndũ wa gũcicuukĩra mũtĩ nĩguo imenye o ĩrĩa mũndũ egũkuua.

²⁵ Kwarĩ thaa ithatũ cia rũciinĩ rĩrĩa ciamwambire mũtĩ igũrũ. ²⁶ Ũndũ ũrĩa aathitangĩrwo wandĩkĩtuo atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe MŪTHAMAKI WA AYAHUDI.” ²⁷ Ningĩ ikĩamba atunyani eerĩ hamwe nake, ũmwe mwena wake wa ũrĩo, nake ũcio ũngĩ mwena wake wa ũmotho. ²⁸ (Namo Maandĩko makĩhingio marĩa moigaga atĩrĩ, “Aataranĩrio na andũ arĩa aagarari watho.”) ²⁹ Andũ arĩa maahĩtũkagĩra hau nĩmamũrumaga makiinagia mũtwe yao, makoiga atĩrĩ, “Hi! Wee ũngĩratharirie hekarũ na ũmĩake na mũthenya ĩtatũ-rĩ, ³⁰ harũrũka uume mũtharaba-inĩ ũcio, wĩhonokie!”

³¹ O ũndũ ũmwe athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho nĩmamũnyũrũragia, makerana atĩrĩ, “Nĩarahonokagia arĩa angĩ, no ndangĩhota kwĩhonokia we mwene. ³² Kristũ ũyũ, Mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, ta nĩakĩharũrũke rĩu oime mũtharaba-inĩ, nĩguo tuone twĩtĩkie.” O nao arĩa maambanĩrio hamwe nake, makĩmũruma.

Gĩkuũ kĩa Jesũ

³³ Na rĩrĩ, thaa thita cia mũthenya ciakinya, bũrũri wothe ũkĩgĩa nduma nginya thaa kenda. ³⁴ Na thaa kenda Jesũ akĩgũthũka na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Eloi, Eloi, lama sabakithani?” nagueo ũguo nĩ kuuga atĩrĩ, “Ngai wakwa, Ngai wakwa, wandiganĩria nĩkĩ?”

³⁵ Rĩrĩa andũ amwe a arĩa marũngĩi hau maiguire ũguo, makiuga atĩrĩ, “Ta thikĩrĩriai agĩta Elija.”

³⁶ Mũndũ ũmwe agĩteng’era, agĩtobokia thibũnji thiki-inĩ akĩmĩthecerera kamũrangĩ-inĩ akĩhe Jesũ anyue. Akiuga atĩrĩ, “Tiganai nake. Rekei tuone kana Elija nĩegũũka kũmũcuurũria mũtharaba-inĩ.”

³⁷ Nake Jesũ agĩkaya aanĩrĩire, agĩtuĩkana.

³⁸ Nakĩo gĩtambaya kĩa hekarũ gĩgĩatũkana icunjĩ igĩrĩ kuuma igũrũ nginya thĩ.* ³⁹ Na rĩrĩa mũnene-wa-thigari-igana, ũrĩa warũngĩi hau mang’ethanĩire, aiguire ũrĩa akaya na akĩona ũrĩa akua, akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ mũndũ ũyũ oima Mũrũ wa Ngai!” ⁴⁰ Nĩ haarĩ na atumia meeror-agĩra marĩ haraaya. Ũmwe wao aarĩ Mariamu Mũmagidali, na Mariamu nyina wa Jakubu ũrĩa warĩ Mũnini na wa Jose, na Salome. ⁴¹ Rĩrĩa aarĩ Galilĩ, atumia aya nĩo maamũrũmagĩra na makamũtungatagĩra. Ningĩ hau nĩ haarĩ na atumia angĩ aingĩ arĩa mookite nake Jerusalemu.

Gũthikwo kwa Jesũ

⁴² Na tondũ kwarĩ Mũthenya wa Kwĩhaarĩria (nĩguo mũthenya ũrĩa wĩ mbere ya Thabatũ), gwakuhĩrĩria hwaĩ-inĩ-rĩ, ⁴³ Jusufu wa Arimathea, mũndũ warĩ igweta mũno Kĩama-inĩ gĩa athuuri, na we mwene nĩeetagarĩra ũthamaki wa Ngai, agĩthĩ kũrĩ Pilato na ũcamba, akĩhooya etikĩrio akuue mwĩrĩ wa Jesũ.† ⁴⁴ Nake Pilato akĩgega aigua atĩ Jesũ nĩarĩkĩtie gũkua. Agĩta mũthigari ũrĩa mũnene-wa-thigari-igana, akĩmũũria kana Jesũ nĩarĩkĩtie gũkua. ⁴⁵ Rĩrĩa aamenyithirio nĩ mũnene ũcio wa thigari igana atĩ nĩguo kwarĩ, agĩtĩkĩria Jusufu akuue mwĩrĩ ũcio. ⁴⁶ Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩgũra taama wa gatani, agĩcuurũria mwĩrĩ ũcio. Akĩũkũnja na taama ũcio wa gatani, agĩthĩ akĩũga thĩnĩ wa mbĩrĩra yenyetwo rwaro-inĩ rwa ihiga. Agĩcooka akĩgaragarĩa ihiga rĩkĩhinga mũromo wa mbĩrĩra iyo. ⁴⁷ Nake Mariamu Mũmagidali na Mariamu ũrĩa nyina wa Jose makĩona harĩa aigirwo.

16

Kũriũka kwa Jesũ

¹ Na rĩrĩ, Thabatũ yathira, Mariamu Mũmagidali, na Mariamu nyina wa Jakubu, na Salome makĩgũra indo nungi wega nĩgeetha mathĩĩ makahake mwĩrĩ wa Jesũ. ² Mũthenya wa mbere wa kiumia, rũciinĩ tene thuutha wa riũa kũratha, marĩ njĩra magĩthĩĩ mbĩrĩra-inĩ, ³ nĩmoranagia atĩrĩ, “Nũũ ũgũtũgaragarĩria ihiga rĩehere mũromo-inĩ wa mbĩrĩra?”

⁴ No rĩrĩa maatĩrĩre maitho, makĩona ihiga rĩu nĩrĩagaragarĩtio rĩkehera, nĩgũkorwo rĩarĩ inene mũno. ⁵ Na rĩrĩa maatoonyaga mbĩrĩra-thĩnĩ, makĩona mwanake wehumbĩte nguo njerũ ndaaya aikarĩte thĩ mwena wao wa ũrĩo, nao makĩmaka.

⁶ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũmaka. Mũracaria Jesũ ũrĩa wa Nazarethi, ũrĩa ũrambirwo mũtĩ igũrũ. Nĩariũkĩte! Ndarĩ haha. Onei harĩa maramũigĩte. ⁷ No thĩĩ mwĩre arutwo ake o na Petero atĩrĩ, ‘Nĩekũmũtongoria gũthĩĩ Galilĩ. Kũu nĩkuo mũkaamuona, o ta ũrĩa aamwĩrĩre.’”

* **15:38** Gĩtambaya kĩa hekarũ kĩagayanĩtie Handũ-harĩa-Hatheru na Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno. Gwatũkana gwakĩo kuonanirĩe atĩ Kristũ nĩatoonyire kwa Ngai nĩ ũndũ witũ, na agĩtũhingũria njĩra ya gũthĩiiga mbere ya Ngai. † **15:43** Maarĩ na ihenyia rĩa kweheria mwĩrĩ wa Jesũ mũtĩ-igũrũ maũthike mbere ya Thabatũ kwambĩrĩria.

⁸ Atumia acio makiuma hau mbĩrĩra-inĩ makĩinainaga na magegete. Matirĩ mũndũ meerire ũndũ, tondũ nĩmetigagĩra.

(Maandĩko mamwe ma tene matirĩ gacunjĩ gaka kuuma Mariko 16:9-20)

⁹ Mũhenya wa mbere wa kiumia rūciinĩ tene Jesũ ariũka-rĩ, aambire kuumĩrĩra Mariamu Mũmagidali ũrĩa aarutĩte ndaimono mũgwanja.

¹⁰ Nake Mariamu agĩthĩ akĩĩra arĩa maatũire na Jesũ, akĩmakora magĩcakaya na makĩrĩra. ¹¹ Nao maigua atĩ Jesũ nĩariũkĩte, na atĩ Mariamu nĩamuonete, makĩrega gwĩtĩkia.

¹² Thuutha ũcio Jesũ akiumĩrĩra andũ angĩ eerĩ ao, ahaana ũndũ ũngĩ, rĩrĩa maathiaga mĩgũnda-inĩ. ¹³ Andũ acio makĩhũndũka, magĩthĩ makĩĩra arutwo arĩa angĩ; no-o nao makĩrega kũmetĩkia.

¹⁴ Thuutha ũcio Jesũ akiumĩrĩra arutwo arĩa ikũmi na ũmwe makĩrĩa irio; akĩmatetia nĩ ũndũ wa kwaga gwĩtĩkia na nĩ ũndũ wa ũmũ wa ngoro ciao, nĩ ũndũ wa kũrega gwĩtĩkia arĩa maamuonete thuutha wa kũriũka gwake.

¹⁵ Akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ thĩ yothe mũkahunjĩrie andũ othe Ũhoru-ũrĩa-Mwega. ¹⁶ Na mũndũ o wothe ũgetĩkia na abatithio nĩakahonoka, no ũrĩa wothe ũtagetĩkia nĩagatuĩrwo ciira. ¹⁷ Nacio ciamu ici nĩ igatwaranaga na arĩa metũkĩtie: Nĩmakaingata ndaimono thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa; na nĩmakaaria na thiomi njerũ; ¹⁸ na nĩmakanyĩta nyoka na moko mao; na rĩrĩa makaanyua thumu, ndũkamathũkia o na hanini; nĩmakaigagĩrĩra andũ arĩa arũaru moko, nao mahone.”

¹⁹ Mwathani Jesũ aarĩkia kũmaarĩria ũhoru ũcio, agĩtwarwo igũrũ na agĩkara thĩ guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai. ²⁰ Nao arutwo magĩcooka makiumagara na makĩhunja ũhoru kũndũ guothe, nake Mwathani akĩrutithania wĩra nao, na agekĩraga ũhoru wake hinya na ũndũ wa ciamu iria ciatwaranaga na ũhoru ũcio.

LUKA

Ūhoro wa Gütongoria

¹ Andū aingī nīmarīkítie kwandīka ūhoro wa maündū marīa mahingítio gatagatī-inī gaitū, ² o ta ūrīa twaheirwo ūhoro wamo nī arīa meyoneire maündū macio kuuma o kīambīrīria marī aira na ndungata cia ūhoro ūcio. ³ Nī ūndū ūcio, tondū nī mwene nīndūirítie maündū macio mothe wega kuuma kīambīrīria-rī, ngakiona arī wega o na nīi ngwandikīre mūtatarata mwega wa maündū macio, wee mūnene mūgaathe Theofilo, ⁴ nīgeetha ūmenye na ma maündū marīa warutirwo.

Gūciarwo kwa Johana Mūbatithania Kūmenyithanio

⁵ Na rīrī, hīndī rīria Herode aarī mūthamaki wa Judea, nī kwarī mūthīnjīri-Ngai wetagwo Zakaria, warī wa gīkundi kīa athīnjīri-Ngai kīa Abija; kūtumia wake eetagwo Elizabethi na aarī na rūciaro rwa Harūni. ⁶ O eerī maarī arūngīrīru maitho-inī ma Ngai, na nīmathīkagīra maathani ma Mwathani na mawatho mothe matarī na ūcuuke. ⁷ Nao matiarī na twana tondū Elizabethi aarī thaata; na eerī maarī akūrū mūno.

⁸ Na rīrī, mūthenya ūmwe Zakaria nīarutaga wīra wa mūthīnjīri-Ngai arī mbere ya Ngai, tondū rīarī ihinda rīa gīkundi gīake gūtungata-rī, ⁹ nīathuurirwo na nīra ya gūcuukīrwo mīti, kūringana na mūtugo wa ūthīnjīri-Ngai, athī thīni wa hekarū ya Mwathani agacine ūbumba. ¹⁰ Na rīrīa ihinda rīa gūcina ūbumba rīakinyire, kīrīndī gīothe kīrīa kīonganīte nī ūndū wa kūhooya, nī kīahoooyagīra na kūu nja.

¹¹ Hīndī īyo mūraika wa Mwathani akīumīrīra Zakaria, na akīrūgama mwena wa ūrīo wa kīgongona kīrīa gīa gūcinīra ūbumba. ¹² Rīrīa Zakaria aamuonire, akīhahūka na akīiyūrwo nī guoya. ¹³ No mūraika ūcio akīmwīra atīrī: “Zakaria, tīga gwītīgīra; mahooya maku nīmaiguūtwo. Mūtumia waku Elizabethi nīagagūciarīra mwana wa kahī, nawe nīūkamūtua Johana. ¹⁴ Nīūgakena na ūcanjamūke, nī ūndū wake na andū aingī nīmagakenio nīgūciarwo gwake, ¹⁵ nīgūkorwo nīagatuīka mūdū mūnene maitho-inī ma Mwathani. Ndarī hīndī akaanyua ndibeī o na kana kīndū o kīngī kīgagatu kīngītuma mūdū arīo, na nīakaiyūrwo nī Roho Mūtheru kuuma o gūciarwo gwake. ¹⁶ Nake nīakagarūra andū aingī a Isiraēli macokerere Mwathani Ngai wao. ¹⁷ Na nīagathīi mbere ya Mwathani arī na roho na hinya wa Elija, nīguo agarūre ngoro cia maithe mendane na ciana ciao, nao arīa aremī amagarūre magie na ūūgī wa andū arīa athingu, nīgeetha ahaarīrie andū mahote gweterera Mwathani.”

¹⁸ Zakaria akīūrīa mūraika ūcio atīrī, “Ingīmenya ma ya ūhoro ūcio atīa? Nīi ndī mūthuuri mūkūrū o na mūtumia wakwa arī na mīaka mīingī.”

¹⁹ Mūraika ūcio akīmūcookeria atīrī, “Nīi nī nī Gaburieli, ūrīa ūrūgamaga mbere ya Ngai, na nī gūtūmwo ndūmītwo ngwarīrie na ngwīre ūhoro ūyū mwega. ²⁰ Na rīu nīūgūkira ūremwo nī kwaria ngīna mūthenya ūrīa ūndū ūcio ūkaahinga, tondū ndūnetīkia ciugo ciakwa, o icio ikaahinga ihinda rīrīa rīagīrīrie rīakinya.”

²¹ Hīndī ñyo yothe, andũ nĩmetereire Zakaria na makarigagwo nĩ kĩrĩa gĩatũmĩte aikare mũno ũguo thĩinĩ wa hekarũ. * ²² Rĩrĩa oimire, ndaigana kũhota kũmaarĩria; magĩkĩmenya atĩ nĩonete kĩoneki arĩ thĩinĩ wa hekarũ, nĩgũkorwo no kũmaheneria aamahenagĩria na guoko, agĩkara o ũguo atekũhota kwaria.

²³ Rĩrĩa hinda riake rĩa gũtungata† riathirire-rĩ, akĩnũka gwake mũciĩ.

²⁴ Thuutha ũcio Elizabethi mũtumia wake akĩgĩa nda, na handũ ha mũeri itano agĩkara ehithĩte. ²⁵ Akiuga atĩrĩ, “Nĩ Mwathani ũnjĩkĩire ũũ. Matukũ-inĩ maya nĩanjĩkĩte wega na akanjehereria thoni cia kũmenwo nĩ andũ.”

Gũciarwo kwa Jesũ Kũmenyithanio

²⁶ Naguo mweri wa itandatũ wa Elizabethi gũkorwo arĩ na nda-rĩ, Ngai nĩatũmire mũraika Gaburieli athĩ Nazarethi itũura rĩarĩ kũu Galili, ²⁷ akĩmũtũma kũrĩ mũirĩtu gathirange worĩtio nĩ mũndũ wetagwo Jusufu, wa rũciaro rwa Daudi. Mũirĩtu ũcio gathirange eetagwo Mariamu. ²⁸ Mũraika ũcio akĩmuumĩrĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndakũgeithia, wee ũrathimĩtwo mũno! Mwathani arĩ hamwe nawe.”

²⁹ Nake Mariamu agĩthĩnĩka mũno nĩ ũndũ ũcio, na akĩgega akĩrigwo nĩ ũhoro wa ngeithi icio. ³⁰ Nowe mũraika ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mariamu tiga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo nĩũkinyĩrwo nĩ wega wa Ngai. ³¹ Nawe nĩũkũgĩa nda na nĩũgaaciara mwana wa kahĩ, nawe nĩũkamũtua Jesũ. ³² Nake nĩagatuĩka mũnene na ageetagwo Mũrũ-wa-Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. Mwathani Ngai nĩakamũhe gĩtĩ kĩa ũnene kĩa ithe Daudi, ³³ nake nĩagathamakĩra nyũmba ya Jakubu nginya tene; ũthamaki wake ndũgaathira o na rĩ.”

³⁴ Mariamu akĩũria mũraika ũcio atĩrĩ, “Ūndũ ũyũ ũngĩhoteka atĩa, kuona atĩ ndĩ o mũirĩtu gathirange?”

³⁵ Nake mũraika ũcio akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Roho Mũtheru nĩagooka igũrũ riaku naguo hinya wa Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩũgakũhumbĩra, nĩ ũndũ ũcio mwana ũrĩa ũgaaciario nĩ mũtheru na ageetagwo Mũrũ wa Ngai. ³⁶ O na Elizabethi, ũria wa mbarĩ cianyu, o nake nĩekũgia kaana arĩ mũkũrũ, o ũcio weragwo atĩ nĩ thaata, nĩgũkorwo riu arĩ na nda ya mũeri itandatũ. ³⁷ Nĩgũkorwo gũtirĩ ũndũ ũngĩrema Ngai.”

³⁸ Nake Mariamu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ ndungata ya Mwathani. Ndirogũkwo o ta ũguo woiga.” Hīndī ñyo mũraika akĩmũtiga agĩthĩ.

Mariamu Gũceerera Elizabethi

³⁹ Matukũ-inĩ o ro macio, Mariamu akĩhaarĩria, agĩthĩ ahiũhĩte nginya itũura rĩarĩ bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Judea, ⁴⁰ agĩtoonya mũciĩ gwa Zakaria, na akĩgeithia Elizabethi. ⁴¹ Rĩrĩa Elizabethi aigũire ngeithi cia Mariamu-rĩ, kaana gake gakĩambarara karĩ nda yake, nake Elizabethi akĩyũrwo nĩ Roho Mũtheru. ⁴² Akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Wee wĩ mũrathime gatagatĩ ka atumia othe, nako kaana karĩa ũgaaciara nĩkarathime! ⁴³ No nĩ kĩ gĩtũmĩte nĩkwo wega ũũ, atĩ nyina wa Mwathani wakwa no ooke kũnjeerera? ⁴⁴ Ndaigua mũgambo wa ngeithi ciaku wakinya matũ-inĩ makwa, nako kaana karĩa karĩ nda

* **1:21** Andũ meetereire Zakaria oime Handũ-harĩa-Hatheru oke amarathime na kĩrathimo kĩa Harũni kĩa kĩrĩ Ndar 6:24-26. † **1:23** Mũthĩnjĩri-Ngai aatungataga hekarũ-inĩ kiumia kĩmwe harĩ mũeri itandatũ, nĩ kuuga maita meerĩ harĩ mwaka ũmwe.

yakwa kambarara nĩ ũndũ wa gũkeno. ⁴⁵ Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũcio wĩtĩkĩtie aĩ maũndũ marĩa Mwathani amwĩrĩte nĩmakahingio!”

Rwĩmbo rwa Mariamu

⁴⁶ Nake Mariamu akiuga atĩrĩ:

“Ngoro yakwa nĩragoooca Mwathani,

⁴⁷ naguo roho wakwa nĩurakenera Ngai Mũhonokia wakwa,

⁴⁸ nĩgũkorwo nĩaririkanĩte

kwĩnyiihia kwa ndungata yake.

Kuuma rĩu njiarwa ciothe irĩnjĩtaga mũrathime,

⁴⁹ nĩgũkorwo Ũcio ũrĩ Hinya nĩanjĩkĩire maũndũ manene,
nariĩ rĩitwa rĩake nĩ rĩtheru.

⁵⁰ Tha ciake nĩikinyagĩra arĩa mamwĩtigagĩra,
kuuma njiarwa nginya njiarwa.

⁵¹ Nĩekĩte maũndũ ma hinya na guoko gwake;

na arĩa etĩĩ aharaganagia meciiria ma ngoro ciao.

⁵² Nĩaharũrũkĩtie aathani kuuma itĩ-inĩ ciao cia ũnene,
no agatũũgĩra arĩa menyiihagia.

⁵³ Nĩahũũnĩtie arĩa ahũtu na maũndũ mega,
no arĩa itonga akamaingata matarĩ na kĩndũ.

⁵⁴ Nĩateithĩtie Isiraeli ndungata yake,
akaririkana ũhoro wake wa kũiguanĩra tha,

⁵⁵ o ta ũrĩa eerire maithe maitũ,

atĩ nĩakaiguĩra Iburahĩmu hamwe na njiaro ciake tha, nginya tene.”

⁵⁶ Nake Mariamu agĩkara na Elizabethi ta mĩeri itatũ, agĩcooka akĩnũka kwao.

Gũciarwo kwa Johana Mũbatithania

⁵⁷ Na rĩrĩ, ihinda rĩa Elizabethi rĩakinya rĩa gũciara, agĩciara kahĩ.

⁵⁸ Andũ a itũũra rĩake na a mbarĩ ciao makĩigua atĩ Mwathani nĩakĩrĩrĩrie kũmũiguĩra tha, nao magĩkena hamwe nake.

⁵⁹ Mũthenya wa ĩnana wakinya, magĩũka nĩguo maruithie kaana kau, nao meendaga gũgatua Zakaria o ta ũrĩa ithe eetagwo, ⁶⁰ no nyina akĩaria, akiuga atĩrĩ, “Aca! Gegwĩtwo Johana.”

⁶¹ Nao andũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ wa mbarĩ cianyu wĩtagwo rĩitwa rĩu!”

⁶² Nao makĩũria ithe ũrĩa angĩenda gatuuo na ũndũ wa kũmũheneria na moko. ⁶³ Akĩmeetia kahengere ga kwandĩkwo, nake akĩandĩka atĩrĩ, “Rĩitwa rĩako nĩ Johana.” Naguo ũndũ ũcio ũkĩgegĩa andũ othe. ⁶⁴ O hĩndĩ ĩyo akĩhingũka kanua, naruo rũrĩmĩ rwake rũkĩregera, akĩambĩrĩria kwaria, akĩgoooca Ngai. ⁶⁵ Nao andũ othe a itũũra makĩiyũrwo nĩ guoya, makaaragia ũhoro wa maũndũ macio mothe, namo makĩhunja bũrũri-inĩ ũcio wothe wa irĩma wa Judea. ⁶⁶ Nao arĩa othe maiguire ũhoro ũcio makĩgegĩa nĩguo makĩũria atĩrĩ, “Kaĩ kaana gaka gagaatuĩka ũ? Nĩgũkorwo guoko kwa Mwathani kwarĩ hamwe nako.”

Rwĩmbo rwa Zakaria

⁶⁷ Nake ithe Zakaria akĩiyũrwo nĩ Roho Mũtheru, akĩratha ũhoro, akiuga atĩrĩ,

⁶⁸ “Mwathani Ngai wa Isiraeli arogoocwo,
tondũ nĩokĩte na agakũũra andũ ake.

⁶⁹ Nĩatwambararĩirie rũhĩa rwa ũhonokia
thĩnĩ wa nyũmba ya Daudi, ndungata yake

⁷⁰ (o ta ūrīa aarītie matukū ma tene na tūnua twa anabii ake atheru),

⁷¹ rwa gūtūhonokia kuuma kūrī thū ciitū,
na kuuma kūrī guoko kwa arīa othe matūmenaga,

⁷² nīguo aigūire maithe maitū tha,
na aririkane kīrīkanīro gīake gītheru,

⁷³ o mwīhītwa ūrīa eehītīire ithe witū Iburahīmu:

⁷⁴ atī nīagatūhonokia kuuma guoko-inī gwa thū ciitū,
na atūhotithie kūmūtungatagīra tūtārī na guoya,

⁷⁵ tūrī atheru na athingu mbere yake matukū-inī maitū mothe.

⁷⁶ “O nawe, kaana gakwa, nīūgetagwo mūnabii wa Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno;
nīgūkorwo nīūgaathiiaga mbere ya Mwathani nīguo
ūmūthondekagīre njīra ciake,

⁷⁷ na ūmenyithie andū ake ūhoru wa ūhonokio
nī ūndū wa kūrēkerwo mehia mao,

⁷⁸ na tondū wa tha nyingī cia Ngai witū,
tha icio nīgatūma riūa rītūrathīre kuuma igūrū,

⁷⁹ nīgeetha rīarīre arīa matūūraga nduma-inī,
o na arīa matūūraga kīruru-inī gīa gīkuū,

nīguo rītongorie magūrū maitū njīra-inī ya thayū.”

⁸⁰ Nako kaana kau gagīkūra, na gakīgīa hinya roho-inī wako; nake
agītūūra werū-inī nginya hīndī irīa eyumīrie kūrī andū a Isiraeli.

2

Gūciarwo kwa Jesū

¹ Na rīrī, matukū-inī macio, Kaisari Augusito nīarutire watho atī andū
othe a mabūrūri mothe marīa maathanagwo nī Aroma matarwo. ² (Rīrī
nīrīo rīarī itarana rīa mbere rīrīa rīataranirwo hīndī irīa Kuirinio aarī
barūthi wa Suriata.) ³ Nao andū magīthīi kwīyandīkithia o mūdū itūūra-
inī rīake mwene.

⁴ Nī ūndū ūcio Jusufu o nake akīambata kuuma itūūra rīa Nazarethi
kūu Galilī, agīthīi Judea, agīkinya Bethlehemu itūūra rīa Daudi, tondū we
aarī wa nyūmba o na wa mbarī ya Daudi. ⁵ Nake aathiire kuo nīgeetha
makeyandīkithie marī na Mariamu, mūirītu ūrīa endaga kūhikia, nake
aarī mūrītū. ⁶ Na hīndī irīa maarī o kūu, ihinda rīa mwana gūciarwo
rīgikinya, ⁷ Nake Mariamu akīrigithatha kaana ga kahī. Agīkooha na
taama, agīgakomia thīnī wa mūharatī tondū nīmagīte handū ha kūraara
thīnī wa nyūmba ya ageni.

Arūthi na Araika

⁸ Na kūu būrūri ūcio, nī kwarī arīithi maikaraga mīgūnda-inī,
maikarītie mahiū mao ūtukū.* ⁹ Mūraika wa Mwathani akīmoimīrīra,
naguo riiri wa Mwathani ūkīmatherera hau maarī, nao makīnyitwo nī
guoya. ¹⁰ No mūraika ūcio akīmeera atīrī, “Tigai gwītīgīra. Ndamūrehera
ūhoru mwega na wa rīkeno kīnene, ūrīa ūgaatuika wa andū othe.
¹¹ Ūmūthī itūūra-inī rīa Daudi, nīmūciarīrwo mūhonokia; nake nīwe
Kristū ūrīa Mwathani. ¹² Na rīrī, kīrīa kīrīmūmenyithia ūhoru ūcio
nī gīkī: Nīmūrīona gakenge koheetwo na taama gakometio thīnī wa
mūharatī.”

* **2:8** Mahiū ma kūrutwo magongona maarīthagīrio gūkuhī na Bethlehemu mwaka wothe.
Arīithi maamaroraga matikaiywo kana marīo nī nyamū.

13 Na o rĩmwe hakiumĩra gĩkundi kĩnene kĩa araika a igũrũ hamwe na mũraika ũcio, makĩgooca Ngai, makiuga atĩrĩ,

14 “Ngai arokumio kũu igũrũ mũno, nago thayũ ũrogĩa gũkũ thĩ kũrĩ andũ arĩa akenagĩra.”

15 Na rĩrĩa araika acio maamatigire magĩcooka igũrũ-rĩ, arĩithi acio makũrana atĩrĩ, “Nĩtũthĩ Bethlehemu tũkoone ũndũ ũcio wĩkĩkĩte, ũcio Mwathani aatũhe ũhoru wago.”

16 Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩ mahiũhĩte, magĩkora Mariamu na Jusufu o na gakenge kau gakometio thĩnĩ wa mũharatĩ. 17 Na maarĩkia gũkoona, makĩmemerekia ũhoru ũria maaheetwo ũkonĩ kaana kau, 18 nao arĩa othe maũiguire makĩgegio mũno nĩ maũndũ marĩa arĩithi acio maameeraga. 19 Nowe Mariamu akĩiga maũndũ macio mothe ngoro-inĩ yake, na agũkara akĩmeciiragia. 20 Nao arĩithi acio makĩhũndũka, magĩkumagia na makĩgoocaga Ngai nĩ ũndũ wa maũndũ macio mothe magĩute na makoona, o ta ũria meerĩtwo.

Jesũ Gũtwarwo Hekarũ

21 Mũthenya wa kanana wakinya, rĩrĩa ihinda rĩako rĩa kũrua rĩakinyire-rĩ, kaana kau gagĩtuuo Jesũ, rĩtwa rĩrĩa mũraika aakaheete mbere ya nyina kũgĩa nda yako.

22 Na rĩrĩ, rĩria ihinda rĩao rĩa gũtherio rĩakinyire kũringana na Watho wa Musa-rĩ,† Jusufu na Mariamu magĩgatwara Jerusalemu nĩguo magakaneane harĩ Mwathani 23 (o ta ũria kwandĩkitwo Watho-inĩ wa Mwathani atĩrĩ, “Irigithathi rĩothe rĩa kahũ nĩ rĩriamũragĩrwo Mwathani”), 24 na marute igongona kũringana na ũria Watho wa Mwathani uugĩte: “Nĩ ndirahũgi igĩrĩ kana tũtutuura twĩrĩ.”

25 Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ mũndũ kũu Jerusalemu wetagwo Simeoni, warĩ mũthingu na mwĩtigĩri Ngai. Nake aatũire etereire kũhonokio kwa Isiraeli, nake Roho Mũtheru aarĩ hamwe nake. 26 Nĩaguũrĩrio nĩ Roho Mũtheru atĩ ndagakua atoneete Kristũ ũria wa Mwathani. 27 Nake agĩtoonya thĩnĩ wa hekarũ atongoretio nĩ Roho. Na rĩrĩa aciari a kaana kau ti Jesũ, maagatwarire hekarũ thĩnĩ nĩguo mahingie ũria mũtugo wa watho watũte-rĩ, 28 Simeoni agĩkaiyũkia moko-inĩ make na akĩgooca Ngai, akiuga atĩrĩ:

29 “Mwathani Mwene-Hinya, rĩu rekereria ndungata yaku ithĩ na thayũ, o ta ũria wanjĩrĩire.

30 Nĩgũkorwo maitho makwa nĩmonete ũhonokio waku,

31 ũria ũhaarĩirie mbere ya andũ othe,

32 ũrĩ ũtheri wa kũguũrĩria andũ-a-Ndũrĩrĩ, o na riiri kũrĩ andũ aku a Isiraeli.”

33 Nake ithe na nyina makĩgega mũno nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa maarĩrio igũrũ rĩako. 34 Simeoni agĩcooka akĩmarathima akũra Mariamu, nyina wa kaana kau atĩrĩ, “Kaana gaka nĩ gatuũtwo ga kũgũithia na gũũkĩria andũ aingĩ thĩnĩ wa Isiraeli, na gatuũke kimenyithia kĩa kĩa kĩa menagĩrĩrio, 35 nĩgeetha meciiria ma ngoro nyingĩ maguũrio. O na ngoro yaku o nayo nĩgathecwo na rũhiũ rwa njora.”

36 Nĩngĩ nĩ kwarĩ na mũtumia mũnabii, wetagwo Anna mwarĩ wa Fanueli, wa mũhĩrĩga wa Asheri. Mũtumia ũcio aarĩ mũkũrũ mũno; aikarire na mũthuuriwe miaka mũgwanja kuuma ahika, 37 agĩcooka agũkara arĩ wa ndigwa na hĩndĩ iyo aarĩ na miaka mĩrongo ĩnana na

† 2:22 Mũtumia angĩagĩre kaana etagĩrĩra mũthenya mĩrongo ĩna nĩguo acooke athĩ hekarũ akarute igongona rĩa gũtherio.

ina. Nake ndoimaga hekarū-inī, no aatũire kuo ahooyaga Ngai ūtukū na mũthenya, na akehiingaga kũrĩa irio na akahooyaga. ³⁸ Hĩndĩ o iyo agĩũka harĩo, agĩcookeria Ngai ngaatho, na akĩaria ūhoro wa kaana kau kũrĩ arĩa othe meetagirira kuona gũkũurwo kwa Jerusalemu.

³⁹ Rĩrĩa Jusufu na Mariamu maarĩkirie gwĩka maũndũ marĩa mothe maathanĩtuo nĩ watho wa Mwathani-rĩ, magĩcooka Galili, makĩinũka itũũra rĩao kũu Nazarethi. ⁴⁰ Nako kaana kau gagĩkũra, gakĩgĩa na hinya; gakĩyũrwo nĩ ũũgĩ, naguo wega wa Ngai warĩ hamwe nako.

Jesũ arĩ Kamwana thĩnĩ wa Hekarũ

⁴¹ Mwaka o mwaka aciari ake nĩmathiiga Jerusalemu nĩ ũndũ wa Gĩathĩ kĩa Bathaka.† ⁴² Jesũ aakinyia miaka ikũmi na iĩrĩ, makĩambata nake magĩthĩ Gĩathĩ-inĩ kũu kũringana na mũtugo. § ⁴³ Na Gĩathĩ kũu gĩathira, rĩria aciari ake mainũkaga-rĩ, kamwana kau ti Jesũ, gagĩtigwo na thuutha kũu Jerusalemu, no matiamenyire. ⁴⁴ Nao magĩthĩ rũgendo rwa mũthenya mũgima, magĩciiragia atĩ aarĩ gĩkundi-inĩ kĩa. Thuutha ūcio makĩambirĩria kũmũcarĩa kũrĩ andũ a mbarĩ yao o na kũrĩ arata. ⁴⁵ Hĩndĩ iĩria mamwaagire, magĩcooka Jerusalemu makamũcarie. ⁴⁶ Thuutha wa mĩthenya itatũ makĩmũkora hekarũ-inĩ aikarĩte gatagati ka arutani,* amathikĩrĩire na akĩmooragia ciũria. ⁴⁷ Ūrĩa wothe waiguaga akĩaria nĩagegagio nĩ ũmenyo wake na ūrĩa aacookagia. ⁴⁸ Rĩria aciari ake maamuonire, makĩgega. Nyina akĩmũũria atĩrĩ, “Mũriũ, ũgũtwĩka ũguo nĩkĩ? Nĩ na thoguo nĩ tũgũcarĩtie tũrĩ na kĩa mũno.”

⁴⁹ Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũnjarie? Kaĩ mũtooĩ atĩ njagirĩrwo gũkorwo ndĩ nyũmba-inĩ ya Baba?” ⁵⁰ No-o matiataũkĩrwo nĩ ūrĩa aameeraga.

⁵¹ Nake agĩcooka hamwe nao nginya Nazarethi, na nĩamathĩkagĩra. No nyina nĩaigaga maũndũ macio mothe ngoro-inĩ yake. ⁵² Nake Jesũ agĩkũra, akĩũhigaga, na akĩnenehaga, akĩendagwo nĩ Ngai, o na andũ.

3

Johana Mũbatithania Kũhaarĩria Njĩra

¹ Na rĩrĩ, mwaka wa ikũmi na itano wa ūthamaki wa Tiberio Kaisari, hĩndĩ iĩria Pontio Pilato aarĩ barũthi wa Judea, nake Herode aathanaga Galili, na Filipu mũrũ wa ithe aathanaga Iturea na Tarokoniti, nake Lusania agaathana Abilene, ² hĩndĩ iyo Anasi na Kaiafa maarĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene,* ūhoro wa Ngai nĩwakinyĩire Johana mũrũ wa Zakaria arĩ werũ-inĩ. ³ Nake agĩthĩ bũrũri wothe ūrĩa warĩ hakuhi na Rũũrwa Jordani, akĩhunjagia atĩ andũ merire nĩgu marekerwo mehia mao nĩgeetha mabatithio. ⁴ O ta ūrĩa kwandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mũnabii Isaia atĩrĩ:

“Nĩ mũgambo wa mũndũ ũkwanĩrira werũ-inĩ, akoiga atĩrĩ,
‘Haarĩria njĩra ya Mwathani,

† **2:41** Arũme othe a Ayahudi na andũ a mĩcĩ yao maagirĩrwo nĩgũthĩ Jerusalemu ciathi ithatũ o mwaka, nĩcio Bathaka, na Bendegothito, na Gĩathĩ gĩa Ithũnũ. § **2:42** Tũmwana twakinyia miaka ikũmi na iĩrĩ nĩtwambagirĩria kwĩharĩria gũtongoria maũndũ ma ndini. * **2:46** Arutani a watho kana Rabi nĩo mooi maũndũ ma ndini ya Kiyahudi mũno makĩria. * **3:2** Anasi aarĩ mũthĩnjĩri-Ngai kuuma mwaka wa itandatũ mbere ya gũciarwo gwa Kristũ. O na gũtuika aathani a Roma nĩmamweheririe, Ayahudi nĩmamwĩtĩkĩrite. Andũ a Roma nao maathuurire Kaiafa, na nĩ ũndũ ūcio magikorwo marĩ athĩnjĩri-Ngai eerĩ.

rūngariai tūcīra twake.†

⁵ Mīkuru yothe nūgathikwo, nacio irīma ciothe na tūrīma nūkaaraganio. Njīra iria njogomu nūkarūngario, nacio njīra iria itarī njaraganu nūkaaraganio.

⁶ Nao andū othe nīmakona ūhonokio wa Ngai.' "

⁷ Andū aingī nīmathiire kūrī Johana akamatithie, nake akīmeera atūrī, "Inyuī rūciaro rūrū rwa nduīra! Nūū ūmūtaarīte mūūrīre marakara marīa makirīi gūūka? ⁸ Ciarai maciaro maringaine na kwīrira. Na mūtikambīrīrie kwīra na ngoro cianyu atūrī, 'Ithe witū nī Iburahīmu,' Nīgūkorwo ngūmwīra atūrī, Ngai no atūme mahiga maya matuūke ciana cia Iburahīmu. ⁹ Ithanwa nīrīgītwo itina-inī cia mītī, na mūtī o wothe ūtaciara maciaro mega ūrītemagwo ūgaikio mwaki-inī."

¹⁰ Nao andū acio makīmūūria atūrī, "Tūkīagīrīrwo nī gwīka atīa?"

¹¹ Nake Johana akīmacookeria atūrī, "Mūndū ūrīa ūrī na nguo igīrī nīagaire ūrīa ūtarī, nake ūrīa ūrī na irio nīeke o ta ūguo."

¹² Nao etia mbeeca cia igooti‡ o nao magīūka mabatithio, makīmūūria atūrī, "Mūrutani, twagīrīrwo nī gwīkaga atīa?"

¹³ Nake akīmacookeria atūrī, "Mūtigetage mbeeca makīria ya ūrīa mwathītvo mwītage."

¹⁴ Nacio thigari§ ikīmūūria atūrī, "Na ithuī-rī, twagīrīrwo nī gwīkaga atīa?"

Nake agīcicoookeria atūrī, "Mūtigatunyage andū mbeeca na mūtikamaigagīrīre igenyo; na ningī iganagwoi nī mūcaara wanyu."

¹⁵ Na rīrī, andū nīmaikaraga metereire marī na mwīhoko, na othe magecūaranagia ngoro-inī ciao kana hīhi Johana ahota gūkorwo nīwe Kristū. ¹⁶ Nowe Johana akīmacookeria akīmeera othe atūrī, "Nī-rī, ndīmubatithagia na maai. No nī kūrī mūndū ūgūūka ūrī na hinya kūngīra, ūrīa nī itagīrīre kuohora ndigi cia iraatū ciake. We akaamubatithagia na Roho Mūtheru o na mwaki. ¹⁷ Gītarūrū gīake akīnyīitīte na guoko nīguo atherie kīhuhīro gīake, na acookanīrīrie ngano amūkie ikūmbī riake, no nīagacina mahutī na mwaki ūtangīhoreka."

¹⁸ Johana nīataarire andū na ciugo nyingī na akamahunjagīria Ūhorō-ūrīa-Mwega.

¹⁹ Na rīrī, rīrīa Johana aatetirie Herode ūrīa warī mūthamaki tondū wa kūhīkia Herodia, mūtumia wa mūrū wa ithe na nī ūndū wa maūndū marīa mangī mothe mooru eekīte, ²⁰ Herode nīongereire ūndū ūngī mūuru makīria; naguo nī wa kūnyīitithia Johana na kūmuohithia njeera.

Kūbatithio na Rūciaro rwa Jesū

²¹ Hīndī irīa andū othe maarīkirie kūbatithio, o nake Jesū nīabatithirio. Na rīrīa aahooyaga, Igūrū rīkīhingūka, ²² nake Roho Mūtheru agīkūrūka akīūmba igūrū riake arī na mwīrī wahaanaga ta wa ndutura. Naguo mūgambo ūkiuma Igūrū ūkiuga atūrī, "Wee nīwe mūrū wakwa ūrīa nyendetē; na ningengaga mūno nīwe."

† 3:4 Tene njīra nīciathondekagwo mūthamaki angīakorirwo agīthīi kūndū. Johana Mūbatithania ookīte gūthondeka ngoro cia andū arīa meetereire Mūhonokia. ‡ 3:12 Mbeeca cia igooti cionganagio nī Ayahudī o na gūtuūka ciarī cia thirikari ya Roma. Andū acio nīmamenetvo mūno nī ūndū wa gūteithia Aroma. § 3:14 Atongoria amwe a Ayahudī o na ciikaro imwe ciao nīmetīkīrītio kūgia na thigari ciao cia kwīgītīra nī thirikari ya Roma. Andū maathūire mītugo ya thigari, no ti wīra wao.

²³ Na rīrī, Jesū akĩambĩrĩria ūtungata wake aarĩ na ūkūrū wa mĩaka ta mĩrongo itatū. Nao andū meeciiragia atĩ aarĩ mūrū wa Jusufu, mūrū wa Heli, ²⁴ mūrū wa Mathati, mūrū wa Lawi, mūrū wa Meliki, mūrū wa Janai, mūrū wa Jusufu, ²⁵ mūrū wa Matathia, mūrū wa Amosi, mūrū wa Nahumu, mūrū wa Esili, mūrū wa Nagai, ²⁶ mūrū wa Maathi, mūrū wa Matathia, mūrū wa Semeini, mūrū wa Joseki, mūrū wa Joda, ²⁷ mūrū wa Joanani, mūrū wa Resa, mūrū wa Zerubabeli, mūrū wa Shelathieli, mūrū wa Neri, ²⁸ mūrū wa Meliki, mūrū wa Adi, mūrū wa Kosamu, mūrū wa Elimadami, mūrū wa Eri, ²⁹ mūrū wa Joshua, mūrū wa Eliezeri, mūrū wa Jorimu, mūrū wa Mathati, mūrū wa Lawi, ³⁰ mūrū wa Simeoni, mūrū wa Juda, mūrū wa Jusufu, mūrū wa Jonamu, mūrū wa Eliakimu, ³¹ mūrū wa Melea, mūrū wa Mena, mūrū wa Matatha, mūrū wa Nathani, mūrū wa Daudi, ³² mūrū wa Jesii, mūrū wa Obedi, mūrū wa Boazu, mūrū wa Salimoni, mūrū wa Nahashoni, ³³ mūrū wa Aminadabu, mūrū wa Aruni, mūrū wa Hezironi, mūrū wa Perezu, mūrū wa Juda, ³⁴ mūrū wa Jakubu, mūrū wa Isaaka, mūrū wa Ibrahĩmu, mūrū wa Tera, mūrū wa Nahoru, ³⁵ mūrū wa Serugu, mūrū wa Reu, mūrū wa Pelegu, mūrū wa Eberi, mūrū wa Shela, ³⁶ mūrū wa Kainani, mūrū wa Arafakasadi, mūrū wa Shemu, mūrū wa Nuhu, mūrū wa Lameku, ³⁷ mūrū wa Methusela, mūrū wa Enoku, mūrū wa Jaredi, mūrū wa Mahalaleli, mūrū wa Kenani, ³⁸ mūrū wa Enoshu, mūrū wa Sethi, mūrū wa Adamu, mūrū wa Ngai.

4

Jesū Kũgerio

¹ Nake Jesū akiuma kũu Jorodani aiyũrĩtwo nĩ Roho Mũtheru, agĩtarwo nĩ Roho werũ-inĩ, ² kũrĩa aagereirio nĩ mũcukani matukũ mĩrongo ina. Ndaarĩaga kindũ matukũ-inĩ macio, namo maathira agĩkorwo arĩ mũhũtu.

³ Nake mũcukani akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo wee nĩwe Mūrū wa Ngai, ĩra ihiga rĩrĩ ritũike mũgate.”

⁴ Nake Jesū akĩmĩcookeria atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: ‘To mũgate wiki ũngĩtũria mũndũ muoyo.’”

⁵ Ningĩ mūcukani akīmūtware handū hatūūgĩru mūno, na gwa kahinda kanini mūno akĩmuonia mothamaki mothe ma gūkū thĩ. ⁶ Agĩcooka akīmwĩra atĩrĩ, “Nĩngūkũhe wathani wa kũu guothe na riiri wakuo wothe, nĩgũkorwo nũheanĩtwo kũrĩ nĩ, na no ndĩcheane kũrĩ mũndũ o wothe ũrĩa ingienda kũhe. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio ũngĩnyinamĩrĩra ũhooe, mothe megũtulka maku.”

⁸ Jesũ akīmūcookeria, akīmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: ‘Hooyaga Mwathani Ngai waku na ũmūtungatagĩre o we wiki.’”

⁹ Nake mūcukani akīmūtware Jerusalemu, na akīmūrũgama gathũrũmũndũ-inĩ ka hekarũ, akīmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo wee nĩwe Mũrũ wa Ngai, wĩgũithie thĩ kuuma haha. ¹⁰ Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ:

“ Nĩagaatha araike ake nĩ ũndũ waku
makūmenyerere wega;

¹¹ ningĩ nĩmagakwanĩrĩria na moko mao,
nĩgeetha ndũkaringwo kũgũrũ nĩ ihiga.’”

¹² Nake Jesũ akīmūcookeria atĩrĩ, “Maandĩko moigĩte atĩrĩ: ‘Ndũkanagerie Mwathani Ngai waku.’”

¹³ Rĩrĩa mūcukani aarĩkirie kũmũgeria na njĩra ciothe-rĩ, akīmūtiga nginya ihinda rĩria rĩagĩrĩre rĩkoneka.

Jesũ Kũregwo Nazarethi

¹⁴ Nake Jesũ agĩcooka Galili arĩ na hinya wa Roho, nayo ngumo yake ikĩhunja kũu bũrũri ũcio wothe. ¹⁵ Nake nĩarutanaga thunagogi-inĩ ciao, nao andũ othe makĩmũkumia.

¹⁶ Na rĩrĩ, nĩathiire Nazarethi, kũrĩa aarereirwo, na agĩtoonya thunagogi mũthenya wa Thabatũ, o ta ũrĩa aamenyerete gwĩka. Nake akĩrũgama na igũrũ athome Maandĩko. ¹⁷ Akĩnengerwo ibuku rĩa gĩkũnjo rĩa mũnabii Isaiia. Akĩrĩkũnjũra, akĩona harĩa handĩkĩtwo atĩrĩ:

¹⁸ “Roho wa Mwathani arĩ igũrũ rĩakwa,
nĩ ũndũ nĩanjitĩrĩrie maguta

nĩguo hunjagĩrie arĩa athĩni Ũhoru-ũrĩa-Mwega.
Nĩandũmĩte thĩ nyanĩrĩre kuohorwo kwa arĩa moheetwo,
na atĩ arĩa atumumu nĩmegũcooka kuona,
na njohorithie arĩa mahinyĩrĩrio,

¹⁹ ningĩ nyanĩrĩre mwaka wa gwĩtĩkĩrĩka wa Mwathani.”

²⁰ Agĩcooka agĩkũnja ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, agĩcookeria mūmenyereri wa thunagogi, agĩkara thĩ. Nao andũ arĩa othe maarĩ thunagogi makĩmũrora. ²¹ Nake akĩambĩrĩria kwaria, akĩmeera atĩrĩ, “Ũmũthĩ maandĩko maya nĩ mahingio mũkĩiguagĩra.”

²² Nao andũ othe makĩmũgaatha na makĩgegio mūno nĩ ciugo njega iria cioimaga kanua gake. Makĩũrania atĩrĩ, “Githĩ ũyũ ti mũrũ wa Jusufu?”

²³ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩ mũkũnjũra thimo rĩria yugaga atĩrĩ, ‘Ndagĩtarĩ, wĩhonie wee mwene! Maũndũ maria tũiguĩte atĩ nĩ wekire kũu Kaperinaumu meeke gũkũ itũũra-inĩ rĩaku.’”

²⁴ Agĩthĩ na mbere kuuga atĩrĩ, “Ngũmwĩra na ma, gũtirĩ mũnabii wĩtĩkagĩrwo itũũra-inĩ rĩake. ²⁵ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩ kwarĩ atumia aingĩ a ndigwa Isiraeli matukũ-inĩ ma Elija, rĩrĩa igũrũ rĩarĩ ihinge mĩaka itatũ na nuthu, na ng’aragu nene ikĩyũra bũrũri wothe. ²⁶ No Elija ndaigana gũtũmwo kũrĩ o na ũmwe wao, tĩga kũrĩ mũtumia wa ndigwa ũrĩa watũire itũũra rĩa Zarefathu kũu bũrũri wa Sidoni. ²⁷ Ningĩ nĩ kwarĩ andũ aingĩ maarĩ na mangũ thĩnĩ wa Isiraeli ihinda rĩa Elisha ũrĩa

mūnabii, no gūtīrī mūdū o na ūmwe wao wahonirio tiga Naamani ūrīa Mūsuriata.”

²⁸ Andū othe arīa maarī thīinī wa thunagogi nīmarakarire mūno rīrīa maiguire ūguo. ²⁹ Magīūkīra makīmūrūtūrūra kuuma itūūra-inī rīu, makīmūtwarara rwere-inī rwa karīma harīa itūūra rīu riakītwo, nīguo mamūikie na kūu kīharūrūka-inī. ³⁰ Nowe Jesū akīgerera gatagatī-inī ka andū, agīthiira.

Jesū Kūingata Roho Mūūru

³¹ Agīcooka agīkūrūka, agīthiī Kaperinaumu, itūūra rīarī Galili, na mūthenya wa Thabatū akīambīrīria kūruta andū. ³² Nao andū makīgega nī ūndū wa ūrutani wake, tondū ndūmīrīri yake yarī ya wathani.

³³ Na rīrī, kūu thīinī wa thunagogi nī kwārī na mūdū warī na ndaimono, nīyo ngoma thūku. Nake akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, ³⁴ “Hi! Ūrenda atīa na ithuī, wee Jesū wa Nazarethi? Ūūkīte gūtūniina? Nīngūūi, we nīwe ūrīa Mūtheru wa Ngai!”

³⁵ Nake Jesū akīmīkūma, akīmīra atīrī, “Kira, na uume thīinī wake!” Nayo ndaimono iyo ikīgūithia mūdū ūcio thī hau mbere yao othe, ikiuma na ndiamūtihiriē.

³⁶ Nao andū othe makīgega makīūrania atīrī, “Kaī ūrutani ūyū ūhaana atīa? Araatha ngoma thūku arī na wathani na hinya, nacio ikoima!”

³⁷ Nayo ngumo yake ikīhunja kūrīa guothe kwariganītie na kūu.

Jesū Kūhonia Andū Aingī

³⁸ Nake Jesū akiuma thunagogi, agīthiī mūciī gwa Simoni. Na rīrī, nyina wa mūtumia wa Simoni aarī mūrūaru mūrīmū wa kūhiūha mwīrī mūno, nao magīthaiha Jesū nī ūndū wake. ³⁹ Nī ūndū ūcio, akīnamīrīra harī we, na agīatha mūrīmū ūcio uume mwīrī wake, naguo ūkiuma. Nake mūtumia ūcio agīūkīra o rīmwe na akīambīrīria kūmatungatīra.

⁴⁰ Na rīrīa rīūa rīathūaga, andū makīrehera Jesū andū arīa othe maarī na mīrīmū ngūrani, nake akīmaigīrīra moko o mūdū o mūdū, akīmahonia. ⁴¹ O na nīngī ndaimono ikiuma andū aingī, ikīanagīrīra atīrī, “Wee nīwe Mūrū wa Ngai!” Nowe agīcikaania na agīcīgīria ciarie, tondū nīcioī atī nīwe Kristū.

⁴² Na gwakīa-rī, Jesū akiumagara agīthiī kūdū gūtaarī andū. Nao andū makīmūcaria, na rīrīa maakinyire harīa aarī, makīgeria kūmūgīrīrīria ndakoime kūu amatige. ⁴³ Nowe akīmeera atīrī, “No nginya hunjie Ūhoro-ūrīa-Mwega wa ūthamaki wa Ngai matūūra-inī marīa mangī o namo, nī ūndū nīkīo ndaatūmirwo.” ⁴⁴ Nake agīthiī na mbere na kūhunja thīinī wa thunagogi cia Judea.

5

Gwīta Atūmwo a Mbere

¹ Na rīrī, mūthenya ūmwe Jesū arūngīi hūgūrūrū-inī cia iria rīa Genesareti, nakīo kīrīndī kīa andū aingī nīkīahatīkanaga kīmūkuhīrīrie nīguo gīthikīrīrie ūhoro wa Ngai, ² nake akīona tūtārū twīrī hūgūrūrū-inī cia iria rīu, tūtīgītwo ho nī ategi a thamaki, arīa maathambagia neti ciao cia gūtega. ³ Agītoonya gatarū kamwe, nako kaa-rī ga Simoni, akīmūthaiha agatoonyatoonye maaī-inī, kehere hūgūrūrū-inī. Agīcooka agīkara thī, akīambīrīria kūruta andū ūhoro arī gatarū-inī kau.

⁴ Na aarīkia kwaria, akīra Simoni atīrī, “Twarā gatarū haarīa hariku, mūkūrūkie neti maaī-inī, mūtege thamaki.”

⁵ Nake Simoni akimūcookeria atīrī, “Mwathi witū, tūtūtite wīra mūrītū ūtukū wothe, na tūtīnanyiita kīndū o na kī. No tondū nīwoiga ūguo-rī, nīngūikūrūkia neti.”

⁶ Maarīkia gwīka ūguo, makīnyīta thamaki nyingī mūno, nginya neti ciao ikāmbīrīria gūtuīka. ⁷ Nī ūndū ūcio makīheneria arīa maarutithanagia wīra nao, arīa maarī gatarū kau kangī moke mamateithie, nao magūka makīyūria tūtārū twerī ki, o nginya tūkiambīrīria gūtoonayerera maaī-inī.

⁸ Hīndī rīria Simoni Petero onire ūguo, akīgūithia maru-inī ma Jesū, akīmwīra atīrī, “Njeherera Mwathani; nī ndī mūdū mwīhia!”

⁹ Nīgūkorwo we na arīa othe maarī nao nīmagegire mūno nī ūndū wa thamaki iria maanyiitē, ¹⁰ o na Jakubu na Johana, ariū a Zebedi, arīa maarutithanagia wīra na Simoni nīmagegire.

Nake Jesū akīra Simoni atīrī, “Tiga gwītīgīra; kuuma rīu ūrītegaga andū.” ¹¹ Nī ūndū ūcio makīumīria tūtārū twao hūgūrūrū-inī cia iria, magītiga indo ciao ciothe, makīmūrūmīrīra.

Mūdū Warī na Mangū

¹² Na rīrī, hīndī īmwe rīrīa Jesū aarī itūūra-inī rīmwe-rī, nīguokire mūdū waiyūrītwo nī mangū mwīrī wothe. Na rīria onire Jesū, akīgūithia, agīturumithia ūthiū wake thī, akīmūthaiha, akīmwīra atīrī, “Mwathani, ūngīenda-rī, no ūūtherie.”

¹³ Jesū agītambūrūkia guoko gwake, akīhutia mūdū ūcio, akīmwīra atīrī, “Īi, ningwenda. Therio!” Na o hīndī īyo akīhonio mangū.

¹⁴ Jesū agīcooka akīmūkaania, akīmwīra atīrī, “Ndūkeere mūdū o na ū, no thī, ūkeyonanie kūrī mūthīnjīri-Ngai, na ūrute magongona marīa Musa aathanire nī ūndū wa gūtherio gwaku, arī ūira kūrī o.”

¹⁵ Na rīrī, ngumo yake īgīkīrīrīria kūhunja makīria, o nginya kīrīndī kūngī ma kīa andū gīgīuka kūmūthikīrīria na kūhonio mīrimū yao. ¹⁶ No Jesū nīheragīra andū, agathī kūdū gūtārī andū kūhoera Ngai kuo.

Jesū Kūhonia Mūdū Wakuīte Cīga

¹⁷ Mūthenya ūmwe nī kūrūtana aarutanaga, nao Afarisai na arutani a watho arīa mookite kuuma matūūra mothe ma Galili, na Judea, na Jerusalemu, maikarīte thī hau. Naguo hinya wa Ngai wa kūhonia warī hamwe na Jesū. ¹⁸ Na rīrī, nīhookire andū makuūte mūdū na kībarī, warūarīte mūrimū wa gūkua cīga, nao makīgeria kūmūtoonyia nyūmba mamūige harī Jesū. ¹⁹ Na rīrīa maagire njīra ya gwīka ūguo nī ūndū wa ūingī wa andū, makīhaica nyūmba-igūrū magītharia maturubarī, makīmūkūrūkīria mwanya-inī ūcio o arī kībarī-inī, nginya gatagatī-inī ka andū acio makīmūiga o hau Jesū aarī.

²⁰ Rīrīa Jesū onire wītīkio wao, akīmwīra atīrī, “Mūrata, nīwarekerwo mehīa maku.”

²¹ Nao Afarisai na arutani a watho makīambīrīria gwīciiria ngoro-inī ciao, makiuga atīrī, “Kaī mūdū ūyū arī ū, ūkūrama Ngai? Nū ūngīhota kūrēkanīra mehīa, tiga Ngai we wiki?”

²² Nowe Jesū nīamenyaga ūrīa meeciiragia na akīmooria atīrī, “Mūreciiria maūdū macio ngoro-inī cianyu nīkī? ²³ Nī ūndū ūrīkū mūhūthū; nī kwīra mūdū, ‘Nīwarekerwo mehīa maku,’ kana nī kūmwīra, ‘Ūkīra wītware?’ ²⁴ No nīgeetha mūmenye atī Mūrū wa Mūdū arī na ūhota gūkū thī wa kūrēkanīra mehīa-rī...” Akīra mūdū ūcio wakuīte cīga atīrī, “Ndakwīra atīrī, ūkīra, oya kībarī gīaku, ūinūke.” ²⁵ O hau hau akīrūgama mbere yao, akīoya kībarī kīria akomeire, na akīnūka

mūciī akīgocaga Ngai. ²⁶ Nao andū othe nīmagegire na magīkumia Ngai. Makīyūrwo nī guoya, makiuga atīrī, “Ūmūthī nītuonete maūndū tūtarī tuona.”

Jesū gwīta Lawi

²⁷ Thuutha wa ūguo, Jesū akiomagara na akīona mūndū warī mwītia wa mbeeca cia igooti wetagwo Lawi aikarīte harīa heetagīrio mbeeca cia igooti. Jesū akīmwīra atīrī, “Nūmīrīra.” ²⁸ Nake Lawi agīūkīra, agītiga indo ciake ciothe, akīmūrūmīrīra.

²⁹ Lawi agīcooka akīrugithīria Jesū iruga inene gwake mūciī, na gīkundi kīnene kīa etia mbeeca cia igooti o na andū angī nīmarīānagīra nao. ³⁰ No Afarisai na arutani a watho arīa maarī a gīkundi kīao magītetia arutwo ake makīmooria atīrī, “Mūrīānagīra na mūkanyuuanīra na etia mbeeca cia igooti na andū ehia nīkī?”

³¹ Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Andū arīa agima mūrī tio mabataragio nī ndagītārī, no nī arīa arūaru. ³² Nīī ndiokire gwīta andū arīa athingu, no nī arīa ehia, nīguo merire.”

Jesū Kūurio Kūria Igūrū rīa Kwīhinga Kūrīa

³³ Nao makīmwīra atīrī, “Arutwo a Johana nī meehingaga kūrīa irio kaingī kaingī makahooya, o nao arutwo a Afarisai nīmekaga o ūguo, no aku marīāga na makanyua hīndī ciothe.”

³⁴ Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “No mwīre ageni a mūhikania mehinge kūrīa rīrīa e hamwe nao? ³⁵ No rīrī, ihinda nīrīgakinya rīrīa mūhikania akeherio kuuma kūrī o; matukū-inī macio-rī, nī makeehinga kūrīa irio.”

³⁶ Nīngī Jesū akīmahe ūhoru na ngerekano īno, akīmeera atīrī, “Gūtīrī mūndū ūngītīnia kīraka kuuma harī nguo njerū, agīūkīre nguo ngūrū. Angīka ūguo, angīkorwo atarūrīte nguo njerū, nakīo kīraka kīu kīa nguo īyo njerū kīage kwagīrīra nguo īyo ngūrū. ³⁷ Nīngī gūtīrī mūndū wīkagīra ndibeī ya mūhīhano mondo-inī ngūrū. Angīka ūguo, ndibeī īyo ya mūhīhano no ītarūre mondo icio, ndibeī īyo īitīke, nacio mondo icio ītarūkange. ³⁸ Aca, ti ta ūguo, ndibeī ya mūhīhano no nginya īkīrwo mondo-inī njerū. ³⁹ O na gūtīrī mūndū thuutha wa kūnyua ndibeī ngūrū ūcookaga kwenda ndibeī īyo ya mūhīhano, nī ūndū oigaga atīrī, ‘īrīa ngūrū nīyo njega.’”

6

Jesū nīwe Mwathani wa Thabatū

¹ Mūthenya ūmwe wa Thabatū, Jesū akīgerera mīgūnda-inī ya ngano, nao arutwo ake makīambīrīria gūtua ngira īmwe cia ngano, magīcirīgitha na moko, makīrīa ngano. ² Afarisai amwe makīmooria atīrī, “Nī kī kīratūma mwīke ūrīa gūtetīkīrītio nī watho mūthenya wa Thabatū?”

³ Jesū akīmacookeria atīrī, “Kaī mūtathomete ūrīa Daudi eekire, rīrīa we na arīa maarī nake maarī ahūtu? ⁴ Aatoonyire Nyūmba ya Ngai, akīoya na akīrīa mīgate īrīa yamūrīrwo Ngai, īrīa ateetīkīrītio kūrīa nī watho tīga no athīnjīri-Ngai meetīkīrītio kūmīrīa, na agīcooka akīhe arīa maarī nake īmwe yayo.” ⁵ Jesū agīcooka akīmeera atīrī, “Mūrū wa Mūndū nīwe Mwathani wa Thabatū.”

⁶ Na rīrī, mūthenya ūngī wa Thabatū nīathiire thunagōgi-inī, akīrutana, nakuo nī kwarī na mūndū warī mwonju guoko gwake kwa ūrīo. ⁷ Nao Afarisai na arutani a watho nīmacaragia ūndū mangīthitangīra Jesū, nī

ündũ ũcio makĩmũrora mũno, mone kana nĩekũhonania mũthenya wa Thabatũ. ⁸ Nowe Jesũ, tondũ nĩamenyaga ũrĩa meeciiragia, akĩira mũndũ ũcio wonjete guoko atĩrĩ, “Ūkĩra ũrũgame mbere ya andũ othe.” Nĩ ũndũ ũcio agĩũkĩra akĩrũgama hau.

⁹ Jesũ agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmũũria atĩrĩ, nĩ ũndũ ũrĩkũ mwĩtikĩrie nĩ watho mũthenya wa Thabatũ: nĩ gwĩka wega kana nĩ gwĩka ũũru, nĩ kũhonokia muoyo kana nĩ kũũniina?”

¹⁰ Akĩhũgũra, akĩmarora othe, agĩcooka akĩira mũndũ ũcio atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko gwaku.” Nake agĩka o ro ũguo; nakuo guoko gwake gũkĩhonio biũ. ¹¹ Nao makĩrakara mũno, makĩambĩrĩria kũũrania ũrĩa mangĩka Jesũ.

Atũmwo arĩa Ikũmi na Eerĩ

¹² Mũthenya ũmwe Jesũ nĩoimagarire agĩthĩ kĩrĩma-inĩ akahooe, akĩraara akĩhooya Ngai ũtukũ wothe. ¹³ Gwakĩa-rĩ, agĩta arutwo ake moke harĩ we, agĩthuura andũ ikũmi na eerĩ ao, akĩmatua atũmwo, nao nĩ: ¹⁴ Simoni (ũrĩa aatuire Petero), na Anderea mũrũ wa nyina, na Jakubu, na Johana, na Filipu, na Baritholomayo, ¹⁵ na Mathayo, na Toma, na Jakubu wa Alufayo, na Simoni ũrĩa wetagwo Zelote, ¹⁶ na Judasi wa Jakubu, na Judasi Mũisikariota ũrĩa wamũkunyanĩire.

Irathimo na Irumi

¹⁷ Nake Jesũ agĩkũrũka hamwe nao, makĩrũgama handũ haarĩ haraganu. Gĩkundi kĩnene kĩa arutwo ake kiarĩ ho, o na andũ aingĩ mũno kuuma Judea guothe, na Jerusalemu, o na kuuma ndeere-inĩ cia Turo na Sidoni, ¹⁸ nao mookĩte nĩguo mamũigue na mahonio mũrimũ yao. Nao arĩa maanyamaragio nĩ ngoma thũku makĩhonio, ¹⁹ nao andũ othe makĩgeria kũmũhutia, tondũ hinya nĩwoimaga thĩnĩ wake na ũkamahonia othe.

²⁰ Nake akĩrora arutwo ake, akiuga atĩrĩ: “Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ athĩnĩ, nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai nĩ wanyu.

²¹ Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ mũhũutaga rĩu, nĩgũkorwo nĩmũkahũnio.

Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ mũrarĩra rĩu, nĩgũkorwo nĩmũgatheka.

²² Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ hĩndĩ irĩa andũ mekũmũmena, na meyamũre kũrĩ inyuĩ, na mamũrume, na mathũkĩrĩrie rĩitwa rĩanyu, nĩ ũndũ wa Mũrũ wa Mũndũ.

²³ “Mũthenya ũcio nĩmũgakena na mũrũgarũge, tondũ mũcaara wanyu nĩ mũngĩ Igũrũ. Nĩgũkorwo ũguo noguo maithe mao meekire anabii.

²⁴ “No rĩrĩ, kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ itonga-ĩ, nĩgũkorwo nĩmũrĩkĩtie kwamũkĩra kũnyamarũrwo kwanyu.

²⁵ Kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ arĩa mũhũũnĩ rĩu-ĩ, nĩgũkorwo nĩmũkahũũta.

Kaĩ mũrĩ na haaro arĩa mũratheka rĩu-ĩ, nĩgũkorwo nĩmũgacakaya na mũrĩre.

²⁶ Kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ hĩndĩ irĩa andũ othe mekũmũgaathĩrĩria-ĩ, nĩgũkorwo ũguo noguo maithe mao meekaga anabii a maheeni.

²⁷ “No ngũmwĩra atĩrĩ inyuĩ arĩa mũũthikĩrĩire: endagai thũ cianyu, na mwĩkage wega arĩa mamũthũire, ²⁸ na ningĩ mũrathimage arĩa mamũrumaga, na mũhooyagĩre arĩa mamwĩkaga ũuru. ²⁹ Na rĩrĩ, mũndũ angĩkũgũtha rũthĩa rũmwe, mũhũgũkĩrie rũu rũngĩ o naruo. Na mũndũ angĩgũtunya igooti rĩaku, ndũkamũgirie kuoya o na kanjũ yaku. ³⁰ Mũndũ o wotho angĩkũhooya kĩndũ mũhe, na mũndũ o wotho angĩoya kĩndũ gĩaku, ndũkamwĩtie. ³¹ Īkagai andũ arĩa angĩ o ũrĩa mũngĩenda mamwĩkage.

³² “Rĩu-rĩ, angĩkorwo mwendete o arĩa mamwendete-rĩ, mwakĩiguna na kĩ? O na ‘ehia’ nĩmendaga arĩa mamendete. ³³ Na mũngĩkorwo mwĩkaga wega o arĩa mamwĩkaga wega-rĩ, mwakĩiguna na kĩ? Nĩgũkorwo ehia o nao nĩmekaga o ũguo. ³⁴ Na ningĩ mũngĩkorwo mũkombithagia o arĩa mwĩhokete nĩmakamũriha-rĩ, mwakĩiguna na kĩ? O na ehia nĩmakombagĩra ehia arĩa angĩ, mehokete nĩmakarĩhwo ciothe. ³⁵ No rĩrĩ, endagai thũ cianyu, na mũciĩkage wega, o na mũkombithagie mũtekwĩhoka gũcookerio kĩndũ. Hĩndĩ ĩyo irĩhi rĩanyu nĩrikaneneha, na inyuĩ nĩmũgatuĩka ariũ a Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, nĩgũkorwo we nĩaiguagĩra arĩa matarĩ ngaatho tha o na arĩa aaganu. ³⁶ Iguanagĩrai tha, o ta ũrĩa Ithe wanyu aiganagĩra tha.

Gũtuanĩra Ciira

³⁷ “Mũtigaciirithanagie nĩgeetha na inyuĩ mũtikanaciirithio. Mũtigatuanagĩre, nĩgeetha na inyuĩ mũtikanatuĩrwo. Rekanagĩrai, na inyuĩ nĩmũkakerwo. ³⁸ Heanagai, na inyuĩ nĩmũriheagwo na gĩthimi kiega, gĩkindĩrĩtwo, kĩnainĩtio na gĩgaitĩkĩrĩra, nĩkio mũgaitĩrĩrwo nakio nguo-inĩ. Nĩgũkorwo gĩthimi kĩria mũthimanagĩra nakio, no kio mũrĩthimagaĩrwo nakio.”

³⁹ Agĩcooka akĩmahe ngerekano ĩno, akĩmooria atĩrĩ, “Mũtumumu no atongorie mũtumumu ũrĩa ũngĩ? Githĩ eerĩ to magũe irima? ⁴⁰ Mũrutwo tĩ mũnene kũrĩ mũmũruti, no ũrĩa wotho mũrute wega, no atũike ta mũmũruti.

⁴¹ “Nĩ kĩ gĩgũtũma wone kĩhuti kĩria kĩrĩ riitho rĩa mũrũ wa thoguo, no ũkaaga kũrũmbũiya mũgogo ũrĩa ũrĩ riitho rĩaku we mwene? ⁴² Wahota atĩa kwĩra mũrũ wa thoguo atĩrĩ, ‘Mũrũ wa baba, reke ngũrute kĩhuti kĩu kĩrĩ riitho rĩaku,’ o rĩrĩa wee wagite kuona mũgogo ũrĩa ũrĩ naguo riitho rĩaku? Wee hinga ĩno, amba ũrute mũgogo ũcio ũrĩ naguo riitho, nĩguo wone wega ũhote kũruta kĩhuti kĩria kĩrĩ riitho rĩa mũrũ wa thoguo.

Mũtĩ na Maciaro maguo

⁴³ “Gũtirĩ mũtĩ mwega ũciaraga maciaro mooru, kana mũtĩ mũũru ũgaciara maciaro mega. ⁴⁴ O mũtĩ ũmenyekaga na maciaro maguo mwene. Andũ matituaga ngũyũ kuuma mũtĩ-inĩ ya mũigua, o na kana magatua thabibũ kuuma cong’e-inĩ. ⁴⁵ Mũndũ ũrĩa mwega aragia maũndũ mega kuuma mũthiithũ-inĩ wa ngoro yake, nake mũndũ ũrĩa mũũru aragia maũndũ mooru kuuma mũthiithũ-inĩ wa ngoro yake. Nĩgũkorwo kanua gake kaaragia o maũndũ marĩa maiyũrite ngoro yake.

Aaki arĩa Ogĩ, na arĩa Akĩgu

⁴⁶ “Atĩrĩrĩ, mũnjĩtaga ‘Mwathani, Mwathani,’ nĩkĩ, na mũtiĩkaga ũrĩa ndĩmwĩraga? ⁴⁷ Nĩngũmuonia ũrĩa mũndũ ũrĩa ũũkaga kũrĩ nĩ, na akaigua ciugo ciakwa, na ageeka ũrĩa ciugite ahaana. ⁴⁸ Ahaana ta mũndũ waakaga nyũmba, ũrĩa wenjire mũthingĩ, akĩũrikiya na akĩwamba igũrũ rĩa ihiga. Hĩndĩ ĩria kwagĩire mũiyũro wa maaĩ, kĩguũ gĩkĩgũtha nyũmba

īyo na nditi, no gītiamīenyenyirie, tondū nīyaakītwo wega. ⁴⁹ No mündū ūria ūiguaga ciugo ciakwa, na ndekaga ūria ciugite, ahaana ta mündū ūria waakire nyumba itarī na mūthingi. Na rīria kīguū kīagūthire nyumba īyo, ikīmomoka, nago mwanangiko wayo warī mūnene.”

7

Witikio wa Mūnene-wa-Thigari-Igana

¹ Nake Jesū aarīkia kwaria maündū macio mothe andū makīmūguaga, agītoonya Kaperinaumu. ² No kūu nī kwarī na ndungata ya mūnene-wa-thigari-igana, īria mūmīathi eendete mūno, nayo yarī ndwaru hakuhi gūka. ³ Nake mūnene ūcio wa thigari igana aigua ūhoru wa Jesū, agītuma athuuri a Ayahudi kūrī we makamūurie oke ahonie ndungata yake. ⁴ Nao maakinya kūrī Jesū, makīmūthaiha magwatīirie mūno, makīmwīra atīrī, “Mündū ūyū nīagīrīrwo gwīkwo ūguo nīwe, ⁵ tondū nīendete rūrīrī rwitū na nīatwakīire thunagogi.” ⁶ Nī ūndū ūcio Jesū agīthīi nao.

Na marī hakuhi gūkinya mūcīi, mūnene ūcio wa thigari igana akīmūtūmīra arata makamwīre atīrī, “Mwathani, tīga gwīthīinia tondū ndiagīrīire wee ūūke gwakwa mūcīi. ⁷ O na nokīo itanona njagīrīire gūka kūrī we. No uga o kiugo, na ndungata yakwa nīkūhona. ⁸ Nīgūkorwo nī mwene ndī mündū wathagwo, na ndī na thigari njathaga. Ndeera ūmwe ‘Thīi,’ nīathīiaga, na ndeera ūngī atīrī, ‘Ūka,’ nīokaga. Na nīngē ndeera ndungata yakwa atīrī, ‘Īka ūna,’ nīkaga.”

⁹ Rīria Jesū aigūre ūguo, akīgega, akīhūgūkīra kīrīndī kīria kīamūrūmīrīire, agīkīra atīrī, “Ngūmwīra atīrī, ndionete mündū ūrī na wītikio mūnene ūū Isiraēli guothe!” ¹⁰ Nao andū arīa maatūmītwo magīcooka mūcīi magīkora ngombo īyo īrī honu.

Jesū Kūrīūkīa Kamwana ka Mūtumia wa Ndigwa

¹¹ Ihinda inini rīathira, Jesū agīthīi itūūra rīetagwo Naini, nao arutwo ake na andū gīkundi kīnene magīthīi nake. ¹² Na rīria akūhīrīire kīhingo gīa itūūra rīu, mündū wakuīte nīarutagwo kuo na arī mwana wa mūmwe, nake nyina arī mūtumia wa ndigwa. Nao andū aingī a itūūra rīu maarī hamwe nake. ¹³ Rīria Mwathani onire mūtumia ūcio, akīmūguīra tha, akīmwīra atīrī, “Tīga kūrīra.”

¹⁴ Agīcooka agīthīi, akīhutia ithandūkū, nao arīa maarīkuūte makīrūgama. Agīcooka akiuga atīrī, “Mwanake, ndakwīra atīrī, ūkīra!” ¹⁵ Mündū ūcio wakuīte agīūkīra, akīambīrīria kwaria, nake Jesū akīmūnengerana kūrī nyina.

¹⁶ Andū othe makīyūrwo nī guoya na makīgooca Ngai, makiuga atīrī, “Mūnabīi mūnene nīokīte gatagatī gaitū. Ngai nīokīte gūteithia andū ake.” ¹⁷ Nayo ngumo ya Jesū ikīhunja Judea guothe o na būrūri ūria wagūthīūrūrūkīire.

Jesū na Johana Mūbatithania

¹⁸ Nao arutwo a Johana nīmamūheire ūhoru wa maündū macio mothe. Nake Johana agīta arutwo ake eerī, ¹⁹ akīmatūma kūrī Mwathani makamūurie atīrī, “Wee nīwe ūria werītwo nīagooka kana tweterere mündū ūngī?”

²⁰ Nao arutwo acio maakinya kūrī Jesū makīmwīra atīrī, “Johana Mūbatithania aatūtūma kūrī we tūkūurie atīrī, ‘Wee nīwe ūria werītwo nīagooka kana tweterere mündū ūngī?’”

²¹ Ihinda-inĩ o rĩu Jesũ akĩhonia andũ aingĩ arĩa maarĩ na mĩrimũ, na ndwari, na akĩngata ngoma thũku o na agĩtũma andũ aingĩ arĩa maarĩ atumumu macooke kuona. ²² Nĩ undũ ũcio agĩcookeria arĩa maatũmitwo atĩrĩ, “Cookai mũkeere Johana maũndũ marĩa muonete na mũkaigua: atĩ atumumu nĩ marona, na ithua nĩiretwara, na arĩa marĩ na mangũ nĩ marahonio, na andũ arĩa mataiguaga nĩmaraigua, na arĩa akuũ nĩmarariũkio, na Ũhoru-ũria-Mwega nĩurahunjĩrio arĩa athĩni. ²³ Kũrathimwo nĩ mũndũ ũria ũtarahĩngwo nĩ undũ wakwa.”

²⁴ Andũ acio maatũmitwo nĩ Johana moima harĩ Jesũ, Jesũ akĩambĩrĩria kwarĩria andũ aingĩ ũhoru wa Johana, akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ mwathiite kuona werũ-inĩ? Hihi mwathiite kuona kamũrangĩ kainainagio nĩ rũhuho? ²⁵ Angĩkorwo ti guo-rĩ, mwathiite kuona kĩ? Hihi nĩ mũndũ wĩhumbĩte nguo njega? Aca, arĩa mehumbaga nguo cia goro na magekenia na mĩago ya thĩ maikaraga nyũmba cia ũthamaki. ²⁶ Mwagĩthiite kuona kĩ? Hihi mwathiite kuona mũnabii? Īĩ, ngũmwĩra atĩrĩ, muonire mũndũ ũkĩrĩte mũnabii. ²⁷ Ũyũ nĩwe ũria ũhoru wake wandĩkitwo atĩrĩ: “Nĩngatũma mũtũmwo wakwa athiĩ mbere yaku, nake nĩagagũthondekera njĩra.’

²⁸ Ngũmwĩra atĩrĩ, harĩ andũ arĩa manaciarwo nĩ atumia-rĩ, gũtirĩ o na ũmwe mũnene gũkĩra Johana; no mũndũ ũria mũnini mũno ũthamaki-inĩ na Ngai, nĩ mũnene kũmũkĩra.”

²⁹ (Andũ othe, o na etia mbeeca cia igooti, rĩrĩa maiguire ciugo cia Jesũ, magĩtĩkĩra atĩ njĩra ya Ngai nĩ ya ma, tondũ maabatithĩtio nĩ Johana. ³⁰ No Afarisai na arutani a watho makĩregana na ũria Ngai endaga meke, tondũ o matiabatithĩtio nĩ Johana.)

³¹ Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Andũ a rũciaro rũrũ ingĩmagerekania na kĩ? Matarĩĩ ta kĩ? ³² Matarĩĩ ta ciana ciikarĩte ndũnyũ igũta iria ingĩ, igaciĩra atĩrĩ:

“Twamũhuhĩre mũtũrirũ,
mũkiaga kũina;
twamũniĩre rwĩmbo rwa macakaya,
no mũtiarĩire.’

³³ Nĩgũkorwo Johana Mũbatithania ookire atekũria na atekũnyua ndibei, na inyũĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Arĩ na ndaimono.’ ³⁴ Mũrũ wa Mũndũ ookire akĩrĩaga na akĩnyuuga, na inyũĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Onei mũndũ mũkoroku na mũrĩũ, mũrata wa etia mbeeca cia igooti na “ehia.”’ ³⁵ No ũũgĩ nĩũmenyekaga nĩ wa kĩhoo to nĩ ciana ciagua ciothe.”

Jesũ Gũtirĩrio Maguta nĩ Mũndũ-wa-nja warĩ Mwĩhia

³⁶ Na rĩrĩ, Mũfarisai ũmwe nĩetire Jesũ gwake makarĩanĩre irio cia hwaĩ-inĩ nake, nĩ undũ ũcio Jesũ agĩthiĩ nyũmba ya Mũfarisai ũcio, agĩkara metha-inĩ. ³⁷ Rĩrĩa mũndũ-wa-nja watũũrĩte mũtũũrĩre wa mehĩa itũũra-inĩ rĩu aamenyire atĩ Jesũ niararĩa irio nyũmba ya Mũfarisai ũcio-rĩ, agĩũka na cuba wa maguta manungi wega, ³⁸ na akĩrũgama thũutha wake, o hau magũrũ-inĩ make, akĩrĩraga, na akĩambĩrĩria kũmũihũgia nyarĩrĩ na maĩthori make. Agĩcooka akĩmũgirĩa nyarĩrĩ na njuĩrĩ yake, agĩcimunya, na agĩciitĩrĩria maguta manungi wega.

³⁹ Rĩrĩa Mũfarisai ũria wamwĩtĩte onire undũ ũcio, akũira na ngoro atĩrĩ, “Korwo mũndũ ũyũ nĩ mũnabii, nĩangĩamenya ũria ũramũhutia nĩ mũndũ-wa-nja wa mũthamba ũrĩkũ, na atĩ nĩ mwĩhia.”

⁴⁰ Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Simoni, ndĩ na undũ wa gũkwĩra.”
Nake akiuga atĩrĩ, “Mũrutani, njĩra.”

41 “Kūrī andū eerī maarī na thiiṛī wa mūdū wakombithanaḡia mbeeca. Ūmwe aarī na thiiṛī wa dinari magana matano, na ūṛīa ūngī dinari mīrongo itano. 42 Na rīṛī, gūtīṛī o na ūmwe wao warī na mbeeca cia kūmūrīha, nī ūndū ūcio marī o eerī akīmarekera thiiṛī ūcio. Rīu-rī, acio eerī nūū ūngīmwendā makīṛia?”

43 Simoni akīmūcookeria atīṛī, “Ngwīciiria nī ūṛīa warekeirwo thiiṛī ūṛīa mūnene.”

Jesū akiuga atīṛī, “Nīwatua wega.”

44 Agīcooka akīhūgūrīra mūdū-wa-nja ūcio, akīira Simoni atīṛī, “Nīūkuona mūdū-wa-nja ūyū? Njūkire nyūmba gwaku, no ndūnaahe maaī ma gwīthamba nyarīṛī, no nīanjihūḡia nyarīṛī na maithori make, na acigiria na njuṛī yake. 45 Wee-rī, ndūnaamumunya, no mūdū-wa-nja ūyū, kuuma rīṛīa ndonyire ndarī aratigithīṛia kūmumunya nyarīṛī ciakwa.

46 Wee-rī, ndūnanjitīṛīra maguta mūtwe, no ūyū nīanjitīṛīrie maguta manungi wega nyarīṛī. 47 Nī ūndū ūcio ngūkwīra atīṛī, nīarekeirwo mehīa make maingī. Nīgūkorwo nīendanīte mūno. No ūṛīa ūrekeirwo mehīa manini, endanaga o hanini.”

48 Jesū agīcooka akīira mūdū-wa-nja ūcio atīṛī, “Nīwarekerwo mehīa maku.”

49 Aḡeni arīa aḡī makīambīṛīra kwīrana atīṛī, “Kaī ūyū akīṛī ū, ūṛarekanīra o na mehīa?”

50 Jesū akīira mūdū-wa-nja ūcio atīṛī, “Gwītīkia gwaku nī gwakūhonokia; thīi na thayū.”

8

Ngerekano ya Mūhuri wa Mbeū

1 Na rīṛī, thuutha wa ūguo, Jesū aḡīthī matūūra-inī o na tūtūūra-inī akīhunḡia Ūhoro-ūrīa-Mwega wa ūthamaki wa Ngai. Arutwo ake arīa ikūmi na eerī maarī hamwe nake, 2 o na atumia amwe a arīa maarūtītwo ngoma thūku na arīa maahonetio mīrimū: nao nī Mariamu (ūrīa wetagwo Mūmagidali), nīwe warūtītwo ndaimono mūḡwanja; 3 na Joana mūtumia wa Husa, ūṛīa warī mūrōri wa indo cia Herode; na Susana; na aḡī aingī. Atumia aya nīmamūtungatāḡira na indo ciao ene.

4 Andū aingī nīmathiire na mbere kūḡana harī Jesū moimīte matūūra-inī, na rīṛīa andū maingīhire mūno akīmahe ūhoro na ngerekano, akīmeera atīṛī, 5 Mūrīmi nīoimagarire akahure mbeū ciake. Na rīṛīa aahuraga mbeū icio, imwe ikīḡūa mūkīra-inī wa njīra; ikīrangīṛīrio na magūrū, nacio nyoni cia rīera-inī igīka igīcīṛīa. 6 Ingī ikīḡūa rūnyanjara-inī, na rīṛīa cīamerire, mīmera īyo ikīhooha tōndū wa kwaga ūigū.

7 Nacio mbeū ingī ikīḡūa mūḡua-inī, nayo mūḡua igīkūranīra nacio na igīcithararia. 8 Mbeū ingī nacio ikīḡūa tīri-inī mūnoru. Igīkūra, igīciara maita igana ma irīa ciahaandītwo.

Aarīkia kuuga ūguo, akīanīṛīra, akiuga atīṛī, “Ūṛīa ūṛī na matū ma kūḡua, nīaigwe.”

9 Nao arutwo ake makīmūūra ūṛīa ngerekano īyo yoigaga. 10 Akīmeera atīṛī, “Inyuī nīmūheetwo ūmenyo wa kūmenya hitho cia ūthamaki wa Ngai, no arīa aḡī ndīmaaragīṛia na ngerekano, nīgeetha, “ maarōra, makaaga kuona; na maigua, makaaga gūtaūkīrwo.”

11 “Ngerekano īyo yugīte atīṛī: Mbeū icio nī ūhoro wa Ngai. 12 Mbeū irīa ciagūire mūkīra-inī wa njīra nī andū arīa maigua ūhoro wa

Ngai, nake mūcukani agooka akeheria ūhoru ūcio ngoro-inĩ ciao, nĩguo matigetĩkie mahonoke. ¹³ Nacio iria ciagũire rūnyanjara-inĩ nĩ andũ arĩa maiguaga ūhoru wa Ngai, na makawamũkĩra na gĩkeno, no makaaga mĩri. Metĩkagia o gwa kahinda kanini, no magerio moka makaũtiganĩria. ¹⁴ Mbeũ iria ciagũire mĩgua-inĩ nĩ andũ arĩa maiguaga ūhoru, no o magĩthiia-ga-rĩ, magatharario nĩ mĩhang'ŋo, na ūtonga, na mĩago, nao makaaga gũkũra. ¹⁵ No rĩrĩ, mbeũ iria ciagũire tĩri-inĩ ūrĩa mũnoru nĩ andũ arĩa maiguaga ūhoru marĩ na ngoro ya ma na njega, makaũtũria, na nĩ ūndũ wa gũkirĩrĩria, magaciaraga maciaro.

Tawa Ūgĩrĩrwo Handũ Igũrũ

¹⁶ “Na rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ ūgwatagia tawa akaũkunĩkĩria na irebe, kana akaũiga rungu rwa ūrĩrĩ. No aũigaga handũ igũrũ, nĩguo andũ arĩa megũtoonya nyũmba mathererwo nĩ ūtheri. ¹⁷ Nĩgũkorwo gũtirĩ ūndũ mũhithe ūtakaguũrio, na gũtirĩ ūndũ ūrĩ hito-inĩ ūtakamenyeka kana ūtakanĩkwo ūtheri-inĩ. ¹⁸ Nĩ ūndũ ūcio mwĩmenyagĩrĩrei ūrĩa mũthikagĩrĩria. Ūrĩa wothe ūrĩ na indo nĩakongererwo nyingĩ; na ūrĩa wothe ūtarĩ nĩagatuunywo o na kĩria arĩ nakĩo.”

Nyina wa Jesũ na Ariũ a Nyina

¹⁹ Na rĩrĩ, nyina wa Jesũ na ariũ a nyina na Jesũ magĩũka kũmuona, no matingĩahotire gũthĩ hakuhi nake nĩ ūndũ wa andũ kũingĩha. ²⁰ Mũndũ ūmwe akĩmwĩra atĩrĩ, “Maitũguo na ariũ a maitũguo marũgamĩte nja makaĩnda gũkuona.”

²¹ Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maitũ na ariũ a maitũ nĩ arĩa maiguaga ūhoru wa Ngai na makaũhingia.”

Jesũ Kũhoorera Kĩhuhũkanio

²² Mũthenya ūmwe Jesũ nĩerire arutwo ake atĩrĩ, “Nĩtũringei tũthĩ mũrĩmo ūria ūngĩ wa iria.” Nĩ ūndũ ūcio magĩtoonya gatarũ magĩthĩ.

²³ Na rĩrĩa maathiiaga Jesũ akĩhĩtwo nĩ toro. Na rĩrĩ, kũu iria-inĩ nĩ kwagĩire na kũhuhũkanio kĩnene, nako gatarũ kau kaarĩ hakuhi kũũrĩra maaĩ-inĩ, na magĩkorwo marĩ ūgwati-inĩ mũnene.

²⁴ Nao arutwo magĩthĩ makĩmũkĩria, makĩmwĩra atĩrĩ “Mwathani! Mwathani! Nĩtũkũũrĩra maaĩ-inĩ!”

Nake Jesũ agĩũkĩra agĩkaania rũhuho na maaĩ macio maahũũranaga; namo makũmbĩ macio ma maaĩ makĩnyihanyiiha na gũkĩhoorera.

²⁵ Akĩũria arutwo ake atĩrĩ, “Wĩtikio wanyu ūrĩ ha?”

Nao makĩyũrwo nĩ guoya na makĩgega, makĩũrania atĩrĩ, “Kaĩ mũndũ ūyũ arĩ ū? Aathaga huho o na maaĩ, nacio ikamwathĩkĩra.”

Jesũ Kũhonia Mũndũ warĩ na Ndaimono

²⁶ Makĩringa mũrĩmo ūria ūngĩ wa iria, magĩkinya rũgongo rwa Agerasi rũria rũng'ethaniire na Galili. ²⁷ Jesũ aarĩkia kuuma gatarũ, aakinya thĩ agĩtungwo nĩ mũndũ warĩ na ndaimono oimite itũũra-inĩ. Mũndũ ūcio nĩaikarĩte ihinda inene ategwĩkĩra nguo kana agatũũra nyũmba, no aatũũraga mbĩrĩra-inĩ. ²⁸ Rĩrĩa mũndũ ūcio onire Jesũ, agĩkaya na akĩgũithia magũrũ-inĩ make, akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene akĩmũũria atĩrĩ, “Ūrenda atĩa na nĩ, wee Jesũ, Mũrũ wa Ngai-Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno? Ndagũthaiha, ndũkaanyariire!” ²⁹ Nĩgũkorwo Jesũ nĩathite ngoma iyo thũku yume thĩnĩ wa mũndũ ūcio. Nĩyamũnyiitaga kaingĩ, na o na gũtuũka nĩoohagwo moko na magũrũ na mĩnyororo, na akarangĩrwo-rĩ,

nĩatuangaga mĩnyororo ĩyo yamuohaga, na ndaimono ĩyo ĩgatũma athĩ kũndũ gũtarĩ andũ.

³⁰ Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Wĩtagwo aĩa?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Legioni,” nĩgũkorwo aarĩ na ndaimono nyĩngĩ. ³¹ Nacio ndaimono ĩgĩkĩrĩrĩria gũthaiha Jesũ ndagaciathe ithĩ ĩrima-rĩria-Rĩtarĩ-Gĩturi.

³² Na rĩrĩ, nĩ haarĩ na rũũru rũnene rwa ngũrwe rwarĩthagio harũrũka-inĩ cia kĩrĩma kĩarĩ hakuhi na hau. Ndaimono icio ĩgĩthaiha Jesũ aciĩtikĩrie itoonye thĩnĩ wacio, nake agĩciĩtikĩria. ³³ Ndaimono cioima thĩnĩ wa mũndũ ũcio, ĩgĩthĩ ĩgĩtoonya ngũrwe, naruo rũũru rũũ rũkĩharũrũka kĩhurũrũka kũu na ihenya, rũkĩgũa iria-inĩ, rũkĩũrĩra kuo.

³⁴ Rĩria andũ arĩa maarĩthagia ngũrwe icio moonire ũria gwekĩka, makĩũra, magĩthĩ kũheana ũhoru ũcio itũũra-inĩ na mĩgũnda-inĩ, ³⁵ nao andũ makĩumagara makone ũndũ ũcio wekĩkĩte. Rĩria maakinyire harĩ Jesũ na makiona mũndũ ũcio woimĩtwo nĩ ndaimono aikarĩte magũrũ-inĩ ma Jesũ, arĩ na nguo na arĩ na meciiria mega, magĩtigĩra mũno. ³⁶ Andũ arĩa meyoneire ũndũ ũcio makĩra andũ acio angĩ ũria mũndũ ũcio warĩ na ndaimono aahonetio. ³⁷ Nao andũ othe a rũgongo rũũ rwa Agerasi magĩthaiha Jesũ oime kũu kwao amatige, nĩgũkorwo nĩmanyiiĩtwo nĩ guoya. Nĩ ũndũ ũcio Jesũ agĩtoonya gatarũ agĩthĩ.

³⁸ Nake mũndũ ũcio warutĩtwo ndaimono akĩmũthaiha mathĩĩ nake, no Jesũ akĩmwatha athĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, ³⁹ “Cooka mũciĩ ũkoige ũria wothe Ngai agwĩkĩire.” Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio agĩthĩ akĩira andũ othe a itũra ũria Jesũ aamwĩkĩire.

Kairĩtu Gaakuĩte na Mũtumia warĩ Mũrũaru

⁴⁰ Na rĩrĩ, Jesũ aacooka kuuma mũrĩmo ũũria ũngĩ wa iria, andũ aingĩ nĩmamwamũkĩrie tondũ nĩmamwetereire. ⁴¹ Hĩndĩ ĩyo mũndũ wetagwo Jairũ warĩ mũnene wa thunagogi agĩũka, akĩgũithia magũrũ-inĩ ma Jesũ, akĩmũthaiha athĩ gwake, ⁴² nĩ ũndũ mũirĩtu wake wa mũmwe warĩ wa ta mĩaka ikũmi na ĩrĩ aarĩ hakuhi gũkua.

Na Jesũ arĩ njĩra-inĩ agĩthĩ-rĩ, andũ nĩmamũhatĩkaga. ⁴³ Gatagatĩ-inĩ ka andũ acio nĩ haarĩ na mũtumia ũmwe watũire oiraga thakame mĩaka ikũmi na ĩrĩ, na gũtirĩ mũndũ ũngĩamũhonirie. ⁴⁴ Mũtumia ũcio agĩũka na thuutha wa Jesũ, akĩhutia gĩcũrĩ kia nguo yake, na o rĩmwe agĩtiga kuura.

⁴⁵ Nake Jesũ akĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũcio wahutia?”

Rĩria othe maakaanire, Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, andũ nĩmagũthiũrũrũkĩrie na magakũhatĩka.”

⁴⁶ Nowe Jesũ akiuga atĩrĩ, “Nĩ harĩ mũndũ waahutia, tondũ nĩndaigua hinya woima thĩnĩ wakwa.”

⁴⁷ Nake mũtumia ũcio, ona atĩ ndangĩhota kwĩhitha, agĩũka akĩinainaga, akĩgũithia magũrũ-inĩ make. Arĩ hau mbere ya andũ othe akĩheana gĩtũmi kĩria gĩatũmĩte amũhutie na ũria aahonirio o ro rĩmwe.

⁴⁸ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ ũyũ, gwĩtikia gwaku nĩkuo gwatũma ũhone. Thĩ na thayũ.”

⁴⁹ Na o hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩaragia, haĩkinya mũndũ woimĩte mũciĩ kwa Jairũ ũria mũnene wa thunagogi, akiuga atĩrĩ, “Mwarĩguo nĩarĩkĩtie gũkua, tĩga gũthĩnia Mũrutani.”

⁵⁰ Jesũ aigua ũguo, akĩira Jairũ atĩrĩ, “Tĩga gwĩtigĩra, wee ĩtikia tu, na nĩekũhona.”

⁵¹ Rĩria aakinyire kwa Jairũ, ndaarekire mũndũ o na ũmwe atoonye hamwe nake, tĩga o Petero, na Jakubu, na Johana, na ithe na nyina a

mwana ūcio. ⁵² Hīndī iyo andū othe no kūrīra maarīraga magīcakayaga nī ūndū wa mwana ūcio. Jesū akīmeera atīrī, “Tigai kūrīra, ti mūkuū, nī gūkoma akomete.”

⁵³ Nao makīmūthekeerera, tondū nīmooī atī aarī mūkuū. ⁵⁴ Nowe Jesū akīnyīta mwana ūcio guoko, akiuga atīrī, “Mwana wakwa, ūkīra!” ⁵⁵ Na hīndī o iyo agīcookererwo nī muoyo wake, na o rīmwe akīrūgama. Jesū agīcooka akīmeera mahe mwana ūcio kīndū gīa kūrīa. ⁵⁶ Nao aciari ake makīgega mūno, nowe akīmaatha matikeere mūndū o na ū ūndū ūcio wekīkīte.

9

Jesū Gūtūma Arutwo arīa Ikūmi na Eerī

¹ Na rīrī, Jesū aarīkia gwīta arutwo arīa ikūmi na eerī hamwe, nīamaheire hinya na ūhoti wa kūngata ndaimono ciothe na kūhonia mīrimū, ² na akīmatūma mathīi makahunje ūhoru wa ūthamaki wa Ngai na mahonagie andū arīa arūaru. ³ Nake akīmeera atīrī, “Mūtīgakuue kīndū o nakī kīa rūgendo; mūtīgakuue mūtīrima, kana mūhuko, kana irio, kana mbeeca o na kana nguo tīga o iria mīwhumbīte. ⁴ Nyūmba irīa yothe mūrītoonyaga ikaragai kuo nginya rīrīa mūkoima itūūra rīu. ⁵ Andū mangīkaarega kūmūnyīta ūgeni-rī, mūkaaribariba magūrū manyu rūkūngū rūitīke mūkiama itūūra rīao arī ūira wa kūmatūira ciira.” ⁶ Nī ūndū ūcio makūmagara magīthīi kuuma gatūūra kamwe nginya karīa kangī makīhunjagīa Ūhoru-ūrīa-Mwega na makīhonagīa andū kūrīa guothe maathīiaga.

⁷ Na rīrī, rīrīa Herode ūrīa mūthamaki aigūire ūhoru wa maūndū mothe marīa maathīiaga na mbere, nīataangīkire ngoro mūno tondū andū amwe moigaga atī Johana nīariūkīte kuuma kūrī arīa akuū, ⁸ na angī makoiga atī Elīja nīonekanīte, o na angī makoiga atī mūnabīi ūmwe wa arīa a tene nīariūkīte. ⁹ No Herode akiuga atīrī, “Johana nīdamūrengīthirie mūtwe. Ūyū ndīraigua ūhoru wake-rī, nīwe ū?” Nake akīrīrīrīa kūmuona.

Jesū Kūhūnīa Andū Ngiri Ithano

¹⁰ Nao atūmwō maacooka, makīra Jesū maūndū marīa mekīte. Nake akīehera kuo, agīthīi nao itūūra rīetagwo Bethisaida, ¹¹ no andū aingī makīmenya ūhoru ūcio na makīmūrūmīrīra. Nake akīmaamūkīra na akīmahe ūhoru wa ūthamaki wa Ngai, na akīhonia arīa maabatarītio nī kūhonio.

¹² Hwaī-inī arutwo arīa ikūmi na eerī magīūka kūrī we makīmwīra atīrī, “Ingata andū aya nīguo mathīi mīciī irīa irī hakuhī o na mīgūnda-inī magethe irio na gwa gūkoma, tondū haha tūrī nī werū ūtarī andū.”

¹³ Nake akīmacookeria atīrī, “Maheei kīndū gīa kūrīa.”

Nao makīmwīra atīrī, “Tūrī o na mīgate itano na thamaki igīrī, no tūthiire tūkagūrīre andū aya othe irio.” ¹⁴ (Handū hau haarī na arūme ta ngiri ithano.)

Nowe akīra arutwo ake atīrī, “Maikariei thī marī ikundi cia andū mīrongo itano itano.” ¹⁵ Nao arutwo magīika o ūguo, magīikaria andū othe thī. ¹⁶ Nake akīoya mīgate iyo itano na thamaki icio igīrī, akīrora na igūrū, agīcookia ngaatho na agīcienyūranga. Agīcooka agīcinengera arutwo ake magaīre andū. ¹⁷ Othe makīrīa makīhūna, nao arutwo makīyūria ciondo ikūmi na igīrī cia cienyū iria ciatigarire.

18 Na rīrī, hīndī ĩmwe Jesū akīhooya arī keheri-inī, arutwo ake magīkorwo marī hamwe nake. Akīmooria atīrī, “Andū moigaga nī nī niī ũ?”

19 Nao makīmūcookeria atīrī, “Amwe moigaga nīwe Johana Mūbatithania; angī makoiga nīwe Elija; angī nao makoiga atī mūnabii ũmwe wa arīa a tene nīariūkīte.”

20 Nake akīmooria atīrī, “Inyuī na inyuī-rī, mugaga atīa? Mugaga nī nī niī ũ?”

Petero akīmūcookeria atīrī, “Wee nīwe Kristū ũrīa wa Ngai.”

21 Nake Jesū akīmakaania na hinya, akīmeera matikeere mūdū o na ũrīkū ũhoru ũcio. 22 Nake akiuga atīrī, “Mūrū wa Mūdū no nginya one mathīna maingī, na aregwo nī athuuri, na athīnjīri-Ngai arīa anene, o na arutani a watho, na no nginya ooragwo na thutha wa mīthenya itatū ariūkio.”

23 Agīcooka akīmeera othe atīrī, “Mūdū o wothe ũngīenda kūnūmīrīra, no nginya eerege we mwene, na oyage mūtharaba wake o mūthenya, aanūmagīrīre. 24 Nīgūkorwo ũrīa wothe wendaga kūhonokia muoyo wake nīakoowro nīguo, no ũrīa wothe ũkoowro nī muoyo wake nī ũndū wakwa nīakaūhonokia. 25 Mūdū angūgūna nakī angūgwatīra thī yothe, no ate muoyo wake kana orwo nīguo? 26 Mūdū o wothe ũngīconoka nī ũndū wakwa na nī ũndū wa ciugo ciakwa, o nake nīagaconokerwo nī Mūrū wa Mūdū rīrīa agacooka arī na riiri wake, na riiri wa Ithe, o na wa arāika arīa atheru. 27 Ngūmwīra atīrī na ma, amwe a aya marūngī haha matigacama gīkuū matonete ũthamaki wa Ngai.”

Jesū Kūgarūrūka ũrīa Aatarī

28 Mīthenya ta ĩnana thutha wa Jesū kwaria ũhoru ũyū nīathiire na Petero, na Johana na Jakubu akīambata nao kīrīma igūrū makahoee. 29 Na rīrī ahooyaga, mūhaanīre wa ũthiū wake ũkīgarūrūka, nacio nguo ciake ikīerūha igīkenga o ta rūheni. 30 Na rīrī, andū eerī, nīo Musa na Elija, 31 makīumīrīra Jesū marī na riiri mūnene makīaria nake. Maaragia ũhoru wa gūkua gwake, kūrīa aakīrie kūhingia akinya Jerusalemu. 32 Petero hamwe na arīa maarī nake nīmahītīwo nī toro, na rīrīa mookīrīre, makīona riiri wake na andū acio eerī maarūngī hamwe nake. 33 Na rīrīa andū acio maatiganaga na Jesū, Petero akīmwīra atīrī, “Mwathani, nī wega tūikare gūkū. Reke twake ithūnū ithatū, kīmwe gīaku, na kīmwe kīa Musa, na kīmwe kīa Elija.” (Nowe ndaamenyaga ũrīa oigaga.)

34 Na o akīaragia-rī, itu rīkīumīra na rīkīmahumbīra, nao magītīgīra mūno nī kūhumbīrwo nī itu rīu. 35 Mūgambo ũkīuma itu-inī rīu, ũkiuga atīrī, “Ūyū nīwe Mūrū wakwa, ũrīa ndīthuurīre; mūiguagei.” 36 Thuutha wa mūgambo ũcio kūguika, makīona atī Jesū aarī wiki. Nao arutwo magīkīra ki na ũhoru ũcio, gūtīrī mūdū o na ũmwe meerire matukū-inī macio maūdū marīa moonete.

Jesū Kūhonia Kamwana kaarī na Ngoma Thūku

37 Mūthenya ũyū ũngī, maikūrūka kuuma kīrīma-inī, Jesū agītūngwo nī andū aingī. 38 Na rīrī, mūdū warī gatagatī-inī ka andū acio akīanīrīra, akiuga atīrī, “Mūrutani, ndagūthaita ũrore mūrīū wakwa, nīgūkorwo nī mwana wakwa wa mūmwe. 39 na ngoma thūku nīmūnyīitaga na agakaya o rīmwe; ningī ikāmūrūnda na ikāmūthiorania, igatūma arute mūhūyū na kanua. Ndīmūrekagia o na hanini, na nīramwananga.

40 Ndīrathaitaire arutwo aku maingate ngoma ĩyo, no mararemwo.”

⁴¹ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Rũciaro rũrũ rũtetĩkagia na rũremi, nĩ nginya rĩ ngũikara hamwe na inyuĩ, na ngũmũkirĩrĩria nginya rĩ? Rehe mũrũguo haha.”

⁴² Rĩrĩa kamwana kau gaathiiaga harĩ Jesũ, ndaimono iyo igĩgatungumania thĩ, na igĩgathiorania. No Jesũ agĩkũũma roho ũcio mũũru, akĩhonia kamwana kau, agĩgacookeria ithe. ⁴³ Nao othe makĩgegio nĩ ũnene wa Ngai.

Hĩndĩ irĩa andũ othe maagegetio nĩ ũrĩa wothe Jesũ eekĩte, akĩira arutwo ake atĩrĩ, ⁴⁴ “Thikĩrĩriai wega ũrĩa ngũmwĩra: Mũrũ wa Mũndũ nĩegũkunyaĩrwo aneanwo moko-inĩ na andũ.” ⁴⁵ No-o matiamenyire ũguo nĩ kuuga atĩa. Nĩmahithĩtwo ũhoro ũcio, nĩ ũndũ ũcio makĩaga kũũmenya, na magĩtigĩra kũmũria ũhoro ũcio.

Nũ Mũnene kũrĩ arĩa Angĩ?

⁴⁶ Na gũkĩgĩa na ngarari gatagatĩ ka arutwo makĩũruria nũ wao ũngĩtuika mũnene kũrĩ arĩa angĩ. ⁴⁷ Nake Jesũ, tondũ nĩamenyaga meci-riia mao, akĩoya kaana kanini agĩkarũgamia hakuhi nake. ⁴⁸ Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ūrĩa wothe wamũkagĩra kaana gaka thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa, nĩ niĩ aamũkagĩra; na ũrĩa ũnyamũkagĩra ti niĩ aamũkagĩra, no nĩ ũrĩa wandũmire. Nĩgũkorwo ũrĩa mũnini gatagatĩ-inĩ kanyu inyuothe, ũcio nĩwe mũnene kũmũkĩra.”

⁴⁹ Nake Johana akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi, nĩtũronire mũndũ akĩngata ndaimono na rĩitwa rĩaku, na ithuĩ tũrageria kũmũgĩria tondũ ti ũmwe witũ.”

⁵⁰ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikamũgirie, nĩgũkorwo ũrĩa ũtarĩ ũthũ na inyuĩ, ũcio nĩ ũmwe wanyu.”

Andũ a Samaria Kũrega Jesũ

⁵¹ Na rĩrĩ, kahinda gake gaakuhĩrĩria ga kwambata matu-inĩ, Jesũ nĩatuire itua rĩa gũthĩĩ Jerusalemu. ⁵² Nake agĩtũma andũ mathĩĩ mbere yake kũhaarĩria maũndũ nĩ ũndũ wake, magĩthĩĩ magĩtoonya gatũũra kamwe ga Samaria,* ⁵³ no andũ a kũu matiamũnyĩitire ũgeni, tondũ aathiiaga Jerusalemu. ⁵⁴ Rĩrĩa arutwo ake, Jakubu na Johana monire ũguo makĩũria atĩrĩ, “Mwathani, nĩũkwenda twĩtie mwaki uume igũrũ ũmaniine?” ⁵⁵ Nowe Jesũ akĩhũgũra akĩmakaania, ⁵⁶ nao magĩthĩĩ gatũũra kangĩ.

Thogora wa Kũrũmĩrĩra Jesũ

⁵⁷ Rĩrĩa maathiiaga na njĩra, mũndũ ũmwe akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndĩkũrũmagĩrĩra kũrĩa guothe ũrĩthiiaga.”

⁵⁸ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mbwe nĩ irĩ marima na nyoni cia rĩera-inĩ nĩ irĩ itara, no rĩrĩ, Mũrũ wa Mũndũ ndarĩ handũ angĩgĩrĩra mũtwe wake.”

⁵⁹ Akĩira mũndũ ũngĩ atĩrĩ, “Nũmĩrĩra.”

No mũndũ ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, reke nyambe thĩ ngathike baba.”

⁶⁰ Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke arĩa akuũ mathikage akuũ ao ene, no wee thĩ ũkahunje ũhoro wa ũthamaki wa Ngai.”

⁶¹ Na mũndũ ũngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, niĩ nĩngũkũrũmĩrĩra, no reke nyambe thĩ ngoigĩre andũ aitũ ũhoro.”

* 9:52 Andũ a Samaria maarĩ ũthũ mũnene mũno na Ayahudi.

⁶² Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Gūtīrī mündū o na ūrīkū ūnyīitaga mūraū na guoko gwake na agacooka kūrora na thuutha wagīrīre gūtungata ūthamaki-inī wa Ngai.”

10

Jesū Gūtūma Arutwo Mīrongo Mūgwanja na Eerī

¹ Thuutha wa ūguo Mwathani agīthuura andū angī mīrongo mūgwanja na eerī, akīmatūma eerī eerī, mathiī mbere yake matūūra-inī mothe na kīndū kūrīa we aakirie gūthiī. ² Akīmeera atīrī, “Magetha nī maingī, no aruti a wīra nī anini. Nī ūndū ūcio, thaitai Mwathani wa magetha atūme aruti wīra mathiī magetha-inī make. ³ Thiīi! Ndamūtūma ta tūgondu gatagatī-inī ka njūūi. ⁴ Mūtigakuue kibeti, kana mūhuko, o na kana iraatū; na mūtikageithie mündū o na ūrīkū njīra-inī.

⁵ “Nyūmba o yothe īrīa mūrītoonyaga-rī, ambagai kuuga atīrī, ‘Thayū ūrogīa nyūmba īno.’ ⁶ Na kūngīkorwo nī kūrī mündū mwendi thayū kuo, thayū ūcio wanyu nūrīikaraga nake; na kūngīkorwo gūtīrī, thayū ūcio wanyu nī ūrīmūcookagīrīra. ⁷ Ikarai nyūmba īyo, mūrīage na mūkanyua kīrīa gīothe marīmūheaga, nīgūkorwo mūruti wīra nīgagīrīrwo kūheagwo mūcaara wake. Mutikoimage nyūmba īmwe mūgathīī īrīa īngī.

⁸ “Mūngīgatoonya itūūra mūnyīitwo ūgeni-rī, rīlagai o kīrīa mūngīheo. ⁹ Honagai arīa arūaru kuo, na mūmeerage atīrī, ‘Ūthamaki wa Ngai nīmūkuhīrīrie.’ ¹⁰ No mūngīgatoonya itūūra o rīothe mwage kūnyīitwo ūgeni-rī, umagarai, mūthīī njīra-inī ciarīo muuge atīrī, ¹¹ ‘Nītwaribariba o na rūkūngū rwa itūūra rīanyu rūrīa rwīnyīitīrīre magūrū maitū, rūmūcookerere. No rīrī, menyai wega ū: ūthamaki wa Ngai nīmūkuhīrīrie.’ ¹² Ngūmwīra atīrī, Sodomu nīgūgagīrīrīo mūthenya ūcio gūkīra itūūra rīu.

¹³ “Inyuī andū a Korazini, kaī mūrī na haaro-ī! O na inyuī andū a Bethisaida, kaī mūrī na haaro-ī! Tondū korwo cīama irīa mwarīngīrwo nīcio ciaringīrwo andū a Turo na Sidoni, mangīeririre tene mehumbe nguoa cia makūnia na mehurīrie mūhu. ¹⁴ No andū a Turo na Sidoni nīmagakorwo marī murū mūthenya ūcio wa ciira gūkīra inyuī. ¹⁵ Na inyuī, andū a Kaperinaumu, mūūī atī nīmūgatūūgīrīo nginya matu-inī? Aca, mūkaaharūrūkio mūkinye kūrīa kūrīku mūno.

¹⁶ “Mündū ūrīa ūmūthikagīrīria inyuī nī nīi athikagīrīria, na ūrīa ūmūregaga nī nīi aregaga, na ūrīa ūrīndegaga nī ūrīa wandūmire arīiregaga.”

¹⁷ Nao andū acio mīrongo mūgwanja na eerī magīcooka makenete, makiuga atīrī, “Mwathani, o na ndaimono nīratwathīkagīra thīnī wa rītwa rīaku.”

¹⁸ Nake akīmācookeria atīrī, “Nīndīronire Shaitani akīgūa kuuma igūrū ta rūheni. ¹⁹ Inyuī nīndīmūheete ūhoti wa kūrāngīrīria nyoka na tūng’aurū, na wa gūtooria hinya wothe wa thū; gūtīrī kīndū gīkamwīka ūūru. ²⁰ No rīrī, mūtigakene tondū ngoma nīmūwathīkagīra, no kenagai tondū marītwa manyu nīmāndīkītwo kūrīa igūrū.”

²¹ Na ihinda o rīu, Jesū akīiyūrwo nī gīkeno kīa Roho Mūtheru, akiuga atīrī, “Baba, wee Mwathani wa igūrū na thī, nīgūkūgaatha tondū nūhithīte andū arīa oogī na marī na ūmenyo maūndū maya, no ūkamaguūrīria tūkenge. Baba, wīkīte ūguo tondū nīguo wendi waku.

²² “Ninengeretwo maündũ mothe nĩ Baba. Gũtirĩ mündũ ũũĩ Mũriũ nũũ, tiga Ithe witũ, na gũtirĩ mündũ ũũĩ Ithe witũ nũũ o tiga Mũriũ na arĩa othe Mũriũ endaga kũguũrĩria.”

²³ Agĩcooka akĩhũgũkĩra arutwo ake, akĩmeera marĩ oiki atĩrĩ, “Kũrathimwo nĩ maito marĩa marona kĩrĩa mũrona. ²⁴ Nĩgũkorwo ngũmwĩra atĩrĩ, anabii aingĩ na athamaki nĩmerirĩrie kuona maündũ marĩa mũrona, no matiamonire na nĩmerirĩrie kũigua maündũ marĩa mũraigua, no matiamaguire.”

Ngerekano ya Mũsamaria ũrĩa Mwega

²⁵ Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩmwe mũrutani ũmwe wa watho nĩarũgamire nĩguo agerie Jesũ, akĩmũria atĩrĩ, “Mũrutani, njagĩrĩrwo nĩ gwĩka atĩa nĩguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?”

²⁶ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kwandĩkĩtwo atĩa Watho-inĩ? Weerĩ, kaĩ ũthomaga atĩa?”

²⁷ Mündũ ũcio akĩmũcookeria, akiuga atĩrĩ, “Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na hinya waku wothe, o na meciiria maku mothe; na Endaga mündũ wa itũura rĩanyu o ta ũrĩa wĩyendete wee mwene.’”

²⁸ Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ wacookia wega; ĩkaga ũguo, na nĩngatũura muoyo.”

²⁹ No mündũ ũcio nĩendaga gwĩtua mwega, nĩ ũndũ ũcio akĩũria Jesũ atĩrĩ, “Nake mündũ wa itũura nũũ?”

³⁰ Nake Jesũ akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kwarĩ na mündũ ũmwe waikũrũka oimite Jerusalemu arorete Jeriko, na akĩnyitwo nĩ atunyani. Nao makĩmũruta nguo, makĩmũhũura, magĩcooka magĩthĩĩ, makĩmũtiga arĩ hakuhĩ gũkua. ³¹ Mũthĩnjĩri-Ngai ũmwe nĩagereire njira ĩyo, na rĩria onire mündũ ũcio, akĩhĩtũkĩra mũkĩra-inĩ ũrĩa ũngĩ wa njĩra.

³² ũguo noguo Mũlawii eekire, hĩndĩ ĩrĩa aakinyire hau, o nake, amuona akĩhĩtũkĩra mũkĩra ũrĩa ũngĩ wa njĩra. ³³ No rĩrĩ, Mũsamaria ũmwe warĩ rũgendo-inĩ nĩakinyire harĩa mündũ ũcio aarĩ, amuona akĩmũiguĩra tha. ³⁴ Agĩthĩĩ harĩ we, akĩmuoha ironda, na akĩmũitĩrĩa maguta na ndibeĩ. Agĩcooka akĩmuoya, akĩmũhaicia igũrũ rĩa ndigiri yake, akĩmũtwara nyũmba ya ageni, akĩmũmenyerera. ³⁵ Kwarooka gũkĩa Mũsamaria ũcio akĩruta dinari igĩrĩ, agĩcinengera mwene nyũmba ĩyo ya ageni, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũmenyagĩrĩre, na ndacooka nĩngagũcookeria kĩrĩa kingĩ ũgaakorwo ũhũthĩrite.’

³⁶ “Ŭgwĩciiria nĩ mündũ ũrĩkũ wa acio atatũ watũkĩre mündũ wa itũura harĩ mündũ ũcio wanyĩitwo nĩ atunyani?”

³⁷ Nake mũrutani ũcio wa watho akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ũrĩa wamũiguĩrĩre tha.”

Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ ũgeeke o ta ũguo.”

Jesũ arĩ Mũciĩ kwa Maritha na Mariamu

³⁸ Na rĩrĩ, Jesũ na arutwo ake marĩ njĩra-inĩ magĩthĩĩ, nĩatoonyire gatũura kamwe kũria aanyĩitirwo ũgeni mũciĩ kwa mũtumbia wetagwo Maritha. ³⁹ Maritha aari na mwarĩ wa nyina wetagwo Mariamu, nake aikarĩte magũrũ-inĩ ma Mwathani athikĩrĩrie ũrĩa oigaga. ⁴⁰ Nowe Maritha nĩari na mĩhang’o nĩ ũndũ wa maündũ marĩa mothe magĩrĩrie kũhaarĩrio. Agĩũka harĩ Jesũ, akĩmũria atĩrĩ, “Mwathani, kaĩ ũtarona ũrĩa mwarĩ wa maitũ andekereire wĩra? Mwĩre oke andeithie!”

⁴¹ Nake Mwathani akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maritha, Maritha, nĩutangĩkĩte, na ũgethĩnia na maündũ maingĩ, ⁴² no nĩ harĩ ũndũ ũmwe

tu ūbataranītie. Mariamu nīethuurīire ūndū ūrīa mwega makīria, naguo ūndū ūcio ndangitunywo.”

11

Ūrutani wa Jesū ūkonīi Mahooya

¹ Na rīrī, mūthenya ūmwe Jesū aarī handū akīhooya. Rīrīa aarīkirie kūhooya, mūrutwo ūmwe wake akīmwīra atīrī, “Mwathani, tūrute kūhooya o ta ūrīa Johana aarutire arutwo ake.”

² Nake Jesū akīmeera atīrī, “Rīrīa mūkūhooya, ugagai atīrī: “‘Ithe witū (ūrī Igūrū), rītwa rīaku nīrīamūrwo, ūthamaki waku nīūūke. (Ūrīa wendete nīwīkagwo gūkū thī, o ta ūrīa gwīkagwo kūu igūrū.)

³ Tūheage o mūthenya irio ciitū cia gūtūigana.

⁴ Na ūtūrekere mehīa maitū, o ta ūrīa o na ithūi tūrekaḡira arīa othe matwīhagīria. Na ndūgatūtware magerio-inī (no kūhonokia ūtūhonokagie ūūru-inī).’ ”

⁵ Agīcooka akīmeera atīrī, “Mūndū ūmwe wanyu angīkorwo arī na mūrata nake athīi gwake ūtukū gatagatī amwīre atīrī, ‘Mūrata wakwa, he mīgate itatū, ⁶ nīgūkorwo ndī na mūrata wakwa wanjeerera, na ndrī na kīndū ḡīa kūmūhe arīe.’

⁷ “Nake mūndū ūcio ūrī nyūmba thīnī amūcookerie atīrī, ‘Tiga ḡūthīnīa. Nīndīkītie kūhīnga mūrango na tūrī toro hamwe na ciana ciakwa. Ndingīhota ḡūkīra ngūhe mīgate.’ ⁸ Ngūmwīra atīrī, o na angīkorwo ndangīkīra amūhe mīgate iyo nī ūndū wa ūrata-rī, no nī ūndū wa ūrīa amūringīrīrie-rī, mūndū ūcio nīegūkīra amūhe kīrīa ḡiothe abatairio nīkīo.”

⁹ “Nī ūndū ūcio ngūmwīra atīrī: Hooyai na nīmūkūheo; mathaai na nīmūkuona; ringaringai mūrango na nīmūkūhingūrīrwo. ¹⁰ Nīgūkorwo ūrīa wothe ūhooyaga nīaheagwo; na ūrīa ūmaathaga nīonaga; na ūrīa ūringaringaga mūrango nīahingūrāḡirwo.

¹¹ “Nī mūciari ūrīkū thīnī wanyu ūngītio thamaki nī mwana wake, nake amūhe nyoka? ¹² Kana eetio itumbī amūhe kang’aurū? ¹³ Angīkorwo inyuī, o na mūrī ooru, nīmūūi kūhe ciana cianyu iheo njega-rī, Ithe wanyu ūrīa ūrī Igūrū ḡithī ndarīkīragīrīria kūhe Roho Mūtheru kūrī arīa mamūhooyaga!”

Jesū na Beelizebuli

¹⁴ Na rīrī, Jesū nīaingataga ndaimono yume thīnī wa mūndū ūtaaragia. Rīrīa ndaimono iyo yoimire, mūndū ūcio ūtaaragia akīaria, nakīo kīrīndī kīa andū ḡīkīgega. ¹⁵ No amwe ao makiuga atīrī, “Aingataga ndaimono na hīnya wa Beelizebuli ūrīa mūnene wa ndaimono.” ¹⁶ Nao andū angī makīmūgeria, makīmūūria amaringīre kīama kiumīte igūrū.

¹⁷ Jesū nīamenyire ūrīa meciiragia, nake akīmeera atīrī: “Ūthamaki o wothe ūngīgayūkana ūūkanīrīre guo mwene no ūharagane, nayo nyūmba īngīgayūkana yūkanīrīre yo nyene no īgwe. ¹⁸ Angīkorwo Shaitani nīagayūkanīte akeyūkīrīra we mwene-rī, ūthamaki wake ūngīkīhaanda atīa? Ndoiga ūguo tondū mūroiga atī nīi nyingataga ndaimono na hīnya wa Beelizebuli. ¹⁹ Nīngī angīkorwo nīi nyingataga

ndaimono na hinya wa Beelizebuli-rĩ, arũmĩrĩri anyu maingataga ndaimono na hinya wa ũ? Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, acio nĩo makaamũtuĩra ciira. ²⁰ Na rĩrĩ, ingĩkorwo nyingataga ndaimono na hinya wa kĩara kĩa Ngairĩ, ũthamaki wa Ngai niũũkĩte kũrĩ inyuĩ.

²¹ “Rĩrĩa mũndũ njamba oya indo ciake ciothe cia mbaara, arangĩre nyũmba yake mwene, indo ciake ciikaraga irĩ ngĩtĩre. ²² No rĩrĩ, mũndũ ũngĩ ũrĩ na hinya kũmũkĩra angĩmũtharĩkĩra amũtoorie, nĩamũtunyaga indo ciake cia mbaara iria ehokete, na akagaĩra andũ indo iria akoragwo atahĩte.

²³ “Mũndũ ũrĩa ũtarĩ hamwe na niĩ, ũcio nĩ thũ yakwa, na ũrĩa ũtacookanagĩrĩria hamwe na niĩ, ũcio nĩ kũhurunja ahurunjaga.

²⁴ “Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa ngoma thũku yoima thĩinĩ wa mũndũ, ĩtuikanagĩria werũ-inĩ igĩcaria ũhurũko na ikawaga. Hĩndĩ ĩyo ikoiga atĩrĩ, ‘Nĩngũcoka nyũmba irĩa ndoimire.’ ²⁵ Na yacooka igakora nyũmba ĩyo irĩ haate, igathondekwo wega. ²⁶ Hĩndĩ ĩyo ngoma ĩyo thũku ikaagĩra ngoma ingĩ mũgwanja thũku makĩria mayo, igatoonya, igaikara kuo. Naguo mũkarĩre wa mũndũ ũcio ũgathũka gũkĩra wa mbere.”

²⁷ Rĩrĩa Jesũ aaragia maũndũ maya-rĩ, mũndũ-wa-nja warĩ gatagatĩ-inĩ ga kĩrĩndĩ akĩanĩrĩa na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Kũrathimwo nĩ maitũguo ũrĩa wagũciarire na agĩkuongithia.”

²⁸ Nake Jesũ agĩcookia atĩrĩ, “Kũrathimwo nĩ arĩa maiguaga kiugo kĩa Ngai na magagĩathĩkĩra.”

Kĩmenyithia kĩa Jona

²⁹ Na rĩrĩa kĩrĩndĩ kĩa andũ kiongererekire-rĩ, Jesũ akiuga atĩrĩ, “Rũrũ nĩ rũciaro rwaganu. Rũuragia rũringĩrwo kĩama, no gũtĩrĩ kĩama rũkaringĩrwo tĩga o kĩrĩa kĩaringĩrwo Jona. ³⁰ Nĩgũkorwo o ta ũrĩa Jona aarĩ kĩmenyithia kũrĩ andũ a Nineve, ũguo noguo Mũrũ wa Mũndũ egũkorwo arĩ kĩmenyithia kũrĩ rũciaro rũrũ. ³¹ Mũtumia-mũthamaki ũrĩa wa mwena wa Gũthini nĩakarũgama hĩndĩ ya ciira hamwe na andũ a rũciaro rũrũ arũtuĩre ciira, nĩgũkorwo oimire ituri cia thĩ oke athĩkĩrĩrie ũũgĩ wa Solomoni, na rĩu ũmwe mũnene gũkĩra Solomoni arĩ haha. ³² Andũ a Nineve nĩmakarũgama hĩndĩ ya ciira hamwe na rũciaro rũrũ marũtuĩre ciira; nĩgũkorwo nĩmeririre maahunjĩrio nĩ Jona, na rĩu ũmwe mũnene gũkĩra Jona arĩ haha.

Tawa wa Mwĩrĩ

³³ “Gũtĩrĩ mũndũ ũgwatagia tawa agacooka akaũiga handũ ũtangĩoneka kana akaũiga rungu rwa irebe, no aũigaga handũ igũrũ nĩguo arĩa megũtoonya nyũmba mathererwo nĩ ũtheri. ³⁴ Riitho rĩaku nĩrĩo tawa wa mwĩrĩ waku. Rĩrĩa maitho maku marĩ mega, mwĩrĩ waku wothe o naguo ũkoragwo ũiyũrĩte ũtheri. No rĩrĩa matarĩ mega-rĩ, mwĩrĩ waku o naguo ũkoragwo ũiyũrĩte nduma. ³⁵ Hakĩrĩ ũguo-rĩ, menyerera ũtheri ũrĩa ũrĩ thĩinĩ waku ndũgatuĩke nduma. ³⁶ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mwĩrĩ waku wothe ũngĩyũrwo nĩ ũtheri, na ndũrĩ handũ harĩ nduma, niũrĩtheragĩrwo nĩ ũtheri biũ, o ta ũrĩa ũtheri wa tawa ũkũmũrĩkaagĩra.”

Haaro Ithathatũ

³⁷ Hĩndĩ irĩa Jesũ aarĩkirie kwaria, Mũfarisai ũmwe akĩmũnyiita ũgeni gwake makarĩanĩre; nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ, agĩkara metha-inĩ. ³⁸ No Mũfarisai ũcio ona ũguo akĩgega nĩ ũndũ Jesũ ndaambire gwĩthamba moko atanarĩa irio.

³⁹ Nake Mwathani akĩmwĩra atĩrĩ, “Inyuĩ Afarisai mũthambagia gĩkombe na thaani mwena wa na igũrũ, no thĩinĩ wanyu mũiyũrĩtwo nĩ

ũkoroku na waganu. ⁴⁰ Inyuĩ irimũ ici! Githĩ ũrĩa wombire mwena wa na nja to we wombire mwena wa na thĩinĩ? ⁴¹ No rĩrĩ, heagai athĩni kĩrĩa kĩrĩ thĩinĩ wa thaani, na hĩndĩ iyo indo ciothe nĩgũtuĩka theru harĩ inyuĩ.”

⁴² “Kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ Afarisai-ĩ! Tondũ mũrutagĩra Ngai gĩcunjĩ gĩa ikũmi gĩa terere, na togotia na nyeni cia mĩthemba yothe no mũkaaga kũrũmbũiya kĩhooto na wendani wa Ngai. Mwaagĩrĩrwo nĩ gwĩkaga maũndũ macio mũtegũtiganĩria macio mangĩ ma mbere.

⁴³ “Kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ Afarisai-ĩ! Tondũ mwendaga gũikarĩra itĩ iria cia mbere thunagogi-inĩ na mũgeithagio mũrĩ ndũnyũ-inĩ.

⁴⁴ “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, tondũ mũtarĩ ta mbĩrĩra itarĩ rũuri iria andũ mageragĩra igũrũ rĩacio matekũmenya.”*

⁴⁵ Mũrutani ũmwe wa Watho akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, rĩrĩa ũkwaria maũndũ macio-rĩ, nĩuratũruma o na ithuĩ.”

⁴⁶ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “O na inyuĩ arutani a Watho kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Tondũ mũkuuithagia andũ mĩrigo mĩritũ irĩa matangĩhota gũkuua, na inyuĩ ene mũtingĩmĩhutia o na kaara kamwe mũmateithie.

⁴⁷ “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Tondũ mwakagĩra anabii mbĩrĩra, o arĩa mooragĩrwo nĩ maithe manyu ma tene. ⁴⁸ Nĩ ũndũ ũcio mũgakĩruta ũira atĩ nĩmwĩtikanĩtie na ũrĩa maithe manyu meekire; atĩ nĩo mooragire anabii, na inyuĩ mũkamaakĩra mbĩrĩra. ⁴⁹ Tondũ wa ũguo ũũgĩ wa Ngai uugite atĩrĩ, ‘Nĩngamatũmĩra anabii na atũmwo, moorage amwe ao na manyariire arĩa angĩ.’ ⁵⁰ Nĩ ũndũ ũcio rũciaro rũrũ nĩrũgaciirithĩrio thakame ya anabii othe irĩa yanaitwo kuuma o kĩambĩrĩria gĩa thĩ, ⁵¹ kuuma thakame ya Habili nginya thakame ya Zekaria ũrĩa woragĩrwo gatagatĩ-inĩ ga kĩgongona na handũ harĩa hatheru. Ī nĩguo, ngũmwĩra atĩrĩ, rũciaro rũrũ nĩrũkaherithĩrio thakame iyo.

⁵² “Kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ arutani a watho-ĩ! Tondũ nĩmweheretie kĩhingũro kĩa ũmenyo. Inyuĩ ene mũtiigana gũtoonya, na arĩa marena gũtoonya mũkamagiria.”

⁵³ Jesũ aarĩkia kuuma kũu, Afarisai na arutani a watho makĩambĩrĩria kũmũkararia marĩ na ũuru mũno na kũmũgita na kũmũuria ciũria nĩguo aarie maũndũ maingĩ, ⁵⁴ makĩgeria kũmũtega maigue kana nĩ harĩ ũndũ mũũrũ angĩaria.

12

Gũkaanio na Kũmĩrĩrio

¹ O hĩndĩ iyo, rĩrĩa kĩrĩndĩ kĩa andũ ngiri nyingĩ kĩonganite hamwe, nginya makarangana-rĩ, Jesũ akĩamba kwarĩria arutwo ake, akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyererei ndawa ya kũmbia mĩgate ya Afarisai, na nĩyo ũhinga. ² Gũtirĩ ũndũ mũhithanie ũtakaguũrio, o na kana ũndũ mũhithe ũtakamenyeka. ³ Maũndũ marĩa mwarĩrie nduma-inĩ, makaiguu mũthenya barigici, na ũrĩa wothe mwanahaniĩrĩa matũ-inĩ mũrĩ tũnyũmba twa thĩinĩ, nĩũkanĩrĩrwo kuuma nyũmba igũrũ.

⁴ “Ngũmwĩra atĩrĩ arata akwa, tĩgagai gwĩtigĩra arĩa mooragaga mwĩrĩ na thuutha ũcio gũtirĩ ũndũ mangĩhota gwĩka. ⁵ No nĩ ngũmuonia ũrĩa inyuĩ mwagĩrĩrwo nĩ gwĩtigĩra: Mwĩtigagĩrei ũrĩa ũngĩũruga mwĩrĩ na thuutha wa ũguo arĩ na ũhoti wa gũikia mũndũ Jehanamu. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mwĩtigagĩrei ũcio. ⁶ Githĩ tũnyoni tũtano tũtiendagio

* **11:44** Ayahudi nĩmahakaga mbĩrĩra ciao coka nĩgeetha gũtikagĩe na mũndũ ũngĩchutia tondũ ũguo nĩkũngĩatũmire mũndũ anyiitwo nĩ thaahu.

tũthendi twĩrĩ? No rĩrĩ, gũtirĩ o na kamwe gatuo Ngai ariganagĩrwo nĩko. ⁷ No ti-itherũ, o na njuĩrĩ cianyu cia mũtwe nĩ ndare. Tigagai gwĩtigĩra, inyuĩ mũrĩ a bata gũkĩra tũnyoni tũngĩ.

⁸ “Ngũmwĩra atĩrĩ, ũrĩa wothe ũkanyumbũra mbere ya andũ, o nake Mũrũ wa Mũndũ nĩakamumbũra mbere ya araiika a Ngai. ⁹ No ũrĩa ũkangaana mbere ya andũ ũcio nĩagakaanwo mbere ya araiika a Ngai. ¹⁰ Nake mũndũ o wothe ũrĩa ũgaacambia Mũrũ wa Mũndũ nĩakarekerwo, no ũrĩa wothe ũkaruma Roho Mũtheru ndakarekerwo.

¹¹ “Rĩrĩa mũgaatwarwo mbere ya thunagogĩ, na mbere ya aathani na anene mũciirĩthio-rĩ, mũtikanetange na ũrĩa mũgacookia kana ũrĩa mũkoiga, ¹² nĩgũkorwo hĩndĩ iyo Roho Mũtheru nĩakamũruta ũrĩa mwagĩrĩrwo nĩ kuuga.”

Ngerekano ya Gĩtonga Kĩrimũ

¹³ Mũndũ ũmwe warĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ acio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, ĩra mũrũ wa maitũ tũgayane nake igai riitũ.”

¹⁴ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ, nũũ ũndũite wa kũmũtuithania ciira kana wa kũmũgayania indo cianyu?” ¹⁵ Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyererei! Mũtigakorokere maũndũ; nĩgũkorwo muoyo wa mũndũ ndũthimagwo na mũigana wa indo iria arĩ nacio.”

¹⁶ Agĩcooka akĩmahe ũhoru na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ, “Mũgũnda wa mũndũ ũmwe gĩtonga nĩwaciarire mũno. ¹⁷ Nake akĩyũria na ngoro yake atĩrĩ, ‘Ngwĩka atĩa? Ndirĩ na handũ ha kũiga magetha makwa.’

¹⁸ “Agĩcooka akiuga atĩrĩ, ‘Nĩndamenya ũrĩa ngwĩka. Ngũtharia makũmbĩ makwa, njake mangĩ manene kũrĩ mo, njige magetha makwa mothe na indo ciakwa ciothe kuo. ¹⁹ Njooke njĩire ngoro yakwa atĩrĩ, ‘Ūrĩ na indo nyingĩ njega wĩgĩire cia gũkũigana mĩaka mũngĩ. Wĩhuurũkĩre, ũrĩe na ũnyue, na ũcanjamũke.’”

²⁰ “No Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Wee kĩrimũ gĩkĩ! Ūtukũ ũyũ wa ũmũthĩ nĩgũwĩtio muoyo waku. Indo icio wĩgĩire-rĩ, igaatuĩka cia ũ?’

²¹ “Ūguo nĩguo gũgaatuĩka harĩ mũndũ o wothe ũrĩa wĩigagĩra mĩhithũ, no akaaga gwĩtongia na ũhoru wa Ngai.”

Mũtigatangĩke

²² Jesũ agĩcooka akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, mũtigitangage nĩ ũndũ wa mĩoyo yanyu nĩ ũndũ wa kĩrĩa mũrĩrĩaga, kana kĩrĩa mũrĩhumbaga mũrĩ yanyu. ²³ Muoyo-rĩ, ũrĩ bata gũkĩra irio, nagu mwĩrĩ ũrĩ bata gũkĩra nguo. ²⁴ Ta mwĩciirĩe ũhoru wa mahuru: Matĩaandaga kana makagetha, o na matirĩ kũndũ gwa kũiga irio kana makũmbĩ, no Ngai nĩamaheaga irio. Inyuĩ githĩ mũtirĩ a bata mũno gũkĩra nyoni! ²⁵ Nũũ wanyu ũngĩhota kuongerera muoyo wake ithaa o na rĩmwe nĩ ũndũ wa gwĩtanga? ²⁶ Riu-rĩ, angĩkorwo mũtingĩhota gwĩka ũndũ mũnini ũguo-rĩ, mũgĩtangĩkaga na maũndũ macio mangĩ nĩkĩ?”

²⁷ Ta mwĩcũranie ũrĩa itoka ikũraga. Itirutaga wĩra kana ikogotha ndigi. No ngũmwĩra atĩrĩ, o na Solomoni arĩ na rĩrĩ wake wothe, ndaagemete ta kĩmwe gĩacio. ²⁸ Angĩkorwo ũguo nĩguo Ngai ahumbaga nyeki ya gĩthaka, ĩrĩa ĩrĩ ho ũmũthĩ na rũciũ igaikio mwaki-inĩ-rĩ, githĩ inyuĩ ndarĩkĩmũhumbaga makĩria, inyuĩ mwĩtikĩtie o hanini! ²⁹ Tigagai gũthĩnĩka ngoro-inĩ cianyu nĩ ũndũ wa kĩrĩa mũrĩrĩaga kana mũrĩnyuuga; mũtigatangĩkage nĩ ũndũ wa ũguo. ³⁰ Nĩgũkorwo maũndũ maya mothe nĩmo andũ a gũkũ thĩ arĩa matetikĩtie Ngai macaranagia namo, no Ithe wanyu nĩoi atĩ nĩmũbatarĩtio nĩmo. ³¹ No rĩrĩ,

caragai ūthamaki wake, na maündũ maya mangĩ mothe nĩmũrĩheagwo o namo.

³² “Tigagai gwĩtiġĩra, inyuĩ rũuru rũrũ rũnini, nĩġũkorwo Ithe wanyu nĩonete arĩ wega kũmũhe ūthamaki ūcio. ³³ Endiai indo iria mũrĩ nacio mũcooke mũteithie athĩni. Mwĩthondekereĩ ibeeti cia mbeeca iria itangĩtarũka, na mwĩġũire na kĩġĩna igũrũ kĩrĩa ġĩtangĩthira, kũrĩa ġũtarĩ mũici ūngĩkuhĩrĩa na ġũtirĩ memenyi cia ġũkĩananga ³⁴ Nĩġũkorwo o kũrĩa mĩthiithũ wanyu ĩrĩ, nokuo ngoro cianyu o nacio ĩrĩkoragwo ĩrĩ.

Gũikara Mwĩġũite

³⁵ “Ikaragai mwĩhotorete, mwĩhaarĩrie ġũtungata, na mũige matawa manyu magĩakanaga, ³⁶ o ta andũ metereire mwathi wao acooke kuuma iruga-inĩ rĩa kĩhikano, nĩguo rĩrĩa agaacooka, aaringaringa mũrango mamũhingũrĩre o narua. ³⁷ Nĩũġakorwo ũrĩ undũ mwega harĩ ndungata iria mwathi wacio agaakora ciĩġũite rĩrĩa agacooka. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩakehotora acitungatĩre, aciikarie metha-inĩ, na acooke acirehere irio ĩrĩe. ³⁸ Nĩũġakorwo ũrĩ undũ mwega harĩ ndungata iria mwathi wacio agaakora ciĩhaarĩrie, o na angĩgooka ūtukũ gatagatĩ kana thaa kenda ġũġĩka. ³⁹ No rĩrĩ, menyai ũũ: Korwo mwene nyũmba nĩamenyete ithaa rĩrĩa mũici egũũka-rĩ, ndangĩarekire nyũmba yake ĩtuo. ⁴⁰ O na inyuĩ no nginya mũkarage mwĩhaarĩrie, tondũ Mũrũ wa Mũndũ agooka ithaa rĩrĩa mũtamwĩrĩġĩrĩre.”

⁴¹ Petero akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ ithuĩ ũrahe ũhoru na ngerekano ĩno kana ũreera mũndũ o wothe?”

⁴² Nake Mwathani agĩcokia akĩmũũria atĩrĩ, “Ndungata ya kwĩhokwo na nġũġĩ, o ĩrĩa mwathi wayo angĩhokera kũroraga ndungata ciake, na ĩciheage irio hĩndĩ ĩrĩa yagĩrĩre, nĩrĩkũ? ⁴³ Nĩũġakorwo ũrĩ undũ mwega harĩ ndungata ĩyo, ĩrĩa mwathi wayo agooka akore ĩġũka ũguo. ⁴⁴ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩakamũhokera indo ciake ciothe. ⁴⁵ No rĩrĩ, ĩ ndungata ĩyo ĩngũra na ngoro yayo atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa ndaracooka narua,’ nayo yambĩrĩrie kũhũũra ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja, na kũrĩa na kũnyua na kũrĩio-rĩ, ⁴⁶ Mwathi wa ndungata ĩyo agooka mũthenya ũria ĩtamwĩrĩġĩrĩre o na ithaa rĩrĩa ĩtooĩ, nake nĩakamĩherithia mũno, na amĩtũire ciira ta wa andũ arĩa matarĩ ehokeku.

⁴⁷ “Ndungata ĩria ĩmenyaga ũria mwathi wayo endaga na ndĩhaaragĩria kana ĩgeeka ũria Mwathi wayo endaga, ĩkaahũũrwo mahũũra maingĩ. ⁴⁸ No ĩrĩa ĩtooĩ na nĩkaga maündũ marĩa magĩrĩre kũherithanĩrio, ĩkaahũũrwo mahũũra matarĩ maingĩ. ũria wothe ũheetwo indo nyingĩ, ageetio indo nyingĩ; nake ũria wĩhokeirwo nyingĩ makĩria nĩageetio nyingĩ makĩria.

ġũtirĩ Thayũ o tĩga Nyamũkano

⁴⁹ “Nġũkĩte kũrehe mwaki ġũkũ thĩ, naarĩ korwo mwaki ūcio nĩwambĩrĩrie gwakana! ⁵⁰ No ndĩ na ũbatithio ndĩrĩbatithio nago, no kai nĩngũthĩnĩka mũno ūngĩgaakinya-ĩ! ⁵¹ Mũġwĩciiria ndokire kũrehe thayũ ġũkũ thĩ? Ngũmwĩra atĩrĩ, ũguo tĩguo, ndokire kũrehe nyamũkano. ⁵² Kuuma rĩu ġũthĩ na mbere, andũ atano a mũciĩ ũmwe marĩkoragwo magayũkanĩte, atatũ magookĩrĩa eerĩ, nao eerĩ magookĩrĩa atatũ. ⁵³ Nao marĩkoragwo magayũkanĩte ũũ, ithe agookĩrĩa mũriũ nake mũriũ agookĩrĩa ithe, nyina agookĩrĩa mwari nake mwari agookĩrĩa nyina, nyaciarawe agookĩrĩa mũtumia wa mũriũ nake mũtumia wa mũriũ agookĩrĩa nyaciarawe.”

Gūkūūrana Mahinda

⁵⁴ Jesū akīra kīrīndī kīu atīrī, “Hīndī īrīa muona itu rīkīambata riumīte ithūro, o rīmwe muugaga atīrī, ‘Nīgūkuura mbura,’ na gūkoira. ⁵⁵ Hīndī īrīa rūhuo rwahurutana ruumīte gūthini muugaga atīrī, ‘Nīgūkūgīa na ūrugarī,’ na gūkagīa. ⁵⁶ Inyuī hinga ici! Nīmūūi wega gūkūūrana ūrīa igūrū na thī gūtariī. Mūkīremagwo nīgūkūūrana ūhoro wa mahinda maya tūrī nīkī?”

⁵⁷ “Mwagaga gwītuīra inyuī ene ūrīa kwagīrīre nīkī? ⁵⁸ Na rīrī, rīrīa mūrathīī na thū yaku kūrī mūciirithania-rī, geria mūno wīguithanie nayo mūrī o njīra-inī, ndīgagūkururie īgūtware kūrī mūciirithania, nake mūciirithania akūneane kūrī mūnene, nake mūnene ūcio agūkie njeera. ⁵⁹ Ngūkwīra atīrī, ndūkoima kuo ūtarīhīte thīrī wothe, hatarī gathendi ūgūtīgia.”

13

Mwīrīrei kana Mūthire

¹ Na rīrī, nī kwarī na andū amwe maarī ho hīndī īyo, arīa meerire Jesū ūhoro wa andū a Galilī arīa mooragītvo nī Pilato makīruta magongona, nayo thakame yao īgītukana na ya nyamū cia magongona mao. ² Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Anga mūgwīciiria atī andū acio manyariirwo ūguo tondu acio maarī ehia gūkīra andū acio angī othe a Galilī? ³ Ngūmwīra atīrī, aca! No rīrī, mwaga kwīrīra, o na inyuī inyuothe mūkaniinwo o tao. ⁴ Kana andū arīa ikūmi na anana, arīa magwīrīrwo nī nyūmba īrīa ndaaya kūu itūūra rīa Siloamu īkīmooraga-rī, anga mūgwīciiria atī maarī na mahītia maingī gūkīra andū arīa angī othe maatūūruga kūu Jerusalemu? ⁵ Ngūmwīra atīrī, aca! No rīrī, mwaga kwīrīra, o na inyuī inyuothe mūkaaniinwo o tao.”

⁶ Agīcooka akīmaarīra na ngerekano, akiuga atīrī, “Mūndū ūmwe aarī na mūkūyū wahandītvo thīinī wa mūgūnda wake wa mīthabībū, nake agīthīī gūcaria maciaro mūtī-inī ūcio, no ndaigana kuona ngūyū o na īmwe. ⁷ Nī ūndū ūcio, akīra mūruti wa wīra wa mūgūnda ūcio wa mīthabībū atīrī, ‘Rīu nī mīaka ītatū njūkaga gūcaria maciaro mūkūyū-inī, ūyū na ndirī ndoona ngūyū o na īmwe. Ūteme! Ūthūkağīria mūgūnda nīkī?’

⁸ “No mūndū ūcio akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, ‘Mwathi ūyū, nītūreke ūikare mwaka ūngī ūmwe, ndīūrīmīre na ndīwīkīre thumu. ⁹ Naguo ūngīciara hīndī īyo, nī wega! No ūngīaga gūciara, no ūtemwo.’”

Mūtumia Kīonje Kūhonio Mūthenya wa Thabatū

¹⁰ Na rīrī, mūthenya ūmwe wa Thabatū, Jesū nīkūrutana aarutanaga thīinī wa thunagogi īmwe, ¹¹ nakuo gūgīkorwo nī kwarī na mūtumia wonjetio nī ngoma thūku mīaka ikūmi na īnana. Atūire ainamīrīre atekūhota gwītiira o na hanini. ¹² Hīndī īrīa Jesū aamuonire, akīmwīta, akīmwīra atīrī, “Mūtumia ūyū nīwohorwo kuuma kūrī wonje waku.” ¹³ Agīcooka akīmūgīrīra moko, na kahinda o kau agītiira, na akīgooca Ngai.

¹⁴ Nake mūnene wa thunagogi akīrakara mūno nī ūndū wa Jesū kūhonania mūthenya wa Thabatū. Nake akīra andū atīrī, “He na mīthenya ītandatū ya kūruta wīra. Nī ūndū ūcio, ūkagai kūhonio mīthenya īyo, no ti mūthenya wa Thabatū.”

¹⁵ Nowe Mwathani akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Inyuī hinga ici! Githī o mūndū wanyu ndohoraga ndegwa yake kana ndigiri yake yume

kiugũ mũthenya wa Thabatũ, amĩtware ithĩĩ ikanyue maaĩ? ¹⁶ Nake mũtumia ũyũ mwarĩ wa Iburahĩmu, ũrĩa ũtũire ohetwo nĩ Shaitani mĩaka ikũmi na inana; ndakĩagĩrĩrwo nĩ kuohorwo o na kũrĩ mũthenya wa Thabatũ?”

¹⁷ Rĩrĩa oigire ũguo, thũ ciake ciothe igĩconoka, no kĩrĩndĩ kũu kĩa andũ gĩgĩkena nĩ ũndũ wa maũndũ ma magegania marĩa eekaga.

Ngerekano ya Mbegũ ya Karatarĩ na ya Ndawa ya Kũmbia Mĩgate

¹⁸ Ningĩ Jesũ akĩũria atĩrĩ, “Ūthamaki wa Ngai ũhaanaine na kĩ? Na ngũũgerekania na kĩ? ¹⁹ Ūhaana ta mbeũ ya karatarĩ ĩrĩa mũndũ oire akĩhaanda mũgũnda wake. Igĩkũra igĩtũika mũtĩ, nacio nyoni cia rĩera-inĩ igĩũka igĩaka itara honge-inĩ ciaguo.”

²⁰ Ningĩ akĩũria atĩrĩ, “Ingĩgerekania ũthamaki wa Ngai na kĩ? ²¹ Ūhaana ta ndawa ya kũmbia mĩgate ĩrĩa mũndũ-wa-nja ooire na akĩmĩtukania na mũtu mũingĩ, o nginya wotho ũkũmba.”

Mũrango ũrĩa Mũceke

²² Nake Jesũ agĩthĩĩ ahĩtũkĩire matũũra-inĩ na tũtũũra-inĩ akĩrutanaga erekeire Jerusalemu. ²³ Nake mũndũ ũmwe akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani anga no andũ anini tu makahonokio?”

Nake akĩmeera atĩrĩ, ²⁴ “Geragai na hinya gũtoonyera mũrango ũrĩa mũceke; tondũ ngũmwĩra atĩrĩ, andũ aingĩ nĩ makaageria gũtoonya, no matikahota. ²⁵ Rĩrĩa mwene nyũmba agaakarwo okĩrite na ahinge mũrango-rĩ, mũkaarũgama hau nja mũkĩringarowaga mũrango mũkimũthaiithaga, mũkoiga atĩrĩ, ‘Mwathi witũ, tũhingũrire mũrango.’ “Nake nĩakamũcookeria amwĩre atĩrĩ, ‘Nĩ ndimũũĩ o na ndiũĩ kũrĩa muumĩte.’

²⁶ “Hĩndĩ ĩyo nĩmũkoiga atĩrĩ, ‘Nĩtwarĩĩanagĩra na tũkanyuanĩra nawe, o na nĩwarutanaga njĩra-inĩ cia matũũra maitũ.’

²⁷ “Nowe nĩakamũcookeria atĩrĩ, ‘Nĩ ndimũũĩ, o na ndiũĩ kũrĩa muumĩte. Njehererai, inyuĩ inyuothe mwĩkaga ũuru!’

²⁸ “Kũu nĩgũkagĩa na kĩrĩro, na kũhagarania magego, rĩrĩa mũkoona Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, na anabii othe marĩ ũthamaki-inĩ wa Ngai, no inyuĩ mũkorwo mũĩkĩtio nja. ²⁹ Nao andũ nĩmagooka kuuma mwena wa irathĩro, na wa ithũiro, na wa gathigathini, na wa gũthini, maikare thĩ iruga-inĩ kũu ũthamaki-inĩ wa Ngai. ³⁰ No ti-itherũ, nĩ kũrĩ andũ marĩ thuutha magaatũka a mbere, na nĩ kũrĩ a mbere magaatũka a thuutha.”

Kĩeha kĩa Jesũ nĩ ũndũ wa Jerusalemu

³¹ O hĩndĩ ĩyo Afarisai amwe magĩũka kũrĩ Jesũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Uma gũkũ ũthĩĩ kũndũ kũngĩ. Herode nĩarendu gũkũũragithia.”

³² Nake agĩcookia atĩrĩ, “Thĩĩ mũkeere mbwe ĩyo atĩrĩ, ‘Ūmũthĩ na rũciũ ngũkorwo ngĩngata ndaimono na ngĩhonia andũ, na mũthenya wa ĩtatũ ndĩĩkie wĩra wakwa.’ ³³ O na kũrĩ ũguo, ũmũthĩ na rũciũ o na oke no nginya ngorwo ngĩthĩĩ o na mbere, nĩgũkorwo ti-itherũ gũtirĩ mũnabii ũngĩkũra nja ya Jerusalemu!

³⁴ “Atĩrĩrĩ, wee Jerusalemu, Jerusalemu, wee ũragaga anabii, na ũkahũũra na mahiga nyuguto arĩa matũmĩtwo kũrĩ we, nĩ maita maingĩ atĩa ndanenda gũcookanĩrĩria ciana ciaku hamwe o ta ũrĩa ngũkũ ĩcookanagĩrĩria tũcui twayo mathagu-inĩ mayo, no ndũnjĩtikagĩria! ³⁵ Atĩrĩrĩ, nyũmba yaku ĩyũrĩte ihooru. Ngũmwĩra atĩrĩ, mũtikanyona

rĩngĩ o nginya rĩrĩa mũkoiga atĩrĩ, ‘Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa ũgũũka na rĩtwa rĩa Mwathani.’”

14

Jesũ e Nyũmba kwa Mũfarisai

¹ Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe wa Thabatũ, Jesũ nĩathiire kũrĩa irio nyũmba ya mũnene ũmwe wa Afarisai, nao andũ maikarĩte mamũrorete mũno. ² Na hau mbere yake nĩ haarĩ na mũndũ warũarĩte mũrimũ wa kũimba mwĩrĩ. ³ Jesũ akũria Afarisai na arutani a watho atĩrĩ, “Watho nĩwĩtikĩrĩtie kũhonania mũthenya wa Thabatũ, kana ndwĩtikĩrĩtie?” ⁴ No-o magĩkĩra ki. Nake akĩnyiita mũndũ ũcio, akĩmũhonia na akĩmwĩra athĩ.

⁵ Agĩcooka akĩmooria atĩrĩ, “Nũũ wanyu ũngĩaga kũruta mũriũ irima, kana ndegwa yake igwĩte irima rĩa maaĩ mũthenya wa Thabatũ?” ⁶ Nao makĩaga ũndũ wa kũmũcookeria.

⁷ Rĩrĩa Jesũ oonire ũrĩa ageni maathuuraga itĩ iria ciaikaragĩrwo nĩ ageni a gũtũo maikarĩre cio-rĩ, akĩmahe ngerekano ĩno, akiuga atĩrĩ: ⁸ “Mũndũ angĩgwĩta iruga-inĩ rĩa kĩhikano-rĩ, ndũgaikarĩre itĩ iria ciigĩrwo ageni a gũtũo, tondu no hakorwo mũndũ ũngĩ mũtũe gũgũkĩra wĩtĩtwo nĩ mwene iruga. ⁹ Kũngĩkĩhaana ũguo-rĩ, mwene iruga ũrĩa ũmwĩtĩte inyuĩ eerĩ no ooke, akwĩre atĩrĩ, ‘Eherera mũndũ ũyũ gĩtũ kũ.’ Hĩndĩ ĩyo, nĩũgaikara thuutha biũ ũconokete. ¹⁰ No hĩndĩ ĩrĩa ũngĩtwo-rĩ, ikaragĩra itĩ cia thuutha, nĩgeetha ũrĩa ũgwĩtĩte ooka, akwĩre atĩrĩ, ‘Mũrata wakwa, thĩ ũgaikare harĩa mbere.’ Hĩndĩ ĩyo nĩũkaheo gĩtũo maitho-inĩ ma ageni arĩa angĩ othe. ¹¹ Nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa wothe wĩtũgagĩria nĩakanyĩhio, na ũrĩa wothe wĩnyĩhagia nĩagatũgĩrio.”

¹² Jesũ agĩcooka akĩra mũndũ ũcio wamwĩtĩte atĩrĩ, “Waruga iruga rĩa mũthenya kana rĩa hwaĩ-inĩ-rĩ, ndũgetage o arata aku kana arũ a thoguo, kana andũ anyu, o na kana andũ arĩa atongu a itũũra rĩanyu; ũngĩka ũguo-rĩ, nao nĩmagagwĩta na nĩ ũndũ ũcio makũrĩhe ũguo ũmekĩte. ¹³ No hĩndĩ ĩrĩa waruga iruga ĩtaga athĩni, na cionje, na ĩthua, na atumumu, ¹⁴ nawe nĩũkarathimwo. O na gũtuũka matingĩhota gũkũrĩha, nĩũkarĩhwo hĩndĩ ĩrĩa andũ arĩa athingu makaariũkio.”

Ngerekano ya Iruga Inene

¹⁵ Na rĩrĩa mũndũ ũmwe wa arĩa maikarĩte metha-inĩ hamwe nake aigũre ũguo, akĩra Jesũ atĩrĩ, “Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũkaarĩa irio iruga-inĩ rĩa ũthamaki wa Ngai.”

¹⁶ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe nĩahaarĩrie iruga inene na agĩta ageni aingĩ. ¹⁷ Nacio thaa cia kũrĩa ciakinya, agĩtũma ndungata yake ĩkeere andũ arĩa meetĩtwo atĩrĩ, ‘Ŭkai, nĩgũkorwo maũndũ mothe nĩmahaarĩrie.’

¹⁸ “Nao othe, o mũndũ akĩambĩrĩria kũheana ciĩgwatio. Wa mbere akiuga atĩrĩ, ‘No hĩndĩ ndĩragũrĩre mũgũnda na no nginya thĩ ngawone. Thĩ ũmwĩre andekere.’

¹⁹ “Ŭrĩa ũngĩ akiuga atĩrĩ, ‘No hĩndĩ ndĩragũrĩre ndegwa ikũmi cia kũrĩma, na nĩndĩrathĩ gũcigeria. Thĩ ũmwĩre andekere.’

²⁰ “Nake ũngĩ akiuga atĩrĩ, ‘No hĩndĩ ndĩrahakanirie, nĩ ũndũ ũcio ndĩhota gũũka.’

²¹ “Ndungata ĩyo igĩthĩ, ĩkĩmenyithia mwathi wayo ũhoru ũcio. Hĩndĩ ĩyo mwene mũciĩ akĩrakara na agĩatha ndungata ĩyo akĩmũra atĩrĩ,

'Umagara narua ūthīī njīra-inī iria nene, o na tūcīra-inī twa itūūra, ūrehe athīini, na cionje, na arīa atumumu, o na ithua.'

²² "Nayo ndungata iyo ikiuga atīrī, 'Mwathi wakwa, ūrīa wathanire nīwīkītwo, na no hatigaire handū.'

²³ "Hīndī iyo Mwathi wayo akīra ndungata iyo atīrī, 'Umagara ūthīī rīu njīra-inī na ndeere-inī cia mīgūnda, ūkaringīrīre andū moke nīgeetha nyūmba yakwa iiyūre. ²⁴ Ngūmwīra atīrī, gūtīrī mūdū o na ūmwe wa acio metītwo ūgaacama iruga rīakwa.'"

Thogora wa Gūtuika Mūrutwo

²⁵ Na rīrī, andū aingī nīmatwaranire na Jesū, nake akīmahūgūkīra, akīmeera atīrī, ²⁶ "Mūdū o wothe angīuka kūrī nī na aage gūthūūra ithe na nyina, na mūtumia wake, na ciana ciake, na ariū a nyina, na aarī a nyina, o na muoyo wake we mwene-rī, ndangīhota gūtuika mūrutwo wakwa. ²⁷ Nake mūdū o wothe ūtegwīkuuīra mūtī wake wa kwambīrwo anūmīrīre, ndangīhota gūtuika mūrutwo wakwa.

²⁸ "Atīrīrī, mūdū ūmwe wanyu angīenda gwaka nyūmba ndaaya na igūrū-rī, githī ndangīamba gūikara thī atare thogora nīguo one kana wīra na mbeeca cia kūmīrīkia? ²⁹ Nīgūkorwo angīemwo nī kūmīrīkia thootha wa gwaka mūthingī, andū arīa othe marīmionaga nīmarīmūthekagīrīa, ³⁰ makoiga atīrī, 'Mūdū ūyū aambīrīrīre gwaka nyūmba akīremwo nī kūmīrīkia.'

³¹ "Kana mūthamaki angīkorwo akirīī gūthīī kūrūa mbaara na mūthamaki ūngī-rī, githī ndangīamba gūikara thī ecūūranie kana ahota kūrūa arī na andū ngiri ikūmi na mūthamaki ūrīa ūroka kūmūkīrīra arī na andū ngiri mīrongo iirī? ³² Angīona atī ndangīhota kūmūtooria, angītūmīra mūthamaki ūcio ūngī andū arī o kūraya mathīī makamūurie kūgīe na thayū. ³³ Ūguo noguo, mūdū o wothe wanyu angīaga kūreikia indō ciothe iria arī nacio, ndangītuika mūrutwo wakwa.

³⁴ "Na rīrī, cumbī nī mwega, no cumbī ūngīkorwo nīuthirīte mūcamo wago-rī, ūngīcooka gūcamithio ta cumbī na kī? ³⁵ Cumbī ūcio ndūrī bata gūtītwo tūrī-inī o na kana gūtītwo kīara-inī, nīgūteeo ūteagwo.

"Ūrīa ūrī na matū ma kūigua, nīakīgue."

15

Ngerekano ya Ng'ondū Yūrīte

¹ Na rīrī, etia mbeeca cia igooti na "ehia" othe nīmoonganaga harī we nīguo mamūigue. ² No Afarisai na arutani a watho magīteta makiuga atīrī, "Mūdū ūyū nīamūkagīra ehia na akarīanīra nao."

³ Nī ūndū ūcio Jesū akīmahe ngerekano īno akīmeera atīrī: ⁴ "Mūdū ūmwe wanyu angīkorwo na ng'ondū igana rīmwe, na īmwe yacio yūre-rī, githī ndatigaga icio mīrongo kenda na kenda kūu werū-inī, athīī agacarie iyo īmwe yūrīte, ngīnya amīone? ⁵ Na aarīkia kūmīona, akamūigīrīra ciande ciake akenete, ⁶ akainūka mūciī. Agacooka ageeta arata ake na andū a itūūra hamwe, akameera atīrī, 'Ūkai tūkenanīre nī ūndū nīnyonete ng'ondū yakwa īrīa īrorīte.' ⁷ Ngūmwīra atīrī, ūguo noguo kūgīaga gīkeno kīnene igūrū nī ūndū wa mūdū ūmwe mwīhia wīrīrīte, gūkīra ūrīa gūkenagwo nī ūndū wa andū mīrongo kenda na kenda athingū arīa matabatarītio nī kwīrira.

Ngerekano ya Ciringī Yūrīte

8 “Kana mütumia angĩkorwo arĩ na icunjĩ ikũmi cia betha, ĩmwe yacio yũre-rĩ, githĩ ndagwatagia tawa, akahaata nyũmba yothe, na akamĩcaria na kiyo o nginya amĩone? 9 Na amĩona-rĩ, ageeta arata ake o na andũ a itũũra hamwe, akameera atĩrĩ, ‘Ūkai tũkenanĩre tondũ nĩnyonete mbeeca yakwa ĩrĩa ĩrorĩte.’ 10 Ngũmwĩra atĩrĩ, ũguo noguo gũkoragwo na gĩkeno harĩ araiika a Ngai nĩ undũ wa mwĩhia ũmwe wirĩrĩte.”

Ngerekano ya Mwanake ũrĩa Worĩte

11 Jesũ agĩthĩ na mbere akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ kwarĩ na mũndũ ũmwe warĩ na ariũ eerĩ. 12 Ūrĩa mũnini akĩira ithe atĩrĩ, ‘Baba ngaĩra igai rĩrĩa rĩngĩgatuika rĩakwa.’ Nĩ undũ ũcio ithe akĩmagayania indo ciake.

13 “Na matukũ manini mathira, mũriũ ũcio mũnini agĩcookanĩrĩa indo ciake ciothe, akiunagara agĩthĩ bũrũri warĩ kũraya, na arĩ kũu agĩitanga indo ciake na mũtũũrĩre wa ũmaramari. 14 Nake aarĩkia kũhũthĩra indo ciake ciothe, gũkĩgĩa na ng’aragu nene kũu bũrũri ũcio wothe, nake akĩambĩrĩa gũthĩnĩka. 15 Nĩ undũ ũcio agĩthĩ kũũria wĩra kũrĩ mũndũ ũmwe wa bũrũri ũcio, nake akĩmũtware akarĩthagie ngũrwe gĩthaka-inĩ gĩake. 16 Nieriragĩria kwĩhũunia na makoro marĩa maarĩagwo nĩ ngũrwe icio tondũ gũtirĩ mũndũ wamũheaga kĩndũ gĩa kũrĩa.

17 “Na rĩrĩa ecookerire, akiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ndungata ciigana atĩa cia baba irĩ na irio cia gũciigana o na igatigara, na nĩ nguagĩre gũkũ nĩ ng’aragu! 18 Nĩngũũkĩra thĩ kũrĩ baba ngamwĩre atĩrĩ: Baba, nĩnjĩhĩrie Ngai na ngakwĩhĩria. 19 Ndiagĩrĩrwo nĩgũcooka gwĩtagwo mũrũguo rĩngĩ; ndua ta ndungata ĩmwe yaku.’ 20 Nĩ undũ ũcio agĩũkĩra, agĩthĩ kũrĩ ithe.

“No arĩ o haraaya, ithe akĩmuona, nake akĩringwo nĩ tha nĩ undũ wake; agĩteng’era kũrĩ mũrũwe, akĩmũhĩmbĩria na akĩmũmumunya.

21 “Nake mũriũ akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Baba, nĩnjĩhĩrie Ngai o na ngakwĩhĩria. Ndiagĩrĩrwo nĩgũcooka gwĩtagwo mũrũguo rĩngĩ.’

22 “No ithe akĩira ndungata ciake atĩrĩ, ‘Thĩĩ narua mũrehe nguo ĩrĩa njega mũno mũmũhũmbe, na mũmwĩkĩre gĩcũhĩ kĩara, na iraatũ magũrũ. 23 Nĩngĩ mũrehe njaũ ya gĩcegũ ĩrĩa noru mũmĩthĩnje. Mũreke tũgĩe na iruga na tũkũngũire. 24 Nĩgũkorwo mũriũ ũyũ wakwa ararĩ mũkuũ na nĩariũkĩte; nĩarorĩte na rĩu nĩonekete.’ Nĩ undũ ũcio makĩambĩrĩa gũkũngũira.

25 “Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩyo mũriũ ũrĩa mũkũrũ aarĩ mũgũnda. Na rĩrĩa aakũhĩrĩrie mũciĩ akĩinũka-rĩ, akĩigua gũkĩinwo nyĩmbo na ndũhiũ. 26 Nĩ undũ ũcio mũriũ ũcio agĩta ndungata ĩmwe ya mũciĩ, akĩmũria gĩtũmi kĩa maũndũ macio. 27 Nayo ndungata ĩyo ĩkĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũrũ wa maitũguo nĩokĩte, nake thoguo nĩamũthĩnjĩre njaũ ya gĩcegũ ĩrĩa noru, tondũ nĩamũcookereire arĩ mwegwa na arĩ mũgĩma.’

28 “Mũrũ wa nyina ũcio mũkũrũ akĩrakara na akĩrega gũtoonya nyũmba. Nĩ undũ ũcio ithe akiuma nja, akĩmũthaita atoonye thĩnĩ. 29 No akĩira ithe atĩrĩ, ‘Ta thĩkĩrĩa! Ndũire ngũrutagĩra wĩra mĩaka ĩyo yothe, na ndirĩ ndarega gũgwathĩkĩra. No rĩrĩ, ndũrĩ waahe o na koori nĩguo tũkũngũire na arata akwa. 30 No rĩrĩa mũrũguo ũyũ ũitangĩte indo ciaku na maraya ainũka, ũkamũthĩnjĩra njaũ ya gĩcegũ ĩrĩa noru!’

31 “Ithe akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũrũ wakwa, wee tũtũũraga nawe hĩndĩ ciothe, na indo ciothe iria ndĩ nacio nĩ ciaku. 32 No nĩtwagĩrĩrwo gũkũngũira na gũcanjamũka, tondũ mũrũ wa maitũguo ũyũ ararĩ mũkuũ na rĩu nĩariũkĩte; nĩarorĩte na rĩu nĩonekete.’”

16

Ngerekano ya Mūrūgamīriri Indo Warī Mūūgī

¹ Nake Jesū akīra arutwo ake atīri: “Nī kwarī na mūdū ūmwe warī gītonga, nake nī aarī na mūrōri wa indo ciake mūrōri ūcio nīathitangirwo kūrī gītonga kīu atī nīaitangaga indo ciake. ² Nī ūndū ūcio agīta mūrōri ūcio wa indo, akīmwīra atīri, ‘Ūhorō ūcio ndīraigwa ūgūkonī nī ūrīkū? Heana ūhorō wa ithabu rīa ūrūgamīriri waku, tondū ndūgūcooka kūdōrera indo ciakwa rīngī.’

³ “Nake mūrōri wa indo icio akīyūria na ngoro atīri, ‘Ngwīka atīa rīu? Mwathi wakwa nīekūndigithia wīra. Ndirī na hīnya mūiganu wa kūrīma, na nīngūconoka kūhooya. ⁴ Rīu nīndamenya ūrīa ngwīka nīgeetha rīrīa ngaatigithio wīra gūkū, andū makaanyamūkaḡira kwao mīcīi.’

⁵ “Nī ūndū ūcio agīta mūdū o wothē warī na thīirī wa mwathi wake. Akīūria mūdū wa mbere atīri, ‘Wee ūrī na thīirī ūigana atīa wa mwathi wakwa?’

⁶ “Nake akīmūcookeria atīri, ‘Ndī na thīirī wa marebe magana meerī ma maguta ma mītamaiyū.’

“Mūrōri ūcio akīmwīra atīri, ‘Oya marūa maku ma thīirī ūikare thī narua wandīke atī ūrī na thīirī wa marebe igana rīmwe.’

⁷ “Agīcooka akīūria mūdū wa keerī atīri, ‘Na we ūrī na thīirī ūigana atīa?’

“Nake akīmūcookeria atīri, ‘Ndī na thīirī wa makūnia igana rīmwe ma ngano.’

“Mūrōri ūcio akīmwīra atīri, ‘Oya marūa maku ma thīirī wandīke ūrī na thīirī wa makūnia mīrongo īnana.’

⁸ “Mwathi ūcio nīagathīrīrie mūrūgamīriri ūcio wa indo ciake ūtaarī mwīhokeku nī ūndū wa kūḡia na ūūḡī. Nīgūkorwo andū a gūkū thī nī oogī na maūdū mao gūkīra andū a ūtheri. ⁹ Ngūmwīra atīri, hūthagīrai ūtonga wa gūkū thī na gūthōdeka ūrata na andū, nīguo rīrīa ūtonga ūcio ūgaathira, mūkaamūkīrwo ciikaro-inī iria cia tene na tene.

¹⁰ “Mūdū ūrīa wothē ūngūhokerwo indo nini no ehokerwo o na indo nyingī, na ūrīa wothē ūtangūhokeka na indo nini o na nyingī ndangūhokerwo. ¹¹ Nī ūndū ūcio mūngīkorwo mūtārī ehokeku na ūtonga wa gūkū thī-rī, nūū ūngīmūhokera ūtonga ūrīa wa ma? ¹² Nīngī mūngīkorwo mūtārī ehokeku na indo cia andū arīa angī-rī, nūū ūngīmūhe indo cianyu ene?

¹³ “Gūtīrī ndungata īngīhota gūtungatīra aathani eerī. Nī ūndū no īthūirire ūmwe yende ūcio ūngī, kana īheane harī ūmwe, īnyarare ūcio ūngī. Mūtingītungatīra Ngai na mūtungatīre mbeeca.”

¹⁴ Nao Afarisai, arīa meendete mbeeca, rīrīa maiguire maūdū macio mothe, makīambīrīria gūtemba Jesū. ¹⁵ Nake akīmeera atīri, “Inyūī mwītūuaga ega maitho-inī ma andū, no Ngai nīoi ngoro cianyu, nīgūkorwo ūndū ūrīa ūtuagwo wa bata mūno harī andū, nīguo ūrī magīgi maitho-inī ma Ngai.

Ūrutani Ūngī wa Jesū

¹⁶ “Ūhorō wa Watho na ūrutani wa Anabīi watūire ūhunḡagio nginya hīndī ya Johana ūrīa Mūbatithania. Kuuma hīndī īyo, Ūhorō-ūrīa-Mwega wa ūthamaki-wa-Ngai nī ūhunḡagio, na mūdū o wothē nīehatagīrīria aūtoonye. ¹⁷ Nī ūhūthū igūrū na thī gūthira, gūkīra gaturumo karīa kanini mūno ka Watho keherio watho-inī.

18 “Mündũ ũrĩa wothe ũngĩtigana na mĩtumia acooke ahikie mĩtumia ũngĩ, ũcio nĩatharĩtie, nake mündũ mĩrũme ũrĩa ũngĩhikia mĩtumia ũtiganiite na mũthuuri-we, nĩatharĩtie.”

Gĩtonga na Lazaro

19 “Nĩ kwarĩ mündũ warĩ gĩtonga wehumbaga nguo cia rangi wa ndathi na cia mũthemba wa gatani ĩrĩa njega, nake nĩeekenagia o mũthenya. 20 Na rĩrĩ, kĩhingo-inĩ gĩake nĩhaigagwo mündũ wahooyaga thendi wetagwo Lazaro, waiyũrĩtwo nĩ ironda mwĩrĩ, 21 nake nĩeeriragĩria kũria rũitiki rũria rwagũũaga kuuma metha-inĩ ya gĩtonga kũ. O na ngui nacio nĩciokaga na igacũna ironda ciake.

22 “Ihinda nĩrĩakinyire mũhooi thendi ũcio agĩkua, nao araika makĩmũkuua makĩmũtwara harĩ Iburahĩmu. Gĩtonga kũ o nakĩo nĩgĩakuire na gĩgĩthikwo. 23 Kĩrĩ kũ icua-inĩ, kĩna ruo rũnene, gĩgĩtiira maithe, gĩkĩona Iburahĩmu arĩ haraaya, na Lazaro arĩ hau nake. 24 Nĩ ũndũ ũcio gĩtonga gĩkĩmwĩta gĩkĩmwĩra atĩrĩ, ‘Iburahĩmu, Baba, njiguĩra tha, ũtũme Lazaro atobokie mũthia wa kĩara gĩake maaĩ-inĩ ooke aaehie rũrĩmĩ, tondu ndĩ na ruo rũnene gũkũ tũrĩ mwaki-inĩ ũyũ.’

25 “Nowe Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Mũrũ wakwa, ririkana rĩrĩa watũire muoyo woonaga o maũndũ mega, hĩndĩ iyo Lazaro nake oonaga o maũndũ mooru, no riu we nĩmũnyamarũre, nawe ũrĩ ruo-inĩ. 26 Hamwe na ũguo-rĩ, gatagatĩ gaitũ nawe harĩ na mũkuru mũriku mũno wĩkĩrĩtwo, nĩguo arĩa mangienda kuuma gũkũ tũrĩ moke kũrĩ we matikaahote, o na gũtirĩ mündũ ũngiuma kũ akire ooke gũkũ tũrĩ.’

27 “Nakĩo gĩtonga kũ gĩgĩcookia atĩrĩ, ‘Ndagĩgũthaithe, baba, ũtũme Lazaro kũrĩ andũ a nyũmba ya baba, 28 nĩgũkorwo ndĩ na ariũ a baba atano. Reke athĩ akamahe ũhoru, nĩguo matikanooke gũkũ kũrĩ na ruo rũnene ũũ.’

29 “Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Marĩ na Musa na Anabii; nĩmamathikĩrĩrie.’

30 “Nakĩo gĩtonga gĩkĩmwĩra atĩrĩ, ‘Iburahĩmu, baba, acio ti aiganu; mündũ angĩhĩ kũrĩ o oimĩte kũrĩ arĩa akuũ, no merire.’

31 “Agĩkĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Angĩkorwo matingĩigua Musa na Anabii, o na mündũ angĩriũka kuuma kũrĩ arĩa akuũ matingĩmũigua.’”

17

Mehia, Wĩtikio, na Wĩra wa Ndungata

1 Nake Jesũ akĩira arutwo ake atĩrĩ, “Maũndũ marĩa matũmaga andũ mehie no nginya moke, no mündũ ũrĩa ũtũmaga maũndũ macio moke kaĩ arĩ na haaro-ĩ! 2 Nĩ kaba mündũ ta ũcio ohererwo ihiga rĩa gĩthĩ ngingo aikio iria-inĩ, gũkĩra atũme kamwe ga twana tũtũ tũnini keehie.

3 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ikaragai mwĩguĩte.

“Mũrũ wa thoguo kana mwarĩ wa thoguo angĩhĩa, mũkaanie, na angĩrĩra-rĩ, mũrekere. 4 Angĩkwĩhĩria maita mũgwanja o mũthenya ũmwe, na maita macio mothe mũgwanja agooka harĩ we agakwĩra atĩrĩ, ‘Nĩdahera,’ nĩ wega ũmũrekere.”

5 Nao atũmwo makĩira Mwathani atĩrĩ, “Tuongerere wĩtikio!”

6 Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũngĩkorwo na wĩtikio o mũnini ta kabegũ ga karatarĩ-rĩ, mwera mũkũyũ ũyũ atĩrĩ, ‘Kũũrũka, ũkehaande iria-inĩ,’ naguo no ũmũwathĩkire.

7 “Nĩ mündũ ũrĩkũ wanyu ũngĩkorwo arĩ na ndungata ya kũmũrĩmĩra na mũraũ kana ya kũmũrĩthĩria ng’ondũ, na ndungata iyo yomĩra

mūgūnda amūire atīrī, ‘Ūka ūikare thī ūrīe?’ ⁸ Githī to amūirire atīrī, ‘Thondekera irio cia hwaī-inī, na wīhaarīrie ūnjikarie ngīria na nginyua; na thuutha ūcio no ūrīe na ūnyue?’ ⁹ Ningī no agīcookerie ndungata iyo ngaatho nī gwīka ūria īrītwo īike? ¹⁰ Ūguo noguo o na inyuī, rīria mweka ūria wothe mwīrītwo mwīke, ugagai atīrī, ‘Tūrī o ndungata itarī kiene; twaruta o wira witū tu.’”

Andū Ikūmi Kūhonio Mangū

¹¹ Na rīrī, Jesū arī rūgendo-inī rwa gūthiī Jerusalemu nīagereire mūhaka-inī wa Samaria na Galili. ¹² Na rīria aatoonyaga gatūūra kamwe, agītūngwo nī andū ikūmi maarī na mūrīmū wa mangū. Makīrūgama o haraaya, ¹³ makīanīrīra na mūgambo mūnene, makiuga atīrī, “Jesū, Mwathi witū, tūiguire tha!”

¹⁴ Hīndī īria aamoonire, akīmeera atīrī, “Thiī mūkeyonanie kūrī athīnjīri-Ngai.” Na rīria maathiiaga-rī, magītherio.

¹⁵ Rīria ūmwe wao onire nīahonio, akīhūndūka akīgooca Ngai na mūgambo mūnene, ¹⁶ Akīgūithia thī magūrū-inī ma Jesū, akīmūcookeria ngaatho. Mūndū ūcio aarī Mūsamaria.

¹⁷ Jesū akīūra atīrī, “Githī othe ikūmi matiatherio? Acio angī kenda marī ha? ¹⁸ Gūtīrī o na ūmwe ūngicooka kūhe Ngai ūgooci tīga o mūgeni ūyū?” ¹⁹ Agīcooka akīmwīra atīrī, “Ūkīra wīthiire; gwītīkia gwaku nīkuo gwatūma ūhone.”

Gūuka kwa Ūthamaki wa Ngai

²⁰ Na rīrī, hīndī īmwe Afarisai nīmōrīrie Jesū rīria ūthamaki wa Ngai ūgooka. Nake akīmacookerīa atīrī, “Ūthamaki wa Ngai ndūukaga na imenyithia iria mūngūrōrera, ²¹ kana andū moige atīrī, ‘Ūrī haha,’ kana ‘Ūrī harīa,’ tondū ūthamaki wa Ngai ūrī thīnī wanyu.”

²² Agīcooka akīra arutwo ake atīrī, “Hīnda nīrīroka rīria mūkerīragīria kuona mūthenya ūmwe wa Mūrū wa Mūndū, no mūtīkawona. ²³ Andū nīmakamwīra atīrī, ‘Arī harīa!’ kana ‘Arī haha!’ Mūtīkanateng’ere mūmarūmīrīe. ²⁴ O ta ūria rūheni rūhenūkaga rūkamūrīka matu kuuma mūthia ūmwe ngīya ūria ūngī, no taguo gūuka kwa Mūrū wa Mūndū gūkahaana mūthenya ūcio wake. ²⁵ No rīrī, no ngīya ambe one mathīna maingī na aregwo nī andū a rūciaro rūrū.

²⁶ “O ta ūria gwatarīi matukū-inī ma Nuhu, noguo gūkaahaana matukū-inī ma Mūrū wa Mūndū. ²⁷ Andū acio maakorīrwo makīria, na makīnyua, na makīhikania, na makīhīkio, o ngīya mūthenya ūria Nuhu aatoonyire thabina. Hīndī iyo kīguū kīnene gīgūka gīkīmaniina othe.

²⁸ “Ningī ūguo noguo gwatarīi matukū-inī ma Loti. Andū acio maakorīrwo makīria na makīnyua, na makīgūra na makīendia, na makīhaanda na magīaka nyūmba. ²⁹ No mūthenya ūria Loti oimire Sodomu, mwaki na ūbirīti ikīura ta mbura kuuma igūrū, ikīmaniina othe.

³⁰ “Ūguo noguo gūkahaana mūthenya ūria Mūrū wa Mūndū akaaguūranīrio. ³¹ Mūthenya ūcio, mūndū o wothe ūgaakorwo arī nyūmba igūrū, na indo ciake irī nyūmba thīnī, ndakanaharūrūke gūcīgīra. Ningī o na mūndū ūria ūgaakorwo arī mūgūnda ndakanahūndūke agīre kīndū. ³² Ta rīrīkanaī mūtumia wa Loti! ³³ Mūndū ūria wothe ūgeragia gūtūria muoyo wake nīakoowō nīguo, nake ūria wothe ūūragwo nī muoyo wake nīakaūtūria. ³⁴ Ngūmwīra atīrī, ūtukū ūcio andū eerī nīmagakorwo makomete ūrīrī ūmwe, nake

ũmwe wao akuuo, na ũrĩa ũngĩ atigwo. ³⁵ Atumia eerĩ nĩmagakorwo magĩthĩa hamwe; ũmwe wao akuuo, na ũrĩa ũngĩ atigwo. ³⁶ (Ningĩ arũme eerĩ nĩmagakorwo makĩruta wĩra hamwe, ũmwe wao akuuo, ũrĩa ũngĩ atigwo.)”

³⁷ Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Kũu nĩ kũ Mwathani?”

Nake akĩmaddockeria atĩrĩ, “Nderi ciũnganaga harĩa hothe harĩ kũimba.”

18

Ngerekano ya Mũtumia wa Ndigwa Wahooyaga Ategũtigithĩria

¹ Nake Jesũ akĩhe arutwo ake ngerekano ya kũmaruta atĩ nĩmagĩrĩrwo nĩkũhooyaga hĩndĩ ciothe mategũkua ngoro. ² Akĩmeera atĩrĩ: “Itũũra-inĩ rĩmwe nĩ kwarĩ na mũtuanĩri ciira ũteetigagĩra Ngai kana agatĩia andũ. ³ Na itũũra-inĩ rĩu nĩ kwarĩ mũtumia ũmwe wa ndigwa wathũiaga kũrĩ we kaingĩ akamwĩra atĩrĩ, ‘Ndĩhĩria harĩ thũ ciakwa.’”

⁴ “No mũtuanĩri ciira ũcio akĩrega kũmũteithia kwa ihinda. No marigĩrĩrio akĩira na ngoro atĩrĩ, ‘O na gũtuĩka ndĩitigĩrĩte Ngai kana ngatĩia andũ-rĩ, ⁵ no tondũ wa ũrĩa mũtumia ũyũ wa ndigwa atiindaga agũĩthĩnia, nĩngũtigĩrĩra ciira wake nĩwatuuo na kĩhooto nĩguo atige kũũnogagia na gũtindaga agũũka!’”

⁶ Nake Mwathani akiuga atĩrĩ, “Nĩmwaigua ũrĩa mũtuanĩri ciira ũcio ũtarĩ kĩhooto oĩgire? ⁷ Githĩ o nake Ngai ndagatua ciira na kĩhooto wa arĩa ake ethuuriire, o arĩa mamũkayagira mũthetua na ũtukũ? No aage kũmateithia na ihenya? ⁸ Ngũmwĩra atĩrĩ, agaatigĩrĩra atĩ nĩmaciĩrĩrwo na kĩhooto, o na ningĩ na ihenya. O na kũrĩ ũguo-rĩ, rĩrĩa Mũrũ wa Mũndũ agooka-rĩ, nĩagakora andũ metĩkĩtie gũkũ thĩ?”

Ngerekano ya Mũfarisai na Mwĩtia Mbeeca cia Igooti

⁹ Ningĩ Jesũ akĩarĩria andũ amwe arĩa meĩhokaga o ene, magetuaga athingu na makahũthagia andũ arĩa angĩ othe, akĩmahe ngerekano, akĩmeera atĩrĩ: ¹⁰ “Andũ eerĩ nĩmambatire hekarũ-inĩ kũhooya. ũmwe aarĩ Mũfarisai na ũcio ũngĩ aarĩ mwĩtia wa mbeeca cia igooti. ¹¹ Mũfarisai ũcio akĩrũgama akĩhooera we mwene, akiuga atĩrĩ, ‘Ngai, nĩndagũcookeria ngaatho nĩgũkorwo ndihaana ta andũ arĩa angĩ, arĩa atunyani, na arĩa mekaga ũũru, na itharia, o na kana ta mwĩtia ũyũ wa mbeeca cia igooti. ¹² Nĩndĩhingaga kũrĩa irio maita meerĩ o kiumia, na ngeruta gĩcunĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe iria nyonaga.’”

¹³ “No rĩrĩ, mwĩtia wa mbeeca cia igooti ũcio akĩrũgama o haraaya; na ndaigana gũtiira maitho make na igũrũ, no nĩ kwĩgũtha eegũthaga gĩthũri enyĩhĩtie, akoĩga atĩrĩ, ‘Ngai, njiguĩra tha, nĩ mũndũ mwĩhia.’”

¹⁴ “Ngũmwĩra atĩrĩ, mwĩtia mbeeca cia igooti nĩainũkire atuĩtwo mũthingu mbere ya Ngai gũkĩra ũcio ũngĩ. Nĩgũkorwo ũrĩa wothe wĩtũgagĩria niakanyĩhio nake ũrĩa wĩnyĩhaga nĩagatũũgĩrio.”

Twana na Jesũ

¹⁵ Na rĩrĩ, andũ nao nĩmarehagĩra Jesũ twana nĩguo atũhutie. Arutwo ake mona ũguo, makĩmakaania. ¹⁶ Nowe Jesũ agũta twana tũu harĩ we, akiuga atĩrĩ, “Rekei twana tũu tũũke kũrĩ nĩ, tigai gũtũgĩria, nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai nĩ wa arĩa matarĩ ta tuo. ¹⁷ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũrĩa wothe ũtakamũkĩra ũthamaki wa Ngai ta kaana ndakaũtoonya.”

Mũnene warĩ Gĩtonga

18 Mūnene ūmwe akīmūūria atīrī, “Mūrutani mwega, ingīka atīa nīguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?”

19 Nake Jesū akīmūūria atīrī, “Ūkūnjīta mwega nīkī? Gūtīrī o na ūmwe mwega tīga Ngai we wiki. 20 We nīū ūrīa maathani moigīte, ‘Ndūkanatharanie, na ndūkanoragane, na ndūkanaiye, na ndūkanagīrīre mūdū ūrīa ūngī kīgeenyā, na tīa thoguo na nyūkwa.’”

21 Nake akīmūcookeria atīrī, “Maathani macio mothe ndūire ndīmarūmītie kuuma ndī o mūnini.”

22 Jesū aigua ūguo, akīmwīra atīrī, “Harī ūndū ūmwe ūtigarītie gwīka. Thīi wendie kīrīa gīothe ūrī nakīo ūhe athīni mbeeca icio, na nīūkūgīa na mūhiithū igūrū. Ūcooke ūūke ūnūmīrīre.”

23 Rīrīa mūnene ūcio aigūire ūguo, akīgūa kīeha mūno, tondū aarī mūtongu mūno. 24 Jesū akīmūrora, akiuga atīrī, “Kaī nī hinya andū arīa atongu gūtoonya ūthamaki-inī wa Ngai-ī! 25 Nī ūhūthū ngamūira ihungurīre irīma rīa cindano, gūkīra gītonga gūtoonya ūthamaki-inī wa Ngai.”

26 Nao arīa maigūire ūhorō ūcio makīūria atīrī, “Nūū ūngīkīhota kūhonoka?”

27 Jesū akīmacookeria atīrī, “Maūdū marīa matahotekaga nī andū nīmahotekaga nī Ngai.”

28 Nake Petero akīmwīra atīrī, “Ithuī tūtīgīte maūdū maitū mothe tūgakūrūmīrīra!”

29 Jesū akīmeera, “Ngūmwīra atīrī na ma, gūtīrī mūdū ūtigīte mūciī wake, kana mūtumia wake, kana arīū a nyīna, kana aciari ake, o na kana ciana ciake, nī ūndū wa ūthamaki wa Ngai, 30 ūtakaheo maita maingī ma kīrīa atīgīte ihīnda-inī rīrī tūrī, na ihīnda rīrīa rīgooka aheo muoyo wa tene na tene.”

Jesū kwaria Ūhorō wa Gīkuū Gīake Rīngī

31 Na rīrī, Jesū agītwarā arutwo ake arīa ikūmi na eerī handū keheri-inī akīmeera atīrī, “Nītūkwambata tūthīi Jerusalemu, na maūdū mothe marīa maandīkirwo nī anabīi makonīi Mūrū wa Mūdū no ngīna mahingio. 32 Nake nīakaneanwo kūrī andū-a-Ndūrīrī. Nao nī makaamūnyūrūria, na mamūrume, na mamūtuire mata, na mamūhūire iboko, o na mamūūrage. 33 Naguo mūthenya wa gatātū nīakarīūka.”

34 Nao arutwo ake makīaga kūmenya ūndū o na ūmwe wa macio. Nīmahithītwo ūhorō ūcio na matiamenyire ūrīa aameeraga.

Jesū Kūhonia Mūtumumu

35 Nake Jesū akuhīrīria Jeriko, mūdū warī mūtumumu nīaikarīte mūkīra-inī wa njīra akīhooya mbeeca. 36 Rīrīa aigūire andū aingī makīhītūka, akīūria ūrīa gwekīkaga. 37 Andū makīmwīra atīrī, “Nī Jesū wa Nazarethi ūrahītūka.”

38 Nake akīanīrīra, akiuga atīrī, “Jesū, mūrū wa Daudi, njigūira tha.”

39 Arīa maatongoretie makīmūkaania makīmwīra akire, nowe agīkīrīrīria kwanīrīra akiugaga atīrī, “Mūrū wa Daudi, njigūira tha!”

40 Nake Jesū akīrūgama, agīathana, mūdū ūcio atwarwo harī we.

41 Rīrīa aakuhīrīrie, Jesū akīmūūria atīrī, “Ūkwenda ngwīkīre atīa?”

Nake akīmūcookeria atīrī, “Mwathani, ngwenda njooke kuona.”

42 Jesū akīmwīra atīrī, “Cooka kuona, gwītīkia gwaku nīkuo gwatūma ūhone.” 43 O rīmwe akīambīrīria kuona, nake akīrūmīrīra Jesū, akīgocaga Ngai. Rīrīa andū othe moonire ūguo, o nao makīgocaga Ngai.

19

Zakayo ūria Mwitia Mbeeca cia Igooti

¹ Na riri, Jesu niatoonyire Jeriko, akihitukira kuo. ² Nakuo kuu Jeriko ni kwaru mundu wetagwo Zakayo; wari munene wa etia mbeeca cia igooti na aari gitonga. ³ Niendaga kuona Jesu aari u, no ndangiahotire kumuona ni undu wa uingi wa andu, na tondū aari mundu mukuhi. ⁴ Ni undu ucio akihanyika mbere yao, akishaica mukuyu nigu amuone, nigukorwo Jesu aageragira njira iyo.

⁵ Nake Jesu aakinya hau, agitiira maitho na iguru, akimwira atiri, "Zakayo, haruruka narua, tondū umuthi no nginya thi gwaku mucii."

⁶ Ni undu ucio akiharuruka narua, akimunyiita ugeni akenete.

⁷ Nao andu moona uguo makiambiria kunuguna, makiuga atiri, "Mundū uyū aathi guceera kwa mundū mwihia."

⁸ Nowe Zakayo akirugama, akira Mwathani atiri, "Mwathani, riu ninguheana nuthu ya indo ciakwa kuri athini, na hangikorwo hari mundū o na uriku ndunyite kindu, ningumuriha kindu kiu maita mana."

⁹ Nake Jesu akimwira atiri, "Umuthi uhonokio nukinyite nyumba ino, tondū mundū uyū o nake ni muru wa Ibrahima. ¹⁰ Nigukorwo Muru wa Mundū ookire gucaria na kuhonokia kira kirite."

Ngerekano ya Mina Ikumi

¹¹ Na o mathikiriie maundu macio, agithi na mbere kumahe ugoro na ngerekano, tondū niakuhiriie Jerusalemu, na andu acio meciiragia ati uhamaki wa Ngai wari o hakuhi gukinya. ¹² Akimeera atiri: "Mundū umwe wari igweta niathiire bururi wa kuraya agatuu muthamaki, na thuutha wa uguo acooke. ¹³ Ni undū ucio agita ndungata ciake ikumi, agicihe mina ikumi, agiciira atiri, 'Onjorithagiai mbeeca ici nginya riria ngacooka.'

¹⁴ "No andū a bururi wake nimamuthuire, nao magituma andu mamuume thuutha makoige atiri, 'Tutikwenda mundū uyū atuike muthamaki witu.'

¹⁵ "Na riri, riria aacookire arikite gutuu muthamaki, agitumanira ndungata iria aaneete mbeeca, nigu amenye uumithio uria cionete.

¹⁶ "Ndungata ya mbere igiuka, ikimwira atiri, 'Mwathi, mina yaku nyumithitie mina ingi ikumi.'

¹⁷ "Nake Mwathi wayo akimicookeria atiri, 'Niwikite wega, wee ndungata yakwa njega! Na tondū wa kwihokeka na undū munini uguo, tuika murori wa matūra manene ikumi.'

¹⁸ "Nayo ndungata ya keeri igiuka, ikimwira atiri, 'Mwathi, mina yaku nyumithitie mina ingi ithano.'

¹⁹ "Nake mwathi wayo akimira atiri, 'Tuika murori wa matūra manene matano.'

²⁰ "Nayo, ndungata ya gatatu igiuka, ikimwira atiri, 'Mwathi, mina yaku niyo ino; ndaamihire na gitambaya ngimihitha. ²¹ Nindagwitigirire, tondū uri mundū mūru. Niwoyaga kira utarutire wira, na ukagetha kira utahandite.'

²² "Nake mwathi wayo akimicookeria atiri, 'Wee ndungata ino njaganu! Ngūgūtura ciira kuringana na ciugo ciaku. Githi niwooi ati ndi mūru, na ati njoyaga kira itarutire wira na ngagetha kira itahaandite? ²³ Wakigire kuga mbeeca ciakwa bengi niki, nigeetha riria ngacooka ndicioye iri na uumithio?'

²⁴ “Agĩcooka akĩira arĩa maarũgamĩte hau atĩrĩ, ‘Mũtunyei mina ĩyo arĩ nayo, mũmĩnengere ũrĩa ũrĩ na mina ikũmi.’

²⁵ “Makĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi, githĩ ndarĩ na mina ikũmi!’

²⁶ “Nake akĩmacockeria atĩrĩ, ‘Ngũmwĩra atĩrĩ, mũndũ ũrĩa wothe ũrĩ na kindũ, nĩakongererwo ingĩ nyingĩ, no ũrĩa ũtarĩ na kindũ, o na kĩa arĩ nakiõ nĩagatuunywo. ²⁷ No rĩrĩ, andũ acio marĩ ũthũ na nĩ, o acio mateendaga ndũike mũthamaki wao-rĩ, marehei, mũmooraĩre o haha ndĩ.’”

Jesũ Gũtoonya Jerusalemu na Ũhootani

²⁸ Nake Jesũ aarĩkia kuuga ũguo, agĩthĩ na mbere kwambata erekeire Jerusalemu. ²⁹ Aakuhĩrĩria Bethifage na Bethania, o kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ, agĩtũma arutwo ake eerĩ, akĩmeera atĩrĩ, ³⁰ “Thĩĩ itũũra rĩrĩa rĩrĩ mbere yanyu, na mũgĩtoonya, nĩmũkuona njaũ ya ndigiri yohetwo hau, nayo ndĩrĩ yakua mũndũ; mĩohorei mũmĩrehe. ³¹ Mũndũ angĩmũria atĩrĩ, ‘Nĩ kũĩ kĩratũma mũmĩohore?’ Mwĩrei atĩrĩ, ‘Mwathani nĩabatarĩtio nĩyo.’”

³² Nao acio maatũmirwo magĩthĩ, magĩkora maũndũ matariĩ o ta ũrĩa Jesũ aamerĩte. ³³ Na rĩrĩa moohoraga njaũ ĩyo, eene yo makĩmooria atĩrĩ, “Mũroohora njaũ ĩyo nĩkĩ?”

³⁴ Nao magĩcookia atĩrĩ, “Mwathani nĩabatarĩtio nĩyo.”

³⁵ Makĩmĩtwarĩra Jesũ, magĩcooka makĩgĩrĩra nguo ciao igũrũ rĩa njaũ ĩyo, na magĩkarĩria Jesũ igũrũ rĩayo. ³⁶ Na rĩrĩa aathiiaga, andũ makĩara nguo ciao njĩra-inĩ.

³⁷ Rĩrĩa aakinyire hakuhi na njĩra rĩa ĩkũrũkagĩra Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ, gĩkundi gĩothe kĩa arutwo gĩkĩambĩrĩria kũgocoo Ngai, andũ makĩanĩrĩra makenete nĩ ũndũ wa ciana irĩa ciothe moonete makiuga atĩrĩ:

³⁸ “Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũthamaki ũrĩa ũgũũka na rĩitwa rĩa Mwathani!”

“Thayũ ũrogĩa kũu igũrũ, nago riiri ũgĩe kũu igũrũ mũno!”

³⁹ Afarisai amwe maarĩ gĩkundi-inĩ kũu makĩra Jesũ atĩrĩ, “Mũrutani, kaania arutwo aku!”

⁴⁰ Nowe akĩmacockeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ, aya maangĩkira, mahiga no maanĩre.”

⁴¹ Na rĩrĩa aakuhĩrĩrie itũũra rĩu inene rĩa Jerusalemu, aarĩona akĩrĩa nĩ ũndũ warĩo, ⁴² akiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo ũmũthĩ wee mwene nũkũmenyete kĩa kĩngĩkũrehere thayũ! No rĩu, ũhoro ũcio nũhithĩtwo maito maku. ⁴³ Hĩndĩ nũgakinya rĩrĩa thũ ciaku igaaka ihumbu cia tĩrĩ ikũrigiĩcĩrie, na ikũhingĩrĩrie na mĩena yothe.

⁴⁴ Nĩgagũtungumania thĩ, wee hamwe na ciana ciaku irĩa irĩ kũu thĩnĩ waku. Matigatiga ihiga o na rĩmwe rĩrĩ igũrũ wa rĩrĩa rĩngĩ, tondũ ndũigana gũkũũrana ihinda rĩrĩa Ngai ookire gũgũceerera.”

Jesũ arĩ thĩnĩ wa Hekarũ

⁴⁵ Agĩcooka agĩtoonya hekarũ thĩnĩ, na akĩambĩrĩria kũrutũrũra andũ arĩa meendagĩria indo kuo. ⁴⁶ Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ, ‘Nyũmba yakwa ĩgeetagwo nyũmba ya kũhooyagĩrwo’ no inyuĩ mũmĩtũite ‘ngurunga ya atunyani.’”

⁴⁷ Na o mũthenya, nĩarutanaga kũu thĩnĩ wa hekarũ. No athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, na atongoria arĩa maarĩ gatagati ka andũ nĩmageragia kũmũũraga. ⁴⁸ No matingĩonire njĩra ya kũmũũraga, tondũ andũ othe nĩmaikaraga mathĩkĩrĩrie ciugo ciake.

20

Kūria Gikonii Ūhoti wa Jesū

¹ Na rīrī, mūthenya ūmwe akiruta andū kūu hekarū-inī na akīhunjagia Ūhorō-ūrīa-Mwega-rī, athīnjīri-Ngai arīa anene, na arutani a watho, hamwe na athuuri magīuka kūrī we. ² Makīmūūria atīrī, “Twīre wīkaga maūndū maya na ūhoti ūrīkū. Nūū wakūheire ūhoti ūcio?”

³ Nake akīmacookeria atīrī, “O na nīi nīngūmūūria kūria. ⁴ Ta njīrai, ūbatitho wa Johana-rī, woimīte igūrū kana woimire kūrī andū?”

⁵ Makīaranīria o ene ūhorō ūcio, makīirana atīrī, “Tūngiuga atī ‘Woimīte igūrū’ egūtūūria atīrī, ‘Mwakīregire kūmwītīkia nīkī?’ ⁶ Nīngī tuoiga atī ‘Woimīte kūrī andū’, andū othe nīmegūtūhūūra na mahiga nyuguto, nī ūndū nīmetīkītīe atī Johana aarī mūnabii.”

⁷ Nī ūndū ūcio magīcookeria Jesū atīrī, “Ithuī tūtīūi woimīte kū.”

⁸ Nake Jesū akīmeera atīrī, “O na nīi ndīkūmwīra njīkaga maūndū maya na ūhoti ūrīkū.”

Ngerekano ya Akombori a Mūgūnda

⁹ Agīcooka akīhe andū ūhorō na ngerekano akīmeera atīrī, “Mūndū ūmwe nīahaandire mūgūnda wake mīthabībū, na akīūkomborithia arīmi angī, agīcooka agīthīi kūndū kūrāya na agīikara kuo ihinda iraaya. ¹⁰ Na rīrī, hīndī ya magetha yakīnya-rī, agītūma ndungata yake kūrī akombori acio nīgeetha maminengere maciaro mamwe ma mūgūnda ūcio wa mīthabībū. No akombori acio makīmīhūūra na makīmīngata ītarī na kīndū. ¹¹ Agīcooka agītūma ndungata īngī, īyo o nayo makīmīhūūra makīmīconorithia na makīmīngata ītarī na kīndū. ¹² O rīngī agītūma ndungata ya gatātū, nao makīmītīhangia na makīmīngata.

¹³ “Nake mwene mūgūnda ūcio wa mīthabībū akīyūria atīrī, ‘Ngwīka atīa? Ngūtūma mūrū wakwa, ūrīa nyendetē; hīhi mahota kūmūhe gītīio’.

¹⁴ “No rīrīa akombori acio maamuonire, makīarīrīria ūhorō ūcio. Makīirana atīrī, ‘Ūyū nīwe ūkaagaya mūgūnda ūyū. Nītūmūūragei nīguo igai rīake rītūike rītū.’ ¹⁵ Nī ūndū ūcio makīmūruta nja ya mūgūnda ūcio wa mīthabībū, makīmūūraga.

“Rīu-rī, mwene mūgūnda ūcio wa mīthabībū-rī, akaameka atīa?”

¹⁶ Agooka oorage akombori acio, acooke ahe andū angī mūgūnda ūcio.”

Rīrīa andū maiguire ūguo, makiuga atīrī, “Kūroaga gūtūika ūguo!”

¹⁷ Jesū akīmarora, akīmooria atīrī, “Maandīko marīa mandīkītwo atīrī: “‘Thiga rīrīa aaki maaregire,

nīrīo rītūikīte ihiga inene rīa koine’,

ūguo nī kuuga atīa? ¹⁸ Mūndū ūrīa wothe ūkaagwīra ihiga rīu, nīrīkamūunanga, no ūrīa rīkaagwīra nīrīkamūhehenja.”

¹⁹ Arutani a watho na athīnjīri-Ngai arīa anene magīcaria ūrīa mangīmūnyīitithia o na ihenya tondū nīmamenyire aaheanire ngerekano īyo akīaria ūhorō wao. No nīmetigagīra andū.

Kūrutīra Kaisari Igooti

²⁰ O makīmūtūragia-rī, makīmūtūmīra andū a kūmūthigaana metuīte andū ega. Nao magīthīi nīgeetha mamūnyīite akiuga ūndū mūūru, nīguo mamūneane moko-inī ma wathani wa barūthi. ²¹ Nī ūndū ūcio athigaani acio makīmūūria atīrī, “Mūrutani, nītūūi wee waragia na ūkarutana maūndū marīa magīrīre, na atī ndūtīagīra andū maūthī,

no wee ūrutanaga ūhoro wa Ngai na ma, ūrīa kwagīrīire. ²² Atīrīrī, nītwaḡīrīrwo nī kūrūtīra Kaisari igooti kana ca?*"

²³ Nowe Jesū akīona ūhinga ūrīa maarī naguo akīmeera atīrī, ²⁴ "Ta nyoniai mbeeca cianyu. Mbica ūno na rītwa rīrī nī cia ū?"

²⁵ Makīmūcookeria atīrī, "Nī cia Kaisari."

Akīmeera atīrī, "Kīrutagīrei Kaisari kīrīa kīrī ḡiake, na mūrutagīre Ngai kīrīa kīrī ḡiake."

²⁶ Nao makiāga ūndū wa kūmūnyīita naguo harī maūndū marīa aaririe arī mbere ya andū. Na tondū wa ūrīa maagegīrio nī ūrīa aamacookeirie ūhoro-rī, magīkīra ki.

Ūhoro wa Kūrīūka na wa Kūhikania

²⁷ Na rīrī, andū amwe a Asadukai, arīa moigaga atī ḡūtīrī ūhoro wa kūrīūka, magīūka kūrī Jesū, makīmūria atīrī, ²⁸ "Mūrutani, Musa aatwandīkīire atī mūrū wa nyina na mūdū angīkua atige mūtumia atarī na ciana-rī, mūdū ūcio no nginya ahikie mūtumia ūcio watigwo nīguo aciarīre mūrū wa nyina ciana. ²⁹ Na rīrī, kwarī aanake mūḡwanja a nyina ūmwe. Wa mbere akīhikania na aḡkua, aḡtīga mūtumia atarī na ciana. ³⁰ Nake wa keerī, ³¹ na wa gatatū makīmūhīka, na makīrūmanīrīra ūguo nginya wa mūḡwanja; othe magīkua, makīmūtīga atarī na ciana. ³² Marīgīrīrio-inī, mūtumia ūcio o nake aḡkua. ³³ Rīu-rī, hīndī ya kūrīūka agaakorwo arī mūtumia wa ū harī acio mūḡwanja, nīḡukorwo othe nīmamūhīkītie?"

³⁴ Jesū akīmacookeeria atīrī, "Andū a ihinda rīrī nīo mahikaga na makahikania. ³⁵ No rīrī, arīa magaatuuo aagīrīru a ḡūkīnya ihinda rīu o na ḡūkīnyanīrio ihinda rīa kūrīūka kwa arīa akuū-rī, acio matīkahikanagia o na kana mahikanagie. ³⁶ Andū acio matīgacooka ḡūkua; nīḡukorwo makahaana ta araika. Andū acio magakorwo marī ciana cia Ngai, nīḡukorwo nī ciana cia ūhoro ūcio wa kūrīūka. ³⁷ Naguo ūhoro wa atī andū arīa akuū nīmariūkagio-rī, Musa o nake nīawonanīrie harīa haarī kīhinga kīrīa ḡiakanaga mwaki na ḡītīhīe, rīrīa eetire Mwathani 'Ngai wa Iburahīmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu.' ³⁸ We ti Ngai wa arīa akuū, no nī wa arīa marī muoyo, nīḡukorwo harī we andū othe arīa marī muoyo matūūragio nīwe."

³⁹ Nao andū amwe a arutani a watho makīmwīra atīrī, "Mūrutani, nīwoiga wega!" ⁴⁰ Na ḡūtīrī mūdū o na ūmwe wagerīrie kūmūria ciūria ingī.

Kristū nī Mūrīū wa Ū?

⁴¹ Jesū aḡcōoka akīmoorīa atīrī, "Andū moigaga Kristū nī mūrīū wa Daudi nī ūndū wa kīī? ⁴² Daudi we mwene nīoigīte ibuku-inī rīa Thaburi atīrī:

"Mwathani nīerire Mwathani wakwa atīrī:

"Ikara guoko-inī ḡwakwa kwa ūrīo,

⁴³ ngīnya ngaatūma thū ciaku

itūlke gaturwa ka makīnya maku." "

⁴⁴ Atīrīrī, Daudi aamwītīre 'Mwathani'. Angīḡcōoka ḡūtīka mūrīū wake atīa?"

⁴⁵ O andū acio othe mathīkīrīrie, Jesū akīra arutwo ake atīrī,

⁴⁶ "Mwīmenyererei arutani a watho. O mendaga ḡūthīi mehumbīte nguo

* **20:22** Kuuga andū marute igooti rīa Kaisari nīkūḡārakarīrie Ayahudi, na kuuga matīkarute nīkūḡārakarīrie anene a Roma.

ndaaya, na makenda kũgeithagio ndũnyũ-inĩ, na gũikaragĩra itĩ iria cia bata thunagogi-inĩ, o na gũikara handũ ha andũ arĩa atũku maruga-inĩ. ⁴⁷ No nĩo matoonyagĩrĩra atumia a ndigwa makamatunya nyũmba ciao, na nĩguo meyonanie, makahooya mahooya maraihu. Andũ ta acio nĩmakaherithio mũno makĩria.”

21

Mũhothi wa Mũtumia wa Ndigwa

¹ Na rĩrĩ, aatiira maitho, Jesũ akĩona itonga igĩkĩra mũhothi yao harĩa heekagĩrwo kĩgĩĩna kĩa hekarũ. ² Agĩcooka akĩona mũtumia mũthĩĩni, warĩ wa ndigwa, agĩkĩra tũthendi twĩrĩ o ho thĩĩni. ³ Akiuga atĩrĩ, “Ngũmũĩra atĩrĩ na ma, mũtumia ũyũ mũthĩĩni wa ndigwa nĩahotha mbeeca nyingĩ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. ⁴ Andũ acio angĩ othe maheana kũringana na ũtonga wao; no mũtumia ũyũ o na arĩ mũthĩĩni, ahotha kĩrĩa gĩothe oima nakĩo gĩa kũmũtũria.”

Imenyithia cia Mũthia wa Mahinda

⁵ Na rĩrĩ, arutwo amwe ake nĩmaragia ũhoro wa hekarũ, ũrĩa yagemetio na mahiga mathaka na iheo iria ciarutĩrwo Ngai. No Jesũ akiuga atĩrĩ, ⁶ “Ha ũhoro wa mũako ĩno mũrona-rĩ, hĩndĩ nĩĩroka rĩrĩa gũtagakorwo ihiga rĩrĩ igũrũ wa rĩrĩa rĩngĩ; mothe nĩmakamomorwo.”

⁷ Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, nĩ rĩ maũndũ macio magekĩka? Na kĩmenyithia kĩa atĩ marĩ hakuhi gwikĩka nĩ kĩrikũ?”

⁸ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩrei mũtikanahenio. Nĩgũkorwo andũ aingĩ nĩmagooka na rĩtwa rĩakwa makiugaga atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ We,’ na ningĩ mamwĩre atĩrĩ, ‘Thinda nĩrĩkuhĩrĩrie.’ Mũtikanamarũmĩrĩre. ⁹ Rĩrĩa mũkaigua ũhoro wa mbaara na wa ngũĩ, mũtikanetigĩre. Maũndũ macio no nginya mekĩke mbere, no ũguo ti kuuga ithĩrĩro nĩkinyu.”

¹⁰ Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Rũrĩrĩ nĩrũgookĩrĩra rũrĩa rũngĩ, na ũthamaki ũkĩrĩre ũrĩa ũngĩ. ¹¹ Nĩgũkaagĩa na ithingithia nene mũno, na ng’aragu, na mũrimũ mũũru kũndũ na kũndũ, na maũndũ ma kũmakania na imenyithia nene kuuma igũrũ.

¹² “No maũndũ macio mothe matanakinya-rĩ, nĩmũkanyĩitwo, na mũnyarĩrwo na mũneanwo thunagogi-inĩ na njeera o na mũtwarwo mbere ya athamaki na aathani. Maũndũ macio mothe mũgeekwo nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩakwa. ¹³ Ũndũ ũyũ ũgaakorwo ũrĩ mweke wanyu wa kũmarutĩra ũira. ¹⁴ No rĩrĩ, mũtikanatangĩke mũgũciĩria o mbere, ũrĩa mũgeeciĩrĩrĩra. ¹⁵ Nĩgũkorwo nĩngamũhe ciugo na ũũgĩ iria thũ cianyu itakahota gwĩtiiria kana gũkararia. ¹⁶ Nĩmũgakunyanĩrwo o na nĩ aciari anyu, na arĩa mũciaraniĩrwo nao, na andũ a mbarĩ cianyu, o na arata, na nĩmakoorangithia amwe anyu. ¹⁷ Andũ othe nĩmakamũmena nĩ ũndũ wakwa. ¹⁸ No rĩrĩ, gũtirĩ rũcuĩrĩ o na rũmwe rwa mũtwe wanyu rũkoora. ¹⁹ Kũmĩrĩria kwanyu nĩkuo gũgaatũma mũhonokie mũoyo yanyu.

²⁰ “Rĩrĩa mũkoona Jerusalemu kũrigicĩrĩrio nĩ thigari cia mbaara, hĩndĩ ĩyo mũkaamenya atĩ kũniinwo kwarĩo kũrĩ hakuhi. ²¹ Hĩndĩ ĩyo arĩa marĩ Judea nĩmorĩre irĩma-inĩ, na arĩa marĩ thĩĩni wa itũũra rĩu inene nĩmoime kuo, nao arĩa marĩ ng’ongo-inĩ matikarĩtoonye. ²² Nĩgũkorwo ihinda rĩu nĩrĩo rĩgaakorwo rĩrĩ rĩa kũherithanio, nĩguo maũndũ marĩa mothe mandĩkĩtwo mahingio. ²³ Kaĩ atumia arĩa magaakorwo marĩ na nda, na

arĩa magaakorwo makĩongithia twana matukũ macio nĩmagathĩĩnĩka-ĩ! Nĩgũkorwo bũrũri ũyũ nĩũkagĩa na kĩnyariĩrĩko kĩnene na mang'ũri ma gũũkĩrĩra andũ aya. ²⁴ Nĩmakooragwo na rũhiũ rwa njora, o na matahwo matwarwo mabũrũri mothe ma thĩ. Itũũra rĩa Jerusalemũ nĩrĩkarangĩrĩrio nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ o nginya mahinda ma andũ-a-Ndũrĩrĩ mahingio.

²⁵ “Na nĩgũkagĩa imenyithia thĩĩnĩ wa riũa na mweri-inĩ na njata-inĩ. Nakuo gũkũ thĩ, ndũrĩrĩ nĩikaigua ruo na igegeo nĩ mũrurumo wa iria na makũmbĩ ma maaĩ makĩhũũrana. ²⁶ Andũ nĩmakaringĩka nĩ ũndũ wa kũmaka, na guoya wa maũndũ marĩa magooka thĩ, nĩgũkorwo maahinya ma igũrũ nĩmakenyenyio. ²⁷ Hĩndĩ iyo nĩmakona Mũrũ wa Mũndũ agĩũka arĩ thĩĩnĩ wa itu arĩ na hinya na riiri mũingĩ. ²⁸ Hĩndĩ ĩrĩa maũndũ macio mĩkaambĩrĩria gwĩkĩka-rĩ, mũkaarũgama mũtiire mũtwe yanyu na igũrũ, nĩgũkorwo hĩndĩ yanyu wa gũkũũro nĩũkuhĩrĩrie.”

²⁹ Nĩngĩ akĩmahe ngerekano ĩno: “Ta rorai mũti wa mũkũyũ na mũti iyo ĩngĩ yothe. ³⁰ Rĩrĩa yathundũra mathangũ, mũmĩonaga na mũkamenya atĩ ihinda rĩa riũa rĩrĩ hakuhĩ. ³¹ Ũguo noguo hĩndĩ ĩrĩa mũkoona maũndũ macio mothe magĩkĩka, mũkaamenya o wega atĩ ũthamaki wa Ngai nĩũkuhĩrĩrie.

³² “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, rũciaro rũrũ rũtigathira maũndũ macio mothe matahingĩtio. ³³ Igũrũ na thĩ nĩigathira, no ciugo ciakwa itigathira.

³⁴ “Mwĩmenyererei, ngoro cianyu itikanakorwo itahĩtwo nĩ ndĩa, na ũrĩũ na metanga ma muoyo ũyũ, naguo mũthenya ũcio ũmũkorerere ta mũtego o rĩrĩa mũtangĩgereria. ³⁵ Nĩgũkorwo ũndũ ũyũ ũgaakorerera andũ arĩa othe matũũraga thĩ-ĩno. ³⁶ Ikaragai mwĩguĩte hĩndĩ ciothe, na mũhooyage nĩguo mũkaahota kũũrĩra maũndũ marĩa makĩrĩ gwĩkĩka, na nĩguo mũkaahota kũrũgama mbere ya Mũrũ wa Mũndũ.”

³⁷ Na o mũthenya Jesũ nĩarutanaga hekarũ-inĩ, na hwaĩ-inĩ agathĩ gũkoma kĩrĩma-inĩ kĩrĩa gĩtagwo Kĩrĩma kĩa Mitamaĩyũ. ³⁸ Nao andũ othe nĩmathiiga hekarũ-inĩ rũciĩnĩ tene kũmũthikĩrĩria.

22

Judasi Gwĩtĩkĩra Gũkũnyanĩra Jesũ

¹ Na rĩrĩ, Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩrĩa ĩtekĩrĩtwo Ndawa ya Kũmbia, kĩrĩa gĩtagwo Bathaka,* nĩgĩakuhĩrĩrie, ² nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho nĩmacaragia ũrĩa mangĩũragithia Jesũ, nĩgũkorwo nĩmetigagĩra mũingĩ wa andũ. ³ Hĩndĩ iyo Shaitani agĩtoonya thĩĩnĩ wa Judasi ũrĩa Mũisikariota, ũmwe wa arutwo arĩa ikũmi na eerĩ. ⁴ Nake Judasi agĩthĩĩ kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na kũrĩ anene a arangĩri a hekarũ makarĩkanĩre ũrĩa angĩkũnyanĩra Jesũ. ⁵ Nao magĩkena na magĩtĩkĩra kũmũhe mbeeca. ⁶ Nake agĩtĩkĩra, na akĩambĩrĩria gũcaria mweke wa kũneana Jesũ kũrĩ o rĩrĩa hatarĩ na andũ.

Bathaka ya Mũthia

⁷ Naguo mũthenya wa kũrĩa Mĩgate ĩrĩa ĩtekĩrĩtwo Ndawa ya Kũmbia ũgĩkinya, rĩrĩa gatũrũme ka Bathaka kaarutagwo igongona. ⁸ Jesũ agĩtũma Petero na Johana, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũgatũhaarĩrie irio cia Bathaka, tũrĩe.”

⁹ Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Ũkwenda tũgaciharĩrie kũ?”

* **22:1** Gĩathĩ kĩa Bathaka kĩaambagĩrĩria hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna mweri-inĩ wa Nisani.

10 Akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũgĩtoonya itũũra-inĩ inene-rĩ, nĩmũgũcemanĩa na mũndũ ũkuuĩte ndigithũ ĩrĩ na maaĩ. Mũmũrũmĩrĩre o nginya nyũmba ĩrĩa egũtoonya. 11 Mwatoonya mwĩre mũndũ ũrĩa mwene nyũmba iyo atĩrĩ, “Mũrutani aroria atĩrĩ: Nyũmba ya ageni ĩrĩ ha, harĩ ingĩrĩra Bathaka na arutwo akwa?” 12 Nake nĩekũmuonia nyũmba nene ya igũrũ ĩrĩ na indo kuo. Haarĩria irio cia Bathaka kuo.”

13 Nao magĩthĩ, magĩkora maũndũ matariĩ o ta ũrĩa Jesũ aamerĩte. Nĩ ũndũ ũcio makĩhaarĩria irio cia Bathaka.

14 Rĩrĩa ihinda rĩakinyire, Jesũ na atũmwo ake magĩkara metha-inĩ. 15 Nake akĩmeera atĩrĩ, “Nĩngoretwo ndĩrĩrĩrie mũno kũrĩanĩra Bathaka ĩno na inyuĩ itananyariirwo. 16 Nĩ ũndũ ngũmwĩra atĩrĩ, ndikamĩria ringĩ nginya rĩrĩa ĩgaakinyanĩrio ũthamaki-inĩ wa Ngai.”

17 Jesũ agĩcooka akĩoya gĩkombe, agĩcookeria Ngai ngaatho, akĩmeera atĩrĩ, “Oyai, mũnyunĩre. 18 Nĩgũkorwo ngũmwĩra atĩrĩ kuuma rĩu ndikanyua ringĩ ndibe ya maciaro ma mĩthabibũ, o nginya rĩrĩa ũthamaki wa Ngai ũgooka.”

19 Agĩcooka akĩoya mũgate, na aarĩkia gũcookeria Ngai ngaatho, akĩwenyũranga akĩmahe akĩmeera atĩrĩ, “Ũyũ nĩguo mwĩrĩ wakwa ũrĩa ũheanĩtwo nĩ ũndũ wanyu, ikagai ũũ nĩguo mũndirikanage.”

20 Maarĩkia kũrĩa agũka o ũguo, akĩoya gĩkombe, akĩmeera atĩrĩ, “Gĩkombe gĩkĩ nkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa kĩerũ thĩnĩ wa thakame yakwa ĩrĩa igũitwo nĩ ũndũ wanyu. 21 No rĩrĩ, guoko kwa ũrĩa ũringunyanĩra kũrĩ hamwe na nĩ metha-inĩ ĩno. 22 Mũrũ wa Mũndũ nĩegwĩkwo o ta ũrĩa gũtũitwo, no mũndũ ũrĩa ũkũmũkunanĩra kaĩ arĩ na haaro-ĩ!” 23 Nao makĩambĩrĩria kũũrania gatagatĩ-inĩ kao nĩ ũrĩkũ wao ũngĩka ũguo.

24 Nĩngĩ nĩmagĩire na ngarĩri makĩũrania nũũ gatagatĩ-inĩ kao ũngĩtuuo mũnene. 25 Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Athamaki a andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmenenehagia igũrũ rĩa andũ ao; nao acio maathanaga nĩo meĩtaga Ateithania. 26 No inyuĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũhaana ũguo. Handũ ha ũguo, ũrĩa mũnene gatagatĩ-inĩ kanyu agĩrĩrwo kũhaana ta ũrĩa mũnini mũno, nake ũrĩa wathanaga atuĩke ta ũrĩa ũtungataga. 27 Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ mũnene, nĩ ũrĩa ũkaraga metha-inĩ kũrĩa kana nĩ ũrĩa ũramũtungata? Gĩthĩ ti ũrĩa ũkaraga metha-inĩ? No nĩ ndũire na inyuĩ, haana ta ũrĩa ũmũtungatagĩra. 28 Inyuĩ nĩ inyuĩ mũkoretwo mũrĩ hamwe na nĩ hĩndĩ ya magerio makwa. 29 Na o ta ũrĩa Baba aheete ũthamaki, o na nĩ nĩndamũhe ũthamaki, 30 nĩguo mũkarĩlagĩra na mũkanyuuagĩra metha-inĩ yakwa ũthamaki-inĩ wakwa, na nĩngĩ mũkarĩire itĩ-cia-ũnene, mũtuagĩre mĩhĩrĩga ĩrĩa ikũmi na ĩrĩ ya Isiraeli ciira.

31 “Simoni, Simoni, atĩrĩ, Shaitani nĩahoote rũtha nĩguo agũthũngũthie o ta ũrĩa ngano ĩthũngũthagio. 32 No wee, Simoni nĩngũhoore nĩgeetha wĩĩkio waku ndũgathire. Na warĩkia kũnjookerera, ũmagĩrĩrie ariũ na aarĩ a thoguo.”

33 Nowe agĩcooka atĩrĩ, “Mwathani, nĩndihaarĩrie gũikio njeera o na gũkuanĩra hamwe nawe.”

34 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Petero, ngũkwĩra atĩrĩ, ũmũthĩ ngũkũ ĩtanakũga, nĩũrĩngaana maita matatũ uge atĩ ndũnjũũ.”

35 Jesũ agĩcooka akĩmooria atĩrĩ, “Rĩrĩa ndamũtũmire mũtarĩ na kabeti, kana mũhuko, o na kana iraatũ-rĩ, nĩ harĩ kĩndũ mwagire?”

Nao magĩcooka atĩrĩ, “Gũtirĩ kĩndũ twagire.”

36 Nake akĩmeera atĩrĩ, “Rĩu akorwo ũrĩ na kabeti kana mũhuko-rĩ, kuua; na akorwo ndũrĩ na rũhiũ rwa njora-rĩ, endia nguo yaku ya igũrũ,

ūrūgūre. ³⁷ Na ngūmwīra atīrī, ūhorō ūrīa wandīkītwo atī, ‘Nīataranīrio hamwe na arīa aagarari watho’ no nginya ūhinge harī nīi. Nīgūkorwo maūndū marīa maandīkītwo igūrū rīakwa nī hīndī marahinga.”

³⁸ Nao arutwo makīmwīra atīrī, “Mwathani, ta rora haha tūrī na hiū cia njora igīrī.”

Nake akīmeera atīrī, “Icio nī njiganu.”

Jesū Kūhoera Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū

³⁹ Nake Jesū akiumagara agīthī Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū o ta ūrīa amenyerete gwīkaga, nao arutwo ake makīmūrūmīrīra. ⁴⁰ Na aakinya ho akīmeera atīrī, “Hooyai mūtikagwe magerio-inī.” ⁴¹ Akīehera ho, agīthī ta itīna rīa harīa mūndū angīhota gūikia ihiga, agīturia ndu akīhooya, ⁴² akiuga atīrī, “Baba, ūngīenda-rī, njehereria gīkombe gīkī; no ti ūrīa nīi ngwenda, no nī ūrīa wee ūkwenda.” ⁴³ Na mūrīka akīmūmīrīra oimīte igūrū, akīmuongerera hinya. ⁴⁴ Nake agīkīrīrīria kūhooya, arī na ruo rūnene ngoro-inī, nayo thithino yake yahaanaga ta matata manene ma thakame magītaata thī.

⁴⁵ Aatiga kūhooya agīcooka harī arutwo, akīmākora makomete, moorītwo nī hinya nī kīeha. ⁴⁶ Akīmoorīa atīrī, “Mūkomete nīkī? Ūkīrai mūhooe nīgeetha mūtikagwe magerio-inī.”

Jesū Kūnyīitwo

⁴⁷ O hīndī iyo aragia, hagīūka gīkundi kīa andū, nake mūndū ūrīa wetagwo Judasi, ūmwe wa arutwo arīa ikūmi na eerī, nīwe wamatongoretie. Agīkuhīrīria Jesū amūmumunye, ⁴⁸ nowe Jesū akīmūrīria atīrī, “Judasi, ūgūkunanīra Mūrū wa Mūndū na kūmūmumunya?”

⁴⁹ Hīndī irīa arūmīrīri a Jesū monire ūrīa kwerekeire gwīkīka, makīmūrīria atīrī, “Mwathani, tūmahūre na hiū ciitū cia njora?” ⁵⁰ Nake ūmwe wao agītinia gūtū kwa ūrīo kwa ndungata ya mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene.

⁵¹ Nowe Jesū akīmacookeria atīrī, “Ūhorō ūcio nūkinye hau!” Agīcooka akīhutia gūtū kwa mūndū ūcio, akīmūhonia.

⁵² Nīngī Jesū akīūrīa athīnjīri-Ngai arīa anene, na anene a arangīri a hekarū, o na athuuri, arīa mookīte kūmūnyīita atīrī, “Kaī ndī mūtongoria wa akararia a watho, atī nīkīo muoka kūnyīita mūrī na hiū cia njora na njūgūma? ⁵³ Ndiratūūruga na inyuī hekarū-inī o mūthenya, na mūtīrī mwageria kūnyīita. No rīrī, rīrī nīrīo ithaa rīanyu, ithaa rīrīa wathani wa nduma ūraathana.”

Petero Gūkaana Jesū

⁵⁴ Hīndī iyo makīmūnyīita, makīmūrūta hau makīmūtwarā kwa mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, nake Petero akīmūrūmīrīra arī o haraaya.

⁵⁵ Nao maarīkia gwakia mwakī o nja gatagatī na gūikara thī hamwe, Petero nake agīkara thī hamwe nao. ⁵⁶ Ndungata imwe ya mūrītu ikīmuona na ūtheri wa mwakī aikarīte hau, ikīmūrora wega, īkiuga atīrī, “Mūndū ūyū oima hamwe nake.”

⁵⁷ Nowe agīkaana ūhorō ūcio, akiuga atīrī, “Mūrītu ūyū, nīi ndimūū.”

⁵⁸ Thuutha wa kahinda kanini mūndū ūngī akīmuona, akiuga atīrī, “O nawe ūrī ūmwe wao.” Petero akīmūcookerīa atīrī,

“Mūndū ūyū, nīi ndirī wao!”

⁵⁹ Thuutha wa ithaa rīmwe, mūndū ūngī akiuga agwatīrie atīrī, “Hatīrī nganja mūndū ūyū moima hamwe nake, nīgūkorwo o nake nī Mūgalīli.”

⁶⁰ Petero agĩcookia atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ, nĩ ndiũĩ ũrĩa ũroiga!” Na hĩndĩ o ĩyo oigaga ũguo, ngũkũ ĩgikũga. ⁶¹ Mwathani akĩhũgũra akĩrora Petero. Nake Petero akĩririkana ũrĩa Mwathani aamwĩrite atĩ, “Ūmũthĩ ngũkũ ĩtanakũga nĩrĩngaana maita matatũ.” ⁶² Nake agĩthĩ nja, akĩrĩra arĩ na ruo rũingĩ.

Arangĩri Kũnyũrũria Jesũ

⁶³ Andũ arĩa maarangĩrite Jesũ makĩambĩrĩria kũmũnyũrũria makĩmũhũruga. ⁶⁴ Makĩmuoha maito na gĩtambaya makĩmwĩra atĩrĩ, “Toiga nũũ wakũgũtha.” ⁶⁵ Na nĩmamwĩrire maũndũ mangĩ maingĩ ma kũmũruma.

Jesũ Mbere ya Pilato na Herode

⁶⁶ Rũciinĩ gwakĩa, kĩama gĩa athuuri arĩa atongoria a andũ, hamwe na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, gĩgĩcemanía, nake Jesũ akĩrehwo mbere yao. ⁶⁷ Makĩmwĩra atĩrĩ, “Akorwo nĩwe Kristũ, twĩre.”

Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ingĩmwĩra, mũtingĩnjĩtikia, ⁶⁸ na ingĩmũria kĩũria, mũtingĩnjokeria. ⁶⁹ No kuuma rĩu, Mũrũ wa Mũndũ arĩkoragwo aikarĩte guoko-inĩ kwa ũro kwa Ngai ũrĩa Mwene-Hinya.”

⁷⁰ Othe makĩmũria atĩrĩ, “Wee ũkĩrĩ Mũrũ wa Ngai?”

Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩmwamenya nĩ kuuga atĩ nĩ nĩ we.”

⁷¹ Makĩũria atĩrĩ, “Tũgũkĩenda ũira ũngĩ wakĩ? Nĩtweiguĩra ũhoru kuuma kanua gake mwene.”

23

¹ Hĩndĩ ĩyo kũngano kũ gĩothe gĩgĩũkĩra, gĩkĩmũtwara kũrĩ Pilato.

² Nakĩo gĩkĩambĩrĩria kũmũthitanga gĩkiuga atĩrĩ, “Nĩtuonete mũndũ ũyũ akĩhĩtithia rũrĩrĩ rwitũ. Nĩakararagia ũhoru wa kũrutĩra Kaisari igooti na agetuaga atĩ nĩwe Kristũ, na nĩ mũthamaki.”

³ Nĩ ũndũ ũcio Pilato akĩmũria atĩrĩ, “Wee nĩwe mũthamaki wa Ayahudi?”

Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩ, ũguo woiga nĩguo.”

⁴ Nake Pilato akĩĩra athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na andũ acio angĩ atĩrĩ, “Ndiukuona ũndũ ingĩhitangĩra mũndũ ũyũ.”

⁵ Nao magĩthĩ na mbere kuuga magwatĩrie atĩrĩ, “Nĩatũmĩte andũ mookanĩrĩre Judea guothe nĩ ũndũ wa ũrutani wake. Aambĩrĩrie Galilĩ na nĩokĩte nginya o gũkũ.”

⁶ Pilato aigua ũguo, akĩũria kana mũndũ ũcio nĩ wa kuuma Galilĩ. ⁷ Rĩrĩa aamenyre atĩ Jesũ aarĩ wa bũrũri ũrĩa wathanagwo nĩ Herode, akiuga atwarwo kũrĩ Herode, ũrĩa wakoretwo arĩ Jerusalemu ihinda-inĩ rĩu.

⁸ Rĩrĩa Herode oonire Jesũ, nĩakenire mũno, tondũ kwa ihinda iraya nĩakoretwo akienda kũmuona. Kũringana na ũrĩa aigũite ũhoru wake, aarĩ na mwĩhoko wa kũmuona akĩringa ciama. ⁹ Akĩũria Jesũ ciũria nyingĩ, nowe Jesũ ndaigana kũmũcookeria o na kĩmwe. ¹⁰ Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho maarũgamĩte hau, makĩmũthitanga magwatĩrie mũno. ¹¹ Nake Herode na thigari ciake makĩmũthekerera na makĩmũnyũrũria. Makĩmũhumba nguo yarĩ thaka, na makĩmũcookia kũrĩ Pilato. ¹² Nao Herode na Pilato magĩtuma ũrata mũthenya ũcio, tondũ mbere ĩyo maatũrĩte marĩ ũthũ.

¹³ Pilato agĩta athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na aathani, na andũ hamwe, ¹⁴ akĩmeera atĩrĩ, “Mũndeheire mũndũ ũyũ atĩ nĩ mũndũ ũhĩtithagia andũ. Na nĩ nĩdatũria ũhoru wake mũrĩ ho, no ndirĩ ũndũ mũũru ndoona

wa maündũ marĩa mũmũthitangĩre. ¹⁵ O nake Herode ndanamuona arĩ na mahĩtia, nĩgũkorwo nĩamũcookia kũrĩ ithuĩ; nĩ ũndũ ũcio, ndarĩ ũndũ ekĩte wa gũtũma ooragwo. ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio ngũmũhũrithia, njooke ndĩmũrekererie." (¹⁷ Nĩgũkorwo, kwarĩ mũtugo amohore mũndũ ũmwe hĩndĩ iyo ya Iruga.)

¹⁸ No andũ acio makĩanĩrĩa na mũgambo ũmwe, makiuga atĩrĩ, "Twehererie mũndũ ũyũ! Tuohore Baraba!" (¹⁹ Baraba aikĩtio njeera nĩ ũndũ wa kũrutithia ngũ itũũra-inĩ rĩu inene, na nĩ ũndũ wa kũuragana.)

²⁰ Nake Pilato, tondũ nĩeendaga kũrekereria Jesũ, akĩmaarĩria o rĩngĩ. ²¹ No-o magĩthĩ na mbere kwanĩrĩa, makiugaga atĩrĩ, "Mwambe mũtĩ-igũrũ! Mwambe mũtĩ-igũrũ!"

²² Nake akĩmooria riita rĩa gatatũ atĩrĩ, "Nĩkĩ? Nĩ ũũru ũrĩkũ mũndũ ũyũ eekĩte? Ndionete gĩtũmi gĩa gũtũma ooragwo. Nĩ ũndũ ũcio ngũmũhũrithia, njooke ndĩmuohore."

²³ No-o makĩanĩrĩa mategũtigithĩria makiugaga aambwo mũtĩ-igũrũ, nayo mĩgambo iyo yao ikĩhootana. ²⁴ Nĩ ũndũ ũcio Pilato agĩtua nĩekũmahingĩria o ũguo moorĩtie. ²⁵ Akĩohora mũndũ ũcio waikĩtio njeera nĩ ũndũ wa kũrutithia ngũ na kũuragana, o ũcio moigĩte mohorerwo, nake Pilato akĩneana Jesũ ekwo kũringana na ũrĩa mendaga.

Kwambwo kwa Jesũ

²⁶ Na rĩrĩa thigari cioimagaragia Jesũ, ikĩnyiita mũndũ woimaga mĩgũnda-inĩ wetagwo Simoni wa kuuma Kurene. Nacio ikĩmũgĩrĩa mũtharaba wa Jesũ aũkuue na amuume thuutha. ²⁷ Andũ gĩkundi kĩnene makĩmũrũmĩrĩa, hamwe na atumia maagirĩkaga na makarĩra mũno. ²⁸ Nake Jesũ akĩlhũgũra na kũrĩ o, akĩmeera atĩrĩ, "Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, tĩgai kũndĩrĩra; mwĩrĩrĩrei inyuĩ ene na ciana cianyu. ²⁹ Nĩgũkorwo kũrĩ hĩndĩ ĩgooka rĩrĩa mũkoigaga atĩrĩ, 'Kũrathimwo-rĩ, nĩ atumia arĩa thaata, na nda iria itarĩ ciaciara, o na nyondo iria itarĩ ciongwo!' ³⁰ Hĩndĩ iyo

" 'nĩmakeera irĩma atĩrĩ, "Tũgwĩrei!"

o na macooke meere tũrĩma atĩrĩ, "Tũhumbĩrei!" "

³¹ Nĩ ũndũ-rĩ, andũ mangĩkorwo nĩmareeka maũndũ maya rĩrĩa mũtĩ ũrĩ mũigũ-rĩ, gũgakĩhaana atĩa woma?"

³² Na rĩrĩ, andũ angĩ eerĩ agerĩ ngero, o nao nĩmatwarirwo hamwe nake makoaragwo. ³³ Rĩrĩa maakinyire karĩma-inĩ handũ heetagwo Ihĩndĩ-rĩa-Mũtwe, makĩmwamba ho hamwe na agerĩ ngero acio, ũmwe mwena wake wa ũrĩo, na ũrĩa ũngĩ mwena wake wa ũmotho. ³⁴ Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, "Baba mohere, nĩgũkorwo matiũũ ũrĩa mareeka." Nao magĩcuukĩra nguo ciake mĩtĩ, magĩcigayana.

³⁵ Nao andũ nĩmarũgamĩte hau makĩmwĩrorera: Nao anene nĩmamũnyũrũragia makoiga atĩrĩ, "Nĩarahonokagia andũ arĩa angĩ, nĩehonokie aakorwo nĩwe Kristũ wa Ngai, ũrĩa wake Mũthuure."

³⁶ Thigari o nacio igĩũka, ikĩmũnyũrũria. Ikĩmũkundia thiki,* ³⁷ ikĩmwĩra atĩrĩ, "Akorwo nĩwe Mũthamaki wa Ayahudi, wĩhonokie."

³⁸ Na nĩ haarĩ maandĩkĩtwo igũrũ rĩake atĩrĩ: ŨYŪ NĨWE MŪTHAMAKI WA AYAHUDI.

³⁹ Ũmwe wa agerĩ ngero acio maambanĩrio nake akĩmũruma, akĩmwĩra atĩrĩ, "Githĩ wee tiwe Kristũ? Wĩhonokie, na ũtũhonokie!"

* **23:36** Thiki yarĩ kĩndũ kĩgagatu gĩa kũnyuo na no yahũthagĩrwo kũniina ruo. Jesũ nĩaregire kũnyua kĩndũ gĩa kũmũniinĩra ruo.

40 No mūgeri ngero ūcio ūngĩ akīmūkaania, akīmūuria atĩrĩ, “Ndūngĩtigĩra Ngai, kuona atĩ ūtuĩrĩrwo o ūrĩa atuĩrĩrwo? 41 Ithuĩ tũherithĩtio na kihooto, nĩgũkorwo tũraherithĩrio ūrĩa twĩkĩte. No rĩrĩ, mũndũ ūyũ ndarĩ ūndũ mūuru ekĩte.”

42 Agĩcooka akĩira Jesũ atĩrĩ, “Itĩkĩra gũkandirikana rĩrĩa ūgooka ūthamaki-inĩ waku.”

43 Nake Jesũ akīmũcookeria atĩrĩ, “Ngũkwĩra na ma, ūmũthĩ nĩũrĩkorwo hamwe na nĩ ikenero.”

Gũkua kwa Jesũ

44 Na rĩrĩ, kwarĩ ta thaa thita cia mũthenya, naguo bũrũri wothe ūkĩgĩa nduma nginya thaa kenda, 45 tondũ rĩua nĩrĩatigire kwara. Nakĩo gĩtambaya kĩa hekarũ gĩgĩatũkana maita meerĩ. 46 Nake Jesũ akĩanĩrĩra na mũgambo mūnene, akiuga atĩrĩ, “Baba, roho wakwa ndaũiga moko-inĩ maku.” Aarĩkia kuuga ūguo, agĩtuĩkana.

47 Rĩrĩa mūnene wa gĩkundi gĩa thigari igana oonire ūrĩa gwekĩka, akĩgocca Ngai, akiuga atĩrĩ, “Ti-itheru ūyũ oima mũndũ mũthingu.”

48 Rĩrĩa andũ arĩa othe maarũgamĩte hau kwĩrorera moonire ūrĩa gwekĩka, makĩnũka methikĩire, na makĩhũũraga ithũri nĩ kĩa. 49 No arĩa othe maamũũ, o hamwe na atumia arĩa maamũrũmĩrĩre kuuma Galili, makĩrũgama o haraaya, meroreire maũndũ macio.

Gũthikwo kwa Jesũ

50 Na rĩrĩ, nĩ haarĩ na mũndũ wetagwo Jusufu, mũthuuri wa Kĩama, na aarĩ mũndũ mwege na mũrũngĩrũ, 51 nake ndetĩkanĩtie na ūguo maatuĩte na mageeka. Oimĩte itũura rĩa Arimathea, bũrũri wa Judea, na nĩetagirĩra ūthamaki wa Ngai. 52 Nake agĩthĩ kũrĩ Pilato, akĩhooya etĩkĩrio akuue mwĩrĩ wa Jesũ.† 53 Nake agĩcuurũria mwĩrĩ wa Jesũ mũtharaba-inĩ, akĩũkũnja na taama wa gatani, agĩcooka akĩũiga thĩnĩ wa mbĩrĩra yenjetwo rwaro-inĩ rwa ihiga, nayo ndĩakoretwo ĩgĩtwo mũndũ. 54 Na mũthenya ūcio warĩ wa Ihaarĩria, nayo Thabatũ yarĩ hakuhi kwambĩrĩria.

55 Nao atumia arĩa moimĩte na Jesũ Galili makĩrũmĩrĩra Jusufu, makĩona mbĩrĩra na makĩona ūrĩa mwĩrĩ wake waigirwo ho. 56 Magĩcooka makĩnũka, makĩhaarĩria mahuti manungi wega na maguta manungi wega. No rĩrĩ, mũthenya wa Thabatũ makĩhurũka kũringana na ūrĩa gwathanĩtwo.

24

Kũriũka kwa Jesũ

1 Na rĩrĩ, mũthenya wa kwambĩrĩria kiumia, rũciinĩ tene, atumia magĩthĩ mbĩrĩra-inĩ makuũte indo nungi wega iria maathondekete. 2 Nao magĩkora ihiga rĩgaragarĩtio rĩkeherio mũromo-inĩ wa mbĩrĩra, 3 no rĩrĩa maatoonyire, matiigana gũkora mwĩrĩ wa Mwathani Jesũ. 4 Na rĩrĩa maagegete nĩ ūhoru ūcio, makĩumĩrĩrwo o rĩmwe nĩ arũme eerĩ mehumbĩte nguo njerũ ciakengaga mũno, makĩrũgama hakuhi nao. 5 Nao atumia acio metigĩrĩte mũno, makĩnamĩrĩra, magĩturumithia mothiũ mao thĩ, no arũme acio makĩmoooria atĩrĩ, “Mũracaria ūrĩa ūrĩ muoyo kũrĩ arĩa akuũ nĩkĩ? 6 Ndarĩ haha; nĩariũkĩte! Ririkanai ūrĩa aamwĩrĩre hĩndĩ

† 23:52 Mĩrĩ ya agerĩ ngero arĩa maambagwo mĩti-igũrũ ndĩathikagwo, no yateagwo kũndũ kũuru. Jusufu nĩonanirie ūrũme na wendo rĩrĩa eetirie mwĩrĩ wa Jesũ.

ĩrĩa aarĩ na inyuĩ Galili atĩ: ⁷ ‘Mũrũ wa Mũndũ no nginya aneanwo moko-inĩ ma andũ ehia, aambwo mũtĩ-igũrũ, na mũthenya wa gatatũ ariũke.’”

⁸ Hĩndĩ ĩyo makĩrĩrikana ciugo ciake.

⁹ Na rĩrĩ, maacooka kuuma mbĩrĩra-inĩ, makĩhe arutwo arĩa ikũmi na ũmwe na arĩa angĩ othe ũhoru ũcio. ¹⁰ Mariamu Mũmagidali, na Joana, na Mariamu nyina wa Jakubu, na atumia arĩa angĩ maarĩ nao, nĩo meerire atũmwo ũhoru ũcio. ¹¹ No-o matiigana gwĩtĩkia atumia acio, tondũ ũhoru ũcio wahaanaga ta ũrimũ kũrĩ o. ¹² No rĩrĩ, Petero agĩũkĩra, agĩteng’era mbĩrĩra-inĩ. Na ainamĩrĩra akĩona mataama ma gatani maigĩtwo thĩ marĩ moiki, agĩthĩra agegearĩte nĩ ũndũ wa ũguo gwekĩkĩte.

Arutwo Eerĩ Magĩthĩ Emau

¹³ Na rĩrĩ, mũthenya o ro ũcio arutwo eerĩ a Jesũ maarĩ rũgendo-inĩ magĩthĩ itũũra rĩetagwo Emau, rĩarĩ ta kilomita ikũmi kuuma Jerusalemu. ¹⁴ Nao nĩmaragia ũhoru wa maũndũ marĩa mothe meekĩkĩte.

¹⁵ Na rĩrĩa maathĩaga makĩaragia ũhoru ũcio, Jesũ akĩmoimĩrĩra, agĩtwarana nao; ¹⁶ no matiigana kũrekwo mamũmenye.

¹⁷ Nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ũhoru ũrĩkũ ũcio mũrathĩ mũkĩaragia?”

Nao makĩrũgama matukĩte mothiũ. ¹⁸ Ũmwe wao, wetagwo Kileopa akĩmũũria atĩrĩ, “Wee kaĩ ũrĩ mũgeni Jerusalemu ũtamenyete maũndũ marĩa mekĩkĩte kuo matukũ-inĩ maya?”

¹⁹ Nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ maũndũ marĩkũ?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ũhoru wa Jesũ wa Nazarethi, ũrĩa ũraarĩ mũnabii ũrĩ na ũhoti wa ciugo iria araaragia na ciiko iria areekaga arĩ mbere ya Ngai o na mbere ya andũ othe. ²⁰ Athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na aathanĩ aitũ maramũneanire atuĩrwo kũũragwo, na maramwambithia mũtĩ-igũrũ. ²¹ No ithuĩ-rĩ, tũrehokaga atĩ ũcio nĩwe ũgũkũũra andũ Isiraeli. Makĩria ma ũguo, rĩu nĩ mũthenya wa itatũ kuuma maũndũ maya mothe mekĩka. ²² Hamwe na ũguo atumia amwe aitũ nĩmatũmakirie mũno tondũ megũthĩte mbĩrĩra-inĩ rũciinĩ tene, ²³ no matinona mwĩrĩ wake. Mokire matwĩra atĩ nĩmonire kĩoneki kĩa ar aika, arĩa mameerire atĩ arĩ muoyo. ²⁴ Nao amwe a thiritũ iitũ nĩmathĩre mbĩrĩra-inĩ, na makora o ũguo atumia acio mekuugĩte, no rĩrĩ, we mwene matinamuona.”

²⁵ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ andũ aya m汪gĩte ũũgĩ na mũtĩhiũhaga gwĩtĩkia maũndũ mothe marĩa anabii moigĩte! ²⁶ Githĩ to mũhaka Kristũ ambe anyariirwo na acooke atoonye riiri-inĩ wake?”

²⁷ Jesũ akĩmataarĩria ũhoru wothe ũrĩa waarĩtio Maandĩko-inĩ ũmũkonĩ, ambĩrĩrie na maandĩko ma Musa na ma Anabii othe.

²⁸ Na maakuhĩrĩria itũũra rĩrĩa maathĩaga, Jesũ agĩtua taarĩ kũhĩtũka arahĩtũka. ²⁹ No makĩmũringĩrĩria na hinya, makĩmwĩra atĩrĩ, “Raarĩrĩra gũkũ na ithuĩ, nĩkũratuka na gũkĩrĩ kũgĩa nduma.” Nĩ ũndũ ũcio agĩtoonya aikaraneyao.

³⁰ Rĩrĩa aikarire metha-inĩ hamwe nao, akĩoya mũgate, agĩcookia ngaatho, akĩwenyũranga, akĩmahe. ³¹ Hĩndĩ ĩyo makĩhingũka maitho, makĩmũmenya, nake akĩbuĩria, makĩaga kũmuona rĩngĩ. ³² Nao makĩũrania atĩrĩ, “Githĩ ngoro ciitũ itũkũhĩahĩaga hĩndĩ ĩria ekwaragia na ithuĩ njira-inĩ, na agĩtũtaarĩria ũrĩa Maandĩko moigĩte?”

³³ Nao magĩũkĩra o hĩndĩ ĩyo magĩcooka Jerusalemu. Kũu magĩkora arutwo arĩa ikũmi na ũmwe, hamwe na arĩa maarĩ nao monganĩte, ³⁴ makiugaga atĩrĩ, “Nĩ ma! Mwathani nĩariũkĩte na nĩoimĩrĩre Simoni.”

³⁵ Hĩndĩ ĩyo acio eerĩ makĩmeera maũndũ marĩa meekĩkĩte marĩ njĩra-inĩ, na ũria maamenyire Jesũ hĩndĩ ĩria eenyũrire mũgate.

Jesũ Kuumĩrĩra Arutwo

³⁶ O makĩaragia ũhoru ũcio, Jesũ akĩrũgama gatagatĩ kao akĩmeera atĩrĩ, “Thayũ ũrogĩa na inyuĩ.”

³⁷ Nao makĩhahũka na makĩmaka, magĩciiria atĩ nĩ ngoma moonaga. ³⁸ Nake akĩmoooria atĩrĩ, “Mũratangĩka nĩkĩ, na nĩ kĩĩ gĩgũtũma mũgĩe na nganja meciiria-inĩ manyu? ³⁹ Ta rorai moko makwa na nyarĩrĩ ciakwa. Nĩ nĩ mwene! Huutiai muone; roho ndũrĩ nyama na mahĩndĩ, ta ũria mũrona ndĩ nacio.”

⁴⁰ Aarĩkia kuuga ũguo, akĩmoonia moko make na nyarĩrĩ ciake. ⁴¹ Nao magĩkorwo matarĩ maretĩkia nĩ ũndũ wa ũria makenete na makagega. Nake akĩmoooria atĩrĩ, “Mũrĩ na kĩndũ gĩa kũria?” ⁴² Nao makĩmũnengera gĩcunjĩ gĩa thamaki hĩu. ⁴³ Nake agĩkĩoya, akĩria makĩionagĩra.

⁴⁴ Akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo ndamwĩrire hĩndĩ ĩria ndaarĩ na inyuĩ atĩ: Maũndũ mothe marĩa mandĩkĩtwo ũhoru wakwa Watho-inĩ wa Musa, na Maandĩko-inĩ ma Anabii, na Thaburi, no nginya mahingio.”

⁴⁵ Hĩndĩ ĩyo akĩhingũra meciiria mao nĩguo mamenye Maandĩko. ⁴⁶ Akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo kwandĩkĩtwo: Kristũ nĩakanyariirwo na ariũkio kuuma kũrĩ arĩa akuũ mũthenya wa gatatũ, ⁴⁷ nago ũhoru wa kwĩrira na kũrekerwo kwa mehia ũkaahunjĩrio ndũrĩrĩ ciothe thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩake, wambĩrĩirie Jerusalemu. ⁴⁸ Inyuĩ mũrĩ aira a maũndũ macio. ⁴⁹ Na rĩrĩ, nĩngũmũtũmĩra kĩria Baba eranĩire; no ikarai thĩĩnĩ wa itũũra rĩrĩ inene nginya rĩria mũkaahao hinya kuuma Igũrũ.”

Jesũ Kwambata Igũrũ

⁵⁰ Agĩcooka akĩmatongoria kuuma kũu magĩthĩĩ magĩkinya hakuhĩ na Bethania; akĩoya moko na igũrũ, akĩmarathima. ⁵¹ Na o akĩmarathimaga, akĩmatiga, akĩiyũkio akĩambata igũrũ. ⁵² Nao makĩmũgooca na magĩcooka Jerusalemu makenete mũno. ⁵³ Nao nĩmaikaraga hekarũ-inĩ mahinda mothe makĩgoocaga Ngai.

JOHANA

Ūhorō Gūtuika Mūndū

¹ Kĩambĩrĩria-inĩ Ūhorō aarĩ o kuo, nake Ūhorō aatũũrĩte na Ngai, na Ūhorō aarĩ Ngai. ² We aatũũrĩte na Ngai kuuma o Kĩambĩrĩria.

³ Indo ciothe ciombirwo na ūndũ wake; gũtirĩ kĩndũ kĩa iria ciombirwo kĩaĩgĩre atarĩ ho. ⁴ Thĩĩnĩ wake kwarĩ muoyo, naguo muoyo ūcio nĩguo warĩ ūtheri wa na andũ. ⁵ Ūtheri ūcio nũtheraga nduma-inĩ, nayo nduma ndũigana kũhooata.

⁶ Nĩguokire mūndũ watũmĩtwo nĩ Ngai; eetagwo Johana. ⁷ We okire arĩ mũira oimbũre ūhorō ūkonĩ ūtheri ūcio, nĩgeetha andũ othe metĩkie nĩ ūndũ wake. ⁸ We mwene tiwe warĩ ūtheri ūcio, no okire arĩ o ta mũira tu nĩgeetha oimbũre ūhorō wa ūtheri ūcio. ⁹ Ūtheri ūcio wa ma, ūrĩa ūtheragĩra o mūndũ o wothe, nĩwokaga thĩ.

¹⁰ We Ūhorō aarĩ gũkũ thĩ, no o na gũtuika thĩ yombirwo na ūndũ wake-rĩ, andũ a thĩ matiigana kũmũmenya. ¹¹ Okire gwake mwene, no andũ ake mwene matiigana kũmwĩtikĩra. ¹² No andũ arĩa othe maamwĩtikĩrĩre, o acio metĩkirie rĩtwa rĩake, nĩamahotithirie gũtuika ciana cia Ngai ¹³ ciana itaciarĩtwo nĩ thakame, kana igaciarwo nĩ kwenda kwa mwĩrĩ kana kwenda kwa mūndũ, no iciarĩtwo nĩ kwenda kwa Ngai.

¹⁴ We Kiugo agĩtuika mūndũ na agĩtũũrانيا na ithuĩ. Nĩtuonete riiri wake, riiri wa Mũrũ wake wa Mũmwe, ūrĩa woimire kũrĩ Ithe aiyũrĩtwo nĩ ūtugi na ūhorō wa ma.

¹⁵ Johana nĩoimbũraga ūhorō wake. Aanagĩrĩra akoiga atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe ūrĩa ndaaragia ūhorō wake ngiuga atĩrĩ, ‘Ūrĩa ūgũũka thuutha wakwa nĩ mūnene kũngĩra, tondũ aarĩ mbere yakwa.’” ¹⁶ Na kuuma ūiyũrĩrũ wa ūtugi wake-rĩ, ithuothe nĩtwamũkĩrĩte irathimo nyingĩ mũno. ¹⁷ Tondũ watho wokire na Musa, no ūtugi na ūhorō ūrĩa wa ma ciokire na Jesũ Kristũ. ¹⁸ Gũtirĩ mūndũ o na ūrĩkũ ūrĩ ona Ngai, o tiga Mũrũ wake wa Mũmwe ūrĩa ūikarĩte hamwe na Ithe, na nĩwe ūtũmĩte amenyeka.

Johana Mũbatithania kuuga tiwe Kristũ

¹⁹ Na rĩrĩ, ūyũ nĩguo ūira wa Johana hĩndĩ ĩrĩa Ayahudi a Jerusalemu maamũtũmĩre athĩnjĩri-Ngai na Alawii makamũũrie we aarĩ ū. ²⁰ We ndaagire kuumbũra, no oimbũrĩre atekũhitha, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ti nĩ Kristũ.”

²¹ Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Wee ūkĩrĩ ū? Wee nĩwe Elija?”

Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Aca, ti nĩ.”

Nĩngĩ makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩwe Mũnabii ūrĩa?”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Aca.”

²² Mũthia-inĩ makĩmũũria atĩrĩ, “Wee ūkĩrĩ ū? Tũhe macookio nĩguo tũcookerie arĩa matũtũmire. Ūkuuga atĩa ha ūhorō waku mwene?”

²³ Johana akĩmacookeria na ciugo iria ciarĩtio nĩ mũnabii Isaia, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mũgambo wa mūndũ ūranĩrĩra werũ-inĩ akoiga atĩrĩ, ‘Rũngariai njĩra ya Mwathani.’”

²⁴ Na rĩrĩ, Afarisai amwe arĩa maatũmĩtwo ²⁵ makĩmũũria atĩrĩ, “Angĩkorwo we tiwe Kristũ, na tiwe Elija, o na kana Mũnabii ūrĩa-rĩ, ūkĩbatithanagia nĩkĩ?”

²⁶ Nake Johana akĩmacookeria atĩrĩ, “Niĩ ndĩmũbatithagia na maaĩ. No gatagatĩ-inĩ kanyu nĩ harĩ na ũmwe mũtooĩ. ²⁷ Ūcio nĩwe ũgũũka thuutha wakwa, o we ũria itaagĩrĩire kuohora ndigi cia iraatũ ciae.”

²⁸ Maũndũ maya mothe mekĩkire itũũra-inĩ rĩa Bethania, mũrĩmo wa Rũũ rwa Jorodani, kũria Johana aabatithanagĩria.

Jesũ Gatũrũme ka Ngai

²⁹ Mũthenya ũyũ ũngĩ, Johana akĩona Jesũ agĩũka na kũrĩ we, akiuga atĩrĩ, “Onei! Gatũrũme ka Ngai karĩa keheragia mehia ma kĩrĩndĩ! ³⁰ Ūyũ nĩwe ndaaragia ũhoru wake rĩria ndoigire atĩrĩ, ‘Mũndũ ũria ũgũũka thuutha wakwa nĩ mũnene kũrĩ niĩ tondũ we aarĩ kuo mbere yakwa.’

³¹ Niĩ mwene ndiamũũ, no ndokire ngĩbatithanagia na maaĩ nĩgeetha aguũrĩrio andũ a Isiraeli.”

³² Ningĩ Johana akĩheana ũira ũyũ: “Nĩndonire Roho agĩkũrũka kuuma igũrũ atarĩ ta ndutura, agĩkara igũrũ rĩake. ³³ Niĩ ndingĩamũmenyire, tĩga ũria wandũmire mbatithanagie na maaĩ aanjĩrĩre atĩrĩ, ‘Mũndũ ũria ũkoono Roho agĩkũrũkĩra na aikare igũrũ rĩake-rĩ, ũcio nĩwe ũkaabatithanagia na Roho Mũtheru.’ ³⁴ Niĩ nĩnyonete ũguo na ngoimbũra atĩ ũyũ nĩwe Mũrũ wa Ngai.”

Arutwo a Mbere a Jesũ

³⁵ Ningĩ mũthenya ũyũ ũngĩ, Johana agĩkorwo arĩ kũu o rĩngĩ marĩ na arutwo ake eerĩ. ³⁶ Na rĩria onire Jesũ akĩhĩtũka, akiuga atĩrĩ, “Onei Gatũrũme ka Ngai!”

³⁷ Hĩndĩ rĩa arutwo acio eerĩ maiguire oiga ũguo, makĩrũmĩrĩra Jesũ.

³⁸ Jesũ ehũgũra akĩmoona mamumĩte thuutha, akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ atĩa mũrenda?”

Na makĩmwĩra atĩrĩ, “Rabii” (ũguo nĩ kuuga Mũrutani), “ũikaraga kũ?”

³⁹ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūkai na nĩmũkuona.”

Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩ makĩona kũria aikaraga, na magĩkara nake mũthenya ũcio. Na kwarĩ ta thaa ikũmi.

⁴⁰ Na rĩrĩ, ũmwe wa arutwo acio eerĩ arĩa maiguĩte ũria Johana oigĩte na makĩrũmĩrĩra Jesũ aarĩ Anderea, mũrũ wa nyina na Sĩmoni Petero.

⁴¹ ũndũ wa mbere ũria Anderea eekire nĩgũcaria mũrũ wa nyina Sĩmoni, na kũmwĩra atĩrĩ, “Nĩtuonete Mesia” (nĩwe Kristũ). ⁴² Nake akĩmũtware kũrĩ Jesũ.

Nake Jesũ akĩmũrora, akiuga atĩrĩ, “Wee nĩwe Sĩmoni mũrũ wa Johana. Ūgũcoka gwĩtwo Kefa” (na rĩo rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga Petero).

Jesũ gwĩta Filipu na Nathanieli

⁴³ Mũthenya ũyũ ũngĩ Jesũ agĩtua itua rĩa gũthĩ Galili. Agĩkora Filipu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩra.”

⁴⁴ Filipu, o ta Petero na Anderea, aarĩ wa itũũra rĩa Bethisaida.

⁴⁵ Filipu agĩkora Nathanieli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtuonete mũndũ ũria Musa aandĩkire ũhoru wake Ibuku-inĩ rĩa Watho, na nowe anabii maandĩkire ũhoru wake, nake nĩwe Jesũ wa Nazarethi, mũrũ wa Jusufu.”

⁴⁶ Nake Nathanieli akĩmũũria atĩrĩ, “Kũrĩ kĩndũ kĩega kĩngiuma Nazarethi?”

Nake Filipu akĩmũcokeria atĩrĩ, “Ūka ũkoone.”

⁴⁷ Hĩndĩ rĩa Jesũ onire Nathanieli agĩũka kũrĩ we, akĩaria ũhoru wake, akiuga atĩrĩ, “Onei Mũisiraeli kũna ũtarĩ ũhingaa.”

48 Nake Nathanieli akīmūūria atīrī, “Ūnjūūi atīa?”

Jesū akīmūcookeria atīrī, “Nīngūkuonete o na rīrīa uuma rungu rwa mūkūyū, Filipu atanagwīta.”

49 Hīndī īyo Nathanieli akiuga atīrī, “Rabii, wee nīwe Mūrū wa Ngai; wee nīwe Mūthamaki wa Isiraēli.”

50 Nake Jesū akiuga atīrī, “Wetūkia tondū nīndakwīra atī nīnguonire ūrī rungu rwa mūkūyū. Nīūkuona maīndū manene kūrī macio.” 51 Nīngī akīmeera atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, nīmūkona igūrū rīhingūkīte na araika a Ngai makīambata na magīkūrūka, harī Mūrū wa Mūdū.”

2

Jesū Kūgarūra Maaī Magatuīka Ndibei

1 Na rīrī, mūthenya wa gatātū nī kwagūire na kihikanio kūu Kana ya Galili. Nyina wa Jesū aarī kuo, 2 nake Jesū na arutwo ake o nao nīmetītwo kihikanio-inī kūu. 3 Rīrīa ndibei yathirire,* nyina wa Jesū akīmwīra atīrī, “Matirī na ndibei īngī.”

4 Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Mūtumia ūyū, ndī na ūhoro ūrīkū nawe? Ihinda rīakwa rīrīrī rīrakinya.”

5 Nake nyina akīira ndungata atīrī, “Īkai ūrīa wothe ekūmwīra.”

6 Hau hakuhī nao nī haarī na ndigithū ithathatū cia maaī ciathon-deketwo na ihiga, mūthemba ūrīa wahūthagīrwo nī Ayahudi magongona-inī mao ma gwītheria,† na o īmwe yayiūragio nī ngeereni kuuma mīrongo īrī ngīnya mīrongo ītatū.

7 Nake Jesū akīira ndungata icio atīrī, “Iyūriai ndigithū maaī”; nacio ikīyūria riita.

8 Agīcooka agīcīira atīrī, “Rīu tahiai īmwe mūtwarīre mūtabanīa wa iruga.”

Nacio igīka o ūguo, 9 nake mūtabanīa wa iruga agīcama maaī macio maagarūrītwo magatuīka ndibei. Ndaamenyaga kūrīa yoīmīte, o na gūtūka ndungata irīa ciatahīte maaī nīciamenyaga. Hīndī īyo agīta mūhikania keheri-inī 10 akīmwīra atīrī, “Mūdū aambaga kūruta ndibei irīa njega, na ageni maarīkia kūnyua mūno, agacooka akaruta irīa itarī njega; no wee ūkūigīte irīa njega ngīnya rīu.”

11 Kūu nīkīo kīama kīa mbere kīrīa Jesū aaringire, na aakīringīre kūu Kana ya Galili. Akīonania riiri wake, nao arutwo ake makīmwīlīka.

Jesū Gūtheria Hekarū

12 Thuutha ūcio agīkūrūka Kaperinaumu, marī na nyina, na ariū a nyina, o na arutwo ake. Magīikara kuo matukū manini.

13 Rīrīa Bathaka ya Ayahudi yakuhīrīrie-rī, Jesū akīambata, agīthīī Jerusalemu. 14 Kūu hekarū-inī nīakorire andū makiēndia ng’ombe, na ng’ondu, na ndutura,‡ o na angī maikarīte metha-inī magīceenjīa mbeeca.

15 Nī ūndū ūcio agīthondeka mūcarica wa mīkanda, na akīmarutūrūra othe kuuma hekarū-inī, hamwe na ng’ondu, na ng’ombe; akīhurunja mbeeca cia arīa maacenjīa mbeeca na akīng’aūranīa metha ciao. 16 Nao arīa meendagia ndutura akīmeera atīrī, “Eheriai ici gūkū! Mwahota atīa gūtua nyūmba ya Baba ndūnyū!”

* 2:3 Warī ūndū wa thoni mūno kūrī andū a mūcīi ndibei īngīathirire ūhiki-inī. † 2:6 Ayahudi meeūkītie mūdū nīanyiitagwo nī thaahu o mūthenya, na nīkīo meethambaga moko hīndī ciothe.

‡ 2:14 Nyamū cia kūrutwo magongona ciendagīrio Ayahudi arīa moimaga mabūrīri mangī magooka gūkūngūira ciathī icio.

¹⁷ Nao arutwo ake makiririkana ni kwandikitwo atiri, “Kiyi kiria ni nakio kia nyumba yaku nikio gikaandia.”

¹⁸ Hindi iyo Ayahudi makimuria atiri, “Ni kama kiriku ungituringira gya gutuonia uhoti uria uri naguo wa gwika maundu macio mothe?”

¹⁹ Nake Jesu akimacookeria atiri, “Thariai hekaru ino, na ningumiaka ringi na mithenya itatu.”

²⁰ Nao Ayahudi magicookia atiri, “Hekaru ino yakirwo na miaka mirongo ina na itandatutu, nawe ukumiaka na mithenya itatu?” ²¹ No riri, hekaru iria aaragia uhoru wayo ni mwiri wake. ²² Na thuutha wake kuriukio kuuma kuri ari akuu-ri, arutwo ake makiririkana uria oigite. Nao magitika Maandiko, o na ciugo icio Jesu aaritie.

²³ Na riri, hindi iria aari Jerusalemu hindi ya Giathi kia Bathaka, andu aingi makiona ciana iria aaringaga, nao magitika ruitwa riake. ²⁴ No Jesu ndaigana kumehokera, nigukorwo nioo andu othe. ²⁵ Ndaabataragio ni uria wa mundu, ukoni mundu uria ungi, nigukorwo niamenyaga kiria kiri thini wa mundu.

3

Jesu na Nikodemo

¹ Na riri, kwarina na mundu wa Afarisai wetagwo Nikodemo, wari wa kama kiria gathanaga kia Ayahudi. ² Niokire kuri Jesu utuku, akimwira atiri, “Rabi, nituu we uri murutani uumite kuri Ngai. Nigukorwo gutiri mundu unghota kuringa ciana iria uringaga Ngai atari hamwe nake.”

³ Nake Jesu akimwira atiri, “Ngukwira atiri na ma, gutiri mundu unghona uthamaki wa Ngai atangiarwo ringi.”

⁴ Nake Nikodemo akimuria atiri, “Mundu angiarwo atia ari mukuru? Ti-itheru ndangihota gu-tonya nda ya nyina hindi ya keeri niguu aciarwo!”

⁵ Jesu akimucookeria atiri, “Ngukwira atiri na ma, gutiri mundu unghitoonya uthamaki-ini wa Ngai atangiarwo na maa na Roho. ⁶ Mwiri uciaraga mwiri, no Roho aciaraga roho. ⁷ Ndukagegio ni uguo ndoiga ati, ‘No nginya uciarwo ringi.’ ⁸ Ruhuhu ruhurutana na kuria rungienda. Uiguaga rukihurutana, no ndumenyaga kuria rumite kana kuria ruorete. Uguo noguo gutari hari mundu uria wothe uciaritwo ni Roho.”

⁹ Nake Nikodemo akimuria atiri, “Undu ucio unghoteka atia?”

¹⁰ Nake Jesu akimuria atiri, “Wee uri murutani wa Isiraeli na ndurataukirwo ni maundu maya? ¹¹ Ngukwira atiri na ma, twaragia uria tuu, na tukoimbura uria tuonete, no inyu, mutitikagira ura witu. ¹² Ndakwira maundu ma guku thi, waga gwitika; ungitika atia ingikwira maundu ma na iguru? ¹³ Gutiri mundu uri wathi iguru tiga uria waimire iguru, na niwe Muru wa Mundu.” ¹⁴ Na o ta uria Musa aambaririe nyoka ya gicango weru-ini, uguo no tagu Muru wa Mundu akaambarario, ¹⁵ niguu uria wothe umwihokete agie na muoyo wa tene na tene.

¹⁶ “Nigukorwo Ngai niendire kirindi, akiruta Muru wake wa mumwe, nigeetha mundu o wothe umwitikie ndakoore, no agie na muoyo wa tene na tene. ¹⁷ Nigukorwo Ngai ndatumire Muruwe guku thi aciirithie kirindi, no niguu kirindi kihonoke ni undu wake. ¹⁸ Uria wothe umwitikie ti wa guciirithio, no uria wothe utamwitikie ucio

nīarīkītīe gūtuīrwo ciira, nīgūkorwo ndehokete rīitwa rīa Mūrū wa Ngai wa mūmwe. ¹⁹ Rīīrī nīrīo ituīro: Ūtheri nīwokire gūkū thī, no andū makiēnda nduma gūkīra ūtheri, nī ūndū ciiko ciao ciarī njūru. ²⁰ Mūndū o wothe wīkaga ūuru nīathūire ūtheri, na ndangiumīra ūtheri-inī nī gwītīgīra ciiko ciake itikoimbūke. ²¹ No mūndū ūrīa wothe wīkaga maūndū ma ma nīoimagīra ūtheri-inī, nīguo kuonekane kūna atī ūguo ekīte nī Ngai ūmūhotithīte.”

Ūira wa Johana Mūbatithania ūkonī Jesū

²² Thuutha wa ūguo, Jesū na arutwo ake nīmoimagarire magīthī būrūri wa Judea, kūrīa aikarangire nao, na akabatithanagia. ²³ O nake Johana nīabatithanagīria Ainonī gūkuhī na Salimu, nīgūkorwo kūu nī kwarī maā maingī, nao andū nīmookaga kuo kaingī kaingī mabatithio. ²⁴ (Hīndī ūyo Johana ndaakoretwo aikītio njeera.) ²⁵ Nī kwagūire na ngarari gatagati-inī ka arutwo amwe a Johana na Mūyahudi ūmwe ūhorō-inī wa mītugo yao ya gwītheria. ²⁶ Magīūka kūrī Johana makīmwīra atīrī, “Rabii, mūndū ūrīa mūraarī nake mūrīmo ūrīa ūngī wa Jorodani, ūrīa wee warutire ūira ūmūkonī-rī, nīarabatithania, nao andū othe nīmarathī kūrī we.”

²⁷ Ūhorō-inī ūcio Johana agīcookia atīrī, “Mūndū ndarī ūndū angīamūkīra o tiga ūrīa aheetwo kuuma igūrū. ²⁸ Inyuī ene no mūheane ūira muuge atī nīndoigire atīrī, ‘Nī ti nī Kristū, no ndūmītwo njūke mbere yake.’ ²⁹ Mūhiki nī wa mūhikania. No rīrī, mūrata wa mūhikania ūrīa ūmūrūgamīrīre nīamūthikagīrīria, na akaīyūrwo nī gīkeno rīrīa aīgua mūgambo wa mūhikania. Gīkeno ta kīu nīkīo ndī na kīo, na rīu nīgītkinyanīru. ³⁰ We no ngīnya akīrīrīrie kūnēna, na nī ngīrīrīrie kūnyīiha.

³¹ “Ūrīa uumīte igūrū nī mūnene kūrī andū othe; nake ūrīa uumīte thī nī wa gūkū thī, na maūndū marīa aragia no ma gūkū thī. Ūrīa uumīte igūrū arī igūrū rīa andū arīa angī othe. ³² We oimbūruga maūndū marīa onete na akaigua no gūtīrī mūndū o na ūmwe wītīkaḡīra ūira wake. ³³ Mūndū ūrīa wītīkīrīte ūira ūcio nīahūūrīte mūhūūrī atī Ngai nī wa ma. ³⁴ Nīgūkorwo ūrīa Ngai atūmīte aragia ciugo cia Ngai nī ūndū Ngai aheanaga Roho hatarī gīthimi. ³⁵ Ithe nīendete Mūrīū na nī aigīte indo ciothe moko-inī make. ³⁶ Ūrīa wothe wītīkītīe Mūrīū, arī na muoyo wa tene na tene, no ūrīa wothe ūregete Mūrīū ndakona muoyo, nīgūkorwo egūtūra arakarīrwo nī Ngai.”

4

Jesū Kwaria na Mūtumia Mūsamaria

¹ Afarisai nīmaiguire atī Jesū nīagīaga na arutwo aingī gūkīra Johana na akamatithia, ² o na gūtuīka, ti Jesū wabatithanagia, no nī arutwo ake. ³ Hīndī ūrīa Mwathani aamenyire ūhorō ūcio, akīuma Judea na agīcooka Galīli o rīngī.

⁴ Na rīrī, no ngīnya angīatuīkanīirīe būrūri wa Samaria. ⁵ Nī ūndū ūcio, agīkīnya itūūra rīarī Samaria rīetagwo Sukaru, hakuhī na gīthaka kīrīa Jakubu aaheete mūrīū Jusufu. ⁶ Nakīo gīthima kīa Jakubu nīkwo kīarī, nake Jesū, tonḡu wa kūnoga nī rūgendo, agīkara thī hau gīthima-inī. Na kwarī ta thaa thita.

7 Na rĩria mūtumia ūmwe Mūsamaria okire gūtaha maaĩ-rĩ, Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “No ūũhe maaĩ ma kũnyua?” 8 (Hĩndĩ ĩyo arutwo ake nĩmathĩite kũgũra irio itũũra-inĩ.)

9 Nake mūtumia ūcio Mūsamaria akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee ūrĩ Mũyahudi na nĩ ndĩ mūtumia Mūsamaria. Ũngĩkĩhooya gĩa kũnyua atĩa?” (Nĩgũkorwo Ayahudi matirĩ ngwatanĩro na Asamaria.)

10 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Korwo nĩũũĩ kĩheo kĩa Ngai na ũkamenya nũũ ũrakũhooya maaĩ ma kũnyua, wee nĩwe ũngĩamũhooya nake nĩangĩakũhe maaĩ ma muoyo.”

11 Nake mūtumia ūcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, ndũrĩ na kĩndũ gĩa gūtaha maaĩ nakĩo, na gĩthima gĩkĩ nĩ kĩriku. Ũngĩkĩruta kũ maaĩ macio ma muoyo? 12 Anga ũkĩrĩ mũnene gũkĩra ithe witũ Jakubu ũria watũheire gĩthima gĩkĩ, na we mwene aatũũrite anyuuaga maaĩ kuuma kĩo o hamwe na ariũ ake na ndũũru ciake cia mbũri na cia ng’ombe?”

13 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ o wothe ũnyuuaga maaĩ maya nĩanyootaga rĩngĩ, 14 no ũria wothe ũkũnyua maaĩ marĩa ngaamũhe ndarĩ hĩndĩ akaanyoota. Ti-itherũ, maaĩ marĩa ngũmũhe megũtuĩka gĩthima kĩa maaĩ thĩnĩ wake, gĩtherũkage muoyo wa tene na tene.”

15 Nake mūtumia ūcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, he maaĩ macio nĩguo ndikananyoote rĩngĩ, na ndige gũũkaga haha gūtaha maaĩ.”

16 Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ wĩte mũthuuriguo mũũke nake.”

17 Nake mūtumia ūcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩrĩ na mũthuuri.”

Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ waria ma rĩria woiga atĩ ndũrĩ na mũthuuri. 18 Ũhoru wa ma nĩ atĩ ũkoretwo ũrĩ na athuuri atano, na mũndũ mũrũme ũria ũrĩ nake rĩu ti mũthuuriguo.* Ũguo woiga nĩ ũhoru wa ma.”

19 Nake mūtumia ūcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, nĩndĩrona atĩ wee ũrĩ mũnabii. 20 Maithe maitũ maahooyagĩra Ngai kĩrĩma-inĩ gĩkĩ, no ĩnyũ Ayahudi muugaga atĩ Jerusalemu nokuo kũndũ kũria twagĩrĩrwo nĩkũhooyagĩra Ngai.”

21 Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Mūtumia ũyũ, nĩĩtikia, kũrĩ ihinda rĩroka rĩria mũtakaahooyagĩra Baba kĩrĩma-inĩ gĩkĩ o na kana Jerusalemu.

22 ĩnyũ Asamaria mũhooyaga kĩria mũtooĩ; no ithũ tũhooyaga kĩria tũũ, nĩgũkorwo ũhonokio uumĩte kũrĩ Ayahudi.† 23 No ihinda nĩrĩroka na rĩu nĩrĩkinyu, rĩria arĩa mahooyaga na ma makaahooyaga Baba na roho, na mamũhooyage na ma, nĩgũkorwo nĩ andũ ta acio Baba acaragia a kũmũhooyaga. 24 Ngai nĩ roho, nao arĩa mamũhooyaga no nginya mamũhooyage na roho, na mamũhooyage na ma.”

25 Nake mūtumia ūcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ Mesia” (ũria wĩtagwo Kristũ) “nĩarooka. Hĩndĩ ĩria agooka nĩagatũtaarĩria maũndũ mothe.”

26 Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndĩrakwarĩria nĩ nĩ we.”

Arutwo Gũcooka harĩ Jesũ

27 O ihinda-inĩ rĩu arutwo ake magũũka, na makĩgega maakora akĩaranĩria na mūtumia. No gũtirĩ o na ũmwe woririe atĩrĩ, “Nĩ kĩũ ũrenda?” kana akĩũria, “Ũraaranĩria nake nĩkĩ?”

* 4:18 Ayahudi moigaga atĩ mūtumia nĩangĩateirwo nĩ athuuri eerĩ kana atatũ, no angĩakĩririe hau onekaga arĩ mũndũ mwĩhia biũ. † 4:22 Asamaria maarĩ na maandĩko ma mabuku o marĩa matano ma Musa, na matiametĩkĩtie mothe. Meetĩkĩtie Mesia, we Mũhonokia, akoima kũrĩ Ayahudi.

28 O hĩndĩ ĩyo mĩtumia ũcio agĩtiga ndigithũ yake ya maaĩ, agĩcooka itũũra-inĩ, akĩĩra andũ atĩrĩ, ²⁹ “Ūkai, mũkone mũndũ wanjĩĩra maũndũ marĩa mothe ndaaneka. Ūcio no akorwo nĩwe Kristũ?” ³⁰ Nao makiuma kũu itũũra-inĩ, magĩthĩ harĩa Jesũ aarĩ.

³¹ Mũira wa makinye, arutwo ake makĩmũringĩrĩria makĩmwĩra atĩrĩ, “Rabii, rĩa irio.”

³² Nowe akĩmeera atĩrĩ, “Ndi na irio cia kũrĩa, iria mũtarĩ ũndũ wacio mũũĩ.”

³³ Nao arutwo ake makĩũrania atĩrĩ, “Kaĩ hihi harĩ mũndũ ũmũreheire irio?”

³⁴ Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Irio ciakwa nĩ gwĩka wendi wa ũrĩa wandũmire na kũrĩkia wĩra wake. ³⁵ Githĩ mũtiugaga atĩ, ‘Nĩ mĩeri ĩna ĩtigarĩte magetha makinye?’ Ngũmwĩra atĩrĩ, hingũrai maitho manyu muone mĩgũnda! Magetha nĩmakinyu. ³⁶ O na rĩu mũgethi nĩagĩĩaga na mũcaara wake, o na nĩagethaga magetha ma muoyo wa tene na tene, nĩgeetha mũhaandi na mũgethi makenaĩre hamwe. ³⁷ Amu nĩ ũhoru wa ma ũrĩa uugaga atĩ, ‘Ūmwe ahaandaga, nake ũngĩ akagetha.’ ³⁸ Nĩ ndaamũtũmire mũkagethe kĩrĩa mũtarũtũire wĩra. Angĩ nĩo marũtũte wĩra mũritũ, na inyuĩ mũkagetha uumithio wa wĩra wao.”

Asamaria Aingĩ Gwĩtĩkia

³⁹ Nao Asamaria aingĩ kuuma itũũra rĩu makĩmwĩtĩkia nĩ ũndũ wa ũira wa mũtumia ũcio, tondũ nĩameerire atĩrĩ, “Nĩanjĩĩre maũndũ marĩa mothe ndaneeka.” ⁴⁰ Nĩ ũndũ ũcio, hĩndĩ ĩria Asamaria mokire kũrĩ Jesũ, makĩmũringĩrĩria aikaranie nao, nake agĩkara mũthenya ĩrĩ. ⁴¹ Na tondũ wa ciugo ciake, andũ angĩ aingĩ magĩtĩkia.

⁴² Magĩkĩra mũtumia ũcio atĩrĩ, “Ithuĩ tũtiretĩkia no ũndũ wa ũrĩa ũratwĩrĩre; rĩu nĩtwĩguĩrĩre ithuĩ ene na tũkamenya atĩ mũndũ ũyũ ti-therũ nĩwe Mũhonokia wa Kĩrĩndĩ.”

Jesũ Kũhonia Mwana wa Mũnene

⁴³ Thuutha wa mũthenya ĩyo ĩrĩ, akiumagara agĩthĩ Galili. ⁴⁴ (Amu Jesũ we mwene nĩoigĩte atĩ mũnabii ndatĩĩagwo bũrũri-inĩ wake mwene.) ⁴⁵ Rĩrĩa aakinyire Galili, andũ a Galili makĩmũnyiita ũgeni. Nĩmonete ũrĩa wothe ekĩte Jerusalemu hĩndĩ ya Giathĩ gĩa Bathaka, nĩgũkorwo o nao maarĩ kuo.

⁴⁶ O ringĩ agĩceera Kana ya Galili, kũrĩa aagarũrĩte maaĩ magatuĩka ndibei. Na kũu Kaperinaumu nĩ kwarĩ na mũndũ ũmwe mũnene warĩ na mũriũ mũrũaru. ⁴⁷ Rĩrĩa mũndũ ũcio aaiguire atĩ Jesũ nĩoimĩte Judea agooka Galili, agĩthĩ kũrĩ we, akĩmũthaitha athĩ akahonie mũriũ, ũrĩa warĩ hakuhi gũkua.

⁴⁸ Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Inyuĩ mũtangĩona ciana na morirũ, mũtingĩtĩkia.”

⁴⁹ Nake mũnene ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, nĩtũikũrũke mwana wakwa atanakua.”

⁵⁰ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Inũka. Mũrũguo nĩekũhona.”

Mũndũ ũcio agĩtĩkia ũguo Jesũ aamwĩrĩre, na akĩinũka. ⁵¹ Naarĩ njĩra akĩinũka, ndungata ciake ikĩmũtũnga na ndũmĩrĩri atĩ mũrũwe arĩ o muoyo. ⁵² Rĩrĩa aamoorĩre nĩ ta thaa ciigana mũriũ aambĩrĩre kũigua wega, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ira thaa mũgwanja nĩguo araahonire.”

⁵³ Nake ithe akĩmenya atĩ thaa ĩcio nocio Jesũ aramwĩrĩte atĩrĩ, “Mũrũguo nĩekũhona.” Nĩ ũndũ ũcio we na nyũmba yake yothe magĩtĩkia.

⁵⁴ Gikĩ nĩkĩo kĩarĩ kĩama gĩa keerĩ kĩrĩa Jesũ aaringire kũu Galili, oimĩte Judea.

5

Jesũ Kũhonia Karia-inĩ

¹ Thuutha wa maĩndũ macio Jesũ nĩambatire Jerusalemu tondũ nĩ kwarĩ na gĩathĩ kĩa Ayahudi. ² Na rĩrĩ, kũu Jerusalemu hakuhi na Kĩhingokĩa-Ng'ondũ nĩ kwarĩ na karia geetagwo na Kĩhibirania Bethesida, nako gaathiũrũrũkĩrio nĩ ithaku ithano ciarĩ ngite. ³ Kũu nĩkũo gwakomagwo nĩ ikundi nene cia andũ arĩa maarĩ arũaru, ta atumumu, na cionje, na arĩa maakuĩte ciĩga (meeteire maaĩ moinjugwo. ⁴ Nĩgũkorwo nĩ kũrĩ hĩndĩ mũraika wa Mwathani aikũrũkaga akoinjuga maaĩ karia-inĩ kau; na mũndũ wa mbere kũrika kuo maaĩ moinjugwo, nĩahonagio mũrimũ o wothe ũrĩa aarĩ naguo.) ⁵ Na hau nĩ haarĩ mũndũ ũmwe watũũrite arĩ mũrũaru mĩaka mĩrongo itatũ na ĩnana. ⁶ Hĩndĩ ĩrĩa Jesũ aamuonire akomete hau, na akĩmenya atĩ atũũrite ũguo ihinda irayya, akĩmũria atĩrĩ, "Nĩũkwenda kũhonio?"

⁷ Nake mũndũ ũcio warũarĩte akĩmwĩra atĩrĩ, "Mũthuuri ũyũ, ndirĩ na mũndũ wa kũndikia thĩnĩ wa karia rĩrĩa maaĩ moinjugwo. Ngĩgeria gũtoboka thĩnĩ-rĩ, mũndũ ũngĩ agatoboka mbere yakwa."

⁸ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, "Ũkĩra, oya kĩbarĩ gĩaku, wĩtware!" ⁹ Na o rĩmwe mũndũ ũcio akĩhona, akĩoya kĩbarĩ gĩake, na agĩtwara.

Na rĩrĩ, mũthenya ũcio gwekĩkire ũguo warĩ wa Thabatũ, ¹⁰ na nĩ ũndũ ũcio Ayahudi makĩra mũndũ ũcio wahonetio atĩrĩ, "Ũmũthĩ nĩ mũthenya wa Thabatũ; watho ndũgwĩtĩkĩrĩtie ũkuue kĩbarĩ gĩaku."

¹¹ Nowe akĩmacookeria atĩrĩ, "Mũndũ ũrĩa ũũhonirie anjũrĩre atĩrĩ, 'Oya kĩbarĩ gĩaku, wĩtware.'"

¹² Nĩ ũndũ ũcio makĩmũria atĩrĩ, "Mũndũ ũcio ũkwĩrĩre woe kĩbarĩ wĩtware nũ?"

¹³ Mũndũ ũcio wahonetio ndaamenyaga nũ wamũhonetie, tondũ Jesũ aakoretwo orĩre kĩrĩndĩ-inĩ kĩrĩa kĩarĩ hau.

¹⁴ Thuutha ũcio Jesũ akĩmũkora hekarũ-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, "One, rĩu nĩũhonete. Ndũgacooke kwĩhia ndũkae gũkorwo nĩ ũndũ mũũru kũrĩ ũcio." ¹⁵ Nake mũndũ ũcio agĩthĩ na akĩra Ayahudi atĩ Jesũ nĩwe wamũhonetie.

Kũgĩa Muoyo thĩnĩ wa Mũriũ

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio, Ayahudi makĩnyariira Jesũ, tondũ ekĩte maĩndũ macio mũthenya wa Thabatũ. ¹⁷ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, "Baba atũũrite o arĩ wĩra-inĩ wake nginya rĩu, na o na nĩ no ndĩraruta wĩra." ¹⁸ Nĩ ũndũ wa gĩtũmi kiu, Ayahudi magĩkĩrĩrĩa kũgeria kũmũũraga; nĩgũkorwo to mũthenya wa Thabatũ aathũkagia, no o na nginya nĩetaga Ngai ithe wake mwene, na ũguo akeiganĩa na Ngai.

¹⁹ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, "Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, Mũriũ ndarĩ ũndũ angũka we mwene, tĩa o ũrĩa onaga Ithe agũka, nĩgũkorwo maĩndũ marĩa Ithe ekaga no mo Mũriũ o nake ekaga. ²⁰ Nĩgũkorwo Ithe nĩendete Mũriũ, na nĩamuonagia maĩndũ mothe marĩa ekaga, ĩĩ, na nĩakamuonia maĩndũ manene o na gũkĩra maya, nĩgeetha o na ĩnyũ mũgege. ²¹ O ta ũrĩa Ithe arĩũkagia andũ arĩa akuũ akamahe muoyo, noguo o nake Mũriũ aheaga muoyo o ũrĩa angĩenda kũhe. ²² Na ningĩ-rĩ, ithe ndarĩ mũndũ atuagĩra ciira, no ehokeire Mũriũ ũtuanĩri wothe wa

ciira,* ²³ nigeetha andũ othe matĩage Mũriũ o ta ũria matĩaga Ithe. ũria ũtatĩaga Mũriũ ndatĩaga Ithe ũria wamũtũmire.

²⁴ “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũria wothe ũiguaga kiugo gĩakwa na agetĩkia ũria wandũmire, arĩ na muoyo wa tene na tene; na ti wa gũciirithio nĩarĩkĩtie kuuma gĩkuũ-inĩ agatoonya muoyo-inĩ. ²⁵ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, kũrĩ ihinda rĩrooka, na rĩu nĩikinyu rĩrĩa akuũ makaigua mũgambo wa Mũrũ wa Ngai, nao arĩa makaũigua nĩ magaatũura muoyo. ²⁶ Nĩgũkorwo o ta ũria Ithe arĩ na muoyo thĩinĩ wake mwene, no taguo ahotithĩtie Mũriũ kũgĩa na muoyo thĩinĩ wake mwene. ²⁷ Na nĩamũheete ũhoti wa gũtuanĩra ciira nĩ tondũ nĩ Mũrũ wa Mũndũ.

²⁸ “Mũtikagegio nĩ ũhoro ũcio, nĩgũkorwo ihinda nĩrĩroka rĩrĩa andũ arĩa othe marĩ mbĩrĩra-inĩ makaigua mũgambo wake ²⁹ na moime kuo, arĩa mekĩte wega mariũke nĩguo matũũre muoyo, nao arĩa mekĩte ũũru mariũke nĩguo matũũrwo ciira. ³⁰ Ndirĩ ũndũ ingĩhota gwĩka nĩ mwene; nduanagĩra ciira kũringana na ũria njiguaga, na itua rĩakwa nĩ rĩa kĩhoo, nĩgũkorwo ndicaragia gwĩkenia nĩ mwene, tĩga gũkenia ũria wandũmire.

Ũira Ũkonĩ Jesũ

³¹ “Ingĩheana ũira ũngonĩ nĩ mwene-rĩ, ũira ũcio wakwa ndũngĩtuĩka wa ma. ³² Nĩ kũrĩ na ũngĩ ũria uumbũraga ũhoro wakwa, na nĩnjũũ atĩ ũira wake igũrũ rĩakwa nĩ wa ma.

³³ “Inyuĩ nĩmwatũmanire kũrĩ Johana, nake nĩaheanire ũira wa ma. ³⁴ Ti atĩ nĩnjĩtikagĩra ũira wa mũndũ; no nĩndĩugwetaga nĩgeetha mũhonokio. ³⁵ Johana aarĩ tawa ũria wakanire na ũkĩmũrĩka, na inyuĩ mũgĩthuura gũkenera ũtheri wake kwa ihinda.

³⁶ “Nĩ ndĩ na ũira mũnene gũkĩra ũcio wa Johana. Nĩgũkorwo wĩra ũria Baba aaheete ndũkie, na noguo ndĩraruta, nĩguo uumbũraga atĩ Baba nĩwe ũndũmĩte. ³⁷ Nake Baba ũria wandũmire nĩaheanĩte ũira ũngonĩ we mwene. Inyuĩ mũtirĩ mwaigua mũgambo wake kana mũkona ũria atarĩ, ³⁸ o na kiugo gĩake gĩtitũũraga thĩinĩ wanyu, tondũ mũtiĩtikĩtie ũria aatũmire. ³⁹ Inyuĩ mũtuĩragia Maandĩko tondũ mwĩciiragia atĩ na ũndũ wamo nĩmwĩgwatĩire muoyo wa tene na tene. Maandĩko macio nĩmo moimbũraga ũhoro ũria ũngonĩ, ⁴⁰ no nĩmũregaga gũũka kũrĩ nĩ mũgĩe na muoyo.

⁴¹ “Nĩ ndiĩtikagĩra ũgooci kuuma kũrĩ andũ, ⁴² no inyuĩ nĩndĩmũũ. Ngamenya atĩ inyuĩ mũtirĩ na wendo wa Ngai ngoro-inĩ cianyu. ⁴³ Njũkĩte thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Baba na mũtinjĩtikagĩra; no mũndũ ũngĩ angũũka na rĩitwa rĩake mwene, nĩmũkũmwĩtikĩra. ⁴⁴ Mũngĩtikia atĩa angĩkorwo mwĩtikagĩra ũgooci kuuma kũrĩ andũ arĩa angĩ, no mũticaragia ũgooci ũria uumaga kũrĩ Ngai o ũcio ũmwe?

⁴⁵ “No mũtigeciirie atĩ nĩngamũthitanga mbere ya Baba. Musa ũria inyuĩ mwĩhokeete nĩwe mũmũthitangi. ⁴⁶ Korwo nĩmwĩtikĩtie Musa-rĩ, no mũnjĩtikie, nĩgũkorwo nĩ ũhoro wakwa aandĩkire. ⁴⁷ No kuona atĩ mũtiĩtikĩtie ũria aandĩkire-rĩ, mũngĩgĩtikia atĩa ũria njugaga?”

6

Jesũ Kũhũunia Andũ Ngiri Ithano

* 5:22 Ayahudi meetikĩtie atĩ Ngai Ithe nĩwe warĩ mũciirithia wa andũ othe. Nĩ ũndũ ũcio ũrutani ũyũ nĩmawonire ta ũtaarĩ wa ma.

1 Thuutha wa maündũ macio, Jesũ akĩringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Iria rĩa Galili (na norĩo rĩitagwo Iria rĩa Tiberia), 2 nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene kĩa andũ gĩkĩmũrũmĩrĩra tondũ nĩkĩoneete cĩama irĩa aaringĩre andũ arĩa maarĩ arũaru. 3 Nake Jesũ akĩambata kĩrĩma-inĩ, agĩkara thĩ marĩ hamwe na arũwa ake. 4 Nakĩo Gĩathĩ gĩa Bathaka ya Ayahudi nĩgĩakuhĩrĩrie.

5 Rĩrĩa Jesũ aarorire akĩona kĩrĩndĩ kĩnene gĩgĩũka kũrĩ we, akĩũria Filipu atĩrĩ, “Tũkũgũra mĩgate kũ andũ aya marĩe?” 6 Oririe ũguo nĩguo amũgerie, nĩgũkorwo we nĩooĩ ũrĩa egwĩka.

7 Nake Filipu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũcara wa mĩeri ĩnana ndũngĩgũra mĩgate ya kũigana nĩguo o mũndũ arũme kenĩyũ!”

8 Nake mũrutwo ũngĩ wake wetagwo Anderea, mũrũ wa nyina na Simoni Petero, akiuga atĩrĩ, 9 “Haha harĩ kahĩ karĩ na mĩgate ĩtano ya mũtu wa cairi na thamaki igĩrĩ nini, no ingĩkũigana atĩa andũ marĩ angĩ ũũ?”

10 Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Ĩraai andũ maikare thĩ.” Hau maarĩ haarĩ na nyeki nyĩngĩ, nao arũme magũikara thĩ, na maarĩ ta arũme ngiri ithano.

11 Jesũ agĩcooka akĩoya mĩgate ĩyo, agĩcookia ngaatho na akĩgaĩra arĩa maikarĩte thĩ kũringana na mũigana ũrĩa o mũndũ angĩendire. Agĩcooka agĩka o ũguo na thamaki.

12 Rĩrĩa othe maarĩire na makĩhũũna, akĩira arutwo ake atĩrĩ, “Ũnganiai cienyũ irĩa ciatigara. Mũtikareke kĩndũ o na kĩrĩkũ kũĩrĩre.” 13 Nĩ ũndũ ũcio magĩciũngania, makĩiyũria ikabũ ikũmi na igĩrĩ na icunjĩ cia mĩgate ĩrĩa ĩtano ya cairi, irĩa ciatigirio nĩ andũ acio maarĩkia kũrĩa.

14 Thuutha wa andũ kuona cĩama irĩa Jesũ aaringĩte, makĩambĩrĩria kuuga atĩrĩ, “Ti-itherũ ũyũ nĩwe mũnabii ũrĩa ũgooka gũkũ thĩ.” 15 Nake Jesũ akĩmenya atĩ nĩmendaga mamũtue mũthamaki wao na hinya, nĩ ũndũ ũcio akĩmeherera o rĩngĩ, akĩambata kĩrĩma-inĩ arĩ wiki.

Jesũ Kũgerera Maaĩ Igũrũ

16 Rĩrĩa gwakinyire hwaĩ-inĩ arutwo ake magũikũrũka nginya irĩa-inĩ, 17 magĩtoonya marikabu, makĩringa irĩa marorete Kaperinaumu. Hĩndĩ ĩyo kwarĩ nduma, na Jesũ ndaathĩite kũrĩ o. 18 Nĩ kwarĩ na makũmbĩ ma maaĩ tondũ wa rũhuho rũnene rũrĩa rwahurutanaga. 19 Na hĩndĩ ĩrĩa maatwarĩthĩte marikabu ta kilomita ithano kana ithathatũ, makĩona Jesũ agĩũka kũrĩ marikabu-inĩ agereire maaĩ igũrũ; nao makĩmaka. 20 Nowe akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nĩ; tigai gwĩtigĩra.” 21 Magĩtikĩra atoonye thĩnĩ wa marikabu, na kahinda o kau marikabu igĩkĩnya hũgũrũrũ-inĩ cia kũrĩa maathĩiaga.

22 Mũthenya ũcio ũngĩ, kĩrĩndĩ kĩrĩa kĩarĩ mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa irĩa gĩkĩmenya atĩ no marikabu ĩmwe yarĩ ho, na atĩ Jesũ ndaamĩingĩrĩte hamwe na arutwo ake no maathĩite marĩ oiki. 23 No nĩngĩ gũgũka marikabu ingĩ ciũmĩte Tiberia ikĩrũgama hakuhi na harĩa andũ maarĩrĩre mĩgate thuutha wa Mwathani gũcookeria Ngai ngaatho. 24 Na rĩrĩa kĩrĩndĩ kĩamenyire atĩ Jesũ kana arutwo ake gũtirĩ warĩ ho, gĩkĩingĩra marikabu ĩcio, gĩgĩthĩ Kaperinaumu gũcaria Jesũ.

Jesũ nĩwe Mũgate wa Muoyo

25 Rĩrĩa maamũkorire mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa irĩa makĩmũũria atĩrĩ, “Rabii, ũkinyire gũkũ rĩ?”

26 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, inyũĩ mũtiranjarĩa nĩ ũndũ wa cĩama irĩa mũronire, no nĩ ũndũ nĩmũrarĩre mĩgate mũrahũũna. 27 Tigagai gũtangĩkĩra irio irĩa ithũkaga, no

mwĩtangagei nĩ ùndũ wa irio iria cia gũtũũra nginya muoyo-inĩ wa tene na tene, iria Mũrũ wa Mũndũ akaamũhe. Ûcio nĩwe Ngai Ithe ahũũrite mũhũũri wa gwĩtikĩrika.”

²⁸ Magĩcooka makĩmũũria atĩrĩ, “Twagĩrĩrwo nĩ gwĩka atĩa nĩgeetha tũrutage mawĩra marĩa Ngai endaga?”

²⁹ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Wĩra wa Ngai nĩ ùyũ: nĩ mwĩtikie ũrĩa we atũmĩte.”

³⁰ Nĩ ùndũ ùcio makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ ciama irĩkũ ùgũtũringĩra tuone nĩguo tũgwĩtikie? Ùgwĩka atĩa? ³¹ Maithe maitũ ma tene maarĩaga mana kũu werũ-inĩ; o ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: ‘Amaheire mĩgate kuuma igũrũ marĩe.’”*

³² Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ti Musa wamũheire mĩgate kuuma igũrũ, no nĩ Baba ùmũheaga mĩgate ũrĩa wa ma kuuma igũrũ. ³³ Nĩgũkorwo mĩgate wa Ngai nĩ ũrĩa ũikũrũkaga kuuma igũrũ akahe kĩrĩndĩ gĩa thĩ muoyo wa tene na tene.”

³⁴ Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ùyũ, kuuma rĩu tũheage mĩgate ùcio.”

³⁵ Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ mĩgate wa muoyo. Mũndũ ũrĩa ũkaga kũrĩ nĩ ndakahũũta o na rĩ, na ũrĩa ùnjĩtikĩtie ndakanyoota o na rĩ. ³⁶ No rĩrĩ, o ta ũrĩa ndĩmwĩrite, nĩmũnyonete, no mũtirĩ mũretĩkia. ³⁷ Arĩa othe Baba ahee nĩmarĩũkaga kũrĩ nĩ, na ũrĩa wothe ũgooka kũrĩ nĩ ndikamũingata o na rĩ. ³⁸ Nĩgũkorwo ndiikũrũkĩte kuuma igũrũ njũke gwĩka wendi wakwa nĩ mwene, no njũkĩte gwĩka wendi wa ũrĩa wandũmire. ³⁹ Naguo ùyũ nĩguo wendi wa ũrĩa wandũmire, atĩ ndigaate o na ùmwe wa arĩa othe aaheete, no ngaamariũkia mũthenya wa kũrigĩrĩria. ⁴⁰ Nĩgũkorwo wendi wa Baba nĩ atĩ ũrĩa wothe wonete Mũriũ na akamwĩtikia nĩakagĩa na muoyo wa tene na tene, na nĩngamũriũkia mũthenya wa kũrigĩrĩria.”

⁴¹ Ayahudi maigua ũguo makĩambĩrĩria kũng’ong’ora nĩ ùndũ wake tondũ nĩoigĩte atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ mĩgate ũrĩa waikũrũkire kuuma igũrũ.”

⁴² Makiuga atĩrĩ, “Githĩ ùyũ ti Jesũ mũrũ wa Jusufu, ũrĩa ithe na nyina tũũ? Rĩu angĩhota atĩa kuuga atĩ, ‘Nĩ ndaikũrũkire kuuma igũrũ?’”

⁴³ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũng’ong’ora gatagatĩ-inĩ kanyu.

⁴⁴ Gũtirĩ mũndũ ùngĩũka kũrĩ nĩ ataguucĩrĩrio nĩ Baba ũrĩa wandũmire, na nĩ nĩngamũriũkia mũthenya wa kũrigĩrĩria. ⁴⁵ Nĩ kwandĩkitwo maandĩko-inĩ na Anabii atĩrĩ, ‘Nao othe makaarutwo ũhoru nĩ Ngai.’ Nake ũrĩa wothe ũthikagĩrĩria Baba na akeeruta ũhoru kuuma kũrĩ we, nĩokaga kũrĩ nĩ. ⁴⁶ Gũtirĩ mũndũ ũrĩ ona Baba, tĩga o ũrĩa uumĩte kũrĩ Ngai; we wiki nowe wonete Baba. ⁴⁷ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ ũrĩa wĩtikĩtie arĩ na muoyo wa tene na tene. ⁴⁸ Nĩ nĩ nĩ mĩgate wa muoyo. ⁴⁹ Maithe manyu ma tene maarĩaga mana marĩ werũ-inĩ, na no maakuire. ⁵⁰ No ùyũ nĩguo mĩgate ũrĩa ũikũrũkĩte kuuma igũrũ, ũrĩa mũndũ angĩria na ndakue. ⁵¹ Nĩ nĩ nĩ mĩgate ũrĩa ũrĩ muoyo ũrĩa waikũrũkire kuuma igũrũ. Mũndũ o wothe ùngĩria mĩgate ùyũ, nĩagatũũra tene na tene. Mĩgate ùyũ nĩ mwĩrĩ wakwa ũrĩa ngũheana nĩ ùndũ wa muoyo wa andũ a gũkũ thĩ.”

⁵² Hĩndĩ ĩyo nao Ayahudi makĩambĩrĩria gũkararania mũno o ene, makooria atĩrĩ, “Mũndũ ùyũ angĩhota atĩa gũtũhe mwĩrĩ wake tũrĩe?”

* **6:31** Ayahudi meciiragia atĩ Mesia oka nĩangĩamaheire irio iria cietagwo mana, iria maithe mao maarĩaga marĩ werũ-inĩ.

⁵³ Jesū akīmacookeria atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, mūtangīrīa mwīrī wa Mūrū wa Mündū na mūnyue thakame yake, mūtīrī na muoyo thīnī wanyu. ⁵⁴ Ūrīa wothe ūrīaga mwīrī wakwa na akanyua thakame yakwa arī na muoyo wa tene na tene, na nīngamūrīūkia mūthenya wa kūrīgīrīria. ⁵⁵ Nīgūkorwo mwīrī wakwa nī irio kūna, nayo thakame yakwa nī kīndū gīa kūnyua kūna. ⁵⁶ Ūrīa wothe ūrīaga mwīrī wakwa na akanyua thakame yakwa aikaraga thīnī wakwa na nī ngaikara thīnī wake. ⁵⁷ O ta ūrīa Baba mūtūra muoyo aandūmire na o ta ūrīa na nī ndūuraga muoyo nī ūndū wa Baba, noguo mündū ūrīa ūndūaga agaatūra muoyo nī ūndū wakwa. ⁵⁸ Ūyū nīguo mūgate ūrīa waikūrūkire kuuma igūrū. Maithe manyu maariire mana na nīmakuire, no ūrīa ūrīaga mūgate ūyū egūtūra tene na tene.” ⁵⁹ Maündū macio aamaaririe rīrīa aarutanaga thunagogi-inī kūu Kaperinaumu.

Arutwo Aingī Gūtiganīria Jesū

⁶⁰ Arutwo ake aingī maigua ūguo makiuga atīrī, “Ūyū nī ūrutani mūrītū mūno, nū ūngīhota kūwītīkīra?”

⁶¹ Jesū amenya atī arutwo ake nīmang’ong’oraga nī ūndū wa ūhorō ūcio akīmeera atīrī, “Kaī ūhorō ūcio wamūrakaria? ⁶² Ī mūngīkīona Mūrū wa Mündū akīambata igūrū kūrīa aarī mbere! ⁶³ Roho aheanaga muoyo; mwīrī ndūrī kīene. Ciugo iria ndamwarīria nī roho na nīcio muoyo. ⁶⁴ No nī kūrī amwe anyu matarī maretīkia.” Nīgūkorwo kuuma o kīambīrīria Jesū nīooī arīa matetīkītie, na ūrīa ūkaamūkunanīra. ⁶⁵ Agīthīi na mbere, akiuga atīrī, “Nīkīo ndamwīrīre atī gūtīrī mündū ūngīhota gūūka kūrī nī atahotīthīto nī Baba.”

⁶⁶ Kuuma hīndī īyo, arutwo ake aingī makīhūdūka, na matiacookire kūmūrūmīrīra.

⁶⁷ Jesū akīūria arīa ikūmi na eerī atīrī, “O na inyuī kaī mūrenda gūthīi?”

⁶⁸ Nake Simoni Petero akīmūcookeria, atīrī, “Mwathani, tūngīthīi kūrī ū? Wee nīwe ūrī na ciugo cia muoyo wa tene na tene. ⁶⁹ Nītūwītīkītie na tūkamanya atī wee nīwe ūrīa Mūtheru wa Ngai.”

⁷⁰ Hīndī īyo Jesū akīmacookeria akīmeera atīrī, “Gīthī ti nī ndīmūthuurīte mūrī ikūmi na eerī? No ūmwe wanyu nī ndaimono!”

⁷¹ (Aaragia ūhorō wa Judasi mūrū wa Simoni Isikariota, tondū o na aakorwo aarī ūmwe wa acio ikūmi na eerī, nīwe warī amūkunanīre thuutha ūcio.)

7

Jesū Gūthīi Gīathī gīa Ithūnū

¹ Thuutha ūcio, Jesū nīaceerangire Galili, nī ūndū ndendaga gūthīi Judea tondū Ayahudi akuo nīmamūcaragia mamūūrage. ² No hīndī īrīa Gīathī gīa Ithūnū* kīa Ayahudi gīakuhīrīire-rī, ³ ariū a nyina na Jesū makīmwīra atīrī, “Nīwaḡīrīrwo uume gūkū ūthīi Judea, nīguo arutwo aku mone cīama irīa ūringaga. ⁴ Gūtīrī mündū wendaga kūmenyeka nī andū ūhithaga ūrīa areeka. Na tondū nīūreeka maündū maya-rī, wīonanie kūrī kīrīndī.” ⁵ Nīgūkorwo o na ariū a nyina maīamwītīkītie.

⁶ Nī ūndū ūcio, Jesū akīmeera atīrī, “Ihinda rīakwa rīrīa rīagīrīire rītīrī rīrakinya; no harī inyuī ihinda o rīothe nīrīagīrīire. ⁷ Andū a gūkū

* **7:2** Gīathī gīa Ithūnū kīamarikanagia ūrīa maatūūrīte morūūraga werū-inī, o hamwe na wega wa Ngai wa kūmakinya Kaanani.

thĩ matingĩmũthũũra, no niĩ nĩmathũire tondũ nĩnyumbũraga atĩ ũrĩa mekaga nĩ ũũru. ⁸ Inyuĩ thĩĩ Gĩathĩ-inĩ. Nĩ ndikwamba kwambata Gĩathĩ-inĩ kũ, nĩgũkorwo ihinda rĩakwa rĩrĩa rĩagĩrĩru rĩtirĩ rĩrakinya.” ⁹ Na aarĩkia kuuga ũguo, agĩikara kũ Galili.

¹⁰ No rĩrĩ, thuutha wa ariũ a nyina gũthĩ Gĩathĩ-inĩ kũ, o nake agĩcooka agĩthĩ, no ndaathĩre akĩmenyekaga, no aathĩre na hitho. ¹¹ Na rĩrĩ, kũ Gĩathĩ-inĩ-rĩ, Ayahudi nĩmamũcaragia, makũranagia atĩrĩ, “Mũndũ ũcio arĩ ha?”

¹² Kũ mũingĩ-inĩ guothe andũ nĩmaragia na mĩheehũ ũhoru wake. Amwe makoiga atĩrĩ, “Mũndũ ũcio nĩ mũndũ mwega.”

Nao arĩa angĩ makoiga atĩrĩ, “Aca, mũndũ ũcio nĩaheenagia andũ.”

¹³ No gũtirĩ mũndũ ũngĩaririe ũhoru wake akĩguagwo nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra Ayahudi.

Jesũ Kũrutana Gĩathĩ-inĩ

¹⁴ Gĩathĩ gĩakinya gatagati-rĩ, Jesũ akĩambata agĩthĩ nja-inĩ cia hekarũ, akĩambĩrĩria kũrutana. ¹⁵ Nao Ayahudi makĩgega, makĩũrania atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aamenyeire maũndũ maya kũ, na ndathomete?”

¹⁶ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūrutani ũrĩa ndutanaga ti wakwa niĩ mwene. Uumaga kũrĩ ũrĩa wandũmire. ¹⁷ Mũndũ o wotho angĩenda gwĩka wendi wa Ngai, ũcio nĩarĩmenyaga kana ũrutani wakwa uumaga kũrĩ Ngai, kana njaragia ũhoru wakwa mwene. ¹⁸ Mũndũ ũrĩa waragia ũhoru wake we mwene eekaga ũguo nĩgeetha egoocithie we mwene, no ũrĩa ũrutaga wĩra nĩgeetha agocithie ũrĩa ũmũtũmĩte nĩ mũndũ wa ma; gũtirĩ ũndũ wa maheeni ũmũkonĩ. ¹⁹ Githĩ Musa ndaamũheire watho? No gũtirĩ o na ũmwe wanyu ũmenyagĩrĩra watho. Mũrageria kũnjũraga nĩkĩ?”

²⁰ Naguo mũingĩ wa andũ ũkĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee ũrĩ na ndaimono. Nũ ũrageria gũkũũraga?”

²¹ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ndaaringire kĩa kĩmwe, na inyuĩ inyothe mũkĩgega. ²² No rĩrĩ, tondũ Musa nĩamũheire ũhoru wa kũrua (o na gũtuĩka ũhoru ũcio ndwoimire kũrĩ Musa, no woimĩte kũrĩ maithe manyu ma tene-rĩ), inyuĩ nĩ mũruithagia mwana mũthenya wa Thabatũ. ²³ Rĩu angĩkorwo mwana no aruithio mũthenya wa Thabatũ nĩgeetha watho wa Musa ndũgathaahio-rĩ, mũrakĩndakarĩra nĩkĩ nĩkũhonia mũndũ mũthenya wa Thabatũ? ²⁴ Tigai gũtuanagĩra ciira na ũrĩa mũndũ atariĩ, tuanagĩrai ciira na kĩhoo.”

Jesũ nĩwe Kristũ?

²⁵ Tondũ ũcio andũ amwe a kũu Jerusalemu makĩambĩrĩria kũũrania atĩrĩ, “Githĩ ũyũ tiwe mũndũ ũrĩa marageria kũũraga? ²⁶ Na rĩu araaria atekwĩhitha, na matĩrĩ ũndũ maramwĩra. Kaĩ anene mamenyete kũna atĩ ũyũ nĩwe Kristũ? ²⁷ No ithuĩ nĩtũũĩ kũrĩa mũndũ ũyũ oimĩte; rĩrĩa Kristũ agooka, gũtirĩ mũndũ ũkaamenya kũrĩa agaakorwo oimĩte.”

²⁸ Tondũ ũcio Jesũ, o akĩrutanaga kũu hekarũ-inĩ, akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ; “Ĩ nĩguo, nĩmũnjũũ, na mũkamenya kũrĩa nyumĩte. Ndiũkĩte gũkũ nĩ ũndũ wakwa niĩ mwene, no ũrĩa wandũmire nĩ wa ma. Inyuĩ mũtimũũ, ²⁹ no niĩ nĩndĩmũũ, tondũ nyumĩte kũrĩ we, na nĩwe wandũmire.”

³⁰ Maigua ũguo makĩgeria kũmũnyiita, no gũtirĩ o na ũmwe wamũhutirie, tondũ ihinda rĩake rĩtiarĩ ikinyu. ³¹ O na kũrĩ o ũguo,

andũ aingĩ makĩmwĩtikia. Makiuga atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa Kristũ agooka-rĩ, nĩakaranga ciama nyingĩ gũkĩra mũndũ ũyũ?”

³² Afarisai makĩigua andũ makĩheehana maũndũ ta macio mamũkonĩ. Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai magĩtũma thigari cia hekarũ ikamũnyĩite.

³³ Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Nĩ ngũkorwo na inyuũ o ihinda inini, njooke thĩĩ kũrĩ ũrĩa wandũmire. ³⁴ Inyuũ mũkaanjaria, no mũtikanyona; na kũrĩa ngaakorwo, mũtikahota gũkinya.”

³⁵ Ayahudi makĩĩrana atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩ kũ arenda gũthĩĩ, kũu tũtangĩhota kũmuona? Hihi egũthĩĩ kũrĩa andũ aitũ matũũraga mahurunjũkĩte gatagatĩ ka Ayunani, akarute Ayunani ũhoru? ³⁶ Nĩ atĩa ekwendaga kuuga, rĩrĩa oigire atĩ, ‘Mũkaanjaria no mũtikanyona’ na ‘kũrĩa ngaakorwo mũtikahota gũkinya?’”

³⁷ Mũthenya wa mũthia, na ũrĩa warĩ mũnene wa Giathĩ kũu-rĩ, Jesũ akĩrũgama, akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ũnyootĩ-rĩ, nĩoke harĩ nĩ anyue. ³⁸ ũrĩa wothe ũnjĩtikĩtie, thĩĩnĩ wake nĩkũriumaga njũũ cia maaĩ marĩ muoyo, o ta ũrĩa Maandĩko moigĩte.”

³⁹ Akĩaria ũguo aaragia ũhoru wa Roho, ũrĩa arĩa maamwĩtikĩtie makaheo thũutha-inĩ. Amu hĩndĩ ĩyo Roho ndaaheanĩtwo, nĩgũkorwo Jesũ ndaagocithĩtio.

⁴⁰ Hĩndĩ ĩrĩa andũ maiguire ciugo ciake, amwe makiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ mũndũ ũyũ nĩ we Mũnabii ũrĩa.”

⁴¹ Arĩa angĩ makiuga atĩrĩ, “Ŭyũ nĩwe Kristũ.”

Nao angĩ makĩũria atĩrĩ, “Kwahoteka atĩa Kristũ oime Galili? ⁴² Githĩ Maandĩko matiugĩte atĩ Kristũ akoima rũciaro-inĩ rwa Daudi, na oime Bethlehemu itũũra rĩrĩa Daudi aatũũraga?” ⁴³ Nĩ ũndũ ũcio gũkĩgĩa na nyamũkano gatagatĩ-inĩ ka andũ acio nĩ ũndũ wa Jesũ. ⁴⁴ Amwe nĩmendaga kũmũnyĩita, no gũtirĩ o na ũmwe wamũhutirie.

Atongoria a Ayahudi Kwaga Gwĩtikia

⁴⁵ Marigĩrĩrio-inĩ arangĩri a hekarũ magĩcooka kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai, nao makĩmooria atĩrĩ, “Mwaga kũmũrehe nĩkĩ?”

⁴⁶ Arangĩri acio magĩcookia atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũrĩ waria ta ũrĩa mũndũ ũcio aragia.”

⁴⁷ Nao Afarisai makĩmooria atĩrĩ, “Mũroiga atĩ o na inyuũ nĩamũheenietie? ⁴⁸ Nĩ kũrĩ mũnene o na ũmwe kana Mũfarisai ũmwĩtikĩtie? ⁴⁹ Aca! No gĩkundi gĩkĩ kĩa andũ matooi watho-rĩ, nĩkĩnyĩite nĩ kĩrumi.”

⁵⁰ Nikodemo, ũrĩa wathĩite kũrĩ Jesũ mbere ĩyo na aarĩ ũmwe wa gĩkundi kĩa, akĩũria atĩrĩ, ⁵¹ “Watho witũ nĩũtuagĩra mũndũ ciira ataambĩte gũthikĩrĩrio nĩguo akamenyeka ũrĩa ekĩte?”

⁵² Nao makĩmũũria atĩrĩ, “O nawe kaĩ uumĩte Galili? Tuĩria ũhoru, na nĩkũmenya atĩ mũnabii ndangiuma Galili.”

(Maandĩko mamwe ma tene matirĩ gacunjĩ gaka kuuma Johana 7:53-8:11)

⁵³ (O mũndũ akĩnũka gwake mũcĩ.)

8

¹ No rĩrĩ, Jesũ agĩthĩ Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ. ² Na rũciinĩ tene akĩroka o rĩngĩ kũu nja cia hekarũ, kũrĩa andũ othe maamũrigicĩirie. Nake agũkara thĩ kũmaruta. ³ Arutani a watho hamwe na Afarisai makĩrehe

mütumia wanyiiṭwo agĩtharia. Makĩmũrũgamia hau mbere ya gĩkundi, ⁴ na makĩra Jesũ atĩrĩ, “Mũrutani, mütumia ũyũ aanyiiṭwo agĩtharia. ⁵ Thĩinĩ wa watho-rĩ, Musa aatwathire tũhũurage atumia ta aya na mahiga nyuguto. Rĩu we ũkuuga atĩa?” ⁶ Maahũthagĩra kĩũria gĩkĩ kĩrĩ ta mũtego, nĩgeetha magĩe na ũndũ wa kũmũthitangĩra.

No Jesũ akĩnamĩrĩra, na akĩambĩrĩria kwandĩka thĩ na kĩara gĩake. ⁷ Na rĩrĩa maathiire na mbere kũmũũria ũhoro ũcio, akĩnamũka, akĩmeera atĩrĩ, “Angĩkorwo harĩ na ũmwe wanyu ũtarĩ ehia-rĩ, nĩatuĩke wa mbere kũmũkĩria ihiga.” ⁸ Agĩcooka akĩnamĩrĩra rĩngĩ, akĩandĩka thĩ na kĩara.

⁹ Rĩrĩa maiguire ũguo, makĩambĩrĩria kwehera hau ũmwe kwa ũmwe, maambĩrĩire na rĩa akũrũ, nginya hagĩtigara o Jesũ na mütumia ũcio arũngĩ o hau. ¹⁰ Jesũ akĩnamũka, akĩmũũria atĩrĩ, “Mütumia ũyũ, agũthitangi marĩ ha? Hatĩrĩ o na ũmwe wao wagũtuĩra?”

¹¹ Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, gũtirĩ o na ũmwe.”

Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “O na nĩ ndigũgũtuĩra. Thĩĩ, na ndũkanacooke kwĩhia.”)

Ūira wa Jesũ nĩ wa Ma

¹² Rĩrĩa Jesũ aarĩrie andũ rĩngĩ, akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ ũtheri wa thĩ. Ūria wothe ũnũmagĩrĩra ndarĩ hĩndĩ arĩthiiga na nduma, no arĩgĩaga na ũtheri wa muoyo.”

¹³ Nao Afarisai makĩmũkararia, makĩmwĩra atĩrĩ, “We ũraheana ũira waku wee mwene; ũira waku ti wa ma.”

¹⁴ Nake Jesũ agĩcookia atĩrĩ, “O na ingĩruta ũira wakwa nĩ mwene-rĩ, ũira wakwa nĩ wa ma, nĩgũkorwo nĩnjũũĩ kũria ndoimire o na kũria ndĩrathĩ. No inyuĩ mũtiũĩ kũria nyumĩte kana kũria ndĩrathĩ. ¹⁵ Inyuĩ mũtuanagĩra ciira na ũmũndũ; nĩ ndĩrĩ mũndũ nduagĩra ciira. ¹⁶ No o na ingĩtuanĩra ciira-rĩ, itua rĩakwa nĩrĩagĩrĩire, nĩgũkorwo ndituanagĩra ndĩ nyiki. No nĩ ndĩ na Baba, ũria wandũmire. ¹⁷ Thĩinĩ wa watho wanyu nĩ kwandĩkitwo atĩ ũira wa andũ eerĩ nĩ wa ma. ¹⁸ Nĩ ndĩraruta ũira wakwa mwene; nake mũira wakwa ũcio ũngĩ nĩ Baba ũria wandũmire.”

¹⁹ Nĩngĩ makĩmũũria atĩrĩ, “Thoguo arĩ kũ?”

Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Inyuĩ mũtinjũũĩ, o na Baba mũtimũũĩ. Korwo nĩmũnjũũĩ, o na Baba nĩmũngĩmũũĩ.” ²⁰ Nake aaragia ciugo icio akĩrutana hekarũ-inĩ hakuhi na harĩa mũhothi warutagĩrwo. No gũtirĩ mũndũ wamũnyĩtĩre nĩ tondũ ihinda rĩake rĩtĩarĩ ikinyu.

²¹ O rĩngĩ Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩngwĩthĩra, na inyuĩ nĩmũkanjaria no mũgaakua mũrĩ o mehia-inĩ manyu. Kũria ngũthĩ inyuĩ mũtingĩhota gũũka.”

²² Ūhoro ũcio ũgĩtũma Ayahudi morie atĩrĩ, “Kaĩ ekwĩyũraga? Hihi nĩkĩo aroiga atĩ, ‘Kũria ngũthĩ mũtingĩhota gũũka?’”

²³ Nowe akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ mũrĩ a gũkũ thĩ, nĩ nyumĩte Igũrũ.

²⁴ Inyuĩ mũrĩ a thĩ-ino; no nĩ ndĩrĩ wa thĩ-ino. Ndamwĩrĩre atĩ mũgaakua mũrĩ o mehia-inĩ manyu; mũngĩrega gwĩtĩkia ũria njugaga atĩ nĩ nĩ nĩ we, ti-itherũ mũgaakua mũrĩ o mehia-inĩ manyu.”

²⁵ Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe ũ.”

Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ o ũria ndũũrĩte ndĩmwĩraga kuuma o kĩambĩrĩria. ²⁶ Ndi na maũndũ maingĩ ingiuga ma kũmũciirithia namo. No ũria wandũmire nĩ mwĩhokeku, naguo ũria njiguĩte kuuma kũrĩ we nĩguo njũraga kĩrĩndĩ.”

²⁷ Nao matiigana kũmenya atĩ aameeraga ũhoro wa Ithe. ²⁸ Nĩ ũndũ ũcio Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mwarĩkia kwambararia Mũrũ wa Mũndũ-rĩ, nĩguo mũkamenya ũria njugaga atĩ nĩ nĩ nĩ we, na atĩ gũtirĩ ũndũ njikaga ndĩrĩte, no njaragia o ũria Baba andutĩte. ²⁹ Nake ũria wandũmire arĩ hamwe na nĩ; ndandigĩte ndĩ nyiki, nĩgũkorwo hindĩ ciothe njikaga maũndũ o marĩa mamũkenagia.” ³⁰ O akĩaragia-rĩ, andũ aingĩ makĩmwĩtikia.

Ciana cia Iburahĩmu

³¹ Nake Jesũ akĩira Ayahudi arĩa maamwĩtikĩtie atĩrĩ, “Mũngĩrũmia ũrutani wakwa-rĩ, mũrĩ arutwo akwa kũna. ³² Nĩ mũkaamenya ũhoro wa ma, naguo ũhoro ũcio wa ma nĩ ũkaamũkũũra.”

³³ Nao makĩmũcookeria makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ a rũciaro rwa Iburahĩmu, na tũtirĩ twatuĩka ngombo cia mũndũ o na ũ. Ũngĩkiuga atĩa atĩ nĩtũgakũũrwo?”

³⁴ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ o ma, mũndũ o wothe wĩhagia nĩ ngombo ya mehia. ³⁵ No rĩrĩ, ngombo ti ya gũtũũra mũciĩ nginya tene no mũriũ wa mwene mũciĩ nĩ wa gũtũũra mũciĩ nginya tene. ³⁶ Nĩ ũndũ ũcio Mũrũ wa Ngai angĩkamũkũũra-rĩ, nĩmũgakũũrwo kũna. ³⁷ Nĩnjũũ mũrĩ a rũciaro rwa Iburahĩmu, no nĩmwĩharĩirie kũnjũraga, tondũ ũhoro wakwa ndĩrĩ na ũikaro thĩnĩ wanyu. ³⁸ Nĩ ndĩramwĩra maũndũ marĩa nyonete harĩ Baba, na inyuĩ mwĩkaga maũndũ marĩa mũiguĩte kuuma kũrĩ ithe wanyu.”

³⁹ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Iburahĩmu nĩwe ithe witũ.” Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ,

“Mũngĩrĩ ciana cia Iburahĩmu-rĩ, nĩ mũngĩkaga maũndũ marĩa Iburahĩmu eekaga. ⁴⁰ ũria kũrĩ nĩ atĩ, inyuĩ nĩmũtuĩte itua rĩa kũnjũraga, o nĩ mũndũ ũria ũmũheete ũhoro ũria wa ma, o ũria ndaiguire kuuma kũrĩ Ngai. Ũguo tĩguo Iburahĩmu eekaga. ⁴¹ Inyuĩ mũreka maũndũ marĩa ithe wanyu ekaga.”

Nao makĩmũkararia makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũtirĩ ciana ciumanĩte na ũtharia. Ithuĩ tũrĩ na Baba ũmwe tu, na nĩwe Ngai.”

Ciana cia Mũcukani

⁴² Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ngai angĩrĩ Ithe wanyu-rĩ, no mũnyende, nĩgũkorwo ndoimire kũrĩ Ngai, na rĩu ndĩ gũkũ. Ti nĩ mwene ndĩtũmĩte, no nĩwe wandũmire. ⁴³ Mũraga gũtaũkĩrwo nĩ ũria ndĩroiga nĩkĩ? Tondũ mũtirahota kũmenya ũhoro ũria ndĩraria. ⁴⁴ Inyuĩ mũrĩ ciana cia ithe wanyu, Mũcukani, na mwendaga kũhingia merĩrĩria ma ithe wanyu. We aarĩ mũũragani kuuma o kiambĩrĩria. Ndathingataga ũhoro wa ma, nĩgũkorwo gũtirĩ ũhoro wa ma thĩnĩ wake. Rĩria ekũheenania, aaragia rũthiomi rwake, tondũ we nĩ mũheenania, na nĩwe ithe wa maheeni. ⁴⁵ No tondũ njaragia ũhoro wa ma-rĩ, mũtinjĩtikagia. ⁴⁶ Nĩ kũrĩ mũndũ ũmwe wanyu ũngionania atĩ ndĩ mwĩhia? Angĩkorwo ndĩraria ũhoro wa ma-rĩ, mũregaga kũnjĩtikia nĩkĩ? ⁴⁷ ũria ũrĩ wa Ngai nĩaiguaga ũria Ngai oigaga. Kĩria kigiragia mũmũigwe nĩ tondũ mũtirĩ a Ngai.”

Uge wa Jesũ Igũrũ Rĩake we Mwene

⁴⁸ Nao Ayahudi makĩmũcookeria atĩrĩ, “Githĩ tũtirĩ na kĩhooto gĩa kuuga atĩ wee ũrĩ Mũsamarĩa na ũrĩ na ndaimono?”

⁴⁹ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ndĩrĩ na ndaimono, no nĩndĩte Baba, no inyuĩ mũtĩndĩte. ⁵⁰ Ndirĩcarĩria ũgooci wakwa nĩ mwene, no nĩ harĩ

na ūmwe ūrīa ūūcaragia, na nīwe mūtuanīri ciira. ⁵¹ Ngūmwīra atīrī na ma, mūdū o wothe angīrūmia kiugo giakwa, ndarī hīndī akona gīkuū.”

⁵² Ayahudi maigua ūguo, makīgūthūka makīmwīra atīrī, “Rīu nīt wamenya atī ūrī na ndaimono. Iburahīmu nīakuire o na anabii magīkua, no wee ūroiga atī mūdū o wothe angīrūmia kiugo giaku, ndagacama gīkuū. ⁵³ Wee ūkīrī mūnene gūkīra ithe witū Iburahīmu? We nīakuire o na anabii magīkua. Kaī ūreciiria we ūrī ū?”

⁵⁴ Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Ingīgooca-rī, kwīgooca gwakwa nī gwa tūhū. Baba, ūrīa muugaga atī nīwe Ngai wanyu nīwe ūngoocthagia.

⁵⁵ O na gūtuika mūtīmūū, nī nīndīmūū. Ingiuga atī ndīmūū, ingītuika wa maheeni ta inyuī, no nīndīmūū na nīnūmitie kiugo giake.

⁵⁶ Ithe wanyu Iburahīmu nīakenaga atī nīakona mūthenya wakwa; na nīawonire na agīcanjamūka.”

⁵⁷ Nao Ayahudi makīmwīra atīrī, “Wee o na ndūkinyītie mīaka mīrongo itano, na ūkoiga atī nīwonete Iburahīmu!”

⁵⁸ Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, Iburahīmu atanaciarwo, Nīi ndūire!” ⁵⁹ Maigua ūguo makīoya mahiga mamūhūire namo nyuguto, no Jesū akīhitha, akiuma kūu hekarū-inī.

9

Jesū Kūhingūra Maitho ma Mūdū Waciarītwo arī Mūtumumu

¹ Na rīrīa aathiiaga na njīra-rī, akīona mūdū waciarītwo arī mūtumumu. ² Nao arutwo ake makīmūria atīrī, “Rabii, nūū wehirie, nī mūdū ūyū kana nī aciari ake, nīgeetha aciarwo arī mūtumumu?”

³ Nake Jesū akiuga atīrī, “Ti mūdū ūyū kana aciari ake mehirie. No ūndū ūyū wekīkire nīgeetha wīra wa Ngai wonanio mūtūūrīre-inī wake.

⁴ Rīrīa rīothe arī mūthenya-rī, no nginya tūrute wīra wa ūrīa wandūmire. Ūtukū nīurooka rīrīa gūtārī mūdū ūngīhota kūruta wīra. ⁵ Rīrīa ndī gūkū thī, nī nī ūtheri wa thī.”

⁶ Na aarīkia kuuga ūguo, agītua mata thī, akīringia ndoro na mata macio, na akīmīhaka mūdū ūcio maitho. ⁷ Akīmwīra atīrī, “Thīi ūgethambe Karia-inī ga Siloamu” (narīo rīitwa Siloamu nī kuuga Gūtūmwō).^{*} Nī ūndū ūcio mūdū ūcio agīthī na agīthamba, na agīka mūciī akīonaga.

⁸ Nao andū a itūūra rīake na arīa maamuonete mbere iyo akīhooya ūtheitho makīūraania atīrī, “Githī mūdū ūyū ti ūrīa ūraikaraga thī ahooyage ūtheitho?” ⁹ Andū amwe makiuga atī aarī we.

Nao arīa angī makiuga atīrī, “Aca, no kūhaana amūhaana.”

Nowe agīkīrīrīa kuuga atīrī, “Nī nī mūdū ūcio.”

¹⁰ Nao makīmūria atīrī, “Maitho maku makīhingūkire atīa?”

¹¹ Nake akīmacookeria atīrī, “Mūdū ūrīa metaga Jesū nīwe ūringirie ndoro aahaka maitho, anjīra thīi ngeethambe Karia-inī ga Siloamu. Nī ūndū ūcio ndathī na ndeethamba, na ndahota kuona.”

¹² Nao makīmūria atīrī, “Mūdū ūcio arī ha?”

Nake akīmeera atīrī, “Nīi ndiūūi.”

Afarisai Gūtūria Ūhoro wa Kūhonio kwa Mūtumumu Ūcio

¹³ Nao magīt wara mūdū ūcio warī mūtumumu kūrī Afarisai. ¹⁴ Na rīrī, mūthenya ūcio Jesū aaringirie ndoro na akīhingūra maitho ma mūdū ūcio warī wa Thabatū. ¹⁵ Nī ūndū ūcio Afarisai o nao makīmūria ūrīa

* **9:7** Karia gaka kaarī kamwe ka mīako ya kūrehe maaī Jerusalem, na gaakītwo nī Hezekia.

aahotete kuona. Nake mündũ ũcio akĩmacookeria atĩrĩ, “Aahakire ndoro maitho, na nĩ ndeethamba na rĩu nĩndĩrona.”

¹⁶ Nao Afarisai amwe makiuga atĩrĩ, “Mündũ ũyũ ndoimĩte kũrĩ Ngai, nĩgũkorwo ndamenyagĩrĩa Thabatũ.”

No arĩa angĩ makĩũria atĩrĩ, “Mündũ mwĩhia ahota atĩa kũringa ciama ta ici?” Nĩ ũndũ ũcio makĩamũkana.

¹⁷ Mũthia-inĩ Afarisai acio makĩhũgũkĩra mündũ ũcio warĩ mĩtumumu, makĩmũria atĩrĩ, “Wee ũkuuga atĩa ha ũhoro wake? Nĩwe araahingũrire maitho.”

Nake mündũ ũcio agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ mũnabii.”

¹⁸ O na kũrĩ ũguo Ayahudi matiigana gwĩtikia ũhoro wa mündũ ũcio atĩ aarĩ mĩtumumu na atĩ nĩacookete kuona, nginya rĩrĩa maatũmanĩire aciari ake. ¹⁹ Makĩmooria atĩrĩ, “Ŭyũ nĩ mwana wanyu? Ŭyũ nĩwe mũroiga aaciariwo arĩ mĩtumumu? Rĩu ahotete atĩa kuona?”

²⁰ Nao aciari ake magĩcookia atĩrĩ, “Ithui tũũ nĩ mwana witũ na tũũ aaciariwo arĩ mĩtumumu. ²¹ No ũrĩa ahotete kuona, kana ũria ũmũhingũrire maitho make, ithui tũtũũ. Mũũriei nĩ mũgima, nĩekwĩyarĩrĩa.” ²² Aciari ake moigire ũguo nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra Ayahudi, nĩgũkorwo Ayahudi nĩmarĩkĩtie gũtua atĩ mündũ o wothe ũngiuga atĩ Jesũ nĩwe Kristũ nĩegũikio nja ya thunagogi. ²³ Nĩkĩo aciari ake moigire atĩrĩ, “Nĩ mũgima; mũũriei.”

²⁴ Magĩta mündũ ũcio warĩ mĩtumumu hĩndĩ ya keerĩ. Makĩmwĩra atĩrĩ, “Goochitha Ngai. Nĩtũũ mündũ ũyũ nĩ mwĩhia.”

²⁵ Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ndiũũ kana nĩ mwĩhia kana ti mwĩhia. No njũũ ũndũ ũyũ ũmwe; ndĩraarĩ mĩtumumu na rĩu nĩndĩrona!”

²⁶ Ningĩ makĩmũria atĩrĩ, “Agwĩkire atĩa? Akũhingũrire maitho atĩa?”

²⁷ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩdamwĩra ũhoro o rĩu na inyuĩ mĩtinathikĩrĩa. Mũrenda kũigua rĩngĩ nĩkĩ? O na inyuĩ nĩmũkwenda gũtaika arutwo ake?”

²⁸ Nao makĩmũruma, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee ũrĩ mũrutwo wa mündũ ũyũ! Ithui tũrĩ arutwo a Musa! ²⁹ Ithui nĩtũũ atĩ Ngai nĩarĩrie Musa, no ha ũhoro wa mündũ ũyũ-rĩ, tũtũũ o na kũrĩa oimĩte.”

³⁰ Nake mündũ ũcio akĩmacookeria atĩrĩ, “Kaĩ ũcio nĩ ũrirũ-ĩ! Inyuĩ mũtũũ kũria oimĩte, na nĩwe ũhingũrire maitho. ³¹ Nĩtũũ atĩ Ngai ndathikagĩrĩa andũ ehia. Athikagĩrĩa mündũ ũria ũrĩ na ũngai na ũria wĩkaga wendi wake. ³² Gũtirĩ mündũ ũrĩ waigua ũhoro wa mündũ ũhingũritwo maitho aciariwo arĩ mĩtumumu. ³³ Korwo mündũ ũyũ ndoimĩte kũrĩ Ngai ndarĩ ũndũ angĩhota gwĩka.”

³⁴ Igũrũ rĩa ũhoro ũcio magĩcookia atĩrĩ, “Wee waciariwo ũrĩ na mehia. Ŭngĩkĩgeria atĩa gũtũruta!” Nao makĩmũikania na kũu nja.

Ŭtumumu wa Kĩroho

³⁵ Jesũ nĩagũire atĩ nĩmaikĩtie mündũ ũcio nja, na rĩrĩa aamuonire akĩmũria atĩrĩ, “Wee nĩwĩtikĩtie Mũrũ wa Mündũ?”

³⁶ Nake mündũ ũcio akĩmũria atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, ũcio nĩwe ũ? Njũra, nĩgeetha ndĩmwĩtikie.”

³⁷ Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩmuonete; nĩwe ũyũ ũraaria nawe.”

³⁸ Nake mündũ ũcio akiuga atĩrĩ, “Mwathani, nĩndetĩkia,” na akĩmũthathaiya.

³⁹ Ningĩ Jesũ akiuga atĩrĩ, “Njũkĩtie gũkũ thĩ nĩ ũndũ wa gũtuanĩra ciira, nĩgeetha arĩa atumumu mahote kuona, nao arĩa monaga matũike atumumu.”

⁴⁰ Afarisai amwe arĩa maarĩ nake makĩigua akiuga ũguo, nao makĩmũũria atĩrĩ, “Atĩ atĩa? O na ithuĩ tũrĩ atumumu?”

⁴¹ Nake Jesũ akĩmacockeria atĩrĩ, “Mũngĩrĩ atumumu-rĩ, mũtingĩrĩ na mehia; no rĩu tondũ muugaga atĩ nĩmuonaga-rĩ, mũgũikara o na wĩhia wanyu.”

10

Mũrĩithi na Rũuru Rwake

¹ “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ ũrĩa ũtatoonyaga gĩcegũ kĩa ng’onde agereire kĩhingo-inĩ, no akahaicĩra handũ hangĩ-rĩ, ũcio nĩ mũici na nĩ mũtunyani. ² Mũndũ ũrĩa ũtoonyaga na kĩhingo nĩwe mũrĩithi wa ng’onda ciake. ³ Mũrangĩrĩ nĩamũhingũragĩra kĩhingo, nacio ng’onde nũthikagĩrĩria mũgambo wake. Eetaga ng’onda ciake na marĩtwa, na agaciumagaria. ⁴ Aarĩkia kuumia iria irĩ ciake ciothe-rĩ, acitongoragia, nacio ng’onde ciake ikamũrũmĩrĩra, tondũ nĩciũũ mũgambo wake. ⁵ No itĩrĩ hĩndĩ ingĩrũmĩrĩra mũgeni; ũrĩa kũrĩ nĩ atĩ nũkũmũũrĩra, tondũ itĩũũ mũgambo wa mũgeni.” ⁶ Jesũ aahũthĩrire ngerekano ĩyo, no matiigana gũtaũkĩrwo nĩ ũrĩa aameeraga.

⁷ Nĩ ũndũ ũcio Jesũ akiuga o rĩngĩ atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, Nĩ nĩ nĩ kĩhingo kĩa ng’onde. ⁸ Arĩa othe mookire mbere yakwa maarĩ aici na atunyani, no ng’onde itĩgana kũmathikĩrĩria. ⁹ Nĩ nĩ nĩ kĩhingo; ũrĩa wothe ũtoonyagĩra harĩ nĩ nĩakahonoka. Agaatoonyaga na akoima, na onage gĩa kũrĩa. ¹⁰ Mũici okaga tu nĩgeetha aiye, na orage, na anange; nĩ njũkĩte ũcio magĩe na muoyo, na magĩe naguo kũna.

¹¹ “Nĩ nĩ nĩ mũrĩithi ũrĩa mwega. Mũrĩithi ũrĩa mwega arutaga muoyo wake nĩ ũndũ wa ng’onde. ¹² Mũrĩithi wa mũcaara tiwe mũrĩithi ũrĩa mwene ng’onde. Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa ona njũũ ĩgĩũka, atiganagĩria ng’onde, akoora. Hĩndĩ ĩyo nayo njũũ ĩgatharĩkĩra rũuru, ĩkarũhurunja. ¹³ Mũndũ ũcio oraga tondũ we nĩ wa kwandĩkwo, na ndarũmbũyanagia na ũhoru wa ng’onde.

¹⁴ “Nĩ nĩ nĩ mũrĩithi ũrĩa mwega; nĩnjũũ ng’onde ciakwa, nacio ng’onde ciakwa nĩcinjũũ, ¹⁵ o ta ũrĩa Baba anjũũ, na nĩ ngamenya Baba, na nĩndutĩte muoyo wakwa nĩ ũndũ wa ng’onde. ¹⁶ Ndĩ na ng’onde ingĩ iria itarĩ cia gĩcegũ gĩkĩ. No nginya o nacio ndĩcirehe. O nacio nũgathikĩrĩria mũgambo wakwa, na gũgaakorwo na rũuru rũmwe, na mũrĩithi ũmwe. ¹⁷ Gĩtũmi kĩa Baba kũnyenda nĩ ũndũ nĩndutĩte muoyo wakwa nĩgeetha njooke ndĩwoe rĩngĩ. ¹⁸ Gũtirĩ mũndũ ũngĩndunya guo, no nĩ ngũũruta na kwĩyendera. Ndĩ na ũhoti wa kũũruta, o na ũhoti wa kũwoya rĩngĩ. Watho ũyũ ndaamũkĩrire kuuma kũrĩ Baba.”

¹⁹ Maigua ciugo icio, Ayahudi makĩamũkana o rĩngĩ. ²⁰ Aingĩ ao makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ arĩ na ndaimono na akagũrũka. Mũkũmũthikĩrĩria nĩkĩ?”

²¹ No angĩ makiuga atĩrĩ, “Īno ti mĩario ya mũndũ ũrĩ na ndaimono. Ndaimono no ĩhingũre matho ma mũtumumu?”

Kwaga gwĩtĩkia kwa Ayahudi

²² Nĩngĩ gũkĩgĩa na Gĩathĩ gĩa Kwamũrwo kũu Jerusalemu. Kwarĩ kĩmera kĩa heho, ²³ nake Jesũ aarĩ hekarũ-inĩ agĩceraceera gĩthaku-inĩ gĩa Solomoni. ²⁴ Nao Ayahudi makĩmũrigiicĩria makĩmwĩra atĩrĩ, “Ūgũtũura ũtũigĩte na nganja nginya rĩ? Angĩkorwo nĩwe Kristũ-rĩ, twĩre ũtekũhitha.”

²⁵ Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Nīndīmwīrīte, no mūtiitīkagia. Ciama iria ningaga na rīitwa rīa Baba nīcinjaragīrīria, ²⁶ no inyuī mūtiitīkagia tondū mūtīrī ng’ondū ciakwa. ²⁷ Ng’ondū ciakwa nīithikagīrīria mūgambo wakwa; nīndīciūū, nacio nīcinūmagīrīria. ²⁸ Nīndīciheaga muoyo wa tene na tene, na gūtīrī hīndī ikoora; gūtīrī mūdū o na ūmwe ūngīcigutha kuuma moko-inī makwa. ²⁹ Baba ūria waheire cio, nī mūnene kūrī othe; gūtīrī mūdū ūngīcigutha kuuma moko-inī ma Baba. ³⁰ Nīī na Baba tūrī ūmwe.”

³¹ O rīngī Ayahudi makīoya mahiga nīguo mamūhūire namo nyuguto, ³² nake Jesū akīmeera atīrī, “Nīndīmuonetie ciama nyingī nene kuuma kūrī Baba. Nī kīama kīrīkū gīacio mūrenda kūhūrīra na mahiga nyuguto?”

³³ Nao Ayahudi makīmūcookeria atīrī, “Tūtīrakūhūūra na mahiga nyuguto nī ūndū wa o na kīmwe gīacio, no nī ūndū wa kūrūma Ngai, tondū wītuīte Ngai na wee ūrī o mūdū.”

³⁴ Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Githī gūtīandīkītwo Watho-inī wanyu atīrī, ‘Ndoigire inyuī mūrī ngai’? ³⁵ Angīkorwo aametire ‘ngai’, o acio kiugo kīa Ngai gīokire kūrī o, (na Maandīko matheru matīngīaga kūhingio) ³⁶ ī mūdū ūria Baba aamūrīre arī wake kūna na akīmūtūma gūkū thī, ūhorō wake nī atīa? Mūrāgūthitanga nīkī atī nīndaruma Ngai tondū nīndoiga, ‘Ndī Mūrū wa Ngai’? ³⁷ Ingīaga gwīka ūria Baba ekaga mūtīkanjītīkie. ³⁸ No o na ingīka ūria ekaga-rī, o na gūtūika mūtīnjītīkītie, itīkīai ciama icio, nīguo mūmenye na mūtaūkīrwo atī Baba arī thīnī wakwa, na nīī ndī thīnī wa Baba.” ³⁹ Na o rīngī makīgeria kūmūnyīta, nowe akīhōnokīa kuuma moko-inī mao.

⁴⁰ Nīngī Jesū agīcooka mūrīmo ūūria ūngī wa Jorodani, harīa Johana aabatīthana gīria matukū-inī ma mbere. Agīkara kūu, ⁴¹ nao andū aingī magīūka kūrī we. Nao makiuga atīrī, “O na gūtūika Johana ndarī kīama aaringire, ūhorō ūria wothe Johana oigire ūkonīī mūdū ūyū warī wa ma.” ⁴² Na andū aingī a kūu magītīkia Jesū.

11

Gīkuū kīa Lazaro

¹ Na rīrī, kwarī na mūdū wetagwo Lazaro, nake aarī mūrūaru. Aarī wa Bethania, itūūra rīa Mariamu na mwarī wa nyina Marītha. ² Mariamu ūyū nowe waitīrīrie Mwathani maguta manungi wega na akīmūgīria nyarīrī na njuīrī yake, na aarī mwarī wa nyina na Lazaro ūcio warī mūrūaru. ³ Nī ūndū ūcio aarī acio a nyina magītūmanīra Jesū akeerwo atīrī, “Mwathani, ūria wendete nīmūrūaru.”

⁴ Rīrīa Jesū aigūire ūhorō ūcio, akiuga atīrī, “Ndwarī īno ndīkūrīkīrīra na gīkuū. Aca, nī ya kūgoocīthīa Ngai, nīgeetha Mūrū wa Ngai agooocīthio nīyo.” ⁵ Jesū nīendete Marītha na mwarī wa nyina, o na Lazaro. ⁶ No o na thūutha wa kūigua atī Lazaro aarī mūrūaru-rī, aikarīre kūu aarī mīthenya īngī ūrī.

⁷ Agīcooka akūira arutwo ake atīrī, “Nītūcookei Judea.”

⁸ Nao makīmwīra atīrī, “No rīrī Rabīī, o rīu ica ikuhī Ayahudi marageragia gūkūhūūra na mahiga nyuguto, na rīu ūrenda gūcooka ku?”

⁹ Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Githī mūthenya tī wa mathaa ikūmī na meerī? Mūdū ūria ūthīiaga mūthenya ndangīhīngwo, nīgūkorwo

onaga na ūtheri wa gũkũ thĩ. ¹⁰ Ahĩngagwo rĩrĩa egũthiĩ ūtukũ, nĩ ūndũ ndarĩ na ūtheri.”

¹¹ Aarĩkia kuuga ũguo, agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Mũrata witũ Lazaro nĩakomete; no nĩngũthiĩ kũu ngamũũkĩrie.”

¹² Arutwo ake makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, akorwo nĩ gũkoma akomete-rĩ, nĩekũhona.” ¹³ Jesũ aaragia ūhoru wa gĩkuũ gĩake, no arutwo ake meciiragia aaragia ūhoru wa toro wa ndũire.

¹⁴ Nĩ ūndũ ūcio akĩmeera na nĩra ngũtaũka, atĩrĩ, “Lazaro nĩmũkuũ, ¹⁵ no nĩ ūndũ wanyu nĩngenete nĩgũkorwo ndiraarĩ kuo, nĩgeetha mwĩtkie. No rĩrĩ, nĩtũthiĩ kũrĩ we.”

¹⁶ Nake Toma (ũrĩa wetagwo Wa-mahatha) akĩra arutwo arĩa angĩ atĩrĩ, “Nĩtũthiĩ o na ithuĩ, tũgakuanire nake.”

Jesũ Kũmĩrĩria Aarĩ a Nyina na Lazaro

¹⁷ Jesũ aakinya-rĩ, agĩkora Lazaro nĩaniinĩte mĩthenya ĩna thĩnĩ wa mbĩrĩra. ¹⁸ Na rĩrĩ, itũũra rĩa Bethania rĩtiakinyĩtie kilomita ithatũ kuuma Jerusalemu, ¹⁹ nao Ayahudi aingĩ nĩmokĩte kũu kwa Maritha na Mariamu kũmomĩrĩria nĩ ūndũ wa gũkuĩrwo nĩ mũrũ wa nyina wao. ²⁰ Rĩrĩa Maritha aiguire atĩ Jesũ nĩarooka, akiuma, agĩthiĩ kũmũtũnga, no Mariamu agĩkara kũu mũciĩ.

²¹ Maritha akĩra Jesũ atĩrĩ, “Mwathani ũngĩraarĩ gũkũ-rĩ, mũrũ wa maitũ ndangĩrakuire. ²² No rĩrĩ, nĩnjũũ atĩ o na rĩu Ngai nĩegũkũhe o kĩrĩa gĩothe ũngĩhooya.”

²³ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa maitũguo nĩekũriũka.” Nake Maritha akĩmũcookeria atĩrĩ,

²⁴ “Nĩnjũũ nĩakariũka hĩndĩ ya iriũkiro mũthenya wa mũthia.”

²⁵ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ kũriũka na nĩ nĩ muoyo. Nake ũrĩa wothe ũnjĩtkĩtie, o na aakua, nĩagatũũra muoyo; ²⁶ nake ũrĩa wothe ũtũũraga muoyo na nĩanjĩtkĩtie, ndarĩ hĩndĩ agaakua. Wee nĩwĩtkĩtie ũguo?”

²⁷ Nake Maritha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ĩ Mwathani, nĩnjĩtkĩtie atĩ wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ngai, ũrĩa wĩrĩtwo nĩagooka gũkũ thĩ.”

²⁸ Nake aarĩkia kuuga ũguo, agĩcooka agĩthiĩ agĩta mwarĩ wa nyina Mariamu keheri-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani arĩ gũkũ na nĩarakũria.” ²⁹ Rĩrĩa Mariamu aiguire ũguo, akĩrũgama na ihenya agĩthiĩ kũrĩ we. ³⁰ Na hĩndĩ iyo Jesũ ndaakoretwo atoonyete itũũra, no aarĩ o harĩa Maritha aamũtũngĩte. ³¹ Rĩrĩa Ayahudi acio maarĩ na Mariamu kũu nyũmba makĩmũũmĩrĩria monire ũrĩa okĩra na ihenya oimĩte nja, makĩmũrũmĩrĩra, magĩciirĩa atĩ aathũiga mbĩrĩra-inĩ akarĩrĩre ho.

³² Hĩndĩ ĩrĩa Mariamu aakinyire harĩa Jesũ aarĩ na akĩmuona, akĩgũa thĩ magũrũ-inĩ make, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ũngĩraarĩ gũkũ, mũrũ wa maitũ ndangĩrakuire.”

³³ Hĩndĩ ĩrĩa Jesũ aamuonire akĩrĩra, na Ayahudi arĩa mokĩte hamwe nake o nao makĩrĩra-rĩ, agĩcaaya mũno roho-inĩ thĩnĩ na agĩtangĩka ngoro. ³⁴ Akĩmooria atĩrĩ, “Mũmũigĩte ha?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, ũka wone.”

³⁵ Jesũ akĩrĩra.

³⁶ Nao Ayahudi makiuga atĩrĩ, “Onei ũrĩa aramwendete!”

³⁷ No amwe ao makĩũrania atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ũrahingũrĩre mĩtumumu maitho-rĩ, ndangĩrahotire kũgirĩa akue?”

Jesũ Kũriũkia Lazaro

³⁸ Nake Jesũ, o rĩngĩ acaaĩte mũno, agĩthĩ mbĩrĩra-inĩ. Mbĩrĩra ĩyo yari ngurunga na yahingĩtwo na ihiga. ³⁹ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Eheria ihiga.”

No Maritha, mwarĩ wa nyina na mũndũ ũcio wakuĩte, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, rĩu nĩmũnungu nĩ ũndũ nĩaniĩnĩte mĩthenya ĩna ho.”

⁴⁰ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ ndikwĩrĩre atĩ wetĩkia nĩũkuona riiri wa Ngai?”

⁴¹ Nĩ ũndũ ũcio makĩeheria ihiga. Jesũ agĩcooka agĩtĩira maito, akiuga atĩrĩ, “Baba, nĩndagũcookeria ngaatho nĩ ũndũ nĩũnjiguaga. ⁴² Nĩnjũũ atĩ nĩũnjiguaga hĩndĩ ciothe, no ndoiga ũguo nĩ ũndũ wa andũ aya marũgamĩte haha, nĩguo metĩkie atĩ nĩwe wandũmire.”

⁴³ Jesũ aarĩkia kuuga ũguo, akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Lazaro, uma!” ⁴⁴ Nake mũndũ ũcio warĩ mũkuũ akiuma, ohetwo na ndaamĩ cia gatani moko na magũrũ, na akarigiĩcĩrio taama ũthĩu.

Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Muohorei mataama macio ma mbĩrĩra, mũreke athĩ.”

Gũciĩrĩra Kũũraga Jesũ

⁴⁵ Nĩ ũndũ ũcio Ayahudi aingĩ arĩa mokĩte gũceerera Mariamu, moona ũrĩa Jesũ eekire, makĩmwĩtikia. ⁴⁶ No amwe ao magĩthĩ kũrĩ Afarisai, makĩmeera ũrĩa Jesũ ekĩte. ⁴⁷ Hĩndĩ ĩyo athĩnjĩri-Ngai arĩa anene hamwe na Afarisai magĩta Kĩama.

Makĩũrania atĩrĩ, “Nĩ kĩ tũreka? Onei ũrĩa mũndũ ũyũ araringa ciamu nyingĩ. ⁴⁸ Twareka athĩ na mbere ũguo, andũ othe nĩmekũmwĩtikia, nao Aroma moke meyoere hekarũ iitũ, o na rũrĩrĩ rwitũ.”

⁴⁹ Hĩndĩ ĩyo ũmwe wao wetagwo Kaiafa, ũrĩa warĩ mũthĩnjĩri-Ngai mũnene mwaka ũcio, akiuga atĩrĩ, “Inyuĩ mũtirĩ ũndũ mũũĩ o na atĩa! ⁵⁰ Inyuĩ mũtiũ atĩ nĩ kaba mũndũ ũmwe akue nĩ ũndũ wa kĩrĩndĩ, handũ ha rũrĩrĩ ruothe rũthire.”

⁵¹ ũndũ ũcio ndaarĩre etaarĩte we mwene, no aarathire ũguo arĩ ta mũthĩnjĩri-Ngai mũnene wa mwaka ũcio, atĩ Jesũ nĩagakuĩra rũrĩrĩ rwa Ayahudi, ⁵² na to rũrĩrĩ rũu rwiki, no o na ningĩ akue nĩ ũndũ wa ciana cia Ngai iria ciahurunjũkĩte, nĩgeetha acicookanĩrĩre atũme ituĩke kĩndũ kĩmwe. ⁵³ Nĩ ũndũ ũcio kuuma mũthenya ũcio magĩciĩrĩra kũmũũraga.

⁵⁴ Nĩ ũndũ ũcio Jesũ ndaacookire gũthĩ akĩĩonithanagia kũrĩ Ayahudi. Handũ ha ũguo, akĩehera agĩthĩ kũndũ kwarĩ hakuhĩ na werũ, gatũũra geetagwo Efiraimu, agĩkara kuo na arutwo ake.

⁵⁵ Na rĩrĩa Bathaka ya Ayahudi yakuhĩrĩrĩre, andũ aingĩ makĩambata kuuma matũũra-inĩ, magĩthĩ Jerusalemu nĩ ũndũ wa igongona rĩa gwĩtheria Bathaka ĩtanakinya. ⁵⁶ Andũ acio magĩkara magĩcaragia Jesũ, na rĩrĩa maarũngĩ nja ya hekarũ, makĩũrania atĩrĩ, “Mũgwĩciĩria atĩa? Kaĩ hihi ategũũka Gĩathĩ-inĩ?” ⁵⁷ No athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai nĩmarũtĩte watho atĩ mũndũ o wotho ũngĩamenyire harĩa Jesũ aarĩ, amarehere ũhoru nĩgeetha mamũnyĩte.

12

Jesũ Kũhakwo Maguta arĩ Bethania

¹ Mĩthenya ĩtandatũ mbere ya Gĩathĩ kĩa Bathaka gũkinya, Jesũ agĩthĩ Bethania, kũrĩa Lazaro ũrĩa aariũkĩtie aatũũraga. ² Nĩ kwarũgirwo irio cia hwaĩ-inĩ nĩ ũndũ wa Jesũ. Maritha nĩwe watungataga, nake Lazaro aarĩ ũmwe wa arĩa maikarĩte metha-inĩ na Jesũ. ³ Nake Mariamu akĩoya

cuba ya maguta manungi wega na ma goro mūno, akīhaka Jesū magūrū, agīcooka akīmūgiria na njuūrī yake.* Nayo nyūmba ikīyūra mūtatarīko mwega wa maguta macio.

⁴No mūrutwo ūmwe wa Jesū wetagwo Judasi Isikariota, ūrīa wacookire kūmūkunyañira, akīregana na ūndū ūcio, akiuga atīrī, ⁵“Nīkī kīragiririe maguta macio mendio na mbeeca icio iheo athīni? Nīmaraiganīte mūcaara wa mwaka mūgima.” ⁶Ndoigire ūguo nī ūndū wa gūcaira athīni, no oigire ūguo nī ūndū aarī mūici, tondū nīwe wakuuaga mūhuko wa mbeeca, na nīaiyaga imwe akahūthīra we mwene.

⁷Nake Jesū agīcookia atīrī, “Tiganai nake, araiģite maguta macio nī ūndū wa mūthenya ūrīa ngaathikwo. ⁸Athīni mūrī nao hīndī ciothe, no nī mūtīrīkoragwa na nī hīndī ciothe.”

⁹Ihinda-inī o rīu gīkundi kīnene kīa Ayahudi gīkīmenya atī Jesū aarī kūu na gīģiuka, na gītiokire nī ūndū wa Jesū tu, no ningī nīgeetha kīone o na Lazaro ūcio aariūkītie kuuma kūrī arīa akuū. ¹⁰Nī ūndū ūcio athīnjīri-Ngai arīa anene magīthugunda kūrīraga Lazaro o nake, ¹¹nīģukorwo nī ūndū wake Ayahudi aingī nīmathiaga kūrī Jesū na makamwītīkia.

Jesū Ġiutoonya Jerusalemu na Ūhootani

¹²Mūthenya ūcio ūngī andū aingī arīa mokīte nī ūndū wa Ġiathī kīu† makīgua atī Jesū aarī njīra-inī agīthīi Jerusalemu. ¹³Magīkuua mīkīndū,‡ magīthīi namo kūmūtūnga, makīanagīrīra atīrī, “Hosana!”

“Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūrīa ūģūka na rītwa rīa Mwathani!”

“Kūrathimwo-rī, nī Mūthamaki wa Isiraeli!”

¹⁴Nake Jesū akīona njaū ya ndigiri, akīmīkarīra, o ta ūrīa kwandīkītwo atīrī,

¹⁵“Tiga gwtīgīra, wee Mwarī wa Zayuni;
ta rora, mūthamaki waku nīarooka,
aikarīire njaū ya ndigiri.”

¹⁶Arutwo ake matiambīte gūtaūkīrwo nī gītūmi kīa maūdū macio. No Jesū aarīkia kūgoocithio nīguo maataūkīrwo atī maūdū macio maandīkītwo nī ūndū wake, na atī ūguo nogo maamwīkīte.

¹⁷Nakīo gīkundi kīa andū kīrīa kīarī nake rīrīa eetire Lazaro oime mbīrīra-inī na akīmūrīūkia kuuma kūrī arīa akuū gīģīthīi na mbere kūmemerekia ūhoru ūcio. ¹⁸Andū aingī magīuka gūtūnga Jesū nī ūndū nīmaiguīte atī nīaringīte kīama kīu. ¹⁹Nī ūndū ūcio Afarisai makīrana atīrī, “Ta kīonei tūtīrī ūndū tūreeka. Onei ūrīa andū othe mamūrūmīrīre!”

Jesū Kūratha Ūhoru wa Ġikuū Ġiake

²⁰Na rīrī, nī kwarī na Ayunanī gatagatī-inī ka arīa maathiite gūthathaiya Ngai Ġiathī-inī kīu. ²¹Nao magīuka kūrī Filipu, ūrīa woimīte itūūra rīa Bethisaida kūu Galili, marī na ihooya, makīmwīra atīrī, “Mūthuuri ūyū, no twende kuona Jesū.” ²²Nake Filipu agīthīi akīra Anderea ūhoru ūcio, nao eerī magīthīi makīra Jesū.

* **12:3** Mariamu nīonanirie wendo mūnene nī ūndū wa gūtīrīra Jesū maguta macio nyarīrī, na kūmūhuura na njuūrī ciake. † **12:12** Andū aingī mūno nīmookaga gūkūngūra Ġiathī kīa Bathaka. ‡ **12:13** Mīkīndū yatūmagīrwo gūkūngūra ūhootani.

²³ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ihinda nĩrĩkinyu Mũrũ wa Mũndũ agoocithio. ²⁴ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, tiga hĩndĩ ya ngano yambire kũgũa tĩiri-inĩ ikue-rĩ, itũũraga irĩ iiki. No ingĩkua, nũciaraga maciaro maingĩ. ²⁵ Mũndũ ũrĩa wendete muoyo wake nĩakooro nĩguo, na mũndũ ũrĩa ũthũire muoyo wake arĩ gũkũ thĩ, nĩakaũtũria nginya muoyo wa tene na tene. ²⁶ ũrĩa wothe ũndungatagĩra no nginya anũmĩre, nĩgeetha harĩa ndĩ o nayo ndungata yakwa igaakorwo ho. ũrĩa ũndungatagĩra-rĩ, nake Baba nĩarĩmũtĩaga.

²⁷ “Rĩu ngoro yakwa nĩratangĩka, na nĩ ngũkiuga atĩa? Njuge, ‘Baba honokia harĩ ihinda rĩrĩ?’ Aca, gĩtũmi gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmĩte nginyie ihinda rĩrĩ. ²⁸ Baba, goocithia rĩtwa rĩaku!”

Hĩndĩ iyo mũgambo kũkuma igũrũ ũkiuga atĩrĩ, “Nĩndĩrĩgoocithĩte na no ngũrĩgoocithia o rĩngĩ.” ²⁹ Nakĩo gĩkundi kĩa andũ kĩrĩa kĩarĩ ho na gĩkĩigua ũguo, gĩkiuga atĩ mũgambo ũcio nĩwarurumaga; nao arĩa angĩ makiuga atĩ nĩ mũraika wamwarĩria.

³⁰ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mũgambo ũcio ndũnaaria nĩ ũndũ wakwa, no waria nĩ ũndũ wanyu. ³¹ Hĩndĩ nĩ nginyu thĩ ĩno ĩtũrwo ciira; nake mũnene wa thĩ ĩno nĩekũingatwo. ³² No nĩ ndaarĩkia kũhaicio igũrũ kuuma thĩ, nĩngaguucĩrĩria andũ othe harĩ nĩ.” ³³ Oigire ũguo nĩgeetha onanie gĩkuũ kĩrĩa agaakua.

³⁴ Gĩkundi kũ gĩkiuga atĩrĩ, “Nĩtũiguĩte kuuma Watho-inĩ atĩ Kristũ egũtũra tene na tene, nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ atĩa ũguo woiga atĩ ‘Mũrũ wa Mũndũ no nginya ahaicio igũrũ? ũcio ‘Mũrũ wa Mũndũ’ nũũ?”

³⁵ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũgũkorwo na ũtheri ihinda rĩngĩ inini. Thĩiagai rĩrĩa mũrĩ na ũtheri, nduma ĩtanamũtumanĩra. Mũndũ ũrĩa ũthĩiaga na nduma ndamenyaga kũrĩa arathiĩ. ³⁶ Mwĩhokagei ũtheri hĩndĩ irĩa mũrĩ nago, nĩgeetha mũtũke ciana cia ũtheri.” Nake Jesũ aarĩkia kwaria, akĩmehitha, agũthĩra.

Ayahudi gũthĩ na Mbere na kwaga Gwĩtikia

³⁷ O na thuutha wa Jesũ kũringa ciama ĩcio ciothe makĩonaga-rĩ, matiigana kũmwĩtikia. ³⁸ ũndũ ũcio warĩ wa kũhingia kiugo kĩa Isaia ũrĩa mũnabii kĩrĩa kũũragia atĩrĩ:

“Mwathani, nũũ wĩtikĩtie ũhoru witũ,
nakuo guoko kwa Mwathani kũguũrĩrio ũ?”

³⁹ Nĩ ũndũ ũcio matingĩetĩkirie, nĩ tondũ Isaia nĩoigĩte handũ hangĩ atĩrĩ:

⁴⁰ “Nĩamatuĩte atumumu,
na akoomia ngoro ciao,
nĩgeetha matikoone na maitho mao,
kana mataũkĩrwo ngoro-inĩ ciao,
o na kana magarũrũke, na nĩ ndĩmahonie.”

⁴¹ Isaia oigire ũguo nĩ ũndũ nĩooneete riiri wa Jesũ, na akĩaria ũhoru wake.

⁴² No o na gũtariĩ o ũguo, aingĩ o na gatagatĩ ka atongoria a Ayahudi nĩmamwĩtikirie. No nĩ ũndũ wa Afarisai, matingĩoimbũrĩre wĩtikio wao nĩ gwĩtigĩra matikaingatwo thunagogi; ⁴³ nĩgũkorwo nĩmendete kũgocwo nĩ andũ gũkĩra kũgocwo nĩ Ngai.

⁴⁴ Jesũ agĩcooka akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ũnjĩtikĩtie, to nĩ nyiki etũkĩtie, no etũkĩtie o na ũrĩa wandũmire.

⁴⁵ Hĩndĩ irĩa mũndũ ũcio andora, onaga ũrĩa wandũmire. ⁴⁶ Nĩ njũkĩte

gũkũ thĩ ndĩ ũtheri, nĩgeetha gũtikagĩe o na ũmwe ũnjĩtikĩtie ũngũikara nduma-inĩ.

⁴⁷ “Ha ũhoru wa mũndũ ũrĩa ũiguaga ũhoru wakwa no akaaga kũhingia, ndikũmũtuĩra ciira; nĩgũkorwo ndiokire gũtuĩra andũ a thĩ ciira, no ndokire kũmahonokia. ⁴⁸ Mũtuanĩri ciira arĩ ho, harĩ mũndũ ũrĩa ũndegaga na akaaga gwĩtikĩra ciugo ciakwa; kiugo kĩu ndaaririe nĩkĩo gikaamũtuĩra ciira mũthenya wa mũthia. ⁴⁹ Nĩgũkorwo ndiaririe ndĩrĩte nĩ mwene, no Baba ũrĩa wandũmire nĩwe wanjathire ũrĩa ingiuga, na ũrĩa ingĩaria. ⁵⁰ Nĩnjũũ atĩ riathani riake rikinyagia mũndũ muoyo-inĩ wa tene na tene. Nĩ ũndũ ũcio ũhoru ũrĩa wothe njaragia no ũrĩa Baba anjũrĩte njarie.”

13

Jesũ Gũthambia Arutwo ake Nyarĩri

¹ Na rĩrĩ, gwatigĩtie o hanini Gĩathĩ kĩa Bathaka gĩkinye. Jesũ nĩamenyete atĩ ihĩnda riake rĩa kuuma gũkũ thĩ athĩ kũrĩ Ithe nĩriakinyite. Na tondũ niendete aria maarĩ ake gũkũ thĩ, akĩmoonia ũrĩa aamendete nginya kĩrĩkĩro.

² Na rĩria maarĩaga irio cia hwaĩ-inĩ, Mũcukani nĩarĩkĩtie gwĩkĩra ngoro-inĩ ya Judasi Isikariota, mũrũ wa Simoni, meciiria ma gũkunyaĩra Jesũ, ³ Jesũ nĩamenyete atĩ Ithe nĩamũheete ũhoti wa maũndũ mothe, na atĩ oĩmĩte kũrĩ Ngai, na acookaga kũrĩ o Ngai; ⁴ nĩ ũndũ ũcio Jesũ agũkĩra, akiuma hau maarĩagĩra, akĩruta nguo yake ya igũrũ, akĩoya taurũ, akĩioha njohero. ⁵ Thuutha wa ũguo, agũtirĩra maaĩ kĩraĩ-inĩ na akĩambĩrĩria gũthambia arutwo ake nyarĩri, akĩmagiragia na taurũ iyo eyohete njohero.

⁶ Na aakinya harĩ Simoni Petero, Petero akĩmũũria atĩrĩ, “Hĩ, Mwathani, wee nĩwe ũgũũthambia nyarĩri?”

⁷ Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndũngĩmenya ũrĩa ndĩreka rĩu, no thuutha-inĩ nĩũrĩmenya.”

⁸ Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, wee ndũrĩ hĩndĩ ũngĩthambia nyarĩri ciakwa.”

Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Itangĩgũthambia, ndũngĩgĩa ngwatanĩro na nĩ.”

⁹ Simoni Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, ndũgaathambie o nyarĩri ciiki, no gũthambie moko o na mũtwe!”

¹⁰ Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ wĩthambĩte mwĩrĩ abatairio nĩ gwĩthamba o nyarĩri ciiki; mwĩrĩ wake wothe nĩ mũtheru. Na inyuĩ mũrĩ atheru, o na gũtuĩka ti inyuothe.” ¹¹ Nĩgũkorwo nĩamenyete ũrĩa ũkaamũkunyaĩra, na nĩkĩo oigire atĩ ti othe maarĩ atheru.

¹² Aarĩkia kũmathambia nyarĩri, akĩlũmba nguo yake ya igũrũ, na agĩcooka harĩa aikarĩte. Akĩmooria atĩrĩ, “Nĩmwataũkĩrwo nĩ ũguo ndamwĩka? ¹³ Mũnjĩtaga ‘Mũrutani’ na ‘Mwathani’, na ũguo nĩguo kũrĩ, nĩgũkorwo ũguo nĩguo ndĩ. ¹⁴ Na rĩrĩ, kuona atĩ Nĩ, Mwathani na Mũrutani wanyu, nĩndamũthambia nyarĩri-rĩ, o na inyuĩ nĩmwagĩrĩrwo mũthambanagie nyarĩri mũndũ na ũrĩa ũngĩ. ¹⁵ Nĩndamuonia kĩonereria nĩguo mwĩkage o ta ũguo ndamwĩka. ¹⁶ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, gũtirĩ ndungata nene gũkĩra mwathi wayo, kana mũtũmwo agakĩra ũrĩa ũmũtũmĩte. ¹⁷ Kuona atĩ rĩu nĩmũmenyete maũndũ maya, nĩmũrĩrathimagwo mwameka.

Jesũ Kũratha ũhoru wa Gũkunyaĩrwo Gwake

18 “Ndiraaria ūhoro wanyu inyuothe; n̄njũũ ar̄ia thuur̄ite. No ūhoro ūyũ n̄i wa kũhingia maand̄iko mar̄ia moiḡite at̄ir̄i, ‘O ūr̄ia tũr̄ianaḡira ir̄io nake n̄angarũrũk̄ite.’

19 “Nd̄iramw̄ira maũndũ maya r̄iu matanek̄ika, n̄igeetha h̄ĩnd̄i ir̄ia mar̄ĩk̄ika mũr̄ĩnjũt̄ikia at̄i n̄i n̄i n̄i we. 20 Ngũmw̄ira at̄ir̄i na ma, ūr̄ia wothe wamũkaḡira mũndũ ūr̄ia ndũm̄ite n̄i n̄i mwene aamũkaḡira; na ūr̄ia wothe ūnyamũkaḡira, aamũkaḡira ūr̄ia wandũmire.”

21 Jesũ aar̄ikia kuuga ūguo, aḡĩtanḡika ngoro na akiumbũra at̄ir̄i, “Ngũmw̄ira at̄ir̄i na ma, ūmwe wanyu n̄iekũngunyan̄ira.”

22 Nao arutwo ake mak̄ĩamb̄ir̄ia kũrorana mariḡitwo nũũ gatagat̄i-in̄i kao aarugia ūhoro wake. 23 Ūmwe wao, mũrutwo ūr̄ia Jesũ endete, aikar̄ite th̄i etiiran̄itie na Jesũ. 24 Nake Simoni Petero ak̄iheneria mũrutwo ūcio, ak̄ĩmw̄ira at̄ir̄i, “Ta mũurie araaria ūhoro wa ū.”

25 Nake mũrutwo ūcio, aḡĩtir̄iania na Jesũ na ak̄ĩmũria at̄ir̄i, “Mwathani, ūcio nũũ ūraaria ūhoro wake?”

26 Jesũ aḡĩcook̄ia at̄ir̄i, “N̄i ūr̄ia ngũhe k̄ienyũ ḡĩk̄i k̄ia mũgate ndaar̄ikia gũḡitobok̄ia thubu-in̄i.” Na aar̄ikia gũtobok̄ia k̄ienyũ k̄ia mũgate thubu-in̄i, aḡĩk̄ihe Judasi Isikariota mũrũ wa Simoni. 27 Judasi aar̄ikia kũria mũgate ūcio, Mũcukani ak̄ĩmũnḡira.

Nake Jesũ ak̄ĩmw̄ira at̄ir̄i, “Ūr̄ia ūkiriĩ gw̄ika-r̄i, ĩka narua.” 28 No gũtir̄i o na ūmwe war̄i metha-in̄i wataũk̄irwo n̄i ḡitũmi k̄ia Jesũ kũmw̄ira ūguo. 29 Na tondũ Judasi n̄iwe waigaga mbeeca-r̄i, amwe maḡĩciiria Jesũ aamw̄iraga agũre k̄ir̄ia kiabataran̄itie n̄i ūndũ wa Giath̄i, kana aheane k̄ĩndũ n̄i ūndũ wa ar̄ia ath̄ĩni. 30 Nake Judasi aar̄ikia kwamũk̄ira mũgate ūcio, akiuma nja. Na kwar̄i ūtukũ.

Jesũ Kũratha at̄i Petero N̄iekũmũkaana

31 Na Judasi aar̄ikia gũth̄iĩ, Jesũ akiuga at̄ir̄i, “R̄iu Mũrũ wa Mũndũ n̄iagocith̄io, nake Ngai n̄iagocith̄io ar̄i th̄ĩni wake. 32 Anḡikorwo Ngai n̄iagocith̄io th̄ĩni wake, Ngai n̄iekũgocith̄ia Mũriũ ar̄i th̄ĩni wake mwene, na amũgocith̄ie o narua.

33 “Ciana ciakwa, ngũkorwo na inyuĩ o gwa kahinda kanini. N̄imũkanjaria, na o ta ūr̄ia ndeerire Ayahudi, no taguo ngũmw̄ira: Kũria nd̄irath̄iĩ, inyuĩ mũtinḡihota gũũka.

34 “Ngũmũhe r̄iathani r̄ierũ: Endanagai mũndũ na ūr̄ia ūnḡi. O ta ūr̄ia nd̄imwendete, o na inyuĩ no nginya mwendanage mũndũ na ūr̄ia ūnḡi. 35 Ūndũ ūyũ n̄iguo ūr̄imenyithagia andũ othe at̄i mũr̄i arutwo akwa, mũnḡiendana mũndũ na ūr̄ia ūnḡi.”

36 Simoni Petero ak̄ĩmũria at̄ir̄i, “Mwathani n̄i kũ ūgũth̄iĩ?”

Nake Jesũ ak̄ĩmũcookeria at̄ir̄i, “Kũria ngũth̄iĩ, mũtinḡihota kũnũm̄ir̄ira r̄iu, no n̄imũr̄inũm̄ir̄ira thuutha-in̄i.”

37 Petero ak̄ĩmũria at̄ir̄i, “Mwathani n̄i k̄iĩ k̄ĩnḡigiria ngũrũm̄ir̄ire r̄iu? N̄i n̄ingũruta muoyo wakwa n̄i ūndũ waku.”

38 Nake Jesũ ak̄ĩmũcookeria at̄ir̄i, “At̄i no ūrute muoyo waku n̄i ūndũ wakwa? Ngũkw̄ira at̄ir̄i na ma, ngũkũ ĩtanakũga, n̄iũr̄ingaana maita matatũ!

14

Jesũ Kũm̄ir̄ira Arutwo Ake

1 “Mũtigatanḡike ngoro, mw̄ihokei Ngai; o na n̄i mũnj̄ihoke. 2 Th̄ĩni wa nyũmba ya Baba kũr̄i na ciikaro nyinḡi; gũtanḡir̄i ūguo inḡir̄i kũmw̄ira. N̄ingũth̄iĩ kuo kũmũthondekera handũ. 3 Na ndath̄iĩ na

ndamũthondekera handũ-rĩ, nĩngacooka ndĩmũgũĩre nĩgeetha o na inyuĩ mũkoragwo harĩa ndĩ. ⁴ Njĩra ya kũrĩa ndrĩrathĩ inyuĩ nĩmũmũĩ.”

Jesũ Nĩwe Njĩra ya Gũthĩĩ kũrĩ Baba

⁵ Nake Toma akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ithuĩ tũtũĩ kũrĩa ũgũthĩĩ, nĩ ũndũ ũcio-rĩ, njĩra tũngĩkĩmĩmenya atĩa?”

⁶ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ njĩra, na nĩ nĩ ũhoru ũrĩa wa ma, na nĩ nĩ muoyo. Gũtirĩ mũndũ ũkinyaga kũrĩ Baba atagereire harĩ nĩ. ⁷ Korwo nĩmũũmenyete kũna, no mũmenye Baba o nake. Kuuma rĩu, nĩmũmũĩ na nĩ mũmuonete!”

⁸ Filipu akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, tuonie Baba na ithuĩ nĩtũkũiganĩra.”

⁹ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Filipu, ndũrĩ wamenya o na thootha wa gũkorwo na inyuĩ ihinda iraihu ũguo? Mũndũ ũrĩa wothe ũnyonete nĩonete Baba. Ũngĩkuaga atĩa atĩ, ‘Tuonie Baba?’ ¹⁰ Kaĩ ũtetĩkĩtie atĩ nĩ ndĩ thĩnĩ wa Baba, na atĩ Baba arĩ thĩnĩ wakwa? Ciugo iria ndĩmwĩraga ti ciakwa nĩ mwene; no Baba ũrĩa ũtũũraga thĩnĩ wakwa, nĩwe ũraruta wĩra wake. ¹¹ Njĩtĩkĩai rĩrĩa nguuga atĩ ndĩ thĩnĩ wa Baba, nake Baba arĩ thĩnĩ wakwa; kana mũgũĩtĩkie nĩ ũndũ wa ũira wa ciana iria ningaga. ¹² Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ ũrĩa wothe ũnjĩtĩkĩtie, nĩarĩkaga maũndũ marĩa njĩkaga. Na nĩageeka o na maũndũ manene kũrĩ macio, tondũ ndrĩrathĩ kũrĩ Baba. ¹³ Na ũrĩa wothe mũkahooya, nĩngawĩka thĩnĩ wa rĩtwa rĩakwa, nĩgeetha Mũrĩũ arehere Baba rĩrĩ. ¹⁴ Mwahooya ũndũ o wothe thĩnĩ wa rĩtwa rĩakwa, nĩndĩrĩwĩkaga.

Jesũ Kwĩranĩra Roho Mũtheru

¹⁵ “Angĩkorwo nĩmũnyendete, nĩmũrĩathĩkagĩra ũrĩa ndĩmwathĩte. ¹⁶ Na nĩ nĩngahooya Baba, nake nĩakamũhe Mũteithia ũngĩ aikarage na inyuĩ nginya tene, ¹⁷ nake nĩwe Roho ũrĩa wa ma. Nao andũ a gũkũ thĩ matĩngĩmwĩtĩkĩra tondũ matĩmuonaga na matĩmũĩ. No inyuĩ nĩmũmũĩ nĩgũkorwo atũũranagia na inyuĩ, na aikaraga thĩnĩ wanyu. ¹⁸ Ndikũmũtiga ta ciana cia ngoriai, nĩngũũka kũrĩ inyuĩ. ¹⁹ Thootha wa ihinda ũinyeni, thĩ ndĩgũcooka kũnyona, no inyuĩ nĩmũrĩnyonaga. Tondũ nĩndũũraga muoyo, o na inyuĩ nĩmũgũtũũra muoyo. ²⁰ Mũthenya ũcio nĩmũkamenya atĩ nĩ ndĩ thĩnĩ wa Baba, na inyuĩ mũrĩ thĩnĩ wakwa, na nĩ ndĩ thĩnĩ wanyu. ²¹ ũrĩa wothe ũiguaga maathani wakwa na akamaathĩkĩra, ũcio nĩwe ũnyendete. Nake ũcio ũnyendete nĩarĩendagwo nĩ Baba, o na nĩ nĩndĩmwendaga na ndĩionithanagĩe kũrĩ we.”

²² Nake Judasi (no ti Isikariota) akiuga atĩrĩ, “No rĩrĩ Mwathani, nĩ kĩ gĩgũtũma wĩonithanie kũrĩ ithuĩ na ti kũrĩ andũ a gũkũ thĩ?”

²³ Nake Jesũ agĩcookia atĩrĩ, “Mũndũ o wothe ũnyendete nĩarĩathĩkagĩra ũrutani wakwa. Baba nake nĩarĩmwendaga, na nĩtũrũkaga kũrĩ we tũtũũranagĩe nake. ²⁴ ũrĩa ũtanyendete ndathĩkagĩra ũrutani wakwa. Ciugo icio mũiguaga ti ciakwa nĩ mwene; nĩ cia Baba ũrĩa wandũmire.

²⁵ “Maũndũ maya mothe ndamwarĩria tũrĩ o na inyuĩ. ²⁶ No rĩrĩ, we Mũteithia, na nĩwe Roho Mũtheru, ũrĩa Baba agaatumũ thĩnĩ wa rĩtwa rĩakwa, nĩakamũruta maũndũ mothe na amũrĩrĩkanie ũrĩa wothe ndĩmwĩrite. ²⁷ Thayũ nĩguo ngũmũtigĩra; thayũ wakwa nĩguo ndaamũhe. Ndikũmũhe thayũ ta ũrĩa ũheanagwo nĩ andũ a gũkũ thĩ. Mũtigatangĩke ngoro kana mwĩtigĩre.

²⁸ “Inyuĩ nĩmwaiugĩre ngũga atĩrĩ, ‘Nĩngũthĩĩ na nĩngacooka njũke kũrĩ inyuĩ rĩngĩ.’ Angĩkorwo nĩmũnyendete-rĩ, no mũkene tondũ

ndĩrathĩĩ kũrĩ Baba, nĩgũkorwo Baba nĩ mũnene kũrĩ nĩ. ²⁹ Ndamwĩra maũndũ macio o rĩu matanekĩka nĩgeetha rĩrĩa magekĩka mũgeetĩkia. ³⁰ Ndikũmwarĩria ũhoru ũyũ ihinda iraaya, nĩgũkorwo mũnene wa gũkũ thĩ nĩarooka. We ndarĩ na hinya wa kũnjatha, ³¹ no andũ a gũkũ thĩ no nginya mamenye atĩ nĩnyendete Baba, na atĩ njikaga o ũrĩa Baba anjathĩte.

“Ũkai rĩu; nĩtũthĩĩ.

15

Mũthabibũ na Honge

¹ “Nĩ nĩ nĩ mũthabibũ ũrĩa wa ma nake Baba nĩwe mũrĩmĩri. ² Rũhonge o ruothe rũrĩ thĩĩnĩ wakwa rũtaciaraaga nĩarũtemaga akarweheria. Naruo rũhonge o ruothe rũrĩa rũciaraga nĩarũceehaga nĩguo rũciare maciaro maingĩ makĩria. ³ Inyuĩ o na rĩu mũrĩ atheru nĩ ũndũ wa ũhoru ũrĩa ndĩmũheete. ⁴ Ikaragai thĩĩnĩ wakwa na nĩ nĩndĩrĩkaraga thĩĩnĩ wanyu. Gũtirĩ rũhonge rũngĩciara maciaro rũrĩ rwiki; no nginya rũikare thĩĩnĩ wa mũthabibũ. O na inyuĩ mũtingĩciara maciaro mũtangĩkara thĩĩnĩ wakwa.

⁵ “Nĩ nĩ mũthabibũ, na inyuĩ mũrĩ honge. Mũndũ angĩkara thĩĩnĩ wakwa na nĩ njikare thĩĩnĩ wake, nĩarĩciaraga maciaro maingĩ; tondũ mũtarĩ hamwe na nĩ mũtirĩ ũndũ mũngĩhota gwĩka. ⁶ Mũndũ o wothe angĩaga gũikara thĩĩnĩ wakwa-rĩ, atarĩ o ta rũhonge rũrĩa rũteagwo rũkooma; honge icio nĩkũnganio ciũnganagio, igaikio mwaki-inĩ ikahĩa. ⁷ Mũngĩkara thĩĩnĩ wakwa, nacio ciugo ciakwa ciikare thĩĩnĩ wanyu, hooyai o kĩrĩa gĩothe mũngĩenda, na nĩmũkũheo kĩo. ⁸ ũndũ ũrĩa ũngĩgocithia Baba nĩ atĩ, mũciarage maciaro maingĩ nĩguo mwĩonanie mũrĩ arutwo akwa.

⁹ “O ta ũrĩa Baba anyendete, ũguo noguo na nĩ ndĩmwendete. Rĩu-rĩ, ikaragai o wendo-inĩ wakwa. ¹⁰ Mũngĩathĩkĩra maathani makwarĩ, nĩmũrĩkaraga wendo-inĩ wakwa o ta ũrĩa nĩ njathĩkĩre maathani ma Baba na ngaikara wendo-inĩ wake. ¹¹ Ndamwĩra maũndũ macio nĩguo gĩkeno gĩakwa kĩgĩe thĩĩnĩ wanyu, nakĩo gĩkeno kĩanyu gĩkinyanire. ¹² Rĩathani rĩakwa nĩ rĩrĩ: Endanagai inyuĩ ene, o ta ũrĩa nĩ ndĩmwendete. ¹³ Gũtirĩ mũndũ ũrĩ wendo mũnene kũrĩ ũyũ, atĩ mũndũ no arute muoyo wake nĩ ũndũ wa arata ake. ¹⁴ Inyuĩ mũrĩ arata akwa, mũngĩka ũrĩa ndĩmwathĩte. ¹⁵ Ndigũcooka kũmwĩta ndungata, tondũ ndungata ndĩmenyaga ũrĩa mũmĩathi areeka; no inyuĩ ndĩmwĩthĩte arata nĩgũkorwo maũndũ marĩa mothe ndĩrutĩte kuuma kũrĩ Baba nĩndĩmũmenyithĩte. ¹⁶ Ti inyuĩ mwathuurire, no nĩ nĩ ndamũthuurire, na ngĩmwamũra mũthĩĩ mũgaciare maciaro, namo maciaro macio matũũre. Nake Baba nĩakamũhe kĩrĩa gĩothe mũkahooya thĩĩnĩ wa rĩtwa rĩakwa. ¹⁷ Rĩrĩ nĩrĩo rĩathani rĩakwa: Endanagai.

Andũ a Thĩ Gũthũũra Arutwo

¹⁸ “Andũ a thĩ mangĩmũthũũra, menyai atĩ nĩ nĩ maambire gũthũũra. ¹⁹ Korwo mũrĩ a gũkũ thĩ, andũ a thĩ no mamwende ta mũrĩ ao. No rĩrĩ, inyuĩ mũtirĩ a gũkũ thĩ, no nĩndĩmũthuurĩte kuuma kũrĩ andũ a thĩ. Nĩkĩo andũ a thĩ mamũthũũre. ²⁰ Ririkanai ũhoru ũrĩa ndamwĩrĩre atĩrĩ, ‘Gũtirĩ ndungata nene gũkĩra mũmĩathi.’ Angĩkorwo nĩ nĩmanyariirire, o na inyuĩ nĩmakamũnyarira. Angĩkorwo nĩmathĩkĩre ũrutani wakwa o na

wanyu nĩmakawathĩkĩra. ²¹ Nao makaamwĩka ũguo nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa, nĩgũkorwo matiũĩ ũria wandũmire.

²² “Korwo ndiokire ngĩmahe ũhoro, matingĩamenyire nĩ ehia. No rĩu matirĩ na kũgwartio nĩ ũndũ wa mehia ma. ²³ Mũndũ ũria ũthũũrite, nĩathũũire Baba o nake. ²⁴ Korwo ndĩkĩte gatagati-inĩ kao maũndũ marĩa matarĩ mekwo nĩ mũndũ ũngĩ matingĩamenyire nĩ ehia. No rĩu nĩmonete ciama ici, no no maathũire na magathũũra Baba. ²⁵ No nĩgeetha kũhingio ũria kwandĩkĩtwo Watho-inĩ wao atĩrĩ, ‘Nĩmathũũrire hatarĩ gĩtũmi.’

²⁶ “Hĩndĩ ĩria Mũteithia agooka, ũria ngaamũtũmĩra kuuma kũrĩ Baba, na nĩwe Roho wa ma ũria uumaga kũrĩ Baba, we nĩakaheana ũira wakwa. ²⁷ Na o na inyuĩ no nginya mũkaaruta ũira, tondũ mũtũũrite na nĩĩ kuuma o kiambĩrĩria.

16

¹ “Ndamwĩra maũndũ macio mothe nĩgeetha mũtikanae gũtiganĩria wĩtikio. ² Nĩmakamũingata thunagogi-inĩ; na ũhoro wa ma nĩ atĩ, kũrĩ hĩndĩ ĩgũũka rĩria mũndũ o wothe ũkaamũũraga ageciiragia atĩ nĩ Ngai arutungatĩra. ³ Mageekaga maũndũ macio nĩ ũndũ matĩmenyete Baba o na kana makaamenya. ⁴ Ndamwĩra maũndũ macio nĩgeetha hĩndĩ ĩyo yakinya mũkaaririkana atĩ nĩndamwĩrite. Ndiamwĩrire maũndũ macio kĩambĩrĩria-inĩ tondũ ndaarĩ hamwe na inyuĩ.

Wĩra wa Roho Mũtheru

⁵ “Rĩu nĩngũthĩĩ kũrĩ ũria wandũmire. No gũtirĩ o na ũmwe wanyu ũranjũũria atĩrĩ, ‘Ūrathĩĩ kũ?’ ⁶ Mwaiyũrwo nĩ kĩeha nĩ tondũ nĩndamwĩra maũndũ macio. ⁷ No ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩ kwagĩrĩre nĩ thĩĩ nĩ ũndũ wanyu. Tondũ ndaaga gũthĩĩ, Mũteithia ndagooka kũrĩ inyuĩ. No ndaathĩĩ, nĩngamũtũma oke kũrĩ inyuĩ. ⁸ Nake oka, nĩakaiguithia andũ a gũkũ thĩ ũria mahĩtĩtie ũhoro-inĩ wa mehia, na ũhoro-inĩ wa ũthingu, o na ũhoro-inĩ wa ciira: ⁹ Nĩmahĩtĩtie ũhoro-inĩ wa mehia, nĩgũkorwo andũ matinjĩtikĩtie; ¹⁰ nĩmahĩtĩtie ũhoro-inĩ wa ũthingu, nĩgũkorwo ndĩrathĩĩ kũrĩ Baba kũria mũtangĩcooka kũnyona; ¹¹ na nĩmahĩtĩtie ũhoro-inĩ wa ciira tondũ mũnene wa gũkũ thĩ nĩarĩkĩtie gũtũĩrwo ciira.

¹² “Ndĩ na maũndũ mangĩ maingĩ ma kũmwĩra, makĩria ya marĩa mũngĩhota kũmĩrĩria rĩu. ¹³ No rĩrĩ, Roho Mũtheru ũcio wa ma oka, nĩakamũtongoria ũhoro-inĩ ũria wa ma wothe. Ndakaaragia ũhoro wake mwene; akaaragia ũhoro wa maũndũ marĩa aigũite, ningĩ nĩakamwĩra ũhoro wa maũndũ marĩa magooka thuutha. ¹⁴ Nĩakangoocithia nĩgũkorwo nĩakamũmenyithia ũhoro wakwa ũria arutĩte kuuma kũrĩ nĩ. ¹⁵ Maũndũ mothe ma Baba nĩ makwa. Nĩkĩo ndamwĩra atĩ Roho nĩakamũmenyithia ũhoro wakwa ũria arutĩte kuuma kũrĩ nĩ, mũũmenye.

¹⁶ “Thuutha wa kahinda kanini mũtikũnyona rĩngĩ na ningĩ thuutha wa kahinda kanini nĩmũkũnyona.”

Kĩeha kĩa Arutwo nĩ Gĩgũtuĩka Gĩkeno

¹⁷ Amwe a arutwo ake makũũrania atĩrĩ, “Arenda kuuga atĩa rĩrĩa aroiga atĩ, ‘Thuutha wa kahinda kanini mũtikũnyona rĩngĩ na ningĩ atĩ thuutha wa kahinda kanini nĩmũkũnyona’, ningĩ atĩ ‘Tondũ ndĩrathĩĩ kũrĩ Baba?’ ” ¹⁸ Magĩthĩĩ na mbere kũũrania atĩrĩ, “Arenda kuuga atĩa rĩrĩa aroiga atĩ, ‘Kahinda kanini?’ Ithũĩ tũtiramenya ũria aroiga.”

¹⁹ Nake Jesũ akĩona atĩ nĩmendaga kũmũũria ũhoru ũcio, nĩ ũndũ ũcio akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ kũũrania mũrorania ũrĩa ngwendaga kuuga rĩrĩa njugire atĩ ‘Thuutha wa kahinda kanini nĩmũkũnyona?’” ²⁰ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũkaarĩra na mũcakaerĩ rĩrĩa andũ a thĩ marakena. Inyuĩ mũkanyĩitwo nĩ kĩahe, no kĩahe, kĩanyu nĩgĩkagarũrũka gĩtuĩke gĩkeno. ²¹ Mũndũ-wanja agĩciara nĩakoragwo na ruo tondũ hĩndĩ yake nĩ nginyu; no aarĩkia gũciara kaana, akariganĩrwo nĩ ruo nĩ ũndũ wa gũkena nĩgũkorwo kaana nĩ gaaciario gũkũ thĩ. ²² O na inyuĩ noguo: Rĩu nĩ ihinda rĩanyu rĩa kĩahe, no nĩngamuona rĩngĩ na nĩmũgakena, na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũkaamũtunya gĩkeno kĩu. ²³ Mũthenya ũcio wakinya mũtigacooka kũnjũũria ũndũ o na ũrĩkũ. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, Baba nĩakamũhe kĩrĩa gĩothe mũkaahooya thĩnĩ wa rĩitwa rĩakwa. ²⁴ Nginyagia rĩu mũtirĩ mwahooya ũndũ thĩnĩ wa rĩitwa rĩakwa. Hooyai na nĩmũkũheo, nĩguo gĩkeno kĩanyu gĩkinyanĩre.

²⁵ “O na gũtuĩka ngoretwo ngĩaria na ngerekano-rĩ, hĩndĩ nĩroka rĩrĩa itagacooka kũmwarĩria na njĩra iyo, no ngaamwĩraga ũhoru wa Baba itekũhithĩrĩra. ²⁶ Mũthenya ũcio nĩmũkahooyaga thĩnĩ wa rĩitwa rĩakwa. Ndiroiga atĩ nĩngahooyaga Baba ithenya rĩanyu. ²⁷ No rĩrĩ, Baba we mwene nĩamwendete, nĩgũkorwo inyuĩ nĩmũnyendete, na nĩmũwĩtikĩtie atĩ ndoimire kũrĩ Ngai. ²⁸ Nĩ ndoimire kũrĩ Baba, ngĩũka gũkũ thĩ; na rĩu nĩnguuma gũkũ thĩ, njooke kũrĩ Baba.”

²⁹ Hĩndĩ iyo arutwo a Jesũ makiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩuratũhe ũhoru wega, ũtekwaria na ngerekano. ³⁰ Rĩu nĩtwamenya atĩ wee nĩũũĩ maũndũ mothe, na atĩ o na ndũbataire mũndũ o na ũrĩkũ akũũrie ciũria. ũhoru ũcio nĩwatũma twĩtikie atĩ woimĩte kũrĩ Ngai.”

³¹ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Rĩu nĩmwetĩkia! ³² No hĩndĩ nĩroka, na nĩnginyu, rĩrĩa mũkahurunjũka, o mũndũ athĩ gwake mũciĩ. Mũkaandiga ndĩ nyiki, no ndirĩ nyiki, nĩgũkorwo Baba arĩ hamwe na nĩ.

³³ “Ndamwĩra maũndũ macio nĩgeetha mũgĩe na thayũ thĩnĩ wakwa. Gũkũ thĩ nĩmũrĩonaga thĩina. No ũmĩrĩria! Nĩ nĩndooretie thĩ.”

17

Jesũ Kwĩhoera

¹ Jesũ aarĩkia kuuga maũndũ macio, agĩtiira maitho akĩroro na igũrũ, akĩhooya, akiuga atĩrĩ:

“Baba hĩndĩ nĩ nginyu. Goocithia Mũrũguo, nĩguo nake Mũrũguo akũgocithie. ² Nĩgũkorwo nĩmũheete ũhoti wa gwatha andũ othe, nĩguo arĩa othe ũmũheete amahe muoyo wa tene na tene. ³ Na rĩu ũyũ nĩguo muoyo wa tene na tene: Atĩ makũmenye, o Wee Ngai ũrĩa wa ma, na mamenye Jesũ Kristũ, ũrĩa ũtũmĩte. ⁴ Nĩngũgocithĩtie gũkũ thĩ na ũndũ wa kũrĩkia wĩra ũrĩa waheire ndute. ⁵ Na rĩu Baba, ngocithia ndĩ mbere yaku na riiri ũrĩa ndaarĩ nago hamwe nawe o mbere thĩ itaanagia.

Jesũ Kũhoera Arutwo ake

⁶ “Nĩnguũrĩrie andũ arĩa waheire gũkũ thĩ rĩitwa rĩaku. Acio maarĩ aku; nawe ũkĩhe o, nao nĩmathĩkĩire kiugo gĩaku. ⁷ Na rĩu nĩmamenyete atĩ indo iria ciothe ũheete ciũmĩte kũrĩ wee. ⁸ Nĩgũkorwo nĩndamaheire ciugo iria waheire, nao magĩciĩtikĩra. Nĩmamenyire

hatari njanja ati ndoimire kuri wee, na magitiikia ati wee nwe wandumire. ⁹ Acio no ndirahoera. Ndirahoera andu a guku thi, no ndirahoera aria uheete, nigukorwo ni aku. ¹⁰ Kiria giothe ndi nako ni giaku, na kiria giothe uri nako ni giakwa. Naguo ugooci niuukite kuri ni ni undu wao. ¹¹ Ndiguikara guku thi ringi, no-o mari o guku thi, na ni ndiroka kuri wee. Baba Mutheru, magiti na uhoti wa ritwa riaku, ritwa rira waheire, nigeetha matuike umwe o ta uria ithu tiri umwe. ¹² Rira ndiraari nao, nindiramagitigira na ngamamenyerera na ritwa ru waheire. Gutiri o na umwe urite o tige uria wathiriwo kwanango nigo Maandiko mahingio.

¹³ "Ru ndiroka kuri wee, no maundu maya ndiroiga ndi o guku thi, nigo maiyurwo ni gikeno giakwa kuri gikinyaniru kuna thini wao. ¹⁴ Nindimaheete kiugo giaku, nao andu a guku thi makamathura, nigukorwo o ti a guku thi ringi, o ta uria ni itari wa guku thi. ¹⁵ Ihooya riakwa ti umarute guku thi, no ni ati umagitigire kuuma kuri uria muru. ¹⁶ O ti a guku thi, o ta uria o na ni itari waku. ¹⁷ Maamure, umatherie na uhoru uria wa ma; uhoru waku nigo uhoru wa ma. ¹⁸ O ta uria wandumire guku thi, na ni nogo ndamafuma kuri andu a guku thi. ¹⁹ Nditheretie ni undu wao, nigo o nao matherio kuna ni uhoru uria wa ma.

Jesu Kehoera Etikia othe

²⁰ "Ningi to aya oiki ndirahoera. Ndirahoera o na aria ang'i makaanjitikia ni undu wa ndumiri ya aya, ²¹ nigo othe matuike mwa Baba, o ta uria we uri thini wakwa na ni ndi thini waku. O nao maroga thini witu nigeetha andu a guku thi metikie ati nwe undumite. ²² Nindimaheete riiri uria waheire, nigo matuike umwe o ta uria ithu tiri umwe, ²³ ni ndi thini wao, nawe uri thini wakwa. Marotika umwe kuna, nigeetha andu a guku thi mamenye ati nwe wandumire, na ati numendete o ta uria unyendete.

²⁴ "Baba, ngwenda aria uheete makorwo na ni haria ndi na mone riiri wakwa, riiri uria uheete ni undu niwanyendete thi itanombwo.

²⁵ "Baba Muthingu, o na gutuika andu a guku thi matikuuri, ni ningui, nao ni mo ati nwe undumite. ²⁶ Ningumenyithanitie kuri o, na ningukiriria gukumenyithania, nigeetha wendani uria unyendete nago uikarage thini wao na nigo o na ni mwene ngoragwo thini wao."

18

Jesu Kunyitwo

¹ Jesu aaria kuhoya, agithi ari na arutwo ake, makiringa mukuru wa Karui ga Kidironi. Muri mo ucio ungi ni haari na mugunda wa mitamaiyu, agitoonya ho na arutwo ake.

² Na riri, Judasi, uria wamukunyanire, noo handu hau, ni undu Jesu nacementagira ho kaingi na arutwo ake. ³ Ni undu ucio Judasi agithi hau mugunda-ini ucio, atongoretie mbutu ya thigari na anene amwe kuuma kuri athinjiri-Ngai aria anene na Afarisai. Nao nimakuute icinga, na matawa, na indo cia mbaara.

⁴ Nake Jesu ni undu niamenyaga maundu maria mothe maakirie kumukora-ri, akumira akimooria atiri, "Nuu muracaria?"

⁵ Nao makimucokeria atiri, "Ni Jesu wa Nazarethi."

Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Niī nī niī we.” (Nake Judasi ūcio wamūkunyañire aarūngīi hau hamwe nao.) ⁶ Rīrīa Jesū aameerire atīrī, “Niī nī niī we,” magīcooka na thuutha makīgūa thī.

⁷ O rīngī Jesū akīmooria atīrī, “Nūū mūracara?”

Nao makīmūcookeria atīrī, “Nī Jesū wa Nazarethi.”

⁸ Jesū akīmacookeria atīrī, “Ndamwīra atī nī niī we. Akorwo nī niī mūracara-rī, rekei andū aya mathiī.” ⁹ Gwekīkire ūguo nīgeetha ūhorō ūrīa aarītie ūhinge, rīrīa oigire atīrī, “Andū arīa waheire gūtīrī o na ūmwe wao ndeete.”

¹⁰ Hīndī ūyo Simoni Petero, tondū aarī na rūhiū rwa njora, akīrūcomora na agītīnia gūtū kwa ūrīo kwa ndungata ya mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene. (Ndungata ūyo yetagwo Maliku.)

¹¹ Nake Jesū agīatha Petero atīrī, “Cookia rūhiū rwaku rwa njora! Gīkombe kīrīa Baba aaheete-rī, nīngwaga gūkīnyūira?”

Jesū Gūtwarwo kwa Anasi

¹² Nayo mbūtū ūyo ya thigari na mūnene wayo, hamwe na anene acio a Ayahudi makīnyīta Jesū. Makīmuoha na ¹³ makīamba kūmūtwaro kwa Anasi, ūrīa warī mūthoniwe wa Kaiafa, ūrīa warī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene mwaka ūcio. ¹⁴ Kaiafa nīwe wataarīte Ayahudi atī no gūkorwo arī wega mūdū ūmwe akuire andū othe.

Petero Gūkaana Jesū Ihinda rīa Mbere

¹⁵ Simoni Petero marī na mūrutwo ūngī makīrūmīrīra Jesū. Na tondū mūrutwo ūcio nīoio nī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, agītwarana na Jesū kūu nja ya mūthīnjīri-Ngai ūcio mūnene. ¹⁶ No Petero agītīgwo etereire hau nja ya kīhingo. Nake mūrutwo ūcio ūngī, woio nī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, agīcooka, akīaria na mūrīrītu ūrīa warī kīhingo-inī agītoonyia Petero.

¹⁷ Nake mūrīrītu ūcio warī kīhingo-inī akīūria Petero atīrī, “Kaī wee ūrī ūmwe wa arutwo a mūdū ūyū?”

Nake agīcookia agīkiuga atīrī, “Aca, ndirī ūmwe wao.”

¹⁸ Na rīrī, ndungata na thigari ciarūgamīte irigīciīrie mwaki ūrīa ciakītie ikīwota, tondū kwarī na heho. Petero o nake aarūgamīte hamwe nao agīota mwaki.

Mūthīnjīri-Ngai ūrīa Mūnene kūūria Jesū Ciūria

¹⁹ Ihinda-inī o rīu, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene oragia Jesū ūhorō wa arutwo ake na ūhorō wa ūrutani wake.

²⁰ Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Niī njarīrie andū othe a thī itarī ūndū ngūhitha, na ngarutana hīndī ciothe thunagogi-inī o na hekarū-inī, kūrīa Ayahudi othe macemanagia. Ndirī ūndū njaragia na hītho.

²¹ Ūranjūria ūguo nīkī? Ūrīa arīa mananjigua ngīaria. Ti-itherū nīmoī ūrīa ndanoiga.”

²² Rīrīa Jesū oigire ūguo, ūmwe wa thigari iria ciarī hau akīmūgūtha rūhī, akīmūūria atīrī, “Ūguo nīguo ūgūcookeria mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene?”

²³ Nake Jesū akīmūwīra atīrī, “Angīkorwo nīndoiga ūūru-rī, heana ūira wa ūūru ūcio. No angīkorwo ndaaria ūhorō wa ma-rī, wangūthīra kī?”

²⁴ Nake Anasi akīmūneana atwarwo arī o muohe kūrī Kaiafa mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene.

Petero Gūkaana Jesū rīa Keerī na rīa Gatatū

²⁵ O hĩndĩ iyo Simoni Petero arũgamĩte agĩota mwaki, akĩũrio atĩrĩ, “Kaĩ wee ũrĩ ũmwe wa arutwo a mũndũ ũyũ?”

Nake agĩkaana, akiuga atĩrĩ, “Aca, ndirĩ ũmwe wao!”

²⁶ Ndungata ĩmwe ya mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, na yari ya mbarĩ ya mũndũ ũria Petero aatinĩtie gĩtũ, ikĩmũũria atĩrĩ, “Na githĩ nĩ ndirakuonire mũrĩ nake hau mũgũnda-inĩ wa mũtamaiyũ?” ²⁷ O rĩngĩ Petero agĩkaana, na o hĩndĩ iyo ngũkũ ĩgĩkũga.

Jesũ Mbere ya Pilato

²⁸ Nĩngĩ Ayahudi makĩruta Jesũ gwa Kaiafa makĩmũtwara gũikaro-inĩ kĩa Barũthi wa Kĩroma. Hĩndĩ iyo kwarĩ rũciinĩ tene, na nĩgeetha matikag-watwo nĩ thaahu, Ayahudi matiatoonyire gũikaro kũ; nĩ ũndũ nĩmendaga mahote kũria gĩathĩ kĩa Bathaka. ²⁹ Nĩ ũndũ ũcio Pilato akiuma akĩmakora kũu nja akĩmooria atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ mũramũthitangĩra kĩ?”

³⁰ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Atangĩrĩ muuni watho-rĩ, tũtingĩmũrehe kũrĩ we.”

³¹ Nake Pilato akĩmeera atĩrĩ, “Kĩmuoei inyuĩ ene mũkamũciirithie kũringana na watho wanyu.”

Nao Ayahudi makĩregana na ũhoro ũcio, makiuga atĩrĩ, “Ithuĩ tũtirĩ na rũũtha rwa kũũraga mũndũ o na ũ.” ³² Maũndũ maya mekĩkire nĩgeetha ciugo iria Jesũ aarĩtie akionania mũthemba wa gĩkuũ kĩria agaakua ihingio.

³³ Pilato agĩcooka agĩtoonya gũikaro kũu kĩa Barũthi, agĩta Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe mũthamaki wa Ayahudi?”

³⁴ Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ūcio nĩ woni waku, kana nĩ andũ makwĩrite ũhoro wakwa?”

³⁵ Nake Pilato akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩkĩrĩ Mũyahudi? Andũ anyu na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene nĩo makũneanĩte kũrĩ nĩ. Nĩ atĩa wikĩte?”

³⁶ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūthamaki wakwa ti wa gũkũ thĩ. Korwo nĩ ũguo-rĩ, ndungata ciakwa nicingĩndũĩrĩre ndikanyĩtwo nĩ Ayahudi. No ũthamaki wakwa nĩ wa kuuma kũndũ kũngĩ.”

³⁷ Nake Pilato akĩmũcookeria atĩrĩ, “nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, wee ũkĩrĩ Mũthamaki!”

Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩwaria ma kuuga atĩ nĩ ndĩ Mũthamaki. Ma nĩ atĩrĩ, gĩtũmi gĩkĩ nĩkĩo gĩatũmire njarwo, na nĩkĩo ndokire gũkũ thĩ atĩ nyumbũrage ũhoro ũria wa ma. Mũndũ o wothe ũrĩ mwena wa ũhoro wa ma nĩathikagĩrĩria.”

³⁸ Nake Pilato akĩmũũria atĩrĩ, “Ūhoro wa ma nĩ ũrĩkũ?” Aarĩkia kũũria ũguo akiuma nja o rĩngĩ agĩthĩ kũrĩ Ayahudi akĩmeera atĩrĩ, “Ndirona gĩtũmi gĩa kũmũthitangĩra. ³⁹ No nĩngĩ nĩ mũtugo wanyu hĩndĩ ya Bathaka ndĩmuohorere mũndũ ũmwe. Nĩmũkwenda ndĩmuohorere mũthamaki wa Ayahudi?”

⁴⁰ Nao makĩanĩrĩra, magĩcookia atĩrĩ, “Aca, tũtikwenda ũcio! Tuo-horere Baraba!” Na rĩrĩ, Baraba ũcio aarĩ mũtunyani.

19

Jesũ Gũtũrwo kwambwo Mũti-Igũrũ

¹ Hĩndĩ iyo Pilato akĩoya Jesũ, akĩmũhũũrithia iboko. ² Nacio thi-gari igĩtuma thũmbĩ ya mũigua, ikĩmwĩkĩra mũtwe, na ikĩmũhumba kanjũ ya rangi wa ndathi, ³ igathiaga harĩ we o ihinda kwa ihinda, ikamũnyũrũragia ikiugaga atĩrĩ, “Ngeithi, mũthamaki wa Ayahudi!” Nacio ikamũgũthaga ũthĩũ na hĩ.

⁴ O rĩngĩ Pilato akiuma nja, akĩra Ayahudi atĩrĩ, “Ta onei ngũmũruta nja ndĩmũrehe kũrĩ inyuĩ, nĩguo mũmenye atĩ niĩ ndionete ũndũ o na ũrĩkũ angĩthitangĩrwo.” ⁵ Rĩrĩa Jesũ oimire nja ekĩrĩte thũmbĩ iyo ya mũigua na ehumbĩte kanjũ iyo ya rangi wa ndathi-rĩ, Pilato akĩmeera atĩrĩ, “Mũndũ nĩ ũyũ!”

⁶ Rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa anene o na atongoria a Ayahudi maamuonire, makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Mwambithie mũtĩ-igũrũ! Mwambithie mũtĩ-igũrũ!”

No Pilato akĩmacookeria atĩrĩ, “Muoei mũmwambe mũtĩ igũrũ arĩ inyuĩ. Ha ũhoro wakwa, ndirona ũndũ o na ũrĩkũ angĩthitangĩrwo.”

⁷ Nao Ayahudi makiuga magwatĩrie atĩrĩ, “Ithuĩ nĩtũrĩ watho; na kũringana na watho ũcio no nginya akue, tondũ nietuĩte Mũrũ wa Ngai.”

⁸ Rĩrĩa Pilato aiguire ũguo, agĩtigĩra mũno makĩria, ⁹ agĩcooka thĩnĩ wa nyũmba iyo ya ũthamaki. Ningĩ akĩũria Jesũ atĩrĩ, “Wee-rĩ, uumĩte kũ?” Nowe Jesũ ndaigana kũmũcookeria. ¹⁰ Pilato akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ ũkũrega kũnjarĩria? Kaĩ ũtooĩ ndĩ na ũhoti wa gũkuohorithia, kana wa gũkwambithia mũtĩ igũrũ?”

¹¹ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee ndũngĩrĩ na ũhoti igũrũ rĩakwa korwo ndũheetwo guo kuuma igũrũ. Nĩ ũndũ ũcio ũria ũũneanire kũrĩwe nĩwe ũrĩ na mehia marĩa manene.”

¹² Kuuma hĩndĩ iyo, Pilato akĩgeria kuohora Jesũ, no Ayahudi magĩthĩĩ na mbere kwanĩrĩra atĩrĩ, “Ũngĩrekereria mũndũ ũyũ, wee ndũrĩ mũrata wa Kaisari. Mũndũ o wotho wĩtuaga mũthamaki nĩamenete Kaisari.”

¹³ Rĩrĩa Pilato aiguire ũguo-rĩ, akiumia Jesũ nja, na agĩkarĩra gĩtĩ kĩa mũtuanĩri ciira handũ hoĩkaine ta “Harĩa-haare-Mahiga” (na heetagwo na Kĩhibirania Gabatha). ¹⁴ Kwarĩ mũthenya wa Ihaarĩria rĩa Kiumia gĩa Giathĩ kĩa Bathaka; na kwarĩ ta thaa thita.

Nake Pilato akĩra Ayahudi atĩrĩ, “Ũyũ mũthamaki wanyu.”

¹⁵ No-o makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mweherie! Mweherie! Mwambithie mũtĩ-igũrũ!”

Nake Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nyambithie Mũthamaki wanyu?”

Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene magĩcookia atĩrĩ, “Ithuĩ tũtĩrĩ mũthamaki ũngĩ tiga Kaisari.”

¹⁶ Mũthia-inĩ Pilato akĩmũneana kũrĩ o nĩguo akambwo mũtĩ-igũrũ.

Jesũ Kwambwo Mũtĩ-Igũrũ

Nacio thigari ikĩnyiita Jesũ. ¹⁷ Na ekuũire mũtharaba wake agĩthĩĩ nginya harĩa heetagwo “Ha Ihĩndĩ rĩa Mũtwe” (na no ho hetagwo na Kĩhibirania, Gologotha.) ¹⁸ Hau nĩho maamwambire, na hamwe nake makĩamba andũ angĩ eerĩ, ũmwe mwena ũmwe na ũcio ũngĩ mwena ũcio ũngĩ; nake Jesũ arĩ gatagatĩ.

¹⁹ Nake Pilato akiandĩkithia kĩbaũ na gĩkĩhũũrĩrwo mũtharaba-inĩ. Nakĩo kĩandĩkĩtwo atĩrĩ, JESŪ WA NAZARETHI, MŪTHAMAKI WA AYAHUDI. ²⁰ Nao Ayahudi aingĩ magĩthoma maandĩko macio, nĩgũkorwo handũ harĩa Jesũ aambũirwo haarĩ hakuhi na itũũra rĩu inene, nakĩo kĩbaũ kĩu kĩandĩkĩtwo na Kĩhibirania, na Kĩlatini, na Kĩyunani.* ²¹ Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene a Ayahudi makĩra Pilato atĩrĩ, “Tiga kwandĩka ‘Mũthamaki wa Ayahudi’, no andĩka atĩ mũndũ ũyũ nĩ kuuga oigire atĩ nĩwe mũthamaki wa Ayahudi.”

²² Nake Pilato akĩmacookeria atĩrĩ, “Ũguo ndandĩka nĩndandĩka.”

* **19:20** Rũthiomi rwa Asuriata rwarĩ rũmwe rwa thiomĩ iria Ayahudi maaragia, na Kĩhibirania, na Kĩlatini, o hamwe na Kĩyunani.

²³ Rĩria thigari ciarĩkirie kwamba Jesũ, ikĩoya nguo ciake, igĩciyayania maita mana, o mũndũ yake, no kanjũ yatigarire. Nguo iyo ndĩarĩ na rĩtumo, yatumĩtwo kuuma igũrũ nginya thĩ ĩrĩ o taama ũmwe.

²⁴ Nacio ikĩĩrana atĩrĩ, “Nĩtũtugei kũmĩtarũra; rekei tũmĩcuukĩre mĩtĩ nĩguo tũmenye ũria ũgũthĩ nayo.”

Gwekĩkire ũguo nĩguo Maandĩko mahinge marĩa moigĩte atĩrĩ,
 “Maagayanire nguo ciakwa,
 na magĩcuukĩra kanjũ yakwa mĩtĩ.”

Ūguo nĩguo thigari ciekire.

²⁵ Hakuhĩ na mũtharaba wa Jesũ nĩho nyina aarũgamĩte, na mwarĩ wa nyina na nyina, na Mariamu mũtumia wa Kiliopa, na Mariamu Mũmagidali. ²⁶ Rĩria Jesũ onire nyina na mũrutwo ũria endete marũngĩ hakuhi nake, akiĩra nyina atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ, ũcio mũrũguo,” ²⁷ agĩcooka akiĩra mũrutwo ũcio atĩrĩ, “Ūcio maitũguo.” Kuuma hĩndĩ iyo mũrutwo ũcio akiĩra nyina wa Jesũ, agĩthĩ gũtũũra mũciĩ kwa mũrutwo ũcio.

Gũkua kwa Jesũ

²⁸ Thuutha ũcio, Jesũ amenya atĩ maũndũ mothe nĩmathira, na nĩguo Maandĩko mahinge, akiuga atĩrĩ, “Nĩnyootĩ.” ²⁹ Hau nĩ haarĩ na cuba yarĩ na thiki, nĩ ũndũ ũcio thigari igĩtobokia thibũnji ho, igĩcooka igĩthecerera thibũnji iyo rũthanju-inĩ rwa mũthobi, ikĩmĩtwarĩrĩa kanua-inĩ ka Jesũ.

³⁰ Hĩndĩ ĩria Jesũ aamĩkundire, akiuga atĩrĩ, “Ūhoru nĩwathira.” Na oiga ũguo, akĩnamia mũtwe, agĩtuĩkana.

³¹ Na rĩrĩ, kwarĩ mũthenya wa Ihaarĩria wa Ayahudi, nĩguo marokere Thabatũ ya mwanya. Na tondũ Ayahudi matiendaga mũrĩ iyo itigwo mũtharaba-inĩ hĩndĩ ya Thabatũ, makĩũria Pilato aathane atĩ andũ acio maambĩtwo moinwo magũrũ, na mũrĩ yao ĩcuurũrio. ³² Nĩ ũndũ ũcio thigari igĩthĩ ikiuna magũrũ ma mũndũ wa mbere ũria mambanĩrio na Jesũ na igĩcooka ikiuna ma ũcio ũngĩ. ³³ No rĩria maakinyire harĩ Jesũ na makĩona atĩ nĩarĩkĩtie gũkua, makĩaga kuuna magũrũ make. ³⁴ Handũ ha ũguo-rĩ, mũthigari ũmwe agĩtheeca Jesũ mbaru na itimũ, na o rĩmwe hakiura thakame na maaĩ. ³⁵ Nake mũndũ ũria wonire maũndũ macio nĩarũtite ũira, nago ũira wake nĩ wa ma. We nĩooĩ atĩ aaragia ũhoru wa ma, na oimbũraga nĩgeetha o na inyuĩ mwĩtĩkie. ³⁶ Namo maũndũ macio meekĩkire nĩgeetha Maandĩko mahinge marĩa moigĩte atĩrĩ, “Gũtirĩ ihĩndĩ o na rĩmwe rĩake rĩkoinwo.” ³⁷ O na ningĩ no harĩ Maandĩko mangĩ moigĩte atĩrĩ, “Makeerorera mũndũ ũria maathecire.”

Gũthikwo kwa Jesũ

³⁸ Thuutha ũcio, Jusufu wa Arimathea akĩhooya Pilato mwĩrĩ wa Jesũ. Na rĩrĩ, Jusufu aarĩ mũrutwo wa Jesũ, no amũrĩmagĩrĩa na hito tondũ wa gwĩtigĩra Ayahudi. Nake Pilato akĩmũhe rũtha, nake agĩthĩ agĩkuua mwĩrĩ ũcio. ³⁹ Maathire na Nikodemo, ũria wathĩite kũrĩ Jesũ ũtukũ. Nikodemo agĩtwara mũtukanio wa manemane na thubiri ingĩkinya o ta ratiri mĩrongo mũgwanja na ithano. ⁴⁰ Nao eerĩ makĩoya mwĩrĩ wa Jesũ, makĩwoha na mataama ma gatani hamwe na mũtukanio iyo mĩnungi wega, kũringana na mũtugo ya Ayahudi ya gũthikana. ⁴¹ Hau Jesũ aambĩrwo nĩ haarĩ na mũgũnda, na thĩnĩ wa mũgũnda ũcio nĩ kwarĩ na mbĩrĩa njerũ, ĩria ĩtakoretwo ĩgĩtwo mwĩrĩ wa mũndũ o na ũmwe. ⁴² Tondũ kwarĩ mũthenya wa Ihaarĩria wa Ayahudi nĩguo

marokere Thabatũ, na ningĩ nĩ ùndũ mbĩrĩra iyo yarĩ o hakuhĩ-rĩ, makĩga Jesũ ho.

20

Mbĩrĩra Theri

¹ Na rĩrĩ, mũthenya wa mbere wa kwambĩrĩria kiumia rũciinĩ tene, kũrĩ o na nduma, Mariamu Mũmagidali niathiire mbĩrĩra-inĩ na akĩona ihiga rĩrĩa rĩarĩ mũromo-inĩ rĩrĩ rĩeherie. ² Nĩ ùndũ ùcio agĩthĩ ateng'ere te kũrĩ Simoni Petero na mũrutwo ùrĩa ùngĩ, ùrĩa Jesũ endete, akĩmeera atĩrĩ, "Nĩmarutĩte Mwathani mbĩrĩra-inĩ, na tũtũũ harĩa mamũigĩte!"

³ Nĩ ùndũ ùcio Petero na mũrutwo ùcio ùngĩ makĩumagara marorete mbĩrĩra-inĩ. ⁴ Marĩ o eerĩ magĩteng'era, no mũrutwo ùcio ùngĩ agĩkĩria Petero ihenya, agĩkinya mbĩrĩra-inĩ mbere. ⁵ Akĩnamĩrĩra, na akĩrora thĩinĩ, akĩona mataama ma gatani marĩ maige thĩ, no ndaatoonyire. ⁶ Nake Simoni Petero, ùrĩa warĩ thuutha wake, agĩkinya na agĩtoonya mbĩrĩra thĩinĩ. Akĩona mataama ma gatani maigĩtwo hau, ⁷ o hamwe na gĩtambaya kĩrĩa Jesũ ohetwo mũtwe agĩthikwo. Nakĩo gĩakũnjĩtwo gĩkaigwo kĩrĩ giiki, gĩtarĩ hamwe na mataama macio ma gatani. ⁸ Thuutha ùcio mũrutwo ùcio ùngĩ, ùrĩa wakinyĩte mbĩrĩra-inĩ mbere, o nake agĩtoonya thĩinĩ. Akĩona na agĩtĩkia. ⁹ (Nĩgũkorwo nginyagia hĩndĩ iyo matiakoretwo mataũkĩrwo nĩ Maandĩko atĩ Jesũ nĩarĩ ariũke kuuma kũrĩ arĩa akuũ.)

Jesũ Kuumĩrĩra Mariamu Mũmagidali

¹⁰ Arutwo acio magĩcooka makĩnũka kwao, ¹¹ no Mariamu akĩrũgama hau nja ya mbĩrĩra akĩrĩraga. O akĩrĩraga-rĩ, akĩnamĩrĩra, akĩrora mbĩrĩra thĩinĩ, ¹² akĩona araike eerĩ marĩ na nguo njerũ, maikarĩte thĩ harĩa mwĩrĩ wa Jesũ waigĩtwo, ùmwe agaikara mũtwe-inĩ nake ùcio ùngĩ agaikara magũrũ-inĩ.

¹³ Nao makĩmũũria atĩrĩ, "Mũtumia ùyũ, nĩ kĩĩ kĩrakũrĩria?"

Nake akĩmacookeria atĩrĩ, "Nĩ ùndũ nĩmeheretie Mwathani wakwa mbĩrĩra-inĩ, na ndiũũ harĩa mamũigĩte." ¹⁴ O hĩndĩ iyo akĩhũgũra, akĩona Jesũ arũgamĩte hau, no ndaigana kũmenya atĩ aarĩ Jesũ.

¹⁵ Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, "Mũtumia ùyũ, nĩ kĩĩ kĩrakũrĩria? Nũũ ùracaria?"

Mariamu agĩĩciiria atĩ ùcio aarĩ mũrĩmi wa mũgũnda, akĩmwĩra atĩrĩ, "Mũthuuri ùyũ, akorwo nĩwe ùmweheretie njĩra harĩa ùmũigĩte nĩguo thĩ ngamuoe."

¹⁶ Nake Jesũ akĩmwĩta, "Mariamu!"

Nake akĩhũgũra akĩmwĩtika na Kĩhibirania atĩrĩ, "Raboni!" (naguo nĩ kuuga Mũrutani).

¹⁷ Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, "Ndũkae kũnyiita, nĩ ùndũ ndĩrĩ ndĩrambata thĩ kũrĩ Baba! No rĩrĩ, thĩ kũrĩ arutwo akwa, ùmeere atĩrĩ, 'Nĩndĩracooka thĩ kũrĩ Baba, na nowe lthe wanyu, njooke kũrĩ Ngai wakwa, na nowe Ngai wanyu.'"

¹⁸ Mariamu Mũmagidali agĩthĩ kũrĩ arutwo, akĩmatwarĩra ùhoru, akĩmeera atĩrĩ, "Nĩnyonete Mwathani!" Na akĩmeera atĩ nĩwe wamwĩrĩte maũndũ macio.

Jesũ Kuumĩrĩra Arutwo Ake

¹⁹ Hwaĩ-inĩ wa mũthenya o ùcio wa mbere wa kwambĩrĩria kiumia, rĩrĩa arutwo maarĩ hamwe, na mũrango ĩrĩ mũhinge nĩ ùndũ wa gwĩtĩgĩra Ayahudi, Jesũ agĩũka akĩrũgama gatagatĩ-inĩ kao, akĩmeera atĩrĩ, "Gĩai na

thayū!” ²⁰ Aarīkia kuuga ūguo akīmoonīa moko make na mbaru ciake. Nao arutwo makīyūrwo nī gīkeno nī ūndū wa kuona Mwathani.

²¹ Na o rīngī Jesū akīmeera atīrī, “Gīai na thayū! O ta ūrīa Baba aandūmire, noguo o na nī ndamūtūma.” ²² Na oiga ūguo, akīmahuhrīria mīhūmū yake, akīmeera atīrī, “Amūkīrai Roho Mūtheru. ²³ Arīa othe mwarekera mehīa mao, nīmarīrekaḡīrwo, na arīa othe mūtārīrekaḡīra, matīrīrekaḡīrwo.”

Jesū Kuumīrīra Toma

²⁴ Na rīrī, Toma (ūrīa wetagwo Wa-mahatha), ūmwe wa arīa ikūmi na eerī, ndaarī hamwe na arutwo rīrīa Jesū okire. ²⁵ Tondū ūcio arutwo arīa angī makīmwīra atīrī, “Nītuonete Mwathani.”

Nowe akīmeera atīrī, “Itoonete irema cia mīcumarī moko-inī make, na ndoonyie kīara ḡiakwa hau irema-inī cia mīcumarī, na njooke ndoonyie guoko mbaru-inī ciake, ndingītīkia ūhoru ūcio.”

²⁶ Thuutha wa kiumia kīmwe, arutwo ake maarī kūu nyūmba rīngī, na Toma aarī hamwe nao. O na ḡūtuika mīrango yarī mīhinge-rī, Jesū aḡūka, akīrūgama gatagatī-inī kao, akiuga atīrī, “Gīai na thayū!” ²⁷ Aḡīcooka akīra Toma atīrī, “Toonyia kīara ḡaku haha; rora moko makwa. Tambūrūkia guoko gwaku ūḡūkie mbaru-inī ciakwa. Tiga kūḡīa na nganja, itīkia.”

²⁸ Nake Toma akīmwīra atīrī, “Mwathani wakwa na Ngai wakwa!”

²⁹ Nake Jesū akīmwīra atīrī, “Wetīkia tondū nīwanyona. Kūrathimwo nī arīa metīkagia matonete.”

³⁰ Jesū nīaringire cīama ingī nyingī akīonagwo nī arutwo ake, iria itaandīkitwo lbuku-inī rīrī. ³¹ No rīrī, ici ciandīkitwo nīgeetha mwītīkie atī Jesū nīwe Kristū, Mūrū wa Ngai, na atī na ūndū wa ḡwītīkia mūḡīe na muoyo thīnī wa rītwa rīake.

21

Jesū Kūringa Kīama ḡīa Kūḡwatīa Thamakī

¹ Thuutha ūcio Jesū nīacookire akīmīrīra arutwo ake iria-inī rīa Tiberia. Ūū nīguo kwahaanire: ² Simoni Petero, na Toma (ūrīa wetagwo Wa-mahatha), na Nathanieli wa kuuma Kana ya Galilī, na arīū a Zebedi, o na arutwo angī eerī maarī hamwe. ³ Simoni Petero akīmeera atīrī, “Nī ndathī ḡētega thamakī.” Nao makīmūcookeria atīrī, “Tūḡūthī nawe.” Nī ūndū ūcio makīmagara, magītoonya marikabu, no ūtukū ūcio matīrī kindū maḡwatīrie.

⁴ Rūciinī tene, Jesū akīrūgama hūḡūrūrū-inī cia iria, no arutwo matiamenyaga atī nī Jesū.

⁵ Nake akīmeeta akīmooria atīrī, “Arata akwa, nīmūḡwatītīe thamakī?” Nao magīcookia makiuga atīrī, “Aca.”

⁶ Nake akīmeera atīrī, “Ikīai wabu mwena wa ūrīo wa marikabu na nīmūkūḡwatīa.” Rīrīa meekire ūguo, makīremwo nī kūḡuucia wabu ūcio nī ūrīa thamakī icio ciarī nyingī.

⁷ Nake mūrutwo ūrīa Jesū eendete akīra Petero atīrī, “Nī Mwathani!” Na rīrīa Simoni Petero aḡuire mūrutwo ūcio aamwīra atī, “Nī Mwathani”, akīioha nguo yake ya igūrū (tondū nīamīrutīte), na akīrūga maaī-inī.

⁸ Nao arutwo acio angī makīmūrūmīrīra na marikabu maguucītīe wabu ūiyūrīte thamakī tondū matiarī haraaya, maarī ta itīna rīa makīnya igana rīmwe kuuma hūḡūrūrū-inī. ⁹ Maarīkia kuumīria marikabu, makīona mwakī wa makara wakītīo hau, na thamakī irī njīkīre riiko, na mūḡate.

¹⁰ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Rehei thamaki imwe cia iria mwaḡwatia.”

¹¹ Nake Simoni Petero akĩhaica marikabu akĩḡuucia wabu ũcio nginya hũḡurũrũ-inĩ. Naguo waiyũrite thamaki iria nene, 153, no o na iri nyingĩ ũguo, wabu ũcio ndwatuĩkire. ¹² Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ūkai mwĩḡagũre.” Hatirĩ o na ũmwe wa arutwo acio wamũiririe atĩrĩ, “Nĩwe ũ?” Nĩmamenyire atĩ nĩ Mwathani. ¹³ Nake Jesũ agĩthĩ, akĩoya mũgate akĩmahe, agĩcooka akĩmahe thamaki o nacio. ¹⁴ Rĩrĩ nĩrĩo rĩarĩ ihinda rĩa gatatũ rĩa Jesũ kuumĩrĩra arutwo ake thuutha wa kũriũka kuuma kũrĩ arĩa akuũ.

Jesũ Ġũcookia Petero

¹⁵ Nao maarĩkia kũrĩa, Jesũ akĩũria Simoni Petero atĩrĩ, “Simoni mũrũ wa Jona, na ma ti-itherũ nĩnyendete ḡũkĩra aya?”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ĩ Mwathani, wee nĩũũ atĩ nĩngwendete.”

Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Heaga tũḡondu twakwa ḡĩa kũrĩa.”

¹⁶ Nĩngĩ Jesũ akĩmũria atĩrĩ, “Simoni mũrũ wa Jona, ti-itherũ nĩnyendete?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩ Mwathani, wee nĩũũ atĩ nĩngwendete.”

Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩithagia ng’onde ciakwa.”

¹⁷ Agĩcooka akĩmũria hĩndĩ ya gatatũ atĩrĩ, “Simoni mũrũ wa Jona, nĩnyendete?”

Nake Petero akĩḡua ũru ngoro nĩ ũndũ wa ũrĩa Jesũ aamũiririe hĩndĩ ya gatatũ atĩrĩ, “Nĩnyendete?” Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, wee nĩũũ maũndũ mothe; wee nĩũũ atĩ nĩngwendete.”

Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Heaga ng’onde ciakwa ḡĩa kũrĩa.”

¹⁸ “Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, rĩrĩa warĩ mwĩthĩ nĩwehumbaga nguo, ũgathĩ kũrĩa ũkwenda; no rĩrĩa ũgaakũra, nĩũgatambũrũkia moko, nake mũndũ ũngĩ nĩagakũhumba nguo, acooke agũtware kũrĩa ũtekwenḡa ḡũthĩ.”

¹⁹ Jesũ oĩḡire ũguo nĩḡeetha onanie ḡĩkuũ kĩrĩa Petero agaakua, agoocithie Ngai. Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩra!”

²⁰ Nake Petero eehũḡura akĩona mũrutwo ũrĩa Jesũ endete amarũmĩrĩre. (Ūcio nĩ ũrĩa wetiranĩtie na Jesũ rĩrĩa marĩaga irio cia hwaĩ-inĩ, na nowe wamũirĩtie atĩrĩ, “Mwathani, nũũ ũcio ũḡũḡũkunyaĩra?”) ²¹ Na rĩrĩa Petero aamuonire-rĩ, akĩũria atĩrĩ, “Mwathani, nake mũndũ ũyũ ũhoru wake nĩ atĩa?”

²² Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Inḡienda atũũre muoyo nginya rĩrĩa ngacooka-rĩ, ũcio ũkĩrĩ ũhoru waku? Wee no nginya ũnũmĩrĩre.” ²³ Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, mũhuhu ũkĩhunja thĩnĩ wa arĩ na aarĩ a Ithe witũ ḡũkĩrwo atĩ mũrutwo ũcio ndagakua. No Jesũ ndoĩḡite atĩ ndagakua; ũrĩa oĩḡite no atĩ, “Inḡienda atũũre muoyo nginya rĩrĩa ngacooka-rĩ, ũcio ũkĩrĩ ũhoru waku?”

²⁴ Mũrutwo ũcio nĩwe ũrĩ na ũira wa maũndũ maya mothe, na nowe ũmaandĩkite. Na ithũ nĩtũũ atĩ ũira wake nĩ wa ma.

²⁵ Jesũ nĩekire maũndũ mangĩ maĩngĩ. Korwo mothe nĩmandĩkirwo-rĩ, ngwĩgereria atĩ o na thĩ yothe ndĩngũganĩra mabuku marĩa mangĩandĩkwo.

ATŪMWO

Jesũ Kuoywo Athĩ Igũrũ

¹ Thĩinĩ wa ibuku riakwa rĩa mbere, wee Theofilo-rĩ, nĩndakwandĩkiire maĩndũ mothe marĩa Jesũ aambĩrĩrie gwĩka na kũrutana ² nginya mũthenya ũrĩa oirwo agĩtarwo igũrũ thuutha wa kũhe atũmwo arĩa aathuurĩte mawatho na ũndũ wa Roho Mũtheru. ³ Thuutha wa kũnyariĩrĩka gwake, akĩonania kũrĩ andũ acio na akĩheana imenyithia nyingĩ cia kuonania atĩ aarĩ muoyo. Nĩamoimĩrĩre ihinda rĩa mũthenya mĩrongo ĩna, na akĩaria ũhoru ũkonĩĩ ũthamaki wa Ngai. ⁴ Hĩndĩ ĩmwe, rĩrĩa aarĩanaagĩra nao, nĩamathire, akĩmeera atĩrĩ: “Mũtikoime Jerusalemu, no etererai kĩheo kĩrĩa Ithe witũ ecranĩire, o kĩrĩa inyuĩ mwanaigua ngĩaria ũhoru wakĩo. ⁵ Nĩgũkorwo Johana aabatithanagia na maai, no inyuĩ mũrĩbatithio na Roho Mũtheru mũthenya mũngĩ ĩtaanathira.”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa maagomanire hamwe makĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, ihinda rĩrĩ nĩrĩo ũgũcookeria andũ a Isiraeli ũthamaki wao?”

⁷ Nake akĩmeera atĩrĩ: “Ti ũhoru wanyu kũmenya ciathĩ o na kana mahinda marĩa Ithe witũ atuĩte na ũhoti wake mwene. ⁸ No nĩmũrĩtheo hinya rĩrĩa Roho Mũtheru arĩũka igũrũ rĩanyu; na inyuĩ nĩmũgatuĩka aira akwa thĩinĩ wa Jerusalemu, na Judea guothe, na Samaria, na nginya ituri ciothe cia thĩ.”

⁹ Aarĩkia kuuga ũguo, akĩoywo na igũrũ o meroreire, narĩo itu rĩkĩmũhumbĩra magĩtiga kũmuona rĩngĩ.

¹⁰ O hĩndĩ ĩyo maikarĩte macũthĩrĩrie mũno akĩambata matu-inĩ-rĩ, o rĩmwe andũ eerĩ mehumbĩte nguo njerũ makĩrũgama o hau maarĩ.

¹¹ Makĩmooria atĩrĩ, “Andũ aya a Galili,* mũrũgamĩte haha mũcũthĩrĩrie igũrũ nĩkĩ? Jesũ o ro ũcio, ũria wehero harĩ inyuĩ aatarwo igũrũ-rĩ, agaacooka o ro ũguo mwamuona agĩthĩ.”

Mathia Gũthuurwo Acooke Ithenya rĩa Judasi

¹² Hĩndĩ ĩyo magĩcooka Jerusalemu moimĩte Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ,† mũigana wa rũgendo rũrĩa rũngĩathĩirwo mũthenya wa Thabatũ kuuma itũura inene. ¹³ Rĩrĩa maakinyire, makĩambata nyũmba ya igũrũ ĩrĩa maikaraga. Nao andũ arĩa maarĩ ho maarĩ Petero, na Johana, na Jakubu na Anderega; Filipu na Toma, na Baritholomayo na Mathayo; Jakubu mũrũ wa Alufayo, na Simoni Mũzelote, na Judasi mũrũ wa Jakubu. ¹⁴ Othe makĩnyĩtanĩra hamwe, makĩrũmanĩrĩria kũhooya, hamwe na atumia, na Mariamu nyina wa Jesũ, o na arĩu a nyina na Jesũ.

¹⁵ Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio Petero akĩrũgama gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa meetũkĩtie (gĩkundi kĩa andũ ta igana rĩa mĩrongo ĩrĩ), ¹⁶ akiuga atĩrĩ, “Arĩu na aarĩ a Ithe witũ, Maandiko no nginya mangĩahingire marĩa Roho Mũtheru aaririe tene na kanua ka Daudi ũhoru ũkonĩĩ Judasi, ũrĩa watongoririe andũ arĩa maanyiitire Jesũ. ¹⁷ Aarĩ ũmwe witũ na nĩagwatanagĩra na ithuĩ ũtungata-inĩ ũyũ.”

* **1:11** Arutwo a Jesũ othe moimĩte Galili tiga o Judasi, no hĩndĩ ĩno nĩeyũragĩte. † **1:12** Kĩrĩma gĩkĩ kĩarĩ gatagatĩ ka Jerusalemu na Bethania. Ayahudi matietĩkĩrĩtio gũthĩĩ rũgendo rũraihu mũthenya wa Thabatũ.

18 (Judasi nīagūrire gīthaka na kīheo kīrīa aamūkīrire nī ūndū wa waganu wake. Nake akīgūa gīthaka-inī kīu na mūnduru, nayo nda yake igītathūka, namo mara mothe makiuma. 19 Andū othe a kūu Jerusalemu makīgua ūhorō ūcio, na nī ūndū ūcio magīta gīthaka kīu na rūthiomi rwao Ekiladama, ūguo nī kuuga, Gīthaka kīa Thakame.)

20 “Nīgūkorwo nī kwandīkītwo Ibuku-inī rīa Thaburi atīrī,
 “Mūciī wake ūrokira ihoorū;
 kūroaga mūndū wa gūtūūra kuo,
 ningī gūkaandīkwo atīrī,
 “Ūtongoria wake ūrooywo nī mūndū ūngī.”

21 Nī ūndū ūcio nī kwagīrīire gūthuurwo mūndū ūmwe kuuma kūrī andū arīa makoretwo marī hamwe na ithuī ihinda rīothe rīrīa Mwathani Jesū aaceeraga na ithuī, 22 kwambīrīria hīndī ya ūbatithio wa Johana nginya hīndī irīa Jesū oirwo akīambata akīehera harī ithuī. Nīgūkorwo mūndū ūmwe wa aya no nginya atuīke mūira hamwe na ithuī ūhorō-inī wa kūriūka gwake.”

23 Nī ūndū ūcio makīrūgamia andū eerī, Jusufu ūrīa wetagwo Barasaba‡ (na no oikaine ta Jusito), na Mathia. 24 Magīcooka makīhooya makiuga atīrī, “Mwathani, wee nīūū ngoro ya mūndū wothe. Tuonie nūw wa aya eerī ūthuurīte 25 nīguo oe ūtungata ūyū wa gūtūika mūtūmwō, ūrīa Judasi aatigire nīguo athī kūrīa kūrī gwake.” 26 Magīcooka magīcuuka mīti, nago mūti ūkīgwīra Mathia; nī ūndū ūcio akīongererwo harī atūmwō acio ikūmi na ūmwe.

2

Roho Mūtheru Gūka Hīndī ya Bendegothito

1 Hīndī irīa mūthenya wa Bendegothito* wakinyire-rī, acio othe magīkorwo maarī handū hamwe. 2 Na o rīmwe mūgambo ta wa rūhuho rūnene rūkūhurutana na hinya ūgīka kuuma igūrū, ūkīyūra nyūmba yothe irīa maaikarīte. 3 Makīona kīndū gīatarī ta nīnīmī cia mwaki irīa ciagayūkanīte igīkara igūrū rīa mūndū o mūndū. 4 Othe makīyūrio Roho Mūtheru na makīambīrīria kwaria na thīomi ingī o ta ūrīa Roho aamahothirīe.

5 Na rīrī, kūu Jerusalemu nī gwaikaraga Ayahudi etigīri Ngai kuuma ndūrīrī-inī ciothe cia thī. 6 Rīrīa maiguire mūgambo ūcio, gīkundi kīa andū gīgīcookanīrīra kīgegete, tondū o mūndū aamaiguaga makīaria na rūthiomi rwake kīūmbe. 7 Nao makīgega mūno, makīūrania atīrī, “Githī andū aya othe maraaria ti andū a Galilī? 8 Nī kīī kīratūma mūndū o mūndū witū amaigae makīaria na rūthiomi rwa kūrīa aaciārīrwo? 9 Andū a Parithi, na a Media, na a Elamu; o na andū arīa matūūruga Mesopotamia, na Judea, na Kapadokia, na Ponto, na Asia, 10 na Firigia, na Pamufilia, na Misīri, na mīena ya Libia irīa irī gūkuhī na Kurene, na ageni a kuuma Roma, 11 (Ayahudi hamwe na andū arīa meegarūrīte magatūika Ayahudi); na andū a Kirete, na a Arabia, tūramaigua makīaria na thīomi ciitū ūhorō wa magegania ma Ngai!” 12 Mamakīte na makagega makīūrania atīrī, “Ūū nī kuuga atīa?”

13 Amwe ao, o na kūrī ūguo, nīmamathirīkirie, makiuga atīrī, “Aya nīkūrīno marīitwo nī ndibeī.”

‡ 1:23 Barasaba nī kuuga “Mūrū wa Thabatū.” * 2:1 Bendegothito nī kuuga “mīrongo itano” (Alaw 23:16) tondū giathī kīu giokaga mūthenya wa mīrongo itano kuuma kiumia kīa Bathaka.

Petero Kwarîria Gikundi kîa Andû

14 Hîndî iyo Petero akîrûgama hamwe na arîa ikûmi na ùmwe, akîanîrîra na akîarîria gîkundi kîu kîa andû akîmeera atîrî, “Inyuî andû aitû Ayahudi o na inyuî inyuothe mûtûûraga Jerusalemu, rekei ndîmûtaarîrie ùhoro ùyû; thîkîrîria wega ùrîa nguuga. ¹⁵ Andû aya ti arîu, ta ùrîa mûreciiria. Rîu nî thaa ithatû tu cia rûciini! ¹⁶ Aca gûtitarîrî ta ùguo, ùhoro ùyû nîguo warîtio nî mûnabîi Joeli, akiuga atîrî:

17 “ ‘Ngai ekuuga atîrî, matukû-inî ma kûrigîrîria nîngaitîrîria andû othe Roho wakwa.

Ariû na aarî anyu nîmakarathaga mohoro,
Aanake anyu nîmakonaga cioneki,
nao athuuri anyu marootage irooto.

18 O na ningî nîngaitîrîria ndungata ciakwa
cia arûme na cia andû-a-nja Roho wakwa matukû-inî macio,
nacio nîkarathaga mohoro.

19 Nîngonania morirû kûu igûrû matu-inî,
na nyonanie ciama gûkû thî,
cia thakame, na cia mwakî, na cia ndogo îkwambata.

20 Riûa nîrîkagarûrwo rîtuîke nduma,
naguo mweri ùtuîke ta thakame,
mbere ya mûthenya ùcio mûnene wa Mwathani ùrîa ùrî riiri
gûkinya.

21 Na nîgûgakinya atîrî, atî mûndû wotho ùgaakaîra
rîitwa rîa Mwathani nîakahonokio.’

22 “Inyuî andû aya a Isiraeli, thîkîrîria ùhoro ùyû: Jesû wa Nazarethi aarî mûndû waheanîtwo nî Ngai kûrî inyuî na ùndû wa ciama, na morirû, na cionereria, iria Ngai aaringire gatagatî-inî kanyu agereire harî we, o ta ùrîa inyuî ene mûûî. ²³ Mûndû ùyû aaneanirwo moko-inî manyu, kûringana na ùrîa Ngai aatuîte na ùrîa aamenyete o mbere; na inyuî, mûteithîrîrio nî andû arîa aaganu, mûkîmûûraga na nîjira ya kûmwambithia mûtharaba-inî. ²⁴ No Ngai akîmûriûkia kuuma kûrî arîa akuû, akîmuohora ruo-inî rwa gîkuû, tondû gûtingîahotekire atûûre anyiitîtwo nîkîo. ²⁵ Tondû Daudi oigire atîrî ùhoro wake:

“ ‘Nîndonaga Mwathani arî mbere yakwa hîndî ciothe.

Tondû arî guoko-inî gwakwa kwa ùrîo-rî,
ndîngîenyenyeka.

26 Nî ùndû ùcio ngoro yakwa nînjanjamûku, naruo rûrîmî rwakwa
rûgakena;

o naguo mwîrî wakwa nîgûtûûra ùrî na mwîhoko,

27 tondû ndûkandiganîria mbîrîra-inî,
o na kana ùreke ùrîa waku Mûtheru abuthe.

28 Nîûûmenyithîtie nîjira cia muoyo;
nîûkanjyûria gîkeno ndî harîa ùrî.’

29 “Ariû na aarî a Ithe witû, no ndîmwîre ndî na ùûmîrîru atî ithe
witû Daudi nîakuire na agîthikwo, na mbîrîra yake îrî o gûkû nginya
ùmûthî ùyû. ³⁰ Nowe aarî mûnabîi na nîamenyete atî Ngai nîamwîrîre na
mwîhîtwa atî nîagaikarîria ùmwe wa rûciaro rwake gîtî gîake kîa ùnene.

31 Nî ùndû nîamenyete ùhoro ùcio mbere, nîaririe ùhoro wa kûriûka gwa
Kristû, atî ndaatiganîrio mbîrîra-inî, o na kana mwîrî wake ùkîbutha.

32 Ngai niariûkîtie Jesû ùcio, na ithuî ithuothe tûrî aira a ùhoro ùcio.

33 Kuona atî nîatûûgîrîtio guoko-inî kwa ùrîo kwa Ngai, na nîamûkîrîre
kîranîro kîa Roho Mûtheru kuuma kûrî Ithe, nake nîatûitîrîrie Roho ta

ũrĩa mũrona rĩu na mũkaigua. ³⁴ Nĩgũkorwo Daudi ndaambatire agĩthĩ igũrũ, no nĩoigire atĩrĩ,

“Mwathani nĩeerire Mwathani wakwa atĩrĩ:

“Ikara guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo,

³⁵ o nginya rĩrĩa ngaatua thũ ciaku gaturwa ka makinya maku.”

³⁶ “Nĩ ũndũ ũcio andũ othe a Isiraeli nĩmamenye atĩrĩ: Ngai nĩ atuĩte Jesũ, o ũcio mwambire, Mwathani na Kristũ.”

³⁷ Rĩrĩa andũ maiguire ũhoru ũcio, ũkĩmatheeca ngoro, makĩũria Petero na atũmwo acio angĩ atĩrĩ, “Ariũ a Baba, twagĩrĩrwo nĩ gwĩka atĩa?”

³⁸ Nake Petero akĩmacookeria atĩrĩ, “Mwĩreire na mũbatithio mũndũ o mũndũ thĩnĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ Kristũ, nĩguo mũrekerwo mehĩa manyu. Na inyuĩ nĩ mũkwamũkĩra kĩheo kĩa Roho Mũtheru. ³⁹ Kĩĩranĩro gĩkĩ nĩ kĩanyu na ciana cianyu, na andũ arĩa othe marĩ kũraya, na andũ arĩa othe Mwathani Ngai witũ ageeta moke harĩ we.”

⁴⁰ Akĩmataara na ciugo ingĩ nyingĩ, akĩmakaanagia; na akĩmathaitha, akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩhonokiei kuuma kũrĩ rũciaro rũrũ ruogomu.”

⁴¹ Andũ arĩa meetĩkĩrĩre ndũmĩrĩri yake makĩbatithio, na mũthenya ũcio makĩongerereka andũ ta ngiri ithatũ.

Ngwatanĩro ya Andũ arĩa Metĩkĩtie

⁴² Nao nĩmerutĩire kũgwatĩria ũrutani wa atũmwo, na ngwatanĩro-inĩ, na ũhoru-inĩ wa kwenyũrana mũgate, na kũhooya. ⁴³ Andũ othe makĩyũrwo nĩ guoya, nao atũmwo magũka morirũ maingĩ, na makĩringa ciana. ⁴⁴ Andũ arĩa othe meetĩkĩtie maarĩ hamwe, na nĩmagwatanagĩra indo ciothe. ⁴⁵ Makĩendia ithaka ciao na indo ciao, makaheaga mũndũ o wothe kũringana na bata wake. ⁴⁶ O mũthenya nĩmagomanaga hekarũ-inĩ. Nĩmenyũraga mũgate marĩ mĩciĩ-inĩ yao, na makarĩĩanĩra marĩ na gĩkeno, na marĩ na ngoro theru, ⁴⁷ makagoocaga Ngai, na magetĩkĩrĩka kũrĩ andũ othe. Nake Mwathani nĩongagĩrĩra thiritũ-inĩ yao andũ arĩa maahonokaga o mũthenya.

3

Petero Kũhonia Mũndũ warĩ Mwonju

¹ Mũthenya ũmwe Petero na Johana nĩmambatire magĩthĩ hekarũ-inĩ ihinda rĩa mahooya, na kwarĩ thaa kenda cia mũthenya. ² Na rĩrĩ, mũndũ waciiritwo arĩ mwonju nĩakuuagwo agatwarwo kĩhingo-inĩ kĩa hekarũ kĩrĩa gĩetagwo Gĩthaka, akaigwo ho o mũthenya nĩguo ahooe mbeeca kũrĩ andũ arĩa maatoonyaga hekarũ. ³ Na rĩrĩa onire Petero na Johana marĩ hakuhĩ gũtoonya-rĩ, akĩmahooya mbeeca. ⁴ Nao Petero na Johana makĩmũkũrĩra maitho. Hĩndĩ ĩyo Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta tũrore!”

⁵ Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio akĩmarora, erĩgĩrĩre atĩ nĩmekũmũhe kĩndũ.

⁶ Petero agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Betha na thahabu ndirĩ nacio, no kĩria ndĩ nakĩo nĩkĩo ngũkũhe. Thĩnĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ Kristũ wa Nazarethi, ũkĩra wĩtware.” ⁷ Akĩmũnyiita guoko gwake kwa ũrĩo, akĩmũrũgama na igũrũ, na o hĩndĩ ĩyo magũrũ na thũng’wa cia mũndũ ũcio ikĩgĩa na hinya. ⁸ Nake akĩrũga na igũrũ, akĩambĩrĩria gwĩtwara. Agĩcooka agĩthĩ nao hekarũ-inĩ, etwarĩte na magũrũ, akĩrũgarũgaga na akĩgoocaga Ngai. ⁹ Rĩrĩa andũ othe monire agĩtwara na magũrũ akĩgoocaga Ngai, ¹⁰ makĩmenya atĩ nĩ mũndũ ũrĩa watũũraga aikarĩte

kĩhingo-inĩ kĩa hekarũ kĩa gĩetagwo Gĩthaka akĩhooya mbeeca. Nao makĩgega mamakĩte nĩkuona ũrĩa kwahanikĩte harĩ mũndũ ũcio.

Petero Kwarĩria Andũ arĩa Meroreire

¹¹ Mũndũ ũcio watũũrĩte ahooyaga mbeeca-rĩ, o enyiũrĩre Petero na Johana, andũ othe makĩgega na magĩũka mateng'ereite nginya hau maari, naho heetagwo Gĩthaku gĩa Solomoni. ¹² Rĩria Petero onire ũguo, akĩmeera atĩrĩ, "Andũ aya a Isiraeli, undũ ũyũ ũramũgegia nĩkĩ? Mũratũrora atĩa taarĩ hinya witũ kana ũthingu witũ watũma mũndũ ũyũ etware na magũrũ?" ¹³ Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka na Jakubu, o we Ngai wa maithe maitũ, nĩagoocithĩite ndungata yake Jesũ. Inyuĩ nĩmwamũneanire ooragwo, na mũkĩmũkaana mbere ya Pilato, o na gũtuũka nĩatuĩte itua rĩa kũmũrekereria. ¹⁴ Mwakaanire ũrĩa Mũtheru na Mũthingu mũkiuga muohorerwo mũũragani. ¹⁵ Mworagire ũrĩa mũheani wa muoyo, na Ngai nĩamũriũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ. Ithuĩ tũrĩ aira a ũhoro ũcio. ¹⁶ Nĩ undũ wa witikio thĩnĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ, mũndũ ũyũ mũrona na mũũĩ, nĩagũite na hinya. Nĩ rĩitwa rĩa Jesũ na witikio ũrĩa uumanaga nake watũma mũndũ ũyũ ahone o ta ũrĩa inyuothe mũreyonera.

¹⁷ "Na rĩrĩ, ariũ a Ithe witũ, nĩnjũũ atĩ mwekire ũguo nĩ undũ wa kũrigwo, o ta ũrĩa atongoria anyu o nao meekire. ¹⁸ No rĩrĩ, ũguo nĩguo Ngai aahingirie ũrĩa aarĩite o mbere na tũnua twa anabii othe, akiuga atĩ Kristũ wake nĩakanyariĩrika. ¹⁹ Nĩ undũ ũcio mwĩrĩre na mũgarũrũke kũrĩ Ngai, nĩgeetha mehia manyu meherio, nĩguo mũgĩe na mahinda ma kũrurumũkio moimĩte kũrĩ Mwathani, na ²⁰ nĩguo atũme Kristũ, o we ũrĩa wamũritwo nĩ undũ wanyu, nake nĩwe Jesũ. ²¹ We no nginya aikare igũrũ o nginya ihinda rĩkinye rĩa Ngai rĩa gũcookereria maundũ mothe, o ta ũrĩa eranĩre o tene na tũnua twa anabii aake atheru. ²² Nĩgũkorwo Musa oigire atĩrĩ, 'Mwathani Ngai wanyu nĩakamwarahũrĩa mũnabii o ta nĩ kuuma kũrĩ andũ anyu. Na no nginya mũgaathikĩrĩria ũrĩa wothe akaamwĩra. ²³ Na rĩrĩ, mũndũ o wothe ũrĩa ũtakamũthikĩrĩria, nĩakeherio biũ kuuma kũrĩ andũ ao.'

²⁴ "Ti-itherũ, anabii othe kuuma hĩndĩ ya Samũeli, arĩa manaaria, nĩ maaririe ũhoro wa matukũ maya. ²⁵ Na inyuĩ mũrĩ ariũ a anabii, na a kĩrĩkanĩro kĩa Ngai aarĩkanĩre na maithe manyu. Eerire Iburahĩmu atĩrĩ, 'Na nĩ undũ wa rũciaro rwaku, andũ othe a thĩ nĩmakarathimwo.' ²⁶ Rĩria Ngai aariũkirie ndungata yake, aambire kũmĩtũma kũrĩ inyuĩ nĩgeetha amũrathime na undũ wa kũgarũra o ũmwe wanyu kuuma kũrĩ mĩtũrĩre yanyu ya waganu."

4

Petero na Johana Marĩ Mbere ya Kĩama

¹ Nao athĩnjĩri-Ngai, na mũnene wa arangĩri a hekarũ, o na Asadukai magĩthĩ harĩ Petero na Johana rĩria maaraĩria andũ. ² Nĩmaiguĩte ũũru mũno tondũ atũmwo nĩmarutaga andũ na makahunjia ũhoro wa kũriũka kuuma kũrĩ arĩa akuũ thĩnĩ wa Jesũ. ³ Makĩnyiita Petero na Johana, na tondũ kwarĩ hwaĩ-inĩ, makĩmaikia njeera nginya mũthenya ũyũ ũngĩ warũmĩrĩre. ⁴ No rĩrĩ, andũ aingĩ arĩa maiguire ndũmĩrĩri ũyo nĩmetĩkirie, nago mũigana wa arũme ũkĩongerereka magĩkinya ta 5,000.

⁵ Mũthenya ũyũ ũngĩ, aathani ao na athuuri, na arutani a watho makĩgomana kũu Jerusalemu. ⁶ Nake Anasi, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa

mũnene, aarĩ ho, marĩ na Kaiafa, na Johana, na Alekisandero, na andũ arĩa angĩ maarĩ a nyũmba ya mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene. ⁷ Magĩathana atĩ Petero na Johana mareehwo mbere yao, na makĩambĩrĩria kũmooria ciũria. Makĩmooria atĩrĩ, “Mũrahotire gwĩka ũndũ ũcio na hinya ũrĩkũ, kana na rĩtwa rĩrĩkũ?”

⁸ Nake Petero, aiyũrĩtwo nĩ Roho Mũtheru, akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ aathani na athuuri a andũ! ⁹ Angĩkorwo twĩtĩtwo ũmũthĩ nĩgeetha tũtaarĩrie ũhoru wa gũko kĩa kĩa gũkiurwo mũndũ ũcio ũratũũrite arĩ mwonju, na tũũrio ũrĩa arahonirio-rĩ, ¹⁰ kĩmenyei inyuĩ, o na andũ othe a Isiraeli atĩrĩ: Mũndũ ũyũ arũngĩĩ mbere yanyu arĩ mũhonu nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩa Jesũ Kristũ wa Nazarethi, ũrĩa mwambithirie, nake Ngai akĩmũriũkia kuuma kũrĩ arĩa akuũ. ¹¹ We nĩwe

“ ihiga rĩrĩa inyuĩ aaki mwaregire,
na nĩrĩo rĩtuĩkĩte ihiga rĩrĩa inene rĩa koine.’

¹² Naguo ũhonokio ndũngĩoneka harĩ mũndũ ũngĩ o wothe, nĩ ũndũ gũtirĩ rĩtwa ringĩ gũkũ thĩ rĩheanĩtwo kũrĩ andũ ringĩtũhonokia.”

¹³ Rĩrĩa monire ũmĩrĩru wa Petero na Johana, na makĩmenya atĩ matiarĩ athomu, na atĩ maarĩ andũ o ũguo-rĩ, makĩgega na makĩmenya atĩ andũ acio maakoreetwo marĩ na Jesũ. ¹⁴ No rĩrĩ, mona mũndũ ũcio wahonetio arũgamĩte hamwe nao-rĩ, matingĩahotire kuuga ũndũ.

¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio makĩmaatha mehere Kĩama-inĩ, nao athuuri magĩciira marĩ oiki. ¹⁶ Makĩũrania atĩrĩ, “Andũ aya tũkũmeeka atĩa? Andũ othe arĩa matũũraga Jerusalemu nĩmooĩ atĩ nĩmaringĩte kĩa kĩa kĩnene na tũtingĩhota gũkaana ũhoru wakio. ¹⁷ No nĩguo tũgirie ũndũ ũyũ gũthĩ na mbere makĩria gatagatĩ-inĩ ka andũ-rĩ, no nginya tũkaanie andũ aya kwariĩria mũndũ o na ũrĩkũ na rĩtwa rĩu.”

¹⁸ Magĩcoka makĩmeeta thĩnĩ rĩngĩ na makĩmaatha atĩ matikaarie kana marutane o na atĩa na rĩtwa rĩa Jesũ. ¹⁹ No Petero na Johana makĩmacookeria atĩrĩ, “Tuai ciira inyuĩ ene kana nĩ kwagĩrĩire maitho-inĩ na Ngai tũmwathĩkĩre inyuĩ gũkĩra gwathĩkĩra Ngai. ²⁰ Nĩgũkorwo tũtingĩhota gũtiga kwaria ũrĩa tuonete na tũkaigua.”

²¹ Na thũutha wa kũmakaania, maamehĩre mũno, makĩmarekereria mathũ. Matingĩahotire gũtua ũrĩa mangĩamaherithirie, tondũ andũ othe nĩmagoocaga Ngai nĩ ũndũ wa ũrĩa gwekĩkĩte. ²² Nĩgũkorwo mũndũ ũcio wahonetio na njĩra ya kĩa aarĩ na ũkũrũ wa makĩria ma mĩaka mĩrongo ĩna.

Mahooya ma Etĩkia

²³ Na rĩrĩa Petero na Johana maarekereirio, magĩthĩ kũrĩ andũ a thiritũ yao, na makĩmeera ũrĩa wothe athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri maameerĩte. ²⁴ Rĩrĩa maiguire ũhoru ũcio, makĩanĩria marĩ ngoro ĩmwe makĩhooya Ngai, makiuga atĩrĩ, “Mwathani Jehova, nĩwe wombie igũrũ na thĩ na iria, o na indo ciothe iria irĩ kuo. ²⁵ Nawe nĩwaririe na ũndũ wa Roho Mũtheru na kanua ka ndungata yaku, o we ithe witũ Daudi, ũkiuga atĩrĩ:

“ Nĩ kũ gĩtũmaga ndũrĩrĩ irakare mũno,
na andũ mathugunde mĩbango ya tũhũ?

²⁶ Athamaki a thĩ nĩmatũite itua,
na aathani magacookania ndundu,
nĩguo mokĩrĩre Mwathani,
na mokĩrĩre ũrĩa wake Mũitĩrĩrie Maguta.’

²⁷ Ti-itherũ, Herode na Pontio Pilato nĩmoonganire hamwe na andũ-a-Ndũrĩrĩ, na andũ a Isiraeli, itũũra-inĩ rĩrĩ inene nĩguo mathugunde ũrĩa megũũkĩrĩra Jesũ ndungata yaku theru, o ũrĩa wee waitĩrĩrie maguta. ²⁸ O mекire ũrĩa hinya waku na wendi waku watuĩte o mberе atĩ nĩguo gũgaatuĩka. ²⁹ Na rĩrĩ, Mwathani, kĩone ũrĩa matwĩhĩire, na ũkĩhotithie ndungata ciaku kwaria kiugo gĩaku irĩ na ũũmĩrĩru mũingĩ. ³⁰ Tambũrũkia guoko gwaku ũhonanie, na ũringe ciama na morirũ na ũndũ wa rĩtwa rĩa Jesũ, ndungata yaku theru.”

³¹ Nao maarĩkia kũhooya, handũ hau moonganĩte hagĩthingitha. Nao othe makĩyũrwo nĩ Roho Mũtheru, makĩaria kiugo kĩa Ngai marĩ na ũcamba.

Etĩkia Kũhũthĩra Indo Ciao marĩ Hamwe

³² Nao andũ arĩa othe meetĩkĩtie maarĩ na ngoro ĩmwe na meciiria o mamwe. Gũtiarĩ mũndũ woigaga atĩ kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩa indo ciake nĩ gĩake we mwene, no maahũthagĩra indo ciothe iria maarĩ nacio hamwe. ³³ Nao atũmwo, marĩ na hinya mũingĩ, magĩthĩ na mberе kũheana ũira wa kũriũka kwa Mwathani Jesũ, na wega mũingĩ wa Ngai warĩ igũrũ rĩa. ³⁴ Gũtiarĩ andũ maagaga kĩndũ gatagatĩ-inĩ kao. Nĩgũkorwo ihinda kwa ihinda andũ arĩa maarĩ na ithaka kana nyũmba nĩmaciendagia, makarehe mbeeca icio mendetie, ³⁵ magaciiga magũrũ-inĩ ma atũmwo, nacio ikagaĩrwo mũndũ o mũndũ kũringana na bafa wake.

³⁶ Jusufu, Mũlawii wa kuma Kuporo,* ũrĩa atũmwo meetaga Baranaba (ũguo nĩ kuuga Mũrũ wa ũũmanĩrĩria), ³⁷ niendirie gĩthaka gĩake na akĩrehe mbeeca icio, agĩciiga magũrũ-inĩ ma atũmwo.

5

Anania na Safira

¹ Na rĩrĩ, mũndũ wetagwo Anania, marĩ hamwe na mũtumia wake Safira o nao nĩmendirie gĩcunjĩ gĩa gĩthaka kĩa. ² Anania agĩtigĩria mbeeca imwe, no icio ingĩ agĩcĩrehe na agĩciiga magũrũ-inĩ ma atũmwo, nake mũtumia wake Safira agĩkorwo nĩooi ũhoro ũcio wega.

³ Nowe Petero akĩmũũria atĩrĩ, “Anania, nĩ kũ ngoro yaku ĩyũrĩtwo nĩ Shaitani ũguo, agatũma ũheenie Roho Mũtheru, na ũgetigĩria mbeeca imwe cia iria wendetie gĩthaka? ⁴ Rĩrĩa ũtarakĩendetie-rĩ, githĩ gĩtirarĩ gĩaku? Na thuutha wa gũkĩendia-rĩ, githĩ mbeeca itirakĩrĩ o ciaku wĩke nacio o ũrĩa ũkwenda? ũreciiririe gwĩka ũguo nĩkĩ? Ti andũ ũheenetie, no nĩ Ngai.”

⁵ Rĩrĩa Anania aiguire ũguo-rĩ, akĩgũa thĩ na agĩkua. Nao andũ arĩa othe maiguire ũrĩa kwahaana makĩyũrwo nĩ guoya. ⁶ Nao aanake magĩũka, makĩoha mwĩrĩ wake na cuka, makĩuumia nja na makĩũthika.

⁷ Thuutha wa ta mathaa matatũ-rĩ, mũtumia wake agĩtoonya atekũmenya ũrĩa gwekĩkĩte. ⁸ Petero akĩmũũria atĩrĩ, “Ta njĩra atĩrĩ, ici nĩcio mbeeca iria wee na Anania mũrendirie gĩthaka?”

Nake mũtumia ũcio agĩcookia atĩrĩ, “Īi, nĩcio tũrendirie.”

⁹ Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kũ gĩtũmĩte mũrĩkanĩre mũgerie Roho wa Mwathani? Atĩrĩrĩ, magũrũ ma andũ arĩa maathika mũthuuriguo marĩ mũromo-inĩ, nĩmegũkuumia nja o nawe.”

* **4:36** O na gũtuĩka Alawii matietĩkĩrĩtio kũgĩa na ithaka kũ Isiraeli, matiagirĩtio kũgĩa nacio mabũrũri-inĩ mangĩ.

¹⁰ O kahinda kau akīgūa thī magūrū-inī make, agīkua. Nao aanake magitoonya, makīmūkora akuīte, makīmuoya, magīthīi, makīmūthika hakuhi na mūthuuriwe. ¹¹ Naguo kanitha wothe, hamwe na andū arīa othe maiguire maūndū macio makīnyiitwo nī guoya mūnene.

Atūmwō Kūhonia Andū aingī

¹² Na rīrī, atūmwō nīmaringire ciama nyingī, na makīonania morirū gatagatī-inī ka andū. Nao andū arīa othe metīkītie nīmagomanaga hamwe Gīthaku-inī gīa Solomoni. ¹³ Gūtīrī mūndū wacookire kūgeria gwīturanīra nao, o na gūtuika andū nīmamaheete gītīio mūno. ¹⁴ O na kūrī ūguo-rī, arūme na andū-a-nja aingī nīmetīkirie Mwathani, naguo mūigana wao ūkīongerereka. ¹⁵ Nī ūndū wa ūguo, andū nīmareehaga andū arīa arūaru nījira-inī, makamakomeria itanda na ibarī, nīguo naarī amwe ao mahutio nī kūruru gīa Petero. ¹⁶ Ningī andū aingī nīmonganaga hamwe moimīte matūūra-inī marīa maathiūrūkīirie Jerusalemu, makareehaga andū ao arīa arūaru, na arīa maanyariiragwo nī ngoma thūku, nao othe makahonio.

Atūmwō Kūnyariirwo

¹⁷ Na rīrī, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene na andū arīa othe maakoragwo nake, arīa maarī a thīritū ya Asadukai, makīyūrwo nī ūiru. ¹⁸ Makīnyiita atūmwō, makīmaikia njeera īrīa ya mūingī. ¹⁹ No ūtukū-rī, mūraika wa Mwathani akīhingūra mīrango ya njeera, na akīmoimia nja. ²⁰ Akīmeera atīrī, “Thīi mūrūgame hekarū-inī, mwīre andū ūhorō wothe wa muoyo ūyū mwerū.”

²¹ Na rīrī, ruoro rūgītema magītoonya hekarū-inī, na makīambīrīria kūruta andū o ta ūrīa meerītwo.

Rīrīa mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene na andū arīa maakoragwo nake maakinyire-rī, magīcookanīrīria Kīama, kīungano gīa athuuri othe a Isiraeli, na magītūmana njeera atūmwō magīrwo. ²² No rīrīa thigari ciakinyire njeera-rī, itiamakorire kuo. Nī ūndū ūcio, magīcookia ūhorō makīmeera atīrī, ²³ “Twakora mīrango ya njeera īrī mīhinge wega, nao arangīri marūgamīte mīrango-inī; no twamīhingūra, tūtīnakora mūndū kūu thīnī.” ²⁴ Rīrīa mūnene wa arangīri a hekarū na athīnjīri-Ngai arīa anene maiguire ūhorō ūcio makīmaka na makīrigwo nī ūrīa gūgūikara.

²⁵ Hīndī īyo hagīūka mūndū, akiuga atīrī, “Ta rorai! Andū arīa mūraikirie njeera marūgamīte hekarū-inī makīruta andū.” ²⁶ Maigua ūguo, mūnene wa arangīri a hekarū agīthīi na anene a thigari ciake na makīrehe atūmwō. Matūigana kūhūthīra hinya, tondū nīmetīgagīra andū matīkamahūre na mahiga nyuguto.

²⁷ Maarīkia kūrehe atūmwō-rī, makīmarūgamia mbere ya Kīama nīguo morio ciūria nī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene. ²⁸ Nake akīmeera atīrī, “Gīthī tūtīramūkaanīrie biū mūtīkarutane na rūtwa rīrī, no rīu mūiyūrītie Jerusalemu ūrutani wanyu, na nīmwīrutanīrie gūtūma tūcookererwo nī thakema ya mūndū ūcio.”

²⁹ Petero na atūmwō acio angī magīcookia atīrī, “Ithuī no nginya twathīkīre Ngai gūkīra gwathīkīra andū! ³⁰ Ngai wa maithe maitū nīariūkirie Jesū kuuma kūrī arīa akuū, ūrīa mworagire na ūndū wa kūmwamba mūtī-igūrū. ³¹ Ngai nīamūtūgīririe akīmūiga guoko-inī gwake kwa ūrō arī Mūthamaki na Mūhonokia nīguo Isiraeli merire na marekerwo mehīa. ³² Ithuī tūrī aira a maūndū macio, nake Roho Mūtheru, ūrīa Ngai aheete andū arīa mamwathīkagīra-rī, o nake nī mūira.”

³³ Rĩrĩa maiguire ũguo makĩrakara mũno makĩenda kũmooraga. ³⁴ No rĩrĩ, Mũfarisai wetagwo Gamalieli, mũrutani wa watho na wafũtuo nĩ andũ othe akĩrũgama Kĩama-inĩ, agĩathana atĩ andũ acio mambe moimio nja gwa kahinda kanini. ³⁵ Nake akĩra Kĩama atĩrĩ, “Andũ aya a Isiraeli, cũraniai wega ũria mũratanya gwĩka andũ aya. ³⁶ Ihinda rĩhitũku mũndũ wetagwo Theuda nĩeyumĩririe agĩtuuaga atĩ we nĩ mũndũ ma, na akĩgĩa na arũmĩrĩri ta magana mana. Nĩooragirwo, nao arũmĩrĩri aake othe makĩhurunjwo na ũhoro ũcio wothe ũgĩtuĩka wa tũhũ. ³⁷ Thuutha wake, Judasi ũria woimĩte Galili akĩyũmĩria matukũ-inĩ na kwĩyandĩkithia na agĩtongoria mbũtũ ya andũ nĩguo makararie watho. O nake akĩũragwo, na arũmĩrĩri aake othe makĩhurunjwo. ³⁸ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, igũrũ rĩkonĩĩ ũhoro ũyũ ngũmũtaara atĩrĩ, tiganai na andũ aya! Marekeei mathĩ! Nĩ ũndũ angĩkorwo muoroto kana ciĩko ciao ciumanĩte na ũmũndũ-rĩ, mũndũ ũcio nĩũgũthira. ³⁹ No angĩkorwo ũndũ ũyũ uumanĩte na Ngai, mũtingĩhota kũgĩrĩrĩa andũ aya; mũgwĩkora mũkihũũrana na Ngai.”

⁴⁰ Nao magĩtikania na mĩario yake. Nao magĩta atümwo matoonye makĩmahũũrithia iboko.* Magĩcooka makĩmaatha matikaarie thĩnĩ wa rĩtwa rĩa Jesũ, magĩcooka makĩmarekereria mathĩ.

⁴¹ Nao atümwo makiuma Kĩama-inĩ makenete tondũ wa ũria maatũtuo aagĩrũu a gũconorithio nĩ ũndũ wa Rĩtwa rĩu. ⁴² Mũthenya o mũthenya, marĩ hekarũ-inĩ o na marĩ mĩciũ-inĩ, matiigana gũtiga kũrutana na kũhunja ũhoro ũcio mwega atĩ Jesũ nĩwe Kristũ.

6

Andũ Mũgwanja Gũthuurwo

¹ Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio rĩrĩa mũigana wa arutwo wongererekagarĩ, Ayahudi amwe arĩa maaciarĩrwo kwa Ayunani nĩmatetirie Ayahudi a Kĩhibirania tondũ atumia ao a ndigwa matiagayagĩrwo irio rĩrĩa ikũgayanwo o mũthenya. ² Nĩ ũndũ ũcio, atümwo acio ikũmi na eerĩ magĩcookanĩrĩa arutwo othe hamwe na makĩmeera atĩrĩ, “Gũtiagĩrĩre tũtiganĩrie ũtungata wa kiugo kĩa Ngai nĩguo tũtungatage metha-inĩ. ³ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, thuurai andũ mũgwanja kuuma gatagatĩ-inĩ kanyu, andũ arĩa moĩkaine atĩ nĩ maiyũrĩtuo nĩ Roho, o na ũũgĩ, na nĩtũkũmehokera wĩra ũcio, ⁴ na ithuĩ tũrũmbũiyie ũhoro wa mahooya na ũtungata wa kiugo.”

⁵ ũndũ ũcio moigire nĩwakenirie gĩkundi kũu gĩothe. Nao magĩthuuru Stefano, mũndũ waiyũrĩtuo nĩ wĩtikio na Roho Mũtheru, na Filipu, na Porokoro, na Nikanora, na Timoni, na Paramena, na Nikola, mũndũ wa kuuma Antiokia ũria wagarũrũkĩte agatuĩka Mũyahudi. ⁶ Makĩneana andũ acio kũrĩ atümwo, nao atümwo makĩmahoaera na makĩmaigĩrĩa moko.

⁷ Nĩ ũndũ ũcio kiugo kĩa Ngai gĩkĩhunja. Mũigana wa arutwo kũu Jerusalemũ ũkĩongerereka mũno, nakĩo gĩkundi kĩnene kĩa athĩnjĩri-Ngai gĩgĩathĩkĩra ũhoro wa wĩtikio.

Stefano Kũnyĩtuo

⁸ Na rĩrĩ, Stefano, mũndũ waiyũrĩtuo nĩ wega wa Ngai na ũhoti, nĩekire morĩrũ manene na akĩringa ciama gatagatĩ-inĩ ka andũ. ⁹ No rĩrĩ, nĩ kuomĩrĩre ngarari kuuma kũrĩ andũ a Thunagogi ya Andũ arĩa Oohore (ta ũria yetagwo), nao nĩ Ayahudi a kuuma Kurene na Aleksanderia o hamwe

* **5:40** Mũyahudi angĩonirwo na mahĩtia, aatuagĩrwo kũhũrwo iboko mĩrongo itatũ na kenda.

na mabũrũri ma Kilikia na Asia. Andũ aya makĩambĩrĩria gũkararania na Stefano, ¹⁰ no matingĩetiiririe ũũgĩ wake kana Roho ũria aaragia naguo.

¹¹ Hĩndĩ ĩyo makĩringĩrĩria andũ amwe na hitho moige atĩrĩ, “Nĩtũiguĩte Stefano akĩaria ciugo cia kũruma Musa, o na Ngai.”

¹² Nĩ ũndũ ũcio magĩtũma okĩrĩrwo nĩ andũ, na athuuri, na arutani a watho. Makĩnyĩta Stefano makĩmũrehe mbere ya Kĩama. ¹³ Magĩcooka makĩrehe aira a maheeni, arĩa maarutire ũira makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ndatigithagĩria kwaria agĩukaĩrĩria handũ haha hatheru, o na gũũkĩrĩria watho. ¹⁴ Nĩgũkorwo nĩtũiguĩte akiuga atĩ Jesũ ũyũ wa Nazarethi nĩagatharia handũ haha, na agarũre mĩtugo irĩa Musa aatũtigũire.”

¹⁵ Andũ arĩa othe maarĩ Kĩama-inĩ magĩkũũrĩra Stefano maithe, nao makĩona ũthiũ wake ũtarĩ ta ũthiũ wa mũraika.

7

Stefano Kwarĩria Kĩama

¹ Nake mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene akĩmũũria atĩrĩ, “Thitango ici nĩ cia ma?”

² Nake Stefano agĩcookia atĩrĩ, “Ariũ a Baba na maithe maitũ, ta thikĩrĩria! Ngai mwene riiri nĩoimĩrĩre ithe witũ Iburahĩmu hĩndĩ irĩa aatũũraga bũrũri wa Mesopotamia, atanathĩ gũtũũra bũrũri wa Harani.

³ Akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Thaama uume bũrũri wanyu na ũtuge andũ anyu, ũthĩĩ bũrũri ũria ngaakuonia.’

⁴ “Nĩ ũndũ ũcio Iburahĩmu akiuma bũrũri wa Akalidei agĩthĩ gũtũũra Harani. Thuutha wa gĩkuũ gĩa ithe, Ngai akĩmũruta kuo na agĩũka bũrũri ũyũ mũtũũraga. ⁵ Ndaamũheire igai gũkũ, o na ikinya rĩmwe. No Ngai nĩamwĩre atĩ we hamwe na njiaro ciake nĩmakegwatĩra bũrũri ũyũ, o na gũtũũka hĩndĩ ĩyo Iburahĩmu ndaarĩ na mwana. ⁶ Ngai eerire Iburahĩmu atĩrĩ: ‘Njiaro ciaku igaatũũra irĩ ng’eni bũrũri ũtarĩ wacio, kũria igaatũuo ngombo na inyariirwo ihinda rĩa mĩaka magana mana.’ ⁷ Ningĩ Ngai akiuga atĩrĩ, ‘No nĩngaherithia rũrĩrĩ rũu igaatungata irĩ ngombo; na thuutha ũcio-rĩ, nĩkoima bũrũri ũcio, nacio nĩkaahooya irĩ kũndũ gũkũ.’

⁸ Hĩndĩ ĩyo nĩarĩkanĩire na Iburahĩmu kĩrĩkanĩro kĩa ũhoro wa kũrua. Nake Iburahĩmu agĩtũũka ithe wa Isaaka na akĩmũruithia thikũ ya kanana thuutha wa gũciarwo gwake. Thuutha-inĩ Isaaka agĩtũũka ithe wa Jakubu, nake Jakubu agĩtũũka ithe wa athuuri arĩa ikũmi na eerĩ.

⁹ “Na tondũ wa maguuka maitũ kũiguĩra Jusufu ũiru, nĩmamwendirie bũrũri wa Misiri agatũũke ngombo kuo. No Ngai aarĩ hamwe nake ¹⁰ na akĩmũhonokia mathĩna-inĩ make mothe. Nĩaheire Jusufu ũũgĩ na akĩmũhotithia atũike wa kwendeka nĩ Firaũni mũthamaki wa Misiri; nĩ ũndũ ũcio akĩmũtua wa gwathaga Misiri o na nyũmba yake yothe ya ũthamaki.

¹¹ “Thuutha ũcio gũkĩgĩa ng’aragu bũrũri-inĩ wothe wa Misiri, na Kaanani, na ikĩrehe gũthĩnĩka kũingĩ mũno, namo maithe maitũ makĩaga irio. ¹² Rĩria Jakubu aiguirĩ atĩ Misiri nĩ kwari na ngano, agĩtũma maithe maitũ kuo hĩndĩ ya mbere. ¹³ Na rĩria maathiire riita rĩa keerĩ-rĩ, Jusufu akĩmenyithania kũrĩ ariũ a ithe, nake Firaũni akĩmenya ũhoro wa nyũmba ya Jusufu. ¹⁴ Thuutha wa ũguo-rĩ, Jusufu agĩtũmanĩra ithe Jakubu na nyũmba yake yothe moke, nao othe maarĩ andũ mĩrongo mũgwanja na atano. ¹⁵ Nake Jakubu agĩkũrũka, agĩthĩ Misiri, kũria we na maithe maitũ

maakuĩrĩre. ¹⁶ Mĩĩrĩ yao nĩyacookirio Shekemu na ĩgĩthikwo mbĩrĩra-inĩ ĩrĩa Iburahĩmu aagũrĩte na mbeeca kuuma kũrĩ ariũ a Hamori kũu Shekemu.

¹⁷ “Rĩrĩa ihinda rĩakuhĩrĩrie rĩa Ngai kũhingia kĩranĩro gĩake kũrĩ Iburahĩmu-rĩ, mũigana wa andũ aitũ kũu Misiri nĩwongererekete mũno. ¹⁸ Hĩndĩ ĩyo mũthamaki ũngĩ ũtooĩ ũhoru wa Jusufu agĩtuĩka wa gũthamaka Misiri. ¹⁹ Agĩũka andũ aitũ ũũru mũno na akĩhinyĩrĩria maithe maitũ na ũndũ wa kũmaringĩrĩria na hinya mate tũkenge twao nĩgeetha tũkue.

²⁰ “Thinda-inĩ rĩu Musa nĩaciariirwo, nake aarĩ mwana mũthaka mũno. Akĩrererwo mũciũ gwa ithe ihinda rĩa mĩeri ĩtatũ. ²¹ Rĩrĩa aigirwo njarĩ, mwarĩ wa Firaũni akĩmuoya akĩmũrera ta mwana wake. ²² Musa agĩthomithio na ũũgĩ wothe wa andũ a Misiri na aarĩ na hinya wa mĩario na cĩko.

²³ “Rĩrĩa Musa aakinyirie mĩaka mĩrongo ĩna-rĩ, agĩtua itua rĩa gũceerera andũ ao a Isiraeli. ²⁴ Nĩonire mũndũ ũmwe wao akĩnyariirwo nĩ mũndũ wa Misiri. Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ kũmũrĩria na akĩmũrĩhĩria na ũndũ wa kũũraga mũndũ ũcio Mũmisiri. ²⁵ Musa eeciĩrĩte atĩ andũ ao nĩmangĩonire atĩ Ngai nĩamũhũthagĩra nĩgeetha amahonokie, no-o matiamenyire ũguo. ²⁶ Mũthenya ũyũ ũngĩ Musa agĩthĩ agĩkora andũ eerĩ a Isiraeli makĩrũa. Akĩgeria kũmaiguithania akĩmeeraga atĩrĩ, ‘Andũ aya, inyũ mũrĩ a ithe ũmwe; nĩ kĩ kĩratũma mwende gwĩkana ũũru?’

²⁷ “No mũndũ ũrĩa wekĩte ũcio ũngĩ ũũru agĩkania Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Nũũ wagũũire mwathi na mũtuithania wa maciira maitũ?’ ²⁸ ũrenda kũnjũraga o ta ũrĩa ũrooragire Mũmisiri ira?’ ²⁹ Rĩrĩa Musa aigũire ũguo akĩũra agĩthĩ bũrũri wa Midiani, kũrĩa aatũũrĩre arĩ ta mũgeni na akĩgĩa na ariũ eerĩ.

³⁰ “Na rĩrĩ, mĩaka mĩrongo ĩna yarĩkia gũthira-rĩ, mũraika akiumĩrĩra Musa arĩ nĩnĩmbĩ-inĩ cia mwaki iria ciakanaga kĩhinga-inĩ kũu werũ-inĩ hakuhi na Kĩrĩma gĩa Sinai. ³¹ Rĩrĩa onire ũguo, akĩgega nĩ kĩrĩa onire. Na rĩrĩa aakuhagĩrĩria nĩguo one wega-rĩ, akĩgũga mũgambo wa Mwathani ũkiuga atĩrĩ. ³² ‘Nĩ nĩ nĩ Ngai wa maithe manyu, Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka, o na Jakubu.’ Musa akĩinaina nĩ gwĩtĩgĩra na ndaigana kũrora.

³³ “Nake Mwathani akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ruta iraatũ ciaku, nĩgũkorwo hau ũrũgamĩte nĩ handũ hatheru. ³⁴ Ti-itherũ nĩnyonete kũhinyĩrĩrio kwa andũ akwa kũu bũrũri wa Misiri. Nĩnjũgũte gũcaaya kwao, na nĩnjũkũrũkĩte thĩ nĩguo ndĩmohorithie. Rĩu ũka nĩngũgũtũma ũcooke Misiri.’

³⁵ “Ŭyũ nowe Musa ũrĩa maaregete makiuga atĩrĩ, ‘Nũũ ũgũtuĩte mwathi witũ na mũtũciirithia?’ Ngai we mwene nĩamũtũmire atuĩke mũnene na mũkũũri wao, na ũndũ wa mũraika ũrĩa wamuumĩrĩrie kĩhinga-inĩ. ³⁶ Akĩmatongoria makiuma Misiri na agĩũka morirũ na akĩringa ciamu arĩ kũu Misiri, o na ĩria-inĩ Itune, na ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩna kũu werũ-inĩ.

³⁷ “Ŭyũ nowe Musa ũrĩa werire andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Ngai nĩakamũtũmĩra mũnabii ta nĩĩ kuuma kũrĩ andũ anyu kĩũmbe.’ ³⁸ We aarĩ kĩũngano-inĩ kũu werũ-inĩ, arĩ hamwe na mũraika ũrĩa wamwarĩrie Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, na aarĩ hamwe na maithe maitũ; nake nĩamũkĩrĩrie ciugo irĩ muoyo nĩgeetha atũkinyĩrie.

³⁹ “No rĩrĩ, maithe maitũ nĩmaregire kũmwathĩkĩra. Handũ ha ũguo-rĩ, o makĩmũrega, na thĩinĩ wa ngoro ciao makĩrĩrĩria gũcooka Misiri. ⁴⁰ Nao makĩra Harũni atĩrĩ, ‘Tũthondekere ngai iria irĩtũtongoragia.

Nīgūkorwo mūndū ūyū ūgwītwo Musa, ūrīa watūtongoririe tūkiuma būrūri wa Misiri, tūtiūi ūrīa onete!’⁴¹ Hīndī iyo nīguo maathondekire mūhianano watariī ta njaū. Makīūrūtīra magongona, na makīgīa na hīndī ya gūkūngūira kīrīa maathondekete na moko mao.⁴² No Ngai akīmahutatīra, na akīmarekereria mahooyage ciūmbe cia igūrū. Ūhorō ūyū ūtwaranīte na ūrīa kwandīkītwo ibuku-inī rīa anabii, atīrī:

“Nīmwandutiire magongona na maruta
mīaka mīrongo ina kūu werū-inī, inyuī nyūmba ya Isiraeli?”

⁴³ Nīmūtūūgīrītīe ihooero rīa Moleku,
na njata ya ngai yanyu irīa iitagwo Refani,
mīhianano irīa mwathondekire ya kūhooyaga.

Tondū ūcio, nīngatūma mūtahwo mūtwarwo’ kūhītūka Babuloni.

⁴⁴ “Maithe maitū maarī na hema irīa yetagwo gīikaro kīa Ūira kūu werū-inī. Nayo yathondeketo o ta ūrīa Ngai eerite Musa, kūringana na mūhianire ūrīa onete.⁴⁵ Maarīkia kwamūkīra hema-rī, maithe maitū, matongoretio nī Joshua magīūka nayo rīrīa menyitīre būrūri kuuma kūrī ndūrīrī iria Ngai aarutūrūrire ciehere mbere yao. Nayo igītūura kūu būrūri ūcio o nginya hīndī ya Daudi,⁴⁶ ūrīa wakenire nī gwītīkīrīka nī Ngai, na akīhooya etīkīrio aakīre Ngai wa Jakubu gīikaro.⁴⁷ No Solomoni nīwe wamwakīre nyūmba.

⁴⁸ “No rīrī, Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno ndaikaraga nyūmba ciakītwo nī andū. O ta ūrīa mūnabii oigīte atīrī:

⁴⁹ “‘Igūrū nīkuo gītī gīakwa kīa ūnene,
nayo thī nī gaturwa ka makinya makwa.

Ūngīkīnjakīra nyūmba ya mūthemba ūrīkū?”

Ūguo nīguo Mwathani ekūūria.
Kana kīhurūko gīakwa kīngīkorwo kū?”

⁵⁰ Githī ti guoko gwakwa gwathondekire indo ici ciothe?”

⁵¹ “Inyuī andū aya aremi, o inyuī mūtariī aruu ngoro na matū! Inyuī mūtariī o ta maithe manyu: Inyuī mūtūūraga mūreganīte na Roho Mūtheru!⁵² Nī kūrī mūnabii ūtaanyariirirwo nī maithe manyu? Moora-gire o na andū arīa maarathire ūhorō wa gūūka kwa Ūrīa Mūthingu. Na rīu nīmūmūkunyaīre na mūkamūūraga;⁵³ o inyuī mwamūkīrīre wathō ūrīa waathanirwo kūgerera arāika na mūkīaga kūwathīkīra.”

Stefano Kūhūūrwo na Mahiga

⁵⁴ Rīrīa maiguire maūndū macio-rī, makīrakara mūno, na makīmūhaganīria magego.⁵⁵ No Stefano, aiyūrītwo nī Roho Mūtheru, Agīcūthīrīria igūrū akīona riiri wa Ngai, na Jesū arūgamīte guoko-inī kwa ūrō kwa Ngai.⁵⁶ Akiuga atīrī, “Onei, nīndīrona igūrū rīhingūkīte nake Mūrū wa Mūndū arūgamīte guoko-inī kwa ūrō kwa Ngai.”

⁵⁷ Maigua ūguo makīhumbīra matū mao, makīhanyūka harī we makiugagīrīria na mūgambo mūnene.⁵⁸ makīmūkururia, makīmumia nja ya itūūra, na makīambīrīria kūmūhūūra na mahiga nyuguto. Nao, aira makīga nguō ciao magūrū-inī ma mwanake wetagwo Saūlū.

⁵⁹ Rīrīa maamūhūūraga na mahiga nyuguto, Stefano nīahooire Ngai, akiuga atīrī, “Mwathani Jesū, amūkīra roho wakwa.”⁶⁰ Agīcooka agīturia ndu, akīanīrīra, akiuga atīrī, “Mwathani, ndūkamoorie rīhia rīrī.” Na aarīkia kuuga ūguo, agīkoma.

8

¹ Nake Saulü aarĩ ho, na agĩtikĩra atĩ ooragwo.

Kanitha Kũnyariirwo na Kũhurunjwo

Mũthenya ũcio kanitha ũkĩnyariirwo mũno kũu Jerusalemu, nao andũ othe o tiga atümwo makĩhurunjũkĩra Judea na Samaria. ² Andũ etigĩri Ngai magĩthika Stefano na makĩmũcakaĩra mũno. ³ No Saulü akĩambĩrĩria kwananga kanitha. Aathĩiaga nyũmba o nyũmba, akĩrutũrũraga arũme na andũ-a-nja, akĩmaikagia njeera.

Filipu arĩ Bũrũri wa Samaria

⁴ Nao andũ arĩa maahurunjĩtwo nĩmahunjerie kiugo kĩa Ngai o kũrĩa guothe maathĩiaga. ⁵ Filipu agĩkũrũka agĩthĩ itũũra rĩarĩ Samaria, akĩhunja ũhoru wa Kristũ kuo. ⁶ Rĩrĩa ikundi cia andũ ciaiguire Filipu na ikĩona ciama iria aaringaga, othe magĩthikĩrĩria ũrĩa oigaga. ⁷ Ngoma thũku nĩcioimaga andũ aingĩ igĩkayũrũrũkaga, na andũ aingĩ maarũarĩte mũrimũ wa gũkua ciĩga, na andũ arĩa maarĩ onju makĩhonio. ⁸ Nĩ undũ ũcio gũkĩgĩa na gĩkeno kĩnene itũũra-inĩ rĩu.

Simoni ũrĩa warĩ Mũragũri

⁹ Na rĩrĩ, itũũra-inĩ rĩu nĩ kwarĩ na mũndũ wetagwo Simoni, nake nĩragũrĩte kwa ihinda na akagegia andũ othe a Samaria. Nake nĩetĩiaga na ageetua atĩ aarĩ mũndũ mũnene mũno, ¹⁰ nao andũ othe, arĩa anini na arĩa anene, makamũthikagĩrĩria na makoiga na mũgambo mũnene atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩwe hinya wa ũngai ũrĩa ũkaine ta Hinya Mũnene.” ¹¹ Maatũũrĩte mamuumaga thuutha tondũ nĩamagegetie hĩndĩ ndaaya na ũragũri wake. ¹² No rĩrĩa meetĩkirie Filipu akĩhunja ũhoru-ũrĩa-Mwega wa ũthamaki wa Ngai na wa rĩtwa rĩa Jesũ Kristũ-rĩ, makĩbatithio, arũme o hamwe na andũ-a-nja. ¹³ Simoni we mwene agĩtikia na akĩbatithio. Nake akĩrũmirĩra Filipu kũrĩa guothe aathĩiaga, agegetio nĩ imenyithia cia hinya na ciama iria onaga.

¹⁴ Rĩrĩa atümwo arĩa maarĩ kũu Jerusalemu maiguire atĩ andũ a Samaria nĩmetĩkĩrĩte kiugo kĩa Ngai-rĩ, makĩmatũmĩra Petero na Johana. ¹⁵ Nao maakinya kuo, makĩmahoera nĩguo maamũkĩre Roho Mũtheru, ¹⁶ tondũ nginya hĩndĩ iyo Roho Mũtheru ndaakoretwo aikũrũkĩre mũndũ o na ũmwe wao; tiga o kũbatithio maabatithĩtio thĩnĩ wa rĩtwa rĩa Mwathani Jesũ. ¹⁷ Hĩndĩ iyo Petero na Johana makĩmaigĩrĩra moko, nao makĩamũkĩra Roho Mũtheru.

¹⁸ Rĩrĩa Simoni onire atĩ Roho aaheanagwo na undũ wa kũigĩrĩrwo moko nĩ atümwo-rĩ, akĩenda amahe mbeeca, ¹⁹ akiuga atĩrĩ, “Hee! ũhoti ũyũ o na nĩ nĩgeetha ũrĩa wothe ndaigĩrĩra moko makwa akaamũkĩra Roho Mũtheru.”

²⁰ Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mbeeca ciaku irothiranĩra hamwe nawe, nĩgũkorwo wĩciirĩtie no ũgũre kĩheo kĩa Ngai na mbeeca. ²¹ Wee ndũri na handũ, o na ndũri na igai ũtungata-inĩ ũyũ, tondũ ngoro yaku ti njagĩrĩru mbere ya Ngai. ²² Wĩrĩre waganu ũyũ na ũhoee Mwathani. Hihĩ nĩegũkũrekera nĩ undũ wa gũkorwo na rĩciirĩa ta rĩu ngoro-inĩ yaku. ²³ Nĩgũkorwo nguona ũiyũrĩtwo nĩ marũrũ na ũgatuĩka ngombo ya mehĩa.”

²⁴ Hĩndĩ iyo Simoni akĩmũcookeria atĩrĩ, “Hoerai harĩ Mwathani nĩgeetha ndĩkai gũkorwo nĩ undũ o na ũmwe wa macio mwgaweta.”

²⁵ Rīrīa maarīkirie kūheana ūira na kūhunja kiugo kīa Mwathani-rī, Petero na Johana magīcooka Jerusalemu, o makīhunjagia Ūhoro-ūrīa-Mwega tūtūura-inī tūngī twa Samaria.

Filipu na Mūhabashi

²⁶ Na rīrī, mūraika wa Mwathani akīra Filipu atīrī, “Thī werekeire gūthini, ūkinye njīra-inī, njīra rīra ya werū-inī, rīra ūkūrūkīte kuuma Jerusalemu īgathiī nginya Gaza.” ²⁷ Nī ūndū ūcio akiumagara, na arī njīra-inī agicemania na Mūhabashi warī mūhakūre, mūndū mūnene warī igweta ūrīa warūgamīrīre kīgīna gīa Kandake, mūthamaki-mūndū-wanja wa Ahabashi.* Mūndū ūyū aathiite Jerusalemu kūhooya Ngai; ²⁸ na arī njīra-inī akiinūka, aakarīte ngaari-inī yake ya mbarathi agīthoma ibuku rīa Isaia ūrīa mūnabii. ²⁹ Roho akīra Filipu atīrī, “Thī ngaari-inī ūrīa ya mbarathi ūikare hakuhi nayo.”

³⁰ Hīndī ūyo Filipu akīhanyūka nginya ngaari-inī ūyo ya mbarathi, akīgua mūndū ūcio agīthoma ibuku rīa Isaia ūrīa mūnabii, akīmūria atīrī, “Nīurataūkīrwo nī ūhoro ūcio ūrathoma?”

³¹ Nake agīcookia atīrī, “Ingītaūkīrwo atīa, tīga hagīre mūndū wa kūndaarīra?” Nī ūndū ūcio akīra Filipu ahaice ngaari ūyo ya mbarathi, aikaranie nake.

³² Mūndū ūcio warī mūhakūre aathomaga gacunjī gaka ka Maandiko: “Aatarīrwo o ta ng’ōndu gīthīnjīro-inī, na o ta ūrīa gatūrūme gakīraga kī karī mbere ya mūndū ūrīa ūrakenja guoya, noguo o nake ataatumīre kanua gake.

³³ Nīaconorithirio na ndaigana gūtuīrwo cīra na kīhooto.

Nū ūngīaria ūhoro wa njīaro ciake?

Nīgūkorwo muoyo wake nīwehererio ūkiuma gūkū thī.”

³⁴ Mūndū ūcio mūhakūre akīuria Filipu atīrī, “Ndagūthaita, ta njīra atīrī, mūnabii araaria ūhoro wa ū, nī ūhoro wake we mwene kana nī ūhoro wa mūndū ūngī?” ³⁵ Hīndī ūyo Filipu akīrutia ūhoro hau, akīmūhe Ūhoro-ūrīa-Mwega ūkonī Jesū.

³⁶ Na marī njīra-inī magīthī-rī, magīkinya handū haarī na maaī, nake mūndū ūcio warī mūhakūre akīmwīra atīrī, “Ta rora, maaī nīmo maya. Nī kī kīngīgīria mbatithio?” ³⁷ (Nake Filipu akiuga atīrī, “Ūngītīkia na ngoro yaku yothe, no ūbatithio.” Nake agīcookia atīrī, “Nīnjītīkītīe atī Jesū Kristū nīwe Mūrū wa Ngai.)” ³⁸ Nake agīathana ngaari ūyo ya mbarathi īrūgame. Hīndī ūyo Filipu na mūndū ūcio mūhakūre magīkūrūka, magītoonya maaī-inī, nake Filipu akīmubatithia. ³⁹ Na rīrīa moimīre maaī-inī, Roho wa Mwathani o rīmwe akīoya Filipu, akīmweheria, nake mūndū ūcio mūhakūre akīaga kūmuona rīngī, no agīthī na mbere na rūgendo akenete. ⁴⁰ No Filipu nīonekanire Azota, na agīthī akīhunjagia Ūhoro-ūrīa-Mwega matūura-inī mothe nginya agīkinya Kaisarea.

9

Saulū Kūgarūrūka

¹ Ihinda-inī o rīu Saulū no eehītagīra kūūraga arutwo a Mwathani. Agīthī kūrī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, ² na akīmūhooya marūa athīī namo thunagogi-inī irīa ciarī Dameski, nīgeetha angīkora andū a Njīra ūyo kuo, marī arūme kana andū-a-nja, amanyiite amatware Jerusalemu marī

* **8:27** Ūmūthī būrūrī ūcio ūkaine ta Nubia, kana Sudani ya Rūgongo.

ohe. ³ Naarī rūgendo-inī aakuhīrīria Dameski-rī, o rīmwe ūtheri ūkiuma na igūrū, ūkīmwarīra mīena yothe. ⁴ Akīgūa thī, na akīgua mūgambo ūkīmwīra atīrī, “Saülū, Saülū, ūnyariiraga nīkī?”

⁵ Saülū akīūria atīrī, “Nīwe ū, Mwathani?”

Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī nū Jesū ūria ūnyariiraga. ⁶ No rīrī, rīu ūkīra ūtoonye itūra rīrī inene, na nūkwīrwo ūria wagīrīrwo nī gwīka.”

⁷ Nao andū arīa maatwaranaga hamwe na Saülū makīrūgama hau maagīte ūria mangiuga; o nīmaiguire mūgambo no matiigana kuona mūdū o na ūrīkū. ⁸ Nake Saülū agīūkīra, akīrūgama, no rīria aahingūrīrie maitho ndoonaga o na hanini. Nī ūndū ūcio makīmūnyiita guoko makīmūtware Dameski. ⁹ Ihinda rīa matukū matatū aarī mūtumumu, na ndarī kīndū aarīaga kana akanyua.

¹⁰ Na rīrī, kūu Dameski nī kwarī na mūrutwo wetagwo Anania. Mwathani akīmwarīria na kīoneki, akīmwīra atīrī, “Anania!”

Nake agīcookia atīrī, “Nī ūyū Mwathani.”

¹¹ Nake Mwathani akīmwīra atīrī, “Thī kwa Judasi o kūu njīra īria itagwo Nūngarū, ūrie mūdū uumīte Tariso wītagwo Saülū, nī ūndū nīkūhooya arahooya. ¹² Nīonete mūdū kīoneki-inī wītagwo Anania agīūka kūmūgīrīra moko, nīguo acooke kuona.”

¹³ Anania akīmūcookeria atīrī, “Mwathani, nīnjguīte ūhorō mūingī ūkonī mūdū ūcio, na maūdū maingī mooru marīa aaneka andū aku arīa aamūre kūrīria Jerusalemu. ¹⁴ Na okīte gūkū arī na wathani kuuma kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene, nīgeetha anyiite andū arīa othe makayagīra rīitwa rīaku.”

¹⁵ No Mwathani akīra Anania atīrī, “Thī, tondū ūndū ūcio nī kīndū gīakwa kīria ndīthuurīre gīa gūtware ūhorō wa rīitwa rīakwa kūrī andū-a-Ndūrīrī, na athamakī, o na kūrī andū a Israeli. ¹⁶ Nīngūmuonia ūria arī o ngīna anyamaarīke nī ūndū wa rīitwa rīakwa.”

¹⁷ Hīndī īyo Anania agīthī na agītoonya nyūmba īyo. Akīgīrīra Saülū moko, akīmwīra atīrī, “Saülū, mūrū wa Íthe witū, Mwathani, o we Jesū ūria ūrakuumīrīre ūrī njīra-inī ūgīuka gūkū, nīandūmīte nīguo ūcooke kuona, na ūiyūrio na Roho Mūtheru.” ¹⁸ O hīndī īyo, tūnyamū twahaanaga ta ngaracū tūkiuma maitho-inī ma Saülū, tūkīgūa thī, nake akīhota kuona rīngī. Agīūkīra na akībatithio, ¹⁹ na aarīkia kūrīa irio, akīgīa na hīna.

Saülū arī Dameski na Jerusalemu

Saülū agīkara mīthenya īigana ūna marī hamwe na arutwo kūu Dameski. ²⁰ Na hīndī īyo akīambīrīria kūhunja thunagogi-inī atī Jesū nī Mūrū wa Ngai. ²¹ Andū othe arīa maamūiguire makīgega makīūria atīrī, “Gīthī mūdū ūyū tīwe ūraagīthīte andū thayū kūu Jerusalemu gatagatī-inī ka arīa makayagīra rīitwa rīu? Na gīthī ndokīte gūkū nīgeetha amanyiite amatware marī ohe kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene?” ²² Nowe Saülū agīkīrīria kīgīa na hīna, na akīgega Ayahudi arīa maatūrīte kūu Dameski na ūndū wa kūmaiguithia na ma atī Jesū nīwe Kristū.

²³ Thuutha wa mīthenya mīingī gūthira, Ayahudi magīcookania ndundu mamūūrage, ²⁴ no Saülū akīmenya mūbango ūria maarī naguo. Mūthenya na ūtukū maaikaraga mamuoheirie ihingo-inī cia itūura inene nīguo mamūūrage. ²⁵ No arūmīrīri aake makīmuoya ūtukū, makīmūharūrūkia arī gīkabū-inī mamūgereirie mwanya warī rūthingo-inī.

²⁶ Hīndī ĩrīa aakinyire Jerusalemu, akīgeria kwīgwatania na arutwo, no othe nīmamwītīgagīra, tondū matietūkagia atī kūna aarī mūrutwo. ²⁷ No Baranaba akīmuoya akīmūtwarā kūrī atūmwō. Akīmeera ūrīa Saūlū oonire Mwathani arī rūgendo-inī rwake, na ūrīa Mwathani aamwarīrie, na ūrīa aahunjirie kūu Dameski thīnī wa rītwa rīa Jesū ategwītīgīra. ²⁸ Nī ūndū ūcio Saūlū agīikara na atūmwō, na agaceeraga kūu Jerusalemu, akīaragia na ūcamba thīnī wa rītwa rīa Mwathani, ategwītīgīra. ²⁹ Ningī nīaaragia na agakararanagia na Ayahudī arīa maaciariirwo kwa Ayunani, no nao makageria ūrīa mangīmūūraga. ³⁰ Rīrīa arīū na aarī a Ithe witū maamenyire ūguo, makīmuoya, makīmūikūrūkia nginya Kaisarea, makīmūtūma Tariso.

³¹ Hīndī ĩyo kanitha wa Judea guothe, na Galili, na Samaria ūgīkenera ihinda rīa thayū. Nīwongereirwo hinya; na ūkīmīrīrio nī Roho Mūtheru, na ūkiongererwo andū, nao magītūūra metigīrīte Mwathani.

Ainea na Dorokasi

³² Na rīrī, rīrīa Petero aaceeraga kūdū na kūdū būrūrī-inī, nīathiire gūceerera andū arīa aamūre a kūu Lida. ³³ Arī kūu agīkora mūdū wetagwo Ainea warī na mūrīmū wa gūkua cīga, na aatūūrīte akomete gītanda-inī ihinda rīa mīaka ĩnana. ³⁴ Petero akīmwīra atīrī, “Ainea, Jesū Kristū nīakūhonia. Ūkīra ūkūnje kībarī gīaku.” O hīndī ĩyo Ainea akīrūgama. ³⁵ Andū othe arīa maatūūraga Lida na Sharoni makīmuona na makīgarūrūkīra Mwathani.

³⁶ Kūu Jopa nī kwarī mūrutwo wetagwo Tabitha (narīo rītwa rīu rīgītaūrwo nī kuuga Dorokasi), nake aatūūrīte ekaga maūdū mega, na agateithagia athīnī. ³⁷ O ihinda-inī rīu nīarūarire na agīkua, nago mwīrī wake ūgīthambio, ūkīgwo nyūmba ya igūrū.* ³⁸ Lida kwarī hakuhi na Jopa; nī ūndū ūcio rīrīa arutwo maaguire atī Petero aarī kūu Lida, magītūma andū eerī makamūringīrīrie mamwīre atīrī, “Twagūthaita ūka narua!”

³⁹ Nake Petero agīthī hamwe nao, na aakinya agītwarwo nyūmba ya igūrū. Atumia othe a ndigwa makīrūgama, makīmūthiūrūrūkīria makīrīraga, na makīmuonagia kanjū na nguo ingī iria Dorokasi aatumīte rīrīa aarī nao.

⁴⁰ Nake Petero akīmeera othe moime nja ya nyūmba; agīcooka agīturia maru akīhooya Ngai. Agīcooka akīgarūrūkīria mūtumia ūcio wakūite, akīmwīra atīrī, “Tabitha, ūkīra,” nake Tabitha akīhingūra maitho, na oona Petero, agītīira. ⁴¹ Nake Petero akīmūnyīita guoko, akīmūrūgama. Agīcooka agīita andū arīa meetīkītie, na atumia acio a ndigwa, akīmūneana kūrī o arī muoyo. ⁴² Nago ūhorō ūcio ūkīmenyeka Jopa guothe, nao andū aingī magītīkia Mwathani. ⁴³ Nake Petero agīkara Jopa mīthenya mīngī kwa mūdū wetagwo Simoni, ūrīa warī mūtanduki wa njūūa.†

10

Korinelio Gūtūmanīra Petero

¹ Na rīrī, kūu Kaisarea nī kwarī mūdū wetagwo Korinelio, ūrīa warī mūnene-wa-thigari-igana rīmwe cia mbūtū ĩrīa yoīkaine ta Mbūtū ya Italia. ² Mūdū ūcio na andū othe a nyūmba yake nīmeyamūrīre Ngai

* 9:37 Warī mūtugo wa Ayahudī na Ayunani gūthambia mwīrī wa mūdū aakua, kūūhaarīria gūthikwo. † 9:43 Tene andū meetanagio na wīra ūrīa maarutaga nīgeetha makamenyeka o na ihenya.

na makamwītigagĩra; nake nĩaheanaga indo ciake na ūtaana kūrĩ andũ arĩa maarĩ abatari na nĩahooyaga Ngai kaingĩ. ³ Mũthenya ūmwe ta thaa kenda cia mĩaraho-rĩ, akĩona kĩoneki. Akĩona mũraika wa Ngai wega, ūrĩa wokire harĩ we na akĩmwĩra atĩrĩ, “Korinelio!”

⁴ Korinelio akĩmũrora aiyūrĩtwo nĩ guoya, akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ Mwathani?”

Nake mũraika akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mahooya maku na indo iria ūheete andũ arĩa athĩni nĩkinyĩte igūrũ kūrĩ Ngai rĩrĩ iruta rĩa kũririkanwo. ⁵ Na rĩrĩ, tũma andũ mathĩ Jopa magĩire mũndũ wĩtagwo Simoni, na nowe wĩtagwo Petero. ⁶ Araikara gwa Simoni ūria mũtanduki wa njũũa, o ūrĩa nyũmba yake ĩrĩ rũtere-inĩ rwa iria.”

⁷ Rĩrĩa mũraika ūcio wamwarĩrie aathiire, Korinelio agĩta ndungata ciake igĩrĩ na mũthigari ūmwe weamũrĩre Ngai, na aarĩ ūmwe wa andũ arĩa maamũtungatagĩra. ⁸ Akĩmeera ūrĩa wothe kwahanĩte agĩcooka akĩmatũma Jopa.

Kĩoneki gĩa Petero

⁹ Mũthenya ūcio ūngĩ warũmĩrĩre ta thaa thita cia mũthenya marĩ njĩra-inĩ makuhĩrĩrie itũũra rĩu-rĩ, Petero akĩhaica nyũmba-igūrũ nĩgeetha akahooe Ngai. ¹⁰ Nake akĩgwa aahũta na akĩbatario nĩ kĩndũ gĩa kũria, na rĩria irio ciarugagwo-rĩ, akĩgocerera. ¹¹ Nake akĩona igūrũ rĩhingũrĩtwo na kĩndũ gĩatarĩ ta gĩtama kĩnene gĩkĩharũrũkio thĩ kĩnyĩitĩtwo mũthia ĩna. ¹² Nakĩo kĩarĩ na nyamũ cia mũthema yothe ya iria ĩrĩ magūrũ mana, o na nyamũ iria itaambaga thĩ, o na nyoni cia rĩera-inĩ. ¹³ Hĩndĩ ĩyo mũgambo ūkĩmwĩra atĩrĩ, “Petero, ūkĩra. Thĩnja na ūrĩe.”

¹⁴ Petero agĩcookia atĩrĩ, “Aca, Mwathani! Ndirĩ ndarĩa kĩndũ gĩtarĩ kĩamũre, kana kĩndũ kĩrĩ thaahu.”

¹⁵ Mũgambo ūkĩmwarĩria riita rĩa keerĩ ūkĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkanoige kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩria Ngai atheretie atĩ ti kĩamũre.”

¹⁶ Ūndũ ūyũ wekĩkire maita matatũ, na o rĩmwe gĩtama kũu gĩgĩcookio na igūrũ.

¹⁷ Na rĩria Petero eeyũragia gĩtũmi gĩa kĩoneki kũu onete-rĩ, andũ arĩa maatũmĩtwo nĩ Korinelio makĩona harĩa nyũmba ya Simoni yarĩ, na makĩrũgama hau kĩhingo-inĩ. ¹⁸ Magĩitana, makĩũria kana Simoni ūrĩa wĩtagwo Petero aaikaraga kũu.

¹⁹ Na rĩria Petero eeciiragia ūhoru wa kĩoneki kũu, Roho akĩmwĩra atĩrĩ, “Simoni, harĩ na andũ atatũ maragũcaria. ²⁰ Nĩ ūndũ ūcio, ūkĩra ūkĩrũke, ūthĩ nao na ndũkaagĩe na nganja nĩgũkorwo nĩ nũ ndĩmatũmĩte.”

²¹ Petero agĩkũrũka, akĩra andũ acio atĩrĩ, “Nĩ nĩ mũndũ ūcio mũracaria. Mũũkĩte nĩkĩ?”

²² Nao andũ acio magĩcookia atĩrĩ, “Tuumĩte gwa Korinelio, ūrĩa mũnene-wa-thigari-igana rĩmwe. Nĩ mũndũ mũthingu na mwĩtigĩri-Ngai, na niatũtwo nĩ Ayahudi othe. Mũraika mũtheru aramwĩrĩre atũmane ūthĩ gwake mũciĩ nĩgeetha aigue ūrĩa ūrenda kuuga.” ²³ Hĩndĩ ĩyo Petero akĩra andũ acio matoonye nyũmba matũke agenĩ aake.

Petero Gũthĩ gwa Korinelio

Mũthenya ūyũ ūngĩ warũmĩrĩre Petero agĩthĩ nao, na ariũ a Ithe witũ amwe kuuma Jopa magĩthĩ nake. ²⁴ Naguo mũthenya ūcio ūngĩ warũmĩrĩre magĩkinya Kaisarea. Korinelio agĩkorwo ametereire na eetĩte andũ a nyũmba yake na arata a hakuĩ. ²⁵ Na rĩria Petero

aatoonyaga nyūmba, Korinelio akīmūtūnga na akīgūithia magūrū-inī make amwīnyihirie. ²⁶ No Petero akīmūūkīria, akīmwīra atīrī, “Rūgama, nī ndī o mūdū o na nī.”

²⁷ O makīaragia-rī, Petero agītoonya thīnī na agīkora gīkundi kīnene kīa andū. ²⁸ Akīmeera atīrī: “Inyuī nīmūūi wega atī Mūyahudi ndetīkīrītio nī watho kūgwatanīra na mūdū wa Ndūrīrī o na kana kūmūceerera. No Ngai niānyonetie atī ndiagīrīrwo nī kuuga atī mūdū o na ūrīkū ti mwamūre kana atī arī na thaahu. ²⁹ Nī ūndū ūcio rīria ndīratūmanīrwo, ndīrokire itegūkararia. Njītīkīria ngūurie kīria kīratūmire ūndūmanīre?”

³⁰ Nake Korinelio akīmūcookeria atīrī: “Matukū mana mahītūku, ndaarī thīnī wa nyūmba yakwa ngīhooya ithaa-inī ta rīrī rīa thaa kenda cia mīaraho. Mūdū warī na nguo cīahenagia akīrūgama o rīmwe mbere yakwa, ³¹ akīnjīra atīrī, ‘Korinelio, Ngai nīaiguīte mahooya maku, na nīarīrīkanīte iheo ciaku iria wanahe athīnī. ³² Nī ūndū ūcio tūmana Jopa wītīrwo Simoni ūria wītāgwo Petero, nake nī mūgeni gwa Simoni ūria mūtanduki wa njūūa, ūria ūikaraga rūtere-inī rwa iria.’ ³³ Nī ūndū ūcio nīndagūtūmanīre o hīndī īyo, na nī weka wega nī ūndū wa gūūka. Rīu ithuī ithuothe tūrī haha mbere ya Ngai nīgeetha tūthīkīrīrie ūria wothe Mwathani agwathīte ūtwīre.”

³⁴ Nake Petero akīambīrīria kwaria, akiuga atīrī: “Rīu nīndamenya kūna ūria arī ma atī Ngai ndarī mūthutūkanio. ³⁵ no atī nīetīkagīra andū kuuma ndūrīrī-inī ciothe arīa mamwītīgagīra na mageeka ūria kwagīrīre. ³⁶ Inyuī nīmūūi ndūmīrīri irīa Ngai aatūmīire andū a Isiraelī, akīaria ūhorō mwega wa thayū na ūndū wa Jesū Kristū, ūria arī we Mwathani wa andū othe. ³⁷ Inyuī nīmūūi ūria gwēkīkire kūu Judea guothe, kwambīrīria Galilī thuutha wa ūbatithio ūria Johana aahunjāgia, ³⁸ ūria Ngai aaitūrīire Jesū wa Nazarethi Roho Mūtheru o na hinya, na ūria aathiaga agīkaga wega na akīhonāgia andū arīa maahatūrīirio nī hinya wa mūcukani, tondū Ngai aarī hamwe nake.

³⁹ “Ithuī tūrī aira a maūdū marīa mothe eekire thīnī wa būrūri wa Ayahudi o na Jerusalemu. Nīmamūūragire na njīra ya kūmwamba mūtī-igūrū. ⁴⁰ No mūthenya wa gatātū Ngai akīmūrīūkia kuuma kūrī arīa akuū na agītūma onekane kūrī andū. ⁴¹ We ndonirwo nī andū othe, o tīga aira arīa Ngai aathuurīte: akīonwo nī ithuī, o ithuī twarīanīire na tūkīnyuuanīra nake aarīkia kūrīūka kuuma kūrī arīa akuū. ⁴² Nīatwathire tūhunjīrie andū na tūrute ūira atī we nī we Ngai aamūrīre atūike mūtuanīri-ciira wa andū arīa marī muoyo na arīa makuīte. ⁴³ Anabīi othe nīmaheanaga ūira wa ūhorō wake atī mūdū ūria wothe ūkaamwītīkia nīakamūkīra ūrekeri wa mehīa na ūndū wa rītwa rīake.”

⁴⁴ Na Petero o akīarāgia ciugo icio-rī, Roho Mūtheru agīkūrūkīria andū arīa othe maiguire ndūmīrīri īyo. ⁴⁵ Nao andū arīa meetīkītie, a thīrītū ya arīa maruaga, arīa mokīte na Petero makīgega mona atī kīheo kīa Roho Mūtheru nīgīaitūrīirio andū-a-Ndūrīrī o nao. ⁴⁶ Nīgūkorwo nīmamaiguire makīaria na thīomi makīgoocaga Ngai.

Hīndī īyo Petero akīūria atīrī, ⁴⁷ “Harī mūdū ūngīgīria andū aya mabatithio na maafī? Andū aya nīmamūkīra Roho Mūtheru o ta ithuī.” ⁴⁸ Nī ūndū ūcio agīathana mabatithio thīnī wa rītwa rīa Jesū Kristū. Magīcooka makīūria Petero aikarānie nao ihīnda rīa mīthenya mīnīni.

11

Petero Gūtaarīria Gītūmi gīa Cīko Ciake

¹ Na rīrī, atūmwō, na ariū na aarī a Ithe witū arīa maarī Judea guothe makīgua atī andū-a-Ndūrīrī o nao nīmarīkītie kwamūkīra kiugo kīa Ngai. ² Nī ūndū ūcio rīrīa Petero aambatire agīthī Jerusalemu, andū arīa meefīkītie a thiritū ya arīa maruaga makīmūrūithia ³ makīmwīra atīrī, “Wee nīwatoonyire nyūmba ya andū arīa mataruaga, na ūkīrīanīra nao.”

⁴ Nowe Petero akīambīrīria kūmataarīria maundū mothe wega o ta ūrīa meekīkite, akīmeera atīrī: ⁵ “Ndaarī itūūra-inī rīa Jopa ngīhooya Ngai, na rīrīa ndaagocereire-rī, ngīona kīoneki. Ngīona kīndū gīatarī ta gītama kīnene gīkīharūrūkio kuuma igūrū na mīthia yakīo ina, na gīgīkūrūka o harīa ndaarī. ⁶ Ndaacūthīrīria thīnī wakīo ngīona nyamū cia thī iria irī magūrū mana, na nyamū cia gīthaka, na nyamū iria itambaga thī na nyoni cia rīera-inī. ⁷ Ngīcooka ngīgua mūgambo ūkīnjīra atīrī, ‘Petero, ūkīra. Thīnja, na ūrīe!’

⁸ “Na nī ngīcookia atīrī, ‘Aca, Mwathani! Gūtīrī kīndū gītārī kīamūre kana kīrī thaahu kīrī gīatoonya kanua gakwa.’

⁹ “Naguo mūgambo ūcio ūkīaria riita rīa keerī kuuma igūrū ūkīnjīra atīrī, ‘Ndūkanoige kīndū o na kīrīkū kīria Ngai atheretie atī ti kīamūre.’

¹⁰ Ūndū ūyū wekīkire maita matatū, nakīo gītama kīu gīkīguocio na igūrū.

¹¹ “O hīndī īyo andū atatū arīa maatūmītwo kūrī nī kuuma Kaisarea magīkīnya nyūmba-inī irīa ndaikaraga. ¹² Nake Roho akīnjīra thīi nao na ndīkagīe na ngaanja. Nao ariū a Ithe witū aya atandatū tūgīthīi nao na tūgītoonya nyūmba ya mūdū ūcio. ¹³ Nake agītūwīra ūrīa oimīrīrwo nī mūrāika arī gwake nyūmba, akīmūwīra atīrī, ‘Tūmana Jopa wītīrwo Simoni ūrīa wītawgo Petero. ¹⁴ Nīegūkūrehera ndūmīrīri irīa igūtūma wee na nyūmba yaku yothe mūhonoke.’

¹⁵ “Na rīrīa ndaambīrīrie kwaria-rī, Roho Mūtheru akīmaikūrūkīra o ta ūrīa aatūkūrūkīre hīndī ya mbere. ¹⁶ Hīndī īyo ngīrīrikana ūrīa Mwathani oigīte atīrī, ‘Johana aabatīthanagia na maaī, no inyuī mūkaabatīthio na Roho Mūtheru.’ ¹⁷ Angīkorwo Ngai nīamaheire kīheo o kīrīa aatūheire ithūī andū arīa twetīkīrie Mwathani Jesū Kristū-rī, nī ndaarī ūū nīguo ndīciirie atī no ngararie Ngai?”

¹⁸ Rīrīa maaigūre ūguo, magītīga ngarari na makīgooca Ngai, makiuga atīrī, “Gwakorwo nī ūguo-rī, Ngai nīakinyīrie andū-a-Ndūrīrī o nao ūhorō wa kwīrira nīguo magīe na muoyo.”

Kanītha wa Antiokia

¹⁹ Na rīrī, andū arīa maahurunjūkire nī ūndū wa kūnyariirwo thuutha wa kūūragwo gwa Stefano magīthīi o ngīnya Foinike, na Kuporo, na Antiokia, no matīahunjagīria andū angī ūhorō tīga o Ayahudi oiki. ²⁰ O na kūrī o ūguo, andū amwe ao, arīa moimīte Kuporo, na Kurene, magīthīi Antiokia na makīambīrīria kwarīria Ayunanī o nao, makīmahunjīria ūhorō mwega ūkonī Mwathani Jesū. ²¹ Guoko kwa Mwathani kwarī hamwe nao; na andū angī magītīkia makīgarūrūkīra Mwathani.

²² Nayo ngumo ya maundū macio igīkinyīra andū a kanītha ūrīa warī kūu Jerusalemu; nao magītūma Baranaba athī Antiokia. ²³ Rīrīa aakinyire na akīona ūira wa wega wa Ngai, agīkena na akīmomīrīria marī othe, atī maikarage maathīkīre Mwathani na ngoro ciao ciothe. ²⁴ Baranaba aarī mūdū mwega waiyūrītwo nī Roho Mūtheru na warī na wītīkio, nao andū angī magītīkia Mwathani.

²⁵ Nake Baranaba agĩthĩ Tariso gũcaria Saũlũ, ²⁶ na rĩrĩa aamuonire akĩmũrehe Antiokia. Nĩ ũndũ ũcio kwa ihinda rĩa mwaka ũmwe Baranaba na Saũlũ makĩgomana na kanitha na makĩruta andũ aingĩ. Kũu Antiokia nĩkuo arutwo meetirwo Akristiano riita rĩa mbere.

²⁷ Thinda-inĩ rĩu aabii amwe magĩkũrũka kuuma Jerusalemu nginya Antiokia. ²⁸ Ũmwe wao wetagwo Agabo akĩrũgama, na nĩ ũndũ wa kũmenyithio nĩ Roho Mũtheru, akĩratha atĩ nĩ gũkũgĩa ng'aragu nene Roma guothe. (Ũndũ ũcio wekĩkire hĩndĩ ya wathani wa Kilaudio.) ²⁹ Nao arutwo, magĩciiria kũheana ũteithio nĩ ũndũ wa ariũ a Ithe witũ arĩa maatũruga kũu Judea, o ta ũrĩa mũndũ aahotithĩtio. ³⁰ Nĩmekire ũndũ ũcio, makinengera Baranaba na Saũlũ iheo ciao matwarĩre athuuri a kanitha.

12

Petero kuuma Njeera na Kĩama

¹ Na rĩrĩ, ihinda-inĩ rĩu nĩguo Mũthamaki Herode aanyitire andũ amwe a kanitha, arĩ na muoroto wa kũmanyariira. ² Akĩũragithia Jakubu, mũrũ wa nyina na Johana na rũhiũ rwa njora. ³ Na rĩrĩa oonire ũhoru ũcio nĩwakenia Ayahudi-rĩ, akĩnyitithia Petero o nake. Ũndũ ũcio wekĩkire hĩndĩ ya Giathĩ kĩa Mĩgate Ītarĩ Mĩkĩre Ndawa ya Kũĩmbia. ⁴ Aarĩkia kũmũnyitithia, akĩmũikia njeera akĩmũneana arangĩrwo nĩ ikundi inya cia thigari, o gikundi kĩrĩ gĩa thigari inya. Herode eendaga amũrehe mbere ya mũingĩ thuutha wa Giathĩ gĩa Bathaka.

⁵ Nĩ ũndũ ũcio Petero akĩhingĩrwo njeera, no kanitha nĩwahooyaga Ngai ũtegũtigithiria nĩ ũndũ wake.

⁶ Na ũtukũ ũrĩa Herode aarokaga kũmũtwarwa agaciirithio, Petero aakomete gatagati ga thigari igĩrĩ, ohetwo na mĩnyororo ĩrĩ, nacio thigari igĩrĩ ikarũgama kĩhingo-inĩ irangĩrite. ⁷ Na rĩrĩ, o rĩmwe mũraika wa Mwathani akĩmuumĩrĩra naguo ũtheri ũkĩara kanyũmba kau aarĩ. Mũraika ũcio akĩringaringa Petero mwena na akĩmũũkĩria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũkĩra narua!” Nayo mĩnyororo ĩrĩa oohetwo nayo moko ikĩgũa thĩ.

⁸ Mũraika ũcio agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhumbe nguo ciaku na wĩkĩre iraatũ.” Nake Petero agĩka o ũguo. Mũraika ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhotore nguo yaku na ũnũmirĩre.” ⁹ Petero akĩmũrũmĩrĩra, makiuma nja ya njeera, no ndaamenyaga atĩ ũndũ ũcio mũraika eekaga warĩ ũndũ wa ma; eeciiragia atĩ nĩ kĩoneki oonaga. ¹⁰ Makĩhitũka arangĩri a mbere na a keerĩ na magĩkinya kĩhingo-inĩ gĩa kĩgera kĩrĩa gĩa gũtoonya itũũra inene. Nakĩo kĩhingo kũu gĩkĩhingũra nĩ ũndũ wao, nao makĩgerera ho. Rĩrĩa maathiire ũraiho wa gacĩra kamwe-rĩ, o rĩmwe mũraika ũcio akĩmũtiga.

¹¹ Nake Petero akĩĩguwa, na akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩndamenya hatarĩ nganja atĩ Mwathani nĩegũtũmĩte mũraika wake aahonokie kuuma moko-inĩ ma Herode na kuuma kũrĩ maũndũ marĩa mothe andũ a Ayahudi matanyĩte kuona.”

¹² Na rĩrĩa aguũkĩrwo nĩ ũhoru ũcio, agĩthĩ kwa Mariamu ũrĩa warĩ nyina wa Johana, na nowe wetagwo Mariko, na nĩkuo andũ aingĩ monganĩte makĩhooya Ngai. ¹³ Petero akĩringaringa mũrango wa nja, nake mũirĩtu warutaga wĩra kuo wetagwo Roda agĩka kũhingũra. ¹⁴ Rĩrĩa aagũire mũgambo wa Petero, akĩyũrwo nĩ gĩkeno kĩnene akĩaga

kūhingūra mūrango akīhündūka ateng’erete, akīanīrīra, akiuga atīrī, “Petero arī mūrango-inī!”

¹⁵ Nao makīmwīra atīrī, “Wee nī kūgūrūka ūgūrūkīte.” Rīrīa aakīrīrīrie agwatīrie kuuga atī ūguo nīguo kwarī, makiuga atīrī, “No nginya akorwo nī mūraika wake.”

¹⁶ Nowe Petero agīthīī na mbere kūringaringa mūrango, na rīrīa maahingūrire makīona nīwe, makīgega. ¹⁷ Petero akīmakiria na guoko na akīmataarīria ūrīa Mwathani aamūrūtīte njeera. Akīmeera atīrī, “Irai Jakubu na ariū na aarī a lthe witū ūhorō ūcio,” agīcooka agīthīī kūdū kūngī.

¹⁸ Rūciinī gwakīa, nī kwagīire na ngūī nene gatagatī-inī ga thigari nī kūrigwo nī ūrīa gwekīkīte ūhorō ūkonīī Petero. ¹⁹ Thuutha wa Herode gūcaria Petero na kūmwaga-rī, agīciirithia thigari, na agīathana atī ciūrango.

Gikuū kīa Herode

Herode agīcooka akiuma Judea agīthīī Kaisarea, agīkara kuo kwa ihinda inini. ²⁰ Na rīrī, nīatūūrīte ahaaranīte na andū a Turo na a Sidoni, no o magīcookanīrīra hamwe magīetha ūrīa mangīaranīrie nake. Na maarīkia kūnyitwo mbaru nī Bulasito, ūrīa warī ndungata nīlhokeku ya mūthamaki-rī, makīhooya kūgie na thayū, tondū būrūrī wa mūthamaki ūcio nīguo wamaheaga irio.

²¹ Na mūthenya ūrīa waraarīrio wakinya-rī, Herode akīhumba nguo ciake cia ūthamaki, na agīkarīra gītī giake kīa ūnene, akīarīria andū acio. ²² Nao makīanīrīra makiuga atīrī, “Ūcio nī mūgambo wa ngai, tī mūgambo wa mūdū.” ²³ O rīmwe mūraika wa Mwathani akīringa Herode nī ūndū wa kwaga kūgocithia Ngai, nake akīrīio nī igunyū, agīkua.

²⁴ No kiugo kīa Ngai gīgīkīrīrīria kuongerereka na gūtheerema.

²⁵ Rīrīa Baranaba na Saūlū maarīkirie ūtungata wao-rī, magīcooka kuuma Jerusalemu, na magīcooka na Johana, na nowe wetagwo Mariko.

13

Baranaba na Paūlū Gūtūmwo

¹ Na rīrī, kanitha-inī wa Antiokia nī kwarī na anabii na arutani: nao nīo Baranaba, na Simeoni ūrīa wetagwo na rīitwa rīngī Nigeri, na Lukio ūrīa woimīte Kurene, na Manaeni (ūrīa wareranīrio na Herode ūrīa mūthamaki), o na Saūlū. ² Rīrīa mahooyaga Mwathani mehingīte kūrīa irio, Roho Mūtheru akiuga atīrī, “Nyamūrīrai Baranaba na Saūlū nī ūndū wa wīra ūrīa ndīmetīire.” ³ Nī ūndū ūcio thuutha wa kwīhinga kūrīa irio na kūhooya Ngai, makīmaigīrīra moko, na makīmatūma mathīī.

Baranaba na Paūlū Kūhunja Kuporo

⁴ Andū acio eerī, matūmītwo nī Roho Mūtheru, magīthīī nginya Seleukia na makīhaica marikabu makīuma kūu magīthīī nginya Kuporo. ⁵ Rīrīa maakinyire Salamisi, makīhunja kiugo kīa Ngai thunagogi-inī cia Ayahudi. Nake Johana aarī hamwe nao arī ta mūteithia wao.

⁶ Magīthīī matuūkanīrie gīcigīrīra kūu gīothe nginya magīkinya Pafo. Kūu magīkora Mūyahudi warī mūrāgūrī na mūnabii wa maheeni wetagwo Bari-Jesū, ⁷ nake aatungatagīra barūthi ūrīa wetagwo Serigio Paūlū. Barūthi ūcio warī mūdū mūūgī, agītūmanīra Baranaba na Saūlū tondū nīendaga kūigua kiugo kīa Ngai. ⁸ No rīrī, Elumo ūcio mūrāgūrī (amu

ũguo nĩguo rĩitwa rĩake riugĩte) akĩmakararia na akĩgeria kũgarũra barũthi ũcio nĩgeetha ndageĩkie. ⁹ Hĩndĩ ĩyo Saũlũ, ũrĩa wetagwo na rĩitwa rĩngĩ Paũlũ aiyũritwo nĩ Roho Mũtheru, agĩkũũrĩra Elumo maitho, akĩmwĩra atĩrĩ, ¹⁰ “Wee ũrĩ mwana wa mũcukani na ũrĩ thũ ya maũndũ marĩa mothe mega! ũiyũritwo nĩ mũthemba yothe ya maheeni na waara. Ndũrĩ hĩndĩ ũgaatiga kuogomia njĩra iria ciagĩrĩre cia Mwathani? ¹¹ Na rĩrĩ, guoko kwa Mwathani nĩgũgũũkĩrĩre. Nĩgũtũika mũtumumu na kwa ihinda ndũgũkorwo ũkĩona ũtheri wa rĩa.”

O hĩndĩ ĩyo akĩona marundurundu, na akĩgĩĩo nĩ nduma, akĩambĩrĩria kũhambahambata, agĩcaragia mũndũ wa kũmũnyiita guoko amũtongorie. ¹² Nake barũthi oona ũria gwekĩka, agĩtũkia, nĩgũkorwo nĩagegĩrio nĩ ũrutani ũcio ũkonĩ Mwathani.

Paũlũ arĩ Antiokia ya Bũrũri wa Pisidia

¹³ Paũlũ na andũ arĩa maarĩ nao, moima Pafu makĩhaica marikabu magĩthĩ Periga kũu bũrũri wa Pamufilia, kũria Johana aamatigire agĩcooka Jerusalemu. ¹⁴ Moima Periga, magĩthĩ na mbere magĩkinya Antiokia ya bũrũri wa Pisidia. Na mũthenya wa Thabatũ magĩtoonya thunagogi magĩkara thĩ. ¹⁵ Thuutha wa gũthomwo kwa Maandiko ma Watho na ma Anabii, anene a thunagogi makĩmatũmanĩra makĩmeera atĩrĩ; “Ariũ a Ithe witũ, angĩkorwo mũrĩ na ũhoro wa kũmĩrĩria andũ-rĩ, maarĩriei.”

¹⁶ Paũlũ akĩrũgama, na aarĩkia kũmakiria na guoko akĩmeera atĩrĩ: “Andũ aya a Isiraeli o na inyuũ andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa mũhooyaga Ngai, ta thĩkĩrĩria! ¹⁷ Ngai wa andũ a Isiraeli nĩathuurire maithe maitũ; agĩtũma andũ acio matheereme hĩndĩ ĩria maatũuraga Misiri, na akĩmaruta bũrũri ũcio na hinya mũnene, ¹⁸ nĩakĩrĩrĩrie mũtugo yao ihinda rĩa ta mũaka mũrongo ĩna marĩ werũ-inĩ, ¹⁹ akĩniina ndũrĩrĩ mũgwanja kũu Kaanani nago bũrũri wacio akĩũhe andũ aake ũtũike igai rĩa. ²⁰ ũhoro ũcio wothe wekĩkire ihinda-inĩ rĩa ta mũaka magana mana ma mũrongo ĩtano.

“Thuutha wa ũguo, Ngai akĩmahe atĩrĩrĩrĩ bũrũri o nginya hĩndĩ ya Samũeli ũrĩa warĩ mũnabii. ²¹ Hĩndĩ ĩyo andũ makiuga maheo mũthamaki, nake Ngai akĩmahe Saũlũ mũrũ wa Kishu, wa mũhĩrĩga wa Benjamini, nake agĩathana mũaka mũrongo ĩna. ²² Thuutha wa kweheria Saũlũ, agĩtua Daudi mũthamaki wao. Akĩruta ũira ũmũkonĩ, akiuga atĩrĩ, ‘Nĩnyonete Daudi mũrũ wa Jesii arĩ mũndũ ũkenagia ngoro yakwa; we nĩarĩkaga ũria wothe ngwenda eke.’

²³ “Kuuma rũciaroinĩ rwa mũndũ ũyũ, Ngai nĩareheire andũ a Isiraeli Mũhonokia, na nĩwe Jesũ, o ta ũria eeranĩire. ²⁴ Jesũ atanooka, Johana nĩahunjagĩria andũ othe a Isiraeli ũhoro wa kwĩrira mehia na ũhoro wa kũbatithio. ²⁵ Na rĩrĩa Johana aarĩkagia wĩra wake nĩoririe atĩrĩ: ‘Mwĩciaragia nĩ nĩ nĩ ũũ? Nĩ ti nĩ we. Aca nĩ ti nĩ, nowe nĩegũũka thuutha wakwa, o we ũria nĩ itagĩrĩrwo kuohora ndigi cia iraatũ ciake.’

²⁶ “Ariũ a Ithe witũ, o inyuũ ciana cia Iburahĩmu, o na inyuũ andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa mwĩtigĩrĩte Ngai, ũhoro ũyũ wa ũhonokio nĩ ithuũ tũtũmĩrwo. ²⁷ Andũ a Jerusalemu na anene ao matiakũũranire Jesũ, no nĩ ũndũ wa ũria maamũtũrĩre ciira, makĩhingia ciugo cia anabii iria ithomagwo o mũthenya wa Thabatũ. ²⁸ O na gũtũika mationire gĩtũmi kĩganu gĩa gũtũma ooragwo, nĩmathaithire Pilato aathane ooragwo. ²⁹ Na maarĩkia kũhingia maũndũ mothe marĩa maandĩkĩtwo ũhoro wake, makĩmũcurũria kuuma mũtũ-igũrũ, makĩmũiga mbĩrĩra. ³⁰ No rĩrĩ, Ngai nĩamũriũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ, ³¹ na kwa ihinda rĩa mũthenya

mīngī nīonirwo nī andū arīa moimīte nao Galili, magathiī Jerusalemu. Na rīu acio nīo aira aake kūrī andū aitū.

³² “Tūramwīra ūhoro mwega: Ūhoro ūrīa Ngai eerīre maithe maitū, ³³ nīatūhingīrie ithuī ciana ciao, na ūndū wa kūrīūkia Jesū. O ta ūrīa kwandīkitwo thūnī wa Thaburi ya keerī atīrī:

“ ‘Wee ūrī Mūrū wakwa;
ūmūthī nīndatuīka Thoguo.’

³⁴ Naguo ūhoro wa ma wa atī Ngai nīamūrīūkie kuuma kūrī arīa akuū nīguo ndakabuthe-rī, nī warītio na ciugo ici:

“ ‘Nīngakūhe irathimo iria theru na iria itarī hīndī ingīaga iria cierīrwo Daudi.’

³⁵ Ūndū ūcio nīwarītio handū hangī atīrī:

“ ‘Wee ndūkareka ūrīa waku Mūtheru abuthe.’

³⁶ “Nīgūkorwo rīrīa Daudi aarīkie gūtungatīra Ngai rūciaro-inī rwake, nīakuire; agīthikwo hamwe na maithe make naguo mwīrī wake ūkībutha.

³⁷ No ūrīa Ngai aariūkie kuuma kūrī arīa akuū ndaabuthire.

³⁸ “Nī ūndū ūcio, ariū a Ithe witū, ngwenda mūmenye atī ūhoro wa kūrēkerwo kwa mehia nīūhunjītio kūrī inyuī na ūndū wa Jesū. ³⁹ Na mūndū wothe ūmwītīkie nīatuagwo mūthingu maūndū-inī mothe marīa watho wa Musa ūtangāmūtuire mūthingu. ⁴⁰ Mwīmenyererei, nīgeetha ūhoro ūrīa anabii maaririe ndūkanamūkore, rīrīa moigire atīrī:

⁴¹ “ ‘Ta rorai, inyuī anyūrūrania,
gegaai na mūthire,
nīgūkorwo nīngwīka ūndū matukū-inī manyu,
ūrīa mūtangītīkia,
o na mūngūrwo nī mūndū.’ ”

⁴² Rīrīa Paūlū na Baranaba moimaga thunagogi, andū makīmeera moke mūthenya ūrīa warūmīrīre wa Thabatū nīguo mathī na mbere kwaria ūhoro ūcio. ⁴³ Hīndī ūrīa mūcemanio wathirire, Ayahudi aingī na andū arīa meegarūrīte magatuīka Ayahudi makīrūmīrīra Paūlū na Baranaba, nao makīmaarīra na makīmarīngīrīra mathī na mbere gūikara wegā-inī wa Ngai.

⁴⁴ Mūthenya ūcio ūngī warūmīrīre wa Thabatū, hakuhī andū othe a itūūra rīu inene magīka kūigua kiugo kīa Mwathani. ⁴⁵ Hīndī ūrīa Ayahudi moonire kīrīndī kīu, makīnyitwo nī ūiru na makīaria ciugo njūru cia gūūkīrīra ūrīa Paūlū oigaga.

⁴⁶ Nao Paūlū na Baranaba makīmacookeria marī na ūcamba makīmeera atīrī, “No nginya tūngīrambire kūheana kiugo kīa Ngai kūrī inyuī. No rīrī, kuona nīmūraūrega na mūgetūra atī mūtiagīrīrwo nī muoyo wa tene na tene-rī, rīu nītūkūgarūrūka tūthī kūrī andū-a-Ndūrīrī.

⁴⁷ Nīgūkorwo Mwathani atwathīte agatwīra atīrī:

“ ‘Nīndīmūtuite ūtheri wa gūtherera andū-a-Ndūrīrī,
nīguo mūtware ūhoro wa ūhonokio nginya iturī-inī cia thī.’ ”

⁴⁸ Hīndī ūrīa andū-a-Ndūrīrī maaiguire ūguo magīkena na magītīa kiugo kīa Mwathani, nao andū arīa othe maathīrīrio muoyo-inī wa tene na tene magītīkia.

⁴⁹ Nakīo kiugo kīa Mwathani gīkīhunja kūndū guothe kūu būrīri-inī. ⁵⁰ No Ayahudi magīakīrīra atumia arīa meyamūrīre Ngai na maarī igweta, o na anene a itūūra inene. Makīrutithia ngūu ya gūūkīrīra Paūlū na Baranaba nīguo manyariirwo, na makīmaingata moime būrīri-inī wao. ⁵¹ Nī ūndū ūcio makīribariba rūkūngū kuuma magūrū mao

kuonania, atĩ nĩmatigana nao na magĩthĩ Ikonía. ⁵² Nao arutwo makĩyũrwo ni gĩkeno, na makĩyũrwo nĩ Roho Mũtheru.

14

Paũlũ na Baranaba marĩ Ikonía

¹ Na rĩrĩ, Paũlũ na Baranaba marĩ kũu Ikonía, magĩtoonya thunagogi ya Ayahudi o ta mũtugo. Marĩ kũu makĩaria na ũhoti mũngĩ mũno o nginya Ayahudi aingĩ na andũ-a-Ndũrĩrĩ magĩtĩkia. ² No Ayahudi arĩa maaregire gwĩtĩkia nĩmathogothire andũ-a-Ndũrĩrĩ, makĩmathũkia meciiria nĩgeetha mookĩrĩre ariũ na aarĩ a Ithe witũ. ³ Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ na Baranaba magĩikara kũu ihinda iraa, makĩaria marĩ na ũcamba nĩ ũndũ wa Mwathani, o we wekĩrĩre ndũmĩrĩrĩ ya wega wake hinya na ũndũ wa kũmahotithia kũringa ciama na morirũ. ⁴ Andũ a itũũra rĩu inene makĩgayũkana; amwe magĩtĩkania na Ayahudi, nao arĩa angĩ magĩtĩkania na atũmwo. ⁵ Nĩ kwarĩ na ndundu yathugundĩtwo nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ na Ayahudi, hamwe na atongoria ao, nĩguo mameeke ũũru, na mamahũũre na mahiga nyuguto. ⁶ No nao makĩmenya ũhoro ũcio, na makĩũrĩra matũũra manene ma bũrũri wa Likaonia, na nĩmo Lisitera, na Deribe, o na bũrũri ũria wagũthiũrũkĩrie, ⁷ kũria maathiire na mbere kũhunjia ũhoro mwega.

Paũlũ na Baranaba marĩ Lisitera na Deribe

⁸ Nakuo kũu Lisitera nĩ kwarĩ mũndũ warĩ mwonju magũrũ, na aatũũrite arĩ mwonju kuuma gũciarwo na ndetwarĩte na magũrũ o narĩ. ⁹ Nake agĩthikĩrĩria Paũlũ akĩaria. Paũlũ aamũrora, akĩona atĩ aarĩ na wĩtĩkio wa kũhonio, ¹⁰ akĩmwĩta na mũgambo mũnene, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rũgama na magũrũ maku!” Na o hĩndĩ iyo, mũndũ ũcio akĩrĩga na igũrũ, akĩambĩrĩria gwĩtwara.

¹¹ Rĩrĩa gĩkundi kũu kĩa andũ kĩonire ũria Paũlũ eekĩte, gĩkĩanĩrĩra na rũthiomi rwa Likaonia gĩkiuga atĩrĩ, “Ngai nĩciikũrũkĩte kũrĩ ithũ itarĩ ta andũ!” ¹² Magĩta Baranaba Zeu,* nake Paũlũ makĩmwĩta Herime tondũ nĩwe warĩ mwaria ũria mũnene. ¹³ Mũthĩnjĩri-ngai ya Zeu, ũria hekarũ yake yarĩ o hau nja ya itũũra, akĩrehe ndegwa na mahũa maatumĩtwo ta thũmbĩ hau kĩhingo-inĩ gĩa itũũra inene, tondũ we na gĩkundi kũu kĩa andũ nĩmendaga kũmarutĩra magongona.

¹⁴ No rĩrĩa atũmwo acio Baranaba na Paũlũ maaiguire ũguo, magĩtembũranga nguociao, makĩhanyũka, magĩtoonya kũrĩ kĩrĩndĩ, makĩanagĩrĩra atĩrĩ, ¹⁵ “Andũ aya, mũreka ũguo nĩkĩ? Ithũ tũrĩ o andũ ta inyuĩ. Tũmũreheire ũhoro mwega, wa kũmwĩra mũgarũrũke mũtigane na maũndũ marĩa matarĩ kĩene, mũcookerere Ngai ũria ũtũũraga muoyo, o we ũria wombire igũrũ na thĩ na iria na indo ciothe iria irĩ kuo. ¹⁶ Tene, niarekereire ndũrĩrĩ ciothe ithiĩage na mũthĩire yacio nyene, ¹⁷ no ndaigana gwĩtĩga atarĩ na ũira wa kuonania atĩ arĩ kuo: nĩamuonetie ũtugi na ũndũ wa kũmuurĩria mbura yumite igũrũ na kũmũhe magetha hĩndĩ ya kĩmera; nĩamũheaga irio nyingĩ na akaiyũria ngoro cianyu na gĩkeno.” ¹⁸ No o na maarĩtie ciugo icio, nĩ maarĩ na wĩra mũritũ wa kũgĩria gĩkundi kũu kĩa andũ kĩmarutĩre igongona.

¹⁹ Na rĩrĩ, hĩndĩ iyo Ayahudi angĩ magĩũka moimĩte Antiokia na Ikonía, nao makĩguucĩrĩria gĩkundi kũu kĩa andũ, gĩgĩcooka mwena wao. Gĩkundi kũu gĩkĩhũũra Paũlũ na mahiga nyuguto, na gĩkĩmũkururia, gĩkĩmũruta

* **14:12** Zeu yarĩ ngai nene ya Ayunani, na nĩyo yarĩ ngai ya itũũra rĩa Lisitera. Baranaba aatũũkaga nĩahanaine na ngai iyo.

nja ya itũũra, gĩciirĩtie nĩ mũkuũ. ²⁰ No arutwo maarĩkia kũmũrigiicĩria, agĩũkĩra agĩcooka itũũra-inĩ. Mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩire, we na Baranaba makiuma kũu magĩthiĩ Deribe.

Paũlũ na Baranaba Gũcooka Antiokia ya Suriata

²¹ Paũlũ wa Baranaba makĩhunjia ũhoro mwega itũũra-inĩ rĩu na magĩtũma andũ aingĩ matuĩke arutwo. Magĩcooka makĩhũndũka magĩthiĩ Lisitera, na Ikonía, na Antiokia, ²² magĩkagĩra arutwo hinya na kũmomĩrĩria nĩgeetha matũũre marũmĩtie wĩtikio. Makameeraga atĩrĩ, “No nginya ithuĩ tũgerere mathũina-inĩ maingĩ nĩguo tũtoonye ũthamakinĩ wa Ngai.” ²³ Paũlũ na Baranaba makĩmaamũrĩra athuuri a kanitha na makĩhooya Ngai mehingĩte kũrĩa irio, makĩmaneana kũrĩ Mwathani, o we ũrĩa meehokete. ²⁴ Thuutha wa gũtuĩkanĩria Pisidia, magĩkinya Pamufilia, ²⁵ na maarĩkia kũhunjia kiugo kũu Periga, magĩkũrũka magĩthiĩ Atalia.

²⁶ Moima Atalia makĩhaica marikabu, magĩcooka Antiokia, o kũrĩa maahoerwo wega wa Ngai mbere nĩ ũndũ wa wĩra ũrĩa maarĩkĩtie kũruta. ²⁷ Maakinya kũu magĩcookanĩrĩria andũ a kanitha hamwe, makĩmeera ũrĩa wothe Ngai ekĩte agereire harĩo na ũrĩa aahingũrĩire andũ-a-Ndũrĩrĩ mũrango wa gwĩtikia. ²⁸ Nao magĩkara na arutwo kũu ihinda irayaa.

15

Mũcemanio wa Kanitha Jerusalemu

¹ Na rĩrĩ, andũ amwe magĩkũrũka kuuma Judea magĩthiĩ Antiokia, na nĩmarutaga ariũ a Ithe wĩtu makameera atĩrĩ: “Mũngĩaga kũrua kũringana na mũtugo ũrĩa warutanirwo nĩ Musa, mũtingĩhonoka.”

² Ũndũ ũyũ ũgĩtũma Paũlũ na Baranaba macookanĩrie na makaranie mũno nao. Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ na Baranaba makĩamũrwo, marĩ na etĩkia angĩ, maambate mathiĩ Jerusalemu makone atũmwo na athuuri nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio. ³ Naguo kanitha ũkĩmoimagaria, na rĩrĩa maatuĩkanagĩria Foinike na Samaria, nĩmaheanaga ũhoro wa ũrĩa andũ-a-Ndũrĩrĩ maagarũrũkire kũrĩ Ngai. Ũhoro ũcio ũgĩkenia ariũ a Ithe wĩtu mũno. ⁴ Na maakinya Jerusalemu, makĩamũkĩrwo nĩ kanitha, na atũmwo, na athuuri, nao makĩmeera maũndũ mothe marĩa Ngai eekĩte agereire harĩo.

⁵ Hĩndĩ iyo andũ amwe a arĩa meetĩkĩtie a thiritũ ya Afarisai makĩrũgama, makiuga atĩrĩ, “Andũ a Ndũrĩrĩ no nginya marue na maathwo atĩ marũmagie watho wa Musa.”

⁶ Nao atũmwo na athuuri magĩcemanĩa nĩgeetha maarĩrĩrie ũhoro ũcio. ⁷ Thuutha wa mĩario mũingĩ, Petero akĩrũgama, akĩmarĩria, akĩmeera atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ a Ithe wĩtu, nĩmũũ atĩ ihinda rĩhĩtũku, Ngai nĩathuurire kuuma gatagatĩ kanyu nĩguo andũ-a-Ndũrĩrĩ maigwe ndũmĩrĩri ya ũhoro-ũrĩa-Mwega kuuma kũrĩ nĩi na nĩguo metĩkie. ⁸ Nake Ngai, ũrĩa ũũĩ ngoro, akĩonania atĩ nĩametĩkĩrĩte na ũndũ wa kũmahe Roho Mũtheru, o ta ũrĩa aatũhete. ⁹ Ndeekĩrĩre ngũũrani gatagatĩ gaitũ nao, nĩgũkorwo maatheririe ngoro ciao na ũndũ wa wĩtikio. ¹⁰ Hakĩrĩ ũguo-rĩ, nĩ kũĩ kĩratũma mwende kũgeria Ngai na ũndũ wa gwĩkĩra arutwo icooki ngingo rĩria ithuĩ o na kana maithe maitũ tũtarĩ twahota gũkuua? ¹¹ Aca! Twĩtikĩtie atĩ tũhonokete nĩ ũndũ wa wega wa Mwathani wĩtu Jesũ, o ta ũrĩa o nao mahonokete.”

¹² Nakĩo kũngano gĩothe gĩgĩkĩra ki gĩgĩthikĩrĩria Baranaba na Paũlũ makĩheana ũhoro wa ciama na morirũ iria Ngai eekĩte kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ agereire harĩo. ¹³ Rĩrĩa maarĩkirie kwaria, Jakubu akĩaria akĩmeera atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ta thikĩrĩriai. ¹⁴ Simoni niatũtaarĩria ũrĩa Ngai oonanirie wendo wake hĩndĩ ya mbere na ũndũ wa gwĩthuurĩra andũ kuuma kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩguo matuĩke aake. ¹⁵ Nacio ciugo cia anabii ikaringana na ũhoro ũcio, o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ:

¹⁶ “Thuutha wa ũguo nĩngacooka,
na njake rĩngĩ hema ya Daudi irĩa ĩgwĩte.

Nĩngaka ĩganjo rĩayo rĩngĩ,
na ndĩmicookie harĩa yarĩ,

¹⁷ nĩgeetha matigari marongoragie Mwathani,
o na andũ othe a Ndũrĩrĩ arĩa metanagio na rĩtwa rĩakwa,
ũguo nĩguo Mwathani ũrĩa wĩkaga maũndũ macio ekuuga’

¹⁸ marĩa moĩkaine kuuma o tene.

¹⁹ “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ ngũtua atĩrĩ, tũtuge kũritũhĩria ũhoro andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa maragarũrũka kũrĩ Ngai. ²⁰ Handũ ha ũguo-rĩ, twagĩrĩrwo tũmaandĩkĩre marũa, tũmeere metheemage kuumana na irio iria ithaahĩtio nĩ mĩhianano, nĩngĩ metheemage kuumana na ũmaraya, na kuumana na nyama cia nyamũ cia gũitwo, o na kuumana na thakame. ²¹ Nĩgũkorwo ũhoro wa Musa nĩwahunjagio matũũra-inĩ mothe o kuuma mahinda ma tene mũno, na nĩũthomagwo thunagogi-inĩ mĩthenya yothe ya Thabatũ.”

Marũa ma Kiama kũrĩ Andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa Metĩkĩtie

²² Hĩndĩ ĩyo atūmwo na athuuri, hamwe na kanitha wothe, magĩtua itua mathuure andũ amwe ao mamatũme Antiokia marĩ na Paũlũ na Baranaba. Magĩthuura Judasi (ũrĩa wetagwo Barasaba) na Sila, nao andũ aya eerĩ maarĩ atongoria thĩnĩ wa ariũ a Ithe witũ. ²³ Makĩmatũma na marũa maya:

Nĩ ithuĩ atūmwo na athuuri, o ithuĩ ariũ a Ithe wanyu,

Kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa metĩkĩtie kũu Antiokia, na Suriata, na Kilikia:

Amũkĩrai ngeithi.

²⁴ Nĩtũiguĩte atĩ andũ amwe nĩmooimire kũrĩ ithuĩ matarĩ na rũũtha rwitũ, na makĩmũthĩnia, na makĩnyariira meciiria manyu nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa maaririe. ²⁵ Nĩ ũndũ ũcio, ithuothe nĩtũiguanĩre tũthuure andũ amwe tũmatũme kũrĩ inyuĩ marĩ na arata aitũ endwa, Baranaba na Paũlũ, ²⁶ andũ arĩa matwarĩrĩrie mĩoyo yao ũgwati-inĩ nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. ²⁷ Nĩ ũndũ ũcio nĩtwaũma Judasi na Sila nĩgeetha makĩndĩre ũhoro ũyũ tũramwandĩkĩra na ciugo cia tũnua twao. ²⁸ Nĩkuonekete arĩ wega kũrĩ Roho Mũtheru o na kũrĩ ithuĩ twage kũmũkuuithia mũrigo ũkĩrĩte maũndũ maya: ²⁹ Na rĩrĩ, mũtikarĩĩage irio iria irutũrwo mĩhianano, na mũtikanyuuge thakame, na mũtikarĩĩage nyama cia nyamũ cia gũitwo, na mũtigane na ũmaraya. Mweheema maũndũ macio-rĩ, nĩmũgwĩka wega.

Tigwoi ũhoru.

³⁰ Nao andũ acio makiugĩrwo ũhoru, na makĩharũrũka magĩthĩ Antiokia, kũrĩa maacookanĩrĩrie kanitha hamwe, na makĩneana marũa macio. ³¹ Rĩrĩa andũ maathomire marũa macio, magĩkena nĩ ũndũ wa ndũmĩrĩri ya kũmoomĩrĩria ĩrĩa yaandĩkitwo marũa-inĩ macio. ³² Nao Judasi na Sila, arĩa o ene maarĩ anabii, makĩaria maundũ maingĩ ma kũmĩrĩria na kuongerera ariũ a Ithe witũ hinya. ³³ Thuutha wa gũikara kũu kwa ihinda-rĩ, makiugĩrwo ũhoru na irathimo cia thayũ nĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩguo macooke kũrĩ andũ arĩa maamatũmĩte. ³⁴ (Nowe Sila akiona arĩ wega aikare kũu.) ³⁵ No Paũlũ na Baranaba magĩtigwo kũu Antiokia, kũrĩa o, na andũ angĩ aingĩ maarutanaga na makahunjia kiugo kĩa Mwathani.

Paũlũ na Baranaba Gũkararania

³⁶ Thuutha wa mũthenya ĩgana ũna, Paũlũ akĩira Baranaba atĩrĩ, “Reke tũcooke tũgaceerere ariũ na aarĩ a Ithe witũ matũũra-inĩ mothe marĩa tũhunjĩtie kiugo kĩa Mwathani, tũkamenye ũria matariĩ.” ³⁷ Baranaba nĩendaga kuoya Johana, ũria wetagwo Mariko mathĩ nake, ³⁸ no Paũlũ ndonaga arĩ wega mathĩ nake, tondũ nĩamatiganĩrie rĩrĩa maarĩ Pamufilia na akĩaga gũthĩ kũruta wĩra nao. ³⁹ Makĩgĩa na gũkararania kũnene o nginya makĩamũkana. Baranaba akĩoya Mariko, makĩhaica marikabu, magĩthĩ Kuporo, ⁴⁰ no Paũlũ agĩthuura Sila, na maarĩkia kũhooerwo wega wa Mwathani nĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, magĩthĩ. ⁴¹ Agĩtuĩkanĩria Suriata na Kilikia, agĩkagĩra makanitha hinya.

16

Tĩmotheo Kũnyitana na Paũlũ na Sila

¹ Na rĩrĩ, Paũlũ agĩkinya Deribe agĩcooka akiuma kuo agĩthĩ Lisitera, kũrĩa mũrutwo wetagwo Tĩmotheo aatũũraga, ũria nyina aarĩ Mũyahudi mũtumia wetĩkĩtie Ngai, no ithe aarĩ Mũyunani. ² Ariũ na aarĩ a Ithe witũ a kũu Lisitera na Ikonia nĩmaragia wega igũrũ rĩake. ³ Paũlũ nĩendaga mathĩ nake rũgendo, no nĩ tondũ wa Ayahudi arĩa maatũũraga kũu, akĩmũruithia nĩgũkorwo nĩmooĩ atĩ ithe aarĩ Mũyunani. ⁴ Na rĩrĩa maathiaga kuuma itũũra nginya rĩrĩa ringĩ, nĩmeeraga andũ matua marĩa maatuĩtwo nĩ atũmwu na athuuri kũu Jerusalemu nĩguo andũ mamaathĩkagĩre. ⁵ Nĩ ũndũ ũcio makanitha makĩgĩa na hinya ũhoru-inĩ wa gwĩtikia na makongererekaga mũigana o mũthenya.

Paũlũ kuona Kĩoneki kĩa Mũndũ wa Makedonia

⁶ Paũlũ na andũ arĩa maarĩ nao magĩtuĩkanĩria bũrũri wothe wa Firigia na Galatia, nĩgũkorwo nĩmagirĩtio nĩ Roho Mũtheru kũhunja kiugo kũu bũrũri wa Asia. ⁷ Rĩrĩa maakinyire mũhaka-inĩ wa Misia, makĩgeria gũtoonya Bithinia, no Roho wa Jesũ ndaigana kũmetĩkĩria gũtoonya. ⁸ Nĩ ũndũ ũcio makĩhĩtũka Misia, magĩkũrũka magĩkinya Teroa. ⁹ Ũtukũ ũcio-rĩ, Paũlũ akiona kĩoneki kĩa mũndũ wa Makedonia arũgamĩte akĩmũthaiha, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũka gũkũ Makedonia ũtũteithie.” ¹⁰ Paũlũ aarĩkia kuona kĩoneki kũu, tũkũhaarĩria o hĩndĩ ĩyo nĩgeetha tũthĩ Makedonia, tũgĩtua atĩ Ngai nĩatwĩtĩte tũkamahunjĩrie Ũhoru-ũria-Mwega.

Kũhonoka kwa Lidia kũu Filipi

¹¹ Twaarĩkia kuuma Teroa, tũgĩthĩĩ na marikabu twerekeire Samotherake, na mũthenya ũyũ ũngĩ tũgĩthĩĩ Neapoli. ¹² Kuuma kũu tũgĩthĩĩ Filipi, kũria gwachagwo nĩ andũ a Roma, na nĩrio rĩarĩ itũura rĩria inene rĩa bũrũri ũcio wa Makedonia. Na tũgĩkara kũu mũthenya ĩtaarĩ mũingĩ.

¹³ Mũthenya wa Thabatũ wakinya tũkiuma nja ya kĩhingo gĩa itũura, tũgĩthĩĩ rũũ-inĩ, tũtaanyĩte kuona handũ ha kũhooerwo Ngai. Tũgĩkara thĩ na tũkiambĩrĩria kwarĩria andũ-a-nja arĩa monganĩte hau. ¹⁴ Na rĩri, ũmwe wa andũ-a-nja acio maathikĩrĩrie eetagwo Lidia, ũria warĩ mwonjoria wa nguo cia rangi wa ndathi, na oimĩte itũura rĩa Thuatira, na aarĩ mũhooi Ngai. Nake Mwathani akĩhingũra ngoro yake, akĩamũkĩra ndũmĩrĩri ya Paũlũ. ¹⁵ Rĩria we na andũ a nyũmba yake maabatithirio-rĩ, nĩatũnyĩitire ũgeni gwake mũciĩ agĩtwĩra atĩrĩ, "Angĩkorwo nĩmuonete atĩ nĩnjĩtikĩtie Mwathani-rĩ, ũkai mũgaikare nyũmba gwakwa." Nake agĩtũringĩrĩria tũthĩĩ.

Paũlũ na Sila marĩ Njeera

¹⁶ Hĩndĩ ĩmwe tũgĩthĩĩ harĩa haahooyagĩrwo Ngai, nĩtwatũngĩrwo nĩ mũirĩtu warĩ ngombo na nĩarĩ na roho wa kũragũra. Nake nĩatũmaga ene we meonere mbeeca nyingĩ mũno nĩ ũndũ wa ũragũri wake ¹⁷ Mũirĩtu ũcio akĩrũmirĩria Paũlũ hamwe na ithuĩ, akĩanaagĩrĩra atĩrĩ, "Andũ aya nĩ ndungata cia Ngai-Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, na maramũhe ũhoru wa njĩra ya ũria mũngĩhonokio." ¹⁸ Mũirĩtu ũcio agĩthĩĩ na mbere na gwĩka ũguo mũthenya mũingĩ. Marigĩrĩrio-inĩ Paũlũ agĩthĩrĩka mũno nginya akĩhũgũkĩra roho ũcio akĩwĩra atĩrĩ, "Ndagwatha thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ Kristũ uume thĩinĩ wake!" O hĩndĩ ĩyo roho ũcio ũkĩmuuma.

¹⁹ Rĩria ene mũirĩtu ũcio ngombo maamenyire atĩ mwĩhoko wao wa kuona mbeeca nĩwathira, makĩnyĩta Paũlũ na Sila makĩmaguucũrũria makĩmatoonyia ndũnyũ mbere ya aathani. ²⁰ Makĩmarehe mbere ya aciirithania, makiuga atĩrĩ, "Andũ aya nĩ Ayahudi, na nĩmararehe ngũĩ itũura-inĩ riitũ ²¹ nĩ ũndũ wa kũrutana mĩtugo ĩria ithuĩ andũ a Roma tũtagĩrũrwo nĩ gwĩtikĩra o na kana kũmũka."

²² Nakĩo kĩrĩndĩ gĩgĩũkĩrĩra Paũlũ na Sila kĩmeeke ũũru no aciirithania makĩruta watho atĩ marutwo nguo na mahũũrwo iboko. ²³ Thuutha wa kũhũũrwo mũno magĩkio njeera, na mũrangĩri wa njeera agĩathwo amarangĩre wega. ²⁴ Aarĩkia kwamũkĩra watho ũcio, akĩmaikia kanyũmba ka na thĩinĩ na akĩohithania magĩrũ mao na ndungu.

²⁵ Na rĩri, ta ũtukũ gatagatĩ, Paũlũ na Sila nĩkũhooya maahooyaga makĩnagĩra Ngai nyĩmbo, nao andũ arĩa angĩ mohetwo makamathikĩrĩria. ²⁶ Na o rĩmwe gũkĩgĩa gĩthingithia kinene o nginya mũthingi ya njeera ĩgĩthingitha. Nayo mũrango yotho ya njeera ikĩhingũka o rĩmwe, na mũnyororo ya mũndũ o mũndũ ikĩregera. ²⁷ Mũrangĩri wa njeera akĩarahũka, na rĩria aarorire akĩona mũrango ya njeera ĩrĩ mũhingũku, akĩruta rũhiũ rwake rwa njora akĩenda kwĩyũraga tondũ eeciirire atĩ andũ arĩa moohetwo nĩmoorĩte.* ²⁸ No Paũlũ akĩanĩrĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, "Ndũkeegere ngero! Ithuothe tũrĩ ho!"

²⁹ Nake mũrangĩri ũcio wa njeera agĩtia matawa, agĩcooka akĩhanyũka thĩinĩ akĩnainaga, akĩgũithia mbere ya Paũlũ na Sila. ³⁰ Agĩcooka akĩmoimia na nja, akĩũria atĩrĩ, "Athuuri aya, njagĩrũrwo nĩ gwĩka atĩa nĩguo honoke?"

* **16:27** Mũndũ muohe angĩorire njeera, mũthigari nĩwe woragagwo, nĩkio mũthigari ũyũ endaga kwĩyũraga o kabere.

³¹ Nao makīmūcookeria atīrī, “Ītikia Mwathani Jesū, na nīūkūhonoka, wee, o hamwe na andū a nyūmba yaku.” ³² Magīcooka makīmwarīria ūhoro wa kiugo kīa Mwathani, hamwe na andū arīa angī othe maarī gwake nyūmba. ³³ O ihinda rīu rīa ūtukū, mūrangīri ūcio wa njeera akīmooya, akīmathambia ironda, na o hīndī ūyo we na andū othe a nyūmba yake makībatithio. ³⁴ Mūrangīri ūcio wa njeera akīmatwara gwake nyūmba, na akīmahe irio. Akīyūrwo nī gīkeno tondū nīeetūkirie Ngai, we o hamwe na andū a nyūmba yake yothe.

³⁵ Na rīrī, gwakīa aciirithania magītūma thigari ikeere mūrangīri ūcio wa njeera atīrī, “Rekereria andū acio mathīi.” ³⁶ Nake mūrangīri ūcio wa njeera akīra Paūlū atīrī, “Aciirithania maathana, moiga atī wee na Sila mūrekererio. Rīu no mūthīi. Thīi na thayū.”

³⁷ No Paūlū akīra thigari icio atīrī, “Maratūhūūrire mbere ya mūingī tūtaciirithītio, o na gūtūka ithuī tūrī raiya a Roma, na maratūikia njeera. Rīu marakīenda gūtūruta na hitho? Aca! Reke mooke o ene matūrute nja, matuumagarie.”

³⁸ Nacio thigari igīcookeria aciirithania ūhoro ūcio, na rīrīa maaiguire atī Paūlū na Sila maarī raiya a Roma, makīmaka. ³⁹ Nao magītūka kūmahooreria, na makīmomagaria kuuma njeera, makīmathaita moime itūūra rīu mathīi. ⁴⁰ Paūlū na Sila maarīkia kuuma njeera, magīthī mūciū kwa Lidia, kūrīa maakorire ariū na aarī a Ithe witū, na makīmoomīrīria. Magīcooka magīthīria.

17

Paūlū na Sila marī Thesalonike

¹ Na rīrī, maarīkia gūtūkanīria Amufipoli na Apolonia, magīkina Thesalonike, kūrīa kwarī na thunagōgi ya Ayahudi. ² Paūlū agītoonya thunagōgi, o ta ūria aamenyerete, na mūthenya itatū ya Thabatū akīaranīria nao kuuma Maandīko-inī, ³ akīmataarīria na akīmaiguithia atī kwarī o nginya Kristū anyariirike na ariūke kuuma kūrī arīa akuū. Akīmeera atīrī, “Jesū ūyū ndīramūhe ūhoro wake-rī, nīwe Kristū.” ⁴ Ayahudi amwe magītūkīra ūhoro ūcio na magītūka a thiritū ya Paūlū na Sila, o ūndū ūmwe na gīkundi kinene kīa Ayunani etigīri-Ngai, o na atumia aingī arīa maarī igweta.

⁵ No Ayahudi makīgua ūiru; nī ūndū ūcio magīcaria andū arīa maarī mītugo mīru kuuma ndūnyū, makīmacookanīrīria gīkundi, na makīambīrīria kūruta ngūi kūu itūūra-inī. Nao makīhanyūka kwa Jasoni gwetha Paūlū na Sila nīgeetha mamoiemie nja kūrī kīrīndī. ⁶ No rīrīa maamaagire, magīkururia Jasoni na ariū a Ithe witū amwe, makīmarehe kūrī anene a itūūra, makīanagīrīra atīrī: “Andū aya nīo marehete thīina thī yothe, na rīu nīmookīte gūkū, ⁷ na Jasoni nīamanyīitē ūgeni thīinī wa nyūmba yake. Othe nīmarakararia watho wa Kaisari, makoiga atī nī kūrī na mūthamaki ūngī wītagwo Jesū.” ⁸ Rīrīa maaiguire ūguo, kīrīndī kīu na anene a itūūra magītangīka mūno. ⁹ Hīndī ūyo magītīa Jasoni na andū arīa angī maarī nao irīhi rīa kūmarūgamīrīra, magīcooka makīmarekereria mathīi.

Paūlū na Sila marī Berea

¹⁰ Na kwarīkia gūtuka-rī, ariū na aarī a Ithe witū magītūma Paūlū na Sila mathīi Berea. Nao maakinya kuo, magītoonya thunagōgi ya Ayahudi. ¹¹ Na rīrī, Ayahudi a Berea maarī a ngoro njega gūkīra Ayahudi a Thesalonike, nīgūkorwo nīmamūkīrīre ndūmīrīri marī na wendo mūingī,

na magathuthuuragia Maandĩko o mũthenya, nĩgeetha moone kana ũrĩa Paũlũ aameeraga warĩ ũhoro wa ma. ¹² Ayahudi aingĩ nĩmetĩkirie, o ũndũ ũmwe na atumia aingĩ a Ayunani arĩa maarĩ igweta, o na andũ arũme aingĩ Ayunani.

¹³ Rĩrĩa Ayahudi a Thesalonike maamenyire atĩ Paũlũ nĩahunjagia kiugo kĩa Ngai kũu Berea-rĩ, magĩthĩĩ kũu o nakuo, magĩthogotha kĩrĩndĩ na magĩgĩthũkia ngoro. ¹⁴ Hĩndĩ o iyo ariũ na aarĩ a Ithe witũ magĩtũma Paũlũ athĩĩ ndwere-inĩ cia iria, no Sila na Timotheo magĩtigwo kũu Berea. ¹⁵ Nao andũ arĩa moimagaririe Paũlũ, makĩmũkinya Athene, na magĩcooka marĩ na ndũmĩrĩri ya Sila na Timotheo atĩ mathĩĩ kũrĩ Paũlũ narua o ta ũrĩa kũngĩhoteka.

Paũlũ arĩ Athene

¹⁶ Paũlũ o ameteireire kũu Athene-rĩ, nĩatangĩkire ngoro mũno nĩkuona ũrĩa itũũra rĩu rĩaiyũrĩte mĩhianano. ¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio nĩaranagĩria na Ayahudi o na Ayunani arĩa meeyamũrĩre Ngai kũu thunagogi-inĩ, o na ningĩ akaaragia ndũnyũ-inĩ o mũthenya na andũ arĩa maakoragwo ho.

¹⁸ Nakĩo gĩkundi kĩa Aepikurio na Asitoiko, arutani a ũũgĩ,* makĩambĩrĩria gũkararania nake. Amwe ao makĩũria atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ wa mũhuhu arageria kuuga atĩa?” Nao andũ arĩa angĩ makiuga atĩrĩ, “Nĩ ta mũndũ ũrahunja ũhoro wa ngai ng’eni.” Moigaga ũguo tondũ Paũlũ aahunjagia ũhoro Mwega wa Jesũ o na wa kũriũka gwake. ¹⁹ Hĩndĩ iyo makĩmuoya na makĩmũtwarwa mbera ya mũcemanio wa Areopago,† makĩmwĩra atĩrĩ, “No twende kũmenya atĩrĩ, ũrutani ũyũ mwerũ ũrarutana nĩ ũrĩkũ?”

²⁰ Tũraigua ũgĩtwarĩria maũndũ mageni, na nĩtũkwenda kũmenya ũrĩa moigĩte.” ²¹ (Andũ othe a Athene na andũ a kũngĩ arĩa maatũũraga kuo matũrĩ ũndũ ũngĩ meekaga tiga kwaria na gũthikĩrĩria ũhoro wa maũndũ marĩa mageni).

²² Hĩndĩ iyo Paũlũ akĩrũgama mũcemanio-inĩ wa kĩama kũu gĩetagwo Areopago akĩmeera atĩrĩ: “Andũ aya a Athene, nĩnguona atĩ maũndũ-inĩ mothe mũrĩ andũ a ndini mũno. ²³ Nĩgũkorwo o na nĩnyonete kĩgongona kĩandĩkĩtwo maandĩko maya: KŪRĪ NGAI ĪRĪA ĪTOĪO, rĩrĩa ngoretwo ngĩceera na ngarora wega indo cianyu iria nyamũre cia kũhooywo. Na rĩrĩ, kĩrĩa mũhooyaga mũtooĩ nĩkĩo ngũmũhe ũhoro wakĩo.

²⁴ “Ngai ũrĩa wombire thĩ na indo ciothe iria irĩ kuo nĩwe Mwathani wa igũrũ na thĩ, na ndatũũraga hekarũ ciakĩtwo na moko. ²⁵ Na ndatungatagwo na moko ma andũ, ta abataire kĩndũ, tondũ we mwene nĩwe ũheaga andũ muoyo na mĩhũmũ o na indo iria ingĩ ciothe.

²⁶ Kuuma harĩ mũndũ ũmwe, nĩathondekire ndũrĩrĩ ciothe cia andũ nĩguo matũũre kũndũ guothe thĩ; na agĩtua mahinda mao o na kũndũ kũria megũtũũra. ²⁷ Ngai eekire ũguo nĩgeetha andũ mamũmaathe na hihi mamũhambatĩrie mamuone, o na gũtuũka ndarĩ haraaya na o ũmwe witũ.

²⁸ ‘Nĩgũkorwo nĩ thĩĩni wake tũtũũraga na tũgetwara, na tũgakorwo tũrĩ muoyo.’ O ta ũrĩa aandĩki amwe a nyĩmbo cianyu moigĩte atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũrĩ a rũciaro rwake.’

²⁹ “Nĩ ũndũ ũcio, kuona atĩ tũrĩ a rũciaro rwa Ngai, tũtiagĩrĩrwo nĩ gwĩciiria atĩ Ngai ahaana ta mũhianano wa thahabu kana wa betha, o na

* **17:18** Arutani a Epikurio maarutanaga atĩ ũndũ ũrĩa mwega mũno makĩria warĩ gwĩkenia. Nao arutani a Sitoiko maarutanaga atĩ andũ matũũranagie wega na indo ciothe cia thĩ, matekũmakio nĩ ũhoro wa ruo kana mwago, o na kana wa maũndũ mega na moru ngoro-inĩ. † **17:19** Areopago nĩ kuuga “Kĩrĩma kĩa Aresi”; Aresi yarĩ ngai ya Ayunani ya marurumĩ na mbaara.

kana wa ihiga, ũrĩa ũthondeketwo na mũthugundĩre na ũũgĩ wa mũndũ. ³⁰ Mahinda ma tene Ngai ndaigana kũrũmbũiya ũhoro ũcio wa kwaga ũmenyo, no rĩu nĩathĩte andũ othe a kũndũ guothe merire. ³¹ Nĩgũkorwo nĩatuĩte mũthenya ũrĩa agaatuĩra thĩ ciira na kĩhooto na ũndũ wa mũndũ ũrĩa athuurĩte. Nĩamenyithanĩtie ũndũ ũyũ kũrĩ andũ othe na ũndũ wa kũriũkia Jesũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ.”

³² Hĩndĩ ĩrĩa maiguire ũhoro wa kũriũka kwa arĩa akuũ, amwe ao magĩtheka, no angĩ makiuga atĩrĩ, “Nĩtũkwenda gũkũigua ũkiaria ũhoro ũcio hĩndĩ ĩngĩ.” ³³ Maarĩkia kuuga ũguo, Paũlũ akĩehera Kĩama-inĩ kũu.

³⁴ Andũ mataarĩ aingĩ magĩtuĩka arũmĩrĩri a Paũlũ na magĩtũkia. Ũmwe wao aarĩ Dionisio, mũndũ warĩ wa thiritũ ya Areopago, o na mũtumia wetagwo Damari, na angĩ maigana ũna.

18

Paũlũ arĩ Korinitho

¹ Thuutha ũcio, Paũlũ akiuma Athene agĩthĩ Korinitho. ² Aakinya kũu agĩkora Mũyahudi wetagwo Akula, mũndũ waciariũro Ponto, na aakorẽtwo oka kuuma Italia marĩ na mũtumia wake Pisisila, tondũ Kilaudio nĩathanĩte Ayahudi othe moime Roma. Nake Paũlũ agĩthĩ kũmona, ³ na tondũ Paũlũ aarĩ mũtumi wa hema o tao-rĩ, agĩkarania na akĩrutithania wĩra nao. ⁴ O mũthenya wa Thabatũ nĩaheanaga ũhoro thunagogi-inĩ, akĩgeria kũiguithia Ayahudi na Ayunani.

⁵ Rĩrĩa Sila na Timotheo mookire kuuma Makedonia, Paũlũ akĩrutĩra gũkorwo akĩhunja mahinda mothe, na akoimbũragĩra Ayahudi atĩ Jesũ nĩwe Kristũ. ⁶ No rĩrĩa Ayahudi maakararirie Paũlũ na makĩmũruma, akĩribariba nguo ciake nĩ ũndũ wa kũng'ũrĩka na akĩmeera atĩrĩ, “Thakame yanyu ĩromũcookerera! Nĩ ndĩrĩ ũndũ ĩngĩũrio nĩ ũndũ wanyu. Kuuma rĩu ngũcoka gũthĩĩ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ.”

⁷ Hĩndĩ ĩyo Paũlũ akiuma kũu thunagogi-inĩ, agĩthĩ kwa mũndũ wetagwo Tiĩtio Jusito, warĩ mũhooi Ngai, nayo nyũmba yake yariganĩtie na thunagogi. ⁸ Nake Kirisipo, ũrĩa warĩ mũtongoria wa thunagogi, agĩtũkia Mwathani hamwe na nyũmba yake yothē; na andũ aingĩ a Korinitho arĩa maamũguire akiaria magĩtũkia na makĩbatithio.

⁹ Ũtukũ ũmwe Mwathani akĩra Paũlũ na kĩoneki atĩrĩ, “Ndũkae gwĩtigĩra; thĩĩ na mbere na kũheana ũhoro, na ndũgaakire. ¹⁰ Nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe, na gũtirĩ mũndũ ũgũgũtharĩkĩra agwĩke ũũru, tondũ ndĩ na andũ aingĩ gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩrĩ.” ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ agĩkara kũu mwaka ũmwe na nuthu, akĩmarutaga kiugo kĩa Ngai.

¹² Rĩrĩa Galio aarĩ barũthĩ wa Akaia, Ayahudi makĩnyiitana magĩtharĩkĩra Paũlũ na makĩmũtwara igooti-inĩ. ¹³ Makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ araringĩrĩria andũ kũhooya Ngai na njĩra ĩrĩa ĩreganĩte na watho.”

¹⁴ Na rĩrĩa Paũlũ endaga kwaria, Galio akĩra Ayahudi atĩrĩ, “Korwo ĩnyũ Ayahudi mũrateta nĩ ũndũ wa ũndũ mũũru kana ngero njũru-rĩ, nĩ hangĩrĩ na gĩtũmi gĩa kũmũthikĩrĩria ĩnyũ. ¹⁵ No kuona atĩ nĩ ũhoro wa ciũria ikonũ ciugo na marĩtwa na watho wanyu ĩnyũ ene-rĩ, menyai ũrĩa mũgwĩka. Nĩ ndĩgũtuũka mũtui ciira wa maũndũ ta macio.” ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio akiuga marutũrũro kuuma igooti-inĩ. ¹⁷ Hĩndĩ ĩyo Ayahudi acio othe makĩgarũrũkĩra Sosithene mũtongoria wa thunagogi, na makĩmũhũrĩra hau mbere ya igooti. No Galio ndaigana kũrũmbũyana na ũhoro ũcio o na atĩa.

Pirisila na Akula, na Apolo

¹⁸ Paũlũ n̄aikaire kũu Korinitho kwa ihinda. Agĩcooka agĩtiga ariũ na aarĩ a Ithe witũ kuo, akĩhaica marikabu agĩthiĩ Suriata, marĩ hamwe na Pirisila na Akula. Atanahaica marikabu, aambire akienjwo njuĩri yake arĩ kũu Kenikirea, tondũ wa mwĩhĩtwa eehĩtite. ¹⁹ Nao maakinya Efeso, Paũlũ agĩtiga Pirisila na Akula kuo. We mwene agĩtoonya thunagogi na akĩaranĩria na Ayahudi. ²⁰ Nao makĩmũũria aikaranganie nao kuo, nowe akĩrega. ²¹ No rĩria oimaga kuo, akĩmeera atĩrĩ, “Aakorwo nĩ wendi wa Ngai, nĩndĩrĩcooka.” Nake akĩhaica marikabu akiuma Efeso. ²² Rĩria aakinyire Kaisarea, akĩambata agĩthiĩ kũgeithia Kanitha, agĩcooka agĩkũrũka agĩthiĩ nginya Antiokia.

²³ Na thuutha wa Paũlũ gũikaranga kũu Antiokia, akiuma kuo, na agĩthiĩ kũndũ na kũndũ bũrũri wothe wa Galatia na Firigia, akĩmagĩrĩria arutwo othe.

²⁴ O ihinda-inĩ rĩu, Mũyahudi wetagwo Apolo, waciariĩrwo Alekiseria,* agĩũka Efeso. Aarĩ mũndũ mũthomu, na aarĩ na ũũgĩ mũingĩ mũno wa Maandĩko. ²⁵ Niarutĩtuo na njĩra ĩria ya Mwathani, na akaaragia na kĩyo kĩnene, na akarutanaga ũhoro wa Jesũ atekũhĩtia, o na gũtũika ũbatithio ũria ooi warĩ o wa Johana. ²⁶ Nake akĩambĩrĩria kwaria na ũcamba kũu thunagogi-inĩ. Rĩria Pirisila na Akula maamũiguire akĩaria, makĩmũnyiita ũgeni kwao mũciĩ na makĩmũtaarĩria ũhoro wa njĩra ya Ngai wega makĩria.

²⁷ Na rĩria Apolo eendaga gũthiĩ Akaia, ariũ na aarĩ a Ithe witũ makĩmũmirĩria na makĩandĩkĩra arutwo akuo marũa makĩmeera mamwamũkĩre. Na aakinya kuo agĩtũika ũteithio mũnene kũrĩ andũ ariã meetĩkĩtie nĩ ũndũ wa wega wa Ngai. ²⁸ Nĩgũkorwo arĩ na ũhoti mũingĩ, nĩahootire Ayahudi biũ mbere ya andũ othe, akĩonanagia kuuma kũrĩ Maandĩko atĩ Jesũ nĩwe Kristũ.

19

Paũlũ arĩ Efeso

¹ Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩyo Apolo arĩ kũu Korinitho, Paũlũ akĩgerera njĩra ĩria yatũkanĩirie mwena wa rũgongo agĩthiĩ nginya Efeso. Aakinya kũu agĩkora arutwo amwe kuo. ² Akĩmooria atĩrĩ, “Nĩmwamũkĩrĩre Roho Mũtheru rĩria mwetĩkirie?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, ithuĩ o na tũtirĩ twaigua atĩ nĩ kũrĩ Roho Mũtheru.”

³ Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ akĩmooria atĩrĩ, “Mwakĩbatithirio ũbatithio ũrĩkũ?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Twabatithirio ũbatithio wa Johana.”

⁴ Paũlũ akĩmeera atĩrĩ, “Ūbatithio wa Johana warĩ ũbatithio wa kwĩrira kwa mehia. Eeraga andũ metĩkie ũria ũgũũka thuutha wake, nake nĩwe Jesũ.” ⁵ Rĩria maaiguire ũguo, makĩbatithio thĩnĩ wa rĩtwa rĩa Mwathani Jesũ. ⁶ Hĩndĩ ĩria Paũlũ amaigĩrĩre moko, Roho Mũtheru akĩmaikũrũkĩra, nao makĩaria na thiomĩ ingĩ na makĩrathã mohoro. ⁷ Nao othe maarĩ ta andũ ikũmi na eerĩ.

⁸ Paũlũ agĩtoonya thunagogi, na ihinda rĩa mĩeri ĩtatũ akĩaria na ũcamba kuo, akĩgeragia kũringĩrĩria andũ ũhoro wa ũthamaki wa Ngai.

* **18:24** Alekiseria rĩarĩ itũura rĩa bũrũri wa Misiri, na nĩrĩo rĩarĩ rĩa keerĩ kũneneha kũria guothe thirikari ya Roma yaathanaga. Rĩarĩ na Ayahudi aingĩ mũno.

⁹ No amwe ao makĩũmia ngoro; makĩaga gwĩtũkia na magĩcambia Njĩra iyo mbere ya kirĩndĩ. Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ akĩmeherera. Akĩoyia arutwo agĩthĩi nao nyũmba ĩrĩa yathomithagĩrio andũ ya Turano, akaaranagĩria na andũ o mũthenya arĩ kuo. ¹⁰ Ũndũ ũyũ nĩwathiire na mbere ihinda ta rĩa mĩaka ĩrĩ, o nginya Ayahudi na Ayunani othe arĩa maatũruga bũrũri wa Asia makĩũgua kiugo kĩa Mwathani.

¹¹ Ngai nĩaringire ciama cia mwanya agereire harĩ Paũlũ, ¹² o nginya itambaya na nguo irĩa ciahutagia mwĩri wake igatwarĩrwo andũ arĩa maarĩ arũaru, nao makahona mirimũ yao na ngoma thũku ikamatiga.

¹³ Na rĩrĩ, Ayahudi amwe arĩa maathiiaga makĩingataga ngoma thũku makĩgeria kũhũthĩra rĩitwa rĩa Mwathani Jesũ harĩ andũ arĩa maarĩ na ndaimono. Moigaga atĩrĩ, "Thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ, ũrĩa ũhunjagio nĩ Paũlũ, ndagwatha uume." ¹⁴ Ariũ mũgwanja a Mũyahudi wetagwo Sikeva, warĩ mũthĩnjĩri-Ngai mũnene, nĩmekaga ũguo. ¹⁵ Mũthenya ũmwe, ngoma thũku ikĩmacookeria ikĩmeera atĩrĩ, "Jesũ nĩndĩmũũ na nĩnjũũ ũhoro wa Paũlũ, no inyuĩ mũri a?" ¹⁶ Hĩndĩ iyo mũndũ ũcio warĩ na ngoma thũku akĩmarũgĩrĩa akĩmatooria othe. Akĩmahũura mũno nginya makiuma nyũmba iyo makiũra marĩ njaga makiuraga thakame.

¹⁷ Rĩrĩa Ayahudi na Ayunani arĩa maatũruga Efeso maamenyire ũhoro ũcio, othe makĩyũrwo nĩ guoya, narĩo rĩitwa rĩa Mwathani Jesũ rĩgĩtũũgĩrio. ¹⁸ Andũ aingĩ a arĩa meetĩkirie makĩyũmiria na makĩumbũra waganu wao matekũhitha. ¹⁹ Andũ aingĩ arĩa maaragũraga, magĩcookanĩrĩa mabuku mao na makĩmacinĩra mbere ya andũ othe. Rĩrĩa maatarire thogora wa mabuku macio, magĩkinya durakima ngiri mĩrongo ĩtano. ²⁰ Kiugo kĩa Mwathani gĩkĩhunja mũno na njĩra iyo na gĩkĩgia na hinya.

²¹ Thuutha wa maũndũ macio mothe gwĩkĩka, Paũlũ agĩtua itua rĩa gũthĩi Jerusalemu, atuĩkanĩirie Makedonia na Akaia. Akiuga atĩrĩ, "Ndaarĩkia gũkina kũu, no nginya ngaacooka thĩi Roma." ²² Agĩtũma andũ eerĩ a arĩa maamũteithagĩrĩa, na nĩo Timotheo na Erasito, mathĩi Makedonia, nake agĩkaranga kũu bũrũri wa Asia gwa kahinda kanini.

Ngũũ kũu Efeso

²³ Ihinda-inĩ rĩu nĩ kwagĩire na thogothogo nene ĩkoniĩ ũhoro wa Njĩra iyo. ²⁴ Mũturi wa indo cia betha wetagwo Demeterio, ũrĩa wathondekaga tũmĩhianano twa betha twa Aritemi, nĩatũmaga andũ arĩa maaturaga indo icio magĩe na wonjoria mũnene. ²⁵ Nike agĩcookanĩrĩa andũ acio maaturaga indo icio, hamwe na aruti a wĩra arĩa maarutaga wĩra ũhaanaine na wao, akĩmeera atĩrĩ, "Andũ aya, inyuĩ nĩmũũ nĩtuonaga uumithio mũnene kuuma kũrĩ wonjoria ũyũ. ²⁶ Na nĩmũrona na mũkaigua ũrĩa mũndũ ũyũ ũretwo Paũlũ aigũithĩtie na akahĩthithia andũ aingĩ gũkũ Efeso, na makĩria bũrũri wothe wa Asia akiugaga atĩ ngai iria ithondeketwo nĩ mũndũ ti ngai o na hanini. ²⁷ Ũgwati ũrĩa ũrĩ ho nĩ atĩ to wonjoria witũ wiki ũkũmenererio, no o na hekarũ ya ngai ya mũndũ-wanjia rĩa nene ĩitagwo Aritemi nĩkwagithio kĩene, na ngai iyo ya mũndũ-wanjia yo nyene, ĩrĩa ĩhooyagwo bũrũri-inĩ wothe wa Asia, na thĩ yothe, nĩkũimwo ũkaru wayo."

²⁸ Rĩrĩa maagũire ũguo, makĩng'ũrĩka mũno na makĩanĩrĩa, makiuga atĩrĩ: "Aritemi wa Aefeso nĩ mũnene!" ²⁹ Na thuutha wa kahinda kanini itũura rĩu rĩkĩyũra inegene. Andũ acio othe makĩnyiita Gayo na Arisitariko arĩa moimĩte Makedonia na Paũlũ, nao makĩhanyũka marĩ ngoro ĩmwe magĩtoonya nyũmba ĩrĩa yagomanagwo nĩ ũndũ wa kuona

mĩago. ³⁰ Paũlũ nĩendaga kwĩyũmĩria mbere ya kĩrĩndĩ kũu, no arutwo makĩmũgĩria. ³¹ O na anene amwe a bũrũri wa Asia arĩa maarĩ arata a Paũlũ makĩmũtũmanĩra, makĩmũthaiha ndakagerie gũtoonya nyũmba iyo yagomanagwo nĩ ũndũ wa kuona mĩago.

³² Kĩũngano kũu gĩkiaga ũiguano: Amwe maanagĩrĩra makoiga ũũ, na arĩa angĩ makoiga ũũ. Andũ arĩa aingĩ o na matiamenyaga gĩtũmi gĩa gũkorwo hau. ³³ Ayahudi makĩmũmĩria Alekisaanda mbere ya kĩrĩndĩ, na andũ amwe a kĩrĩndĩ kũu makĩanĩrĩra makĩmwĩra ũrĩa egwĩka. Nake akĩmakĩria na moko nĩgeetha eyarĩrĩrie mbere yao. ³⁴ No rĩrĩa maamenyire atĩ aarĩ Mũyahudi, othe makĩanĩrĩra na mũgambo ũmwe ihinda ta rĩa mathaa meerĩ makiugaga atĩrĩ, “Aritemi wa Aefeso nĩ mũnene!”

³⁵ Karani wa kĩaama gĩa itũũra rĩu agĩkĩria kĩrĩndĩ kũu, agĩcooka akĩmeera atĩrĩ: “Andũ aya a Efeso, githĩ thĩ yothe ndũũ atĩ itũũra rĩa Efeso nĩrĩo rĩene hekarũ irĩa itũũragwo nĩ Aritemi ũrĩa mũnene, na mũhianano wake ũrĩa waharũrũkire kuuma igũrũ? ³⁶ Nĩ ũndũ ũcio, kuona atĩ maũndũ macio matingĩkaanĩka-rĩ, mwagĩrĩrwo nĩ gũkĩra, na mũtikae gwĩka ũndũ wa ihenya. ³⁷ Inyuũ mwarehe andũ aya haha, o na gũtuĩka ti kũiya maiyĩte indo cia hekarũ, kana makaruma ngai iitũ ya mũndũ-wa-nja. ³⁸ Hakĩrĩ ũguo-rĩ, angĩkorwo Demeterio na andũ acio angĩ marutaga wĩra nake marĩ na mateta igũrũ rĩa mũndũ o wotho, maciirĩro nĩmahingũre na aciirithania marĩ ho. No mamathitange. ³⁹ Angĩkorwo harĩ na ũndũ ũngĩ mũngĩenda kuuga makĩria ma ũguo, ũcio no ũciirĩrwo kĩaama-inĩ kĩa watho. ⁴⁰ ũrĩa kũrĩ rĩu nĩ atĩ, tũrĩ ũgwati-inĩ wa gũthitangĩrwo ngũĩ ĩno ya ũmũthĩ. Na kũrĩ ũguo tũtingĩhota kũheana ũhoru wa thogothogo ĩno, tondũ hatĩrĩ na gĩtũmi kĩa yo.” ⁴¹ Aarĩkia kuuga ũguo, akĩra kũũngano kũu gĩthĩ, akĩniina mũcemanio.

20

Paũlũ Gũtuĩkanĩria Makedonia na ũyũnani

¹ Na rĩrĩ, ngũĩ iyo yarĩkia gũthira, Paũlũ agĩtũmanĩra arutwo, na aarĩkia kũmomĩrĩria, akĩmoigĩra ũhoru agĩthĩ Makedonia. ² Agĩtuĩkanĩria mĩena ya kuo, akĩaragia ciugo nyingĩ cia kũũmĩrĩria andũ, na marigĩrĩrio agĩkĩnya bũrũri wa ũyũnani, ³ kũrĩa aakarĩre mĩeri itatũ. Hĩndĩ irĩa Paũlũ eeharagĩria kũhaica marikabu athĩ Suriata, agĩtua itua gũcookera Makedonia, tondũ Ayahudi nĩmaciirĩre kũmwĩka ũũru. ⁴ Paũlũ aathiire marĩ hamwe na Sopatiro mũrũ wa Puro, mũndũ wa kuuma Berea, na Arisitariko, na Sekundo, andũ a kuuma Thesalonike, na Gayo wa kuuma Deribe, o hamwe na Timotheo, ningĩ na Tikiko, na Tirofimo, andũ a kuuma bũrũri wa Asia. ⁵ Andũ acio magĩthĩ mbere magĩtwerera kũu Teroa. ⁶ No ithuĩ tũkĩhaica marikabu, tũkũma Filipi thuutha wa Giathĩ kĩa Mĩgate itarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũĩmbia, na thuutha wa mĩthenya itano, tũgĩkora andũ arĩa angĩ kũu Teroa, nakuo tũgĩkara mĩthenya mũgwanja.

Eutiko Kũrĩũkio kũu Teroa

⁷ Mũthenya wa mbere wa kiumia nĩtwagomanire hamwe nĩguo twenyũre mũgate. Paũlũ akĩarĩria andũ, na tondũ nĩatanyĩte gũthĩ mũthenya ũcio warũmĩrĩre-rĩ, agĩthĩ na mbere kwaria nginya ũtukũ gatagatĩ. ⁸ Nĩ kwarĩ na matawa maingĩ maakanaga kũu nyũmba ya igũrũ kũrĩa twagomanĩte. ⁹ Nake mwanake wetagwo Eutiko aikarĩte ndĩrica-inĩ, na o ũrĩa Paũlũ aathiaga na mbere na kwaria-rĩ, noguo

mwanake ūcio akīragāṛīria gūtoorio nī toro. Rīrīa aakomire, akīgūa thī kuuma ngoroba ya gatatū nao mamuoya magīkora nī mūkuū. ¹⁰ Paūlū agīkūrūka, agīkomera mwanake ūcio akīmūkumbatīria akīmeera atīrī, “Tigai kūmaka, arī muoyo!” ¹¹ Agīcooka akīambata nyūmba ya igūrū, akīenyūra mūgate na akīrīa. Na thūtha wa kūmaarīria nginya gūgīkia-rī, akūma kūu, agīthī. ¹² Nao andū makīnūkia mwanake ūcio arī muoyo, na mahooreire ngoro mūno.

Paūlū Kuugīra Athuuri a Efeso Ūhorō

¹³ No ithū tūgīthī mberē tūgītoonya marikabu tūgīthī nginya Aso, kūrīa twathiire tūkīoyaga Paūlū. Aathondekete mūbango ūyū mberē tondū we athīte kūu magūrū. ¹⁴ Hīndī īrīa aatūtūngire kūu Aso, tūkīmūkuua na marikabu, tūgīthī nginya Mītilene. ¹⁵ Mūthenya ūcio ūngī warūmīrīre tūkīhaica marikabu, tūgīthī tūgīkinya harīa haaringaine na Kio, na thūtha wa mūthenya ūcio tūgīkinya Samo, naguō mūthenya ūcio ūngī warūmīrīre, tūgīkinya Mīleto. ¹⁶ Paūlū nīatuīte itua rīa gūthī ahītūkīte Efeso na marikabu nīguo ndagate mahinda kūu būrūrī wa Asia, nī ūndū nīehīkaga nīguo kwahoteka akinye Jerusalemu, mūthenya wa Bendegothito.

¹⁷ Paūlū arī kūu Mīleto, agītūmana Efeso, agīta athuuri a kanitha moke harī we. ¹⁸ Nao maakinya, akīmeera atīrī, “Inyuī nī mūū ūrīa ndaatūrāga ihinda rīrīa rīothe ndaakarire na inyuī, kuuma o mūthenya wa mberē ūrīa ndookire būrūrī wa Asia. ¹⁹ Nīndatungatīre Mwathani ndīnyīhītie mūno na ndī na maithori, o na gūtuīka nīndageririo mūno nī ūndū Ayahudi nīmaathugundaga kūnjīka ūuru. ²⁰ Inyuī nīmūū atī ndirī ndatithia kūhunja ūndū o wothe ūngīmūguna no ndīmūrutagīra mberē ya andū othe na ngathīaga o nyūmba o nyūmba. ²¹ Na ngoimbūrīra Ayahudi o hamwe na Ayunani atī no nginya magarūrūke kūrī Ngai na ūndū wa kwīrira na magīe na wītīkio thīnī wa Mwathani witū Jesū.

²² “Na rīrī, nī ūndū wa kūringīrīrio nī Roho Mūtheru, ndīrathī Jerusalemu itekūmenya maūndū marīa makaangora ndī kūu. ²³ Ūndū ūrīa njūū tu nī atī, Roho Mūtheru nīandaaraga atī matūrā-inī mothe, njeera na mathīna nīcio injetereire. ²⁴ No rīrī, ndirona gūtūrā muoyo kūrī na bata harī nī, korwo no ndīkie ihenya na ndīkie wīra ūrīa Mwathani Jesū aaheete, na nīguo wīra wa kuumbūra Ūhorō-ūrīa-Mwega wa wega wa Ngai.

²⁵ “Na rīu nīnjūū gūtīrī o na ūmwe thīnī wanyu wa andū arīa ndanathī ngīhunjagīra ūhorō wa ūthamaki ūgacooka kūnyona rīngī. ²⁶ Nī ūndū ūcio, ngūmwīra ūmūthī atī gūtīrī thakame ya mūndū o na ūmwe ngoorio. ²⁷ Nī ūndū nī ndirī ndatithia kūmūhunjīria wendi wa Ngai ūrī wothe. ²⁸ Mwīmenyererei inyuī ene, na mūmenyerere rūuru ruothe rūrīa Roho Mūtheru amūtuīte arori aruo. Tuīkai arīthi a kanitha wa Ngai, ūrīa aagūrīre na thakame yake mwene. ²⁹ Nīnjūū atī ndaarīkia gūthī, njūū ndīnī nīgooka gatagatī-inī kanyu na itīgacaaīra rūuru rūrū. ³⁰ O na nīngī kuuma harī inyuī nīgūkoimīra andū, na mogomie ūhorō-wa-ma nīgeetha maguucīrīrie arutwo mamarūmīrīre. ³¹ Nī ūndū ūcio ikaragai mwīhūgīte! Ririkanai atī ihinda rīa mīaka itatū ndirī ndatigīthīria gutaara o ūmwe wanyu ūtukū na mūthenya ngītāga maithori.

³² “Na rīu ngūmūneana kūrī Ngai o na kūrī ūhorō wa wega wake, ūrīa ūngīhota kūmwaka wega mūrūme na mūgīe na igai hamwe na andū arīa othe matheretio. ³³ Nī ndirī ndacuumīkīra betha kana thahabu, o na kana

nguo ya mũndũ o wothe. ³⁴ Inyuĩ ene nĩmũũĩ atĩ ndaarutaga wĩra na moko makwa nĩ ùndũ wa mabata makwa nĩ mwene, na mabata ma andũ arĩa ndakoragwo nao. ³⁵ Maũndũ-inĩ marĩa mothe ndeekire, nĩndamuonirie atĩ no nginya tũteithagie andũ arĩa matarĩ hinya, na ùndũ wa kũruta wĩra mũritũ ta ũcio, tũkĩrirkanaga ciugo iria ciaririo nĩ Mwathani Jesũ we mwene rĩria oigire atĩrĩ, ‘Kũheana nĩ kũrĩ irathimo nyingĩ gũkĩra kũheo.’ ”

³⁶ Aarĩkia kuuga ũguo, agĩturia ndu hamwe nao othe makĩhooya. ³⁷ Nao othe makĩrĩra makĩmũhĩmbagĩria na makĩmũmumunya. ³⁸ Ùndũ ũria wamekĩrĩre kĩaha mũno makĩria, nĩ ũria aameerire atĩ matigacooka kũmuona ũthiũ ringĩ. Magĩcooka makĩmumagaria nginya marikabu-inĩ.

21

Paũlũ Gũthĩĩ Jerusalemu

¹ Na rĩrĩ, thuutha wa gwĩtigithũkania nao, tũkĩhaica marikabu tũgĩthĩĩ tũrũngĩrĩrie tũgĩkinya Kosi. Mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩire tũgĩkinya Rodo, na twoima kũu tũgĩthĩĩ nginya Patara. ² Tũgĩkora marikabu yaringaga ithĩĩ Foinike, na ithuĩ tũkĩmĩhaica tũgĩthĩĩ. ³ Na rĩria tuonire Kuporo, tũkĩhĩtũkĩra mwena wa gũthini wakuo, tũgĩthĩĩ nginya Suriata. Tũgĩkinya Turo, kũria marikabu iitũ yarutagĩrwo mĩrigo irĩa yarĩ nayo.

⁴ Tũgĩkora arutwo kuo, na tũgĩkara nao mũthenya mũgwanja. Nao arutwo acio na ùndũ wa kũmenyithio nĩ Roho Mũtheru magĩthaita Paũlũ ndagathĩĩ Jerusalemu. ⁵ No ihinda riitũ riathira, tũkiama kũu, tũgĩthĩĩ na mbere na rũgendo rwiitũ. Arutwo othe, hamwe na atumia ao na ciana ciao, magĩtuomagaria, magĩtũkinya nja ya itũũra, na tũrĩ hau hũgũrũrũ-inĩ cia iria, tũgĩturia ndu, tũkĩhooya Ngai. ⁶ Twaarĩkia kuganĩra ũhoro, tũkĩhaica marikabu, nao makĩnũka.

⁷ Twoima Turo, tũgĩthĩĩ na mbere na rũgendo rwiitũ, tũgĩkinya Putolemai, tũkĩgeithia ariũ na aarĩ a Ithe wĩtũ kuo na tũgĩkarania nao mũthenya ũmwe. ⁸ Mũthenya ũyũ ũngĩ tũkiama kuo, tũgĩthĩĩ, tũgĩkinya Kaisarea, na tũgĩkara mũciĩ kwa Filipu ũria warĩ mũhunja ũmwe wa arĩa Mũgwanja. ⁹ Nake nĩarĩ na airĩtu aake ana matarĩ ahiku, nao nĩmarathaga mohoro.

¹⁰ Na thuutha wa gũkorwo kuo matukũ maingĩ-rĩ, gũgĩũka mũnabii wetagwo Agabo oimĩte Judea. ¹¹ Rĩria aakinyire harĩ ithuĩ, akĩoya mũcibi wa Paũlũ, akĩwĩhoaha moko na magũrũ, akiuga atĩrĩ, “Roho Mũtheru aroiga atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Ayahudi a Jerusalemu marĩoha mwene mũcibi ũyũ, na macooke mamũneane kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ.’ ”

¹² Hĩndĩ irĩa twaiguire ũguo, ithuĩ na andũ arĩa angĩ maarĩ ho tũgĩthaita Paũlũ ndakae kwambata Jerusalemu. ¹³ Hĩndĩ iyo Paũlũ agĩcokia atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kiratũma mũrĩre, na mũkanjũraga ngoro? To kuohwo gwiki ndĩhaarĩrie, no nĩndĩhaarĩrie o na gũkua ndĩ kũu Jerusalemu nĩ ùndũ wa rĩitwa rĩa Mwathani Jesũ.” ¹⁴ Hĩndĩ irĩa aaregire kũigua ũria twamwĩraga-rĩ, tũgĩtigana nake tũkiuga atĩrĩ, “Wendo wa Mwathani ũrohinga.”

¹⁵ Thuutha wa ũguo, tũkĩhaarĩria tũkĩambata Jerusalemu. ¹⁶ Arutwo amwe a kuuma Kaisarea magĩthĩĩ hamwe na ithuĩ, na magĩtũtware kwa mũndũ wetagwo Mũnasoni, tũgaikare kuo. Aarĩ mũndũ woimĩte Kuporo, na aarĩ ũmwe wa arutwo arĩa a mbere.

Paũlũ Gũkinya Jerusalemu

¹⁷ Hĩndĩ irĩa twakinyire Jerusalemu, ariũ na aarĩ a Ithe wĩtũ magĩtwamũkĩra na gĩkeno. ¹⁸ Mũthenya ũyũ ũngĩ Paũlũ, na andũ arĩa

twarĩ nao tũgĩthĩĩ kuona Jakubu, nao athuuri othe maarĩ ho. ¹⁹ Nake Paũlũ akĩmageithia na akĩmeera ũria wothe Ngai eekĩire andũ-a-Ndũrĩrĩ agereire ũtungata-inĩ wake.

²⁰ Rĩria maagũire ũguo, makĩgooca Ngai. Magĩcooka makĩira Paũlũ atĩrĩ, “Mũrũ wa ithe witũ, nĩwonete ũria Ayahudi ngiri nyingĩ metĩkĩtie, na othe marĩ na kĩyo gĩa kũhingia watho. ²¹ Nao nĩmamenyithĩtio atĩ nĩ ũrutaga Ayahudi othe arĩa matũũranagia na andũ-a-Ndũrĩrĩ atĩ magarũrũke matigane na watho wa Musa, ũkĩmeeraga matikarũithie ciana ciao na matigaikare kũringana na mũtugo iitũ. ²² Tũgwĩka atĩa? Hatĩrĩ ngaanja nĩmekũigua atĩ nĩũũkĩte. ²³ Nĩ ũndũ ũcio ika ũria tũgũkwĩra. Tũrĩ na andũ ana mehĩtĩte mwĩhĩtwa. ²⁴ Thĩĩ na andũ aya, ũgwatanĩre nao igongona-inĩ rĩao rĩa gwĩtheria, na ũmarĩhĩre mahũthĩro mao, nĩgeetha menjwo mũtwe.* Hĩndĩ ĩyo andũ othe nĩmekũmenya atĩ ũhoru ũria maiguĩte ũgũkonĩ tĩ wa ma, no atĩ wee mwene nĩwathĩkĩire watho. ²⁵ Ha ũhoru wa andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa metĩkĩtie-rĩ, nĩtwamandĩkĩire, tũkĩmamenyithia itua riitũ, atĩ o metheeme kũria irio iria irutũrwo mũhianano, na thakame, na nyama cia nyamũ cia gũitwo, o na ũmaraya.”

²⁶ Mũthenya ũyũ ũngĩ Paũlũ agĩthĩĩ na andũ acio, na agũtheria hamwe nao. Agĩcooka agĩthĩĩ hekarũ-inĩ akamenyithanie rĩa mũthenya ya gwĩtheria ikaarĩka, na o ũmwe wao arutũrwo igongona.

Paũlũ Kũnyĩitwo

²⁷ Rĩrĩa matukũ macio mũgwanja maakuhĩrĩrie gũthira-rĩ, Ayahudi amwe moimĩte bũrũri wa Asia makĩona Paũlũ hekarũ-inĩ. Magĩthogotha kĩrĩndĩ gĩothe na makĩmũnyiita, ²⁸ makĩanaĩrĩra atĩrĩ, “Andũ a Isiraeli, tũteithie! Mũndũ ũyũ nĩ we ũrutaga andũ kũndũ guothe ũhoru wa gũũkĩrĩra andũ aitũ, na watho witũ, na handũ haha. Na hamwe na ũguo-rĩ, nĩarehete Ayunani hekarũ-inĩ, agathaahia handũ haha hatheru.” ²⁹ (Nĩmonete Tirofimo ũria Mũefeso marĩ na Paũlũ kũu itũũra-inĩ, no magĩciĩria atĩ Paũlũ nĩamũtoonyetie hekarũ-inĩ.)

³⁰ Nariĩ itũũra rĩothe rĩkĩambũrũka nao andũ magĩũka mahanyũkĩte moimĩte mũena yothe. Makĩnyiita Paũlũ, makĩmũguucũrũria makĩmũruta hekarũ, na o hĩndĩ ĩyo ihingo ikĩhingwo. ³¹ Na rĩrĩ, rĩrĩa maageragia kũmũũraga ũhoru ũgĩkĩnya harĩ mũnene wa mbũtũ ya thigari cia Roma atĩ itũũra rĩothe rĩa Jerusalemu rĩarĩ na ngũ. ³² Nake o rĩmwe akĩoya anene na thigari magĩkũrũka harĩ kĩrĩndĩ mateng’erete. Rĩria andũ acio maarutaga ngũĩ moonire mũnene ũcio na thigari ciake magĩtiga kũhũũra Paũlũ.

³³ Mũnene ũcio wa thigari agĩũka akĩmũnyiita na agĩathana ohwo na mũnyororo ĩrĩ. Agĩcooka akĩũria aarĩ ũ na nĩ atĩa ekĩte. ³⁴ Andũ amwe thĩĩnĩ wa kĩrĩndĩ maanagĩrĩra makoiga ũu na arĩa angĩ makoiga ũu; na tonũ mũnene ũcio wa thigari ndangĩamenyire ma ya ũhoru nĩ ũndũ wa mbugĩrĩrio, agĩathana Paũlũ ahingĩrwo nyũmba ya thigari. ³⁵ Hĩndĩ ĩria Paũlũ aakinyire ngathĩ-inĩ kĩrĩndĩ kũu gĩgĩthũka mũno o nginya Paũlũ agĩkuuo nĩ thigari. ³⁶ Kĩrĩndĩ kĩria kĩamuumĩte thuutha kĩanagĩrĩra gĩkoiga atĩrĩ, “Mweherie!”

Paũlũ Kwarĩria Kĩrĩndĩ

³⁷ Rĩria thigari ciarĩ o hakuĩ gũtoonyia Paũlũ nyũmba ya thigari-rĩ, akĩũria mũnene wacio atĩrĩ, “Nĩũkũnjitĩkĩria ngwĩre ũndũ?”

* **21:24** Meetheragia na makenjwo mũtwe kuonania kwĩhinga nĩ ũndũ wa mũhĩtwa yao.

Nake mũnene ũcio akĩmũuria atĩrĩ, “Wee anga nĩwaragia Kĩyunani? 38 Githĩ we tiwe Mũmisiri ũrĩa wambĩrĩrie ngũĩ hĩndĩ ĩmwe, na ũgĩtongoria itoi ngiri inya, mũkiomagara nacio mũgĩthĩ werũ-inĩ?”

39 Paũlũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ Mũyahudi wa kuuma Tariso, bũrũri wa Kilikia, na itũura rĩrĩa ndaciariĩrwo rĩrĩ igweta. Ndagũthaita, reke njarĩrie andũ aya.”

40 Paũlũ aarĩkia kũheo rũũtha nĩ mũnene ũcio wa thigari, akĩrũgama ngathĩ-inĩ agĩkiria kĩrĩndĩ kũu na moko. Rĩrĩa kĩrĩndĩ giakirire, agĩkĩarĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania. Agĩkũira atĩrĩ:

22

1 “Ariũ a Baba, o na inyuĩ maithe makwa, thikĩrĩriai ngũyariĩrĩa.”

2 Rĩrĩa maaiguire akĩmaarĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania-rĩ, magĩkĩra ki.

Hĩndĩ ĩyo Paũlũ akiuga atĩrĩ, 3 “Nĩ ndĩ Mũyahudi, wa gũciarĩrwo Tariso itũura rĩa bũrũri wa Kilikia, no ndaarereirwo itũura-inĩ rĩrĩ. Nĩndathomithirio wega nĩ Gamalieli ũhoru wa watho wa maithe maitũ, na ndaarĩ na kũyo kĩa maũndũ ma Ngai o ta ũrĩa inyuĩ inyuothe mũtariĩ ũmũthĩ. 4 Nĩndanyariiraga arũmirĩri a Njĩra ĩno o nginya magakua na nganyiita arũme na andũ-a-nja ngamaikia njeera, 5 o ta ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene na Kĩama gĩothe gĩa athuuri o nao mangĩheana ũira ũcio. O na nĩmaheire marũa ndwarĩre andũ ao kũu Dameski, na nĩ ngĩthĩ kuo nganyiite andũ acio ndĩmarehe Jerusalemu nĩguo maherithio.

6 “Ta thaa thĩta ndĩ hakuĩ gũkinya Dameski-rĩ, o rĩmwe gũkĩgĩa ũtheri mũnene woimire igũrũ, naguo ũkĩnjarĩria mĩena yothe. 7 Ngĩgwa thĩ, na ngĩgua mũgambo mũnene ũkĩnjarĩria, ũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Saũlũ! Saũlũ! ũnyariiraga nĩkĩ?’

8 “Na nĩ ngũria atĩrĩ, ‘Wee nĩ we ũ, Mwathani?’

“Nake akĩnjookeria atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ Jesũ wa Nazarethi, ũrĩa ũranyariira.’

9 Nao andũ arĩa twarĩ nao nĩmoonire ũtheri ũcio, no matiataũkĩrwo nĩ mũgambo wa ũcio wanjaragĩria.

10 “Na nĩ ngũria atĩrĩ, ‘Mwathani ngwĩka atĩa?’

“Nake Mwathani akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ūkĩra ũtoonye Dameski. Kũu nĩkuo ũrĩrĩrwo maũndũ marĩa mothe wathĩrĩrwo gwĩka.’ 11 Na rĩrĩ, andũ arĩa twarĩ nao makĩnyita guoko makĩndwara Dameski, tondũ ũkengu wa ũtheri ũcio nĩwanduĩte mũtumumu.

12 “Mũndũ wetagwo Anania nĩookire kũnyona, na aarĩ mũndũ weamũrĩre Ngai na ũndũ wa kũrũmia watho, na nĩheetwo gĩtĩlo nĩ Ayahudi othe arĩa maatũuraga kũu. 13 Agĩũka na akĩrũgama hakuĩ na nĩ akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Mũrũ wa ĩthe witũ Saũlũ, cooka kuona!’ Na hĩndĩ o ro ĩyo ngĩhota kũmuona.

14 “Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ngai wa maithe maitũ nĩagũthuurĩte nĩguo ũmenye wendi wake na wone Ūrĩa Mũthingu, o na ũigwe ciugo kuuma kanua gake. 15 Nĩũgũtuĩka mũira wake kũrĩ andũ othe wa kũmoimbũrĩra ũrĩa wonete na ũrĩa ũiguĩte. 16 Rĩu nĩ kĩĩ wetereire? Ūkĩra, ũbatithio na ũthambio mehia maku, ũgĩkayagĩra rĩtwa rĩake.’

17 “Hĩndĩ ĩria ndaacookire Jerusalemu, ndĩ hekarũ-inĩ ngĩhooya nĩndagũire na iringi, 18 ngĩkĩona Mwathani akĩaria, nake akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ūkĩra narua uume Jerusalemu, tondũ matiigwĩtikĩra kumbũrĩrwo ũhoru wakwa nĩwe.’

19 “Na nĩ ngĩcookia atĩrĩ, ‘Mwathani, andũ aya nĩmooĩ atĩ ndoimaga thunagogi ĩmwe ngathĩ ĩrĩa ĩngĩ nĩguo nyiitithie na hũũre andũ arĩa magwĩtikĩtie. 20 Na rĩrĩa Stefano mũira waku aaitirwo thakame, ndaarũngĩ ho ngũtikĩra ũndũ ũcio wĩkwo, na ngaikaria nguo cia andũ arĩa maamũuragire.’”

21 “Nake Mwathani akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Thĩ, tondũ nĩngũgũtũma kũndũ kũraya kwa andũ-a-Ndũrĩ.’”

Paũlũ, Raiya wa Roma

22 Kĩrĩndĩ kũu gĩgĩthikĩrĩria Paũlũ o nginya rĩrĩa oigire ũguo. Hĩndĩ ĩyo gĩkĩaria na mũgambo mũnene kĩaĩrĩire, atĩrĩ, “Mweherieĩ thĩ! Ndagĩrĩrwo nĩgũtũũra muoyo!”

23 Na rĩrĩa kĩaĩrĩria gĩgĩteaga nguo ciakĩo na gĩkũmbũraga rũkũngũ, 24 mũnene ũcio wa mbũtũ agĩathana Paũlũ aingĩrio nyũmba ya thigari. Nĩngĩ agĩathana atĩ Paũlũ ahũũrwo ĩboko na orio ciũria nĩguo kũmenyeke kĩrĩa gĩatũmaga andũ mamugĩrĩrie ũguo. 25 Na rĩrĩa maamũkomagia mamũhũũre-rĩ, Paũlũ akĩũria mũnene ũcio wa thigari ĩgana rĩmwe warũngĩ hau atĩrĩ, “Watho nĩwĩtikĩrĩtie mũhũũre raiya wa Roma na kĩboko atanyĩĩkanĩte na ĩhĩtia?”

26 Rĩrĩa mũnene ũcio wa thigari ĩgana rĩmwe aagũire ũguo, agĩthĩ kũrĩ mũnene wa mbũtũ, akĩmũhe ũhoro ũcio. Nake akĩmũũria atĩrĩ, “Rĩũ ũgwĩka atĩa? Mũndũ ũyũ nĩ raiya wa Roma.”

27 Mũnene ũcio wa mbũtũ agĩthĩ kũrĩ Paũlũ, akĩmũũria atĩrĩ, “Ta njĩra atĩrĩ, wee ũrĩ raiya wa Roma?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩ, ndĩ raiya wa Roma.”

28 Nake mũnene ũcio wa mbũtũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndarĩhire thogora mũnene nĩgeetha ndũike raiya wa Roma.”

Nake Paũlũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “No nĩ ndaaciarirwo ndĩ raiya wa Roma.”

29 Nao andũ arĩa meendaga kũmũũria ciũria magĩtigana nake o rĩmwe. Mũnene ũcio wa mbũtũ we mwene akĩmaka aamenya atĩ nĩoheete Paũlũ na mĩnyororo, na aarĩ raiya wa Roma.

Paũlũ Kũrũgama Mbere ya Kĩama

30 Mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩire, nĩgũkorwo mũnene ũcio wa mbũtũ nĩeendaga kũmenya wega kĩrĩa Ayahudi maathitangagĩra Paũlũ, akĩmuohora na agĩathana athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri othe a Kĩama magomane. Agĩcooka akĩrehe Paũlũ, na akĩmũrũgamia mbere yao.

23

1 Nake Paũlũ agĩkũũrĩra athuuri a Kĩama kũu maitho akĩmeera atĩrĩ, “Ariũ a Baba, nĩndungatũire Ngai ndĩ na thamĩrĩ ĩtarĩ ũcuuke nginya mũthenya wa ũmũthĩ.” 2 Nake Anania mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, agĩatha andũ arĩa maarũgamĩte hakuhĩ na Paũlũ mamũringe kanua. 3 Hĩndĩ ĩyo Paũlũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee rũthingo rũrũ rũhakĩtwo mũnyũ mwerũ, we nĩwe ũkũringwo nĩ Ngai! Ũikarĩte hau ũndũire ciira kũringana na watho, no wee ũkaregana na watho, ũgaathana atĩ nĩngwo!”

4 Nao andũ arĩa maarũgamĩte hakuhĩ na Paũlũ makĩmũũria atĩrĩ, “Anga nĩkũũmĩrĩria kũruma mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene?”

⁵ Nake Paũlũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ariũ a Baba, ndikũmenyete atĩ ũcio nĩwe mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene; nĩgũkorwo nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: ‘Ndũkanaarie ũũru igũrũ rĩa mũnene wa andũ anyu.’”

⁶ Na rĩrĩ, Paũlũ aamenya atĩ amwe ao maarĩ Asadukai, na arĩa angĩ Afarisai, akĩanĩra Kĩama-inĩ kũu, akiuga atĩrĩ, “Ariũ a Baba, nĩ ndĩ Mũfarisai, na njariĩtwo nĩ Mũfarisai. Ndĩraciirithio nĩ ũndũ wa kũirĩgĩro giakwa gĩa kũriũkio kwa arĩa akuũ.” ⁷ Rĩrĩa oigire ũguo, gũkĩgia na ngarari gatagatĩ ka Afarisai na Asadukai, nakĩo kũngano kũu gĩkĩamũkana. ⁸ (Asadukai moigaga gũtirĩ ũriũkio, na gũtirĩ araika, o na kana maroho, no Afarisai nĩmetĩkĩtie maũndũ macio mothe.)

⁹ Gũkĩgia na ngũĩ nene, nao arutani a watho amwe arĩa maarĩ Afarisai makĩrũgama na makĩaria megũmĩire mũno, makiuga atĩrĩ, “Ithuĩ tũtirona ũũru wa mũndũ ũyũ. Ī kũngĩkorwo nĩ roho kana mũraika ũmwarĩirie?” ¹⁰ Nacio ngarari ikĩneneha mũno, o nginya mũnene wa mbũtũ akĩguwa guoya nĩkuona ta Paũlũ angĩtarũrangwo tũcunji nio. Agĩatha mbũtũ cia thigari ciikũrũke, imweherie hario na hinya, na imũware nyũmba ya thigari.

¹¹ Ũtukũ ũrĩa warũmĩrĩire, Mwathani akĩrũgama hakuhĩ na Paũlũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wiyũmĩrĩire! O ũguo ũheanĩte ũhoru wakwa gũkũ Jerusalemu, noguo ũkaũheana kũu Roma.”

Ithugunda rĩa Kũũraga Paũlũ

¹² Rũciinĩ rũrũ rũngĩ, Ayahudi makĩgia na ndundu na makĩhĩta mwĩhĩta matikaarĩe kana manyue matooragĩte Paũlũ. ¹³ Andũ arĩa maathugundĩte ndundu ĩyo maarĩ makĩria ya mĩrongo ĩna. ¹⁴ Magĩthĩĩ kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri makĩmeera atĩrĩ, “Ithuĩ nĩtũhĩtĩte mwĩhĩtwa wa kwaga kũrĩa kĩndũ kana kũnyua nginya tũũrage Paũlũ. ¹⁵ Na rĩrĩ, inyuĩ mũrĩ hamwe na Kĩama gĩa Athuuri ũriai mũnene wa mbũtũ amũrehe mbere yanyu, mwĩtuĩte ta mũrenda gũtũria wega ũhoru wa ciira wake. Ithuĩ nĩtũhĩhaarĩirie kũmũũraga atanakinya haha.”

¹⁶ No rĩrĩa mwanake wa mwarĩ wa nyina na Paũlũ aagũire ũhoru wa ithugunda rĩu, agĩthĩ nyũmba ya thigari akĩra Paũlũ.

¹⁷ Hĩndĩ ĩyo Paũlũ agĩta ũmwe wa anene a thigari igana rĩmwe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Twaru mwanake ũyũ kũrĩ mũnene wa mbũtũ; arĩ na ũndũ arenda kũmwĩra.” ¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio mũnene ũcio akĩmuoya, akĩmũtwaru kũrĩ mũnene wa mbũtũ.

Mũnene ũcio wa thigari igana rĩmwe akĩmwĩra atĩrĩ, “Paũlũ, ũrĩa muohe nĩandũmanĩire anĩĩra ndeehe mwanake ũyũ kũrĩ we tondũ arĩ na ũndũ arenda gũkwĩra.”

¹⁹ Mũnene ũcio wa mbũtũ akĩnyĩta mwanake ũcio guoko, akĩmũtwaru keheri-inĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũrenda kũnjĩra?”

²⁰ Nake mwanake ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ayahudi nĩmaiguanĩire makũũrie ũmarehere Paũlũ nĩguo arũgame mbere ya kĩaama rũciũ, metuĩte ta marendu gũtũria ũhoru wake wega. ²¹ Ndũgetĩkĩre ũguo marendu, tondũ andũ makĩria ya mĩrongo ĩna ao mamũoheirie njĩra-inĩ. Nĩmehĩtĩte mwĩhĩtwa wa kwaga kũrĩa kana kũnyua nginya mamũũrage. Na rĩrĩ, nĩmehaarĩirie, metereire wĩtikĩre ihooya rĩa.”

²² Nake mũnene ũcio wa mbũtũ akĩra mwanake ũcio athĩ, na akĩmũkaania, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkeere mũndũ o na ũrĩkũ atĩ nĩũnginyĩirie ũhoru ũcio.”

Paũlũ Gũtwarwo Kaisarea

²³ Mūnene ūcio wa mbūtū agīcooka agīta anene aake eerī a thigari igana rīmwe akīmaatha atīrī, “Haarīriai gīkundi gīa thigari magana meerī, na thigari mīrongo mūgwanja iria ithiiga ihaicīte mbarathi, na thigari magana meerī iria ithiiga ikuuīte matimū, nīguo mathīī Kaisarea thaa ithatū cia ūtukū. ²⁴ Na ningī mūhaarīrie mbarathi cia gūkuua Paūlū atwarwo kūrī Felike ūrīa barūthi hatarī na ūgwati.”

²⁵ Agīcooka akīandīka marūa ūū:

²⁶ Nī nīī Kilaudio Lisia,

Kūrī mūgaathe Barūthi Felike:

Nīndakūgeithia.

²⁷ Mūndū ūyū aranyiitwo nī Ayahudi na mararī hakuhī kūmūuraga, no ndīrathīī na thigari ciakwa ndīramūthara, nīgūkorwo nīndīramenyete atī nī raiya wa Roma. ²⁸ Nīndīrendaga kūmenya kīrīa maramūthitangagīra, na nī ūndū ūcio ndīramūtwarā Kīama-inī kīao. ²⁹ Ndīrakora atī athitangīrwo maūndū makonīī watho wao, no hatirarī ūndū acuukīrwo ūngīratūmire atūrwo kūrūragwo kana kuohwo. ³⁰ Rīrīa ndīramenyithirio atī kūrāarī na ithugunda rīa kūrūraga mūndū ūcio, ndīramūtūma kūrī we o hīndī iyo. Ndīracooka ndīraatha andū acio mamūthitangīte makūrehere thītango irīa mamūthitangīire.

³¹ Nī ūndū ūcio thigari ikīoya Paūlū ūtukū o ta ūrīa ciaathītwo, ikīmūtwarā o nginya Antipatiri. ³² Naguo mūthenya ūyū ūngī igītiga thigari iria ciathīaga ihaicīte mbarathi ithīī nake, nacio igīcooka nyūmba ciao. ³³ Thigari icio cia mbarathi ciakinya Kaisarea, ikīnengera barūthi marūa na ikīneana Paūlū kūrī we. ³⁴ Nake barūthi aathoma marūa, akūrīa kūrīa Paūlū oimīte. Rīrīa aamenyire atī oimīte Kilikia, ³⁵ akīmwīra atīrī, “Ngaathikīrīria ciira waku andū arīa magūthitangīte mooka.” Agīcooka agīathana Paūlū aikare arangīrītwo kūu nyūmba-inī ya ūthamaki ya Herode.

24

Paūlū Kūrūgama Mbere ya Felike Acīirithio

¹ Na rīrī, thuutha wa mīthenya itano, Anania, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, agīkūrūka agīthīī Kaisarea marī na athuuri amwe na wakīri wetagwo Teritulo, na makīrehe thītango ciao cia gūūkīrīra Paūlū kūrī barūthi. ² Rīrīa Paūlū eetirwo thīinī, Teritulo akīambīrīria kūmūthitanga mbere ya Felike, akiuga atīrī: “Nītūkeneire ihinda iraaya rīa thayū tūrī rungu rwaku, na ūūgī waku wa kuona na kabere nīugarūrīte maūndū marīa mooru magatūka mega būrūri-inī ūyū. ³ Kūndū guothe na maūndū-inī mothe, wee mūgaathe Felike, nītwamūkīrīte ūndū ūyū tūrī na ngaatho nene. ⁴ No nīgeetha ndīgakūnogīe makīria, nīngūkūria na gītīio ūtūthikīrīrie hanini.

⁵ “Nītuonete mūndū ūyū arī mūndū wa kūrēhe thīina, na nīarehete ngūi gatagatī-inī ka Ayahudi kūndū guothe thīinī wa thī. We nī mūtongoria wa gīkundi kīrīa gītāgwo Anazari, ⁶ na ningī nīageragia gūthaahia hekarū; nī ūndū ūcio tūkīmūnyiita. (Na nītūngīamūtūrīre kūrīngana na watho witū. ⁷ No Lisia, mūnene ūcio wa mbūtū agīūka

akīmūruta moko-inī maitū na hinya akīmweheria, na agiathana athitangi aake moke kūrī wee.) ⁸ Wee mwene wamūurangia nūkūmenya ma ya ūhoro ūyū wothe tūmūthitangūire.”

⁹ Nao Ayahudi makīnyīitanīra na thitango ūyo, makiuga atī maūndū macio maarī ma ma.

¹⁰ Rīrīa barūthi aaheneirie Paūlū na moko aarie-rī, Paūlū oigire atīrī, “Nīnjūūī atī nūkoretwo ūrī mūtui ciira wa rūrīrī rūrū ihinda rīa mīaka mīngī, nī ūndū ūcio nīngwīyarīrīria ngenete. ¹¹ Nī ūndū mūhūthū harīwe kūmenya atī tī makīria ma mīthenya ikūmi na ūrī ithirīte kuuma ndambata Jerusalemu kūhooya Ngai. ¹² Andū arīa maathitangīte matianyōnīre ngīkararania na mūndū o na ūrīkū hekarū-inī, kana ngītūma kīrīndī kīgīe na ngūi thunagōgi-inī, o na kana handū hangī o hothe itūūra-inī. ¹³ Na matīngīhota kuonania ihooto harīwe cia thitango icio maathitangūire. ¹⁴ No rīrī, nīngwītīkīra atī nīhooyaga Ngai wa maithe maitū ndī mūrūmīrīri wa Njīra ūyo, o ūyo metaga ya gīkundi kīa nyamūkano. Nī nīnjītīkīte maūndū mothe marīa megīi Watho na marīa mandīkītwo mabuku-inī ma Anabīi, ¹⁵ na ndī na kīrīgīrīro thīnī wa Ngai o ta kīrīa andū aya marī nakīo, atī nīgūgakorwo na kūrīūka kwa andū arīa athīngu na arīa aaganu. ¹⁶ Nī ūndū ūcio nīndīrutanagīria hīndī ciothe kūiga thamīri yakwa itarī na ūcuuke mbere ya Ngai na mbere ya andū.

¹⁷ “Thuutha wa gūkorwo itarī kuo mīaka mīngī, nīndokire Jerusalemu nīgeetha ndeehere andū akwa iheo nī ūndū wa athīni na ndute maruta nī ūndū wa Ngai. ¹⁸ Na rīrīa ndarūmbūyanagīa na maūndū macio nīmangōrīre kūu hekarū-inī ndītheretie. Gūtīarī na gīkundi kīa andū ndaarī na kīo, o na kana ngīkorwo ngīruta thīina. ¹⁹ No nī kūrī Ayahudi a kuuma būrūri wa Asia arīa magīrūrwo nīgūkorwo marī haha mbere yaku na maathitange angīkorwo nī marī ūndū mangīnjuukīra. ²⁰ Akorwo tī ūguo, aya marī haha nīmāgīrūrwo moige ihītīa rīrīa maanyōnīre narīo rīrīa ndaarūgamīre mbere ya Kīama, ²¹ tīga ūkorīrwo nī ūndū ūyū ūmwe ndanīrīre rīrīa ndaarūngīi mbere yao ngīuga atīrī: ‘Ūmūthī ndūgamīte mbere yanyu njīrīthīo nī ūndū nīnjīrīgīrīre ūhoro wa kūrīūka kwa arīa akuū.’”

²² Nake Felike, nī ūndū nīamenyete wega ūhoro wa Njīra ūyo, agītīria ciira. Akiuga atīrī, “Hīndī ūrīa Līsia, ūcio mūnene wa mbūtū agooka-rī, nīgūo ngaatua ciira waku.” ²³ Agīatha mūnene ūcio wa thīgari īgana rīmwe aige Paūlū arī mūrangīre, no amūhe wīyathi mūnīni na etīkīrie arata aake marūmbūye mabata make.

²⁴ Na rīrī, thuutha wa mīthenya mīnīni, Felike agīūka marī na mūtumia wake Dirusila, ūrīa warī Mūyahudi mūtumia. Agītūmanīra Paūlū, na akīmūthīkīrīria akīaria ūhoro wa wītīkio thīnī wa Kristū Jesū. ²⁵ Rīrīa Paūlū aaragīa ūhoro wa ūthīngu, na wa kwīgīrīrīria merīrīria ma mwīrī, o na wa ciira ūrīa ūgooka, Felike akīgua etīgīra, akiuga atīrī, “Nī ūguo! Rīu no ūthīi. Rīria ndīrīgīa na ihinda rīagīrīre, nīndīgūtūmanīra ūūke.” ²⁶ Ihinda-inī o rīu no ehokaga atī Paūlū nīangīamūheire ihaki, na nī ūndū ūcio nīaikaraga akīmūtūmanagīra, akaaria nake.

²⁷ Hīndī ūrīa mīaka ūrī yathīrīre-rī, Porīkio Fesito agīcooka ithenya rīa Felike, no tōndū Felike nīendaga gūkenīa Ayahudi, agītīga Paūlū njeera.

¹ Na rĩrĩ, mĩthenya ĩtatũ yathira thuutha wa Fesito gũkina kũu bũrũri-inĩ, akiuma Kaisarea akĩambata agĩthĩ Jerusalemu. ² Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na atongoria a Ayahudi magĩũka harĩ we, makĩmwĩra maũndũ marĩa Paũlũ aathitangĩrwo. ³ Nĩmahĩkire gũthaiha Fesito atĩ nĩ ũndũ wa wega wake kũrĩ o etĩkire Paũlũ atwarwo Jerusalemu, nĩgũkorwo nĩmahaaragĩria kũmuoheria njĩra-inĩ mamũũrage. ⁴ Nake Fesito akĩmacookeria atĩrĩ, “Paũlũ ahingĩrwo Kaisarea, na nĩ nĩngũcooka kuo o narua. ⁵ Tondũ ũcio no tũthĩ na atongoria amwe anyu nĩgeetha mathĩ magathitangĩre mũndũ ũcio kuo, angĩkorwo nĩ harĩ ũndũ mũũru ekĩte.”

⁶ Thuutha wa gũikarania nao kũu ihinda ta rĩa mĩthenya ĩnana kana ikũmi, agĩkũrũka, agĩthĩ Kaisarea, na mũthenya ũyũ ũngĩ akĩgomithania igooti, na agĩathana Paũlũ areehwo mbere yake. ⁷ Rĩrĩa Paũlũ aakinyire, Ayahudi arĩa maikũrũkĩte kuuma Jerusalemu makĩmũrigĩcĩria, na makĩmũthitangĩra maũndũ maingĩ mooru, marĩa matangĩahotire kuonania atĩ nĩ ma ma.

⁸ Nake Paũlũ akĩyārĩrĩria, akiuga atĩrĩ: “Nĩ ndĩrĩ ũndũ njĩkĩte ũreganĩte na watho wa Ayahudi, o na kana wa hekarũ o na kana wa Kaisari.”

⁹ Nake Fesito, akĩenda gũkenia Ayahudi akĩũria Paũlũ atĩrĩ, “Wee nĩ ũkwenda kwambata ũthĩ Jerusalemu ngagũciirithĩrie kuo nĩ ũndũ wa maũndũ maya ũthitangĩrwo?”

¹⁰ Nake Paũlũ agĩcookia atĩrĩ, “Rĩu ndũgamĩte igooti-inĩ rĩa Kaisari, harĩa njagĩrĩrwo nĩ gũciirithĩrio. Nĩ ndihĩtĩrie Ayahudi, o ta ũria wee mwene ũmenyete o wega. ¹¹ No rĩrĩ, angĩkorwo ndĩ na ihĩtia rĩa gwĩka ũndũ o wothe wa gũtũma njũragwo-rĩ, ndĩngĩrega gũkua. No angĩkorwo maũndũ marĩa thitangĩrwo nĩ Ayahudi aya ti ma ma-rĩ, gũtikĩrĩ mũndũ ũrĩ na gĩtũmi gĩa kũũneana kũrĩ o. Ndacookia ciira riiko kũrĩ Kaisari!”

¹² Thuutha wa Fesito gũcookania ndundu na kĩama gĩake, akiuga atĩrĩ, “Wacookia ciira riiko kũrĩ Kaisari na kũrĩ Kaisari nĩkuo ũgũthĩ!”

Fesito Kũmenyithia Mũthamaki Agiripa Ũhoru

¹³ Mĩthenya mĩnini yathira Mũthamaki Agiripa na Berinike magĩũka kũu Kaisarea kũnyiita Fesito ũgeni. ¹⁴ Na tondũ nĩmaikaraga kũu mĩthenya mũngĩ-rĩ, Fesito akĩhe mũthamaki ũcio ũhoru wa ciira wa Paũlũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Gũkũ kũrĩ na mũndũ watigirwo nĩ Felike arĩ muohe. ¹⁵ Rĩrĩa ndaathiire Jerusalemu-rĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri a Ayahudi nĩmamũthitangĩre, na makĩnjũũria ndĩmũtũire.

¹⁶ “Na nĩ ngĩmeera atĩ ti mũtugo wa andũ a Roma kũneana mũndũ o wothe ataambĩte kũng’ethanĩra na andũ arĩa mamũthitangĩte na kũheo mweke wa kwĩyārĩrĩria ũhoru-inĩ ũria athitangĩrwo. ¹⁷ Rĩrĩa tuokire nao gũkũ, ndiaikarĩrie ciira ũcio, no ndaarookire kũgomithania igooti na ngĩathana mũndũ ũcio areehwo. ¹⁸ Rĩrĩa andũ arĩa mamũthitangĩte maarũgamire kwaria, matiamũthitangĩre ũndũ o na ũmwe mũũru ta ũria nderĩgĩrĩre. ¹⁹ No handũ ha ũguo, o maarĩ na maũndũ mamwe maakararanagia nake makoniĩ ũhoru wa ndini yao na makoniĩ ũhoru wa mũndũ wakuĩte wetagwo Jesũ ũria Paũlũ oigaga atĩ arĩ muoyo. ²⁰ Nĩndarĩgirwo nĩ ũria ingĩtũria maũndũ ta macio; nĩ ũndũ ũcio ngĩmũria kana no eende gũthĩ Jerusalemu agaciirithĩrio maũndũ macio aathitangĩrwo kuo. ²¹ Rĩrĩa Paũlũ aacookĩrie ciira riiko etererio itua rĩa Mũthamaki-rĩ, ngĩathana ahingĩrwo nginya rĩrĩa ingĩahotire kũmũtwarithia kũrĩ Kaisari.”

²² Hĩndĩ ĩyo Agiripa akĩira Fesito atĩrĩ, “No nyende kwĩiguĩra mũndũ ũcio akĩaria.”

Nake Fesito agĩcookia atĩrĩ, “Nĩũkamũigua rūciũ.”

Paũlũ Kũrũgama mbere ya Agiripa

²³ Mũthenya ũyũ ũngĩ, Agiripa na Berinike magĩũka marĩ na mwago mũnene na magĩtoonya nyũmba ya gũciirĩwo marĩ hamwe na anene a thĩgari o na athuuri a ituũra arĩa maarĩ igweta. Nake Fesito agĩathana Paũlũ areehwo. ²⁴ Fesito akiuga atĩrĩ, “Mũthamaki Agiripa na andũ arĩa othe mũrĩ na ithuĩ haha, nĩmũkuona mũndũ ũyũ! Nĩwe mũingĩ wothe wa Ayahudi wanjũũririe, ndĩ kũu Jerusalemu na ndĩ gũkũ Kaisarea, ngaciire ũhoro wake, ũkĩanĩra ũkiugaga atĩ ndagĩrĩwo nĩgũtũũra muoyo rĩngĩ. ²⁵ No nĩ nĩndonire atĩ ndarĩ ũndũ eekĩte wa gũtũma ooragwo, no tondũ nĩacookirie ciira riiko kũrĩ Mũthamaki, ngĩtua itua rĩa kũmũtũma Roma. ²⁶ No ndĩrĩ na ũndũ mũna ingĩandĩkĩra Mũthamaki Mũgaathe igũrũ rĩake. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ndamũrehe mbere yanyu inyuothe, na makĩria mbere yaku wee Mũthamaki Agiripa, nĩgeetha ũhoro ũyũ warĩkia gũtuĩrio, ngĩe na ũndũ ingĩandĩka. ²⁷ Nĩgũkorwo ndikuona kwagĩrĩre gũtũma mũndũ muohe itekuonania maũndũ marĩa athitangĩrwo.”

26

¹ Nake Agiripa akĩira Paũlũ atĩrĩ, “Ūrĩ na rūũtha rwa kwĩyarĩrĩria.”

Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ agĩambũrũkia guoko, akĩambĩrĩria kwĩyarĩrĩria, akiuga atĩrĩ, ² “Mũthamaki Agiripa, nĩnguĩgua ndĩ mũtũku kũrũgama mbere yaku ũmũthĩ ndiyarĩrĩre igũrũ rĩa maũndũ mothe marĩa thitangĩrwo nĩ Ayahudi, ³ na makĩria nĩ tondũ wee nĩũũ mũtugo yothe ya Ayahudi na maũndũ marĩa makararangĩria. Nĩ ũndũ ũcio nĩndakũhooya ũthĩkĩrĩre ũtegũthethũka.

⁴ “Ayahudi othe nĩmooĩ ũrĩa ndũũrĩte kuuma ndĩ mwana, kuuma kĩambĩrĩria kĩa mũtũũrĩre wakwa ndĩ bũrũri-inĩ wakwa kĩũmbe, o na ndĩ Jerusalemu. ⁵ Nĩmanjũũĩ hĩndĩ ndaaya, na mangĩenda, no maheane ũira wakwa, atĩ kũringana na watho ndaatũũrĩte ndĩ Mũfarisai, ndĩũrutaniĩre na kĩyo kũrũmia maũndũ mothe ma ndini iitũ. ⁶ Na rĩrĩ, ndũgamĩte haha ũmũthĩ njiirithio nĩ ũndũ wa kwĩrĩgĩrĩa kĩranĩro kĩrĩa Ngai eerĩre maithe maitũ. ⁷ Kĩranĩro kũu no kĩo mĩhĩrĩga ĩria iitũ ikũmi na ĩrĩ ĩrĩgagĩrĩa kuona gĩkĩhingio, rĩrĩa itungatagĩra Ngai na kĩyo ũtukũ na mũthenya. Na rĩrĩ, wee Mũthamaki, Ayahudi maathitangĩte nĩ ũndũ wa kĩrĩgĩrĩro kũu. ⁸ Nĩ kĩĩ kĩngĩtũma mũndũ o na ũrĩkũ wanyu atue atĩ nĩ ũndũ ũtangĩtĩkio, atĩ Ngai nĩariũkagia arĩa akuũ?

⁹ “O na nĩ nĩndaiguithĩtio atĩ nĩndagĩrĩrwo nĩ gwĩka ũrĩa wothe ingĩahotire ndegane na rĩitwa rĩa Jesũ wa Nazarethi. ¹⁰ Na ũguo nĩguo ndeekire kũu Jerusalemu. Ngĩkia andũ aingĩ a arĩa aamũre njeera, heetwo rūũtha nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na rĩria andũ acio mooragagwo, nĩndetĩkanagia na ituĩro rĩu. ¹¹ Mahinda maingĩ nĩndathiiaga kuuma thunagogi-inĩ ĩmwe nginya ĩria ingĩ nĩgeetha ndĩmaneane maherithio, na ngageria kũmahatĩrĩria marume Ngai. Na tondũ wa ũrĩa ndaamarakarĩre mũno nĩndathiiaga kũmanyariira o na matũũra-inĩ marĩa manene ma kũngĩ.

¹² “Hĩndĩ ĩmwe ndĩ rũgendo-inĩ ta rūu-rĩ, ndaathiiaga Dameski heetwo ũhoti na ngatũmwo nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene. ¹³ Kũrĩ thaa thita cia mũthenya, wee Mũthamaki, ndĩ njĩra-inĩ ngĩona ũtheri mũnene woimĩte igũrũ ũkengete gũkĩra riũa, ũkĩnjarĩra mĩena yothe, nĩ na andũ arĩa

twarĩ nao. ¹⁴ Ithuothe tükĩgũa thĩ, na niĩ ngĩgua mũgambo ũkĩnjĩra atĩrĩ na rwario rwa Kĩhibirania, ‘Saũlũ, Saũlũ, ũnyariiraga nĩkĩ? Nĩ ũndũ ũrĩ hinya harĩwe kũhũra mĩcengi na haati.’

¹⁵ “Na niĩ hĩndĩ ĩyo ngĩria atĩrĩ, ‘Wee nĩwe ũ, Mwathani?’

“Nake Mwathani akĩnjookeria atĩrĩ, ‘Nĩ niĩ Jesũ ũria ũnyariiraga. ¹⁶ Rĩu ũkĩra ũrũgame na magũrũ maku. Ndaakuumĩrĩra ngwamũre ũtuĩke ndungata na ũtuĩke mũira wa maũndũ marĩa wonete mangoniĩ na marĩa ngũkuonia. ¹⁷ Nĩngũkũhonokia kuuma kũrĩ andũ anyu na kuuma kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa ndĩragũtũma kũrĩ o, ¹⁸ ũkamahingũre maitho, na ũmagarũre moime nduma-inĩ mathiĩ ũtheri-inĩ, na ũmarute hinya-inĩ wa Shaitani ũmatware kũrĩ Ngai, nĩgeetha maamũkĩre ũrekanĩri wa mehia, na magĩe na handũ gatagati-inĩ ka andũ arĩa matheretio na ũndũ wa kũnjĩtĩkia.’

¹⁹ “Nĩ ũndũ ũcio, Mũthamaki Agiripa, ndiigana kwaga gwathĩkĩra kĩoneki kũu kĩoimĩte igũrũ. ²⁰ Ngĩambĩrĩria kũhunjĩria andũ arĩa maarĩ Dameski, ngĩcooka ngĩhunjĩria andũ a kũu Jerusalemu o na a Judea guothe, na andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao. Ndaahunjagia atĩ nĩmagĩrĩrwo nĩ kwĩrira na magarũrũke kũrĩ Ngai, na moonanie kwĩrira kwao na ũndũ wa cĩko ciao. ²¹ Kũu nĩkĩo gĩatũmire Ayahudi maanyĩfĩre hekarũ-inĩ, na magerie kũnjũraga. ²² No nĩngoretwo ndĩ na ũteithio wa Ngai nginya ũmũthĩ ũyũ, na nĩkĩo nũngiĩ haha nĩguo heane ũira kũrĩ andũ arĩa anini na arĩa anene o ũndũ ũmwe. Ndirĩ ũndũ njugaga makĩria ma ũria anabii na Musa moigĩte atĩ nũgekĩka, ²³ atĩ Kristũ nĩakanyariirwo, na atũike wa mbere kũriũka kuuma kũrĩ arĩa akuũ, nĩguo ahunjie ũhoru wa ũtheri kũrĩ andũ aake kũmbe o na kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ.”

²⁴ Fesito aigua ũguo, akĩmũgũthũkĩra akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Paũlũ nĩkũgũrũka ũgũrũkĩte! Gĩthomo kũu gĩaku kĩngĩ nĩgĩtũmĩte ũgũrũke.”

²⁵ Nake Paũlũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ mũgaathe Fesito, niĩ ndigũrũkĩte. ũndũ ũria ndĩroiga nĩ wa ma na ti ũgũrũki. ²⁶ Mũthamaki nĩoi maũndũ maya, na no ndĩmwarĩrie itegwĩtigĩra. Nĩ njũũ atĩ gũtĩrĩ ũndũ o na ũmwe wa maũndũ maya aagĩte kũmenya, tondũ matiekĩrwo hitho-inĩ. ²⁷ Mũthamaki Agiripa, wee nĩwĩtĩkĩtie anabii? Nĩnjũũ atĩ nĩũmetĩkĩtie.”

²⁸ Hĩndĩ ĩyo Agiripa akĩũria Paũlũ atĩrĩ, “Nĩũgwĩciiria atĩ kahinda-inĩ kanini ũguo no ũnjiguithie ndũike Mũkristiano?”

²⁹ Nake Paũlũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “kahinda kanyiihe kana karaihe, ndĩrahooya Ngai atĩ to wee wiki, no o na andũ aya angĩ othe maraathikĩrĩria ũmũthĩ, ndenda matũike ta niĩ, tĩga o mĩnyororo ĩno.”

³⁰ Mũthamaki ũcio agĩũkĩra marĩ hamwe na barũthi, na Berĩnike, na andũ arĩa maikarĩte hamwe nao. ³¹ Makiuma nyũmba ĩyo, na rĩrĩa maaranagĩria, makiũga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ndarĩ ũndũ ekĩte wa gũtũma ooragwo kana ohwo.”

³² Agiripa akĩria Fesito atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩangĩarekererio korwo ndaracooketie ciira riiko kũrĩ Kaisari.”

27

Paũlũ kwambĩrĩria Rũgendo rwa gũthiĩ Roma

¹ Na rĩrĩa gwaturwo atĩ nĩtũkũhaica marikabu tũthiĩ Italia, Paũlũ na andũ arĩa angĩ mooheetwo makĩneanwo kũrĩ mũnene-wa-thigari-igana rĩmwe, warĩ wa mbũtũ ya Agusito, wetagwo Juliasi. ² Tũkĩhaica marikabu yoimĩte Aduramutũo ĩria yakirie gũthiĩ icukĩro-inĩ cia marikabu iria ciarĩ ndwere-inĩ cia iria rĩrĩa inene bũrũri-inĩ wa Asia, na ithuĩ tũkĩambĩrĩria

rūgendo tūgīthiī. Nake Arisitariko, Mūmakedonia woimīte Thesalonike, aarī hamwe na ithuī.

³ Mūthenya ūyū ūngī tūgīkinya Sidoni; nake Juliasi, nī ūndū wa kūguīra Paūlū tha, akīmwiṭikīria athiī kūrī arata aake nīguo mamūhe kīria angiabatarire. ⁴ Twoima kūu tūkiambīrīria rūgendo rīngī, tūgereire mwena ūrīa ūtaarī rūhuho wa Kuporo, tondū huho cioimaga na mwena ūrīa twathiaga. ⁵ Twaarīkia gūtuīkania iria rīrīa inene rīrīa rīarī gūkuhī na mabūrūrī ma Kilikia na Pamufilia tūgīkinya itūūra rīa Mira, būrūrī-inī wa Likia. ⁶ Tūrī kūu mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe akiona marikabu ya Aleksanderia yathīaga Italia, nake agītūhaicia yo. ⁷ Tūgīthiī kahora ihinda rīa mīthenya mīngī na tūrī na thīina mīngī nginya tūgīkinya gūkuhī na Kinido. Na rīrīa rūhuho rwagiririe tūthiī ūrīa twendaga-rī, tūgīthiī tūgereire mwena ūrīa ūtaarī rūhuho wa Kirete, kūng’ethera Salimone. ⁸ Nītwathiire na thīina mīngī tūgereire ndwere-inī cia iria rīrīa inene na tūgīkinya handū heetagwo Gīcukīro Kīega, hakuhī na itūūra rīa Lasea.

⁹ Mahinda maingī nīmathirīte, na gūthiī na marikabu kwarī na ūgwati tondū ihinda rīa Gīathī gīa Kwīhinga kūrīa Irio nīrīahītūkīte. Nī ūndū ūcio Paūlū akīmataara akīmeera aṭrī, ¹⁰ “Athuuri aya, nīnguona aṭrī rūgendo rwiṭū nī rūgūkorwo na mūtino na rūrehe hathara nene kūrī marikabu na mīrigo o na nginya kūrī mīoyo iitū yo mīene.” ¹¹ No mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe, handū ha gūthikīrīria ūrīa Paūlū oigaga, aarūmīrīre ūtaari wa mūtwarithia wa marikabu o na wa mwene marikabu iyo. ¹² Tondū gīcukīro kīu gītiarī kīega gīa gūkarwo hīndī ya heho-rī, andū aingī magītua itua tūthiī na mbere, twīhokete gūkinya Foinike, tūikare kuo hīndī iyo ya heho. Gīkī kīarī gīcukīro kīa meeri gīa Kirete, nakīo kīang’etheire mwena wa gūthini wa ithūiro, o ūndū ūmwe na mwena wa gathigathini wa ithūiro.

Kīhuhūkano

¹³ Rīrīa rūhuho rumīte mwena wa gūthini rwambīrīrie kūhurutana kahora-rī, magīciiria nīmona kīrīa mendaga, na nī ūndū ūcio makīohora marikabu magīthiī magereire hūgūrūrū-inī cia Kirete. ¹⁴ Na ihinda rītanathiī mūno, rūhuho rwa hinya wa kīhuhūkano kīnene rwetagwo “Eurakilo,” rūkīhurutana ruumīte gīcīgīrīra-inī kīu. ¹⁵ Nayo marikabu ikīnyiitwo nī kīhuhūkano kīu ikīremwo nīgūthiī na kūrīa rūhuho rwoimaga, nī ūndū ūcio tūkīmīrekereria itwarwo nī rūhuho. ¹⁶ Na rīrīa twahītūkagīra gacīgīrīra-inī kanini geetagwo Kauda, nītwarī na thīina wa kūhaicia gatarū ga kūhonokia andū igūrū wa marikabu. ¹⁷ Hīndī rīra andū acio maakahaicire marikabu-inī, makīhītūkīria mīkanda rungu rwa marikabu yo nyene nīgeetha mamīohe wegā. Nī ūndū wa gwītīgīra kūhata mūthanga-inī wa handū heetagwo Siriti-rī, makīharūrūkia matanga na makīrekereria marikabu iyo itwarwo o kūrīa īngīatwarirwo nī rūhuho. ¹⁸ Nītwanyariirīkire mūno nī ūndū wa kīhuhūkano kīu o nginya mūthenya ūyū ūngī makīambīrīria gūikia mīrigo iria-inī. ¹⁹ Naguo mūthenya wa gatarū makīambīrīria gūikia indo cia wira cia marikabu iria-inī na moko mao ene. ²⁰ Na rīrīa kwaagire kuoneka rīua kana njata ihinda rīa mīthenya mīngī, nakīo kīhuhūkano gīgīthiī na mbere kīhuhūkania-rī, tūkīrīgīrīria na kwaga mwīhoko o wothē wa kūhonoka.

²¹ Thuutha wa andū gūkara ihinda irāya matekūrīa, Paūlū akīrūgama mbere yao akīmeera aṭrī: “Andū aya, nī kaba mūngīetūkīre ūtaaro wakwa mwage kuuma Kirete, hīndī iyo nīmūngīehonokirie kuumana na ūgwati ūyū o na hathara īno. ²² No rīrī, nīngūmūthaiṭha mūthiī na mbere

kūmīrīria, tondū gūtīrī o na ūmwe wanyu ūkūūra; tiga marikabu iiki ikwanangīka. ²³ Ūtukū ūyū, mūraika wa Ngai ūrīa nī ndī wake na ūrīa ndungataga nīarūgamire hakuhi na nī na ²⁴ aanjīra atīrī, ‘Paūlū ndūkae gwītīgīra. No ngīnya ūrūgama mbere ya Kaisari ūciirithio; na rīrī, Ngai tondū wa wega wake, nīekūhonokia mīoyo ya andū arīa othe ūrī nao.’ ²⁵ Nī ūndū ūcio, inyuū andū aya, thīī na mbere kūmīrīria, nīgūkorwo ndī na wītīkio thīīnī wa Ngai atī nīgūkūhaana o ta ūguo aanjīrīte. ²⁶ No o na kūrī ūguo no ngīnya tūhate gīcīgīrīra-inī kīna.”

Marikabu Kwanangīka

²⁷ Na rīrī, ūtukū wa mūthenya wa ikūmi na īna wakīnya, o tūgītwarithagio ūū na ūū nī rūhuho tūtūkanīrīrie irīa rīrīa rīīttagwo Adirīa-rī, ūtukū gatagatī atwarīthīa a marikabu makīgereria nīmakuhiirīrie thī nyūmū. ²⁸ Nao makīoya kīgeri kīa ūriku wa maaī makīona atī maaī maarī na ūriku wa buti igana rīa mīrongo īrī. Thuutha wa kahinda kanīni magīthīma rīngī makīona atī maaī maarī na ūriku wa buti mīrongo kenda. ²⁹ Nī ūndū wa gwītīgīra tūtīkaagūthithio rwaro rwa ihiga, makīreka nanga inya kuuma mwena wa na thuutha wa marikabu, na makīhooya gūkīe. ³⁰ Na rīrīa maageragia kūūra moime marikabu-inī, atwarīthīa a marikabu makīharūrūkia gatarū ga kūhonokia andū irīa-inī, metuūte atī marena kūharūrūkia nanga imwe kuuma mūthīa wa na mbere wa marikabu. ³¹ Hīndī īyo Paūlū akīra mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe hamwe na thigari atīrī, “Andū aya maga gūikara marikabu-inī, inyuū mūtingīhonoka.” ³² Nī ūndū ūcio thigari igītinīa mīkanda īrīa yanyūitīte gatarū ga kūhonokia andū, makīreka koore.

³³ Gwakuhiirīria gūkīa, Paūlū akīmathaita othe marīe irio, akīmeera atīrī, “Kwa ihinda rīa mīthenya ikūmi na īna mīthīru, mūkoretwo mūkarīte o ūguo mwīmīte irio, mūteekūrīa kīndū. ³⁴ Rīu ndamūthaita mūrie irio. Nīmūbatarīte kūrīa irio nīguo imūige muoyo. Gūtīrī rūcuīrī rwa mūtwe wa mūndū o na ūmwe wanyu rūkūūra.” ³⁵ Aarīkia kuuga ūguo, akīoya mūgate, agīcookeria Ngai ngaatho mbere yao othe. Agīcooka akīwenyūranga, akīambīrīria kūrīa. ³⁶ Nao othe makīgua momīrīria, makīoya irio makīrīa. ³⁷ Ithuothe twarī andū 276 arīa twarī marikabu-inī. ³⁸ Rīrīa maarīre makīhūūna, maacookire magīikīa ngano irīa-inī nīgeetha marikabu ihūthe.

³⁹ Kwarooka gūkīa-rī, atwarīthīa matiigana kūmenya būrūrī ūcio, no makīona gīcongoco* kīarī na mūthanga hūgūrūrū-inī, magīciirīa magerīe kūhatīthīa marikabu ho. ⁴⁰ Nao makīrenga nanga, igītīgwo irīa-inī, na o hau makīohora mīkanda īrīa yohete thukani.† Magīcooka makīhaicia taama ūrīa wīkagīrwo mbere ya marikabu nīguo ūnyiite rūhuho, magīthī meerekeire hūgūrūrū-inī. ⁴¹ No rīrī, marikabu ikīgūtha mūthanga na ikīhata. Mūthīa wa na mbere wayo ūkīhata na ūkīrūma biū, nāguo mūthīa wa na thuutha ūkiunīkanga nī ūndū wa kūhūūrwo nī makūmbī ma maaī.

⁴² Thigari ikībanga ciūrage ohwo nīgeetha gūtīkagīe o na ūmwe wao ūngīthambīra oore. ⁴³ No tondū mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe nīendaga kūhonokia muoyo wa Paūlū, agīcīgīria ciike ūguo ciabangīte. Agīathana atī andū arīa mangīahotire gūthambīra mambe

* **27:39** Gīcongoco nī handū irīa rītoonyanīte na thī nyūmū, ūndū marikabu no ikūhiirīrie thī nyūmū itarī na ūgwatī, tiga hīndī ya kīhuhūkanio. † **27:40** Thukani nī gīcunjī kīa mbaū kana cuuma gīa kūgata marikabu kana ndege.

marũũge maaĩ-inĩ mathĩĩ thĩ nyũmũ. ⁴⁴ Nao andũ acio angĩ makinye kuo menyiiĩũĩre mbaũ kana icunjĩ cia marikabu. Ũguo nĩguo andũ othe maakinyire thĩ nyũmũ matarĩ na ũũru.

28

Hũgũrũrũ-inĩ cia Malita

¹ Twaarĩkia gũkina hũgũrũrũ-inĩ tũtarĩ na ũũru, nĩguo twamenyire atĩ gĩcigĩrĩra kũu gĩetagwo Malita. ² Nao atũũri a gĩcigĩrĩra kũu magĩtuonia ũtugi wa mwanya. Magĩtwakĩria mwaki tondũ nĩ kuoiraga na kwarĩ na heho na magĩtũnyiita ũgeni ithuothe. ³ Nake Paũlũ akĩoya gĩkundi gĩa tũkũ, na rĩrĩa aatũikagĩra riiko-rĩ, ndũira ikiumĩra nĩ ũndũ wa ũrugarĩ wa mwaki, ikĩioherera guoko-inĩ gwake. ⁴ Rĩrĩa andũ a gĩcigĩrĩra kũu moonire ndũira icuuhĩte guoko-inĩ gwake makĩrana atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ no nginya akorwo nĩ mũũragani, nigũkorwo o na gũtuĩka nĩahonokire kuuma iria-inĩ, kĩhooito gĩtimwĩtĩkĩrĩtie atũũre muoyo.” ⁵ Nowe Paũlũ akĩribaribĩra nyoka iyo mwaki-inĩ na ndaigana kuona ũndũ mũũru. ⁶ Andũ maataanyaga kuona akĩimba kana agwe o rĩmwe akue, no thuutha wa gweterera hĩndĩ ndaaya, makĩona gũtirĩ ũndũ ũtarĩ wa ndũire ũrekĩka harĩ we, makĩricũkwo makiuga atĩ aarĩ ngai.

⁷ Na rĩrĩ, hakuhi na hau maarĩ, nĩ kwarĩ na gĩthaka kĩarĩ kĩa mũndũ wetagwo Pabulio, ũrĩa warĩ mũnene wa gĩcigĩrĩra kũu. Nake nĩatũnyiitire ũgeni gwake, na kwa ihinda rĩa mũthenya itatũ agĩtũtuga wega arĩ na ũtaana. ⁸ Nake ithe aarĩ ũrĩrĩ arĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ na kũharwo thakame. Paũlũ agĩtoonya nyũmba kũmuona, na thuutha wa kũmũhoera akĩmũigĩrĩra moko akĩmũhonia. ⁹ Rĩrĩa gwekĩkire ũguo, andũ arĩa angĩ maarĩ arũaru gĩcigĩrĩra-inĩ kũu magĩũka, makĩhonio. ¹⁰ Nĩmatuonirie gĩtũio na njĩra nyingĩ, na rĩrĩa twehaarĩrie gũthĩĩ magĩtũhe kĩrĩa gĩothe twabataire.

Paũlũ Gũkina Roma

¹¹ Thuutha wa mĩeri itatũ tũkĩhaica marikabu yaikarĩte kũu gĩcigĩrĩra-inĩ hĩndĩ ya heho. Nayo yarĩ marikabu ya kuuma Alekiseria na yarĩ na rũũri rwa ngai cia mahatha iria cietagwo Kasitori na Poluke. ¹² Twakinya Sirakusi tũgĩkara kuo ihinda rĩa thĩkũ ithatũ. ¹³ Twoima kũu tũgĩthĩ tũgĩkina Regio. Mũthenya ũyũ ũngĩ gũkĩgĩa na rũhuho rwa kuuma mwena wa gũthini, nago mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre tũgĩkina Puteoli. ¹⁴ Kũu tũgĩkora ariũ na aarĩ a Ithe witũ amwe, arĩa maatũnyiitire ũgeni, na magĩtũũria tũikaranie nao ihinda rĩa kiumia kĩgima. Ũguo noguo twacookire tũgĩkina Roma. ¹⁵ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ arĩa maarĩ kũu nĩmaiguĩte atĩ nĩtuokaga, nao magĩũka o nginya ndũnyũ ya Apio, na handũ hetagwo Nyũmba Ithatũ cia Ageni gũtũthaagaana. Nake Paũlũ ona andũ acio, agĩcookeria Ngai ngaatho na akĩũga omĩrĩa. ¹⁶ Rĩrĩa twakinyire Roma, Paũlũ nĩetĩkiririo aikare arĩ wiki, arĩ na mũthigari wa kũmũrangĩra.

Paũlũ Kũhunjia Roma arĩ Mũrangĩre

¹⁷ Thuutha wa thĩkũ ithatũ, Paũlũ agĩta atongoria a Ayahudi mongane hamwe. Rĩrĩa maagomanire, Paũlũ akĩmeera atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, o na gũtuĩka ndirĩ ũndũ mũũru njĩkĩte andũ aitũ kana ngathũkia mĩtugo ya maithe maitũ-rĩ, nĩndanyiitũũru Jerusalemu na ngĩneanwo kũrĩ andũ a Roma. ¹⁸ Nao magĩthuthuuria na makĩenda kũndekia tondũ ndiarĩ na ihĩtia rĩa ũgeri wa ngero rĩa gũtũma njũragwo. ¹⁹ No rĩrĩa

Ayahudi maareganire na itua rïu, ndirî ùndû ùngî ingîekire tiga gûcokia cîira riiko gwa Kaisari, no ti atî ndaarî na ùndû wagûthitangîra andû akwa. ²⁰ Kiu nikîo gîtûmîte njûurie tuonane na inyuî na twaranîrie. Njohetwo na mûnyororo ùyû nî ùndû wa kîirîgîrîro kîa andû a Isiraeli.”

²¹ Nao makîmûcookeria atîrî, “Ithuî tûtîrî twanyiita marûa magûkonîi kuuma Judea, na gûtîrî mûrû kana mwarî wa Ithe witû ùûkîte kuuma kuo agatûkinyîria ùhoru kana akaaria ùndû mûuru waku. ²² No nîtûkwenda kûigua woni waku nî ùrîkû, nîgûkorwo nîtûû atî kûndû guothe andû nîmararia magokîrîra gîkundi gîkî.”

²³ Nao makîbanga gûcemia na Paülû mûthenya mûna, na magîûka kûrîa aaikaraga marî gîkundi kînene gûkîra mbere. Kuuma rûciinî nginya hwaî-inî akîmataara na akîmoimbûrîra ùhoru wa ùthamaki wa Ngai, na akîgeria kûmaiguithia ùhoru wa Jesû kuuma Watho-inî wa Musa na kuuma Maandîko-inî na Anabii. ²⁴ Amwe magîitîkia ùrîa aameerire, no angî makîaga gwîitîkia. ²⁵ Nao makîaga kûiguithania o ene, na makîambîrîria gûthîi rîrîa maaiguire mûthia-inî Paülû oiga atîrî, “Roho Mûtheru nîeerire maithe manyu ùhoru wa ma rîrîa aaririe na kanua ka Isaia ùrîa mûnabii, akiuga atîrî:

²⁶ “Thîi kûrî andû aya, ùmeere atîrî,
“Inyuî mûgûtûura mûiguaga, no mûtikamenya ùndû;
mûgûtûura muonaga, no mûtigakuûkîrwo.”

²⁷ Nîgûkorwo ngoro cia andû aya itîrî tha;
matû mao matingîhota kûigua,
na nîmahingîte maitho mao.

Tondû maahota kuona na maitho mao,
na maigue na matû mao,
nacio ngoro ciao igîe na ùmenyo,
nao manjookerere, na nî ndîmahonie.’

²⁸ “Nî ùndû ùcio-rî, nîngwenda mûmenye atî ùhonokio wa Ngai nîtûmîtwo kûrî andû-a-Ndûrîrî, nao nîmegûthikîrîria!” ²⁹ (Na aarîkia kuuga ùguo-rî, Ayahudi magîthîi magîkararanagia mûno o ene.)

³⁰ Na kwa ihinda rîa mîaka îrî mîgîma, Paülû agîkara kûu, arî nyûmba yake ya gûkombora, na akanyitaga ùgeni andû arîa othe mokaga kûmuona. ³¹ Nîahunjagîa ùhoru wa ùthamaki wa Ngai, na akarutana ùhoru ùkonîi Mwathani Jesû Kristû arî na ùcamba, na hatarî na ùndû ùngîmûrigîrîria.

MARŪA MA PAŪLŪ KŪRĪ AROMA

¹ Nĩ nĩ Paŭlũ, ndungata ya Kristũ Jesũ, o nĩ njĩtĩtwo ndũike mĩtũmwo, na ngaamũrwo hunjagie Ūhoru-ũria-Mwega wa Ngai, ² o Ūhoru-ũria-Mwega eeraniire o mbere na tũnua twa anabii ake thĩĩni wa Maandĩko marĩa Matheru, ³ ūria ūkonii Mũrũwe, ūria ta mũndũ warĩ wa rũciaro rwa Daudi. ⁴ Na rĩri, Roho wa ūtheru nĩonanirie na ūhoti atĩ Jesũ Kristũ nĩ Mũrũ wa Ngai tondũ wa ūria aariũkire akiuma kũri arĩa akuũ: o we Jesũ Kristũ Mwathani witũ. ⁵ kũgerera we Ngai nĩatũheete wega wake, na agatũhe ūhoti ta atũmwo nĩguo twĩre andũ-a-Ndũrĩri ciothe kũndũ guothe ūria Ngai amekũire, nĩguo mamwĩtikie na mamwathĩkire, nĩguo matũme rĩtwa riake rĩgoocagwo. ⁶ O na inyuĩ mũri amwe a acio metĩtwo matũike a Jesũ Kristũ.

⁷ Ndĩramwandĩkĩra marũa maya inyuothe arĩa mũri kũu Roma, o inyuĩ mwendetwo nĩ Ngai, na mũgetwo mũtũke andũ aamũre:

Wega na thayũ kuuma kũri Ngai Ithe witũ, na kuuma kũri Mwathani Jesũ Kristũ, irokara na inyuĩ.

Paũlũ Kwĩrĩria Gũceera Roma

⁸ O mbere nĩngũcookeria Ngai wakwa ngaatho thĩĩni wa Jesũ Kristũ nĩ ūndũ wanyu inyuothe, tondũ ūhoru wa wĩtikio wanyu nĩumenyithanĩtio thĩ yothe. ⁹ Ngai, ūria nĩ ndungatagĩra na ngoro yakwa yothe na ūndũ wa kũhunjia Ūhoru-ũria-Mwega wa Mũrũwe-rĩ, nĩwe mũira wakwa wa ūria ndũũraga ndĩmũrĩrikanaga ¹⁰ mahooya-inĩ makwa hĩndĩ ciothe; na nĩndĩrahooya atĩ rĩu nĩ ūndũ wa kwenda kwa Ngai no hingũrĩruo njira nĩguo njũke kũri inyuĩ.

¹¹ Nĩndĩrerĩria mũno tuonane na inyuĩ nĩgeetha ndĩmũgaĩre iheo cia kũiroho nĩguo muongererwo hinya, ¹² ūguo nĩ kuuga atĩ inyuĩ na nĩ tũgĩe na ūhoru wa kũũmanĩrĩria, o mũndũ omĩrĩrie mũndũ ūria ūngĩ na wĩtikio wake. ¹³ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndikwenda mwage kũmenya atĩ nĩ mahinda maingĩ ndanabanga kũmũceerera (no ndanagirĩrĩrio gwĩka ūguo nginya rĩu) nĩgeetha ngĩe na maciaro thĩĩni wanyu, o ta ūria ngĩite na maciaro thĩĩni wa andũ-a-Ndũrĩri iria ingĩ.

¹⁴ Nĩ haana ta ndĩ na thĩiri na Ayunani o na arĩa matarĩ Ayunani,* ningĩ ngagĩa na thĩiri wa andũ arĩa oogĩ o na arĩa matarĩ oogĩ. ¹⁵ Nĩ ūndũ ūcio nĩguo ndĩriragĩria mũno kũhunjia Ūhoru-ũria-Mwega o na kũri inyuĩ arĩa mũtũũraga Roma.

¹⁶ Nĩ ndingĩconokera Ūhoru-ũria-Mwega, tondũ nĩguo hinya wa Ngai wa gũtũma mũndũ o wothe ūria ūwĩtikĩtie ahonoke: O mbere Ayahudĩ, na thuutha wao nĩ andũ-a-Ndũrĩri. ¹⁷ Nĩgũkorwo thĩĩni wa Ūhoru-ũria-Mwega, ūthingu ūria uumĩte kũri Ngai nĩũguũrĩtio, na nĩguo ūthingu ūria wonekaga na ūndũ wa gwĩtikia kuuma o kiambĩrĩria nginya kĩrĩkĩro, o ta ūria kwandĩkĩtwo atĩri: "Mũndũ ūria mũthingu arĩtũũraga muoyo nĩ ūndũ wa gwĩtikia."

Mang'ũri ma Ngai harĩ Kĩrĩndĩ

* **1:14** Ayunani maarĩ andũ-a-Ndũrĩri arĩa maaragia rũthiomi rwa Kiyunani kana arĩa maarũmagĩra mũtũũrĩre wa Ayunani.

¹⁸ Mang'ūrī ma Ngai nīmaguūrītio kuuma igūrū mokīrīre ūhoru wothe wa andū kūregana na Ngai, na waganu wa andū arīa magiragīrīria ūhorō-ūrīa-wa-ma na undū wa waganu wao, ¹⁹ nīgūkorwo maundū ma Ngai marīa mangīmenyeka nīo matiagīte kūmenyeka nīo, tondū Ngai nīwe wamamenyithirie. ²⁰ Nīgūkorwo kuuma rīrīa thī yombirwo, maundū ma Ngai marīa matonekaga, na nīmo hinya wake wa tene na tene, o na ūngai wake, nīmarīkītīe kuoneka o wega, na makamenyeka nī undū wa indo iria ciombirwo, nīgeetha andū matīkagīe na kīgwatio.

²¹ Tondū o na harīa maamenyete Ngai, matiigana kūmūgooca taarī Ngai, kana makīmūcookeria ngaatho, no meciirīa mao maatuīkire ma tūhū, nacio ngoro ciao ngīigu ikīgīa nduma. ²² Na o rīrīa moigaga atī o nī oogī-rī, noguo maatuīkire irimū, ²³ nao magīkūūrania riiri wa Ngai ūrīa mūtūūra muoyo na mīhianano ithondeketwo ikahaana ta andū arīa makuuaga, na nyoni, na nyamū cia magūrū mana, o na nyamū iria itaambaga thī.

²⁴ Nī undū ūcio Ngai akīmarekereria marūmagīrīre merirīria mao mooru marīa ngoro ciao cieriragīria, o na mekage maundū ma ūmaraya ma kwagithia mīrī yao gītīio, mūdū na ūrīa ūngī. ²⁵ Nīmakūūranirie ūhorō-ūrīa-wa-ma wa Ngai na maheeni, makīhooya na magītungatīra indo iria ciombirwo handū ha gūtungatīra Mūciūmbi, o ūcio wa kūgoocagwo nginya tene. Amenī.

²⁶ Tondū wa ūguo-rī, Ngai nīamarekereirie marūmagīrīre merirīria mao mooru ma maundū ma thoni. O na andū-a-nja ao nīmakūūranirie mūtugo wao ūrīa wa ndūire na ūrīa ūtarī wa ndūire. ²⁷ O nao arūme o undū ūmwe nīmatiganīirie mūtugo wao ūrīa wa ndūire na andū-a-nja, magaakanagwo nī merirīria mooru ma kwīrīranīria o ene. Arūme magīka ciiko cia ūra-thoni na arūme arīa angī, nao nīmegwatīire thīnī wa mīrī yao ene iherithia rīrīa rīmagīrīire nī undū wa waganu ūcio wao.

²⁸ Na makīria ma ūguo-rī, tondū mationire bata wa gūtūūra mamenyete Ngai, nake akīmarekereria magīe na meciirīa ma ūmaramari, mekage maundū marīa mataagīrīrwo nī gwīkwo. ²⁹ Nao makīiyūrwo nī waganu wa mīthemba yothe, ūūru, na ūkoroku, na meciirīa ma ūmaramari. Makaiyūrwo nī ūiru, na ūragani, na ngūī, na maheeni, na rūmena. Magatuīka andū a mūhuhu, ³⁰ na acambania, na athūūri Ngai, na aciūnūrani, na egaathi, na etīī, mathugundaga njīra cia gwīka ūūru, na andū matangīathīkīra aciari ao; ³¹ nao ti akuūku wega, na matitīaga ūhoru ūrīa mūrīkanīre, na nī oorū mūno, na matirī tha. ³² Na o na gwatuīka nīmooī watho wa ūthingu wa Ngai atī andū arīa mekaga maundū ta macio maagīrīrwo nī gūkua, to gūthī mathīiaga na mbere na gwīka maundū macio tu, no nīmetīkanagia na andū arīa mekaga maundū macio.

2

Cīra wa Ngai wa Kīhooto

¹ Nī undū ūcio-rī, wee mūdū ūyū ndūrī na kīgwatio, wee ūtuagīra mūdū ūrīa ūngī ciira, nīgūkorwo rīrīa ūgūtūūra mūdū ūngī ciira, nīwe mwene ūretūira ciira, tondū wee ūratuanīra ciira wīkaga maundū o macio ekaga. ² Na nītūū atī Ngai agaatuīra andū arīa mekaga maundū ta macio ciira na kīhooto. ³ Tondū rīrīa wee mūdū ūyū, ūtuagīra arīa angī ciira na ūgacooka ūgeeka maundū o macio mekaga-rī, wee ūgwīciirīa nīūkahonoka ciira wa Ngai? ⁴ Kana nīkūnyarara ūnyararīte ūtugi wake mūnene, na ūkīrīrīria, na wetereri wake, ūkaaga kūmenya atī ūtugi wa Ngai nīguo ūkūguucagīrīria nīguo wīrīre?

⁵ No rĩrĩ, nĩ ùndũ wa ũrĩa ũmĩtie ngoro yaku, na ũkarega kwĩrira-rĩ, nĩ mang'ũrĩ ũreigĩra marĩa magagũũkĩrĩra. Nĩgũkorwo mũthenya wa mang'ũrĩ nĩũrooka, rĩrĩa matũiro ma Ngai ma kĩhooito makaaguũranĩrio. ⁶ Nĩ ùndũ Ngai akaarĩha o mũndũ kũringana na maũndũ marĩa aaneka. ⁷ Arĩa macaragia kũheo riiri, na gĩtĩo, na ũhoru wa kwaga kũbutha, nĩ ùndũ wa gwĩka wega matekũnoga-rĩ, acio nĩakamahe muoyo wa tene na tene. ⁸ No arĩa eyendi, na nĩmaregaga ũhoru-wa-ma na makarũmagĩrĩra maũndũ mooru-rĩ, acio nĩmagakinyĩrwo nĩ mang'ũrĩ na marakara. ⁹ Nĩgũkaagia na thĩina na mĩnyamaro kũrĩ andũ othe arĩa mekaga ũuru; mbere kũrĩ Ayahudi, na thuutha kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ; ¹⁰ no riiri, na gĩtĩo, na thayũ ikaaheo mũndũ o wotho ũrĩa wĩkaga wega: mbere kũrĩ Ayahudi, na thuutha kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. ¹¹ Nĩgũkorwo Ngai ndatĩagĩra andũ maũthĩ.

¹² Andũ arĩa othe mehagia matarĩ watho-inĩ makaaniinwo matarĩ watho-inĩ, nao arĩa othe mehagia marĩ rungu rwa watho magaatũirwo ciira kũringana na watho ũcio. ¹³ Nĩgũkorwo ti arĩa maiguaga watho matuagwo athingu maitho-inĩ ma Ngai, no arĩa maathĩkagĩra watho nĩo magaatuuwo athingu. ¹⁴ (Ti-itherũ, rĩrĩa andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa matarĩ na watho mekaga maũndũ marĩa watho uugĩte nĩ ùndũ wa ũhoru wao wa mũciarĩre-rĩ, o ene nĩmonanagia nĩmooĩ watho ũcio, o na gũtuĩka matĩrĩ maũigua ¹⁵ tonũ nĩmonanagia atĩ maũndũ marĩa mabataranagia thĩinĩ wa watho nĩmandĩke ngoro-inĩ ciao, nacio thamĩri ciao o nacio ikaruta ũira, namo meciiria mao rĩmwe makamaciirithagia na rĩrĩa rĩngĩ makamaciirĩrĩra.) ¹⁶ ùndũ ũyũ ũkooneka mũthenya ũrĩa Ngai, na ùndũ wa Jesũ Kristũ agaatuĩra ciira meciiria ma hitho marĩa marĩ ngoro-inĩ ciao andũ, o ta ũrĩa ũhoru-ũrĩa-Mwega uugĩte, ũrĩa nĩ hunjagia.

Ayahudi na Watho

¹⁷ Atĩrĩrĩ, angĩkorwo wee wĩtaga Mũyahudi; na ũngĩkorwo wĩhocagia ũhoru-inĩ wa watho na nĩwĩrahagĩra ngwatanĩro yaku na Ngai; ¹⁸ angĩkorwo nĩũmenyete ũrĩa endaga, na ũgakũũrana maũndũ marĩa marĩ bata gũkĩra marĩa mangĩ tonũ wa ũrĩa ũrutĩtwo maũndũ ma watho; ¹⁹ angĩkorwo nĩwĩtikĩtie atĩ wee ũrĩ mũtongoria wa andũ arĩa atumumu, o na ũtheri wa gũtherera arĩa marĩ nduma-inĩ, ²⁰ o na mũtaari wa andũ arĩa akĩgu, na mũrutani wa tũkenge, tonũ thĩinĩ wa watho ũrĩ na mũhianĩre wa ũrĩa ũmenyo wa ũhoru-wa-ma ũtariĩ; ²¹ hakĩrĩ ũguo-rĩ, wee ũrutaga andũ arĩa angĩ-rĩ, ndũngĩkĩrũta wee mwene? Wee ũhunjagia atĩ andũ matikaiye-rĩ, wee nĩũiyaga? ²² Wee uugaga atĩ andũ matikanatharanie-rĩ, wee nĩũtharanagia? Wee ũthũire mĩhianano-rĩ, wee nĩũiyaga indo cia hekarũ cia andũ arĩa matooi Ngai? ²³ Wee wĩrahagĩra watho-rĩ, nĩũconorithagia Ngai na ùndũ wa kwagarara watho ũcio? ²⁴ O ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ, "Rũitwa rĩa Ngai nĩrĩcambagio thĩinĩ wa andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩ ùndũ wanyu."

²⁵ ũhoru wa kũrua nĩ ũrĩ kĩguni ũngĩrũmia ũrĩa watho uugĩte, no ũngĩagarara watho ũcio-rĩ, ũhoru ũcio waku wa kũrua ũtuĩkite ta ũtarũite.* ²⁶ Angĩkorwo arĩa matarĩ aruu nĩmahingagia maũndũ marĩa mabataranagia thĩinĩ wa watho-rĩ, gĩthĩ acio matiagĩrĩre gũtuuo ta marũite? ²⁷ Mũndũ ũrĩa ũtarĩ mũruu mwĩrĩ na nĩahingagia ũrĩa

* 2:25 Kũrua kwa arũme kwarĩ rũuri rwa kĩrĩkanĩro kĩrĩa Ngai aathondekire na andũ a Isiraeli.

watho uugite-rĩ, nĩakamũtuĩra ciira, inyuĩ mwagararaga watho ũcio o na mwakorwo nĩmũruite na mũrĩ na watho ũrĩa mwandĩke.

²⁸ Tondũ-rĩ, Mũyahudi ti ũrĩa wonanagia atĩ nĩ Mũyahudi na igũrũ, nakuo kũrua to kũrĩa gwa kuoneka mwĩrĩ-inĩ. ²⁹ Aca, Mũyahudi kũna nĩ ũrĩa Mũyahudi ngoro; nakuo kũrua nĩ kũrua kwa ngoro, ũguo nĩ kuuga atĩ nĩ ũhoro wa Roho, no ti wa watho ũrĩa mwandĩke. Kũganwo kwa mũndũ ta ũcio-rĩ, gũtiumaga kũrĩ andũ, no kuumaga kũrĩ Ngai.

3

Wĩhokeku wa Ngai

¹ Gwatuĩka ũguo-rĩ, Mũyahudi agĩkĩrite andũ arĩa angĩ na kĩ? Kana bata wa kũrua ũkĩrĩ ũrĩkũ? ² Hĩ! Ūguni no mũnene na njĩra ciothe! Mbere ya maũndũ mothe, Ayahudi nĩo mehokeirwo ũramati wa ciugo cia Ngai.

³ Ī kũngĩkorwo amwe ao nĩmagire kwĩhokeka, kwaga kwĩhokeka kwao, nĩkũngĩatũmire Ngai aage gũtuĩka mwĩhokeku? ⁴ Kũroaga gũtuĩka ũguo! Ngai arotuĩka wa ma, na mũndũ o wothe atuĩke wa maheeni, o ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ:

“Nĩguo kuonekage atĩ rĩrĩa ũkwaria,
wee waragia maũndũ ma kĩhoto,
na ũhootanage rĩrĩa ũgũciirithania.”

⁵ No rĩrĩ, angĩkorwo wagi witũ wa ũthingu nĩũtũmaga ũthingu wa Ngai ũguũrio mũno makĩria-rĩ, tũkiuge atĩa? No tuuge atĩ Ngai ti wa kĩhoto rĩrĩa egũtũkinyĩria mang’ũrĩ make? (Ndĩraaria o ta ũrĩa mũndũ wa gũkũ thĩ angĩaria.) ⁶ Aca, kũroaga gũtuĩka ũguo! Angĩkorwo ũguo nĩguo kũrĩ-rĩ, Ngai angĩgĩtuĩra thĩ ciira atĩa? ⁷ No mũndũ ahota kuuga atĩrĩ, “Angĩkorwo kũheenania gwakwa no kũngĩhie ũhoro-wa-ma wa Ngai, na nĩ ũndũ ũcio gũtũme riiri wake wongerereke-rĩ, nĩ ngĩtuagĩrwo ciira ta ndĩ mwĩhia nĩkĩ?” ⁸ Nĩ kĩ kĩgiragia tuuge, ta ũrĩa tũcambagio atĩ nĩguo tuugaga, o na ta ũrĩa andũ amwe moigaga atĩ nĩguo tuugaga, “Nĩtũtũure twikaga ũũru nĩguo wega woneke”? Ācio-rĩ, gũtuĩrwo ciira kwao nĩ gwa kĩhoto.

Gũtirĩ Mũndũ o na Ūmwe Mũthingu

⁹ Tũkiuge atĩa? Ithuĩ Ayahudi tũkĩrĩ ega gũkĩra andũ arĩa angĩ? Aca, tiguu! Nĩtũrĩkĩtie kuonania hau mbere atĩ Ayahudi o hamwe na andũ-a-Ndũrĩrĩ othe nĩmagwĩte hinya-inĩ wa mehia. ¹⁰ O ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ:

“Gũtirĩ mũndũ mũthingu, gũtirĩ o na ũmwe;

¹¹ gũtirĩ mũndũ ũmenyaga ũndũ,
gũtirĩ mũndũ ũrongoragia Ngai.

¹² Othe nĩmagarũrũkĩte, makoora,
othe hamwe magatuĩka kĩndũ gĩtarĩ bata;
gũtirĩ mũndũ wĩkaga wega,
gũtirĩ o na ũmwe.”

¹³ “Mĩmero yao ihaana ta mbĩrĩra hingũre;
nĩmĩ ciao ciaragia o maheeni.”

“Mĩromo yao yaragia maũndũ marũrũ ta thumu wa ndũira.”

¹⁴ “Tũnua twao tũiyũrite irumi na ũrũrũ.”

¹⁵ “Mahanyũkaga na magũrũ magaite thakame;

¹⁶ mwanangĩko na kĩaha nĩcio cionanagia kũrĩa magereire,

¹⁷ nayo njĩra ya thayũ matimĩũ.”

18 “Hatirĩ wĩtigĩri Ngai maitho-inĩ mao.”

19 Na rĩu-rĩ, nĩtũũ atĩ maũndũ marĩa mothe watho uugĩte, merĩtwo andũ arĩa marĩ rungu rwa watho, nĩgeetha kanua o gothe gakirio, nao andũ a thĩ othe matuĩke a gũciirithio nĩ Ngai. 20 Tondũ wa ũguo-rĩ, gũtirĩ mũndũ o na ũ ũngĩtuuo mũthingu maitho-inĩ ma Ngai nĩ undũ wa kũrũmia watho; no rĩrĩ, watho nĩguo ũtũmaga andũ mamenye atĩ nĩmehĩtie.

Ũthingu Uumanĩte na Wĩtikio

21 No rĩrĩ, rĩu ũthingu uumĩte kũrĩ Ngai nĩũmenyithanĩtio na njĩra ĩngĩ ĩtahutanĩtie na Watho wa Musa, o na gũtuĩka nĩyoimbũrĩtwo o tene nĩ Watho na Anabii. 22 Naguo ũthingu ũyũ nĩ ũrĩa uumaga kũrĩ Ngai, na ũheagwo arĩa othe metĩkĩtie na undũ wa gwĩtikia Jesũ Kristũ. Gũtirĩ ũhoro wa gũthuurania andũ, 23 nĩgũkorwo andũ othe nĩmehĩtie na makanyiihĩrwo nĩ riiri wa Ngai, 24 na nĩ undũ wa wega wa Ngai magatuuo athingu o ũguo tũhũ, nĩ undũ wa ũrĩa maakũũrĩrwo nĩ Kristũ Jesũ. 25 Ngai aamũrutire arĩ igongona rĩa kũhoroheria mehia na undũ wa wĩtikio thĩnĩ wa thakame yake. Ngai eekire ũguo nĩgeetha onanie ũthingu wake, tondũ wa ũrĩa mehia ma mbere ĩyo maarekeirwo andũ matekũherithio, nĩ undũ wa gũkirĩrĩria kwa Ngai, 26 nake eekire ũguo nĩgeetha onanie ũthingu wake mahinda-inĩ maya, na kũmenyeke atĩ we nĩ mũthingu, na nĩwe ũtuaga andũ arĩa metĩkĩtie Jesũ athingu.

27 Gwagĩtuĩka ũguo-rĩ, kwĩraha gũkĩrĩ ha? Nĩ kweherie biũ. Kweheretio nĩ undũ wa gĩtũmi kĩrĩkũ? Hihĩ nĩ undũ wa kũrũmia watho? Aca, no nĩ undũ wa watho ũrĩa wa wĩtikio. 28 Nĩgũkorwo nĩtũrũmĩtie atĩ mũndũ atuagwo mũthingu na undũ wa gwĩtikia no ti undũ wa gwathĩkĩra watho. 29 Ngai-rĩ, akĩrĩ o Ngai wa Ayahudi oiki? Githĩ Ngai ti wa andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao? Īĩ, nĩ Ngai wa andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao, 30 nĩgũkorwo Ngai no ũmwe, na nĩwe ũrĩtuaga andũ arĩa maruaga athingu, na undũ wa gwĩtikia, na arĩa mataruaga nao amatuuage athingu na undũ wa gwĩtikia o ro ũguo. 31 Rĩu-rĩ, no twagithie ũhoro wa watho kĩene nĩ undũ wa ũhoro wa wĩtikio ũcio? Aca, kũroaga gũtuĩka ũguo! Handũ ha ũguo-rĩ, nĩ watho tũgũkĩongerera hinya.

4

Iburahĩmu gũtuuo Mũthingu nĩ undũ wa Gwĩtikia

1 Iburahĩmu, o ũcio ithe witũ ũhoro-inĩ wa gũciarwo na mwĩrĩ-rĩ, aamenyire atĩa ũhoro ũcio? 2 Angĩkorwo, ti-itherũ, Iburahĩmu aaturĩwo mũthingu na undũ wa ciĩko irĩa ekaga-rĩ, nĩarĩ na undũ wa kwĩrahĩra, no ti mbere ya Ngai. 3 Nĩgũkorwo Maandĩko marĩa matheru moigĩte atĩa? “Iburahĩmu nĩetikirie Ngai, naguo undũ ũcio ũgĩtũma atuuo mũthingu.”

4 Atĩrĩrĩ, hĩndĩ ĩrĩa mũndũ aruta wĩra-rĩ, mũcaara wake ũrĩa aheagwo ndũkoragwo ũrĩ ta kĩheo, no nĩ ta thĩrĩ ararĩhwo. 5 No rĩrĩ, mũndũ ũrĩa ũtehokaga maũndũ marĩa ekaga, tĩga o gwĩtikia Ngai ũrĩa ũtuaga andũ arĩa aaganu athingu-rĩ, wĩtikio wa mũndũ ũcio nĩguo atuagĩrwo taarĩ ũthingu. 6 ũguo noguo Daudi oigaga rĩrĩa aaragia ũhoro wa kĩrathimo kĩa mũndũ ũrĩa Ngai atuĩte mũthingu hatarĩ ũhoro wa ciĩko, akoiga atĩrĩ:

7 “Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa
marekeirwo mahĩtia mao,
namo mehia mao makahumbĩrwo.

⁸ Kūrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa
Mwathani atatuaga mwĩhia.”

⁹ Hihi kĩrathimo gĩkĩ no kĩa andũ arĩa maruaga oiki, kana nĩ kĩa o na arĩa mataruaga? Nĩtũkoretwo tũkiuga atĩ wĩtĩkio wa Iburahĩmu nĩguo watũmire atuuo mũthingu. ¹⁰ No aaturwo mũthingu arĩ na ũhoro ũrĩkũ? Hihi nĩ thuutha wa kũrua, kana nĩ mbere iyo? Ti thuutha wa kũrua, no nĩ mbere iyo, hĩndĩ ĩrĩa ataarũite! ¹¹ Nake agĩcooka akĩamũkĩra rũuri rwa kũrua, rũrĩ mũhũri wa ũthingu ũrĩa aarĩ naguo nĩ ũndũ wa gwĩtĩkia o na hĩndĩ ĩrĩa ataarĩ mũruu. Nĩ ũndũ ũcio agĩtuĩka ithe wa arĩa othe metĩkĩkia o na matarĩ aruu, nĩgeetha o nao matuuagwo athingu. ¹² Na ningĩ nowe ithe wa andũ arĩa maruaga, arĩa matarĩ atĩ no kũrua marũite, no nĩmathiiga na mũthĩire wa wĩtĩkio ũrĩa ithe witũ Iburahĩmu aarĩ naguo mbere ya kũrua.

¹³ Iburahĩmu nderĩrwo kĩranĩro atĩ nĩagatuĩka mũgai wa thĩ hamwe na njaro ciake nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra watho, no nĩ ũndũ wa ũthingu ũrĩa uumanaga na wĩtĩkio. ¹⁴ Nĩgũkorwo kũngĩtuĩka atĩ arĩa matũuragio nĩ watho nĩ agai-rĩ, wĩtĩkio ndũkĩrĩ kĩene, nakĩo kĩranĩro nĩ gĩa tũhũ, ¹⁵ tondũ watho ũrehaga mang'ũri. Naho harĩa hatarĩ watho hatĩrĩ ũhoro wa kwagarara watho.

¹⁶ Tondũ wa ũguo-rĩ, kĩranĩro kiumanaga na wĩtĩkio, nĩgeetha wonেকে na ũndũ wa wega wa Ngai, na ũtuĩke wa kũheo kũna njaro ciothe cia Iburahĩmu, na to arĩa maaheirwo ũhoro wa watho oiki, no nĩ kũrĩ arĩa othe metĩkĩtie ta ũrĩa Iburahĩmu eetĩkĩtie. Nĩgũkorwo Iburahĩmu nĩwe ithe wa arĩa othe metĩkĩtie. ¹⁷ Ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Nĩngũtuĩte ithe wa ndũrĩrĩ nyingĩ.” We nĩwe ithe witũ maitho-inĩ ma Ngai, o ũcio Iburahĩmu eetĩkĩtie, o we Ngai ũrĩa ũriũkagia arĩa makuĩte, na waragia ũhoro wa maũndũ marĩa matarĩ ho ta marĩ ho.

¹⁸ Iburahĩmu nĩagĩire na kĩrĩngĩrĩro o na harĩa hataarĩ kĩndũ gĩa kwĩrĩngĩrĩra na agĩtĩkia, na nĩ ũndũ ũcio agĩtuĩka ithe wa ndũrĩrĩ nyingĩ, o ta ũrĩa erĩtwo atĩrĩ, “Ūguo nĩguo rũciarwo rwaku rũkaigana.” ¹⁹ Nake o na akĩmenyaga atĩ mwĩrĩ wake watarĩrĩ ta ũrĩ mũkuũ nĩgũkorwo ũkũrũ wake warĩ ta mĩaka igana rĩmwe, na aamenya atĩ nda ya Sara nĩyathĩrĩte hinya wa gũciara-rĩ, ndaigana kũnyihanyĩhĩrwo nĩ wĩtĩkio. ²⁰ Nowe ndaigana kũgĩa na nganja ũhoro-inĩ wa wĩtĩkio ũkonĩ kĩranĩro kũu kĩa Ngai, no wĩtĩkio wake nĩ hinya wongereirwo, nake akĩgooca Ngai, ²¹ tondũ nĩetĩkĩtie biũ atĩ Ngai arĩ na hinya wa kũhingia ũrĩa eranĩire. ²² ũndũ ũcio ũgĩtũma atuuo mũthingu. ²³ Na rĩrĩ, ciugo icio ciandĩkĩtwo atĩrĩ “Nĩaturwo mũthingu” itianĩkĩrwo nĩ ũndũ wake wiki, ²⁴ no ciandĩkĩrwo nĩ ũndũ witũ, ithuĩ arĩa Ngai agaatua athingu, o ithuĩ arĩa twĩtĩkĩtie Ngai ũrĩa wariũkĩrie Jesũ Mwathani witũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ. ²⁵ We aaneanĩrwo oragwo nĩ ũndũ wa mehĩa maitũ, na agĩcooka akĩriũkio nĩgeetha tũtuuo athingu.

5

Thayũ na Gĩkeno

¹ Nĩ ũndũ ũcio, kuona atĩ nĩtũtuĩtwo andũ athingu nĩ ũndũ wa gwĩtĩkia-rĩ, tũrĩ na thayũ na Ngai nĩ ũndũ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, ² we ũrĩa ũtũmĩte tũgĩe na mweke wa gũkinya wega-inĩ wa Ngai, harĩa tũrũngĩ rĩu nĩ ũndũ wa gwĩtĩkia. Na ithuĩ nĩtũkenaga nĩ ũndũ wa kĩrĩngĩrĩro kĩrĩa tũrĩ nakĩo gĩa gũgaakinyĩra riiri wa Ngai. ³ Na to ũguo wiki, no rĩrĩa tũrĩ mathĩina-inĩ nĩtũkenaga tondũ nĩtũũ atĩ gũthĩnĩka

gūtūmaga tūmīrīrie; ⁴ nakuo kūmīrīria gūtūmaga tūgīe na gwīkindīra; nakuo gwīkindīra gūtūmaga tūgīe na kīrīgīrīro. ⁵ Nakīo kīrīgīrīro kīu gītīngītūuraga ngoro, tondū Ngai nīatīrīrie wendani wake ngoro-inī ciiti na ūndū wa Roho Mūtheru, ūria we aatūheire.

⁶ Nī ūndū-rī, o ihinda rīria rīagīrīrie riakinya, o hīndī rīria tūtaarī na hinya, Kristū nīakuire nī ūndū wa andū arīa matatīiaga Ngai. ⁷ Nī hinya mūno mūndū akue nī ūndū wa mūndū mūthingu, no hīhi kwahoteka kuoneka mūndū ūngīkua nī ūndū wa mūndū mwega. ⁸ No Ngai nīonanītie wendo wake kūrī ithūi na nīra īno: Atī hīndī rīria twatūire tūrī ehia-rī, Kristū nīatūkuīrīrie.

⁹ Kuona atī rīu nītūtūtītwo athingu na ūndū wa thakame yake-rī, githī tūtīgakīhonokio makīria kuuma harī mang'ūrī ma Ngai nī ūndū wake!

¹⁰ Tondū-rī, angīkorwo hīndī rīria twarī thū cia Ngai nītwaiguithanirio nake na ūndū wa gīkuū kīa Mūrīū, na tondū rīu tūrī aiguithanie na Ngai-rī, nītūrīkīragīrīria kūhonokio nī ūndū Kristū arī muoyo. ¹¹ Na to ūguo wiki, no o na nītūkenagīra Ngai thīinī wa Mwathani witū Jesū Kristū, o ūcio ūtūmite tūiguithanio na Ngai.

Gīkuū nī ūndū wa Adamu, Muoyo nī ūndū wa Kristū

¹² Nī ūndū ūcio-rī, o ta ūria kwīhia kwa mūndū ūmwe gwatūmire mehia matoonye gūkū thī, nakīo gīkuū gīgītoonya nī ūndū wa mehia, nao andū othe magītūika na gūkuaga tondū nīmehirie, ¹³ nīgūkorwo o na watho ūtanaheanwo, mehia maarī kuo gūkū thī. No gūtarī watho mūndū ndangītūuo mwīhia. ¹⁴ O na kūrī ūguo-rī, kuuma hīndī ya Adamu o nginya hīndī ya Musa, gīkuū nīkīo gīatūire gīthamakagīra andū, o na arīa matehītie na ūndū wa kwagarara watho ta ūria Adamu eekīte, arī we mūhano wa Ūria warī wa gūka thuutha.

¹⁵ No kīheo kīu gītihaanaine na ihītia rīa kwagarara watho. Tondū angīkorwo andū aingī nīmakuire nī ūndū wa ihītia rīa mūndū ūmwe-rī, wega wa Ngai o na kīheo kīrīa kīarehirwo nī wega wa mūndū ūcio ūmwe, na nīwe Jesū Kristū-rī, nīcio ciyūrīrīrie andū aingī mūno makīria! ¹⁶ O na nīngī, kīheo kīu kīa Ngai gītīringaine na maciaro ma mehia ma mūndū ūcio ūmwe: Tondū gūtūrwo kwa rīhia rīu rīmwe nīkuo gwatūmire andū matūrwo ciira, no kīheo kīu kīaheanirwo nī Ngai o ūguo tūhū kīarutirwo nī ūndū wa mehia maingī, nakīo gīgītūma matūuo athingu. ¹⁷ Tondū-rī, angīkorwo kwīhia kwa mūndū ūmwe gwatūmire gīkuū gīthamake nī ūndū wa mūndū ūcio ūmwe-rī, githī arīa maamūkagīra wega mūngī wa Ngai na kīheo kīu kīa ūthingu matīgūtūra mathamakaga makīria marī muoyo-inī nī ūndū wa mūndū ūmwe, o we Jesū Kristū!

¹⁸ Nī ūndū ūcio, o ta ūria kwīhia riita o rīmwe gwatūmire andū othe matūrwo ciira-rī, ūguo noguo gīko kīmwe kīa ūthingu gīatūmire andū othe matūuo athingu nīguo magīe na muoyo. ¹⁹ Nīgūkorwo o ta ūria ūremi wa mūndū ūmwe watūmire andū aingī matūuo ehia-rī, ūguo noguo gwathīka kwa mūndū ūcio ūmwe gūgūtūma andū aingī matūuo athingu.

²⁰ Ūhoro wa watho wongereirwo nīguo mehia mongerereke. No harīa mehia mongererekire-rī, naguo wega wa Ngai ūkīongerereka makīria, ²¹ nīgeetha o ta ūria mehia maathamakire thīinī wa gīkuū-rī, o naguo wega wa Ngai ūthamakage nī ūndū wa ūthingu, nīguo ūtūkinyie muoyo-inī wa tene na tene nī ūndū wa Jesū Kristū Mwathani witū.

6

¹ Hakirĩ ũguo-rĩ, tũkiuge atĩa? Nĩ tũtũũre o twĩhagia nĩgeetha wega wa Ngai ũingĩhage? ² Hĩ! Kũroaga gũtuĩka ũguo! Ithuĩ-rĩ, nĩtwakuire ũhoru-inĩ wa wĩhia; twakĩhota atĩa gũcoka gũtũũra thĩnĩ wago? ³ Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ ithuĩ othe arĩa twabatithirio thĩnĩ wa Kristũ Jesũ twabatithirio thĩnĩ wa gĩkuũ gĩake? ⁴ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, twabatithirio nĩgũthikwo twathikirwo hamwe nake gĩkuũ-inĩ gĩake, nĩgeetha o ta ũria Kristũ aariũkirio kuuma kũrĩ arĩa akuũ nĩ hinya wa riiri wa Ithe, o na ithuĩ tũtũũre na mũtũũrĩre mwerũ.

⁵ Angĩkorwo nĩtũnyitithanĩtio nake ũguo thĩnĩ wa gĩkuũ gĩake-rĩ, hatirĩ nganja nĩtũkanyitithanio nake thĩnĩ wa kũriũka gwake. ⁶ Nĩgũkorwo nĩtũũĩ atĩ mũndũ witũ wa tene nĩambirwo hamwe nake nĩgeetha mwĩrĩ ũyũ wa mehia weherio, nĩguo tũtikanacooke gũtuĩka ngombo cia mehia, ⁷ tondũ mũndũ o wothe ũria ũrikĩtie gũkua nĩatigithanĩtio na mehia.

⁸ Na rĩrĩ, angĩkorwo nĩtwakuire hamwe na Kristũ-rĩ, nĩtwĩtikĩtie atĩ nĩtũgatũũra muoyo hamwe nake. ⁹ Nĩgũkorwo nĩtũũĩ atĩ tondũ Kristũ nĩariũkirio akiuma kũrĩ arĩa akuũ-rĩ, ndarĩ hĩndĩ agaacooka gũkua; gĩkuũ gĩtirĩ na hinya wa kũmwatha rĩngĩ. ¹⁰ Gĩkuũ kĩrĩa aakuire, aakuĩrĩre ũhoru wa mehia o riita rĩmwe rĩa kũigana; no muoyo ũria atũũraga-rĩ, atũũraga nĩ ũndũ wa riiri wa Ngai.

¹¹ O na inyuĩ, o ũndũ ũmwe mwĩonagei atĩ nĩmũkuĩte ũhoru-inĩ wa mehia, na atĩ mũtũũraga muoyo mũrĩ ngwatanĩro na Ngai thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. ¹² Tondũ ũcio, mũtikanareke mehia mathamakage thĩnĩ wa mũrĩ yanyu iyo ikuaga, atĩ nĩguo mwathĩkagĩre merirĩria mooru mayo. ¹³ Nĩngĩ mũtikananeane ciĩga cia mũrĩ yanyu mehia-inĩ, atĩ nĩguo ituĩke ta indo cia kũhũthĩrwo cia kwagana nacio, no nĩ kaba mwĩheanage kũrĩ Ngai, mũhaana ta andũ marutĩtwo gĩkuũ-inĩ makarehwo muoyo-inĩ na mũneanage ciĩga icio cia mũrĩ yanyu kũrĩ we nĩguo ituĩke ta indo cia kũhũthĩrwo na gwĩka maũndũ ma ũthingu. ¹⁴ Mũtigatuĩke a gwathagwo nĩ mehia, tondũ inyuĩ mũtirĩ agũthamakagĩrwo nĩ watho, no mũrĩ agũthamakagĩrwo nĩ wega wa Ngai.

Ngombo cia ũthingu

¹⁵ Tũkiuge atĩa? Kuona atĩ tũtirĩ rungu rwa watho no tũrĩ rungu rwa wega wa Ngai-rĩ, nĩtũtũũre twĩhagia? Kũroaga gũtuĩka ũguo! ¹⁶ Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ rĩrĩa mweheana kũrĩ mũndũ nĩguo mũtuĩke ngombo mũmwathĩkagĩre-rĩ, inyuĩ mũkĩrĩ o ngombo cia ũcio mwathĩkagĩra: mũrĩ ngombo cia mehia marĩa merekagĩria mũndũ gĩkuũ-inĩ, kana mũrĩ ngombo cia wathĩki ũria ũrehaga ũthingu? ¹⁷ No Ngai arocookerio ngaatho, tondũ o na gũtuĩka inyuĩ mwarĩ ngombo cia mehia-rĩ, rĩu nĩmwathĩkĩire na ngoro yothe ũrutani ũria mwehokeirwo. ¹⁸ Inyuĩ nĩmũrĩkĩtie kuohorwo mũkoima mehia-inĩ, mũgacooka gũtuĩka ngombo cia ũthingu.

¹⁹ Ndĩraaria ũhoru ũyũ ngĩũgerekanagia na maũndũ ma andũ tondũ inyuĩ nĩmwagĩte hinya mũtũũrĩre-inĩ wanyu wa ndũire. O ta ũria mwatũire mũneanaga ciĩga cianyu cia mũrĩ ituĩke ngombo kũrĩ maũndũ marĩa matarĩ ma ũtheru o na ma waganu ũria ũtũire wongererekaga-rĩ, rĩu kĩneanei ciĩga cianyu ituĩke ngombo cia ũthingu nĩguo mũgaatuĩka andũ atheru. ²⁰ Rĩrĩa mwarĩ ngombo cia mehia-rĩ, mũtiathagwo nĩ ũthingu. ²¹ Hĩndĩ iyo muonaga uumithio ũrĩkũ kuuma kũrĩ maũndũ marĩa matũmaga rĩu mũconoke? Maũndũ macio marigĩrĩrio-inĩ marehaga gĩkuũ! ²² No rĩu tondũ nĩmwohoretwo mũkoima mehia-inĩ na

mūgatūika ngombo cia Ngai-rī, uumithio ūrīa muonaga ūmwerekagīria ūtheru-inī, na maciaro maguo nī muoyo wa tene na tene. ²³ Nīgūkorwo mūcaara wa mehia nī gīkuū, no kīheo kīria Ngai aheanaga nī muoyo wa tene na tene thīinī wa Kristū Jesū Mwathani witū.

7

Ngerekano ya Ūhiki

¹ Atīrīrī, ariū na aarī a Ithe witū (nīgūkorwo ndīraaria na inyuī mūrī andū ariā mooī watho), kaī mūtooī atī watho wathaga mūdū o rīria arī muoyo? ² Nī ūndū mūtūmia ūrī na mūthuuri aikaraga ohanītio na mūthuuriwe nī watho ihinda rīria rīothe mūthuuriwe arī muoyo; no mūthuuriwe angīkua-rī, mūtūmia ūcio ti muohe nī watho ūcio wa ūhiki. ³ Tondū mūtūmia ūcio angīhikīra mūdū ūngī rīria mūthuuriwe arī muoyo, atuikaga mūtharia. No mūthuuriwe angīkua, mūtūmia ūcio ti muohe nī watho ūcio, na ndangītuika gītharia o na angīhikio nī mūdū ūngī.

⁴ Nī ūndū ūcio, ariū na aarī a Ithe witū, o na inyuī nīmwakuire ūhoroinī wa watho nī ūndū wa mwīrī wa Kristū, nīguo mūtūike a mūdū ūngī, o we ūria wariūkirio akiuma kūrī ariā akuū, nīgeetha tūciaragīre Ngai maciaro. ⁵ Nīgūkorwo hīndī īria twathagwo nī mwīrī ūyū wa mehia-rī, merirīria ma mehia marīa maarahūragwo nī watho nīmarutaga wīra thīinī wa mīrī iitū, magaciaragīra gīkuū maciaro. ⁶ No rīu, nītuohoretwo tūkoima watho-inī, tondū nītūkuite ūhoroinī ūria watuohete nīgeetha tūtungatage na mūtungatīre mwerū wa Roho, no ti mūtungatīre ūria mūkūrū wa watho ūria mwandike.

Kūgiana na Wīhia

⁷ Rīu rī, tūkiuge atīa? Watho ūkīrī wīhia? Aca ti ūguo! Ti-itherū tīga nī ūndū wa watho ndingīamenyire wīhia nī kī. Nīgūkorwo ndingīamenyire ūhoru wa gūcumīkīra korwo watho ndwoigīte, "Ndūkanacumīkīre kīndū kīene." ⁸ No wīhia, tondū wa kuona kamweke karīa kaaheanītwo nī rīathani rīu, ūgītūma ngīe na merirīria ma mīthemba yothe thīinī wakwa. Nīgūkorwo hatarī watho, wīhia nī mūkuū. ⁹ Kūrī hīndī nīi ndaarī muoyo itanamenya watho; no hīndī īria rīathani rīokire, wīhia ūkīgīa muoyo na nī ngīkua. ¹⁰ Ngīmenya atī rīathani o rīu rīarī rīa gūtūma mūdū atūire muoyo-rī, norīo rīarehire gīkuū. ¹¹ Nīgūkorwo rīria wīhia wonire kamweke karīa kaaheanītwo nī rīathani rīu-rī, nī kūūheenia waheenirīe, na ūkīnjūraga narīo. ¹² Nī ūndū ūcio-rī, watho nī mūtheru, o na rīathani no rītheru, na nī rīa kīhooto na nī rīega.

¹³ Kaī ūndū ūcio mwega ūgīcookete gūtūika gīkuū harī nīi? Gūtikanatuīke ūguo! No nīgeetha wīhia ūkūūrikane atī nī wīhia, nīwarehire gīkuū thīinī wakwa na ūndū wa kūhūthīra ūndū ūcio mwega, nīguo wīhia ūtūike wīhia kūna.

¹⁴ Nītūūī atī watho umanīte na Roho; no nīi ndī mūdū ūrī na mwīrī wendetio agatuika ngombo ya wīhia. ¹⁵ Ndimenyaga maūdū marīa njīkaga. Nīgūkorwo ūria nyendaga gwīka tīguo njīkaga, no ūndū ūria thūire nīguo njīkaga. ¹⁶ O na ingītuika njīkaga ūria itekwenda gwīka-rī, nīnjītikīrīte atī watho nī mwega. ¹⁷ Tondū ūcio nīngūuranīte atī ti nīi mwene njīkaga maūdū macio, no nī wīhia ūria ūtūūraga thīinī wakwa wīkaga ūguo. ¹⁸ Nīnjūūī atī gūtīrī ūndū mwega ūtūūraga thīinī wakwa, ūguo nī kuuga thīinī wa mwīrī ūyū wakwa wīhagia. Nīgūkorwo nīndīrīragīria gwīka wega, no hīnya wa gwīka ūguo nīguo

itarī. ¹⁹ Nīgūkorwo wega ūrīa nyendaga gwīka tiguu njīkaga, no ūūru ūrīa itendaga gwīka nīguo thiiaga na mbere gwīka. ²⁰ Na rīrī, ingīkorwo nīnjīkaga ūrīa itekwenda gwīka-rī, ti nīi mwene njīkaga maūndū macio, no nī wīhia ūrīa ūtūūraga thīinī wakwa wīkaga ūguo.

²¹ Ūndū ūyū nīūtūmaga nyone atī watho ūyū nīguo ūrutaga wīra thīinī wakwa: Rīrīa ngwenda gwīka wega-rī, ūūru ūkoragwo o hamwe na nīi. ²² Nīgūkorwo ngoro-inī yakwa thīinī, nīngenagīra watho wa Ngai; ²³ no nīnyonaga watho ūngī ūkīruta wīra thīinī wa cīga cia mwīrī wakwa, ūkarehaga mbaara, na ūkarūaga na watho wa meciīria makwa, na ūkandua mūndū muohe nī watho wa wīhia ūrīa ūrutaga wīra thīinī wa cīga ciakwa. ²⁴ Kaī nīi ndīkīrī mūndū mūthīinīku-i! Nūū ūkūūhonokia harī mwīrī ūyū wa gīkuū? ²⁵ Nīndacookeria Ngai ngaatho nī ūndū wa Jesū Kristū Mwathani witū!

Nī ūndū ūcio-rī, nīi mwene thīinī wa meciīria makwa ndī ngombo ya watho wa Ngai, no ha ūhoro wa mwīrī ūyū wa wīhia, nīi ndī ngombo ya watho wa wīhia.

8

Muoyo thīinī wa Roho

¹ Nī ūndū wa maūndū macio-rī, andū arīa marī thīinī wa Kristū Jesū o ti a kūherithio, ² tondū nī kūgerera harī Jesū Kristū watho wa Roho ūrīa ūheaga muoyo wanjohorire kuuma kūrī wīhia na gīkuū.

³ Nīgūkorwo ūndū ūrīa watho wa Musa ūtangīahotire gwīka nī ūndū wa kwagithio hinya nī mwīrī ūyū wīhagia-rī, Ngai nīekire ūndū ūcio na ūndū wa gūtūma Mūriū wake mwene arī na mwīrī ūhaanaine na mwīrī ūyū wīhagia, nīgeetha atuīke igongona rīa kūhoroheria mehia. Na nī ūndū ūcio agītūira wīhia ūrīa warī thīinī wa mūndū ūrīa wīhagia ciira, ⁴ nīgeetha maūndū ma ūthingu marīa mathanītwo nī watho mahingio thīinī witū, ithuī arīa tūtātūūraga kūringana na mwīrī ūyū wīhagia, no tūtūūraga kūringana na Roho.

⁵ Andū arīa matūūraga kūringana na mwīrī ūyū wīhagia meciīragia o maūndū marīa mwīrī ūcio wendaga; no arīa matūūraga kūringana na Roho meciīragia o maūndū marīa mendagwo nī Roho. ⁶ Mecīria ma mūndū mwīhia marehaga gīkuū, no meciīria marīa maathagwo nī Roho marehaga muoyo na thayū; ⁷ meciīria marīa mehagia marī ūthū na Ngai. Mecīria macio matiathīkagīra watho wa Ngai, o na matingīhota gwīka ūguo. ⁸ Andū arīa maathagwo nī mwīrī ūyū wīhagia matingīhota gūkenia Ngai.

⁹ No rīrī, inyuī mūtiathagwo nī mwīrī ūyū wīhagia, no mwathagwo nī Roho, angīkorwo Roho wa Ngai atūūraga thīinī wanyu. No rīrī, mūndū o wothe ūtarī na Roho wa Kristū-rī, ūcio ti wa Kristū. ¹⁰ No angīkorwo Kristū arī thīinī wanyu-rī, mīrī wanyu nīmīkuū nī ūndū wa mehia, no maroho manyu marī muoyo nī ūndū wa ūthingu. ¹¹ Na nīngī angīkorwo Roho wa Ngai ūrīa wariūkirie Jesū kuuma kūrī arīa akuū atūūraga thīinī wanyu-rī, o we ūcio wariūkirie Kristū kuuma kūrī arīa akuū nīagatūma mīrī iyo wanyu ikuaga igīe na muoyo nī ūndū wa Roho wake, ūcio ūtūūraga thīinī wanyu.

¹² Nī ūndū ūcio, arīū na aarī a Ithe witū, ithuī tūrī na thīirī, no ti thīirī kūrī mwīrī ūyū wīhagia, atī nīguo tūtūūrage kūringana na ūrīa wendaga. ¹³ Nīgūkorwo mūngītūūra kūringana na ūrīa mwīrī ūyū wīhagia wendaga-rī, nīmūgakua, no mūngīūraga ciiko icio njūru cia

mwĩrĩ na hinya wa Roho-rĩ, nĩmũgatũũra muoyo, ¹⁴ tondũ andũ arĩa othe matongoragio nĩ Roho wa Ngai acio nĩo ciana cia Ngai. ¹⁵ Nĩgũkorwo mũtiaheirwo roho wa kũmũtua ngombo ringĩ nĩguo mwĩtigagĩre, no mwaheirwo Roho wa kũmũtua ciana ciake cia kwĩrererwo. Na nĩguo ũtũmaga twanĩrĩre tũkoiga afĩrĩ, “Abba, Baba.” ¹⁶ Roho Mũtheru we mwene nĩwe mũira hamwe na maroho maitũ atĩ ithuĩ tũrĩ ciana cia Ngai. ¹⁷ Rĩu-rĩ, angĩkorwo tũrĩ ciana ciake-rĩ, tũkĩrĩ agai, tũgatuĩka o agai a kũgaya Ngai, na agai hamwe na Kristũ, angĩkorwo ti-itherũ nĩtũgwatanagĩra nake mĩnyamaro yake nĩguo tũkaahota kũgwatanĩra riiri wake o naguo.

Riiri ũrĩa Ũgooka

¹⁸ Nguona atĩ mĩnyamaro ĩrĩa tũrĩ nayo rĩu ndĩngĩringithanio na riiri ũrĩa tũkaaguũrĩrio. ¹⁹ Indo iria ciombirwo itũũraga cieteraire kũguũranĩrio gwa ciana cia Ngai irĩ na gũthethũka kũnene. ²⁰ Nĩgũkorwo ciũmbe icio ciathĩrĩrio itũũre itarĩ kiene na ti ũndũ wa gwĩthuurĩra cio nyene, no nĩ ũndũ wa kwenda kwa ũrĩa waciathĩrĩrie itũũre irĩ na kũĩrĩgĩrĩro, ²¹ atĩ ciũmbe cio nyene nĩgakũũrwo kuuma ũkombo-inĩ wa kũbũtha, ikinye wĩyathi-inĩ wa riiri wa ciana cia Ngai.

²² Nĩtũũĩ atĩ nginyagia rĩu ciũmbe icio ciothe itũire icaayaga irĩ na ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩheo mwana. ²³ Na to indo icio icaayaga, no o na ithuĩ arĩa tũrĩ na maciaro ma mbere ma Roho, nĩtũcaayaga ngoro-inĩ ciitũ thĩinĩ, twetereire hĩndĩ ikinye ya gũtuuo ciana cia Ngai, na nĩkuo gũkũũrwo kwa mĩrĩ iitũ kuuma ũkombo-inĩ. ²⁴ Nĩgũkorwo twahonokirio nĩ ũndũ wa kũĩrĩgĩrĩro kũ. No rĩrĩ, kwĩrĩgĩrĩra kĩndũ kioneku-rĩ, kũ ti kũĩrĩgĩrĩro kũrĩ. Nũũ wĩrĩgagĩrĩra kĩrĩa arĩ nakĩo? ²⁵ No rĩrĩ, tũngĩkorwo twĩrĩgĩrĩre kĩrĩa tũtarĩ nakĩo-rĩ, tũgĩetagĩrĩra o tũkĩrĩrĩrie.

²⁶ O ũndũ ũmwe, Roho nake nĩatũteithagia nĩ ũndũ wa ũrĩa tũtarĩ hinya. Ithuĩ tũtũĩ kĩrĩa twagĩrĩrwo nĩkũhooya, no Roho we mwene nĩatũthaihanagĩrĩra arĩ na mũcaayo ũtangĩgweteka na ciugo. ²⁷ Nake Ngai ũrĩa ũthuthuuragia ngoro ciitũ nĩoĩ meciiria ma Roho, tondũ Roho nĩwe ũthaihanagĩrĩra andũ arĩa aamũre kũringana na ũrĩa Ngai endete.

Andũ a Ngai Nĩatoorania

²⁸ Ningĩ nĩtũũĩ atĩ harĩ andũ arĩa mendete Ngai, o arĩa metĩtwo nĩwe kũringana na ũrĩa aathugundĩte-rĩ, maũndũ mothe mateithanagia hamwe mamarehere kĩrathimo. ²⁹ Nĩgũkorwo acio Ngai aamenyete o tene-rĩ, nĩo aathĩrĩrie matũke a kũhaanano na mũhianĩre wa Mũrũwe, nĩguo atuĩke irigithathi harĩ andũ aingĩ a Ithe ũmwe. ³⁰ Nao acio aathĩrĩrie o mbere, nĩo eetire; nao acio eetire, nĩo aatũire athingu; nao acio aatũire athingu, nĩo aahumbire riiri.

³¹ Tũkiuge afĩa ũhoru ũkonĩ maũndũ macio? Angĩkorwo Ngai arĩ mwena witũ-rĩ, nũũ ũngĩkihota gũtũtuma ũthũ? ³² Ũcio ũtaigana gũcaĩra Mũrũũ wake mwene, no akĩmũneana nĩ ũndũ witũ ithuothe, na rĩrĩ, agĩtũheete ũcio-rĩ, angĩkĩrega afĩa gũtũtaanahĩra na indo iria ingĩ ciothe? ³³ Nũũ ũngĩona ũndũ wa gũthitangĩra andũ arĩa Ngai ethuurĩre? Nĩ Ngai ũmatũite atĩ matĩrĩ na mahĩtia. ³⁴ Nũũ ũngĩhota kũmatua ehia? Gũtirĩ! Kristũ Jesũ, o we ũrĩa wakũire, na akĩrĩuka akiuma kũrĩ arĩa akuũ, nĩwe ũkarĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai agĩtũthaihanĩrĩra. ³⁵ Nũũ ũngĩtũtigithania na wendani wa Kristũ? Anga nĩ kuona thĩina, kana kwĩhĩrwo nĩ ruo, kana nĩkũnyariirwo, kana ng'aragu, kana kwaga nguo, kana ũgwati, o na kana rũhiũ rwa njora? ³⁶ O ta ũrĩa kwandĩkitwo afĩrĩ:

“Tūtindaga tükĩuragwo o mũthenya wothe nĩ ùndũ waku; tũtuuagwo ta ng’ondũ cia gũthĩnjwo.”

³⁷ No rĩrĩ, o na tũkionaga maĩndũ macio mothe-rĩ, ithuĩ tũrĩ makĩria ma atooria nĩ ùndũ wa ùcio watwendire. ³⁸ Nĩgũkorwo nĩndĩkĩtie kũmenya kũna atĩ o na kũngĩtuĩka nĩ ùhoru wa gũkua kana gũtũũra muoyo, o na kana araike kana ndaimono, o na kana ùhoru wa mahinda maya kana marĩa magooka, o na kana maahinya o na marĩkũ, ³⁹ o na kana ùraihu wa na igũrũ kana ùriku, o na kana kĩndũ kĩngĩ o giothe kĩa iria ciombirwo: gũtirĩ o na kĩmwe kĩngĩhota gũtũtigithania na wendani wa Ngai, ùcio ùrĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ, Mwathani witũ.

9

Ngai Gũthuura Andũ a Isiraeli

¹ Nĩ ngwaria ùhoru-wa-ma ndĩ thĩĩnĩ wa Kristũ, ti maheeni ndĩraaria, o nayo thamĩri yakwa nĩyo mũira wakwa thĩĩnĩ wa Roho Mũtheru, ² atĩ ndĩ na kĩa kĩnene na ruo rwa ngoro rũtarathira. ³ Nĩgũkorwo ingĩendire nĩ mwene nyiitwo nĩ kĩrũmi na nyingatwo ndigithanio na Kristũ handũ-inĩ ha ariũ na aarĩ a lthe witũ acio a rũrĩrĩ rwitũ kũmbe, ⁴ nĩo andũ a Isiraeli. O nĩo Ngai aatuire ciana ciake; na nĩo maikaraga na riiri wake, na no-o matũitwo andũ a kĩrĩkanĩro, na a kwamũkĩra watho, na a kũhooyaga hekarũ-inĩ, o na ningĩ nĩo merĩirwo ciĩranĩro. ⁵ Ningĩ maithe maitũ marĩa ma tene maarĩ a kĩruka kũu, nake Kristũ aarĩ wa rũciaro rwao ha ùhoru wa mwĩrĩ, o we Ngai ùrĩa wathaga maĩndũ mothe, ùrĩa ùgoocagwo nginya tene! Amenĩ.

⁶ Ùguo ti kuuga atĩ kiugo kĩa Ngai nĩkĩagĩte kũhinga. Nĩgũkorwo ti andũ othe arĩa maciarĩrwo Isiraeli marĩ andũ a Ngai a ma. ⁷ O na ningĩ ti othe ciana cia Iburahĩmu, o na gũtuika nĩ a rũciaro rwake. No rĩrĩ, eerirwo atĩrĩ, “Rũciaro rũrĩa rũgeetanio nawe rũkoima harĩ Isaaka.” ⁸ Ùguo nĩ ta kuuga atĩrĩ, ti ciana iria iciarĩtuo na njĩra ya ndũire ingĩtuĩka ciana cia Ngai, no nĩ ciana cia kĩĩranĩro ituuagwo cia mbeũ ya Iburahĩmu. ⁹ Nĩgũkorwo kĩĩranĩro kĩoigĩte atĩrĩ: “Ihinda rĩrĩa rĩamũre riakinya nĩngacooka, nake Sara nĩakagĩa kaana ga kahĩ.”

¹⁰ Na to ùguo wiki, o nacio ciana cia Rebeka ciarĩ cia ithe o ùmwwe, na nĩwe ithe witũ Isaaka. ¹¹ No rĩrĩ, ciana icio cia mahatha itanaciarwo, o na itekĩte ùndũ o na ùrĩkũ mwega kana mũũru, nĩguo mũbango ùrĩa Ngai aathugundĩte wa gwĩthuurĩra andũ ùhinge: ¹² ti na ùndũ wa ciiko iria mekĩte, no nĩ ùndũ wa wendi wa ùcio wĩtanaga, nĩerire Rebeka atĩrĩ, “Ùrĩa mũkũrũ nĩagatungatĩra ùrĩa mũnini.” ¹³ O ta ùrĩa kwandĩkĩtuo atĩrĩ: “Nĩndendire Jakubu, no ngĩrega Esaũ.”

¹⁴ Tũkiuge atĩa nĩ ùndũ wa ùhoru ùcio? Ngai no atuanĩre ùndũ ùtarĩ wa kĩhooto? Kũroaga gũtuĩka ùguo! ¹⁵ Nĩgũkorwo erire Musa atĩrĩ, “Nĩndũiguagĩra tha ùrĩa ndenda kũiguĩra tha, na ngacaĩra ùrĩa ndenda gũcaĩra.”

¹⁶ Tondũ ùcio-rĩ, ùndũ ùcio nduonekaga nĩ ùndũ wa wendi wa mũndũ, kana nĩ ùndũ wa kĩyo gĩake, no nĩ ùndũ wa tha cia Ngai. ¹⁷ Nĩgũkorwo Maandĩko-inĩ Firaũni erĩtuo atĩrĩ: “Ndagũtũgĩrĩrie nĩ ùndũ wa gĩtũmi gĩkĩ kũmbe, nĩguo nyonanie hinya wakwa thĩĩnĩ waku, na nĩguo rĩitwa riakwa rĩhunjio thĩ yothe.” ¹⁸ Nĩ ùndũ ùcio Ngai aiguagĩra tha mũndũ ùrĩa enda kũiguĩra tha, na akoomia ngoro ya ùrĩa enda kũũmia.

¹⁹ Ùmwwe wanyu ahota kũnjũũria atĩrĩ: “Ngai atũire atũtuagĩra mahĩtia nĩkĩ? Tondũ nũ ùngĩkĩhota kũregana na ùrĩa Ngai ekwenda?” ²⁰ No

wee-rĩ, ũkĩrĩ ũ mũndũ ũyũ nĩguo ũcookanĩrie na Ngai? “Kĩndũ kĩa kĩa kĩaombirwo-rĩ, no kĩurie ũcio wakĩumbire, ‘Wanyũmbire ũũ nĩkĩ?’”

²¹ Githĩ mũumbi wa nyũngũ ndarĩ na kĩhooto gĩa kũhũthĩra rĩũmba o ũria angĩenda; kĩaenyũ kĩmwe kĩa rĩũmba rĩũ athondeke indo imwe cia kũhũthĩrwo na njĩra ya gũtĩka na ingĩ nĩ ũndũ wa mahũthiro ma ndũire?

²² Ī kũngĩkorwo Ngai, tondũ nĩathuurĩte kuonania mang’ũrĩ make na kũmenyithania hinya wake, nĩakirĩrĩrie mũno arĩ na wetereri mũnene andũ arĩa mahaana to indo icio cia kũrakarĩrwo, o icio ciahaarĩrio kwanangwo? ²³ Ī kũngĩkorwo ekaga ũguo nĩgeetha atũme ũingĩ wa rĩiri wake ũmenyeke nĩ arĩa mahaana ta indo iria akaigũra tha, arĩa aahaarĩrie o mbere matũike a kũgaya rĩiri ũcio, ²⁴ na nĩo ithũ, ithũ arĩa eetire, na to arĩa moimĩte kũrĩ Āyahudi, no nĩ kuuma o na kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ? ²⁵ O ta ũria oigĩte Ibuku-inĩ rĩa Hosea, atĩrĩ:

“Andũ arĩa matarĩ akwa nĩo ngeeta ‘andũ akwa’;
nake mũndũ-wa-nja ũcio ũtarĩ mwende nĩwe ngeeta ‘mwendwa wakwa.’”

²⁶ na ningĩ,

“Nĩgũgatuĩka atĩ, o handũ harĩa meerĩrwo atĩrĩ,

‘Inyũ mũtirĩ andũ akwa,’

no ho mageetĩrwo ‘ariũ a Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo.’”

²⁷ Naguo ũhoru ũkoniĩ Isiraeli, Isaiya nĩanĩrĩrie, akiuga atĩrĩ:

“O na gũtuĩka andũ a Isiraeli maigana ta mũthanga wa iria-inĩ-rĩ,
no matigari mao makaahonoka.

²⁸ Nĩgũkorwo Mwathani nĩagatuĩra andũ a gũkũ thĩ ciira o narua, na aũkinyie mũthia.”

²⁹ Na o ta ũria Isaiya oigĩte o mbere ũndũ ũcio ũtanakinya, atĩrĩ:

“Tiga Mwathani Mwene-Hinya-Wothe

aatũtigĩrie njiaro-rĩ,

ithũ tũngiatũkire ta Sodomu,

na tũhaane o ta Gomora.”

Isiraeli kwaga Gwĩtĩkia

³⁰ Tũkiuge atĩa ha ũhoru ũcio? Atĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, arĩa mataathin-gatire ũthingu, nĩmagĩire naguo, ũthingu ũria ũgĩagwo naguo na ũndũ wa gwĩtĩkia; ³¹ no atĩ andũ a Isiraeli, arĩa maathingatire watho wa ũthingu-rĩ, matiigana kũgĩa na watho ũcio. ³² Maagire kũgĩa naguo nĩkĩ?

Tondũ matiaũthingatire na njĩra ya wĩtĩkio, no maũcaririe na njĩra ya gwĩka maũndũ. O nao nĩmahĩngirwo nĩ “ihiga rĩrĩa rĩhĩnganaga”. ³³ O ta ũria kwandĩkitwo:

“Atĩrĩrĩ, kũu Zayuni nĩnjigĩte ihiga rĩrĩa rĩtũmaga andũ mahĩngwo,

na ngaiga rwaro rwa ihiga rũria rĩtũmaga magũe,

nake mũndũ ũria ũmwĩhokete ndarĩ hĩndĩ agaakonrithio.”

10

¹ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ũndũ ũria ngoro yakwa yendete mũno na ũria hooyaga Ngai nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli nĩ atĩ mahonokio. ² Nĩgũkorwo nĩ ndĩ mũira wao atĩ nĩ marĩ kĩyo ũhoru-inĩ wa Ngai, no kĩyo kũu kĩa gĩaaga ũmenyi. ³ Na tondũ matiigana kũmenya ũthingu ũria uumaga kũrĩ Ngai no nĩ kũgeria maageririe kwĩhaandĩra ũthingu wao ene-rĩ, matiigana kwĩnyihĩria ũthingu wa Ngai. ⁴ Nake Kristũ nĩwe wakinyirie ũhoru wa watho mũthia nĩgeetha kũgie na ũthingu kũrĩ mũndũ o wothe ũria wĩtĩkĩtie.

⁵ Musa aataarĩirie ũhoro wa ũthingu ũrĩa uumanaga na watho na njĩra ĩno: “Mũndũ ũrĩa wĩkaga maũndũ macio arĩtũũragio muoyo nĩmo.” ⁶ No rĩrĩ, ũthingu ũrĩa uumanaga na gwĩtĩkia uugaga atĩrĩ: “Ndũkaneyũrie na ngoro atĩrĩ, ‘Nũũ ũkwambata akinye igũrũ?’” (ũguo nĩ kuuga, agĩire Kristũ amũrehe gũkũ thĩ) ⁷ “o na ndũkeyũrie, ‘Nũũ ũkaaharũrũka irima rĩrĩa rĩtarĩ gĩturũ?’” (ũguo nĩ kuuga, ambatie Kristũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ). ⁸ No ũhoro ũcio uugaga atĩa? Uugaga atĩrĩ, “Ũhoro ũrĩ o hakuĩ nawe; ũrĩ o kanua-inĩ gaku, na ngoro-inĩ yaku,” naguo ũhoro ũcio nĩguo ũhoro wa wĩtĩkio ũrĩa tumbũraga: ⁹ Atĩ ũngĩumbũra na kanua gaku atĩ, “Jesũ nĩ Mwathani,” o na gwĩtĩkia wĩtĩkie na ngoro yaku atĩ Ngai nĩamũriũkirie oime kũrĩ arĩa akuũ-rĩ, no ũhonoke. ¹⁰ Nĩgũkorwo mũndũ etĩkagia na ngoro yake, agatuuo mũthingu, na akoimbũra na kanua gake, agakĩhonokio. ¹¹ Tondũ Maandĩko moigĩte atĩrĩ, “Ũrĩa wothe ũmwĩhokaga ndarĩ hĩndĩ agaaconorithio.” ¹² Nĩgũkorwo gũtirĩ ngũũrani gatagatĩ ka Mũyahudi na mũndũ-wa-Ndũrĩrĩ: tondũ Mwathani o ũcio nĩwe Mwathani wa andũ othe, na nĩarathimaga mũno arĩa othe mamũkayagĩra; ¹³ nĩgũkorwo nĩ kwandĩke atĩrĩ, “Mũndũ wothe ũrĩa ũgaakaira rĩtwa rĩa Mwathani nĩakahonoka.”

¹⁴ No rĩrĩ, mangĩmũkaira atĩa matamwĩtĩkĩtie? Na mangĩmũtĩkia atĩa matarĩ maigua ũhoro wake? Na mangĩkĩigua atĩa matarĩ na mũndũ wa kũmahunjĩria? ¹⁵ Nĩngĩ andũ mangĩhota atĩa kũhunjia ũhoro matarĩ atũme? O ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ, “Kaĩ magũrũ ma andũ arĩa mahunjagia Ũhoro-ũrĩa-Mwega nĩmagĩrĩire-ĩ!”

¹⁶ No rĩrĩ, ti andũ othe Isiraeli meetĩkĩrĩre Ũhoro-ũrĩa-Mwega. Nĩgũkorwo Isaia oririe atĩrĩ, “Mwathani, nũũ wĩtĩkĩtie ũhoro witũ?” ¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio, gwĩtĩkia kuumanaga na kũigua ũhoro, naguo ũhoro ũiguagwo na ũndũ wa kiugo gĩa Kristũ. ¹⁸ No ngũũria atĩrĩ: Matirĩ maigua Ũhoro? Hatirĩ nganja nĩmaiguĩte, tondũ Maandĩko mekuuga atĩrĩ:

“Mũgambo wao nĩwahunjire thĩ yothe,
nacio ciugo ciao igĩkinya ituri-inĩ ciothe cia thĩ.”

¹⁹ Na nĩngĩ ngũũria atĩrĩ: Andũ a Isiraeli matiigana kũmenya ũguo? Atĩrĩ, Musa o mberere oigire atĩrĩ,

“Nĩngatũma mũigũe ũiru nĩ ũndũ wa rũrĩrĩ hatarĩ;
nĩngatũma mũrakare nĩ ũndũ wa rũrĩrĩ rũtarĩ na ũmenyo!”

²⁰ Nake Isaia akiuga omĩrĩrie mũno atĩrĩ,
“Andũ arĩa mataanjaragia nĩo maanyonire;
ndeeguũrĩrie arĩa mataanjũũragĩrĩa.”

²¹ No ha ũhoro ũkonĩ Isiraeli akoiga atĩrĩ,
“Mũthenya wothe ndindaga ndambũrũkĩtie moko makwa
kũrĩ andũ aremi, na a ngarari.”

11

Matigari ma Isiraeli

¹ Nĩngĩ ngũũria atĩrĩ: Ngai nĩkũrega aaregire andũ ake? Kũroaga gũtũka ũguo! Nĩ mwene ndĩ Mũisiraeli, wa rũciaro rwa Iburahĩmu, na wa mũhĩrĩga wa Benjamini. ² Ngai ndaigana kũrega andũ ake arĩa aamenyete o mberere. Kaĩ mũtooĩ ũrĩa Maandĩko moigĩte harĩa handĩkitwo ũhoro wa Elija, ũrĩa aathairĩre Ngai nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli, akiuga atĩrĩ: ³ “Mwathani, nĩmoragĩte anabĩ aku na nĩmatharĩtie igongona ciaku; no nĩ nyiki ndigarĩte, nao nĩkũnjaria maranjaria manjũrage?” ⁴ Ngai aamũcookeirie atĩrĩ, “Nĩndĩitĩgĩrie andũ ngiri mũgwanja arĩa

matarĩ maaturĩria Baali ndu.” ⁵ Nĩ ùndũ ùcio, o na hĩndĩ ìno tũrĩ, nĩ kũrĩ na matigari marĩa Ngai ethuurĩre nĩ ùndũ wa wega wake. ⁶ Na angĩkorwo Ngai aamathuurire nĩ ùndũ wa wega wake-rĩ, gũtingĩgĩtuĩka atĩ maathuurirwo nĩ ùndũ wa ciiko ciao; korwo nĩ ùguo-rĩ, wega wa Ngai ndũngĩgĩtuĩka nĩ wega rĩngĩ.

⁷ Rĩu tũkiuge atĩa? Nĩ atĩrĩ, ùndũ ùrĩa andũ a Isiraeli maatũire macaragia na kĩyo kinene matiawonire, no andũ arĩa athuure-rĩ, nĩmawonire. Acio angĩ nao nĩmoomirio ngoro, ⁸ o ta ùrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ:

“Ngai nĩamaheire roho ta wa andũ magonetio nĩ toro,
akĩmahe maitho matekuona,
na matũ matekũigua,
o nginya ùmũthĩ ùyũ.”

⁹ Nake Daudi ekuuga atĩrĩ:

“Metha yao ya kũrĩra ìrotuĩka mũtego, na kĩndũ gĩa kũmagwatia,
o na ìtuĩke ya kũmahĩnga, na ìrĩhi rĩa ùũru wao.

¹⁰ Maitho mao marogĩa nduma, matige gũcooka kuona,
na mathiĩage mainamĩrĩire nginya tene.”

Honge cia Gũciarithanio

¹¹ Ningĩ ngũuria atĩrĩ: Ayahudi nĩkũhĩngwo maahĩngirwo makĩgũa ùndũ matangũkĩra? Kũroaga gũtuĩka ùguo! Aca ti guo o na atĩa! Ùrĩa kũrĩ nĩ atĩ, tondũ wa mehia mao, ùhonokio nũũkinyĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩgeetha andũ a Isiraeli maigue ùiru. ¹² No angĩkorwo ùremi wao nĩũtuĩkĩte ùtonga kũrĩ kĩrĩndĩ gĩa thĩ, nayo hathara yao ìgatuĩka ùtonga kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, githĩ kũiyũrĩrĩrwo kwao gũtingĩkĩrehe ùtonga mũngĩ makĩria!

¹³ Rĩu-rĩ, nĩ inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ ndĩraarĩria. Tondũ ndĩ mũtũmwo ùtũmĩtwo kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, ùtungata ùcio wakwa nĩndĩwikĩrĩre mũno, ¹⁴ ngũĩgeragĩria kana hihi ndahota kwarahũra andũ a rũruka rwakwa kũũmbe maigue ùiru, na ndũme amwe ao mahonokio. ¹⁵ Tondũ angĩkorwo kũregwo kwao nĩkuo gwa gũtũma kĩrĩndĩ gĩa thĩ kũĩguithanio na Ngai-rĩ, ì gwĩtikĩrwo kwao kũngĩkĩrehe kũ, tiga o kũrĩũka kuuma kũrĩ arĩa akuĩ? ¹⁶ Angĩkorwo kĩenyũ gĩa kĩmere kĩria kĩrutĩrwo Ngai kĩrĩ maciaro ma mbere nĩ gĩtheru-rĩ, o nakio kĩmere gĩothe no gĩtheru; angĩkorwo mũri nĩ mũtheru-rĩ, o nacio honge no theru.

¹⁷ Angĩkorwo honge imwe cia mũtamaiyũ wa mũgũnda nĩciakahũrĩrwo, nawe, o na watuĩka ùrĩ rũhonge rwa mũtamaiyũ wa gĩthaka-rĩ, ùgĩciarithanio na honge icio ingĩ, na rĩu nĩũgayanaga ùnoru na icio ingĩ kuuma mũri wa mũtamaiyũ ùcio-rĩ, ¹⁸ menya ndũkae kwĩganĩra honge icio ingĩ. Ùngĩka ùguo-rĩ, ririkana ùndũ ùyũ: Wee tiwe ùnyĩtĩrĩire mũri ùcio, no nĩ mũri ùcio ùkũnyĩtĩrĩire. ¹⁹ No wee no ùkiuge atĩrĩ, “Honge icio ciakahũrĩrwo nĩgeetha njarithanio na mũtĩ.” ²⁰ Ùguo noguo. No rĩrĩ, honge icio ciakahũrĩrwo tondũ wa kwaga gwĩtikia, nawe wĩhaandĩte nĩ ùndũ wa gwĩtikia. Ndũkae gwĩtĩia, no wĩtigagĩre. ²¹ Tondũ angĩkorwo Ngai ndacaĩre honge icio cia ndũire-rĩ, o nawe ndangĩgũcaĩra.

²² Nĩ ùndũ ùcio, mwĩcũraniei ùhoru wa ùtugi wa Ngai na kwaga tha gwake: harĩ andũ acio maagũire, nĩagire kũmaiguĩra tha, no inyuĩ, nĩkũmũtuga amũtugaga, angĩkorwo nĩmũgũtũra thĩnĩ wa ùtugi wake. Kwaga ùguo-rĩ, o na inyuĩ no mũtinio mweherio. ²³ Andũ acio nao mangĩtiga kũrũmia ùhoru ùcio wa kwaga gwĩtikia-rĩ, nĩmagaciarithanio na mũtĩ, nĩgũkorwo Ngai arĩ na ùhoti wa kũmaciarithania naguo rĩngĩ.

24 Nĩ ùndũ-rĩ, angĩkorwo mwatinirio kuuma mūtamaiyũ-inĩ wa kĩrĩti, na mũgĩcooka mũgĩciarithanio na mūtamaiyũ wa mũgũnda, na ùcio nĩ ùhoro ùtarĩ wa ndũire-rĩ, githĩ ti ùhũthũ makĩria hong'e ici, o ici ciarĩ ciaguo, gũciarithanio na mūtamaiyũ wa mũgũnda o ùcio warĩ wao kũmbe!

Andũ a Isiraeli othe Nĩmakahonokio

25 Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndikwenda mũikare mũrigĩtwo nĩ ùhoro ùyũ wa hitho, nĩgeetha mũtikae kwĩona ta mũrĩ oogĩ: Hitho nĩ atĩ, andũ amwe a Isiraeli nĩanyiite nĩ kũũmia ngoro, o nginya rĩrĩa mũigana wa andũ-a-Ndũrĩrĩ ũkaahinga gũtoonya. 26 Nĩ ùndũ ùcio-rĩ, andũ a Isiraeli othe nĩmakahonokio, o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ:

“Mũhonokia nĩakoima Zayuni;

naguo ùhoro wa kũregana na Ngai nĩakaweheria kuuma kũrĩ Jakubu.

27 Nakĩo gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa ngaarĩkanĩra nao, rĩrĩa ngaamehereria mehia mao.”

28 Ha ùhoro-ũrĩa-Mwega-rĩ, andũ a Isiraeli nĩmatuirwo thũ nĩ ùndũ wanyu, no ha ùhoro wa gũthuurwo-rĩ, nĩmendetwo nĩ ùndũ wa maĩthe mao ma tene, 29 nĩgũkorwo iheo iria Ngai aheanaga na gwĩtana kũrĩa etanaga nakuo ndacookaga kwĩricũkwo. 30 O ta ũrĩa inyuĩ hĩndĩ ìmwe mwaremeire Ngai, no rĩu nĩamũiguĩrĩre tha nĩ ùndũ wa ùremi wao-rĩ, 31 rĩu no taguo o nao matuĩkĩte aremi, nĩgeetha o nao rĩu maiguĩrwo tha nĩ ùndũ wa ũrĩa Ngai amũiguĩrĩre tha. 32 Nĩgũkorwo Ngai nĩatuĩte andũ othe aremi nĩgeetha acooke amaiguĩre tha othe.

Rwĩmbo rwa Kũgooca Ngai

33 Hĩ! Ī ùũgĩ wa Ngai, o naguo ùmenyo wake, itikĩrĩ nyingĩ na ndiku mũno! Matuĩro make gũtirĩ ũngĩhota kũmatuĩria, na mĩthĩire yake kaĩ ndĩngĩmenyeka-ĩ!

34 “Nũũ ùmenyete meciiria ma Mwathani? Kana nũũ ùkoretwo akĩmũtaara?”

35 “Nũũ wanahe Ngai kĩndũ, atĩ nĩguo Ngai acooke amũrĩhe kĩndũ kũu?”

36 Nĩgũkorwo indo ciothe cioimire harĩ we, na nĩwe ùcitũũragia ciothe, na ciothe-rĩ, no ciake. Nake arogoocagwo nginya tene na tene! Amenĩ.

12

Magongona marĩ Muoyo

1 Nĩ ùndũ ùcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndamũthaitha tondũ wa ũrĩa Ngai anamũiguĩra tha, mwĩrute mũrĩ yanyu ĩtuĩke magongona marĩ muoyo, na matheru mangĩkenia Ngai, arĩ guo ùtungata ũrĩa wagĩrĩre na wa ma wa kũgoocithia Ngai. 2 Mũtikanahaananie ùhoro wanyu na maũndũ marĩa mekagwo nĩ andũ a thĩ ĩno; no garũrũkai na ùndũ wa kwerrũhio meciiria manyu. Hĩndĩ ĩyo nĩmũrĩhotaga kũmenya na gwĩtikĩra wendi ùcio wa Ngai, o wendi ùcio wake mwega ũrĩa wa kũmũkenagia, na mũkinyanĩru kũna.

3 Nĩ ùndũ wa wega ũrĩa ndaaheirwo nĩ Ngai-rĩ, ngwĩra o mũndũ wothe wanyu atĩrĩ: Mũndũ ndakae gwĩtua mũnene gũkĩra ũrĩa aagĩrĩrwo nĩ gwĩtua, no nĩ kaba mũndũ ecĩragie ùhoro wake we mwene na atue itua rĩagĩrĩru, kũringana na wĩtikio ũrĩa Ngai amũheete. 4 O ta ũrĩa tũrĩ na ciĩga nyingĩ thĩnĩ wa mwĩrĩ ùmwe, nacio ciĩga ici ciothe ĩtirutaga

wīra mūthemba ūmwe-rī, ⁵ no taguo o na ithuī, o na twatuīka tūrī aingī, tūrī mwīrī ūmwe thīnī wa Kristū, na o kīga nīkīohanītio na iria ingī ciothe. ⁶ Ningī nītūheetwo iheo itiganīte, kūrīngana na wega ūria tūheetwo. Angīkorwo kīheo kīa mūdū nī kūratha mohoro-rī, nīahūthīre kīheo kīu kūrīngana na ūria wītīkio wake ūgana. ⁷ Angīkorwo nī gūtungata, nīatungatage; na angīkorwo nī kūrutana, nīarutanage; ⁸ ningī angīkorwo nī kūmīrīria andū, nīakīūmanagīrīrie; na angīkorwo nī wa kūrūmbūiya mabata ma andū arīa angī, nīakīheanage na ūtaana; angīkorwo nī wa gūtongoria, nīatongoragie na kīyo; ningī ūria wa kīguanīra tha, nīekage ūguo akenete.

Wendani

⁹ Wendani wanyu nīūkoragwo nī ūria ūtarī ūhinga. Thūūragai ūndū ūria mūūru; naguo ūndū ūria mwega mūkīūrūmagie. ¹⁰ Endanagai mūdū na ūria ūngī, mūrī na wendani ta wa ciana cia ithe ūmwe. Na mūdū nīatūīage ūria ūngī gūkīra we mwene. ¹¹ Rutagai wīra na kīyo, na mūreke ngoro cianyu ihāhīage, mūgītungatagīra Mwathani. ¹² Ikaragai mūkenete nī ūndū mūrī na kūrīgīrīro, na mūkīragīrīrie hīndī ya mathīna, na mūkarage mūkīhooyaga hīndī ciothe. ¹³ Teithagiai andū a Ngai mabataro-inī ma. Tūūrai mūnyīitaga andū ūgeni.

¹⁴ Rathimagai andū arīa mamūnyariiraga; marathimagei na mūtikanamarume. ¹⁵ Kenagai hamwe na arīa marakena; na mūcakaē na arīa maracakaya. ¹⁶ Tūūrai mūiguanīte mūdū na ūria ūngī. Tigagai gwītīa, no mwītīkagīre kūgia ngwatanīro na andū arīa matarī igweta. Tigagai kwīona ta mūrī oogī.

¹⁷ Mūtikaneke mūdū ūūru nī ūndū wa ūūru ūria amwīkīte. Menyagīrīrai nīguo mwīkage maūdū marīa mangīonwo magīrīrie nī andū othe. ¹⁸ Inyuī-rī, geragai gūikarania na mūdū o wothe na thayū kūngīhoteka. ¹⁹ Arata akwa, mūtikanerīhīrie, no tigagīraī mang'ūrī ma Ngai handū, nīgūkorwo nī kwandīkītwo atīrī: "Kūrīhanīria nī gwakwa; nī nī ngaarīhanīria," ūguo nīguo Mwathani ekuuga. ²⁰ Handū ha ūguo-rī: "Thū yaku ingīkorwo ihūtī-rī, mīhe irio;

ingīkorwo nīnyootī-rī, mīhe gīa kūnyua.

Gwīka ūguo-rī, nīkūmīgīrīra makara ma mwaki mūtwe."

²¹ Mūtikanatoorio nī ūūru, no tooragai ūūru na wega.

13

Kwīnyīhīria arīa Maathanaga

¹ O mūdū no nginya athīkagīre arīa maathanaga, nīgūkorwo gūtīrī hinya wa gwathana tīga ūria Ngai ahaandīte. Aathani arīa marī ho nī Ngai ūmatūite a gwathana. ² Nī ūndū wa ūguo-rī, mūdū ūria ūremagīra arīa maathanaga, nīkūrega aregaga ūndū ūria Ngai atuīte, nao arīa mekaga ūguo nīmagatuīka a gūtūirwo ciira. ³ Nīgūkorwo aathani tī a kūmakia arīa mekaga ūria kwagīrīrie, no nī a kūmakia arīa mekaga ūūru. Nīūkwenā wagage gwītītagīra ūria wathanaga? Gūkage ūria kwagīrīrie, nake nīarīkūgathagīrīria. ⁴ Nīgūkorwo we nī ndungata ya Ngai ya gūtūma wonage maūdū mega. No ūngīka ūūru-rī, wītīgīre, nīgūkorwo ndakuuaga rūhī rwa njora tūhū. We nī ndungata ya Ngai, na mūrīhania wake wa kūherithania na wa gūkinyīria mūdū ūria wīkaga ūūru mang'ūrī ma Ngai. ⁵ Nī ūndū ūcio, nī kwagīrīrie mwathīkagīre arīa maathanaga, tī tondu wa gwītīgīra mang'ūrī macio, no nī tondu wa ūria mwīmenyeire na thamiri cianyu ūria arī wega gwīka.

⁶ Ūndũ ūcio noguo ūtũmaga mũrutage magooti, nĩgũkorwo arĩa maathanaga nĩ ndungata cia Ngai, na maheanaga mahinda mao mothe nĩ ūndũ wa wĩra ūcio kũmbe. ⁷ Rutagĩrai andũ othe kĩrĩa mwagĩrĩrwo nĩ kũmarutĩra: Angĩkorwo mũtirutite magooti, rutai magooti; na angĩkorwo nĩ kũruta mbeeca cia kũrutithia wĩra wa bũrũri, rutai; nao andũ arĩa a kũheo gĩtĩo, maheagei; na arĩa a gwĩkĩrĩrwo, mekagĩrĩrei.

Endanagai tondũ Mũthenya Nĩũkuhĩrĩrie

⁸ Mũtigaikare mũrĩ na thiĩrĩ na mũndũ o na ūrĩkũ, tiga o mwendanage hĩndĩ ciothe mũndũ na ūrĩa ūngĩ, nĩgũkorwo mũndũ wendaga mũndũ ūrĩa ūngĩ nĩahingĩtie watho. ⁹ Nĩ ūndũ maathani maya, atĩ “Ndũkanatharanie,” na “Ndũkanoragane,” na “Ndũkanaiye”, na “Ndũkanacumĩkĩre kĩndũ kĩene,” o na rĩathani rĩngĩ o rĩothe rĩngĩkorwo ho, mohanĩtio mothe maturanĩirwo thĩnĩ wa rĩathani rĩrĩrĩ: “Enda mũndũ ūrĩa ūngĩ ta ūrĩa wĩyendete wee mwene.” ¹⁰ Wendani-rĩ, ndũngũĩka mũndũ ūrĩa ūngĩ ūũru. Nĩ ūndũ ūcio kwendana nĩkuo kũhingia watho.

¹¹ Na mwĩkage ūguo nĩ ūndũ wa kũmenya mahinda maya tũrĩ ūrĩa matariĩ. Ihinda nĩikinyu nĩgeetha mwarahũke mũtĩge gũkoma, tondũ ūhonokio witũ rĩu ūrĩ hakuhi kũrĩ rĩrĩa twambĩrĩrie gwĩtĩkia. ¹² Ūtukũ ūrĩ hakuhi gũthirani; nago mũthenya ūkĩrĩ gũkinya. Nĩ ūndũ ūcio nĩtũtigane na maũndũ ma nduma na twĩohe indo cia mbaara, o iria cia ūtheri. ¹³ Nĩtũthiĩga na mũthiĩre miagĩrĩru, o rĩrĩa yagĩrĩrie gũikarwo nayo mũthenya, tũtigatoonye maruga-inĩ mooru marĩ na nyĩmbo njũru na ūrĩu, na tũtigatoonye ūtharia-inĩ kana maũndũ ma ūũra-thoni, na tũtikaĩgĩage na njũgitano na kũiguanĩra ūũru. ¹⁴ No rĩrĩ, mwĩhumbei Mwathani Jesũ Kristũ, na mũtigatũũre mwĩciiragia o ūrĩa mũngĩhingia merĩrĩria ma mũrĩrĩrĩ ino ya mehia.

14

Andũ arĩa Ahũthũ na arĩa marĩ Hinya

¹ Na rĩrĩ, mũndũ ūrĩa ūkoragwo arĩ na wĩtĩkio mũhũthũ mwamũkĩrei, mũtekũmũtuĩra ciira nĩ ūndũ wa maũndũ marĩa mataiguanĩrwo.

² Wĩtĩkio wa mũndũ ūmwe-rĩ, nĩũmwĩtĩkĩrĩtie kũrĩa irio cia mũthemba yothe, no mũndũ ūngĩ, ūrĩa ūrĩ wĩtĩkio mũhũthũ, arĩĩaga o mũthemba ya nyeni. ³ Mũndũ ūrĩa ūrĩĩaga mũthemba yothe ya irio ndakae kũmena mũndũ ūrĩa ūtekaga ūguo, nake mũndũ ūrĩa ūtarĩĩaga indo imwe-rĩ, ndakae gũtuĩra ciira mũndũ ūrĩa ūrĩĩaga ciothe tondũ Ngai nĩamwĩtĩkĩrĩtie. ⁴ Wee ūkĩrĩ ū nĩguo ūtuĩre ndungata ya mũndũ ūngĩ ciira? Mwathi wayo nĩwe ūmenyaga irũngĩĩ wega kana igwĩte. Nayo nĩrĩrũgamaga, tondũ Mwathani nĩwe ūrĩ na ūhoti wa gũtũma irũgame.

⁵ Mũndũ ūmwe-rĩ, onaga ta kũrĩ mũthenya ūmwe mũtheru kũrĩ rĩrĩa ĩngĩ; nake mũndũ ūngĩ akoona mũthenya yothe no ūndũ ūmwe. O mũndũ nĩemenyere wega na ngoro yake. ⁶ Mũndũ ūrĩa wonaga mũthenya ūmwe ūrĩ wa mwanya-rĩ, ekaga ūguo nĩ ūndũ wa Mwathani. Nake ūrĩa ūrĩĩaga nyama-rĩ, arĩĩaga nĩ ūndũ wa Mwathani, nĩgũkorwo nĩ Ngai acookagĩria ngaatho; nake ūrĩa ūtacirĩĩaga-rĩ, ekaga ūguo nĩ ūndũ wa Mwathani, na nĩ Ngai acookagĩria ngaatho. ⁷ Nĩgũkorwo gũtirĩ o na ūmwe witũ ūtũũraga nĩ ūndũ wake mwene, na gũtirĩ o na ūmwe witũ ūkuaga nĩ ūndũ wake mwene. ⁸ Nĩ ūndũ tũngĩtũũra muoyo-rĩ, tũtũũraga nĩ ūndũ wa Mwathani; na tũngĩkua-rĩ, twakua nĩ ūndũ wa Mwathani. Nĩ ūndũ ūcio tũngĩkorwo tũrĩ muoyo kana tũkuĩte-rĩ, tũrĩ o a Mwathani.

⁹ Ūhoru ūyū nĩguo watũmire Kristũ akue na acooke ariũke, nĩguo atuĩke Mwathani wa arĩa akuũ na arĩa marĩ muoyo. ¹⁰ Wee-rĩ, ūgũtuĩra mũrũ kana mwarĩ wa Ithe wanyu ciira nĩkĩ? Kana ūkũmena mũrũ kana mwarĩ wa ithe wanyu nĩkĩ? Nĩgũkorwo ithuothe nĩtũkarũgama mbere ya gĩtĩ gĩa ciira kĩa Ngai. ¹¹ O ta ūrĩa nĩ ndũũraga muoyo,

“Ti-itherũ, o ta ūrĩa nĩ ndũũraga muoyo,
 iru o rĩothe nĩrĩgaturio mbere yakwa;

naruo rũrĩmĩ o ruothe nĩrũkoimbũrĩra Ngai, ūguo nĩguo Mwathani ekuuga.”

¹² Hakĩrĩ ūguo-rĩ, o ūmwe witũ nĩakaheana ūhoru wake mwene mbere ya Ngai.

¹³ Nĩ ūndũ ūcio nĩtũgĩtĩge gũtuanĩra ciira ithuĩ ene. Handũ ha ūguo-rĩ, kaba mũtue na meciĩria manyu atĩ mũtigatũma mũrũ kana mwarĩ wa ithe wanyu ahĩngwo kana agwe njĩra-inĩ. ¹⁴ Nĩ nĩmenyete wega biũ ndĩ thĩnĩ wa Mwathani Jesũ, atĩ gũtirĩ irio irĩ thaahu cio nyene. No rĩrĩ, mũndũ ūrĩa wonaga kĩndũ ta kĩrĩ thaahu-rĩ, ūcio harĩ we kĩndũ kũ nĩ kĩrĩ thaahu. ¹⁵ Angũkorwo mũrũ kana mwarĩ wa thoguo nĩekũigua ūũru tondũ wa kĩrĩa ūrĩaga-rĩ, wee nĩũtigĩte gũthĩ na mĩthĩre ya wendani. Tĩga gũtũma mũrũ kana mwarĩ wa Ithe wanyu ūcio Kristũ aakuĩrĩre oore nĩ ūndũ wa kĩrĩa ūrarĩa. ¹⁶ Mũtikanareke ūndũ ūrĩa muonaga ūrĩ mwega ūtuĩke wa gũcambio. ¹⁷ Nĩgũkorwo ūthamaki wa Ngai ti ūhoru wa kũrĩa na kũnyua, no nĩ wa ūthingu, na thayũ o na gĩkeno iria ciumaga kũrĩ Roho Mũtheru, ¹⁸ tondũ mũndũ o wotho ūrĩa ūtungatagĩra Kristũ na njĩra icio nĩakenagia Ngai, o na akoonagwo arĩ mwega nĩ andũ.

¹⁹ Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nĩtwĩkĩragei kiyoo gĩa gwĩkaga maũndũ marĩa marehaga ūhoru wa thayũ na magatũma tuonganĩrĩre hinya. ²⁰ Mũtikanathũkie wĩra wa Ngai nĩ ūndũ wa irio. Irio ciothe nĩ theru, no rĩrĩ, nĩ ūũru mũndũ kũrĩa kĩndũ o gĩothe kĩrĩa kĩngĩhĩtithia mũndũ ūrĩa ūngĩ. ²¹ Nĩ kaba kwaga kũrĩa nyama, kana kũnyua ndibei o na kana gwĩka ūndũ ūngĩ o na ūrĩkũ ūrĩa ūngĩtũma mũrũ kana mwarĩ wa Ithe wanyu ahĩtithio.

²² Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, ūndũ ūrĩa wĩtĩkĩtie ūkonĩ maũndũ macio-rĩ, nĩumenyeye gatagatĩ gaku na Ngai. Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ūrĩa ūtarĩ ūndũ angĩcuukĩra nĩ ūndũ wa kĩndũ kĩrĩa onaga kĩrĩ kĩega agĩka. ²³ No rĩrĩ, mũndũ angĩkorwo arĩ na nganja, acooke arĩe irio iria arĩ na nganja nacio, mũndũ ūcio nĩetũrĩre ciira, tondũ kũrĩa gwake gũtũmanĩte na wĩtĩkĩo; nago ūndũ o wotho ūtoimanĩte na wĩtĩkĩo nĩ mehia.

15

¹ Na rĩrĩ, ithuĩ arĩa tũrĩ na hinya-rĩ, twagĩrĩrwo nĩgũkuuanagĩra na arĩa matarĩ na hinya maũndũ mao ma ūhinyaru na to gwĩkenagia ithuĩ ene. ² O ūmwe witũ nĩagĩrĩrwo nĩgũkenia mũndũ ūrĩa ūngĩ nĩ ūndũ wa maũndũ make mega, nĩgeetha ongererwo hinya. ³ Nĩgũkorwo o na Kristũ ndekenĩre we mwene, no o ta ūrĩa kwandĩkĩtuo atĩrĩ: “Irumi cia arĩa makũrumaga nĩ nĩ ciagwĩrĩre.” ⁴ Nĩgũkorwo maũndũ mothe marĩa maandĩkirwo tene maandĩkirwo marĩ ma gũtũruta, nĩgeetha tũgĩage na kũrĩgĩrĩro nĩ ūndũ wa gũkĩrĩrĩra na kũũmĩrĩrio nĩ Maandĩko macio.

⁵ Ngai ūrĩa ūheanaga ūkĩrĩrĩra na ūũmanĩrĩra aromũhe roho wa ūguano o mũndũ na ūrĩa ūngĩ rĩrĩa mũkũrũmĩrĩra Kristũ Jesũ, ⁶ nĩgeetha mũgocithagie Ngai o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ mũrĩ na ngoro ĩmwe na mũgambo ūmwe.

7 Nĩ ũndũ ũcio, o mũndũ nĩagũitĩkagĩre ũrĩa ũngĩ, o ta ũrĩa mwetĩkĩrirwo nĩ Kristũ, nĩgeetha Ngai agoocagwo. ⁸ Nĩgũkorwo ngũmwĩra atĩrĩ, Kristũ okire arĩ ndungata ya Ayahudi nĩ ũndũ wa ũhoro wa ma wa Ngai, nĩguo ahingie ciiraniro iria cieriirwo maithe maitũ ma tene, ⁹ nĩgeetha andũ-a-Ndũrĩrĩ magoocithagie Ngai nĩ ũndũ wa tha ciake, ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ:

“Nĩ ũndũ ũcio nĩngũkũgocoo ndĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ;
nĩndĩrĩinaga nyĩmbo cia kũgocoo rĩitwa rĩaku.”

¹⁰ Ningĩ nĩ kwĩrĩtwo atĩrĩ:

“Kenai, inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, mũrĩ hamwe na andũ ake.”

¹¹ Na ningĩ nĩ kwĩrĩtwo atĩrĩ,

“Gocai Mwathani, inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ othe,
na mũmũinĩre nyĩmbo cia kũmũgocoo, inyuĩ andũ othe.”

¹² O na ningĩ, Isaia nĩoigĩte atĩrĩ,

“Mũndũ ũrĩa wĩtagwo Mũri wa Jesii nĩagocoo,
o we ũrĩa ũkaarhũka atuĩke wa gwatha ndũrĩrĩ,
nao andũ-acio-a-Ndũrĩrĩ nĩmakaagĩa na kĩrĩgĩrĩro thĩinĩ wake.”

¹³ Na rĩrĩ, Ngai ũrĩa arĩ we mwĩhoko witũ aromũiyũria na gĩkeno gĩothe na thairũ tondũ wa ũrĩa mũmwĩhokete, nĩgeetha mũkĩrĩrĩrie kũgĩa na kĩrĩgĩrĩro nĩ ũndũ wa hinya wa Roho Mũtheru.

Paũlũ Mũtungatĩri wa Andũ-a-Ndũrĩrĩ

¹⁴ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩ mwene nĩnjĩtikĩrĩte atĩ inyuĩ ene nĩmũiyũrĩtwo nĩ wega, na nĩ mũrĩ na ũmenyo mũiganu, o na mũkahota gũtaarana inyuĩ ene. ¹⁵ Ndĩmwandĩkiire ũndũ ũyũ ndĩ na ũmĩrĩru mũingĩ ngĩmwĩra maũndũ mamwe, taarĩ kũmũrĩrikania maũndũ macio rĩngĩ, nĩ ũndũ wa wega ũrĩa Ngai aaheire, ¹⁶ nĩguo nduĩke mũtungatĩri wa Kristũ Jesũ andũ-a-Ndũrĩrĩ, ndutage wĩra wa mũthĩnjĩri-Ngai wa kũhunjagia ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Ngai, nĩgeetha andũ-a-Ndũrĩrĩ magaatuĩka igongona rĩtũkĩrĩku nĩ Ngai, o rĩrĩa rĩtherie nĩ Roho Mũtheru.

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio nĩngwĩraha thĩinĩ wa Kristũ Jesũ nĩ ũndũ wa ũtungata wakwa ngĩtungatĩra Ngai. ¹⁸ Ndikũgeria kwaria ũndũ o na ũrĩkũ tĩga o ũrĩa Kristũ ahingĩtie na ũndũ wakwa harĩ ũhoro wa gũtongoria andũ-a-Ndũrĩrĩ ũhoro-inĩ wa gwathĩkĩra Ngai, nĩ ũndũ wakwa kũheana ũhoro na maũndũ marĩa mekirwo, ¹⁹ na ũndũ wa hinya ũrĩa watũmaga kũringwo ciamu na kuonwo morirũ, tondũ wa hinya wa Roho Mũtheru. Na nĩ ũndũ wa ũguo kuuma Jerusalemu kũrigiicũka nginya Iluriko, nihunjĩtie biũ ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Kristũ. ²⁰ Na rĩrĩ, ndũire ndũrĩrĩrie kũhunjia ũhoro-ũrĩa-Mwega kũrĩa Kristũ atamenyekete, nĩgeetha ndikanatuĩke wa gwaka igũrũ rĩa mũthingi wakĩtwo nĩ mũndũ ũngĩ. ²¹ No rĩrĩ, nĩgũtuĩke o ta ũrĩa kwandĩkitwo, atĩrĩ:

“Arĩa matarĩ meerwo ũhoro wake nĩo makaawona,
na arĩa matarĩ maigua nĩo magaataũkĩrwo nĩguo.”

²² Kũ nĩkĩo gĩtũmi kĩrĩa kĩanagiria mahinda mainĩ njũke kũu kwanyu.

Mũbango wa Paũlũ Gũthĩ Roma

²³ No rĩu, tondũ hatĩrĩ handũ hangĩ ingĩruta wĩra ng'ongo-inĩ ici, na tondũ mĩaka mũingĩ nĩngoretwo ngũrĩrĩria kũmuona-rĩ, ²⁴ nĩndĩrabanga gwĩka ũguo ngĩthũ Sipanĩa. Nĩndĩrehoka gũkaamũceerera ngĩhĩtũkĩra kũu kwanyu, na atĩ nĩmũkandeithĩrĩa gũthĩ rũgendo rũu, thũutha wa gũkenanĩra na inyuĩ ihinda inini. ²⁵ No rĩu ndĩ rũgendo-inĩ ngĩthĩ Jerusalemu ngatungatĩre andũ arĩa aamũre marĩ kũu. ²⁶ Nĩgũkorwo

andũ a Makedonia na a Akaia nĩmoonire arĩ wega kũhotha nĩguo mateithie andũ arĩa athĩni a thiritũ ya andũ arĩa aamũre kũu Jerusalemu.

²⁷ Ūguo nĩguo moonire kwagĩrĩre, na ti-itherũ nĩ marĩ na thiĩrĩ wa andũ acio. Tondũ wa rĩrĩrĩ, angĩkorwo andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmagwatanĩire na Ayahudi irathimo cia kĩroho-rĩ, o nao marĩ na thiĩrĩ kũrĩ Ayahudi wa kũmatungatĩra na indo iria marathimĩtwo nacio. ²⁸ Nĩ ũndũ ũcio ndaarĩkia kũruta wĩra ũcio, na menye wega atĩ maciaro macio nĩ marĩkia kwamũkĩrwo-rĩ, hĩndĩ iyo nĩngamũceerera ngĩthĩ Sipania. ²⁹ Nĩnjũũ atĩ ngĩũkĩra kũu kwanyu, ngaakorwo njjyũrĩrĩrwo nĩ irathimo cia Kristũ.

³⁰ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩndamũthaiha nĩ ũndũ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ na nĩ ũndũ wa wendani ũrĩa tũheetwo nĩ Roho, atĩ mũnyiitanĩre na nĩ kĩgiano-inĩ gĩakwa na ũndũ wa kũhooya Ngai nĩ ũndũ wakwa. ³¹ Hooyai nĩgeetha ngaahonokio kuuma kũrĩ andũ arĩa matetikĩtie a kũu Judea, na ningĩ atĩ ũtungata wakwa kũu Jerusalemu ũgetikĩrika nĩ andũ arĩa aamũre akuo, ³² nĩgeetha ngooka kũrĩ inyuĩ ngenete, Ngai enda, na tũcanjamũke tũrĩ hamwe. ³³ Ngai mwene thayũ aroikara hamwe na inyuĩ inyuothe. Amenĩ.

16

Ngeithi kũrĩ Arata

¹ Nĩngũgaathĩrĩria mwarĩ wa Ithe witũ Fibi kũrĩ inyuĩ, ũrĩa ũtungataga thĩni wa kanitha wa Kenikirea. ² Nĩngũmũhooya mũmwamũkĩre thĩni wa Mwathani o ta ũrĩa mũngĩamũkĩra andũ arĩa aamũre, na mũmũhe ũteithio o wothe angĩbatario nĩguo kuuma kũrĩ inyuĩ, nĩgũkorwo o nake anakorwo arĩ ũteithio mũnene kũrĩ andũ aingĩ, o hamwe na nĩ mwene.

³ Geithiai Pirisila na Akula, arĩa tũrutaga wĩra nao tũrĩ thĩni wa Kristũ Jesũ.* ⁴ O nĩmendire kũũragwo nĩ ũndũ wakwa. Na to nĩ nyiki ndĩramacookeria ngaatho, no nĩmacookeirio ngaatho nĩ makanitha mothe ma andũ-a-Ndũrĩrĩ.

⁵ Geithiai o na kanitha ũrĩa ũcemanagia kwao mũciĩ.

Geithiai mũrata wakwa Epeneto, ũrĩa warĩ mwĩtikia wa Kristũ wa mbere kũu bũrũri wa Asia.

⁶ Geithiai Mariamu, ũrĩa warutire wĩra na kĩyo kĩnene mũno nĩ ũndũ wanyu.

⁷ Geithiai Anderoniko na Juniasi, andũ a mũhĩrĩga witũ arĩa tuohetwo hamwe. Nao nĩ marĩ igweta gatagatĩ-inĩ ka atũmwo, o na ningĩ nĩmatũkĩre a Kristũ mbere yakwa.

⁸ Geithiai Ampiliato, ũrĩa nyendete mũno thĩni wa Mwathani.

⁹ Na mũgeithie Urubano, ũrĩa tũrutithanagia wĩra wa Kristũ nake, o na mũgeithie mũrata wakwa nyendete Sitakusi.

¹⁰ Geithiai Apele, ũrĩa wagerio na akĩmenyeka atĩ nĩ wa Kristũ kũna. Na mũgeithie andũ a nyũmba ya Arisitobulo.

¹¹ Ningĩ mũgeithie Herodioni, ũrĩa wa mũhĩrĩga witũ.

Geithiai andũ a nyũmba ya Narikiso arĩa marĩ thĩni wa Mwathani.

¹² Geithiai Turufena na Turufosa, andũ-a-nja acio marutaga wĩra na hinya thĩni wa Mwathani.

Na mũgeithie mũrata wakwa Perisi, mũndũ-wa-nja ũngĩ o nake ũrutĩte wĩra na hinya mũno thĩni wa Mwathani.

* **16:3** Pirisila na Akula maarĩ arata a hakuĩ a Paũlũ, na maarutaga wĩra wa gũtuma hema hamwe nake.

- ¹³ Geithiai Rufusi, ūrĩa mũthuuere thĩĩnĩ wa Mwathani, o na mũgeithie nyina, ūrĩa ũkoretwo arĩ o ta maitũ.
- ¹⁴ Ningĩ mũgeithie Asunikirito, na Felegoni, na Herime, na Pateroba, na Herima, o na arĩũ na aarĩ a Ithe witũ arĩa marĩ hamwe nao.
- ¹⁵ O na ningĩ mũgeithie Filologo, na Julia, na Nerea na mwarĩ wa nyina, na Olumpa, na arĩa othe aamũre makoragwo hamwe nao.
- ¹⁶ Geithaniai mũndũ na ūrĩa ũngĩ na ngeithi theru cia kĩmumunyano. Makanitha mothe ma Kristũ nĩmamũgeithia.

¹⁷ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩngũmũthaita mwĩmenyagĩrĩre andũ arĩa marehaga nyamũkano na maũndũ ma kũmũhĩngithia, marĩa mareganĩte na ũhoru ūrĩa mũrutĩtwo. Eheragĩrai andũ ta acio. ¹⁸ Nĩgũkorwo andũ ta acio ti Mwathani witũ Kristũ matungataga, no nĩ nda ciao ene matungataga. Nĩmaheenagia ngoro cia andũ arĩa matooĩ ũũru na ũndũ wa mĩario yao mĩnyoroku na ndeto ciao cia kwĩyendithĩrĩria. ¹⁹ Andũ othe nĩmaiguĩte ngumo ya wathĩki wanyu, nĩ ũndũ ũcio nĩnjyũrĩtwo nĩ gĩkeno nĩ ũndũ wanyu; no nĩngwenda mũgĩe na ũũgĩ harĩ maũndũ marĩa mega, na mwage ũcuuke harĩ maũndũ marĩa mooru.

²⁰ Ngai mwene thayũ nĩarĩhehenja Shaitani o narua, na inyuĩ mũmũrangĩrĩrie rungu rwa magũrũ manyu. Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũroikara na inyuĩ.

²¹ Nĩmwageithio nĩ Timotheo, ūrĩa tũrutaga wĩra nake, o na Lukio, na Jasoni na Sosipatero, arĩa a mũhĩrĩga witũ.

²² Nĩ Teritio, mwandiki wa marũa maya, nĩdamũgeithia thĩĩnĩ wa Mwathani.

²³ Nake Gayo, ūrĩa ũnyĩitĩte ũgeni na ūrĩa ũtugaga andũ a kanitha othe, nĩamũgeithia.

Nĩmwageithio nĩ Erasito, ūrĩa mũigi kĩgĩĩna gĩa itũũra, na mũrũ wa ithe witũ Kwarito. (²⁴ Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na inyuĩ inyuothe. Amen.)

²⁵ Na rĩu kũrĩ ūrĩa ũngĩhota kũmũrũgamia wega nĩ ũndũ wa Ũhoru-ũrĩa-Mwega ūrĩa hunjagia, na kwanĩrĩra ũhoru wa Jesũ Kristũ kũringana na ũguũrio wa maũndũ marĩa ma hitho marĩa matũire mahithĩtwo kuma tene, ²⁶ no rĩu nĩmaguũrie na makamenyithanio thĩĩnĩ wa Maandĩko marĩa ma ũnabii, nĩ ũndũ wa watho wa Ngai, o we ūrĩa ũtũũraga tene na tene, nĩgeetha ndũrĩrĩ ciothe imwĩtĩkie na imwathĩkagĩre: ²⁷ nake Ngai, o we wiki mũũgĩ-rĩ, arotũũra agoocagwo nginya tene na ũndũ wa Jesũ Kristũ! Amen.)

MARŪA MA MBERE MA PAŪLŪ KŪRĪ AKORINITHO

¹ Nĩ nĩ Paŭlũ, o nĩ ndeetirwo ndũike mŭtũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ ũndũ wa kwenda kwa Ngai, ndĩratũma ngeithi ici tũrĩ hamwe na mũrũ wa Ithe witũ Sosithene,*

² Twandĩkĩra kanitha wa Ngai ũrĩa ũrĩ Korinitho, kũrĩ arĩa othe maamũrĩtwo thĩnĩ wa Kristũ Jesũ na magetwo matũike andũ atheru, o hamwe na arĩa othe marĩ kũndũ guothe makayagĩra rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we Mwathani wao na witũ:

³ Wega na thayũ irogĩa kũrĩ inyuĩ ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ na Mwathani Jesũ Kristũ.

Gũcookia Ngaatho

⁴ Nĩnjookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu, nĩ ũndũ wa wega wake ũrĩa mũheetwo thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. ⁵ Nĩgũkorwo thĩnĩ wake nĩmũtongetio maũndũ-inĩ mothe, mũgatongio ũhoru-inĩ wa mĩario yanyu yothe o na ũhoru-inĩ wothe wa kũmenya maũndũ, ⁶ tondũ-rĩ, ũira witũ ũkonĩ Kristũ nĩwekĩrwo hinya thĩnĩ wanyu. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio gũtirĩ kĩheo gĩa kĩroho o na kĩmwe mũtarĩ nakĩo, o mũgĩetagĩrĩra na kiyoo kũguũranĩrio kwa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. ⁸ Nake nĩarĩmũikarağia mũrĩ na hinya nginya mũthia, nĩguo mũtikakorwo mũrĩ na ũcuuke mũthenya ũrĩa wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. ⁹ Ngai nĩ mwĩhokeku, o we ũrĩa wamwĩtĩre nĩguo mũkorwo na ngwatanĩro na Mũriũ Jesũ Kristũ, Mwathani witũ.

Nyamũkano thĩnĩ wa Kanitha

¹⁰ Atũrĩrĩ, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndamũthaitha thĩnĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, atĩ inyuothe mũiguane o mũndũ na ũrĩa ũngĩ, nĩguo mũtikagĩe na nyamũkano gatagatĩ-inĩ kanyu, no mũikare mũiguaniĩte, na mũrĩ na meciiria o mamwe, na ngoro o ĩmwe. ¹¹ Tondũ rĩrĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩmenyithĩtio nĩ andũ amwe a kuuma nyũmba ya Kiloe atĩ nĩ kũrĩ na ngũĩ gatagatĩ-inĩ kanyu. ¹² ũrĩa ndĩroiga nĩ atũrĩ: ũmwe wanyu oigaga atĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Paŭlũ”; ũngĩ akoiga atĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Apolo”; nake ũngĩ akoiga atĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Kefa”; o na ningĩ ũngĩ akoiga atĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Kristũ.”

¹³ Kaĩ Kristũ agayanĩtio? Paŭlũ-rĩ, nĩwe waambirwo mũtĩ igũrũ nĩ ũndũ wanyu? Mwatathirio thĩnĩ wa rĩitwa rĩa Paŭlũ? ¹⁴ Nĩngũcookia ngaatho nĩ ũndũ gũtirĩ o na ũmwe wanyu nĩ ndaabatithirie, o tĩga Kĩrisipo na Gayo. ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũngiuga atĩ mwabatithirio thĩnĩ wa rĩitwa rĩakwa. ¹⁶ ĩ, o na ningĩ nĩndabatithirie andũ a nyũmba ya Stefana; no tĩga acio, ndĩngĩrĩrikana kana nĩ kũrĩ mũndũ ũngĩ ndaabatithirie. ¹⁷ Nĩ gũkorwo Kristũ ndaandũmire ngabatithanie, no aandũmire ngahunjĩe ũhoru-ũrĩa-Mwega, no ti ndĩũheane na ũũgĩ wa mũndũ, nĩgeetha mũtharaba wa Kristũ ndũkae kwagithio kĩene.

* **1:1** Warĩ mũtũgo wa Ayunani kwambĩrĩra marũa na rĩitwa rĩa mwandĩki.

Kristū nīwe Ūūgī na Ūhoti wa Ngai

¹⁸ Nīgūkorwo ndūmīriri ya mūtharaba nī ūrimū kūrī arīa maroora, no kūrī ithuī arīa tūrahonokio-rī, ūndū ūcio nī hinya wa Ngai. ¹⁹ Nīgūkorwo kwandīkītwo atīrī:

“Ūūgī wa andū arīa oogī nīkūniina ngaaūniina;
naguo ūmenyo wa andū arīa imenyi ndīkīūtue wa tūhū.”

²⁰ Mūndū ūrīa mūūgī-rī, akīrī kū? Mūndū ūrīa mūthomu-rī, akīrī kū? Arī ha mūciiri ūrīa ūūī gūciira maūndū ma mahinda maya tūrī? Githi Ngai ndatuīte ūūgī wa thī īno ūrimū? ²¹ Nīgūkorwo Ngai na ūndū wa ūūgī wake nīonire atī andū a thī īno na ūūgī wao matikaamūmenya, akīona kwagīrīre ahūthīre maūndū ma ūrimū marīa tūhunjagia nīgeetha ahonokie arīa mamwītīkagia. ²² Ayahudi metagia ciama, nao Ayunani macaragia ūūgī, ²³ no ithuī tūhunjagia ūhoro wa Kristū arī mwambe mūtī igūrū: maūndū macio nī mūhīnga kūrī Ayahudi na ūrimū kūrī andū-a-Ndūrīrī, ²⁴ no kūrī arīa Ngai efitē, Ayahudi o na Ayunani, Kristū nīwe hinya wa Ngai na ūūgī wa Ngai. ²⁵ Nīgūkorwo ūrimū wa Ngai nī mūūgī gūkīra ūūgī wa mūndū, naguo ūhūthū wa Ngai nī mūrītū gūkīra hinya wa mūndū.

²⁶ Ariū na aarī a Ithe witū, ta gīciirīeī ūrīa mwatarī rīrīa mwetirwo. Ti aingī anyu oogī na ūūgī wa andū a gūkū thī; na ti aingī mangīaguucīrīrie andū; o na ti aingī maciarīrwo mīcīī rīrīa īrī igweta. ²⁷ No Ngai aathuurire maūndū marīa ma ūrimū ma thī īno nīguo aconorithie andū arīa oogī; ningī Ngai aathuurire maūndū marīa matarī hinya ma thī īno nīguo aconorithie arīa marī hinya. ²⁸ Agīthuura maūndū marīa mahūthū ma thī īno, na marīa matarī ma gūtīka, o gwata marīa matarī maūndū kūrī, nīgeetha amaagithie bata, ²⁹ nīgeetha mūndū o na ū ndakanetīe mbere ya Ngai. ³⁰ No rīrī, nīwe ūtūmīte mūkorwo mūrī thīnī wa Kristū Jesū, ūrīa ūtuīkite ūūgī uumīte kūrī Ngai nī ūndū witū, ūguo nī kuuga, ūthingu witū, na ūtheru, na gūkūūrwo. ³¹ Nī ūndū ūcio, o ta ūrīa kwandīkītwo atīrī: “Mūndū ūrīa ūkwīraha, nīerahage nī ūndū wa Mwathani.”

2

¹ Hīndī rīrīa ndookire kūrī inyuī, ngīmūhunjīria ūira wa hitho ya ūhoro wa Ngai, ariū na aarī a Ithe witū, ndiamwarīrie na mīario ya kanua kega kana ūūgī mūnene. ² Nīgūkorwo nīndatuīte itua ndrīrī ūndū ūngī ngwenda kūmenya, rīrīa rīothe ndaarī na inyuī, o tīga ūhoro wa Jesū Kristū na kwambwo gwake mūtī-igūrū. ³ Ndookire kūrī inyuī itarī na hinya, na ndī na guoya, o na ngīinainaga mūno. ⁴ Ndūmīriri yakwa na kūhunjia gwakwa itiarī na ciugo cia kūguucanīrīria na ūūgī, no nīcionanagia hinya wa Roho, ⁵ nīguo wītīkio wanyu ndūgakorwo ūtīrīrīrwo nī ūūgī wa andū, o tīga hinya wa Ngai.

Ūūgī Umanīte na Roho

⁶ No ningī ithuī-rī, tūrī gatagatī-inī ka andū arīa agima twaragia ūhoro wa ndūmīriri ya ūūgī, no tūtīaragia ūhoro wa ūūgī wa mahinda maya, kana wa aathani a mahinda maya arīa matarī kūrīa merekeire. ⁷ No ithuī-rī, twaragia ūhoro wa ūūgī wa Ngai ūrīa wa hitho, ūūgī ūrīa watūire ūrī mūhithe, o ūrīa Ngai aathīrīre o mbere ya kūūmba thī nī ūndū wa riiri witū. ⁸ Gūtīrī o na ūmwe wa anene a mahinda maya wamenyire ūhoro ūcio, nīgūkorwo mangīaūmenyete-rī, matingīaambire Mwathani wa riiri. ⁹ Nīgūkorwo no ta ūrīa kwandīkītwo atīrī: “Maūndū marīa matarī monwo na maitho,

na matarĩ maiguuo na matũ,
o na matarĩ maatoonya ngoro ya mündũ,
nĩmo Ngai athondekeire andũ arĩa mamwendete”:

¹⁰ no Ngai nĩatũguũriirie maündũ macio na ündũ wa Roho wake.

Roho nĩathuthuuragia maündũ mothe, o na maündũ ma Ngai marĩa marikĩru mũno. ¹¹ Tondũ-rĩ, nüũ üũĩ meciiria ma mündũ, tĩga o roho wa mündũ üria üri thĩĩnĩ wake? O ta üguo-rĩ, gũtirĩ mündũ üũĩ meciiria ma Ngai, o tĩga Roho wa Ngai. ¹² Tũtiāmũkĩrĩte roho wa thĩ ĩno, no tũheetwo Roho üria uumĩte kũrĩ Ngai, nĩguo tũmenyage iheo iria Ngai atũheete o üguo tũhũ. ¹³ Maündũ macio nĩmo twaragia, no tũtimaaragia na ciugo iria tũrutĩtwo na üũgĩ wa mündũ, no nĩ na ciugo iria tũrutagwo nĩ Roho, tũgataarĩria ühoro wa ma wa kũiroho na ciugo cia kũiroho. ¹⁴ Mündũ ũtarĩ na Roho ndefĩkagĩra maündũ marĩa moimaga kũrĩ Roho wa Ngai, tondũ maündũ macio nĩ ürimũ kũrĩ we, na ndangĩmamenya, tondũ makũũrikanaga na nĩra wa kũiroho. ¹⁵ Mündũ wa kũiroho nĩakũũranaga maündũ mothe, nowe mwene gũtirĩ mündũ üngĩmũtuira:

¹⁶ “Nĩ ündũ-rĩ, nüũ üngĩmenya meciiria ma Mwathani,
nĩguo akĩmũtaare?”

No ithuĩ tũrĩ na meciiria ma Kristũ.

3

Ühoro wa Nyamũkano thĩĩnĩ wa Kanitha

¹ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndingĩahotire kũmwarĩria ta mũrĩ andũ a kũiroho, no ndaamwarĩirie ta mũrĩ andũ a thĩ, o ta twana tũnini thĩĩnĩ wa Kristũ. ² Ndaamũheire iria, no ti irio nyũmũ ndaamũheire, nĩgũkorwo mũtiakinyĩte a gũcirĩa. Ti-itherũ o na rĩu mũtikinyĩte a gũcirĩa. ³ O na rĩu mũrĩ andũ a thĩ. Kuona atĩ kũrĩ na ũiru na ngũĩ thĩĩnĩ wanyu-rĩ, githĩ mũtikĩrĩ andũ a thĩ? Githĩ mũtiragũka o ta üria andũ a ndũire mekaga? ⁴ Nĩ ündũ-rĩ, rĩria mündũ ũmwe ekuuga atĩrĩ, “Nĩ nũmagĩra Paũlũ,” nake üria üngĩ akoiga atĩrĩ, “Nĩ nũmagĩra Apolo,” githĩ mũtikĩrĩ o andũ a ndũire?

⁵ Kaĩ Apolo akĩrĩ ũ? Nake Paũlũ akĩrĩ ũ? Acio maarĩ o ndungata, iria ciatũmire mwĩtkie, o ta üria Mwathani aagaiire o mündũ wĩra wake.

⁶ Nĩ nĩ mbeũ ndahaandire, nake Apolo agĩciitĩrĩria maaĩ, no nĩ Ngai watũmire ikũre. ⁷ Nĩ ündũ ũcio ti mündũ üria ũhaandaga kana üria ũitagĩrĩria maaĩ ũrĩ bata, no üria ũrĩ bata nĩ Ngai, üria ũtũmaga ikũre.

⁸ Mündũ üria ũhaandaga na mündũ üria ũitagĩrĩria maaĩ makoragwo na muoroto ũmwe, na o mündũ akaarĩhwo kũringana na wĩra wake we mwene. ⁹ Nĩgũkorwo tũrutithanagia wĩra hamwe na Ngai; na inyuĩ mũrĩ mũgũnda wa Ngai, na mwako wa Ngai.

¹⁰ Nĩ ündũ wa wega üria Ngai aaheete, nĩ nĩ gwaka ndaakire mũthingi haana ta mwakithia üria mũũgĩ nake mündũ üngĩ nĩ gwaka araaka igũrũ rĩa mũthingi ũcio. No o mündũ nĩamenyagĩriire üria egwaka igũrũ rĩraguo. ¹¹ Nĩgũkorwo gũtirĩ mündũ üngĩaka mũthingi üngĩ tĩga üria ũrĩkĩtie gwakwo, na nĩguo Jesũ Kristũ. ¹² Angĩkorwo mündũ o na ũ egwaka igũrũ rĩa mũthingi ũyũ akĩhũthagĩra thahabu, kana betha, kana mahiga ma goro, kana mbaũ, kana nyeki, o na kana rũũa-rĩ, ¹³ wĩra wake nĩũkoneka üria ũtarĩ, tondũ Mũthenya ũcio nĩũgaatũma woneke ũtheri-inĩ. Wĩra ũcio ũkaaguũrio na mwaki, nĩgũkorwo wĩra wa o mündũ nĩũkagerio na mwaki ũcio. ¹⁴ Angĩkorwo kĩrĩa mündũ aakĩte mũthingi-igũrũ nĩgĩgetiiria mwaki ũcio-rĩ, nĩakarĩhwo mũcaara wake.

¹⁵ Angĩkorwo nĩũkahĩa-rĩ, nĩakoorwo nĩguo; nowe mwene nĩakahonoka, no akaahonoka ta mũndũ ũgereire mwaki-inĩ.

¹⁶ Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ inyuĩ ene mũrĩ hekarũ ya Ngai, na atĩ Roho wa Ngai atũũraga thĩinĩ wanyu? ¹⁷ Mũndũ o wotho angĩananga hekarũ ya Ngai-rĩ, Ngai nĩakamwananga; nĩgũkorwo hekarũ ya Ngai nĩ theru, na nĩ inyuĩ hekarũ ũyo.

¹⁸ Mũtikae kwĩheenia. Mũndũ o na ũrĩkũ thĩinĩ wanyu angĩkorwo nĩeciiragia nĩ mũũgĩ na ũũgĩ wa mahinda maya tũrĩ-rĩ, nĩagĩtuĩke “kĩrimũ” nĩguo atuĩke mũũgĩ. ¹⁹ Nĩgũkorwo ũũgĩ wa thĩ ĩno nĩ ũrimũ maitho-inĩ ma Ngai. O ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ, “Nĩanyiitaga arĩa oogĩ waara-inĩ wao”; ²⁰ o na ningĩ nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ, “Mwathani nioĩ atĩ meciiria ma arĩa oogĩ nĩ ma tũhũ.” ²¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũndũ o na ũrĩkũ ndakae kwĩraha na ũhoru wa andũ! Maũndũ mothe nĩ manyu, ²² kana nĩ Paũlũ, kana nĩ Apolo, kana nĩ Kefa, kana nĩ thĩ ĩno, kana nĩ muoyo, kana nĩ gĩkuũ, kana nĩ maũndũ marĩa marĩ ho rĩu, kana nĩ maũndũ marĩa magooka, mothe nĩ manyu, ²³ na inyuĩ mũrĩ a Kristũ, nake Kristũ nĩ wa Ngai.

4

Atũmwo a Kristũ

¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, andũ magĩrĩrwo nĩgĩtuonaga ta ndungata cia Kristũ, na ta tũrĩ andũ arĩa mehokeirwo maũndũ ma hito ma Ngai. ² Rĩu nĩkũbataranĩtie atĩ andũ arĩa mehokeirwo maũndũ no nginya monanie atĩ nĩ ehokeku. ³ Ndingĩmaka o na hanini ingĩtuĩrwo ciira nĩ inyuĩ, kana ndũirwo nĩ igooti rĩa andũ o na rĩrĩkũ; ti-itherũ o na nĩ mwene ndingĩtuĩra ciira. ⁴ Nĩ mwene ndirĩ na ũndũ ingĩcuukĩra, no ũndũ ũcio ndũngĩtũma ndũĩke atĩ ndirĩ na mahĩtia. Mwathani nĩwe ũnduagĩra ciira. ⁵ Nĩ ũndũ ũcio ndũkae gũtua ciira ihinda rĩrĩa rĩamũre rĩtakinyĩte; eterera nginya Mwathani ooke. Maũndũ marĩa mahithe nduma-inĩ nĩakamoimĩria ũtheri-inĩ, na nĩakaguũria meciiria ma ngoro cia andũ. Ihinda rĩu o mũndũ nĩakamũkĩra ngaatho ciake kuuma kũrĩ Ngai.

⁶ Rĩu-rĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, maũndũ macio ndĩramaringithania na ũhoru wakwa mwene na wa Apolo nĩguo mũgunĩke, nĩguo mwĩrute na ithuĩ gĩtũmi kĩa ũrĩa kwĩragwo atĩrĩ, “Mũtikae kwagarara ũrĩa kwandĩkitwo.” Nĩgeetha mũtikae gwĩtĩia mũndũ ũmwe makĩria ya ũrĩa ũngĩ. ⁷ Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ ũtũmĩte wĩone ũrĩ na ngũũrani na mũndũ ũngĩ o wotho? Nĩ kũ ũrĩ nakĩo ũtaaherwo? Na angĩkorwo nĩwaheirwo-rĩ, ũragĩtĩia nĩkĩ ta atarĩ kũheo waheirwo?

⁸ Nĩmũrĩkĩtie kũgĩa na kĩrĩa gĩothe mwendaga! Nĩmũrĩkĩtie gũtonga! Nĩmũtuĩkite athamaki, ithuĩ tũtarĩ ho! Naarĩ korwo ti-itherũ nĩmwatuĩkire athamaki kũna nĩguo tũtuĩke a gũthamaka hamwe na inyuĩ! ⁹ Nĩgũkorwo ndĩrona atĩ ithuĩ atũmwo Ngai atũigĩte handũ tũrĩonekaga tũrĩ thuutha wa andũ arĩa angĩ othe, na ta andũ matuĩrĩrwo kũũragĩrwo thĩinĩ wa kĩaaro kĩa mathako. Nĩtũtuĩtwo kĩndũ gĩa kwĩrorerwo nĩ thĩ yothe, kũrĩ araike o na kũrĩ andũ. ¹⁰ Ithuĩ tũrĩ irimũ nĩ ũndũ wa Kristũ, no inyuĩ mũrĩ andũ oogĩ mũno thĩinĩ wa Kristũ! Ithuĩ nĩ kwaga twagĩte hinya, no inyuĩ mũrĩ na hinya! Inyuĩ nĩmũheetwo gĩtĩio, no ithuĩ nĩtũimĩtwo gĩtĩio! ¹¹ Nginya ihinda rĩrĩ ithuĩ tũrĩ tũtũũrĩte tũhũũtaga na tũkanyoota, na tũgatarũkĩrwo nĩ nguo, ningĩ nĩtũhũũrĩtwo mũno, o na tũgaikara tũtarĩ na mĩciĩ. ¹² Ningĩ nĩtũrutaga wĩra na moko maitũ tũrĩ na kĩyo. Rĩrĩa twarumwo-rĩ, ithuĩ tũkarathima; na rĩrĩa

twanyariirwo, tũkomĩrĩria; ¹³ o na rĩrĩa twacambio, tũcookagia ũhoru na ũhooreri. Nginya ihinda rĩrĩ tũtuĩkĩte gĩko gĩa thĩ, tũgatuĩka mahuti ma gũkũ thĩ.

¹⁴ Ndiraandĩka marũa maya nĩguo ndĩmũconore, no nĩguo ndĩmũtaare mũrĩ ta ciana ciakwa nyendete mũno. ¹⁵ O na mũngĩkorwo mũrĩ na areri ngiri ikũmi thĩnĩ wa Kristũ, mũtirĩ na maithe maingi, nĩgũkorwo thĩnĩ wa Kristũ Jesũ ndaatuĩkire ithe wanyu ũndũ-inĩ wa Ũhoru-ũrĩa-Mwega. ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio ndamũthaitha mwĩgerekanie na nĩ. ¹⁷ Nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ nĩngũmũtũmĩra Timotheo, mũrũ wakwa ũrĩa nyendete, na ũrĩa mwĩhokeku thĩnĩ wa Mwathani. Nĩekũmũririkania mũtũũrĩre wakwa thĩnĩ wa Kristũ Jesũ, ũrĩa ũringaine na ũrĩa ndutanaga makanitha-inĩ kũndũ guothe.

¹⁸ Amwe anyu nĩmatuĩkĩte etĩi, makona ta itarooka kũu kũrĩ inyuĩ. ¹⁹ No nĩngũũka kũrĩ inyuĩ narua, akorwo nĩ kwenda kwa Mwathani, na hĩndĩ ĩyo nĩngatuĩria ũrĩa andũ aya etĩi maaragia, o hamwe na ũhoti ũrĩa marĩ naguo. ²⁰ Nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai ti ũhoru wa kwaria, no nĩ wa kũgĩa na ũhoti. ²¹ Mũkwenda aĩa? Ngĩũke kũrĩ inyuĩ na kĩboko, kana njũke na wendo hamwe na roho wa ũhooreri?

5

Ingatai Mũndũ ũcio Gĩtharia

¹ Nĩ ma ndeto nĩiraano atĩ thĩnĩ wanyu kũrĩ na ũtharia, na nĩ ũtharia mũthemba ũrĩa ũtangĩoneka o na kũrĩ andũ arĩa matetĩkĩtie Ngai: Naguo nĩ atĩ ũmwe wanyu nĩakomete na mũtumia wa ithe. ² Na inyuĩ mũgakenera ũndũ ũcio! Githĩ mũtiagĩrĩrwo nĩgũkorwo mũiyũrĩtuo nĩ kĩa, nĩguo mũndũ ũcio wĩkĩte ũguo mũmũingate, ehene ngwatanĩro-inĩ yanyu? ³ O na ndakorwo ndirĩ hamwe na inyuĩ kũu, ndĩ hamwe na inyuĩ thĩnĩ wa roho, na nĩndĩkĩtie gũtuĩra mũndũ ũcio wĩkĩte ũguo ciira, o ta ndĩ hamwe na inyuĩ. ⁴ Hĩndĩ ĩrĩa mũrĩkorwo mũnganĩte thĩnĩ wa rĩtwa rĩa Mwathani witũ Jesũ, na nĩ ndĩ hamwe na inyuĩ thĩnĩ wa roho, o na hinya wa Mwathani witũ Jesũ ũrĩ ho-rĩ, ⁵ mũndũ ũcio mũneanei kũrĩ Shaitani, nĩgeetha mehia make ma kĩmwĩrĩ manĩnwo, naguo roho wake ũkaahonokio mũthenya ũrĩa wa Mwathani.

⁶ Mwĩgaatho ũcio wanyu ti mwega. Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ ndawa nini ya kũmbia mĩgate nĩtũmaga kĩmere gĩothe kĩmbe? ⁷ Eheriai ndawa ĩyo ya kũmbia mĩgate ĩrĩa ya tene biũ nĩguo mũtuĩke kĩmere kĩaerũ gĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, tondũ ũguo nĩguo mũtarĩ. Nĩgũkorwo Kristũ, o we gatũrũme gaitũ ka Bathaka, nĩarĩkĩtie kũrutwo igongona. ⁸ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtũkũngũire Gĩathĩ, ti na ndawa ĩyo ya tene ya kũmbia mĩgate, ĩyo ya rũmena na ya waganu, no tũkũngũire na mĩgate ũtarĩ na ndawa ya kũmbia, o guo mĩgate wa wĩhokeku na wa ũhoru wa ma.

⁹ Nĩndĩmwandĩkĩre marũa-inĩ makwa ngamwĩra mũtigage kũgĩaga thiritũ na andũ arĩa ahũri maraya, ¹⁰ ũguo ti kuuga mweheranĩre na andũ a thĩ ĩno, arĩa ahũri maraya, kana arĩa akoroku, kana arĩa atunyani, o na kana arĩa ahooi mĩhianano. Mũngũika ũguo-rĩ, no mũkĩumire gũkũ thĩ. ¹¹ No rĩu, ndĩramwandĩkĩra nĩguo mũtikagĩe thiritũ na mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩa wĩtaga mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ, no nĩ mũhũri maraya, kana nĩ mũkoroku, kana nĩ mũhooi mĩhianano kana nĩ mũndũ wa gũcambania, o na kana nĩ mũrĩu wa njooi kana nĩ mũtunyani. Mũndũ ta ũcio mũtikarĩanĩre nake.

12 Ūkĩrĩ wĩra wakwa gũciirithia arĩa matarĩ a kanitha? Githĩ inyuĩ mütikĩagĩrĩrwo nĩgũciirithia arĩa marĩ a kanitha? 13 Ngai nĩwe ũgaaciirithia arĩa marĩ nja. "Ingatai mündũ ũcio mwaganu oime thĩini wanyu."

6

Maciira Gatagatĩ-inĩ ka Andũ Etĩkia

1 Kũngĩkorwo kũrĩ mündũ ũmwe wanyu ũhĩtĩrie ũrĩa ũngĩ-rĩ, no akĩgerie gũthĩ kũrĩ andũ arĩa matetigĩrite Ngai nĩguo mamatuithanie ciira, handũ ha gũthĩ mbere ya andũ arĩa aamũre? 2 Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ andũ arĩa aamũre nĩo magaatũira andũ a gũkũ thĩ ciira? Na angĩkorwo nĩ inyuĩ mũgaaciirithia andũ a gũkũ thĩ-rĩ, githĩ mütikĩrĩ na ũhoti wa gũtua maciira marĩa manini? 3 Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ nĩ ithuĩ tũgaatũira araika ciira? Ī maũndũ ma mütũũrĩre ũyũ-rĩ, githĩ tũtiagĩrĩrwo nĩkũmaciira makĩria! 4 Nĩ ũndũ ũcio kũngĩkorwo na mündũ wanyu ũhĩtĩrio maũndũ-inĩ ta macio-rĩ, no mũthuure o na andũ matangĩtũka kanitha-inĩ matũike a kũmũciirithia! 5 Ndoiga ũguo nĩguo ndĩmũconore. Kwahoteka atĩa atĩ thĩini wanyu gũtirĩ mündũ mũũgĩ ũngĩhota gũtuithania etĩkia eerĩ ciira mangĩhania? 6 No handũ ha ũguo-rĩ, mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ atwaraga ũria ũngĩ igooti-inĩ, na nĩ igooti-inĩ rĩa arĩa matetĩkĩtie!

7 Gũkorwo mũrĩ na maciira gatagatĩ-inĩ kanyu nĩkuonania atĩ nĩmũhootetwo biũ. Githĩ ti kaba mwĩtikagĩre gwĩkwo ũũru? Githĩ ti kaba mwĩtikagĩre kũheenio? 8 Handũ ha ũguo-rĩ, nĩmũheenanagia na mũgekana ũũru, na acio mwĩkaga ũguo-rĩ, nĩ ariũ na aarĩ a Ithe wanyu.

9 Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ andũ arĩa aaganu matikagaya ũthamaki wa Ngai? Mütikanaheeneke: Gũtirĩ ahũũri maraya, kana ahooi mĩhianano, kana itharia, kana arũme arĩa metuaga ta aka, kana arũme arĩa makomaga na arũme arĩa angĩ, 10 kana aici, kana andũ arĩa akoroku, kana arĩũ, kana acambania, o na kana atunyani makaagaya ũthamaki wa Ngai. 11 Na ũguo nĩguo amwe anyu mwarĩ. No nĩmwathambirio, na mũgĩtherio, na mũgĩtuuo athingu thĩini wa rĩitwa rĩa Mwathani Jesũ Kristũ o na nĩ ũndũ wa Roho wa Ngai witũ.

Mehia ma Ūtharia

12 "Nĩ ndirigĩrĩrio gwĩka ũndũ o wothe," no ti ũndũ o wothe ũrĩ kĩguni. "Nĩ ndirigĩrĩrio gwĩka ũndũ o wothe," no ndingĩathwo nĩ ũndũ o na ũrĩkũ. 13 "Irio nĩ cia nda na nda nĩ ya irio," no Ngai nĩagaciniina cieri. Mwĩrĩ ti wa kũhũthĩrwo na ũmaraya, no nĩ wa gũtungata Mwathani, nake Mwathani aathage mwĩrĩ ũcio. 14 Ngai nĩariũkirie Mwathani kuuma kũrĩ arĩa akuũ nĩ ũndũ wa hinya wake, na o na ithuĩ nĩagatũriũkia na hinya o ro ũcio. 15 Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ mũrĩ yanyu nĩ ciĩga cia Kristũ we mwene? Nĩ ũndũ ũcio, no ngĩoye ciĩga icio cia Kristũ nĩguo ndĩcinyiitithanie na mũmaraya? Kũroaga gũtuũka ũguo! 16 Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ mündũ ũria wĩnyiitithanagia na mũmaraya, matũkaga mwĩrĩ ũmwe nake? Nĩgũkorwo nĩ kwĩrĩtwo atĩrĩ, "Acio eerĩ magaatũka mwĩrĩ ũmwe." 17 No mündũ ũrĩa wĩnyiitithanagia na Mwathani atuĩkaga ũmwe nake thĩini wa roho.

18 Ūragĩrai mehia ma ũmaraya. Mehia marĩa mangĩ mothe mekagwo nĩ mündũ marĩ nja ya mwĩrĩ wake, no mündũ ũria ũhũũraga ũmaraya-rĩ, nĩ mwĩrĩ wake mwene ehagĩria. 19 Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ mũrĩ yanyu nĩ hekarũ ya Roho Mũtheru ũria ũrĩ thĩini wanyu, ũria mwaheirwo nĩ Ngai?

Inyuĩ mūtĩrĩ anyu inyuĩ ene; ²⁰ inyuĩ mwagũrirwo na thogora. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tũĩthagiai Ngai na mĩrĩ yanyu.

7

Ūhoro wa Kũhikania

¹ Na rĩrĩ, ha ūhoro wa maũndũ marĩa mwananyandĩkĩire marũa nĩ ũndũ wamo, ngũmwĩra atĩrĩ: Nĩ wega mũndũ mũrũme kwaga kũhikania. ² No tondũ wa ūrĩa ũmaraya ũingĩhĩte-rĩ, o mũndũ mũrũme nĩagĩrĩrwo nĩ kũgĩa na mūtumia wake mwene, na mũndũ-wa-nja agĩe na mũthuuri wake mwene. ³ Mũthuuri nĩagĩrĩrwo nĩ kũhingagĩria mūtumia wake bata wake wa kĩhiko, o nake mūtumia ahingagĩrie mũthuuriwe bata wake. ⁴ Mūtumia ndangĩathĩra mwĩrĩ wake mwene, tondũ nĩ wake na mũthuuriwe. Ūguo no taguo mũthuuri atangĩathĩra mwĩrĩ wake mwene, tondũ nĩ wake na mūtumia wake. ⁵ Tigagai kũimana, o tiga rĩrĩa mũngĩkorwo mũiguanĩire, naguo gũkorwo nĩ kwa ihinda, nĩgeetha mũgĩage na ihinda rĩa kũhooya. Thuutha ũcio no mũcooke hamwe ringĩ, nĩguo Shaitani ndakamũgerie tondũ wanyu kũremwo kwĩgirĩrĩa. ⁶ Ūhoro ũcio ndawaaria taarĩ rũũtha ngũheana, no ti gwathana ngwathana. ⁷ No nyende andũ othe mahaane ta ūrĩa nĩ ndarĩ. No o mũndũ aheetwo kĩheo gĩake mwene kuuma kũrĩ Ngai; mũndũ ũmwe aheetwo kĩheo gĩkĩ, na ūrĩa ũngĩ akaheo kĩrĩa kĩngĩ.

⁸ Na rĩrĩ, nĩ ũndũ wa andũ arĩa matahikanĩtie na atumia a ndigwa, nguuga ũũ: Nĩ wega maikare o ũguo matahikanĩtie, o ta ūrĩa nĩ ndarĩ. ⁹ No angĩkorwo matingĩhota kwĩgirĩrĩa-rĩ, nĩmahike na mahikanie, tondũ nĩ kaba kũhikania gũkĩra gũkĩra makĩhĩahĩaga.

¹⁰ Kũrĩ andũ arĩa mahikĩta na makahikania-rĩ, ngwathana ũũ, no ti nĩ, nĩ Mwathani ũgwathana: Mūtumia ndakanatigane na mũthuuriwe. ¹¹ No aangĩka ũguo-rĩ, nĩagĩkare atarĩ mũhiku, kana akorwo ti ũguo, acookerere mũthuuriwe. Nĩngĩ mũthuuri ndakanaingate mūtumia wake.

¹² Nĩ ũndũ wa acio angĩ nguuga ũũ, no nĩ nĩ ndĩroiga, ti Mwathani: Angĩkorwo mũrũ wa Ithe witũ arĩ na mūtumia ũtetĩkĩtie, na mūtumia ũcio etĩkĩre matũũranie-rĩ, nĩatige kũmũingata. ¹³ Nake mūtumia angĩkorwo arĩ na mũthuuri ũtetĩkĩtie, na mũthuuri ũcio etĩkĩre matũũranie-rĩ, nĩatige kũmũingata. ¹⁴ Nĩgũkorwo mũthuuri ūrĩa ũtetĩkĩtie nĩatheretio nĩ ũndũ wa mūtumia wake, nake mūtumia ūrĩa ũtarĩ mwĩtikia nĩatheretio nĩ ũndũ wa mũthuuri wake mwĩtikia. Kũngĩaga gũtuĩka ũguo-rĩ, ciana cianyũ no itũĩke ti theru, no ūrĩa kũrĩ rĩu nĩ atĩ nĩ theru.

¹⁵ No rĩrĩ, mũndũ ũcio ũtetĩkĩtie angĩhĩrĩ-rĩ, nĩarekwo athĩ. Nĩgũkorwo mũndũ mũrũme, kana mũndũ-wa-nja ūrĩa wĩtikĩtie ti muohe nĩ ūhoro ta ũcio; Ngai atwĩtĩte tũtũũranagie na thayũ. ¹⁶ Wee mūtumia-rĩ, ũũĩ atĩa kana nĩwe ũkaahonokia mũthuuri waku? O na wee mũthuuri-rĩ, ũũĩ atĩa kana nĩwe ũkaahonokia mūtumia waku?

¹⁷ No rĩrĩ, mũndũ o mũndũ nĩaikare mūtũũrĩre ūrĩa Mwathani aamũgũĩire, o ūrĩa Ngai aamwĩĩre. Ūyũ nĩguo watho ūrĩa ngwatha makaniha mothe. ¹⁸ Mũndũ angĩkorwo eetirwo arĩ mũruu-rĩ, nĩatige gũikara ta atarĩ mũruu. Mũndũ ūrĩa ũtaarĩ mũruu rĩrĩa eetirwo nĩatige kũrua. ¹⁹ Kũrua gũtirĩ bata; o na kwaga kũrua gũtirĩ bata. Ūndũ ūrĩa ũrĩ bata nĩ kũmenyerera maathani ma Ngai. ²⁰ O mũndũ nĩaikarage o ūrĩa aatarĩ rĩrĩa Ngai aamwĩĩre. ²¹ Wee warĩ ngombo rĩrĩa wetirwo? Ūndũ

ũcio ndũgagũtange, no korwo wahota kuona nĩira ya kuuma ũkombo-inĩ-rĩ, gerera yo. ²² Nĩgũkorwo mũndũ ũria warĩ ngombo rĩria Mwathani aamwĩĩre-rĩ, ũcio nĩ mũndũ wa Mwathani ũtarĩ ngombo; ningĩ no taguo, ũria warĩ mũndũ muohore rĩria Mwathani aamwĩĩre-rĩ, ũcio nĩ ngombo ya Kristũ. ²³ Inyuĩ mwagũrirwo goro; mĩtigatũike ngombo cia andũ. ²⁴ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, o ũndũ ũria mũndũ eehokeirwo nĩ Ngai-rĩ, nĩaikarage o ũguo ũndũ ũcio Ngai aamwĩĩre.

²⁵ Rĩu-rĩ, ũhoro wĩgĩ airĩtu nĩ ũyũ: Ndirĩ na watho uumĩte kũrĩ Mwathani, no ningũheana itua rĩakwa ta mũndũ mwĩhoheku nĩ ũndũ wa kũiguĩrwo tha nĩ Mwathani. ²⁶ Nĩ ũndũ wa mathĩina ma mahinda mayarĩ, nguona arĩ wega mũikarage o ũria mũndũ atarĩ. ²⁷ Wee nĩũhikanĩtie? Ndũkaingate mĩtumia waku. Wee nawe hihi ndũhikanĩtie? Tĩga kũhikania. ²⁸ No ũngĩhikania-rĩ, wee ndwĩhĩtie; o na mũirĩtu angĩhikarĩ, o nake ndehĩtie. No andũ arĩa marahika kana makahikania-rĩ, nĩmarĩonaga mathĩina maingĩ mĩtũũrĩre-inĩ ũyũ, na nĩmo ndĩrenda kũmũrigĩria.

²⁹ ũndũ ũria ndĩrenda kuuga, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩ atĩ ihinda nĩ inini. Kuuma rĩu andũ arĩa marĩ na atumia nĩ kwagĩrĩre maikarage ta matarĩ nao; ³⁰ arĩa maracakaya nĩmaikarage ta mataracakaya; nao arĩa makenete nĩmaikarage ta matakenete; o na arĩa mekũgũra indo, nĩmaikarage ta matarĩ kĩndũ marĩ. ³¹ nao arĩa mahũthagĩra indo cia thĩ ĩno, nĩmaikarage ta matohanĩtio nacio. Nĩgũkorwo ũria thĩ ĩno ĩhaana rĩu-rĩ, nĩgũthira ĩrathira.

³² Nĩ ingĩenda inyuĩ mũikarage mĩtegwĩtanga. Mũndũ ũria ũtahikanĩtie etangaga na maũndũ ma Mwathani, na eciiragia o ũria angĩkenia Mwathani. ³³ No mũndũ ũria ũhikanĩtie etangaga na maũndũ ma gũkũ thĩ, na eciiragia o ũria angĩkenia mĩtumia wake, ³⁴ naguo wendũ wa ngoro yake nĩmũgayũkanu. Mũndũ-wa-nja ũtarĩ mũhiku kana mũirĩtu etangaga na maũndũ ma Mwathani: Muoroto wake nĩ kwĩheana harĩ Mwathani mwĩrĩ na roho. No mĩtumia mũhiku etangaga na maũndũ ma thĩ ĩno, na eciiragia o ũria angĩkenia mũthuuriwe. ³⁵ Ndĩramwarĩria maũndũ maya nĩgeetha mũgunĩke, ti atĩ nĩguo ndĩmũrigĩrĩre, no nĩgeetha mũikarage na mĩthĩre ĩria yagĩrĩre, mwĩheanĩte biũ harĩ Mwathani mĩtekũguucĩrĩrio nĩ maũndũ mangĩ.

³⁶ Mũndũ o wothe angĩona atĩ nĩarahĩtĩria mũirĩtu ũria orĩtie, nake mũirĩtu ũcio akorwo matukũ make ma ũirĩtu wake nĩmarahĩtũka-rĩ, mũndũ ũcio angĩgua nĩagĩrĩrwo nĩ kũhikania-rĩ, nĩeke o ũguo ekwenda. Ti kwĩhia ekwĩhia. Nĩmagĩrĩrwo mahikanie. ³⁷ No rĩrĩ, ũria ũtuĩte na ngoro yake atekũringĩrĩrio, no nĩwe mwene wĩyendeire, na agatua itua atĩ ndekũhikia mũirĩtu ũcio-rĩ, mũndũ ũcio o nake nĩekĩte ũria kwagĩrĩre. ³⁸ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũndũ ũria ũhikania mũirĩtu ũria orĩtie nĩekaga ũria kwagĩrĩre, no ũria ũngĩaga kũmũhikia nĩekaga wega makĩria.

³⁹ Mĩtumia nĩohanĩtio na mũthuuriwe rĩria rĩothe mũthuuriwe arĩ muoyo. No mũthuuriwe angĩkua, nĩmuohore na no ahikĩre mũndũ o ũria angĩenda, no mũndũ ũcio no nginya akorwo nĩetĩkĩtie Mwathani. ⁴⁰ No itua rĩakwa nĩ atĩrĩ, mĩtumia ũcio angĩaga kũhika rĩngĩ, no akorwo arĩ na gĩkeno makĩria. Na ngwĩciiria atĩ nĩ o na nĩ ndĩ na Roho wa Ngai.

¹ Na rĩrĩ, ũhoro wa irio iria ikoragwo irutũirwo mĩhianano-rĩ, nĩtũũĩ atĩ ithuothe tũrĩ na ũmenyo ũhoro-inĩ ũcio. Ũmenyo nĩtũmaga mũndũ etũũgĩrie, no wendo nĩ gwaka wakaga. ² Mũndũ ũrĩa wĩciiragia atĩ nĩoĩ ũndũ-rĩ, ndooĩ ũndũ ũcio wega ta ũrĩa aagĩrĩrwo nĩ kũumenya. ³ No mũndũ ũrĩa wendete Ngai, ũcio nĩwe ũũo nĩ Ngai.

⁴ Nĩ ũndũ ũcio, ha ũhoro ũkonĩ kũrĩa irio iria irutũirwo mĩhianano-rĩ, nĩtũũĩ atĩ gũkũ thĩ mũhianano nĩ kĩndũ gĩa tũhũ, na atĩ gũtirĩ Ngai ũngĩ tĩga o ũrĩa ũmwe. ⁵ Tondũ o na kũngĩkorwo nĩ kũrĩ indo ciĩtagwo ngai, irĩ kũũrĩa igũrũ kana irĩ gũkũ thĩ-rĩ, amu ti-itherũ nĩ kũrĩ na “ngai” nyingĩ na “aathani” aingĩ, ⁶ no harĩ ithuĩ-rĩ, Ngai no ũmwe, na nĩwe Ithe witũ, na indo ciothe cioimire kũrĩ we na tũtũũraga muoyo nĩ ũndũ wake; na kũrĩ na Mwathani o ũmwe, nake nĩwe Jesũ Kristũ, o we ũrĩa indo ciothe ciagiire nĩ ũndũ wake, na nowe ũtũtũũraga muoyo.

⁷ No ti andũ othe mooĩ ũguo. Andũ amwe nĩ ũndũ wa ũrĩa matũũrite mamenyereite mĩhianano, o na hĩndĩ irĩa mekũrĩa irio ta icio meciiragia atĩ nĩrutũirwo mũhianano, na tondũ thamiri ciao itirĩ hinya-rĩ, makanyũitwo nĩ thaahu. ⁸ No irio iria tũrĩaga itingĩtũma tũkuhĩrĩrie Ngai; tũtingĩthũkio nĩ kwaga gũcirĩa, na tũtingĩagiirio nĩgũcirĩa.

⁹ O na kũrĩ ũguo-rĩ, menyerera atĩ wĩyathi ũcio wanyu ndũgatuĩke mũhĩnga kũrĩ arĩa matarĩ na hinya. ¹⁰ Nĩgũkorwo mũndũ o wotho ũrĩ na thamiri itarĩ na hinya, angĩmuona inyuĩ mũrĩ na ũmenyo ũyũ mũkĩrĩra irio thĩnĩ wa hekarũ ya mũhianano-rĩ, githĩ ndangĩmũrĩria arĩe kĩrĩa kĩrutũirwo mĩhianano? ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ ũcio thamiri yake itarĩ na hinya, o ũcio Kristũ aakuĩrĩre-rĩ, agathũkio nĩ ũmenyo wanyu. ¹² Hĩndĩ irĩa mwehĩria arĩu na aarĩ a Ithe witũ na njĩra iyo, na mũgatiihia thamiri ciao icio itarĩ hinya-rĩ, nĩ Kristũ mwehĩria. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio, angĩkorwo kĩrĩa ndĩrarĩa no gĩtũme mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ agwe mehia-inĩ-rĩ, ndikĩagiĩrwo nĩ kũrĩa nyama rĩngĩ, nĩguo ndigatũme agwe.

9

Maũndũ marĩa Maagĩrĩre Mũtũmwo

¹ Githĩ nĩ ndirĩ na wĩyathi? Githĩ nĩ ndirĩ mũtũmwo? Githĩ nĩ ndionire Jesũ Mwathani witũ? Anga inyuĩ mũtirĩ maciaro ma wĩra wakwa thĩnĩ wa Mwathani? ² O na angĩkorwo andũ arĩa angĩ mationaga ta ndĩ mũtũmwo-rĩ, ti-itherũ nĩ harĩ inyuĩ ndĩ mũtũmwo! Nĩgũkorwo nĩ inyuĩ kĩmenyithia kĩa ũtũmwo wakwa thĩnĩ wa Mwathani.

³ Gwĩtetera gwakwa harĩ arĩa manjiirithagia nĩ gũkũ: ⁴ Githĩ ithuĩ tũtirĩ na kĩhooito gĩa kũrĩa na kũnyua? ⁵ Githĩ ithuĩ tũtirĩ na kĩhooito kĩa mũndũ gũtwarana rũgendo-inĩ na mũtumia wake mwĩtikia, o ta ũrĩa atũmwo arĩa angĩ, na arĩu a nyina na Mwathani, o na Kefa mekaga? ⁶ Kana no nĩ tũrĩ na Baranaba arĩ o nginya tũrutage wĩra nĩguo tuone ũteithio witũ?

⁷ Nũũ ũtungataga ta mũthigari na akeerĩha na indo ciake we mwene? Nĩ mũndũ ũrĩkũ ũhaandaga mũgũnda wa mĩthabĩbũ na ndarie thabĩbũ cia mũgũnda ũcio? Ningĩ-rĩ, nĩ kũrĩ mũndũ ũrĩthagia rũũru na ndanyue iria rĩa rũũru rũu? ⁸ Ndĩraaria ũhoro ũyũ ndĩ na meciiria ma ũmũndũ tu? Githĩ Watho o naguo nduugĩte o ũguo? ⁹ Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkĩtuo watho-inĩ wa Musa atĩrĩ, “Ndũkanohe ndegwa kanua hĩndĩ irĩa ikũranga ngano ikĩmĩhũra.” Ngai akiuga ũguo-rĩ, nĩ ndegwa aracaarĩra? ¹⁰ Ti-itherũ oigaga ũguo nĩ ũndũ witũ, githĩ tĩguo? Īi-ni, ũndũ ũyũ waandĩkirũo nĩ ũndũ witũ, tondũ rĩrĩa mũrĩmi ekũrĩma, nake

mũhũuri ngano amĩhũurage-rĩ, nĩ kwagĩrĩre mekage ũguo marĩ na kĩirĩgĩrĩro atĩ nĩmakagayana magetha. ¹¹ Tũngĩkorwo ithuĩ nĩtũhaandĩte mbeũ ya kĩiroho thĩinĩ wanyu-rĩ, kaĩ akĩrĩ ũndũ mũnene ithuĩ tũngĩgetha indo cia gũtũũria mwĩrĩ kuuma kũrĩ inyuĩ? ¹² Angĩkorwo andũ angĩ marĩ na kĩhooto gĩa gũteithio nĩ inyuĩ-rĩ, ithuĩ githĩ tũtikĩagĩrĩrwo nĩgũteithio makĩria?

No ithuĩ tũtiahũthĩre kĩhooto kũu. Handũ ha ũguo-rĩ, nĩ gũkirĩrĩria tũkiragĩrĩria ũndũ o wothe nĩguo tũtikae kũhĩngĩca Ũhoru-ũria-Mwega wa Kristũ. ¹³ Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ andũ arĩa marutaga wĩra thĩinĩ wa hekarũ marutaga irio ciao kuuma kũu hekarũ, nao arĩa matungataga kĩgongona-inĩ magayanaga kĩa kirutĩtuo kĩgongona-inĩ? ¹⁴ O ta ũguo-rĩ, Mwathani nĩathanĩte atĩ arĩa mahunjagia Ũhoru-ũria-Mwega nĩmagĩrĩrwo kuonaga gĩa kũmatũũria kuuma kũrĩ Ũhoru-ũria-Mwega.

¹⁵ No nĩ ndĩrĩ ndaahũthĩra kĩhooto o na kĩmwe gĩa cio. Ningĩ ndĩraandĩka ũhoru ũyũ ndĩ na kĩirĩgĩrĩro atĩ nĩmũkũnjĩka maũndũ ta macio. Nĩ kaba ngue gũkĩra mũndũ o naũ agirie ndĩrahĩre ũndũ ũcio. ¹⁶ No rĩrĩ, ndingĩhota kwĩraha rĩria ngũhunjia Ũhoru-ũria-Mwega, nĩgũkorwo nĩhatagĩrĩrio mũno ndĩũhunje. Na nĩ ingĩaga kũhunjia Ũhoru-ũria-Mwega kaĩ ndagĩa na haaro-ĩ! ¹⁷ Ingĩhunjia nĩ ũndũ wa kwĩyendera-rĩ, ndaheo mũcaara; no angĩkorwo ti na ũndũ wa kwĩyendera-rĩ, nĩ no kũhingia ndĩrahingia ũndũ ũria ndĩhokeirwo. ¹⁸ Hakĩrĩ ũguo-rĩ, mũcaara wakwa ũkĩrĩ kĩ? Nĩ atĩrĩ: Atĩ harĩ ũhoru wa kũhunjia Ũhoru-ũria-Mwega-rĩ, hunjagie tũhũ itekũrĩhwo, na nĩ ũndũ ũcio njage gwĩtagia kĩhooto gĩa kwa rĩria ngũhunjia Ũhoru-ũria-Mwega.

¹⁹ O na gũtũka ndĩ muohore na ndĩrĩ ngombo ya mũndũ-rĩ, nĩ ndĩtuaga ngombo ya o mũndũ wothe, nĩguo nguucĩrĩre andũ aingĩ o ta ũria kwahoteka. ²⁰ Kũrĩ Ayahudi ndaatuĩkire ta Mũyahudi nĩguo nguucagĩrĩre Ayahudi. Na kũrĩ arĩa marĩ rungu rwa watho-rĩ, ndaatuĩkire ta mũndũ ũrĩ rungu rwa watho, o na gũtũka nĩ mwene ndĩrĩ rungu rwa watho, nĩguo nguucagĩrĩre arĩa marĩ rungu rwa watho. ²¹ Kũrĩ arĩa matarĩ watho-inĩ-rĩ, ndaatuĩkire ta mũndũ ũtarĩ watho-inĩ ũcio, o na gũtũka ndĩrĩ muohore kuuma kũrĩ watho wa Ngai, no ndĩ watho-inĩ wa Kristũ, nĩguo nguucagĩrĩre arĩa matarĩ watho-inĩ ũcio. ²² Kũrĩ arĩa matarĩ hinya-rĩ, ndaatuĩkire ta itarĩ hinya nĩguo nguucagĩrĩre arĩa matarĩ hinya. Nduĩkite maũndũ mothe kũrĩ andũ othe nĩgeetha kũngĩhoteka na njĩra ciothe ngerie kũhonokia amwe ao. ²³ Njĩkaga maũndũ maya mothe nĩ ũndũ wa Ũhoru-ũria-Mwega, nĩgeetha ngaagaĩrwo irathimo ciaguo.

²⁴ Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ andũ arĩa mahĩtahĩtanaga ihinya-inĩ mahanyũkaga othe, no rĩrĩ, no ũmwe wao ũheagwo kĩheo? Kĩhanyũkei na njĩra irĩa ingĩtũma mũkaaheo kĩheo.* ²⁵ Mũndũ o wothe ũria ũhĩtahĩtanaga thĩinĩ wa mathako-rĩ, ehataga na akemenyeria maũndũ-inĩ mothe hatarĩ itherũ. Mekaga ũguo nĩguo maheo thũmbĩ itarĩ ya gũtũũra; no ithuĩ twĩkaga ũguo nĩguo tũkaaheo thũmbĩ ya gũtũũra nginya tene. ²⁶ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ ndĩhanyũkaga ta mũndũ ũtooĩ gĩtũmi gĩa kũhanya; na ndĩrũaga ta mũndũ ũgũkia ngundi ciake o ũguo tũhũ. ²⁷ Aca, nĩ mwĩrĩ wakwa hũũraga ngaũtua ngombo yakwa, nĩgeetha ndaarĩkia kũhunjĩria andũ arĩa angĩ-rĩ, nĩ mwene ndikanatuĩke wa kũregwo nyimwo kĩheo.

* **9:24** Andũ a Korinitho nĩmamenyerete mahenya mathako-inĩ marĩa moĩkaine ta Isimithiani. Mũhootani aaheagwo ihũa rĩa gĩthiũrũrĩ.

10

Ūrutani kuuma Mütūūrre wa Isiraeli

¹ Na rīrī, ariū na aarī a Ithe witū, ndikwenda mūkorwo mūtooī ūndū ūyū, atī maithe maitū ma tene othe maatongoragio nī itu, na atī othe nīmaringire iria. ² Othe nīmabatithirio matuīke andū a Musa marī rungu rwa ita rīu, o na marī iria-inī rīu. ³ Na othe maarīaga irio o imwe cia kīroho, ⁴ na maanyuuga maaī o mamwe ma kīroho; nīgūkorwo maanyuire kuuma rwaro-inī rwa ihiga rwa kīroho rūrīa rwatwaranaga nao, naruo rwaro rūu rwarī Kristū. ⁵ O na kūrī ūguo-rī, aingī ao matiigana gūkenia Ngai; nacio ciimba ciao ikihurunjwo werū-inī.

⁶ Na rīrī, maūndū macio meekīkire marī ta cionereria, nīgeetha ngoro ciitū itikerirīre gwīka maūndū mooru ta macio meekire. ⁷ Mūtigatuīke ahoōi mīhianano, ta ūrīa amwe ao maatarī; o ta ūrīa kwandīkītuo atīrī: “Andū acio magīkara thī kūrīa na kūnyua, magīcooka magīūkīra kūina na gwīkenia.” ⁸ Ningī tūtīkahūre ūmaraya, ta ūrīa amwe ao meekire, nao magīkua andū ngiri mīrongo ūrī na ithatū mūthenya ūmwe. ⁹ O na ningī tūtikanagerie Mwathani, ta ūrīa amwe ao meekire, nao makīniinwo nī nyoka. ¹⁰ Na mūtīkae gūteta, ta ūrīa amwe ao meekire, nao makīūrāgwo nī mūrāika ūrīa mūniinani.

¹¹ Maūndū macio meekīkire kūrī o marī cionereria, na makīandīkwo marī ma gūtūkaania, ithuī tūkinyīrīrwo nī kūhingio kwa mahinda. ¹² Nī ūndū ūcio, ūngīra nūrūgamīte wega-rī, menyerera ndūkae kūgūa! ¹³ Mūtīrī mwagerio na magerio mangī tīga o marīa makoraga andū. Nake Ngai nīmwihokeku; ndangītīkīra mūgerio na magerio marīa mūtangīhota gwītiiria. No rīrīa mūkūgerio-rī, nīarīmuonagīrīria njira ya kūūrīa nīguo mūhotage gwītiiria magerio macio.

Maruga ma Mīhianano, na Gīathī kīa Mwathani

¹⁴ Nī ūndū ūcio, arata akwa endwa, ūragīrai ūhoro wa kūhooya mīhianano. ¹⁵ Ndīraarīria andū oogī; mwīkūūranīre ūrīa ndīroiga. ¹⁶ Gikombe gīa gūcookia ngaatho kīria tūcookagia ngaatho nī ūndū wakīo-rī, gīthī ti kūgwatanīra thakame ya Kristū? ^{*} Na gīthi mūgate ūrīa twenyūrāga ti kūgwatanīra mwīrī wa Kristū? ¹⁷ Na tondū mūgate ūcio nī ūmwe-rī, ithuī, o na tūrī aingī, tūrī o mwīrī ūmwe, nīgūkorwo ithuī othe tūrīaga mūgate o ūcio ūmwe.

¹⁸ Ta mwīcūranīe ūhoro wa andū a Isiraeli: Arīa marīaga irio cia igongona-rī, gīthi matigwatanāgīra kīgongona kīu? ¹⁹ Ndīrenda kuuga atīa? Atī kīria kīrutīrwo mūhianano nī kīndū kūrī, kana atī mūhianano guo mwene nī kīndū kūrī? ²⁰ Aca! Ūrīa ndīroiga nī atī magongona ma andū arīa matarī na ūngai marutagīrwo ndaimono, na ti Ngai, na ndikwenda mūgīe ngwatanīro na ndaimono. ²¹ Mūtingīhota kūnyūira gīkombe kīa Mwathani, na mūnyūire gīkombe kīa ndaimono o nakīo; mūtingīhota kūgwatanīra metha-inī ya Mwathani, na mūgwatanīre metha-inī ya ndaimono. ²² Kaī tūrageria kwarahūra ūiru wa Mwathani? Kaī tūrī na hinya kūmūkīra?

Wīyathi wa Mūndū ūrīa Wītīkītie

²³ “Nī ndirīgīrīrio gwīka ūndū,” no ti ūndū o wothe ūrī na kīguni. “Nī ndirīgīrīrio gwīka ūndū,” no ti ūndū o wothe ūrī na uumithio. ²⁴ Gūtīrī

* **10:16** Gikombe gīa gūcookia ngaatho kīarī kīmwe gīa ikombe iria Ayahudi maanyuuga hīndi ya Bathaka.

mündü wagĩrwo nĩgũcaragia maũndũ ma kwĩguna we mwene, no nĩacaragie maũndũ ma kũguna andũ arĩa angĩ.

²⁵ Rĩagai kĩa gĩothe kĩendagio thoko-inĩ ya nyama mũtekwiũria ciũria nĩ undũ wa mwĩcuuko wa thamiri, ²⁶ nĩgũkorwo, “Thĩ nĩ ya Mwathani, na kĩa gĩothe kĩrĩ thĩnĩ wayo.”

²⁷ Mũndũ ũtarĩ mwĩtkia angĩmwĩta mũkarĩe irio gwake, na inyuĩ mũkorwo nĩ mũkwenda gũthĩ-rĩ, rĩa irio ciothe iria mũngĩheo mũtekwiũria ciũria cia mwĩcuuko wa thamiri. ²⁸ No mũndũ angĩmwĩra atĩrĩ, “Irio ici irutĩtwo irĩ igongona,” mũtigacirĩe, nĩ undũ wa mũndũ ũcio wamwĩra ũguo, o na nĩ undũ wa mwĩcuuko wa thamiri; ²⁹ ngiuga ũguo ti thamiri yaku ndagweta, no nĩ thamiri ya mũndũ ũcio ũngĩ. Nĩ undũ-rĩ, wiyathi wakwa ũgũciirithio nĩkĩ nĩ undũ wa thamiri ya mũndũ ũngĩ? ³⁰ Ingĩrianĩra irio na andũ angĩ ndĩ na ngaatho-rĩ, nĩ kĩ gĩgũtũma njambio nĩ undũ wa kĩndũ kũ njokeirie Ngai ngaatho nĩ undũ wakĩo?

³¹ Nĩ undũ ũcio, rĩria mũkũria kana rĩria mũkũnyua, o na kana mũgũka undũ o wothe-rĩ, wĩkagei nĩ undũ wa kwenda kũgoocithia Ngai. ³² Tigai gwĩka undũ ũngĩhĩngithia mũndũ, arĩ Mũyahudi, kana arĩ Mũyunani, o na kana ũhĩngithie kanitha wa Ngai, ³³ o ta ũria nĩ ngeragia gũkenia andũ othe na njira o yothe. Nĩgũkorwo ndicaragia undũ wa kwĩguna nĩ mwene, no njaragia ũria ingĩguna andũ aingĩ, nĩguo mahonoke.

11

1 Mwĩgerekaniei na nĩ, ta ũria ndĩgerekanageria na Kristũ.

Undũ ũria Wagĩrũre Hĩndĩ ya Mahooya

² Nĩngũmũgaathĩrĩa nĩ undũ wa kũndirikana maũndũ-inĩ mothe, na nĩ undũ wa gũtũura mũrũmĩtie morutani macio, o ta ũria ndaamũrutire.

³ Rĩu-rĩ, nĩngwenda mũmenye atĩ mũtwe wa mũndũ mũrũme o wothe nĩ Kristũ, na mũtwe wa mũndũ-wa-nja nĩ mũndũ mũrũme, na mũtwe wa Kristũ nĩ Ngai. ⁴ Mũndũ mũrũme o wothe ũria ũhooyaga kana akaratha ehumbĩrite mũtwe-rĩ, nĩ mũtwe wake aconorithagia. ⁵ Nake mũndũ-wa-nja o wothe ũria ũhooyaga kana akaratha atahumbĩrite mũtwe wake-rĩ, nĩ mũtwe wake aconorithagia, tondũ ũguo no undũ ũmwe na kwenjwo. ⁶ Angĩkorwo mũndũ-wa-nja ndekũhumbĩra mũtwe wake-rĩ, nĩakĩenje njuĩrĩ yake; na angĩkorwo kũrengarenga njuĩrĩ kana kwenjwo nĩ undũ wa gũconora mũndũ-wa-nja-rĩ, nĩakĩhumbĩre mũtwe. ⁷ Mũndũ mũrũme ndaagĩrĩrwo nĩkũhumbĩra mũtwe wake, kuona atĩ niwe mũhianĩre wa Ngai, na nĩ riiri wa Ngai; no mũndũ-wa-nja niwe riiri wa mũndũ mũrũme. ⁸ Nĩgũkorwo mũndũ mũrũme ndoimire harĩ mũndũ-wa-nja, no nĩ mũndũ-wa-nja woimire harĩ mũndũ mũrũme. ⁹ Mũndũ mũrũme-rĩ, tiwe wombĩrwo nĩ undũ wa mũndũ-wa-nja, no nĩ mũndũ-wa-nja wombĩrwo nĩ undũ wa mũndũ mũrũme. ¹⁰ Nĩ undũ wa gĩtũmi gĩkĩ-rĩ, mũndũ-wa-nja agĩrĩrwo nĩgũkorwo na rũuri mũtwe rwa kuonania atĩ nĩ wa gwatho nĩ undũ wa araka.

¹¹ No nĩngĩ-rĩ, thĩnĩ wa Mwathani, mũndũ-wa-nja ndeiganĩtie mũndũ mũrũme atarĩ ho, nake mũndũ-mũrũme ndeiganĩtie mũndũ-wa-nja atarĩ ho. ¹² O ta ũria mũndũ-wa-nja oimire harĩ mũndũ mũrũme-rĩ, no taguo mũndũ-mũrũme aciaragwo nĩ mũndũ-wa-nja. No rĩrĩ, indo ciothe cijumaga kũrĩ Ngai. ¹³ Ta tuai arĩ inyuĩ: Nĩ kwagĩrĩre mũndũ-wa-nja kũhooya Ngai atehumbĩrite mũtwe? ¹⁴ Kai maũndũ ma ndũire matamũrutaga atĩ mũndũ-mũrũme gũkorwo arĩ na njuĩrĩ ndaaya nĩ undũ wa kũmũconorithia, ¹⁵ no mũndũ-wa-nja gũkorwo na njuĩrĩ ndaaya,

ũcio nĩ riiri wake? Nĩgũkorwo aheetwo njuĩrĩ ndaaya arĩ kĩndũ gĩa kũmũhumbĩra. ¹⁶ Angĩkorwo kũrĩ na mũndũ ũrĩ na ngarari na ũhoro ũyũ-rĩ, nĩamenye atĩ ihuĩ tũtirĩ mũtugo ũngĩ, o na makanitha ma Ngai matiri mũtugo ũngĩ.

Irio cia Mwathani

¹⁷ Ũhoro-inĩ ũria ngũmũtaarĩria rĩu-rĩ, ndirĩ na ũndũ wa kũmũgaathĩra, nĩgũkorwo kũngana kwanyu ti gwa kũmũgũna no nĩ gwa kũmũthũkia. ¹⁸ Ũndũ wa mbere, njiguaga atĩ rĩrĩa muongana ta kanitha, nĩkũgĩaga na nyamũkano gatagatĩ kanyu, na ũhoro ũcio ndingĩaga gwĩtikia ũmwe wagu. ¹⁹ Hatarĩ nganja gũtingĩaga kũgĩa na ngarari gatagatĩ-inĩ kanyu cia kuonania arĩa anyu metũkirĩkite nĩ Ngai. ²⁰ Rĩria muongana hamwe, ti Irio cia Mwathani mũrĩaga, ²¹ nĩgũkorwo rĩrĩa mũkũrĩa, o mũndũ athiiga na mbere kũrĩa ategweterera ũria ũngĩ. ũmwe aikaraga ahũtĩ, nake ũria ũngĩ agaikara arũtuo. ²² Kaĩ mũtarĩ mũciĩ mũngĩrĩria na mũnyũire kuo? Kana nĩ kanitha wa Ngai mũnyararĩte na mũkenda gũconoraga arĩa matari kĩndũ? Ngũkĩmwĩra atĩa? No ndĩkĩmũgaathĩrĩrie nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio? Aca, ndingĩmũgaathĩrĩria!

²³ Nĩgũkorwo ũhoro ũria ndaamũkĩrĩre kuuma kũrĩ Mwathani noguo ndaamũkinyĩrie: Mwathani Jesũ, ũtukũ ũria aakunyanĩrwo, nĩooire mũgate, ²⁴ na aarĩkia gũcookia ngaatho,* akĩwenyũranga, akiuga atĩrĩ, “Ũyũ nĩ mwĩrĩ wakwa, ũria ũheanĩtwo nĩ ũndũ wanyu; ikagai ũũ nĩguo mũndirikanage.” ²⁵ Ningĩ o ũndũ ũmwe, thuutha wa kũria irio, akĩoya gĩkombe, akiuga atĩrĩ, “Gĩkombe gĩkĩ nĩ kĩrikanĩro kĩria kĩerũ thĩnĩ wa thakame yakwa; ikagai ũũ, rĩria rĩothe mũrĩkĩnyuugaria, nĩguo mũndirikanage.” ²⁶ Nĩgũkorwo rĩrĩa rĩothe mũkũrĩa mũgate ũyũ na mũkanyũira gĩkombe gĩkĩ-rĩ, nĩkuumbũra mũkuumbũra gũkua kwa Mwathani o nginya hĩndĩ irĩa agooka.

²⁷ Nĩ ũndũ ũcio, mũndũ o wotho ũkũrĩa mũgate ũcio kana akanyũira gĩkombe kũ kĩa Mwathani ũria gũtaagĩrĩre-rĩ, nĩ kwĩhia ehĩrie mwĩrĩ na thakame ya Mwathani. ²⁸ Mũndũ nĩambage gwĩtuĩria mbere ya kũria mũgate ũcio na kũnyũira gĩkombe kũ. ²⁹ Nĩgũkorwo mũndũ ũria wotho ũrĩaga na akanyua ategũkũũrana mwĩrĩ wa Mwathani, nĩ ituĩro rĩake we mwene etuagĩra. ³⁰ Kũ nĩkĩo gĩtũmĩte aingĩ anyu moorwo nĩ hinya, na marũare, na amwe anyu nĩmarĩkĩtie gũkua. ³¹ No tũngĩtuĩra ciira ihuĩ ene, tũtingĩtuĩka a gũciirithio. ³² Hĩndĩ irĩa tũgũtuĩrwo ciira nĩ Mwathani-rĩ, nĩkũherithio tũherithagio nĩgeetha tũtikae gũtuĩrwo ciira hamwe na thĩ.

³³ Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, rĩrĩa mũnganĩte mũrĩanĩre-rĩ, etanagĩrĩrai. ³⁴ Angĩkorwo mũndũ nĩahũtũtĩ-rĩ, agĩrĩrwo nĩ kũria irio gwake mũciĩ, nĩgeetha rĩrĩa muongana gũtikagĩe ũhoro wa gũtuĩrwo ciira.

Nĩngaheana ũhoro wa maũndũ macio mangĩ rĩrĩa ngooka.

12

Itheo cia Roho Mũtheru

¹ Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ha ũhoro wa itheo cia kũiroho-rĩ, ndikwenda mũikare mũrigĩtwo nĩguo. ² Inyuĩ nĩmũũĩ atĩ hĩndĩ irĩa mũteetikĩtie Ngai, nĩmwaguucaagĩrĩrio na mũkerekerio kũrĩ mũhianano itangĩaria. ³ Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩ, gũtirĩ mũndũ waragia ahotithĩtio

* **11:24** Warĩ mũtugo wa Ayahudi gũcookia ngaatho mbere ya kũria irio.

nĩ Roho wa Ngai ũngiuga atĩrĩ, “Jesũ aronyiitwo nĩ kĩrumi,” na gũtirĩ mũndũ ũngihota kuuga atĩrĩ, “Jesũ nĩ Mwathani,” atotongoretio nĩ Roho Mũtheru.

⁴ Na rĩrĩ, iheo iria iheanagwo nĩ mĩthemba mĩthemba, no Roho ũrĩa ũciheanaga no ũmwe. ⁵ O na njĩra cia gũtungata nĩ mĩthemba mĩthemba, no Mwathani ũrĩa ũtungatagwo no ũmwe. ⁶ Ningĩ kũrĩ mĩrutĩre ya wĩra mĩthemba mĩthemba, no Ngai no ũmwe ũrĩa ũhotithagia maũndũ mothe gwĩkĩka thĩinĩ wa andũ othe.

⁷ Na rĩrĩ, o mũndũ nĩaheagwo ũndũ wa kuonania atĩ arĩ na Roho, naguo ũndũ ũcio nĩ wa kũguna andũ othe. ⁸ Roho ũcio nĩwe ũheaga mũndũ ũmwe ndũmĩrĩri ya ũũgĩ, na ũngĩ akaheo ũmenyo nĩ Roho o ro ũcio, ⁹ nake ũngĩ akaheo wĩtikio nĩ Roho o ro ũcio, na ũngĩ akaheo iheo cia kũhonania nĩ Roho o ro ũcio, ¹⁰ nake ũngĩ akaheo hinya wa kũringa ciam, na ũngĩ akaheo ũrathi, na ũngĩ akaheo gũkũũrana maroho, na ũngĩ akaheo kwaria na thiomĩ mĩthemba mĩthemba, ningĩ ũngĩ akaheo ũhoti wa gũtaũra thiomĩ icio. ¹¹ Maũndũ macio mothe nĩ wĩra wa Roho o ro ũcio ũmwe, nake agayagĩra o mũndũ o ũrĩa ekwenda.

Mwĩrĩ Ũmwe ũrĩ Cĩga Nyingĩ

¹² Mwĩrĩ wa mũndũ nĩ ũmwe, o na gwatũka ũrĩ cĩga nyingĩ; ningĩ o na gwatũka cĩga ciagu ciothe nĩ nyingĩ-rĩ, ciothe no mwĩrĩ o ũmwe. Ũguo noguo Kristũ atarĩ. ¹³ Nĩgũkorwo ithuothe twabatithirio na Roho ũmwe tũgĩtuika a mwĩrĩ ũmwe, o na tũrĩ Ayahudi kana tũrĩ Ayunani, tũrĩ ngombo o na kana tũtarĩ ngombo, na ithuothe tũkĩnyuithio Roho o ro ũcio ũmwe.

¹⁴ Na rĩrĩ, mwĩrĩ ndũkoragwo na kĩga kĩmwe, no nĩ wa cĩga nyingĩ. ¹⁵ Kũgũrũ kũngiuga atĩ, “Tondũ ti nĩ guoko-rĩ, ndirĩ wa mwĩrĩ ũyũ,” ũndũ ũcio ndũngĩtũma gũtĩge gũtuika kĩga kĩa mwĩrĩ ũcio. ¹⁶ Nakuo gũtũ kũngiuga atĩ, “Tondũ ti nĩ riitho-rĩ, ndirĩ wa mwĩrĩ ũcio,” nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũ gũtingĩtiga gũtuika kĩga kĩa mwĩrĩ ũcio. ¹⁷ Mwĩrĩ wothe ũngĩkorwo no riitho-rĩ, kũigua tũngĩguaga na kĩ? Mwĩrĩ wothe ũngĩkorwo no gũtũ-rĩ, kũnungĩra tũngĩnungagĩra na kĩ? ¹⁸ No ũrĩa kũrĩ, nĩ atĩ Ngai nĩ eekĩrĩre cĩga ciothe thĩinĩ wa mwĩrĩ, agĩcĩkĩra o ta ũrĩa eendaga ciikare. ¹⁹ Cĩga ciothe ingĩtuika nĩ kĩga kĩmwe-rĩ, mwĩrĩ naguo ũngĩkorwo ha? ²⁰ ũrĩa kũrĩ nĩ atĩ cĩga nĩ nyingĩ, no mwĩrĩ nĩ ũmwe.

²¹ Riitho rĩtingĩhota kwĩra guoko atĩrĩ, “Nĩ ndirĩ na bata nawe!” Naguo mũtwe wĩre magũrũ atĩrĩ, “Nĩ ndirĩ na bata na inyu!” ²² Handũ ha ũguo-rĩ, cĩga cia mwĩrĩ iria cionekaga itarĩ hinya, nĩcio irĩ bata makĩria, ²³ nacio cĩga iria tuonaga ta itarĩ cia gũtũno mũno-rĩ, nĩcio tũheaga gĩtũno kĩa mwanya. Nacio cĩga iria tuonaga ta itagĩrĩre kuoneka nĩmenyagĩrĩrwo mũno, ²⁴ o rĩrĩa cĩga ciitũ iria itarĩ cia kũhithwo itabataragio nĩkũmenyererwo mũno. No Ngai nĩanyiitithanĩtie cĩga cia mwĩrĩ na agatũithia makĩria cĩga iria ciagĩte gĩtũno, ²⁵ nĩgeetha gũtikae kũgĩa na nyamũkano thĩinĩ wa mwĩrĩ, no nĩgeetha cĩga ciagu imenyagĩrĩre o kũga na kĩrĩa kĩngĩ. ²⁶ Kũga kĩmwe kĩngĩnyariirika, cĩga iria ingĩ inyariirĩkaga hamwe nakĩo; nakĩo kũga kĩmwe kĩngĩheo gĩtũno-rĩ, o nacio cĩga iria ingĩ nũikenaga hamwe nakĩo.

²⁷ Na rĩrĩ, inyuĩ mũrĩ mwĩrĩ wa Kristũ, na o mũndũ wanyu nĩ kũga kĩagu. ²⁸ Nakuo thĩinĩ wa kanitha, Ngai nĩathuurĩte mberu andũ amwe matũike atũmwo, a keerĩ anabii, a gatatũ arutani, o na ningĩ kũgĩe na aringĩ a ciam, o na arĩa marĩ na iheo cia kũhonania mĩrimũ, na arĩa marĩ

na ūhoti wa gūteithia arīa angī, na arīa marī na iheo cia ūtabarīri, na arīa maaragia na thiomi mīthemba mīthemba. ²⁹ Andū othe nī atūmwō? Andū othe nī anabii? Andū othe nī arutani? Andū othe nī aringi a ciama? ³⁰ Andū othe nīmaheetwo iheo cia kūhonania? Andū othe nīmakīaragia na thiomi? Andū othe nīmagītaūruga thiomi? ³¹ No rīrī, mwīriragīriei iheo iria irī bata mūno.

Wendani

Na rīu nīngūmuonia nīra irīa njega makīria.

13

¹ Atīrīrī, o na ingīaria na thiomi cia andū o na cia araika, no ngorwo itarī na wendani-rī, ingīkorwo ndī o ta kīndū kīa rūthuku kīria kīgambaga kīaringwo, kana o ta thaani irīa ihūirithanagio ikagamba. ² Ingīkorwo ndī na kīheo gīa kūratha ūhorō, na ngorwo no hote kūmenya maūdū mothe ma hitho na ngagīa na ūmenyo wothe, na ingīkorwo ndī na wītīkio ūria ūngīhota gūthaamia irīma, no ndirī na wendani-rī, ndirī bata o na hanini. ³ Ingīheana indo ciakwa ciothe kūrī andū arīa athīni, o na heane mwīrī wakwa ūcinwo, no ngorwo ndirī na wendani-rī, ndingīgunīka.

⁴ Wendani nīūkiranagīrīria, na wendani nīūtuganaga. Ndūiguanagīra ūiru, na ndwīgaathaga, o na ndūrī mwītīo. ⁵ Wendani ndūrī rūtūrīko, na ndūcaragia ūria ūngūgūna, o na ndūhiūhaga kūrakara, na ndūtaraga maita marīa ūhītīrio. ⁶ Ningī wendani ndūkenagīra ūuru, no nīūkenagīra ūhorō wa ma. ⁷ Wendani nīūgitanagīra hīndī ciothe, na ūgetīkia maūdū mothe, na nīwīrīgagīrīria hīndī ciothe, o na ūkomīrīria hīndī ciothe.

⁸ Wendani ndūthiraga. No akorwo nī morathi, nīmagathira; o na thiomi nīgathira; na kūmenya maūdū o nakuo nīgūgathira. ⁹ Nīgūkorwo tūmenyaga maūdū o gīcunjī, na tūrathaga maūdū o gīcunjī, ¹⁰ no hīndī irīa ūndū ūria mūkinyanīru ūgooka-rī, ūndū ūria ūtarī mūkinyanīru nīūgaathira. ¹¹ Hīndī irīa ndaarī kaana-rī, ndaaragia o ta kaana, na ndeeciiragia o ta kaana, na ndaataranagia maūdū o ta kaana. No hīndī irīa ndaatuīkire mūdū mūgima-rī, ngītigana na maūdū ma wana. ¹² Rīu tuonaga maūdū na mairia, ta kuona na gīcicio; no hīndī iyo tūkoonaga ta andū makōnana ūthiū kwa ūthiū. Rīu nīūūī maūdū o gīcunjī; hīndī iyo nīngamenya maūdū wega, o ta ūria nī nīūūio wega.

¹³ Na rīu, maūdū maya matatū nī ma gūtūūra: wītīkio, na kīrīgīrīro, o na wendani. No ūria mūnene wamo nī wendani.

14

Iheo cia Ūrathi na cia Thiomi

¹ Rūmagīrīrai mīthiire ya wendani, na mwīrīrīrie mūno iheo cia kūroho, na makīria mwīriragīrie kīheo kīa ūheani ūhorō wa Ngai. ² Nīgūkorwo mūdū ūria wothe waragia na rūthiomi-rī, ti andū aaragīria no nī Ngai aaragīria. Ti-itherū, gūtīrī mūdū ūtaūkagīrwo nī ūria aroiga; no nī maūdū ma hitho aaragia na roho wake. ³ No mūdū ūria ūheanaga ūhorō wa Ngai aaragīria andū akamekīra hinya, na akamomīrīria, na akamahooreria. ⁴ Mūdū ūria waragia na rūthiomi nī we mwene wīongagīrīria hinya, no ūria ūheanaga ūhorō wa Ngai nī kanitha ongagīrīria hinya. ⁵ No nyende inyuothe mwaragie na thiomi, no makīria ingīenda inyuothe mūrathage mohoro. Mūdū ūria ūrathaga

ūhoro nīakīrīte ūrīa waragia na thiomi, tiga no akorirwo nīegūtaūra thiomi icio, nīguo kanitha wongererwo hinya.

⁶ No rīu, ariū na aarī a Ithe wītū, ingīūka kūrī inyuū na njarie na thiomi-rī, ingīmūguna nakī, tiga no ndīmūreheire ūguūrio, kana ūmenyo, kana ūrathi, o na kana kiugo kīa ūrutani? ⁷ O na ha ūhoro ūkonīi indo iria itarī muoyo iria igambaga, indo ta mūtūrīrū kana kīnanda kīa mūgeeto-rī, mūndū angīgīkūūrana atīa rwīmbo rūrīa rūrenda kūinwo, tiga hakorirwo na ngūūrani njega ya mīgambo? ⁸ Ningī-rī, angīkorwo karumbeta gatikūruta mūgambo ūgūkūūrīkana ūrīa ūkuuga-rī, nūū ūngīkīhaarīa gūthīi mbaara-inī? ⁹ Ūguo noguo ūhoro wanyu ūtarīi. Tīga mwarīrie na ciugo ikūmenyeka na rūthiomi rwanyu-rī, nī mūndū ūrīkū ūngīmenya ūrīa mūroiga? Mūngīkorwo o mūkīarīria rīera. ¹⁰ Tī-itherū nī kūrī mīthemba mūngī ya thiomi gūkū thī, no gūtīrī rūthiomi o na rūmwe rūtarī ūrīa ruugaga. ¹¹ No angīkorwo ndingīmenya ūrīa mūndū aroiga-rī, nī ngīrī mūrūrīrī harī mūndū ūcio ūraaria, nake nī mūrūrīrī harī nī. ¹² Ūguo noguo o na inyuū mūtārīi. Kuona atī nīmwrīrīrie mūno iheo cia kīroho-rī, kīgeragiei kuongerera iheo iria ciakaga kanitha ūkagā na hinya.

¹³ Na tondū ūcio-rī, mūndū ūrīa waragia na rūthiomi rūgeni nīahooyage nīguo ahote gūtaūra ūrīa aroiga. ¹⁴ Nī ūndū-rī, ingīkorwo ndrīrahooya ngīthiomaga-rī, roho wakwa nīguo ūrahooya, no meciiria makwa matīrī na maciaro. ¹⁵ Nī ūndū ūcio-rī, ngūgūka atīa? Nī ndrīrahooyaga Ngai na roho wakwa, na ningī hooyage na meciiria makwa; o na kūina ndrīrinaga na roho wakwa, na ningī nyinage na meciiria makwa o namo. ¹⁶ Ningī-rī, ūngīkorwo ūkīgooca Ngai na roho waku tu-rī, mūndū wa arīa marī gatagatī kanyu ūtaratūkīrwo, angīkiuga “Ameni” atīa mahooya-inī maku ma gūcookīa ngaatho, kuona atī ndaramenya ūrīa ūroiga? ¹⁷ No ūkorwo ūgīcookīa ngaatho wega mūno, no mūndū ūcio ūngī ndanongererwo hinya nī ūhoro ūcio.

¹⁸ Nīngūcookeria Ngai ngaatho nīgūkorwo nī nīnjaragia na thiomi makīria manyu inyothe. ¹⁹ No kanitha-inī-rī, nī kaba njarie ciugo ithano ndrīramenya wega nīguo ngīrute andū arīa angī ūhoro nacio, gūkīra njarie ciugo ngiri ikūmi cia gūthioma.

²⁰ Ariū na aarī a Ithe wītū, tīgagai gwīciiragia ta ciana. Harī ūhoro wa maūndū marīa mooru-rī, tulkai tūkenge, no mwīciirīrie-inī wanyu mūtūike andū agima. ²¹ Thīinī wa Watho nī kwandīkītwo atīrī:

“Nīngaarīria andū aya

na tūnua twa andū maaragia na thiomi ng’eni,
ndīmaarīrie na tūnua twa andū maaragia na mwarīrie wa kūngī,
no o na ndeeka ūguo matikanjīgua,”

ūguo nīguo Mwathani ekuuga.

²² Nī ūndū ūcio, kwaria na thiomi nī kīmenyithia kūrī andū arīa matetīkītīe no tī kīmenyithia kūrī arīa metīkītīe; no kūratha ūhoro nī kwa arīa metīkītīe, tī kwa arīa matetīkītīe. ²³ Tondū ūcio kanitha wothe ūngūūngana na andū othe maarie na thiomi-rī, na hacooke hatonye andū matooī ūhoro wa thiomi, kana andū matetīkītīe-rī, githī matingiuga atī mūrī agūrūki? ²⁴ No mūndū ūtarī mwītīkia kana mūndū ūtarī mūtaūkīre nī ūhoro ūcio angītoonya rīrīa andū othe mararatha mohoro-rī, mūndū ūcio nīekūiguithio nī andū othe atī nī mwīhia na aciirithio nīo othe, ²⁵ na maūndū marīa atūire ahīthīte ngoro-inī nīmakoimbūka. Nī ūndū ūcio egūithie thī ahoee Ngai, akiugaga atīrī, “Tī-itherū Ngai arī gatagatī-inī kanyu!”

Mahooya Marĩ na Mũtaratara

²⁶ Tũgũkiuga aĩa, ariũ na aarĩ a Ithe witũ? Rĩrĩa muongana hamwe-rĩ, o mündũ ahota gũkorwo arĩ na rwĩmbo, kana arĩ na ùndũ arenda kũrutana, kana arĩ na ùndũ aguũrĩrio, kana arĩ na thiomĩ, kana arĩ na ùtaũri wa thiomĩ. Maũndũ macio mothe no nginya mekagwo nĩ ùndũ wa gwĩkĩra kanitha hinya. ²⁷ Angĩkorwo nĩ gũkwario na rũthiomĩ-rĩ, nĩ kwario nĩ andũ eerĩ, na makĩngĩha atatũ, na o mündũ aarie riita riake, na no nginya hagĩe na mündũ ùngĩ wa gũtaũra. ²⁸ Angĩkorwo gũtirĩ mũtaũrĩ-rĩ, mwarĩa ùcio nĩagĩkire arĩ kũu kanitha-inĩ, na akĩarĩrie we mwene, na aarĩrie Ngai.

²⁹ Aheani ùhoro eerĩ kana atatũ magĩrĩrwo maarie, nao andũ arĩa angĩ makũũrane wega ùrĩa kũreerwo. ³⁰ Na mündũ ùikarĩte thĩ ho angĩgĩa na ùguũrio-rĩ, mwarĩa ùcio wa mbere nĩakire. ³¹ Nĩgũkorwo inyuothe no mũrathe ùhoro o mündũ riita riake nĩguo andũ othe marutwo maũndũ na momĩrĩrio. ³² Namo maroho na anabii nĩmathĩkağĩra anabii o ene. ³³ Nĩgũkorwo Ngai ti Ngai wa kĩrigiicano no nĩ wa thayũ.

Ta ùrĩa kũrĩ thĩinĩ wa ciũngano ciothe cia andũ arĩa aamũre, ³⁴ atumia magĩrĩrwo nĩgũkaraga makirĩte ki marĩ thĩinĩ wa kanitha. Matũitĩkĩrĩtio kwaria, no nĩmaikarage menyihĩtie, o ta ùrĩa Watho uugĩte. ³⁵ Angĩkorwo marĩ na ùndũ mangĩenda kũmenya-rĩ, nĩmoragie athuuri ao ene kwao mũciũ; nĩgũkorwo nĩ ùndũ ùrĩ thoni atumia kwaragia thĩinĩ wa kanitha.

³⁶ Hĩ! Anga kiugo kĩa Ngai kĩambĩrĩrie na inyuĩ? Kana hihi no inyuĩ inyuiki gĩakinyĩre? ³⁷ Mündũ o na ù angĩciiria atĩ nĩ mũnabii, kana arĩ na iheo cia kũiroho-rĩ, nĩagĩtĩkĩre atĩ maũndũ maya ndĩramwandĩkĩra nĩ maũndũ marĩa maathanĩtuo nĩ Mwathani. ³⁸ No angĩagĩra ùndũ ùcio kiene-rĩ, o nake we mwene nĩakagĩrwo kiene.

³⁹ Nĩ ùndũ ùcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mwĩrĩrĩrie kũrathaga mohoro, na mũtikagiragie ùhoro wa kwaria na thiomĩ. ⁴⁰ No maũndũ mothe nĩmekagwo na mũtaratara ùrĩa wagĩrĩre, na mekagwo na kĩhaarĩro.

15

Kũriũka gwa Kristũ

¹ Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩngwenda kũmũrĩrikania ùhoro-ùrĩa-mwega ùrĩa ndaamũhunjĩrie, na mũkĩwamũkĩra, na noguo mũtũũrĩte mũrũmĩtie. ² ùhoro ùcio mwega nĩguo ùtũmaga mũhonoke, mũwaikara mũrũmĩtie wega ùhoro ùrĩa ndaamũhunjĩrie. Angĩkorwo ti ùguo-rĩ, ùhoro ùcio mwawĩtikirie o tũhũ.

³ Nĩgũkorwo ùhoro ùrĩa nĩ ndaamũkĩrĩre nĩguo ndaamũheire, ùrĩ wa mbere na wa bata mũno: atĩ Kristũ nĩakuire nĩ ùndũ wa mehĩa maitũ o ta ùrĩa Maandĩko moigĩte, ⁴ na atĩ nĩathikirwo, na atĩ mũthenya wa gatatũ akĩrĩũkio kũringana na ùrĩa Maandĩko macio moigĩte, ⁵ na atĩ akiumĩrĩra Petero, na agĩcooka akiumĩrĩra arĩa Ikũmi na Eerĩ. ⁶ Thuutha ùcio, nĩoimĩrĩrie makĩria ma ariũ na aarĩ a Ithe witũ magana matano ihinda o rĩmwe, na aingĩ ao marĩ muoyo o na rĩu, o na gũtuũka amwe ao nĩmarĩkĩtie gũkua. ⁷ Nĩngĩ agĩcooka akiumĩrĩra Jakubu na thuutha wa ùguo agĩcooka akiumĩrĩra atũmwo othe, ⁸ na thuutha wa acio angĩ othe akĩnyumĩrĩra o na nĩ, haana ta mündũ waciariũtuo atarĩ mũkinyu.

⁹ Nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ mũnini mũno harĩ atũmwo arĩa angĩ, o na ndiagĩrĩrwo nĩ gwĩtuo mũtũmwo, tondũ nĩndanyariirire kanitha wa

Ngai. ¹⁰ No wega wa Ngai nĩguo ūtũmĩte ndũike ūguo ndariĩ, nguo wega wake kũrĩ nĩ ndwarĩ wa tũhũ. No nĩndarutire wĩra na kũyo gũkĩra acio angĩ othe, no ti nĩ ndaarutaga wĩra ūcio, no nĩ wega wa Ngai ūrĩa warĩ hamwe na nĩ warutaga wĩra ūcio. ¹¹ Tondũ ūcio, o na kũngĩtuika nĩ nĩ kana nĩ o-rĩ, ūhoru ūyũ noguo tũhunjagia, na noguo inyuĩ mweĩkirie.

Kũriũka kwa arĩa Akuũ

¹² Na rĩrĩ, kũngĩkorwo kũhunjagio atĩ Kristũ nĩariũkirio akiuma kũrĩ arĩa akuũ-rĩ, nĩ kĩĩ gĩtũmaga amwe anyu moige atĩ gũtirĩ kũriũkio kwa arĩa akuũ? ¹³ Kũngĩkorwo gũtirĩ kũriũkio kwa arĩa akuũ-rĩ, o nake Kristũ ndaakĩriũkirio. ¹⁴ Na angĩkorwo Kristũ ndaakĩriũkirio-rĩ, kũhunja gwitũ no gwa tũhũ, nakuo gwĩtikia kwanyu no gwa tũhũ. ¹⁵ Makĩria ma ūguo-rĩ, ithuĩ no tũgĩkorwo tũrĩ aira a Ngai a maheeni, tondũ nĩtuumbũrĩte atĩ Ngai nĩariũkirie Kristũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ. No rĩrĩ, ndaakĩmũriũkirie angĩkorwo nĩ ma atĩ arĩa akuũ matiriũkagio. ¹⁶ Nĩgũkorwo kũngĩtuika atĩ arĩa akuũ matiriũkagio, o nake Kristũ ndaakĩriũkirio. ¹⁷ Na angĩkorwo Kristũ ndaariũkirio-rĩ, gwĩtikia kwanyu nĩ gwa tũhũ; mũgĩtũuraga o mehia-inĩ manyu. ¹⁸ Ningĩ andũ arĩa marĩkĩtie gũkoma marĩ thĩinĩ wa Kristũ-rĩ, o nao nĩ kũũra morĩte. ¹⁹ Na kũngĩkorwo kũrĩgĩrĩro giitũ thĩinĩ wa Kristũ no kĩa muoyo-inĩ ūyũ tũrĩ-rĩ, twagĩrĩrwo nĩkũiguĩrwo tha gũkĩra andũ othe.

²⁰ No rĩrĩ, ti-itherũ Kristũ nĩariũkĩtio akoima kũrĩ arĩa akuũ, agatuĩka maciaro ma mbere ma arĩa makuĩte. ²¹ Tondũ-rĩ, o ūrĩa arĩ mũndũ watũmire gĩkuũ gũke thĩ, o nakuo kũriũkio kwa arĩa akuũ nĩ mũndũ watũmire gũũke. ²² Nĩgũkorwo o ta ūrĩa andũ othe makuaga nĩ ūndũ wa Adamu-rĩ, no taguo andũ othe magaacookio muoyo thĩinĩ wa Kristũ. ²³ No o mũndũ akaariũka ihinda rĩake mwene: Kristũ arĩ we wariũkire mbere; na thuutha andũ arĩa marĩ ake hĩndĩ rĩra agooka. ²⁴ Thuutha ūcio nĩguo ihinda rĩa kũrigĩrĩria rĩgaakinya, hĩndĩ rĩra akaaneana ūthamaki kũrĩ Ngai Ithe arĩkĩtie kũniina mothamaki mothe, na wathani, o na hinya wothe. ²⁵ Nĩgũkorwo no nginya athamake nginya rĩrĩa agaakorwo aigĩte thũ ciake ciothe rungu rwa makinya make. ²⁶ Na rĩrĩ, thũ ya mũthia kũniinwo nĩ gĩkuũ. ²⁷ Nĩgũkorwo “nĩ aigĩte indo ciothe rungu rwa makinya make.” Na rĩrĩa gũkwĩrwo atĩ “indo ciothe” nĩciigĩtwo rungu rwake, nĩgũkũmenyeka wega atĩ Ngai we mwene ti wa itari riu tondũ nĩ we waigire indo ciothe rungu rwa Kristũ. ²⁸ Aarĩkia gwĩka ūguo-rĩ, Mũriũ we mwene nĩagatuĩka wa gwashagwo nĩ ūcio waigire indo ciothe rungu rwake, nĩguo Ngai akorwo nĩ we maũndũ mothe thĩinĩ wa maũndũ mothe.

²⁹ Na rĩrĩ, kũngĩkorwo gũtirĩ ūriũkio-rĩ, arĩa mabatithĩtio handũ-inĩ ha arĩa akuũ mageeka atĩa? Angĩkorwo arĩa akuũ matikaariũkio o na atĩa-rĩ, andũ makĩbatithagio handũ-inĩ hao nĩkĩ? ³⁰ Na ithuĩ-rĩ, twĩtoonyagia ūgwati-inĩ o ithaa o ithaa nĩkĩ? ³¹ Ngũmwĩra na ma, arĩũ na aarĩ a Ithe witũ, ti-itherũ, o ta ūrĩa ndũirahaga nĩ ūndũ wanyu thĩinĩ wa Kristũ Jesũ Mwathani witũ, atĩ nĩ nguaga o mũthenya. ³² Angĩkorwo ndaahũuranire na nyamũ cia gĩthaka kũu Efeso nĩ ūndũ wa itũmi cia ū-mũndũ-rĩ, ndaagunĩkire na kĩ? Angĩkorwo andũ arĩa akuũ matikaariũkio-rĩ, “Nĩtũrĩte na tũnyue, nĩgũkorwo rĩciũ nĩgũkua tũgaakua.”

³³ Mũtikaheeneke: “Thĩritũ njũru nĩthũkagia mĩtugo mĩega.”

³⁴ Arahũkai mwĩgũe ta ūrĩa mwagĩrĩrwo, na mũtigage kwĩhia; nĩgũkorwo andũ amwe matiũĩ Ngai: ndoiga ūguo nĩgeetha ndĩmũconore.

Mwĩrĩ ũrĩa Ūkaariũkio

³⁵ No mũndũ ahota kũũria atĩrĩ, “Andũ arĩa akuũ mariũkagio atĩa? Magooka marĩ na mwĩrĩ ũhaana atĩa?” ³⁶ Nĩ ũrimũ ũrĩkũ ũyũ! Kĩrĩa wahaanda-rĩ, gĩtimeraga gĩtambĩte gũkua. ³⁷ Hĩndĩ ĩrĩa wahaanda-rĩ, ndũhaandaga mwĩrĩ ũrĩa ũgũcoka ũkorwo ho, no gũkorwo ũhaandaga mbeũ ya ngano kana ya kĩndũ kĩngĩ. ³⁸ No Ngai amũheaga mwĩrĩ o ũrĩa endaga ĩgie nago, na o mũthemba wa mbeũ akaũhe mwĩrĩ wago. ³⁹ Mũĩrĩ yothe ndũhaanaine: Andũ marĩ mũthemba ũmwe wa mwĩrĩ, nacio nyamũ mũthemba ũngĩ, na nyoni mũthemba ũngĩ, o nacio thamaki ĩrĩ mwĩrĩ wa mũthemba ũngĩ. ⁴⁰ Nĩngĩ nĩ kũrĩ mũĩrĩ ya igũrũ na nĩ kũrĩ mũĩrĩ ya gũkũ thĩ; no riiri wa mũĩrĩ ya igũrũ nĩ mũthemba ũmwe, na riiri wa mũĩrĩ ya gũkũ thĩ nĩ mũthemba ũngĩ. ⁴¹ Riũa rĩrĩ na riiri warĩo mwanya, na mweri ũrĩ riiri wago mwanya, na njata ĩrĩ na riiri wacio mwanya; na njata ĩmwe ĩrĩ riiri ũrĩ ngũũrani na njata ĩrĩa ĩngĩ.

⁴² Ūguo nĩguo gũgaatuĩka hĩndĩ ya kũriũkio kwa andũ arĩa akuũ. Mwĩrĩ ũrĩa ũhaandagwo nĩ wa kũbutha, no ũriũkagio ũtarĩ wa kũbutha; ⁴³ mwĩrĩ ũhaandagwo ũrĩ mũmene, ũgacooka ũkariũkio ũrĩ na riiri; ũhaandagwo ũtarĩ na hinya, ũgacooka ũkariũkio ũrĩ na hinya; ⁴⁴ ũhaandagwo ũrĩ mwĩrĩ wa ndũire, ũgacooka ũkariũkio ũrĩ mwĩrĩ wa kũroho.

Angĩkorwo nĩ kũrĩ mwĩrĩ wa ndũire-rĩ, o na mwĩrĩ wa kũroho ũrĩ kuo. ⁴⁵ Nĩ ũndũ ũcio kwandĩkitwo atĩrĩ: “Adamu ũrĩa warĩ mũndũ wa mbere-rĩ, aatuĩkire kũmbe kĩrĩ muoyo”; nake Adamu ũrĩa wa kũrigĩrĩria-rĩ, agĩtuĩka roho wa kũheana muoyo. ⁴⁶ Mwĩrĩ wa kũroho tigo waambire gũũka, no nĩ ũrĩa wa ndũire, na thuutha wa ũguo ũgĩũka ũrĩa wa kũroho. ⁴⁷ Mũndũ wa mbere aarĩ wa rũkũngũ rwa thĩ, no mũndũ wa keerĩ oimĩte igũrũ. ⁴⁸ O ta ũrĩa mũndũ ũcio wa gũkũ thĩ aatarĩ, noguo arĩa marĩ a tũri matariĩ; na ta ũrĩa mũndũ wa kuuma igũrũ aatarĩ, noguo o na arĩa a igũrũ matariĩ. ⁴⁹ Na ta ũrĩa twagũire na mũhianĩre wa mũndũ ũcio wa tũri-rĩ, noguo tũkaagĩna na mũhianĩre wa mũndũ ũcio wa kuuma igũrũ.

⁵⁰ Ngũmwĩra atĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mwĩrĩ na thakame itingĩhota kũgaya ũthamaki wa Ngai, kana kĩrĩa kũbuthaga kĩgae kĩrĩa gĩtabuthaga. ⁵¹ Thikĩrĩriai, ndĩmwĩre ũndũ wa hitho: Tũtigaakua ithuothe, no nĩkũgarũrwo tũkaagarũrwo ithuothe, ⁵² o kahinda kanini, o ta ibucia rĩa riitho, rĩrĩa karumbeta ka mũthia gakaagamba. Nĩgũkorwo karumbeta nĩgakaahuhwo, nao arĩa akuũ mariũkio matariĩ a kũbutha, na ithuĩ tũgarũrwo mũĩrĩ. ⁵³ Nĩgũkorwo mwĩrĩ ũyũ ũbuthaga no nginya wĩhumbe mwĩrĩ ũtarĩ wa kũbutha, nago mwĩrĩ ũyũ wa gũkua wĩhumbe mwĩrĩ ũtarĩ wa gũkua. ⁵⁴ Hĩndĩ ĩrĩa kũbutha gũkeehumba kwaga kũbutha, na gũkua kwĩhumbe kwaga gũkua-rĩ, hĩndĩ iyo ũhoro nĩũkahinga ũrĩa wandĩkitwo atĩrĩ, “Gĩkuũ nĩkĩniinĩtwo gĩgatoorio biũ.”

⁵⁵ “Wee gĩkuũ-rĩ, gũtoorania gwaku gũkĩrĩ ha?

Wee gĩkuũ-rĩ, rũboora rwaku rũkĩrĩ ha?”

⁵⁶ Rũboora rwa gĩkuũ nĩ mehia, nago hinya wa mehia uumanaga na watho. ⁵⁷ No rĩrĩ, Ngai arogaathwo nĩgũkorwo nĩwe ũtũheaga ũtooria thĩnĩ na Mwathani witũ Jesũ Kristũ.

⁵⁸ Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ arĩa nyenda, ikaragai mwĩhaandĩte wega. Mũtikanenyenyio nĩ ũndũ o na ũrĩkũ. Tũũrai mwĩheanĩte kũna wĩra-inĩ na Mwathani, tondũ nĩmũũĩ atĩ wĩra wanyu thĩnĩ na Mwathani ti wa tũhũ.

16

Mūhothi nī ūndū wa Andū a Ngai

¹ Na rīrī, ha ūhorō wa mūhothi nī ūndū wa andū a Ngai ūtarīi ūū: Īkagai ūrīa ndeerire makanitha ma Galatia mekage. ² Mūthenya wa mbere wa kiumia-rī, o mūdū wanyu nīagīrīrwo nīkūigaga mbeeca ta ūrīa ūthūkūmi wake ūigana, agaciigaga, nīguo hīndī ĩrīa ngooka kūu gūtikanagīe na mūhothi. ³ Na ndaakinya-rī, andū arīa mūgaakorwo mūgathīrīrie nīngamahe marūa ma kūmamenyithania na ndīmatūme Jerusalem na iheo cianyu. ⁴ Na kūngikoneka kwagīrīre o na nīi thīi-rī, nīngatwarana nao.

Ndūmīrīri cia Mwanya

⁵ Ndaarīkia gūtuikanīria Makedonia-rī, nīgūkorwo nīngatuikanīria kuo, nīngooka kūrī inyuī. ⁶ Hihi ngaikara na inyuī gwa kahinda, o na kana njikare kūu hīndī ya heho yothe, nīguo mūkaahota kūndeithīrīria gūthīi rūgendo-inī rwakwa kūrīa guothe ngaathīi. ⁷ Ndikwenda kuonana na inyuī hīndī ĩno ndīrahītūkīra kūu, tondū ngwīhoka atī nītūgaikarania na inyuī kwa ihinda, Mwathani eūkīra. ⁸ No nīngūikara gūkū Efeso nginya hīndī ya Bendegothito, ⁹ tondū ndīmūhingūrīre mweke mūnene wa kūruta wīra mwega ūrī na uumithio, no nacio thū nī nyingī.

¹⁰ Timotheo angīūka-rī, menyereraī nīguo aikare kūu na inyuī atarī na guoya, nīgūkorwo nī wīra wa Mwathani araruta, o ta ūrīa ndīraruta. ¹¹ Nī ūndū ūcio-rī, gūtirī mūdū wagīrīrwo nī kwaga kūmwamūkīra. Mumagarīeī na thayū nīgeetha akinye kūrī nīi. Nīndīmwetereīe marī hamwe na ariū na aarī a Ithe witū.

¹² Na rīrī, ha ūhorō ūkonīi mūrū wa Ithe witū Apolo-rī: nīndamūringīrīrie mūno ooke kūrī inyuī arī hamwe na ariū na aarī a Ithe witū. Nowe ndeendaga gūūka ihinda rīu, no nīarīūka aagīa na mweke.

¹³ Ikaragai mwīhūgīte, na mwīhaande mūrūmīte wega thīinī wa wītīkio; nīngī mūtūike andū omīrīru; na mūgīe na hinya. ¹⁴ Īkagai maūdū mothe mūrī na wendani.

¹⁵ Inyuī nīmūūī atī andū a nyūmba ya Stefana nīo maarī a mbere gwītīkia kūu būrūrī wa Akaia, na nīmerutīire gūtungatagīra andū arīa aamūre. Nīngūkīmūringīrīria, ariū na aarī a Ithe witū, ¹⁶ mwathīkagīre andū ta acio, na mūdū o wothe ūrīa ūrutithanagia wīra na ithuī, akīūnogagīra. ¹⁷ Nīndakenire rīrīa Stefana, marī na Fotunato, na Akaiko maakinyire, nī ūndū nīo maahingīrie ūndū ūrīa itaarī naguo kuuma kūrī inyuī. ¹⁸ Nīgūkorwo nīmacanjamūrīre roho wakwa o na wanyu. Andū ta acio nīmagīrīrwo kūheagwo gītīo.

Ngeithi cia Mūthia

¹⁹ Makanitha ma būrūrī wa Asia nīmamūgeithia. Akula na Pirisila nīmamūgeithia mūno thīinī wa Mwathani, o na kanitha ūrīa ūcemanagia kwao nyūmba nīwamūgeithia. ²⁰ Ariū na aarī a Ithe witū othe arīa marī gūkū nīmamūgeithia. O mūdū nīageithie ūrīa ūngī na ngeithi theru cia kīmumunyano.

²¹ Nīi, Paūlū, nī nī ndandīka ngeithi ici na guoko gwakwa.

²² Angīkorwo he mūdū o na ū ūtendete Mwathani-rī, arogwatwo nī kīrumi. Ūka, Mwathani!

²³ Wega wa Mwathani Jesū ūroikara na inyuī.

²⁴ Wendani wakwa ũromũkinyĩra inyuĩ inyuothe mũrĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. Ameni.

MARŪA MA KEERĪ MA PAŪLŪ KŪRĪ AKORINITHO

¹ Nī nī Paŭlū, mūtūmwō wa Kristū Jesū nī ūndū wa kwenda kwa Ngai, tūrī na Timotheo mūrū wa Ithe witū,

Twatūma marūa maya kūrī kanitha wa Ngai ūrīa ūrī Korinitho, o hamwe na andū othe aamūre arīa marī Akaia guothe:

² Wega na thayū kuuma kūrī Ngai Ithe witū o na Mwathani Jesū Kristū iroikara na inyuī.

Ngai Mwene Kūhoorerania Guothe

³ Ngai na Ithe wa Mwathani witū Jesū Kristū arogoocwo, o we Ithe witū wa tha, na Ngai mwene ūhoro wothe wa kūumanīrīria, ⁴ ūrīa ūtūūmagīrīria mathīna-inī maitū mothe, nīguo na ithuī tūhotage kūhooreragia arīa marī na thīna o wothe na ūndū wa kūmīrīrio kūrīa ithuī ene tūmīrīrio nakuo nī Ngai. ⁵ Nīgūkorwo o ta ūrīa kūnyariirwo gwa Kristū kūngīhite thīnī witū-rī, ūguo noguo kūumanīrīria gwitū kūngīhite nī ūndū wa Kristū. ⁶ Tūngīthīnio-rī, tūthīnagio nīguo mūmīrīrio na mūhonokio; tūngīūmīrīrio-rī, tūmagīrīrio nīguo na inyuī mūgie na ūmīrīru, ūrīa ūciaraga gūkirīrīria mūkinyariirwo na mathīna o ta marīa tūthīnagio namo. ⁷ Nakīo kīrīgīrīro kīrīa tūrī nakīo nī ūndū wanyu nī kīrūmu, tondū nītūū atī o ta ūrīa mūgwatanagīra na ithuī maūndū-inī marīa tūnyariiragwo namo-rī, no taguo mūgwatanagīra na ithuī ūhoro-inī wa kūumanīrīria o nago.

⁸ Ariū na aarī a Ithe witū, tūtikwenda mūkorwo mūtooī mathīna marīa twarī namo būrūri wa Asia. Twarī hatīka-inī nene mūno makīria ma ūrīa tūngīahotire gūkirīrīria, nginya ha ūhoro witū wa gūtūūra muoyo tūkīyūmīra tha. ⁹ Ti-itherū, ngoro-inī ciitū twaiguaga tūtuīrīrwo gūkua. No kwahanīkire ūguo nīguo tūtīkae kwīhoka ithuī ene, no twīhoke Ngai, ūrīa ūrīukagia arīa akuū. ¹⁰ Nīwe watūhonokirie ūgwati-inī ūcio wahaanaga wa gīkuū, na nowe ūgaatūhonokia. We nīwe twīrīgīrīre atī no egūthī na mbere gūtūhonokia, ¹¹ inyuī na inyuī mūgītūteithagia na gūtūhoera. Nao andū aingī nīmarīcookagia ngaatho nī ūndū witū, tondū wa wega ūcio tūtuigītwo nago arī macooko ma mahooya ma andū aingī.

Paŭlū Kūgarūra Mūbango Wake

¹² Na rīrī, ūndū ūyū nīguo twīrahagīra: Thamiri ciitū nīcio itūmenyithagia atī mīthīre iitū irīa tūikaraga nayo gūkū thī, na makīria ūrīa tūikaranagia na inyuī, nī ya ūtheru na ya ūhoro wa ma kuuma kūrī Ngai. Tūtiikaga ūguo kūringana na ūūgī wa thī, no nī kūringana na wega wa Ngai. ¹³ Nīgūkorwo tūtiramwandīkīra ūndū o na ūrīkū mūtangihota gūthoma kana gūtaūkīrwo nīguo. Na ngwīhoka atī, ¹⁴ o ta ūrīa mūtūmenyete hanini, nīmūrītaūkīrwo biū atī no mūhote kwīraha nī ūndū witū, o ta ūrīa tūkeeraha nī ūndū wanyu mūthenya ūrīa wa Mwathani Jesū.

¹⁵ Na tondū wa ūrīa ndaarī na mwīhoko wa ūndū ūcio-rī, nīndabangīte njūke kwanyu mbere nīguo mūgunike maita meerī. ¹⁶ Ndabangīte ndīmūceerere ngīthī Makedonia, na njokere kūu kwanyu ngiuma Makedonia, na inyuī nīguo mūcooke mūdūme Judea. ¹⁷ Hīndī irīa

ndaabangaga ūndū ūcio-rī, kaī ndeekaga ūguo na itherū? Kana hihi haaragīria mībango yakwa na nīra ya kī-mwīrī nīguo rīmwe njugage, “Ī, ĩ,” na rīria rīngī ngoiga “Aca, aca”?

¹⁸ No ti-itherū, o ta ūria Ngai arī mwīhoheku-rī, ndūmīrīri iitū kūrī inyuī ti “Ī” na rīngī “Aca.” ¹⁹ Nīgūkorwo Mūrū wa Ngai, Jesū Kristū, ūria mwahunjūrio ūhoro wake nī nī, na Sila, na Timotheo, ūhoro wake ndwarī wa kuuga, “Ī” ūgacooka ūkoiga “Aca,” no thīnī wake gūtūūraga o “Ī.” ²⁰ Nīgūkorwo cīranīro cia Ngai, o na cingīhīte afīa-rī, ciothe nī “Ī” thīnī wa Kristū. Na nī ūndū ūcio thīnī wake, ithuī tūkoigaga “Ameni” nīgeetha Ngai agoocagwo. ²¹ Na rīrī, Ngai nīwe ūtūmaga ithuī hamwe na inyuī twīhaande wega thīnī wa Kristū. Nīwe watūitīrīrie maguta, ²² na agītūwīkīra rūūri rwa kuonania atī tūrī ake, na agītūhe Roho wake thīnī wa ngoro ciitū arī ta mwīhoko wa kūrūgamīrīra maūndū marīa magooka.

²³ Ngai nīwe mūira wakwa, na nīoī atī nī ndaagire gūcooka Korinitho nī ūndū wa kūmūcaaīra. ²⁴ Ūguo ti kuuga atī nītūramwatha ūhoro-inī wa wītīkio wanyu, no nī atī tūrūtithanagia wīra na inyuī nīgeetha mūkenage, tondū mūtūūrīte mwīhaandīte wega nī ūndū wa wītīkio wanyu.

2

¹ Nī ūndū ūcio nīgūtua ndaatuire itua atī ndikūmūceerera rīngī ndīmūiguithie kīeha. ² Tondū-rī, ingīkīmūiguithia kīeha-rī, nūū ūngīgītigara wa kūgenia, o tīga inyuī arīa njiguithīe kīeha? ³ Ndamwandīkīre ūguo nīgeetha rīria ngooka ndikanaiguithie kīeha nī acio njagīrīrwo nīgūkenio nīo. Nī ndaarī na ūmīrīru harī inyuī inyuothe atī nīmūngiagwataniire na nī gīkeno-inī gīakwa, nakīo gītūike kīanyu. ⁴ Nīgūkorwo ndamwandīkīre ndī mūthīnīku mūno, na ndī na ruo rwa ngoro na maothi maingī, ti atī nīguo ndīmūiguithie kīeha, no nīguo ndīmūmenyithie wendo ūria ndīmwendete naguo.

Kūrekerwo kwa Mūndū Mwīhia

⁵ Angīkorwo nī kūrī mūndū ūiguithīe amwe anyu kīeha-rī, ti nī aīguithīe, no nī inyuothe aīguithīe kīeha. Ndirōiga ūguo ngīhatīrīria ūria wīkīte ūguo. ⁶ Iherithia rīria aherithītio nī andū arīa aingī anyu, nīrīmūiganīte. ⁷ Rīu inyuī-rī, nīmwaagīrīrwo nīkūmūrekerā na kūmūmīrīria, nīguo ndakae gūtoorio nī kīeha gīkīrīte. ⁸ Nī ūndū ūcio, ndamūthaitha mūmuonie atī no mūmwendete. ⁹ Gītūmi kīria gīatūmire ndīmwandīkīre marūa macio nīndīmūgerie, na menye kana no mwītiirie magerio na mwathīkage maūndū-inī mothe. ¹⁰ Mūndū ūria mūngīrekerā, o na nī nīndamūrekerā. Naguo ūndū ūria ndekanīre-rī (hangīkorwo nī haarī ūndū o na ūrīkū wa kūrēkanīra), ūndū ūcio ndaūrekanīra nī ūndū wanyu ndī mbere ya Kristū, ¹¹ nīguo Shaitani ndakae gūtūhoota. Nīgūkorwo tūtīrīgītūwo nī mawara make.

Atungatīri a Kīrīkanīro kīria Kīerū

¹² Na rīrī, rīria ndaathiire Teroa kūhunja Ūhoro-ūrīa-Mwega wa Kristū, na ngīkora Mwathani ahīngūrīte mūrango-rī, ¹³ ndiigana kūgīa na thayū ngoro-inī yakwa, tondū ndiakorire mūrū-wa-Ithe wītū Tito kuo. Nī ūndū ūcio ngiugīra andū akuo ūhoro, ngīcōoka ngīthī nginya Makedonia.

¹⁴ No rīrī, Ngai arogoocwo, o we ūria ūtūtongoragia hīndī ciothe na ūhootani thīnī wa Kristū, nake agatūhūthagīra ta tūrī mūtatarīko mwega wa kūmemerekia ūhoro wa kūmenya Kristū kūndū guothe. ¹⁵ Tondū ithuī

tūrī mūtaraŕiko wa Kristū ūrīa ūkinyaga harī Ngai, kūrī arīa marahonokio o na arīa maroora. ¹⁶ Kūrī arīa maroora-rī, tūrī mūnūngo mūūru wa gīkuū; no kūrī arīa marahonokio-rī, tūrī mūtaraŕiko wa muoyo. Nūū ūngīhota wīra ta ūcio? ¹⁷ Ithuī tūtīkaga ta ūrīa andū aingī mekaga; tūtīonjorithagia kiugo kīa Ngai nīguo tuone uumithio. Handū ha gwīka ūguo-rī, ithuī twaragia tūrī na wīhokeku thīnī wa Kristū mbere ya Ngai, ta andū matūmītwo nī Ngai.

3

¹ Anga nītūraambīrīria gūcooka kwīgaathīrīria? Kana hihi nītūbataire kūheo marūa ma gūtūgaathīrīria kūrī inyuī kana moimīte kūrī inyuī ta andū arīa angī? ² Inyuī ene nī inyuī marūa maitū, maandikītwo ngoro-inī ciitū, mamenyekete na magathomagwo nī andū othe. ³ Inyuī nīmuonanagia atī mūrī marūa moimīte kūrī Kristū, inyuī mūrī maciaro ma ūtungata witū, marūa mataandikītwo na rangi, no maandikītwo na Roho wa Ngai ūrīa ūrī muoyo. Matiandikītwo ihengere-inī cia mahiga, no maandikītwo ihengere-inī cia ngoro cia andū.

⁴ Ūcio nīguo ūmīrīru witū harī Ngai nī ūndū wa Kristū. ⁵ Na ti atī tūrī na ūhoti ithuī ene tūngūgaathīra, no ūhoti witū uumaga kūrī Ngai. ⁶ Nīwe ūtūhotithīe tūtūike ndungata cia kīrīkanīro kīrīa kīerū, nakīo ti kīa ūhoro ūrīa mwandīke, no nī kīa Roho; nīgūkorwo ūhoro ūrīa mwandīke nī kūūraga ūragaga, no Roho aheanaga muoyo.

Riiri wa Kīrīkanīro kīrīa Kīerū

⁷ Na rīrī, angīkorwo ūtungata ūrīa wa tene, ūrīa wandikītwo na ndemwa ihengere-inī cia mahiga, wokire ūrī na rīrī, o nginya andū a Isiraeli makīremwo nīgūkara marorete ūthiū wa Musa tondū wa ūrīa warī na rīrī, o na gūtūka rīrī ūcio nīwathiraga-rī, ⁸ githī ūtungata wa Roho to ūgīkorwo ūkīrī na rīrī makīria? ⁹ Angīkorwo ūtungata ūrīa ūtuaga andū ehia nī ūrī rīrī-rī, githī ūtungata ūrīa ūrehaga ūthingu ndūngīgīkorwo ūrī na rīrī makīria! ¹⁰ Nīgūkorwo ūhoro ūrīa warī na rīrī mbere, rīu ndūrī na rīrī ūkīringithanio na rīrī ūcio ūngī ūkīrīte. ¹¹ Na angīkorwo ūhoro ūcio wathiraga wokire na rīrī-rī, ūcio ūngī wa gūtūra ndūngīgīkorwo na rīrī makīria!

¹² Nī ūndū ūcio-rī, twaragia ūhoro tūmīrīrie mūno, nī ūndū wa kīrīgīrīro kīu. ¹³ Ithuī tūtitarī ta Musa, ūrīa wehumbagīra ūthiū na gītambaya nīguo agirīrīrie andū a Isiraeli gūcūthīrīria ūthiū wake rīrīa ūkengi ūcio wathiraga. ¹⁴ No rīrī, meciiria mao nīmaritirio, nīgūkorwo nginya ūmūthī gītambaya o kīu gīkoragwo o ho hindī rīa kīrīkanīro kīu gīkūrū kīao gīgūthomwo. Gītambaya kīu gītīrī kīeherio, tondū kīeheragio nī ūndū wa gwītīkia Kristū. ¹⁵ O na nginya ūmūthī rīrīa watho wa Musa ūgūthomwo-rī, gītambaya kīu no kīhumbagīra ngoro ciao. ¹⁶ No rīrīa rīothe mūdū o na ū agarūrūkīra Mwathani-rī, gītambaya kīu nīkīeheragio. ¹⁷ Na rīrī, Mwathani nīwe Roho, na harīa Roho wa Mwathani arī, hau nī harī na wīyathi. ¹⁸ Na ithuī ithuothe arīa tūtahumbīrīte mothiū maitū, nītūhenahenagia rīrī wa Mwathani ta tūrī icicio, na nītūgarūragwo nīguo tūhaanane nake tūrī na rīrī wa gūtūra ūrīa ūthiaga o ūkīongererekaga, o uumīte kūrī Mwathani, ūrīa arī we Roho.

4

Igīna thīnī wa Nyūngū cia Rīūmba

¹ Tondũ ūcio, kuona atĩ nĩ tũrĩ na ūtungata ūcio nĩ ūndũ wa tha cia Ngai-rĩ, tũtiuragwo nĩ hinya. ² No ithuĩ nĩtũreganite na mĩthiire ya hito na ya thoni; ithuĩ tũtithiiaga na mĩthiire ya wara na tũtitukanagia kiugo kĩa Ngai na maheeni. Handũ ha ūguo-rĩ, nĩ ūhoru wa ma tũheanaga hatari ūndũ tũkuongerera, na tũrĩ mbere ya Ngai, nĩtũgeragia gũtũma thamiri cia o mũndũ itwĩtikĩre. ³ O na angĩkorwo ūhoru witũ ūrĩa tũhunjagia nĩmũhumbĩre-rĩ, ūhumbĩrĩtwo kũrĩ arĩa maroora. ⁴ Nayo ngai ya mahinda maya, nĩtũmĩte meciiria ma andũ arĩa matetikite matumane, nĩgeetha matigathererwo nĩ ūtheri wa Ūhoru-ũrĩa-Mwega wa riiri wa Kristũ, o we ūrĩa arĩ we mũhaanĩre wa Ngai. ⁵ Nĩgũkorwo ti ūhoru witũ ithuĩ ene tũhunjagia, no tũhunjagia Jesũ Kristũ arĩ we Mwathani, na ithuĩ tũrĩ ndungata cianyũ nĩ ūndũ wa Jesũ. ⁶ Tondũ Ngai ūrĩa woigire, “Ūtheri nĩware nduma-inĩ,” nĩwe watũmire ūtheri wake ware ngoro-inĩ ciitũ nĩguo tũheo ūtheri wa kũmenyithagia andũ riiri wa Ngai ūcio wonekaga ūthiũ-inĩ wa Kristũ.

⁷ No rĩrĩ, ithuĩ tũkuuĩte kĩgĩna kũ tũhaana ta tũrĩ na nyũngũ cia rĩũmba* nĩgeetha kũmenyeke atĩ ūhoti ūyũ mũnene uumĩte kũrĩ Ngai no nduumaga kũrĩ inĩ. ⁸ Ithuĩ tũhatikĩtwo mũno na mĩena yothe, no tũtihehenjetwo; nĩtũrigĩtwo nĩ wa gwĩka, no tũtikuĩte ngoro; ⁹ na nĩtũnyariirĩtwo, no tũtitiganĩrio; nĩtũrũndĩtwo, no tũtiniinĩtwo. ¹⁰ Hĩndĩ ciothe tũkoragwo tũkuuĩte gĩkuũ kĩa Jesũ na mĩrĩ iitũ, nĩguo muoyo wa Jesũ o nago ūguũranagĩrio thĩnĩ wa mĩrĩ iitũ. ¹¹ Nĩgũkorwo ithuĩ arĩa tũrĩ muoyo tũtũire tũneanagwo gĩkuũ-inĩ nĩ ūndũ wa Jesũ, nĩgeetha muoyo wake ūguũranagĩrio thĩnĩ wa mĩrĩ ino iitũ ikuuaga. ¹² Nĩ ūndũ wa ūguo-rĩ, gĩkuũ kĩrutaga wĩra thĩnĩ witũ, no muoyo ūkaruta wĩra thĩnĩ wanyũ.

¹³ Nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Tondũ nĩndetĩkirie; nĩkĩo ndaaririe.” Nĩ ūndũ wa roho o ro ūcio wa wĩtikio-rĩ, o na ithuĩ nĩtwĩtikĩte na nĩ ūndũ ūcio tũkaaria, ¹⁴ tondũ nĩtũũ atĩ ūrĩa wariũkirie Mwathani Jesũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ, o na ithuĩ nĩagatũriũkia hamwe na Jesũ, na atũrũgamie mbere yake hamwe na inyũ. ¹⁵ Maũndũ maya mothe nĩmakũmũguna, nĩgeetha wege ūrĩa ūrakinyĩra andũ aingĩ makĩria ūtũme ngaatho ciyũrĩre nĩgeetha Ngai agoocagwo.

¹⁶ Tondũ ūcio tũtiuragwo nĩ hinya. O na gũtuĩka mwena wa nja nĩtũrathirĩrĩkĩra, no mũndũ wa thĩnĩ nĩ kwerũhio erũhagio o mũthenya. ¹⁷ Nĩgũkorwo mathĩna maitũ mahũthũ na ma ihinda inini maratũma tũreherwo riiri ūmakĩrite wa tene na tene. ¹⁸ Nĩ ūndũ ūcio, tũticũthagĩrĩria kĩria kironeka, no tũcũthagĩrĩria kĩria gĩtonekaga. Nĩgũkorwo kĩria kĩonekaga nĩ gĩa kahinda, no kĩria gĩtonekaga nĩ gĩa gũtũura tene na tene.

5

Mũciĩ witũ wa Igũrũ

¹ Na rĩrĩ, nĩtũũ atĩ hema ino ya gũkũ thĩ, ino tũtũuraga thĩnĩ wayo, ĩngĩtharũrio-rĩ, nĩ tũrĩ na nyũmba ĩngĩ yumĩte kũrĩ Ngai, nyũmba ĩtaakĩtwo na moko ma andũ, ya gũtũura tene na tene ĩrĩ kũu igũrũ. ² Rĩu nĩtũcaayaga, tũkĩĩrĩragĩria kũhumbwo na nyũmba ĩyo ĩngĩ iitũ ya kuuma igũrũ, ³ tondũ twahumbwo ūguo tũtigakorwo tũrĩ njaga. ⁴ Nĩgũkorwo rĩria rĩothe tũrĩ thĩnĩ wa hema ĩno-rĩ, nĩtũcaayaga na tũkaritũhĩrwo,

* 4:7 Mĩthithũ yahithagwo thĩnĩ wa nyũngũ cia rĩũmba.

tondũ tũtiendaga kwaũrwo, no twendaga tũhumbwo na mwĩrĩ ũcio witũ wa kuuma igũrũ, nĩgeetha mwĩrĩ ũyũ wa gũkua ũmerio nĩ muoyo. ⁵ Na rĩrĩ, Ngai nĩwe ũtũmbĩte nĩ ũndũ wa gitũmi kiu kũmbe, na nĩatũheete Roho arĩ ta mwĩhoko wa kũrũgamĩrĩra maũndũ marĩa magooka.

⁶ Tondũ ũcio tũkaraga hĩndĩ ciothe tũrĩ na ũũmĩrĩru, tũkĩmenyaga atĩ rĩrĩa rĩothe tũkaraga thĩinĩ wa mwĩrĩ taarĩ guo mũciĩ witũ, tũkaraga tũraihanĩrĩrie na Mwathani. ⁷ Tũtũũragio nĩ ũndũ wa gwĩtũkia, no tũtitũũragio nĩ ũndũ wa kuona na maitho. ⁸ Nguuga atĩrĩ, nĩ tũrĩ na ũũmĩrĩru atĩ ũndũ ũrĩa tũngĩenda nĩ tũkorwo tũtarĩ mwĩrĩ-inĩ ũyũ, no tũkorwo tũrĩ mũciĩ hamwe na Mwathani. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio, nĩtũgeragia na kiyu muoroto witũ ũtuĩke wa kũmũkenia, twakorwo tũrĩ mwĩrĩ-inĩ ũyũ witũ o na kana twakorwo tuumĩte thĩinĩ waguo. ¹⁰ Nĩgũkorwo no nginya ithuothe tũkaarũgama mbere ya gitĩ gĩa ciira gĩa Kristũ, nĩguo o mũndũ akaaheo kĩrĩa kĩmwagĩrĩre kũringana na maũndũ marĩa aaneke arĩ thĩinĩ wa mwĩrĩ, marĩ mega kana marĩ mooru.

Ūtungata wa Ūiguithanio

¹¹ Kuona atĩ nĩtũmenyete ũrĩa Mwathani aagĩrĩrwo nĩ gwĩtigĩrwo-rĩ, nĩkĩo tũgeragia kũringĩrĩria andũ. Ūrĩa tũtarĩ nĩ ũndũ ũkaine wega nĩ Ngai, na nĩngwĩhoka atĩ o na nĩũkaine wega ngoro-inĩ cianyu. ¹² Tikũgeria tũrageria kwĩgaathĩrĩria harĩ inyuĩ ringĩ, no nĩ mweke tũramũhe wa kwĩraha nĩ ũndũ witũ, nĩguo mũhotage gũcookeria arĩa merahaga na maũndũ marĩa monagwo na maitho gũkĩra marĩa marĩ ngoro-inĩ. ¹³ Tũngĩkorwo nĩkũgũrũka tũgũrũkĩte-rĩ, tũgũrũkĩte nĩ ũndũ wa Ngai; na tũngĩkorwo meciiria maitũ nĩ mega-rĩ, tũhaana ũguo nĩ ũndũ wanyu. ¹⁴ Nĩgũkorwo wendo wa Kristũ nĩguo ũtũringagĩrĩria, tondũ nĩtũmenyete wega atĩ mũndũ ũmwe nĩwe wakuire nĩ ũndũ wa andũ othe, na nĩ ũndũ ũcio-rĩ, andũ othe nĩmakuire. ¹⁵ Nake aakuire nĩ ũndũ wa andũ othe, nĩgeetha arĩa matũũraga muoyo matigacooke gũtũura muoyo nĩ ũndũ wao ene, no matũũre nĩ ũndũ wa ũcio wakuire nĩ ũndũ wao na agĩcooka akĩrĩuka.

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio, kuuma rĩu tũtigũcooka gũtua ũhoru wa mũndũ na njĩra ya kĩ-mwĩrĩ. O na gwatuĩka kũrĩ hĩndĩ tuonaga Kristũ na njĩra iyo-rĩ, rĩu tũtiikaga ũguo. ¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio, mũndũ o wothe angĩkorwo arĩ thĩinĩ wa Kristũ-rĩ, nĩatuĩkĩte kũmbe kĩerũ; maũndũ ma tene nĩmathĩrĩte, nĩmookĩte mangĩ merũ! ¹⁸ Maũndũ maya mothe moimaga kũrĩ Ngai, ũrĩa watũguithanirie nake we mwene thĩinĩ wa Kristũ, na agĩtũhe ũtungata ũcio wa ũiguithanio: ¹⁹ atĩrĩ, Ngai arĩ thĩinĩ wa Kristũ nĩwe wĩguithanaagĩria thĩ kũrĩ we mwene, ategũtarĩra andũ mehia mao. Nake nĩatwĩhokeire ndũmĩrĩri iyo ya ũiguithanio. ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio ithuĩ tũrĩ abarũthĩ matũmĩtwo a kwarĩrĩria Kristũ, o taarĩ Ngai ũrathaihana na tũna twitũ. Twamũthaiha handũ-inĩ ha Kristũ atĩrĩ: Ītũkĩrai kũiguithanio na Ngai. ²¹ Ngai nĩatũmire ũcio ũtaarĩ na wĩhia atuĩke mwĩhia nĩ ũndũ witũ, nĩgeetha thĩinĩ wake tũtuĩke ũthingu wa Ngai.

6

¹ Tondũ tũrĩ aruti a wĩra hamwe na Ngai-rĩ, nĩtũkũmũringĩrĩria mũtikae kwamũkĩra wega wa Ngai o ũguo tũhũ. ² Nĩgũkorwo ekuuga atĩrĩ, "Hĩndĩ ya gwĩtũkĩrĩka-rĩ, nĩndagũthĩkĩrĩrie, nangu mũthenya wa kũhonokanio-rĩ, nĩndagũteithirie."

Atĩrĩrĩ-i, rĩrĩ nĩrĩo ihinda rĩa gwĩtikĩrĩka nĩ Ngai, naguo ũyũ nĩguo mũthenya wa kũhonokanio.

Mūtũũrĩre Mũritũ wa Paũlũ

³ Ithũ-rĩ, tũtitũmaga hagĩe na ũndũ ũngĩhĩnga mũndũ nĩguo ũtungata witũ ndũkonerwo mahĩtia. ⁴ Aca, ithũ tũrĩ ta ndungata cia Ngai nĩtwĩgathagĩrĩria maũndũ-inĩ mothe: nĩ ũndũ wa kũũmĩrĩria maũndũ maingĩ; na gũkirĩrĩria mathĩina na moritũ, na mĩtangĩko; ⁵ na ũndũ wa kũhũrwo, na kuohwo njeera, na kũreherwo ngũ; na kũruta wĩra mũritũ, na kũrwo nĩ toro ũtukũ, na ng'aragu; ⁶ ningĩ nĩ ũndũ wa gũtũũra na ũthingu, na ũtaũku, na gũkirĩrĩria, na gũtugana thĩinĩ wa Roho Mũtheru, na kũgĩa na wendani ũtarĩ na ũhinga; ⁷ o na kwaria ũhoru wa ma, na gũkorwo tũrĩ na hinya wa Ngai; nĩgũkorwo tũnyĩitĩe indo cia mbaara cia ũthingu guoko-inĩ kwa ũrĩo na kwa ũmotho; ⁸ rĩmwe tũheagwo gĩtĩo, na rĩrĩa rĩngĩ tũgaconerwo, rĩmwe tũgacuukĩrwo maũndũ mooru na rĩngĩ mega; ningĩ o na tũrĩ andũ a ma, tũgatuuo a maheeni; ⁹ rĩmwe tũgatuuo nĩtũũikaine, no rĩrĩa rĩngĩ tũgatuuo ta tũtoikaine; ningĩ tũkahaana ta tũraakua, no tũrĩ o muoyo; tũhũragwo, no tũtũragagwo; ¹⁰ o na tũngĩonwo ta tũrĩ na kĩeha, ithũ tũkoragwo tũkenete hĩndĩ ciothe; tuonekaga tũrĩ athĩini, no nĩtũtuaga andũ aingĩ itonga; tũtuagwo ta tũtarĩ kĩndũ, no indo ciothe nĩ ciitũ.

¹¹ Akorinitho aya, tũramwarĩria hatarĩ ũndũ tũkũmũhitha, na tũkamũhingũrĩra ngoro ciitũ biũ. ¹² Ithũ nĩtũmuonetie wendo witũ kũna no inyuĩ mũtiratuonia wendo wanyu. ¹³ O ta ũguo tũmwĩkĩte-rĩ, ndĩramwarĩria ta ciana ciakwa, o na inyuĩ hingũrai ngoro cianyu biũ.

Mũtikoohanio na arĩa Matetikĩtie

¹⁴ Mũtikae kuohanio na arĩa matetikĩtie ta mwĩkĩrĩtwo icooki rĩmwe nao. Tondũ-rĩ, ũthingu na waganu ingĩgwatanĩra atĩa? Kana ũtheri na nduma-rĩ, ingĩgĩa na ngwatanĩro ĩrĩkũ? ¹⁵ Kristũ na Beliali-rĩ, marĩ na ũguano ũrĩkũ? Nake mũndũ ũria wĩtikĩtie na ũria ũtetikĩtie-rĩ, marĩ na ngwatanĩro ĩrĩkũ? ¹⁶ Hekarũ ya Ngai yakĩhota atĩa kũiguana na mĩhianano? Nĩgũkorwo ithũ nĩ ithũ hekarũ ya Ngai ũria ũrĩ muoyo. O ta ũria Ngai oigĩte atĩrĩ: "Nĩndĩrĩtũũranagia nao, na njeerage gatagatĩ-inĩ kao, ndũike Ngai wao, nao matũike andũ akwa."

¹⁷ "Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, umai kũrĩ o
na mwĩyamũranie nao,
ũguo nĩguo Mwathani ekuuga.
Mũtikahutie kĩndũ kĩrĩ thaahu,
na nĩ ningũmwamũkĩra."

¹⁸ "Nĩngũtuĩka Ithe wanyu,
na inyuĩ mũtuĩke arĩũ akwa na aarĩ akwa,
ũguo nĩguo Mwathani-Mwene-Hinya-Wothe ekuuga."

7

¹ Arata akwa endwa, kuona atĩ nĩtwĩrĩrwo maũndũ macio-rĩ, nĩtwĩtherie, tũtigane na ũndũ o wothe ũria ũthũkagia mũndũ mwĩrĩ na roho, na tũhingagie ũhoru wa ũtheru nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra Ngai.

Gĩkeno kĩa Paũlũ

² Atĩrĩrĩ, tũhei handũ ngoro-inĩ cianyu. Tũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ tũhĩtĩrie, na tũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ tũthũkĩtie, na gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ tũhinyĩrĩrie. ³ Ndiroiga ũguo nĩguo ndĩmũtuĩre; nĩnjugĩte rĩngĩ atĩ mũrĩ na handũ thĩinĩ wa ngoro ciitũ, kuona atĩ tũgũtũũra muoyo

kana tükuanire na inyuĩ. ⁴ Ndĩ na ūmĩrĩru mūnene ngĩmwarĩria; nĩndĩrahaga mūno nĩ ūndũ wanyu. Mathĩna-inĩ maitũ mothe, nĩngoragwo nyũmĩrĩrie mūno, na gĩkeno gĩakwa gĩgakĩrĩria.

⁵ Nĩgũkorwo rĩria twakinyire Makedonia, mwĩrĩ ūyũ witũ ndwagĩre na kihurũko, no gũthĩnio twathĩnagio o harĩa hothe twathiaga; kũu nja kwarĩ na ngũũ, na ngoro-inĩ ciitũ twarĩ na guoya. ⁶ No Ngai ūrĩa ūhooragĩria arĩa makuĩte ngoro, nĩatũhooreririe nĩ ūndũ wa gũũka gwa Tito, ⁷ na to ūndũ wa gũũka gwake gwiki, no ningĩ nĩ ūndũ wa ūhoorerania ūrĩa mwamũheete. Niatũheire ūhoru wa ūrĩa mwendaga kũnyona, na kĩaha kinene kĩa mĩrĩ nakio, o na ūrĩa mwĩtangaga mūno nĩ ūndũ wakwa; nĩ ūndũ ūcio gĩkeno gĩakwa gĩkĩongerereka gũkĩra mbere.

⁸ O na ingĩkorwo nĩndatũmire mũgĩe na kĩaha nĩ ūndũ wa marĩa makwa-rĩ, ndikwĩrira. O na gũkorwo kũrĩ hĩndĩ nderirire nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nguona atĩ marĩa makwa nĩmamũguithirie kĩaha, no nĩ gwa kahinda o kanini, ⁹ no rĩu ndĩ na gĩkeno, ti tondũ nĩmwaiiguithirio kĩaha, no nĩ tondũ kĩaha kĩanyu nigĩatũmire mũhere. Nĩgũkorwo mwagĩre na kĩaha o ta ūrĩa Ngai endaga, na nĩ ūndũ ūcio ithuĩ tũtirĩ ūndũ mũuru o na ūmwe twamwĩkire. ¹⁰ Kĩaha kĩa kĩa kĩaumanĩte kũrĩ Ngai kĩrehaga ūhoru wa kũhera kũria gũtũmaga andũ mahonoke, na gũtirĩ wĩriraga gwĩka ūguo, no kĩaha kĩa maũndũ ma thĩ kĩrehaga gĩkuũ. ¹¹ Atũrĩrĩ, ta kĩonei kĩaha kĩa kĩaumanĩte na Ngai kĩa gĩciarĩte thĩni wanyu: nigĩtũmĩte mũgĩe na kĩa kinene, o na wendo mūnene wa gwĩkũũra, na gwakanwo nĩ ngoro, na kĩmako, na kwĩrĩria kũnene, na kwĩrũmbũiya, o na wetereri wa kuona atĩ kihooto nĩkĩahingio. Maũndũ-inĩ mothe-rĩ, nĩmwĩonanĩtie inyuĩ ene atĩ mũtirĩ na ūcuuke ūndũ-inĩ ūyũ. ¹² Nĩ ūndũ ūcio, o na gwatuĩka nĩndamwandĩkĩre marĩa-rĩ, ndiamaandĩkire nĩ ūndũ wa mũndũ ūrĩa wehĩtie, kana nĩ ūndũ wa ūrĩa wahĩtirio, no nĩgeetha mũhote kũmenya inyuĩ ene mũrĩ mbere ya Ngai ūrĩa mwĩheanĩte nĩ ūndũ witũ. ¹³ Maũndũ maya mothe-rĩ, nĩmo matũmĩte tũmĩrĩrio.

O ūndũ ūmwe na kũmĩrĩrio gwitũ-rĩ, makĩria nĩtwakenire nĩ ūndũ wa kuona ūrĩa Tito aakenete, tondũ roho wake nĩwekĩritwo hinya nĩ inyuĩ inyothe. ¹⁴ Nĩnderahĩre Tito nĩ ūndũ wanyu, na inyuĩ mũtĩanjonorire. No o ta ūrĩa maũndũ mothe marĩa twamwĩrere maarĩ ma ma-rĩ, noguo kwĩraha gwitũ nĩ ūndũ wanyu harĩ Tito o nakuo gũtũkĩte ūhoru wa ma. ¹⁵ Naguo wendo ūrĩa amwendete naguo nĩũkĩrĩrĩrie kũneneha aaririkana ūrĩa inyothe mwaahtĩkire, na ūrĩa mwamwamũkĩrere mũrĩ na gwĩtigĩra na kũinaina. ¹⁶ Ndĩ na gĩkeno tondũ rĩu ndĩ na mwĩhoko mũkinyanĩru thĩni wanyu.

8

Gwĩkĩra Hinya Ūhoru wa Ūtaana

¹ Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩtũkwenda mũmenye ūhoru wa Wega wa Ngai ūrĩa aheanĩte makanitha-inĩ ma Makedonia. ² Hĩndĩ rĩa andũ acio maageririo na magerio manene-rĩ, gĩkeno kĩa kinene na ūthĩni wao mũkĩru nĩciatũmire maingĩhĩrwo nĩ ūtaana mūnene. ³ Nĩgũkorwo nĩ ndĩ mũira atĩ maaheanire indo o ta ūrĩa maahotire, o na makĩruta makĩria ma ūrĩa mangĩahotire, nĩ ūndũ wa kwĩyendera kwao. ⁴ Nao magĩtũthaitha na hinya mūno metĩkĩrio kũgwatanĩra ūhoru-inĩ wa gũteitha andũ arĩa aamũre. ⁵ Magĩka ūndũ ūcio matiawĩkire ta ūrĩa twerĩgĩrĩrie, no maambire kwĩheana o ene kũrĩ Mwathani o na kũrĩ ithuĩ, kũringana na ūrĩa Ngai endete. ⁶ Nĩ ūndũ ūcio nĩtwaringĩrĩrie Tito, kuona atĩ nĩwe wambĩrĩrie ūndũ ūcio, atuĩke wa kũrĩkia ūndũ ūcio wa ūtugi wanyu.

7 O ta ūria mūgaacagira harī maūndū mothe, nīmo gwītīkia, na ūhoro wa kwaria, na wa ūmenyo, na thīnī wa kīyo gīkinyanīru, o na wa wendo wanyu harī ithuī-rī, kīngīhieie wega ūyū wa gūtugana o naguo.

8 Ti kūmwatha ndīramwatha, no ndīrenda kūgeria wendani wanyu, nyone ūria ūrī wa ma ngūgerekania na kīyo kia andū ariā angī.

9 Nīgūkorwo nīmūū ūhoro wa wega wa Mwathani witū Jesū Kristū atī, o na gūtuika aarī gītonga, nīatuikire mūthīnī nī ūndū wanyu, nīgeetha inyuī mūtuīke itonga na ūndū wa ūria aathīnīkīte.

10 Ha ūhoro ūyū-rī, mataaro makwa ma ūndū ūria ūmwagīrīre makīria nī atīrī: Mwaka ūcio ūrathirire nī inyuī mwarī a mbere, na to ūndū wa kūheana gwīki, no o na nī ūndū wa kwīrīrīria gwīka ūguo. 11 Rīu-rī, kīrīkieie wīra ūcio, nīgeetha kīyo kīanyu kīa wendo wa gwīka ūguo kīnganane na kūrīkia kwanyu kwa ūndū ūcio, kūringana na kīria mūrī nakīo. 12 Mūndū angīkorwo arī na wendo, kīheo kīu nīgītīkīrīku kūringana na ūria mūndū arī na indo, ti kūringana na ūria aciagīte.

13 Kwīrīrīria gwītū ti amwe mahūthīrio mūrigo na inyuī mūhinyīrīrio, no nīgeetha andū othe maigananio. 14 Ihinda rīrī mūingīthīte indo-rī, nīgūteithia wagi wao, nīgeetha rīria magaaakorwo na indo o nao magaaateithia wagi wanyu. Hīndī ūyo andū othe nīmakaigananio, 15 o ta ūria kwandīkitwo atīrī: “Mūndū ūria wonganīte nyingī, ndarī kīndū aatīgīrio; nake ūria wonganirie nini, ndarī kīndū aagire.”

Tito Gūtūmwo Korinitho

16 Nīngūcookeria Ngai ngaatho, ūria wekīrīre ngoro-inī ya Tito ūhoro wa kūmūrūmbūiya o ta ūria nī ndī na ūhoro ūcio. 17 Nīgūkorwo Tito to mathaithana maitū aamūkīrīre, no nīegūka kūrī inyuī arī na kīyo kīnene nī ūndū wa kwīyendera gwake. 18 O na nītūgūtūma Tito marī hamwe na mūrū wa Ithe witū ūria ūrī na ngumo njeja makanitha-inī mothe nī ūndū wa ūria atungatagira ūhoro-ūria-Mwega. 19 Makīria ma ūguo, nīwe wathuurirwo nī makanitha nīguo atwarane na ithuī ūhoro-inī wa mūhothi ūcio wa ūtaana, o ūcio tūrutaagira wīra nīguo tūgocithie Mwathani we mwene, na tuonanie kīyo kīria tūrī nakīo gīa kwenda gūteithia. 20 Nītūrageria mūno kweherera ūndū o wothe ūngītūma tūrutwo mahītia rīria tūkūramata kīheo gīkī kīheanītwo na ūtaana. 21 Nīgūkorwo nītūrerutanīria gwīka maūndū marīa mangīonwo magīrīre mbere ya Mwathani, na to harī we wīki, no o na ningī monwo marī magīrīru nī andū o nao.

22 Ningī hamwe nao, nītūgūtūma mūrū wa Ithe witū ūngī, ūria tuonete maita maingī na njīra nyingī atī arī na kīyo, o na arī nakīo makīria nī ūndū wa mwīhoko wake mūnene harī inyuī. 23 Naguo ūhoro wa Tito-rī, nī mūthiritū wakwa ūria tūrutithanagia wīra nake nī ūndū wanyu; na ha ūhoro ūkonīi ariū a Ithe witū-rī, o nī atūmwo a makanitha na monanagia ūgocī wa Kristū. 24 Tondū ūcio oniai andū acio ūira wa wendani wanyu, na gītūmi kīria gītūmaga twīrahe nī ūndū wanyu nīguo makanitha mone ūndū ūcio.

9

1 Na rīrī, ndikuona harī bata ndīmwandīkire ūhoro wa ūteithio ūria wagīrīre kūheo andū ariā aamūre. 2 Nīgūkorwo nīnjūū kīyo kīanyu gīa kwenda gūteithia, na nīngoretwo ngīrahīra ūndū ūcio kūrī andū a Makedonia, ngameera atī kuuma mwaka ūcio ūrathirire, inyuī andū a Akaia mūtūire mwīhaarīrie kūheana; na kīyo kīu kīanyu nīkīo kīarahūrīte aingī ao. 3 No nīngūtūma ariū a Ithe witū nīguo kwīraha

gwitū nī ūndū wanyu ūhorō-inī ūyū wa mūhothi gūtiguatūke gwa tūhū, no mūgaakorwo mwīhaarīrie, o ta ūrīa ndoigire atī nīmwīharīrie. ⁴ Nīgūkorwo andū amwe a Makedonia mangīrehane na nī makore mūtehaarīrie-rī, ithuī, o na tūtekūmūgweta-rī, nītūgaaconoka nī ūndū wa ūguo tūmwīhokeete. ⁵ Nī ūndū ūcio, nīndironire arī wega gūthaitha arīū a Ithe witū maambe mamūceerere ihinda rīu rītanakinya, nīguo marīkīrīrie mībango ya kīheo kīa ūtaana kīrīa mweranīre. Hīndī iyo kīheo kīu nīgīgakorwo kīrī ho, na kīheanītwo na kwīyendera, no ti na kīringīrīrio.

Kūhaanda na Ūtaana

⁶ Ririkanai ūū: Mūndū ūrīa ūhaandaga tūnini akaagetha o tūnini, nake ūrīa ūhaandaga nyingī akaagetha nyingī. ⁷ O mūndū aagīrīrwo nīkūheana kīrīa atuīte na ngoro yake nīekūheana, na ndakaheane atekwenda kana taarī kīringīrīrio, nīgūkorwo Ngai endaga mūndū ūrīa ūheanaga akenete. ⁸ Nake Ngai arī na ūhoti wa gūtūma mūingīhīrwo nī maūndū mothe ma wega wake, nīguo maūndū-inī mothe na mahinda-inī mothe, mūkoragwo na kīrīa gīothe mūbatarītio nīkīo, nīguo mūkoragwo mūingīhītīe indo cia kūruta wīra o wothe mwega. ⁹ O ta ūrīa kwandīkītwo atīrī:

“Nīahurunjīte iheo ciake akahe andū arīa athūni;
ūthingu wake ūtūūraga nginya tene na tene.”

¹⁰ Na rīrī, ūrīa ūheaga mūhandi mbeū na akamūhe irio cia kūrīa, nīarīmūheaga mbeū cia kūhaanda, na atūme cingīhe, na ongerere magetha ma ūthingu wanyu. ¹¹ Na inyuī nīmūrītongagio na njīra ciothe nīguo mūheanage na ūtaana hīndī ciothe, nago ūtaana wanyu, nī ūndū wa wīra witū, ūtūmage Ngai acookagīrio ngaatho.

¹² Ūteithio ūyū mūraruta ti kuuga atī no andū a Ngai mūrāhngīria mabata mao, no nītūmaga Ngai acookagīrio ngaatho na njīra nyingī.

¹³ Na tondū wa ūtungata ūcio mwīonanītīe nago ūrīa mūhaana-rī, andū nīmarīgoocaga Ngai nī ūndū wa ūrīa mwathīkīire Ūhorō-ūrīa-Mwega wa Kristū ūrīa muumbūraga atī nīmūwītūkītīe-rī, na nī ūndū wa ūtaana wanyu wakūgwatanīra nao o na wakūgwatanīra na andū arīa angī othe.

¹⁴ Na rīrīa mekūmūhoera, ngoro ciao nīmūwīciiragia, tondū wa ūrīa wega wa Ngai ūrīa inyuī mūheetwo ūkīrīrīrie kūingīha. ¹⁵ Ngai arocookerio ngaatho nī ūndū wa kīheo giake kīrīa gītanguigīka na ciugo ūrīa gītariī!

10

Paūlū Gūtetera Ūtungata Wake

¹ Nī Paūlū nīndamūthaitha nī ūndū wa ūrīa Kristū arī mūhooreri na mūcaayanīri, o nī ngoragwo na guoya rīrīa ndī na inyuī, no ngakorwo na ūcamba rīrīa itarī na inyuī! ² Nīndamūthaitha mūtikanatūme rīrīa ngooka ngaakorwo na ūcamba ta ūrīa njīrīgīrīre gūkorwo nago nī ūndū wa andū amwe arīa meciiragia atī mūtūūrīre ūrīa tūtūūraga nago nī wa gūkū thī. ³ Nīgūkorwo o na gūtūka tūtūūraga thī ūno, tūtūūraga mbaara ta ūrīa andū a thī marūaga. ⁴ Matharaita marīa tūrūaga namo ti ma thī ūno, no nī marīa marī na hinya wa Ngai wa kūmomora cīgītīro cia hinya. ⁵ Nītūmomoraga ngarari, na ūndū o wothe wa mwītūūgīrio wa ngoro ūrīa ūngīgīrīrīria ūhorō wa kūmenya Ngai, na tūgataha meciiria o mothe nīguo matūke mīguate ya gwathīkagīria Kristū. ⁶ Na nītūwīhaarīrie kūherithia gīko o gīothe kīa ūremi, rīrīa mūgaakorwo mūtūūkīte a gwathīka biū.

⁷ Inyuũ mûrarora maũndũ o igũrũ. Mũndũ o wothe angĩkorwo arĩ na ma atũ nĩ wa Kristũ-rĩ, aagĩrĩre eciirie o rĩngĩ atĩ o na ithuĩ tũrĩ a Kristũ o ta ũrĩa o nake arĩ wake. ⁸ No kuoneke ta ndĩreraha mũno nĩ ũndũ wa ũhoti ũrĩa Mwathani aatũheire. No rĩrĩ, ũhoti witũ nĩ wa kũmuongerera hinya na ti wa kũmũhinyĩrĩria. Nĩ ũndũ ũcio ndĩngiconoka nĩ ũndũ wa gwĩka ũguo. ⁹ Ndikwenda kuonwo ta ndĩrenda kũmũmakia na marũa makwa. ¹⁰ Nĩgũkorwo andũ amwe moigaga atĩrĩ, “Marũa make marĩ na ũritũ mũingĩ, na marĩ na hinya, no rĩria arĩ hamwe na ithuĩ-rĩ, ti mũndũ ũngĩtũka, nayo mĩario yake nĩ ya tũhũ.” ¹¹ Andũ ta acio magĩrĩrwo nĩkũmenya atĩ o ũrĩa ũhoru witũ ũkoragwo ũrĩ marũa-inĩ maitũ rĩria tũtarĩ ho-rĩ, ũguo noguo tũkoragwo tũhaana tũgũka maũndũ rĩria tũrĩ ho.

¹² Tũtigeragia kwĩnganania kana kwĩgerekania na amwe arĩa megath-agĩrĩria. Rĩria megwĩthima na arĩa mahaana tao, na makegerekania na arĩa matarĩ tao-rĩ, matirĩ ũndũ mooĩ. ¹³ No ithuĩ-rĩ, tũtingĩraha makĩria ma ũrĩa kwagĩrĩre, no tũkwĩraha kũringana na gĩcunjĩ kĩa wĩra ũrĩa Ngai atũheete, o na inyuũ mũrĩ gĩcunjĩ kĩa wĩra ũcio witũ. ¹⁴ Tũtireraha gũkĩra ũrĩa kwagĩrĩre, ta ũrĩa kũngĩrĩ korwo tũtiokire kũrĩ inyuũ, nĩgũkorwo nĩ ithuĩ twamũkinĩre na Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa Kristũ. ¹⁵ O na tũtiĩrahaga gũkĩra ũrĩa kwagĩrĩre nĩ ũndũ wa wĩra mũrute nĩ andũ angĩ. ũndũ ũrĩa twĩrĩgĩrĩre nĩ atũ, o ũrĩa wĩtikio wanyu ũrathĩ na mbere gũkũra, nakĩo gĩcunjĩ kĩria tũrĩ nakĩo thĩnĩ wanyu nĩgĩkwarama mũno, ¹⁶ nĩgeetha tũhote kũhunjia Ũhoru-ũrĩa-Mwega ng’ongo iria irĩ mbere ya kwanyu. Nĩgũkorwo tũtikwenda kwĩraha nĩ ũndũ wa wĩra ũrutĩtwo rũgongo rũngĩ nĩ mũndũ ũngĩ. ¹⁷ No rĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ũkwĩraha, nĩerahage thĩnĩ wa Mwathani.” ¹⁸ Nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa wĩgaathagĩrĩria tiwe wonagwo arĩ mwega, no nĩ ũrĩa Mwathani agathagĩrĩria.

11

Paũlũ na Atũmwo a Maheeni

¹ Nĩngwĩhoka nĩmũgũkĩrĩrĩa ũrimũ ũrĩa mũnini ndĩ naguo; ndamũthaitha mũngĩrĩrĩre. ² Nĩndĩraigua ũiru nĩ ũndũ wanyu, ũiru uumanĩte na ũngai. Ndamwĩrĩre o mũthuuri ũmwe, na nĩwe Kristũ, nĩgeetha ngaamũneana kũrĩ we mũrĩ ta mũirĩtu gathirange. ³ No ndĩ na guoya gũtigatuĩke atĩ meciiria manyu no maturuurio mũtiganĩre ũgima na ũtheru wa kwĩrutĩra Kristũ, o ta ũrĩa Hawa aaheenekire nĩ nyoka na wara wayo. ⁴ Inyuũ nĩmwamũkagĩra ũhoru ũngĩ mũkenete, mũndũ o wothe angĩmũhunjĩria ũhoru wa Jesũ ũngĩ tĩga Jesũ ũrĩa twamũhunjĩrie, kana mũngĩamũkĩra roho ũngĩ tĩga Roho ũrĩa mwamũkĩrĩre, o na kana mũgetĩkia ũhoru-mwega ũngĩ tĩga ũrĩa mwetĩkĩrie. ⁵ No ndigwĩciiria atĩ ndĩ mũnini o na hanini kũrĩ “atũmwo acio anene.” ⁶ No ngorwo itarĩ mũrute ũhoru-inĩ wa kwaria, no ndĩ na ũmenyo. Nĩtũmũmenyithĩte maũndũ maya wega na njĩra ciothe.

⁷ Hihi nĩ kwĩhia ndeehirie nĩ kwĩnyiihia nĩguo ndĩmũtũũgĩrie inyuũ na ũndũ wa kũmũhunjĩria Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa Ngai hatarĩ irĩhi? ⁸ Nĩgũtunya ndaatunyaga makanitha mangĩ ngĩamũkĩra ũteithio kuuma kũrĩ o nĩguo hote kũmũtungata. ⁹ Na hĩndĩ irĩa ndaarĩ na inyuũ, ndabatario nĩ kĩndũ-rĩ, ndiatũkaga mũrĩgo harĩ mũndũ o na ũrĩkũ, nĩgũkorwo ariũ na aarĩ a Ithe witũ moka kuuma Makedonia nĩmaheire indo cia kũigana mabataro makwa. Nĩndĩgĩrĩrĩre ndigatuĩke mũrĩgo

kūrī inyuī na njīra o yothe, na nīngūthiī na mbere gwīka ūguo. ¹⁰ Ti-itherū o ta ūrīa ūhoro wa ma wa Kristū ūrī thīnī wakwa, gūtīrī mūdū o na ū thīnī wa ng'ongo cia Akaia ūngingiria ndīrahe ūguo. ¹¹ Nī kī gīatūma njuge ūguo? Nī tondū ndimwendete? Ngai nōi atī nīndimwendete! ¹² Na nīngūthiī na mbere na gwīka ūrīa ndīreka, nīguo njagithie kiene andū arīa macaragia mweke wa kuoneka atī nīmaiganaine na ithuī, thīnī wa maūdū marīa merahaga namo.

¹³ Nīgūkorwo andū ta acio nī atūmwo a maheeni, aruti wīra a kūhītithia andū, na metuaga atūmwo a Kristū. ¹⁴ Naguo ūndū ūcio ti wa kūmakania, nīgūkorwo o na Shaitani o nake nīetuaga mūraika wa ūtheri. ¹⁵ Ndūkīrī ūndū wa kūgegania ndungata ciake cingītua ndungata cia ūthingu. Marīgīrīrio-inī makaagīa na kīrīa kīringaine na ciiko ciao.

Paūlū Kwīrahīra Mathīna Make

¹⁶ Nīnguuga o rīngī atīrī: Mūdū ndakae kuona ta ndī kīrimū. No angīkorwo nīguo mūkuona-rī, kīnyamūkīrei o ta ūrīa mūngīamūkīra kīrimū, nīguo ndīrahe o hanini. ¹⁷ Ūhoro-inī wa mwīraho ūyū ndī naguo-rī, ndīraaria ta ūrīa Mwathani angīaria, no ndīraaria o ta ūrīa kīrimū kīngīaria. ¹⁸ Kuona atī andū aingī nīmareraha ta ūrīa thī īrahaga-rī, o na nī ngwīraha o tao. ¹⁹ Tondū inyuī mūkīrī oogī-rī, nīmūkīragīrīria arīa irimū mūkenete! ²⁰ Ti-itherū, nīmūkīragīrīria mūdū o wothe o na angīmūtua ngombo ciake, kana ūrīa ūkūmūhatīrīria, kana ūrīa ūkūrīa indo cianyu, kana ūrīa ūgwītūūgīria mbere yanyu, o na kana ūrīa ūkūmūhūra hī. ²¹ Nīngūconoka ngiuga atī ithuī nītwaremirwo nī gwīka maūdū ta macio!

Ūndū ūrīa mūdū ūngī angīhota kwīraha nī ūndū wago-rī, ndīkīarie ta ndī kīrimū-rī, o na nī no ngīerie kwīraha nī ūndū wago. ²² Andū acio nī Ahibirania? O na nī ndī Mūhibirania. Andū acio nī Aisiraeli? O na nī ndī Mūisiraeli. Andū acio nī njiaro cia Iburahīmu? O na nī ndī wa rūciaro rwa Iburahīmu. ²³ Andū acio nī ndungata cia Kristū? (Ngwaria ūguo ta ndī mūgūrūku.) Nī nīndīmakīrite. Nīndutite wīra na kīyo kūmakīra, na ngaikio njeera mahinda maingī makīria yao, na ngahūrwo na kīboko makīria, o na mahinda maingī ndanakuhīrīria gūkua. ²⁴ Ayahudi nīmahūūrire na kīboko maita matano, o ihinda iboko mīrongo itatū na kenda. ²⁵ Nīndahūūrirwo na thanju maita matatū, na riita rīmwe ngīhūūrwo na mahiga nyuguto,* na maita matatū ndanathūkīrwo nī marikabu ndī thīnī, na ngīraara o na ngītinda iria-inī ūtukū ūmwe na mūthenya mūgima. ²⁶ Ngoretwo ngīthiī ng'endo nyingī. Ngagīkorwo ndī ūgwati-inī wa gūtwarwo nī njūū, na ūgwati-inī wa atunyani, na ūgwati-inī wa gūūkīrīrwo nī andū a rūrīrī rwitū, na ūgwati-inī wa gūūkīrīrwo nī andū-a-Ndūrīrī; na ngoona ūgwati ndī matūūra-inī manene, na ndī thīnī wa būrūri, na ndī iria-inī; o na ūgwati wa andū arīa maheenanagia atī nī arīu na aarī a Ithe witū. ²⁷ Ndaanaruta wīra mūrītū na wa mīnoga, na maita maingī ngaagaga toro; ndaanakorwo na ng'aragu na nyoota, na maita maingī ngaaga kindū gīa kūrīa; ndaanakorwo heho-inī na ndī njaga. ²⁸ Hamwe na macio mothe-rī, o mūthenya ngoragwo na mūrigo, ngītanga nī ūndū wa makanitha mothe. ²⁹ Nūū ūngīkorwo aagite hinya, na nī njage gūkorwo njūrītuo nī hinya? Nūū ūngīhīngithio, na nī njage gūkorwo ngicinwo nī marakara?

* **11:25** Ayahudi mooragaga mūdū na njīra ya kūmūhūra na mahiga nyuguto (Atūm 14:19-20).

³⁰ Angikorwo no nginya ndiirahe, ngwira hira maundũ maria monanagia uria itari na hinya. ³¹ Ngai, na nowe Ithe wa Mwathani Jesu, uria ugocagwo nginya tene-ri, nioi ati ndiraheenanania. ³² Kiu Dameski, baruthi uria waathanaga ari rungu rwa Muthamaki Areta-ri, nathanire itũra inene ria andũ a Dameski rirangirwo nigeetha aanyitithie. ³³ No nũdoimũrio ndirica, ngũkũrũkũrio rũthingo-inĩ ndi thĩni wa gikabũ, ngihonoka kũnyiitwo nĩwe.

12

Kĩoneki kĩa Paũlũ na Mũigua Wake

¹ No nginya thĩ na mbera na kwiraha. O na gũtuika gwika ũguo gũtirĩ uumithio-ri, riu nĩngwaria ũhoru wa maundũ maria ndanonio nĩ Mwathani, na maria ndanaguũrĩro nĩwe. ² Nĩnjũũ mũndũ thĩni wa Kristũ, uria woirwo mĩaka ikũmi na ina mĩthiru, agĩtarwo igũrũ ria gatatũ. Kana oirwo ari na mwĩri kana atari naguo, nĩ ndiũ, Ngai nĩwe ũũ. ³ Na nĩnjũũ ati mũndũ ũcio, kana aari mwĩri-inĩ kana ndaari mwĩri-inĩ-ri, nĩ ndiũ, no Ngai nĩwe ũũ, ⁴ nĩoirwo agĩtarwo kũria andũ ari metikĩtie mathiaga, akĩgua maundũ matangĩranika nĩ mũndũ, na maundũ maria mũndũ atangĩtikĩrio kwaria. ⁵ Nĩngwira hira nĩ undũ wa mũndũ ta ũcio, no ndikwira hira nĩ undũ wakwa nĩ mwene, tiga no ndĩrahire nĩ undũ wa uria njagĩte hinya. ⁶ O na ingĩenda kwiraharĩ, ndingĩtuika kĩrimũ, nĩ undũ ingikorwo ngĩaria ũhoru wa ma. No ndigwika ũguo, nĩguo gũtikagĩte mũndũ ũgwĩciiria ũhoru wakwa makĩria ma uria kwagĩriire nĩ undũ wa uria njikaga kana uria njugaga.

⁷ Nĩguo ndikanae gwĩtũũgĩria nĩ undũ wa ũguũrio mũnene ũguorĩ, nĩndekĩrirwo mũigua thĩni wa mwĩri wakwa, ũri mũtũmwo wa Shaitani, nĩguo ũnyariirage. ⁸ Nĩndathaire Mwathani mahinda matatũ anjehereie mũigua ũcio. ⁹ Nowe akĩnjĩra atĩri, "Wega wakwa nĩũkũiganite, nĩgũkorwo hinya wakwa nĩũtuikaga mũkinyanĩru haria hatari na hinya." Nĩ undũ ũcio nĩngwira hira o na makĩria ngenete mũno nĩ undũ wa kwaga hinya gwakwa, nĩgeetha hinya wa Kristũ ũikarage igũrũ riakwa. ¹⁰ Kiu nĩkĩo gĩtũmaga ngenagĩre kwaga hinya, na irumi, na ũritũ wa mũtũũriire, na kũnyariirwo, o na mathĩna nĩ undũ wa Kristũ. Nĩgũkorwo hĩndĩ iria njagĩte hinya, nĩguo ngoragwo na hinya.

Paũlũ Kũrũmbũiya Akorinitho

¹¹ Nĩndĩtuĩte kĩrimũ, no nĩ inyuĩ mwatũmire njĩke ũguo. Nĩ inyuĩ mwagĩrĩrwo nĩkũngaathĩrĩria, nĩgũkorwo nĩ ti nĩ mũnini mũno kũri "atũmwo acio anene," o na gũtuika nĩ ndikĩrĩ kĩndũ gĩtarĩ kiene. ¹² Maundũ maria matũmaga mũndũ amenyũwa ati nĩ mũtũmwo-ri, nĩmekirwo gatagati-inĩ kanyu na gũkirĩrĩria kũnene: gũkĩringwo ciana, na gũgũkwo morirũ, na maundũ ma kuonania hinya. ¹³ Inyuĩ mwakĩrĩ anini gũkĩra makanitha maria mangĩ nakĩ, tiga o gũtuika ati nĩ ndiigana gũtuika mũriigo harĩ inyuĩ? Ndekerai ihĩtia riu!

¹⁴ Riu nĩndĩhaarĩrie kũmũceerera ihinda ria gatatũ, na ndigũkorwo ndi mũriigo harĩ inyuĩ, tondũ ti indo cianyu ndĩrenda, no nĩ inyuĩ ndĩrenda. Tondũ-ri, ciana itagĩrĩrwo nĩ kũigĩra aciari a cio mũthithũ, no aciari nĩo magĩrĩrwo nĩ kũigĩra ciana ciao mũthithũ. ¹⁵ Nĩ undũ ũcio no ngenge kũhũhĩra kĩria gĩothe ndi nakĩo nĩ undũ wanyu, o na nĩ mwene ndĩhũthĩre. Ingĩmwenda makĩria-ri, inyuĩ no mũkĩnyende o hanini? ¹⁶ No o na gũtariĩ o ũguo-ri, nĩ ndiatũkĩre mũriigo harĩ inyuĩ. No njĩrwo ati hĩhi ndaari mwara, na ati nĩndamũheenirie!

17 Hihi nĩndamũhatĩrĩrie na ũndũ wa mũndũ o na ũmwe wa arĩa ndamũtũmũire? 18 Nĩndaringĩrĩrie Tito oke kũrĩ inyuĩ, na ngĩtũma mũrũ wa Ithe witũ moke nake. Tito ndaigana kũmũhatĩrĩria, kana nĩamũhatĩrĩrie? Githĩ tũtiarutire wĩra thĩĩni wa roho o ro ũmwe, na tũkĩrũmĩrĩra njĩra o ro ĩmwe?

19 Hihi ihinda rĩrĩ rĩothe mũkoretwo mũgũĩciiria atĩ nĩ gwĩciĩrĩra tũkoretwo tũgĩciĩrĩra harĩ inyuĩ? Tũkoretwo tũkĩaria mbere ya Ngai ta andũ marĩ thĩĩni wa Kristũ; na rĩrĩ, arata akwa nyenda, maũndũ marĩa mothe twĩkaga nĩ ma gũtũma inyuĩ muongererwo hinya. 20 Nĩgũkorwo nĩndĩretigĩra, atĩ rĩria ndĩrĩũka, ndahota gũkora mũtahaana ũria ingĩenda mũkorwo mũhaana, na inyuĩ mwahota gũkora itahaana ũria mũngĩenda ngorwo haana. Ngetigĩra kwahota gũgaakorwo kũrĩ na ngũĩ, na ũiru, na marakara, na njatũkano, na njambanio, na njuukũ, na mwĩtĩio, o na kwaga kĩaarĩro. 21 Ngwĩtigĩra atĩ rĩria ngooka kũu rĩngĩ, Ngai wakwa ahota gũkanjonorithia mbere yanyu, na nĩ njigie kĩaaha nĩ ũndũ wa andũ aingĩ arĩa meehirie o mbere, na matĩirĩrite waganu wa maũndũ marĩa mooru, na ma ũmaraya, na maũndũ ma ũũra-thoni marĩa matũũrite meekaga.

13

Ūtaarani wa Mũthia

1 Rĩrĩ nĩ riita rĩa gatatũ gũũka kwanyu. Ūhoro o wothe no nginya ũrũgamĩrĩrwo nĩ ũira wa andũ eerĩ kana atatũ. 2 Nĩndamũkaanirie hĩndĩ rĩa ndaarĩ na inyuĩ riita rĩa keerĩ. O na rĩu nĩngũmũkaania o rĩngĩ, o na itarĩ hamwe na inyuĩ: Rĩrĩa ndĩrĩũka rĩngĩ, andũ arĩa matũũrite mehagia kuuma tene, kana mũndũ ũngĩ o wothe, ndirĩ ngacaaĩra, 3 tondu nĩmũrenda kũmenya kĩhooto kĩa atĩ nĩ Kristũ waragia na kanua gakwa. We ndamwĩkagĩra maũndũ ta atarĩ na hinya, no nĩonanagia atĩ arĩ na hinya gatagati-inĩ kanyu. 4 Nĩgũkorwo nĩ ma nĩambirwo mũtharaba-inĩ atarĩ na hinya, no nĩatũũraga muoyo nĩ ũndũ wa hinya wa Ngai. O ta ũguo-rĩ, o na ithuĩ tũtirĩ hinya tũrĩ thĩĩni wake, no nĩ ũndũ wa hinya wa Ngai nĩtũtũũraga muoyo thĩĩni wake nĩguo tũmũtungatage.

5 Mwĩgerie, muone kana inyuĩ ene nĩ mwĩtikĩtie ũhoro wa ma; mwĩtũirĩe inyuĩ ene. Kai inyuĩ mũtooi atĩ Kristũ Jesũ arĩ thĩĩni wanyu, tiga no mũgĩkorirwo mũgwĩte kĩgeranio kũu? 6 Na nĩngwĩhoka atĩ nĩmũrĩona atĩ ithuĩ tũtigwĩte kĩgeranio. 7 Na rĩu tũkũhooya Ngai atĩ mũtikae gwĩka ũndũ o na ũmwe mũũru. Ti atĩ nĩguo andũ monage atĩ nĩtwĩtikĩritwo nĩwe, na nĩtũtooranĩtie, no nĩgeetha inyuĩ mwĩkage maũndũ marĩa magĩrĩre, o na tũngĩoneka ta tũtatooranĩtie. 8 Nĩgũkorwo tũtingĩhota gwĩka ũndũ ũreganite na ũhoro wa ma, tiga o ũria ũrĩ wa ũhoro wa ma wiki. 9 Tũkoragwo na gĩkeno rĩrĩa rĩothe tũtarĩ na hinya, no inyuĩ mũrĩ na hinya; na nĩtũmũhooyagĩra mũtuĩke andũ aagĩrũru kũna. 10 Gĩtũmi kĩrĩa kĩratũma nyandĩke maũndũ maya o na itarĩ hamwe na inyuĩ-rĩ, nĩgeetha hĩndĩ rĩa ngooka ndikaanahũthĩre ũhoti wakwa ũũru, ũhoti ũria Mwathani aaheire ũrĩ wa kũmũkũria, no ti wa kũmũthũkia.

Ngeithi cia Mũthia

11 Na rĩu ngĩrĩkia-rĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tigwoi na wega. Thiigai na mũthĩre rĩa yagĩrĩre, thikagĩrĩria itaithana riakwa, giagai na meciiria o mamwe, na mũtũũranagie na thayũ. Nake Ngai wa wendo na thayũ nĩarĩkoragwo hamwe na inyuĩ.

¹² O mūdũ nĩageithie ũrĩa ũngĩ na ngeithi theru cia kĩmumunyano.

¹³ Andũ arĩa othe aamũre nĩmamũgeithia.

¹⁴ Wega wa Mwathani Jesũ Kristũ, na wendani wa Ngai, na ngwatanĩro ya Roho Mũtheru, ĩroikaraga na inyuĩ inyuothe.

MARŪA MA PAŪLŪ KŪRĪ AGALATIA

¹ Nī nī mūtūmwo Paŭlū, na rīrī, ndirī mūtūmwo ūtūmītwo nī andū o na kana ngatūmwo na njīra ya mūdū, no ndūmītwo nī Jesū Kristū na Ngai Ithe witū, ūrīa wamūriūkirie kuuma kūrī arīa akuū. ² Nī hamwe na arīū na aarī a Ithe witū othe arīa tūrī nao, nī ithuī tūramūtūmīra marūa maya,

Kūrī inyuī andū a makanitha ma Galatia:

³ Mūrogīa na wega na thayū iria ciuimīte kūrī Ngai Ithe witū, o na kūrī Mwathani Jesū Kristū, ⁴ ūrīa werutire nī ūndū wa mehia maitū nīguo atūhonokie kuuma kūrī mahinda maya tūrī, marīa maiyūrītwo nī maūdū mooru, kūringana na wendi wa Ngai Ithe witū, ⁵ nake arotūra akumagio nginya tene na tene. Amenī.

Ūhorō-Ūrīa-Mwega no Ūmwe

⁶ Nī nīkūgega ndīragega nī ūndū wa ūrīa mūrahiūha gūtīgana na ūrīa wamwītire na ūndū wa wega wa Kristū, mūkagarūrūkīra ūhorō mwega wa mūthemba ūngī, ⁷ naguo ti Ūhorō-ūrīa-Mwega o na atīa. No nī kūrī andū maramūhīngīca makīenda gūthūkia Ūhorō-ūrīa-Mwega wa Kristū. ⁸ No rīrī, o na kūngīkorwo nī ithuī o na kana mūraika uumīte igūrū, ūngīmūhunjīria ūhorō mwega ūngī tīga ūrīa twamūhunjīrie-rī, mūdū ūcio aronyīitwo nī kīrumi nginya tene! ⁹ O ta ūrīa tūmwīrite, o na rīu nī nguuga o rīngī atīrī, mūdū o wothe angīmūhunjīria ūhorō mwega ūngī tīga ūrīa mweŭīkirie-rī, aronyīitwo nī kīrumi nginya tene!

¹⁰ Atīrīrī, ngiuga ūguo-rī, kaī arī andū ndīrenda kwīyendithia kūrī o, kana nī kūrī Ngai? Kana hīhi nī andū ndīrenda gūkenia? Korwo nī andū ngeragia gūkenia-rī, ndīngīkorwo ndī ndungata ya Kristū.

Paŭlū gwītwo nī Ngai

¹¹ Ariū na aarī a Ithe witū, ngwenda mūmenye atī Ūhorō-ūrīa-Mwega ndamūhunjīrie ti ūhorō woimanīte na mūdū. ¹² Ūhorō ūcio ndiaheirwo nī mūdū, o na kana ngīthomithio nī mūdū; no nī kūguūrīrio ndaguūrīrio Ūhorō ūcio nī Jesū Kristū.

¹³ Nīgūkorwo nīmūguīte ūhorō wa mīthiire yakwa ya tene, ūrīa ndaatūire njīkaga ndī thīnī na ndini ya Ayahudi, na ūrīa ndanyarīraga kanitha wa Ngai na hinya ngīgeria kūūnīna. ¹⁴ Nī ha ūhorō wa maūdū makonī ndini ya Ayahudi, nī ndaathīte mbere o na gūkīra Ayahudi aingī a riika riakwa na ndaarī na kīyo kīnene gīa kūrūmia mītugo ya maithe maitū. ¹⁵ No rīrī, Ngai ūrīa wanyamūire kuuma ndaciarwo, na akīnjīta nī ūndū wa wega wake-rī, nī oonire arī wega, ¹⁶ angūūrīrie Mūrīū nīgeetha hunjagīrie andū-a-Ndūrīrī ūhorō wake; gūtīrī mūdū o na ūrīkū ndaahoire kīrīra, ¹⁷ o na ndīambatire Jerusalemu kuonana na arīa maarī atūmwo mbere yakwa, no ndathiire būrīri wa Arabia na ihanya, na thuutha ūcio ngīcooka Dameski.

¹⁸ Na rīrī, thuutha wa mīaka itatū, nīndambatire Jerusalemu nīguo tūkamenyane na Petero, na ngūkara nake matukū ikūmi na matano. ¹⁹ Tūtīonanire na atūmwo acio angī, tīga o Jakubu, mūrū wa nyina na Mwathani. ²⁰ Ūhorō ūyū ndīramwandīkīra, ndīramwīra ndī mbere ya Ngai atī nī wa ma na ndīraheenania. ²¹ Thuutha ūcio nīndacookire ngīthīi

Suriata na Kilikia. ²² Nĩ mwene ndiamenyekete nĩ makanitha ma Judea marĩa marĩ thĩnĩ wa Kristũ. ²³ No kũigua maiguaga atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ũratũire atũnyariiraga rĩu nĩwe ũrahunjia wĩtĩkio ũrĩa aageragia kũniina mbere ĩyo.” ²⁴ Nao makĩgooca Ngai nĩ ũndũ wakwa.

2

Paũlũ Gwĩtikĩrwo nĩ Atũmwo

¹ Mĩaka ikũmi na ĩna yathira nĩndambatire rĩngĩ Jerusalemu, na ihinda rĩrĩ tũgĩthĩ hamwe na Baranaba o na tũgĩthĩ na Tito. ² Ndathĩre tondũ Ngai nĩanguũrĩrie thĩ kuo, na nĩguo ngataarĩrie atũmwo Ũhoru-ũrĩa-Mwega ũrĩa hunjagĩria andũ-a-Ndũrĩrĩ. No ndataarĩrie o arĩa monekaga marĩ atongoria hatarĩ andũ angĩ, nĩgeetha gũtigatuĩke atĩ ihenya rĩria ndateng’eraga, o na kana rĩria ndateng’erete, rĩarĩ rĩa tũhũ. ³ No o na Tito, ũrĩa warĩ hamwe na nĩ, ndaringĩrĩrio kũrua, o na gũtuĩka aarĩ Mũyunani. ⁴ Ũhoru ũyũ wa kũrua wagĩire ho tondũ nĩ kwarĩ na ariũ na aarĩ a Ithe witũ a maheeni arĩa maatoonyete gatagatĩ gaitũ na hitho marĩ athigaani nĩguo matũrie ũhoru wa wĩyathi ũrĩa tũkoragwo naguwo tũrĩ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ, makĩenda gũtũtua ngombo. ⁵ Tũtietĩkĩrwo ũhoru wao o na hanini, nĩgeetha ma ya Ũhoru-ũrĩa-Mwega ĩtũire na inyuũ.

⁶ Nao andũ arĩa moonekaga taarĩ o anene-rĩ, (harĩ nĩ hatiarĩ na ũtiganu o ũrĩa mangĩakorirwo marĩ, nĩgũkorwo Ngai ndaroraga mũndũ ũrĩa ahaana) andũ acio gũtirĩ ũndũ moongereire harĩ ndũmirĩri yakwa. ⁷ O na rĩrĩ, o nĩmoonire atĩ nĩ nĩndehokeirwo wĩra wa kũhunjia Ũhoru-ũrĩa-Mwega kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, o ta ũrĩa Petero eehokeirwo wĩra wa kũhunjia Ayahudi. ⁸ Nĩgũkorwo Ngai ũrĩa warutaga wĩra thĩnĩ wa ũtungata wa Petero arĩ mũtũmwo kũrĩ Ayahudi, nowe warutaga wĩra ũtungata-inĩ wakwa ndĩ mũtũmwo kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. ⁹ Ningĩ Jakubu, na Petero, na Johana, arĩa moonagwo marĩ itugĩ cia gũtiira kanitha-rĩ, nĩmatwamũkĩrwo tũrĩ hamwe na Baranaba na guoko kwa ũrio kwa ngwatanĩro, rĩria maamenyire wega wa Ngai ũrĩa ndaaheetwo. Nĩmetĩkĩrwo atĩ ithuĩ tũthĩ tũkahunjĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ, nao mathĩ kũrĩ Ayahudi. ¹⁰ ũndũ ũrĩa maatwĩrwo twĩkage nĩ atĩ tũririkanage athĩni na noguo ũndũ ũrĩa nĩ mwene ndaarĩ na kiyo gĩa gwĩka.

Paũlũ Gũkararia Petero

¹¹ Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩria Petero ookire Antiokia,* nĩndamũkararirie mbere ya andũ tondũ nĩahĩtĩtie mũno. ¹² Andũ amwe moimĩte kũrĩ Jakubu matanakinya-rĩ, Petero nĩarĩanagĩra na andũ-a-Ndũrĩrĩ, no rĩria maakinyire, akĩmeherera, na akĩamũrania na andũ-a-Ndũrĩrĩ tondũ nĩetigagĩra andũ arĩa maarĩ a gĩkundi kĩa andũ arĩa maruaga. ¹³ O na Ayahudi arĩa angĩ makĩnyĩtanĩra na Petero ũhinga-inĩ wake, o nginya o na Baranaba akĩhĩtithio nĩ ũhinga ũcio wao.

¹⁴ Rĩria ndonire atĩ matiekaga kũringana na ma ya Ũhoru-ũrĩa-Mwega, ngũira Petero atĩrĩ, andũ othe makĩguaga, “Angĩkorwo wee ũrĩ Mũyahudi, ũtũuraga na mĩtugo ya andũ-a-Ndũrĩrĩ na ti ta Mũyahudi-rĩ, ũngĩkĩhota atĩa kũhatĩrĩria andũ-a-Ndũrĩrĩ atĩ nĩguo marũmirĩre mĩtugo ya Ayahudi?

¹⁵ “Ithuĩ arĩa tũciarĩtwo tũrĩ Ayahudi na tũtarĩ ehia ta andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, ¹⁶ nĩtũũĩ atĩ mũndũ ndatuĩkaga mũthingu nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra

* **2:11** Antiokia rĩarĩ ĩtũura inene rĩa Suriata, na rĩarĩ rĩa gatatũ thuutha wa Roma na Aleksandaria thĩnĩ wa mabũrũri marĩa maathagwo nĩ Aroma.

watho, no atuikaga mũthingu nĩ ùndũ wa gwĩtikia Jesũ Kristũ. Nĩ ùndũ ùcio o na ithuĩ twĩtikĩtie Kristũ Jesũ nĩguo tũtuuo athingu nĩ ùndũ wa gwĩtikia Kristũ, no ti ùndũ wa gwathĩkĩra watho, tondũ gũtirĩ mũndũ ũgaatuuo mũthingu nĩ ùndũ wa gwathĩkĩra watho.

¹⁷ “Angĩgĩkorwo rĩrĩa tũgũcaria gũtuuo athingu nĩ Kristũ kuonanagia atĩ ithuĩ ene tũrĩ ehia-rĩ, ũguo nĩ kuuga atĩ Kristũ atungatagĩra mehia? Hĩ! Kũroaga gũtuĩka ũguo!” ¹⁸ Angĩkorwo nĩ ngwaka rĩngĩ kĩrĩa ndaanangire-rĩ, nĩkuonania atĩ nĩ ninyunĩte watho. ¹⁹ Nĩgũkorwo na ùndũ wa watho nĩndakuĩrĩre watho ùcio nĩguo ndũũre muoyo ndĩ wa Ngai. ²⁰ Nĩ nĩndĩkĩtie kwambanĩrio hamwe na Kristũ, na rĩu ti nĩ ndũũraga muoyo, no Kristũ nĩwe ũtũũraga muoyo thĩinĩ wakwa. Muoyo ũrĩa ndũũraga mwĩrĩ-inĩ ũyũ ndũũraga na ùndũ wa gwĩtikia Mũrũ wa Ngai, ũrĩa wanyendire na akĩruta nĩ ùndũ wakwa. ²¹ Ndingĩtikĩra gũtua wega wa Ngai kĩndũ gĩa tũhũ, tondũ kũngĩtuĩka atĩ ũthingu wonekaga nĩ ùndũ wa watho-rĩ, Kristũ aakuire tũhũ!”

3

Gwĩtikia, kana Gwathĩkĩra Watho?

¹ Atĩrĩrĩ inyuĩ Agalata aya akĩgu! Mũrogetwo nũũ? O inyuĩ muonirio wega Jesũ Kristũ arĩ mwambe mũtĩ igũrũ. ² No nyende kũmenya ùndũ ũmwe tu kuuma kũrĩ inyuĩ: Mwaheĩrwo Roho nĩ ùndũ wa gwathĩkĩra watho, kana nĩ ùndũ wa gwĩtikia ũhoru ũrĩa mwaiguire? ³ Kaĩ mũrĩ akĩgu atĩa? Mwambĩrĩrie na Roho wa Ngai, na rĩu mũrenda kũrĩkĩrĩa na hinya wa mwĩrĩ? ⁴ Anga mwathĩnirio na maũndũ maingĩ ũguo o tũhũ, angĩkorwo ũhoru ùcio wothe warĩ wa tũhũ? ⁵ Wee Ngai amũheaga Roho wake na akaringaga ciamu gatagatĩ kanyu nĩ ùndũ wanyu gwathĩkĩra watho, kana nĩ ùndũ wa gwĩtikia ũhoru ũrĩa mwaiguire?

⁶ Ta ririkanai ũhoru wa Iburahĩmu, Maandĩko moigĩte atĩrĩ: “Etĩkirie Ngai, nake Ngai akĩmũtua mũthingu.” ⁷ Nĩ ùndũ ùcio kĩmenyei atĩ andũ arĩa metĩkĩtie nĩo ciana cia Iburahĩmu. ⁸ Na tondũ Maandĩko marĩa matheru nĩmoogĩte o mbere atĩ Ngai nĩagatua andũ-a-Ndũrĩrĩ athingu na ùndũ wa gwĩtikia-rĩ, na Maandĩko macio nĩmahunjĩrie Iburahĩmu ũhoru-ũrĩa-Mwega o kabere, makiuga atĩrĩ: “Ndũrĩrĩ ciothe nĩikaarathimwo nĩ ùndũ waku.” ⁹ Nĩ ùndũ ùcio andũ arĩa metĩkĩtie nĩmarathimanagirio hamwe na Iburahĩmu, mũndũ ùcio warĩ mwĩtikia.

¹⁰ Andũ arĩa othe mehokaga ũhoru wa gwathĩkĩra watho-rĩ, marĩ na kĩrumi, nĩgũkorwo Maandĩko moigaga atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mũndũ o wothe ũtahingagia maũndũ marĩa mothe mandĩkitwo Ibuku-inĩ rĩa Watho.” ¹¹ Nĩtũũĩ wega atĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩtuuo mũthingu mbere ya Ngai nĩ ùndũ wa gwathĩkĩra watho, tondũ Maandĩko moigĩte atĩrĩ: “Mũndũ ũrĩa mũthingu agaatũura muoyo nĩ ùndũ wa gwĩtikia.” ¹² No watho-rĩ, nduumanĩte na ũhoru wa gwĩtikia; handũ ha ũguo Maandĩko moigaga atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa wathĩkagĩra maũndũ ma watho agaatũũrio muoyo nĩ mo.” ¹³ Nake Kristũ nĩatũkũũrĩre agĩtũruta kĩrumi-inĩ kĩa watho na ùndũ wake mwene gũtuika kĩrumi ithenya rĩitũ, nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mũndũ o wothe wambĩtuo mũtĩ-igũrũ.” ¹⁴ Aatũkũũrĩre nĩguo kĩrathimo kĩrĩa Iburahĩmu aarathimĩtuo nakĩo gĩkinyĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ na ùndũ wa Kristũ Jesũ, nĩguo atĩ na ùndũ wa gwĩtikia twamũkĩre Roho ũrĩa weranĩrwo.

¹⁵ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, rekei ndĩmuonie na ngerekano yumanĩte na maũndũ marĩa mũũ. O ta ũria gũtarĩ mũndũ ũngĩhota kweheria ũndũ kana kuongerera ũndũ harĩ kĩrikanĩro kĩria gĩthondeketwo nĩ mũndũ-rĩ, no taguo ũhoro ũyũ ũtarĩ. ¹⁶ Maũndũ marĩa meranĩrwo, meerĩrwo Iburahĩmu na mbeũ yake. Maandĩko matiugĩte “mbeũ ciake”, taarĩ ũhoro wa andũ aingĩ, no moigĩte “na mbeũ yake”, ũguo nĩ kuuga mũndũ ũmwe, na nĩwe Kristũ. ¹⁷ ũria ndĩrenda kuuga nĩ atĩrĩ: Watho, ũcio wokire thuutha wa mĩaka 430, ndũngĩeheria kĩrikanĩro kĩria gĩekĩritwo ho nĩ Ngai mbere iyo, na ndũngĩtũma kĩranĩro kũu gĩtuĩke gĩa tũhũ. ¹⁸ Nĩ ũndũ-rĩ, angĩkorwo igai rĩngĩoneka nĩ ũndũ wa watho-rĩ, rĩtikiumanĩte na kĩranĩro; no Ngai, nĩ ũndũ wa wega wake, nĩaheire Iburahĩmu igai na ũndũ wa kĩranĩro.

¹⁹ Watho-rĩ, wakĩrĩ wa bata ũrĩkũ? Wongereirwo kũrĩ kĩranĩro nĩguo wonanagie mahĩtia o nginya rĩria mbeũ ĩria kĩrikanĩro kieranĩre ĩgooka. Watho ũcio wathanirwo nĩ araike ũkĩnengererio andũ na guoko kwa mũiguithania. ²⁰ No rĩrĩ, mũiguithania ndakoragwo arũgamĩrĩre o mwena ũmwe; no Ngai nĩ ũmwe.

²¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, kaĩ watho ũreganĩte na ciĩranĩro cia Ngai? Aca ti ũguo! Tondũ korwo kwarĩ na watho waheanirwo nĩguo andũ magĩe na muoyo-rĩ, ti-itherũ o naguo ũthingu nĩ ũngĩakĩrehirwo nĩ watho. ²² No Maandĩko moigaga atĩ andũ a thĩ nĩ mohetwo nĩ mehĩa, nĩgeetha kĩranĩro kĩria kĩheanagwo nĩ ũndũ wa gwĩtikia Jesũ Kristũ kĩheagwo o arĩa metĩkĩtie.

²³ ũhoro wa gwĩtikia ũtanooka-rĩ, twarĩ ohe nĩ watho, tũkahingĩrĩrio o nginya wĩtikio ũkaaguũranĩro. ²⁴ Nĩ ũndũ ũcio watho nĩguo waheirwo ũhotĩ wa gũtũtwara kũrĩ Kristũ, nĩguo tũtuuo athingu na ũndũ wa gwĩtikia. ²⁵ Na rĩrĩ, kuona atĩ rĩu ũhoro wa gwĩtikia nĩmũkinyu, tũtingĩcooka kũrũgamĩrĩrwo nĩ watho.

Ciana cia Ngai

²⁶ Inyuothe mũrĩ ciana cia Ngai nĩ ũndũ wa gwĩtikia Kristũ Jesũ, ²⁷ nĩgũkorwo inyuothe arĩa mwabatithirio thĩinĩ wa Kristũ nĩmwihumbĩte Kristũ. ²⁸ Nĩ ũndũ ũcio gũtingĩcooka gũthuuranio Mũyahudi kana Mũyunani, na gũtirĩ ngombo kana mũndũ ũtarĩ ngombo, na gũtirĩ mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja, nĩgũkorwo inyuothe mũrĩ ũmwe ki thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. ²⁹ Angĩkorwo mũrĩ a Kristũ-rĩ, mũkĩrĩ a mbeũ ya Iburahĩmu, na mũrĩ agai a kũgaya kũringana na kĩranĩro kũu kĩranĩrwo.

4

¹ ũria ndĩroiga nĩ atĩrĩ, ihinda rĩothe rĩria mũgai arĩ o mwana-rĩ, ndarĩ ũtiganu na ngombo, o na atuĩka nĩwe mwene indo icio ciothe. ² Nĩ gwathwo athagwo nĩ amũrori hamwe na aramati a indo ciake, nginya ihinda rĩria ithe atuĩte rĩgaakinya. ³ ũguo noguo o na ithuĩ, hĩndĩ ĩria twarĩ ciana, twatũire ũkombo-inĩ wa maũndũ marĩa ma ndũire na thĩ ĩno. ⁴ No hĩndĩ ĩria ihinda rĩria rĩagĩrĩru kũna rĩakinire, Ngai nĩatũmire Mũriũ, nake agĩciarwo nĩ mũndũ-wa-nja, na agĩciarwo arĩ wa gwathagwo nĩ watho, ⁵ nĩguo akũũre andũ arĩa matũire mathagwo nĩ watho, nĩgeetha tũgĩe na kĩhooto gĩa gũtuĩka ciana ciake, ⁶ Tondũ inyuĩ mũrĩ ciana ciake-rĩ, Ngai nĩatũmire Roho wa Mũriũ ngoro-inĩ ciitũ, o we Roho ũria wĩtanaga ũkiugaga atĩrĩ, “Abba, Baba.” ⁷ Nĩ ũndũ ũcio, we ndũrĩ ngombo rĩngĩ, no ũrĩ mwana wake; na tondũ rĩu ũrĩ mwana wake, Ngai ngũtũite mũgai wa indo ciake.

Paulū Kūrumbūiya Agalatia

⁸ Tene rīria mūtooī Ngai-rī, mwarī ngombo cia ciūmbe iria itarī ngai. ⁹ No rīrī, tondū rīu nīmūmenyete Ngai, kana njuge nīmūrīkītie kūmenywo nī Ngai-rī, mūrākīenda gūcookerera maūndū macio maagīte hinya na matarī kiene nīkī? Kaī mūrenda gūcooka ūkombo-inī wamo o rīngī? ¹⁰ Nīmūrūmītie ūhoru wa mīthenya mīamūre, na mīeri mīamūre, na imera, o na mīaka! ¹¹ Ndī na kīeha mūno tondū gūkuoneka atī wīra ūrīa wothe ndanenogia naguo nī ūndū wanyu nī wa tūhū!

¹² Ndamūthaiha, inyuī ariū na aarī a Ithe witū, tuikai ta nī, nīgūkorwo nī nduīkīte ta inyuī. Mūtīrī mwanjīka ūuru. ¹³ O ta ūrīa mūūī, ndamūhunjīrie Ūhoru-ūrīa-Mwega ihinda rīa mbere tondū ndaarī mūrūaru. ¹⁴ O na gūtuika ndwari yakwa yarī magerio kūrī inyuī, mūtianyararire kana mūkūimena, no mwanyitire ūgeni ta ndaarī mūrāika wa Ngai, o na ta ndaarī Jesū Kristū we mwene. ¹⁵ Kaī ūndū ūcio watūmaga mūkene ūthiite kū? Nū ndī mūira atī, korwo nīmūngīahotire, nīmūngīakūūire maitho manyu mūūhe. ¹⁶ Kaī rīu nduīkīte thū yanyu nī ūndū wa kūmūhe ūhoru ūrīa wa ma?

¹⁷ Andū acio me na kīyo magicaria ūrīa mūngītūika a thiritū yao, no ti ūndū wa gītūmi kīega. Ūrīa mendaga nī kūmūtīgithania na ithuī mūtūike ao, nīgeetha mūgīe na kīyo gīa kūmarūmīrīra. ¹⁸ Nī wega kūgīa na kīyo, angīkorwo muoroto nī mwega, na mwīkage ūguo hīndī ciothe to hīndī rīra ndī hamwe na inyuī. ¹⁹ Ciana ciakwa nyendetē mūno, o inyuī arīa nījuga gīra ruo ta rwa mūtumia akīheo mwana, nginya hīndī rīra Kristū agaakorwo eyūmbīte thīnī wanyu, ²⁰ naarī korwo ndakorwo hamwe na inyuī ta rīu, nīguo ngarūrīre mwarīrie wakwa tondū nīndīgītwo nī ūhoru wanyu!

Hagari na Sara

²¹ Ta njīrai, inyuī arīa mūrenda gūkorwo mūgīathwo nī watho-rī, kaī mūtooī ūrīa watho uugaga? ²² Nīgūkorwo nī kwandīkītwo atī, Iburahīmu aarī na ariū eerī, ūmwe aaciarītwo nī mūtumia ūrīa warī ngombo, nake ūcio ūngī agaciarwo nī mūtumia ūrīa ūtaarī ngombo. ²³ Mūriū wake wa mūtumia ūrīa warī ngombo aaciarītwo na njīra ya ūndūire; no mūriū ūrīa waciarītwo nī mūtumia ūcio ūtaarī ngombo aaciarītwo na ūndū wa kūhingia kīranīro.

²⁴ Namō maūndū macio nī ma ngerekano, nī ūndū atumia acio marūgamīrīre irīkanīro igīrī. Kīrīkanīro kīmwe nī gīa Kīrīma gīa Sinai nakō gīciaraga ciana cia ūkombo: Nakō kīgerekaniitio na Hagari. ²⁵ Na rīrī, Hagari arūgamīrīre Kīrīma gīa Sinai kīria kīrī kūu būrūrī wa Arabia, nake nīwe ūgerekaniitio na itūūra rīa Jerusalemu ūrīa rīhaana ūmūthī, tondū nīatūire ūkombo-inī hamwe na ciana ciake. ²⁶ No Jerusalemu, itūūra rīria rīa kūrīa igūrū, rītīrī ūkombo-inī, na nīrīo nyina witū, ²⁷ nīgūkorwo nī kwandīkītwo atīrī:

“Kena wee mūndū-wa-nja thata,
wee ūtaciara giana,
tumūra kanua na wanīrīre,
wee ūtarī waigua ruo rwa kūgīa mwana;
tondū ciana cia mūndū-wa-nja ūrīa ūtiganīrio
nī nyingī gūkīra cia ūrīa ūrī na mūthuuri.”

²⁸ Na rīrī, inyuī ariū na aarī a Ithe witū, mūrī ciana cia kīranīro, o ta ūrīa Isaaka aarī. ²⁹ Hīndī iyo, mūriū ūrīa waciarītwo na njīra ya ndūire-rī,

nĩanyariiraga mũriũ ũcio waciariĩtwo na ũndũ wa hinya wa Roho. Ũguo noguo kũhaana o na rĩu. ³⁰ No rĩrĩ, Maandĩko moigĩte atĩa? Moigĩte atĩrĩ, “Ingata ngombo iyo ya mũndũ-wa-nja na mũriũ wake, tondũ mũriũ ũcio wa mũtumia ngombo ndarĩ hĩndĩ akagayana igai hamwe na mũriũ wa mũtumia ũcio ũtarĩ ngombo.” ³¹ Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ithuĩ tũtirĩ ciana cia mũtumia ũcio ngombo, no tũrĩ ciana cia mũtumia ũcio ũtarĩ ngombo.

5

Wĩyathi thĩinĩ wa Kristũ

¹ Kristũ nĩgũtuohora aatuohorire nĩguo tũgĩe na wĩyathi. Nĩ ũndũ ũcio, mwĩhaandei wega na mũtigitĩkĩre kuohwo icooki rĩa ũkombo rĩngĩ.

² Ta thikĩrĩria ciugo ciakwa! Nĩ Paũlũ ngũmwĩra atĩrĩ, mũngĩtikĩra kũrua-rĩ, Kristũ ndangĩgĩa bata na inyuĩ o na hanini. ³ Ningĩ nĩngũmwĩra o rĩngĩ atĩ mũndũ o wothe ũngĩtikĩra kũrua, ũcio amenye atĩ nĩagĩrĩrwo nĩ gwathĩkĩra watho ũrĩ wothe. ⁴ Inyuĩ arĩa mũrageria gũtuĩka athingu nĩ ũndũ wa watho-rĩ, nĩmũtigitihanĩtio na Kristũ; inyuĩ nĩmũgũwĩte mũgatigana na wega wa Ngai. ⁵ No ithuĩ-rĩ, tũkoragwo twĩhokete atĩ nĩtũgatuuo athingu. ũndũ ũcio nĩguo tũkoragwo twĩrĩgĩrĩre tũrĩ na wĩtikio, tũhotithĩtio nĩ Roho. ⁶ Nĩgũkorwo thĩinĩ wa Kristũ Jesũ, kũrua kana kwaga kũrua gũtirĩ bata. ũndũ ũrĩa ũrĩ bata nĩ wĩtikio ũrĩa ũrutaga wĩra na njĩra ya wendani.

⁷ Nĩmũrateng’agĩra ihenya rĩega. Nũũ wamũgiririe mũgĩtiga gũcooka gwathĩkĩra ũhoru-ũrĩa-wa-ma? ⁸ Kũringĩrĩrio kwa mũthemba ũcio gũtũmĩte kũrĩ ũrĩa wamwĩtĩre. ⁹ “Ndawa nini tu ya kũmbia mĩgate nĩtũmaga mũtu ũrĩa mũkande nayo wothe ũimbe.” ¹⁰ Nĩndĩhokete thĩinĩ wa Mwathani atĩ inyuĩ mũtikũgarũrũka mũgĩe na meciiria mangĩ. ũrĩa ũramũtururia nĩwe ũkaaherithio o na angĩkorwo arĩ ũ. ¹¹ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, angĩkorwo no ndĩrahunjĩa ũhoru wa kũrua-rĩ, ndĩrakĩnyariirwo nĩkĩ? Angĩkorwo ũguo nĩguo-rĩ, ũndũ ũrĩa ũtũmaga andũ mahĩngwo, na nĩguo ũhoru wa mũtharaba-rĩ, nĩmweherie. ¹² No nyende andũ acio mamũthĩnĩnagia mathĩ na mbere o nginya mehakũre.

¹³ Inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mwetirwo nĩguo mũgĩe na wĩyathi. No rĩrĩ, mũtikahũthĩre wĩyathi wanyu kũrũmagĩrĩa merirĩria ma mwĩrĩ, no handũ ha ũguo-rĩ, tungatanagĩrai inyuĩ-ene mũrĩ na wendani. ¹⁴ Tondũ-rĩ, ũhoru wothe wa watho ũhĩngagio nĩ riathani rĩrĩ rĩmwe: “Enda mũndũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wĩendete wee mwene.” ¹⁵ No rĩrĩ, mũngĩrũmana mũkĩrĩnĩnaga-rĩ, mwĩmenyererei mũtikaniinane inyuĩ ene.

Mũtũũrĩe wa Gũtongorio nĩ Roho

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio nguuga atĩrĩ, thiiagai mũtongoretio nĩ Roho, na mũtirĩhĩngagia merirĩria ma mwĩrĩ. ¹⁷ Nĩgũkorwo mwĩrĩ nĩwirĩragĩria maũndũ marĩa matangiendwo nĩ Roho, nake Roho nĩareganaga na maũndũ marĩa merirĩragĩrio nĩ mwĩrĩ. Nĩ ũndũ ũcio Roho na mwĩrĩ itũũraga irũaga, na nĩkĩo mũtahotaga gwĩka ũrĩa mwendaga gwĩka. ¹⁸ No rĩrĩ, mũngĩtongorio nĩ Roho, inyuĩ mũtingĩkorwo mũgĩathwo nĩ watho.

¹⁹ Na rĩrĩ, maũndũ marĩa mekagwo nĩ mwĩrĩ nĩmoĩo, namo nĩ: ũmaraya, na meciiria mooru, na ũmaramari, ²⁰ na kũhooya mĩhianano, na kũrogana, na ũthũ, na kũũgitana, na ũiru, na mang’ũrĩ, na kwĩyenda, na nyamũkano, na ngarari, ²¹ gũcumĩkĩra na kũrĩtio nĩ njoohi, na maruga

marĩa mainagwo nyĩmbo iria itaagĩrĩire, o na maũndũ mangĩ ta macio. Nĩdamũkaanirie, o ta ũrĩa ndamũkaanirie hĩndĩ ya mbere, aĩ andũ arĩa mekaga maũndũ ta macio matikagaya ũthamaki wa Ngai.

²² No rĩrĩ, maciuro ma Roho nĩ wendani, na gĩkeno, na thayũ, na gũkirĩrĩria, na kũiguanĩra tha, na gũtugana, na kwĩhokeka, ²³ na ũhooreri, na kwĩgĩrĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ. Macio-rĩ, gũtirĩ watho wa kũgĩria mekagwo. ²⁴ Nao andũ arĩa marĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ nĩmambithĩtie mũrĩ yao mũti-igũrũ hamwe na thuti ciayo na merirĩria mayo. ²⁵ Angĩkorwo tũtũire muoyo nĩ ũndũ wa Roho-rĩ, kĩrekei tũtongoragio nĩ Roho. ²⁶ Rekei tũtuge gwĩtũia, na kũũgitana, o na kũiguanagĩra ũru.

6

Gwĩka Andũ othe Wega

¹ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mũndũ angĩkorwo ahĩtĩtie-rĩ, inyuĩ arĩa mũrĩ na roho mũcookagĩrĩriei mũhooreire. No mwĩmenyererei, o na inyuĩ mũtikae kũgerio. ² Teithanagiai mũndũ na ũrĩa ũngĩ maũndũ marĩa mamũritũhagĩra, na mweka ũguo-rĩ, nĩmũrĩhingagia watho wa Kristũ. ³ Mũndũ angĩciiria atĩ we nĩ wa bata hĩndĩ irĩa atarĩ kĩene-rĩ, nĩ kwĩheenia areheenia. ⁴ O mũndũ nĩarorage wĩra wake mwene. Hĩndĩ iyo no ahote kwĩraha, atekwĩiganania na mũndũ ũngĩ, ⁵ nĩgũkorwo o mũndũ no nginya akuue mũrigo wake.

⁶ Mũndũ o wothe ũrĩa ũrutagwo ũhoro wa Ngai nĩagayanage indo ciothe iria njega na mũmũrutĩ.

⁷ Mũtikanahenio: Ngai ndangĩnyũrũrio. Kĩrĩa mũndũ ahaandaga no kĩo agethaga. ⁸ Mũndũ ũrĩa ũhaandaga maũndũ ma gũkenia merirĩria ma mwĩrĩ-rĩ, ũcio akaagetha kwanangĩka kũrĩa kuumanaga na maũndũ macio. No ũrĩa ũhaandaga maũndũ ma gũkenia Roho-rĩ, ũcio akaagetha muoyo wa tene na tene ũrĩa uumanaga na Roho. ⁹ Ningĩ tũtikanogio nĩ gwĩka wega, nĩgũkorwo ihinda rĩrĩa rĩagĩrũ rĩakinya nĩtũkaagetha magetha twaga gũkua ngoro. ¹⁰ Na nĩ ũndũ ũcio, rĩrĩa rĩothe twagĩa na ihinda rĩagĩrũ, nĩtwĩkage andũ othe maũndũ mega, na makĩria twĩkage wega andũ arĩa marĩ na nyũmba ya arĩa metĩkĩtie.

Kũrua kana kwaga Kũrua gũtirĩ Bata

¹¹ Onei ũrĩa ndĩramwandĩkĩra marũa maya na ndemwa nene na guoko gwakwa mwene! ¹² Andũ acio mendaga kwĩonania atĩ nĩagĩrũrũ makĩonwo-rĩ, nĩo maramũringĩrĩria atĩ mũrue. Mekaga ũguo no geetha matikanyariirwo nĩ ũndũ wa mũtharaba wa Kristũ. ¹³ O na acio maruaga matiathĩkagĩra watho, no nĩmendaga inyuĩ mũrue nĩguo metũage nĩ ũndũ wa mũrĩ yanyu. ¹⁴ No nĩ-rĩ, ndĩroaga gwĩtũia, tĩga o ndĩtũire nĩ ũndũ wa mũtharaba wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, na nĩ ũndũ waguorĩ, maũndũ ma thĩ nĩmambĩtwo mũti-igũrũ nĩguo mehere harĩ nĩ, na nĩ ngaambwo harĩ maũndũ ma thĩ nĩguo njehere harĩ mo. ¹⁵ Kũrua kana kwaga kũrua gũtirĩ bata; kĩrĩa kĩrĩ bata nĩ mũndũ agarũrũke atũke kũmbe kĩerũ. ¹⁶ Thayũ na kũiguĩrwo tha kũrogia na andũ arĩa marũmagĩrĩra wathani ũyũ, o hamwe na andũ a Isiraeli arĩa a Ngai.

¹⁷ Ngĩrĩkĩrĩria nguuga atĩrĩ, gũtikagĩe mũndũ o na ũrĩkũ ũkũndehere thĩina, nĩgũkorwo nĩnjoretwo njoro cia Jesũ mwĩrĩ-inĩ wakwa.

¹⁸ Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na maroho manyu, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ. Amenĩ.

MARŪA MA PAŪLŪ KŪRĪ AEFESO

¹ Nī niī Paŭlū, mūtūmwō wa Kristū Jesū nī ūndū wa kwenda kwa Ngai,

Ndirandikira andū arīa aamūre kūu Efeso, arīa ehokeku thīnī wa Kristū Jesū:

² Wega na thayū kuuma kūrī Ngai Ithe witū, na Mwathani Jesū Kristū, irogīa na inyuī.

Irathimo cia Kīroho thīnī wa Kristū

³ Atīrīrī, Ngai, o we Ithe wa Mwathani witū Jesū Kristū, arogoocwo, o we ūtūrathimīte na irathimo ciothe cia kīroho thīnī wa Kristū, iria ciuмага kūu igūrū. ⁴ Nīgūkorwo o na thī ūtanombwo, Ngai nīatūthuurire nīguo tūtūike ake thīnī wa Kristū, nīguo tūtūike atheru na twage ūcuuke maitho-inī make. Nī ūndū wa wendo wake-rī, ⁵ Ngai nīatuīte o mbere atī nītūgaatuika ciana ciake nī ūndū wa Jesū Kristū, kūringana na ūrīa eendete na ūrīa oonire arī wega, ⁶ nīguo wega wake ūrīa ūrī riiri ūkumagio, wega ūcio atūheete o ūguo tūhū thīnī wa Mūriū wake ūrīa endete mūno. ⁷ Na twakūūrirwo na ūndū wa thakame ya Kristū, na tūkirekerwo mehīa maitū, kūringana na ūrīa wega wa Ngai ūingihīte, ⁸ wega ūcio aatūingīhiirie arī na ūūgī na ūmenyo wothe. ⁹ Nake agītūmenyithia hitho ya wendi wake, kūringana na ūrīa oonire arī wega, o ūrīa aatanyīte gwīka thīnī wa Kristū, ¹⁰ nīguo ūkaahingio rīrīa mahinda marīa magīrīre magaakinya, nīguo acookanīrīre indo ciothe iria irī igūrū na iria irī gūkū thī harī mūtongoria ūmwe, na nīwe Kristū.

¹¹ Ningī nī thīnī wa Kristū o na ithuī twamūkirire igai kuuma kūrī Ngai, kūringana na ūrīa aatuīte o mbere, o we wīkaga maūndū mothe kūringana na muoroto wa wendi wake, ¹² nīguo o na ithuī arīa twarī a mbere kwīhoka Kristū, tūtūike a kūgocithia riiri wa Ngai. ¹³ Inyuī o na inyuī nīmwateranīrio na Kristū mwarīkia kūigua ūhorō-ūrīa-wa-ma, nāguo nīguo ūhorō-ūrīa-Mwega wa ūhonokio wanyu. Mwarīkia gwītīkia, nīmwekīrīrwo rūūri thīnī wake, na ūndū wa kūheo Roho Mūtheru ūrīa mwerīrwo, ¹⁴ Nake Roho nīwe mūrūgamīrīri wa kuonania atī nītūkagaīrwo igai riitū nginya rīrīa andū arīa marī a Ngai magatuika a gūkūrwo, nīgeetha riiri wake ūgoocagwo.

Gūcookia Ngaatho na Kūhooya

¹⁵ Na nī ūndū ūcio, kuuma rīrīa ndaiguire ūhorō wa wītīkio wanyu thīnī wa Mwathani Jesū, o na wendani wanyu ūrīa mwendaga arīa othe aamūre nāguo-rī, ¹⁶ ndirī ndatīgithīria gūcookeria Ngai ngaatho nī ūndū wanyu, ngīmūrīrikanaga mahooya-inī makwa. ¹⁷ Hooyaga atī Ngai wa Mwathani witū Jesū Kristū, o we ithe witū mwene riiri, amūhe Roho, ūrīa ūkamūhe ūūgī na ūguūrio nīguo mūmenye Ngai wega. ¹⁸ Ningī nīhooyaga atī maitho manyu ma ngoro mathererwo nī ūtheri, nīguo mūmenye ūhorō wa kīrīgīrīro kīrīa amwītīre, na mūmenye ūtonga wa igai riake rīrī na riiri, rīrīa akaagaīra andū ake aamūre, ¹⁹ o na ūhoti wake mūnene ūtangīgereka nī ūndū witū, ithuī arīa twītīkītie. Ūhoti ūcio no ta hinya wake mūnene ūkīruta wīra, ²⁰ ūrīa eekīrīre thīnī wa Kristū rīrīa aamūrīūkirie kuuma kūrī arīa akuū, na akīmūiga guoko-inī

gwake kwa ūrīo kūu igūrū, ²¹ na agatūūgīrio mūno igūrū rīa wathani o wothē na ūhoti wothē, na hinya na ūthamaki wothē, na marītwa mothe ma ūnene marīa mangīheanwo, na to mahinda maya moiki, no nī o na mahinda marīa magooka. ²² Nake Ngai akīga maūndū mothe rungu rwa magūrū make, na akīmūtua mwathi wa gwathaga maūndū mothe nī ūndū wa kanitha. ²³ Kanitha nīguo mwīrī wake, na noguo ūiyūru wake, o we ūiyūrīte maūndū mothe o na kūndū goothe.

2

Kūgīa na Muoyo thīnī wa Kristū

¹ O na inyuī-rī, mwarī akuū nī ūndū wa ūremi wanyu na mehia manyu, ² marīa mwatūuraga thīnī wamo rīrīa mwarūmagīrīra mīthiire ya thī īno na mīthiire ya mwathi wa ūthamaki wa rīera-īnī, o roho ūrīa ūraruta wīra rīu thīnī wa arīa mataathīkagīra Ngai. ³ O na ithuī ithuothe-rī, kūrī hīndī twatūuranagia nao, twaathagwo nī thuti cia mūrī itū, na tūkarūmagīrīra merīrīra na maūndū marīa meciiragio nī ngoro. O ta acio angī-rī, ha ūhoru wa kīmerera-rī, twatūūire tūrī a kūrakarīrwo. ⁴ No tondu wa wendo wake mūnene harī ithuī, Ngai, o we ūiyūrītwo nī tha nyingī, ⁵ nīatūmire tūgīe na muoyo hamwe na Kristū o rīrīa twarī akuū nī ūndū wa mehia maitū tondu nī wega wa Ngai watūmire mūhonokio. ⁶ Nake Ngai agītūriūkanīria hamwe na Kristū na agītūikaria thī hamwe nake kūu igūrū tūrī thīnī wa Kristū Jesū. ⁷ Eekire ūguo nīgeetha matukū marīa magooka onanie kūrī ithuī wega wake mūingī ūrīa ūtangīgereka kūrī ithuī, nī ūrīa atūire atūtugaga thīnī wa Kristū Jesū. ⁸ Nī ūndū nī wega wa Ngai watūmire mūhonokio nī ūndū wa gwītīkia, naguo ūndū ūcio nduoimanire na inyuī ene, no nī kīheo kīa Ngai, ⁹ na ti ūndū wa mawīra marīa mwanaruta, nīgeetha gūtīkagīe na mūndū o na ūmwe ūkwīgooca. ¹⁰ Nīgūkorwo ithuī tūrī wīra wa moko ma Ngai, tūmbūtītwo thīnī wa Kristū Jesū nīguo twīkage cīko njega iria irutaga wīra mwega, ūrīa Ngai aahaarīrie o mbere nī ūndū witū nīguo tūtūūire tūcīkaga.

Gūtūuo Ūmwe thīnī wa Kristū

¹¹ Hakīrī ūguo-rī, ririkanai atī tene inyuī arīa mūrī andū-a-Ndūrīrī na ūndū wa gūciarwo, o inyuī mwīttagwo “andū arīa mataruaga” nī arīa meīttaga “andū arīa maruaga” (kūrūa kūu no ūndū wīkītītwo mwīrī na moko ma andū), ¹² ririkanai atī hīndī īyo mwatūūrīte mwamūranītio na Kristū, mwarī ageni na mūtīarī a gīkundi kīa andū a Isiraeli na ha ūhoru wa irīkanīro iria Ngai eeranīire, inyuī mūtīarī a ho. Mwatūūrīte gūkū thī mūtārī na kūrīgīrīro na mūtārī na Ngai. ¹³ No rīu, thīnī wa Kristū Jesū, inyuī arīa hīndī īmwe mwarī kūrāya, rīu nīmūreharehetwo hakuhī nī ūndū wa thakame ya Kristū.

¹⁴ Nīgūkorwo we mwene nīwe thayū witū, o we watūmire ithuī twarī eerī tūtūike ūmwe, na agītharia rūirigo rwa rūmena rūrīa rwatūgayanītīe, ¹⁵ nī ūndū nīaniinire watho hamwe na maathani maguo, o na irīra ciaguo, na ūndū wa kūruta mwīrī wake. Agīgīka ūguo nīgeetha ombē thīnī wake mwene mūndū ūmwe mwerū kuuma harī acio eerī, naguo ūndū ūcio ūtūme kūgīe thayū, ¹⁶ na nīgeetha thīnī wa mwīrī ūcio ūmwe, amaigūithanie na Ngai na ūndū wa mūtharaba, ūrīa aahūthīrīre kūniina rūmena rwa. ¹⁷ Kristū ookire akīmūhunjīria thayū inyuī arīa mwarī kūrāya, o na thayū kūrī arīa maarī hakuhī. ¹⁸ Na thīnī wake ithuī a iruka icio cīerī nītūkinyaga kūrī Ithe witū na ūndū wa Roho o ro ūmwe.

¹⁹ Nĩ ùndũ wa ùguo, rĩu inyuĩ mũtirĩ ageni na agendi rĩngĩ, no nĩmũtuĩkĩte ene bũrũri hamwe na andũ a Ngai, na mũgatuĩka andũ a nyũmba ya Ngai, ²⁰ mũgagĩakwo igũrũ rĩa mũthingĩ wa atũmwo na anabii, nake Kristũ Jesũ we mwene agakorwo nĩwe ihiga rĩrĩa inene rĩa koine. ²¹ Thĩĩnĩ wake mwako wothe nĩũnyitanĩte, na ùgakĩneneha o nginya ùgatuĩka hekarũ theru thĩĩnĩ wa Mwathani. ²² Na nĩ thĩĩnĩ wake o na inyuĩ mũraakwo hamwe nĩguo mũtuĩke gũkaro gĩa gũikarwo nĩ Ngai na ùndũ wa Roho wake.

3

Paũlũ Mũhunjia wa Andũ-a-Ndũrĩrĩ

¹ Nĩ ùndũ wa gĩtũmi gĩkĩ, nĩ Paũlũ, njohetwo nĩ ùndũ wa kũhunjia ùhoru wa Kristũ Jesũ kũrĩ inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ:

² Ti-itherũ nĩmũiguĩte ùhoru wa ùrĩa ndaheirwo ùtungata wa wega wa Ngai nĩ ùndũ wanyu, ³ na nĩguo ùhoru wa hitho ùrĩa ndaamenyithirio na ùndũ wa kũguũrĩrio nĩ Ngai, o ta ùrĩa nyandĩkĩte na njĩra nguĩ.

⁴ Mwathoma ùhoru ùyũ, nĩmũkũhota kũmenya ùrĩa ndaakuũkĩrwo nĩ ùhoru ùcio wa hitho wa Kristũ, ⁵ ùrĩa ùtaamenyithirio andũ a njjarwa ingĩ, ta ùrĩa rĩu ùguũrĩrio atũmwo a Ngai atheru o na anabii nĩ Roho.

⁶ Nguo mũbango wa Ngai nĩ atĩ, andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmatuĩkĩte agai hamwe na andũ a Isiraeli, na nĩmatuĩkĩte ciĩga cia mwĩrĩ ùmwe, na makagwatanĩra thĩĩnĩ wa kũiranĩro gĩa Kristũ Jesũ nĩ ùndũ wa kũhunjĩrio Ùhoru-ùrĩa-Mwega.

⁷ Ndaatuĩkire ndungata ya Ùhoru-ùcio-Mwega nĩ ùndũ wa kũheo kĩrĩa ndaheirwo kĩa wega wa Ngai hotithĩtio nĩ hinya wake. ⁸ O na gũtuĩka nĩ nĩ mũnini mũno harĩ andũ a Ngai othe, nĩndaheirwo wega ùcio: nĩguo hunjagĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ ùtonga wa Kristũ ùrĩa ùtangĩmenyeka ùrĩa ùigana, ⁹ na ndaũragĩre andũ othe ùhoru wa hitho ìno, ùrĩa ùtũire ùhithĩtwo kuuma o tene, thĩĩnĩ wa Ngai o we wombire indo ciothe. ¹⁰ Itua rĩake rĩarĩ atĩ, na ùndũ wa kanitha, ùũgĩ wa Ngai ùrĩa wa mũthemba mũingĩ ùmenyithanio kũrĩ aathani, na kũrĩ arĩa marĩ na ùhoti kũu igũrũ, ¹¹ kũringana na ùrĩa aatũire atanyĩte gwĩka kuuma o tene, na ùrĩa aahingirie arĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ, Mwathani witũ. ¹² Na ithuĩ nĩ ùndũ wa gũkorwo tũrĩ thĩĩnĩ wake, na nĩ ùndũ wa gwĩtĩkia, no tũthengerere Ngai tũrĩ na ùmĩrĩru, na tũtarĩ na guoya. ¹³ Nĩ ùndũ ùcio nĩngũmũthaitha mũtikoarwo nĩ hinya tondũ wa mũnyamaro ùrĩa ndĩranyariirwo nayo nĩ ùndũ wanyu, tondũ nĩyo riiri wanyu.

Paũlũ kũhoera Aefeso

¹⁴ Ùndũ ùcio nĩguo ùtũmaga ndurie ndu ndĩ mbere ya Ithe witũ, ¹⁵ o we ùrĩa andũ othe a nyũmba yake, arĩa marĩ igũrũ na arĩa marĩ gũkũ thĩ metanagio nake. ¹⁶ Nĩhooyaga Ngai, atĩ kuuma ùtonga-inĩ wa riiri wake, amũheage hinya, nĩgeetha mũhotithĩtio nĩ Roho wake-rĩ, mũgĩe na ùhoti thĩĩnĩ wanyu, ¹⁷ nĩgeetha Kristũ atũũrage ngoro-inĩ cianyũ na ùndũ wa gwĩtĩkia. Na nĩngĩ nĩhooyaga atĩ inyuĩ mũhaandwo nĩguo mũgĩe na mũrĩ na mwĩkindĩre thĩĩnĩ wa wendani, ¹⁸ nĩguo mũgĩe na hinya, mũrĩ hamwe na andũ arĩa angĩ othe aamũre, na mũhotage kũmenya ùrĩa wendani wa Kristũ waramĩte, na ùrĩa ùraihĩte na igũrũ, na ùrĩa ùrikĩte na thĩ, ¹⁹ o na mũmenye wendani ùcio ùkĩrĩte ùmenyo wothe, nĩguo mũiyũrĩrĩrio na ùiyũru wothe wa Ngai.

20 Na rĩrĩ, kũrĩ Ngai ũrĩa ũhotaga gwĩka maũndũ marĩa mothe tũmũuragia kana tũgeciiria, na agakĩrĩrĩria mũno kũringana na ũhoti wake ũrĩa ũrutaga wĩra thĩĩnĩ witũ-rĩ, ²¹ arogocwo thĩĩnĩ wa kanitha na thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ, o nginya njarwa-inĩ ciothe, tene na tene! Amenĩ.

4

Ūrũmwe thĩĩnĩ wa Kristũ

¹ Nĩ ũndũ ũcio, nĩ Paũlũ njohetwo nĩ ũndũ wa Mwathani, nĩndamũthaiha mũtũũre na mũtũũrĩre ũringaine na gwĩtwo kũria mwetirwo. ² Mwĩnyiihĩtie biũ na mũhooreire na mũkirĩrĩrie, na ningĩ mũkiranagĩrĩrie mũndũ na ũria ũngĩ mũrĩ na wendani. ³ Geria na kĩyo nĩguo mũtũũrie ũrũmwe wa Roho, muohanĩtio na thayũ. ⁴ Nĩgũkorwo kũrĩ mwĩrĩ o ũmwe na Roho o ũmwe, o ta ũria mwetirwo kũrĩgĩrĩro o kĩmwe rĩria mwetirwo, ⁵ nake Mwathani no ũmwe, na wĩtkio ũmwe, na ũbatithio o ũmwe; ⁶ nake Ngai no ũmwe na nowe Ithe wa andũ othe, ũrĩa ũrĩ igũrũ rĩa andũ othe, na arĩ kũndũ guothe, na thĩĩnĩ wa andũ othe.

⁷ No rĩrĩ, mũndũ o mũndũ witũ nĩaheetwo wega wa Ngai, kũringana na ũria Kristũ aheanaga. ⁸ Nĩkĩo Maandĩko moigaga atĩrĩ:

“Rĩria aambatire igũrũ,

nĩatongoririe arĩa maatahĩtwo mũtongoro-inĩ wake,
na akĩhe andũ iheo.”

⁹ (Rĩu-rĩ, ciugo icio atĩ “nĩambatire igũrũ” nĩ kuuga atĩa, angĩkorwo ti kuuga atĩ o na nĩaikũrũkire thĩ kũria kũriku mũno? ¹⁰ Ūcio waikũrũkire nowe ũria wambatire igũrũ o igũrũ mũno, nĩgeetha aiyũre kũndũ guothe.) ¹¹ Ūcio nĩwe ũria wathuurire andũ amwe matũike atũmwo, na angĩ matũike anabii, na angĩ matũike ahunjia, na arĩa angĩ matũike arĩithi a ngoro cia andũ o na arutani, ¹² nĩguo ahaarĩrie andũ a Ngai nĩ ũndũ wa wĩra wa gũtungata, nĩgeetha mwĩrĩ wa Kristũ wongererwo hinya, ¹³ o nginya rĩria ithuothe tũkaagia na ũrũmwe ũhoru-inĩ wa gwĩtkĩa o na wa kũmenya Mũrũ wa Ngai, na tũtũike agima o nginya tũgĩe na ũgima mũkinyanĩru kũna o ta ũria Kristũ ahaana.

¹⁴ Hĩndĩ iyo tũgĩtĩge gũtũika tũkenge, tũria tũkanagio mwena na mwena, o na tũkĩhurutagwo haha na harĩa nĩ rũhuho o ruothe rwa ũrutani, na tũgĩtwaragĩrĩrio nĩ wara na ũhinga wa andũ ũria maheenagĩrĩria andũ nago makamahĩtithia. ¹⁵ Handũ ha ũguo-rĩ, tũngĩaria ũhoru-wa-ma tũrĩ na wendani, nĩtũrĩkũraga maũndũ-inĩ mothe thĩĩnĩ wake ũrĩa arĩ we mũtwe, na nĩwe Kristũ. ¹⁶ Kuuma kũrĩ we mwĩrĩ wothe ũnyĩtithanagio na ũkohanio hamwe nĩ nga iria iũnyĩtithanagia, nago ũgakũraga na ũkeyakaga guo mwene thĩĩnĩ wa wendani, o kũga gĩkirutaga wĩra wakĩo.

Gũtũura ta Ciana cia Ūtheri

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio ngũmũura atĩrĩ, na ngamũringĩrĩria thĩĩnĩ wa Mwathani, atĩ no nginya mũtĩge gwĩtũuraga ta ũria andũ-a-Ndũrĩrĩ matũuraga, marĩ na meciiria ma tũhũ. ¹⁸ Ūmenyo wao ũyũrĩtwo nĩ nduma, na makaamũranio na mũtũũrĩre wa wendi wa Ngai nĩ ũndũ wa ũrimũ ũrĩa ũrĩ thĩĩnĩ wao uumanĩte na ũmũ wa ngoro ciao. ¹⁹ Nĩ ũndũ wa kwaga thoni ciothe-rĩ, nĩmeheanĩte kũrĩ thuti cia ũura-thoni magekaga mawaganu na mũthemba yothe, na magathĩ na mbere kwĩrĩria mangĩ maingĩ.

²⁰ No inyuĩ mũtĩamenyire Kristũ na njĩra iyo. ²¹ Ti-itherũ nĩmwaiguire ũhoru wake, na mũkirutwo mũrĩ thĩĩnĩ wake kũringana na ũhoru wa

ma ūrĩa ūrĩ thĩinĩ wa Jesũ. ²² Nĩmwarutirwo, ūhoru ūkoniĩ mūtũũrĩre wanyu wa mbere, nĩgeetha mwĩaũre mũndũ wanyu ūrĩa wa tene, ūrĩa rĩu ūthũkĩtio nĩ merirĩria maguo ma maheeni; ²³ nĩgeetha mwerũhĩro mwĩciĩrĩrie wanyu; ²⁴ na mwĩhumbe mũndũ ūrĩa mwerũ, ūrĩa wombirwo ahaanaine na Ngai, arĩ na ūthingu na ūtheru ūrĩa wa ma.

²⁵ Nĩ ūndũ ūcio, o ūmwe wanyu no nginya atigane na ūhoru wa maheeni, na mwanagĩrie ūhoru wa ma mũndũ na ūrĩa ūngĩ, nĩgũkorwo ithuothe tũrĩ ciĩga cia mwĩrĩ ūmwe. ²⁶ "Mwarakara mūtikehie": Mũtikareke riũa rĩthũe mũrĩ o na marakara, ²⁷ o na mũtikanahe mũcukani kamweke. ²⁸ Mũndũ ūrĩa ūiyaga, nĩatige gũcoka kũiya, nĩ kaba arute wĩra, akenogagia, na ekage maũndũ mega na moko make, nĩgeetha agĩe na kĩndũ angĩgayana na arĩa mabataire.

²⁹ Mũtikanaheke ndeto njũru ciime tũnua-inĩ twanyu, tĩa o irĩa cia gwaka andũ arĩa angĩ kũringana na mabata mao, nĩguo igunage arĩa marĩciiguaga. ³⁰ Nĩngĩ mũtikanaiguithie Roho Mũtheru wa Ngai ūũru, ūrĩa wamwĩkĩrĩre rũũri o nginya rĩria mũthenya ūrĩa wa gũkũũrwo ūgaakinya. ³¹ Eheriai gatagatĩ-inĩ kanyu ūũru wa ngoro, na mang'ũrĩ na marakara, na njũgitano na njambanio, o hamwe na rũmena rwa mũthemba o na ūrĩkũ. ³² Tuganagai na mũiguanagĩre tha, na mũkarekanagĩra mũndũ na ūrĩa ūngĩ, o ta ūrĩa Ngai aamũrekeire mehĩa manyu thĩinĩ wa Kristũ.

5

¹ Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, tuĩkai a kwĩgerekania na Ngai, ta ciana ciendetwo mũno, ² na mūtũũre mwendaine o ta ūrĩa Kristũ aatwendire na akũĩruta nĩ ūndũ witũ arĩ iruta rĩrĩ na mũtararĩko mwega na igongona rĩrutĩirwo Ngai.

³ No rĩrĩ, thĩinĩ wa thiritũ yanyu gũtikanaiguĩke gũkĩgwetwo ūmaraya, kana ūndũ o na ūrĩkũ wa waganu, kana ūkoroko, tondu maũndũ macio matagĩrĩre harĩ andũ a Ngai arĩa aamũre. ⁴ O na gũtikanaagĩe mĩario ya ūũra-thoni, o na kana mĩario ya ūrimũ, o na kana mĩario ya itherũ rĩtarĩ rĩega. Mĩario ta iyo ndĩagĩrĩre kũgwetagwo; nĩ kaba gũcookagĩria Ngai ngaatho. ⁵ Tondũ nĩmũũĩ wega na ma atĩ: gũtirĩ mũhũũri-maraya, kana mũndũ mwaganu, o na kana mũndũ mũkoroku; mũndũ ūrĩa wĩkaga ūguo nĩ mũhooi mĩhianano, andũ ta acio gũtirĩ ūrĩ na igai thĩinĩ wa ūthamaki wa Kristũ na wa Ngai. ⁶ Mũtikareke mũndũ o na ū amũheenie na ciugo cia tũhũ, nĩgũkorwo maũndũ ta macio nĩmo matũmaga mang'ũrĩ ma Ngai makinyĩre andũ arĩa matamwathĩkagĩra. ⁷ Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, mũtikagĩe ngwatanĩro nao.

⁸ Nĩgũkorwo hĩndĩ ĩmwe mwarĩ nduma, no rĩu mũrĩ ūtheri thĩinĩ wa Mwathani. Tũũrai ta ciana cia ūtheri ⁹ (nĩ ūndũ maciaro ma ūtheri monekaga thĩinĩ wa ūhoru wothe wa gwĩkana wega, na wa ūthingu, o na ūhoru wa ma), ¹⁰ na mũtũĩrie muone maũndũ marĩa makenagia Mwathani. ¹¹ Mũtikanyaĩitanĩre na andũ arĩa mekaagĩra maũndũ nduma-inĩ marĩa matarĩ maciaro, nĩ kaba mũmoimbũrage. ¹² Nĩgũkorwo o na nĩ thoni kũgweta maũndũ marĩa mekaagĩrwo hitho-inĩ nĩ andũ acio aremĩ. ¹³ No ūndũ o wothe ūrĩa ūrehetwo ūtheri-inĩ nĩwonekaga, ¹⁴ nĩgũkorwo ūtheri ūcio nĩguo ūtũmaga kĩndũ o gĩothe kĩoneke. Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga kwĩrwo atĩrĩ:

"Arahũka, wee ūkomete,
ũriũke uume kũrĩ arĩa akuũ,
nake Kristũ nĩgũkwarĩra."

15 Nĩ ùndũ ùcio-rĩ, mwĩmenyererei wega ùrĩa mũrĩtũũraga, mũtigatũũrage ta andũ matarĩ ogĩ, no tũũrai ta andũ ogĩ, 16 mũkĩhũthagĩra mweke o wothe mũrĩ nago tondũ matukũ maya nĩ mooru. 17 Nĩ ùndũ ùcio mũtigaikare ta andũ akĩũgu, no ikaragai mũmenyete wega ùrĩa Mwathani endaga. 18 Nĩngĩ-rĩ, mũtikarĩio nĩ ndibeĩ, nĩ ùndũ ùrĩũ nĩguo ùtwaragĩria mũndũ ùmaramari-inĩ. Handũ ha ùguo-rĩ, iyũrwoi nĩ Roho. 19 Aranagĩriai mũndũ na ùrĩa ùngĩ na ciugo cia thaburi, na nyĩmbo cia kũinĩra Ngai, o na nyĩmbo cia kũguna maroho. Inagai na mũtungage na nyĩmbo ngoro-inĩ cianyu nĩ ùndũ wa Mwathani, 20 na mũcookagĩrie Ngai o we Ithe witũ ngaatho maũndũ-inĩ mothe, thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. 21 Mwĩnyiihanagĩriei mũndũ na ùrĩa ùngĩ nĩ ùndũ wa ùrĩa mũtĩite Kristũ.

Atumia na Athuuri ao

22 Inyuĩ atumia-rĩ, mwĩnyiihagĩriei athuuri anyu o taarĩ Mwathani mũrenyiihĩria. 23 Nĩgũkorwo mũthuuri nĩwe mũtwe wa mũtumia o ta ùrĩa Kristũ nake arĩ we mũtwe wa kanitha, o guo mwĩrĩ wake, na nowe Mũhonokia wago. 24 Na rĩrĩ, o ta ùrĩa kanitha wĩnyiihagĩria Kristũ, ùguo no tago nao atumia magĩrĩrwo nĩ kwĩnyiihĩria athuuri ao maũndũ-inĩ mothe.

25 Inyuĩ athuuri-rĩ, endagai atumia anyu, o ta ùrĩa Kristũ eendire kanitha na akĩũruta nĩ ùndũ wago 26 nĩguo awamũre aũtue mũtheru-rĩ, nĩ kũũthambia aũthambirie na maaĩ na ùndũ wa kiugo, 27 nĩguo ahote kwĩrehere we mwene kanitha ùrĩ na rĩiri, ùtarĩ irooro kana handũ hagũtharu, o na kana kaũũgũ kangĩ o gothe, no ùtuĩke kanitha mũtheru na ùtarĩ na ùcuuke. 28 O ùguo, noguo athuuri magĩrĩrwo nĩ kwenda atumia ao o taarĩ mũrĩ yao ene. Mũndũ ùrĩa wendete mũtumia wake nĩwe mwene wiyendete. 29 Nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ùthũire mwĩrĩ wake mwene, no nĩkũhe aũheaga irio na akaũmenyerera, o ta ùrĩa Kristũ ekaga kanitha, 30 Tondũ tũrĩ ciĩga cia mwĩrĩ wake. 31 “Gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmaga mũndũ mũrũme atige ithe na nyina, na anyiitane na mũtumia wake, nao eerĩ magatuĩka mwĩrĩ ùmwe.” 32 Ùyũ nĩ ùhoru wa hito nene, na nĩ wa bata mũno, na ngiuga ùguo nĩ ùhoru wa Kristũ na kanitha ndĩraria. 33 No rĩrĩ, o mũndũ nĩendage mũtumia wake o ta ùrĩa eendete we mwene, nake mũtumia nĩaheage mũthuuri wake gĩtũio.

6

Ciana na Aciari

1 Inyuĩ ciana-rĩ, athĩkagĩrai aciari anyu thĩinĩ wa Mwathani, nĩgũkorwo gwĩka ùguo nĩguo kwagĩrĩire. 2 “Tĩia thoguo na nyũkwa,” rĩu nĩrĩo rĩathani rĩa mbererĩ rĩa rĩrĩ na kĩranĩro, 3 “nĩguo maũndũ maku mothe magaacĩre, na ùkenere gũtũũra muoyo hĩndĩ ndaaya gũkũ thĩ.”

4 Na inyuĩ maithe-rĩ, mũtikarakaragie ciana cianyu; handũ ha ùguo-rĩ, cireragei mũgĩcirutaga na mũgĩcitaraga thĩinĩ wa Mwathani.

Ngombo na Aathani

5 Inyuĩ ngombo-rĩ, athĩkagĩrai aathani anyu a gũkũ thĩ, mũkĩmatĩaga na mũkĩmetigĩraga, mũtarĩ na ùhinga ngoro-inĩ, o taarĩ Kristũ mũrathĩkĩra. 6 Mũtikamaathĩkagĩre o hĩndĩ irĩa maramuona atĩ nĩguo mamwendage; no ikagai ùguo ta mũrĩ ngombo cia Kristũ, mũgĩkaga maũndũ marĩa Ngai endaga mekwo mwĩendeire na ngoro cianyu.

7 Tungatagai na ngoro yothe mũtarĩ na kĩnyiria, taarĩ Mwathani

mūratungatīra, no ti andū, ⁸ nī ūndū nī mūūī atī Mwathani nīakarīha o mūdū ūndū o wothē mwega ekaga arī ngombo kana atarī ngombo.

⁹ Na inyuī aathani-rī, ikagai ngombo cianyu o ro ūguo. Mūtigaciīhitagire, tondū nī mūūī atī Mwathani wacio, na nowē Mwathani wanyo, arī o kūu igūrū, nake ndarī mūthutūkanio.

Indo cia Ngai cia Mbaara

¹⁰ Ūhorō wa kūrigīrīria ngūmwīra atīrī, gīagai na hinya thīnī wa Mwathani mūkīhotithagio nī ūhoti wake mūnene. ¹¹ Mwīohei indo ciothe cia Ngai cia mbaara nīguo mūhote gwītiiria mawara ma mūcukani.

¹² Nīgūkorwo kūgiana gwitū ti gwa kūgiana na arīa marī na mwīrī na thakame, no tūgianaga, na aathani, na mothamaki, na maahinya ma gūkū thī īno īrī nduma, na mbūtū cia maroho mooru marī kūrīa igūrū. ¹³ Nī ūndū ūcio, mwīohei indo ciothe cia Ngai cia mbaara, nīguo mūkaahota gwītiiria mūthenya ūrīa mūūru wakinya, na mwarīkia gwīka maūdū macio mothe, no mwīhaande. ¹⁴ Nī ūndū ūcio mwīhaandei wega, mwīhotorete mūcibi wa ūhorō ūrīa wa ma njohero, na mwīohete gako ga kūgītīra gīthūri karīa ka ūthingu, ¹⁵ namo magūrū manyu mūmahaarīrie gūthīī kūhunja Ūhorō-ūrīa-Mwega wa thayū. ¹⁶ Hamwe na indo icio ciothe, oyai ngo ya wītīkio, īrīa mūrīhotaga kūhoria nayo mīguī yothe īrīa yakanaga mwaki ya ūrīa mūūru.* ¹⁷ Ningī īkīrai ngūbia ya kūgera ya ūhonokio, na mwīohe rūhiū rwa njora rwa Roho, naruo nīruo kūgo kīa Ngai. ¹⁸ Na mūhooyage hīndī ciothe na mahooya ma mīthemba yothe, mūgīthaihanaga mūrī na Roho. Mwarīkia gwīka ūguo-rī, ikaragai mwīhūgīte, na mūhooyagire andū arīa aamūre hīndī ciothe.

¹⁹ O na nīī mwene-rī, hooyagīrai, nīguo rīrīa rīothe ngūtumūra kanua, heagwo ciugo na ngaaria itegwītīgīra ngīmenyithania hito ya Ūhorō-ūrīa-Mwega, ²⁰ o ūrīa nīī ndī mwarīrīria waguo, na noguo ūtūmīte njo-hwo! Hooyagīrai nīguo ndūheanage itegwītīgīra, o ta ūrīa njagīrīrwo nī gwīka.

Ngeithi cia Kūrigīrīria

²¹ Tukiko, mūrū wa Ithe witū ūrīa mwende na ndungata īihokekete wīra-inī wa Mwathani, nīwe ūkūmwīra maūdū mothe, nīgeetha o na inyuī mūmenye ūrīa ndarīī na ūrīa njīkaga. ²² Ndīramūtūma kūrī inyuī nī ūndū wa gītūmi gīkī kīūmbe, nīguo mūmenye ūhorō witū ūrīa tūtariī, na nīguo amūūmīrīrie ngoro.

²³ Ariū na aarī a Ithe witū, mūrogīa na thayū, na wendani hamwe na wītīkio ciūmīte kūrī Ngai Ithe witū o na kuuma kūrī Mwathani witū Jesū Kristū. ²⁴ Wega wa Ngai ūrogīa na arīa othe mendete Mwathani witū Jesū Kristū na wendo ūrīa ūtathiraga.

* **6:16** Ngo cia Aroma ciakoragwo ithondeketwo na njūūa. Ciarī nene na nyūmū nīguo ihote kūhoria mīguī. Ciatobokagio maaī-inī nīguo ciororoe.

MARŪA MA PAŪLŪ KŪRĪ AFILIPĪ

¹ Nī ithuī Paŭlū na Timotheo, ngombo cia Kristū Jesū,

Marūa maya tūrāndīkīra andū othe arīa aamūre thīnī wa Kristū Jesū arīa mūrī kūu Filipī, hamwe na arori a kanitha, o na atungati aguo.

² Mūroḡīa na wega na thayū ciumīte kūrī Ngai Ithe witū, na Mwathani Jesū Kristū.

Gūcookia Ngaatho hamwe na Kūhooya

³ Nīnjookagīria Ngai wakwa ngaatho rīria rīothe ndaamūririkana. ⁴ Rīria rīothe ngūmūhoera inyuothe-rī, ndīmūhooyagīra hīndī ciothe ngenete. ⁵ Tondū wa ngwatanīro iitū na inyuī harī Ūhorō-ūrīa-Mwega, kuuma o mūthenya wa mbere nginya rīu. ⁶ Nīi nīnjūūī ūndū ūyū na ma, atī Ngai ūria waambīrīrie wīra mwega thīnī wanyu nīegūthīī na mbere kūrūta, na ndekūūtīgithīria ataūrīkītie nginya mūthenya ūria Kristū Jesū agaacooka.

⁷ Kuona atī mūkoragwo mūrī ngoro-inī yakwa, nī njagīrīrwo nīkūigua ūguo nī ūndū wanyu inyuothe; tondū-rī, kana nī kuohwo njohetwo na mīnyororo, kana nī kūrūrīra na gwīkīra hinya Ūhorō-ūrīa-Mwega, inyuī inyuothe nīmūgwaṭanagīra na nīi thīnī wa wega wa Ngai. ⁸ Ngai nī mūira wakwa atī nīndīmwīriragīria inyuothe ndī na wendo wa Kristū Jesū.

⁹ Na ūria hooyaga nī atīrī: atī wendani wanyu ūingīhe mūno makīria, mūkīongagīrīrwo ūmenyo na ūkuūku wothe, ¹⁰ nīgeetha mūhotage gūkūrāna maūndū marīa magīrīre makīria ya marīa mangī, na mūkoragwo mūrī atheru na mūtarī na ūcuuke o nginya mūthenya ūria wa Kristū, ¹¹ na mūtūūre mūiyūrītwo nī maciaro ma ūthingu marīa monekaga na ūndū wa Jesū Kristū, nīguo Ngai akumagio na agoocagwo.

Mīnyororo ya Paŭlū Gūtwarithia Ūhorō-ūrīa-Mwega na Mbere

¹² Na rīu ariū na aarī a Ithe witū, nīngwenda mūmenye atī maūndū marīa mangorete ti-itherū nīmatūmīte Ūhorō-ūrīa-Mwega ūthīī na mbere. ¹³ Nī ūndū ūcio-rī, nīkūmenyekete wega nī arangīri a nyūmba ya mūthamaki, o na kūrī andū arīa angī othe atī nīi njohetwo na mīnyororo nī ūndū wa Kristū. ¹⁴ Nī ūndū wa ūria njohetwo, ariū na aarī a Ithe witū aingī nīmōmīrīrio kwaria kiugo kīa Ngai marī na ūmīrīru mūnene na matarī na guoya.

¹⁵ Nī ūhorō wa ma atī amwe mahunjagia Kristū marī na ūiru na ngarari, no angī mahunjagia marī na ngoro njega. ¹⁶ Acio mahunjagia marī na ngoro njega-rī, mekaga ūguo marī na wendani, makīmenyaga atī njigītwo gūkū nī ūndū wa kūrūrīra Ūhorō-ūrīa-Mwega. ¹⁷ Acio angī mahunjagia ūhorō wa Kristū makīenda kwīguna, matarī na ngoro theru, magecīragia atī meka ūguo nīmekūnyongererithia thīina rīu ndī muohe.

¹⁸ No rīrī, ūcio ti ūndū wa bata kūrī nīi. Ūndū ūria wa bata nī atī Kristū nīahunjagio na njīra o yothe, o na īngītuika nī njīra ya ūhinga, kana nī njīra ya ūhorō wa ma. Na nī ūndū wa ūguo-rī, nīngenaga.

Ī, o na no ngūthīī na mbere na gūkena, ¹⁹ nīgūkorwo nīnjūūī atī nī ūndū wa maḥooya manyu na ūteithio ūria ūheanītwo nī Roho wa

Jesũ Kristũ, maũndũ marĩa mangorete nĩmakagarũrũka matuĩke ma kũhonokia. ²⁰ Nĩnjĩrĩgĩrĩre ngĩhĩahĩaga na ngehoka atĩ ndigaconoka o na aĩa, no atĩ ngorwo na ũmĩrĩru mũiganu nĩgeetha rĩu, na o ta ũria ndũire, Kristũ atuũgagĩrio thĩnĩ wa mwĩrĩ wakwa, ingĩkorwo ndĩ muoyo o na kana nguete. ²¹ Nĩgũkorwo harĩ nĩ-rĩ, gũtũura muoyo nĩ Kristũ, nakuo gũkua-rĩ, nĩ uumithio. ²² No rĩrĩ, kũngĩkorwo gũtũura muoyo ndĩ na mwĩrĩ nĩkuo kũngĩtũma wĩra wakwa ũgie na maciaro-rĩ, nĩ kĩ ingĩgĩthuura? Nĩ ndiũũ! ²³ Nĩ nĩnguucanĩrio nĩ maũndũ maya meerĩ: Ndiriragĩria gũthĩ ngatũũranie na Kristũ, na ũguo nĩguo wega makĩria; ²⁴ no gũtũura muoyo ndĩ na mwĩrĩ ũyũ nĩ ũndũ wanyu nĩ kwagĩrĩre mũno makĩria. ²⁵ Na tondũ nĩmenyete ũguo kũna-rĩ, nĩnjũũ atĩ nĩngũtũura muoyo, na nĩngũtũũrania na inyuĩ inyuothe nĩguo ndũme mũthiige na mbere, na mũgie na gĩkeno nĩ ũndũ wa ũria mwĩtĩkĩtie, ²⁶ nĩgeetha ndakorwo na inyuĩ rĩngĩ, gĩkeno kĩanyu kũyũrĩrĩre thĩnĩ wa Kristũ Jesũ nĩ ũndũ wakwa.

²⁷ Na rĩrĩ, ũndũ ũria ũrĩ bata nĩ atĩ mũthiige na mũthĩre ĩria yaganĩrĩre na Ũhoru-ũria-Mwega wa Kristũ, nĩgeetha ingĩka kũmũrora kana njage gũka, njiguage ũhoru wanyu o na itarĩ hamwe na inyuĩ menyage atĩ nĩmũkarĩte mwĩhaandĩte wega mũrĩ na roho o ro ũmwe, mũkĩrũrĩra wĩtkio wa Ũhoru-ũria-Mwega mũrĩ na ngoro ĩmwe, ²⁸ mũtekũmakio o na aĩa nĩ arĩa mamũthĩre. Naguo ũndũ ũcio ũtuĩke kĩmenyithia kũrĩ o atĩ nĩmakanangwo, no atĩ inyuĩ nĩmũkahonokio, na Ngai we mwene nĩwe ũkaamũhonokia. ²⁹ Nĩgũkorwo ha ũhoru wa Kristũ-rĩ, nĩmwĩtĩkĩrĩtio kũmwĩtkia, na to kũmwĩtkia kuo gwiki, o na kũnyariirwo nĩ ũndũ wake, ³⁰ kuona atĩ nĩmũrarũa mbaara ĩria muonete ngĩrũa, na noyo mũraigua atĩ nĩ ndĩrarũa o na rĩu.

2

Kwĩgerekania na Wĩnyiihia wa Kristũ

¹ Mũngĩkorwo mũrĩ na ũndũ o wothe wa kũmanĩrĩria uumanĩte na ũria mũnyiiithanĩtio na Kristũ, kana ũndũ o wothe wa kũhoorerania uumanĩte na wendani wake, o na kana wa kũgia na ngwatanĩro o yothe yumanĩte na Roho, o na kana ũhoru o wothe wa gũcaayanĩra na wa kũiguanĩra tha uumanĩte na Kristũ-rĩ, ² gĩtũmagei gĩkeno gĩakwa kũiganĩre kũna nĩ ũndũ wa gũtũura mũrĩ a mwĩciĩrĩrie o ro ũmwe, na mwendaine na wendani o ũmwe, na mũrĩ kĩndũ kĩmwe thĩnĩ wa roho o na meciiria. ³ Mũtikaneke ũndũ mũkienda kwĩguna inyuĩ ene, o na kana nĩ ũndũ wa kwĩgaatha, no ikaragai mwĩnyiihĩtie, o mũndũ agatuaga mũndũ ũria ũngĩ nĩ mwega makĩria yake mwene. ⁴ O mũndũ wanyu ndakarũmbũyagie maũndũ o marĩa mamũkonĩ, no nĩarũmbũyagie maũndũ ma andũ arĩa angĩ o namo.

⁵ Mwĩciĩrĩrie wanyu wagĩrĩrwo ũtuĩke o ta ũria warĩ na Kristũ Jesũ:

⁶ We-rĩ, o na gũtuĩka aarĩ Ngai,
ndonire kũiganana na Ngai taarĩ ũndũ wa gũkumbatĩrio,

⁷ nowe nĩgũtiganĩria aatiganĩrie ũnene wake wothe,
agĩtuĩka ta ngombo,
agĩciarwo ta andũ a gũkũ thĩ.

⁸ Nake ahaana ta mũndũ-rĩ,
akĩnyiihia,
na agĩathĩka o nginya akĩũragwo,
o kũũragwo kũria kwa mũtharaba!

- ⁹ Nĩ ùndũ ùcio, Ngai nĩamũtũũgĩririe o nginya igũrũ mũno, na akĩmũhe rĩitwa rĩrĩa rikĩrĩte marĩa mangĩ mothe,
¹⁰ nĩguo atĩ thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ maru mothe magaturio, kũu igũrũ, na gũkũ thĩ, o na rungu rwa thĩ,
¹¹ na ningĩ atĩ nĩmĩ ciothe ciumbũrage atĩ Jesũ Kristũ nĩ Mwathani, nĩguo Ngai Ithe witũ agoocagwo.

Gũkenga ta Njata

¹² Nĩ ùndũ ùcio, arata akwa endwa-rĩ, o ta ũrĩa mütũire mwathĩkaga, na to rĩrĩa ndaarĩ hamwe na inyuĩ, no makĩria rĩu itarĩ hamwe na inyuĩ-rĩ, thĩĩ na mbere kũrutĩra ũhonokio wanyu wĩra, mũgĩtigagĩra na mũkĩinainaga, ¹³ nĩgũkorwo nĩ Ngai ũrutaga wĩra thĩinĩ wanyu agatũma mwende gwĩkaga maũndũ make kũringana na wendi wake mwega.

¹⁴ Īkagai maũndũ mothe mũtekũnuguna na mũtegũkarania, ¹⁵ nĩgeetha mwage ũcuuke na mũtuĩke atheru, mũtuĩke ciana cia Ngai itarĩ na kaũgũ mũrĩ thĩinĩ wa rũciaro rũrũ ruogomu na rwaganu, na rĩrĩa mũrĩ hamwe nao inyuĩ mũkengage ta njata thĩ yothe, ¹⁶ o mũrũmĩtie kiugo kĩa muoyo, nĩguo ngaagia na ùndũ wa kwĩrahĩra mũthenya ũrĩa wa Kristũ atĩ ndiahanyũkire tũhũ kana ngĩruta wĩra ngĩnoga tũhũ. ¹⁷ No rĩrĩ, o na ingĩtuĩka ndĩraitwo thakame igũrũ rĩa igongona ta ndĩ ruta rĩa kũnyuuo, nĩ ùndũ wa ũtungata ũrĩa mũtungatagĩra Ngai uumanĩte na wĩĩkio wanyu-rĩ, nĩ ngenaga na ngacanjamũka hamwe na inyuĩ inyuothe. ¹⁸ Nĩ ùndũ ùcio, o na inyuĩ nĩmwagĩrĩrwo nĩgũkena na mũcanjamũke hamwe na nĩ.

Timotheo na Epafarodito

¹⁹ Nĩngwĩhoka ndĩ thĩinĩ wa Mwathani Jesũ atĩ nĩngũmũtũmĩra Timotheo o narua, nĩgeetha o na nĩ ngaakena hĩndĩ ĩrĩa ngaahero ũhoru wanyu. ²⁰ Nĩgũkorwo ndirĩ mũndũ ũngĩ ũhaana take, ũrĩa ũngĩrũmbũyia maũndũ manyu na ma. ²¹ Nĩgũkorwo andũ arĩa angĩ othe marũmbũyagia maũndũ mao ene, no ti maũndũ ma Jesũ Kristũ. ²² No inyuĩ nĩmũũ atĩ Timotheo nĩeyonanĩtie atĩ nĩ mũndũ mwega, tondũ o ta ũrĩa mwana atungataga hamwe na ithe-rĩ, noguo akoretwo agĩtungata hamwe na nĩ wĩra-inĩ wa kũhunjia ũhoru-ũrĩa-Mwega. ²³ Nĩ ùndũ ùcio, nĩndĩrehoka kũmũtũma kũrĩ inyuĩ o ndaarĩkia kũmenya ũrĩa maũndũ makwa megũikara. ²⁴ Ningĩ ndĩ na mwĩhoko thĩinĩ wa Mwathani atĩ nĩ mwene nĩngũka o narua.

²⁵ No rĩrĩ, nĩnguona kwagĩrĩire ndĩmũtũmĩre mũrũ wa Ithe witũ Epafarodito, ũrĩa tũrutaga wĩra na tũkarũĩrĩa ũhoru wa Ngai nake, na nĩwe mũtũmwo wanyu ũrĩa mwandũmĩre nĩguo arũmbũyagie mabata makwa. ²⁶ Nĩgũkorwo nĩamwĩriragĩria inyuothe, na nĩaratangĩka tondũ nĩmwaiguĩte atĩ aarĩ mũrũaru. ²⁷ Ti-itherũ aarĩ mũrũaru, o na aarĩ hakuĩ gũkua. No Ngai nĩamũiguĩrĩire tha, na to we wiki waiguĩrĩrwo tha, no o na nĩ nĩanjiguĩrĩire tha nĩguo ndikae kũingĩhĩrwo nĩ kĩahe mũno. ²⁸ Nĩ ùndũ ùcio, kũu nĩkĩo kĩratũma ndĩmũtũme na kwĩyendera kũnene, nĩgeetha mwamuona rĩngĩ mũkene, na nĩ nyihanyĩhĩrwo nĩ gũtangĩka. ²⁹ Mwamũkĩrei wega thĩinĩ wa Mwathani mũrĩ na gĩkeno kĩnene, na mũtũĩage andũ arĩa mahaana take, ³⁰ tondũ aarĩ hakuĩ gũkua nĩ ùndũ wa wĩra wa Kristũ, ategũcaĩra muoyo wake, nĩgeetha andeithĩrĩre na ũteithio ũrĩa inyuĩ mũtangĩahotire kũũhe.

3

Ndũkanagĩe na Mwĩhoko thĩnĩ wa Mwĩrĩ

1 Ūhoro wa kũrĩkĩrĩria ariũ na aarĩ a Ithe witũ nĩ atĩrĩ, kenagai thĩnĩ wa Mwathani! Ha ūhoro wa gũcookera rĩngĩ maũndũ o marĩa ndanamwandĩkĩra-rĩ, ūcio ti ūhoro wa kũunogĩa, tondũ harĩ inyuĩ nĩ ūhoro wa kũmũtiirĩra.

2 Mwĩmenyagĩrĩrei andũ acio mahaana ta magui, o acio mekaga maũndũ mooru, na arĩa metemengaga mĩrĩ. ³ Nĩgũkorwo ithuĩ nĩ ithuĩ tũruite kũna, ithuĩ arĩa tũhooyaga na Roho wa Ngai, o ithuĩ arĩa twĩrahaga thĩnĩ wa Kristũ Jesũ, naguo mwĩhoko witũ tũtũigaga thĩnĩ wa mwĩrĩ, ⁴ o na gũtuĩka o na nĩ mwene ingĩenda-rĩ, ndĩ na itũmi cia gũtũma ndĩhokage ūhoro wa mwĩrĩ.

Kũngĩkorwo kũrĩ mũndũ ũngĩ o wothe wĩciiragia atĩ arĩ na itũmi cia kũgĩa na mwĩhoko thĩnĩ wa mwĩrĩ, nĩ nĩndĩmũkĩrĩtie. ⁵ Nĩgũkorwo nĩ ndaruithirio ndĩ na ũkũrũ wa thĩkũ inyanya, na ndĩ wa rũciaro rwa andũ a Isiraeli, na wa mũhĩrĩga wa Benjamini, na ndĩ Mũhibirania waciariitwo nĩ Ahibirania. Ha ūhoro ũkonĩ watho-rĩ, ndĩ Mũfarisai; ⁶ na ha ūhoro ũkonĩ kĩyo-rĩ, ndaatiire nyariiraga kanitha; na ha ūhoro wa ũthingu ũrĩa uumanaga na watho-rĩ, ndiarĩ na ũcuuke.

⁷ No rĩrĩ, maũndũ mothe marĩa ndaatuaga atĩ maarĩ na uumithio kũrĩ nĩ-rĩ, rĩu ndĩmonaga marĩ ma tũhũ nĩ ũndũ wa kũgĩa na Kristũ. ⁸ Makĩria ma ũguo-rĩ, maũndũ mothe ndĩmatuaga nĩ ma tũhũ ndamagerekania na ũmenyo ũrĩa ũkĩrĩte maũndũ mothe ũrĩa uumanĩte na kũmenya Kristũ Jesũ Mwathani wakwa. Nĩ ũndũ wake-rĩ, nĩ ndoorirwo nĩ indo ciothe, na nĩ ngĩcĩtua o ta mahuti ma gũteo, nĩgeetha ndĩgũire na Kristũ, ⁹ na ngoragwo ndĩ thĩnĩ wake, itarĩ na ũthingu wakwa mwene ũrĩa uumanaga na watho, no ũkorwo arĩ ũthingu ũrĩa uumanaga na gwĩtĩkia Kristũ; ũguo nĩ kuuga, ũthingu ũrĩa uumaga kũrĩ Ngai, na wonekaga na ũndũ wa gwĩtĩkia. ¹⁰ ũndũ ũrĩa nĩ ngwenda-rĩ, nĩ kũmenya Kristũ, na menye hinya wa kũriũka gwake, na ngwatanĩre nake mĩnyamaro-inĩ yake, na haanane nake ūhoro-inĩ wake wa gũkua, ¹¹ nĩguo kũngĩhoteka, ngaariũkio nyume kũrĩ arĩa akuũ.

Kwĩrutaniĩria Gũkinya Mũthia

¹² Ndiroiga atĩ nĩndĩkĩtie kwamũkĩra maũndũ macio mothe, o na kana ngarĩkia gũtuĩka mwaĩrĩru kũna, no nĩndĩrutanaĩria na kĩyo nĩgeetha ndĩnyiiĩre o ũndũ ũrĩa ndanyiiĩrwo nĩ Kristũ Jesũ. ¹³ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndĩgũtua atĩ nĩ mwene nĩndĩkĩtie kwĩnyiiĩra ũndũ ūcio. No rĩrĩ, ũndũ ũrĩa nĩkaga no ũmwe: Nĩkũriganĩrwo ndiganagĩrwo nĩ maũndũ marĩa mahĩtũku, na ngerutanĩria mũno gũkinyĩra maũndũ marĩa marĩ mbere, ¹⁴ ngerutanagĩria gũthĩ ndorete na mbere nĩguo hootane heo kĩheo kũria Ngai aheanaga, na nĩkĩo aanjĩĩre thĩnĩ wa Kristũ Jesũ atĩ nĩguo thĩi igũrũ.

¹⁵ Ithuothe arĩa tũrĩ andũ agima-rĩ, twagĩrĩrwo nĩtũtũire twĩciiragia o ũguo. Na hangĩkorwo nĩ harĩ andũ marĩ na meciiria mangĩ-rĩ, o na hau Ngai nĩarĩmũguũrĩria. ¹⁶ No rĩrĩ, rekei tũtũire kũringana na maũndũ marĩa tũrĩkĩtie kũgĩa namo.

¹⁷ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nyiitanĩrai na arĩa angĩ ūhoro-inĩ wa kwĩgerekania na nĩ, na ningĩ mũbaarage wega andũ arĩa matũũraga na mũtũũrĩre o ũrĩa twamuonereirie. ¹⁸ Nĩgũkorwo, o ta ũrĩa ndanamwĩra kainingĩ mbere iyo, na o na rĩu no ngũcookera rĩngĩ ūhoro ūcio ndĩ na maitiori, andũ aingĩ matũũraga marĩ thũ cia mũtharaba wa Kristũ.

¹⁹ Andũ acio-rĩ, kũrigĩrĩria kwao nĩ mwanangĩko, ngai yao nĩ nda ciao, namo maũndũ ma kũmaconora nĩmo riiri wao. Ningĩ meciiragia o maũndũ ma gũkũ thĩ. ²⁰ No rĩrĩ, bũrũri ũrĩa tũri aguo kũmbe nĩ kũũria igũrũ. Na ithũ nĩwetagĩrĩra Mũhonokia ũrĩa ũkoima kũu, na nĩwe Mwathani Jesũ Kristũ, ²¹ ũrĩa ũkaagarũra mũĩri ino itũ mĩhinyaru nĩgeetha ihaanano na mwĩrĩ wake ũcio ũrĩ riiri, nĩ ũndũ wa hinya ũrĩa ũmũhotithagia gwatha maũndũ mothe.

4

¹ Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, o inyuĩ nyendete na ngeriragĩria kũmuona, nĩ inyuĩ gĩkeno gĩakwa na thũmbĩ yakwa. Endwa akwa, ũguo nĩguo mũbatĩ kwĩhaanda mũrũmĩte thĩnĩ wa Mwathani.

Gũthaitana

² Nĩngũthaita Euodia o na thaithe Sunutuke nĩgeetha maiguane thĩnĩ wa Mwathani. ³ Ī-ni, o na nĩngũkũũria, wee mũrata wakwa wa ma, wee tũrutithanagia wĩra ta tuohetwo icooki rĩmwe, teithagia atumia acio, arĩa maarũĩrĩre Ũhoru-ũrĩa-Mwega marĩ hamwe na nĩ, o na Klementi na andũ arĩa angĩ marutithanagia wĩra hamwe na nĩ, arĩa marĩtwa mao mandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa muoyo.

⁴ Ikaragai mũkenete hĩndĩ ciothe mũrĩ thĩnĩ wa Mwathani. O na nĩ nguuga o rĩngĩ: Ikaragai mũkenete! ⁵ Rekei gũkirĩrĩria kwanyu kũmenyeke nĩ andũ othe. Mwathani arĩ hakuhi gũũka. ⁶ Mũtigatangĩke ngoro nĩ ũndũ o na ũrĩkũ, no rĩrĩ, menyithagiai Ngai maũndũ marĩa mothe mwendaga, mũkĩmũhooyaga, na mũkĩmũthaitaga, o na mũkĩmũcookagĩria ngaatho. ⁷ Naguo thayũ wa Ngai, ũrĩa ũtangĩmenyeka ũrĩa ũtariĩ, nĩũrĩmenyagĩrĩra ngoro cianyu o na meciiria manyu thĩnĩ wa Kristũ Jesũ.

⁸ Ũhoru wa kũrĩkĩrĩria, ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, nĩ atĩ maũndũ marĩa ma ma, na marĩa ma gũtũka, na marĩa ma kĩhoo, na marĩa matheru, na marĩa ma kwendeka, na marĩa ma kwĩrĩrĩrio, angĩkorwo kũrĩ maũndũ mega kũna na ma kũgaathĩrĩrio-rĩ, mwĩciiragiei ũhoru wa maũndũ ta macio. ⁹ Namo maũndũ marĩa mwerutire, kana mũkĩamũkĩra kana mũkĩgua kuuma kũrĩ nĩ, o na kana mũkĩona thĩnĩ wakwa, mekagei arĩ mo. Nake Ngai wa thayũ niarĩkoragwo hamwe na inyuĩ.

Ngaatho nĩ ũndũ wa Iheo Ciao

¹⁰ Nĩngũkena mũno thĩnĩ wa Mwathani nĩkuona atĩ marigĩrĩrio-inĩ nĩmũrurumũkĩtie ũhoru wanyu wa kwĩnĩjũria. Ti-itherũ nĩmũreĩnjũiragia, no mũtirarĩ na mweke wa kuonana ũguo. ¹¹ Ndiroiga ũguo nĩ ũndũ nĩmbataire, nĩgũkorwo nĩndĩrutĩte kũiganĩra o ũrĩa kũngĩkorwo kũhaana. ¹² Nĩmenyete ũhoru wa gũikara ndĩ mũkĩaru, na ngamenya ũhoru wa gũikara ndĩ mũtongu. Nĩndĩrutite hito ya gũikara njaganĩre ũndũ-inĩ o wothe na maũndũ-inĩ mothe, kana nĩ kũhũna, kana nĩ kũhũta, kana nĩ kũingĩhĩrwo, o na kana nĩ kwaga. ¹³ Nĩhotaga gwĩka maũndũ mothe na ũndũ wa Kristũ ũrĩa ũheaga hinya.

¹⁴ No, nĩmwekire wega nĩkũnyiitanĩra na nĩ mathũna-inĩ makwa. ¹⁵ Makĩria ma ũguo, o ta ũrĩa inyuĩ andũ Afilipi mũkũmenya-rĩ, matukũ-inĩ ma mbere rĩria mwahanjũrio Ũhoru-ũrĩa-Mwega, hĩndĩ rĩa ndoimire Makedonia, gũtirĩ kanitha o na ũmwe wanyũitanĩre na nĩ harĩ ũhoru wa kũheana kana kwamũkĩra, tĩga o inyuĩ; ¹⁶ nĩgũkorwo o na rĩria ndaarĩ Thesalonike, nĩmwandũmagĩra ũteithio kaingĩ hĩndĩ rĩa ndaakoragwo

mbataire. ¹⁷ Ti atĩ nĩ kĩheo ndĩracaria kuuma kũrĩ inyuĩ, no ndĩracaria kĩrĩa kĩngĩgwo mũthiithũ-inĩ wanyu. ¹⁸ Nĩnyamũkĩrĩte indo nyingĩ mũno makĩria; nĩndeheirwo indo cia kũnjigana, nĩgũkorwo rĩu nĩnyamũkĩrĩte iheo iria mwanengerire Epafarodito andehere. Indo icio nĩ ta maruta marĩ na mũtararĩko mwega, marĩ igongona rĩitĩkĩrĩku rĩa gũkenia Ngai.*
¹⁹ Nake Ngai wakwa nĩarĩkĩragĩrĩria kũmũhe kĩrĩa gĩothe mũngĩkorwo mũbataire, akĩmũtanahagĩra na ũtonga wake ũrĩa wĩ riiri thĩinĩ wa Kristũ Jesũ.

²⁰ Nake Ngai, o we Ithe witũ, arogoocwo nginya tene na tene. Amen.

Ngeithi cia Mũthia

²¹ Geithiai andũ othe arĩa aamũre thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. Ariũ na aarĩ a Ithe witũ arĩa tũrĩ nao nĩmamũgeithia. ²² Andũ othe arĩa aamũre nĩmamũgeithia, na makĩria arĩa a mũciĩ wa Kaisari.

²³ Wega wa Mwathani Jesũ Kristũ ũrogĩa na maroho manyu. Amen.

---

* **4:18** Iruta rĩa mũtararĩko mwega thĩinĩ wa Kĩrĩkanĩro kĩrĩa Gikũrũ rĩarĩ igongona rĩa gũcookia ngaatho na kũgooca Ngai.

MARŪA MA PAŪLŪ KŪRĪ AKOLOSAI

¹ Nī nī Paŭlū, mūtūmwo wa Kristū Jesū nī ūndū wa wendo wa Ngai, tūrī hamwe na Timotheo mūrū wa Ithe witū,

² Tūramūtūmīra marūa maya inyuī andū arīa aamūre, o inyuī arīū na aarī a Ithe witū mūtūire mūrī ehokeku thīnī wa Kristū kūu Kolosai:

Mūrogā na wega na thayū ciumīte kūrī Ngai Ithe witū.

Gūcookia Ngaatho hamwe na Kūhooya

³ Hīndī ciothe rīrīa tūkūmūhoera, nītūcookagīria Ngai ngaatho, o we Ithe wa Mwathani witū Jesū Kristū, ⁴ tonḁ nītūiguīte ūhoro wa ūrīa mwītīkītie Kristū Jesū, o na ūrīa mwendete andū arīa othe aamūre, ⁵ naguo nī wītīkio na wendani iria ciumanaga na kīrīgīrīro kīrīa mūīgīrwo kūu igūrū na kīrīa mūrīkītie kūigua ūhoro wakīo thīnī wa ūhoro ūrīa wa ma, na nīguo Ūhoro-ūrīa-Mwega ⁶ ūrīa ūmūkinyīre. Kūndū guothe gūkū thī Ūhoro-ūyū-Mwega nīūraciara maciara na nīūratheerema, o ta ūrīa ūkoretwo ūgīka gatagatī-inī kanyu kuuma mūthenya ūrīa mwaūigūre na mūkīmenya wega wa Ngai na ma. ⁷ Mwamenyire ūhoro ūcio kuuma kūrī Epafara, ūrīa twendete, na mūruti wīra hamwe na ithuī o we mūtungatīri wa Kristū wa kwīhokeka ithenya rīitū, ⁸ na nowe ūtūheete ūhoro wa ūrīa mwendaine mūrī thīnī wa Roho.

⁹ Nī ūndū wa ūguo-rī, kuuma mūthenya ūrīa twaigūre ūhoro ūcio wanyu, tūtīrī twatīgīthūria kūmūhoera, tūgīthaitaga Ngai amūiyūre ūmenyo wa wendī wake, na amūheage ūūgī na ūtaūku wothe maūndū-inī mothe ma kīroho. ¹⁰ Na tūhooyaga ūguo nīguo mūhote gūtūūra mūtūūrīre ūringaine na ūrīa Mwathani endaga na mūmūkenagie maūndū-inī mothe: mūciarage maciara mawīra-inī mothe mega marīa mūrutaga, na mūkūrage thīnī wa ūmenyi wa kūmenyana na Ngai, ¹¹ mūgūkagīrwo hinya na ūhoti wothe kūringana na hinya wake ūrī na rīiri nīgeetha mūhote gūkiragīrīria mūno mūtegūthethūka na mūrī na gīkeno, ¹² na mūgīcookagīria Ithe witū ngaatho, ūrīa ūmūtūite aagīrūa a kūgaya igai rīa arīa aamūre ūthamaki-inī wa ūtheri. ¹³ Nīgūkorwo Ngai nīatūhonoketie, agatūruta ūthamaki-inī wa nduma, na agatūthaamīria ūthamaki-inī wa Mūrīū ūrīa endete mūno, ¹⁴ thīnī wake-rī, nītūkūūrītwo na tūkarekerwo mehīa maitū.

Ūnene wa Kristū

¹⁵ Ūcio nīwe mūhianīre wa Ngai ūrīa ūtonekaga, na nīwe irīgīthathi harī indo ciothe iria ciombirwo. ¹⁶ Nīgūkorwo nīwe wombire indo ciothe: indo iria irī igūrū na iria irī thī, iria cionekaga na iria itonekaga, o na angīkorwo nī itī cia ūnene kana maahinya, kana aathanī o na kana arīa marī ūhoti; indo ciothe ciombirwo nīwe na nīguo ituīke ciake. ¹⁷ Kristū nīwe warī kuo mbere ya indo ciothe, nacio indo ciothe itūūraga inyīitithanītio nīwe. ¹⁸ Nīngī nīwe mūtwe wa mwīrī, arī guo kanītha; na nīwe kīambīrīria na irīgīthathi harī andū arīa manarīūka, nīgeetha thīnī wa maūndū mothe atuīke nīwe mūtūūgīrie kūrī indo ciothe. ¹⁹ Nīgūkorwo Ngai nīoonire arī wega atī ūiyūru wa Ngai wothe ūikare thīnī wake, ²⁰ na nī ūndū wa Kristū indo ciothe ituīke cia kūguithanio

na Ngai, iria irĩ thĩ o na kana iria irĩ igūrũ, nĩ ùndũ wa ùrĩa aarehire thayũ na ùndũ wa thakame yake, ùrĩa yaitirwo mũtharaba-inĩ.

²¹ Hĩndĩ ìmwe inyuũ mwatũire mwamũranĩtio na Ngai na mwarĩ thũ ciake meciiria-inĩ manyu nĩ ùndũ wa mũtugo yanyu mũũru. ²² No rĩu nĩamũiguithanĩtie na Kristũ na ùndũ wa ùrĩa aakuire arĩ na mwĩrĩ nĩgeetha amũrũgamie mbere yake mũrĩ atheru, na mũtarĩ na ùũgũ, o na mũtarĩ na ùcuuke, ²³ mũngĩthĩ na mbere na gwĩtikia mwĩhaandĩte na mũrĩ arũmu, na mũtekwenyeneyeka kuuma kũrĩ kũirĩgĩrĩro kĩrĩa kĩnyitĩrĩrwo nĩ Ùhoro-ùrĩa-Mwega. Ùhoro ùcio nĩguo Ùhoro-ùrĩa-Mwega ùrĩa mwaiguire, na ùrĩa ùhunjĩtio kũrĩ ciũmbe ciothe cia gũkũ thĩ, na nĩguo nĩ Paulũ nduĩkĩte ndungata yaguo.

Paulũ Kũnoga nĩ ùndũ wa Kanitha

²⁴ Na rĩu nĩngenete nĩ ùndũ wa maũndũ marĩa thĩĩnĩtio namo nĩ ùndũ wanyu, na ngaiyũrĩrĩria thĩĩnĩ wa mwĩrĩ wakwa kĩrĩa gĩtigaire ùhoro-inĩ wa kũnyamario gwa Kristũ, ngamaiyũrĩrĩria nĩ ùndũ wa mwĩrĩ wake, na nĩguo kanitha. ²⁵ Na nĩ ndaatuirwo ndungata yaguo na ùndũ wa gũtũmwo nĩ Ngai ndĩmũrehere ùhoro wa Ngai mũũmenye kũna, ²⁶ na nĩ guo hitho ùrĩa itũire ùrĩ hithe kuuma o tene, nĩjarwa na nĩjarwa, no rĩu nĩũguũrĩrĩro arĩa aamũre. ²⁷ O acio nĩo Ngai oonire arĩ wega kũmenyithia hitho ya ùtonga ùrĩa ùrĩ riiri kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, nayo hitho ìyo nĩ atĩ Kristũ arĩ thĩĩnĩ wanyu, o we kũirĩgĩrĩro gĩa gũkaagia na riiri.

²⁸ Ùcio nĩwe tũhunjagia, tũgĩtaaranaga na tũkĩrutaga o mũndũ wothe tũrĩ na ùũgĩ wothe, nĩgeetha tũkarũgamia o mũndũ wothe aagĩrĩre kũna thĩĩnĩ wa Kristũ. ²⁹ Nĩ ùndũ wa gĩtũmi kũ nĩndĩĩnogagia, ngũgiaga kũringana na hinya wake wothe, ùrĩa ùrutaga wĩra na hinya thĩĩnĩ wakwa.

2

¹ Nĩngwenda mũmenye ùrĩa ndũgiaga nĩ ùndũ wanyu, na nĩ ùndũ wa andũ arĩa marĩ Laodĩkia, o na nĩ ùndũ wa arĩa matarĩ maanyona nĩ mwene. ² Ndũgiaga ùguo nĩgeetha magĩe na ùmĩrĩru wa ngoro na magĩe na ùrũmwe mohanĩtio nĩ wendani, na nĩgeetha maingĩhĩrwo nĩ ùtonga wa kũmenya wega ùhoro wa hitho ya Ngai, na nĩyo Kristũ, ³ ùrĩa thĩĩnĩ wake kũhithĩtwo mũthiithũ yothe ya ùũgĩ na ùmenyo. ⁴ Ndĩramwĩra ùguo nĩgeetha mũndũ o na ùrĩkũ ndakanamũheenie na ngararĩ cia mawara. ⁵ Nĩgũkorwo o na ndatuĩka ndĩrĩ hamwe na inyuũ thĩĩnĩ wa mwĩrĩ, ndĩ hamwe na inyuũ thĩĩnĩ wa roho, na ngakena nĩkuona ùrĩa mũrĩ mũbango mũega, na ùrĩa wĩtikio wanyu thĩĩnĩ wa Kristũ ùrĩ mũrũmu.

Kuohorwo Mawatho-inĩ ma Andũ nĩ ùndũ wa Kristũ

⁶ Nĩ ùndũ ùcio-rĩ, o ta ùrĩa mwamũkĩrĩre Kristũ Jesũ arĩ Mwathani, thĩĩnĩ na mbere gũtũũra thĩĩnĩ wake, ⁷ mũhaandĩtwo na mũgaakwo thĩĩnĩ wake, na mũkĩongagĩrĩrwo hinya thĩĩnĩ wa wĩtikio o ta ùrĩa mwarutĩrwo, na mũkĩrĩrĩrie gũcookia ngaatho.

⁸ Mwĩmenyererei mũndũ o na ùrĩkũ ndakanamũtahe meciiria na maũũgĩ ma maheeni ma tũhũ, marĩa moimanaga na mũtugo ya andũ na ùrĩa iria cia ndũire cia thĩ ìno, no ti kuuma kũrĩ Kristũ.

⁹ Nĩgũkorwo ùiyũru wothe wa Ùngai ùtũũraga thĩĩnĩ wa Kristũ arĩ na mwĩrĩ, ¹⁰ na inyuũ nĩmũiyũrĩtwo nĩ muoyo thĩĩnĩ wa Kristũ, ùrĩa arĩ we Mũnene igũrũ rĩa hinya o wothe na ùhoti o wothe. ¹¹ O na inyuũ nĩmwaruire thĩĩnĩ wake, na ti na ùndũ wa moko ma andũ, no nĩ ùndũ wa kwehererio mũtũũrĩre wa mehĩa, kũringana na irua rĩrĩa rĩruithanagio

nĩ Kristũ. ¹² Nĩgũkorwo nĩgũthikwo mwathikirwo hamwe nake rĩrĩa mwabatithirio, na mũkĩriũkiio hamwe nake nĩ ũndũ wa gwĩtikia hinya wa Ngai, ũrĩa wamũriũkirie akiuma kũrĩ arĩa akuũ.

¹³ Hĩndĩ ĩrĩa mwakuĩte nĩ ũndũ wa mehia manyu na mũgaikara ta mũtaruĩte nĩ ũndũ wa mũtũũrĩre wanyu wa mehia-rĩ, Ngai nĩatũmire mũgĩe na muoyo hamwe na Kristũ. Ngai nĩatũrekeire mehia maitũ mothe, ¹⁴ na aarĩkia gũtharia watho ũrĩa warĩ mwandĩke hamwe na mũtabarĩre waguo, o ũcio watũthitangaga na watũire ũreganĩte na ithuĩ-rĩ; akĩweheria na ũndũ wa kũũhũrĩra mĩcumarĩ mũtharaba-inĩ. ¹⁵ Thuutha wa gũtooria maahinya na monene macio-rĩ, nĩamonanirie mbere ya mũingĩ, akĩrũuhagia nĩ ũndũ wa ũrĩa aamatooretie mũtharaba-inĩ.

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio mũtikanareke mũndũ o na ũrĩkũ amũtuĩre ciira nĩ ũndũ wa irio iria mũrĩaga, kana kĩrĩa mũnyuuga, kana ũhoru-inĩ wa mĩthenya ĩrĩa mĩamũre, kana gũkũngũra Karũgamo ka Mweri, o na kana mũthenya wa Thabatũ. ¹⁷ Maũndũ macio no kĩruru kĩa maũndũ marĩa magooka; no rĩrĩ, ma yamo-rĩ, nĩ Kristũ we mwene. ¹⁸ Mũtikanareke mũndũ o na ũrĩkũ, ũrĩa wendete gwĩtua mũhooreri, na akahooyaga araika, atũme mũtunywo kĩheo kĩrĩa mũtanyĩte kuona. Mũndũ ta ũcio nĩataaragĩria na nĩjira nene maũndũ marĩa onete, na mwĩciĩrĩre wake ũtarĩ wa kũiroho ũgatũma etĩe nĩ ũndũ wa meciiria make ma tũhũ. ¹⁹ Mũndũ ta ũcio ndegwatanĩte na Mũtwe, ũrĩa arĩ we ũnyĩtagĩrĩra mwĩrĩ wothe, akaũnyĩtithania hamwe na nyuniro ciohanĩtio na mĩkiha, nago ũgakũra o ta ũrĩa Ngai atũmaga ũkũre.

²⁰ Atĩrĩrĩ, angĩkorwo inyuĩ nĩmwakuire hamwe na Kristũ, na mũgĩtigana na ĩrĩa iria cia ndũire cia thĩ ĩno-rĩ, nĩ kũ gĩtũmaga mwathĩkĩre mawatho mayo, ta mũtũire mũrĩ a thĩ? ²¹ Namu nĩ ta maya: “Ndũkanyiite! Ndũgacame! Ndũkahutie!” ²² Maũndũ macio mothe maraaria ũhoru wa indo iria ithiraga bata ciarĩkia kũhũthĩrwo, tondũ ĩcio no ĩrĩa na wathani na ũrutani wa andũ. ²³ Ti-itherũ, mũtabarĩre ta ĩyo yonekaga ta ĩrĩ na ũũgĩ, nĩ ũndũ wa mĩhoere yao ĩrĩa methuurĩre, na ũhooreri wa gwĩtua, na kwĩnyerekia, no makaaga kuona bata wa kwĩgirĩria merĩrĩa ma mwĩrĩ.

3

Mawatho ma Mũtũũrĩre Mũtheru

¹ Na rĩrĩ, kuona atĩ rĩu nĩmũriũkĩtio hamwe na Kristũ-rĩ, ngoro cianyu nĩkĩrũmbũyagie maũndũ marĩa ma igũrũ, o kũrĩa Kristũ aikarĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai. ² Meciiria manyu nĩmeciaragie maũndũ marĩa ma igũrũ, no ti maũndũ marĩa ma thĩ ĩno. ³ Nĩgũkorwo nĩmwakuire, nago muoyo wanyu rĩu nĩmũhithe hamwe na Kristũ thĩinĩ wa Ngai. ⁴ Na rĩrĩa Kristũ, ũrĩa arĩ we muoyo witũ, akoonekana-rĩ, hĩndĩ ĩyo o na inyuĩ nĩmũkonekana hamwe nake mũrĩ na riiri.

⁵ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tuagai maũndũ mothe ma mwĩrĩ ũyũ wa ndũire ta makuĩte namu nĩ ta: ũhũũri-maraya, na meciiria mathũku, na thuti cia mwĩrĩ, na merĩrĩria mooru, na ũkoroku, nago no ũndũ ũmwe na kũhooya mĩhianano. ⁶ Tondũ wa maũndũ macio, mang'ũrĩ ma Ngai nĩmarooka. ⁷ O na inyuĩ mwatũire mũthiiaaga na mĩthĩire ĩyo mũtũũrĩre-inĩ ũrĩa mwatũũraga mbere ĩyo. ⁸ No rĩu no nginya mwĩaũre maũndũ maya mothe, namu nĩ, marakara, na mang'ũrĩ, na rũmena, na njambanio, na kwaria maũndũ ma thoni na kanua. ⁹ Tigagai kũheenania mũndũ na ũrĩa ũngĩ, kuona atĩ nĩmwĩyaũrĩte mũndũ ũrĩa wa tene na ciiko ciake,

¹⁰ na mūkehumba mūdū ūngī mwerū, ūrīa werūhagio nginya agīe na ūmenyo na agīe na mūhianīre wa ūrīa wamūūmbire. ¹¹ Na ūhorō-inī ūcio hatīrī Mūyunani kana Mūyahudi, mūdū mūruu kana mūdū ūtarī mūruu, kana mūdū mūcenji,* kana Mūsikuthi,† kana mūdū ngombo kana ūtarī ngombo, no Kristū nīwe maūdū mothe, na arī thīnī wa maūdū mothe.

¹² Nī ūndū ūcio-rī, tondū mūrī andū athuure nī Ngai, andū atheru na mendetwo mūno nīwe, mwīhumbei ūiguanīri wa tha, na gūtugana, na kwīnyiihia, na kūhoorera na gūkirīrīria. ¹³ Kiranagīrīriai mūdū na ūrīa ūngī, na mūrekanagīre rīrīa mūdū angīkorwo ekītwo ūūru nī ūrīa ūngī. Rekanagīrai o ta ūrīa Mwathani aamūrekeire inyuī. ¹⁴ Ningī gūkīra maūdū macio mothe mega-rī, gīai na wendani, tondū nīguo wohanagia maūdū mothe hamwe nīguo magīrīre kūna.

¹⁵ Rekei thayū wa Kristū wathanage ngoro-inī cianyu, tondū inyuī mūrī ta cīga cia mwīrī ūmwe-rī, mwetīrwo thayū. Na ningī mūcookagie ngaatho. ¹⁶ Rekei ūhorō wa Kristū ūtūūrage ūingīhīte mūno thīnī wanyu, mūkīrutanaga na mūgītaaranaga mūdū na ūrīa ūngī mūrī na ūūgī mūingī, o mūkīnaga thaburi, na nyīmbo cia Ngai, o na nyīmbo cia kīiroho, mūrī na ngaatho harī Ngai ngoro-inī cianyu. ¹⁷ Na ūndū ūrīa wothe mūrīkaga, mūkīaria kana mūgīka ūndū, wīkagei wothe rītwa-inī rīa Mwathani Jesū, mūgīcookagīria Ngai Ithe witū ngaatho thīnī wake.

Mawatho thīnī wa Mīcīi ya Akristiano

¹⁸ Inyuī atumia-rī, mwīnyiihagīriei athuuri anyu, o ta ūrīa kwagīrīre thīnī wa Mwathani.

¹⁹ Na inyuī athuuri-rī, endagai atumia anyu na mūtīkamakūūmage.

²⁰ O na inyuī ciana-rī, athīkagīrai aciari anyu maūdū-inī mothe, nīgūkorwo gwīka ūguo nīgūkenagia Mwathani.

²¹ Na inyuī maithe-rī, mūtīkarakaragie ciana cianyu, itīkae gūkua ngoro.

²² Na inyuī ngombo-rī, athīkagīrai aathani anyu a gūkū thī maūdū-inī mothe, na to hīndī rīria maramuona atī nīgeetha mamwende, no maathīkagīrei mūrī na ngoro itarī na ūhinga na nī ūndū wa gūtīa Mwathani. ²³ Na rīrī, ūndū o wothe ūrīa mūrīkaga, wīkagei na ngoro yanyu yothe, taarī Mwathani mūraruṭīra wīra, no tī andū, ²⁴ mūkīmenyaga atī nīmūkaamūkīra igai kuuma kūrī Mwathani rīrī kīheo kīanyu. Nī Mwathani Kristū mūtungatagīra. ²⁵ Mūdū o wothe ūrīa wīkaga ūūru nīakarīhwo kūringana na ūūru wake, na gūtīrī gūtīira mūdū maūthī.

4

¹ Inyuī aathani-rī, ikagai ngombo cianyu maūdū marīa magīrīre na marīa marī kīhoto, tondū nīmūūi o na inyuī mūrī na Mwathi wanyu kūrīa igūrū.

Mataaro mangī

² Mwīheanagei na kīyo ūhorō-inī wa kūhooya, mwīiguīte na mūgīcookagīria Ngai ngaatho. ³ Na mūtūhooyagīre o na ithuī, nīgeetha Ngai ahingūrīre ndūmīrīri iitū mūrango, nīgeetha tūhunjagie ūhorō wa hitho ya Kristū, ūhorō ūrīa nīi njohetwo nī ūndū waguo. ⁴ Hooyagai

* **3:11** "Acenji" nī andū arīa mataaragia rūthiomi rwa Kiyunani, na nīmeeciiragīrio matiarī na ūthii wa na mbere. † **3:11** Asikuthi maarī andū ooru mūno, na andū angī maamonaga matariī ta nyamū.

nĩgeetha ndĩũhunjagie na andũ magataũkĩrwo wega, o ta ũrĩa njagĩrĩrwo nĩ gwĩka. ⁵ Tuĩkagai oogĩ harĩ maũndũ marĩa mũrĩkaga andũ arĩa matarĩ a thiritũ yanyu; mũteguete mweke ũrĩa mũrĩ naguo wa gwĩka wega. ⁶ Na mũkĩaria, aragai hĩndĩ ciothe mũiyũritwo nĩ wega wa Ngai, nayo miario yanyu ĩtuĩke a ĩkĩritwo cumbĩ, nĩgeetha mũmenyage ũrĩa mũrĩcookagĩria o mũndũ.

Ngeithi cia Mũthia

⁷ Tukiko nĩakamũhe ũhoro wakwa wothe. Ũcio nĩ mũrũ wa Ithe witũ twendete mũno, nĩ ndungata ya kwĩhokeka na tũtungataga nake thĩinĩ wa Mwathani. ⁸ Ndamũtũma kũrĩ inyuĩ nĩ ũndũ wa ũhoro ũyũ kũmbe, atĩ mũmenyithio wega ũrĩa ithuĩ tũhaana, na ningĩ atĩ amũmĩrĩrie ngoro. ⁹ Megũũka na Onesimo, mũrũ wa Ithe witũ mwĩhokeku na ũrĩa twendete mũno, nake nĩ ũmwe wanyu. Acio nĩmekũmũhe ũhoro wa ũrĩa maũndũ mothe marekĩka gũkũ.

¹⁰ Nĩmwageithio nĩ Arisitariko ũrĩa tuohetwo nake, o na Mariko nĩamũgeithia, ũrĩa mũihwa wa Baranaba. (Nĩmwĩritwo ũhoro wake; angĩũka kũrĩ inyuĩ-rĩ, mwamũkĩrei.) ¹¹ Jesũ ũrĩa wĩtagwo Jusito o nake nĩamũgeithia. Acio no-o Ayahudi thĩinĩ wa arĩa tũrutithanagia wĩra wa ũthamaki wa Ngai nao, na nĩmatuĩkĩte a kũnyũmĩrĩria. ¹² Epafara, ũrĩa arĩ ũmwe wanyu na ndungata ya Kristũ Jesũ, nĩamũgeithia. We nĩamũhooyagĩra mũno hĩndĩ ciothe, nĩguo mũhote kwĩhaanda wega ũhoro-inĩ wothe wa kũhingia wendi wa Ngai, mũrĩ agima na mũrĩ na kĩĩrĩgĩrĩro gĩkinyanĩru. ¹³ Nĩ ndĩ na ũira wake atĩ nĩarutaga wĩra na hinya, akenogia nĩ ũndũ wanyu, na nĩ ũndũ wa arĩa marĩ Laodikia na Hierapoli. ¹⁴ Nĩmwageithio nĩ Luka ũrĩa ndagĩtarĩ, mũrata witũ twendete mũno,* o na Dema. ¹⁵ Geithiai ariũ na aarĩ a Ithe witũ kũu Laodikia, na mũgeithie Numifa na andũ a kanitha ũrĩa ũrĩ gwake mũciĩ.

¹⁶ Na rĩrĩ, mwarĩkia gũthomerwo marũa maya, matũmei magathomerwo andũ a kanitha wa Laodikia, na inyuĩ no nginya muone atĩ nĩmwathoma marũa ma kuuma kanitha wa Laodikia.

¹⁷ Na mwĩre Arikipo atĩrĩ: “No nginya wone atĩ nĩwarĩkia wĩra ũrĩa wamũkĩrĩre thĩinĩ wa Mwathani.”

¹⁸ Nĩ Paũlũ nĩ nĩ ndaandĩka ngeithi ici na guoko gwakwa. Ririkanai atĩ ndĩ muohe na mĩnyororo. Wega wa Ngai ũrogĩa na inyuĩ.

* **4:14** Luka nĩwe wandĩkĩte ũhoro wa Paũlũ thĩinĩ wa ibuku rĩa Atũmwo, na aarĩ mũthiritũ ng'endo-inĩ ciake cia ũmĩceni.

MARŪA MA MBERE MA PAŪLŪ KŪRĪ ATHESALONIKE

¹ Nĩ ithuĩ Paŭlũ na Sila, na Timotheo,

Twandĩkĩra kanitha wa Athesalonike marũa maya ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wa Ngai Ithe witũ o na Mwathani Jesũ Kristũ.

Wega na thayũ wa Ngai irogĩa na inyuĩ.

Gũcookia Ngaatho nĩ ūndũ wa Wĩtikio wa Athesalonike

² Nĩtũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ūndũ wanyu inyuothe, tũkĩmũgwetaga mahooya-inĩ maitũ. ³ Rĩria tũkũmũhoera tũrĩ mbere ya Ngai o we Ithe witũ-rĩ, nĩtũrirkanaga tũtegũtigithĩria wĩra wanyu ũrĩa uumanĩte na gwĩtikia, na kwĩnogia kwanyu kũria kũrehagwo nĩ wendani, o na gũkirĩrĩria kwanyu, kũria kuumanĩte na kũrĩgĩrĩro thĩinĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ.

⁴ Nĩgũkorwo, ariũ na aarĩ a Ithe witũ inyuĩ mwendetwo nĩ Ngai, ithuĩ nĩtũũ atĩ nĩmwathuurirwo nĩwe, ⁵ tondũ Ũhoru-ũrĩa-Mwega tũhunjagia, tũtĩamũreheire ũrĩ o ciugo theri, no twamũreheire ũrĩ na hinya, na ũrĩ na Roho Mũtheru, o na ũrĩ na ihooto itangĩthanganio. Ningĩ inyuĩ nĩmũũ ũrĩa twaikaraga na inyuĩ nĩ ūndũ wa kũmũguna. ⁶ Inyuĩ mwatuĩkire a kwĩgerekania na ithuĩ, o na mũgĩtuĩka a kwĩgerekania na Mwathani, o na gũtuĩka mwarĩ na mĩnyamaro mĩingĩ, nĩmwamũkĩrĩre ũhoru wake mũrĩ na gĩkeno kĩria kĩheanagwo nĩ Roho Mũtheru. ⁷ Na nĩ ūndũ ũcio mũgĩtuĩka kĩonereria kũrĩ andũ arĩa othe metĩkĩtie kũu Makedonia, o na Akaia. ⁸ Naguo ũhoru wa Mwathani nĩwahunjire uumĩte kũrĩ inyuĩ, na to Makedonia na Akaia gwiki, no rĩrĩ, o na wĩtikio wanyu thĩinĩ wa Ngai nĩumenyekete kũndũ guothe. Nĩ ūndũ ũcio tũtibataire kuuga ūndũ ũhoru-inĩ ũcio, ⁹ nĩgũkorwo andũ o ene nĩo maheanaga ũhoru wa ũria mwatũnyitire ũgeni. Nĩmaheanaga ũhoru wa ũria mwagarũrũkĩire Ngai, mũgĩtigana na mĩhianano nĩguo mũtungatagire Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo na ũria wa ma, ¹⁰ na mwetagĩrĩre Mũriũ oime igũrũ, ũria aariũkĩrie kuuma kũrĩ arĩa akuũ, nake nĩwe Jesũ, ũria ũtũhonokagia kuuma kũrĩ mang'ũrĩ marĩa magooka.

2

Ūtungata wa Paŭlũ kũu Thesalonike

¹ Inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩmũũ atĩ gũũka gwitũ kũrĩ inyuĩ gũtiarĩ gwa tũhũ. ² Mbere iyo nĩtwathĩnirio na tũkĩrumwo rĩria twarĩ kũu Filipi, o ta ũrĩa inyuĩ mũũ, no nĩ ūndũ wa gũteithio nĩ Ngai witũ, nĩtuomĩrĩrie na tũkĩmũhe Ũhoru-ũrĩa-Mwega, o na akorwo nĩtwakararirio mũno. ³ Nĩgũkorwo gũthaithana gwitũ gũtĩumanĩte na ihĩtia, kana matanya ma maũndũ ma waganu, o na kana ma wara. ⁴ No rĩrĩ, ithuĩ nĩ kwaria twaragia ta andũ maamũrĩtwo nĩ Ngai a kwĩhokerwo Ũhoru-ũrĩa-Mwega. Ithuĩ ti andũ tũragia gũkenia, no nĩ Ngai, o we ũgeragia ngoro ciitũ. ⁵ Inyuĩ nĩmũũ atĩ ithuĩ ti ndeto cia kwĩyendereria twaragia, o na kana tũkahithĩrĩra ũhoru wa gũkorokera indo; Ngai nĩwe mũira witũ. ⁶ Ithuĩ tũtiacaragia kũganwo nĩ andũ, arĩ inyuĩ kana mũndũ ũngĩ o wothe.

Tondū tūrī atūmwo a Kristū-rī, nītūngīatuikire mūrigo kūrī inyuī, 7 no nītwaikarire na inyuī tūhooreire, o ta ūrīa nyina wa ciana nini amenyagīrīra ciana ciake mwene. 8 Nī tondū wa ūrīa twamwendete mūno, nītwakewagio nīkūgwatanīra na inyuī, na to Ūhoro-inī-ūrīa-Mwega wa Ngai wiki, no nītwaagwatanīire mītūūrīre-inī iitū o nayo, tondū nīmwatūkīte andū twendete mūno. 9 Ti-itherū nīmūkūrīrikana, inyuī ariū na aarī a Ithe witū, wīra witū wa hinya na kwīnogia gwitū; twarutaga wīra ūtukū na mūthenya nīguo tūtīgatuīke mūrigo harī mūdū o na ūrīkū hīndī īrīa twamūhunjaģīria Ūhoro-ūrīa-Mwega wa Ngai.

10 Inyuī mūrī aira, o na Ngai no mūira, ūrīa twatūire na inyuī ariā mwītīkītīe tūrī atheru, na tūrī athingu, na tūtārī na ūcuuke. 11 Ningī nīmūū atī twekaga mūdū o mūdū wanyu o ta ūrīa ithe wa ciana ekaga ciana ciake mwene, 12 tūkamūmagīrīria, na tūkamūhooreragia, o na tūkamūringagīrīria mūtūūre mītūūrīre yaganīrīre na ūrīa Ngai endaga, o we ūmwītaga mūtoonye thīnī wa ūthamaki wake, na mūģīe na riiri wake.

13 O na ningī nītūcookagīria Ngai ngaatho tūteģūtīgithīria tondū rīrīa mwamūkirire kiugo kīa Ngai, kīria mwaģuire kuuma kūrī ithuī, mūtīakīamūkirire taarī kiugo kīa andū, no mwakīamūkirire ta kiugo kīa Ngai, na nī ma, ūguo nīguo kīri, na nīkīo kīrutaga wīra thīnī wanyu inyuī mwītīkītīe. 14 Nīgūkorwo inyuī, ariū na aarī a Ithe witū, nīmwaatūkire a kwīģerekania na makanitha ma Ngai marīa marī thīnī wa Kristū Jesū kūrīa Judea: Nīmwaniamarīrio nī andū a būrūrī wanyu na mīnyamaro o īrīa andū a makanitha macio maanyamaragio nayo nī Ayahudi, 15 o ariā mooragire Mwathani Jesū, na makīuraga anabīi, o na ithuī magītūingata. Nīmarakaragia Ngai, na nī marī ūthū na andū othe 16 nī ūndū wa kūģeria gūtūģiria tūtīkahunģīrie andū-a-Ndūrīrī ūhoro nīģeetha mahonoke. Ūguo nīguo meyongagīrīra mehīa makamaiyūrīrīra. Namō mang'ūrī ma Ngai nīmamakinyūire.

Paūlū Kwīrīrīria kuona Athesalonike

17 No rīrī, ariū na aarī a Ithe witū, hīndī īrīa twatīgithanīrio na inyuī gwa kahinda kanīnī-rī, (ha ūhoro wa mwīrī, no ti wa nģoro), nītwerutanīrie na kīyo kīnene nīģeetha tuonane na inyuī tondū nītwa mwīrīragīria mūno. 18 Nīgūkorwo nītwendete mūno gūūka kūrī inyuī, na makīria nī Paūlū, nīndagerīrie maita maingī no Shaitani nīatūģirīrie. 19 Nī ūndū-rī, kīrīģīrīro ģītū ģīkīrī kīrīkū, kana ģīkeno ģītū, kana thūmbī īrīa tūngīrīraha nayo mbere ya Mwathani witū Jesū rīrīa aģooka? Ģithī ti inyuī? 20 Ti-itherū, inyuī nī inyuī riiri witū na ģīkeno ģītū.

3

1 Nī ūndū ūcio, rīrīa twaremīrwo nīgūkīrīrīria-rī, nītuoīnīre arī wega tūtīgwo tūrī ithuiki kūu Athene. 2 Tūģģītūma Timotheo ūrīa mūrū wa Ithe witū, na ndungata ya Ngai hamwe na ithuī ya kūhunģia Ūhoro-ūrīa-Mwega wa Kristū, nīguo amwīkīre hinya, na amūmīrīrie wītīkio-inī wanyu, 3 nīguo gūtīkaģīe mūdū ūngīagagio nī magerio macio. Inyuī nīmūū wega atī nīmō twathīrīrio. 4 Ti-itherū o na hīndī īrīa twarī na inyuī nītwa mwīrāga kaingī atī no ngīnya tūnyariirwo. O ta ūrīa mūū atī ūguo noguo gwacookire gūģītūka. 5 Nī ūndū ūcio, rīrīa ndaremīrwo nīgūkīrīria rīngī-rī, ngītūmana nīguo menyē ūhoro wa wītīkio wanyu. Nīgūkorwo nīndetīgagīra gūtīgakorwo atī hīhi mūģerania nīamūģeretie, naguo wīra witū ūtūke wa tūhū.

Ndũmĩrĩri ya Timotheo ya Kũũmanĩrĩria

⁶ No rĩrĩ, rĩu Timotheo nĩ okĩte kũrĩ ithuĩ oimĩte kũrĩ inyuĩ, na agatũrehere ũhoro mwega ũkonĩ wĩtĩkio na wendani wanyu. Nĩatwĩrĩte atĩ nĩmũtũrĩrikanaga hĩndĩ ciothe mũkenete, na atĩ nĩmwĩragĩria gũtuona, o ta ũrĩa o na ithuĩ twĩrĩragĩria kũmuona. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, o na tũrĩ na mĩnyamaro na mathiina nĩtuomĩrĩrio twaigua ũhoro wanyu nĩ tondũ wa gwĩtĩkia kũu kwanyu. ⁸ Nĩgũkorwo rĩu tũgũtũura muoyo kũna, kuona atĩ nĩmwĩhaandĩte wega thĩnĩ wa Mwathani. ⁹ Tũngĩhota atĩa gũcookeria Ngai ngaatho cia kũigana nĩ ũndũ wanyu, tondũ wa gĩkeno kĩrĩa gĩothe tũrĩ nakĩo mbere ya Ngai witũ nĩ ũndũ wanyu? ¹⁰ Nĩtũhooyaga ũtukũ na mũthenya na kĩyo kũngĩ nĩgeetha tũkoonana na inyuĩ rĩngĩ na tũmũrehere kĩrĩa mũtarĩ nakĩo ũhoro-inĩ wa gwĩtĩkia kwanyu.

¹¹ Rĩu-rĩ, Ngai mwene, o Ithe witũ, na Mwathani witũ Jesũ, marotũhingũrĩra nĩra tũhote gũũka kũrĩ inyuĩ. ¹² Mwathani arotũma wendani wanyu wongerereke na ũyũrĩrĩre harĩ o mũndũ na ũria ũngĩ, na harĩ andũ arĩa angĩ othe, o ta ũrĩa o na ithuĩ tũmwendete. ¹³ Nĩngĩ aroĩkĩra ngoro cianyu hinya nĩgeetha mũgaakorwo mũtarĩ na ũcuuke, na mũrĩ atheru mbere ya Ngai, o we Ithe witũ, hĩndĩ irĩa Mwathani witũ Jesũ agooka hamwe na andũ ake arĩa atheru othe.

4

Mũtũũrĩre wa Gũkenia Ngai

¹ Naguo ũhoro wa kũrigĩrĩria, ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, nĩ atĩ nĩtwamũrutire ũhoro wa mũtũũrĩre, ũrĩa ũkenagia Ngai, na noguo mũtũũrĩra mwĩkaga. Rĩu tũkũmũũria na tũkamũringĩrĩria thĩnĩ wa Mwathani Jesũ atĩ mũkĩragĩrĩrie gwĩkaga o ũguo. ² Nĩgũkorwo nĩmũũĩ maũndũ marĩa twamũtaarire namo, tũrĩ na ũhoti wa Mwathani Jesũ.

³ Tondũ rĩrĩrĩ, ũndũ ũrĩa Ngai endete nĩ atĩ mũtuĩke andũ aamũre: atĩ mwĩtheemage ũmaraya; ⁴ na atĩ o ũmwe wanyu amenye gwatha mwĩrĩ wake mwene ũikarage ũrĩ mũtheru na akĩũtĩlaga, ⁵ atarĩ na merĩrĩria ma mwĩrĩ ta andũ a ndũrĩrĩ arĩa matooi Ngai; ⁶ na atĩ ha ũhoro wa maũndũ macio, gũtigakorwo mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩhĩtĩria mũrũ na mwarĩ wa ithe, kana amwĩke ũũru. Mwathani nĩakaherithia andũ nĩ ũndũ wa mehia mothe ta macio, o ta ũrĩa tũrĩkĩtie kũmwĩra na tũkamũkaania. ⁷ Tondũ Ngai ndatwĩtĩre maũndũ ma waganu, no aatwĩtĩre nĩguo tũtũũre mũtũũrĩre wa ũtheru. ⁸ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũndũ ũrĩa ũkũregana na ũrutani ũyũ ti mũndũ araregana nake no nĩ Ngai, ũrĩa ũmũheaga inyuĩ Roho wake Mũtheru.

⁹ Na rĩu-rĩ, harĩ ũhoro wa kwendana na ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, tũtibataire kũmwandĩkĩra nĩ ũndũ inyuĩ ene nĩmũrutĩtwo kwendanaga nĩ Ngai. ¹⁰ Na ti-itherũ, nĩmwendete ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe arĩa marĩ Makedonia guothe. No nĩtũkũmũringĩrĩria inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, atĩ mũkĩragĩrĩrie gwĩka ũguo makĩria.

¹¹ Afĩrĩrĩ, mwĩrĩrĩriei gũtũũra mũtũũrĩre wa ũhooreri, na mũhang'agĩre o maũndũ marĩa mamũkonĩ, na mũrutage wĩra na moko manyu, o ta ũrĩa twamwĩrĩre, ¹² nĩgeetha mũtũũrĩre wanyu wa o mũthenya, ũtũme mũheagwo gĩtĩio nĩ andũ arĩa matarĩ a thiritũ yanyu, na nĩgeetha mũtigatuĩke mũrigo kũrĩ mũndũ o na ũrĩkũ.

Gũcooka kwa Mwathani

¹³ No rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tũtikwenda mũikarage mũtooĩ ũhoro wa andũ arĩa makomete, kana mũigũe kĩahe ta andũ arĩa angĩ matarĩ na kũĩrĩgĩrĩro. ¹⁴ Nĩtwĩtikĩtie atĩ Jesũ nĩakuire na akĩrĩũka, na nĩ ũndũ ũcio nĩtwĩtikĩtie atĩ Ngai nĩakarehanĩria Jesũ hamwe na andũ arĩa makomete marĩ thĩĩnĩ wake. ¹⁵ Kũringana na kiugo kĩa Mwathani we mwene, tũkũmwĩra atĩ ithuĩ arĩa tũrĩ muoyo, arĩa tũtigĩtwo nginya rĩrĩa agacooka tũtigatongoria arĩa marĩkĩtie gũkoma. ¹⁶⁻¹⁷ Thuutha wa ũguo, ithuĩ arĩa tũgaakorwo tũrĩ muoyo na tũtigaire-rĩ, nĩtũkoyanĩrio hamwe nao tũtwarwo matu-inĩ nĩguo tũgacemanie na Mwathani rĩera-inĩ. Na nĩ ũndũ ũcio tũgaatũũrania na Mwathani nginya tene. ¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio, ũmanagĩrĩriaĩ mũndũ na ũrĩa ũngĩ na ciugo icio.

5

¹ Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ũhoro wa mahinda na mĩthenya-rĩ, tũtirĩ na bata wa kũmwandĩkĩra, ² nĩgũkorwo nĩmũũ wega atĩ mũthenya wa Mwathani ũgooka o ta ũrĩa mũici okaga ũtukũ. ³ O rĩrĩa andũ maroiga atĩrĩ, “Kũrĩ thayũ na ũgitĩri,” hĩndĩ iyo nĩguo magakorererwo nĩ mwanangĩko o rĩmwẽ, o ta ũrĩa mũtumia ũrĩ nda akoragĩrĩrwo nĩ ruo rwa kũheo mwana, nao matikahonoka.

⁴ No inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mũtirĩ nduma-inĩ atĩ nĩguo mũthenya ũcio ũmũkorerere ta mũici. ⁵ Inyuĩ inyuothe mũrĩ ciana cia ũtheri na ciana cia mũthenya. Ithuĩ tũtirĩ a ũtukũ kana a nduma. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtũtugei gũkoma ta acio angĩ, no nĩtũikarage twĩiguĩte na tũkerigagĩrĩria maũndũ. ⁷ Nĩgũkorwo arĩa makomaga-rĩ, makomaga ũtukũ, na arĩa marĩagwo nĩ njoohi-rĩ, marĩagwo ũtukũ. ⁸ No kuona atĩ ithuĩ tũrĩ a mũthenya-rĩ, nĩtũtũike a kwĩgĩrĩria maũndũ, twĩhumbĩte gako ga kũgitĩra gĩthũri karĩa ka wĩtikio na ka wendani, na tũgekĩra ũhoro wa kwĩrĩgĩrĩra ũhonokio taarĩ ngũbia ya kĩgera ya kũgitĩra mũtwe. ⁹ Nĩgũkorwo Ngai ndaatwamũrire nĩguo tũtũike a kũrakarĩrwo, no nĩtũtũike a kwamũkĩra ũhonokio thĩĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. ¹⁰ We nĩatũkuĩrĩre nĩgeetha, twakorwo twĩiguĩte kana tũkomete-rĩ, tũgaatũũrania hamwe nake. ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ũmanagĩrĩriaĩ mũndũ na ũrĩa ũngĩ na mwĩkĩranage hinya o ta ũrĩa mũreka rĩu.

Ūtaarani wa Mũthia

¹² Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, twamũthaitha mũtũĩage andũ arĩa marutaga wĩra na kĩyo thĩĩnĩ wanyu, arĩa matuĩtwo arori anyu na makamũtaaraga thĩĩnĩ wa Mwathani. ¹³ Mekagĩrĩrei mũno makĩria na mũmẽdage nĩ ũndũ wa wĩra ũcio marutaga. Tũranagiai na thayũ mũndũ na ũrĩa ũngĩ. ¹⁴ Na ningĩ nĩtũkũmũringĩrĩria, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mũkaanagie andũ arĩa igũũta, na mũũmagĩrĩrie arĩa marĩ guoya, na mũteithagie arĩa matarĩ hinya, na mũkiragĩrĩrie andũ othe. ¹⁵ Menyagĩrĩraĩ gũtikagĩe mũndũ ũkũrĩhĩria ũũru na ũũru, no hĩndĩ ciothe geragai gũtugana inyuĩ-ene, na mũtugage andũ arĩa angĩ othe.

¹⁶ Kenagai hĩndĩ ciothe; ¹⁷ hooyagai mũtegũtigithĩria; ¹⁸ cookagĩriaĩ Ngai ngaatho maũndũ-inĩ mothe, nĩgũkorwo ũguo nĩguo Ngai endaga harĩ inyuĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ.

¹⁹ Mũtikanahorie mwaki wa Roho; ²⁰ mũtikanaire ũhoro ũrĩa ũrathagwo. ²¹ Roranagiai maũndũ mothe. Rũmagiai maũndũ marĩa mega. ²² Theemagai ũndũ o wothe mũũru.

²³ Ngai we mwene, o we Ngai wa thayũ, aromũtheria o kũna. Namo maroho manyu, na ngoro cianyu, o na mũĩrĩ yanyu, iroikaragio itarĩ na

ũcuuke hĩndĩ ĩrĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ agaacooka. ²⁴ Ũrĩa ũmwĩtaga inyuĩ nĩ mwĩhokeku, na nĩakahingia ũhoro ũcio.

²⁵ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tũhooyagĩrei. ²⁶ Geithiai ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe na ngeithi theru cia kĩmumunyano. ²⁷ Nĩndamwatha ndĩ mbere ya Mwathani aĩ marũa maya mathomerwo ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe.

²⁸ Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na inyuĩ.

MARŪA MA KEERĪ MA PAŪLŪ KŪRĪ ATHESALONIKE

¹ Nĩ ithuĩ Paŭlũ, na Sila, na Timotheo,

Twandikĩra kanitha wa Athesalonike marũa maya ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wa Ngai Ithe witũ, o na thĩinĩ wa Mwathani Jesũ Kristũ:

² Wega na thayũ irogĩa na inyuĩ ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ, o na Mwathani Jesũ Kristũ.

Gũcookia Ngaatho hamwe na Mahooya

³ Nĩtwagĩrĩro nĩgũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tondũ ũguo nĩguo kwagĩrĩre, tondũ wĩtikio wanyu nĩurakũra mũno makĩria, o nago wendani ũrĩa o mũndũ arĩ nago harĩ mũndũ ũrĩa ũngĩ ũkaingĩha. ⁴ Nĩ ũndũ ũcio, nĩtwĩrahaga tũrĩ thĩinĩ wa makanitha ma Ngai nĩ ũndũ wa gũkirĩria kwanyu, na gwĩtikia kwanyu mĩnyamaro-inĩ yothe na magerio marĩa mũkiragĩria.

⁵ Maũndũ macio mothe nĩmonanagia atĩ itua rĩa Ngai rĩa ciira nĩ rĩa kĩhooto, na nĩ ũndũ ũcio mũtuuo aagĩrĩro a gũtoonya ũthamakinĩ na Ngai, o ũcio mũnyariiragwo nĩ ũndũ wago. ⁶ Ngai nĩ wa kĩhooto: We nĩakarĩha arĩa mamũthĩnagia na thĩina, ⁷ no inyuĩ arĩa mũtũire mũthĩnagio amũhe kĩhurũko, o hamwe na ithuĩ. ũndũ ũcio nĩũkahinga hĩndĩ irĩa Mwathani Jesũ akaaguũranĩrio oimĩte igũrũ arĩ thĩinĩ wa mwaki ũgwakana, hamwe na araike ake arĩa marĩ hinya.

⁸ Nake nĩakaherithia andũ arĩa matooi Ngai na matathĩkagĩra Ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Mwathani witũ Jesũ. ⁹ Nao nĩmakaherithio na kwanangwo kũria gũtagathira, na mahingĩrio nja matikoone ũthũ wa Mwathani, o na ũnene wa hinya wake, ¹⁰ mũthenya ũrĩa agooka nĩguo atũũgĩrio thĩinĩ wa andũ ake arĩa atheru, o na andũ othe arĩa mamwĩtikĩtie magege nĩ ũndũ wake. O na inyuĩ mũgaakorwo mũrĩ amwe ao tondũ nĩmwetĩkirie ũira witũ ũrĩa twamũheire.

¹¹ ũndũ ũcio nĩguo ũtũmaga tũmũhooyagĩre tũtegũtigithĩria, atĩ Ngai witũ amũtue andũ maaganĩrĩre na gwĩtwo kwanyu, ningĩ nĩ ũndũ wa hinya wake amũhingagĩrie matanya manyu mothe marĩa mega, o na wĩra o wothe ũrĩa uumanĩte na wĩtikio wanyu. ¹² Tũhooyaga ũguo nĩgeetha rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ rĩtũũgagĩrio thĩinĩ wanyu, o na inyuĩ mũtũũgagĩrio thĩinĩ wake, kũringana na wega wa Ngai witũ na wa Mwathani Jesũ Kristũ.

2

Mũregi Watho

¹ Atĩrĩri ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ha ũhoro wa gũcooka kwa Mwathani witũ Jesũ Kristũ na gũcookanĩrĩrio gwitũ harĩ we, nĩtũkũmũthaita, ² atĩ mũtikahiũhe kwenyenyio kana mũhahũrwo nĩ ũrathi mũna, kana ndũmĩrĩri, o na kana marũa merĩtwo atĩ moimĩte kũrĩ ithuĩ, makoiga atĩ mũthenya wa Mwathani nĩũrĩkĩtie gũkinya. ³ Mũtikareke mũndũ o na ũrĩkũ amũheenio o na atĩa, nĩgũkorwo mũthenya ũcio ndũgaakinya, ũhoro wa kũregana na watho ũtakinyĩte, o nake mũndũ ũrĩa mũregi watho ataguũranĩrio, o ũcio ũtuĩrĩro ciira wa kwanangwo.

⁴ Nīagokīrīra na etūūgīrie igūrū rīa kīrīa gīothe gīitanītio na Ngai na kīrīa gīothe kīhooyagwo, nīgeetha aikare thī kūu thīnī wa hekarū ya Ngai, agītūuaga atī we mwene nī Ngai.

⁵ Kaī mūtāraririkana atī rīrīa ndarī hamwē na inyuī nīndamwīraga maūndū macio? ⁶ Na rīu nīmūūī kīrīa kīgīrītīe mūndū ūcio ooke na nīgeetha akaaguūranīrio ihinda rīrīa rīagīrīire. ⁷ Nīgūkorwo ūhorō wa hītho wa kūrēgana na watho nīūraruta wīra; no nī kūrī ūrīa ūgīrīrīrie ūhorō ūcio woneke rīu, na egūthī na mbere gwīka ūguo ngīnya rīrīa akeetherio. ⁸ Na hīndī īyo nīguo mūndū ūcio mūregi watho akaaguūranīrio. Mūndū ūcio nīwe Mwachani Jesū akooraga na mīhūmū ya kanua gake, na amwanange na riiri wake ūrīa ūkoonanio nī gūcōoka gwake. ⁹ Mūndū ūcio mūregi watho nīagooka kūrīngana na wīra wa Shaitani ūrīa wonekaga thīnī wa mīthemba yothe ya ciama cia maheeni, na marūūri, na morirū, ¹⁰ o na ooke na mīthemba yothe ya ūmaramari nīguo aheenie andū arīa marī njīra ya kūrīa. Moraga tondū nīmāregire kwenda ūhorō-ūrīa-wa-ma nīguo mahonokio. ¹¹ Na tondū ūcio Ngai nīamārehagīra ūndū wa hīnya wa kūmahītithia, nīgeetha metīkie maheeni macio, ¹² na nīgeetha andū othe matūrwo ciira arīa matetīkītīe ūhorō-ūrīa-wa-ma na makenagīra maūndū ma waganu.

Mwīhaandei Wega

¹³ No rīrī, twagīrīrwo nīgūcōokagīria Ngai ngaatho hīndī ciothe nī ūndū wanyu, inyuī ariū na aarī a Ithe witū mwendetwo nī Mwachani, tondū kuuma o kīambīrīria Ngai nīamūthuurire mūhonokio nī ūndū wa gūtherio nī Roho o na gwītīkia ūhorō-ūrīa-wa-ma. ¹⁴ Aamwīlīire ūhorō ūyū nī ūndū wa Ūhorō-ūrīa-Mwega ūrīa twamūhunjīrie nīguo mūgīe na riiri wa Mwachani witū Jesū Kristū. ¹⁵ Nī ūndū ūcio, ariū na aarī a Ithe witū, mwīhaandei wega na mūrūmie ūrutani ūrīa twamūrutire, o na akorwo twarīre na kanua kana tūkīmwandīkīra marūa.

¹⁶ Mwachani witū Jesū Kristū we mwene, o na Ngai Ithe witū ūrīa watwendire na agītūhe ūmūrīru wa ngīnya tene na kūrīgīrīro kīega na ūndū wa Wega wake-rī, ¹⁷ maroomīrīria ngoro cianyu, na mamwīkīre hīnya thīnī wa cīiko o na ciugo ciothe njega.

3

Kūrīa Mahooya

¹ Naguo Ūhorō wa kūrīgīrīria-rī, ariū na aarī a Ithe witū, nī atīrī, tūhooyagīrei nīgeetha ūhorō wa Mwachani ūtheereme na ihenya, na ūkumagio, o ta ūrīa ūkumagio nī inyuī. ² Na ningī mūhooyage nīgeetha tūhonokio kuuma kūrī andū arīa aaganu o na ooru, tondū tī andū othe metīkītīe. ³ No Mwachani nīmwīhokeku, na nīekūmwīkīra hīnya na amūgītīre kuuma kūrī ūrīa mūūru. ⁴ Tūrī na mwīhoko thīnī wa Mwachani atī nīmūreeka na nīmūgūthī na mbere gwīka maūndū marīa twathanīte. ⁵ Mwachani arotongoria ngoro cianyu nīguo mūgīe na wendani wa Ngai na ūkīrīrīria wa Kristū.

Mataaro igūrū rīa Ūgūūta

⁶ Na rīrī, ariū na aarī a Ithe witū, nītūkūmwatha thīnī wa rītwa rīa Mwachani Jesū Kristū, atī mītigane na mūrū kana mwarī wa Ithe witū o wothe kīgūūta, ūrīa ūtaikaraga kūrīngana na ūrutani ūrīa twamūrutire. ⁷ Nīgūkorwo inyuī nīmūūī ūrīa mwagīrīrwo nī kwīgerekania na ithūi. Ithūi tūtīarī igūūta rīrīa twatūire na inyuī, ⁸ o na tūtīigana kūrīa irio

cia mündũ o na ũrĩkũ tũhũ. Handũ ha ũguo, twarutaga wĩra ũtukũ na mũthenya, tũkĩrutaga wĩra mũritũ na tũkenogagia nĩgeetha tũtigatuĩke mũrigo kũrĩ mündũ o na ũrĩkũ wanyu. ⁹ Tweekaga ũguo, ti tondũ tũtiarĩ na kĩhoo to gĩa kũheo ũteithio ta ũcio, no nĩgeetha tũtuĩke kĩonereria kĩanyu gĩa kwĩgerekania nakĩo. ¹⁰ Nĩgũkorwo o na rĩrĩa twatũire hamwe na inyuĩ nĩtwamũheire watho ũyũ: “Mündũ angĩaga kũruta wĩra, o na kũrĩa ndakarĩe.”

¹¹ Nĩtũiguaga amwe thĩinĩ wanyu nĩ igũũta, na matirĩ wĩra marutaga, no nĩmetoonyagĩrĩria maũndũ-inĩ ma andũ arĩa angĩ. ¹² Andũ acio nĩo tũgwatha na tũkamaringĩrĩria thĩinĩ wa Mwathani Jesũ Kristũ atĩ makindĩrie, na marĩage irio iria marutĩire wĩra. ¹³ Naho ha ũhoru wanyu, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, mũtikanoge nĩ gwĩkaga wega.

¹⁴ Mündũ o na ũrĩkũ angĩaga gwathĩkĩra ũrutani witũ ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wa marũa maya-rĩ, mwĩhũgagei. Mũtikanagĩe ngwatanĩro nake, nĩgeetha aigue aconokete. ¹⁵ No mũtikamũtue taarĩ thũ, no mũkaaniei ta mũrũ kana mwarĩ wa Ithe wanyu.

Ngeithi cia Mũthia

¹⁶ Na rĩu-rĩ, Mwathani mwene thayũ aromũhe thayũ mahinda mothe na ikĩro-inĩ ciothe. Mwathani aroikara na inyuĩ inyuothe.

¹⁷ Nĩ Paũlũ nĩ nĩ ndandĩka ngeithi ici na guoko gwakwa mwene, na kũ nĩkĩo kĩmenyithia gĩa gũkũũrana marũa makwa mothe. ũguo nĩguo nyandĩkaga.

¹⁸ Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na inyuĩ inyuothe.

MARŪA MA MBERE MA PAŪLŪ KŪRĪ TIMOTHEO

¹ Nĩ niĩ Paŭlũ mŭtũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ ũndũ wa gwathwo nĩ Ngai Mũhonokia witũ o na nĩ Kristũ Jesũ ũrĩa arĩ we mwĩhoko witũ,

² Ndirakwandikĩra marũa maya wee Timotheo, mŭrũ wakwa kũna thĩinĩ wa wĩtikio:

Wega, na tha, na thayũ kuuma kŭrĩ Ngai Ithe witũ o na kŭrĩ Kristũ Jesũ Mwathani witũ irogĩa nawe.

Kwĩmenyerera Arutani a Watho a Maheeni

³ O ta ũrĩa ndakŭringĩrĩrie ngĩthĩ Makedonia, atĩ ũikare kũu Efeso o na rĩu ndĩrenda ũikare kuo nĩgeetha ũgiragie andũ amwe kũu matigacooke kŭrutana ũrutani wa maheeni, ⁴ na ningĩ matigathikagĩrĩrie ng'ano cia tũhũ, kana ũhoru wa njarwa ũrĩa ũtathiraga. Maũndũ ta macio makagĩrĩria ngarari handũ ha gŭkũria wĩra wa Ngai, ũrĩa ũrutagwo na njĩra ya wĩtikio. ⁵ Muoroto wa watho ũyũ nĩ wendo, ũrĩa uumaga thĩinĩ wa ngoro theru, na thamiri njega, o na wĩtikio ũtarĩ na ũhinga. ⁶ Andũ amwe nĩmatiganĩte na ũhoru ũcio na makereka mĩario-inĩ ya tũhũ. ⁷ Mendaga gũtuĩka arutani a watho, o na gũtuĩka matiũũ gĩtũmi kĩa ũhoru ũrĩa maheanaga o na kana gĩtũmi kĩa maũndũ marĩa maaragia magwafĩrie.

⁸ Nĩtũũ atĩ watho nĩ mwega mũndũ angĩũhũthĩra kŭringana na ũrĩa kwagĩrĩrie. ⁹ O na ningĩ nĩtũũ atĩ watho ndũthondekeirwo andũ arĩa athingu no ũthondekeirwo arĩa moinaga watho na arĩa aremi, na arĩa mategĩrĩte Ngai na arĩa ehia, na arĩa matarĩ atheru na arĩa matarĩ etikia; o na arĩa moragaga maithe na manyina mao, na arĩa oragani, ¹⁰ o na nĩ ũndũ wa itharia na arĩa mogomagia mĩtuŕo, na onjoria a ngombo, na arĩa maheenanagia, na arĩa mehĩtaga na maheeni, o na ũndũ ũngĩ o wotho ũtaringaine na ũrutani ũrĩa mwagĩrĩru, ¹¹ ũrĩa ũringaine na ũhoru-ũrĩa-Mwega ũrĩ riiri wa Ngai ũrĩa mŭrathime, o ũhoru ũcio ndehokeirwo ndĩũrutage.

Ūtugi wa Mwathani kŭrĩ Paŭlũ

¹² Nĩngũcookeria Kristũ Jesũ Mwathani witũ ngaatho, ũrĩa ũheete hinya, tondũ nĩanduire wa kwĩhokeka, na akĩnyamũra nduĩke wa kũmũtungatagĩra. ¹³ O na gũtuĩka rĩmwe ndaarĩ mŭrumi Ngai, na mũnyariirani, na mũndũ wa ngũ, nĩndaiguĩrĩrwo tha tondũ ndekaga ũguo itekũmenya na itarĩ mwĩtikia. ¹⁴ Naguo wega mũngĩ wa Mwathani witũ ũkĩnjyũrĩra, hamwe na wĩtikio o na wendani ũrĩa uumaga thĩinĩ wa Kristũ Jesũ.

¹⁵ Atĩrĩrĩ, ũhoru ũyũ nĩguo wa kwĩhokeka na nĩguo wagĩrĩrie gwĩtikĩrwo kũna: Atĩ Kristũ Jesũ ookire thĩ kũhonokia ehia, na hari aciorĩ, nĩ niĩ wa mbera. ¹⁶ No nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũu, niĩ nĩndaiguĩrĩrwo tha nĩ Ngai nĩgeetha thĩinĩ wakwa, Kristũ Jesũ onanie ũkĩrĩria wake ũtarĩ mũthia, nĩguo niĩ ndaarĩ mwĩhia makĩria, nduĩke kionereria harĩ arĩa marĩmwĩtikagia na makegĩra na muoyo wa tene na tene. ¹⁷ Na rĩu, kŭrĩ Mũthamaki ũrĩa ũtũuraga tene na tene, ũrĩa ũtathiraga, na ũrĩa

ūtonekaga-rī, o we Ngai wiki, arotīlagwo na agoocagwo tene na tene. Ameni.

¹⁸ Wee Timotheo, mūrū wakwa, ndīrakūhe ūtaaro ūyū kūringana na mohoro marīa maarathītwo hīndī ĩmwe ūhorō-inī waku, nīgeetha wamarūmīrīra ūhotage kūrūa mbaara wega, ¹⁹ na ūtūre ūrūmītie wītīkio, na ūrī na thamirī itarī na ūcuuke. Andū angī nīmareganīte na kūrūmīrīra thamirī ciao, na nī ūndū ūcio magathūkia wītīkio wao. ²⁰ Amwe ao nī Humenayo, na Alekīsandero, arīa neanīte kūrī Shaitani nīgeetha marutwo, matige kūrūma Ngai.

2

Ūrutani ūkonī Mahooya

¹ Ningī, nīngūkūrīngīrīra atī mbere ya maūndū mothe kūhooyagwo mahooya ma kūhoera mabata ma andū na makūhooyanīra, na ma gūthaitanīrīra, na ma gūcookīa ngaatho, nī ūndū wa andū othe: ² Ningī mūhooyagīre athamaki na arīa othe mathanaga. Hooyagai nīgeetha tūtūrage na mūtūūrīre wa thayū na tūhooreire tūgītīaga Ngai maūndū-inī mothe na tūrī na ūtheru. ³ Ūndū ūcio nī mwega, na nīūkenagia Ngai Mūhonokia witū, ⁴ o we wendete andū othe mahonokia na mamenye ūhorō-ūrīa-wa-ma. ⁵ Nīgūkorwo kūrī Ngai o ūmwe, na mūiguithania o ūmwe wa kūiguithania Ngai na andū, nake nīwe mūdū, o we Krīstū Jesū, ⁶ ūrīa werutire atuīke wa gūkūūra andū othe. Naguo ūira wa ūhorō ūcio nīwaheanirwo ihinda rīago rīrīa rīagīrīre rīakinya. ⁷ Na ūhorō ūcio nīguo watūmire ndūike mūhunjia o na mūtūmwo waguo na nī ndīraaria ūhorō wa ma, ndiraheenanīa. Ndatuīkire mūrutani wakūrutaga andū-a-Ndūrīrī ūhorō wa gwītīkia o na ūhorō wa ma.

⁸ Ngwenda atī arūme mahoithagie kūdū guothe moete moko matheru na igūrū, matarī na marakara kana ngarari.

⁹ O na ningī ngwenda atī andū-a-nja mehumbage wega na nguo itarī cia kwīonania marī na mīthīire yagīrīre, na marī na ūūgī wa ngoro, na matikegemagie na kūrāma njuīrī, kana na thahabu, kana ruru, o na kana nguo iria cia goro mūno, ¹⁰ no makoragwo marī na cīko njega, iria ciagīrīre andū-a-nja arīa moimbūrāga atī nī ahooi Ngai.

¹¹ Mūdū-wa-nja aagīrīrwo erutage maūndū akīndīirie na enyīihītie biū. ¹² Ndingītīkīria mūdū-wa-nja arutanage kana aathage mūdū mūrūme; no nīaikarage akīndīirie. ¹³ Nīgūkorwo Adamu nīwe wombirwo mbere, Hawa agīcookerera. ¹⁴ Ningī Adamu tiwe waheenirio; nī mūdū-wa-nja waheenirio agītūka mwīhia. ¹⁵ No rīrī, andū-a-nja nī makaahonoka nī ūndū wa gūciara ciana, mangītūūra metīkītie marī na wendani na andū atheru, o na marī na ūūgī wa ngoro.

3

Arūgamīrīri na Ateihīrīra a Kanitha

¹ Ūhorō ūyū nīguo wa kwīhokeka: Atī mūdū o wothe angīrīrīra gūtūka mūrōri wa maūndū ma kanitha, mūdū ūcio nīerīrīrie wīra wa bata. ² Rīu-rī, mūrōri wa maūndū ma kanitha no nginya akorwo atarī na ūcuuke, na akorwo nī mūthuuri wa mūtumia ūmwe. No nginya akorwo arī mūhooreri, na ūū kwīgīrīrīra merīrīra ma mwīrī, na mūdū mūtūku, na mūdū ūnyīitaga andū ūgeni, na ūngīhota kūrutana maūndū. ³ No ndagakorwo arī mūrīu, kana arī wa ngūi, no akorwo

arĩ mũhooreri, na mũndũ ũtarĩ wa mbaara, na ũtarĩ thuti ya mbeeca. ⁴ No nginya akorwo ahotete gwatha mũciĩ wake wega, na one atĩ ciana ciake nĩmwathĩkagĩra na gĩtũo kĩria kiagĩriire. ⁵ (Mũndũ angĩkorwo ndangĩhota gwatha mũciĩ wake mwene-rĩ, angĩhota atĩa kũmenyerera kanitha wa Ngai?) ⁶ Ningĩ ndagakorwo arĩ mũndũ mwerũ wĩtikio-inĩ ndakae kũgĩa na mwĩũo, nake atũrwo ciira ta ũria mũcukani aatuĩrĩrwo. ⁷ Ningĩ no nginya akorwo arĩ na ngumo njega kũrĩ andũ arĩa matarĩ a thiritũ iitũ, nĩgeetha ndagatuĩke wa gũconorithio kana agwe mũtego-inĩ wa mũcukani.

⁸ Nao ateithĩria a kanitha, nĩmagĩrĩrwo makoragwo marĩ andũ a gũtũka na ehokeku, matigatuĩke anyui a ndibei mũno, na makorwo matarĩ a gũkorokera indo na njira itagĩriire. ⁹ No nginya marũmie ũhoro-ũria-wa-ma wa wĩtikio ũria mũrikĩru marĩ na thamiri itarĩ na mwĩcuuko. ¹⁰ Nao mambe magerio; na thuutha ũcio marekuo matuĩke ateithĩria a maũndũ ma kanitha maakorwo matarĩ na ũcuuke.

¹¹ O ũndũ ũmwe, nao atumia ao nĩmakorwo marĩ atumia a gũtũka, matigakorwo marĩ andũ a gũcambania, no makorwo matarĩ arĩu na matuĩke a kwĩhokeka maũndũ-inĩ mothe.

¹² Mũteithĩria wa kanitha no nginya akorwo arĩ mũthuuri wa mũtumia ũmwe, na no nginya akorwo ahotete gwatha ciana ciake na mũciĩ wake wega. ¹³ Arĩa matungatĩte wega nĩmegĩagĩra na ngumo njega, na makomĩria mũno ũhoro-inĩ wa wĩtikio wao ũria wa gwĩtikia Kristũ Jesũ.

¹⁴ O na gũkorwo ndĩ na mwĩhoko atĩ nĩndĩrĩũka kũrĩ we naruarĩ, ndĩrakwandĩkĩra maũndũ maya nĩgeetha, ¹⁵ ingĩaga gũũka narua, ũmenye ũria andũ magĩrĩrwo nĩgũũkaraga marĩ thĩni wa nyũmba ya Ngai, na niyo kanitha wa Ngai ũria ũri muoyo, naguo nĩguo gĩtuĩ na mũthingi mũrũmu wa kũnyiitĩria ũhoro-ũria-wa-ma. ¹⁶ Na hatarĩ nganja, ũhoro wa kwĩyamũrĩra Ngai nĩ hitho nene ma, atĩ:
We oonanirio arĩ na mwĩrĩ,

agĩtuuo mũthingu nĩ Roho,
akĩonwo nĩ araika,
na ũhoro wake ũkĩhunjio kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe,
agĩtikio nĩ andũ a gũkũ thĩ,
na akĩamũkĩrwo riiri-inĩ kũria igũrũ.

4

Mataaro kũrĩ Timotheo

¹ Na rĩrĩ, Roho nĩoigaga atekũhithĩria atĩ matukũ ma thuutha andũ amwe nĩmagatiganiĩria wĩtikio na marũmirĩre maaroho marĩa maheenania o na maũndũ marĩa marutanagwo nĩ ndaimono. ² Morutani ta macio mahunjagio nĩ andũ arĩa marĩ ũhinga, arĩa maaragia maheeni, na arĩa thamiri ciao ihaana ta icinĩtwo na ruoro. ³ Acio nĩ makaanagia andũ kũhikania na makameera megĩrĩrie kũrĩaga irio cia mĩthemba ĩmwe, iria Ngai oombire nĩguo ciamũkagĩrwo na ngaatho nĩ arĩa metĩkĩtie na arĩa moi ũhoro-ũria-wa-ma. ⁴ Tondũ-rĩ, kĩria gĩothe Ngai oombire nĩ kĩega, na gũtirĩ kindũ kiagĩrĩrwo nĩkũregwo angĩkorwo kĩamũkĩritwo na ngaatho, ⁵ tondũ nĩkĩrĩkĩtie gũtherio nĩ kiugo kĩa Ngai na mahooya.

⁶ Ũngĩruta arĩu na aarĩ a Ithe witũ maũndũ maya-rĩ, nĩũgũtuĩka ndungata njega ya Kristũ Jesũ, irĩa ĩreretwo na ciugo cia ũhoro-ũria-wa-ma wa wĩtikio o na cia ũrutani mwega ũria wee ũtũire ũrũmirĩre. ⁷ Reganaga na ng'ano cia tũhũ iria itarĩ cia gũtũũithia Ngai, o na ng'ano

ta iria iganagwo nĩ iheti; nĩ kaba wĩmenyerie gũikara wĩyamũrĩre Ngai. ⁸ Nĩgũkorwo gwĩka maũndũ ma gwĩkĩra mwĩrĩ hinya nĩ ũrĩ bata wago, no kwĩyamũrĩra Ngai kũrĩ bata harĩ maũndũ mothe, nĩ ũndũ kũrehaga kũrĩgĩrĩro muoyo-inĩ ũyũ tũrĩ o na muoyo-inĩ ũrĩa ũgooka.

⁹ Ũhoro ũyũ nĩguo wa kwĩhokeka na nĩwagĩrĩre gwĩtũkĩrĩka o biũ ¹⁰ (na ũhoro ũcio nĩguo ũtũmaga twĩrutanaagĩrie na twinogagie), na tũkaiga mwĩhoko witũ harĩ Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo, ũrĩa arĩ we Mũhonokia wa andũ othe, na makĩria arĩa metĩkĩtie.

¹¹ Athanaga atĩ maũndũ macio mekagwo. ¹² Ndũkanareke mũndũ o na ũrĩkũ akũire tondũ atĩ wĩ mũndũ mwĩhĩ, no tuĩka kionereria kũrĩ andũ arĩa metĩkĩtie rĩrĩa ũkwaria, na ha ũhoro wa mĩtũũrĩre, na wa wendani, o na ha wĩtĩkio, na ha ũhoro wa mĩtugo mĩtheru. ¹³ Wĩheane gũthomaagĩra andũ Maandĩko marĩa matheru, na kũhunja, na kũrutana, o nginya rĩrĩa ngooka. ¹⁴ Ndũkanaage kũhũthĩra kĩheo gĩaku kĩrĩa waheirwo na ũndũ wa mohoro marĩa maarathirwo, rĩrĩa athuuri maakũigĩrĩre moko.

¹⁵ Īkagĩra kĩyo harĩ maũndũ macio; wĩheane kũna kũrĩ mo, nĩgeetha andũ othe monage ũrĩa ũrathĩ na mbere. ¹⁶ Menyagĩrĩra wega mĩtũũrĩre waku na ũrutani waku. Kiragĩrĩria thĩnĩ wa maũndũ macio, tondũ weka ũguo, nĩũkwĩhonokia wee mwene na ũhonokie o na arĩa magũthikagĩrĩria.

5

Mataaro Makonũ Atumia a Ndigwa, na Athuuri, na Ngombo

¹ Atĩrĩrĩ, ndũkanakũũme mũndũ mũkũrũ, kaba ũmũthaihage taarĩ thoguo, nao andũ arĩa ethĩ ta marĩ ariũ a thoguo, ² Atumia arĩa akũrũ, ũmatuage ta marĩ aa maitũguo, nao arĩa anini matuage ta airĩtu a thoguo, na wĩkage ũguo na mĩthĩire yothe ya ũthingu.

³ Rũmbũyagia atumia arĩa a ndigwa kũna, na ũmatũĩage. ⁴ No mĩtumia wa ndigwa angĩkorwo arĩ na ciana, kana ciana cia ciana ciakerĩ, ciana icio nĩ ciambe cĩrute kũrutithia wĩtĩkio wacio wĩra na ũndũ wa kũmenyagĩrĩra andũ arĩa marĩ a nyũmba ciao kĩũmbe; tondũ gwĩka ũguo nĩ gũcookeria aciari a cio na aciari a cio ngaatho nĩgũkorwo ũndũ ũcio nĩũkenagia Ngai. ⁵ Mĩtumia wa ndigwa ũrĩa ũbataire kũna, na ũtigĩtwo arĩ wiki-rĩ, ũcio aigaga mwĩhoko wake harĩ Ngai, na akahooyaga ũtukũ na mũthenya, akiũria Ngai ũteithio ategũtigĩthĩria. ⁶ No mĩtumia wa ndigwa ũrĩa ũikaraga agĩkenagia, ũcio nĩ mũkuũ o na arĩ muoyo. ⁷ Rutaga andũ maũndũ macio o namo, nĩgeetha gũtikagĩe mũndũ ũgũikara arĩ na ũcuuke. ⁸ Mũndũ wotho angĩaga gũteithia andũ ao, na makĩria arĩa marĩ a gwake mũciĩ-rĩ, mũndũ ũcio nĩakaanĩte wĩtĩkio na nĩ mũũru gũkĩra ũrĩa ũtetĩkĩtie.

⁹ Gũtirĩ mĩtumia wa ndigwa wagĩrĩre kwandĩkwo mũtaratara-inĩ wa atumia a ndigwa atakinyĩtie mĩaka mĩrongo itandatũ, na akorwo aarĩ mwĩhoheku kũrĩ mũthuuri-we, ¹⁰ na akorwo nĩoikaine wega nĩ ũndũ wa gwĩkaga ciiko njega, ta kũrera ciana, na gũtugaga ageni, na gũthambia nyarĩrĩ cia andũ arĩa aamũre, na gũteithagia andũ arĩa marĩ thĩna-inĩ, na kwĩrutagĩra we mwene gwĩkaga maũndũ marĩa mothe mega.

¹¹ Ha ũhoro wa atumia a ndigwa arĩa ethĩ-rĩ, ndũkamekĩre mũtaratara-inĩ ta ũcio, tondũ rĩrĩa makagucĩrĩrio nĩ merĩrĩria mao ma mwĩrĩ, nĩmagatigana na Kristũ na macooke kwenda kũhika. ¹² Nĩ ũndũ wa ũguo magatuĩka a gũtuĩrwo ciira, tondũ nĩmathũkĩtie kũranĩro kĩa kĩa

mbere. ¹³ Ningĩ, nĩmemenyagĩria ũgũũta, magatuĩka a kũũrũura kuuma nyũmba imwe nginya irĩa ingĩ. Na to ũgũũta wiki, o na nĩmatuĩkaga a kwaria ndeto cia mũhuhu na magetoonyereria maũndũ-inĩ ma andũ angĩ, makaaragia maũndũ marĩa mataagĩrĩro nĩ kwaria. ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ ngũtaara atumia a ndigwa arĩa ethĩ mahike, na magĩe ciana, na marũgamagĩrĩre mĩcĩi yao, nĩguo matikae kũhe thũ iitũ mweke wa gũcambania. ¹⁵ Ti-itherũ o na rĩu amwe ao nĩmarĩkitie kũgarũrũka na makarũmĩrĩra Shaitani.

¹⁶ Mũndũ-wa-nja o wotho mwĩtikia angĩkorwo arĩ na atumia a ndigwa a nyũmba yake-rĩ, nĩamateithagie arĩ we na ndagakuuithie kanitha mũrigo wao, nĩgeetha kanitha ũhote gũteithia atumia arĩa a ndigwa kũna, arĩa mabataire.

¹⁷ Athuuri a kanitha arĩa matongoragia maũndũ ma kanitha wega nĩmagĩrĩrwo nĩ kũheo gĩtũio mũno, na makĩria arĩa marutaga wĩra wa kũhunja na kũrutana. ¹⁸ Nĩgũkorwo Maandĩko marĩa matheru moigĩte atĩrĩ, “Ndũkanohe ndegwa kanua rĩria ikũranga ngano ikĩmĩhũra,” na ningĩ nĩmoigĩte atĩrĩ, “Mũruti wĩra nĩagĩrĩrwo nĩkũheo mũcaara wake.” ¹⁹ Ndũkanetĩkĩrie mũthuuri wa kanitha athitangwo, tiga hakorirwo na ũira wa andũ eerĩ kana atatũ. ²⁰ Andũ arĩa maikaraga makĩhagia-rĩ, makaanagie mbere ya andũ othe, nĩguo arĩa angĩ maikarage metigĩrĩte.

²¹ Ndakwĩra atĩrĩ na ma ndĩ mbere ya Ngai, na Kristũ Jesũ o na araka arĩa athuure, ũmenyagĩrĩre morutani maya ũtegũthutũkania, na ndũkaneeke ũndũ o na ũmwe na kĩmenyano.

²² Ndũkahiũhage kũigĩrĩra mũndũ moko, na ndũkanagwatanĩre na mehia ma andũ arĩa angĩ. Ikaraga ũrĩ mũthingu.

²³ Tiga kũnyuuaga o maaĩ matheri, nyuuaga ndibei nini tondũ wa nda yaku, na nĩ ũndũ wa ũria ũrũaraga kaingĩ.

²⁴ Mehia ma andũ amwe nĩmeyonanĩtie, makamatongoragia ciira-inĩ no mehia ma andũ angĩ mamoi maga thuutha. ²⁵ O ũndũ ũmwe, noguo ciiko njega ciĩyonanagia, nacio irĩa itarĩ njega itingĩhithĩka.

6

¹ Nĩ kwagĩrĩre andũ arĩa ngombo, o acio maikaraga ta mekĩrĩtwo icooki rĩa ũkombo ngingo matuaga atĩ aathani ao nĩ a kũheagwo gĩtũio gĩothe, nĩgeetha rĩitwa rĩa Ngai na ũrutani witũ itikanacambio. ² Arĩa marĩ na aathani metĩkitie matikamaime gĩtũio nĩ ũndũ wa gũkorwo atĩ nĩ ariũ na aarĩ a Ithe wao. Handũ ha ũguo, nĩmamatungatagĩre wega makĩria, tondũ arĩa maragunĩka nĩ ũndũ wa ũtungata wao nĩ andũ metĩkitie, na nĩ andũ mendetwo. Rutanaga maũndũ macio na ũmaringagĩrĩrie andũ.

Kwenda Mbeeca

³ Mũndũ o na ũrĩkũ angĩrutana ũrutani wa maheeni na akorwo ndetĩkanĩtie na ũrutani ũria mwega wa Mwathanĩ witũ Jesũ Kristũ na ũrutani ũria wa kwĩyamũrĩra Ngai-rĩ, ⁴ mũndũ ũcio nĩ mwĩtũĩ na ndarĩ ũndũ oĩ. ũcio endete o ngarari itarĩ kĩguni na njũgitano ikonĩ ciugo irĩa irehaga ũiru, na ngũĩ, na mĩario mĩũru, na gwĩkũũa maũndũ mooru, ⁵ na kũgiana gũtathiraga gatagatĩ ka andũ arĩa marĩ meciiria mooru, arĩa mathirĩrwo nĩ ũhoro-ũria-wa-ma, na arĩa meciiragia atĩ ũhoro wa kwĩyamũrĩra Ngai nĩ njĩra ya gũtũma mũndũ atonge.

⁶ No rĩrĩ, kwĩyamũrĩra Ngai na kũiganwo nĩ kĩrĩa ũrĩ na kĩo, ũcio nĩ ũtonga mũnene. ⁷ Nĩgũkorwo gũtirĩ kĩndũ twarehire gũkũ thĩ, na gũtirĩ kĩndũ tũngĩhota kũruta kuo. ⁸ No tũngĩgĩa na irio, na tũgĩe na nguo-rĩ, no

tũganwo nĩcio. ⁹ Andũ arĩa mendaga gũtonga-rĩ, nĩmagũũaga magerio-inĩ o na mũtego-inĩ wa merirĩria maingĩ ma ũrimũ ma kũmathũkia, marĩa mamagũũthagia mwanangĩko-inĩ, makamaniina. ¹⁰ Tondũ kwenda mbeeca nĩkĩo kĩhumo kĩa mũthemba yothe ya ũuru. Andũ amwe nĩ undũ wa kwenda mbeeca mũno-rĩ, nĩmatigĩte wĩtkio, na magetheeca ngoro na kĩaha kĩngĩ.

Paũlũ Gũtaara Timotheo

¹¹ No wee mũndũ wa Ngai-rĩ, ũrĩa maundũ macio mothe, na ũthingatage ũthingu, na kwĩyamũrĩra Ngai, na wĩtkio, na wendani, na gũkirĩrĩria, na ũhooreri. ¹² Rũaga mbaara ĩrĩa njega ya wĩtkio. Rũmia ũhoru wa muoyo wa tene na tene o ũria wetĩrwo rĩria woimbũrĩre wega wĩtkio waku mbere ya aira aingĩ. ¹³ Ningĩ ndĩ mbere ya Ngai, ũrĩa ũheaga indo ciothe muoyo, na mbere ya Kristũ Jesũ, ũrĩa warutire ũira mwega rĩrĩa aarutaga ũira mbere ya Pontio Pilato, nĩ ngũgwatha atĩ ¹⁴ ũrũmagie rĩathani rĩu wathĩtuo nario ũtarĩ na kĩmeni kana ũcuuke nginya hĩndĩ ĩrĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ akoonanio, ¹⁵ ũrĩa Ngai akoonania ihinda rĩake rĩakinya. Ngai ũcio-rĩ, nĩwe mwene hinya ũrĩa wa kũgoocagwo, na nowe Mũthamaki wa athamaki, na Mwathani wa aathani. ¹⁶ Ningĩ nowe wiki ũtũũraga muoyo ũrĩa ũtathiraga, na agatũũra ũtheri-inĩ ũrĩa gũtarĩ mũndũ ũngĩhota kũũkuhĩrĩria. Gũtirĩ mũndũ ũrĩ wamuona kana ũngĩhota kũmuona. Nake arotĩagwo, na arogĩa na wathani ũrĩa ũtathiraga nginya tene. Amenĩ.

¹⁷ Athaga andũ arĩa itonga gũkũ thĩ ĩno tũrĩ matigage kwĩgaatha kana kũiga mwĩhoko wao harĩ thĩnĩ wa ũtonga ũcio ũtamenyagĩrwo, no maigage mwĩhoko wao harĩ Ngai ũrĩa ũtũheaga indo ciothe na ũtaana, nĩguo itũkenagie. ¹⁸ Maathe mekage wega, na maingĩhĩrwo nĩ gwĩkaga ciĩko njega, na matũike andũ a gũtugana na kũgayagĩra andũ indo ciao na ũtaana. ¹⁹ Meka ũguo nĩmarĩĩigagĩra kĩgũina kĩaone kĩrĩ mũthingi mũrũmu nĩ undũ wa mahinda marĩa magooka, na nĩgeetha mahote kwĩgwatĩra muoyo, na nĩguo muoyo ũrĩa wa ma kũna.

²⁰ Atĩrĩrĩ, Timotheo, gitagĩra kĩrĩa wĩhokeirwo. Wĩthemage inegene rĩa arĩa matetigĩrĩte Ngai, na ngararĩ cia mathugunda ma maheeni marĩa matuagwo atĩ nĩmo ũmenyo na ti ũmenyo kũrĩ. ²¹ Andũ amwe metĩkĩtie atĩ marĩ na ũmenyo ũcio nĩmatũgũũgĩte na makoima wĩtkio-inĩ.

Wega wa Ngai ũrogĩa na inyuĩ.

MARŪA MA KEERĪ MA PAŪLŪ KŪRĪ TIMOTHEO

1 Nī nī Paŭlū, mūtūmwo wa Kristū Jesū nī ūndū wa kwenda kwa Ngai. Ndatūmirwo nī Ngai kūringana na kūranīro kīa muoyo ūria ūrī thīnī wa Kristū Jesū,

2 Ndakwandīkīra wee Timotheo, o we mūrū wakwa nyendete mūno:

Wega, na tha, na thayū kuuma kūrī Ngai Ithe witū, na Kristū Jesū Mwathani witū, irogīa nawe.

Kūmūrīro Gūtuika Mwīhokeku

3 Nīnjookagīria Ngai ngaatho, ūria nī ndungatagīra ndī na thamiri itarī na ūcuuke, o ta ūria maithe makwa ma tene meekaga, o ngīkūrīkanaga hīndī ciothe ūtukū na mūthenya, mahooya-inī makwa itegūtīgithīria.

4 Nīndīrīragīria mūno gūkuona, ndarīrikana maithori maku, nīgeetha njiyūrwo nī gkeno. 5 Nīndīrīkanītio ūhorō wa wītīkio waku ūria ūtarī ūhinga, o ta ūria watūire na cūguo Loisi, na nyūkwa Eunike, na rīu nīnjītīkītīe atī wītīkio ūcio ūrī o thīnī waku. 6 Nī ūndū wa gītūmi gīkī nīngūkūrīkanīa atī ūhuhagīrīrie kīheo kīria ūheetwo nī Ngai, kīria wagīre nakīo rīria ndakūīgīrīre moko. 7 Nīgūkorwo Ngai ndaatūheire roho wa gūtīwīkagīra guoya, no aatūheire roho wa gūtīwīkīra hinya, na wa wendani, na wa ūūgī wa kwīnyīita maūndū-inī mothe.

8 Nī ūndū ūcio ndūkanaconoke ūkiumbūra ūira wa Mwathani witū, kana ūconoke nī ūndū wakwa nī njohetwo nī ūndū wake. No nyīitanīra na nī kūnyariirwo nī ūndū wa Ūhorō-ūrīa-Mwega, nī ūndū nūrīheagwo hinya nī Ngai. 9 Ngai nīwe watūhonokīrie na agītīwītīra mūtūūrīre mūtheru, tī tondū wa ūndū twīkīte, no nī ūndū wa ūria aatanyīte gwīka na nī ūndū wa wega wake. Twaheirwo wega ūyū thīnī wa Kristū Jesū mbere ya kīambīrīria gīa thī, 10 no wega ūcio rīu nīūguūranīrio nī ūndū wa kuonekana kwa Mūhonokia witū, Kristū Jesū, ūria waniinire gīkuū, na akīrehe muoyo o na ūhorō wa kwaga kūbutha akīūiga ūtheri-inī nī ūndū wa Ūhorō-ūrīa-Mwega. 11 Na nī ūndū wa Ūhorō-ūcio-Mwega-rī, nīndamūrīrwo ndūike mūhunja, na mūtūmwo, na mūrutani waguo.

12 Ūhorō ūcio nīguo ūtūmīte nyamarīke ūguo. No ndiconokaga, tondū ūria nī njītīkītīe nīndīmūū, na ndī na ma atī arī na ūhoti wa kūgītīra kīria ndīmūhokeire o ngīnya rīria mūthenya ūcio ūgaakīnya.

13 Rūmia ūhorō ūria waiguire kuuma kūrī nī, ūrī kīonereria kīa ūrutani mwega, ūrī na wītīkio na wendani thīnī wa Kristū Jesū. 14 Menyerera ūndū ūria mwega ūria wehokeirwo, na ūūmenyerere ūteithītio nī Roho Mūtheru ūria ūikaraga thīnī witū.

15 Wee nīū atī andū othe thīnī wa būrūrī wa Asia nīmandiganīrie, o hamwe na Fugelo, na Herimogene.

16 Mwathani aroguīra andū a nyūmba ya Onesiforo tha tondū aananyamarūra kaingī na ndaconokire nī ūndū wakwa kuohwo na mīnyororo.

17 Nowe, hīndī Irīa ookire Roma, nīanjarīrie na kīyo o ngīnya akīnyona.

18 Mwathani aroītīkīra atī akaiguīrwo tha nī Mwathani mūthenya ūcio wakīnya! Wee nīū wega mūno ūria aandeithīrie na njīra nyingī rīria ndaarī Efeso.

2

1 Nĩ ùndũ wa ùguo, wee mũrũ wakwa-rĩ, gĩa na hinya thĩinĩ wa wega wa Ngai ùrĩa ùrĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. 2 Namo maùndũ marĩa waiguire ngĩaria mbere ya aira aingĩ-rĩ, mehokere andũ ehokeku arĩa ùũĩ atĩ no mahote kũruta andũ angĩ. 3 Ùmĩrĩria gũthũĩnĩka hamwe na ithuĩ ta ùrĩ mũthigari mwega wa Kristũ Jesũ. 4 Gũtirĩ mũndũ ùrutaga wĩra wa mũthigari ùngĩĩohania na maùndũ matarĩ ma ùũthigari: we endaga o gũkenia mũnene wake ùrĩa ùmwathaga. 5 Ùguo no taguo, mũndũ ùrĩa ùhanyũkaga mathako-inĩ ma mahenya ndangĩheo thũmbĩ ya ùhootani atathaakĩte kũringana na ùrĩa gwathanĩtwo. 6 Ningĩ-rĩ, mũrĩmi ùrĩa wĩnogagia akĩrĩma mũgũnda nĩ we wagĩrĩwo gũtuĩka wa mbere kwamũkĩra maciaro maguo. 7 Cũranagia maùndũ marĩa ndĩroiga, nĩgũkorwo Mwathani nĩarĩkũũhĩgagia maùndũ-inĩ macio mothe.

8 Atĩrĩrĩ, ririkanaga Jesũ Kristũ, ùrĩa wariũkirio akiuma kũrĩ arĩa akuũ, na aarĩ wa rũciaro rwa Daudi, kũringana na Ùhoru-ùrĩa-Mwega, ùrĩa nĩi hunjagia. 9 Ùhoru ùcio nĩguo nĩi nyariiragĩrwo o nginya ngohwo na mĩnyororo ta ndĩ mũgeri ngero. No kiugo kĩa Ngai ti kiohe. 10 Nĩ ùndũ ùcio, nĩi nĩnyũmagĩrĩria maùndũ mothe nĩ ùndũ wa arĩa aamũre, nĩgeetha o nao megĩre na ùhonokio ùrĩa ùrĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ, na magĩe na riiri wa tene na tene.

11 Ùhoru ùyũ nĩ wa kwĩhokeka, atĩrĩ:
Angĩkorwo nĩtwakuire hamwe nake-rĩ,
o na gũtũura nĩtũgaatũura muoyo hamwe nake;

12 na tũngĩkirĩrĩria-rĩ,
o na gũthamaka nĩtũgaathamaka hamwe nake.
No tũngĩmũkaana-rĩ,
o nake nĩagatũkaana;

13 na tũngĩaga kwĩhokeka,
we egũtũura arĩ o mwĩhokeku,
nĩgũkorwo we ndangĩhota gwĩkaana.

Mũruti Wĩra Mwĩtikĩrĩku harĩ Ngai

14 Ririkanagia andũ maùndũ macio. Makaanagie ùrĩ mbere ya Ngai nĩguo matige gũkararanĩria ndeto itarĩ kĩene; ndeto icio itirĩ kĩguni, no gũthũkia ithũkagia arĩa maciiguaga. 15 Geria mũno wĩonaganagie harĩ Ngai wĩ mwĩtikĩrĩku, na wĩ mũruti-wĩra ùtarĩ ùndũ ùngĩmũconora, na ùrutanaga ùhoru ùrĩa wa ma ùrũngĩrĩrie. 16 Ehagĩrĩria mĩario itarĩ ya gwĩtigĩra Ngai, tondũ arĩa mekenagia na ndeto icio makĩragĩrĩria kwaga gwĩtigĩra Ngai. 17 Ùrutani wao ùtheaga ta kĩronda kĩa ndũira. Amwe ao nĩ Humenayo, na Fileto, 18 arĩa maturuurĩte na magatiga ùhoru wa ma. Moigaga atĩ ùhoru wa kũriũka nĩurĩkĩtie kũhitũka, na nĩ mathũkĩtie wĩtikio wa andũ amwe. 19 No rĩrĩ, mũthingi ùrĩa mũrũmu wa Ngai nĩwĩhaandĩte wega nago wĩkĩrĩtwo rũuri na ciugo ici: “Mwathani nĩoi andũ arĩa marĩ ake,” na ningĩ atĩrĩ, “Ùrĩa wothe uumbũraga rĩitwa rĩa Mwathani no nginya agarũrũke atigane na waganu.”

20 Thĩinĩ wa nyũmba yothe nene-rĩ, to indo cia thahabu na betha ikoragwo kuo ciiki, no nĩ kũrĩ indo cia mĩtĩ na cia rĩũmba; imwe nĩ cia wĩra ùrĩa mũtũie, na imwe nĩ cia wĩra ùrĩa ùtangĩtũika. 21 Mũndũ angũtheria kuuma kũrĩ maùndũ macio matangĩtũika, no atuĩke ta kindũ gĩa kũruta wĩra wa gĩtũio, kindũ gĩtherie, kĩrĩa kĩagĩrĩrie Mwathi wa nyũmba iyo na kĩaarĩirio gĩa kũrutaga wĩra o wothe mwega. 22 Na rĩrĩ,

ūragīra merirīria mooru ma wīthī, na ūthingatage ūthingu, na wītikio, na wendani, na thayū, mūrī hamwe na arīa makayagīra Mwathani marī na ngoro theru. ²³ Reganaga na ngarari cia ūrimū na cia ūkīgu, tondū nīūi irehage ngūi. ²⁴ Nayo ndungata ya Ngai ndiagīrīrwo nī gūtūika ya ngūi; handū ha ūguo, yagīrīrwo nīgūtūika ya gūtuga mūdū o wothē, na irī mūdū wī na ūhoti wa kūrutana, na irī mūdū mūkirīrīria. ²⁵ Ningī arutage arīa mamūkararagia ahooreire, arī na mwīhoko atī Ngai no atūme merire, nīguo mamenye ūhorō wa ma, ²⁶ na atī matūike a gwīcookera, na meteithūkie mūtego-inī wa mūcukani ūrīa ūmanyiitē mīgwate nīguo mekage ūrīa ekwenda.

3

Kwaga Gwītīgīra Ngai Matukū ma Kūrīgīrīria

¹ No rīrī, menya atī matukū ma kūrīgīrīria nīgūkagīa na mahinda ma ūgwati. ² Andū magaaatūika eyendi, na endi mbeeca, na egani, na egaathi, na arumani, na andū mataiguaga aciari ao, na matarī ngaatho, na matarī atheru. ³ Ningī makorwo matarī na wendani, na matarekanagīra, na a gūcambania, na matangīhota kwīgīrīrīria merirīria ma mwīrī, na matarī tha, na matendaga maūdū mega, ⁴ na andū mendaga gūkunyanīra andū arīa angī, na arūgīrīri, na eīkirīri, na endi gwīkenia gūkira ūrīa mendete Ngai. ⁵ Andū acio metuuga ta meyamūrīire Ngai no nīmakaanaga hinya wake. Wīthemage andū ta acio.

⁶ Acio nīo arīa matoonyagīrīra nyūmba ciene na makaguucagīrīria andū-a-nja arīa ahūthū ngoro, arīa maiyūrītwo nī mehīa, na arīa matwaragīrīrio nī merirīria mooru ma mīthemba yothē. ⁷ Andū-a-nja acio nīmerutaga ūndū mwerū hīndī ciothe, no matūrī hīndī mamenyaga ūhorō ūrīa wa ma. ⁸ O ta ūrīa Janne na Jambare maakararīre Musa-rī, no taguo andū acio mehotoraga makararīre ūhorō ūrīa wa ma. Meciirīa mao nī mooru, nao ha ūhorō ūkonīi wītikio nīakūregwo biū. ⁹ No rīrī, matīgīthīi haraaya, tondū ūrimū wao nīūkamenyeka nī andū othe, o ta ūrīa ūhorō wa andū acio wamenyekire.

Paūlū Gūtaara Timotheo

¹⁰ No wee-rī, nīūi ūhorō wothē wa ūrutani wakwa, na mūtūūrīre wakwa, na matanya makwa, na wītikio wakwa, na ūkirīrīria wakwa, na wendani wakwa, na kūmīrīria gwakwa, ¹¹ na kūnyariirwo gwakwa, na mathīna makwa, o na mīthemba ya maūdū marīa maangorīre kūu Antiokia, na Ikonīa, o na Lusītera, mīnyamaro irīa nīi ndomīrīire. No Mwathani nīahonokīre kuuma kūrī mathīna macio mothe. ¹² Ti-itherū, mūdū o wothē ūrīa ūkwenda gūtūūra mūtūūrīre wa gūkenīa Ngai arī thīnī wa Kristū Jesū nīarīnyariiragwo, ¹³ No andū arīa aaganu na arīa aheenania nīmarīkīragīrīria kwagana, makaheenanagia na makaheenanagio. ¹⁴ No wee-rī, tūūra wīkaga maūdū marīa wīrutīte na ūkametīkia wega atī nī ma ma, tondū nīūi arīa maakūrūtire, ¹⁵ na ūrīa wamenyire Maandīko marīa matheru kuuma rīrīa warī kaana,* marīa mangīhota gūkūhīgīa nīguo ūkaahonokio nī ūndū wa gwītīkia thīnī wa Kristū Jesū. ¹⁶ Ūhorō wothē ūrīa wandīkītwo Maandīko-inī wekīrīrwo thīnī wa mūwandīki nī Ngai, na nīwagīrīire harī ūhorō wa kūrutana, na wa gūkaanania, na wa kūrūnga mahītia, o na wa kūrutana mīkarīre ya

* **3:15** Mwana wa kahī wa Mūyahudi aambagīrīria kwīruta maandīko ma Kīrīkanīro kīrīa Gīkūrū arī wa mūaka itano.

ũthingu, ¹⁷ nĩgeetha mũndũ wa Ngai akoragwo arĩ mũkinyanĩru, na athagathagĩtwo biũ kũruta wĩra o wothe mwega.

4

¹ Atĩrĩrĩ, nĩ ndĩ mbere ya Ngai na ya Kristũ Jesũ, ũrĩa ũgaatuĩra ciira andũ arĩa marĩ muoyo na arĩa makuĩte, na nĩ ũndũ wa gũũka gwake na ũthamaki wake-rĩ, ngũgũtaara atĩrĩ: ² Hunjagia Ũhoru wa Ngai; ikaraga wĩhaarĩrie hĩndĩ irĩa yagĩriire na irĩa itagĩriire; ningĩ rũthagĩria andũ mahĩtia mao, na ũmakaanagie, na ũmomagĩriire, wĩ na ũkĩrĩrĩria mũnene na ũrutani mũbarĩriire. ³ Nĩgũkorwo ihinda nĩrĩgooka rĩrĩa andũ makaaregana na ũrutani ũrĩa wagĩriire. No nĩguo mahingie merĩrĩria mao-rĩ, nĩmakeyũnganĩria arutani aingĩ nĩguo mameerage maũndũ marĩa matũ mao mekwenda kũigua. ⁴ Nĩmakahũgũra matũ mao matige kũigua ũhoru wa ma, na magariũrũkĩre ng'ano cia tũhũ. ⁵ No weerĩ, ikaraga wĩguĩte maũndũ-inĩ mothe, na ũmirĩrie kũnyariirwo, ningĩ rutaga wĩra wa kũhunjia ũhoru wa Ngai, na ũhingagie mawĩra mothe ma ũtungata waku.

⁶ Nĩgũkorwo nĩnyambĩriire gũitwo thĩ ta iruta rĩa kũnyuuo, narĩo ihinda rĩakwa rĩa kuuma gũkũ nĩrikinyu. ⁷ Nĩndũite mbaara irĩa njega, narĩo ihenya rĩakwa rĩgakinya mũthia, o na nĩndũũrite menyereire wĩtkio wakwa. ⁸ Rĩu nĩnjigĩrwo thũmbĩ irĩa ya ũthingu, irĩa Mwathani, ũrĩa ũtuaga ciira na kĩhoo, akaahe mũthenya ũcio, na to nĩ nyiki akaahe, no ningĩ nĩ andũ othe arĩa makoretwo merĩriire kũguũranĩrio gwake.

Maũndũ ma Paũlũ Mwene

⁹ Geria mũno o ũrĩa wahota ũũke kũrĩ nĩ na ihenya, ¹⁰ nĩgũkorwo Dema, tondũ wa kwenda maũndũ ma thĩ ĩno, nĩandiganĩrie na agathiĩ Thesalonike. Nake Keresike nĩathiite Galatia, na Tito agathiĩ Dalamatia. ¹¹ Luka nowe tũrĩ nake gũkũ. Oya Mariko mũũke nake, tondũ nĩ ũteithio harĩ nĩ ũtungata-inĩ wakwa. ¹² Nĩndatũmire Tukiko kũu Efeso. ¹³ Ũgũkarĩ, ndehera kabuti karĩa ndatigire gwa Karipo kũria Teroa, na ũndehere mabuku makwa ma gĩkũnjo, na makĩria njũa iria cia kwandĩkwo.

¹⁴ Aleksandro ũrĩa mũturi wa indo cia rũthuku nĩanjĩkĩre ũuru mũno. Mwathani nĩwe ũkaamũrĩha kũringana na ciiko ciake. ¹⁵ O nawe mwĩmenyerere, tondũ nĩakararirie ndũmirĩri iitũ na hinya.

¹⁶ Hĩndĩ irĩa ndaciirithirio rĩa mbere-rĩ, gũtirĩ mũndũ wokire kũndeithia, andũ othe nĩmandiganĩrie. Maroaga gũtuĩrwo ũuru. ¹⁷ No Mwathani nĩarũgamire na nĩ na akĩnjĩkĩra hinya, nĩgeetha ndũmirĩri ĩhunjio biũ nĩ ũndũ wakwa na andũ-a-Ndũrĩrĩ othe mamũgue. Na nĩ ngĩhonokio kuuma kanua ka mũrũũthi. ¹⁸ Mwathani nĩakahonokia ũuru-inĩ o wothe, na andware ũthamaki-inĩ wake wa igũrũ, nake arogoocagwo tene na tene. Amenĩ.

Ngeithi cia Mũthia

¹⁹ Geithia Pisisila na Akula, na andũ a nyũmba ya Onesiforo. ²⁰ Erasito aatigirwo Korinitho, na nĩ ngĩtiga Terefimo kũu Mileto arĩ mũrũaru. ²¹ Geria ũkinye gũkũ mbere ya ihinda rĩa heho. Nĩwageithio nĩ Eubulu, o na Pudene, na Lino, na Kilaudia, na ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe.

²² Mwathani aroikaria roho waku. Wega wa Ngai ũroikara hamwe nawe.

MARŪA MA PAŪLŪ KŪRĪ TITO

¹ Nī nī Paŭlū, ndungata ya Ngai na mūtūmwo wa Jesū Kristū. Ndūmītwo nīguo andū arīa athuure nī Ngai mongererwo wītīkio na ūmenyo wa kūmenya ūhorō-ūrīa-wa-ma ūrīa ūtwaranīte na ūhorō wa kwīyamūrīra Ngai, ² na nīguo wītīkio na ūmenyo iria irī na kūrīgīrīro kīa muoyo wa tene na tene, iria Ngai ūrīa ūtaheenāgia eeranīire o kuuma kīambīrīria. ³ Narīo ihinda rīake rīrīa rīagīrīire rīakinya, nīaguūranīrie kiugo gīake kīrīa ndehokeirwo ndīkīhunjāgie kūringana na ūrīa njathītwo nī Ngai Mūhonokia witū,

⁴ Ndīrakwandīkīra marūa maya wee Tito, o wee mūrīū wakwa kūna thīnī wa wītīkio ūrīa tūgwatanīire nawe:

Wega na thayū kuuma kūrī Ngai Ithe na kūrī Kristū Jesū Mūhonokia witū, irogīa nawe.

Wīra wa Tito arī Kirete

⁵ Atīrīrī Tito, gītūmi kīrīa gīatūmire ngūtige kū Kirete nī atī ūthondeke maūndū marīa mataarīkīte na ūthuure athuuri thīnī wa o itūūra, o ta ūrīa ndakwīrīre. ⁶ Mūthuuri wa kanitha aagīrīrwo akorwo atarī na ūcuuke, na akorwo arī mūthuuri wa mūtumia o ūmwe tu, na arī mūndū ūrī na ciana cītīkītīe na itarī kaūndū ingīcuukīrwo nī ūndū wa ūmaramari kana kwaga gwathīka. ⁷ Kuona atī mūrōri wa maūndū ma kanitha nīmwhokere wīra wa Ngai, no nginya akorwo atarī na ūcuuke, na ndagakorwo arī mūndū wa kwīgūmīra, kana wa kūhiūha kūrakara, kana arī mūnyui wa njoohi, kana wa kūhūthīra hinya o na mbaara, kana mūndū wa gūkorokera indo na njīra īrīa itagīrīire. ⁸ Nī kaba akorwo arī mūndū ūūī gūtugana, na wendete maūndū marīa mega, na ūhotete kwīgīrīrīria merīrīria ma mwīrī, na arī mūrūngīrīru ngoro, na arī mūthingu, o na mūndū ūmenyagīrīra mītugo yake. ⁹ Ningī no nginya arūmagie ūhorō ūrīa wa kwīhokeka, o ta ūrīa ūrutānītwo, nīguo ahotage kūūmīrīria arīa angī na ūrutani ūrīa mwagīrīru, na ahotage kūregana na arīa maūkararāgia.

¹⁰ Nīgūkorwo nī kūrī andū aingī aremi, andū a mīario ya tūhū na aheenānia, na makīria arīa a thiritū ya arīa maruaga. ¹¹ Andū acio no nginya makīrio, tondū nīmarathūkia mīcīī mūngī nīkūrutanaga maūndū marīa mataagīrīire kūrutana, na mekaga ūguo nīgeetha monage mbeeca iria itamagīrīire. ¹² O na mūnabīī ūmwe wao nīoigīte atīrī, “Andū a Kirete matūūrāgia maheenāgia hīndī ciothe, na mahaana ta nyamū njūru, na nī igūūta ngoroku.” ¹³ Ūira ūcio nī wa ma. Nī ūndū ūcio-rī, makaanāgie ūgwatīrīe, nīgeetha mehande wega ūhorō-inī wa gwītīkia, ¹⁴ na nīguo matīkarūmbūyāgie ng’ano cia Ayahudi kana mawatho ma andū arīa mareganaga na ūhorō-ūrīa-wa-ma. ¹⁵ Kūrī andū arīa marī meciiria matheru, maūndū mothe nī matheru, no kūrī andū arīa marī na meciiria mathūku na matēkītīe-rī, gūtīrī ūndū mūtheru. Ti-itherū, meciiria mao na thamīri ciao nī thūku. ¹⁶ Kuuga nīmoigāga atī nīmoōī Ngai, no nīmāmūkaanaga na cīko ciao. Nī andū imaramari, na matiathīkaga, na gūtīrī ūndū o na ūmwe mwega mangīlka.

2

Maündū Marīa Mabataire Kūrutwo Ikundi Itiganīte

¹ No wee-rī, no nginya ūrutanage maündū marīa maringaine na ūrutani ūrīa mwaḡīrīru. ² Rutaga athuuri arīa akūrū maikarage matarī arīu, na marī a gūtīka, na a kwīgirīrīria merirīria ma mwīrī, na marī arūmu ūhorō-inī wa gwītīka, na makoragwo marī na wendani o na ūkirīrīria.

³ O nao atumia arīa akūrū marutage gūkaraga na mūkarīre ya ūtheru, na matigatuīke a gūcambania o na kana mamenyere kūnyuuaga ndibei nyingī matuīke ta ngombo ciayo, no nī matuīke a kūrutanaga maündū marīa mega, ⁴ nīgeetha mahote kūruta atumia arīa ethī kwenda athuuri ao na ciana ciao, ⁵ na matuīke a kwīgirīrīria merirīria ma mwīrī, na atheru, na mehangaie na wīra o wa kwao mūcī, na matuīke atugi, na maathīkaḡire athuuri ao, nīgeetha gūtikanagīte mündū ūngīcambia kiugo kīa Ngai.

⁶ O ta ūguo-rī, ūmagīrīria aanake, na ūmataarage matuīke a kwīgirīrīria merirīria ma mwīrī. ⁷ Maündū-inī mothe, tuīka kīonereria ḡia gwīkaga wega maündū-inī mothe. Rīrīa ūkūrutana onanagia ūrūngīrīru, na ūtarī na itherū, ⁸ o na waragie ciugo iria ciagīrīre, itangīrutīka mahītia, nīgeetha arīa matūkararagia maconorithio tondū wa kwaga ūndū mūuru mangīaria igūrū riitū.

⁹ Taaraga ngombo atī ciathīkaḡire aathani a cio maündū-inī mothe, na igeragie kūmakenia, no itigacookanagīre nao, ¹⁰ na itikamayage indo ciao, no cionanagie atī no cīhokwo kūna, nīguo itūmage ūrutani wa ūhorō wa Ngai Mūhonokia witū wendekage maündū-inī mothe.

¹¹ Nī ūndū wega wa Ngai ūrīa ūrehaga ūhonokio nīūguūranīrio kūrī andū othe. ¹² Wega ūcio wa Ngai nīguo ūtūrutaga kūregana na maündū marīa matarī ma kwīyamūrīra Ngai, na merirīria mooru ma gūkū thī, na gūtūūra twīgirīrīrie merirīria ma mwīrī, na gūtūūra na mītūūrīre ya ūngai na mīrūngīrīru na ya kwīyamūrīra Ngai mahinda-inī maya tūrī, ¹³ o tūḡīetagīrīra kūrīgirīro kīrīa kīrī na kīrathimo, hīndī rīra gūkaaguūranīrio riiri wa Jesū Kristū, ūrīa arī Ngai witū mūnene na Mūhonokia. ¹⁴ Nake nīwe werutire nī ūndū witū, nīguo atūkūure waganu-inī wothe, na atherie andū matuīke ake kīūmbe, arīa marī na kīyo ḡia gwīkaga maündū mega.

¹⁵ Rīu-rī, maündū macio nīmo waḡīrīrwo nīkūrutanaga. Ūmanagīrīria na ūkaananagie wī na wathani wothe. Ndūkanareke mündū o na ūrīkū akūire.

3

Gwīka ūrīa Kwagīrīre

¹ Rīrikanagia andū acio atī maathīkaḡire anene na arīa maathanaga, na matuīke aathīki, na makoragwo mehaarīrie kūruta wīra wothe mwega, ² nīngī matīkae gūcambia mündū o na ūrīkū, no makorwo marī a thayū na acaayanīri, na monanagie mītugo ya ūhooreri harī andū othe.

³ Nī ūndū hīndī īmwe-rī, o na ithuī twarī akīngu, na tūtiathīkaga, na tūkaheenekaga; twarī ngombo cia merirīria ma mīthemba yothe o na ikeno ciothe. Twatūūruga tūrī na rūmena na ūiru, tūgathūūrāgwō o na tūgathūūrānaga mündū na ūrīa ūngī. ⁴ No hīndī rīra ūtugi wa Ngai Mūhonokia witū na wendo ūrīa atwendete naguo ciaguūranīrio-rī, ⁵ nīatūhonokirie, na ti ūndū wa maündū ma ūthingu marīa tweekīte, no nī ūndū wa tha ciake. Agītūhonokia na ūndū wa gūtūtheria, agītūciara rīngī

na agĩtwerũhia na ũndũ wa Roho Mũtheru, ⁶ ũrĩa aatũitĩrĩrie na ũtaana nĩ ũndũ wa Jesũ Kristũ Mũhonokia witũ, ⁷ nĩgeetha twatuuu athingu nĩ ũndũ wa wega wake, tũtũike agai a muoyo wa tene na tene kũringana na ũrĩa tũtũire twĩrĩgĩrĩrie. ⁸ Ũhoru ũcio nĩ wa kwĩhokeka. Na ngũkienda waragie maũndũ maya ũgwatĩrie, nĩgeetha andũ arĩa mehokete Ngai memenyerie kwĩrutĩra na kiyu gwĩkaga maũndũ mega. Maũndũ maya nĩ magĩrĩru kũna, na nĩ marĩ uumithio harĩ mũndũ o wothe.

⁹ No rĩrĩ, eheragĩra ngarari cia ũrimũ, na ũhoru wa gũkinyĩra njarwa, na gũkararania, na mbaara cia ũhoru wa watho, tondũ maũndũ macio matĩrĩ uumithio, na nĩ ma tũhũ. ¹⁰ Mũndũ ũrĩa ũtũmaga kũgĩe na nyamũkano-rĩ, mũkaanagie riita rĩa mbere, na rĩa keerĩ. Thuutha wa ũguo, regana nake. ¹¹ Wagĩrĩrwo nĩkũmenya atĩ mũndũ ta ũcio nĩ mwaganu na nĩ mwĩhia; nake we mwene nĩetuĩrĩrie ciira.

Maũndũ ma Mũthia

¹² Ndaarĩkia gũtũma Aritema kana Tukiko kũrĩwe, geria ũrĩa ũngĩhota ũũke kũrĩ nĩ gũkũ Nikopoli, tondũ nĩkuo nduĩte gũikara ihinda rĩa heho. ¹³ Īka ũrĩa wothe ũngĩhota ũteithie Zena ũrĩa wakiri, na Apolo rĩrĩa marĩkorwo marĩ rũgendo-inĩ, na wone atĩ marĩ na indo ciothe iria mabatarĩtio nĩcio. ¹⁴ Nao andũ aitũ nĩmemenyerie kũrutaga mawĩra marĩa mega, nĩguo mateithagĩrĩrie mabataro-inĩ ma o mũthenya nĩguo matigatũre mũtũrĩre ũtarĩ na uumithio.

¹⁵ Andũ arĩa othe tũrĩ nao nĩmamũgeithia. Geithia andũ arĩa othe matwendete thĩinĩ wa wĩtkio.

Wega wa Ngai ũrogĩa na inyuĩ inyuothe.

MARŪA MA PAŪLŪ KŪRĪ FILEMONA

¹ Nĩ nĩ Paŭlũ, njohetwo nĩ ūndũ wa Kristũ Jesũ, na Timotheo mŭrũ wa Ithe witũ,

Tŭratũma marũa maya kŭrĩ Filemona mŭrata witũ ūrĩa twendete na mŭruti wĩra hamwe na ithuĩ, ² na kŭrĩ mwarĩ wa Ithe witũ Apufia, o na kŭrĩ Arikipo, ūrĩa ūrũagĩrĩa Ūhoru wa Ngai hamwe na ithuĩ, o na kŭrĩ kanitha ūrĩa ūcemanagia gwaku mŭciĩ.

³ Mũrogiã na wega na thayũ kuuma kŭrĩ Ngai Ithe witũ, na kuuma kŭrĩ Mwathani Jesũ Kristũ.

Gũcookia Ngaatho hamwe na Kũhooya

⁴ Atĩrĩrĩ, rĩrĩa ngũkŭririkana mahooya-inĩ makwa-rĩ, nĩnjookagĩria Ngai wakwa ngaatho hĩndĩ ciothe, ⁵ tondũ nĩnjiguaga ūhoru wa wĩtikio waku thĩinĩ wa Mwathani Jesũ, na ūrĩa wendete andũ arĩa othe aamũre. ⁶ Nĩhooyaga atĩ ūgĩe na kĩyo rĩrĩa ūkũgwatanĩra nao ūhoru wa wĩtikio waku, nĩgeetha magĩe na ūmenyo wa maũndũ mothe mega maria tũrĩ namo thĩinĩ wa Kristũ. ⁷ Wendani waku nũheete gĩkeno kĩnene mũno na ūkanyũmirĩria, nĩ tondũ wee, mŭrũ wa Ithe witũ, nũcanjamũrite ngoro cia andũ arĩa aamũre.

Paŭlũ Gũthaithanĩrĩa Onesimo

⁸ Nĩ ūndũ wa ūguo-rĩ, o na gũtuĩka no ngwathe ndĩ thĩinĩ wa Jesũ Kristũ, atĩ wĩke ūrĩa wagĩrĩre-rĩ, ⁹ nĩ kaba ngũthaithe ūwĩke nĩ ūndũ wa wendo. Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nĩ Paŭlũ o na ndĩ mũthuumi mŭkŭrũ, na ningĩ ndĩ muohe nĩ ūndũ wa Kristũ Jesũ-rĩ, ¹⁰ ngũgũgũthaitha nĩ ūndũ wa mŭrũ wakwa Onesimo, ūrĩa watuĩkire mŭrũ wakwa ndĩ gũkũ kĩoho-inĩ. ¹¹ Mbere iyo ndaarĩ kĩene kŭrĩwe, no rĩu nĩatuĩkĩte mũndũ wa bata harĩwe o na harĩ nĩ.

¹² Nake nĩngũmũcookia kŭrĩwe, na ngĩmũtũma no taarĩ ngoro yakwa mwene ndĩragũtũmĩra. ¹³ Nĩngĩrendire gũikara nake, nĩgeetha andeithagie handũ-inĩ haku, rĩu njohetwo nĩ ūndũ wa Ūhoru-ũrĩa-Mwega. ¹⁴ No ndiendire gwĩka ūndũ o na ūrĩkũ wee ūtetikĩrĩte, nĩgeetha ūndũ o wothe mwega wee ūngĩka ūkorwo ūrĩ wa kwĩyendera no ti wa kŭringĩrĩrio. ¹⁵ No gũkorwo gĩtũmi gĩa akweherer kahinda kanini-rĩ, nĩgeetha agũcookerera mũtũũranie nake nginya tene, ¹⁶ no ndagacooke arĩ o ngombo, no akorwo akĩrĩte ngombo, acooke arĩ mŭrũ wa Ithe witũ mwende mũno. Nĩ wa bata mũno harĩ nĩ, no harĩwe nĩ wa bata makĩria, arĩ ta mũndũ o na ta mŭrũ wa Ithe witũ thĩinĩ wa Mwathani.

¹⁷ Nĩ ūndũ ūcio angĩkorwo nĩtuaga tũrĩ rũmwe nawe-rĩ, mwamũkĩre o ta ūrĩa ūngĩyamũkĩra nĩ mwene. ¹⁸ Nake angĩkorwo nĩagwĩkĩte ūũru o na ūrĩkũ, kana hĩhi arĩ na thĩirĩ waku-rĩ, andĩka atĩ thĩirĩ ūcio nĩ wakwa. ¹⁹ Nĩ nĩ Paŭlũ ndĩrakwandĩkĩra na guoko gwakwa mwene. Nĩngakũrĩha thĩirĩ ūcio, o na gũtuĩka ndikwenda kũgweta atĩ o na wee mwene ūrĩ thĩirĩ wakwa. ²⁰ Atĩrĩrĩ, mŭrũ wa Ithe witũ, nĩ ingĩenda ngie na uumithio uumĩte kŭrĩwe thĩinĩ wa Mwathani; canjamũra ngoro yakwa thĩinĩ wa Kristũ. ²¹ Ndakwandĩkĩra marũa maya ndĩhokete atĩ ndũngĩaga

kūnjathīkīra, na ngĩmenyaga atĩ nĩũgwīka o na makīria ya ũrĩa ngūrītīe wīke.

²² Hamwe na ũguo-rī, thondekera handũ ha gũikara, tondũ ndĩ na mwīhoko atĩ nĩndītīkīrio njūke kūrī inyuĩ nĩ ũndũ wa mahooya marĩa mũhooyagīra.

²³ Epafara, ũrĩa tuohetwo nake nĩ ũndũ wa Kristũ Jesũ, nĩakũgeithia.

²⁴ O na Mariko, na Arisitariko, na Dema, na Luka, arĩa tūrutithanaḡia wīra nao, nĩmakũgeithia. ²⁵ Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na roho waku.

MARŪA KŪRĪ AHIBIRANIA

Mūriū nī Mūnene Gūkīra Araika

¹ Matukū-inī ma tene Ngai nārīrie maithe maitū na tūnua twa anabii maita maingī, na njīra mwanya mwanya, ² no matukū-inī maya ma kūrīgīrīria-rī, ithuī niatwarīrie na njīra ya Mūriū, ūrīa aatuire mūgai wa indo ciothe, o we ūrīa thī yothe yombirwo na ūndū wake. ³ Mūrūwe-rī, nīwe wonanagia ūkengi wa riiri wake, na nīwe mūhianīre mūkinyanīru kūna wa ūrīa Ngai atarī, ningī nīwe ūnyitīrīre indo ciothe na kiugo gīake kīrī hinya. Nake aarīkia gūtheria andū mehīa-rī, nīaikarire thū guoko-inī kwa ūrīo kwa Ūnene kūu igūrū. ⁴ Nī ūndū ūcio agītuika mūnene gūkīra araika, o ta ūrīa rītwa rīrīa aagaīrwo rīrī inene gūkīra rīao.

⁵ Nī ūndū-rī, nī mūraika ūrīkū Ngai arī eera atīrī,
 “Wee nīwe Mūrū wakwa;
 ūmūthī nīndatuika Thoguo”?
 O na kana akīmwīra atīrī,
 “Nī nī ngūtuika Ithe,
 nake atuīke Mūrū wakwa”?

⁶ Na ningī-rī, Ngai aarehe irīgithathi rīake gūkū thī, oigire atīrī,
 “Araika othe a Ngai nīmamūnamīrīre, mamūhoee.”

⁷ Akīaria ūhoro wa araika oigire atīrī,
 “Atūmaga araika ake matuīke huhu,
 nacio ndungata ciake agacitua nīnīmī cia mwakī.”

⁸ No ha ūhoro ūkonī Mūriū ekuuga atīrī,
 “Wee Ngai, gītī gīaku kīa ūnene nīgīgatūūra tene na tene,
 nakīo kīhoo to nīkīo gīgaatuika mūthīgi wa ūthamaki waku.

⁹ Wee wendete ūthingu no ūgathūūra waganu;
 nī ūndū ūcio, Ngai, o we Ngai waku, nīakwambararītie gūkīra
 athiritū aku othe
 na ūndū wa gūgūitīrīria maguta ma gīkeno.”

¹⁰ Ningī akoiga atīrī,
 “Wee Mwathani, o kīambīrīria-inī, nīwaarire mīthingi ya thī,
 o narīo igūrū nī wīra wa moko maku.

¹¹ Icio nīgūthira igaathira, no wee nīgūtūūra ūgaatūūra;
 igaathira o ta nguo.

¹² Ūgaacikūnja o ta ūrīa nguo ndaaya ikūnjagwo;
 ikaagarūrūka o ta ūrīa nguo igarūrūkaga.
 No we ndūgarūrūkaga,
 na mīaka yaku ndīrī hīndī igaathira.”

¹³ Nī ūndū-rī, nī mūraika ūrīkū Ngai arī eera atīrī,
 “Ikara thī guoko-inī gwakwa kwa ūrīo,
 nginya rīrīa ngaatūma thū ciaku
 ituīke gaturwa ka makīnya maku”?

¹⁴ Githī araika othe ti maroho ma gūtungata, matūmītwo matungatagīre
 arīa makaagaya ūhonokio?

1 Nī ūndū ūcio-rī, nītwagīrwo kūrūmbūiya mūno ūhorō ūria twanaigua, nīguo tūtikae gūtūgūgio tweherio kuuma harī guo. 2 Tondū-rī, angīkorwo ūhorō ūria waririo nī araika warī mūrūmu-rī, na mūdū o wothē wāreganaga na ūhorō ūcio na akaūremera nīaherithagio o ūria kwagīrre-rī, 3 tūngīkiaga atīa kūherithio tūnginyarara ūhonokio mūnene ūū? Ūhonokio ūyū, ūria waambire kūhunjo nī Mwathani, nīwacookire gwīkīrwo hinya kūrī ithuī nī andū arīa maamūiguire. 4 Ningī Ngai agīkīra ūhorō ūyū ūira atī nī wa ma na ūndū wa kuonania marūūri na morirū, o na kūringa ciama cia mīthemba mīngī, na akīheana iheo cia Roho Mūtheru kūrī andū kūringana na wendi wake.

Jesū gūtuuo ta Ariū a Nyina

5 Thī ūria tūkwarīa ūhorō wayo, araika tio maaheetwo wathani wayo. 6 No nī harī mūdū mūna ūheanīte ūira handū hamwe akoiga atīrī: “Mūdū akīrī kī tondū ūikaraga ūkīmwīciiragia, nake mūrū wa mūdū akīrī kī atī nīkīo ūmūmenyagīrīra?” 7 Watūmire atigie o hanini aiganane na araika, na ūkīmūhumba thūmbī ya riiri o na gītīio, 8 na ūkīiga indo ciothe rungu rwa magūrū make aciathage.” Nake akīiga indo ciothe rungu rwa mūdū-rī, hatirī kīndū o na kīrīkū Ngai aatigire gītārī watho-inī wa mūdū. No rīu tūtīonaga indo ciothe irī watho-inī wa mūdū. 9 No tuonaga Jesū, ūria gwa kahinda kanini watuītwo mūnini gūkīra araika, no rīu ekīrītwo thūmbī ya riiri na ya gītīio nī tondū nīanyariirīkire na agīkua, nīgeetha, nī ūndū wa Wegā wa Ngai atuīke wa gūcama gīkuū handū ha andū othe. 10 Nīgūkorwo nī kwagīrre atī Ngai, ūria wombire indo ciothe na itūūruga nī ūndū wake-rī, atūme mwambīrīria wa ūhonokio wao aagīrre kūna kūna na ūndū wa kūnyamario nīguo arehe ciana nyingī riiri-inī wake. 11 Jesū ūria ūtūmaga andū matuīke atheru, o hamwe na acio matuītwo atheru, othe matuīkaga andū a nyūmba īmwe. Nī ūndū ūcio Jesū ndaconokaga akīmeeta ariū na aarī a Ithe. 12 Akoiga atīrī, “Nīngōimbūra rūtwa rīaku kūrī ariū na aarī a Baba; nīngainaga nyīmbo cia gūkūgōoca ndī kūngano-inī.”

13 Ningī akoiga atīrī,
 “Nī ngūiga mwīhoko wakwa harī Ngai.”
 O na nīngī akoiga atīrī,
 “Nī ūyū haha, na ciana iria Ngai aaheete.”

14 Kuona atī ciana icio irī na mwīrī na thakame-rī, we o nake aatuīkire o tao mwīrī-inī, nīgeetha na ūndū wa gīkuū giake ahote kwananga ūria ūrī na hinya wa gīkuū, nake nīwe mūcukani, 15 na ohore arīa matūire mohetwo ūkombo-inī matukū mao mothe nī ūndū wa gwītīgīra gīkuū. 16 Nīgūkorwo ti-itherū ti araika ateithagia, no ateithagia rūciaro rwa Iburahīmu. 17 Na nī ūndū ūcio no nginya angīahaananirio na ariū na aarī a Ithe maūdū-inī mothe, nīguo atuīke mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene ūiyūrītwo nī tha na mwīhokeku agītungatīra Ngai, na nīguo arute horohio nī ūndū wa mehīa ma kīrīndī. 18 Nīgūkorwo we mwene nīathīnīkire rīrīa aageragio-rī, nīahotaga gūteithia andū arīa mageragio.

3

Jesū nī Mūnene gūkīra Musa

1 Nī ūndū ūcio, inyuī ariū na aarī a Ithe witū atheru, o inyuī mūgwataniire ūhorō wa gwītwo kūrīa kuumīte na igūrū, mwīcūranagie

ūhoro wa Jesū, o we mūtūmwō na mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene ūrīa tuumbūraga ūhoro wake. ² We aarī mwīhokeku kūrī ūrīa wamwamūrīre, o ta ūrīa Musa aarī mwīhokeku maūndū-inī mothe ma nyūmba ya Ngai. ³ Jesū nīonekanīte aagīrīre kūheo gītīo kīnene gūkīra Musa, o ta ūrīa mwaki wa nyūmba aagīrīrwo nī gūtīo gūkīra nyūmba yo nyene. ⁴ Nīgūkorwo nyūmba o yothe nūrī mūdū ūrīa wamīakire, no Ngai nīwe mwaki wa indo ciothe. ⁵ Nake Musa, aarī mwīhokeku maūndū-inī mothe ma nyūmba ya Ngai arī o ndungata, agakīrutaga ūira wa maūndū marīa makaahanwo thuutha-inī. ⁶ No Kristū arī Mūrīū aarī mwīhokeku na akarūgamīrīra nyūmba ya Ngai. Na ithuī tūrī nyūmba iyo yake, tūngīkara tūrūmīte ūmīrīru witū na kūrīgīrīro kīrīa twīrahagīra.

Gūkaanio kwaga Gwītīkia

⁷ Nī ūndū-rī, o ta ūrīa Roho Mūtheru oigaga, atīrī:

“Ūmūthī, mūngīgīua mūgambo wake,

⁸ mūtīkoomie ngoro cianyu

ta hīndī īrīa mwanemeire,

andū makūngeria marī kūu werū-inī,

⁹ kūrīa maithe manyu maangeririe na makīndoria,

na makīona ciiko ciakwa, ihinda rīa mīaka mīrongo ina.

¹⁰ Nīkīo ndaarakarīre rūciaro rūu, ngīkiuga atīrī,

‘Ngoro cia andū aya itururaga hīndī ciothe,
na matīrī maamenya njīra ciakwa.’

¹¹ Nī ūndū ūcio ngīlīhita na mwīhitwa ndakarīte, ngiuga atīrī,

‘Matīrī hīndī magaatōonya kīhurūko-inī gīakwa.’”

¹² Ariū na aarī a Ithe witū, mwīmenyererei hatīkagīe o na ūmwe wanyu ūrī na ngoro īhagia na ītetīkagia, īrīa īgarūrūkaga, īgatigana na Ngai ūrīa ūrī muoyo. ¹³ No ūmanagīrīriai mūdū na ūrīa ūngī o mūthenya, o rīrīa rīothe mūthenya ūrīttagwo Ūmūthī, nīgeetha gūtīkagīe o na ūmwe wanyu ūkūūmio ngoro nī ūndū wa kūheenererio nī mehīa. ¹⁴ Tondū ūcio, tūngīrūmia wega mwīhoko ūrīa twarī naguo kuuma o kīambīrīria ngīnya ithīrīro-rī, nītūgaatūka a kūgwatanīra hamwe na Kristū. ¹⁵ O ta ūrīa kwīrītwo, atīrī:

“Ūmūthī, mūngīgīua mūgambo wake,

mūtīkoomie ngoro cianyu

ta hīndī īrīa mwanemeire.”

¹⁶ Nī andū arīkū acio maaiguire na makīmūkararia? Githī ti arīa othe moimīte Misiri matongoretio nī Musa? ¹⁷ Ningī-rī, nī andū arīkū aarakarīre mīaka iyo mīrongo ina? Githī ti arīa meehirie, na magīkua, o arīa ciimba ciao ciagūire kūu werū-inī? ¹⁸ Ningī-rī, nī andū arīkū Ngai ehītire na mwīhitwa atī gūtīrī hīndī magaatōonya ūhurūko-inī wake, tīga o andū acio maaregīre kūmwathīkīra? ¹⁹ Tūgakīona atīrī, matīahotire gūtoonya kuo nī ūndū wa kwaga gwītīkia kwao.

4

Thabatū ya Kūhurūka ya Andū a Ngai

¹ Nī ūndū ūcio-rī, kuona atī kūrīnīro gīa gūtoonya ūhurūko-inī wake kīrī o ho-rī, nītwīmenyererei gūtīkagīe o na ūmwe wanyu ūtagagīkīnyīra. ² Nīgūkorwo o na ithuī nītūhunjīrio Ūhoro-ūyū-Mwega o tao; no ūhoro ūrīa maaiguire ndūigana kūmaguna, tondū arīa

maũiguire matiwamũkirire na wĩtikio. ³ Na rĩrĩ, ithuĩ arĩa twĩtikĩtie nĩ ithuĩ tũtoonyaga kihurũko-inĩ kũu, o ta ũrĩa Ngai oigire atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũcio ngũhĩta na mwĩhĩtwa ndakarĩte, ngiuga atĩrĩ, ‘Matirĩ hĩndĩ magaatonya kihurũko-inĩ gĩakwa.’”

O na gũtuĩka wĩra wake nĩwathirĩte kuuma o rĩrĩa thĩ yombirwo. ⁴ Nĩgũkorwo nĩ harĩ handũ hana aarĩtie ũhoru wa mũthenya wa mũgwanja, akoiga atĩrĩ: “Nake Ngai akĩhurũka mũthenya wa mũgwanja, agĩtigana na wĩra wake wothe.” ⁵ O na ningĩ hau mbere nĩoigĩte atĩrĩ, “Matirĩ hĩndĩ magaatonya ũhurũko-inĩ wakwa.”

⁶ Nĩtũkuona atĩ nĩ kũrĩ amwe matigaire gũtoonya kihurũko-inĩ kũu kĩeranĩrwo, nĩgũkorwo arĩa maahunjĩrio ũhoru-ũrĩa-Mwega mbere matiatooonyire tondũ nĩmagire gwathĩka. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio, o rĩngĩ Ngai akĩamũra mũthenya mũna, akĩwũta Ũmũthĩ, thuutha wa matukũ maingĩ gũthira rĩrĩa aaririe na kanua ka Daudi, ta ũrĩa oigĩte hau mbere atĩrĩ: “Ũmũthĩ, mungũigua mũgambo wake, mũtikoomie ngoro cianyu.”

⁸ Tondũ korwo Joshua nĩamaheete ũhurũko-rĩ, Ngai ndangĩacookire kwaria ũhoru wa mũthenya ũngĩ thuutha ũcio. ⁹ Tondũ ũcio nĩgũtigaire Thabatũ ya kũhurũka ya andũ a Ngai; ¹⁰ nĩgũkorwo mũndũ o wothe ũrĩa ũtoonyaga kihurũko-inĩ kĩa Ngai o nake nĩahurũkaga agatigana na wĩra wake, o ta ũrĩa Ngai aahurũkire agĩtigana na wĩra wake. ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio, nĩtwĩrutanirie na kĩyo gũtoonya ũhurũko-inĩ ũcio, nĩgeetha gũtikanagĩe mũndũ o na ũrĩkũ ũkaagũa nĩ ũndũ wa kũrũmĩrĩra kionereria kĩa ũremi wao.

¹² Nĩgũkorwo ũhoru wa Ngai ũrĩ muoyo na ũrĩ hinya. Nĩ mũũgĩ gũkĩra rũhũ rwa njora rũnooretwo mĩena yeerĩ, ũgatheeca ũkagayũkania muoyo na roho, o na ũkagayania marũngo na maguta marĩa makoragwo mahĩndĩ-inĩ, na ningĩ ũgatuĩra meciiria na matua ma ngoro. ¹³ Gũtirĩ kindũ o na kĩmwe kĩa irĩa ciombirwo kihithĩtwo kuuma maitho-inĩ ma Ngai. Indo ciothe nĩhumbũrie na ikaguũrio mbere ya maitho ma ũrĩa tũkaaha ũhoru witũ.

Jesũ Mũthĩnjĩri-Ngai Ũrĩa Mũnene Mũno

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio, kuona atĩ tũrĩ na mũthĩnjĩri-Ngai mũnene mũno ũrĩa ũhungurĩte agakinya o igũrũ, na nĩwe Jesũ mũrũ wa Ngai-rĩ, nĩtũrũmiei na hinya wĩtikio ũrĩa tuumbũraga. ¹⁵ Nĩgũkorwo tũtirĩ na mũthĩnjĩri-Ngai mũnene ũtangĩhota gũtũiguĩra tha ũhũthũ-inĩ witũ, no nĩ tũrĩ na ũmwe wanagerio ikĩro-inĩ ciothe o ta ithuĩ, no ndaigana kwĩhia. ¹⁶ Hakĩrĩ ũguo-rĩ, nĩtũkuhĩrĩriei gĩtĩ kĩa Ũnene kĩrĩa kĩa Wega wake tũrĩ na ũmũmĩrũ, nĩgeetha tũkaiguĩrwo tha, na tuone Wega wake wa gũtũteithagia hĩndĩ irĩa tũbatarĩte.

5

¹ Rũu-rĩ, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene o wothe athuuragwo kuuma gata-gataĩ ka andũ na agatuuo wa kũmarũgamĩrĩra maũndũ-inĩ marĩa makonĩĩ Ngai, nĩguo arutage maruta na magongona nĩ ũndũ wa kũhoroheria mehia. ² Nake nĩahotaga gũkĩrĩrĩria arĩa matarĩ na ũmenyo o na arĩa maturuurĩte, kuona atĩ o nake nĩarĩ ũhũthũ wake. ³ ũndũ ũyũ nĩguo ũtũmaga arute magongona ma kũhoroheria mehia make mwene, o ta ũrĩa amarutaga nĩ ũndũ wa mehia ma kĩrĩndĩ.

⁴ Gũtirĩ mũndũ wĩheaga gĩtũio kũu we mwene; no nginya akorwo etĩtwo nĩ Ngai, o ta ũrĩa Harũni eetirwo. ⁵ Nĩ ũndũ ũcio, o nake Kristũ ndaigana

kwīyoera ūgooci wa gūtuika mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene. No nī Ngai wamwīrere atīrī,

“Wee nīwe Mūrū wakwa;
ūmūthī nīndatuika Thoguo.”

⁶ Na handū hangī oigīte atīrī,
“Wee ūrī mūthīnjīri-Ngai nginya tene,
o ta ūrīa Melikisedeki aatarīi.”

⁷ Matukū-inī marīa Jesū aatūūruga gūkū thī-rī, nīahooyaga na agath-aitha Ngai, agīkayaga mūno agūitaga maithori kūrī ūcio ūngīahotire kūmūhonokia kuuma gīkuū-inī, na nīaiguagwo nī ūndū wa kwīnyiihia gwake. ⁸ O na gūtuika aarī mūrīū, nīerutire gwathīka nī ūndū wa ūrīa aanyariirīkire, ⁹ na aarīkia gūtuuo mwaḡīrīru kūna, agītuika kīhumo kīa ūhonokio ūrīa ūtagaathira harī arīa othe mamwathīkaḡīra, ¹⁰ nake Ngai akīmūtua mūthīnjīri-Ngai mūnene o ta ūrīa Melikisedeki aatarīi.

Gūtaarwo nīguo Tūtīkagwe

¹¹ Nītūrī na maūndū maingī tūngīmwīra makonīi ūhorō ūyū, no nī hinya kūmūtaarīria tondu mūtīnyitaga maūndū narua. ¹² Nī ūndū-rī, o na gūtuika rīu mwaḡīrīrwo nīgūkorwo mūrī arutani-rī, nīmūbatarīte mūndū wa kūmūruta maūndū marīa mwarūtītwo kīambīrīria ma kiugo kīa Ngai o rīngī. Inyuī mūbataire kūheo iria, no ti irio nyūmū! ¹³ Mūndū o wothē ūnyuuaga iria, tondu no gakenge-rī, ndangīmenya wega ūhorō wa ūrutani wa ūthingu. ¹⁴ No irio iria nyūmū nī cia andū arīa agima, arīa nī ūndū wa kūmenyera gūcīhūthīra kaingī, nīmerutīte gūkūūrana wega na ūūru.

6

¹ Nī ūndū ūcio nītūtīganei na morutani marīa ma kīambīrīria ma ūhorō wa Kristū, na tūthī na mbera na gūkūra, na tūtīge kwambīrīria gwaka mūthingi rīngī wa kūrutana ūhorō wa kwīrira nī ūndū wa cīko iria cierekagīria mūndū gīkuū-inī, na ūrutani wa gwītīkia thīinī wa Ngai, ² na morutani ma ūbatithio, na ma kūigīrīrwo moko, o na ma kūrīūka kwa arīa akuū, o na ma gūtuīrwo ciira wa tene na tene. ³ Na noguo tūrīkaga, Ngai angītīkīria.

⁴ Na rīrī, nī ūndū ūrī hinya mūno kūrī andū arīa maanathererwo nī ūtheri, na magacama kīheo kīrīa kīumīte igūrū, na magakorwo matūtītwo a ngwatanīro ya Roho Mūtheru, ⁵ o acio macamīte wega wa kiugo kīa Ngai na maahinya ma ihinda rīrīa rīgooka, ⁶ andū acio mangīgūa na matīgane na maūndū macio-rī, gūtingīhoteka kūmacookia rīngī merire, nī tondu nī kwambithia marambithia Mūrū wa Ngai mūtī igūrū o rīngī, na makamūnyararīthia kūrī kīrīndī.

⁷ Mūgūnda ūrīa uraḡīrwo nī mbura kaingī na ūḡacooka ūḡaciara maciaro mega ma kūguna arīa marīmūrwo-rī, nīūrathimagwo nī Ngai. ⁸ No mūgūnda ūrīa ūkūruga mūigua na mahiū ma nyeki-inī nī wa tūhū, na ūrī ūḡwati-inī wa kwīrethīria kīrumi. Marīgīrīrio-inī nīgūcinwo ūḡaacinwo.

⁹ Arata akwa nyendete mūno, o na tūkīaragia ūguo, ha ūhorō wanyurī, nītūwīrīgīrīre maūndū mega kūrī macio, o marīa marehanaga na ūhonokio. ¹⁰ Tondu Ngai ndaagīte kīhooto; ndakaariganūrwo nī wīra wanyu o na wendo ūrīa muonanītie nī ūndū wa rīitwa rīake rīrīa mwateithāgia andū arīa aamūre, o na rīu no mūrathī na mbera na kūmateithia. ¹¹ Tūngīenda mūndū o mūndū wanyu onanie kīyo o ta kīu o nginya mūthia, nīguo mūkaahingīrio maūndū marīa mūtūire mwīrīgīrīre.

¹² Tütikwenda mütũike igũũta, no tũkwenda mwĩgerekana gie na andũ, arĩa nĩ undũ wa gwĩtikia na gũkirĩrĩria kwao nĩkũo gũtũmaga magairwo maũndũ marĩa meranĩirwo.

Ūũma wa Kĩranĩro kĩa Ngai

¹³ Rĩria Ngai eerĩre Iburahĩmu kĩranĩro gĩake, eehĩre akĩngwetaga we mwene, nĩgũkorwo gũtiarĩ na ũngĩ mũnene kũrĩ we wa kwĩhĩta nake, ¹⁴ akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩngũkũrathima na ngũhe njiaro nyingĩ.” ¹⁵ Na nĩ undũ ũcio, thuutha wa Iburahĩmu gweterera akirĩrĩrie-rĩ, nĩaheirwo kĩa eerĩirwo.

¹⁶ Tondũ rĩrĩ, andũ mehĩtaga na mũndũ ũrĩa mũnene kũmakĩra, naguo mwĩhĩtwa ũgakĩndĩra ũrĩa kwĩrĩtwa, na ũgakĩniina ngarari ciothe. ¹⁷ Na tondũ Ngai nĩendaga kuonania hatarĩ njanja kũrĩ agai a maũndũ marĩa meranĩirwo atĩ itua rĩake rĩria aatuĩte rĩtingĩgarũrũka-rĩ, nĩakĩndĩrĩre ũhoru ũcio na mwĩhĩtwa. ¹⁸ Ngai eekire ũguo na undũ wa maũndũ meerĩ matangĩgarũrũka, o marĩa gũtangĩhoteka Ngai aheenanie namo, nĩgeetha ithũ arĩa tuonet handũ ha kũũrĩra twĩgwatĩre kũrĩgĩrĩro kĩa tũheetwo, tũhote kũũmĩrĩria mũno. ¹⁹ Kũrĩgĩrĩro gĩkĩ tũrĩ nakĩo kĩaana ta nanga ya ngoro, nakĩo nĩ kĩrũmu, na nĩ kĩa ma. Nakĩo gĩtoonyaga handũ-harĩa-haamũre thuutha wa gĩtama kĩa kĩnene, ²⁰ o harĩa Jesũ, ũrĩa wathĩre mbere iitũ, aatoonyire ithenya rĩitũ. Nake nĩatuĩkĩte mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene o nginya tene, o ta ũrĩa Melikisedeki aatarĩ.

7

Melikisedeki ũrĩa Mũthĩnjĩri-Ngai

¹ Atĩrĩrĩ, Melikisedeki ũcio aarĩ mũthamaki wa Salemu na mũthĩnjĩri-Ngai, o Ngai-Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. Nĩwe watũngire Iburahĩmu akĩnũka aarĩkia kũhootha athamaki, na akĩmũrathima, ² nake Iburahĩmu akĩmũhe gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe. Rĩitwa rĩake rĩgĩtaũrwo mbere nĩ kuuga “mũthamaki wa ũthingu”; ningĩ “mũthamaki wa Salemu” nĩ kuuga “mũthamaki wa thayũ”. ³ Ndaarĩ na ithe kana nyina, kana kĩruka gĩake, na ndaarĩ na kĩaambĩrĩria kĩa matukũ kana mũthia wa muoyo wake, nĩ undũ ũcio, we ahaana ta Mũrũ wa Ngai, egũtũra arĩ mũthĩnjĩri-Ngai nginya tene.

⁴ Ta mwĩciirĩe ũrĩa aarĩ mũnene: Atĩ o na ithe witũ Iburahĩmu nĩamũgaĩre gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo irĩa aatahĩte! ⁵ Na rĩrĩ, watho uugĩte atĩ andũ a rũciarũ rwa Lawi arĩa matũkaga athĩnjĩri-Ngai metagie gĩcunjĩ gĩa ikũmi kuuma kũrĩ andũ, ũguo nĩ kuuga ariũ a ithe wao, o na gwatũka ariũ a ithe wao nĩ a rũciarũ rwa Iburahĩmu. ⁶ No mũndũ ũcio ndaarĩ wa rũciarũ rwa Lawi, no nĩamũkĩrĩre gĩcunjĩ gĩa ikũmi kuuma kũrĩ Iburahĩmu, na akĩrathima ũcio werĩrwo ciĩranĩro. ⁷ Na hatĩrĩ njanja atĩ mũndũ ũrĩa mũnini nĩwe ũrathima gũo nĩ ũrĩa mũnene. ⁸ Tũgakĩona atĩ, mwena ũmwe gĩcunjĩ kũ gĩa ikũmi kĩa ũnganagĩo nĩ andũ arĩa macookaga gũkua, na nĩo Alawii; naguo mwena ũcio ũngĩ, kĩrutagĩrwo mũndũ ũrĩa uumbũrĩtwa ũhoru wake atĩ atũũraga o muoyo. ⁹ O na mũndũ no oĩge atĩ Lawi, ũcio ũrutagĩrwo gĩcunjĩ kũ gĩa ikũmi, we mwene nĩarutire gĩcunjĩ kũ na njĩra ya Iburahĩmu, ¹⁰ tondũ hĩndĩ irĩa Melikisedeki aacemanĩre na Iburahĩmu, Lawi aarĩ mũthĩmo-inĩ wa ithe ũcio wa tene.

Jesũ ahaana ta Melikisedeki

¹¹ Korwo ũkinyanĩru kũna nĩũngĩonekanĩre na njĩra ya ũthĩnjĩri Ngai wa Alawii-rĩ, (nĩ undũ kĩrĩndĩ kĩaheirwo watho na njĩra iyo), gwakĩrĩ

bata ũngĩ ũrĩkũ gũũke mũthĩnjĩri-Ngai ũngĩ, ũtarĩi ta Melikisedeki, na ndatuĩke ta wa nyũmba ya Harũni? ¹² Nĩgũkorwo ũhoru wa ũthĩnjĩri-Ngai ũngĩgarũrĩrwo-rĩ, o naguo watho no nginya ũgarũrĩrwo. ¹³ Nake mũndũ ũria maũndũ maya maarĩtio nĩ ũndũ wake oimĩte mũhĩrĩga-inĩ ũngĩ, ũria gũtarĩ mũndũ waguo ũrĩ watungatĩra Ngai kĩgongona-inĩ. ¹⁴ Nĩgũkorwo nĩkũkaine wega atĩ Mwathani witũ oimire mũhĩrĩga-inĩ wa Juda, na ha ũhoru wa mũhĩrĩga ũcio-rĩ, Musa ndaigana kuuga ũndũ o na ũrĩkũ ũkonĩi athĩnjĩri-Ngai. ¹⁵ Na rĩrĩ, ũhoru ũria twarĩtie no ũmenyeye wega makĩria angĩkorwo mũthĩnjĩri-Ngai ũngĩ ũtarĩi ta Melikisedeki nĩonekanĩte, ¹⁶ ũria ũtuĩkĩte mũthĩnjĩri-Ngai, na ti kũringana na mũtugo wa rũciarũ rwake, no nĩ tondũ wa ũhothĩ wa muoyo ũria ũtathiraga.

¹⁷ Nĩgũkorwo nĩkuumbũrĩtwo atĩrĩ:

“Wee ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai nginya tene,
o ta ũria Melikisedeki aatarĩi.”

¹⁸ Watho wa mbere nĩũtiganĩtwo naguo tondũ ndwarĩ na hinya na ũkaaga bata ¹⁹ (nĩgũkorwo watho ndũrĩ ũndũ watũmire wagĩrĩre kũna), no nĩtũheetwo kũrĩgĩrĩro kĩega makĩria kĩria gĩtũhotithagia gũkuhĩrĩria Ngai.

²⁰ Na ũndũ ũyũ ndwekirwo hatarĩ mwĩhĩtwa! Andũ acio angĩ nĩmatuĩkaga athĩnjĩri-Ngai hatarĩ mwĩhĩtwa, ²¹ nowe aatuĩkire mũthĩnjĩri-Ngai na mwĩhĩtwa, rĩria Ngai aamwĩrĩre atĩrĩ:

“Jehova nĩehĩtĩte,

na ndangĩrĩcũkwo, akoiga atĩrĩ:

‘Wee ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai nginya tene.’”

²² Nĩ ũndũ wa mwĩhĩtwa ũyũ, Jesũ nĩatuĩkĩte mũrũgamĩrĩri wa kĩrĩkanĩro kĩria kĩega makĩria.

²³ Ningĩ-rĩ, nĩgũkoretwo na athĩnjĩri-Ngai aingĩ ta acio hau mbere, nĩgũkorwo nĩmakuaga magakĩgirio gũthĩ na mbere na ũtungata ũcio.

²⁴ No tondũ Jesũ atũũraga muoyo nginya tene-rĩ, ũthĩnjĩri-Ngai wake nĩ wa gũtũũra nginya tene. ²⁵ Nĩ ũndũ ũcio nĩahotaga kũhonokia kũna aria othe mokaga kũrĩ Ngai magereire harĩ we, nĩgũkorwo egũtũũra amathaitanagĩrĩra.

²⁶ Tondũ nĩ kwagĩrĩre tũgĩe na mũthĩnjĩri-Ngai mũnene ta ũcio, atũhingagĩrie bata witũ, na akorwo arĩ mũtheru, na atarĩ ũcuuke, kana rĩhia, na aamũranĩtio na ehia, o na agatũũgĩrio igũrũ rĩa igũrũ. ²⁷ We ndekũbatara kũruta magongona mũthenya o mũthenya ta ũria athĩnjĩri-Ngai anene acio angĩ meekaga, mbere nĩ ũndũ wa mehia make mwene, na thuutha ũcio nĩ ũndũ wa mehia ma kĩrĩndĩ. We nĩarutire igongona nĩ ũndũ wa mehia mao ihinda o rĩmwe rĩa kũigana hĩndĩ rĩa eerutire we mwene. ²⁸ Nĩgũkorwo watho ũtuaga andũ matarĩ hinya athĩnjĩri Ngai anene; no mwĩhĩtwa, ũria wokire thuutha wa watho, nĩwaamũrĩre Mũrũ, ũria ũtuĩkĩte mwagĩrĩru kũna nginya tene.

8

Mũthĩnjĩri-Ngai ũria Mũnene wa Kĩrĩkanĩro Kĩerũ

¹ Atĩrĩrĩ, ũhoru ũria tũraaria nĩ atĩ: Nĩ tũrĩ na mũthĩnjĩri-Ngai-mũnene, ũria ũikarĩte thĩ guoko-inĩ kwa ũrĩo gwa gĩtĩ kĩa ũnene kĩa ũthamaki wa igũrũ, ² nake nĩ mũtungatĩri wa handũ-harĩa-haamũre, o kũu hema-inĩ ya gũtũnganwo rĩa ya ma rĩa yaakirwo nĩ Mwathani, no ti mũndũ.

³ Na rĩrĩ, mũthĩnjĩri-Ngai mũnene o wothe aathuuragwo nĩguo arutage iheo na magongona, na nĩ ũndũ ũcio o nake no nginya akorwo arĩ

na kīndū gīa kūruta. ⁴ Korwo arī o gūkū thī-rī, ndangīrī mūthīnjīri-Ngai, nīgūkorwo nī kūrī andū arīa marutaga iheo iria ciathanitwo nī watho. ⁵ Nao matungataga mūhianīre wa handū-harīa-haamūre na kīiruru kīa maūndū marīa marī igūrū. Ūndū ūcio nīguo watūmire Musa ataarwo hīndī irīa eeharagīria gwaka Hema-ya-Gūtūnganwo, akīirwo atīrī: “Menyerera wone nīwathondeka indo icio ciothe kūrīngana na mūhianīre ūrīa wonirio ūrī kīrīma-inī.” ⁶ No rīrī, ūtungata ūrīa Jesū aheetwo nīūkīrīte wao, o ta ūrīa kīrīkanīro kīrīa arī we mūiguithania wakīo gīkīrīte kīrīa gīkūrū, na ningī kīhaanditwo na ciiranīro njega makīria.

⁷ Nīgūkorwo kīrīkanīro kīa mbere gītangīarī na mahītia, gūtingīagiire bata wa gwetha kīngī gīa keerī. ⁸ No Ngai nīoonire andū marī na mahītia, akiuga atīrī:

“Matukū nīmarooka,
rīria ngaarīkanīra kīrīkanīro kīerū
na nyūmba ya Isiraeli,
o hamwe na nyūmba ya Juda, nīguo Mwathani ekuuga.

⁹ Nakīo kīrīkanīro kīu gītikahaana ta kīrīkanīro
kīrīa ndaarīkanīre na maithe mao ma tene
rīrīa ndaamanyitire na guoko,
ngīmatongoria, ngīmaruta būrūri wa Misiri,
na tondū matūgana gūikara marī ehokeku harī kīrīkanīro gīakwa,
na nī ngīmahutatīra,
ūguo nīguo Mwathani ekuuga.

¹⁰ Gīkī nīkīo kīrīkanīro kīrīa ngaarīkanīra na nyūmba ya Isiraeli
ihīnda rīu rīathira, nīguo Mwathani ekuuga.
Nīngēkīra watho wakwa meciiria-inī mao,
na ningī ndīwaandīke ngoro-inī ciao.
Na nī ngaatuīka Ngai wao,
nao matuīke andū akwa.

¹¹ Gūtīgacooka gūkorwo na mūndū ūkūruta ūrīa ūngī,
kana mūndū arute mūrū wa ithe amwīre atīrī, ‘Menyana na
Mwathani,’
tondū andū othe nīmagakorwo maamenyete,
kuuma ūrīa mūnini mūno wao ngīnya ūrīa mūnene.

¹² Nīgūkorwo nīngamarekera waganu wao,
na ndigacooka kūrīrikana mehīa mao.”

¹³ Na rīrī, rīrīa ekwarīa ūhorō wa kīrīkanīro kīerū-rī, nīgūtua aatuire
kīrīa kīa mbere gīkūrū; na kīndū o gīothe kīrakūra-rī, gītuikaga gīa
gūthira, gīkabuīria o biū.

9

Kūhooya Ngai thīnī wa Hema-ya-Gūtūnganwo ya Gūkū Thī

¹ Rīu-rī, kīrīkanīro kīrīa kīa mbere nī kīarī na mawatho maakonī ūhorō
wa kūhooya Ngai, o na ningī nī kwarī na handū-harīa-haamūre gūkū thī.

² Nī kwarī na hema yathondeketwo, na kanyūmba kayo ka mbere nī haarī
na mūtī ūrīa wa gūcuuria matawa, na metha, na mīgate irīa mīamūre;
hau nīho heetagwo “Handū-harīa-Hatheru.” ³ Thuutha wa gītama gīa
keerī haarī na kanyūmba geetagwo, “Handū-harīa-Hatheru-Mūno,” ⁴ na
hau nīho haarī kīgongona gīa thahabu gīa gūcinīrwo ūmba, na nīho
haarī ithandūkū rīa kīrīkanīro rīrīa rīahumbīrītwo na thahabu kūndū
guothe. Thīnī wa ithandūkū rīu nī haarī na nyūngū ya thahabu yarī

na mana, na rūthanju rwa Harūni rūrīa rwathundūkīte, na ihengere cia mahiga iria ciandīkītwo. ⁵ Igūrū wa ithandūkū rīu nī haarī na akerubi a Rīiri, mahumbīrīte gītī-gīa-tha. No rīu tūtingīhota gūtaarīria wega rīu ūhoro wa kīndū o kīndū.

⁶ Nacio indo ciothe ciarīkia kūbangwo ūguo-rī, athīnjīri-Ngai nao maatoonyaga kanyūmba kau ka mbere hīndī ciothe nīguo marute wīra wao wa ūtungata. ⁷ No rīrī, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene nowe wiki watoonyaga kanyūmba karīa ga thīinī, na aatoonyaga o ihinda o rīmwe mwaka, na ndangīatoonyire atakuūite thakame ya kūruta igongona nī ūndū wake mwene na nī ūndū wa mehīa ma andū marīa meekīte matekūmenya. ⁸ Ūndū ūyū nīguo Roho Mūtheru onanagia naguo atī nīra ya gūtoonya Handū-harīa-Hatheru-Mūno ndīakoretwo īguūranīrio ihinda rīrīa rīothe hema ya mbere yarī ho. ⁹ Gīkī gīkīrī o kīonereria kīa matukū maya tūrī, atī maruta na magongona marīa maarutagwo matīngīahotire gūtheria thamiri ya mūndū ūrīa mūhooi Ngai. ¹⁰ Maūndū macio makonīi o ūhoro wa kūrīa na kūnyua, na magongona ma mīthemba mīngī ya gwītheria na mawatho ma na igūrū tu, marīa maathanītwo mekagwo ngīnya ihinda rīrīa maūndū makeerūhio rīgaakīnya.

Thakame ya Kristū

¹¹ Rīrīa Kristū ookire arī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene wa maūndū mega marīa marī kuo-rī, nīagereire hema-inī īrīa nene na ngīyanīru īrīa ītathondeketwo na moko ma andū, naguo ūguo nī kuuga ti ya mūmbīre wa thī īno. ¹² Ndaatoonyire na ūndū wa thakame ya mbūrī na njaū; nowe aatoonyire Handū-harīa-Hatheru-Mūno riita o rīmwe rīa kūgāna na ūndū wa thakame yake we mwene, arīkītie gūkūūra andū na ūkūūrī ūrīa ūtagaathira. ¹³ Thakame ya mbūrī na ndegwa, na mūhu wa moori īcinītwo, cīaminjaminjīrio arīa marī na thaahu, nīciamatheragia na ikaniina thaahu mīrī yao. ¹⁴ Githī thakame ya Kristū, ūrīa werutire arī igongona rītarī kaūgū harī Ngai nī ūndū wa Roho wa tene na tene, ndīngītheria thamiri ciūtī makīria nīguo itigane na cīko iria cierekagīria mūndū gīkuū-inī, nīguo tūtungatagīre Ngai ūrīa ūtūūraga muoyo!

¹⁵ Nī ūndū ūcio-rī, Kristū nīwe mūguithania wa kīrīkanīro kīerū, nīguo arīa metūtwo mahote kūgārwō igai rīrīa rīranīrwō rītagaathira, kuona atī rīu nīakuīte arī mūkūūrī wa kūmakūūra kuuma mehīa-inī marīa meekītwo kīrīkanīro-inī kīrīa kīa mbere.

¹⁶ Tondū ha ūhoro ūkonīi kwīgaya-rī, nī kwagīrīire kūmenyeke wega atī ūcio wīgāite nīakuīte, ¹⁷ nī ūndū kwīgaya kūgīaga na hīnya rīrīa mūndū ūrīa wīgāite arīkia gūkua; kwīgaya gūtīrī hīnya rīrīa rīothe ūrīa wīgāite arī muoyo. ¹⁸ Ūguo noguo o nakīo kīrīkanīro kīa mbere gītingīagīre na hīnya hatarī thakame. ¹⁹ Hīndī īrīa Musa arīkīrie kūhe andū othe maathanī mothe marīa maandīkītwo watho-inī-rī, nīoire thakame ya njaū, o hamwe na maaī, na guoya mūtune, na mathīgī ma mūthobi akīminjaminjīria ibuku rīa gīkūnjo o na andū othe. ²⁰ Akīmeera atīrī, “Īno nīyo thakame ya kīrīkanīro, kīrīa Ngai amwathīte mwathīkagīre.” ²¹ Nīngī o ūndū ūmwe, akīminjaminjīria Hema-ya-Gūtūnganwo thakame o hamwe na indo iria ciothe cīahūthagīrwō gūtūngatīra Ngai nacio. ²² Na ti-itherū, kūringana na watho hakuhi indo ciothe itheragio na thakame, na hatarī gūtītwo gwa thakame-rī, gūtīrī kūrekerwo kwa mehīa.

²³ Nĩ ùndũ ùcio, nĩ kwagĩrĩre mĩhaano ya indo iria irĩ igũrũ ìtheragio na magongona macio, no indo cia igũrũ cio nyene ìtheragio na magongona mega kũrĩ macio. ²⁴ Nĩgũkorwo Kristũ ndaatoonyire handũ-harĩa-haamũre haakĩtwo na moko ma andũ hahaanaine na handũ harĩa ha ma; nowe aatoonyire igũrũ kuo kwene, kũria rĩu arũgamĩte mbere ya Ngai nĩ ùndũ witũ. ²⁵ O na ndaatoonyire igũrũ nĩguo erutage igongona kaingĩ kaingĩ ta ũria mũthĩnjĩri-Ngai mũnene aatoonyaga Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno o mwaka arĩ na thakame ìtarĩ yake mwene. ²⁶ Kũngĩrĩ ũguo-rĩ, Kristũ angĩtũuraga anyariiragwo kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo. No rĩu, matukũ-inĩ maya ma kũrigĩrĩria, nĩaguũranĩrio riita rĩmwe rĩa kũigana nĩguo ehierie wĩhia na ùndũ wa kwĩruta atuĩke igongona we mwene. ²⁷ Na o ta ũria gũtuĩtwo atĩ andũ makuage o riita rĩmwe, na thuutha wa ũguo magatuĩrwo ciira-rĩ, ²⁸ ũguo no taguo Kristũ aarutirwo igongona riita o rĩmwe nĩguo ehierie mehĩa ma andũ aingĩ; nake nĩakaguũranĩrio riita rĩa keerĩ, no tigeetha akuee mehĩa, no nĩgeetha arehere arĩa mamwetagĩrĩa ũhonokio.

10

Magongona Rĩmwe rĩa Kũigana rĩa Kristũ

¹ Rĩu-rĩ, watho no kũiruru kĩa maũndũ mega marĩa magooka, no ti mũhianĩre wa maũndũ marĩa mo mene. Nĩ ùndũ ùcio watho ndũngĩhota gũtũma magongona marĩa marutagwo o mwaka o mwaka mategũtigithĩrio matũme andũ arĩa mookaga kũhooya Ngai magĩrĩre kũna. ² Tondũ korwo nĩ kwahotekire-rĩ, githĩ magongona macio matingĩagĩtigire kũrutagwo? Nĩgũkorwo arĩa maahooyaga nĩmangĩatheretio rĩmwe rĩa kũigana, na matingĩacookire gwĩcuukĩra mehĩa mao. ³ No rĩrĩ, magongona macio maarĩ ma kũririkanania mehĩa mwaka o mwaka, ⁴ tondũ gũtingĩhoteka thakame ya ndegwa na ya mbũri yeherie mehĩa.

⁵ Nĩ ùndũ ùcio, hĩndĩ ĩrĩa Kristũ ookire gũkũ thĩ, oigire atĩrĩ:
 “Wee ti magongona na maruta weriragĩria,
 no nĩ mwĩrĩ wahaarĩrĩrie;

⁶ ndwakenĩrio nĩ maruta ma njino,
 o na kana maruta ma kũhoroheria mehĩa.

⁷ Hĩndĩ ĩyo ngiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ũyũ haha,
 o ta ũria ũhoro wakwa wandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo, atĩrĩ:
 njũkĩte gwĩka wendi waku, Wee Ngai.’”

⁸ Mbere oigire atĩrĩ, “Magongona na maruta, na maruta ma njino, o na maruta ma kũhoroheria mehĩa, ti mo weriragĩria, o na kana ũgakenio nĩmo” (o na gũtuĩka watho nĩwaathanĩte marutagwo). ⁹ Nĩngĩ akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha, njũkĩte gwĩka wendi waku.” Eeheragia ũhoro wa mbere nĩguo ahaande ùcio wa keerĩ. ¹⁰ Na nĩ ùndũ wa kwenda kũu-rĩ, nĩtũtũtwo atheru nĩ ùndũ wa igongona rĩa mwĩrĩ wa Jesũ Kristũ rĩria aarutire ihinda rĩmwe rĩa kũigana.

¹¹ Mũthenya o mũthenya mũthĩnjĩri-Ngai o wothe arũgamaga na akaruta mawĩra make makoniĩ kĩrĩra kĩa Ngai, agakĩruta magongona o ro macio kaingĩ kaingĩ, no nĩ magongona matangĩhota kweheria mehĩa.

¹² No rĩrĩ, mũthĩnjĩri Ngai ũyũ aarĩkia kũruta igongona rĩmwe rĩa kũigana rĩa kweheria mehĩa, nĩaikarire thĩ guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai. ¹³ Kuuma hĩndĩ ĩyo nĩatũuraga etereire o nginya rĩria thũ ciake igaatuuu gaturwa ka makinya make, ¹⁴ nĩ tondũ na ùndũ wa igongona rĩu rĩmwe, nĩatũmĩte arĩa maratuuu atheru magĩrĩre kũna nginya tene.

15 O nake Roho Mũtheru nĩatumbũragĩra ũhoru ũyũ. O mbere akoiga atĩrĩ:

16 “Gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa ngaarĩkanĩra nao
thuutha wa matukũ macio, ũguo nĩguo Mwathani ekuuga.
Nĩngekĩra mawatho makwa ngoro-inĩ ciao,
na ndĩmaandĩke meciiria-inĩ mao.”

17 Nĩngĩ agacooka akoiga atĩrĩ:
“Ndigacooka kũrĩrikana mehĩa mao
na ciĩko ciao cia ũremi o rĩ o rĩ.”

18 Na rĩrĩ, mehĩa marĩkia kũrekanĩrwo-rĩ, gũtingĩcooka kũrutwo igongona rĩngĩ rĩa kweheria mehĩa.

Rũtana rĩa Gũkirĩrĩa

19 Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, kuona atĩ tũrĩ na mwĩhoko wa gũtoonya Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, na ũndũ wa thakame ya Jesũ, 20 tondũ nĩatũhingũrĩre njĩra njerũ na ĩrĩ muoyo ya kũhĩtũkĩra gĩtambaya-inĩ, nakĩo nĩkĩo mwĩrĩ wake, 21 na kuona atĩ nĩ tũrĩ na mũthĩnjĩri-Ngai mũnene mũno ũrĩa ũrũgamĩrĩre nyũmba ya Ngai-rĩ, 22 nĩtũkuhĩrĩrie Ngai tũrĩ na ngoro itarĩ na ũhinga, na tũiyũrĩtwo nĩ wĩtĩkio kũna, nacio ngoro ciitũ iminjaminĩrĩro nĩguo tũtherio thamiri ciitũ ciage ũcuuke nayo mũĩrĩ iitũ ĩthambĩtio na maaĩ matheru. 23 Nĩngĩ nĩtũrũmie ũhoru wa kũrĩgĩrĩro kĩrĩa tuumbũraga tũtegũthangania, nĩgũkorwo ũrĩa wiranĩre kĩranĩro kiu nĩ mwĩhokeku. 24 Hamwe na ũguo, nĩtwĩcũũranie ũrĩa tũngĩarahũrana o mũndũ na ũrĩa ũngĩ ũhoru-inĩ wa kwendana na gwĩka ciĩko njega. 25 Na nĩngĩ tũtigatige kũnganaga hamwe, ta ũrĩa andũ amwe mamenyerete gwĩkaga, no nĩtũmanagĩrĩrie mũndũ na ũrĩa ũngĩ, na makĩria mũno tondũ wa ũrĩa mũkuona atĩ Mũthenya ũcio nĩũrakuhĩrĩa.

26 Tondũ tũngĩthĩ na mbere na kwĩhia na ũtũrĩka thuutha wa kũmenya ũhoru-ũrĩa-wa-ma-rĩ, gũtirĩ na igongona rĩngĩ rĩa kweheria mehĩa rĩtigaire, 27 tiga o gweterera tũrĩ na guoya ciira o na mwaki ũrĩrĩmbũkaga ũrĩa ũkaaniina thũ cia Ngai. 28 Mũndũ ũrĩa wothe wareganaga na watho wa Musa ooragagwo atekũiguĩrwo tha na ũndũ wa ũra wa andũ eerĩ kana atatũ. 29 Mũgwĩciiria mũndũ aagĩrĩrwo nĩkũherithio mũno makĩria atĩa, ũrĩa ũrangĩrĩrie Mũrũ wa Ngai thĩ, na agatua atĩ thakame ya kĩrĩkanĩro ĩrĩa aatheretio nayo ti theru, na agacooka akaruma Roho ũrĩa ũheanaga wega wa Ngai? 30 Nĩgũkorwo nĩtũũ ũrĩa woigire atĩrĩ, “Kũrĩhanĩria nĩ gwakwa, na nĩ nĩ ngaarĩhanĩria,” na nĩngĩ akiuga atĩrĩ, “Mwathani nĩwe ũgaatũra andũ ake ciira.” 31 Nĩ ũndũ wa kũguoyohia mũno mũndũ gũkumbatwo nĩ Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo.

32 Ririkanai matukũ ma tene thuutha wanyu kwarĩrwo nĩ ũtheri, ũrĩa mweyũmĩrĩrie mbaara nene rĩrĩa mwanariiragwo. 33 Mahinda mamwe mwathĩnagio mbere ya kĩrĩndĩ mũkĩrumagwo; na mahinda mangĩ nĩmwanyĩtanagĩra na arĩa meekagwo ũguo. 34 Nĩngĩ nĩmwaiguagĩra arĩa mohetwo njeera tha, na mũgetĩkagĩra gũtunywo indo cianyu mũkenete, tondũ nĩmwamenyete atĩ inyuũ mwarĩ na ũtonga ũngĩ mwega makĩria na wa gũtũra.

35 Nĩ ũndũ ũcio, mũtigate ũmĩrĩru ũcio wanyu; nĩgũkorwo nĩũkamũrehere uumithio mũnene. 36 Mwaigĩrĩrwo nĩgũkirĩrĩa, nĩguo mwarĩkia gwĩka ũrĩa Ngai endaga, mũkaamũkĩra kĩrĩa eeranĩre.

37 Nĩgũkorwo kahinda kanini gaathira-rĩ,
“Ũrĩa ũroka nĩegũka, na ndegũtũra.

³⁸ No mündü wakwa ūrīa mūthingu agaatūūra muoyo nī ūndū wa gwītīkia.
Na angīgacooka na thuutha,
ngoro yakwa ndīgakenio nīwe.”
³⁹ No ithuī tūtīrī a thiritū ya arīa macookaga na thuutha makora, no tūrī a thiritū ya arīa metīkagia, makahonokio.

11

Wītīkio

¹ Rīu-rī, gwītīkia nīkūgīa na ma ya maündū marīa twīrīgīrīire, na kūmenya na ma atī maündū marīa tūtonaga marī ho. ² Ūndū ūcio nīguo watūmire andū arīa maarī kuo tene magaathīrīrio.

³ Nī ūndū wa gwītīkia-rī, nītūmenyaga atī thī yothe yombirwo na kiugo kīa Ngai, na nī ūndū ūcio indo iria cionagwo itiathondekirwo kuuma kūrī indo iria cionekanaga.

⁴ Nī ūndū wa gwītīkia-rī, Habili nīarutūire Ngai igongona rīega gūkīra rīa Kaini. Na nī ūndū wa gwītīkia nīagathīrīrio ta mündū mūthingu rīrīa Ngai aaheanire ūira mwega nī gwītīkīra maruta make. Na nī ūndū wa gwītīkia o na rīu no aaragia o na gūtūika nīakuire.

⁵ Na ūndū wa gwītīkia-rī, Enoku nīeheririo mūtūūrīre-inī ūyū, nīguo ndagakame gīkuū; na ndacookire kuonwo tondū Ngai nīamweheririe. Nīgūkorwo ataneherio, nīagathīrīrio atī aarī mündū wakenagia Ngai.

⁶ Na rīrī, gūtārī na wītīkio gūtingīhoteka gūkenia Ngai, tondū mündū ūrīa wothe ūūkaga harī we no ngīnya etīkie atī nī kūrī Ngai, na atī nīwe ūheaga arīa othe mamūcaragia na kīyo iheo ciao.

⁷ Nī ūndū wa gwītīkia-rī, hīndī rīa Nuhu aamenyithirio ūhoru wa maündū marīa matoonekete-rī, nīaakire thabina arī na wītīgiri wa ngoro nīguo ahonokie andū a nyūmba yake. Nī ūndū wa gwītīkia gwake nīatūūrīre thī ciira, na agītūika mūgai wa ūthingu ūrīa uumanaga na gwītīkia.

⁸ Nī ūndū wa gwītīkia-rī, Iburahīmu rīrīa eetirwo athī būrūri ūrīa aaheagwo ūtūike igai rīake, nīathīkire na agīthī, o na akorwo ndaamenyaga kūrīa aathiaga. ⁹ Nī ūndū wa gwītīkia-rī, agītūika mūtūūrī būrūri-inī wa kūrīranīro ahaana ta mūgeni būrūri-inī wene; aatūrāga hema-inī, o ūndū ūmwe na Isaaka na Jakubu, arīa maarī agai a kūrīranīro kīu hamwe nake.

¹⁰ Nīgūkorwo nīataanyaga kuona itūūra rīrī na mīthingi mīrūmu, rīrīa mūthondeki na mwaki warīo nī Ngai.

¹¹ Nī ūndū wa gwītīkia-rī, Iburahīmu, o na gūtūika nīatindīkīte matukū, nake Sara aarī thaata, nīahotithirio gūtūika ithe wa mwana tondū nīatūite atī ūrīa weranīre kūrīranīro kīu aarī mwīhokeku. ¹² Na nī ūndū ūcio kuuma harī mündū ūyū ūmwe, o na aarī ta mündū mūkuū-rī, gūgīciarwo nījaro nyingī o ta njata cia igūrū, o na ta mūthanga ūrīa ūtangītārīka ūrī hūgūrūrū-inī cia iria.

¹³ Andū aya othe maatūūrīre marūmītie wītīkio ngīnya rīrīa maakuire. Matīgana kūhingīrio maündū marīa meerīrwo; no nīmamonaga marī o kūrāya na makamakenera. Nao nīmōimbūrāga atī o nī ageni na agendī gūkū thī. ¹⁴ Andū arīa moigaga maündū ta macio monanagia atī nī gwetha methaga būrūri ūrīa ūrī wao kīumbe. ¹⁵ Korwo nīmeeciirāgia ūhoru wa būrūri ūrīa moimīte-rī, nī mangīagīte na mweke wa gūcooka kuo. ¹⁶ Handū ha ūguo, o meerīragīra būrūri mwega kūrī ūcio, naguō nī būrūri wa igūrū. Nī ūndū ūcio Ngai ndaconokaga gwītwo Ngai wao, nīgūkorwo nīahaarīrie itūūra inene nī ūndū wao.

17 Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, Iburahĩmu, rĩrĩa aageririo nĩ Ngai, nĩarutire Isaaka atuĩke igongona. Ũcio werũrwo ciĩranĩro nĩehaarĩrie kũruta mũrũ wake wa mũmwe igongona, 18 o na gũtuĩka Ngai nĩamwĩrite atĩrĩ, “Rũciarũ rũrĩa rũgeetanio nawe rũkoima harĩ Isaaka.” 19 Iburahĩmu nĩatuĩte na ngoro atĩ Ngai no ariũkie mũndũ mũkuũ, na nĩ ũndũ ũcio no kwĩrwo na ngerekano atĩ nĩacookeirio Isaaka ta oimĩte kũrĩ arĩa akuũ.

20 Na ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, Isaaka nĩarathimire Jakubu na Esaũ akĩratha ũhoro wa matukũ mao ma thuutha.

21 Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, Jakubu, rĩrĩa aarĩ hakuhi gũkua, nĩarathimire ariũ a Jusufu, o mũndũ riita rĩake, na akĩhooya Ngai enyĩtũrĩre mũthĩgi wake.

22 Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, Jusufu, nake, ihinda rĩake rĩa mũthia rĩakuhĩrĩria, nĩaririe ũhoro wa gũthaama kwa andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri, na agĩathana ũhoro ũkonĩ mahĩndĩ make.

23 Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, aciari a Musa nĩmamũhithire ihinda rĩa mĩeri itatũ kuuma aaciarwo tondũ nĩmoonire aarĩ mwana mwega, na matietigĩrĩre watho wa mũthamaki.

24 Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, Musa rĩrĩa aatuĩkire mũndũ mũgima nĩaregire gwĩtwo mũrũ wa mwarĩ wa Firaũni. 25 Nĩathuurire kũnyarĩranĩrio hamwe na andũ a Ngai, handũ ha gwĩkenia na miago ya wĩhia ya ihinda inini. 26 We nĩatuire atĩ kũmenyo nĩ ũndũ wa Kristũ nĩ uumithio mũnene gũkĩra ũtonga wa Misiri, nĩ tondũ nĩacũthagĩrĩria gũkaahao kĩheo. 27 Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, nĩoimire Misiri ategwĩtigĩra marakara ma mũthamaki; nĩakĩrĩrĩrie tondũ nĩoonire Ũrĩa ũtonekaga.

28 Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, nĩarũmirie giathi kĩa Bathaka na ũhoro wa kũminjaminjanĩrio gwa thakame, nĩguo mwanangi wa marigithathi ndakae kũhutia marigithathi ma andũ a Isiraeli.

29 Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, andũ nĩmatũkanĩrie Iria Itune taarĩ thĩ nyũmũ maagereire; no rĩrĩa andũ a Misiri maageririe gwĩka ũguo, makĩrindanio nĩ maai.

30 Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, thingo cia Jeriko nĩciagũire andũ maarĩkia gũcithiũrũka matukũ mũgwanja.

31 Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, mũmaraya ũrĩa wetagwo Rahabu, tondũ wa kũnyũta athigaani ũgeni, ndoraganĩrio na andũ arĩa maarĩ aremi.

32 Ingiuga atĩa ũngĩ? Ndirĩ na ihinda rĩa kũheana ũhoro wa Gideoni, na wa Baraka, na wa Samusoni, na wa Jefitha, na wa Daudi, na wa Samũeli, o na wa anabii, 33 acio othe nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, nĩmatoririe mothamaki, na magĩka maũndũ ma kĩhoo, na makĩngwatĩra kĩrĩa kĩeranĩrwo; nao makĩhinga mĩrũthi tũnua, 34 na makĩhorĩa mwaki warĩrĩmbũkaga, na makĩhonokio matikaniinwo na rũhiũ rwa njora; ũhinyaru wao wagarũrĩrwo ũgĩtuĩka hinya; ningĩ maarũire na ũcamba mbaara-inĩ na magĩtooria mbũtũ cia ita cia ndũrĩrĩ ingĩ. 35 Nao andũ-a-nja makĩriũkĩrio andũ ao arĩa maakuĩte, magĩcooka muoyo. Andũ angĩ nao nĩmaregire kũrekererio, makĩnyariirwo nĩgeetha makaariũkio magĩe na muoyo mwega makĩria. 36 Andũ angĩ nĩmanyũrũrĩrio na makĩhũrwo na iboko, o na angĩ makĩohwo na mĩnyororo na magĩkio njeera. 37 Nĩmahũrĩrwo na mahiga; o na magĩatũranio na thoo maĩta meerĩ; ningĩ makĩũragwo na hiũ cia njora. Maathiiaga mehumbĩte njũa cia ng'ondũ na cia mbũri, na marĩ ngĩa, na makanyariirwo, o na magekagwo ũũru; 38 thĩ ndĩamaagĩrĩre. Moorũũraga werũ-inĩ na irĩma-inĩ, o na ngurunga-inĩ na miungu-inĩ ya thĩ.

³⁹ Andũ aya othe nĩmagathĩrĩrio nĩ ùndũ wa wĩtikio wao, no gũtirĩ o na ùmwe wao wahingĩrio kĩranĩro kĩrĩa kĩeranĩrwo. ⁴⁰ Ngai nĩatũhaarĩrie ùndũ mwega makĩria nĩgeetha andũ acio matigatuuo aagirĩru ithuĩ tũtarĩ hamwe nao.

12

Ngai Nĩarũithagia Ciana Ciake

¹ Nĩ ùndũ ùcio, kuona atĩ nĩtũrigiicĩrio nĩ aira aingĩ ùguo mahaana ta itu inene-rĩ, nĩtwiyaũrei kĩrĩa gĩothe gĩtũritũhĩire, o na wĩhia ũria ùtũrigiicaga mũno, na tũgĩteng'ere ihenya rĩrĩa tũgĩrwo mbere iitũ tũkirĩrĩrie. ² Nĩtũcũthĩrĩrie Jesũ, ũria mwambĩrĩria na mũkinyanĩria wa gwĩtikia gwitũ, ũria nĩ ùndũ wa gĩkeno kĩria agĩrwo mbere yakerĩ, nĩoomĩrĩrie kwambwo mũtharaba-inĩ, atekũria gũconorwo, na rĩu aikarĩte thĩ guoko-inĩ kwa rĩu gwa gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Ngai. ³ Rĩu-rĩ, cũraniai ũhoru wa ùcio wakirĩrĩrie ngarari nyingĩ ùguo kuuma kũrĩ andũ ehia, nĩgeetha mũtikananoge kana mũrwo nĩ hinya.

⁴ Inyuĩ mũkĩgiana na mehia-rĩ, mũtirĩ mũrarũa o nginya mũgaita thakame. ⁵ Na nĩmũriganĩrwo nĩ kiugo gĩa kũmũmĩrĩria kĩrĩa kĩmwaragĩria ta ciana ciake, atĩrĩ:

“Mũrũ wakwa, ndũkahũthie irũithia rĩa Mwathani,
o na ndũkoorwo nĩ hinya hĩndĩ rĩa egũgũkũma,

⁶ nĩgũkorwo Mwathani nĩarũithagia arĩa endete,

na akaherithia ũria wothe etĩkĩrĩte atuĩke mwana wake.”

⁷ Inyuĩ kiragĩrĩria mathĩna marĩ taarĩ irũithia; nĩgũkorwo Ngai aramwĩka ùguo ta mũrĩ ciana ciake. Nĩ ùndũ-rĩ, nĩ mwana ũrĩkũ ũtarũithagio nĩ ithe? ⁸ Mũngĩkĩaga kũrũithio (na gũtirĩ mũndũ ũtarũithagio), inyuĩ mũkĩrĩ ciana cia mũtumia wa njĩra, no ti ciana ciake.

⁹ Nĩngĩ-rĩ, ithuothe twanakorwo na maithe maitũ marĩa maatũciarire na mũciarĩre wa mwĩrĩ, arĩa maatũrũithagia na ithuũ tũkamatĩia nĩ ùndũ wa ùguo. Tũkĩagĩrĩrie kwinyihĩria atĩa Ithe wa maroho maitũ nĩguo tũtũũre muoyo! ¹⁰ Maithe maitũ nĩmatũrũithirie gwa kahinda kanini o ta ũria moonaga kwagĩrĩre; no Ngai atũrũithagia tũteithike, nĩguo tũgwatanĩre nake ũtheru wake. ¹¹ Gũtirĩ irũithia rĩonekaga rĩ rĩega ihinda-inĩ ta rĩu, tĩga rĩrĩ rĩa o ruo. No thũutha-inĩ-rĩ, nĩrĩciaraga magetha ma ũthingu na thayũ harĩ andũ arĩa merutaga narĩo.

¹² Nĩ ùndũ ùcio-rĩ, tambũrũkiai moko manyu marĩa macunjurĩte, na maru manyu marĩa maregeru nĩguo magĩe hinya. ¹³ “Rũngariai njĩra cia magũrũ manyu,” nĩgeetha ũria ũthuaga ndakae kuonja, no nĩ kaba ahonio.

Gũkaanio kũrega Ngai

¹⁴ Mwĩrutanĩriei mũno gũikarania na andũ othe na thayũ, na gũtuĩka atheru; tondu hatarĩ ũtheru-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũkoona Mwathani. ¹⁵ Menyeraĩ gũtikagĩe mũndũ o na ùmwe wanyu ũkwaga gũkinyĩrwo nĩ Wegu wa Ngai, na mũtigitĩkĩrie ùndũ mũũru ũhaana ta mũri wa mũtĩ mũrũrũ ũkũre thĩnĩ wanyu, ũcooke kũrehe thĩna na ũthaahie andũ aingĩ. ¹⁶ Tĩgĩrĩraĩ nĩmuona atĩ gũtirĩ o na ùmwe wanyu mũhũũri maraya, kana mũndũ ũtetigĩrĩte Ngai ta Esaũ, ũria wendirie igai rĩa ũrigithathi wake nĩ ùndũ wa irio cia rĩa rĩmwe. ¹⁷ Thũutha-inĩ, ta ũria mũũĩ, hĩndĩ rĩa eendire kũgaya kĩrathimo gĩake, nĩaregirwo. Ndaahotire kuona kamweke ga kwĩrira, o na gwatũka nĩacaririe kĩrathimo kũu na maithori.

18 Mũtiũkĩte kĩrĩma-inĩ kĩrĩa kĩngĩhutio, na kĩrĩa kĩaakana mwaki; o kũu kĩrĩ na nduma, na gĩgathimba, o na kĩrĩ na kĩhuhũkanio; 19 ningĩ kũrĩa kũrĩ mũgambo wa coro, o na kana mũgambo waragia na ciugo iria arĩa maaciguire maathaitanire matikaheo ũhoru ũngĩ o na ũmwe, 20 tondũ matingĩomĩrĩrie ũrĩa gwathanĩtwo, atĩrĩ; “O na nyamũ ĩngĩhutia kĩrĩma kũu, no nginya ihũũrwo na mahiga ĩkue.” 21 Handũ hau haarĩ na ũndũ wa kũguoyohia mũno, ũũ atĩ Musa nĩoigire atĩrĩ, “Nĩndĩrainaina mũno nĩ guoya.”

22 No inyuĩ mũũkĩte Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni, itũũra inene rĩa Ngai ũrĩa mũtũũra muoyo, na nĩrĩo Jerusalemu ya Igũrũ. Nĩmũũkĩte kũngano-inĩ gĩa gĩkeno kĩrĩ araike ngiri na ngiri, 23 kũrĩ kanitha wa marigithathi, arĩa marĩtwa mao maandikĩtwo kũũrĩa Igũrũ. Mũũkĩte kũrĩ Ngai, ũrĩa mũtuĩrĩ andũ othe ciira, na kũrĩ maroho ma andũ arĩa athingu matũkĩte akinyanĩru kũna, 24 na kũrĩ Jesũ ũrĩa mũiguithania wa kĩrĩkanĩro kĩrĩa kĩerũ, o na kũrĩ thakame irĩa yakũminjaminjanĩrio irĩa yaragia kiugo kĩega gũkĩra thakame ya Habili.

25 Menyererai mũtikarege ũrĩa ũkwaria. Angĩkorwo matiigana gwĩthara hĩndĩ irĩa maaregire ũrĩa wamakaanagia arĩ gũkũ thĩ-rĩ, githĩ ithũ tũtingĩkĩaga o makĩria gwĩthara, tũngĩkĩhutatĩra ũrĩa ũtũkaanagia arĩ igũrũ? 26 Hĩndĩ ĩyo-rĩ, mũgambo wake nĩwainainirie thĩ, no rĩu nĩeranĩire akoiga atĩrĩ, “Ihinda rĩngĩ to thĩ ĩiki ngainainia, no nĩngainainia igũrũ o narĩo.” 27 Ciugo ici, “ihinda rĩngĩ,” ironania kweherio gwa kĩria kĩngiyenyekya, nacio nĩ indo iria ciũmbĩtwo, nĩgeetha kĩria gĩtangĩenyekya gĩtũũre.

28 Nĩ ũndũ ũcio tondũ tũramũkĩra ũthamaki ũtangĩenyekyarĩ, nĩtũcookieki ngaatho na tũhooyage Ngai na njĩra irĩa yagĩrĩire, tũkĩmũtũaga na tũkĩmwĩtigagĩra, 29 nĩgũkorwo “Ngai witũ nĩ mwaki ũniinanaga.”

13

Gũthaitana gwa Kũrĩkĩrĩria

1 Ikaragai mwendaine ta arĩu na aarĩ a Ithe witũ. 2 Mũtikariganĩrwo nĩgũtuga ageni, nĩ ũndũ andũ amwe tondũ wa gwĩka ũguo maananyiita araike ũgeni matekũmenya. 3 Ririkanagai andũ arĩa mohetwo o ta muohetwo hamwe nao, o na mũririkanage arĩa marathĩnio taarĩ inyuĩ ene mũryanamario.

4 Ũhoru wa kũhikania nĩwagĩrĩrwo nĩgũtũo nĩ andũ othe, nagu ũrĩrĩ wa arĩa mahikanĩtie ndũgathaahio; nĩgũkorwo Ngai nĩagaciirithia arĩa othe matharagia, na ahũũri-maraya othe. 5 Ikaragai mũtegũkorokera mbeeca, na mũiganagwo nĩ kĩrĩa mũrĩ nakĩo, tondũ Ngai oigĩte atĩrĩ, “Ndirĩ hĩndĩ ngaagũtiganĩria; na ndigagũtirika o narĩ.”

6 Nĩ ũndũ ũcio no tuuge tũmĩrĩrie atĩrĩ, “Mwathani nĩwe mũndeithia; ndingĩtigĩra. Mũndũ-rĩ, nĩ atĩa angĩhota kũnjĩka?”

7 Ririkanagai atongoria anyu arĩa maamũheire ũhoru wa Ngai. Cũranagai ũhoru wa maciaro ma mũkarĩre yao, na mwĩgerekanagie nao ũhoru-inĩ wa gwĩtĩkia kwao. 8 Jesũ Kristũ atũũraga atekũgarũrũka, ira, na ũmũthĩ, o na nginya tene.

9 Mũtikaheenagĩrĩrio nĩ mũthemba yothe ya morutani mageni. Nĩ wega ngoro ciitũ ciĩkĩragwo hinya nĩ Wegu wa Ngai, na ti na ũndũ wa kũrĩa

irio cia magongona iria itagunaga arĩa macirĩaga. ¹⁰ Ithuĩ nĩ tũrĩ na kigongona kĩa andũ arĩa matungataga kũu hema-inĩ iyo matarĩ na rũtha rwa kũrĩaga magongona marĩa marutagĩrwo ho.

¹¹ Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene akuuaga thakame ya nyamũ akamĩtwara Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno ĩtuĩke ya kũhoroheria mehia, no mũrĩ ya nyamũ icio ĩcinagĩrwo nja ya itũũra. ¹² Ũguo no taguo Jesũ aanyariĩrwo nja ya kĩhingo gĩa itũũra inene, nĩgeetha andũ matheragio nĩ thakame yake. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtumagarei tũthĩ kũrĩ we kũu nja ya itũũra, tũkuuanĩire nake gĩconoko kĩa we aakuire. ¹⁴ Nĩgũkorwo gũkũ tũtirĩ na itũũra inene rĩtagaathira, no tũcaragia itũũra inene rĩrĩa rĩgooka thuutha-inĩ.

¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtũthĩ na mbere kũrutĩra Ngai igongona rĩa kũmũgocoo nĩ ũndũ wa Jesũ tũtegũtigithĩria, na nĩrĩo itunda rĩa tũnua tũrĩa tuumbũraga rĩitwa rĩake. ¹⁶ Na mũtikanariganĩrwo nĩ gwĩkaga wega, o na kũgayanaga kĩa mũndũ arĩ nakĩo na andũ arĩa angĩ, nĩgũkorwo magongona ta macio nĩmo makenagia Ngai.

¹⁷ Athĩkagĩrai atongoria anyu, na mwĩnyiihagĩrie wathani wao. Maikaraga meiguĩte nĩ ũndũ wa mũoyo yanyu taarĩ o makoorio ũhoro wanyu. Maathĩkagĩrei nĩgeetha wĩra wao ũgatuĩka gĩkeno, no ti mũrigo, nĩgũkorwo ũndũ ũcio ndũngĩtuĩka wa kũmũguna.

¹⁸ Tũhooyagĩrei. Tũrĩ na ma atĩ thamiri ciitũ itirĩ na ũcuuke, na nĩtũkwenda gũtũũra na mũkarĩre mũega maũndũ-inĩ mothe. ¹⁹ Nĩngũmũthaitha mũno mũhooyage nĩgeetha hotithio gũcooka kũrĩ inyuĩ o narua.

²⁰ Nake Ngai mwene thayũ, ũrĩa wariũkirie Mwathani witũ Jesũ, ũrĩa Mũrĩithi ũrĩa mũnene wa ng' Ondu, akĩmũruta kũrĩ arĩa akuũ na ũndũ wa thakame ya kĩrĩkanĩro kĩa gĩa tene na tene-rĩ, ²¹ aromũhe kĩndũ o gĩothe kĩa gĩa kũmũhotithia gwĩka ũrĩa endaga, na aroeka thĩinĩ witũ maũndũ marĩa mamũkenagia thĩinĩ wa Jesũ Kristũ, nake arogocagwo tene na tene. Amenĩ.

²² Ndamũthaitha ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mũkirĩrĩrie ciugo ciakwa cia kũmũtaara nĩgũkorwo ndamwandĩkĩra o marũa makuĩ.

²³ Nĩngwenda mũmenye atĩ mũrũ wa Ithe witũ Timotheo nĩarekereirio. Nake angĩũka narua, nĩtũrĩũka nake kũmuona.

²⁴ Geithiai atongoria anyu othe na andũ othe, a Ngai. Andũ a kuuma Italia nĩmamũgeithia.

²⁵ Wega wa Ngai ũrogĩa na inyuĩ inyuothe.

MARŪA MA JAKUBU

¹ Nī niī Jakubu, ndungata ya Ngai na ya Mwathani Jesū Kristū,

Ndiramwandikira inyuī a mīhīrīga irīa ikūmi na īrī mūhurunjītwo thī
yothe:

Nīdamūgeithia.

Mathūna na Magerio

² Ariū na aarī a Ithe witū, rīrīa rīothe mwakorwo nī magerio ma
mīthemba mūngī-rī, tuagai atī ūguo nī gīkeno gītheri. ³ tondū nīmūū
atī kūgerio kwa wītīkio wanyu kūrehaga gūkirīrīria. ⁴ Rekei gūkirīrīria
kwanyu kūrute wīra wakuo, nīgeetha mūtuīke andū aagīrīru kūna na
agima, mūtārī na ūndū mwagīte. ⁵ Na rīrī, mūndū wanyu angīkorwo
aagīte ūgī-rī, nīahooe Ngai, ūrīa ūheaga andū othe na ūtaana, na atarī
na ūuru ngoro, nake nīekūheo ūgī ūcio. ⁶ No rīrīa ekūhooya-rī, nīahooe
etīkītīe, na ndagathanganie, tondū mūndū ūrīa ūthanganagia ahaana ta
ikūmbī rīa iria inene, rīrīa rīhurutagwo nī rūhuho na rīkarūgarūūgio.
⁷ Mūndū ūcio ndageciirīe atī nīakaheo kīndū o nakī nī Mwathani; ⁸ ūcio
nī mūndū wa ngoro igīrī, ūtarī hīndī akīndagīria maūndū-inī mothe marīa
ekaga.

⁹ Mūrū kana mwarī wa Ithe witū ūrīa wīnyīihagia aagīrīrīwo nī kwīraha
nī ūndū nīatūūgīrītīo. ¹⁰ No ūrīa mūtongu nīerahage nī ūndū wa
kūnyīihio gwake, tondū agaathira ta ihūa rīa gīthaka. ¹¹ Nīgūkorwo rīua
rīrathaga rīrī na ūrugarī mūhiū wa gūcina narīo rīkahoohia mūmera;
nakīo kīro kīaguo gīgaitīka na ūthaka waguo ūkanangwo. Ūguo no taguo
mūndū ūrīa mūtongu akaahwererekera o akīrutaga wīra wake.

¹² Kūrathimwo-rī, nī mūndū ūrīa ūmagīrīria rīrīa ekūgerio, tondū
aatooria magerio, nīakaheo thūmbī ya muoyo irīa Ngai erīre arīa
mamwendete.

¹³ Hīndī irīa mwagerio, mūndū o naū ndakanoige atīrī, “Ngai
nīarangeria.” Nīgūkorwo Ngai ndangīhota kūgerio nī ūuru, o nake
mwene ndageragia mūndū o na ūrīkū; ¹⁴ na rīrī, mūndū nīkūgerio
ageragio hīndī irīa ekūguocīrīrio na akaheenererio nī merirīria make
mooru. ¹⁵ Namo merirīria marīkia kūgīa nda, maciaraga mehīa; namo
mehīa hīndī irīa maakūra biū, magaciara gīkuū.

¹⁶ Ariū na aarī a Ithe witū inyuī nyenda mūno-rī, mūtikanahēenio.
¹⁷ Kīheo gīothe kīega na gīkinyanīru kīumaga igūrū, gīkūrūkīte kuuma
kūrī Ithe wa motheri ma igūrū, ūrīa ūtagarūrūkaga ta cīruru iria
igarūrūkaga. ¹⁸ Nīwe watūciarire nī kwenda na ūndū wa ūhorō-ūrīa-
wa-ma, nīguo tūtūīke ta maciaro ma mbere ma indo ciothe iria ombire.

Gūthikīrīria na Gwīka

¹⁹ Ariū na aarī a Ithe witū inyuī nyenda mūno, menyai ūū: O mūndū
nīahīuhage gūthikīrīria, no ndakahīuhage kwaria o na kana kūrakara,
²⁰ nīgūkorwo marakara ma mūndū matirehaga mūtūūrīre wa ūthingu
ūrīa Ngai endaga. ²¹ Nī ūndū ūcio-rī, eheriai maūndū mothe marī magīgi,
na ūuru ūrīa ūkīrīrīrie kūngīha, na mwīnyīihītīe, mwītīkīre kiugo kīria
kīhaandītwo thīnī wanyu, o kīria kīngīmūhonokia.

²² Mütigatuũke o a gũthikagĩrĩria kiugo tu, no tuĩkai a gwĩka ũrĩa kiugĩte, nĩguo mütikeheenie inyuĩ ene. ²³ Mũndũ o wothe ũthikagĩrĩria kiugo no ndekaga ũrĩa kiugĩte-rĩ, ahaana ta mũndũ ũrĩa wĩroraga ũthiũ na gĩcicio, ²⁴ na thuutha wa kwĩrora, agethiĩra na akariganĩrwo o narua nĩ ũrĩa ahaana. ²⁵ No mũndũ ũrĩa ũroraga wega watho ũrĩa mũkinyanĩru kũna ũrĩa ũheanaga wiyathi, na agathiĩ na mbere gwĩka ũguo, atekũriganĩrwo nĩ ũrĩa aigũite no akawĩkaga-rĩ, ũcio nĩarĩrathimagĩrwo maũndũ marĩa ekaga.

²⁶ Mũndũ o wothe angĩtua mũndũ wa ndini no aremwo nĩ gwatha rĩrĩmĩ rwake-rĩ, mũndũ ũcio nĩ kwĩheenia eheenagia, na ũndini wake nĩ wa tũhũ. ²⁷ ũndini ũrĩa Ngai Ithe witũ etĩkagĩra atĩ nĩ mũtheru na ndũrĩ na mahĩtia nĩ ũyũ: nĩ kũroraga ciana cia ngoriai na atumia a ndigwa hĩndĩ rĩra marĩ mathĩĩna-inĩ mao, na ningĩ mũndũ etheemage ndagathũkio nĩ maũndũ ma gũkũ thĩ.

2

Kũgĩrio Gũthuurania Andũ

¹ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ta etĩkia thĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we ũrĩa ũrĩ riiri-rĩ, tigagai gũthutũkanagia andũ nĩ ũndũ wa maũthĩ mao. ² Tondũ-rĩ, ĩ hihĩ kũngĩũka mũndũ kiũngano-inĩ kĩanyu ekĩrĩte gĩcũhĩ gĩa thahabu na ngu o njega, na gũũke mũndũ mũthĩĩni ũtehumbĩte ngu njega-rĩ, ³ na inyuĩ mũhe ũcio wĩhumbĩte ngu njega gĩtĩo, mũmwĩre atĩrĩ, “Haha harĩ na gĩtĩ kiega gĩa gũikarĩra,” no mwĩre mũndũ ũcio mũthĩĩni atĩrĩ, “Wee rũgama harĩa,” kana, “Ikara haha magũrũ-inĩ makwa,” ⁴ githĩ mũtiagĩthutũkania inyuĩ ene, na mwatuũka atanĩri ciira marĩ na meciiria mooru?

⁵ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ inyuĩ nyenda mũno, ta thikĩrĩriai: Githĩ Ngai ndathuurĩte arĩa monagwo marĩ athĩĩni gũkũ thĩ nĩguo matuũke itonga ũhoroinĩ wa wĩtĩkio na magairwo ũthamaki ũrĩa erĩire arĩa mamwendete? ⁶ No inyuĩ nĩ mũnyararaga arĩa athĩĩni. Githĩ ti itonga imũhinyagĩrĩria? Githĩ ti o mamũtwaraga igooti-inĩ na hinya? ⁷ Ningĩ githĩ ti o macambagia rĩtwa rĩria rĩrĩ gĩtĩo, o rĩu rĩa ũrĩa mũrĩ ake?

⁸ Angĩkorwo nĩmũhingagia watho ũrĩa mũtue nĩ mũthamaki ũrĩa wandikĩtwo Maandĩko-inĩ atĩrĩ, “Enda mũndũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wiyendete wee mwene,” nĩmwĩkaga wega. ⁹ No angĩkorwo mũtũĩagĩra andũ maũthĩ-rĩ, nĩ kwĩhia mwĩhagia na mũrĩ atũire nĩ watho atĩ mũrĩ aagarari watho. ¹⁰ Nĩgũkorwo ũrĩa wothe ũhingagia watho wothe, no akahĩngwo nĩ kaũndũ o kamwe ka guo, mũndũ ũcio nĩagararĩte watho wothe. ¹¹ Tondũ ũrĩa woigire atĩ, “Ndũkanatharanie,” nowe woigire atĩ, “Ndũkanoragane.” Rĩu-rĩ, ũngĩaga gũtharania no ũragane-rĩ, wee nĩũtuũkĩte mwagarari wa watho.

¹² Aragiai na mwĩkaga maũndũ manyu o ta mũrĩ arĩa magaatũrwo ciira nĩ watho ũrĩa ũheanaga wiyathi, ¹³ tondũ mũndũ ũrĩa ũtuanĩre ciira atekũiguanĩra tha-rĩ, ũcio nake agaatuĩrwo ciira atekũiguĩrwo tha. Nacio tha nĩtooragia ũtuanĩri wa ciira!

Wĩtĩkio na Cĩko

¹⁴ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, gũkĩrĩ na uumithio ũrĩkũ mũndũ angĩuga atĩ arĩ na wĩtĩkio, no ndarĩ na cĩko? Wĩtĩkio ũcio wakĩmũhonokia? ¹⁵ Mũrũ wa Ithe witũ kana mwarĩ wa Ithe witũ angĩkorwo ndarĩ na ngu cia kwĩhumba, kana irio cia kũrĩa o mũthenya, ¹⁶ nake ũmwe wanyu amwĩre atĩrĩ, “Thĩĩ na wega; gĩa na ũrugarĩ na ũrĩe wega,” no ndarĩ ũndũ

aamũteithia naguo mabataro-inĩ make ma mwĩrĩ-rĩ, ũndũ ũcio ũkĩrĩ na uumithio ũrĩkũ? ¹⁷ Ũguo no taguo wĩtikio mũtheri ũtarĩ na ciiko ũhaana, nĩ mũkuũ guo mwene.

¹⁸ No mũndũ no oige atĩrĩ, “Wee-rĩ, ũrĩ na wĩtikio; na nĩ ndĩ na ciiko.”

Nyonia wĩtikio waku ũria ũtarĩ na ciiko, na nĩ nĩngũkuonia wĩtikio wakwa na ũndũ wa ũria nĩkaga. ¹⁹ Wee nĩwĩtikĩtie atĩ Ngai no ũmwe. Ũguo nĩ wega! O nacio ndaimono nĩciitĩkĩtie ũguo, na ikainaina.

²⁰ Wee kirimũ gĩkĩ, nĩ ũira ũrakĩenda wa kuonania atĩ wĩtikio ũtarĩ na ciiko nĩ wa tũhũ? ²¹ Githĩ Iburahĩmu, ithe witũ wa tene, ndaatuirwo mũthingu nĩ ũndũ wa ũria eekire rĩria aarutire mũriũ Isaaka kĩgongonainĩ? ²² Mũtigũkĩona atĩ wĩtikio wake nĩ warutire wĩra hamwe na ciiko ciake, naguo wĩtikio wake ũgĩtuuo mũiganĩru kũna nĩ ũndũ wa ciiko icio ciake. ²³ Namo Maandĩko makĩhingio marĩa moigĩte atĩrĩ, “Iburahĩmu agĩtũkia Ngai, nakuo gwĩtũkia kũu gũgĩtũma atuuo mũthingu,” nake agĩtwo mũrata wa Ngai. ²⁴ Nĩmũkuona atĩ mũndũ atuagwo mũthingu nĩ ũndũ wa ũria ekaga, no ti ũndũ wa wĩtikio wiki.

²⁵ O nake Rahabu ũria warĩ mũmaraya-rĩ, githĩ ndaatuirwo mũthingu nĩ ũndũ wa ũria eekire hĩndĩ irĩa aanyĩire athigaani arĩa ũgeni na akĩmoonereria nĩra ingĩ wa kũũrĩra? ²⁶ O ta ũria mwĩrĩ ũtarĩ na roho ũrĩ mũkuũ-rĩ, ũguo noguo wĩtikio ũtarĩ ciiko ũrĩ mũkuũ.

3

Gwatha Rũrĩmĩ

¹ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ti aingĩ anyu magĩrĩrwo nĩ gũtuĩka arutani, tondũ nĩ mũũĩ atĩ ithuĩ arĩa tũrutanaga nĩtũgaaturwo ituĩro rĩa hinya gũkĩra andũ arĩa angĩ. ² Ithuothe nĩtũhĩngĩcagwo nĩ maũndũ maingĩ. Mũndũ angĩkorwo ndarĩ na mahĩtia thĩnĩ wa maũndũ marĩa aragia-rĩ, ũcio nĩ mũkinyanĩru kũna, na nĩahotete kũriira mwĩrĩ wake wothe.

³ Hĩndĩ irĩa tweekĩra mbarathi mĩkwa tũnua nĩguo itwathĩkĩre-rĩ, nĩtũhotaga kũgarũra nyamũ iyo irĩ yothe. ⁴ Ningĩ ta rorai ũhoro wa marikabu ũrĩ ta kĩonereria. O na gũtuĩka nĩ nene na itwaragwo nĩ rũhuho rũrĩ na hinya-rĩ, nĩgarũragwo na gathukani kanini, ikarorio o kũria mũtwarithia wacio ekwenda gũciroria. ⁵ Ũguo no taguo rũrĩmĩ rũhaana. Nĩ kĩga kĩnini kĩa mwĩrĩ, no nĩ rwiĩkagĩrĩra mũno. Ta mwĩciirĩe ũria mũtitũ mũnene ũgwatagio mwaki nĩ gathandĩ o kanini. ⁶ Ningĩ rũrĩmĩ nĩ mwaki, tondũ rũiyũrite mĩthemba yothe ya maũndũ wa waganu thĩnĩ wa ciiga cia mwĩrĩ. Rũthũkagia mwĩrĩ wothe, rũkagwatia mwaki mũtũũrĩre wothe wa mũndũ, naruo rwene rũkoragwo rũmundĩtio mwaki nĩ Jehanamu.

⁷ Nyamũ cia mĩthemba yothe, na nyoni, na nyamũ iria itambaga thĩ, na nyamũ cia iria-inĩ rĩria inene ciothe nĩhoooreragio na cianahoorerio nĩ mũndũ, ⁸ no gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩhota kũhoooreria rũrĩmĩ. Nĩruo kĩndũ kũru gĩtangĩkindĩria na rũiyũrĩtwo nĩ thumu wa kũũragana.

⁹ Tũgoocaga Mwachani, o we Ithe witũ, na rũrĩmĩ, na tũkaruma andũ naruo, o acio mombĩtwo marĩ na mũhianĩre wa Ngai. ¹⁰ Kanua o kau-rĩ, no ko koimaga ũgooci na gakoima irumi. Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ũguo tĩguo kwagĩrĩre gũtuĩka. ¹¹ Kaĩ maaĩ mega na maaĩ ma cumbĩ mangĩtherũka kuuma gĩthima kĩmwe? ¹² Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mũkũyũ no ũhote gũciara ndamajyũ, kana mũthabibũ ũciare ngũyũ? O nakĩo gĩthima kĩa maaĩ ma cumbĩ gĩtingĩtherũka maaĩ mega.

Mithemba ĩrĩ ya Ũũgĩ

¹³ Thĩinĩ wanyu-rĩ, nũ ũrĩ na ũũgĩ na agataũkĩrwo nĩ maũndũ? Mũndũ ũcio nĩakionanie maũndũ macio na ũndũ wa mūtũũrĩre wake mwega, na ciiko ciĩkĩtuo na njĩra ya kwĩnyiihia kũria kuumanaga na ũũgĩ. ¹⁴ No mũngĩkorwo ngoro-inĩ cianyu nĩ mūtũũragia ũiru na ũhoru wa kwenda kwĩyambatĩria-rĩ, mūtikae kwĩrahĩra ũndũ ũcio kana mūtũũke a gũkaana ũhoru wa ma. ¹⁵ “Ũũgĩ” ta ũcio tiguu ũikũrũkaga uumĩte igũrũ, no nĩ wa thĩ ĩno, na ti wa kũiroho, ũcio nĩ ũũgĩ wa mũcukani. ¹⁶ Nĩgũkorwo harĩa harĩ na ũiru na ũhoru wa kwenda kwĩyambatĩria-rĩ, hau niho hakoragwo na ngũ na ciiko ciothe cia waganu.

¹⁷ No ũũgĩ ũria uumaga igũrũ o mbere nĩ mũtheru; ningĩ nĩwendete thayũ, na nũcaayanagĩra, na nĩwĩnyiihagia, na nĩ ũyũrĩtwo nĩ tha na maciaro mega, ningĩ ndũthutũkanagia, na ndũrĩ ũhinga. ¹⁸ Nao ateithũrani arĩa mahaandaga thayũ-rĩ, magethaga maciaro ma ũthingu.

4

Mwĩnyiihagĩriei Ngai

¹ Atĩrĩrĩ, nĩ kĩ gĩtũmaga kũgĩe na mbaara na ngũ thĩinĩ wanyu? Githĩ itiumaga merĩrĩra-inĩ manyu marĩa marũaga thĩinĩ wanyu?

² Mwĩriragĩria kindũ no mũkaaga kũgĩa nakĩo. Ningĩ mũũraganaga na mũgacumĩkĩra, no mũtingĩhota kũgĩa na kĩria mũkwenda. Mũtetanagia na mũkarũa. Mũgakiaga kuona kindũ tondũ wa kwaga kũhooya Ngai.

³ Hĩndĩ ĩrĩa mwahooya-rĩ, nĩmwagaga kũheo, tondũ mũhooyaga mũrĩ na muroto mũũru, tondũ mwendaga mũitangage kĩria mwaheo na maũndũ ma gwĩkenia.

⁴ Inyuĩ atharania aya, kaĩ mũtooĩ atĩ kũgĩa ũrata na thĩ nĩ kũgĩa ũthũ na Ngai? Nĩ ũndũ ũcio mũndũ o wothe ũthuuraga kũgĩa ũrata na thĩ nĩkũgĩa ũthũ ya Ngai. ⁵ Kana mũgwĩciiria Maandĩko maaragia ũhoru ũtarĩ na gĩtũmi, atĩ roho ũria Ngai aatũmire ũtũũrage thĩinĩ witũ nĩ ũiguaga ũiru mũno? ⁶ No nĩatũheaga wega wake makĩria. Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga Maandĩko moige atĩrĩ:

“Ngai nĩareganaga na arĩa etĩĩ
no arĩa menyiihagia nĩo aheaga wega wake.”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio mwĩnyiihagĩriei Ngai. Reganagai na mũcukani, nake nĩekũmũũrĩra. ⁸ Kuhĩrĩriai Ngai, nake nĩekũmũkuhĩrĩria. Mwĩthambeĩ moko manyu inyuĩ ehia, na mũtherie ngoro cianyu inyuĩ andũ a ngoro igĩrĩ. ⁹ Iguai kĩahe, mũcaka, na mũgirĩke. Garũrai mĩtheko yanyu ĩtũũke macakaya, nakĩo gĩkeno kianyu kĩgarũrũke gĩtũũke kĩahe. ¹⁰ Mwĩnyiihĩriei Mwathani, nake nĩekũmũtũũgĩria.

¹¹ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tigai gũcambania mũndũ na ũria ũngĩ. ũria wothe waragia ũhoru wa gũcambania mũrũ kana mwarĩ wa ithe kana akamũtũira ciira-rĩ, nĩ watho acambagia na akaũtũira ciira. Hĩndĩ ĩrĩa ũgũtũira watho ciira-rĩ, ndũkoragwo ũkĩhingia watho, no ũkoragwo ũrĩ mũtuanĩri ciira. ¹² Kũrĩ Mũheani wa watho, na Mũtuanĩri ciira o ũmwe, o we ũria ũrĩ na ũhoti wa kũhonokia na kũniinana. No wee-rĩ, ũkĩrĩ ũnĩguo ũtũũre mũndũ ũria ũngĩ ciira?

Kwĩraha nĩ ũndũ wa Rũciũ

* **4:8** Athĩnjĩri-Ngai matanakuhĩrĩria Ngai Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo nĩmambaga gwĩthamba magũrũ na moko mbakũri-inĩ ya gĩcango arĩ njĩra ya gwĩtheria kĩiroho (Thaam 30:17-21).

¹³ Riu ta thikĩrĩriai, inyuĩ mugaga atĩrĩ: “Ūmũthĩ kana rūciũ nĩtũgũthĩ itũūra rĩna tũikare kuo mwaka ūmwe, tũrute wĩra wa wonjoria kuo, tũgĩe na mbeeca.” ¹⁴ No rĩrĩ, inyuĩ mũtiũũ ūrĩa gũgaatuika rūciũ. Muoyo wanyu ūkĩrĩ kĩ? Inyuĩ mũrĩ o kĩbii kĩrĩa kĩonekaga o kahinda kanini, gĩgacooka gĩgathira biũ. ¹⁵ Handũ ha ūguo-rĩ, mwagĩrĩruo nĩ kugaga atĩrĩ, “Mwathani angĩenda-rĩ, nĩ tũgũtũura muoyo na twĩkage ūndũ ūyũ na ūyũ.” ¹⁶ No riu inyuĩ nĩ kwĩraha mwĩrahaga mũrĩ na nguthi. Mwĩraho ta ūcio wothe nĩ mũũru. ¹⁷ Nĩ ūndũ wa ūguo, mũndũ wothe ūũĩ gwĩka wega na ndekaga-rĩ, ūcio nĩ kwĩhia ehagia.

5

Itonga Gũkaanio Kũhinyanĩrĩa

¹ Riu ta thikĩrĩriai, inyuĩ itonga ici, rĩrai na mũgirĩke tondũ wa mathĩna marĩa maramũkora. ² Ūtonga wanyu nĩ ūbuthĩte, nacio nguo cianyu nĩ ndie nĩ memenyi.* ³ Thahabu na betha cianyu nĩ irootete. Kũroota gwacio nĩ ūira wa atĩ nĩireganĩte na inyuĩ, na nĩikũrĩa mũrĩ yanyu imũniine o ta mwaki. Inyuĩ mwĩgĩire mũthithũ mũingĩ wa matukũ ma kũrigĩrĩa. ⁴ Atĩrĩrĩ! Mĩcara ĩrĩa mwaregire kũrĩa aruti a wĩra arĩa maamũrĩmĩre mĩgũnda nĩramũkaĩra. Gũkaya kwa arĩa maamũgetheire irio nĩgũkinyĩre matũ ma Mwathani Mwene hinya wothe. ⁵ Mũtũũrĩte gũkũ thĩ na mĩago na mũgũkenagia. Inyuĩ mwĩnoretie nĩ ūndũ wa mũthenya wa gũthĩnjwo. ⁶ Inyuĩ nĩ mũtũũrĩre andũ ciira na mũkamooraga matarĩ na mahĩtia, o acio matarĩ ūru na inyuĩ.

Gũkirĩrĩa Mathĩna-inĩ

⁷ Nĩ ūndũ ūcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, kiragĩrĩriai, o nginya rĩrĩa Mwathani agooka. Ta rorai ūrĩa mũrĩmi etagĩrĩa mũgũnda wake ūrute irio iria irĩ bata, na agakĩrĩrĩa nginya ciurĩrwo nĩ mbura ya mbere o na ya keerĩ ategũthethũka. ⁸ O na inyuĩ-rĩ, kirĩrĩriai na mwĩhaande wega, tondũ Mwathani arĩ hakuhĩ gũũka. ⁹ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tigagai gũtetania, nĩgeetha mũtikanaturwo ciira. Mũtuanĩri ciira arũngĩ o mũrango-inĩ!

¹⁰ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mwĩrutei na maũndũ marĩa mooru anabii meekirwo, o acio maaragia thĩnĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani, naguo ūhoro ūcio ūtuĩke kĩonereria kĩanyu gĩa gũkirĩrĩa rĩrĩa mũkũnyamario. ¹¹ O ta ūrĩa mũũũ, acio maakĩrĩrĩrie-rĩ, tũmatuaga arathime. Nĩmũiguĩte ūhoro wa gũkirĩrĩa kwa Ayubu, na nĩmuonete ūrĩa Mwathani eekire marigĩrĩrio-inĩ. Mwathani aiyũrĩtwo nĩ ūtuji na tha.

¹² Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, igũrũ rĩa maũndũ mothe-rĩ, tigagai kwĩhĩta. Mũtikanehĩte na igũrũ kana na thĩ, o na kana na kĩndũ kĩngĩ o na kĩ. Inyuĩ-rĩ, mwoiga “Ī” nĩtuĩke ĩ, na mwoiga “Aca” nĩtuĩke aca, nĩguo mũtikae gũtũrwo ciira.

Ihooya rĩa Wĩtikio

¹³ Nĩ harĩ mũndũ thĩnĩ wanyu wonete ūũru? Ūcio nĩahooe. Nĩ harĩ mũndũ ūkenete? Ūcio nĩaine nyĩmbo cia kũgooca. ¹⁴ Nĩ harĩ mũndũ thĩnĩ wanyu mũrũaru? Ūcio nĩete athuuri a kanitha mamũhoore na mamũhake maguta thĩnĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani. ¹⁵ Namo mahooya mangĩhooyo na wĩtikio nĩ megũtuma mũndũ ūcio mũrũaru ahone;

* 5:2 Matukũ-inĩ ma tene nguo ciataragwo taarĩ njĩra ĩmwe ya ūtonga (Atũm 20:33).

Mwathani nĕkũmwarahũra. Angĩkorwo ehĩtie-rĩ, nĕkũrekerwo mehia make. ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio umbũranagĩrai mehia manyu o mũndũ na ũria ũngĩ, na mũhooyanagĩre nĩgeetha mũhonagio. Ihooya rĩa mũndũ mũthingu nĩ rĩrĩ hinya na nĩ rĩtũmaga maũndũ manene mekĩke.

¹⁷ Elija aarĩ mũndũ o ta ithuĩ. Nake nĩahooire Ngai na kĩyo atĩ mbura ndĩkoire, nayo mbura ndĩoirire bũrũri-inĩ ũcio ihinda rĩa mũaka ĩtatũ na nuthu. ¹⁸ Ningĩ agĩcooka akĩhooya, nakuo matu-inĩ gũkiuma mbura, nayo thĩ ĩgĩciara maciara mayo.

¹⁹ Atĩrĩrĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mũndũ ũmwe wanyu angĩagaga oime ũhoro-inĩ wa ma nake mũndũ ũngĩ amũgarũre-rĩ, ²⁰ ririkanai ũũ: Mũndũ ũria wothe ũgarũraga mwĩhia kuuma njĩra-inĩ yake njũru-rĩ, nĩkũmũhonokia akaamũhonokia kuuma harĩ gĩkuũ na ahumbĩre mehia maingĩ.

MARŪA MA MBERE MA PETERO

¹ Nĩ nĩ Petero, mütümwo wa Jesũ Kristũ,

Ngũmwandĩkĩra marũa maya, inyuĩ arĩa Ngai eyamũĩre, na mütũũrĩte mũrĩ ageni gũkũ thĩ, na mũkahurunjũkĩra mabũrũri ma Ponto, na Galatia, na Kapadokia, na Asia, na Bithinia, ² o inyuĩ mwathuurirwo kũringana na ũrĩa Ngai Ithe aamũmenyete o mbere, na akamũtheria nĩ ũndũ wa Roho, nĩguo mwathĩkaĩre Jesũ Kristũ, na mũminjaminjĩrio thakame yake:

Wega na thayũ iromũingĩhĩra.

Ngai kũgoocwo nĩ ũndũ wa Kĩĩrĩgĩrĩro kĩrĩ Muoyo

³ Ngai, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, arogoocwo! Ngai nĩatũciarĩte rĩngĩ nĩ ũndũ wa tha ciake nyingĩ nĩguo tũgĩe na kũĩrĩgĩrĩro kĩrĩ muoyo, nĩ ũndũ wa ũrĩa Jesũ Kristũ aariũkĩre akiuma kũrĩ arĩa akuũ.

⁴ Aatũciarire nĩguo tũgĩe na igai rĩrĩa rĩtangĩbuttha, kana rĩthũke, kana rĩhwerereke, rĩrĩa mũigĩrwo kũu igũrũ, ⁵ o inyuĩ mũgitĩrwo nĩ hinya wa Ngai nĩ ũndũ wa gwĩtĩkia, o nginya hĩndĩ irĩa ũhonokio ũgooka ũrĩa ũhaarĩrio gũkaaguũranĩrio ihinda rĩa mũthia. ⁶ Ũhoru ũcio nĩguo mũkenagĩra mũno, o na gwatuĩka rĩu nĩmũiguithĩtio kĩa kahinda kanini nĩkũgerio na magerio ma mũthemba yothe. ⁷ Maũndũ maya mokĩte nĩgeetha wĩtikio wanyu woneke nĩ wa goro mũno gũkĩra thahabu, irĩa ithiraga o na yakorwo itheragio na mwaki, ningĩ ũmenyeke atĩ nĩ wa ma, na atĩ nũkarehe ũgooci, na riiri, na gĩtĩio hĩndĩ irĩa Jesũ Kristũ akaaguũranĩrio. ⁸ Nĩmũmwendete o na gũtuĩka mũtirĩ mwamuona; ningĩ mũkamwĩtikia o na gũtuĩka rĩu mũtiramuona, na mũkaiyũrwo nĩ gĩkeno gĩtangĩheanĩka ũhoru wakĩo, o kĩrĩa kĩrĩ riiri, ⁹ nĩgũkorwo nĩmũramũkĩra ũndũ irĩa mũtanyaga kuona nĩ ũndũ wa wĩtikio wanyu, na nĩguo ũhonokio wa ngoro cianyu.

¹⁰ Ũhoru ũcio wa ũhonokio-rĩ, nĩguo anabii, arĩa maarathaga ũhoru wa wega wa Ngai ũrĩa warĩ ũũke kũrĩ inyuĩ, maacaragia na kũyo, na makaũtuĩria na ũmenyereri mũnene, ¹¹ makĩgeria kũmenya nĩ hĩndĩ irĩkũ Roho wa Kristũ ũrĩa warĩ thĩnĩ wao orotaga rĩrĩa aarathaga ũhoru wa kũnyariirĩka gwa Kristũ na riiri ũrĩa ũkaarũmirĩra. ¹² Nao nĩmaguũrĩrio atĩ to o ene meetungatagĩra, no nĩ inyuĩ maatungatagĩra, hĩndĩ irĩa maaragia ũhoru wa maũndũ marĩa mwĩritwo rĩu nĩ arĩa maamũhunjĩrie Ũhoru-ũrĩa-Mwega na ũndũ wa Roho Mũtheru ũrĩa watũmirwo kuuma igũrũ. Maũndũ macio nĩmo araika meriragĩria mũno kuona.

Tũũrai mũrĩ Atheru

¹³ Nĩ ũndũ ũcio, ikaragai mwĩhaarĩrie meciiria-inĩ manyu; tuĩkai andũ a kwĩrigagĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ; na mũige kũĩrĩgĩrĩro kĩanyu biũ harĩ wega ũrĩa mũkaaheo hĩndĩ irĩa Jesũ Kristũ akaaguũranĩrio. ¹⁴ Tuĩkai ciana cia gwathĩka, na mũtigatongoragio nĩ merirĩria mooru marĩa mwatũire namo mbere hĩndĩ irĩa mũtaamenyete Ngai. ¹⁵ No tondũ ũrĩa wamwĩtĩre nĩ mũtheru-rĩ, o na inyuĩ tuĩkai atheru maũndũ-inĩ mothe marĩa mũrĩkaga; ¹⁶ nĩgũkorwo nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Tuĩkai atheru, tondũ o na nĩ ndĩ mũtheru.”

¹⁷ Na rĩrĩ, tondũ inyuĩ mũkayagĩra Ngai mũkĩmwĩtaga Ithe wanyu, o we ũrĩa ũtuagĩra o mũndũ o mũndũ kũringana na wĩra wake ategũthutũkania-rĩ, gũkaragei mũmwĩtigĩrĩte na mũikarage ta mũrĩ agendi gũkũ thĩ. ¹⁸ Nĩgũkorwo nĩmũũ atĩ rĩrĩa mwakũũirwo mũtigane na mũtũũrĩre wa tũhũ ũrĩa mwatigĩrwo nĩ maithe manyu-rĩ, ti indo iria ibuthaga ta betha kana thahabu mwakũũirwo nacio, ¹⁹ no mwakũũirwo na thakame ya goro mũno ya Kristũ, ũrĩa wahaanaga ta gatũrũme gatarĩ na kĩmeni kana kaũũgũ. ²⁰ Nake nĩwe wathuurĩtwo thĩ itanombwo, no nĩaguũranĩrio mahinda maya ma kũrigĩrĩria nĩ ũndũ wanyu. ²¹ Na inyuĩ nĩmwĩkĩtie Ngai nĩ ũndũ wake, Ngai ũrĩa wamũrũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ na akĩmũhe riiri, nĩgeetha wĩtkio wanyu na mwĩhoko ikorwo irĩ o harĩ Ngai.

²² Na tondũ rĩu nĩmwĩtheretie nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra ũhoru ũrĩa wa ma, na mũgatuĩka a kwendana kũna na arĩu na aarĩ a Ithe wanyu hatarĩ ũhinga-rĩ, inyuĩ ene endanagai biũ na ngoro cianyu. ²³ Nĩgũkorwo nĩmũciarĩtwo rĩngĩ, no mũtciarĩtwo kuuma kũrĩ mbeũ ũrĩa ibuthaga, no nĩ irĩa itarĩ ya kũbutha, na ũndũ wa kiugo kĩa Ngai kĩrĩa kĩrĩ muoyo na gĩtũũraga tene na tene. ²⁴ Tondũ rĩrĩ,

“Andũ othe mahaana ta nyeki,
na ũthaka wao wothe ũhaana ta mahũa ma mũgũnda;
nyeki nĩhoohaga, namo mahũa magaitĩka,

²⁵ no kiugo kĩa Mwathani gĩtũũraga nginya tene.”
Na kiugo kĩu nĩkĩo mwahunjĩrio.

2

¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, eheriai rũmena ruothe na maheeni mothe, na ũhinga, na ũiru, na gũcambania o guothe. ² Na mũtuĩke ta tũkenge mwĩrĩragĩrie iria rĩrĩa rĩega rĩa kĩroho, nĩgeetha rĩmũkũragie ũhonokio-inĩ wanyu, ³ tondũ rĩu nĩmũcamĩte, mũkaigua atĩ Mwathani nĩ mwega.

Ihiga rĩrĩ Muoyo, na Andũ Athuure

⁴ Ũkai kũrĩ we, o ũcio Ihiga rĩrĩ muoyo, o rĩu rĩaregirwo nĩ andũ, no Ngai akĩrĩthuura, na nĩ rĩa goro harĩ we, ⁵ o na inyuĩ, ta mahiga marĩ muoyo-rĩ, nĩ gwakwo mũraakwo mũtuĩke nyũmba wa kĩroho, na mũtuĩke gĩkundi gĩtheru kĩa athĩnjĩri-Ngai gĩa kũrutaga magongona ma kĩroho marĩa mangĩtikĩrika nĩ Ngai nĩ ũndũ wa Jesũ Kristũ. ⁶ Nĩgũkorwo Maandĩko moigite atĩrĩ:

“Nĩnjigĩte ihiga Zayuni,
ihiga ithuure rĩa koine na rĩa goro,
na mũndũ ũrĩa ũmwĩhokete
ndagaaconorithio.”

⁷ Na rĩu kũrĩ inyuĩ arĩa mwĩtkĩtie, ihiga rĩrĩ nĩ rĩa goro. No kũrĩ arĩa matetikĩtie,

“Ihiga rĩrĩa aaki maaregire
nĩrĩo rĩtuĩkĩte ihiga inene rĩa koine,”

⁸ na ningĩ atĩrĩ,

“Nĩrĩo ihiga rĩrĩa rĩtũmaga andũ mahĩngwo,
na rwaro rwa ihiga rũrĩa rĩtũmaga magũe.”

Mahĩngawo tondũ wa kũrega gwathĩkĩra ũhoru, na noguo maathĩrĩrio.

⁹ No inyuĩ-rĩ, mũrĩ rũruka rũthuurĩtwo, na thiritũ ya athĩnjĩri-Ngai ya nyũmba ya ũthamaki, ningĩ mũrĩ rũrĩrĩ rwamũre, o na andũ a Ngai

kūmbe, nīguo mwanagĩrĩre ũgooci wa ũcio wamwĩtĩre muume nduma-inĩ mūtoonye ũtheri-inĩ wake wa magegania. ¹⁰ Kūrĩ hĩndĩ mwarĩ andũ mataarĩ kiene, no rĩu mūrĩ andũ a Ngai; kūrĩ hĩndĩ mwaagĩte kũiguĩrwo tha, no rĩu nĩmũiguĩrĩrwo tha.

¹¹ Arata akwa nyenda mūno, ndamũthaitha mūrĩ ta ageni na agendi gũkũ thĩ, mwĩrigagĩrĩre merĩrĩria marĩa mooru ma mwĩrĩ, o marĩa marũaga na roho wanyu. ¹² Tũuragai na mĩtũũrĩre mĩega mūrĩ gatagatĩ ka andũ arĩa matooi Ngai, nĩgeetha o na mangĩmũigĩrĩra atĩ nĩmwĩkĩte ũũru, meonagĩre ciĩko cianyũ njega na magakumia Ngai mũthenya ũrĩa agooka.

Gwathĩkĩra Aathani na Anene

¹³ Nĩ ũndũ wa Mwathani-rĩ, athĩkagĩrai wathani o wothe ũrĩa ũheanĩtwo thĩnĩ wa andũ: o na wakorwo nĩ wa mũthamaki, arĩ we mūnene igũrũ rĩa anene arĩa angĩ othe, ¹⁴ o na kana nĩ wa abarũthi arĩa matũmagwo nĩwe nĩguo maherithagie arĩa mekaga ũũru na makagaathĩrĩria arĩa mekaga wega. ¹⁵ Nĩgũkorwo ũrĩa Ngai endaga nĩ atĩ mwĩkage wega nĩguo mũkiragie mĩario ya ũrimũ ya andũ arĩa matarĩ ũndũ mooĩ. ¹⁶ Tũũrai ta andũ matarĩ ngombo, no mũtikanareke wĩyathi wanyu ũtuĩke wa kũhithĩrĩra waganu; tũuragai mūrĩ ndungata cia Ngai. ¹⁷ Heagai mũndũ o wothe gĩtĩo kĩrĩa kĩmwagĩrĩre: Endagai ngwatanĩro ya andũ arĩa etĩkia, na mwĩtigagĩre Ngai, o na mũtĩage mũthamaki.

¹⁸ Inyuĩ ngombo-rĩ, athĩkagĩrai anene anyu na mũmatĩage mūno, na to arĩa ega na maiguanagĩra tha, no nĩ o na arĩa mataiguanagĩra tha. ¹⁹ Nĩgũkorwo nĩ ũndũ mwega mũndũ angĩkĩrĩrĩria ruo o na akĩnyariiragwo hatarĩ kĩhooto tondũ wa kũmenya ũrĩa Ngai endaga. ²⁰ No ũngĩhũũrwo nĩ ũndũ wa gwĩka ũũru o na ũkĩrĩrĩre-rĩ, ũngĩkĩgaathĩrwo kĩ? No ũngĩnyariirwo nĩ ũndũ wa gwĩka wega na ũkĩrĩrĩre-rĩ, ũcio nĩ ũndũ mwega maitho-inĩ ma Ngai. ²¹ ũndũ ũyũ nĩguo mwetĩrwo, tondũ Kristũ aanyariirwo nĩ ũndũ wanyu, akĩmũtigĩra kĩonereria nĩguo mũgeragĩre o makinya-inĩ make.

²² “We ndaigana kwĩhia,

o na kanua gake gatiigana kwaria maheeni.”

²³ Hĩndĩ ĩrĩa andũ maamũrumaga, we ndaigana kwĩrumĩra; rĩrĩa aanyariiragwo, we ndaigana kũmehĩrĩa. Handũ ha ũguo-rĩ, we nĩ kweneana eneanaga kūrĩ ũrĩa ũtuaga ciira na kĩhooto. ²⁴ We mwene nĩakuuire mehia maitũ na mwĩrĩ wake mũtĩ-igũrũ, nĩgeetha na ithuĩ tũkue ũhoroinĩ wa mehia, na tũtũũre muoyo nĩ ũndũ wa ũthingu; mĩtũnda ĩria aahũũrĩrwo nĩyo ĩtũmĩte mũhone. ²⁵ Nĩgũkorwo mwatarĩ ta ng’ondũ ĩtururĩte, no rĩu nĩmũcookereire Mũrĩthi na Mũrori wa mĩoyo yanyu.

3

Atumia na Athuuri ao

¹ O ũguo noguo o na inyuĩ atumia, mwagĩrĩrwo nĩ gwathĩkagĩra athuuri anyu, nĩguo hangĩkorwo harĩ amwe ao matetĩkĩtie kiugo kĩa Ngai, mahote kũgarũrwo ngoro o na hatarĩ ciugo nĩ ũndũ wa mĩtugo ya atumia ao, ² nĩ ũndũ wa kuonaga mĩtũũrĩre yanyu ya ũthingu na ya gĩtĩo. ³ Kwĩgemia kwanyu gũtigatũĩke o kwa mwĩrĩ, ta kũrama njuĩrĩ, na kwĩhumba mathaga ma thahabu na nguo thaka, ⁴ no handũ ha ũguo-rĩ, gemagiai mũndũ ũria wa hito wa ngoro thĩnĩ, na ũgemu ũrĩa ũtatheũkaga wa roho wa ũhooreri na wa gũkindĩria. Kwĩgemia kũu nĩkũo kūrĩ bata mūno maitho-inĩ ma Ngai. ⁵ Nĩgũkorwo ũguo nĩguo atumia arĩa atheru a tene

arĩa mehokete Ngai meegemagia, na ūndũ wa gwathĩkagĩra athuuri ao ene, ⁶ o ta Sara, ūrĩa waathĩkagĩra Iburahĩmu na akamwĩtaga mwathi wake. Inyuĩ mūrĩ ciana ciake mũngũka ūrĩa kwagĩrĩre mũtegwĩtigĩra.

⁷ O ūguo noguo o na inyuĩ athuuri mwagĩrĩrwo nĩgũtũũrania na atumia anyu na njĩra ya ūũgĩ, mũkĩmatĩĩaga tondũ nĩ aruti a wĩra hamwe na inyuĩ, na tondũ matĩrĩ hinya mũingĩ wa mwĩrĩ ta inyuĩ, ningĩ tondũ mūrĩ agai hamwe na atumia anyu a kĩheo kĩa ūtuģi wa muoyo. Īkagai ūguo nĩguo gũtikagĩe ūndũ ūngĩgĩrĩrĩa mahooya manyu.

Kũnyamario nĩ ūndũ wa gwĩka Wega

⁸ Ngĩrĩkĩrĩria, ngũmwĩra inyuothe atĩrĩ, mũtũũranagie mũiguanĩte mũndũ na ūrĩa ūngĩ; mũiguanagĩre tha, ningĩ mwendanage ta ciana cia nyina ūmwe, na mũtuĩke ataana, na mũikarage mwĩnyĩhĩtie. ⁹ Tigagai kwĩrĩhĩria ūũru na ūũru, kana kwĩrumĩra mwarumwo, no nĩ kaba mũrathimanage, tondũ ūguo nĩguo mwetĩrwo, nĩgeetha mũkaagaĩrwo kĩrathimo. ¹⁰ Nĩgũkorwo,

“Mũndũ ūrĩa wothe ūngĩenda gũtũũra muoyo
na one matukũ mega,
no nginya arigĩrĩrie rũrĩmĩ rwake kwaria ūũru,
na mĩromo yake kwaragia maheeni.

¹¹ No nginya agarũrũke atige gwĩka ūũru, na ekage o wega;
no nginya acaragie thayũ na aũthingatage.

¹² Nĩgũkorwo maitho ma Mwathani maikaraga macũthĩrĩrie andũ arĩa athingu,
na matũ make magathikagĩrĩria mahooya mao,
no andũ arĩa mekaga ūũru, ūthiũ wa Mwathani nĩkũmookĩrĩa
ũmookagĩrĩa.”

¹³ Atĩrĩrĩ, nũũ ūngĩmwĩka ūũru mũngĩkorwo mūrĩ na kĩyo gĩa gwĩka wega? ¹⁴ No rĩrĩ, o na mũngĩnyariirwo nĩ ūndũ wa gwĩka ūrĩa kwagĩrĩrĩrĩ, inyuĩ mūrĩ arathime. “Tigagai gwĩtigira maũndũ marĩa metigagĩra; mũtikanamake.” ¹⁵ No ngoro-inĩ cianyu-rĩ, mwĩyamũrĩrei Kristũ atuĩke Mwathani. Ikaragai mwĩhaarĩrie hĩndĩ ciothe gũcookeria mũndũ wothe ūrĩa ūngĩmũũria gĩtũmi gĩa kũrĩgĩrĩro kĩrĩa mūrĩ nakĩo. No ĩkagai ūguo mūrĩ na ūhooreri na gĩtũo, ¹⁶ mūrĩ na thamiri ĩtegwĩcuuka, nĩgeetha arĩa macambagia mitugo yanyu mĩega tondũ mūrĩ thĩnĩ wa Kristũ, maconokage nĩ ūndũ wa gĩcambanio kũu kĩa. ¹⁷ Nĩ kaba kũnyariirwo nĩ ūndũ wa gwĩka wega, angĩkorwo nĩ kwenda kwa Ngai, handũ ha kũnyariirwo nĩ gwĩka ūũru. ¹⁸ Tondũ Kristũ aakuire nĩ ūndũ wa mehia ihinda o rĩmwe rĩa kũigana, ūrĩa mũthingu agĩkua nĩ ūndũ wa arĩa matarĩ athingu, nĩguo atũtware kũrĩ Ngai. Ooragĩrwo arĩ thĩnĩ wa mwĩrĩ, no ha ūhoru wa Roho, agĩcookio muoyo, ¹⁹ agĩthĩ arĩ na muoyo ūcio wa Roho akĩhunjĩria maroho marĩa maarĩ njeera, ²⁰ marĩa maaremete kuuma o tene rĩrĩa Ngai aatũire eteire akĩrĩrĩre matukũ-inĩ ma Nuhu, rĩrĩa thabina yaakagwo. Thĩnĩ wayo haarĩ o andũ anini, nao othe maarĩ andũ anana tu, arĩa maahonokirio maaĩ-inĩ, ²¹ namo maaĩ macio nimo ngerekano ya ūbatithio ūrĩa o na inyuĩ ūmũhonokagia, na ti ūhoru wa kweheria o gĩko kĩa mwĩrĩ, no nĩ mwĩhitwa wa thamiri ĩtarĩ na ūcuuke kũrĩ Ngai. Kũbatithio kũu nĩkuo kũmũhonokagia nĩ ūndũ wa kũriũkio kwa Jesũ Kristũ, ²² ūrĩa wathiire ĩgũrũ na rĩu aikaraga guoko-inĩ kwa ūrĩo kwa Ngai, nao araika, na aathani, o na maahinya magatuĩka ma gwathagwo nĩwe.

4

Gütüürira Ngai

¹ Nĩ undũ ũcio, tondũ Kristũ nĩanyariirwo mwĩrĩ-inĩ-rĩ, o na inyuĩ kũhotorei mũrĩ na meciiria o ta macio aarĩ namo, tondũ mündũ ũrĩa ũrĩkĩtie kũnyariirwo mwĩrĩ nĩatiganĩte na mehĩa. ² Nĩ undũ wa ũguo, mütũũrĩre wake ũrĩa ũtigarĩte wa gütũura gũkũ thĩ ndarĩtũũraga nĩguo ahingagĩe merĩrĩa mooru ma mwĩrĩ, no arĩtũũraga nĩguo ekage ũrĩa Ngai endaga. ³ Tondũ nĩmütũũrĩte ihinda rĩa kũigana mũgĩkaga maũndũ marĩa andũ arĩa matetĩkĩtie Ngai mendaga gwĩka, namo nĩ ta mütũũrĩre ya ũura-thoni, na merĩrĩa mooru ma mwĩrĩ, na ũrĩũ, na gũthiiaga maruga-inĩ ma waganu, o na ciathĩ-inĩ cia kũnyua njoohi, o na mũhooere ũrĩ thaahu wa kũhooya mĩhianano. ⁴ Nao andũ acio nĩmagegaga mona atĩ mütiranyiitanĩra nao hĩndĩ ĩrĩa marakĩrĩrĩa ũmaramari-inĩ ũcio wao, nao magakĩmũcambagĩa. ⁵ Nao no nginya makaahena ũhoro wa maũndũ mao kũrĩ ũrĩa wĩhaariĩre gũtuĩra ciira arĩa marĩ muoyo na arĩa makuĩte. ⁶ Nĩgũkorwo gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmi kĩrĩa gĩatũmire Ũhoro-ũrĩa-Mwega ũhunjĩrio o na andũ arĩa makuĩte, nĩgeetha ha ũhoro wa mwĩrĩ magaatũrwo ciira o ta ũrĩa andũ arĩa angĩ magaatũrwo, no ha ũhoro wa roho matũũre muoyo o ta ũrĩa Ngai atũũraga.

⁷ Ithĩrĩro rĩa maũndũ mothe nĩrĩkuhĩrĩrie. Nĩ undũ ũcio ikaragai mũrĩ na ũũgĩ wa ngoro, na mũikarage mũterĩgĩtuo nĩguo mũhotage kũhooya. ⁸ Nĩngĩ gũkĩra maũndũ mothe, ikaragai mwendaine mũno mündũ na ũrĩa ũngĩ, tondũ wendani nĩũhumbagĩra mehĩa maingĩ. ⁹ Nĩngĩ mütuganage mũtekũnuguna. ¹⁰ O mündũ nĩ ahũthĩre kĩheo o gĩothe kĩrĩa amũkĩrĩte nĩguo atungatagĩre andũ arĩa angĩ, arĩ ta mũramati mwĩhokeku wa wega wa Ngai wa mĩthemba mĩngĩ. ¹¹ Mündũ o wothe angĩkorwo akĩaria-rĩ, nĩarie taarĩ mündũ ũkũheana ciugo cia Ngai. Nake mündũ o wothe angĩkorwo agĩtungata-rĩ, nĩatungate na hinya ũrĩa ũheanagwo nĩ Ngai, nĩgeetha Ngai agooagwo maũndũ-inĩ mothe thĩnĩ wa Jesũ Kristũ. Nake nĩwe ũgũtũura arĩ na riiri na hinya nginya tene na tene. Amenĩ.

Kũnyariirwo nĩ undũ wa Gũtuĩka Mũkristiano

¹² Arata akwa nyenda mũno, mütikagegio nĩ magerio marĩa mũranyariirwo namo, taarĩ undũ mũgeni ũrekĩka thĩnĩ wanyu. ¹³ No kenagai nĩgũkorwo nĩ mũgwataniĩre thĩnĩ wa kũnyariirĩka gwa Kristũ, nĩgeetha mũkaiyũrĩrwo nĩ gĩkeno hĩndĩ ĩrĩa riiri wake ũkaaguũranĩrio. ¹⁴ Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ mũngĩrumwo nĩ undũ wa rĩitwa rĩa Kristũ, nĩ undũ Roho ũrĩa ũrĩ na riiri, o we Roho wa Ngai, arĩ igũrũ rĩanyu. ¹⁵ Mündũ wanyu ndakananyariirwo ta mũũragani, kana mũici, kana mũgeri ngero ingĩ o yothe, o na kana ta mündũ ũrĩa wĩtoonyagĩrĩa maũndũ-inĩ ma andũ angĩ. ¹⁶ No rĩrĩ, mündũ angĩnyariirwo tondũ wa gũtuĩka Mũkristiano-rĩ, ndakanaconoke, no nĩagooce Ngai tondũ nĩaheetwo rĩitwa rĩu. ¹⁷ Nĩgũkorwo ihinda nĩ ikinyu ciira wambĩrĩre gũtuũrwo andũ a nyũmba ya Ngai; na angĩkorwo ũkwambĩrĩa na ithuĩ-rĩ, gũgaagũtuĩka atĩa harĩ arĩa mataathĩkagĩra Ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Ngai?

¹⁸ Na rĩrĩ,

“Angĩkorwo nĩ undũ ũrĩ hinya mündũ ũrĩa mũthingu kũhonoka-rĩ, nago ũhoro wa mündũ ũrĩa ũtetĩkĩtie Ngai na ũrĩa mwĩhia ũgaakĩhaana atĩa?”

¹⁹ Nĩ undũ ũcio-rĩ, andũ arĩa manyariirĩkaga kũringana na ũrĩa Ngai endete, nĩmaheane mũoyo yao kũrĩ Mũũmbi wao ũrĩa wa kwĩhokeka, na mathĩ na mbere gwĩkaga maũndũ mega.

5

Ūhoro kūrī Athuuri na Aanake

¹ Ndī na ūhoro ngwenda gūthaitha athuuri a Kanitha arīa marī hamwe na inyuī, ndī mūthuuri wa Kanitha o tao, na ndī mūira wa kūnyariirwo gwa Kristū, o na ndī ūmwe wa gūkaagaīrwo riiri ūrīa ūkaaguūranīrio: ² Atīrīrī, tuikai arīithi a rūuru rwa Ngai rūrīa mwīhokeirwo, mūgītungataga mūrī arori, na ti tondū wa kūringīrīrio, no nī ūndū wa kwīyendera, o ta ūrīa Ngai endaga mūtuīke; mūtegūkorokera mbeeca, no mūtungatage mūrī na kīyo mūno; ³ mūtigetue anene a andū arīa mwīhokeirwo, no mūtuīke cionereria njega kūrī rūuru rūu. ⁴ Na hīndī irīa Mūrīithi Ūrīa Mūnene akaaguūranīrio-rī, nīmūkaheo thūmbī ya riiri irīa itagatheūka o na rī.

⁵ O ūguo no taguo o na inyuī aanake mwagīrīrwo nī gwathīkīra andū arīa akūrū. Inyuī othe-rī, ikaragai mwīnyiihanīirie mūdū na ūrīa ūngī, tondū-rī,

“Ngai nīareganaga na arīa eūī
no arīa menyiihagia nīamaheaga wega wake.”

⁶ Nī ūndū ūcio mwīnyiihagiei, mūrī guoko-inī kwa Ngai kūrīa kūrī hinya, nīguo akaamūtūgīria hīndī irīa njagīrīru yakinya. ⁷ Na mūmūrekagīrīrie maūdū manyu mothe marīa mamūtangaga, tondū nīwe ūmūrūmbūyagia.

⁸ Ikaragai mwīguīte na mwīhūgaga. Tondū-rī, thū yanyu mūcukani īcangacangaga ta mūrūūthi ūkūrarama ūgīcaria mūdū wa gūtambuura. ⁹ No rīrī, mūmwīiirie, mwīhaandīte wega thīnī wa wītīkio, tondū nīmūmenyete atī ariū na aarī a Ithe wanyu gūkū thī guothe maranyariirīka o ta inyuī.

¹⁰ Nake Ngai mwene wega wothe, o we ūrīa wamwītire riiri-inī wake wa tene na tene thīnī wa Kristū, we mwene nīakamūcookereria, na amwīkīre hinya, na amūtue arūmu na mūtangīnyenyeka, thuutha wa kūnyariirīka kahinda kanini. ¹¹ Naguo hinya ūrotuīka wake tene na tene. Amenī.

Ngeithi cia Mūthia

¹² Ndamwandīkīra marūa maya makuhī ndeithītio nī Silivano, ūrīa nduaga mūrū wa Ithe wītū mwīhokeku, nīguo ndīmūmīrīrie, na heane ūira na ma atī ūhoro ūyū nīguo wega wa Ngai ūrīa wa ma. Mwīhaandei wega thīnī wago.

¹³ Kanitha ūrīa ūrī gūkū Babuloni, ūrīa ūthuurītwo hamwe na inyuī, nīwamūgeithia, o nake mūrū wakwa Mariko nīamūgeithia. ¹⁴ Geithaniai mūdū na ūrīa ūngī na ngeithi cia kīmumunyano iria cia wendo.

Thayū ūrogīa na inyuī inyuothe arīa mūrī thīnī wa Kristū.

MARŪA MA KEERĪ MA PETERO

¹ Nī nīi Simoni Petero, ndungata na mūtūmwo wa Jesū Kristū,

Ngūmwandikira marūa maya inyuī arīa mūrīkītie kwamūkira wītīkio wa goro o ta ūrīa tūrī naguo nī ūndū wa ūthingu wa Jesū Kristū, ūrīa arī we Ngai witū na Mūtūhonokia:

² Wega na thayū iromūingihīra nī ūndū wa kūmenyana na Ngai, o na Jesū Mwathani witū.

Kūrūmia Mwīto na Gūthuurwo kwa Mūndū

³ Riu-rī, hinya wake wa ūngai nūtūheete kīrīa gīothe gītūbataragia nīguo tūhote gūtūūra muoyo na twīamūrīire Ngai, nī ūndū wa kūmenyana nake ūcio watwītire tūgīe na riiri wake mwene o na wagīrīru wake. ⁴ Nī ūndū wa maūndū macio-rī, nīatūheete maūndū manene mūno ma cīranīro ciake cia goro, nīgeetha nī ūndū wacio mūgwatanagīre nake mūtūūrīe-inī wa ūngai wake na mwītheemage kuuma kūrī ūbuthu wa gūkū thī ūrīa ūrehagwo nī merīrīria mooru.

⁵ Na nī ūndū wa gītūmi kīu kīumbe, kīrutanīriei mūno nīguo muonganīrīrie wītīkio wanyu na wagīrīru; naguo wagīrīru mūwonganīrīrie na ūmenyo; ⁶ naguo ūmenyo mūwonganīrīrie na kwīgīrīrīria merīrīria ma mwīrī; nakuo kwīgīrīrīria merīrīria macio-rī, mūkuonganīrīrie na gūkīrīrīria; nakuo gūkīrīrīria mūkuonganīrīrie na kwīyamūrīra Ngai; ⁷ nakuo kwīyamūrīra Ngai mūkuonganīrīrie na gūtuga ariū na aarī a Ithe witū; nakuo gūtuga ariū na aarī a Ithe witū mūkuonganīrīrie na wendani. ⁸ Nīgūkorwo mūngīgīa na mawega macio na mamūingihīre mūno-rī, nīmarīgīragia mūgūtare kana mwage maciaro harī ūhoru wa kūmenya Mwathani witū Jesū Kristū. ⁹ No mūndū angīaga maūndū macio-rī, mūndū ūcio ndarona wega na nī mūtumumu, na nīariganīrwo atī aatheririo nīguo atigane na mehia make ma tene.

¹⁰ Nī ūndū ūcio, ariū na aarī a Ithe witū-rī, ikagīrai kīyo makīria nīguo mūtūme gwītwo kwanyu na gūthuurwo kwanyu kūrūme biū. Nīgūkorwo mūngīka maūndū macio-rī, gūtīrī hīndī mūkaagūa, ¹¹ na nīmūgetīkīrio na ūtugi mūtoonye thīnī wa ūthamaki wa tene na tene wa Mwathani na Mūhonokia witū Jesū Kristū.

Ūrathi wa Maandīko Matheru

¹² Nī ūndū ūcio ngūtūūra ndīmūrīrikanagia maūndū macio, o na mwakorwo nīmūmamenyete, na nīmūhaandītwo wega thīnī wa ūhoru wa ma ūrīa mūrī naguo. ¹³ Na ngwīciiria nī kwagīrīre ndīmūrīrikanagie maūndū maya hīndī irīa yothe ngūtūūra thīnī wa hema īno ya mwīrī ūyū, ¹⁴ tondū nīnjūū atī ica ikuhī nīngūmūāūra, o ta ūrīa Mwathani witū Jesū Kristū aanyonirie. ¹⁵ Na nīngwīrutanīria mūno nyone atī ndaarīkia gūkua nīmūrīhotaga kūrīrikana maūndū maya hīndī ciothe.

¹⁶ Hīndī irīa twamūmenyithirie ūhoru wa hinya na wa gūka kwa Mwathani witū Jesū Kristū-rī, tūtiahūthīrīre ng'ano cia gwītungīra na wara, no ithuī nī kwīonera tweyoneire ūkaru wake na maito maitū. ¹⁷ Nīgūkorwo nīaheirwo gītīo na riiri kuuma kūrī Ngai Ithe, hīndī irīa mūgambo wamūkorire uumīte kūrī Ūrīa Mwene Riiri ūrīa Mūnene

ũkiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe Mũrũ wakwa ũrĩa nyendete mũno; nĩ ngenaga mũno nĩ ũndũ wake.” ¹⁸ Ithui ene nĩtweiguĩrĩire mũgambo ũcio ũkiuma igũrũ hĩndĩ ĩrĩa twarĩ nake kĩrĩma-inĩ kĩrĩa gĩtheru.

¹⁹ Na ningĩ ũhoru ũrĩa warathirwo nĩ anabii ũrĩa twĩ naguo nĩwikĩrĩtwo hinya makĩria, na no mwĩke wega mũngũthikĩrĩria, ũhaana ta ũtheri ũkwara handũ harĩ nduma, o nginya gũkie nayo njata ya rũciĩnĩ ĩkenge ngoro-inĩ cianyu. ²⁰ No mbere ya maũndũ mothe-rĩ, no nginya mũmenye atũ gũtirĩ ũhoru wanarathwo Maandĩko-inĩ Matheru ũngĩtaũrwo nĩ mũnabii na ũtaũri wake mwene. ²¹ Nĩgũkorwo kĩhumo kĩa ũnabii gĩtioimanire na kwenda kwa mũndũ, no andũ nĩmaririe ũhoru uumĩte kũrĩ Ngai, o ta ũrĩa Roho Mũtheru aamatongoririe.

2

Kwanangwo kwa Arutani a Maheeni

¹ No rĩrĩ, nĩ kwarĩ anabii a maheeni thĩnĩ wa andũ, o ta ũrĩa gũgaakorwo na arutani a maheeni thĩnĩ wanyu. Nao nĩmagatoonyia ũrutani wa maheeni wa gũthũkia andũ na waara, o na makaane Mwathani ũrĩa wamagũrĩre, na nĩ ũndũ ũcio, merehere kwanangwo kwa narua. ² Andũ aingĩ nĩmakarũmĩrĩra mũthĩire yao ya ũura-thoni na matũme njĩra ĩrĩa ya ma ĩcambio. ³ Ningĩ nĩ ũndũ wa ũkoroku wao, arutani acio nĩmagetongagia na inyuĩ na kũmwĩraga ng’ano cia maheeni. Itũiro rĩao rĩa ciira rĩtũire rĩmetereire, o na kwanangwo kwao gũtiikaraga ta gũkomete.

⁴ Nĩ ũndũ-rĩ, kuona atĩ Ngai ndaigana kũguĩra araika arĩa mehirie tha, no nĩkũmaikia aamaikirie Jehanamu, akĩmohithia marĩma-inĩ ma nduma maikarage kuo metereire ituĩro-rĩ, ⁵ ningĩ kuona atĩ ndaiguĩrĩre thĩ ya tene tha hĩndĩ ĩrĩa aarehire kĩguũ kĩa maaĩ kũrĩ andũ arĩa maatũũraga kuo matetĩkĩtie Ngai, no akĩgĩtĩra Nuhu, ũrĩa warĩ mũhunjia wa ũthingu na andũ angĩ mũgwanja; ⁶ na angĩkorwo nĩatuĩrĩre matũũra ma Sodomu na Gomora ciira na ũndũ wa kũmacina magĩtuĩka mũhu, na akĩmatua kionereria kĩa ũrĩa gũgaatuĩka kũrĩ andũ arĩa matetĩkĩtie Ngai; ⁷ na angĩkorwo nĩahonokirie Loti, mũndũ warĩ mũthingu, na waiguithagio kĩa nĩ mũtũũrĩre ya ũura-thoni ya andũ acio aaganu, ⁸ (nĩgũkorwo mũndũ ũcio mũthingu, ũrĩa waikaranagia nao o mũthenya, nĩaiguithagio ruo ngoro-inĩ yake thingu nĩ ciĩko cia waganu irĩa oonaga na akaigua); ⁹ angĩkorwo ũguo nĩguo kũrĩ-rĩ, Mwathani nĩoĩ kũhonokia andũ arĩa meamũrĩre Ngai kuuma magerio-inĩ, na kũiga andũ arĩa matarĩ athingu nginya mũthenya wa ciira ũkinye, o akĩmaherithagia. ¹⁰ Na makĩria harĩ andũ arĩa marũmagĩrĩra merĩrĩria mooru ma mwĩrĩ marĩa marĩ magigi na makanyarara wathani o wothe.

Andũ acio nĩ ndũrĩka na nĩ etũĩ na matiĩtigagĩra kũruma ciũmbe cia igũrũ irĩa irĩ riiri; ¹¹ no rĩrĩ, o na gũtuĩka araika nĩ marĩ hinya na ũhoti makĩria, matirumaga ciũmbe icio magĩcithitangaga kũrĩ Mwathani. ¹² No andũ acio nĩmarumanaga maũndũ-inĩ marĩa matooi. Mahaana ta nyamũ itarĩ na meciiria, irĩa ciũmbĩtwo itarĩ na ũmenyo, na iciarĩtwo irĩ cia kũgwatio na kũniinwo, na o ta nyamũ-rĩ, o nao nĩ kũniinwo makaaniinwo.

¹³ Nao nĩmakarĩtwo ũũru na ũũru kũringana na ũrĩa matũire mekaga. O monaga atĩ kũrĩno mũthenya barigici nĩkuo gwĩkenia. Andũ acio nĩ imeni na ũũgũ, rĩrĩa megwĩkenia maruga-inĩ mao ma ikeno hĩndĩ ĩrĩa mekũrĩanĩra na inyuĩ. ¹⁴ Marĩ na maitho maiyũrĩte ũtharia, na matitigaga kwĩhia; o maguucagĩrĩria andũ arĩa marĩ ngoro hũthũ; o nĩ njorua

cia ũkoroku, na nĩ rŭciaro rŭrume! ¹⁵ Nĩmatigĩte njĩra ĩrĩa nũngarũ makoora makarũmirĩra njĩra ya Balamu wa Beori, ũrĩa wendaga mũno mũcaara wa gwĩka ũũru. ¹⁶ No nĩakũumirwo nĩ ndigiri, nyamũ itaaragia, nĩ ũndũ wa gwĩka ũũru, ikĩaria na mũgambo wa mũndũ, na ikĩrĩra ũgũrũki wa mũnabii ũcio.

¹⁷ Andũ acio nĩ ithima itarĩ maaĩ, na nĩ ibii iria itwaragwo nĩ kĩhuhũkanio. Nao no nduma nene makĩria metereirio. ¹⁸ Nĩgũkorwo maaragia ndeto cia tũhũ na cia mwĩtĩio, makaguucagĩrĩria na merĩrĩria mao mooru ma mwĩrĩ o na ũũra-thoni andũ arĩa marethara moime thiĩni wa arĩa matũũruga mahĩtagia. ¹⁹ Mameeragĩra gũkũũrwo ũkombo-inĩ, o rĩrĩa o ene marĩ ngombo cia ũhoru wa kũbutha, nĩgũkorwo mũndũ nĩ ngombo ya ũndũ ũrĩa wothe ũmwathaga. ²⁰ Mangĩkorwo nĩmetharĩte kuuma thiĩni wa maũndũ marĩa marĩ magigi ma gũkũ thĩ nĩ ũndũ wa kũmenyana na Mwathani na Mũhonokia witũ, Jesũ Kristũ na ningĩ macooke kuohanio na maũndũ na magatoorio nĩmo-rĩ, mūtũũrĩre wao wa marigĩrĩrio-inĩ ũgaakorwo ũrĩ mũũru gũkĩra wa kiambĩrĩria. ²¹ Nĩ kaba matangĩamenyete njĩra ya ũthingu, gũkĩra kũmĩmenya na magacooka kũhutatĩra watho ũrĩa mũtheru maatigĩrwo. ²² ũhoru ũcio wao, nĩwonanĩtio nĩ wa ma nĩ thimo iria ciugaga atĩrĩ: “Ngui ĩcookagĩrĩra matahĩko mayo,” na, “Ngũrwe ya mũgoma yathambio ĩcookaga ĩgathiĩ kwĩgaragara mũtondo-inĩ.”

3

Mũthenya wa Mwathani

¹ Arata akwa nyendete mũno, maya nĩ marũa makwa ma keerĩ kũrĩ inyuũ. Na thiĩni wamo meerĩ ndĩmaandĩkite marĩ ma kũmũrĩrikania mwarahũke mũgĩe na meciirĩa marĩa magĩrĩru. ² Nĩngwenda mũrĩrikane ciugo iria ciaririo tene nĩ anabii arĩa atheru na watho ũrĩa waheanirwo nĩ Mwathani na Mũhonokia witũ na mũgĩkinyĩrio nĩ atũmwo anyu.

³ Mbere ya maũndũ mothe, no nginya mũmenye atĩ matukũ ma kũrigĩrĩria nĩgũgooka anyũrũania, manyũrũranagie na marũmagĩrĩre merĩrĩria mao mooru. ⁴ Nĩmakooranagia atĩrĩ, “Gũũka gwake kũrĩa eeranĩre gũgaakinya-rĩ? Kuuma rĩrĩa maithe maitũ maakuire, maũndũ mothe mathiuga na mbere o ta ũrĩa maatarĩ kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo.”

⁵ No nĩmeriganĩrie o na makĩmenyaga atĩ o tene, nĩ ũndũ wa kiugo kĩa Ngai, kũũrĩa igũrũ nĩ kwagĩire, nayo thĩ ikĩũmbwo na maaĩ kuuma kũrĩ maaĩ. ⁶ Ningĩ maaĩ o macio no maarindanirie thĩ ya ihinda rĩu, na makĩmĩananga. ⁷ Ningĩ nĩ ũndũ wa kiugo o ro kĩu, igũrũ na thĩ iria irĩ ho rĩu nĩciigĩrwo mwaki, igetererio mũthenya wa ciira, o na wa kwanangwo kwa andũ arĩa mateũkĩtie Ngai.

⁸ No rĩrĩ, arata akwa nyendete mũno, mũtikariganĩrwo nĩ ũndũ ũyũ ũmwe, atĩ kũrĩ Mwathani mũthenya ũmwe no ta mũaka ngiri, na mũaka ngiri no ta mũthenya ũmwe. ⁹ Mwathani ndagondagĩrĩra kũhingia ciĩranĩro ciake, ta ũrĩa andũ amwe meciiragia atĩ niagondagĩrĩra. We nĩamũkiragĩrĩria, tondũ ndendaga mũndũ o na ũmwe oore, no endaga andũ othe merire.

¹⁰ No rĩrĩ, mũthenya wa Mwathani ũgooka o ta mũici. Mũthenya ũcio-rĩ, igũrũ nĩrĩkabũria na mũrurumo mũnene; nacio ciũmbe iria itũire kũu igũrũ nĩikaahĩa nĩ mwaki ithire, nayo thĩ na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo nĩigacinwo ithire biũ.

¹¹ Kuona atĩ indo ciothe nĩikaanangwo na njĩra ĩyo-rĩ, inyuũ mũkiagĩrĩrwo gũkorwo mũrĩ andũ a mũthemba ũrĩkũ? Inyuũ

mwagĩrĩrwo nĩgũtũũraga mũtũũrĩre mũtheru na wa kwĩyamũrĩra Ngai, ¹² mũgĩtanyaga na mũkĩriragĩria mũthenya ũcio ũkinye narua. Mũthenya ũcio wakinya-rĩ, igũrũ nĩrĩkaanangwo na mwaki, na indo ciothe iria irĩ kuo ihĩe nĩ mwaki, itweke. ¹³ No kũringana na ũrĩa eeranĩire-rĩ, nĩtwĩrĩgĩrĩire igũrũ rĩerũ na thĩ njerũ, o kuo kũrĩa gũtũũraga ũthingu.

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ arata akwa nyendete mũno, kuona atĩ nĩmwĩrĩgĩrĩire ũndũ ũyũ-rĩ, kũirutanĩriei mũkoragwo mũtarĩ na kimeni, na mũtarĩ na ũcuuke, na mũrĩ na thayũ nake. ¹⁵ Menyai atĩ gũkirĩrĩria kwa Mwathani witũ nĩkuo gũtũmaga mũhonokio, o ta ũrĩa mũrũ wa Ithe witũ Paũlũ, ũrĩa twendete aamwandĩkĩire arĩ na ũũgĩ ũrĩa Ngai aamũhete. ¹⁶ Marũa-inĩ make mothe aandikĩte o ũhoru wa maũndũ macio. Marũa-inĩ make nĩ kũrĩ maũndũ mamwe maritũ mũno kũmenya, marĩa andũ arĩa matooi na arĩa matakĩdagĩria mogomagia, o ta ũrĩa mogomagia Maandĩko marĩa mangĩ, nao makereherere mwanangĩko.

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio, arata akwa nyendete mũno, kuona nĩmũrĩkĩtie kũmenya maũndũ macio-rĩ, mwĩmenyererei nĩguo mũtikaheenererio mũgũe muume ũhoru-inĩ wanyu wa gwĩkindĩra wega nĩ kũhĩtithio nĩ mahĩtia ma andũ arĩa matamenyagĩrĩra watho. ¹⁸ No rĩrĩ, thĩĩ na mbere gũkũra thĩĩni wa wega na ũmenyo wa Mwathani na Mũhonokia witũ Jesũ Kristũ. Nake arotũura arĩ na riiri rĩu na nginya tene! Amenĩ.

MARŪA MA MBERE MA JOHANA

Kiugo kĩa Muoyo

¹ Ūhoro ūrĩa warĩ kuo kuuma o kĩambĩrĩria, ūrĩa tũiguĩte, na ūrĩa tuonete na maitho maitũ, na tũkawĩrorera, namo moko maitũ makaũhutia, o ūhoro ūcio wa Kiugo kĩa muoyo, nĩguo tũhunjagia. ² Muoyo ūcio nĩwonithanirio; na ithuĩ nĩtũwonete na tũkaheana ūra wago, na ithuĩ tũkamũhunjagĩria ūhoro wa muoyo wa tene na tene, ūria watũire na Ithe witũ, na ūkĩonithanio kũri ithuĩ. ³ Ithuĩ tũmũhunjagĩria kĩria tuonete na tũkaigua, nĩgeetha o na inyui mũgĩe ngwatanĩro na ithuĩ. Nayo ngwatanĩro iitũ nĩ ngwatanĩro na Ithe witũ, o na Mũriũ Jesũ Kristũ. ⁴ Tũramwandĩkĩra maũndũ maya nĩguo gĩkeno giitũ kũiganĩre.

Gũthĩ na Ūtheri

⁵ Īno nĩyo ndũmĩrĩri ĩrĩa tũiguĩte kuuma kũri we, na nĩyo tũramũmenyithia, aĩ: Ngai nĩ ūtheri; thĩnĩ wake gũtirĩ nduma o na hanini. ⁶ Tũngiuga aĩ tũri ngwatanĩro nake, tũgĩthiia na mĩthũire ya nduma-rĩ, ūguo nĩkũheenania, nago ūhoro wa ma ndũtũuraga thĩnĩ witũ. ⁷ No tũngĩthĩ na ūtheri, o ta ūrĩa we arĩ ūtheri-inĩ, tũri na ngwatanĩro mũndũ na ūria ūngĩ, nayo thakame ya Jesũ, Mũrũ wake, nĩtũtheragia, tũgathirwo nĩ mehia mothe.

⁸ Tũngiuga tũtirĩ na mehia, nĩ kwĩheenia tũkwĩheenia, nago ūhoro wa ma ndũri thĩnĩ witũ. ⁹ Tũngiumbũra mehia maitũ-rĩ, we nĩ mwĩhokeku na nĩ wa kĩhooto, na nĩegũtũrekera mehia maitũ na atũtherie tũthirwo nĩ maũndũ mothe marĩa matarĩ ma ūthingu. ¹⁰ Tũngiuga tũtũĩthie-rĩ, tũkũmũtua wa maheeni, nago ūhoro wake ndũri na handũ thĩnĩ witũ.

2

¹ Twana twakwa nyendete, ngũmwandĩkĩra maũndũ maya nĩgeetha mũtikehagie. No mũndũ o na ū angĩhĩa-rĩ, nĩ tũri na mũtũciirĩri harĩ Ithe witũ, na nĩwe Jesũ Kristũ, Ūrĩa Mũthingu. ² We nĩwe igongona rĩa kũhoroheria mehia maitũ, na to mehia maitũ moiki, no nĩ mehia ma andũ othe a thĩ.

³ Na ithuĩ nĩtũmenyaga aĩ nĩtũmũũĩ, angĩkorwo nĩtũwathĩkagĩra maathani make. ⁴ Mũndũ ūria uugaga atũri, “Nĩndĩmũũĩ,” no ndekaga ūria aathanaga-rĩ, ūcio nĩ wa maheeni, na ūhoro wa ma ndũri thĩnĩ wake. ⁵ No mũndũ o wothe angĩathĩkĩra kiugo gĩake-rĩ, ti-itherũ wendo wa Ngai nĩmũkinyanĩru kũna thĩnĩ wake. Ūndũ ūyũ nĩguo ūtũmaga tũmenye aĩ tũri thĩnĩ wake: ⁶ Ūrĩa wothe uugaga aĩ nĩatũire thĩnĩ wake-rĩ, no nginya athĩ na mĩthũire ta ĩria Jesũ aarĩ nayo.

⁷ Arata akwa endwa, ti rĩathani rĩerũ ndĩramwandĩkĩra, no nĩ rĩathani rĩrĩa rĩa tene, o rĩria mũtũire narĩo kuuma o kĩambĩrĩria. Rĩathani rĩrĩ rĩa tene nĩrĩo ndũmĩrĩri ĩrĩa mũiguĩte. ⁸ No riu nĩ rĩathani rĩerũ ndĩramwandĩkĩra; nago ūhoro wa ma warĩo wonekaga thĩnĩ wake na thĩnĩ wanyu, tondũ nduma no irathira, nago ūtheri ūrĩa wa ma nĩũrĩkĩtie kwara.

⁹ Mũndũ ūria uugaga aĩ arĩ ūtheri-inĩ no nĩathũire mũrũ kana mwarĩ wa ithe-rĩ, ūcio arĩ o nduma-inĩ. ¹⁰ Ūrĩa wothe wendete mũrũ na mwarĩ wa ithe atũuraga ūtheri-inĩ, na thĩnĩ wake gũtirĩ ūndũ ūngĩtũma

ahĩngwo. ¹¹ No ũrĩa wothe ũthũire mūrũ kana mwarĩ wa ithe, arĩ nduma-inĩ na athiaga na nduma; ndamenyaga kũrĩa arathiĩ, tondũ nduma nĩmũtuĩte mĩtumumu.

¹² Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ twana twakwa nyendete, tondũ nĩmũrekeirwo mehĩa manyu nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩake.

¹³ Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ maithe, tondũ nĩmũmenyete ũrĩa warĩ kuo kuuma o kĩambĩrĩria.

Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ andũ ethĩ, tondũ nĩmũtooretie ũrĩa mũũru.

Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ twana twakwa nyendete, tondũ nĩmũmenyete Ithe witũ.

¹⁴ Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ maithe, tondũ nĩmũmenyete ũrĩa warĩ kuo kuuma o kĩambĩrĩria.

Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ andũ ethĩ, tondũ mũrĩ na hinya, nakĩo kiugo kĩa Ngai nĩgĩtũũraga thĩinĩ wanyu, na nĩmũtooretie ũrĩa mũũru.

Mũtikende Thĩ

¹⁵ Mũtikende thĩ kana kĩndũ o gĩothe kĩrĩ thĩinĩ wa thĩ. Mũndũ o na ũ angĩkorwo niendete thĩ-rĩ, wendo wa Ithe witũ ndũrĩ thĩinĩ wake.

¹⁶ Nĩgũkorwo ũndũ o wothe ũrĩ gũkũ thĩ, na nĩmo merirĩria ma mwĩrĩ, na merirĩria ma maitho make, na mwĩraho wa kĩrĩa arĩ nakĩo na ũrĩa ekaga: maũndũ macio matiumanĩte na Ithe witũ, no moimanĩte na thĩ.

¹⁷ Thĩ na merirĩria mayo nĩithiraga, no mũndũ ũrĩa wĩkaga ũrĩa Ngai endaga atũũraga nginya tene.

Kwĩmenyerera Mũmena-Kristũ

¹⁸ Twana twakwa nyendete, rĩrĩ nĩ ithaa rĩa kũrigĩrĩria; na o ta ũrĩa mũiguĩte atĩ mũmena-Kristũ nĩarooka, o na rĩu amena-Kristũ aingĩ nĩmokĩte. Na nĩ ũndũ ũcio nĩtũmenyete atĩ rĩrĩ nĩrĩo ithaa rĩa kũrigĩrĩria.

¹⁹ Kuuma nĩmoimire kũrĩ ithuĩ, no matiarĩ aitũ. Nĩgũkorwo mangĩarĩ aitũ-rĩ, nĩmangĩaikarĩe hamwe na ithuĩ; no gũthĩ kwao kuonanirie atĩ gũtiarĩ o na ũmwe wao warĩ witũ.

²⁰ No rĩrĩ, inyuĩ mũrĩ ahake maguta nĩ ũrĩa Mũtheru, na inyuĩ inyuothe nĩmũũ ũhoru wa ma. ²¹ Ndĩramwandĩkĩra tondũ mũtiũ ũhoru wa ma, no ngũmwandĩkĩra tondũ nĩmũũ ũhoru wa ma, na tondũ gũtirĩ ũhoru wa maheeni uumanaga na ũhoru wa ma. ²² Nũ ũkĩrĩ mũheenania? Nĩ mũndũ ũrĩa ũkaanaga atĩ Jesũ nĩwe Kristũ. Mũndũ ta ũcio nĩwe mũmena-Kristũ: mũndũ ũcio nĩakaanaga Ithe o na Mũriũ. ²³ Gũtirĩ mũndũ ũkaanaga Mũriũ ũkĩrĩ na Ithe witũ; ũrĩa wothe uumbũraga Mũriũ arĩ na Ithe o nake.

²⁴ Mwĩmenyererei nĩguo ũndũ ũrĩa mũrĩkĩtie kũigua kuuma o kĩambĩrĩria ũikarage thĩinĩ wanyu. ũndũ ũcio ũngĩkara thĩinĩ wanyu-rĩ, o na inyuĩ mũrĩkaraga thĩinĩ wa Mũriũ, o na mũrĩ thĩinĩ wa Ithe. ²⁵ Na ũndũ ũyũ nĩguo atwĩrĩire: o muoyo wa tene na tene.

²⁶ Ndĩramwandĩkĩra maũndũ maya makoniĩ ũhoru wa andũ arĩa marageria kũmũhĩtithia. ²⁷ Na inyuĩ-rĩ, maguta marĩa mwahakirwo nĩwe-rĩ, megũtũũra thĩinĩ wanyu, na mũtibatairio nĩ mũndũ o na ũ wa kũmũruta ũhoru. No rĩrĩ, o ta ũrĩa ihaka rĩake rĩa maguta rĩmũrutaga ũhoru wa maũndũ mothe, na o ta ũrĩa rĩrĩ rĩa ma, na ti rĩa maheeni: o ta ũrĩa rĩmũrutũite-rĩ, tũũrai thĩinĩ wake.

28 Na rīu, inyuī twana twakwa nyendete, kīrīrīriai gūikara thīnī wake nīgeetha rīrīa akoonithanio tūgaakorwo tūrī na ūmīrīru na tūtegūconoka mbere yake hīndī īrīa agooka.

29 Angīkorwo nīmūūī atī we nī mūthingu, kīmenyei atī mūdū ūrīa wīkaga maūdū marīa magīrīre nīciarītwo nīwe.

3

1 Onei ūrīa wendo ūnenehete, ūrīa Ithe witū atwendete naguo, atī twītagwo ciana cia Ngai! Na ūguo nīguo tūrī! Gītūmi kīa andū a thī mage gūtūmenya nī ūndū o nake matiamūmenyire. 2 Arata akwa endwa, rīu ithūī tūrī ciana cia Ngai, no gūtīrī kūrāmenyithanio ūrīa tūgaatuīka thuutha-inī. No nītūūī atī hīndī īrīa akoonithanio nītūkahaanana nake, nīgūkorwo tūkaamuona o ūrīa atarīī. 3 Mūdū o wothe ūrī na kīrīgīrīro gīkī thīnī wake nīetheragia, o ta ūrīa Kristū nake arī mūtheru.

4 Mūdū o wothe wīhagia nī watho oinaga; kwīhia-rī, nīkuo kuuna watho. 5 No inyuī nīmūūī atī nīonithanirio nīgeetha ehērie mehīa maitū. Na thīnī wake gūtīrī mehīa. 6 Mūdū o wothe ūtūūraga thīnī wa Kristū ndehagia. Mūdū o wothe wīhagia ndarī amuona o na kana akamūmenya.

7 Twana twakwa nyendete, mūtikanareke mūdū o na ū amūhītithie. Ūrīa wīkaga ūrīa kwagīrīre nī mūthingu, o ta ūrīa Kristū arī mūthingu.

8 Mūdū ūrīa wīhagia nī wa mūcukani, tondū mūcukani atūire ehagia kuuma o kīambīrīria. Gītūmi kīa Mūrū wa Ngai onithanio-rī, nīgeetha athūkie wīra wa mūcukani. 9 Gūtīrī mūdū ūciarītwo nī Ngai ūthiāga na mbere na kwīhia, tondū mbeū ya Ngai īikaraga thīnī wake; we ndangīthī na mbere na kwīhia, tondū nīmūūīre nī Ngai. 10 Ūndū ūyū ūmenyithanāgia ūtiganu wa ciana cia Ngai na cia mūcukani: Mūdū o wothe ūtekaga ūrīa kwagīrīre tī mwana wa Ngai; o hamwe na ūrīa ūtendete mūrū kana mwarī wa ithe.

Endanaga

11 Īno nīyo ndūmīrīri īrīa mwaiguire kuuma o kīambīrīria: No ngīnya twendanage mūdū na ūrīa ūngī. 12 Mūtīkahaane ta Kainī, ūrīa warī wa ūrīa mūrū, na akīūraga mūrū wa nyina. Nī kīī gīatūmire amūūrage? Aamūūragire tondū cīiko ciake mwene ciarī njūru, nacio cia mūrū wa nyina ciarī cia ūthingu. 13 Ariū na aarī a Ithe witū, andū a thī mangīmūmena-rī, mūtīkagege. 14 Nītūūī atī nītuumīte gīkuū-inī tūgathīī muoyo-inī, tondū nītwendete ariū na aarī a Ithe witū. Mūdū o wothe ūrīa ūtendanaga atūūraga gīkuū-inī. 15 Mūdū o wothe ūrīa ūthūire mūrū kana mwarī wa ithe-rī, ūcio nī mūūragani, na inyuī nīmūūī atī gūtīrī mūūragani ūrī na muoyo wa tene na tene.

16 Ūndū ūrīa ūtūmaga tūmenye ūrīa wendo ūhaana nī ūyū: Jesū Kristū nīarutire muoyo wake nī ūndū witū. Na ithūī nītwaigīrīrwo tūrute mīoyo iitū nī ūndū wa ariū na aarī a Ithe witū. 17 Mūdū angīkorwo arī na indo cia gūkū thī, na one mūrū kana mwarī wa ithe wao ūbataire nī ūteithio no aage kūmūguīra tha-rī, wendo wa Ngai ūngīgīkorwo ūrī thīnī wake atīa? 18 Twana twakwa nyendete, nītūtige kwendanaga na ciugo kana na kanua tu, no nītwendanage na cīiko na twendane na ma. 19 Ūū nīguo tūmenyaga atī tūrī a ūhorō ūrīa wa ma, na ūrīa tūrīigaga ngoro ciitū itarī na nganja tūrī mbere yake, 20 rīrīa rīothe ngoro ciitū itaratūūra ciira. Nīgūkorwo Ngai nī mūnene gūkīra ngoro ciitū, na nīoi maūdū mothe.

²¹ Arata akwa endwa, ngoro ciitũ ingĩaga gũtũtuĩra ciira-rĩ, nĩtũrĩkoragwo tũrĩ na ũmĩrĩru mbere ya Ngai, ²² na nĩarĩtũheaga kĩa gĩothe tũrĩmũhooyaga, tondũ nĩtwathĩkagĩra maathani make na tũgeeka maũndũ marĩa mamũkenagia. ²³ Narĩo rĩrĩ nĩrĩo rĩathani rĩake: Nĩ gwĩtikia rĩtwa rĩa Mũriũ, Jesũ Kristũ, na twendanage o ta ũria aatwathire. ²⁴ Arĩa maathĩkagĩra maathani make nĩmatũũraga thĩnĩ wake, nake nĩatũũraga thĩnĩ wao. Naguo ũndũ ũria tũmenyaga naguo atĩ niatũũraga thĩnĩ witũ nĩ ũyũ: Nĩ ũndũ wa Roho ũria aatũheire.

4

Kũrorania Maroho

¹ Arata akwa endwa, mũtĩgetĩkagie roho o wothe, no mũroragie maroho muone kana moimĩte kũrĩ Ngai, tondũ anabii aingĩ a maheeni nĩmoimagarĩte magathĩ thĩ yothe. ² Ũũ nĩguo mũngĩhota gũkũũrana Roho wa Ngai: Roho o wothe ũria uumbũraga atĩ Jesũ Kristũ nĩokĩte arĩ na mwĩrĩ, ũcio uumĩte kũrĩ Ngai, ³ no roho o wothe ũria ũtoimbũraga Jesũ, ũcio nduumĩte kũrĩ Ngai. ũcio nĩ roho wa mũmena-Kristũ, ũria mũguĩte atĩ nĩũgooka na o na rĩu nĩrĩkĩtie gũũka gũkũ thĩ.

⁴ Inyũ twana twakwa nyendete, inyũ mũrĩ a Ngai na nĩmũmatooretie, tondũ ũria ũrĩ thĩnĩ wanyu nĩ mũnene gũkĩra ũria ũrĩ gũkũ thĩ. ⁵ Acio moimĩte gũkũ thĩ, na nĩ ũndũ ũcio maaragia ũhoru wa maũndũ ma gũkũ thĩ, na thĩ na andũ a gũkũ thĩ makamathikĩrĩria. ⁶ Ithuĩ tuumĩte kũrĩ Ngai, nake mũndũ o wothe ũria ũũ Ngai nĩatũthikagĩrĩria; no ũria wothe ũtoimĩte kũrĩ Ngai ndatũthikagĩrĩria. ũguo nĩguo tũkũũranaga Roho ũria wa ma, na roho ũria wa maheeni.

Wendani wa Ngai na Witũ

⁷ Arata akwa endwa, nĩtwendanagei mũndũ na ũria ũngĩ, nĩgũkorwo wendo uumaga kũrĩ Ngai. Mũndũ o wothe ũria wendanaga, aciarĩtwo nĩ Ngai o na nĩoĩ Ngai. ⁸ Mũndũ o wothe ũria ũtendanaga ũcio ndooĩ Ngai, tondũ Ngai nĩ wendo. ⁹ Ũũ nĩguo Ngai oonanirie wendo wake harĩ ithuĩ: Nĩatũmire Mũriũ wake, o we wa mũmwe, gũkũ thĩ nĩgeetha tũtũũre muoyo nĩ ũndũ wake. ¹⁰ ũyũ nĩguo wendo: ti atĩ nĩ ithuĩ twendire Ngai, nowe nĩwe watwendire, na agĩtũma Mũriũ wake atuĩke igongona rĩa kũhoroheria mehia maitũ. ¹¹ Arata akwa endwa, kuona atĩ Ngai nĩguo atwendete-rĩ, o na ithuĩ nĩtũkĩagĩrĩrwo twendanage. ¹² Gũtirĩ mũndũ ũrĩ ona Ngai; no tũngĩendana mũndũ na ũria ũngĩ-rĩ, Ngai nĩatũũraga thĩnĩ witũ, naguo wendo wake ũgakinyanĩra thĩnĩ witũ.

¹³ ũndũ ũria ũtũmaga tũmenye atĩ tũtũũraga thĩnĩ wake nake agatũũra thĩnĩ witũ, nĩ atĩ nĩatũũheete Roho wake. ¹⁴ Na nĩtuonete na tũkoimbũra atĩ Ithe witũ nĩatũmĩte Mũriũ atuĩke Mũhonokia wa thĩ yothe. ¹⁵ Mũndũ o wothe angĩumbũra atĩ Jesũ nĩ Mũrũ wa Ngai-rĩ, Ngai atũũraga thĩnĩ wake, nake agatũũra thĩnĩ wa Ngai. ¹⁶ Na nĩ ũndũ ũcio nĩtũmenyete na tũkehoka wendo ũria Ngai atwendete naguo.

Ngai nĩ wendo. Mũndũ o wothe ũtũũraga endanĩte atũũraga thĩnĩ wa Ngai, nake Ngai atũũraga thĩnĩ wake. ¹⁷ ũguo nĩguo wendani ũkinyanagĩra thĩnĩ witũ nĩgeetha tũkaagĩa na ũmĩrĩru mũthenya ũria gũgaatuanĩrwo ciira, tondũ tũrĩ gũkũ thĩ nĩ tũhaanaine nake. ¹⁸ Wendo ndũrĩ guoya. No wendo ũria mũkinyanĩru nĩũngataga guoya, tondũ guoya ũkonainie na iherithia. Mũndũ ũria wĩtigagĩra, ndatuagwo mũkinyanĩru thĩnĩ wa wendo.

¹⁹ Ithuĩ twendanaga tondũ we nĩwe waambire gũtwenda. ²⁰ Mũndũ angũaga atĩrĩ, “Nĩnyendete Ngai,” na nĩathũire mũrũ kana mwarĩ wa ithereĩ, ũcio nĩ wa maheeni. Nĩgũkorwo mũndũ o wotho ũtendete mũrũ wa ithe, ũrĩa atũire onaga, ndangĩhota kwenda Ngai, ũrĩa atarĩ oona. ²¹ Nake nĩatũheete riathani rĩrĩ: Mũndũ o wotho wendete Ngai, no nginya ende mũrũ kana mwarĩ wa ithe o nake.

5

Wĩtikio thĩinĩ wa Mũrũ wa Ngai

¹ Mũndũ o wotho wĩtikĩtie atĩ Jesũ nĩwe Kristũ aciarĩtwo nĩ Ngai, nake mũndũ o wotho wendete mũciari nĩendete o na mwana wake. ² Ũũ nĩguo tũmenyaga atĩ nĩtwendete ciana cia Ngai: nĩ kwenda Ngai na kũhingia maathani make. ³ Ũũ nĩguo kwenda Ngai: nĩ gwathĩkĩra maathani make. Namo maathani make ti maritũ, ⁴ Nĩgũkorwo mũndũ o wotho mũciare nĩ Ngai nĩatooragia maũndũ ma thĩ. Naguo ũhootani ũrĩa ũtooretie maũndũ ma thĩ, nĩ gwĩtikia gwitũ. ⁵ Nũũ ũcio ũtooragia maũndũ ma thĩ? Nĩ mũndũ ũrĩa wĩtikĩtie atĩ Jesũ nĩwe Mũrũ wa Ngai.

⁶ We nĩwe wokire na ũndũ wa maaĩ na thakame, o Jesũ Kristũ. We ndokire na ũndũ wa maaĩ moiki, no nĩwe wokire na ũndũ wa maaĩ na thakame. Nake Roho nĩwe mũira, tondũ Roho nĩwe ũhoro ũrĩa wa ma. ⁷ Nĩgũkorwo aira nĩ atatũ (kũu igũrũ: nao nĩ Ithe witũ, na ũhoro, na Roho Mũtheru; nao aya atatũ nĩ ũmwe. Gũkũ thĩ nakuo aira nĩ atatũ): ⁸ nao nĩ Roho, na maaĩ, na thakame; nao acio atatũ nĩmaiguanĩte. ⁹ Angĩkorwo nĩtwĩtikagĩra ũira wa mũndũ, ũira wa Ngai nĩ mũnene makĩria, tondũ nĩ ũira wa Ngai ũrĩa aheanĩte ũkonĩ Mũriũ. ¹⁰ Mũndũ wotho wĩtikĩtie Mũrũ wa Ngai arĩ na ũira ũcio ngoro-inĩ yake. Mũndũ wotho ũtetĩkĩtie Ngai nĩamũtuĩte wa maheeni, tondũ ndetĩkĩtie ũira ũrĩa mũheane nĩ Ngai ũkonĩ Mũriũ. ¹¹ Naguo ũyũ nĩguo ũira atĩ Ngai nĩatũheete muoyo wa tene na tene, naguo muoyo ũcio wĩ thĩinĩ wa Mũriũ. ¹² ũrĩa ũrĩ na Mũriũ arĩ na muoyo; nake ũrĩa ũtarĩ na Mũrũ wa Ngai ndarĩ na muoyo.

Ũhoro wa Kũrĩkĩria

¹³ Ndĩramwandĩkĩra maũndũ maya inyuĩ arĩa mwĩtikĩtie rĩtwa rĩa Mũrũ wa Ngai, nĩgeetha mũmenye atĩ mũrĩ na muoyo wa tene na tene. ¹⁴ ũmĩrĩru ũrĩa tũkoragwo naguo tũgĩkuhĩrĩria Ngai nĩ atĩ tũngĩhooya ũndũ o wotho kũringana na wendo wake-rĩ, we nĩatũiguaga. ¹⁵ Na tũngĩmenya atĩ nĩatũiguaga, ũndũ-inĩ o wotho ũrĩa tũhooyaga-rĩ, nĩtũũ atĩ nĩatũheete ũndũ ũrĩa tũmũhoote.

¹⁶ Mũndũ o wotho angĩona mũrũ kana mwarĩ wa ithe agĩka rĩhĩa rĩrĩa rĩtangĩmũtwara gĩkuũ-inĩ, nĩahoe, nake Ngai nĩakamũhe muoyo. Ndĩraaria ũhoro wa andũ arĩa rĩhĩa rĩao rĩtarĩ rĩa kũmatwara gĩkuũ-inĩ. No nĩ kũrĩ rĩhĩa rĩngĩtwara mũndũ gĩkuũ-inĩ. Nĩ ndiroiga atĩ mũndũ ahoce nĩ ũndũ wa rĩhĩa ta rĩu. ¹⁷ Cĩko ciothe njũru nĩ mehĩa, no nĩ kũrĩ rĩhĩa rĩtangĩtwara mũndũ gĩkuũ-inĩ.

¹⁸ Nĩtũũ atĩ mũndũ o wotho ũciarĩtwo nĩ Ngai ndatũũraga ehagia; mũndũ ũrĩa ũciarĩtwo nĩ Ngai, ũcio nĩamenyagĩrĩtwo nĩ Ngai, nake ũrĩa mũũru ndangĩhota kũmwĩka ũũru. ¹⁹ Ithuĩ nĩtũũ atĩ tũrĩ ciana cia Ngai, na tũkamenya atĩ thĩ yotho yathagwo na wathani wa ũrĩa mũũru. ²⁰ Nĩngĩ nĩtũũ atĩ Mũrũ wa Ngai nĩokĩte na nĩatũheete ũtaũku, nĩgeetha tũmũmenye ũrĩa arĩ we ũhoro wa ma. Na ithuĩ tũrĩ thĩinĩ wake ũcio ũrĩa

arĩ we ũhoro wa ma, tũrĩ thĩinĩ wa Mũrũwe Jesũ Kristũ. We nĩwe Ngai ũrĩa wa ma, na nowe muoyo wa tene na tene.

²¹ Twana twakwa nyendete, mwĩmenyagirĩrei ngai cia mĩhianano.

MARŪA MA KEERĪ MA JOHANA

¹ Kuuma kūrī niī Mūthuuri wa Kanitha,

Ndaandika marūa maya kūrī mūtumia ūrīa mūthuure, o hamwe na ciana ciake, arīa nyendete kūna kūna, na to niī nyiki, no nī hamwe na arīa othe mamenyete ūhorō ūrīa wa ma: ² makamwenda tondū wa ūhorō ūrīa wa ma, ūrīa ūtūūrāga thīinī witū, o na ūgūtūūra na ithuī nginya tene:

³ Wega, na tha, na thayū kuuma kūrī Ngai Ithe, na kuuma kūrī Jesū Kristū, o we Mūriū wa Ithe witū, irīkaraga na ithuī thīinī wa ūhorō wa ma, na wa wendo.

⁴ Nīngenete mūno nīkuona ciana imwe ciaku igīthī na njīra ya ūhorō ūrīa wa ma, o ta ūrīa Ithe witū aatwathire. ⁵ Na rīu, mūtumia ūyū mwende, ti rīathani rīerū ndrākwāndīkīra, no nī rīrīa tūtūire narīo kuuma o kīambīrīria. Ngūūria atī twendanage mūdū na ūrīa ūngī. ⁶ Naguo wendani nī atīrī: Atī tūthiige na njīra ya gwathīkīra maathani makē. O ta ūrīa mūiguīte kuuma o kīambīrīria, rīathani rīake nī atī mūthiige mūrī o na wendani ūcio.

⁷ Aheenania, aingī arīa matetīkītie atī Jesū Kristū ookire arī na mwīrī, nīmarorūūra gūkū thī. Mūdū ta ūcio nī mūheenanā na nī mūmena-Kristū. ⁸ Mwīhūgagei nīguo mūtigate kīrīa mūrūtīire wīra, no mūtūike a gūkaahēo mūcaara wanyu ūrī wothe. ⁹ Mūdū o wothe ūkīraga njāno akarega kūrūmīrīra ūrutani wa Kristū, ūcio ndakoragwo na Ngai; no ūrīa ūkaraga ūrutani-inī ūcio, we arī na Ithe witū o na Mūriū. ¹⁰ Mūdū o wothe angīūka kūrī inyuī arī na ūrutani ūngī tiga ūcio-rī, mūtikanamūnyīite ūgeni o na kana mūmwamūkīre kwanyu mūcī. ¹¹ Mūdū wothe ūngīmwanūkīra, nīkūgwatanīra magwatanīire nake cīko ciake cia waganu.

¹² Ndī na maūdū maingī ma kūmwāndīkīra, no ndikwenda kūhūthīra karatathi na rangi. Handū ha ūguo-rī, ndīrehoka kūmūceerera njaranīrie na inyuī tūkīonanaga, nīgeetha gīkeno gītū kīganīre.

¹³ Nīmwegeithio nī ciana cia mwarī wa maitūguo ūrīa mūthuure.

MARŪA MA GATATŪ MA JOHANA

¹ Kuuma kūrī nī Mūthuuri wa Kanitha,

Ndakwandīkīra, wee mūrata wakwa mwendwa Gayo, ūrīa nyendete kūna kūna.

² Mūrata wakwa mwendwa, mahooya makwa nī atī ūkenagīre ūgima wa mwīrī, na atī maūndū mothe magaacīre, o ta ūrīa ngoro yaku ūkarīte īgaacīre. ³ Nīndīrakenire mūno nī ūndū wa ariū na aarī a Ithe witū amwe gūūka kūnjīra ūhoro wa wīhokeku waku ūhoro-inī ūrīa wa ma, na ūrīa ūkīrīrīrie gūthīi na njīra ya ūhoro ūrīa wa ma. ⁴ Gūtīrī ūndū ūngī ūngenagia gūkīra kūigua atī ciana ciakwa no ithiiga irūmīrīre njīra īrīa ya ūhoro ūrīa wa ma.

⁵ Mūrata wakwa mwendwa, wee nīūkoragwo ūrī mwīhokeku thīinī wa maūndū marīa wīkagīra ariū na aarī a Ithe witū, o na gūtuīka ndūmooī.

⁶ Nīmerīte kanitha ūhoro wa wendani waku. Nī wega ūmoimagarie o ta ūrīa kwagīrīre harī Ngai. ⁷ Moimagarire nī ūndū wa Rīitwa rīake na makīrega ūteithio kuuma kūrī andū arīa matetīktīe Ngai. ⁸ Nī ūndū ūcio ithū-rī, twagīrīrwo gūtaanahagīra andū ta acio nīgeetha tūrutithanagie wīra wa ūhoro ūrīa wa ma tūrī hamwe.

⁹ Nīndandīkīre kanitha, no Diotīrefe, ūrīa wendaga gūtuīka ta mūnene, nīareganire na ithūī. ¹⁰ Nī ūndū ūcio ndooka, nīngoiga maūndū marīa ekaga, kwaria ndeto cia mūhuhu na cia gūtūcambia. Nīngī akaaga kūiganwo nī ūguo, akarega kūnyiita ariū na aarī a Ithe witū ūgeni. Agacooka akagīrīrīra arīa mekwenda gwīka ūguo o na akamaingata kanitha-inī.

¹¹ Mūrata wakwa mwendwa, ndūkanae kwīgerekania na ūhoro ūrīa mūūru, no wīgerekanagie na ūhoro ūrīa mweaga. Mūndū o wothe ūrīa wīkaga wega nī wa Ngai. Nake ūrīa wothe wīkaga ūūru ūcio ndarī ona Ngai. ¹² Demeterio nīagathagīrīrio nī andū othe, o na ūhoro ūrīa wa ma guo mwene. O na ithūī nītūmūgaathagīrīra, na inyuī nīmūūī atī ūira witū nī wa ma.

¹³ Ndī na maūndū maingī ma gūkwandīkīra, no ndikwenda gūkwandīkīra na karamu na rangī. ¹⁴ Ndī na mwīhoko wa gūkuona ica ikuhī, twaranīrie tūkīonanaga.

Thayū ūroogīa kūrīwe. Arata arīa me gūkū nīmakūgeithia. Geithia arata arīa marī kūu na marīitwa mao.

MARŪA MA JUDASI

¹ Nĩ nĩ Judasi, ndungata ya Jesũ Kristũ, na mũrũ wa nyina na Jakubu,

Ndĩraandĩkĩra arĩa metĩtwo, o arĩa mendetwo nĩ Ngai Ithe, na maka-menyangĩrĩrwo nĩ Jesũ Kristũ:

² Mũroingĩhĩrwo nĩ tha, na thayũ, o na wendani.

Mehia na Kũniinwo kwa arĩa Matetigagĩra Ngai

³ Arata akwa endwa, o na gũtuũka nĩndĩrendete mũno kũmwandĩkĩra ũhoru wa ũhonokio ũria tũgwatanĩire na inyuĩ-rĩ, nĩndĩronire kwagĩrĩre nĩmĩwandĩkĩre nĩguo ndĩmũringĩrĩre mũrũagĩrĩre wĩtikio ũria we-hokeirwo andũ arĩa aamũre ihinda rĩmwe rĩa kũigana. ⁴ Nĩgũkorwo andũ amwe arĩa ũhoru wao wagũtuĩrwo ciira waandĩkĩtwo o tene nĩmetoonyereirie na hitho thĩnĩ wanyu. Acio nĩ andũ matetigagĩra Ngai, na nĩmagarũraga Wega wa Ngai wĩtũ ũtuĩke wa kũmetũkĩria kũhũra ũmaraya, na magakaanaga Jesũ Kristũ, o we wiki Mũnene na Mwathani wĩtũ.

⁵ O na mwakorwo nĩmũmenyete ũhoru ũyũ wothe-rĩ, nĩngwenda kũmũririkania atĩ Mwathani nĩakũũire andũ ake akĩmaruta bũrũri wa Misiri, no thuutha-inĩ akĩniina arĩa matetũkĩtie. ⁶ Nao araika arĩa maaregire gũkindĩria wathani-inĩ wao na magĩtiganĩria kũndũ kwao gwa gũtũra-rĩ, acio nĩamahingĩre nduma-inĩ, nao moheetwo na mĩnyororo ya tene na tene metereirio itũro rĩa ciira wa Mũthenya ũria mũnene. ⁷ Nĩngĩ o ũndũ ũmwe nao, Sodomu, na Gomora, na matũũra marĩa maariganĩtie nĩmėnėnėre harĩ ũmaraya na waganu wa mwĩrĩ ũtarĩ wa ndũire. Acio nĩo maatuũkĩre kĩonereria kĩa arĩa maherithagio na mwaki wa tene na tene.

⁸ O na nĩngĩ noguo, arooti acio mathũkagia mũrĩ yao ene, na makaregana na wathani, na magacambagia ciũmbe cia kũu igũrũ. ⁹ No rĩrĩ, o na Mikaeli, mũraika ũria mũnene, hĩndĩ irĩa maakararanagĩria mwĩrĩ wa Musa na ngoma-rĩ, ndaigana kũgeria kũmũcambia, no oigire atĩrĩ, “Mwathani arogũkaania!” ¹⁰ No andũ acio-rĩ, marumaga maũndũ mothe marĩa matahotaga kũmenya; namo maũndũ marĩa mamenyete na ũndũ wa mũciarĩre, ta nyamũ irĩa iteciiragia-rĩ, maũndũ macio nĩmo meniinaga namo.

¹¹ Kaĩ makĩrĩ na haaro-ĩ! Marũmĩrĩre njĩra ya Kaini; nĩngĩ magetoonyia na ihenya ihĩtia-inĩ rĩa Balamu nĩguo mone uumithio; o na makĩniinwo ũremi-inĩ wa gũũkĩrĩra wathani ta Kora.

¹² Andũ acio nĩ imeni rĩrĩa megũũka maruga-inĩ manyu ma wendani, makarĩanĩra na inyuĩ mategwĩtigĩra o na atĩa. Nĩ arĩithi arĩa merĩithagia o ene. Mahaana ta matu matarĩ na mbura, makĩhurutwo nĩ rũhuho; o na nĩngĩ mahaana ta mĩtĩ itarĩ na matunda hĩndĩ ya kĩmera, imunyĩtwo na mĩri ikooma biũ. ¹³ Mahaana ta makũmbĩ ma irĩa marĩa matangĩgirĩrĩka, makĩhũyũkaça ciũko ciao cia thoni ta mũhũyũ; nĩngĩ matarĩ ta njata ciũrũũraga, irĩa ciigĩrwo nduma irĩa ndumanu mũno nginya tene.

¹⁴ Enoku, ũria wa rũciaro rwa mũgwanya kuuma harĩ Adamu, nĩarathire ũhoru ũkonĩ andũ acio akiuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, Mwathani nĩarooka arĩ na andũ ake arĩa atheru ngiri na ngiri ¹⁵ nĩguo atuĩre o mũndũ ciira, na aigũthie kĩhooto andũ othe arĩa matetigĩrĩte Ngai, nĩ

ũndũ wa ciiko ciothe cia kũremera Ngai, iria maaneka mategwĩtigĩra Ngai, o na nĩ ũndũ wa ciugo ciothe njũru iria chia arĩa matamwĩtigĩrite manaria cia gũũkĩrĩra Ngai.” ¹⁶ Andũ aya nĩang’ong’ori, na a gũcarĩria andũ arĩa angĩ mahĩtia; marũmagĩrĩra merirĩria mao mooru; nĩmegaathaga o ene, na makaheenagĩrĩria andũ arĩa angĩ, nĩguo megune o ene.

Ūhoro wa Gũkirĩrĩria

¹⁷ No rĩrĩ, inyuĩ arata akwa endwa, ririkanai ũrĩa atũmwo a Mwathani witũ Jesũ Kristũ maamwĩrĩre o mbere. ¹⁸ Maamwĩrĩre atĩrĩ, “Mahinda ma kũrigĩrĩria-rĩ, nĩgũkagĩa na anyũrũrania arĩa makarũmagĩrĩra merirĩria mao ene matarĩ ma gwĩtigĩra Ngai.” ¹⁹ Acio nĩo andũ arĩa mamwamũranagia, arĩa marũmagĩrĩra merirĩria ma mwĩrĩ, no matirĩ na Roho.

²⁰ No inyuĩ arata akwa endwa, ikaragai mũkĩongererekaga hinya thĩinĩ wa wĩtikio wanyu ũrĩa mũtheru mũno na mũhooyage mũrĩ thĩinĩ wa Roho Mũtheru. ²¹ Ikaragai thĩinĩ wa wendo wa Ngai mũgĩetagitĩrĩra tha cia Mwathani witũ Jesũ Kristũ nĩguo ikaamũkinyia muoyo-inĩ wa tene na tene.

²² Iguagĩrai tha andũ arĩa marĩ na mathangania, ²³ tharai arĩa angĩ kuuma mwaki-inĩ mũmahonokie; arĩa angĩ-rĩ, maiguĩrei tha, mũrĩ na guoya, na mũgĩthũũraga o na nguo ciao iria ciĩkĩrĩtwo maroro nĩ mwĩrĩ mũthaahie.

Ūgooci

²⁴ Na rĩu, kũrĩ ũrĩa ũngĩhota kũmũgitĩra mũtikagwe, na kũmũrũgama mbere ya ũthiũ wake ũrĩa wĩ riiri mũtarĩ na ũũgũ, na mũrĩ na gĩkeno kĩnene: ²⁵ Ngai we wiki Mũhonokia witũ arogĩa na riiri, na ũkaru, na hinya, o na wathani, thĩinĩ wa Jesũ Kristũ Mwathani witũ, o kuuma kiambĩrĩria, o na rĩu, na nginya tene na tene! Amenĩ.

KŪGUŪRĪRIO KWA JOHANA

Ūhoro wa Kwambīrīria

¹ Ūyū nīguo ūguūrīrio wa Jesū Kristū, ūrīa Ngai aamūguūrīrie nīguo onie ndungata ciake maūndū marīa makirīi gwīkīka o ica ikuhī. Aamenyithanirie ūhoro ūcio na ūndū wa gūtūma mūraika wake kūrī ndungata yake Johana, ² ūrīa nake wacookire kumbūra ūhoro ūrīa wote oonire, naguo nī ūhoro wa kiugo kīa Ngai na ūira wa Jesū Kristū. ³ Kūrathimwo-rī, nī mūndū ūrīa ūthomaga ciugo cia ūrathi ūyū, na kūrathimwo nī andū arīa maiguaga ūhoro ūyū na makaiga ngoro-inī ciao ūhoro ūrīa wandīkītwo ūrathi-inī ūyū, tondū ihinda nīrikuhīrie.

Ngeithi na Rwīmbo rwa Kūgooca Ngai

⁴ Nī nī Johana,

Ndīratūmīra makanitha marīa mūgwanja marī kūu būrūri wa Asia* ūhoro ūyū:

Atīrīrī, wega na thayū irogīa na inyuī kuuma kūrī ūrīa ūrī ho, na nowe warī ho, na nowe ūgooka, na kuuma kūrī maroho mūgwanja marīa maikaraga mbere ya gītī gīake kīa ūnene, ⁵ o na kuuma kūrī Jesū Kristū, mūra ūrīa mwīhokeku, o we irigithathī rīa arīa akuū, na mwathi wa athamaki a thī.

Kūrī ūcio ūtwendete, na agatuohorithia kuuma mehia-inī maitū na ūndū wa thakame yake, ⁶ na agatūtua andū a ūthamaki na athīnjīri-Ngai, nīguo tūtungatage Ngai na Ithe wake:† ūgooci na wathani irogīa kūrī we tene na tene! Amenī.

⁷ Atīrīrī, nī gūūka arooka na matu,

na gūtīrī riitho rītakamuona,

o na andū arīa maamūtheecire nīmakamuona;

nao andū othe a thī nīmagacakaya nī ūndū wake.

Ūguo nīguo gūgaatūka! Amenī.

⁸ Mwathani Ngai ekuuga atīrī, “Nī nī Alifa o na Omega,‡ ūrīa ūrī ho, na nowe warī ho, na nowe ūgooka, o we Mwene-Hinya-Wothe.”

Mūndū Ūhaana ta Mūrū wa Mūndū

⁹ Nīi, Johana, mūrū wa ithe wanyu, na mūgwatanīri na inyuī thīinī wa mīnyamaro, na ūthamaki, na gūkirīrīria tūūmīrīrie, o iria irī ciitū thīinī wa Jesū, ndaarī gīcīgīrīra-inī kīa iria kīrīa gīttagwo Patimo tondū wa Ūhoro wa Ngai na ūira wa Jesū. ¹⁰ Na rīrī, ndaarī thīinī wa Roho Mūthenya wa Mwathani,§ na nī ngīigua mūgambo mūnene thuutha wakwa warī ta wa karumbeta, ¹¹ ūkiuga atīrī, “Andīka ūrīa ūkuona ibuku-inī rīa gīkūnjo, na ūcooke ūtūmīre makanitha marīa mūgwanja: nīmo

* **1:4** Makanitha macio mūgwanja maikarīte gthīūrūrī, na maaraihanīrīrie ta kilomita 80.

† **1:6** Tene andū a Isiraēli nīo maarī athīnjīri-Ngai; rīu andū a Kanitha wa Kīrikanīro kīrīa Kīerū nīo athīnjīri-Ngai. ‡ **1:8** Alifa na Omega nī ndemwa cia Kiyunani; Alifa nīyo ya mbere, na Omega nīyo ya kūrīgīrīria.

§ **1:10** Mūthenya wa Mwathani warī mūthenya wa mbere wa kiumia; wetirwo Mūthenya wa Mwathani tondū nīguo Jesū aariūkire.

kanitha wa Efeso, na wa Simurina, na wa Perigamo, na wa Thuatira, na wa Saride, na wa Filadelifia, na wa Laodikia.”

¹² Na nī ngīhūgūra nīguo nyone mūgambo ūcio wanjaragīria. Na hīndī irīa ndehūgūrire, ngīona mītī mūgwanja ya thahabu ya kūigīrīra matawa, ¹³ na gatagatī ka mītī iyo nī haarī na mūdū “wahaanaga ta mūrū wa mūdū,” wehumbīte nguo yamūkinyīte o nyarīrī, na akeoha mūcibi wa thahabu gīthūri. ¹⁴ Naguo mūtwe wake na njuirī yake ciarī njerū cua ta guoya wa ng’ondu, cierūhīte o ta ira, namo maitho make maahaanaga ta nīnīmī cia mwaki. ¹⁵ Namo magūrū make maahaanaga ta gīcango gīgūkenga kīrī mwaki-inī wa aturi, naguo mūgambo wake watariī ta mūrurumo wa maaī maingī. ¹⁶ Guoko-inī gwake kwa ūriio aanyitīte njata mūgwanja, na kuuma kanua-inī gake hakoima rūhiū rwa njora rūūgī mīena yeerī.* Naguo ūthiū wake watariī ta riūa rīrīa rīarīte mūno.

¹⁷ Kīrīa ndaamuonire ngīgwa magūrū-inī make ta mūdū mūkuū. Nake akīnjigīrīra guoko gwake kwa ūriio, akīnjīra atīrī, “Tiga gwītīgīra. Nī nī wa Mbere, na nī nī wa Kūrigīrīria. ¹⁸ Nī nī Ūrīa-ūrī-Muoyo; nīndakuīte, na rīu ngūtūra muoyo ngīnya tene na tene! Na nī nī ndī na cabi cia gīkuū na Kwa Ngoma.

¹⁹ “Nī ūndū ūcio, andīka maūdū marīa wona, marīa marī kuo rīu na marīa magooka thuutha-inī. ²⁰ Nayo hitho ya njata icio mūgwanja wonire guoko-inī gwakwa kwa ūriio, na ya mītī iyo mūgwanja ya thahabu ya kūigīrīra matawa nī īno: Njata icio mūgwanja nī arāika a makanitha marīa mūgwanja, nayo mītī iyo mūgwanja ya kūigīrīra matawa nī makanitha macio mūgwanja.

2

Ndūmūrīri kūrī Kanitha wa Efeso

¹ “Kūrī mūrāika wa Kanitha wa Efeso, mwandīkīre atīrī:

Ici nīcio ciugo cia ūrīa ūnyitīte njata icio mūgwanja na guoko gwake kwa ūriio, ūrīa ūthiagīra mītī-inī iyo mūgwanja ya thahabu ya kūigīrīra matawa. ² Nīnjūūī ciiko ciaku, o na wīra waku mūrītū, o na ūkīrīrīria waku. Nīnjūūī atī ndūngīkīrīrīria andū arīa aaganu, na atī andū arīa moigaga nī atūmwō no tī atūmwō nīwamagerīrie, na ūkīmenya atī nī a maheeni. ³ Nīūkīrīrīrie na ūkomīrīria mathīna nī ūndū wa rītwa rīakwa, na ndūrī wanoga.

⁴ No rīrī, ūndū ūrīa ngūgūcuukīra nī atīrī: Nīwatīgīre gūikara na wendani ūrīa warī naguo mbere. ⁵ Rīrīkana kūrīa uumīte ūkaḡūa! Wīrīre ūcooke wīke maūdū marīa wekaga mbere. Waga kwīrīra, nīngūūka kūrī we na njeherie mūtī waku wa kūigīrīra tawa kuuma handū haguo. ⁶ No rīrī, ūrī na ūndū ūmwe mwegā: Wee nīūthūire ciiko cia andū arīa metagwo Anīkolai,* irīa o na nī thūire.

⁷ Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīigūe ūrīa Roho areera makanitha. Ūrīa wa gūtōorānia-rī, nīngamwītīkīria kūrīa maciaro ma mūtī wa muoyo, ūrīa ūrī mūgūnda-inī wa Ngai wa gīkeno.

Ndūmūrīri kūrī Kanitha wa Simurina

* **1:16** Rūhiū rwa njora rūnoore mīena yeerī ruonanāgia gūtūrwō ciira. * **2:6** Anīkolai maarī andū a kanitha, no nīmahooyaga mīhianano na makahūra ūmaraya.

8 “Kūrĩ mũraika wa kanitha wa Simurina,[†] mwandĩkire atĩrĩ:

Ici nĩcio ciugo cia ũrĩa wa Mbere na nowe wa Kũrikĩrĩria, ũrĩa wakuire na agĩcooka akĩriũka. ⁹ Nĩnjũũĩ mĩnyamaro yaku na ũthĩni waku, no ũrĩ gĩtonga! Nĩnjũũĩ ũrĩa ũrumagwo nĩ arĩa moigaga atĩ nĩ Ayahudi no ti Ayahudi, no nĩ thunagogi ya Shaitani. ¹⁰ Ndũkae gwĩtigĩra maũndũ marĩa ũkiriĩ gũthĩnio namo. Ngũmwĩra atĩrĩ, mũcukani nĩarĩkia amwe anyu njeera nĩguo amũgerie, na mũnyamaro handũ wa mĩthenya ikũmi. Wee ikaraga ũrĩ mwĩhokeku, o nginya gũkua, na nĩngũkũhe thũmbĩ ya muoyo.

¹¹ ũrĩa ũrĩ gũtũ-rĩ, nĩakĩgũe ũrĩa Roho areera makanitha. ũrĩa wa gũtoorania-rĩ, ndakahutio o na hanini nĩ gĩkuũ kĩria gĩa keerĩ.

Ndũmĩrĩri kūrĩ Kanitha wa Perigamo

12 “Kūrĩ mũraika wa kanitha wa Perigamo mwandĩkire atĩrĩ:

Ici nĩcio ciugo cia ũrĩa ũrĩ na rũhiũ rũũgĩ mĩena yeerĩ. ¹³ Atĩrĩrĩ, nĩnjũũĩ kũria ũtũũraga, o kũu Shaitani arĩ na gĩtĩ kia ũnene. No ũtũũrite ũrĩ o mwĩhokeku harĩ nĩ. Wee ndũigana gũkaana wĩtikio ũrĩa warĩ nago thĩnĩ wakwa, o na matukũ-inĩ ma Antipa, mũira wakwa mwĩhokeku, ũrĩa woragĩrwo itũũra-inĩ rĩanyu inene, o kũu Shaitani atũũraga.

¹⁴ No rĩrĩ, ndĩ na maũndũ matarĩ maingĩ ngũgũcuukĩra: atĩrĩ, ũrĩ na andũ kũu marũmitie ũrutani wa Balamu, ũrĩa warutire Balaki kũheenereria andũ a Isiraeli mehie na ũndũ wa kũria irio irutĩrwo mĩhianano, o na mahũũrage ũmaraya.[‡] ¹⁵ O na ningĩ no ũrĩ na andũ amwe marũmitie ũrutani wa andũ arĩa metagwo Anikolai. ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio, kũirire! Waga gwĩka ũguo, nĩngũka kūrĩ we ica ikuhĩ, hũũrane nao na rũhiũ rũrũ rũrĩ kanua gakwa.

¹⁷ ũrĩa ũrĩ gũtũ-rĩ, nĩakĩgũe ũrĩa Roho areera makanitha. ũrĩa ũgaatoorania-rĩ, nĩngamũhe mana mamwe marĩa mahithe. O na ningĩ nĩngamũhe ihiga rierũ rĩandikĩtwo rĩtwa rierũ, na gũtarĩ ũngĩ ũrĩũ o tĩga ũcio ũkaamũkĩra ihiga rĩu.

Ndũmĩrĩri kūrĩ Kanitha wa Thuatira

18 “Kūrĩ mũraika wa kanitha wa Thuatira,[§] mwandĩkire atĩrĩ:

Ici nĩcio ciugo cia Mũrũ wa Ngai, ũrĩa ũrĩ na maito matarĩ ta rũrĩrĩmbĩ rwa mwaki, na magũrũ make matarĩ ta gĩcango kĩria gĩkumuthe gĩgathera. ¹⁹ Nĩnjũũĩ ciĩko ciaku, na ngamenya wendani waku, na wĩtikio waku, na ũtungata waku, na ũkiriĩrĩria waku, o na ngamenya atĩ ciĩko ciaku cia kũrigĩrĩria nĩkĩrĩte iria cia mbere.

²⁰ No rĩrĩ, ũndũ ngũgũcuukĩra no atĩrĩ, atĩ nĩũkiriĩrĩrie mũndũ-wanja ũcio wĩtagwo Jezebeli, ũcio wĩtuaga mũnabii.* Nĩ ũndũ wa ũrutani wake, nĩahĩtithagia ndungata ciakwa ihũũrage ũmaraya, na irĩage irio iria irutĩrwo mĩhianano. ²¹ Nĩndĩmũheete ihinda rĩa kwĩrira ũmaraya ũcio wake, no nĩaregete. ²² Nĩ ũndũ ũcio ngũmũikia gĩtanda-inĩ kĩa

[†] 2:8 Simurina rĩarĩ itũũra rĩeigũite na ithaka mũno rĩa Asia, na rĩarĩ thiritũ na Roma. Rĩarĩ na Ayahudi angĩ matendete Akristiano o na hanini. [‡] 2:14 Balamu nĩwe wataarire andũ-a-nja a Midiani makĩhĩtithia andũ a Isiraeli na ũmaraya na kũria irio irĩ thaahu. [§] 2:18 Thuatira rĩarĩ itũũra inene rĩa kambĩ cia thigari cia mbaara. * 2:20 Rĩtwa “Jezebeli” haha rĩhũthĩrĩtwo kuonania ũhoro wa mũndũ-wa-nja warĩ mwaganu mũno kanitha-inĩ ũcio.

mīnyamaro, na ndūme arīa matharagia nake manyamare mūno, tiga no meririre matigane na mīthiire yake. ²³ Nīngooraga ciana ciake.† Namo makanitha mothe nīmakamenya atī nī nī thuthuuragia ngoro na meciiria, na nīngarīha o mūdū wanyu kūringana na ciiko ciake. ²⁴ Na rīu inyuī arīa mūrī kūu Thuatira, o inyuī mūtārūmītie ūrutani wake, na mūtārī mwamenya maūdū marīa marikīru ma hito cia Shaitani,‡ ta ūguo andū acio moigaga, inyuī ngūmwīra atīrī (no ndirī na mūrigo ūngī ngūmūgīrīra): ²⁵ Ikaragai mūrūmītie O maūdū marīa mūrī namo o ngīya rīrīa ngooka.

²⁶ Nake ūrīa ūgaatorania na ahingagie wendi wakwa ngīya mūthiarī, nīngamūhe wathani aathage ndūrīrī:

²⁷ ‘Nake nīagaciathaga na rūthanju rwa kīgera; agaacimemenda o ta ūrīa nyūngū ya rīumba īmemendagwo,’ o ta ūrīa nī heetwo wathani uumīte kūrī Baba. ²⁸ Na ningī nīngamūhe njata īrīa ya rūciinī. ²⁹ Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīigie ūrīa Roho areera makanitha.

3

Ndūmūrīrī kūrī Kanitha wa Saride

¹ “Kūrī mūrīaika wa kanitha wa Saride,* mwandīkīre atīrī:

Ici nīcio ciugo cia ūrīa ūrī na maroho mūgwanja ma Ngai, o na njata mūgwanja. Atīrīrī, nīnjūūī ciiko ciaku; nīmenyete atī nīūrī ngumo ya gūkorwo ūrī muoyo, no ūrī mūkuū. ² Arahūka! Īkīra hinya maūdū marīa matigaire na marena gūkua, nīgūkorwo ndionete ciiko ciaku irī ngīnyanīru maitho-inī ma Ngai wakwa. ³ Nī ūndū ūcio, ririkana maūdū marīa wamūkīrīte na ūkamaigua; maathīkīre na wīrīre. No ūngīrega kwarahūka-rī, nīngooka ta mūici, na ndūkamenya ihinda rīrīa ngaagūkorerera.

⁴ No rīrī, nī ūrī andū matarī aingī kūu Saride arīa matekīrīte nguo ciao gīko. Nīmagatwaranaga na nī mehumbīte nguo njerū, nīgūkorwo nīmagīrīre. ⁵ Mūdū ūrīa ūgatoorania-rī, nīakahumbwo nguo njerū tao. Ndirī hīndī ngaatharia rīitwa rīake kuuma ibuku-inī rīa muoyo, no nīngoimbūra rīitwa rīake mbere ya Baba, na arāika aake. ⁶ Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīigie ūrīa Roho areera makanitha.

Ndūmūrīrī kūrī Kanitha wa Filadelifia

⁷ “Kūrī mūrīaika wa kanitha wa Filadelifia,† mwandīkīre atīrī:

Ici nīcio ciugo cia ūrīa mūtheru na wa ma, ūrīa ūnyīitīte cabi ya Daudi. Kūrīa ahingūra gūtīrī mūdū ūngīhinga, na kūrīa ahinga gūtīrī mūdū ūngīhingūra. ⁸ Nīnjūūī ciiko ciaku. Atīrīrī, nīnjīkīrīte mūrango mūhingūre mbere yaku, ūrīa ūtarī mūdū ūngīhota kūhinga. Nīnjūūī atī hinya ūrīa ūrī naguo nī mūnini, no nīūrūmītie kiugo gīakwa, na ndūigana gūkaana rīitwa rīakwa. ⁹ Nīngatūma andū arīa a thunagogi ya Shaitani, arīa moigaga atī nī Ayahudi o na gūtūika tio,

† 2:23 “Ciana ciake” nī andū arīa othe maarūmagīrīra morutani ma Jezebeli ma ūmaraya na kūrīa irio iria ciarutagīrwo mīhianano. ‡ 2:24 Morutani marīa mataarī ma ma moigaga atī nīguo mūdū ahote gūtōoria Shaitani no ngīya ambe arīkīre biū maūdū-inī make. * 3:1 Saride rīarī itūūra inene rīa Ūthamaki wa Lidia; rīarī ngumo nī ūndū wa ūtonga warīo. † 3:7 Rīitwa Filadelifia nī kuuga “Itūūra rīa Wendo.”

no nīkūheenania maheenania, ndūme moke mainamīrīre mbere ya magūrū maku, na moimbūre atī nīngwendete. ¹⁰ Na tondū nawe nīūtūūrīte ūrūmītie rīathani rīakwa rīa gūikara ūmīrīrie-rī, o na nī nīngagūikaria ihinda rīa kūgerio rīrīa rīgooka mabūrūri mothe kūgeria arīa matūūraga gūkū thī.

¹¹ Ngūūka o narua. Rūmia kīrīa ūrī nakīo, nīgeetha gūtikaḡie mūdū ūkuoya thūmbī yaku. ¹² Ūrīa ūgaatoorania-rī, nīngamūtua ḡitugī thīnī wa hekarū ya Ngai wakwa. Ndarī hīndī īngī agacooka kuuma kuo. Nīngamwandīka rīitwa rīa Ngai wakwa o na rīitwa rīa itūūra inene rīa Ngai wakwa, nīrīo Jerusalem ūrīa njerū, rīrīa rīraikūrūka kuuma igūrū kūrī Ngai wakwa; o na nīngī ndīmwandīke rīitwa rīakwa rīerū.

¹³ Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīgue ūrīa Roho areera makanitha.

Ndūmīrīri kūrī Kanitha wa Laodikia

¹⁴ “Kūrī mūrāika wa kanitha wa Laodikia,[‡] mwandīkire atīrī:

Ici nīcio ciugo cia ūcio Amenī, mūrā ūrīa mwīhokeku na wa ma, o we mwathi wa ciūmbe cia Ngai. ¹⁵ Nīnjūūī ciiko ciaku, ngamenya atī wee ndūrī mūhorō na ndūrī mūhiū. Kūngīrī wega korwo waheha kana ūhiūhe! ¹⁶ No tondū ūrī mūraru, ūkaaga kūhiūha na ūkaaga kūhorarī, ngirie gūgūtua thī uume kanua gakwa. ¹⁷ Wee ugaga atīrī, ‘Nīi ndī ḡitonga, ngagīa na indo nyingī, na ndirī kīndū njagīte.’ No wee ndūūī atī ūrī mūnyamarīki, na ūrī wa kūiguīrwo tha, na ūrī mūthīnī, na ūrī mūtumumu, o na ūrī njaga. ¹⁸ Ngūgūtaara atī ūgūre thahabu ūrīa therie na mwaki kuuma kūrī nīi, nīgeetha ūtonge, na nīngī ūgūre nguo cia rangi mwerū cia kwīhumba, nīguo ūhumbīre thoni cia njaga yaku, na ūgūre ndawa wīhake maitho maku, nīguo ūhote kuona.

¹⁹ Arīa nyendete nīndīmarūithagīa na ngamaherithia. Nī ūndū ūcio ḡīa na kīyo, na wīrīre. ²⁰ Atīrīrī, ndūgamīte mūrango-inī ngīūrīngaringa. Mūdū o wothē angīigua mūgambo wakwa, na ahīngūre mūrango, nīngūtoonya thīnī ndīānīre irio nake, nake arīānīre na nīi.

²¹ Ūrīa ūgaatoorania-rī, nīngamwītīkīria aikare hamwe na nīi ḡītī-inī ḡiakwa kīa ūnene, o ta ūrīa nīi ndatooranīre na ngūikaranīra hamwe na Baba ḡītī-inī ḡiake kīa ūnene. ²² Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīgue ūrīa Roho areera makanitha.”

4

ḡītī kīa ūnene kūu Igūrū

¹ Thuutha wa maūdū macio ngīrora, na rīrī, hau mbere yakwa haarī na mūrango warī mūhīngūre kūu igūrū. Naguo mūgambo ūrīa ndaiguīte mbere iyo ūkīnjarīria, ūrīa wagambaga ta corō, ūkiuga atīrī, “Ambata ūūke haha, na nīngūkuonia maūdū marīa arī o ngīnya mageekīka thuutha wa maūdū maya.” ² O rīmwe ngīkorwo ndī thīnī wa Roho, na rīrī, hau mbere yakwa harī na ḡītī kīa ūnene kūu igūrū, na nī harī na mūdū wagīkarīire. ³ Nake ūcio wagīkarīire onekaga atarīi ta ihīga rīa mūthemba wa njathibi na wakiki. Naguo mūkūnga-mbura ūrīa wonekaga ūhaana ta kahīga karīa getagwo thumarati, nīguo warīgiicīrie

[‡] **3:14** Laodikia nī itūūra rīoikaine mūno nī ūndū wa ūhorō wa bengi, na thukuru cia ḡūthomera ūrīgītani, na ūhorō wa ḡūtuma nguo.

gītī kīu kīa ūnene.* ⁴ Nakīo gītī kīu kīa ūnene nīkīarigiicīriio nī itī ingī cia ūnene mīrongo ūri na inya, nacio ciaikarīirwo nī athuuri mīrongo ūri na ana. Athuuri acio meehumbīte nguo njerū na magekīra thūmbī cia thahabu mītwe. ⁵ Hau gītī-inī kīu kīa ūnene nīhoimaga heni, na ngwa, na marurumī. Mbere ya gītī kīu kīa ūnene haarī matawa mūgwanja maakanaga. Matawa macio nīmo maroho marīa mūgwanja ma Ngai. ⁶ Ningī hau mbere ya gītī kīu kīa ūnene nī haarī kindū kīahaanaga ta iria rīa gīcicio, narīo rīarī ikembu mūno, rīkahaana o ta gīcicio.

Ningī hau gatagatī, gūthiūrūrūkīria gītī kīu kīa ūnene, haarī na ciūmbe inya irī muoyo, nacio ciaiyūrītwo nī maitho mwena wa mbere, na wa na thuutha. ⁷ Nakīo kīūmbe kīa mbere kīahaanaga ta mūrūūthi, na gīa keerī kīahaanaga ta ndegwa, na gīa gatātū kīarī na ūthiū watarī ta wa mūdū, nakīo gīa kana gīatarī ta nderi ikīrera. ⁸ O kīūmbe kīmwe gīa ciūmbe acio inya irī muoyo kīarī na mathagu matandatū, nakīo kīaiyūrītwo nī maitho mwīrī wothe o nginya rungu rwa mathagu ma kīo. Mūthenya na ūtukū itiatigithagīria kuuga atīrī:

“Mwathani Ngai, Mwene-Hinya-Wothe nīwe mūtheru,
ī nīwe mūtheru, ti-itherū nīwe mūtheru,
o we ūrīa warī ho, na nowe ūrī ho, na nowe ūgooka.”

⁹ Rīrīa rīothe ciūmbe acio irī muoyo ikūgocoo, na igekīrīra, na igacookeria ngaatho ūcio ūikarīire gītī kīa ūnene, o ūcio ūtūūruga tene na tene-rī, ¹⁰ nao athuuri acio mīrongo ūri na ana megūthagia thī mbere ya ūcio ūikarīire gītī kīa ūnene, na makahooya ūcio ūtūūruga muoyo tene na tene. Maigaga thūmbī ciao mbere ya gītī kīu kīa ūnene, makoīga atīrī:

¹¹ “Wee Mwathani na Ngai witū-rī, nīwagīrīire
kūgocagwo, na gūtīo, na kūgīa na ūhoti,
nīgūkorwo nīwe wombire indo ciothe,
nacio ciombirwo na ūndū wa kwenda gwaku,
na ikīgīa na muoyo.”

5

Ibuku rīa Gīkūnjo, na Gatūrūme

¹ Ningī ngīona ibuku rīa gīkūnjo rīrī guoko-inī kwa ūrīo kwa ūrīa waikarīire gītī kīa ūnene rīandīkītwo mīena yeerī, na rīahingītwo na gūcinīrīrwo na tūtembe mūgwanja twa mūhūra. ² Ngīcooka ngīona mūraika warī na hinya mūno akīanīrīra na mūgambo mūnene akooria atīrī, “Nūū mwagīrīru kūmethūra tūtembe tūtū twa mūhūra, na ahingūre ibuku rīrī rīa gīkūnjo?” ³ No gūtīarī mūdū o na ūmwe kūu igūrū, kana gūkū thī, o na kana rungu rwa thī ūngīahotire kūhingūra ibuku rīu rīa gīkūnjo o na kana arīrore thīnī. ⁴ Na nī ngīrīra mūno tondū gūtioneekire mūdū o na ūmwe mwagīrīru wa kūhingūra ibuku rīu rīa gīkūnjo kana arīrore thīnī. ⁵ Hīndī iyo ūmwe wa athuuri acio akīnjīra atīrī, “Tiga kūrīra! Atīrīrī, Mūrūūthi ūrīa wa mūhīrīga wa Juda, Thuuna rīa ya Daudi-rī, niatooranīte. We arī na ūhoti wa kūhingūra ibuku rīu rīa gīkūnjo, na amethūre tūtembe tūu mūgwanja twarīo.”

⁶ Ningī ngīona Gatūrūme arūgamīte gatagatī ga gītī kīa ūnene, nako kahaanaga ta gathīnjītwo, gathiūrūrūkīriio nī ciūmbe iria inya irī muoyo, na athuuri acio. Kaarī na hīa mūgwanja na maitho mūgwanja, na nīmo maroho mūgwanja ma Ngai marīa matūmītwo mathiīage thī yothe. ⁷ Nake ūcio Gatūrūme agīthī akīoya ibuku rīu rīa gīkūnjo kuuma guoko-inī kwa

* **4:3** Tondū gūtīrī mūdū ūngīona Ngai nī ūndū wa ūtheri ūrīa ūmūrigiicīrie, akīragwo akengaga o ta tūhiga tūu twa gorō.

ūrīo kwa ūcio waikariire gītī kīa ūnene. ⁸ Na aarīkia kūrīoya-rī, ciūmbe iria inya irī muoyo, na athuuri arīa mīrongo īrī na ana makīgūithia thī mbere ya Gatūrūme. O ūmwe aarī na kīnanda kīa mūgeeto na maanyiifite mbakūri cia thahabu ciyūrīte ūbumba, na nīguo mahooya ma andū arīa aamūre. ⁹ Nao nīmainire rwīmbo rwerū, makiuga atīrī:

“Wee nīwe mwagīrū wa kuoya ibuku rīu rīa gīkūnjo,

na kūmethūra tūtembe tūu twarīo,

tondū wee nīworagīrwo,

ūkīgūrīra Ngai andū na thakame yaku kuuma mīhīrīga yothe,

na thiomī ciothe, na andū othe, o na ndūrīrī ciothe.

¹⁰ Wee nīumatūite andū a ūthamaki na athīnjirī-Ngai a gūtungatagīra Ngai witū,

nao magaathamaka gūkū thī.”

¹¹ Ningī ngīrora, na nī ngīgua mūgambo wa araika aingī, mūigana wao warī ngīrī na ngīrī, na ngīrī ikūmī maita ngīrī ikūmī. Nao maathiūrūrūkīrie gītī kīa ūnene, na ciūmbe iria irī muoyo, na athuuri acio. ¹² Nao mainaga na mūgambo mūnene, makoiga atīrī:

“Kwagīrīra nī Gatūrūme, karīa kooragīrwo,

nīguo kagīe na ūhoti, na ūtonga, na ūgī,

na hinya, na gītīo, na riiri, o na ūgooci!”

¹³ Ngīcooka ngīgua ciūmbe ciothe irī kūu igūrū, na iria irī thī, na iria irī rangu rwa thī, na iria irī iria-inī, o na indo ciothe iria irī thīnī wacio, ikīna atīrī:

“Ūgooci, na gītīo, na riiri, na ūhoti,

irogīa kūrī ūrīa ūikariire gītī kīa ūnene, na kūrī Gatūrūme, nginya tene na tene!”

¹⁴ Nacio ciūmbe iria inya irī muoyo ikiuga atīrī, “Ameni”, nao athuuri acio makīgūithia thī, makīhooya.

6

Tūtembe twa Mūhūra

¹ Ningī nīndonire ūcio Gatūrūme akīmethūra gatembe ka mbere ga tūtembe tūrīa mūgwanja twa mūhūra. Ngīcooka ngīgua kīumbe kīmwe gīa ciūmbe iria inya irī muoyo gīkiuga na mūgambo wagambaga ta marurumī atīrī, “Ūka!” ² Na nī ngīrora, ngīona mbarathi njerū* hau mbere yakwa! Ūrīa wamīhaicīte aanyiifite ūta, nake akīheo thūmbī, akiumīra atarīi ta mūtoorania werekeire o gūtoorania.

³ Rīrīa Gatūrūme aamethūrire gatembe ga keerī, ngīgua kīumbe kīrīa kīrī muoyo gīa keerī kīoiga atīrī, “Ūka!” ⁴ Ningī gūkiumīra mbarathi īngī, nayo yarī ndune mūno.† Ūrīa wamīhaicīte nīaheetwo ūhoti wa kūnina thayū kuuma thī, na atūme andū mooragane. Nake akīheo rūhiū rwa njora rūnene.

⁵ Ningī rīrīa Gatūrūme aamethūrire gatembe ga gatātū, ngīgua kīumbe kīrīa kīrī muoyo gīa gatātū kīoiga atīrī, “Ūka!” Na nī ngīrora, ngīona mbarathi njirū‡ hau mbere yakwa! Ūrīa wamīhaicīte aanyiifite ratiri na guoko gwake. ⁶ Ningī ngīgua kīndū kīarurumire ta mūgambo ūkuuma

* **6:2** Ūhoro wa mbarathi ici cia ihinda rīa mūthia nīwarītio ibuku-inī rīa Zekaria 1:8-17, namo marangī macio maaragia ūhoro wa mūmītvari. Rangī mwerū wonanagia ūhootani. † **6:4** Mbarathi īno ndune yaragia ūhoro wa ūiti wa thakame na ūndū wa kūrūragana na mbaara. ‡ **6:5** Mbarathi īno njirū nī ya kuonania ng’aragu. Nī ūndū ūcio gūtoorio, na ūiti wa thakame, o na ng’aragu igooka irūmanīrīre.

gatagatī-inĩ ga ciũmbe icio inya irĩ muoyo, ũkiuga atĩrĩ, “Kĩbaba kĩa ngano kiumage mũaara wa mũthenya ũmwe, na ibaba ithatũ cia ngano ya cairi ciumage mũcara wa mũthenya ũmwe, no ndũgathũkie maguta kana ũthũkie ndibe!”

⁷ Ningĩ rĩrĩa Gatũrũme aamethũrire gatembe ga kana-rĩ, ngĩguwa mũgambo wa kũmbe kĩa kĩrĩ muoyo gĩa kana woiga atĩrĩ, “Ūka!”

⁸ Na nĩ ngĩrora, ngĩona mbarathi theũku^S hau mbere yakwa! Ūrĩa wamĩhaicĩte-rĩ, eetagwo Gĩkuũ, nake Jehanamu aamumĩte thuutha, amũkuhĩrĩrie. Nao makĩheo ũhoti wa gwatha gĩcunjĩ kĩa inya gĩa thĩ, nĩguo mooragane na rĩhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro, o na ningĩ nyamũ iria ndĩani cia gĩthaka.

⁹ Ningĩ aamethũra gatembe ga gatano-rĩ, ngĩona hau rungu rwa kĩgongona maroho ma andũ aria mooragĩtwo nĩ ũndũ wa kiugo kĩa Ngai, na nĩ ũndũ wa ũira ũrĩa maagwatĩrie. ¹⁰ Nao magĩkaya na mũgambo mũnene, makĩũria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, Wee mũtheru na wa ma, ũgũikara nginya rĩ ũtatuĩrĩre atũũri a thĩ ciira nĩguo ũrĩhĩrie thakame iitũ?” ¹¹ Nao makĩheo o mũndũ nguwo ndaaya ya rangi mwerũ, na makĩrwo meterere hanini, nginya mũigana wa ndungata iria maarutithanagia wĩra nacio ũhinge, na nĩo ariũ na aarĩ a Ithe witũ ariã maarĩ mooragwo o ta ũrĩa o mooragĩrwo.

¹² Ningĩ ngĩrora na ngĩona aamethũra gatembe ga gatandatũ. Nakuo gũkiũga na gĩthingithia kĩnene. Narĩo riũa rĩkĩgarũrũka, rĩkĩira ta nguwo ya ikũnia itumĩtwo na guoya wa mbũri, naguo mweri wothe ũkĩgarũrũka, ũgĩtunĩha ta thakame, ¹³ nacio njata cia igũrũ ikĩgũa thĩ, o ta ũrĩa ngũyũ iria thaatu ciitĩkaga kuuma mũkũyũ-inĩ rĩrĩa wainainio nĩ rũhuho rũnene. * ¹⁴ Narĩo igũrũ rĩkĩeherio o ta ũrĩa ibuku rĩa gĩkũnjo rĩkũnjagwo, nacio irĩma ciothe na icigĩrĩra ikĩeherio ikiuma kũndũ gwacio.

¹⁵ Nao athamaki a thĩ, na anene, na anene a thigari, na itonga, na andũ ariã marĩ hinya, na ngombo ciothe, na andũ ariã othe eyathi, makĩhitha ngurunga-inĩ, na gatagatĩ ka ndwaro cia mahiga ma irĩma. ¹⁶ Nao nĩmeeraga irĩma na ndwaro cia mahiga atĩrĩ, “Tũgwĩrei, mũtũhithe twehere ũthiũ-inĩ wa ũcio ũrĩa ũikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene, na kuuma kũrĩ mang’ũrĩ ma Gatũrũme! ¹⁷ Nĩgũkorwo mũthenya ũrĩa mũnene wa mang’ũrĩ mao nĩmũkinyu, nake nũ ũngĩhota kũwĩtiiria?”

7

Andũ Ngiri Igana rĩa Mĩrongo Īna na Inya a Isiraeli

¹ Thuutha wa ũguo ngĩona araika ana marũgamĩte ituri-inĩ iria inya cia thĩ, marigĩrĩrie huho iria inya cia thĩ nĩgeetha rũhuho o ruothe rũtikahurutane gũkũ thĩ, kana iria-inĩ rĩrĩa inene, o na kana mũtĩ-inĩ o wothe. ² Ngĩcooka ngĩona mũraika ũngĩ akĩambata oimĩte mwena wa irathĩro, arĩ na mũhũri wa Ngai* ũrĩa ũrĩ muoyo. Nake agĩta araika acio ana na mũgambo mũnene, acio maaheetwo ũhoti mathũkie thĩ na iria rĩrĩa inene, akĩmeera atĩrĩ. ³ “Mũtigathũkie thĩ, kana iria, o na kana mũtĩ, nginya tũkorwo tũrĩkĩtie gwĩkĩra ndungata cia Ngai witũ rũũri ithiithi-inĩ ciao.” ⁴ Ningĩ ngĩguwa mũigana wa ariã meekĩrwo rũũri, nao maarĩ: 144,000 kuuma mĩhĩrĩga yotha ya Isiraeli.

§ 6:8 Mũndũ mũkuũ onekaga arĩ mũtheũku; mbarathi ĩno yonanagia gĩkuũ. * 6:13 Kũgũa kwa njata gũgaakorwo kũrĩ kĩmenyithia kĩmwe atĩ Mũrũ wa Mũndũ akĩrĩ gũcooka. * 7:2 Mũhũri ũcio wa Ngai warĩ wa gwĩkĩra andũ ake rũũri nĩgeetha matikananiinanĩrio na thĩ.

- 5 A mūhīrīga wa Juda arīa meekīrīrwo rūūri maarī 12,000,
 na a mūhīrīga wa Rubeni maarī 12,000,
 na a mūhīrīga wa Gadi maarī 12,000,
 6 na a mūhīrīga wa Asheri maarī 12,000,
 na a mūhīrīga wa Nafitali maarī 12,000,
 na a mūhīrīga wa Manase[†] maarī 12,000,
 7 na a mūhīrīga wa Simeoni maarī 12,000,
 na a mūhīrīga wa Lawi maarī 12,000,
 na a mūhīrīga wa Isakaru maarī 12,000,
 8 na a mūhīrīga wa Zebuluni maarī 12,000,
 na a mūhīrīga wa Jusufu maarī 12,000,
 na a mūhīrīga wa Benjamini maarī 12,000.

Andū Gikundi Kīnene Mehumbīte Nguo Ndaaya cia Rangi Mwerū

9 Thuutha wa maūdū macio ngīcooka ngīrora, na hau mbere yakwa-rī, ngīona kīrīndī kīnene gītāngītārīka nī mūdū, kīa andū moimīte ndūrīrī-inī ciothe, na maarī a mīhīrīga yothe, na iruka ciothe, na thīomi ciothe, marūgamīte mbere ya gītī kīa ūnene, na mbere ya Gatūrūme. Nao meehumbīte nguō ndaaya cia rangi mwerū, na makanyīta makīndū na moko. 10 Nao maanagīrīra na mūgambo mūnene makoīga atīrī: “Kūhonokania nī kwa Ngai witū, ūrīa ūikarīire gītī kīa ūnene, na gwa Gatūrūme.”

11 Nao arāika acio othe maarūgamīte mathiūrūrūkīrie gītī kīu kīa ūnene, na magathiūrūrūkīria athuuri acio na ciūmbe icio inya irī muoyo. Nao magīturumithia mothiū mao thī hau mbere ya gītī kīa ūnene, makīhooya Ngai, 12 Makiugaga atīrī: “Ameni! Ūgooci, na riiri, na ūūgī, na ngaatho, na gītīio na ūhoti, na hinya, irōtūūra na Ngai witū tene na tene. Amenī!”

13 Na rīrī, ūmwe wa athuuri acio akīnjūūria atīrī, “Andū aya mehumbīte nguō ndaaya cia rangi mwerū nī a, na moimīte kū?”

14 Na nī ngīmūcookeria atīrī, “Mūthuuri ūyū, nīwe ūūī.”

Nake akīnjūūra atīrī, “Aya nī arīa moimīte mīnyamaro-inī irīa mīnene; nao nīmathambītie nguō ciao na magacīerūhia na thakame ya Gatūrūme.

15 Nī ūndū ūcio,

“rīu maikaraga mbere ya gītī kīa ūnene kīa Ngai,
 na mamūtungatagīra mūthenya na ūtukū thīnī wa hekarū yake;
 nake ūrīa ūikaragīra gītī kīa ūnene egūtūūra atambūrūkītie hema yake
 igūrū rīao.

16 Gūtīrī hīndī magaacooka kūhūūta;
 na matigacooka kūnyoota.

Matigacinwo rīngī nī rīua,
 o na kana nī ūrugarī mūhiū o na ūrīkū.

17 Nīgūkorwo Gatūrūme ūrīa ūrī gatagatī ga gītī kīa ūnene nīwe
 ūgaatuīka mūrūithi wao;

nīakamatongoria, amakinyie ithima-inī cia maaī ma muoyo.
 Nake Ngai nīakamagīria maithorī mothe mathire maitho-inī mao.”

[†] 7:6 Manase aarī ūmwe wa arīu a Jusufu. Haha mūhīrīga wa Dani ti mūgwete, nao Manase na Jusufu makagwetwo mwanya mwanya.

8

Gatembe ka Mūgwanja na Rūgō rwa Thahabu

¹ Ningī rīrīa Gatūrūme aamethūrire gatembe ka mūgwanja-rī, kūu igūrū gūgikirwo ki ihinda ta rīa nuthu ithaa.

² Na nūi ngīona araika mūgwanja arīa marūgamaga mbere ya Ngai, nao makīheo tūrumbeta mūgwanja.*

³ Nake mūraika ūngī, ūrīa warī na rūgō rwa thahabu, agīuka akīrūgama kīgongona-inī. Nake akīheo ūbumba mūngī nigeetha aūrute igongona hamwe na mahooya ma arīa othe aamūre hau igūrū rīa kīgongona gīa thahabu kīrīa kīrī mbere ya gītī kīa ūnene. ⁴ Nayo ndogo ya ūbumba ūcio, hamwe na mahooya ma andū arīa aamūre, ikīambata mbere ya Ngai yumīte guoko-inī kwa mūraika ūcio. ⁵ Nake mūraika ūcio akīoya rūgō rūu rwa thahabu, akīrūiyūria mwaki kuuma kīgongona-inī, akīūikia thī; nakuo gūkīgīa ngwa, na marurumī, na heni, na gīthingithia.

Tūrumbeta

⁶ Hīndī iyo araika arīa mūgwanja maarī na tūrumbeta mūgwanja makūhaarīria gūtūhuha.

⁷ Mūraika wa mbere akīhuha karumbeta gake, nakuo gūkīgīa mbura ya mbembe na mwaki itukanīte na thakame, nacio igūikio thī. Nakīo gīcunjī gīa ithatū gīa thī gīkīhīa, na gīcunjī gīa ithatū kīa mītī ikīhīa, o na nyeki yothe nduru ikīhīa.

⁸ Mūraika wa keerī nake akīhuha karumbeta gake, nakīo kīndū kīahaanaga ta kīrīma kīnene gīakanaga mwaki-rī, gīgūikio thīnī wa iria rīrīa inene. Nakīo gīcunjī gīa ithatū kīa iria rīu gīgītūika thakame,† ⁹ na gīcunjī gīa ithatū gīa ciūmbe iria irī muoyo thīnī wa iria rīu igīkua, na gīcunjī gīa ithatū kīa marikabu ikīanangwo.

¹⁰ Nake mūraika wa gatatū akīhuha karumbeta gake, nayo njata nene mūno ikīuma igūrū yakanīte ta gīcinga, ikīgīwīra gīcunjī gīa ithatū kīa njūūi na ithima cia maaī, ¹¹ narīo rīitwa rīa njata iyo nī Kūrūra.‡ Gīcunjī gīa ithatū kīa maaī macio gīkīrūra, na andū aingī magīkua nī kūnyua maaī macio marūrū.

¹² Nake mūraika wa kana akīhuha karumbeta gake, narīo riūa rīkīringwo gīcunjī gīa ithatū, o nago mweri gīcunjī gīa ithatū, o na njata nacio gīcunjī gīa ithatū, tondū ūcio gīcunjī gīa ithatū gīacio gīgītūika nduma.§ Nakīo gīcunjī gīa ithatū kīa mūthenya gīkīaga ūtheri, o na gīcunjī gīa ithatū kīa ūtukū o taguo.

¹³ O ndorete-rī, ngīigua nderi yombūkaga rīera-inī ikīanīrīra na mūgambo mūnene, ikoiga atūrī: “Kaī kūrī na haaro-ī! Kaī kūrī na haaro-ī! Kaī inyuī arīa mūtūruga thī mūrī na haaro-ī, tondū wa tūrumbeta tūrīa tūkīrie kūhuhwo nī araika acio angī atatū-ī!”

9

¹ Nake mūraika wa gatano akīhuha karumbeta gake, na nūi ngīona njata yumīte igūrū ikagūa thī. Nayo njata iyo ikīnengerwo cabi ya Irima-rītarī-Gīturi. ² Hīndī iŋīa aahingūrire Irima-rītarī-Gīturi-rī, rīkīuma ndogo

* **8:2** Matukū ma tene karumbeta kaahuhagwo ga kwanīrīra maūdū ma bata na kwīra andū mehūnge nī ūndū wa mbaara. † **8:8** Maaī gūtūika thakame nīguo warī mūthiro wa mbere kūu būrūrī wa Misiri. ‡ **8:11** Nī kūrī mūmera wītagwo Kūrūra; ūtūmīrītwo haha kuonania mūtino na kīeha. § **8:12** Mūthiro wa kenda wa būrūrī wa Misiri warī wa nduma nene mūthenya itatū; mīthiro īno gūcookerwo ibuku-inī rīrī nīkuonania atī Ngai arī hakuhī gūkūūra andū aake.

yahaanaga ta ndogo ya icua inene. Narĩo riũa na matu igĩkĩrwo nduma nĩ ndogo iyo yoimaga Irima-rĩu-rĩtarĩ-Gĩturi. ³ Na thĩinĩ wa ndogo iyo gũkiuma ngigĩ, igĩũka thĩ, nacio ikĩheo ũhoti ũtarĩ ta wa tũng'aurũ twa tha thĩ. ⁴ Nacio ikĩrwo itikeehie nyeki ya thĩ, kana mũmera o wothe o na kana mũtĩ, o tiga andũ arĩa matarĩ na rũuri rwa Ngai ithiithi ciao. ⁵ Nacio ikĩaga kũheo ũhoti wa kũmooraga, o tiga wa kũmaherithia mũeri itano. Naruo ruo rũria maiguire rwarĩ o ta ruo rwa kang'aurũ karathĩte mũndũ. ⁶ Matukũ-inĩ macio andũ nĩmagacaragia gĩkuũ, no matigakĩona; nĩmakeriragĩria gũkua, nakĩo gĩkuũ gĩkamoorĩra.

⁷ Ngigĩ icio ciahanaanaga ta mbarathi ihaarĩrio nĩ ũndũ wa mbaara. Mĩtwe-inĩ yacio ciarĩ na kĩndũ kĩaanaanaga ta thũmbĩ cia thahabu, namo mothũ maacio maahaanaga ta mothũ ma andũ. ⁸ Njuĩrĩ yacio yahaanaga ta njuĩrĩ cia andũ-a-nja, namo magego maacio maatarĩ ta magego ma mũrũũthi. ⁹ Nacio ciarĩ na ngo cia kũgitĩra gĩthũri ciahanaanaga ta ngo cia kĩgera, naguo mũgambo wa mathagu maacio warĩ ta mũrurumo wa mbarathi nyingĩ na ngaari cia ita iteng'erete irorete mbaara-inĩ ¹⁰ Ciarĩ na mĩting'oe, o na mboora ta cia tũng'aurũ, na mĩting'oe-inĩ yacio ciarĩ na ũhoti wa kũnyariira andũ ihinda rĩa mũeri itano. ¹¹ Na nĩ ciarĩ na mũthamaki waciathaga, na nĩwe mũraika wa Irima-rĩtarĩ-Gĩturi, narĩo rĩitwa rĩake na rũthiomi rwa Kĩhibirania nĩ Abadoni, ningĩ na Kĩyunani agetwo Apolioni.*

¹² Haaro ya mbere nĩyathira; haatigara ingĩ igĩrĩ iria igũũka thuutha.

¹³ Mũraika wa gatandatũ nake akĩhuha karumbeta gake, na nĩ ngĩgua mũgambo ũkiuma hĩa-inĩ cia kĩgongona gĩa thahabu kĩria kĩrĩ mbere ya Ngai.† ¹⁴ Ũkĩra mũraika ũcio wa gatandatũ warĩ na karumbeta atĩrĩ, "Ohora araika arĩa ana arĩa moheirwo rũũ-inĩ rũria rũnene rwa Farati." ¹⁵ Nao araika acio ana, arĩa maathagathagĩtuo nĩ ũndũ wa ihinda rĩu, na nĩ ũndũ wa mũthenya ũcio o na nĩ ũndũ wa mweri ũcio, o na mwaka ũcio makĩohorwo nĩguo moorage andũ gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa andũ gũkũ thĩ. ¹⁶ Nacio mbũtũ cia mbaara iria ciahacĩte mbarathi mũigana wacio warĩ milioni magana meerĩ. Nĩndaiguire mũigana wacio.

¹⁷ Mbarathi icio ndonire na kĩoneki hamwe na arĩa macihacĩte-rĩ, ciahanaanaga atĩrĩ: Ngo ciacio cia kũgitĩra gĩthũri ciarĩ cia rangi mũtune ta mwaki, na rangi wa bururu, na rangi wa ngoikoni ũhaana ta ũbiriti. Ciongo cia mbarathi icio ciahanaanaga ta ciongo cia mũrũũthi, natuo tũnua twacio twoimaga mwaki, na ndogo, o na ũbiriti. ¹⁸ Gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa andũ a gũkũ thĩ nĩkĩoragirwo nĩ mũthiro iyo itatũ ya mwaki, na ndogo, na ũbiriti iria cioimaga tũnua-inĩ twacio. ¹⁹ Hinya wa mbarathi icio warĩ tũnua-inĩ twacio na mĩting'oe-inĩ yacio, nĩgũkorwo mĩting'oe yacio yahaanaga ta nyoka ĩrĩ na ciongo iria iũhagia andũ nacio.

²⁰ Andũ a thĩ acio angĩ, arĩa matooragirwo nĩ mũthiro iyo, matiigana kwĩrira mehĩa ma wĩra wa moko mao; matiigana gũtiga kũhooya ndaimono, na mĩhianano ya thahabu, na ya betha, na ya gĩcango, na ya mahiga, na ya mũtĩ, o mĩhianano ĩria ĩtangĩhota kuona, kana ĩigue, kana ĩitware. ²¹ O na ningĩ matiigana kwĩrira nĩ ũndũ wa mehĩa ma ũragani wao, kana ũrogi wao, kana ũmaraya wao, o na kana ũici wao.

* **9:11** "Abadoni" nĩ rĩitwa rĩa Kĩhibirania na rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga "Mũniinani." † **9:13** Kĩgongona gĩakoragwo na mũtheeche ĩna yatarĩ ta hĩa, o rũmwe koine-inĩ; mũndũ akũrĩra kũũragwo nĩathiaga akanyũta mũtheeche (rũhĩa) ũmwe.

10

Mūraika na Kabuku ga Gikūnjo

¹ Ningī ngīcooka ngīona mūraika ūngī warī na hinya mūno agīkūrūka oimīte igūrū. Nake ehumbīte itu ta nguo, na igūrū rīa mūtwe wake haarī na mūkūnga-mbura; naguo ūthiū wake wahaanaga ta riūa, namo magūrū make maahaanaga ta itugī cia mwaki. ² Nake aanyīitīte na guoko gwake kabuku kanini ga gikūnjo karī kahingūre. Aakinyithīte kīgūrū gwake kwa ūriō iria-inī, nakuo kwa ūmotho agagūkinyithia thī nyūmū, ³ akīgūthūka na mūgambo mūnene ta wa mūrūthi ūkīrarama. Hīndī irīa aagūthūkire-rī, mūgambo ya ngwa iria mūgwanja ikīgamba. ⁴ Na rīrīa ngwa icio mūgwanja ciagambire, ndaarī hakuhi kwandīka; no ngūigua mūgambo kuuma igūrū ūkiuga atīrī, “Mohoro macio maario nī ngwa icio mūgwanja-rī, maige marī hitho, ndūkamaandīke.”

⁵ Nake mūraika ūcio ndonete arūgamīte iria-inī na akarūgama thī nyūmū agītambūrūkia guoko gwake kwa ūriō na igūrū. ⁶ Nake akīhīta na ūrīa ūtūūruga muoyo ngīnya tene na tene, o we ūrīa wombire igūrū na indo ciothe iria irī kuo, na akīūmba thī na indo ciothe iria irī kuo, o na akīūmba iria na indo ciothe iria irī thīini warīo, akiuga atīrī, “Hatīrī na ihinda rīngī rīa gweterera!” ⁷ No matukū-inī marīa mūraika wa mūgwanja agaakorwo akirīi kūhuha karumbeta gake-rī, hitho ya Ngai nīkahingio, o ta ūrīa eerire anabii arīa ndungata ciake.

⁸ Ningī mūgambo ūrīa ndaiguīte uumīte igūrū ūkīnjarīria rīngī, ūkīnjīra atīrī: “Thīi, woe kabuku kau ga gikūnjo karīa kahingūre kuuma guoko-inī kwa mūraika ūcio ūrūgamīte akinyīte iria, na agakīnya thī nyūmū.”

⁹ Nī ūndū ūcio, ngīthīi kūrī mūraika, na ngīmūria aahe kabuku kau ga gikūnjo. Nake akīnjīra atīrī, “Koe, ūkarīe. Gaakīnya nda nīgegūkūrūrīra, no karī kanua gegūkorwo karī na mūrīo ta ūūkī!” ¹⁰ Ngīkiōya kabuku kau ga gikūnjo kuuma guoko-inī kwa mūraika ūcio, na nīi ngīkarīa. Karī kanua kaarī na mūrīo ta ūūkī, no ndarīkīa gūkarīa, gakīndūrīra. ¹¹ Ngīcooka ngīrwo atīrī, “No ngīnya ūrathe ūhorō rīngī ūkonīi andū aingī, na ndūrīrī nyingī, na thiomī nyingī, o na athamaki aingī.”

11

Aira arīa Eerī

¹ Ningī ngīnengerwo mūrangi wa gūthima wahaanaga ta rūthanju, ngīrwo atīrī, “Thīi ūthime hekarū ya Ngai na kīgongona, na ūtare andū arīa marahooya Ngai kuo. ² No nja ya hekarū ūtigane nayo, ndūkamīthime tondū nīhetwo andū-a-Ndūrīrī.* Nao nīmakarangīrīria itūūra rīu itheru ihinda rīa mīeri mīrongo ina na irī. ³ Na nīi nīngaaha aira akwa eerī hinya, nao nīmakaratha ūhorō handū ha matukū 1,260 mehumbīte nguo cia makūnia.” ⁴ Acio nīo mītamaiyū irīa irī, na nīo mīti irīa irī ya kūgīrīrwo matawa irīa irūgamīte mbere ya Mwathani wa thī. ⁵ Mūndū o wothe angīkaageria kūmeka ūūru, mwaki ūkoimaga tūnua twao ūkaniina thū icio ciao. Na mūndū o wothe ūngīkenda kūmeka ūūru no ngīnya akue o ūguo. ⁶ Andū aya marī na hinya wa kūhinga igūrū nīgeetha gūtīkae kuura mbura ihinda rīrīa makaaratha ūhorō; ningī marī na hinya wa kūgarūra maai matuīke thakame. O na ningī marī na hinya

* 11:2 Nja ya hekarū nīkuo andū-a-Ndūrīrī maahooyāgira.

wa kūhūūra thī na mīthemba yothe ya mīthiro maita maingī o ta ūrīa mangīenda.

⁷ Rīrīa makaarīkia kūheana ūira wao-rī, nyamū ūrīa yambataga yumīte Irima-rīrīa-Rītari-Gīturi nīkamatharīkīra īmatoorie, na īmoorage.

⁸ Nacio ciimba ciao īgaatigwo ciaranīte nīra-inī cia itūūra rīrīa inene, rīrīa rīgerekanagio rīgetwo Sodomu kana Misiri, na nīkwo Mwathani wao aambūrwo mūtī igūrū. ⁹ Na ihinda rīa mīthenya ītatū na nuthu, andū a kuuma iruka ciothe, na mīhīrīga yothe, na thīomi ciothe na ndūrīrī ciothe, nīmakererera ciimba ciao, na magirie ithikwo. ¹⁰ Nao andū arīa matūūruga thī nīmagakenerera aira acio, na makūngūire magītūmanaģīra iheo, tondū anabii acio eerī nīmanyariiraga andū a gūkū thī. ¹¹ No thuutha wa mīthenya ītatū na nuthu, mīhūmū ya muoyo īkimatoonya yumīte kūrī Ngai, nao makīrūgama na magūrū mao, na arīa maamonire makīnyitwo nī kīmako kīnene mūno. ¹² Ningī makīigua mūgambo mūnene uumīte igūrū ūkīmeera atīrī, “Ambatai na gūkū.” Nao makīambata igūrū marī itu-inī, thū ciao imeroreire.

¹³ Ithaa o rīu-rī, gūkīgīa na gīthingithia kīnene, nakīo gīcunjī gīa ikūmi gīa itūūra rīu gīkīmomoka. Andū ngiri mūgwanja makīūrāgwo nī gīthingithia kīu, nao arīa maatigarire makīmaka na makīgooca Ngai wa igūrū.

¹⁴ Haaro ya keerī nīyathira, haaro ya gatātū-rī, īgūūka o narua.

Karumbeta ka Mūgwanja

¹⁵ Nake mūrāika wa mūgwanja akīhuha karumbeta gake, nakuo gūkīgīa na mīgambo mīnene kūu igūrū, nayo īkiuga atīrī:

“Ūthamaki wa thī nīūtūikīte ūthamaki wa Mwathani witū, o na Kristū wake,

nake egūtūūra athamakaga nginya tene na tene.”

¹⁶ Nao athuuri arīa mīrongo ūrī na ana, arīa maaikarīire itī ciao cia ūnene mbere ya Ngai, magīturumithia mothiū mao thī makīhooya Ngai,

¹⁷ makiuga atīrī:

“Nītwaģūcookeria ngaatho, Mwathani Ngai, Wee Mwene-Hinya-Wothe,
o Wee ūrī ho, na nowe warī ho,
tondū nīwoete hinya waku mūnene,
ūkambīrīria gūthamaka.

¹⁸ Ndūrīrī nacio nīciarakarire;

namo mang'ūrī maku nīmakinyīte.

Hīndī nīnginyu ya andū arīa akuū gūtūūrwo ciira,

o na ya kūhe anabii, ndungata ciaku, iheo,

hamwe na arīa aamūre, na arīa metigīrīte rītwa rīaku,

arīa anini na anene,

o na ya kwananga arīa manangaga thī.”

¹⁹ Ningī hekarū ya Ngai kūu igūrū ikīhingūrwo, na thīnī wa hekarū yake gūkīoneka ithandūkū rīrīa rīa kīrīkanīro gīake.† Nakuo gūkīgīa na heni, na marurumī, na ngwa, na gīthingithia, na mbura nene ya mbembe.

12

Mūdū-wa-Nja na Ndamathia

¹ Ningī kūu igūrū gūkīoneka ūrīrū mūnene wa kūgegania: gūkīoneka mūdū-wa-nja wehumbīte riūa, agacooka agakinya mweri na magūrū,

† 11:19 Ithandūkū rīa kīrīkanīro kūu igūrū nīkuonania atī Ngai nī mwīhoheku na nīahingagīria andū ciiranīro ciake nao.

na agekīra thūmbī ya njata ikūmi na igīrī mūtwe. ² Aarī na nda, na nīakayaga nī ruo tondū aarī hakuhi kūheo mwana. ³ Ningī gūkīoneka ūrirū ūngī kūu igūrū na atīrī: nī ndamathia nene* yarī ndune, na yarī na ciongo mūgwanja, na hīa ikūmi, na thūmbī mūgwanja ciongo-inī ciayo. ⁴ Naguo mūting’oe wayo ūkīhaata gīcunjī gīa ithatū kīa njata cia igūrū na igīcirekania thī. Ndamathia iyo ikīrūgama mbere ya mūdū-wa-nja ūcio warī hakuhi kūheo mwana, nīguo itambuure mwana ūcio aaciarwo o ūguo. ⁵ Nake mūdū-wa-nja ūcio akīgīa mwana wa kahī, ūrīa ūgaathaga ndūrīrī clothe na rūthanju rwa kīgera. Nake mwana ūcio akīhurio, agītwarwo igūrū gītī-inī kīa ūnene kīa Ngai. ⁶ Mūdū-wa-nja ūcio akīūrīra werū-inī, handū harīa aathondekeirwo nī Ngai, harīa aarī amenyererwo handū ha ihinda rīa matukū 1,260.

⁷ Na rīrī, kūu igūrū gūkīgīa mbaara. Mikaeli† na araika ake makīrūa na ndamathia iyo, nayo ndamathia na araika ayo makīrūa nao. ⁸ No ndamathia ndīarī na hinya wa kūigana, nayo hamwe na araika ayo makīaga ūikaro kūu igūrū. ⁹ Nayo ndamathia iyo nene ikīnyugutwo thī, na nīyo nyoka irīa ya tene, o irīa iīttagwo mūcukani, na iġeetwo Shaitani, irīa ihītithagia andū a thī yothe. Nayo ikīnyugutwo thī hamwe na araika ayo.

¹⁰ Ningī ngīcooka ngīigua mūgambo mūnene kūu igūrū, ūkiuga atīrī: “Rīu ūhonokio nī mūkinyu, na ūhoti, na ūthamaki wa Ngai witū, o na wathani wa Kristū wake.

Nīgūkorwo ūrīa ūcuukaga ariū na aarī a Ithe witū, ūrīa ūmacuukaga mbere ya Ngai mūthenya na ūtukū, nīaharūrūkītio thī.

¹¹ Nao nīmamūtoorie

na ūndū wa thakame ya Gatūrūme,
o na nī ūndū wa kiugo kīa ūira wao;

na matiigana kwenda kūhonokia mīoyo yao,
o na maatuika a gūkua.

¹² Nī ūndū ūcio, kenai inyuī igūrū,
o na inyuī arīa mūtūūraġa kuo!

No kaī thī na irīa rīrīa inene irī na haaro-ī,
tondū mūcukani nīaikūrūkīte kūrī inyuī!

Nake aiyūrītwo nī marūrū manene,
tondū nōī atī ihinda rīake rīrīa rītigaire nī inyinyi.”

¹³ Rīrīa ndamathia iyo yoonire atī nīyanyugutwo thī, ikīambīrīria kūnyariira mūdū-wa-nja ūcio waagīte mwana wa kahī. ¹⁴ Nake mūdū-wa-nja ūcio akīheo mathagu meerī ma nderi irīa nene nīgeetha ombūke athī werū-inī handū harīa aathondekeirwo, harīa aarī amenyererwo kwa ihinda, na kwa mahinda na nuthu ya ihinda, harīa atangīakinyīrīrwo nī nyoka iyo. ¹⁵ Nayo nyoka iyo ikīhorora maaī kuuma kanua kayo o ta rūū, nīgeetha ikīnyīrie mūdū-wa-nja ūcio, itūme atwarwo nī kīguū kū. ¹⁶ No thī nayo iġīteithīrīria mūdū-wa-nja ūcio na ūndū wa gwithamia kanua kayo, nayo ikīmeria rūū rīu rwahoretwo nī ndamathia iyo kuuma kanua kayo. ¹⁷ Hīndī iyo ndamathia iyo ikīrakarīra mūdū-wa-nja ūcio mūno, nayo iġīthī kūrūa na ciana irīa ingī ciake, na nīo andū arīa maathīkagīra maathanī ma Ngai, na makagwatīria ūira wa Jesū.

* **12:3** Kīrīkanīro-inī ndamathia cionanagia thū cia Ngai na cia andū a Israeli. † **12:7** Mikaeli nīwe mūraika ūrīa mūnene ūrīa ūgītāgīra andū a Israeli, na nīwe ūkaamahonokia mīnyamaro-inī ya mūthia.

13

¹ Nayo ndamathia ūyo ikīrūgama hūgūrūrū-inī cia iria.

Nyamū kuuma Iria rīrīa Inene

Ningī ngīcooka ngīona nyamū ikūma iria thīnī. Nyamū ūyo yarī na hīa ikūmi, na mītwe mūgwanja, na hīa-inī ciayo yarī na thūmbī ikūmi, na o mūtwe wayo warī na rītwa rīa kūruma Ngai. ² Nyamū ūyo ndonire yahaanaga ta ngarī, no magūrū mayo maatarī ta ma nduba, nako kanua kayo kahaanaga ta ka mūrūūthi. Nayo ndamathia ūyo ikīhe nyamū ūyo hinya wayo na gītī kīayo kīa ūnene o na wathani mūnene. ³ Mūtwe ūmwe wa nyamū ūyo wonekaga ta waringītwo iringa rīa kūrago, no iringa rīu rīa kūrago nīriahonete. Nayo thī yothe nīyagegete na ikīrūmīrīra nyamū ūyo. ⁴ Nao andū magīkīhooya ndamathia ūyo tondū nīyaheete nyamū ūyo ūhoti wayo, o na makīhooya nyamū ūyo, na makooriga atūrī, “Nūū ūtarī ta nyamū ūno? Nūū ūngīmīkīrīra, arūe nayo?”

⁵ Nayo nyamū ūyo ikīheo kanua ga kwaria ciugo cia mwītīio na cia kūruma Ngai, na ikīheo ihinda rīa gwathana rīa mīeri mīrongo ina na ūrī.

⁶ Nyamū ūyo igītūmūra kanua ūrume Ngai, na icambie rītwa rīake, na gīikaro gīake, o na arīa matūūruga kūu igūrū. ⁷ Nīyaheirwo hinya nīguo ūrūe na arīa aamūre na imatoorie. Na ikīheo wathani igūrū rīa mīhīrīga yothe, na andū a iruka ciothe, na thiomī ciothe, o na ndūrīrī ciothe. ⁸ Nao andū othe arīa matūūruga gūkū thī kuuma rīrīa thī yombirwo, arīa othe marītwa mao matarī maandīke ibuku-inī rīa muoyo rīa Gatūrūme karīa gaathīnjirwo, makīnamīrīra nyamū ūyo mamīhooe.

⁹ Mūdū ūrīa ūrī na gūtū nīakīgue.

¹⁰ Mūdū o wothe angīkorwo nī wa gūtahwo, nīegūtahwo athī.

Mūdū o wothe angīkorwo nī wa kūrragwo na rūhiū rwa njora-rī, ndarī hīndī atakooragwo na rūhiū.

Ūguo nīkuonania atī andū arīa aamūre nīmabataire gūkirīrīria, na marī na wītīkio.

Nyamū kuuma na Thī

¹¹ Ngīcooka ngīona nyamū ingī, ikūma na thī. Nyamū ūyo yarī na hīa igīrī ta cia gatūrūme, no yaaragia ta ndamathia. ¹² Nyamū ūyo igīathana na ūhoti wothe wa nyamū ūrīa ya mbere ithenya rīayo, igītūma thī na arīa othe matūūruga kuo mahooyage nyamū ūyo ya mbere, o ūyo yahonete iringa rīayo rīa kūrago. ¹³ Nayo ikīringa ciama nene na morirū, o na igītūma mwaki ūikūrūke uume igūrū ūūke thī andū makīonaga. ¹⁴ Tondū wa morirū macio nīyaheirwo hinya wa kūrīnga ciama ithenya rīa nyamū ūyo ya mbere, ikīheenia andū arīa matūire thī. Ningī igīathata andū mathondeke mūhianano nī ūndū wa gūtīia nyamū ūyo, yagurarītio na rūhiū rwa njora no yarī o muoyo. ¹⁵ Nīyaheirwo hinya wa kūhe mūhianano ūcio wa nyamū ūyo ya mbere mīhūmū, nīguo ūhote kwaria, na ūtūme arīa othe maaregete kūhooya mūhianano ūcio wa nyamū ūyo mooragwo. ¹⁶ Ningī nīyaathire andū othe na hinya, arīa anini na arīa anene, arīa itonga na arīa athīini, arīa meyathīte na arīa ngombo, o mūdū ekīrwo rūūrī guoko gwake kwa ūrīo kana thiithi-inī wake, ¹⁷ nīgeetha gūtīkagīe mūdū ūngīendia kana agūre, atarī na rūūrī rūu, na nīruo rītwa rīa nyamū ūyo, kana namba ya rītwa rīayo.

¹⁸ Ūndū ūyū nībūbataire ūūgī. Mūdū o wothe angīkorwo arī na ūmenyo-rī, nīeke ithaba rīa namba ya nyamū ūyo, nīgūkorwo nī namba ya mūdū. Nayo namba yake nī 666.

14

Gatūrūme na Andū 144,000

¹ Ngīcooka ngīrora, na nī ngīona Gatūrūme arūgamīte Kīrīma-inī gīa Zayuni, arī na andū 144,000 arīa maandīkitwo rīitwa rīake na rīitwa rīa Ithe mothiū-inī mao. ² Ningī ngīgua mūgambo uumīte igūrū ūtarīi ta mūhūyūko wa maai maratherera na ningī ta mūrurumo wa ngwa. Mūgambo ūcio ndaiguire watarīi ta wa aini a inanda cia mūgeeto makiina na inanda ciao. ³ Nao makiina rwīmbo rwerū marī mbere ya gītī kīa ūnene, na marī mbere ya ciūmbe iria inya irī muoyo, na athuuri. Gūtīarī mūdū ūngīahotire kwīruta rwīmbo rūu tīga o acio 144,000 arīa maakūrīitwo kuuma thī. ⁴ Acio nī arīa mateethūkītie na andū-a-nja, nīgūkorwo nīmeigīte marī atheru. Nao maarūmagīrīra Gatūrūme o kūrīa guothe aathīiaga. Nīo maagūrīrwo kuuma kūrī andū, na makīrutwo marī maciaro ma mbere kūrī Ngai o na kūrī Gatūrūme. ⁵ Matīrī hīndī marī maheenania; o na matīrī ūcuuke.

Araika Atatū

⁶ Ningī ngīona mūraika ūngī oombūkīte rīera-inī, nake aarī na ūhororīa-Mwega wa tene na tene wa kūhunjīria andū arīa matūūraga thī, ūguo nī kuuga ndūrīrī ciothe, na mīhīrīga yothe, na thīomi ciothe, na andū othe. ⁷ Nake akiuga na mūgambo mūnene atīrī, “Mwītīgīrei Ngai na mūmūgooce we, tondu ihinda rīake rīa gūtua ciira nīkinyu. Mūhoee ūrīa wombire igūrū, na thī, na iria rīrīa inene, na ithīma cia maai.”

⁸ Nake mūraika wa keerī akiuga atīrī, “Nīrīgūu! Itūūra rīrīa inene rīa Babuloni* nīrīgūu, rīrīa rīanyuithirie ndūrīrī ciothe ndībei rīra ya maūdū mooru ma ūtharia warīo.”

⁹ Ningī mūraika wa gatatū akīmarūmīrīra, nake akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Mūdū o wothē angīhooya nyamū iyo na mūhiano wayo, na ekīrwo rūūrī rwayo thīithi kana guoko-rī, ¹⁰ o nake nīakanyua ndībei iyo ya marakara ma Ngai, rīra iitūrīrwo gīkombe-inī kīa mangūrī make itatukanītio na kīndū. Nake nīakanyarīrwo na mwaki wa ūbiriti mbere ya araika arīa atheru na mbere ya Gatūrūme.

¹¹ Nayo ndogo ya kīnyarīrīko kīao igūtūūra yambataga ngīnya tene na tene. Gūtīrī kīhurūko mūthenya kana ūtukū kūrī arīa mahooyaga nyamū iyo na mūhiano wayo, kana kūrī mūdū o wothē ūrīa wīkīrītwo rūūrī rwa rīitwa rīayo.” ¹² Haha nīhabataire ūkīrīrīria harī andū arīa aamūre, o arīa maathīkagīra Maathani ma Ngai, na magatūūra marī ehokeku harī Jesū.

¹³ Ngīcooka ngīgua mūgambo woima igūrū ūkiuga atīrī, “Andīka atīrī: Kūrathimwo-rī, nī andū arīa akuū, arīa makuīte marī thīinī wa Mwathani kuuma rīu.”

Nake Ruho ekuuga atīrī, “Ī, nīguo makīhurūke mawīra mao maritū, nīgūkorwo ciiko ciao iria maneeke nīkamoiima thuutha.”

Thī Kūgethwo

¹⁴ Ningī ngīrora, ngīona hau mbere yakwa haarī na itu rīerū, na itu rīu nīrīaikarīrwo nī mūdū “wahaanaga ta mūrū wa mūdū” arī na thūmbī ya thahabu mūtwe, na arī na rūhiū rūūgī rwa kūgetha guoko-inī gwake. ¹⁵ Nake mūraika ūngī akīuma thīinī wa hekarū, agīta mūdū ūcio waikarīre itu na mūgambo mūnene, akīmwīra atīrī, “Oya rūhiū rūu rwa kūgetha, ūgethe, tondu ihinda rīa kūgetha nīkinyu, nīgūkorwo

* **14:8** Itūūra rīrīa inene rīa “Babuloni” haha rīciiragīrio nī itūūra rīa Roma, na rīkarūgamīrīra ūhorō wa gūūkīrīra Ngai na andū ake.

magetha ma thī nī makūrū.” ¹⁶ Nī ūndū ūcio, mūdū ūcio waikarīre itu akīhiūrīria rūhiū rwake thī, nayo thī ikīgethwo.

¹⁷ Nake mūraika ūngī akiuma thīnī wa hekarū kū igūrū, o nake aarī na rūhiū rūūgī rwa kūgetha. ¹⁸ Na mūraika ūngī, ūrīa wathaga mwaki, akiuma kīgongona-inī, agīta ūcio warī na rūhiū rūūgī rwa kūgetha na mūgambo mūnene, akimwīra atīrī, “Oya rūhiū rūu rwaku rūūgī rwa kūgetha, na ūcookanīrīrie imanjīka cia thabibū kuuma harī mūthabibū ūrīa wa thī tondū thabibū ciayo nī njīru.” ¹⁹ Nake mūraika ūcio akīhiūrīria rūhiū rwake thī, agīcookereria thabibū ciayo, na agīcooka agīciikia kīhihīro-inī kīrīa kīnene kīa mang’ūrī ma Ngai.† ²⁰ Nacio ikīrangīrīrio kīhihīro-inī kīrīa kīarī nīa ya itūūra inene, nayo thakame igītherera yumīte kīhihīro-inī, igīkinya handū ha itūūra rīa mairū ta igana rīa mīrongo inana,‡ na ikīambata o nginya igīkinya mīkwa-inī irīa yohaga mbarathi tūnaa.

15

Araika Mūgwanja Me na Mīthiro Mūgwanja

¹ Ngīcooka ngīona ūrīrū ūngī mūnene na wa kūgeganīa kū igūrū: ndonire araika mūgwanja makuuīte mīthiro mūgwanja ya mūthia. Mīthiro iyo nīyo yarī ya kūrīkīrīria mang’ūrī ma Ngai. ² Ngīcooka ngīona kīndū kīahaanaga ta irīa rīa gīcicio gītukanītio na mwaki, na ngīcooka ngīona arīa maatooretie nyamū irīa na mūhiano wayo, na namba ya rīitwa rīayo, marūgamīte rūtere-inī rwa irīa rīu. Nao maanyīitite inanda cia mūgeeto irīa maaheetwo nī Ngai, ³ nao maainaga rwīmbo rwa Musa ūrīa ndungata ya Ngai,* na rwīmbo rwa Gatūrūme, makoiga atīrī: “Maūdū maku marīa wīkīte nī manene na ma kūgeganīa,

Wee Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

Njīra ciaku nī cia kīhooito na nī cia ma,

Wee Mūthamaki wa mūdī na mūdī.

⁴ Nūū ūtangīgwītīgīra,

na agoocīthie rīitwa rīaku, wee Mwathani?

Nīgūkorwo Wee wiki nīwe Mūtheru.

Ndūrīrī ciothe nīgooka ihooe irī mbere yaku,

nīgūkorwo ciiko ciaku cia ūthingu nīgūūrītio.”

⁵ Thuutha wa maūdū macio nīndarorire, na ngīona hekarū kū igūrū, irīa arī hema nyamūre ya Ūira, nayo ikīhingūrwo. ⁶ Nao araika mūgwanja arīa maarī na mīthiro irīa mūgwanja makiuma kū thīnī wa hekarū iyo. Nao meehumbite nguoa cia gatani irīa theru yahenagia, na makeyoha mīcibi ya thahabu ithūri-inī ciao. ⁷ Hīndī iyo kīūmbe kīmwe gīa ciūmbe irīa inya irī muoyo-rī, gīkīnengera araika acio mūgwanja mbakūrī mūgwanja cia thahabu, ciyūrītio mang’ūrī ma Ngai ūrīa ūtūūruga muoyo tene na tene. ⁸ Nayo hekarū ikīiyūra ndogo yumīte riiri-inī wa Ngai na thīnī wa hinya wake, na gūtīrī mūdū ūngīahotire gūtoonya hekarū iyo nginya mīthiro iyo mūgwanja ya araika acio mūgwanja irīkīrīre.

† 14:19 Ihihīro thīnī wa Kīrīkanīro kīrīa Gikūrū rīaragīa ūhoro wa kūhingio kwa marakara ma Ngai. ‡ 14:20 nī ta kilomita magana matatū. * 15:3 Rwīmbo rwa Musa rwainagwo mūthenya wa Thabatū hwa-inī thīnī wa thunagoga gūkūngūira gūkūrwo kwa andū a Isīraeli kuuma būrīri wa Misiri.

16

Mbakūri Mūgwanja cia Mang'ūrī ma Ngai

¹ Ningī ngīgua mūgambo mūnene ūkiuma thīinī wa hekarū, naguo ūkīra araika acio mūgwanja atīrī, “Thīi, mūkonorerie thī mbakūri icio mūgwanja cia mang'ūrī ma Ngai.”

² Nake mūraika wa mbere agithī akīonoreria mbakūri yake thī, nacio irona nǰuru mūno irī ruo ikīgīa andū arīa maarī na rūuri rwa nyamū ūyo, na arīa maahooyaga mūhiano wayo.

³ Nake mūraika wa keerī akīonoreria mbakūri yake iria-inī rīrīa inene, narīo iria rīu rīkīgarūrūka rīgītuika ta thakame ya mūdū mūkuū, nakīo kīndū o gīothe kīarī muoyo iria-inī rīu gīgīka.

⁴ Ningī mūraika wa gatatū akīonoreria mbakūri yake nǰūi-inī na ithima-inī cia maaī, nacio igītūika thakame. ⁵ Ngīcooka ngīgua mūraika ūrīa wathaga maaī akiuga atīrī:

“Wee ūrī na kīhooto ūgitua matuīro maya,

Wee ūrī ūrī ho, na nowe warī ho, o Wee Mūtheru,
tondū wa gūtua ciira ūguo;

⁶ nīgūkorwo nīmaitīte thakame ya andū aku aamūre, na ya anabii,
nawe nūmaheete thakame manyue ta ūrīa magīrīrwo.”

⁷ Na ngīgua kīgongona gīacookia atīrī:

“Ī nīguo, Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe,
matuīro maku nī ma ma, na nī ma kīhooto.”

⁸ Nake mūraika wa kana akīonoreria mbakūri yake riūa-inī, narīo riūa rīkīheo hinya wa gūcina andū na mwaki. ⁹ Andū magīcinwo nī ūrugarī ūcio mūnene, nao magakīrumaga rītwa rīa Ngai ūcio warī na hinya wa gwatha mīthiro ūyo, no matiigana kwīrira mamūgooce.

¹⁰ Mūraika wa gatano akīonoreria mbakūri yake gītī-inī kīa ūnene kīa nyamū irīa, naguo ūthamaki wayo ūkīyūra nduma. Nao andū makīrūma nīmī nī ūndū wa ruo, ¹¹ na makīruma Ngai wa igūrū nī ūndū wa ruo rūrīa maiguaga na nī ūndū wa irona iria maarī nacio, no matiigana kwīrira nī ūndū wa mūdū marīa meekīte.

¹² Nake mūraika wa gatandatū akīonoreria mbakūri yake rūūi-inī rūrīa rūnene rwa Farati, namo maaī maruo makīhwa nīguo athamaki a kuuma mwena wa Irathīro mathondekerwo nǰira. ¹³ Ngīcooka ngīona maroho matatū mooru maahaanaga ta ciūra,* namo moimire kanua ka ndamathia, na makiuma kanua ka nyamū irīa, na kanua-inī ka mūnabii ūrīa wa maheeni. ¹⁴ Namō nīmo maarī maroho ma ndaimono marīa maringaga ciama, namo mathīiaga kūrī athamaki a thī yothe, nīguo mamacookanīrīrie nī ūndū wa mbaara irīa īkaarūo mūthenya ūcio mūnene wa Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

¹⁵ “Na rīrī, ngūūka o ta mūici! Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūrīa ūikaraga eigūite na agaikara ahaarīrie nguo ciake, nīgeetha ndakanae gūthīi nǰaga, nake aconorithio.”

¹⁶ Namō maroho macio magīcookanīrīria athamaki handū harīa het-agwo na Kīhibirania, Arimagedoni.

¹⁷ Nake mūraika wa mūgwanja akīonoreria mbakūri yake rīera-inī, na rīrī, hekarū thīinī gūkiuma mūgambo mūnene uumīte gītī-inī kīa ūnene, ūkiuga atīrī, “Ūhoro ūcio nīwarīka!” ¹⁸ Gūgīcooka gūkīgīa heni, na

* **16:13** Alawii 11:10 rīandīkitwo ciūra irī mūtatarata-inī wa nyamū iria irī thaahu; ciugo ici cionanagia maheeni marīa makaahunjo matukū ma marīgīrīrio kūhīngica andū nīguo meetīkīre na marūmīrīre wīki naaī na ūremi.

marurumĩ, na ngwa o na gĩthingithia kīnene. Gūtĩrĩ kwagĩa gĩthingithia kīngĩ kīnene ta kiu kuuma rĩrĩa thĩ kwagũire andũ, nĩ ũrĩa gĩthingithia kiu kīarĩ kīnene mũno. ¹⁹ Nario itũura rĩrĩa inene rigĩatũkana njatũ ithatũ, namo matũura ma ndũrĩrĩ makĩmomoka. Nake Ngai akĩrĩrikana Babuloni itũura rĩrĩa inene, na akĩrĩhe gĩkombe kĩaĩyũrĩtio ndibei ya ũrũrũ wa mang'ũrĩ make. ²⁰ Nacio icigĩrĩra ikĩura ciothe, nacio irĩma ikĩaga gũcooka kuoneka. ²¹ Namo mahiga manene ma mbura ya mbembe, ma ũritũ wa ta kilo mĩrongo itano o ihiga, makĩgwira andũ. Nao makĩruma Ngai nĩ ũndũ wa mũthiro ũcio wa mahiga ma mbura ya mbembe, tondũ mũthiro ũcio warĩ wa kũmakania mũno.

17

Mũndũ-wa-nja Igũrũ rĩa Nyamũ

¹ Nake mũraika ũmwe wa araike acio mũgwanja, maarĩ na mbakũri mũgwanja agĩũka, akĩnjĩra atĩrĩ, “Ūka, nguonie iherithia rĩa mũmaraya ũrĩa mũnene, ũrĩa ũikarĩte igũrũ rĩa maai maingĩ. ² Na nĩwe athamaki a thĩ maatharirĩe nake, na andũ arĩa matũuraga thĩ makarĩno nĩ ndibei ya ũtharia wake.”

³ Ningĩ mũraika ũcio akĩnjoya ndĩ thĩinĩ wa Roho, akĩndwara werũ-inĩ. Ndĩ kũu werũ-inĩ ngĩona mũndũ-wa-nja aikarĩre nyamũ yarĩ ndune ta gakarakũ, na yaiyũrĩtwo nĩ marĩitwa ma kũruma Ngai mwĩrĩ wayo, na yarĩ na ciongo mũgwanja na hĩa ikũmi. ⁴ Mũndũ-wa-nja ũcio ehumbĩte nguo cia rangi wa ndathi na mĩtune, na akegemia na thahabu, na tũhiga twa goro, o na ruru. Guoko-inĩ gwake nĩanyiitĩte gĩkombe gĩa thahabu kĩiyũrĩtio maũndũ marĩ magigi, na ciĩko cia ũtharia wake. ⁵ Thiithi-inĩ wake aandikwo rĩitwa atĩrĩ:

KĪRIGA
BABULONI ŪRĪA MŪNENE,
NYINA WA MARAYA,
NA WA MAŪNDŪ MOTHE MARĪ MARĪ
MAGIGI
MA THĪ.

⁶ Nĩndonire atĩ mũndũ-wa-nja ũcio aarĩ mũrĩũ, akarĩno nĩ thakame ya andũ arĩa aamũre, o na thakame ya andũ arĩa maarĩ aira a Jesũ.

Na rĩrĩa ndaamuonire, ngĩgega mũno. ⁷ Nake mũraika ũcio akĩnjũria atĩrĩ: “Wagegio nĩ kĩĩ? Ningũgũtaarĩria hitho ya mũndũ-wa-nja ũcio na ya nyamũ iyo ahaicĩte, iyo irĩ na ciongo mũgwanja na hĩa ikũmi.

⁸ Nyamũ iyo wonire yarĩ ho, na rĩu ndĩrĩ ho, na irĩ hakuhi kuuma Irima-rĩrĩa-Rĩtarĩ-Gĩturi ithĩi ikaanangwo. Nao andũ arĩa matũuraga thĩ, arĩa marĩitwa mao mataandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa muoyo kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo nĩmakagega mona nyamũ iyo, tondũ hĩndĩ imwe yarĩ ho, na rĩu ndĩrĩ ho, no nĩrĩũka.

⁹ “Ūndũ ũyũ ũkwenda gwĩciirio na ũũgĩ. Ciongo icio mũgwanja nĩ irĩma mũgwanja irĩa ciikarĩrwo nĩ mũndũ-wa-nja ũcio. ¹⁰ Ningĩ nĩ athamaki mũgwanja. Atano nĩmeherete, ũmwe arĩ ho, na ũrĩa ũngĩ ndarĩ arooka; no ooka-rĩ, no nginya aikare o kahinda kanini. ¹¹ Nyamũ irĩa yarĩ kuo, na rĩu ndĩrĩ ho, nĩyo mũthamaki wa kanana. We nĩ ũmwe wa acio mũgwanja, na rĩu erekeire kwanangwo.

¹² “Hĩa icio ikũmi wonire nĩ athamaki ikũmi arĩa mataahetwo ũthamaki, no nĩmakaheo wathani ta athamaki maathane ithaa rĩmwe hamwe na nyamũ iyo. ¹³ Marĩ na muoroto ũmwe, na nĩmakaheana ũhoti na wathani

wao kūrī nyamū iyo. ¹⁴ Nao nīmakarūa na Gatūrūme, no Gatūrūme nīakamatooria tondū nīwe Mwathani wa aathani, na Mūthamaki wa athamaki, na andū arīa agaakorwo hamwe nao nī arūmīrīri ake arīa mefitwo, na magathuurwo, na nī ehokeku.”

¹⁵ Ningī mūraika ūcio akīnjūra atīrī, “Maaī macio wonire hau mūmaraya ūcio aikarīte nī iruka cia andū, na irīndī, na ndūrīrī, na thiomī. ¹⁶ Nayo nyamū iyo wonire, na hīa icio ikūmī nīgūthūūra īgaathūūra mūmaraya ūcio. Nacio nīkamwananga na īmūtige arī njaga; nīkaarīa nyama ciake, na imūcine na mwaki. ¹⁷ Nīgūkorwo Ngai nīekīrīte ngoro-inī ciao rīcīrīa rīa kūhingia muoroto wake na ūndū wa kūiguanīra mahe nyamū iyo hinya wao wa gwathana, nginya ciugo cia Ngai ihinge. ¹⁸ Mūndū-wa-nja ūcio wonire nīwe itūūra rīrīa inene rīrīa rīathaga athamaki a thī.”

18

Kūgūa kwa Babuloni

¹ Thuutha wa maūndū macio nīndonire mūraika ūngī agīkūrūka oimīte igūrū arī na ūhoti mūnene mūno, nayo thī ikīarīrwo nī ūkengi wake. ² Nake akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī:

“Nīrīgūu! Babuloni itūūra rīrīa inene-rī, nīrīgwīte!

Nīrītūikīte gīkarō kīa ndaimono,
na rīgatuīka gītūūro gīa gūthaakīrwo nī ngoma o yothe thūku,
rīgatuīka gītūūro kīa nyoni ciothe iria irī thaahu na thūūre.

³ Nīgūkorwo ndūrīrī ciothe nīnyuūte
ndibeī īrīa ya maūndū mooru ya ūtharia wake.

Nao athamaki a thī nīmatharīe nake,
nao onjorīthia a thī magītongio nī mūtūūrīre wake wa mīago mīkīru.”

⁴ Ningī ngūigua mūgambo ūngī uumīte igūrū ūkiuga atīrī:

“Inyuū andū akwa, umai kūrī we,
nīgeetha mūtīkagwatanīre na mehīa make,
na nīguo mūtīkae kwamūkīra mīthiro yake;

⁵ nīgūkorwo mehīa make nīmeiganīrīre magakīnya o igūrū,
nake Ngai nīarīrīkanīte mawaganu make.

⁶ Mūheei o ta ūrīa araheanaga;
mūrīhei maita meerī ma ūrīa ekīte.
Gikombe kīrīa aramūringagīrīa-rī, mūringīriei kīo maita meerī.

⁷ Mūnyamarīei, na mūmūhe kīeha
kīganaine na mwīgaaatho na mwīkīrīro wake.

Ngoro-inī yake erahaga, akoīga atīrī,
‘Nīī njīkaraga ta mūthamaki-mūndū-wa-nja;
ndīrī mūtumīa wa ndīgwa, na ndīrī hīndī ngaacakaya.’

⁸ Nī ūndū ūcio, mīthiro yake nīkamūkīnyīrīra mūthenya o ro ūmwe:
nayo nī gīkuū, na macakaya, o na ng’aragu.

Agacinwo na mwakī,
nīgūkorwo Mwathani Ngai ūrīa ūmūtūūrīre ciira arī hinya.

⁹ “Rīrīa athamaki a thī arīa maatharāgia nake na makagwatanīra nake mīago-inī yake makoona ndogo yake akīhīa-rī, nīmakamūrīrīra na mamūcakaīre. ¹⁰ Nao makaarūgama haraaya nī ūndū wa gwītīgīra kīnyarīrīko gīake, nao marīre, makiugaga atīrī:

“īya-ī! īya-ī, wee itūūra rīa hinya!
wee Babuloni, itūūra rīa hinya!
Itūūro rīaku rīrī gūkīnya ithaa-inī o rīmwe!’

11 “Onjoria a thī nīmakamūrīrīra na mamūcakaīre, tondū gūtīrī mūdū ūgaacooka kūgūra indo ciao rīngī: 12 indo cia thahabu, na betha, na mahiga ma goro, na ruru; ningī mataama ma gatani irīa njega, na marīa ma rangi wa ndathi, na marīa ma hariri, na mataama marīa matune ta gakarakū; ningī mīthemba yothe ya mīti irīa mīnungi wega, na indo cia mīthemba yothe iria ithondeketwo na mīguongo, na mbaū cia goro, na gīcango, na kūgera, na mahiga mathaka ma nyaigī; 13 ningī mīrigo ya ndarathini na iriki, na ya ūbumba, na maguta marīa manungi wega, na ūbani, na ya ndibeī na maguta ma ndamaiyū, na ya mūtu ūrīa mūhinyu mūno, o na ngano; ningī ng’ombe na ng’ondū; o na mbarathi na makaari; nginya ngombo o na mīoyo ya andū o nayo.

14 “Nao nīmakoiga atīrī, ‘Itunda rīrīa weriragīria nīrīkwehereire. Ūtonga waku wothe o na ūkengi waku nūthirīte, na gūtīrī hīndī igaacooka kuoneka o na rī.’ 15 Onjoria arīa meendagia indo icio na magītonga kuuma kūrī we-rī, makaarūgama o haraaya nī ūndū wa gwītīgīra kīnyariirīko gīake. Nīmakarīra, na macakae, 16 na maanīrīre, moige atīrī:

“ ‘Iya-ī! Iya-ī! Wee itūūra inene,
wee wīhumbīte nguo cia taama wa gatani irīa njega,
na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū,
na ūkegemia na thahabu, na tūhiga twa goro, o na ruru!

17 Ūtonga ūcio mūnene ūguo nīwanangwo ithaa-inī o rīmwe!’

“Anene othe a marikabu cia iria-inī, na arīa othe mathiiga na marikabu, atwarithia a marikabu, na arīa othe marutaga wīra kūu iria-inī rīrīa inene, makaarūgama o haraaya. 18 Rīrīa makoona ndogo ya itūūra rīu rīkīhia-rī, nīmakanīrīra moige atīrī, ‘Kūrī kwagīa itūūra rīngī inene ta itūūra rīrī?’ 19 Nao nīmakehurīria rūkūngū mītwe o makīrīraga na magīcakayaga, na makae, makiugaga atīrī:

“ ‘Iya-ī! Iya-ī, Wee itūūra inene,
kūrīa arīa othe ene marikabu cia iria-inī inene maatongaire nī ūndū
wa ūtonga warīo!

Nīrīanangwo ithaa-inī o rīmwe!

20 Rīkenere, wee igūrū!

Kenai inyuī andū arīa aamūre, na inyuī atūmwō, o na inyuī anabīi!
Ngai nīarītūirīre ciira nī ūndū wa ūrīa rīamwīkire.’ ”

21 Ningī mūrīka ūrī hinya akīoya ihiga rīaiganaga ta ihiga inene rīa gīthīi, akīrīkia thīnī wa iria rīrīa inene, akiuga atīrī:

“Ūguo nīguo itūūra rīu inene rīa Babuloni
rīgaatengemanio thī na hinya,
narīo rīage gūcōoka kuoneka o na rī.

22 Nacio nyīmbo cia ahūūri inanda cia mūgeeto na aini,
na ahūhi a mītūrīrū, na ahūhi a coro,
matigacooka kūiguuo thīnī waku o na rī.

Gūtīrī mūruti wa wīra wa mūthemba o wothe
ūgacooka kuoneka thīnī waku o rī.

Mūgambo wa ihiga rīa gīthīi
ndūrī hīndī ūgaacooka kūiguuo thīnī waku.

23 Gūtīrī hīndī ūtheri wa tawa
ūgacooka kwara thīnī waku o na rī.

O nagu mūgambo wa mūhikania na wa mūhiki
ndūrī hīndī ūgaacooka kūiguuo thīnī waku o na rī.
Onjoria aku nīo maarī andū marī igweta gūkū thī.

Nacio ndūrīrī ciothe ciahītithirio nī ūragūri waku.

- 24 Thīinī wake nīkuo gwakorirwo thakame ya anabii, na ya andū arīa aamūre,
o na ya arīa othe manooragīrwo gūkū thī.”

19

Haleluya!

¹ Thuutha wa maūndū macio ngūigua kīndū kīagambaga ta mūrurumo wa kīrīndī kīnene kīa andū makīanīrīra kūu igūrū, makoiga atīrī:
“Haleluya!

Ūhonokio, na riiri, na hinya nī cia Ngai witū,

² nīgūkorwo matūiro make ma ciira nī ma ma, na nī ma kīhooto. Tondū nīatuūrīire mūmaraya ūcio mūnene ciira, ūcio wathūkirie thī na ūtharia wake.

Na nīamūrīhītie thakame ya ndungata ciake.”

³ Na makīanīrīra o rīngī, makiuga atīrī:

“Haleluya!

Ndogo yake igūtūūra yambataga nginya tene na tene.”

⁴ Nao athuuri arīa mīrongo iūrī na ana, na ciūmbe iria inya irī muoyo, makīgūithia thī makīhooya Ngai, ūria waikarīire gītī kīa ūnene. Nao makīanīrīra atīrī:

“Ameni, Haleluya!”

⁵ Ningī mūgambo ūkiuma gītī-inī kīu kīa ūnene, ūkiuga atīrī:

“Gooai Ngai witū,

inyuī ndungata ciake inyuothe,

o inyuī mūmwītigīrīte,

arīa anini na arīa anene!”

⁶ Ngīcooka ngūigua mūgambo warī ta wa kīrīndī kīnene mūno, wa-haanaga ta mūrurumo wa maai megūtherera na ta mūrurumo mūnene wa ngwa, nago ūkīanīrīra, ūkiuga atīrī:

“Haleluya!

Nīgūkorwo Mwathani Ngai witū,

o we Mwene-Hinya-Wothe, nīarathamaka.

⁷ Nītūkenei, na tūcanjamūke,

na tūmūgooce!

Nīgūkorwo ūhiki wa Gatūrūme nīmūkinyu,

nake mūhiki wake nīhaarīrie.

⁸ Nake mūhiki ūcio akīheo nguo cia taama ya gatani irīa njega,

ī gūkenga na theru, nīguo ehumbe.”

(Taama wa gatani irīa njega nīguo ciiko cia ūthingu cia andū arīa aamūre.)

⁹ Ningī mūraika ūcio akīnjīra atīrī, “Andīka atīrī: ‘Kūrathimwo-rī, nī arīa metītwo iruga-inī rīa ūhiki wa Gatūrūme!’” Agīcooka akiuga atīrī, “Icio nī ciugo cia ma cia Ngai.”

¹⁰ Rīrīa ndaiguire ūguo, ngīgwa magūrū-inī make ndīmūhoee. No akīnjīra atīrī, “Tiga gwīka ūguo! O na nī ndī ndungata hamwe nawe, na hamwe na arīu na aarī a thoguo, arīa magwatīrie ūira wa Jesū. Hooya Ngai arī we! Nīgūkorwo ūira wa Jesū nīguo roho wa ūrathi.”

Mūndū Ūhaicīte Mbarathi Njerū

¹¹ Ningī nīndonire igūrū rīhingūkīte na hau mbere yakwa haarī na mbarathi njerū, nake ūria wamīhaicīte etagwo Mwīhokeku na Wa-ma.

Nake atuua ga ciira, na akarũa mbaara arũmĩtie kĩhooto. ¹² Namo maitho make mahaana ta mwaki ũgwakana, na arĩ na thũmbĩ nyingĩ mũtwe. Nĩandĩkitwo rĩtwa, rĩtarĩ mũndũ ũngĩ ũrĩũ tiga we wiki. ¹³ Ehumbĩte nguo irĩndĩtwo thakame-inĩ, narĩo rĩtwa rĩake etagwo Kiugo-kĩa-Ngai. ¹⁴ Nacio mbũtũ cia ita cia igũrũ ciamuumĩte thuutha, ihaicĩte mbarathi njerũ na ikehumba nguo cia taama wa gatani ĩrĩa njega, njerũ cua na theru. ¹⁵ Ningĩ kanua-inĩ gake koimĩte rūhiũ rwa njora rūũgĩ rwa kũũraga ndũrĩrĩ naruo. Nake agaaciathaga na rūthanju rwa kĩgera na arangĩrĩrie ihĩhĩro rĩa ndibei rĩa mang'ũrĩ marũrũ ma Ngai Mwene-Hinya-Wothe. ¹⁶ Nguo-inĩ yake na kĩero-inĩ gĩake nĩandĩkitwo rĩtwa rĩrĩ:

“MŪTHAMAKI WA ATHAMAKI, NA MWATHANI WA AATHANI.”

¹⁷ Ngĩcooka ngĩona mũraika ũmwe arũgamĩte thĩnĩ wa riũa, nake akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, agĩta nyoni iria ciarerete rĩera-inĩ, agĩciira atĩrĩ, “Ūkai, mũngane hamwe iruga-inĩ rĩrĩa inene rĩa Ngai, ¹⁸ nĩgeetha mũrĩe nyama cia mĩrĩ ya athamaki, na ya anene a mbaara, na ya andũ arĩa marĩ hinya, o na nyama cia mbarathi na cia ahaici a cio, na nyama cia mĩrĩ ya andũ othe arĩa eyathi na arĩa ngombo, o na arĩa anini na arĩa anene.”

¹⁹ Ningĩ ngĩona nyamũ ĩrĩa, na athamaki a thĩ, na mbũtũ ciao cia ita mecookanĩrĩrie hamwe nĩgeetha marũe na ũcio wahaicĩte mbarathi na mbũtũ yake ya ita. ²⁰ No rĩrĩ, nyamũ ĩyo ikĩnyitwo, o hamwe na mũnabii ũrĩa wa maheeni ũrĩa waringaga ciama ithenya rĩayo. Na ũndũ wa ciama icio nĩahĩtĩthĩte andũ arĩa mekĩrĩtwo rūrĩ rwa nyamũ ĩyo na makahooya mũhianano wayo. Nao eerĩ magĩkio icua-inĩ rĩa mwaki wa ũbiriti ũgwakana. ²¹ Arĩa maatigaire makĩũragwo na rūhiũ rwa njora ruoimĩte kanua ka ũcio wahaicĩte mbarathi, nacio nyoni ciothe ikĩhũũnĩrĩria nyama cia mĩrĩ yao.

20

Mĩaka Ngiri ĩmwe

¹ Ningĩ ngĩona mũraika agĩkũrũka oimĩte igũrũ, arĩ na kĩhingũro kĩa Irima-rĩrĩa-Rĩtarĩ-Gĩturi, na anyiũtũte mũnyororo mũnene guoko-inĩ gwake. ² Nake akĩnyĩta ndamathia ĩrĩa, na nĩyo nyoka ĩrĩa ya tene, na noyo mũcukani kana Shaitani, akĩmĩoha mĩaka ngiri ĩmwe. ³ Akĩmũkia Irima rĩu-Rĩtarĩ-Gĩturi, akĩmĩhingĩrĩria kuo, na akĩrĩcinĩrĩria mũhũri, nĩguo amĩgĩrĩrĩrie ndĩkanacooke kũheenia andũ a ndũrĩrĩ ringĩ nginya mĩaka ĩyo ngiri ĩmwe ĩthire. Thuutha wa ũguo nĩĩkarekererio ihinda inini.

⁴ Ngĩcooka ngĩona itĩ cia ũnene iria ciaikarĩrwo nĩ arĩa maaheetwo hinya wa gũtũra andũ ciira. Na ngĩona mĩoyo ya andũ arĩa manatinio mĩtwe nĩ ũndũ wa ũira wa Jesũ o na nĩ ũndũ wa kiugo kĩa Ngai. Acio matiahooete nyamũ ĩrĩa o na kana mũhiano wayo, na matiekĩrĩtwo rūrĩ rwayo ithiithi-inĩ ciao kana moko-inĩ mao. Nao magĩcooka muoyo na magĩathana hamwe na Kristũ mĩaka ngiri ĩmwe. ⁵ (Andũ arĩa angĩ othe maakuĩte matigana gũcooka muoyo, nginya rĩrĩa mĩaka ĩyo ngiri ĩmwe yathirire.) Kũu nĩkuo kũrĩũka kũrĩa kwa mbere. ⁶ Kũrathimwo na gũthera nĩ arĩa magwatanĩire na kũrĩũka kũu kwa mbere. Gĩkuũ gĩa keerĩ gĩtirĩ na hinya igũrũ rĩao, no magaatuĩka athĩnjĩri-Ngai o na Kristũ, na magaathamaka hamwe nake mĩaka ngiri ĩmwe.

Shaitani Gūtuīrwo Ciira

⁷ Rīrīa mīaka iyo ngiri īgaathira, Shaitani nīkuohorwo akoohorwo oime njeera iyo yake, ⁸ nake nīagathiī kūheenia ndūrīrī ituri-inī iria inya cia thī, nīcio Gogu na Magogu, nīguo acicookanīrīrie hamwe nī ūndū wa mbaara. Mūigana wao nī ta mūthanga wa hūgūrūrū cia iria rīrīa inene. ⁹ Nao magītuīkanīria wariī wa thī, makīrigiicīria kambī ya andū a Ngai, o na itūūra rīu inene endete. No mwaki nīwoimire igūrū, ūkīmaniina. ¹⁰ Nake mūcukani, ūrīa wamaheenirīe, agīkio iria rīa mwaki wa ūbirīti, o kūrīa nyamū īrīa na mūnabii ūrīa wa maheeni maikītio. Nao magaatūūra manyarīragwo mūthenya na ūtukū tene na tene.

Arīa Akuū Gūtuīrwo Ciira

¹¹ Ningī ngīona gītī kinene mūno kīa ūnene kīa rangi mwerū, na ngīona ūrīa wagīkarīire. Nayo thī na igūrū ikīūra, ikīehera ūthiū-inī wake, ikīaga handū ingīikara. ¹² Na ningī ngīona arīa akuū, anene na arīa anini, marūgamīte mbere ya gītī kīu kīa ūnene, namo mabuku makīhingūrwo. Narīo ibuku rīngī rikīhingūrwo, na nīrīo ibuku rīa muoyo. Nao andū arīa akuū magītuīrwo ciira kūringana na ciiko iria meekīte, o ta ūrīa kwaandīkītwo mabuku-inī macio. ¹³ Narīo iria rīrīa inene rīkīruta arīa akuū maarī thīnī warīo, nakīo gīkuū na Kwa-ngoma ikīruta arīa maarī thīnī wacio, na o mūdū agītuīrwo kūringana na ciiko iria eekīte. ¹⁴ Thuutha ūcio gīkuū na Kwa-ngoma igīkio iria-inī rīa mwaki. Icuā rīu rīa mwaki nīrīo gīkuū gīa keerī. ¹⁵ Na rīrī, mūdū o wothe akorwo rīitwa rīake rītionekire rīandīkītwo ibuku-inī rīa muoyo-rī, agīkio iria-inī rīu rīa mwaki.

21

Jerusalemu īrīa Njerū

¹ Ngīcooka ngīona igūrū rīerū na thī njerū, tondū igūrū rīrīa rīa mbere na thī īrīa ya mbere nīcieherete igathira, narīo iria rīrīa inene rītiarī ho. ² Ngīona Itūūra rīrīa Itheru, Jerusalemu īrīa njerū, rīgūkūrūka riumīte igūrū kwa Ngai, rīhaarīirio ta mūhiki agemeirio mūthuuriwe. ³ Ningī ngīigua mūgambo mūnene uumīte gītī-inī-kīa-ūnene, ūkiuga atīrī, “Rīu gīikaro kīa Ngai kīrī hamwe na andū, nake nīegūtūūrania nao. Megūtūika andū ake, nake Ngai we Mwene arīkoragwo hamwe nao, na atuīke Ngai wao. ⁴ Nake nīakamagiria maithori mothe mathire maitho-inī mao. Gūtīrī hīndī ingī gūgaakorwo na gīkuū, o na kana gūcakaya, kana kīrīro, kana ruo, nīgūkorwo maūdū marīa ma mbere nīmeherete magathira.”

⁵ Nake ūrīa waikarīire gītī-kīa-ūnene akiuga atīrī, “Nī kwerūhia ndīrerūhia maūdū mothe!” Agīcooka akiuga atīrī, “Andīka ūndū ūyū, nīgūkorwo ciugo ici nī cia kwīhokwo, na nī cia ma.”

⁶ Agīcooka akīnjīra atīrī: “Maūdū nīmahingu. Nīī nī nīī Alifa o na Omega, Kīambīrīria o na Kīrīkīro. Ūrīa mūnyootu nīngamūhe maaī anyue kuuma gīthima kīa maaī ma muoyo, anyue o ūguo tūhū atekūgūra. ⁷ Mūdū ūrīa ūgūtūorania nīwe ūkaagaya maūdū macio mothe, na nīī nīngatuīka Ngai wake, nake atuīke mūrū wakwa. ⁸ No andū arīa iguoya, na arīa matetīkītie, na arīa imaramari, na arīa oragani, na ahūūrī maraya, na arogi, na ahooi mīhianano, na aheenanarī, othe ūtūuro wao no iria-inī rīa mwaki wa ūbirīti. Gīkī nīkīo gīkuū gīa keerī.”

⁹ Ūmwe wa arāika acio mūgwanja arīa maarī na mbakūrī mūgwanja iria cīaiyūrīte mīthiro īrīa mūgwanja ya kūrigīrīria agīūka, akīnjīra atīrī, “Ūka, nīngūkuonia mūhiki, na nīwe mūtumia wa Gatūrūme.” ¹⁰ Nake

akĩnguaa ndĩ thĩĩnĩ wa Roho, akĩndwara kĩrĩma-inĩ kĩarĩ kĩnene kĩraaya na igũrũ, akĩnyonia Jerusalemu, Itũũra rĩu inene Itheru rĩgũikũrũka riumĩte igũrũ kwa Ngai. ¹¹ Itũũra rĩu rĩarĩ na riiri wa Ngai, naguo ũkengi warĩo wahaanaga ta wa kahiga ka goro mũno, o ta kahiga karia getagwo njathibi, gakengu o ta gĩcicio. ¹² Narĩo rĩarĩ na rũthingo rũnene, rũraihu na igũrũ, rwarĩ na ihingo ikũmi na igĩrĩ, na araike ikũmi na eerĩ ihingo-inĩ icio. Nacio ihingo icio nĩciandikĩtwo marĩtwa ma mĩhĩrĩga ĩrĩa ikũmi na ĩrĩ ya ciana cia Isiraeli. ¹³ Mwena wa irathĩro warĩ na ihingo ithatũ, na mwena wa gathigathini ihingo ithatũ, na mwena wa gũthini ihingo ithatũ, na mwena wa ithũĩro ihingo ithatũ. ¹⁴ Naruo rũthingo rwa itũũra rĩu inene rwarĩ na mĩthingi ikũmi na ĩrĩ, na igũrũ rĩayo ikaandikwo marĩtwa ma atũmwo arĩa ikũmi na eerĩ a Gatũrũme.

¹⁵ Nake mũraika ũcio wanjarĩirie aarĩ na rũthanju rwa thahabu rwa gũthima itũũra rĩu inene, o na ihingo ciarĩo, na thingo ciarĩo. ¹⁶ Narĩo itũũra rĩu inene riakĩtwo rĩiganaine miēna yothe, ũraihu warĩo ũkaiganana na warĩi warĩo.* Nĩathimire itũũra rĩu inene na rũthanju rũu, na akĩona atĩ rĩarĩ na ũraihu wa kilomita ta 2,200, ũkaiganana na warĩi warĩo, na kwambata na igũrũ kwarĩo. ¹⁷ Ningĩ agĩthima rũthingo rwarĩo, na ũtungu waruo ũgĩkorwo warĩ mĩkono igana rĩmwe na mĩrongo ĩna na ĩna, rũthimĩtwo na gĩthimi kĩa mũndũ, na no kĩo mũraika aahũthagĩra. ¹⁸ Rũthingo rũu rwakĩtwo na njathibi, narĩo itũũra rĩu inene riakĩtwo na thahabu ĩrĩa therie, ĩgathera o ta gĩcicio. ¹⁹ Nayo mĩthingi ĩyo ya thingo cia itũũra rĩu inene yagemetio na mĩthemba yothe ya mahiga na goro. Mũthingi wa mbere warĩ wa njathibi, na wa keerĩ warĩ wa yakuti ĩrĩa ya bururu, na wa gatatũ warĩ wa yacimu, na wa kana warĩ wa thumarati, ²⁰ na wa gatano warĩ wa onigithi, na wa gatandatũ warĩ wa wakiki ũrĩa mũtune, na wa mũgwanja warĩ wa yakuti ĩrĩa ĩhaana thahabu, na wa kanana warĩ wa thabaricandi, na wa kenda warĩ wa yakuti ĩrĩa ĩhaana ngoikoni, na wa ikũmi warĩ wa wakiki ũrĩa ũhaana nyeki nduru, na wa ikũmi na ĩmwe warĩ wa wakiki ũrĩa wa bururu, na wa ikũmi na igĩrĩ warĩ wa amethuthito. ²¹ Nacio ihingo irĩa ikũmi na igĩrĩ nĩ ruru ikũmi na igĩrĩ, o kihingo giathondeketwo na ruru ĩmwe. Nayo njĩra ĩrĩa nene ya itũũra rĩu inene yarĩ ya thahabu therie, yonithanagia mwena ũrĩa ũngĩ ta gĩcicio.

²² Na gũtirĩ hekarũ ndonire kũu itũũra-inĩ rĩu inene, tondũ Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe na Gatũrũme nĩo hekarũ yakuo. ²³ Itũũra rĩu inene rĩtibataire nĩ kwarĩrwo nĩ riũa kana mweri, nĩgũkorwo riiri wa Ngai nĩrĩheaga ũtheri, nake Gatũrũme nĩwe tawa warĩo. ²⁴ Nacio ndũrĩrĩ igaathiaga na ũtheri warĩo, nao athamaki a thĩ marehe riiri wao thĩĩnĩ warĩo. ²⁵ Gũtirĩ mũthenya o na ũmwe ihingo ciarĩo ikaahingwo, nĩgũkorwo kũu gũtigakorwo na ũtukũ. ²⁶ Na nĩkuo makaarehe riiri na gũtũo cia ndũrĩrĩ. ²⁷ Gũtirĩ kĩndũ gĩtarĩ gĩtheru gĩgaatoonya itũũra rĩu o narĩ, o na kana mũndũ o wothe ũrĩa wĩkaga maũndũ ma njono kana ma maheeni. O tiga arĩa marĩtwa mao mandikĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩa rĩa Gatũrũme rĩa muoyo.

22

Rũũ rwa Muoyo

* **21:16** ũraihu, warĩi, na ũraihu wa na igũrũ nĩwaiganaine, o ta ũrĩa wa Handũ-harĩa-Hatheru waiganaine.

1 Ningī mūraika ūcio akīnyonia rūūi rwa maaĩ ma muoyo, makembu na makahenia o ta gīcicio, rūgītherera ruumīte gītī-inĩ kĩa ūnene kĩa Ngai na gĩa Gatūrūme ² rūikūrūkiire gatagatĩ ka njĩra irĩa nene ya itũura inene. Mĩena yeerĩ ya rūūi rūu, o mwena warĩ na mũtĩ wa muoyo, nago waciaraga matunda mĩthemba ikũmi na irĩ, ūgaciaraga maciaro maguo o mweri. Namo mathangũ ma mũtĩ ūcio maarĩ ma kũhonia andũ a ndũirĩ. ³ Gūtigacooka kũgĩa na kĩrumi o na kĩrikũ. Gītī-kĩa-ūnene kĩa Ngai na gĩa Gatūrūme gĩaakorwo kũu thĩinĩ wa itũura inene, nacio ndungata ciake nĩkamūtungatagĩra. ⁴ Nacio nĩkoonaga ūthiũ wake, narĩo rĩitwa rĩake rĩkandĩkwo ithiithi-inĩ ciao. ⁵ Gūtigacooka kũgĩa ūtukũ. Nao matikabatario nĩ ūtheri wa tawa o na kana ūtheri wa riũa, nĩgũkorwo Mwathani Ngai nĩwe ūgaatuĩka ūtheri wao. Nao magaathamaka tene na tene.

⁶ Nake mūraika ūcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Ciugo icio nĩ cia kwĩhokwo, na nĩ cia ma. Nake Mwathani, o we Ngai wa maroho ma anabii, nĩatũmire mūraika wake nĩguo onie ndungata ciake maũndũ marĩa arĩ o nginya mekike ica ikuhi.”

Jesũ Nĩarooka

⁷ “Na rĩrĩ, nĩngũũka o narua! Kũrathimwo nĩ mũndũ ūrĩa ūrũmĩtie ciugo cia ūrathi ūrĩa ūrĩ ibuku-inĩ rĩrĩ.”

⁸ Nĩ, Johana-rĩ, nĩ nĩ ndaiguire na ngĩona maũndũ macio. Na rĩrĩa ndaarĩkirie kũmaigua o na kũmona-rĩ, ngĩgwa thĩ magũrũ-inĩ ma mūraika ūcio wanyonagia maũndũ macio ndĩmũhooe. ⁹ No akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩka ūguo! O na nĩ ndĩ ndungata hamwe nawe, na hamwe na arĩũ na aarĩ a thoguo arĩa anabii, na arĩa othe marũmĩtie ciugo cia ibuku rĩrĩ. Hooya Ngai arĩ we!”

¹⁰ Agĩcocoa akĩnjĩra atĩrĩ, “Ndũkahingĩrĩrie ciugo cia ūrathi wa ibuku rĩrĩ, nĩgũkorwo ihinda nĩrĩkuhĩrĩrie. ¹¹ Mũndũ ūrĩa wĩkaga ūũru nĩathĩ na mbere gwĩka ūũru, nake ūrĩa kĩmaramari athĩ na mbere na kũmaramara; na ūrĩa wĩkaga ūrĩa kwagĩrĩrie athĩ na mbere gwĩka ūrĩa kwagĩrĩrie; ningĩ ūrĩa mũtheru agĩthĩ na mbere gũtuĩka mũtheru.”

¹² “Na rĩrĩ, ngũũka o narua! Nakĩo kĩheo gĩakwa ndĩ nakĩo, na ngaathe o mũndũ kũringana na ūrĩa aneeka. ¹³ Nĩ nĩ nĩ Alifa na Omega, wa Mbere na wa Kũrigĩrĩria, ningĩ Kĩambĩrĩria o na Kĩrikĩro.

¹⁴ “Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa mathambĩtie nguo ciao, nĩguo magĩe na rũtha rwa gũkinya mũtĩ-inĩ wa muoyo na matoonyere ihingo-inĩ makinye thĩinĩ wa itũura rĩu. ¹⁵ Nakuo kũu nja gũgaikarwo nĩ magui, na arogi, na ahũũri ūmaraya, na oragani, na ahooi mĩhianano, na mũndũ ūrĩa wothe wendete maũndũ ma maheeni na akamekaga.

¹⁶ “Nĩ, Jesũ, nĩndũmĩte mūraika wakwa agũkinyĩrie ūira ūyũ nĩ ūndũ wa makanitha. Nĩ nĩ nĩ Thuuna na Rũciarwo rwa Daudĩ, na nĩ nĩ Njata irĩa ngengu ya Rũciinĩ tene.”

¹⁷ Nake Roho o na mũhiki mekuuga atĩrĩ, “Ūka!” Nake ūrĩa ūkũigua nĩoige atĩrĩ, “Ūka!” Mũndũ o wothe mũnyootu, nĩoke; na ūrĩa wothe ūkwenda, nĩamũkĩre kĩheo kĩrĩa kĩa maaĩ ma muoyo, atekũgũra.

¹⁸ Ngũkaania mũndũ o wothe ūrĩa ūkũigua ciugo cia ūrathi wa ibuku rĩrĩ atĩrĩ: Mũndũ o wothe angĩciongerera ūndũ, Ngai nĩakamuongerera

mĩthiro ĩrĩa ĩtaarĩirio thĩinĩ wa ibuku rĩĩrĩ. ¹⁹ Na mũndũ o na ũrĩkũ angĩkeeheria ciugo thĩinĩ wa ibuku rĩĩrĩ rĩa ũrathi, Ngai nĩakamwehereria igai rĩake kuuma mũtĩ-inĩ wa muoyo, o na kuuma itũũra-inĩ rĩu itheru, iria itaarĩirio thĩinĩ wa ibuku rĩĩrĩ.

²⁰ Ũrĩa ũroimbũra maũndũ macio ekuuga atĩrĩ, “Ĩĩ nĩguo, ngũũka o narua.”

Ameni. Ũka, Mwathani Jesũ!

²¹ Wega wa Mwathani Jesũ ũrogĩa na andũ a Ngai. Amen.